

AARDRIJKSKUNDE.

C. L. van Balen , Globe met Armatuur, ten gebruike bij de studie voor de hoofdakte	f 2,25
C. L. van Balen , Leerboek der wiskundige aardrijkskunde, voornamelijk ten dienste van hen, die studeeren voor de hoofdakte, met 76 figuren in den tekst, tal van vragen en opgaven en alph. register, geb.	1,90
P. R. Bos , NEDERLAND IN WOORD EN BEELD, 30 Schoolplaten voor het Aardrijkskundig onderwijs (grootte 65 bij 85 cM.). Volgens aquarellen naar de natuur geteekend door B. Bueninck , per plaat f 1,25, geplakt op zwaar carton, met ronde hoeken	1,65
Bij no. 4, 5, 6, 12, 15, 25, 26, 27, 28, 29 en 30 is de geïll. toelicht. door R. Noordhoff of B. A. Kwast bij den prijs der plaat inbegrepen. Geïllustreerde toelichting afzonderlijk	0,25
P. R. Bos , Beknopt leerboek der Aardrijkskunde, 15de geïll. druk, herzien door J. F. Niermeyer , ingenaaid f 2,25, gebonden . . .	2,60
P. R. Bos , Beknopt Leerboek der Land- en Volkenkunde, 8e geïllustreerde druk, herzien door J. F. Niermeyer , gebonden	1,90
P. R. Bos , Leerboek der Land- en Volkenkunde, 9e geïllustreerde druk, herzien door J. F. Niermeyer , gebonden	2,75
P. R. Bos , Schoolatlas der geheele Aarde, 23e, verbeterde en vermeerderde druk, herzien door J. F. Niermeyer , gebonden	5,25
W. van Gelder , Schoolatlas van Ned. O.-Indië, 14e dr., ing. f 1,90, geb.	2,90
Herm. J. Jacobs , Suriname. Aardrijkskundig leesboek, geïllustreerd	0,45
U. D. Keiser en G. J. A. Mulder , Leerboek der aardrijkskunde.	
I. (Algemeene aardrijkskunde met de werelddeelen), gebonden	1,25
II. (Nederland en de omliggende landen), gebonden	1,40
III. (Europa en Nederlandsch Oost- en West-Indië), gebonden .	1,60
IV. (De Werelddeelen, voornamelijk ten dienste van hen, die voor de hoofdakte studeeren), gebonden	1,40
B. A. Kwast , Beknopt leerboek der Handelsaardrijkskunde I, geïllustreerd, ingenaaid f 1,60, gebonden 2e druk	1,90
Bkn. leerb. der Handelsaardrijksk. II, geïll., ing. f 1,00, in linnen	1,25
B. A. Kwast , Beknopt leerboek der Aardrijkskunde voor hogere burgerscholen, gymnasia en mulo-scholen.	
I. Algemeene aardrijkskunde. — Europa. (Algemeen overzicht, Nederland. — Landen van Europa). Geïllustreerd, in linnen	1,90
II. Algemeene aardrijkskunde. — Azië. — Insulinde. — Afrika. — Amerika. — Australië. Geïllustreerd, in linnen	1,90
G. J. A. Mulder , Hoofdstukken uit de Algemeene Aardrijkskunde, ten dienste van candidaten voor de Hoofdakte, Kweek- en Normaalscholen, H. B. S. en Gymnasia, geïllustreerd, gebonden . . .	1,90
J. F. Niermeyer , De Oost en de West. Een overzicht van de landen en volken der Nederl. Koloniën, geïll., ing. f 1,25, geb., 3e druk	1,50
M. Pott , Aardrijksk. woordenboek van Nederland, met toestemming van den heer Directeur-Generaal der Posterijen en Telegraphie mede uit officiële gegevens samengest., geb., 2e verb. veel verm. dr.	3,90
Henri Zondervan , Nederland in Europa, geïllustreerd	1,40
Henri Zondervan , Nederland buiten Europa, geïllustreerd, 4e druk	1,25
Henri Zondervan , Insulinde in Woord en Beeld. 12 Schoolplaten voor het aardrijkskundig onderwijs (grootte 75 bij 105 cM.). Naar oorspronkelijke aquarellen van W. C. C. Bleckmann , P. van Heerdt-Quarles en W. J. Ising , per plaat met geïllustreerde toelichting f 1,50, geplakt op zwaar carton, met ronde hoeken	1,90
Geïllustreerde toelichting afzonderlijk	0,25

Uitgaven van J. B. WOLTERS — Groningen, Den Haag.

GESCHIEDENIS.

Dr. A. van Berkum , Atlas der Oude Gesch. in kaarten en platen, 79 cartons op 17 kaarten en 148 platen, ingen. <i>f</i> 2,75, geb. <i>f</i> 3,50	
M. ten Bouwhuys , Richtlijnen en richtpunten	1,25
J. E. van Buuren , Leerboek der geschiedenis van het Nederl. volk, geb.	2,25
J. E. van Buuren , Om te verwerken. Vragen en opgaven bij het Leerboek der Geschiedenis van het Nederlandsche volk	0,90
J. E. van Buuren , Kort overzicht van de Geschiedenis der Historiebeschrijving van ons volk, benevens jaartallen en feiten	0,75
J. L. Ph. Duijser , Hoofdzaken v. d. Algemeene Geschiedenis, geb.	1,00
J. L. Ph. Duijser , Overzicht der Algemeene Geschiedenis, <i>3e druk</i>	1,00
J. L. Ph. Duijser , Bekn. Leerb. der Algem. Gesch., bewerkt door G. Bolkestein , I. Oude Gesch. en Middeleeuw. <i>5e druk</i> , II. Nieuwe en Nieuwste gesch., <i>5e druk</i> , ingenaaid à <i>f</i> 0,90, in linnen	1,10
J. L. Ph. Duijser , Hoofdz. van de Gesch. van ons Vaderl., geb.	0,90
J. L. Ph. Duijser , Overzicht van de Vaderl. Geschiedenis, <i>3e druk</i>	0,90
J. L. Ph. Duijser , Beknopt Leerboek der Vaderl. Gesch., bewerkt door G. Bolkestein , I, <i>5e dr.</i> , II, <i>4e dr.</i> , ing. à <i>f</i> 0,90, in linnen à	1,10
Dr. H. van Gelder , Leerboek d. oude Geschiedenis, geb., <i>3e druk</i>	2,25
Dr. N. Japikse , Leerboek der Nederl. Geschiedenis, geb., <i>3e druk</i>	2,50
J. W. de Jongh en H. Wagenvoort , 24 Schoolplaten voor de Vaderlandsche Geschiedenis (grootte 84 bij 110 cM.). Naar oorspronkelijke aquarellen van J. Hoyneck van Papendrecht , Gerard van Hove , J. H. Isings Jr. , C. Jetses , J. H. Jurras , W. C. Staring , G. Westerman en J. J. R. de Wetstein Pfister . Prijs per plaat met geïll. toelichting	1,90
geplakt op zwaar cart., met ronde hoeken <i>f</i> 2,30, Geïll. toel. afzonderl.	0,25
C. Lekkerkerker , Eenige cijfers en feiten uit de Oost-Indische Staatshuishouding, in linnen	0,40
A. Nuiver en O. J. Reinders , Ons Vaderland. Met medewerking van J. R. Dijkstra en J. H. van der Veen , geïll. <i>7e druk</i>	0,90
Dr. A. J. van der Meulen , Platen-atlas voor de Vaderlandsche geschiedenis, met medew. van M. ten Bouwhuys , gecartonn., <i>2e dr.</i>	1,90
F. van Rijsens , Bekn. Gesch. d. Vad., bew. d. Dr. A. J. v. d. Meulen , <i>13e dr.</i>	0,75
F. van Rijsens , Geschiedenis des Vaderlands, bewerkt door Dr. A. J. van der Meulen , ingenaaid <i>f</i> 1,75, geb., <i>13e druk</i>	2,00
F. van Rijsens , Geschiedenis van ons Vaderland, bewerkt door Dr. A. J. van der Meulen , ingenaaid <i>f</i> 3,50, gebonden, <i>5e druk</i>	3,90
F. van Rijsens , Algemeene Geschiedenis in beknopten vorm, bewerkt door M. ten Bouwhuys <i>11e druk</i>	0,35
F. van Rijsens , Overzicht der Algemeene Geschiedenis. Bewerkt door M. ten Bouwhuys <i>6e druk</i>	0,90
F. van Rijsens , Algemeene Geschiedenis, bewerkt door M. ten Bouwhuys , met 34 kaartjes, ingenaaid <i>f</i> 1,90, geb. <i>11e druk</i>	2,25
F. van Rijsens , Leerboek der Algemeene Geschiedenis, omgewerkt door M. ten Bouwhuys , in 4 deelen.	
I. Oude Geschiedenis, ingenaaid <i>f</i> 1,25, gebonden <i>2e druk</i>	1,50
II. Middeleeuwen, ingenaaid <i>f</i> 1,25, gebonden <i>2e druk</i>	1,50
III. Nieuwe Gesch. (tot 1789), ingen. <i>f</i> 1,25, gebonden <i>2e druk</i>	1,50
IV. Nieuwste Gesch. (van 1789 tot heden), ing. <i>f</i> 1,60, geb., <i>2e dr.</i>	1,90
G. van der Sman , Overzicht van ons Staatsbestuur <i>2e druk</i>	0,90
G. van der Sman , Besturen en Regeeren	0,50
J. H. van der Veen , Leerboek der Vaderlandsche Geschiedenis, voor kweekscholen en normalessen, gebonden	1,75

 Prijs der 4
 Woordenboeken
NIEUWE TALEN
 per stel besteld
 f 17,50.

 Prijs der 4
 Woordenboeken
NIEUWE TALEN
 per stel besteld
 f 17,50.

Woordenboeken **NIEUWE TALEN.**

K. TEN BRUGGENCATE. I. Eng.-Nederl.
L. VAN DER WAL, II. Nederl.-Eng.

7e druk, f 5,40 in half leer in 1 dl. of
 2 dln. in linnen f 5,40.

I. VAN GELDEREN. I. Duitsch-Nederl.
 II. Nederl.-Duitsch

3e druk, f 5,80 in half leer in 1 dl. of
 2 dln. in linnen f 5,80.

C. R. C. HERCKENRATH. I. Fransch-Ned.
 II. Ned.-Fransch.

3e druk, f 4,50 in half leer in 1 dl. of
 2 dln. in linnen f 4,50.

 Het eenige Fransche Woorden-
 boek, dat bij ieder woord de
 uitspraak phonetisch aangeeft.

M. J. KOENEN. Verklarend Handwoorden-
 boek d. Nederlandsche taal.

11e druk, 1 deel in linnen f 2,75.

BEOORDEELINGEN:

Wie **het beste op dit gebied** wensch-
 te bezitten, moet zich beslist het woorden-
 boek van Ten Bruggencate aanschaffen, dat
 zoowel door den vorm en de wijze van druk,
 als door den inhoud **bijzonder trekt** en
gemakkelijk is. *Vragen v. d. Dag.*

Het woordenboek van Van Gelderen zal
 men zelden te vergeefs opslaan. Ik geloof
 dat wij verstandig zullen doen met steeds
 meer er op aan te dringen dit duurdere werk
 aan te schaffen, in plaats van de andere,
 goedkopere, die trouwens wel waar voor hun
 geld leveren — voor hun geld — de konklusie
 moet men dan maar naar omstandigheden
 trekken. *Weekbl. v. Gymn. en M. O.*

Als redactie van een Ned. blad verschij-
 nende op de grens van het Fransche taal-
 gebied, moeten wij nog al vaak uit en in
 het Fransch vertalen, en in het Fransch
 schrijven. Welnu, na jaren ervaring op dit
 punt mogen we zeggen, dat van alle ons
 bekende Fransche woordenboeken dat van
 Herckenrath ons op den duur het beste be-
 vallen is; het heeft ons zelden of nooit in
 den steek gelaten. *Limburger Koerier.*

Vooral door de verklaring van wetenschap-
 pelijke en technische uitdrukkingen en de
 vermelding van een groot aantal woorden tot
 den Roomschen godsdienst en eerediensten
 behoorende, zal Koenen's doorwrochte arbeid
 in dezen aanzienlijk uitgebreiden druk
 wederom menigeen van groot nut zijn. *De Gids.*

 Prijs der 4 Woorden-
 boeken **NIEUWE TALEN**
 per stel besteld f 17,50.

Uitgaven van J. B. WOLTERS — Groningen, Den Haag.

NEDERLANDSCHE TAAL. — SPRAAKKUNST.

Dr. J. Bergsma, Syntactische oefeningen	2e druk	f 1,50
T. van den Blink en Th. Lancée, Uit de levende taal. Mondelinge stijl- en taal oefeningen, schriftelijke steloefeningen en oefeningen in het zuiver schrijven, voornamelijk voor kweek- en normaalscholen. I. Eerste studiejaar. — II. Tweede studiejaar, geïll. à		1,00
M. R. Dijkman, Mondelinge Examens, Nederl. taal en lezen L. O. 50 Stenogr. verslagen van in 1910 gehouden examens, opgem. en voorzien van een paed. inleiding v. Kweek- en Normalscholen		1,25
J. L. Ph. Duijser, Honderd gemengde stijl oefeningen voor lagere en middelbare scholen, bezorgd door G. Bolkestein	13e druk	0,40
J. L. Ph. Duijser, Stijloefeningen, I, bezorgd door G. Bolkestein, 16e dr.		0,50
Stijloefeningen, II, bezorgd door G. Bolkestein	9e druk	0,75
J. L. Ph. Duijser, Theoretisch-practische handleiding tot de kennis van de Nederlandsche taal, 3 stukjes	9e druk à	0,50
J. L. Ph. Duijser, Grammatica-cursus ten gebruike bij het onderwijs in de Nederlandsche Taal, gebonden	4e druk	1,00
J. L. Ph. Duijser, Oefeningen behorende bij den grammaticacursus, bezorgd door G. Bolkestein	5e druk	0,60
J. L. Ph. Duijser, Nederlandsche Spraakkunst, gebonden, 2e druk		1,50
I. van Gelderen, Ons Nederlandsch. Grammatica-cursus met oefeningen voor de drie eerste jaren van H. B. S., Gymnasia, Normalscholen enz., 3 deeltjes	9e druk à	0,50
I. van Gelderen, Theorie en Practijk	6e druk	0,60
I. van Gelderen, De oefenklasse	12e druk	0,90
C. Groustra, Terwey's Nederl. Spraakk. in Vragen en Opg., 3e druk		0,35
C. Groustra, Terwey's Korte Spraakkunst in Vragen en Opgaven.		0,35
C. Groustra, Terwey's Beginselen der Spraakk. in Vragen en Opg.		0,40
M. J. Koenen, Uit onzen Taalschat:		
I. Kennen en Kunnen, als Voorlooper	2e druk	0,35
II. Het Adm.-Examen, een reeks taal- en steloefeningen, 6e druk		0,50
III. Het 1e Stelboek, 225 meth. gerangsch. stel- en spreekoef., 5e dr.		0,90
IV. Het 2e Stelboek, 320 meth. gerangsch. stel- en spreekoef., 3e dr.		0,90
M. J. Koenen, Het Paraphraseeren	2e druk	1,00
Dr. R. A. Kolléwijn, Opstellen over spelling en verbuiging, geb. 3e dr.		1,75
Jan Ligthart, Het Paraphraseeren		0,60
W. K. D. Lustig, Leerboek der Nederlandsche taal, ten dienste van Handelskursussen, gecartonneerd		0,85
J. Mooi, Eenige taalverschijnselen te gebruiken naast de bestaande leerboeken, voornamelijk voor de studie voor hulp- en hoofdakte en voor hen, die het Nederlandsch als vreemde taal leeren		1,25
E. Rijpma, Beknopte Nederlandsche Spraakkunst	5e druk	1,00
E. Rijpma, Vragen en oefeningen bij de Bekn. Ned. Spraakk., 5e druk		0,90
E. Rijpma, Kleine Nederlandsche Spraakkunst met oefeningen 2e dr.		0,90
P. Roorda, De Klankleer en hare praktische toepassing bij de beoefening der nieuwe talen, gebonden.	3e druk	1,60
T. Terwey, Korte Nederl. Spraakkunst. Nagezien d. M. Mieras 21e dr.		0,60
T. Terwey, Oefeningen bij de Korte Nederlandsche Spraakkunst. Nagezien door M. Mieras	20e druk	0,60
T. Terwey, Beginselen der Nederlandsche Spraakkunst. Nagezien door M. Mieras	12e druk	1,00
T. Terwey, Nederl. Spraakkunst. Nagezien door M. Mieras 16e druk		1,25
K. Veldkamp, De techniek van het spreken, ingen. f 2,50, geb.		2,90
K. Veldkamp, 20 Spreeklessen	2e druk	0,90

NEDERLANDSCHE TAAL. — LETTERKUNDE.

Bibliotheek van Nederlandsche Letterkunde. Voortgezet onder redactie van J. Koopmans en Dr. C. G. N. de Vooyo : 1. Jephtha. — 2. Gijsbrecht v. Aemstel. — 3. Nederlandsche historiën. — 4. De Zeestraet. — 5-6. Spaansche Brabander. — 7. Leekedichtjens. — 8. „Hollandsche Spectator”. — 9. Gelegenheidsgedichten. — 10. Baeto. — 11. Willem Leevend. — 12. Bloemlezing uit de „Vrijheids”-litteratuur (van ± 1810-1813). — Prijs per deeltje <i>f</i> 0,60	
T. van den Blink , Op zonnige wegen, Leesb. ten behoeve v. de hoogste klassen v. schol. v. M.U.L.O., de voorber. en laagste klassen v. Kweek-, Norm.- en H.B.S. en and. inricht. v. voortgez. onderw., 1e-3e deeltje, <i>4e druk</i> à <i>f</i> 0,45, <i>4e deeltje</i> <i>3e druk</i>	0,60
G. Bolkestein , M. A. P. C. Poelhekke en Dr. J. Prinsen J.Lzn. , Nederlandsch leesboek, ten dienste van het voortgezet lager, middelbaar en gymnasiaal onderwijs, 3 dln., ing. à <i>f</i> 1,90, geb. à	2,25
J. L. Ph. Duijser en G. A. C. van Goor , Letterkundig leesboek. I, 17e en 18e eeuw; II, 19e eeuw, ingen. à <i>f</i> 1,25, geb., <i>6e druk</i> à	1,50
J. L. Ph. Duijser en H. W. Groeneveld , Nederlandsche Lectuur, Proza en Poëzie, I, <i>5e druk f</i> 0,60; II <i>5e druk</i>	0,75
D. de Groot , L. Leopold en R. R. Rijkens , Nederlandsche Letterkunde. Schrijvers en Schrijfsters der laatste eeuwen, door L. Leopold en W. Pik , 2 deelen, ingen. <i>f</i> 3,90, geb., <i>11e druk</i>	4,50
C. Honigh en G. J. Vos Azn. , Van Eigen Bodem (Slotbundel), Leesb. v. H. B. S., Gymn., Kweek- en Normalsch., geb., <i>6e druk</i>	1,25
Dr. G. Kalff , Gesch. d. Ned. Letterk., dl. I-VII (compl. in 7 dln.), geb.,	6,50
M. J. Koenen , Uit onze Letteren. Nieuwe Bloemlezing, geb., <i>2e druk</i>	1,40
L. Leopold , Nederlandsche schrijvers en schrijfsters. Proeven uit hun werken, met beknopte biographieën en portretten, door L. Leopold en W. Pik , ing. <i>f</i> 2,90, geb., <i>7e zeer uitgebr. druk</i>	3,50
L. Leopold en W. Pik , Nederlandsche Letterkunde. Schrijvers en Schrijfsters vóór 1600, geïllustreerd, ingenaaid <i>f</i> 1,90, gebonden	2,25
Jan Ligthart , Letterkundige Studiën: De kleine Johannes, I, door Frederik van Eeden , gebonden <i>4e druk</i>	1,75
M. A. P. C. Poelhekke , Taalbloei. Letterkundig leesboek voor H. B. S., Gymn., Kweek- en Normalsch., I, II; gebonden, <i>2e dr.</i> à	1,90
M. A. P. C. Poelhekke , Woordkunst, geïllustreerd, geb. . <i>6e druk</i>	1,90
M. A. P. C. Poelhekke en Prof. Dr. C. G. N. de Vooyo , Platen-Atlas bij de Nederl. Literatuurgeschiedenis, ingen. <i>f</i> 2,50, geb. <i>2e dr.</i>	3,50
Dra. W. C. Rengers Hora Siccama en Herman Poort , De bloeiende bongerd. Bloemlezing. I en II. Met portretten. Gebonden, <i>2e dr.</i> à	2,25
E. Rijpma , Gids bij de studie der Nederl. Letterkunde, I (17e-18e eeuw), II (19e eeuw) <i>4e druk</i> à	1,00
Beide deelen gebonden in één band	2,25
E. Rijpma , Kort Overzicht der Nederlandsche Letteren, geb. <i>2e dr.</i>	1,00
Van alle Tijden , onder redactie van C. G. Kaakebeen en Jan Ligthart : 1. Esmoreit, <i>6e druk f</i> 0,30. — 2. Beatrijs, <i>3e druk f</i> 0,40. — 3. Reinaert de Vos, <i>2e druk f</i> 0,90. — 4. Middelned. Lyriese ged. <i>f</i> 1,00. — 5-6. Gedichten uit de 17e eeuw à	0,60
Dr. C. G. N. de Vooyo , Historische schets van de Nederl. Letterk., voor Schoolgebr. en Hoofdakte-studie, ing. <i>f</i> 1,50, geb., <i>8e dr.</i>	1,75
W. Woldendorp , Paraphrase en opstel. I, II <i>2e druk</i> à	0,65

Uitgaven van J. B. WOLTERS — Groningen, Den Haag.

NIEUWE TALEN. — FRANSCH.

A. Ahn en A. Moret , De hoofdzaken van de Fransche spraakkunst, in linn.	<i>f</i> 0,85
A. Ahn en A. Moret , Herhalingszinnen bij de hoofdzaken van de Fransche spraakkunst, in linnen	0,70
Dr. A. van Berkum , Fransch leesboek voor handelsscholen, gebonden	2e druk 1,25
PETITE BIBLIOTHÈQUE par W. Bartels , 9 deeltjes, in linnen à	0,30
C. R. C. Herckenrath , Le français facilité. Nederlandsche tekst	1,50
I. M. J. Hoog , 150 Synonymes	1,25
D. de Lange , Leercursus voor de Fransche taal. Ten dienste van het uitgebr. lager onderwijs, kweek- en normaalsch., avondschr., herhalingscholen, taalcursussen, enz., I, 3e dr.	<i>f</i> 0,75, II 2e dr. 0,90
Leercursus voor de Fransche taal, III A , Leesboek <i>f</i> 1,25, III B , Spraakkunst met Oefeningen.	2e druk 1,10
D. de Lange en H. Douma , Lectures et exercices. Volledige cursus voor het onderwijs in de Fransche taal ten dienste van de lag. school.	
1e—2e deeltje A , geïllustreerd à <i>f</i> 0,45; 3e deeltje A , geïllustr.	0,50
1e—3e deeltje B	à 0,30
SUPPLEMENT. Beknopte spraakkunst met oefeningen	0,50
NEOPHILOLOGUS. Driemaandeliks tijdschrift voor de wetenschappelijke beoefening van levende vreemde talen en van hare letterkunde. Onder redactie van Prof. Dr. J. J. A. A. Frantzen , Prof. Dr. J. J. Salverda de Grave , Prof. J. H. Scholte , Dr. K. Sneyders de Vogel en Prof. Dr. A. E. H. Swaen . 2e jaargang.	
Prijs per jaargang <i>f</i> 3,50, fr. per post	3,80
C.-M. Robert , Kleine Fransche Spraakkunst	14e druk 0,60
C.-M. Robert , Exercices élémentaires de grammaire française	13e dr. 0,60
C.-M. Robert , Abrégé de la grammaire française.	23e druk 1,00
C.-M. Robert , Exercices sur l'Abrégé de la gramm. franç.	24e druk 1,00
C.-M. Robert , Grammaire française	4e druk 2,90
C.-M. Robert , Exerc. sur la gramm. franç., en deux parties	4e druk
Première partie.	<i>f</i> 1,00
Deuxième partie	0,90
C.-M. Robert , Lectures Graduées <i>illustrées</i> I. Édition A	26e druk 1,00
C.-M. Robert , Lectures Graduées et Exercices d'élocution, I. Édition B , avec des illustrations	10e druk 1,00
C.-M. Robert , Lectures Graduées II. <i>La France et les Français</i> , 13e dr.	1,25
C.-M. Robert , Lectures Graduées III. <i>Paris et les Parisiens</i> , 7e dr.	1,50
C.-M. Robert , La Lyre française, I, 6e druk, <i>f</i> 0,60, II, 3e druk	0,80
C.-M. Robert , Recueil de traductions	12e druk 0,90
C.-M. Robert , Phraséologie française, gebonden	3,90
C.-M. Robert , Matériaux Préparatoires	2e druk 1,50
J. F. Rode , Nos fautes de français	10e druk 0,60
J. F. Rode , Pour s'entraîner au langage technique français	2e druk 1,75
W. Struik , Chapitres détachés de l'histoire de la littérature française	1,25
W. Struik , Mondelinge examens, Fransch L. O.	1,25
W. Struik en K. R. Gallas , Beknopte Fransche Spraakkunst ten dienste van Gymn., H. B. Scholen en scholen voor M.U.L.O., in linn., 2e dr.	1,15
W. Struik en K. R. Gallas , Fransche Vertaal- en Spreekoefeningen, I, <i>f</i> 0,90; II, in linnen	1,00
W. Struik en K. R. Gallas , Vocabulaire behoorende bij de Fransche Vertaal- en Spreekoefeningen I, <i>f</i> 0,80; II, in linnen	0,90
W. Struik en K. R. Gallas , Fransch leesboek ten dienste van gymnasiën, H. B. S. en scholen voor M. U. L. O., geïllustreerd, met Vocabulaire, gebonden I, <i>f</i> 1,65; II, <i>f</i> 1,75; III	2,25

VERKLAREND HANDWOORDENBOEK

DER

NEDERLANDSCHE TAAL.

(TEVENS WOORDENTOLK).

VERKLAREND HANDWOORDENBOEK
DER
NEDERLANDSCHE TAAL,

(TEVENS WOORDENTOLK)

VOORAL TEN DIENSTE VAN HET ONDERWIJS,

BEVATTENDE

RUIJ **75 DUIZEND** WOORDEN EN UITDRUKKINGEN OP ALLERLEI GEBIED, EIGENE EN VREEMDE,
MET AANDUIDING VAN HET ACCENT EN DE UITSPRAAK; VERKLARING VAN
FIGUURLIJKE BETEKENISSEN VAN ZEGSWIJZEN, SPREEKWOORDEN,
VOOR- EN ACHTERVOEGSELS; MET TWEE BIJLAGEN,

ALSMEDE: EEN LIJST VAN ENGELSCH E WOORDEN MET HUN UITSPRAAK,
IN PHONETISCHE TEEKENS,

DOOR

M. J. KOENEN.

ELFDE, VERMEERDERDE DRUK.

TE GRONINGEN BIJ J. B. WOLTERS' U. M.

BOEKDRUKKERIJ VAN J. B. WOLTERS.

VOORBERICHT VOOR DEN ELFDEN DRUK.

Ik open dit voorbericht wederom met een woord van dank aan allen, die van hun belangstelling in dezen mijn arbeid blijk gaven.

In dezen 11en druk zijn vele nieuwe titelwoorden opgenomen, en, dank de gewaardeerde medewerking van zoovelen, is meermalen hier iets beter gezegd, dáár wat verbeterd;

De spelling sluit zoo nauw mogelijk aan bij die van de Woordenlijst, 7en druk. enkele afwijkingen komen voor, zoo geef ik: *Fotografeeren*, *Fotografie* naast *Photographeeren*, *Photographie* der Woordenlijst, evenzoo *Kommandant* naast *Commandant*, *Kliniek* naast *Cliniek*; de practijk heeft haar eischen.

Ook bij het woordgeslacht hield ik mij trouw aan de zevende uitgave der Woordenlijst, bezorgd door Dr. A. Beets: zoo vindt men *Kampong*, m., een O.-I. woord, dat elders meestal vr. wordt opgegeven en gebruikt.

De quaestie van het accent bleek dikwijls verre van gemakkelijk, b.v. waar samenstellingen in de levende taal nog al eens speelruimte geven; is het *gis'teravond*, *gis'termiddag*, enz., of *gistera'vond*, *gistermid'dag*, enz. enz.? Beide zijn mogelijk. Voor enkele misstellingen zij verwezen naar de *Errata*, blz. 1011.

De uitspraak der Engelsche woorden is door bevoegde hand fonetisch aangegeven, zie blz. 9-12 van dit voorwerk.

De aardrijkskunde van ons land werd wat ruimer bedeed.

Meermalen werd nog een aanhaling uit onze schrijvers en dichters toegevoegd; men gelieve ze te beschouwen als bloempjes langs den dorren weg.

De Oorlog had niet alleen invloed op den inhoud van het boek, maar ook op het uiterlijk. Het ontbreken van enkele grondstoffen maakte het voor den Nederlandschen papierfabrikant onmogelijk de kleur precies te houden. In een deel der oplage moesten derhalve enkele vellen op papier van andere tint worden afgedrukt.

En met dit korte inleidende woord beveel ik mijn Handwoordenboek op zijn 11e reize door Nederland, zijn bezittingen en koloniën wederom aan in de sympathie van den gebruiker.

INHOUD EN BLADWIJZER.

Voorbericht bij den elfden druk.

Sleutel voor den gebruiker:

I. Afkortingen.

II. Teekens.

III. Alphabetische lijst van Engelsche woorden. (Uitspraak).

Verklarende Woordenlijst, A-Z, met de *Afkortingen* voorop, in twee kolommen,
blz. 1-1005

Bijlagen.

- I. Titels en predicaten, zoowel op adressen als bij 't aanspreken van
verschillende vorstelijke personen, waardigheidsbekleeders, enz. . . . 1006
- II. Aardrijkskundige namen en hun geslacht:
- 1°. Binnenlandsche wateren 1009
- 2°. Buitenlandsche wateren 1010

OPMERKINGEN. 1°. In de *Verklarende Woordenlijst* zijn tal van eigennamen en technische termen op 't gebied van aardrijkskunde, geschiedenis, letterkunde, dichtkunde, spraakkunst, enz. opgenomen.

2°. Waar de ruimte het toeliet, werd op voldoende wijze de uitspraak van uitheemsche woorden aangegeven of aangeduid.

3°. Ook de voor- en achtervoegsels, eigen en vreemde, kregen een plaatsje, hun beteekenis werd door voorbeelden toegelicht.

4°. In de telkens vooropstaande lijsten van afkortingen is het meest gangbare vermeld en verklaard.

5°. Namen uit de oude geschiedenis en uit de Grieksche en Germaansche of Noorsche mythologie zijn in de rij der titelwoorden geplaatst.

6°. Ter wille van hun spelling of hun taalgeslacht kregen meermalen woorden een plaatsje, wier beteekenis algemeen bekend mag ondersteld worden.

7°. Duizenden voorbeelden werden gegeven, zoo ook Aanhalingen uit schrijvers, en wel als materieel voor het taalgebruik, en ter toepassing.

8°. De fig. beteekenissen, ook de overdrachtelijke, vindt men telkens vermeld, en niet karig is de opname van allerlei zegswijzen, spreekwoorden, ook uit de spreektaal, de volkstaal, de gewestelijke taal en het Bargoensch.

SLEUTEL VOOR DEN GEBRUIKER.

I. AFKORTINGEN.

- aardk. — aardkunde.
aandr. — aardrijkskunde.
afl. — afleiding.
ald. — aldaar.
alg. — algebra, algebraïsch.
bet. — beteekent, beteekenis.
Bijb. — Bijbel.
bij overdr. — bij overdracht.
bijz. — in 't bijzonder.
bij uitbr. — bij uitbreiding.
bilj. — biljart.
bn. — bijvoeglijk naamwoord.
boekdr. — boekdrukkunst.
boekh. — boekhandel.
bouwk. — bouwkunde.
b.v. — bijvoorbeeld.
bw. — bijwoord, bijw. uitdrukking.
cosmogr., cosm. — cosmographie.
delfstk. — delfstofkunde.
den. — denominatief.
dicht. — dichterlijk.
dichtk. — dichtkunde.
dw. — onvoltooid deelwoord.
e. — een, eene.
eig. — eigenlijk, eigenlijke beteekenis.
ellipt. — elliptisch, d. i. met uitlating.
Eng. — Engeland, Engelsch, Engelschen.
enk. — enkelvoud.
enz. — en zoo voort.
fab. — fabelleer of mythologie.
fam. — familie.
fig. — figuurlijk, figuurlijke beteekenis.
Fr. — Fransch, uit het Fransch; Frankrijk.
freq. — frequentatief.
geb. — geboren.
geneesk. — geneeskunde, geneeskundig.
germ. — germanisme.
gesch. — geschiedenis, geschiedkundig.
gest. — gestorven.
gew. — gewestelijk of provinciaal.
gmv. — geen meervoud.
gmz. — gemeenzaam, tot den alledaagschen spreektrant behoorende.
godg. — godgeleerd, godgeleerdheid.
Gr. — Grieksch, Griekenland, Grieken.
H. — Heilig, Heilige.
hand. — handel.
Hebr. — Hebreeuwsch.
heek. — heekkunde.
Herv. — Hervorming, Hervormde godsdienst.
iem. — iemand, iemands.
inz. — inzonderheid.
ir., iron. — ironisch, ironiek.
Isr. — Israëlieten, Israëlietisch.
Ital. — Italiaansch.
jagerst. — jagersterm.
Jav. — Java, Javaansch.
kerkgesch. — kerkgeschiedenis.
klankn. — klanknabootsing.
kleinacht. — kleinachtend.
krijgsw. — krijgswezen.
landb. — landbouw.
Lat. — Latijn, Latijnsch.
l. — lees.
- lett. — letterlijk.
letterk. — letterkunde.
Mal. — Maleisch.
m. — mannelijk.
m. — met.
meetk. — meetkunde, meetkundig.
mets. — metselen, metselaar.
mil. — militair (krijgswezen).
minacht. — minachtend.
muz. — muziek, muzikleer.
mv. — meervoud.
myth. — mythologie, mythologisch.
nat. — natuurkunde.
Ned. — Nederland, —s, —sch.
neo. — neologisme.
N. — noord, noorden, noordelijk.
nl. — namelijk.
o. — onzijdig.
o. e. — op een.
O. — oost, oosten, oostelijk.
O.I. — Oost-Indië, Oostindisch.
ontl. — ontleedkunde.
onr. — onregelmatig.
oorl. — oorlog, oorlogswezen.
oorspr. — oorspronkelijk.
oudt. — oudtijds.
overdr. — overdrachtelijk.
photogr. — fotograaf, —graphie, —graphisch.
plat — platte taal.
plantk. — plantkunde.
pleon. — pleonasme, pleonastisch.
Prot. — Protestant, Protestantsch.
R.-K. — Roomsche-Katholiek.
rechtst. — rechtsterm, tot het rechtswezen behoorende.
redepl. — reduplicatie, verdubbeling.
rekenk. of rek. — rekenkunde, rekenkundig.
Rom. — Rome, Romeinsch, Romeinen.
Russ. — Russisch, of uit Rusland.
sat. — satiriek, satirisch.
sarc. — sarcasme, sarcastisch.
scheepst. — scheepsterm, schippersterm.
scheepsb. — scheepsbouw.
scheik. — scheikunde.
scheldn. — scheldnaam.
scherts. — schertsend, scherts.
schilderk. — schilderkunst.
schimpn. — schimpnaam.
smed. — smederij.
Sp. — Spanje, Spaansch, Spanjaarden.
spoortr. — spoortrein.
spoorw. — spoorweg, —wegen.
spotn. — spotnaam.
spott. — spottend.
spraak. — spraakkunst.
spreekt. — spreektaal.
spreekw. — spreekwijze, spreekwoord.
steenh. — steenhouwer, —houwerij.
sterrenk. — sterrenkunde.
stoomw. — stoomwezen.
stud. — studententaal, studentenwereld.
taalk. — taalkunde.
tegenst. — tegenstelling.
telw. — telwoord.

<p> timm. — timmeren, timmerman. toon. — tooneel. t. w. — te weten. tw. — tusschenwerpsel. typ. — typographie, typographisch (boekdr.). uitbr. — uitbreiding. uitdr. — uitdrukking. v. — van, voor. v. — vrouwelijk. vd. — voltooid deelwoord. v. e. — van een. v. h. — van het. verg. — vergelijk. verkl. — verkleinwoord. vero. — verouderd. Vl. — Vlaamsch of Vlaamsche. volksn. — volksnaam. volkst. — volkstaal. vnw. — voornaamwoord. vgw. — voegwoord. vr. — vrouw, vrouwelijk. vz. — voorzetsel. wapenk. of wap. — wapenkunde. wat. — waterstaat, waterbouwkunde. werkt. — werktuigkunde. W. — west, westen, westelijk. wev. — wever, weverij. w. i. g. of w. g. — weinig in gebruik, weinig gebruikelijk. wisk. — wiskunde. w.w. — werkwoord. zeew. — zeewezen, tot de zee behoorend. zegsw. — zegswijze. z. g. of z. g. n. — zoogenaamd, —genoemd. zie of z. ald. — zie aldaar. zn. — zelfstandig naamwoord. </p>	<p> z. — zie. Z. — zuid, zuiden, zuidelijk. Z.-A. — Zuid-Afrika. † — gestorven of overleden. </p> <hr/> <p> v. Beers — Uit een gedicht van J. van Beers. Bild. — Uit een gedicht van Bilderdijk. Bogaers, Bog. — Uit een gedicht van Bogaers. Busk. H. — Uit een werk van Busken Huet. C. O. — Uit de Camera Obscura. Da Costa. — Uit een gedicht van Da Costa. De Gén. — Uit een gedicht van De Génestet. v. Deyssel. — Uit proza van Van Deyssel. Geel. — Uit een opstel van Jacob Geel. Groneman, Gron. — Uit: Bladen uit het Dag- boek van een Indisch geneesheer. Hofd. — Uit een gedicht of werk van Hofdijk. Jonath. — Uit: Waarheid en Droomen van Jonathan. Kamph. — Uit een gedicht v. Kamphuyzen. Koetsv. — Uit een werk (Pastorij) van Koetsveld. Langend. — Uit een gedicht van Langendijk. Ledeg. — Uit een gedicht v. Ledeganck. Loveling. — Uit een werk v. Virginie Lov. Max H. — Uit: Max Havelaar. Mult. — Uit: Multatuli's werken. Potg. — Uit: Proza van Potgieter. Schaepm. — H. J. Schaepman (Dichtwerken). Staring of St. — Uit de gedichten v. Staring. V. Lenn. — Uit een werk van Van Lennep. V. Maurik. — Uit een werk v. Van Maurik. V. R. — Uit: Ind. typen van Van Rees. Veth — Uit: Java van P. J. Veth. Vond. — Uit een gedicht van Vondel. enz. enz. </p>
--	---

II. TEEKENS.

- vervangt in uitdrukkingen het titelwoord, b.v. **Dank**: *een goeden —, een slech ten — van iets hebben.*
- vervangt bij verbuiging het titelwoord, b.v. **Drakkend**: *—e belastingen.*
- vervangt in afgeleide en samengestelde zelfst. nw. en bijv. nw. den stam of het grondwoord, b.v. **Drinken**: *—er, —lied; Indompelen*: *—ing.*
- vervangt in een groep samenstellingen het eerste lid van het titelwoord, als: **Burgerdochter**: *—gasthuis, —huis; Burggraaf*: *—gravin, —voogd, —vrouw, —wal.*
- vervangt bij de w.w. het voorvoegsel of wel het eerste lid, b.v. **Herdenken**, ik —dacht, heb —dacht; **Inhalen**, ik heb —gehaald.
- duidt in de vervoegingsvormen het voorvoegsel *ge* aan, b.v. *zingen*: ik zong, heb —zongen; *gelden*: het gold, heeft —golden.
- en, —s, —'s, —eren of —ers, achter zelfst. nw., duidt de vorming van het meervoud aan.
- je, —pje, —tje of —etje duidt de vorming van het verkleinwoord aan.
- er, —st duidt de trapvormen aan.

OPMERKINGEN. 19. Van de sterke w.w. zijn twee vormen van de vervoeging gegeven; idem, voor de onregelmatige zwakke en sterke w.w. Van de regelmatige zwakke w.w. is het voltooid deelwoord opgenomen, veelal ook de onvolt. verleden tijd.

20. Samengestelde w.w. zijn dan alleen opgenomen, als het om de verklaring der beteekenis noodig was; dus zoeke men in dit boek niet: *aanbedelen, aanloeren*, enz. enz. Werkwoorden, afgeleid met de voorvoegsels *be-, er-, ge-, her-, ont-* en *ver-* zijn opgenomen, als dit om de beteekenis of het gebruik wenschelijk bleek.

30. Bij de werkwoorden op *-eeren*, als: *studeeren, soupeeren*, wier vervoeging natuurlijk regelmatig zwak is: *ik studeerde, heb gestudeerd*, is korthedshalve niets van de vervoeging vermeld.

UITSpraak DER ENGELSche WOORDEN.

Gaarne erkennende, dat het ondoenlijk is de uitspraak van Engelsche woorden in Nederlandsche klankteekens aan te geven, doch vasthoudende aan het beginsel dat een volledige *phonetische transcriptie* in een Nederlandsch woordenboek niet op haar plaats is, (daarvoor zij naar een goed Engelsch woordenboek verwezen), heb ik, ten gerieve van hen, die niet of niet voldoende met de Engelsche taal op de hoogte zijn, de Engelsche woorden, die in dit Handwoordenboek voorkomen, hier bijeengebracht¹⁾ en is getracht de juiste uitspraak, beter dan in vroegere drukken, te benaderen door gedeeltelijk, d. i. waar strikt noodzakelijk, gebruik te maken van *phonetische teekens*.

Een verklaring dezer teekens volgt hier: de vet-gedrukte klinker wijst den klemtoon aan.

VERKLARING DER TEEKENS.

KLINKERS.

- v** = klank tusschen de *u* uit Nederl. *hut* en de *a* uit Nederl. *bad*; ongeveer als *ü* uit Duitsch *Götter*. Niet de lippen vooruitbrengen!
- û** = ongeveer als *eu* in Fransch *leur* of Ned. *freule*.
- ai** = ongeveer als *ei* in Duitsch *weib* of Nederl. *ai!*: uitroep bij pijngevoel.
- au** = tweeklank bestaande uit ongeveer *e* uit Nederl. *web* + *oe* uit Nederl. *boek*.
- ê** = ongeveer als *é* in Fransch *prêtre* of *ae* uit Nederl. *waereld*.
- ô** = ongeveer als *o* in Fransch *encore*.
- oe** = korter dan *oe* in Nederl. *boek*.
- oê** = langer dan *oe* in Nederl. *boer*.
- o** = stomme *e* als in Fransch *le*, doch „voller”, naderend naar *eu* uit Fransch *leur*. Een apostrophe (') stelt denzelfden klank „veronachtzaamd” voor. Niet de lippen vooruitbrengen!

N.B. 1. De korte *a* en de korte *e* zijn beide door het teeken *e* aangeduid. Hierbij zij echter opgemerkt, dat de Eng. korte *a* nadert tot de *a* van Fransch *grasse* en de Eng. korte *e* tot de *i* van Nederl. *pit*, d. i. vrijwel gelijk is aan de *e* van Fransch *les*.

2. De korte Eng. *i* is aangeduid door het teeken *i*. Hierbij zij opgemerkt, dat deze klank „hooger” ligt dan de Nederl. korte *i* en de *ie* nadert uit Nederl. *Piet*.

3. Het teeken *aa* stelt een meer vollen, open klank voor dan de *aa* in Nederl. *Waal*.

4. Het teeken *o* stelt steeds den klank voor van *o* uit Nederl. *hok*, nooit dien van *o* uit Nederl. *wol*.

5. Een *j* achter een klinker (eej, iej, ôj) geeft aan, dat de klinker met *j* of *ie* verlengd wordt, d. i. gerekt wordt uitgesproken als, in gemeenzame uitspraak, *ee* in Nederl. *zee*, *twee*.

6. Het teeken *oo* voor de lange Eng. *o* geeft ongeveer de *oo* aan uit Ned. *boor* verlengd met een *w* of *oe*-klank; ze klinkt vrijwel als in sommige Nrd.-Holl. dialect *oo* in *boot*.

7. De *i* in, den veel voorkomenden uitgang *ing* steeds duidelijk met de Eng. *i* (zie 2) uit te spreken.

MEDEKLINKERS.

- g** = als *g* in Fransch *garçon* en *fatigue*, ook als eindletter (nooit als Ned. *g*!)
- th** = als *s*, uitgesproken met de tongpunt even tusschen de tanden.
- dh** = als *z*, uitgesproken met de tongpunt even tusschen de tanden.

¹⁾ Onmiddellijk achter deze woorden vindt de gebruiker in den tekst de aanduiding Eng. (Engelsch) geplaatst.

- N.B. 1. De teekens *ng* en *nk* uit te spreken als in de Ned. woorden *bang* en *bank*.
 2. Het teeken *w* uit te spreken met vooruitgebrachte lippen en de tong in de *oe*-positie, d. i. ongeveer als *ou* in het Fransche *oui*.
 3. De teekens *sj* en *zj* niet uit te spreken als *s + j* en *z + j*, doch als één enkelvoudigen klank, d. i. als *ch* in 't Fransche *cheval* (Ned. *sjouwer*) en de *j* in 't Fransche *jardin*.
 4. De Engelsche *r* nooit laten „rollen”.
 5. De Engelsche *l* klinkt „voller” dan de Nederlandsche, doordat de tongpunt minder vóór in den mond het verhemelte raakt.
 6. De Engelsche *v* klinkt „lichter”, d. i. zwakker, dan de Nederlandsche. Zij klinkt als in 't Fransche *ville* en komt zeer nabij de Nederlandsche *w*.
 7. De Engelsche *p*, *t* en *k*-klanken hebben, vooral aan het begin eener beklemede lettergreep, een zwakke aspiratie, d. i. een *h*, na zich. Men overdrijve niet!
 8. Zachte medeklinkers (*b-d-g-z-(d)zj*, enz.) op het einde der woorden zacht uit te spreken.
 9. In verbindingen als *lf*, *lp*, *lk* niet, zooals in 't Nederlandsch, een vluchtige *a* inlassen.

Accountancy, *akawntansi* (i-kort!).
 Accountant, *akawnt'nt*.
 Acre, *eejka*.
 Affidavit, *efideejvit* (e en i kort!).
 Afterdinner, *aafstadnə* (i-kort!).
 Afternoon tea, *aafstənoentje*.
 Alderman, *aldəm'n*.
 Ale (Pale ale), *eejl* (peejl -).
 All right, *əl rait*.
 Arrowroot, *eroorōt* (e-kort!).
 Axminster, *eksmɪnstə* (of Ned. uitspr.).
 Baby, *beejbi* (i-kort!).
 Bar, *baa*.
 Baronet, *berənɪt* (e-kort!).
 Bath (-orde, -papier), *baath*.
 Bedlam, *bedl'm*.
 Beowulf, *biejəwoelf* (*beejəwoelf*).
 Blizzard, *blɪzəd* (i-kort!).
 Blue-stocking, *blu:stokɪŋ* (o-kort!).
 Blunder, *blʌndə* (of Ned. uitspraak).
 Board, *bɔ:d*.
 Boarding-house, *bɔ:dɪŋhʌs*.
 Boarding-school, *bɔ:dɪŋskʊl*.
 Board of Trade, *bɔ:d əv treejd*.
 Bobby, *bɒbi* (o en i-kort!).
 Bookmaker, *boekmeejkə*.
 Boomerang, *būməreŋg*.
 Bottle, *bɒtl* (o-kort!).
 Bowl (Ned. Bool), *bool*.
 Boy, *bɔj*.
 Boycot (boycotten), *bɔjko:t*.
 Britannia, *brɪtənʲə* (i-kort!).
 Broker, *brookə*.
 Browning, *braʊnɪŋ*.
 Brownist(en), *braʊnɪst* (of Ned. accent).
 Bull (John -), *boel* (dzjon *boel*).
 Bushel, *boesj'l*.
 Business (-man), *bɪzɪnɪs* (-men) (i's-kort!).
 Byron (iaansch), *batrən*.
 Cab, *kəb*.
 Cairn, *kəɪn*.
 Cake, *keejk*.
 Cake-walk, *keejkwɔk*.
 Cannon, *kenən* (e-kort!).
 Cant, *kent*.
 Canvas, *kenvəs*.
 Cape, *keejp*.
 Captain, *keptɪn* of *kept'n*.
 Check, *tsjek*.
 Cheque, *id*.
 Cheer, *tsjeə*.
 City, *sɪti* (i's-kort!).

Claim, *kleejm*.
 Clan, *klen*.
 Clearing-house, *klieringhʌs*.
 Cloak, *klook*.
 Closet (Water-closet), *klozɪt* (*wɔ:tə* -) (o-kort!). Ook Nederl. uitspr.
 Comfort, *kʌmfət*.
 Corned (-beef), *kɔ:nd* (-biejf).
 Coroner, *kɔ:rənə* (o-kort!).
 Cosy (cozy), *kɔ:zi* (i-kort!).
 Cottage, *kɒtɪdʒ* (o-kort!).
 Covenant, *kʌvənənt*.
 Cowboy, *kəʊbɔj*.
 Cricket, *kriki:t* (i-kort!).
 Crown, *kraʊn*.
 Cup, *kʌp*.
 Dandy, *dendɪ* (i-kort!).
 Debater, *dɪbeejtə*.
 Debating-club, *dɪbeejtɪŋklʌb*.
 Debenture, *dɪbentʃə*.
 Derby-day, *dəbɪ-deej*.
 Detective, *dɪtektɪv*.
 Dissolving views, *dɪzɔlvɪŋ vju:z* (i-kort!).
 Down, *daʊn*.
 Dreadnought, *drednɔ:t*.
 Dry, *draɪ*.
 Dutchman, *dʌtsjəm'n*.
 Eagle, *iejj'l*.
 Esq. of Esqre = Esquire, *əskwə:ts*.
 Essay (-isten), *eseej*, (e-kort!) (-isten: Ned. accent).
 Estate, *esteejt*.
 Everlasting, *evələʊstɪŋ* (e-kort!).
 Exhibition, *eksɪbɪʃj'n* (i's-kort!).
 Fair, *fəə*.
 Fancy (-fair), *fensɪ* (-fəə) (i-kort!).
 Farewell, *fəəwel*.
 Farm, *faəm*.
 Farmer, *faəmə*.
 Farthing, *faədɪŋ*.
 Far West, *faəwest*.
 Fashion, *fesj'n*.
 Fashionable, *fesjənb'l*.
 Fellow, *feləʊ* (e-kort!).
 Fifth Avenue, *fɪfθ əvənʲə* (e-kort!).
 Finish, *fɪnɪʃ* (i-kort!).
 Five o'clock (- tea), *faiv'okləkɪtj*.
 Fob, eig. f. o. b. = free on board, *fri:ej-ɒn-bɔ:d*.
 Forward, *fɔ:wəd*.
 Fox-terrier, *fɒks tərjə*.
 Frame, *fri:ejm*.

Free-trade (free-trader), <i>frtej-treejd(ə)</i> .	(Lucht)raid, <i>-reejd</i> .
Full dress, <i>foel dres</i> .	Lunch(en), <i>lʌnsj</i> (+ holl. werkw. uitg.) ook met Ned. korte u.
Full speed, <i>foel spiejd</i> .	Lunchroom, <i>-rōəm</i> .
Gallon (maat = 4.54 L.), <i>gələn</i> (e-kort!).	Mackintosh, <i>mekintosj</i> (e-kort).
Garter (—orde), <i>gɑɑtə</i> .	Made, <i>meejd</i> .
Gearing, <i>gtering</i> .	Maiden-speech, <i>meejd'nspejtsj</i> .
Gentleman, <i>dʒjɛnt'lm'n</i> .	Mail, <i>meejl</i> .
Gentlemanlike, <i>dʒjɛnt'lm'n-laik</i> .	Manager, <i>menidʒə</i> (e en i-kort!).
Gentry, <i>dʒjɛntri</i> (i-kort!).	Manchester (party), <i>mentsjistə (paati)</i> (i-kort!).
Getraind (Eng. trained), <i>getreent (treejnd)</i> .	Maryland, <i>mɛrilend</i> (i-kort!).
Gipsy of gypsy, <i>dʒjɪpsɪ</i> (i-kort!).	Match, <i>metsj</i> .
Globe-trotter, <i>gloəbtrotə</i> (o-kort).	Mayor, <i>mjejə</i> .
Goal (—keeper), <i>gool (-ktejpsə)</i> .	Mile, <i>mail</i> .
God save the king, <i>god seejv dhə king</i> .	Miss, <i>mis</i> .
God save the queen, <i>god seejv dhə kwiejn</i> .	Mister (komt alleen voor als afkorting vóór een familienaam: Mr., <i>mista</i>).
Guinje (Eng. guinea), <i>gienje (gini)</i> (i's-kort).	Mistress, <i>mistris</i> (wordt voor een eigenaam afgekort tot <i>Mrs.</i> en dan uitgespr.: <i>mistsz</i> (i-kort!).
Greenback, <i>grtejnbek</i> .	Mistletoe, <i>mists'loo</i> (i-kort!).
Groom, <i>grōəm</i> .	Mixed pickles, <i>mikst pik'lz</i> (i-kort!).
Guildhall, <i>gildhól</i> .	Money (time is —), <i>məni (taim iz —)</i> (i-kort!).
Gymkhana (—races), <i>dʒimkaana (-reejsiz)</i> .	Music-hall, <i>mju:zɪk hól</i> .
Halfcaste, <i>haafkaast</i> .	Mylady, <i>maileejdi</i> (i-kort!).
Handicap(per), <i>hendikep(ə)</i> (i-kort!).	Mylord, <i>mailəd</i> .
Hands up, <i>hendz ʌp</i> .	Newfoundlander, <i>njōəfaundləndə</i> .
Handle (Ned. handel), <i>hend'l</i> .	Newgate, <i>njōəgɪt</i> .
Hansom, <i>hens'm</i> .	Newton, <i>njōənt'n</i> .
High-life, <i>hai laif</i> .	New-York, <i>njōəjok</i> .
High-church, <i>hai tsjɔtsj</i> .	Nobility, <i>nəblɪti</i> (i's-kort!).
Hint, <i>hint</i> .	Nurse, <i>nɜ:s</i> .
Holiday, <i>holideej</i> (o. en i-kort!).	Nursery, <i>nɜ:səri</i> (i-kort!).
Home, <i>hoom</i> .	Outcast, <i>autkaast</i> .
Home rule(r), <i>hoom rōəl(ə)</i> .	Outsider, <i>autsaidə</i> .
Humbug, <i>hʌmbʌg</i> (of Ned. uitspr.).	Pace(n), <i>pees</i> (+ Ned. werkw. uitg.).
Hurdle-race, <i>hɜ:d'brejs</i> .	Pacemaker, <i>peejsmeejks</i> .
Inch, <i>insj</i> .	Pacific, <i>pəsɪfɪk</i> (i-kort!).
Insider, <i>ɪnsaɪd</i> .	Paddle (Ned. paddel), <i>pɛd'l</i> (e-kort!).
Interview(er), <i>ɪntəvjōə(ə)</i> .	Paddock, <i>pɛdək</i> (e-kort!).
Jack Pudding, <i>dʒek pœding</i> .	Paddy, <i>pɛdi</i> (e en i-kort!).
James, <i>dʒejejmz</i> .	Pale ale, <i>peejl eejl</i> .
Jenner, <i>dʒjɛnə</i> (e-kort!).	Peer (Fr. pair), <i>pieə</i> .
Jersey, <i>dʒjɛsɪ</i> (i-kort!).	Penny, <i>peni</i> (e en i-kort!).
Jobber, <i>dʒɔbə</i> (o-kort!).	Penny-a-liner, <i>peni-(j)ə-laɪnə</i> .
Jockey, <i>dʒɔki</i> (o. en i-kort!).	Permit (zelfst. n.w.), <i>pɛmɪt</i> .
John Bull, <i>dʒjon boel</i> .	Pickles, <i>pɪk'lz</i> (i-kort!).
Keeper, <i>ktejpsə</i> .	Picknick, <i>pɪknɪk</i> .
Kennel, <i>kɛnəl</i> (e-kort!).	Pickpocket, <i>pɪkpokɪt</i> (o-kort!).
K.G. = Knight of the Garter, <i>nait ov dhə gɑɑtə</i> .	Pincher, <i>pɪnsjə</i> .
Khaki, <i>kaaki</i> (i-kort!).	Pitch-pine, <i>pɪtsjpaɪn</i> (ook: <i>-pien</i>).
Knickerbocker, <i>nɪkəbəkə</i> (i. en o-kort!).	Placer, <i>pleejpsə</i> .
Knight, <i>nait</i> .	Plaid, <i>pleejd</i> (ook: <i>pled</i> , d. i. met korte Eng. a).
Lady, <i>leejdi</i> (i-kort!).	Professional, <i>prɒfesjən'l</i> (e-kort!).
Last not least, <i>laast not tiejst</i> .	Propeller, <i>prɒpələ</i> (e-kort!).
Lavatory, <i>levətəri</i> (e en i-kort!).	Pullman-car, <i>poelm'nkaa</i> .
Lawn-tennis, <i>lɔn tennis</i> (e-kort!).	Punch, <i>pʌnsj</i> (meestal met Ned. korte u).
Leader, <i>leejə</i> .	Purser, <i>pɜ:sə</i> .
Leading article, <i>leejdɪŋ aʊtik'l</i> (i-kort!).	Puttee, <i>puttej</i> .
Liberty, <i>libəti</i> (i's-kort!).	Puzzle, <i>pʌz'l</i> (ook met Ned. korte u).
Lift, <i>lift</i> .	Puzzlen; puzzlerwerk = Ned. afl. en samenst. Zie boven.
Limited (Ltd), <i>lɪmɪtɪd</i> (i's-kort!).	Race(n), <i>reejs</i> (+ Ned. werkw. uitg.).
Lock-out, <i>lokaut</i> (o-kort!).	Racer, <i>reejsə</i> (in Ned. meestal met luidende eind-r).
Lodger, <i>lɒdʒə</i> .	
Lord, <i>lɒd</i> .	
Lord-mayor, <i>lɒd mɛjə</i> .	
Lloyd(s), <i>lɔjd(z)</i> .	
Lynch(en), <i>lɪnsj</i> (+ holl. werkw. uitg.) ook met Ned. korte i.	

- Raid, *reejd*.
 Rail, *reejl* (ook in Ned. zonder *j*).
 Record (zelfst. n.w.), *rekad* (bijna uitsluitend Fransche uitspraak, d. i. *rekôr* of geheel vernederlandscht).
 Reform bill, *rifôm bil*.
 Reformer, *rifôma*.
 Reporter, *ripôta* (of Ned. uitspr.).
 Review, *riwjuë*.
 Rink, *rink* (juister: *ringk*).
 Roastbeef (Holl. rosbief), *roostbiejf*.
 Rule, *rôel*.
 Run, *ron*.
 Rush, *rovsj*.
- Safe, *seejf*.
 Safe-deposit, — *dipozit* (i en o-kort!).
 Sandwich(man), *sandwitsj(men)*.
 Score, *skô*.
 Scout(boy), *skaut(bôj)*.
 Scratch, *skretsj*.
 Scrimmage, *skrimidzj* (i's-kort!).
 Scrip(s), *skrip(s)*.
 Sculler, *skul(a)*.
 Second-hand (books), *sekandhend* (boeks), (e-kort!).
 Selfhelp, *selfhelp* (geen *a* tusschen l en f en l en p!).
 Selfmade, *selfmeejd*.
 Selfrespect, *selfrispekt*.
 Settler, *setla*.
 Shampoo, *sjempoe*.
 Shampooen, *sjem(pooten)* Laatste gedeelte Ned. uitspraak.
 Share, *sjêa*.
 Shelter, *sjelta*.
 Sheriff, *sjerif* (e-kort!).
 Shilling, *sjiling* (i-kort!).
 Shire, *sjaja* (tegenwoordig bijna uitsluitend: *county* = *kaunti*. In samengestelde graafschapsnamen als Yorkshire luidt „shire”: — *sja* (b.v. *jôksja*).
 Shirting, *sjötting*.
 Shocking, *sjoking* (o-kort!).
 Shrapnel, *sjrepn'l*.
 Shylock, *sjattak*.
 Sir, *sô*.
 Sixpence, *siksp'ns*.
 Skating (— rink), *skeejting* (— zie Rink).
 Slang, *sleng*.
 Sleeping-car, *slejpjng kaa*.
 Sneer, *sniea*.
 Snob, *snoa*.
 Sounder(en), *saunda* (werkw. Ned. uitspr.).
 Sovereign, *sovarin* (o-kort!).
 Speaker, *splejka*.
 Speech(en), *splejtsj* (+ Ned. werkw. uitg.).
 Speed (at full —), *splejd* (et foel —).
 Spirit, *sprit* (i-kort!).
 Spleen, *splejtn*.
 Sprinter, *sprinta*.
 Square, *skwêa*.
 Squatter, *skwota* (o-kort!).
 Squaw, *skwô*.
 Squire (esquire), *skwata* (askwata).
 Start(en), *staat* (+ Ned. werkw. uitg.), ook Ned. uitspr.
 Starter, *staata* (ook Ned. uitspr.).
 Steamer, *stiejma* (ook met de Ned. eind-r).
 Steeple-chase, *stiejpl tsjejs*.
 Steward(ess), *stjêwad(is)*.
 Stock-exchange, *stok ekstsjeejnzj*.
- Stone, *stoon*.
 Strike, *straik*.
 Struggle for life, *strug'l fô laif*.
 Sulky, *sulki* (i-kort!).
 Sweater, *sweta* (e-kort!).
 Sweating-system, *sweting sist'm* (e-kort!).
- Tailor, *teejla*.
 Tandem, *tend'm*.
 Tank, *tenk* (juister: *tengk*).
 Teak(hout), *tiejk*.
 Team, *tiejm*.
 Teetotaller, *tiejtootala*.
 Terrier, zie: *Fox-terrier*.
 Ticket, *tikit* (i-kort!).
 Time (— is money), *taim* (— *iz mami*).
 Timekeeper, *taimkiejpa*.
 Tipsy, *tipsi* (i-kort!).
 Toast(en), *toost* (+ Ned. werkw. uitgang).
 Toddy, *todi* (o-kort!).
 Topic, *topik* (o-kort!).
 Topic of the day, — *ov dhâ deej*.
 Tory, *tôri* (i-kort!).
 Tower, *taua*.
 Toynbee (— werk), *tôjnbe*.
 Trade (— mark), *treejd* (— *maak*).
 Trawler, *trôla*.
 Trawl (— net), *trôl*.
 Truism, *trûeizm*.
 Trust, *trnst*.
 Trustee, *trnstiej*.
 Trumbler, *trumbla* (ook wel Ned. uitspr.).
 Turf, *tôf*.
 Turtle (— soep), *tôtl*.
 Typewriter, *taipraita*.
 Typewriting, *taipraiting*.
- Uncle (— Sam; — Tom's cabin), *unk'l* juister: *ungk'l* (*sem*; *tomz kebin*) (e-kort!).
 Unfair, *vnfêa*.
 Union Jack, *jôenj'ndzjek*.
 U. S. = United States, *joenattid steejts*.
 U. S. A. = — of America, — *ov amerika* (e en i-kort!).
 Upper ten, *upaten*.
 Ups and downs, *upsandawnz*.
 Up to date, *uptoedeejt*.
- Vauxhall, *vokshôl*.
 Velvet, *velvit*.
 Velveteen, *velvittejn* (i-kort!).
- Warrant, *worant* (o-kort!).
 Wales, *weejlz*.
 Wallstreet, *wôlstriejt*.
 Wedgwood, *wedzjuoed*.
 Westinghouse (— rem), *westinghaus*.
 Whaler, *weejla*.
 Wherry, *weri* (e en i-kort!).
 Whig, *wig* (g als in Fr. garçon).
 Whisky, *wiski* (i-kort), (meestal Ned. uitspraak).
 Whist(en); — kaarten, *wist* (+ Ned. werkw. uitg.).
 Would-be, *woed biej*.
- Yacht (— club), *jot* (meestal uitgesproken en geschreven: jacht).
 Yankee (— doodle), *jenki* (— *dôed'l*) (i-kort).
 Yak, *jek*.
 Yard, *jaad*.
 Yellow-Jack, *jeloo dzjek* (e-kort!).
 Yeoman(ry), *joem'n(ri)*.

A.

- A**, v. a's. — Eerste letter v. h. alphabet, eerste hoofdstuk v. e. woordenboek; — (alg.) aanduiding v. d. eerste der bekende grootheden; — (muz.) zesde toon in de gamma van c, ook *la*; — in Latijnsche opschriften bet. A. 500, met een streepje er boven (\bar{A}), 5000.
- A.** of **A^o**. — *An'no*, in den jare, ten jare.
- A.** — **AA** tot **AAAAAA**, merken v. d. Zeeuw- sche chocolade: *een mooie partij Zeeuw- sche chocolade van duizend A's*, (C.O.)
- A.** — *Are*, vlaktemaat, zie ald.
- A.** of **A^o** **aer. vulg.** — *An'no ae'rae vulga- ris*, in het jaar der gewone tijdrekening.
- A. a. C.** — *An'no an'te Christum*, in het jaar vóór de geboorte van Christus.
- A. B.** — *Au'rea bul'la*; zie **B. U.**
- A. C.** — *An'no Chris'ti*, in het jaar van (of na de geboorte van) Christus.
- A. C.** — *An'no curren'te*, in het loopende jaar.
- Acad.** — *Academ'ia*, *Acade'mie*, zie aldaar.
- Ace.** — *Acce'pi*, zie ald.
- A. D.** — *An'no Do'mini*, i. h. jaar onzes Heeren.
- a. d.** — *a da'to*, zie ald.
- a. d. z.** — *als daar zijn*.
- a. h. w.** — *als het ware*.
- a. i.** — *ad in'terim*, zie ald.
- A. L. M.** — *Ar'tium libera'lium magis'ter*, meester in de vrije kunsten, zie ald.
- a. m.** — *Am'ica ma'nu*, (op adressen), door vriendenhand (bezorgd, overgebracht).
- A. M.** — *An'no mun'di*, in het jaar der wereld.
- a. m.** — *an'te mer'idien*, voormiddag.
- a. M.** of **M. a.** — *Ar'tium Magis'ter*, meester der kunsten, d. i. doctor in de letteren of in de wijsbegeerte.
- A. M. D. G.** — *Ad maj'o'rem De'i glo'riam*, tot grootere eer van God, zie ald.
- A. et O.** — *Al'pha et O'mega*, zie ald.
- A. P.** — *Amsterdamsch peil*.
- A. P.** of **A^o. P^o**. — *An'no passa'to* of *prae'terito*, in het afgeloopen jaar.
- A. pr.** — *An'no praesen'ti*, in het tegenwoor- dige jaar.
- Art.** — *Arti'culus*, d. i. *Artikel*, zie ald.
- a. s.** — *aanstaande*.
- A. S.** — *An'no San'cto*, 't Heilige jaar, het eerste jaar eener eeuw, het jubeljaar.
- a. u. b.** — *als 't u belieft*, zie **s. v. p.**
- A. u. s.** — *Actum ut su'pra*; zie **A. c. t. u. m.**
- A. X.** — *An'no Christi*; zie **A. C.**
- A, Aa** (*water, riviertje*), v. — 's: *de Wester- woldsche —, de Ruiten —; de Donnel en de —, enz.*, verg. *Breda, Gouda*.
- A.** v. z.: *dit meubel zal 25 a 30 gulden kosten*; op rekeningen: *5 M. a f 6 = f 30*.
- A** (*eerste letter*), v. a's: zegsw. *geen a voor een b kennen*, eig. het abc niet kennen, fig. niets geleerd hebben, zie **A n a l p h a b e t u s**; *van a tot z kennen*, v. h. begin tot het einde; *wie — zegt, moet ook b zeggen*, eens begon- nen, moet men ook voortgaan (met spreken) en alles zeggen of doen.
- A** (voorvoegsel, *met de bet. van ontkenning*, nl. *a privans*), zie **A t h e i s t**, **A n o n i e m**, enz.
- a** (*bastaarduitgang*), als in: *dra'ma, emble'ma, ki'na, gam'ma, program'ma, panora'ma*, zaak- namen; *doctri'na, theore'ma, e'thica*, abstracte zelfst. nw.; *fau'na, flo'ra*, verzamelnamen.
- Aagt** (*verkorting van Agathe of Agatha*), v.; — **je** (ook **A a g j e**), o.: *Nieuwsgierig —je* (*v. Enkhuizen*), naar het kluchtspel v. Bormeester (1664); scherts. elke nieuwsgierige vrouw.
- Aagt** (*Engelsche kroonappel, een lichtzure appel*), v. — en; — **appel**, m. — s of — en.
- Aal** (*dierk. luiaard, traaglooper*), m. — s, ook **A. i.**
- Aal** (*liefkoozing, streeling*), m. — en; — **tje**, o.
- Aal'en** (*streelen, strooken*), ik aaide, ik heb geaaid, fig. vleien; ir. iemand door aanraking opzettelijk pijn doen; — **ing** (*het aaien*), v. — en.
- Aak** (*platboomd vaartuij met één mast en met zijwaarden*), v. aken; een — is een vracht- schip voor de rivier- en kanaalvaart, *een Keulsche —, een kolen —*; zie **Z w a a r d**.
- Aak** (*kleine ahorn of eschdoorn*), m. aken: ook, *Spaansche eik* geheeten.
- Aaks** (*zware bijl met langen steel, ook, strijd- bijl*), v. aaksen; ook: **A k s**, **A k s t**.
- Aak'ster** (*oudere vorm van ekster*), v. — s, w. i. g. *Maer snatert hy te veel, hy is gelyk een aexter*, (Vondel).
- Aal** (*vrouwennaam, verkorting van Aleida of van Adelheid*), v.; — **tje**, v.: *Aaltje, de zui- nige keukenmeid*.
- Aal** (*priem, spits, stalen schoenmakerswerk- tuig met houten hecht, els*), v. alen. vero.
- Aal, salt** (*gier, koemestvocht*), v. gmv.
- Aal** (*noutdrank of Engelsch bier, zoetig van smaak*), o. gmv.; zie **A a l t j e**.
- Aal** (*dierk. slangvormige, weekvinnige visch*), m. alen: *een vette —, een gladdé —*; zegsw. *hij is zoo glad als een —*, men heeft geen vat op hem, hij weet zich uit alle ongelegen- heden te redden, hij is listig, sluw; (als stof- naam), v.: *er is veel — in dien vijver; eet niet van die vette —; —peuren*, z. **Peuren**.
- aal** (*bastaarduitgang*), als in: *kardinaal, ad- miraal, korporaal, generaal, kannibaal*, per- soonsnamen; *arsenaal, cimbaal*, zaaknamen.
- aal** (*bastaarduitgang*) vormt bijv. naamw. als: *muzikaal, provinciaal, machinaal, medici- naal, chirurgicaal, sociaal, liberaal*, enz.; zij bet. hoedanigheden, die in verband staan met de beteekenis van het grondwoord.
- Aal'bes** (*vruchtdragende heester, ook, de roode, witte of zwarte aalbes*), v. — bessen; in 't dagelijksch leven zegt men veelal voor

- aalbessen eenvoudig *bessen* h.v. *bessensap*, *bessennat*; —**achtigen**, v. mv.: in de plantk. familienaam v. d. roode of witte of zwarte aalbes, alsmede v.d. kruisbes of den kruisdoorn.
- Aal'bessblad** (*blad van e. aalbessetruijk*), o. —bladeren; —**boom**, m. —en; —**boom-pje**, o. —s; —**struijk**, m. —en.
- Aal'bessengelei** (*gelei van roode bessen*), v. gmv.; —**jam** (*gelei of jam v. aalbessen*), v. gmv.; —**jenever** (*jenever, op zwarte aalbessen getrokken*), v. gmv., ook: roode jenever of rood geheeten; —**nat** (*bessensap*), o. gmv.; —**rist** (*-tros*), v. —en; —**sap**, o. gmv.; —**saus**, v. —en; —**tros**, m. —trossen; —**vla** (*vla met -bessen er op*), v. —vlaas; —**wijn**, m. gmv.
- Aal'bezie** (*aalbes*), v. —beziën; —**blad**, o. —bladeren; —**boom-pje**, o. —s; —**gelei**, v. gmv.; —**jam**, v. gmv.
- Aal'beziënjenever**, v. gmv.; —**nat**, o. gmv.; zie Aalbessenjenever, enz.
- Aal'diertjes**, o. mv.; zie Draadworm.
- Aal'folk** (*trechtersvormige korf met zak, om aal te vangen*), v. —fuiken; —**geer**, m. —geeren, vero, zie Elger; ook, Aalschaar, Aalspeer, Aalsteker, Aalvork, d.i. palingsteker; —**kaar** (*houten kist of kast met ronde gaatjes, om aal levend in 't water te bewaren*), v. —karen, zie Kaar, Bun, Beun; —**korf** (*korf of mand, waarin aal gevangen of verzonden wordt*), m. —korven: zegsw. *hij is bang voor zijn — korf*, d.i. voor zijn lijf; —**kwabbe**, —**kwab** (*een visch, die veel op een aal gelijkt, ook aalput of puitaal geheeten*), v. —kwabben.
- Aal'moes** (*hiefdegift*), v. — moezen; zegsw. *hij moet van —moezen leven*, is doodarm.
- Aal'moezier** (*R.-Karmenverzorger; priester, uitsluitend belast met de geestelijke zorg eener afzonderlijke klasse van personen*), m. —s of —en: de — van een hospitaal, v. een gevangenis; vooral, *veldprediker: vóór den veldslag sprak de — een gebed uit*.
- Aal'moeziershuis** (*hiefdehuis of godshuis voor behoeftige kinderen, ouden van dagen, enz.*), o. —huizen.
- Aaloud', aloud'** (*zeer oud*), bn. vero.: de — e zeden (*met het bijdenkbeeld v. voortreffelijk*), de — e deugd; —**heid** (*hooge oudheid*), v. gmv.
- Aal'puit** (*aalkwab, puitaal*), m. —en; —**reep** (*zettijn, om aal te vangen*), m. —reepen; —**schaar** (*grootte vork met drie of vier platte tanden, om aal te steken*), v. —scharen, zie Aalgeer, Elger; —**scholver** (*zwemvogel, waterraaf, pelikaanachtige vogel*), m. —s, zie Schollevaar; —**speer**, v. —speren, zie Aalgeer; —**speet** (*dun stokje, met mootjes gebakken aal er aan*), v. —speten, vergelijk Aanspeten; —**steek** (*het steken v. aal, ook het recht daartoe*), m.: de —steekpachter; —**steek** (*de plaats, waar men aal steekt*), v. —steken; —**steker**, m. —s, zie Aalschaar.
- Aal'svel** (*aalshuid*), o. —vellen: een — is een bindmiddel bij dorschvlegels; minacht.: *hij is koopman in —vellen*, hij doet in zaken van uiterst luttele waarde.
- Aalt** (*het vócht, dat uit den koemest sijpelt*), v. gmv.; zie Aal (*gier, mestvocht*).
- Aaltje** o.; zie bij Aal (*vrouwennaam*) en bij Aal (*bier*): zegsw. *van mooi — zingen*, d.i. lustig drinken, feestvieren.
- Aal'-toiletje** (*zeskant beenen draaitoletje, gemerkt met de letters A, B, D, N, S en T, om zeker kansspel te spelen*), o. —s; A bet.
- alles, B (*bij*), D (*dubbel*), N (*niet*), S (*zet*), T (*trekt*), naar de eerste dezer letters.
- Aal'vork**, v. —en; zie Aalgeer.
- Aal'waardig** (*geheel waar, later: onbezonnen, dartel, overmoedig*), bn. vero.
- Aalwa'rig**, bn.; zie Aalwaardig, vero.
- Aam** (*oude wijnmaat, 1.552 HL; ook, otie-maat, 1.455 HL.*), o. amen.
- Aam'beeld**, o. —beelden; zie Aanbeeld.
- Aam'bel** (*besvormige zwelling van aders aan den endeldarm*), v. —beien; ook, Aanbei; z. Haemorrhoiden.
- Aambor'stig** (*asthmatisch, engborstig*), bn., —er, —st; —**heid**, v. gmv., zie Asthma.
- Aan**, vz.: *kloppen — de deur*; bw.: *de boot is —, steek de lamp —*.
- Aan**, bw., vormt met w.w. scheidbare samenstellingen, als: Aan'besteden, Aan'bevelen; zie echter: Aanbid'den, Aanschou'wen, Aanvaar'den.
- aan** (*bastaarduitgang*), als in: *Italiaan', Europeaan', Indiaan', Corsicaan'*, landaard; *Lutheraan', Zwingliaan', Armintiaan', volgeling*, evenzoo: *Thorbeckiaan'*; *parochiaan', kapelaan'*, behoorende tot, verbonden aan; *baviaan'*, diernaam, *banaan'*, boom of vrucht.
- Aan'aarden** (*rondom een plant de aarde, d.i. den grond ophoogen*), ik aardde —, heb geaard: een boom —, de aardappels — met den —aardploeg, meest door een hond getrokken.
- Aan'beeld** (*ijzeren smidsblok, waarop het gloeiend ijzer gehamerd wordt*), o. —beelden; zegsw. *zoo zwaar als een —*, zeer zwaar; *steeds op hetzelfde — slaan*, altijd op dezelfde zaak terugkomen of aandringen.
- Aan'beeldsbeentje** (*ontl. gehoorbeentje*), o. —beentjes; —**blok** (*houten blok, waarop het aanbeeld rust of staat*), o. —blokken.
- Aan'bel**, v. —en; zie Aanbei.
- Aan'belanden** (*ergens aankomen, meestal toevallig, om daar te vertoeven of te blijven*), ik belandde —, ben (in dit dorpje) —beland: *na veel zwerfens is hij hier aanbeland*.
- Aan'belang** (*groot belang, rijkdom aan invloed en gevolgen*), o. gmv.: een zaak van —, een gebeurtenis van groot —, gewicht.
- Aan'belangen** (*aangaan, betreffen*): alleen in den 3en persoon enk. van den onvolt. tegenw. tijd der aant. wijs: *wat, zooveel, voorzooveel, voorzoover (het), voorzoover (ze) hem (3e naamval) aanbelangt*.
- Aan'bellen** (*aan de deurschel trekken*), ik heb —gebeld; ook: Aanschellen.
- Aan'bermen** (*den voet van een dijk versterken door er een berm tegen te leggen*), ik bermde —, heb —gebermd; —**ing**, v. —en: *de afgeslagen plaats van den oever is nu hersteld door een —berming*.
- Aan'besteden** (*een mededinging openen bij inschrijving op een bouwwerk, dat volgens gegeven plan en bestek moet opgeleverd worden*), ik besteedde —, heb —besteed: een school en het leveren der bouwstoffen—; —**steding** (*openbare inschrijving op een te leveren bouwwerk*), v. —en.
- Aan'besterven** (*bij een erfenis als eigendom krijgen*), het bestierf aan, is —bestorven: *dat riddergoed zal hem — bij den dood van zijn oom*; —**ing**, v.: door — krijgen.
- Aan'bevelen** (*in de gunst bevelen aan*), ik beval aan, heb —bevelen: *iem. bij den Minister —; die jongeling beveelt zich zelf aan door zijn goede manieren; zijn ziel aan*

God aanbevelen, d.i. Gods ontferming inroepen in doodsgevaar.

Aanbevelenswaardig (aanbeveling verdiene), bn., —er, —st; ook: meer en meest —; ook, —waard'.

Aanbeveling (de daad van aanbevelen), v. —en: een mondelinge —, een schriftelijke —.

Aanbevelingsbrief (brief van recomman-datie), m. — brieven: hij bracht mij een — v. e. ouden vriend; —waard' (aanbeveling verdiene), bn., ook, —waardig.

Aanbid'lijk (waardig, om aanbeden te worden; tot aanbidding uitlokkend of dringend), bn.: Gods —e wijsheid, — Opperwezen!

Aanbid'den (in den gebede aanroepen, als goddelijk wezen vereeren), ik aanbad, ik bad aan, ik heb —beden (—gebeden): God —, Hem de hoogste en operste eer schenken als Schepper en Heer van alles; het gouden kalf —, zie Gouden kalf; de rijzende zon —, zie Zon; fig. hartstochtelijk vereeren: zijn leerlingen aanbaden hem; uw door mij aanbeden dochter, doch ook: een veldheer, door zijn soldaten aanbeden; zij vlieden voor den wind naar de aanbeden stranden! (Tollens), d.i. geliefd.

Aanbiddenswaardig (h. aanbidden waardig, aanbiddelijk) bn., —er, —st; ook: meer en meest —.

Aanbid'der (iem., die hartstochtelijk vereert), m. —bidders.

Aanbid'ding (de hoogste en operste eer aan God), v.: in — verzonken, in — neerzinken; fig. innige, eerbiedige bewondering: wij blijven op uw moed (o, voorgeslacht) met dankbre — staren, (Helmers).

Aanbieden (ter aanneming voorstellen of toonen), ik bood aan, wij boden aan, ik heb —geboden: iem. een betrekking, een ambt —; zich —: er biedt zich weldra een gelegenheid aan, doet zich voor; —ing (het aanbieden), v. —en: een voordeelige —ing, z. Offerte.

Aanbijten (in het aas beginnen te bijten), de visch beet —, heeft —gebeten; fig. zich door mooie woorden of voorstellen laten overhalen: hoe mooi hij ook praatte, zijn vriend wilde niet —.

Aanbinden (met riem, touw, nestel, enz. vastmaken), ik bond aan —, heb —gebonden: leiboomen —; de schaatsen —; fig. een onderhandeling, een strijd —, aanknoopen, beginnen; zegsw. de kat de bel —, zie Kat.

Aanblaffen (blaffend bedreigen), de hond heeft hem —geblaft; ook: Aanbaffen, Aanbassen, fig. bedreigen door scheldwoorden.

Aanblazen (door blazen doen ontbranden), ik blies aan, heb —geblazen: het vuur —, aanwakkeren; fig. een twist, de hartstochten —, aanzetten; den burgeroorlog —, opstoken; —blazing (goddelijke ingeving, bezieling, inspiratie), v. gmv.; z. Aangeblazen.

Aanblik (blik, aangezicht; gezicht op iets), m. gmv.: voor uw —, o Heer, siddert de booze; bij den eersten —; —blikken (aanzien, aanschouwen), ik heb —geblikt: hij blikte mij veelbeteekenend aan, de sterren blikken mij aan.

Aanbod (aanbieding), o. gmv. (soms aanbiedingen); rechtst. — van gereede betaling; hand. de marktprijs regelt zich naar vraag en —; ook, het aangeboden: komt mijn — u verwerpelijk voor? een voordeelig —.

Aanboeten (feller doen branden, opstoken,

ik boette—, heb —geboet: het vuur —. **Aan'boren** (beginnen te boren b.v. met een boormachine), ik boorde aan, heb —geboord; een bron —, openen, een petroleumbron —, aan den dag brengen; ook: een vat —, een vat opsteken, z. ald.

Aan'bouw (het gebouwd—worden), m. gmv.: dit huis is in —; de — van schepen.

Aan'branden (door te sterke hitte met een korst vastzetten aan den bodem v. pan of pot), het brandde —, is —gebrand: die rijst gaat —; ook, beter doorbranden: het vuur moet wat —.

Aan'brassen (scheepst. de brassen aanhalen, zeilen of raas meer langscheeps richten), ik heb —gebrast; zie Bras.

Aan'breken (beginnen), de dag brak aan, is nu aangebroken; ik brak (iets, b.v. een brood, een flesch) aan, heb (iets) —gebroken.

Aan'brengen (meebrengen, leveren, ergens heen voeren, dragen), onr. w.w. ik bracht aan, heb —gebracht: kapitaal —, levensmiddelen —; versieringen —, plaatsen, maken.

Aan'brengen (verklikken, verklappen), onr. w.w. ik bracht —, heb —gebracht: wie heeft dat weer —gebracht? —er (verklikker), m. —s.

Aan'bruisen (bruisend naderen), de locomotief bruisde —, is en heeft —gebruisd.

Aan'dacht (olettendheid, belangstelling), v. gmv.: iets met — volgen; in den zin van „godvruchtige overpeinzing”, godvruchtigheid, b.v. vrome —, is het een germanisme.

Aandacht'ig (opmerkzaam), bn. en bw., —er, —st: —e toehoorders, een — gehoor, olettend; — luisteren, een betoog — volgen.

Aan'dachtstrep (spraak. zinteeken, een rust aanduidend), v. —strepen, b.v. Ik zal — als ik tijd heb — er eens over denken.

Aan'deel (toekomend deel of gedeelte), o. —en: zijn — ontvangen, — hebben a. e. erfenis.

Aan'deel (handel. bewijs v. deelenootschap in een handels- of nijverheidsonderneming), o. —en: —en kunnen op naam staan of in blanco worden uitgegeven; —bewijs (akte van aandeel), o. —bewijzen; —hebber (bezitter v. één of meer aandeelen), m. —s: de —s in een veederij, fabriek, vennootschap, ook: Aandeelhouder; —houder (eigenaar v. één of meer bewijzen van aandeel), m. —houders, z. Deelhebber.

Aan'denken (gedachtenis; voorwerp, dat ons aan iets of iemand herinnert), o. gmv.: in gezegend — voortleven, herinnering.

Aan'dichten (van dichten d.i. verzinnen: iem. iets, dat verzonnen is, toeschrijven), ik dichtte —, heb —gedicht: iem. iets —; vergelijk: Toedichten; iem. allerlei verkeerdheden —, iem. heillooze bedoelingen —.

Aan'dienen (aankomen), ik heb —gediend; de lakei ging ons bij zijn heer —; zich bij iem. laten —, zich zelven —.

Aan'dijken (een stuk land door dijken verbinden aan den vasten wal of oever), ik dijkte —, heb —gedijkt: eene waard of een polderland —.

Aan'dikken (dikker maken, aanwetten van letters b.v.), ik heb —dikt: een letter zonder aandikken niet goed te krijgen, (C. O.); ook, dikker worden: Het mengsel zal door verhitting nog wel —; fig. ik zal mijn meening nog wat —, duidelijker zeggen.

Aan'doen (aanrekken, zich kleeden met), onr. w.w. ik deed —, wij deden —, ik heb

-gedaan; b.v. *doe nog een jas aan*; zij is netjes aangedaan, gekleed; iem. de boeien -, aanleggen; ook, in een haven vallen: *een of andere haven* -, er kort vertoeven; iemand verdriet, last, schande -, veroorzaken; iem. een proces -, gerechtelijk aanspreken of vervolgen; zijn longen zijn aangedaan, ziekelijk; zijn woorden deden mij -, troffen mij; een volk den oorlog -, het beoorlogen; dat zal hem den dood -, berokkenen.

Aan'doening (ziekelijkheid), v. -en: een - der longen, der hersenen; ook: een - (aanval) van koorts.

Aan'doening (het aangedaan-zijn: weemoed, droefenis), v. -en: ik kan er zonder - niet aan denken; allerlei -en.

Aan'doelijk (treffend, roerend), bn., -er, -st: een - verhaal, een - schouwspel, ook: een - gemoed, week, licht geroerd.

Aan'doorn, -doren, m. -s, zie **Aandoren**.

Aan'draaien (dichter bijeen of dieper doen gaan door te draaien), ik heb -gedraaid: een schroef -, nog verder dóór draaien; zegsw. iemand een neus, een wassen neus -, z. **Neus**.

Aan'dragen (naar een persoon of naar een plaats brengen, dragen), ik droeg aan, heb -gedragen: steenen, hout en palen -; fig. verklikken, aanbrengen, verklappen.

Aan'drang (gedrang, fig. aansporing, nadruk bij het doen van een verzoek), m. gmv.: een groote - van menschen; ik zal gaan op - van mijn vader, ik vraag het u met -.

Aan'draven (in een draf naderen, snel naderen), ik draafde aan, ben en heb -gedraafd: daar kwamen eenige ruiters -; -**drenten** (langzaam en treuzelend naderen), ik drentelde -, ben -gedrenteld; -**dribbelen** (met kleine, vlugge pasjes naderen), hij dribbelde -, is -gedribbeld: daar kwam de dreumes -, aantrippelen.

Aan'drift (bezieling, geestdrift, hartstochtelijke ingeving, inspiratie), v. gmv.

Aan'drijven (vloittend naderen, aanspoelen), het dreef aan, is -gedreven: dat lijkt is hier komen -; zegsw. op een stroowisch komen -, zie **Stroowisch**; ook, ik dreef -, wij dreven -, ik heb -gedreven, b.v. de koeien -, voortdrijven; de bouten en schroeven -, aanzetten; iem. - tot het kwaad, aansporen.

Aan'dringen (samenpakken, fig. aanzetten), ik drong aan, heb -gedrongen: op iets -, d.i. iets met andrang, met nadruk vragen; -**druischen** (met geweld stooten tegen, botsen tegen), het druischte aan, is -gedruischt; fig. in flagranten strijd zijn met: dat druischt vierkant tegen alle recht aan; -**duiden** (aanwijzen), ik duidde aan, heb -geduid: ik zal u de fouten eens -; een reeks synoniemen duiden in hoofdzak hetzelfde begrip -, beteekenen; die woorden duiden niet hetzelfde -, zeggen; -**durven** (niet bang zijn voor, durven aanpakken), ik durfde of dorst -, heb -gedurfd: iem. wel of niet -, d.i. zich al of niet opgewassen voelen tegen iemand; een taak -durven.

Aaneen' (eig. aan eenander, aan elkaar, samen), bijw.; dit bijw. vormt met w.w. scheidbare samenstellingen, als: Aaneen'binden, Aaneengroeien, Aaneenknoopen, enz. het drukt verbinding uit, zie de Titelwoorden.

Aaneen'binden (vereenigen door binden), ik bond -, heb -gebonden: twee draden -;

-**boeien** (met klusters aan elkaar vastmaken), ik boeide -, heb -geboeid: twee booswichten -; -**breien**, ik breide -, heb -gebreid; -**brenge** (aan elkaar brengen of aan elkaar verbinden), ik bracht -, heb -gebracht: de deelen van een werktuig -;

-**flansen** (op slordige wijze aan elkaar verbinden), ik flansde -, heb -geflanst; -**geboren** (aan elkaar verbonden ter wereld gekomen), bn.: de - Siameesche tweelingbroeders; -**geschakeld** (met schakels verbonden), bn.: fig. een - verhaal, een -e opvolging, (C.O.), een -e evenredigheid; -**gesloten** (nauw verbonden, elkaar rakende), bn.: een - geheel; -**groeien** (aan elkaar vastgroeien), het is -gegroeid: twee vruchten kunnen -, twee lichaamsdeelen kunnen -;

-**haken** (met haken aan elkaar verbinden), ik haakte -, heb -gehaakt; -**hangen** (losjes aan elkaar verbonden zijn), het hing -, heeft -gehangen, fig. dat hangt van leugens -, bestaat enkel uit leugens, dat opstel hangt als droog zand -, er is geen samenhang.

Aaneen'hechten (aan elkaar verbinden), ik hechte -, heb -gehecht: twee stukken hout met lijn -; -**houden** (aan elkaar verbonden doen blijven), het hield -, heeft -gehouden: die houten pennen zullen deze blokken niet -; -**ketenen** (met ketens verbinden), ik ketende -, heb -geketend, zie **Aaneenboeien**; -**klampen** (met klampen hecht verbinden), ik klampte -, heb -geklampt: twee balken -; -**kieven** (aan elkaar vastkleven), het kleefde -, is -gekleefd: twee of meer postzegels kunnen -;

-**klinken** (met nagels of bouten verbinden), ik klonk -, heb -geklonken: twee ijzeren platen -; -**kluisteren** (met klusters verbinden), ik kluisterde -, heb -gekluisterd, zie: **Aaneenboeien**, -ketenen, -**knoopen** (knoopende verbinden), ik knoopte -, heb -geknoopt: twee koordejes -; -**koppelen** (aan elkaar vastmaken, verbinden), ik koppelde -, heb -gekoppeld: fig. als man en vrouw -; -**lasschen** (met een lasch verbinden), ik laschte -, heb -gelascht: twee balken -; -**schakelen** (met schakels of ringen verbinden), ik heb -geschakeld; fig. opeenvolgend verbinden: twee of meer volzinnen -; -**ing**, v. -en: de betrekking van -ing in de syntaxis, b.v. de verbinding met het vgw. en, zie: **Aaneengeschakeld** en **Uitschakelen**; -**schrijven**, ik heb -geschreven: het -der woorden; -**sluiten** (hecht aan elkaar binden), ook, dichtdoen, sluiten, ik sloot -, heb -gesloten: twee gevangenen -; de vleugelbramen moeten goed -, of ze tochten; -**wellen** (door smeden of hameren verbinden, b.v. Zweedsch ijzer), ik heb -geweld; -**zetten** (aan elkander verbinden b.v. door naaien), ik zette -, heb -gezet: de banen v.e. vlag -.

Aan'fluiten (tegen iem. fluiten, ook, iem. fluitend roepen), ik floot -, heb -gefloten; fig. uitfluiten, beschimpen.

Aan'fluiting (spot, hoon), v. -en; ook, voorwerp van bespotting: Ik zal hem maken tot een - onder at de volken, (Bijbel).

Aan'fok (opkweeking van dieren), m. gmv.: 'k Heb voor mijn - koopers, te kust en keur, (Staring), de gefokte dieren zelf.

Aan'fokken (dieren aankweken, grootbrengen van vee), ik heb -gefokt: paarden, run-

deren, honden —; — **king** (aanfok), v. — en. **Aan'gaan**, ik ging aan, heb en ben —gegaan: op een huis, op een persoon —, in de richting gaan van; op een eiland —, er heen sturen; bij iemand —, aanloopen; het vuur, de kaars, de lamp kan —, ontbranden; de kerk, de school kan —, beginnen; een dronkaard kan —, leven, geraas, getier maken; — als een Turk tegen iem. —, opspelen, schelden, razen; een overeenkomst, een verbond, een geldleening —, sluiten; een weddenschap —, aanvarden; een huwelijk —, sluiten; het gaat niet — zooveel geld te verteren, past, voegt; wat mij —gaat, betreft, aanbelangt; wat gaat het u —? raakt; wat gaat mij dat —? kan het mij schelen?

Aangaan'de (betreffende, rakende), dw. en bn.: de berichten, hem —, luiden niet gunstig; v.z.: de berichten — zijn toestand; een meening — dien persoon, d. i. nopens, omtrent. **Aan'gang** (nadering), m. — en: scheepst. — maken, voortzeilen, voortmaken; zegsw. op den — komen, juist ter tijd komen, onverwachts komen en getuige van iets zijn: ik kwam juist op den — en zag, hoe hij het kind mishandelde.

Aan'gapen (met open mond aanstaren), ik gaapte —, heb —gegaapt: zit mij niet zoo aan te —!

Aan'gebedene (hooggeëerde, beminde), m. en v. — n; (meestal v. vrouwen); z. Aanbidde n.

Aan'geblazen (beziel, geïnspireerd, vol inspiratie), bn.: een oogopslag als van een — dichter, (C.O.)

Aan'gebonden, bn.: fig. kort — zijn, d. i. spoedig boos of uit zijn humeur zijn.

Aan'geboren (van nature eigen), bn.: de dichtkunst was Vondel —; sluwheid is den Chineezen —, ingeschapen.

Aan'gebroken (begonnen), bn.: een — flesch wijn; fig. de — dag.

Aan'gedaan (van aandoen d. i. gevoelig treffen), vd. en bn.: de familie was tot schreiens —, ontroerd, bewogen; sterker —, heviger —, het sterkst, het hevigst —: enkel predicatief.

Aan'geërfde (hij, die een erf heeft, dus ook een huis, aan een dijk), m. en v. — n: de — n van dezen dijk zijn verplicht, hem te onderhouden; zie Aangelande.

Aan'gehaald (in beslag genomen), bn.: een — e koe, d. i. door de kommiezen aangehouden.

Aan'gehuwd (aangetrouwd), bn.: — e tantes.

Aan'geklaagde (betichte), m. en v. — n: de — droeg zijn eigen verdediging voor, de bij het gerecht beschuldigde.

Aan'gekleed (in de kleeren), bn.: zegsw. een — e boterham, (C.O.), belegd met koek, kaas of vleesch; bij uitbreiding, een eenvoudig avondpartijtje; zie Aankleede n.

Aan'gelande, m. en v. — n: de — n zijn de eigenaars van grond, gelegen aan een dijk, weg, wetering, enz.

Aan'gelegen (belendende), bn.: de — akkers, n. l. grenzende aan de rivier, den weg, enz.

Aangelegenheid (gewicht, belang), v. gmv.: een zaak van groote —; ook, een zaak zelve van gewicht en dan mv. — heden: de — heden van kerk en staat, krijsaangelegenheden, handelsaangelegenheden.

Aan'gemerkt (aangezien, omdat), vgw.: zijn handelwijs verdient lof, — hij nog zoo jong is.

Aan'genaam (prettig, genoeglijk, behaaglijk, lieflijk), bn.: een — gezelschap; zich bij

iem. — maken, iem. gunst weten te verwerven; bw.: — bij elkander zijn, wij hebben — gewandeld; — namer, — st.

Aan'genomen, vd. en bn.: een — kind, geadopteerd, een — werk (bij aanbesteding).

Aan'genomen (ondersteld), vgw.: —, dat gij slaagdet, wat hebt gij dan nog? —, hij ware een drinkebroer, wat zou zijn oom er tegen doen? d. i. gesteld (dat), indien, bijaldien.

Aan'geschoten (gekwetst, getroffen), bn.: een — reebok, een — haas; fig. — zijn, een weinig dronken, niet te best meer ter been; zie Aanschieten.

Aan'geschreven, vd. en bn.: fig. goed of slecht — staan, bij iem. in een goed of kwaad blaadje staan; zie Aanschrijven.

Aan'gespen (met een gesp vastmaken, bevestigen, toehalen), ik gespte —, heb — gespt: fig. den degen —, gaan strijden; het harnas —.

Aan'gesteld (benoemd), vd.: hij is — als of tot briefvengarder; — gestoken (wormstekig), bn.: een — appel; — geteekend (ondertrouwd), bn.: zij zijn —; — geteekend (in een register genoteerd) bn.: een — e brief, een — pakket; — getogen (aangetrokken), vd. van het verouderde w. w. aantieën (— tiegen), d. i. aantrekken: zij had haar beste kleed —; ook, aanrukken, naderen: daar komen de strijders —; — getrouwd (door een huwelijk in de familie opgenomen), bn.: — e kinderen, aangehuwd.

Aan'geven (aanreiken, toereiken), ik gaf —, heb —gegeven: een schotel —; den toon —, fig. de eerste zijn in zijn kring, zie Toon; zich —, zich melden; zijn bagage —, reisgoed aan de grenzen declareeren; in hoofdtrekken iets —, d. i. aanduiden; — geefster, v. — s; — gever (iem., die aangifte doet), m. — s.

Aan'geven (ter kennis brengen v. politie of v. h. gerecht), ik gaf —, heb —gegeven: een diefstal —, een misdaad —; verder: een kind —, het doen inschrijven in het register van den burgerlijken stand; een paard, een hond, een stookplaats —, opgeven a. d. ambtenaren der belasting; zich voor de loting —, aamelden.

Aan'gezet, vd. en bn.: een — mes, d. i. gewet, gescherpt; de wijn is —, vervalscht; die spijzen, sausen zijn erg —, gekruid, prikkelend; het moes is wat —, aangebrand.

Aan'gezicht (gelaat), o. — en; ook: Aanzicht: iem. van — kennen, d. i. hem persoonlijk kennen; zegsw. de waarheid in het aanzicht slaan, de waarheid krenken, d. i. brutaal liegen; uit moeders — gesneden zijn, sprekend op moeder gelijken; wie zijn neus schendt, schendt zijn —, zie Neus; in den Hemel zullen we God zien van — tot —, van oog tot oog, zoo duidelijk mogelijk.

Aan'gezien (dewijl, vermits, omdat), vgw. **Aan'gieren** (zwenkende naderen), het schip gierde —, is — gegierd; fig. de storm komt —, huilend nader; — gieten (er aan vast gieten), ik goot —, heb — gegoten, fig. die japon zit haar als aan het lijf aangegoten.

Aan'gietkleuren (kleurstoffen, waarmee men verblaast), v. mv.

Aan'gifte of — **gift** (mededeeling), v. — giften: — doen, d. i. kennis geven, bij den bevoegden ambtenaar melden, b. v. — doen van de geboorte van een kind, bij den ambtenaar v. d. burgerlijken stand,

- Aan'gluipen**, ik heb — gegluip: *iem.* —, geniepig of ter sluk behoeren, steelswijs aanzien.
- Aan'gorden** (door middel van een gordel vastbinden, het zwaard, de wapens —), ik gordde —, heb — gegord: *het harnas* —, aantrekken, fig. den strijd beginnen; *zich* —, wapenen, toerusten; *iem. de wapenen* —, hem er mede uitrusten; *zich* —, z. gereedmaken, toerusten.
- Aan'grauwen** (*ruu, bits toespreken*), hij grauwde —, heeft-gegrauwd: *iem.* —, onvriendelijk toespreken; ook: *de daggrauw* —, het begint te schemeren.
- Aan'greep** (*aangrijping, aanval*), m. gmv.
- Aan'grenzend** (*belendend*), dw. en bn.: *een — land, naburig; —e provinciën, bijgelegen.*
- Aan'grinzen** (*dreigend, valsch aankijken*), hij grinsde —, heeft —grijnsd: *de hond, de beer grinsde hem aan.*
- Aan'grijpen** (*plotseling aanvallen en vasthouden*), ik heb —gegrepen: *den vijand* —, aanvallen; fig. *de gelegenheid* —, te baat nemen; *een werk* —, *den arbeid* —, met kracht beginnen; *dat woord, dat tooneel greep haar* —, ontroerde haar hevig.
- Aan'grijpend** (*roerend, treffend*), bn.: *een — tooneel, een — schouwspel; de —e rouwzang van Potgieter op Da Costa's dood.*
- Aan'grijpingspunt** (*nat. het punt, waar de krachten, die op een lichaam werken, dat lichaam aangrijpen*), o. — punten.
- Aan'grinnen** (*grimmig aanzien en bedreigen*), ik heb —gegrind: *het roofdier grimde hem aan; het oproerige volk grimde den generaal aan; de honger kan iem.* —.
- Aan'groel** (*aanwas, van buiten af*), m. gmv.: *de — van den gletscher; de — van iem. bezittingen door een erfenis, toename door bijvoeging.*
- Aan'groelen** (*opgroeien*), het is —gegroeid: *de spruit groeit — tot een boom, het knaapje tot een krachtigen jongeling, (v. d. Palm); —groeling (toename), v. — en.*
- Aan'grommen** (*grommend aanbrommen*), de hond gromde den bedelaar —, heeft hem —gromd.
- Aan'haken** (*met een haak vasthechten*), ik heb —gehaakt: *een wagon* —, aankoppelen.
- Aan'halen** (*naar zich toe trekken*), ik haalde —, heb —gehaald: *een schuit wat* —, dichterbij trekken; *een knoop* —, *de teugels* —, stijver aantrekken; *die verrekijker haalt goed* —, trekt goed bij of dichtbij; *een nummer op een lijst* —, aanstrepen; zegsw. *er is geen — aan, verdienen; een versregel* —, *een gezegde, een volzin* —, ontleenen, aanvoeren, vermelden, z. Citeeren en Aanhaling; *scheepst. de brassen* —, *de schooten* —, doortrekken, strakker maken; *de wind haalt aan, wordt sterker; fig. iem.* —, aanlokken; *een hond* —, streelen, strooken.
- Aan'halen** (*in beslag nemen*), ik haalde —, heb —gehaald: *goederen of vee* —, waarvan de verschuldigde belasting niet is voldaan; zie Confisqueeren.
- Aanha'lig** (*vriendelijk, innemend, liefkozend*), bn., —er, —st: *een — kind.*
- Aan'haling** (*vermelding van woorden van een dichter of prozaïst, meestal als illustratie of als argument*), v. —en: *een — uit Vondel, een — uit een encycloëk; zie Citaat; ook de — v. e. pittig gezegde, van een spreekwoord.*
- Aan'haling** (*in-beslagneming van goederen door ambtenaren v. d. fiscus*), v. —en: *aan de grenskantoren doet men soms belangrijke —en, zie Confiscatie.*
- Aan'halingsteeken** (*spraak. hetzinteeiken, dat dient om, wat een ander zegt, van eigen woorden af te zonderen*), o. —s, b.v. De generaal riep: „Soldaten, doet uw plicht!”
- Aan'hang** (*partij, helpers*), m. gmv.
- Aan'hangen**, ik hing —, heb —gehangen: *het roer* —, aanhechten, fig. *iem.* —, liefde toedragen, zeer gehecht zijn aan iemand.
- Aan'hanger** (*partijgenoot*), m. —s: *de —s van v. d. Bonapartes; Roemer Visscher (1547–1620 te A'dam) behoorde niet tot de —s van de nieuwe leer (d.i. volgelingen, voorstanders).*
- Aanhangig** (*nog niet bestist of afgedaan*), bn.: *de zaak is —, een zaak — maken, (rechtst.); een wetsontwerp — maken, bij de 2e Kamer indienen; die zaak is reeds eenige jaren bij de Kamer, —, op beslissing wachtende.*
- Aan'hangsel** (*toevoegsel, bijvoegsel*), o. —s, —en: *deze spraakkunst geeft de leer der spelling in een —, zie Appendix.*
- Aanhan'kelijk** (*verknocht, toegenegen*), bn. en bw., —er, —st: *een — kind; hij dacht zeer — over zijn familie, (C. O.)*
- Aan'harden** (*hard worden, gehard worden*), het hardde —, is —gehard: *die stopverf moet nog wat —; die knaap is aardig — gehard.*
- Aan'hebben** (*aan het lijf hebben, dragen, gekleed zijn in*), onr. w.w. ik had —, heb —gehad; zegsw. *een laars, een bus, een roes* —, dronken zijn, gmv.
- Aan'hechten** (*vastmaken, verbinden*), ik hechte —, heb —gehecht; —**ing** (*annexatie*), v. —en.
- Aan'hechtingspunt** (*verbindings- of aanknoopingspunt*), o. — punten.
- Aan'heer** (*overgrootvader*), m. —heeren; dicht. eerste stamvader. vero.
- Aan'hef** (*begin, inz. van een gedicht, een zang- of muziekstuk*), m. gmv.: *een schoone —, een gepaste —, een wonderlijke —.*
- Aan'heffen**, ik hief —, heb —geheven: *een lied* —, inzetten, beginnen te zingen.
- Aan'helpen** (*helpen aantrekken*), ik hielp —, heb —geholpen: *zal ik u die overjas —? helpen aandoen.*
- Aan'hijgen** (*hijgend toedemen*), ik hijgde —, heb —gehijsd: *een laatst vaarvel* —; *daar kwam hij* —, buiten adem aanloopen.
- Aan'hinken** (*hinkend aankomen*), hij hinkte —, is —gehinkt: *daar kwam de kreupel* —.
- Aan'hitsen** (*opruien, aanvuren*), ik hitste —, heb —gehitst: *een hond, een paar vechtersbazen* —; *een hond op iem.* —.
- Aan'hoeven**, het heeft —gehoefd: *de overjas hoeft niet aan, het is niet nodig, ze aan te trekken; de kachel hoeft niet aan, de lamp hoeft nog niet aan, het is nog niet nodig ze aan of op te steken.*
- Aan'hollen** (*hollende naderen*), hij holde —, is —gehold: *de ruiters kwamen —; d. jongens kwamen —, om mij het nieuws mee te deelen.*
- Aan'hoorder** (*iem., die aandachtig luistert*), m. —s: *een kwaadspreker vindt overal —s.*
- Aan'hooren** (*luisteren naar*), ik heb —gehoord; een enkele maal is *aan* onscheidbaar: *men aanhoo're mijn verdediging!* d. i. hoore naar; *vrienden, aanhoort' mijn lied!* men schrijve: *ten aanhooren van, niet ten aanhoore.*
- Aanhoo'rig** (*behoorende bij*), bn.: *een hoeve met —e landerijen, d. i. aanbehoorende: een*

kasteel met -e rechten; - **held** (wat tot eenig goed behoort), v. -heden: een boerderij met alle -heden.

Aan'houden (volhouden), ik hield -, heb -gehouden: - doet verkrijgen, volhardén; op iets -, zeev. koers zetten; -**er** (volhouder), m. - s: zegsw. de - wint, wie volhardt, bereikt zijn doel.

Aan'houden (in arrest nemen, arresteeren), de politie hield -, heeft -gehouden; -**ing** (de daad v. aanhouden, het in-hechtenis of in-beslag-nemen) v. -en: -ing v. personen, zie Arrestatie; ook, van goederen.

Aanhoudend (voortdurend), bn. en bw.: een -e regen, een -e arbeid; hij schreeuwt -.

Aan'huwen (door huwelijk verkrijgen), ik heb -gehuwd: hij heeft met die vrouw een groot aantal neven en nichten -gehuwd; een -gehuwde oom; -**ing** (het aanhuwen), v.: door -huwing tal van verwanten krijgen.

Aan'jlen (ijlend naderen), men ijldé aan, is -gejld: daar komen de jongens -!

Aan'jagen (eig. iem. zeer jagen), ik jaagde of joeg -, heb -gejaagd: iemand schrik -, d. i. veroorzaken, op het lijf jagen; daar komt de koerier -, snel aangereden.

Aan'jager (werkt. zuig- of perspomp eener brandspuit), m. -jagers.

Aan'kalken (met krijt of kalk aanschrijven), ik heb -gekalkt: iem. een paar fleschen -, op iem. rekening doen schrijven; de waard heeft mij drie glazen bier te veel -gekalkt, aangeschreven, nl. met wit krijt op een zwart bord (vroeger in de herberg aanwezig), zie Krijt.

Aan'kanten, zich (zich verzetten tegen), ik kantte mij -, heb mij -gekant; -**ing** (verzet), v. gmv., zie Oppositie.

Aan'kap, m. gmv.: in O.-I. het kappen of vellen van hout, om den voorraad aan te vullen of te vermeerderen.

Aan'kappen (beginnen te kappen, boomen vellen tot vermeerdering van den bestaanden voorraad hout), ik heb -gekapt: de voorraad hout raakt op, men zal weer moeten -.

Aan'kijken (kijken naar), ik keek -, heb -gekeken: iem. met schele oogen -, d. i. iem. benijden; iem. niet -, d. i. hem kleinachten, niet achten.

Aan'klacht (beschuldiging bij den bevoegden ambtenaar), v. -en: een - indienen bij den officier van justitie.

Aan'klagen (beschuldigen), ik heb -geklaagd: iem. bij den rechter, de rechtbank, het gerechtshof -, een beschuldiging wegens misdrijf tegen hem inbrengen; -**klager** (beschuldiger), m. -s: een valsche -klager.

Aan'klampen (scheepst. vasthechten, aanhaken, enteren), ik heb -geklampt: een schip -; fig. iem. aanspreken of zich wandelend bij hem aansluiten: een oude kennis klampte mij -.

Aan'klauwen (opharken, gelijkharken), ik heb -geklauwd: hij laat alle Zaterdagden tuin van zijn buitente -.

Aan'kleeden (eig. de kleeren aantrekken), ik heb -gekleed: zegsw. een aangekleede aap, sarc. een foieleelijk mensch; een -e boterham, avondvisite, waarop broodjes met vleesch enz. worden opgedischt; een -e pijp, avondbezoek, waarbij gerookt wordt, (C. O.); een kamer -, stoffeeren, zie ald.

Aan'kleef, m.; met den aankleve van, d. i.

met alles, wat er toe behoort: de schoonmaak met den aankleve van dien.

Aan'klemmen (vaster of sterker doen klemmen), ik heb -geklemd: een schroef -; fig. nader met bewijzen staven: een stelling met bewijzen -.

Aan'kleve, met den, m., zie Aankleef.

Aan'kleven (door kleefstof vasthechten), ik heb -gekleefd; fig. eigen zijn, b.v. dat gebrek kleeft hem aan; iemand aankleven, trouw aanhangen, zie Verkleefd; -**ing** (nat. adhaesie), v. gmv.

Aan'kloppen, ik heb -geklopt: gij moet -, vóór gij binnengaat, aantikken, eig. den deurklopper oplichten; fig. bij iem. -, iem. iets verzoeken of vragen.

Aan'klossen (met zware stappen naderen), hij komt -geklost, ook: **Aan'klotsen**: daar komt hij op zijn zware klompen - geklost.

Aan'knoopen (door middel van een knoop aan iets vastmaken of verbinden), ik heb -geknoopt: gij moet er dit stuk touw nog -; fig. een gesprek, vriendschap, onderhandelingen -, beginnen, tot stand brengen; ik zal er nog een dagje -, aan toevoegen, blijven.

Aan'knoopingspunt (punt van aanhechting), o. -punten: de onderwijzer moet de -en weten te vinden bij zijn jonge leerlingen, een - voor een gesprek.

Aan'komeling (nieuweling), m. en v. -en: voor het v. ook -e; verder: aankomend meisje, of knaap van 14-16 jaar.

Aan'komen (een plaats bereiken, aan land komen), ik kwam -, ben -gekomen: de stoomboot is reeds -gekomen; met iets -, voor den dag komen; kom nergens aan, handen thuis; er is geen aankomen aan, het is niet, of alleen voor grof geld te krijgen; -**komend** (aanstaande, toekomstig, toekomstende; groot wordend), bn.: -e week, -e jongens en meisjes, opgroeiend; de -e jongelingschap; -**komst** (het aankomen), v. gmv.: de - van den trein.

Aan'kondigen (bekendmaken), ik heb -gekondigd; -**ing** (kennisgeving), v. -en; zie Annonce.

Aan'koolen (typ. vastslaan), ik heb -gekooid: den vorm -, de kooien of wiggen vaster slaan.

Aan'koop (het aankopen, het aangekochte) m. -en: door -, d. i. door te koopen; verschillende -kooien doen; -**koopen** (door koopen in eigendom krijgen), omr. w.w. ik kocht -, heb -gekocht; -**ing** (het aankopen), v. -en; -**som** (koopprijs), v. -sommen.

Aan'koppelen (twee dingen b.v. wagons door een koppel verbinden), ik koppelde -, heb -gekoppeld: nog drie wagons -.

Aan'krijgen, ik heb -gekregen: ik kan dien schoen niet -, hij is te eng; ook: ik kan die kachel niet -, aan het branden krijgen.

Aan'kruien (met een kruiwagen aanvoeren, kruiende nader komen of naderen), ik kruidé -, heb -gekruid: zand, steenen -; de ijs-schotsen kwamen -.

Aan'kunnen (baas kunnen, bestand zijn tegen, opgewassen zijn tegen), omr. w.w. ik kan -, wij kunnen -, ik konde of kon -, heb -gekund: hij kan den knaap niet aan; zij kan die taak niet aan; ook: op iem. -, kunnen rekenen, zich kunnen verlaten.

Aan'kweek (aanplanting), m. gmv.: grond, geschikt voor den - van rozen; fig. ontwikkeling: - van vaderlandsliefde; -**kwee-**

ken (kweekend doen wassen), ik heb -gekweekt: bloemen -, boomen -; fig. onderwijzers -, opleiden; goede zeden -, bevorderen; -ing, v. gmv., zie Cultuur.

Aan'lachen (toelachen), het lachte aan, heeft -gelachen: het geluk lachte (toeg) mij aan; de fortuin lacht hem aan, d. i. is hem gunstig.

Aan'laden (aan de binnenzijf bestaan of vuil worden, zie Aanslijmen), de buis laadde -, is erg -geladen: een kachelpijp kan met roet -geladen zijn.

Aan'landen (aan land komen), ik landde -, ben hier -geland: op een eiland -; fig. waar zijt gij aangeland? d. i. terechtgekomen.

Aanlandig, bn.: de wind is -, d. i. waait landwaarts, naar het land.

Aan'langen (aanreiken, reikend geven), ik heb -gelangd: iem. een boek -, aangeven.

Aan'lappen (een lap er aan vastmaken), fig. te duur verkoopen), ik lapte -, heb -gelapt: een tweede zool -; hij wil mij dat -, aansmeren, volkst.

Aan'leeren (zich door leeren eigen maken), ik heb of het is -geleerd: een vreemde taal, een kunstje, een ambacht -.

Aan'leg (natuurlijke geschiktheid), m. gmv.: - hebben voor de wiskunde, ergens - voor hebben, talent, gave.

Aan'leg (het aanleggen, maken), m. gmv.: de - v. e. dijk, van een spoorweg, v. e. park.

Aan'leg (plantsoen, wandelplaats, park), m. gmv.: het is hier een nieuwe -.

Aan'leg (rechtst. rechtsvordering), m. gmv.: de rechtbanken nemen in eersten - kennis van een aanklacht; rechtbank v. d. eersten -, wier bevoegdheid zich nl. uitstrekt over een arrondissement.

Aan'leggen, ik legde of leide (lei) -, heb -gelegd of -geleid: de boot zal bij Dordt wel -, stoppen; willen wij in dit café eens -, rusten en wat gebruiken; zegsw. het zuinig -, spaarzaam zijn; -legplaats (pleisterplaats voor paard en wagen, landingsplaats voor schepen), v. -en; -legsteiger (rustpunt of landingsbrug v. e. stoomboot), m. -s.

Aan'leggen, ik legde of leide (lei) aan, heb -gelegd of aangeleid: een geweer op iem. -, op hem mikken; op een haas -, het geweer op hem richten; een postzegelverzameling -, inrichten: een park -, maken: een kanaal -, graven; vuur -, aanmaken; iem. de boeien -, aandoen; een spoorweg -, bouwen; zegsw. je moet met hem niet -, je inlaten; iets verkeerd -, aanpakken, op touw zetten; hoe zal hij dat -, in zijn werk doen gaan; aan alle kapelletjes of heilige huisjes -, zie Kapel.

Aan'legger (bewerker, veroorzaker), m. -s; hij is de - en zijn broeder de hoofduitvoerder, van die gruwelzaam; rechtst. eischer.

Aan'leidend (veroorzakend, er toe leidend), bw. en bn.: wat was de -e oorzaak? eig. de oorzaak, die aanleiding geeft tot iets, d. i. de eerste, voornaamste oorzaak; -leiding (aanleidende oorzaak), v. -en: zijn woorden gaven - tot twist, waren de oorzaak van; naar - van uw schrijven, ter oorzaak van; wat was de - tot het conflict? zie Motief.

Aan'lenen, zie Aanleunen.

Aan'lengen (verdunnen van vloeistoffen), ik lengde -, heb -gelengd: den wijn, de saus, de soep -, met water verdunnen.

Aan'leunen (schuin tegen iets rusten of steunen), het heeft -geleund (-geleend); zegsw.

ik laat mij dit niet -, ik laat dit niet van mij zeggen, mij niet gevallen.

Aan'lichten (beginnen te lichten of te schijnen), de dag lichtte -, is -gelicht.

Aan'liggen (aan den disch liggen, naar de wijze der ouden), ik lag aan, heb -gelegen.

Aan'liggend (aangrenzend), bn.: -liggende hoeken (wisk.); een hoeve met -e akkers en weiden, belendend.

Aan'lijken (scheepst.), ik heb -gelijkt: een lijk -, een touwen boordsel maken rondom in het zeil; zie Lijk (boordsel).

Aan'loeien (loeiend naderen, loeiend bedreigen), het vee loeide aan, is en heeft -geleoid; fig. de donder loeide ons -.

Aan'loeven (scheepst. scherp tegen den wind opzeilen), ik loefde -, heb -geleofd.

Aanlok'kelijk (verleidelijk), bn.: een - voorstel; -held (bekoorlijkheid), v. -heden.

Aan'lokken (tot zich lokken, verleiden), het heeft -gelokt: het aas zal den vos -; dat zal koopers -, trekken; -king (bekoring), v. -en; -loksel (verleidsel), o. -s of -en: de -s der zonde, de -en der wereld.

Aan'lonken (vriendelijk aanzien of toelachen), ik lonkte -, ik heb -gelonkt.

Aan'looden (scheepst. peilende of loodende de kust naderen), ik heb -gelood: de kust -.

Aan'loop, m. -en: een - nemen, d. i. een korten, snellen loop; fig. een inleiding: met een - kwam hij tot de zaak; hij heeft veel -, d. i. bezoek.

Aan'loopen (loopend naderen), hij liep -, is -geloopen: op iem. of iets -; daar komt de knecht al -; van alle kanten kwamen menschen -; ons schip liep tegen een stoomboot -; tegen een paal -; fig. je zult er nog eens tegen -, van een koude kermis thuis-komen; het zal nog wel een uur'tje -, duren.

Aan'loten (een dienstplichtig nummer trekken), hij lootte -, is -geloot: mijn broer is -geloot en moet soldaat worden.

Aan'maak (vervaardiging van iets als voorraad), m. gmv.: de - van ammunitie.

Aan'maken (vastmaken, in voorraad vervaardigen, voorbereiden of gereed maken, doen branden, voortmaken), ik maakte -, heb -gemaakt: we zullen er een nieuw slot late -, nieuwe geweren -, salade, verf -; een kachel -; wil je wat -, gmv. je wat haasten.

Aan'manen (aansporen, aanzetten, opwekken), ik heb -gemaakt: iem. tot spoed, tot voorzichtigheid -, tot kalnte -.

Aan'manen (handel. aansporen tot nakomen van een verplichting), ik maande -, heb gemaand; -maning (aanzegging), v. -en.

Aan'maning (aanmanende woorden), v. -en; ook, gewaarwording, aandoening van een ziekte: een - van een beroerte, beslag of attaque; verder, waarschuwing, aanzegging: een - tot het betalen van achterstallige belasting.

Aan'maren (een schip voor en achter met touw of kabel vastleggen aan den wal), ik heb -gemaand, vero.; zie Aanmeren.

Aan'matigen, zich (zich onrechtmatig toeëigenen), ik heb mij -gematigd: zich een recht -, zich gezag -, naar zich toe meten of nemen; zich een titel -, toekennen; hij matigt zich over alles en over iedereen een oordeel -; hij matigt zich te veel vrijheden -, neemt, kent zich toe; -matigend (laat-dinkend, verwaand), bn. en bw., op een wijze, die van aanmatiging getuigt: op -en toon;

- spreken, -er, -st; -**matiging** (eigen-dunkelrijkheid), v. -en: *zijn - gaat ver*, tegenst. van bescheidenheid, nederigheid.

Aanmelden (aandienen), ik heb -gemeld; *zich laten -*, zijn komst laten weten; *zich -*, d. i. zich ergens vervoegen, om iets te verzoeken, te eischen, te ontvangen, enz.; *er hebben zich honderd sollicitanten aangemeld*, d. i. opgegeven als mededingers naar een vacante betrekking.

Aanmengen (mengende bereiden, door men-gebruikbaar maken), ik mengde aan, heb -gemengd: *een beslag met melk - als het te dik is; verf met olie -*.

Aanmeren; zie Aanmaren.

Aanmerklijk (belangrijk), bn. en bw., -er, -st: -e voordeelen, -e verliezen; een -e schade, aanzienlijk; een - verschil; *het water was - gewassen*, in groote mate.

Aanmerken (beschouwen; afkeurend opmerken), ik heb -gemerkt: *ik zal dit altijd als mijn plicht -*; *hij heeft altijd wat aan te merken; de strengste vitter zou niets kunnen -*, afdingen; -**merking** (afkeurende opmerking), v. -en: *er zijn allerlei -en op dat werk gemaakt*; verder: *in - komen*, de aandacht trekken; *voor eenig baantje in - komen*, kans hebben op benoeming; *in - nemen*, rekening houden met, belangrijk achten; *uit - van*, wegens, ter oorzaak van, om.

Aanminlijk, -**minnelijk** (aanminnig, bevallig, lief), bn. en bw.; -er, -st.

Aanminnig (bevallig, lief, innemend), bn. en bw., -er, -st: *een - kind, een -e vorstin, - knaapjen*, (Bild.); - zingend, - spelend.

Aanmoedigen (aansporen, opwekken, moed inspreken), ik heb -gemoedigd, zie Encourageren; -**moediging** (aanmoedigende woorden), v. -en.

Aanmoeten (aangetrokken moeten worden), onr. w.w., het moest -, heeft -gemoeten: *die jas moet aan*, nl. aan het lijf; *het vuur moet aan*, moet branden; -**mogen**, onr. w.w., het mocht -, 't v.d. is niet in gebruik: *mag ik dat kleedje aan?* d. i. mag ik het aandoen of aanhebben; *mag de kachel wel aan?* d. i. branden; - **mondig** (muz. de wijze, waarop men een muziekinstrument a. d. mond zet of houdt), v. -en; -**monsteren** (scheepst. in dienst nemen van scheepsvolk voor een bepaalde reis en tegen een gestelden prijs; den matroos op de monsterrol plaatsen en op deze doen teekenen), ik heb -gemonsterd; ook, ik ben -gemonsterd: *iem. - als stuurman*; z. *laten -*: hij had zich laten - op een Vlaardinger haringschuit; zie: **Monsteren** en **Afm onsteren**; -**munten** (nieuwe munt slaan), ik muntte -, heb -gemunt; -**munting**, v. -en: *van guldens*.

Aanne'melijk (niet te verwerpen), bn.: *op -e voorwaarden, een - voorstel, een - aanbod, een - baantje*; -er, -st.

Aan'nemen (iets uit de handen van een ander overnemen), ik nam -, heb -genomen: *neem dit bord eens aan*, vat aan; *Jan, -!* toeroep tot den kelner of garçon; *geld, giften, geschenken -*, ontvangen; *als kind -*, zie Adopteeren.

Aan'nomer (iem., die bij inschrijving, voor een door hem opgegeven prijs, het aanneemt een bouwwerk te maken), m. -s; -**noming**, v. - en: *een gebouw bij - maken, een groote - doen*; -**nemingsbiljet** (biljet

van inschrijving), o. -ten; -**nemingsom** (som of kapitaal van inschrijving), v. - men.

Aan'pakken (onbeschroomd aanvatten), ik heb -gepakt: *pak de slang niet -*; fig. *eenig werk goed -*, beginnen; *iem. -*, duchtig de waarheid zeggen.

Aan'palend (aangrenzend), bn.: *de -e gewesten, de -e straten*, belendende.

Aan'passen (op proef doen aantrekken), ik heb -gepast: *een kleed -*, *laarzen -*, *iem. een rok -*; *de naaister zal u de japon -*, zien, of ze goed zit.

Aan'passen (aansluiten, verbinden, vereenigen), heb -gepast: *de algebra doen - bij het rekenen*; -**passing**, v. -en: *de - van den mensch aan zijn omgeving*; -**passingsvermogen** (de gave van zich aan te passen), o. gmv., zie: Accommodatie en Accommodatievermogen.

Aan'plakbiljet (vel papier, meest gekleurd en van groot formaat, aan muren enz. vastgehecht door eenige kleefstof en bedrukt met kapitale letters), o. -ten; zie **Affiche**.

Aan'plakken, ik heb -geplakt: *een kennisgeving -*, *een verordening -*, d. i. vasthechten aan muren, enz. door middel van stijfsel.

Aan'plant (teelt), m.: *de - van koffie, katoen*; ook, het pasgeplante zelf, z. **Cultuur**.

Aan'planten, ik plantte -, heb -geplant: *jonge eiken en dennen -*; *kool -*, d. i. bijplanten ter aanvulling; *een bosch -*, vergroeten; -**planting** (jong plantsoen), v. -en.

Aan'plempen (door het storten van zand een sloot, een gracht, een vaart, enz. dempen, gelijkmaken met de oevers), ik heb -geplempt; zie **Plempen**.

Aan'porren (eig. een por geven met zeker doel; fig. aansporen, aanzetten), ik heb -gepor: *iem. tot de studie -*; *iem. - om iets te doen*; z. **Animeeren**.

Aan'praaien (scheepst. een zeilend schip toeroepen, om mededeelingen te ontvangen of te geven), ik heb -gepraaid; zie **Praaien**.

Aan'praten (door mooi praten doen koopen), ik praatte -, heb -gepraat: *zich een duur kleedingstuk laten -*; in volkst. **Aansmeren**.

Aan'preeken (m. mooie praatjes sterk aanbevelen of opdringen), ik -te -, heb -gepreekt.

Aan'prijzen (sterk aanbevelen, den lof v. iets of iem. verkondigen), ik prees -, heb -geprezen; zie **Recommandeeren**.

Aan'punten (een punt aan iets maken, de punt verscherpen), ik puntte -, heb -gepunt: *een potlood -*; -**puntring**, m. -ringen, of -**puntschijf** (ronddraaiende vijl, om spelden aan te punten), v. -schijven.

Aan'raden (den raad geven om iets te doen), ik raadde of ried -, heb -geraden; -**rader** (iem., die iets aanraadt), m. -raders.

Aan'raken (met de hand aan iets komen), ik heb -geraakt: *ik zal die geschenken niet -*, aanroeren; *iets ruw -*, *iets zacht -*; fig. *Nurks had er vermaak in, al uw zwakke plaatsen beurtelings pijnlijk - te raken*, (C.O.)

Aan'raking (aanroering), v. -en: *die wonde doet bij de minste - pijn*; fig. *ik heb steeds alle - met hem vermeden*, omgang.

Aan'rakingspunt (meetk. punt, waar twee cirkels of een lijn en een cirkel elkaar raken), o. -en: *hier is het - der twee cirkels*; zie **Raakpunt**.

Aan'randen (aantasten, overvallen), ik randde -, heb -gerand: *een reiziger -*; fig.

de orde der maatschappij —; — **rand** (iemandie aanrandt), m. —s: fig. de — van iem. eer, lasteraar; de — van iem. goeden naam.

Aan'razeeren (bouw. aanvullen), ik heb —gerazeerd; zie Aanv'lassen.

Aan'recht, o. —en; hetzelfde als —bank.

Aan'rechtbank (smalle, vaste tafel met kastjes, in een keuken langs een der wanden), v. —banken: zet dit bord op de —.

Aan'rechten (het gerecht op tafel zetten, opdisschen), ik rechte —, heb —gerecht; —ing, v. —en; ook, een gastmaal —, geven.

Aan'rechtkeuken, v. —keukens: naast de kookkeuken ligt in dat hotel een groote —, d.i. keuken, waar de spijzen opgeschapt worden en het keukengerief wordt bewaard.

Aan'rechttafel (keukentafel, breede aanrechtbank zonder kastjes), v. —tafels.

Aan'reiken (onder 't bereik brengen, terloops afgeven), ik heb —gereikt: iem. een boek, een schotel, een inktkoker —, overreiken.

Aan'rekenen (op rekening stellen), ik heb —gerekend: iem. iets duur —; fig. toeschrijven, toerekenen: zich iets als een eer —.

Aan'rennen (rennend naderen, snel naderen), ik rende —, ben en heb —gerend: de ruiterij kwam —, de brandweer zag men —.

Aan'richten (veroorzaken), ik heb —gericht: schade —, verwoestingen —, een bloedbad —.

Aan'rijgen (aan een draad of koord rijgen), ik reeg —, heb —geregen: korallen, paarten —; zie R'ijgen.

Aan'risten (aan een touw of koord rijgen), ik ristte —, heb —gerist: v'ien, v'inken —.

Aan'roelen (roeïend naderen), ik roeide —, ben of heb —gerooid: komen —; roei wat —, sneller, vlugger; tegen iets —, roeiend botsen.

Aan'roep (bede, smeeking), m. —en.

Aan'roepen (tot iemand roepen), ik riep —, heb —geroepen: de schildwacht riep den vreemdeling aan, d.i. roepend staande houden; een rijtuig —, doen stilhouden om er in te stappen; ik kom u vanmiddag —, afhalen; God —, d.i. om hulp, bijstand smeeiken; —ing (het aanroepen), v. —en, zie Invocatie.

Aan'roeren (aanraken), ik heb —geroerd: gij moet die snaar niet —, d.i. van die teere zaak niet spreken; fig. gij moet die kwestie maar niet —, ter sprake brengen.

Aan'rollen (rollend naderen), het rolde —, is —gerold: de golven kwamen klatierend —; vaten —, rollend doen naderen.

Aan'rukken (mil. naderen van troepen), ze zijn —gerukt; scherts. laat nog een flesch —, ophalen, brengen.

Aan'schaffen (aankopen), ik heb —geschaff: zich iets —, zich voorzien van; zich een schrijfmachine —; —schaffing (het aanschaffen), v. —en.

Aan'scharrelen (komen aansukkelen, fig. gebrekkig voortgaan), ik scharrelde —, ben —gescharreld: daar komt de kleine —, het bestje kwam —; fig. ons ontbreekt de noodige hulp, en nu moeten we maar —.

Aan'schellen (aan de huisbel trekken), ik heb —gescheld: bij iem. —; z. Aanbellen.

Aan'schenden (aantasten, aanvallen), ik schond —, heb —geschonden; ook, Aan'schennens: O, schen Zijn (Gods) macht niet aan! (Tollens).

Aan'scherpen (weer scherp, opnieuw scherp maken), ik heb —gescherpt: een bijl —; ook, een potlood —, aanpunten.

Aan'schieten (licht kwetsen), ik schoot —, heb —geschoten, (jagerst.): een haas, een patrijs, — licht wonden, raken doch zóó, dat het wild nog loopt of vliegt: een —geschoten stuk wild, even getroffen; zegw. hij is aangeschoten, in lichten graad van dronkenschap; een kleedingstuk —, snel, schielijk aantrekken: het harnas —, den huisrok —; (dicht.) vleugels —, aandoen: zijn verbeelding schoot vleugels aan, verhief zich hoog.

Aan'schijn (uiterlijk voorkomen, uiterlijk), o. gmv.: het — der aarde na den zondvloed.

Aan'schijn (aangezicht, gelaat), o. gmv.: in het zweet uws —s, Bijbel; in het — van den dood liegt men niet, (woorden van Oldenbarneveldt op het schavot), gezicht.

Aan'schikken (zich aan tafel zetten), men schikte aan, heeft —geschikt: de bruidloftgasten schikten —; kom, vriend, schik mee aan!

Aan'schoffelen (schuifend gaan of naderen), ik schoffelde —, ben —geschoffeld: daar kwam grootwaar —; ook: den tuin —, de paden met de schoffel bewerken.

Aan'schouw (gezicht, blik), m. gmv.: met den eersten —, op het eerste gezicht; fig. in — nemen, d.i. bezichtigen, w.i.g.

Aanschou'welijk (duidelijk, helder, nl. voor 't verstand), bn. en bw.; ook, Aanschou'welijk, bn. en bw.; —er, —st: —onderwijs; iets — uitleggen; z. Schouwen.

Aanschou'weljkheid (het aanschouwelijk zijn), v. gmv.: de — van een voordracht, van het onderwijs, van een betoog; de —verhoogen door lichtbeelden, photographieën; ook: Aanschou'weljkheid.

Aanschou'welijk onderwijs (onderwijs, waarbij de leerlingen aanschouwen, hetzij de dieren, planten, zaken, welke behandeld worden, hetzij de afbeeldingen er van), o. gmv.: het onderwijs in physica zij in de eerste plaats —; zie Pestalozzi.

Aanschou'wen (zien, waarnemen met het oog, gadeslaan), ik heb —schouwd: het levenslicht —, geboren worden; hij zal den dag van morgen niet meer —, zien, hij gaat sterven; aanschouw de leliën des velds, zie, neem waar; ten — van een groote menigte, in tegenwoordigheid van, en niet: ten aanschouwe; —schouwer (waarnemer), m. —s; —schouwing (voorstelling, ziebeeld), v. —en.

Aanschou'wingsonderwijs (onderwijs, dat heldere voorstellingen en begrippen doet ontstaan door te doen waarnemen), o.; —vermogen (vermogen of kracht der ziel, om een beeld te vormen van het aanschouwde of waargenomene), o. gmv.

Aan'schrijven (schriftelijk bevelen of oproepen), ik schreef —, heb —geschreven: op — van den minister; fig. bij iemand goed —geschreven staan, in de gunst, in een goed blaadje staan; —ing, v. —en, z. Circulaire.

Aan'sjokken (met zware, trage stappen aankomen), de boeren sjokten —, kwamen —gesjokt: de beer kwam —.

Aan'sjorren (krachtig toehalen of aantrekken van touwen), ik sjorde —, heb —gesjord.

Aan'slaan, ik sloeg —, heb en het is —geslagen: voor iem. —, d.i. iem. groeten (mil.); een huis —, ten verkoop aanbieden of stellen; iets hoog —, waardeeren, ook, voor de belasting taxeeeren; de ruiten kumen —, bewasemen; een hond kan —, door geblaf gewag maken; koopmansgoederen —, in beslag nemen, con-

- fisqueeren; een plakkaat —, aan den muur hechten, publiceeren.
- Aan'slaan** (muz. één of meer toetsen neerdrukken), ik sloeg —, heb —geslagen: den juisten toon —; een anderen toon —, aangeven; een hoogen toon —, fig. zie Toon.
- Aan'slag** (bedrag der belasting), m. —slagen.
- Aan'slag**, m. gmv.: een goeden — hebben op de piano, nl. heerschappij over de vingers.
- Aan'slag**, m. —en: een — op iem. leven, poging tot moord, moorddadige aanval.
- Aan'slagbiljet** (belastingbiljet), o. —ten.
- Aan'sleepen** (ergens heen sleepen), ik heb —gesleept: balen —, koffers of kisten —; met een woordenboek komen —; fig. met allerlei anekdotes komen —, ze aandragen, ze vertellen.
- Aan'slepen** (sleepvoetend naderen, voortgaan), het is —gesleept: daar komen de vette ossen —.
- Aan'slibben** (slibbend vol worden, aanslijken), het is —geslibd: een zeeget kan —, aan- of volslijken; —slibbing (aangroeiing van land door aanspoeling van slijk), v. —en; —sel (aangestibde grond), o. —s.
- Aan'slijmen** (vuil worden), het geweer slijmde —, is —geslijmd, d.i. van binnen aangestlagen door kruitslijm.
- Aan'slijpen** (scherpen, wetten), ik sleep —, heb —geslepen: een bijl —.
- Aan'sluipen** (heimelijk naderen), zij sloop —, is —geslopen: daar kwam de kat —.
- Aan'sluiten** (iets vast doen sluiten aan), ik sloot (mij) —, heb (mij) —gesloten: de gelederen —, zich bij een partij —; —ing, v. —en: de — van treinen, heb ik — te Venloo? wij hebben daar de — gemist.
- Aan'smeren** (met smeer bestrijken, met kalk, enz.), ik heb de dakpannen —gesmeerd; zegw. iem. iets —, behendig verkoopen, gmv.
- Aan'snede**, —snee (houtzagersterm, insnijding met de zaag), v. —sneden, —sneeën.
- Aan'snellen** (snel, ijtings naderkomen), men snelde —, is —gesneld: de politie kwam ter hulp —.
- Aan'snijden** (de eerste snede in iets doen, het eerste stuk afsnijden), ik heb —gesneden: een koek —, een taart, een stuk vleesch —.
- Aan'snoeren** (met een snoer vastbinden), ik heb —gesnoerd: een harnas —, een korset —.
- Aan'spannen** (aanbinden), ik heb en het is —gespannen: Jan, span de paarden —! een snaar wat —, d.i. strakker spannen.
- Aan'speten** (aan het spit steken om te braden), ik speette —, heb —gespeet: een haas —; ook, nootjes gebakken paling —, aan een houtje rijgen ten verkoop: zie Speten.
- Aan'spoeden** (met spoed naderen), ik spoedde —, ik ben —gespoed: de knaap kwam —; fig. de tijd gaat —, de winter spoedt —.
- Aan'spoelen** (op het strand spoelen), het heeft en is —gespoeld: de zee heeft drie lijken —gespoeld, aan land geworpen; de rivier heeft al dien grond hier —gespoeld, d.i. gevormd door aanslibbing; —ing (aanslijking), v. —en; —sel (aanslibsel), o. —s.
- Aan'sporen** (de sporen geven, fig. opwekken, aanzetten, aanmoedigen), ik spoorde —, heb —gespoord: hij spoorde zijn paard —, dreef het aan; iemand tot een daad —, aanzetten; —spoorder (iemand, die aanspoort), m. —s.; —ing (opwekking), v. —en.
- Aan'sporen** (met den spoortrein of het spoor aankomen), ik spoorde —, ben —gespoord: daar komt hij —.
- Aan'spraak** (toespraak), v. —spraken: een — houden, doen: een vergadering met een — openen; ik heb hier nog al —, bezoek.
- Aan'spraak** (eisch, rechtsvordering), v.; —maken of hebben op iets, het recht hebben, om het bezit of genot van iets te vorderen.
- Aanspraak'lijk** of —sprak'lijk (verantwoordelijk) bn.: zich voor iets — stellen, d.i. zich verbinden om mogelijke schade te vergoeden; —heid (verantwoordelijkheid), v.
- Aan'spreken**, ik sprak —, heb —gesproken: iem. op straat —, iem. vriendelijk —, toespreken; fig. hij heeft zijn beurs duchtig —gesproken, evenzoo, de flesch, de koekjes-trommel, enz., er een ruim gebruik van gemaakt; iem. in rechten —, hem dagvaardden.
- Aan'spreker** (dood-bekendmaker, lijkbezorger, bidder), m. —sprekers.
- Aan'staan** (behagen), het stond —, heeft —gestaan: die jongen, die taal, dat antwoord staat mij niet —, bevalt; ook: de deur staat —, is half open, staat op een kier.
- Aan'staande** (nabijzijnd, op handen zijnde, eerstvolgend), bn.: de —week, den —n Zondag, het —jaar, het —vertrek, enz.; zie a.s.
- Aan'staan'de** (verloofde), m. en v. —n.
- Aan'stalle** (toebereidse), v. —n: hij maakt — (n) tot die groote reis, treft voorbereidende maatregelen: de noodige —(n) tot een feestviering maken; zie Preparatieven.
- Aan'staren** (strak aankijken, starende aanzien), ik heb —gestaard; zie Fixeeren.
- Aanste'kelijk** (op anderen overgaand), bn.: een —e ziekte, besmettelijk; fig. luiheid is —; zie Contagieus.
- Aan'steken** (vasthechten; opsteken van licht; besmetten), ik stak —, heb en het is —gestoken: een zool, een gesp even —, aanhechten; een vat bier —, openslaan; de kaars, een sigaar —, aan het branden brengen; die typhuslijder zal al de zieken —, besmetten, zie Infecteeren; spreekw. Eén schurftig schaap kan een heele kudde —, fig. één slecht mensch kan velen bederven.
- Aanste'kend** (besmettelijk), bn.: een —e ziekte; roodvonk en polken zijn —; verrotting van fruit is —; fig. bijgeloof is —.
- Aan'stellen** (benoemen), ik heb —gesteld: iem. — om de orde te bewaren, om toezicht uit te oefenen, iem. — als opzichter, iem. — tot onderwijzer; —ling (de daad van aanstellen, ook, de akte van benoeming), v. —en.
- Aan'stellen, zich** (zich gedragen als), ik heb mij —gesteld: zich belachelijk, dom, kinderachtig, dwaas —, zich — als een zot; zij stelde zich vreeselijk — bij het sterven van haar kind, maakte veel misbaar.
- Aan'stellerig** (druk, de aandacht willende trekken, ongewoon doende), bn.: een —student, een —e dame; —er, —st; zie Geaffecteerd.
- Aanstellerij'** (bhufferij, gemaaktheid), v. —en: allerlei —, vertoon; wat een —! zie: D a n d y s m e e n S n o b i s m e.
- Aan'sterken** (sterker worden, toenemen in kracht), ik ben —gesterkt: de zieke sterkt zachtjes —, zijn krachten sterken gaandeweg —.
- Aan'sterven** (bij erfenis ten deel vallen), dat huis is mij —gestorven, d.i. door versterf mijn eigendom geworden; ook **Aan'besterven**, —besterving (erfenis), v. gmv.
- Aan'stichten** (doen ontstaan, veroorzaken):

- meestal iets kwaads), ik stichtte -, heb -gesticht: tegen iem. kwaad -; -er (bewerker), m. -s; -ster, v. -s: de -dezer consternatie; -ing, v.: op - van.
- Aan'stippen** (met een stip aantekenen, terloops aanduiden), ik heb -gestipt; fig. iets -, even aanroeren; ook met een potlood aanstrepen; -stipping (uiterst korte aantekening), v. -en.
- Aan'stoker** (beter doen branden), ik heb -gestookt: de kachel, den oven, den haard -; fig. - tot opstand, mittertij, verzet, verraad, wreedheid, enz., opruien, aanhitsen.
- Aan'stonds** (terstond, dadelijk) bw.: ik kom -, onverwijd; zie Oogenblikkelijk.
- Aan'stoomen** (stoomend naderen), zij hebben en zijn -gestoomd: de trein komt daar -, daar komen de booten -.
- Aan'stoot** (pijnlijke stoot, fig. ergernis), m. gmv.: in 't gedrag lijdt men veel -, vero.; -geven, ergernis geven: steen des -s (Bijbel, Jes. 8:14); fig. oorzaak of reden tot ergernis: -nemen, zich ergeren.
- Aan'stoot'telijk** (ergertijk, hinderlijk), bn. en bw.: een -e vervaandheid; zich -gedragen.
- Aan'stooten** (stootend aanvaken, vooral om iem. aandacht te wekken), ik stiet (stootte) -, heb -gestooten: iem. even -, wij stieten elkaar -; laten wij eens -, klinken.
- Aan'storven** (stormend, d. i. met groote snelheid of in wilde vaart naderen), men is -gestormd: de cavalerie kwam -.
- Aan'stouwen** (scheepst. dicht op elkaar pakken van goederen), ik heb -gestouwd: de lading -; hetzelfde als Aanstuwen.
- Aan'strepen** (met een streep teekenen of merken, ergens een streep bij plaatsen), ik heb -gestreept: een plaats in een boek -.
- Aan'strijken** (strijken langs iets), ik heb -gestreken: een lucifer -; ook, een muur, de pannen -, met kalk bestrijken; daar komt de ooeivaar -, aanzweven, aanvliegen.
- Aan'strompelen** (strompelend, d. i. met hortenden gang naderen), ik strompelde -, ben -gestrompeld: daar kwam de invalide -, toen kwam het bestje aangestrompeld.
- Aan'stuiven** (van zand, dat door den wind wordt aangevoerd en zich ophoopt tot duinen of heuvels), het stooft -, is -gestoven; fig. een woeste ruiterbende kwam -, aanrennen, aanstormen; -ing (zandophooping), v. -en.
- Aan'stuwen** (scheepst. aanduiven, een lading vast in elkaar werken), ik heb -gestuwd; ook: Aanstouwen, z. Stuwen.
- Aan'sukkelten** (sukkelend naderen), hij sukkelde -, is -gesukkelde: de kranke kwam aan den arm van de verpleegster -; fig. en nu sukkelten we maar wat aan, sukkelend zien te vorderen, zie Sukkelten.
- Aan'tal** (getal), o. gmv.: een - menschen, paarden, boeken, onbepaalde, doch meestal groote hoeveelheid, een groot -, menigte.
- Aan'tasten** (aanvallen, aangrijpen), ik tastte -, heb -getast: den vijand -; fig. iem. in zijn eer -; -tasting (schending), v. -en.
- Aan'teekenboek** (zakboekje, opteekenboekje), o. -boeken; -boekje, o. -s, z. Notitieboekje en Calepin.
- Aan'teekenen** (met een teeken merken), ik heb -geteekend; -teekening (notitie), v. -en.
- Aan'teekenen** (opteekenen), ik teekende -, heb -geteekend; -ing, v. iets houden.
- Aan'teekenen** (zich in ondertrouw laten opnemen), zij teekenden -, zijn -geteekend: de jongelui teekenen morgen aan.
- Aan'teekenen** (in het register doen opschrijven op het postkantoor), ik teekende -, heb -geteekend: een brief laten -, een postpakket doen -; -geld (10 cts of meer, op de post te betalen voor het laten inschrijven van brief of pakket), o. -gelden.
- Aan'teekening** (bruidspartij op den dag van den ondertrouw of van het aantekenen), v. -partijen; zie Bruidstranen.
- Aan'telen** (fokken van dieren), ik teelde -, heb -geteeld; -teelt (aanfok), v. gmv.
- Aan'tichten** (aantijgen), ik heb -geticht: alle schuld werd hem -geticht, ten laste gelegd.
- Aan'tiegen** (aanpakken), ik toog -, heb -getogen: zij togen hun kleederen -, zij hadden hun gewaden -getogen; aantiegen is in de onbep. wijs geheel verouderd.
- Aan'tijgen** (beschuldigen, ten laste leggen, aanwrijven), ik teeg -, heb -getegen, ook: ik tijdde -, heb -getijd: wat wilt gij me -?
- Aan'tocht** (nadering), m. gmv.: in -zijn, naderen, op komst zijn: de - van den vijand.
- Aan'toonen** (aanwijzen, doen zien, bewijzen), ik heb -getoond: de gebreken van een werk -; de waarheid van een stelling -.
- Aan'toonende wijs**, v. spraak. e. wijsvorm: werkelijkheidswijs, feitswijs, ook, Indicatief.
- Aan'treden** (mil. op de loopplaats in 't gelid gaan staan), ik trad -, heb en ben -getreden: de manschappen gaan -.
- Aan'treffen**, ik trof -, heb -getroffen: iem. ergens -, ontmoeten (bij toeval); een goed gezelschap ergens -, vinden.
- Aan'trek'kelijk** (gevoelig, licht geraakt), bn.
- Aan'trek'kelijk** (bekoorlijk, aanlokkelijk), v. bn.: het nieuwe is altijd -.
- Aan'trekken** (tot zich trekken), ik trok -, heb en ben -getrokken; -trekking, v.: scheikundige -, verwantschap; elektrische -.
- Aan'trekken, zich** (ter harte nemen, er zorg voor dragen, er zich mede bemoeien, er zich gekrenkt of bedroefd over gevoelen), ik trok mij -, heb mij dat zeer -getrokken.
- Aan'trekkingskracht**, v.; zie: Electriciteit, Barnsteenkracht en Gravitatie.
- Aan'trippelen** (met kleine pasjes naderen), hij trippelde -, is -getrippeld: de musschen kwamen -, onze Benjamin zelfs kwam -; zie Aandribbelen.
- Aan'trouwen** (door huwelijk verwant worden), ik heb -getrouwd: een -getrouwde neef, nicht, oom, enz.; -ing (-huwing), v.
- Aan'vaard'en** (aanvatten, aannemen), ik -vaardde, heb -vaard: een geschenk -, een erfenis -, aannemen; een reis -, beginnen; dit huis is te huur, Mei a.s. te -, betrekken, hebben; het bevel -, het bewind -, de regeering -, op zich nemen.
- Aan'vaart** (varende aankomst), v. gmv.: alleen in: de aan- en afvaart van schepen.
- Aan'val** (het aangrijpen), m. -vallen: (mil.) een - afwachten, afwerpen, afslaan, een vijandig aantasten; een looze -, geveinsde beweging; een - van beroerte, zie Attaque; een - van koorts, van razernij, woede, drift, opwelling.
- Aan'vallen** (plotseling en hevig aangrijpen), ik viel -, ben en heb -gevalen: den vijand

-; fig. een partij -, de kerk -, den godsdienst -, heftig aantasten; zie *Attaque* en *en*.

Aanvallend (aantastend, aangrijpend), bn. en bw.: een - en verdedigend verbond, zie *Offensief*; - te werkgaan, op -e wijze.

Aanvallenderwijs of **-wijze**, bw.: onze troepen gingen - te werk; zie *Offensief*.

Aanval'lig (lief, aanminnig), bn.: een - kind; -held (gracie, liefde), v. -heden.

Aanvalsfront (mil. het front van de belegerde veste, tegen hetwelk de aanval is gericht), o. -en; -kolonne (de kolonne, die den vijand moet aanvallen), v. -n of -s;

-kreet, m. -kreten; -mijn (door de belegeraars tegen de werken der vesting ge-graven mijn), v. -en; -plan, o. -nen;

-punt (het punt, waartegen de aanval wordt gericht), o. -en; -selu of -teeken, o. -seinen, -teekens; -vertooning (looze aanval, schijn-aanval), v. -en; -wapen (wapen, bestemd, om er mee aan te vallen), o. -s; -wijze (manier van aanval), v. -wijzen.

Aan'vang (begin), m. gmv.: in den - dezer eeuw, de - der lente, van den - af.

Aan'vangen (beginnen), ik ving -, heb en ben -gevangen; -er (beginner), m. -s.

Aan'vangspunt (punt van begin), o. -en.

Aanvan'kelijk (beginnend), bn. en bw.: het - lesonderwijs, de -e snelheid; -eenige winst behalen, d. i. in het begin.

Aan'varen (tegen iets varen), ik voer -, ben en heb -gevaren; -varing (botsing van schepen), v. -en.

Aan'vatten (aanpakken), ik vatte -, heb -gevat; spreekw. 't Is geen katje om zonder handschoenen aan te -, zie *Katje*.

Aan'vatten (fig. beginnen, aanvangen, ondernemen), ik vatte -, heb -gevat: iets verkeerdt -, iets flink -, een werk -.

Aan'vechten (vijandig aantasten, aanvallen, bestrijden), ik vocht -, heb -gevochten, meestal in dicht of in hooger proza: de waarheid kan miskend, ja, aangevochten worden; door de wanhoop aangevochten worden; evenzo, door zijn drift en hartstochten; ook in de spreektaal: ik werd door den slaap aangevochten; vooral of bijna uitsluitend is het volt. deelw. in gebruik, overigens vero.

Aan'vechting (bekoring), v. -en: een onweerstaanbare -, om hun das los te maken, (C.O.); de -en der zonde.

Aan'vegen (door vegen van stof of vuil reinigen), ik veegde -, heb -geveegd: de kamer -, de gang -, den vloer -.

Aan'versterven (bij erfenis toevallen), het verstierf -, is -verstorven; meestal het volt. deelw.: -verstorven goederen; zie *Aanbesterven*.

Aan'vertrouwen (toevertrouwen), ik heb -vertrouwd: iets iemand -, vol vertrouwen ter bewaring geven; minder in gebruik is: *Aanbetrouwen*.

Aan'verwant (aangehuwde bloedverwant), m. en v. -verwanten; v. ook: -e.

Aan'verwant, bn.: hij is mij -; het Duitsch is een -e taal; de geneeskunde en -e vakken.

Aan'verwantschap (zwagerschap), v. gmv.: - door aanhuwelijking, familiebetrekking.

Aan'vetten (met vet bestrijken), ik heb en het is -gevet: gij moet de assen, de tappen wat -; letters -, dikker maken, aandikken.

Aan'vijlen (met e. vijl scherper maken), ik

vijlde -, heb -gevijld: de punten eener zaag -.

Aan'vlakken (bouwk. het metselwerk glad pleisteren, een booggewelf vullen), ik heb -gevlakt; ook, *Aanrazeeren*.

Aan'vletten (aarde, zand met een vletschuit aanvoeren), ik heb -gevlet.

Aan'vliegen (vliegend naderen), ze zijn -gevlogen: de duifjes kwamen - of -gevlogen; een kogel kwam -; fig. hij vloog mij - van woede, ging mij woest te lijf, op iem. -.

Aan'voeden (door voeden sterker maken), ik heb -gevoed: een kind, een dier -; fig. een stroom, een licht, een vlam -, onderhouden, versterken, krachtiger doen worden.

Aan'voegen (samenvoegen, aanhechten), ik heb -gevoegd: er zal aan die plank een stuk -gevoegd moeten worden; een bijzin bij een hoofdzin -; -sel (toevoegsel), o. -s.

Aan'voegende wijs, v.; spraakw. wijsvorm van den twijfel, de mogelijkheid, de wenschelijkheid, enz.; z. *Subjunctief* en *Conjunctief*.

Aan'voer (het aanvoeren), m. -en: de - van bouwmaterialen, de - van levensmiddelen, de - van katoen, het aanbrengen; een ruime, aanzientlijke -, het aangevoerde, de invoer.

Aan'voerder (mil. hoofd eener bende, bevelhebber), m. -s: een bekwam -.

Aan'voeren, ik heb -gevoerd: een rooverbende -, de troepen -, geleiden, bevel voeren over, ergens heenvoeren; de legermacht, welke Napoleon aanvoerde, d. i. commandeerde; hout, steen, kalk -, aanbrengen; iets als bewijs -, bijbrengen; allerlei redenen -, vermelden; een tekst -, ter staving te pas brengen; argumenten -.

Aan'voering, v.: onder - van een generaal, geleide, commando, bevel.

Aan'voerpip (toevoerbuis), v. -pijpen.

Aan'vraag of **-vraag** (officieel verzoek), v. -vragen: - doen; zijn - is verworpen, zijn verzoek is van de hand gewezen.

Aan'vragen (iets op officieele wijze vragen aan een bevoegde macht), ik vragde of vroeg -, heb -gevraagd: eervol ontslag -.

Aan'vrouw (overgrootmoeder), v. -en; fig. stammoeder, vero.; zie *Aanheer*.

Aan'vullen (het ontbrekende bijvoegen; voltallig maken), ik vulde -, heb -gevuld: een vat -, den voorraad -, een regiment -; fig. een leemte -.

Aan'vullingsexamen (academisch examen van aanvulling op nat. gebied), o. -s.

Aan'vullingstroepen (manschappen tot het voltallig maken van een in oorlog gedunde divisie), m. mv.

Aan'vulsel, o. -s: kaf als -, zemelen als -.

Aan'vuren (aanwakkeren), ik heb -gevuurd: iem. ijver -, moed -; -vuring (opwekking), v. -en, zie *Excitatie*.

Aan'vaaien (door den wind nader gevoerd worden), het waaide (woel) -, heeft en is -gewaaid: er zal hier veel zand -; fig. waarvandaan kwam hij -? scherts: de kennis zal u niet -, onverwachts en toevallig in uw bezit raken, ze komt niet zonder moeite.

Aan'waggelen (waggelend naderen), hij waggelde -, is -gewaggeld: de dronkaard kwam -; zie *Waggelen*.

Aan'wakkeren (aansporen, opwekken), ik heb -gewakkerd: dat woord zal hem -, aanmoedigen; ook: de wind wakkerd -, wordt sterker; -wakkering (toeneming), v. -en.

Aan'was (aanslibbing a. d. oever, fig. aan-

groeiing), m. -sen: - van grond, recht van -; fig. - van bevolking, toeneming.

Aan'wassen (aangroeien), het wies -, is -gewassen; -**wassing** (toeneming), v. -en.

Aan'wenden (ergens heen wenden), ik wendde -, heb -gewend; alleen fig., in de bet. van: gebruiken, besteden, b.v. zijn gezag -, zijn invloed -, allerlei middelen -; -**wending** (gebruik, toepassing), v. gmv.

Aan'wennen, zich (z. tot e. gewoonte maken), ik wende mij aan, heb (mij) -gewend: zich het snuiven -; zie Afwenen.

Aan'wensel (verkeerde gewoonte, hebbelijkheid), o. -s of -en: allerlei eigenaardige -s.

Aan'werpen (mil. laten teekenen, om dienst te nemen, soldaten werven; fig. leden winnen), ik wierf -, heb -geworven; zie Werven.

Aan'wetten (door wetten scherp maken), ik heb -gewet: e. mes-, aanslijpen; z. Wetten.

Aan'wezen (tegenwoordigheid), o. gmv.: in mijn -, uw - te dezer plaatse; zie Aanzijn.

Aan'wezend (ergens tegenwoordig zijnde), bn.: eerstaanwezendingenieur, hoofdingenieur, directeur-ingenieur; de -e leden; als znw.: de -en, alle -en; gewoonlijk bezigt men Aanwezigen.

Aanwe'zig (tegenwoordig; op een plaats zijnde), bn.: de -e leerlingen, de -e voorraden; -**wezigheid**, v. gmv., zie Presentie.

Aan'wijzen (aanduiden, doen zien), ik wees -, heb -gewezen: de klok wijst den tijd -, iem. zijn plaats -, iets of iem. als met den vinger -, hem openlijk aanduiden, zie Signaleeren; hij is de aangewezen man, de rechte, de vereischte, de gezochte.

Aanwij'zend, bn.: een - vnu. b.v. die, deze.

Aan'wijzing (aantooning, opheldering, voorlichting), v. -en: de noodige -en geven, dat kan een kleine - voor de politie zijn.

Aan'winnen (toenemen, grooter worden), ik won -, heb -gewonnen: land -, verkrijgen door aanslibbing; - in kracht, macht, kennis, enz; -**winning** (verkrjiging), v. -en.

Aan'winst (aanwinnig, toename), v. -en: een belangrijke -, het aangewonnene.

Aan'wrijven (wrijven tegen), ik wreef -, heb -gewreven; fig. ten laste leggen, toedichten, aantijgen: ik laat mij zoo iets niet -.

Aan'zeggen (mondeling bekend maken), ik zeide (zegde) -, heb -gezegd (-gezeid): den dood of het overlijden langs de huizen -; den oorlog -, verklaren; men zou het hem niet -, het van hem niet vermoeden of denken; -**ging** (b.v. van geboorte of overlijden), v. -en.

Aan'zegger (lijkbidder, aanspreker), m. -s.

Aan'zetriem (strijkriem of wetriem voor scheermessen), m. -riemen.

Aan'zetsel (aanzetstuk, verlengstuk), o. -s.

Aan'zetsel (neerslag, bezinksel, aanslijming), o. gmv.: - in een stoomketel, ketelsteen.

Aan'zetstaal (wielstaal van den slager), o. -stalen; -**vijl** (fijne, smalle vijl), v. -en.

Aan'zetten (zetten naast), ik heb en het is -gezet: een dominosteen -; stoelen -, nl. bij een disch; fig. tot het kwade -, aansporen, aandrijven; iem. de duinschroeven -, hem door lastige vragen in 't nauw brengen; een schroef -, aandrijven; een scheermes -, op riem of steen scherp maken; een deur -, half openzetten; de paarden -, aandrijven; iem. tot iets -, opstoken, prikkelen.

Aan'zeulen (aansjouwen), ik heb en het is -gezeuld: dees zeulen leeftocht -, (Tollens).

Aan'zicht (gelaat), o. -en; z. Aangezicht.

Aan'zichten (iem. een zeker voorkomen geven), het -zichte: de tijden met hebben zijn niet in gebruik: Hoe -zicht me dit hoedje?

Aan'zien (aankijken), ik zag -, heb -gezien: iem. met den nek, over den schouder -, met kleinachting, hoonend; iets nog een tijdje -, dulden; iets met schele oogen -, z. Oog; als z. n. o.: - doet gedenken, het zien van een persoon maakt, dat men aan hem denkt of zich iets omtrent hem herinnert; zonder -des persoons, zonder te letten op den stand, op de geboorte, den rijkdom, enz., van den persoon.

Aan'zien (eer, achting), o.: in - zijn, staan, geacht worden; een man van -, stand, positie; ten - van, met betrekking tot.

Aan'ziend (i.d. wapenkunde), bn.: twee -e leeuwen, d. i. met de beide oogen naar den beschouwer gekeerd, of ook elkaar aankijkend.

Aan'zienlijk (voornaam), bn. en bw.: een -e familie, deftig, rijk; een -e lengte, bebelangrijk, een -e vermogen, groot.

Aan'zienlijken (voornaam personen), m. mv.; gesch. de vergadering der -, 1788; zie: Notabele en Primaat.

Aan'zijn (tegenwoordigheid), o. gmv.: durft gij zoo iets doen in mijn -? zie Afzijn.

Aan'zijn (bestaan, het niet denkbeeldig maar werkelijk in wezen of leven zijn), o. gmv.: God riep de wereld in het -; het - geven aan iets, het doen ontstaan.

Aan'zitten (zitten aan of bij iets), ik zat -, heb -gezetten, d. i. aan den disch, aan het maal; wij zijn -gezetten, wij zitten aan tafel.

Aan'zoek (verzoek, huwelijksaanzoek), o. -en.

Aan'zoeken (aanzoek doen), ik heb en ben -gezocht: hij heeft mij -gezocht om steun; zij is al driemaal -gezocht, t. huwelijk gevraagd.

Aan'zuiveren (vereffenen, het nog schuldige betalen), ik zuiverde -, heb -gezuiverd: belasting-, e. te kort -; -**ing** (betaling), v. -en.

Aan'zweepen (met de zweep aandrijven, meestal fig. krachtig aansporen, aanzetten), ik zweepte -, heb -gezweept: iem., die lui is, -; zie Opzweepen.

Aan'zwellen (voortdurend zwellen), het zwol -, is -gezwollen: de tonen kunnen -, zie Crescendo; de vloed kan -.

Aap (vierhandig dier), m. apen; men onderscheidt apen der oude en der nieuwe wereld; tot de eerste behooren o. m. de orang-ape, de gorilla's en de chimpanse's, verder de gibbons of langarmige (Indische archipel), de neusapen, de bavianen en meerkatten, alle met wangzakken; zie telkens aldaar; tot die der nieuwe wereld behooren o. a. de brulapen, de nachtapen, de eekhoorn-ape, de slingerapen, met grijpstaarten, doch zonder wangzakken; zie verder: Bastardapen of Halfapen; fig. dom, leelijk, boosaardig schepsel: je bent een rechte -, die - van een jongen! zegsw. iem. voor den - houden, voor den gek; -, wat heb je mooie jongen spelen, iem., dien men vreest of ontziet, vleien door zijn kinderen of hoedanigheden, te prijzen, (ontleend aan Reinaert den Vos); de - kwam uit de mouw, de heimelijke bedoeling bleek; in den - gelogeerd zijn, een slecht logies hebben, fig. er slecht aan toe zijn: den - binnen hebben, het geld gebeurd of in zijn bezit hebben.

Aap'achtig (als een aap), bn. en bw.: -e manieren; zich - gedragen, bespottelijk.

Aap'je (straatvigilante in A'dam), o. -s.

Aapjessnuif (snuif met nieskruid), v. gmv.
Aar (arend), m. aren; **adel-aar** (edele-aar), vero.
Aar (korenaar), v. aren: een rijpe, volle —.
Aar (ader), v. aren; aartje, o. —s.
Aar (samentrekking van: ander), vnw.: *hij sprak v. h. een en het aar*; verg. Elkaar, Malkaar.
-aar (achtervoegsel), als in: *bedelaar*, man die bedelt, *lasteraar*; *beukelaar*, schild; *doezelaar*, werktuig; *lepelaar*, tuimelaar, vogel; *Antwerpenaar*, persoon uit Antw.; *zondaar*, persoon die zonde doet; *martelaar*, voor *martelaar*; *toovenaar*, voor *tooveraar*; *moordeenaar*, voor *moordenaar*, zie ald.
-aar(-laar) is een achtervoegsel in: *appelaar*, *hazelaar*, *mispelaar*, *rozelaar*, in 't Vl. *pruimelaar*, *perelaar*, namen van boomen.
Aard (karakter, natuur, inborst, gesteldheid), m. gmv.: zegsw. uit den — *geslagen zijn*, van een geheel ander karakter zijn dan de overige familieleden; *hij zingt dat het een — heeft*, op degelijke, krachtige wijze; *uit den — der zaak*, natuurlijkerwijze; *hij heeft een — je naar zijn vaartje*, zie Vaartje.
Aard, v. gmv., verkorting van Aarde.
-aard (achtervoegsel), als in: *grijs-aard*, *laf-aard*, *gierig-aard*; *grijs-zaard*, *vein-zaard*, (personen, die in hooge mate dat zijn of doen, wat de stam uitdrukt, met ongunstige bijbetekenissen), mv. mets; *Spanjaard* heeft — sen — en.
Aard'aker (aardnoot, eetbare knolwortel), m. —s; *de —* groeit op de kleilanden van *Overflakke*; ook: *Aardmuis*, *Aardnoot* of *Aardkastanje*.
Aard'amandel (eetbare, melige wortelknol in Z.-Europa en in Afrika), v. — amandels.
Aard'appel (aardvrucht v.d. familie d. nachtschaden, eetbare wortelvrucht), m. —s, —en; *de —s* werden in de 16e eeuw door de Spanjaarden uit Peru overgebracht en op 't einde der 18e eeuw in Europa tot voedsel verbouwd; zegsw. *je bent maar een —*, een zeer klein persoon; *een mensch is geen —*, ieder wil op zijn tijd zijn genoeg.
Aard'appelbrandewijn (soort van slechte jenever of foezel), m. gmv.
Aard'appel-campagne (de arbeid [het maken v. aardappelmeel] van één oogst in de aardappelmeelfabrieken), v. —s. (gn = nj).
Aard'appelkever, m. —sz *Coloradokever*.
Aard'appelmeel (zetmeel uit de aard-appelen), o. gmv.
Aard'baan (elliptische baan, die de aarde in haar wenteling om de zon in een jaar aflegt), v.; zie *Ecliptica*.
Aard'bei (—bes), v. —beien, ook: —bezie; —beiplant, v. —en; —beistruik, m. —en.
Aard'beilenbed (tuinbed met aardbeiplanten), o. —bedden; —gelei, v. gmv.; —jam, v. gmv.; —teelt (aankweek van aardbeien), v. gmv.; —tijd (tijd, dat de aardbeien rijp zijn, nl. tegen St. Jan, 24 Juni), m. gmv.
Aard'beschrijving (geographie), v. —en.
Aard'beving (golvende beweging van den aardbodem, schudding v. d. aardkorst), v. —bevingen: *een vreeselijke —*, Lissabon 1755; —bevingmeter (seismograaf), m. —meters.
Aard'bezie, v. —beziën; zie *Aardbei*, enz.
Aard'bodem (aardoppervlakte), m. gmv.: *het gras is verspreid over bijna den heelen —*.
Aard'bol (onze planeet; ook, aardglobe), m.: *de as van onzen — is ruim 1713 geographische mijlen*; en metalen —.
Aard'duivel (mierener op Formosa), m. —s.

Aar'de (de door ons bewoonde planeet), v. zegsw. *hemel en — bewegen*, zie *Hemel*.
Aar'de (de begane grond, aardstof), v. zegsw. *het heeft veel voeten in de —*, zie *Voet*; *in goede — vallen*, gunstig terecht komen, goed opgenomen worden.
Aard'ebaen (baan van aarde, waarop b.v. een spoorweg wordt aangelegd), v. —banen.
Aard'egoed (aardewerk), o. zie *Gleiswerk*.
Aar'den (tier hebben), ik aarde, heb —aard: *die planten — hier niet*, groeien, gedijen; fig. ergens naar zijn zin wonen of zijn.
Aar'den (den aard, het karakter hebben), hij —de, heeft —aard; *hij aardt naar zijn vader*.
Aar'den (van klei of aarde, v. leem), bn: *een — vat*, *een — wal*; —potten, *een — schotel*.
Aard'ewerk (pannen, schotels en verder keukengerief van aarde of klei), o. gmv.: *Delftsch —*, *Keulsch —*; zie *Gleiergoed*; —werkswinkel (winkel, waarin men aardewerk verkoopt), m. —winkels.
Aard'geest (geest, die in de aarde woont; kabouter, kobold, aardmannetje), m. —geesten.
Aard'globe (aandr. houten of papieren bol, die de geheele aardoppervlakte voorstelt), v. —globes; *een — kan ook van metaal, glas, porselein zijn*; zie *Hemelglobe*.
Aard'goed (mindere soort van tabaksblaren), o. gmv.: *het — volgt op het zandgoed in waarde*.
Aard'gordel (aandr. een der vijf zonen of lichtstreken), m. —gordels: *de keerkringsgordel*, *de twee gematigde*, *de twee koude —s*.
Aard'hars (donkerbruine zelfstandigheid in de aardlagen), v. en o.: — is bijv. asphalt, aardpek, bergteer, jodentijm, enz.
Aard'hommel (onder den grond nestelende hommelbij), m. —hommels.
Aard'ig (lief, mooi), bn. en bijw.: *een — landschap*, *een — prater*, aangenaam; *hij zingt —*; *een — e som*, tamelijk groote; —heid (aardig voorwerp, geestigheid, mop, ui), v. —heden; —heidje (grapje), o. —s: *zoo'n — mag ik wel*.
Aard'kastanje (schermbloemige, wildgroeiende plant), v. —s: *de — heet ook aardnoot of aardmuis en groeit in de kleistreken*; *de — wordt rauw of gebraden gegeten*; —klomp (grootte kluit aarde), m. —en; —klont (aardkluit), v. —en; —kloot (aardbol), m. —en; —kluit (brokje aarde), v. —en; —korst (de buitenste schors der aarde), v. gmv.: *de — bestaat uit ± 60 stoffen*; —krekkel (molkrekkel), m. —krekels; —kuil (kuil in de aarde, graf), m. —en; —kunde (kennis v. de bestanddeelen der aardkorst), v. gmv., zie *Geologie*; —kundige (geoloog), m. en v. —n; —laag (deel der aardkorst), v. —lagen; —mannetje (Germ. myth. kabouter, duergest, aardgeest), o. —mannetjes; —mier, (mier, die in den grond nestelt), v. —mieren; —mijt (de gewone rood- of geelgekleurde mijt), v. —mijten; —molm, —mulm (droge, losse, poeierige aarde), o. en m.; —muis (veldmuis), v. —muizen; —muis (aardaker), v. —muizen, volkst.; —noot (aardaker), v. —noten, zie *Aardkastanje*; —olie (steenolie, petroleum), v. —oliën; —parkiet (een soort van Australische papegaai), m. —en; —peer (een peervormige, eetbare knol), v. —peren; —pek (mineraal pek, jodenpek of lijm), o. gmv., zie *Asphalt*; —pimpernoot (peuldragende, kruidachtige plant uit Z.-Amerika), v. —noten: *de vrucht der — heet ook aardnoot*, ook *Aardaker*.

Aardrijk (de aarde in haar geheel, d. i. met alles, wat er op of in is), o. gmv.

Aardrijkskunde (wetenschap, die zich de kennis der aarde ten doel stelt), v. gmv.: de staatkundige —, de wiskundige —, de natuurkundige —; —**kundig**, bn.: een — woordenboek, —e kennis; —**kundige** (geograaf), m. en v. —n; zie Geographie, enz.

Aard'rook (duivenkervel, koegras), m. gmv.

Aardsch (op aarde zijnde), bn.: —e machten; het —e leven, hier op aarde; een —paradijs; het —gestlacht, sterfelijk; z. Wereldsch.

Aardsch'gezind (aan het aardsche gehecht), bn.: de —e mensch; z. Hemelschgezind.

Aard'schok (schok of beving in de aardkorst), m. —schokken; —**schors** (het bij geologen bekende deel der aardkorst), v. gmv.; —**schudding** (aardbeving), v. —en.

Aard'slak (naakte, d. i. huisjeslooze slak), v. —slakken: de roode —, de zwarte —.

Aard'tor (loopkever), v. —torren; —**varken** (dusvormig tandeloos zoogdier), o. —s: het — wordt vooral aan de Kaap gevonden en leeft van mieren; —**vell** (algemeen voorkomend, kruipend onkruid, hondsdrif, kruipdoor-den-tuin), o. gmv.: het — wordt als geneesmiddel en als soepgroente gebruikt; —**verschuiving** (aardafzakking, een verschijnsel, door overvloedig water veroorzaakt bij bergen en heuvelen), v. —en; —**vloot** (springend, blauwgroen bladkevertje of torretje), v. —vlooiën: de — is een zeer schadelijk insect, ook: Aardluis; —**vrucht** (vrucht, in de aarde groeiende), v. —en: aardappels, knollen zijn —; —**was** (steenkalk, fossiele paraffine), o. gmv.: — vindt men in Moldavië.

Aard'werker (grondelver), m. —werkers.

Aard'wind (dammekracht), v. —winden.

Aard'winde (plant, akkerwinde), v. —winden.

Aard'wolf (kleine, gestreepte hyena in Zuid-Afrika, levend in holen), m. —wolven.

Aard'worm (ringworm, pier), m. —wormen: de — wordt veel als vischaas gebruikt; bij overdracht, de mensch in betrekking tot God: kunt gij —, 't oogmerk van uw Schepper bevroeden? ook: —wurm.

A'aron, Bijbel: eerste hoogepriester der Israëlieten, de oudere broeder van Mozes; fig. Mozes en —, nl. Staat en Kerk.

A'aronsbaard, m.; —**kelk**, m., zie het betere: Aronsbaard, —kelk.

Aars (zitvlak), m. aarzen: op zijn — vallen; ook, mond v. h. darmkanaal, z. Anus.

-aar'ster, —**ares'** (achtervoegsel), als in: babbelaar'ster, vrouw, die gaarne babbelt, afleid. van babbelaar; bedelaar'ster (bedelares).

Aars'vin (zwenwiek v. d. visch, bij den aars geplaatst), v. —vinnen.

Aarts- (bastaardvoorvoegsel: de eerste, de voornaamste), als in: —engel, —vader, —bisshop, toegepast op bijbelsche of kerkelijke personen; later gehecht aan wereldsche persoosnamen: —hertog, —deugniet, —booswicht, —geweldenaar (Napoleon), evenzoo: —broederschap; verder aan bijv. nw.: —dom, —tui, —gierig, in zeer hooge mate.

Aarts'bedrieger (zeer gestepen bedrieger), m. —s; —**bedriegster**, v. —s.

Aarts'bisdom (kerkelijk gebied van een aartsbisshop), o. —bisdommen: het — Utrecht, Keulen, Mechelen, enz.

Aarts'bisshop (eerste of voornaamste bis-

shop), m. —bisschoppen: de — van Utrecht; ook: Metropolitaan, Primaat.

Aarts'broederschap (R.-K. onder de verschillende broedersschappen de voornaamste), v.: de — der H. Familie; —**deugniet** (groot schelm), m. —en; —**dom** (in de hoogste mate dom), bn.; —**domkop** (stommerik), m. —koppen; —**engel** (opperbode Gods), m. —en: de drie —en Michaël, Gabriël en Rafaël; —**geweldenaar** (aartstiran en verstokt dwingeland), m. —s: Napoleon de —; —**hertog** (hertog van hoogen rang), m. —en: de titel der prinsen uit het huis van Oostenrijk is —; —**hertogdom** (groot hertogdom), o. —men; —**kanseller** (R.-K. Groot-Kanselier v. h. pauselijk hof), m. —s of —en; —**leugenaar** (doortrapte leugenaar), m. —s, —leugenaren; —**liefhebber** (groot minnaar), m. —s; meestal ongunstig: een — van een glas jenever; —**lui** (in de hoogste mate lui), bn.; —**luitaard**, m. —s; —**schelm** (doortrapte schelm), m. —en; —**vader** (patriarch, stamvader, ook: eerwaardig grijsaard), m. —s en —en: de —s Abraham, Izaak en Jacob; hij zat daar als een — tusschen de zijnen; —**vaderlijk**, bn.: met —e deftigheid; —**vijand** (de duivel, de satan), m., ook: de Vijand, zie ald.; —**vijand** (doodsvijand), m. —en.

Aar'zelen (eig. achteruitwijken: dralen, weifelen), ik heb —aarzeld: — iets te doen, niet direct durven handelen uit vrees voor de gevolgen; —**ing** (taming, drating), v. —en: met — tot iets overgaan.

Aas (voedsel, spijs), o. gmv.: de vogels zoeken — voor hun jongen; ons lichaam wordt den wormen tot —, prooi; de visch beet in h. —, lokspijs; een stinkend —, dood dier.

Aas (de één in het kaart-, dobbel-, domononen potspel), o. azen: dit is harten —, twee azen werpen, —blank; in het biljart-potspel: Wie heeft het —? (C.O), moet het eerst spelen? **Aas** (eenheid van 't oude gewicht = 0.047 d.G.), o. azen; een ons had 20 engels, en een engel 32 azen; bij uitbr. greintje: hij heeft geen —je verstand, geen —geduld; hij zal geen —je bijdragen, d. i. kleinigheid, ziertje.

Aas'dieren (dierk.: dieren, die zich voeden met het vleesch van doode dieren), o. mv.; tot de — behooren: de aaskever, de aasvlieg, de aastor; verder, de kreeft, de krab, de aasgier, de hyena, enz.

Aas'domsrecht (aloude, geheel verouderde rechtsbedeeling in Fr.), o.: het — werd uitgeoefend door de bureu onder leiding v. e. schout; zie Schepenrecht.

Aas'gier (dierk. kleine gier in Z.-Europa, Azië en Afrika), m. —en: de — voedt zich met vleesch van doode dieren.

Aas'je (kleinigheid, ziertje), o. —s; zie Aas.

Aas'kever, m. —kevers, zie Aastor; —**raaf** (een soort van raaf in Afrika, die zich voedt met het vleesch van doode dieren), v. —raven; —**tor** (zekere tor), v. —torren, ook: Doodgraver, Krengtor, in 't Vl. Grafmaker.

Aas'vlieg (blauwe of grijze vleeschvlieg, die haar eieren in het vleesch van gestlacht of dood vee legt), v. —vliegen.

-aat (bastaarduitgang), als in: advocaat, soldaat, diplomaat, acrobaat, autocraat, aristocraat, Aziaat, persoosnamen; assigraat, apparaat, insertaat, citaat, consulaat, formaat, zaaknamen; aqaat, brocaat, stofnamen; doctoraat, apostaat, emeritaat, abstracte zelfst. nw.

Aau (tweeklank), v., nog in: *miaauwen*, ook *tw.*, uitroep van pijn: —, *wat brand ik mij!*
AB of **ABC** (alphabet), o. AB's, ABC's; fig. *het — der wetenschap*, de eerste beginselen.
Ab absur'do (Lat. uit het ongerijmd:).
Abac'a (Sp. manilla-hennep, vezels van de banaan op de Philippijnen), v. gmv.
Ab act'is (Lat. secretaris, schrijver), m. —sen.
Abacus (horizontale dekplaat van het kapiteel eener zuil), m. abaci.
Abacus (kredenstafeltje), m. abaci.
Abad'a (de Aziatische neushoorn), v. —'s zie *Badak*.
Abandonneeren (laten varen, afstand doen van, prijs geven, verloren geven).
Abattoir' (Fr. gemeentelijk slachthuis), o. —s.
AB-bank, v. —banken: op de —zitten, op de onderste schoolbank zitten; —**boek** (eerste spelboekje), o. —boeken. *vero*.
Abbe' (titel v. e. Franschen wereldgeestelijke), m. —'s, meestal foutief vertaald door *Abt*; zie *Seculieren*.
Abberlaan', of liever **Labberdaan** (zoute visch, uit Le Labourd [Bayonne]), v. gmv.
AB-bordje (in de oude school een bordje met het alphabet in drukletters), o. —s. *vero*.
Abbrevia'tie (af- of verkorting), v. —s, —tiën; ook, *Abbreviatu'ren*. (tie = sie).
ABC (het alphabet), o. gmv.: iets kennen als het —, door en door, goed van buiten.
Abces' (ettergezwel), o. —sen.
Abderiet' (inwoner van het oude Abdera in Thracië, fig. onnoozele hals), m. —en.
Abdicat'ie (vrijwillige afstand van troon, ambt of goederen), v. —s, —tiën. (t = s).
Abdicceeren (afstand doen van kroon, ambt, waardigheid of goederen).
Abdij' (R.-K. klooster voor mannen of vrouwen, door e. abt of abdis bestuurd), v. —en.
Abdis' (R.-K. bestuurster van een abdij voor vrouwen), v. abdisse.
Abeceda'rium (eerste spelboekje der school in de dagen der oude republiek), o. —s.
Abeel' (witte populier, esp, Canadeesche populier), m. abeelen; zie ook: *Ratelaar*.
Abel (bekwaam), bn., —er, —st.: —**espelen**, dramatische, ernstige stukken uit de Middeleeuwen, waarvan de stof is ontleend aan de ridderwereld: *Esmoreit*, *Gloriant*, *Lanceloot*. —**abel** (bastaarduitgang), als in: *proftabel*, *recommandabel*, *desirabel*, *honorabel*, *acceptabel*, *passabel*, verbale adjectieven.
Aberra'tie (schijnbeweging der vaste sterren; afwijking van het licht), v. —s, —tiën. (t = s).
Ab hoc' et ab hac' (Lat. van dit en van dat, zonder orde of regel). (c = k).
Abmeereen (Fr. in den grond bederven, ten ondergang brengen).
Ab intesta'to (Lat. zonder testament).
Abject' (laag, verachtelijk, vuig, verworpen), bn. (j = j).
Abjec'tie (laagheid, laaghartigheid), v. (t = s).
Ab'latief (Lat. spraak. zesde naamval), m.; ook: *Ablativus*, m. —tieven, ook: **Abl**.
Ab'laut (Duitsch. wisseling van klanker in de stammen der sterke w.v.), m. —en.
Ablu'tie (reiniging, afwassing der vingers), v. —ties, —tiën: de — heeft een symbolische beteekenis. (t = s).
Abnormaal' (ongewoon, van den vorm of regel afwijkend), bn. en bw.: een —ale toestand; de —lage temperatuur van dezen zomer; fig. *ziekelyk*, *ongezond*.

KONEN, Verkl. Handwoordenboek.

Abnormiteit' (afwijking van den gewonen vorm, onregelmatigheid), v. —en.
Aboli'tie (afschaffing, opheffing), v. (t = s).
Abolitionist' (voorzitter van de afschaffing vooral van den slavenhandel en de slavernij), m. en v. —en. (t' = s).
Abomina'bel (verfoeijlijk, schandelyk), bu.
Abomina'tie (gruwel, afschuwelykheid, afgrijzen), v. —s, —tiën. (t = s).
Abondan'ce (overvloed, menigte, volheid), v. gmv., ook **Abondan'tie**, (tie = sie).
Abondant' (overvloedig, bij de vleet), bn.
Abonné, m. —'s; zie *Abonnet*.
Abonneeren, zich (zich voor een vaste som het recht verzekeren, om gebruik te maken van een of ander), b.v. van spoor of tram; *intekenen op een tijdschrift, krant, enz.*
Abonnement' (inschrijving, intekening, betaling ineens bij uitkoop), o. —en: een —nemen op een krant, voor een theater, enz.
Abonnementsconcert (concert, waartoe een abonnementskaart toegang verleent), o. —concerten; —**kaart** (bewijs van abonnement), v. —en.
Abonnet' (intekenaar op een krant, geabonneerde enz.), m. en v. —en; ook: *Abonné*.
Aborigines (de oorspronkelijke bewoners v. Italië), bij uitbr. van een kolonie: *inboortingen*, m. mv. (g = g): zie *Autochthonen*.
A bout portant' (Fr. eig. met het pistool op de borst, vlakbij, fig. op den man af), bw.
Ab o'vo (Lat. van het begin tot het einde), ook, van het begin af, b.v. een zaak — *behandelen*, d. i. van haar wording of van den beginne af: een zaak — *bespreken*.
Abracada'bra (oudtijds een geschreven tooverspreuk der gnostieken), o. gmv.; thans onverstaanbare taal, onzin, wartaal, nonsens.
Abraham, A'bram, de eerste der patriarchen, stamvader der Hebreë'n, ± 2000 v. C.; zegsw. in —s schoot zitten, rustig, prettig, aangenaam zitten, een best plaatsje hebben; *hij weet, waar — den mosterd haalt*, hij is op de hoogte van een zaak, weet er de geheimen van.
Abregé' (Fr. uittreksel, kort begrip), o. —'s.
Abrevisat'ie, v. —s, —tiën; —**vieeren**; zie *Abbrevisatie*. (t = s).
Abreviatu'ren of **Abbreviatu'ren** (aangenomen en erkende afkortingen in geschrift en muziek), v. mv.
Abrikoos' (abrikozeboom), m. —kozen.
Abrikoos' (vrucht v. d. abrikozeboom), v. —kozen; de — wordt versch, gedroogd en ingelegd gegeten.
Abrikozeboom, m. —boomen; —**pit**, v. —pitten; —**stam**, m. —stammen; —**tak**, m. —takken.
Abriko'zengelei (gelei van abrikozen), v.; —**taart** (taart met geconfijte abrikozen er tusschen), v. —en; —**vla** (rond baksel met gekookte abrikoos-schijven er op), v. —vlaas.
Abrogat'ie (afschaffing, intrekking, b.v. van een wet), v. —s, —tiën. (t = s).
Abrupt' (plotseling, onverwacht, afgebroken, onsamenhangend), bn. en bw.
Absent' (afwezig; ook met z'n gedachten: *verstrooid*), bn.; als zn. m. of v., meest in 't mv.: *Absenten*.
Absenteeren, zich (zich verwijderen).
Absenteïs'me (het absent-zijn), o. gmv.; eig. het elders-wonen, van wie uit een bepaalde streek hun geld trekken.

Absentie (afwezigheid, fig. verstrooidheid), v. -s, -tiën; -lijst (schoollijst tot aantekening der absenten), v. -en. (t = s).

Ab'side (de koornis eener kathedraal, nl. achter het hoogkoor), v. -s; ook: **Ab'sis**.

Absint' (etixer, op alsem getrokken), o. en v.

Ab'sis, v. -sen; zie: Abside en Concha.

Absolu'tie (vrijspraak, vergiffenis, kwijtschelding, vergeving), v. -s en -tiën. (t = s).

Absolutis'me (al wat onbeperkt is, regeeringsvorm met een onbepaalde macht, zonder grondwet, onbepaalde heerschappij), o. gmv.

Absolutist' (aanhanger of voorstander der onbeperkte alleenheerschappij), m. of v. -en.

Absoluut' (volstrekt, volkomen, onvoorwaardelijk, onbepaald), bn. en bw.: -lute eenzaamheid, -lute stilte, -lute neutraliteit; deze oorlog was - onvermijdelijk; -luter, -st.

Absorbeeren (opsloppen, inzuigen, in zich opnemen), fig. geheel bezighouden.

Absorptie (opslorping, inzuiging), v. gmv.; -vermogen, o. gmv. (t = s).

Absou'te (R.-K. de gebeden, in de kerk gedaan bij en om de doodkist), v. gmv.; de - wordt in den regel gezongen. (ou = oe).

Abstinent' (zich onthoudend, matig), bn.

Abstract' (niet wezenlijk of concreet bestaande, alleen als gedacht bestaande), bn.: -e begrippen; -e wetenschappen, b.v. wiskunde; -er, -st.; zie: In abstracto.

Abstractie (afgetrokkenheid, verstrooidheid; de vorming van een algemeen begrip), v. -s, -tiën, (t = s); zie: In abstracto.

Abstraheeren (aftrekken, 'afleiden, in gedachte afzonderen).

Absurd' (ongerijmd, dom, dwaas, bespottelijk, belachelijk, tegenstrijdig), bn. en bw.; -er, -st.

Absurditeit' (ongerijmdheid, dwaasheid, bespottelijkheid), v. -en.

Abt (eig. vader: het hoofd eener abdij voor mannen; kloostervoogd, het recht hebbende den bisschoppelijken mijter en staf te voeren), m. -en; spreekw. Zou de -, zoo de monniken, zoo heer, zoo knecht!

Abuis' (misvatting, vergissing), o. abuizen; per -, bij vergissing; abuis, tw., mis!

Abundantia, myth. Rom. godin v. den overvloed, voorgesteld met den hoorn v. overvloed en met korenaren in de hand, vooral op munten. (t = ts).

Abuseeren (misbruik maken van). (s = z).

Abusief' (verkeerd), bn. en bw. (s = z).

Abusiefvelijk (bij vergissing), bw. (s = z).

Aca'cia (vlinderbloemige loofboom), m. -'s; lees: a-ka'-zia.

Acade'mie (letterkundige vereeniging, ontstaan in 1617 te Amsterdam onder leiding van Dr. Samuel Coster, waarmee de beroemde Rederijkerskamer De Eglantier samensmolt), v.; in 1638 opende zij den Amsterdamschen schouwburg.

Acade'mie (hoogeschool, school voor kunsten of wetenschappen), v. -miën en -mies: de militaire - te Breda; een teeken-, een schilder-, een - voor beeldende kunsten; -burger (student), m. -s; -stad (stad, waar een academie is), v. -steden.

Acade'misch (van, aan, betreffende de academie), bn.: het - onderwijs, een -e opleiding, -e examens, een - proefschrift, een -e graad; het - ziekenhuis te Leiden.

Acan'thus, m. -sen: de omkrullende - was

noodig om ons den Corinthischen te leeren, (Mult.), zie Akant.

A-capel'la (muz. evenals gezongen wordt in de Sixtijsche kapel te Rome, d.i. zang zonder instrumentale begeleiding): een a-capella-koor.

Acceleran'do (It. muz. met toenemende snelheid van maat), bw., (cc = tsj), zie de tegenst. Ritardando.

Accent' (klemtoon; ook: klemtoonteken), o. -en; ook: tongval, nadruk, lees: ak-sent'.

Accentua'tie (het leggen van den nadruk op een woord of lettergreep), v. -s, -tiën.

Accentueeren (toon of nadruk leggen op, klemtoon geven aan). (cc = ks).

Acce'pt, hand. ik heb ontvangen; op wissels: geaccepteerd; bij afkorting **Acc.**: aksee'pie.

Accep'sie (bewijs van ontvangst), o. en v. -s.

Accept' (schriftelijke verbintenis tot betaling op den vervaltijd, onder een wissel), o. -en.

Accepta'bel (aannemelijk), bn. (cc = ks).

Acceptant' (onderteekenaar van een accept of van een acceptatie), m. -en. (cc = ks).

Accepta'tie (orderbriefje, d. i. wisselverbintenis tot betaling van een zekere som), v. -s, -tiën, (cc = ks), zie Accept.

Accepteeren (aannemen om te betalen, b.v. een wissel; met zijn handteekening voor geldig erkennen). (cc = ks).

Acceptie (aanneming; aangenomen betekenis van een woord of zin), v. -s, -tiën; lees: ak-sep'-sie.

Acces' (toegang tot iets, verlof), o.; lees: ak-ses'.

Acces' (aanval b.v. van koorts, van beroerte), o. -sen; lees: ak-ses'.

Acces'sit (loffelijke vermelding), o. -s: het - bekomen bij een prijsvraag; ook: Accessiet' (tweede prijs, bijprijs), o. -en. (cc = ks).

Accident' (toe- of voorval, ongeval, ongeluk, ook, lichamelijk letsel), o. -en. (cc = ks).

Accidenteel' (toevallig), bn.

Accijn's (belasting op levensmiddelen en andere artikelen van dagelijksch gebruik, verbruiksbelasting), m. accijnzen, (cc = ks); -biljet, o. -ten; -kantoor, o. -toren.

Acclama'tie (algemeene toejuicing als goedkeuring, algemeene goedkeuring zonder hoofdelijke stemming), v.: bij - aannemen, ondergejuich, handgeklap goedkeuren. (t = s).

Acclimata'tie (aanpassing aan een luchtstreek van dieren of planten), v. gmv.

Acclimata'tie-tuin (tuin of park, waarin men vreemde dieren en planten tracht te doen gewennen aan het klimaat der streek), m. -tuinen: de - te Parijs.

Acclimateren (aan een andere luchtstreek of omgeving gewennen).

Acclimatisa'tie (gewenning, ook van dieren, aan een luchtstreek), v.; zie Acclimatatie.

Acclimatiseeren, zie Acclimateren.

Accola'de (omarming van den tot ridder geslagene door den grootmeester der orde; ridderslag nl. in den nek; haakje in de algebra), v. -s. (cc = kk).

Accommoda'tie (Fr. aanpassing), v. (t = s).

Accommoda'tie-vermogen (inrichting v. het oog, waardoor het de voorwerpen op alle afstanden, binnen zijn bereik, duidelijk ziet), o. gmv.; fig. het vermogen of de gemakkelijheid, om zich naar alles en allen te schikken; zie Aanpassing. (cc = kk).

Accommodeeren (schikken, een schikking

- treffen met, in orde brengen, aanpassen, vereenigen, verzoenen). (cc = kk); zie *Aanpassen*.
- Accompagneeren** (Fr. begeelden op een instrument). (gn = nj).
- Accompagnement** (muziekbegeleiding), o.
- Accompagnist** (begeleider op een instrument), m. en v. -en; vr. ook: -e. (gn = nj).
- Accompli** (Fr. voltooid, voleindigd), bn.; fait-zaak, die onherroepelijk haar beslag heeft.
- Accordeeren** (overeenstemmen, bewilligen, toestaan, tot een schikking komen). (cc = kk).
- Accordeon** (muz. een soort v. handharmonica, in 1829 te Weenen uitgevonden), o. -s.
- Accountancy** (Eng. bekwaamheid of arbeid van een accountant), v. gmv.
- Accountant** (Eng. hij, die van accountancy zijn vak maakt: -houdende onderzoeker of controleur van handels- en bankzaken), m. -s.
- Accrediteeren** (volmachtigen; een gezant van geloofsbriefven voorzien; als gevolmachtigde erkennen): een geaccrediteerd gezant, d.i. een officieel toegelaten gezant. (cc = kk).
- Accres** (Fr. aanwas, toename), o. (cc = kk).
- Accumulatie** (opeenstapeling, aangroeiing, opeenhooping), v. -s, -tijen: - van electriciteit; lees: akkumula'-sie.
- Accumulator** (nat. secundair electrisch element tot ophooping of opzameling van electriciteit; hulpbatterij), m. -s, -toeren.
- Accumuleeren** (opeenhoopen). (cc = kk).
- Accuraat** (nauwkeurig), bn. en bw.: een -man, iets - afschrijven; z. Jantje Sekuur.
- Accuratesse** (juistheid, stiptheid), v. gmv.
- Accusatief** (vierde naamval), m. -tieven: ook: Accusativus, m. -tieven. (cc = kk).
- Accuseeren** (beschuldigen, aanklagen; handel: bericht van ontvangst geven). (c = z).
- Acetometer** (azijnmeter, gehaltemeter van azijn of azijnzuur), m. -meters. (c = s).
- Acetyleen** (kleurlooze koolwaterstof), o. gmv.; -gas (een sterk lichtgevend, onaangenaam riekend gas, 15-maal sterker dan kolenas), o. gmv.; -licht (licht uit acetyleen), o., als lamp: mv. -en; lees: asetie'-leen; zie Calciumcarbide.
- Ach** (natuurklank, die in vele talen voorkomt: uiting v. droefheid, medelijden, pijn), tw.
- Ach** (weeklucht, geklaag), o.: men hoorde niets dan - en wee!
- Achaïa** (gesch. Gr. als Rom. provincie), o.
- A charge** (Fr. ten laste, in het nadeel), bw.; getuige -, die ten nadeele van den beschuldigde getuigt. (g = z).
- Achaïes**, myth. trouw metgezel bij zijn vlucht uit Troje en boezemvriend van den Trojaanschen prins Aeneas; ook *Achaat*.
- Acheron** (myth. de tijdensstroom der Gr. onderwereld), m.; ook: de onderwereld zelf.
- Achilles**, de snelvoetige, de dapperste aller Grieksche helden voor Troje, door Homerus in zijn Ilias bezongen; - was alleen kwetsbaar aan zijn hielen, daar zijn moeder Thetis hem, bij 't onderdompelen in de wateren van den Styx, bij de hielen had vastgehouden.
- Achilles** (scherts. aanspreker, lijkbidder: om zijn hard loopen), m. -en.
- Achilleshiel** (fig. kwetsbare plek, zwak punt van eenig stelsel), m. -en; zie *Achilles*.
- Achillespees** (ontl. sterke en dikke hielpees), v. -pezen.
- Achromatisch** (kleurloos, ongekleurd), bn.; de -e verrekijker: men ziet het beeld zonder gekleurde randen; in 1757 uitgevonden.
- Acht** (rechtst. gerechtelijk vonnis, keizerlijke ban, verbanning), v. gmv. vero.
- Acht** (oplettende zorg, aandacht), v. gmv.: -geven, -slaan, nauwkeurig waarnemen; geef -! let op! (commando); de vormen, de wetten in - nemen, letten op; zich in - nemen, op zijn hoede zijn.
- Acht**, telw.: nog - dagen; ze zijn met hun -en; gesch. de goede lieden van -en, voormalig college van rechters of raadsheeren, gekozen uit de gilden; iets in -en deelen.
- Acht** (cijfer, getalmerk), v. -en: een mooir -, schrijf eens twee -en; ook: een kwart of dominosteen met acht ooggen.
- Achtarm** (een soort v. inktvisch), m. -en.
- Achtbaar** (eerwaardig, eerbiedwaardig), bn.: het - dorpsbestuur, een - man, een -bare gewoonte; -heid (deftigheid), v. gmv.
- Achtdaagsch** (acht dagen durende), bn.: een - verlof, een -e vacantie.
- Acht'dubbel** (mijn juiste uitdrukking voor: achtvoudig), bn. en bw.: de -e waarde, iets - vergelden; zie *Achtvoud*.
- Acht'ehalf, acht'half** (zeven en de of het achtste half, dus 7½), telw.: het kost - halven stuiver, ik kocht - pond koffie.
- Acht'el** (1/8 deel, oude maat), o. -s.
- Acht'eloos** (onachtzaam, onverschillig), bn. en bw., -loozet, -loost: een zeer - mensch, een -ze houding, hij zit er - bij; - werken, zich - kleeden, slordig; -loosheid (onachtzaamheid), v. -heden: droomerige -.
- Acht'en** (acht geven op, letten op; meenen, wanen), ik achte, heb -acht: een vermaning niet -, mijns -s, naar mijn gevoelen; iets gering, klein, hoog, belangrijk -, rekenen, schatten; iem. -, achtung toedragen.
- Acht'endertiger**, m. -s: hij is een -, man van 38 jaar, ook: hij is in 1838 geboren.
- Achtenswaard** (waard geacht te worden), bn., -er, -st; ook: -waardig, bn.: -er, -st of meer en meest -: een - man.
- Acht'entwintig** (zilverstuk van 28 stuivers, in 1846 aan den ontloop onttrokken), m. -s; ook: goudgulden, zilveren florijn, zilveren gulden geheeten. vero.
- Acht'entwintiger**, m. -s; zie: -dertiger.
- Acht'entwintigste** (28 Aug., feestdag in de stad Groningen), m.: naar den - gaan, dat feest bijwonen.
- Acht'er** (het tegengestelde van vóór), vz.: -elkaar loopen, zetten, plaatsen; een tuin - het huis; bw.: de klok loopt -, in samengest. w.w. aaneen te schrijven, b.v.: -blijven -, -gaan -, -halen -, -houden, enz.
- Acht'eraan** (aan den achterkant of het achterterinde), bw.: het boek ligt - in de kast, - in de lade.
- Achteraan**, bw.: hij komt altijd -, is altijd de laatste; evenzoo in samenstellingen, als één woord te schrijven, b.v. -gaan, -komen, -loopen, -zeilen, d.i. de laatste zijn in het gaan, enz., na al de anderen.
- Ach'ter aan**, vz.: de goederenwagen is - den trein, het paardje was - den wagen gebonden.
- Achteraf** (in het achterste deel van eenige ruimte), bw.: iets - leggen, terug; fig. hij woont daar wat -, in een afgelegen hoek; ook van tijd als tegenst. van vooraf: - heb ik er spijt van, dat ik niet gegaan ben; - zoo iets laat zich - gemakkelijk zeggen.
- Achteraf** (in samenstellingen), bw.: -buurt (mindere buurt), v. -en; -steeg, v. -ste-

gen, en evenzoo bij w.w. *zich - houden*.
Achteraf (geheim gemak, sekreet), o. -fen.
Achterbaks (eig. achter d. rug; verborgen, geheim), bw.: iets - houden, *zich - houden*, z. verschuilen, z. achteraf houden; - **baksch** (buiten iem. weten, stil, geheim), bn.: *een - e briefwisseling*.
Ach'terblijven (niet medekomen, toeven, uitblijven, achter anderen blijven), ik bleef -, ben - gebleven; fig. blijven leven: *de weduwe bleef met drie kinderen -*; - **blijver** (nablijver, talmer, dom schoolkind), m. -s.
Ach'terbuurt (afgelegen wijk of buurt), v. -en: manieren uit de -, minne manieren.
Ach'terdeur (deur aan den achterkant), v. -deuren: zegsw. *een - openhouden*, een uitweg gereed houden, een middel om zich terug te trekken, of zich ergens uit te redden.
Ach'terdocht (argwaan, mistrouwen, verdenking), v. gmv. eig. achterdacht, van - denken: - hebben, voeden, koesteren, opvatten, krijgen op of omtrent iem. of iets.
Ach'terdoch'tig (wantrouwig, ergdenkend), bn.: *de liefde maakt -, -er, -st*; - **heid**, v.: - verraadt zwakheid: zie Achterdocht.
Ach'tereen' (achtereenvolgens, na elkander, zonder tusschenpoozen), bw.: *een boek - uitlezen*; jaren, maanden, weken -.
Ach'tereenvolgend (zonder tusschenpoozen, op elkaar volgend), bn.: -e rampen, -e opstanden; - **volgens** (na elkander, in volgorde), bw.: *vergeefs beproeftet gij - alle huismiddelen*, (C.O.)
Ach'tereinde (het einde van een achterdeel), o. -n.; in de spreekt. Achterend.
Ach'terelkaar (na elkaar, achtereen), bw.
Ach'teren (ten, naar of van -), bw.
Ach'terorf (O.-l. erf achter h. huis), o. -erven.
Ach'tergaan (te langzaam gaan v. e. uurwerk), het horloge gaat -, heeft -gegaan.
Ach'tergalerij (O.-l. galerij achter aan het huis, achterveranda), v. -en.
Ach'terground, m. -en: *de - van een landschap, een vertrek, een tooneel, achtergedeelte*; zegsw. *op den - treden*, wijken, verdwijnen, vergeten worden; zie Voorgrond.
Ach'terha'len (inhalen), ik heb -haald: *een vluchteling, een dief -*, eig. van achter bereiken; de hand op hem leggen; spreekw.: *Al is de leugen nog zoo snel, de waarheid -haalt ze wel*; zie Leugen.
Ach'terhand (handwortel, die de hand aan den voorarm verbindt), v. -en; kaartspel: *wie zit op de -, heeft de laatste speelbeurt?*
Ach'terhand (de twee achterbenen van een paard), v. gmv.
Ach'terhande (acht soorten van), bn.: -wijn.
Ach'terheen', bw.: *ergens - trekken*, er stil aan d. achterkant omheen trekken; fig. *ergens - zitten*, moeite doen, om een zaak te bevorderen, voortgang te doen hebben.
Ach'terhoede (achterste of laatste gedeelte van leger of vloot), v. -hoeden.
Ach'terhoek (aandr. de graafschap Zutphen of ook Twente), m.: *hij woont in den -*; -er, m. -s: *hij is een -*; -sch: -ezeden; zij is een -sche, een vrouw daar geboren.
Ach'terhoofd (achterdeel v.h. hoofd), o. -en.
Ach'terhouden (terughouden, verbergen), ik hield -, heb -gehouden; - **houding** (verwijging), v. gmv.
Ach'terhoudend (geneigd om te verwijgen),

bn., -er, -st; - **heid** (het tegengestelde van openhartigheid), v. gmv.
Ach'terhuis (achterste deel v. e. huis, ook kamer of kamers achter gelegen), o. -huizen.
Ach'terin (in of op het achterste deel van iets), bw.: *een plaats -*, d.i. op de achterste bank of rij, bij den achterkant.
Ach'ter-Indië (aandr. O. deel van het Indische vasteland), o.; zie Voor-Indië.
Ach'terkamer (kamer in het achterhuis), v. -s: *een - met een hoog licht*, (C.O.)
Ach'terkant (kant tegenover den voorkant), m. -en: *de - van een tuin, bosch, enz.*
Ach'terklap (het lichtzinnig en onnadenkend kwaadspreken achter iem. rug), m. gmv.; zie: Kwaadsprekendheid en Laster.
Ach'terkleindochter (dochter van een kleinkind), v. -s, -en; - **kleinkind**, o. -eren; - **kleinzoon**, m. -zonen, -zoons.
Ach'terland (land, dat achter een ander ligt), o. -landen; zie Hinterland.
Ach'terlap (het onder-hielleer v. e. schoen), m. -lappen.
Ach'terlast (lading in het ruim achter den grooten mast), m. -lasten.
Ach'terlaten (laten op de plaats waar men of iets is, niet medenemen), ik liet -, heb -gelaten: *zij lieten hem op dat eiland -*; fig. stervende iemand nalaten: *een weduwe met zes kinderen -*; - **lug** v.: *de vijand vluchtte met - van vier dooden*.
Ach'terleen (gesch. leen uit de tweede hand), o. -leenen: *Zeeland bewester-Schelde was een - van het keizerrijk*.
Ach'terleenman (gesch. leenman, die zijn goed in leen had, niet van den koning of den keizer, maar van een anderen leenman) m., -leenmannen; ook: Valvassor en Onderleenman.
Ach'terlei (acht soorten van, achterhande), bn: *er was - gebak op tafel*.
Ach'terlijf (nat. het achterste der drie lichaamsdeelen van insecten), o. -lijven: *de klasse der gekorven dieren of insecten, wier lichaam in kop, borststuk en - verdeeld is*.
Ach'terlijk (ten achter zijnde), bn.: *dieknaap is -, ik ben - met mijn werk*; -er, -st; - **heid** (het achterlijk-zijn), v. -heden.
Ach'terlooper (jagerst. achterpoot v. wild), m. -s: *de haas was gekwetst aan de beide -s*.
Ach'terman (mil. de man in het tweede gelid), m. -mannen; zie Voorman.
Ach'termid'dag (namiddag; scheepst. wacht van 12-4), m. -middagen.
Ach'terna' (na afloop van iets, naderhand, later, van achteren), bw.: *hij kwam - nog met dat voorstel aan*; ook in scheidbare samenstellingen: *iem. -loopen, -reizen, -snellen, -vliegen, enz.*, d. i. hem volgen op zekeren afstand; onbepaalde wijzen, zonder te, en volt. deelw. als één woord te schrijven.
Ach'terna'zetten (in snellen draf achtervolgen), ik heb -gezet: *de ruiterij zat den vijand -*; - **zitten** (eig. te paard zittend achtervolgen, op de hielen zitten, vervolgen met ijver en volharding), ik zat -, heb -gezet: *een troep kwaajongens -*.
Ach'terneef (verre neef, ook, nazaat), m. -neven, zie Naneef; - **nicht** (nicht in den vierden of vijfden graad), v. -nichten.
Ach'ternoen (Vlaamsch. namiddag), m. -en: *in den vroegen -*, (V. Loveling).
Achterom' (straat, steeg, achterweg), o. gmv.

Achterom' (langs den achterkant, om de achterzijde), bw.: -varen, langs Schotland en Ierland naar Indië varen.

Achterom'loopen (scheepst. achter een schip langs zeilen), ik liep -, ben - geloopt.

Achteron'der (scheepst. achterroef, ruimte achter in 't onderschip), o. -s; zie Vooronder.

Achterop' (aan de achterzijde), bw.: de knecht zat -, (rijtuig); wat je nu gaat doen, is -, verkeerd, leidt verder v. h. doel; ook, in scheidbare samenst.: - komen, -loopen, enz.; onbep. wijzen, zonder te, en volt. deelw. als één woord te schrijven, zie Voorop.

Ach'terop, bw.: hij sprong er -, b.v. op een rijwiel, een kar, een paard; de lakei stond -, tegenst. van Voor'op.

Ach'ter op (aan de achterzijde), vz.: hij stond - de plecht; zij verborg zich - den zolder.

Achterop'komen (nakomen, inhalen), ik kwam -, ben -gekomen; -loopen (iem., die voorgaat, al loopende inhalen en zich bij hem voegen), ik ben hem -geloopt.

Ach'terover (naar achteren hellende, in de richting naar achteren), bw.; - vormt scheidbare samenstellingen: - liggen, -vallen, ik viel -, ben achterovergevallen.

Ach'terplaats (pleintje achter het huis), v. -en: de kinderen speelden op een -.

Ach'terplecht (het vaste dek achter van een klein vaartuig), v. -en; ook Stuurplecht.

Ach'terplein (plein aan de achterzijde), o. -en: het - van een kasteel, zie Voorplein.

Ach'terpoot (poot achter aan het lichaam van een dier), m. -en: de -en van een paard, enz.; zegsw. op zijn achterste pooten gaan staan, erg driftig worden, razen en tieren.

Ach'terraad (gesch. kleinere raad, van vrouwelingen), m. -raden: de - van Margareta van Parma, ook de Consulta geheeten.

Ach'terschip (het achterste deel v. e. schip), o. -schepen; zegsw. in het - raken, achteruitgaan in zaken; in het - zijn, in benarde omstandigheden verkeerden.

Ach'terst (het verst naar achter), bn.: de -e jongen, d. i. de laatste.

Ach'terstaand (hierachter volgend), bn: zie -e advertentie.

Ach'terstal (achterstand, resteerende schuld, rente, soldij, werk), m. -len: de -len moeten aangezuiverd of bijgewerkt worden.

Ach'terstal'lig (niet op tijd betaald, nog niet afgedaan), bn.: -e belasting, -e schuld.

Ach'terstand (achterstallige schuld), m. -en; ook, onbetaalde renten: zijn - aanzuiveren, zijn - vereffenen.

Ach'terste (achtereinde van iets, ook, zitvlak van personen en dieren), o. gmv.; zegsw. het - voren, glad verkeerdt.

Ach'terste (laatste), m. of v. -n: ik was de -.

Ach'terstel (de achterwielen met as), o. -len: het - van een rijtuig, van een kinderwagen.

Ach'terstellen (geringer schatten, doen achterstaan), ik heb -gesteld; -stelling (geringschatting, terzijdestelling), v. gmv.

Ach'tersteven (scheepst. achtergedeelte van een schip), m. -s; -straat (geringe, afgelegen straat), v. -straten: een roman, uit de leesbibliotheek in zijn - gehuurd, (Potg.)

Achterruit' (achterwaarts, rugwaarts, in de richting naar achteren, terug), bw.: ga wat -; het vormt samenst. met w.w., die scheidbaar zijn: -deinzen, -gaan, -krabbe-

len, -loopen, -marcheeren, enz.; onbepaalde wijzen, zonder te, en volt. deelw. als één woord te schrijven; zie de titelwoorden.

Achterruit' (afgesloten open plaats of tuintje achter een huis), o. -uitjes: aan dit huis is geheel geen -; bij uitbreiding: achterdeur; fig. uitvlucht: hij had alweer een -.

Achterruit'boeren (ten achteren raken in zijn bedrijf, in zijn zaken), ik boerde -, ik ben en heb -geboerd; -deinzen (achterwaarts- of terugdeinzen), ik deinsde -, ben -gedeinsd; -gaan (eig. achterwaarts gaan, fig. in ongunstiger toestand komen), ik ging -, ben -gegaan; -gang (het achterwaarts-gaan), m., fig. vermindering van welvaart; -krabbelen, -krabben (fig. bezwaar maken om een belofte na te komen, moeite doen om zich iets van den hals te schuiven, zich terugtrekken), hij krabbelde, krabde -, hij is -gekrabbeld, -gekrabd; -leeren (bij het leeren achterwaarts gaan), ik leerde -, ben en heb -geleerd; -loopen (achterwaarts loopen), ik liep -, ben -geloopt; -raken (niet kunnen meekomen), ik raakte -, ben -geraakt; -rijden (achterwaarts rijden), ik reed -, ben -gereden; -schuiven (naar achteren schuiven), ik schoof -, wij schoven -, ik heb -geschoven: een kast -; -slaan (van paarden, ezels: met de achterpooten slaan), het sloeg -, heeft -geslagen; -wijken (naar achteren wijken), ik week -, wij weken -, wij zijn -geweken; -zeilen (zeew. terugzeilen), ik ben -gezeild, fig. in zaken teruggaan; -zetten (naar achteren zetten, doen achteruitgaan), ik heb -gezet: laat die tafel wat -, d. i. naar achteren plaatsen; een klok, horloge -, de wijzers achterwaarts draaien; fig. iemand -, hem terugzetten; die speculatie heeft hem -gezet, zijn zaken verachterd.

Ach'tervertrek (achterkamer), o. -trekken.

Ach'tervoegen (er achter bijvoegen), ik heb -gevoegd: in het woord iemand is een d -gevoegd; de -gevoegde sch in schuinsch maakt geen verschil van opvatting met schuin; -voeging, v. -voegingen, zie Paragoge.

Ach'tervoegsel (spraak. letter of lettergreep, die men achter een woordstam voegt), o. -s: in gracht is de letter t een -; -dom en -heid zijn zelfstandige -s; -es, -in, -ier zijn onzelfstandige -s; zie Suffix.

Ach'tervolgen (van achteren, d. i. op eenigen afstand volgen), ik heb en ben -volgd: iem. -, nl. om hem in te halen: de honden hebben het haas -volgd; -ing (vervolging), v. -en.

Ach'tervolgens (na elkander, één voor één), bijw., liever, Achtereenvolgens.

Ach'terwaarts (rugwaarts), bw.: - gaan, kruipen, enz.; gewest.: Achterwaart.

Ach'terwaartsch (naar achteren), bn.: een -e beweging, in -e richting.

Ach'terweg (een achteraf gelegen weg), m.: 't -je naar 't Kasteel, (Staring).

Achterwege (eig. op den weg), bw.; -laten. weglaten; -blijven, wegblijven van personen; -houden, achterhouden.

Ach'terwiel (achterraad), o. -wielen: een der -en van zijn rijtuig is gebroken, fig. scherts. volksbenaming van een rijksdaalder.

Ach'terwijk (achterbuurt), v. -en; -zijde (de achterliggende kant), v. -n; -zolder (zolder, gelegen achter een anderen), m. -zolders: zegsw. iem. op zijn achtersten

zolder jagen, hem danig angst aanjagen.
Acht geven (opletten, fig. wakker zijn), ik gaf -, ik heb - gegeven; verder, commando: geeft -!; **achtgeving** (oplettendheid, opmerkzaamheid), v. gmv.
Achthoek (meetk. plat vlak, ingesloten door acht zijden), m. -hoeken: een regelmatige -; een tegel, in den vorm van een -, een koepel in den vorm van een -; zie **Achtkant**.
Achthoekig (met acht hoeken of vlakken), bn.: een -e piramide, een - prisma.
Achthonderd, telw.: - kinderen, - gulden; deel vier, bladzijk 800; in het jaar 800 werd Karel te Rome gekroond; -ste, bn.
-achtig (achtervoegsel), b.v. in: **duerg-**, **boer-**, gelijkende op, iets hebbende van; **hout-**, **water-**, overeenkomende met; evenzoo in: **blauw-**, **bruin-**, **zout-**, **zoet-**, **oud-**, **zuur-**. (Hier valt overal de klem op den stam, b.v. **duerg**'achtig).
-achtig (achtervoegsel), b.v. in: **deel-**, **twijfel-**, **vrees-**, **woon-**, d. i. hebbende, houdende, bevattende. (Hier valt de klem op -acht'ig, dat verwant is met -haftig).
Acht'ing (waardeering, eerbied), v. gmv.: **iemands** - genieten, **iem.** - toedragen, **iem.** zijn - schenken, - hebben voor iemand.
Achtingswaard, bn.; zie **Achterswaard**.
Achtkant (achthoek), o. -en; bn: dit zomermhuis is -, een -e balk, achthoekig.
Achtkant (stevig gebouwd, bijz. onder sterk), bn.: een -e boer, fig. plomp, stevig, zie **Vierkant**; -kantig (met acht kanten), bn.: een - latje, zie **Achthoekig**; -maal (acht keeren), bn. en bw.; -maandsch (tellende acht maanden), bn.: een - kindje; -ponder, m. -s: een - is een kogel of een brood van acht pond; ook een kanon, waaruit men kogels van acht pond schiet; -pootig (met acht pooten, achtbeinig) bn.: de spinner zijn -; -puntig (hebbende acht punten), bn.: een -e ster; -regelig, bn.: een - couplet, nl. van acht regels.
Acht'slaan (achtgeven), ik sloeg -, heb - geslagen: **ergens acht op slaan**, er op letten.
Acht'ste, bn.: de - maand; als zn. o. -n.
Acht'ste (achtste deel), bn.: een - gulden.
Acht'tal, o. -len: een - verhalen, kinderen.
Acht'tien (tien + acht), telw.; -de (ranggetal), bn.; -honderd (18-maal honderd), telw.; -honderdste, bn.: de - bezoeker.
Acht'urendag (werkdag v. 8 uur), m.; de - is als normale arbeidsdag, wettelijk voorgeschreven b.v. in Australië, in de Vereenigde Staten voor den staatsdienst, in Frankrijk in 1910 v. de mijnwerkers, enz.; z. **Tienurendag**.
Acht'vlak (meetk. lichaam, door acht vlakken ingesloten), o. -vlakken: het regelmatige - wordt begrensd door acht gelijke, gelijkzijdige driehoeken; ook: **Octaëder**; -vlakig, bn.: een - lichaam.
Acht'voetig (tellende acht voeten), bn.: een - vers, een gedicht in -e jamber.
Acht'voud, o. -en: 24 is een - van 3; de boete bedroeg het - der aangerichte schade; (in de spreektaal: **Acht dubbel**).
Acht'voudig, bn. en bw.: een -e vergoeding van schade, iets - vergoeden.
Acht'werf (achtmaal), bw. w.i.g.
Acht'zaam (oplettend, zorgvuldig), bn., -zamer, -st; -heid, v. gmv. vero.
Acht'zijdig (met acht zijvlakken), bn.: een - prisma, een -e piramide.

Acidime'ter (nat. zuurmeter), m. -s. (c = s).
A'cidum (scheik. het zuur), o. acida (zuren).
Acoliet' (dienaar, volgeling), m. -en.
A con'to (It. geldsom, die men „op rekening" of in mindering ontvangt), o. gmv. (c = k).
A cost'i (in uw stad, te uwer plaatse), bw.
Acquis'itie (aankoop, aanwinst), v. -s.
Acquit' (kwijtbrief, quitantie, ontvangbewijs; het punt, door een lakje op het biljartlaken aangegeven, waar de bal opgezet moet worden), o. gmv.; zegsw. **par - of pour -**, voldaan; lees: **akkiet'**.
Ac're (vlaktemaat, morgen lands), v. -s; in Frankrijk is de - 50 A., in Engeland is de acre 40.5 A. (c = k).
Acroama'tisch (hoorbaar), bn.: -e leervorm, samenhangende voordracht, waarbij de leerling slechts heeft te luisteren. (c = k).
Acrobaat' (koorddanser, koorddanseres, kunstenaar), m. of v. -baten. (c = k).
Acro'polis (rotsvesting, burcht), v. -polissen, acrop'olen: de - van oud-Athene. (c = k).
Acrostichon (naamvers; gedicht, waarvan de begin- of eindletters een naam of spreuk vormen), o. -s; zie b.v. het **Wilhelmuslied**.
Acteeren (zijn rol goed uitbeelden): goed -, slecht -, gebarensel maken. (c = k).
Acteur' (tooneelspeler, komediant), m. -s.
Act'ie (aandeelbewijs in een maatschappij of onderneming), v. -s, -tiën; -bet. ook: het handelen, het doen; gevecht of schermutseling; gerechtelijke vervolging op aanklacht of eisch; de -handel, windhandel van John Law (1720); lees: **ak'sie**.
Actief (werkzaam, werkend, bedrijvig, dienstdoend), bn., -tiever, -st.: een officier in -ven dienst, werkelijken; het -ve leger, het veldleger; het -ve vermogen, de werkelijke bezittingen; spraak. een - w.w., bedrijvend of overgankelijk; R.-K. -tieve orden, vereenigingen van religieuzen, die zich wijden aan liefdewerken, onderwijs, enz. (c = k).
Actief (werkelijk bezit), o.: het gezamenlijk bedrag der bezittingen en schuldvorderingen, de aanwezige waarden, in een **faillieten boedel**; tegenst. het **Passief**. (c = k).
Actiona'ris (aandeelhouder, deelhebber, handelaar in acties), m. -sen; ook: **Actionair**.
Activiteit' (werkzaamheid, werkvijver), v. gmv.
Actri'ce (tooneelspeelster, komediant), v. -s.
Actualiteit' (werkelijkheid, wezenlijk bestaande toestand), v. gmv. (c = k).
Actueel' (werkelijk, wezenlijk, zakelijk), bn.: zijn - gebuk prijzen, (C. O.); ook, van onderwerpen, die aan de orde van den dag zijn: -e oorlogsberichten, een voorstel van - belang. (c = k).
Actum (afgedaan, geschied); - in sena'tu, gedaan in den raad; - ut su'pra, gedaan als boven, d. i. op den datum als boven, nl. op akten, staten, enz., zie **A. u. s.** (c = k).
Acustiek' (gehoor-, toon- of klankleer), v. gmv.; fig. de - van deze concertzaal is goed, de wijze van voortplanting en teruggolving van geluiden en tonen; een zaal met een slechte -. (u = oe).
Acut' (scherp), bn.; geneeskunde: -cute ziekten, met snel verloop, -cute psychose, plotseling opkomende zielsziekte of krankzinnigheid; zie **Chronisch**.
Ada'gio (It. muz. langzaam, bedaard), bw.; (ook muziekstuk van dien aard), o. -'s en - gii; (g = g), ook: **adaat'sio**.

A'dam (Bijbel), de eerste mensch, zie Gen. 2:7; wij kinderen van —, wij menschen; een neef van —s wege, een zeer verre bloedverwant; de oude —, de zondige mensch, de zondige natuur van den mensch: den ouden Adam afleggen; de oude — kwam weer boven; de oude — zit er al vroeg in.

Adamant (diamant), o.; —en (van diamant), bn.: de —en wanden des Hemels.

A'damsappel (ontl. vooruitspringend deel van het strottenhoofd), m. —appels, —appelen.

A'damskostuum, o.: in —, naakt.

A'damsvork (de hand), v.: met de — eten, met de vingers als in de middeleeuwen.

Adapteen (aanpassen, sluitend maken).

A'dat (O.-I. wijze van doen uit traditie, gewoonte), v. gmv.: de Chineesche —, de —schenden, de —eerbiedigen; —recht (gewoonterecht), o. gmv.

A da'to (Lat. van heden af).

Ad calen'das Grae'cas, Lat. d. i. nooit wijl de Grieken den Rom. kalender niet kenden, zie Calendae.

Addenda (Lat. aanhangsels van een boek, bijlagen, toevoegsels), o. mv.

Ad'der (giftslangetje onzer veenstreken), v. —s of —en: de gewone —, de venijnige of giftige —; zegsw. er schuilt een — in het gras, er is gevaar onder fraaien schijn, er is een boosaardig opzet onder het voorkomen van onschuld, zie ook Gras; een — in den boezem kweeiken, een adder aan zijn borst koesteren, aan iem. weldaden bewijzen, die hij met gruwelijken ondank zal vergelden.

Ad'derachtig (fig. verraderlijk), bn. vero.;

—beet (beet v. e. adder), m. —beten; —gebroed

—broed (eig. jonge adders; fig. boosaardige menschen), o. gmv.; —gif

(gif v. e. adder), o., ook: —gift; —kruid

(plantk. het gemeene pijlkruid onzer slooten, beemd-duzendknop), o. gmv.; —tong (plantk.

een soort van varen, speerkruid), v. —tongen, fig. lasteraar of lasteraarster; —varen

(plantk. zeker varenkruid der venen), v. —s.

Ad'dio (It. vaarwel, adieu), o.

Additie (optelling, samentelling), v. —s, —tiën.

Additioneel (aanvullend, aanhangend, bijkomend), bn.: —e artikelen, toegevoegd.

—ade (bastaarduitgang), als in: balustrade, colonnade, barricade, esplanade, zaaknamen; galoppade, bastonnade, maskerade, verbale substantieven met verzamelende beteekenis.

Adé, adle, adl' (vaarwel), tw.; als zn. o.

Adé' (O.-I. jongere broer of zuster), m. of v. —s; soms als vóórnaam v. meisjes gebruikt.

A'debaar (dichterlijke naam voor oievaar).

A décharge, z. Décharge. [m. adebaren.

A'del (hoogste geboortestand, ook, de gezamenlijke edelen), m. gmv.: oude, grijze, gekochte —; de Hooge Raad van —, college van toezicht op de rechten van den adelstand; van — zijn, iem. van —; de — van Nederland, nl. de gezamenlijke edellieden; de rechten en voorrechten v. d. — zijn voor ons land in 1795 geheel afgeschaft.

A'delaar (eig. edele aar of arend), m. —aren of —aars: de familie der —s telt dertig soorten, als: de edele —, de zee—, de visch—, de slangen—, enz.; zie: Aar en Arend.

A'delaar (heraldisch symbool van kracht en moed: op wapens en standaarden), m. —s: de Romeinsche —s, de Fransche —s van Napoleon I en III; zie ook: Adelaarsorden.

A'delaarsorden, v. mv.: de Zwarte Adelaar van Pruisen; de hoogste Pruisische ridderorde; de Roode —, is de tweede Pruis. orde, deze bestaat uit vijf klassen; verder de Russische en Servische witte Adelaar en de gouden — van Württemberg.

A'delaarsvaren (randvaren), v. —varens: de — is een zeer fraaie soort van varen.

A'delaarsvlucht (afstand der uitgespreide vleugeltoppen bij een arend, het hooge vliegen van een adelaar), v. gmv.

A'delborst (eig. edele of edele jongeling: cadet bij de marine), m. —borsten; —brief

(bewijs van adel), m. —brieven, fig. brief van adeldom: er was een tijd, waarin de winzucht een — verwierf, door haar verzustering met de wetenschap, (Potg.); —dom

(het adellijk-zijn), m. gmv.: brieven van —; fig. edele, hooge gevoelens: de — van zijn hart, thans meer: Adel; —dom (al de edelen van een rijk of een landstreek samen), m.: eens gaf de vorst een kostbaar feest aan heel zijn —.

A'delen (in den adelstand verheffen), ik heb —adeld; fig. veredelen, zedelijk verheffen: Deugd adelt, Arbeid adelt.

A'dellijk, a'dellijk (onfrisch van wild), bn. en bw.: een — haas, — wild, — rieken.

A'dellijk (tot den adelstand behoorende), bn.: een — heer, een — e dame; — bloed, afkomst; — e gestachten; een — huis.

A'dellijke titels, m. mv.; in Duitschland: prins, hertog, baron, graaf, vrijheer; in Engeland: hertog, markies, graaf, viscount, baron, enz.; in Nederland: prins, hertog, graaf, baron, jonkheer en vroeger ook: landgraaf, markgraaf; zie Aanhangsel, I.

A'delstand (rang of stand v. d. adel), m. gmv.: de vorst kan iem. in den — verheffen, hem een adellijken titel, b.v. van jonkheer, verleenen; tot den — behooren.

A'deltrots (hoogmoed op adeldom), m. gmv.

A'dem, aâm (levenstucht), m. gmv., in de volkst. Ase m: —halen, —scheppen, fig. uitrusten, weer op zijn verhaal komen; de — Gods, de bezielende kracht Gods, die leven wekt; een spreker van langen —, die het lang uithoudt, fig. die langwijlig is; een werk, een gedicht van langen —, groot van beloop; zegsw. den laatsten — uitblazen, sterven; —loos (naar adem hijgend), bn.

A'demen (ademhalen), ik heb —ademd, bij dichters âmen; in de spreektaal asemen: hij leeft, hij ademt nog; fig. hier ademt men niets dan rust, geniet; haar ziel ademt enkel deugd, openbaar; zijn woorden — waarheid en oprechtheid, doen blijken.

A'demhalen (ademen), ik haalde —, heb —gehaald: haal eens diep —; —haling, v.: de — van de gezonden is zacht en haast onmerkbaar; bij het zingen is de — een zaak van kunstvaardigheid.

A'demhalingswerktuig (orgaan ter ademhaling), o. —en (longen).

A demi' (Fr. ten halve, voor de helft), bw.

A'demtocht (e. enkele ademhaling), m. gmv.: tot den laatsten —, fig. op den — der winden.

Adenoïde vegetaties (geneesk. woekeringen v. e. klier, die in normalen toestand in de neuskeelholte aanwezig is en ook wel derde amandel heet), v. mv. (g = zij).

Adept' (Lat. ingewijde, nl. beoefenaar der alchimie, goudmaker), m. of v. —en; zie Steen

- der wijzen; fig. lid van een sekte of partij.
- Adequaat** (geheel en al overeenstemmend, passend), bw.; lees *adeekwaat*.
- Adequatie** (het *adequeren*). (t = ts).
- Adequeren** (effenen, gelijk-maken, gelijkstellen). (qu = kw).
- A'der** (aar, bloedbuis, vliezige buis in 't menschelijk en dierlijk lichaam), v. -en; bij overdracht: een - van goud, van zilver, van steenzout; een rijke -; marmer zonder -en, zonder kronkelende strepen.
- A'derlaten** (geneesk. bloed aftappen door het openen van een ader), ik heb -gelaten: alleen gebruikelijk in de onbep. wijs en in het volt. deelw. vero.
- A'derlijk**, bn.: - bloed (ontl.), het donkerroode bloed, dat zijn voedende stoffen in het lichaam heeft afgezet en naar het hart terugstroomt, zie *Slagaderlijk*; bij visschen *rindt men alleen - bloed*.
- A'derspat** (geneesk. uitwendige uitzetting van een ader), v. -spatten.
- Ad fun'dum** (Lat. tot den bodem).
- Adhae'sie** (nat. kracht van onderlinge aantrekking of aankleving der moleculen), v. gmv.; fig. instemming, toetreding: *adres v. -*. (s = z).
- Adherent** (aanhangig), bn. (d = t).
- Adh'ipati** (O.-I. ambtsitel: op één na hoogste titel van een inlandsch vorst op Java), m. -s. Ook *Raden*, of *Rhadhen* -, rijksbestuurder; zie *Adipati*.
- Ad hoc** (Lat. desbetreffend, voor dit doel in 't bijzonder): een commissie -, een tot die zaak benoemde commissie. (c = k).
- Adi** of **Adie'** (adieu), tw.; als zn. o.
- A di'** (lt. op zicht), bw.: op wisselbrieven, d. i. op denzelfden dag (te betalen).
- Adieu'** (Fr. vaarwel! Gode bevolen! tot weerziens!), tw.; als zn. (het afscheid), o. (di = die).
- Ad inf'in'itum** (Lat. tot in het oneindige, of zonder ophouden).
- Ad in'terim** (i. d. tusschentijd), zie *Interim*.
- Adipa'ti** (eere-ambtsitel op Java van regenten in de gouvernementstanden), m. -'s; zie *Pangérang*.
- Ad'jectief** (bijvoeglijk mv.), o. -tieven. (d = t).
- Adjourneeren** (uitstellen, verdagen, verschuiven), zie *Ajourneeren*. (d = t).
- Adjutant** (toegevoegd officier, ook toegevoegd onderofficier), m. -en. (d = t).
- Adjutant'** (O.-I. groote ooievaarachtige vogel), m. -en; Britsch-Indië: *Maraboe*. (d = t).
- Adjunct** (ambtenaar van lagere rang, die aan een hooger is toegevoegd als hulp in zijn ambtsbezigheden), m. -en, lees: *atjunkt*; -*commies*, m. -*commiezen*. (d = t).
- Ad li'bitum** (Lat. naar welgevallen, naar goedvinden). (d = t).
- Ad li'mina** (R.-K. het om de 5 jaar gaan der bisschoppen naar Rome, om den paus verlag over hun diocees te geven).
- Ad majo'rem Dei glo'riam** (Lat. tot grootere eer van God), zie **A. M. D. G.**
- Administrateur'** (beheerder, beheervoerder, bestuurder, bewindhebber), m. -s, -en. (d = t).
- Administratie** (beheer, beheervoering, bestuur), v. -s, -tiën. (t = s).
- Administratief** (beheerend, beheerend), bn.: het -ve recht, -ve rechtspraak. (d = t).
- Administratiekantoor** (bankiershuis, dat van den staat het recht heeft verkregen voor zijn inschrijvingen op het Grootboek der N. W. S. certificaten af te geven van 100-1000 gulden), o. gmv. (d = t).
- Administreeren** (beheeren, besturen). (d = t).
- Admiraal** (opperbevelhebber v. e. oorlogsvloot), m. -s of -ralen; vroeger: *Amiraal*.
- Admiraal-generaal** (in onze oude republiek het hoofd van het zeewezen), m. admiraals-generaal; meestal bekleedde de stadhouder van Holland de waardigheid van -.
- Admiraals'schip**, o. -schepen; zie *Vlag-geschip*. (d = t).
- Admiraals'vlag** (grootte vlag, die v. d. top van den grooten mast waait), v. -vlaggen: de admiraal voert de vlag v. d. grooten mast, de vice-admiraal v. d. fokkemast, de schout-bij-nacht v. d. bezaansmast. (d = t).
- Admiraal'vlinder** (fraaie, bruinzwart gekleurde dagkapel), m. -vlinders. (d = t).
- Admiraal'zeilen** (een speeltocht houden met een vloot van jachten, boeiers, enz. onder gekozen officieren): het woord komt alleen voor in de onbep. wijs: *wij gaan -*.
- Admiraliteit** (raad v. zeezaken, zeegerecht, zeekeijngsraad, college v. toezicht), v. -en.
- Admiraliteits-college**, o. -colleges; gesch. de vijf -s waren: de *Admiraliteit van de Maas*, van *Amsterdam*, van *Zeeland*, van *Friesland* en van het *Noorderkwartier*; -**hof** (gerechtshof over misdaden op zee), o. gmv.
- Admirant'** (Sp. *amirant*, admiraal), m. -en: de - was opperbevelhebber v. d. land- en zee-macht, de roemruchtige - *Mendoza*, (Da Costa).
- Admiratie** (bewondering), v. gmv. (t = s).
- Admis'sie** (toelating als leerling, opneming, toegang, toestemming, vergunning), v. gmv.
- Admis'sie-examen** (toelatings-examen), o. -s; het - der *H. B. S.*, van het *gymnasium*, van de *R. K. S.*, van de *R. N. L.*, enz. (d = t).
- Admitteeren** (toelaten, aannemen). (d = t).
- Ad mul'tos annos** (Lat. voor vele jaren).
- Ad nau'seam** (Lat. tot walgens toe).
- Ad no'tan nemen** (Lat. opmerken, ergens op gaan letten, in gedachte nemen of houden.)
- Ad o'culos** (Lat. zienderoogen). (ad = at).
- Adoeh'**, O.-I. *au!* tw.
- Adolescent'** (aankomend jongeling), m. -en.
- Ado'naï** (Bijb. andere naam voor *Jehova*), m.: de Israëlieten bezigden dezen naam uit eerbied voor den naam *Jehova*.
- Ado'nis** (myth. schoone jongeling, lieveling van *Venus*; fig. pronker, behaagziek jongeling), m., in het laatste geval: -sen.
- Ado'nis** (plant uit de familie der boterbloemen of ranonkels), v. -sen.
- Adoniseeren, zich** (zich mooi maken, opschikken, opdirken): der met blauwe jassen geadoniseerde ambachtslieden, (C.O.). (s = z).
- Adopteeren** (aannemen, inzonderheid als kind, ook gebruikt voor een meening of een voorstel).
- Adoptie** (aanneming, inzonderheid van een kind), v. -s, -tiën. (t = s).
- Adoptief** (aangenomen), bn.: een - kind -ieve goederen, nl. die van een - kind.
- Adorateur'** (aanbidder, vereerder), m. -s.
- Adoratie** (aanbidding, vereering, huldiging), v. -s, -tiën. (t = s).
- Adox'a** (muskusplant), v. -'s. (x = ks).
- Ad patres gau** (Lat. tot de vaderen gaan, d. i. sterven).
- Ad perpetuam memo'riam** (Lat. tot eeuwig aandenken, tot voortdurende gedachtenis); het - is een formule op een gedenk-

teeken of op een gedenkpenning. (pe = pee).

Ad pl'os u'sus (Lat. tot een vroom of godsdienstig gebruik, tot een liefdadig doeleinde).

Ad rem' (Lat. gepast, ter zake, afdoend).

Adres' (aanduiding v. naam en woonplaats v. e. persoon, opschrift eener enveloppe), o. -sen.

Adres' (verzoekschrift aan de Koningin of de Tweede-Kamer), o. -sen: een -indienen; ook, bericht, akte: een - van adhaesie, z. ald.

Adres'boek (boek, waarin de naam, de juiste woonplaats en 't beroep van de gezeten burgers eener stad te vinden zijn), o. -boeken.

Adres'kaart (kaartje, bevattende opgave van naam en woonplaats van eenig persoon, een firma, enz.), v. -kaarten.

Adres'kantoor (kantoor, waar men inlichtingen kan verkrijgen over het huren van huizen, dienstboden, enz.), o. -kantoren.

Adressant' (afzender van een verzoekschrift), m. -en; vr. -e.

Adresseeren (Fr. een adres schrijven op; iemand iets zenden); zich -, zich richten of wenden tot iem.; zie Geadresseerde.

Adria'tische Zee (zee, ten O. van Italië), v.

Ad'sistent', assistent' (R.-K. jonge priester, als tijdelijk helper naar een parochie gezonden), m. -en. (d = t).

Ad'sistent'-Resident' (O.-I. Onder-Resident op Java), m. -en; in den regel **Assistent'**.

Ad'spirant', m. -en, zie Aspirant.

Ad'stringen'tia (samentrekkende geneesmiddelen), v. mv.; lees: gent'-sia.

Ad'structie (toelichting), v. -s, -tiën. (c = k).

Ad sum'mam (Lat. in 't geheel, samen).

Ad sum'mum (Lat. op zijn hoogst, op zijn uiterste). (ad = at).

Ad ul'timum (Lat. tot besluit). (ad = at).

Ad u'num om'nes (Lat. allen zonder uitzondering; zoo één, zoo allen). (ad = at).

Ad u'sum (Lat. ten gebuik, naar gewoonte).

Ad valo'rem (Lat. naar de werkelijke waarde).

Advenant' (eig. wat bijkomt, wat past: passend, voegend, geschikt), bn.: naar -, naar evenredigheid of verhouding, naar omstandigheden; volkst. navenant, zie ald.

Advent' (R.-K. de vier weken vóór Kerstmis als voorbereidingstijd tot het Kerstfeest), m.

Adver'be, o. -n, zie Adver'bum.

Adver'blaal' (bijwoordelijk), bn. en bw.

Adver'bum (bijwoord), o. -s, -bia, -biën; ook Adver'be.

Adversa'ria, -riën (aanteekeningen van allerlei aard, mengelwerk), v. mv. (s = z).

Adverteeren (bekendmaken in de krant, door dagbladen publiceren). (d = t).

Advorten'tie (bekendmaking, aankondiging in een dagblad of krant), v. -s, -tiën;

-blad (krant met louter advertenties), o.

-bladen; -bureau (-kantoor v. e. advertentieblad) o. -s; -kosten, m. mv. (tie = sie).

Advies' (meening, raadgeving; kennisgeving b.v. van het trekken van een wissel, bericht), o. adviezen. (d = t).

Advies'boot (snelzeilend vaartuig, dat brieven, enz. overbrengt), v. -en; -jacht (vaartuig, dat bevelen overbrengt), o. -en. (d = t).

Advies'brief (brief, over afgezonden koopwaren of wissels), m. -brieven. (d = t).

Adviseeren (advies geven, als deskundige zijn gevoelen ten beste geven). (s = z).

Adviseur' (voorlichter, raadsman), m. -s; een geestelijk -, raadgever in gewetenszaken.

Ad vi'tam (Lat. voor het leven); -aeter'nam, voor het eeuwige leven. (d = t).

Advocaat' (rechtsgeleerd raadsman, doctor in de rechten), m. -caten: de - pleit voor zijn cliënt; een - van kwade zaken, die verkeerde handelingen verdedigt; zijn eigen - zijn, eigen zaak zelf verdedigen. (d = t).

Advocaat-generaal' (ambtenaar van het openbaar ministerie bij een gerechtshof, of bij den Hoogen Raad), m. advocaten-generaal.

Advocaat'je (advocatenborrel), o. -s. gmz.

Advoca'tenborrel (mengsel v. brandewijn, geklopte eieren, suiker en geraspte notemuskaat), m. -borrels.

Advoca'tenkamer (vereniging van advocaten, eens in de week zitting houdende tot raad en hulp van armen en onbemiddelden), v. -s; een - vindt men in steden, waar een rechtbank of een hof is.

Advoca'tenstreek (slimme, listige trek, om zich aan iets te onttrekken), m. -streken.

Advocaterij' (scherts. minachtende benaming van het beroep eens advocaats, ook, advocatenstreek), v. gmz.

Aed'i'lis (gesch. oprichter v. gebouwen, magazijnen, openbare spelen in oud-Rome), m. aediles. (ae = ee).

Aege'ische Zee (zee, ten O. van Griekenland, met de Cycladen en de Sporaden in 't Z.), v.

Ae'gir, Germ. myth. god der zee, gehaald met Ran; hun dochters zijn de golfmiffen.

Ae'gls (myth. schrikwekkend schild met Medusahoofd, in 't bezit van Jupiter), v.: de - is het symbool v. „goddelijke bescherming”.

Aeoli'p'le (stoomkogel: eerste werktuig, door stoom bewogen), v. -s; de - is uitgevonden door Heron v. Alexandrië, geb. 120 v. Chr.

Aene'as, Trojaansche held, zoon van Anchises; bekend is zijn tocht, na de verwoesting van Troje, naar Latium, waar hij (volgens de Rom. legende) de stamvader werd van het geslacht, dat Rome stichtte. (ae = ee).

Aene'ide, Aene'is (eig. lied, Aeneas betreffende), v.: de - is het heldendicht van Vergilius. (ae = ee).

Ae'olus, myth. god van den wind. (ae = ee).

Ae'olusharp (muz. windharp, harp die door den luchtstroom geluiden geeft), v. -harpen.

Aequa'tie (vergelijking, evening), v.: -uurwerk (werktuig ter bepaling van den waren en den middelbaren zonnetijd), o. -en; lees: cekwaat'-sie; ook: Equa'tie.

Aequa'tor (aardr. evennachtslijn, evenaar, linie), m. gmz.: de - is een groote cirkel op de aardglobe, op 90° afstand van de beide polen getrokken en de aarde in een noorder- en zuiderhalfond deelend, ook: Equa'tor.

Aequator'iaal' (den aequator betreffende, er mede in verband staande), bn.: de - stroom (aardr. zekere golfstroom); de - ale gordel van Afrika is regenrijk. (qu = kw.)

Aequilibrist' (koorddanser, kunstrijder), m.

-bristen, (ae = ee); meer: Equilibrist'.

Aequill'brium (evenwicht), o. (qu = kw).

Aequinoct'ium (dag- en nachtevening), o.

-s, -tia, -tiën; ook: Equinox, v. -en. (qu = kw; t = s).

Aequivalent' (gelijke waarde, iets dat tegen iets anders opweegt), o.; ook: Equivalent.

Aequivalent' (gelijkwaardig), bn., ook: Equivalent; lees: eekievalent'.

Ae'ra (tijdrekening, jaartelling), v. -'s, (ae = ee); zie Era.

- Aërodroom'** (vliegeterrein voor luchtschippers of vliegeniers), o. j. -dromen; lees: aa-ee.
- Aëroliet'** (luchtsteen, meteorsteen), m. -en; lees: aa-ee-roo-liet'; -**meter** (luchtmeter), m. -meters; -**naut'** (luchtschipper), m. -en; -**nautiek'** (kunst, om luchttoestellen of vliegmachines te vervaardigen, en te besturen), v.; -**phoon'** (Edisons werktuig tot vergrooting v. d. draagwijdte onzer stem), v. -phonen: de - is in 1878 uitgevonden, het is een soort van trompet, waarin vliezen in trilling gebracht worden; -**plaan** (vlieg-machine), v. -anon; ook, *luchtzweeftoestel*: samenstel van luchtschommels, die in breeden kring door de lucht zweven.
- Aërostaat'** (luchtschip, -bol), m. -staten.
- Aërostat'ica** (wetenschap, die zich bezighoudt met het evenwicht en de veerkracht der lucht en der gassen), v. gmv.
- Aërostatiek'** (de luchtvaartkunst), v. gmv.
- Aesculap'ius**, m., zie *Escula p.* (c = k).
- Aesop'sch**, bn.: de -e fabel. (ae = ee).
- Aesop'us**, m.; zie *Esop'us*. (ae = ee).
- Aesthe'tica**, -**thiek'** (leer van het schoone nl. om kunstvormen te begrijpen of te ontwerpen), v.; lees: estee'tieka.
- Aesthe'tisch** (smaakvol, overeenstemmend m. schoonheidszin en kunstzin), bn. (the = tee).
- Ae'ther** (vluchtige of ijle vloeistof met doordringenden reuk), m. -s; ook: *Ether*.
- Ae'ther** (veerkrachtige vloeistof, die de on-eindige ruimte doordringt), m. (ae = ee). gmv.
- Aethe'risch** (luchtig en licht; fig. hemelsch, verheven), bn.; zie *Ether'isch*. (ae = ee).
- Aetiologie'** (leer van den oorsprong en de ontwikkeling der dingen), v. gmv. (g = g).
- Af** (naar beneden, weg, van), bw.: er varen hier veel booten -, richting; de kalk valt van het plafond -, verwijdering; zegsw. op den man - gaan, rechtstreeks handelen, zonder omwegen; - en toe, nu en dan; van dit oogenblik -, tijdpunt; hij heeft zijn werk -, gereed; - wordt met daar, hier, waar aange-schreven, doch niet met er, ergens, nergens, overal.
- Af** (voorvoegsel = niet, zonder), b.v. in *Afgod*, *Afgrond*, *Afgunst*, zie ald.
- Afbakenen** (met bakens afzetten), ik heb -gebakend, ook: een vaarwater -, d.i. met merken of tonnen afzetten; mil. een lijn -, door het stellen van voorwerpen of man-schappen; fig. de grens aanwijzen: de leerstof voor elke klasse afbakenen.
- Afbeeld'en** (in beeld voorstellen, afteekenen, afschilderen, afmalen), ik heb -gebeeld; fig. schetsen, afteekenen; -**beelding** (het af-beelden; ook, een beeld, portret, enz), v. -en. -**beeldinkje**, o. -s; -**beeldsel**, o. -s, -en.
- Afbellen** (met de bel het signaal geven, dat het gesprek per telefoon is afgelopen), ik belde -, heb -gebeld; het - is van den kant van den opgeroepen abonent; zie *Opbellen*.
- Afbetalen** (betalen, wat men nog schuldig is; uitbetalen), ik betaalde -, heb en ben -betaald: een schuld -, elke week een gulden -; het scheepsvolk -, zie *Afm onster en*.
- Afbeen** (voorzichtig met natte spons of doek losweken en reinigen, b.v. een wond), ik heb -gebet.
- Afbeulen** (uitputten, afmatten door zwaar werk), ik heb -gebeuld: een paard -.
- Afbidden** (door bidden verkrijgen), ik bad -, heb -gebeden: een afgebeden kind (dicht.), ook, door bidden trachten af te wenden: den toorn van Jehova -, verder ten einde bidden: de voorgeschreven gebeden -.
- Afbijten**, ik beet -, heb -gebeten: een sigaar -, zegsw. het spits -, zie *Spits*; zijn woorden -, kort, nijdig spreken; iem. -, afsnauwen, afgrauwen.
- Afbikken** (metselw. met een scherp voorwerp de oude kalk van metselsteenen of van een muur af doen), ik bikte -, heb -gebikt: steenen -, een muur -, zie *Bikhamer*.
- Afbiljoenen** (timm. de scherpe kanten wegnemen), ik heb -gebiljoend: een leuning -.
- Afbinden** (losmaken; ook, door binden afscheiden), ik bond -, heb -gebonden.
- Afbladderen** (afbladeren, afblaren: tot blaren optrekken van verf en dan barsten en afvallen), het is -gebladderd: schilderi-ijen bladderen ten laatste af, (Bredius).
- Afblijven** (niet beroeven of betasten, ver-wijderd blijven), ik bleef -, wij bleven -, wij zijn -gebleven: jongen, je moet - van mijn brieven; gij moet van mijn kamer -.
- Afblokken**, zich (inspannend studeeren), ik heb mij en ben -geblokt: hij was totaal -geblokt, door studie afgemat.
- Afboeten** (door boetedoening geheel uitwis-schen of volkomen afdoen), ik heb -geboet.
- Afbonken** (afsteken nl. de bovenste veen-laag), ik heb -gebonkt: het veen -.
- Afborgen** (op krediet nemen, afteenen), ik heb -geborgd: fig. als 't eerste jaar den hof zijn tooi had -geborgd, (Staring), de tuin bleef zonder tooi; een gedachte -, over-nemen. w.ig.
- Afbottelen** (bier of wijn uit het vat op flesschen aftappen), ik heb -geboteld.
- Afbraak** (puin), v. gmv.: een huis voor -verkoopen, om het af te breken, om gesloopt te worden: verkooping van -.
- Afbranden** (door branden wegnemen, door brand vernield worden), ik of het brandde af, ik heb of het is -gebrand: oude verf van houtwerk -, het huis brandde af.
- Afbrassen** (zeew. de brassen aanhalen, zoodat de zeilen volstaan), het is -gebrast.
- Afbreken** (sloopen, omhalen, slechten, om-verhalen), ik brak af, heb en het is -gebro-ken: een huis -, een muur -, fig. een stelsel -, men tracht het te-niet te doen door felle critiek; zijn rede -, een gesprek -, eindiger.
- Afbrekingsteeken** (spraak. een punt, aanduidend een afkorting), o. -teekens: b.v. nl. a.h.w. (als het ware), enz.
- Afbreuk** (schade), v. gmv.: den vijand -doen, nadeel, -lijden, schade beloo-pen.
- Afbrijnen** (van zout water ontdoen), ik heb -gebrijnd: stoomw. een ketel -, het bovenste zoutachtige water laten wegloopen.
- Afbrokkelen** (brokkelend van iets afnemen; brokkelend uiteenvallen), ik of het brokkelde -, ik heb en het is -gebrokkeld: kruimels van het brood -, die muur gaat -; handel: gaandeweg lager worden van koersen of prijzen.
- Afdak** (laag, afhellend dak tegen een muur of schutting), o. -daken: onder een - schuilen.
- Afdalen** (van een hoog gelegen plaats langs een helling naar beneden gaan), ik ben -ge-daald: een berg -, d.i. langs een helling, en min of meer langzaam en gelijkmatig; fig; tot den laagsten rang of stand -, afzakken; tot iem. -, zich jegens iem. van veel lageren

rang gemeenzaam betoonen: een goed onderwijzer weet tot zijn leerlingen af te -, zóó te spreken, dat ook de minstontwikkelde dier leerlingen hem begrijpen.

Afdammen (water door e. dam afsluiten), ik heb -gedamd; -**daming** (het afdammen) v.- en: de -daming der O.-Schelde, 1867.

Afdanken (het afscheid geven, uit den dienst ontslaan), ik heb -gedankt: troepen -, een schip -, buiten dienst stellen; iem. b.v. een vrijer, een minnaar -, bedanken.

Afdeelen (verdeelen), ik heb -gedeeld: een school in klassen -; -**ing** (evenmatig gedeelte, onderdeel), v. -en.

Afdeulingschef (hoofd van een afdeling van bestuur), m. -chefs.

Afdeinzen (terugwijken, mil. den aftocht blazen), ik deinsde -, ben -gedeinsd.

Afdekken (ontdoen van het dek), ik heb -gedekt: een koe -, villen; de tafel -, afnemen; ook, een schuur -, het dak voltooien.

Afdieven (ontstelen, vooral kleinigheden), ik diefde -, heb -gedieft: iem. iets -.

Afdingen (minder bieden dan gevraagd wordt), ik dong -, heb -gedongen: op den koop prijs -, zie Pingelen; fig. op dat werk is veel af te dingen, d.i. af te keuren.

Afdoen (wegdoen, verwijderen), ik deed -, heb -gedaan: zijn mantel -, iets van den prijs -, een schuld -, betalen, kwijten; zegsw. den kerfstok -, al zijn schulden ergens betalen; ook: zijn correspondentie -, afwerken; de trekschuiten hebben in Limburg afgedaan, zijn niet meer in gebruik; die jas heeft afgedaan, is versleten; heeft de meid de stoep afgedaan? gereinigt, evenzoo: de glazen -, de kleeren -; een zaak in der minne -, beëindigen; -**ing** v.: tot - van schulden, voldoening, afbetaling.

Afdoend, bn.: een - bewijs, voldingend, beslissend; een -e maatregel; meest -.

Afdoener (dooddoener), m. -s: menige machtspreuk wordt als - gebruikt.

Afdokken (betalen, afschuiven), ik heb -gedokt, gmz.: hoe hij ook tegenspartelde, hij moest -; zie Opdokken.

Afdolen, zie Afdwalen.

Afdragen (naar beneden dragen), ik droeg -, heb -gedragen: een mand de trap -.

Afdragen (afstijten door dragen, van kleedingstukken), ik droeg -, heb -gedragen: dat de jongeren de kleederen van de ouderen moeten -, (C.O.)

Afdreigen (geld afpersen, door te dreigen met smaad, openbaring van e. geheim, enz.), ik heb -gedreigd; -**ing**, v. -en, z. Ch a n t a g e.

Afdrift (zeew. het afdrijven v.d. koers), v.gmv.

Afdrijven, ik dreef -, heb en ben -gedreven: fig. met den stroom -, met den tijdgeest medegaan; geneesk. wormen -, uit het lichaam verwijderen; -**drijvend** (geneesk. verwijderend, wegdrijvend), bn.: een lintuorm door een - middel kwijt raken.

Afdrinken, ik dronk -, heb -gedronken; het bovenste van iets drinken: den room van de melk -; fig. een twist -, zich onder het drinken van een glas verzoenen.

Afdrogen (iets wisschend droogmaken, afwisschen), ik droogde -, heb -gedroogd: de handen -, het zweet -; fig. iem. tranen -, hem troosten, zijn smart stillen.

Afdruipen (in droppels afvallen), het droop -, is -gedropen: het zweet droop hem van

't aangezicht af, viel druppelend neer; fig. de hond droop -, sloop druipstaartend, d.i. met ingetrokken staart weg; z. Stalactiet.

Afdruk (boekdr. afgedrukt vel), m. -drukken: een - van een plaat, ets, enz.; een - van een zegel; zend mij een paar afdrukjes, nl. overdrukjes van eenig gepubliceerd opstel, enz.; -**drukken** (iets overbrengen door middel van drukken), ik heb -gedrukt: een zegel in was -, een cachet in lak -, een koperen plaat zuiver -; -**drukssel**, o. -s, -en.

Afdwalen (van het rechte pad afraken), ik ben -gedwaald; fig. van den tekst -, afwijken, den draad der rede verliezen; zonderting,.... dat de menschelijke geest zóó kan -. (Muit.)

Afdwingen (dwingen iets af te geven of iets te doen), ik dwong -, heb -gedwongen: iem. geld -, een belofte -; fig. eerbied, achting -.

Afeischen (met nadruk vorderen), ik eischte -, heb -geëischt: rekenschap -, afvergen.

Affa'ire (zaak, bestaansmiddel, rechtsgeding, aangelegenheid, bezigheid, voorval, nering, winkelzaak, handelszaak), v. -s. (ai = é).

Affect' (levendige ontroering, fig. vuur, warmte), o. -en. (c = k).

Affectatie (gemaaktheid, gekunsteldheid), v. -s; zie Geaffecteerd. (tie = sie).

Affecteeren (voorwenden, voorgeven, zich gemaakt gedragen, den schijn aannemen).

Affectie (genegenheid, gunst, liefde), v. -s, -tiën; geneesk. een - van de maag, aandoening; een - van de hersenen, ziekelijkheid; lees: affectie.

Affet'o (It. muz.), zn. o.; con -, met warmte, met gevoel, met hartstochtelijkheid.

Affettuo'so (It. muz. teeder, bevallig, vol gevoel), bw.; zie Affetto.

Affi'che (Fr. aanplakbiljet, programma), o. -s.

Afficheeren (aanplakken, publiek maken).

Affidavit (Eng. schriftelijk bewijs, dat in Engeland betaalbare coupons niet aan een Engelschman toebehooren), o. -s; een - dient om vrijstelling v. d. daarop vallende belasting te verkrijgen; ook, beëdigde gerechtelijke verklaring, vooral v. d. inhoud v. e. scheepsloading.

Affiliatie (aanneming als kind; opneming als medelid in een orde), v. gmv. (t = s).

Affineeren (verfijnen, zuiveren, louteren): goud, zilver -, door zwavelzuur afscheiden.

Affiniteit' (verwantschap), v., ook scheid. keurverwantschap: zuur-stof heeft een groote - tot ijzer (roest), zwavel tot kwik (vermijloen).

Affirmatie (bevestiging, bekrachtiging, beaming), v. -s. (t = s).

Affix'um (toevoegsel, aanhechtsel), o. affixa.

Affluentie (toevloeiing, toestrooming), v. gmv.

Affodil' of **Affodil'ie** (plantk. lielevormig gewas, groeiend langs de Middellandsche Zee: grafelie der Grieken, als heilige plant aan de dooden gewijd; goudwortel), v. affodillen.

Affolen (tot het uiterste toe plagen), ik heb -gefoold: de boer werd door den vijand -gefoold, door langdurige en grove kwellingen, rooverijen, enz. uitgeput.

Affrens' (afschuwelijk, ijselijk, ongehoord, schrikkelijk), bn. en bw., -zer, -t.

Affront' (smaad, belediging), o. -en.

Affronteeren (stout onder de oogen treden, braveeren, trotseeren; grof beledigen, smaden).

Affuit' (houten of ijzeren onderstel van een kanon, rolpard), v. -en: er zijn wal-, belegerings-, veld-, scheepsaffuiten.

Afgaan (naar beneden gaan), ik ging -, heb en ben -gegaan: op iets, op iem. -, in de richting gaan van; fig. op iem. woorden -, rekenen; zeev. -d water, vallend water; ook, ontlasting hebben, zie Ontlasting.

Afgang (ontlasting), m. -en.

Afgelijk'semd, -blik'semsch (in hooge mate), bw. gmz.: het is - koud, erg, zeer.

Afgebroken (afgeknot), bn.: een - paal.

Afgedieft bw.: een - aardig mutsje, een zeer aardig mutsje; een - moeilijk gevel, erg.

Afgedokterd (erg, in hooge mate), bw. gmz.: hij heeft hem - de les gelezen; zij is -ge(drie)dokterd leelijk, zeer, ijselijk.

Afgedriedu'vekaterd (erg, zeer), bw.: het verzenlijmen gaat thans - snel. gmz.

Afgedriedu'veld (erg, zeer), bw. gmz.: een - lastige kerel.

Afgedu'veld, bw.: -vlug, buitengewoon. gmz.

Afgeeren (schuins afloopen), heeft -gegeerd: die sloot geert af, een dijk kan -.

Afgeha'geld (erg, zeer), bw.: zij hebben hem - toegetakeld, gmz.; tusschenw.: Wel -!

Afgeknol, bn., wisk.: een -te kegel, piramide, met afgesneden top of spits.

Afgekosten (afbestellen, afcommandeeren), ik gelastte -, heb -gelast: de parade is -gelast.

Afgeleefd (oud en zwak) bn.: een -e grijsaard, door hoogen ouderdom krachteloos geworden; een - paard; fig. de grijsaard, - in iederen lust, (De Gen.), ongevoelig, afgestompt.

Afgelegen (eenzaam, afgezonderd), bn. en bw.: een - oord, een - straat, een - pastorie; - wonen; -er, -st.

Afgeleopen (verstreken, verleden), bn.: het - jaar, in de - eeuw, de - dag, in den - nacht; in den - zomer, vorigen.

Afgemat (zeer vermoeid), bn.: het geblakerd gelaat van een - dik man, (C.O.), - door of van lijden, - door arbeid, zorgen, door 't waken; - door 't strijden, (Bild.); -heid (erge vermoeidheid, uitputting), v. gmz.

Afgemeten (afgepast), bn. en bw.: met - tred; een - houding, d.i. niet vrij of los, min of meer stijf; - spreken, op voorzichtige, langzame wijze; -er, -st; -heid (stroeve deftigheid), v.: koele -; - van toon.

Afgepast (volgens juiste maat), bn.: -e servetten, tafellakens, op maat geweven; een -e beleefdheid, stijve; -heid (berekende deftigheid, stijfheid), v. gmz.

Afgeplat (de volle ronding missende), bn. onze aarde is - aan de polen.

Afgera'zend (versterkingswoord voor erg, zeer, in hooge mate), bw.: hij heeft het - druk, het is - warm. gmz.

Afgericht (vaardig, bedreven), bn.: een - paard, een - strijder, een - leerling; fig. slim, listig, geslepen; -er, -st; zie Dressuur.

Afgeroffeld (ruw, haastig afgewerkt), bn.

Afgescheidene (lid van de Christ.-Gereformeerde gemeente), m. of v. -n: in 1834 hebben dezen zich van de Ned. Hervormde kerk afgescheiden.

Afgesloofd (afgetoed door overmatigen arbeid, door lijden of zorg, afgewerkt), bn.

Afgesloten (gesloten, afgezonderd), bn.: een - kring, een - bijeenkomst, in een - toestand komen; -heid (staat van afzondering), v. gmz.: de vroegere - van Drente.

Afgestorven (dood), bn.: - planten, - deelen; hij is der wereld -, hij is dood voor

de wereld, heeft zich uit de samenleving teruggetrokken, b.v. een kluisenaar.

Afgestorvene (dood), m. of v. -n.

Afgetoed (uitgeput), bn.: een -e lijd, - door het voortdurend waken, het -e lichaam, d' -e leden, afgemat, afgesloofd.

Afgetrapt (versterkingswoord voor erg, zeer), bw.: hij was - kwaadaardig. gmz.

Afgetrokken (abstract), bn. en bw.: -denkbeelden, hij redeneerde erg -; -er, -st.

Afgetrok'kenheid (de toestand v. iemand die in eigen gedachten verdiept is en daarvoor niet let op hetgeen om hem voorvalt of op wat gezegd wordt), v. gmz.

Afgevaardigde (afgezondene, vertegenwoordiger v. e. gewest, district, enz.), m. of v. -n.

Afgevallene, m. en v. -n, zie Afvallige.

Afgeven (uit de hand geven), ik gaf -, heb -gegeven: zijn beurs moeten -, een brief ergens -; een wissel op iem. -, trekken; een leelijken veuk -, verspreiden; zich met iem. of iets -, inlaten, bemoeien, ophouden (altijd in minachtenden zin); op iem. -, d. i. iem. laken, hekelen, gispren.

Afgeven (handel. een wissel uitgeven), ik gaf -, wij gaven -, heb -gegeven.

Afgewend (afgekeerd), bn.: met - gelaat.

Afgezaagd (tot vervelens toe gezongen, behandeld), bn.: een - liedje, een - onderwerp, d. i. te dikwijls gezongen, behandeld, van Zagen (op de viool krassen); -er, -st.

Afgezaat (door een vorst afgezondene), m. -en; fig. de dood, Gods donkere -, (v. Beers).

Afgezien (niet lettende op), vd.: - nog van de kosten, durf ik die reis niet meemaken, omdat ze mij te vermoed is, d. i. zonder de kosten nog in aanmerking te nemen.

Afgezonderd (afgescheiden, verwijderd, afzonderlijk), bn. en bw.: een - stuk land, ver weg gelegen; de melataische woone in een - huis, zonder buren; zij leeft stil -, eenzaam.

Afgieren (schuins afwijken), het is -gegiert: het schip zal door den storm een heel eind -, in schuine richting drijven, (scheepst.).

Afgieten (het vocht ergens laten afloopen), ik goot -, heb -gegoten: het water van de rijst, van de aardappelen -; de aardappelen -, de boonen -, d. i. ze ontdoen van het kookwater; munten, penningen in zuavel -, ze namaken, ze afbeelden door gieten; hout-sneden in metaal -, een buste -; -sel (afbeeldsel, door gieten verkregen), o. -s.

Afgietseldiertje (microscopisch diertje, dat zich vooral in vocht ontwikkelt), o. -diertjes; zie Infusie-diertjes.

Afgifte (het afgeven), v. gmz., ook Afgift: de - van een getuigschrift, van een paspoort, van een postwissel.

Afgliden (glijdende naar beneden komen), ik gleed -, ben -gegleden: van een ladder -, zich van een kar laten -.

Afgluren (afspieden), ik heb -geglurd: de heer Bruis vond het goed, de laan eerst eens af te gluren, (C.O.), glurend afloeren, d. i. met halfgesloten oogen, maar met scherpen blik, ten einde toe afspieden.

Afgod (valsche god, niet-god), m. -en, bij dichters wel Afgoon: de Philistijnen vereerden den - Baal of Beëzebub; -godje, o. -s, ook: -goodje, o. -s.

Afgodeeren (afgoderij plegen), ik heb afgodeerd; fig. dwepend vereeren: een persoon of zaak -; een kunst -.

- Af'godendienaar** (vereerder v. een afgod), m. -s, -aren; -**dienst** (vereering van afgoden), m. gmv.; -**tempel** (tempel van twee of meer afgoden), m. -s, -en.
- Afgoderij'** (godsdienst der heidenen, aanbidding van eenig schepset, van eenig voorwerp of hemellichaam), v. -en.
- Afgodisch** (den afgod of de afgoden betreffende), bn. en bw.: -e plechtigheden, -e vereering; fig. -e liefde; iets -e vereeren.
- Afgodist'** (afgodendenaar), m. -en.
- Afgodsbeeld** (beeld v. e. afgod), o. -beelden: Joram, 889-883 v. C., richte -beelden op in de steden van Juda.
- Afgodslang** (slang, die als afgod wordt vereerd), v. -en; ook: Reuzenslang, Boa.
- Afgodstempel** (tempel, aan den dienst van één afgod gewijd), m. -tempels, -en.
- Af'golven** (golvend nederstroomen), het heeft en is -gegolfd: los afhangende kleederen, tooisels, hoofdharen kunnen -, in golvende lijnen afdalen.
- Af'grauw** (snauw, bits woord), m. gmv.
- Af'grauwen** (norsch bejegenen en daardoor van zich afstooten), ik heb -gegrauwd.
- Af'graven** (door graven wegnemen), ik groef -, heb -gegraven: een bastion -, een duin -, d. i. gravend verwijderen; een heuve wat -, hem lager maken.
- Af'grazen** (het gras afeten), de koe graasde -, heeft -gegrast: een weide -.
- Af'greppelen** (met greppels of ondiepe slootjes afscheiden), ik heb -gegreppeld.
- Af'grijpen** (op handige en vlotte wijze ontnemen), ik greep -, heb -gegrepen: iem. een mes -, een jongen een stok -.
- Afgrijselijk** -**grijs'lijk** (afgrijzen wekkend, vreeselijk, afschuwelijk), bn. en bw.: een -e moord, de tijger is - wreed.
- Af'grijzen** (de grootst mogelijke afkeer of afschrik), o. gmv.: met - aan iets denken.
- Af'grissen** (afkapen), ik heb -gegrist, gmz.: iem. iets -, ontfutselen, behendig afpakken.
- Af'grond** (eig. zonder grond: steile, grondlooce diepte), m. -en: in een - vallen; fig. een - van ellende, d. i. onpeilbaarheid.
- Af'gunst** (eig. ongunst: een lichte graad van wangunst; jaloerschheid), v. gmv.
- Af'gun'stig** (afgunst voedend), bn. en bw.: hij is - op zijn buurman; -e blikken, afgunst toonend; iets met -e oogen aanzien, met onverholen nijd en spijt.
- Af'haken** (losmaken uit den haak), ik heb -gehaakt; den achtersten wagon, den goederenwagen -, e. luik -: sterfhuisgebruik in O.
- Af'hakken** (afhouwen, in stukken hakken), ik heb -gehakt: een tak -, een gestachte koe -, iem. een arm -, in den veldslag.
- Af'halen** (komen weg-halen, in ontvangst nemen), ik heb -gehaald: een aangeteekenden brief -, iem. van den trein -, een bed -, afdekken; boontjes -, een paling -, afstropen; -**er** (afdingler, klaplooper), m. -s.
- Af'hameren** (een zaak in een vergadering snel afdoen): waarop de voorzitter den hamer laat vallen; hij hamerde -, heeft -gehamerd.
- Af'handelen** (afdoen van zaken, beëindigen, regelen), ik heb -gehandeld: deze zaak is nu -gehandeld.
- Afhan'dig** (af of uit de hand), bn.: iem. iets - maken, d. i. listig ontnemen, afkapen, ontfutselen, ontstelen.
- Af'hangeling** (afhankelijke persoon, ondergeschikte), m. of v. -en: slaafsche -en van Napoleon; vr. ook: -e.
- Af'hangen** (naar beneden hangen), het hing -, heeft -gehangen; fig. van iem. -, de ondergeschikte zijn van; iets laten - van, de regeling afhankelijk stellen van.
- Afhan'kelijk, afbank'lijk** (ondergeschikt), bn.: - zijn van iem.; iem. van zich - maken; -er, -st; -**held** (toestand van een persoon, land of volk, zijn vrijheid of zelfstandigheid missende), v. gmv.
- Af'haspelen** (garen v. d. klos haspelen), ik heb -gehaspeld: katoen, sajet, wol -, d. i. op een haspel afwinden; zijde -, d. i. van de cocons der zijderupsen al haspelend afwinden: de cocons -, een klos -; fig. laat mij die zaak nu eens -, in orde brengen, regelen.
- Af'hebben** (afgedaan of gereed hebben), ik had -, ik heb -gehad: zijn werk -, een brief -.
- Af'hellen** (schuins afloopen), het heeft -gehield: de oever gaat hier -, de weg, het tooneel kan -, d. i. naar omlaag loopen; -**helling** (glooiing, afhellend vlak), v. -en.
- Af'hoeven** (voltooid moeten zijn), het heeft -gehoofd, b.v. die taak had niet -, het is niet noodig, dat ze gereed is. gmz.
- Af'houden** (verwijderd houden), ik hield -, heb -gehouden: zeev. de boot van den wal -, den wal mijden; hij wist den hond van zich af te houden; ook, terughouden, verhouden: iem. van zijn werk -, iem. van het kwaad -, afkorten, aftrekken: wat ge breekt, houd ik van je loon -, niet aanraken, niet beroeren: hou je handen daar -, een richting inslaan: bij dat huis moet ge rechts -, evenzoo: voor den wind -, wegzellen.
- Af'houden** (met een houw afscheiden), ik hieuw -, heb -gehouwen: een tak -, van den boom afhakken; -**er** (afkapper), m. -s.
- Af'huren** (in huur nemen), ik heb -gehuurd: een stoomboot -, het paviljoen was al -gehuurd; iem. een knecht -, onderhuren.
- Af'jachten** (een afjacht geven; norsch afschepen, afsnauwen), ik heb -gejacht. w. g.
- Af'jagen** (wegjagen), ik joeg (ik jaagde) -, heb -gejaagd: een bedelaar het erf -, kinderen den zolder -, een paard -, afjakkeren; zich -, zich zwaar vermoeien.
- Af'jagen** (nl. op of door de jacht), ik jaagde -, heb -gejaagd: de stroopers hebben dien heer heel wat hazen -gejaagd; het -gejaagde hert, door de jacht afgemat; dat veld is reeds geheel -gejaagd, van wild ontdaan.
- Af'jakkeren** (afjagen, afrossen), ik heb -gejakkerd: een paard -, met zweepslagen al maar door aanjagen; fig. iem. -, scherp doorhalen, vinnig afsnauwen; zie Afjachten.
- Af'japen** (afsnijden), ik heb -gejaapt: iem. een oor -, d. i. met ééne forsche snede of jaap afsnijden, gmz.; zie Jaap.
- Af'kabbelen** (ondermijnen), ik heb en het is -gekabbeld: den oever -, d. i. ondergraven door den golfslag; de oever is -gekabbeld.
- Af'kaden** (afsluiten), ik kaadde -, heb -gekaad: een polder -, afscheiden door een dijk.
- Af'kalken** (van kalk ontdoen), ik heb en het is -gekalkt: een muur -, afbikken.
- Af'kalven** (het losschuiven en instorten van aardwerk), het is -gekalfd: de beide kanten der nieuwe sloot zijn erg -gekalfd; -**ing** (afbrokkeling v. hellend graafwerk), v. -en.
- Af'kammen** (fig. zich ongunstig uitlaten), ik kamde -, heb -gekamd: iem. -, hem

streng bedillen, kleineeren; zie Opkammen.
Af'kantelen (kantelend naar beneden brengen of vallen), ik kantelde -, heb -gekanteld: steenblokken langs een helling -, de kist is van den wagen -gekanteld.

Af'kanten, ik kante -, heb -gekant: de beddesprei wordt -gekant, een rand of kant wordt er omgezet; als zn. o. de kous is op het -klaar, het afsluiten van den uitersten kant.

Af'kanten (de scherpe hoeken wegnemen), ik kante -, heb -gekant: een steen wat-.

Af'kappen (handig ontstelen), ik heb -gekaapt: iem. iets -, zie Afgrissen.

Af'kapittelen (ernstig vermanen, terechtwijzen), ik heb -gekapitteld.

Af'kappen (door kappen wegnemen), ik heb -gekapt: boomtakken, houtwerk, kabels -, afhakken; (spraak.) een letter -, weglaten, b.v. in: ik hoor (hoore); 'k (ik).

Af'kapping, v. -en; zie Apocope.

Af'kappingsteeken (spraak. weglatings-teeken in den vorm eener komma), o. -teekens, b.v. 's (des), 't (het), zie Apostrophe.

Af'keer (afschrik, weerzin, walg, afsgrizen, afschuw), m. gmv.: -toonen, aan den dag leggen; -opwekken, verwekken, inboezemen.

Af'keeren (afwenden), ik heb -gekeerd: het hoofd -, de oogen -, de blikken -; een stoot -, d. i. afweren: zich van iets of iem. -, die zaak of dien persoon den rug toedraaien.

Af'keurig (wars, ongezind), bn., -er, -st; -held (tegenzin), v. gmv.

Af'kerven (door een diepe insnijding afscheiden), ik kerfde of korf -, heb -gekorven; -kerving (afsnijding), v. -en.

Af'ketsen (behendig afwenden, verwerpen), ik heb en het is -geketst: fig. een voorstel -.

Af'keuren (niet goedkeuren; laken, misprizzen, verwerpen), ik heb -gekeurd: ingeleverde goederen -, een uitdrukking -.

Af'keurenswaard, -waardig (verdieneude te worden afgekeurd), bn., -er, -st: -e daden, -e handelingen, -e woorden.

Af'kijken (afzien), ik keek -, heb -gekeken: de jongen heeft zijn werk -gekeken, d. i. afgeschreven.

Af'kladden (kladde d. i. stordig en knoeierig afmaken), ik kladden -, heb -geklad: men kan schrijfwerk, teekenswerk, schilderwerk -.

Af'klaren (zuiveren), ik heb en het is -geklaard: suiker, stroop -, het schuim er van verwijderen; fig. een rekening -, vereffenen.

Af'klauteren (naar beneden klauteren), ik klauterde -, ben -geklauterd: een rotspartij -; -klemmen (door klemmen afscheiden), ik klemde -, heb -geklemd: zich een vingertop -; -kleppen (kleppend publiek maken), ik klepte -, heb -geklept: een verordening -; -klommen (klimmend naar beneden komen), ik klom -, ben -geklommen: een ladder -; -klinken (met de glazen klinkend een twist afdrinken), ik klonk -, heb -geklonken.

Af'kluiven (door kluiwen afeten, ondoen van het vleesch), ik kloof -, wij kloven -, ik heb -gekloven: een soepbeentje -, een boutje -; -knabbelen (knabbelend weg-eten), ik knabbelde -, heb -geknabbeld: de muizen hebben een kaaskorst -geknabbeld;

-knagen (bij kleine stukjes afbijten, afknabbelen), ik knaagde -, heb -geknaagd;

-knappen (knappend afbreken), ik knapte -, heb -geknapt: een stuk glas kan -;

-knarpen (met krakend geluid afknagen), hij knarpte -, heeft -geknapt: de hond kan een been -; -knauwen (afknagen), ik knauwde -, heb -geknauwd; -knellen (knellend afscheiden, afklemmen), ik kneelde -, heb -gekneeld; -knevelen (afpersen), ik heb -gekneveld: iem. geld -, door onbillijke vorderingen afdwingen.

Af'knijpen (door knijpen afscheiden, afklemmen), ik kneep -, heb -geknepen: den kop van een spijker -; -knippen (met een schaar afsnijden), ik knipte -, heb -geknipt: de rafels v. e. doek -; -knipsel (afgeknipt stuk doek, papier, metaal, enz.), o. -s;

-kniptang (nijptang met scherp bek), v. -en; -knoeien (stordig, knoeierig afma-ken), ik knoeide -, heb -geknoeid: huiswerk -.

Af'knotten (afstompen), ik heb -geknot: een wilg -, een tak -; een hout, een balk, rib, paal -, van punt of top ondoen; het vlas -, zie: Repelen en Afgeknót.

Af'koelen (koel maken, den warmtegraad merkbaar verlagen), ik heb, het is -gekoeld.

Af'koelingsmethode (de wijze, waarop de afkoeling van verhitte voorwerpen plaats heeft), v. -s; -toestel, o. -stellen; -wet (nat. wet of formule, die de verhouding aanwijst tusschen de afnemng van warmte en den daarvoor noodigen tijd), v. -wetten.

Af'koken (door in water te koken reinigen), ik heb -gekoekt: groenten -, snijboonen -.

Af'komen (naar beneden komen), ik kwam -, ben -gekomen: wilt u maar eens -? de koeien kunnen niet van het eilandje -, het verlaten; zij konden niet van dien bedelaar -, hem niet kwijtraken; op iem. of iets -, hem of het naderen; van een berg, een heuvel, de trap -, afdalen; de lawine kwam donderend den berg -, rolde af; een rivier -, afvaren.

Af'komst (kom-af, herkomst, afstamming, geboorte; kroost), v. gmv.: hij is van goede -, familie; -komstig (geboortig), bn.

Af'kondigen (openbaar maken, bekendma-ken), ik heb -gekondigd: e. verordening -; -ing, v. -en: de - der geboden (huwe.lijk).

Af'koop (vrijkoopng, het los- of vrijkopen), m. -en: -van tienden, renten, enz.; de - van prijsverklaarde goederen, terug- of loskoop; -prijs, m. -zen; -som, v. -sommen.

Af'kopen (voor geld van iets vrij worden, door koop verkrijgen), onr. w.w., ik kocht af, heb -gekocht: zich van den krijgdsdienst -; iem. een koe -; zich laten -, zich met geld laten overhalen om af te zien van eenige aanspraak, eenig recht.

Af'koppelen (losmaken en zoo buiten werking stellen), ik koppelde -, heb afgekoppeld: een wagon -, een deel v. e. trein -.

Af'korten (korter maken, inkorten, besnoeien), ik kortte -, heb -gekort: een stok -, een plank -, zijn nagels -, de stengels van een plant -; spraak. een woord -, als bijvoorbeeld tot bijv., namelijk tot nl.

Af'korting, v. -en: zie de - en aan het hoofd van elke nieuwe letter; ook: Abreviaties of Abreviaturen.

Af'kunnen (kunnen afdoen), onr. w.w., ik kan af, konde (kon), ik heb -gekund: zijn taak onmogelijk -; gij zult dat werk met twee knechts best -, d. i. kunnen voltooien.

Af'laat, m. -laten, z. Indulgentie.

Aflandig (zeew. van het land af, zeewaarts), bn.: de wind is -.

Aflaten (iets omlaag laten), ik liet -, heb -gelaten: turf -, nl. van den zolder.

Afliceren (verleeren), ik heb en ben -geleerd: ik ben het piano-spelen -geleerd, ben het verleerd; hij heeft dat vloeken wel -geleerd, zich allengs afgewend.

Afleggen (neerleggen, afdoen), ik legde (leide, lei) -, heb -gelegd (-geleid); een kleedingstuk -, de wapenen -; een lijk -, ontkleeden; fig. hij heeft het -gelegd, nl. het leven, hij is gestorven; een plant -, loten of ranken onder den grond door, ombuigen en zelfstandig doen groeien.

Aflegger, m. -s: iem. die een doode aflegt; een student, die het aflegt, d.i. de hoogeschool verlaat zonder zijn studien voltooid te hebben; ook, een afgedragen kleedingstuk.

Afleidn (wegleiden, naar een andere plaats leiden), ik heb -geleid: iemand van den rechten weg -; fig. iem. aandacht, opmerkzaamheid -, aftrekken, hem verstrooien.

Afleidn (spraak. de afstamming aantoonen, de verwantschap in 't licht stellen), ik heb -geleid: het w.w. temnen is afgeleid van tam, enz., ook: een woord -, d. i. vormen door voor- of achtervoegsel of klankwijziging.

Afleidn (middel, werktuig om af te leiden), m. -s: een bliksem-.

Afleiding (het doen wegvloeien, het afvoeren van een vloeistof, enz.), v. -en: een buis tot - van het water, - van d. electrischen stroom.

Afleiding (verstrooiing, ontspanning), v. gmv.: hij wilde mij eenige - bezorgen.

Afleiding (spraak. het afleiden van woorden en woorddeelen, tevens het verklaren er van), v. -en: de - van het woord gehucht uit hof d. i. hoeve; de leer der -; zie Etymologie.

Afleidingsuitgang (achtervoegsel), m. -en.

Afleidkunde (spraak. deel der woordvorming of etymologie), v. gmv.: de - leert, hoe door voor- en achtervoegsels, ook door klankwijziging en overname nieuwe woorden en woordsoorten ontstaan.

Afleidkundig (spraak. betrekking hebbend op de woordvorming), bn.: een - woordenboek.

Afleidkundige (taalkundige, die zich bezighoudt met de etymologie) m. of v. -n.

Afleidfel (een afgeleid woord), o. -s: het woord brok is een - van breken.

Afleken (langzaam afvloeien, van tranen) de tranen leekten -, zijn -geleekt, zie Leken; -lekken (druipen), het lekte -, is -geleekt: het water lekt van het plafond -.

Aflenzen (scheepst. met weinig of geen zeil voor wind en stroom drijven), ik ben -gelensd.

Afleveren (afzenden, ter hand stellen, bezorgen), ik heb -geleverd; -ing (evenmatig deel van eenig uitgebreid boekwerk), v. -en.

Aflesen, ik las -, heb -gelezen: een lijst van namen -, hardop in de rij voorlezen; een verordening, een kennisgeving -, een proclamatie -, lezend bekendmaken; -lezer, m. -s, -leesster, v. -s.

Aflooden (een water afpeilen), ik loodde -, heb -gelood: de baai werd -gelood en in kaart gebracht; -ing (afpeiling), v. gmv.

Aflooogen (het vet of schuim verwijderen), ik heb -geloogd: tinnen schotels -, ze dool loogen reinigen; het vet v. e. schotel -.

Afloop (het af- of wegvloeden), m. gmv.: de - van een water, een rivier, een goot, uitmonding; fig. bij den - der 16e eeuw, laatste gedeelte; den - van iets afwachten, het

einde; na - der plechtigheid, eindiging.

Aflopen (weg- of naar beneden loopen), het liep -, heeft of is -geloopen: van zijn plaats, post, werk -, zich verwijderen; de markten -, loopend bezoeken; vóór den wind -, met behulp van den wind wegzeilen; het wiel zal -, nl. v.d. as; de pomp is -geloopen, is lens, geeft geen water meer; zegsw. het loopt - met den zieke, hij gaat sterven; het feest is ordelijk -geloopen, geëindigd; zegsw. met een sisser -, onbeduidend eindigen, zie Sisser; schoenen, laarzen -, verslijten; de soldaten liepen de dorpen -, nl. in oorlogstijd er loopen om te rooven, te plunderen.

Aflossen (vervangen), ik heb -gelost: de wacht -, een kapitaal -, afbetalen; -lossing, v. -en: de - van een schuldwach; ook: - van panden, hypotheeken, goederen, schulden, afbetaling.

Afluïden (afzeggen door middel van klok-geklep), ik heb -geluid: de parade is -geluid.

Afluïsteren (ongemerkt maar met opzet luisteren naar iets), ik heb -geluisterd: een gesprek -, -aar (iem. die afluïstert), m. -s.

Afmaaien (met de zeis afsnijden), ik heb -gemaaid: een grasveld -, fig. de dood zal ons aller leven -, -er, m. -s.

Afmaken (voltooiën, ook dooden), ik heb -gemaakt: een brief -, zieke runderen -.

Afmaken (te-niet-doen, afbreken), ik maakte -, heb -gemaakt: een boek -, een toneelstuk -, er een vernietigende critiek over schrijven en die publiceren.

Afmalen (allen voorraad door den molen laten gaan), ik heb (al het graan) -gemalen.

Afmaien (afschilderen), ik heb -gemaaid: personen, tafereelen, het lijden -, schilderen.

Afmarcheeren (wegtrekken, oprukken, scherts. sterven), ze zijn -gemarcheerd: de troepen marcheeren -, trekken weg.

Afmarsch (aftocht), m. gmv.

Afmatten (krachteloos maken), ik heb -gemaakt: een ziekte, een tocht, de koorts kan iem. -.

Afmeten (geheel meten), ik mat -, heb -gemeten: een kamer -, een stuk linnen -, iets met de oogen -, nl. de maat er van nemen; versregels -, d. i. scandeeren; den tijd -, den tijdduur bepalen; zijn tijd -, afpassen.

Afmeting (meetk. een der drie hoofdrichtingen, waarin een lichaam zich uitstrekt), v. -en: een lijn heeft maar ééne -, een vlak heeft twee -, een lichaam heeft drie -en.

Afmijnen (bij een verkoop, een aanbesteding, een verhuring: door „mijn“ te roepen, eigenaar, kooper of huurder worden), ik mijnde -, heb -gemijnd.

Afmoeten (klaar, gereed moeten worden), het moet -, het moest, het heeft -gemoeten: dat werk moet vanavond nog af.

Afmonsteren (van scheepsvolk: afbetalen, van de monsterrol afvoeren en uit den dienst ontslaan), ik heb -gemonsterd; -ing (het afmonsteren) v. -en; zie Aanmonsteren.

Afnemen (wegnemen, aflichten), ik nam -, heb -genomen: een boek van een plank -, wegnemen; een stuk geschut van een affuit -, afheffen; iem. iets -, afhandig maken, uit de hand nemen; iem. een examen -, doen ondergaan; iem. een eed, een belofte -, doen afleggen; zegsw. den hoed voor iets -, toonen, dat men er eerbied voor heeft; de wind gaat -, minderen in kracht; -ing (de - van 't kruis: beroemde schildertij van Rubens in de

kathedraal van Antwerpen), v. gmv.; fig. — van krachten, mindering, verzwakking.

Afnemen (kopen), ik nam —, heb —genomen; —er (kooper), m. —s.

Afnemen (nieuwsgierig afkijken), ik neusde —, heb —geneusd: *iem. een kunstje* —; *ergens den boel* —, afloeren.

A fond' (Fr. grondig, door en door), bw.: *iets à fond kennen*.

A fonds perdu' (Fr. handel van geplaatst geld: om 't nooit terug te zien), bw.; bij het koopen van een lijfrente kan men spreken van —.

A forsaft' (Fr. handel. bij den hoop, voetstoots, ongeteld), bw.

A fortiori (Lat. met des te meer reden).

Afpalen (met palen omringen en zoo afscheiden), ik paalde —, heb —gepaald: *een akker, een weide, een jachtterrein* —.

Afpareeren (afwenden, onschadelijk maken, afweren), ik heb —gepareerd: *een degenstoot, een slag* —.

Afpassen (naar de juiste maat afdeelen), ik heb —gepast: *de lengte van een terrein* —, *afmeten; iets netjes* —, *geld* —, juist passen.

Afpell (het bepalen van den aanwezigen voorraad voor accijnsbelasting), m. gmv.: *de — van den voorraad jenever*.

Afpeilen (met het peillood de diepte van water meten), ik heb —gepeild: *een kolk* —, *de diepte meten; ambtenaren, belast met het — van de vaten jenever, om door peilen de hoeveelheid te bepalen*.

Afpelen (een huid van het haar ontdoen op den haar- of stootboom), ik heb —gepeeld; ook: *Pelen*.

Afpeilen (de pel of schil verwijderen), ik heb —gepeeld: *noten, eieren, garnalen* —.

Afpellen (een kind de pellen of mooie kleeren, het zondagspakje uittrekken, het uitkleeden), ik pelde —, heb —gepeeld. gmv.

Afperken (afsluiten, omheinen), ik heb —geperkt: *een terrein* —, *een weide* —, *een weg* —; fig. *een tijdruimte* —; —ing (schutting, heining, rasterwerk, sloot), v. —en.

Afpersen (uitpersen), ik heb —geperst: *iem. tranen* —, *een zucht* —; fig. *iem. een verklaring, een belofte, een geheim* —, door overmacht of dwang van hem verkrijgen of weten.

Afpijnen, zich (zich afstobben, of z. hevig kwellen), ik heb mij —gepijnd: *den geest, het lichaam* —; *een afgepijnde ziel*.

Afpijnigen (door pijnigen uit iem. krijgen), ik heb —gepijngd: *iem. iets* —; *iem. op de folterbank* —, door lichaamspijn dwingen het verlangde te openbaren, te bekennen.

Afpingelen (kleingestig afdingen), ik heb —gepingeld: *eenige centen op d. prijs* —. gmv.

Afplaten (plat maken), ik heb —geplat; —ting (het plat-zijn), v. —en; *de — der aarde aan de N. en Zuidpool*.

Afpluizen (bij pluïsjes afplukken), ik ploos —, heb —geplozen: *het vleesch van een been* —, *een pootje van een hoen* —.

Afpluizen (van pluïsjes reinigen), ik pluïside —, heb en het is —gepluisd: *een rok, een jas* —; *kom hier, ik zal je eens* —.

Afplukken (plukkend afrekken, afbreken), ik heb —geplukt: *bloemen, vruchten, bladen* —; *een tros druiven of bessen* —.

Afpoelieren (iem. afschepen door hem onheusch te bejegenen), ik heb hem —gepoelied.

Afpoetsen (schoonpoetsen, reinigen), ik heb —gepoetst: *een geweer* —, *het zilverwerk* —.

Afponden (bij ponden afwegen), ik pondde —, heb —gepond: *zorg er voor, goed wat rijst af te ponden*, d. i. ponsbuilen af te wegen.

Afprachen (door vleiende bede verkrijgen, afbedelen), ik heb —gepracht: *iem. een aalmoes, een gunst* —, d. i. smeekend afvragen.

Afprakkezeeren (te veel nadenken, z. afpeinzen), ik prakkezeerde —, heb —geprakkezeerd: *die man heeft al wat —geprakkezeerd; zich* —, zich denkend afmatten.

Afpresen (ongemeene vorm, dichtelijk voor afpersen), ik heb —geprest: *zich een belofte laten* —; w.i.g.

Afpunten (ontdoen van de al te scherpe of spitse punt, die punt wegnemen), ik heb —gepunt: *een paal* —, *zich het haar laten* —.

Afraaien (door greppels of raaien afscheiden v. d. omliggenden grond), ik heb —geraaid.

Afrabbelen (al rabbelend opzeggen of lezen, enz.), ik heb —gerabbeld: *zijn les* —, *zijn gebed* —, *een gedicht* —; ook: *Aframmelen*.

Afraden (iem. den raad geven, iets niet te doen, niet te koopen, enz.), ik ried of raadde —, heb —geraden.

Afrafelen (ontdoen van de rafels, d. i. van de losgeraakte draden), het is —gerafeld: *die doek begint af te rafelen*, de rafels of weefseldraden laten los; zie *Uitrafelen*.

Afraffelen (haastig en slordig doen of afmaken), ik heb —geraffeld: *het schoolwerk* —; *de griffier raffelt de akte maar* —, slordig en onduidelijk aflezen, afrabbelen.

Afragen (het spinrag met den raagbol wegnemen), ik heb —geraagd: *de spinnewebben v. den zolder* —, *raag het plafond eerst* —.

Afraken (weg-, los-raken), ik ben —geraakt: *van iets of iemand* —, *afkomen; in 't gedrang zijn we van elkaar —geraakt*, verwijderd geraakt; *van zijn onderwerp* —, onwillekeurig afwijken; *van zijn stuk, van de wijs* —, de kluts kwijt raken.

Aframmelen (afrossen, afranselen), ik heb —gerammeld: *een leerjongen* —, fig. den mantel uitvegen; —ing (pak slaag), v. —en.

Aframmelen (afabbelen; veel te snel op- lezen of opzeggen, afrabbelen), ik heb —gerammeld: *deze dame heeft dien avond wat —gerammeld; lessen, gebeden, formulieren* —.

Afranselen (een duchtig pak slaag geven), ik heb —geranseld: *een hond* —, afrossen, afkloppen met stok of zweep.

Afraspnen (met een rasp afschrappen), ik heb —geraspt: *oneffenheden* —, door raspnen wegnemen; *een korst kaas* —, *een broodje* —.

Afrasteren (met rasterwerk of puntdraad afsluiten), ik heb —gerasterd: *het feestterrein gaat men* —; —draad (prikkeldraad als stofnaam), o; —ing (het rasterwerk), v. —en; zie *Om rasteren*.

Afreeden (geheel gereedmaken voor zeker doel), ik reedde —, heb —gereed; wordt bijzonder gebruikt in de vlas- en hennepbereiding, de wolweverij en de papiermakerij; —ing (de daad van afreeden), v. gmv.

Afrechekel (een fijne hekel bij de vlas- of hennepbereiding), m. —hekels.

Afreis, —reize (vertrek, afvaart), v. gmv.

Afreizen (vertrekken), ik heb en ben —gereisd: *met iemand* —, *vertrekken; ik reis naar Londen* —; *hij zal heel Holland* —, er alle plaatsen bezoeken.

Afrekenen (de rekening of schuld afdoen, vereffenen), ik heb —gerekend; —ing (ver-

effening in den handel), v.; zegsw. korte — maakt lange vriendschap, spoedige afbetaling doet lang vrienden blijven.

Af'repelen (vlas ontdoen van de knoppen, of zaaddozen), ik heb —gerepeld.

Af'richten (leeren, door onderricht en oefening geschikt maken voor eenig doel), ik richtte —, heb —gericht: een hond —, een knaap —, voor een examen —, soldaten —; —**ink**. v. —en: de —ing voor eenig examen; zie: Dresseeren en Dressuur.

Af'rijden (vertrekken), men reed — heeft en is algereden: voor het hotel —, de wagen zal zoo —, vertrekken; de ruiters reden de dorpen —, nl. om te stroopen; een paard —, al rijdend eenigermate vermoeien.

Af'rijten (losscheuren, door los te rijten, afscheiden), ik reet —, heb —gereten: een bloem van den stengel —.

Af'rijzelen (loslaten, afvallen), het is en heeft —gerijzeld: de kalk gaat v. d. muur —; rijpe korenaren laten veel korrels —.

Af'rijzen (afvallen), het rees —, het is —ge-rezen: als men korenschooven te ruw opbindt, zal er veel zaad —, op den grond vallen.

Af'rika (aandr. het derde werelddeel der oude wereld), o.: — heet ook het zwarte werelddeel (negers); — is ruim 3 maal zoo groot als Europa en telt ± 175 miljoen bewoners.

Afrikaan (persoon in of uit Afrika), m. —kanen; in Z.-Afrika ook: Afrikaner, m. —s.

Afrikaander (blanke inboorling in Zuid-Afrika), m. —s, ook wel Afrikaner, afstameling van Europeanen uit de Kaapkolonie.

Afrikaansch (uit of in Afrika, of eigen aan Afrika), bn.: een — dier, —e producten.

Afrikaantje (tuinbloempje, donkerbruin met geel hartje), o. —s.

Afrika-reiziger (ontdekkingsreiziger in de binnenlanden van Afrika), m. —reizigers.

Af'risten (van de rist afstroopen, afdoen), ik ristte —, heb —gerist: bessen, uien, vinken —.

Af'rit (het wegrijden), m. gmv.: de — zou om zes uur plaats hebben, het vertrek.

Af'rit (helling bij het afrijden), v. —ten.

Af'ritsen (afperken), ik heb —geritst: een weg, een sloot, een pad —, met de spade een greppel tot aanduiding der richting uitsteken.

Af'roepen (naar beneden of tot zich roepen), ik heb —geroepen: iemand van een steiger —, een soldaat van zijn post —, hem roepen om elders te komen; fig. hij werd te jong v. zijn post, zijn arbeid, zijn levenstaak —geroepen, door de zeis des doods getroffen.

Af'roffelen (ruw afwerken), ik heb —geroffeld: planken, balken —, d.i. ze ontdoen van de ruigste oneffenheden met de roffelschaaf; fig. die jongen gaat zijn huiswerk weer —, d.i. afknoeien; zie Roffelwerk.

Af'ronden, ik rondde —, heb —gerond: een geldsom —; een getal —, d.i. naar boven of naar beneden rond maken, b.v. 37½ cent stellen op 40 of op 35 cent.

Af'ronden (de hoeken wegnemen), ik heb —gerond: een tafelblad —; fig. een volzin —, zoo afwerken, dat al de leden in evenmatig verband met elkaar staan.

Af'rooven (ontrooven, met geweld ontnemen), ik roofde —, heb —geroofd: iem. zijn geld —.

Af'rossen (roskammen, reinigen, ook, afranselen), ik heb —gerost; —**rossing** (pak slaag), v. —en.

Af'schaduw (afschetsen, flauwelijk afkopen), Verkl. Handw.boek.

beelden), ik heb —geschaduwd: het lijden en strijden der Boeren kan men slechts —; —**schaduw** (flauwe afbeelding), v. —en.

Af'schaffen (doen ophouden, buiten gebruik stellen), ik heb —geschafft: een misbruik —; —**schaffing** (vooral, onthouding van sterken drank), v. gmv.

Af'schaffer (eig. iemand, die iets afschaft of buiten gebruik stelt), m. —s; in 't bijz.: Onthouder, Geheelonthouder; zie Drankbestrijding.

Af'schaffingsgenootschap (bond tot bestrijding van 't alcoholisme; vereeniging van onthouders), o. —pen; zie: Blauwe Knoop, Blauwe Kruis, Kruisverbond, Maria vereeniging, Drankbestrijding.

Af'schampen (langs iets afglijpen, ter zijde afschieten), het is —geschampt: een pijl, een kogel, een zwaard, een bijl, een lans kan —.

Af'schaveelen (allengs afstijten door wrijven, schuren, enz.), het is —g schaveeld: het touw zal geheel —; ook, —schavielen.

Af'scheep (het verzenden per schip b.v. van koopwaren), m. gmv.: de gunstige ligging der mijn voor den — van het erts.

Af'scheid, o. gmv.: een hartelijk —, een koel —, —nemen; tot —, ten —.

Afscheidbaar (kunnende afgescheiden worden), bn. en bw.; zie Onafscheidbaar.

Afscheiden (scheiden van), ik scheidde —, heb en ben —gescheiden: het kaf v. h. koren —; zich —, b.v. van een gezelschap, van personen, van de wereld; zie Afgescheidenen.

Afscheiding (het afscheiden, afzondering, voorwerp dat de afscheiding maakt), v.: slooten en greppels tot — van landerijen; — van vetten, kaasstof, enz.; een hek, een sloot, een muur, rasterwerk tot —; mv. —en.

Afscheidingslijn (lijn, die een afscheiding vormt, grenslijn), v. —lijnen; —**muur**, m. —muren; —**sloot**, v. —slooten.

Af'scheidlinkje (kleine, geringe afscheiding), o. —s.

Af'scheidnemen (het vaarwel-zeggen), o. gmv.: —is een moeilijk ding, (C.O.)

Af'scheidsbezoek (—visite), o. —en.

Af'scheidsgroet (groet tot afscheid), m. —en.

Af'scheidsrede (rede tot afscheid), v. —nen.

Af'schilferen (afschilferen), het is —geschilferd: een oude gangmuur gaat —.

Af'schepen (per schip verzenden), ik heb —gescheept; fig. iemand —, onder eenig voorwendsel hem van zich wegzenden, hem onverrichter zake doen heengaan.

Af'schetsen (in hoofdtrekken afteekenen), ik schetste —, heb —geschetst: een huisje —; fig. in hoofdzaak beschrijven: iemands angst —.

Af'schieten (doen afgaan), ik schoot —, heb —geschoten: een geweer, een kanon —, afvuren; zegsw. pijlen op iemand —, b.v. van den laster; den papegaai —, nl. van de stang waarop hij geplaatst is; de beek schiet van den berg —, bruist neer.

Af'schijn (dicht. glans, afschijnsel), m. gmv.

Af'schijnen (afstralen, een schijnsel afgeven), het heeft —geschinen: de gloed eener kachel kan bij avond — op den muur.

Af'schilderen (in kleuren afbeelden), ik heb —geschilderd; —**schildering** (geschilderde afbeelding), v. —en.

Af'schilferen (in schilfers of plaatjes afvallen), het is —geschilferd: dit plafond is geheel —geschilferd, de witkalk of het pleis-

ter is er afgefallen; zie Afschelferen.
Af'schilfering (roos, huidziekte), v. -en: de - der huid onder de hoofdharen; de - van de hoeven der paarden.

Af'schillen (de schel of schil van iets afdoen), ik heb -geschild: de schors van een boom -; een appel, een aardappel -.

Af'schrabben (door schrabben reinigen), ik heb -geschrabd: wortelen -, nieuwe aardappelen -; men schraapt vuile schoenen -; zijn laarzen op den ijzeren krabber -.

Af'schrappen (zorgvuldig afskrabben), ik heb -geschrapt: men schraapt vuile borden af; roest van iets -; een oude laag verf -; de darmen -, reinigen van vetdeelen.

Af'schrappen (door schrappen het overtollige verwijderen), ik heb -geschrapt: een stuk krijt -; -sel (wat door afschrappen van een stof verwijderd wordt), o. gmv.: - van voor.

Af'schrift (kopie), o. -en: van het contract werden drie -en gemaakt; - van een brief testament, vers, opstel, enz.; - van iets vragen, verzoeken, eischen; in -; bij -.

Af'schrijven (naschrijven, overschrijven, uitschrijven), ik schreef -, heb -geschreven: een opstel van een ander -; Wouter had de profetieën van Habakuk twaalf malen moeten - als straf, (Mult.); verder: een bezoek -, melden, dat men het niet kan ontvangen; een brief -, ten einde schrijven.

Af'schrik (sterke afkeer), m. gmv.

Af'schrikken (schrik krijgen of aanjagen), ik schrikte -, ben, heb -geschrikt: dat geluid schrikte ons -; een vuur aanleggen, om de wilde dieren - te schrikken.

Af'schrikwekkend (afschrik of vrees inboezemend), bn. een -e verschijning, een - voorbeeld, een - schouwspel.

Af'schroeien (door schroeien verwijderen), ik schroei -de -, heb -geschroeid: de stoppels van een geplukte kip -.

Af'schuimen (schuimend nederstroomen), hij is en heeft -geschuimd: de bergstroom, die van de rotsen afschuimt; het vet v. d. ketel, het vuil van gesmolten suiker -, met een schuimspaan of -lepel afscheppen.

Af'schuinen (schuin afsteken), ik heb -geschuind; -ing, v: de - van een paneel.

Af'schutsel (heining, afsluiting), o. -s, -en.

Af'schutten (afscheiding door een heining), ik heb -geschut: een wei -, een erf -.

Af'schutting (het afschutten; afsluiting, hek, schut), v. -en: de - v. e. kerkhof; men plaatste om het voetbalveld een -.

Af'schuw (hevige afkeer, walging), m. gmv. **Af'schuwelijk**, -schuw'lijk (afschuw verwekkend, zeer leelijk, verfoeilijk), bn. en bw.: een - gedrocht, een -e vloek, een -e kleederdracht; die jas staat u -.

Af'schuwwek'kend (afschuw, afschrik inboezemend), bn., zie Af'schrikwekkend.

Af'seinen (door te seinen afstellen), ik heb -geseid: ga die pas ontboden locomotief -, per telegram afzeggen; zeev. den scheepsraad -, door scheepsseinen afgelasten; zie: Afwimpelen, Afgelasten.

Af'sijpelen (druppelsgewijze afvloeien), het is -gesijpeld: het water sijpelt langs den muur af, het bloed zag men langs zijn harnas -; zie Sijpelen.

Af'sjorren (het touwwerk losmaken of losrukken), ik heb -gesjord.

Af'sjouwen (naar beneden sjouwen), ik heb -gesjouwd: de koffers van den zolder -; fig. hard werken: hij moet heel wat -voor z. brood.

Af'slaan (verjagen, verdrijven, van de hand wijzen), ik sloeg -, heb en het is -geslagen: den vijand -, een aanval -, een storm -; fig. een eisch -, een aanbod -, weigeren; de prijzen zullen wel -, verminderen, dalen.

Af'slag (vermindering), m. gmv.: - van straf; handel, vermindering van den verkoopprijs: de - der koffie, d.i. daling in prijs.

Af'slag (openbare verkoop van goederen, enz.), m. -en: bij - verkoopen: de roeper noemt de prijzen in afdalende orde, tot iem. „mijn” zegt, zie Opslag; ook, de verkooppplaats), m.: er is - van versche visch; gaat gij mee naar den -? zie: Mijn en Mijnen.

Af'slager (openbare verkooper, roeper als knecht van den vendumeester), m. -s.

Af'slaven, zich (zich door zwaren en langdurigen arbeid uitputten), ik slaafde mij - heb mij -geslaafd: zich - voor zijn gezin.

Af'slechten (metalen gladhameren), ik heb, het is -geslecht, zie Slechten; -slecht-hamer, m. -s; zie Slechthamer.

Af'sleepen (weg -, naar omlaag sleepen), ik heb -gesleept: de booten sleepen een vlot de rivier -, goederen v. d. kaai -.

Af'slepen (tot op den grond afhangen), het heeft -gesleept: een japon met -slepde strook.

Af'slonzen (kleeren verstonzen door ze achtteloos te dragen of te behandelen), ik heb -ges'onsd: een afgestonsde damesjapon; een nieuw pak kleeren -.

Af'slooten (door e. sloot omringen), ik heb -gesloot: ik zal dat stuk weiland laten -.

Af'sloven, zich (door overmaat van arbeid zich afmatten), ik heb mij -gesloofd: zich dag aan dag -, zwaar vermoeien; tot -s toe, aftobben; -sloving (zware vermoeyens door al te sterke inspanning), v. gmv.

Af'sluiten (door sluiting ontoegankelijk maken), ik sloot -, heb -gesloten: een tuin, een buiten -; een kast, een latafel -; -dijk (dijk, waarmee men een water afsluit), m. -en; -dam (dam, dwars door een water heen), m. -dammen; -ing (dam, dijk, klep, grendel), v. -en, verkl. -sluitinkje, o. -s.

Af'sluiten (handel, de geboekte posten op de debet- en creditzijde optellen en het saldo op een nieuwe rekening of onder een nieuw hoofd overbrengen), ik sloot -, heb -gesloten: een koopmansboek -.

Af'sluitingsdeelen (scheepst. deelen van het schip, die het waterdicht maken), o. mv. **Af'smeeken** (afbidden), ik heb -gesmeekt: een gunst -; zie Smeeken.

Af'snauw (norsch of vinnig woord), m. gmv.: iem. een - geven.

Af'snauwen (bits of norsch antwoorden), ik heb -gesnauwd: zijn bedienden -.

Af'snijden (door snijden afscheiden), ik sneed -, heb -gesneden: een tak, een tros, een bloem -; fig. de dood zal eens ons leven -; iemand den weg, het pad, den toegang, den aftocht, den terugtocht, de gemeenschap -, versperren, afsluiten; iemand den pas -, hem tegenhouden; den toevoer van levensmiddelen -, beletten, verhinderen; krijgsw. een legerkorps -, afscheiden, zoodat de verbinding met het hoofdleger verbroken is; een vraag -, ze plotseling voorkomen.

Af'snuiten (met een snuiter de pit der kaars afknippen), ik snoot -, heb -gesnoten: een kaars -; -sel (de verkoolde deelen, die v. e. kaarsepit zijn afgesnoten), o. -s.

Af'snuiten (een stuk hout van de scherpe kanten ontdoen), ik snuutte -, heb -gesnuit.

Af'sollen (afmatten, sterk vermoeien), ik heb -gesold: de storm kan de schepelingen -; zich -, zich door stoeien of ravotten afmatten.

Af'spanen (afsteken met een spanen lepel), ik spaande -, heb -gespaand: een stuk boter van een kluit -.

Af'spannen (een trekdier losbinden), ik heb -gespannen; -ning (Vlaamsch. herberg, stalhouderij), v. -en; zie ons: Uitspanning.

Af'speden (heimelijk afzien, afloeren), ik spiedde -, heb -spied: een struikroover, die den weg -spiedt; den vijand -, z. Spion.

Af'spiegelen (door spiegeling terugkaatsen), het heeft -gespiegeld: het meer, dat de maan -spiegelde; het water, dat de huizen -spiegelt; zich -: in de letterkunde spiegelt zich de geest des tijds -; -ing (spiegelbeeld), v. -en.

Af'splijten (in schilfers losgaan, door splijten zich afzonderen), het spleet -, is -gespleten.

Af'spoelen (spoelende reinigen), ik spoelde -, heb -gespoeld: de bekens -; ook wegspoelen: bij den laatsten storm is van dat eiland een stuk afgespoeld.

Af'spraak (mondelinge overeenkomst), v. -spraken: een - met iem. maken, in - staan met iem., zich aan een - houden; volgens -, tegen de gemaakte -, dat was de -, bij -.

Af'spreken (bij mondelinge overeenkomst bepalen of beramen), ik sprak -, heb -gesproken: met iem. iets -, dit blijft dan zoo -gesproken, bepaald; -gesproken werk, spel, vooraf beraamd om een ander te verschalken; van zich -, voor zijn recht of meening uitkomen.

Af'springen (zich met een sprong verwijderen), ik sprong -, heb en ben -gesprongen; fig. de onderhandeling is -gesprongen, d. i. plotseling voorgoed geëindigd.

Af'staan (afstand doen van), ik stond -, heb -gestaan: zijn rechten -, zijn goederen -.

Af'stammeling (nakomeling, bloedverwant in nederdalende lijn), m. en v. -en; vr. ook -e; z. Nakomeling, Naneef, Nazaat.

Af'stammen (zijn oorsprong ontleenen), ik ben -gestamd: in de rechte lijn van iem. -; de Joden stammen van Abraham -.

Af'stand (de daad van afstaan), m. gmv.: -doen van de regeering; -doen van bezittingen, titels enz., ze laten varen.

Af'stand (de kortste weg tusschen twee punten, plaatsen, ruimten), m. -en: een grooten - afleggen of doorloopen; opeerbiedigen - blijven; de - van twee tonen, zie Interval; iemand op een - houden, hem verhinderen te naderen of familiair te worden.

Af'standsmeter (werktuig tot het bepalen of meten van afstanden), m. -meters.

Af'standswijzer (tabel, waarop men den onderlingen afstand in KM. tusschen onderscheiden plaatsen kan vinden), m. -wijzers.

Af'stappen (naar beneden stappen), ik heb en ben -gestapt: van een stoep -; fig. van iets -, het opgeven, laten loopen of varen: laten wij van dit onderwerp -.

Af'steken (van wal gaan, vertrekken), ik stak -, heb en het is -gestoken: een schip doen -, afvaren; iem. de loef -, hem vóórkomen, fig.

hem overtreffen; de randen -, wegsteken; scherts. een visite -, maken.

Af'stel (het opgeven van een plan), o. gmv.: van uitstel komt -, door uit te stellen komt van een plan ten laatste niets.

Af'stellen (afschaffen), volt. deelw. afgesteld, bn.: de -e heiligedagen, Vlaamsch, vroegere R.-K. feestdagen; -ling, v. -en. vero.

Af'stemmen, ik heb -gestemd: een voorstel, een wet -, bij meerderheid van stemmen verwerpen; -stemming (verwerping bij meerderheid van stemmen), v. -en.

Af'stampelen, ik heb -gestempeld: postzegels -, coupons -, d. i. stempelend onbruikbaar maken; -ing (het afstampelen), v.

Af'sterven (sterven, overlijden), het stierf -, is -gestorven: een groot aantal vrienden is mij -gestorven; al het vee is hem -gestorven; fig. de vriendschap kan -, te loor gaan, ophouden te bestaan.

Af'stijgen (van een hoogte naar beneden komen), ik steeg -, ben -gestegen: een trap, een ladder, een paard -; een helling -.

Af'stoffen (reinigen van stof), ik heb -gestoft: een kast, een lessenaar -.

Af'stampen (stomp maken), ik heb -gestompt: de horens van een stier -.

Af'stootende kracht (nat. tegenstelling van aantrekkingskracht), v. gmv.

Af'stootijzer (leerlooierswerktuig, stomps met twee handvatten), o. -s: met het - worden de huiden op een blok gereinigd.

Af'straffen (de noodige straf toedienen), fig. den mantel uitvegen, doorhalen), ik heb -gestraft: een matroos -.

Af'stroopen (de huid v. h. lichaam strijkelings afhalen), ik heb -gestroopt: een haas -, een paling -, van de huid ontdoen; fig. het land -, stroopend afloopen.

Af'stuilen (met een stoot botsen en dan terugspringen), het stuitte -, is -gestuit: de pijlen, slagen, schichten gingen - op schild, harnas. enz.; fig. al die beschuldigingen zullen - op haar deugd, alle uitwerking missen.

Af'stullen (nederwaarts glijden), ik ben -gesuld: zich langs een ladder, een dak laten -, afglijden: de jongens waren bezig van den heuwel af te -, neder te glijden.

Af'takelen (scheepst. ontdoen van het takelwerk: van touwen, zeilen, ankers, enz.), ik heb en het is -getakeld: dat schip ziet er deertlijk -getakeld uit, heeft veel schade geleden aan het tuig, zie Aftuigen; fig. hij is heel wat -getakeld, d. i. achteruitgegaan in gezondheid, verminderd van krachten; van vrouwen: in uiterlijke schoonheid.

Aftan'dig (tandeloos geworden door ouderdom), bn. w. i. g.

Aftandsch (van het tandenkrijgen af), bn.: met het zevende jaar is een paard gewoonlijk -, d. i. heeft een volwassen en volledig gebit.

Aftappen, ik heb -getapt: wijn, bier, azijn, -, door een tap uit het vat in flesschen laten loopen; het water van een stoomketel -, laten wegloopen; het water door duikers, riolen, buizen, pijpen -, laten afvloeien; gesmolten metaal -, door het steek- of gietgat laten uitvloeien; -tapper, m. -s: die kuisper is tevens -tapper van wijnen.

Afteekenen (in teekening nabootsen), ik heb -geteekend: een bloem naar het leven -; het kwaad -, schetsen.

Aftelegrapheeren (seinen, dat men niet

komt, iets niet doet, of dat iem. niet behoeft te komen), ik telegrapheerde -, heb -getelegrapheerd; ook, -grafeeren.

Afderdinner, Eng., v. -s: een - is een fijne, zware sigaar na den eten.

Afternoon tea, Eng., v. gmv.: - is namiddagthee vóór het diner; zie Five o'clock tea.

Aftobben (uitputten door overmaat van arbeid), het heeft -getobd: zorgen, die de ziel -; ook: zich -, zich overmatig inspannen.

Aftocht (het wegtrekken, afmarcheeren, heengaan), m. -en: de - der Franschen, het vertrek der Fransche bezettingen in 1813-'44; zegsw. den - slaan of blazen, het sein geven tot den terugtocht; fig. iemand een veiligen - bezorgen, vertrek, ontkomen.

Aftreden (met bedaarde schreden zich verwijderen), ik trad -, heb en ben -getreden; fig. van het staatsstoonel -, verdwijnen als staatsman; -jug (het neerleggen v. e. ambt) v. gmv.

Aftrek (mindering), m. gmv.: na - van onkosten hield hij nog een aardige winst over.

Aftrek (vraag naar koopwaren), m. gmv.: die waren hebben veel -, debiet.

Aftrekken (iets trekkend verwijderen), ik trok -, ik heb en het is -getrokken: het deksel van een doos -; een kanon -, afschieten; fig. de hand v. iemand -, hem aan zijn lot overlaten; de oogen van iemand of iets -; het hart, den geest, de zinnen van iemand of iets -, afwenden; iemands aandacht van iets -, afleiden; het kind leert goed, is al aan het -, rekenk. bewerking; het leger gaat -, afrukken; die bui zal wel -, wegdrijven.

Aftrekker, m. -s: de - van een kanon, werktuig om het te ontladen; rekenk. de - mag niet groter zijn dan het afgetrektal.

Aftrekking, v. gmv.: - door prikkelende middelen, afdrijving; na - der huid, verwijdering, afstroeping.

Aftrekking (rekenk. bewerking, die het verschil leert vinden tusschen twee getallen), v. -en: een - maken.

Aftreksel (water met opgeloste stoffen), o. -s: een - van lindebloesem; zie Extract.

Aftrektal (rekenk. het getal, waarvan een ander moet worden afgetrokken), o. -tallen.

Aftroeven (in het kaartspel een slag met een troefkaart afnemen), ik heb -getroefd: fig. iemand -, (met woorden): hem de les lezen, hem op zijn plaats zetten, hem den mantel uitvegen, ook, (met daden): hem afranselen.

Aftroggelen (door mooie praatjes iets zien te krijgen, door gevele afbedelen), ik heb -getroggeld; -troggelarij', v. -en.

Aftroonen, ik heb -getroond: iemand van zijn post -, met mooie praatjes hem daarvan aflokken; iemand iets -, het op behendige wijze van hem te zien krijgen.

Aftroggelen; zie Aftroggelen.

Aftuigen (scheepst. ontdoen van het tuig), ik heb -getuigd: een schip -, b.v. het ontdoen van raas, stengen, enz., zie Aftakelen; ook: een paard, een ezelt, een bok -.

Aftuiger (hij, die aftuigt, fig. iem. eer of verdiensten kleineert), m. -s; z. Aftakelen.

Aftuinen (afheinen, afschutten), ik heb -getuind: een koolveld -, w.g.; zie Omtuinen.

Afturen (turend afkijken, afloeren), ik heb -getuurd: een weg -, een laan -.

Aftweernen, z. Tweernen en Aftwijnen.

Aftwijnen, ik heb -getwijnd: is dit garen

al -getwijnd? is het geheel of ten einde toe getwijnd? zie Twijnen.

Afvaardigen (als vertegenwoordiger zenden), ik heb -gevaardigd: iemand naar Engeland -, d. i. hem met een bepaalden last daarheen zenden.

Afvaart (vertrek van een schip), v. -en: de tijden van de - der booten publiceeren; de af- en aanvaart, vertrek en aankomst.

Afvagen (afvegen), ik heb -gevaagd: het voorhoofd -, iem. het gelaat -, zijn bril -.

Afval (het losgaan, afvallen), m. gmv.: de -der bladeren, w.i.g., men zegt: het vallen.

Afval (het afvallen), m. gmv.: de - der elf provinciën; de - van vele voornamen steden, het verlaten van de zijde des Konings; iemand tot - brengen, hem tot verzaking van vorst of godsdienst brengen.

Afval (het afgevallene), o. gmv.: er was op de fruitmarkt niets dan -; het - op den dorschuloer: verstrooide graankorrels, stroo, kaf; het - van den timmerwinkel, d. i. kleine stukjes hout, krullen, spaanders, enz.; het - bij goud- en zilverbewerking.

Afvallen (naar beneden vallen), ik ben -gevallen: van een bank, v. e. stoel -; fig. die steen is hem van het hart -gevallen, wat hem drukte, knelde, is weg; iemand of van iemand -, hem ontrouw worden.

Afval'lig (ontrouw), bn.: de -e provinciën; de -e steden, de -e gewesten; - worden van zijn geloof, iem. van zijn geloof -maken.

Afval'lige (verzaker van zijn geloof), m. en v. -n: Juliaan de -, Rom. keizer, 361-363 na C.; zie: Renegaat en Apostjaat.

Afvaren (wegvaren), ik voer -, heb en ben -gevaren: van den wal, v. e. eiland -; de boot zal om één uur -, vertrekken; op en -, stroomop- en stroomafwaarts varen.

Afvegen (ontdoen van stof, reinigen), ik heb -geveegd; -veegsel (stof, vuil, onreine deelen), o. gmv.

Afvergen (afveischen, afvorderen), ik heb -gevergd: iem. een belofte -.

Afvisschen (een water al visschende langs gaan en er de visch uithalen), ik vischte -, heb -gevischt: een wetering -, een vijver -.

Afvoer (het ver- of wegvooeren), m.: kanalen voor den - van turf; de af- en aanvoer van levensmiddelen; ook: - van water, v. meststoffen, 't afwaarts-voeren.

Afvorderen (van iem. eischen), ik heb -gevorderd: iem. zijn beurs -; fig. iem. rekenschap -; eerbied -.

Afvragen (iemand met eenigen nadruk iets vragen), ik vroeg of vroeg -, heb -gevraagd: men vroeg Egmond den degen -; zich iets -, zich zelf rekenschap vragen.

Afvuren (doen ontbranden, afschieten, afsteken), ik heb -gevuurd: een geweer, een kanon -, afschieten; een pistool op iemand -.

Afwaarts (niet opwaarts), bw.: -varen; hij wendde de oogen -, naar elders.

Afwaartsch, bn.: een -e beweging, in -e richting, naar beneden gericht.

Afwasschen (door wasschen reinigen), ik waschte -, heb -gewasschen: de kopjes -.

Afwateren (het overtollige water afvoeren), het heeft -gewaterd: buurmans land watert - op onze sloot, loopt af; -ing (de afloop van het overtollige water), v. -en.

Afwateringskanaal (kanaal, waardoor

het overtollige water van venen, polders, enz. wordt afgeleid, o. —kanalen.

Afweer (verweer, de daad van afweren), m. gmv.: elke poging tot — mislukte.

Afwenden (een andere richting geven), ik heb —gewend: het oog van iets —, afkeeren.

Afwennen (afleeren, afleggen), ik wende —, heb —gewend: een slechte gewoonte —.

Afweren (afkeeren, afslaan, op afstand houden), ik heb —gewerd: den vijand —.

Afwezen (afwezigheid, het niet-tegenwoordig-zijn), o. gmv.; —wezend, bn.; —wezendheid (het afwezend-zijn), v. gmv.

Afwezende (de niet-tegenwoordig-zijnde persoon), m. en v. —n; ook: **Afwezige**.

Afwezig (er niet zijnde, b.v. te huis, op zijn kantoor, enz.; niet ter plaatse), bn.: een —e vriend, vader is eenige weken —geweest, —e schoolkinderen; zie **Absent**.

Afwezige, m. en v.; zie **Afwezende**.

Afwezigheid (het afwezig-zijn, niet-tegenwoordigheid), v. gmv.: zegsw. schitteren door zijn —, de aandacht op zich doen vallen door niet te verschijnen, waar men met reden verwacht kon worden, scherts.

Afwijken (allengs in andere richting gaan of loopen, van richting veranderen), ik week —, ben —geweken: v. d. goeden weg —; —van het punt in quaestie, (Mult).

Afwijking (het afwijken van de bepaalde richting), v. —en: —van het licht, —van de magneetnaald, d. i. declinatie.

Afwijzen (van de hand wijzen, niet toelaten, weigeren), ik wees —, heb —gewezen: een geschenk, een aanbod —; —wijzig (weigering), v. —en.

Afwikkelen (handel. een zaak langzamerhand in orde brengen, doen afloopen), ik wikkelde —, heb —gewikkeld.

Afwimpelen (afgelasten, afzeggen door het uithangen van een wimpel uit den toren), men wimpelde —, heeft —gewimpeld: de inspectie der landweer is —gewimpeld.

Afwinden (draaiend afhalen), ik wond —, heb —gewonden: een kluwen —, een klos garen —, het vliegertouw —.

Afwinnen (door te winnen krijgen, iets van iem. winnen), ik won —, heb —gewonnen: den vijand een stad, een provincie, een veldslag —, d. i. door strijd van hem winnen; hij won hem al het geld —, d. i. al spelende van hem in bezit krijgen.

Afwisschen (wisschend wegnemen), ik heb —gewischt: een vlek, bloed, zweet —, met doek of hand vegende wegstrijken; tranen —; fig. iemands tranen —, hem troosten.

Afwisselen (op zijn beurt vervangen, telkens veranderen), ik ben en heb —gewisseld; —wisselend (veranderlijk), bn. en bw.: met —geluk; hij werd —bleek en rood; —wisseling (verscheidenheid), v. —en.

Afzagen (eentonig strijken of krassen op een viool), ik heb —gezaagd: een muziekstuk —, een walsje —; fig. tot vervelens toe behandelen of bespreken; zie **Afgesaagd**.

Afzakken (naar beneden zakken), ik ben en het is —gezakt: fig. een rivier —, afvaren; groote drommen krijgers kwamen uit het gebergte —; naar de vlakte —, afmarcheeren; het omveer zal wel —, afdrijven.

Afzakken (fig. heengaan, uit elkaar gaan, naar huis gaan), het volk zakte —, is —gezakt: langzaam zakte de nieuwsgierige me-

nigte —; hij is naar dit eenzaam dorpje —, er uit armoede gaan wonen.

Afzakkertje (glaasje brandewijn of likeur, om de gebruikte dranken of spijzen te doen zakken of verteren), o. —s.

Afzanden (het zand afgraven), ik heb —gezand: een heuvel —, een duin —, ze door afgraving verlagen; —zanderij (plek, waar zand af- of uitgegraven wordt), v. —en.

Afzeggen (met woorden te kennen geven, dat men iets herroept; meedeelen, dat men iem. niet kan ontvangen, of niet kan bezoeken), ik zeide —, heb —gezegd of —gezeid.

Afzenden (wegzenden), ik zond —, heb —gezonden: een jongen van den winkel —, verwijderen, doen gaan; een schip van de vloot —; een knecht, een bediende —, uitzenden; koopwaren —, aan een bepaald adres verzenden; een brief, een circulaire —, posten.

Afzender (de afzendende), m. —s: de —van koopwaren, verzender; de —van een brief moet dezen frankkeeren, verzender.

Afzending (het afzenden, ook, het afgezondene), v.: de —van goederen, de —van hulptroepen; de —is verloren geraakt.

Afzengen (afschroeiën), ik heb —gezengd: veeren van een gepluktten vogel —, een paard de manen —.

Afzet (verkoop van goederen), m. gmv.: de Russische wijn zal in het buitenland —vinden; —zetgebied (plaatsen of markten, waar koopwaren in groote hoeveelheden kunnen verkocht worden, débouché), o. —en.

Afzetten (afschieden, afnemen), ik heb —gezet: iemand een arm, een been —, zie **Amputeeren**; den hoed, de pet —, zijn bril —; —zetzel (loot, stek), o. —s.

Afzetten (bedriegen, overvragen), ik heb —gezet; —zetter (sluwe bedrieger), m. —s; —zetterij (grove overvraging, bedrog), v. —en.

Afzichteijk (zoo leelijk, dat men er den blik van afwendt), bn. en bw.: een —beeld van Boeddha, foeilleelijk; een —gedrocht, —ongedierte; die mode is —leelijk.

Afzien (ten einde of geheel bezien), ik zag —, heb —gezien: van iets of iemand —, ze laten varen; iemand doen —van een gezindheid, meening, enz., hem die laten opgeven, hem er van afbrengen; van een eisch, een afspraak —; den besten meesteren de kunst —, (Vondel), d. i. afspieden.

Afzigen (langzaam afzakken), ik zeeg —, heb en ben —gezezen: van een stoel, een bank —, omhoogzinken; de waterdeelen v. geronnen melk —, doen afvloeien of wegloopen.

Afzijn (afwezigheid), o. gmv.: na een —van acht dagen; zij zullen zich aan uw —gewennen; zie **Aanzijn**.

Afzonderen (afschieden, verwijderen), ik heb —gezonderd: zich —; —ing (afgescheidenheid, eenzaamheid), v. —en.

Afzondering (Prot. de catechisatie voor a.s. aannemelingen), v. —en.

Afzonderlijk (op zich zelf zijnde of staande, ieder voor zich), bn. en bw.: een —e slaapkamer, afgescheiden, vrij; de kinderen zaten —, d. i. niet bij de volwassenen.

Afzouten (fig. iem. afschepen), ik zoutte —, heb —gezouten; ook, iem. heenzen met een norsch bescheid.

Afzweren (plechtig, nl. onder eede verwerpen), men zwoer —, heeft —gezworen;

- zwering**, v. -en: de afzwering van Philips II van Spanje (1581).
- Afzweren** (door verzuivering afvallen), de pink zwoor -, is -gezworen: e. nagel kan -.
- Ag'a** (Turksch. heer, bevelhebber), m. -'s: de - van een legerkorps, de - der vroegere Janitsaren, hoofd of aanvoerder. (g = g).
- Ag'aat'** (half-doorschijnend edelgesteente met allerlei kleurschakeering en vlammen), m. agaten; als stofnaam o.: band -, brokken -, mos -, koraal-, regenboog -, enz.; de Oostersche - is blauw.
- Agalmatoliet'** (eig. beeldsteen: een zacht vettig gesteente, speksteen), o. gmv.: Chineesch -, beeldjes, pagoden van -, ook: Pa god i e t.
- Agama** (diktongige hagedis der keerkingslanden), m. agamen. (g = g).
- Agamem'non**, koning van Myce'ne, met Menela'us, zijn broeder, de aanvoerder van het Grieksche leger voor Troje, zie A t r i d e n.
- Agami** (trompetvogel, Zuidamerikaansche gans), m. -'s. (g = g).
- Agamie'** (de ongekruide staat), v.; zie: Bigamie, Monogamie, Polygamie. (g = g).
- Agapen** (gemeenschappelijke liefdematen onder de eerste Christenen), v. mv.; de - werden door het concilie van Carthago in 397 afgeschaff. (g = g).
- Agar-agar** (Mal. Ceilon-mos, eetbaar zeewier geleachtige, vierkante stangen uit Indisch zee gras verkregen), v. (g = g).
- Agaten** (van agaatsteen), bn.: een - armband, een - halssnoer. (g = g).
- Agatha** (meisjes-, vrouwennaam), v. -'s.
- Agave** (Amerikaansche pracht-aloë), v. -n: de - behoort tot de vetplanten, zij wordt in tobben aangekweekt. (g = g).
- age** (achtervoegsel van Franschen oorsprong), b.v. lekkage, v.; strijkage, v.; slijtage, v.; balotage, v.; badinage, v.: zellst. gedachte werkingen; pakkage, v.; plantage, v.; phimage, v.; tuigage, v.; bosschage, o.: verzameling; stellage (steigerwerk), v.: een voorwerp. (g = g).
- Ageeren** (handelend optreden, te werk gaan): tegen iemand -, in rechten tegen hem optreden. (g = g).
- Agenda** (aanteekeningboekje, dagboek; ook: lijst van werkzaamheden, van punten ter bespreking), v. -'s. (g = g).
- Ageus** (werkend beginsel, werkende kracht, werkende oorzaak of werkend middel), o. gmv.
- Agent'** (handelend persoon, die op last of in naam van een ander optreedt: zaakgelastigde, lasthebber, vertegenwoordiger in zaken van handel, nijverheid, bankwezen; lasthebber), m. -en; -es'se of -es', v. -tessen. (g = g).
- Agent'schap** (het kantoor van een agent), o. -schappen: hier ter stede is een - der Ned. Bank, ook een - der Geld. Krediet.
- Agentuur'** (het bedrijf, het kantoor van een agent, vertegenwoordiging van een handels-huis), v. -turen: hij leeft van een - in suiker, agentschap. (g = g).
- Agent van politie** (politieaan, diender), m. agenten van politie. (tie = sie).
- Ag'ger**, m. gmv.: de - komt op, plotselinge rijzing van het zeewater bij eb op de Zeeuw-sche kusten.
- Agglomeratie** (opeenhooping), v. -s, -tiën: een - van huisjes, (t = s), ook: Agglomeratie, o. -aten.
- Aggravatie** (verergering, verzwaring, b.v. van straf), v. gmv. (t = s).
- Aglo** (It. het percent, dat een betere geldspecie meer waard is dan een mindere), m. gmv.: de - van Nederlandsch geld bij omwisseling in Duitsch is $\pm 1,5\%$, opgeld, zie ald. (g = g).
- Aglor'no** (It. als op klaarlichten dag), bw.: illuminatie -, de rivier was - verticht.
- Aglotage** (actienhandel, windhandel, beurs-spel), v. gmv.; ook: kunstgrepen, om den koers van een of ander effect te doen rijzen of dalen.
- Agoteur'** (beursspeculant), m. -s. (g = g).
- Agitatie** (gisting, woeling, onrust, opwinding, ontsteltens, spanning), v. -s, -tiën. (g = zj).
- Agitato** (It. muz. opgewekt, onrustig, snel), bw.: lees: adzjita'to.
- Agitator** (volksmenner, woelgeest), m. -s.
- Agiteeren** (opruien, verontrusten, in spanning brengen). (g = zj).
- Agla'ia**, myth. naam van de jongste der drie Gratiën; eig. de Schitterende. (g = g).
- Agna'ten** (naaste bloedverwanten van vaders-zijde, zwaarmagen), m. mv., (g = g), zie Cognaten.
- Agnoceeren** (als echt erkennen, voor gel-dig verklaren): een handteekening -. (g = g).
- Agnosie'** (onkunde, onwetendheid), v. gmv.
- Agnostici** (eig. niet-weters, nl. zij, die be-weren, dat het bestaan van God niet gewe-ten kan worden), m. mv. (g = g).
- Agnosticisme** (leer der noodzakelijke on-wetendheid), o. gmv.
- Agnus Dei** (Lam Gods, d. i. Jezus als zoen-offer), o. gmv. (g = g).
- Agnus Dei** (R.-K. medaillon van was, door den paus gewijd, waarop een Lam met kruis-vaan is afgebeeld), o. -'s; lees: dee'ie.
- Agonie'** (Fr. doodstrijd, het zieletoeg), v. gmv.
- Agora** (marktplein in oud-Griekenland), v.
- Agoraphobie'** (ruimtevees, pleinvees), v.
- Agraaf'** (haak, kram, gespook), v. agrafen.
- Agrammatis'me** (spraakstoornis), o.; zie: Aphasie en Agraphie.
- Agraphie'** (verlies van het vermogen, om woorden te schrijven), v. gmv. (ph = f).
- Agrariërs** (staatkundige partij in Duitsch-land), m. mv.: de - vormen de landjonkers-partij, zij komen op voor de belangen der grondbezitters en landbouwers en vragen bescherming van de producten, door b.v. hooge invoerrechten.
- Agrarisch** (den akkerbouw of het landbezit betreffende), bn.: de - e wetten der Romeinen, vooral die van C. Licinius Stolo (376 v. C.), inhoudende, dat geen Romein meer dan 126 H.A. land van 't staatsdomein bezitten mocht; een - weekblad, de - partij in Duitschland.
- Agrarische bank**, v. -banken; zie Land-bouwbank.
- Agrarisch-socialisme**, o.; zie Akker-socialisme.
- Agroëeren** (goedkeuren, iem. aan- of opne-men); zie Geagreëerd.
- Agregaat'** (vereeniging tot één geheel; klomp bestaande uit gelijksoortige of ongelijksoortige stoffen), o. -aten. (g = g).
- Agregatie** (aanneming, toelating), v. gmv.
- Agregatie-toestanden** (de toestanden waarin een lichaam kan verkeeren), m. mv.; water kennen we in drie -toestanden: vast; (ijs), vloeibaar, dampvormig; zwavel evenzoo; ook, kwikzilver.
- Agreement'** (borduursel, garneersel), o. -en.
- Agres'sie** (aanranding, aanval), v. -s,

- Aggressief** (aanvallend), bn. en bw.: een -ieve politiek; Griekenland ging - optreden.
- Agriculatuur** (land-, akkerbouw), v. gmv.
- Agri'monia** (plantk. roosbloemige plant; leverkruid, boelkenskruid), v. gmv.
- Agrippijn'sch**: de -e zwaan, epitheton van Vondel; zie: Keulen en Zwaan.
- Agrippi'na**, gesch. dochter van Germanicus, kleindochter van Tiberius: is een der verfoeilijkste vrouwen in de gesch., 15-59 n. C.; haar geboorteplaats was de stad der Ubiërs, later, 50 n. C. naar haar Colonia Agrippina (Keulen, zie ald.) genoemd.
- Agronomie** (landbouwkunde), v. gmv.
- Agronoom**, **agronomist** (landbouwkundige, wetenschappelijk gevormd landbouwer), m. -nomen, -nomisten. (g = g).
- Agurk** (soort van kleine komkommer), v. -en; ook, Augurk'.
- Ah**, tw.: uitroep van droefheid, van toorn, van walging, enz.
- Aha** (eig. ah + ha), tw.: uiting van aangename verrassing, blijde voldoening, van goed-aardige scherts, van terechtwijzing, enz.: *Aha, u is bang voor koud water?!*
- Ahasve'rus**, naam van den wandelenden Jood, gewaand inwoner v. h. oude Jeruzalem.
- Ahorn** (eschdoorn), m. -en: in ons land vindt men den gemeenen -, (Schotsche lindeboom), en den kleinen -, (Spaansche aak of eik).
- Ahornen** (ahornenhout), bn.: een - tafelblad, een - hamersteel, een - boog, een - rekstok.
- Ai**, tw.: uiting van smart of verdriet, inzonderheid v. pijn: -, *wat stoot ik mijn knie daar!*
- Ai, aai** (landeloos zoogdier in Brazilië en op Ceilon, aldus geheeten naar het geluid, dat het voortbrengt), m. -s; zie: Luiaard, Traaglooper.
- Aigret'te** (zilverreiger), v. -n; ook, een kuif van een vogel, pluim of bosje reigerveeren; ook, rechtstandige pluim op dameshoeden. (ai = è).
- Air** (schijn, uiterlijk, voorkomen), o. -s: zich een - geven, zich voornaam aanstellen, zich een voorkomen van deftigheid geven. (ai = è).
- air** (bastaarduitgang), als in: *familiair*, *cellulair*, *consulair*, *ordinair*, *heriditair*, bn., die een eigenschap beteekenen in verband met de bet. van het grondwoord. (ai = è).
- Ajak'kes**, zie Ajas'ses.
- Ajas'ses, ajas'zes**, tw.: het woord is een uitroep van tegenzin, afkeer, walging (gewone volkstaal), b.v.: -, *wat vuile handen!* bastaardvloek, uit: ah Jezus!
- A'jax**, myth. naam van twee Grieksche helden voor Troje: de -en; fig. een onstuimig, opbruisend krijgsman; lees: a'-jaks.
- A'jer blanda** (O.-I. mineraalwater), o. gmv.
- A'jer-ij's** (O.-I. ijswater), o. gmv.
- A'jour** (Fr. eig. het licht doorlatend, met kleine openingen, opengewerkt), bw.: diamanten, -gezet; ook, van borduurwerk. (j = z).
- Ajourneeren** (verdagen, tot een volgende dag uitstellen); ook, Adjourneeren.
- Ajuin** (een ui of siepel), m. -en: de - bloeit in de maanden Juni of Juli; als stofnaam, v.
- A'kal** (O.-I. list, kunstgreep, foefje), v. -s.
- Akant'** (doornachtige plant uit Z.-Europa, met fraai omkrullende, geribde bladeren; ook, berenklaauw), m. -en.
- Akant'** (bladvormig loofwerk ter versiering v. Corinthische zuilen), m. -en; z. Acanthus.
- Akefiet'je** (van ake en fl, twee tw. die walging uitdrukken), o. -s: een leelijk -, een mooi, een lekker, een plezierig -, ir. een naar, vuil, ook lastig werk of geval, een onaangename boodschap, die men met weerzin doet.
- Akelel'** (ranonkelachtige plant), v. -en; ook, klokbloem; zie Akolei.
- A'kelig** (naar, treurig), bn. en bw.: een - gezicht zetten; het - gehuil van wolven, het - kerkerhol; het brandgeklep galmt - over het stadje, het ziet er daar - uit.
- A'ken** (aandr. zeer oude Duitsche stad: door de Romeinen gegrondvest), o.; zie: Keulen en Rome; -sch: het -e woud.
- A'ker** (vrucht v. d. eik), m. -s, w.g.; fig. voorwerpen in den vorm v. e. aker of eikel: zilve-ren pijpedoppen in palmhouten -tjes, (C.O.)
- A'ker** (koperen of ijzeren emmertje, put-emmertje), m. -s: een - bij een regenbak.
- A'kerboom** (eikeboom), m. -en. vero.
- Akeviet'je, akkofiet'je**, o. -s; zie de eigenl. spelling: Akefietje.
- Ak'ker** (stuk bouwland), m. -s: een - ontginnen, voorbereiden, ploegen, bebouwen, zui-veren, enz.; fig. de - der poëzie, de dicht-kunde; de - der dooden, Gods-, de - des Heeren, het kerkhof; zegsw. Gods water over Gods - laten loopen, zie Water.
- Ak'kerkamille** (zeker onkruid), v. gmv.; -klis (vruchtje van het doorntaad), v. -sen; -kool (hazelatuuw), v. gmv.
- Ak'kerleuwerik** (veldleeuwerik), m. -en.
- Ak'kermaal** (grensteeken des akkers), o. gmv.
- Ak'kermaalsbosch** (bosch v. jong eiken-hakhout als boord om akkers), o. -bosschen; -hout (eiken opslag of hakhout als zoom om akkers), o.: het - hout wordt om de zeven jaar gekapt en geschild; zie Elkschillen.
- Ak'kerman** (landman, boer), m. -lui. vero.
- Ak'kermannetje** (witte kwikstaart), o. -s; zie: Bouwmeestertje, Boomkwikstaart.
- Ak'kerpaardestaart** (plantk. schadelijk onkruid op bouwlanden), m. -staarten.
- Ak'ker-socialisme** (economisch stelsel, dat vooral streeft naar collectivisme van grond-bezit en volgens hetwelk alle privaat-grond-bezit wordt opgeheven), o. gmv.
- Ak'kertuig** (landbouwwerktuigen), o. gmv.: het -, geen twintig daalders waard, (Staring).
- Ak'kerweitten**, v. mv., zie Agrarisch.
- Ak'kerwinde** (slingerplant, onkruid), v. -n: de - heeft roode of paarse bloemen.
- Akkefiet'je**, o. -s; zie: Akefietje, -vietje.
- Akkoord** (overeenkomst, vergelijk), o. -en: tot - komen, geraken; het op een -je gooien, schikking; tot - brengen; een - maken, sluiten, treffen, aangaan.
- Akkoord** (muz. samenklank van drie of meer overeenstemmende tonen), o. -en.
- Akkoord** (naar behooren, juist in orde), bn.: die rekening is -, alles is - bevonden.
- Akolel'** (klokbloem), v. -en; zie Akolei.
- Akolel'**, v.: fig. de benaming van verschil-lende rederijderskamers: De Witte Akoletjen te Leiden, (zinnebeeld van ootmoed en liefde).
- Akontet'** (plantk. ranonkelachtige giftplant), v. -en: tot de -en behooren de monnikskap (met blauwe) en de wolfswortel (met gele bloemen); ook, **Aconiet'**: (als vergif), o. gmv.
- Aks** (bijl met langen steel en twee sneden), v. -en; in gebruik bij houthakkers; voor-malig strijdwapen; zie: Aaks, Akst.
- Akst** (grootte en zware strijdbijl der middel-eeuwen), v. -en; zie Aks.
- Ak'te** (handeling of daad: hoofddeel van een

- tooneelstuk of -spel; bedrijf), v. -n, soms ook -s: een treurspel in vijf -n of -s.
- Akte** (wettig bewijsschrift, document), v. -n: een authentieke -, akte, in wettelijken vorm verleden; een onderhandsche -, z. ald.; een notarieele -, z. ald.; een - van den burgerlijken stand, d. i. betreffende geboorte (geboorteakte), overlijden, huwelijk (huwelijksakte); een - voor de jacht of jachtakte, te koop bij den ontvanger der registratie; de - van Navigatie, vad. gesch., in 1651 door Cromwell uitgevaardigd.
- Akte** (diploma, bewijs van bevoegdheid), v. -n, ook -s: - van bekwaamheid als onderwijzer; de - van hoofdonderwijzer; een - voor het Fransch, de wiskunde, enz., een - voor het M. O.; een -examen, zie ald.
- Akte** (rechtst. aanteekening, noteering), v. gmv.: - vragen, d. i. opteekening van een getuigenis of een feit, tijdens de terechtzitting; - verleen, d. i. de inwilliging er van.
- Akte** (R.-K. in vasten vorm opgestelde en als gebed uitgesproken deugdbetrachting), v. -s of -n: een - van geloof, een - van hoop, van liefde, van berouw.
- Akte-examen** (onderwijzers-examen), o. -s.
- Al**, telw. en bn.: met - zijn macht, geheel; - het volk, - zijn best; -le man, d. i. elke; in -le geval, in -len opzichte, -le gedierte.
- Al**, zn. en telw.: het -, heelal, alles; God schiep het -; -ler oogen wachten op U; tot -ler verbazing, wij gaven -len hun loon.
- Al**, bw.: - te goed (bw. van graad); hij was er -, reeds; zeg het - of niet, wel; gij kunt - of niet gaan; hij praat - maar door, gedurig; zegsw. - doende leert men, steeds.
- Al**, bw. van versterking in samenstellingen: -wijs, -goed, -reeds, -hoewel, -door, -dus, -zoo, enz.
- Al**, Arab. lidwoord, in samenst. als: Alcazar, -cohol, -chimie, -hambra, -koran, -koof; zie ald.
- A la**, op de wijze van, op zijn; - française, op zijn Fransch; zie: A l'anglaise.
- A laan** (voortdurend, steeds weer), bw.
- A la baisse** speculeeren: Fr. op daling der koersen rekenen en daarop speculaties gronden, (ai = è); zie A la hausse.
- A la bonne heu're** (Fr. zoo mag ik het! heel goed, ga uw gang!), bw. (heure = eure).
- Aladin** (bezitter van een tooverlamp), m.; in een der vertellingen van de 1001-nacht bezit - door die lamp macht over de geesten, om tot rijkdom en aanzien te komen.
- A la hausse** speculeeren: Fr. op rijzing der koersen speculatiën gronden. (au = oo).
- A la minu'te** (Fr. binnen een minuut, op staanden voet), bw.
- Allang'allang** (O.-I. reuzengras of rietgras ter manshoogte), v. gmv.: de - velden bestaan uit een eentonige, zilverwitte graszee; de -steppen of wildernissen; ook: Allang-allang.
- A l'anglaise** (Fr. op zijn Engelsch), bw.
- Alant** (samengesteldbloemige plant, wier wortel als geneesmiddel gebruikt wordt tegen maagkwalen), m. gmv.; -swijn (wijn, op alantswortel getrokken), m. gmv.
- Alarm'** (wapenroep, noodgeschreeuw, naar de wapens, te wapen!), o. gmv.; -roepen, -staan, nl. op de trom; -blazen, nl. op de trompet; -huiden, nl. met de torenklok; een loos -, d. i. ijdele, onnoodige oproep te wapen; een valsch -, verkeerd, misleidend; op het eerste -, fig. rumoer, dreigend gevaar.
- Alarmeeren** (alarm maken, den wapenkreet laten klinken, de bezetting onder de wapens doen snellen); fig. doen ontstellen, schrik aanjagen, in opschudding brengen; ook, oproepen door alarm: de brandweer -.
- Alarm'fluit** (stoomfluit, die gevaar te kennen geeft), v. -fluiten: de - klinkt, als de machinist van den trein gevaar ziet; de - laat zich hooren, als het water in den ketel te laag staat; zie Alarmvlotter.
- Alarm'geklep** (het voortdurend kleppen met de alarmklok), o. gmv.
- Alarmist'** (iemand, die alarm maakt, fig. ontsteltenis wekt: onrustschreeuwer), m. -en; een van De Gen. gedichten heet: -en (1848); een - is iem., die overal gevaar ziet dreigen.
- Alarm'klok** (klok in den toren, die alleen bij brand of gevaar wordt geluid, om de brandweer of de soldaten op te roepen), v. -klokken; -kreet, m. -kreten.
- Alarm'peil** (noodpeil, hooge en gevaarlijke waterstand van een hoofdrivier), o. gmv.
- Alarm'vlotter** (stoomwezen. toestel, drijvende in den ketel, dat de stoomfluit afsluit), m. -s; ook: laagwaterverklikker.
- Alas'tor**, plaaggeest, kwelduivel eener familie.
- A la sul'te**, Fr. van officieren: niet in werkelijken mil. dienst; lees: su-i'ete.
- Alba lon'ga**, de aloude hoofdstad v. Latium, door Ascanius gesticht, moederstad v. Rome.
- Albanees'** (bewoner v. Albanië, i. d. Balkan), m.; -eezen; -banaesch' of -ba'nisch. bn.
- Albast'** (blanke doorschijnende steensoort, half doorschijnend helderwit marmer), o. gmv., wordt gebruikt voor beeldwerk, voor schoorsteenmantels, enz.; zie Carrarisch.
- Albast'en** (van albast), bn.: een - vaas, ook, albaster: een - knikker, (C.O.)
- Al'batros** (stormvogel der Kaapsche zeeën), m. -sen: de - heeft wieken van 3 M. vlucht.
- Al'be** (R.-K. wittinnen, ten voeten afhankelijk kleed van den dienstdoenden priester), v. -n.
- Al'bedil** (albeschik), m. en v. -len, gmv.; zie Bedilal.
- Al'bedril** (persoon), m. en v. -len, gmv.; zie Bedrilal.
- Al'behoeder** (dicht, de Godheid), m. gmv.
- Albertijn'** (gouden muntje, ± f 2.50 a f 3.00, uit de dagen van Albertus in de Z.-Nederlanden, 1598-1611), m. -en.
- Al'beschik** (bedilal, moeial), m. en v. -ken.
- Al'bestuur** (het opperbestuur Gods), o. gmv.; ook: -bestier, bij uitbr. de Godheid: Welaan, dus wil 't het Albestuur, (Bild.)
- Albigen'zen** (christelijke secte der 12e eeuw in Midden-Frankrijk), m. mv.
- Albikoor'** (zeemakreel), m. -koren; z. Boniet.
- Albinis'me** (kleurloosheid bij menschen en dieren), o.; zie Albino.
- Alb'no** (Sp. eig. witteling: wezen met wit haar en bloedroode oogen), m. en v. -'s: onder de negers vooral vindt men -'s; ook onder de dieren: spierwitte muizen, konijnen, raven, olifanten, paarden, nandoes, enz.
- Al'blon** (aardr. eig. bergland), o.; - is de oudste naam van Schotland; nu is het de naam van Engeland.
- Alblasserwaard'** (aardr. streek in Z.-H., gelegen tusschen Lek en Merwede), v.
- Albo'che** (scheldwoord voor Duitscher in den mond der Franschen), m. -s; het eerste lid al

van *allemand* is vastgesmeed aan *boche* (in 't Parijsch argot = stomkop).

Albu'ca (plantk. familie der *leliën*), v. -'s; de -'s groeien in Z.-Afrika. (c = k).

Al'bum (eig. het witte boek; boek, bundel of koker witte bladen, waarop men vrienden iets kan laten schrijven of teekenen, vriendenrol), o. -s; -**blad** (blad in een album), o. -en.

Albumi'ne (eiwitstof), v. gmv.

Alcal'de (Sp. dorpschout of vrederechter in Spanje), m. -s.

Alca'li (loogzout), v. -liën; potasch en keukenzout zijn *alcaliën*; -**sch** (loogzouthoudend), bn.

Alca'zar (Arab. het kasteel: paleis der Moorsche koningen in Spanje, b.v. te Cordova, Sevilla, Segovia), m. -s; ook, dans- of speelhuus, café-chantant in Moorschen stijl.

Alchimie, alchemie' (Arab. goudmakerij, het zoeken naar den steen der wijzen, zie ald., of naar het elixir des levens, dat onsterfelijk maakt), v. gmv.; het woord - bet. oorspr. de kunst, om sappen uit planten te trekken.

Alchimist' (middeleeuwsche goudmaker of zoeker naar den steen der wijzen), m. -en.

Alcibi'ades, gesch. bekend Atheensch veldheer en staatsman, 450-404 v. C. (i = 'e).

Alc'ides, andere naam van *Hercules*.

Al'cohol (Arab. gezuiverde vluchtige wijngeest, door gisting ontstane kleurlooze, prikkelende vloeistof, spiritus), m. gmv.; -**coholisch** (alcohol bevattend), bn.: -e dranken. (c = k).

Alcoholisa'tie, -isee'ring (het onderhevig zijn of maken van een ras aan het alcohol-misbruik), v.: de - van de Negers.

Alcoholis'me (leer van de waarde of onwaarde van den alcohol; verlaafdheid aan alcohol; vergiftiging door alcohol), o.: wet tot bestrijding van het - zie Drankbestrijding.

Alcoholist' (iem., die grof misbruik van alcohol maakt), m. -en. (c = k).

Al'coholvrij (zonder alcohol), bn.: -e dranken; -e wijnen.

Al cor'so (handel. tot den koers van den dag), bw.; lees: kor'-zoo.

Al'cyon (fab. vogel, die zijn nest maakt op de golven der zee; ijsvogel, zeezuwaluw), v. -s; ook: Hal'cyon; lees: al'-sie-on.

Alderman (Eng. lid van den gemeenteraad en zooveel als wethouder, in Engeland), m.; in Gron. *Olderman*.

Al'door (steeds door, voortdurend), bw.

Aldi'nen (Venetiaansche uitgaven der Grieksche en Lat. klassieken: uit de 16e eeuw), v. mv.: de - heeten naar den drukker Aldo.

Aldra' (zeer spoedig), bw.

Aldus' (alzo, op die manier), bw.

Ale (Engelsch bier uit tarwemout, met weinig hop), o.; zie Aal (bier).

Aléatoire' (Fr. wisselvallig, onzeker), bn.

Alecto, myth., zie Eumeniden.

Aleer' vgw.: - ik dat stuk teekenen, vraag ik eenig beraad, alvorens.

Ale'vel d. i. (al)evenwel, bw.: toen hij - opsprong, (Potg.), niettemin, echter, toch.

Alexan'der, bijgenaamd de Grote, wereldveroveraar, 356-323 v. C. (x = ks).

Alexandrijn' (versregel, bestaande uit 6 jambische voeten, met een caesuur of rust na den derden voet), m. -en; zie *Bilderdijs* Ondergang der eerste Wereld, *Vondels* Treurspelen, enz.; de - is genoemd naar den Franschen dichter Alexander van Parijs, die in de 12e eeuw deze statige versmaat in een

dichtstuk over Alexander den Grooten gebruikte: -**sch**, bn.: de -e voetmaat.

Alexandrijn'sche bibliotheek (d. grootste boekerij der oudheid, door Ptolemaeus II in Alexandrië gesticht), v. gmv.: de - telde 700 duizend boekwerken; later vernield door Romeinen, Osmanen en Christenen.

Alf, m. alven: licht -, goede geest; donker -, booze geest; later opgenomen in den zin van zot, gek, dwaas; ook: **Elf**.

Al'fadur, Germ. myth. *Atwader*, d. i. vader van alles, nl. *Odin, Wodan*.

Alf'heim (Germ. myth. het glansrijk verblijf der lichtelfen), o; zie: *Oberon, Titania, Alf of Elf*.

Alfoeren (oorspronkelijke, heidensche bevolking van Celebes, de Molukken, enz.), m. mv. -**foersch**, bn.: -e krijgers.

Al'frank (plantk. *elfrank, slingerplant*), v. -en.

Al fres'co (It. muurschildering met lijnwerk, op versche pleisterkalk), als zn. o.

Aift (zekere karperachtige visch, ook nesteling geheeten), m. -en.

Algebra (Arab. stelkunst, letterrekening), v. gmv. (g = g).

Algebra'isch (stelkunstig, tot de algebra behoorende), bn.: een -e vorm, een -e formule, een -e oplossing; zegsw. dat is - voor mij, ik versta er niets van. (g = g).

Al'geheel (totaal, ten volle), bn. en bw.

Algemeen' (het geheel, de gansche omvang), o. gmv.: de maatschappij tot nut van 't -, d. i. van iedereen; in 't - of over 't -, in 't geheel genomen; wat heeft het - er mede te maken! (C. O.), d. i. het publiek.

Algemeen' (eig. aan allen of de meesten gemeen, ieder betreffend), bn. en bw.: de -e geschiedenis, d. i. van alle volken der aarde; het -e stemrecht, nl. voor alle burgers; de -e dienstplicht, voor alle jongelieden van 19 jaar; een -e opstand, d. i. der gansche bevolking; een -e vergiffenis of amnestie, voor iederen delinquent zonder uitzondering; zij is - bemind, hij is - bekend, bij iedereen; dat wordt - geloofd, door ieder; -er, -st.

Algemeene Staten (gesch. vergadering van gevolmachtigde afgevaardigden, vertegenwoordigende het geheele volk), m. mv.

Algemeen wel'zijn (het welzijn van de gezamenlijke menschen), o. gmv.

Al'gen (wiersoort: zoet- of zoutwaterplanten, drijvend, of aan den bodem gehecht), v. mv.; er zijn ongeveer 2 duizend soorten van -.

Algertijn' (bewoner van Algiers), m. -en; -**gerijsch**, bn.: -e zeeroovers; -**glers** (staat en stad op de N.-kust van Afrika), o.

Algoe'de (God: de Goedheid, die nl. boven allen en alles goed is), m. gmv.: de - moge u geleiden! ook: *Algoedheid* (God, de Algoede), v. gmv.: Zoo hoore de -heid, wat een vader smeekt, (Staring).

Alguazil' (Sp. politiemann, gerechtsdienaar), m. -s. (zil = ziel).

Alham'bra (Arab. eig. het roode huis, voormalige residentie en burcht der Kaliefen van het Westersch kalifaat, z. ald., bij Granada in Spanje), o. en v.; aan het - werd gewerkt van 1213-1338.

Alhier' (op deze plaats, hier ter plaats), bw.

Alhoewel' (ofschoon, hoewel), vgw.

Alias (anders, anders gezegd), bw.: *Kamacho met zijn muts of - zijn helm*, (Langendijk).

Al'ias (eig. aliasnaam; schertsende toenaam,

spotnaam), m. -sen: *zijn - zal voortaan Mietje wezen*; spreekt.: *grappige knaap*, *guit*.
Alibi (het aanwezig-zijn elders), o. -'s: *zijn - bewijzen*, in rechten aantoonen, dat men elders vertoefde op 't oogenblik van zeker misdrijf: lees: *aa'liebie*.

Aliënatie (vervreemding, verkoop, verpanding; afstand van rechten), v. -s. (t = s).

Alignement (Fr. richtingslijn), o. -en: *dit huis staat uit het -*, de rooilijn. (ign = ienj).

Alikas (wit-marmeren knikker), m. -sen.

Alilkrak (kleine eetbare zeeslak, op de kusten van N.-W.-Europa, wonend in een schelpje, waar zij na koking in zout water met een speld wordt uitgehaald), v. -en.

Alimenta'tie (levensonderhoud, voeding), v.

Al'nea (van de linie af: nieuwe regel; lid van een wetsartikel), v. -'s.

A l'instar' (Fr. op de wijze van), bw.

Alizar'ne (klaproot, roode kleurstof uit den wortel der meekrap, thans vooral uit koolteerolie), v. gmv.; -**inkt** (donker-blauwachtige inktsoort), m. -en.

Alk (dierk. zwem- en duikvogel), v. -en: de - komt zelden binnen onze zeegaten, zij is bewoner van het hooge noorden, tot op 82° N.B. (Franz Jozefsland) is zij broedend aangekomen.

Alka'li, v. -liën; zie Alcali.

Alkaloi'den (met alkaliën overeenkomende, scheikundig afgezonderde stoffen, meestal plantaardige vergiften), v. mv.; zie: Kinine, Morphine, Nicotine, Strychnine.

Alkan'na (bruinroode kleurstof, uit een plant van dien naam), v. gmv.; -**rood**, o.

Al'kohol, m.; zie Alcohol.

Alkoof (afgescheiden slaapvertrekkje in een kamer), v. -koven: het woord - bet. de koepel, het gewelf, en komt uit het Arabisch.

Alkor'an (Arab. eig. de Koran, d. i. het gelezene; wet- en geloofsboek van den Islam), m.

Al'lah, Arab. de Allerhoogste naam van God in den Koran; - *oe akbar*, God is groot! - *is groot*, - *heeft hem tot zich genomen*, (Mult.)

Al'leide, -**bel** (alle twee), telw.

Alledaagsch (gewoon), bn.: de - *e tinkleurige haringen in het aquarium van Artis*, (v. Deysse); *een - mensch, dichter, kunstenaar*, die niet uitmunt; de - *e koofts*, die elken dag weerkomt; -**heid** (het gewone of ordinare onbelangrijke), v. -heden.

Allee' (wandellaan), v. -ën; - *tje*, o. -s.

Alleen' (niet vergezeld, buiten ander gezelschap), bn.: *ik wil - zijn*, een ongeluk komt zelden -, *hij was - met zijn vader*; *iem. - spreken*, zien, ontmoeten.

Alleen' (slechts, enkel, blootelijk), bw.: *ik wil u - waarschuwen*; *op die wijze -*; *het was maar - om eens te kunnen lachen*; *wij wandelen - des Zondags*.

Alleen'handel (recht tot verkoop van een artikel met uitsluiting van mededingers), m. gmv.; zie Monopolie.

Alleen'heerschappij (onbepaalde oppermacht), v. gmv., zie Autocratie.

Alleen'heerscher (onbepaald heerscher), m. -s, zie: Autocraat, Despoot, Tyran.

Alleen'ig (buiten gezelschap, zonder getuigen), bn. en bw.: *zij waren - in de kamer*; *zij leefden - voor elkander*, slechts. gmv.

Alleen'lijk (slechts, enkel), bw.: *ik heb - gevraagd naar bewijzen*.

Alleen'spraak (toon, toespraak, die de acteur

tot zich zelf richt), v. gmv.; ook Monoloog.
Alleen'staand (op zich zelf staand, d. i. los of verwijderd van andere gelijksoortige dingen), bn.: *een - huis*, *een - e boom*; fig. *een - ijveraar*, *een - feit*, *een - geval*.

Alleen'verkoop (monopolie, d. i. uitsluitend recht tot het verkoopen van eenig artikel), m., gmv.: *den - v. eenig artikel hebben*.

Al'lebaar (allegader, ategader), bw. gmv.

Allebaar'tje (mengelmoes), o. -s: *het was er een echt -*, zeer gemengd gezelschap.

Allegeeren (aanhalen van schriftuurplaatzen, enz.: *ze ten bewijze aanvoeren*). (g = g).

Allegorie' (eig. beeldspraak), v. -ën: *een - is een zinnebeeldige voorstelling*, ook in de beeldende kunsten; in de dichtk. is de - een gedicht, dat een beeldende voorstelling geeft van een of ander feit, van een reeks van handelingen of van eenige abstractie; lees: Huygens' *Scheepspraak*; *De beste Vriend van De Gén*; zie ook: *Zinnespel*. (g = g).

Allego'risch (zinnebeeldig, verbeeld), bn. en bw.: *een - e optocht*; *iets - voorstellen*.

Allegret'to (It. muz. een weinig levendig, vroolijk te spelen), bw. (g = g).

Allegro (It. muz. vroolijk, levendig, snel), bw.

Alle'luja (*prijst God! een vreugderoep*), o. -'s, ook: **Allelu'ja**; zie Halleluja.

Al'lemaal (al-te-maal, al te zamen), telw.: *meheer weet wel, dat we daar - arm zijn*, (C.O.); - *gekheid*, *zei de heer Kegge*, (C.O.)

Al'leman (iedereen), vnv.: *hij is de vriend van Jan en -*, de heele wereld; -**sgading**,

v.: voor ieders smaak of gebruik iets; -**sgek**, (risee'van iedereen), m. -gekken; -**svriend**, m. -vrienden: *die hond is een -*.

Alleng's, ook, Alleng'skens (langzamerhand, gaandeweg, hoe langer hoe meer), bw.: *de toren verduwen - uit het oog*, v. lieverlede.

Al'lenthalve (eig. van alle kanten: in elk opzicht, geheel en al), bw.: *zoo iets zou - van nut zijn*; verg. *Mijnenthalve*.

Al'lerbest (in de hoogste mate goed), bn.: - *e vader*, *broeder*, *vriend*; *het - e werk*; bw.: *hij heeft - geantwoord*; *op zijn -*, zoo goed mogelijk genomen; *al'lerbest!* uitdrukking van instemming.

Al'lerchristel'lijkst (oude titel der Fransche koningen), bn.: *Zijne - e Majesteit*.

Al'lercerst (aan al het andere voorafgaande), bn.: *mijn - e zorg was een hotel te zoeken*.

Al'lergetrouwst (in de hoogste mate getrouw), bn.: *de koning v. Portugal heette Zijne - e Majesteit*.

Al'lerhande (van alle soort), soortgetal en bn.: - *koek*, *op - wijze*, spreekt. *alderhande*; *van al'lerhande soort* is een tautologie, men zegge: *van al'lerhanden aard*.

Al'lerhande (kleingoed, koekjes), o. gmv.

Al'lerhel'ligen (R.-K. een der vier hooge feestdagen), m. mv.; -**dag** (1 November), m.; -**feest** (feest ter gedachtenis van alle Heiligen, feestdag in de R.-K. kerk), o.

Al'lerhel'ligst (in de hoogste mate heilig), bn.: *de - e Drieuldigheid of Drieëenheid*.

Al'lerhel'ligste, o.; z. Heiliged. Heiligen.

Al'lerhel'ligste (R.-K. het H. Sacrament), o.: *den zegen geven met het -*.

Al'lerhoogst, bn.: *het - e geluk*.

Al'lerhoog'ste, m., nl. God.

Al'lerinne'mendst (hoogst vriendelijk), bn.: (de mond van Barend had) *eene - plooi aangenomen*, (C.O.)

Allerjongst' (laatste), bn.: de -e snik dicht.
Allerkinderendag (R.-K. nl. 28 Dec.), m.; zie Onnoozele-kinderen.

Allerlaatst, bn.: de -e stonde; zn. o.: iets voor het -e bewaren.

Allerlei (van alle soort), soortgetal en bn.: - speelgoed, - menschen, - gevaren; spreekt. *al' derlei*.

Allerlei' (al'lerlei dingen), o. gmv.: de krant heeft vandaag een mooi -; z. Allerhande.

Allerliefst (in de hoogste mate lief), bn.: mijn -e zusje; Koojsje was -, (C.O.)

Allermeest, bn. en bw.: op zijn -, zoo hoog mogelijk genomen: dat kost - f 50.

Allerminst, bn. en bw.: de -e bediende; op zijn -; er waren op zijn - vijftig leerlingen; als zn. o.: het -e b.v. als ik het -e nog van je hoor, ga je mijn deur uit.

Allernaast (het naast wonend), bn.: -e buren; het -e dorp, dichtstbij gelegen.

Allerluster (het hoogst in zijn soort), bn.: „Varen?" vroeg Pieter op den toon der -e verbazing, (C.O.)

Allerwegen (overal), bw.: - was vreugde.

Allerzielen of -dag (2 Nov.), m.; -feest (gedachtenis van alle overledenen, in de R.-K. kerk), o. gmv.

Allerzijds, bw.: 'tvolk groette haar -, van alle kanten; - komt men aanloopen.

Alles (alle dingen, de gezamenlijke hoeveelheid, alles samen), zelfst. onbep. voornw.: ik zal - betalen; ik vergeef u -; schrijf mij -; bij uitbreiding, de geheele natuur: - juicht, - was in tentedos! ook verzamelaam: er ontbreekt van -, hij kreeg -.

Allesbehalve (op verre na niet), bw.: ik ben - tevreden over u.

Allezins (in elk opzicht, op elke manier of wijze), bw.: - tevreden zijn; zie Zin.

Alliage (Fr. onedel metaal, waarmee edel metaal vermengd is, legering, koper bij gouden en zilveren werken), v. -s. (g = z).

Allian'ce (Fr. bond, bondgenootschap), v.: - française, genootschap ter verspreiding en bevordering der Fransche taal en letterkunde, buiten Frankrijk.

Alliantie (verbond, verbintenis, bondgenootschap), v. -tiën en -s, (t = s); zie Triple.

Allicht' (gemakkelijk, lichtelijk), bw.

Allig'atie (menging, legering), v. -siën: - rekening, (t = s); zie Alliage.

Alliga'tor (Sp. Zuid-Amerikaansche, 2,5 M. lange krokodil, kaaiman), m. -s. (g = g).

Alliteratie (letter- of stafrijm, eigen aan de oud-Germaansche poëzie), v. -s, -tiën: de - bestaat in gelijkheid van begin-medeklinkers der betoonde lettergrepen, b.v. *Leonor, mijn lieve licht!* (Hooft); *het graan, rijzende en ruischende in den vloed van* (zonne)-stralen, (Potg.); *dat kind zal onze staf en onze steun wezen*, (Potg.); *waakzaam, werkzaam wachten wij*, (De Gén.); *een schelle schicht schoot schichtig uit den hoogen*, (Jacq. Perk). Verder, uitdrukkingen als: *hof en have, kind noch kraai, geld of goed, in rep en roer, met man en muis*, enz. (tie = sie).

Allitereeren (een alliteratie vormen): er zijn nog vele -de uitdrukkingen in onze taal, b.v. *bont en blauw*, zie Alliteratie.

Allo' (toe, komaan), tw.

Alloeu'tie (R.-K. Latijnsche toespraak van den paus tot de verzamelde kardinalen), v. -s, -tiën, (t = s),

Allodiaal' (eigen-geërfd, niet leenroerig, vrij en onvervreemdbaar), bn.

Allodium (eig. geheel vrije bezitting, vrije erve, zonneleen, vrij en onvervreemdbaar erfgoed, allodiaal goed), o. -diën, -dia.

Allon'ge (Fr. verlengstuk van een wissel), v. -s: is een aanhangsel v. e. wissel om daarop de reeks der endossementen te vervolgen. (g = z).

Allon'ge-pruik (Fr. staartpruik uit de dagen van Lodewijk XIV), v. -pruiken. (g = z).

Allons' (Fr. voorwaarts, laten wij gaan!), tw.

Allool' (het gehalte v. edel metaal, gehalte v. munten; deelen-fijn van goud of zilver), o. gmv.; fig. menschen van slecht -, soort, slag; verzen, gedichten van minder -, gehalte.

Allopaath' (voorzitter der allopathie), m. -pathen. (th = t).

Allopathie' (geneeswijze, bij welke tegenwerkende geneesmiddelen in voldoende hoeveelheden worden aangewend), v.: bij - wordt pijn verdoofd door morphine, koorts verdreven door kinine, slapeelousheid door chloral. Het tegengestelde is Homoeopathie. (th = t).

Allopathisch (met de allopathie voeling of betrekking houdende), bn.: de -e geneeswijze.

Allo'quium (aanspraak), o. -quia. (qu = kw).

All'otta'va (It. muz. 8vo d. i. acht tonen hooger te spelen of te zingen), bw.

Allo'tria (bijzaken, vreemdigheden), o. mv.

All right! (Eng. in orde, klaar, goed zoo), tw.

Alludeeren (toespelen, stekelig zinspelen).

Allumeeren (aansteken, doen ontbranden).

All'uniso'no (It. muz. eenstemmig, gelijk-luidend), bw. (s = s).

Allu're (gang, pas; fig. gedraging, manier van doen), v. -s: iem. van Duitsche -s, hij nam de -s aan van een militair.

Allu'sie (toespeling, zinspeling, wenk), v. -s, -siën. (s = z).

Alluviaal' (aangeslibd), bn.: -viale gronden, b.v. verzandingen; -viale vormingen, b.v. gorzen, kwelders; het -viale tijdperk, in de aardgeschiedenis het jongste der bekende vormingen van de aardschors; z. Alluvium.

Allu'vie (aanspoeling, aanslibbing van zand of klei), v. gmv.

Alluvium (aardk. jongste aardvorming, aangeslibde of aangespoelde grond), o. gmv.; alle gronden, die na de diluviale zijn gevormd, behooren tot het -; zie Alluvie.

Alma (weide boven in het hooggebergte), v. -en.

Alma ma'ter (Lat. de voedende moeder, nl. der wetenschappen, de voedster-moeder, een eernaam voor de hoogeschool), v. -s.

Almacht (almogendheid), v. gmv., de Godheid.

Almacht'ig (alvermogend), bn. en bw.: zoo waartlijk helpe mij God -, eedsformulier, zie ald.; dat is - aardig, weergaasch, erg, zeer.

Almacht'ige, bij dichters *Al m a c h t e, n l. God*.

Alma'gra (roode klei, bruinroode oker), v.; - heet in de schilderkunst Indisch- of Perzisch-rood. (g = g).

Almanach de Go'tha, m.: een sinds 1763 te Gotha verschijnende almanak, met bijzonderheden van alle landen en vorstenhuizen.

Al'manak (een Arab. woord, het is sedert 1300 in Europa bekend: dagwijzer, tijdwijzer, kalender), m. almanakken; zegsw. *mijn hoofd is geen -*, ik kan niet alles onthouden; *liegen als een -*; - leugenzak: de voorspellingen, opgaven van weer en wind in een - blijken meest leugens; *de dood kent geen -*, d. i. stoort zich niet aan mensche-

lijke berekeningen, enz.; zie Enkhuizer. **Almanak** (jaarboekje), m.—ken: de Muzen—, de — voor het schoone en goede, — voor blijgeestigen, enz.; de bloeitijd der jaarboekjes valt tusschen 1830 en '50; zie nog Volksalmanak.

Al mar'co, It. naar h. gewicht, v. munten.

Almavi'va (lange mantel, aldus geheeten naar den graaf d'Almaviva, een der hoofdpersonen uit het blijspel: *le Mariage de Figaro*, het meesterwerk van Beaumarchais), m. —s.

Alme'de (ook, eveneens), bw.

Almo'gend (almachtig), bn. als zn. **Almo'gende** (God); —heid (alvermogen), v.

A'loë (lelieachtig gewas, inheemsch in de Kaaplonden, Oost-Indië, enz., uit welks bladeren men een geneeskundig sap trekt, ook aloë geheeten), v. —'s: —extract, —pillen.

A'loon-a'loen (O.-I. uitgestrekt grasplein met twee waringinboomen, in het midden der Javaansche hoofdplaatsen), v. —s; een — is ook een vierkant grasplein vóór de woning van den Resident of voor die van aanzienlijken; ook: A'loon-a'loon.

Alom' (overal), bw.; —**tegenwoordig** (op alle plaatsen tegenwoordig), bn.; als zn. **Alomtegenwoordige** (God), m. gm. v.

Al'omvattend (alles in zich sluitend), bn.:

Gods —e macht, een —e geest, het —oog Gods.

Aloud' (zeer oud, oeroud), bn.; —heid, v.:

de vorsten der —, van voor onheuglijken tijd.

Alp (berg), m. —en: de overtocht van een hoogen —, (Geel).

Alpa'ca (Peruviaansch schaap), v. —'s; de — heeft lange, zijdeachtige wol, zij wordt ook in Duitschland aangefokt; verder, de wol zelve, alsmede de dunne lichtgekleurde stof voor dameskleedij.

Al pa'ri, à pa'ri, pa'ri (gelijk aan de waarde), bw.: men spreekt van —, wanneer bij geldswaardig papier de koerswaarde gelijk is aan de daarop uitgedrukte nominale waarde.

Alpen (eig. sneeuwbergen of witte bergen; hooggebergte), m. mv.: de — van Zwitserland; aardr. de — onderscheidt men naar de hoogte in: Voor— (600—1800 M.), Middel— (1800—2700 M.), Hoog— (boven de 2700 M., b.v. de Mont-Blanc, 4800 M.); zie ook Tunnel; —**bloem** (bloem der hooge Alpengebergten), v. —bloemen: het edelweis is een —; —**boktor** (zeer fraate boktor der Alpen), v. —boktorren;

—**club** (vereeniging tot het bereizen en wetenschappelijk onderzoeken der Alpen), v. —clubs;

—**gebied** (aardr. al de Alpen samen met hun uitloopers), o. gm. v.;

—**gids** (gids v. d. alpinist), m. —en;

—**gloeien**, het —: rooskleurig worden der Alpen en der sneeuw bij opgaande zon; —**herder** (herder in de Alpen), m. —s, zie Sennhut; —**hoorn**, —**horen** (seinhoren der herders in de Alpen), m. —hoorns, —horens;

—**jager** (jager der Alpen, gemzenjager), m. —jagers; —**kliekje** (klok-bloem, in 't voorjaar groeiend op de hellingen der Alpen), o. —s; —**pas**, m. —sen, zie Bergpas; —**roos** (donkerroode erica, in de hooge streken der Alpen, nog onder de sneeuwlijn tierende), v. —rozen; —**spoorweg** (bergspoorweg door de Alpen), m. —spoorwegen; —**stok** (lange, van anderen met ijzeren punt bestagen bergstok), m. —stokken;

—**viooltje** (bloempje der Voor-Alpen, ook sierplantje), o. —viooltjes.

Al'pha et O'mega (Gr.); zie Ego s um —.

Al'pha en O'mega (een der oudste rederijderskamers in de Z. Nederlanden, te Yperen), v.: de — dagteekent uit de 14e eeuw.

Al'phabet (het a b c, de letters in vaste opeenvolging als klank en ook als teeken), o. —ten: het Latijnsche —, het Grieksche —, het Russische —, het Duitsche —. (ph = f).

Alphabe'tisch (geordend of gerangschikt volgens de letters van het alphabet), bn. en bw.: een encyclopaedie heeft een —e indeeling.

Alpijnsch', alpi'nisch (met de Alpen in verband staande), bn.

Alpinis'me (bergbestijging en al, wat daarmede in verband staat), o. gm. v.

Alpinist' (Alpenbeklimmer), m. —en.

Alreede, alree' (al klaar, reeds), bw.

Alreeds, bw.: de zon was — onder, reeds.

Al rig'o're di tempo of **Al tempo** (It. muz. streng in de juiste of aangewezen tijdsmaat).

Alruin' (zeker slaapwekkend kruid, tot de nachtschaden behoorende), v.; —**wortel**, m. —s, zie: Mandragora en Solaneeën.

Alruin'-mannetje (poppetje, gesneden v. e. abruinwortel), o. —s; het bijgeloof zag er een toovergeest in, die het gezin beschermde tegen ziekten en de welvaart bevorderde.

Als, vgw. van vergelijking: wit — sneeuw, zooals, evenals; hij regeert — koning, in de hoedanigheid van; er zijn zeven kleuren, — rood, groen, enz. (verklarend); het geschiedde — zij in 't veld waren (tijd); kom, — het vacantie is (geval, voorwaarde).

Alsdan' (op dien tijd), bw. w. i. g.: met Paschen..., ik zal het u — zeggen.

Al see'co (It. muurschildering, zie ald., met lijnverf op d. drogen wand), bw.; lees: alsek'koo.

Al seg'no (It. muz. van het teeken af), bw.; lees: alsenn'jo.

Al'sem (een plant met bittere blaren en bloemen), m.; ook aftreksel of extract: een druppel —; fig. bitterheid, grievend leed: de hoop kan den — des levens verzoeten, de pen in — doopen, zie Pen; —**achtig** (als alssem smakende), bn.: een —e drank, een —e bijsmaak; —**beker**, m. —s; —**bitter**, o. gm. v.; —**druppel**, m. —s, —en; —**wijn** (wijn, met alssem doormengd), m. gm. v.

Alsjebleeft, asjebleeft (beleefdheidsvorm), tw.

Alsmede (gelijk mede, zooals ook), vgw.:

drie koeien — een geit kwamen in de vlammen om; —**nog'** (nu nog, toen nog, dan nog), bw.: dat gebruik is — niet verouderd;

voor — moet dit geheim blijven; —**nu'** (versterking van nu), bw.: hij besloot — dapper vol te houden; —**of'**, vgw. van vergelijking:

hij sprak, — hij er alles van wist, d. i. op de wijze of: het was mij, — ik droomde.

Alt (tweede zangstem, lage vrouwenstem), v. —en; —**partij**, v. —en; —**slentel**, m. —s, z. ald.; —**stem** (lage vrouwenstem), v. —men.

Al'taar (offertafel, tombevormige verhevenheid, om er op te offeren), o. altaren; ook **Au'taar,**

Ou'ter, In de spreekt. Al'taar; in dicht. en hooger stijl **Altaar'**: Zoo spreekt ze en werpt zich voor 't altaar', (Bild.); zegsw. iets offeren op het — des vaderlands, gewillig aan het vaderland ten offer brengen; een meisje naar het — geleiden, huwen; strijden voor haardstede en —, voor al wat dierbaar is; —**stuk** (R.-K. schilderij of beeldhouwwerk boven 't altaar), o. —stukken: beroemd zijn Rubens

—stukken, b.v. de Afnemning van het kruis in de groote kerk te Antwerpen.

Altegader (allen of alles te zamen), bw.; —**maal** (allemaal, al te zamen), bw.: *het is mij — goed; goud — goud!* niets dan; —**met** (eig. al naar de mate: misschien, soms, somtijds, bijgeval), bw.: *hij deed er — andere zaken bij*, (v. Lenn.); *kunt ge mij ook — helpen? zou uw broer de afspraak — vergeten zijn?*

Al tempo, bw.; zie Al rigore, enz. muz.

Al'teen, het land van — (aandr. streek in N.-B. ten O. v. d. Biesbosch), o.

Alternatie (ontsteltens, ontzetting, ontroering, schrik), v. —s, tiën, (t = s).

Altereeren (Lat. ontstellen, ontroeren).

Alter ego (Lat. tweede of ander ik, onafscheidelijk metgezel; persoon, die iem. altijd omgeeft of vervangt, b.v. echtgenoot), m. en v.; ook, vertrouwde vriend, gevolmachtigde plaatsvervanger; lees: *ee'go*.

Alternatief (gedwongen keuze uit twee moeilijke of onaangename gevallen), o. —tieven: iem. voor een — stellen.

Alternatief (afwisselend, beurtelings), bn. en bw.: —**vuur**, wisselvuur.

Alterum tantum (Lat. nog eens zooveel, het tweevoud of dubbel), o.

Altes'se (Fr. Hoogheid, Doortuchtigheid), v. —s.

Althaus (in elk geval, ten minste), bw.

Althe'a (plant, wier wortel geneeskrachtig is), v. gmv.; —**stroop**, v. gmv.

Altijd (steeds, immer, altoos), bw.; —**du'rend** (onafgebroken), bn.: een —**durende** onzekerheid.

Altime'ter (hoogtemeter, werktuig), m. —s.

Altimetrie (hoogte-meetkunde, b.v. voor ongenaakbare hoogten of bergtoppen), v. gmv.

Altitudo (hoogte), v.; —**meridiano**, middag-hoogte.

Al'toos (te allen keer, altijd, immer), bw.; —**du'rend**, bn.: een —**durende** almanak.

Altruïs'me (belangstelling in anderen, onbaatzuchtigheid), o.: het — zoekt de belangen van anderen te dienen; tegenstelling van Egoïs'me.

Altruïs'tisch (menschlievend, humaan), bn.

Al'stentel (muzieksleutel, z. ald., C-sleutel), m. —s; —**stem** (zangstem liggende lager dan de sopraan), v. —stemmen; —**viool**, ook **alt** (tweede viool, die de altstem nabootst), v. —violen, altén.

Aluin' (dubbelzout, bestaande uit zwavelzure aluinaarde, —potasch en —ammoniak), v. gmv.; —**aarde** (verbinding van aluminium en zuurstof), v. gmv.; —**achtig**, bn en bw.

Alu'nen (met aluin bewerken), ik aluinde, ik heb gealuind: *papier —, leder —.*

Alumi'nium (zilberwit en zeer licht nieuw metaal, verkregen uit klei-, leem- of aluinaarde), o. gmv.: het — komt niet in vrijen toestand in de natuur voor; een lognietkettinkje van —.

Al'vader, m.; zie Alfader.

Alvast (nu reeds, voorloopig), bw.

Al'ver, al'venaar (witvischje, voortje), m.-s.

Al'vermogen (almacht), o. gmv.

Al'vernielend (alles vernielend), bn.: het —**e vuur**; —**verslindend**, bn.

Al'veleschklier (ontl. speekselklier, beneden de maag gelegen, vocht afscheidend v. d. spijsvertering), v. —en; —**vleeschsap**, o. —pen.

Al'voedend (dicht. allen voedend), bn.: de —**e aarde**, de —**e herfst**.

Alvo'rens, bw. en vgw.: *kom — bij mij*, te voren: *denk, — gij spreekt*, vóórdat.

Alwe'der, —weer' (bij herhaling, nog eens opnieuw), bw.: *zijt ge — op reis?*

Alwe'tend (alles wetend), bn.; als zn.:

Alwe'tende, m. d. i. God; —**we'tendheid**, v. gmv.: de —heid Gods.

Alwijs' (in de hoogste mate wijs), bn.; als zn. **Alwij'ze**, m. d. i. God.

Alwil'lensdwaas (kermisgast, die zich opzettelijk als een zot aanstelt), m. —dwazen: de toeren v. d. — droegen de algemeene goedkeuring weg, (V. Lenn.), vero.

Al'zegenaar (de Godheid, de Algoede), m.

Al'ziend, bn.: het — oog, Gods oog; als zn. **Al'ziende**, m., d. i. God.

Al'ziend-oog (R.-K. een oog in een driehoek en deze in een kring van gouden stralen), o. gmv. het — is het symbool van Gods alwetendheid.

Alzij'dig, bn. en bw.: een —**e vorming**, een —**e beschouwing**, algemeen, hij is —ontwikkeld.

Al'zoo' (aldus, op die wijze), bw.: *doe ook gij niet —? wij hebben — gezien*, dat lucht gewicht heeft; vgw.: — de haven ongelegen was om te overwinteren, zeilde men naar elders, daar, omdat.

Ama'bile (It. muz. bevallig, liefelijk, teeder).

A'madis de Gaule, held uit den beroemden Spaanschen roman van dien naam, het beeld van een vroom en dapper ridder.

Amalg'aam, o. —anen; ook, **Amalgama** (verbinding van kwik met een ander metaal; fig. mengelmoes van zaken of personen), o. —gama's, —gamen: een — van meeningen.

Amalgama'tie (fig. zuivering, afscheiding, b.v. van zilver uit ertsén), v. —s. —tiën.

Amalgameeren (met kwik bestrijken, innerlijk verbinden, vermengen, samensmelten).

Amalthe'a, myth. nimf, welke Zeus (Jupiter) met geitemelk en honig grootbracht; volgens anderen de geit zelf; zegsw. de hoorn van —, nl. van overvloed, geschenk van Zeus aan de nimfen van Creta. (th = t).

Aman'del (steenvrucht dragende boom), m. —s; a m a n d e l (steenvrucht), v. —s, —en: er zijn bittere en zoete —en.

Aman'delachtig (iets hebbende van een amandel), bn.: hazelnoten hebben een —en smaak; de geur van den meidoorn is —.

Aman'delen (ontl. twee speekselklieren aan weerszijden van de keel, achter in den mond), v. —en: ontsteking der —, ziekelijke aandoening; opzetting der —, opzwellings, zoodat ze tot elkaar naderen.

Aman'delolie (olie, uit amandelen geperst), v. gmv.; —**pas** (—deeg), o., ook: —p a r s, p e r s.

Amanu'e'n'sis (handreiker, helper, bij het onderwijs in de natuurkunde aan gymnasia of H. B. S.), m. —sen of amanuenses; de — is ook hersteller, enz. van de nat. werktuigen of instrumenten, hij is een wetenschappelijk bediende.

Amarant' (purperkleurige herfstbloem), v. —en: de kattestaart is een —; de — is het symbool der onsterfelijkheid.

Amarant' (purperkleur), o.; —**fluweel**, o. gmv.; —**hout** (violethout), o., gmv.

Amaril' (smergel, bruine of blauwe metaalachtige polijststeen), v. gmv.: Indische —.

A'mat (Java. gewicht van 2 pikols), v. —s.

Amateur' (liefhebber, kunstvriend), m. —s.

Amateur'-photograaf' (liefhebber in de

fotografie), m. — grafen; ook: — fotograaf.
Amazo'ne (*strijdbare vrouw der oudheid. heldin te paard, thans dame te paard*), v. — n: de — n kwamen Troje te hulp in het tiende jaar van het beleg; — wordt ook gebezigd voor het lange rijkleed zelf.

Amazo'nenkleed (*afhangend zwart rijkleed van dames*), o. — kleeden; ook, — kleederen.

Amazo'nenrivier (aardr. grootste rivier van Z.-Amerika), v.: de — is een reusachtige rivier, loopende van W. naar O. met weinig verval, onder den evenaar; zij mondt uit in den Atl. Oceaan.

Am'bach (*beroep, handwerk*), o. — en: *hij is verzenmaker van zijn —*, (M. Hav.); *het timmeren is een —*; *'t is met hem twaalf — en en dertien ongelukken*, spott. hij zoekt telkens een nieuw middel van bestaan, maar slaagt in niets, alles wat hij onderneemt, mislukt.

Am'bach (*vrije heerlijkheid, rechtsgebied, grondgebied*), o. — en: *Berg —*, *Hendrik-Ido —*; later: **Ambt**, o. als in: *hij woont in het Ambt*, niet in de stad: *Ambt-Delden*, *Ambt-Vollenhoven*, enz.

Am'bachsheer (*edelman, die den vorst als rechter en zaakbezorger vervangt*), m. — en: *de jachtpaal van den — van Bergen viel Teun in het oog*, (C.O.); — **heerlijkheid** (*adellijk goed*), v.: de — *Bergen telt Borselens, Brederodes en Nassau's onder haar vroegere bezitters*, (C.O.); — **huus** (*rechthuis*), o. — zen. — **schout** (*schout van een ambacht of rechtsgebied*), m. — en; — **vrouw** (*titel eener edelvrouw; gemalin v. d. ambachtsheer*), v. — en, ook: — **vrouwe**.

Am'bachtsman (*vakman, die met handenarbeid den kost verdient*), m. — lieden, — lui; — **onderwijs** (*het onderwijs, in een ambachtsschool aan leerlingen gegeven*), o. gmv.; — **school** (*inrichting tot opleiding van ambachtsteden*), v. — scholen.

Ambassa'de (Fr. gezantschap, ook, de woning v. d. gezant met de bijgebouwen), v. — s.

Ambassadeur (Fr. gezant, afgezant der eerste klasse), m. — s; — **svrouw**, (*gemalin van een ambassadeur*), v. — vrouwen.

Am'ber (*welriekende, harsachtige stof, uit zee opgevischt*), m. gmv.: de — is grijsachtig; ook, *gele —*, of *ambersteen*, barnsteen.

Am'berboom (*boom, uit wiens bast welriekende hars of balsem vloeit, in het Oosten*), m. — boomen; zie *Styrax*.

Ambidex'ter (*eig. met twee rechterhanden, iemand die zich n.l. even makkelijk van beide handen bedient, fig. een zeer handig; zeer bekwam man*), m. — s. (x = ks).

Ambieeren (*streven, dingen naar, staan naar een post of betrekking*).

Ambigu' (*dubbelzinnig*), bn.: *dat antwoord is —*, onzeker, twijfelachtig. (g = g).

Ambiguitet' (*dubbelzinnigheid*), v. — en.

Ambiorix (*gesch. aanvoerder der Ebuonen*), m.; — bewerkte in 54 v. C. in Gallië een opstand tegen Caesar, doch werd verslagen; heeft een standbeeld te Tongeren op de markt.

Ambitie (*eerzucht, eergierigheid, ijverig streven, groote ijver*), v. gmv. (t = s.)

Ambitieux' (*eerzuchtig, vol werkijver*), bn., — zer, — st. (t = s).

Ambitioneeren (*vurig wenschen, sterk nagen, eerzuchtig naar iets, b.v. een hoogen post streven*); meer *Ambieeren*. (t = s).

Amblyopie' (*verzwakking van het gezicht, kortzichtigheid*), v. gmv. (y = ie).

Ambol'na-hout (*palmhout van Amboina*, o.: *het — is hard, rood of goudgeel*).

Amboneesch' (*van of betreffende Amboina*), bn.: *een — soldaat*.

Ambroos', v. en m. vero.; meest *A m b r o z i j n*.

Ambro'sta (*myth. godenspijs, ambrozijn*), v. gmv.; zie ook *Nectar*. (s = z).

Ambrozijn' (*myth. godenspijs*), o.; zie ook *Ambrosia* en *Nectar*.

Ambt (verkort uit *ambacht*: *rechtsgebied v.e. schout of drost*), o. — en: *het drost-hetschout*-, zie ook *A m b a c h t* (*heerlijkheid*).

Ambt (*maatschappelijke betrekking*), o. — en: *het — van schoolopziener, van rechter, van notaris, enz.; dingen naar een —*; *een — bekleeden, vervullen*; zie *Rentambt*.

Amb'telijk (*overeenkomstig het ambt*), bn. en bw.: — *e plichten, een — e aanschrijving*; *een — e mededeeling, een — telegram*.

Amb'teloos (*geen ambt bekleedend*), bn.: *Da Costa leidde een — leven, was een — burger*.

Amb'tenaar (*iem. die e. ambt of post bekleedt, waartoe hij door het openbaar gezag is benoemd; een beambte van hooger rang*), m. — s of — aren: *een rechterlijk —*; *de — van het Openbaar Ministerie, officier van justitie; v.d. burgerlijken stand, meestal e. wethouder*.

Amb'tenaarsstand (*de maatschappelijke positie der verschillende ambtenaren*), m. gmv.

Amb'tenaarstraktament (*het jaarloon, de wedde der verschillende ambtenaren van stad, provincie of rijk*), o. — en.

Ambtenares' (*vrouw. ambtenaar*), v. — sen: *een inspectrice, een schoolopziester is een —*.

Ambt'genoot, m. — genooten; zie *Collega*.

Ambt'man (*gesch. ambachtsman, d.i. ambtenaar van hooger of lager rang, drost, baljuw*), m. — lieden, — lui. vero.

Ambt'sbediening (*vervulling van een ambt*), v. — en; — **bejag** (*het rusteloos streven naar e. ambt, naar e. hoogere positie*), o.;

— **broeder** (*ambtgenoot*), m. — s; — **eed** (*eed, dien een ambtenaar aflegt bij het aanvaarden van zijn betrekking*), m. — en; — **gewaad** (*officieele kleedij*), o. — gewaden; — **halve** (*krachtens of nopens het ambt*), bw.; — **ijver**, m. gmv.; — **misbruik** (*overtreding van bevoegdheid*), o. — en; — **penning** (*teeken als blijk van aanstelling*), m. — en; — **titel**, m. — s; — **wege** (*— halve: wegens het ambt*), bw.;

— **woning** (*vrije woning*), v. — en.

Ambulan'ce (*verplaatsbaar veldhospitaal, ziekenwagen, veldziekenhuis*), v. — s; — **dienst**, m. gmv.; — **dokter**, m. — s; — **trein**, m. — en; — **wagen**, m. — s.

Ambulant' (*rondgaand*) bn.: *een — hoofd der school, zonder eigen klas*.

Amoch'tig (*eig. buiten of zonder macht: onmachtig, afgetobt, uitgeput*), bn. en bw., — er, — st; — **held** (*nachteloosheid*), v. gmv.

A'melaken, o.; zie *A m m e l a k e n*.

A'melkoren (*een soort van weit of spelt*), o. gmv.; — **korenmeel**, o. gmv.: van het — meel maakt men stijfsel.

A'men (Hebr. zoo zij het, *waarlijk: slotwoord van liturgische en private gebeden*), bw. en tw.; als zn. o., beteekent —: *het zij zoo; zegsw. ja en — op iets zeggen, er volmondig mee instemmen; v. eeuwigheid tot —*, altijd door.

Amendeeren (*wijzigingen voorstellen in een wet*): *een wetsartikel —*. (men = man).

Amende honorable (Fr. openlijke verklaring, dat men verkeerd gehandeld, d. i. gedwaald heeft; openlijke schuldbekentenis, tevens vraag om vergiffenis), v.: - doen.

Amendement (voorstel tot wijziging of verbetering in de redactie of den inhoud van eenig wetsartikel), o. -en; de Tweede-Kamer heeft volgens art. 112 der Grondwet het recht van -. (men = men).

Amerij (korte poos, eig. zooveel tijd als noodig is om een *Avé Marije* te bidden), v.; -tje, o.: een - nog geduld! in een -tje, binnen een korte poos, in een handomdraaien.

Americanisme (zegswijze, ontleend aan het Amerik. Engelsch), o. gmv.

Amerika (aandr. werelddeel op het W. halfrond), o.: - heet ook de Nieuwe Wereld, het is ruim 4 maal zoo groot als Europa en telt 150 miljoen bewoners.

Amerikaan (bewoner van Amerika), m. -kanen; -sche, v. -n.

Amerikaansch (afkomstig van, betrekking hebbende op Amerika), bn.: -e tarwe, -e toestanden; de -e sterrenvlag, de vlag der Vereenigde Staten van N.-Amerika, met strepen en sterren.

Amerikaansch duel (duel, waarin een der partijen, door het lot aangewezen, zelfmoord moet plegen), o. -e duels.

Amersfoorder (inlandsche tabak, eerst in de omstreken van Amersfoort verbouwd, goetkooper tabaksoort), v. gmv.: hij rookt echte - in zijn neuswarmertje.

Amethist (een violetkleurig of zachtpaars edelgesteente), m. -en, als stofnaam, o.: de - is het zinnebeeld der boetvaardigheid.

Ametropie (oogziekte, waarbij de lichtstralen niet rechtstreeks het netvlies bereiken, bijziend- of verziendheid), v. gmv.

Ameublement (compleet stel meubels, b.v. voor huiskamer, eet- of slaapzaal), o. -en.

Amfloen (O.-I. naam van het heilsap of opium), o. gmv.; -kit (opiumkit of -kot, zie ald.), v. -ten; -pijp (een bamboebuisje met kopje, waarin een kooltje vuur), v. -en;

-schuiven (het rooken uit een amfloenpijpje); -schuiver, m. -s; z. ook O p l u m.

Ami (vriend; ook, naam van een schoothond), m. gmv.; vr. A m i e.

Amiant (steen- of bergvulcaan, draad- of vezelsteen, welke zich laat spinnen en door vuur niet verteert), o. gmv.; ook, A s b e s t.

Amicaal (vriendschappelijk), bn. en bw.

Amicaliteit (vriendschappelijkheid), v. -en.

Amice (vocatief van *amicus*, vriend), m. -s; als aanspreking: waarde vriend, ook boven een brief; lees: amice.

Amicitia (Lat. vriendschap), v.: lid worden van -, sociëteit van dien naam; lees: -siet'sia.

Amiraal (admiraal), m. -ralen. vero.

Amiraante (Sp. admiraal), m. -s.

Am'melaken, a'melaken (tafelaken, laken, om er het vaatwerk op te zetten), o. -s. vero.

Ammonia (scheik. kleurlooze, gasvormige verbinding van drie deelen waterstof met één deel stikstof), v. gmv.

Ammoniak (geest van salmomiak of salmiak, vlogzout), m. gmv.

Ammoniet, m. -en; zie Ammonshoorn.

Ammonshoorn (versteende zeeschelp in den vorm van een ramshoorn), m. -en, ook: Ammoniet.

Amunition (krijgsvoorraad, oorlogsbenoo-

digheden), v.; ook: Munitie, (tie = sie); -wagen, m. -s, zie Caisson.

Amnesie (zwakte van het geheugen), v. gmv.

Amnestie (algemeene kwijtschelding van straf voor staatkundige misdrijven), v. -ën: - verleen.

Amnestieeren (kwijtschelding van straf verleen, begenadigen). (t = t).

Amoe'be (slijmdiertje, eencellig diertje), o. -n.

Amok (O.-I. toestand van woede of razernij van een inlander, zinsverbijstering, door opiumschiiven verergerd), o. gmv.: - maken, als een razende rondloopen en iedereen, dien men ontmoet, overhoop steken; - slaan, d.i. een sein geven, 'twelk de bewoners of de personen, die op weg zijn, waarschuwt; - ma-

ker, m. -s; -roeper, m. -s; -signaal (waarschuwend teeken), o. -signalen.

Amoom (O.-I. specerijachtige plant), v. amomen: een wasem (geur) van amomen, (Bild.)

Amor, myth. zoontje van Venus: god der liefde, gewapend met boog en pijl; ook: Cupido.

Amoro'so (It. muz. teeder), bw. (s = z).

Amorph (nat. vormloos, geen kristalvorm hebbende of aannemende), bn. (ph = f).

Amorphe (laagstontwikkelde, minst be-

deelde naar den geest), m. en v. -n.

Amortisatie (schulddelging, aflossing van staatsschuldbrieven), v. -tien en -ties. (tie = sie).

Amortiseeren (staatsschuld delgen of vernietigen door afbetaling). (s = z).

Amotie (afbraak, slooping), v. gmv.: tot - verkoopen, wegruiming. (tie = sie).

Amouret'te (minnarigtje), v. -s. (ou = oe).

Amoveeren (afbreken, sloopen, slechten).

Am'pas (Mal. uitgeperst suikerriet), v. gmv.

Am'pel (omstandig, breedvoerig, wijldroeg), bn. en bw.: na -e bespreking, een - debat; iets - omschrijven, breed, ruim.

Am'per (ternauwernood), bw.: hij is - den kinderschoenen ontwassen; men kan in die sociëteit op dat uur - een plaats vinden; hij kan - rondkomen, krapjes, nauwelijks.

Am'per (zuur, wrang, scherp, bijtend van smaak), bn.: -e wijn, - bier, sommige vruchten zijn - van smaak; bw.: gij moet niet - zien, zuurkijken.

Ampère (eenheid van maat bij electriche stroomsterkte), o. -s: zoo geheeten naar den natuurkundige A. M. Ampère, 1776-1836.

Amphi'bie, v. amphibieën, zie: Kruipende dieren en Reptielen; men noemde de - biën vroeger wel tweeslachtige dieren, omdat zij op het land en in het water leven; het zijn gewervelde dieren, die alle rood, koud bloed hebben, eieren leggen en lucht inademen, ook vindt men *Amphibie*, -bie'ën.

Amphibiologie (beschrijving van de tweeslachtige dieren, leer der amphibieën), v. gmv.

Amphi'brachys (metriek. drielettergrepige versuot, met de betoonde in 't midden), m. -bra'chen, b.v. *Hera'demt | hera'demt | ge-*

teis'ter | de stre'ken, (Bog.); *Geen ne've | lig*

duis'ter | bedekt' meer | het veld, (Staring);

Ik heb ze zien bloeien bij 't uchtendontgloeten, (Bild.), zie Trippelmaat; -bra'chisch, bn.: -e verzen.

Amphi'on, myth. fabelachtige koning van Thebe, beroemd lierspeler, die met zijn spel wilde dieren wist te temmen; bij overdracht, beroemde zanger. (ph = f).

Amphithea'ter (bij de Rom. ovaalvormige

toeschouwplaats met olopende bankenrijen, arena, zonder dak, voor kampgevechten), o. - s; zie ook Coliseum of Colosseum.

Amphitheater (in onze theaters de rij zitplaatsen boven tegenover het tooneel), o. - s; z.: Stalles, Parket, Parterre, Baignoire, Balkon, Loges, Galerij.

Amphitheatergewijze (in een half rond schuin olopend), bw.: *Genuais* - gebouwd.

Amphitrite, myth. gemalin van Poseidon.

Amphitryon (fig. gulle, vroolijke gastheer), m. - s. (ph = f).

Amphora (Romeinsche, groote aarden kruik met nauwen hals en twee ooren), v. - 's.

Amplet (kegelvormig medicijnfleschie), v. - ten, vero.: *Keesje moest een - wegbrengen*.

Ampliatie (duplacaat eener akte; verdagting van een rechtsgeding), v. - tiën, - s. (t = s).

Amplificatie (uitbreiding, verdere uiteenzetting), v. - s, - tiën. (tie = sie).

Amplisimus (Hoogaanzienl., Hoogedel), bn.

Amplitudo (boog v. d. horizon, die uitdrukt, hoeveel graden het opgangspunt van een hemellichaam gelegen is van het oostpunt en het ondergangspunt van het westpunt; morgen-, avondwijde), v. gmv.

Ampon (Mal. vergiffenis), v.: - vragen, genade vragen; in de spreektaal ook: Am'po en.

Amputatie (heelk. afzetting v. e. lichaamsdeel b.v. van een arm of been), v. - s, - tiën.

Amputeeren (afzetten van ledematen).

Amstel (rivier, waaraan Amsterdam ligt), m.

Amstelland (aardr. oude benaming der streek met A'dam en het land ten Z. v. die stad), o.

Amstellander (bewoner v. Amstelland), m. - s.

Amsterdamsch peil (de waterhoogte bij vloed, van het IJ), o. gmv.; zie **A. P.**

Amulet (Arab. talisman: tooverkrachtig voorwerp, dat op het lichaam gedragen wordt als voorbehoedmiddel tegen tooverij, ongeluk of ziekten), v. - ten.

Amusant (vermakelijk, verlustigend), bn.: een - geval, een - verhaal, onderhoudend.

Amuseeren (aangenaam bezighouden, vermaken, verlustigen); zich -. (s = z).

Amusement (ontspanning, vermaak), o. - en.

Amusie (verlies v. h. muzikaal geheugen), v.

Amylum (zetmeel), o. gmv. (y = ie).

Anaal (van den anus), bn.: de - ale opening.

Anabaptisme (wederdooperij der 16e eeuw b.v. in Munster onder Jan v. Leiden), o. gmv.

Anabaptist (Wederdooper), m. en v. - en.

Anabasis, d. i. tocht van de kust naar het binnenland: de - is een beroemd Gr. historisch werk van Xenophon, zie ald., en behandelt den tocht van Cyrus den Jongeren tegen Artaxerxes van Perzië, den slag bij Cunaxa (401 v. C.), waarin Cyrus sneuvelde en den terugtocht der Gr. hulptroepen (401 - 399 v. C.), welke tocht Xenophon zelf leidde.

Anachoreet (alleenwonend kluisenaar), m. - reten; zie Heremiet.

Anachronisme (fout tegen of verschuiving in de tijdrekenkunde), o. - ismen. (ch = k).

Anacreon, beroemde Gr. lierdichter, ± 540 v. C.; - **creon'tisch**, bn.: - e liedjes, deze zijn alle onecht. (c = k).

Anesthesie (geneesk. gevoelsverlamming, - verdooving), v. gmv.; lees: anesteezie.

Anagram (letterkeer, wisselwoord, een woord, dat voor- of achterwaarts gelezen een bet. heeft, b.v. neger en regen, Eva en Ave, Amor en Roma), o. - men. (g = g).

Analec'ta (bloemlezing uit één of meer schrijvers; verder: nalezing, gemengde opstellen), o. mv., ook: Analecten. (c = k).

Analogie (overeenkomst, aanpassing, betrekking van overeenstemming), v. - en: de werking der - in de taal: bruidskleed, vrouwspersoon zijn bij wijze van - gevormd, verg. bruigomspijp, manspersoon. (g = g).

Analoog (overeenstemmend, gelijkvormig), bn.; ook: Analogisch (overeenkomstig), bn.

Analphabeta, - **beet** (iemand, die het alfabet niet kent, d. i. die niet kan lezen of schrijven), m. - beten. (be = bee).

Analyse, analysis (ontleding, ontbinding, oplossing), v. - lysen. (y = ie).

Analyseeren (ontleden, oplossen). (s = z).

Analyt'ic, Analist'ic (scheikundige der practijk, ambenaar a. e. proefstation voor landbouw, enz.), m. en v. analysten, - listen.

Analytisch (ontledend, ontbindend), bn.

Ananas (een Peruviaansche, fijne en geurige dessertvrucht), v. - sen: de - wordt sedert vijftig jaar ook in Z.-Europa aangekeekt.

Anapaest (metriek. drielettergrepige versvoet, met de betoonde achteraan), m. - en, b.v. *Er was rou' | we op het huis' | er was rou' | we in de kluis' |*, enz. (Potg.); *Kan het zijn' | dat de lier' | die sinds lang' | niet meer ruisch' | te*, enz., (Da Costa); zie Trippelmaat.

Anapaest'tisch, - **pest'tisch**, bn.: - e verzen; zie Anapaest.

Anaphora, - **phoor** (stijlfiguur, die bestaat in herhaling van hetzelfde woord aan 't begin van een volzin of vers), v. - s, - phoren.

Anarchie (geeringloosheid of wetteloosheid), v. gmv.

Anarchisme (revolutionair socialisme), o.: het - wil geen eigendom, geen staat, het stelt zijn hoop op geweld: dynamiet, petroleum, bommen, moord en brand; als alles is omvergeworpen, ontkiemt uit den chaos vanzelf de orde; dan zal de collectieve maatschappij zich zelf leiden en zal er volkomen gelijkheid heerschen, b.v. ook, tusschen werkgever en werknemer; zie: Communisme en Socialisme. (ch = scherpe g).

Anarchist (man van het anarchisme, woelgeest, onruststoker), m. - en: afgunst en ijdelheid zijn de drijfveeren der - en.

Anarchist'tisch (van, door, betreffende anarchisten), bn.: een - blad; - e misdaden, bedreven door anarchisten; - e volksmenners.

Anathema (R.-K. vervloekt, toegepast in den banvloek der kerk); ook zn. o.: het -, de vervloeking, meerv. - s.

Anatolië (aardr. Klein-Azië), o.

Anatomie (ontleedkunde v. dierlijke lichamen of organen), v. gmv., ook: de - der planten.

Anatomisch (ontleedkundig), bn.: een - kabinet, een - preparaat, e. - laboratorium.

Anatomiseeren (ontleden, vooral van het menscheijk, ook van het dierlijk lichaam).

Anatomist, anatoom (ontleedkundige), m. - tomisten, - tomen.

Anch'lo sono pittore! (Ook ik ben schilder): uitroep, toegedicht aan Correggio (1494 - 1534) bij het beschouwen van een schilderij van Rafaël te Bologna, de H. Cecilia voorstellende.

Anch'ises, vader van Aeneas.

Ancienniteit (Fr. voorrang naar dienstouderdom of dienstjaren), v. gmv.: naar -, volgens ouderdom in dienst of van rang.

Ancien reg'ime (Fr. gesch. de onbeperkte

monarchie als vóór de revolutie van 1789 in Frankrijk), o. (g = zij).

Andalusier (iem. uit Z-Spanje), m. -s: ook, Spaansch paard uit Andalusie. (s = z).

Andalusisch, bn.: -e paarden, - stieren, nl. uit Andalusie, gewest in Z-Sp.

Andante (It. muz. gematigd, langzaam), bw.

Andanti'no (It. muz. eenigszins langzaam).

An'der (tweede), telw.: een - maal, om den - en dag, om den -, beurtelings; ten andere, tweede; zie ook: Anderdaagsch; bn.: hij heeft een - en knecht, niet meer denzelfden; de - e zijde van het Kanaal, overzijde; de - zijde van het graf, het leven hiernamaals; een leven van de - wereld, een helsch spektakel; iem. naar de - e wereld zenden of helpen, hem dooden; hij werd een - man, verschillend van vroeger; dat is een - e zaak, een - e vraag, dat is - e kost, betere; evenzoo: - e thee, tabak; ook onbep. voorw.: de een zegt dit, en de - dat; de, het een en de, het -.

Anderdaagsch (om den anderen dag komend), bn: de - e koorts, de - e krant; zie: Derdendaagsch.

Anderdeels (wat betreft het andere of tweede deel), bw.: eensdeels hebt gij gelijk, - zijt ge in 't ongelijk, ten andere.

An'derhalf (één en een half), telw.: - uur, - halve gulden, d.i. de tweede half. - pond.

An'dermaal (voor den tweeden keer), bw.

An'dermans (eig. van een anderen man, d.i. niet van zich zelf), vnw.: het is goed riemen snijden van - leer; zie Riem.

An'ders (op een andere wijze), bw.: iets - aanpakken; ik denk er - over dan gij; ik kom in dat koffiehuis niet meer zooveel als -, voorheen, vroeger; hij is - zoo welwillend, in andere omstandigheden, gewoonlijk.

Andersden'kend (van andere denkwijze vooral op 't gebied der kerkleer), bn.: - e (iem. v.e. andere gezindte), m. en v. - n: alles te vermijden, wat aanstoot kan geven aan - n.

An'dersgezind (anders van richting), bn.; als zn. - e, m. en v. - n.

An'dersom (in andere of tegengestelde richting), bw.: draai den sleutel eens -, ga - staan, fig. het is juist -.

An'derszins (op andere manier of wijze), bw.: hij zal je wel - zien te benadeelen.

Au'derwerf, bw.; zie Andermaal.

An'derzijds (van den anderen kant), bw.

Andj'vie (cichoreiachtige plant, moesgroente), v. gmv.; spreekt. andj'vie; -sla, v.

Andoren, an'doorn (lipbloemplant), m. -s: de witte - heet ook malrove.

Andre asorde (Schotsche orde, door Jacobus V in 1540 ingesteld), v.: de - heet ook de orde van de Distel of van St. Andries.

Androïde (mechaniek menschenbeeld, beweegbare ledpop), v. - n. (i = ie).

Andromache, gemalin v. d. Trojaanschen held Hector; lees: -machee. (ch = scherpe g).

Androphaag' (menscheter), m. - phagen; (ph = f); zie ook: Anthropophaag.

Anekdote (kort, grappig verhaal, tekenend voorval, uit iem. particulier leven), v. - n en -s: een vermakelijke -; een spiksplinter-nieuwe -, (C.O.); zie Mop.

Anemie' (geneesk. bloedarmoede, gebrek aan bloed), v. gmv.; zie Bleekzucht.

Anemisch (geneesk. lijdende aan anemie), bn.: een - gestel; ook: Anemiek'.

Auemographie' (beschrijving van de ver-

KONEN, Verkl. Handw.boek.

schillende winden, den aard er van), v. gmv.

Anemologie' (leer v. h. ontstaan, de richting, enz. van den wind; windkunde), v. (g = g).

Anemome'ter (meter van de kracht en de snelheid van den wind, windmeter), m. -s.

Anemoon' (ranonkelachtige bloem), v. - monen: de bosch-, de weide-, bloeien in April en Mei; ook wel windbloem geheeten, omdat ze door den wind licht ontbladerd worden.

Aneroïde-barometer (barometer zonder kwik; werktuig tot het meten van den luchtdruk, die op de wanden van een luchtledige trommel inwerkt), m. -barometers.

Angel (wapen van bijen, wespen, schorpioenen, enz.), m. -s.

Angel (haak of hoek met weerhaakje, om visch te vangen), m. -s; zegsw. iem. aan zijn - krijgen, iem. door een lokaas in zijn macht krijgen: - vormig, bn.

Angel (voetangel, z. ald.), m. -s: daar schuilt een - onder het gras, er is heimelijk gevaar; zie Adder.

Angelica (schermbloemige boschplant), v. -s: de wortel van sommige soorten wordt als artseneij gebruikt, de geconifijte stengel der - dient als garnering van taarten. (g = g).

Angelus (R.-K. het drieledig gebed, dat 's morgens, 's middags en 's avonds bij het kleppen v. het Angelus-klokje wordt gebeden), o. soms m; -klokje, o. -s; -torentje, o. -s, zie: Juffertje en Dakruiter.

Ang'kloeng, v. -s, zie Ankloeng.

Anglais'e (Engelsche vrouw, Engelsch meisje, ook Engelsche dans), v. -s. (ai = è).

Anglicaan' (lid der Anglicaansche kerk in Engeland), m. en v. -canen; ook: -kaan.

Anglicaansche kerk (de Eng. staatskerk, de Hooge of Bisschoppelijke kerk), v.; zie Anglicanisme.

Anglicanis'me (officieele eeredienst in Engeland, dagteekenende van 1534, ingesteld door Hendrik VIII, 1509-'47), o. gmv.

Anglicis'me (woord of uitdrukking, aan het Engelsch eigen, Engelsch getinte zegswijze), o. -n; b.v. de trein stopt daar.

Anglo-Amerikaan' (Amerikaan van Engelsche afkomst), m. -Amerikanen.

Anglomaan' (naäper, prijzer, aanbieder van al, wat Engelsch is of uit Engeland komt), m. en v. -manen.

Anglomanie (naäperij of blinde ingenomenheid van of met al, wat Engelsch is), v. gmv.

Anglophobie' (dwaze afkeer van alles, wat Engelsch is), v. gmv.

Angoer (O.-I. wijn), m.; -poef (champagne), m. (g = g).

Ango'ra-geit (geit uit Angora, Klein-Azië), v. -geiten: de - heeft lang, zijdeachtig haar en schroefvormige horens; -kat (kat uit Klein-Azië), v. -ten: de - heeft lang, zijdeachtig haar. (g = g).

Angst (verwant met eng: gevoel van benauwdheid, beklemdheid), m. -en: de - des doods; - doorstaan, uitstaan; de - bekruipt hem, d.i. maakt zich gaandeweg van hem meester.

Angstig (met angst vervuld, erg bevreemd), bn. en bw.: - e blikken, een - gegil, een - zwijgen; zij keek haren man - aan; - er, -st.

Angstval'lig (angstig gestemd, vreesachtig), bn. en bw.; -er, -st.

Angulair' (met hoeken, hoekig), bn.: het - systeem bij vestingbouwkunde. (g = g).

Ani-a-ni (Mal. sikkelvormig mesje, rijstmesje,

- waarmede op Java de padie op den akker halm voor halm wordt afgesneden), v. -s.
- Anijl'** (naam der indigo-plant in O.- en W.-Indië), m. gm.v.
- Anijs'** (schermbloemige plant met zaadjes van een specerijachtigen smaak), m. gm.v.; -**li-keur**, v. gm.v.; -**melk** (zoete melk, waarin een zakje met anijszaad is uitgekookt), v. gm.v.; -**water** (brandewijn, getrokken op anijszaad), o. gm.v.; -**zaad** (de vrucht van de anijsplant), o. -zaden; in de volkstaal: A n n i j s': een glaasje -, -likeur, z. A n i s e t t e.
- Anil'ne** (een uit steenkoolteer verkregen verfstof, rood en violet), v. gm.v. (i = ie).
- Anima'lisch** (dierlijk), bn.: -voedsel, b.v. vleesch; zie Plantaardig. (i = ie).
- Anima'to** (It. muz. bezield, levendig), bw.
- Animeeren** (aansporen, opwekken, aanmoedigen tot koopen of verkoopen in den handel).
- Animis'me** (leer, die alle dingen bezielt acht).
- Animo** (It. opgewekte geest of stemming; handel: kooplust, vraag), v. gm.v.
- Animositeit'** (vijandschap, verbittering, haat, vijandige gezindheid), v. gm.v. (s = z).
- Animo'so** (It. muz. bezield, aandoentlijk), bw.
- Aniset'te** (anijstlikeur, brandewijn op anijs getrokken), v. gm.v. (s = z).
- Anjelier'** (sierbloem onzer tuinen, uit Italië en N.-Afrika enz. afkomstig), v. -en: de Chi-neesche -, de kleine -, enz.
- An'ker** (enkele anjelier, giroffel), v. -s.
- An'ker** (eig. kleine ton: wijnmaat van ± 38 L., 1/4 aam, 1/6 okshoofd, 1/24 vat, 45 fleschen), o. -s.
- An'ker** (vischhand. een ton v. 50 KG), o. -s.
- An'ker** (werktuig, om een schip op stroom aan vast te leggen, scheepsanker), o. -s; deelen: steel, armen met drieh. uiteinden n.l. met handen of vloeien, ankerstok, en ring, waaraan de ketting of ankerstros; zegsw. ergens zijn -gooien, werpen, er zijn intrek nemen, om er korteren of langeren tijd te verwijlen; hij ligt voor zijn laatste -, het is slecht met hem gesteld; zijn -lichten, heengaan, zich verwijderen; zijn -kappen, zich overhaast uit de voeten maken; -**arm** (een der beide dwarslopende uitsteeksels), m. -en; -**boel** (-tonnetje of massief rond blok hout, dat de plaats v.h. uitgeworpen anker aanwijst), v. -en, zie ook Joon; -**grond** (grond of bodem, waar men ankerd of het anker laat vallen), m. -en; -**ketting** (ketting, waaraan het anker hangt, v. e. kabellengte, bestaande uit acht stukken, door harpen vereenigd, elk van 15 vadem lengte), m. -en; -**tros** (ankerketting), m. -sen; zie Boeganker, Nood-, Plecht-, Rust-, Tui-, Werpanker.
- An'ker** (klein werktuigje in een horloge of uurwerk: ook, deel van een magneto-electrische machine), o. -s; -**horloge**, o. -s.
- An'ker** (ijzeren houvast, klauw), o. -s: een balk met -s in den muur bevestigen.
- An'keren** (het anker werpen), ik ankerde, heb geankerd; op stroom -.
- An'kioeng** (Java. muziekinstrument; roosterachtig toestel van bamboezen kokertjes in opklimmende lengte), v. -s; ook, A n g k l o e n g.
- An'na** (meisjes- en vrouwennaam), v. -s, Anna'tje; St. Anna, de echtgenoot van Joachim en moeder van Maria: de grootmoeder van Jezus; de patrones der gehuwde vrouwen; zegsw. zij zit al in St. Anna's schapraai,
- zij is al een bedaagde juffer en zal niet meer trouwen; daar loopt wat van St. Anna onder, daar is een steekje aan los, de zaak is niet pluis, niet oorbaar voor kiesche ooren; de orde van St. Anna, Russische ridderorde.
- Anna'len** (jaarboeken), v. mv.: -waren in Rome de aantekeningen van de hoofdgebeurtenissen van het afgelopen jaar, die door den hoogepriester (pontifex maximus) werden gehouden; vandaar: geschiedenis volgens de jaren geschreven, n.l. van het verleden tegenover geschiedenis van eigen tijd, b.v. *Annalen van Tacitus*; thans ook jaarboeken van een vereeniging, van een missie of zending, enz.
- Anneli'den** (dierk. ringwormen), v. mv.; zie A n n u l a t a.
- Annex'** (aangehecht, bijbehorend, daarmee verbonden, bijgevoegd, samenhangend), bn.
- Annex'a** (Lat. bijlagen), o. mv. (x = ks).
- Annexa'tie** (aanhechting van veroverd land), v. -s, -tiën: de -van den Elzas (1871), inlijving; (x = ks); -**plan**, o. -plannen. (t = s).
- Annexeeren** (grondgebied van vreemden inlijven, aanhechten, bijvoegen). (x = ks).
- Annihileeren** (voor niets verklaren, vernietigen, te niet doen); zie Nihil.
- Anniversa'rium** (herinneringsdag), o. -riën.
- Anno, A'o.** (in het jaar, ten jare); -*currente*, zie A. C.; -*Domini*, zie A. D.; -*mundi*, zie A. M.; -*passato*, zie A. P.
- Annon'ce** (aankondiging, advertentie), v. -s.
- Annonceeren** (aankondigen, berichten, aanzeggen, bekendmaken, adverteeren). (c = s).
- Annota'tie** (aanmerking, opteekening), v. -s, -tiën; ook: Adnota'tie. (tie = sie).
- Annoteeren** (aantekeningen maken).
- Annu'el'** (wat een jaar duurt, wat jaarlijks terugkeert, jaarlijksch), bw.
- Annu'itelt'** (jaarlijksche aflossingssom van eene schuld, d. i. behalve den interest betaalt men een deel v. h. kapitaal terug), v. -en.
- Annula'ta** (dierk. ringwormen), v. mv.
- Annulleeren** (opheffen, ongeldig verklaren).
- Annuncia'ta-orde** (de hoogste ridderorde in Italië, in 1162 gesticht), v.; de - werd in 1724 tot de hoogste orde verheven. (c = tsj).
- An'nus** (jaar), m. anni; -*gratiae*, het dienstjaar, dat door de ringbroeders wordt waargenomen ten bate eener predikantsweduwe, genadejaar, d. i. het jaar na het overlijden.
- Ano'de** (positieve, elektrische pool), v. -s; zie Electrode.
- Anomaal'** (afwijkend, onregelmatig), bn.
- Anomalie'** (onregelmatigheid, afwijking van den regel), v. -lieën.
- Anoniem'** (ongeteekend, naamloos), bn.: een -artikel, een -schrijven, zonder naam.
- Anonimiteit'** (het anoniem-zijn), v. gm.v.
- Ano'nymus** (een ongenoemde), m. -nimi.
- Ano'pheles** (malariamug, steekmug), v. -sen.
- An'organisch** (onbewerktuigd, onbezield), bn.
- A'normaal** (afwijkend van den regel), bn.; meest: A b n o r m a a l.
- Ansjo'vis** (klein vischje van de familie der haringen en sardijnen), v. -sen: de -der Zuiderzee, Bergsche -; -**vangst**, v. gm.v.
- ant-** (voorvoegsel), b.v. in **Ant'woord**, met de beteekenis van tegen, weder.
- ant** (bastaarduitgang), als in: *predikant'*, *muzikant*, *adressant*, *emigrant*, *adspirant*, namen van personen, die een handeling doen.
- Antagonis'me** (tegenwerking, bestrijding,

- strijd tusschen twee tegengestelde meeningen, leeringen, enz.), o. gmv. (g = g).
- Antagonist'** (tegenworstelaar, tegenstander, tegenwerker, bestrijder), m. of v. -en. (g = g).
- Ant'aretisch** (zuidelijk), bn.: de -e zeeën, de Zuidpool-zeeën; zie Arctisch. (c = k).
- An'te** (bouwk. hoek- of wandpijler), v. n.
- Antecedeeren** (voorafgaan, den voorrang hebben). (c = s).
- Antecedent'** (voorafgegane zaak, vroeger gebeurd feit), o. -en: iemands -en, feiten uit iemands vroeger leven; spraakk. zelfst. naamwoord, waarop het betr. voornw. terugwijst; in: *de jongen, die daar gaat*, is jongen het -; *een - stellen*, een geval doen ontstaan, waarop anderen zich later beroepen kunnen.
- Antedateeren**, soms **Antidateeren** (een vroegere dagteekening geven aan een akte, wissel, geschrift, enz).
- Antediluviaal'**, -**diluviaansch'** (van vóór den zondvloed), bn.: -ale geraamten, b.v. van den mammoeth; fig. doodouderwetsch.
- Antediluvia'nen** (mensen of dieren van vóór den zondvloed), m. mv.
- Anthologie'** (verzameling of keur van gedichten en prozastukken, bloemlezing), v. en.
- Anthraciet'** (oudste steenkolensoort met zeer hoog koolstofgehalte), o. gmv.: - verbrandt zonder stank of rook en met weinig asch; uit Saksen, Rusland, Westfalen; lees: antrasiet.
- Anthropologie'** (kennis van den mensch, natuurleer van den mensch), v. gmv.; -**log'isch** (menschkundig), bn.
- Anthropoloog'** (beoefenaar der anthropologie, kener der rassen, enz.), m. -logen.
- Anthropometrie'** (eig. meting van den mensch, t. w. voor rassenstudie en criminologie) v. gmv. het stelsel van - door Bertillon bestaat in schedelmetingen bij misdadigers; zie Bertillonage.
- Anthropome'trisch** (wat met de anthropometrie in verband staat), bn.: de -e methode, tot onderscheiding der individuen.
- Anthropomor'phe** (hoofdletter i. d. vorm v. e. menschelijk wezen), v. -n; de -n komen voor in de handschriften van de 8e-12e eeuw.
- Anthropomorphi'sme** (de voorstelling van een goddelijk wezen onder een menschengedaante), o. gmv.; ook, de leer, die het menschelijke tot maat van alle dingen maakt.
- Anthropophaag'** (menscheneter, kannibaal), m. en v. -phagen. (th = t).
- Anthropophagie'** (het menschen-eten), v. gmv.: de - uitroeien. (g = g).
- Anthropophobie'** (menschenvrees), v. gmv.
- An'thropos** (Gr. de mensch).
- Anthroposophie'** (philosophische anthropologie), v. gmv. (th = t).
- Anthroposo'phisch** (met de anthroposophie in verband staande), bn.: een -e vereeniging.
- An'ti** (Gr. tegen, tegenover), bw.
- Anticham'bre** (Fr. voorvertrek, wachtkamer bij een minister, enz.), v. -s: - houden; zie Antichambreeren.
- Antichambreeren** (wachten in een voor-kamer, tot men toegelaten of geroepen wordt); iemand laten -. (ch = sj).
- Antichrist** (de Christusvijand, de bestrijder van het Christendom), m. gmv. lees: an'tikrist.
- Anticipa'tie** (vooruitneming, vooruitloping), v. -s, -tiën: bij - betalen, vooruitbetalen, d. i. vóór den vervaltijd; bij -innen, bij voorschot. (tie = sie).
- Anticipeeren** (vooruitnemen of -beschikken, b.v. van zijn jaarwedde; vooruitloopen op een bestissing). (c = s).
- An'ticonstitutioneel** (strijdig met de grondwet; tegen de gevestigde staatsregeling), bn.
- An'ticritiek** (wederlegging van een boek- of kunstbeoordeeling), v. -critieken. (c = k).
- Antidateeren**; beter **Antedateeren**.
- Antido'tum** (tegengift, middel tegen gift), o. -dota.
- Antiek'** (oud, volgens den smaak of den trant der oudheid), bn.; -er, -st: een -e kroon, -e kunst.
- Antie'ke**, o. gmv.; het - van een Drentsch dorp, ouderwetsche.
- Antigone**, myth. gids van haren blinden vader Oedipus, koning van Thebe, toen deze uit zijn rijk gebannen was; lees: -nee.
- Antil'ien** (aardr. de in Midden-Amerika in een boog rondom de Caraïbische Zee gelegen eilanden), v. mv.: de - heeten ook wel West-Indië; men verdeelt de - in Groote - (Cuba, Jamaica, Haiti en Portorico) en Kleine -; zie ook: Eilanden boven en onder den Wind, en: Ned. West-Indië.
- Antilo'pe** (geitachtig hert, gazel), v. -n: de -n leven troepsgewijze in de woestijnen van Indië, Canada, Z.-Afrika; geitachtige -n, hertachtige -n, enz.
- An'ti-lucht'schipgeschut** (mil. geschut, zóó geconstrueerd, dat men er luchtschepen en verdere aëroplanen mee kan neerschieten), o. gmv.
- Antimacass'ar** (kleedje, dat over het leer of het trijp van canapé of lusterstoel wordt gehangen, om dit te vrijwaren voor vlekken van de haarolie), m. -s; zie Macassarolie; ook: Antimakassar.
- Antimo'nium** (een zilverwit metaal), o. gmv.: het - komt meestal in zwavelverbinding voor; zie Spiegels.
- An'tinationaal** (strijdig met de belangen of met den geest der natie), bn. en bw.
- Antinomie'** (strijdigheid tusschen twee artikelen eener wet of tusschen twee wetten), v. -mieën.
- Antipathie'** (gevoel van afkeer, tegenzin), v. -en; lees: -patie.
- Antipathiek'** (wie of wat afkeer inboezemt), bn.; -er, -st. (th = t).
- Antiphoon'** (R.-K. keervers v. e. psalm; ook, wisselzang, beurtzang), v. -phonen. (ph = f).
- Antipo'de** (tegenwoeter), m. -n: de aardmiddellijn, van ons voetpunt uitgaande, wijst de woonplaats onzer -n aan; fig. wederstrever.
- Antiquaar'** (oudheidkener, oudheidminnaar, handelaar in oudheden of oude boeken), m. -quaren; ook: Antiquarius. (qu = kw).
- Antiquariaat'** (winkel of bedrijf van een antiquaar), o. -aten. (qu = kw).
- Antiqua'risch** (de oudheden betreffende), bn.: op - gebied. (qu = kw).
- Antiquiteit'** (een oudheid, een voorwerp uit de oudheid), v. -en. (qu = kw).
- Antirevolutionnair'** (op staatkundig en kerkelijk gebied, tegen de beginselen en uitwerkselen der Fransche revolutie gezind), bn.
- Antirevolutionnair'** (voorstander der beginselen eener rechtzinnige Protestantse wereldbeschouwing), m. en v. -en.
- Antisemiet'** (vijand v. h. Jodendom), m. -en; -**semie'tisch**, bn; -**semitis'me**, o.
- Antisep'tisch** (bedersfwerend, smetstof doo-

dend), bn.: keukenzout is een - middel tegen verrotting of bederf.

Antithe'se (stijlfiguur der tegenstelling), v. -n: een hoofd vol kreuken, een geweten zonder rimpel), (Vondel); ook: Antithesis. (th = t).

Antithesis (tegenstelling in denkbeelden of leer), v. -theses. (th = t).

Anto'nius, zie Triumviraat.

Anto'niusbrood, o. -en; -**kruis**, o. -en; -**vuur**, o. gmv.; zie onder Sint.

Antonoma'sia (stijl. troop der. naamwisse-ling), v. -'s: de held van St. Quentin, d. i. Egmond; de koning der dieren, de leeuw; een Cicero, een welsprekend redenaar. (s = z).

Antwoord (eig. tegenwoord: bescheid, wederwoord), o. -en: een - op een verzoek, op een brief; taal en -, toespraak en mondeling bescheid; - geven, - zenden, iets zonder - laten, het - op iets schuldig blijven.

Antwoorden. ik antwoorde, ik heb -antwoord: iemand op een vraag -, hem mondeling of schriftelijk bescheid er op geven.

Anu'bis (godheid der oude Egyptenaren met den kop van een hond of v. e. jakhals), m.: de - was de wachter der goden, men plaatste hem in beeltenis vóór de altaren, of in de voorportalen der tempels.

A'nns (ontl. opening van den endeldarm), m.

Aor'ta (ontl. groote hartslagader), v. -'s; lees: aa-or'-ta.

Apa'chen (een stam van Roodhuiden in Mexico, berucht en vechtlievend; in Parijs straatboeven en -moordenaars in de buitenwijken), m. mv.: in 1901 gaf een journalist dien naam aan dergelijke bandieten.

Apanage (toelage uit de staatskas aan niet-regeerende leden van 't vorst. huis), o. en v. -s.

Apanagehouder (O.-I. pachter-leenman van den sultan, b.v. van Djokja), m. -s: de - is des sultans plaatsvervanger bij de bevolking.

Apert (bijzonder, afzonderlijk, voor zich, ter zijde), bn. en bw.: een -e keus; iets - leggen, zetten; als zn.: -**je** (kleinigheidje), o. -s.

Apert'je (gesprek tusschen twee personen alleen), o. -s.

Apathe'tisch (lusteloos, zorgloos), bn. (th = t).

Apathie' (ongevoeligheid, ziekelijke onverschilligheid, lusteloosheid, verslapping), v. gmv.

Apa'thisch (lusteloos, onverschillig), bn.

A'pegapen (sterven): hij ligt op -, hijgt naar den laatsten adem. gmv.

Apel'les, beroemdste schilder van oud-Griekenland; - was een tijdgenoot van Alexander den Gr.; fig. nutteloos staat deze - op de wacht, (C.O.), ir. schilder.

Ap-en dependen'ties (al, wat er toe behoort, al het bijbehorende), v. mv. (ties = sies).

A'penbakhuis (apentronie), o. -bakhuisen, meestal: -**bakkes**, o. -en.

A'penbroodboom (boom uit tropisch Afrika, soms 20 M. hoog), m. -boomen: de eetbare vruchten van den - hebben den vorm van een komkommer of kalebas.

A'pendans (volksnaam van een straat in Den Haag, verbasterd uit les Appendances, de bijgebouwen der Franche Ambassade, kort na 1713 aldaar ingericht), m. gmv.

A'penhaar (volksnaam van zekere fijn gesneden en zware tabak), o. gmv.

A'penkoot (in den dierentuin, het getraliede hok of de kooi voor de apen), v. -en.

A'penkool (beuzelpraat, beuzelarij), v. gmv.:

- verkoopen of opdisschen, zotteklap uitkramen of dwaze, nietswaardige praatjes (om iemand te misleiden).

A'penkop (fig. kwajongen, vlegel), m. -pen.

A'penkuur (nukkige gril, belachelijke kuur, dwaze nuk), v. -kuren.

A'penland (scherts. Oost-Indië), o. gmv.

A'penliefde (onverstandige, dwaze liefde), v. gmv.: blinde liefde van ouders tot hun kinderen heet -.

Apennij'nen (aandr. gebergte, dat Italië in een boog doorsnijdt, van N. naar Z.), m. mv.: de - scheiden It. in een W. en een O. deel; het -nijn'sche schiereiland, Italië.

A'pentuin (diergaarde), m. -en. volkst.

Apercep'tie, v. -s; zie Apperceptie.

Aperçu' (Fr. kort overzicht, schets), o. -'s.

Aperij' (belachelijke nabootsing), v. -en: de kunst, die in - ontaardt, (Potg).

Aperitief' (den eethust opwekkend middel, b.v. een bittertje), o. -tieven.

Apert' (open, openbaar, onverholen), bn.

Aphae'resis (spraak. figuur: weglating v. één of meer letters aan 't begin van een woord), v.: 't voor het, 's voor des. (ae = ee).

Aphasie' (verlies v. h. woordgeheugen), v.

Aphe'lium (verste afstand eener planeet of komeet van de zon), o. -liën; (ph = f); zie Perihelium.

Aphonie' (onvermogen om te spreken of te zingen), v. gmv. (ph = f).

Aphorisme (korte, pittige spreuk, kernspreuk, opvoedkundige stelling), o. -n.

Aphrodite, myth. de Grieksche Venus, de godin der liefde en der schoonheid: Amor is haar zoon; de duif is haar gewijd. (ph = f).

Apicultuur' (bijenteelt), v. gmv.

Apin' (wijfjesaap), v. -nen.

Apis (heilige stier der oude Egyptenaren, in den tempel te Memphis als godheid geëerd), m. -sen: de - was het levende woonhuis van den god van den landbouw, Osiris, z. ald.

A'plum (schermbloemige: wilde selderij), m. gmv.; zie Eppe.

Aplaneeren (gelijkmaken, slechten, effenen).

Aplomb' (stelligheid, beslistheid, vastberadenheid van taal, v. handeling, v. houding), o.: met -, vastberaden, ferm; lees: ap'lon'.

Apocalyp'sis (de Openbaring of Onthulling van Joannes, laatste en meest duistere boek van het N.-Testament, door den Evangelist geschreven op het eiland Pathmos), v. gmv.

Apocalyp'tisch (zeer geheimzinnig, te zinnebeeldig, duister, raadselachtig), bn. (y = i).

A po'co a po'co (It. muz. een weinig, allengs, langzamerhand), bw. (c = k).

Apo'cope (spraak. figuur: afkapping eener lettergreep of letter aan het eind van een woord), v., b.v. in: ebbe (eb), hebt je (heb je).

Apoerief' (ongeloofwaardig, onbetrouwbaar, geen gezaghebbend, ondergeschoven), bn.: apocriefe boeken, bijbelschrijturen, evangeliën, door de christenkerk niet als gezaghebbend erkend; fig. dat verhaal komt mij - voor, niet zeer geloofwaardig of aannemelijk, niet waar of echt, z. Authentiek.

Apodiet'sch (onomstootelijk, afdoend, volddingend), bn.: een - bewijs, nl. zóó een, dat de ongerijmdheid aantoon van het bestaan van het tegenovergestelde; een -e overtuiging; op -en toon iets zeggen. (c = k).

Apo'dosis (nazin eener periode), v. -sen.

Apollinisch (wat Apollo betreft, hem ge-

lijkt), bn.: een -e gestalte, als van Apollo.
Apol'lo, myth. zoon van Jupiter: god van zang, snarenspeel en schoone kunsten, herdersgod en vooral, als Phoebus -, de Zonnegod.
Apol'lo van Belvédère, een marmeren standbeeld van Apollo, dat in 1500 werd gevonden, door Nero vermoedelijk uit den tempel van Delphi naar Rome gebracht; het staat in de galerij Belvédère v. h. Vaticaan.
Apologeet' (lofredenaar, verdediger, vooral geloofsverdediger), m. -geten: de kerkvaders zijn -geten des christendoms. (g = g).
Apologie' (geschrift van verdediging, verweerschrift), v. -ën: de - van Oranje tegen het banvonnis van Philips II (1580); ook, verdediging van het christen-geloof, z. Apologeet; -**logetiek'** (de leer, de wetenschap der apologie), v. gmv.; -**logetisch** (verdedigend), bn.: -e geschriften. (g = g).
Apoplec'tisch (geneesk. verlamd, onderhevig aan beroerte, beroerte-achtig), bn. (c = k).
Apoplexie' (beroerte, beslag), v. gmv.
Apologie'sis (stijltgw. der afbreking of zijwijging), v. gmv.: de Duitschers ... maar wij vergeven het hun. (pe = pee).
Apostaat' (geloofsverzaker, afvallige), m. en v. -taten: Juliaan, de -; zie Afvallige.
Apostasie' (afval, geloofsverloochening), v.
Apostel (gezonene, in 't bijzonder een der 12 hoofdleerlingen van Christus), m. -en: de twaalf -en; de Handelingen der -en, een der boeken van het Nieuwe Testament; als eeretitel: Willibrordus (657-738), de - van Nederland; Bonifacius (680-755), de - der Duitschers en der Friezen.
Apostel (scheepst. boegstuk), v. -en, -s.
Aposteleeuw (eeuw, waarin de Apostelen leefden), v. gmv.: dagen als sinds de - geen latere eeuwen zagen, (Da Costa).
Apostelenhuis (oude-mannenhuus te Maastricht), o. gmv.; het Twaalf -, van 1421.
Apostelpaarden, zegsw. met de of per - reizen, te voet gaan, evenals de Apostelen.
Apostelzalf (scherts. zalf uit twaalf verschillende bestanddeelen bestaande), v. gmv.
A posterio'ri (Lat. van achteren gezien, op de ervaring berustend), bw.; zie A priori.
Apostil'le (kantteekening, naschrift bij brieven, aantekening op den kant of aan het eind van een geschrift), v. -n. (ille = il).
Apostolaat' (eig. apostelschap, fig. roeping), o.: hij volgde zijn - als opvoeder der jeugd.
Apostol'isch (komende van of betrekking hebbende op de Apostelen), bn.: de -e geloofsbelijdenis; fig. -e Majesteit, titel van de koningen v. Hongarije en keizers van Oostenrijk; de -e stoel, de zetel, de regeering v. d. paus.
Apostro'phe (spraak. afkappings- of weglatingsteeken; aanspraak, toespreking), v. -n; lees: apostrof'.
Apostropheeren (van een weglatingsteeken voorzien; een toespraak richten tot), (ph = f).
Apotheek' (eig. bewaarplaats: artsenijwinkel), v. -theken. (th = t).
Apothe'ker (bevoegd artsenijbereider), m. -s; -es' (vr. apotheker), v. -sen.
Apothe'kers-assistent (hulpapotheker), m. -en; -fleschje (medicijnfleschje), o. -s; -rekening (fig. een hooge, duistere rekening), v. -en; zie ook: Potjeslatijn.
Apothe'ma (meetk. loodlijn, die uit het middelpunt van een regelmatig veelhoek op een der zijden is neergelaten), o. -s. (e = ee).

Apotheo'se (vergoding; het plaatsen in den rang der goden van keizers of helden, enz.), v. gmv.; fig. schitterend slottooneel eener opera, enz.; lees: apoteeo'ze.
Apparaat' (toestel, scheikundig hulpmiddel, werktuig), o. -raten: een sein- en ontvang - der draadloze telegraphie.
Apparent' (waarschijnlijk, schijnbaar, oogen-schijnlijk), bn. (e = e).
Apparitie' (verschijning), v.: de - van een komeet. (t = s).
Appartement' (vertrek, gedeelte van een woonhuis), o. -en; soms, Apartement.
Appassiona'to (It. muz. hartstochtelijk).
Appel', o. appels; rechtst. beroep op een hogere rechtbank: - aantekenen; het hof van -; krijgsw. verzamelen, d. i. sein tot verzamelen, met trom of trompet gegeven, - blazen, - slaan; op 't - ontbreken, fig. ergens niet aanwezig zijn, waar men moest zijn.
Appel (boomvrucht), m. -en of -s: de schil, het vleesch, het klokhuis, de pitten, het steeltje van een -; Hand-, Stoof-, Tafel-, Winterappel, enz., zie ald.; er zijn zuren en zoete appels, zie verder: Aagtappel, Calville, Goudpippeling, Ramboers, Reinet, Strepeling, enz.; zegsw. door een zuren - bijten, iets onaangenaams moeten doen, of zich moeten laten welgevalven; een schip met zure -, een opkomende zware hagelbui; voor een - en een ei, zeer goedkoop, haast om niet; gezien zijn als een rotte - bij de groenwrouw, zeer in minachting zijn; spreekw. De - valt niet ver van den boom, het kind heeft een aardje naar zijn vaartje (meest met ongunstige bijbeteekenis); gouden - en op zilveren schalen, een meesterstuk van welsprekendheid: een stijl, voortreffelijk naar inhoud en vorm; een -tje voor den dorst bewaren, fig. iets op zij leggen voor den tijd van nood; een -tje met iem. te schillen hebben, iets onaangenaams met hem hebben af te doen.
Appel (oogappel; ronde knop aan het gevest van een degen; gouden bal aan de torenspits), m. -s: zegsw. iem. liefhebben als den - zijner oogen, als het dierbaarste, wat men bezit.
Appel (zinnebeeld van heerschappij), m.; zie Rijksappel.
Appelaar (dicht. appelboom), m. -s.
Appelbeignet (appelkoekje), m. -s: een - ontstaat, door een appelschijfje in zoet deeg te doopen en dan te bakken; zie Beignet.
Appelbloesem (bloem van den appelboom), m. -bloesems.
Appelbloesem (licht-rozerode kleur), o.
Appelboom (vruchtboom, waaraan appels groeien), m. -en; -boomgaard (gaard of tuin, ook weide vol appelboomen), m. -en; -drank (cider), m. gmv.
Appelflauwte (lichte bezwijming), v. -n.
Appelgrauw (grauw met appelronde plekken), bn.: een -e schimmel.
Appelkoek (pannekoek, met schijfjes appel doorbakken), m. -koeken.
Appellant' (iem. die in appel komt, in hooger beroep gekomene), m. -lanten, vr. -e, -n.
Appelleeren (zich op een ander of op een hogere rechtbank beroepen, beroep of appel aantekenen).
Appellijster (de grootste soort van lijster, ook mispellijster geheeten), v. -s.
Appelmoes (moes v. appels), o. en v. gmv.

Appelmotje (vlindertje van den appelbladroller), o. -s: zie Bladroller.
Appelpent (appelbol of -broodje), v. -en.
Appelprol (prol v. aardappels en gestampte appels), v.; ook: Heete bliksem.
Appelsien (eig. appel uit China, daar de boom uit het Z. van Azië herkomstig is, sinaasappel), v. -en; ook Palestina verzendt miljoenen stuks uit Jaffa, in het Sarondal.
Appelstroop (stroop uit appels), v. gmv.
Appelvink (in ons land veel voorkomende vinkensoort), m. -vinken.
Appelwijn (appelrank, cider), m. gmv.
Appendix (aanhangel, toevoegsel), o. -dices.
Appendicitis (geneesk. ontsteking van het wormvormig aanhangsel van den blinden darm), m. gmv.; zie Blinde-darm.
Apperceptie (waarneming, bewustzijn, bewuste voorstelling), v. -s, -tiën. (t = s).
Appercepteren (met bewustheid waarnemen, indrukken verwerken), (c = s).
Appetijt (Fr. eetlust, lust, honger, trek), m. gmv., spreekt.: A p p e t i e t.
Applaudisseeren (zijn goedkeuring door handgeklap te kennen geven), (au = ou).
Applaudissemēt (algemeene bijvalsbetuiging, b.v. door handgeklap), o. (au = ou).
Applaus (toejuicing), o. gmv.: een daverend -, applaudissemēt. (au = ou).
Applicatie (toepassing, aanwending, ook: inspanning, vlijt), v. -s. (t = s).
Applicatieschool (hogere krijgsschool, vakschool voor stafofficieren), v.: de - te Breda. (t = s).
Apportel tot een hond: breng hier! haal op!
Apporteeren (aanbrengen, halen, b.v. door een gedresseerde hond).
Appositie (spraak. bijstelling), v. -s, -tiën; lees: appozitie.
Appreciatie (schatting, waardeering), v. -s.
Apprecieeren (waardeeren, op prijsstellen): iem. of iets -. (ci = sie).
Appreteeren (toebereiden: laken, enz. glanzen, katoen pappen); **appretuur**, v. gmv.
Approbatie (goedkeuring, vergunning, bewilliging), v. -s, -tiën; lees: -ba'sie.
Approbatuur (Lat. het wordt goedgekeurd), o., zie: Imprimatur en Nihil obstat.
Approviandeeren (mil. een vesting, fort of schip van levensmiddelen voorzien).
Approximatief (begrootenderwijze, bijraming of benadering), bn. en bw.
Appul (Fr. steunpunt, steun, het steunen), o.; lees: äpu-ie.
Appuyceeren (Fr. een voorstel ondersteunen, op iets aandringen); lees: ä-pu-ie-eeren.
April (de 4e maand, Grasmaand), m.: -doet wat hij wil, het weer is erg veranderlijk; op den eersten - verloor Alva zijn Bril (1572); den eersten - stuurt men de gekken waar men wil, zie Aprilgek.
Aprilgek (iemand, dien men fopt op 1 April), m. -gekken; -grap (flauwe grap), v. -pen.
Apriljen (scherts. iem. op den eersten April voor den gek houden), ik aprilde, heb gearplid.
Aprilvisch (fopperij op 1 April, Aprilgrap), m. -visschen.
Aprilweer (eig. weer als April geeft, fig. veranderlijk, grillig weer), o. gmv.
A prima vista (It. muz. op het eerste gezicht van het blad te zingen of te spelen).
A priori (Lat. van te voren, vooruit, vooraf alleen door redeneering, vóór of zonder de

ervaring), bw.; de tegenst. is A posteriori.
Aprioritisch, bn.: een -e opvatting, die nl. de vaststelling der feiten voorafgaat.
Apropos, bw.: (ter rechter ure, te geleger tijd, juist van pas); tw.: (hoor eens, eer ik het vergeet); als zn. o.: hij deed zijn best om weer op zijn - te komen, punt van uitgang zijner redeneering; lees: a-propoo'.
Aproxemie (vergeetachtigheid, zwakte van geheugen), v. gmv.; lees: -sek'sie.
Ap'sis, v.; zie: Absis en Concha.
Aqua (Lat. water), v. aquae. In de apotheek: -fontani, bronwater; -destillata, gezuiverd water; -vitae, levenswater, d. i. brandewijn. (qu = kw.)
Aqueduct (steenen waterleiding, kunstmatig leidingskanaal: samenstel van bogen, den grondslag vormend van een leidingskanaal, bij de Romeinen), o. -en. (qu = kw).
Aquamarijn (zeegroen), bn., en als zn. (een edelsteen v. e. zeegroene kleur), m. -en; als stofnaam, o. (qu = kw).
Aquarel (waterverftekening of schilderstuk in waterverf), v. -len; -list (aquarelschilder), m. -en. (qu = kw).
Aquarium (glazen bak met water tot het levend bewaren van visschen, schelpdieren, planten, enz.), o. -s, -ria: ook het gebouw in Artis te A'dam. (qu = kw).
Aquarius (Waterman, elfde teeken in den Dierenriem), m. gmv.: zie Zodia k. (qu = kw).
Ar (wintersledē voor vermaak, door één of meer paarden getrokken, narrestee), v. -ren.
Ar (verbolgen, verstoord, toornig), bn. vero. in -ren moede, in gramschap, toorn, woede.
Ar'a (Zuid-Amer. papegaai met prachtige bonte veeren en langen staart), m. -s: de roode -, of Indiaansche raaf.
Arabesk (aan het plantenrijk, d. i. aan planten, bloemen, struiken ontleende spiraalvormige versieringsmotieven: in de oude, vooral in de Arabische kunst), v. -en: bontkleurige -en, grillige -en; zie Grotesk.
Arabier (bewoner van Arabië), m. -en.
Arabisch (komende uit of behoorende tot Arabië), bn.: een -e vrouw, de -e taal, de -e godsdienst, de -e nachtvertellingen, met den naam: Duizend en één nacht, zie ald.; -e producten zijn: wierook, mirre, dadels, koffie, paarden, zijde en tapijten.
Araconteer, m. -s; zie Arcometer.
Arak (rijstbrandewijn), v. gmv.: -is kleurlaas; men bereidt - uit het sap van dadels, uit suiker, uit kokosnoten; -stokerij, v. -en.
Arameërs (andere naam voor Syriërs), m. mv.
Arameesch (Syrisch: ten tijde van Chr. ook de taal der Joden in Palestina), o. gmv.
Arang (O.-I. houtskool), v. gmv.
Arbeid (werk, verrichting, moeite, inspanning), m. gmv.: hij leeft van den - zijner handen, zich aan den - zetten, een gezette -, iemand met eenigen - belasten; zegsw. - adelt, verheft; geld verzoet den -, verzacht.
Arbeiden (zijn lichamelijke of geestelijke krachten inspannen), ik arbeidde, heb gearbeid: zes dagen zult gij - (Bijbel); de -de stand, die van handenarbeid leeft; - in den wijngaard des Heeren, als de geestelijken.
Arbeidende stand, of -klasse (de lieden die met handenarbeid hun brood verdienen).
Arbeider (werkman, daglooner), m. -s: roep de -s bij elkaar; een boeren-, een fabrieks-, een spoorweg-; **arbeidster**, v. -s.

- Ar'beidersbevolking**, v. -en; -**beweging** (het streven naar lotsverbetering), v. gmv.; -**blad** (krant voor de belangen van den werkenden stand), o. -en; -**partij**, v. -en; -**stand**, m. gmv.; -**trein** (morgen- of avondtrein voor werklieden), m. -en; -**vereeniging** (een soort van bond), v. -en; -**verzekering** (een soort van levensverzekering tot verhoeding tegen gebrek bij ziekte, overlijden, invaliditeit, enz), v. -en.
- Ar'beidsbeurs** (gebouw voor vraag en aanbod van arbeid), v. -beurzen; -**contract** (-overeenkomst), o. -en; het - is een wettelijke overeenkomst tusschen den patroon en de arbeiders, het regelt de wederzijdsche verhouding en verplichtingen; -**duur** (duur van den arbeidsdag), m. gmv.; -**eenheid** (natuurk. eenheidsmaat), v. -heden; -**enquête** (officieel onderzoek naar den toestand en het leven der arbeiders), v. -s; -**inspecteur** (rijks-opziener van den arbeid in fabrieken, enz.), m. -s; -**inspectie**, v. -s; ons Rijk is verdeeld in 9 -inspecties, in iedere waarvan een inspecteur met één of meer adjuncten met het toezicht is belast op de uitvoering der arbeidswet; -**raad** (raadgevend lichaam bij geschillen tusschen werklieden en werkgevers), m. -raden; -**secretariaat** (bureau tot verzameling van allerlei gegevens omtrent den arbeid, ook om op te treden bij conflicten tusschen arbeiders en patroons), o. -aten; -**vermogen** (de kracht, om te arbeiden), o. gmv.; -**verzekering** (het wettelijk verzekeren der arbeiders tegen ziekte, ongelukken, invaliditeit), v. gmv.; -**wet** (wet tot het tegengaan van overmatigen en gevaarlijken arbeid, vooral van jeugdige personen en van gehuwde vrouwen), v. -wetten.
- Arbeidswil'lige** (persoon, die bij een werkstaking wil doorwerken), m. en v. -n.
- Arbeid'zaam** (werkzaam, lust hebbende in of tot arbeid), bn., -zamer, -st; -**heid** (werkzaamheid), v.: met stalen -.
- Arbi'ter** (scheidsrechter, scheidsman), m. -s.
- Arbitraal** (beslecht of te beslissen door scheidsrechters), bn.: een - vonnis.
- Arbitrage** (rechtst. de berechting van een geschil door arbiters; scheidsrechterlijke beslissing of uitspraak), v. gmv. (ge = zje); **hof van -**, zie Arbitragehof.
- Arbitrage** (handel. berekening, naar aanleiding van verschil in de wisselkoersen op verschillende plaatsen, hoe een schuld het voordeeligt wordt afgedaan), v. gmv. (g = zj).
- Arbitrage-commissie** (commissie v. door partijen gekozen arbiters), v. -s, -siën.
- Arbitrage-hof** (officieel college van door de mogendheden gekozen arbiters, tot beslissing van internationale geschillen), o.: het internationaal - heeft zijn zetel in het Vredespaleis te 's-Gravenhage. (g = zj).
- Arbitrair** (willekeurig, eigendunkelijk, eigenmachtig), bn. en bw.: een -e toëigening; -te werk gaan. (aj = è).
- Arbitreeren** (een zaak als arbiter beslissen; ook, door scheidsrechters laten beslissen).
- Arbitreeren** (hand. een wisselberekening of arbitrage-rekening maken).
- Arca'de** (booggewelf, bogenreeks, rustend op pilaren, zuilenboog), v. -n, -s. (c = k).
- Arca'dia** (het klassieke land der herders en herderinnen in oud-Griekenland), o.: - was gelegen in het hart van den Peloponnesus en wordt door de dichters voorgesteld als een oord van onschuld, vrede en geluk.
- Arca'dia's** (letterk. prozawerken in den trant van: *Batavische Arcadia van Joh. van Heemskerck, 1597-1656*), v. mv.: de Bat. Arcadia verscheen in 1637 en is een wetenschappelijk werk in een romantisch kleeft (herders en herderinnen); in 1658 verscheen de *Zaanslandsche Arcadia*; in 1662 de *Dordsche -*, verder, een *Walchersche*, een *Kleefsche*, enz.
- Arca'disch** (als in *Arcadia*: herderlijk, landelijk, onschuldig, naïef), bn. en bw.: *Amelie zag, dat zij met deze -e kleinen niet vorderde*, (C. O.); zie *Arcadia*. (c = k).
- Arca'num** (geheim middel), o. -na: *Annet kocht een dubbele dosis van 's mans -*, (Staring). (c = k).
- Arceeren** (teek. schaduwvinten aanbrengen door middel van kruiswijze streepjes), ook: *Harceeren*; -**ing**, v. -en. (c = s).
- Archaeographie** (beschrijving van oudheden), v. gmv. (ph = f).
- Archaeologie** (oudheidkunde, leer en kennis van toestanden, zaken, producten van nijverheid en kunst uit oude tijden), v. gmv.
- Archaeolo'gisch** (oudheidkundig), bn.: een - museum, bevattende antiquiteiten.
- Archaeoloog** (oudheidkundige), m. -logen.
- Archais'me** (verouderde zeggwijze of taalvorm, verouderd woord), o. -n, b.v. *rijden en omzien*, bij-de-hand zijn; *kuischen*: de tafel, het rijktuig -, *Vlaamsch* voor *reïngen*; *rechtveort*, *seffens*, *neffens*, *erentfest*, *wijdluft*, enz.; ook: *Archais'mus*, m. (ch = scherpe g).
- Ar'chi** (voorvoegsel, dat aarts- bet.), b.v. *Archimandriet*. (ch = scherpe g.).
- Archief** (verzameling van geschriften, handvesten en verdere documenten; ook, de bewaarplaats van belangrijke brieven, geschriften, handvesten, oorkonden), o. -chieven; het - van Maastricht; de -ieven van het Huis van Oranje; -**gebouw**, o. -en; -**kamer**, v. -s; -**recht** (bewijskracht in rechten), o. gmv.; -**stuk**, o. -stukken; -**wezen**, o. gmv.
- Archimandriet** (opperabt, aartsabt), m. -en; een - is het hoofd van een of meer kloosters in de Russische of Grieksche kerk.
- Archime'des**, de grootste wis- en natuurkundige der oudheid, te Syracuse, 287-212 v.C.
- Ar'chipel** (aandr. hoofdzee, eilandenzee), m. -s: de *Grieksche -*, de *O.-I. -*, de *W.-I. -*.
- Architect** (bouwmeester, -kundige), m. -en.
- Architecto'nisch** (bouwkundig), bn.: de -e schoonheid van het koninklijk paleis. (ch = sj).
- Architectuur** (de schoone of hoogere bouwkunst), v. gmv.: de *oude Duitse -*, bouwstijl; *onze moderne -*. (ch = sj).
- Architraaf** (hoofdbalk van een kroonlijst, rustend op de kapitelen der zuilen), v. -traven.
- Archiva'lia** (verschillende oorkonden), v. mv.
- Archiva'ris** (bewaarder, beheerder van een archief), m. -sen. (ch = scherpe g).
- Archont'** (gesch. een der eerste overheidspersonen in oud-Athene), m. -en; ook: *Archon'*.
- Arc'tisch** (noordelijk, d. i. binnen den N-poolcirkel), bn.: de -e zeeën, noordpoolzeeën.
- Arden'nen** (aandr. boschrijke heuvelenreeks in België en Luxemburg), m. mv.
- Arduin'**, o. gmv.; zie *Arduinsteen*.
- Arduin'en** (van *arduin*, fig. zeer hecht), bn.: een - voetstuk van een standbeeld.
- Arduin'steen** (blauwachtige, bewerkte hard-

- steen uit de Ardennen; zerksteen), m.; (stof), o. gmv.: een voetstuk van — of van arduin.
- Are** (vlaktemaat: 100 M², DM²), v. —n.
- Are'ca** (O.-I. palmboom), v. —'s; de —noot lijkt wat op de muskaatnoot; (e = ee), z. Betel.
- Aren'** (Java. palmboom), m. —s; —hout, o.; —sulker, v.; —sago, v.; zie Arenpalm.
- Aren'a** (worstelperk, kamplaat met zandbodem i. h. amphitheater, strijdperk), v. —'s.
- Arend** (adelaar, groote valkachtiger roofvogel), m. —en; spreekw. Een — vangt geen vliegen, een groot of edel mensch strijdt niet tegen onbeduidende personen; veldteeken, bij de Romeinen en bij de Franschen, z. Adelaar.
- Arend** (doffer, mannetjesduif), m. —en. gew.
- Arend** (mansnaam, uit Aernoud, Aarnoud, Aarnd ontstaan), m.: — van Aemstel, de broeder van Gijsbrecht.
- Arendbuizerd** (roofvogel van de familie der buizerds), m. —buizerds.
- Arenddaalder** (oud zilverstuk in Zeeland en Friesland, ± f1.10), m. —daalders. vero.
- Arendgulden** (oude Geldersche munt met een arend er op, ± f0.50), m. —s. vero.
- Arendsblik** (de scherpe blik van den arend, fig. doordringende blik), m. —blikken; —klauw (klauw v. d. arend), m. —en; —nest, o. —en; —neus (gebogen neus, lijkende op den bek van een arend), m. —neuzen; —oog (oog van den arend), o. —en, fig. scherpend oog; —steen (ijzersteen, delfstof), o. gmv.; —varen, v. —s, zie Adelaarsvaren; —veder (de veder van een arend), v. —vederen; dicht. hij stijgt op —en omhoog, heeft groote stoutheid van vlucht; —vleugel (vleugel van een arend), m. —vleugels of —vleugelen: de tijd vliegt voorbij met —en, zeer snel; de dwaasheid heeft —en maar vilsvoogen; —vlucht (de snelle, krachtige vlucht van een arend), v. gmv.: dicht. ook van 't genie: de — van Goethe, Vondel, Milton; —wiek (arendsvlerk, arendsvleugel), v. —wicken; dicht. deze dichter stijgt op —en omhoog, heeft stoute, krachtige vlucht.
- Arenlezen** (het al zoekend verzamelen van korenaren op een stoppelveld), o. gmv.
- Arenpalm** (O.-I. boom, die suiker- en palmwijn levert), m. —en; aren' = suikerhoudend; ook: Aren', Arèng, Arènga.
- Areometer** (nat. toestel ter bepaling van het soortelijk gewicht van vloeistoffen), m. —meters; zie Hydrometer.
- Areometrie** (dichtheidsmeting, bepaling v. het specifiek gewicht van vloeistoffen), v. gmv.
- Areopagus** (gesch. hoogste gerechtshof in het oude Athene, fig. college van geleerden, wijsgeeren, rechters, enz.), m. gmv.
- Arès**, m.; zie Mars.
- Arg** (boos, kwaad, erg; ook, slim, listig, doortrap), bn. en bw.; arger, argst. vero.
- Argeloos** (onschuldig, te goeder trouw), bn. en bw.: een —looze vraag, nl. zonder argwaan gedaan; —looze eenvoud; —loozzer, —t; —loosheid (onschuld, eenvoud), v. gmv.
- Argentaan** (metaalmengsel of legering van nikkel, koper en zink; nieuwzilver), o. gmv.
- Argentinië**, o.: de Argentijnsche republiek, (Z.-Am.).
- Argentum** (zilver), o.: —vivum, kwikzilver.
- Argiven** (gesch. bewoners van Argos; oude benaming der Grieken in 't algemeen), m. mv.
- Arg'list** (booze list, kwade trouw), v. gmv.
- Arglistig** (boosaardig, valsch), bn.: een — bedrog; —er, —st; —held (sluwheid), v. —heden.
- Argo** (myth. het schip der Argonauten), v. gmv.; zie: Jason en Argonauten.
- Argon'** (nat. element, in 1894 door lord Rayleigh in dampkringslucht opgespoord), o.; 100 L. lucht bevat 0.934 L. argon.
- Argonaut'** (nat. koppootig weekdier), m —en: de schelp van den — is zeer groot, en het vleesch eetbaar. (au = ou).
- Argonau'ten** (myth. Gr. zeehelden, die volgens de sage het gulden Vlies uit Colchis gingen halen, onder aanvoering van Jason), m. mv.
- Argos, Argolis**, rijksgedebied v. Agamemnon.
- Argot'** (dieventaal, bedelaarstaal, bargoensch, fig. bijzondere uitdrukking eener valktaal), o.; lees: argoo'.
- Argument'** (bewijs- of betooggrond), o. —en.
- Argumenta'tie** (bewijvoering, aanvoering van bewijsgronden), v. —s, —tiën. (tie = sie).
- Argumenteeren** (bewijsgronden aanvoeren voor een betoog, betoogen, bewijzen bijbrengen).
- Argus** (myth. honderdoogige reus), m.; —oogen (scherpzinnende of alziende oogen), o. mv.: met —oogen spieden; zie I.o. (g = g).
- Arg'waan** (achterdocht, kwaad vermoeden, wantrouwen), m. gmv.: — krijgen, hebben, voeden, kweken, koesteren, opvatten; —geven, wekken, verwekken, baren; —wanen (wantrouwen, achterdocht koesteren, verdenken), ik argwaande, heb geargwaand, **argwa'neud**, bn.: een —bediller, een —e blik, een —oog, —er, —st; —wanig (ergdenkend, achterdochtig), bn.: een —mensch. vero.
- Aria** (It. zangwijs, melodie, lied voor één stem), v. —'s; Fr. Air, o. —s.
- Ariaan'** (aanhanger van de leer van Arius te Alexandrië), m. —anen; —anis'me (leer van Arius), o.: het — werd veroordeeld op het concilie van Nicea (325).
- Ariad'ne**, myth. dochter van Minos, koning van Creta, die haar minnaar Theseus door middel van een kluwen garen uit den doolhof laat ontsnappen, nadat hij den Minotaurus gedood heeft; zegsw. de draad van —, middel, om zich uit een moeilijkheid te redden. (d = t).
- Ariërs** (Indo-Germanen, in beperkter zin: Indiërs en Iranen), m. mv.
- Ari'on**, myth. Grieksche lierdichter en toonkunstenaar der 7e eeuw v. Chr., op Lesbos.
- aris** (bastaarduitgang), als in: notaris, falsaris, concessionaris, actionaris, vorst mann. persoonsnamen; zie telkens ald.
- Arisch** (het Indo-Germaansch) o.; ook, de —e talen, nl. de talen der Indiërs en der Iranen.
- Aristarch'** (fig. streng kunstrecter), m. —en; Aristarchus zelf was een beroemd criticus der oudheid: hij besteedde tijd en vlijt aan de tekstverbetering van Homerus' Ilias en Odyssea, stierf ± 134 v. C. op Cyprus.
- Aristi'des**, gesch. bijgenaamd de Rechtvaardige, gest. 467 v. C.: — bestuurde de geldmiddelen van Athene met onkreukbare trouw.
- Aristocraat'** (voorzitter der regering van aanzienlijken, patriciër), m. —craten. (c = k).
- Aristocratie'** (de aanzienlijke en machtige familiën in stad of land, ook, de regering van den adel of der patriciërs), v. gmv.: de — van een stadje, de burgemeesterlijke —, de — der geboorte, de ged —. (tie = sie).
- Aristocratisch** (eigen aan, behoorende tot de aristocratie), bn.: de —e macht, de —e partij, de —e regeeringsvorm; ook: geneigd

tot de denkwijze der aristocraten, b.v. Willem I was eer burgerlijk dan —; verder: overeenkomende met die der aristocratie: —e vormen, gewoonten, denkbeelden, sympathieën.

Aristo'lochia (plantk. geslacht der pijpbloemen), v.: bloeiende exemplaren van de — clematitis, (C.O.)

Aristo'teles, de beroemde wijsgeer der oudheid, 384—322 v. C.; — was een leerling van Plato en leermeester van Alexander den Gr.; zijn standaardwerken golden in de Middeleeuwen als het orakel der wijsbegeerte.

Arithme'tica (reken- of cijferkunst), v. gmv.; ook Arithmetiek'; lees: aritme'tika.

Arithme'tisch (rekenkundig), bn.: —e teekens.

Ark (vaartuig van Noach; woonschip voor opzichters of werkhui bij waterbouwk. werken, enz.; huis met een overgroot aantal gezinnen als bewoners), v. —en; ook: Arke.

Ar'ke, ark (Bijbel. kast of kist, bevattende de twee steenen tafelen en de wetsrollen), v. gmv.: de — des Verbonds i. h. Heilige der Heiligen.

Ar'kel (uitstek, uitbouw, erker), m. —s: een — is een uitbouw der vensters aan den bovenvoorgevel, ook, een gesloten hoekbalkon.

Arm (lichaamsdeel, lidmaat), m. —en: zegsw. iem. in den — nemen, iem. hulp of raad inroepen of vragen; iemand de —en binden, hem machteloos maken; vorsten hebben een langgen —, bezitten een verreikende macht; een slag om den — houden, d.i. zich niet onherroepelijk en stellig voor iets verbinden; met zijn ziel onder den — loopen, leegloopen, zich vervelen; iem. met open —en ontvangen, d. i. zeer hartelijk, zeer voorkomend; een sterken — hebben, veel macht bezitten; de wereldlijke —, de wereldlijke macht; bij overdr.: de —en eener balans, van een weegschaal, van een gaskroon, enz.

Arm (behoefstig), bn.: een —e vrouw; zegsw. hij is zoo — als de mieren, als Job, als de straat, enz., d. i. in de hoogste mate.

Arma'da (Sp. oorlogsvloot, in 't bijzonder de onoverwinnelijke Spaansche vloot van 150 schepen met 42 duizend soldaten, 1588), v. —s; ook Arma'de, v. —s.

Armadi'l', m. —len; zie Gordeldier.

Arm'band (platte polsring of polsketting van edel metaal, bracelet), m. —en; —bandhorloge (klein formaat horloge, gevat in een polsband), o. —s.

Arm'bestuur (lichaam of college, belast met de zorg en de uitdeeling der armengelden), o. —besturen.

Arm'borst (draagbare hand- of voetboog der middeleeuwen), m. —en. vero.

Ar'me (behoefstige persoon), m. en v. —n.

Ar'mee' (Fr. legerkorps, heerschaar), v. —ën; —korps (complete legerafdeeling, bestaande uit alle wapens), o. —en.

Ar'mel'lijk (armoedig, op armoedige wijze), bn. en bw.: een —e kleeding; zij leefden —.

Ar'mel'ni' (arme menschen), m. mv. Zijn er dan niet altijd — geweest zooals ik? (C.O.)

Ar'mel'uis'kind (kind van arme menschen), o. —kinderen, —kinders.

Ar'menbuurt (buurt, waarin veel armen wonen), v. —buurten; —dokter (geneesheer, door den Raad aangesteld voor de armenpraktijk), m. —s; —fonds (kapitaal ten behoeve der bedeeling van armen), o. —fondsen; —huis, arm'huis (godshuis), o. —huizen.

Ar'me'nisch (behoorende tot, betrekking hebbende op Armenië), bn.: de —e kerk, afdeeling der Roomsche kerk; de —e patriarch.

Ar'menkas (geldkas van het armbestuur), v. —kassen; zij trekken uit de —; —praktijk (de praktijk v. d. armen dokter), v. gmv.; —wet (wet van den 27sten April 1912, tot regeling van het armbestuur), v. —ten; —zaken (zaken v. h. armbestuur), v. mv.; —zakje (kerkezakje, om te collecteren onder de godsdienstoefening), o. —zakjes.

Ar'mezon'daarsbankje (bij het Leger des Heils de bank van hen, die boete en bekeering beloven), o. —bankjes; —gezicht, o. —en.

Ar'mgesmijde (gouden of zilveren armsieraad), o. —gesmijden, w. g.; zie Gesmijde.

Ar'mhartig (ellendig, deerniswaard, erbarmelijk min), bn.: —kruimelwerk, (Staring); —er, —st; —heid (bekrompenheid), v. gmv.

Ar'mhuis, o. —huizen; ook Armenhuis.

Ar'm'da'tuin (fig. toovertuin), m. gmv.: Armida is een der voornaamste heldinnen, tevens toovenaars en verleidster, uit Tasso's *Bevrijd Jeruzalem*, (16e zang).

Ar'minlaan' (volgeling van de kerkleer van den Leidschen hoogleraar Arminius [1560—1609]: Remonstrant), m. —anen; —sch. bn.; zie Remonstrantie.

Ar'mlas'tig (ten laste eener gemeente en wel als arme), bn.: die bedelaar is — te Utrecht.

Ar'mmeester (lid van een kerkelijk of parochiaal armbestuur), m. —meesters.

Ar'moede (toestand v. d. arme: behoefte, nooddriftigheid, gebrek), v. gmv.: zegsw. — zoekt list, de arme zoekt allerlei middelen om brood te hebben; als de — binnenkomt, vliegt de liefde het venster uit, waar in een gezin gebrek gaat heerschen, verdwijnt de onderlinge liefde; 't is daar — troef, vóór alles heerscht daar nooddrift; zie Pauperisme; de zwartste —, treurigste, ellendigste.

Ar'moede, gelofte van —: de gelofte van — bestaat in het vrijwillig afstand-doen van alle persoonlijk bezit; zie Gelofte.

Ar'moe'dig (behoefstig, schamel), bn.: een — vertrek, een —e kleeding, een —e hut, zijn kunst is —, een —e taal; bw.: hij leeft —, een — gekleede knaap, er — uitzien; —er, —st.

Ar'moedzaaier (scheldn. een door een door arm man), m. —s: een — is iem., die altijd in geldverlegenheid zit.

Ar'moriaal' (wapenboek: boek, dat de familiewapens bevat), o. —alen.

Ar'mo'rica (aardr. oude naam van Bretagne, in Frankrijk), o. (c = k).

Ar'mozijn' (dunne, weinig glanzende tafel 17e eeuw), o., (soorten), o. —en.

Ar'm'poliep (zoetwaterpoliep), v. —poliepen: de — leeft in vijvers en slooten; de groene —, de bleeke —, de bruine —.

Ar'm'pootigen (tweeschalige fossiele schelpdieren), m. mv.; ook: armpootige schelpdieren.

Ar'm'stoel (stoel met armleuningen), m. —en.

Ar'm'strong-kanon (kanon met getrokken of gegroefden loop, dat van achteren geladen wordt), o. —kanonnen: het — heet naar zijn uitvinder, den Engelschen ingenieur W. G. Armstrong, 1810—1900.

Ar'm'vol, m. armen vol: een — hooi, twee armen vol hooi, een — hout, een — boeken.

Ar'm'wezen, o.: het — omvat alle hulp aan behoeftigen, in 't bijzonder de bedeeling van allerlei aard; zie Godshuis.

Arma'lig (eig. vol armoede: gering, slecht, ellendig), bn.: *wat een - boeltje! - e meubeltjes, een - e buurt, een - menschenkind, nietig, - e uitvluchten, treurig; - er, - st.*
Arn'hemmer, m. -s: *hij is een -*. Ook als bn.: *de - courant*, uitgegeven te Arnhem.
Arn'hemsch (*uit of zooals in Arnhem*), bn.: *- e jongens en meisjes, koekjes; de - e taal.*
Aro'ma (*geurigheid, specerijachtige geur van etherische oliën*), o. -s: *het - van koffie.*
Aromallet' (*een welriekende edelsteen, specerijsteen, mirresteen*), m. -en.
Aroma'tisch (*aroma bevattende, hebbende*), bn.: *- e middelen*, b.v. vanille, kaneel, saffraan.
Aronsbaard (*soort v. aronskelk*), m. -en.
Aronskelk (*witte kelk met gele bloemkolf*), m. -en: ook de plant zelf; het volk verbasterde het Lat. *Arum* tot *Aron*, Mozes' broeder.
Aronsstaf (*plantk. kalfsvoet, broodgras*), m.
Arpi'num, aardr. *stadje in Latium*, geboorteplaats van Marius en van Cicero; zie ald.
Arangeeren (*regelen, schikken, rangschikken, inrichten, in orde brengen*). (g = z).
Arrangement' (*schikking, regeling, vergelijk, akkoord, overeenkomst*), o. -en. (g = z).
Ar're (zie **Ar**), v. -n; -**slede** of -**slee**, v. -sleden of sleeën; vroeger: *Narreslede*, voor *Narren* (*met klinkende belletjes*).
Ar'ren of Nar'ren (*in of met de arreslede rijden*), ik arde, ik heb geard.
Ar'ren, in - moede; zie **Ar**.
Arrest' (*hechtenis of gevangenschap van personen*), ook: *rechtelijk gewijsde, vonnis*, o. -en; zie: *Huis arrest, Kamer arrest.*
Arrest' (*handel. bestaglegging op goederen door een schuldeischer, krachtens een vonnis of een authentieke akte*), o. -en.
Arrestant' (*de in hechtenis genomen, de gearresteerde*), m., vr. ook -**e**: *arrestanten.*
Arrestantenhok (*vertrekje, waarin gearresteerden worden opgesloten*), o. -hokken.
Arrestatie (*inhechtenisneming*), v. -s.
Arresteeren (*in hechtenis nemen, gevangen nemen*), ook: vaststellen, goedkeuren, bekrachtigen, b.v. van notulen, besluiten, plannen, enz.
Arrie'ro (*Spaansche mulezelverhuurder of -drijver*), m. -'s. (e = ee).
Arriveeren (*Fr. aankomen, landen*).
Arrivis'me (*Fr. de manier om er te komen, 't zij in de politiek, 't zij in de kunst*), o. gmv.
Arrivist' (*Fr. iem. die alle middelen aanwendt, om er te komen, baantjesjager*), m. -en.
Arrogant' (*Fr. aanmatigend, verwaand, laaidunkend*), bn. en bw.; -er, -st. (g = g).
Arrogantie (*Fr. aanmatiging, verwaandheid, trots*), v. gmv. (t = ts).
Arrondissement' (*onderafdeeling eener provincie; rechtsgebied v. e. rechtbank*), o. -en; (*deel v. e. schooldistrict*), o. -en.
Arrondissements-betaal'meester (*rijksambtenaar, met de uitbetaling van traktementen, pensioenen, enz. belast*), m. -s.
Arrondissements-ij'ker, m. -ijkers.
Arrondissements-recht'bank, v. -en.
Arrondissements-school'opziener, (*schoolopz. in e. schoolarrondissement*), m. -s.
Ar'rowroot (*Eng. pijlwortelmeel*), o. gmv.; - is een voedings- en een geneesmiddel.
Arsenaal' (*wapenmagazijn*), o. -alen.
Arsenicum (*rattenkruut*), o.: ook: *Arsenik'*.
Ars'is (*dichtk. verheffing van toon, betoonde lettergreep in een versuot*), v. arsen; zie *Thesis* (*daling*), v.

Ars lon'ga, vi'ta bre'vis (*Lat. De kunst is lang, het leven kort*).
Ar'temis (*Gr. de godin der jacht, Lat. Diana*).
Artemi'sia, zie *Mausoleum*.
Arte'rie (*slagader*), v. arteriën. (e = ee).
Artesische put (*geboorde welput*), m. -putten; deze putten zijn geheeten naar het voormalige graafschap Artois in Fr., waar het eerst zulke putten in het begin der 18e eeuw geboord werden. (e = ee).
Ar'thur, *koning uit den fabeltijd van Englands geschiedenis (6e eeuw na C.)*; koning - werd de held der Keltische sagen en der Britsche romans, naar hem genoemd, hij is het hoofd van de *Ridders van de ronde tafel*.
Ar'thurromans (*mystieke ridderromans in versvorm, ook, Britsche romans, zie ald., geheeten, welke zich groepeeren om koning Arthur*), m. mv.; de -, in 't Middeln. vertaald, zijn: *De Lancelot, De Merlijn, De Ferguut, De Walewein*.
Articula'tie (*term uit de fonetiek: klankvorming, duidelijkheid in het uitspreken van medeklinkers en lettergrepen*), v. -s, -tiën.
Articuleeren (*Fr. alle lettergrepen, alle medeklinkers duidelijk uitspreken*).
Artificieel' (*kunstig, kunstmatig*), bn. (c = s).
Arti'kel (*één der leden van eenige wet*), o. -s of -en; - *160 uit het Burgerlijk Wetboek: De man is het hoofd der echtvereeniging*, (Potg.)
Arti'kel (*handelsvoorwerp, ieder bijzondere soort van koopwaar*), o. -en: *in welke - en reist die heer? in toilet - en, in sport - en*.
Arti'kel (*opstel in eenige courant of in een tijdschrift*), o. -en.
Arti'kel (*spraakl. lidwoord*), o. -s: *de woordjes: de, het, een zijn -s of -en*.
Arti'kelen (*grondwaarheden van het christelijk geloof*), o. mv.: *de twaalf - des geloofs*.
Artillerie (*mil. afdeling of wapen van een leger*), v. gmv.: de - *beschikt over grof geschut d. i. over kanonnen en mitrailleurs*, ze dient in het veldleger tot intensieven steun van de infanterie; er is *veld- of rijdende*, - en *vesting-*, deze dient tot verdediging van forten en vestingen; -**officier** (*officier bij de artillerie*), m. -s, -en; -**park** (*verzamelplaats van materieel*), o. -en, z. *Park*; -**trein** (*een afdeling troepen, die geschut vervoeren*), m. -en; -**vuur** (*kanonvuur*), o.
Artillerist' (*kanonnier*), m. -en. (ll = ij).
Ar'tis (*dierentuin te Amsterdam*), v. gmv.; deze naam is volksnaam, uit: *Natura artis magistra* (de natuur is de leermeesteres van de kunst), waarvan het middelste woord boven de middelpoort staat.
Artis'jok' (*distelachtige plant uit Z.-Azië en N.-Afrika*), v. -ken: *van de - eet men den vruchtbodem en de vleezige bloemschubben*.
Artist' (*uitoefenaar van eenig kunstvak, kunstenaar*), m. -en; ook: *Artiest'*.
Artis'te (*kunstenaars*), v. -en; ook: *Artiest'e*.
Artisticiteit' (*het artistiek-zijn*), v. gmv.
Artisticiek' (*kunstvol, de kunst betreffende*), bn.: *- e beschouwingen, met - e hand, kunstvaardig; bw.: iets - afwerken, het vertrek was - ingericht*.
Arts (*geneesheer, dokter*), m. -en.
Artsenij' (*inwendig geneesmiddel*), v. -en: *de slaap, die heilzame -*, (Bild.); -**bereider** (*apotheker*), m. -s; -**kennis**, v. gmv.;

- **menger** (apotheker), m. -s; - **winkel** (apothek), m. -s.
- As** (spil van een wiel, enz.), v. assen: de - van een molen, de - van een kar, per - ver-voeren; fig. de - der aarde, de - der zon.
- As** (van een magneet: de rechte lijn, die de beide polen verbindt), v. assen.
- Asaheim** (Germ. myth. het verblijf der Asen, met Asgard als hoofdplaats), o.
- Asbest** (onbrandbaar steenvlas, vezelachtig mineraal, bestand tegen hitte en vuur), o. gmv.; zie A m i a n t.
- Ascanius**, zoon van Aeneas, stichter van Alba Longa, zie Creüse. (c = k).
- Asceet** (streng-vroom christen), m. asceten.
- Ascenden'ten** (bloedverwanten in de op-gaande lijn: vader, grootvader, enz.), m. mv.; zie Descenden'ten.
- Asce'se**, asce'sis (beoefening d. christelijke volmaaktheid, of geschriften dit onderwerp betreffende), v.; zie: Asceet Ascetisch, Ascetisme.
- Asce'tisch** (streng-vroom, ingetogen), bn.: een -e levenswijze, -e boeken, de - literatuur.
- Ascetis'me** (de leefwijze, de denkwijze der asceten), o. gmv. (e = ee).
- Asch** (overblijfsel bij verbranding), v. gmv.: turf-, steenkolen-; zegsw. een huis in de - leggen, het verbranden; voor iets geen vinger in de - steken, letterlijk niets doen; in zak en - zitten, Bijb. zie Zak; tusschen twee stoelen in de - zitten, in verlegenheid zijn.
- Asch** (overblijfsel van een gestorvene, stoffelijk overschot), v. gmv.: zijn - ruste in vrede!
- Asch'bak** (onder in de kachel de ijzeren lade waarin de asch valt), m. -bakken; - **bakje** (schoteltje voor sigarenasch), o. -bakjes; - **belt** (asch- of vuilnishoop, de plaats voor afval buiten stad of dorp), v. -belten; - **blond** (lichtblond), bn.: een -e knevel; - **dag** (R.-K. Aschwoensdag) m. gmv., zie K r u i s j e s d a g; - **kruik**, v. -kruiken, zie U r n e; - **bruisje**, o. -s: een - gaan halen, zie K r u i s j e s d a g; - **pot** (ijzeren pot, een soort van doofpot tot vergaring der asch), m. -potten; - **regen** (regen van aschdeeltjes of fijne neervallende asch bij vulkanische uitbarstingen), m. -regens; - **schop** (lepelvormige ijzeren schop, om de asch op te scheppen), v. -schoppen; - **staal** (aschbelt), m. -stalen, vero.; - **vaalt** (aschbelt, vuilnishoop), v. -en.
- Aschwoens'dag** (R.-K. Kruisjesdag), m. -en; ook: Asschewoens'dag.
- A'sem** (adem), m. -s: gebrek aan -. gmv.
- A'sen** (Germ. myth. de machtige goden, twaalf in getal), m. mv.: de stamvader der - is Odin of Wodan; (s = z); zie: Thor, Baldur, Braga, Hodur, Tyr, Heimdal, Vali, Widar, Njord, Freyr, Forsete, Uller.
- Asept'isch** (zuiver, zonder smetstof), bn.; zie: Antiseptisch.
- As'gard** (Germ. myth. het verblijf of de Olympus der Asen en Asinnen, hoofdstad van Asaheim), o. gmv.
- Asin'nen** (Germ. myth. vrouw. Asen, 12 in getal), v. mv. b.v. Frigga, Freya, Iduna; z. ald.
- Asjebief(t)**, als het u bevalt of belieft.
- Asmode'us** (de booze, de duivel, de verstoorder van het geluk), m.; ook: As'modee, Asmo'di.
- Aspect'** (aanzicht, voorkomen), o. -en. (c = k).
- Asper'ge** (plantengeslacht: koraalkruid), v. -s: men eet van de - de uitkomende spruiten van den wortelstok. (g = zj).
- Asper'ge-bed** (tuinbed voor asperges), o. -bedden, (g = zj); - **tang** (tang, om asperges op te scheppen), v. -en.
- As'phalt** (aard- of bergpek, een zwartbruin mineraalhar), o. gmv.; - **bestrating**, v. gmv.; - **laag**, v. -lagen; - **vilt** (bedekking van daken), o. gmv. (ph = f).
- Asphalteeren** (bevoeren met asphalt): een straat -, een trottoir -. (ph = f).
- Asphyxie'** (schijndood, stilstand v. d. ademhaling en den polsslag), v.; lees: as-fik-sie'.
- Aspirant'** (dinger naar een ambt, een post, een betrekking), m. -en; ook A d s p i r a n t; vr. ook -e; z. C a n d i d a a t.
- Aspirant-controleur'** (O.-I. ambtenaar, die controleur zal worden), m. -s; - **ingeneur**, m. -s; - **land'meter**, m. -s; - **onderwijzer**, m. -s; ook, A d s p i r a n t.
- Aspira'tor** (luchtzuiger, zeker toestel), m. -s.
- Aspira'tie** (het streven naar iets), v. -s, -tiën.
- Aspireeren** (naar iets dingen, haken, streven).
- As'punt** (pool der aardas), o. -punten.
- Assagaal'**, **assegaal'** (houten werpspies met ijzeren punt, der Kaffers), m. -gaaien.
- Assainoe'ring** (verbetering van den gezondheidsstoestand), v. gmv.
- Assaut'** (Fr. schermgevecht, stormloop), o. -s.
- As'schepoester** (de naam van het geplaaide meisje, uit het bekende sprookje van Moeder de Gans), v.: - wordt door haar twee zusters aan ruw en vuil keukenwerk gezet, als deze ter feest gaan; fig. verstoeling; eigenl. -tje, o.; spreekt. -poes, zie Poester.
- Assegaal'**, m. -en; zie A s s a g a a l.
- Assert'ie** (bewering, verklaring), v. -tiën, -s.
- Asserto'risch** (verzekerd, bevestigend, als zeker aan te nemen), bn.; lees: -to'ries.
- Asses'sor** (eig. bijzitter, hij die den voorzitter de besluiten helpt regelen; wethouder bij een gemeenteraad, tusschen 1815 en 1851), m. -so'ren, -s. vero.
- Assignaat'** (gesch. aanwijzing op vaste staatsgoederen, Fransch papierengeld der eerste republiek van April 1790-1796), o. assignaten.
- Assigna'tie** (schriftelijke aanwijzing ter betaling, ordebrieven van betaling, handelspapier met declaratie van betaling van een hoofdsom of van de renten), v. -s, -tiën. (gn = nj).
- Assimila'tie** (spraak. figuur: gelijkwording van medeklinkers), v.; - vindt men in: balling (uit banling), metterdaad (uit metter-daad), tevens zijn dit voorb. van regressieve (terugwerkende) en progressieve (voortuitwerkende) -. (tie = sie).
- Assimila'tie** (plantk. het opnemen en verwerken van koolzuur; ook, het opnemen en absorbeeren van voedingsstoffen), v. gmv.
- Assimileeren** (vereenzelvigen, gelijksoortig maken, gelijkstellen).
- Assi'ses**, Fr. het hof van -, gerechtshof, dat vonnis velt in lijfstraffelijke zaken, in Fr. en België.
- Assistoeren** (bijstaan, helpen, ondersteunen).
- Assistent'** (helper, toegevoegde, adjunct), m. -en; ook, A d s i s t e n t; v. -e, -tenten.
- Assistent'** (R.-K. hulp priester, tijdelijk kapelaan), m. -en.
- Assistent-apothe'ker** (hulp-apotheker), m. -s; vr. -tente-apothekeres, mv. -sen; zie A p o t h e k e r s - a s s i s t e n t.
- Assisten'tie** (hulp, bijstand), v. (tie = sie).

- Assistent-resident'** (O.-I. onder-resident op Java), m. -en: Maar Havelaar was - van Lebak, afdeling v. d. residentie Bantam.
- Associa'tie** (aaneenschakeling, verbinding; vennootschap), v. -s, -tiën; de geest van -.
- Associé'** (Fr. vennoot, compagnon), m. -'s.
- Associeeren, zich** (zich verbinden tot gemeenschappelijke uitoefening van een bedrijf, handelsgenoot of vennoot worden).
- Assonau'ce, assouan'tie** (dichtk. gelijkheid van klinker in de woorden van een vers, klankgelijkheid), v. -s, b.v. Nu ruischt en sluit het riet; zie ook Bilderdijk's *Uitvaart*; - in de spreektaal: goed en bloed, wijd en zijd, hoog en droog, met pak en zak, enz.
- Assoneerend rijm**, o.; zie *Rijm*.
- Assortceeren** (uitzoeken, sorteeren; van koopwaren ruim voorzien, b.v. zijn winkel).
- Assortiment'** (voorraad van winkelgoederen, veel keus in dezelfde soort), o. -en.
- Assumeeren** (aan- of bijnemen), zie *Assumtie*.
- Assum'tie** (aan- of bijneming), v.: het recht van -, dat van een commissie of college, om zich één of meer leden toe te voegen. (t = s).
- Assuradeur'** (iem., die verzekeringen sluit, verzekeraar), m. -en, -s.
- Assurant'** (met zekerheid of eigendunk), bn., waaruit: **Astrant'** (brutaal, vrijpostig), bn.
- Assuran'tie** (verzekering, d. i. verbintenis, aangegaan door eenige maatschappij, om iem. tegen een vaste premie schadeloos te stellen bij verlies van schip of lading, huis, inboedel, vee, oogst, enz.), v. -s, -tiën; -kantoor, o. -kantoren; -maatschappij (vennootschap, die zich ten doel stelt het assureeren van vaste of roerende goederen, schepen, landbouwproducten, enz.), v. -en; -polis (bewijsstuk, akte van assurantie), v. -sen; -premie (verzekeringsprijs of vergoeding per jaar), v. -s, premien.
- Assureeren** (verzekeren, waarborgen).
- Assyrië** (oud-koninkrijk in Azië), o.; -riër, m. -s; -riësch, bn.: het -e rijk.
- Astar'te** (Pheniciësche godin der maan, gemalin v. Baäl), v., ook Astaroth' geheeten.
- Asta'tisch** (nat. aan geen vasten stand gebonden, onbestendig, wankelbaar), bn.: -e naald, een soort van magneetnaald. (tisch = ties).
- As'ter** (samengest. sterbloem, uit China), v. -s.
- Aste'ria** (veelkleurig gesteente, opaal), v. -'s.
- Asterisk'** (sterretje als typografisch verwijzingsteeken; een met zulk een sterretje geteekend dagbladartikel), m. -en.
- Asteroi'den** (zeer kleine planeten, ± 600 in getal), v. mv.; zie *Planetoïden*.
- Asth'ma** (engademigheid, kortademigheid, benauwdheid op de borst, aamborstigheid), o. gmv.; -sigaar (sigaar, wier rook de asthma-benauwdheid voor een poos doet verdwijnen), v. -sigaren; lees: ast'ma.
- Asthmatie'ken** (lijders aan asthma), mv.
- Asthma'tisch** (aamborstig, benauwd op de borst), bn.: een - bestje. (th = t).
- Astraal'** (wat de sterren betreft), bn.
- Astraal'lichaam** (theosophie: het lichaam van een afgestorvene als lichtende schim), o. -lichamen: een - is de dubbelganger van iem., een middending tusschen ziel en lichaam.
- Astraal'licht** (zwak sterrenlicht), o. gmv.
- As'trakan** (soort van winterstof, op bont gelijkend), o. gmv.: een muts v. -, een mof v. -.
- Astrant'** (vrijpostig, brutaal), bn. en bw.: een - kind; iets - vragen; zie *Assurant*.
- Astringent', adstringent'** (samentrekkend, bindend), bn.: een - geneesmiddel. (g = g).
- Astrola'bium** (werktuig tot het meten van hoeken in de sterrenkunde; ook: hoekmeter bij de landmeetkunde), o. -s.
- Astrologie'** (sterrenwichelarij), v. gmv.; de - wilde uit den stand en den loop der sterren de toekomst voorspellen. (g = g).
- Astroloog'** (sterrenwichelaar), m. -logen.
- Astronomie'** (sterrenkunde), v. gmv.; de - is een wetenschap, de astrologie is bijgeloof.
- Astrono'misch** (sterrenkundig), bn.: -e verrekijkers, het -e jaar. (isch = ies).
- Astronoom'** (sterrenkundige), m. -nomen.
- Astrofotographie'** (photographie der sterren en sterrenbeelden ten dienste der astronomie), v. gmv. (ph. = f).
- As'truceeren**; zie *As'truceeren*.
- Asty'anax**, zoontje v. Hector en Adromaché.
- Asyl'** (vrijplaats, toevluchtsoord; wijkplaats of vrijplaats voor vervolgd en misdadigers; verpleeghuis voor menschen of dieren), o. -en: een - voor honden; een - voor pestlijders in O.-I.; lees: aziel'.
- Asyl'recht** (het recht van een oorlogsschip om een neutrale haven binnen te vallen, om zich van levensmiddelen of drinkwater te voorzien), o. gmv.; ook in geval van averij geldt het -; lees: a-ziel'.
- Asymmetrie'** (wanverhouding, onevenredigheid, gebrek aan gelijkmatigheid), v. gmv.
- Asymmetrisch** (onevenredig, ongelijkmatig), bn. en bw.
- Asyn'deton** (spraak. weglating der voegw.), o. assyndeta; lees: asin'deton.
- Atac'tisch** (onregelmatig), bn.: -e koortsen.
- A'tap** (O.-I. dakdek van droge alang-alangbladen, ook van droge nipabladen), v.
- A'tappalm** (O.-I. water- of moeraspalm), m. -palmen; zie *Nipapalm*.
- Atavisme, -mus** (overerving van eigenschappen van vroegere gestachten), o. gmv.; het - is oorzaak van eigenaardigheden van lichaam en geest bij menschen, ook bij dieren, b.v. bij honden (rassen).
- A'tax** (een soort van huur-auto, die electrisch, d. i. door accumulatoren wordt voortbewogen), m. -en; in A'dam waren er in 1911 een vijftigtal ataxen voor het publiek. (x = ks).
- Ataxie'** (onmacht over bewegingen als gevolg van ruggemergstoring), v. gmv.
- Atelier'** (werklokaal van een artist of kunstenaar), o. -s; lees: atteljee'.
- A'tem'po** (It. muz. in de rechte of aangegeven tijdmaat), bw. (e = e).
- A'terling** (ontaard wezen, onverlaat, snoodaard, onnensch), m. en v. -en; vr. ook -e.
- Atheïsme, -mus** (teer, die het bestaan van God ontkent), o.
- Atheïst'** (godloochenaar, ongodist), m. -en; lees: à-thee-ist'.
- Athene'um** (in oud-Gr. tempel, aan Athene of Minerva gewijd; vroeger bij ons: inrichting van hooger onderwijs), o. -s, -naea, -naeën; lees: à-the-nee'-um.
- Athe'ne**, of *Pallas* -, de godin Minerva, beschermster der Grieksche stad van dien naam: de uil was haar gewijd, en men vond dien vogel bij duizenden in haar stad; zegsw. uilen naar Athene dragen, zie *Uil*. (th = t).
- Athe'ne** (hoofdstad van het oude Attica, midelpunt der oud-Grieksche beschaving; thans

- hoofdplaats van Griekenland), o.; **Athe'ner**, m. -s; **Atheensch'**, bn.; zie Attisch.
- Athleet'** (kampvechter in het oude Griekenland, beroepsworstelaar, fig. frisch gebouwd man), m. -leten; lees: atleet.
- Athletiek'** (kampvecht-, worstelkunst), v. gmv.
- Athle'tisch** (kampvecht- of worstelkundig; sterk gespierd), bn.: een -e gestalte, reusachtig; fig. de -e stammen der Ind. boomen.
- Athopie'** (gezichtszwakte), v. gmv. (th = t).
- At'jar** (O.-I. in zuur ingelegde plantaardige zelfstandigheden), o., z. Pickles; - **bamboe** (in azijn ingelegde spruiten v. h. bamboeriet), o.
- At'jeh** (aandr. rijk op de N. punt van Sumatra), o.; - **Jehsch** (uit of van Atjeh), bn.: -e peper; - **Jeher** (Maleier uit Atjeh), m. -s.
- At'jeh-jas** (gesloten colbert), v. -jassen.
- Atlan'tische Oceaan** (aandr. een der vijf wereldzeeën), m.
- At'las** (een boek met kaarten, met afbeeldingen), m. -sen: een kaarten-, een planten-.
- At'las** (gladdige, satijnen stof met eigenaardigen glans), o. gmv.
- At'las** (ontl. de bovenste halswervel), m. -sen.
- At'las**, myth. een der titanen, die den aardbol moet torsen; fig. een dragende, mannelijke figuur; op het koninklijk paleis te Amsterdam staat het koperen beeld van -.
- At'las-vlinder** (O.-I. grootste bekende nachtvlinder op Java), m. -vlinders.
- At'lasvogel** (satijnvogel in Australië), m. -s.
- Atmome'ter** (verdampingsmeter), m. -s.
- Atmosfeer'** (luchtmassa, die onze aarde honderden KM. hoog omringt), v. atmosferen; ook drukking van ruim 1 KG. op den cM²; fig. omgeving; - **fe'risch**, bn.: -e verschijnselen, -drukking, -e neerslag.
- Atoe'ran** (O.-I. regeling, inpikkerij), v. gmv.
- Atol'** (koraaleiland, ringvormig koraalrif met binnen-zoutmeer), o. atollen: de -ten in de tropische zeeën.
- Atomis'me** (leer der stofdeeltjes, nl. dat alle lichamen uit atomen bestaan), o. gmv.
- Atonie'** (verslapping, verzwakking der zenuwen, zwakte des lichaams), v. gmv.
- Atoom'** (nat. stofdeeltje, dat fysiek en chemisch ondeelbaar is, zonnestofje), o. atomen.
- A tort' et à travers'** (Fr. in het wilde weg, door dik en dun, onbezonnen, zonder overleg), bw.; lees: tór, travèr.
- A tout prix'** (Fr. tot elken prijs, het koste wat het wil), bw.
- Atrament'-steen** (inktsteen), m. en o. -en.
- A'treus**, koning van Mycene. (eu = ui).
- Atri'den** (bij Homerus: Agamemnon en Menelaus, zonen van Atreus), m. mv.
- A'trium** (voorzaal of voorhof eener oud-Romeinsche woning), o. atriën, atria; het - was ook de voorhal van een basiliek en was met zuilen omgeven.
- Atrophie'** (geneesk. het uitteren, wegwijnen door onvoldoende voeding), v. gmv.
- Atropi'ne** (geneesk. doodkruid, vergift), v.
- Attaché'** (Fr. onbezoldigd toegevoegd diplomaat), m. -s: hij is - bij ons gezantschap.
- Atta'que** (Fr. aanval; geneesk. beroerte), v. -s.
- Attaqueeren** (aanvallen, aangrijpen). (qu = k).
- Attent'** (Fr. opmerkzaam), bn. en bw.
- Atten'tie** (oplettendheid), v. gmv. (tie = sie).
- Atten'tie** (beleefdheid), v. -s. (tie = sie).
- Attest'** (getuigschrift), o. -en: een - van een dokter, schriftelijk bewijs.
- Attesta'tie** (getuigschrift), v. -tiën, -ties: - de vita, bewijsschrift van in-leven-zijn; - de morte, akte van overlijden. (tie = sie).
- Attosta'tie** (Prot. schriftelijk bewijs van lidmaatschap der Herv. of Gereformeerde kerk), v. -s; een - wordt door den kerkeraad gegeven bij verhuizing, om het over te leggen in de nieuwe woonplaats. (tie = sie).
- Attesteeren** (verklaren, getuigen, mondeling bevestigen, bekrachtigen).
- At'tica** (aandr. landschap in 't O. van Hellas, met Athene als hoofdstad), o. (c = k).
- At'tila**, koning der Hunnen, bijgenaamd de geesel Gods, verslagen door de W.-Goten en Romeinen in 451, gest. 453 n. C.
- At'tilla** (kort, met tressen versierd huzarenbuis), v. -s.
- At'tilisch** (eigen aan Attica (Athene): schoon, sierlijk, smaakvol; vernuftig, geestig, zwinrijk, fijn), bn.; fig. - zout, sijne geestigheid, scherpzinnige scherts; een -e zet, geestige.
- Attrac'tie** (aantrekking, aantrekkelijkheid, aantrekkingskracht), v. -s, -tiën. (c = k).
- Attrapeeren** (betrappen d. i. op heeten daad vangen of snappen).
- Attribueeren** (toeschrijven, toevoegen).
- Attributief'** (spraak. als attribuut dienend), bn. en bw.: een - bn.; een bn. - gebruiken.
- Attribuut'** (spraak. taalkundige bepaling, bijv. bepaling), o. -buten.
- Attribuut'** (herkenningsteeken), o. -buten: de knots is een - van Hercules; de zeis en de zandlooper zijn attributen van den Dood.
- Auba'de** (ochtendbegroeting voor iem. luis met muziek of zang, ochtendhulde), v. -s: iem. een - brengen. (au = oo).
- Aubis'te** (dageraad-schilder), m. -n. (au = oo).
- Au courant'** (Fr. op de hoogte), bw.: - zijn.
- Auctie** (veiling, openbare verkooping bij opbod van roerende goederen, vooral van boeken, platen, enz.), v. -tiën en -ties; lees: ouk'sie.
- Auctiona'ris** (ondernemer van publieke verkooping), m. -sen. (au = ou).
- Au'cuba** (Jap. sierstruik in parken en tuinen), v. -s; de - heeft geelgeklekte, groote bladeren en kleine bruine bloesems. (au = ou).
- Andien'tie** (plechtig gehoor, officieele ontvangst ten hove), v. -s, -tiën: - geven, - verlenen, nl. door een koning, koningin of minister: op - gaan, een particuliere -.
- Auditeur-militair'** (ambtenaar van het openbaar ministerie d. i. aanklager bij het militair gerechtshof, bij een krijgsraad), m., auditeuren- en auditeurs-militair. (au = ou).
- Andi'tie** (muziekuitvoering), v. -s, -tiën.
- Audito'rium** (de gezamenlijke toehoorders, het gehoor), o. gmv.; bij overdracht: de gehoorzaal. (au = ou).
- Au'erhoen** (zeer groote hoensoort), o. -ders: het - is de grootste hoendersoort in Europa; het - leeft in de bosschen van Midden-Europa, maar niet in ons land.
- Au'eros**, m. -ossen; zie O e r o s.
- Au fait'** (Fr. ervaren, bedreven, deskundig): - zijn, op de hoogte, met iets grondig bekend.
- Au fond'** (Fr. in den grond d. i. in het wezen der zaak).
- Aug'ias**, koning v. Elis in den Peloponnesus.
- Aug'ias-stal** (myth. vervuilde beestenstal van koning Augias), m., zie Hercules; fig. zegsw. den - reinigen, een verwaarloosden boel redderen, misbruiken uitroeien.

- Anguraat'** (college van auguren in oud-Rome), o. gmv.
- Anguren** (wichelaars in oud-Rome, waarzeggers, die vooral uit de vlucht en het geschreeuw der vogels hun voorspellingen deden), m. mv.: de auguur' of aug'ur voorzegde, of de een of andere regeeringsbepaling of -daad aangenaam zou zijn aan Jupiter.
- Anguren-lach** (Rom. fig. de betekenisvolle lach van personen, die elkaar kennen als bedriegers), m. gmv.
- Anguriën** (voortekens, waarzeggingen uit de vlucht der vogels), v. mv.
- Augurk'** (een soort van kleine komkommer), v. -en; ook, **Agurk.** (au = ou).
- Augustinus**, de H.: kerkvader, 354-430: stichter v. d. orde der Augustijnen. (au = ou).
- Augustus**, eerste keizer v. Rome, 30 v. C.-14 n. C., zie: Octavianus en Triumviraat.
- Augustus** (de 8e maand, Oogstmaand, geheeten naar den Rom. keizer Augustus), m.
- Aula** (grootte gehoorzaal eener universiteit), v. -la's. (au = ou).
- Aulis**, aardr. havenstad in Boeotië a. d. Euripus, tegenover Euboëa: verzamelplaats der Gr. vloot tegen Troje, zie Iphigenia.
- Auporteur'** (Fr. handel. aan toonder).
- Aurea bul'la** (gouden bulle), v. gmv.: als afkorting **A. B.**; zie onder **Bul.** (au = ou).
- Aureool'** (R.-K. gouden lichtkrans of lichtcirkel om het hoofd van heiligen of martelaren, b.v. op schildertjen), v. -olen; (au = ou); zie: Nimbus en Glorie.
- Au revoir'** (Fr. tot weerziens).
- Aurikel** (sierplant onzer tuinen, een soort van steutelbloem), v. -s; ook: Auricula.
- Auro'ra**, myth. godin van den dageraad; ook, het morgenrood; de rozenvingerige -.
- Auscultatie** (geneesk. het onderzoek v. hart of longen met den stethoscoop), v. -s.
- A us'o** (handel. naar wisselgebruik), bw.
- Auspiciën** (eig. voortekens, vermoedens, opgemerkt uit de vlucht van vogels; fig. leiding, toezicht), o. mv., ook: Auspicia.
- Aus'ter** (zuidenwind), m.; zie Sirocco.
- Austraal'** (zuidelijk), bn.; -landen (aardr. landen, bezuiden den zuidpoolcirkel), o. mv.
- Australië** (aardr. het vijfde en kleinste werelddeel), o.; - is nog zeer schraal bevolkt (6 miljoen) op zijn bijna 9 miljoen KM² oppervlakte; zie: Nieuw-Holland en Oceanië.
- Australiër** (bewoner v. Australië), m. -s; -lisch (van Australië), bn.: de -e eilanden, tot het vasteland Australië (Nieuw-Holland) behorende; -e negers, de Papoea's.
- Aus'tri** (Germ. myth. de vier dwergen, die het hemelgewelf torsen), m. mv. (au = ou).
- Autaar'** (offertafel), o. -aren; ook: Outaar; zie: Altaar, Outer.
- Auteur'** (Fr. opsteller, schrijver of schrijfter; daer, bewerker, stichter, hoofdpersoon), m. -s; -schap (het auteur-zijn), o. gmv.
- Auteursrecht** (het uitsluitend recht van den maker van eenig werk van letterkunde, wetenschap of kunst, om dit openbaar te maken), o. -en; -wet (Ned. wet van 1912, regelende het auteursrecht), v.
- Authenticiteit'** (geloofwaardigheid, echtheid, iets dat gezag heeft), v. gmv. (au = ou).
- Authentiek'** (rechtsgeldig, betrouwbaar, geloofwaardig, echt), bn.: een -e akte. (au = ou).
- Auto** (eig. zelf): dit woord komt veel voor als eerste lid van samenstellingen, zie verder.
- Auto** (afkomstig v. automobiel), v. -s: het stuur der -; een -bril (grootte stofbril), m. -brillen. (au = ou).
- Autobiographie'** (eigenhandige levensbeschrijving), v. -ën. (au = ou).
- Autobiografisch** (door den betrokkene zelven geschreven), bn.: een - geschrift, bevattend de levensbeschrijving v. d. schrijver zelf.
- Autochromoplaat** (lichtgevoelige glasplaat, voor kleurenphotographie dienende), v. -aten. (au = ou).
- Autochthonen** (gesch. of fab. oorspronkelijke d. i. uit den grond zelven geboren bewoners van Griekenland, ook, van elk ander land), m. mv. (au = ou), z. A borigines.
- Autochthoon'** (herkomstig van de oorspronkelijke bewoners van een land), bn.: -e gebruiken, -e waardigheden. (au = ou).
- Autoclaaf'** (een zich zelf sluitende pot), v. -claven; zie Papiniaansche pot.
- Autocopiat'** (werktuig of toestel, om brieven enz. af te drukken), m. -en. (au = ou).
- Autocraat'** (onbeperkt alleenheerscher, vorst, die de wetgevende en uitvoerende macht in zijn persoon vereenigt; fig. iem. die eigen wil of zienswijze doorzet, heerschzuchtige), m. -craten. (au = ou).
- Autoeratie'** (de onbeperkte monarchie), v.
- Autoeratisch** (onbeperkt), bn. (au = ou).
- Auto-da-fé'** (Sp. eig. daad van geloof), o. -fé's: plechtige afkondiging der uitspraken van de Sp. inquisitie; uitlevering der ketters aan de wereldlijke rechtbank, plechtige terechtstelling van ketters. (au = ou).
- Autodidact'** (iemand, die een wetenschap of kunst door zelfstudie of zelfoefening geleerd heeft), m. -en. (au = ou).
- Autograaf'** (eigen letterschrift, eigenhandige brief, eigen handschrift), v. -grafen: er is een belangrijke - van Mozart gevonden; zie Manuscript. (au = ou).
- Autograaf** (kopiëer-machine, zelschrijvend-werktuig), v. -grafen. (au = ou).
- Autographie'** (een door een autograaf afgedrukt stuk), v. -ën. (au = ou).
- Autografisch** (eigenhandig geschrev.), bn.
- Auto-kostuum** (kleedij van den autorijder), o. -s: een compleet -. (au = ou).
- Automaat'** (een zich zelf bewegend toestel of menschenbeeld, dat door een ongezien mechanisme in beweging wordt gebracht), m. -maten; fig. willoos mensch, speelpop, strooppop. (au = ou).
- Automatisch** (zelf of uit zich zelf werkend), bn.: -e bewegingen bij mensch en dier, b.v. bloedsomloop, spijsvertering, d. i. onwillekeurige bewegingen. (au = ou).
- Auto-medon**, myth. wagenmenner van Achilles; in 't algemeen een wagenmenner.
- Automobiel'** (motorwagen, door benzine werkend: modern voertuig, met rubberbanden om de wielen), v. -en; zie Auto en ook: Tuf-tuf en Locomobiel. (au = ou).
- Automobilist'** (eigenaar of berijder van een automobiel), m. -en; vr. ook: -e; zie Chauffeur. (au = ou).
- Autonomie'** (zelfwetgeving, eigen staatsregeling, zelfregeering), v. gmv. (au = ou).
- Autonom'**, -n o'misch (zelfstandig, onafhankelijk, naar eigen wetten), bn.: een -bestuur.
- Autopsie'** (geneesk. lijkopening, lijkschouwing), v. gmv. (au = ou).

An'torennner (iem., die meedoet aan wedrennen met de auto), m. -s. (au = ou).

Autorisa'tie (volmacht; wettelijke goedkeuring, machtiging), v. gmv. (au = ou).

Autoriseeren (machtigen, volmacht geven): iem. tot iets -. (au = ou, s = z).

Autoritair (van een autoriteit), bn.: het -gezag; ook, eigenmachtig. (au = ou).

Autoriteit (man van gezag; schrijver, op wien men zich beroepen kan), v., -en (overheidspersonen), v. mv.: burgerlijke en militaire -en. (au = ou).

Autoriteit (gezag), v.: deze burgemeester treedt op met veel -, iem. - aantasten.

Auto-taxi (huur-automobiel met hodometer, die men volgens een vasten prijs (tax) per uur kan nemen), v. auto-taxi's. (x = ks).

Autotype (cliché), v. -s; ook, oorspronkelijke afdruk; lees: autotiep'.

Autotypie (drukmethod, waarbij men gebruik maakt van een photographisch negatief), v. gmv.; lees: autotiepie'.

Aval (wisselborgstelling, borgteekening op een wissel), o. gmv.

Avalan'che (Fr. sneeuwstorting in het gebergte), v. -s. (ch = sj).

Avan'ces, v. mv., -doen, de eerste stappen doen: de groote dames schromen - te doen, toenaderingen, (C. O.)

Avanceeren (Fr. voorwaarts gaan, vorderen; vooruitkomen, voortgaan).

Avancement (bevordering), o. gmv.: - maken, in rang opklommen. (ment = ment).

Avanta'ge (voordeel, winst, overhand), o. -s.

Avartij, v. -en; meestal **Averij**.

Ave (R.-K. weesgroot-gebed), o. -s. (e = ee).

Ave, imperator (of caesar), moritu'ri te salutant: Lat. Heil u, Keizer, die gaan sterven, groeten u, groot der gladiatoren in het amphitheater, als ze defileerden voorbij de loge van den keizer. (te = tee).

Aveel'zaad (winterraapzaad, waaruit men een soort van olie slaat), o. gmv.

Avegaar (grootte boor met dwarskruk), m. -s en -garen; ook: Navegaar.

Aveling (poldergrond langs den dijk), v. -lingen; ook: Avelinge.

Avenant (naar -), bw. d. i. naar verhouding, naar evenredigheid; ook: Avenant.

Avenu'e (laan, oprijlaan naar een kasteel, breede straat met boomen op zij), v. -s.

Aver (kind, nakomeling), m. -s. vero. iemand kennen van - te (tot) -, van ouder tot ouder. In de volkstaal: van haver tot haver, later: van haver tot gort.

Averrechts (verkeerd), bw.: hij doet alles -, links, onhandig.

Averrechtsch (verkeerd), bn.: -e opvattingen, -bedoelingen; de -e zijde, nl. de keerzijde.

Averij (zeeschade, schade aan het schip of aan het tuig, de masten, zeilen enz. of aan de lading, onder de vaart), v. -en.

Avers (beeld- of voorzijde van munten en medailles, de zijde met den beeldenaar), m. gmv.; lees: a-ve'r; zie Revers.

Aversie (tegenzin, afkeer), v. gmv. (s = z).

Averuit (een altijd groene plant, ook wel averoon genaamd, citroenkruid), v. gmv.

Aves'ta, v.; zie Zenda'vesta.

Aviateur (bestuurder van een vliegmaschine), m. -s; vr. Aviatrice.

Aviatiek (vliegekunst), v. gmv.: zich aan de - wijden, vliegspport.

Avicultuur (kunst, om vogels te kweeken), v.: de vereeniging Avicultura; **avifauna** (vogelenwereld), v. gmv.

Avisojacht (jacht, om op zee berichten over te brengen), o. -jachten. (s = z).

A vista (It. op zicht, op vertoon), bw.

Avond, a'vend (deel van den dag), m. -en: des -s, het liep tegen den -, de - valt; te - of morgen, te eeniger tijd; fig. de - des levens, de laatste tijd; -je (avond-visit), o. -s: er zou een - wezen bij de Pieterse's, (Mult.)

Avondbede (avondgebed), v. -beden; -blad (deel van een courant, dat 's avonds uitkomt), o. -bladen; -dienst (kerkdienst 's avonds), m. -en; -duister (het avonddonker), o. gmv.; -editie (het avondblad eener courant), v. -s; -floers (dicht. duisternis), o.; -gebed, o. -gebeden; -grauw (blauwachtig groene turkoois), m., als stofn. o.; -kerk (Herv. godsdienstoefening in de kerk en wel des avonds), v. gmv.; -klok (angelus-klok), v. -ken; -kout (gezellig avondpraatje), m. gmv.; -land (het westen) o. gmv., zie Morgenland; -maal (eig. maal in den avondstond), o., Bijbel: het heilig - des Heeren, het laatste -, het - vieren, z. Nachtmal; -maaltijd, m. beter: -maal (maal, dat 's avonds gebruikt wordt), o. -tijden, -malen; -malen, w. g., zie Soupeeren; -rood (purper tint bij zonsondergang in het W.), o. gmv.; -schemer (dicht. -schemering), m.; -schemering (zwak zonnelicht na zonsondergang), v. -en: de - begon te vallen; -ster (de planeet Venus, aan den west. hemel, ondergaande na de zon), v. gmv., zie Morgenster; -stond (avonduur), m. -en; -vlinder (vlinder, die in de schemering vliegt; ook: sfinax), m. -s., z. Vlinder.

Avonturen (wagen, op 't spel zetten), ik heb geavontuurd; zich -, zijn leven wagen, in de waagschaal stellen.

Avonturier (gelukzoeker), m. -s.; zie Chevalier d'industrie.

Avontuur (lotgeval, zeldzaam geval, zonderlinge gebeurtenis), o. -turen: op - uitvaren, uitzeilen zonder bestemming; -tje, o.

Avontuurlijk (vreemd, wonderlijk, zonderling), bn.: een - leven, d. i. vol lotgevallen.

Avu'e (Fr. op zicht, b.v. - betaalbaar), bw.: - zingen, - spelen d. i. van het blad. muz.

Axioma (grondstelling, onbetwistbare grondwaarheid, klaarblijkelijke waarheid), o. -'s.

Axminster (Eng. e. soort v. tapijtgoed), o.

A'ya Sophi'a (nog altijd grootste en prachtigste der 680 moskeën in Konstantinopel, met vier minaretten), v.: de - is gebouwd door keizer Justinianus (527-'65) en wel van 533-'38 ter eere van de H. Wijsheid Gods; sedert den val der stad in 1453 een Turksche moskee; lees: aa'-jaa-soff'a; de - is ten onzent meer bekend geworden door Schaepman's lierdicht van dien naam (1886).

Aza'lea (sierplant, een soort v. erica), v. -'s.

Azazel (Bijbel. booze geest), m.: aan - werd de zondenbok toegezonden; zie Verzoend'ag.

Azen (zijn voedsel zoeken), de vogel aasde, heeft geaasd: de vos aast op kippen; de raven azen op lijken; op iets azen; fig. gretig zijn op: azen op vorstengunst.

Azen (visscherij, het slaan v. aas aan de haken v. d. snoeren der beuglijn), ik aasde, heb geaasd.

Aziaat (bewoner van Azië), m. -aten.

Azia'tisch (wonende in Azië, Azië betreffende), bn.: een -vorst, -e toestanden.
Azië (aardr. het tweede en grootste werelddeel der oude wereld), o. gmv.: - is ruim $4\frac{1}{2}$ maal zoo groot als Europa en bevat nagenoeg 900 miljoen bewoners.
Aziju' (zure vloeistof, azijnzuur, sterk verdund met water), m. gmv.; -heffe (bezinksel), v. gmv.; zie: Luiwijnvengoed, Edik, Bier-, Hout-, Wijnazijn.
Aziju' (een soort van eik, steeneik), m. -en: -hout (hout van den azijn of steeneik, zeer

taai en hard), o.: het -hout dient, om er tanden voor kamraderen van te maken.
Azijn'stel, o. -len; zie Olie- en Azijnstel.
A'zimuth (toppuntshoek, die gemeten wordt door een boog van den horizon), o. gmv.
Azofome'ter (stikstofmeter), m. -meters.
Azo'tum (stikstof, stikgas), o. gmv.
Azu'ren (azuurkleurig), bn.: een -veld, wapenvlak; een -hemel, de -trans des hemels, het -hemelgewelf.
Azu'r'ig (azuurkleurig), bn. vero.
Azuur' (hemelsblauwe kleur, lazuur), o. gmv.

B.

B. v. -'s. - Tweede letter van het alfabet, de eerste van de medeklinkers. In de muziek de naam van den zevenden toon, si genoemd.
B. - Bas'so (muziek).
B. - Beatus (m.) of Beata (vr.), de zalige.
B. B. - Be'ne be'ne, zeer goed.
Bibl. - Bi'blia, de Bijbel, de Heilige Schrift.
B. L. - Bene'vole Lec'tor, welwillende of goedgunstige lezer.
Biz., Bladz. - Bladzijde.
B. M. - Beatae Memo'riae, zaliger gedachtenis, (ae = ee); zie **z. g.**
B. v. N. O. - Bond van Nederl. Onderwijzers.
Bto. - Bruto.
Burg. - Burgemeester; Burgerlijk.
B. en W. - Burgemeester en Wethouders.
B.v. of B'ijv. - Bijvoorbeeld.
B. W. - Burgerlijk Wetboek.

Ba (foei), tw., uitdrukking van verachting: ik ben er - van, walg er van; hij zei boe noch -, geen enkel woord.
Baad'je (Mal. kleedingstuk met mouwen, van wit of paars gestreept katoen, voor mannen, zie Badjoe), o. -s: een Maleier met een lang, paarskleurig -, (J. t. Br.); ook, het blauwe hemd der matrozen; zegsw. op zijn - krijgen, slaag krijgen, er van langs krijgen; iemand op zijn - komen, hem slaag geven, fig. hem bekijken; ook: Baaitje.
Baaf'mis, v.; zie Ba mis.
Baal (wollen weefsel), v. -en: een borstrok van -, ondergoed van -; -en (van baai), bn.
Baai (inham van de zee in het land, kleine zeeboezem), v. -en.
Baal (wijn), v. gmv.: roode -, een glas -.
Baai (fijn gesneden soort v. tabak), v. gmv.: beste fijne heeren -, nl. uit Bahia, een kuststaat van Brazilië.
Baal'erd (mengelklomp, warklomp, verward of dooreengevarde massa), m. gmv.: God schiep den -; zie Chaos.
Baal'tabak (Z.-Amerik. tabak), v.; z. Baai.
Baai'tje, o.; zie Ba ad je.
Baai'vangen (sierlijk schaatsen-rijden): alleen gebruikelijk in de onbepaalde wijs; zie Fleuren.
Baai'vanger (een vlug en zwierig schaatsenrijder, fig. zwierbol, ophakker), m. -vangers.
Baak (scheepst. ton, teeken, vast merk tot

aanwijzing van ondiepe plaatsen in het vaarwater van rivier, meer of zee), v. baken.
Baak (wat. en krijgsw. staak of paal met vlaggetje of mandje tot aanduiding van een richting), v. baken.
Baal (papiermaat; 10 riem, 200 boek van 24 of 25 vel), v. balen.
Baal (een met koopwaar gevulde, dichtgenaaide grove linnen zak), v. balen: een -koffie, een -rijst.
Ba'al (afgod der Pheniciërs en Babyloniërs, god der weldadige natuurkracht), m., ook **Bal, Bel, Belus**: aan - werden bloedige offeranden gebracht; -priester (priester v. d. afgod Ba'al), m. -s, fig. ontrouwe leeraar.
Baan (plat vlak, effen (gemaakte) uitgestrektheid), v. banen; zie: Heirbaan, IJ-, Glij-, Kegel-, Kolf-, Ren-, Schiet-, Sulle-, Vinken-, Wielderbaan.
Baan (weg, loopbaan, aangelegde weg), v. banen: die voerman is dag en nacht op de -; zegsw. ruim - maken, alles uit den weg ruiven; hij is het katje van de baan, de leider, haantje-de-voorste; -breken, een weg, een doortocht maken, fig. nieuwe wegen openen, waarlangs het onderzoek of de studie kan gaan; van de - knikkeren, in het knikker-spel iem. afspelen, fig. een tegenstander uit zijn weg dringen; op de lange - schuiven, onbepaald of voor langen tijd uitstellen.
Baan (breedte van kleedingstof), v. banen: een nieuwe - in een vrouwenrok zetten.
Baan'breker (delver, die den weg ergens door heen baait), m. -s; fig. wegbereider: Pestalozzi, de - der aanschouwelijke leer-methode.
Baan'derheer (titel van een zeer voornaam edelman, eig. banierheer, Fr. baron), m. -heeren: een - had het recht een banier, met het wapen van zijn geslacht, in het leger te voeren, hij bracht 50 edelen met hun schildknepen, boogschutters en wapenknechten in het veld, (Hofdijk).
Baanderol, v. -rollen, zie Banderol.
Baan'rots (baanderheer, baron), m. -rotsen.
Baan'schuilver (houten raam b.v. onder een elektrische tram), m. -s.
Baan'tje (gemakkelijk postje, betrekkingje), o. -s: ir. 't Is me een -, een lekker -, in toepassing op het redderen v. onaangename zaken.
Baan'tjesjager (iem., die moeite doet om

één of meer baantjes te krijgen), m. —jagers.

Baan'vak (een deel v. e. spoorbaan), o. —ken.

Baan'veger (veger op een ijsbaan), m. —s.

Baan'wachter (wachter op een deel der spoorbaan, sluis van hekken, enz.), m. —wachters; —wachster, v. —s.

Baar (golf, watergolf, zee'golf), v. baren; dicht. de zilte baren, de ziltige baren.

Baar (staaf goud of zilver), v. baren: zilver aan baren; in de wapenkunde: zilveren band die uit den linkerbovenhoek naar den rechterbenedenhoek van het schild loopt en een derde deel daarvan moet beslaan.

Baar (draagbaar, berrie), v. baren: de meubels op een — wegdragen; ook gebruikt voor Lijkbaar: Christus raakte de — aan; vóór de — uitgaan: in de Middeleeuwen, ten teken, dat de weduwe afstand deed van de nalatenschap, zie ook: Sleutel; en verder: Brancard, Raderbaar.

Baar (O.-I. groentje, nieuweling), m. baren: zie Orang-baroe; een zeeman die voor 't eerst de linie passeert, heet —; ook, ieder, die v. h. eerst in Indië komt, en met de daar gevolgde levenswijze onbekend is; bij uitbreiding: iem. zonder kennis van gebruiken, enz., b.v. een pas aangekomen cadet of adelborst.

Baar (bloot, naakt, ongedekt), bn.: de bare duivel, d.i. zonder eenige vermomming; fig. —geld, dat men n.l. iemand bloot voor de oogen legt; contant geld, klinkende munt; de bare zee, die open en bloot daar ligt.

—baar (achtervoegsel: geschikt tot dragen, dragende), b.v. vrucht —, dank —, kost —; ook, verdragende: strijd —, reis —; verder achter transitieve stammen: brand —, eet —, kunnende ondergaan (passief), achter intrans. stammen: vloei —, ontplof —, kunnende doen (actief).

Baarblij'kelijk (klaarblijkelijk), bn. en bw.: —er, —st: —e hulp, (Brandt); de ware oorzaak van die mistasting is —, (van Effen) vero.

Baard (de haren op kin en wangen bij den man), m. —en: de kin —, een bakke— (op de wang), een ring—, zie ald.; zegsw. spelen om 's keizers —, om niets; den — in de keel hebben, de stem (van den knaap) is aan 't breken: gaat zwaar worden; bij overdracht: de — en van oesters, visschen, zelfs van korenaren, d.i. wat op een baardachtig aanhangsel lijkt; de — van een sleutel, deel, dat in 't slot ronddraait.

Baard (harige hoornplaten in den bek, aan het bovenverhemelte van den walvisch), m. —en.

Baard'eloos (zonder baard), bn.; fig. jong, onmondig: de —loze Hildebrand, (C.O.)

Baard'gier (lammergier), m. —gieren: de —bewoont het hooggebergte der Alpen; de —is de grootste roofvogel van Europa.

Baard'gras (een soort van pluimgras), o.gmv.

Baard'dig (een zwaren of dichten baardhebbende), bn.; —er, —st: een —e veldwachter.

Baard'mannetje (dierk. baardmees, rietvogeltje), o. —mannetjes.

Baard'mos (een soort van korstmoss), o. —sen.

Baard'scheerder (barbier), m. —scheerders.

Baard'schrapper (scheldn. barbier), m. —s; ook: —krabber, m. —s: de zoon van uws vaders —krabber, (Consc.)

Baard'zwijn (een wild zwijn met afhangende haren aan de onderkaak, op Borneo), o. —en.

Baar'lijk (wezenlijk: zich vertoonend in zijn ware gestalte), bn.: de —e duivel, een —e tyran, (Vondel) vero.

Baars (dierk. zoetwatervisch met stekels,

groenachtig met roode vinnen), m. baarzen; als stofnaam, v.: Houdt ge van —?

Baarsch (O.-I. als v. e. baar), bn.: hooggele handschoenen volmaken zijn —voorkomen, (J. t. Br.); bw.: z. —gedragen, d.i. onbeholpen.

Baas (meester in eenig ambacht), m. bazen: waar is de —? bij uitbreiding, heer: den — spelen, heerschen; de vrouw is er de —, deelt er de lakens uit; hij is mij de — af, overtreft mij; het is een — van een snoek, een groot exemplaar.

Baaskleer'maker, —tim'merman (iem. der bemanning op een schip, die het vak van kleermaker, timmerman uitoefent), m., enz.

Baat (nut, voordeel, winst), v. baten: dat zal —doen; dat zal te —komen, d. i. van pas; zegsw. alle baten (baatjes) helpen, vele kleintjes maken één groot.

Baat'ziek (tuk op winst), bn. w. i. g.

Baat'zucht (hebzucht, inhalige eigenbaat), v. gmv.: de —voert tot slechte daden.

Baatzucht'ig (inhalig, hebzuchtig), bn.; —er, —st; —heid (baatzucht), v. gmv.

Ba'bah (op Java geboren Chinees, zoo genoemd op Java), m. —'s, zie Singké.

Bab'be (zeever- of kwijldoekje), v. —n.

Bab'bel (iem. die graag snapt), m. en v. —s.

Bab'helaar (prater, snapper), m. —s; —aarster, v. —s; —aar (kokinje, stroopballetje), m. —s; —achtig (praatziek), bn.: een —achtige meid, die gaarne met de buurmeiden klap.

Babbelarij (voortdurend gebabbel, meestal kwaadsprekerij), v. —en: kleinsteedsche —.

Bab'belen (praten), ik babbelde, heb gebabbeld: wat zijn die buurvrouwen weer aan 't —! snappen, kwaadspreken.

Babbelguig'je (ijdele klap, fig. uitvlucht, voorwendsel), o. —guigjes: dat zijn allemaal maar —s van dien knaap, hij is te lui om te werken, zie Guigen; —kous (verwant met kouten: praatzieke vrouw, snapster), v. —kousen; ook, m. voor snapper, enz.; —praat (ijdele klap), m. —praatjes; —ziek (erg tot snappen geneigd), bn.: een —e oude juffrouw; —zucht (innige lust tot babbelen), v. gmv.

Ba'bel (hoofdstad van het oude Babyonië met den bekende toren, later ook Babylon genoemd), o.: zegsw. zoo hoog als de toren van —; Bijbel, Genesis 11, vers 4—9; —sch, bn.: een —e verwarring, de bekende spraakverwarring; fig. ook verwarring, vooral op theologisch gebied, door 't niet gelijk opvatten van tekst of woord, definitie, enz.

Babijn' (garenklos), v. —en; ook: B o b i j n.

Babij'nen (het garen op langwerpige doorboorde klossen winden), ik heb gebabijnd;

babij'ner, m. —s; ook: B o b i j n e n.

Babiroe'sa (O.-I. hertzwijn), m. —'s. (s = z).

Ba'boe (O.-I. Javaansche kindermid), v. —'s.

Babok' (lomperd), m. babokken; —kig (dom, lomp, ruw), bn. en bw. vero.

Baboes'jes, v. mv.; zie B a b o u c h e s.

Babou'ches (Turksche kamermuilen), v. mv.;

ook: Baboesjes, Babosjes; z. Pampoes'jes.

Baby (Eng. zuigeling), m. en v. —'s: een — is een pasgeboren kind, Fr. bébé.

Ba'bylon (hoofdstad v. h. oude Babyonië), o.

Babylo'nisch, bn.: de —e ballingschap der Israëlieten, 588—536 v. C., n.l. in Babylon; de

—e gevangenschap der pausen te Avignon, van 1309—78; zie B a b e l s c h.

Baccalaureaat' (laagste academische graad in Frankrijk), o.: het — is in Fr. de graad

- van toelating ongeveer gelijk aan ons eind-examen der H. B. S. of van het gymnasium.
- Baccalan'reus** (in Eng. *candidaat in de rechten, letteren, enz.*; ook nog hier en daar in Duitschland), m. -sen; lees: -re-us.
- Baccaraat** (kaartspel, waarbij een der spelers de bank houdt), o. gmv.; zie **B a n k e n**.
- Baccarat** (een soort van fijn kristal, met ruitjes geslepen), o. gmv.; lees: *bà-ka-ra'*.
- Bacchanaal** (eig. feest ter eere van Bacchus; woest drinkgelag, schaamteloze zwelgpertij), o. bacchanalen; lees: *bà-chana'len*.
- Bacchant** (Bacchuspriester, deelnemer aan den Bacchusdienst), m. -en.
- Bacchan'te** (priesteres van Bacchus; ook een der opgewonden, half krankzinnige deelnemers aan een bacchanaal), v. -n.
- Bacchan'ten** (zwerfende studenten der 14e-16e eeuw), m. mv.; lees: *bà-chan'ten*.
- Bac'chus**, myth. Dionysus, de jeugdige, dartele god v.d. wijn, zoon v. Zeus of Jupiter; lees: *Bà-chus*.
- Bacil** (eig. staafjesbacterie; microscopische spijtzwam), m. -len, lees: *ba-siel'*; eerst bij duizendvoudige vergrooting eenigszins waar te nemen, i. d. vorm van staafjes, bolletjes of spiralen; zij planten zich voort door eenvoudige deeling of spijting, daar elk individu zich dan verlengt en zich in het midden in twee helften deelt, welke ieder op haar beurt dit proces herhalen; ontleding en vernietiging der organische stof is hun bestaansdoel.
- Ba'cove** (naam van de banaan in W.-I.), v. -n: de opbrengst der bacoven-cultuur in Suriname bedroeg in 1911 vierhonderdduizend bossen.
- Bacte'riën** (algemeene naam voor spijtzwammen), v. mv.; - zijn microscopische organismen, ziektekiemen, voorkomende in de lucht, het water en in levende dieren; zie ook **B a c i l**; lees: *baktee'riën*.
- Bacteriologie** (leer der spijtzwammen of bacteriën in d'r aard en wezen), v. gmv. (g = g).
- Bacteriolo'gisch** (de bacteriologie of de bacteriën betreffende), bn.: in de medische wetenschap is nu het-tijdperk aangebroken.
- Bacterioloog** (kenner van den aard en het wezen der bacillen of bacteriën), m. -logen.
- Bad**, o. baden; een douche-, een stuiif-, een druiif-, een stort-, een rivier-, een zee-, enz.; een - nemen, de -en gebruiken, een warm -, een koud -, enz.
- Ba'dak** (Mal. neushoorn), m. -s.
- Bad'ding** (timm. balk van matige dikte en breedte), m. -s: de -s dienen meest als onderleggers van vloeren; ook, **B a t t i n g**.
- Bad'dokter** (badplaatsdokter, dokter voor geneezing zoekende badgasten), m. -s.
- Ba'den** (een bad nemen), ik baadde, heb gebaad; lig. zich in weelde -, weelderig leven.
- Bad'gast** (iem. die in een badplaats voor een tijd verblijft), m. en v. -gasten: een - gebruikt de baden, of wel hij drinkt op tijd mineraalwater uit de bron; -huis (badhotel), o. -huizen, ook: -inrichting.
- Badina'ge** (Fr. kortswijl, vroolijke scherts), v. gmv.: zegsw. - à part, scherts ter zijde!
- Badi'ne** (dun, buigzaam wandelstokje), v. -s.
- Badineeren** (kortswijlen, schertsen).
- Bad'inrichting** (inrichting, waar gelegenheid is om te baden), v. -en.
- Bad'jakk** (liederlijke vent), m. -s.
- Bad'jing** (O.-I. klapperrat), m. -s. (d = t).
- Bad'joe** (Mal. baadje, baaitje), v. -s. (d = t).
- Bad'kachel** (geiser), v. -s; -kamer (vertrekje met badkuip, geiser en waterkranen), v. -s; -knecht (knecht in een badinrichting), m. -s; -koetsje (planken koetsje, waarmee men den badgast in of naar zee rijdt), o. -s; -kostuum (kostuum van den badende), o. -s; -kuip (kuip van steen of metaal, waarin men een warm bad kan nemen), v. -en; -kuur (het gebruik van baden ter geneezing), v. -kuren; -meester (man, die belast is met het toezicht in een badinrichting), m. -s; -plaats (stad of dorp aan zee voor zeebaden, of plaats met geneeskrachtige wateren voor zieken), v. -en.
- Bad'raaf** (scheidn. straatvlegel, gemeene, havelooze vent), m. -raven.
- Baf'fen** (bassen), de hond heeft gebaft. vero.
- Bag, bag'ge** (edelsteen, gevat in een ring), v. baggen. vero.
- Bag'ge** (reisgoed, passagiersgoed), v. gmv.; -bureau (kantoor voor aangifte v. h. reisgoed), o. -'s; -reçu (bewijs), o. -'s; -wagen (wagen voor het reisgoed), m. -wagens.
- Bagatel** (kleinigheid, iets van weinig waarde, van geringe beteekenis), v. en o. -len. (g = g).
- Bag'gelaar** (maker van baggerturf), m. -s.
- Bag'gelaar** (de beste turf uit laagveen, baggerturf; platte, zware, inktzwarte turf), m. -s; (als stofnaam), v. gmv.; -komt uit de venen bij Blokzijl.
- Bag'ger** (modder, derrie), v. gmv.; -bengel (veen: ijzeren beugel of ring, van voren van een verbrede schraaplaat en van onderen van een net voorzien), m. -s, ook: -dregge, v. -n.
- Bag'geren** (stijk, modder uithalen of met een baggerbeugel of met den baggermolen), ik baggerde, heb gebaggerd: door de modder -, klotsen; -machine (een machine met emmers of bakken van plaatijzer, die door stoom wordt gedreven, stoombaggermolen), v. -s; -man (man, die baggert), m. -lieden en -lul; -molen, m. -s: de -molens zijn in 1600 uitgevonden; -net (werktuig van den baggerman, net aan een breeden beugel met langen steel), o. -netten; -schuit(-praam), v. -schuiten; -turf (de bekende kleine, harde, zwarte turf), v. -turven: de - wordt gemaakt van het veen, dat door baggeren is opgediept, daarna getreden en gedroogd.
- Bag'no** (gevangenis voor galeislaven in Turkije, Tunis, Algiers; vroeger ook in Z.-Frankrijk), o.; lees: *ban'-joo*.
- Ba'hoe**. v.; zie **B o u w**, (op Java).
- Bahut** (Fr. antieke kast), m. -s; lees: *bahu'*.
- Baignoi're** (eig. badkuip, parterre-loge in een theater), v. -s. (gn = gj).
- Bai'ramfeest** (een Turksch feest van drie dagen, na het sluiten van den Ramazan), o.
- Baiser** (Fr. met schuim gevuld suikertaartje), m. -s; lees: *bezée*.
- Bais'se** (Fr. daling van den prijs eener koopwaar of van effecten), v.; z.: à la -. (ai = é).
- Bais'sier** (Fr. iem., die bij hoogere koersen verkoopt, speculeerende op koersverlaging), m. -s.
- Bajade're** (Indische danseres en toneel-speelster), v. -s of -n; ook, tot het middel afhankelijk, uit gitten bestaand, sieraad, als dracht dier dansmeisjes: een bejaarde dame... met die - van gitten, (C. O.)
- Ba'jes** (Bargoensch. gevangenis), v.: hij is of zit in de -; ook: *Ba'jis*.
- Bajonet** (mil. geweerdolk, stootwapen, ver-

moedelijk in 1670 te Bayonne het eerst vervaardigd), v. —ten: een compagnie van 250 —ten, man; —aanval, m. —len; —scheede, v. —n; —steek, m. —steken.

Bak (*kom*), m. bakken; —**je** (*drinkbeker, nap, kopje*), o. b.v. een — *koffie, thee*; verder bewaarplaats: *regen*—; scheepst. houten balie, waaruit de matrozen de warme spijs opelepen.

Bak'barometer (nat. *barometer*, die uit een buis van Torricelli bestaat, welke in een kwikbak is geplaatst), m. —meters.

Bak'beest (*lomp gevaarte*), o. —en: een — van een *wagen, kachel, tafel, schip*, enz.

Bak'boord (*linkerboord, linkerzijde v. h. vaartuig, als men naar den boeg ziet*), o. gmv.: aan —, ergens links aan het schip; over —gieren, afwijken naar links; *iem. van — naar stuurboord zenden*, d. i. van Pontius naar Pilatus, eig. van links naar rechts, met de bijgedachte, zonder resultaat voor hem.

Bak'boordswacht (scheepst. *de helft der manschap, huizend nl. aan bakboordzijde of a. d. linkerkant van het schip*), v. —wachten.

Bak'boordszijde (scheepst. *linkerzijde, van het roer af gezien*), v. —n: *wij staken de riemen aan — in den grond*, (C. O.)

Ba'kelaar (*laurierbezie*), v. —aren. vero.

Ba'ken (*scheidingsteeken: ton, paal*), o. —s, zie *Baak*; spreekw. *Een schip (of een wrak) op strand, een — in zee!* men leert zich in acht nemen, door het ongeluk van anderen te zien, men spiegelt zich zacht aan eens anders ondergang of nadeel; *vuur aan wal, altijd geen —*, schijn bedriegt; *de baken(s) zijn verzet*, de toestand is veranderd; *als het tij verloopt, verzet men de baken(s)*, zie *Tij*; —**geld** (*belasting op schepen voor 't onderhoud der bakens*), o. —en; —**kwartier** (*afdeeling, waarin een vaarwater is verdeeld, ten opzichte van de betoning*), o. —en; —**meester** (*opzichter der betoning*), m. —s.

Ba'kenen (*bakens leggen of stellen*), ik heb gebakend; zie: *Afbakenen en Uitbakenen*.

Ba'ker (eig. *bakermoeder: verzorgster van een pasgeboren kind*), v. —s; zie *Inspeiden*.

Ba'keren (*warm houden, koesteren van een pasgeboren kind*), ik heb gebakend: een *zuigeling* —; zegsw. *heet, haastig gebakend zijn*, driftig, voortvarend zijn; *zich — in de zon*.

Ba'kermand (*mand met vuurkomfoor tot koestering v. d. jonggeborene*), v. —manden. vero.

Ba'kermat (*biezen stoel met hoogen rug, zetel der baker*), v. —matten; zegsw. *van de — af*, d. i. sinds de vroegste jeugd; bij uitbreiding: het land, waar men opgegroeid is; ook, plaats van wording of oorsprong.

Ba'kerpraat (eig. *gebabbel v. e. baker*), m. gmv.; —**je**, o. —s, fig. *beuzelpraat*, ook, achterklap, waarbij men iem. gebreken bespreekt.

Ba'kerrijm, o. —rijmen: *Ned. Baker- en Kinderrijmen*, (Van Vloten); —**schelling** (*fooi voor de baker, oud-zilverstukje v. f 0.50*), m. —en; —**speld** (*zeer groote speld*), v. —en; —**sprookje** (*kinderachtig vertelsel*), o. —s.

Ba'k'huus (*bakkes*), o. —zen.

Ba'k'kebaard (*baard op of langs de bakken of wangen*), m. —baarden; —**baardje**, o. —s.

Ba'k'keleien (*vechten, plukharen*), ik bakkeleide, heb gebakkeleid, gmv.; scherts. in toepassing op den strijd tusschen verschillende meeningen: *Wij hebben te zamen over het geloof eens heldertjes gebakkeleid*, (Sara Burgerhart).

Bak'ken, ik heb gebakken: *visch —, een taart —*; zegsw. *iem. een poets —, iem. beethebben*; *zoete broodjes —*, iets trachten weer goed te maken, een toontje lager zingen.

Bak'ken (*op 't verkeerbord spelen*), ik bakte, heb gebakt: *zullen wij samen een uurtje —?*

Bak'ker (*brood- en koekbaker*), m. —s.

Bakker-a-n-z-i-j-n, zegsw. *hij is —: hij is gesnapt, hij heeft proces-verbaal*; fig. hij of zij is in het ongeluk, is er bij.

Bakkerij' (*werkplaats v. d. bakker*), v. —en.

Bakkerin' (*bakkersvrouw*), v. —rinnen.

Bak'kersbedrijf, o. gmv.; —**beenen**, o. mv., zie *X-beenen*; —**bond**, m. —en;

—**gezel** (*—knecht*), m. —len; —**knecht**, m. —s; —**nering** (*—bedrijf*), v. —en; —**oven**, m. —s; —**tor** (*tor, die in de bakkerij leeft*), v. —torren; —**wagen** (*wagentje tot het bestellen v. brood*), m. —s; —**winkel**, m. —s.

Bak'kes (*aangezicht*), o. —en: zegsw. *iem. op zijn — geven*, iem. slaan, afranselen. gmv.

Bak'lamp (*ouderwetsche, door een bakje omgeven olielamp*), v. —lampen.

Bak'lappen (*fijne runderlappen, die voor biefstuk moeten doorgaan*), m. mv.

Bak'loon (*bakgeld*), o. —loonen; —**oven**, m. —ovens; —**pan** (*pan, om iets in te bakken*), v. —pannen.

Bakounin'sme (*anarchisme van de daad, volgens de leer v. d. Rus Bakounin, 1814—'76*), o. gmv. (ou = oe).

Bak'sel (*het gebakkene*), o. —s.

Bak'slagerij' (*vechtpartij*), v. —slagerijen.

Bak'spel (*verkeerspel, triktrak-spel*), o. —len.

Bak'spier (scheepst. *spier of stuk hout, dienend tot het vastmaken en van boord vrijhouden van sloepen*), v. —en.

Bak'steen (*gebakken steen*), m. —en: *zwaar als een —*, zeer zwaar; *hij zonk als een —*.

Bak'tand (*kies*), m. —tanden. vero.

Bak'visch (*allerlei kleine visch om te bakken, fig. aankomend meisje tusschen de 14 en 17 jaar*), v.: (*voor meisjes*), v. —visschen, —**je**, o. —s.

Bak'zeilhalen (scheepst. *de zeilen tegenhalen, zoodat de wind er van voren inkomt, waardoor het schip achteruitgaat*), ik haalde bakzeil, heb bakzeilgehaald; fig. *achteruitkrabben*, niet op zijn eisch blijven staan: *toen ik hem eens goed de waarheid zei, haalde hij bakzeil*.

Bal (*bol, kogel*), m. ballen: een *leeren —, een gomelastieken —, met den — spelen*; bolvormig voorwerp: *de — van de hand, van den voet*; spreekw. *Wie kaatst, moet den — verwachten*, zie *Kaatzen*; *elkander den — toewerpen*, d. i. helpen, in elkaars kaart spelen; stud. *hij weet er geen — van*, niets, ook: *hij antwoordde geen —, daar deugt geen — van*;

—**letje**, o. —s: zegsw. *een — opgooien over iets*, door een eerste woord een gesprek over iets aan den gang maken; zie: *Biljart—, Kaats—, Kegel—, Tennis—, Voetbal*.

Bal (Fr. *danspartij*), o. bals: *een — geven*, het — *openen*; —*champêtre*, bal op een platform, in een tuin; —**boekje** (*boekje, waarin de dame noteert, met wien ze telkens heeft te dansen*), o. —s; —**masqué** (*gemaskerd bal*), o.; z. *Deguiseren*; —**toilet** (*—kledij*), o. —ten;

—**zaal** (*danszaal*), v. —zalen.

Bal (*drift, boosheid*), m.: zegsw. *hij heeft den — in*, hij is toornig, wij hebben hem boos gemaakt. gew.

Balanceren (*in evenwicht houden, fig. be-*

sluiteloos zijn); — op een koord, fig. — tusschen twee meeningen. (c = s).

Balancer'es (deel v. e. balans), o. — messen; — **stok** (stok v. e. koordedanser), m. — stokken.

Balans' (weegschaal, boom der weegschaal), v. — en: in — houden, evenwicht; in den koophandel: vergelijkende jaarstaat van ontvangsten en uitgaven, van bezittingen en schulden, b.v. de — opmaken, een verkorte —; een geflatteerde —, een balans, die door opzettelijk aangebrachte fouten de winst te groot doet voorkomen; de — sluit.

Bala'ta (een soort van guttapercha), v. gmv.: de — wordt verkregen door aftapping van den bolletree(boom) in Suriname, men maakt daartoe een V-vormige inkeving in den bast tot op ± 8 M. hoogte boven den grond; — wordt veel gebruikt voor drijfriemen en schoenzolen.

Baldadig (onbeschoemd, brooddronken, roekeloos), bn. en bw.: een — e knaap, een troep — e werklieden, — e straatjongens; — er, — st.

Baldakijn' (siertijke hemel boven een troon, overkapping boven een beeld), m. — s of — en.

Bal'der, Germ. myth. de god van al, wat goed en schoon is, van het licht en de lente, van wijsheid en welsprekendheid; — was de lievelingszoon van Odin en Frigga, een glansrijk licht stroomde v. hem uit; ook: Bal'dur.

Bal'deren (dicht. bulderen), de wind balderde, heeft gebalderd: het — d weer, (Tollens).

Baleh-baleh (O.-I. inlandsche rust- en slaapbank), v. — 's; ook **Bale-bale**, v. — 's.

Balein' (veerkrachtige, hoornachtige zelfstandigheid, baard van den walvisch), o. gmv.

Balein' (voorwerp, lange reep van baleinstof), v. — en: een korset zonder — en.

Baleinen (van balein), bn.: een — valhoedje.

Balg (buik, maag, lichaam), m. — en. gmv.

Bal'fe (tobbe, kuip), v. — s, — liën: het linnengoed in een — wasschen.

Bal'lie (scheepst. spijsbak), v. — s en baliën.

Bal'lie (hekwerk, leuning, balustrade), v. — s en baliën: de — van een brug; de — van een windmolen, galerij.

Bal'lie (afgesloten ruimte, waarbinnen bij terechtzittingen de pleiters hun plaats hebben, fig. de stand der advocaten en procureurs), v. gmv.: hij was een sieraad der —; de oudste zoon was bestemd voor de —.

Bal'liekniiver (leeglooper; sjouwerman, die 's zomers over de balie eener brug gaat hangen in plaats van te werken), m. — s.

Bal'liemand (grootte, wijde, platte waschmand), v. — manden.

Bal'liën (het water uit het schip hoozen), ik baliëde, heb gebaliëd; ook Uitbaliën.

Bal'lie (Fr. onderafdeeling der Duitsche orde), v. gmv.: de Duitsche orde, de — van Utrecht wordt hersteld. (Wet van 8 Aug. 1815).

Bal'linees' (bewoner van het Oostindische eiland Bali), m. — eezen.

Balis'ta, **ballis'ta** (oorlogswerktuig der Romeinen), v. — 's: de — was een soort v. blijde.

Bal'listiek' (leer der loopbanen van een geworpen lichaam; wat tot de leer van het werpgeschut behoort), v. gmv.; ook Ballistiek.

Balis'tisch (de balistiek betreffende), bn.: de — e slinger; ook Ballistisch.

Balja'ren (eig. stoeien, ravotten, tieren; fig. rumoer maken), ik baljaarde, heb — baljaard: de jongens waren aan 't —; het woord is uit Suriname.

Bal'juw (rechtelijk ambtenaar uit de dagen onzer oude Republiek), m. — en, — s: elke stad had haar —; de — was wat de officier van justitie en de commissaris van politie thans zijn; — **schap** (ambt van baljuw), o. gmv.; zie ook Schout en Drost, welke titels eveneens nagenoeg vergeten zijn.

Balk (vierhoekig gezaagd stuk hout, vierzijdig prisma), m. — en: de — en heeten wel ribben; er zijn ook ijzeren — en; zegsw. — en naar Noorwegen zenden, eig. waar overvloed van hout is, nog hout zenden; zie: uilen naar Athene dragen; zegsw. er zijn nu wel — en onder het ijs, het is zeer sterk; Bijb. zegsw. gij ziet den splinter in 't oog uw broeders, maar den — in uw eigen oog merkt gij niet, zie Splinter, ook Lucas 6:41.

Balk (steunend deel eener zolder'ing), m. — en: de moeder —, de kinderbalkjes, vero.; zegsw. tot de — en springen, d. i. zeer hoog, en wel van blijdschap; iets aan den — schrijven, gebezigd van zeldzame of wonderlijke voorvallen, te schrijven op of aan een der zolderbalken b.v. in een kerk, zoodat het eeuwen lang ieder in het oog valt.

Balk (lat of rib achter den voederbak of de ruif), m. — en: zegsw. het (geld) niet over den — gooien, het hooi niet over de ruif heen of achter de ruif gooien, er niet mee morsen, niet verkwistend zijn.

Balk (wat min of meer op een balk lijkt), m. — en; wapenkunde, zie Faas; zegsw. een balk in zijn wapen voeren, ter aanduiding, dat men niet van echte adellijke geboorte, maar een bastaard was, nl. een linkerschuinstreep of dwarsbalk van zeer geringe breedte; fig. vloeken, die een — in hun wapenschild voeren, (C.O.) d. i. bastaardvloeken.

Bal'kan-schiereland (aardr. naam van het oostelijkste, groote Europeesche schiereland, met den Balkan als bergketen), o.; — **staten** (rijken, gelegen op het Balkan-schiereiland), m. mv.; — staten zijn: Griekenland, Servië, Bulgarije, Montenegro, Roemenië, Albanië en Turkije; verkort, de Balkan: de toestanden, op den —, de oorlogen op den —.

Bal'ken (schreeuwen van een ezel), hij balkte heeft gebalkt; fig. leelijk zingen; — **er**, m. — s; — is verwant met Bulken.

Bal'kenbrij (zekere bakspijs), v. gmv.: de — wordt in den slachtijd bereid uit meel, stukjes vet en vleeschmat. gew.

Bal'kerd (hooibergplaats boven de deel), m. — s: het hooi rust op slieten, die dwars over de balken liggen.

Balkon' (bouwk. uitstek aan den voor- of achtergevel), o. — s: een houten —, een steenen —, een ijzeren —, een — met baldakijn; — **kamer** (kamer met balkon), v. — kamers.

Balla'de (dichtk. oorspronkelijk danslied, thans episch gedicht in strophen, met of zonder refrein), v. — n, — s: de — behandelt een onderwerp uit de legende, de folklore of de volkspoëzie, ook, een avontuur uit den riddertijd; in de — werken vaak bovennatuurlijke krachten: Hofdijk's Kennemer Balladen.

Bal'last (scheepst. waardeloze lading), m. — en; — bestaat in zand, steenen, enz. als noodwendige bevrachting v. e. schip, om het voldoende diepgang en stuurlast te geven: — innemen, — inhebben; fig. waardeloze of lastige voorwerpen: geheugenkraam is

- maar -; veel kinderen op reis is -; bal bet. slecht, waardeloos.
- Bal'lasten** (met ballast bezwaren), ik ballastte, heb geballast, b.v. een schip.
- Bal'len** (met den bal spelen), ik heb gebald.
- Bal'len**, ik balde, ik heb gebald: de vuist -, tot een bal vormen of samenknijpen.
- Balleri'na** (It. balletdanseres), v. -'s.
- Balleri'no** (It. danser van beroep), m. -'s.
- Ballet'** (figuurdans op het tooneel in een opera, reidans), o. balletten; -**danseres** (tooneeldanseres), v. -'en; -**meester** (leider van een ballet), m. -s; -**muziek**, v. gmv.
- Bal'letje** (kleine bal, ook keukenwoord), o. -s: een - over iets opgooien, zie Bal; een - aan 't rollen brengen, iets aan den gang helpen; soep met -s, vleesch- of mergkogeltjes.
- Bal'ling** (uitgebannene), m. en v. -en: als - rondzwerfen, leven; vr. ook -e; -**schap** (toestand v. een balling), v. gmv.: vrijwillige -, in -schap gaan, zwerfen.
- Ballistiek'**, v.; zie Balistiek.
- Ballon'** (luchtbal, windbat), m. -s: Fr. - *captif*, die nl. aan een kabel vastzit: lees: *kaptief*; -*d'essai*, eig. proefballon, fig. uiting, om anderen, b.v. het publiek, uit te lokken, hun meening te doen blijken.
- Ballon'** (matte of gekleurde porseleinen of glazen bol op een gaslamp, enz.), m. -s.
- Ballota'ge** (stemming over het al of niet toelaten van iem. als lid eener sociëteit, enz), v. -s: deze stemming geschiedt door middel van een wit balletje vóór, of een zwart balletje tegen, in een hokje te werpen; lees: -*taazje*.
- Balloteeren** (door ballotage zijn stem vóór uitbrengen, daardoor iem. als lid van een gezelschap of sociëteit kiezen of aannemen); zie Deballoteeren.
- Bal-masqué'** (gemaskerd bal), o. bal-masqué's.
- Baloo'rig** (kitteloorig, wars, in kwade hum, onwillig, gemelijk), bn. en bw.; -er, -st.
- Bal'roos** (kamperfoelieachtige heester), v. -rozen: de - heet naar den vorm van de bloem; ook: sneeuwbal, Geldersche roos.
- Bal'sem** (welriekende oliestof uit den balsboom; algemeene naam voor olie, getrokken op gewrige kruiden), m. -s; fig. troost, opbeuring: - in het tijden; -**achtig**, bn.
- Bal'semboom** (zekere boom in Arabië), m. -boomen: de - levert den Mokka-balsen.
- Bal'semen** (een lijk met bederfverende middelen bewerken, zoodat het niet vergaet), men - de, heeft gebalsemd: de kunst van -, (oud-Egypte).
- Balsemick'** (Fr. gewrig), bn. en bw.: 't is hier -, zeer warm; 't ruikt hier -, leelijk, ir.
- Balsem'ne** (eenjarige tuinbloem uit O.-I.), v. -n; ook Balsemijn'.
- Bal'spel** (spel met den bal), o. -spelen: biljarten, kegelen, kolven, het voetbalspel en het cricketspel zijn -spelen.
- Balstu'rig** (eig. slecht of moeilijk te sturen: weerspannig), bn.; -er, -st: een - paar ezeltinnen, (Potg.), d. i. koppig.
- Bal'tische Zee** (aardr. groote golf, besloten tusschen Zweden, Rusland, Duitschland en Denemarken), v. gmv.; ook: Oostzee.
- Balus'ter** (korte zuil in een leuning, kleine pijler in een balustrade), m. -s. (u = uu).
- Balustra'de** (borstleuning, rustende op kleine kolonnen rondom een balkon, rondom een verhooging in een zaal, enz.), v. -n of -s.
- Bamboecheeren** (rinkelrooien, pierewaaien); in de spreekt Bamboecheeren. (ch = sj).
- Bamboecheur'** (doordraaier, pierewaaijer, losbol, lichtmis), m. -s; spreekt Bamboecheur.
- Bam'hoë** (O.-I. rietgewas, in tal van soorten), o. gmv.: een -halm wordt soms 25 M. hoog.
- Bam'boes** (rieten wandelstok), m. -boezen.
- Bam'i(h)**, zekere Chinese kost, vermicelli met groenten en varkensvleesch, ook bij Europeanen zeer in trek.
- Ba'mis, Baaf'mis** (St.-Bavo-mis), v. gmv.; met St. -, d. i. 1 Oct., betaaldag der pacht: - pacht, - regens.
- Ban** (eig. publieke bekendmaking, openbare afkondiging met bedreiging van straf; oproeping ten oorlog door den leenheer), m. -nen; soms ook: **Baune**, v. -n; den - slaan, den - blazen, d. i. het signaal geven op e. trommel of met e. trompet als oproeping; later, de tijd, dat deze militaire handeling duurt: den - openen, den - sluiten.
- Ban** (R.-K. uitsluiting van de kerkelijke gemeenschap met verbod de H. Sacramenten te ontvangen), m.: de - wordt verdeeld in den grooten en kleinen -; zie: Kerkbán, Interdict, Excommunicatie.
- Ban** (rijksban), m.; zie Acht.
- Ban** (geldboete, straf), m.: op eigen - en boete, op eigen verantwoordelijkheid.
- Ban** (oudtijds: rechtsgebied), m. bannen: de - van een stad, de - van het aloude dorp Alfen, (Hofdijk); ook *Banne*, v. vero.
- Ban** (bezweringsformule), m. bannen: zijn *Gast hapt, eer 't hem de - belet, de sleutels weg; hij hoort den aanvang van d'onweersstaambren* -, (Staring).
- Ban** (stadhouder in Croatië, Hong. hoogwaardigheidsbekleeder), -banen; ook: **Ba'aus**, zie Banaat.
- Banaal'** (alledaagsch, plat), bn. en bw.; -st.
- Banaan'** (Port. *banana*, in O.-I. altijd: *pisang*: soort van palmboom), v.; (vrucht: de paradijs- of adamsvijg), v. bananen; zie *Bacove*.
- Banaat'** (district, dat onder een ban of banus staat), o. -aten.
- Banalliteit'** (gemeenplaats, onbeteekenend gezegde; alledaagsche en afgezaagde zegswijze, opmerking; platheid), v. -en.
- Ban'eo** (It. bankgeld), o. (c = k).
- Band** (reep linnen of katoen, leer, enz.), m. -en: een fluweelen -je, een linnen, leeren -.
- Band** (katoenen, linnen, wollen, zijden weefsel, zeer smal en lintvormig), o. gmv.: op de zolders, bij oom Stastok, lag nog een aanzienlijke partij oortjes -, (C.O); een koopman in garen en -; -**wever** (-maker), m. -s.
- Band** (buiten-bekleding van een fietsrad of tuf-tuf-rad van caoutchouc of rubber), m. -en: ik heb mijn -en stukgereden.
- Band** (veerkrachtige binnenrand van het biljart), m. -en: de vier -en; de bal ligt vlak tegen den band; zie *Collé*.
- Band** (omslag van een boek, ook, voorwerp om bijeen te houden), m. -en: een ouderwetsche -, een linnen -; een - om het haar.
- Band** (boet, ketting, kluister), m. -en; lijfstraffelijke rechtspleging: buiten pijn en -en iets bekennen, d. i. vrij, ongepijngd; zegsw. de jongens zijn vandaag van den -, vrij.
- Band** (iets, dat fig. bindt), m. -en: de - des bloeds, de -en van ééne godsdienst, de - des huwelijks; zegsw. iemand in den - houden,

- hem zedelijk beteugelen; uit den - springen, zich niet houden aan tucht of regel.
- Band**, m.: door den -, d. i. door elkaar genomen, gemiddeld; zegsw. *hij wint door den band* 200%; zie het betere Bank.
- Bandage** (Fr. *heelkundig verband*), v. -s.
- Bandagist** (Fr. *vervaardiger van heelkundige verbandmiddelen*, b.v. van breukbanden, ook handelaar in deze dingen), m. -en. (g = z).
- Bandelier** ('riem, dwars over schouder en borst gaande, degenhanger), m. -s of -en: breede -en, beschilderd met de naald, (Bild.)
- Ban'deloos** (niet in band of teugel gehouden, onbeteugeld), bn. en bw.: -looze wreedheid, -geweld, d. i. niet beperkt door eenig beter gevoel; *hij holt tooneloos en -voort*.
- Bandelot'en** (oorhangers), v. mv.
- Ban'deng** (O.-I. *zilverharing*), m. -s.
- Ban'der** (*schuurdeur in Drente*), m. -s. gew.
- Ban'derheer** (baanderheer), m. -heeren.
- Banderille'ro** (Sp. *hij, die in een stierengevecht den stier tergt tot woede, door dezen met vlagjes voorziene schichten in den nek te werpen*), m. -'s.
- Banderol'** (vaantje), v. -rollen; ook: **Baanderol'** (smalle vaan, uitlopende in twee, soms in drie punten, dikwijls gevoerd aan een lans), v. -rollen.
- Banderol'** (papierstrook, voorzien v. d. douanestempel), v. -rollen.
- Bandiet'** (eig. iemand die gebannen is, d. i. buiten de wet staat: vagebond, roover), m. -en; -entrop (bende), m. -en.
- Ban'dijk** (rivierdijk, geschikt om de hoogste waterstanden bij open rivier te keeren), m. -en.
- Band'je** (papieren strookje om sigaren), o. -s.
- Band'jir** (O.-I. *stortvloed, geweldige water- vloed, plotselinge vernielende overstroming*), m. -s; ook: Bandjer, Banjir.
- Ban'drokel** (kettinghond), m. -s; fig. een kwaadwillige jongen, een bandeloze knaap.
- Ban'nen** (effenen, vlakmaken), ik baande, heb -baand; den weg -, alle hindernissen uit den weg ruimen, een doortocht maken; fig. een toegang tot iets verschaffen: *zich den weg tot aanzien -*.
- Bang** (bevreesd, angstig), bn.: een -e droom, *hij is zoo - als een wezel*; -er, -st; -erik (bloedaard), m. -en; -heid (angst), v. gmv.; -igheid (benauwdheid), v. gmv.
- Bang'zak** (scheldn. voor een bang persoon), m. en v. -zakken: *jou -, die je bent! gnz.*
- Ban'naan'boom** (O.-I. *vijgeboom v. reusachtigen omvang*), m. -boomen.
- Ban'ier** (veldteeken van een baanrots), v. -en; de - was een vierkant vaandel met omlijsting en franje aan een standaard, het was beschilderd of bestikt met het wapen van den baanrots; zegsw. *een - ontplooien, opsteken, planten*; -drager (vaandeldrager), m. -s.
- Ban'jer** (banjerheer), m. -s, gnz.: den - uithangen, den grooten heer spelen.
- Ban'jerheer** (eig. groote m'nheer, die zich parmantig aanstelt, verder: pronker, pocher; man, die ophef maakt, blagueur), m. -heeren; 'Baanderheer.
- Ban'jir, -jer**, m. -s; zie Bandjir.
- Ban'jo** (een soort van mandoline), v. -'s.
- Bank** (zitbank), v. -en: een - in den tuin, in de school, in de kerk, enz.; rechtst. de - der beschuldigten, bank in de rechtszaal, waarop deze plaatsnemen; zegsw. *iets niet onder stoelen of -en schuiven of steken*, er niet geheim mee wezen; zie: Kerk-, School-, Tuin-, Venster-, Voeten-, Zitbank.
- Bank** (gesch. zetel der regeering, der rechtsmacht), v. -en: de - van schepenen, de - spannen, de schepenen bijeenroepen, recht gaan spreken, vero.; zie Rechtbank.
- Bank** (houten toestel tot pijniging), v. -en: iemand ter -e brengen, hem gaan of laten pijnigen, vero.; zie: Pijnbank en Torture.
- Bank** (lange tafel, tot uitstalling van koopgoederen), v. -en, vergelijk: toonbank, vischbank, vleeschbank; zegsw. *achter de - gooien, smijten, schuiven*, ter zijde leggen, wegwerpen, afschaffen; *men wint door de(n) - 15%*, gemiddeld, de verschillende vleesch- of vischbanken door elkaar genomen; zie Band.
- Bank** (houten werkbank of werktafel), v. -en: aan de - staan te werken; *hij is een -werker, hij staat aan de schaaf-, aan de draai-*.
- Bank** (aardk. harde laag van mergel, steen, oer), v. -en: een oer-, steen-, lei-.
- Bank** (veenderij. veenakker, in evenredige stukken door greppels verdeeld), v. -en.
- Bank** (zeew. door de natuur gevormde ondiepte, zeebodemverheffing), v. -en: kuststriffen en banken; zie: Zandbank en Plaat.
- Bank** (dichte massa wolken aan den horizon), v. banken: *er zijn zwarte -en aan de kim*.
- Bank** (kapitaalinstelling, kredietinstelling), v. banken: de Nederlandsche -, de Amsterdamsche -; zegsw. *dat is zoo vast, zeker, sekuur als de -, nl. van Amsterdam*. Bij overdracht, het gebouw, waarin een - is gevestigd, b.v.: *hij woont vlak bij de -, zie verder: Circulatie-, Deposito-, Giro-, Handels-, Hypotheek-, Landbouwbank, alsmede: Spaarbank, Speelbank, Wisselbank, enz.*
- Bank** (speelbank), v. -en: de - van Monte-Carlo; de - laten springen, den bankhouder alles afwinnen; zie Roulette.
- Bank'biljet** (geldswaardig biljet, uitgegeven door de Ned. bank), o. -biljetten: een - van f 10, f 25, f 40, f 60, f 100, enz.
- Bank'breuk** (bankroet), v. gmv.: de wet onderscheidt eenvoudige en bedrieglijke -; zie Bankroet.
- Ban'ken** (op de bierbank zitten, feestvieren), ik bankte, heb gebankt; bij uitbreiding: vertoeven, ergens verblijven, b.v. *ergens niet lang -*, het er niet lang maken of uithouden.
- Ban'ken** (scheepst. op een bank komen, om daar te visschen), ik bankte, heb daar gebankt.
- Ban'ken** (hazardspel, waarbij een der spelers de bank houdt), ik heb met hem gebankt.
- Banket'** (mil. verhooging tegen of pad langs den binnenkant van een borstuering), o. -ten.
- Banket'** (prachtig feestmaal), o. -ten: een - geven, houden; op (tot) een - gaan, komen; ook: gebakjes of lekkernijen bij het nagerecht, b.v. *suikergebak*; -bakker (maker van banket), m. -bakkers.
- Banketeeren** (smullen, brassen, feestmaal houden), ik heb gebanketeerd.
- Banket'hammetje** (fijn hammetje, bijzonder voor een gastmaal), o. -s; -letter (St.-Nicolaas-gebak in lettervorm), v. -s.
- Bank'geld** (handel. geld, dat zich in de geldbank bevindt en waarover tegen een vasten prijs ten 100 door den groothandel kan beschikt worden), o. -gelden.
- Bank'houder** (vroeger: bankier; thans: hij

die bij het banken de bank houdt), m. —s.

Bankier' (iemand, die een bank bestuurt, geldhandelaar), m. —s.

Bankiers' huis (huis, waarin de geldbank gevestigd is), o. —huizen; —**kantoor** (bureel v. d. bankier), o. —kantoren.

Bank'je (bankbiljet), o. —s: dat kost mij een — van tien gulden.

Bank'noot (bankbiljet, inzonderheid: een Engelsche banknoot), v. —noten.

Bank'octrooi (het octrooi, door de regeering aan een bank verleend), o. —en; het — houdt o. m. in het uitgeven van bankbiljetten. (c = k).

Bank'papier (geldswaardig papier, dat door de Ned.-bank wordt uitgegeven; bankbiljetten), o. gmv.

Bank'roet' (bankbreuk), o. —en: een failliet koopman kan gestraft worden als schuldig aan eenvoudige bankbreuk, of aan bedrieglijke bankbreuk, voor beide gevallen zijn wettelijke bepalingen (art. 340 en 341 van het Wetb. v. S.).

Bank'roetier' (iemand, die een bankbreker, een bankbreukige is), m. —s, in de spreekt.

Bankroet'je (sometje, dat men aan iem. te kort komt in den handel), o. —s: ik zal mij dat — getroosten; fig. dat is een leelijk —, misrekening.

Bank'schroef (werktuig der metaalbewerkers), v. —schroeven: de — wordt op de werkbank bevestigd, zij heeft twee bekken met schroef, die door een hefboom aangeklemd kunnen worden.

Bank van lee'ning (stedelijke inrichting ten behoeve van armen of van hen, die in geldnood verkeerden), v. banken van —: op de — kan men geld tegen matige rente leenen op een onderpand, zelfs van geringe waarde; zie: Pandjeshuis en Lommerd.

Bank'werker (smidsknecht, die met beitel en vijl koud ijzer aan de schroefbank bewerkt), m. —werkers.

Bank'wet (wet, waarbij de inrichting en de wijze van werken eener bank worden vastgesteld), v. —wetten.

Ban'neling (balling), m. en v. — en; vr. —e.

Ban'nen, ik bande, heb gebannen: gesch. de vierschaar —, op plechtige wijze bijeenroepen; de schouw —, de schouwing over wegen, rivieren en waterleidingen aankondigen; iemand in of uit iets —, bij vonnis iemand iets toewijzen of ontzeggen; dicht. het zwaard in de scheede —; verder: iemand uit zijn gezelschap —, verdrijven, verjagen; zijn vrees —; de herinnering aan iets —, verwijderd houden.

Ban'nerheer, m. —en; zie Baanderheer.

Ban'paal (grenspaal), m. —palen. vero.

Ban'teng (Javaansch wild rund), m. —s.

Ban'nuu (titel van een vorst of stadhouder in Croatië en Slavonië), m. —sen: een — staat aan het hoofd van een banaat; zie Ban.

Ban'vloek (de vervloeking, welke het uitspreken van een banvonnis vergezelt), m. —vloeken: den — over iemand uitspreken.

Ban'vonnis (vonnis tot uitbanning; vonnis, dat een ban bevat), o. —vonnissen: het — over iemand uitspreken; Philips II liet in Juni 1530 een — tegen Oranje uitvaardigen.

Ban'zai, Japansche groet.

Baptist' (doopsgezinde), m. —en.

Baptiste'rium, o. —s: — is eene oude benaming voor doopkapel.

Bar (hetzelfde als baar, naakt, bloot), bn. barder, barst; met —re voeten, naakte; —re

gronden, stranden, heiden, dor, kaal, naakt, onvruchtbaar; —re rotsen, kale; — weer, guur, akelig, koud; het ziet er — uit, de toestand is bang; fig. 't is een — heer, norsch, stuursch; bw.: iets klinkt —, 't is — koud vandaag; twee neven, die zich — verveelden, (De Gén.), d. i. erg, in hooge mate.

Bar (Eng. bierhal, buffet), v. —s: men drinkt een glas bier aan of voor de —.

Barak' (inrichting voor tijders aan een smettelijke ziekte), v. —ken: een — was vroeger een mil. veldhut, nu een licht getimmerd plankenhuis, meestal ver buiten stad of dorp; ook Brak.

Barakaan', o.; zie Barkan.

Bar'rang (O.-I. bagage, goederen, enz.), v.

Barat'handel (ruilhandel), m. gmv.

Baratterie' (bedrog van schipper of scheepsvolk ten nadeele van den reeder, bevrachter of assuradeur), v. —ën; — is strafbaar bij de wet: zij kan bestaan in vertraging van de reis of in vervoering der lading.

Barbaar' (bij de Gr. iedere vreemdeling), m. —baren: thans: onbeschaafd, ruw, ongevoelig mensch, ook, wreedaard.

Barbaarsch' (ruw, hard, wreed, onmensche-lijk), bn. en bw.; —er, —t; —heid (mensch-onteerende daad), v. —heden: de — heden in oorlogstijd.

Bar'barakruid (winterkers), o. —en.

Barbarij'e, ook Berberij'e (aardr. het land der Berbers, het N.-W. deel van Afrika), o.

Barbarij'sch (uit het land der Berbers of uit Barbarij'e), bn.: —e paarden.

Barbaris'me (woord of gezegde, verkeerdelijk naar een uitheemsch, b.v. Fransch, Duitsch, Engelsch voorbeeld gevormd of gebruikt), o. —n; zie: Germanisme, Gallicisme.

Barbaros'sa, gesch. eig. met den rosachtigen baard: keizer Frederik I, 1152—'90.

Barbédien'ne (Fr. fraai bronzen beeld), v. —s.

Barbeel' (dierk. zekere rivierisch, of karper met baarden aan den bek), m. —en.

Barbet' (Fr. vlak, waarop het kanon staat op een bastion), o. —ten.

Barbler' (baardscheerder, ook, haarknipper), m. —s of —en.

Barbie'ren (den baard afnemen, scheren), ik barbierde, heb gebarbiërd: zich laten —.

Barblers'bekken (koperen of granieten bekken, met een halfcirkelvormige opening in den rand), o. —bekkens: het — dient ook als uithangteeken; —**jongen** (—leertling), m. —s.

Barbles'jes, zegsw. naar de — gaan, eig. naar Berbice (Britsch-Guyana, met zeer ongezond klimaat) gaan, d. i. den dood te gemoet.

Barboks' (barbier), m. —en. gew.

Barcarol'le (It. gondellied), v. —s: een — is een volkslied in Napels en Venetië, wordt door schippers en gondeliers gezongen.

Bard (zanger en dichter bij de Kelten, Galliërs, Ieren, Schotten, enz.), m. —en; —**en-zang** (heldentied), m. —zangen; zie Druïde.

Bardezaan' (breede hellebaard), m. —zanen. vero.

Bar'e'ge (dunne, doorschijnende, wollen, katoe- nen of zijden ongekeperde stof), v. (g = zij).

Bar'en (een kind ter wereld brengen), zij baarde, heeft gebaard; spreekw. De tijd baart rozen, de tijd brengt veel goeds; dit baart mij verdriet, veroorzaakt mij leed; dat zal opzien —, verwondering veroorzaken of ver- wekken, zie Sensatie.

Barensteel (wapenk. uit palesteel; verkorte dwarsstreep of smalle faas), m. —stelen; zie Lambert.

Baret (fluweelen hoofddeksel zonder klep, met vier hoeken, v. rechters, advocaten en hoogleeraren; doctorale muts), v. —ten.

Bar'ge (Fr. trekschuit, volkschuit), v. —s; oudtijds: **Bar'gle**. (g = zj).

Bargoensch (aparte taal van landloopers, vagebonden en dieven), o. gmv.: zie Bajes, Kersepit, Kapoeres, Maf, iemand mollen, Mokum, Moos, Snees, Tikker-tje, enz.

Bar'heid (guurheid, ruwheid, norschheid), v. —heden.

Bar'issan (inlandsche troepen in O.-I.), v. gmv.

Bar'iton (stemgeluid, het midden houdend tusschen tenor en bas, hooge basstem of lage tenorstem), v. gmv.; ook, lichte-baszanger, m. —s; hij zingt —, hij is een goede —.

Bark (zeeschip, driemast-zeilschip zonder raas aan den bezuansmast), v. —en.

Barkan (zekere effen stof, geweven uit geitenhaar en wol; grof kamelot), o.; ook: Barakaan.

Barkas (Sp. groote boot: grootste sloep van een zeeschip), v. —sen; zie Stoombarkas.

Barkoen, m. —en; z. Berkoen.

Barm (barbeel, baardvisch), m. —en.

Barm (een soort van sijsje), m. —en.

Barmhartig (medelijdend, mededoogend), bn. en bw.: de —e Samaritaan (Bijb.); God is —, genadig; —e broeders en zusters, pleegbroeders en -zusters, congregatie in 1540 gesticht; —er, —st; —heid, v. —heden: een werk, een daad van —, ontferming.

Barm'te (aardhoop, hoogte, heuvel), v. —n.

Bar'nen (branden, brandend zijn), het heeft er gebarnd, vero.: —'t rijst tot asschen, (Vondel, Gijzbr.); als zn. o. dicht. in het — van den nood, der gevaren, als de nood ten top is gestegen; —ing (branding), v. gmv.

Barn'steen (eig. barnende of brandende steen, gebrande steen; harsstof; vroeger: ambersteen), o. gmv.: een mondstuk van —, een pijpje van —; —visscherij, nl. aan de kust der Oostzee; het delven van —.

Barn'steenen (van barnsteen), bn.: een — pijpje, een rotting met — knop.

Barn'steenkracht (electriciteit), v. gmv.

Barn'steenverniss (verniss van gesmolten barnsteen, in terpentijnolie opgelost), o. gmv.; —zuur (een zuur, dat door verhitting uit barnsteen wordt verkregen), o. gmv.

Barok (zonderling, wonderlijk, grillig), bn. en bw.; als zn.: het —ke in de kunst; —stijl (bouwstijl met grillige afwijkingen v. d. Renaissance-stijl), m.; zie Rococo-stijl.

Bar'ro(s), bn.: — het zwaar, in samenstelling.

Barome'ter (eig. zwaartemeter, nl. meter van den luchtdruk), m. —meters; de — is uitgevonden door E. Torricelli, in 1643.

Barome'terstand (het standpunt van den barometer op een bepaalden tijd), m. —standen.

Barome'tervisch (donderaal, weervisch), m. —visschen; zie Weeraal.

Baron (Fr. oorspr. een vrijheer, d. i. een edelman, die onmiddellijk onder den keizer stond en in het leger een eigen vaandel voerde, thans bloot e. adellijke titel), m. —s of —nen: zegsw. den —spelen, den grooten heer uithangen.

Barones, —nes'se (adellijke dame, meestal gemalin van een baron), v. —nessen,

Baronet (Eng. edelman), m. —s: lagere trap van den erfelijken adel in Engeland; een — staat in rang beneden een baron doch boven een ridder.

Baronie (vrije heerlijkheid), v. —ën; nog: hij woont in de — van Breda.

Bar'o'phonus (muz. bassist, die een zeer zware stem heeft), m. —sen. (ph = f).

Baroseoep (nat. luchtweger), m. —copen; een — is een weegschaaltje om aan te toonen, dat de lichamen in de lucht schijnbaar zooveel aan gewicht verliezen, als de lucht weegt, die zij verplaatsen.

Barouch'e'te (Fr. licht luxe-rijtuig op twee wielen), v. —n: ik heb de schimmels voor de — laten zetten, (C.O.); ook: —chet.

Barbies'jes, zie Barbiesjes.

Bar'voeter (ongeschoeide kloosterling), m.-s.

Bar'voets, **bar'voets**, bw.: hij liep —, blootsvoets; de meisjes gaan —, ook met den winterdag, (De Gén.)

Barribaal (eig. duivel: matrozenwoord voor bilderbast, bullebak), m. —balen.

Barrie'de (eig. opeenstapeling van met zand gevulde barricades of vaten, straatversperring, bij oproer in Parijs), v. —n. (c = k).

Barricadeeren (verschansen, een straat afsluiten door allerlei voorwerpen, b.v. door met zand gevulde vaten, door wagens, meubelen, enz.; den doorgang versperren).

Barrie're (Fr. slagboom, tolhek), v. —s; in N.-Br. nog barriere.

Barrie're-tractaat (gesch. grensuever-verdrag), o.: het — werd in 1715 gesloten en gaf de Republiek het recht om in Namen, Doornik, enz. troepen in bezetting te leggen als een voormuur of barriere tegen Frankrijk.

Bar'ring (scheepst. waarloos rondhout), v., ook, de bewaarplaats er van; fig. rommel: wat een —!

Barri'que (Fr. wijnvat van 220 L.), v. —s.

Barsch (norsch, ruw), bn. en bw., barscher (het) barscht; —heid (terugstootende ruwheid), v.: de — van iemands optreden.

Barst (breuk, spleet), m. —en; ook: Berst.

Bar'sten (scheuren, splijten), het barstte, is gebarsten, ook, het borst, is gebarsten: een ijzeren pot, een klok kan —.

Bartholome'us-nacht (gesch. eig. de nacht van 23 op 24 Aug., daar 24 Aug. de gedenk-dag is van den apostel van dien naam), m.: in dezen nacht, toen men aan het Fr. hof de bruiloft vierde van Hendrik van Navarre met Margareta van Valois, werden duizenden Hugonoten in Parijs en elders vermoord; daarom heet die bruiloft: de Parijsche bloed-bruifloft, 1572.

Bart'jens (Willem —), rekenmeester en rekenboekmaker, 1572—1633; zegsw. dat is volgens —, zoo nauwkeurig berekend als door Bartjens, of volgens het beroemde rekenboek van dezen.

Bas (baszanger), m. bassen.

Bas (speeltuig en baspartij), v. bassen.

Basaan'gans (rotspelikaan, vooral voorkomend op het Schotsche eiland Bas), v.—ganzen; zie Jan-van-Gent.

Basalt (zwart vulkanisch gesteente), o.gmv.: een rivier-beschoeiing van —blokken. (s = z).

Basal'ten, bn., een —beschoeiing van kanaal, wetering, enz. van basaltblokken. (s = z).

Bas'aria (aria, door een bas te zingen), v.—'s.

Bascu'le (werktuig om te wegen, brugbalans),

- v. -s of -n: ook, *de wip eener brug, de zwen-
gel van een waterput*; lees: *bas-kuul*.
- Basedowsche ziekte** (geneesk. schildklier-
uitzetting), v. gmv. (s = z).
- Baseeren** (gronden, grondvesten, bouwen op).
- Basement** (voetstuk v. beeld of zuil), o. -en.
- Basilica** (kerk in den vorm van een lang-
werpigen vierhoek), v. -s, zie Basiliek.
- Basiliek** (bouwk. in oud Rome een recht-
hoekig gebouw voor rechtspraak en handel,
met zuilenrijen), v. -en; de oudste vorm
van een kerkgebouw, zie Basilica; de -
heeft 2-4 zuilenrijen en bestaat uit drie
deelen: voorhof of Atrium, zie ald., mid-
denschheid en priesterkoor; de - van Echter-
nach bevat het gebeente van Willibrord.
- Basilisk** (fabelachtig kruipdier met doode-
lijken blik), m. -en, ook Basiliscus; in de
wapenk. een draak met hanekap en slangen-
staart; in Z. Amerika: een boomhagedisje.
- Basis** (grond, grondslag, fundament), v. -sen
of bases: de - van een driehoek, grondlijn.
- Bas-reliëf** (vlak beeldhouwwerk op platten
achtergrond), o. -reliëfs; zie Reliëf.
- Bassa** (pasha, regent eener provincie in Tur-
kije of eere-titel van hooge Turksche ambte-
naren), m. -s, soms Bassen; ook Pacha.
- Bassen** (blaffen), de hond baste, heeft gebast.
- Basset/horn** of **-horen** (lage klarinet),
m. -s: de - is in 1770 uitgevonden.
- Bassin** (Fr. kom, dok, zwemplaats; ook, een
door natuur of kunst gevormde haven), o.
-s: het groote - links in het aquarium van
artis is geheimzinnig mooi, (v. Deysset). (i = è).
- Bassist** (baszanger of basspeler), m. -en.
- Basstem** (lage, zware mannenstem), v. -men.
- Bast** (boomschors, schil, ook, vel of huid), m.
-en; kina -, kaneel-; bij overdr. menschelijk
lichaam, zie Hangebast; zegsw. iem. op
zijn - geven, hem slaan. plat.
- Basta** (klaverenaas in het omber- en quadril-
lespel, de derde matador), v. -s.
- Basta** (het is genoeg! ik wil er niet meer
van hooren of over spreken; houd op!), tw.
- Bastaard, bas'terd** (onecht kind, d. i. een
kind, geboren uit niet volgens de wet in 't
huwelijk verbonden ouders), m. bastaarden en
bastaards of basterds; zie Keefskind.
- Bastaard** (in de dierenwereld: een jong van
niet gelijksoortige ouders), m. -s; zie: Muil-
zeel, Muil-dier, Basterd.
- Bastaardijf** (onwettige geboorte), v. gmv.
- Bastaardtaal** (taal vol bastaardwoorden,
zeer onzuivere taal), v.: wat een -taaltje!
-**uitgang** (spraak. achtervoegsel, aan een
vreemde taal ontleend), m. -uitgangen: -
ier, -age, -es zijn -en; -**vloek** (verzachte
of onkenbaar gemaakte vloek, b.v. jandorie,
jassus, enz.), m. -en: iem. eenige -en
achterna werpen; -**woord** (uithoem-
sch woord, dat in spelling en klemtoon meer of
min aan een Nederlandsch woord gelijk is
geworden), o. -woorden: horloge, publiek,
partikel zijn -en.
- Bas'terd**, hetzelfde als Bastaard: een - van
een mop en een poedel, (C.O.); -**aap**, m. -
apen, zie: Halfaap en Spookdier; -**dier**,
o. -en, zie: Muil-dier, Muilzeel; -**nach-
tegaal** (voegeltje, dat op een nachtegaal ge-
lijkt, en ook een aardigen slag heeft), m.
-s, -alen, de - heet ook winterzanger.
- Basterdsuiker** (niet-gezuiverde, bruine
suiker), v. gmv.
- Bastiaan** (W.-I. destijds op slavenplantages
in Suriname: kleurling, die, onder den blank-
officier, over slaven gesteld was), m. -s. vero.
- Bastille** (versterkte staatsgevangenis in Pa-
rijs, gebouwd onder Karel V en VI, nl. van
1370-1383), v. gmv.: de - werd door de
Parijzenaars vernield of gesloopt den 14 Juli
1789; lees: *bastiet-je*; zie Lettre de cachet.
- Bastion** (uitspringend gedeelte van een ves-
tingwal, in den vorm van een onregelmatigen
veelhoek), o. -s.
- Bastonna'de** (Fr. Turksche straf, bestaande
in slagen op rug of voetzolen), v. -s.
- Bas'viool** (knieviool), v. -violen; zie Cello.
- Bas'zanger** (zanger met een basstem), m. -s.
- Bataaf** (Batavier), m. Bataven: de -taven
kwamen 100 j. v. C. in ons land; dicht. elke
Nederlander: *Bataven, kent uw taal en heet
haar overvloed*, (Bild).
- Bataafsche**, bn.: de -e Republiek (1795-1806).
- Bataljon** (deel van het veldleger onder bevel
van e. majoor of e. luitenant-kolonel), o. -s.
- Bata'ven**, m. mv.: de burgers der Bataaf-
sche republiek heetten -; zie ook Batavieren.
- Bata'via** (hoofdstad van Ned. O.-I.), o.
- Bata'viaasch**, bn.: het - genootschap van
kunsten en wetenschappen; -asche Nieuws-
bladen; de -asche bank.
- Batavie'ren** (gesch. aloude Germanen in
de Betuwe, ± 100 v. C.), m. mv.: het eiland
der -, nl. de Betuwe; zie Bataaf.
- Bata'visch**, bn.: -e gebroeders, nl. Julius
Paulus en Nicolaas Burgerhart in Vondels
treurspel; de -e Arcadia, titel van een Ned.
prozawerk van Joh. van Heemskerck, in 1637
verschenen, zie Arcadia's. (isch = ies).
- Ba'te** (voordeel), v. -n; ten -, zie Baat.
- Ba'ten** (voordeelig zijn), het baatte, het heeft
gebaat; wat zal het -! helpen.
- Bathome'ter** (werktuig, om de diepte der
zee te peilen), m. -meters. (th = t).
- Bath-orde** (Eng. laagste der vier Engelsche
ridderorden: in 1399 door Hendrik IV inge-
steld, zij is sedert 1815 ml. orde v. verdienste), v.
- Bath-papier** (Eng. postpapier van fijne
qualiteit), o. gmv.: het - wordt vervaardigd
in de stad Bath, de hoofdstad van Somerset.
- Ba'tig slot** (voordeelig saldo), o.; batige -en.
- Ba'tik** (weefsel, op de onder batikken be-
schreven manier gekleurd), v. gmv.
- Ba'tikken** (Java. methode, om katoen fraai
te verven), ik batikte, heb gebatikt; bij het
- wordt het weefsel met was besmeerd, en
wel daar, waar men de verf niet wensch; en
daarna wordt de stof in het verbad gedaan,
en na droging wordt het was verwijderd.
- Batist** (Fr. batiste, naar den beroemden
wever der 13e eeuw: Baptiste Chambray;
fijn soort van Fransch lijnwaad), o. gmv;
een négligé van wit -, (C.O.); best - komt
uit Kamerijk, zie Kamerdoek.
- Batis'ten** (van batist), bn.: een - overhemd.
- Baton** (Fr. stok, staf, rotting), m. -s: -de
maréchal, teeken van de hoogste waardigheid
in het leger; fig. hoogste post.
- Batonneeren** (schermen met den s'ok).
- Bato's erf** (dicht. Nederland, naar Bato,
den stamvader der Batavieren), o. gmv.
- Batrachiet** (vorsch- of paddensteen), o. gmv.
- Batsch** (trotsch, overmoedig), bn. en bw.,
-er, -t: een -e mijnheer; een - antwoord.
- Batterij** (geschutbedding, een rij van 6-8
kanonnen), v. -en: een - opstellen, maken;

- de - laten spelen, de laag kanonnen losbranden; fig. van - veranderen, den aanval op andere wijze doen: *Nurks veranderde van -*, (C.O.); nat. een *electrische, een galvanische -*, verzameling van aan elkaar verbonden Leidsche flesschen of galvanische elementen.
- Bat'ting**, m. -s; zie Badding.
- Bau'wen** (*galmen, jouwen*), men bouwde, heeft gebouwd: *de echo bauwt de geluiden na.*
- Bava'ria** (*oude naam van Beieren*), o.; ook het 19 M. hooge vrouwenbeeld te München.
- Bavlaan'** (*grootte leelijke aap, hondkops-aap*), m. -anen; fig. zeer leelijk mensch, ook neger.
- Bavia'nengezicht** (*aangezicht, tronie van of als een baviaan*), o. -gezichten.
- Bayadè're**, v. -s, -n; zie Bajadère.
- Bazaar'**, soms **Hazar'** (Fr. een Perzisch woord, dat overdekte markt bet.: *grootte winkel voor allerlei koopwaren, afgedeeld in vakken, met vrijen toegang*), m. -s.
- Bazalt'**, o.; zie het betere Basalt.
- Bazelen** (*kindertaal, beuzeltaal, onzin praten*), hij bazelde, heeft gebazeld.
- Bazig**, bn. en bw.: een -e jongen, den baas willende spelen; - spreken; -er, -st.
- Bazin'** (*vrouw van den baas; meesteres, een bazige vrouw*), v. bazinnen.
- Bazuin'** (*zekere trompet met zwaren klank*), v. -en: de - steken, op de - blazen; - **geschal** (*het schetteren der bazuin*), o. gmv.
- Be-** (voorvoegsel, bet. *bi, bij*), als in: -halve, -hendig, -neden, -noorden, -zijden, -zuiden; met *be* worden honderdtallen van w.w. gevormd, als: -zien, d. i. van alle kanten, rondom; -schouwen, rondom bezien; -dijken, -planten, voorzien van; -nauwen, -vuilen, -zwaren, in den toestand brengen; ook bijv. nw.: -daagd, -klant, hebbende, bezittende.
- Beaar'ding** (*begravenis*), v. gmv.
- Bead'men** (*den adem laten gaan over*), ik -ademde, heb -ademd: een spiegel -.
- Beamb'te** (*ambtenaar van lagere bediening*), m. en v. -n: de - van een bibliotheek, de -n aan een spoorwegstation.
- Bea'men** (*eig. beamenen: amen zeggen op iets, instemmen met, goedkeuren*), ik heb -aamd: *iemands redeneeringen, stellingen, meeningen* -; -ing (*bevestiging*), v. gmv.
- Beang'st'** (*beveesd*), bn. en bw.
- Beang'stigen** (*angstig maken, vrees aanjagen*), ik -angstigde, heb -angstigd.
- Beant'woorden** (*antwoord op iets geven*), ik -antwoordde, heb -antwoord: een vraag -, een brief -; een *belediging met stiltzwijgen* -; *iemands liefde* -, d. i. met wederliefde vergelden; zegsw. *aan zijn bestemming* -, *aan de verwachting* -, voldoen.
- Bear'beiden** (*bewerken*), ik -arbeidde, heb -arbeid: een akker -; -er (*bewerker, landman*), m. -s; -ing (*het bearbeiden*), v. -en.
- Bea'semen** (*beademen*), ik -asemde, heb -asemd: een glasruit, een spiegel -.
- Beat'fica'tie** (R.-K. *zaligverklaring*), v. -s, -tiën: de - gaat de heiligverklaring of canonisatie vooraf. (t = s).
- Beau-mon'de** (Fr. *de eerste standen*), v.
- Beba'kening** (*betonning*), v. gmv.
- Bébé'** (Fr. *kindje*), m. en v. -'s; zie Eng. *B a b y*.
- Beblaard'** (*vol blaren*), bn.: met -e vingers.
- Bebloe'men** (*met bloemen sieren*), ik heb en het is bebloemd; meest als vd.: *de bebloemde beemden, zoomen, twijgen.*
- Beboe'ten** (*in de boete slaan, geldboete op leggen*), ik -boette, heb -boet.
- Bebou'wen** (*den grond bewerken*), ik heb -bouwde; -er (*landbouwer*), m. -s.
- Bebou'wen** (*ergens gebouwen opzetten*), men -bouwde, heeft -bouwde: een plein -.
- Becij'feren** (*cijferend berekenen, in cijfers uitdrukken*), ik heb -cijferd.
- Bed** (*ligplaats, nachtleger voor menschen*), o. bedden: *het - houden*, ziek zijn; rechtst. *scheiding van tafel en -*, voorloopige huwelijksscheiding; aardr. *het - eener rivier*, bedding, stroombed; tuinb. *een - met rozen, met tulpen*, enz. d. i. een afgeperkt stukje tuingrond; zie: Aardbeienbed, Bloem-, Rozen-, Spinazie-, Tuinbed.
- Bedaagd'** (*hoog van dagen, oud*), bn.: een -e *keukenmeid*; -heid (*bejaardheid*), v. gmv.
- Bedaald'** (*rustig, bezadigd, kalm*), bn. en bw., -er, -st; -heid (*kalmte*), v. gmv.
- Bedacht'** (*in zijn gedachte bezig zijnde*), bn.: *op alles - zijn*; fig. denkende: *op voordeel - zijn*; -zijn *op tegenspoed, voorbereid*.
- Bedacht'zaam** (*omzichtig*), bn.; -zamer, -st; -heid (*kalm nadenken*), v. gmv.
- Bed'ak** (O.-I. *fijn rijstmeelpoeder, dat vermengd met welriekende stoffen als blanketsel gebezigd wordt*), v. gmv.; *zich be'dakken*, ook: *bedakdonsje, -doos, -kwast, -pot*. (be = bee).
- Bedan'ken**, ik heb bedankt: *iemand voor iets* -, zijn dank betuigen; *hij heeft -dankt als lid der sociëteit, ontslag genomen*; -je (*dankend woord*), o. -s: *het is wel een -je waard*, zie ook *P l a s d a n k j e*.
- Beda'ren'** (*tot kalmte komen*), ik heb en ben -daard: *de woelige zenuwlijder zal door die poeiers wel wat -*; *de storm, de regen, gaat al -*; *zie uw drift wat te -*, kalmeeren.
- Bedau'wen** (*met dauw besproeten*), ik heb -dauwd: *de bedauwde velden, fig. met tranen bedauwde wangen.*
- Bed'dedeken** (*wollen deken op een bed*), v. -s, zie *K o m b a a r s*; -goed (*bed, matras, peluw*, enz.) o. gmv.; -kwast (*koord met kwast aan het onderreind, vooral in bedsteden, aan den bovenwand bevestigd en dienende om zich op te trekken, als men wil opstaan*), m. -kwasten; -laken (*wit laken op een bed*), o. -s; -pan (*bedverwarmer*), v. -pannen; -plank (*losse plank aan de voorzijde der bedstede, ook, op klampen rustende plank in de bedstede en wel aan het voeten- of aan het hoofdeinde*), v. -planken; -sprei (*gehaakte spreij als sierdek*), v. -spreien; -tijk (*tijk voor een bed, beddeovertrek van tijk*), v. gmv.
- Bed'ding** (*bed van rivier of beek*), v. -en.
- Be'de** (*smeekend woord*), v. beden.
- Be'de** (*gesch. plechtig verzoek des graven aan de steden, om geld*), v. -n; -zetter (*beambte, die het aandeel in de bede of belasting voor ieder vaststelde*), m. -s. vero.
- Bedee'len** (*eig. zijn deel geven*), ik heb -deeld; zegsw. *de fortunin heeft hem goed be-deeld*, hij is zeer rijk; *hij is rijk be-deeld*, bezit veel gaven, talenten; -ing (*het uit-deelen van giften aan de armen*), v. -en.
- Bedeesd'** (*verlegen, beschroomd*), bn. en bw.; -er, -st: een - lachje; zie *B e d u u s d*.
- Be'dehuis** (*kerk, kapel*), o. -huizen.
- Bedek'ken** (*overdekken, toedekken, fig. verbergen*), ik heb -dekt; -king (*mil. beveijliging, geleide, bescherming*), v. -en,

Be'deklokje (klokje, dat oproept tot het gebed), o. - klokjes; zie *Angelus*.

Bedek'sel (al datgene, wat bedekken kan), o. -s, -en.

Bedekt' (geheim, stil), bn. en bw.; -er, -st; -**dek'telijk**, bw.: iets - zeggen, d. i. op bedekte wijze, in bedekte termen.

Bedekt'bloeienden (plantk. planten, die niet zichtbaar bloeien, d. i. wier teel-organen verborgen of onbekend zijn), v. mv.: de varens zijn -; zie *Cryptogamen*.

Bedelaar (man, die een aalmoes vraagt), m. -s of -aren; -**ster** (vrouw. bedelaar), v. -s, ook: -**lars'** (vrouw. bedelaar).

Bedelaarsdeken (een beddedeken, bestaande uit verschillende lapjes), v. -s; -**doelen** (slaapstee voor bedelaars), m. gmv.; -**gebed**, o. gmv.: zegsw. een - doen, zijn geld tellen; -**kolonie** (een soort van strafkolonie tot fruiking der openbare bedelarij), v. -s, -iën.

Bedelarij' (herhaald bedelen), v. gmv.

Bedelbrief, m. -brieven: *Tollens'* - in den langen winter van 1844 op '45.

Bedelbrok (een gebedeld stuk brood), o. -ken, ook, harde naam v.e. brutalen bedelaar, en dan m.; -**brood** (gebedeld brood, genadebrood), o. gmv.: het harde -, (B. ter Haar).

Bedelen (om een aalmoes vragen), ik heb gebedeld: zij loopt langs de huizen te -.

Bedel'lum (doorschijnend, welriekend hars, gomhars, mirachtig van geur), o. gmv.

Bedelmonnik (kloosterling, lid eener bedelorde), m. -monniken, ook: **Bedelbroeder**, m. -broeders; -**orde** (R.-K. kloosterorde, waarvan de leden voor hun persoon niets bezitten en hun onderhoud van de weldadigheid der geloovigen verwachten), v.; -**partij** (het bedelen, de daad van bedelen), v. -partijen; -**staf** (staf van een zuervenden bedelaar), m. gmv.: fig. de drank zal u tot den - brengen, d. i. tot diepe armoede; -**zak** (ruwe zak tot opberging der aalmoezen, fig. bittere armoede), m. -zakken: gesch. den Koning getrouw tot den -. (1566).

Bedel'ven (bedekken met zand, aarde, sneeuw, enz.), ik -dolf, heb bedolven: zij werden onder het puin bedolven.

Bedenk'dag (een dag bedenktijd), m. -en.

Bedenk'kelijk, bn. en bw.: een -e ziekte, erge, gevaarlijke; hij trok een - gezicht, zorgelijk; hij is - ziek, d. i. zwaar; -er, -st.

Beden'ken (zijn gedachten laten gaan over, overwegen), onr. ik -dacht, heb -dacht: zich -, over iets nadenken, iets overwegen; -**ing** (beraad, overweging), v. gmv.: in - houden; iets in - geven; -**ing** (bezwaar, tegenwerping), v. -en: hij opperde allerlei -en; -**tijd** (tijd, om iets te overwegen), m. gmv.

Bederf' (ontbinding, rotting), o. gmv., -**elijk**, bn.: het is - weer, b.v. in de Hondsdagen; -**werend**, bn.: zout is -, bederf-tegenhoudend.

Beder'ven (onbruikbaar maken), ik -dierf, wij -dierven, ik heb bedorven: een boek -; een kunstwerk -, schenden; ook, onbruikbaar worden: het bedierf, het is bedorven: vleesch kan -.

Be'destond (biduur), m. -stonden.

Be'devaart (R.-K. eig. bedegang, tocht naar een verwijderde plaats, al biddende en om er te bidden), v. -en; -**ganger** (pelgrim), m. -s.

Bedie'den (beduiden, duidelijk maken), vero.

Bedie'naar (iemand, die dienende is, die zorg draagt voor iets), m. -s, -aren: *Andreas*

Pelgrims, - van begrafenissen, (Potg); - des *Evangelies of des Woords*, predikant.

Bediend', bn.: hij is -, R.-K. heeft het H.olieesl ontvangen, ligt onder volle kerkerechten.

Bedien'de, m. en v. -n: een winkel-.

Bedie'nen (dienst bewijzen), ik heb -diend: het geschut -; het *Evangelie* -, verkondigen; R.-K. een zieke, die in gevaar van sterven verkeert -, de laatste H. sacramenten of het olieesl toedienen.

Bedie'ning (het bedienen), v.: de - laat in dat hotel te wenschen over; R.-K. het toedienen der laatste H. sacramenten, v. -en.

Bedij'ken (met een dijk of kade omgeven), ik -dijkte, heb -dijkt: een streek lands -, een meer - en droogmalen; -**ing** (het leggen van dijken tot bescherming tegen overstroming), v. -en: de - der Z.-H. eilanden.

Bedil'al (atbeschik, moeial), m. en v. -len.

Bedil'len (beschikken, beredderen; ook, klein-geestig critiseeren, bevitten), ik heb -dild.

Bedil'ziek (geneigd om te bedillen), bn.: een - vrouwtje; -er, -st; -**zucht** (ziekelijk verlangen om te bedillen), v. gmv.

Beding' (voorwaarde), o. -en: onder - van.

Bedingen (bij overeenkomst bepalen, door onderhandeling verkrijgen of aanspraak op iets verwerven), ik -dong, heb -dongen; -**ing** (voorwaarde, conditie), v. -en.

Bedis'selen (met den dissel bewerken), ik heb -disseld; fig. in orde brengen, regelen, klaarmaken, met zorg in gereedheid brengen.

Bed'lam (Eng. groot krankzinnigen-hospitaal in Londen: verbasterd uit Bethlehem), o.

Bedlamiet' (gek in het hospitaal *Bedlam* te Londen), m. en v. -mieten.

Bed'legerig (aan het bed gebonden), bn.: hij is reeds een week -.

Bedoe'inen (eig. woestijnbewoners: zwervende Arabieren in de woestijnen van Arabië, Syrië, enz., trekkend van oase tot oase en goede weiden zoekend voor hun kameelen en schapen: zijn zeer roofgierig), m. mv.

Be'doek (O.-I. missigiet-trom), m. -s. (be=bee).

Bedoe'len (op het oog hebben), ik heb bedoeld; -**ing** (doel, oogmerk), v. -en.

Bedo'en, zich (zich bevuilden), ik -deed mij, heb mij -daan; scherts.: je zoudt je - van lachen, volkst.

Bedol'ven (begraven), bn.: het ligt in zee -.

Bedompt' (duf, benaamd, donker), bn.; -er, -st: een -e kamer, een -e lucht, niet helder.

Bedor'ven (vuil, oneetbaar), bn.: een - et, - spijs; fig. verwend: een - kind.

Bedot'ten (verwant met *dat*: misleiden, ergerlijk foppen), ik heb -dot: iem. -.

Bedrag' (het beloop van een geldsom), o. -dragen: tot een - van honderd gulden, d. i. een som van; ten bedrage van.

Bedra'gen (een som uitmaken), het -droeg, heeft -dragen: die schuld bedraagt f 20, de kosten - tien gulden.

Bedref'gen (dreigen met), ik heb -dreigd: met boete, met straf -, fig. dat -dreigt mij, hangt mij boven 't hoofd; -**ing**, v. -en: onder - van, dreigende met.

Bedrem'meld (betouterd), bn., -er, -st.

Bedre'ven (geofend, ervaren), bn., -er, -st.

Bedrie'gen (misleiden, foppen, bedrog plegen), ik -droog, heb -drogen; spreekw.: *Schijn bedriegt*, is anders dan de werkelijkheid; -**erij'** (bedrog), v. -en.

Bedrieg'lijk (leugenachtig, valsch), bn. en

- bw.; -er, -st; -heid (valscheid), v. -heden.
- Bedrijfs'** (beroep, handwerk, daad), o. -ven: het - van schoorsteenveger uitoefenen; een zondig -, handeling; is dat uw -?
- Bedrijf'** (toon. een der drie of vijf hoofd-afdelingen van een tooneelstuk), o. -ven.
- Bedrijfs'al** (aldoener), m. en v. -allen; zie: Factotum en Manusje.
- Bedrijfs'belasting** (directe belasting op het inkomen uit het ambt of bedrijf), v. vero.
- Bedrijfs'kapitaal** (kapitale som, geld tot het drijven van eenige zaak, een fabriek, enz.), o. -kapitalen.
- Bedrij'ven** (doen, verrichten), ik -dreef, heb -dreeven: rouw -; -er (dader), m. -s.
- Bedrij'vend** (doende, verrichtende), bn. en bw.: spraakk. een - werkwoord, d. i. een niet-lijdend w.w., b.v. schrijven, regenen.
- Bedrij'vig** (werkzaam), bn.: een -e huis-moeder, ijverig; het -e Amsterdam, druk; -er, -st; -heid (drukte, levendigheid), v.
- Bedrij'al** (bedrijfal, albedril), m. en v. -len.
- Bedrij'len** (beschikken, naar eigen zin regelen of inrichten), ik heb -drild.
- Bedrinken, zieb.** hij -dronk zich, heeft zich -dronken, d. i. zich dronken drinken.
- Bedroefd'** (treurig, droevig), bn.: een -e vrouw, zij ziet er - uit; bw.: een - beetje, heel weinig; -er, -st; -heid (treurigheid, neerslachtigheid), v. gmv.
- Bedroe'ven** (droefheid veroorzaken), ik heb -droefd; -ing (droefenis), v. gmv.
- Bedrog'** (bedriegerij, zonde tegen de rechtvaardigheid door leugen in woord of daad), o. gmv.: - plegen, bedrieglijk handelen.
- Bedrup'pelen, bedrup'pelen** (droppels-gewijze natmaken, droppels laten vallen op), ik heb -droppeld of -druppeld.
- Bedrup'pen** (bevochtigen met druppels), ik -droop, heb -druopen: het vleesch -, als het aan het spit rondraait, nl. met gesmolten vet of boter bedruppelen; fig. hij kan zich al -, kan in eigen onderhoud voorzien.
- Bedrukt'** (bedroefd, neerslachtig), bn.: er - uitzien; -er, -st; -heid (treurigheid), v. gmv.
- Bedrup'pelen**; zie Bedroppelen.
- Bed'sermoen** (eig. predikatie te bed, scherts. vermaning of terechtwijzing, door de vrouw te bed aan den man toegediend, b.v. over het te laat thuiskomen uit de herberg), o. -sermoenen; ook: Gordijn preek.
- Bed'stede, -stee** (vast- of ingetimmerde slaapplaats), v. -steden.
- Beducht'** (bekommerd, bevreesd), bn.: - zijn voor iets, iets vrezen; -heid (vrees), v. gmv.
- Beduid'en** (aanwijzen, aan het verstand brengen), ik beduidde, heb beduid: hij wilde mij -, waar die heer woonde, maar ik kon hem in zijn aanwijzingen niet volgen; ik wist hem te -, dat hij ongelijk had; die zaak heeft weinig te -, beteekenen; wat beduidt die onbeschaamdheid? dat beduidt weinig goeds, voorspelt.
- Beduif'melen** (door aanraking met de vingers bevlecken), hij heeft -duimeld: wat hebt gij dien brief, die krant beduimeld!
- Beduif'velen** (overbluffen, verbijsteren), ik heb -duiveld: iem. -; ben je -duiveld? ik laat mij door jou niet -. gmv.
- Bedun'ken**, o.: mijns bedunken, naar mijn oordeel; ons -s, naar onze meening.
- Beduud'** (bedeesd, beteuterd), bn.: wat was zij - bij 't binnenkomen; wat staat gij daar - te kijken! ik was er - van. gew.
- Bedwang'**, o. gmv.: in - houden, in z'n macht hebben; onder - zijn, beheerscht worden.
- Bedwelmd'** (duizelig, van z'n zinnen), bn.: zij was - van de gastlucht, v. d. ontploffing.
- Bedwel'men** (duizelig maken, benevelen), ik heb -dwelmd: zich - door sterken drank; -ing (flauwte), v. -en.
- Bedwin'gen** (in bedwang houden), ik -dwong, heb -dwongen: zijn toorn -.
- Beë'digd** (onder eed staande), bn.: een - schatter, een - klerk, een - getuige.
- Beë'digen** (den eed doen afleggen, onder eed stellen), ik heb -ëdigd: de getuigen -, een ambtenaar -; -ing (onder-ee-d-stelling), v. -en: de - der getuigen; ook, bekrachtiging met een eed.
- Beef'aal** (sideraal), m. -alen.
- Beek** (smalle rivier, stroompje), v. beken.
- Beek'bezinking** (aardk. aangeslibde klei-laag langs een beek), v. -bezinkingen: een - bevat veel leem, ook ijzeroer.
- Beek'forel** (een kleine soort van forel, b.v. in de Geul), v. -forellen; -nimf (myth. fee of nimf, die aan een beek verblijft), v. -en.
- Beeld** (zichtbare voorstelling), o. -en: de -en in een museum of galerij, -en in gips, in brons, in marmer; een gesneden -, een gegoten -; een stand-, een borst-, zie ald.
- Beeld** (afgodsbeeld), o. -en: het - van Jupiter in den tempel te Dodona; het - van Minerva, enz.; een tempel vol -en.
- Beeld** (gelijkenis, wezen), o. gmv.: de mensch is geschapen naar Gods -.
- Beeld** (stijlfiguur, in overdrachtelijk gebruik), o. -en: de lente des levens, de bron van veel verdriet, de wortel van het kwaad, de tak van een rivier, enz.; zie Troop.
- Beeld** (een uitwendige gedaante of vorm), o. -en: een sterren-, een schaduw-, zie ald.
- Beeld** (voorstelling, begrip), o. -en: de -en onzer ziel, het - van een goed waargenomen zelfstandigheid, d. i. een zielebeeld.
- Beeld** (phantasiebeeld), o. -en: de jeugd schept zich allerlei -en; de -en van of in een droom; zie Luchtkasteel.
- Beeld** (toonbeeld, voorbeeld), o. gmv.: dit meisje, een - van levenslust en frisheid; die man, dat - van kracht en werkzaamheid.
- Beeld** (iemand, die zeer mooi is), o.: een - van een kind, een - van een meisje, een - van een jongeling.
- Beel'den** (in beeld brengen), ik beelde, heb gebeeld: de -de kunsten, zie ald.
- Beel'denaar** (beeld op de voorzijde van munt of penning), m. -s: de - op onze guldens is het borstbeeld der Koningin.
- Beel'dende kunsten** (die kunsten, welke door middel van het oog op het schoonheidsgevoel werken), v. mv.: tot de - behooren de teeken-, graveer-, ets- en boetseerkunst.
- Beel'dengalerij** (galerij, waarin beelden geplaatst zijn, een rij beelden), v. -galerijen.
- Beel'denstorm** (gesch. vernielwoede tegen de heiligenbeelden, schilderijen, altaren in de R.-K. kerken en kloosters, vooral in Vlaanderen en Brabant, Aug. 1566), m. gmv.
- Beel'derig** (in-mooi, zeer lief, beeldschoon), bn. en bw.: een -hoedje, een -toilet; -schoone figuren; ook, Beeldig; -er, -st.
- Beeld'gleter** (gieter van beelden), m. -s.
- Beeld'houwen** (beeldwerk in steen of hout

maken, ik beeldhouwde, heb bebeeldhouwd; **-er** (kunstenaar), m. -s; **-erij'** (de handeling of de werkplaats), v. -en; **-kunst** (de kunst van een beeld uit een harde zelfstandigheid: hout, steen, marmer, te houwten), v. **Beel'dig** (zeer schoon, allerliefst), bn. en bw.: een -e teekening, een - japonnetje; dat staat haar - mooi; -er, -st; ook, Beelderig. **Beeld'jeskoop** (venter van beelden), m. -kopen: een Italiaansche -. **Beeld'mool** (eig. zoo mooi als een beeld, zeer mooi), bn.: Annet was -, zei haar spiegel, (Staring); **-rijk** (rijk aan beelden), bn.: de -e taal der Oosterlingen; -er, -st; **-rijkheid**, v.gmv.; **-schilder** (schilder v. kerkbeelden), m. -s; zie Polychromie; **-schoon** (aantrekkelijk schoon), bn.: een - kind, een -e vrouw; **-schrift** (beeldend schrift, zie Hiëroglÿphe), o.: het - op de Egyptische obelisk en de tempelwanden, bestaande in primitieve teekeningen of afbeeldingen; **-snijder** (beeldwerker in hout of ivoor; been of zacht gesteente), m. -snijders; **-snijkunst** (de kunst, om beelden te snijden, de kunst van den beeldsnijder), v.; **-spraak** (het spreken in beelden, bloemrijkheid), v. -spraken: de dichter drukt zich gaarne in - uit, b.v. alle zeilen bijzetten, alle middelen aanwenden; een rooskleurige toekomst, liefelijke, opwekkende; een lans breken voor, iets ridderlijk verdedigen, enz.; **-storm**, m., zie Beeldenstorm; **-stormer** (vernietiger van beelden, kerkplunderaar), m. -s; **-stormerij'**, v. gmv.; **-werk** (beeldhouw- en beeldsnijwerk), o. -werken: verheven -, ook: half-verheven - of bas-relief. **Beel'tenis** (eig. beelde-nis: beeld, afbeelding, portret), v. -sen: in -; zie Effigie. **Beel'zebub**, Hebr. de aanvoerder der duivelen of booze geesten; oorspr. Baäl. **Beemd** (waterrijk weiland, dicht, bebloemd grasland, waterrijke weidestreek), m. -en: grasrijke of grazige -en. **Beemd'gras** (plantk. gras der weide), o. gmv.: het ruwachtige -, het kleine -. **Beem'ster** (aandr. polder in N.-Holland), v. **Beem** (bot, knook), o. beenderen: het opdelven van -deren; een - afkluiven, afknagen; zegsw. ergens geen - in zien, fig. geen zwaarigheid hebben, om iets te doen; door merg en - dringen, van doordringende geluiden; hij was aristocraat in merg en -, door en door; hij klaagt steen en -, heftig, zie Steen. **Been** (menschelijk lichaamsdeel), o. beenen: het linker-, het rechter-; zegsw. ik kan niet meer op mijn -en staan, ik ben erg vermoeid; hij raakt, is van de -, wordt, is bedlegerig; met het verkeerde - uit bed stappen, ook, met het linkerbeen, slecht gehumeurd zijn; met een - in het graf staan, geen lang leven meer voor zich hebben; zijn beste -tje voorzetten, zijn uiterste best doen, om iets er goed af te brengen; spreekw. Het zijn sterke beenen, die weldre dragen, in voorspoed of bij rijkdom gaat men zich al licht te buiten, komt men meestal zedelijk ten val; bij overdr. de -en van een passer, van een tang; meek. de -en van een hoek, van een driehoek. **Been**, voor beenen: zegsw. vlug of wêlter - (eig. beenen) zijn, vlug kunnen loopen, veerkrachtig van gang zijn; er was veel volk op de -, een leger op de - brengen; weder op de - komen, opstaan uit een ziekte.

Been'aarde (een der chemische bestanddeelen van beenderen), v. gmv. **Been'brenk** (het gebroken-zijn van een been; ook, de plaats der breuk), v. -breuken. **Been'derach** (asch van beenderen), v. gmv. **Been'deren** (ontl. passieve bewegings-organen in het menschelijk en dierlijk lichaam), o. mv., enkelv. zie Been; verdeling naar den vorm: lange - of pijp-, z. ald., korte - of veelhoekige -, platte - en gemengde -; de - zijn ononderbroken of onderbroken met elkaar verbonden. **Been'derhuis** (knekelhuis op een kerkhof), o. -huizen; **-meel** (poeder van gemalen beenderen als krachtige meststof), o. gmv.; **-mest** (beenderenmeel als mest), m. gmv. **Been'droog** (kurkdroog, zeer droog), bn.: -droge zaden, indroog. **Been'en** (gemaakt van been), bn.: een - knoop, een - kam, uit been bestaande. **Been'en** (loopen, marcheerden), ik heb -beend: ik heb vandaag heel wat te -. **Been'eter** (geneesk. bederf in eenig been, verzuering in een der beenderen), m. gmv. **Been'hakker** (vleeschhouwer, stager), m. -hakkers. gew. **Been'ig** (uit been bestaand, been in zich bevattend), bn.: een -e uitwas, een - stuk rundvleesch; fig. hard: een - voorhoofd. **Been'stuk** (deel van een harnas), o. -ken: een - reikte van de knie tot den enkel. **Been'windsel** (mil. strook stevig weefsel, dienend als wikkel om het onderbeen), o. -s; zie Puttee. **Been'zwart** (beenderenkool: poeder, uit verbrande beenderen gemaakt), o. gmv. **Beer** (sterrenbeeld), m. gmv.: de groote en de kleine -; in het Duitsch Wagen genoemd. **Beer** (verscheurend dier, zoolganger), m. beren: er zijn landberen of bruine beren en ijsberen of witte beren; zegsw. de huid van den - verkoopen, eer hij gevangen is, beschikken over een winst, die nog behaald moet worden; fig. een ongelikte beer, plomp, onbeschoft, ongemanierd mensch, zie Ongelikt; een - op sokken, een zwaarlijvig man; de - is los, er is lawaai, ruzie, de poppen gaan aan 't dansen. **Beer** (stud. schuld), m. beren: dik in de beren zitten, schulden; er kwam een - uit het couvert, rekening, nota; ook, schuldeischer: met nieuwjaar brommen de beren, overlast van beren hebben. **Beer** (volwassen mannelijk zwijn), m. beeren: gevechten van beeren en honden; zie Beerenbijt. **Beer** (waterkeering van hout of steen), m. beeren; ook: schuinaflopende stut aan den buitenkant van muren, van kerken, enz., zie Contrefort; ook: ijzeren heiblok. **Beer** (faecaliën, excrementen, feces), m. gmv. **Beer'erbijt** (gevecht van beeren met honden, als volksvermakelijkheid, in 1689 verboden), m. gmv.: herberg aan de Utrechtsche zijde, even buiten Amsterdam: een dolprettig diné aan den -, (C.O.) **Beer'marter** (zoolganger), m. -marters: de - leeft op Java, Sumatra en Malakka. **Beer'put** (vergaarbak van beer of van feces, faecaliën; sekreetput), m. -putten. **Beër'ven** (door erfenis verkrijgen), ik -erfde, heb -erfd: geld -, een huis -, fig. het koninkrijk der Hemelen -, de eeuwige zaligheid -.

- Beerwortel** (plantk. varkensvenkel), m. -s.
Beest (redeloos dier, vooral rund), o. -en: dat arme -, dier, zie ook Koebest; zegsw. de - spelen, v., zich als een - aanstellen, opspelen, brutaal zijn, razen, tieren; in het biljartspeel, een stoot, die bij toeval iets uitwerkt.
Beest (in 't kaartspel den heelen pot moete in zetten), bn.; fig. jongen, blijf af, als de diender je ziet, ben je -, eig. alles verloren hebbend, d. i. bakker-an. gmz.
Beestachtig (als van een beest, dierlijk, gemeen), bn.: wat een - lawaai! -er, -st; -heid (dierlijkheid, laagheid), v. -heden: de - van den modernen oorlog.
Beestelijk (wreed, ruw), bn. en bw.: een - antwoord: hij doet -; (hij) leeft luttel min als -, (Vondel), nl. dan de dieren.
Beestenboel (baldadige, tiedertijke herrie), m. gmz. gmz.: wat een - in die herberg! -koopman (rund- of veehandelaar), m. -kooplui of -kooplieden; -markt (veemarkt, koeienmarkt), v. -markten; -spel (tent, waarin wilde dieren te kijk zijn), o. -spellen: ik haat het -, (C.O.); -stal (stal voor rundvee), m. -stallen; -voeder of -voer (voedsel voor statvee), o. gmz.; -waggen (wagon tot het vervoer van koeien, paarden, schapen, varkens), m. -waggen.
Beestiaal (vee, hoornvee), o. gmz.: weidt hier mijn -, weidt hier mijn tierig vee, (Vondel, Pascha); in Z. nog: verkooping van -, notarisstijl.
Beestig (zoo als aan beesten eigen is: dierlijk, laag), bn.: een woest en - leven, ruw; bw.: ir. een - lange brief, zeer; wat was zij - mooi! hij is - lui, het is - koud, erg. gmz.
Beet (hap), m. beten: een frisschen - uit een zelfden appel doen, (C.O.); iem. de beten uit den mond kijken; een - van een hond; ook, **Bete**, v. -n: een - broods, mondvul.
Beet (biet, bietekroot), v. beten: er zijn roode en witte beten; zie Beetwortel.
Beet hebben (beet = hap), ik heb - gehad, (bij 't visschen); iemand -, te pakken hebben; fig. iem. foppen, bedotten.
Beethoven, Ludwig von, 1770-1827, beroemde componist, grootmeester der symphonie, te Bonn geboren.
Beetje (kleine hap, klein stuk, dat men afbijt; kleine hoeveelheid), o. -s: een - vleesch, tabak, enz.; dat is een hartig -, brokje; fig. een - geduld, weinige.
Beetkrijgen (van beet = hap: bij 't visschen), ik kreeg -, heb - gekregen; fig. iemand te pakken krijgen, zie Beet hebben; -nemen (van beet = hap: iemand bedotten), ik nam -, heb - genomen; fig. iemand misleiden, bedriegen; -pakken (de handen slaan aan, vastpakken), ik heb - gepakt.
Beetwortel (bietekroot), m. -s of -en.
Beetwortelsuiker (suiker uit suikerbieten bereid, het eerst in 1799 door Acharde te Berlijn), v. -s; -suikerfabriek (fabriek v. beetwortelsuiker), v. -en; -suikerfabrikant, m. -en; -suikerfabricage, v. gmz.
Beëun'eren (beheksen, betooveren), ik heb - eunjerd. vero.; zie Eunjer.
Bee'weg (Vlaamsch. bidweg), m. -wegen.
Bee'wegen (Vlaamsch. ter bedevaart gaan).
Bef (gesteven, wilinnen speekseldoekje van predikanten, rechters en hoogleeraren), v. beffen: dominees -; zegsw. de - aandoen, zich op zijn Zondagsch kleeden. gmz.
- Bef** (adrespapiertje, boven aan den hals v. e. medicijnfleschje gebonden), v. beffen.
Befaamd (bekend, beroemd, vermaard), bn.; -er, -st; -heid (vermaardheid), v. gmz.
Beflijster (ook kraagmerel, een groote langgestaarte zwarte lijster met een breed wit schild op den krop), v. -s.
Befloer'sen (met een floers bedekken, overtrekken), ik heb - floerst: een befloerste trom.
Beg (Bei), d. i. heer, m. -s: eeretitel van hooge militairen in Turkije, ook van civiele autoriteiten.
Begaafd (met geestesgaven bedield, talentvol), bn.: een - dichter, spreker, zanger, redenaar, schrijver, enz.; -er, -st; -heid (talent), v. -heden.
Begaaid (bezoedeld, besmet), vd.: jongen, wat heb je je -, je zit vol modder; ook: slecht, of verkeerd gehandeld: Nu heb ik het -!
Begaan (bedrijven, doen), ik -ging, heb -; een diefstal - een moord -, d. i. plegen; ook, ik ben met hem -, ik heb medelijden met hem.
Begaanbaar (te begaan, te betoopen), bn.: een - pad; -heid, v. gmz.
Bega'den (vuil maken, besmetten), vero. z. Begaaid.
Begaffelen (bedisselen, in orde maken), ik heb - gaffeld: laat mij die zaak eens -.
Began'kenis (Vlaamsch. processie), v. -sen.
Begeerd (gewild, gevraagd, in trek), bn.
Begeeren (verlangen), ik heb -geerd: kosters, die een foot -geerden, (C.O.); wat -geert gij van mij? zn. o.: Wat is uw -?
Begeerig (verlangend, gretig), bn. en bw.: hij is - naar gezag en invloed; -zijn om iets te weten; met een - oog naar iets zien.
Begeerlijk (begeerig), bn. en bw.: de jongen is erg -; ook: een - ambt, mooi; een -e werkkring, deugd is een - goed, gezocht; de - uitgestrekte vingers, gretig.
Begeerte (verlangen, wensch, zucht), v. -n.
Begeesteren (bezielen, in geestdrift brengen), ik heb -geesterd: hij wist zijn toehoorders te -. germ.
Begek'ken (voor den gek of mal houden, bespotten), ik heb -gekt: iemand -. w. i. g.
Begel'eden (vergezellen), ik -geleide, heb -geleid: iem. -, zie ook: Escorteeren; -ing, v. -en: zie Convooi of Konvooi; ook Accompagnement.
Begena'digen (kwijschelding van straf schenken), ik heb -genadigd; -ing, v. gmz.: z. Amnestie, Amnestieeren.
Bege'ven (schenken, toewijzen), ik begaf, heb begeven: wie heeft dat ambt, dien post, die plaats (b. v. in een gasthuis) te -? zich -, gaan: z. op weg -, z. aan boord -, z. ter ruste -; z. in het huwelijk -, gaan trouwen.
Bege'ven: zijn vrienden -, d. i. verlaten; zijn krachten - hem, verlaten hem.
Bege'ving (het schenken van ambten, enz.), v. gmz.: de - van ambten, - van beurzen.
Begle'ten (al gietende bevochtigen), ik -goot, wij -goten, hebben -goten: de bloemen -.
Begif'tigen (beschenken met), ik -giftigde, heb -giftigd; -ing (schenking), v. -en.
Begif'tigde (persoon, die met iets begiftigd of beschonken is), m. en v. -n.
Begijn (vrome bewoonster van een begijnenhof), v. -en; -tje, o. -s; zie Klopje.
Begijn'en of **begijn'hof** (tuin of hof, omringd door de gelijkvormige woningen van begijnen, woonplaats of -stede van begijnen),

- o. -hoven: *het - te Breda, te Amsterdam*; er zijn nog 13 -hoven in België, te Gent b.v. een met 12-honderd begijnen; -**koek** (zeker huisbak), m. gmv.; -**rijst** (rijst met suiker en saffraan), v. gmv.
- Begiu** (aanvang), o. gmv.: *in den -ne, van den -ne aan*; zegsw. alle - valt zwaar.
- Begiu'neling** (iem. die pas in eenig vak, beroep, aanvangt of begint), m. -en; vr. -e.
- Begiu'nen** (aanvangen met), ik -gon, heb en ben -gonnen: *men -gint een werk, men -gint aan een werk; men -gint met iets, als er nog ander werk op volgt*; -**ginner** (beginneling), m. -s.
- Begiu'sel** (aanvang, grondslag, element), o. -s, -en: *alle -s zijn moeilijk, de eerste -en der planimetrie*.
- Begiu'sel** (stelregel, grondregel, principe), o. -en: *een man van -en*.
- Begiu'selloos** (zonder vaste overtuiging, of zonder principes, zonder karakter), bn.
- Begiu'ren** (bespieden), ik heb -gluurd; -**glu'ring**, v. -en; -**glu'rd'er**, m. -s.
- Begonia** (bladsierplant), v. -'s: *de - is van Ceilon afkomstig; er zijn bol- en blad-*.
- Begoo'chelen** (bedriegen, de oogen verblinden, misleiden), ik -goochelde, heb -goocheld: *iemand -*; -**ing** (gezichtsbedrog), v. -en.
- Begraaf'plaats** (kerkhof), v. -plaatsen.
- Begraasd'** (met gras bedekt), bn.: *-e duinen*.
- Begra'fonis** (ter-aarde-bestelling), v. -sen: *bedienaar der -sen, aanspreker, z. Bidder*.
- Begra'fonisfonds** (fonds, dat de kosten eener begrafenis deels of geheel dekt, als men er lid van is), o. -en; -**kosten** (uitgaven voor een begrafenis), m. mv.; -**onderneming** (maatschappij, die tegen vaste tarieven een begrafenis regelt en verzorgt), v. -en.
- Begrau'wen** (toegrauwen, bekijven, berispen), ik heb -grauwd: *een ondeugend kind -*.
- Begra'ven** (onder de aarde delven), ik -groef, heb -: *iemand -*, ter-aarde-bestellen; *hij is dood en -*, onherroepelijk van de aarde verdwenen; *fig. zijn zoon ligt in zijn hart -*, opgesloten; *hij gaat zich op dat dorp -*, zich doen vergeten.
- Begra'zen** (afweiden, grazend afeten), zij hebben -grasde: *ik zal die weiden laten -*.
- Begren'zen** (van een grens voorzien, bepalen, beperken), het -grensde, heeft en is -grensd; *ons land is ten W. begrensd door de Noordzee; meek. een lichaam wordt begrensd door één of meer vlakken, een vlak door lijnen*.
- Begre'pen**, vd.: *hoe dikwijls is 12 in 144 -?* vervat; zie Begrip.
- Begrij'pelijk** (helder v. h. verstand, verstaanbaar, duidelijk), bn., -er, -st: *iets - maken*.
- Begrij'pen** (beseffen, inzetten, doorzien), ik -greep, heb -grepen: *zegsw. daar heeft hij het niet op begrepen, d.i. daar is hij een vijand van; het op iemand begrepen hebben, gemunt*.
- Begrin'mmen** (dicht, aangrimmen, zich dreigend aanstellen), ik heb -grimd.
- Begrin'den** (met grind bedekken), ik heb -grind: *een weg, een plein -*; *het -e voetpad*; -**ing**, v. -en; spreekt. Begrinten.
- Begrip'** (denkbeeld, voorstelling, idee), o. -pen: *er zijn bijzondere en algemeene -pen, enkelvoudige en samengestelde begrippen*.
- Begrip'** (verstandelijk vermogen, oordeel), o. gmv.: *hij had een fijn -, dat gaat mijn - te boven, bevatting: zij is vlug van -, oordeel, bevatting*.
- Begrip'** (korte of zakelijke inhoud, uittreksel), o. -pen: *een kort - der christelijke leer; zie hier drie korte -pen (handboekjes) der algemeene geschiedenis*.
- Begrifs'verwarring** (het dooreenhaspelen van algemeene en bijzondere voorstellingen of begrippen), v.: *slecht onderwijs leidt tot -*.
- Begrifs'woord** (spraak. reededeel, dat geen vormwoord is), o. -woorden: *het werkwoord, het zelfstandig naamwoord, het bijvoeglijk naamwoord, het telwoord is een -*.
- Begroo'ien** (groeïende bedekken), het is -groeïd: *een oude met klimop -groeïde toren*.
- Begroo'ten** (welkom heeten, verwelkomen), ik -groette, heb -groet: *iemand gaan -*, zijn opwachting gaan maken; *de held werd met duizend hoera's -groet, ontvangen*.
- Begrom'men** (beknorren), ik heb -gromd: *zij houdt er van, haar dienstboden te -*.
- Begroo'ten** (bij schatting de waarde of de hoeveelheid bepalen, ramen), ik -grootte, heb -groot: *de kosten -, schatten; het getal der gesneuvelden - op 10 duizend*.
- Begroo'ten** (te duur vinden): *dat -groot mij; fig. spijten, leed aandoen, vandaar: begrootelijk, bn.: dat is -, het gaat mij aan 't hart, doet mij veel leed. w.i.g.*
- Begroo'ting** (schatting, raming), v. -en: *de- van oorlog, marine, enz. de gedetailleerde raming van uitgaven voor het e.k. jaar voor elk dezer departementen; de gemeente-, raming van inkomsten en uitgaven der gemeente, stad of dorp*.
- Begroo'tings-debat** (openbare behandeling der begrooting in Raad of 2e Kamer), o. -ten.
- Begul'chelen** (misleiden), ik heb -guicheld, vero.; zie Begoochelen.
- Begun'stigen** (bevoordeelen, iemand een gunst toestaan), ik heb -gunstigd: *het lot, de fortune, de kans, de omstandigheden kunnen iemand -*; *hij ontvluchtte, begunstigd door den nacht; -er (beschermmer, klant), m. -s*.
- Begun'stiging** (het begunstigen, fig. bescherming, bedekking), v. gmv.: *de schepen ontkwamen onder - van den mist; de dieven ontvluchtten onder - van de duisternis*.
- Behaag'lijk** (aangenaam), bn. en bw.: *zich - gevoelen; zich - uitstrekken; -er, -st*.
- Behaag'ziek** (met lust bezielde om te behagen), bn.: *een - meisje, ijdel; fig. de -e portretten van mijnheer en mevrouw Kegge, (C.O.), -er, -st; zie Coquet*.
- Behaag'zucht** (verlangen, om te behagen), v. gmv.: *lieftaligheid, die geen - wordt*.
- Behaard'** (met haar begroeïd), bn.: *fig. -e vruchten, zaden, bloembladen, bladeren*.
- Beha'gen** (aangenaam zijn, bevatten), ik heb behaagd; ook onpers. w.w.: *het -haagt mij, het staat mij aan; het -hage u, het -hage den algoeden God! gevalle; als z.n. (genoegeen, welgevallen), o. gmv.: daarin vind ik mijn -; -scheppen in iets, zie Scheppen*.
- Behais'me** (een godsdienstvorm onder de Mahomedanen), o.: *het - is genoemd naar Beha-Ulla, Perzisch edelman. (be = bee)*.
- Beha'len** (met inspanning verwerven), ik heb -haald: *prijs, roem, lof -*; *een prijs, den prijs -*; *een voordeel, een succes -*; *buit -, een overwinning -, een triomf -*.
- Behal've** (uitgenomen, buiten, zonder), vgw.: *geef allen een prent - aan Piet; er waren tien personen - de kinderen*.
- Behan'delen** (handelen over), ik heb -han-

deld: een onderwerp —, een vraagstuk —.
Behandelen (handelen met of ten aanzien van), ik heb —handeld: zijn dienstboden goed —; iemand uit de hoogte —, bejegenen.

Behang' (doek of papier als behangsel), o. gmv.: het — v. e. ledikant, v. e. kamer.gew.

Behang'gen (iets ophangen aan of tegen), ik behing, heb —: de huizen waren met festoeneu —, de wanden zijn er met schilderijen —, de juffrouw was als met goud —; ook: de wanden eener kamer met papier beplakken; —er (iem., die kamers behangt), m. —s.
Behang'sel, o. —s: het goudleeren — der achterkamer, (C. O.); —fabriek (fabriek, waarin behangselpapier wordt vervaardigd), v. —en.

Behang'selpapier (papier, om een kamer te behangen), o., (soorten), o. —papieren: ik kocht tien rollen van dat —.

Beharen, ik heb —haard: een strijkstok —, d. i. van haren voorzien.

Behartigen (ter harte nemen, met toewijding verzorgen), ik heb —hartigd: iemands belangen —; —swaardig, bn.: —er, —st, ook meer en meest —; —ing (het behartigen), v. gmv.: de — v. d. belangen der mindere bevolking.

Beheer' (van heer = meester: bestuur), o. gmv.: het — der zezaken, het — over iets voeren, het — der penningen, administratie; een raad van —, d. i. directie.

Beheer'der (iem., die iets beheert, bestuurt, administreert, bestuurder), m. —s.

Beheeren (geld of goed administreeën), ik heb —heerd: de staat —heerde de kerkelijke goederen; de slecht —heerde financiën van dat gewest; —ing (het beheeren), v. —en.

Beheerschen (regeeren over), ik heb —heerscht: de Staten —heerschten het land, voerden het bewind over; fig. iem. met zijn ooggen —, in zijn macht houden; zich —, zijn drijven in toom houden.

Beheerscher (gebieder, vorst), m. —s: de sultan is de — der geloovigen; Alexander, de — der oude wereld; —es, v. —sen.

Beheersching (afhankelijkheid), v. —en; spraak. er is een rechtstreeksche en een middellijke —; onder — brengen v. d. wil, bedwang.

Behel'en (palen inheien als fundament op een bouwterrein), ik heb —heid: een terrein —; —hel'ing (het beheien), v. —en.

Behel'sen (betooveren), ik heb —hekst: men heeft dat kind —hekst; zijt ge —hekst?

Behel'pen, zich, ik —hielp mij, heb mij —holpen: men moet zich weten te —, te gerieven met iets, dat onvoldoende is; hij —hielp zich met die som, hij wist rond te komen; hij moet zich erg —, karig leven, zich erg bekrimpen, het uitzuinigen.

Behel'zen (inhouden, omvatten, bevatten), het heeft —helsd; meestal gebruikelijk in den derden persoon: dit bericht —helst, dat...; dit boek —helst veel moois, houdt in.

Behemoth' (Bijb. groot viervoetig dier, in den Bijbel genoemd; wateras, waarschijnlijk het nijpaard), m. —s. Daar is de —, reus aller dieren, (Ten Kate). Job 40:10—19.

Behendig (vlug, handig, op gepaste wijze), bn. en bw.; —er, —st; —heid (bedrevenheid), v. gmv.; —heid (behendige daad), v. —heden.

Behennoot (O.-I. de hazelnootachtige, sierlijke vrucht van den behennootboom), v. —noten.

Behept' (eig. behebd, d. i. hebbende: lijdende

aan), bn.: met vooroordeelen — zijn, met allerlei kleine ondeugden — zijn.

Behoe'den (waken over, zorgen voor, ook, beschermen, bewaken), ik heb —hoed; —er (verzorger, verdediger, m. —s, zie Albehoeder; —middel, o. —middelen, zie: Voorbehoedmiddel en Preservatief.
Behoe'dzaam (voorzichtig), bn. en bw.: met —zamen tred; —held (omzichtigheid), v. gmv.: met —te werk gaan.

Behoef, o. vero.: ten —ve van, ten dienste van; voor eigen —, gebruik.

Behoef'te (gebrek aan het noodige, nood), v. —n: —woont daar bij de Vlijt, (Staring); er was —aan turf, aan steenkolen.

Behoef'tig (arm), bn.: een —gezin; —er, —st; —held (armoede), v. gmv.

Behoe've, o., zie Behoef: ten —der armen, ik doe dat ten uwen —, er wordt een brug gelegd ten —van het verkeer, ten bate.

Behoe'ven (noodig hebben), ik heb —hoofd: ik —hoef uw hulp niet; geef hem, wat hij —hoeft; het —hoeft niet, het is niet noodig in de spreekt. **hoe'ven**: het hoeft niet.

Behoo'ren (toebehooren), het heeft —hoord: dat boek —hoort mij, dat —hoort zoo, past, voegt, betaamt; boter behoort bij de visch.

Behoo'ren (eisch), o. gmv.: naar —, zooals het voegt; alle ding zijn —geven, wat vereischt wordt.

Behoor'lijk (betamelijk), bn. en bw.: een —loon; hij gedraagt zich —, fatsoenlijk; zich —kleeden, passend; —heid (gepastheid), v. gmv.

Behoud' (het in stand houden of doen blijven), o. gmv.: tot —der volksrechten, het —van arbeidsvermogen, met —van salaris; de mannen van het —, conservatisme; bidden voor het —van een kind, leven, bewaring; die wending was zijn —, redding.

Behou'den (niet verliezen of kwijtraken), ik —hield, heb —: Parma wist steden te winnen en te —; iemand iets laten —; scheepst. een zelfden wind blijven —, dezelfde vaart —, bij voortdoring hebben; mil. het veld —, meester blijven van.

Behou'dend (vasthoudend), bn.: oom was zeer —in staatkunde, de —e partij; zie Conservatief.

Behou'denis (redding, behoud, zaligheid), v. gmv.: tot —der zielen.

Behou'dens (met behoud van), vz.: alles is verloren —de eer, zonder te kort te doen aan; ik ben het met u eens —enkele kleinigheden, uitgenomen; —goedkeuring door de overheid, met voorbehoud van.

Behou'der (redder), m. —s.

Behouds'man (conservatief), m. —lieden.

Behou'wen (door kappen of houwen den vereischten vorm geven), ik —hieuw, heb —.

Behuisd' (een huis hebbende, bewonende), bn.: goed —zijn, goed wonende; klein —zijn, een kleine woning hebben.

Behulp' (bijstand, medehulp), o. gmv.: met —van; een meisje tot —der huisvrouw.

Behulp'zaam (hulpvaardig, gediensstig, helpende, dienstvaardig), bn., —zamen, —st: de —zame hand bieden; iem. —zijn bij iets, in alles —zijn; —heid (hulpvaardigheid), v. gmv.

Behuwd' (aangetrouwd, door huwelijk aanverwant), bn.; —broeder, m. —s; —dochter, v. —s; —moeder, v. —s; —vader, m. —s; —zoon, m. —zonen, —s; —zuster, v. —s.

Behu'welijken (door huwelijk verkrijgen), ik -huwelijkte, heb -huwelijkt, zie: Behuven en Betrouwen.

Behu'wen (door huwelijk verwerven), ik heb -huwd: een aardig vermogen -; hij heeft veel geld met haar -huwd, betrouwd.

Bel (bezie, bes), v. -en: meestal gebruikelijk in samenstellingen, als: aardbei, moederbei; gew.: de -en van aardappels, zaadbollen.

Bel (prins, Turksche titel van een landvoogd of van een leenroerig vorst), m. -'s: de - van Tunis: zie Beg.

Belaard (klokkenspel, carillon), m. -s.

Belaarden (Vlaamsch. den beiaard bespelen), ik -aardde, heb gebeiaard.

Bel'de (twee), telw.: hij is blind aan -oogen.

Bel'de (twee zaken), telw.: ik heb mijn paarden -verkocht.

Bel'den (twee personen), telw.: ze waren -hier, we zijn -gestaagd.

Bel'den (wachten), ik beidde, ik heb -beid: ons beidde een treurig lot; kom zonder -, toeven.

Bel'derhande, -lei (van beide soort), bn.

Bel'derzijds (van weerskanten), bw.: de schelmen wisselden -een blik: -zijdsch, bn.

Be'er (een man uit Beieren), m. Beieren, Beierschen; het koninkrijk Beieren.

Be'eren (luiden, op de klokken met stokjes slaan), ik heb gebeierd; -aar (klokbespeler), m. -s; zie Beiaard.

Be'ersch (afkomstig van, of als in Beieren), bn.: is dat -bier? de -e kleuren.

Be'ge (Fr. geelachtig grijs als ongeveer de natuurwool), bn.: een -japon; lees: bé-zje.

Be'ignet' (Fr. appel-poffertje), m. -s; zie Appelbeignet; lees: bein-jee'.

Beij'veren, zich (z. bevljtigen, zijn best doen), ik -ijverde mij, heb mij -ijverd: z. -om iem. te voldoen, zich inspannen.

Beij'zeld, vd.: de -e akkers, met ijzel bedekt; een -e vlakke, -e takken, zie Rijn.

Bein'vloeden (invloed hebben op); meest in den lijdenden vorm: het wordt -invloed, is -invloed, w.i.g.: de kunst zal altijd beinvloed worden door den heerschenden smaak.

Bel'ram, o.; zie Bairamfeest.

Bel'tel (van bijten, splijten: timm. werktuig, om te steken of te snijden), m. -s: een steek -, een kap -, een kromme -; -vormig, bn.

Bel'telen (met den beitel maken of bewerken), ik heb -beiteld: namen in marmer -.

Beit'sen (metaal of hout behandelen met een bijtmiddel), ik heb gebeitst: door -een kleurverandering op het hout aanbrengen.

Bejaard' (jaren tellende), bn.: Wolterbuur, naar den eisch -, (Staring), oud, bedaagd.

Beja'en (bevestigen met ja), ik heb -jaad.

Bejag' (het ijverig streven of jagen naar iets), o. gmv.: een valsch - van natuurlijkheid, (Beets); vuil -, dom -; winst-, geld-.

Beja'gen (streven naar), ik -joeg of -jaagde, heb -jaagd: roem of eer -; z. Streber.

Bejam'meren (jammeren over), ik heb -jammerd: iets -, rouwklagen over; zijn dwaasheid -, jammerend betreuren.

Bejammerenswaar'dig (zeer te bejammeren), bn. en bw., -er, -st; ook, meer en meest -: een -e toestand, het zag er -uit.

Beje'genen (behandelen, ontvangen), ik heb -jegend: iem. hartelijk -; iemand op onwaardige wijze -; iemand met onderscheiding -; -ing (behandeling, ontvangst), v. -en: een vriendelijke -, een onaangename -.

KOENEN, Verkl. Handw.boek.

Bek (snavel van een vogel), m. bekken: de - van een kempiaan; bij uitbreiding, mond, muil van andere dieren: de - van een leeuw, een tijger, een hond, een paard, enz.; ook van een mensch: zijn -houden, zwijgen, plat; bij werktuigen: de - van een pen, van een kraan, van een bankschroef, van een gasbrander, enz.; zegsw. men moet een gegeven paard niet in den -zien, zie Paard.

Bek (Java. inlandsche wijkmeester), m.

Bekaaid' (verkeerd; beschaamd, teleurgesteld), bw., -er, -st: ergens -afkomen, slecht.

Bekaden (bedijken), ik bekaadde, heb -kaad: een uiterwaard -, met een kade omringen.

Bek'af (lees: bek-af, erg moe), bn.: het paard is -gereden, uitgeput door te hard te loopen; fig. -zijn, doodmoe, doodaf.

Bekampen (bestrijden, bevechten), ik heb -kamt: iemand of iets -; zie Kampen.

Bekapping (bintwerk van het dak), v. -en: de - van een huis, houten dakkap.

Bekeer'de (tot ander godsdienstig inzicht gekomene, tot e. andere partij overgegene), m. en v. -n.

Bekeer'der (iem. die anderen bekeert), m. -s.

Bekeer'ren (tot inkeer brengen, van het kwade tot het goede brengen, tot het rechte geloof brengen), ik heb -keerd: men wil de heidenen -, tot christenen maken; zich -; -ing (het bekeeren), v. gmv.: de -der zondaren.

Bekeer'ling (bekeerde), m. en v. -en; vr. ook -e: dat loon is den -weggelegd, (Staring); zie Proseliet.

Be'kel (Java. pachter-rentmeester, plaatsvervanger v. d. apanage-houder), m. -s.

Bekend', bn.: zich -maken, zijn naam zeggen; hij staat -als de bonte hond, is overal bekend, zie Hond; hij vraagt naar den -en weg, zie Weg.

Beken'de (kennis), m. en v. -n: een mijner bekenden; ir. hij is een oude -van de politie.

Bekend'heid (het bekend-zijn), v. gmv.: -met een zaak, met een geheim; de -van een professor, naam, reputatie.

Bekend'maken (openbaar maken), ik maakte -, heb -gemaakt; -making, v. -en; zie: Publicatie, Publiceeren.

Bekend'staan (bekend zijn), hij stond -, hij heeft -gestaan: hij staat -als een eerlijk koopman, als een goed leeraar.

Beken'nen (erkennen, belijden), ik heb bekend: zijn schuld -, kleur -; de beklagde heeft -kend, gezegd dat hij het misdrijf gepleegd heeft; -tenis (het bekennen; datgene, wat men bekennt), v. -sen.

Be'ker (drinktuig: kelk, kroes), m. -s: een drink-, een goochel-, een dobbel-; iemand den -reiken; zegsw. van den -houden, van drank, nl. van wijn, bier, enz.

Be'keren (lustig den beker hanteeren), men bekerde, heeft op dat feest goed gebekerd.

Be'kermos (een soort van korstmos), o., (soorten), o. -mossen; gewoon -, rendier-.

Be'kerzwam (plantk. bekervormige paddenstoel), v., (soorten), v. -zwammen.

Bekenu'de (iem. die door de politie of eenig verbatissant bekeurd wordt, d.i. betrapt openig delict of eenige overtreding), m. en v. -n.

Beken'ren (in de boete slaan, eig. snappen op de overtreding v. e. keur), ik heb -keurd; -ing (iem. zeggen, dat proces-verbaal tegen hem wordt opgemaakt), v. -en.

6

Bekijk', o. gmv.: zegsw. veel -s hebben, veler aandacht trekken.

Bekijk'ken (nauwkeurig bezien), ik -keek, heb -keken: een kerniskraam -; zegsw. alles wel bekeken, overdacht.

Bekij'ven (beknorren, uitvaren tegen iemand), ik -keef, heb -keven: iemand over iets -, die jongen lacht, als men hem bekijft.

Bek'je (eig. mondje, ook, meisje), o. -s: zij heeft haar bekje tot haar dienst, zij kan goed van zich af spreken; zij is geen onaardig; Keetje, het netst besneden -, (C.O.), gelaat.

Bek'ken (schaal, schotel, kom), o. -s: een koperen -, een zilveren -, het - van een fontein, het - van een omroeper; muz.: de -s slaan, twee ronde, geelkoperen of zilveren schijven; een barbiers-, scheer-, water-.

Bek'ken (verwant met bak: komvormig beenderenstel, vormend de buikholte), o. -s: een scheef -; -holte, v. gmv.

Bekkeneel' (hersenspan), o. -en: een - is nu een doodshoofd; -is verwant met bekken.

Bek'kenslag, m.: bij - bekend maken, zie: Omroepen en Omroeper.

Bek'kesnijden (eig. elkaar in het aangezicht snijden; bij uitbr. elkaar met messen te lijf gaan), o.: geen kermis of men hoort in Friesland van -; -snij'der (vechtlustige boer), m. -snijders.

Bek'kig (fig. brutaal), bn.: de meid is wat -, een grooten mond opzettende; -er, -st.

Beklaag'baar (beklagenswaard), bn.: een -bare moeder; -der, -st. w. i. g.

Beklaag'de (beschuldigde, betichte), m. en v. -n; zie Aangeklaagde.

Beklaag'lijk (te beklagen, te bejammeren, beklagenswaard), bn.: de -ste gevolgen, een -schouwspel, een -uiteinde; -er, -st.

Beklad'den (bevekken, bemorsen), ik heb -klad: dat kind is bezig het papier te -; fig. iemands goeden naam -, door achterklap bevekken; -der (kwaadspreker), m. -s.

Beklad'deren, zich (stud. zich bedrinken).

Beklag' (het klagen), o. gmv.: met groot -iets gaan verhalen, recht van -, reden van -; zijn -doen over iets, zich beklagen over; in -zijn, medelijden opwekken.

Beklagen (klagen over), ik heb -klaagd: iemand -, iem. troostwoorden toespreken; hij is waard -klaagd te worden, gij zijt te -; zich -; -ing (klacht), v. -en.

Beklagenswaard'ig (verdienende beklaagd te worden), bn.: een -slachtoffer der partijen; -er, -st, ook, meer en meest -; ook Beklagenswaard: die toestand is -.

Beklam'pen (voorzien van klampen), ik heb -klampt: e. zwakke deur -, met klampen stevigen.

Beklant' (veel klanten hebbende), bn.: een handelszaak, een nering is -; een welbeklante winkel, in 't bezit v. klanten; -er, -st.

Beklap'pen (aanbrengen, verklappen), ik -klapte, heb -klapt; -klap'per, m. -s; meer Verklappen.

Beklau'teren (beklimmen), ik heb beklauterd: een begroeiden heuvel -.

Beklee'den (bedekken met een kleed, enz.), ik heb -kleed: een canapé -, overtrekken; fig. een ambt -, met eere vervullen; -sel, o. -s: een leeren -, een linnen -.

Beklemd' (benauwd, gedrukt), vd. en bn.: met een -hart, ik ben zoo-; -heid (angst), v.

Beklemd' (rechtst. in altijddurende huur of

erfpacht hebbende), bn.: een -e meier, een pachter zijnde van een hoeve, waarop een onaflosbare erfpacht ligt; een -land, met onaflosbare erfpacht bezwaard.

Beklem'men (drukken, persen, benauwen), ik heb beklemd; -klem'ming (benauwdheid), v. -en.

Beklem'ming (rechtst. huur, die niet opzegbaar is), v. -en: het recht van - wordt geregeld door het plaatselijk gebruik.

Beklem'recht (erfelijk recht van huur tot vasten prijs op landerijen, huizen, enz.) o. gmv.; zie Erfpacht.

Beklij'ven (vastworden, vasthechten), het beklijfde, heeft -klijfd: herhaling doet de leerstof -, blijven, van duur zijn, gedijen: Op den weg, dien wij betreden, is geen voetstap die beklijft.

Beklim'men (klimmende ergens op komen), ik -klom, ik heb -klommen: een rots -, een toren -.

Beklin'ken (vastklinken, door klinken bevestigen), ik -klonk, heb -klonken; fig. vaststellen, in orde brengen: een zaak -.

Beknel'len (beklemmen, vastknellen; fig. benauwen), ik -knelde, heb -kneld: de deur zit -kneld; fig. de vrees -knelt hem.

Beknib'belen (nauw bedingen), ik heb -knibbeld: op het loon der arbeiders -; zich niet laten -; zie Pingelen.

Beknop't (kort samengevat), bn. en bw.: een -overzicht, klein, kort; iets -toelichten, zakelijk; -er, -st; -elijjk (in het kort), bw.; -heid (bondigheid), v. gmv.

Beknor'ren (op iem. knorren, hem grommende berispen), ik -knorde, ik heb -knord: een schoolknaap -, een leerjongen -.

Bekocht', vd. en bn.: -zijn, te duur gekocht hebben, een slechten koop gedaan hebben, door den verkooper bedrogen zijn; ik ben er aan -; zie Bekoopen.

Bekoe'len (afkoelen, ook, fig. verminderen), ik -koelde, heb en ben -koeld: heet water wat laten -; zijn ambitie, zijn ijver begint a -wat te -; vriendschap kan op den duur -.

Bekko'men (bijkomen, herleven), ik -kwam, heb en ben -kamen; ook: verkrijgen, te koop; -ing (verwerving), v. gmv.

Bekom'merd (vol zorg, onrustig), bn.; -heid (zorg, angst), v. gmv.

Bekom'meren, zich (z. ongerust maken), ik heb mij -kommerd: -kommer u daar niet over, maak u niet bezorgd; -ing (angst), v. -en; -nis (bezorgdheid), v. -sen: werp al uw - op God, zorg, druk.

Bekomst' (verzadiging), v. gmv.: ik heb er mijn - van, ik heb er genoeg van.

Bekon'kelen (door slimmigheid of draaijerij tot stand brengen), ik heb bekonkeld: iets met zijn vrienden -; zie Konkelen.

Bekoo'pen (te duur betalen), ik -kocht, heb -kocht; fig. met den dood -, boeten.

Bekoor'lijk (aanlokkend, schoon, liefelijk), bn. en bw.: een -gezicht; -er, -st; zie Charmant; -heid (dat wat bekoort, verrukt), v. -heden: de -heid der ontwakende natuur, de -heden v. e. berglandschap.

Beko'ren (verlokken, aantlokken tot zonde), ik heb -koord; -koor'der, m. -s; -ko'ring (opwekking door in- of uitwendige oorzaken om kwaad te doen), v. -en; zie Verzoeken.

Bekor'ten (kortere, kort maken), ik heb -kort:

- een reis —, den afstand tusschen twee steden door een directe verbinding —; een brief —; zich —, het kort maken met zijn toespraak; —**kor'ting** (af- of inkorting), v. —en.
- Bekostigen** (de kosten van iets dragen of betalen), ik heb —kostigd: wie zal dat —?
- Bekrachtigen** (wettigen, bevestigen), ik heb —krachtigd: een belofte met een eed —; de Koningin heeft de benoeming —krachtigd; zie: Ratificeeren en Legaliseeren.
- Bekrammen** (een dijk tegen de afkabeling bekleeden met stroommatten), ik heb —kramd.
- Bekransen** (met één of meer kransen sieren), ik —kransde, ik heb —kransde: een paaschos —.
- Bekreunen, zich**, ik heb mij —kreund: zich niet — over, zich niet bekommeren.
- Bekrijgen** (beoorlogen), ik heb —krijgd, w.g.
- Bekrijften** (luid beweeuen, beschreien), ik —kreet, wij —kreten, ik heb —kreten: een onvoorzichtigheid —; met bekreten oogen.
- Bekrimpen, zich** (zijn uitgaven kleiner maken), ik —kromp mij, heb mij —krompen; —**ing** (beperking), v. —en.
- Bekrompen** (eng, beperkt, besloten, nauw), bn. en bw.: een — woning, een — verstand, — denkbeelden; — over iets denken, niet ruim; —**heid** (engheid, kleinheid), v. gmv.
- Bekroonen** (de kroon zetten op, met een kroon sieren; fig. den eereprijs toekennen), ik heb —kroond: een kunstwerk —, met den eersten prijs —; een boterham met aardbeien zou alles —, (C.O.); —**kro'ning** (het bekroonen), v. —en.
- Bekrozen** (besmeerd, bemorst, bezoedeld), bn. w.g.
- Bekruipen** (kruipende of stuipende bereiken), ik —kroop, heb —kropen: den vijand —; fig. de lust —kroop mij, kwam in mij op.
- Bekruisen** (met een kruis merken), ik —kruiste, heb —kruist: balken —, schapen —.
- Bektas'jis** (Mah. bedelmonnik), m. —sen.
- Bekui'pen** (inkuipen), ik heb —kuipt: vleesch in een ton —; fig. een ambt —, listig verkrijgen; zie Kuiperij.
- Bekwaam** (geschikt, kundig), bn.: te bekwaamer tijd, op passenden, geschikten tijd; met bekwaamen spoed, passend, er bij hoorende; een — man, kundig; —kwamer, —st; —**heid** (kunde), v. —heden, zie Capaciteit.
- Bekwaamen** (door leeren bekwaam maken), ik heb —kwaamd: iem. voor een examen —, zie Africhten; zich tot iets —.
- Bekwif'len** (bezeeveren), ik heb —kwijld.
- Bel** (schel, klokje), v. bellen: de lange — aan het huis van oom Stastok, (C.O.), hoog afhangend met handvat; zie Electricische Schel; de — aan den hals der rammten, de — der koeien in bergstreken; zegsw. de kat de — aanbinden, zie Kat.
- Bel** (oorbel, oorhanger), v. bellen: een juweelen —, een —letje van goud.
- Bel** (waterblaasje), v. bellen: het regent bellen; die jongens gaan bellen blazen, zeepbellen.
- Bel**, m.; zie: Baäl en Beëlzebub.
- Belaa'g'ster**, v. —s; zie Belagen.
- Belab'berd** (naar, ziek, niet in orde, slap, miserabel), bn. en bw.: ik ben — vandaag; fig. het is een —e boel; de zaken zien er daar — uit, ellendig; het is — weer. gmv.
- Belachelijk** (waard om er mee te lachen, bespottelijk), bn. en bw.: een —e kleedij; iem. — maken; e. — voorstel; hij kleedt zich —.
- Belachen** (spotten met, lachen om), ik —lachte, heb —lachen: iem. dreigementen —.
- Belad'deren** (met een stormladder beklimmen), ik heb —ladderd: de vestingmuur werd —ladderd; —**ing** (beklimming), v. —en.
- Bela'den** (bevrachten), ik belaa'de, heb beladen: een wagen, een kar —.
- Bela'gen** (lagen leggen aan, zoeken te verschalken, te verstrikken), ik heb —laagd: de boer —laagt de voogden met zijn net, (Vondel); de krokodillen — in stilte hun prooi, uit een hinderlaag bespieden; de onschuld —; iem. eer en goeden naam —.
- Belak'ken** (belasteren, een lak of smet aanwrijven), ik heb —lakt; iem. —, een smet aanwrijven. gmv.
- Bela'nda** (Mal. Hollander), m. —'s: orang —; ook: Ollanda, Wolanda.
- Bela'nden** (aanlanden), ik —landde, ik ben —land: waar zal ik —? terechtkomen.
- Belang'**, o. —en: een zaak van —, gewicht; hij heeft er — bij, baat, voordeel.
- Belang'eloos** (zonder eigenbaat), bn. en bw.: —looze hulp; iets — doen; —**heid**, v. gmv.
- Belan'gen** (betreffen), het —langt: wat mijn boeken belangt, zie ik op geen kleinigheid.
- Belan'gende** (aangaande), vz.: — Jezus van Nazareth, betreffende, Hand. 10:38. vero.
- Belang'hebbende**, m. en v. —n: hij is er — bij, er geldelijk bij betrokken, zie Geïnteresseerd.
- Belang'rijk** (gewichtig), bn.: een —e zaak, van gewicht, van belang; —er, —st; —**held** (wichtigheid), v. gmv.
- Belang'stellen** (deelneming toonen), ik stelde —, heb — gesteld: — in iem. lot.
- Belang'stellend** (belang toonend), bn.: een — toehoorder, een — vader, een — publiek.
- Belang'stelling** (belangstellende gezindheid), v. gmv.: een blijt van —, met — naar iets vragen.
- Belangwek'kend** (belang of aandacht opwekkend), bn.: een — verhaal, een —e gebeurtenis; —er, —st; zie Interessant.
- Belast'baar** (belast kunnende worden), bn.: een — inkomen, waarop belasting gaat vallen; —**heid** (het belastbaar-zijn), v. gmv.
- Belas'ten** (een last opleggen), ik heb —last: —last en beladen; fig. iem. — met, hem iets opdragen; erfelijk met iets belast zijn, geneesk. een familiëkwaal hebben, ook in moreelen zin; zie Erfelijke ziekte.
- Belas'teren** (lastertaal spreken van), ik heb —lasterd: zijn vijand —; —**ing** (lastertaal), v. —en.
- Belas'ting** (verplichte bijdrage in de lasten des lands), v. —en: directe en indirecte —; inkomsten—, vermogens—, grond—; —**biljet** (aanschrijvingsbiljet, het cijfer der belasting bevattende), o. —ten; —**kantoor** (nl. tot betaling der belastingen), o. —kantoren; —**kiezer** (hij, die over het laatste dienstjaar minstens f 1,00 in een der Rijksbelastingen heeft betaald), m. —s; —**pachter** (gesch. persoon, die van land of gemeente voor een bepaalde som eenige belasting b.v. op wijn, bier, geslacht, enz. op risico kocht), m. —s; —**penningen** (gelden), m. mv.
- Bela'zerd** (melaatsch, vol uitslag of lazereij), bn.: ben je —? d. i. ben je zot? plat.
- Bela'zeren** (eig. met melaatschheid besmetten, fig. bedriegen, bedotten), ik —lazerde, heb —lazerd: ik laat mij niet —, plat.
- Bel'derom** (gildos, dien men met bel en

fluit omleide door de stad), m. -s. vero.
Belee'digen (eig. krenken, hoonen, smaden), ik heb -leedigd; -**lee'digend** (krenkend), bn. en bw.; -**lee'diger** (man, die beleedigt), m. -s; -**lee'diging** (eerekrenking), v. -en.
Beleefd' (voorkomend, vriendelijk), bn. en bw.; -er, -st.; -**elijk**, bw. w.i.g.: ik moet u -**elijk** bedanken, liever beleefd.
Beleefd'heid (voorkomendheid, vriendelijkheid), v.: dat vordert de -; iem. -bewijzen; dat laat ik aan uw -over, believen; hij zei haar allerlei -heden, hoffelijke woorden.
Beleefd'heidshalve (ter wille der beleefdheid), bw.: een brief -beantwoorden, iem. -groeten.
Beleef'nen (geld leenen op onderpand), ik heb -leend; -**bank** (lommerd), v. -banken; -**briefje** (bewijs van beleening), o. -briefjes.
Beleg' (staat van -), o. gmv., toestand in oorlogstijd of bij oproer, waarbij het opperzeg in handen is van den militair commandant en een kriegsraad vormt.
Beleg' (mil. belegering, insluiting eener vesting), o. gmv.: het -slaan om, het -opbreken.
Beleg'en (hebbende eenigen tijd gelegen), bn.: -bier, -kaas, -wijn.
Beleg'eren (met een leger omringen of insluiten), ik heb belegerd: een stad -, een vesting -; fig. hij werd door zijn schuldeischers als belegerd; -**aar** (die belegert), m. -s.
Beleg'ering (mil. beleg), v. -en: de -van Leiden (Oct. 1573 tot Maart '74); de -van Port-Arthur door de Japanneezen (1904-'05).
Beleg'ings-artillerie (mil. zwaar geschut, b.v. van 42 cM. kaliber), v. gmv., -**baterij** (een rij van zware kanonnen), v. -en; -**geschut** (zwaar geschut), o. gmv.; -**spel** (gezelschapsspel voor kinderen), o. -spellen; -**werktuig**, o. -en, zie: Balista, Blijde, Stormram, Springaal, Mangle, Houwitser, Mortier, Kanon.
Beleg'gen (bedekken), ik heb belegd: een vloer met matten -, een dijk met zoden -; een vergadering -, oproepen; een bijeenkomst -; -**leg'ging** (het beleggen), v.: -legging met zink, met tegels, enz.; -**leg'sel** (opleg'sel), o. -s; -**stuk** (opleg'stuk of onderlaag tot versterking), o. -stukken.
Beleg'gen (op rente uitzetten), ik -legde, heb -legd: geld -; -**ging**, v. -en: een voordeelige -legging van geld, van kapitaal.
Beleid' (overleg, doorzicht, omzichtigheid), o. gmv.: met -handelen; het financieel -van den minister; voor moed, trouw en -, devies der Mil. Willemsorde; -**vol**, bn., zie ald.
Beleid'den (besturen), ik -leidde, ik heb -leid; -**leider** (bestuurder), m. -s. vero.
Beleid'vol (in volle mate beleid, d. i. oordeel, overleg toonende), bn.; zie Tactvol.
Belem'meren (tegenhouden, bemoeilijken, in den weg staan, hinderen), ik heb -lemmerd: den doorgang, het verkeer -, storen; -**ing** (hindernis, beletsel), v. -en.
Belem'niet, belemiet' (versteening van zekere weekdieren in witte krijtmergel), m. -en: de -en in de zandmergel van den St.-Pietersberg; zie Fossielen.
Belend'den (den. van land: grenzen aan), het belendde, heeft belend; -**end** (aangrenzend), bn.: de -e huizen, een -e kamer.
Bel-esprit' (Fr. mooischrijver, salonletterkundige), m.; ook, man van geest, van smaak.
Belet' (verhinderend), o. gmv.: -hebben; -

vragen, d. i. vragen, of er ook verhinderend is iem. -geven, iem. niet ontvangen.
Bel-é'tage (Fr. eerste bovenverdieping van een huis, aan straat), v. -s. (g = zj).
Belet'sel (hindernis, hinderpaal), o. -en, -s: een -uit den weg ruimen.
Belet'selteeken (spraak. vier of vijf puntjes in volgorde), o. -teekens; het -is een leesteeken, dat een lange rust aanduidt.
Belet'ten (verhinderen, onmogelijk maken), ik heb -let: iets -, iemand iets -.
Belet'ten (van letten, opletten: gadeslaan, bespieden), ik heb hem in stilte -let. vero.
Bele'ven (leven in, ondervinden, getuige zijn van), ik heb -leefd: droevige tijden -, wat moet ik nu -? aan een zoon vreugde -.
Bele'ven (betrachten, naleven, leven overeenkomstig), ik heb -leefd: men moet iem. geloof waardeeren naar 't -, (Vondel's Harpoen, vers 31), vero; soms nog: zijn godsdienst -, zijn geloof -, zijns vaders lessen -.
Bele'ven (bezweren, een tooverformulier over iem. lezen), ik -las, heb -lezen: booze geesten -, ujbannen; fig. overhalen: hij liet zich -; -**lezer** (duivelbanner, fig. verleider), m. -s.
Bele'ven (veel gelezen hebbende), bn.: een -man, iem., die veel kennis heeft; -er, -st.; -**heid** (kennis, uit boeken gehaald), v.: groote -hebben, toonen.
Bel'fort (wachttorens met stormklok, nog in de groote Vlaamsche steden), o. -en: het -van Brugge, ook, Halletoren: het -diende tevens als bewaarplaats van handvesten, privileges, keuren en als gemeentevergadering, enz.
Bel'frood (Vlaamsche naam voor belfort), m.: de -van Gent.
Belg (vroeger Nederlander), m. -en: dat is de vlag der dapperen, der -en leeuwenwaan, (Boxman); thans bewoner van België: hij is -van geboorte; vr.: Belgische.
Bel'gen (vertoornen, boos maken), het belgde, heeft gebelgd: het belgde u niet; z. - (zich kwaad, boos maken): zich over iets -.
Belgic's'me (Vlaamsch getinte uitdrukking), o. -n: wij gaan naar den buiten; de klok tampt (= klept); de bureelen van den ijzeren weg, (Conscience); die niet anders kan dan... kasseien verslijten, (Consc.); een eendelijk land, een eendelijk vrouwe, eenzaam; zij trad binnen zonder naar de stove (= kachel) te zien; soms: Vlamsisme.
Bel'glé (koninkrijk), o.; -**gisch**, bn.: het -e koningshuis, het -e wapen, de -e hoofdstad.
Belg'ziek (driftig, oplopend), bn. vero.
Bel'hamel (ram of hamel met een klingel of bel om den hals, die aan 't hoofd der kuide gaat), m. -hamels; fig. haantje-de-voorste; aanvoerder, roervink, raddraaier, voorvechter; ook baldadige straatjongen.
Bel'hial (hellevorst), m.; -**skind** (duivelskind), o. -kinderen, fig. boosaardig mensch.
Bel'chamen (met een vorm bekleeden, concreet voorstellen), ik heb -lichaamd: een denkbeeld -; -**lichaming** (het geven van een vorm), v. gmv.
Bel'ich'ten (aan het licht blootstellen), ik -lichtte, heb -licht: bij nevel of des winters moet men de foto-plaat wat langer -, bij helder zomerweer belicht men ze eenige seconden; -**ing** (het belichten), v. gmv.
Belle'gen (leugens wijsmaken), ik -loog, heb -logen: iemand -, d. i. hem iets voorlie-

- gen; **-er** (persoon, die iem. beliegt), m. -s.
- Belle'ven** (genoegen doen), hij heeft -liefd: als het u -leeft, behaagt; verg. asjebliest; ik -lief dat niet te doen, wil; hij zoekt mij in alles te -, aangenaam te zijn, te gevallen.
- Belle'ven** (welgevallen, goedvinden), o. gmv.: dat zal van uw - afhangen.
- Belij'den** (bekennen), ik -leed, heb -leden: zijn zonden -, rouwmoedig en vrijwillig bekennen; schuld -; een godsdienst -, openlijk als den zijnen erkennen; God -, Christus -.
- Belij'denis** (de daad van belijden), v. -sen; Prot. hij doet dit jaar zijn -, laat zich aannemen als lidmaat der Hervormde Kerk.
- Belij'denis** (R.-K. het belijden of openbaren der bedreven zonden a. d. biechtvader), v. -sen.
- Belij'der** (R.-K. mannelijke heilige, die geen martelaar is): Eduard de -, Eng. koning, 1041-'66: zijn deugdenrijk leven was een belij'denis van het Evangelie; zie: Martelaar en Confessor.
- Belij'heb** (van lijnen voorzien), ik heb -lijnd; fig. schetsen, in beeld brengen: een scherp belij'nd betoog, juist en zaakrijk.
- Belladon'na** (plantk. wolfskers, eig. schoone dame, omdat een kleine dosis den glans der oogen verhoogt), v. -donna's.
- Belle'fleur'** (fijne tafellapp), v. -en: zegsw. een kleur als een -, hoogroode.
- Bel'len** (aan de schel trekken; ook, door bel-len roepen), ik heb -beld: wilt gij eens -? zult gij vader eens -.
- Belle'trie'** (fraaie letteren), v. gmv.
- Belle'trist'** (een beoefenaar of kenner der belle'trie), m. -en; ook: Belle'trist.
- Belle'trist'isch** (tot de belle'trie behoorend), bn.: het - leesboek; ook: Belle'tristisch.
- Belle'vue**, v., en **Belvedè're** (Fr. een plaats, een torentje of koepel met schoon uitzicht), o. -s.
- Belligeran'ten** (oorlogvoerende), m. mv.: de ons omringende -, oorlogvoerende volken.
- Bello'na**, myth. de Romeinsche godin van den oorlog, de zuster van Mars.
- Belof'te** (toezegging), v. -n: het land van -, Kanaän; zegsw. - maakt schuld, wat men belooft, is men verplicht te houden; met -n paaien, een - houden, verbreken.
- Belof'tenis** (belofte), v. -sen. vero.
- Belo'ken** (voltooid deelw. van het oude be-luiken, sluiten), bn.: - Paschen, de eerste Zondag na Paschen, ter aanduiding, dat de Paaschtijd dan gesloten is.
- Belom'meren** (beschaduwen), ik heb -lommerd: hooge iepen - den weg.
- Belon'ken** (lonkende begluren, met vriendelijkheid toelonen), ik heb -lonkt: de Englen'rij nam het pareltje (Margareetje) in haar macht, belonkte en kuste 't zacht, (Smits).
- Beloof'de land** (het land van belofte), o.; zie Kanaän, alsmede Palestina.
- Beloo'nen** (loon geven, naar eisch vergelden, vergoeding geven), ik heb -loond: beloond worden met een keur van geestige gedichtjes, (De Gén.); -ing (het geen belooft; enig bewijs van tevredenheid), v. -en; -inkje, o. -s.
- Beloop'** (gang, aftloop), o. gmv.: iets op zijn - laten, iets zijn gang laten gaan; naar - van zaken handelen; dat is 's werelds -; het - van een rekening, bedrag.
- Beloo'pen** (loopen of gaan op), ik -liep, heb -: een pad -, begaan; fig. de schade beliep duizend gulden, bedroeg, maakte het bedrag uit van.
- Belo'ven** (toezeggen), ik -loofde, heb -loofd: iem. iets -, iem. gouden bergen -, zie Berg; zich weinig goeds van iets -, voorspiegelen fig. de velden - een rijken oogst.
- Bel'roos** (koorts met roosachtigen uitslag in het aangezicht), v. gmv.
- Belt** (hoop, aschhoop), v. belten: een vuilnis -, de Kleine -, (Denemarken).
- Belut'den** (de klokken luiden over), ik -luidde, heb -luid: een doode -; ook: Beluien.
- Belut'ken** (sluiten, eindigen); slechts het vd. Beloken (zie ald.) is in gebruik.
- Beluist'eren** (afluisteren), ik -luisterde, heb -luisterd: iemand -, afluisteren, wat hij zegt.
- Belut'**, o., zie Benul: geen - van iets hebben.
- Belust'** (begeerig, gretig), bn.: - op of naar iets zijn; op uitgaan -e dochters, (C. O.), iemand - maken.
- Belvedè're** (schoon uitzicht, uitzichttoren, uitzichtkoepel), o. -s; zie Bellevue.
- Bel'zebub**, m.; zie Beëlzebub.
- Bemacht'igen** (in zijn macht krijgen), ik -machtigde, heb -machtigd: een stad -; -ing (vermeestering, overweldiging), v. gmv.
- Bema'len** (met een watermolen het water in een polder enz. op peil houden), ik -maalde, heb -; -ing, v. -en, zie ald.
- Bema'len** (beschilderen), ik -maalde, heb -maald: zij (Blanka) zag hun wapens blin-ken, met kleuren grootsch bemaald, (Bild.)
- Bema'ling** (het malen met een watermolen), v. -en: een polder onder - brengen.
- Beman'nen** (van manschap voorzien), ik -mande, heb -mand: een schip -; -man'ning (manschap, de matrozen, het scheepsvolk), v. -en.
- Beman'telen** (eig. bedekken met een mantel, bewimpelen), ik -mantelde, heb -manteld; fig. vergoelijken: een fout -, een gebrek -, aan het oog onttrekken; zie Dekmantel.
- Bemer'kbaar** (waarneembaar, bemerkt kun-nende worden, merkbaar), bn.; -der, -st.
- Bemer'ken** (bespuren, gewaarworden, zien), ik -merkte, heb -merkt: iets of iem. -: wij -, dat wij in het bosch verdoofd zijn.
- Bemer'king** (het bemerken), v.: men bezige niet het germ. bemerkning voor aanmerking b.v. Heeft iemand ook -en op de gelezen notulen?
- Bemes'ten** (mest geven aan, voorzien van mest), ik -mestte, heb -mest: een stuk land -, een akker -; zie: Stalmest en Guano.
- Bemid'deld** (welgesteld, vermogend), bn.; -er, -st; -heid (gegoedheid), v. gmv.
- Bemid'delaar** (vredestichter, scheidsman), m. -s; -ster, v. -s.
- Bemid'delen** (bevredigen), ik -middelde, heb -middeld: een geschil -, bijleggen.
- Bemid'delend**, bn. en bw. „Och, ik vind het (harpspel) nog al vroolijk,” zei ik -, (C.O.), vergoelijkend.
- Bemid'deling** (tusschenkomst, hulp), v. gmv.: door - van een vriend.
- Bemid'd'** (geliefd), bn.; -er, -st: -e ouders.
- Bemin'de** (geliefde), m. en v. -n.
- Bemin'lijk**, bemin'nelijk (waard, bemin-d te worden), bn. en bw.: een - karakter.
- Bemin'naar** (liefhebber, voorstander), m. -naren en -naars: een - van de kunst, van de wetenschap, van de studie; -nars', v. -sen.
- Bemin'nen** (liefhebben, liefde toedragen), ik heb -mind: God - bovenal.

- Beminnenswaar'dig** (waard, bemind te worden), bn.; -er, -st, of meer en meest -waardig; ook: -waard'.
- Bemin'ner**, m. -s, ook Beminnaar, b.v. van schoone kunsten, leetuur, enz.
- Bemoedigen** (aanmoedigen, moed inspreken), ik heb -moedigd: uw woord heeft mij bemoedigd.
- Bemoedigend** (moed gevend, moed opwekkend), bn.: een -woord, een -e blik, een -verschijnsel; zie Aanmoedigen.
- Bemoef'al**, m. en v. -allen: deze dame is een echte -, iem. die zich met alles bemoeit.
- Bemoef'en, zich** (z. inlaten met), ik -moeide mij, heb mij -moeid: hij -moeit z. gaarne met alles, steekt overal zijn neus in, -moei u met uw eigen zaken, let op eigen zaken en niet op die van anderen.
- Bemoef'lijken** (lastig vallen, bezwaren in den weg leggen), ik heb -moelijk: iem. -, in iets -, tegenwerken, hinderpalen i. d. weg leggen.
- Bemoef'ziek** (overdreven zich met allerlei dingen bemoeiende), bn.: hij is een bemoef'ziek ventje; -moef'zucht (-ziekte), v. gmv.
- Bemors'en** (bekladden, vuil maken), ik -morste, heb -morst: zich -, zijn kleeren -.
- Bemost'** (met mos begroeid), bn.: een -dak.
- Bemu'ren** (met een muur omgeven), ik -muurde, heb -muurd: een tuin -, een stad -.
- Ben** (teemen mandje), v. binnen: een visch-; bennetje (kleine ben), o. -s.
- Benaar'stigen, zich** (zich met ijver toeleggen op), ik heb mij -naarstigd: zich - om 't iemand naar den zin te maken, bevlijtigen; zich - om een examen te kunnen afleggen, beijveren, inspannen.
- Benaas'ten** (rechtst. benaderen van goederen), ik -naastte, heb -naast; zie Benaderen, Confisqueeren en Naasten.
- Bena'deelen** (schade berokkenen, nadeel toebrengen), ik heb -nadeeld; -ing, v. -en.
- Bena'deren** (beslag leggen op goederen, waarvan iem. bij invoer geen of te weinig belasting wil betalen), ik heb -naderd; -ing, v. -en: bij -, bij wijze van raming, ongeveer.
- Bena'ming** (naam), v. -en: onder - van, d. i. onder 'den titel of naam van.
- Benard'** (benauwd), bn. en bw.: hij verkeert in -e omstandigheden, moeilijke; het ziet er - uit, slecht, naar; -er, -st.
- Benar'ren** (benauwen, angstig maken), men -narde, heeft -nard: allerlei droombeelden - mijn geest; de nacht zal u -, (Poot).
- Benauwd'** (eng, nauw, drukkend), bn. en bw.: een -e kamer; het is hier erg -; -zijn over iets, bang, beklemd; een -gezicht zetten, angstig; hij zit er - voor, heeft geldzorgen; een - klein stukje, bitter, erg; -er, -st; -held (beklemdheid), v. -heden.
- Benau'wen** (in het nauw brengen, fig. beangst maken, beklemmen), ik heb -nauwd: een stad -; allerlei bange dromen - den zieke.
- Ben'de** (troep), v. -n: een - roovers, een -dieven; de zwarte -, zie Hand; -hoofd (aanvoerder of kapitein eener bende soldaten of wel roovers), o. -en: Maarten van Rossem 1518-'55 was een berucht -hoofd.
- Ben'dig, ben'dy** (O.-I. tweewielig rijtuigje voor één paard, mandenwagentje), v. -s; -'s.
- Bened'en** (omlaag, onder), bw. en vz.: -wonen, gelijkvloers, - komen; - den grond; fig. - iemand staan, ondergeschikt aan iemand zijn; dat is - mij, d. i. mijner onwaardig.
- Benedendijks** (aan den voet v. d. dijk), bw.: die huisjes liggen -; zie Boven dijks.
- Benedeneude** (ondereinde), o. gmv.
- Benedenhuis** (gelijkvloers liggend deel van een huis), o. -huizen; -kamer, v. -s.
- Benedenloop** (van een rivier: dat deel hetwelk door de lagere vlakke tot aan zee stroomt), m. gmv.: de - loop van den Rijn, zie Beneden Rijn, de - van de Maas, zie Beneden Maas.
- Beneden-Maas** (aandr. in Ned.: de Maas van Mook tot Woudrichem), v.
- Beneden-Rijn** (aandr. in Ned.: de Rijn van Pannerden tot de Merwede), m.
- Benedenrivier** (stroomaf gelegen deel v. e. rivier, aan het einde v. h. loop), v. -en.
- Benedenstad** (laag gelegen deel eener stad), v. -steden; zie Bovenstad.
- Benedenste** (laagst gelegene), bn.: de - trap, de - verdieping; bw. het benedenst: uw boek lag in den stapel het -.
- Benedenswinds** (scheepst. aan de lij-zijde), bw.
- Benedictie** (R.-K. zegening van personen of zaken), v. -s, -tiën; lees: bee-nee-dik'-sie.
- Benedictijn'** (monnik van de orde van St. Benedictus, in 528 gesticht), m. -en. (c = k).
- Benedicti'ne** (likeur, door Benedictijner monniken gestookt), v. gmv. (c' = k).
- Benedictines'** (religieuze van de orde der Benedictijnen), v. -sen. (c = k).
- Benedictus**, de H. -, 480-543, geb. te Nursia in Italië, stichter v. d. orde der Benedictijnen te Monte-Cass'no bij Napels, in 528.
- Benedijen** (zegenen): Wees gebenedijd! vero.
- Benef'ce** (voordeel, beneficie), o.; -voorstelling (tooneel: ook; Benef'et, o), v. -en: een - wordt gegeven ter eere en ten bate van een populair acteur.
- Beneficiant'** (tooneelspeler, ten wiens voordeele een benef'et wordt gegeven), m. -en; -clan'te (dergelijke tooneelspeler), v. -n.
- Benef'cie** (gunst, voordeel, begunstiging), o. -ciën, -cia: het - van knecht aan het ...sche veer, (C.O.), postje uit gunst; rechtst. onder - van boedelbeschrijving of van inventaris, men is niet verder aansprakelijk tot betaling der schulden en lasten bij de aanvaarding eener erfenis, dan tot beeloop van de waarde der voorhanden bezittingen. (e = ee).
- Benef'cie** (geestelijke waardigheid, waaraan verplichtingen en inkomsten zijn verbonden), o. -ciën: kerkelijke -ciën; zie Prebende.
- Benef'cium** (goed, onder recht van vruchtgebruik aan een kerk afgestaan), o. -s.
- Bene'men** (ontnemen, wegnemen, doen verliezen), ik -nam, heb -nomen: zich het leven -zelfmoord plegen; dat beneemt mij alle hoop.
- Bene'pen** (beklemd, benauwd), bn.: met een -hart, benard; menschen, - van ziel, klein-zelig; een - gezicht zetten; -er, -st; -held, v. gmv.: stoffelijke en geestelijke -, armoede naar lichaam en geest.
- Bene'velen** (met een nevel omringen, in nevel hullen, verduisteren), ik heb -neveld: mist -nevelt het vrije uitzicht; een landschap, een rivier kan beneveld zijn; fig. hij is beneveld, dronken.
- Bene'vens** (alsook, met), vz.: oom gaf hem zedenlessen - allerlei vermaningen.
- Bengaalsch-vuur'** (helder vlammend kunstvuur in allerlei kleur, tot feestelijke

verlichting van straten en pleinen), o. gmv.

Ben'gel (klepel, klokje op schepen), m. -s.

Ben'gelen (slingeren, huden, loshangen), ik heb -bengeld: de klokken -, heen en weer slingeren; *het bengelt al*, luidt, klept.

Ben'gelkruid, o.; zie Bingelkruid.

Benleuwd' (nieuwsgierig, verlangend om te hooren, te zien, te weten), bn.: ik ben -, *wat hij zeggen zal*; ik ben -, *hoe hij er uitziet*; *we zijn - naar den uitslag*.

Benleuwen, het heeft -nieuwd: *het -t mij*, d. i. ik ben nieuwsgierig te vernemen.

Benijd'baar, bn.; zie Benijdenswaard.

Benij'den (iemand een afgunstig hart toedragen, iem. iets misgunnen), ik -nijdde, heb -nijd: zegsw. *beter benijd dan beschreid*, ook, *dan beklaagd*: het is beter, dat de menschen u benijden om uw geluk, dan dat zij u beklagen om uw tegenspoeden.

Benijdenswaard' (wat benijd kan worden, begeerlijk, wenschelijk), bn.: -**waardig**, bn., -er, -st, ook meer of meest: e. -**voorrecht**.

Benij'pen (bknellen), ik -neep, heb -nepen.

Ben'jamin (Bijbel. zoon van het geluk of der vreugde: jongste zoon van den aartsvader Jacob), m. fig. jongste lieveling, troetelkind.

Benjamin-af' zijn: *door de geboorte van een jongere spruit niet langer de Benjamin zijn*; zie De Gén. gedicht van dien naam: *Haast ben je nu niet meer Benjamin*, enz.

Benoem'baar (benoemd kannende worden), bn.: *deze heer is - als lid van dat college*.

Benoemd' (dragende een naam), bn.: rek. -e *getallen*, waarbij nl. de naam der eenheden is uitgedrukt, b.v. 12 eieren, 10 appels; zie Onbenoemd.

Benoem'de (iem., die benoemd is), m. en v.

Benoemen (een naam geven), ik heb -noemd: *een gas -*; tot een ambt -, d. i. aanstellen; -**ing** (aanstelling), v. -en; -**noemings-brief** (bewijs van aanstelling), m. -brieven.

Benooid'g (noodig), bn.: iets - hebben;

-**held**, v. -heden: allerlei -heden, artikelen.

Benoor'den (naar het noorden om; ten noorden van), bw. en vz.: - omgaan, d. i. om de N.kust van Engeland en Schotland; *de landen - den N.poolcirkel*; zie Noord.

Bent (club), v. gmv.: *een letterkundige -*; *de schilders- te Rome in de 17e eeuw*, vereeniging, vero.; -**genoot** (lid der bent), m. en v. -en.

Ben'ting (O.-I. Atjineesche fortificatie met versperringen), v. -s; ook: Benteng.

Benul' (besef, begrip), o. gmv.; zie Bel u l: *geen - hebben van iets*, er niets van kennen; er niet over kunnen oordeelen. gmv.

Benz'ne (uit petroleum verkregen koolwaterstof), v. gmv.; -**motor** (motor v. e. auto of fiets, die door benzine gedreven wordt), m. -s.

Ben'zoë (O.-I. welriekende gom, reukhars), v. gmv.: -**boom** (matig hooge boom, vooral op Sumatra, uit wiens sap men benzoë verkrijgt), m. -boomen; lees: ben'-zoo-ee.

Ben'zol (vloeistof, lijkende op benzine, doch van zwaarder soortelijk gewicht), o. gmv.

Be'o (Jav. huisvogel), m. -s: *praten als een -*, gedachteloos iemand napraten; ook: Be'jo.

Beoefenaar (hij, die iets beoefent), m. -s: *de - der rekenkunde*; zie: Zich oefenen.

Beoefenen (zich op iets toeleggen, zich oefenen

in of op, bestudeeren), ik heb -oefend: *een wetenschap -*, *de schilderkunst -*, zich toeleggen op.

Beoefening (het beoefenen), v. gmv.: - *der kunst, tot - van allerlei deugden*.

Beo'liën (met olie bestrijken), ik heb -olied: *papier -*, *een vloer -*, met olie besmeren.

Beo'gen (iets op het oog hebben), ik -oogde, heb -oogd: *een doel -*; *wat -oogt hij daarmee? hij -oogt daarmee zijn eigen voordeel*.

Beoor'deelen (een oordeel vellen over), ik heb -oordeeld: *een boek -*; *iemands doen en laten -*; -**aar**, m. -s; -**ing**, v. -en.

Beoor'logen (oorlog voeren tegen), ik -oorloogde, heb -oorloogd: *een staat, een volk -*.

Beoos'ten (naar het oosten toe, ten oosten van), bw. en vz.: *de schipper hield - aan*, in oostelijke richting; *Aken ligt - Maasricht*.

Beo'tië, **Beo'tië**, o., zie Beotiër. (t = ts).

Beo'tiër (eig. bewoner van Boeotië, een bergland in Hellas met de hoofdstad Thebe, die voor onbeschaafd en ruw doorging; fig. lompe boer, lomperd, onnoozele bloed), m. -s. (t = ts).

Beotis'me (stompzinnigheid), o. gmv.

Beo'wulf (Angelsaks. heldendicht, ± 700), m.

Bepaald' (vastgesteld, nauwkeurig, juist), bn. en bw.: *een -e tijd, prijs, afspraak, belofte*, enz.: *hij komt -*, zeker; *het is vandaag - koud*; -**heid** (vastheid, zekerheid, juistheid), v. gmv.

Bepaal'delijk (in 't bijzonder), bw.: *ik heb het u - verboden*, in duidelijke bewoordingen, stellig.

Bepak'ken (pakken laden op), ik -pakte,

heb -pakt: *een kameel -*, *een ezelt -*; -**pak'king** (datgene, waarmede iem. beladen wordt), v. -en: de - van een soldaat te velde; -**pakt'** (beladen met één of meer pakken), bn.: -**pakt** en gezakt toog hij op reis.

Bepa'len (begrenzen, afpalen, omschrijven; vaststellen), ik heb bepaald: *de betekenis v. e. woord -*, *het uur eener bijeenkomst -*.

Bepa'lend (nader omschrijvend), bn.: *een bijv. zin is een -e zin*, *een bijv. nu. is een - woord*.

Bepa'ling (omschrijving, definitie), v. -en: *een goede bepaling van een w.w. geven*, *de bepaling van een lijn, van een cirkel*; verkl. bepalingkje, o. -s.

Bepant'seren (met een pantser van staalplaten bekleeden), ik heb -pantserd: *een oorlogsschip -*, met pantserplaten bekleeden.

Bepa'relen (met parels bezetten of sieren), ik heb -pareld: *een -parelde kroon*; fig. bloemen, met dauwdruppels bepareld.

Bepain'zen (overdenken en daarbij in gedachten verzonken zijn, peinzen over), ik -peinsde, heb bepeinsd; -**pein'zing**, v. -en.

Bepak'ken, -**pik'ken** (met pek of pik bestrijken, besmeren of dichtmaken), ik -te, heb -pekt of -pikt: *de naden v. e. schip -*.

Beper'ken (binnen perken of grenzen houden, afpalen, afsluiten), ik heb -perkt; -**per'king** (bepaling, intooming), v. -en.

Beperkt' (eng, bekrompen), bn.: *van een -inkomen leven*, klein, gering; *een - verstand*; -er, -st; -**heid** (kleinheid, engte), v. gmv.

Bepik'ken; zie Bepekken.

Beplak'ken (plakkend bedekken), ik -plakte, heb -plakt: *iets met papier, met linnen -*.

Beplan'ten (met boomen of planten bezetten), ik -plantte, heb -plant: *een plein met boompjes -*; fig. de wallen met geschut -.

Beples'teren (met cement bedekken), ik heb -pleisterd: een muur -, zie Berapen.

Bepleit'en (iets met woorden verdedigen), ik -pleitte, heb -pleit: een zaak -, er ten gunste van spreken; zie Pleit, Pleiten, Pleidooi.

Beploeg'en (met den ploeg bewerken), ik heb -ploegd: een akker -; fig. de zee -, bevaren; zie Ploeg, Ploegen.

Bepoed'eren (met poeder bestrooien), ik heb -poederd: iemands pruik -, vero.; ook: Bepoereren: fig. met sneeuw -, (Jonath.)

Bepo'ten (met aardappels, enz. bezetten), ik -pootte, heb -poot; zie Pooten.

Bepra'ten (met praatjes overhalen), ik heb -praat: ik laat mij niet door jou -, zie Ompraten; ook: praten over: het heele dorp zal je -, met de bijgedachte aan kwaadspreken; laat ons eens rustig die zaak -, spreken over.

Beproefd' (op de proef gesteld, deugdelijk), bn.: een -e methode, die de proef heeft doorstaan, zie: Proef en Vuurproef; -e trouw, echte, degelijke; hij is zwaar -, hem troffen veel rampen.

Beproev'en (op de proef stellen, de proef nemen van: de waarde onderzoeken, probeeren), ik -proefde, heb -proefd: Beproef alle dingen, en behoud het goede, (Bijbel); zijn krachten eig. en fig. -; zijn geluk - b.v. in de loterij; de jongen -proefde de Maas over te zwemmen; -ing (de daad van onderzoek), v. -en: de - v. e. nieuwe spoorbrug, van een dito brandspuit, enz.

Beproev'en (ongelukken, rampen doen komen over): God -proefde Job, heeft hem beproefd; deze familie is zwaar beproefd, veel rampen troffen haar, zie Beproefd, -proe'ving (tegenspoed, wederwaardigheid), v. -en.

Beraad' (overleg), o. gmv.: na rijp -, langdurige overdenking en bespreking; iets in -nemen, overweging; tijd van -, overdenken, overleg; in -staan, er over denken, of men iets doen zal.

Beraad'slagen (ernstig overleggen met anderen), ik heb -raadslaagd; -slagting (overleg, raadpleging), v. -en.

Berad', bn.: ons nieuw rijtuig is nu goed -, assen en bussen zijn glad geworden door de wrijving.

Bera'den (bedachtzaam, bezonnen), bn.: een -man, rustig, verstandig; -held, v. gmv.

Bera'den, zich -, ik -ried of -raadde mij, heb mij -raden: hij heeft nog tijd, zich over die zaak te -, met zich zelf overleg te plegen.

Bera'men (ontwerpen), ik heb -raamd: een plan -, maken, uitdenken; een onderneming -; -raming, v. -en.

Bera'pen (bepleisteren), ik heb -raapt: een muur -, met cement of tras overdekken.

Ber'beris (zeker struikgewas, ook de vrucht: een roode, zure bes), v. -sen: de gemeene - of zuurdoorn; -sestruik, m. -en.

Bercean' (stof v. wol en geitenhaar), o. (c = k).

Berceanu' (Fr. priëel, booggang; een wieg), o. bercean's; lees: ber'soo'.

Bercean'se (Fr. wiegeliëd; schommelstoel), v. -s; lees: berseu'se.

Berd (plank, bord), o.: te -e brengen (komen), eig. op het uithangbord zetten; fig. iets aanvoeren als voorbeeld, als bewijsgrond, als verontschuldiging, enz.; zie Tapijt.

Be'rebijt, m.; zie het betere Beerenbijt.

Berecht', bn.: zij is vanmorgen ten volle -, zie: Bediend en Berechten.

Berech'ten (eig. het laatste gerecht toedienen: R.-K. de laatste kerkerechten of sacramenten toedienen), ik -rechtte, heb -recht; -ing (Vl. bediening), v. -en; zie Bedienen.

Berech'ten (vonnis vellen); ook het voltooide deelw. is in gebruik nl. berecht: de zaak is reeds -, afgedaan, heeft haar vonnis.

Bered'deren (een werk van veel drukte en omslag in orde brengen), ik -redderde, heb -redderd: Juffrouw Pieterse -redderde het huishouden, (Mult.); -ing (drukte, omslag), v. -en: Tante was eenigszins moe van al de -, (C. O.)

Bere'den (te paard), vd. en bn.: een -officier, die dienst te paard doet: een -ruiter, d. i. geoefend; de -wapens, de ruitery; de -politie, te paard, zie Knolsmeris.

Beredeneerd', bn.: een -man, iemand die logisch kan redeneeren; -er, -st: een -e oplossing in de rekenkunde, d. i. verklarende; een -verslag, d. i. met opgave van gronden.

Beredeneeren (grondig bespreken), ik heb -eerd: een zaak lang en breed -.

Bereid' (geneigd, gezind, klaar), bn.: een koning -ten strijde, vero.; ik ben -u te helpen, ik ben gaarne tot wederdienst -.

Bereid'en (den. van gereed: gereedmaken), ik -reidde, heb -reid: het middagmaal -, klaarmaken; een geneesmiddel -; -ing (het bereiden), v. -en.

Bereids' (reeds), bw.

Bereidvaardig (gaarne iets willende doen, gewillig, dienstvaardig), bn. en bw.: -er, -st: -held, v. gmv.; -wil'lig (dienstvaardig), -er, -st; -held, v. gmv.

Bereik', o. gmv.: onder het -van, kunnende bereikt worden door of met, b.v. van de hand, van 't geschut, fig. dat is boven mijn -, krachten, verstand.

Bereik'en (eig. reiken tot iets, fig. krijgen, verwerven), ik -reikte, heb -reikt: de bovenste plank kan ik niet -; met die ladders kan men het dak niet -; fig. zijn doet -; wij deden ons best voor het donker de stad nog te -; de kogels konden ons niet -, treffen, raken; -ing (alleen fig.), v. gmv.: tot -van ons doel.

Bereisd', bn.: een -man, die veel gereisd en routine opgedaan heeft; -e Roel zag op zijn tochten geweldig veel, (St.); -er, meest -.

Bereiszen (reizende bezoeken), ik -reisde, heb -reisde: als handelsman een provincie -; de kermis -en -, met tent of kraam.

Bere'kend (bekwaam), bn.: voor een taak zijn, de noodige bekwaamheden bezitten; spreekt een -man.

Bere'kenen (door rekenen bepalen of vaststellen; beramen, begrooten, schatten), ik heb -rekend: de kosten van iets -, z. Becijferen; de waarde -, alle kansen -, iets te hoog -.

Bere'kening (het berekenen, becijfering, fig. inzicht, doorzicht), v. -en: uw -zal falen, is foutief; fig. een man zonder -, volgens menschelijke -, naar mijn -zal die zaak misloopen.

Be'rengbrom, o. gmv.; -hoeder (-leider), m. -s; -hol (hol v. e. beer), o. -holen; -huid (huid v. e. beer), v. -en; -jacht (jacht op een beer), v. -en; -jong (jong v. e. beer), o. -en; -klauw (klauw v. e. beer), m. -en.

Be'renklauw (plantk. schermbl. plant, geheeten naar den vorm der ruwbehaarde

- bladeren), m., zie Akant; **-kuil** (kuil of verblijf voor beren), m. -kuilen, verg. Leeuwenkuil; **-leider** (oppasser v. e. beer), m. -s; **-muts** (eig. muts uit de huid van een beer, ruige muts, meestal grenadiersmuts, kolbak), v. -mutsen; **-oor** (oor v. e. beer), o. -ooren; **-oor** (de naam van velerlei planten, b.v.: smeerwortel), o. -en; **-vangst** (vangst v. één of meer beren), v. gmv.; **-vet** (het vet v. e. beer), o. gmv.
- Beren** (mil. omsingelen of instuiten, b.v. een fort of vesting), ik heb -rend.
- Berg** (verhevenheid; aanzienlijke hoogte v. meer dan 600 M.), m. -en: een vuurspuwende -; zegsw. iemand gouden -en beloven, d. i. stapels of hoopjes gouds, fig. hem wonderschoone beloften doen.
- Berg** (zwartachtige schilfering op het hoofd van zeer jonge kinderen), v. gmv.
- Berg'achtig** (bezet met bergen), bn.: Zwitserland is een - land; de -e kust van Spanje.
- Bergaf'** (eig. den berg af, naar omlaag), bw.: zie Bergop; **-af'waarts**, bw.
- Bergamot'** (Turksche ronde peer, middelmatig van grootte en zeer fijn van smaak), v. -ten; **-citroen'** (Ital. vrucht), m. -en.
- Bergamot'-olie** (etherische olie uit de schil van den Ital. bergamot-citroen), v. gmv.
- Berg'blauw** (schoone, hemelsblauwe schilderverf, koperlazuur), o. gmv.
- Berg'cultuur** (O.-I. landbouw langs de berghelling), v. gmv.
- Berge, te** (naar de hoogte), bw.: de haren rezen hem te -, stonden rechtop; zie Haar.
- Berge, bar'ge** (spreekt. rommel, wanorde), v. gmv.: het is daar een -boel. (g = zj).
- Berg'en** (in veiligheid brengen, opbergen, reddén), ik borg, heb geborgen: zijn geld -, verbergen: och, of de staat gebergd was door mijn dood, (Vondel, woorden aan Oldenb. in den mond gelegd), gered; zie Berggeld.
- Berg'engte** (aadr. bergpas, z. ald.), v. -n.
- Berg'erae'** (Fr. Fransche witte wijn uit de omstreken v. d. stad Bergerac (Dordogne), m.
- Berg'ere** (Fr. herderin; ruime ruststoel met kussens en een voetenbankje), v. -s. (g = zj).
- Berg'geest** (aardmannetje), m. -geesten.
- Berg'geld** (vergoeding voor het bergen van gestrande goederen), o. -gelden; ook: -loon.
- Berg'groen** (Hongaarsch groen, Tyroler groen of kopergroen), o. gmv.
- Berg'kalk** (donkergrijs, kalkachtig fossiel gesteente), v. gmv.; z. Encrinieten.
- Berg'kam**, m. -men; zie Kam.
- Berg'keten** (aadr. samenhangende bergen, reeks van bergen), v. -ketens; **-klimaat** (luchtgesteldheid v. e. bergstreek), o. gmv.; **-kloof** (scheur, inzinksel in een berg), v. -kloven; **-kop** (-kruin), m. -koppen; **-kristal** (waterhelder kwarts), o. -len: het - is ook fraai geel, Boheemsch topaas; ook bruin, rook-topaas, of zwart, morion.
- Berg'loon**, o. -loonen; zie Berggeld.
- Berg'nachtegaal** (Java. zanger der bergwouden), m. -alen: de slag v. d. - heeft veel van dien van onzen nachtegaal.
- Bergop'** (eig. tegen den berg op, naar omhoog), bw.: het gaat hier bergop-bergaf, de weg heeft hoogten en laagten; **-waarts**, bw.
- Berg'partij** (gesch. de radicalen of ultra's der Fransche nationale vergadering), v. gmv.; zie Jacobijn.
- Berg'pas** (aadr. inzinking, laagte, pad tus-
- schen berghoogten), m. -passen: een - is meestal de eenige weg over een bergketen: eenige belangrijke -sen zijn: die v. d. Grooten St. Bernhard (pashoogte 2470 M.), de Furkapas (2163 M.), die v. d. Simplon (2000 M.), de Gotthardpas (2100 M.), de Semmeringpas (1000 M.), de Brennerpas (met spoorbaan, 1360 M.).
- Berg'pek** (asphalt), o. gmv.
- Berg'plaats** (plaats, om iets te bergen), v. -plaatsen; zie: Loods, Pakhuis.
- Berg'rede** (Bijbel. rede, door Jezus op een der bergen in de nabijheid van het meer van Genesareth gehouden, eerst tot de leerlingen, later tot de scharen, over de „acht zaligheden“ en de verhouding tot de Joodsche wet), v. gmv.
- Berg'rug** (bovenrand v. e. berg), m. -ruggen.
- Berg'sche ansjovis** (ansjovis uit Bergen-op-Zoom), v.: de - is om haar goede kwaliteit zeer gewild, zie Ansjovis.
- Berg'sport** (het beklimmen van hooge bergen b.v. in de Alpen), v. gmv.; zie verder Sport en Alpinist.
- Berg'streek** (aadr. streek of oord, waarin bergen of bergketens gelegen zijn), v. -streken; **-stroom** (stroom in of uit e. gebergte), m. -en.
- Berg'talk** (bergwas, natuurlijke paraffine: vetaarde), v. gmv.; **-teer** (pikachtige massa van aard- of steenolie), o. en v.
- Berg'top** (hoogste punt v. e. berg), m. -pen.
- Berg'zout** (mineraalzout, zout uit de zoutmijnen), o. gmv.; zie Zoutmijn.
- Beribe'ri** (Mal. in de tropen veel voorkomende besmettelijke ziekte), v.; de - toont zich door zuchtachtige zwelling der beenen, vandaar dat de gang der lijdens doet denken aan dien van een schaap, (Mal. berie); ook: Berri-berri.
- Bericht'** (tijding, mededeeling), o. -en: - krijgen van iem.; - ontvangen van iem. overlijden, nader - wachten, een - in de krant, een telegrafisch -.
- Bericht'en** (doen weten, melden, mededeelen), ik -richtte, heb -richt: iem. iets -.
- Bericht'gever** (iem. die berichten verstrekt, correspondent), m. -s; **-geefster**, v. -s.
- Berij'den** (rijden op), ik -reed, heb -reden: een paard -; **-er** (ruiter), m. -s; **-ing** (het berijden), v. gmv.; **-ster**, v. -s.
- Berij'men** (op rijm zetten), ik heb -rijmd: de psalmen -; **-er**, m. -s; **-ing**, v. -en.
- Beril'** (doorschijnende, geelachtige, groene of zeegroene edelsteen), m. -len; (stofnaam), o.
- Berin'** (wijfjesbeer), v. berinnen.
- Beris'pelijk** (laakbaar, af te keuren), bn. en bw.: een - gedrag; **-er**, -st.
- Beris'pen** (beknorren), ik heb -rispt: iemand streng -, bekijken; iets in iemand -, afkeuren, laken; **-ris'ping**, v. -en; z. Gispén.
- Berk** (katesdragende loofboom), m. berken; **-eboom**, m. -boomen; **-enhout**, o. gmv.
- Berk'emeler** (drinkbeker van berkenhout, oudtijds uit een tak of mei v. d. berk), m. -s: bij 't schuimen van den -.
- Ber'kenbosch** (bosch van berken), o. -boschen; **-loof** (loof van berken), o. gmv.; **-rijs** (teentje van berkenhout), o. -rijzen.
- Ber'kenwijn** (drank, uit sap v. d. berk door gisting bereid, ook, Duitsche champagne), m.
- Berkoen'** (scheepst. dwarsbalk, rondhout), m. -en; ook, Barkoen'.
- Berlijn'** (hoofdstad van Pruisen), o.; **-er** (bewoner van Berlijn), m. -s; **-lijnsch'**: de -e bevolking, als zn. (de taal van Berlijn), o.
- Berlijnsch-blauw'** (blauwe kleurstof voor

- katoen, tapijten, enz.), o.; het — werd in 1704 te Berlijn toevallig ontdekt door Diesbach.
- Berline** (lichte koets met kap, voor vier paarden, met vier plaatsen, hebbende 2-6 raampjes; het eerst, einde der 17e eeuw, te Berlijn gemaakt, vandaar de naam), v. — n. vero.
- Berlitz-school** (talenschool, waar men een vreemde taal door te spreken en te hooren spreken gebruiken leert), v. — scholen.
- Berm** (een weinig opgehoogde rand van een dijk of weg), m. — en; — **sloot** (sloot onder langs den berm), v. — slooten.
- Bernardshond of St.** — (grootte hond, gefokt in het klooster op den St. Bernhard tot het opsporen van verdoode of bedolven reizigers), m. — honden; ook: *Bernardshond*.
- Bernardus, de H.**, stichter der abdij van Clairvaux, hij predikte den tweeden kruistocht; 1091-1153.
- Beroemd** (vermaard, roemrijk bekend), bn.; — er, — st: een — veldheer, een — keizer, een — dichter, schilder, — zijn door, ten gevolge van, zich — maken; fig. een — e naam, zie: *Befaamd*, *Vermaard*; — **heid** (vermaardheid), v. gm.v.; — **heid** (vermaard persoon), v. — heden.
- Beroemen, zich** (roem dragen op), ik heb mij — roemd; *zich — op*, trotsch zijn op; zie: *Roemen*, *Bogen*, *Pochen*, *Snoeven*.
- Beroep** (bedrijf, ambacht, nering, ambt), o. — en: hij is verver van —, een — uitoefenen.
- Beroep** (Prot. benoeming tot predikant), o. — en: op — preeken, als proponent in een gemeente een proefpreek doen; ds. A. heeft een — naar A'dam ontvangen.
- Beroep** (inroep, verzoek), o. gm.v.: een — doen op iemands welwillendheid, vriendschap, zich gronden op, deze inroepen.
- Beroep**, rechtst., o.: in hooger — komen, niet berusten bij het vonnis van een lagere rechtbank; zie *Appèl*.
- Beroepen** (door roepen iemands aandacht trekken), ik — riep, heb —: hij is van hier niet meer te —; fig. een predikant —, een hoogleeraar —, tot zich roepen, aanstellen, benoemen; *zich — op iem.*, hem als getuige inroepen, ook, als hulp, beschermer; *zich op de wet —*, gronden, tot staving van zijn recht.
- Beroepings- of beroepsbrief** (Herv. brief, waarin iem. wordt medegedeeld, dat hij door een gemeente tot predikant is beroepen), m. — brieven.
- Beroepsbezigheid** (werk, aan een beroep verbonden), v. — heden: drukke — heden; zie *Besogne*.
- Beroeps misdadiger** (naam van den verstokten boosdoener, die het plegen van misdaden als een beroep of bedrijf beschouwt), m. — misdadigers; — **zanger** (iem., die van het zingen zijn beroep of bedrijf maakt), m. — zangers; — **zangeres**, v. — sen, zie de tegenst. *Dilettant*; — **ziekten** (ziekten, voortvloeiend uit het beroep of bedrijf), v. mv.: zoo is bloedarmoede een — ziekte bij de mijnwerkers, een slechte maag bij hen, die een zittend leven hebben, enz.
- Beroerd** (naar, ellendig, belabberd), bn. en bw.: een — e vent, — weer, dat ziet er — uit; hij leest —, slecht; — slecht, zeer, erg. gm.z.
- Beroeren** (aanraken, verontrusten), ik heb — roerd; — **roerder** (rustverstoorder), m. — s; — **ing** (onrust, burgertwist), v. — en.
- Beroerling** (ellendeling), m. — en. plat.
- Beroerte** (zenuwbeslag, apoplexie), v. — n: een aanval van —, zie *Attaque*.
- Beroerte** (gesch. opstand, oproer), v. — n: de Raad van —, 1567; — n in de Nederlanden, onlusten, troebelen.
- Berok'kenen** (eig. op het rokken winden, fig. veroorzaken), ik heb — rokkend: iem. veel moeite —, veel leed —, kommer —.
- Berooid** (haveloos, schunnig), bn. en bw.: arm en — zijn, een — e beurs, leege; een — e schatkist, uitgeputte; — **heid** (armoede), v. gm.v.
- Berooven** (door roof ontnemen), ik heb — roofd: iem. — van zijn goed, het hem met geweld ontnemen; iem. van het leven —; — **roo'ver** (iem., die met geweld ontnemt), m. — s; — **roo'ving**, v. — en.
- Berouw** (innerlijk en innig leedwezen over het bedreven kwaad met het voornemen het niet meer te bedrijven), o. gm.v.; ook, leed-gevoel over een bedreven kwaad; zegsw. — komt na de zonde, te laat.
- Berouwen** (berouw veroorzaken), het heeft rouwd: zijn zonden — hem, die moeite zal u niet —, zich —: ge zult het u —, gij zult er berouw over hebben.
- Berrie** (van beren, dragen: draagbaar), v. — s; ook: *Bur'rie*.
- Bersaglieri** (Ital. korps scherpshutters of jagers), v. gm.v.; lees: *bersaljee'rie*; verg. *Carabmie'ri*.
- Berserker** (een Germaansche strijder van bovenmenschetijke kracht, die zonder pantsers als een bezetene woedde), m. — s; — **woede** (biinde oorlogswoede, razernij), v. gm.v.
- Berst** (scheur), m. — en; zie *Barst*.
- Bersten**, het borst of berstte, is geborsten; zie *Barsten*.
- Bertillonage** (stelsel van den Franschen anthropoloog Alph. Bertillon, 1852-1914, om door het meten van lichaamsdeelen het signalement van een misdadiger vast te stellen), v.
- Bertram** (plantk. vuurwortel: omdat die wortel op de tong brandt, kwijlwortel), m. — s.
- Berueht** (ten kwade bekend), bn.: een — e dief, een — inbreker; *zich — maken*; — er, — st.
- Bern'ken** (ook: *Berieken*), ik — rook, heb — roken: iets —, er aan alle kanten aan ruiken, het besnuffelen, als b.v. een hond doet.
- Berusten** (ergens in bewaring zijn), het — rustte, heeft — rust: die akten en bescheiden — bij den notaris; fig. in iets —, vrede hebben met; de heele zaak berust op hem, komt op hem neer; — **ing**, v.: onder — ing van, onder bewaring, in bezit; — **ing** (gelatenheid, lijdzaamheid, resignatie), v. gm.v.
- Bes** (oude vrouw), v. besten; eig. *Best*.
- Bes** (bezie), v. bessen: aal —, bosch —, kruis —.
- Beschaafd** (welopgevoed, van goede manieren, welgemanierd, ontwikkeld), bn. en bw.: een — volk, — lezen; — er, — st; — **heid** (de toestand van beschaving), v. gm.v.
- Beschaamd** (verlegen), bn. en bw.: met — e kaken staan, — wegdruipen, bedeesd, beschromd, iem. — maken; — er, — st.
- Bescha'digd** (geschonden, gekreukt, met schaaarden), bn.: — ooft, — e zijden stoffen of manufacturen; — porselein.
- Bescha'digen** (benadeelen, in waarde doen verliezen, schenden, schade toebrengen aan), ik heb — schadigd: het zeewater zal de lading —, de insecten kunnen het ooft —, de storm heeft het schip — schadigd, zie *A verij*.
- Bescha'duwen** (belommeren, schaduw wer-

pen op), het heeft —schaduw: *de boomen — den weg*; *een —schaduw plekje*.

Bescha'men (*schaamte doen krijgen*), ik heb —schaamd: *een leugenachtigen knaap —*; fig. teleurstellen: *iemand's hoop —*; —**ing** (*schaamte*), v. —en: tot —ing van.

Bescha'mend (*vernederend, teleurstellend*), bn.: *een —voorbeeld*, dat iem. als tegenstelling over eigen gedrag doet blozen.

Beschan'sen (*met schansen omgeven*), ik —schanste, heb —schanst: *een legerplaats —*; zie Verschansen.

Bescha'ven (*eig. glad schaven, bewerken met de schaaf*), ik heb —schaaf: *een plank —*; fig. *een volk —*, opvoeden, ontwikkelen, zedelijker maken; *een gedicht, den stijl —*, zie Betittelen; —**ing**, v. —en.

Bescha'vingsgeschiedenis, v. gmv.; zie Cultuur-geschiedenis.

Bescheid' (*inlichting, voorlichting*), o. gmv.: *En eischt men meer —s, men vraeg het Huygens' zoon, in 't kostelijke mal*, (Vondel).

Bescheid (*bericht, mededeeling*), o. gmv.: *iem. —zenden, iem. —brengen*.

Bescheid' (*antwoord*), o. gmv.: *aldus was het —*; *een kort en goed —*; zegsw. *iem. —doen*, zijn dronk beantwoorden.

Bescheid' (*akte, bewijsstuk, authentiek stuk*), o. —en: *de —en zijn in handen van den rechter*; *een bundel —en, door den notaris ter tafel gebracht*, meestal meerv.

Bescheiden (*ontbieden, opontbieden*), ik bescheidde, heb —: *wie heeft u hier —?*

Bescheiden (*nederig, verstandig, beleefd, zich niet lui'druchtig aandienend*), bn. en bw.: *een —jongmensch, naar mijn —meening, een —vraag, een —belletje*, (C.O.); *hij vroeg het —*; vroeger, goed onderscheidend, verstandig: *aan den —lezer, een —antwoord*.

Beschon'ken (*een geschenk geven, begiftigen*), ik —schonk, heb —schonken; fig. *door de natuur met rijke gaven beschonken zijn*.

Besche'ren (*toebedeelen*), ik —schoor, heb —schoren: *wat lot is hem —schoren?* (Staring), valt hem te beurt, is zijn deel.

Besche'ren (*rondom scheren*), ik —schoor, heb —schoren: *de Chinees liet zijn hoofd —*; —**ing** (*afschering*), v.: *de —der schapen*, vero.

Bescherm'en (*een scherm of schut stellen tegen het gevaar, fig. behoeden, beschutten*), ik heb —schermd; —**eling** (*iem. die bijzonder begunstigd wordt*), m. en v. —en; —**er**, m. —s: *een —van kunsten en wetenschappen*, zie Maecenas; —**ing** (*protectie*), v. gmv.

Bescherm'end stelsel (*het stelsel, om inlandsche producten en fabriekaten, door hooge inkomende rechten op gelijksoortige zaken uit het buitenland, te beschermen*), o.

Bescherm'engel (R.-K. engel-bewaarder, behoudende engel), m. —engelen; **bescherm'geest** (*beschermengel*), m. —en; —**heer**; m. —en, zie Protector; —**heilige** (*schutspatroon of —patrones, zie ald*), m. en v. —n; —**vrouw**, v. —en: *H. M. zal als —van die tentoonstelling optreden*.

Beschle'ten (*met plankwerk bekleden*), ik —schoot, heb —schoten: *wij zullen het dak laten —*; zie Beschot.

Beschle'ten (*helpen, baten*), het —schoot, heeft —schoten: *een gulden zal er niet aan —*.

Beschie'ten (*met geweef of kanon bestoken*), de vijand —schoot, heeft —schoten: *een vesting —*, d. i. er kogels, bommen in werpen.

Beschik' (*beschikking, bestel, regeling*), o. gmv.: *wiens —is dit?*; —**al** (*albeschik*), m. en v. —allen; —**baar** (*over wien of wat beschikt kan worden*), bn.: *de O.-J. ambtenaar met verlof houdt zich —*; *alle —bare troepen*, voorhanden; —**ken** (*regelen, in orde brengen*), ik heb —schikt: *zijn zaken —*; *afwijzend op iets —*, iets v. d. hand wijzen; *de mensch wikt en God beschikt*, de beslissing is in Gods hand; —**king** (*regeling, bestel*), v. —en: *de vrije —hebben over zijn goederen, ter —zijn of staan van den gouverneur-generaal*; *dat is te mijner —*; *een ministerieele —*, besluit; *een uiterste wils—*, testament.

Beschil'deren (*met schilderwerk bedekken*), ik heb —schilderd: *een wand —*; —**ing** (*het beschilderen*), v. —en: *de —ing v. e. kerk*, zie: Polychromeeren en Polychromie.

Beschim'meld (*met schimmel bedekt*), vd. en bn.: *—e schoenen, —brood, —e kaas*; fig. *de jongen, het meisje was wat —*, verlegen, bedeesd; *wat staat gij daar —te kijken!*

Beschim'melen, het is —schimmeld: *het goed zal in die vochtige kast —*; *de schoenen gaan er —*, met schimmel overdekt worden.

Beschim'pen (*hoonen, uitschelden*), ik heb —schimpt; —**er** (*hooner*), m. —s; —**ing** (*spot*), v. —en: —*van een ongelukkige*.

Beschoef'en (*een waterkant met hout of steen bekleeden*), ik heb —schoeide: *een beek, een kanaal —*; —**schoef'ing** (*bekleding v. e. kanaalkant, enz.*), v. —en: *een —van basaltblokken*.

Beschon'ken (*dronken*), bn.

Bescho'ren (*toebedeeld*), bn.: *dat lot is mij —*, opgelegd, voorbehouden, is mijn deel.

Beschot' (*houten afscheiding*), o. —ten: *een —tusschen twee loges in het theater*.

Beschot' (*opbrengst*), o. gmv.: *een goed —opleveren*, van zaad of graan (in den oogst).

Beschou'wen (*aandachtig bezien*), ik heb —schouwd: *iets op de keper —*, zie Keper; *het is, al naar men het beschouwt*, opvat; —**er** (*bekijker*), m. —s; —**ing** (*bespiegeling*), v. —en.

Beschou'wend (*bespiegeland*), bn.; zie Contemplatief, ook Speculatief.

Beschref'en (*beweenen, schreien over*), ik heb —schreid: *iemand's dood —*, *een misstap —*; *met heete tranen —*, bitter.

Beschre'fenswaardig (*waard beschreid te worden*), bn.; —**er**, —st, ook, meer en meest —.

Beschre'ven (*bijeengeroepen*), bn.: *de —Vaderen*; zie Beschrijven.

Beschrij'den (*schrijdelings op een paard gaan zitten*), ik —schreed, heb —schreden.

Beschrij'ven (*schrijven op, volschrijven*), ik —schreef, heb —schreven: *een blad papier —*; *een reis —*, in woorden schetsen; meetk. *een cirkel, een boog —*, trekken; —**er**, m. —s; —**ing** (*omschrijving, verklaring*), v. —en.

Beschrij'ven (*de leden schriftelijk bijeenroepen, convoceeren*), ik —schreef, heb —schreven: *een vergadering —*; *de —schreven Vaderen*, eeretitel voor de leden van den Romeinschen senaat, ook wel scherts. voor leden v. d. gemeenteraad, als *vroede vaderen*.

Beschrij'vend (*uitleggend, verklarend, leerend*), bn.: *—e poëzie*, zie Didactisch;

—*proza*, b.v. reis- en natuurbeschrijvingen, persoonsbeschrijvingen, schetsen, enz.

Beschrij'vingsbiljet (*belastingformulier met vragen, om te beantwoorden*), o. —bil-

jetten: een - voor de inkomstenbelasting, of de personeele belasting; - **brief** (oproepingsbrief voor een vergadering, bevattende tevens de dagorde), m. - brieven.

Beschroomd' (bang), bn. en bw.: een - spreker; - te werk gaan, verlegen, bevreesd; -er, -st; - **heid** (bedeesheid), v. gmv.

Beschuit' (Fr. biscuit: tweebak), v. -en; - **je**, o. -s; zegsw. fig. een *fijne* -, schijnvrome; *iem.* een - *je* geven, in de kin knippen; - **bakker**, m. -s; - **bus** (blikken bus, om er beschuit in te bewaren), v. -bussen; - **ton**, v. -nen.

Beschuldigde (aangeklaagde), m. en v. -n: *iem.* op de bank der -n brengen, hem aanklagen.

Beschuldigen (ten-lastelaggen, aanklagen), ik heb -schuldigd; - **er** (*hij*, die *iem.* beschuldigt), m. -s; - **ing** (aanklacht), v. -en.

Beschut'sel (al, wat eig. beschut, dekt of behoedt: borstwering, beschot), o. -s.

Beschut'ten (beschermen), ik -schutte, heb -schut: de planten, leiboomen tegen de kou -, met een beschutsel, zie Rietmat, deken; - **ting** (bescherming), v. -en.

Besef' (begrip, denkbeeld), o. gmv.: geen - van iets hebben, gedachte, idee; *zijn* - *kwijt* zijn, verstand, begrip, gevoel.

Besef'ten (grondig begrijpen, goed vatten), ik -sefte, heb -seft: een kind -seft zijn eigen best niet; - **sef'ing** (begrip), v. gmv.

Bes'je, o. -s; zie Bestje.

Bes'jeshuis (gesticht voor oude vrouwtjes), o. -huizen; ook *Bestjeshuis*, zie Best.

Beslaan' (bekteeden, bedekken), ik -sloeg, heb en het is -slagen: een aanrecht met zink -; een paard -, een rad -; beslagen (d. i. goed in orde of toegerust) ten ijs komen, zie Ijs; fig. bevatten: *dit werk -slaat* acht-honderd bladzijden; bedekken: *die landkaart -slaat* den geheelen wand.

Beslaan' (bedekt worden met wasem of waterdamp), de spiegel besloeg, is -slagen: *d'r* ruiten -, als het nl. binnen warmer is dan buiten.

Beslaan' (meel, eieren door water of melk roeren, een beslag maken), ik besloeg, heb beslagen: meel - voor pannekoeken.

Beslag' (neerslag v. damp), o. gmv.

Beslag' (bekleedsel), o. gmv.: het *hoef-*.

Beslag' (mengsel van meel, enz.), o. gmv.

Beslag' (aanhouding, arrest), o.: -leggen op schepen, op goederen, op *iem.* traktement.

Beslag' (omvang), o. gmv.: een *werkje* van geen groot -, (C.O.)

Beslag' (zenuwberoerte, attaque), o. gmv. gew.

Beslag', o. gmv.: *zijn* - *krijgen*, in gereedheid komen, *zijn* voltooiing naderen, afgewerkt, geordend, geregeld raken.

Beslag, o.: zegsw. in - nemen, b.v. dat neemt heel wat tijd in -, eischt, vergt.

Besla'pen (op iets slapen), ik -sloop, heb -slapen: een bed -; zegsw. *zich* op iets -, over een besluit een nacht slapen laten heengaan, omdat de morgen wijs beraad brengt.

Beslech'ten (een geschil vereffenen, doen ophouden te bestaan), ik beslechtte, heb -slecht: een twist -, bijleggen, een geschil -; - **ing** (vereffening), v. -en.

Beslijkt' (bedekt, bespat met slijk), bn.

Beslis'sen (uitspraak doen over, uitmaken, besluiten), ik heb -slist: de vergadering heeft bij stemming -slist; draal niet langer, *gij* moet vandaag -; de aanval der spaarbende -sliste bij Nieuwpoort den strijd, beslechtte;

die zaak is nu -slist, afgedaan; - **send** (afdoende, een einde makende aan), bn.: een -e slag, *hij* sprak op -en toon, nu is het -e oogenblik daar; - **sing** (het beslissen, uitspraak), v. -en: morgen valt de -; die zaak is haar - nabij; de - laat op zich wachten, eind-regeling.

Beslist' (zeker, stellig), bn. en bw.: een - voorstander; ik ben er - tegen, dat *gij* gaat; -er, meest -; - **heid** (vastheid van overtuiging), v. gmv.: met - iets tegenspreken.

Beslom'mering (zorg, drukte), v. -en: *zich* in allerlei -en steken, wereldsche -en.

Beslo'ten (gesloten, ingesloten), bn.: -jacht, een - vergadering, een - terrein.

Besloten tijd', m.: in de R.-K. kerk de tijd van den Advent en van de Vasten, waarin geen huwelijken mogen gesloten worden.

Besluit'pen (sluipende overvallen), *hij* - sloop, *zij* - slopen, *zij* heeft -slopen: de kat -suipt een vogeltje; de *tijger* - *zijn* prooi.

Besluit' (beslissing, conclusie), o. -en: een - nemen, tot een - komen; een - trekken, sluitrede, gevolgtrekking; tot slot en -, definitief einde.

Besluit'eloos (niet tot een besluit kunnende komen), bn.: een - mensch, een - karakter; bw.: *hij* stond - te kijken; - **loos'heid** (weifelings), v. gmv.

Besluit'ten, ik - sloot, heb -sloten: fig. een besluit nemen, een gevolgtrekking maken.

Besmet'telijk (aanstekelijk, smetstof meedeelend), bn.: een - ziekte; -er, -st; - **heid**, v. gmv.: de -heid van het roodvonk.

Besmet'ten (bemorsen, bezoedelen), ik heb -smet; - **smetting** (het overbrengen of overgaan van ziekten door bacteriën), v. -en.

Besmeu'ren (bezoedelen, verontreinigen), ik heb -smeurd: een *fijn* japonnetje -, bevlecken.

Besnaard' (fig. zeer gevoelig), bn.: de *fijn* -e dichterziel, de taal is een *fijn* -instrument.

Besna'ren (muz. met snaren bespannen), ik heb -snaard: een *viool* -; dicht: de *lier* -, gaan dichten; zie ook Pegasus.

Besnau'wen (snauwend bejegenen, afsnauwen, uitwaren tegen), ik heb -snauwd.

Besne'den, bn.: een *fijn* - beeld, bewerkt, een keurig - deurpaneel; een *fijn* of *fraai* - gelaat, welgevormd, met schoone trekken.

Besneeuwd' (met sneeuw bedekt), bn.: de -e straten, de -e bergkruin; fig. grijs of wit van haar: een -e kruin.

Besnijd'en (rondom snijden), ik -sneed, heb -smeden: een stuk hout -; zie Houtindustrie.

Besnijd'enis (Israël. kerkgebruik), v. gmv.: *iem.* de - geven; R.-K. het feest der -, nl. op 1 Jan., ter gedachtenis van 's Heeren besnijd'enis: aanvang v. h. burgerlijk jaar sedert 1575.

Besnoe'len (rondom snoeiende, snoeiende inkorten), ik heb -snoeid: een boompje -, een heg -; fig. *iemands* macht -, verminderen; *iemands* inkomen -, beperken: een tooneelstuk -, inkorten; een *gedicht* -.

Besnuf'felen (al snuffelend aan alle kanten beruiken), de hond -snuffelde, heeft -snuffeld: de *kleeren* -, een *kleedingstuk* -.

Beso'gne (Fr. aangelegenheid, bezigheid van eenig ambt), v. -s; in - zijn, in zaken zijn: zeg (aan Van der Hoogen), dat ik in - ben, (C.O.); - **kamer**, v. -s; lees: bezon'je.

Besom'men (door het bijeenbrengen van tal van kleine sommen gelds een groote som

maken), men -somde, heeft -somed: *de bijdragen in geld - al honderdduizenden, beloopt.*

Besommen (opbrengen), zij heeft -somed: *een schuit met schelvisch, die f 80 besomde; 24% van de opbrengst van de haring wordt onder de visschers verdeeld, dit heet Besomming (opbrengst), v. -en.*

Bespannen (spannen over of voor), ik bespande, heb -spannen: *een viool met snaren -; een wagen met vier paarden -.*

Bespanning (mil. paarden en tuig, om een kanon in 't veld voort te trekken), v. -en: *de - van een kanon bestaat uit zes paarden.*

Besparen (geld niet uitgeven, er zuinig op zijn), ik heb bespaard; ook: op zij leggen, b.v. *eenig geld voor den ouden dag -; fig. uitwinnen: dat bespaart mij veel moeite.*

Bespaten (spatten werpen op, spatende bevlekken), ik heb -spat: *iemand met slijk -; het gelaat, met bloed -spat.*

Bespeelen (spelen op), ik heb -speeld: *het tooneel -; een biljart -; een viool -; het orgel -; -ing (het bespelen), v. -en.*

Bespeuren (bemerken, ontdekken), ik heb -speurd: *onraad -; diefstal -.*

Bespielen (beloeren, bespionneeren), ik -spiedde, heb -spied: *iemands daden -; iemands gangen -; -ing, v. -en: een stelsel van -.*

Bespiegelen (fig. nadenkend beschouwen, overwegen, overpeinzen), ik heb -spiegelde: *de -de wijsbegeerte, in tegenstelling van de proefondervindelijke; -spiegeling, v. -en: allerlei -en over de wereld en den mensch.*

Bespijelen (met spikkels of verflekjes overdekken), ik heb bespijeld: *een tafelblad -.*

Bespionneeren (beloeren, bespieden), zie: Spion en Spionneeren; iem. -.

Bespoedigen (aanzetten, verhaasten), ik heb -spoedigd: *zijn vertrek -; zijn reis -; -ing, v. gmv.: ter - van het werk.*

Bespoelen (spoelen tegen), de zee -spoelde, heeft eeuwenlang onze kusten -spoeld.

Bespottelijk (belachelijk), bn. en bw.: *een -e kleederdracht, spot verdienende; een -argument, armzalig; een -verhaal, dwaas; zich -aanstellen, kleeden, voordoen, enz. -heid, v. -heden: de -te ver drijven.*

Bespotten (den spot drijven met), ik -spotte, heb -spot; -ter (hekelaar), m. -s; -ting (smaad, hoon), v. -en.

Bespraakt (vlug of goed ter taal), bn.: *zij is goed -; -er, -st.; z. Welbespraakt.*

Besprek (mondelijke onderhandeling), o. gmv.: *in -zijn over iets met iemand, d. i. onderhandelen met hem.*

Bespreken (spreken over iets), ik -sprak, heb -sproken: *iets met iemand -; beraadslagen over; een plaats -in de komedie, in den postwagen, bestellen, nemen, afhuren.*

Besprengen (sprenkelend bevochtigen), ik heb -sprengd: *het linnen -, met azijn -; -ing, v. -en: R.-K. de -met wijwater.*

Bespreukelen (met waterdruppels bevochtigen), ik heb -sprenkeld: *het linnengoed -.*

Bespringen (springen op, met een sprong bereiken), het dier -sprong, heeft -sprongen: *roofdieren bespringen hun prooi; fig. door roovers -sprongen, aangerand, overvallen.*

Besproeien (bouw- of weiland kunstmatig van water voorzien, sproeiende begieten), ik heb -sproeid: *een tuin -, de bloemen -; -sproeiing, v. -en: de -der rijstvelden.*

Besproken, bn.: *e. -plaats, vooraf genomen.*

Bespuigen (bespuwen), men -spooog, heeft -spogen; -spuwen (van alle zijden spruwen op), men -spuwde, heeft -spuwd: *die jongens -elkaar.*

Bes'seboom (aalbezieboompje), m. -boomen.

Bes'semerstaal (staal, bereid naar de wijze van den Zweedschen ingenieur Henry Bessemer (1813-'98), o. gmv.

Bes'sengeleel, v. -geleien; -jenever, v. gmv.: -nat, o. gmv.; -sap (het sap van bessen), o., (als toebereide drank), v. gmv.; -tros, m. -sen; -vla (vla, met gekookte bessen overdekt), v. -vlaas; -wijn, m. gmv.; zie Aalbes.

Bes'sestruik, m. -en; zie Aalbes, enz.

Best (nut, voordeel, welvaart), o. gmv.: *tot uw eigen -; het gemeene -, algemeen belang; ten -e raden; zegsw. iets ten -e geven, iets lezen, voordragen, reciteeren; moge God alles ten -e keeren! tot ons geluk.*

Best (superlatief van goed), bn. en bw.: *dit is het -e opstel, zijn -e jas; op zijn -kan hij nu aan het station zijn, zij spelen viool om het -, wie het vaardigst is.*

Best (eig. bestemoeder of grootmoeder, oud wijfje), v. -en; -je, o. -s, ook: **Bes**, v. bessen, besje, o. -s; zie Spinnewiel.

Bestaan (ondernemen), ik -stond, heb -staan: *wie zou dat -? d. i. wagen, durven doen; hij moet van een klein pensioen -, d. i. leven; in den bloede -, verwant zijn; zoo besta ik niet, zoo is mijn aard niet.*

Bestaan (aanwezen), o. gmv.: *het -van God, het -van iets erkennen, zijn.*

Bestaan (broodwinning, nering), o. gmv. *een goed -hebben.*

Bestaan (onderneming, durf), o. gmv.: *een grootsch -; het was een stout -.*

Bestaanbaar (kunnende bestaan; fig. verenigbaar met, mogelijk), bn.; -heid, v. gmv.: *de -van een toestand.*

Bestaansmiddel (eig. het middel van bestaan), o. -en: *de -en worden vooral gevonden op 't gebied van landbouw, handel, scheepvaart, visscherij en nijverheid.*

Bestaanszin (spraak. volzin, die enkel het bestaan uitdrukt), m. -zinnen: *God is. vero.*

Bestand (gesch. wapenschorsing, wapenstilstand), o. gmv.: *vaderl. gesch. het twaalfjarig - (1600-1621).*

Bestand (kunnende weerstaan), bn.: *-zijn tegen vleierij, tegen de verleiding; is porselein -tegen het vuur?*

Bestauddeel (onmisbaar onderdeel, samenstellende stof), o. -en: *er zijn physische -en, alsook chemische -en; wezenlijke -en, toevallige -en; zie Ingrediënt.*

Bestedeling (weeskind, in den kost besteed kind), m. en v. -en; vr. ook -e; **bestedelingenhuis** (godshuis), o. -huizen.

Besteden, ik besteedde, heb besteed: *een kind ergens in den kost -, een plaats geven; ook, zijn geld goed -, gebruiken; veel geld aan iets -, uitgeven; fig. veel moeite aan iets -, ten koste leggen.*

Besteedster (verhuurster van dienstboden), v. -s; ook: *ouderwetsche groene paraptu.*

Besteek (verjaarsfeest), m. -steken: *bij den -van mamsel, (Bergman), de -bij den kuiper; -sel (verjaringsgeschenk), o. -s. Vlaamsch.*

Bestek (omvang, ruimte), o. -ken: *een werkje van een klein -; dat huis is ons te klein van -; veel dingen in een klein -bijeendringen.*

- Bestek'** (*plan, ontwerp en de daarbij behorende beschrijving*), o. -ken: *de architect zal een - maken; het - en de tekening van ons huis*; fig. *dit ligt buiten het -*, plan.
- Bestek'** (scheepst. *aanteekening van plaats en koers*), o. gmv.: het - maken of opmaken geschiedt elken dag om 12 uur 's middags; met behulp van den sextant wordt de plaats bepaald, waar men zich bevindt, n.l. lengte en breedte, en met dat van het kompas de koers, en alles in het scheepsjournaal opgeteekend.
- Bestekamer** (*het gemak, thans W. C.*), v. -kamers, ook, Beste; vroeger: Sekreet.
- Besteken** (*steken op*), ik -stak, heb -stoken: *een hoed met bloemen -*, *een kussen met spelden -*; *iem. -*, hem beschenken, d. i. een verjaarsgeschenk geven, (Vl.), z. Besteek.
- Bestel** (*bestuur, leiding*), o. gmv.: *vertrouwen op Gods -*; *door Gods -*, beschikking.
- Bestel** (*beschuitbol met anijs*), v. bestellen.
- Bestelbriefje** (*briefje, waarbij men iets aan een koopman bestelt*), o. -briefjes.
- Bestelen** (*stelen van iemand*), ik -stal, heb -stolen: *iem. -*, hem iets adieven.
- Bestelgoed** (*goed, dat in een bagage-wagen van een personentrein wordt vervoerd en aan een bepaald adres direct moet bezorgd worden*), o. -goederen; zie Vrachtgoed.
- Bestelhuis** (*depot, verzamelhuis*), o. -huizen: *het - van den Ned. boekhandel te A'dam*, instelling, waar de zendingen van bijna alle Ned. boekverkoopers of uitgevers worden in ontvangst genomen en op aanvraag aan den boekhandel worden toegezonden.
- Bestelkantoor** (*expeditiekantoor*), o. -kantoren: *het - van Van Gend en Loos*.
- Bestellen** (*bezorgen*), ik heb -steld: *brieven -*, *pakjes -*; *een rijtuig -*, ontbieden; *bij iem. winkelwaren -*, opgeven om af te leveren, *ter aarde -*, d. i. begraven; -steller, m. -s, *de - der stoomboot*, zie ook Brievenbesteller of Facteur.
- Bestelling** (*het bestellen, ook, het bestelde*), v. -en: *er zijn hier zes -en op een dag*, n.l. van brieven; *de koopman kreeg een mooie -*, *al de -en zijn per spoor verzonden*; verkl. -stellinkje, o. -s.
- Bestelpen** (*overladen, overstelpen*), ik heb -stelt: *iem. met werk -*; *werklieden, onder het puin bestelt*, w. i. g.; zie Bestulpen.
- Bestemaat** (*makker*), m. -s; *ze zijn -jes*.
- Bestemmen**, ik heb -stemd: *de jongste zonen van den adel waren voor den krijgsveld -stemd, ook wel voor den geestelijken stand, aangewezen; deze geldsom is voor het volksfeest -stemd, zal dienen tot bestrijding der kosten; -stemming* (*plaats, waarheen iem. gezonden wordt*), v. -en: *ter plaatse zijner -*; fig. *dat was zijn -*, d. i. lot.
- Bestemoer** (*grootmoeder*), v. bestemoers.
- Bestempelen** (*een stempel op iets drukken*), ik heb -stempeld: *een brief -*, met een stempel merken; fig. *met een naam -*, een naam geven aan.
- Bestendig** (*duurzaam, aanhoudend, gestadig*), bn. en bw.: *een -e kleur, - geluk; op aarde is niets -*; *een - jongmensch, bedaard*; -er, -st; -lijk (*voortdurend*), bw.
- Bestendig** (*vast, blijvend, niet telkens veranderend*), bn.: *een -e dienstbode, Vlaamsch*.
- Bestendigen** (*duurzaam maken*), ik heb -stendig: *een toestand -*.
- Besterven** (*sterven bij of door*), ik -stierf, het is -storven: *ik zal dat -*, er van sterven: *de kalk, de verf laten -*, indrogen; *het woord -stierf op zijn tippen*, hij dorst of kon het niet uitbrengen; *hij -stierf van schrik*, verbleekte; *het woord waratje lag Pieter in den mond bestorven*, (C.O.), dat gebruikte hij telkens: -storven *vleesch, visch*, d. i. geheel gestorven, voor het gebruik geschikt.
- Bestevaar** (*grootvader*), m. -s; ook naam, dien de matrozen aan M. de Ruyter gaven.
- Bestgoed** (*de bovenste tabaksblaren*), o. gmv.; zie: Zandgoed en Aardgoed.
- Bestiaal'** (*dierlijk, beestachtig*), bn. en bw.
- Bestialiteit'** (*beestachtigheid*), v. -en.
- Bestiaril** (Lat. *gesch. kampvechters tegen wilde dieren in de Rom. amphitheaters*), m. mv.; - waren huurlingen of misdadigers, de eerste gewapend, de laatste ongewapend en somtijds gebonden.
- Bestiaris** (*een nat. historie der dieren, uit de Middeleeuwen, ook in toepassing op den mensch*), m.; zie: Dieren-epos en Dierenfabel.
- Bestier'** (*het bestieren*), o. gmv.; zie Bestuur.
- Bestieren** (*regeeren over*), ik heb -stierd; -stiering, v. -en; zie Besturen.
- Bestig**, bn.: in de volkst. voor Best.
- Bestijgen** (*beklimmen, op iets stijgen*), ik -steeg, heb -stegen: *een paard -*, *een berg -*; -ing (*het bestijgen*), v.: *de - v. d. troon*.
- Bestje** (*oud vrouwtje*), o. -s: *een - met een krukje*; zie: Bes, Best.
- Bestjeshuis** (*oud-vrouwjeshuis, hofje*), o. -huizen; ook Besjeshuis.
- Bestoken** (*gestadig aanvallen of beschieten*) ik heb -stookt: *den vijand -*, *een vesting -*.
- Bestormen** (mil. *stormloopen op*), ik heb -stormd: *een stad -*, *een benting -*; -ing (*het bestormen*), v. -en: *de -en van Leiden*.
- Bestorven**, vd. en bn.: *een - kind, ouderloos; - vleesch; er - uitzien*, doodsbleek van kleur zijn; zie Onbestorven.
- Bestoven** (*met stof bedekt*), vd. en bn.: *een - rijtuig, een - auto*; fig. *een - studentje, halfdronken*, gmv.
- Bestrafen** (*straf opleggen*), ik heb -straff; -fing, v. -en: *een strenge -*.
- Bestralen** (*stralend beschijnen, stralen werpen op*), ik heb -straald: *de zon -straalt de aarde*; fig. *Gods gunst moge u -!*
- Bestraten** (*plaveien*), ik -straatte, ik heb -straat: *een weg -*; *een bestrate weg, een -straat pad*, d. i. geplaveid; -strating (*het bestraten, ook, het plaveisel*), v. -en.
- Bestrijden** (*bevechten, strijden tegen*), ik -streed, heb -streden: *den vijand -*, *een leer of meening -*, *een spreker -*; *de kosten van iets -*, betalen.
- Bestrijken** (*strijken over*), ik -streek, heb -strekten: *met zalf -*, *met traan -*, *met olie -*.
- Bestrijken** (mil. *onder het bereik hebben*), het -streek, heeft -strekten: *de kanonnen van het fort St. Pieter bestreken de stad Maastricht*, konden beschieten; *deze vestingwerken - elkaar, dekken, beschermen*.
- Bestrooien** (*strooien over*), ik heb -strooid: *een vloer met zand -*, *overstrooien; den weg met bloemen -*, *strooiende overdekken*.
- Bestudeeren** (*studie maken van*), ik heb -studeerd: *eenige wetenschap -*, *beoefenen; eenig vraagstuk -*, *een rol -*, *zijn les -*.
- Bestuiven** (*met stof bedekken*), ik -stooft, heb en ben -stoven: *met asch -*, *met meel*

- ; *bestoven boeken*, d. i. met stof bedekt; zegsw. *hij is -stoven*, zie *Bestoven*.
- Bestuif'ven** (plantk. *het bedekken der bloemstampers met stuifmeel*), de wind -stuift, -stooft, heeft *bestoven: de insecten hebben de bloesems bestoven*.
- Bestuif'pen** (*overdekken*), ik heb -stulpt; *liefderijke moeders, teeder kroost ... onder 't puin -stulpt*, (Simon Stijl). *vero*.
- Bestu'ren** (*een richting geven aan, regelen, leiden*), ik heb -stuurd: *een biplane -*; fig. *een land -*, regeeren; *een fabriek -*, beheeren.
- Bestuur'** (*beheer, bewind, leiding*), o. gmv.: *het - van zaken, het - over iets hebben*.
- Bestuur'** (*college of raad van bestuurders*), o. besturen: *een - kan aftreden*; *een nieuw - kiezen*; *de verschillende besturen der waterschappen*; *in een - zitten, uit het - zijn*.
- Bestuur'baar** (*kunnende gestuurd of bestuurd worden*), bn.: *een -bare luchtballon*.
- Bestuur'der** (*leider, beheerder*), m. -s, -en.
- Bestuurs'kamer** (*vertrek, waarin het bestuur vergadert*), v. -s; -**lid** (*lid van het bestuur*), o. -leden; -**tafel** (*grootte tafel met groen kleed in de bestuurskamer*), v. -s.
- Bestuurs'vergadering** (*samenkomst van de leden van eenig bestuur*), v. -en.
- Best'wil**, m.: *hij deed dat alles voor haar -*, geluk, heil; *een leugentje om -*, om erger te verhoeden, te voorkomen.
- Best'vrucht** (*plantk. een min of meer sappige vrucht b.v. van den bessestruik*), v. -en.
- Bet** (*adverbiale comparatief van den stam bat*), bw.: (*die erfenis had zwaarder ruim gewogen dan duizend tonnen schats, en duizend, en nog -*, (Vondel, Roskam: 44 en 45), *vero*); zie ook samenst. als: *Betweter, Bet-(oud-) overgrootvader*, enz.
- Betaal'baar-stellen** (*handel. dag en plaats bepalen, waarop en waar een quitantie, wis-sel, enz. moet betaald worden*), o.
- Betaald**, bn.: zegsw. *iem. iets -zetten*, eig. iem. zoo zetten, dat hij betaald is, iem. iets vergelden, het hem met gelijke munt terugbetalen, zich wreken, het hem inpeperen.
- Betaal'dag** (*dag, waarop betalingen plaats hebben of geschieden*), m. -dagen; -**kas** (*kas, waaruit bepaalde betalingen geschieden*), v. -kassen; -**meester** (*ambtenaar, die de rijks-gelden nl. pensioenen en traktementen uitbetaalt in de hoofdsteden der arrondissementen*), m. -s, z. Arrondissements-.
- Betaals'rol** (*betaalstaat, ten kantore van den betaalmeester*), v. -rollen.
- Beta'len** (*in geld enz. voldoen*), ik heb -taald: *het werkvolk -*, per postwissel -, *een rekening -*, schulden -; zegsw. *het gelag -*, voor anderen boeten; *den tol - aan de natuur*, d. i. sterven; *met gelijke munt -*, op gelijke wijze vergelden, zie *Munt*.
- Beta'ler** (*iem. die betaalt*), m. -s: *een goede -*, die contant of op tijd betaalt; *een slechte -*.
- Beta'ling** (*het betalen, geldelijke afdoening*), v. -en: *tegen contante - verkoopen, de - van een rekening, in - geven*, om er mee te betalen; *bij gebrek van -*; *dit bankiershuis zal zijn - en staken, gaat failliet; wilt gij - in specie of in papier?* zie *Specie*.
- Beta'meljk** (*behoorlijk, passend*), bn. en bw.: *een - gedrag, een -e houding*; *zich -gedragen*, voegzaam, net, oorbaar; -er, -st.
- Beta'men** (*voegen, passen*), het heeft -taamd: *bescheidenheid -taamt de(r) jeugd*.
- Betas'ten** (*bevoelen*), ik -tastte, heb -tast: *de blinde -tastte de pioen*, (Poig.)
- Be'te** (*hap*), v. -n: *een - broods*; zie *Beet*.
- Bete'e'kenen** (*beduiden*), het heeft -teekend: *wat - die vreemde woorden? wat -teekent die drukte? de handel van Maastricht heeft niet veel te -*, is niet van belang; *een vorrnis -*, het bij deurwaardersexploot ter kennis brengen van de tegenpartij.
- Bete'e'kenis** (*zin, beduidenis*), v. -sen: *de - van een woord*; *een man van -*, gewicht; *een zaak van -*, belang.
- Be'tel** (O.-I. *slingerplant met een roodsappig bitter blad: dit wordt met kalk besmeerd, en m. areca-palmpitten gekauwd*), v.; -**blad**, o. -bladeren, -blaren; -**palm** (O.-I. *pinang*), m. -palmen, zie *Areca*; -**prum**, v. -en; lees: *bee'tel*; in O.-I. zegt men altijd *Siri*, zie ald. voor de verklaringen.
- Betem'men** (*tam maken, beteugelen, bedwingen*), ik -temde, heb -temd: *iem. drift -*, *zich -*, z. *bedwingen*. w. i. g.
- Be'ter** (*adjectieve comparatief van bat, goed*), bn.: *het weer is - dan gisteren, de zieke is weer -*, hersteld; zegsw. - *laat dan nooit*; ook bw.: *gij moet - zingen, enz.*; zie *Bet*.
- Be'tere** (*iemand, die beter is*), m. en v. -n: *ellendig farceur, straffeloos lasteraar, die zijne -n bespot*, (C. O.)
- Be'teren** (*beter worden*), ik heb en ben gebeterd: *zich -*, ik heb mij gebeterd, zich beter gedragen; -**ing** (*herstelling, verbetering*), v. -en; -**nis** (*beterschap*), v. gmv.
- Be'teron** (*beter maken*), het is gebeterd: *hij kon het niet -*, zie *Gebeteren*; *hij wil, God betere 't, nog voor opvoeder spelen*, ver-helpe, voorkome het.
- Bete'ren** (*met teer besmeren*), ik heb -teerd.
- Be'terhand**, v. gmv.: *de zieke is aan de -*, d. i. langzaam herstellende; -**koop** (*ver-grootende trap van goedkoop*), bn. en bw.: *in dezen winkel is alles - dan in dien, goedkoop*; *gij kunt nergens - terecht*; zie *Goedkoop*; -**schap** (*het beterworden, herstel*), v. gmv.: *zij hoopte nog steeds op -*.
- Beteu'gelem** (*bedwingen, intoomen*), ik heb -teugeld: *een paard -*; fig. *zijn driften -*, aan banden leggen; -**ing**, v. -en: - *van het schoolverzuim*.
- Beten'niebloem** (*lipbloemige plant met vleeschkleurige bloempjes*), v. -en: *de Beteu'nie*, ook, *Beto'nie*, is een sierplantje onzer tuinen.
- Beten'terd** (*verlegen, verbuft, sip, beduusd*), bn. en bw.; -**held** (*het beteuterd-zijn*), v. gmv.
- Bethes'da** (*koudwater-geneesinrichting te Laag-Soeren i. d. gemeente Rheden*), o. gmv. (th = t); zie *Joh. 5:2*.
- Bethlehemsche kin'dermoord** (*Bijbel. moord, door Herodes den Grooten bevolen, van alle kinderen van 2 jaar oud en daar-onder en wel in Bethlehem en de omgeving*), m. gmv.; ook: *de kindermoord van Bethlehem*, Matth. 2:16.
- Betich'ten** (*beschuldigen van, ten-laste-leggen*), ik -tichte, heb -ticht: *iem. - van iets*; -**ing** (*beschuldiging*), v. -en.
- Beti'e'gen** (*overdekken*), *vero*, alleen nog het volt. deelw. *Betogen*, z. ald.
- Beti'jen** (*alleen gebruikelijk in de onbepaalde wijs*), nl. *iem. laten -*, d. i. laten begaan.
- Beting** (*scheepst. sterke staander vóór den fokkemast*), v. -s: *de -s dienen om er anker-touwen of -kettingen aan vast te leggen*.

Betin'gelen (met smalle latten bespijkeren), ik heb -tingeld: een zolderkamer -, om er b.v. behangseldeok te spijkeren.

Bët'ise (Fr. domheid, stommiteit), v. -s.

Bët'telen (een naam, een titel geven aan), ik heb -titeld: hoe zullen wij dat boek, die daad, dat verzuim -? ik hoorde hem als monseigneur -, dien titel geven; -ing (titel), v. -en.

Bët'telen (v. e. kopij: daarin de tittels d. i. de puntjes op de i's zetten, kleinigheden verbeteren), ik -tittelde, heb betiteld; het woord - of betuttelen wordt, in navolging van Hoofd, ook tegenwoordig nog wel schertsend gebruikt.

Betjoegd' (sluw, leep, geslepen, listig), bn. gew.; ook: Betjoekt, uit het Hargoensch.

Betjoend' (behekt, betooverd), bn. gew.

Betool' (O.-l. waarlijk, inderdaad), bw.: het is - waar, waarachtig.

Betogen (overdekt, bedekt), vd. en bn.: de luister der oogen, met nevels -, (Bild.)

Beton (mengsel van steengruis of kiezel met cement, een soort van mortel: vooral gebezigd voor bouwwerken onder water), o. gmv.: gewapend -: verhard beton, met ijzerwerk als kern en steun; -blok (een kubusvorm van beton voor waterwerken), o. -blokken.

Betonen (den toon of klemtoneel geven), ik heb -toond: een lettergreep -; -ing, v. -en.

Betonie, v. -s; zie Beteuniebloeem.

Betonnen (van de noodige tonbakens voorzien), ik heb -tond; -ton'ning (afbakening of aanduiding v. h. vaarwater), v. -en.

Betoo'g' (bewijs, bewijsvoering), o. -toogen: een wiskundig -, een krachtadig -; het behoeft geen -, het is uiteraard duidelijk.

Betoo'g' (gesch. getuigschrift van een afgelegde bedenaart, bewijs der behouden uit- en thuisreis) o. -en. vero.

Betoo'gen (grondig en klaar bewijzen), ik heb -toogd; -grond (grond, waarop een betoog steunt), m. -en, zie Premissen;

-ing (bewijsvoering, redeneering), v. -en.

Betoo'ging (meeting, samenkomst, optocht van personen tot steun van of als propagandamiddel voor eenige zaak), v. -en, Vlaamsch; zie Demonstratie.

Betoo'gkracht (logische bewijskracht), v. gmv.; -trant (-wijze, -manier), m. gmv.

Betoo'men (den toom aandoen, in toom houden), ik heb -toomd: een paard -, zijn hartstochten -, betoegelen; zich -, inhouden, bedwingen.

Betoon' (betooning, blijik), o. gmv.: vreugde -.

Betoon'en (doen blijken), ik heb -toond: hulp -, vreugde -, iem. achting -, bewijzen; -tooning (betoon), v. -en: -v. vriendschap.

Betoo'veren (beheksen, fig. verrukken), ik heb betooverd: haar schoone stem zal de menigte -; -ing (tooverij), v. -en.

Betoudovergrootmoeder, v. -s: de - is de grootmoeder van de overgrootmoeder of van den overgrootvader; -vader, m. -s.

Betonwen (betakelen, een schip van het noodige touwwerk voorzien), ik heb -touwd.

Betovergrootmoeder, v. -s: de - is de moeder der overgrootmoeder of van den overgrootvader; -vader, m. -s.

Betraand' (vol tranen), bn.: met -e oogen, met e-wangen, met tranen er op.

Betrach'ten (in acht nemen, behartigen, nakomen), ik -trachtte, heb -tracht: zijn

plicht -, rechtvaardigheid -, het goede -; - voor beschouwen, bekijken, b.v. een schilderij aandachtig -, is een germanisme; -ing (vervulling, nakoming), v. -en.

Betra'hèn (van tralies of traliwerk voorzien), ik heb -tralied: een kooitje -. w.l.g.

Betrap'pen (den. van trappe, val, strik: verrassen), ik heb -trapt; fig. iemand op heeter daad -, snappen, zie Heet: iemand op een logen -; de dief werd betrap.

Betre'den (den voet zetten op of in), ik -trad, heb -treden: den vaderlandschen grond weer -, den kansel -, hij betreedt weer zijn kasteel; fig. het pad der deugd -.

Betref'fen (aangaan, raken), het -trof, heeft -troffen; slechts in den 3en persoon: dat gezegde -treft mij, wat mij betreft.

Betref'fende (aangoande), vz.: opmerkingen - de vermogensbelasting; ook bn.: berichten, den oorlog -, rakende.

Betrek'kelijk (betrekking hebbende op), bn.: spraak. een - voornaamwoord, nl. dat betrekking heeft op eenig antecedent.

Betrek'kelijk (niet-volstrekt), bn.: spraak. de -e superlatief, b.v. dit is de hoogste toren (onzer stad); de -e hoogte van den St.-Pietersberg is 60 à 70 Meter: hoogte, niet boven den zeespiegel, maar boven het omliggend terrein; rekenk. de -e waarde der cijfers in een getal, nl. de rangwaarde.

Betrek'kelijk (naar evenredigheid), bw.: dit boek is - goedkoop; hij gaf - weinig; hij heeft het - ver gebracht.

Betrek'ken (trekken in), ik -trok, heb -trokken: een nieuwe woning -; de wacht -, de winterkwartieren -; fig. iemand in een proces -, wikkelen, mengen; een land in een oorlog -.

Betrek'ken (overdekt worden met wolken), de lucht betrok, de hemel is betrokken; fig. zijn gelaat betrok, kreeg een somber uitzicht.

Betrek'king, v. -en: - hebben op, d. i. in verband staan met, samenhangen met; met - tot, ten opzichte van; de - tusschen kapitaal en rente, verhouding, reden; met iemand in - staan, gemeenschap, verbinding; een - bekleeden, ambt, post; verkl. -trekkinkje, o. -s; hij (William) dacht teeder en aanhankelijk over de -en, die hij... verlaten had, (C.O.), bloedverwanten.

Betrek'kingswijzer (rekenk. rij van quotiënten, die ontstaat bij het zoeken van den grootsten gemeenen deeler), m. -wijzers.

Betreu'ren (treuren over), ik heb -treurd: iemands vroegen dood -, het is te -.

Betrourenswaar'd(ig) (waard om over te treuren), bn.: -er, -st, of, meer en meest -.

Betrok'ken (bewolkt), bn.: een - hemel of lucht, somber, niet helder, fig. de jongen ziet er - uit, minder gezond en frisch; -er, -st.

Betrok'ken, bn.: de - ambtenaar, d. i. die met de zaak belast is; de - partij, die er mee te maken heeft.

Betrok'kene (persoon, die met een zaak gemoeid is), m. en v. -n.

Betrouw'baar (vertrouwd kunnende worden), bn.: een - man, een - bericht, van -bare zijde, geloofwaardig.

Betrouw'en (staat maken op), ik heb -trouwd: op God -, zijn hoop op God stellen; Betrouw 't geheim goe vrienden niet, (Huygens), toevertrouwen, aanvertrouwen.

Betrouw'en (door huwelijk verkrijgen), ik

-trouwde, heb -trouwd: *hij heeft met zijn vrouw veel geld -trouwd*; zie *Behuwen*.

Bet'ten (herhaaldelijk met koud water bevochtigen), ik bette, heb gebet: *een brandende wonde -, ontstoken oogen -*.

Bet'tet (pratende Indische huisvogel), m. -s.

Bet'to (Jap. man, wiens taak het is vóór een rijtuig uit te loopen, om den weg vrij te houden), m. -s.

Betu'gen (verklaren, verzekeren), ik heb -tuigd: *iets onder eede -, zijn onschuld -*; *iemand zijn dank -, doen blijken, betoonen*; -ing (verklaring), v. -en: *op zijn - en kan met geen staat maken, verzekeringen*; -en van vriendschap, van sympathie.

Betu'nen (omringen met een tuin d. i. met een van rijzen gevlochten heining), ik heb -tuind, zie *Tuin*; -ing (omheining), v. -en.

Betu'ne (scheik. berkenkamfer), v. gmv.: de - wordt gevonden in de schors der berken.

Betu'teld, ook *Betu'teld*, gew. (Twente en W.-Vlaand.), voor *Beteuerd*.

Betu'telen, bijvorm van *Betittelen*.

Betu'te (aandr. landstreek in Gelderland), v. gmv.: de - ligt tusschen *Rijn, Waal en Lek*; de *Over-* (ten O.) en de *Neder-* (ten W.)

Bet'weter (eig. iem. die alles beter wil weten, wijsneus), m. -weters; -weelster, v. -s; -weterij' (pedanterie), v. -en; zie *Bet*.

Bet'wifelen (in twijfel trekken), ik -twijfelde, heb -twijfeld: *de waarheid van iets -*.

Bet'wisten (opstrijden, bestrijden), ik -twistte, heb -twist: *de juistheid eener bewering -*, tegenspreken; zie *Ontstrijden*.

Beu (afkeerig), bn.: *iets - zijn*, er genoeg of er een walg van hebben, het doodmoe zijn. gmv.

Beug (soms 15 KM. lange vischlijn, met duizenden dwarstijntjes of snoeren, waaraan hoeken of angels, aan welke het aas geslagen is, o. a. voor de kabeljauwvisserij), v. -en; de - wordt neergelaten of geschooten en dan geankerd, b.v. bij *Doggersbank*, bij de groote *Visschersbank* i. d. Noordzee.

Beu'gel (ijzeren ring op de beugel- of klosbaan), m. -s: zegsw. *dat kan niet door den -*, dat is niet naar behooren, kan er niet mee door.

Beu'gel (stijgbeugel), m. -s: *den voet in den - hebben*, zie *Stijgbeugel*.

Beu'gel (gebogen metalen voorwerp), m. -s: de - van een hangslot; de - van een beugel-tasch; de - van een baggernet.

Beu'gelbaan (klosbaan), v. -banen.

Beu'gelen (in de beugelbaan spelen), ik heb gebeugeld: *in N.-Br. doet men veel aan -*.

Beu'geltasch (ouderwetsche damestasch met gebogen metalen knip, meest van zilver), v. -tasschen.

Beu'lijn, v. -lijnen; zie *Beug*.

Beu'schuit (visschersschuit met een beug aan boord), v. -schuiten.

Beug'visch (visch, die aan de beuglijn gevangen wordt, vooral kabeljauw en schelvisch), m. -visschen; -visscher (visscher op de Noordzee, die beugvisch zoekt te vangen), m. -s; -visscherij' (het visschen op beugvisch, vooral in de wintermaanden), v. gmv.

Beuk (nappjesdragende loofboom onzer bosschen), m. beuken; de gewone -, met groene bladeren; de *bruine -*, met bruine, en de *roode -*, met bloedroode bladeren: sierboomen onzer tuinen, parken en plantsoenen.

Beuk (het schip of middenschip eener kerk, ook, hoofdbeuk), m. -en; zie *Zijbeuk*.

KOENEN, Verkl. Handw.boek.

Beuk (slag of stoot), m. -en: *een - hebben*, een slag v. d. molen hebben, mal zijn.

Beu'keblad (blad van den beuk), o. -bladen;

-boom, m. -en; verkl. -boompje, o. -s.

Beu'kelaar (rond of ovaalvormig schild met een knop of boke in 't midden), m. -s;

zie *Rondas*.

Beu'ken (hard slaan of kloppen), ik heb gebeukt: *stokvisch -, vlas -, hemep -*; *de wallen -, rammeien, beschieten*; -er, m. -s: *een - van een jongen, dikke, stevige*, om er een paal mee in den grond te slaan.

Beu'ken (van beukenhout), bn.: *een -kast*.

Beu'kenbast (bast van beuken), m. -en;

-bosch, o. -bosschen; -hout (hout v. d. beuk), o. gmv.; -laan (-allee), v. -lanen.

Beu'kenolie (olie uit beukennoten), v. gmv.

Beu'kenoot (vruchtje van den beuk), v. -noten; -plt (kern der beukenoot), v. -ten.

Beuk'hamer (timmerm. groote, houten hamer), m. -s.

Beul (eig. bode, gerechtsdienaar, later: scherprechter), m. -en; fig. *wreedaard*.

Beu'len (hard werken, zwoegen, slaven, zich aftobben), ik heb gebeuld; ook: *pijnigen*.

Beu'ling (kruidworst), m. -en; -linkje, o. -s.

Beu'shanden, v. mv.: *hij stierf door -*;

-knecht (-helper), m. -s of -en; -werk (fig. daad van een wreedaard), o. gmv.

Beun (vischkaar), v. -en: *visch levend houden in de -*; - is een bijvorm van *Bun*.

Beun (planken vloertje, zoldertje), v. -en.

Beun'haas (eig. zolderhaas, nl. iets onmogelijks: *knoeier, onbevoegde, onwettige makelaar, niet wettig aangesteld tusschenpersoon*), m. -hazen: *huisdominee was eigenlijk maar - in 't vak*, (Mult.); -hazen (op allerlei werk azen, als *beunhaas werken*), ik heb gebeunhaasd;

-hazerij' (knoeierij), v. gmv.

Beu'ren (geld ontvangen), ik beurde, heb gebeurd; -ing (het beuren), v. -en.

Beu'ren (tillen, opbeuren), ik beurde, heb gebeurd: *een last -, iets niet kunnen -*.

Beu'ren (gebeuren), het is gebeurd: *'t zal -, naar je woorden, geschieden*. gmv.

Beuro'ner-kunst (kunstrichting sinds 1870 van de Benedictijnen te Beuron (Hohenzollern), gesticht door *Wiiger, Steiner en Lenz*), v.: de - werkt in oud-christelijken geest en uit zich b.v. in wandschilderingen.

Beurs (geldbruidel, leeren geldtasch), v. -zen;

de - *snijden*, de beurs, die aan een riem of koord gedragen werd, afsnijden of rollen; zie *Zakkenroller* en het Eng. *Pickpocket*;

zegsw. *elkaar met gesloten -zen betalen*, d. i. zonder geld te geven, zie *Gesl. beurs*.

Beurs (handel. samenkomst van kooplieden, makelaars, assuradeurs, reeders, vervoerders, bevrachters, bankiers, kassiers, commissionnairs, enz.), v.; ook wat er verhandeld wordt:

de - *is vast*, de - *is willig*.

Beurs (in groote handelssteden het gebouw tot samenkomst van kooplieden, makelaars, enz.), v. beurzen: de *A'damsche -*.

Beurs (studiebeurs), v. beurzen: *aan elke Rijkskweekschool zijn 96 beurzen van f 300*.

Beurs'affaire (op de beurs gesloten overeenkomst), v. -affaires; -belasting (belasting, welke de bezoekers der gemeente-beurs moeten betalen), v.: b.v. te A'dam f 50 per jaar; -ben-

gel (klok, die geluid wordt, als de beurs begint), m. -bengels; -bericht (-tijdning), o. -en;

-bezoeker (handelaar, makelaar), m. -s.

Beursch (buikzoet, aangestoken, buikziek), bn.: die peer is -, een -e appel; -er, -t; -heid, v.: - van overrijp ooft.

Beursman (eig. man der beurs: iemand die geroutineerd is in beurszaken en beursusantiën), m. -mannen.

Beursnoteering (opgave van de prijzen, tegen welke handelswaren en effecten op de beurs zijn verhandeld), v. -en; -polis (polis van een verzekering, welke aan de beurs gesloten is), v. -polissen; -tijd (begin of duur der beurs), m. -tijden; -tijding (-nieuus, -bericht), v. -en; -uur (-aanvangsuur), o. -uren; -vacantie (dag, waarop geen beurs wordt gehouden), v. -s, -tiën.

Beurswet (wet van 4 Sept. 1914), v. gmv.: bij de - worden de verschillende transacties op de effectenbeurzen onder rijkstoezicht geplaatst.

Beurt (volg- of rangorde), v. -en: om -, ieder op zijn beurt; bij -en, bij afwisseling; zegsw. dat valt mij te -, komt in mijn bezit.

Beurtelings (bij beurten, bij afwisseling); bw.: zij zullen - zingen; -lingsch (bij beurten), bn.: een -e opvolging, -e afwisseling, geregeld, om beurt.

Beurtgezaug (gezaug door meer dan ééne partij afwisselend gezongen), o. -gezangen.

Beurtman (schipper, die op bepaalde dagen tusschen twee plaatsen heen en weer vaart), m. -mannen, ook, zijn schip; -schip (schip van een beurtman), o. -schepen; -schipper (beurtman), m. -s; -veer (vaart van een beurtman tusschen twee bepaalde plaatsen), o. -veren: het - van Breda op R'dam. vero.

Beurtzang, m. -en: zie Beurtgezaug.

Beurzensnijder (zakkenroller), m. -snijders.

Beurzig (buikziek, van vruchten), bn.; -er, -st; hetzelfde als Beursch.

Beuzel (beuzeling, laf praatje), v. gmv.: het was maar - wat hij zei. gew.

Beuzelaar (iemand, die beuzelt), m. -s.

Beuzelachtig (onbeduidend, kinderachtig), bn.: -e praatjes; -er, -st.

Beuzelarij (nietigheid), v. -en.

Beuzelen (bezig zijn met nietige, onbeduidende dingen), ik heb bebezeld: daar -de ik tot aan mijn zalig end, (Tollens), zie Verbeuzelen.

Beuzelen (Zeeland: leugens opdisschen, liegen): hij is aan 't -. gew.

Beuzeling (nietig iets, wisselwasje), v. -en: mooie -en op een pronkfafeltje, (C.O.); om een - boos worden.

Beuzelpraat (kinderpraat), m. gmv.; -taal, v. gmv.; -werk (onbeduidend werk), o. gmv.

Bevaarbaar (kunnende bearen worden), bn.: een -bare rivier; -der, -st.

Beval'en (behagen), het -viel, is -vallen: die japon bevalt mij, staat aan; die menschen - mij niet, vallen niet in mijn smaak.

Beval'en (een kind ter wereld brengen), zij beviel, zij is bevallen: zij is van een meisje -; -ling, v. -en: een voorspoedige -.

Beval'ig (hief, aardig), bn. en bw.: een -e buiging, aanvallig; -er, -st; -heid (gracie), v. -heden; zie Elegant.

Bevang' (omvang), o. gmv. vero.

Bevan'gen (overmeesteren, overvallen), het -ving, heeft -vangen: de slaap heeft mij -; ik werd toen zonderling -, (v. Deyssel); de schrik heeft mij -.

Bevaugenheid (verlegenheid, beschroomdheid), v.: ook, verkoudheid v. paarden, enz.

Beva'ren (varen op of over), ik -voer, heb -varen: de zee -, een rivier -.

Beva'ren, bn.: een - matroos, met onder- vinding, kundig, bekwaam, ervaren.

Bevat'telijk (gemakkelijk begrijpende), bn.: een - kind; een -e voordracht, duidelijk, helder; bw.: hij spreekt zeer -, begrijpelijk.

Bevat'ten (begrijpen), ik heb -vat; -vat'ting (begrip), v. gmv.; -vat'tingsvermogen (kracht van verstand om te begrijpen), o. gmv.

Bevat'ten (inhouden, behelzen), het -vatte, heeft -vat: die bak kan 50 L. olie -; dat boek bevat allerlei zedenlessen.

Bevecht'ten (vechten tegen, bestrijden, beoor- logen), ik -vocht, heb -vochten: den vijand -; ook: de zege -, door vechten verkrijgen.

Beve'derd (voorzien van vederen), bn.: een -e pijl; sommige insecten hebben -e achter- pootjes, met veertjes bezet.

Bevel'igen (in veiligheid stellen), ik heb -veiligd; zich -, z. - voor of tegen de koude, tegen den regen, fig. tegen laster kan men zich niet -; -ing, v. -en: tot -ing van.

Bevel' (gebod, opdracht), o. bevelen: het - geven tot iets, den last; het - hebben over; onder - staan van, gezag; zie Commando.

Bevel'en (gebieden), ik -val, heb -volen: iets -, iem. iets -, de generaal beveelt en de soldaten gehoorzamen.

Bevel'hebber (veldeheer, bevelvoerder), m. -s; -hebberschap (waardigheid van ge- neraal of admiraal), o. gmv.

Bevel'schrift (lastbrief, mandement, offici- eele bevelbrief tot betaling), o. -schriften.

Bevel'voerder (bevelhebber), m. -s; -voering (het commando), v. gmv.

Be'ven (trillen, sidderen), ik heb beeft: - van schrik; -ing (het beven), v. -en, zie Aardbeving.

Be'ver (zwenpootig knaagdier met bonthuid, vooral in N.-Amerika), m. -s; (pelswerk, vervaardigd van de beverhuid), o. gmv.

Be'verbont, o. gmv.; zie Bever, en ook Kastoor.

Be'vergeil (olieachtige stof), o. gmv.

Be'verig (eenigszins bevende of trillende), bn.: hij is wat - in zijn handen; -er, -st.

Be'vernel (zeker schermbloem. gewas), v. gmv.

Be'verrat (muskusrat), v. -ratten.

Be'versch (van baai), bn.: een -e borstrok.

Be'vest'igen (den. van vast: vastmaken, be- krachtigen), ik heb -vestigd: de planken met schroeven -, fig. met een eed -.

Be'vest'igen (Prot. hen, die hun belijdenis ge- daan hebben, zegenen, hen aannemen in tegen- woordigheid der gemeente), ik heb bevestigd: het - v. nieuwe lidmaten; evenzoo: een nieuwen predikant -, inzegenen als leider der gemeente.

Be'vest'igend (toestemmend), bn. en bw.: een - antwoord; hij antwoordde -.

Be'veind' (bevinding), o.: naar - van zaken.

Be'vein'den (vinden), ik -vond, heb -vonden: iets deugdelijk -; zich niet wel -, gevoelen; zich in gevaar -, zijn, verkeeren; zich ergens -, op de aangeduide plaats zijn; -ing (uit- komst van een onderzoek), v. -en.

Be'veit'ten (vitten op), ik -vitte, heb -vit: een schrijver -, een gedicht -; z. Vitten en Zo'ilus.

Be'velek'ken (bezoedelen, ontreinigen, vuil maken), ik -vlekte, heb -vlekt: een papier, een plaat -; fig. iem. goeden naam -, hem belasteren; zie Beduimelen.

Bevlie'ging (opwelling), v. -en: een -van teederheid, van vroolijkheid.

Bevlij'tigen, zich (al zijn vlijt aanwenden, zich beijeren, zich naarstig toeleggen), ik heb mij -vlijtigd: ik zal mij - om op tijd met het werk gereed te zijn.

Bevlo'e'en (rivier- of beekwater laten vloeien of stroomen over), ik -vloei, heb -vloed: een weide -; -**ing** (het bevoelen), v. -en; -**ingswerken** (irrigatie-werken), o. mv.; -**ingswet** (wet op de bevoeiing van 30 Dec. 1904), v.; zie Irrigeeën.

Bevlo'e'eren (een vloer leggen in), ik -vloerde, heb -vloerd: een gang met tegels -; een kamer met eikenplankjes -, zie Parketvloer; -**ing** (het plaveisel, de vloer), v. -en.

Bevoeh'tigen (nut maken), ik heb -vochtigd: de dauw -vochtig de plantjes, ook: Bevochten, de regen -vochtte, heeft -vocht.

Bevoegd' (gerechtigd, gemachtigd), bn. en bw.; -er, -st; -**heid** (recht), v. -heden.

Bevoe'len (voelende betasten), ik -voelde, heb -voeld: de blinde -voelde de bladeren der ponie, (Potg.); iem. kleeën, zakken -, zie Foutilleeren.

Bevol'ken (voorzien van volk), ik heb -volkt: een kolonie -; -**ing** (gezamenlijke in- of bewoners van dorp, stad, land of werelddeel), v. -en.

Bevol'kingscijfer (het cijfer, dat het aantal bewoners van een land, een provincie, een stad, een dorp aangeeft), o. -cijfers; -**register** (lijst of legger, waarin de namen en de geboortedatum der ingezetenen voorkomen), o. -s; -**statistiek** (statistiek over het verloop der bevolking van stad of land), v. -en.

Bevolkt' (bewoond), bn.: een dicht -e stad; -er, -st, of meest of dichtst -; België is het dichtst -e land van Europa; z. Volkrijk.

Bevoor'deelen (voordeel aanbrengeen), ik heb -voordeeld: iem. -; zich zelf -, maken dat men zelf, meest op onrechtmatige wijze, in het voordeel is.

Bevooroor'deeld (vooringenomen, met vooroordeelen behept), bn.: een -mensch, partijdig, niet onbevangen.

Bevoor'rechten (een voorrecht geven boven anderen), ik -voorrechtte, heb -voorrecht.

Bevord'eraar (iem. die iets bevordert, begunstigt), m. -s: die minister was een - van het lager onderwijs; die koning is een - van kunsten en wetenschappen.

Bevord'eren (begunstigen, bespoedigen), ik heb -vorderd: den voortgang van een werk -; de welvaart -, vooruitbrengen; eenige leerlingen tot een hogere klas -, verhoogen; zijn vader is tot majoor -vorderd, zie ook: Promoveeren.

Bevord'ering (het bevorderen, het begunstigen), v. -en: ter - van goede zeden; de - van den handel; de - tot een hooger rang, zie Promotie.

Bevord'erlijk, bn.: -aan, voor, gunstig voor: zuivere lucht is - voor de gezondheid.

Bevo'rens (te voren, vooraf), bw., z. Alvorens.

Bevrach'ten (van vracht voorzien, geheel of gedeeltelijk met goederen, enz. beladen), ik -vrachtte, heb -vracht: een schip -; de pianoforto lag bevracht met een aantal boeken, (C.O.)

Bevrach'ter (iem., die goederen per schip laat vervoeren), m. -s; zie Vervrachter.

Bevra'gen, ik -vroeg, heb -vraagd: inlichtingen te - bij, kunnende verkregen worden.

Bevre'digen (tevreden stellen), ik heb -vre digd: zijn lusten -, zijn nieuwsgierigheid -; iemand door geschenken -, stillen, paaien, verzoenen; -**ing**, v. -en, zie Pacificatie.

Bevre'digend, bn.: de toestand is -, tot tevredenheid stemmend; een - antwoord.

Bevrees'den (zonderling schijnen: meest in den 3den pers.), het -vreemde, het heeft -vreemd, d. i. is vreemd, zonderling voorgekomen; -**ing** (verwondering), v. gmv.: iets met -hooren, zijn -te kennen geven.

Bevrees'dend, bn.: een -bericht, zonderling; het is hoogst -, raadselachtig.

Bevreesd' (bang, angstig), bn.: -zijn voor, iemand -maken; -er, -st; -**heid** (angst), v. **Bevriend'** (door vriendschap verbonden), bn.: zij zijn -, d. i. vrienden; de -e mogelijkheden; van -e zijde, vriendschappelijke.

Bevrie'zen (door vriezen verstijven, toevriezen), het water -vroor, is -vroren (bevrozen): die rozen zullen -, de plassen zijn bevroren.

Bevrij'den (den. van vrij, met ingelaschte d: vrijmaken, in vrijheid stellen), ik heb -vrijd: een slaaf -, zie Loskoopen; gevangen vogeltjes -, uit de kooi laten vliegen, hun de vrijheid weergeven; het land van den vijand -, verlossen.

Bevro'e'den (beseffen, inzien, begrijpen), ik -vroedde, heb -vroed; -**ing** (begrip, verstand), v. gmv. w. i. g.

Bevrie'ge (flater, bok, abuis, misslag), v. -s. **Bewaar'geving** (het bij een bank in bewaring geven van geldswaardige papieren, effecten, enz.), v. gmv.; zie Deposito.

Bewaar'heiden, -heden (waarmaken, bevestigen, staven), het -heidt (zich), het heeft (zich) -heid: het gerucht zal zich -, mijn voorspelling wordt -heid.

Bewaar'school (inrichting tot opvoeding van 2-6-jarige kinderen), v. -scholen.

Bewaarschoolhonderes' (juffrouw, die een bewaarschool houdt), v. -sen.

Bewaasd' (bewasemd), bn.: -e ruiten.

Bewa'ken (waken over, ergens de wacht bij houden), ik heb -waakt: goederen -, een stad -; -**wa'king** (het bewaken), v. gmv.

Bewand'elen (wandelen op of over), ik heb -wandeld: fig. het pad der deugd -.

Bewa'penen (van wapens voorzien), ik -wapende, heb -wapend: de manschappen -; zn. o.: het - der troepen; -**ing**, v. gmv.

Bewa'ren (behoeden, verzorgen, wegstuiten), ik heb -waard; -**waard'er**, m. -s; -**wa'ring** (het bewaren), v. gmv.

Bewa'semen (vol wasem doen worden), ik -wasemde, heb -wasemd: een spiegelte -, de koude buitenlucht gaat de ruiten -.

Bewas'sching (het wasschen van lijffinnen en ondergoed), v. gmv.: een kamer met kost en -.

Bewas'sen (met iets dat groeit bedekt worden, begroeien), het -wast, het -wies, het is -wassen: het hoofd is met haar -, begroeid; een muur met klimop doen -.

Bewa'teren (bevoeien, besproeien), ik -waterde, heb -waterd: een rijk -waterd dat, zeer vruchtbaar; -**ing**, v. -en, z. Irrigatie.

Beweeg'baar (kunnende bewegen worden), bn.: een molen met een -bare kap; bij dichters ook: Beweegbre; -der, -st; -**heid**, v. gmv.

Beweeg'grond (beweegreden; dat, wat iemand

- er toe leidt of brengt, om iets te doen of te laten), m. —gronden; zie Motief.
- Beweegkracht** (kracht, die een beweging veroorzaakt), v. —krachten: de stoom, de electriciteit aanwenden als —.
- Beweeglijk** (eig. beweging toelatende, ook, druk), bn. en bw.: die jongen is nog al —; fig. een —gemoed, licht bewogen.
- Beweegreden** (reden, welke iemand noopt tot het doen van iets), v. —redenen: welke waren zijn —en tot die daad? drijfveeren.
- Beweenen** (weenen over of om, beschreien), ik heb —weend: die vrouwen —haar gesneuvelde echtgenooten; Rachel —weende hare kinderen, Math. 2: 18, zie Kindermoord.
- Beweeschrift** (geschrift, waarin men een beuering tracht te verdedigen), o. —schriften.
- Bewegen** (van plaats of stand doen veranderen), ik —woog, heb —wogen: de wind kan het water —, de veer —weegt het raderwerk, de vogels —vleugels en staart; fig. roeren, treffen: alle toeschouwers waren —wogen; zich —: de aarde —weegt zich om de zon, draait, wentelt; —ing (het bewegen), v. —en, z. ald.
- Beweging** (het tegengest. van rust), v. —en: in —brengen, de trein zet zich in —, in —komen; allerlei —en der troepen.
- Beweging** (drukte, vertier; gisting, beroering), v. gmv.: veel —hebben, onnoodige drukte; handels—, volks—, zie ald.
- Beweging** (aandrift, aandrang), v. gmv.: iets uit eigen —doen, zie Spontaan.
- Bewegingloos** (zonder iets te roeren), bn.
- Bewegingmaker** (druktemaker, bluffer, zwetser), m. —s, gmv.; zie: Streber, Geur- of Windmaker.
- Bewegingsleer** (leer der bewegingen), v. gmv.; —verschijnsel, o. —en.
- Beweiden** (het vee laten weiden op), ik —weidde, heb —weid: hij —weidt met zijn kudden uitgestrekte velden.
- Beweldadigen** (weldaden bewijzen), ik —weldadigde, heb —weldadigd: God —weldadigt u boven velen.
- Beweren** (voorgeven, staande houden, als zeker aanvoeren), ik heb —weerd: iets —, —dat iets waar is; als zn. o.: zijn —staven met bewijzen; —we'ring, v. —en: een —we'ring staande houden.
- Bewerkelijk** (werk, arbeid kostend), bn.: een —huis, een —vraagstuk; —er, —st.
- Bewerken** (bearbeiden), ik heb —werkt: hout —, iets fraai —; —wer'ker (maker, fig. veroorzaker), m. —s: de —werker van iem. geluk of ongeluk.
- Bewerking** (het bewerken), v. —en: ijzererts moet allerlei —en ondergaan, de —van een rekenkundig vraagstuk, becijfering; een heelkundige —, operatie.
- Bewerkstellig** (uitvoeren, tot stand brengen), ik heb —werkstelligd.
- Bewerktuigd** (van organen voorzien), bn.: een —lichaam, de —e wereld (dieren- en plantenrijk); zie Organisch.
- Bewerktuigen** (voorzien van organen), hij heeft —werktuigd: ons lichaam is schoon —werktuigd; —ing (organisatie), v.: de —van dieren en planten.
- Bewerpt** (ontwerp, schets, concept), o. vero.
- Bewesten**, vz.: —Gibraltar, d. i. ten westen van; bw.: —omgaan, westwaarts.
- Bewierook** (wierook toezwaaien, hulde bewijzen), ik heb —wierookt; fig. uitbundig prijzen: middelmatige lieden —, (Potg.); Gerrit Witse, de —te jongeling, (C. O.)
- Bewijst** (betoog, logische uiteenzetting), o. —wijzen: het —van een stelling; een —leveren.
- Bewijst** (blijk, teeken), o. —wijzen: een —van eerbied, een —van moed, een —van ontvangst.
- Bewijst** (zeer kleine hoeveelheid), o. gmv.: een scrupeltjen —van balsem uit het paradys, (Staring); doe er nog een —je zout bij; een klein —van baard op haar bovenlip, (C. O.)
- Bewijstgrond** (grond of punt, waarop een bewijs steunt, argument), m. —gronden; —kracht (waarde van een bewijsmiddel), v. gmv.: —last (rechtst. last of verplichting in eenig geding, om zeker feit te bewijzen), m. gmv.; —middel (rechtst. datgene, waardoor men het bestaan van eenig feit kan bewijzen), o. —en; —plaats (woorden of zinnen, uit een boek aangehaald ten bewijze), v. —en; —stuk (oorkonde), o. —stukken.
- Bewijzen** (de waarheid of juistheid aantoonen), ik —wees, heb —wezen: een stelling —; fig. iem. eer, vriendschap —, betoonen.
- Bewilfigen** (toestaan, vergunnen), ik heb —willigd; —ing, v. —en: zijn —williging tot iets geven, toestemming.
- Bewimpelen** (met een wimpel d. i. sluier of doek bedekken), ik heb —wimpeld, fig. vergoelijken, verbloemen: de waarheid —, een misslag —; zie ook: Bemantelen.
- Bewind** (beheer), o. gmv.: het —voeren, onder het —zijn van, bestuur; —hebber (leider, directeur), m. —s; —sman (lid van het ministerie), m. —slieden; —voerder, m. —s.
- Bewogen** (geroerd, aangedaan), bn.: iedereen was —, getroffen.
- Bewonderen** (met eerbied, met bewondering beschouwen), ik heb —wonderd; —aar (iem., die bewondert), m. —s; —aarster, v. —s.
- Bewonderenswaardig** (waard om bewonderd te worden), bn., —er, —st; ook, meer en meest —: Gods werken zijn —.
- Bewondering** (het bewonderen), v. gmv.: wij staan vol —voor dat beeldhouwwerk; met eerbiedige —, iets met —beschouwen, dat schilderij zal de algemeene —gaande maken, opwekken.
- Bewonen** (wonen in), ik heb —woond: een huis, een dorp, een stad, een land —.
- Bewoner** (iem. die een huis, een dorp, enz. bewoont), m. —s: de —s der —grootte steden; Maastricht telt ruim 37 duizend —s; zie Ziel; bij overdr.: de —s der zee, de zeedieren.
- Bewoonbaar** (bewoond kunnende worden), bn.; zie Onbewoonbaar.
- Bewoording** (term, uitdrukking), v. —en: het contract is vervat in de volgende —en.
- Bewust** (bekend, wetende), bn.: de —e zaak, besproken, bekend; ik ben het mij niet —, weet het niet; —heid (toestand, waarin men denkt en gevoelt), v. gmv.
- Bewusteloos** (buiten kennis), bn., —loozet, —t: —zijn, —blijven liggen; —heid (toestand van iem., die zich van zijn bestaan niet bewust is), v. gmv.
- Bewustzijn** (innerlijk gevoel van leven, kracht, vermogen om te denken, te voelen), o. gmv.: zijn —verliezen.
- Bey** (prins, heer, opperhoofd: titel van een landvoogd), m. —s; zie: Beg en Bei.
- Bey'aart**, m.; zie Heemskinderen.
- Bezaaien** (met zaad bestrooien), ik heb —zaaid: een stuk land met rogge —; den vloer

- met pepernoten —; een veld, met keisteenen —zaaid.
- Bezaan'** (zeil aan den achtermast), v. —zanen.
- Bezaans'mast** (achterste of kleinste mast, kruismast op een driemaster), m. —masten.
- Bezaans'schoot** aan: marine.scheepsroep of commando, dat de matrozen een oorlam kunnen halen bij den bootsman.
- Beza'digd** (ingetogen, bedaard), bn. en bw.: een — man, een — gedrag; — handelen; —er, —st; —heid (kalmte), v. gmv.
- Bezant', bizant'** (gesch. gouden muntstukje uit de dagen der kruistochten), m. —en. vero.
- Bezee'ren** (zeer of pijn doen), ik heb (mij) —zeerd; —zee'ring (oerwonding), v. —en.
- Beze'gelen** (een zegel drukken op), ik heb —zegeld; fig. bevestigen: met een eed —; —ing (bekrachtiging), v. —en.
- Bezeld'** (in staat om te zeilen), bn. en bw.: een goed of slecht — vaartuig.
- Bezel'en** (zeilen op, zeilende bereiken), ik heb —zeild; zegsw. er' is geen haven met hem te —, hij is altijd aan 't dwarsdrijven.
- Bez'em** (voorwerp van gebonden rijs of heistruijk), m. —s: een rijzen —, een heide—, een stal—; zegsw. Bijbel, met —en keren, goed reinigen; den — in den mast voeren, gesch. ten teeken, dat men de zee van vijanden heeft schoongeveegd; den — uitstekten, ten teeken van vrije vroolijkheid; spreekw. Nieuwe bezems tegen schoon, nieuwe dienstboden doen in het begin goed hun best; —binder (iemand, die de heiplantstengels tot bezems samenbindt), m. —binders; —kruid (vlinderachtige plant der heidevelden), o. gmv.; —schoon (ruw, enkel met den groven bezem geveegd), bn.: een huis —verlaten; —steel (stok v. e. bezem), m. —stelen.
- Bez'en'ding** (hoeveelheid goederen, die verzonden worden), v. —en: een — kaas.
- Bez'et'**, bn.: mijn tijd is —; het was na —ten tijd, d. i. na het sluitingsuur der herbergen.
- Bez'et** (Vlaamsch. leegaat, erfenis), o.: het scheen, dat zij een groot — zou krijgen, (V. Lov.)
- Bez'eten** (dol, razend, dwaas), bn.: meester Pennewip was — door de verdoemde, (Mult.); zegsw. van den duivel — zijn, in diens bezit of macht zijn, z. Matth. 9:32—33; —e (persoon), m. en v. —n: hij tiert als een —e. waanzinnige, doldriftige, krankzinnige; —heid (het in-bezit-genomen-zijn van het menschelijk lichaam door den duivel, z. Joh. 10:20), v.
- Bez'et'ten** (vullen, bestaan), ik heb —zet: is die stoel —zet? een wey — met boomen, beplanten; een stad —, er krijgsvolk in leggen; een rok met galon —zet, belegd langs de naden ter versiering; een muur —, bepleisteren met cement; —zet'ting (garnizoen), v. —en; —zet'ting (geneesk. benauwdheid op de borst door slijmophooping), v. —en.
- Bez'et'tingsleger** (mil. afdeling van ons leger, die de vestingen, de vaste punten en de forten bewaakt en ze in oorlogstijd verdedigt), o. —s; zie Leger.
- Beziel'tigen** (nauwkeurig bezien), ik heb —zichtigd: een huis, een park —; —ing (nauwkeurige beschouwing), v. gmv.
- Be'zie** (bes, bei), v. beziën, spreekt.: bezies.
- Beziel'd'** (vol vuur), bn.: een — spreker, een —dichter, geestdriftig; zie Aangeb'lazen.
- Beziel'en** (ziel of leven geven, kracht of moed instorten), ik heb —zield: hij weet zijn hoorders te —, op te wekken, in geestdrift te brengen; ik weet niet, wat dien man bezielt, aandrijft; —ing (innerlijke aandrif), v. gmv.: hij sprak vol —, zie Inspiratie.
- Bezi'en'** (van alle kanten bekijken), ik bezag, heb —; iets van nabij —; zie: Bekijken, Beschouwen, Bezichtigen; zegsw. dat zal nog te — staan, is nog lang niet zeker.
- Bezienswaar'dig** (het bezien waard), bn.: die tentoonstelling is —; —er, —st; ook: meer en meest —; —heid (voorwerp, dat waard is gezien te worden), v. —heden: het Rijksmuseum bevat tal van —heden.
- Be'zig** (doende, werkende aan), bn. en bw.; —er, —st; —heid (werk, arbeid), v. —heden.
- Be'zigen** (gebruiken, aanwenden tot), ik heb gebezigd: allerlei middelen —, al zijn invloed —.
- Be'zighouden**, ik hield bezig, heb beziggehouden: iemand —, aan den gang houden.
- Bezij'den** (naast), vz.: — het kasteel, d. i. ter zijde van; fig. dat is — de waarheid, onwaar; bw.: hij keek mij van — aan, van ter zijde.
- Bezin'gen** (zingen over of van), ik bezong, ik heb bezongen: een held —, de lente —.
- Bezin'ken** (naar den bodem zakken van het vuil), het —zonk, is —zonken: bier, wijn, azijn kan —, helder of klaar worden, door stilstaan; fig. zijn kennis laten —; —zink'sel (droesem), o.; z. Zinkput.
- Bezin'nen** (denken over), ik —zon, heb —zonnen, ook: zich —, d. i. z. bedenken: ik —zon mij, heb mij —zonnen; —zinning (nadenken), v. gmv.: tot — komen, kalmte, ook, inkeer.
- Bezin'ning** (gebruik der zinnen, nl. van het verstand), v. gmv.: zijn — verloren hebben.
- Bezit'** (het bezitten), o. gmv.: iets in — hebben, nl. als eigendom; iets in — nemen; —neming (toeigening), v. gmv.; —recht (recht van bezit), o. gmv.
- Bezit'telijk** (bezit aanduidend), bn.: een — vnuw., spraak. b.v. mijn in mijn boek, het boek is van den spreker; enz.
- Bezit'ten** (eig. zitten op, fig. in bezit hebben), ik —zat, heb —zeten; —ster, v. —s; —ter (eigenaar), m. —s; —ting (eigendom), v. —en: onze O.- en W.-I. —en, koloniën; —tinkje (kleine bezitting), o. —s.
- Be'zoar-steen** (maagsteen of galsteen, te vinden in de maag der antilope en der wilde geit, een soort van amulet; ook tegengift), m. —en; lees: beezooar.
- Bezo'cht'**, bn.: een druk —e plaats, die veel bezoek heeft; meer en meest —.
- Bezo'den** (met zoden beleggen), ik heb —zood: een tuin, een perk —, een plaatsje, een dijk —.
- Bezo'e'delen** (besmetten, vuil maken), ik heb —zoedeld; —ing (verontreiniging), v. —en.
- Bezo'ek'** (visite), o. —en: een — brengen, een — afleggen; een koninklijk — aan een stad.
- Bezo'e'ken** (gaan zien), onr. w.w. ik —zocht, heb bezocht: een sollicitant —zoekt de autoriteiten, zie Presenteeren; de kermissen —, de herbergen, de café's druk —; een school, een gymnasium —, er de lessen volgen; vreemde landen —, zijn familie —, een zieke —, de gevangenen gaan —.
- Bezo'e'king** (beproeving), v. —en: 't is een — van den Heer.
- Bezol'digen** (den. van solde, soldij: loon geven), ik heb —zoldigd: een —zoldigd veldwachter, een boekhouder —, een —zoldigd ambt, waaraan een jaarwedde is verbonden.
- Bezol'diging** (soldij, loon), v. —en.
- Bezon'digen, zich** (zonde doen), ik heb mij

- zondigd: *zich* - aan laster, gierigheid, enz.; *zich aan, tegen, jegens God of de menschen* -.
- Bezou'nen** (beraden, voorzichtig), bn.: een - jongmensch; - **heid** (nadenkendheid), v. gmv.
- Bezoo'men** (van een zoom voorzien), ik -zoomde, heb -zoomd; zie *O m zoomen*.
- Bezoo'pen** (dronken, beschonken), bn., platte volkst.: *de vent'is* -; *wat een - taal!* onzinnig.
- Bezorgd'** (vol zorg, onrust), bn.: zegsw. *zij is een -e Martha*, Bijbel, Luc. 10: 40; *wees niet - voor den dag van morgen; iets afwachten met een -hart*, bezwaard; -er, -st; - **heid** (ongerustheid), v. -heden.
- Bezor'gen** (bestellen, afgeven), ik heb -zorgd: *een brief aan zijn adres* -; -er, m. -s: *een onvriendelijke -*, (C.O.); - **ing**, v. -en: *de - van brieven en pakjes der pakketpost*.
- Bezu'den**, vz.: - *het Kanaal*, d.i. ten zuiden van; bw.: - *om gaan*, zuidwaarts.
- Bezu'nigen** (door zuinig te zijn uitsparen), ik heb -zuinigd; - **ing** (besparing), v. -en.
- Bezu'nigingsmaatregel** (een maatregel, dien men neemt om te bezuinigen), m. -maatregelen; - **woede** (dwaze zucht, om te bezuinigen), v. gmv.
- Bezu'pen, zich** (z. dronken drinken), hij -zoop zich, zij -zopen zich, hebben zich -zopen, plat; zie *Verzuipen*.
- Bezu'ren** (den. van zuur: *boeten*), ik heb -zuurd: *hij zal dit wel -*, de treurige gevolgen er van ondervinden, *hij zal dien stap -*.
- Bezwaar'** (moeilijkheid), o. -zwaren: *tegen dat voorstel had men -*, bedenkingen; *buiten - van de schatkist*, op eigen kosten, zonder vergoeding; *bezwaren indienen*, klachten.
- Bezwaard'** (bezorgd, bekommerd), bn. en bw.; -er, -st: *met een - hart*.
- Bezwaar'lijk** (lastig, moeilijk), bn. en bw.: *die belastingen worden ons -*, ik kan het - gelooven, nauwelijks; - *aan den kost komen*, met moeite.
- Bezwaar'nis** (last), v. -sen: *de -sen des levens*, moeilijkheden.
- Bezwaar'schrift** (beklag, uiteenzetting van grieven tegen een beslissing of een besluit, klaagschrift), o. -schriften: een - indienen.
- Bezwach'telen** (met zwachtels omwinden), ik heb -zwachteld: *een wonde -*.
- Bezwad'deren** (bezoedelen), ik heb -zwad'derd; fig. belasteren: *iem. goeden naam -*.
- Bezwal'ken** (den. van zwalk, dikken rook: *bezoedelen*), ik heb -zwalkt: *fabrieks-schoorsteenen - de frissche kleur onzer woningen*; fig. *iem. goeden naam -*; - **ing**, v. -en: fig. *de - van iemands eer*.
- Bezwa'ren** (belasten, beladen), ik heb bezwaard: *een zolder te veel -*, *zijn goederen met een hypotheek -*; *bij overdr. hunne oogen waren bezwaard*, Matth. 26: 43; fig. *zijn geweten -*.
- Bezwa'rend** (lastig, moeilijk), bn.: *dat zijn -e voorwaarden*, -e omstandigheden.
- Bezweet'** (vol zweet, met zweet bedekt), bn.: -e gezichten; *wat zijn die paarden -!*
- Bezwe'ren** (met eede bevestigen), ik -zwoer, heb -zwoeren; fig. verbidden: *iemand -*, *den storm -*; ook: *een boozen geest -*, bannen.
- Bezwe'ring** (oproeping van geesten, d.i. necromantie), v. -en; Bijbel, I Sam. 28: 7-25: *de - van geesten*; ook: - *van den duivel*; uitdrijving of uitbanning, exorcisme.
- Bezwe'ringboek** (boek met bezweringsformulieren), o. -en; - **formulier** (formule, die men bezigt om booze geesten te verbannen), o. -en; - **voorschrift** (voorschrift, dat men bij 't bezuieren in acht heeft te nemen), o. -voorschriften.
- Bezwij'ken** (in kracht te kort schieten, onderdoen voor, sterven), ik -zweek, ben -zweken: *voor de verleiding -*, *onder een ziekte -*.
- Bezwij'men** (in zwijm of onmacht vallen), ik -zwijmde, ben -zwijmd, soms: ik -zweem, ben -zweemen; - **ing** (flauwte, onmacht), v. -en: *in - liggen, vallen, bewusteloosheid*.
- Bib'beren** (freq. van beven: *rillen, b.v. van kou*), ik heb gebibberd: *een arm -d kind*.
- Bibelot'** (Fr. *snuisterij, klein kunstvoorwerp*), m. -s; lees: -*loo*.
- Bl'bit** (O.-I. zaailing of kweekplantje van rijst voor de sawah, ook van suikerriet of van tabak), v. -s.
- Bl'blia** (de boeken der H. Schrift), o. mv.
- Bibliognostiek'** (boekenkunde), v. gmv.; - **graaf'** (boekenkenner, boekenkundige), m. -grafen; - **graphie'** (boekbeschrijving; lijst van boeken over een bepaald onderwerp), v. -ën; - **graphsich** (boekbeschrijvend, boekkundig), bn.: *een - woordenboek*; - **maan'** (overdreven minnaar van boeken, boekengek), m. -manen; - **manie'** (boekverzamelzucht, hartstochtelijke liefhebberij voor boeken), v. gmv.; - **phile, -phiel'** (boekenliefhebber), m. -philen, -phielen; - **theca'ris** (bewaarder of bestuurder eener boekery), m. -sen; - **theek'** (boekverzameling, boekery), v. -theken: de grootste - is de nationale te Parijs met 1,400 duizend boeken, 600 duizend brochures, 175 duizend handschriften, 300 duizend atlanten en kaarten en 450 duizend munten; ook, het gebouw, het lokaal, de boeken-kamer zelve; verder boekenkast.
- Bibliot'** (godgeleerd bijbelkenner), m. -en.
- Biblistiek'** (bijbelkennis, -kunde), v. gmv.
- Bicarbonaat'** (dubbelkoolzuur zout), o.
- Bl'ceps** (ontl. tweehoofdige opperarmspier), m. -en; lees: *bie'-seps*.
- Biconcaaf'** (aan beide zijden hol geslepen), bn.: -*cave lenzen*; zie *Concaaf*.
- Biconvex'** (aan beide zijden bol geslepen), bn.: -*vece lenzen*; zie *Convex*.
- Bicy'ele** (sport. tweewieler, fiets), m. -s.
- Bid'bank** (knielbankje met armsteun, om op te bidden), v. -banken; - **cel** (kamertje, om in te bidden), v. -cellen.
- Bid'dag** (Prot. dag, om God iets te vragen, te vieren als den Zondag), m. -dagen: *het is heden - voor't gewas, bededag*; z. *Dank dag*.
- Bid'den** (een gebed doen, smeeken tot God, in een gebed vragen), ik bad, heb gebeden; - **der** (eig. uitnoodiger, aanspreker), m. -s, gew.: *wanneer gij een - ziet loopen*, (Piet Paaltjes); - **plaats** (R.-K. kapelletje, ook langs den weg in Z.-Limburg), v. -en; - **prentje** (R.-K. rouwprentje, gedachtenisprentje), o. -s; - **snoer** (R.-K. rozenkrans, paternoster), o. -en; - **stoel** (kerkstoel, zitstoel met bidbank), m. -en.
- Bidet'** (Fr. spoelkuijpe op pootjes, om de voeten te baden en te reinigen), m. -s; -s zijn zeldzaamheden in Nederland, (Mult.); lees: *bie-dè*.
- Biecht** (R.-K. een der zeven sacramenten, nl. ter vergiffenis van bedreven zonden), v. -en.
- Biech'ten** (R.-K. zijn zonden aan den biechtvader belijden), ik biechtte, heb gebiecht.
- Biecht'stoel** (R.-K. open kamertje tegen

- een der kerkwanden geplaatst), m. — stoelen.
- Bie'den** (toesteken, aanbieden), ik bood, heb geboden: *iem. de hand —; dengenen, die u aan de wang staat, biedt ook de andere*, Luc. 6: 29, toedraaien, toekeeren; *iem. het hoofd —, het spits —, weerstand —*, d. i. hem weerstaan.
- Bie'den** (een bod doen), ik bood, heb geboden: *wie biedt er geld? met loven en —*, na langdurige onderhandeling, zie Loven.
- Bief** (lapje biefstuk), m., — **je**, o. — s. gmz.
- Bief'stuk** (lap gebraden osseveleesch), m. — stukken; — **stukje** (bieffe), o. — s.
- Bien'gong** (O.-I. in de war).
- Bier** (bekende volksdrank), o., (soorten), o. — en: *oud-, jong-, lager-, gerste-, Beiersch-, Engelsche bieren* b.v. *Stout, Ale*, enz.; zegsw. *boven zijn — zijn*, in een roes zijn, zie *Th e e-water*; — **azijn** (*azijn, uit bier verkregen*), m. gmz.; — **bank** (*bank vóór of in een bierhuus voor de stamgasten*), v. — banken; — **bottelarij'** (*kelder, waarin men bier of flesschen aftapt*), v. — bottelarijen; — **brouwer** (*makervan bier*), m. — s; — **brouwerij'** (*werkplaats v. d. brouwer*), v. — en; — **bulk** (*iem., die veel bier drinkt en er zwaarlijvig uitziet*), m. — buiken; — **drager** (*knecht in een brouwerij*), m. — s; — **flesch** (*flesch voor bier*), v. — flesschen; — **glas** (*glas, om bier uit te drinken*), o. — glazen; — **huis** (*herberg, waar, met Verlof, bier wordt getapt, taverné, bar*), o. — huizen; — **kaal**. v.: oudt. een buurt in A'dam bij de Oude Kerk, wier bewoners ruw en vechtlievend waren; zegsw. *vechten tegen de —*, een hopeloozen strijd aanbinden, fig. vergeefs strijden tegen domheid, vooroordeel, bijgeloof, enz.; — **kau** (*timmen of aarden kan voor bier*), v. — kannen; — **kelder** (*kelder ter bewaring v. het bier*), m. — s; — **ketel** (*brouwketel*), m. — s; — **kinnetje** (*klein biervaatje, 39 L.*), o. — s; — **kraan** (*tap*), v. — kranen; — **kruik**, v. — en; — **lucht** (*reuk van bier*), v. gmz.; — **pap** (*gekookt bier met brood*), v.; — **pomp** (*toestel op het buffet, om bier uit het vat op te pompen*), v. — en; — **soep** (*soep van bier en brood*), v. gmz.; — **steker** (*bierhandelaar*), m. — stekers; — **stekerij'** (*bierkelder of bierhandel in 't groot*), v. — stekereien; — **stelling** (*onderstel voor e. bierton*), v. — stellingen, ook: — **stel**, o. — len; — **tapper** (*stijter van bier*), m. — s; — **tapperij'** (*bierhuis*), v. — en; — **ton** (*biervat*), v. — tonnen; — **wagen** (*wagen tot vervoer van bier*), m. — s; — **weger** (*werktuig, om het gehalte van bier te bepalen*), m. — s.
- Bies** (*dun, lang, opgroeiend overgewas*), v. ook Bieze, biezen: *de veen—, de water— of rusch, de matten—, de veld —*; zegsw.: *zijn biezen pakken*, zijn matten oprollen, d. i. verhuizen, bij uitbr. heengaan, er van doorgaan; ook, rolronde dunne reep: *mil. een roode — op een broeknaad*.
- Bies'bosch** (aandr. *waterachtig grienland tusschen Geertruidenberg en Dorst, met tal van grootere en kleinere eilanden*), m. gmz.; *de — ontstond door den St.-Elisabeth's vloed* (18 Nov. 1421).
- Bies'jesdeeg** (*St. Nicolaasgebak of speculaas, te Amsterdam*), o. gmz.: *een vrijer van —, een dagbroer van —*.
- Biest** (*eerste melk eener kalfkoe*), v. gmz.
- Biet** (*beet, beetvoortel*), v. bieten: *er zijn roode en witte —en*; zie Beet.
- Bie'tebauw** (koppeling van de stammen van *bieten*, d. i. bijten en van *bauwen* d. i. galmen, jouwen: *bullebak*), m. — en; fig. *spook*.
- Bie'tekroot** (*biet, suikerbiet, z. ald.*), v. — krotten: *Hans Moff, die doorslaat, nu hij de — krotten idealisirt*, (Potg.), omdat hij nu onzerietsuiker kan missen; z. *Suikerfabriek*.
- Bie'zen** (*sissen, blazen, sijfelen*), zij biesde, heeft gebied: *de slangen —, de draken —; de koeien —*, als ze door vliegen erg geplaagd worden, loopen ze loeiend rond in de weil.
- Bie'zen** (*van bies*), bn.: *een —korfje, —matten*.
- Bifurca'tie** (*workvormige splitsing in twee takken b.v. van aderen, rivieren, wegen, paden, spoorlijnen*), v. — s; (t = s); zie *Vork*.
- Big, big'ge** (*zeer jong varken*), v. biggen; — **getje**, o. — s; zie *Spalling*.
- Bigamie'** (*dubbele echt, het gelijktijdig met twee vrouwen gehuwd zijn*), v. gmz.
- Big'gelen** (*afrollen van tranen*), de traan biggelde, heeft gebiggeld; de tranen zijn haar langs de wangen gebiggeld; alleen gebruikelijk in den 3en persoon.
- Big'gen** (*biggen werpen*), de zeug bigde, heeft — bigd: *onze zeug het 'ebigd*, (C. O.)
- Big'onia** (*trompetbloem, met levendig gekleurde bloemen*), v. — s; lees: *bien-jo'-na*.
- Bigot'** (*domvroom*), bn.; — ter, — st; lees: — *got'*.
- Bigotterie'** (*overdreven vroomheid, bijgeloovige kwezelachtigheid*), v. gmz.
- Bij** (*viervleugelig insect*), v. bijen; er zijn 5 oorspronkelijke rassen: de zwartbruine Noordse of Duitsche —, de Italiaansche —, de Egyptische —, de Afrikaansche —; de kleine zwarte — van het eiland Madagascar.
- Bij**, vz.: *hij woont — de school*, in de nabijheid van; *het is — twaalf*: — *zijn leven*, d. i. tijdens; — *monde*: bw.: *die leerling is niet —*; een w. w., met *bij* samengesteld, wordt er mee aaneengeschreven en is scheidbaar, b.v. *Bijbetalen*, — *boeken*, — *brenge*, — *doen*, — *draaien*, enz., de voltooid deelw. worden als één woord geschreven: *bijbetaald*, *bijgebracht*, *bijgedaan*, enz.
- Bijaldien'** (*ingeval, indien*), vgw.
- Bij'baantje** (*extra-baantje, bijpostje of bij-ambtje*), o. — s: op — *azen*; — **bedoeling** (*bijgedachte, meestal tot eigen voordeel*), v. — en; — **begrip** (*toegevoegd begrip*), o. — begrippen; — **behoorend** (*wat er bij behoort*), bn.: *een smederij met — e gereedschappen*.
- Bij'bel** (*de H. Schrift*), m. — s; de — bestaat deels uit het **O. T.** z. Pentateuch, deels uit het **N. T.**; het O. T. bevat 39 boeken met 929 kapitels en 23213 verzen; het N. T. telt 27 boeken met 260 kapitels en 7979 verzen.
- Bij'belboek** (*een bijbel*), o. gmz.; ook elk enkel boek v. d. bijbel: de 39 boeken v. h. O. T.; Karel de Gr. liet in 800 den bijbel in de landtaal overzetten; de eerste bijbel in de Ned. taal werd te Delft gedrukt in 1477; zie ook *Statenbijbel*, in 1637 verschenen; — **commissie** (R.-K. *vereeniging van bijbelgeleerden, in 1902 opgericht tot oplossing van bijbelvraagstukken*), v.; — **critiek** (*tekstcritiek op den bijbel*), v. gmz.; — **genootschap** (*vereeniging, ontstaan op het einde der 18e eeuw, tot gratis-verspreiding van de boeken der H. Schrift*), o. — genootschappen; — **kennis** (*het van-buiten-kennen en het kunnen toepassen v. vele plaatsen uit den bijbel*), v. gmz.: *de — v. vele Herv. christenen*; — **lezing** (*godsdienst-oefening, waarin één of meer hoofdstukken van den bijbel worden gelezen en verklaard*),

- v. -lezingen; -**plaats** (plaats of tekst uit den bijbel), v. -plaatsen; -**sch** (met den Bijbel in betrekking staande), bn.: een - woordenboek, -e aardrijkskunde, -e geschiedenis, -e oudheidkunde, het - treurspel, b.v. Jephta van Vondel, zie volgend woord.
- Bijbelsch treurspel** (letterk. treurspel of tragedie, waarvan de stof aan den Bijbel is ontleend), o. Bijbelsche -spelen: Jozef in Dothan (Vondel) is een -, evenzo Adam in Ballingschap en Noach; z. Historisch treurspel.
- Bijbeltekst** (een tekst of plaats uit den bijbel), m. -en: -en aaneenrijgen; -**vast** (bedreven en zeker in bijbelteksten), bn.; -vaster, meest -; -**vertaling**, v. -en; er zijn vele -en; z. b.v. Septuaginta, Vulgata, Statenbijbel; -**woord** (eig. een woord uit den bijbel), o. -en: ook een bijbelplaats of -tekst.
- Bijblad** (bijvoegsel), o. -en; -**blaadje**, o. -s.
- Bijboeken** (handel. allerlei boeken buiten het grootboek en het journaal), o. mv.; -zijn b.v. het brieven-kopieboek, het wissel-kopieboek, de klapper, enz.
- Bijboeken** (handel. een boek bijwerken), ik boekte -, heb -geboekt: al de posten -.
- Bijbrassen** (scheepst. brassende naderen), men braste -, heeft -gebrast.
- Bijbrengen** (aanvoeren, doen krijgen), onr. w.w. ik bracht -, heb -gebracht: de noodige kennis -, wat kunt gij ter uwer verontschuldiging -? in 't midden brengen.
- Bijdehand', bijderhand'** (vlug, schrand), bn.: die jongen is -, een bijdehante jongen, gevat, ook: handig, glad.
- Bijdehandsch'** (links in een tweespan), ook, **bijderhandsch'**, bn.: het -e paard; zn: de koetsier maakte den heer Kegge... opmerksaam, dat de -e nu toch alle kuren had afgelegd, (C. O.)
- Bijdenkbeeld** (een bijkomend denkbeeld; nevengeachte), o. -beelden.
- Bijdraaien** (zeew. tegen den wind wenden), ik heb en ben -gedraaid: fig. hij zal wel weer -, wat toegeven, water in den wijn doen; zeew. naderen, omdat men gedwongen wordt.
- Bijdrage** (gave, gift), v. -n: een geldelijke -, contributie; letterkundige -, verhandeling, opstel, enz.; - tot de kennis der geschiedenis, enz. toevoegsel, verhandeling.
- Bijdragen** (helpen, steunen), ik droeg bij, heb bijgedragen: een kleinigheid -, geven.
- Bijeen'** (te zamen, vereenigd), bw.; de w.w. worden met -aaneengeschreven en zijn scheidbaar, b.v. Bijeenbrengen, -komen, -roepen, -zamelen, -zoeken, enz.; zie ald.
- Bijeenbrengen** (samen-, te-gader-brengen), onr. w.w. ik bracht -, heb -gebracht: een aantal getuigen -, de bouwstoffen voor een werk -, verzamelen.
- Bijeenkomen** (bij elkaar komen, meestal met eenig doel), wij kwamen -, wij zijn -gekomen: de gemeenteraad zal -, vergaderen; -**komst** (het bijeenkomen, ook, de gezamenlijke personen), v. -komsten.
- Bijeenrapen** (bij elkander rapen), ik raapte -, heb -geraapt: een bos dorre takken -, al de afgewaaidde appels -; fig. zijn krachten -, al zijn krachten inspannen: -geraapte benden, strijdkrachten, n.l. van allerlei allooi bijeengebracht.
- Bijeenrotten** (samenkomen, in massa opkomen), het volk rotte -, is -gerot. vero.
- Bijeenzamelen**, ik zamelde bijeen, heb -gezameld: giften, sprokkels -; -**ing**, v. -en.
- Bijeenzijn** (samen-zijn), wij waren -, zijn -geweest; als zn. o.: het - der vrienden.
- Bijeenzoeken** (bij elkaar zoeken), onr. w.w., ik zocht -, heb -gezocht: zijn gereedschap, zijn boeken -, zijn spullen -.
- Bij'engangel** (angel der bij), m. -s; -**arend** (zie Wespendif), m. -en; -**cel**, v. -len; -**eter** (vogeltje, inheemsch in Afrika en Z.-Europa), m. -s: de - heet ook bijenwolfen vangt met zijn scherp, spits snaveltje de bijen in haar vlucht; -**hal** (getimmerte ter beschutting der korven), v. -len; -**houder** (bijker), m. -s; -**koningin**, v. -nen; -**korf**, m. -korven; -**teelt**, v. gmv.: in de heidestrecken doet men veel aan -; -**zwerm**, m. -en, zie Zwerf m.
- Bij'gaand** (bijgevoegd), bn.: zie - briefje.
- Bij'gebouw** (hulpgebouw), o. -gebouwen; -**kantoor** (tweede, kleiner kantoor), o -kantoren.
- Bij'gelegd** (in der minne geschikt), bn.: de twist, het geschil is -; zie Bijleggen.
- Bij'gelegen** (aangrenzend), bn.: een - akker.
- Bij'geloof** (dwaas, kinderachtig, valsch geloof), o. gmv.: het - beuzelt van spoken en heksen.
- Bij'geloof** (het aan zaken of teekenen toeschrijven van een geheime kracht, die daarin niet gelegen is), o. gmv; zie Superstitie.
- Bij'geloof'ig**, bn.: -er, -st; -e lieden, met bijgeloof behept; -**heid**, v. -heden.
- Bij'genaamd** (een toenaam hebbend), bn.: Willem, - de Veroveraar (1066).
- Bij'geval'** (indien), vgw.; (toevallig, soms), bw.
- Bij'gevolg'** (dus, daarom), bw.
- Bij'hoo'rig** (behoorend tot), bn.: -e weiden.
- Bij'houden** (bijblijven), ik hield bij, heb -gehouden: iemand in 't loopen -; iemands boeken -, bijschrijven.
- Bij'kaart** (kleine kaart in een hoek van een groote), v. -en; (kaartspeel), kaarten buiten de troeven: een goede - hebben.
- Bij'kans** (bijna), bw.: hij is - klaar.
- Bij'kantoor** (hulpkantoor), o. -kantoren.
- Bij'ker** (bijenhouder, imker), m. -s.
- Bij'keuken** (tweede, kleinere keuken), v. -keukens; de - dient tot reiniging van borden, schotels en ander vaatwerk.
- Bij'kok** (hulpkok, tweede kok), m. -koks.
- Bij'komen** (ergens bij passen; tot zich zelf komen), het kwam bij, is -gekomen: die kleur komt er niet goed -; zij gaat al -, b.v. uit een flauwte; -**komend**, bn.: -e omstandigheden.
- Bijl** (slag- of hakwerktuig), v. bijlen: de snede, de steel, het huis, de rug v. e. -, zie A k s; zegsw. er met de grove of breede - in hakken, grof verteren, ruw of driest aanpakken of te werk gaan: de - aanleggen, vellen, gaan afbreken; zien, hoe de - in den steel zit, hoe de zaak in elkaar zit; de - ligt aan den stam, den boom gaat men vellen, fig. de gerechte straf zal u of hem treffen, zie Matth. 3:10; de - er bij neerleggen, voorgoed ophouden met werken, gaan rentenieren.
- Bij'lage** (bijgevoegd stuk), v. -lagen.
- Bij'lander** (platboomd binnenwaartuig), m. -s.
- Bijlan'dig** (naburig, aangrenzend), bn.
- Bij'lang'** of **bijlan'ge**, vergezeld van een ontkenning: - niet, op verre na niet.
- Bij'brief** (verzekeringsbrief), m. -brieven;

een — is een zekerheidsbrief van betaling aan een scheepsbouwmeester.

Bij'bundel (gesch. *bundel roeden, geschikt rondom een bijl*), m. —s: de lictoren gingen in oud-Rome vóór de hoogste staatsambtenaren uit, dragende een —.

Bij'leggen (er bij doen), ik heb —gelegd of —geleid: *gelden* —, d. i. bijdragen tot een gezamenlijken inleg; *een twist* —, vereffenen; —**ger** (*vredestichter*), m. —s; —**ging**, v. —en.

Bij'leggen (scheepst. *onder klein zeil, zooveel mogelijk bij den wind houden; ook, bijdraaien*), het schip legde (lei) —, heeft —gelegd (—geleid).

Bij'leman (gesch. *bijl'drager, oud-Amsterd. schutter*), m. —mannen en —s; zie Bijltjes.

Bij'lichten (*een licht houden bij of voor iem. handen*), ik lichtte bij, heb —gelicht: *wil ik je even* —?

Bij'ligger (scheepst. *schip, dat met een ander denzelfden koers of weg volgt*), m. —liggers.

Bij'loop (toeloop), m. gm.v.: *onder* — van veel volk. w. g.

Bij'looper (*helper, handreiker, leerjongen, loopjongen*), m. —loopers.

Bij'tjes (gesch. *de prinsgezinde werklui aan de Amsterdamsche scheepswerven*), m. mv.; zie Bijleman. vero.

Bij'maan (*luchtverschijnsel, afspiegeling der maan zelve*), v. —manen.

Bij'na (*ten-naaste-bij*), bw.: *het is* — avond.

Bij'naam (*toenaam, ook, spotnaam*), m. —namen, b.v. Lodewijk de Vrome; Baas Ganzen-donk had den — van baron; zie Alias.

Bij'omstandigheid (*bijkomende omstandigheid*), v. —heden.

Bij'oogmerk (*een tweede oogmerk, bijbedoeling*), o. —oogmerken: —en hebben.

Bij'oorzaak (*tweede of geringere oorzaak*), v. —oorzaken.

Bijou' (Fr. *kleinood, juweeltje, sieraad*), o. —'s; lees: *bie-zjoe'*.

Bijouterie'ën (*allerlei kleine sieraden van goud, zilver, d. i. kleinooden*), v. mv. (ou = oe).

Bij'pad (*kantpad, paadje langs een grooten weg*), o. —paden.

Bij'passen (*het ontbrekende geld bij een som voegen*), ik paste —, heb —gepast: *de feestvierders moesten elk een rijksdaalder* —.

Bij'planeet (*maan, satelliet*), v. —planeten.

Bij'product (*bijkomend product*), o. —en: *koolteer is e. gewichtig* — der gasfabricatie.

Bij'rivier (*kleinere rivier, die in een grootere uitloopt*), v. —rivieren: *de Rijn en zijn* —en; —**schaduw** (*het tegengestelde van slag- of kernschaduw*), v. —schaduwen; —**schrift** (*opschrift onder een plaat of portret*), o. —schriften; —**slag** (*bijkomend voordeeltje*), m. gm.v.: *een aardig* —je, *winstje*; —**smaak** (*vreemde smaak*), m. —smaken: *die wijn heeft een* —, *ongewonen smaak*; —**spijkere**n (eig. *door spijkere herstellen*), ik heb —gespijkerd: *de planken van een schutting of een schutting* —; fig. *bijwerken, herstellen: hij heeft door zijn mondeling examen heel wat bij te* —.

Bij'staan (*ondersteunen, helpen*), ik stond bij, heb —gestaan: *iem. in iets* —, *behelpzaam zijn; de Hemel sta mij* —!

Bij'staud (*hulp, ondersteuning*), m. gm.v.: *met gewapenden* —, *een onderwijzer van* —.

Bij'stander (*helper*), m. —standers.

Bij'stelling (*hulpstellige van metselaar of timmerman*), v. —stellingen.

Bij'stelling (spraak. *andere of verklarende*

naam, verklarende bijvoeging), v. —en, b.v.: *Willem de Zwijger; de tigger, de schrik der woestenij; Cuba, de parel der Antillen; zie Appositie.*

Bij'ster (*niet meer wetend*), bn.: *men was het spoor, d. i. den rechten weg* —, *kwijt*; fig. — *zijn van zinnen*, verward.

Bij'ster (*erg, zeer*), bw.: — *schuw*; *niet* — *groot*; *eer we* — *druk aan 't leenen waren*, —! (Potg.); *ik sta* — *verlegen*.

Bijt (*gehakte opening in het ijs*), v. —en.

Bij'ten (*met de tanden wonden*), ik beet, heb gebeten: zegsw. *zich op de tanden* —, *zijn spijt verbijten*; *iem. iets in het oor* —, *toesnauwen: in het stof* —, *vallen, sneuvelen*; spreekw. *Blaffende honden* — *niet*, *harde schreuwens hebben geen moed*, zie ook Hond.

Bij'ten (*een bijt hakken, het ijs openhakken*), ik bijtte, heb gebijt.

Bij'tend (*invretend*), bn.: *vitriool is een* — *middel*, —e *soda*; fig. *grievend, bitter*: —e *spot*, —e *scherts*, *een* — *antwoord*; —er, —st.

Bij'tijds' (*niet te laat, ten behoortijken tijde*), bw.: *de koetsier was er* —.

Bij'toon (*de halve nadruk*), m. —tonen; in: *vaderland heeft land den* —.

Bij'val (*onverwacht voordeel, winstje, buitenkansje*), m. bijvallen: —**valletje**, o. —s; zie: *Bijslag en Meevallertje*.

Bij'val (*instemming, goedkeuring, waardecering*), m. gm.v.: *dit voorstel vond in de vergadering een algemeenen* —; *de* — *der menigte*.

Bij'val (*sympathie*), m. gm.v.: *die tooneel-speler heeft den* — *der toeschouwers*.

Bij'val (*teekenen van goedkeuring*), m. gm.v.: *met donderenden* — *een voorstel begroeten*; zie: *Applaudissement, Applaus*.

Bij'verdienste (*bijkomende verdienste*), v. —n.

Bij'voegen (*bijdoen, toevoegen*), ik voegde — heb —gevoegd: *ergens een brief, een nota* —;

—**ing**, v. —en: *onder* —.

Bij'voegend, bn.: *spraak. de* —e *wijs*, d. i. *aanvoegende wijs* (subjunctief).

Bij'voeg'lijk. bn. en bw.: *spraak. een* — *naamw.* (adjectief), *een* —e *bepaling*; *een woord* — *bezigen*.

Bij'voegsel (*iets, dat ergens bijgevoegd wordt*), o. —s, —en: *het* — *van een krant, bijblad*.

Bij'voet (*St.-Janskruid, gemeene alsem, ook, citroenkruid, averuit*), m. gm.v.

Bij'voorbeeld (*als voorbeeld*), bw.: *laten wij* — *eens het volgende aannemen*; zie **B.v.** of **Bijv.**

Bij'vorm (*mindere of ondergeschikte vorm*), m. —vormen.

Bij'wagen (*hulpwagen bij een diligence*), m. —wagens. vero.: *fig. in den* — *zitten*: *achteraf*.

Bij'weg (*zijweg, zijpad*), m. —wegen; fig. *slinksche weg*.

Bij'werk (*al wat dient tot volledige afwerking v. e. gebouw, een beeldhouwwerk* (versiering), *een schilderstuk* (figuren), o. —en.

Bij'werken (*door werken aanvullen, of herstellen*), ik werkte —, heb —gewerkt: *een geschiedenisboek voor een nieuwen druk* —, *een lambrizeering* —, *een schildertij* —, nl. *door het beschadigde te herstellen*.

Bij'wezen (*bijzijn*), o. gm.v.: *in het* — *der moeder*, d. i. *tegenwoordigheid*; zie *Afwezen*.

Bij'wijlen (*soms, somwijlen, nu en dan*), bw.

Bij'wijzen, ik wees —, heb —gewezen: *met den vinger* —, *met een stokje* —.

Bijwonen (*getuige zijn van*), ik woonde —, heb —gewoond; —**woner** (*persoon, die bij iem. woont*), m. —s; —**woning**, v. gmv.

Bijwoord (*spraak. woord ter bepaling bij een w.w., een bijv. nw. of eenig ander bijwoord*), o. —en; zie *Adverbium*.

Bijwoordelijk (*als bijwoord*), bn. en bw. **Bijzaak** (*ondergeschikte zaak, zaak van minder gewicht*), v. —zaken.

Bijzetten (*plaatsen bij*), ik heb —gezet; zegsw. *alle zeilen* —, alle krachten inspannen, zie *Zeil*; *een lijk* —, in den graf kelder zetten.

Bijziend (*kortzichtig, myoop*), bn., —er, —st; —**heid** (*myopie*), v. gmv.

Bijzijn (*tegenwoordigheid, bijwezen*), o. gmv.

Bijzin (*spraak. zin, die een deel is van een anderen*), m. —zinnen: *onderwerps—*, *gezegde—*, *voorwerpszinnen zijn —zinnen*; ook *bijv. en bijv. zinnen zijn —zinnen*.

Bijzitter (*tweede of bijzittende examiner*), m. —zitters; zie ook *Assessor*.

Bijzon (*tweede zon, door spiegeling oogen-schijnlijk ontstaan*), v. —zonnen; z. *Bijmaan*.

Bijzonder (*niet algemeen*), bn.: *de —e kas des konings*; *iemands —e belangen*, particulier; *mijn —e vriend*, intiem; *een — geval*, ongewoon; *een —e school*, niet openbaar; *een —e kostbaarheid*, zeldzaam; *bijw.: dat treft —*, mooi, zeer goed; *iemand — aanbevelen*, nadrukkelijk; *de — hooge stem der nonna*, zeldzaam; *dat is — belangwekkend*, erg; als zn.: *dat is iets —s, ongewoons; het algemeene en het —e*; *bijw. uitdrukk.: in het —*; lees: *bijzonder*.

Bijzonderheid (*een bijzondere of ongewone omstandigheid*), v. —heden: *hij vroeg niets dan —heden uit de vaderlandsche geschiedenis*, bijkomende feiten, kleinigheden.

Bijzonderheid (*bezienswaardigheid, zeldzaamheid*), v. —heden: *een museum van geschiedk.* —heden; *de —heden van een stad als Londen, van de stad Parijs*.

Bik (*wat men afbikt: afaal van steen, brokjes steen, steengruis*), o. gmv.

Bikhamer (*soort van hamer, om steenen af te ronden, ook: te billen*), m. —hamers.

Bikkel (*kootbeentje, meisjes-speelgoed*), m. —s; *zoo hard als een —*, d. i. zeer hard.

Bik'kelen (*het bikkelspel spelen*), ik heb gebikkeld; —**spel**, o. gmv.: *deze meisjes spelen het —*, nl. met 4 bikkels en een stuiiter.

Bik'ken (*hakken*), ik heb gebikt; *fig. er is hier niet veel te —*, d. i. eten; —**ker**, m. —s; —**steen** (*steengruis*), o. gmv.

Bil (*deel van het zitvlak, achterdeel van een mensch, ook van een rund*), v. billen.

Bilateraal (*tweezijdig*), bn.: *een — contract*, wederzijds bindende overeenkomst.

Bilboquet (*Fr. balvanger, vangdoopje op een stokje, fig. een lichtzinnig mensch*), m. —s.

Bilhamer (*molenaarshamer, om de molensteenen te billen*), m. —hamers; zie *Billen*.

Biljart (*zespootige tafel met groen laken en opstaande banden, dienend voor het balspel, balspeltafel*), o. biljarten; —**bal** (*ivoren speelbal*), m. —len; —**band**, m. —en, zie *Collé*; —**jongen** (*knaap, die de punten der speters afroept en de ballen zoo noodig opzet*), m. —s; —**keu** (*biljartstok*), v. —s, —en;

—**laken** (*het groene laken, waarmede de vlakte van het biljart is bekleed*), o. gmv.; —**spel** (*het ballenspel op het biljart*), o. —spelen; —**zaal**, v. —zalen.

Biljar'ten (*spelen op het biljart*), ik biljartte, heb gebiljart: *willen wij een partij —?*

Biljet' (*een klein, geschreven of gedrukt stuk; briefje, kaartje*), o. biljetten; —**je**, o. —s; zie *Strooibiljet*.

Biljoen' (*afgekeurde munt: geld, dat naar de munt moet om vernieuwd te worden; zilver tot versmelting bestemd*), o. gmv.

Biljoenen, zie *Afbiljoenen*.

Bil'len (*houwen, molensteenen scherpen, d. i. de groeven uitkanten of uitbikken*), ik bilde, heb gebild; —**ler**, m. —s.

Bil'lijk (*rechtmatig, eerlijk, redelijk*), bn.: —er, —st; —**heid**, v. gmv.: *de — betrachten*.

Bil'lijken (*voor billijk houden, goedkeuren*), ik heb gebillikt: *ik kan uw gedrag niet —*.

Bil'lijkerwijs, —**wijze**, bn.: — *op iets aanspraak maken, rechtmatig*.

Bil'loen' (*millioen van den tweeden rang of 10¹²; in Frankrijk en Amerika: 1000 miljoen of milliard*), o. —en. (ll = lj).

Bilt, het (aandr. klein N. W. deel van Friesland, aan de Wadden, met *St-Anna-Parochie*), o.

Bil'tong (*Z.-Afrika. in de zon gedroogde lapjes vleesch, uit de bil v. h. rund*), v. gmv.

Bil'zenkruid (*plantk. familie der nachtschaden; giftplant, dolkruid, z. ald.*), o. gmv.

Bimanees' (*bewoner van Bima, een rijkje op het O.-I. eiland Soembawa*), m. —ezen.

Bimester (*een tijdruimte v. twee maanden*), o. —s; zie *Trimester, Semester*.

Bimetallisme (*het dubbele stelsel van muntgrondslag, nl. goud en zilver, in vastgestelde, duurzame verhouding*), o. gmv.; zie *Monometallisme*.

Binair' (*Fr. tweevoudig, tweedeelig*), bn.; scheid. —*e verbindingen*, bestaande uit twee grondstoffen.

Bin'den (*vastmaken of vasthechten*), ik bond, heb gebonden; zegsw. *iemand iets op het hart —*, op zijn geweten drukken; *de handen —*, belemmeren; *gebonden zijn aan*, niet vrij meer, zie *Gebonden*; —**end**, bn.: *een contract heeft —e kracht*; —**er** (*boekbinder*), m. —s; *brenge deze boeken naar den —*.

Bind'garen (*sterk garen, tot binden gebruikt*), o. —s; —**rijs** (*dunne teentjes of rijsjes, om planten, bloemen op te binden*), o. gmv.; —**ster** (*vrouw, die bij het maaien, de halmen tot schooven samenbindt*), v. —s; *Zie de —garen*, (*Staring*); —**touw**, o. —en, zie *Bindgaren*; —**weefsel** (*ontl. vezelachtige stof als verbinding der organen in het menscheijk en dierlijk lichaam*), o. —weefsels.

Bin'gelkruid (*wolfmelkachtige plant*), o. gmv.: *in ons land groeit het eenjarige —*.

Bin'goeng (*O.-I. verbijsterd, in de war, de kluts kwijt*), bn.

Bink (*lomperd, botterik, knoeier*), m. —en.

Bink, m.: zegsw. *den — steken*, moedwillig de school verzuimen; zie ook: *Haag, Halster, Spijbelen*.

Bin'ken (*volkst. dagdieven, luieren*), hij —te, heeft —binkt.

Bin'nen, bw.: *ergens —gaan, hij werd —geroepen; dat is —*, verdiend; *het schip is —*, in de haven; *zich iets te — brengen*, herinneren; zegsw. — *zijn*, zijn schaapjes op het droge hebben, geldelijk geborgen zijn; vormt ook scheidbaar samengest. w.w., als: *Binnen-brennen, —dringen, —gaan, —halen, —komen, enz.*, wier volt. deelw., altijd met ge, als één woord geschreven worden: *Bin-*

nengebracht, binnengedrongen, enz.

Bin'nen, vz. bet. een betrekking van plaats of van tijd: — *de muren*, — *de perken blijven*; — *een jaar*, — *dien tijd*; — **braak** (het bij diefstal in een huis breken van sloten, kasten, enz.), v. gmv.; — **dijks** (liggende binnen den dijk), bw.: *het huisje stond* —; — **gaats** (eig. binnen de zeegaten, d.i. in het land), bw.: — *blijven*; — **haven** (een niet vlak aan zee maar naar binnen gelegen haven; ook, *haven*, in een stad gelegen), v. — *havens*; — **hof** (binnenplaats of -plein), o. — *hoven*: *het — te 's-Gravenhage*; — **jongen** (O.-I. huisknecht, bediende), m. — *s*; — **meid**, v. — *en*; — **kamer** (een niet aan de straat gelegen kamer; kamer, door andere kamers van het huis omsloten), v. — *kamers*; — **kant** (de naar binnen gekeerde kant), m. — *kanten*, zie *Bin-nen zijde*; — **komeet** (sterrenk. komeet, wier baan binnen de grenzen van ons zonnestelsel ligt), v. — *eten*; — **koorts** (slepende lichte koorts), v. — *en*; zie *Sluipkoorts*.

Binnenkort' (eerlang, binnen eenigen tijd, spoedig), bw.: *ik zal je — schrijven*.

Bin'nenland (het inwendige deel van een land of werelddeel, eiland, enz.), o. — *landen*; de — *en van Afrika*, de — *en van Borneo*.

Bin'nenlandsch (zijnde binnen de grenzen), bn.: *een — e oorlog*, — *e twisten*; O.-Indië: *een — verlof*, om nl. elders dan op zijn standplaats daar tijdelijk te vertoeven.

Bin'nenlandsche Zaken (afdeeling der landsregering, belast met zaken, Nederland zelf betreffende), v. mv.: *het ministerie van —*, de *Minister van —*.

Bin'nenloodsen (scheepst. schepen uit volle zee op de reede of in de haven brengen), ik loodste —, heb — *geloofd*: *een schip —*, binnenvoeren, fig. iem. op behendige manier ergens binnen doen komen; — **loopen** (scheepst. uit zee op een reede of in een haven komen, meest voor een kort oponthoud), het schipliep —, is — *gelopen*; — **moeder** (moeder, in een gesticht, weeshuis, liefdehuis inwonende), v. — *s*; — **plaats** (bevoerde ruimte, ingesloten door de muren van een gebouw), v. — *plaatsen*; — **planeet** (planeet, die haar loopbaan binnen den loopkring der aarde heeft), v. — *planeten*: *Mercurius en Venus zijn — planeten*; — **prauw** (O.-I. rivierschuit), v. — *en*; — **schip** (vaartuig v. e. binnenschipper), o. — *schepen*; — **schipper** (schipper, die binnewateren: rivieren, kanalen, meren, enz. van een land bevaart), m. — *schippers*.

Bin'nenhuis (binnen de muren van het huis), bw.: *de klucht speelt —*, (De Gén.); — **kamers** (binnen de wanden der kamer), bw.: *iets — afhandelen*; — **tands** (binnen in het land), bw.; — **monds** (tusschen of achter de tanden), bw.: — *praten*, *mompelen*.

Bin'nenste (het inwendige), o. gmv.: *het — der aarde*; in ons —, hart: *het — buiten keeren*, onderstboven keeren, fig. totaal wijzigen.

Bin'nentijds (binnen den gestelden tijd), bw.: *de knecht is — ontslagen*.

Bin'nenvader (vader, inwonende in eenig gesticht), m. — *s*.

Bin'nenvallen (in de haven vallen, fig. onverwacht binnenkomen), het schip viel —, is — *gevallen*: *hij kwam bij ons —*.

Bin'nenvetje (een persoon, die meer is dan hij doet verwachten, die meevalt, ook, een

stiekemer), o. — *s*, ook: *voordeeltje*, *buitenkansje*; — **vetter** (oogenschijnlijk zwak, maar innerlijk sterk man), m. — *s*; — **waard** (binnenpolder), v. — *en*; — **waarts** (naar binnen), bw.: *iets — buigen*, *de voeten — zellen*; — **waartsch**, bn.: *een — e beweging*; — **water**, o. — *wateren*: *de kanalen en rivieren van een land*; — **weg** (een weg door de landertijen heen, meestal een kortere weg), m. — *wegen*; — **werk** (datgene wat in een gebouw van binnen moet worden aangebracht), o. gmv.: *het — van een gebouw*, b.v. *deuren*, *vloeren*, *schoorsteenen*, enz.; ook: *het — van een machine*, de inwendige deelen; — **werks** (van binnen, aan de binnenzijde), bw.: *de kamer is — vijf meter breed*; — **zak** (zak aan den binnenkant van een kledingstuk), m. — *zakken*; — **zee** (zee of zeeboezem, binnen in een land gelegen), v. — *ën*: *de Zuyderzee is een —*; zie: *Baai*, *Golf*, en ook, *Inham*; — **zijde** (binnenkant), v. — *zijden*: *de — van een jas*.

Bino'cle (tooneelkijker; eig. met twee buizen of glazen, ten gebruike voor beide oogen tegelijk), v. — *s*, (c = k), zie *Jumelles*; dit instrument is in 1600 uitgevonden door Frans Lippershey, een tijdgenoot van Jansen, zie *Verrekijker*.

Binominaal' (eig. met twee namen; alg. uit twee termen bestaande), bn.; z. *Binomium*.

Binomium (alg. tweetermige vorm), o. — *s*: *het — van Newton*, (1643—1727).

Bint (bouw. dwarsbalk), o. — *en*, z. *Gebint*.

Biograaf' (levensbeschrijver), m. — *grafen*.

Biograaf' (verbeterde kinematograaf), v. — *grafen*; meer: *Bioscoop*.

Biographie' (levensbeschrijving van eenig beroemd persoon), v. — *ën*, (ph = f).

Biogra'phisch (levensbeschrijvend), bn.: *een — woordenboek*. (ph = f).

Biologeeren (door biologie bewerken, van alle wilskracht berooven, suggereeren). Ook *Biologiseeren*; zie *Hypnotiseeren*.

Biologie' (leer der levende wezens; die afdeeling der dierkunde, welke zich met de levensverrichtingen bezighoudt), v.: *de — van dieren en planten*. (g = g).

Biologie' (beneveling, overmacht naar den geest, kunstbewerking, waardoor de wilskracht van den mensch ter zijde wordt gesteld of geneutraliseerd), v. gmv.

Biologisch (op de biologie betrekking hebbende), bn. (g = g).

Biologisch (wat de leer v.h. leven betreft), bn.: *een — onderzoek*. (gisch = gies).

Bioloog' (levensleerkundige, kenner van de leer des levens; zenuwbeheerscher), m. — *logen*; ook: **Biologist'**; verder: *Hypnotiseur*.

Biomantie' (voorspelling ten aanzien van den levensduur v. e. persoon), v. gmv. (t = s).

Biometrie' (berekening van den gemiddelden levensduur van den mensch), v. gmv. (e = ee).

Bioscoop' (toestel, waarmede men beelden als levend te aanschouwen geeft of projecteert op een wit vlak doek: uitvinding van Edison), m. — *copen*: *de — is een verbeterde kinematograaf of cinema*. (c = k).

Bi'plane (vliegsp. tweedekker), v. — *s*.

Biquadraat' (het dubbel vierkant, de vierde macht eener grootheid), o. — *aten*. (qu = kw).

Birk'wortel (plantk. priemkruid), m. — *s*.

Bis (Lat. tweemaal, nog eens), bw.: — *roepen*.

Bi'sam (balsemgeur, muskus), m. gmv. (s = z).

- Bl'samspitsmuis** (klein Amerikaansch knaagdier, dat zeer fraai bont levert), v. —muizen; ook, **Bl'samarat**. (s = z).
- Bisbil'le** (Fr. geschil, gekrakeel, gehaspel om niets), v.; meestal meerv. —s; lees: *biesbiel'je*.
- Biscuit'** (Fr. beschuit), o. en v. —s; lees: *bis-kwie'*.
- Biscuit'** (Fr. dofwit porselein), o. gmv.
- Bis'dom** (eig. bisschopdom: gebied van een bisschop), o. —men; zie *Diocées*.
- Biset'te** (geringe kantsoort, van garen gemaakt, boerenkant), v. gmv. (s = z).
- Biskwie'** (Ned. spelling van biscuit), v. —s.
- Bis'marck** (modekleur voor heevendracht in 1870—71: lichtbruin), o. vero.
- Bis'muth** (spiegelin, roodachtig zilverwit metaal, enkelvoudig lichaam [element]), o.
- Bis'schop** (eig. epi'skopos, opziener: kerkvoogd, prelaat, hoofd der geestelijkheid in een bisdom, opziener in een diocées), m. —pen.
- Bis'schop** (roode kruiderwijn), v. gmv.; de naam berust op verwantschap in kleur: het bisschoppelijk gewaad is purperkleurig.
- Bisschop'pelijk** (eigen aan, behoorende aan of tot een bisschop), bn.: het — ambt, de — waardigheid; het — wapen, zie *Hoed*.
- Bis'schopsambt** (het ambt, de waardigheid van bisschop), o. gmv.; — **keuze** (de verkiezing van een bisschop door het kathedraal-kapittel), v. gmv.; — **kruis** (groot gouden kruis, door een bisschop op de borst gedragen), o. —en; — **mijter** (—hoofddeksel, wit met twee afhangende slippen), m. —s; — **ring** (de met een edelsteen versierde vingerring eens bisschops), m. —en; — **staf** (kromstaf, krootse), m. —staven; — **wijding** (de plechtige wijding van een bisschop door een gevolmachtigden bisschop, onder assistentie van twee andere of van twee prelaten), v. —en; — **zetel** (bisschoppelijke troon), m. —zetels.
- Bis'se** (slang, geknoopte slang als heraldiek teeken), v. —n.
- Bissectrice** (meetk. lijn, die een hoek middendoordeelt), v. meerv. bissectrices; lees: *bissek'tries*.
- Bisseeren** (bis-roepen): een zanger —.
- Bistou'ri** (geneesk. een krom operatie- of insnijdingsmes), m. —s. (ou = oe).
- Bit**, verwant met *bijten*: (gebit), o. bidden.
- Bit** (paardestang), o. —ten: het schuim vliegt langs het gouden —, (Immerzeel).
- Bits** (verwant met *bijten*: snibbig, onvriendelijk), bn. en bw.: een — woord, op — en toon, fel, scherp; —antwoorden; bitser, bitst.
- Bit'sig** (eig. bijtachtig, fig. scherp, onvriendelijk, spijtig), bn. en bw., —er, —st.
- Bit'ter** (verwant met *bijten*: wat op de tong bijt of prikkelt), bn. en bw.: een —e amandel; fig. een — beetje, zeer klein.
- Bit'ter** (aftreksel of extract van bittere kruiden of schillen), o. gmv.; zie: *Elixer*, *Maag-*, *Pomerans* —, *Oranje* —, enz., ook: *Bittertje*, *Citroentje*.
- Bit'teraarde** (magnesia), v. gmv.
- Bit'terachtig** (eenigszins bitter), bn. en bw.
- Bit'terappel** (kotokwint), m. —appels.
- Bit'teren** (borrelen, bittertjes drinken), ik bitterde, heb —bitterd: bij iem. —, gezellig zijn morgenuurtje onder een bittertje slijten; hij heeft te veel gebitterd, is wat aangeschoten.
- Bit'terflesch** (flesch met jenever, waarbij bitter), v. —flesschen: daar stond altijd de — op tafel, men was er aan den drank.
- Bit'terkers** (tuinkers, kruisbloem), v. gmv.
- Bit'terkoekje** (bolschijvig koekje van bittere amandelen), o. —koekjes.
- Bit'terkruid** (plantk. wilde plant, aan den rand van korenvelden groeiende), o. gmv.
- Bit'terspaat** (dubbelzout), o. gmv.
- Bit'tertafel** (O.-I. clubtafel, waaraan de habitué's hun bittertje drinken), v. —s.
- Bit'tertje** (borreltje jenever met bitter), o. —s.
- Bit'ternuur** (O.-I. tusschen zeven en acht des namiddags), o.; —nurtje, o. —s.
- Bit'terwater** (kleurloos mineraalwater vol magnesium), o. —wateren.
- Bit'terzoet** (plantk. klimmende nachtschade, heesterachtige plant met windenden stengel in het kreupelhout), o.; zie: *Alfrank*, *Elfrank*.
- Bit'terzout** (Engelsch zout, zwavelzure magnesia), o. gmv.
- Bitu'men** (aardhars, aardpek, asphalt), o.
- Bitumneeren** (met aardhars bestrijken).
- Bivak'** (mil. nachtleger in de open lucht, nachtverblijf van soldaten onder den blooten hemel), o. —ken: zegsw. zijn — ergens opslaan, zich voor korten tijd metterwoon vestigen; — **keeren**; z. *Bivouak* en *Bivouakeeren*.
- Bival'va** (stud. vertederlijk student), m. —'s.
- Bival've** (tweekleppige schelp, schelpdier met twee kleppen, b.v. oester, mossel), m. —s.
- Bivouak'** (mil. bij- of nachtvelddoel, onder den blooten hemel), o. —ken; lees: *bivoe-ak'*; meer *Bivak*.
- Bivouakeeren** (mil. onder den blooten hemel slapen, zonder tenten legeren); lees: *bivoeakeeren*; meer: *Bivakkeeren*.
- Bizar'** (zonderling, vreemd, grillig), bn.
- Bizarrerie'** (wonderlijkheid, grilligheid, vreemdigheid), v. —ën.
- Bis'singe** (oude naam voor jaarmarkt), v. —n: de naam — is nog in zwang in den achterhoek van O., in Twente.
- Bizon** (buffel der prairiën en savannen in N.-Amerika), m. —s; zie *Bultos*.
- Blaad'je** (klein blad, hetzij van een boom of van een boek), o. —s: zegsw. bij iemand in een goed of kwaad — staan, goed of slecht te boek staan; het — is omgekeerd, omgestaan, de zaak is geheel veranderd, is geheel omgekeerd, de tegenkant of keerzijde ligt nu boven; hij neemt geen — voor den mond, hij spreekt rondborstig, zegt waar het op staat.
- Blaag** (lastig, stout kind), m. en v. blagen. gew.
- Blaak** (vettige rook), v. gmv.
- Blaam** (smet), v. gmv.: er kleeft een — op hem, op die familie; iemand een — aanwrijven.
- Blaar** (witte plek), v. blaren: een koe met een —; — **tje** (naam v.e. koe met een bles), o. —s.
- Blaar** (verwant met blazen: blein, opgelopen huid), v. blaren: een — aan den voet.
- Blaar'trekkend** (geneesk. de huid optrekkend tot een blaar), bn.: een — sneersel.
- Blaas** (vliezige zak, ingewand), v. blazen: de gal —; de zwem — der visschen.
- Blaas** (lichtbel op vloeistoffen), v. blazen.
- Blaas'balg** (werktuig, b.v. in de smidse), m. —balgen, volkst. — **balk**; — **horen**, — **hoorn** (blaasinstrument), m. —horens of —hoorns; — **instrument** (muziekinstrument b.v. fluit en horen, waaruit, blazende, tonen voortgebracht worden), o. —en; — **kaak** (pocher, opsnijder, bluffer), m. —kaken; — **kakerij'** (snoeverij), v. gmv.; — **pijp** (pijp om het vuur aan te blazen, om lucht in brandend vuur te blazen), v. —pijpen: werktuig der glas-

blazers en der goud-en zilversmeden; — **roer** (O.-I. doorboorde houten cilinder, waardoor de Dajaks pijltjes blazen, die treffen op een afstand van 150 passen en meer), o. — en.

Blad (plantk. uitspruitsel van eenig plantendeel, zich ontwikkelend uit een knop), o. — eren, — ers, — en, blaren; blaadje, o. — s of bladertjes: de rand, de top, de voet (nl. waar de steel aan 't blad zit), de schijf (nl. het platte vlak) van een blad; enkelvoudige en samengestelde bladeren; een wortel —, een stengel —, een loof —, een schut — (dekblad, b.v. van een rozeknop), een roze —, een tulpe —; zegsw. hij is omgekeerd als een —, geheel van zienswijze, gedrag, gezindheid veranderd, eig. veranderd, als een blad op een boom.

Blad (bij overdracht: de naam v. verschillende voorwerpen, die dun zijn en zich in de lengte en breedte uitbreiden), o. bladen: een — papier, het — van een tafel, van een zaag; een presenteerblad; een — tin, koper, plaat; een dag —, avond —, week —, krant; het — van een lans, bijl, roeispaan, plat gedeelte. **Blad'aarde** (teelaarde, humus, uit bladeren ontstaan), v. gmv.: — voor potbloemen.

Blad'ader (bladnerf), v. — s, — en.

Blad'erdos (bladerkleed), m. gmv.: de lente kleedt het woud in —; in Juni staat alles in vollen —.

Blad'eren (blad voor blad omslaan), ik bladerde, heb — bladerd: in een boek —.

Blad'erkrans (krans van bladeren), m. — kransen; — **loos** (zonder eenig blad), bn., — looze; — **rijk** (vol bladeren zijnde), bn.; — **rozet** (— bundel), v. — ten; — **spaat** (zeker gesteente), o. gmv.; — **tool**, m. gmv.

Blad'goud (uitgestagen goud, goud in blaadjes), o.: bleekgeel —, goud met zilver of geel koper; valsch of onecht —, tombak met tin.

Blad'groen (groene kleurstof in planten en bladeren), o. gmv., ook: Bladmoes; — **groente** (groente, waarvan de blaren gegeten worden), v. — n.: salade is —; — **kever** (e. klein soort van kever met metaalglanzend schild), m. — kevers: de — kever leeft op en van de bladers der planten; — **luis** (een halfvleugelig insect, zeer klein), v. — luizen, zie Mierenhoning; — **moes** (het bladgroen), o. gmv.; — **mossen** (een overal voorkomende mossoort), o. mv.: de — groeien op boomen, rotsen, enz.; er zijn wel 250 soorten van —.

Blad'neus (vleermuis in Z.-Amerika met eigenaardig gevormden neus), m. — neuzen; ook: Hoefijzerneus.

Blad'roller (dierk. rups eener mot, die boomblaren oprolt, om er in te wonen), m. — s: de druiven —, de appel —; zie: Eikenbladroller en Appelmotje.

Blad'selderij (gekweekte selderij, met langgesteelde bladeren en dunne wortels), v. gmv., zie Knolselderij; ook: Selderie, z. ald.

Blad'sprietigen (kevers als b.v. de meikevers met 2 gelede sprietten vóór aan den kop), m.; zie: Vliegend hert, Johanneskever, Onze-lieve-heersbeestje.

Blad'stil (zoo stil, dat geen blaadje zich beweegt), bn.: het was — in het woud.

Blad'tin (tinfolie), o. gmv.

Blad'versiering (bladvormig ornament in de bouwkunst), v. — en; als — dienen o.m. het acanthusblad, het eike —, het druive — en het klimopblad; zie Bloemensymboliek.

Blad'vulling (een klein vers of prozastukje om een blz. vol te maken), v. — en.

Blad'wesp (dierk. vliesvleugelig insect), v. — wesp; de — maakt een gaatje in een blad waarin ze dan een eitje legt.

Blad'wijzer (verwijst voor de hoofdstukken van een boek), m. — wijzers.

Blad'zijde (een der beide zijden van een blad papier), v. — n.

Blaf'fen (klankn. w.w.: baffen, bassen van honden), hij heeft geblaft; zegsw. tegen de maan —, het onmogelijke willen, zich verzetten tegen zijn meerderen; spreekw. *Blaffende honden bijten niet*, zie: Hond en Bijten; zie: Aanblaffen en Nablaffen.

Blaf'fer, — **ferd** (lijst b.v. van renten, register met alphabetische indeeling), m. — s.

Blagueur (Fr. opsnijder, snoever), m. — s.

Blak'en (branden, verbranden), ik heb geblaakt: branden en — is het sieraad v. d. oorlog, devies v. Maarten v. Rossem, 1518—'55; — van toorn; in — den welstand, — de van gezondheid; — van gramschap, van eerzucht; hij werd door een noodlottigen hartstocht geblaakt, (Potg.)

Blak'er (lage kandelaar met breeden voet), m. — s; — **tje**, o. — s.

Blak'eren (de oppervlakte zegen, schroeien), de Augustuszon heeft de velden geblakerd.

Blak'stil (doodstil, muisstil, bladstil), bn. gew.

Blameeren (Fr. een blaam werpen op iem. goeden naam, hem belasteren; laken, beschimpen, gispjen).

Blan'che (Fr. wit, onbeschreven), bn.: carte — hebben, carte — geven, volmacht.

Blanc-manger (Fr. nagerecht: soort van witten pudding uit amandelen, room, suiker en gelatine), o. gmv.

Blan'co (oninge vuld, onbeschreven, wit, opengelaten), bw.: in — teekenen; een — wissel, nl. zonder ingevulde som; een — volmacht, om nl. volgens eigen goeddunken te handelen; — **aandeelen** (aandeelen, niet op naam), o. mv.; — **krediet** (bevoegdheid, om over een onbepaalde som tot zekere grens te kunnen beschikken), o. gmv.

Blan'da (O.-I. witte man, inlandsche naam voor Hollander), m. — s.

Blank (blinkend, glanzend, schoon, helder, rein), bn. en bw.: de — e wapens, het koper — schuren; het — e ijs; de — e maan; het — e ras; fig. de — e deugd, rein: een — geweten, zuiver; — van ziel, zonder zonden; — er, — st; — **heid** (smetteloze witheid), v. gmv.

Blank, bn.: — e verzen, rijmlooze verzen, b.v. De Verjaardag van Staring.

Blank (kleine zilveren munt van zes duiten of twee botjes, d. i. ± 3½ ct.), m. — en. vero.

Blank'bek (melkmul, vlasbaard, nieuweling), m. — bekken.

Blan'ke (mensch met blanke huid), m. en v. — n; de — n of bleekgezichten, z. ald.

Blan'ken (menschenras: Kaukasiërs, Europeanen), m. en v. mv.; zie: Blauwen, Bruinen, Gelen.

Blanket'sel (kleursel voor het aangezicht van zangeressen, danseressen, enz.), o. — s.

Blanket'ten (met blanket'sel bestrijken), ik heb (mijn aangezicht) geblanket: ook, vernissen, opschikken, opsieren; zie Schminken.

Blank-officier (slavenopzichter eener W.-I. plantage), m. — en, vero: —, honorable betrekking! (C.O.)

- Blank'-staan** (onder water staan), het plein stond —, heeft bij die wolkbreuk — gestaan.
- Blasren** (blaten, bulken, schreeuwen), zij hebben geblaard; ook, blèren of blerren: schapen, kalveren, geiten —.
- Blas** (donkerbleek, geelbleek), bn.: die wijn is nog al — van kleur of tint, is wat troebel.
- Blasé'** (on gevoelig, afgestompt van gevoel, onvatbaar voor verder genot), bn; zie Gebla-seerd; lees: blazee'.
- Blasphemie** (godslastering), v. — miën.
- Blas'ten** (klankn. w.w.: blaren van schapen), het schaaap blaatte, heeft geblaat.
- Blauw**, bn. en bw.: de — e hemel; een — oog optoopen, b. v. in een vuistgevecht; iem. bont en — slaan; een — e Maandag, korte tijd, zie ald.; een — e boon, een looden kogel; — bloed, adellijk (Eng.), nl. het bloed v. d. adel van Normandië; in Amerika: negerbloed; zegsw. een — e scheen krijgen, afgewezen worden bij een huwelijksaanzoek, eig. zijn scheen kneuzen door ergens tegenaan te loopen; zie: Hemelsblauw, Lichtblauw, Donkerblauw.
- Blauw** (kleur der trouw), o.: het rood, wit en blauw onzer vlag; het — is met rood en geel en der drie hoofdkleuren; het — is ook de kleur der hoop; Berlijnsch —, zie ald. Bremer —, zie: Bergblauw, Saksisch —.
- Blauw'achtig** (zweemende naar blauw), bn.: een — e rook, — e melk; — er, — st.
- Blauw'baard** (eig. iem., wiens baard een blauwachtige tint had, de beul uit het kindersprookje v. dien naam; fig. wreedaard, monster), m.
- Blauw'bekken** (koude tijden), ik heb geblauwbekt: ik sta hier te — in de kou.
- Blauw'bes** (boschbes, klokkebei), v. — bessen.
- Blauw-blauw'**, bn.: zegsw. iets — laten, laten, zoals het is, fig. een zaak laten rusten, er niet over spreken of handelen.
- Blauw'bloed** (adellijk bloed), o., zie Bloed.
- Blauw'bloem** (korenbloem), v. — en.
- Blauw'boek** (Eng. regeeringsbescheiden over eenige zaak, ook rapporten, tot een boek in een blauw omslag vereenigd), o. — boeken; — boekje (vlugschrift, brochure), o. — s, soms ook wel Schotschrift: het — ontleende zijn naam aan het blauwe omslag.
- Blauw'borstje** (nachttegaalachtig vogeltje met azuurblauwen kop, hals en borst), o. — s.
- Blau'we grot** (grot op het eiland Capri), v.
- Blau'we knoop** (de naam van het insigne der jongelui, die zich van alcohol, onder welken vorm ook, onthouden), m.; ook de Vereeniging zelve: Ben je ook van den —?
- Blau'we kruis** (vereening tegen drankmisbruik, in 1877 te Genève opgericht), o. gmv.
- Blau'we Maandag** (ledige Maandag bij de ambachtshut, d. i. een Maandag dat men niet werkt, maar Zondag houdt), m. — en: hij is daar een blauwen — in de leer geweest, d. i. een enkelen dag, bijzonder kort.
- Blau'wen** (blauw worden), het heeft geblauwd: de duinen — reeds, (Tollens), d. i. worden eenigszins zichtbaar; het lamplicht gaat —, d. i. verduisteren; (gew.) de melk —, d. i. wasschen, vermengen met water.
- Blau'wen** (kleurtingen in Oost- en W.-Indië, Z.-Amerika, enz.), m. en v.: dat hij er nu de harten der lippen en der — in de West mee verkwikt, nl. met die anekdoten, (C.O.)
- Blauwere'gen** (klimplant met paarsblauwe bloemtrussen), m. — s.
- Blauw'groen** (blauwachtig groen), bn.: de — e tarweakkers; zie: Grasgroen, Olijfgroen, Smaragdgroen, Zeegroen.
- Blauw'hout** (campêche-, provinciehout), o.; — keeltje (nachttegaalachtig vogeltje, blauwborstje), o. — keeltjes; — kiel (een Belg, een Belgisch koopman in blauwen kiel, 1830), m. — kielen, vero.; — kous (spotnaam voor een dame, die voor geleerd wil doorgaan), v. — kousen: het woord — is uit het Engelsch (blue-stocking); zie Savante.
- Blauwla'kensch**, bn.: een — e jas, nl. van blauw laken.
- Blauw'poot** (een soort van houtsnip), m. — en.
- Blauw'sel** (blauwmakend poeder), o. gmv.
- Blauw'spaat** (delfst. azuursteen), o. gmv.; ook, Blauwsteen.
- Blauw'specht** (volksnaam van den boomklover), m. — spechten.
- Blauw'steen** (delfst. azuursteen, poetssteen): (voorwerp), m. — steenen; (stofnaam), o. gmv.
- Blauw'tje**, o. — s: zegsw. een — loopen, een vergeefsch aanzoek doen, door een meisje afgewezen worden; zie Blauw.
- Blauw'verver** (verver van garens en geweven stoffen), m. — ververs; — ververij (werkplaats van den blauwverver), v. — en.
- Blauw'voet** (steenwalk), m. — voeten.
- Blauw'zijden** (van blauwe zijde), bn.: een — das, een — japon, een — strik.
- Blauw'zucht** (ziekte in den bloedsomloop of in het bloed), v. gmv.; ook: Blauwziekte.
- Blauw'zuur** (Pruisisch zuur, vergift), o. gmv.
- Blaz'en**, ik blies, heb geblazen: hijgen en — van vermoeidheid; dikke menschen — en puffen, (C.O.); de wind blaast in het zeil; op een hoorn —; spreekw. Het is beter hard geblazen dan den mond verbrand, voorzichtigheid is de moeder der wijsheid, zie ook Geblazen; iem. iets in het oor —, fluisteren, zie ook Oorblazen; een damschiif —, wegnemen, omdat de tegenspeler verzuimde er mede te slaan; mil. den taptoe —, z. Taptoe; glas —, al blazende maken; den aftocht —, per trompet het sein tot den aftocht geven.
- Blaz'erschuit** (visscherspink), v. — en.
- Blazo'en'** (Fr. een wapen met wapenspreuk en al zijn toebehooren), o. — en: elke rederrijkerskamer had een eigen —.
- Blazoeneeren** (het geven eener wapenschildering in de terminologie der heraldiek).
- Bleek** (kleurloos), bn. en bw.: een — e kleur, mat, flauw; wat ziet ge —! de — e maan; die inkt is wat —; — er, — st; — heid (witheid, matheid, kleurloosheid), v. gmv.
- Bleek** (plaats, waar gebleekt wordt, grasveld), v. — en: het linnen op de — leggen.
- Bleek'en** (op de bleek helder doen worden), ik heb gebleekt: het linnen —; — er, m. — s.
- Bleek'kerd** (bleekroode Rijnwijn), m. gmv.
- Bleekerij'** (inrichting tot het bleeken van waschgoed), v. — en.
- Bleek'gezichten** (blanken, in de taal der Indianen van N.-Amerika), o. mv.
- Bleek'hollander** (roerbad voor lommen), m. — s; — klei (porseleinaarde bij de papierbereiding), v. gmv.; — loog (wit politoer), v. gmv.
- Bleek'nens** (bleeke persoon), m. en v. — en.
- Bleekneu'zig** (zwaak, pipsch, teer), bn.: uw — eenig zontje, mevrouw, (C.O.)

Bleek'veld, o. -en; zie Bleek.

Bleek'vos (*geelachtig vospaard*), m. -vossen, zie Zweetvos; -**water** (*chlooralkwater*), o. gmv.; -**ziekte** (*bloedarmoede*), v. gmv.; -**zucht** (*ziekte in het bloed*), v. gmv.; zie: Chlorose en Anemie.

Blees (*koren-kafje, haaltje a. boonen*), v. blezen.

Blel, blik (*karperachtig zoetwatervischje uit de familie der brasems*), v. -en.

Blein (*blaar, puist, klemblaar*), v. -en.

Blen'de (*zwavelzink*), v. gmv.; - bevat 33% zwavel en 67% zink.

Blé'ren, volkst.; zie: Blaren, Blaten.

Bles (*witte plek vóór a. d. kop*), v. bleszen.

Bles (*haarlok, kleine lok*), v. bleszen.

Bles (*paard met witte plek aan het voorhoofd*), m. -bleszen.

Blesseeren (*wonden, verwonden, kwetsen*).

Blessu're (*blessuur*), v. -n.

Blessuur' (*wonde, verwonding*), v. -suren.

Bleu (*bloo, schroomvallig*), bn.: -heid, v.

Bleu (*Fr. blauw*), o. gmv.: - *de Paris*, Parijschblauw; - *marin*, matrozenblauw; zie: Kobaltblauw en Ultramarijn.

Bleek (*witvisch*), v. -en; zie Blei.

Blie'ven (*uit: believeen*), het blijft, bliefde mij niet; zie Asjeblijft.

Blij' (*verheugd, vroolijk, opgeruimd*), bn.: *de -de Boodschap*, het Evangelie: *een -gelaat, de -de Incomste* (*la joyeuse entrée*): de plechtige intocht van een nieuwen Brab. hertog in Brussel; blijder, blijdst; bw.: *hij kwam -thuis*.

Blij'de (*krijgstuig: steenwerptuig in de Middeleeuwen*), v. -n; de - werd gebruikt bij het beleg van steden en kasteelen en slingerde geweldige steenbrokken tegen torens en muren; zie Mangeneel.

Blij'de (*verheugd, vroolijk*), bn.: zie Blij.

Blij'dschap (*vroolijkheid, opgewektheid*), v.

Blijgeest'ig (*levenslustig; vroolijk van geest*), bn.: -er, -st; -heid, v. gmv.

Blijgeest'ige (*iem., die levenslustig is*), m. en v. -n: *almanak voor Holl. -n*, jaarboekje uit de dagen der almanakken; zie ald.

Blij'heid (*vroolijkheid, opgewektheid, levenslust*), v. gmv.; zegsw.: *Vrijheid, -!*

Blijk (*bewijs, teeken*), o. -en: *een - van eerbied, een treffend - van trouw, een - van belangstelling, een - van dapperheid; een stoffelijk - van vereering, een geschenk, d. i. een fraai voorwerp of een enveloppe met bankjes*.

Blijk'baar (*duidelijk*), bn.: *een - bare vergissing, dat is voor ieder -; bw.: hij is - schuldig*.

Blijk'ken (*duidelijk zijn*), het bleek, is gebleken: *uw ongelijk blijkt nu; uw onschuld zal daaruit -*, duidelijk worden.

Blijk'kens (*eig. blijkende: zooals blijkt uit*), vz.: - *den uitslag*, volgens.

Blij'mare (*blijde tijding*), v. -maren.

Blij'moe'dig (*opgeruimd, opgewekt, verheugd*), bn. en bw.: -er, -st: *een - vertrouwen*.

Blij'spel (*dichtk. tooneelmatig gedicht, dat een vroolijke, luimige, lachwekkende voorstelling geeft van de botsing van den dwazen mensch met zijn omgeving*), o. -spelen: *het - geeft meestal typen, ontleend aan het maatschappelijk leven, en wel wat overdreven voorgesteld; het - toont ons den vroolijken kant van personen en zaken; zie Comedie*.

Blij'speldichter (*dichter van blijspelen*), m. -s: *Hoof* (Warenar), *Bredero* (Moortje,

Spaansche Brabander), *Langendijk* (Spiegel der Vaderlandsche kooplieden) *zijn - dichters*.

Blij'ven (*standhouden*), ik bleef, ben gebleven: *de waarheid blijft, Gods beloften -; ook: blijf nog wat hier, toef; bij zijn werk -; bij het onderwerp -*, voet bij stuk houden, z. ald.; *in den strijd of op het slagveld -*, sneuvelen; *het schip is op de klippen gebleven*, d. i. gestrand, vergaan.

Blij'vend (*duurzaam, standhoudend*), bn.: - *geluk, een -e herinnering, een -e indruk*.

Blik (*oogopslag*), m. blikken.

Blik (*een stuk keukengereedschap*), o. blikken: *veger en -; -je*, o. -s: *een koperen -*.

Blik (*vertind plaatijzer*), o. gmv.: *er is ijzer -*, *wit -*, *koper -*, *messing -*, *zink -*.

Blik'je (*blikken, dichtgesoldeerde doos, cilinderrond of plat, met ingemaakte groente, met vleesch, visch of andere verduurzaamde levensmiddelen*), o. -s; **blikjesvleesch** (*vleesch uit een blikje, b.v. in O.-Indië*), o. gmv.

Blik'ken (*van blik*), bn.: *een - doos, een - keteltje; de - bruiloft*, 6 $\frac{1}{4}$ -jarig huwelijksteest.

Blik'ken (*den blik op of naar iets slaan*), ik heb geblikt: *opwaarts -*.

Blik'ken (*de schors aftrekken*), ik heb geblikt: *de boomen -*.

Blik'ken (*afl. van bleek: bleek worden*), ik heb geblikt: zegsw. *hij weet van - noch blozen*, is hoogst onbeschaamd; *zonder te - of te blozen*, zonder van kleur te veranderen.

Blikken do'minee, *straatfiguur in A'dam, 1850-'60, met een blikken trommelventende, en nu en dan op straat preekende*.

Blikkendoos' (*doos van blik; mil. de vroegere naam van kartets*), v. -doozen.

Blikkentrom'mel (*trommel van blik*), v. -s: *drop uit de -*, een middel tegen hoest.

Blik'keren (*freg. van blikken, schitteren: flikkeren, glinsteren*), zijn oog heeft geblikkerd: *het - der Julizon, het - der oogen*.

Blik'kers (*grootte oogen*), m. mv.: *een paar - opstaan*, verwonderd opkijken.

Blik'oogen (*de oogen wijd opendoen, het wit der oogen laten zien*), ik heb geblikkoogd: *men stampvoet, blikkoogt, vloekt en zweert*, (Staring).

Blik'sem (*electrisch verschijnsel in den dampkring, het overspringen van een electriche vonk uit een wolk, geladen met electriciteit, op een andere of opeenig voorwerp; hemelvuur*), m. -s: *zoo snel als de -; hij stond als door den - getroffen*, als verplet; *fig. loop naar den -*, drommel; *hij is een gemeene -*, vent; *die luie, kale -*, (Consc.)

Blik'semafleider (*bekend toestel tot opvang en afleiding van het hemelvuur*), m. -afleiders: *de - is in 1752 uitgedacht door Benjamin Franklin*, (1706-'90).

Blik'semen (*onweeren, weerlichten*), het heeft gebliksemd: zegsw. *iemand uit de kamer -*, gooiën. plat.

Blik'semflits (*bliksemstraal*), m. -flitsen.

Blik'sems (*erg, zéér*), bw. en tw.: *wel -!* uitdr. van verwondering; *het gaat hem - slecht*, erg. gmv.

Blik'semsch, bn.: *-e jongen*, d. i. ondeugende jongen. gmv.

Blik'semsnel (*eig. snel als de bliksem, verbazend snel*), bn.: *in -snelle vaart*; bw.: *die trein loopt -; -snelheid*. v.: *Juffrouw Pieterse begreep het met -*, (Mult.); spreekt. bliksemsnel.

Blik'semstraal (bliksemflits), m. —alen.
Blik'semtrein (sneltrain, die alleen bij de stations v. d. eersten rang stopt), m. —treinen; de — van R'dam naar A'dam stopt alleen in Den Haag, niet in Delft, in Leiden of Haarlem.
Blik'slager (werker in wit blik), m. —slagers.
Blik'slager, —slagers (uitroep van schrik, verwondering), tw.
Blik'slagerij' (werkplaats van den blik'slager), v. —en.
Blik'slagersknecht' (knecht v. d. blik'slager), m. —s; —**win'kel** (werk- of verkoopplaats van den blik'slager), m. —s.
Blik'tanden (het wit der tanden laten zien), ik heb geblik'tand: fig. dreigend kijken.
Blik'vuren (scheepst. seinen geven met blik'vuur), ik heb geblik'vuurd.
Blik'vuur (seinvuur, los kruit, dat op het dek ontbrand wordt als noodsein), o. —vuren.
Blik'werk (allerlei waren van blik), o. gmv.
Blim'bing (een O.-I. zware vrucht), v. —s.
Blind (niet ziende), bw. en bw., —er, —st: hij is — geboren; hij is — aan één oog; zegsw. hij is zoo — als een mol, totaal blind, zoals men zich den mol oudtijds dacht; hij is ziende —, hij wil niets zien; fig. een — e klip, d. i. onder water; een — e muur, d. i. zonder vensters; een — e kaart, d. i. zonder namen; een — e steeg, d. i. zonder uitgang, zie Slop.
Blind (een vensterluik), o. blinden: sluit de —en; binnen—en, buiten—en.
Blind'daas (eig. blind-daas of blinde daas, een steekvlieg), v. blindazen: er zaten drie blindazen op het paard; zie Runderdaas.
Blind'age (mil. beschermend materiaal tegen springprojectielen, blindeering), v. —s. (g=zj).
Blind'doek (doek tot blinding der oogen), m. —doeken: iem. een — voorbinden.
Blind'doeken (een blinddoek voor de oogen binden), ik blinddoekte, heb geblinddoekt: fig. misleiden; —**doeking** (misleiding), v. —en.
Blind'druk (boekdr. ingeperste afdruk van stempels of letters op den band van een boek, maar nog zonder verguldsel of kleur), m. gmv.
Blind'e (iem., die niet kan zien), m. en v. —n: het instituut voor —n te A'dam; zegsw. in het land der — is één oog koning, onder onwetende lieden munt de halfweter uit.
Blind'edarm (ontl. zakvormig darmanhangsel, deel van den dikken darm), m.; —**ontsteking**, v. —en; z. Appendicitis.
Blindeeren (Fr. met een ondoordringbare huid bekleeden, kogelvrij maken): een schip, een wagon —, een auto —; —**ee'ring** (mil. dekking met balken of takkenbossen, bomvrije beschutting), v. —en; zie Blindage.
Blind'ekoe (kinderspel, blindemansspel), v.
Blind'elings, bw.: — te werk gaan, onbezonnen; hij moest — gehoorzamen, zonder tegenspraak.
Blind'emant (blinde), m. —nen en —s.
Blind'emannetjesspel (bekend kinderspel, waarbij één der kinderen geblinddoekt wordt), o. —spelen.
Blind'en (blind maken), ik blindde, heb geblind: vinken —, de oogen uitbranden.
Blind'en-hospitaal (gasthuis voor blinden), o. —hospitalen; —**instituut** (inrichting, waar blinde kinderen worden opgevoed en onderwezen), o. —tuten; —**schrift** (Brailleschrift), o. gmv.
Blind'geborene (iem., die blind ter wereld kwam), m. en v. —n.

Blind'heid (het blind-zijn), v.: hij is met — gestagen, kan de zaak niet inzien; —**hokken** (blinddoeken), ik blindhokte, heb geblindhokt: een valk —; —**hokker** (fig. misleider), m. —s; —**slang**, v. —en, z. Hazeworm.
Blink (glans, gloed), m.: er wil maar geen — op de meubels komen; de — is er af, nieuweheid.
Blink (schoensmeer), m. gmv. gew.
Blin'ken (glanzen), het blonk, heeft geblonken: Sikkels klinken, sikkels —, (Staring), glanzen in 't zonlicht; haar oogen blonken van vreugd, schitterden; spreekw. Het is niet alles goud, wat blinkt, schijn bedriegt.
Blin'keri, de (aandr. duin ter hoogte van ± 60 M. in de gemeente Bloemendaal bij Haarlem), m.
Blink'worm (glimworm), m. —en. vero.
Blizzard (Eng. plotseling opkomende, koude sneeuwstorm in N.-Amerika), m. —s.
Bloc (Fr. hoop, stapel), o.; **en bloc** (bij den hoop, voetstoots): en — verkoopen. (c = k).
Bloc notes (Fr. blokje opeengeperste witte scheurblaadjes), v. mv. (c = k).
Bloed (roode, min of meer dikke en stolbare vloeistof i. h. menscheit en diertlijk lichaam), o.: er is slagaderlijk bloed, dat nl. in de longen zuurstof heeft opgenomen en lichtrood is van kleur, en adertlijk bloed, dat donker is van kleur, rijk aan koolzuur; zegsw. het — kruipt, waar het niet gaan kan, de stem des bloeds laat zich altijd gelden; dat zal kwaad — zetten, dat zal aanleiding geven tot ongenoegen en wrok; menschen met rood —, de niet-adellijken, menschen met blauw —, de adel; van koninklijken —e, prins van den —e, behoorende tot het vorstelijk huis.
Bloed (sukkel, hals), m. —en: arme —.
Bloed'armoede (ziekelijke toestand van het bloed), v. gmv., z. Anemie; —**bad** (moordtooneel, waarbij het bloed van vele menschen vergoten wordt), o. gmv.: een — aanrichten;
—**bevekt** (met bloed bevekt), bn.: —e kleeren, het —e sleuteltje (uit Blauwbaard);
—**bolletjes** (platronde, roode en witte schijfjes of lichaampjes in het bloed), o. mv., ook: — lichaampjes; —**bruiloft**, v., zie Bartholomeusnacht; —**doop** (marteldood van een ongedoopte om het geloof), m. gmv.;
—**dorst** (zucht naar bloedvergieten), m. gmv.;
—**dorstig** (bloeddorst hebbende), bn., —er, —st: de —e tijger.
Bloed'eigen (uit iem. eigen bloed), bn.: een moeder zegt: dit is mijn — kind; zie Bloedvreemd.
Bloed'eloos (zonder bloed, geen bloed hebbende), bn.: —looze dieren, insecten; —**loosheid**, v. gmv.
Bloed'en (bloed verliezen), ik heb gebleed: fig. mijn hart bloedt, erg treur ik; zegsw. hij zal hier moeten —, d. i. veel betalen; hij zal er voor moeten —, eig. zijn bloed er voor moeten laten, fig. de erge financiële nadeelen moeten dragen; —**derig** (vol bloed), bn.: een — stuk vleesch, een — doek; mannen met —e wollen sokken, (C. O.)
Bloed'geld (beloening voor moord, voor een misdaad; fig. werkgeld, karig loon v. zwaren handenarbeid), o. gmv.; —**getuige** (martelaar om den geloove), m. en v. —getuigen: Stephanus is de eerste — voor den naam van Christus: 37 na C. te Jeruzalem gesteenigd; —**hond** (grootte Engelsche dog, vroeger ge-

dresseerd als slavenjager), m. — honden; fig. wreedaard: *Alva, die —*; — **ig** (vol bloed, met bloed bevekt), bn. en bw.: *een — e wonde*, een diepe wonde; *een — gevecht*, een hevig gevecht, door bloedvergieten gekenmerkt; *een — conflict*; fig. *een — e robijn*, (C. O.), bloedrood; — **koraal** (helderrood koraal), o.; *oorbellen van —*; — **koralen** (van bloedkoraal), bn.: *een — armband*; — **loop** (bloedgang, bloedontlasting), m., zie: Roodloop en Dysenterie; — **luis** (luis op de schors van vruchtboomen), v. — zen; de — laat een roode plek na, als men ze doordrukt; zeer schadelijk diertje; — **plakkaten** (gesch. volkscheldnaam voor de dreigbeshuiten van Philips II van Spanje in zake de religie), o. meerv.; — **raad** (gesch. volksnaam voor Alva's Raad van Beroerte, in 1567), m. gmv.; — **rood** (eig. rood als bloed; hoogrood), bn.: *een paar — e handen*, hij werd — hij dat verwijt; — **schuld** (moord, doodslag), v.: *een — op zich laden*.

Bloedsomloop (circulatie van het bloed in het lichaam van mensch of dier), m. gmv.: *den — doen versnellen*, b.v. door flink te loopen; *den — vertragen*, door een stoelvast leven, door bedlegerigheid.

Bloedspuwing (ontlasting v. bloed uit de longen of de maag, bloedbraking), v. — spuwingen.

Bloedsteen (bloedrood ijzersteen), o. gmv.

Bloedstelpend (het bloeden doende ophouden), bn.: — e middelen, — e watten.

Bloedstorting (vergieting van bloed door te wonden), v. — en.

Bloedstroom (eig. stroom van bloed; het stroomen v. h. bloed door het menschelijk en diertlijk lichaam), m. gmv.

Bloedvergiffiging (bloedbederf door het inbrengen van eenige giftstof), v. — en.

Bloedverwant (familieid), m. en v. — en, vr. ook — e, zie Aanverwant; — **verwantschap** (familiebetrekking in verschillende graden), v. gmv.; — **vin** (bloedzweertje), v. — vinnen; — **vlek** (vlek, door bloed ontstaan), v. — vlekken; — **vreemd** (niet in den bloede bestaande, fig. totaal vreemd), bn.: *hij of zij is mij —*;

— **worst** (bloedbeuling), v. — worsten; — **wraak** (wraak, die bloed eischt, d. i. vervolging van den moordenaar op leven en dood, of v. e. zijner familieleden door den naasten bloedverwant van den verslagene), v. gmv.: de — bestond bij de Germaansche stammen, zie Vendetta, Goël; — **zuiger** (ringworm, 4 tot 5 cM. lang, zuigworm), m. — s: fig. hardvochtige woekeraar, uitzuiger, uitbuitter;

— **zweer** (bloedwin met bedorven bloed), v. — zweren.

Bloei (het bloeien), m.: *in den — des levens*.

Bloef'en (in-bloei-staan, bloei dragen), het heeft gebloed: *de boomen —*; fig. *de handel bloeit*; — **maand** (de maand Mei), v. — maanden;

— **sel** (bloesem), o. gmv.: *de boomen staan vol —*, bloemen; — **tijd** (eig. voorjaar), m. gmv.: *fig. de — der heksenprocessen viel in de 16e en 17e eeuw*; *de — der gulden*, *de — der rederijerskamers*, tijd van hoogste ontwikkeling, kracht; — **wijze** (schikking der bloemen om een as), v. — wijzen: *een tros, een katje, een scherm, een tuil*, enz. heet —.

Bloem (bloemkroon, voortplantingsorgaan), v. bloemen; verkl. — **pje**, o. of — **etje**, o. — s.

Bloem (tuinbloem, sterbloem), v. — en; — **pje**, o. — s; fig. wat zich onderscheidt door fijnheid,

schoonheid, waarde: *de — van den Franschen adel is in den slag der Gulden Sporen (1304) gesneuveld*, *de aanzienlijkste edelen*; *de bloem van het Duitsche leger sneuvelde bij Nieuwpoort (1914)*; *de — der jongelingschap, der jufferschap*, de keur; *de — en der dichtkunde*, de schoonste gedichten.

Bloem (fijn meel), v. gmv.: — *van tarwe*, (ook Tarwebloem); bij overdracht: — *van zwavel*, fijn gezeift zwavelpoeder; — **as**, v., zie Bloembodem; — **bed** (perkje in den tuin, waarop bloemen groeien), o. — bedden: *een —*, omzoomd met roode madeliefjes; — **bekleedsel** (plantk. het groene en ook het gekleurde omkleedsel, b.v. kelk, bloemkroon), o. — s;

— **blad** (het gekleurde blad v. d. bloemkelk), o. — bladen; — **bodem** (de top van den bloemsteel, als drager van de onderdeelen der bloem), m. — bodems, ook Bloemas; — **bol** (stengelgedeelte in bolvorm), m. — bollen, ook Bol;

— **bollenteelt** (het kweeken van botgewassen, z. ald.), v. gmv.: *de — in de omstreken van Haarlem*; — **dek** (plantk. alles samen, wat den bloemknop dekt of de bloem beschut), o. — dekken; — **dier** (straaldier), o. — dieren.

Bloemelijn (dichtk. bloempje), o. gmv.

Bloemencorso (statie-tocht in met bloemen versierde wagens, wedstrijd of concours in het met bloemen opsieren van voertuigen, paarden, enz.), m. — s, (s = z); — **fabriek** (werkplaats tot vervaardiging van kunstbloemen), v. — fabrieken; — **geur** (geur of reuk van bloemen), m., fig. aangename toestand: — *en maneschijn*; — **handel** (gesch. de zoogenaamde windhandel in bloembollen, 1636—'37), m. gmv.; — **maken** (het vervaardigen v. kunstbloemen), o. gmv.; — **maakster** (— werkster), v. — s, z. Fleuriste; — **mand** (rieten siermand voor kamerplanten in bloempotten), v. — en; — **meisje** (meisje, dat bloemen te koop biedt), o. — s; — **rijk** (het rijk van Flora: at de bloemen der wereld samen), o. gmv.;

— **spel** (gesch. wedstrijd in 't dichten in 't zuiden van Frankrijk, nl. in Toulouse 't eerst in 1323: de prijs was een gouden viooltje, later nog twee zilveren bloempjes), o. — spelen: nog bestaan er de Jeux floraux; — **spraak** (— taal), v. gmv.; — **symboliek** (— taal), v. gmv.; — **taal** (zinnebeeldige taal door middel van bloem of tak), v., als: roos, liefde; lelie, onschuld; palmtak, overwinning; laurier-tak, roem; eiketak, kracht; viooltje, bescheidenheid; ridderspoor, eer; cypres, rouw; brandnetel, wreedheid, enz.; — **vriend** (minnaar van bloemen), m. — vrienden; — **vriendin**, v. — nen; — **zee** (een zee v. bloemen), v.: *de uiterwaarden zijn in 't begin v. Mei één —*.

Bloemgodin, myth. zie Flora.

Bloemhof (bloementuin), m. — hoven.

Bloemig (bebloemd), bn.: *een — e weide*; fig. — *e aardappelen*, d. i. droog en melig; — er, — st.

Bloemist' (bloemkweeker), m. — en.

Bloemisterij' (kwekerij v. bloemen), v. — en.

Bloemkatje (bijzondere bloeiwijze), o. — katjes: *de wilg, de els draagt — katjes*.

Bloemkelk (beschuttende, meestal groene blaadjes, eerst den knop omvattende), m. — kelken; **bloemklokje** (woudnarcis), o. — s; — **knop**, m. — pen; — **koek** (een soort van bloem-bijscherm), m. — en; — **kolf**, v. — kolven; — **kool** (bloemige kool), v. — koolen; — **korf** (bloemenmand), m. — korven;

— **krans** (vlechtwerk van bloemen), m. — en.

Bloem'kroon (gekleurde, kransvormig geplaatste bloemblaadjes), v. — kronen; — **lezing** (verzameling van uitgelezen proza- en dichtstukken), v. — lezingen; — **markt** (markt v. bloemen), v. — en; — **perk** (tuinperk met bloemen), o. — en; — **pot** (roode, onverglaasde aarden pot tot het kweeken v. tuinbloemen), m. — ten; — **schilderen** (afdeeling der schilder-kunst: het schilderen v. bloemen), o. gmv.; — **spelen**, o. mv., zie Bloemenspel; — **stamper**, m. — s, zie Stamper; — **stengel** (bloemsteel, — spil), m. — stengels; — **stof** (stufmeel), o. gmv.; — **stuk** (schilderstuk, bloemen voorstellende), o. — ken; — **tafel** (tafel voor bloemen), v. — s; — **tegel** (tegel met geschilderde bloemen), m. — s; — **tros**, m. — trossen; — **tuil** (bosje bloemen), m. — en; — **tuin**, m. — en; — **vaas**, v. — vazen; — **werk** (kunstwerk met bloemen er in), o. — en; — **zaad** (zaad v. bloemen), o. — zaden; — **zoet** (eig. honigzoet, fig. zoetsappig), bn.: een — gezicht.

Bloes'em (voortplantingsorgaan van een boom), m. bloesems; — **knop**, m. — pen.

Bloes'men (bloesems dragen), heeft gebloesemd: de boomen —, de erwten —; fig. de vriendschap kan — en bloeien.

Blok (zwaar stuk hout, steen of metaal), o. blokken: een — marmer, een — hout; ook, groot vierkant, rondom met huizen bezet; fig. een — aan het been hebben, (als koe of paard aan een voorpoot in de wei), d. i. niet vrij zijn in zijn doen en laten, in zijn bewegingen.

Blok (scheepst. ovaal, dik, doorboord stuk hout), o. — s: in een — draaien schijven om een spil, 't welk dient bij het hijschen; zie Katrolschijf.

Blok'druk (druk, voorafgaande aan den letterdruk van Koster), m. gmv.

Blok'huis (wachthuis, mil. houten wachttorenen; W.-Amerika: huis v. bedisselde, opeengestakte boomstammen), o. — huizen.

Blokka'de (het af- of insluiten eener haven met oorlogsschepen, afsluiting), v. — s; — **keeren** (Fr. omsingelen, afsluiten met oorlogsschepen): een haven —, een kust —.

Blok'ken (stud. hard studeeren d. i. als een blok zitten), ik heb geblokt; — **ker** (gezet of volhardend werker), m. — s.

Blok'kendoos (doos met kuben als kinderspeelgoed), v. — doozen.

Blok'kenmaker (maker v. n. blokken of katrolschijven), m. — s.

Bloks'berg (aandr. hoogste top in den Hartz, 1300 M.), m. gmv.: in den Walpurgisnacht d. i. op 30 April viert de duivel met alle heksen den sabbat op den —; iemand op of naar den — wenschen, (Potg.), naar den duivel.

Blok'schaaf (timm. kleine schAAF met één beitel tot verwijdering van de eerste ruwheden), v. — schaven; — **schip** (afgetakeld lineschip, wachtschip), o. — schepen; — **stelsel** (het verdeelen, volgens Eng. manier, van de spoorbaan in vakken van eenige KM.), o. gmv.; — **wachter** (spoorbeambte, belast met het toezicht op of over een blok of baanvak), m. — s; — **zellen** (schaatsenrijden met lange stagen, terwijl men bij elke streek flink overhelt), ik blokzeilde, heb geblokzeild.

Bloom (bloem), v. bloemen; verkl. — **metje**, o. — s.

Blond (lichtgeel), bn.: een — e vlecht.

Blon'de (fijne zijden kant, zoo genoemd om de geelachtige kleur), v. gmv.

Blondi'ne (blond meisje, blonde vrouw), v. — s.

Blond'je (blond meisje, blond kindje), o. — s.

Blood'aard (lafaard, laf man), m. — s.

Blood'e, bloo (vreesachtig, bedeesd), bn. en bw.: bloeder, bloedst; zie Ble u.

Bloohartig (angstig, bang, schuchter), bn. en bw.: een — kind; — er, — st; — **heid**, v. gmv.

Blooh'heid (beschroomdheid), v. gmv.

Bloot (onbedekt, naakt), bn. en bw.: met het — e hoofd, met — e voeten, onder den — en hemel, met den — en degen; op het — e paard, zonder zadel; met het — e oog, zonder bril, vergrootglas, verrekijker, enz., fig. een — gerucht, niets anders dan, een — e formaliteit, een — vermoeden; hij deed het — om te plagen, enkel; de moord geschiedde open en —, voor ieder zichtbaar; het land lag toen open en — voor den vijand, onbeschermt, ongedekt; — er, — st.

Bloot'lijk (alleentlijk, slechts, louter), bw.

Bloot'en (de huden in de looierij ontblooten of ontharen), ik blootte, heb gebloot: z. Plote n.

Bloot'geven zich, ik gaf mij —, heb mij — gegeven, d. i. zich onvoorzichtig blootstellen b.v. in een duel; fig. zijn zwakheid laten blijken, een geheim argeloos openbaren; — **leggen** (openbaren, laten zien), ik legde —, heb — gelegd of — geleid: den wortel van een boom —, fig. zijn zaken —; — **liggen** (open liggen), het lag —, heeft — gelegen: het land lag — voor den vijand.

Bloots'hoofds (met ongedekten hoofde), bw.

Bloot'staan (blootgesteld zijn aan), ik stond —, heb — gestaan: aan allerlei gevaren —.

Bloot'stellen (in gevaar stellen), ik stelde —, heb — gesteld: zich aan iets —, niet op zijn hoede zijn, zich blootgeven.

Bloots'voets (barrevoets, met bl. voeten), bw.

Bloot'wol (wol v. geslachte schapen), v. gmv.

Blos (verwant met blozen: roode kleur op de wangen), m. gmv.: de — der deugd, de — der schaamte, de — der gezondheid; — **je**, o. — s.

Blou'se (ruim hangende, blauwe werkkiet, ook, ruim damesjacket of -jak, jongensbuisje), v. — s; lees: bloe-ze, ook, **Bloes**; — **man** (proletariër), m. — lui, ook — mannen. (ou = oe).

Blou'wel (hennepbraak), m. — s.

Blou'welen (hennep ontbolsteren en breken), ik heb geblouweld.

Blo'zen (een blos krijgen, rood worden), ik bloosde, heb gebloosd: gij doet mij —, als de kreeft zei tegen de braadpan, (v. Lennep).

Blo'zend (een blos hebbend), bn.: — e wangen, een — gelaat; met dwingt men 't — meisje voort, (Staring), vroeger: Blozig.

Bluf (grootspraak) m. gmv.: — slaan.

Bluff'en (pochen, snoeven), ik heb gebluft: op iets —; — **fer** (praathans), m. — s; — **ferij'** (snoeverij, opsnuiderij), v. — en.

Blun'der (Eng. lompe fout, flater), m. — s.

Blusch'gereedschap (gereedschap, hetwelk bij het blusschen van een brand noodig is), o. — gereedschappen; — **middel** (al wat dient tot brandblussching), o. — middelen.

Blus'schen (vuur uitdooven), ik heb gebluscht: een brand —; kalk —, z. Lesschen; — **scher**, m. — s; — **sching**, v. — en.

Blut, bluts of **blitsch** (verdoffing uit bloot: alles in het spel verloren hebbende), bn.: ik ben nu —; fig. arm, berooid, kaal.

Bluts (arm, berooid), bn. gew.; zie Blut.

Bluts (slag, kneuzing, buik, blaar), v. — en; de boomen zijn met een — je van de bijl en een nummer ten doode opgeschreven, (C. O.)

Blutsen (kneuzen, b.v. van vruchten, denken), ik blutste, heb geblutst; -ing, v. -en.

Bluts'koorts (d. i. bluts, buil, uitslag + koorts: scharlakenkoorts), v. -koortsen.

Boa (slangvormige halskraag van bont), v. -'s.

Boa-constrictor (niet-vergiftige reuzenslang, van 10-13 M., in de keerkingslanden der oude en nieuwe wereld), v. -tors; ook Bo'a geheeten. (c = k). zie Koningslang.

Boaja (Mal. kaaiman), m. -'s; gewoonlijk Boewa'ja, krokodil; fig. rondsletterende ganef onder de inlanders, brutale geurmaker.

Boaner'ges, m.: hij is een -, een man, vooral prediker, vol heftigheid en vuur, hij is een vurig ijveraar; Markus 3: 17, zoon des donders.

Board (Eng. directie, bestuur), m.

Boarding-house (Eng. kosthuis), o. -s.

Boarding-school (Eng. kostschool), v. -schools.

Board of trade (Eng. kamer v. koophandel), m.

Bo'az, m.; Bijbel: hij is zoo rijk als -, zeer rijk, Ruth. 2: 1. (z = s).

Bob (verkorting van Robbert), m.; ook scheldnaam voor een politie-agent, in Londen.

Bobak' (Russische marmot), m. -s.

Bob'bekop (waterhoofd; scheldn. domkop, kinkel), m. -koppen.

Bob'bel (waterbel, luchtbel in water; blaas, bult), m. -s.

Bob'bel, bub'bel (windnegotie, maatschappij in de dagen van den windhandel), m. -s; vero.

Bob'helen (klankn. met bobbels koken, hard koken), het heeft gebobbeld; -ing (opborveling, fig. opbruising), v. -en.

Bob'belig (met bobbels), bn., -er, -st: het ijs is hier erg -.

Bob'berd, bob'ber (dikzak, fig. lomperd, windbuil), m. -s.

Bob'heren (bobbelen), het bobberde, heeft gebobberd; -ing, v. -en.

Bobby (klabak, Engelsche politieagent), m. bobbies; zie Bob.

Bobijn' (garenklos, spoel), v. -en; zie Babijn.

Bobijn'en (garen opwinden), ik heb gebobijnd.

Bo'che (scheldnaam voor een Duitscher in den mond der Franschen en Belgen), m. -s; ook, Alboche, zie ald.

Bo'chel (bult), m. bochels: zegsw. zich een - lachen, eig. zoo lachen, dat men den rug kromt tot een bochel, geweldig lachen; ook: persoon met een bult, zie Bocheljoen, Bultenaar.

Bo'chelaar (bultenaar), m. -s.

Bo'chelen (naarstig en zwaar als met gekromden rug arbeiden), ik heb gebocheld; fig. wat kan het mij -, schelen, bommen. gmz.

Bocheljoen' (spotn. gebochelde), m. -en; zie Krates.

Bocht (slingerdans als jongensspet), v., zie Bochten; zegsw. in de - springen voor iemand, d. i. iem. helpen, zijn partij opnemen, verg. voor iem. in de bres springen, ook: hem financieel bijspringen.

Bocht (kromming, inham, baai), v. -en: een weg met -en; de rivier maakt hier een -, een - in een uitgespannen touw, in de - springen, bij het touwtje-springen; fig. zich in alle -en wringen, zich karakterloos naar alles schikken en plooiën; aandr. de - van Guïnea, aandr. W.-Afrika.

Bocht (slechte waar), o. gmv.: - van wijn, van sigaren, van tabak, uitschot.

Bocht (kleine, afgepaalde ruimte tot verlichting v. h. vee), v. -en. gewz.

Bocht (afgesloten gedeelte v. e. weiland, dicht bij den ingang), v. -en: in de - worden de melkkoeien verzameld vóór het melken. gew.

Boch'ten (stingeren, omsingelen), de jongens bochtten, hebben gebocht; zie Bocht.

Boch'tig (met bochten, kronkelend), bn.: een - pad, een - dal, (Poot).

Boch'tig (stomp afgerond van bladeren), bn.: het - eikeblad.

Boek'bier (geelachtig, zoet Beiersch bier uit Aimbock in Hannover), o. (soorten), o. -en.

Bod (aanbod), o. gmv.: een - doen, een prijs bieden; het hoogste - doen, zijn - verhoogen.

Bod'den (aandr. inham aan de Pommerische kust), m. -s.

Bo'de (verwant met bieden, bekendmaken: hoodschapper, looper, gezondene), m. en v. -n.

Bode'ga (Sp. wijnkelder, wijnhuis), v. -'s.

Bo'dem (grond, aardkorst; schip; onderste vlak), m. -s: de - van Nederland, op den - der zee; twee -s zijn gereed met wakker volk aan boord, (Tollens); de - van een vat, van een kuip; fig. aan iets (een vat) den - instaan, het met opzet vernietigen: aan rechtmatige verwachtingen kan de - ingeslagen worden.

Bo'dembloemigen (plantk. planten, wier meeldraden op den bloembodem zijn ingeplant), v. mv.

Bo'demen (van een bodem voorzien), ik bodemde, heb gebodemd: een vat -.

Bodemerij' (het voorschieten van geld, tegen hooge premie, en wel op een schip of de lading als pand), v. -en; -brief (akte, waarbij de bodemerij wordt aangegaan), m. -brieven; -rekening (rekening in koopmansboeken over de gesloten bodemerij), v. -en.

Bo'demioos (geen bodem hebbende), bn.: een - vat, zie Danaïden; een - looze afgrond.

Bo'denbrood (fooi aan den bode als brenger van een goede tijding), o. vero; -loon (loon van den bode), o. -en: het - bestond, zoo de tijding belangrijk was, in een aardige fooi.

Bo'denmeer. -zee, of het Meer van Constanz: aandr. het is het grootste Duitse meer, aan den voet der noordelijke Alpen.

Bodes' (dicht. vrouwelijke bode), v.; ook: Bodesse, v. bodessen.

Bodin' (vrouwelijke bode), v. bodinnen.

Boe, tw.: - noch ba zeggen, geen enkel woord zeggen, geen kik laten hooren; zonder - of ba te zeggen sprong hij over boord, totaal onverwacht, zonder eenige waarschuwing.

Boea'ja, boewa'ja, m. -'s, zie Boaja; fig. apache, blank en bruin gespuis in de groote steden van O.-I.

Boe'boek (O.-I. houtworm), m. -s.

Boe'boer (O.-I. brj, pap), v. gmv.

Boed'dha, eig. de verlichte, de wijze: stichter v. h. Boeddhaïsme of Boeddhisme in Z.-Azië, hervormer v. h. Brahmaïsme: - is de Ind. prins Gautama die leefde van ± 620-543 v. C.

Boeddh(a)is'me (godsdienst van Boedha in Z.-Azië, welke zich heeft ontwikkeld uit het Brahmaïsme), o.; het hoofdbegrip van het - is lijden, totdat de ziel wordt verlost door oplossing in de oneindigheid, zie Nirvāna; het - wordt beleden door 120 miljoen Aziaten en de voornaamste geboden zijn: onthouding van moord, diefstal, leugen, dronkenschap, onkuischheid.

Boeddhist' (betijder of aanhanger v. d. leer v. Boedha), m. -en.

- Boedel** (nalatenschap), m. -s: een - aanvaarden, een - verwerpen, een - scheiden; een - redderen, d. i. regelen; ook: **Boel**; -**beschrijving** (inventarisopmaking door een notaris), v. -en, zie Beneficte; -**huil** (erfhuil), o. -huizen, zie Boelhuis; -**lijst** v. -en, zie Inventaris; -**redder** (eig. boedel-beredder, d. i. -regelbaar), m. -s, thans Exeuteur-testamentair, zie Beredderen; -**scheiding** (verdeling v.d. nagelaten boedel onder de erfgenamen), v. -en.
- Boef** (deugniet, schurk, schavuit), m. boeven: -**je** (knaap-deugniet), o. -s.
- Boeg** (voorsteven van een schip), m. -en: zegsw. nog heel wat werk voor den - hebben, vóór zich hebben, voor de borst hebben, evenals een lange reis; het over een anderen - wenden, d. i. het schip over (op) een andere zijde leggen, en dus van streek, van koers veranderen, fig. iets op andere wijze beproeven, aan het gesprek een andere richting geven; -**anker** (zwaar anker op groote schepen), o. -ankers; -**en** (koers zetten, sturen), ik heb geboegd. vero.
- Boegines** (O.-I. bewoner van Z.-W. Celebes), m. -eezen.
- Boegkruisen** (laveeren), ik boegkruiste, heb geboegkruist. w. i. g.
- Boegseeren** (een schip bij stil weder aan één of meer lijnen al roeiende voorttrekken of voortslepen), ik heb geboegseerd; -**seerlijn** (touw, waarmee het schip aan de boegseersloep is bevestigd), v. -lijnen.
- Boegspriet** (scheepst. een over den voorsteven uitstekend rondhout), m. -sprieten: de - vormt den hoofdsteen van het tuig; -**sprietloopen** (volksspel: het loopen over een gladgemaakten horizontaal liggenden mast, waaronder een zeil met roet, zaagsel, enz.)
- Boegstag** (kabeltouw, ijzerdraadtouw, als steun van den boegspriet), o. -stagen.
- Boeha** (klankn. veel drukte, leven, rumoer, geschreeuw), m. en o.; zie: Böha, Poeha.
- Boel** (kluister, keten), v. -en: in -en klinken of sluiten: de -en slaken, verbreken, zie: Handboei, Voetboei; fig. de vorst slaat de wateren in -en, zie Winterboei; beken en vlieten verbreken hun -en, de ijskorst.
- Boel** (drijvende tonneboei of ijzeren ton, vroeger hebrood van kleur, aan een geankerden ketting of een touw op het water drijvende om ondiepten of de vaargeul aan te wijzen, baken, b.v. op de Schelde), v. -en: een kleur als een - d. i. hoogrood, door warmte, haast, enz.
- Boel** (reddingswerktuig, leeren of linnen gordel, met kurk gevuld), v. -en.
- Boel** (O.-I. gevangenis, b.v. te Batavia), v. -en.
- Boelen** (de zijden van een schip ophoogen met plankwerk), ik heb geboeid.
- Boelen** (vastbinden, in de boeien sluiten), ik heb geboeid: fig. de aandacht -, kluisteren; de toehoorders -, hun aandacht bezighouden.
- Boelend** (de aandacht spannend), bn. en bw.: een - spreker, een -e roman, een -e schrijver; - vertellen.
- Boeler** (pleziervaartuig, voor en achter hoog opgeboeid; speeljacht met een mast en wat zeil), m. -s.
- Boelijn**, v. -lijnen; zie Boelijn.
- Boek** (een samengebonden aantal bedrukte, beschreven of blanco-vellen), o. boeken; -**je** (ook: -ske en -skén), o. -s: zegsw. van iemand een -je opendoen, zijn euvelheden aan den dag brengen; spreken als een -, duidelijk, niet weifelend; dat is voor hem een gestoten -, hij weet van die zaak niets af, deze is hem vreemd; buiten zijn -je gaan, bevoegdheid; zie: Blauwboek, Dag-, Groot-, Hand-, Kas-, Kerk-, Leer-, Lees-, Notitie-, Oranje-, Reken-, School-, Schrijf-, Teekenboek, enz.
- Boek**, o. -en; zie: Kartonneeren, Brocheeren, Inbinden; het - der boeken, de Bijbel of het - Gods; een - in prachtband, z. ald.; fig. het - der natuur, de Schepping; zie nog: Blauwboek, Libretto en Boekhouden.
- Boek** (min of meer zelfstandig deel van een boekwerk, van een dichtwerk, enz.), o. -en: de -en des Bijbels, zie ald.; de vijf -en van Mozes, zie Pentateuch; de 24 boeken van de Ilias.
- Boek** (papiermaat, 24 vel schrijf- of 25 vel drukpapier), o. boeken.
- Bork** (wellicht uit bokel, Fr. boucle: ter zijde uitstekend sieraad aan het oorijzer of aan de slapen, in N.-H. gedragen), m. -en.
- Boek** (250 blaadjes bladgoud om te vergulden, in een boekje vereenigd), o.; -**je**, o. -s.
- Boek'aankondiging** (mededeeling in krant of tijdschrift, dat een boek is verschenen of eerlang zal verschijnen), v. -en.
- Boek'achtig** (schoolsch, gemaakt), bn. en bw.: een of ander - gezegde, (C.O.); - spreken.
- Boekanier** (busteljager, wilddief, roofjager), m. -s; de -s waren in de 2e helft der 17e eeuw de schrik der Sp. koloniën.
- Boek'band** (band van een boek), m. -en: meestal eenvoudig: Band; de - bestond in de Middeleeuwen uit leer, hout, zijde, goud of zilver, soms uit ivoor, en was het rijkst bewerkt aan de voorzijde.
- Boek'beoordeeling** (het beoordeelen van een boek in een krant of tijdschrift), v. -en, zie Recensie; -**beschouwing** (boekbeoordeeling), v. -en.
- Boek'binden**, o. gmv.; -**binder**, m. -s; -**binderij** (bedrijf of werkplaats), v. -en.
- Boek'deel** (een der delen van een boekwerk), o. -deelen.
- Boek'drukken** (het drukken van boeken, typographieeren), o. gmv.; -**drukker**, m. -s; -**drukkerij** (bedrijf of werkplaats van den drukker), v. -en: de - vereischt de samenwerking van den stempelsnijder, lettergieter, zetter en drukker, zie aldaar.
- Boek'drukkuunst** (de kunst van boeken te drukken met afzonderlijke letter-typen), v. gmv.: de uitvinding der -, ± 1423; zie Typographie en Drukkuunst.
- Boekeboom** (beukeboom), m. -boomen. gew.
- Boek'el** (haarkrul van valsche haar), m. -s.
- Boeken** (in het boek opschrijven), ik heb geboekt; uitgaven en inkomsten -, zie ook: Bijboeken.
- Boek'end** (verdoeffing van het woord boek-aveit), v.; zie Boekweitegort.
- Boekenhanger** (boekenrek), m. -s; -**kamer**, v. -s; -**kast**, v. -en; -**kennis** (kennis van boeken; onpractische kennis), v. gmv.; -**kist**, v. -en; -**kraampje** (-stalletje), o. -s; -**lijst** (catalogoog), v. -en; -**plank** (plankje tegen den wand om boeken op te zetten), v. -en; -**rek** (rekje voor boeken), o. -ken; -**stalletje** (boekenkraampje; plank op schragen voor de markt-etalage

van oude boeken), o. -s; -**taal** (taal, in boeken gebezigd), v. gmv.; -**tasch** (schooltasch), v. -tasschen; -**wijsheid** (wijsheid, uit boeken geput), v. gmv.

Boekerij' (bibliotheek), v. -en.

Boekformaat (uiterlijke vorm v. e. boek), o. -formaten; zie: in- Plano, Folio, Quarto, Octavo, Duodecimo.

Boekhandel (handel in boeken), m. gmv.: de Nederlandsche -, de gezamenlijke boekhandelaars; *oude* -, handel in oude boeken; *tweedehands* -, handel v. iem. die boeken op een fondsveiling (z. ald.) of van een uitgever opgekocht voor mindere prijzen, soms voor spotprijzen van de hand tracht te doen; -**handelaar** (boekverkooper), m. -s, -aren.

Boekhouden (ontvuyngen en uitgaven in de boeken bijschrijven of aantekenen), ik heb -gehouden; -**honder** (iem., wien het bijhouden der boeken is opgedragen), m. -s; -**houding**, v. -en; -**houdster** (vrouw. boekhouder), v. -s.

Boekhouden (de leer, de wetenschap v. h. boekhouden), o. gmv.: hij is leeraar in het -; het *dubbel* -, Italiaansche wijze van -, zie Dubbelboekhouden.

Boekkit (O.-I. heuvel), m. -s: de lichtgroene, van wouden beroofde -.

Boekjaar (tijdsruimte van een jaar, b. v. van 1 Jan.-31 Dec., op het eind waarvan de koopmansboeken worden afgesloten en de balans wordt opgemaakt), o. -jaren.

Boekstaven (te-boek-stellen, in schrift vermelden), ik -staafde, heb geboekstaafd.

Boekverkooper (boekhandelaar), m. -s.

Boekweit (graansoort, in 't begin der 15e eeuw uit Azië naar Europa overgebracht), v. gmv.: zand- en veen-.

Boekweitbloem, v. -bloemen; -**dop** (-bolster), m. -pen; -**gewas**, o. gmv.; -**oogst**, m. -en; -**schoonder** (werktuig, om de boekweit te reinigen), m. -s; -**veld**, o. -en; -**zaad** (vrucht der boekweitplant), o.; -**zeil** (zeil, waarop de boekweit gedorscht wordt), o. -en.

Boekweitflensje (dun pannekoekje), o. -s.

Boekweitgort, v. gmv.; -**koek**, m. -en; -**meel**, o. gmv.; ook, in de spreekt.: *Boekendegort*, *Boekendekoek*, *Boekendemeel*.

Boekwerk (boek van eenigen omvang), o. -en: *fraaie* -en staan in zijn boekenkast.

Boekwinkel (winkel waarin men boeken verkooft), m. -winkels; -**worm** (larve van zekere mot; fig. boekenman, kamergeleerde), m. -wormen; -**zaal** (titel van een letterkundig en godgeleerd tijdschrift, 1692-1863), v.: en dezelfde - der geleerde Wereld..., (C.O.)

Boel (menigte), m. gmv.: een - boeken, massa; fig. een treurige -, zaak, toestand.

Boel, m. boelen; zie Boedel.

Boel'dag (dag, waarop boelhuis wordt gehouden), m. -dagen; -**goed** (meubelen, vee, d. i. roerend goed, dat op den boeldag onder den hamer komt), o. -goederen; -**huis** (openbare verkoop van een inboedel of nalatenschap, ook een venduhuis), o. -huizen, vero. thans: Erfhuis.

Boel'lijn (scheepst. lijn, om de zeilen meer aan den wind te halen), v. -lijns; ook: Boelijn.

Boel'kenskruid (leverkruid), o. gmv.: het - groeit in veenstreken langs den waterkant.

Boe'loe-boe'loe (O.-I. afstoffer, plumeau, vederstoffer), v. -s.

Boe'man (eig. man, die de kinderen bang maakt door zijn boe, boe! biefebauw, baas kinderschrik), m.: pas op, ik zal den = roepen!

Boem'boe-boem'boe (O.-I. rijsttafelspacertjen), v. mv.

Boe'melen (slenteren, in herbergen loopen), ik heb geboemeld; -**trein** (sukkeltrein), m. -treinen: het tegenst. van Snelrein.

Boe'merang (Eng. werptuig van gebogen hout, der Australiërs, dat achter den werper weer neerkomt), m. -s; uit: Boe'merang.

Boe'nder (bezempje), m. -s: een platte -.

Boe'nen (reinen, schoonwrijven), ik heb geboend: de meubels -; fig. ik zal hem -, weggagen; -**er** (man, die boent), m. -s; -**sel** (wasachtige stof), o.; -**was** (boense), o. gmv.

Boeng'koesan (O.-I. pakje, bundeltje), v. -s.

Boer (landman, eig. woongenoot, buurtgenoot, geuur), m. -en: een boer heet naar de streek, waar hij woont: *duin*-, *klei*-, *veen*-, *zand*-, *hei*-; naar de namen van 't vee: *geiten*-, *schaap*-, *bie*-, *vogelstruis*- (Z.-Afrika); naar den naam van zijn hoofdproduct: *kaas*-, *zuivel*-, *aardappel*-, en bij uitbreiding: *boter*-, *melk*-, of nog ruimer: *turf*-, *visch*-; zegsw. op den - reizen, of den - opgaan, het platte land als koopman-ruilebuiters afloopen.

Boer (figuur in 't kaartspel), m. boeren: *harten*-, *schoppen*-, enz.

Boer (wellicht in verband met bor in borrelen: oprisping), m. -en: een - laten.

Boer'ran, m. -s; zie Buran.

Boer'de (letterk. 14e-eeuwsche sproke, waarvan de stof ontleend is aan het volksteven), v. -n: de - is kluchtig, en comischen spot en vol uitgelatenheid.

Boerderij' (boerenhoeve met omgelegen akkers, weiden, enz.), v. -en; verkl. -**tje**, o. -s.

Boer'en (het bedrijf van landbouwer uitoefenen), ik boerde, heb geboerd.

Boer'ernarbeider (daglooner, bij één of meer boeren in 't werk), m. -arbeiders: -**bedrijf** (al de werkzaamheden op en om de boerderij), o. gmv.; -**bedrog** (lomp aangelegd bedrog), o.; -**bond** (vereeniging van landbouwers), m. -bonden: de - heeft onderlinge of collectieve hulp, b.v. het gezamenlijk aanschaffen van landbouwwerktuigen, enz. ten doel; -**boon** (de groote boon of tuinboon), v. -boonen.

Boerenbrui'loft (bruiloft inden boerenstand, luidruchtige bruiloft), v. -en; -**dochter** (een dochter van een boer), v. -s: een rijke -; ook: *Boerendeern*, v. -en; -**dorp** (klein-acht. een dorp, waarin veel boeren wonen), o. -dorpen; -**dozijn'**, o.: dertien is een -, d. i. heeft één extra; -**dracht'** (kleedij van menschen uit den boerenstand), v. gmv.;

-**erf'** (bouwhoef met nabij- of omgelegen grond), o. -erven; -**feest'** (feest onder boeren), o. -feesten: een - vieren; -**gerecht'** (boerenkost), o. -gerechten; -**her'berg** (dorpsherberg, met vooral boeren als klanten), v. -herbergen; -**hoe've** (huis en erf der boerderij, boerenhuizinge), v. -n; -**hof'** (boerenhoeve), v. -n; -**huis**, (landbouwerswoning), o. -huizen.

Boerenjongens (rozijnen op brandewijn), m. mv.: een glas -; -**ker'mis** (kermis op het platte land, op het boerendorp), v. -kermissen: op een - gaat het nog al ruw en

rumoerig toe; fig. druk, ruw feest; — **kers'** (de gemeene veldkers), v.; ook, boerenmosterd, wilde mosterd, taschjeskruid; — **kin'kel** (scheldn. lompe, ruwe boer), m. — kinkels; — **kloen'** (scheldn. kinkel, ruwe persoon), m. — kloenen: een riddersdochter aan een lompen — te Heel? (Staring), w.i.g.; — **knecht'** (inwonende dienstknecht op een boerderij), m. — knechts; — **kof'fle** (nl. met kaneel en suiker), v.; — **kool'** (bladkool met krulbladeren), v. — koolen: ook het moes, er van bereid: wij eten vanmiddag —; — **krijg'** (gesch. opstand der boeren in 't begin der 16e eeuw (1524) in Middel- en Zuid-Duitschland), m.: ook titel van een roman van Conscience: de strijd der Kempische boeren tegen de Franschen, in 1792 en '93.

Boerenkrijg' (de gezamenlijke teekens, waarmee de winkelier den boer het bedrag voorrekent), o.: met — rekenen, d. i. met streepjes op de toonbank b.v. 1 = cent, V = stuiver, enz.; — **leen'bank** (geldbank, waar de landbouwer tegen matige rente contanten kan bekomen), v. — leenbanken, z. Raiffeisenbank; — **meid'** (inwonende dienstbode op een boerderij), v. — meiden; — **meis'jes** (abrikosen op brandewijn), o. mv., z. — jongens; — **mensch'** (iem. uit den boerenstand), m. — menschen; kleinacht. o.; — **nacht'tegaal** (de musch, doch vooral de kikvorsch), m. — nachtegaals, — en; — **oor'log** (gesch. opstand der boeren in Duitschland in 1524), m. gmv., zie Boerenkrijg; — **oor'log** (strijd tusschen Boeren en Engelschen in Z.-Afrika, in 1900), m.; — **op'roer** (gesch. opstand der boeren in Frankrijk tegen den adel, 1357), o., zie Jacquerie; — **paard'** (zwaargebouwd paard, dienstig voor den veldarbeid), o. — paarden; — **plaats'** (boerenhoeve, boerenhuizinge), v. — plaatsen; — **schro'men** (het spel, boerenschroom, spelen), ik-schroomde, heb geboerenschroomd; — **schroom'** (gezelschapsspel met prentjes en dobbelsteenen), m.: het spel draagt zijn naam naar een der spelenden, den ontvanger der belastingen; — **sjees'** (ouderwetsch, hoog, tweewielig rijtuig op riemen), v. — sjeezen.

Boerenstand (de stand der landbouwers in de maatschappij), m. gmv.; — **vrouw** (vrouw uit den boerenstand), v. — vrouwen; — **wagen** (wagen tot het vervoer van landbouwproducten), m. — s; — **werf** (boerenerf), v. — werven, gew.; — **woning** (huis van den landman, boerenhoeve), v. — woningen; — **Zaterdag** (de 2e en 3e Zaterdag in October in N.-Holland en Utrecht, op welke de boerenknechts zich tegen 1 Nov. verhuuren), m. — Zaterdag; — **zoon** (zoon van een boer), m. — zoons, — zonen; z. ook: Boerendochter; — **zwaluw** (de gewone of gemeene zwaluw, ook, muur-zwaluw), v. — zwaluwen.

Boerlaai' (inboorling van Siberië), m. — aten. **Boerin'** (vrouw uit den boerenstand), v. — nen: een glundere —, (C. O.); bij overdr. vrouw met lompe manieren.

Boerin'nenjak (kortbovenkleedingstuk eener boerin), o. — jakken; — **kap**, v. — kappen, zie Kap; — **kleeding**, v. gmv.; — **muts**, v. — mutsen; — **stem**, v. — stemmen: een goede, ronde, vroolijke — stem, (C. O.)

Boer'ka (ronde, viltwollen mantel der Kozakken en Kaukasiërs), v. — s.

Boer'noes (lange ruime overmantel van witte wollen stof met kap, der Arabieren), m. — en;

ook: **Bur'noe**, **Boer'noe**; de — der zeeofficieren, wijde overjas.

Boersch (lomp, als een boer), bn. en bw.: — e manieren, hij praat nog al —; — er, — t; — **heid** (ongemanierdheid), v. — heden.

Boert (uit boerde: scherts, luim), v. gmv.: iets voor — opnemen, als grap, kortswijl, zie: Badinage, Raillerie.

Boer'ten (schertsen, gekscheren, mallen), ik boertte, heb geboert; — **erij'** (kortswijl, kwinkslag), v. — en.

Boer'tend (op schertsenden toon), bn. en bw.: een — gesprek, hij sprak half —, half ernstig.

Boertenderwijs'-wij'ze (alschertsend), bw.

Boer'tig (grappig), bn.: een — e stijl, — e taal, het — liedboek van Bredero; — er, — st; bw.: — spreken, — vertellen.

Boes (achterdeel v. d. koestal), v. boezen; in N.-H. Koes (ruimte achter de koeien in den koestal): op de koes gaan liggen, (C. O.)

Boes'kool (witte kool), v. — koolen; gew. voor Buiskool.

Boet (schuur, loodsje), v. — en: ze (de biggen) binnen in de —, (C. O.). gew.

Boe'te (vergoeding, geldstraf), v. — n; — **doening** (versterving: kastijding, strenge vasten, ruw gewaad, gebed, enz), v. — doeningen; — **ling** (persoon, die boete doet), m. en v. — en, vr. ook: — **tinge**, — n.

Boe'ten (herstellen, verbeteren, boete doen, voldoen), ik boette, ik heb geboet: een net —, een ketel —. d. i. oplappen; hij zal voor dat verraad —, d. i. lijden; zijn lusten —, zijn goetdorst —, bevredigen: zijn leestlust —, (Bild.); — **ing**, v. — en: tot — der zonden.

Boe'ten (vuur aansteken, eig. vuur slaan), hij boette, heeft geboet: vuur —, aanleggen, aansteken, opstoken.

Boe'teport (extra-port voor niet of onvoldoende gefrankeerde brieven), o. — porten.

Boet'gebed (gebed, waarin men boete doet), o. — en; — **gewaad** (boetkleed), o. — waden; — **gezant** (boetprediker), m. — en: Johannes de Dooper, de boetgezant; — **kleed**, ook Boete (kleed van grove stof, hetwelk men tot boete op het bloote lijf draagt), o. — kleederen;

— **pleging**, (boetedoening), v. — en; — **prediker**, m. — s; — **preek** (strafpredikatie, vaak schertsend), v. — en; — **profeet** (— gezant), m. — profeten; — **psalm** (psalm, smeekend omverzoening met God), m. — psalmen: de zeven — en.

Boetseeren (verwant met bootsen: in was of klei in behoortijken vorm nabootsen b.v. van vruchten, dieren, menschen, busten, enz.), ik heb geboetseerd; bij uitbreiding: formeeren, scheppen: God boetseerde al den aardkloot, (Vondel); — **der**, m. — s: de schepper en — van al de koek- en kunstgewrochten, (C. O.) d. i. maker; — **kunst**, v. gmv.

Boetvaard'ig (eig. vaardig om boete te doen, gezind tot boete), bn., — er, — st; — **heid**, v. gmv.: R.-K. het sacrament van — de biecht.

Boe'venbende (dieventroep), v. — benden;

— **jacht** (gemeen volk, grauw, gespuis), v.; — **nest** (vrijplaats voor bankroetiers), o. vero.; — **pak** (een aantal boeven), o. gmv.; — **streek** (schurkenstreek), m. — streken; — **stuk** (fig. boevenstreek), o. — ken: een boom of wat verder pleegde hij (Nurks) mij hetzelfde — stuk, (C. O.); — **taal** (lage taal, ook Bargoensch), v. gmv.; — **tronie** (gemeen gezicht), v. — s.

Boe'zel (boezelaar), m. — s, (boezelgoed, — stof), o. gmv.

Boezelaar (voorschoot), m. —s.

Boezem (eig. borstholte, borst; fig. inborst, hart, gemoed), m. —s: een eertlijk hart in den — dragen, een wensch in zijn — koesteren.

Boezem (het geheel van plassen, kanalen, tochten, slooten, waarin het polderwater uitloopt), m. —s: de — van Rijnland, een vrije —; —kade (dijk langs een boezem of vaart), v. —kaden; —land (hooger gelegen land van den polder), o. —landen; —peil, (ook maatpeil: het peil of de hoogte, waartoe het water in een boezem mag worden opgevoerd), o. gmv.

Boezem (kring van bijeenbehorende personen), m. gmv.: het voorstel kwam uit den — van het bestuur, uit den — der vergadering.

Boezemvriend (intieme vriend), m. —en;

—vriendin (hartsvriendin), v. —vriendinnen.

Boezeroen' (Fr. bourgeron, scheperskiel: een kleedingstuk van werklieden, dat als onderbloes of overtrek dient), o. en m. —en.

Bof (klankn.: slag, stoot), m. —fen: hij doet dat op den —, werkt op goed geluk.

Bof (buitenkansje, zoet winstje), m. gmv.

Bof, m.: iets op den — koopen, zie Pol.

Bof (zwellung van hals en wany tengevoelge van ontsteking der oorspekselklier), m.

Boffen (stud. geluk hebben in examens, promotie of zaken), ik heb geboft: kerel, jij boft ook altijd! —fer (geluksvogel), m. —s, zie: Wanboffen en Bof.

Boffer, bofferd (pocher, pochans), m. —s.

Bo'gen (roemen, trotsch zijn op), ik boogde, heb geboogd: — op zijn geboorte, — op zijn talenten, — op ervaring, zich verheffen op.

Boha' (klankn. getier), tw., en als zn. m.: een grooten — maken; —maker, m. —s; —maakerij, v. —en; ook: Boe ha', —haai', —hei'.

Bohemien' (Fr. iemand zonder vast bestaan, zwerver, avonturier), m. —s, ook, Zigeuner, zie ald.

Bojaar' (vrijheer, grondbezitter in de Slavonische landen, b.v. in Roemenië), m. —aren.

Bok (mannetjesgeit), m. bokken: fig. hij is een —, een stuursch mensch; —, sta vast, jongensspel; —achtig (ruw, lomp), bn. en bw.

Bok (hijschwerking; ook, zitplaats van den koetsier), m. bokken.

Bok (toestel, om er boomen op te zagen), m. —ken.

Bok (grootte vergissing, mislag), m. bokken: een — maken, een — schieten, een flater maken bij 't spreken of schrijven.

Bok (gymnastiekwerktuig), m. —ken: de — dient voor springoefeningen.

Bok (platboomd vaarttuig), v. —ken: een bagger —, een modder —, een turf —, een veen —.

Bokaal' (Fr. bocal: groote drinkbeker, welke rondging), v. bokalen.

Bok'achtig (bokkig, onbeleefd, lomp), bn. en bw.: —er, —st; —heid, v. —heden.

Bok'keleder, —leer (boksleer, nl. van één bok), o. gmv.; —leeren (van bokkeleer), bn.

Bokkenees' (eig. Boeginees, in het Z. W. van Celesbes; fig. ruw, lomp mensch), m. —eezen.

Bok'kenleder (leder van bokken), o.; —leer, o. gmv.; —leeren, bn.

Bok'kenwagen, m. —s; een wagentje met één bok heet Bokkewagen.

Bok'kepruik, v.: zegsw. hij heeft de — op, hij is niet goed gemutst of gehumeurd; het woord dateert uit den pruikentijd.

Bok'kerfjeder (gesch. lid eener rooverbende, in ± 1770 in Z.-Limburg, d.i. in het land van

Valkenburg), m. —rijders; het volksgeloof deed hem op een bok door de lucht rijden.

Bok'kesprong (eig. grillige sprong), m. —sprongen: —sprongen maken, losbandig leven, grof verteren; zie Capriole.

Bok'kevel (vel van een bok), o. —vellen.

Bok'king (lomp, stuursch, batsch), bn. en bw.;

—er —st; —heid (norschheid), v. —heden.

Bok'king (gerookte haring), m. —en: Engelsche —, spekbokking, z. ald., fig. iemand een — geven, gmv. hem berispen, als stofnaam, v.: Hou je van —? —hang (loods, waarin de opgehangen haring gerookt wordt), m. —en;

bokkinkje (kleine bokking), o. —s; —rookerij (—hang), v. —en.

Boksbaard (samengesteldbloemige plant: jozefsbloem of morgenster), m. gmv.

Boksbeugel (een met prikkels voorzien beugel, waarin vier gaten voor de vingers, door apachen als vuistwapen gebruikt), m. —beugels.

Bok'se, boks (broek), v. boksen. gew.

Bok'sen (met de vuist schermen), ik heb gebokst; —er (vuistvechter), m. —s.

Boksvoet (sater, boschgod), m. —voeten.

Bok'tor (kevertor met zeer lange sprieten en krachtige kaken, levend op boomen), v. —torren: in ons land zijn soorten van —torren, b.v. de groote — of populier —, de dennentor, enz.

Bol (bal, omwentelingslichaam; ook broodje), m. bollen: warme —len, broodjes; fig. pijn in den —, het hoofd; hij is een —, een zeer knap mensch, een knappe kop: —letje, o. —s; zie Aardbol, Hemel—, Lucht—, Wereldbol.

Bol (worteldeel van bolgewassen), m. bollen: een tulpen—, een hyacinten—; het bollenhuis, zie Bollenbaas, enz.

Bol (bolderik, onkruid in 't koren), v. gmv.

Bol, bolle (stier), m. bollen, gew.; zie Bul.

Bol (opgezet, pofferig, dik), bn. en bw.: de ingewanden, schoon — van enkel wind, (Staring); een knaap met —le wangen; de zeilen stonden —, opgeblazen; —ler, —st.

Bol'arzen (kopjebutelen), ik bolaarsde, heb gebollaarsd: jongens, die in 't gras — vero.

Bol'la (drieriemige lasso, bezwaard met kogels, in gebruik bij de Patagoniërs), v. —s.

Bol'deren (dof geraas maken, rammelen), de wagen heeft erg gebolderd. w. g.

Bol'derik (plantk. onkruid met roodachtig blauwe bloem), v. —en: de gewone —, onkruid in 't koren, ook bol, boller, dotik, korenroos, korenvlam geheeten.

Bol'derwagen (eig. bolderende, rammelende wagen; boerenwagen met huid, niet op riemen of veeren), m. —wagens.

Bol'driehoek (meetk. driehoek op den bol), m. —driehoeken.

Bol'ero (Spaansche volksdans), m. —'s: de — wordt begeleid met zang en castagnetten.

Bol'ero (ronde Spaansche hoed), m. —'s.

Bol'ero (Sp. nauwshuitend, meestal fluweelen of zijden damesjacket met mouwen), v. —'s.

Bol'gewas (plant met onderaardsch stengelgedeelte), o. —gewassen: de lelie, de tulp, de hyacint behooren tot de —gewassen.

Bol'livar (zilverstuk als munteenheid in Venezuela = 100 centimo's = een franc), m. —s.

Bolivia'no (munteenheid in Bolivia, ± f 2.40 = 100 centavo's), v. —'s.

Bolk, v. —en; zie: Wijting en Dorsch.

Bolleboos' (Hebr. eig. heer des huizes;

fig. iem., die uitmunt in eenig vak; knap en schrander mensch), m. — boozen; spreekt. Balleboos.

Bollebuis' (poffertje), v. — buizen; — je, o. — s **Bollebuis'** (dikke, welgedane knaap), m. — buizen; drie stevige, goedige — buizen, (C. O.)

Bollejagen (het werk staken in de Friesche vennen): ze gingen —, d. i. andere veenarbeiders tot staking overhalen; als zn. o.

Bollen (voor den kop of bol slaan), ik heb gebold: een os —; zie Dollen.

Bollen (behagen, streelen), het heeft gebold: dat bolde hem het meest. gew.

Bollen (het vlas reinigen), ik heb gebold: ze zijn daar druk aan 't —, het vlas ontdoen van de zaadbollen; zie: Repel, Repelen.

Bollen (staken v. d. arbeid in de vennen); ze zijn aan 't —, gew.; zie Bollejagen.

Bollenbaas (bloembollenkweeker), m. — bazen; — handelaar, m. — s; — huis (loods, waarin men 's winters de bloembollen bewaart), o. — huizen; — kweeker, m. — s; — land (— akker), o. — landen; — rek, o. — rekken.

Bollenbakker (wittebroodjesbakker), m. — bakkers; — blazer (bakker, die op den hoorn blaast, als het brood gaar is), m. — s. vero.

Bologneezer (uit of van Bologna, een stad in Italië), bn.: — neezer of — neesche hondjes, kleine, ruigharige —; — flesschen, v. mv.: peervormige, glazen flesschen. (gn = nj).

Bolplein (speelbaan in Vlaanderen voor het bollen- of balspel), o. — pleinen.

Bolrond (rond als een bal), bn.: onze aarde is —; — rondheid, v. gmv.: de — der maan.

Bolroos, v. — rozen; zie Balroos.

Bolster (notebast; kaf, pel, schil), m. — s.

Bolsteren (van den bolster ontdoen), ik heb gebolsterd: noten —, verg. Doppen.

Bolus (zegelaar, roodachtige klei; ook, gebak van meel, melk en suiker), m. — sen.

Bolvorm (vorm van of als een bol), m. gmv.: de — der aarde, de — der planeten.

Bolvormig (den vorm hebbende van een bol), bn.; — heid, v. gmv.: de — der aarde.

Bolvormige-driehoeksmeting (de meting van een boldriehoek), v. gmv.; zie Platte driehoeksmeting.

Bolwerk (hoog bastion, hoofdwerk), o. — werken; fig. de grondwet is een — der vrijheid, een — tegen dwingelandij.

Bolwerken (verschansen, versterken), ik bolwerkte, heb gebolwerkt: hij zat het wel —, d. i. klaarspelen, in orde of tot stand brengen.

Bolworm (hersenslaaworm, ziekte bij de schapen), m. — wormen; fig. de — steekt hem, hij is in slecht humeur.

Bom (Fr. holle ijzeren kogel met springlading en lont), v. bommen; de bommen werden te Venloo uitgevonden in 1482.

Bom (platbodemde vischschuit, plomp vaartuig, log en breed), v. — men: een Scheveningsche —, ze telt voor de vischvangst 7 man.

Bom (stop of spon op het bomgat), v. bommen: zegsw. de — is gesprongen, het geheim is uitgekomen, en wel onverwachts.

Bom (stud. groote borrel), v. bommen. **Bom** (volkst. groote massa of hoeveelheid), v.: een — geld stukslaan met drinken en pretmaken; dat zat je een — geld kosten.

Bom (klankn.), tw.: —, zoo slaat de trom!

Bom'bam (klanknabootsing), tw.; als zn. (de groote torenklok), v. gmv.: de groote — luidt; ook Beddek wast.

Bom'bam-bel'eren (eig. het beieren van de bombam), o.; kinderrijm: —, de klokken lusten geen eieren!

Bom'bammen (de klok luiden, dof galmen), ik heb en het heeft gebombamd.

Bombar'de (donderbus, steenmortier, oud kanon voor steenen kogels; ook: het zwaarste bromwerk in orgels), v. — s.

Bombardeeren (mil. met bommen beschieten), ik heb gebombardeerd; — bardement' (beschieting met bommen of granaten van fort, stad of vesting), o. — en: het — van Sebastopol (1855), van Antwerpen (1914).

Bombardon' (koperen blaasinstrument met ventielen), m. — s: de — is tegenwoordig vervangen door de tuba.

Bombar'rie (verwant met bombarde: geraas, geter), v. gmv. gmv.: maak toch zoo'n — niet! drukte, lawaai.

Bom'bast (eig. losse stof tot opvulling van kleeren; fig. gezwollen of hoogdravende taal, holle klanken), m. gmv.

Bombast'isch (gezwollen, hoogdravend), bn. en bw.: een — e schrijver, een — e stijl, winderig; zulk een taal klinkt —, zij is eer polyglottisch.

Bom'bax (wolboom), v. — en: de — hoort in O.-I. thuis; de witte, veerkrachtige woldient tot vulling van matrassen.

Bombazijn' (Fr. bruine, goedkope maar sterke katoenen stof voor arbeiderskleedij), o., (soorten), o. — en: allerlei bombazijnen, bruin en geel; ook: Pilo.

Bombazijn'en (v. bombazijn), bn.: een — pak.

Bom'been (een gezwollen been), o. — en. vero.

Bombeeren (bol maken, opvullen): de rugen dier stoelen zijn gebombeerd; een adjudant-onderofficier heeft een gebombeerden knoop als distinctief.

Bom'byx (zijderups), m. — en; v.: — is ook een zijdeachtige stof.

Bom'gat (spongat, ronde opening in den buik of de wijde van het vat), o. — gaten.

Bom'gat (galmgat in den toren), o. — gaten.

Bom'ij's (hol ijs, luchtbelijs), o. gmv.

Bom'ketel (mortier), m. — ketels. vero.

Bom'mel (prop van een vat), m. — s; zegsw. de — brak los, alles lekte uit van den bedrieglijken toelag.

Bom'melerwaard (aard. eiland in Gelderland, gevormd door Maas en Waal), v.

Bom'men (galmen), het heeft gebomd; spreekw. Leege vaten — het hardst, leeghoofden hebben het hoogste woord.

Bom'men (schelen), het bomde, heeft — bomd: wat kan het mij —! wat gaat het mij aan, 't is mij totaal onverschillig.

Bom'schuit (vischpink), v. — en; zie Bom.

Bom'vrij (bestand tegen een ouderwetsch bombardement), bn.: een — e kelder, een — fort; als zn. o.: plaats in een vesting, beschut tegen het bombardement.

Bon (schriftelijk en onderteekend bewijs, dat goed en geldig is voor de daarin uitgedrukte som of waarde, ook, orderbriefje, waarop een leverancier goederen kan afgeven), m. — s.

Bon (kaartje voor vlijt op school), m. — s.

Bon (betalingsbon, uitgegeven door het rijk, een gemeente of een werkgever), m. — s: de — dient ter tijdelijke vervanging van zilvergeld, zie Zilverbon.

Bona fi'de (Lat. te goeder trouw, op goed geloof): iets — doen.

Bona-fide-handel (*handel, rustend op goede trouw*), m. gmv.: bij een — heeft men de vaste overtuiging werkelijk te bezitten of te verkrijgen.

Bonang (O.-I. slaginstrument v.e. gamelan-orkest), v. —s.

Bonapartist (*in Frankrijk aanhanger van het geslacht der Bonapartes*), m. —en.

Bonbon (Fr. *fijn suikergoed, allerlei suikergoed*), v. —s: een — doosje: het woord is een herhaling in kindertaal van *bon*, d. i. goed.

Bonbonnière (Fr. *bonbondoojsje, fraai doosje voor bonbons*), v. —s.

Bond (*verwant met binden: verbond*), m. —en: een *staten* —, een *arbeiders* —, een *onderwijzers* —; zie: Vereeniging en Gild.

Bondel, m. —s; zie *Bundel*.

Bondgenoot (*iemand, die medehelpt, medestander*), m. —genooten; vr. —genoot.

Bondgenootschap (*verdrag tusschen staten*), o. —schappen; —**schappelijk**, bn.: —*schappelijke verplichtingen*.

Bondig (*goed verbonden*), bn.: —*e kost*; —*e krachten*, d. i. stevig, sterk, fig. een — *oordeel*, deugdelijk, degelijk; een —*e vrede*, bestendig; een —*e belofte*, onverbrekkelijk verbindend; een —*antwoord*, een —*e stijl*, pittig; —er, —st; —**held** (*vastheid, degelijkheid*), v. gmv.

Bond(s)kist (Bijb. *Arke des Verbonds*), v. gmv.

Bonds/hotel (*logement, waar wielrijders reductie hebben*), o. —s; —**rijwielhersteller** (*een hersteller van rijwielen namens of van den Bond aangesteld*), m. —herstellers.

Bondsstaat (*vereening van verschillende staten tot een rijkseenheid*), m. —staten: *Zwitserland is een* —; ook: *Bondstaat*.

Bondzegelen (Bijb. *de teekenen, bewijzen van het verbond tusschen God en de geloovigen*), o. mv.; Prot. *de Doop en het H. Avondmaal zijn onze* —.

Bongerd (*boomgaard*), m. —s. gew.

Bonheur du jour, m.: Fr. *fraai pronkcast, de bovendeur met spiegglas*.

Bonhomie (Fr. *aangeboren of natuurlijke goedhartigheid*), v. gmv.

Bonhomie (Fr. *sul, goedzak*), m. —s.

Boniet (*een soort van makreel, springvisch*), m. —en; zie *Albikoor*.

Bonifatius, *Evangelieprediker onder de Friezen, in 755 bij Dokkum vermoord; ook Winfried; beter: Bonifatius*.

Bonificatie (*handel. vergoeding, schadeloosstelling*), v. —s. (t = s).

Bonnis: in — zijn (Lat. *gegoed zijn, in ruime omstandigheden verkeeren*): zegsw. *hij is een man in* —, *welgesteld*.

Bonjour (Fr. *goedendag*), o. —s. (ou = oe).

Bonjour (*afschepen, wegzenden*), ik heb hem *gebonjourd*. (j = z).

Bonjouren (*met drinken en vermaak den tijd doorbrengen*). (ou = oe).

Bonk (*stuk, schonk*), v. —en; fig. oud paard, ook, *zeeman: een ruwe zee* —, m. —en, m. (voor den persoon of het dier).

Bonkaarde (*de bovenste laag van 't veen*), v. gmv., ook *Bonksel*.

Bonken (*hard tegen iets aanstooten, rollen enz.*), ik heb *gebonkt: het stoeltje bonkt tegen den snipperbak*, (Potg.); fig. *stompen*.

Bonklik (*grove beenderen hebbend, grof gebouwd*), bn.: een — *paard*; ook, *Bonkerig*.

Bonksel (*bovenkorst van het hoogveen,*

dat bij het verturven op zij wordt gelegd), o. gmv. zie *Bonkaarde*.

Bonmot (Fr. *geestige zet, wip, kwinkslag*), o. *bons-mots* of *bonmuts*; lees: —*moo*.

Bonne (Fr. *kinderyuffrotte, meisjes, belast met de zorg voor kleine kinderen*), v. —s.

Bonnefooi (Fr. *verbastering van bonne foi: te goeder trouw*), v.: *op de* —, *op goede kans*, *op goed geluk; ik was op de* — *aan 't zweren geraakt*. gmv.

Bonnet (Fr. *muts of hoedje van zachte stof en met slappen rand*), v. —ten; ook, in drie of vier punten uitlopend hoofddeksel, door R.-K. geestelijken gedragen: voor de *priesters* (zwart), *bisschoppen* (paars), *kardinalen* (rood), *pauis* (wit).

Bonneterie (Fr. *winkel van wollen mutsen en andere gebreide wollen goederen*), v. —ën.

Bons (*klanknabootsing*), tw.: —, *daar lag hij!*

Bons (*slag, plof*), v. *bonzen: met een zware — viel het lichaam op den grond; zegsw. de* — *krijgen*, *afgedankt worden; iem. de* — *geven*, *zijn ontslag geven, voorgoed afwijzen*.

Bonsoir (Fr. *goedenavond*), o. —s. (oi = oaa).

Bont (*gekleurde en geruite katoenen stof*), o.: *Friesch* —, *Schotsch* —; —**jes**, o. mv., of —**goed** (*bontgekleurd weefsel*), o. —goederen.

Bont (*zachtmatig, bewerkt dierenvel, pelswerk, peltterij*), o. —en: *het* — *der bevers, marters, enz.: een jas met* — *gevoerd; in 't* — *gekleed; —jas* (*ruimhangende winterjas, met bont gevoerd*), v. —jassen; —**je** (*halskraagje van bont*), o. —s; —**kist** (*kist tot bewaring van bont*), v. —en; —**werk** (*pelswerk*), o. —en.

Bont (*gespikkeld, gevlekt, veelkleurig*), bn.; —er, —st: een —*e vogel, de* —*e ekster, de* —*e ka, kerkkauw, torenka; een* —*e koe, rood of zwart met wit; zegsw. hij is bekend als de* —*e hond, algemeen ongunstig; spreekw. Men noemt geen koe* —, *of er is een vlekje aan, zie Koe; hij maakt het te* —, *is in woord of daad al te wild, maakt het te erg; iemand* — *en blauw slaan, hem zoo slaan, dat hij gele en blauwe plekken krijgt, eig. blond, d. i. geel en blauw; —held* (*veelkleurigheid*), v.: *de* — *van dien ophelik, van die versiering, van die decoratie*.

Bonten (*van bont*), bn.: een — *kraag*.

Bontmuts (*muts van bont of met bont omzet*), v. —en; zie: *Karpoets, Kapoets*.

Bont ton (Fr. *conversatietoon van welopvoede lieden, fijne of beschaafde toon*), m. gmv.

Bontwerker (*fabrikant van bontwerk, van pelzen*), m. —werkers; —**werkersknecht**, m. —en of —s; —**werkerswinkel**, m. —s:

hij zal er welkom zijn als de kat in den —, *hoogst onwelkom, men zal hem gauw zien te loozen*.

Bonvivant (Fr. *een vroolijke kwant, een doorbrenger, losbol, een lichtmis, een door-draaier*), m. *bonvivants*; lees: *bonbivan*.

Bonze (*priester van Boedha, in China en Japan*), m. —n of —s.

Bonzen (*stooten, hard kloppen*), ik heb *gebonsd: een deur open* —, *mijn hart ging* —.

Bonzing (*roofdier*), m. —s; zie *Bunzing*.

Boodschap (*bericht, mededeeling, tijding, last*), v. —schappen; —*pen doen*, *koopen of inkoopen doen*, ook, *enkelv., bericht of tijding brengen: een gemaakte* —, *voorgewende; de blijde* —, *het Evangelie; zegsw. een kind om een* — *sturen, een te lage kaart inleggen of opspelen; —schaplooper*, m. —s.

- Bood'schappen** (berichten overbrengen, melden), ik heb geboodschapt; — **schapper** (boodschap-brenger), m. — s; — **schapster**, v. — s.
- Boog** (wapen, schiettuig), m. bogen: den — spannen, de pees achteruithalen; den — ontspannen, de pees weer in rust brengen; met pijl en — gewapend; zegsw. *hij vloog als een pijl uit den —*, liep zeer snel; *meer dan één pijl op zijn — hebben*, zie Pijl; spreekw. *De — kan niet altijd gespannen zijn*, men kan niet altijd ingespannen bezig zijn, men dient ook een keer ontspanning of rust te nemen; zie: Handboog, Kruisboog, Voetboog.
- Boog** (bouwk. gewelfde overkapping, ook, gewelf), m. bogen: een — boven deur of venster; een —, rustende op twee zuilen; een brug met drie bogen: een triomf—, een eere—; zie: Rondboog, Spitsboog.
- Boog** (kromming, bocht), m. bogen: een weggeschoten projectiel beschrijft een —; verder: uitspansel: de zon aan 's hemels —; zie: Regenboog, Dagboog.
- Boog** (meek. deel v. d. ontrek eens cirkels), m. bogen: de hoek aan 't middelpunt is gelijk aan den —, waarop hij staat; zie Cirkelboog.
- Boogerd** (boomgaard), m. — s; ook: Booggaard.
- Booglamp** (electriche bollamp), v. — en.
- Boograam** (boogvenster), o. — ramen.
- Boogscheut** (boogshot; de weg, door een afgeschoten pijl doorloopen), m. — scheuten: die winkel is een — van hier; het bosch lag een — van het dorp.
- Boogschutter** (krijger, met pijl en boog gewapend), m. — schutters. vero.
- Boogsgewijze**, bw.; zie Boogswijze.
- Boogswijze** (gebogen als een boog), of — **wijs**, bw.: hij leidde de klimroos —.
- Boogvenster** (venster, waarvan het bovengedeelte den vorm v. e. boog heeft), o. — s.
- Boekmaker** (Eng. beroepsuadder in de sportwereld), m. — s; de — legt van zijn talrijke weddenschappen een boek aan en heet hiernaar.
- Boom** (gewas met stevig oprijzenden stam, die zich eerst op zekere hoogte boven den grond vertakt), m. boomen; men onderscheidt de boomen in ooft-, loof- en naaldboomen; Bijb. de — der kennis des goeds en des kwaads; de — des levens; spreekw. *De appel valt niet ver van den —*, zie Appel; *Hooge — en vangen veel wind*, personen in hooge ambten staan aan allerlei tegenheden bloot, nl. aan critiek, haat, nijd, laster of vervolging; *Men moet geen oude — en verplanten of verzetten*, oude lieden moeten blijven huizen, waar ze zijn; *Een — valt niet met den eersten slag*, een zware taak kan niet opeens volvoerd; zegsw. *door (om) de — en het bosch niet zien*, geen overzicht hebben van 't geheel, omdat men zijn aandacht te veel wijdt aan bijzonderheden; *aan de vruchten kent men den —*, 's menschen karakter toont zich in zijn doen en laten of in zijn werken; *van den hoogen — af teren*, op zorgeloze wijze zijn geld verteren, zijn kapitaal opeten; *een kerel als een —*, een reus; — **pje** (kleine boom), o. — s.
- Boom** (slagboom, draatboom), m. boomen.
- Boom** (voorwerp, dat op den stam van een boom gelijk, rot rond voorwerp), m. — en: de — en van het weefgetouw; de haven—, drijvende rondbalk, waarmee de toegang van een haven wordt of werd afgesloten; zie Boomsluiten.
- Boom** (schippersvaarboom), m. boomen.
- Boom** (ijzeren lat, waarmee deuren, luiken of blinden worden toegesloten), m. — en.
- Boom** (een partijtje kaart), m. — en: laat ons een — pje jassen.
- Boom**, m.: een — opzetten, over iets een — opzetten, O.-I. lang over een onderwerp praten, babbelen, kletsen; zie: Kletspraatje en Kletstafel.
- Boom** (plotselinge vraag naar eenig artikel aan de beurs, groote rijzing van prijzen of koersen), m. — en; zie Slump.
- Boom** (O.-I. douanenkantoor, tolhuis), m.; — **klerk**, m. — en; — **zak**, v. mv.
- Boôm** (boden), m. bodems: spreekw. 't Is botertje tot den —, er heerscht geluk en welvaart; ook, de onderlinge verstandhouding is uitstekend.
- Boo'men** (een schip met een vaarboom voortbewegen), ik heb geboomd: een schip uit de haven —.
- Boo'men** (O.-I. gezellig praten, een boom opzetten); zie Boom.
- Boomerang**, m. — s; zie Boemerang.
- Boomgaard**, **boo'gaard**, **boo'gerd** (hof met vruchtboomen; weide, beplant met vruchtboomen), m. — en: een kersen—; appelboomgaarden in Z.-Limburg; zie Bongerd.
- Boomkikvorsch** (kikvorsch, levend op boomen), m. — kikvorschen; ook: Boomvorsch; — **klever** (blauwspecht), m. — klevers; — **kruiper** (inheemsche kleine vogel), m. — s; — **kweker** (iem., die loof- en ook vruchtboomen kweekt, ten verkoop), m. — s; — **kwikstaart**, m. — kwikstaarten: de witte —, zie Akkermannetje; — **leeuwerik** (leeuwerik, die in boomen nestelt), m. — leeuwerikken; — **loof** (gebladerte der boomen), o. gm.v.; — **loopertje** (grijs vogeltje met spitsen bek), o. — loopertjes, ook: — **kruipertje** (een insecteneter), o. — s; — **marter** (een marter, bruin met geelachtigen rug, in de bosschen van Europa levende), m. — marters; — **olie** (olie, geperst uit olijven), v. gm.v.
- Boompleper** (dierk. inlandsche zangvogel, veel lijkende op den graspieper), m. — s.
- Boomrooten** (het uitdoen van boomen met wortel en al), o. gm.v., ook: Boomen—.
- Boomschors**, v. — en; zie Schors.
- Boomsluiten** (het afsluiten van de haven op een bepaald uur door middel van een langen rondbalk of boom), o. gm.v.: aan vóór — thuis te zijn was geen denken, (C.O.); — **sluiter** (havenbeambte), m. — s, zie Boom.
- Boomstam** (het opgaande deel v. e. boom), m. — stammen; — **valk** (een soort van valk, die veel in Europa gevonden wordt, wat kleiner dan de edelvalk), m. — en; — **varen** (keerkringsvaren in den vorm van een boom), v. — s; — **veil** (gewone klimop), o. gm.v.; — **vorsch** (= kikvorsch), m. — en.
- Boomvrucht** (eetbare vrucht v. e. boom), v. — en; zie: Fruit, Ooft.
- Boomwol** (Duitsche naam voor katoen), v.
- Boon** (peultgewas, zaad dier peulvrucht), v. boonen: er zijn witte, bruine, groote boonen, enz.; zegswijze: *hij is in de — en*, hij is in de war, hij is de kluts kwijt, hij doet de dingen verkeerd: dit wijst op het oude volksgeloof, dat een bloeiend boonenbed een bedwelmende uitwerking heeft; spreekw. *Honger maakt rauwe — en zoet*, honger geeft den waren eetlust; *voor spek en — en er (ergens) bij-*

loopen, meeloopen, bijzitten, d. i. bij eenig werk overtollig zijn, toekijken en geen werkzaam aandeel hebben; zie: Boerenboon, Duiven-, Mol-, Prinsessen-, Sla-, Stam-, Stokboon, enz.

Boonenbed (tuinbed, waarop boonen groeien), o. -bedden; -**bloem** (-bloesem), v. -en; -**kever** (erwtkever), m. -s; -**kruid** (keule, toekruid), o. gmv.; -**land** (akker met boonen), o. -en; -**schil** (-dop), v. -schillen; -**staak** (lange stok, waarlangs men de boonen laat opgroeien), m. -staken, fig. wat een -staak! lang, schraal en houderig mensch; -**stroo** (uitgedorschte boonplant), o.; -**veld** (akker, met boonen beplant), o. -en; -**zaaier** of -**zetter** (iem., die de boonen in de kuiljes legt), m. -s.

Boonganger (gesch. iem., die recht had deel te nemen aan de magistratsverkiezing, welke plaats had door ballotage, d. i. door het werpen van een boon in de bus), m. -s. vero.

Boontje, o.; in het rijmpje: -komt om zijn loontje, zegsw. ontleend aan een oudsprookje, de bet. is: iem. krijgt zijn verdiende loon, als hij iets misdreven heeft.

Boontje, o.; in de uitdr. een heilig -, meestal ironisch gezegd, b.v. Nu, je bent ook zoo'n heilig - niet! er mankeert nog al wat aan jou, je bent ook zoo braaf, zoo deugdzaam niet.

Boor (gereedschap, om gaten in hout of ijzer te maken), v. boren: de knop of druif van de -, de houten omslag of zwengel van de -; in het lepelblad van de - zit het -ijzer.

Boor (werktuig voor diepboring), v. boren.

Booras (-stang), v. -assen; -**bank** (werkbank, om te boren), v. -en; -**beitel** (werktuig van den horlogemaker), m. -s; -**huis** (huis van een aard- of diepboor), v. -huizen.

Boord (bovenste rand of kant), m. boorden: de - van een hemd, de - van een kous; tot den - vol of boordevol; fig. de -en van een rivier, van een woud, zoomen.

Boord (scheepst. zoom of rand van een schip, scheepsboord, het schip zelf), o.: kom aan -! over - werpen, uit het schip verwijderen; over - raken of vallen, te water raken; een loods aan - krijgen, iemand aan - krijgen; zegsw. fig. iemand aan - klampen, hem aanhouden, over iets aanspreken; iemand met iets aan - komen, hem een voorstel doen, hem over iets onderhouden, hem de les lezen.

Boorden (een boord of rand maken aan, omzoomen), ik boordde, heb geboord; een vest -.

Boordevol (ten boorde toe vol), bn. en bw.: de tobbe is -; een glas - schenken, d. i. tot a. d. rand; een -volle emmer; -**volletje** (scherts. een glas, tot aan den rand vol), o. -s.

Boord'sel (omboording), o. -s: het - van een jas, het - van een tapijt, v. e. gordijn, enz.

Boorkever (dierk. klein, bruin kevertje, welks larven het hout doorboren), m. -kevers; spreekt. Houttor.

Boormachine (werktuig van smeden en timmerlui, werkende met rad en zwengel, om gaten in ijzer en hout te boren), v. -s.

Boormachine (werktuig tot het diep boren in den grond, b.v. bij het zoeken naar steenkolenlagen), v. -s; zie Boortoren.

Boort (diamantgruis), o. gmv.

Boortoren (hoog getimmerte met toestel voor diepboring), m. -s.

Boorwater (geneesk. een soort van wit-

water uit boorzuur, tot genezing van vleeschwonden), o. gmv.

Boorzalf (zalf, waarin boorzuur is gemengd), v.; - werkt desinfecteerend of ontsmettend.

Boorzuur (scheik. verbinding van boor of borax met zuurstof en waterstof), o. gmv.

Boos (kwaad, nijdig), bn. en bw.; booszer, -t: de man was erij -, hij werd zeer -; bij overdr. booze tijden beleven, een - opzet, booze geesten, duivels, het was - weer, slecht; als zn. booze (de duivel), m.; ook slecht mensch en dan mv. boozen: God doet zijn zoon opgaan over - en goeden.

Boosaardig (kwaadaardig; slecht, zedelijk laag), bn. en bw.: een -e zweer, een -e ziekte; bij overdr. een -e beschuldiging, een -e lach; - allerlei laster verspreiden.

Boosdoener (snoodaard, booswicht), m. -doeners; -**ster**, v. -s.

Booswicht (boosdoener, misdadiger), m. -en.

Boot (vaartuig), v. booten: een roei-, een zeil-, een stoom-, een kanonneer-.

Boot (halssieraad), v. -en: een juweelen -.

Bootafhouder (iem., die liefst een ander het werk laat doen), m. -s: hij is een ware -.

Bootsen (eig. bootsen, modeleeren), ik heb gebootst: God heeft uit een handvol klei een mensch gebootst, (Hasebroek), al scheppende gevormd.

Bootsgezel (varensgezel), m. -gezellen;

-**haak** (lange stok met ijzeren punt en weerhaak, om een schip voort te duwen), m.

-**haken**; -**man** (onderofficier ter zee: deze heeft het toezicht over het tuig), m. -lieden,

-**lui**: de - is de vader der matrozen; -**maans-**

fluit (waarmede nl. de bootsman zijn bevelen geeft), v. -fluiten; -**maansmaat** (onder-

bootsman), m. -maats; -**volk** (bemanning v. e. boot), o. gmv.

Boottocht (reis per boot), m. -tochten.

Bootwerker (los werkmán bij het lossen en laden van schepen), m. -s.

Booze (de duivel), m. gmv.: daar had de - hem gewacht! (Staring); zie Boos en Vijand.

Bo'ra, bor'ra (snerpende N.-O. wind, hevige en droog, soms in de Adriatische Zee), v. gmv.

Boractet (boorzure magnesia, zekere kalkaarde in Holstein), o. gmv. (c = s).

Bo'rat (zekere sajette stof, brat), o. gmv.

Bo'rax (boorzuur, sodazout), v. gmv. (x = ks).

Bord (plank, schoolbord, uithangteeken), o.

-en: een glazen bord; zegsw. de -jes zijn

verhangen, er is een andere richting aan de

orde; zie Bord; ook: Dambord, Schaak-

bord, Ganzenbord, Verkeerbord.

Bord (eetbord, tafelbord), o. borden.

Bordeaux' (Fransche wijn uit het departement Gironde), m. -wijnen; lees: bor-doo'.

Bordelees' (Fr. bewoner van Bordeaux), m. -eezen.

Bordereau' (schriftelijke, gespecificeerde opgave, borderel), o. -'s. (eau = oo).

Borderel' (lijstje van waarden, van inschrijving of deelneming, speciebrieffje), o. -len.

Bordes' (hooge stoep voor een huis, gedekt met afdak; glazen uitbouwsel als stoep-

portaal), o. -sen.

Bord'ing (klein, plat vaartuig in de Oostzee, bij ons: lichter genoemd), v. -s, -en.

Bord'papier (dat nl. de plankjes of borden van boekbanden ging vervangen: karton-

papier), o. gmv.; -**en**, bn.: een -en doos.

Borduren (met de naald figuren en bloemen

werken op zijde, canévas, linnen, stramien), ik -duurde, heb -borduurd; als zn. 6.: *het - behoort tot de fraaie handwerken.*

Borduur'; *bördur'e* (geborduurde rand aan kostbare kleedingstukken), o. gmv.

Borduur'sel (het geborduurde, borduurwerk), o., (soorten), o. -s; kostelijke -s, een - van goud- en zilverdraad; zie: Filigraan en Passement.

Borduur'gaas (canevas, stramien), o. gmv.; -**garen** (wollen of zijden draden voor borduurwerk), o., (soorten), o. -s; -**naald**, v. -en; -**raam** (rechthoekig raam op een poot, waarop de stramien of het canevas wordt gespannen), o. -ramen.

Borduur'ster (broiuv, voor wie het borduren een handwerk of beroep is), v. -s; verg. Kaaitwerkster, Spinster, Weefster, enz.

Boreaal' (noordelijk), bn., ook Borea'lich.

Boreas (myth. de N.-O. of N. wind als godheid), m.

Boreh' (O.-I. welriekende gele zalf), v. gmv.

Boren (een boorgat maken), ik heb geboord: een gat in een plank -; fig. een schip in den grond -, door een torpedo doen zinken; een kanon -, uithollen; een tunnel -, graven; zegsw. iemand iets door den neus -, hem door list iets doen verliezen, afzetten, gmv.; zich in den grond -, z. ruïneeren.

Borg (hij, die zich verbindt, om aan de verbintenissen van een schuldenaar te voldoen, als deze er niet aan voldoet), m. -en; welke zijn uwe - en? ik blijf er borg voor.

Borg (Bijbel. beschermer), m. -en: o Heer, wees gij mijn -!

Borgen (goederen op krediet geven, soms leenen), ik heb geborgd: de bakker borgt hem brood; - baart zorgen; die dichtvorm, bijv. het sonnet, is bij de Italianen geborgd.

Borg'ketting (ketting ter koppeling van twee wagons), m. -en; ook, -koppeling: de - is een veiligheidsverbinding, voor t geval dat de gewone koppeling breekt of loslaat.

Borg'stelling (het geven van borgtocht of onderpand), v. -en: een akte van -.

Borg'tocht (verbintenis door een derde, dat hij borg blijft; zekerheidsstelling, onderpand, akte van borgstelling), m. -tochten.

Born (bron, bronwater), v. -en, vero.: men sprenkelt haar 't ontverfd gelaat met frisch geschepte -, (Bild.)

Borneeren (begrenzen, beperken): zich bij iets -, bepalen; zie Geborneerd.

Borneo (aandr. een der groote Soenda-eilanden, ruim 20-maal zoo groot als ons land, ten deele onafhankelijk, met 9 miljoen bewoners), o.: - levert koffie, kaneel, kamfer, mais en vooral suikerriet; zie Dajakker.

Borneo-kamfer (kamferachtige stof van Borneo: naar China uitgevoerd), v. gmv.

Borrel (glas jenever, slokje), m. -s: Van Brammen dronk een redelijken -, (C. O.); zie Spatje.

Borrelen (opwellen van luchtblaasjes, van bronwater), het heeft geborrel.

Borrelen (borrels drinken), hij heeft stevig -borrelde; -**flesch** (jeneverflesch), v. -fleschen; -**praat** (dronkemansgekal), m. gmv.; -**uur** (uur van samenkomst om de borreltafel), o. gmv.

Borst (lichaamsdeel), v. borsten: zich op de - slaan, iem. het pistool op de - zetten, de - van het paard; een zwakke -, longen;

een bekleemde -, zie Asthma; met onbekleemde - zingen (Volkslied), met volle kracht; zegsw. een hooge - zetten of de - hoog dragen, zich hoogmoedig aanstellen: beeld, ontleend aan zwaab of pauw; zich met de - op iets toeleggen, met alle kracht en vlijt zich inspannen om het te leeren; dat stuit mij tegen de -, mishaaft mij, staat mij tegen, stroókt niet met mijn aard, neigingen of wenschen; bij overdr. de - van een overhemd; zie ook: Kalfsborst, Schapeborst.

Borst (vergelijk het Duitsche Bursche: jongeling, flink jonkman), m. -en; z. Adelborst.

Borst'beeld (beeld van de bovenhelft van 't menschelijk lichaam, vooral als beeldhouwwerk), o. -en; zie Buste.

Borst'been (ontl. langwerpig platbeen vóór, in 't midden der borstkas, waaraan de ribben gehecht zijn), o. -beenderen.

Borst'el (schuier, ook; kwast, verder, één stevig varkenshaar), m. -s; -**achtig** (als een borstel), bn.: - haar; -**ig** (met borstels bezet of met borstels overeenkomende), bn.: -e zwijnen, een -e knevel.

Borst'elen (schuieren, met den borstel reinigen), ik heb geborsteld: de kleeren -.

Borst'harnas (deel v. h. harnas ter bescherming van de borst), o. -harnassen; -**holte** (ontl. bij gewervelde dieren en menschen die ruimte of holte, welke omsloten wordt door de ribben en het borstbeen), v.; -**honig** (honig, die als geneesmiddel wordt aangewend bij een borstkwaal), m. gmv.; -**kas** (ontl. ruimte tusschen ruggegraat en borstbeen), v. -kassen; -**klontjes** (zwarte kandij-klontjes), o. mv.; -**kruid** (Iersch mos met zoethout, tot verzachting bij hoest), o. -kruiden; -**kruis** (aan een ketting op de borst afhangend gouden of zilveren kruis), o. -kruisen; -**kurass**, o. -kurassen, zie Kurass;

-**kwaal**, v. -kwalen; -**lijder**, m. -s; -**plaat** (suikertablet), v.: een hart van roode -, ronde plakjes van witte -; -**rok** (onderkleedingstuk, dat den vorm heeft van een buis), m. -rokken, gmv. het op zijn - hebben, verkouden zijn; -**vlies** (vliezig bekleedsel om de longen), o. gmv.: ontsteking van het -, ook, Pleura; -**wering** (mil. een van aarde opgeworpen beschutting op een stadswal), v. -en; verder, elke beschutting tegen val: de - eener brug; de - eener zeeboot, verschaning.

Borns'sia (zinnebeeldige vrouw, figuur, die Pruisen voorstelt), v. gmv.; lees: boroes'sia.

Bos (bundel), m. bossen: een -je sigaren, een - takken, een - wortelen, een - stroo.

Bos (bus), v. bossen: met de - rondgaan.

Bosch (grooter of kleiner aantal bij elkander staande boomen), o. bosschen: een groot -, een somber -, een heilig -, het Haagsche -; zegsw. het bosch niet zien om of door de boomen, d. i. wél boomen zien, maar niet het geheel als bosch, zie: Boom, Braambosch;

-**achtig**, bn.: een -e streek, met veel bosch.

Bosch'anemoon (plantk. boschanevoet), v. -monen; -**bes** (blauwbes, woudeb, groeiend aan palmstruikjes onder het geboomte, omstreeks St.-Jan of 24 Juni rijp, in N.-Brab. klokkebei geheeten), v. -bessen, ook: -**bezie**, v. beziën; -**cultuur** (O.-I. -aankweeking), v.; -**duif** (houtduif), v. -duiven; -**duivel** (een soort van slingeraap), m. -s.

Bosch', Den ('s-Hertogenbosch, hoofdplaats van N.-Br.), o.; Bossche, bn.: -koek.

Bosch'geuzen (gesch. wilde benden, die in de dagen van Alva in de bosschen huisden en het platte land afstroopten), m. mv.; -**god** (myth. faun, sater), m. -goden; -**hanevoet** (woudanemoon), m. -en; -**hoen** (korhoen), o. -hoenders; -**ijsvogel** (woudvogel in Australië), m. -ijsvogels.

Bosch'jesman (een in holen of bosch wonend inboorling van Z.-Afrika, neger uit den stam der Hottentotten), m. -mannen.

Bosch'koffie (O.-I. koffie, geteeld op een omruining in een bosch, waar men eerst de boomen gerooit heeft), v. gmv.

Bosch'koraal (al de zangvogels in het bosch), o. -koralen: 't lied der -koralen, (De Gén.), 't zich vervangend -, (Hofd.), de wildzang der veld- en -koralen, (Bild.); -**mensch** (orang-oetan), m. -mensen: de Afrikaansche -, de gorilla of pongo; -**muur** (wildgroeiend kruid), v. gmv.; -**neger** (afstammeling v. e. weggevoelen slaaf, thans vrije neger slaaf in Suriname), m. -negers, zie Marron; -**partij** (deel van een bosch), v. -en; -**uil**, m. -en, zie Ransuil; -**varen** (bladachtige varen, mannetjesvaren), v. -varens; -**wachter** (beambte, belast met het toezicht op e. bosch), m. -wachters.

Boskoopsche artikelen, azalea's, rhododendrons en andere siergewassen, vooral uit Boskoop (bij Gouda) en omstreken.

Bos'porus (aardr. straat van Konstantinopel), m.: de - verbindt de Zee van Marmora met de Zwarte Zee; zie Gouden Hoorn.

Bossha'ge (dicht. klein bosch), o. -s. (g = zj).

Bosseleeren (gedreven werk maken, nl. figuren op goud en zilver).

Bos'tonnen (boston, zeker kaartspel, spelen), ik heb gebostond; ook: Bostonneeren.

Bot (zekere platvisch der Zuiderzee), v. botten: zegsw. de - vergallen, de visch (fig. de zaak), bederven; hij is een -je zonder gal, een onschuldige bloed; hij heeft -gegeten, is dom, (toespeling op bot, niet scherp).

Bot (knop, scheut, uitspruitel), v. botten.

Bot (been, knook), o. botten: pijn in de -ten hebben, onlekker, reumatisch zijn, gmz.; een - in 't been hebben, schertsende verontschuldiging om niet te gaan.

Bot (eind touw, stuk vliegertouw), o. gmv.: een touw -geven, -vieren, ruimte geven; fig. inwilligen, toegeven: zijn drijven, zijn blijdschap -vieren, zie ald.

Bot (slag, stoot, klap), m. gmv.: -vangen, slaag oploopen; fig. iemand niet thuis aantreffen of vinden, ook wel: een -je vangen, niet ontvangen worden.

Bot (afgestompt, afgesleten, stomp), bn.: een -mes, niet scherp; schaatsen kunnen -zijn, mijn tanden zijn -, slee, sleeuw; fig. -van verstand, van geest, dom, onbevattelijk; een -antwoord, lomp; bw.: hij zweeg -stil, plotseling, onverwacht; -ter, -st.

Botanica, v. gmv.; zie Botanica.

Botanica (plant- en kruidkundige), m. botanici; ook: **Botanist'**, m. -en.

Botanie (kruidkunde, plantkunde), v. gmv.

Botanisch (de kruidkunde betreffende), bn.: een -e tuin, plantentuin, b.v. te Buitenzorg, Brussel, enz.; een -congres.

Botaniseeren (planten zoeken, verzamelen).

Botanist', m. -en; zie Botanicus.

Bot'boer (venter met bot), m. -boeren.

Bot'er (vetdelen uit de melk), v. gmv.: zoo

glad als -; zijn hart werd zoo week als -; zegsw. - bij de visch, contante betaling; 'tis -aan de galg gesmeerd, het is vergeefsche moeite, zie Galg; -tje tot den boom, welvaart, overvloed; er de -uit braden, het er eens van nemen, vetpot hebben; zie: Natuurboter, Kunst-, Cacaoboter.

Bot'erbiesje (platronde boterkoekje), o. -s; -**bloem** (ranonkel, gele weibloem), v. -bloemen: de gewone -, de vroege - of het speenkruid, de akker-, de water-; -**boer** (boer, die zijn boter aan bepaalde klanten levert, zie -vrouw), m. -boeren; -**boom** (boom in O.-I.), m. -boomen: uit de zaden van den -perst men een soort van boterolie; -**bristje**, o. -s: O.-I. een -krijgen, een wenk, om ontslag te nemen.

Bot'eren (met boter besmeren), ik heb geboterd: het brood goed -; ook, boter maken of boter geven: de boerin zal gaan -, karnen; heur schrale melk, (nl. de melk dier koe) en botert niet, (Staring); fig. lukken, slagen: Het wil niet -, het wil tusschen hen niet -, zij kunnen het samen niet eens worden.

Bot'erfabriek (inrichting tot machinale bereiding van margarine of kunstboter), v. -en.

Bot'erham (een sneetje brood met boter), v. -hammen: een Menisten -, zie ald.; een aangekleede -, zie A angekleed.

Bot'erhammentrein (werkmanstrein), m. -treinen.

Bot'erkoek (platte ronde koek, in boter gebakken), m. -koeken; -**koop** (koopman, die in boter handelt), m. -koopers; -**letter** (bankletter), v. -letters; -**markt** (plein, waar op marktdag boter te koop is), v. -en; -**melk** (karnemelk), v. gmv.; -**merk** (rijksmerk als waarborg van de echtheid der boter), o. -merken; -**mijn** (afslagplaats van boter), v. -mijnen; -**olie** (olie uit rundvet, ook, uit planten of zaden, zie Boterboom), v. gmv.; -**opkoop** (boterkoop, die al de boter op de markt tracht te koopen), m. -s; -**pot** (Keulse pot tot inmaak van boter), m. -potten; -**saus** (saus van gesmolten boter), v. -sauzen (soorten); -**span** (spanen lepel, waarmee men boter uit een vat of pot steekt), v. -spanen; -**sprits** (zeker gebak, in boter toebereid), v. gmv.; -**vat** (vat of ton, waarin boter wordt verzonden), o. -vaten, verkl. -**vaatje**, o. -s; -**vlootje** (bakje voor boter), o. -vlootjes; -**vrouw** (boterboerin: vrouw, die de boter b.v. aan een familie levert), v. -en; -**weg**, **wegge** (wipvormige kluit of klomp boter), v. -weggen.

Bot'erzwam (niet-vergiftige paddenstoel), v.

Bot'je (oud zilverstukje in Friesland d. i. 1/2 blank of 3 duiten), o. -s: zegsw. botje bij -leggen, elk zijn evenredig aandeeltje bijdragen.

Bot'muil (lomperd, domkop), m. en v. -en.

Bots (slag, schok, stoot, weerstuit), v. -en.

Bot'schaarden (dicht. bot worden door uit te schaarden), het ploegijzer is -geschaard.

Bot'sen (met kracht tegen iets aanstooten), het heeft gebotst; hij botste met het hoofd tegen den muur; -**ing** (het botsen), v.: de - van twee treinen.

Bots'kop (butskop, noordkaper), m. -koppen.

Bot'tel (Eng. bottle: flesch), v. -s. vero.

Bot'tel (vruchtknopje van de roos), v. -s.

Bottelarij' (plaats, waar men bier, wijn, enz. op flesschen aftapt), v. -en.

- Bot'telen** (op flesschen aftappen), ik heb gebotteld; **-aar** (aftapper), m. -s.
- Bottelier** (keldermeester, proviandmeester), m. -s of -en; scheepst. de onderofficier, die belast is met het toezicht op de uitdeeling der levensmiddelen aan boord; **-smaat** (-helper), m. -s.
- Bot'ten** (uitloopen, uitspruiten van boomen en planten), hij botte, is en heeft gebot: **bruin botte de beuk**; de **-de appelboomen**, (V. Lov.)
- Bot'ter** (visscherspink op de Zuiderzee), m. -s: de **- is een eenmaster voor de vangst van haring, bot, ansjovis, aal of garnalen.**
- Bot'terik** (lomperd, stommerik), m. -en.
- Bot'tine** (Fr. *fijn half-laarsje met elastieken sluiting*), v. -s. (i = ie).
- Bot'uit** (zonder omwegen), bw.: hij zei het -, vierkant weg; zie Botweg.
- Bot'vieren** (scheut geven, fig. inwilligen), ik heb botgevierd: de **hartstochten** -, de **speelzucht** -; **aan een gedachte** -, d. i. er den vrijen teugel aan geven; z. Bot (eind touw).
- Bot'weg** (kortaf, lompweg), bw.: iets - vragen, iets - weigeren; zie Botuit.
- Boud** (vol vertrouwen op eigen kracht, kloek, zonder vrees), bn. en bw.: wees nu niet zoo -; **stout en - iets verrichten**; -er, -st.
- Boudoir** (Fr. eig. pruithoek: damessalonnetje, sierlijk damesvertrekje), o. -s. (ou = oe).
- Boud'weg** (stoutweg, ronduit), bw.: hij zei -, dat hij het niet deed, flinkweg.
- Bouffante** (lange, gebreide wollen overdas, in alle kleuren, om 's winters den hals te dekken), v. -s. (ou = oe). vero.
- Bouff'fe** (grappig), bn.: opera -, kluchtspel.
- Bouffon** (Fr. potsen- of grappenmaker, komiek), m. -s; **-nerie** (grappenmakerij), v. -ën.
- Bougie** (kaars van uitgestoomd vet), v. -s; lees: boezjie'.
- Bouillie** (gekookt rundvleesch, soepvleesch), v. gmv.; lees: boel-jie'.
- Bouillie bordelaise** (Fr. besproeiingsmiddel tegen sommige plantenziekten, en tegen ongedierte op planten), v. gmv.
- Bouilloire** (schenkketel, theekeketel), v. -s.
- Bouillon** (krachtig vleeschtreksel), m. gmv.: een **kojje** -; **-kop**, m. -pen; lees: boeljon'.
- Boulevard** (Fr. wandelweg op de gestechte walgangen), m. -s: de **-s van Maastricht**, de **-s van Hasselt**; ook, breede, moderne straat met twee rijen boomen en rijweg in moderne steden als Brussel of Parijs: de **-du Nord**, de **Waterloo**; de **-Hausmann**.
- Boulevardier** (Fr. habitué v. d. Parijsche boulevards), m. -s; lees: **-die-ee'**.
- Bouquet** (bundel boschbloemen, bloemruiker; ook: wijngew), o. en m. -ten; lees: boeket'.
- Bourdon** (muz. zware bas in een orgel, sterk brommend pijpwerk), m. -s. (ou = oe).
- Bourgeois** (Fr. burger), m.; **-geoisie** (de gezeten burgerstand, de klasse der bezitters), v. gmv. (g = zj).
- Bourgoigne** (Fransche roode wijn van de Haute-Loire), m. -wijnen; lees: boergon'je.
- Bourgon'disch** (uit of betreffende Bourgon'die), bn.: de **-e vorsten**; het **-e kruis**, St.-Andrieskruis. (ou = oe).
- Bout** (ijzeren staaf of stang aan deuren, ramen, luiken; lange nagel, met schroefgang aan het ondereind), m. bouten.
- Bout** (wilde eendvogel), m. bouten.
- Bout** (bovenpoot van kippen, eendvogels), m. -en; **-je**, o. -s: een **lekker -je**, ook van schapen: **schape-**, een vierendeel, boven de knie afgesneden.
- Bout** (los ijzer in een strijkijzer), m. -en.
- Bout**, m.: (lieve bout), lieve schat.
- Bouts'de** (wonderlijke inval, plotselinge gril, geestige uitval), v. -n, -s. (ou = oe).
- Bout'fig** (stevig), bn.: een **-e knaap**; -er, -st.
- Bout'ique** (Fr. winkel, kerniskraam), v. -s; lees: boe-tiek'.
- Bout'je** (lieffe), o. boutjes.
- Bout'je** (schrijven uit d. vleugel v. e. gans), o. -s: boutjes, die tot aan het tandvleesch waren afgeschreven, (Mult.), de heele schacht was weggesneden bij 't pen-vermaken.
- Bouw** (het bouwen, akkerbouw), m. gmv.: de **- van een school**, de **- van een stuis**, enz.
- Bouw** (gestalte), m. gmv.: drie **ruiters knap van -**; **paarden, rank van -**; fig. de **- van verzen**, van een periode, samenstelling.
- Bouw** (Java, een stuk grond, dat door één gezin kan bewerkt worden, 7096.50 M²), v. -s.
- Bouw'bedrijf** (al, wat met het bouwvak in betrekking staat), o. gmv.
- Bouw'doos** (doos met blokjes, waarmee de kinderen spelend een huis enz. bouwen), v. -doozen; ook: **Blokken doos**.
- Bou'wen** (opgenomen of opgetroste vrouwen-overrok, dracht in de dagen van Huygens), (Cost. Mal), m. -s. vero.
- Bou'wen** (telen, kweeken, verbouwen, oogsten), ik heb gebouwd: **graan (rogge, garst, haver)**, **vlas, honig** -, **tarwe, boekweit** -; **tabak, hooi** -, d. i. het binnenhalen van dien oogst; **het land** -, bewerken; zie: **Graanbouw, Hooibouw, Landbouw**.
- Bou'wen** (doen ontstaan, stichten, samenstellen, maken), ik heb **-bouwd: een huis** -, een **kerk** -, **gebouwde eigendommen**, d. i. huizen, stallen, schuren; spreekw. **Keulen en Aken zijn niet op één dag gebouwd**, z. **Keulen**; van dieren: **de bijen - cellen**; **de wespen - kamers**; **koraaldieren - riften**; **bevers - huizen**; **vogels - nesten**; zegsw. **kasteelen in de lucht** -, vervuld zijn van ijdele droombeelden, van hersenschimmen, zie **Kasteel**; - op iem., vast rekenen.
- Bouw'grond** (ook: **-terrein**, d. i. vlakke, geschikt of aangeboden tot het bouwen van huizen, villa's, enz.), m. -gronden; ook: grond, geschikt om bebouwd, d. i. bewerkt te worden.
- Bouw'kunde** (de theoretische kennis van het bouwen), v. gmv.; **-kundig** (behoorende tot de bouwkunde), bn.: een **-werk**, het **-teekenen**, **-e bijdragen**, **-ingenieur** (architect); **-kundige** (bouwmeester, architect, bouwkundig-ingenieur), m. -kundigen; **-kunst** (practische bekwaamheid in het bouwen), v.: de **- der dieren**; zie **Architectuur**: de **Grieksche** -, de **Romeinsche** -, de **burgerlijke** -; de **geschiedenis der** -; de **Oostersche** -, de **Christelijke** -; **-kunstenaar** (iemand, die de schoone bouwkunst uitoefent), m. -kunstenaars: **scheeps-**; **haar-**, (C.O.).
- Bouw'land** (akkerland, zaailand), o. -landen: een **stuk** -, een **bouwweld**, een **akker**.
- Bouw'maatschappij** (vereeniging tot het bouwen van woningen), v. -maatschappijen.
- Bouw'man** (landbouwer, landman), m. -lui.
- Bouw'mannetje** (volksnaam voor akkermannetje of bouwmeestertje), o. -s.
- Bouw'manswoning** (boerderij, hofstede), v. -en.

Bouwmeester (bouwkundige, architect), m. —meesters: *scheeps-*.

Bouwmeestertje (witte kwikstaart, die achter den ploeg aanloopt, om de wormpjes te snappen), o. —s; ook Akkermantje.

Bouworde (bouwstijl), v. —orden; —**politte** (de personen, door het bestuur eener gemeente belast met het toezicht op het bouwen van huizen, enz.), v. gmv.; —**stijl** (wijze van bouwen), m. —en: de romaansche — of rondbogenstijl der 11e—13e eeuw, de gothische — of spitsbogenstijl der 13e—16e eeuw; ook: —**traant** (manier of —stijl), m. gmv.; —**vak** (beroep of bedrijf van den aannemer, van den architect), o. —vakken; —**val** (puinhoop, ruïne), m. —vallen; —**valfig** (van bouwval: als een ruïne, oud, vervallen), bn.: een —kasteel; —**verordening** (officieel bouwreglement), v. —en.

Bo'ven (hooger dan iets anders), vz.: een onweder hangt — de stad; ten N. van: Holland —het 1J; bw.: —**aan** (aan den bovenkant), bw.; —**ai** (vooral), bw.; —**arm** (opperarm, bovendee van den arm), m. —armen: een schot in den —; —**arms** (met naar boven geheven arm), bw.: —gooien; fig. —staan, met alle macht; zegsw. fig. *het gaat daar —*, zonder regel of orde, er is verregaande verkwisting; —**bedoeld** (waarvan zoo even sprake was, bovengemeld), bn.: men vindt die zinspreuk op —en gedenkpenning; —**been** (bovendee van het been), o. —beenen: een wonde in het —; —**beschreven** (zoo even beschreven), bn.: de —stulpjes, (C.O.); —**dek** (bovenbekleedsel eener brug, de rivoering), o. —dekken; *scheepst. het dek boven het onderdek.*

Bovendien (behalve dat of daarenboven), bw. *geld en gezondheid, wat verlangt ge —?*

Bo'vendijks (boven op den dijk), bw.: die huizen liggen —; zie Benedendijks.

Bo'vendrijven (aan de oppervlakte drijven), het dreef —, het heeft —gedreven: *olie drijft altijd —*; de overhand krijgen en behouden: *de waarheid zal eeuwig —*; —**drijvend**, bn.; fig. de —drijvende partij, *richting*, d.i. heerschend, zegevierend.

Bo'venelude (hoogste einde), o. —einden: *het — van een paal*; fig. de meeste eervolle plaats, b.v. *de gast zat aan het — der tafel.*

Bo'vengemeld (eenige regels hooger genoemd), bn.; —**genoemd**, bn.; —**gezegd**, bn.

Bo'venhand (het bovenste deel der hand), v. gmv.: fig. de — hebben, krijgen, het winnen, den meesten invloed krijgen, ook: de Overhand hebben; —**hands**, bw.: *hij werpt, gooit —*, d.i. met boven den schoudergeheven hand; —**handsch**, bn.: een —e worp; —**houden** (boven water houden), ik hield —, heb —gehouden: *het hoofd —*, fig. in den strijd des levens niet ondergaan; —**huis** (ingerichte woning op een verdieping), o. —huizen: *wij bewonen een —*; —**kaak** (de bovenste, de onbeweegbare opperkaak), v. —kaken: de — van den mensch, van het paard, enz.; —**kamer** (kamer op een bovenverdieping), v. —kamers: *hij woont op een —*; fig. scherts. *het scheelt hem in de —*, in zijn hoofd, hersenen;

—**kant** (de bovenste kant), m. —kanten: de boven- en de onderkant van een boek; *bovenkant eener rivier*, de bovenrivier; —**kleed** (opperkleed), o. —kleed(en): *zich van zijn —eren ondoen*, overkleeren.

Bo'venkomen (boven water komen), hij

kwam —, is —gekomen: *een drenkeling komt driemaal —*; fig. in iemands gemoed opwellen: *de droefheid kwam telkens weer boven.*

Bo'venlaag (opperste laag), v. —lagen; de —dezer hei bestaat uit kiezel; —**land** (hooger, of verder landwaarts in gelegen streek), o. —landen; *Westfalen, Oost-Friesland, Oldenburg*, enz. heet het —; O.-I. de *Padangsche —en*; het — van Z.-Afrika, de westelijke provincie van de Kaapkolonie; —**lander** (bewoner der hooger gelegen berglanden, ook van een bovenland), m. —landers, inz. *Westfaling* of *Oostfries* (met den scheldnaam *mof* of *poep*); —**landsch** (uit Westfalen, Oost-Friesland, Oldenburg, Holstein), bn.: een —e uak, een lied in — dialect, goede —e paarden; —**last** (*scheepst. lading* op het dek), m. —lasten: een *turfschip* met veel —; —**leder**, —**leer** (het schoenleder boven de zool), o. gmv.; —**licht** (licht, dat van boven invalt, hoog licht), o. —lichten: een museum met fraai —; een binnendeur met een —, boven de deur.

Bo'venliggen, ik lag —, heb —gelegen; *in 't worstelen lag de kleinste jongen —*, was de baas, was zijn partij te sterk af; fig. van een persoon, een partij, een leger, een volk of land: de bovenhand hebben.

Bo'venloop (loop eener rivier door het bergland), m. gmv.: *men onderscheidt bij hoofd-rivieren een boven-, middel- en benedenloop*; de — van den Rijn eindigt bij Bazel.

Bo'ven-Maas (aardr. bovenloop v. d. Maas), v.: de — is het deel der Maas v.d. oorsprong af tot de monding der Jeker (bij Maastricht).

Bo'ven-Maas (aardr. van Ned.: de Maas van Eisdien tot de bocht tusschen Mook e. Heumen), v.

Bo'venmanuaal (het bovenste handklavier v. e. orgel), o. —manualen; ook: *Bovenwerk.*

Bovenma'te (in buitengewone, bijzonder groote mate), bw.: *hij was — gelukkig.*

Bo'venmeester (titel van het hoofd der school, ook, meester: wet van 1806), m. —s; zie: Ondermeester en Meesterschool.

Bovenmens'chelijk (meer dan menschelijk: buitengewoon, ongemeen), bn. en bw.: *hij deed —e pogingen*; *zich — inspannen.*

Bo'vennatuurkunde (wat ligt boven de wetten der natuur), v. gmv., zie *Metaphysica*; —**natuur'lijk** (wat de kracht en de eischen der gansche geschapen natuur, van geest en stof beide, te boven gaat), bn.: de — openbaring; inz. —e dingen: *spokerij, tooverij, spiritisme*, enz.

Bovenom' (rondom het bovendee), bw.: *een stok met een tuiltje bloemen —*; —**op'** (op de bovenzijde), bw.: *een eerepoort met veel vlaggen —*; —**o'ver** (aan de bovenzijde over iets heen), bw.: *laten we — gaan.*

Bo'ven-Rijn (aardr. bovenloop v.d. Rijn), m.; de — is van de bronnen af tot Bazel.

Bo'ven-Rijn (aardr. van Ned. de Rijn v. d. Pruisische grens tot bij Panmerden), m.

Bo'venrivier (het dichtere bij de bron gelegen deel eener rivier), v. —rivieren.

Bo'venst (hoogst), bn.: de —e lade, de —e knoop, de —e trap, de —e ruiten; bijw.: *hij of zij is een —beste*; een — best mensch; *uw opstel lag het bovenst.*

Bo'venstad (hoog gelegen deel eener stad), v. —steden: de — van Nijmegen, de — van Brussel, de — van Luxemburg; —**tand** (tand in de bovenkaak), m. —en; —**toon** (toon, die door hoogte of sterkte boven de

andere uitklinkt), m. — tonen: zegsw. *den — voeren, hebben*, in 't gesprek het hoogste woord voeren, het hoogst en luidst spreken: *Grietje van Buren maakte zich meester van den —*, (C.O.); — **uit** (buiten het hoogste punt zich verheffend), bw.: *de molen was fraai versierd, en — wapperde de vlag; zijn stem klonk overal —*, boven alles uit; — **venster** (venster v. e. bovenverdieping), o. —s; — **verdieping** (bovengedeelte van een huis), v. —en: *hij woont daar op de —*, fig. scherts. 't scheelt hem in zijn —, hoofd of hersenen; — **vermeld** (hetzelfde als: bovengemeld), bn.: *in — en brief, — feit*; — **vlak** (het boven-op gelegen vlak), o. —vlakken: *het — van een blok marmar*; — **waarts** (naar omhoog), bw.; — **waartsch** (naar boven), bn.: *een — e druk, in — e richting*; — **water** (water aan de oppervlakte), o. gmv.: *het koude — der Pootzee*; ook: water van den boven- en middenloop e. rivier, b.v. *in de Waal had men veel last van het —*; — **werp** (door Jacob Geel gebezigd, voor: onderwerp, dat men niet meester is), o. gmv.; — **wind** (hooge windvlaag), m. —winden; — **swinds** (scheepst. am de loefzijde), bw.; — **woning** (bovenhuis, d.i. huis, boven een ander gelegen), v. —woningen; zie Benedenhuis.

Bovenzin'nelijk (niet waarmeembaar, onstoffelijk), bn.: *bespiegelingen over — e zaken*.

Bovrii (vleesch-extract in busjes), v gmv.

Bowie-mes (lang N.-Amerikaansch jachtmes, lang dolkmes, naar den overste James Bowie zoo geheeten), o. —messen.

Bowl, m. —s: *een — is een schaal, kom, drinkschaal, waarin zekere drank wordt opgediend, die er met een lepel wordt uitgeschept*; meestal zomerdrank met schijfjes vruchten: *perzikbowl*, Rijnwijn met stukjes perzik, water en suiker; lees: *boel*.

Boy (huisbediende, jongen), m. —s. (oy = oi).

Boy'cot (eig. de naam van een Eng. rentmeester in Ierland, door den Ierschen bond (Land-league) in 1880 om zijn strengheid uitgesloten, d. i. in den ban gedaan), m.: fig. uitsluiting van de gemeenschap; — **cotten** (uitsluiten, in den ban doen, niet meer willen werken voor, of leveren aan, of koopen bij, doodverklaren), ik boycotte, heb geboycot: *iem. —*, een winkelier —; lees: *boi'kot*.

Br! (uitroep van afkeuring), tw.: —, *wat is het koud!* foel.

Braad'aal (aal, nl. geschikt om gebraden te worden), m. —alen; (als stofnaam), v.; zie Speetaal.

Braad'pan (metalen of aardn pan, tot het braden van vleesch dienende), v. —pannen; — **spit** (puntige ijzeren staaf, horizontaal op twee steunsels rustende, die boven een vuur kan worden rondgedraaid), o. —spitten, —speten. vero.

Braad'worst (worst, die gebraden gegeten wordt), v. —en; zie: Metworst, Rookworst, Pekelworst.

Braaf (dapper, stoutmoedig), bn.: *een — officier, krijgsman, een brave held; een brave borst*, d.i. flinke jongen, vent; fig. rechtschapen, deugdzaam, voortreffelijk: *een brave moeder, een brave dochter, een — gesticht, brave menschen*; bw.: *dat is — gesproken, flink; dit kind is — stout, erg; braver, —st*.

Braak (werktuig tot breking der vlas- of hennepstengels), v. braken.

Braak (toestel in koekbakkerijen: *ijzeren hefboom, om 't taaië koekdeeg te kneden*), v. braken.

Braak (inbraak, breking), v.: *diefstal met —*.

Braak (ontstaan uit: *in de — liggen*, d. i. in ongeploegden of gebroken toestand), bn.: *die akker ligt —*, d. i. in losgewerkten toestand, doch onbezaaid of onbepoot; door deze rust meende men het bouwland nieuwe vruchtbaarheid te geven; fig. *onbewerkt: de akker der poëzie, der kunst kan — liggen*, er zijn geen handen, die hem bebouwen, er zijn geen dichters van naam, geen kunstenaars; — **akker** (braakliggende akker), m. —s; — **jaar** (jaar, waarin een akker braak blijft liggen), o. —jaren, zie Sabbatsjaar; — **land** (braakakker), o. —landen.

Braak'loop (geweldige diarrhee met braking, roodeloop), m. gmv.: *de Aziatische —, cholera*; — **middel** (geneesk. middel, om te doen braken), o. —en; — **noot** (kraanoog, vergiftig zaad van zekeren O.-I. boom), v. —noten; — **plant**, v. —en, zie Ipecacuan'ha; — **poeder** (braakmiddel), of — **poeler**, o. —s, —tje, o. —s; — **wijnsteen** (wijnsteenzuur), m. gmv.: *de — is het zachtste der braakmiddelen*; — **wortel** (wortel eener Braziliaansche plant met braakwekkende alkaloiden), m. —s.

Braam (doornstruik, waaraan brummels of beien groeien), v. bramen: *ik raakte verward in de bramen*, d. i. braamranken; ook, de vrucht of de zwarte samengestelde bes zelve: *de kinderen gingen bramen plukken*.

Braam (het spoor v. h. slijpen op mes of schaar), v. gmv.

Braam'bei (bei der braamstruiken), v. —beien, of — **bes**, v. —bessen; — **bezie**, v. —s of —ziën; — **bosch** (dooreengegroeid doornig struikgewas), o. —bosschen: *het brandende —*, Bijb.; — **rank** (— *twijg, —tak*), v. —en; — **sluiper** (soort van grasmusch), m. —s; — **struik** (stekelige kruipplant, meest in zandstreken), m. —struiken.

Brabançon ne (het Belgische volkslied of nationaal-lied, gedicht in 1830 door Jenneval, op muziek gezet door Campenhout), v. (c = s).

Bra'bander (iemand geboortig uit N.- of Z.-Brabant), m. —s: *het Fr. leger voor Kortrijk (1304) telde een groot aantal —s*, (Consc.); *de Spaansche —*, hoofdpersoon uit Brederode's blijspel van dien naam: *snoever, blagueur*.

Bra'banter, m. —s; in de spreekt. voor Brabander.

Bra'bantsch (uit of van N.- of Z.-Brabant), bn.: *een — e muts, — e kant*; als zn. *eene — e*, vrouw, geboortig uit Brabant.

Brab'bel, v. gmv.: *in de — zijn, raken, brengen, maken, war, verwarring*.

Brab'belen (klankn. verward spreken), ik heb gebrabbeld; — **aar**, m. —s; — **ing** (wartaal), v. —en; — **taal** (wartaal), v. gmv.

Brab'belingen, v. mv.: *de — zijn een bundel punt-en sneldichten, elegieën, klinkdichten, enz.*, bevattende zeven zestigtallen of schokken met een toegift: van den vader v. Tesselscha, nl. van Roemer Visscher, 1547—1620.

Brab'belmaleisch (O.-I. slecht Maleisch, keukenmaleisch), o.; ook: *Passer—*.

Bracelet (Fr. armband), m. —ten: *een gouden —*; scherts. *handboei*. (c = z).

Brachycephaal (kortschedelig, rondhoofdig), bn.; lees: *brà-chie-see-faal*.

Brachylogie (ineengedrongen korthed in 't spreken of schrijven), v. gmv., b.v. *Veni*,

vidi, vici, ik kwam, zag en overwon, zie ald.

Braden (*rauw vleesch bereiden op een heet vuur*), ik braadde, heb gebraden; fig. een gebraden duif, onverwacht geluk; zegsw. den gebraden haan uithangen, zie Haan.

Bra'ga, Germ. myth. zoon van Odin en Frigga, de god der dichtkunst, de Noordsche Apollo; hij wordt voorgesteld als een bejaard man, zijn gemalin Iduna is de godin der eeuwige jeugd; ook: satirisch en critisch tijdschrift op rijn (1842 en '43), bevattende de *Bragiaantjes*.

Brageeren (*zich blufferig aanstellen, geur maken*): met of op iets —, bluffen of pochen.

Bragiaan'tjes, o. mv.; zie Braga.

Bragoen' (*smal, geplooid boordseel, opnaaisel*), v. —en, ook, *possende kniebroek*. vero.

Brahma, eig. *het allerhoogste wezen: oer-godheid der Hindoes*; hij wordt voorgesteld als rustende op een zwaan, met een viervoudig gelaat, dat naar alle kanten uitziet; zie Vischnoe (*Krischna*) en Siwa of Siva.

Brahma's'me (*de godsdienst der Voor-Indiërs of Hindoes met Brahma als hoofdgod*), o. gmv.: het — is oorspronkelijk een natuurgodsdienst, met *Vischnoe* en *Siwa* als bijgoden, ook: *Bramanisme, Bramanisme*.

Brahma'nen (*Indische priesters of leerlingen van Brahma*), m. mv.; ook, **Brahm'nen**.

Brail'le-schrift (*reliëf-schrift, doorgeprikt letterschrift voor blinden*), o. gmv.: het — heet naar den uitvinder Louis Braille, 1809-'52, zelf blind van zijn derde jaar af; lees: *bralje*.

Brak (*jachthond met fijnen reuk, speurhond*), m. brakken: een snuffelende —.

Brak (*straatjongen, bengel, deugniet*), m. brakken: die jongen is een echte —.

Brak (*kermistent; houten ziekenloods*), v. brakken; zie Barak.

Brak (*zoutachtig, zilt*), bn.: een —ke poel, — water, een —ke grond, —ke turf is minderwaardig, d. i. zulke, die in brak water (met een zeker zoutgehalte) is gebaggerd; bij uitbr. —ke melk, goor, zuur; —ker, —st.

Brak'en (*spuwen, overgeven*), ik heb gebrak't: gal —, bloed —; bij overdr. *de vulkaan braakt gloeiende lava en vlammen*.

Brak'en (*het deeg door middel van een braak bewerken, vooral in koekbakkerijen*), ik —te, heb gebrak't; zie Braak.

Brak'len (*dicht. pochen, snoeven, bluffen*), ik bralde, heb gebrald: — op de overwinning.

Bram (*bovenzeil*), m. —men: zegsw. —boven —voeren, groot vertoon maken, pronken.

Bram (*flinke persoon, man of vrouw*), m. en v.: een — van een vent, van een vrouw; wellicht verwant met het volgende woord.

Bram'arbas (*snoever, grootspreker*), m.; de naam is ontleend aan een blijspel van den Deenschen dichter Holberg (1684-1754), in 1766 in onze taal overgezet onder den titel: — of de snoevende officier; vandaar: *hij is een Bram*, een praler, snoever.

Brancard' (*draagbaar voor zieken, ziekenmat*), m. —s: de gewonde werd per — naar het hospitaal gebracht; lees: *bran-kaar'*; zie Raderbaar.

Brancardier' (*Fr. drager v. e. brancard*), m. —s; lees: —dief'.

Branc'he (*Fr. tak v. wetenschap, tak v. handel of nijverheid, tak v. e. stamboom*), v. —s.

Brand (*brandstof*), m. gmv.: in 't wachthuis en op 't slot is hout-en —gebrek, (Vondel, Gijsbr.); vrij — hebben.

Brand (*het branden*), m. —en: *het huis stond in —, een boerenhofstede in — steken; de — van Troje*; fig. — in het koren, een ziekte (parasiet) in de korrels; zegsw. *moord en — schreeuwen*, vreeselijk schreeuwen; *in den — zitten*, erg in geldelijke verlegenheid zijn; *in den — laten*, in den steek, VI.

Brand (*zwaard, slagzwaard, kling*), m. —en; *het schittert als een —*; vero.; nóg: *zoo helder, zoo schoon als een —*, eig. zoo helder blinkend als de kling van een zwaard; zie: Brandhelder en Brandschoon.

Brand'aar (*aar, door korenbrand of roest aangetast*), v. —aren; zie Moederkoorn.

Brand'al (O.-I. *muuteling*), m. —s; ook van de Atjehers gebezigd; zie Sloeber.

Brand'alarm (*alarm bij brand*), o. gmv.

Brand'aris (*vuurtoren; groote scheepslandtaarn*), m. —sen: de — van Terschelling, de — van het admiralschip.

Brand'aris (*brandstichter*), m. —sen. w.g.

Brand'assurantie (*maatschappij van verzekering tegen brandschade*), v. —s of —tijen: *in een — zijn, een onderlinge —*.

Brand'bijt (*gat in het ijs*), v. —bijten; —brief (*brief, die met brand dreigt*), m.

—brieven, fig. bedelbrief, dringende maanbrief, ook brief, waarin men iem. schielijk opontbiedt; —deur (*nooddeur, om er door te ontsnappen bij brand*), v. —deuren; —emmer (*leeren emmer*), m. —s.

Brandemo'ris (*brandewijn*), m. vero.

Brand'en (*in vlam staan*), het brandde, heeft gebrand: *wij zagen een molen —; fig. mijn ooggen —, mijn handen —, mijn hoofd brandt*, gloeien; verder, in vlam of rook doen opgaan: *hout —, steenkolen —, turf —, wierook —*; fig. *zich — aan iets, zich vergripen*; zegsw. *hij is bang, dat hij zich aan koud water zal —*, kinderachtig bevreesd; *glas —*, een der wijzen van glasschilderen; *koffie —*, roosteren; *jenever —*, distilleeren; *een wonde —*, schroeiend reinigen; *een merk op een vat —*, inbranden.

Brand'end (*wat brandt, in hooge mate warm*), bn. en bw.: een — vuur, —heet; fig. een —voorhoofd, gloeiend, koortsig; een —e dorst, een — verlangen, een —e liefde, zeer sterk; een —e vraag, een —vraagstuk, een quaestie, die noodzakelijk opgelost moet worden en wel spoedig, zie Urgent.

Brand'endheet (*zeer heet*), bn.: een —e zomermiddag, een —e dag.

Brand'er (*vlambek eener gaslamp*), m. —s; een platte —, een — voor gloeilicht.

Brand'er (*jeneverstoker, distillateur*), m. —s.

Brand'er (*in de dagen van De Ruyter: vaartuig, geladen met brand- en ontplofbare stoffen, om er vijandelijke schepen mee in brand te steken*), m. —s. vero.

Brand'erig, bn.: een —e lucht, riekende naar iets, dat brandt; fig. *dit paard is wat —*, koortsig; —er, —st.

Brand'erij' (*jeneverstokerij*), v. —en: *Schiedam had 284 —en*.

Brand'ewijn (*drinkbare alcoholische vloeistof*), m. gmv.: *Fransche —*.

Brand'gang (*doorgang, alleen voor de brandweer*), v. —en; —gevel (*steenen zijgevel, die tegen brandgevaar tot de nok is opgetrokken*), m. —s; —gier (*een soort van roetkleurigen valk*), m. —en; —gierig (*aartsgierig*), bn.: een —advocaat, (Busken Huet); —glas (*lens, die de er op vallende zonnestralen in een*

brand-punt vereenigt of concentreert), o. — glazen; — **haak** (lange haak, om bij brand muren omver te halen), m. — haken; — **helder** (buitengewoon helder), bn.: het vrouwtje ziet er — uit, ook — **schoon**: een — e schort; zie Brand (zwaard); — **hout** (hout, om op te stoken), o. gmv.: een vaam —; zegsw. zoo mager als een —, in de hoogste mate mager.

Brandig, bn.; — er, — st; zie Brandigerig.
Brand'ijzer (werktuig, om merken in vaten te branden), o. — ijzers; een — was ook een beulswerktuig, om iem. een brandmerk op schouder of rug in te drukken.

Brand'ing (het ziedend bruisen en breken van de golven tegen de kusten en rotsen), v. — en: een schip in de —; de — staat op de kust; een zware —, erge; fig. in de — geraken, in groote ongelegenheid.

Brand'kast (brandrijke ijzeren kust), v. — en: hij is zoo gesloten als een —, erg achterhoudend; — **klok** (grootte klok, die bij brand gebruikt wordt), v. — klokken: de — wordt ook als alarmklok bij ander dreigend gevaar gehuld;

— **kogel** (holle kogel met brandstof gevuld, om brand te stichten), m. — s; — **koraal** (koraal van barnsteen), o. (als voorwerpsnaam), v. — koralen; — **koren** (koren, door brandziekte aangetast), o. gmv., zie Brandaar;

— **kraan** (grootte kraan der waterleiding, meestal op straat geplaatst, om ze in geval van brand te openen), v. — kranen; — **kruid** (blaatrekk. plant), o. gmv.; — **ladder** (hooge ladder als brandbluschgereedschap), v. — s;

— **lucht** (stank van iets, dat brandt), v. gmv.; — **luiken** (luiken of schermen, waarnee het tooneel wordt afgesloten, om bij brand aldaar de schouwburgzaal te vrijwaren), o. mv.;

— **meester** (opzichter der brandweer), m. — s; — **merk** (lijfstraf: een merk, dat den misdadiger op het schavot, na de geeseling, op rug of schouder met een gloeiend ijzer werd ingebrand), o. — en: het — bestond in een letter, ook in het wapen der stad; fig. schandvlek: de jongen werd een — zijner familie;

— **merken** (een schandmerk in branden op rug of schouder v. e. misdadiger), ik brandmerkte, heb gebrandmerkt: inz. een misdadiger —, het — werd 29 Juni 1854 in ons land afgeschaf; fig. iemand een onuitschbare blaam aanwrijven of hem als geschandvlekt aanwijzen.

Brand'muur (blinde, hooge muur als schuts bij brand tusschen twee huizen of erven), m. — muren, zie Brandgevel; — **netel** (in 't wild groeiend plantengeslacht, van de familie der netelachtigen), v. — s; de — heet naar het brandend gevoel, dat zij bij het aanraken in de huid doet ontstaan; — **offer** (offer van dieren of vruchten, bestemd om verbrand te worden), o. — s: het — was volgens de Joodsche wet een lof- en huldeoffer, een daad van aanbidding; — **piket** (afdeeling soldaten, om bij brand de orde te handhaven), o. — piketten; ook bij de zeemacht in dergelijke toepassing; — **polis** (akte van assurantie tegen brand), v. — polissen; — **punt** (punt, waar zich de zonnestralen, door de lens gebroken, concentreeren), o. — punten; fig. bron, uitgangspunt: Parijs is een — van beschaving; elke universiteit is een — van wetenschap; Barcelona, het — van het anarchisme in Spanje; — **schatten** (tegen brand schutting opleggen, in oorlogstijd schatting eischen van stad of dorp, om vernieling door

brand af te koopen), ik brandschatte, heb gebrandschat; — **schel** (electricche bel, die bij brand klingelt), v. — schellen; — **scherm** (ijzeren scherm in schouwburgzalen, dienend om het tooneel van de zaal af te scheiden in geval v. brand), o. — schermen; — **schilderen** (in 't vuur kleuren, vergulden), ik heb gebrandschilderd, zie Emaillieren.

Brand'schoon, bn.; zie Brandhelder.

Brand'spiegel (holle of concave spiegel, die als brandglas werkt), m. — spiegels.

Brand'spuit (persspuit, met slangen, om brand te blusschen), v. — spuiten: een stoom—, een slang—, een hand—; — **spuitgast** (een der personen, die de brandspuit bedienen), m. — gasten; — **spuithuisje** (gebouwtje tot berging der brandspuit), o. — huisjes; — **stapel** (houtmijt, waarop in de Germaansche tijden lijken werden verbrand; later ter dood veroordeelde menschen), m. — stapels: Jeanne d' Arc stierf op den — (1431); — **steen** (helsche steen), m. — en; (als stofnaam), v.; zie Lapis infernalis; — **stichten** (in-brand-steken), o.; — **stichter** (iem., die moedwillig brand veroorzaakt), m. — s; — **stichting**, v. — en;

— **stof** (turfs, steenkool, hout, olie, enz.), v. — stoffen: er zijn vaste en vloeibare — stoffen.

Brand'verf (email), v.: het schilderen met —.

Brand'vrij (niet door brand te schaden of aan te tasten), bn.: een — gebouw, b.v. van beton en ijzer, een — e trap, van steen, een — e kelder, zie Safe-deposit.

Brand'waarborg (brandverzekering), m.; — **maatschappij** (vereening tot verzekering tegen brand), v. — en; z. Assurantie.

Brand'wacht (brandpiket), v. — wachten: (één wachter), m. — wachten; — **weer** (gemeentelijk korps van brandblusschers), v. gmv.: de Amsterdamsche —, de gebouwen der —, stallen, bergplaatsen, wachtkolalen; — **weerman** (dienaar bij de brandweer), m. — mannen.

Brand'wonde (wond, door branden ontstaan), v. — wonden: met — n overdekt.

Brand'y (O.-I. cognac), v. gmv. (a = e); — **soda** (brandy met sodawater), v. gmv.

Brand'zalf (zalf voor een brandwonde), v. gmv.; de — bestaat uit 16 deelen fijne olie en kalkwater en 1 deel opiumtinctuur.

Brand'zeil (nat zeildoek, om bij brand de naaste daken, enz. te beschutten), o. — zeilen.

Brand'zwam (brandbare, geprepareerde zwam), v. gmv.

Brani (stout, durvend), bn.: ook, als zn. brani, m. — s: wat een — van een vent! druktemaker; den — uithangen; een — schopper, geurmaker; wat een —! praatmakerij; ook, stouthed, driestheid; — **kraag** (breede, platte hemsdraag als b. v. die onzer matrozen), m. — kragen.

Bras (scheepst. één der twee touwen, waarmede men de raas omhaalt of draait), m. — sen.

Bras, beras' (Mal. gepelde en gereinigde rijst), v.: — is ontbolsterde rijst, tot koken geschikt.

Bras'em (rivierisch, soort van karper met lange aarsvin), m. — s; — pje, o. — s.

Brasill'ne (roode kleurstof), v. gmv. (s = z).

Bras'maal (stempmaal), o. — malen; — **partij** (smulpartij), v. — partijen.

Bras'penning (oud-Hollandsch muntstukje van 10 duiten of 6¼ cents, ± 1300), m. — penningen: een — daags verdienen.

Bras'sen (slempen, overmatig drinken), ik heb gebrast; — **ser**, m. — s; — **erlij'**, v. — en.

Brassen (scheepst. de zeilen richten naar den wind), ik heb gebrast; *scherp bij den wind* —, *aan den wind* —, de zeilen zoo stellen, dat de wind er volop in valt.

Brat (zekere sajet), o. gmv.; zie Borat.

Bravade (snoeverij, uitdaging), v. —s.

Braveeren (Fr. *troiseeren*, spotten met).

Bravis'simo (It. uitmuntend, voortreffelijk, opperbest; versterking van Bravo), tw.

Bravo (een gehuurde sluipmoordenaar in Italië), m. bravi.

Bravo (eig. gij zijt braaf; uitstekend), tw.; —geroep, o. gmv.

Bravour-aria (muz. groot aria; aria, dat slechts door een meesterlijk talent met succes kan worden gezongen), v. —aria's. (ou = oe).

Bravoure (Fr. dapperheid, flinkheid, moed), v.

Brazilie-hout (donkerrood of bruingeel verfhout uit Zuid- of Midden-Amerika), o. gmv.; z. Provinciehout, Campêchehout.

Breed (ruim), bn. en bw.; —er, —st: *een —e straat*, *een —e rivier*; zegsw. *Wie het — heeft, laat het — hangen*, wie veel geld heeft, toont het: spottend van iem., die grove verteringen maakt met schrale beurs; — *opgeven van iets*; *in het — e verhalen*, uitvoerig; *het is zoo — als het lang is*, 't is om 't even, 't is lood om oud ijzer; *het niet — hebben*, niet welgesteld zijn, het karig hebben.

Breedgebouwd, bn.: *een —e kerel*, met breede schouders; ook: *het — e München*, ruim gebouwd, met breede straten en pleinen.

Breedgeschoft (met breede schoften of schouders), bn.: *de — e buffel*, (C.O.)

Breedspråkig (langdradig), bn.: *hij is nog al —, een — e stijl*; —er, —st.

Breedte (aardr. afstand van een plaats ten N. of ten Z. van den evenaar), v. —n: *op hooge —n*, d. i. zeer noordelijk; —**cirkel** (cosm. parallel), m. —cirkels; —**graad** (cosm. 20 uren gaans of 1500 deel van een meridiaan), m. —graden.

Breedvoerig (omstandig, in 't breede), bn. —er, —st; —**heid** (wijdloopigheid), v. gmv.

Breefok (zeker groot, breed zeil), v. —fokken.

Breekbaar (kunnende makkelijk of licht breken), bn.; —der, —st: *glas*, *porselein is —*.

Breekijzer (werktuig om te breken), o. —ijzers.

Breel, v. brelen, zie Jo on.

Breewen (het waterdicht-maken van schepen en sluisdeuren), ik breeuwde, heb —breeuwd; bij het — worden de naden of voegen met werk gedicht en dan met den teerkwast bewerkt; fig. een zaak in orde brengen.

Breewer (eig. iem., die breeuwt), m. —s: zegsw. *mijn vader is geen —*, d. i. ik laat mij het werk (woordspeling: *uitgeplozen touw*) niet uit de hand nemen; volkst. Bremer.

Breewhamer (scheepsb. hamer, waarmee men op het —ijzer slaat), m. —hamers; —**ijzer** (dreevel, waarmee men het werk in de naden door hamerslagen indrijft), o. —s.

Breeveertien (naam v. e. zandbank in de Noordzee vóór de kust van Holland), v.: zegsw. *de — opgaan*, ruim, breed, los gaan leven; *de — uithangen*, den grooten heer spelen.

Breidel (paardetoom, teugel), m. —s.

Breidelen (beteugelen, intoomen, betoemen), ik heb gebreideld; fig. zijn hartstochten —.

Breidelloos (fig. toomeloos, ontbaar), bn.: —*geweld*, *het —gemeen*; —looser, —t.

Breien (breiwerk maken), ik heb gebreid: *een kous* —, *een borstrok* —; —**ster**, v. —s.

Breigaren, o.; (soorten), o. —garens; —**hout** (houtje tot insteking v. e. der priemen), o. —en,

—je, o. —s; —**inrichting** (—fabriek), v. —en;

—**katoen** (katoenen breigaren), o. gmv.;

—**klos** (—koker), m. —sen; —**kous** (kous, waaraan men bezig is te breien), v. —en;

—**lap** (broddellap), m. —lappen; —**machine** (machine, waarmede men breiwerk maakt), v. —s.

Brein (de hersenen), o. gmv.; fig. het verstand.

Breinaald (stalen stift, waarmede men breiwerk kan maken), v. —en; ook: —pen, of

—priem, v.

Breien (stoomw. het zoute, vuile water uit den ketel laten loopen of het aftappen), ik heb gebreind; —**kraan**, v. —kranen.

Breischeede, v., —**schei** (breihoutje), v. —scheeden, —scheien; —**school** (oude breiavondschoot), v. —scholen.

Breiwerk (werk of taak, waaraan men bezig is te breien), o. gmv.; ook: vlechtwerk ter bescherming van kanaalwanden; —**zak** (zakje tot berging v. h. breiwerk), m. —ken.

Brekebeen (eig. iemand met gebrekkige of zwakke beenen, fig. sukkelaar, knoeier, beunhaas), m. —beenen.

Breken (stuk maken), ik brak, heb en het is gebroken: *een glas* —; fig. *zijn woord* —, niet houden; *de stem van dien jongen gaat* —, hij krijgt de mannenstem; zegsw. *het ijs* —, de moeilijkheden uit den weg ruimen; *zich het hoofd* —, zijn hersens kwellen; *nood breekt wet*, heft op; spreekw. *Men kan geen ijzer met handen* —, zie Han d; —*iem.* —, iem. de vriendschap opzeggen; zegsw. *een lans voor iets* —, voor iets in 't strijdperk treden, het ridderlijk verdedigen.

Breker (scheepst. hooge rolgolf), m. —s: *de deining brak met luide —s op de kust*; *een — aan boord krijgen*.

Brekespel (spelstoorder), m. en v. —spellen.

Breking (het breken), v.: *de — van het licht*.

Brem (verwant met brijn: pekkel, zoutwater), v. gmv.: *zoo zout als —*.

Brem (heideplant, vlinderbloenige heester), v. gmv.: — *heet ook bezemkruid om den dienst*; —**struik**, m. —en.

Bremerblauw, o. gmv.: zie Bergblauw.

Bremraap (woekerplant), v. —rapen: *de groote —*, *de welriekende —*, *de blauwe —*.

Brems, **brem'se** (paardenvlieg), v. —zen.

Bren'gen (aandragen, bezorgen, aan huis afgeven), onr. w.w. ik bracht, heb gebracht: *iem. een pakje* —; *de kinderen naar bed* —, geleiden; fig. *aan het verstand* —, doen begrijpen; *tot stand* —, doen ontstaan; *aan den man* —, een kooper vinden; *onder het oog* —, vermanen; *aan het licht* —, openbaren; *tot den bedelstaf* —, doen verarmen; *zich iets te binnen* —, herinneren.

Bren'ger (iem., die iets brengt), m. —s: geef antwoord mee aan — *dezes*; —**ster**, v. —s.

Bres (Fr. brèche: opening, geschoten in den vestingmuur), v. bressen: *een — van 100 M.* in den stadswal; zegsw. fig. *voor iemand in de — springen*, voor iem. in de bocht springen, hem in nood bijspringen, helpen; *zich op de — stellen*, gaan staan op de bres om den vijand af te slaan; fig. *dat zal een — schieten in onze geldmiddelen*, in ons reitsgeld, een gat maken in onzen geldvoorraad.

- Bret** (bord, uithangbord), o. bretten, gew.
- Bretel'** (Fr. kruisband met elastiek, om de pantalon op te houden), v. -s en -len.
- Bretton'** (bewoner van Bretagne), m. -s.
- Bretonsch'** (de taal van Bretagne), o. gmv.; het - is een vermenging van Kimbrisch (Cimbrisch) en Keltisch (Celtisch) en wordt nog gesproken op het platteland van Bretagne.
- Breuk** (geneesk. lichaamsgebrek, scheur in het buikvlies), v. -en.
- Breuk** (oppervlakte van een doorgebroken stuk delfstof), v. gmv.: een schelpachtige -, een glasachtige -, een korrelige -.
- Breuk** (rekenk. deel v. een geheel, gebroken getal), v. breuken: de teller en de noemer der $\frac{1}{6}$, een gewone -; een tiendeelige -, b.v. 0.75.
- Breukband** (band of gordel, gedragen door den breuklijder), m. -banden.
- Breve** (R.-K. pauselijke brief, op velijn geschreven, met den visschersring gestempeld en die gunsten of benoeringen inhoudt), v. -n.
- Brevet'** (koninklijk diploma, machtiging, vergunning tot het uitoefenen of maken van iets, ook: octrooi, patent), o. brevetten.
- Brevet'** (aanstelling), o. -ten; z. Diploma.
- Breveteeren** (een brevet of octrooi geven).
- Breviarium** (statistisch uittreksel uit een grooter werk, beknopt overzicht), o. -s.
- Breviatuur'** (afkorting, kort begrip), v. -turen; zie Afkorting.
- Brevier'** (de naam van een kleine lettersoort ter drukkerij), o.: groot en klein -.
- Brevier'** (R.-K. kerkelijk, door de geestelijken dagelijks te bidden gebed, in zeven deelen gesplitst, welke getijden heeten), o.; z. Getijden.
- Brevier'** (getijdenboek), o. -en.
- Brevi manu** (Lat. kortweg, zonder meer).
- Bibbel** (tandvlesch zonder tanden, vooral van zuigelingen), v. gmv.
- Brie-à-brac'** (Fr. uitdragers-rommel), o. gmv.
- Bricoleeren** (biljartspel: op den band spelen en bij den terugstoot een bal raken): fig. langs een omweg er komen. (c = k).
- Brief** (eig. beknopt geschrift), m. brieven: ambts-, handels-, felicitatie-, enz. de - behoort tot die geschriften, waarbij het geschreven woord de uitgesproken rede vervangt; letterk. e. roman in brieven, z. Roman.
- Brief** (akte, bewijsstuk), m. brieven: een koop-; zegsw. de oudste brieven hebben, de meeste aanspraak op iets hebben.
- Brief** (strook papier), m. brieven: e. -spelden.
- Brief**, m.: O.-I. een Engelschen - schrijven, een uiltje knappen, een middagslaapje doen.
- Briefgeheim** (wettelijke garantie, dat brieven aan de post vertrouwd, ongeopend zullen worden overgebracht), o. gmv.; -kaart (kaart van bepaalde afmeting, die als brief kan dienen), v. -kaarten; -lilas (koord, om brieven aan te rijgen), v. -llassen; -port (prijs van verzending v. den brief), o. -en, ook: -porto, o. -'s, zie Boeteport; -stijl, m. gmv.: uw - zij eenvoudig, bondig en helder; -wisseling (correspondentie), v. -en.
- Bries** (goede zeilwind), v. gmv.: een frissche -.
- Bries** (volkst. afvalgruis van cokes), o. gmv.
- Brieschen** (klankn. hinniken, snuiven, ook, brullen), het paard, de leeuw heeft gebriescht.
- Brievenbesteller** (postbeambte, die de brieven rondbrengt, facteur), m. -s; -boek (kopieboek), o. -en; -boek (boek met briefmodellen), o. -en; -bus, v. -sen: -gaar-
- der** (brieven-verzorger op een klein dorpje), m. -s; -maal (zak met brieven), v. -malen; -post (posterij), v. -en; -post (-besteller), m. -en; -tasch (tasch voor brieven), v. -tasschen; -weger (weegtoestelletje voor brieven), m. -s; -zak (-maal), m. -ken.
- Briezelen** (volkst. het meenemen van suiker-goed, enz. v.e. feestmaal), ik -de, heb -briezeld: kinderen, ik zal goed voor je -.
- Briga'de** (afdeeling van het veldleger, bestaande uit twee regimenten onder een kolonel), v. -s, -n.
- Brigadier'** (korporaal bij de ruitery; rang bij de marechaussee, ook bij de rijksveldwacht), m. -s. (g = g).
- Brigantijn'** (eig. kaperschip, van het It. brigantino: snelzeilende tweemaster met laag boord; ook, onoverdekte galei met 10 a 12 roebanken), v. -en. (g = g).
- Brigittanes'** (religieuze der Brigitten-orde), v. -en.
- Brigitten-orde** (R.-K. kloosterorde, gesticht door de H. Brigitta, prinses van Zweden, 1304-73, in 1348), v. gmv.
- Brij** (een soort van dikke pap), v. -en: spreekw. Veel koks bederven de -, te veel bemoeiallen of raadgevers doen een zaak schade of doen haar mislukken; -achtig (als brij), bn.: hersenen zijn een -achtige massa; -er, -st.
- Brijn** (zoutwater, pekkel), o. gmv.
- Brij'zel** (kruimel, scherfje), v. -s: te -val-len, te pletter, in kleine stukjes.
- Brij'zelen** (kleinmaken, vermorzelen), ik heb gebrijzeld; meest: Verbrijzelen.
- Brik** (verkorting van Fr. brigantine: klein zeeschip met laag boord, twee masten en raas), v. brikken: een oorlogs-, een handels-.
- Brik** (Fr. brique: baksteen, tichelsteen), m. brikken, gew.; ook: Brik'steen.
- Brik** (soort van vierwielig rijtuig met zitbanken langs de zijwanden), v. brikken.
- Briket'** (plat stuk brandstof, lijkende op een platten steen of brik, kunstmatig geperst uit steenkolengruis met pek, of uit bruinkoolen turf met petroleum), v. briketten.
- Brik'steen** (gebakken metselsteen), m. -en.
- Bril** (oogglazen in omlijsting), m. brillen: zegsw. iem. een - opzetten, hem bedriegen; twee Joden weten, wat een - kost, zijn aan elkaar gewaagd in sluwheid.
- Briljant'** (een met facetten geslepen diamant), m. -en: een horloge, met -en omzet. (i = ie).
- Brillant'** (schitterend, met glans), bn. en bw.; -er, -st: fig. een -examen, een -e overwinning; iets - winnen. (ll = lj); ook: Brilljant.
- Brilliant'ne** (haarolie, ook, polijstmiddel), v. gmv.
- Bril'ledoos** (doosje voor een bril), v. -doozen; -glas, o. -glazen; -koker, m. -s.
- Brilleeren** (Fr. fonkelen, schitteren), fig. uitmunten boven. (ll = lj); ook: Brijleeren.
- Bril'len** (een bril dragen, ophebben), ik heb gebrild: knapen, die al -!
- Bril'lenhuisje** (doosje voor een bril), o. -s.
- Bril'slang** (dierk. zeer giftige slang, op den nek geteekend met een figuur, die de gedaante van een knijpbril heeft), v. -slangen: de - leeft in O.-Azië; de zwarte - in M.-Afrika; zie Naja of Cobra.
- Brink** (grasveld, meest met boomen omzet, midden in het dorp, als marktplein en gemeentekom dienende, vooral in Drente), m. -en.
- Br'fo** (muz. levendigheid), m.: con - met vuur.

- Brio'che** (een soort van tulbandje van meel, boter en eieren), v. -s. (ch = sj).
- Bris'tol-papier** (Engelsch photographie-papier), o. gmv.; ook, dun karton, geschikt voor visite- en correspondentie-kaarten.
- Brit** (Engelschman), m. Britten.
- Brits** (broek, achterste), v. -en: voor de - krijgen, slaag, gmv.
- Brits** (lage houten bank als slaappleats in de wacht, in het cachot, enz.), v. -en.
- Britsch** (van Britannïë), bn.: de -e vlag, de -e zeeën, het - museum.
- Britsche romans**, m. mv.; letterk. de - zijn de Arthurromans, zie ald.; voor de hoofdpersonen zie Ridders van de ronde tafel, terwijl de voornaamste vrouwenfiguren zijn Ginevra, de koningin, Isolde en de feeën Viviana en Morgana.
- Britsch-Indië** (aandr. het Engelsch gebied in het Z.O. van Azië), o. gmv.
- Brit'sen** (scheepst. voor de broek slaan), ik heb gebritst; zie: Panaarzen en Laarzen.
- Brittan'nia-metaal** (een metaalmengsel van zilverachtig witte kleur, bestaande uit 9 deelen tin en 1 deel antimonium), o. gmv.; ook -zilver, o. gmv.
- Brittan'nië** (Engeland), o., ook: Brittanje; Groot-, Engeland en Schotland.
- Brit'tisch-, Britsch'-Museum** (beroemd museum v. kunst en wetenschap in Londen), o.
- Brob'dinguag** (het land der reuzen), o.: Reis naar -, de tweede van Gulliver's reizen, een hekelroman van Jonathan Swift (in 1727 verschenen); -sch (reusachtig), bn., zie Lilliput.
- Brocaat'** (zware zijden stof met een schering van zilver- of gouddraad; ook, met opgewerkte gouden en zilveren bloemen, dieren of andere figuren), o. gmv.; soms, Brokaat.
- Brocanteur'** (handelaar in rareiteiten, oude schilderijen of antiquiteiten), m. -s. (c = k).
- Bro'che** (dames-borstspeld, borstieraad, doekspeld), v. -s: een diamanten -, lees: bro'sje.
- Brocheeren** (innaaien van boeken; bloemen in zijden of wollen stoffen met goud- of zilverdraad opwerken). (ch = sj).
- Brochu're** (ingenaaid vlugschrift, blauwboekje), v. -s. (ch = sj).
- Broed'delen** (knoeien, bederven), ik heb gebroddeld; -aar (knoeier), m. -s; -arij' (knoeiwerk), v. -en; -werk (knoei-), o. gmv.
- Broed'den** (slordig werken, knoeien, broddelen), ik brodde, heb gebrod. w. g.
- Broderie'** (Fr. borduurwerk, borduursel op randen en boorden), v. -s.
- Broed** (broedse, broeisel, jongen), o. gmv.
- Broed** (jonge oesters of mosselen), o. gmv.
- Broed'en** (het warm houden der eieren door de vogels), de kip broedde, heeft gebroed; fig. kwaad -, uitdenken, beramen; op iets zitten te -, te peinzen; er broedt daar iets, er is iets verkeerd; ook Broeien.
- Broeder** (broer), m. broeders.
- Broeder** (geloofsgenoot), m. -s of -en: de eerste Christenen heetten elkander -en.
- Broeder** (R.-K. kloosterling, die de priesterwijding niet ontvangt), m. -s: de -s wijden zich aan het huiselijk werk in het klooster, anderen aan onderwijs, weer anderen aan ziekenverpleging; -overste (het onderling gekozen hoofd der broeders), m. -n; -school (fraterschool), v. -scholen, z. Leekebroeder.
- Broeder** (huisbak), m. -s: de - wordt in een ijzeren pot, uit tarwe- of roggebloem, melk en suiker, gaar gestoofd; dikwijls ook e. worst er in), zie: Zuster, Broedertje.
- Broeder**, m. -s: O.-I. de bruine -, de inlander, onze bruine -s; zie Bruinen.
- Broeder** (naam, dien predikanten of dominees elkaar geven), m. -s.
- Broed'erdienst** (mil. reden van vrijstelling bij loting, omdat een oudere broeder aan den dienstplicht heeft voldaan), m. gmv.
- Broed'erdienst** (Prot. gratis-preekbeurt door d. e. predikant voor den anderen), m. gmv.
- Broed'ergemeente**, v.: de Engelsche -: zie Moravische broeders.
- Broeder Jo'nathan** (schertsende naam als typeering van de bewoners der Vereenigde Staten van N.-Amerika), m. gmv.
- Broed'erdlijk** (als broeders), bn. en bw.: een -e omgang; - samenwonen; -er, -st.
- Broed'erschap** (R.-K. kerkelijk goedgekeurde vereeniging van geloovigen tot het verrichten van goede werken, vooral die van godsvrucht), v. -pen; zie: Aartsbroederschap en Congregatie.
- Broed'erschap** (afdeeling der Herv. kerk), v. -schappen: de Remonstrantsche -, de Moravische - of de Hernhutters, zie ald.
- Broed'erschap** (bond, wereldlijke vereeniging), v. -schappen: de - der notarissen.
- Broed'erschap** (de verhouding, betrekking als broeders), o. gmv.: - drinken, onder een dronk beloven, dat men elkaar als broeders zal beschouwen; deze krijgers dronken -.
- Broed'erschap** des gemeenen levens: Ned. stichting van Geert Grootte in Deventer (1376): de broeders hielden zich daar en te Zwolle bezig met boeken overschrijven, bidden en onderwijs-geven.
- Broed'erschool** (school, onder leiding van geestelijke broeders), v. -scholen; zie Fraterschool.
- Broed'ertje** (poffertje, bollebuise), o. -s.
- Broed'ertwist** (twist of ruzie tusschen twee of meer broeders), m. gmv.
- Broed'machine** (machine tot het kunstmatig uitbroeden van eieren), v. -s; z. Couveuse.
- Broedsch** (broeiziek), bn.: die hen is -.
- Broed'sel** (het gebroed), o. -s; ook, Broed.
- Broef'bak** (kweekbak voor planten, onder een glazen raam), m. -bakken.
- Broef'en** (warm-houden der eieren), de kip zit te broeien; -erij' (het broeien, ook: couveuse en broeikas), v. -en; -gans (die nl. wil broeden), v. -ganzen; -hen, v. -hennen; -ing (het broeien), v. gmv.: de brand ontstond door -ing van het hooi; z. Broeden.
- Broef'kas**, -kast (broeibak), v. -kassen, -kasten: meloenen kweken in de -.
- Broef'nest** (nest, waarin iets wordt uitgebreed), o. -nesten; fig. een - van allerlei kwaad; een - van onzedelijkheid, plaats van oorsprong: Parijs was het - der revolutie.
- Broef'oven** (toestel tot het kunstmatig uitbroeden van eieren, broedmachine, couveuse), m. -ovens.
- Broef'sel** (broedsel, broed), o. broeisels.
- Broek** (kledingstuk), v. broeken: e. korte -, zie Culotte, een lange -, pantalon; zegsw. voor zijn - krijgen, een pak slaag (kinderen): een proces aan zijn - krijgen, een proces moeten voeren; e. vrouw, die de - aanheeft, die nl. in huis de baas is; een jong -je (pas beginnende klerk, beambte, ambtenaar), o. -s.

- Broek** (gedeelte van een paardetuig), v. — en: de — gaat om de achterbeenen heen en is zeer noodig bij het afrijden van hellingen.
- Broek** (laag en drassig land), o. gmv.
- Broek** (ingedijkt of bedijkt land), v. gmv.
- Broek'ing** (scheepst. zwaar touw achter de geschutlaag, om het kanon op zijn plaats te houden), v. — en.
- Broek'land** (moerassig land, drasland, nat weiland), o. — en; ook Broek.
- Broer** (broeder), m. — s: zegsw. een — tje aan iets dood hebben, een hekel aan iets hebben b.v. als aan een ziekte, waaraan onze broer gestorven is, er bang voor zijn; scherts. *studeeren! . . . nu daar heeft hij een — tje aan dood*, daar heeft hij erg het land aan.
- Broer** (leekebroer, frater), m. — s.
- Broek** (verwant met breken: stuk, afgebroken deel), m. en o. brokken: er stond nog een — v. e. muur, op het bergpad lagen vele brokken van rotsen; hij wierp den hond een — van zijn brood toe; zegsw. de brokken voor iem. uit den mond sparen, zich zelf het noodige onthouden; iem. de brokken in den mond tellen, hem het eten niet gunnen; dan kan hij nog eens mee trekken om het langste —, nl. koek, (C. O.); zie Stuk.
- Broek** (persoon), m. — ken: wat een — van een meid! groote, stevige persoon; 't is me een lief — je, persoonetje; zie: Galgebrok en Geeselbrok.
- Brokaat'**, o.; zie Brocaat.
- Broker** (Eng. makelaar, agent), m. — s.
- Brok'kelen** (den. van brokkel, kleine brok: in stukjes breken), ik brokkelde, heb gebrokkeld: brood in de soep —; — **ig** (kruimelig, broos), bn.; — **ing** (stukje), v. — en.
- Brok'ken** (in stukjes breken), ik heb gebrokt.
- Brom** (glas brandewijn), m.: zegsw. een — in hebben, dronken zijn, gmv.
- Bro'n'beer** (een soort van landbeer; fig. knorrig, oud man), m. — beren. gmv.
- Brom'lum** (scheik. en geneesk. een enkelv. stof tot de niet-metalen behoorende, bruinroode vloeistof), o. gmv., ook Broom.
- Brom'men** (het ruischend zware geluid eener draaiende beweging), het bromde, heeft — bromd: een groote tol kan —; ook: de bastemmen —, een hond kan —; fig. knorren, pruttelen, grommen: moeder zal wel op je —, zal knorrig zijn; — **mer** (iem., die bromt, ook, groote bromvlieg), m. — s.
- Brom'mertje** (laag huurrijtuig, oudtijds in Amsterdam in gebruik), o. — s. vero.
- Brom'pot** (brommig mensch), m. — potten; — **tol** (tol, die een luid gonzend geluid maakt), m. — tollen; — **vlieg** (brommer, groote vleeschvlieg), v. — vliegen; — **werk** (de brompijpen van een orgel), o. gmv.
- Bron** (natuurlijke opwelling van water, wel), v. bronnen: een warme bron, een zwavel—; fig. dit is de — van at mijn lijden, d.i. oorsprong, oorzaak; bronnen der geschiedenis, oorkonden, archieven, enz.
- Bron'ader** (waterader, springader die een bron voedt), v. — aders; dicht. de Godheid.
- Bron'beek** (aandr. invalidehuis voor O.-I. militairen van lagere rang), o.; — werd in 1859 door Willem III a. Nederland geschenken.
- Bronch'itis** (ontsteking van het slijmvlies der luchtpijptakken), v. gmv. (chi = sje).
- Bronk** (plechtige Limb. dorpsprocessie), v. — en; — **feest**, o. — en. gew.
- Bron'menstudie** (de studie der oorspronkelijke geschriften, oorkonden, archieven, enz., eenige wetenschap of kunst betreffende), v.
- Bron'olie** (aardolie, petroleum), v. gmv.
- Bron's** (Fr. metaalmengsel van twee deelen koper en één deel tin, waarbij ook een weinig zink), o.; bronzen (soorten); — **kleur**, v. gmv.
- Bronst** (paard'rift bij de dieren), v. gmv.
- Bronst'tijd** (tijd der paring bij vogels, meest in het voorjaar), m. gmv.
- Bron'water** (welwater, uit een bron opborrelend water), o. gmv.
- Bron'zen** (een bronskleur geven), ik bronsde, heb gebronsd: een borstbeeld —.
- Bron'zen**, bn.: een — beeldje, e. — kandelaar.
- Bronzi'no** (soort van marmer, dat als men er tegen slaat, een klank geeft), o. gmv.
- Brood** (voedingsmiddel, uit meel, enz. bereid en gebakken), o. — en: zegsw. zijn — verdienen, het dagelijksch —, hij heeft daar rijk zijn —, d. i. onderhoud; zegsw. ik kreeg dat op mijn —, men verweet mij dat, ik kreeg er de schuld van; iem. iets op zijn — geven, hem iets, dat niet lekker is, te slikken geven; bij gebrek aan — eet men korstjes van pasteien, bij gemis van 't minder dure, is men soms noodzaakts iets van meer waarde te gebruiken; spreekw. Wiens — men eet, diens woord men spreekt, we getuigen ten voordeele van hem, van wien ons bestaan afhangt; zoete —jes bakken, meegaand worden, iets weer trachten goed te maken; bij overdracht: een suiker—, kegelvormig stuk witte suiker.
- Brood'bakker** (iem, die brood bakt), m. — s; — **bakkerij'** (werkplaats van den broodbakker), v. — en; — **beredding** (het maken van brooddeeg en brood), v. gmv.
- Brood'boom** (boom, op de Zuidzee-eilanden en in W.-I., die genoemd is naar zijn vrucht), m. — boomen: de kastanje-achtige vrucht van den — weegt soms twaalf kilo; uit de zaden van deze vrucht bereidt men meel.
- Brood'dron'ken** (dartel, baldadig door weelde, of door overdaad van spijs en drank), bn. en bw.: een — bende, uitgelaten; — er, — st; zie Broodkruimel.
- Brood'fabriek** (plaats, waar op groote schaal brood gemaakt wordt, ook machinaal), v. — fabrieken; — **kneder** (werktuig tot het kneden van het deeg), m. — s; — **korst**, v. — en; — **kruimel**, v. — s: zegsw. de — s steken hem, hij kan de weelde niet dragen, hij wordt te dartel, brood'dronken; — **letter** (boekdr. letter, welke gewoonlijk tot het zetten van boekwerken wordt gebruikt), v. gmv.; — **mager** (erg mager), bn.; — **nijd** (jaloezie, verwekt, doordat het een vakgenoot beter gaat), m. gmv.; — **noodig** (onmisbaar als brood), bn.; — **schrijver** (minach. iem., die schrijft om den broode, slecht auteur), m. — s; — **slijter** (brooduitverkooper in 't klein), m. — s; — **suiker** (witte suiker), v.; — **vrucht** (vrucht van den broodboom), v. — en; — **winner** (kostwinner), m. — s; — **winning** (nering, bedrijf), v. — en.
- Brood'wortel** (plantk. de wortel van een W.-I. struik, die goed zetmeel oplevert), m. — s; — **wortelmeel**, o. gmv.; — **wortelplant**, v. — en; zie Maniok.
- Brood'zetting** (wettelijke vaststelling van den broodprijs), v. gmv.: in ons land bestond — van 1816—'54 en thans weer (1915), te Parijs bestond ze nog in 1885.

Broom, o.; zie Bromium.

Broomka'lium (scheik. *verbinding van broom en kalium, zenuwstillend middel*), o. gmv.; ook Broomka'li.

Broomzilver (een groenachtige, zilverachtige delfstof), o.; het is zeer gevoelig voor licht, wordt bij de fotografie gebruikt.

Broos (tooneelaars, rijglaars), v. broezen.

Broos (zwak, breekbaar), bn. en bw.: glas en porselein zijn —; fig. het broeze leven; brozer, broost; —heid (teerheid), v. gmv.

Bros (brokkelig), bn. brosser, brost: een — se beschuit, sneeuw is in den regel —.

Bros (Fr. broche: naald of priem der leerwerkers en schoenmakers), v. brossen.

Brouille (Fr. oneenigheid, twist), v. gmv.

Brouilleeren (Fr. twist maken, oneenig worden): zich met iemand —; met iemand gebrouilleerd zijn, overhoop liggen. (ll = lj).

Brouillon (Fr. klad v. e. opstel, ruwe schets), o. —s. (ll = lj).

Brouwen (bier bereiden), ik brouwde, heb gebrouwen; —er (bierbrouwer), m. —s; —erij (het brouwen, brouwfabriek), v. —erijen; —sel (bier), o. —s.

Brouwen (kwaad berokkenen), hij heeft dat gebrouwd of gebrouwen: de leugen kan veel kwaad —, veroorzaken; wat kan de blinde staatzucht —! (Vondel).

Brouwen (de r in de keel, d. i. niet met den tip maar met den wortel van de tong, vormen en uitspreken), ik heb gebrouwd.

Brownig (Eng. eerste klas revolver), m. —s.

Brownisten (Eng. een sekte v. Puriteinen in Engeland), m. mv.: de sekte der — werd in 1580 gesticht door Robert Browne.

Brug (verbinding van twee oevers), v. bruggen: een vaste —, een draai—, een ophaal—, een voet—, een wip—, een schip—, een gier—, een spoor—, zie ook: Ponton, Passerelle, Viaduct; zegsw. hij moest over de — komen, hij moest betalen, eig. den tol.

Brug (naam van dingen, die op een brug lijken), v. bruggen: de — van een zeeboot, de commando-brug v. d. kapitein; de — als gymnastiek-toestel, voorwerp tot arm- en beenoefening: twee esschenhouten leggers, 2½ M. lang, die in beukenhouten kokers, met een pin hooger en lager gezet kunnen worden.

Brugbalans (weegwerktuig), v. —balansen; zie Bascule.

Bruggeman (bruggewachter; iemand, met de bediening eener draai-, wip- of ophaalbrug belast), m. -mannen, -lieden; ook: brugwachter.

Bruggenhoofd (vast gedeelte der brug aan een der oevers), o. —en; ook: Landhoofd.

Bruggewachter (—man), m. —wachters.

Brugman, beroemd kanselredenaar van de orde der Minderbroeders, in 1473 te Nijmegen overleden; zegsw. praten of kallen als —, welbespraakt of wel ter taal zijn.

Bruil (slag, stoot), m.: een — van den molen weg hebben; iem. een — geven; verder: ergens den — van geven, er een afkeer van hebben, er niet meer mee te doen willen hebben.

Bruil (verwant met brij: boel), m.: daar is nu al de —, rommel.

Bruide (verloofde in ondertrouw), v. bruiden.

Bruide der zee (Venetië), v. gmv.; zie Bucentaurus.

Bruidegom, brui'gom (eig. de a. s. man der bruid), m. —s: R.-K. de hemelsche —, Christus.

Bruids'bonquet (dat nl. de bruid op den trouwdag draagt), m. en o. —ten.

Bruids'dagen (de dagen, dat de verloofde de bruid is, d. i. tusschen ondertrouw en trouwdag), m. mv.: —japon, v. —japonnen; —juffer (—meisje), v. —s; —koets (trouwkoets), v. —en; —krans (krans voor het hoofd v. e. bruid), m. —en; —meisje (juffer, die de bruid ter zijde staat), o. —s; —paar (bruidegom en bruid), o. —paren; —schat (—gift), m. —ten; —stoet (al de feestgasten achter het bruidspaar), m. gmv.; —sulker (bruilofts-suiker-lekkernij), v. —s; —tooi (sierlijke kleeding eener bruid), m. gmv.

Bruids'tranen (kaneelwijn, die werd geschonken in de bruidsdagen), m. mv.; in Friesland, feestpartij op den dag v. d. ondertrouw ten huize der bruid: op de — genoodigd zijn, op de — gaan; zie Hypocras of Hipocras.

Bruids'tranen (Indische klimplant, waarvan twee soorten, één met roode en één met witte bloemen), v. mv.

Bruie'n (slaan, smijten, stooten), ik heb en ben gebruid: ik zal hem van de trappen —; wat bruit het mij! wat geef ik er om; gij moet mij niet zoo —, plagen, malen, zaniken.

Bruigomspijp (lange, versierde Goudsche pijp, waaruit de brui'gom tijdens de bruidsdagen rookt), v. —pijpen.

Bruik'leen (het om-niet tijdelijk in gebruik geven), o. —en: iets in — afstaan.

Bruil'loft (trouweest), v. —loften: —houden; de groene —, op den trouwdag: de blikken —, na 6¼ jaar; de koperen —, na 12½ jaar; de zilveren —, na 25 jaar; de gouden —, na 50 jaar; de diamanten —, na 60 jaar.

Bruil'loften (bruiloft houden), ik bruilofte, heb gebruilofte: den heelen nacht —. gmv.

Bruil'loftsdag (dag der bruiloft), m. —en.

Bruil'loftsdicht (—gedicht), o. —dichten; —dich (tafel), m. gmv.: —gast, m. en v. —en; —kleed, o. —eren, —kleeren; —lied (lied, aan de bruiloftstafel te zingen, soms van letterkundige waarde), o. —eren; —maal (feestdiner), o. —malen; —vers, o. —verzen; —zaal, v. —zalen; —zang, m. —zangen.

Bruin (bruinkleurig), bn., —er, —st: chocolade is —; een —paard, z. Bruintje; —eharen, z. Brunette; licht—, donker—, kastanje—, z. ald.; zwart—, z. Sepia.

Bruin (bruin paard met zwarte manen, zwartten staart en zwarte onderbenen), m. —en, spreekt. Bruintje; zegsw. dat kan —tje niet trekken, dat gaat financieel boven mijn kracht.

Bruin (naam van den landbeer), m.; reeds in ons dierenepos: Ic ben Bruin, des coninx bode; Here Bruun, wel soete vriend!

Bruin (bruine kleur, menging van rood en zwart), o.: zij was in effen —, (Staring).

Bruin (het donker op een schildery, de schaduw), o. gmv.: het licht en —, donker.

Bruineeren (een blinkend bruine kleur geven, koper met een laagje bruinsel insmeren), ik heb gebruieneerd.

Bruin'en, mv.: de —, de inlanders of inboorlingen der O.-I. eilanden en van Z.-Afrika, in den regel genoemd: onze bruine broeders.

Bruin'en (bruin worden of maken), ik heb en het is gebruid: het vleesch begint te —.

Bruinet, v. —ten; zie Brunet.

Bruin'geel (donkergeel), bn.: —gele blaren.

Bruin'kolen (fossiele brandstof, van jongere vorming dan de steenkolen), v. mv.

- Bruin'koolbriket** (briket, in hoofdzaak bestaande uit bruinkool), v. -briketten.
- Bruin'oog** (iem. met bruine oogen), m. en v. -en; -oo'gig, bn.: een - Zeeuwsch meisje.
- Bruin'steen** (mangaan, glasblazerszeep), o.
- Bruin'visch** (een walvischachtig zeedier, de kleinste der dolfijnen), m. -visschen: de - maakt jacht op haring, hij is niet eetbaar.
- Bruis** (schuim), v. en o.; gew. Broes.
- Bruisen** (schuimen, zieden, borrelen), het bruiſte, heeft gebruiſt; fig. razen, tieren van toorn; -ing, v. -en: een - van geluiden.
- Bruis'poeder**, -poet (stof, bestaande uit dubbelkoolzure natron en wijnsteenzuur, opbruisend in water), o. gmv.
- Bruin'aap** (plat- of breedneuzige aap in Z.-Amerika, met grijpstaart, doet 's nachts een vervaarlijk gebrul hooren), m. -apen.
- Bruin'boel** (zee- of rivierboei), v. -en: de - bestaat uit een grooten ketel, aan den waterspiegel; dringt nu het water bij ruw weder van boven in den ketel, dan ontsnapt de lucht door een fluit, die een brullend geluid doet hooren.
- Bruin'len** (doordringend op lagen toon'schreeuwen), hij heeft gebruld: een leeuw kan -.
- Bruin'len** (overdreven luidruchtig zijn vreugde uiten), ik brulde, heb gebruld: men brulde het uit van de pret.
- Bruin'vogel** (een soort van roerdomp in Z.-Afrika), m. -vogels; zie Roerdomp.
- Bruin'ro** (Fr. 2e d. i. Mist- of Nevelmaan, van 22 Oct. - 21 Nov.), v. gmv.; de staatsgreep van Napoleon I viel op den 18en - van het jaar VIII, d. i. 9 Nov. 1799. (ai = è).
- Bruin'mel** (braambes), v. -s. gew.
- Bruin'et** (vrouw of meisje met donker of bruin haar), v. -ten; ook: Brunette.
- Bruin'ilde**, Germ. myth. een der Walkyriën.
- Bruin'no**, de H. -: stichter van de orde der Kartuziers, 1040-1101: (een) slag van Godsdiens, daar men Bruyn wel d'eer van geven magh, (Vondel, Gijſbr.)
- Bruisk** (Fr. kortaangebonden, driftig, ruw, opvliegend, barsch, grof, scherp, norsch; eensklaps, onverhoeds), bn. en bw. (u = uu).
- Bruisqueeren** (Fr. onheusch bejegenen, afsnauwen): een zaak -, doordrijven, forceeren.
- Bruin'selaar** (inwoner van Brussel, man uit Brussel), m. -s, -aren.
- Bruin'seische aarde** (een soort van schuurzand), v. gmv.
- Bruin'selsch lof** (een soort van stronk-andijvie), o. gmv.
- Bruitaal** (onbeschoft, onwellevend), bn. en bw.: een - antwoord, een brutale leugen; - optreden, - durven, lomp, ruw.
- Bruitaal'tje** (brutale jongen), o. -s: 't is me een -! ook: brutaal meisje.
- Bruitaal'weg** (op brutale wijze), bn.
- Brutaliseeren** (lomp of grof toespreken, grof beleedigen, tegen iem. uitvaren). (s = z).
- Brutaliteit** (grofheid, onbeschoftheid), v. -en.
- Bruite**, bruut (ruw, ongelikt, onbeschaafd, lomp), bn.: een brute vent, fig. bruut geweld; ook zn. (lomperd, ruwbast), m. bruten.
- Bruito** (hand. het gewicht der koopwaren met inbegrip der verpakking of emballage, onzuiver), bn. en bw.: het - gewicht, het gewicht der goederen met de emballage; - bedrag, het beloop zonder aftrek der onkosten; - goud, - zilver, goud of zilver met vreemd metaal vermengd; - opbrengst, alle vruchten,
- door een onderneming opgeleverd, samengenomen; zie: Bto en Netto.
- Bruitus**, gesch. aangenomen zoon van Julius Caesar en aanvoerder der samengezworen moordenaars, 44 v. C.
- Bruut**, zie Brute.
- Bucentaur** (myth. stiermensch: een monster, halfstier, halfmensch), m. -en. (au = ou).
- Bucentaurus** (prachtgalei voor den Doge van Venetië, waarin deze op Hemelvaartsdag naar de Adriatische Zee stevende om met deze te huwen, door een ring in zee te werpen, ± 1300-1750), m. -sen. (au = ou).
- Bucephaal**, bucephalus (eig. ossekop, lievelingspaard v. Alex. den Grooten), m.
- Buck'skin** (eig. het vel v. e. bok), o.; zie Bukskin.
- Buco'lich** (wat betrekking heeft op het herders- of landleven), bn.: -e zangen; -e poëzie, herdersdicht. (c = k).
- Buddhis'me**, o.; zie Boeddhis'me.
- Bud'get** (begrooting der jaarlijksche uitgaven), o. budgetten, -s. (g = zj).
- Buif'fel** (een soort van rund), m. -s: de gewone of Aziatische -; de reuzen- in Oost-Indië; de Kaapsche -; zie ook Karbouw; fig. een - v. e. vent, een lomp, brutaal man.
- Buif'felachtig** (lomp, ruw), bn. -er, -st.
- Buif'felen** (onmatig eten), ik heb gebuffeld.
- Buif'fer** (stootkussen aan spoorwagens: vooruitstekende ronde plaat of knop, rustend op een stramme veer), m. -s.
- Buif'ferstaat** (een staat als Afghanistan, neutraal gelegen tusschen Rusland en de Engelsche bezittingen), m. -staten.
- Buffet** (tapkast, schenktafel), o. -ten; -juffrouw (juffrouw, dienende en bedienende in het buffet), v. -en.
- Buif'gel** (muz. koperen blaasinstrument met drie pistons), m. bugels.
- Bag'gy** (O.-I. licht, open, tweewielig rijtuig met één zitbank, met kap en gummi-banden), v. -s.
- Bai** (regenvlaag), v. -en; fig. een goede, een kwade - hebben, kuur, luim; bij -en zingt hij aardig, nu en dan, soms.
- Bai'del, bull** (geldzak, beurs, zak), m. buidels, builen: hebt ge wat in den -?
- Bai'del** (bakkerszeef), m. -s; ook, Bull.
- Bai'deldier** (dierk. zoogdier in Australië en Z.-Amerika; het leeft ook op de Molukken), o. -dieren; er zijn ongeveer 140 soorten: het vliegende -, de buidelwolf, de buidelrat, enz.; zie Kangeroe; -rat (dierk. een kleiner buideldier in Z.-Amerika met langwerpige lichaam, korte pooten en spitsen kop), v. -ratten; -wolf (dierk. een soort van buideldier ter grootte van een slagershond, op Van Diemen'sland), m. -wolven.
- Bai'en** (regenen, waaien), het heeft gebuid.
- Bai'gen** (krommen, gebogen doen zijn), ik boog, heb en het is gebogen; fig. zich -, eerbied bewijzen, ook, berusten; -baar (eig. kunnende gebogen worden), bn.
- Bai'ging** (kromming, bocht), v. -en: de - van den arm; fig. de - der stem; verder: zwijgende groet; spraakk. vormverandering der woorden, zie Flexie.
- Bai'gtang** (werktuig der draadwerkers, draadtang), v. -tangen.
- Bai'gzaam** (wat licht buigt of te buigen is), bn.: riet is -; fig. gehoorzaam, gedwee: een -zame wil, een - karakter -zamer, -st.

- Buifig** (onvast, ongestadig, regenachtig), bn.: *het was - weer*; -er, -st.
- Buik** (onderlijf), m. buiken: *zijn - vullen*, zijn maag vullen, zich verzadigen; zegsw. *van zijn - een afgod maken*, alleen denken aan lekker eten en drinken; *het in den - hebben*, pijn in 't lijf hebben, zie Buikpijn; O.-I. *het in den - hebben*, diarrhee hebben.
- Buik** (overdr. gebogen, onderste deel van eenig voorwerp), m. -en: *de - van een oliekruid*, de - van een distilleerkolf.
- Buikband** (wollen of gebreide band ter verwarming om den buik gedragen), m. -banden.
- Buikloop** (geneesk. al te overvloedige, waterachtige darmontlasting), m. gmv.; zie: Diarrhee en Roodeloop.
- Buikpijn** (geneesk. pijn in den buik), v. -en: -hebben, aan -lijden; zie Koliek.
- Buikpootige weekdieren**, o. mv.: -heeten in den regel slakken; ze leven in duizenden soorten op 't land, alsmede in zout- en in zoet water.
- Buikspreken** (spreken met de keel zonder den mond te bewegen); alleen in de onbepaalde wijs en als zn.: het -, o. gmv.
- Buikspreker** (kermisgast, die kan buikspreken), m. -s.
- Buikvinnigen** (beenige, weekvinnige vissen), m. mv.: *de karpers*, zalmen en forellen zijn -.
- Buikvlies** (dun en taai vlies, dat de geheele buikholte bekleedt), o.; -ontsteking, v. -en.
- Buikziek**, bn.; zie Beursch.
- Buikzwammen** (zwammen, van welke de sporen zich ontwikkelen in kiembuisjes), v. mv.
- Buil** (papieren zak), m. builen.
- Buil** (gezwel), v. -en: *zich een - vallen*, huidopzetting, swelling, bult.
- Buil** (bakkerswerktuig, om meel te ziften), m. builen; zie Buidel.
- Builen** (ziften, d. i. ontdoen van de zemelen met den builmolen), ik builde, heb gebuild; -er (iem., die het meel built), m. -s, spreekt. buil'der.
- Builkas** (kasvormig deel v. d. builmolen), v. -sen: *de - schudt of schommelt naar links en rechts bij het draaien met den zwengel*.
- Builmolen** (werktuig, om meel te zuiveren en te ziften), m. -molens.
- Buils** (pijp), v. buizen: *e. glazen, e. koperen -*.
- Buils** (verkort. uit wambuis: jasje zonder panden), o. buizen: *een blauw -*.
- Buils** (platboomd visschersvaartuig), v. buizen: de namen -, *smak, botter, pink* zijn locale namen: het zijn meestal platboomde vaartuigen, 25 M. lang, breed en log, en van voren hooger gebouwd dan van achteren.
- Builsdag** (dag van het uitzeilen der haringbuizen), m. gmv.
- Buiskool** (witte kool), v. -koolen.
- Buizwam** (parasiet op beukestammen), v. gmv.: *de - geeft na bereiding de bekende brandzwam*.
- Buit** (veroverd goed), m. gmv.: zegsw. *iets - maken*, op den vijand veroveren; op -varen, als kaper varen.
- Buit** (prooi b.v. van dieren), m. gmv.
- Buitleten** (tuimelen, over den kop gaan), ik heb en ben gebuiteld: *de Holl. jongen -t driemaal over zijn hoofd zonder duizelig te worden*, (C.O.), keukelt; -ing (tuimeling), v. -en: *de hond maakte een - onder water*.
- Buiften** (buitmaken), ik buitte, heb gebuit: -er, m. vero.; zie Vrijbuiten.
- Buiften** (ruilen, wisselen), ik buitte, heb -buit; zie Ruilebuiten.
- Buiften** (villa, landgoed), o. -s: *een fraai -*.
- Buiften**, bw.: *ik woon -*, niet in de stad; vz.: *- de deur*, - *het huis*; - *verwachting*, boven; gesch. - *pijn en banden*, vrijwillig, niet aigedwongen op de pijnbank, nl. van een bekentenis; - *weten*, d. i. medeweten; zegsw. - *den waard rekenen*, in zijn eigen voordeel rekenen, zie Waard; *zich te - gaan*, onmatig zijn, buiten de grens der matigheid gaan.
- Buiftenbeentje** (onecht kind), o. -s.
- Buiftenbezittingen** (O.-I. al onze bezittingen buiten Java en Madoera), v. mv.
- Buiftenbraak** (het bij diefstal verbreken van sloten op buitendeuren, van afsluitingen, enz.), v. gmv.; zie Binnenbraak.
- Buiftendien** (daarenboven, daar nog bij), bw.
- Buiften dijks** (aan den buitenkant van den dijk), bw.: *de - gelegen akkers*; - **dijksch** (buiten den dijk), bn.: - *e velden*; - **graats** (in zee, buiten de haven), bw.: *de schepen zijn -*; zie: Binnendijks, Binnengaats.
- Buiftengemeen** (zeldzaam), bn. en bw.: *een - e bijval*; *hij is - verstandig*, bijzonder.
- Buiftengevoon**, bn. en bw.: *een - talent*, ongewoon, zeldzaam; - *tevreden*, in de hoogste mate, *dat is - duur*, zeer, erg; als zn.: *iets -s*.
- Buiftengoed** (landgoed, buitenplaats, villa-buiten), o. -goederen; - **haven** (haven, vlak bij zee, waaruit de schepen in zee gaan; ook, haven, buiten de stad gelegen), v. -havens; - **hof** (eig. buitenpaleis), o.: *het - te 's-Gravenhage*, fraai gedeelte dier stad; - **is'sig** (afwijkend, vreemd), bn.; - **is'sigheid** (vreemd geval) v. -heden; - **kausje** (voordeeltje, winstje), o. -s; - **land** (elk ander land dan het vaderland), o. gmv., ook, rubriek eener krant voor buitenlandsch nieuws; - **lander** (iem. uit het buitenland, vreemdeling), m. -s; - **landsch**, bn.: *een -e reis*, in het buitenland; O.-I. *een - verlof*, om nl. naar Europa te gaan.
- Buiftenlandsche Zaken** (departement der landsregering, belast met zaken, het buitenland betreffende), v. mv.: *het ministerie van -*, *de Minister van -*.
- Buiftenlui** (mensen van de dorpen), m. mv.: *boeren en -*; ook, - **lieden**, m. mv.: *de marktdag riep de -liën*, (Bogaers).
- Buiftenmate** (uitermate), bw.: *die goochelaar is - handig*; - **matig** (bovenmatig), bw.
- Buiftenmoeder** (niet-inwonende moeder van een gesticht), v. -s.
- Buiftenplaats** (landgoed, buiten), v. -en.
- Buiftenplaats** (O.-I. buitenpost), v.: *op een - zijn*, ergens in het binnenland.
- Buiftenplaneet** (planeet, die haar loopbaan buiten den loopkring der aarde heeft), v. -planeten: Mars, Jupiter, Saturnus, Uranus en Neptunus zijn -planeten; zie Binnenplaneet.
- Buiftenroeper** (kermisgast, die het publiek moet lokken of verzamelen), m. -s: *hij was ats - geëngageerd bij een stoomdraaimolen*.
- Buiftenshuis** (niet in huis), bw.: *hij heeft zijn bezigheden -*; - **lands**, bw.: *die minister toeft -*, is in het buitenland.
- Buiftenstaiten** (buitenhouden, gemeenschap weigeren), ik sloot -, heb -gesloten.
- Buitensporig** (het spoor te buiten gaande):

- dwaas, onzinnig, overdadig), bn. en bw.: een - gedrag, losbandig; - veel geld verkwisten; - **sporigheid** (losbandigheid), v. -heden.
- Buiftenstaan** (fig. niet aan iets meedoen), hij stond er -, heeft er -gestaan: zijn broer staat er -, is niet in de zaak betrokken.
- Buiftenstaander**, m. -s: zie Outsider.
- Buiftenste** (het verst naar buiten gelegen), bn.: de - wallen, de - gracht.
- Buiftenstijds**, buiftentijds (op een ongewoonen tijd), bw.: geen examens L. O. worden - afgenomen.
- Buiftenvader** (niet inwonende vader v. e. gesticht), m. -s.
- Buiftenverblijf** (buitenplaats, landhuis), o. -verblijven.
- Buiftenwaarts** (naar buiten), bw.: de voeten - zetten; - **waartsch**, bn.: een - e beweging, een - e sprong.
- Buiftenwacht** (buitenpost, voorpost), v. -en: fig. personen, die buiten een zaak staan, ik hoorde het nieuws van de -; - **wereld** (eig. de menschen buiten onzen kring, het publiek), v. gm.v.: wat zal de - er van zeggen? stoor je niet aan de praatjes van de -; - **werk** (de voorwal eener vesting), o. -en: de vijand was al meester van de -en; - **werks** (aan den buitenkant, vanbuiten), bw.: iets - meten.
- Buiten wesen** (scheepst. uit den koers), bw.: fig. - zijn, ontsteld zijn, in bezwijming zijn, dronken zijn; soms, krankzinnig zijn.
- Buiftenzijde** (buitenkant), v. -zijden: de - van een huis, de - van een stof.
- Buiftmaken** (veroveren, kapen), ik maakte -, heb - gemaakt; zie: Prijzen en Prijzenhof.
- Buifzerd** (valkachtige roofvogel), m. -s; zie Muizenvalk.
- Bukken** (intens. van buigen: den rug krommen), ik bukte, heb gebukt; fig. onderdoen, b.v. - voor geweld; onder het leed gebukt gaan.
- Buks** (kort geweer met getrokken loop), v. buksen.
- Buks** (in ons land een heester, ook wel palm geheeten), m. -en: de - dient veel tot het afzetten van paden en perken in tuinen; zie ook Palmtak.
- Buk'skin** (eig. bokkevel, bokkeleer: aan de bovenzij sterk gekeperde wollen broekstof), o., (soorten), o. -s.
- Bul** (ding zonder waarde, lor), v. -len. gew.
- Bul** (stier), m. bullen; fig. stuursch mensch.
- Bul** (groot zegel, meestal in metaal afgedrukt, aan een oorkonde; ook, de oorkonde zelf), v. bullen: ook, diploma als dokter: de dokters - halen; de gouden -, edict van keizer Karel IV, o. m. over de Keizerskeuze, op den Rijksdag te Metz afgekondigd (1356): het was een oorkonde met een gouden majesteitszegel; ook: Bulle; zie Aurea bulla of **A. B.**
- Bul**, bulle (R.-K. pauselijke, op perkament geschreven brief over eenig belangrijk onderwerp), v. bullen.
- Bul'deraar** (iem., die raast, tiert), m. -s.
- Bul'derbast** (bulderaar), m. -basten.
- Bul'deren** (verwant met balderen: razen, tieren), de wind bulderde, heeft gebulderd.
- Bul'dog** (eig. stierdog, nl. afgericht om met een stier te vechten), m. -doggen.
- Bul'hond** (kettinghond, bulldog), m. -en.
- Bul'ken** (verwant met balken: loeien van rundvee), de koc heeft gebulkt: zegsw. hij bulkt van het geld, is overmatig rijk, gunz.
- Bull**, John, Eng. eig. Hans Stier; spott. v. h. Engelsche volk of v. d. Engelschman.
- Bul'lebak** (eig. leelijke stieretronie: een afzietelijk spook, schrikbeeld), m. -ken, zie Bietebeauw; fig. kwelgeest, bulderbast, brombeer, stuursch, norsch mensch.
- Bul'lenbijter** (grootte bulhond of bulldog), m. -bijters: de - was afgericht om tegen één of meer bullen te vechten.
- Bul'lenmarkt** (vodden-, prullenmarkt), v.
- Bul'lepees** (harde gedroogde pees van bul of stier), v. -pezen: de - werd gebruikt als strafwerktuig, om te slaan; ook, een pektouw, als geeseltuig dienend.
- Bulletin'** (Fr. briefje, kort officieel bericht), o. -s: ook extra-tijding omtrent den ziekte-toestand van een vorst, enz.; lees: *bu-le-tain'*.
- Bulletineeren** (per bulletin bekend maken).
- Bul'ster** (beddezak, met bolsters of kaf gevuld), v. -s: om het zakje met geld in 't stroo van me - te verstoppem, (C.O.)
- Bult** (bochel; buil, bobbel), m. bulten: een man met een -, het kind viel een - aan het voorhoofd; - **achtig** (met bulten), bn.: een - voorhoofd.
- Bul'tenaar** (gebochelde, bocheljoen), m. -s.
- Bul'tig** (een bult hebbende), bn.: de tijger deed een sprong naar zijn -en vijand, den buffel; de tweebultige kameel; -er, -st.
- Bul'tos** (N.-Amerikaansche os), m. -ossen: zie Bizon.
- Bul'tzak**, m. -zakken; zie Bulster.
- Bun** (kist, bak of schuifje met gaatjes in de wanden), v. bunnem; zie: Beun, Vischkaar.
- Bun'del** (bos, pak), m. -s: een - kleeren, een - vlas, een - takken.
- Bun'delen** (tot een bundel vereenen), hij bundelde, heeft gebundeld: verspreide gedichten -, zijn opstellen gaan -; deze dichter begint te -.
- Bun'der** (landmaat, thans HA.), o. -s: vroeger: het Zevenbergsche - d.i. 1,3437 HA., het Bredasche - d.i. 1,2917 HA., enz.
- Bunderbundersgelijk** (evenredig), bw. vero.; zie Pondspondsgewijze.
- Bund'gras** (kwastgras), o. gm.v.: het - groeit op schralen heide- of zandgrond; ook: Bundelgras, Buntgras.
- Bun'gelen** (verwant met bengelen: schommelen, slingeren), het heeft gebungeld: zijn pruik -de op zijn rug; aan de galg -.
- Bun'keren** (steenkolen laden): 5 schepen kwamen te R'dam binnen om te -; zie Kolenbunker.
- Bun'zing, bon'zing** (inlandsch, marterachtig roofdier), m. -s of -en; de - is ± 4 d.M. lang met donkerbruine haren en witachtigen kop, zwarten staart en pooten, hij is een echte kippendief; gew. Ulk.
- Bu'ran** (verwoestende sneeuwstorm in de Russische steppen of Siberische vlakten), m. -s, (u = oe); ook, Boeran.
- Burcht** (versterkt kasteel), m. -en; - **heer** (eigenaar v. d. burcht), m. -en; - **plein** (plein vóór of bij den burcht), o. -en; - **tin** (bovenmuur van den burcht, meest met kanleelen), v. -tinnen; - **vrouw** (adellijke meesteres v. d. burcht), v. -vrouwen; - **wal** (in A'dam = burchtgracht), m. gm.v.
- Bureau'** (Fr. bekleede schrijftafel; kantoor voor ambtsverzaamheden), o. -'s. (eau = oo).
- Bureau-ambtenaar** (O.-I. beambte op een der kantoren of bureelen), m. -s; ook: - man.

Bureaucraat' (ambtenaar, die alles zelf wil regelen; eigenmachtig te werk gaand ambtenaar), m. -craten. (eau = oo).

Bureaucratie' (invloed of willekeur der ambtenaren, kleingeestige nauwgezetheid der ambtenaars), v. gmv. (t = s).

Bureauist, bureellist' (persoon, die de entree-gelden van een schouwburg, enz. int), m. -en; vr. -e.

Bureau-ministre (grootte, platte schrijftafel, zonder opstand d. i. zonder cilinderkast of rij van laatjes), o. bureaux-ministres.

Bureau' voor den industrieelen eigendom (gevestigd te 's-Gravenhage onder beheer van een directeur: het dient als bewaarplaats van de teekeningen of modellen van fabrieks- of handelsmerken), o. gmv.

Bureau' voor handelsinrichtingen (gevestigd te Amsterdam, bevordert de belangen v.d. Ned. handel met betrekking tot het buitenland, door het verstrekken van inlichtingen van practischen aard aan belanghebbenden), o.

Bureel' (publiek kantoor b.v. van eenig ambtenaar of hoofdofficier), o. bureelen.

Bureellist' (klerk, beambte ten bureele), m. -en; ook: **Bureauist'**.

Bu'ren (een buurpraatje gaan maken), ik buurde, heb gebuurd: de vriendschap gaat weer uit -, (Staring); zie Buurten.

Buret' (dierk. purpervisch, schelpvisch), m. -s.

Buret' (scheik. maatglas), v. -s.

Burg (kasteel, slot), m. -en; zie Burcht.

Burgemeester (door de Koningin benoemd burgerlijk hoofd eener gemeente), m. -s;

-meesterlijk (aan een burgemeester eigen), bn.: met -lijke achtbaarheid; -meesterschap (de waardigheid), o. gmv.

Burgemeester (dierk. zeemeew ter grootte van een kalkoen, doch lager op de pooten), m. -s; de - is wit aan de onderzijde, heeft blauwachtig-grijze rugveeren en een okergelen snavel.

Burgemeesteren (scherts. het ambt van burgervader uitoefenen), ik heb burgemeesterd: hij -t ergens in Zeeland.

Burgemeesterskamer (kamer voor of van den burgemeester op het stad- of raadhuis), v. -kamers: Vondel in -, 1668, door Potgieter.

Bur'ger (ieder lid van eenigen staat, ook, stedeling), m. burgers: een gezeten -, gegoed, welgesteld; -es, v. -essen.

Bur'gerachtig (burgerlijk), bn., -er, -st: een - heertje met blinkende jas.

Bur'geravondschool (avondschool voor middelbaar onderwijs), v. -scholen; -dagschool (dagschool voor middelbaar onderwijs), v. -scholen.

Bur'gerdochter (meisje uit den burgerstand), v. -dochters; -gasthuis (hospitaal voor den middelstand), o. -huizen; -huis (klein, gesloten huis), o. -huizen.

Burgerij' (de gezamenlijke burgers), v. -en.

Bur'gerjongen (jongen uit den burgerstand), m. -jongens; -kring (groep mensen uit den burgerstand), m. -en: bijeenkomsten, welke men in -en een kopje thee noemt. (C.O.); -kroon (oud-Rome: een hoog eerebewijs, gegeven door den Senaat aan iem., die zich jegens het vaderland of het volk hoogst verdienstelijk had gemaakt), v. -kronen; -lijk (eenvoudig, tot den burgerstand behoorend), bn. en bw.: het huis was

als mijn oom -, (C.O.), een - man; de -e beleefdheid in acht nemen, welke nl. ieder past als medeburger; zij leven zeer -, eenvoudig.

Bur'gerlijke stand (bureau van boekhouding betreffende huisvesting, geboorten, sterfgevallen, huwelijken in elke gemeente ten stadhuisse), m. gmv.: deze wethouder is de ambtenaar van den -.

Bur'gerlijk huwelijk (huwelijk voor den ambtenaar van den burgerlijken stand, wettelijke formaliteit), o. -lijke huwelijken.

Bur'gerlul (mensen van den burgerstand), m. mv.; -luitjes, o. mv.

Bur'german (man uit den burgerstand), m. -lieden, -lui.

Bur'germanachtig (als een burgerman), bn. en bw.: -e manieren, -doen, -gekleed zijn.

Bur'germanskind (kind van burgerli), o.: 't is een -, zelden in 't meer.

Bur'germensch (eenvoudig burger), m. -en; -oorlog (binnenlandsche oorlog), m. -logen: de -, genaamd de Hoeksche en Kabeljauwsche twisten, (1349-1492); -plicht (plicht v. e. welgeaard burger), m. -en; -praktijk (praktijk van een dokter onder burgermensen), v. gmv.; -recht (de volheid van rechten, den burger toekomstende), o. -rechten: fig. het woord clown voor grappenmaker, potsenmaker heeft bij ons het - gekregen;

-schap (het burger-zijn), o. gmv.: het - eener stad kon men vroeger koopen; (al de burgers, de burgerij), v. gmv.; -schapsrecht (burgerrecht), o. -en; -school (lagere school voor burgerkinderen), v. -scholen;

-stand (middelstand), m. gmv.: een meisje uit den -; -vader (vereerende titel voor burgemeester), m. -s; -wacht (sectie of compagnie van gewapende burgers, b.v. in België), v. -en; -zin (vaderlandlievende gezindheid), m. gmv.

Burg'graaf (van burg, slot: heer van een burg of burcht, ook, slotbewaarder; thans adellijke titel, lager dan graaf), m. -graven;

-gravin, v. -nen; -voogd (slotvoogd), m. -en; -vrouw (burchtvrouw), v. -en; -wal (eig. dijk of gracht om een burg, ook, vestinggracht), m. -wallen: bij brand schepte men het water uit den -wal; -zaat (bewoner van den burg), m. -zaten, zie Landzaat.

Burin' (Fr. graveerstift, graveerstaal), m. -s, ook, **Burijn**; lees: bu-rin'.

Burlesk' (Fr. laagcomisch, kluchtig, zotgrappig), bn.: als zn. -e, o.: het laag-komieke.

Bur'noe, m.; zie Boernoës.

Bur'rie (uit berrie: draagbaar), v. -s.

Bus (cilindervormige bliken trommel, blikenbus), v. bussen: een - voor thee, voor peper enz.; zegsw. dat sluit als een -, ter dege, zeer degelijk, fig. is zeer logisch; in de bus moeten blazen, veel geld moeten besteden, op kosten gejaagd worden; de - van een naaf, ijzeren beslag of band; vero.: een donder-, een haak-, schiettuig.

Bus, m. -sen; zie Omnibus.

Bus'dokter (wijkdokter, die nl. uit een ziekenbus betaald wordt), m. -dokters.

Bus'hel (Engelsche korenmaat, ± 35,35 L.), m. -s; in Amerika is de - 35,24 L. (sh=sj).

Business (Eng. beroep, bedrijf, bezigheid, zaken), v.: een -man, zakenman, handelsman.

Bus'kool (fijn en zacht soort van houtskool in pijnjes, om er mee te teekenen, meestal gestoken in een teekenpen), v. gmv.

Bus'kruit (zie Kruit), o. gmv.: het — is samengesteld uit salpeter, zwavel en houtskool; zegsw. *hij vliegt op als —*, is licht boos.
Bus'kruitverraad (gesch. in 1605 te Londen, toen Guy of Guido Fawkes de parlamentsgebouwen door middel van buskruit in de lucht wilde doen springen), o.; zie Effigie.
Bus'lichting (lichting der brievenbus), v.—en.
Bus'sel (verkl. van bos: bundeltje), m. —s, een — stroo, een — klaver, een — hout; fig. de —en zonnestrallen, (Conscience).
Bus'selen (in bussels of schooven binden), ik busselde, heb gebusseld.
Bus'sen (in bussen inmaken), ik heb gebust.
Bus'te (borststuk of borstbeeld), v. —n, —s: een — van Napoleon, de —n onzer letterkundigen in het Rijksmuseum; lees: *buus'te*.
But (houten bierkan, ook, draagkorf), v. —ten.
But (Fr. mikpunt, doel, oogmerk), o. gmv.: dat is zijn —; lees: *buut*.
Bu'toor (steltlooper, roerdomp, moerasvogel), m. butoren; ook: Pitoor.
Buts (*deuk*), v. butsen: een — in een koffiekant.
Buts'kop, bots'kop (om den ingedrukten vorm van den kop: een soort v. dolfin), m. —koppen: de — heet ook stormvisch, hij bereikt een lengte van ruim acht Meter; ook, Noordkaper.
Buur (naastwonende buurman), m. buren: zegsw. *Beter een goede —, dan een verre vriend*, de buur, die nabij is, kan nl. in nood dadelijk helpen.
Buur'dochter (*buurmeisje*), v. —s; —**Jon-gen**, m. —s; —**man**, m. —lui, —lieden: zegsw. *al te goed is —s gek*, iem. die al te goed is, wordt door zijn buren zelfs beetgenomen; —**meisje** (*meisje uit de buurt*), o. —s; —**praatje**, o. —s: een —praatje houden, met een buurman of —vrouw a. d. deur praten.
Buur'schap (betrekking als buur), o.: geen — houden, zich niet met de buren bemoeien.

Buur'schap (deel v. e. dorp, buurt), v. —pen.
Buurt (een deel van een wijk; eenige bij elkaar gelegen woningen), v. —en: het is hier een nette —; iets in de buurt laten aanzeggen; hij woont hier in de —, nabijheid; het dorp ligt in de — van Deventer.
Buur'ten (op bezoek gaan bij buren; in de buurt bekend maken), ik buurtte, heb en het is gebuurt.
Buurt'meester (gesch. overman van een buurtgilde; wijkmeester), m. —meesters. vero.
Buurt'spoorweg (lijn tot verbinding van de kleinere plaatsen eener streek), m. —wegen; zie Locaaltrein.
Buurt'verkeer (verkeer m. tram, locaaltrein of auto tusschen nabijgelegen plaatsen), o. gmv.
Buur'vrouw (vrouw uit de buurt), v. —vrouwen: achterklap van —en.
Byrontaansch' (in den trant van Byron, den grootsten Engelschen dichter der 19e eeuw, 1788—1824), bn.: —e zangen, —e schilderijen, vol kleur en gloed. (y = ai).
Bys'sus (Bijbel. allerfijnst Egyptisch lijn-waad), o.: een —kleed was glanzend wit en werd alleen door de aanzienlijksten in waardigheid gedragen, b.v. door Jozef, Gen. 41:42.
Byzantij'nen (Byzantijnsche geschiedschrijvers; ook, Byzantijnsche munten), m. mv.
Byzantijnsch' (de stad Byzantium [Constantinopel] of het O. R. rijk betreffende), bn.: —e kunst, zie Aya Sophia; —e munten, het —e rijk; fig. slaafsch, kruipend, vooral tegenover vorsten en andere hooge personages.
Byzantijnsche romans', ook Ooster-sche — (letterk. uit het Fransch vertaalde romans in verzen, die den lezer naar het sagenrijke Oosten verplaatsen), m. mv.: Floris en Blancefloer is een der liefelijkste romans van deze soort. (y = ie).
Byzantisme (bespottelijk overdreven vereering van hooggeplaatste personen), o. gmv.

C. 1)

C, v. —s. De derde letter v. h. alfabet, wordt in het Nederlandsch alleen gebruikt in ch en in aan vreemde talen ontleende woorden. — In de muziek is de c de benaming van den grondtoon, do genaamd. — In het Romeinsche cijferschrift heeft C de waarde van 100: in de nat. is C = Celsius.
c. a. — *cum annex'is*, met den aankleve van dien, met het bijbehorende of bijgevoegde.
Ca. — *Cir'ca*, ongeveer, omtrent, nagenoeg.
c. a. d. — *c'est-à-dire*, dat is te zeggen, dat is, dat beteekent.
Cand. of **C.** — *Candida'tus*, candidaat, iemand, die naar een ambt dingt.
Cand. Min. — ook **C.M.**, zie aldaar.
Cap. of **C.** — *Ca'put*, hoofd, hoofdstuk.

C. of **Cels.** — *Cel'sius*, zie aldaar.
cf. — zie Conf.
C.L. — *Cita'to lo'co*, op de aangehaalde plaats.
C.M. of **Cand. Min.** — *Candida'tus minis'ter'ii*, candidaat tot den heiligen dienst, proponent, zie aldaar.
c. m. — *current'is men'sis*, der loopende maand; *currente men'se*, in de loopende maand.
Co. — *Con'to*, rekening; meerv. *Conti*.
Co. — *Compagnon'*, zie aldaar.
Cod. — *Co'dex*, wetboek; ook, handschrift, oorkonde; meerv. **Codd.** = *codices*.
Coll. — *Colla'to of Colla'tis*, vergeleken zijnde, na vergelijking, nagelezen.
Comment. — *Commenta'rius of Commen-ta'tio*, verhandeling of uitlegging.

1) De woorden, die men onder de **C** niet vindt, zoeken men onder de **K**; de c wordt uitgesproken als k vóór a, o en u, b.v. *cacao, commies, cultuur*, tenzij voorzien van een cédille b.v. *Brabançonne of vóór ae*, b.v. *Caesar*; ook als k vóór au, ou, ai, oi enz. en verder vóór l b.v. *club, r* b.v. *creatuur* en t b.v. *defect*; waar twijfel bestaat, ook voor de uitspraak der ch, is deze zoo goed mogelijk aangeduid; vóór e, i, ij, y leze men c = s, b.v. *ceder, citer, cijfer, Cyprus*.

Comp. of Cie. — *Compagnie*, zie aldaar.
conf. of cf. — *Confera'tur*, men vergelijk, of *Con'fer*, vergelijk.
Coup. — *Coupon*, reutebewijs; ook, staal of monster v. e. stof, restant, z. ald.
c. q. — *ca'su quo*, in welk geval, in geval van.
Cred. — *Cre'dit*, zie *Credunt*.
Cresc. — *Crescen'do*, met toenemende of klimmende sterkte, (muz.)
c. s. — *cum su'is*, met de zijnen, d.i. medestanders; ook *cum so'ciis*, met zijn deel- of lotgenooten.
Cab (Eng. vierwielig Londensch straathuurrijtuig met vier plaatsen, terwijl de koetsier op een hoogen bok achterop zit), v. —s.
Cabaal (geheim verbond, bedekte verbintenis, kuisperij; sluwe tegenwerking of samenspanning), o. —balen; zie ook Kabaal.
Caballe'ro (Sp. ridder, cavalier), m. —'s.
Caban' (grove en wijde overmantel met kap, regenmantel, schoudermantel), m. —s.
Caba'ne (Fr. hut, armoedige woning), v. —s.
Cabaret (herberg, kroeg), v. —s; lees: kabare, —*artistique*, een soort van fijner café-chantant te Parijs, Montmartre, waar artisten optreden.
Cabinet d'affaires (Fr. een ministerie, samengesteld, voornamelijk, om gewone en hangende zaken af te doen), o.; z. Kabinet.
Cabots'ge (Fr. kustvaart, kushandel), v. gmv.
Cabotin' (Fr. rondtrekkend tooneelspeler; scheldnaam voor 'n acteur), m. —s.
Cabotins'ge (het reizend komedianten-leven), v. gmv. (g = zj).
Cabret'leder. —*leer* (leder van het jong eener geit, in. v. voor handschoenen), o. gmv.
Cabriole't (licht tweewielig rijtuig voor één paard, een soort van tilbury), v. —ten.
Cabriool', capriool' (luchtsprong, kluchtige sprong, bokkesprong), v. —olen.
Cacao' (lees: ka-kou'), v.: de — is een poeder, door branding en fijnmaling uit de pitten van de komkommerachtige vrucht van den —boom verkregen; deze boom werd in 1520 ontdekt door de Spanj.; —**boon** (pit uit de cacao-boomvrucht), v. —en; —**boter** (vetdeelen, die geperst worden uit de —boonen), v.: —boter dient voor zalven en toiletzeep.
Cacheeren (Fr. verbergen, verstoppen, verhelen, geheimhouden). (ch = sj).
Cachelot' (potvisch, een kleine soort van walvisch van 12–15 M. lang), m. —ten.
Cachemler', —mi're (zachte gekeperde wollen stof), o. gmv.; —**en**, bn.: een —en vest, een —en sjaal; zie: Kasjmir en Casimir.
Cache-nez' (Fr. eig. neusbedekker, zijden winterdas), m. —nez's;
Cachepot' (Fr. licht gekleurd omhulsel van een bloempot, meest v. papier), m. —s. (ot = oo).
Cachet' (zegel, stempel voor lak of ouwels), o. —ten; —**je**, o. —s. (ch = sj).
Cachteeren (verzegelen met een cachet).
Cacholong' (edelsteen, melkwhite opaal), o. gmv.; (beWERkte steen), m. —en. (ch = sj).
Cachot' (donker gevangenhok, duistere, diepe kerker), o. —ten; lees: ka-sjot'.
Ca'chou (een soort van gom; anjtsdrop), v. gmv.; lees: kat'sjoe.
Cacographie' (eig. gebrekkige schrijfwijze: taalopgave, wemelend van fouten ter verbetering voor de scholieren), v. —en. vero.
Cacophonie' (wanklank, fout tegen de wel-luidendheid in den stijl), v. —en.

Cactus (plant met dikken, wrachtigen stengel, uit Z.-Amerika; toortsdistel), v. —sen; de —sen of cactaceën tellen meer dan duizend soorten, meerendeels in Amerika.
Cadanceeren (*afronden*, b.v. een volzin).
Cadans' (muz. stenvalling, dans- of zangmaat, toonval; juiste overeenkomst der deelen eener rede in de redekunst), v. gmv.
Cadans' (dichtk. toonval, klemtoonvallig en haar afwisseling in poëzie), v.; zie Rhythmus.
Cada'ver (lijk van dier of mensch), o. —s.
Cadaverous' (lijkkleurig, ingevallen en bleek, ook, vermagerd als een lijk), bn.
Cadeau' (Fr. klein vriendschaps- of gelegenhedsgeschenk), o. —'s: iets —geven, ten geschenke; iets —krijgen; zegsw. ik geef je hem —, ik kan hem missen; ik zou 't niet — willen hebben, het nog niet om-niet willen hebben.
Cadet' (*militaire kussekeling*), m. —ten, —s: eig. jongste zoon van een adellijk geslacht, zij werden op rijks kosten, op last van Lodewijk XIV, tot officier opgeleid.
Cadet'ten-partij, v.; zie Kadetten.
Cadet'school (*militaire opleidings-school*), v. —scholen: de — te Alkmaar.
Cadue' (bouwvallig, broos, versleten; fig. gebrekkig, afgeleefd), bn.; (c = k), soms, Kaduuk.
Caduceit' (bouwvalligheid, broosheid, vergankelijkheid), v. gmv.
Cae'elia, de H., zie Cecilia. (c = s).
Caesar, Julius, de grootste man van zijn eeuw, in oud-Rome, 100–44 v. C.: veldheer, staatsman, redenaar en schrijver; zie: Triumviraat, Brutus en Cassius. (c = s).
Caesaris'me (regeringstelsel, waarbij de hoogste macht in den staat niet berust bij de volksvertegenwoordiging maar bij den vorst), o.: het — van Napoleon I. (c = s).
Caesuur (verssnede, de deeling of insnede v. e. versregel; ook rust, vallend in een versregel), v. —uren, b.v. Ik zing | den on | dergang | van d' eer | sten Wa | reldgrond |, (Bild.) lees: see-zuur'.
Café (*koffiehuis*), o. —'s, cafe'e'tje, o. —s; —**chantant** (café met zanguitvoering), o.
Café'ne (zenuwopwekkende stof in koffie), v. gmv.; zie Theïne.
Café-restaurant' (Fr. koffiehuis met gaarkeuken), o. —s. (rant = ran).
Caf'tan, m. —s; zie Kaftan.
Cahier (schrijfboek, schrift), o. —s.
Ca'id (Arab. rechter in crimineele zaken in Marokko en Barbarije), m. —s; zie Kadi.
Ca'ira' (Fr. de fameuze deun der revolutie van 1789), o.
Calrn (Eng. kegelwormige steenhoop), m. —s: een — is een teeken op een graf, ook, van herinnering.
Calsson' (mil. munitie-wagen voor grof geschut), m. —s: een — wordt door zes paarden getrokken; lees: kesson'.
Cajapoet'olle, v. meest Kajapoetolie.
Cajoleeren (Fr. flukflooiën, fleemen).
Ca'ke (Eng. koek, gebak), v. —s.
Ca'ke-walk (Amerik. negerdans, ook naar Europa overgewaaid), v. gmv.
Ca'ladium (O.-I. zeker knolgewas), o. —s.
Calamiteit' (grootte ramp, algemeene nood, ellende, landplag), v. —en. (c = k).
Calamiteus' (ellendig, gevaarlijk, rampspoedig, in nood verkeerd), bn.: een —ze polder, in Zeeland, een in de nabijheid der zee liggende polder, door haar meer met over-

- strooming bedreigd dan de achterliggende polders, terwijl hij te weinig opbrengt, om de zeevering te kunnen bekostigen, en daarom subsidie van rijk of provincie ontvangt.
- Calando** (It. muz. *afnemend, wegs meltend*).
- Calandro'ne** (houten, tweekeppige schalmel der Italiaansche landlieden), v. -s.
- Calan'ge** (bekewing, aanhaling van smokkelwaren), v. -s. (g = zj).
- Calangeeren** (bekewen, aanhalen, in beslag nemen van smokkelwaar), (g = zj).
- Cal'chas**, myth. beroemde waarzegger in het leger voor Troje; in Vondel's Palamedes: Kalchas.
- Calcinat'ie** (verkalking), v. gmv. (t = s).
- Calcineeren** (door oxydeeren tot kalk of stof maken: metalen in sterkwater oplossen).
- Calcium** (de metalische basis van kalkaarde; een metaal-element), o. gmv.; -carbide; scheikundige stof, die, met water gedrenkt, het acetyleneegas ontwikkelt.
- Calculat'ie** (berekening), v. -tiën, -s. (t = ts).
- Calè'che** (een licht, open rijtuig, zomerkoets, met vier wielen, met beweegbare kap en op veeren), v. calèches; ook: Kalès'.
- Calédonia**, o.: oude naam voor N.-Schotland.
- Caléidoscoop** (kleurenkijker of schoonheidskijker), m. -copen: de -is in 1817 te Edinburg uitgevonden door Dr. Brewster.
- Calémbour** (woordspeling, geestig woordenspel, naamspeling), m. -s. (ou = oc).
- Calen'dae** (eerste dag der Romeinsche maand), v.: zegsw. betalen ad calendae Graecas, nooit.
- Calend'rium** (kalender, jaartijst der kerkelijke officies of diensten), o. -s.
- Calépin** (oud vermaard woordenboek in elf talen; aantekenboekje), m. en o. -s.
- Cal'icot** (gele of witte katoenen stof, ook cassa geheeten, zoo genoemd naar Calicoet of Calcutta in Engelsch-Indië), o. -s; ook: Calico.
- Californië** (aardr. een der grootste staten van N.-Amerika, gelegen in het W., aan de kust v. d. Gr. Oceaan), o.: -is het goudland, sedert 1848 stroomden de gouddelvers en fortuinzoekers toe.
- Calinerie** (Fr. aanhaligheid, lieve maniertjes), **Calligraaf** (schoonschrijver), m. -grafen. [v. **Calligraphieeren** (schoonschrijven), ik -de, heb gecalligraphieerd. (ph = f).
- Calligraphie** (schoonschrijfkunst, schoonschrijft), v. gmv.; -gra'fisch, bn. en bw.
- Callilogie** (leer van fraai te spreken, leer der welsprekendheid), v. gmv.
- Call'ope**, myth. muze van het heldendicht: zij wordt voorgesteld met wastafel en stift.
- Calmant** (bedarend middel, zenuwstillend middel), m. -s, -en; zie Morphine.
- Calmeeren** (bedaren, stillen, geruststellen).
- Calomel** (verbinding van kwik met chloor), o. gmv.: -is minder vergiftig dan sublimaat.
- Calorie** (warmte-eenheid, dienend om 1 L. water een graad C. te verwarmen), v. -rieën.
- Calorifère** (verwarmingstoestel, dat door buizen een groot gebouw verwarmt), m. -s.
- Calorimèter** (toestel, om de soortelijke warmte der dingen te meten), m. -meters.
- Calot'te** (Fr. platte muts zonder klep, priester-mutsje), v. -n; meer: Kalot'; zie Solidee.
- Calqueeren** (door'trekken van een teekening, natrekken); -papier, o. gmv. (qu = k).
- Calumet** (vredespijp der N.-Amerik. Indianen), v. -ten: het van mond tot mond gaan der - bekrachtigt een overeenkomst.
- Calumnie** (luster, lustertuul), v. gmv.
- Calumniceeren** (lasteren, kwaadspreken).
- Calva'rieberg** (Bijb. kruisigingsberg, schedelplaats; in het Hebreuwsch: Golgotha (schedel naar den vorm), heuvel, vlak buiten het toenmalige Jeruzalem, aan de oostzijde), m.
- Calvijn**, **Calvi'nus**, Johannes, gesch. kerkhervormer te Genève, 1509-1564.
- Calvil'le** (appel, kantig of geribd), v. -s: de roode -, de witte - zijn fijne tafelappels; lees: kalviel, ook: Kalvijn.
- Calvinis'me** (de leer van Calvijn), o. gmv.: het - in Nederland, Zwitserland en Schotland.
- Calvinist** (aanhanger van Calvijns leer), m. -en; zie Hugenoot.
- Calvinist'isch** (volgens de leer van Calvijn), bn.: de -e leer, orthodox-gereformeerde.
- Calyp'tra** (hoofddeksel der Grieksche geestelijken, die geen monniken zijn), v. -'s. (y = i).
- Camarill'ia** (regeering door geheime kuisrijen; heerszuchtige hofkniek in Spanje, die in het geheim werkte), v. -'s. (ll = li).
- Cambiaal-recht** (wissebrecht), o. gmv.
- Cam'bio** (wisselbrief, wissel), m. -'s.
- Camee** (kostbare steen met half verheven snijwerk, d. i. in bas-reliëf), v. -ën.
- Camé'lia** (Chineesche of Japansche roos), v. -'s: de - werd door den pater-Jezüet G. J. Camelli in 1632 van de Philippijnen naar Europa overgebracht; eigenlijk Camé'lia.
- Camelot** (Fr. venter v. speelgoed, kranten, enz. op de boulevards v. Parijs), m. -s. (ot = oo).
- Camelot'te**, o. gmv.; zie Kamelot'.
- Cam'era** (vertrek, kamer), v. -'s.
- Camera-obscu'ra** (duistere kamer van een photographietoestel), v. camera-obscura's; ook de titel van het beroemde werk van Hildebrand, in dit boek aangeduid door C.O.
- Camerlen'go** (kamerheer v. d. paus; ook, kamerheer-schatmeester), m. -'s.
- Cam'oesns**, Luís de -, Portugeesche dichter, 1524-79, vooral heldendichter: Os Lusíadas (de Portugeezen), handelend over den tocht van Vasco de Gama naar Indië, 1498.
- Camor'ra** (geheim genootschap in het voormalige koninkrijk Napels), v. gmv.; thans meer een rooverbende.
- Campa'gna di Roma** (aardr. landstreek bij Rome, het oude Latium, met ongezonde kusten), v. (gn = nj).
- Campa'gne** (landgoed, buitenplaats), v. -s.
- Campa'gne** (Fr. veldtocht, het in het veld zijn van legers), v. -s: zegsw. hij heeft al heel wat -s meegemaakt, heeft veel levenservaring; fig. politieke strijd. (gn = nj).
- Campa'gne** (Fr. in steenovens en suikerfabrieken de tijd voor het verwerken v. d. grondstoffen), v. -s: de - van de beetwortels gaat beginnen, (gn = nj); ook: Kampanje.
- Campa'nia** (landschap aan de W.-zijde van Midden-Italië met Capua als hoofdstad), v.: de - was het geliefde zomerverblijf der Romeinsche patriciërs; ook: Campanië.
- Campani'la** de San Marco, te Venetië (klokkentoren naast de kerk opgebouwd en wel a. d. westkant), v.; de - is in 1902 ingestort en op 26 April 1912 herbouwd ingewijd.
- Campé'chehout** (rood verfhout, genaamd naar de stad Campêche in Jucatan a. d. gulf van Mexico), o. gmv.; zie Provinciehout.
- Campo san'to** (It. eig. heilig veld: begraaftplaats), o.: het - van Genua, van Pisa.
- Campus Martius** (gesch. het veld van Mars,

waar wapenwefeningen, lictingen en sommige volksbijeenkomsten plaats hadden), o.: het - lag ten N.-W. van oud-Rome; hier verrezen allengs openbare gebouwen en eerst tegen het einde der Republiek particuliere huizen in grooter aantal. (t = ts).

Canadasche meren (aandr. 5 meren in het N.-O. van N.-Amerika), o. mv.; ze heeten het Bovenmeer (2.5-maal ons land), Michigan-, Huron-, Erie- en Ontario-meer.

Canadees' (bewoner van de Britsche kolonie Canada), m. Canadeezen.

Canaille (gespuis, het grauw, min volk, Janhagel), o. gmv.: (gemeen vrouwspersoon), v. -s, ook: Kanaille.

Canapé (bekteede rustbank met veeren, kussenbank), v. -'s; -kussen, o. -s.

Canard' (Fr. verzonnen krantenbericht, fopperij), m. -s; lees: ka-naar'.

Canarische eilanden (aandr. bezitting van Spanje), o. mv.: er zijn zeven groote en zes kleinere -; de - zijn het vaderland der kanarievogels.

Candela'ber (kaarsdrager, pronkarm-luchter, kroonkandelaar), v. -s.

Candidaat' (Lat. eig. de in het wit gekleede iemand, die naar een ambt, betrekking of waardigheid dingt), m. -daten: hij is -notaris; hij is - voor de Tweede-Kamer.

Candidaat' (iem., die in zijn candidaats-examen geslaagd is), m. -aten: - in de rechten, - in de wis- en natuurkunde.

Candidaat-notaris (iemand, die zijn examen heeft afgelegd als notaris, maar nog dingende is naar het notarisschap), m. candidaat-notarissen.

Candidaats-examen (het examen voor den laagsten graad bij een der faculteiten eener hoogeschool), o. -examens, -examina.

Candidatuur' (candidaat-stelling; het dinggen naar een ambt), v. -uren: een - aanvaarden of aannemen.

Candideeren (candidaat stellen voor den gemeenteraad, de Kamer, enz.): iem. -.

Candifoet' (bewoner of inporling van Candia of Creta), m. -oten.

Canephoor', v. -phoren; zie: Kanephoor en Caryatide.

Canevas (grof weefsel v. hennepdraden voor tapiiserie-werk), o.; ook: Canevas, Kanefas.

Can'na (sierplant uit Z.-Amerika), v. -'s.

Canneleeren (uitgroeven, van groeven of gleuven voorzien, b.v. een zuil).

Cannelu'ren (gleufvormige wthollingen in de schacht van Grieksche zuilen), v. mv.

Cannibaal' (woest en wreed mensch der Caraïbische eilanden, menscheneter), m. -balen; meest: Kannibaal.

Cannibaalsch' (wild, woest, wreed, bloed-dorstig), bn.; meest: Kannibaalsch.

Cannon (Eng. zeer smal, spleetvormig dal, diep erosiedal), m. -s: de wanden der -s rijzen eenige honderden M. bijkans loodrecht op; de -s v. d. Missouri en den Arkansas.

Can'no (kano, uit een boomstam vervaardigd vaartuig der wilden van de Caraïben; Indi-aansch bootje), v. -'s; meest: Kano, zie ald.

Can'on (wet, regel, richtsnoer; kerkelijke beslissing betreffende het geloof; kerkelijke leerstelling, kerkelijke wet), m. -s, can'nes.

Can'on (muz. kettingzang, zang waarin nl. de melodie door alle partijen herhaald wordt), m. canons.

Ca'non (lijst b.v. der boeken, welke de H. Schrift uitmaken), m. -s.

Ca'non (jaarlijksche pacht), m.: grond hebbende tegen een vasten -; den - en het dijk-geschoot betalen.

Canon'icus (R.-K. kanunnik), m. canonici.

Canoniek' (R.-K. van gezaghebbende zijde, overeenkomstig de kerkelijke wetten), bn.; -e boeken, Bijbelboeken met volle, geldende bewijskracht; - recht, R.-K. kerkrecht.

Canonisa'tie, v. -s; z. Heiligverklaring.

Canoniseeren (heiligverklaren, iemand i. d. canon [lijst] der heiligen opnemen).

Canos'sa (oud slot, thans ruïne bij Reggio in It., waar keizer Hendrik IV zich onderwierp aan paus Gregorius VII, in 1077), o.; zegsw. wij gaan niet naar -, devies van hen, die de rechten v. d. paus in kerkelijke zaken niet willen erkennen.

Cant (Eng. zingzang, preektoon), o.; als bn. huichelachtig, schijnheilig.

Canta'bel, canta'ble (muz. vloeiend te zingen, zangerig).

Canta'ble (aangenaam en zangerig deel van een muziekstuk, welk deel vooral vloeiend moet gezongen worden), v. -n, -s.

Cantaloep, v. -loepen; zie Kantaloep.

Canta'te (dicht. een uitgebreid dichtstuk, met recitatieven en aria's), v. -n, -s: Van Alphen's -, de Starrenhemel.

Canta'te (muz. groot zangstuk, met begeleiding van instrumenten uit te voeren), v. -n, -s: een cantate bevat recitatieven, aria's en koren.

Cantatrice (beroemde beroepszangeres), v. -s.

Cantharid'en (Spaansche vliegen, z. ald.: een soort van schildvleugelige insecten, als blaartrekkend poeder aangewend), v. mv. (th = t).

Can'ticum (gewijde zang), o. cantica; zie b.v. Magnificat.

Cantiek' (geestelijk lied, loflied ter eere van God), o. -en; zie Canticum.

Cantil'le (spiraalvormig goud- en zilverdraad voor passementwerk), v. -s; ook: Cantielje.

Cant'ne (marktentsterskraam, ook, uitspanningslokaal in kazernes, werk-, verbeterhuizen en gevangnissen), v. -s.

Cantiniè're (cantine-houdster, marketenster, zoetelaarster), v. -s.

Can'to (muz. gezang, melodie), o. -'s.

Can'tor (zanger, voorzanger, leeraar aan een kerkelijke muziekschool), m. cantores.

Canu'le (buisje, pijpje in een wonde tot afvoer van stoffen of aanvoer van lucht), v. -s.

Canvas (sport. Eng. grof linnen tot reparatie van wielbanden), o. gmv.

Can'vas (zwarte, sterk glimmende voering; ook, grof stramien, om op te borduren), o. gmv.; ook: Ca'nevas of Kanefas.

Canzo'na (dicht, dertienregeligerijmstrophe), v. -'s; ook: Canzo'ne. (z = z).

Caout'chouc (verharde, plantaardige gom), o. gmv.; lees: kaot'sjoek; in de spreekt. kat'sjoek; zie: Rubber, Gummi, Elastiek.

Capa'bel (geschikt, bekwaam, vatbaar), bn.

Capaciteit' (inhoudsgrootte, laadvermogen; ook: bekwaamheid, geschiktheid, vatbaarheid), v. gmv.; -en (bekwaamheden), v. mv.

Ca'pe (Eng. kraagmantel, losse bal- of concertmantel, pelerine), v. -s.

Capado're (Sp. in het stierengevecht de man, die met zijn rooden mantel den terts en aanhitst), m. -do's.

Capel'la, zie A-capella.

- Capillaire buizen** (haarbuisjes, b.v. zeer fijne slagaderen), v. mv.: -aire verschijnselen.
- Capillariteit** (naat de verschijnselen die zich openbaren bij het op elkaar inwerken der oppervlakten v. vloeistoffen en v. vaste lichamen), v. gmv.; ook het vermogen der haarbuisen tot optrekking van vloeistoffen. (ll = l).
- Capitolijnsch** (behoorende tot het capitol), bn.: de -e heuvel in Rome, de -e Jupiter, op het kapitol vereerd, de -e tempel, op het kapitol.
- Capitonneren** (Fr. opvullen van zittingen en leuning van stoelen, enz.).
- Capitol** (sterkte of hoofdburcht in oud-Rome), o.; het - lag op den Capitolijnschen heuvel; ook, Kapitol.
- Capitel**, o. -s; zie Kapitell.
- Capitulanten-stelsel** (Duitsch militair stelsel ten bate van onderofficieren, die er na 12-jarigen dienst als capitulant een civiele betrekking door krijgen), o. gmv.
- Capitularia** (gesch. geschriften, waarin verordeningen van vorsten en bisschoppen vervat zijn, inzonderheid de algemeene wetten van Karel den Grooten, de besluiten op een Rijksdag genomen, enz.), v. mv.; ook: -lariën.
- Capitula'tie** (onderhandeling of overeenkomst betreffende de hoofdpunten van overgave eener vesting), v. -tiën, -ties. (t = s).
- Capituleeren** (een verdrag betreffende de overgave aangaan; een stad, een leger op bedongen hoofdoorwaarden overgeven).
- Capo** (It. begin), m.: da-, muz., zie ald.
- Capri'ce** (luim, gril; een schielijke en bijzondere inval of nuk eens kunstenaars), v. -s.
- Capricieus** (Fr. eigenzinnig, grillig, wispelturig), bn., -zer, -t.
- Caprio'le, -ool'** (bokkesprong, lichtsprong, gekke streek), v. -olen; zegsw. -olen maken, luchtige sprongen als een capri of geit; ook, Cabriool.
- Capu'le** (fleschhoedje, dopje van stanniool tot sluiting van wijnflesschen), v. -n, -s.
- Captain** (Eng. sport: leider), m. -s.
- Cap'tie** (tegenstribbeling, aanmerking, ruzie), v. -tiën, -s; zegsw. -maken, aanmerking maken, geschil zoeken, chicanes maken. (t = s).
- Captief** (gevangen, in slavernij), bn.: een ballon -, een a. e. kabel opgelaten luchtballon.
- Captiveeren** (gevangennemen, vasthouden; inpakken, inrekenen; fig. boeien).
- Capu'ce** (puntige kap, monnikskap), v. -n.
- Capuchou'** (kap v. e. mantel, kraag- of mantelkap voor dames), m. -s. (ch = sj).
- Capucij'ner** (kloosterling der Franciscaner orde, zoo genoemd naar de capuce of kap), m. -s; meestal, Kapucijn, Kapucij'ner.
- Caput Medu'sa** (Lat. Medusa-hoofd, z. ald.), ook, soortnaam van zekere cactusplant.
- Carabas'**, de Markies van -, d. i. de Geleersde kat uit het bekende sprookje van Ch. Perrault, 1628-1703; fig. toevallig rijk geworden pocher.
- Carabini'eri** (Italiaansche gendarmen), m. mv.; lees: -e'rie.
- Caracal** (wilde kat in de steppen van Azië, ook in Afrika, een soort van lynx), m. -s.
- Caraca'ra** (valk in Z.-Amerika), m. -s.
- Caraco'le** (buitengewoon groote, eetbare huisjesslak), v. -s; zie Wijngaardslak.
- Carambo'le**, v. -s; zie Caramboleeren.
- Caramboleeren** (met den spelenden bal twee biljartballen raken, e. carambole maken).
- Caramel'** (tot hardheid bruingekookte riet-suiker; borst-ulevelletje), v. -s.
- Caravansera'** (Perzisch: groot gebouw als huisvesting van doortrekkende karavanen), v. -s; ook: Caravanserai; zie Karavansera.
- Carbol'** (ontsmettende vloeistof, uit teerolie gestookt), o. en m.: - is een bekend ontsmettingsmiddel; -gaas (gaas, gedrenkt in carbol), o. gmv.; -water (ontsmettingsstof, oplossing van 3% carbolzuur in water), o. gmv.; -zuur (hetzelfde als carbol), o.: dit zuur heet ook Phenol.
- Carboli'neum** (dikke olie uit koolteer), o. gmv., ook Carboli'ne, v.: het - of de - is een bederfwerend middel.
- Carbona'ri** (eig. kolenbranders: in Napels, 1810 tot 1820, leden van een geheim staatkundig genootschap), m. mv.; enkelv.: -na'ro.
- Carbo'neum** of carbonicum (koolstof), o.: - komt zuiver voor in diamant.
- Carbonisa'tie** (verkoling), v. gmv. (t = s).
- Cardinaal'** (voornaamste; wat tot de hoofdzaak behoort), bn.: het cardinale punt, het punt, waarop de zaak eigenlijk draait; cardinale deugden, hoofddeugden; een -ale fout.
- Cardinaal'** (prelaat), m., meest: Kardinaal.
- Car'do** (scharnier of har, z. ald.), v. -s.
- Carresseeren** (troetelen, liefkoozen, streelen).
- Carot'-schildpad**, v. -den; zie Karat-.
- Car'ga** (lading, scheepsading), v.; ook Car'go; m., verder: opzichter over de lading.
- Cargadoor'** (scheepsmakelaar, scheepsverrichter), m. -s.
- Car'galijst** (lijst van de met een schip meegewonen goederen, met vermelding van de firma's, voor wie zij bestemd zijn), v. -en.
- Caricatureeren, -turiseeren** (caricaturen teekenen); zie Karikatureeren.
- Caricaturiseeren** (belachelijk maken; in een bespottelijk daglicht stellen; bij wijze van spot afbeelden), zie Caricatureeren.
- Caricaturist'** (teekenaar van caricaturen, spotprenteekenaar), m. -en.
- Caricatuur'** (spotbeeld, om iem. of iets in een dwaas daglicht te stellen; koddige afbeelding, bespottelijke overdrijving van eenig gebrek in een persoon of zaak), v. -turen.
- Carieus'** (aangestoken), bn.: -ze tanden, met den wolf er in.
- Carillon'** (Fr. klokkenspel, beiaard), o. -s.
- Carlis'ten** (destijds aanhangers v. d. prentendent Don Carlos, in Spanje), m. mv.
- Carmagno'le** (Fr. republikeinsche dans, ook danslied der Fransche omwenteling, 1793), v.
- Carmelie'ten** (ordesgeestelijken, geheeten naar hun klooster op den berg Karmel, zie ald., in Palestina, aan de Middell. zee: stichting 1156), m. mv.; meestal, Karmelieten.
- Carmelie'tenklooster**, o. -s, zie Karmelietenklooster.
- Carnaval'** (vastenavond, ook, vastenavondpret), o. -s: - wordt gevierd Zondagavond en Maandag en Dinsdag vóór Aschdag.
- Carnivo'ren** (vleeschetende dieren), m. mv.
- Caro'lus-gulden** (guinje, Eng. goudstuk van ± 12 gid.), m. -guldens. vero.
- Caro'gne** (Fr. karonje, z. ald.), v. -s.
- Caroussel'** (Fr. ridderspel der Middeleeuwen ter vervanging v. h. tornooi; ook: ringsteken te paard; thans: mallemolen), o. -s. (ou = oe).
- Carra'risch** (afkomstig van Carrara, de marmarstad, in Toskane), bn.: - marmar,

fijn It. marmar, meestal spierwit, zonder aderen.

Carré (mil. *gevechtsstelling in den vorm van een vierhoek*), o. -'s: *formeert* -, stelt u op in een vierhoek.

Carrière (*loopbaan, renbaan, fig. levensloop, levenswandel, levensweg*), v. -s: - *maken*, promotie maken in zijn ambt, goed vooruitkomen; *zijn* - *eindigen*, ontslag nemen.

Carroussel, o.; zie Caroussel.

Car'te (*spijskaart in hotel of restaurant*), v. -s: *dineeren à la* -.

Carte blanche (Fr. *algeheele, onbepaalde, onbepaalde volmacht*), v.: *men gaf mij* -; zie Vrije hand.

Carteeren (*een terrein in kaart brengen en wel op een bepaalde schaal*).

Cartel (gesch. *uitdaging tot een kamp in het krijt, bij een tornooispeel; tot een duel*), o. -s.

Cartel (gesch. *verdrag tot uitlevering van krijtsgevangenen*), o. -s; bij een - gold een kapitein voor 6 man, een luitenant voor 4 man, en een onderofficier of ruiter voor 2 man.

Cartel (*vereeniging van fabrikanten tot het doen stijgen der prijzen*), o. -s; zie Kartel.

Carteslaansch duikertje (nat. poppetje, gevuld met lucht, dat men in een glas water kan laten dalen of rijzen), o. -s.

Carthago (aandr. *beroemde stad op den N. zoom van Afrika, door de Romeinen onder Scipio in 146 v. C. verwoest*); dicht. **Carthaag**.

Carthago delenda est), Lat. Carthago moet verwoest worden: machtspreuk van Cato den Ouden (234-149 v. C.), telkens, naar men zegt, het slot zijner redevoeringen in den Senaat.

Cartograaf (*kaartteekenaar, samensteller van landkaarten*), m. -grafen; -**graphie** (het teekenen v. kaarten, het carteeren), v. gmv.

Carton (*modelblad op ware grootte voor schilders, tapijtwerkers, glasbranders, enz.*), o. -s; zie Schabloon.

Cartonna'ge (*het innaaien van een boek in karton*), v. gmv.; - is ook het maken van kartonnen doozen. (g = zj).

Caryatide (*vrouwenbeeld in een lang gewaad, dienende als schoorzuil*), v. -n; soms: Karyatide; een dergelijke lastdrager in mann. vorm heet Atlas; zie Schraagbeeld.

Casca'de (*waterval, die uit verscheiden kleine vallen bestaat*), v. -n, -s.

Casf'ne (*kaasstof, in melk aanwezig*), v.

Casimir (*haalfaken, gekeperde wollen stof*), o., zie Kasjmir.

Casino (It. eig. *huisje: naam v. e. sociëteits- of clubgebouw; besloten gezelschap*), o. -'s.

Cas'sa (*plaats, waar het geld bewaard wordt; de aanwezige geldvoorraad*), v. gmv.

Cassan'dra, myth. *dochter van Priamus en Hecuba*, door Apollo met de gave der voorspelling bedeed, doch zóó, dat zij niets dan ongeluk zou voorspellen en bij niemand geloof zou vinden, fig. een ongeluks-profetes; een -*voorspelling*, sombere voorspelling, waarop echter niemand acht slaat.

Cassa'tie (*vermiediging, tenietdoening; ontzetting uit een post*), v.: *Hof van* -, hooger gerechtshof, dat de vonnissen, door lagere rechtbanken geveld, kan vernietigen of wijzigen.

Cassa'vebrood (*brood van -meel gebakken*), o. -en; het - is een voedsel van de Indianen in Suriname; -**meel** (*meel uit den wortel der bittere cassave*), o. gmv.; zie: Manioc en Tapioca.

KOENEN, Verkl. Handw.boek.

Casseeren (*opheffen, ontzetten, vernietigen, te niet doen*): een vonnis -; een soldaat -, afdanken; iets -, van de hand wijzen.

Casset'te (*een lessenaartje, geldkistje; privaatkas eens konings*), v. -n, -s.

Cas'sius, gesch. een der heethoofdigste saamgezwoeren tegen Julius Caesar, 44 v. C.; sneuvelt in 42 v. C.

Castagnet'ten (*danskleppers, duimkleppers of klakkers*), v. mv.: de - hebben elk den vorm van een halven notedop, de Sp. danser of danseres weet ze zoo te hanteeren, dat het klepperend geluid de maat van den dans aangeeft. (gn = nj).

Castig'atie (*kastijding, tuchtiging*), v. gmv.

Cas'tor-olle (*ricinusolie, wonderolie*), v. gmv.

Cas'u, zie In casu.

Casualist (*iemand, die de leer, dat alles van een bloot toeval afhangt, is toegedaan*), m. -en.

Casualistiek (*leer, dat een bloot toeval oorsprong kan zijn van alle dingen*), v. gmv.

Casualiteit (*toevalligheid*), v. -en.

Casuarie'n (O.-I. soort van naaldboomen op Java en andere O.-I. eilanden), v. mv.

Casua'ris, m. -sen, zie Kasuaris.

Casuoel (*toevallig, bij toeval*), bn. en bw.

Casuoist (*raadweter en bestisser bij alle gewetensvragen*), m. -en. (s = z).

Casuoistiek (*methode, volgens welke men oplossing geeft van allerlei gewetensvragen*), v. gmv.

Cas'u quo (Lat. *in ieder geval, in allen gevalle*).

Cas'us (*toeval, geval; in de taalkunde: naamval*), m.: een - *criticus*, een kritiek geval; een - *belli*, een motief of aanleiding tot oorlog.

Catacly'sme (*grootte ramp, geweldige omkeering, b.v. door een aardbeving*), o. gmv.

Catacom'be (*onderaardsche begraafplaats der Christenen te Rome, in de eerste eeuwen*), v. -n, -s; de -n waren ook schuilplaatsen bij vervolgingen; bij overdr. b.v. in Parijs, bewaarplaats van doodsbeenderen; de -n te Valkenburg (Limb.), getrouwe nabootsing van de echte catacomben bij Rome.

Catago'risch (*onvoorwaardelijk, positief*), bn.: een - *antwoord*, stellig, rechtstreeksch, beslissend. (g = g).

Catalan'nische velden (gesch. *grootte vlakke in Champagne (Fr.)*, waar Attila in 451 door Aëtius, veldheer der Romeinen, werd verslagen), o. mv.; lees: *a-ee'-sius*.

Catalepsi'e (*verlamming door schrik*), v. gmv.; ook, toestand van verstijving en gevoelloosheid.

Catalogiseeren (*in een catalogus plaatsen en omschrijven*), ook: Catalogeeren.

Cata'logus (*boeken- of prijslijst, naamlijst van boeken, muntten, schilderijen, enz.*), m. -sen, -lo'gi; spreekt. *Cataloog*, m. -logen.

Catapult (*bij de Romeinen: werktuig, om zware steenen in de belegerde stad te slingeren*), v. -en; tegenwoordig: *schietsuig van de lieve jeugd*, en dan Katapult.

Cataract (*waterval in een grote rivier*), v. -en; de -en van den Nijl, den Ganges, enz.; soms, Katarakt.

Catarrh,-tar'rhé (geneesk. *zinking, aandoening van het slijmvlies der ademhalingswerktuigen, der maag*), v.; lees: *katar*.

Catarrhaal (*zinkingachtig*), bn.: -*ale koortsen*, zinkingkoortsen.

Catastro'phe (*ieder treurig einde eener zaak*, ook: *groot onheil, volksramp*), v. -s, -n.

- Catastro'phe** (dicht. ongelukkige wending of keer, ook, in een tragedie), v. -s.
- Cat-cheet'** (iem., die mondeling onderwijst door vragen en antwoorden), m. -cheten.
- Cateche'se** (mondeling onderricht in de geloofs- en zedenleer), v. (ch = scherpe g).
- Cateche'tisch** (vragenderwijze, in den vorm van een gesprek), bn.: - onderwijs. (ch = g).
- Catechisant'** (iem., die de catechisatie bijwoont), m. en v. -en. (ch = g).
- Catechisa'tie** (onderwijs in de Hervormde godsdienstleer), v. -tiën, -ties; -kamer (veertrek, waarin catechisatie gegeven wordt), v. -kamers. (s = z).
- Catechiseeren** (onderwijs in den godsdienst geven door vragen en antwoorden).
- Catechiseer'meester** (onderwijzer in den Hervormden godsdienst), m. -meesters.
- Catechismus** (vragenboek bij 't R.-K. godsdienstonderwijs), m. -sen.
- Catechismus** (R.-K. het onderwijs in de christelijke leer, vooral aan kinderen, in vraag en antwoord), m. -sen: naar den - gaan.
- Catechumeen'** (doopleerling der eerste eeuwen), m. en v. -menen; aan de -menen werd het christelijk geloof onderwezen, en zij bereidden zich voor tot het H. Doopsel.
- Categorie'** (orde, afdeling, soort, rang, klasse), v. -ën. (e = ee); ook, het algemeen begrip, waaronder men zich een zaak denkt.
- Catego'risch** (stellig, afdoend, bepaald, zonder omwegen), bn.: een - antwoord.
- Cate'nen** (verzameling v. bijbelverklaringen, vooral uit kerkvaders), v. mv.
- Cathari'na**-venster, o; z. Roosvenster.
- Cathe'der** (leerstoel, spreekgestoelte), m. -s; meer, Katheder.
- Ca'thedra** (zetel, bisschopp. stoel, pauselijke stoel): ee -, op beslissende of afdoende wijze.
- Cathedraal'**, v. -alen; zie het betere Kathedraal.
- Catholicisme** (eig. de algemeene geloofsleer: godsdienst der R.-K. kerk, ook, haar godsdienstleer en zedenwetten), o. (th = t).
- Catholiek'**, m. -en, ook, bn.; zie Katholiek.
- Catili'na**, gesch. Romeinsch patriciër: streeft naar de omverwerping van het staatsbestuur in Rome, komt in 62 v. C. met heel zijn ahang om.
- Catsiaansch'** (in den trant van Cats, 1577-1660), bn.: een -e dreun, -e rijmen, verzen.
- Cauchemar'** (Fr. nachtmerrie), m. -en.
- Caudijnsch'**, het -e juk; zie Juk.
- Cau'sa** (Lat. oorzaak, aanleiding, gerechtelijke handeling), v. cau'sae; - eff'ciens, werkende oorzaak; - fina'lis, eindoorzaak; - forma'lis, vorm-oorzaak; - materia'lis, stoffelijke oorzaak; - pri'ma, grondoorzaak.
- Causaal'** (oorzakelijk), bn.: een - verband, nl. van oorzaak en gevolg; lees: kouzaal'.
- Causaliteit'** (oorzakelijkheid, verband tusschen oorzaak en gevolg), v. gmv. (au = ou).
- Cau'satief** (w.w., dat een oorzaak uitdrukt), o. -tieven: drenken, zetten, leggen zijn -ven.
- Cause céle'bre** (Fr. opzienbarend rechtsgeving, geruchtmakende zaak), v. causes célèbres.
- Causerie'** (gekeuwel, gekout), v. -ën, -s.
- Causerie'** (Fr. letterkundige voordracht in den vorm van een praatje), v. -s, -ën.
- Causerie'** (R.-K. gemeenzame toespraak in 't algemeen over allerlei godsdienstige of zedenkundige stoffen), v. -ën; zie Conferentie.
- Causeur'** (prater, kouter, kenvelaar), m. -s.
- Causeuse** (sofa voor twee personen), v. -s.
- Caultie** (Lat. borgtocht, onderpand, waarborg), v. gmv.: -stellen. (t = ts).
- Cavalcade** (Fr. ruiteroptocht, schitterende ruitersstoet), v. -s: een bonte - van inlandsche hoofden.
- Cavalerie'** (mil. ruitery, paardenvolk), v. gmv.: in elke divisie v. ons veldleger is één regiment -, onder commando van een kolonel; eene -kazerne, een -officier.
- Cavalerist'** (krijgsman te paard, soldaat-ruiter, man der cavalerie), m. -en.
- Cavaliër'** (begeleider eener dame, haar danser), m. -s; lees: kavaljé'.
- Cavaliër'** (ruiter, ridder), m. -en; lees: -ier.
- Cavali'ne** (muz. aria, zonder herhaling van motief), v. -s.
- Caveeren** (borg of aansprakelijk blijven; afweten, zich in de bres stellen voor).
- Caver'ne** (onderaardsch hol, spelonk), v. -n.
- Cavlaar'**, v. gmv.; meest, Kaviaar.
- Cayenne-peper** (Spaansche peper, geheeten naar Cayenne, hoofdstad van Fransch-Guyana op de N.-O. kust van Z.-Amerika), v. gmv.
- Ce'elia** (R.-K. patrones der kerkmuziek, martelares der 3e eeuw), v., haar gedenkdag valt op 22 Nov.: feestdag voor de R.-K. zangkoren.
- Cedeeren** (afstand doen van, afstaan).
- Cedel, ceel** (lijstje, briefje; huurcontract), v. cedelen, cedels, ceelen; ook Cedul.
- Ce'der** (grote naaldboom van den Libanon of het Witte-gebergte, zie ald., in Syrië), m. -en, -s; -en (van cederhout), bn.; -hout (een roode houtsoort voor sigarenkistjes en pollooden), o; -olie (olie, voor parfumerie en balseming gebruikt), v. gmv.
- Cédil'le** (Fr. haakje onder de letter c (ç), ingeval die letter als s moet uitgesproken worden vóór a, o, u), v. -s.
- Ceel**, v. -en; zie Cedel.
- Ceintuur'** (gordel, lendenband), v. -turen.
- Ceintuur'baan** (ringvormige spoor- of tram-baan om een groote stad, ringbaan), v. -banen.
- Cel** (woonplaats v.e. kluizenaar, kleine hoekige kamer in een klooster), v. cellen.
- Cel** (afgesloten hok in een gevangenis), v. cellen; zie Cellulair.
- Cel** (zeshoekig vakje eener honigraat), v. -len.
- Cel** (nat. grondbestanddeel v.e. organisme), v. cellen: een - bestaat uit protoplasma en kern.
- Cele'bes** (aardr. een der groote Soenda-eilanden, bijna 8 maal zoo groot als ons land), o; - telt ± 15 miljoen bewoners: Alfoeren, Makassaren, Chineezen, Arabieren, Boegineezen, en enkele Europeanen; lees: se-lee'-bes.
- Celebreeren** (vieren, de Mis lezen, zingen).
- Ce'lebret** (R.-K. bewijs voor reizende geestelijken, dat zij kerkelijke handelingen mogen doen), o. -ten: het - wordt door de kerkelijke overheid afgegeven; lees: see'-lebrét.
- Celebriteit'** (vermaardheid, beroemd persoon; uitstekend talent), v. -en. (e = ee).
- Celeriteit'** (gewindheid, snelheid), v. gmv.
- Celibaat'** (R.-K. de ongehuwde staat, verplichtend voor hem, die een der drie hoogere wijdingen heeft ontvangen), o. gmv. (e = ee).
- Celibatair'** (ongehuwde man, oude-vrijer), m. -s: een eenzaam -; de heer Wagenstert (C.O.) was een zonderlinge -, vrijgezel. (ai = é).
- Cella'rius** (in 't oude klooster: de keldermeester, de bottelier), m. -sen.
- Cel'lebroer** (kloosterling), m. -s; de congregatie der -s ontstond in Antwerpen in de

16e eeuw, zij verpleegden zieken en verzorgden begrafenissen.

Cellist' (violoncellist, bespeler van een violoncel), m. -en.

Cell'o (violoncel), v. -'s.

Cellulair' (celvormig, met cellen, eenzaam), bn.: -e gevangenisstraf, eenzame opsluiting.

Celluloïde (een soort van kunstivoor), o.

Cellulo'se (plantk. plantencelstof, bestanddeel van zetmeelkorrels), v. gmv.

Cel'stus, Zweedsch sterrenkundige, professor te Upsala, 1701-1744, ontwerper van den 100-deeligen thermometer; zie **C.** of **Cels**.

Cel'straf (cellulaire opsluiting), v. -straffen.

Cel'tisch, bn.; zie Keltisch.

Cel'vocht (het protoplasma in een cel), o. gmv.; -weefsel, o. -weefsels.

Cel'vormig (in den vorm van een cel), bn. en bw.: de -e hokjes der honigraten, een -gebouwde kelder, een -telefoonkamer, een -kamer in een klooster.

Cement' (mortel, metselspecie), o. -en; fig. de martelaren, wier bloed het - der kerk is, (C.O.), bindmiddel, verbinding.

Cement' (visschersterm voor snert), o. gmv.

Cementeer'en (met cement bepeisteren).

Cement'en (van cement), bn.: een -omlijsting, een -rand, een -vloer.

Cement'tegel (vloertegel v. cement), m. -s.

Cena'culum (spijszaal), o. -s.

Cenobiet' (monnik, kloosterbroeder), m. -en.

Cenota'phium (eig. ledig graf; eeregedenkteken), o. -s, -phia: een - werd opgericht ter eere v. e. doode, wiens lijk men niet in handen had kunnen krijgen, b.v. voor iem., die op zee of in een oorlog was omgekomen.

Censeeren (beoordeelen, schatten).

Censor (keurder, beoordeelaar), m. -s, -so'ren; theater: de man, die de beslissing heeft over de opvoering v. e. tooneelstuk; R.-K. keurder van geschriften over geloofsen zedenleer; in 't algemeen: criticus.

Censor (in oud-Rome de magistraatspersoon, belast met het toezicht op de zeden, de belastingen, de openbare werken), m. -so'ren, -s.

Censor (iemand, die van regeeringswege in oorlogstijd de censuur op brieven, telegrammen, berichten uitoefent), m. -s: de - beslist over de al of niet verzending, doorzending, opname, enz.

Censoraal' (den censor betreffende), bn.

Censor libro'rum (boekenkeurder), m.: de - geeft het nihil obstat d.i. er is geen beletsel, waarna door of namens den bisschop het Imprimatur wordt verleend.

Censureeren (onder kerkelijke censuur brengen, fig. afkeuren, wraken).

Census (geldelijke maatstaf, die iem. tot kiezer maakt), m. gmv.: afschaffing van den -.

Censuur' (in oud-Rome: het toezicht, door de censoren uitgeoefend), v. gmv.

Censuur' (R.-K. kerkelijke straf, wegens weerspannigheid opgelegd), v. gmv.: de - wordt onderscheiden in: Excommunicatie. Suspendie en Interdict.

Censuur' (keuring van geschriften, van opstellen in dagbladen, enz.) v.: de drukpers onder - stellen.

Cent (bronzen pasmunt, f 0,01), m. meerv.: afzonderlijke muntstukjes, centen; de waarde, cents, b.v. een kwartje of 25 cents.

Centaur' (myth. paardmensch of mensch-

paard d.i. wezen, half-paard met het bovenlijf van een mensch), m. -en, ook, Centaur'us.

Centenaar (uit het Lat. centum, honderd: gewicht van honderd halve ponden of 50 KG.), m. -s: een metrieke - is 100 KG.

Centenaarslast (zware, drukkende last), m. gmv.: er ligt mij een - op het hart, op de borst, ik ben erg gedrukt, angstig.

Centena'rius (honderdjarige), m. -rii.

Centerboor (timm. boor voor groote cirkelvormige gaten), v. -boren.

Cent'i (in samenst. honderdste deel e. maat), bw.

Cent'iare (M² of honderdste deel der vierkante roede), v. -aren, -ares.

Cent'igram (honderdste deel van een wichtje of 0,0001 KG.), o. -grammen.

Cent'liter (vingerhoed, honderdste deel der kan, of 0,01 L.), m. -liters.

Cent'ime (Fr. honderdste deel van een frank, d.i. van f 0,48, 1/2 cent nagenoeg), v. -n, -s.

Cent'imeter (duim, honderdste deel van een M., 0,01 M.), m. -meters.

Centraal' (in het midden of centrum gelegen), bn.: -Afrika, -Amerika; het centrale hoogland van Spanje; een - bestuur, d.i. van een hoofd uitgaande; een - punt, een middelpunt; centrale verwarming, zie Calorifère; een - gesternte, een zon als middelpunt, waaromheen de planeten wentelen; het -ale zenuwstelsel, ruggemerg en hersenen; een -ale commissie, hoofdcommissie; het - gezag.

Centraal'spoorweg of de Centraal (aardr. lijn van Utrecht naar Zwolle), m. gmv.

Centraal'station (station, van waar in alle richtingen de treinen vertrekken of bijeenkomen), o. -stations: het - te A'dam, Aken, enz.

Centraal'zon (vaste ster, rondom welke alle vaste sterren van alle sterrenstelsels zich zouden bewegen), v. -zonnen.

Centra'le, v. -n; een elektrische -: electrisch centraal-station, fabriek, dienend tot levering van den electrischen stroom.

Centralisatie (samentrekking of vereeniging in één middelpunt), v. gmv. (s = z).

Centraliseeren (bijeentrekken, vereenigen in één middelpunt): een -d staatsbestuur.

Centrifugaal' (middelpuntvliedend), bn.

Centrifuge (werktuig in boterfabrieken tot zuivering der melk), v. -s. (g = z).

Centripetaal' (middelpuntzoekend), bn.: -petale kracht; zie Centrifugaal.

Centripomp (pomp, die door centrifugaalkracht in werking wordt gebracht), v. -en.

Cent'rum (middelpunt, punt van vereeniging), o. -s, -tra.

Cent'rum (de Katholieke staatspartij in Duitschland, in 1870 te Berlijn gesticht naar het program van Peter Reichensperger), o.

Centumvir' (een der 100-mannen), m. -s.

Centumviraat' (het bestuur der honderdmannen in oud-Rome), o. gmv.

Centu'rie (Lat. in het Rom. leger, een schare of getal van honderd), v. -riën, -s.

Centu'rio, m. -'s; zie Honderdman.

Cephal'de (gehaakte of gebrede hoofd- en oorwarmer voor dames), v. -s: het hoofdeksel van een roode en blauwe -, (C.O.). vero.

Cephalopoden (koppootige weekdieren), m. mv.: de sepia's of inktvissen zijn -.

Ceramiek' (kunst om vazen, enz. d. i. fayence te maken, pottenbakkerskunst), v. gmv.

Cera'misch, bn.: de -e kunst bloeide reeds 2500 v. C. in China; zie Ceramiek.

- Cer'berus** (myth. driehoofdige, bassende helhond, bewaker v. d. Tartarus), m. gmv.
- Cer'cle** (gezelschap, vriendenkring, kransje), m. en o. -s; lees: ser'kle.
- Cerealiën** (gewassen met melig zaad, granen: in oud-Rome de akkerbouwfeesten van 9-18 April ter eere van Ceres), v. mv.
- Cerebraal-stelsel** (in het dierlijk lichaam de hersenen als centrum van het zenuwstelsel, hersenzenuwstelsel), o.; z. Centraal.
- Ceremonar'ius** (R.-K. leider van kerkelijke plechtigheden, vooral bij plechtige missen, bij wijdingen, enz.), m. ceremonar'ii.
- Ceremo'nie** (eig. plechtige offerande, thans kerkplechtigheid; ook: staatsie, plichtpleging, hofgebruik), v. -s, -niën.
- Ceremoniëel** (het geheel der gebruiken bij feesten of openbare plechtigheden; fig. drukte, omslag), o. gmv.; als bn.: plechtstatig.
- Ceremo'niemeester** (bestuurder of leider van feestelijkheden, partijtes, enz.), m. -meesters: ik nam de taak van - op mij, (C. O.)
- Ceremo'niën** (R.-K. uitwendige, beteekenisvolle handelingen, welke godsdienstoefeningen vergezellen en opluisteren), v. mv.
- Ceremonieus** (vol plichtplegingen, overdreven beleefd), bn., -zer, -t.
- Ce'res**, myth. bij de Romeinen, de godin der oogsten en van den landbouw, de milde geefster van bloemen en kruiden, van koren en brood, de beschermster van landbouw en kweekerij; Gr. Demeter.
- Cerneeren** (mil. insluiten, omsingelen).
- Certificaat** (bewijschrift, schriftelijk bewijs, getuigschrift), o. -caten: een - van goed gedrag; een - van onvermogen, zie Pro Deo.
- Certificeeren** (verklaren, verzekeren, betuigen, door onderteekening bevestigen), ook: Certificceeren.
- Cervelaat'worst** (uit het It. gekookte en gekruide hersen- en vleeschworst), v. -worsten.
- Cesa'rewitsch** (Russ. troonopvolger), m. -en.
- Ces'sie** (afstanddoening, boedelafstand, overdracht), v. -siën, -s: een akte van -.
- Cetace'ën** (walvischachtige zoogdieren), v. mv.
- Ce'tera** (het overige, hetgeen er meer volgt): et cetera; zie: **etc.** en **cet.**
- Chagrijn'** (kommer, hartzeer, knagend verdriet), o. gmv. (ch = sj).
- Chagrineeren** (bedroeven, kwellen, krenken).
- Chai'ne** (keten, ketting; de kettingdans; de schering op het weefgetouw), v. -s.
- Chaise-lon'gue** (Fr. eig. lange-stoel; ziekestoel, slaapstoel met uittrekklep voor beenen en voeten), v. chaises-longues.
- Chalcedoon'** (een soort v. half-doorzichtigen topaas; nevel- of melksteen, uit Chalcedonië in Klein-Azië), m. -onen, (als stoff. o. gmv.)
- Chaldeenw'ach'** (tak der Noord-Semietische talen, gesproken door de Chaldeen of Babyloniërs, later ook door de Joden aldaar), o.
- Châ'le** (Perz. lange omslagdoek voor dames), v. -s; ook: Sjaal.
- Chalet'** (Fr. alpenhut, ook: kleine villa in denzelfden stijl, met overstekend dak), v. -s.
- Chama'de** (teeken op de trom, als de belegerden wenschen te capituleeren), v. -s: zegsw. de -slaan, fig. achteruitkrabben. (ch = sj).
- Chamberlo'e**, m. -s; (ch = sj); zie het betere Sjamberloek.
- Chambertin'** (Fr. fijne Bourgogne-wijn), m.
- Chambree'** (kamer i. e. kazerne), v. -s.
- Champagne-glas** (drinkglas voor -wijn), o. -glazen; -wijn (mousseerende wijn uit het Fransche departement van dien naam, bruiswijn), m. - wijnen; ook enkel: champagne, m. scherts.: cham'pie of sjam'pie. (ch = sj).
- Champé'tre** (landelijk, wat tot het land behoort), bn.: bal -, danspartij in een tuin, in de open lucht; garde -, veldwachter. (ch = sj).
- Champignon'** (Fr. eetbare paddenstoel, woekerplant, zie Kampernoelie; fig. snel rijk geworden man, parvenu), m. -s.
- Champion'** (Fr. overwinnaar in een sportwedstrijd), m. -s; (ch = sj); zie Kampioen.
- Cham'pie** (schertsn. voor champagne-wijn), m.
- Cham'sin** (gloeiende Z.-W. woestijnwind in Egypte, van April tot in Juni), m. (ch = sj).
- Change** (Fr. ruil, verwisseling), v. -s; ook: Wisselbank. (ch = sj).
- Changeant'** (Fr. weerschijndoek; weefsel van zijde, wol of katoen, dat afwisseling van kleur toont, alnaar het licht er op valt), o.
- Changeeren** (Fr. veranderen, verruilen).
- Change'ment** (verandering), o.; lees: -ment.
- Chanson'** (Fr. lied, zang, zangstukje), v. -s.
- Chansonnet'te** (Fr. kleine chanson), v. -n.
- Chansonnier'** (Fr. coupletzanger), m. -s.
- Chanta'ge** (Fr. geldafpersing, geldafdreiging), v. gmv.; zie Afdreigen. (ch = sj).
- Chanteur'** (Fr. zanger), m. -s.
- Chanteu'se** (Fr. zangeres), v. -s. (s = z).
- Cha'os** (baaierd, d. i. nevelklomp, waarin alle hoofdstoffen, vóór de schepping der wereld, onder elkander gemengd waren), m. gmv.: ook, de oneindige wereldruimte vóór de schepping; fig. verwarde toestand, ordelooze massa, grove wanorde of verwarring, warboel.
- Chaot'isch** (wanordelijk, uiterst verward), bn. en bw.: het ziet er hier wat - uit, rommelig; ook, als een chaos: een -e verwarring. (ch = scherpe g).
- Chapau-bas** (Fr. eig. hoed-af): - spelen, zich onderdanig aanstellen.
- Chapelle arden'te** (Fr. verlichte rouwkapel, verlichte rouwkamer in een sterfhuis), v. chapelles ardentes.
- Chaperon'** (Fr. hoofddeksel, kapje), m. -s: fig. beschermend geleider v. e. jonge dame.
- Chaperonneeren** (een jonge dame tot beschermend geleide verstrekken; ook: Chaperonneeren). (ch = sj).
- Chapi'ter** (hoofdstuk: onderwerp van een gesprek), o. -s; zie Kapittel.
- Char-à-bancs', charban'** (lange en open bankwagens met zitplaatsen voor twaalf personen), m. chars-à-bancs; ook: Janplezier.
- Chara'de** (lettergrepenraadsel), v. -s, b.v. a-vond-rood: de eerste lettergreep is de naam van een riviertje, de tweede is wat men zelf uitdenkt, de derde is de kleur der roos, het geheel een fraai natuurverschijnsel.
- Charge** (Fr. overdrijving, paskwilt), v. gmv.
- Charge** (Fr. stormaanval der ruitertij, met de blanke wapens), v. -s. (ch = sj).
- Charge**: zie getuige à -, iem. die in 't nadeel getuigt van den beschuldigde, zie Décharge.
- Chargeeren** (Fr. belasten, bezwaren, overdrijven); bij de cavalerie: een aanval doen op; ook, de kanonnen laden. (ch = s).
- Charib'dis**, m.; zie Charybdis.
- Cha'ritas** (deugd der christelijke liefde, of de voorstelling er van), v. (ch = scherpe g).
- Cha'rites**, v. mv.; zie Gratiën.
- Charivari'** (Fr. verward geraas, geklank met ketels, enz.; ketelmuziek; een stel rammelende

- kleinoodiën aan een horlogeketting, enz.; fig. hevige twist), o. -'s. (ch = sj).
- Charlatan'** (kwakzalver, marktschreeuwer, windbuil, druktemaker), m. -s. (ch = sj).
- Charlatanerle'** (kwakzalverij, grootspraak, snoeverij, bluf), v. gmv. (ch = sj).
- Charlema'gue**, naam van Karel den Grooten, of van Carolus Magnus, 768-814.
- Charmant'** (Fr. bekoorlijk, betooverend, liefelijk, allertiefst), bn. en bw. (ch = sj).
- Charman'te** (typische persoonlijkheid uit de C. O.), m: de - is de heer Van der Hoogen, (Familie Kegge), door Hildebrand aldus genoemd, om zijn veelvuldig bezigen van het wordeken charmant.
- Charmeur'** (Fr. iem. die charmant is, een zeer innemend persoon), m. -s.
- Charon**, myth. oude en havelooze veerman aan den Styx; zegsw. in Charons boot stijgen, overgaan naar de zalige gewesten of het Elysium. (ch = scherpe g).
- Char'ta** (papier, oorkonde, brief), v. -'s.
- Char'te-partij**; zie Chertepartij. (ch = g).
- Char'ter** (Eng. oorkonde, waarbij zekere voorrechten worden toegestaan, handvest, vrijbrief), o. -s; in de -s vindt men het oudste Ned. proza; er is een Vlaamsch - van 1249 en een Zeeuwsch van 1254; -meester (ambtenaar bij het Rijksarchief), m. -meesters.
- Char'teren** (huaren, bevrachten van een schip). (ch = scherpe g).
- Chartre'ne**, grande, v.; de - is een beroemd klooster, in 1082 bij Grenoble in het dal der Isère gesticht, in 1904 verwereldlijkt.
- Chartre'ne** (Fr. likeur, bereid door de monniken van het Kartuizerklooster bij Grenoble), v. gmv.: een glaasje -. (s = z).
- Charyb'dis** (draaikolk of maalstroom op de N.-O. kust bij Sicilië bij den vuurtoren, op Faro-punt, aan den ingang der straat), m.: de - was in de Oudheid zeer gevreesd; zie Scylla. (ch = scherpe g); ook: Charibdis.
- Chassin'et** (Fr. vensterhor v. ijzergaas met een of ander toepasselijk opschrift tot opsiering v. eenige feestelijkheid), o. -ten; lees: -net'.
- Chassis'** (Fr. legraam, drukraam, fotografisch aftrekraam), o.; lees: sjassie'.
- Chateaubriand'** (Fr. biefstuk met aardappelen), m. -s; lees: -obrian'.
- Chatelain'** (Fr. burchtheer, slotvoogd), m. -s; vr. -e. (ai = è).
- Cha'tib** (Mohamm. priester, die op Vrijdag in de moskee den dienst verricht), m. -s.
- Chauf'eur** (Fr. deskundig bestuurder van een automobiel), m. -s: een geoefend -. (ch = sj).
- Chauvinis'me** (Fr. kleingeestige vaderlandsliefde), o. gmv.; - is ook geestdriftige en grenzenloze bewondering van al, wat tot eigen kring of eigen land behoort, met kleinachting van al, wat daar buiten ligt. (ch = sj).
- Chauvinist'** (hartstochtelijk patriot, dweepend en overmoedig vaderlander en tevens vreemdelingenhater), m. -en. (ch = sj).
- Check** (Eng. kassiersbriefje; order van betaling), v. -s; zie Fr. Chèque.
- Cheer** (Eng. gejuich, hoera-geroep), v. -s.
- Chef** (hoofd, leider, voorman, aanvoerder, bevelhebber), m. -s; lees: sjef.
- Chef de bureau'** (Fr. eig. kantoorchef; verantwoordelijk hoofd van eenige afdeling van administratie), m. chefs de bureau.
- Chef d'œu'vre** (Fr. meesterstuk, eig. proefstuk voor de gildemeesters), o. chefs d'oeuvre.
- Chemica'llën** (scheikundig verkregen stoffen, artsenijen), v. mv. (ch = scherpe g).
- Chem'icus** (scheikundige, beoefenaar der chemie), m. -mici. (ch = g); zie Chemiker.
- Chemie'** (scheikunde, afdeling der natuurwetenschap), v. gmv.; de - houdt zich bezig met de samenstelling, vorming en scheiding der stoffen; zie Alchimie. (ch = scherpe g).
- Chem'iker** (chemist b.v. eener suikerfabriek; ook in O.-Indië), m. -s. (ch = scherpe g).
- Cheminot'** (Fr. spoorwegbeampte), m. -s.
- Chem'isch** (scheikundig), bn.: een - preparaat; een -e wasscherij en ververij.
- Chemiset'te** (Fr. overhemdje), v. -s.
- Chemist'** (chemicus), m. -en. (ch = g).
- Chenil'le** (zijden knoopwerk, dat op een ruige rups gelijkt, dienend als belegsel, boordsel, enz.), v. -s; lees: sjeniel'je.
- Chè'que** (bankbriefje), v. -s; zie Check: een - van duizend gulden, te betalen op de aangewezen bank in het binnen- of buitenland.
- Cher'te-partij** (zeew. akte van overeenkomst tusschen bevrachter en vervrachter, vrachtcontract), v. -partijen. (ch = scherpe g).
- Cher'nub**, m. -s, hetzelfde als
- Cherubijn'** (eig. vlammenbode d. i. schitterende engel), m. -en: - is de benaming van een engel van den 2den rang, d. i. zij komen of staan na of achter de Serafijnen, die Gods troon omringen; -tje (engeltje), o. -s: de -s op de doeken van Rubens, de -s aan menigen kansel; Konstantijntje, 't zalig kintje, van om hoogh, (Vondel).
- Chevalier'** (Fr. ridder), m. -s. (ch = sj).
- Chevalier d'industrie'** (Fr. gelukzoeker, oplichter, fortuinzoeker, flesschentrekker), m. mv. chevaliers d'industrie. (ch = sj).
- Cheviot'** (met kepers geweven fijne lakenstof), o. -s; lees: sjeviot'.
- Chevreau'** (geitje), o.: laarsjes van -leer, van geitenleer; lees: sjevroo'.
- Chevrou'** (schuine streep op de mouw, onderofficiersstreep), m. -s. (ch = sj).
- Chevroteeren** (bij het zingen beven met de stem). (ch = sj).
- Chias'ma** (stijl. kruisstelling, rhetorische constructie), o.; de term - is afgeleid van de Gr. letter χ (lees chi, met ch als scherpe f); voorbeeld uit Da Costa's Hagar: den herder en den held, den woudstier en het lam.
- Chic** (Fr. zwier, losheid, elegantie), m. gmv.
- Chic** (Fr. smaakvol, elegant, naar de fijnste mode), bn.: ook: Chiek; lees: sjiek.
- Chica'ne** (Fr. rechtsverdraaiing, vitterij, haarklooverij, 't spijkers op laag water zoeken), v. -s; -caneeren (plagen met formaliteiten en haarklooverijen, bevitten, kleingeestig doen); -caneur' (duarsdrijver, kleingeestig vitter, ruziezoeker), m. -s; -caneur'ig (bedillig, vitterig, kleingeestig, lastig), bn. en bw., in de volkst. Ziekeneurig.
- Chicard'** (Fr. fijne, chieke meneer, ir.), m. -s. gmv.; lees: sjie-kaar'.
- Chiffon'** (vodje, nesterij), o. -s. (ch = sj).
- Chiffonneeren** (verfrommelen, kreuken).
- Chiffonniè're** (hooge latafel), v. -s. w. i. g.
- Chignon'** (Fr. wrog valsch haar), m. -s.
- Chijl** (emulsie, spijsbrij, maagsap), v. gmv.
- Chilias'me, -mus** (een verondersteld duizendjarig Godsrijk van Christus op aarde), o. gmv.: Da Costa geloofde aan het -; zie Millennium.
- Chilia'st'** (aanhanger van de leer van het

duizendjarig rijk), m. en v. -en. (ch = g).
Ch'ilisalpeter (salpeterzuwe natron, gezuiverd; een zeer belangrijke stikstof-meststof), o. gmv.; deze meststof wordt gevonden op een 1000 M. hooge vlakte in Chili. (ch = sj).

Chimae'ra (myth. vuurspuwend monster, van voren een leeuw, in 't midden een geit, van achteren een draak), v. gmv. (ae = ee).

Chimè're (ongerijmd verdichtsel, droombeeld, hersenschim), v. -s. (ch = sj).

Chimeriek' (hersenschimmig, ingebeeld), bn.

Chim'pansé (grootte staartlooze aap, de W.-Afrikaansche boschaap), m. -s. (ch = sj).

Ch'naasappel (sinaasappel), m. -appels of -appelen; zie Appelsien.

Chinichil'la (knaagdierje in Chili, Z.-Amerika), v. -s; (bont- of pelswerk van dien naam), o. gmv.: een mofje van -, (C. O.)

Chinees' (inboorting v. China), m. -eezen.

Chineesch' (de taal in China), o.; ook bn.: -e zijde, het -e schrift, de -e kleederdracht, de -e letterkunde; het - kamp, wijk te Batavia, Soerabaja en Semarang, waar de Chineezzen moeten wonen. (ch = sj).

Chineesche muur (een muur; die het grootste deel van China omgeeft), m.: de - is het grootste bouwwerk der wereld, uit de 3e eeuw v. C., is 2450 KM. lang en 11 M. hoog.

Chineesche schimmen (kinderspel), v. mv.: het bestaat in het vertoonen v. uitgeknipte figuren achter een doorschijnend doek.

Chinoiserie' (Fr. kunstvoorwerp uit China), v. -s; fig. onpractische daad op de wijze der Chineezzen, kleingeestig iets.

Chirogrammatomie' (kunst, om uit het handschrift het karakter v. d. schrijver te bepalen), v. gmv., meestal: Graphologie.

Chirologie' (handen- of vingerspraak), v.

Chiromantie' (waarzeggerij, afgaande op de lijnen der hand), v. gmv. (t = s).

Chirurg' (heelmeester, wondheeler), m. -en; ook: Chirurgijn. (ch = sj).

Chirurgicaal' (heelkundig), bn.: -cale hulp.

Chirurgie' (wondheelekunde), v. gmv. (g = zij).

Chirurgijn' (heelmeester), m. -s; (g = zij); ook: Chirurg, Chirurgus. (g = g).

Chirurgisch (v. e. chirurg), bn.: -e hulp.

Chlo'ë, myth. bijnaam van Ceres. (ë = ee).

Chloor (een metalloïde, zoutzuur), v. en o.

Chloor'kalk (verbinding v. chloor met kalk), v.; - lost in water op, is een bleekpoeder.

Chloraal' (geneesk. slaapmiddel), o. gmv.

Cho'ris, myth. de Romeinsche Flora.

Chloroform' (verbinding van chloor en alcohol, in 1832 ontdekt), v.; de - verdampst reeds bij gewone temperatuur en de inademing van dien damp maakt bewusteloos en verdooft het gevoel. (ch = scherpe g).

Chloroformiseeren (in een toestand van gevoelsverdooving brengen door middel van chloroform), ook: -formeeeren.

Chlorophyl' (plantk. bladgroen), o. gmv.

Chlorosis, chloro'se (geneesk. bleekzucht), v. gmv.; zie Anemie.

Chocolaad'je (koekje, tabletje, rond plaatje van chocolade), o. -s. (ch = sj).

Chocola'de (cacao, waaraan de vetdeelen onttrokken zijn), v.: deze - komt meestal voor als -poeder; de Zeeuwsche - was in ons land eens algemeen in gebruik, zie A.

Chocola'de. -la (lekkernij, bereid uit suiker, vanille, kaneel en chocolade-poeder), v.: een hart van -, letters van -; eieren van -.

Cho'lera (eig. galziekte; besmettelijke braakloop), v. gmv.: de Aziatische of groote -; -bacil, m. -len; -barak, v. -ken, zie Barak; -epidemie, v. -ën; -lijder, m. -s; -lijderes, v. -sen.

Cholera mor'bus (Aziatische braakloop), v.

Cholera nos'tras (inlandsche cholera, hevige diarrhee met braking), v. gmv.

Chole'ricus (iem., die cholericus van aard is), m. -ci. (e = ee).

Choleriek' (galachtig, driftig, opvliegender), bn.

Choleri'ne (een lichte graad van cholera), v.

Chole'risch (warmbloedig, galachtig, opvliegender), bn.: het - temperament, oplopend.

Choquant' (Fr. stuitend, ergertijk), bn.

Choraal' (R.-K. eenstemmig kerkezing, Gregoriaansch), o.; zie Koraal.

Chorographie' (beschrijving v. e. land), v.

Chouans (gesch. de koningsgezinden in Bretagne en Normandië, 1793-99), m. mv.; later, smokkelaars, buiten de wet gestelde personen.

Chrestomathie' (bloemlezing, verzameling van de beste stukken van dichters en prozaschrijvers, keur), v. -ën; lees: krestomatie'.

Chris'mas (R.-K. uit olijfolie en balsem bereide zalfolie), o.

Christelijk (tot het christendom behoorende of er uit voortvloeiende), bn. en bw.: -e deugden, de -e kunst; - handelen.

Christen (betijder der leer van Christus), m. Christenen.

Christendom (de christel. leer, het geheel der christelijke waarheden, voorschriften en gebruiken), o. gmv.

Christenheid (de gezamenlijke Christenen), v. gmv.: in den eersten kruistocht stond de heele - onder de wapenen.

Christenhoog'dag (hooge christel. feestdag, b.v. Paschen), m. -dagen; -land' (land, waar de bewoners Christenen zijn), o. -en; -meusch' (iem., die Christen is), o. -en; -vrouw', v. -en.

Christin' (belijder der chr. leer), v. -nen.

Christologie' (de leer v. Christus), v. gmv., ook al, wat betrekking heeft op zijn Persoon, zijn arbeid, zijn streven. (g = g).

Christus (eig. de Gezalfde), m.: - is de naam van Jezus, in zoover Hij is koning, profeet en priester.

Christusbeeld (een beeld van Christus, ook, het kruisbeeld), o. -beelden; zie Crucifix.

Christuorde (Portugeesche geestelijke ridderorde, in 1317 gesticht, v. d. adel tegen de Mooren), v. sedert 1789 een wereldsche orde.

Chromatiek' (kunst der kleurenmenging), v.

Chromat'isch (muz. in halve tonen opgaand of afdalend), bn.: -e toonopvolging. (ch = k).

Chro'mo, in samenstell.: gekleurd, kleurig.

Chromolithographie' (kleurensteendr.), v.

Chromophotographie' (photographie in kleuren), v. gmv., bij verkorting: Chromo.

Chro'nicum (dicht. tijd- of jaartalvers, gedichtje van 2-8 regels, meestal gelegenheidspoëzie, waarin eenige letters als Romeinsche cijfers een jaartal aanwijzen), o. -s; in het -, dat als gelegenheidsdicht voorkomt, worden die Romeinsche cijfers wel met bijzondere kleur aangeduid. (ch = k).

Chroniek', v. -en; meer: Kroniek.

Chroniqueur' (Fr. kroniekschrijver, z. ald.), m. -s; ook, verslaggever in een krant.

Chro'nisch (langdurig, slepend v. ziekten), bn.

- Chronische ziekten**, die nl. langzaam verlopen of lang aanhouden; tegenstell. *Acuut*.
- Chronogram**, o. -men; zie *Chronicum*.
- Chronologie** (tijdrekenkunde, *tijdleer*), v. -ën. (ch = scherpe g).
- Chronologisch** (tijdrekenkundig), bn. en bw.: een - overzicht der geschiedenis; een tijdvak - behandelen. (ch = scherpe g).
- Chronometër** (tijdmetër; zeer nauwkeurig loopend zee-turwerk, dienend bij de bepaling der geographische lengte; timekeeper bij de Engelschen), m. -meters. (ch = scherpe g).
- Chroom** (een in 1789 ontdekt metalliek element), o. gmv.; -geel, o. gmv.
- Chroomleder** (leder, met chroomzout geloid), o. gmv.: het - is tegenwoordig algemeen in gebruik. (ch = scherpe g).
- Chrysaui** (*chrysanthemum*, winteraster, Japansche ganzenbloem), v. -ën. (ch = k).
- Chrysaui'themum** (Japansche ganzenbloem, in alle kleuren bloeiend in Nov. en December: samengesteldbloemige), v. -s.
- Chrysaui'themumorde**, v.: orde van de goudsbloem in Japan, ridderorde der eerste klas, in 1886 gesticht. (ch = k).
- Chryso**, in samenst.: goud, van goud, goudkleurig; -beril' (glanzend groen of goudachtig edelgesteente), o. gmv., (als voorwerpsnaam), m. -len; -graphie' (kunst, om met goud te schrijven of om letters te vergulden), v. gmv.; -liet' (edelgesteente, een soort goudgroen topaas), m. en o. -en; -praas' (edelgesteente, goudsteen met lichtgroenen schijn), m. en o. -prazen.
- Ciborie** (R.-K. groote zilveren of gouden kelk, met deksel gesloten), o. -riën, -s.
- Cica'de** (krekeltachtig insect), v. -s.
- Cicero**, 106-43 v. C., Romes grootste redenaar, tevens staatsman.
- Cicero'ne** (It. geleider, wegwijzer; gids in een wereldstad, opmerkzaam makend op de merkwaardigheden), m. -s. (c = ts).
- Cicero'niaansch** (in den trant van Cicero, 106-43 v. C., Romes grootsten redenaar), bn.: -e stijl.
- Cichorel'** (Fr. plant, welks wortel de suikerij oplevert), v. gmv.; ook, de suikerij zelf.
- Cicisbe'o** (It. begeleider eener dame), m. -'s.
- Cien'ta** (waterscheerling, schermbloem), v. -'s.
- Cid** (Moorsch heer, vorst), m.: de -, eeretitel van zekeren Sp. krijgsheld uit de 11e eeuw; de - van Pierre Corneille, 1606-'84, beroemd Fr. treurspel van 1637.
- Ci'der** (Fr. appelwijn), m. gmv.
- Ci'devant'** (Fr. voormalig edelman, nl. van vóór de groote revolutie), m. -s.
- Cigaret'te** (rolsigartje met papieren omslag), v. -n; -nkoker, m. -kokers.
- Cijfer** (Arab. getalteeken), o. -s: hij is daar een nul in 't -, heeft daar niets te zeggen.
- Cijferen** (met cijfers rekenen), ik heb gecijferd: leer de knapen nauwkeurig -.
- Cijferkunst** (eig. de kunst van met cijfers te werken), v. gmv.: de - omvat de leer der getallen en de bewerkingen, die met deze kunnen plaats hebben, als: optellen, aftrekken, vermenigvuldigen, deelen, worteltrekken.
- Cijferschrift** (geheim schrift in cijfers), o.; -telegram (telegram in cijfers), o. -grammen.
- Cijns** (schatting; belasting, tol), m. -zen.
- Cijns'baar** (schatplichtig), bn.
- Cilinder** (zuil, rol, rolronde meek. lichaam; hooge hoed), m. -s; ook, Cylinder.
- Cimbaal', cim'bel** (muz. klankbekken), v. cimbalen, cimbels; ook *Cymbaal*.
- Cim'bren**, Germ. volksstam, die Italië bedreigde; door Marius vernietigd in 101 v. C.; ook: Kimbren, zie nog Teutonen.
- Ci'uema**, v. -'s; zie *Bioscoop*.
- Cin'gel** (R.-K. gordel, waarmede de albe wordt opgehouden; ook, priester-singel), m. -s.
- Cinna'ber** (mengsel van kwik en zwavel: zwavelkwik, een rood mineraal, bergrood, vermijloen), o. gmv.
- Cipter'** (directeur eener gevangenis), m. -s; zie *Stokbewaarder*.
- Cipres'** (slanke naaldboom uit Z.-Europa, bij ons vooral op begraafplaatsen), m. cipressen; ook: *Cypres*.
- Cir'ca** (omstreeks, ongeveer, om en bij), bw.
- Cir'ce**, myth. schoone doch vreeselijke tooverinimf van 't fabeliland *Aeaea*, ook: *Kir'ke*; zij veranderde b.v. de tochtgenooten van Ulysses in zwijnen.
- Circulair'e** (rondgaande brief, gedrukte kennisgeving, die aan verschillende personen verzonden wordt), v. -s. (ai = è).
- Circulatie** (omloop, kringloop), v.: de - van het bloed, de - van het geld. (t = s).
- Circulatie-bank** (handel. instelling, die geldswaardig papier, b.v. bankbiljetten in omloop mag brengen), v. -banken; zie *Nederlandsche bank*.
- Circuleeren** (omloop'n, in omloop zijn, in een kring bewegen, rondgaan).
- Circulus vitto'als** (vieciuze cirkelgang), m. (t = ts); zie *Vicieus*.
- Circumferen'tie** (omvang, omtrek), v.: de - van het lichaam, (C.O.) (t = s).
- Circumflex'** (spraak. verlengingsteeken, kappe; samentrekkingsteeken), m. -en; ook: -flex'us, m. -sen. (x = ks).
- Circumpolair'** (sterrenk. zich bewegend in de nabijheid van de hemelpool; niet on'dergaand), bn.: -sterren.
- Cir'cus** (in oud-Rome: ronde renbaan voor wagenrennen; renperk, later worstelperk; thans paardenspel), m. -sen.
- Cir'cuspaard** (gedresseerd paard van een kunstrijder in den circus), o. -paarden.
- Cireeren** (O.-I. boenen, glanzen): meubelen -.
- Cir'kel** (regelmatigste kromme lijn, ook, het ingestoten vlak), m. -s; -boog (deel der cirkellijn), m. -bogen; -en (in een kring vliegen, om een middelpunt zich bewegen of draaien), zij cirkelden, hebben -cirkeld: de zwaluwen - den om mijn hoofd; de aëroplaanschuitjes -en door de lucht; -gang (het gaan of zich bewegen in een cirkel), m. -en: de -gang der beschaving, de loop der geschiedenis herhaalt zich en van vooruitgang zou geen sprake zijn; -lijn (regelmatig gebogen, gesloten kromme lijn), v. -en; -omtrek (de lengte der cirkellijn), m. -ken; -sector (deel van het cirkelvlak, begrensd door twee stralen en een boog), m. -s, -to'ren; -segment (deel van het cirkelvlak, begrensd door een koorde en een boog), o. -en; -vlak (het vlak, door de cirkellijn ingestoten), o. -vlakken.
- Cisalpijn'sch** (aan deze zijde der Alpen), bn.
- Ciseleeren** (metaal, vooral zilver met steekbeitel, burijn en hamer sierlijk bewerken).
- Ciseleur'** (iem., die ciseleert), m. -s.
- Citaat'** (aanhaling uit een werk of boek van een schrijver, aangehaalde plaats), o. citaten.

- Citadel'** (kleine vesting, sterkte, kasteel), v. -len: een - is eig. een versterkt kasteel met omringende gebouwen, dat een stad beheerscht.
- Citato lo'co** (Lat. op de aangehaalde plaats), zie C. L.
- Citeeren** (aanhalen van een schrijver of zijn werk, vermelden, gewag maken van).
- Cit'er** (snaarinstrument: eerst met vier, later met zes en meer snaren), v. -s.
- Cit'o** (Lat. gezwind, snel, met spoed), bw.
- Citroen'** (vrucht van den citroenboom), m. -en: zegsw. iemand knollen voor -en verkoopen, hem bedriegen, om den tuin leiden; -boom (plantk. boom, die vooral in Italië, Spanje en Portugal groeit), m. -en; -hout (geelhout), o. gmv.; -kruid (averuit), o.; -limonade (kwast), v. gmv.; -pers (werktuigje, om een citroen uit te persen), v. -persen; -zuur, o. gmv.; zie Limoen.
- Citroen'** (jenever op citroenschillen), m.: een glaasje -; één -tje, twee -tjes drinken; -schil, v. -len: geconfsjte -schillen.
- City** (Eng. kern der stad Londen), v.; -bag (Eng. hand-reistasch), m. -s.
- Civet'kat** (stank, viervoetig roofdier in Z.-Azië en N.-Afrika, zoolganger), v. -katten. (c = s).
- Civiel'** (burgertijk als tegenst. van militair; billijk, goedkoop; beleefd, hoffelijk), bn.: een -ambtenaar; een -e prijs; -er, -st.
- Civiele lijst'** (jaargeld, toelage, aan den regeerenden vorst toegekend voor de hofhuishouding, en op den staat van begroeting als vaste post uitgetrokken), v. -lijsten.
- Civiele partij'** (rechtst. in een rechtsgeding de beleedigde partij, die aanspraak maakt op schadevergoeding), v. -partijen.
- Civiel-ingenieur'** (burgerl. bouwkundige), m. civiel-ingenieurs: de technische Hoogeschool te Delft leidt op tot -.
- Civielrecht'** (burgerlijk recht), o. gmv.: het - regelt de verhouding tusschen de burgers onderling.
- Civilisatie** (Fr. beschaving, verzachting der zeden), v. gmv. (s = z).
- Civiliseeren** (Fr. beschaven, ontbolsteren, de zeden verzachten, verlichten); lees: -zeeren.
- Civilist'** (kenner of beoefenaar van het burgerlijk recht, burgerlijk ambtenaar), m. -en.
- Civiliteit'** (wellevendheid), v. -en.
- Civis'me** (burgerzin, -deugd), o. gmv.
- Civiteit'** (burgerschap, burgerrecht), v. gmv.
- Clado'nia** (korstmos, bekermos), v. -doniën.
- Claim** (Eng. eisch, aanspraak, recht op iets), m.; -ant (eischer), m. -s.
- Clairet'** (lichtroode wijn), m. gmv. (ai = é).
- Clairet-obscur'** (Fr. eig. licht-donker), o. gmv.; het - is een trant van schilderen, waarbij een gedeelte van het doek sterk belicht en de rest in het donker of bruin gehouden wordt; Rembrandt was een meester in het -.
- Clair-voyant'** (Fr. iemand, door den magnetischen slaap in helderzienden toestand gebracht of te brengen), m. -en; vr. -e; ook als bn.; zie S o m n a m b u l e.
- Clan** (vóór 1745 in Schotland een familiestam), m. -s.
- Clandestien'** (ter stuijk, heimelijk, ongeoorloofd, bij de wet verboden), bn.: -e verkoop van sterken drank; O.-I. - opium, smokkel-opium.
- Claque** (Fr. de gehuurde troep claqueurs in een Parijschen schouwburg), v. -s; lees: klak.
- Claqueur'** (Fr. gehuurde handklapper in een schouwburg, gehuurde toejuicher), m. -s; lees: klakeur'.
- Clarinet'** (houten blaasinstrument), v. -ten, meestal Klarinet, zie ald.
- Clariss'en** (geestelijke orde, gesticht door de H. Clara van Assisië, 1212), v. mv.
- Classicaal'** (op de classis betrekking hebbende), bn.; in de Hervormde kerk: het - bestuur, d. i. het bestuur eener classis.
- Classicis'me** (richting in letterkunde en kunst met de classieken als modellen), o. gmv.: het verstramde - der 18de eeuw.
- Classiek'** (uitstekend, meesterlijk, vooral naar den vorm als richtsnoer of tot model dienend), bn.; de Grieksche en Romeinsche litteraire kunst der oudheid is -, ook de beeldhouwkunst; vele werken van onze dichters en prozaschrijvers der 17de eeuw zijn - te noemen; zie Classieken en ook Klassiek.
- Classie'ken** (allervoornaamste dichters of prozaschrijvers, auteurs van den allereersten rang in de wereldliteratuur), m. mv.
- Classie'ken** (dicht- of prozawerken van den eersten rang), v. mv.: werken van Vondel, Hooft en Huygens behooren tot de Ned. -.
- Classificatie** (rangschikking, indeeling in klassen), v. -s, -tiën. (t = s).
- Classificeeren** (indeelen of ordenen in klassen, rangschikken).
- Clas'sis** (Prot. onderdeel v. e. kerkprovincie, weer in ringen verdeeld), v. classes. (c = k).
- Clas'sisch** (classiek, de klassieken betreffende), bn.: het - rijksgebied, (De Gén.); - woordenboek, nl. der oudheid en der mythologie.
- Clas'u'le** (Fr. beding, een der deelen van een overeenkomst, bepaling, beperking), v. -s.
- Clansuur'** (Fr. slot: deel v. e. klooster, dat door anderen niet mag betreden worden), v. -suren.
- Clavecimbaal'**, v. -balen; zie Klavecimbaal' vero.
- Clavecordium**, o. -s; zie Klavecordium' vero.
- Claviatuur'** (muz. toetsenbord van orgel of piano), v. -uren.
- Clav'iger** (conciërge, pedel), m. -s.
- Clav'is** (muz. sleutel, notensleutel, toets), v. claves.
- Clay'ton**-apparaat (toestel tot ontsmetting, genoemd naar den uitvinder), o. -aten.
- Clea'ring-house** (Eng. afrekeningshuis), o. -s; het - is de inrichting voor den groot-handel, waar verrekening van saldo's tusschen bankiers plaats heeft, idem, tusschen spoorwegmaatschappijen, enz.; het - van Londen dateert reeds van 1775.
- Clema'tis** (plantk. ranonkelachtige klimplant met paarsblauwe bloemen), v. -sen.
- Clemen'tie** (Fr. genade, goedertierenheid, welwillendheid), v. gmv. (t = s).
- Cleo'patra**, laatste koningin v. Egypte; brengt zich door een adderbeet om het leven, 30 v. C.
- Clergé'** (geestelijkheid), v. gmv.; lees: klerzjee'.
- Cleresie', Cleresij'**, v.: de oud-bisschoppelijke -, het kerkgenootschap der Jansenisten, in 1723 ontstaan, en dat nog drie bisdommen in Ned. telt, nl. Utrecht, Haarlem en Deventer.
- Clericaal'** (aanhanger of voorstander van de partij der geestelijkheid), m. clericalen.
- Clericaal'** (geestelijk), bn.: de -ale kleeding, -ale partij, kerkelijk.
- Clericalis'me** (richting der clericale partij, nl. volgens den geest van den clerus), o. gmv.

- Cle'riens** (geestelijke), m. -ci; later ook schrijver of hofbeamte, vandaar Klerk.
- Cle'rus** (de R.-K. geestelijkheid), m. gmv.
- Cliche'** (druktype, metalen plaat, waarop in zijn reliëf een negatieve tekening is aangebracht, om ze af te drukken), o. -s.
- Cliche'** (negatief van het photogram), o. -s.
- Clie'nt** (iemand, die zich door een advocaat, in rechtszaken, laat bedienen; handel: iem. met wien men zaken doet), m.; v. -e; cliënten.
- Clie'ntee'le** (al de cliënten samen), v. gmv.
- Cl'imax** (eig. trap: redefiguur, bestaande in openvolging van telkens meer zeggende uitdrukkingen; ook, klimming van stem of toon in de rede), m. gmv.
- Cliniek**, v.; zie Kliniek.
- Cli'nisch**, bn.; zie Klinisch.
- Clinist'**, m. -en; zie Klinist.
- Cl'io**, myth. muze der geschiedenis en van het heldendicht, voorgesteld met papierrol.
- Cloak** (Eng. ruime manteljas), m. -s.
- Closet** (Eng. bestekamer, W. C.), o. -s; -papier (scheurpapier op de W. C.), o. gmv.
- Clon** (Fr. groote attractie), m. gmv.
- Clown** (hansworst, grappenmaker in een circus), m. -s. (ow=ou).
- Clown'achtig** (als van een clown), bn. en bw: -e streken; jongen, doe niet zoo -, als een clown. (own=oun).
- Club** (besloten gezelschap of kring van gelijkgezinde personen), v. -s; -geest (richting, stemming, die in een club heerscht), m. gmv.
- Coadju'tor** (letterl. medehelper, ambtshelper), m. -s of -to'ren: - eens bisschops, R.-K. bisschop, die den diocesaan-bisschop is toegevoegd zoowel in de bediening van het bisschopsambt als in het bestuur van het bisdom, meestal met recht van opvolging.
- Coalitie** (verbond, vereeniging van twee of meer partijen, volken, mogendheden, enz.), v. -s, -tiën: een - ministerie, nl. gekozen uit de verbonden staatspartijen. (t=s).
- Coalitie-oorlogen** (gesch. de verschillende oorlogen, welke de Europeesche mogendheden gezamenlijk tegen Frankrijk en Napoleon hebben gevoerd), m. mv.
- Coa'ti** (zoolganger, neusbeer in Californië), m. -s: de -s zijn woeste kleine dieren met harige staarten en groote, spitse koppen. (t=t).
- Co'bra** (O.-I. brilslang), v. -s.
- Co'ca**, v.: de - is een boomgewas in Peru en Bolivia, uit welks bladeren de cocaïne wordt getrokken.
- Coca'gne**, v.: het land van -, Luilekkerland; zie Kokanje.
- Cocag'nemast** (klimmast met prijzen), m. -masten; zie Kokanjemast.
- Cocai'ne** (pijnstillend middel, uit de bladeren van de coca), v. gmv.
- Coccar'de**, v. -s; meestal Kokarde.
- Cocceja'nen** (volgelingen van den vrijzinnigen Joh. Coccejus, 1603-1669, in de Herv. kerk), m. mv.; lees: Kokseeja'nen.
- Cocheni'le** (scharlakenluis, schildluis, Mexico), v. -s; ook, de bekende scharlakenverf, v. gmv., in de volkstaal Konzeniel'je.
- Coco** (papegaai), m. -s.
- Cocoon'** (weefseltonnetje, waarin de larven der nachtvlinders zich inspinnen en verpoppen), m. -s; bijz.: de - van de zijderups, pop; de draad van een - kan wel 3000 M. zijn.
- Coey'tus** (myth. arm van den Styx), m.
- Co'da** (muz. aanhangsel van een groot muziekstuk, om het slot breder te maken), v. -s.
- Co'de** (wetboek), m. -s.
- Co'de** (woordenboek, bevattende de verklaring van overeengekomen woorden en teekens, die in gebruik zijn bij het telegrafisch verkeer met overzeesche landen), m. -s; een boek met -woorden, afgesproken woorden, telegramwoorden.
- Code Napo'leon** (de vijf door Napoleon I ingevoerde wetboeken), m.: Code civil, burgerlijk wetboek; Code penal, wetboek v. strafrecht.
- Co'dex** (handschrift, manuscript), m. codices; -argenteus, d. i. het zilveren handschrift: deel van het handschrift van de Gotische bijbelvertaling door bisschop Ulfilas, 311-384; thans te Upsala in Zweden.
- Co'dex** (verzameling van wetten), m. codices.
- Codice'l'** (aanhangel of bijvoegsel tot een testament), o. -len.
- Codificat'ie** (vereeniging van wetten tot een wetboek), v. -s. (t=s).
- Codille** (verlies i. h. quadrillespel), v.; bn.: hij is -, hij heeft minder slagen of trekken dan zijn tegenspelers samen, b.v. 4 van de 10, en moet een fiche extra betalen; fig. hij is totaal verloren, geruïneerd; lees: koo-diel'-je.
- Co'educatie** (gemengde educatie: opvoeding van meisjes en jongens samen), v. gmv.; de - vindt men in opvoedingsgestichten in N.-Amerika, Engeland, Zwitserland en Noorwegen. (t=s).
- Coëfficient'** (alg. vermenigvuldiger), m. -en.
- Coelibaat'**, o. gmv.; zie Celibaat. (oe=eu).
- Coena'culum**, o.; zie Cenaculum. (oe=eu).
- Coemete'rium** (rustplaats der afgestorvenen, begraafplaats), o. -s. (oe=eu).
- Cognac'** (uit wijn gedistilleerde brandewijn, zoo geheeten naar de Fr. stad Cognac), m. gmv.; lees: konjak'; een glas -, een cognacje.
- Cogna'ten** (bloedverwanten van moeders zij, spilletagen), m. mv.; zie Agnaten. (g=g).
- Cognossement'** (zeevrachtbrief, bewijs van inlading, geteekend door den gezagvoerder), o. -en; (g=g), ook: Connossement.
- Cohaes'ie** (nat. kracht van samenhang der moleculen als eigenschap bij vaste lichamen), v. gmv. (ae=ee); ook Cohes'ie.
- Cohier'**, o. -en; meest: Kohier, zie ald.
- Cohorte** (gesch. krijgsbende van ± 500 man, bij de Romeinen 1/10 legioen), v. -n; keur-, dubbele cohorte; meestal: Kohort, zie ald.
- Coiffeeren** (kappen): zegsw. met iets gecouffeerd zijn, vereerd, in zijn schik.
- Coiffeur'** (Fr. kapper), m. -s.
- Coiffu're** (kapsel), v. -s.
- Co'kes** (Eng. van gas, zuwavel en teer ontane steenkolen), v. mv.
- Colbert'** (korte, rondsluitende heerenjas), m.-s.
- Col'ehis** (aandr. landschap a. d. Zwarte Zee), o.; zie Argonauten.
- Colise'um** (grootste amphitheater in oud-Rome, door de keizers Vespasiaan en Titus gebouwd, ± 80 n. C. ingewijd), o. -s, colisea: het - is gedeeltelijk nog in wezen: zie Colosse'um. (s=s).
- Collaborateur'** (Fr. medewerker), m. -s.
- Colla'tie** (vergelijking van geschriften; recht om een predikants- of onderwijzersplaats te begeven, te doen bezetten), v. -tiën en -ties.
- Colla'tie** (R.-K. sober avondmaaltje, b.v. in den vastentijd), v. -s. (t=s).
- Colla'tie-recht** (recht v. e. collator), o. -en.
- Collation'**, v., zie Collatie(maal). (t=ts).

- Collationneeren** (schriften of boeken vergelijken met het oorspronkelijke of het origineel en wel door voorlezing).
- Collator** (heer, die een predikantsplaats of schoolambt heeft te begeven), m. collato'ren.
- Collé** (vast onder den band), bn.: een -bal, op het biljart; als zn. m.: „dat wordt een -, mijnheer”, riep de pikeur, (C. O.)
- Collectant** (inzamelaar v. liefdegiften), m.-en.
- Collecte** (inzameling van liefdegaven; het ingezamelde geld), v. -n of -s. (c=k).
- Collecteeren** (inzamelen van liefdegiften).
- Collecteur** (verkooper v. loten), m. -s: gequalificeerde -, iemand die van regeeringswege gerechtigd is tot het verkoopen en splitsen van loten der staatsloterij; vr. Collectrice. (c=k).
- Collectie** (verzameling, aantal van gelijksoortige uitgekozen voorwerpen), v. -s of -tiën: een -schilderijen, een -schelpen. (c=k).
- Collectief** (vereinigd, gezamenlijk, gemeenschappelijk), bn. en bw. (c=k).
- Collectief** (spraak. verzamelnaam), o. -tieven: leger, zwerm, troep zijn -tieven. (c=k).
- Collectief-lens** (verzamel-lens bij optische werktuigen), v. -lenzen. (c=k).
- Collectivisme** (een schakeering in het communisme), o. gmv.: het - is een soort van socialisme, dat alle productiemiddelen, nl. kapitalen, gronden, fabrieken, werkplaatsen enz. tot gemeen eigendom wil maken.
- Collector** (nat. loestel tot ophooping van electriciteit), m. -s. (c=k).
- College** (ambtgenoot, medeleeraar, medeonderwijzer, vakgenoot, enz.), m. -'s.
- College** (vereniging van verscheiden personen tot zeker doeleinde; lichaam, corporatie), o. -s: het - van curatoren; het - van burgemeester en wethouders. (g=zj).
- College** (les of voorlezing van een hoogleeraar), o. -s: hoeveel -s de juristen te Leiden op één dag hadden, (C. O.); -geld (f 200 per jaar), o. -en; -hengst (stud. een student, die zeer trouw college loopt), m. -en.
- Collegegeloopen** (het geregeld bezoeken van een of meer colleges), o. gmv. (g=zj).
- Collegiaal** (ambtsbroederlijk), bn. en bw.: een -ale groet, iem. -behandelen. (g=g).
- Collegialiteit** (ambtsbroederlijkheid, kameradschap onder collega's), v. gmv. (g=g).
- Collegium**, collegie (vereniging, ook, bestuur, inz. v. e. studentengezelschap), o. (g=g).
- Colli** (It. pak, kist, baal, stukgoed), o. -'s: onze -'s, tien in getal, werden in de zeeboot geladen; eig. is het enkelv. collo, meerv. colli, doch men neemt algemeen colli als enkelvoud en colli's als meervoud.
- Collier** (Fr. halsketen, halssnoer), m. -s: een - van parelen, een - van smaragden.
- Colloidium** (oplossing van schietkatoen in aether), o.: het - is een plakmiddel in de fotografie, ook een chirurgisch kleefmiddel.
- Collu'ste** (heimelijke verstandhouding), v. -s.
- Colombijn'tje**, o. -s; zie Kolombijn'tje.
- Colombine** (duifje; minnares of liefje van harlekijn; vrouwelijke hansworst), v.
- Colonia** (volkplanting), v.; - Agrippina, Keulen; zie Kolonie.
- Colonnade** (zuilenrij; galerij langs een gebouw op zuilen rustende), v. -s.
- Colonne** (kolom, zuil, pilaar; dansfiguur; legerafdeeling, legeropstelling), v. -n of -s.
- Colorado-kever** (bladkever uit het W. der Vereenigde Staten; azend op aardappelloof en vernielcr v. d. aardappelooft), m. -kevers.
- Coloratu'ren** (muz. kunstige trillers, roudades bij den solozang), v. mv.
- Coloriet** (kleurmenging, kleurengloed, kleurschakeering), o.; meestal: Koloriet, zie ald.
- Colorist** (schilder, die mooie kleuren vindt), m. -en; zie Kolorist.
- Colosseum** (amphitheater in oud-Rome), o. -s, -a; het - is aldus genoemd naar Nero's kolossaal standbeeld in de nabijheid; zie Coliseum.
- Colos'sus** (koperen reuzenbeeld v. 34 M., in de oudheid, aan den ingang der haven van Rhodus), m.: de - behoorde tot de zeven wereldwonderen, zie ald.; zie Kolos.
- Colportage** (het venten van boeken en geschriften), v. gmv. (g=zj).
- Colporteer** (venten v. boeken, geschriften).
- Colporteur** (Fr. verzamelaar van inkeeknaren op een boekwerk, iemand die loterijbriefjes voor den collecteur verkoopt), m. -s.
- Columbarium** (Lat. oud-Rom. grafgewelf, waar de lijkurnen met de asch der overledenen in nissen werden bijgezet), o. -riën, -ria; een - is ook een bewaarplaats van urnen in een crematorium.
- Combattant** (Fr. strijder), m. -en.
- Combinatie** (het in-verband-brengen v. twee dingen), v. -tiën, -ties; het -vermogen. (t=s).
- Combineeren** (verbinden, vereenigen; koppelen, in verband brengen).
- Combustibels** (brandstoffen), o. mv.
- Comedie** (comisch tooneelspel), v. -diën, -dies; fig. -spelen, ijdel vertoon maken; zie Blijspel. (me = mee).
- Comestibels** (fijne eetwaren), o. mv.
- Comfort** (Eng.), o., zie Confort. (Fr.)
- Comfortabel** (gemakkelijk, behaaglijk, huiselijk ingericht), bn. en bw.
- Comique** (Fr. lustig, grappig, aardig), bn. en bw.; meestal Komiek.
- Comisch** (gritig, lachwekkend, komiek), bn.: een voordracht vol -e kracht.
- Comité** (Fr. vereniging van personen, die opdracht hebben een bepaalden last te volbrengen, bestuur van een genootschap, raad v. beheer), o. -'s: in - of in -generaal, met gesloten deuren. (Vlaamsch, Comiteit).
- Commandant** (bevelhebber, bijzonder van een stad of vesting), m. -en.
- Commandeeren** (beveluieren, bevelen, gelasten, gebieden, aanvoeren).
- Commandement** (bevel, gebod, oppergezag), o. -en; ook, legerdistrict: militaire -en.
- Commandeur** (bevelhebber), m. -en, -s: ook, bezitter van een der hoogste rangen eener ridderorde: - van den Nederlandschen Leeuw.
- Commanditair** (met vennooten, die bloot als geldschietcrs deel in de zaak hebben), bn.: het -e kapitaal, de -e vennooten.
- Commanditair-vennoot** (handel, stille, niet meewerkende vennoot, alleen aansprakelijk voor het bedrag zijner deelname), m. -e vennooten.
- Commanditaire vennootschap** (vennootschap tusschen één of meer personen, die hoofdelijk voor het geheel aansprakelijk zijn met een of meer andere personen als geldschietcrs), v. gmv.
- Commandite** (vennootschap, die voor rekening van andere gedreven wordt), v. -s.
- Commando** (gebod, bevel, aanvoering; recht

- om te bevelen; compagnie soldaten), o. -'s.
- Comman'do-brug** (scheepst. hooge brug boven het dek, plaats van den commandeerenden kapitein), v. -bruggen.
- Comman'do-fluit** (scheepst. metalen fluit tot het geven van bevelen op oorlogsschepen), v. -fluiten.
- Comme il faut** (Fr. zooals 't behoort).
- Commensaal** (dischgenoot, kostganger), m. -salen; -salen-huis (O.-I. kosthuis, pension), o. -huizen.
- Commentaar** (uitlegging, toelichting, nadere verklaring, verklarende aanteekening), m. -aren; zegsw. -aren zijn overbodig, de zaak is duidelijk uit zich zelf.
- Commenteeren** (uitleggen, ophelderen, verklaren); -ta'tor (uitlegger), m. -s.
- Commerage** (Fr. buurpraatje, achterklap; geklets, geklap), v. -s (stadspraatjes). (g = z).
- Commer'ee** (Fr. handel), m. gmv.
- Commer'sen** (het commercersspel spelen), ik commercer, heb gecommerst.
- Commer'spel** (kaartspel: gezelschapsspel), o. -spellen.
- Commercieel** (den handel betreffende), bn.: een wet uit een - oogpunt beschouwen; -e belangen, de -e leiding van een dagblad.
- Commissies** (hoofdamtenaar aan een ministerie, a. e. provinciale griffie, ambtenaar bij de post, enz.), m. -zen.
- Committit'oen** (eig. medestrijders: wapenbroeders, fig. medestudenten, enz.), m. mv.
- Commissariaat** (bureel of kantoor van een commissaris van politie), o. -riaten.
- Commissaris** (gevolmachtigde; hij, wien de uitvoering van zekeren last opgedragen is), m. -sen: - der Koningin, titel van het burgerlijk hoofd van elk onzer provinciën; vroeger Gouverneur.
- Commissaris-generaal** (algemeen commissaris), m. commissarissen--.
- Commissaris van politie** (eerste ambtenaar v. politie i. e. stad), m. -sen v. politie.
- Commissie** (volmacht, last, opdracht, order, bestelling, ook: eenige personen, met een taak belast), v. -siën, -sies; -boek, bestelboek; -handel (handel tegen een bepaald commissie-loon, voor rekening van een ander), zie Eigen-handel; goederen in - zenden, ten verkoop; goederen in - ontvangen, ten verkoop; ook: -loon (vergoeding, die een commissionnair ontvangt voor het uitvoeren van de hem opgedragen orders), o. gmv., zie Provisie.
- Commissionnair** (commissie-handelaar, iem. die tegen provisie voor een patroon of klant a. d. beurs koopt of verkoopt), m. -s: - in effecten.
- Commissoriaal** (van of voor een commissie), bn.: iets - maken, aan een commissie opdragen; een - onderzoek.
- Commiss-voyageur** (Fr. handelsreiziger, reizend handelsbediende), m. -voyageurs.
- Comité**, o. -s; meestal Comité, Comitéit.
- Committent** (lastgever), m. -en.
- Commode** (laag kastje met bovenla), v. -s.
- Commode** (It. muz. gemakkelijk, rustig), bw.
- Commode're** (gezagvoerder over een eskader of smaldeel in Engeland en N.-Amerika, schout-bij-nacht), m. -s.
- Commotie** (ontsteltenis, beweging, drukte), v. gmv.: wat een -! (tie = sie).
- Communard** (aanhanger v. d. Parijsche
- commune in 1871), m. -s; zie Communist.
- Commune** (gemeente, gemeenschap), v. -s: ook, in 1871 in Parijs het bewind der opvoerende communisten; -mannen, m. mv. zie Communist.
- Communieant** (R.-K. iemand, die de communie ontvangt; ook, elk lid eener R.-K. parochie, dat te communie gaat), m. en v. -en.
- Communica'tie** (kennisgeving, gemeenschap, verbinding), v. -tiën, -ties. (t = s).
- Communicatie-middelen** (middelen van verkeer, zoowel wegen als wagens, enz., verkeersmiddelen), o. mv. (t = s).
- Communiqueeren** (mededeelen; ook, R.-K. te communie gaan); lees: -seeren.
- Communiqueerende va'ten** (nat. vaten, buizen, kanalen, die met elkaar in verbinding staan), o. mv.
- Communie** (R.-K. het ontvangen v. h. H. sacrament des altaars), v. -s, -iën: te - gaan; -bank, v. -en; -kleed, o. -en.
- Communique** (Fr. mededeeling b.v. aan dagbladen, bericht), o. -'s. (qu = k).
- Communistie** (socialistische leer van het gezamenlijk bezit), o. gmv.: het - wil, dat allen een gemeenschappelijk leven leiden zonder iets, wat ook, voor zich zelf te bezitten, het streeft naar afschaffing van den persoonlijken eigendom.
- Communistie op'nie** (Lat. algemeene opvatting).
- Communist** (aanhanger of voorstander van het communisme, d. i. van verdeling der maatschappelijke goederen of afschaffing van den persoonlijken eigendom), m. en v. -en.
- Communistisch** (volgens de leer der communisten), bn. en bw.
- Communitieit** (R.-K. de gezamenlijke kloosterlingen in een convent), v. gmv.
- Compact** (Fr. dicht, vast, ineengedrongen), bn.: een -e bevolking, een -e massa; de menigte op de tribune was -, samengedrongen.
- Compagnie** (vennootschap, handelmaatschappij, vereeniging van onderscheiden personen tot koophandel), v. -ën: de Oostindische -, 1602-1799; zie Cie. (gn = jn).
- Compagnie** (mil. deel v. e. bataljon, ± 250 man, onder bevel v. e. kapitein), v. -s, -ën.
- Compagnieschap** (vennootschap), v. -pen.
- Compagnies-commandant** (kapitein), m. -commandanten. (gn = nj).
- Compagnon** (medelid v. e. firma, deelgenoot, handelsgenoot, vennoot), m. -s; zie Co.
- Comparant** (hij, die verschijnt v. d. rechter of v. e. ambtenaar of notaris), m. -en; vr. -e.
- Comparatief, -tiefs** (spraak. de vergelijkende trapvorm), m. -tiefen: wijzer is de - van wijs, beter is de - van goed.
- Compareeren** (vergelijken; ergens verschijnen, voor het gerecht verschijnen).
- Compartie** (verschijning voor het gerecht, ook: bijeenkomst, vergadering), v. -tiën, -ties. (tie = sie).
- Compartiment** (afdeeling, vak of coupé in een spoorwagen), o. -en.
- Compassie** (medelijden, medegevoel, mededoogen), v. gmv.
- Compatriot** (landsman, landgenoot, medevaderlander), m. en v. -ten.
- Compendium** (beknopt uittreksel of kort begrip van een wetenschap of leer; handleiding, leidraad), o. -s, -dia.
- Compensatie** (vergoeding, schadeloosstel-

- ling), v. -tiën, -ties; -**slinger** (slinger, wiens zwaartepunt niet door temperatuurverschil daalt of rijst), m. -s; -**uurwerk** (nl. met een compensatieslinger), o. -en.
- Compenseeren** (vereffenen, uitdelgen, afrekenen, tegen elkaar opwegen).
- Compère** (Fr. gevader, peet), m. -s, fig. **snaak**.
- Competeeren** (rechtens toekomen, volgens recht te vorderen hebben; voegen, betamen): mij competeert nog tien gulden.
- Competent** (bevoegd, rechtmatig toekomend, geldig; passend, behoorlijk), bn.: een -rechter.
- Competentie** (bevoegdheid), v. -tiën, -s.
- Competitie** (Fr. mededinging, wedstrijd), v. -s. (tie = sie).
- Compilatie** (plundering: een boek uit verschillende schrijvers bijeengetrokken, samenflansing van fragmenten), v. -tiën, -ties.
- Compilator** (verzamelaar, samenflanser, boekenmaker), m. -s.
- Compliceeren** (naschrijven, samenflansen).
- Complaisant** (Fr. dienstwillig, bereidwillig, gedienstig, hoffelijk), bn. (s = z).
- Compleet** (volledig, voltallig), bn. en bw.; completer, compleetst: een -servies, een -plete editie van Bilderdijk; het is -lente.
- Complement** (meek. aanvulsel tot één rechten hoek), o. -en.
- Complementair** (aanvullend), bn.: -e kleuren, kleuren die bij vereeniging wit worden, ook, harmonische kleuren geheeten. (ai = è).
- Compleeteeren** (voltallig, volledig of volkomen maken, aanvullen).
- Complex**, o. gmv.: een - van huizen, een menigte, een massa, een groep; l.: **kompleks**.
- Complexie** (lichaams- of gemoedsgesteldheid, temperament, geartheid), v. gmv.
- Complexitie** (ingewikkeldheid, verwikkeling; verwarring), v. -tiën, -ties. (t = s).
- Complice** (medeplichtige), m. en v. -s.
- Compliceeren** (ingewikkeld maken).
- Compliciteit** (medeplichtigheid), v. gmv.
- Compliment** (groet, plichtpleging, beleefdheidsvorm), o. -en; -je (woordjev. lof), o. -s.
- Complimenteeren** (begroeten, den feestgroet brengen, verwelkomen).
- Complimenteus** (plichtplegend, vol complimenten), bn. en bw.
- Compliqueeren** (vele zaken bij elkander voegen, ingewikkeld maken), meestal: **Compliceeren**. (qu = k).
- Complotteeren**, zie **Komplotteeren**.
- Componceeren** (muziekstukken vervaardigen, toondichten, melodien scheppen).
- Component** (samenstellend deel, samenstellende kracht, b.v. van een resultante), v. -en.
- Componist** (vervaardiger van een muziekwerk, toondichter), m. -en: Donizetti, Rossini, Bellini en Wagner zijn beroemde -en; vr. **e**.
- Composita** (familie der samengesteldbloemigen), v. mv.; ook: **Compositien**. (s = z).
- Compositie** (samenstelling; metaalmengsel; ordening eener schilderij; toonzetting, muziekstuk, opstel), v. -tiën, -ties. (s = z).
- Compositum** (spraak. samengesteld woord), o. -posita. (s = z).
- Compost** (faecaliën met allerlei afval als mest, mengmest), o. -en.
- Comporteur** (boekdrukkers-zethaak), m. -s.
- Compoete** (ooftmoes, met suiker ingemaakte gestoofde vruchten), v. -s; -**lepel** (scheplepel voor ooftmoes), m. -lepels.
- Compotier** (Fr. kristallen vaas, schaal, waarin de gesuikerde vruchten, de compote, op den disch komen), m. -s.
- Compound-dynamo** (werkt. dynamo, waarbij en hoofdstroom en afgeleide stroom gebruikt worden tot magnetisering van den electromagneet), v. -s.
- Compound-machine** (werkt. stoommachine, met twee of meer cilinders), v. -machines.
- Compres** (geneesk. nat belegel op ontstoken lichaamsdeelen), v. -sen; meestal: **Kompres**.
- Compres** (vast, samengedrukt, dicht ineen), bn. en bw.: een -se druk, een -gedrukt boek.
- Compresie** (samendruk, persing, dichtheid), v. gmv.
- Comprimeeren** (samendrukken, samenpersen; fig. bedwingen, beteugelen).
- Compromis** (minnelijke schikking, overeenkomst, vergelijk), o.; z. **Transactie**. (is = ie).
- Compromittant** (aan onaangenaamheden of gevaar blootstellend, in een ongunstig licht stellend, in opspraak brengen), bn. en bw.
- Compromitteeren, zich** (zijn eer of goeden naam in opspraak brengen).
- Compta'bel** (rekenplichtig, verantwoordelijk), bn.: een -ambtenaar.
- Comptabiliteit** (verplichting tot reken-schap, rekenplichtigheid, beheer van gelden, boekhouding; de rekenkamer), v. gmv.
- Comptant, contant** (in gereed geld), bn.: in -geld betalen, in klinkende munt.
- Compte courant** (Fr. loopende rekening, rekening-courant), m.; -**rendu** (Fr. verslag, recensie), m.; -rendu bet. ook: rekenschap van geldbeheer, eig. afgelegde rekening.
- Con amo're** (lt. muz. met liefde, met innigheid, met wijding), bw.
- Concaaf** (uitgehold, holrond), bn.: een concave lens, a. d. rand dikker dan in 't midden.
- Concaaf-glazen** (lenzen, die holrond zijn), o. mv.; -**spiegel**, m. -s.
- Conce'do** (Lat. ik stem toe, het zij zoo!)
- Concentratie** (samentrekking op één punt), v. -s, -tiën: - van troepen. (tie = sie).
- Concentreeren** (samentrekken, op één punt vereenigen): een vloot -, een leger -, zijn krachten -; zijn aandacht -, op een bepaald punt vestigen.
- Concen'trisch** (gelijkmiddelpuntig), bn.: twee -e cirkels, hetzelfde middelpunt hebbende; de -e methode bij het onderwijs; mil. een -e aanval, d. i. van alle zijden op één punt.
- Concept** (ontwerp, ruwe schets), o. -en: een -wet, een -reglement.
- Conceptie** (opvatting, het vermogen om iets te begrijpen, te bevatten; het begrip, de gedachte), v. gmv.; ook: korte samenvatting van een geschrift, schets, ontwerp: verder scheping, vinding: mv. -s. (t = s).
- Concert** (samenwerking van verscheiden toonkunstenaars op verschillende instrumenten, muziekuitvoering), o. -en; -**avond** (meestal vaste avond in de week, waarop een concert gegeven wordt), m. -en; -**meester** (eerste viool in een orkest), m. -s; -**vleugel** (staartpiano), m. -s; -**zaal**, v. -zalen.
- Concerteeren** (een concert geven; fig. samen bespreken, afspreken, overleggen).
- Concessie** (vergunning tot het aanleggen van spoor- of trambaan, enz. bewilliging), v. -siën, -sies: geen steenkolenmijn kan in ons land geëxploiteerd worden dan met - van den staat; -**aanvraag**, v. -aanvragen.
- Concessief** (toegevend, inwilligend), bn.

spraak. -ieve zinnen, -ieve voegwoorden.
Concessionaris (iem., die een concessie heeft verkregen), m. -sen: de - van een spoorweg, van een tram.

Concha (schelp), v. conchula; ook: Absis.
Conchyliën (schaaldieren, tweekleppige weekdieren; schelpen van weekdieren), o. mv.

Concier'ge (huisbewaarder, portier of wachter van een hotel, paleis, school, enz.), m. -s.

Conciergerie (gesch. een sombere staatsgevangenis in de dagen der groote revolutie te Parijs), v.; in Sept. 1792 werden er bijna driehonderd gevangenen vermoord.

Conciliant (verzoeningsgezind, bemiddelend), bn. en bijw.: een - woord; - spreken; de - e partij, die den vrede wel wil.

Concl'ie (R.-K. kerkvergadering), o. -liën, -lies: het - van Trente, 1545-1563; het Vaticaanisch -, te Rome, 1869-'70; een oecumenisch -, vergadering van alle bisschoppen der wereld onder presidium van den paus, zie Oecumenisch; een nationaal -, door de bisschoppen van een land gehouden onder presidium van hun Primaat.

Conclicieeren (ontwerpen, opstellen; een concept maken of nederschrjven).

Concla've (afgesloten ruimte; zaal, waarin de kardinalen voor de pauskeuze vergaderen; ook, hun vergadering zelf), o. conclaves.

Concludeeren (tot een slotsom komen, besluiten, een gevolgtrekking maken; rechtst. een eisch stellen).

Conclusie (besluit, gevolgtrekking, slotsom; eindoordeel), v. -siën, -sies: tot een - komen.

Concordaat (overeenkomst of verdrag tusschen een wereldlijken vorst en den paus over kerkelijke aangelegenheden), o. -daten: het - tusschen Pius VII en Napoleon I, gesloten 15 Juli 1801, tot herstel van den R.-K. eeredienst in Frankrijk.

Concordantie (overeenstemming; alphabetische lijst van alle in den Bijbel voorkomende woorden en spreuken, met opgave van de plaats, waar zij staan), v. -tiën, -s: de Nederlandsche - des Bijbels van Tronmius, 1658, te A'dam. (tie = sie).

Concordia (eendracht, eensgezindheid), v. gmv.: - res parvae crescunt, Lat. door eendracht worden kleine dingen groot.

Concours (Fr. wedloop, wedstrijd naar een prijs, prijskamp, kampstrijd), o. -en; ook, medewerking; lees: kon-koers'.

Concours-hipp'que (Fr. sport. wedren te paard, rijwedstrijd), o.; lees: konkoer'.

Concrete (bestaande uit stof, werkelijk bestaand), bn.: een - zelfst. nu., d. i. de naam van een stoffelijk ding; een - getal, benoemd; concrete gevallen, wezenlijk bestaande; de tegenstell. is Abstract.

Concurrereen (wedijveren, mededingen).

Concurrent (iem. met een ander naar één-zelfde doel strevende; mededinger), m. -en: ieder, die een - op weg helpt, is een gek, (Max H.); vr. -e, -n. (ent = ent).

Concurrentie (mededinging, wedstrijd, wedstrijd), v. gmv. (t = s).

Condensatie (verdichting, vooral van dampen en gassen), v. gmv. (tie = sie).

Condensator (een aan een stoommachine verbonden toestel, dat den afgewerkten stoom opvangt en tot water verdicht), m. -s.

Condensator (nat. een toestel, dat met electriciteit kan geladen worden), m. -s.

Condenseeren (verdichten, samentrekken).

Condi'tie (voorwaarde, beding; betrekking, bediening, post), v. -tiën, -ties. (t = s).

Condi'tie (toestand, gesteldheid), v. gmv.: in - komen, d. i. sport. op streek komen; in goede - verkeerren of zijn. (t = s).

Condi'tio (voorwaarde, conditie), v. (t = ts).

Conditionalis (spraak. voorwaardelijke wijs van een w.w.), m. gmv. (t = ts).

Conditioneel (voorwaardelijk), bn. en bw.

Conditionneeren (voorwaarden stellen, bedingen): dit huis is goed geconditionneerd, d. i. in goeden staat. (t = s)

Condi'tio sine qua non (Lat. onvermijdelijk vereischte, v.: de - is de voorwaarde, waarvan niet afgeweken kan of mag worden, de eisch, waaraan voldaan moet worden: verwilderde haren of strakke blikken, die de dichters mij als de - der wanhoop hebben leeren beschouwen, (C.O.); lees: -diët'sio.

Condoleantie (rouwbeklag), v. -tiën, -s; -brief (brief v. rouwbeklag), m. -brieven; -visite (-bezoek), v. -visites. (t = s).

Condoleeren (rouwbeklag betuigen, iemand zijn deelneming betuigen).

Con'dor (grijpgier, een der grootste roofvogels, levende op de toppen der Andes), m. -s.

Condottie're (It. hoofd eener door hem zelf bezoldigde krijgsvende, 14e, 15e eeuw), m. condottie'ri; de - leende zijn diensten aan de partij, welke hem betaalde; later huursoldaat in 't algemeen.

Conducteur (geleider; treingeleider, begeleidend beambte op spoortreinen, diligences, omnibussen, enz), m. -en, -s.

Conduc'tor (electr. geleider der electriciteit van een electriseermachine, een bliksem-afleider, enz.), m. -s.

Condu'te (Fr. gedrag, handelwijze), v. gmv.

Condu'te-staat, m. -staten, of -lijst (gedragstijl), v. -en: de - geeft mededeelingen over de bekwaamheden, de handelingen, het karakter en het gedrag der officieren.

Confectie (afwerking; fabriekmatige vervaardiging van kledingstukken, die dan geheel gemaakt verkocht worden), v. gmv.; (tie = sie); -magazijn (nl. van gemaakte heeren- en jongens-bovenkleding), o. -en.

Confedera'tie (statenbond als b.v. Zwitserland, bondgenootschap van kleine staten), v. -ties, -tiën; ook, Federatie. (t = s).

Confereeren (beraadslagen, onderhandelen, gemeenschappelijk overleggen).

Confereencier (Fr. redenaar-causeur), m. -s.

Conferentie (beraadslaging; samenkomst van personen tot gemeenschappelijk overleg), v. -tiën, -ties: een - houden. (tie = sie).

Conferentie (R.-K. kanselrede, die tot hoofd-doel heeft het christendom te verdedigen of te verklaren, vooral v. e. redelijk standpunt), v. -s, -tiën; een - is ook een meer gemeenzame godsdienstige toespraak over punten van Ascese, zie ald., of wel over allerlei stoffen, zie Causerie'.

Confer'ven (plantk. zoetwaterplanten), v. mv.: op de kwelders der Wadden groeien eerst wieren en -, watermossen.

Confessie (betijdenis, geloofsbetijdenis), v. -siën, -s: de Augsburgsche - (1530).

Confessioneel (een bepaalde geloofsbetijdenis aanhangend), bn.: de -e school.

Confes'sor (belijder des geloofs), m. -s: Eduard de - (1041-1066); zie Belijder.

- Confetti** (It. zeer kleine, ronde, gekleurde papierschijfjes, waarmede men elkaar op carnaval werpt), vr. meerv., ook: confetti's.
- Confidentie** (vertrouwelijkheid, vertrouwelijke mededeeling), v. -tiën, -ties. (t = s).
- Confidentieel** (vertrouwelijk), bn. (t = s).
- Confineeren** (opsluiten, gevangen-zetten); ook: grenzen aan.
- Confirmatie** (bevestiging v. e. leeraar; inzegening in de Prot. kerk; bij de R.-K. het Vormsel), v. (t = s).
- Confiscatie** (verbeurdverklaring, gerechtelijke in-bestagneming), v. -tiën, -s. (t = s).
- Confiserie** (suiker- of banketbakkerij), v. -s.
- Confiseur** (vervaardiger van ingelegd fruit; suikerbakker), m. -s; zie Confiturier.
- Confisqueeren** (gerechtelijk in-bestagnemen, verbeurd verklaren ten voordele van de staatskas); (qu = k); zie Confiscatie.
- Confiteor** (eig. ik belijd, ik beken); als zn. (R.-K. belijdenis van zonden), o.
- Confit'eren** (in suiker ingelegde vruchten) v. mv.: een pot met Westindische -, (C. O.)
- Confiturier** (Fr. banketbakker; iemand die confituren verkoopt), m. -s; lees: -riece'.
- Conflagratie** (grootte of algemeene brand), v., fig. oproer, oorlog. (tie = sie).
- Conflict** (botsing, strijd van belangen), o. -en: met iemand in - komen.
- Conform** (overeenstemmend, eensluidend), bn.: de zaak is -, in orde.
- Conformatie** (het gelijkvormig-maken), v.
- Conformereen** (gelijkvormig-maken, schikken, regelen naar): zich -, zich schikken naar, zich voegen naar.
- Conformist** (lidmaat der bisschoppelijke kerk in Engeland), m. -en; zie de tegenst. Dissenter.
- Conformiteit** (gelijkvormigheid, eenstemmigheid, overeenstemming), v. -en.
- Confort** (geriefelijkheid), o.: een woning, die veel - aanbiedt; lees: kon-for'; z. Comfort.
- Conforza** (It. muz. met kracht), bw.
- Confra'ter** (ambtsbroeder, ambtgenoot, mededordegezel), m. -fraters; -fraterniteit' (verbroedering, kameraadschappelijkheid), v. gmv.
- Confra'tie** (gesch. broederschap, gilde, genootschap), v. -s.
- Confrontatie** (tegenover-elkaar-stelling, het tegen-elkaar-hooren van getuigen en beschuldigen), v. -tiën, -ties. (t = s).
- Confrontereen** (tegenover elkander stellen, als getuigen tegenover elkander hooren).
- Confucius** (d. i. Eerwaardig leeraar, 561-478 v. C.: Chineesche geloofshervormer en wijsgeer; als heilige beschouwd, en vereerd in de voor hem gestichte tempels). (ci = z).
- Confusie** (verwarring, ontsteltenis; verlegenheid), v. -siën, -sies. (s = z).
- Confutatie** (Fr. wederlegging), v. -s.
- Confuus** (verlegen, beduusd), bn. en bw.: iem. - maken, hij stond - te kijken; - user, - t.
- Congé** (Fr. afscheid, verlof, vier- of speeldag), o. gmv.: zegsw. iemand zijn - geven, ontslag.
- Conges'tie** (aandrang van bloed naar het hoofd), v. -tiën, -ties. (g = g).
- Conglomeraat** (samenvoeging, -pakking, opeenhooping), o. gmv. (g = g).
- Con'go-staat** (aandr. Belgische kolonie in Midden-Afrika, met den Congo als hoofdrivier), m. gmv.
- Con'gra'vita** (It. muz. met deftigheid), bw.
- Con'gra'zia** (It. muz. met bevalligheid), bw.
- Congreganist** (R.-K. lid eener congregatie of broederschap), m. en v. -en.
- Congrega'tie** (vereeniging v. kloosterlingen met eenvoudige geloften), v. -s, -tiën; een - is ook een broederschap van leken.
- Congrega'tie** (R.-K. vereeniging van kardinalen of andere prelaten), v. -s: de -s staan den paus bij in 't bestuur der kerk. (t = s).
- Congres** (bijeenkomst van diplomaten, geleerden, letterkundigen), o. -sen: het Weener -, van 1 Nov. 1814 tot 9 Juni 1815; het taalen letterkundig - te Antwerpen, 1912.
- Congressist** (deelnemer aan een congres), m. en v. -en.
- Congruereen** (overeenkomen, passen bij; meek. op elkaar passen of sluiten, gelijk en gelijkvormig zijn).
- Congruent** (meek. gelijk en gelijkvormig), bn.: -e figuren; fig. overeenkomstig: soms is het Vlaamsch in zijn woordbeteekenissen - met Vondels taal, (Stellwagen).
- Congruentie** (meek. het congruent-zijn, gelijk- en gelijkvormigheid van figuren), v. gmv.: de - van twee driehoeken. (t = s).
- Conife'ren** (kegeldragende gewassen), v. mv.: de dennen, sparren, enz. zijn -. (fe = fee).
- Con'isch** (kegelvormig), bn.: heuvels van -en vorm in het Eiffelgebergte.
- Conjectuur** (vermoeden, gissing, onderstelling), v. -turen.
- Conjugaal** (echtelijk), bn.: het -ale leven.
- Conjuga'tie** (spraak. vervoeging van een werkwoord), v. -tiën, -ties. (t = s).
- Conjugeeren** (vervoegen): een werkwoord -. (j = j).
- Conjunctie** (samenvoeging; in de taalk.: voegwoord; in de sterrenk.: samenstand in denzelfden meridiaan), v. -tiën, -s. (j = j).
- Con'junctief, con'junctivus** (aansluitende wijs in hoofdzinnen), m. -tieven. (j = j).
- Conjunctuur** (samenloop van omstandigheden of gebeurtenissen), v. -turen. (j = j).
- Conjura'tie** (samenzwering, komplot), v. -tiën, -ties. (j = j).
- Conné'table**: van 1218-1627, de opperveldheer der Fransche kroon, oppermaarschalk.
- Connex'ie** (vriendschaps- of handelsbetrekking), v. -s, -iën: -s aanknoopen; met iemand in - staan, zie Relatie. (x = ks).
- Connossement**, o. -en; z. Cognossement.
- Con'passio'ne** (It. muz. met hartstocht), bw.
- Conrector** (eig. mede-rector, onder-directeur v. e. gymnasium), m. -to'ren, -s; -school (Latijnsche school), v. -scholen, vero.
- Consecrereen**; zie Consecrereen.
- Consciën'tie** (geweten, innerlijke overtuiging, zedelijk bewustzijn), v. -tiën, -s. (t = s); -dwang (eig. gewetensdwang), m.: -dwang betreft de overtuiging op godsdienstig gebied.
- Consciëntieus** (gemoedelijk, nauwgezet, stript van geweten), bn., -zer, -t. (t = s).
- Conscrip'tie** (loting van manschappen voor den krijgsveld, door Napoleon I ingevoerd), v. gmv. (t = s).
- Consecra'tie** (R.-K. wijding, heiliging, inzegening), v. -s, -tiën: de - is ook het middelpunt der Mis. (t = s).
- Consecra'tor** (R.-K. de bisschop, die de priester- of bisschopswijding verricht), m. -s.
- Consecrereen** (R.-K. wijden, inwijden, inzegenen, heiligen).
- Consecutief** (Fr. opeenvolgend), bn. en bw.
- Consent** (toestemming), o. -en: met - van.

Consent/biljet (geleibriefje bij belaste goederen), o. -biljetten; zie Eng. Permit.

Consequent' (zich zelve gelijkblijvend in beginselen), bn. en bw.: een -man; -handelen, d. i. naar vaste grondbeginselen, in overeenstemming met vorige handelingen.

Consequen'tie (het consequent-zijn, het trouwblijven aan zelfgestelde beginselen), v. -tiën, -ties; lees: -kven'-sie.

Conserva'tie (behoud, instandhouding), v. gmv.: - van levensmiddelen, verduurzaming.

Conservatief' (behoudend, aan het oude hechtend), bn.; in de staatk.: uit beginsel vasthoudend aan bestaande burgerlijke staatsvormen of maatschappelijke toestanden.

Conservatief' (behoudsman), m. -tieven.

Conservatief'bril (bril, om 't licht b.v. bij avond te temperen voor de oogen), m. -brillen.

Conservatie'ven (aanhangers van het oude, partij der behoudsmannen), m. mv.

Conservatis'me (leer v. h. stelsel van behoud, zucht tot behoud van het oude), o. gmv.

Conservato'rie (Fr. hogere muziekschool), o. -s: het - van Parijs, Brussel, Keulen, Amsterdam, enz.

Conserva'tor (bewaarder b.v. van een museum), m. -s.

Conservato'rium (conservatoire), o. -s, -toria.

Conserveeren (behouden, instandhouden); ook: verduurzamen van levensmiddelen; zich -, zich in acht nemen (gezondheid).

Conserve'ven (verduurzaamde levensmiddelen: groenten, vleesch; vleesch in bussen), v. mv.; -fabriek, v. -en; ook: Konserven.

Considerans' (beweegreden, overweging, inleidende gronden, die een besluit of wet voorafgaan; opgaf der gronden, waarop een vonnis berust), v. gmv.

Consides'a'tie (overweging; toegeeflijkheid; eer, hoogachting), v. -tiën, -ties: -gebruiken, toegeeflijk, inschikkelijk zijn. (t = s).

Consigna'tie (handel. goederen-toezending of in-depot-geving), v. -s, -tiën: de afzender heeft bij de - de risico; de ontvanger heeft de goederen in commissie. (t = s).

Consig'ue (mil. bevel, om in de kazerne te blijven, instructie voor den schildwacht, wachtwoord), o. -s; lees: konsien'je.

Consigneeren (vermelden, opteekenen; aan iemand opdragen, gelasten; goederen in depot geven): een schildwacht -, hem op zijn post stellen met de noodige voorschriften; soldaten in de kazerne -, hun verbieden de kazerne te verlaten en gebieden zich gereed te houden. (gn = nj).

Consistent' (dicht, vast, duurzaam), bn.

Consisten'tie (dichtheid, vastheid van vloeistoffen; duurzaamheid), v. gmv. (tie = sie).

Consistoriaal' (tot den Herv. kerkeraad behoorend; wat den kerkeraad betreft), bn.

Consisto'rie (Prot. kerkeraad, kerkelijk toezicht), o. -riën, -ries; -kamer (vergaderzaal van den kerkeraad), v. -kamers.

Consisto'rie (R.-K. vergadering van kardinalen, te Rome aanwezig, onder voorzitterschap van den paus), o. -s, -riën; ook: -torium, o. -ria. (s = s).

Consolaan't' (troostend, troostrijk, geruststellend), bn. en bw. (s = s).

Consola'tie-prijs (eig. troostprijs: prijs voor den inzender, die eigenlijk buiten de bekroning valt, doch wel iets verdient), m. -prijzen.

Conso'le (bouwk. ornament als ondersteuning van een balkon of een beeld; uitspringend steunsel v. e. schoorsteenmantel), v. -s. (s = s).

Consolideeren (als werkelijke staatschuld erkennen; in het grootboek der nationale schuld inschrijven; bekrachtigen, bevestigen).

Consols (Eng. effecten voor geconsolideerde of gedekte staatschuld), m. mv.

Consonant' (spraak. medeklinker), v. -en.

Consort'en (medebelanghebbenden, aanhangers, medestanders, deelgenooten), m. en v. mv.

Consortium (vereeniging van bankiers of handelshuizen, b.v. tot het aannemen van een leening, of die samen een financieele onderneming op touw zetten), o. -s. (t = t).

Consortium (vereeniging, bond), o. -s: een - van houthandelaars. (t = t).

Conspira'tie (samenzweering, samenspanning), v. -ties, -tiën. (t = s).

Constant' (alg. vast, onveranderlijk: een bepaalde waarde vertegenwoordigend, voorgesteld door een letter), bn.: π heeft een -e waarde, is nl. 3,14 enz.

Constant' (standvastig, bestendig, volhardend, onveranderlijk, eenparig), bn. en bw.

Constan'tia-wijn (Kaapsche wijn), m. -en; de - heet naar het landgoed Constantia.

Constan'tie (standvastigheid), v. gmv.

Consta'teeren (als bewezen vaststellen): een feit -, staven, d. i. met bewijzen waar maken.

Constella'tie (sterrenbeeld), v. -tiën, -ties.

Consterna'tie (ontsteltenis), v. -s, -tiën.

Constipa'tie (verstopping, hardlijvigheid), v.

Constitua'tie (gesch. Fransche, nationale grondwet-makende vergadering, 23 Juni 1789-30 Sept. '91), v. gmv.

Constituereen (vaststellen, wettig regelen): de -de vergadering in Frankrijk, de grondwetgevende, v. 1789-1791, de Constituante.

Constitu'tie (grondwet), v. -tiën, -s. (tie = sie).

Constitu'tie (geneesk. lichaamsgestel, gestel, lichaamsbouw), v. -s. (tie = sie).

Constitutioneel' (grondwettig, grondwettelijk), bn. en bw.: een - recht, door de grondwet gewaarborgd; de -e beweging in Perzië, tot het verkrijgen van een grondwet.

Constructeur' (bouwmeester, inzonderheid van schepen), m. -s. (c = k).

Constructie (meetk. samenvoeging van lijnen of vlakken tot vorming van een figuur, die aan bepaalde gegevens voldoet), v. -s, -tiën; zie Werkstuk. (c = k).

Constructie (spraak. vaste of vastgestelde woordschikking, vaste stijlworm), v. -s.

Constructie (bouw of samenstelling van een huis, een stuis, een machine, enz.), v.

Constructie-winkel (mil. naam der te Delft gevestigde artilleriewerkplaatsen), m.

Constructie-winkel (werkplaats tot het maken van werktuigen, machines, enz.), m. -s.

Construereen (bouwen, vervaardigen; meetkundige figuren samenstellen).

Con'sul (gesch. in 't oude Rome: titel van de hoogste staatsambtenaren, na den val der koningen, in 510 v. C.) m. -s. (s = s).

Con'sul (vertegenwoordiger van een land in den vreemde, vooral voor de belangen van handel, scheepvaart en nijverheid; agent van handelszaken in een grens- of havenstad, opperste bewindsman in sommige republieken, z: Consulaaten Vice-consul, m. -s. (s = s)).

Consulaat' (consuls-ambt, consuls-waardigheid, consuls-kantoor), o. -aten. (s = s).

Consulaat' (gesch. in Frankrijk de regering der drie consuls, onder wie Napoleon de eerste was, 1799-1804), o. gmv. (s = s).

Consulair' (den consul of het consuls-ambt betreffende), bn.: de -e waardigheid, waardigheid van consul; -e berichten. (ai = è).

Consulair-agent' (een van rijkswegen in een ander land aangesteld handelsbeschermmer met mindere bevoegdheden dan een consul), m. consulaire agenten. (ai = è).

Consulent' (deskundige raadgever), m. -en: hij is zuivel- in de provincie Utrecht.

Consulent' (Prot. de predikant, die in een naburige gemeente tijdens de vacature de leiding en behartiging heeft), m. -en.

Consul-generaal' (algemeen of eerste consul), m. consuls-generaal.

Consult' (beraadslaging van twee of meer doctoren over e. zieke), o. -en: een - houden.

Consulta' (eig. senaat, staatsraad; gesch. de Achterraad van Margareta van Parma, 1559-'68), v. gmv. (s = z).

Consultant' (raadgever), m. -en.

Consulta'tie' (raadpleging, beraadslaging), v. -tiën, -ties. (tie = sie).

Consulta'tie-bureau, o. -bureau's; zie Advocatenkamer. (s = s).

Consulteren' (raadplegen, te rade gaan met).

Consuemeeren' (nuttigen, verbruiken).

Consument' (verbruiker, afnemer), m. en v. -en; de tegenst. is Producent.

Consumptie, consum'tie' (verbruik van levensmiddelen), v. -tiën, -ties: -artikelen, getoets- of verbruikswaren, als: eetwaren, brandstoffen, tabak, kleedij, enz. (t = s).

Contact' (aanraking, verbinding), o. gmv.: in - komen, in - staan met. (c = k).

Contactieus' (besmettelijk), bn. (g = g).

Contagium' (besmetting, smetstof), o. -gia.

Contaminatie' (sprakk. bederf door ineen-smelting, door het inwerken v. twee woorden of uitdrukkingen op elkaar), v. -s: iem. een sigaar aanpresenteeren (nl. aanbieden en presenteeren); den bal missen (nl. de plank missen in het kegelspel en den bal misslaan); iem. een kool bakken (nl. een kool stoven en een poets bakken). (t = s).

Contant' (in gereed geld), bn. en bw.: de -e waarde, de dadelijke waarde, nl. in gereed geld: à contant, in klinkende munt.

Contanten' (gereed geld, klinkende munt), o. mv. [-s, -tiën.

Contempla'tie' (beschouwing, bespiegeling), v.

Contemplatief' (beschouwend, bespiegelend), bn.: -tieve orden, R.-K. vereenigingen van kloosterlingen, die zich vooral wijden aan gebed en meditatie; zie Actieve orden.

Contenan'ee' (manier v. z. voor te doen), v.

Content' (tevreden, voldaan), bn.: Jantje -.

Contenteeren' (bevredigen, tevredenstellen, betalen): zich -.

Conterfeit'en' (afbeelden, uitschilderen), vero.

Conterfeit'sel' (afbeeldsel, portret), o. -s.

Conterfort' (steenen beer, muur, stut, steunmuur), o. -s, -en; zie Contrefort.

Contesteeren' (bestrijden, betwisten).

Context' (verband, samenhang der gedachten, redeverband), o. gmv.; l: kontekst'.

Contextuur' (samenweefsel, verband, verbinding der deelen), v., zie Context.

Contiguitelt' (aanpating van grensscheidingen, gemeenschappelijke grens van twee ruimten, belending), v. -en; lees: -gu-ie-teit'.

Continent' (Fr. het vasteland), o. -en: Z.-Amerika is een uitgebreid-, het - van Europa.

Continentaal' (wat tot het vasteland behoort, wat het vasteland betreft), bn.: het -taal-stelsel, afsluiting van Englands handel van het overige Europa, door Napoleon I, te Berlijn uitgevaardigd, 21 Nov. 1806.

Contingent' (bijdrage, plichtmatig aandeel in de belastingen), o. -en. (g = g).

Contingent' (mil. het aantal miliciens, volgens de conscriptie te leveren), o. -en.

Continua'tie' (voortzetting, voortdoring, aanhouding, vervolg, voortgang), v. (tie = sie).

Continueel' (voortdurend, gestadig, aanhoudend, onophoudelijk), bn. en bw.

Continueeren' (vervolgen, voortzetten, voortgaan met, voortduren).

Continuïteit' (samenhang der deelen; eenhouding van handeling; onafgebroken duur, vastheid, onverdeelbaarheid), v.; lees: -nu-ie-teit'.

Conti'nuo' (It. muz. aanhoudend, voortdurend), bw.

Con'to' (It. rekening: gewin, voordeel), v. conti; à -, op rekening, -corren'to, loopende rekening, -fin'to, gefingeerde rekening; -a me'ta, v. halve rekening, d. i. ieder v. de helft.

Contour' (omtrek eener teekening, de buitenste lijnen, de uiterlijke vorm), m. -en.

Con'tra' (tegen), bn. en vz.: pro - en - schrijft hij voor geld, (C.O.); het proces - de rebellen; als zn. o.; zie Pro.

Con'traban'de' (in oorlogstijd: verboden goederen b.v. kriegsbehoeften, paarden voor een der oorlogvoerende landen; verder: sluikgoederen, smokkelwaar), v. gmv. ook: Con'treban'de.

Con'trabas' (basviool, groot strijkinstrument, laag van toon), v. -bassen.

Con'trabezoek' (tegen-visite), o. -bezoeken.

Con'traboek' (contrôleboek of tegenboek, in alle opzichten gelijk aan het grootboek; ook: boek, waarin de uitgelote nummers der staatsloterij en van premieelingen worden aangeteekend), o. -boeken.

Contract' (verdrag, schriftelijke verbintenis, geschreven overeenkomst), o. -en. (c = k).

Contractant' (iemand, die zich bij contract verbindt of verbonden heeft; iem. die een overeenkomst sluit), m. -en. (c = k).

Contracteeren' (zich bij contract verbinden, een contract sluiten; samentrekken). (c = k).

Contractie' (sprakk. samentrekking, ineenkrimping), v., b.v. onweeren, uit onwederen.

Contractueel' (door middel van een contract), bn. en bw.: - verbonden zijn. (c = k).

Contradic'tie' (tegenspraak, tegenstrijdigheid), v. -tiën, -ties. (c = k).

Contradic'tio in terminis' (Lat. tegenstrijdigheid in de beteekenis der gekoppelde woorden of uitdrukkingen), v., b.v. een gouden oorijzer, een koperen blikje.

Con'tramer'k' (kaartje, dat men aan den uitgang ontvangt, zoo men den schouwburg voor een oogenblik verlaat), o. -merken.

Con'tramine, v.: in de - zijn, tegenwerken, dwarsboomen; op de beurs: speculatie op daling, ook de personen, die op daling speculeeren.

Con'tra-remonstrant' (gesch. tegenstander van de Arminianen), m. --remonstranten; zie Gomarist.

Con'tra'rie' (tegenovergesteld, tegenstrijdig), bn. en bw.: zegsw. hij is een Jantje-, dwarsdrijver; - werken, tegengesteld.

- Contrarieeren** (wederstreven, tegenwerken, dwarsboomen); iem. — in zijn plannen.
- Contrasigneeren** (mede-ondertekenen, b.v. een koninklijk besluit door een verantwoordelijk minister); lees: -sien-je'-ren.
- Contrast** (tegenstelling, verschil), o. — en: een scherp —, een zonderling —.
- Contrasteeren** (verschillen, tegen elkaar sterk afsteken); de ontmoeting van de — de heeren Dolf en Pieter, (C.O.)
- Contravenieeren** (handelen in strijd met wet, verordening of verdrag).
- Contraven'tie** (overtreding), v. — tiën, — ties.
- Contra-visite** (tegenbezoek), v. — visites.
- Contra-admiraal** (schout-bij-nacht of onder-admiraal, onder-vlootvoogd), m. — s.
- Con'trebande** (shutgoed, smokkelwaar; ook: het smokkelen zelf), v.; zie: Contrabande.
- Con'trebas**, v. — bassen, zie Contrabas.
- Con'trebazuin** (een diep basregister in het orgel), v. — bazuinen.
- Con'trecoeur**, Fr.: à —, met tegenzin, ongaarne, bw.
- Con'trefort** (Fr. schoornmuur, stutmuur of beer; achtersteunstuk in een schoen), o. — s of — en; ook: Conterfort.
- Contribuant** (iem. die zijn aandeel betaalt in de lasten), m. — en; — an'te, v. — n.
- Contribueeren** (zijn aandeel bijdragen of opbrengen, geldelijk steunen).
- Contribu'tie** (geldelijke bijdrage, opbrengst, belasting), v. — tiën, — ties. (tie = sie).
- Con'trô'le** (toezicht, opzicht, onderzoek, narekening), v. — s.
- Con'trô'le-station** (inrichting tot het controleren van iets), o. — stations: het boter — in Friesland, in Groningen, in Drenthe.
- Controlereeren** (nagaan, toezicht houden op).
- Controlleur** (eig. iem. die controleert of toezicht houdt), m. — s: hij is — op een tram.
- Controlleur** (ambtenaar v.h. kadaster), m. — s.
- Controlleur** (O.-I. ambtenaar onder den resident of assistent-resident), m. — s.
- Controverse** (twistrede op godgeleerd of wijsgeerig gebied), v. — s.
- Contubernaal** (kamergenoot; kostganger), m. — alen.
- Convalescent** (gezend, herstellend), bn.; zn. (aan de beterhand zijnde zieke, herstellende), m. en v. — en; lees: — lessent'.
- Convens'bel** (gepast, voegzaam, geschikt), bn.
- Convens'ce** (gepastheid, voegzaamheid), v.
- Convenieeren** (overeenkomen, gelegen komen, aanstaan, passen, schikken).
- Convent** (eig. samenkomst, vergadering, ook: plaats van samenzijn: klooster of de gezamenlijke kloosterlingen), o. — en, lees: konvent'.
- Convent'ie** (overeenkomst, verdrag; vergadering), v. — tiën, — ties; gesch. de nationale — in Frankrijk, de buitengewone nationale staatsvergadering in Frankrijk, van 20 Sept. 1792—26 October 1795. (t = s).
- Conventioneel** (gebruikelijk, volgens zede en gebruik, naar vaste gewoonte, eenmaal aangenomen, op een verdrag berustend), bn. en bw. (t = s).
- Convergeeren** (nat. tot elkander naderen): — de lijnen, — de lichtstralen, in één punt samenloopende. (g = g).
- Convergeeren** (eigenschap van holle spiegels en holle lenzen, die nl. de lichtstralen in één punt samenbrengen). (g = g).
- Convergeerend** (rekenk. kleiner wordend), b.v.: een — de reeks, wier termen steeds kleiner worden, (g = g), zie Divergeerend.
- Conversa'bel** (spraakzaam, gezellig), bn.: neen, de — e dag begint niet vóór één ure, (C.O.)
- Conversa'tie** (onderlinge gedachtenwisseling, gesprek, omgang), v.; ook, persoon: Ik had nu geen andere — dan Mevrouw, (C.O.); — taal, de taal van het dagelijksch leven, de omgangstaal. (tie = sie).
- Conversations-lex'icon**, o. — ca; Duitsche naam voor Encyclopedie.
- Convers'broeders** (R.-K. in een klooster, teelbroeders, die handwerk verrichten), m. mv.
- Converseeren** (een gesprek voeren, verkeeren of omgaan met). (s = z).
- Convers'ie** (het intrekken van effecten tegen uitgifte van andere, minder rente gevende), v. — siën, — sies. (s = z).
- Converteeren** (een staatsschuld vervangen door een nieuwe, die minder rente kost).
- Convertiet'** (bekeerling), m. en v. — en.
- Convex** (bol, afgeslepen), bn.: een — e lens, dun aflopend naar den rand; — glazen. (x = ks).
- Convic'tie** (overtuiging), v. — s, — tiën. (t = ts).
- Convoc'atie** (samenroeping, oproep ter vergadering), v. — tiën, — ties; — biljet, o. — biljetten; — briefje, o. — briefjes. (t = s).
- Convocceeren** (bijeenoemen): de regenten tot een extra-vergadering —, (C.O.)
- Convooi** (gesch. gewapend geleide, aan koopvaardijsschepen meegegeven, om ze te beschermen tegen zeeroovers of oorlogsschepen; geleid wordend aantal koopvaardijsschepen, enz.), o. — en; zie Konvooi.
- Convolutus** (plantk. wind), m. — sen.
- Convuls'ie** (stuiptrekkings), v. — siën, — sies.
- Convulsief** (stuiptrekkend, kramachtig), bn.
- Coöperant** (medewerkend), bn.; lees: koo-oo.
- Coöperateur** (samenwerker, medehelper), m. — s; ook: — ator, m. — s; lees: koo-oo.
- Coöperatie** (samenwerking in den handel; het samengaan van velen ter verkrijging b.v. van goedkoopere levensmiddelen), v. gmv.
- Coöperatief** (op samenwerking berustend), bn.: het — tieve stelsel, de — tieve winkelvereeniging, een — tieve zuivelfabriek.
- Coöperceeren** (samenarbeiden, elkaar helpen).
- Coördina'ten** (meetk. stel lijnen of vlakken ter bepaling van een punt in de ruimte), v. mv.; — stelsel, o. — s; lees: koo-or.
- Coördina'tie** (nevenschikking v. volzinnen, gelijkstelling), v. — s. (t = s).
- Copal** (harde, geelachtige, barnsteenachtige hars uit O.- en W.-Indië, China en Afrika), o. gmv.; zie Kopal.
- Copal'verniss** (uitmuntend vernis, uit copal-hars bereid), o. — sen; ook: — lak, o. gmv.
- Copie** (afschrift, namaak), v. copieën; meer Kopie.
- Copie'boek** (koopmansboek, waarin hij zijn brieven copieert), o. — boeken; meer: Kopieboek.
- Copieeren** (afschrijven, nateekenen, naschilderen); — inkt (inkt, waarmee men brieven schrijft, die gecopieerd moeten worden), m. (soorten), m. — en; — machine (toestel, waarmee brieven en stukken worden gecopieerd), v. — s; meer Kopieeren.
- Copieer'papier** (een soort van doorschijnend papier voor copieerwerk), o. gmv.; — pers, v. — persen; meer: Kopieer-papier, enz.
- Copieus** (overloedig, rijkelijk), bn. en bw.: een — diner; — eten.

- Coplist, copist** (nashrijver, nateekenaar), m. -en; meer: Koplĭst, kopist.
- Copra** (O.-I. gedroogd klappervrucht-*veesch*, voor oliewinning), v. gmv.; ook: Coprah; zie Kopra.
- Copula** (spraak. woord, dat de verbinding bewerkt tusschen onderwerp en praedicaat, koppelwerkwoord), v. -s.
- Copula'tie** (het copuleeren), v. gmv. (t = s).
- Copuleeren** (samenvoegen; vruchtboomen door enting veredelen; koppelen, paren).
- Coquet** (behaagziek, bekoorziek), bn.: een -te juffer; fig. een -te villa, lief, keurig; l. -ket'.
- Coquet'te** (behaagzieke juffer), v. -s.
- Coquetteeren** (van dames: behaagziek zijn, trachten te behagen). (qu = k).
- Coquette'rie** (behaagzucht, nufferij), v. -ën.
- Coquet'te** (schelp, waarin vleeschresten bereid en opgediend worden), v. -s; lees: ko-kiel'je.
- Coquin'** (Fr. schelm, schurk, flet), m. -s.
- Corall'ne** (scharlakenroode kleurstof uit koraalmos), v. gmv.
- Coram populo** (Lat. in 't openbaar, ten aanschouwen v. h. volk).
- Corbeil'le** (Fr. verzameling van bruidsgeschenken), v. -s; lees: korbel'je.
- Corbeil'le** (Fr. korfje, mandje zonder hengsel, bennetje), v. -s: een - met bloemen.
- Cordaat'** (kloek, onversaagd, wakker), bn.: meestal: Kordaat, zie ald.
- Cordiaal** (hartelijk, vertrouwelĳk), bn. en bw.
- Cordiaal'heit** (hartelĳkheid, gemoedelĳkheid, vertrouwelĳkheid, gulheid), v. gmv.
- Cordon'** (koord, riem; grensketen of grensbezetting, verweertlinie), o. -s; meer: Kordon.
- Corduaan** (fĳn Spaansch bokken- of geitenleer uit Cordova), o. gmv.: de fiere rossen, met - getoomd, (Bild.); zie Marokĳn.
- Corinth'e**, een der eerste handelssteden v. d. oude wereld, door den Rom. consul Mummius in 146 v. C. verwoest.
- Corinth'sch** (van Corinth, in oud-Griekenland), bn.: een -e zuil, d. i. met gegroefde schacht en gebladerd kapiteel; zie Zuil.
- Coriolanus**, Rom. patriciër, uit Rome gebannen, 491 v. C.: belegert Rome aan het hoofd der Volscers.
- Cormoran'** (aalscholver, schollevaar, water-raaf), m. -en; ook: Cormoraan'.
- Cornae'** (Fr. oppasser van een olifant), m. -s; (c = k), meest, Kornak.
- Cornalĳn'** (geel-rood edelgesteente, een soort chaledoon), o.; (als voorwerp), m. -en.
- Cornedbeef** (Eng. verduurzaamd Amerik. en Australisch vleesch in bussen), v. gmv.
- Cornet'** (vroeger, de officier-vaandeldrager), m. -s; lees: kornet'; ook: Kornet, zie ald.
- Cornet'** (muz. blaasinstrument), v. -ten: een -*à-piston*, trompet met twee of drie kleppen, klephoorn; ook: Kornet.
- Cornet'** (licht tulen mutsje van dienstmeisjes b.v. in Amsterdam), v. -ten; meer: Kornet.
- Coro'na** (kroon, lichtkrans), v. -s.
- Coroner** (Eng. ambtenaar der Britsche kroon; lijkshouwer in geval van gewelddadigen dood of zelfmoord), m. -s.
- Corporaal'** (R.-K. altaardoeke), o. -alen.
- Corpora'tie** (gilde, genootschap, erkende vereeniging), v. -tiën, -ties. (t = s).
- Corporeel'** (lichamelĳk), bn.: -e straffen.
- Corps** (lichaam: vereeniging, afdeling), o. -en: - de garde, hoofdwacht, wachthuis; - de reserve, spaarbende, noodkorps; - *diplomatique*, de gezamenl. gezanten en leden van legaties der vreemde mogendheden, die bij hetzelfde hof geaccrediteerd zijn; zie Korps.
- Corpulent'** (vetlijvig, gezet, dik), bu.
- Corpulent'ie** (gezetheid), v. (tie = sie).
- Cor'pus** (lichaam; dikte eener lettersoort), o.: - *delicti*, voorwerp, dat als bewijs dient van iem. schuld, of blijk geeft van een strafbaar feit: v. welk delict het - u is ontnomen, (C.O.)
- Corpus ju'ris**, het wetboek der Romeinen, op last van den Oost-Rom. keizer Justinianus I, 527-565, bijeengebracht: - *juris civilis*, burgerlijk wetboek; - *juris canonici*, wetboek van het kerkelĳk recht. (j = j).
- Correct'** (nauwkeurig, stipt, zonder fouten; wat voldoet aan de eischen der kunst of der wetenschap), bn. en bw.: een -e houding, zich - gedragen, - schrijven, een schulderĳ kan - zijn; -er, -st. (c = k).
- Correct'heid** (taalk. juistheid, nauwkeurigheid), v. gmv. (c = k).
- Correct'ie** (verbetering van drukwerk; terechtwijzing; straf), v. -tiën, -ties. (tie = sie).
- Correctief'** (middel tot verbetering van een misslag of fout), o. -ven.
- Correctioneel'** (verbeterend, niet eerloos makend), bn.: -e straffen, b.v. voor lichtere misdrijven; z. Crimineel. (ti = sie).
- Corrector** (verbeteraar van drukproeven), m. -s. (c = k).
- Correlatief'** (wederzijdsch, wisselwerkend, woeling houdend), bn. en bw.
- Correspondeeren** (Fr. briefwisseling houden; in betrekking staan met; beantwoorden, overeenkomen, overeenstemmen).
- Correspondent'** (handelsbediende, belast met het voeren der correspondentie; berichtgever, verslaggever), m. -en; -ente, v. -n.
- Correspondent'ie** (wederzijdsche briefwisseling), v. -tiën, -ties. (t = s).
- Corrida'** (Sp. arena in het stieren-amphitheater, ook, stierengevecht), v. -s.
- Corridor'** (Fr. overdekte gang, doortloop, breede overloop), m. -s.
- Corrigedor'** (Sp. burgemeester, tevens rechter), m. -dores.
- Corrigeeren** (verbeteren, nauwkeurig nazien; tuchtigen, kastijden). (g = z) of g).
- Corrigen'dum** (Lat. verbetering), o.-da. (g = g).
- Corrupt'** (bedorven, slecht), bn.; -er, -st.
- Corrupt'ie** (bederf, verleiding, omkoopĳng), v.
- Cor'sa** (It. wedren van losse paarden, nl zonder berijders), v. -s. (s = z).
- Corsa'ge** (Fr. lijf v. e. japon), o. -s.
- Corsikaan'**, m. -kanen: de -, Napoleon I, omdat hij op Corsica geboren is in 1769, terwijl dat eiland eerst een jaar te voren aan Frankrijk kwam, destijds een soort v. schimpnaam.
- Cor'so** (rij- en wandellaan, optochtlaan), m. -s: de - te Rome, plaats van den wandelrit der prachtige equipages; bloemen-, wedstrijd van versierde ruituigen, zie ald. (s = z).
- Cor'so** (al), d. i. tot den koers van, naar den loopenden prijs (van geld of wissels). (s = z).
- Cort'e'ge** (stoet, gevolg), m. en v. -s. (g = z).
- Cort'es** (de Staten-generaal of Statenvergadering in Portugal en Spanje), m. mv.
- Cor'vee'** (eig. heerdienst: kazerneerk der soldaten, fig. onaangenaam werk, vervelende taak), v. -veën: 't is me 'n -; z. Karwei.
- Corvet'** (oorlogsvaartuig, driemaster, klein fregat), v. corvetten; zie Korvet.
- Coryphee'** (koozleider in de oude Grieksche

tragedies, thans: *voorganger, leider in 't algemeen; fig. iem. die boven anderen uitblinkt in wetenschap, kunst, enz.*, m. en v. -ën; lees: *koo-rie-fee'*.

- Co'secans** (wisk. de *secans* van het complement), v. -en: goniometrisch is de - het omgekeerde der verhouding, die sinus heet.
- Co'sinus** (meek. complement-sinus, de sinus van het complement van den hoek), m. -sen.
- Cos'misch** (den *cosmos* betreffende), bn.
- Cosmetiek'** (middel tot het glanzend maken van het haar, schoonheidsmiddel), v. -en.
- Cosmogonie'** (leer v. h. ontstaan der wereld), v. gmv. (g = g).
- Cosmograaf'** (beschrijver van het heetal), m. -grafen.
- Cosmographie'** (beschrijving van het heetal, wereldbeschrijving, wiskundige aardrijkskunde), v. -ën. (ph = f).
- Cosmologie'** (natuur-philosophie), v. gmv.
- Cosmopoliet'** (wereldburger), m. -en.
- Cosmopolitisch** (als een of van een wereldburger, wereldburgertijk), bn. en bw.
- Cosmopolitis'me** (wereldburgerschap), o. gmv.: het - ziet in de heele menscheid één geheel en kent geen: Patriottisme, Chauvinisme, Jingoïsme.
- Cosmorama** (draaibaar panorama, afbeeldingen gevend van merkwaardige steden en natuurtaferelen, landschappen, enz.), o. -'s.
- Cos'mos** (de wereld, het heetal), m. gmv.: de - van *Alexander von Humboldt*, 1769-1859, beschrijving van het heetal.
- Costi (a)** (in uw stad, bw.: gebeurtenissen a -, d. i. bij u, in uw woonplaats, te uwent.
- Costumeeren** (kleeden volgens de mode van eenig tijdvak): een gecostumeerde optocht.
- Costuum', -tume** (rechtsgebruik, handelsgebruik, dat door den langen duur kracht van wet heeft gekregen), v. -tumen.
- Costuum'** (kleding, pak, gewaad, voor dame of heer), o. -tumen, -tumes; zegsw. in - zijn, in officieele kleding; meestal: Kostuum, zie ald.
- Cosy**, v.; zie *Cozy*.
- Co'tangens** (wisk. tangens van het complement), v. -en; in de goniometrie is de - het omgekeerde van de verhouding, die tangens heet.
- Cotelet'** (ribbetje), v. -ten; zie *Kotelet*.
- Coterie'** (kransje, club, kliek, bestoten gezelschap), v. -s, -ën; het zijn allemaal -s, waar men niemand in opneemt, (C. O.)
- Cothur'ne** (tooneelaars met hooge hakken, bij de ouden i. d. tragedie), v. -n; z. *Kothurn*.
- Cotillon'** (Fransche figuurdans; eig. onderrok, omdat de danseressen het bovenkleed wot ophielden), m. -s. (ll = lj).
- Cottage** (Eng. klein buitenjef, landhuisje), v. -s; zie ook *Hermitage*.
- Cottage-stelsel** (in Engeland het stelsel, om 't grondbezit ook in handen van kleine boeren te brengen), o. gmv.
- Cotyledo'nen** (plantk. zaadbollen), v. mv.
- Cou'che** (Fr. koest, ligt tot een hond), tw.
- Coucheeren** (liggen, doen liggen, ook: inschrijven, te-boek-stellen).
- Coulant'** (eig. vloeiend; tegemoetkomend, gemakkelijck), bn. en bw. (ou = oe).
- Couleur de rose**, Fr. eig. rooskleurig, z. ald., fig. zoo lief en goed, als het slechts zijn kan. (ou = oe).
- Coullis'se** (Fr. beweegbaar tooneelscherm, be-

weegbaar zijscherm), v. -n: achter de -n, in 't geheim, niet publiek; achter de -n kijken, den waren toestand of stand van zaken leeren kennen, (ou = oe); zie *Scherm*.

- Coullis'se** (inrichting aan locomotieven en stoombooten, waardoor men deze willekeurig voor- en achteruit kan doen gaan), v. -n.
- Coullis'se-tafel** (uittrektafel met losse inlegbladen), v. -tafels. (cou = koe).
- Couloir'** (Fr. wandelgang, verbindingsgang), m. -s; de -s der Fransche kamer; de -s in een theater achter de loges. (oi = oaa).
- Couloir'-stelsel** (Fr. wijze van stemuitbrengen, waarbij iedere kiezer in een afzonderlijk hokje zijn stem invult), o. gmv.
- Coup** (Fr. slag, stoot, trap, steek, enz.), m. -s; lees: *koe*; - *d'état*, staatsgreep, d. i. greep naar het hoogste staatsgezag, zie *Brumaire*; - *de main*, handgreep; - *de théâtre*, verrassende omkeer van zaken. (ou = oe).
- Cou'pe** (snit, snede v. e. kledingstuk), v. -s.
- Cou'pé** (Fr. afgescheiden gedeelte, vak van een wagon, ook, halfkoetsje b. v. van e. dokter), m. -s; lees: *koepee'*; verkl.: *coupe'tje*.
- Coupeeren** (Fr. afzonderen; afkorten, afsnijden, bekorten), fig. voorkomen, verhinderen; ook: de kaarten schiften. (ou = oe).
- Coupeur'** (Fr. knipper in dienst bij een kleeermaker of in een confectiezaak), m. -s; vr. *coupeuse*, -s.
- Couplet'** (evenmatig deel van een gedicht), o. -ten; (ou = oe); zie *Strophe*.
- Couplet'** (evenmatig deel van een lied of een aria), o. coupletten; - **zanger** (b. v. in een *café-chantant*), m. -s; - **zangeres**, v. -sen.
- Coupon'** (interestbewijs, rentebewijs van een effect), v. -s; - **belasting** (nl. 5% van het bedrag van zekere coupons), v. gmv.; - **blad** (gezamenlijke coupons, met talon, z. ald.), o. -en; - **knipper** (rentenier), m. -s; - **schaar** (schaar, om de coupons of rentebewijzen van de effecten te knippen), v. -scharen. (ou = oe).
- Coupon'** (restant, lap of snipper van een stuk of rol manufacturen), v. -s. (ou = oe).
- Coupu're** (weglating van een gedeelte, b. v. van een tooneelstuk of een opera), v. -s.
- Cour** (Fr. hof, hofhouding, opwachting ten hove), v. gmv.
- Courageus'** (Fr. moedig, dapper, kloek), bn. en bw., *courageuzer*, *courageust*. (g = zij).
- Coura'ge** (Fr. moed), m. (g = zij); ook, tw.
- Courant'** (lopend, gangbaar), bn.: - *geld*; - *e artikelen*, die vlot verkocht worden en zeer gezocht zijn; - *e schulden*, lopend. (ou = oe).
- Courant'** (wettig betaalmiddel, zilvermunt), o. gmv. Nederl. -. (ou = oe).
- Courant'** (verkorting van: *courante novellen*: loopende nieuwtjes, waaruit: *krant*), v. -en: de eerste Ned. - werd gedrukt in 1652 te A'dam. (ou = oe).
- Couran'ten-artikel** (stuk in een krant), o. -s; - **bericht**, o. -en; ook *Kranten-artikel*; - **bericht**, enz. z. ald.
- Courantier'** (uitgever v. e. krant), m. -s. (ier = ier).
- Courta'ge** (Fr. makelaarsloon, provisie), v.
- Courtoisie'** (Fr. hoffelijkheid, heuschheid, riddertijckheid), v. gmv. (s = z).
- Cousin'** (Fr. neef; titel, welken keizers en koningen aan mindere vorsten geven), m. -s.
- Coût'e que coût'e**, bw.: Fr. tot elken prijs, het moge kosten, wat het wil. (ou = oe).
- Couvert'** (Fr. briefomslag; tafelfgereedschap

- voor één persoon d. i. *servet, bord, mes, lepel, vork en glas*), o. —en.
- Couven'se** (broedmachine, broeioven), v. —s.
- Covenant** (Eng. *bond, verbond, verdrag*), o. —s; vooral, het verbond der Schotsche protestanten in 1580.
- Cow'boy** (Eng. *kojongen in de prairie, vee-oppasser*), m. —s.
- Cozy** (Eng. *theemuts; met watten gevoerde bedekking van den theepot, dienende om de thee warm te houden*), v. —s.
- Crapaud'** (Fr. *pad, fig. gedrocht; klein, leelijk mensch*), m. en o. —s. (au = oo).
- Crapaud'** (Fr. *lage, rondom bekteede leuningstoel*), m. —s; lees: *kra-poo'*.
- Crapu'le** (gemeen, gespuis, janhagel, liederlijk volk), o. gmv.; lees: *kra-puul'*.
- Crassulace'ën** (vetplanten), v. mv.
- Cras'sus**, 113—53 v. C., zie Triumviraat; sneuvelt tegen de Parthen.
- Crava'te** (Fr. *heeren-dasdoek*), v. —n.
- Crayon'** (Fr. *stift, waarmede men teekent; potlood, zwartkrijt*), o. —s; lees: *kreion'*.
- Cre'atie** (schepping, toon. *eerste vertolking van een rol*), v. —tiën, —ties. (t = s).
- Cre'atuur'** (schepsel, wezen; begunstigde, voortkruisling), o. —turen; meer: *Kreatuur*.
- Crè'che** (gesticht tot het bewaren en verzorgen van zuigelingen; ook, *krib*), v. —s. (ch = sj).
- Kredens'tafel** (een geheel met wit linnen bedekte dientafel), v. —s; R.-K. idem, staande in het priesterkoor tegen den linkerzijwand en waarop het kerkgewaad, b.v. v. e. bisschop wordt gereed gehouden; ook, *Kredens*—.
- Crediet'** (handel. *vertrouwen, uitstel van betaling*), o.: — *geven, een — van drie, van zes maanden; — hebben; meestal Krediet*.
- Crediet'bank**, v. —en; — **brief**, m. —ven; — **instelling**, v. —en; — **kas**, v. —sen; — **vereeniging**, v. —en; — **wet**, v. —ten; meestal *Kredietbank*, enz., zie ald.
- Cre'dit** (het *tegoed*; boekhouden: *de rechterbladzijde, waarop men aantekent, wat er te onvangen is; het tegendeel van debet*), o. mv. *credunt*; — **zijde**, v. gmv., zie ald.
- Crediteeren** (op *vertrouwen leveren, op de creditzijde d. i. rechterzijde als tegoed boeken*).
- Crediteur'** (schuldeischer), m. —en.
- Cre'ditzijde** (handel. *de rechterzijde van het grootboek*), v.; — staat tegenover *Debetzijde*.
- Cre'do** (ik *geloof; het eerste woord der Apostolische geloofsbelijdenis*, nl. Ik geloof in God den Vader), o. —'s.
- Creduliteit'** (lichtgeloovigheid), v. gmv.
- Cre'dunt** (zij *hebben te goed*), mv.; zie *Credit*.
- Creëren** (scheppen, stichten, maken, voortbrengen; benoemen, aanstellen; op het tooneel voor het eerst een rol uitbeelden), zie *Creatie*.
- Cre'maille're** (Fr. *tandradbaan*, z. ald.), v. —s; zie *Funiculaire*.
- Cre'matie** (lijkverbranding), v. gmv. (t = s).
- Cre'mato'rium** (inrichting tot het verbranden van lijken, lijkoven), o. —s, —ria.
- Crème** (room; fig. *het puikje eener zaak*), v. gmv.: — *de vanille, zekere lleur; — fouettée*, geslagen room of slagroom; als bn.: *roomkleurij*, b.v. een —japon, —gordijnen; — **rie'** (melkinrichting), v. —s.
- Cre'mo'na** (beste Italiaansche viool, uit *Cremona in It.*), v. —'s; ook: *Cremoneesche viool*.
- Cre'mortart'** (poeder, van room en wijnsteen, een bloedzuiverend middel), o.: volks-taal: *Kremetart*.
- Creool'** (Sp. in Z.-Amerika en W.-Indië, kind van Europeesche ouders), m. en v. *Creolen*; — **ole**, v. —n.
- Creool'sche, Creo'le**, v. —n; zie *Creool*.
- Creosoot'** (uit *beukenhoutteer bereide, bederfwerende vloeistof*), v. gmv. (s = z).
- Creosoteeren** (door *creosoot tegen bederf bewaren, drinken in creosoot*). (s = z).
- Crepeeren** (ellendig omkomen, of sterven v. dieren; bersten van bommen), plat.
- Creseen'do** (It. *toenemend; muz. trapsgewijze sterker worden v. tonen*), bw., als zn. o.
- Cre'sus**, ook *Cro'e'sus* (± 546 v. C., de rijkste koning van Klein-Azië; zoo rijk als —, schatrijk).
- Cre'ta**, nu *Candia*: groot en vruchtbaar eiland in de Midd. Zee ten Z. van Griekenland.
- Creten'zen** (inboorlingen of burgers van 't eiland *Creta*), m. mv.; ook: *Creten'zers*.
- Crétin'** (Fr. *kropmensch, achterlijk mensch; in de donkere dalen der Alpen*), m. en v. —s, of *Cretenen*; fig. *ezel, stommerik*. (tin = tain).
- Creton'** (katoenen stof met groote patronen bedrukt), v.: — wordt vooral gebruikt voor gordijnen en het bekleeden van meubelen; bn. *cretonnen* (van *creton*, met *creton*), bn.: — *gordijnen, een cretonnen canapé*.
- Cre'i'se**, dochter v. *Priamus* en *Hecuba*, gemalin van *Aeneas* en moeder van *Ascanius*.
- Crilant'** (Fr. *schreeuwend*), bn. en bw.: 't was er — *vervelend*, (C. O.) erg, vreeselijk. (t = t).
- Crick'et**, o., lees: *krik'it*; een *Engelsch balspel, dat door twee partijen (ieder van elf personen) gespeeld wordt: stok- en balspel*.
- Crick'eten** (het *cricket-spel spelen*), ik *crickette*, heb *gecricket*: *de meisjes waren aan 't —*.
- Cril'men lae'sae majesta'tis** (Lat. *majesteits-schennis*), o.: *het is een —, hoogverraad*.
- Criminalist'** (kenner v. h. strafrecht), m. —en.
- Criminaliteit'** (strafbaarheid voor den rechter, misdadigheid), v. gmv.
- Criminalogie'** (leer der criminaliteit), v.
- Crimineel'** (strafrechtelijk; misdadig, schandelijk), bn.: *het —e recht, strafrecht; de —e rechtbank*, nl. voor strafzaken; — *e wetten, strafwetten*; zegsw. *het is —, verschrikkelijk; —e anthropologie*, die kennis van den mensch, waarmee de strafrechter voortdurend te maken heeft; bw.: *hij was — dronken, schandelijk*.
- Crinoll'ne** (hoepelrok), v. —s, —n. vero.
- Cril'sis** (keerpunt, beslissende wending eener zaak; bedenkelijke toestand in den handel; de *kwaal zelf*), v. crises: *de — eener ziekte*; staatk.: *een ministerieele —*, de toestand, dat het ministerie afgetreden is en er nog geen nieuw benoemd is; lees: *krie'zis*.
- Crite'rium** (kenteeken, beslissend kenmerk, maatstaf, toets), o. criteria, —riën. (e = ee).
- Critica'ster** (uttend criticus, muggenzifter, kleingeestig beoordeelaar, andere *Zoilus*), m. —s.
- Cril'ticus** (streng beoordeelaar, kunstrechter), m. critici; zie *Recensent*. (c = k).
- Cril'tiek'** (beoordeeling, toetsing van letterkundige voortbrengselen en kunstwerken in bladen en tijdschriften), v. —en: *beneden —*, alle beoordeeling onwaardig; *den toets der — kunnen doorstaan; opbouwende —, scherpe —*.
- Cril'tisch** (beoordeelend, onderzoekend), bn.: — *e bespiegelingen; —e opstellen*, b.v. over letterk. onderwerpen, o. a. door *Will. Kloos*.
- Cril'tiseeren** (naar den eisch der kunst beoordeelen; toetsen, bevitten, bedillen, hekelen).
- Cro'ens** (bolplant, voorjaarsbloem), m. —sen; meestal: *Krokus*.

- Croesus** (lees: kreu'zus), eigenaam; fig. schatrijk man; zie Cresus.
- Croquet**, o.: *het - is het bal- en hamerspel; men drijft met houten staggers de ballen door ijzeren boogjes*; lees: krock't.
- Croupier** (Fr. *beambte bij een openbare speelbank: hij haalt 't gewonnen geld binnen en betaalt de winsten uit*), m. -s; lees: -piee'.
- Crown** (Eng. *zilvermunt van 5 shilling = f 3.00*), v. -s.
- Cru** (Fr. eig. *ongaar*, fig. *ruw, scherp*), bn.
- Cruciferen** (plantk. *kruisbloemigen*), v. mv.
- Crucifix** (kruisbeeld, beeld van Christus aan het kruis), o. -en; lees: -fiks.
- Cruza'do** (d. i. *met een kruis geteekend: oude Portug. munt in zilver v. ± f 1.20 en in goud ± f 3.60; in Spanje = f 2.10 tot f 2.70*), m. -'s; ook: Cruza'do.
- Crustace'en** (schaaldieren), o. mv.
- Crypta** (onderaardsche gewelfde kapel, nl. onder het hoogkoor in oude kerken, onderkerk; ook, grafkelder), v. -'s; ook: Crypte, v. -n; lees: krip'ta, kript; zie Krocht.
- Cryptogamen** (plantk. *bedektbloeienden*), v. mv.: - zijn vooral mossen, zwammen en varens, zij brengen geen vruchten voort en planten zich voort door kiemkorrels.
- Cu'bahout**, o. gmv.; zie Geelhout.
- Cui bo'num?** (Lat. *tot wiens nut? wien baat het?*); lees: kwie.
- Cuivre poli'** (Fr. *geslepen of gepolijst messing*), o.: een lamp van -, e. inktstel v. -.
- Cul de lam'pe** (vignet aan het einde van een hoofdstuk in een boek), m. (mv. culs de lampe).
- Culina'risch** (culinair, d. i. *de kookkunst of de keuken betreffende*), bn.: uit een - oogpunt.
- Culina'tie** (sterrenk. *doorgang eener ster door den meridiaan v. d. plaats*), v. -s. (t = s).
- Culina'tiepunt** (sterrenk. *het punt, waar een ster culmineert*), o. - punten. (t = s).
- Culmineeren** (het toppunt bereiken; van sterren: *in het culminatiepunt staan, door den meridiaan van de plaats gaan*).
- Culot'te** (ouderwetsche klepbroek, korte broek, kniebroek), v. -s; zie Sansculotte.
- Cul'pa** (schuld), v.: mea -, door mijn schuld.
- Cultiveeren** (be- of aanbouwen, aankweken, aanplanten; ook: vormen, verbeteren; veredelen en verfijnen van geest en manieren).
- Cultu're** (O.-I. *teelt van tropische producten voor de Europeesche markt*), v. -s: koffie-, rijst-, suiker- (Java); peper- (Sumatra); tabaks- (Borneo); kruidnagel- (Amboin); - van muskaatnoten (Banda); *het in - brengen van gronden*, geschikt maken voor den bouw van eenig product, ook bouwland en dan meerv.: Europeesche en inlandsche cultures.
- Cultus** (uit- en inwendige vereering van God b.v. door aanbidding), m. (mv. culten), ook, eredienst, betuigingen van eerbied, enz.
- Cultuur**, v. z. Culture: -dwang, m. gmv., zie -stelsel; -gewassen, o. mv.
- Cultuur** (beschaving, ontwikkeling, veredeling), v. gmv.: *de beste - is die van hoofden hart in goede harmonie*; zie: -geschiedenis; -staat; -volken; -woorden.
- Cultuurgeschiedenis** (geschiedenis der beschaving, van den ontwikkelingsgang, in tegenstelling van *histoire-bataille*), v. -sen.
- Cultuur-histo'risch** (de geschiedenis der beschaving betreffende), bn.: -e beschouwingen.
- Cultuurplant**, v. -en; zie Culture.
- Cultuurstaat** (rijk, waarin beschaving heerscht), m. -staten: de -staten van Europa.
- Cultuur'stelsel** (O.-I. *stelsel in Ned. O.-I., door den gouverneur-generaal Van den Bosch onder koning Willem I ingevoerd en geregeld*), o. gmv.; het - wilde allerlei producten, als: koffie, thee, indigo, tabak door de inlandsche bevolking doen telen; elke dessa, die de helft van haar cultures deed bestaan in de teelt van een dier producten voor de Europ. markt, was vrij van landrente; thans afgeschaft.
- Cultuurvolken** (volken, die een gewenschten trap van beschaving bereikt hebben), o. mv.: - vindt men in N.-W. en Midden-Europa; zie de tegenst. Natuurvolken.
- Cultuurwoorden** (woorden, die den stand van zaken of allerlei gebied in het jongste heden aanduiden), o. mv.: kunstwijn, natuurboter, heilsoldaat.
- Cum annex'is** (Lat. *met het bijgevoegde, of er bij behorende*), (x = ks); zie C. S.
- Cum gra'no sa'lis** (Lat. *met een korrel zout*); fig. *met een beetje gezond verstand en niet al te letterlijk*.
- Cum lau'de**, Lat. *met lof*, nl. gepromoveerd.
- Cum su'is**, Lat. *met de zijnen*, zie C. S.
- Cumula'tie** (van ambten: *het gelijktijdig waarnemen er van door één persoon*), v. -s.
- Cumuleeren** (gelijktijdig bezitten, vereenigen): haar geld gecumuleerd met haar schoonheid (die van Henriette) lokten misschien den fat (v. d. Hoogen) aan, (C. O.)
- Cup** (Eng. *sierlijke beker als prijs bij wedstrijden*), v. -s.
- Cupi'do**, myth. *minnegod*; zie Amor.
- Cupidoetje** (beeldje van Cupido), o. -s.
- Cura'bel** (te heelen, te genezen), bn.
- Curacao'** (drank of likeur, getrokken op de schillen van oranjeappelen: oorspronkelijk gestookt op 't eiland Curacao), m. (cao = sou).
- Curatee'le** (toezieende voogdschap, bevoogding, voogdij van een curator), v.: iemand onder - stellen, een meerderjarige het beheer van eigen zaken ontnemen, hem onder toezicht stellen wegens zwakte van vermogens, krankzinnigheid of verkwisting.
- Curator** (bewindvoerder, toezichthouder, beheervoerder in een faillieten boedel, boedelredder), m. -s en -to'ren.
- Curator** (lid v. e. commissie van toezicht op een gymnasium, universiteit), m. -s, -to'ren.
- Curato'rium** (de gezamenlijke curatoren), o.
- Cureeren** (verzorgen, beter maken, genezen).
- Curia'len** (ambtenaren der curie), m. mv.
- Cur'rie** (oud-Rome: *paleis v. d. Senaat*), v.; *de Roomsche -*, het pauselijk hof, de pauselijke omgeving, d. i. kardinalen, prelaten, curialen.
- Curieus** (Fr. *zeldzaam, vreemd, aardig, merkwaardig*), bn.: dat is -!
- Curiositeit** (merkwaardigheid, aardigheid, zeldzaamheid), v. -en, of Curiosa. (s = z).
- Curio'sum** (iets zeldzaams, vreemds), o. -sa.
- Cursief** (schuin loopend), bn.; zie Letter.
- Cursief'letter** (schuine drukletter), v. -s.
- Cursiveeren** (met schuine letter drukken).
- Curso'risch** (achtereen voortgaande), bn. en bv.; - lezen: een schrijver - lezen, zonder dat de leeraar de lecture onderbreekt en ophelderingen geeft. (s = z).
- Cur'sus** (leergang, reeks van lessen), m. -sen: een of anderen - volgen. (s = z).
- Cur've** (kromme lijn), v. -n; zie Kurve.
- cus** (bastaarduitgang), als in: *bota'micus, pol'i'ticus, mu'sicus*, vormt mannel. persoonsnamen.

- Cus'tos** (bewaarder, koster eener kerk, toezien en schoonhouder van een museum, enz.), m. custodes: de - van het anatomisch kabinet te Leiden.
- Cu'vet'**, cu'vet'te (Fr. kom, waschkom, spoelbak), v. -ten.
- Cyaanka'lie**, cyanka'lum (de verbinding v. e. kalium met een zeer vergiftige stof, blauwzuur), o.
- Cycla'den** (aardr. eilanden in de Aegaeische zee), v. mv.: de - zijn in een kring om het oudtijds heilige Delos gelegen. (y = ie).
- Cycla'me** (alpenviooltje), v. -s: de - is ook een winterbloeiester (in Januari) als kamerplant, zij bloeit nog eerder dan de *Primula*. (y = ie).
- Cyclisch** (tot een *cyclus* behoorende), bn.: -e dichters, b.v. die van de Karelromans.
- Cyclist'** (wielrijder), m. -en; lees: *sieklis't'*.
- Cycloï'de** (meetk. radlijn, elliptische gebogen lijn), v. -n. (y = ie).
- Cyclome'ter** (sport. afstandsmeet), m. -s.
- Cycloon'** (storm, die draaiende een kring beschrijft, op de W.-I. eilanden orkaan geheeten), m. -onen; zie *Typhoon*. (y = ie).
- Cycloop'** (myth. éénoogige reus, knecht van *Vulcanus*, die onder den *Etna* voor *Jupiter* den bliksem smeedde), m. cycloopen. (y = ie).
- Cyclo'pisch** (reusachtig, of door cycloopen gemaakt), bn.: -e muren, uit ruwe, opengetaste steenklompen gevormd. (y = ie).
- Cyclosty'le** (radpen tot vermenigvuldiging van schrift, ook: multiplicator), m. -s.
- Cy'clus** (periode, tijdkring; reeks van sagen, volksverleveningen, historische verdrachten), m. -sen; in onze Middelned. letterkunde heeft men twee -sen van romans, de *Kavelen* de *Arthurromans*, z. ald. (y = ie).
- Cylin'der** (ronde zuil, volsteen; rol), m. -s; -bureau (een soort van schrijftafel met schuifklep), o. -s; -horloge, o. -s. (y = ie).
- Cymbaal'** (muz. instrument, bestaande uit twee holle klankbekkens, die op elkaar worden geslagen), v. -alen; ook: *Cimbaal*, *Cimbel*, *Cymbel*. (y = i).
- Cym'bel**, v. -s; zie *Cymbaal*; lees: *sim'bel*.
- Cy'nicus** (volgeling der leer van den Gr. wijsgeer *Antisthenes*, 4e eeuw v. C.), m. -ci. (y = ie).
- Cy'nisch** (Gr. hondsche: tot de school van *Antisthenes* behoorende), bn. en bw.: hondsche, slordig, schaamteloos, ruw, spotziek; zie *Diogenes*.
- Cynis'me** (de leer der *Cynici*), o.: hondscheheid, enz.; zie *Cynisch*.
- Cyn'thia** (myth. bijnaam van *Diana* als maangodin), v.; lees: *sin'tia*.
- Cy'pergras**, o. -sen: het geelachtig -, het bruin -, het - v. d. *Nijl* (papierplant). (y = ie).
- Cy'persch**, cy'prisch, bn.: de -e kat van tante *Stastok*, (C.O.), een soort van groote, grijze, zwartgestreepte kat, herkomstig van 't eiland *Cyprus*, slangendooder. (y = ie).
- Cypres'** (altijd groene naaldboom in Z. Europa en in Azië; beeld van den rouw), m. -sen; -seboom (gewone cypres in het *Mississippi-dal*), m. -en; -senhout, o. gmv.; -senlaan, v. -lanen; (y = ie), ook: *Cipres'*.
- Cypriloot'** (bewoner van het eiland *Cyprus*), m. -oten. (y = ie).
- Cy'prus**, een der voornaamste eilanden in den O.-hoek der Midd. Zee; lees: *sie'prus*.
- Cy'rus**, de wereldberoemde stichter van het oude Perzische rijk, † 529 v. C. (y = ie).
- Czaar** (uit het Russ. tsjar, keizer; keizer van Rusland), m. czaren; meer: *Tsaar*.
- Cza'rewitsj** (zoon v. d. Russ. Czaar, vergelijk *Petrowitsj*, zoon van *Peter*), m. -en; ook *Tsarewitsj*.
- Czar'ina** (keizerin van Rusland), v. -s; ook *Tsari'na*, v. -s.
- Czech** (bewoner v. *Bohemen*), m. -en, lees: *tsech*.

D.

- D**, v. -s. Vierde letter van het alfabet. Ook benaming van den tweeden toon in de klankladder, *re* genaamd.
- D**, als Romeinsch getal = 500; DC = 600, enz. D, met een streepje er boven, is 5000. In de scheikunde bet. D. vitriool.
- dat**. - *datum*, gegeven, uitgevaardigd, dagteekening. - In de spraak. *datief*, 3e nvl.
- d.a.v.** - daar-aan-volgend d.i. daar-op-volgend.
- D.C.** - *Da capo*, van het begin af, van voren af aan, nog eens (in de muziek), zie aldaar.
- d.d.** - *de da'to*, van den zooveelsten der maand.
- deb.** - *de'bet*, *de'bent*, zie aldaar.
- Decl.** - *Declina'tie*, verbuiging. Ook: afwijking (kompasnaald), zie aldaar.
- Del.** - *Delectur*, men schrappe weg, men late weg (op drukproeven), zie aldaar.
- Del.** of **Delin.** - *Delinea'vit*, hij of zij heeft het geschetst of geteekend (op kunstplaten).
- Dep. Dept.** - *Departement'*, afdeling (van bestuur).
- d. e. t.** - *daarentegen*.
- D.F.** - *De'o fa'vente*, onder begunstiging van God, of, zoo God het begunstigt.
- D.G.** - *De'i gratia*, door Gods genade.
- D.G.** - *De'i gratias*, Gode zij dank!
- d.i.** - dat is.
- dien.** **dr.** - dienaar.
- Disc.** - *Discom'to*, zie aldaar.
- Distr.** - *District'*, zie ald.
- Div.** - *Dividend'*, zie aldaar.
- D.O.M.** - *De'o Op'timo Max'imo*, aan den besten en hoogsten God gewijd, z. ald.
- Dr.** - *Doc'tor*.
- Dr. med.** - *Doc'tor medic'inae*, doctor in de geneeskunde.
- Dr. phil.** - *Doc'tor philoso'phiae*, doctor in de wijsbegeerte.
- Dr. th.** - *Doc'tor theolo'giae*, doctor in de godgeleerdheid.
- ds.** - *Do'minus*, dominee, predikant, leeraar.
- D.S.** - *Dal seg'no*, zie ald.

D.V. — De' o volen'te, met Gods wil.

dv. — dienstvaardig.

dw. — dienstwillig.

d. w. z. — dat wil zeggen.

Daad, v. daden: iemand met raad en — bijstaan, met alle middelen steunen; iem. op heeter — betrappen, bij het bedrijven der daad.

Daadwerkelijk (werkkelijk, feitelijk), bn. en bw: hij heeft ons — bedrogen, metterdaad.

Daags (uit dages: per dag, iederen dag, een dag), bw.: hij verdient een gulden —; — schijnt de zon; hij kwam — te voren, een dag.

Daagsch, bn.: een — e jas, voor den werkdag, een — e hoed; zie Alledaagsch.

Daagster (rechtst. eischeres, klaagster), v. — s.

Daal (pijp in een scheepspomp), v. dalen.

Daalder (uit het Deutsche Thaler, oud-Holl. munt van f 1.50), m. — s.

Daaldersplaats (de eerste rang in den ouden Amst. schouwburg, fig. beste plaats), v. — plaatsen.

Daan (verwant met daar), bw.: waar kom jij van —?

Daar (op die plaats), bw.: uw hoed ligt —.

Daaraan (aan dat), bw.: — denk ik niet; wat heb ik —? — **volgend**, bn., z. **d.a.v.**

Daarachter (achter dat), bw.: daar steekt iets —; ik weet niet, wat — schuilt.

Daarbeneden (beneden dat), bw.: wat drukte is dat —! kinderen van tien jaar en —.

Daarbenevens (naast dit of dat, bovendien, daarenboven), bw.; evenzoo: — bij, — binnen, — boven, — buiten, — door, — heen, — in, — langs, — toe, — voor; zie ook bij **Hier**.

Daarenboven (boven dat, bovendien, behalve dat), bw.

Daarentegen (tegenover dat, daar tegenover, integendeel), bw.; zie **d. e. t.**

Daarind'er, bw.; zie **Ginder**.

Daarlaten (laten rusten), ik liet daar, heb daargelaten: dit zullen wij maar —; dit daargelaten, d.i. niet in aanmerking genomen.

Daarmede (met dit of dat, met die zaak), bw.; — **na** (nadien, na dien tijd), bw.; — **naar** (naar of volgens dit of dat), bw.; — **naast** (naast dit of dat), bw.; — **nevens** (er bij, bovendien), bw.

Daarom (om dit of dat heen), bw.: — nl. om die spijl draait het vliegwiel; **daarom** (om die reden, wegens), bw.: — kon ik niet komen;

— **omheen**, bw.: een pleintje en — een hek; — **omtrent** (omtrent dat, in de nabijheid van dat), bw.; — **onder**, bw.; — **op** (op dat), bw.; — **o'ver**, bw.; — **tegen**, bw.; — **toe** (tot dit of dat, tot dat doel), bw.; — **nit** (uit dat, volgens dat), bw.; **daarvan**, bw.: koop — iets; **daarvoor** (vóór dat), bw. —, nl. vóór dat vertrek, was een tochtdeur; ook: — zal ik je straffen, daarom.

Daarstellen (tot stand brengen, in het leven roepen, maken), ik heb — gesteld; germ. en dus te vermijden in de spreek- en schrijftaal.

Daarzijn, o.: het — van, het bestaan van; gedurende mijn —, aanwezigheid.

Daas (paardenwieg), v. dazen; z. **Blindaas**.

Da ca'po (It. muz. van het begin af, nogeens, van voren af aan), bw.; zie **D.C.**

Dactylisch, bn.: — e verzen; zie **Dactylus**.

Dactylogie (vingerspraak, eig. vingerrekenkunst), v. gmv.: de — van blinden.

Dactyloscopie, v.; zie Vingerafdruk.

Dactylus (metriek. eig. vinger: driedeelige versmaat met de betoonde lettergreep vooraan b.v. in het woord: vaderen), m. dactylen; de — is een trippelmaat, zie ald.; voorbeeld: Toon ons uw l. luister o l. zilveren l. maan! (Staring); lees: dak'tielus.

Da'del (dadelpalm, tropische boom, 10—20 M. hoog), m. — s, (vrucht), v. — s; — **bosch** (O.-I. bosch van dadelpalmen), o. — bosschen.

Da'delijk (wezenlijk, werkelijk), bn.: in die steden is nog geen — e nood; — e hulp, — e liefde, die zich door daden toont; — e zonde, die men nl. zelf begaat, in tegenst. van Er'zonde.

Da'delijk (onmiddellijk, terstond), bw.: gij moet — komen; zie **Direct**.

Da'delikheden (handtastelijkheden, gevecht), v. mv.: van woorden kwam het tot —.

Da'delolle (olie, uit dadels geperst), v. gmv.

Da'delpalm, m. — palmen; zie **Dadel**.

Da'delpruim (boom in Z.-Europa en N.-Afrika), m. — en; (vrucht), v. — pruimen.

Da'delwijn (palmwijn, bereid uit het sap van den dadelpalm-stam), m. gmv.

Da'der (bedrijver), m. — s: de — is onbekend; ook: ligt, eig. is, op 't kerkhof, is veilig, (asyl).

Da'ding (vergetlijk, schriftelijke overeenkomst), v. — en; zie **Transactie**.

Dae'dalus (myth. oudste der Gr. bouwmeesters, bouwer van het labyrint op Creta), m.; — zelf, door Minos in het labyrint opgesloten, ontvluchtte met zijn zoon I'carus op met was bevestigde vleugels; hij kwam behouden op Sicilië aan; zie Icarus. (ae = ee).

Dae'mon (geest, bovenaardsch wezen), m. dae'monen: er waren goede en booze —; later, booze geest, duivel; zie **Demon**. (ae = ee).

Daemo'nisch, bn.; z. **Demonisch**. (ae = ee).

Daffodil (affodil), v. daffodillen.

Dag (daglicht, lichtglans), m. gmv.: de — breekt aan, helder of klaar als de —, het wordt —, vóór — en dauw, aan den — komen.

Dag (tijdsverloop tusschen zonsop- en ondergang), m. dagen: de langste — op 21 Juni, de kortste — op 22 Dec.; den — doorbrengen met lezen, met wandelen, enz.

Dag (toestand v. h. weer onder den invloed van het zonnelicht), m. dagen: een heerlijke —.

Dag (tijdsruimte van 24 uur, etmaal), m. dagen: over een — of wat, een jaar is 365 dagen, de volgende —.

Dag, m., in fig. toepassing: een gat in den — slapen, zeer laat te bed blijven; aan den — komen, ontdekt worden; aan den — brengen, aan het licht brengen, uitbrengen, bekend maken; op zijn — en komen, oud worden; de jongste —, de laatste —, de — des oordeels, Bijbel, de allerlaatste dag van het bestaan onzer aarde; jaar en —, of eeuw en —, zeer lange tijd: tot na verloop van eeuw en — de tooverkunst begraven lag, (Staring); zijn — en verkorten, levensdagen; spreekw. Rome is niet op ééne — gebouwd, belangrijke zaken, eischen veel tijd, z. **Rome**.

Dag, m.: een muur 5 M. in den —, boven den grond; een mijn in den —, niet in maar aan den grond, zie **Groef**; dat raam is 2 M. in den —, er is een ruimte van 2 M. tusschen de kozijnposten; zie: **Zondag**, **Maandag**, enz., **Kerstdag**, **Paasch**-, **Hemelvaarts**-, **Pinkster**-, alsmede: **Betaal**-, **Feest**-, **Onthoudings**-, **Ontvang**-, **Rijks**-, **Rust**-, **Vacantie**-, **Werk**-, **Zitdag**, enz.

- Dag** (riem: scheepst. touw, waarmee aan boord van schepen gestraft werd), v. vero.
- Dag** (korte degen), v. daggen; ook, Dagge.
- Dagblad** (krant, die alle dagen verschijnt), o. -bladen; z. Maandschriften Weekblad.
- Dagboek** (boek v. dagel. ervaringen), o. -en.
- Dagboek** (koopmansboek, wettelijk voorgeschreven, voor dagel. notitiën), o. -boeken.
- Dagboog** (cosm. deel v. d. parallelcirkel v. c. hemellichaam, dat boven den horizon eener plaats ligt), m. -bogen; zie Nachboog.
- Dagbroer** (hansvorst van speculaas), m. -s.
- Dagdief** (luierende werkmán), m. -dieven.
- Dagdieven** (den dagdief spelen), ik dagdiefde, heb gedagdiefd; -dieverij, v. -en.
- Dagelijks** (elken dag), bw.: wij werken -.
- Dagelijksch** (v. elken dag), bn.: het - brood; een -e zonde (overtreding van Gods wet en gebod in kleinere zaken); zie Doodzonde.
- Dagelijksch bestuur** (het college van burgemeester en wethouders in een gemeente), o.; het - heeft de uitvoerende macht.
- Dagen** (dag worden), het daagt, het heeft gedaagd: de morgen daagt, het begint te -.
- Dagen** (den. van dag: een dag vaststellen; voor het gerecht roepen), ik heb gedaagd; **da'ger** (eischer in een proces), m. -s; **da'ging** (dagvaarding), v. -en.
- Dag-en-nacht'evening** (gelijkheid van dag en nacht), v. -en; zie Aequinoctium: de - valt op 21 Maart en 22 Sept.
- Dageraad** (begin v. d. ochtend), m.; fig. de - des levens, de prille kindsheid; de - van het jongelingsleven, (Potg.); de - der vrijheid.
- Dage** (korte degen, ponjaard), v. daggen: - is verouderd (b.v. nog in den Leeuw van VI. 1304); bij V. Lenn.: de - van den onstuimigen knaap, (Gestoorde Bruiloft).
- Daggeld** (dagelijksch loon), o. -gelden.
- Daghuur** (dagloon, daggeld), v. -huren.
- Dagkaart** (spoorkaartje voor één dag geldig), v. -kaarten.
- Daglicht** (zonnlicht), o. gmv.: fig. het eerste - zien, geboren worden: het kan 't - niet zien, het is slecht, moet geheim blijven.
- Dagloon** (het loon per dag), o. -loonen.
- Daglooner** (losse arbeider, die per dag betaald wordt), m. -looners.
- Dagmat** (een stuk land ter grootte van $\pm \frac{1}{2}$ HA.; zooveel land als men op één dag kan maaien), v.; ook: Dagmaat, Deimat, Deimt.
- Dagmeisje** (dienstmeisje voor over dag), o. -s.
- Dagon**, afgod der Philistijnen: - werd voorgesteld als half visch, half mensch.
- Dagorde** (lijst der in een vergadering te behandelen onderwerpen), v. gmv.; -**order** (mil. bekendmaking, mededeeling), v. -orders; -**register** (dagboek, journaal op het schip of in den winkel), o. -registers.
- Dagroofvogel** (roofvogel, die overdag zijn prooi zoekt), m. -vogels: haviken, valken zijn -roofvogels, zie Nachtroofvogel.
- Dagslaper** (volksn. voor geitenmelker, schapenmelker, nachtzwaaluw), m. -slapers.
- Dagtaak** (het werk voor één, voor iederen dag), v. gmv.: zijn - volbrengen.
- Dagteekenen** (dateeren; dag en jaar plaatsen), ik heb gedagteekend: een brief -, een akte -; dat gebouw -teekent uit de 16e eeuw; -**teekening** (datum), v. -en.
- Dagtoorts** (dicht. de zon), v. gmv.
- Daguerreotyp** (lichtbeeld of duurzame lichtdruk op een verzilverde plaat, naar de uitvinding van Daguerre, 1789-1851), v. -n; -**typeeren** (naar het leven door lichtstralen afbeelden), vero.; -**typie** (de eerste vorm der photographie: het vervaardigen van lichtbeelden, naar de uitvinding van den Franschman Daguerre, 1838), v. gmv. (y=ie).
- Daguil** (dierk. uil, die overdag voedsel zoekt), m. -en: de sneeuwuil, de steenuil zijn -en; zie Nachtuil.
- Dagvaard** (rechtst. indagen, op een bepaalden dag voor het gerecht dagen), ik dagvaardde, ik heb gedagvaard; -**ing** (oproeeping voor den rechter), v. -en.
- Dagvaart** (eig. reis van een dag, ook, bijeenkomst op een bepaalden dag: vergadering der Staten), v. -en: ter - komen, - houden, vero.
- Dagvlieg** (eendagsvlieg, haft), v. -vliegen; -**vliinder** (kapel, die bij dag rondfladdert), m. -vliinders, zie Nachtvliinder.
- Dagvorstin** (dicht. de zon), v. gmv.
- Dagwerk** (dagelijksch werk), o.: dat is mijn -, dagtaak; ook: werk van den heelen dag.
- Dah'la** (samengesteldbloemige plant), v. -s, de bloem heet naar den Zweedschen plantkundige A. Dahl, die ze in 1789 uit Mexico naar Spanje bracht.
- Daimio's** (Japansche edelen), m. mv.
- Dajakker** (inboorling van Borneo, koppen-snelser), m. -s, ook: Dajak, m. -s; -**jaksch** (de taal der Dajakkers), o. gmv.
- Dak** (bedekking van een gebouw), o. daken: een huis onder - brengen; zegsw. iemand iets op zijn - schuiven, hem een of anderen lastpost bezorgen en er zich zelf voor vrijwaren; onder - zijn, in huis zijn, veilig tegen regen, wind of onweer geborgen zijn; iets van de -en verkondigen of prediken, met luid gerucht alom bekendmaken, Matth. 10:27; iets gaat van een leien -je, gemakkelijk, vlug als iets, dat van een leidak afrolt; er is te veel - op 't huis om dit of dat te vertellen: er zijn te veel ooren bij, die niet hooren mogen, wat ik zeggen wil; z. Onderdak.
- Dakbalk** (hanebalk), m. -en; -**haas** (scherts. kat), m. -hazen; -**licht** (lichtopening in een dak), o. -en; -**look** (plantk. huislook), o. gmv.
- Dakloos** (geen dak of onderkomen hebbende), bn.; als zn.: dak'looze (persoon zonder een onderdak), m. en v. -n.
- Dakpan** (pan tot dekking v. h. dak), v. -pannen.
- Dakpansgewijze**, -**gewijs**, -**wijs** (liggende op de manier der dakpannen), bw.: de schubben van visschen, slangen en vinders liggen -.
- Dakruiter** (klokketorentje van hout, dat bij R.-K. kerken boven de dakvorst oprijst), m. -ruiters; zie Juffertje.
- Dal** (laagte tusschen bergen, laagvlakte), o. dalen: een komvormig -: over berg en -, naar of van alle kanten; zegsw. bergen en dalen ontmoeten elkander niet, maar menschen wel, uitroep van verwondering bij het terugzien van oude kennissen; zie: Valleien en Tranendal.
- Dalai-La'ma** (eig. de Grootte Lama: Hoogepriester van Boeddha en tevens wereldlijke vorst van Thibet), m. -s, zie Lama.
- Dalam** (O.-I.), m. -s, zie Dalem.
- Dalang** (Java. recitator bij de vertooning van de wajang), m. -s; zie Wajang-wong.
- Dalekarliër** (bewoner van Dalekarlië of

Delarne, d. i. dalland met zijn kopermijnen, in het N. van Zweden), m. -s; ook: *Dalkar'lar*, *Dalekar'lar*.

Da'lem (O.-I. woning v. e. regent), m. -s.

Da'len (den van dat: omlaag gaan), ik ben gedaald; -ing, v. -en, fig. -ing van prijzen.

Dal'kruid, o. gmv.: de salomonszegel en het lelietje van dalen behooren tot het -.

Dal seg'no (van het teeken af te herhalen), zie **D. S.**; lees: sen'jo.

Daltonis'me, **daltonis'mus** (ooggebrek, kleurenblindheid), o. gmv.

Dam (dijkje, waterkeering), m. dammen: een - opwerpen, leggen; het water loopt over den -; fig. een - tegen iets opwerpen, den voortgang van iets stuiten.

Dam (smalle toegang tot een stuk wei- of bouwland), m. dammen: een - is meest afgesloten met een hek; zegsw. het hek is v. d. - niets belet het uit- en ingaan, fig. het toezicht ontbreekt; spreekw. Als één schaap over den - is, volgen er spoedig meer, wanneer eerst maar iem. voorgaat, dan volgen de eerst aarzelenden vanzelf.

Dam (Fr. dame; dubbele damschip), v. dammen: een - halen.

Da'mar, v. en o.; zie het betere Dammar.

Damasceeren (metalen, inz. degen en sabels met gevulde figuren versieren, met goud of zilver inleggen): deze kunst heet naar de stad Damascus in Syrië en werd door de kruisvaarders naar 't W. overgebracht.

Damasce'ner (gevlamd, geaderd; van uitmuntend staal), bn.: een - kling; ook: een - pruim, een soort van vroege pruim.

Damas'fjnsch' schrift (catacomben-schrift in kapitale letters), o. gmv.: het - is uit den tijd van paus Da'masus, 364-384.

Damast' (zijden weefsel met kleuren en figuren, thans ook van linnen, oorspronkelijk uit Damascus), o. -en.

Damast'bloem (een kruisbl. plant met welriekende bloemen), v. -bloemen: de nachtviool is een -, eig. damesbloem.

Damas'ten (van damast), bn.: een - tafelkleed, - gordijnen, een - kamizool.

Damast'kling (Damasce'ner kling), v. -en.

Damb'ord (geruit bord, waarop het damspel gespeeld wordt), o. -borden.

Dame (Fr. voorheen titel van adellijke vrouwen, thans vrouw van eenigen rang), v. -s: -d'honneur, hofdame; - de compagnie, gezelschapsjuffer; Parijs: - de la halle, vischvrouw, negotievrouw der hal.

Dame jean'ne (Fr. groote flesch in matwerk), v. dames-jeannes.

Damescoupé (coupé i. e. spoorwagen, voor dames), m. -coupés; -fiets (rijwiel voor dames), v. -en; -zadel (paarde- of fietszadel voor dames), o. en m. -s.

Damesvrede, m. gesch. vrede van Kamerijk tusschen Karel V en Frans I, 1529: de onderhandelingen werden gevoerd tusschen twee dames nl. Louise van Savoye (moeder v. Frans I) en Margareta v. Oostenrijk (tante v. Karel V).

Da'metje (jonge dame, kleine dame), o. -s.

Dam'bert (roodbruin hert, met siertlijk gewei), o. -herten: het - is in Europa inheemsch.

Damiaat'jes (klokjes in Haarlem, geschouwen aan de kerk, ter herinnering aan den tocht naar Damiate, 1217), o. mv.

Dam'ketting (ketting met schakels, versterkt door dammen of verbindingen), m. -en.

Dam'looper (vaartuig, barge), m. -loopers.

Dam'mar, da'm'mara (een harssort van het plantengeslacht der dammara's), v. en o.:

de - is hard en doorschijnend geel of wit.

Dam'mara (O.-I. kegeldragende woudboom, soms 50 M., vooral op de Molukken), v. -s;

-hars, v. en o. gmv.; -verniss, o. gmv.: het -verniss, uit de -hars bereid, dient tot dekking van olieverf-schilderijen.

Dam'men (dam spelen), ik heb gedamd: -mer (damspeler), m. -s.

Damna'tie (verdoeming), v. -s, -tijen. (t = s).

Da'mocles, gunsteling van den tyran van Syracuse nl. van Dionysius I, ± 360 v. C.:

deze liet hem een dag koning zijn, doch deed een zwaard aan een paardenhaar boven zijn hoofd hangen; zegsw. het zwaard van -, een altoos dreigend gevaar te midden van geluk.

Damp (wasem, rook, nevel), m. -en: de - van kokend water, de - van kruut.

Damp'en (uitwasemen; tabak of sigaren rooken), hij of het heeft gedampt: het paard dampte; wat zitten ze daar te -!

Damp'er (iemand, die veel rookt), m. -s.

Damp'pig (nevelig, beneveld), bn.: in het - verschiet; het is - weer; -er, -st.

Damp'kring (luchtruim, luchtomhulsel der aarde), m. gmv.: het onweer zuivert den -; zie Atmosfeer; -kringslucht (de lucht, waaruit de dampkring bestaat), v. gmv.

Dam'schiff (steen v. h. dambord), v. -ven.

Dan (op dien tijd), bw.: zult gij er - zijn? hij komt nu en -, d. i. soms.

Dan, vgw.: Jan is kleiner - Piet; er was niemand - uw broeder, behalve; ik weet niet of ik morgen ga, - of ik nog eenige dagen zal wachten, ofwel dat; de dokter werd geroepen, - het was te laat, maar.

Da'naërs (eig. bewoners der stad Argos nl. Argivers, ook: naam van al de Grieken wóór Troje), m. mv.; zie Danaïden.

Danaï'den, myth. de 50 dochters van Da'naëus, koning van Argos: 49 van dezen doorstaken in den bruiloftsnacht, op bevel van haar vader, hun echtgenooten en werden door Minos veroordeeld om in den Tartarus ten eeuwigen dage een bodemloos vat met water te vullen.

Danaï'den-vat, o. fig. het vat der - vullen, d. i. een hopeloozen, nooit eindigenden arbeid verrichten; fig. zijn geheugen is slecht, zijn hoofd lijkt wel een vat der - (i = ie).

Dan'dang (Mal. pot, om rijst in te koken), v.-s.

Dandin' (Fr. onnoozele bloed, zotskap), m. -s.

Dandineeren (den dandy uithangen).

Dan'dy (Eng. saletjonker, fat, modegek), m. -s: de - in zijn frak, (Klikspaan); **dandy'sme** (elegante aanstellerij), o. gmv.

Da'nebrog (eig. Denenwaan: de Deensche vlag), v.; -sorde (Deensche ridderorde, in 1249 ingesteld door koning Waldemar II en in 1671 vernieuwd), v. gmv.

Da'nig (verkorting van zoodanig: erig), bn. en bw.: hij heeft zich - bezeerd.

Dank (betuiging van erkentelijkheid), m. gmv.: iemand - weten (en niet wijten), d. i. in dank iemand als zijn weldoener erkennen; tegen wilen -, (eig. dank): tegen zin en meening.

Dank'baar (bereid dank te geven), bn.: de hond is -: met een - hart; zegsw. we zijn -, maar niet voldaan, wij stellen het ontvangene op prijs, maar wenschen meer; -der, -st; -baarheid (het dankbaar-zijn), v. gmv.: de - is nog niet uit de wereld.

- Dank'betoen** (het toonen van dank), o.gmv.
Dankbetuiging (de woorden, waarmee men zijn dank betuigt), v. -en; -**dag** (Prot. dag, om God te danken, te vieren als den Zondag), m. -dagen: het was heden - voor 't gewas; zie Biddag.
Dan'ken (dank betuigen), ik heb gedankt: voor iets -, iemand -, iemand iets -, het hem verschuldigd zijn; ir. dat heb ik hem te -, wijten; ik dank u wel; laat ons God -; neen, daar dank ik voor, ik wil dat niet doen.
Dank'psalmen (onder de psalmen Davids die, waarin hij dank betuigt aan God), m. mv., zie ook Boeïpsalmen; -**zeggen** (dank betuigen), ik zeide of zei dank, ik heb dankgezegd: iem. -, God - voor zijn zegeningen; -**zegging**, v. -en: een gebed van -.
Dans (het dansen), m. (soorten), m. -en; ook de muziek; Sint-Veits- of Sint-Vitusdams, (danskrimp, danswoede), zie ald. en: Galop, Gavotte, Mazurka, Menuet, Polka, Quadrille, Wals, enz., z. ook Rondedans, Doodendans, Macabredans en den -ontspringen.
Dansant' (Fr. eig. dansend; waarbij gedanst wordt), bn. en bw.; **thé-**, theepartij, waarna wat gedanst wordt. (nt = n).
Danse maca'bre (Fr. doodendans), v.
Dans'en, ik heb gedanst: een wals, een polka -, al dansende uitvoeren; fig. het - der muggen; zegsw. naar iemands pijpen -, aan diens grillen moeten voldoen; zie Pijpen.
Dansen'se (danseves b.v. op het toneel), v. -s.
Dans'huïs (huis met dansvloer voor het mindere publiek), o. -huizen.
Dant (Vlaamsch. jonge, loszinnige en minnette vrouw), v. -en: ons kwantje ziet het - je, (A. Poirters).
Daph'ne, myth. dochter van den riviergod Peneus, die, door Apollo vervolgd, door de goden in een laurier veranderd werd. (ph = f).
Dapper (moedig, kloekmoedig, stoutmoedig), bn. en bw.: een - soldaat, klein maar -: zich - weren, - meevechten; -der, -st: -held (het dapper-zijn), v. gmv.: de - der Belgen, de troepen streeden met beleid en -.
Dar, m. darren; zie Darre.
Dardanel'len (aandr. d. i. Kasteelen), v. mv.: de straat der - of de Hellespont.
Darius Codeman'nus, laatste koning v. h. oude Perzische rijk, door Alexander den Gr. overwonnen, 33 v. C.
Darm (buisvormig ingewand), m. darren: de dunne -, de twaalfvingerige -, de blindc -, de Kartel -, de endel -.
Darm'scheil (ontl. plooi i. h. buikvlies), o.gmv.
Dar're (mannetjes-honigbij), m. darren.
Dart'el (uitgelaten), bn. en bw., -er, -st; -held (het dartel-zijn, dartele daad), v. gmv.
Dart'elen (huppelen, stoeien), zij hebben gedarteld: de kinderen - op de speelplaats, het vee dartelt in de wei; de vlinders - in den tuin, fladderen; fig. door het leven -, het leven is dan een lentefeest.
Darwinis'me, -**nism'us** (leer van Darwin, beroemd Eng. natuurvorschcr, 1802-'82, over het ontstaan der plant- en diersoorten), o. gmv., zie Evolutieleer; -**winist'** (aanhanger v. h. Darwinisme), m. -en.
Das (een roofdier, tot de marterachtigen behoorende), m. dassen: de - bewoont Midden- Zuid-Europa en leeft in holen.
Das (halsdoek), v. dassen: een - omdoen.
Das'hond (kortpootige hond voor de dassenjacht), m. -honden; ook Tak's.
Das'senhaar (haar v. e. das), o.: een kwast v. -haar; om te houtkleuren; -**hol**, o. -en; -**huid** (vel v. e. das), v. -en; -**jacht**, v. -en; -**net** (net tot het vangen van dassen), o. -netten; -**val** (vangknip v. e. das), v. -vallen.
Das'sevel (vel of huid v. e. das), o. -vellen.
Das'speld (speld met fraaien kop, in den dasknoop te dragen), v. -spelden.
Dasyme'ter (werktuig tot het meten van de dichtheid der lucht, in 1650 uitgevonden en in 1780 verbeterd), m. -meters. (sy = zie).
Da'ta (feiten), m. -s, zie Datum.
Dateeren (dagteekenen): een brief, een akte, een geschrift -: dat gebruik dateert van jaren her, is jaren geleden ingesteld, begonnen.
Da'tief, da'tivus (eig. gever: spraakk. derde naamval), m. -tjeven; zie **Dat**.
Dat'je (iets, eenige zaak), o. -s: hij smak over ditjes en -s, nl. over koetjes en kalfjes.
Da'to (den gezegden dag), bw.: de -, van den zooveelsten dag der maand; zes dagen na -: a -, op den aangegeven dag.
Da'tum (dagteekening), m. -s en data; -verspringing, bij ons te middernacht, bij de Israëlieten bij zonsoudergang.
Daumont' (i. la): Fr. met 4 paarden, 2 aan 2, 2 postijons en een voorrijder; lees: doo-mou'.
Dauphin', dauphijn' (Fr. v. 1349 tot 1830, titel v. d. kroonprins van Frankrijk), m. -s.
Dauphi'ne (gemalin van den dauphin), v. -s.
Dauw (vochtigheid in de lucht, die zich bij avond en nacht in druppels afzet op allerlei voorwerpen), m. gmv.; zegsw. hij is op rooër dag en -, d. i. zeer vroeg.
Dauwel (trage, zorglooze vrouw), v. -s.
Dauwelen (talmen, radzig of droonierig zijn), ik heb gedauwd; -aar, m. -s.
Dauwen (het vallen of neerslaan van den dauw), het heeft gedauwd.
Dauw'treden, -trappen (op den 2en Pinksterdag in den vroegen morgen buiten de stad vrijheid en blijheid vieren).
Dauw'worm (hoofd- en vooral aangezichtsuitslag bij zeer jonge kinderen), m. gmv.
Da'veren (trillen, beven, ook, dreunen, schokken), het heeft gedaverd; -ing (schudding), v.
Daviasan' (veiligheidslamp v. mijnwerkers), v. -anen: de - is uitgevonden door Davy (1815).
Da'vid, Bijb., eig. de geliefde: klein van gestalte naast reus Goliath, dien hij doodde; herdersknaap, later koning van het Joodsche volk: 1058-18 v. C.; de psalmen Davids.
Da'vits (gebogen, draaibare ijzeren stangen, waaraan op zeeschepen de reddingbooten of sloepen worden opgehangen), m. mv.
Déba'cle (Fr. het losgaan en kruien van een bevroren rivier), v.; ook: ondergang, instorting v. e. rijk; zie ook Krach.
Deballoteeren (door stemming met zwarte of witte balletjes iem. den toegang als lid eener sociëteit ontzeggen); zie Balloteeren.
Debarqueeren (ontschepen, aan land zetten).
Debat' (beraadslaging: bespreking van het voor en tegen eener stelling; redetwist, woordenuisseling, het verdedigen of bestrijden van een stelling), o. -ten; zie Discussie.
Debater (Eng. persoon, die een debat voert), m. -s: een - is een persoon, die slag heeft van debatteeren; hij is een handig -, een meester in de kunst een debat te voeren; ook: De b a t t e r.
Debatingclub (Eng. club van debatters, per-

sonen, die zich oefenen in het debatteeren, disputeergezelschap), v. —clubs.

Debatteeren (redetwisten over, het voor en tegen bespreken), ook: Disputeeren.

Debat'ter, m. —s; hetzelfde als Debater.

Debenture (Eng. obligatie, schuldbrief), o. —s.

De'bet (hij is schuldig), en **De'bent** (zij zijn schuldig), lees: *dee'*.

De'betzijde (handel. de linkerzij van een koopmansboek of van een rekening-courant), v. —zijden; zie Creditzijde.

Debiet' (afzet, verkoop, omzet van waren), o. —, d. i. opdisschen; *nieuwtjes* —, uitkramen.

Debiteur' (schuldigscher), m. —s, (e = ee); zie Crediteur.

Débonché' (Fr. uitweg, uitgang; fig. afzet, markt, afzetgebied), o. —'s. (ou = oe).

Debut' (begin, eerste optreden van een tooneelspeler of zanger), o.; meestal *Debut*.

Debutant' (iemand, die zich pas laat hooren, nieuweling, beginner in de kunst van zingen of tooneelspelen), m. —en; vr. —e.

Debutteeren (voor het eerst optreden als zanger of tooneelspeler).

Debut', o.; zie *Debut'*.

De'ca (in samenst. tien, tienmaal), bw.; zie: Decagram, Decaliter, Decameter.

Decaan', m. —anen; z. Decanus.

Deca'de (tiental, ook, tiende dag), v. —n, —s.

Deca'de (week van tien dagen in den Republikeinschen kalender; zie ald.), v. —s.

Deca'de (bij de oude Grieken $\frac{1}{3}$ maand of een tijdperk van tien dagen), v. —n: de oude Grieken verdeelden de maanden in 3 decaden.

Decadent' (in verval), bn.: een — volk.

Decaden'ten (dichters en schrijvers, die tot het tijdvak van 1870—'80 in Frankrijk behooren, toen men aan 't verval of de decadentie der Fransche letteren geloofte), m. mv.

Decaden'tie (achteruitgang, geleidelijk verval b.v. van de letterkunde), v. gm. v. (t = s).

Deca'di (de laatste dag eener decade, de rustdag), m. —'s.

De'cagram (10 Ned. wichtjes = 1 Ned. lood), o. —grammen.

De'caliter (10 Ned. kop = 1 schepel; ook 10 Ned. kam), m. —liters.

Deca'logus (Bijb. de tien geboden Gods, door Jehova op den berg Sinai aan Mozes gegeven), m. gm. v.; ook: Decaloog'.

Decamero'ne (honderd keurige, maar ver van kiesche verhalen en novellen van den Ital. dichter Boccaccio, in 1471 te Venetië in het licht verschenen), v.

De'cameter (10 Ned. meter = 1 Ned. roede), m. —meters.

Decanaat' (R.-K. gebied v. e. deken), o. —aten.

Decanus (tienman, hoofdman, deken), m. —sen: de — eener academische faculteit.

De'castère (10 Ned. kub. meter), v. —n of —s.

Decem'ber (eig. de 10e maand, daar bij de Rom. het jaar op 1 Maart begon, Wintermaand, thans de 12e maand), m.

Decembris'ten (gesch. naam voor de helpers bij den staatsgreep van Nap. III, 2 Dec. 1851).

Decem'vir (tienman), m. —s, decem'viri.

Decemviraat' (tienmanschap, regering der tienmannen in Rome, ± 450 v. C.), o. gm. v.

Decen'nium (tijdperk v. tien jaren), o. decennien, decennia.

Decent' (eerbaar, welvoeglijk, zedig, betamelijk, fatsoenlijk), bn.

Decentralisa'tie, v. gm. v.; het tegengest. van Centralisatie. (t = s).

Decentraliseeren, tegenst. van Centraliseeren.

Decep'tie (teleurstelling, ontgoocheling, misleiding), v. —ties, —tiën. (t = s).

Decharge (Fr. ontlasting, ontheffing, kwijting), v.; rechtst.: zie *getuige à —*, in het voordeel v. d. beschuldigde; zie *Charge*. (ch = sj).

Dechargeeren (Fr. ontheffen, ontlasten; of v. een schuld of v. een plicht ontslaan). (ch = sj).

De'ci (in samenst. tiende, tiendedeel), bw.; zie: —gram, —liter, enz.

De'cideeren (beslissen, een beslissing nemen, besluiten, uitspraak doen, beslechten).

De'cigram ($\frac{1}{10}$ Ned. wichtje = 1 Ned. korrel), o. —grammen.

De'cliter ($\frac{1}{10}$ Ned. kan of kop = 0,1 L. = 1 Ned. maatje), m. —liters.

Decimaal' (tiendeelig), bn.: de *decimale breuken*, die, waarvan de noemer 10 of een macht van 10 is; het *decimale stelsel van maten en gewichten*, het 10-deelig stelsel, in zijn veelvouden en onderdeelen; —**teeken** (punt of komma, om in een 10-deelige breuk de geheelen v. d. tiende deelen, enz. af te scheiden), o. —teekens.

Decimeeren (bij muiterij, elken tienden man met den dood straffen: krijgsstraf na loting bij de Romeinen en andere oude volken).

De'cimeter ($\frac{1}{10}$ Ned. M. = 0,1 M. = 1 palm), m. —meters.

De'cimo (ten tiende), bw.

Deci'sie (besluit, beslissing, rechtelijke uitspraak), v. —siën, —sies: een — nemen.

Decisief' (beslissend), bn. en bw.: —ieve.

De'cistère ($\frac{1}{10}$ kub. M. = 100 kub. d.M.), v. —n of —s.

Declaman'do (It. muz. sprekenderwijze en vol uitdrukking voor te dragen), bw.

Declama'tie (kunstmatige voordracht, pronkende woordenpraal), v. —s, —tiën. (t = s)

Declama'tor (eig. uitgalmer: kunstmatig spreker, voordrager), m. —s, —to'ren.

Declamatri'ce (vrouw. declamator), v. —s.

Declameeren (voordragen, vooral van verzen, naar de regelen der goede uitspraak en met gebaren; vr. opstijden).

Declarant' (aflegger van een declaratie of verklaring), m. —en.

Declara'tie (opgave of nota van kosten; aangifte van goederen aan tolkantoren, enz., verklaring, rekening voor staat of gemeente), v. —tiën, —ties. (t = s).

Declareeren (verklaren, openbaren, aangeven van goederen; doen weten, bekendmaken).

De'classe' (verloopen sijet), m. —'s; vr. —**ée**.

Declina'tie (afwijking v. d. magneetnaald; bij ons 11° naar het westen), v. —s, —tiën.

Declina'tie (spraak. verbuiging der naamwoorden), v. —s, —tiën. (t = s).

Declinato'rium, o. —s; zie *Inclinato'rium*.

Declineeren (afwijken v. d. magneetnaald; spraakk. verbuigen).

Decor' (Fr. kamer-, tooneelversiering), o. —s.

Decorateur' (eig. sierkunstenaar: decoratieschilder), m. —s.

Decoratie (versiering, tooneelschilderwerk,

ook, *verteeken*), v. -tiën, -ties; -**schil-der** (*toon- en sierschilder*), m. -schilders.
Decoratief (*versierend*), bn.: -*tieve kunst*; schildering in vlakken stijl, zonder perspectief; als zn. (*versiersel; wat dient tot sieraad, b.v. in bouwkunst, bij schilderwerk*), o. -tieven.
Decoratief (toon, versiering), o. gmv.
Decorereen (*opsieren, optooien; met een ridderkruis of ander ereteeken begiftigen*).
Deco'rum (Lat. *het welvoeglijke, betamelijke, passende, alwat wél staat*), o.: het - bewaren, het fatsoen ophouden; het - in acht nemen.
Decreet (*besluit, verordening van overheidswege*), o. -creten; zie Edict.
Decrescen'do (It. muz. *in kracht afnemend*), bw.; als zn. o. -'s; zie Crescendo.
Decreta'len (R.-K. *verzameling van oudere pauselijke beslissingen en besluiten*), v. mv.
Decreteeren (*verordenen, vaststellen, in den vorm van een decreet uitvaardigen, beslissend zich uitdrukken*).
De da'to, Lat. van den dag der uitvaardiging d. i. van dien van het schrijven af; zie Da to.
Dedica'tie (Rom. geschied. *plechtige toewijding van een openbaar gebouw aan eenige godheid; thans aan God*), v. -s. (t = ts).
De'drome'ter (*werktuig tot het meten van boomen*), m. -s.
Deduceeren (*een deductie maken*).
Deductie (*afleiding van het bijzondere uit het algemeene; afgeleide waarheid, gevolgtrekking*), v. -tiën, -s. (t = s).
Deductief (*afleidend*), bn. en bw.: de -*tieve methode*, van het algemeene tot het bijzondere besluitend, b.v. in de wiskunde; zie de tegenst. Inductief.
Deeg (*gekneed meel*), o. deegen: - *kneden, -braken*, zie ald., - *opmaken, - afwegen*; zegsw. *ze zijn allen van één -*, d. i. van één maaksel, van dezelfde soort.
Deeg (*nut, voordeel, goede gevolgen*), v. gmv.: *ergens - van hebben, dit drankje zal u - doen*.
Deel (*gedeelte van iets*), o. deelen: *teder zal zijn - van de winst hebben, de som der -en vormt het geheel; ten deele*, voor een deel; zie ook: Eensdeels, Anderdeels.
Deel (*boekdeel, band*), o. deelen: *een werk in 15 -en, een roman in drie -en*.
Deel (*plank in allerlei breedte*), v. delen.
Deel (*dorschulder*), v. delen.
Deelachtig (*deel hebbende aan of in*), bn.: *om Gods genade - te worden*.
Deel'baar (rekenk. *bevattende factoren*), bn. *24 is een - getal*; eenige getallen kunnen onderling - zijn, als ze nl. alle eenzelfden deeler hebben, b.v. 3, 6, 9, 12, enz.
Deel'baarheid (*eigenschap der lichamen*), v.; nat. *kleurstof, reukwerk bewijst de -*; rekenk. (*ontbindbaarheid in factoren*), b.v. $60 = 5 \times 3 \times 4$.
Dee'len (*splitsen in stukken of deelen*), ik heb gedeeld; -**er** (*persoon*), m. -s; -**ing**, v. -en.
Dee'ler (rekenk. *getal, waardoor men deelt*), m. deelaars; ook, iem. die iets verdeelt.
Deel'genoot (*deelhebber*), m. -en; vr. ook -**e**.
Deel'hebben (*ergens bij betrokken zijn*), ik heb deel, ik heb deel gehad, w. i. g.; -**hebber** (*teder, die deel heeft in een zaak, aandeelhouder, deelgenoot*), m. -hebbers.
Dee'ling (rekenk. *bewerking van het deelen van een getal door een ander*), v. -en; -**som**, v. -sommen; deelin kje, o. -s.
Deel'nemen (*medewerken aan iets, fig. deelen*

in), ik nam deel, heb deelgenomen; -**ne-mend** (*medelijdend*), bn.: *een - woord, een -e blik, -er, -st*; -**neming** (*medelijden*), v. gmv.
Deels, bw.: *dit mengsel bestaat - uit goud, - uit zilver, ten deele*.
Deel'tal (rekenk. *te deelen getal*), o. -tallen.
Deel'teeken (spraak. *teeken, dienend om een letter van een vorige te scheiden*), o. -s, b.v. *Kanaän, Kän, Azië, coöperatie*.
Deel'woord (spraak. *naamw. vorm van het werkw.*), o. -woorden: er zijn onvolt. en volt. deelwoorden, b.v. *vliegend, zingend, loopend; gevlogen, gezongen, geloopt*, de eerste heeten ook tegenw., de tweede verleden deelw.; zie Participium.
Dee'moed (*onderworpenheid, gevoel van afhankelijkheid, ootmoed*), m. gmv.
Dee'moe'dig (*vol deemoed, onderdanig*), bn.: *e.-e houding, ootmoedig, onderdanig*; -er, -st.
Dee'm'tering (Vlaamsch. *schemering*), v.
Deen (*bewoner van Denemarken*), m. Deneu.
Deensch (*van of als in Denemarken*), bn.: -*e boter, de -e kleederdracht*.
Deer'lijk (*jammertijk, bedroevend, erg*), bn. en bw.: *een - ongeluk, het ziet er - uit*.
Deern, deer'ne (*dienstmeisje, v. deernen*).
Deer'nis (van: *deren, medelijden*), v. gmv.: - *met iem. hebben, mededoogen, die ramp zal algemeen - verwekken, leedgevoel*.
Deernis'waard'ig (*het medelijden opwekkend*), bn.: *een - schouwspel, een - verhaal, -er, -st, ook, meer en meest*; ook, -**waard**.
Dee'sem (verwant met *dijen: deeg*), m. gmv.: *brood zonder -*; zie: Ongeheveld, Zuurdeesem.
Dee'semen, ik heb gedeesemd: *het brood -*, zuurdeeg in het deeg doen.
Deez (*afkorting van deze*), vnv.
De facto (Lat. *metterdaad, werkelijk*), bw.
Defect (*beschadigd, stuk*), bn.: *de pomp is -*.
Defect (*gebrek, mankement*), o. -en.
Defectief (*gebreklijk, onvolledig*), bn. (c = k).
Defecti'vum (spraak. *gebreklijk werkwoord*), o. -va, ook Defectief, o. -ven, b.v. *zullen en de onpers. w.w. (c = k)*.
Defendeeren (*afwenden, verdedigen*); *zich -*.
Defens'ie (*verdediging*), v. -siën, -sies.
Defensief (*verdedigend, verwerend*), bn. en bw.: -*ieve alliantie, verbond van wederzijdsche verdediging; een -ieve oorlog; - op-tredend, niet aanvallend*; zie Offensief.
Deferen'tie (*eerbied; gehoorzaamheid uit consideratie, ontzag*), v. -tiën, -ties. (t = s).
Deficit (*tekort, nadeelig saldo*), o. gmv.: *er is een - in de kas, er is een kastekort*. (e = ee).
Defilé (*holle weg, bergengte; mil. voorbijtrekking in gelederen*), o. -'s. (de = dee).
Defileeren (*voorbijtrekken, in gestoten gelederen voorbijrukken*). (de = dee).
Definieeren (*nauwkeurig bepalen, duidelijk omschrijven of begrenzen*); ook: *Definieren*.
Defini'tie (*juiste bepaling, duidelijke omschrijving v. d. begripsinhoud*), v. -tiën, -ties.
Definitief (*voorgoed, afdoend*), bn. en bw.: *een -ve regeling, een -ve beslissing; iets - vaststellen*; de tegenst. is tijdelijk.
Deflagra'tor (*electro-galvanisch toestel voor het smelten van metalen*), m. -s. (e = ee).
Deflex'ie (spraak. *het te-loor-gaan v. buiging, omschrijving met voorzetsels*), v. gmv.
Def'tig (*voornaam, statig, kalm, vaardig*), bn. en bw.; -**heid** (*statigheid*), v. gmv.

- De'gel** (boekdr. ijzere of koperen plaat van een handpers), m. -s.
- De'gelijk** (goed, geschikt), bn. en bw., -er, -st; -**heid** (flinkheid, bekwaamheid), v.
- De'gen** (stoot- of schermwapen), m. -s; den - hanteeren, den - trekken, den - opsteken; z. Houwdegen, Schermdegen.
- Degenera'tie** (verbastering, ontarding), v.
- Degenereren** (ontaarden, verbasteren).
- De'genstok** (stok met een degen er in), m. -stokken; -**stoot** (stoot m. e. degen), m. -en.
- De'genvisch** (zekere naar den staart spits uitlopende visch), m. -visschen: de - leeft in Europa en Amerika.
- Degout'** (Fr. afkeer, walging, tegenzin), m.
- Degoutant'** (walgelijk, misselijk), bn. (ou=oe).
- Degrada'tie** (mil. verlagging of terugzetting in rang als straf), v. -tiën, -s. (e=ee).
- Degradeeren** (verlagen in rang, iem. in rang terugzetten), (g=ee).
- Degres'sie** (vermindering, afneming), v. -s.
- Degringola'de** (Fr. afuimeling, val, daling), v.
- Deguisseeren** (Fr. vernommen, maskeeren): een gedeguisseerd bal. (gu=g).
- De gustibus non est disputandum** (Lat. Over den smaak (de smaken) valt niet te redetwisten). (g=g).
- Del gratia**, Lat. bij de gratie Gods; zie **D. G.**
- De'ian'ra**, myth. gemalin van Hercules.
- Del'mat**, del'met, deimt, v.: zie Dagmat.
- De'nen** (langzaam op en neer gaan, zwellen en dalen), het heeft gedeind: het - der golven, het - der zee; -**ing**, v. -en: er is hooge -, als na den storm het zeewater in breede golfing op en neer staat; overdr. de snelle - der zeeboot, schommeling; fig. het - der hoop.
- Dein'zen** (achteruitwijken, zacht achterwaarts gaan, wijken), ik deinsde, heb gedeinsd, hij is gedeinsd: de vijand ging -; de - de gelederen: de golven - op de klippen; fig. - voor 't gevaar; het deinzend avondrood.
- Deis'me** (geloof of leer v. e. deïst), o. gmv.
- Deïst'** (iem., die een God aanneemt wel als Schepper, maar niet als Behouder en Bestuurder der wereld), m. -en; zie Theïst.
- Dejeuneeren** (Fr. ontbijten).
- Dejeuner** (Fr. ontbijt), o. -s; -à la fourchette, ontbijt met de vork, d. i. warm ontbijt; ook:
- Dejeuné**, o. -s, dejeuneetje, o. -s. (j=z).
- De ju're** (Lat. van rechtswege). (j=j).
- Dek** (bedekking), o. dekken: een - voor koeien of paarden, deken; fig. zonder - of kleed, geheel beroofd; -**bed** (overbed, veeren of donzen bed als dek dienende), o. -bedden.
- Dek** (scheepst. verdek, scheepsvloer), o. dekken: een schip met drie -ken, z. Driedekker; het tusschen-; het - schrobben, op het - zitten; -**knecht**, m. -en, -s; -**last** (goederen, op het dek gestapeld), m. -en.
- Dek'blad** (bij een sigaar het omsluitende blad, meestal geurig), o. -blaren, -bladen.
- Dek'boog** (bouwk. de afsluiting van een boogdeur of een boogvenster), m. -bogen.
- De'ken** (eig. tienman), m. -s; bij uitbreid. hoofd: de - van een gild, de - der advocaten; de - van een kapittel; z. Decaan, Decanus.
- De'ken** (R.-K. tusschenpersoon tusschen den bisschop en de lagere geestelijkheid), m. -s, zie Decanus: de - is belast met het toezicht over een onderdeel v. h. bisdom, zie Decanaat; ook, het hoofd der kardinalen.
- De'ken** (verwant met dekken: beddedek, dek-kleed), v. -s: een wollen -, een katoenen -, een gestikte -, een bedelaars-, bestaande uit veelkleurige lapjes; een reis-, een paard-; zegsw. met iemand onder één - liggen, met hem booze plannen beramen en uitvoeren.
- Dekenaar'** (R.-K. kring van toezicht van een deken), o. -aten; meestal, Decanaat.
- Dek'ken** (den. van dek: bedekken, overdekken), ik heb gedekt: een dak met stroo -, de tafel -; zich -, d. i. den hoed opzetten; handel: zekerheid geven voor betaling; een tekort -, in het ontbrekende geld voorzien; verzekering kan de schade bij brand -, goedmaken; de troepen -, beschermen, verbergen b.v. achter een heuvel, een heg, enz.
- Dek'kleed** (deken, b.v. v. e. paard), o. -en.
- Dek'kleur** (verf, welke elke onderliggende kleur geheel overdekt), v. -en; zie Lazuurkleur.
- Dek'mantel** (fig. schijn, voorwendsel), m. -mantels: onder den - van godsvrucht; -**riet** (riet op een boerenhuis), o. gmv.: zie ook Rietmat; -**schaal** (schotel met dekfel), v. -schalen, ook: -**schild** (vleugelschild, harde dekschaal), o. -schilden: de meikever heeft twee -schilden; -**sel**, o. deksels: een pot zonder -, zie ook Dek.
- Dek'sel, te** (uitroep van verbazing), tw.: te -, wat is dat? sapperloot; ook Dekfels.
- Dek'selsch**, bn.: die -e vent, een - ding, hinderlijk, lastig, verdrietig, drommelsch.
- Dek'stroo** (stroo op een boerenhuis), o. gmv.: -**stuk** (bouwk. waterbord, schoeving), o. -stukken; -**verf** (grondverf), v. -verven.
- Del** (afleid. van dal: deling, dal, vallei), v. dellen, gew.: over dal en -, (Vondel, Gijssbr.)
- Del** (slons, ster), v. dellen.
- Deleatur** (Lat. op drukproeven voorgesteld door een δ , d. i. delg uit, neem weg), o. -s.
- Delegaat'** (gezant, volmachtigde), m. -gaten.
- Delega'tie** (afgevaardigde commissie), v. -s.
- Delegeeren** (afvaardigen met een bijzonderen last), (g=g).
- Delen'da Cartha'go**, zie Carthago delenda.
- Delf**, v. delven; z. Delft.
- Delfsch**, bn.; zie Delftsch.
- Delf'stof** (niet levende, anorganische materie of onbewerkte stof), v. -stoffen: het rijk der -stoffen; zie Mineraal.
- Delf'stoffen** in Nederland: aardr. hoogveen en laagveen, z. ald.; Z.-Limburg, steenkolen; de St.-Pietersberg, bouwsteen; in het O. grint en keien, in beekbezinkingen het ijzer-oer; zee- en rivierklei voor steenbakkerijen; de schelpen onzer stranden leveren fijne kalk (kalkbranderijen).
- Delf'stoffenrijk** (de gezamenlijke delfstoffen in de natuur), o. gmv.
- Delf'stofkunde** (wetenschap: stelselmatige beschrijving der mineralen), v. gmv.: zie Mineralogie.
- Delft** (sloot of gracht), v. -en: een - om een burg, om een abdij, b.v. te Middelburg.
- Delftsch** (uit of van Delft), bn.: -**aardewerk**; gesch. het - orakel, nl. Hugo de Groot.
- De'gen** (vernietigen, vernielen), ik heb gedeld: schulden -, afbetalen, afdoen; zie Amortiseeren; -**ing**, v.: - van schuld.
- De'li**, afkorting van **Delicieux**, bn. en bw.
- De'li** (aardr. landschap op de O.-kust van Sumatra: tabaksteelt), o.
- Deliberatie** (beraadslaging, overlegging, overweging), v. -tiën, -s. (l=s).

Delibereeren (beraadslagen, overleggen).
Delicaat (welsmakend, lekker; fig. kiesch, heusch, bescheiden; teer), bn. en bw.; -cater, -st.
Delicatesse (uitgezochte lekkernij; fig. heuschheid, fijnheid, kieschheid), v. gmv.
Dell'ee (lekkernij, iets heerlijk, genot), v. -s.
Delicieux (kostelijk, zeer aangenaam, lekker, heerlijk, deli), bn. en bw.; -cieuzer, -t.
Delict (vergrjip, privaatrechtelijk ongeoorloofde handeling, die met geldboete gestraft wordt), o. -en; ook, *Delictum*. (c = k).
De'illa, Da'illa (Bijbel. vrouw van Simson), v.: - was een Philistijnsche, zij wist Simson het geheim te ontlokken van zijn kracht, knipte hem in zijn slaap de haren af en leverde hem over aan haar volk; fig. trouwelooze, verraderlijke vrouw.
Delinea'vit (hij of zij heeft het geteekend), zie **Del**.
Delinquent (schuldige, overtreder, dader), m. -en; Wouter, de arme -, trad de kamer in, (Mult). (qu = kw).
Del'ire, del'rium (waanzin, razernij, ijzhoofdigheid), o.; *delirium tremens*, o.: dronkemanswaanzin, razende krankzinnigheid.
Delireren (in delirium spreken).
Del'ing (laagte, dal), v. -en; zie **Del**: eer hij de - bereikt had, (van Beers).
De'los, aandr. kleinste eiland en middelpunt der Cycladen: - was een heilige en onschendbare grond.
Deloyaal (Fr. oneerlijk, trouwelooz), bn. en bw.: -ale concurrentie; -handelen. (e = ee).
Del'phi (aandr. hoofdstad van het Grieksche landschap Phocis in Hellas, in de oudheid beroemd door 't orakel van Apollo). (ph = f).
Delphi'nen (handvatfels of ooren aan kanonnen), v. mv. (ph = f).
Del'phisch orakel (gesch. de godspraak te Delphi), o. gmv. (ph = f); zie Pythia.
Del'ta (aandr. alluvium bij een riviermond), v. -'s: de Nijl-, de Rijn-, de Po-.
Del'taspiër (driehoekige bovenarmspier), v. -spieren.
De'luw (loodkleurig, vaal, bleek), bn. w. i. g.
Del'ven (graven, om- of uitspitten), ik dolf, heb gedolven: een graf -; fig. zijn eigen graf -, zich zelf in 't ongeluk storten; -er (spitter, graver), m. -s; -ing (het delven), v. gmv.
Demagogie (de kunst, om de volksmassa te leiden, ten einde het bewind in handen te krijgen), v. gmv. (g = g).
Demagogie (politieke toestand, waarbij de macht in handen v. h. volk is), v. (g = g).
Demagogisch (volksmenend, oproerstoekend, het volk verleidend), bn. (g = g).
Demagoog (volksmenner, aanvoerder of leider van de volkspartij), m. -gogen. (g = g).
Demak' (aandr. Java's voornaamste bedevaartplaats), o.
De'mang, m. -s; zie Dhemang.
Demarca'tie (afbakening, grensscheiding), v. -s, -tiën; -lijn, v. d. i. grenslijn, scheidslijn in tijd van oorlog. (t = s).
Demar'che (Fr. gang, tred, stap, poging), v. -s: -s maken, d. i. stappen doen, pogingen aanwenden. (ch = sj).
Demaskeeren, -queeren (ontmaskeren, de mom of het masker afzetten). (e = ee).
Demasque' (ontmaskering, einde van het gemaskerd-zijn b.v. op een bal), o. gmv. (qu = k).
Dementi' (Fr. logenstraffing), o. gmv.: iemand een - geven, een bewijs, dat hij liegt,

bewijzen, dat hij onwaarheid spreekt. (en = an).
Deme'ter, myth. Grieksche naam v. Ceres.
Demi' (Fr. half): á -, ten halve; -fortune, vierwielig rijtuig voor één paard; -relief, half-verheven beeldwerk.
Demi'monde (Fr. een mindere stand van menschen), v.: dames van de -, uiterlijk elegante maar minder fatsoenlijke vrouwen.
Demisaison' (lichte overjas, in 't voor- en najaar), v. -s; ook, Demi, v. demi's.
Demis'sie (ontslag, wegzending), v. -siën, -sies: zijn - nemen, zijn - krijgen.
Demobilisa'tie (opheffing der mobilisatie), v. gmv. (t = s).
Democraat' (aanhanger of voorstander der volksregering, volksgezinde), m. -craten; de tegenst. is Aristocraat.
Democratie' (volksheerschappij, volksregering), v. gmv.; - is ook de drang der volksmassa, om haar sociale en economische positie te verbeteren en haar stand te verheffen; - is collectief het arbeidersvolk. (t = s).
Democra'tisch (volksgezind, voor of van de volksregering), bn., lees: -ties.
Demo'critus, beroemd wijsgeer van Abdera, 460-361 v. C., die steeds lachte om de dwaasheden der menschen; ook: De'mocriet.
Demographie' (statistische volksbeschrijving), v.: de - bevat gegevens over geboorten, huwelijken, enz. (ph = f).
De'mon (booze geest, duivel, satan), m. -s, demonen; ook: Daemon.
Demonetisa'tie (buitenkoersstelling van munt, ontmunting), v. gmv. (tie = sie).
Demo'nisch (duivelsch), bn.: iets met een -en wellust genieten, (C. O.); een -e lach, dolle, razende, opbruisende, ook Daemonisch.
Demonstra'tie (bewijsvoering, duidelijk bewijs of betoog; betooging of volksbeweging), v. -tiën, -ties. (tie = sie).
Demonstratief (spraak. aanwijzend), bn.
Demonstreeren (bewijzen, betoogen).
Demonteeeren (ontwapenen, uit den zadel lichten; mil. het geschut, een mijn, een machine, een luchtschip -, onbruikbaar, onschadelijk maken, vernielen).
Demoralisa'tie (vernietiging v. alle plichtsbef, zedenbederf; moedeloosheid), v. gmv.
Demoraliseeren (alle plichtsbef vernietigen bij iemand; mil. moedeloos maken); -d: alcohol heeft een -den invloed; speelzucht werkt -d, doet alle gevoel van eigenwaarde verloren gaan; gedemoraliseerd: -e troepen, die alle innerlijk vertrouwen verloren hebben.
De mor'tuis nil ni'si be'ne! Lat. Van de dooden niets dan goed, d. i. van hen mag geen kwaad gezegd worden; lees: mor'-tu-is.
Demos'thenes, Griekenlands grootste redenaar, in Athene, 385-322 v. C. (th = t).
Dem'pen (aanplempen, vullen), ik heb gedempt: een gracht -, een put -; spreekv. Als het kalf verdronken is, dempt men den put, het herstel komt doorgaans te laat; fig. een oproer -, onderdrukken, smoren.
Dem'pig (aamborstig, vooral van paarden; benauwd op de borst, asthmatisch), bn.: een - paard; -er, -st.
Den (naaldboom, met hoogen, geschilferden stam en met het groen vooral in den top), m. dennen: de naalden van den - staan bij tweeën in een busje; de fijne -, de grove -; zie: Pijnboom, Lorkeboom, Lariks, Spar.
Denari'us (Rom. zilverstukje), m. denarii;

de waarde van een — bedroeg in den laatsten tijd der republiek ± 40 cent.

Denatureeren (*den aard van iets doen verliezen*), b.v. spiritus tot brandspiritus —, die daardoor accijnsvrij wordt.

Den'deren (*dreunen, trillen, ratelen*), het rijtuig denderde, het heef gedenderd.

Dendriet (*mergel of kalksteen met bladaf-drukkel*), m. —en.

Dendrographie (*beschrijving v. boomen*), v. gmv.

Dendroliet (*versteende boomstam*), m. —en.

Dendrologie (*boom- of houtkunde*), v. gmv.

Dendroloog (*kenner van boomen en houtgewas*), m. —logen.

Dendrome'ter (*werktuig tot het meten van boomen*), m. —s.

Deng'-deng, v.; zie Ding-ding.

Denigreeren (*zwart of gehaat maken, belasteren*); —**gratie** (*lastering*), v. —s. (t=s).

Denk'baar (*te denken, kunnende gedacht worden*), bn.: dit geval is niet —.

Denk'beeld (*gedachtebeeld, begrip*), o. —en: zich een — vormen, zijn —en mededeelen.

Denkbeel'dig (*niet-werkelijk*), bn.: een — wezen, een — geluk, niet wezenlijk; —er, —st.

Den'kelijk (*waarschijnlijk, mogelijk, wat zich denken laat*), bn. en bw.

Den'ken (*in gedachten zijn, peinzen*), onr. ik dacht, heb gedacht; zie Overden'ken.

Denk'kracht (*vermogen van den geest, om te denken*), v. gmv; —**vermogen**, o. gmv; —**wijs** of —**wijze** (*eig. wijze van denken: meening, gevoelen*), v. —wijzen.

Den'neboom (*spar, den*), m. —boomen.

Den'nen (*van dennenhout*), bn.: een — paal.

Den'nenaald (*naaldvormig blad van den denneboom*), v. —naalden.

Den'nenappel (*plantk. zaadhuis v. d. den met korte, harde, opengesproongen schutjes, ook dennekegel geheeten*), m. —appels; —**bosch** (*bosch van dennen*), o. —bosschen; —**hout** (*hout v. d. zilverspar*), o. gmv; —**houten** (*v. dennenhout*), bn.: een — vloer; —**lucht** (*met denengeur doortrokken lucht*), v. gmv.: een gezonde —, b.v. voor teringlijders; —**rups**, v. —en, zie Nonvlinder; —**scheerder** (*schorskever op dennen*); —**woud** (*oorspronkelijk bosch v. dennen*), o. —en.

Den'netak (*tak v. e. den*), m. —takken.

Denominatief (*spraak. werkw.*, van een naamw. afgeleid), o. —tieven: ploegen, rijpen, steenigen, reinigen, trotseeren zijn —ven.

Denonciateur (*verklikker, aangever, aanbrenger*), m. —s: mijnheer Hildebrand is alzo — van dit alles, zei v. d. Hoogen, (C. O.)

Densime'ter (*dichtheidsmeter v. vloeistoffen*), m. —s. (en = en).

Densiteit (*nat. dichtheid, vastheid*), v. (en = en).

Denta'len (*spraak. tandletters*), v. mv.; *d en t zijn —*. (en = en).

Dentist (*tandmeester, tandarts*), m. —en; vr. —**tis'te**. (en = an).

Denunciateur; z. Denonciateur. (ee = e).

Denuncia'tie (*plichtmatige aanklacht bij de overheid*; handel: *aangift, aanwijzing*), v. —s. (t = s).

Deo gratias, zie **D. G.**

Deo Optimo Maximo, zie **D. O. M.**

Deo volente, Lat. met Gods wil; zie **D. V.**

Departement (*afdeeling, werkkering, ministerie*), o. —en: het — van oorlog, van justitie, het — van landbouw, nijverheid en

handel, enz.: afdeelingen van bestuur; ook afdeeling v. e. Maatschappij, b.v. van het Nut van 't Algemeen.

Departementaal (*behoorende tot e. departement, de afdeeling betreffende, gewestelijk*), bn.

Departementale school, v. —scholen; een — is een nutsschool, school van eenig departement der Maatschappij tot Nut van 't Algemeen: de — te Breda, te 's-Hertogenbosch, enz.

Departements'chef (*O.-I. hoofd eener afdeeling van bestuur te Batavia*), m. —s.

Depé'che (*telegram, amtsbericht*), v. —s.

Dependen'tie (*afhankelijkheid*), v. —s, —tiën: een landhuis met ap- en dependenties, met al, wat er bij behoort. (t = s).

Deponeeren (*nederleggen of toevertrouwen, in bewaring geven*): ter griffie —, ter zijde leggen, niet behandelen.

Deponent (*hand. degene, die iemand iets in bewaring geeft*), m. —en. (ent = ent).

Deportat'ie (*verbanning, wegvoering naar een strafkolonie*), v. —tiën, —ties. (tie = sie).

Deporteeren (*verbannen, uit het land bannen, naar een strafkolonie overbrengen*).

Depositaris, depositaire (*vertrouwd persoon, wien men gelden of goederen in bewaring geeft, bewaarder*), m. —sen, —tairen.

Depo'sito (*bewaring*), o. —'s: geld a — geven.

Depo'sito-bank (*bewaar- of leenbank, welke gelden a deposito, tegen uitkeering van een geringen interest, aanneemt*), v. —en. (s = z).

Depo'sito-gelden (*gelden a deposito*), o. mv.

Depot (*magazijn van munitie; reservetroepen of hun verblijf*; ook: *magazijn, winkel van een zetbaas*), o. —s. (ot = oo).

Depot' geven (*in bewaring geven*; ook: *aan een zetbaas zekeren voorraad toevertrouwen ten verkoop*); z. En d e p o t; lees: depoot.

Depot'houder (*verkooper van hem toevertrouwde waren*), m. —houders. (ot = oo).

Depotoir (*algemeene bergplaats van faeculiën*), m. of o. —s; zie A s c h b e l t, A s c h s t a a l.

Deprava'tie (*verdorvenheid*), v. gmv. (t = s).

Deprecia'tie (*waardevermindering, ook, gering-schalling*), v. gmv.: — van zilver. (t = s).

Depres'sie (*lage druk, lage barometerstand*), v. —sies, —siën; — van lucht, geringer luchtdruk; er hangt een — boven Ierland.

Deprimeeren (*neerdrücken, ontmoedigen*).

De profun'dis (*Lat. begrafeniszang; Uit (de) diepten roep ik tot U, o Heere! nl. een treur- of boetezang, psalm 129 of 130*), v.

Deputaat (*afgevaardigde, afgevaardigd woordvoerder*), m. —taten.

Deputa'tie (*afvaardiging, afgevaardigd personental*), v. —tiën, —ties. (tie = sie).

Deputeeren (*afvaardigen*), zie G e d e p u t e e r d e.

Derailleeren (*uit de rails of spoorrichels geraken, ontsporen*): de trein zal nog —, ontsporen: fig. *dat plannetje gaat zeker —*, mislukken, verongelukken. (ll = lj).

Deraillement (*ontsporing*), o. —en. (ll = lj).

Derangeeren (*in de war brengen, storen*): laat ik u niet —, hinderen, storen. (g = zj).

Derangement (*stoornis, wanorde*), o. —en.

Derby-day (*Eng. Woensdag na den eersten Zondag na Pinksteren: groote paardenwedrennen te Epsom nabij Londen, zoo genoemd naar graaf Karel Derby, die ze in 1780 instelde*), m.; ook': —wedrennen, m. mv.

Der'de, telw.: *de — dag, ten — n male, Willem de —*; spreekw. *De derde streny maakt*

den kabel, zie Streng; als zn. (een derde gedeelte), o.: het - eener som gelds; kaartspel, een -, o. -n, b.v. een - van schoppenaus.

Derdedeel ($\frac{1}{3}$ deel of part), o. -en.

Derdehalf (twee en een half), telw.: het kost - halven gulden, d. i. f 2.50.

Derdemachtswortel (rekenk. kubiekwortel), m. -wortels: de - van 27 is 3, omdat 3, tot de derde macht verheven, 27 oplevert.

Derdendaagsch, bn.: de -e koorts, d. i. terugkerend op den derden dag.

Derdepart (derdedeel), o. -en.

Derren (hinderen, schaden), ik heb gedeerd; fig. wat deert u? wat scheelt u; ook: dat deert mij, boezemt mij medelijden in.

Dergeijk(e), bijv. bepalingaank. vnv.: ga niet om met -e lieden; ook: Diergelijke.

Derhalve (om die reden, daarom), bw.

Deriva'tie (spraak. afleiding van woorden, afstamming), v. -s, -tiën. (t = s).

Deriva'tum (afgeleid woord), o. -vata. (t = t).

Bermate (in die mate, in dier voege), bw.

Dermatologie (leer der huid), v. gmv.; **dermatopathologie** (leer der huidziekten), v. gmv. (g = g).

Derogatie (Fr. afbreuk, krenking, vernedering), v. -s. (g = g).

Derogeren (Fr. te-kort doen aan; zijn positie vergeten, zich vernederen): er lag iets derogerends in, zulk een aanbidding te doen aan een „vrouw“, (Mult.). (g = g).

Derrie (zoutachtig veen), v. gmv.; -**achtig**, bn.: een -achtige bodem.

Derrien (tien en drie), telw.: we zijn met -en; zegsw. zoo zijn of gaan er - in een dozijn, nl. van zulke onbeteekenende zaken of personen kan men er wel één toekrijgen op de 12, zóó gering is hun waarde; - is een ongeluksgetal of ongeluksnummer: met - aan tafel, een getal gasten, dat ongeluk aanbrengt; zie ook Ambacht.

Derrienavond (Vlaamsch. d. 13e dag v. Kerstmis af, Driekoningenvond), m. -avonden.

Derriëndag (Vlaamsch. Driekoningendag, d. i. de 13e dag na Kerstmis), m. gmv.

Derriënde, telw.: de - dag, Lodewijk de -.

Derriëndehalf (twaalf en een half), telw.

Derriëndhalf (oude munt van 12 $\frac{1}{2}$ stuiver of $\frac{1}{4}$ Rijksdaalder), m. -halven.

Derriënjarig (13-jaar tellende), bn.: op -en leeftijd, een -e knaap; -**maal** (13-keer), bn. en bw.; -**voud**, o.: 26 is een - van 2; -**voudig**, bn. en bw.: een -e winst; - vergelden.

Derriëtig (driemaal tien), telw.: ze zijn met hun -en; -**er** (een man van dertig jaar), m. -s; hij is een dikke -, hij is een heel eind over de dertig; -**jarig** (dertig jaar tellende of geduurd hebbende), bn.: een -meisje, de -oorlog (gesch. 1618-'48); -**voud**, o. -vouden; -**voudig**, bn. en bw.

Derriën (missen, ontberren), ik derfde, heb gederfd: het noodige -; -**ing** (gemis), v. gmv.

Derriësch, m. -en; meestal: Derriësch.

Derriëwaarts (daarheen), bw.: zij liepen heren -, hierheen en daarheen, heen en weer.

Derriëwijze (zoodanig, in die mate), bw.

Derriëwisch (Turksche bedelmonnik), m. derriëwischen, zie Fakier; lees: derriëwiesj.

Des (dus, daarom), bw. vero.

Desa, v.; zie Dessa.

Desalniettemin (desniettegenstaande), bw.

Desavoueren (wraken, loochenen, niet

erkennen, ontkennen): iem. -, niet willen kennen, toonen, dat men niets met hem te maken had of wil hebben.

Desbelust (daarin lust of zin hebbende), bn.

-**betreffend** (dat, die zaak betreffende, rakende), bn.; -**bevoegd** (daartoe bevoegd), bn.: een - beoordeelaar; -**bevoegde** (zaakkundige), m. en v. -n; -**bewust** (daarvan wetende), bn.: het - uitgeven van valsche geld.

Descenden'ten (afstammelingen in de neergaande lijn: kinderen, kindskinderen, enz.), m. mv.; zie Ascendenten. (cen = sen).

Descenden'tie-theorie of -**leer**, v.; z. Darwinisme en Evolutieleer.

Descriptie (beschrijving), v. -ties, -tiën.

Deserteeren (mil. zich wegpakken, weglopen uit den dienst, het vaandel verlaten; fig. de plaat poetsen), (s = z); -**teur** (weglouper, overlooper), m. -s; -**tie** (mil. het weglopen), v. -tiën, -ties: - in tijd van vrede. (t = ts).

Desespereeren (wanhopen, allen moed verliezen): ende -eert niet, leuze van Jan Pietersz. Coen, 1587-1629.

Des'gelijks (op dezelfde wijze, evenzoo), bw.: uw broeder handelde nobel, doe gij -; -**gevorderd** (zoo noodig), bw.

Deshabillé (Fr. huistoilet, ochtendgewaad), o. gmv.: en -, ongekleed, in négligé.

Desidera'tum (begeerde zaak), o. -ta.

Designa'tie (omschrijving, aanwijzing, bestemming), v. -s, (t = s); zie Specificatie.

Desinfecteeren (ontsmetten, reinigen).

Desinfectie (ontsmetting, reiniging), v. gmv.

Desintegra'tie (verbrokkeling), v. -s: de - van den Balkan; de tegenst. is Integriteit.

Desintegra'tor (verbrijzelingsmolen), m. -s.

Deskun'dig (bekwaam, op de hoogte), bn.

Deskun'dige (zaakkundige), m. en v. -n.

Desniettegenstaan'de (ondanks dat), bw.;

-**niettemin** (eig. niet daardoor minder; ondanks dat, echter, evenwel), bw.; ook: Desalniettemin, beter: Niettemin; -**noods** (eig. des nood zijnde: daaraan behoefte zijnde), bw.

Desolaat (troosteloos, treurig, mismoedig, ellendig, wanhopig, berooid, verwoest), bn.;

een -late boedel, boedel, die niet aanvaard wordt om de veleschulden; -later, -st. (s = z).

Desolate-boedelkamer (het voormalig kantoor van beheer van failliete boedels b.v. te A'dam), v. -s; zegsw. den boel aan de kamer maken, zich failliet laten verklaren. vero. (s = z).

Des'ondanks (eig. tegen of zonder den dunk, nl. de meening van dat: echter, evenwel), bw.

Desor'der (wanorde), v. gmv.: in -. (e = ee).

Desorganisa'tie (omkeering, ontbinding; verwarring), v. gmv.: een absolute -. (t = s).

Desorganiseeren (wanorde veroorzaken in, ontbinden, in de war brengen). (s = z).

Desperaat (wanhopig, hopeloos, radeloos), bn.

Despera'do (It. waaghals: roover), m. -s.

Despera'tie (wanhoop, radeloosheid), v. gmv.

Despoot (onbeperkt gebied, eigendunkelijk heerscher, dwingeland), m. -poten; zie Tiran.

Despo'tisch, despoteik (willekeurig, verdrakkend, eigenmachtig, eigendunkelijk), bn.:

een -heerscher, een -e macht, bw.: -regeeren.

Despotisme, despotismus (eigendunkelijke of onbeperkte heerschappij, verdrakkend, dwingeland), o. gmv.: een grenzenloos -.

Des'sa (O.-I. Javaansch inlandsch dorp, verschole in boomen en heesters), v. -s; de -s zijn onregelmatig aangelegd: de woningen

liggen verspreid over een groote oppervlakte en zijn omgeven door vruchtboomen; groote dessa's of *negoro's* omvatten gescheiden buurten of *kampongs*; — **bestuur**, o. — besturen; — **gebied**, o. gmv.; — **hoofd**, o. — en; — **man**, m. — lui; — **priester**, m. — priesters; — **volk**, o. gmv.; ook: *Des'sah* en *De'sa*.

Desseln' (Fr. oogmerk, plan, opzet), o. gmv.

Desseru' (nagerecht), o. — en; — **bordje**, o. — s.

Dessin' (Fr. teekening, schets, ontwerp; monster, staal, patroon voor kleedingstukken), o. — s; modelstoffen in verschillende — s.

Dessous' (Fr. de geheime bijzonderheden, het fijne van de zaak), o. gmv. (ou = oe).

Des'tijds (te dien tijde, in een tijd vooraf genoemd), bw.

Destillaat' (het gedistilleerde), o. (soorten), o. — aten; meer: *Dis-*. (ll = l).

Destilla'tie (overhaling van spiritualiën), v.; zie Distillatie; lees: *-ti-la'-sie*.

Destillateur' (destilleerder), m. — s; meer: *Dis-*. (ll = l).

Destilleeren (overhalen: damp doen worden, die dan in een ander vat als vloeistof neerslaat), meer: *Dis-*. (ll = l).

Destina'tie (bestemming, doel, lot, plaats van bestemming), v. — tiën, — s. (tie = sie).

Destineeren (bestemmen, beschikken).

Destitu'tie (afzetting, ontslag), v. — tiën, — s.

Destructie' (verwoesting), v. — tiën, — s. (tie = sie).

Destructief' (vernietigend, verwoestend), bn.

Destructor (inrichting tot vernietiging van dierenlijken), m. — s. (c = k).

Des'verkiezende (als men dat verkiest), bw.; — **verlangende** (als men dat verlangt), bw.

Des'wege (daarom, om die reden), bw.

Detacheeren (losmaken, afzonderen; afscheiden, afzenden), b.v.: troepen —, uitzenden.

Detachment' (afdeeling soldaten, afgezonden troep soldaten), o. — en. (ch = sj).

Detail' (het kleine), o., (bijzonderheden), o. — s; en —, —handel: in het klein, bij gedeelten of enkele stuks.

Detailleeren (tot in kleinigheden uiteenzetten, omstandig beschrijven of ontleden).

Detec'tive (Eng. geheim politiedenaar, naspender van misdrijven), m. — s; in ons land: Rechercheur.

Deten'tie (opsluiting, hechtenis), v. gmv.: *huis van —*, bewaring. (tie = sie).

Determinant' (bepalend), bn.; als z.n. (bepalende macht), m. — en.

Determina'tie (bepaling, beschikking, besluit, vaststelling), v. — s, — tiën. (tie = sie).

Determinatief' (bepalingaankondigend), bn.

Determineeren (bestemmen, bepalen, vaststellen): een begrip —, den omvang er van bepalen; een plant —, uit de kenmerken vaststellen, tot welke familie zij behoort.

Determinis'me (noodwendigheidsteer: leer, volgens welke de handelingen van den mensch afhangen van uitwendige oorzaken, waarop hij zelf geen invloed heeft, een lichte graad van fatalisme), o. gmv.

Detesta'bel (Fr. verfoelelijk), bn. en bw.

Detesteeren (verfoeien). (de = dee).

Defineeren (gevangenhouden, terughouden).

Defona'tie (ontplofing, losbranding; muz. het valsch zingen, het zakken), v. — tiën, — s.

Defona'tie (ontplofing, losbarsting), v. — s.

Defoneeren (muz. den toon laten verlopen, valsch gaan zingen, zakken).

KOENEN, Verkl. Handw.boek.

Detriment' (schade, nadeel), o. (ent = ent).

Deuca'lon, myth. koning in Thessalië, onder wiens regeering de zondvloed allen verdelgde, behalve hem en Pyrrha, zijn vrouw; de Grieksche Noach. (eu = ui).

Deugd (braafheid, innerlijke waarde, voortreffelijkheid, welke den mensch het goede doet beoefenen), v. deugden: zegsw. van den nood een — maken, tegen zijn zin tot iets overgaan of besluiten, omdat het noodzakelijk is; *ik sta in voor de — van die stof*, echtheid; — *doen aan*, Vl. ten goede komen, goeddoen.

Deugd'lijk (echt), bn. en bw.: een — e stof, iets — bevinden, een — argument; *de schelging — over*, (C. O.), luid, goed; — er, — st; — **heid** (betrouwbaarheid, echtheid), v. gmv.

Deugd'zaam (braaf), bn. en bw., — zamer, — st: een — man, een — meisje; *hij leeft —*.

Deu'gen (braaf zijn; dienstig zijn), ik heb gedeugd: *die jongen deugt niet; die inkt deugt niet; uw opstel deugt niet*, heeft geen waarde.

Deug'niet, m. en v. — en: *hij is een —*, slechte knaap; *uw — van een zoon, die duur staat*, nl. Wouter, (Mult.)

Deuk (verwant met duiken: buts, induw in eenige effene oppervlakte, holligheid), v. — en: een hoed met een —; een ketel met — en.

Deu'ken (een deuk in iets maken), ik heb gedeukt: *je moet je vilthoed zoo niet —*.

Deun (straatwijsje, -liedje), m. deunen.

Deun (zuinig, karig), bn., — er, — st: *het ziet er — of deuntjes bij hem uit*, armoedig.

Deun'en (zingen, neurven), ik heb gedeund.

Deun'tjes, bw.; zie Deun.

Deur (ingang of sluiting v. e. woning, een schuur, enz.), v. — en: *er zijn houten, ijzeren en glazen — en; een binnen-, buiten-, onder-, boven-;* naar den dienst: *huis-, kamer-, kast-, kelder-, schuur-, stal-, sluideur*, enz.; zegsw. met de — in huis vallen, zonder inleiding met iets voor den dag komen; *de winter staat voor de —*, is op handen; *dat doet de — toe*, geeft den doorslag of de beslissing; *dat zet de — open*, geeft aanleiding tot misbruik of verkeerde gewoonten; *hand. het stelsel van de open —*, elk volk mag in bedoelde haven of in bedoeld land zijn waren vrij aan de markt brengen; *een — inloopen*, door er met een vaart tegen aan te loopen ze doen openspringen; *open — en inloopen*, zich noodeloos inspannen, dwaas werk doen.

Deur'bel (bel aan de deur), v. — bellen; — **beslag** (noodzakelijk ijzerwerk aan een deur), o. gmv.; — **hengsel**, o. — s; — **ketting** (koperen of ijzeren ketting tot afsluiting der deur), m. — en; — **klink**, v. — en, zie Klink; — **klopper** (metalen klopper op een deur), m. — s, vero; — **post** (voorste stijl van het deurkozijn), m. — en; — **schel** (deurbel), v. — schellen; — **stijl** (opstaand deel van het deurkozijn), m. — stijlen.

Deur'waarder (beambte bij het kantongerecht, bij de rechtbank), m. — s; zie Exploot.

Deur'wachter (portier), m. — wachters.

Deus ex ma'china, letterlijk: God uit de (tooneel-)machine, d. i. eenig bovenaardsch wezen (godheid of engel), dat op het einde van een tooneelspel verschijnt, om den knoop te ontwarren, m. a. w. fig. iem., die zich onverwachts opdoet en daardoor aan den neteligen of hachelijken stand van zaken een gunstige wending of ontkenning geeft, b. v. in het

- oudere tooneelstuk: een rijke oom uit de Oost, enz.; lees: *dee'-us eks*.
- Deu'tel** (*wigge*), m. -s; -**ijzer**, o.; zie Plug.
- Deuteronomium** (Bijb. *tweede wetgeving*, vijfde boek van Mozes), o. gmv.; ook, **Deut.**; zie Pentateuch.
- Deu'vekater** (*een fijn broodje n. krenten*), m. -s, zie Duivekater.
- Deu'vekater**, tw.; *te* -; zie Duivekater.
- Deu'vekatersch** (*duivelsch, drommelsch*), bn.: *die -e jongen, die -e kat*, ook, Duivekatersch.
- Deu'vik** (*pin, stop in h. spongat*), m. -viken.
- Deu'viken** (*door den deu'wik aftappen, niet door den tap*), ik deu'vikte, heb gedeu'vikt.
- Devalva'tie** (*waardevermindering van loopende munt, ontmunting*), v. -s, -tiën, (t=s); zie Demonetisatie.
- Devel'ne** (Fr. *tegenval in 't spel, slechte kans, tegenspoed*), v., zie Veine. (e=ee).
- Developpeeren** (*ontwikkelen, ontvouwen*).
- Deventerkoek** (*een lange smalle kruidkoek uit Deventer*), m. -koeken: ik koop een -; als stofnaam, v.: ik hou van -.
- Devestituur** (R.-K. *ontzetting uit het priesterlijk ambt*), v. gmv. (e=ee).
- Devia'tie** (*afdwaling v. d. rechten weg; bouwv. afwijking v. d. rechte lijn der lengte-as eener R.-K. kerk, zie Linie; verzeiling v. e. schip uit den bepaalden koers; afwijking v. d. lichtstralen in water of in een glasprisma*), v. -ties, -tiën. (t=s).
- Devia'tie** (*electr. afwijking van de magneetnaald van de N.-Z. richting*), v. -s, -tiën; de - ontstaat door de werking van de ijzerdeelen van het schip, van de machine, van de lading; ook, door elektrische stroomen aan boord b.v. voor gloeilampjes, nog door de plaats van het schip zelf. (t=ts).
- Devies'** (*zinspreuk, leus*), o. -zen; *het - van ons wapen is: Je maintiendrai*, d. i. Ik zal handhaven.
- Devolu'tie** (*rechtst. overgang of overdracht van een recht*), v. -s, -tiën. (tie=sie).
- Devolveeren** (*rechtst. door versterf overgaan op*).
- Devoot'** (*vroom, godvruchtig, godsdienstig; schijnvroom*), bn.; zn.: *de devoten, de fijnen*.
- Devot'ie** (*vroomheid, toewijding, vereering, godsvrucht, godvruchtige uiting*), v. gmv.; *dag van -*, R.-K. afgezette feestdag, die kerkelijk nog gevierd wordt, b.v. 2e Kerstdag, Paaschdag, Pinksterdag en tal van Mariadagen.
- Devo'tiedag** (R.-K. *dag van devotie, zie ald.*), m. -dagen. (tie=sie).
- Dewijl'** (*omdat*), vgw.: *ik ga niet, - het regent*.
- Dexteriteit'** (*behendigheid, vlugheid*), v. -en.
- Dextr'ne** (*zetmeelgom*), v. gmv. (x=ks).
- Dextro'se** (*druivensuiker*), v. gmv. (x=ks).
- Dey** (Arab. *van 1600-1830, titel v. d. toenmaligen heerscher in Algiers*), m. -'s. (ey=ei).
- Dezelfde**, m. en v., *hetzelfde*, o. bep. aank. vnw.: *het zijn - menschen van straks*.
- Dezel've**, *hetzelve*, aanw. vnw. vero.
- De'zerzijds** (*van dezen kant*), bw.: - *zullen er geen aanmerkingen komen, van onzen kant; -zijdseh*, bn.: -*e rechten*.
- Dezul'ke** (*van zaken*), bepalingaank. vnw.: *er zijn slechte boeken, lees - niet*.
- Dezul'ken** (*van personen*), bep. aank. vnw.: *er zijn slechte menschen, ga met - niet om*.
- Dhe'mang** (O.-I. *districtshoofd*), m. -s; ook, **Demang**; in midden- en oostelijk-Java steeds
- Wedhono of Wedono, Wedanageheeten.
- Dhoer'ra** (*negergiest*), v. gmv.; zie Doerra.
- Diaba'se** (*korrelige groensteen*), v. gmv.
- Diabetes** (geneesk. *suikerziekte*), m. gmv., d. i. afscheiding van suikerstoffen in de urine; -**brood**, o. gmv. (be=bee).
- Diaboliek', diabo'lish** (*duivelsch, helachtig, op helsche wijze*), bn. en bw.
- Diacones'** (*regentes v. e. armenhuis*), v. -sen.
- Diacones'senhuis** (*armenhuis voor vrouwen, oude-vrouwenhuis*), o. -huizen.
- Diaconie'** (*college van diakenen, Hervormd armbestuur*), v. -ën: *van de - leven; arme lui, die aan de - kwamen*, (C.O.); -**school** (*armenschool v.d. diaconie*), v. -scholen, vero.
- Dia'conus** (Prot. *ziekenverpleger*), m. -co'nen; meestal Diakoon'.
- Diacte'tisch** (*matig, met de gezondheidsteer overeenkomende*), bn.: *de -e therapie*. (te=tee).
- Diadeem'** (*koninklijk hoofdtooiel: een gouden met edelstenen of parelen bezette haarband, vooral vrouwelijke haartooi of voorhoofdsband*), m. diademen: *een diamanten -*.
- Diado'chen** (*opvolgers: veldheeren van Alexander den Gr. die na zijn dood (323 v. C.) deelen van het Macedonische rijk bestuurden*), m. mv.; - waren: Anti'gonus, Lysimachus, Ptolomae'us, Selen'cus; er ontstonden daaruit zelfstandige rijken.
- Diaetetiek'** (*leer der voedingsmiddelen in verband met de hygiëne*), v. gmv. (ae=ee).
- Diagnose, diagno'sis** (geneesk. *vaststelling eener ziekte naar kenteekenen, ziekte-onderschepping*), v. diagnosen. (g=g).
- Diagnostiek'** (geneesk. *leer der diagnose*), v. gmv. (g=g).
- Diagonaal'** (*meetk. hoekpuntlijn, schuivlijn*), v. diagonalen. (g=g).
- Diagonaal'** (*overhoeksch, overduars*), bn.
- Diagonaal'** (*wollen gekeperd weefsel met fijne schuinlopende schering*), o. -alen.
- Diagram'** (*meetk. teekening, schema, schets*), o. -men; ook, muz. notenbalk.
- Dia'ken** (R.-K. *geestelijke, die de tweede der drie hoogere wijdingen heeft ontvangen*), m. -s, -en; zie: Subdiaken en Priester.
- Dia'ken** (*lid van het armbestuur, en armenverzorger*), m. -en, -s; -**huis** (*verplegingsgesticht, beheerd en onderhouden door de diaconie*), o. -huizen; -**huismannetje** (*verpleegde in een diakenhuis*), o. -mannetjes, door Hild. ook *Diaconieburger* gedoopt.
- Diakonaat'** (R.-K. *de wijding, de waardigheid van diaken*), o. gmv.
- Diakones'** (*armenverzorger; ook, ziekenverpleegster*), v. -sen; -**kones'senhuis** (*gesticht voor pleegzusters*), o. -huizen.
- Diakoon'**, m. -konen; zie Diaconus.
- Dialect'** (*tongval, gouwspreek, streekspraak, gewestelijke taal*), o. -en. (c=k).
- Dialectenstudie** (*studie van meerdere dialecten*), v. gmv.: - is een bron van taalkennis.
- Dialectica** (*twist- of disputeerkunst, de kunst, om een redetwist te voeren*), v. gmv.; ook, *Dialectiek*.
- Dialecticus** (*iem. die de dialectiek beoefent*), m. -ci.
- Dialectiek'** (*begripsontleding, denkkunst, redeneerkunde*), v. gmv.; ook: *Dialectica*.
- Dialectisch** (*betrekking hebbende op, behoorende tot een dialect*), bn. (c=k).
- Dialo'gisch** (*in den vorm van een samen-*

- spraak, bij wijze van tweespraak), bn. (g = g).
- Dialog'** (samenspraak, tweespraak, gesprek), n. dialogen.
- Diamagne'tisch**, bn.: stoffen, die door een magneet worden afgestooten, zijn -. (g = g).
- Diamant'** (stofnaam), o.; het - is meestal helder-waterkleurig; ook wel geel, soms rood, blauw of zwart.
- Diamant'** (bewerkte edelsteen), m. -en: kostbare -en; zie Brillant.
- Diamant' (zwarte)** (nl. de steenkool), o.; aldus geheeten naar de hooge waarde voor fabriek en hoogoven, enz.; ook zijn er eig. zwarte diamanten; zie Diamant.
- Diamant'beurs** (gebouw in A'dam voor den diamanthandel), v. gmv.
- Diamant'bewerker** (man, die het diamantvak uitoefent), m. -s: de bond van -s; -brood (poeder v. diamant als slijppoeder), o. gmv.; -editie (boekdr. bijzonder kleine uitgaf van een boekwerk, in diamantletter d.i. uiterst kleine letter, gedrukt), v. -s, -tiën.
- Diamant'en** (van of met diamant), bn.: een -ring, met een diamant; een -bootje, slotje met een diamant; - steenen; de - zalen (des hemels), Vondel: schitterend als diamant; de - bruiloft, ter viering van het 75-jarig (thans ook 60-jarig) huwelijk, zie Bruiloft.
- Diamant'gruis** (diamantbrood), o. gmv.
- Diamant'ne** (sneeuw wit polijstpoeder), v.
- Diamantklover** (splijter v. diamanten), m. -s; -klooverij' (het splijten v. e. diamant), v. -en; -letter (zeer klein lettertype), v. -s; -slijper, m. -s: zegsw. hij is grove -, een straatlooper; -slijperij', v. -en; -snijder (werkman, die den gekloofden diamant vóór het slijpen den gewenschten vorm geeft), m. -s; -spaat (steen uit China, appelgroen van kleur, na het diamant het harste en kostbaarste), o.; (als voorwerp), m. -spaten.
- Diamant'werker**, m. -s; zie -bewerker.
- Diamet'er** (middellijn, doorsnede), m. -s.
- Diametraal'** (den diameter betreffende), bn.: een -ale doorsnede; fig. dat staat er - tegenover, lijnrecht, (me = mee), zie Polair.
- Diana**, myth. bij de Romeinen, godin der jacht, der maan en van den nacht: beschermgodin van het volk of plebs, vooral van slaven en slavinnen; zij wordt afgebeeld met boogen pijlen; zie Cynthia, Artemis.
- Diapason'** (toonomvang van een stem of v. e. instrument), m. (s = z).
- Diaphaan'** (doorschijnend, transparant b. v. van verven en gebrand glas in kerkvensters), bn.; de tegenst. is Opaak. (ph = f).
- Diaphonie'** (muz. wantuidendheid), v. gmv.
- Dia'phora** (rhetorische figuur, nl. herhaling van eenzelfde woord in verschillende beteekenissen), v. -s: waar de witte zeilen varen, varen, maar met groot gevaar, (Poot).
- Diaphrag'ma** (ontl. middelrif), o. -s.
- Diaphrag'ma** (photog. lichtafsluitend plaatje met kleine ronde opening, dienende om de randstralen tegen te houden), o. -s.
- Diarr'ium** (dagboek, kladboek), o. -ria.
- Diarr'hee'** (buikloop), v. gmv.; lees: diar-ree'.
- Dias'pora** (verstrooiing), v.; ook: Dias'per: van Joden, die buiten Judea verstrooid leefden; ook, van tusschen andersdenkenden verstrooid wonende leden v. e. kerkgenootschap.
- Diatome'ën** (kristalwieren op stooten), v.
- Diaton'isch** (muz. guande van toon tot toon), bn.: de -e ladder.
- Dia'tribe** (critisch strijdschrift, scherpe of bittere critiek), v. -s.
- Dib'belmachine** (een zwaimachine), v. -s.
- Dichotomie'** (verdeeling in tweeën, vorkwijze verdeeling, vertakking), v. gmv.
- Dichromasie'** (gedeeltelijke kleurenblindheid, zoo, dat men slechts twee kleuren onderscheidt nl. rood en violet), v. gmv. (s = z).
- Dicht** (gedicht, poëzie), o. -en; zie Gedicht, en verder: Heldendicht of Epos, Lierdicht, Tragedie of Treurspel, Comedie of Blijspel, Drama; en verder: Idylle, Ballade, Romance, Vertelling, Sage, Legende, Novelle, Lied, Ode, Hymne, Dithyrambe, Elegie, Heroïde, Cantate, Sonnet, Rondeau, Ghazele, Herdersdicht, Madrigal, Triolet, Epigram, Acrostichon, Chronicum, Keerdicht, Parabel, Allegorie, Hekeldicht, enz.
- Dicht** (vast aaneengesloten), bn.: een - weefsel, een - bosch, in -e drommen, een -e bevolking, een -e mist, een -e regen; de deur is -, gesloten; zegsw. hij is erg -, geheimhoudend; -er, -st; bw.: ze waren - bij huis, de kool te - planten; het sneeuw -.
- Dicht'ader** (beeld voor dichterlijken aanleg), v. -aderen: zijn - vloeit, hij is dichtende.
- Dicht(e)bij** (op korten afstand, in de nabijheid), bn.: hij woont hier -; ook voorzetsel: ik woon - de school.
- Dicht'binden** (door binden sluiten), ik bond -, heb - gebonden: een zak -.
- Dicht'doen** (sluiten), onr. ik deed -, heb - gedaan: een kast, een deur -.
- Dicht'en** (dichtmaken, stoppen), ik dichtte, heb gedicht: een lek -.
- Dicht'en** (in dichtmaat opstellen, verzen maken), hij dichtte, heeft gedicht: een romance -, liedjes -; zie ook: Verdichten, Toedichten, Aandichten.
- Dicht'er** (beoefenaar der dichtkunst), m. -s: de groote -s der oudheid, de buitenlandsche -s, onze - der 17e eeuw, moderne -; Vondel was een geboren - of een - geboren, bracht de dichtgave mee ter wereld; zie ook: Puikdichter, Prul-, Blijspel-, Treurspel-, Tooneeldichter, Dramaturg, enz.; ook: Bard en Volksdichter.
- Dichteres'** (vrouw. dichter), v. -sen; zie Sappho, bij de Grieken; in onze letterkunde zijn als - bekend: Anna Bijns (1495-1575), Tesselschade (1594-1649), Anna Roemer Visscher (1584-1651), Lucretia Wilhelmina van Merken (1722-'89), Mevrouw Bilderdijk (1771-1830), enz.
- Dicht'terlijk** (overeenkomstig den aard, het wezen eens dichters), bn.: -e taal, een -e voorstelling, -e vrijheid, een vrijheid in de wijze van zeggen, wel den dichter maar niet den prozaschrijver geoorloofd; zie Poëtisch.
- Dichterlijke vertel'ing** (letterk. eenvoudig verhaal in versmaat van de een of andere min of meer belangwekkende gebeurtenis), v. -en: de - is of het verhaal van eenige werkelijk plaats gehad hebbende gebeurtenis of wel zij geeft verdichting, zie Starings: De Vorstin in het dorp, de Verjaardag, enz.
- Dicht'genootschap** (vereniging van dichters), o. -genootschappen: in de 18e eeuw vormden zich tal van -pen in ons land, van welke genoemd mogen worden dat te s-Gravenhage (Kunstliefde spaart geen Vlijt), dat

te Rotterdam (Natura et Arti) en dat te Leiden (Kunst wordt door Arbeid verkregen).

Dicht'heid (nat. verhouding bij gelijk volume van de hoeveelheid stof), v. gmv.: — van goud, water, enz.; zie Soortelijk.

Dicht'kunde (kunde of kennis van de regelen der poëzie), v. gmv.

Dicht'kunst (de kunst van dichten), v. gmv.: de — beoefenen; men onderscheidt lyrische, epische, dramatische en didactische —; zie: Poëzie en Dichtsoorten.

Dichtlie'vend (de dichtkunst minnende), bn.: de — genootschappen der 18e eeuw.

Dicht'maat (de rhythmus van verzen), v. —maten; zie: Jambe, Trochee en Tripelmaat; Metrum, Metrick, Metrisch.

Dicht'maken (sluiten, dichtdoen), ik heb — gemaakt: een brief —, een jas —, een rijtuig —.

Dicht'regel (versregel), m. —s, —en.

Dicht'sluiten (met een slot verzekeren), ik sloot —, heb — gesloten: een kast, een kamer —.

Dicht'soorten, v. mv.; naar den inhoud onderscheidt men vier —, nl. epische, lyrische, dramatische en didactische gedichten; z. ald.

Dicht'stuk (gedicht, vers), o. —stukken.

Dicht'trant (wijze of manier van dichten), m. gmv.: de — van Vondel, van Bilderdijk.

Dicht'vuur (inspiratie v. e. dichter), o. gmv.

Dicht'werk (gedicht van eenigen omvang), o. —en; de Ziekte der Geleerden is een schoon —; koop de — werken van Vondel.

Dictaat' (wetenschappelijk of professoraal dictee), o. —aten, —ata; stud.: een — pennen.

Dicta'tor (in het oude Rome, onbeperkt gezaghebber voor een bepaalden tijd, en wel in tijden van gevaar), m. —s. (c = k).

Dictatoriaal' (met onbeperkt gezag bekleed; gebiedend), bn. en bw.; ook Dictatorisch.

Dictato'risch (gebiedend als onbeperkt gezaghebber, eigenmachtig), bn. en bw.

Dicta'torschap (de waardigheid van dictator), o.; zie Dictatuur.

Dictatuur' (het ambt of de regering van een dictator), v. gmv.: een militaire —.

Dictee' (eig. wat voorgezegt wordt: taaloefening in het zuiver schrijven), o. —s. (c = k).

Dicteeren (iem. iets vóórzeggen, om op te schrijven; ook, ingeven; in de pen geven).

Dic'tie (wijze van zeggen, vooral uit een aesthetisch oogpunt), v. gmv.; lees: dik'sie.

Dictionnai're (Fr. woordenboek eener vreemde taal), m. —s.

Dictum(ac) factum (Zoo gezegd, zoo gedaan).

Didac'ticus (onderwijskundige, leerende wijsgeer), m. —tici. (c = k).

Didactiek' (leerkunst, onderwijskunde), v.

Didac'tisch (dichtk. leerend, onderwijzend), bn.: een — gedicht, een leerdicht; —e poëzie, b.v. de Ziekte der Geleerden, (Bild.); de —e poëzie is minder het product der phantasie.

Didac'tisch proza, o.; zie: Verhandeling en Redevoering. (c = k).

Di'do, prinses uit Tyrus (Phoenicië), zij zou (888 v. C.) Carthago gesticht hebben.

Di'dymus (tweelingbroeder), m. didymi.

Dieet' (geneeskundige leefregel, matige eetregel), o. gmv.: een streng — volgen. (i = ie).

Dief (iemand, die steelt), m. dieven; zegsw. hij gaat om met — en diefjesmaat, met allerlei geboefte; zegsw. de dood komt als een — in den nacht, hoogst onverwacht; elk is een — in zijn nering, ieder zoekt in zijn bedrijf te winnen, zooveel hij kan, zelfs op

slinksche wijze; de gelegenheid maakt den —, als de omstandigheden het stelen of kwaaddoen gemakkelijk maken, wordt iem. al licht een dief; die eens steelt, is altijd een —, diefstal onteert, schandvlekt; overdracht.: een — aan de kaars, een vezel, die het vet doet afloopen; een — is verplicht tot Restitutie of tot Schadeloosstelling, zie ald.

Dief'achtig (neiging hebbende tot stelen, tot diefstal), bn. en bw.: een —c raaf; hij kijkt — uit zijn ooggen; zie Kleptomanie.

Diefsch (diefachtig), bn.: de Dwingeland, met —e list gekeerd van Elba's strand, (Staring).

Diefstal (wederrechtelijke en meestal heimelijke toeëigening van eens anders goed), m. —stallen; — met geweld, roof; — door leugen, bedrog; — bij leenen, woeker, enz.

Dief'te (diefstal), v. —n: bij Cats en nog in het Vlaamsch.

Die'mit (gekeperde stof met dubbelendruaaf of tweedraatsch: wit-katoenen stof zonder bepaald patroon, met keperstrepen), o. gmv.; (soorten): diemiten.

Die'miten (van diemit), bn.: een — borstrok.

Dien'aangaande (die zaak betreffende), bw.

Dien'naar (ondergeschikte, dienende), m. —s en dienaren: de —aren der kroon, ministers; geloof mij uw dienstw. —; e. — maken, buiging.

Dienares' (dienende vrouw), v. —sen; ook —res'se; zie verder Dienaar.

Dien'der (agent van politie), m. —s.

Dien'en (van of in dienst zijn, voor iem. werken), ik heb —diend: bij iem. —, in dienst zijn; als officier te land of ter zee —; dat dient tot voorbeeld, waarschuwing, kan strekken; God —, Zijn geboden onderhouden; den Mammon —, den geldgod vereeren, zie Kalf.

Dien'overeenkomstig (overeenkomend met of volgens iets, dat vooraf genoemd is), bw.

Dienst (het dienen, bijstand, hulp), m. diensten; zegsw. aangeboden — is zelden aangenaam, wees niet te gediensig.

Dienst (krijgsdienst), m. gmv.: in — zijn.

Dienst'baar (ergens in dienst zijnde), bn.: dit meisje is —, de —bare stand; fig. een volk — maken, onderwerpen, onder het juk brengen.

Dienst'betoon (dienstbewijs, dienst), o. gmv.

Dienst'bode (gehuurde helper of helpster, die onder het gezag van het hoofd van het gezin als lid van dat gezin moet beschouwd worden), m. en v. —boden.

Dienst'brief (ambtelijke brief), m. —brieven.

Dienst'doend (dienstverrichtend), bn.: een — kamerheer, zie **i. b. d.**

Dienst'doener (ambtenaar, die streng en veeleischend is voor zich zelf en voor zijn ondergeschikten), m. —doeners.

Dienst'ig (kunnende dienen tot, geschikt tot, nuttig), bn. en bw.: waartoe is dat —?

Dienst'jaar (elk jaar v. dienst), o. —jaren: deze ambtenaar heeft al vijftig —jaren: het — begint bij den dag der aanstelling of bij de in-dienst-treding.

Dienst'klopper (schijmnaam voor een ambtenaar, die overdreven werkt in zijn dienst), m. —kloppers.

Dienst'knecht (mann. dienstbode; bij de Israëlieten destijds zooveel als slaaf), m. —en; —maagd (vrouw. dienstbode), v. —en.

Dienst'man (gesch. man, die bij een edelman in dienst was), m. —mannen. vero.

Dienst'man, m. —mannen; zie Witkiel.

Dienst'order (voorschrift, in acht te nemen

bij den dienst), v. -orders; -**personeel** (de gezamenlijke personen, die men in dienst heeft), o. gmv.; -**plicht** (plicht, om in het leger te dienen), m. gmv.; algemeene - bestaat nog niet in ons land, wel de persoonlijke -; -**plichtig**, bn.: een - nummer, volgens hetwelk men dienen moet.

Dienstregeling (regeling van spoor- of tramdienst), v.; ook, lijst van het vertrek en de aankomst van treinen, enz.: mv. -en.

Dienstvaardig (bereid om iem. een dienst te bewijzen, behulpzaam), bn.: ik ben uw -e dienaar; bw.: hij heeft mij - bijgestaan; z. **dv.**

Dienstweigering (het weigeren van verschuldigde dienst), v. -en; mil. - is strafbaar, - is in 't burgerleven een reden tot ontslag.

Dienstwilfig (dienstvaardig, gezind om iem. te helpen), bn.: uw -e dienaar; zie **dw.**

Dientafeltje (kleine tafel, waarop men bij een diner allerlei gerief gereed zet), o. -s.

Dientengevolge (daarom, dus), bw.

Dienvolgens (daarom, dus, bijgevolg), bw., veelal, Diensvolgens: de oudere Stustok was een man van de klok en stond diensvolgens om zes uren op, (C. O.)

Diep (ver beneden de oppervlakte of den beganen grond zich uitstreckende of afdalende), bn.: deze kelder is -, een -e afgrond; bijw.: - in de aarde, een -gewortelde boom; bij uitbr. een -e kast, een - portaal, een -woud, d. i. naar achter zich ver uitstreckend; eveneens: een -e wonde, ver ingedrongen; fig. een -e zucht, uit het hart opkomend; in - gepsins, een - geheim; iem. - vernederen; verder: een -e duisternis, algeheele; -e armoede, bittere, ellendige; zegsw. te - in 't glaasje kijken, onmatig drinken; iets - in zijn geheugen prenten, voortaltijd, -er, -st.

Diep (een diep water, een kolk), o. diepen: het kind tuimelde in het - (Bog.); aadr. het Hollandsch -, het Zwolsche -, het Boter-, water, vaarwater, kanaal.

Diep (afgrond, mijnput), o.: uit peilboos -, (Staring) wordt der mijnen schat aan 't licht gebracht.

Diepboring (het boren diep in den bodem, tot 1500 M.), v. -en: -en naar steenkool in de Peel; zie Boortoren.

Diepdenkend (grondig, ook, zwaarmoedig denkend), bn.: een - wijsgeer.

Diepen (uithalen, uitbaggeren), ik diepte, heb gediept; zie: Utdiepen.

Diepgaand (diep in het water liggend), bn.: een - schip; fig. een -e redeneering, grondige, soms duistere; -gang (scheepst.), m. gmv.: een vaartuig van 20 voet -, met 20 voet afstands tusschen kiel en waterlijn; -liggend (diepgelegen), bn.: een - vrachtschip, diepgaand, -e oogen, ver in de oogkassen gezonken; -lood (zeew. werktuig, om de diepte van vaargeulen enz. te peilen, peillood), o. -en.

Diepte, v. -n: de - van een put, van een mijn, van de zee; de - van een huis, van een gang, lengte; hij viel in een -, kuil; fig. de - van Gods goedheid, ondoorgrondelijkheid; -meter (werktuig, waarmee men de diepte der zee meet), m. -meters; -meting (het meten der diepte), v. -en.

Diepvoelend (een diep gevoel hebbend, zeer gevoelig), bn.; een - kind: iedereen geloof, dat een kind menig ding niet gevoelt, en dat hem toch diep gaat, (C. O.)

Diepzee (de diepe oceaan), v. -zeeën; -zeeëxpeditie, v. -s, -tiën; -zeeonderzoek, o. gmv.; -zeepeiling, v. -en.

Diepzinnig (geheimzinnig, ook, onbegrijpelijk), bn. en bw.: wij schreven -e vertoogen over de Deuyt, (C. O.), van diepe betekenis.

Dier (bewerkvaardig zelfbewust wezen, hebbende gevoel en vrijwillige beweging), o. dieren.

Dier (dierbaar, innig), bn. en bw.; -der, -st.: de -ste belangen; zie ook Dierbaar.

Dierage (booze vrouw, helleveef), o. -s; ook: ondeugend meisje, nest. gmv. (g = zj).

Dierbaar (waard, geliefd), bn.: een - kind, -bare ouders, een -bare gedachtenis.

Dierenbescherming (het beschermen van dieren), v. gmv.; de vereeniging tot bescherming van dieren in Ned., in Limb.

Dierenepos (episch gedicht met eenig dier als hoofdpersoon), o.: in het - zijn de dieren toegerust met menschelijk verstand, zij dragen eigennamen, maar behouden elk hun eigenaardig karakter; het - Vanden vos Reinaerde is een der schoonste producten onzer Middelned. literatuur, het is als het heldendicht van den opkomenden Vlaamschen en Hollandschen poorterland; -fabel (klein dieren-epos), v. -s, -en, zie Fabel.

Dierenriem (sterrenk. een aan den hemel gedachte gordel met 12 sterrenbeelden, die bijna alle den naam van dieren hebben en waarin de ecliptica ligt), m. gmv.; zie Zodiak.

Dierenrijk (al de soorten, geslachten, familiën, klassen van dieren samen), o. gmv.

Dieren-symboliek (zinnebeeldige bet. der dierenbeelden), v.: het lam is het zinnebeeld van onschuld; de duif dat van eenvoud, zuiverheid, vrede; de haan dat van wakzaamheid; de leeuw dat van kracht en koninklijke waardigheid; de slang dat van voorzichtigheid, sluicheid, enz.

Dierrentemmer (tenner van verscheurd gedier), m. -s: de - gaat bij den leeuw in het hok en bedwingt hem met den blik; -tuin (diergaard), m. -tuinen; **diergaard** (dierentuin: een inrichting, gewoonlijk aangelegd als gaarde of tuin, waarin in hokken of afrasteringen allerlei dieren, vooral vrenude, worden gehouden), v. -n; zie: Acclimatatie-tuin en Zoölogische tuin.

Dierkoop (duur), bn.: -weefsel, (Staring).

Dierkunde (kennis van den bouw en de leefwijze der dieren), v. gmv.; zie Zoölogie.

Dierlijk (aan het dier eigen, met het dier in betrekking staande), bn.: het -e leven, -e driften; -e warmte, nat. lichaamswarmte, die vooral door stofwisseling ontstaat; het - magnetisme, b.v. in den Sudderaal en den Sudderrog; -e olie, van dieren afkomstig.

Diersoort (soort, klas, ras v. dier), v. -en; zie Klassen van Dieren.

Dies (daarom, derhalve, des, thans dus), bw.; vroeger ook: daarvan, b.v. wat - meer zij.

Dies irae (R.-K. treurtied op den doomsdag), m.: aldus geheeten naar de aanvangswoorden; deze hymne is uit de 13e eeuw, nl. ± 1255. (ae = ee).

Dies natalis, bij verkorting **Dies** (dag der stichting van een Hoogeschool), m.: de - der universiteit van Leiden is 8 Febr.; die van Utrecht 13 Maart; die van A'dam 15 Oct.; die van Groningen 4 Febr.; lees: die'-es.

Diets (hetzelfde als dietsch), alleen gebruikelijk in: - maken (wijs maken), ik heb -

gemaakt, wijs gemaakt, op de mouw gespeld.
Dietsch (de Vl. vorm van Duitsch), bn.: de -e taal, de volkstaal, in 't bijzonder het Vlaamsch in de Middeleeuwen; het -e volk, van den -en stam zijn, d. i. van Vlaamschen stam; als zn. o., het -, de werken van Jacob van Maerlant (\pm 1233-99) zijn in het Dietsch, d. i. in de Middeleeuwsche Vlaamsche taal geschreven.

Die'vegge (vrouw, die steelt), v. -n.

Die'ven (stelen, ontfutselen, ook: snoepen), ik diefde, heb gediefd, zie ook: Dagdieven.

Die'venbende, v. -benden; -lantaarn, -taren (lantaarn, waarvan het licht door schuiven kan worden afgesloten), v. -s; -taal (taal, waarin de dieven zich met elkaar onderhouden), v. gmv., zie Bargoensch; -tronic (het gemeene gezicht van een boef), v. -tronic; -wagen (grootte, aan alle zijden gesloten wagen met zitplaatsen aan den achterkant voor de politie tot 't overbrengen van arrestanten), m. -wagens.

Dieverij (diefstal), v. -en: iem. beschuldigen van -, kleine -en.

Die'zel (timm. breed, half-ovaal mes), m. -s: een - is bevestigd a. e. langen steel dient om aan een paal een gladden kant te maken.

Diffama'tie (eerroof, smaadrede), v. gmv.

Differend' (oneenigheid, geschil), o. gmv.

Different' (onderscheiden, ongelijk, verschillend, strijdig), bn.; lees: die-fe-rent'.

Differentiaal' (oneindig kleine aangroeiing cener veranderlijke grootheid), v. -alen. (t = ts).

Differentiaal'-lamp (electricch booglicht met zich bewegende koolspitsen), v. -lampen.

Differentiaal'-rekening (een afdeeling der hooyere wiskunde), v. gmv. (t = ts).

Differentiaal'-thermometer (thermometer), dienend om het kleinste verschil in temperatuur aan te geven), m. -s. (t = ts).

Differentie (verschil, onderscheid, afwijking, surplus), v. -tiën, -ties. (tie = sie).

Differentie'le rechten (voorkeurrechten, imoerrechten, verschillend naar gelang van het land van herkomst of bestemming), o. mv.

Diffi'etel' (lastig, moeilijk, knorrig), bn.: een - mensch, een knorrepot, een lastig man.

Difficulteit' (moeilijkheid, zwaarigheid, bezwaar), v. -en. (i = ie).

Diffra'ctie (breking van lichtstralen), v. gmv.

Diffu'sie (nat. het zich vereenigen tot een homogeen mengsel van vloeistoffen met ongelijk soortelijk gewicht), v. gmv. (s = z).

Diffuus' (nat. verspreid), bn.: -licht; van den stijl: verward, langdradig, verwaterd.

Digereeren (verdeelen, oplossen, verteren).

Diges'tie (oplossing, spijsvertering), v.: -visite, v., scherts. bezoek, dat men eenigen tijd, nadat men bij een familie gedineerd heeft, aan deze familie brengt. (g = g).

Dig'gel (scherf aardewerk), v. -s, -en.

Digitall'ne (extract uit het zaad en de bladen van vingerhoedskruid, een sterk plant-aardig vergif), v. gmv. (g = z).

Digitallis (vingerhoedskruid, geneesmiddel voor hartlijders), v. gmv. (g = z).

Dignita'ris (waardigheidsbekleeder), m. -sen.

Digres'sie (uitweiding, omweg), v. -s. (i = ie).

Dij' majores, de hoogere goden, ze zijn 12 in getal: Jupiter, Juno, Neptunus, Minerva, Vulcanus, Vesta, Mars, Venus, Mercurius, Ceres, Apollo en Diana, zie telkens ald.

Dij (lichaamsdeel), v. dijen; -been (ontl.

deel van ons geraamte, van het bekken tot de knie), o. -beenderen.

Dijen (uitzetten, zwellen), het dijde, het is gedijd: erwten en boonen - bij het koken.

Dijgen (dijen, uitzetten), het deeg, is gedegen, vero.; gedegen goud, zuiver of puur goud.

Dijk (waterkeering, aarden dam), m. -en: de voet, de glooiing, de kruin v. e. -; er zijn zee-, rivier- en polderdijken, zie ald.; zegsw. iem. aan den - zetten, uit zijn huis zetten, op straat zetten, hem zijn bestaan ontnemen; dat brengt geen zoden aan den -, dat baat of helpt niet om de glooiing van den dijk te bekleeden, fig. dat is van geen profijt, nut.

Dijka'ge (het aanleggen v. dijkwerken), v. -s.

Dijk'bestuur (college, dat belast is met het toezicht op een dijk), o. -besturen; z. Dijkgraaf.

Dijk'brenk (doorbraak van een dijk), v. -en.

Dijk'en (een dijk leggen), ik heb gedijkt.

Dijk'er (dijkwerker), m. -s: eten als een -.

Dijk'etting (gras langs den dijk), v. -en; - (ge)schot (zekere belasting, welke in Zeeland van de ingelanden van een polder wordt

geheven tot onderhoud der dijken), o.; -graaf (voorzitter v. e. dijk- of polderbestuur), m.

-graven; -heemraad (lid v. e. dijk- of polderbestuur), m. -raden; -heemraad-

schap (de waardigheid van heemraad), o. gmv.; -leger (de gezamenlijke personen, die in tijd van nood gehouden zijn een rivier-

dijk te versterken), o. -s; ook: college, dat bij hoogwater of ijsgang belast is met het

toezicht en de oeverbewoners heeft te waarschuwen door kanonschoten, enz. (Kon. besluit van 23 Jan. 1821); -raad (dijkmeester, lid van een dijkbestuur), m. -raden; -rechten

(rechtsregelen betreffende het beheer en het onderhoud v. een dijk), o. mv.; -schouw

(inspectie van een dijk), v. gmv.; -slag (gedeelte van den dijk, dat door bepaalde

eigenaars d. i. dijkslaagden, moet onderhouden worden), m. -slagen, vero.; -s'lasten

(belastingen voor het onderhoud van de polderdijken), m. mv.; -staal (grond, waarop de

dijk rust), o. gmv.; -stoel (dijkbestuur, college van heemraden), m. -stoelen; -val (Zeeland: inzinking v. e. dijk over eenige lengte), m.

Dijn, bezitt. voorn.; als zn. o.: het mijn en -.

Dij'zig (mistig, dampig), bn.: de duimen teekenden zich tegen de -e lucht af, (Potg.)

Dik (verwant met dijen: niet dun), bn.: een -ke plank; een - man, zwaarlijvig; een -ke

nevel, een -ke rook, tastbaar; fig. ik werd -ke vrienden met Pieter, (C. O.), wij werden

beste vrienden; zegsw. hij zit er - in, fig. is een welgesteld man; zich - maken, boos

worden, zoodat het gelaat opzwelt; als zn. o. het - v. d. arm, het - van de soep, enz.

Dik'bulk (spotn. dikkerd), m., soms v. -en.

Dik'huidigen (eig. dieren met dikke, ruwe

huid: veelhoevige dieren), m. mv.: nijtpaard, neushoorn, olifant en zwijn zijn -, zie

Pachydermen.

Dik'kerd (spotn. zwaarlijvige), m. -s: een

goedige -, ook van kinderen en dieren; -kop

(dik mensch), m. en v. -koppen, gmv.; ook: (kikkervischje), m. -koppen; ook, borrel.

Dik'maals (vaak, dikwijls), bw.

Dik'te (dikheid, zwaarte, fig. zwelling), v. -n.

Dik'werf (tal van keeren), bw.; zie Dikwijls.

Dik'wijls (uit dik, talrijk en wijl, tijd: tal van tijdstippen, vaak), bw.; lees: dik'w'ls.

Dik'zak (dik en zwaar persoonkje), m. en v.,

- zakken, gmz.: *wat een — van een jongen!*
Dila'tie (uitstel, verschuiving), v. (t = s).
Dilatometer (toestel ter bepaling van de uitzetting der vloeist. bij verwarming), m. — s.
Dilemma (wissel- of veronderstellende sluitrede; fig. lastige keus tusschen twee onaangename dingen), o. — s; vele jonge doctoren verkeeren in het volgend troosteloos —, zij hebben een vrouw noodig om praktisch, en hebben praktisch noodig om een vrouw te krijgen, (C. O.); voor een — geplaatst worden.
Dilettant (kunstvriend, kunstliefhebber), m. — en; vr.: — **tan'te**, — n; zie **Amateur**. (i = ie).
Dilettantis'me (beoefening eener kunst als liefhebber, amateurswerk, geliefhebber), o. gmz.: — in de dichtkunst (18e eeuw).
Dilligen'ce (ouderwetsche reiswagen), v. — s.
Dilligent (ijverig, naarstig, werkzaam, bezig), bn. en bw.: een commissie — verklaren, haar een taak opleggen, om er mee bezig te zijn en tot een goed einde te brengen; lees: — **gent**.
Dille (eenjarige schermbl. plant), v. gmz.
Diluviaal (tot het diluvium behoorend), bn.: — **ale** gronden, b.v. de heiden van Drente; het — **viale** tijdperk, in de aardgeschiedenis nl. dat, hetwelk het alluviale of hedendaagsche onmiddellijk voorafgaat.
Diluvie (overstroming, zondvloed), v. gmz.
Diluvium (aloude of voorhistorische bezinking van zand en grint, met leem), o. gmz.: het Scandinavisch — bracht in Drente o. m. groote steenen, zie: Hunebed en Diluviaal.
Dimen'sie (afmeting, uitgebreidheid: lengte, breedte, hoogte), v. — siën, — s: de vierde —.
Diminueren (verminderen, verkleinen).
Diminuen'do (It. muz. langzaam afnemend in sterkte of kracht), bw.
Diminutie (stijlfiguur: verkleining), v., b.v. het is geen euwelaand, het is slechts een klein vergrijs, een lichte overtreding. (t = s).
Diminutief, diminutivum (verkleinwoord, b.v. vischje, bloempje, stoeltje), o. — tieven, — tiva; — **suffix** (verkleiningsuitgang, b.v. -je, -pje), o. — en.
Dinar (zilveren munteenheid in Servië, ± f 0.48 of één frank = 100 para's), m. — s.
Diné, o. — s, dineetje, o. — s; ook, **Diner**.
Dineeren (het middagmaal gebruiken).
Diner (Fr. middagmaal), o. — s; **dinertje** of **dineetje**, o. — s.
Ding (zaak, lichaam, voorwerp), o. dingen.
Ding (rechtszaak), o. — en, vero.; zie: Geding, Dingbank, Dinghuis, Dingspel.
Ding'bank (rechtbank), v. — banken, vero.
Ding'-ding (O.-I. in de zon gedroogde lapjes vleesch), v.: hij kreeg twee malen rijst met —, (v. R.)
Dingen (den. van ding, d. i. rechtszaak; dit w. w. is naar de analogie v. zingen e. a. sterk geworden; vroeger: pleiten), ik dong, heb gedongen: naar iets —, naar (eene post) staan; nauw —, afkibbelen op den prijs.
Ding'es (iemand), m. gmz. gmz.: *Roberts wil hij nog spreken over —*, (Gorter), persoon, wiens naam men zoo gauw niet weet.
Ding'huis (rechtshuis, rechtsgebouw, gerechtshof), o. — huizen, vero.
Dingo (verwilderde voshond in Australië), m. — s.
Ding'sig (onlekker, down), bn.: *ik ben wat —*.
Ding'sigheidje (klein, aardig voorwerpje, smuisterij), o. — s: (Kegge herinnerde zich, dat hij zoo'n — al had, (C. O.), nl. Henriët als Kruidje-roer-me-niet; dat zijn allerontbennigste — s.
Ding'spel (rechtsgebied), o. — spelen, vero.; zie: Karspel en Kerspel.
Ding'taal (pleittaal, van: dingen d. i. pleiten), v.: *ik heb hem — laten hooren, d. i. hem krachtig tegengesproken; — spreken, overtuigende taal: Das —! riep Jan Steen*.
Dinosau'rus (voorwereldlijke reuzenhagedis in Amerika), m. — sen of Dinosauriërs.
Dinothe'rium (voorwereldlijk dikhuidig dier, reuzentapir), o. — s. (th = t).
Dins'dag (derde dag der week), m. — dagen; ook: Dingsdag.
Dins'dags (op Dinsdag), bw.: — bezoekt hij de markt; — **dagsch**, bn.: de — e markt.
Diocesaan (tot het diocees in betrekking staande), bn.; een — **ane** onderwijzers-vereëning; ook: **Diocesaan-vereëning**.
Dioc'ese, v., ook: **Diocees** (R.-K. bisschoppelijk gebied, een bisdom), o. diocesen.
Dio'genes, cynisch of hondsche wijsgeer te Corinthe, 414—324 v. C.
Dio'genes-lantaarn, v. gmz.: fig. met een — rondloopen, in ontevreden ijver zoeken naar het betere, zooals Diogenes te Corinthe bij klaarlichten dag met een brandende lantaarn naar menschen zocht op de markt aldaar.
Dionysus, m.; zie Bacchus.
Diop'taas (kopersmaragd, kiezelachtige groene delfstof), o. gmz.
Diop'ter (meek. het vizier, de kijkspleet van een astrolabium), m. — s.
Diop'trica (gezichtslcer, leer van de breking der lichtstralen), v. gmz.; ook: Dioptriek.
Diop'triek (breking der lichtstralen), v. gmz.
Diora'ma (schilderstuk, dat door verschillende belichting steeds andere indrukken op den beschouwer maakt), o. — s.
Dioriet (groensteen), o., (soorten), o. — ieten.
Dioscu'ren, myth. tweelingszonen v. Jupiter: Castor, de paardentemmer en Pollux, de vuistvechter.
Diphtherie, v.; zie Diphtheritus. (ph = f).
Diphtheri'tis (besmet. keelziekte d. i. stijnvliesontsteking), v. gmz.; lees: diftee—.
Diphthong (spraak. tweeklonk), v. — en; lees: diflong'.
Diplo'ma (akte van aanstelling, bewijs van bevoegdheid of lidmaatschap, oorkonde van afgelegd examen, akte), o. — s.
Diplomaat (staatkundig vertegenwoordiger van de eene mogendheid bij de andere, staatsman, die als onderhandelaar optreedt, fig. berekend mensch), m. — aten.
Diplomatie (de gezamenlijke diplomaten; kunst om de eene mogendheid bij de andere te vertegenwoordigen, staatsmanskunst; fig. behendige sluwheid), v. gmz. (t = s).
Diplomatiek (de staatkunde betreffende), bn.: de — e vertegenwoordigers, — e examens.
Diplomati'que, het corps — (Fr. de gezamenlijke vertegenwoordigers v. e. staat in het buitenland, of de gezamenlijke vertegenwoordigers van vreemde mogendheden bij een hof), o. gmz. (qu = k).
Diploma'tisch (als een diplomaat, op de diplomatie betrekking hebbende), bn.: — e voorzichtigheid, — e geheimen; fig. een — stiltzwingen, voorzichtig, berekend; bw.: — te werk gaan.
Diplopie (het dubbelzien), v. gmz.

- Dipsomanie'** (zuiperswaanzin), v. gmv.; zie Delirium-tremens.
- Diptera** (tweevleugelige insecten), m. mv.: vliegen en muggen zijn -.
- Diptiek'** (R.-K. schilderij in twee luiken gedeeld, welke tot dichtstaan geschikt zijn, tweeluik), v. -en; zie Triptiek.
- Direct'** (regelrecht, onmiddellijk, terstond, zonder omweg of tusschenpersoon), bn. en bw.: een -e verbinding, ik kom - bij u.
- Directe belasting** (belasting, die in constanten betaald moet worden), v. -en.
- Directe handel** (handel, geheel zonder tusschenpersonen en wel tusschen producent en consument), m. gmv. (c = k).
- Directeur'** (bestuurder, zaakleider, hoofdeener H. B. S. of R. K. S., enz.), m. -en, -s; vr. **Directrice**, -s.
- Directoren** (O.-I. hoofden van de takken van algemeen bestuur), m. mv.; er is een directeur v. financiën, een v. openbare werken, een v. onderwijs, een v. eeredienst, een v. nijverheid, een v. binnenlandsch bestuur en een v. justitie, te Batavia.
- Directeur-generaal'** (algemeen directeur), m. directeurs-generaal: de - der staatspoorwegen; de - van den arbeid.
- Directie** (bestuur, beheer, leiding, uitvoerende macht), v. -tiën, -ties. (t = s).
- Directoire** (Fr. gesch. de regeering van vijf directeuren, het opperste staatsbewind in Frankr. v. 26 Oct. 1795 tot 9 Nov. 1799), o.
- Directoraat'** (directeurschap), o. gmv.
- Dirigeeren** (leiden, besturen, een zangvereniging, een orkest leiden): een -d officier van gezondheid. (g = g).
- Dirigeer'stok** (maatstok, waarmee de orkest-directeur dirigeert), m. -stokken. (g = g).
- Dirigent'** (leider, bestuurder), m. -en: de - van een muziekkorps. (g = g).
- Dirk** (scheepst. toppenant, piekeval), v. -en.
- Dirk'jespeer** (een vroegerijpe peer), v. -peren.
- Discant'** (muz. hoogste zangstem v. vrouwen en kinderen, sopraan), m. -en. (c = k).
- Disch** (spijstafel, aangelegde tafel), m. disschen: ten - noodigen, ten eten, aan tafel; -genoot, m., -genoot (tafel- of spijsgenoot), v. -genooten.
- Discipel** (leerling, volgeling; Bijb. geliefde leerling v. Christus, Apostel), m. -en. (i = ie).
- Disciplinair'** (orde en tucht betreffend), bn.: -e straf, mil. straf, die door een Chef aan een hem ondergeschikte wordt opgelegd.
- Discipl'ne** (tucht, regel), v. gmv.: onder - staan, krijgstucht, dwang; depot van -, mil. strafbataljon.
- Disciplineeren** (onder tucht brengen, aan tucht en orde gewennen), (di = die).
- Disconteeren** (It. aftrekken of korten; een wissel met aftrek van zeker procent vóór den vervaldag inwisselen tegen geld).
- Disconto** (It. korting en wel procentsgewijze op een wissel, die vóór den vervaldag betaald wordt), o. gmv.; -bank (bankinstelling welke haar hoofdbedrijf maakt van het disconteeren van wissels), v. -banken.
- Discordia**, myth. godin der tweedracht; zie Eris.
- Discours'** (Fr. gesprek), o. -en; lees: *diskoers'*.
- Discrediet** (wantrouwen, miscrediet), o.: in - brengen, in opspraak brengen. (dis = dis).
- Discreet'** (bedachtzaam, bescheiden, voorzichtig, stilzwijgend), bn. en bw.: Piet, ik beloof je, dat ik - zal zijn, (C.O.); -creter, -st. (dis = dis).
- Discre'tie** (bescheidenheid, kieschheid, stilzwijgendheid), v. gmv.: zegsw. kan ik op uw - rekenen? (t = s).
- Discus** (werpschijf, in gebruik bij de Olympische spelen), m. -sen: de - was lensvormig, eerst van steen, later van metaal.
- Discus'sie** (bespreking, beraadslaging, gedachtenwisseling), v. -siën, -s.
- Discuteeren, discussteeren** (bespreken, van gedachten wisselen).
- Dis'harmonie** (Fr. wanklank), v. gmv.
- Dislocat'ie** (mil. verdeling der garnizoenen over een land), v. gmv. (t = s).
- Dispa'che** (akte van schatting, wegens geleden zeeschade), v. -s. (ch = scherpe g).
- Dispensarium** (plaats, waar kosteloos geneesmiddelen verstrekt worden aan overmogenenden), o. -s, -ria.
- Dispensa'tie** (onthefving, vrijstelling van een gebod of voorschrift), v. -s, -tiën. (s = z).
- Dispensator'ium** (apotheker'shandboek, receptenboek), o. -s, -ria. (s = z).
- Dispenseeren** (vrijspreken, ontbinden, ontheffen), zie Gedispenseerd. (s = z).
- Disper'sie** (verspreiding; kleurverstrooiing van een lichtstraal), v. gmv., b.v. door een glasprisma: oorzaak der gekleurde randen om de daardoor bekeken voorwerpen. (s = z).
- Dis'plezier** (verdriet, last), o. gmv.
- Disponeeren** (regelen, beschikken over); zie Gedisponeerd.
- Disponi'bel** (beschikbaar, ter beschikking), bn.
- Disposit'ie** (inrichting, gesteldheid, vatbaarheid, aanleg; beschikking, rangschikking), v. -tiën, -s; ook: gemoedsstemming. (t = s).
- Dispropor'tie** (onevenredigheid, wanverhouding), v. -tiën, -s. (tie = sie).
- Disputa'tie** (redestrijd, redetwist), v. -tiën, -s, (tie = sie); zie Dispuut.
- Disputeeren** (wetenschappelijk redetwisten).
- Dispuut'** (redestrijd), o. disputeren; ook: dispuuteer-gezelschap: een -, waarvan niemand lid zou willen wezen, (C. O.)
- Disqualifica'tie** (uitsluiting bij wedstrijden), v. -s: hij had vrees voor -. (qu = kw).
- Disqualificeeren** (onbevoegd verklaren, uitsluiten bij wedstrijden). (qu = kw).
- Dissec'tie** (ontleding v. e. lijk), v. -s.
- Dis'sel** (een soort van dwars-bijt, in gebruik bij goten- en wagenmakers en kúipers), m. -s.
- Dis'sel** (wagenboom), m. -s; ook: -boom, m.
- Dis'selen** (met den dissel bewerken), ik heb -disseld; zie Bedisselen.
- Dissen'ter** (hij, die niet behoort tot de staatskerk in Engeland, niet-conformist), m. en v. -s: de Presbyterianen, de Independentes, de Methodisten, de Baptisten, de Kwakers, enz. zijn -s; in ons land: een Hervormde, staande buiten de Ned. Hervormde kerk, zie: *Afgescheidenen* en *Doleerenden*.
- Disserta'tie** (wetenschappelijke verhandeling, academisch proefschrift b.v. van een a.s. doctor), v. -tiën, -s. (tie = sie).
- Dissiden'ten** (andersdenkenden, afwijkende christenen), m. mv.: in 't oude koninkrijk Polen allen, die niet tot de R.-K. behoorden.
- Dissimila'tie** (spraak. ongelijkwording van medeklinkers door 't streven naar gemak), v. -s, b.v. *kamenier* voor *kamerier*, *toevenaar* voor *tooveraar*, (t = s); zie Assimilatie.
- Dissolving views** (Eng. kleurbeelden op e.

- wit doek geprojecteerd, die langzaam in andere overgaan), o. mv.
- Dissonant** (wanklank, valsche toon), m. -en.
- Dissoneren** (muz. valsch klinken).
- Distan'tie** (Fr. verwijdering, verte, afstand), v. -tiën, -s. (tie = sie).
- Distan'tie-meter** (werktuig, om den afstand van twee punten te bepalen), m. -meters.
- Dis'tel** (samengesteldbloemige plant), v. -s: fig. -s en doornen op het levenspad, onaangenaamheden, tegenspoeden, rampen.
- Dis'telen** (krakeelen, dwarsdrijven), ik heb gedisteld: met iemand -, harrewarren.
- Dis'telig** (fig. netelig), bn., -er, -st: e.-e zaak.
- Distelorde** (Schotsche ridderorde), v.; zie Andreas-orde.
- Dis'telvink** (vink, die zich met het zaad van distels voedt), m. -en; -vlieder (een fraaigeteekende dagvlinder), m. -s.
- Dis'tichon** (koppelvers, tweeregelig vers), o. -s, disticha: elegisch -, verbinding van een hexa'meter en een penta'meter. (ch=scherpe g).
- Distillaat** (product e. distillatie), o. -laten.
- Distillateur**, **distilleer'der** (stoker, brander, overhaler), m. -s; zie Destillateur.
- Distilla'tie** (overhaling), v. -tiën, -s. (t=s).
- Distilleeren** (aftrekken, overhalen), ook: stoken, bereiden van sterke dranken; -ketel, m. -ketels; -leerderij' (branderij), v. -en.
- Distinc'tie** (voornaamheid, stand, rang), v.: een man van -, een voornaam persoon.
- Distinctief** (mil. kenteeken, rangteeken), o. -tieven: het - van den majoor'srang, nl. een gouden kraag met éene ster.
- Distingeeren** (onderscheiden, met achtung bejegenen), (g=g); zie Gedistingeerd.
- Distract'** (afgetrokken, verstrooid), bn. (c=k).
- Distrac'tie** (afgetrokkenheid, verstrooidheid; rechtst. verwreemding, verkoop), v. -tiën, -s.
- Distribueeren** (verdeelen, uitdeelen, ronddeelen; boekdr. de letters der afgedrukte vormen weer in de kast sorteeren).
- Distribu'tie** (uitdeeling, b.v. van brieven, prijzen, levensmiddelen, van meel, enz.; boekdr. zetsel, dat opgeborgen kan worden), v. -s, -tiën. (tie = sie).
- Distribu'tie-haven** (aardr. haven, vauwvaaruit de waren naar het achterland worden verzonden), v. -s; -kantoor, o. -oren.
- Distriet** (rechtsgebied, ambtsgebied, ook, afdeeling van een provincie), o. -en. (c=k).
- Distriet** (ambtsgebied van een districts-schoolopziener), o. -en. (c=k).
- Districts-schoolopziener** (schoolopziener, a. h. hoofd van een schooldistrict), m. -s.
- Disturba'tie** (Fr. stoornis, verwarring, belemmering), v. gmv. (tie = sie).
- Dithyram'be** (dichtk. oorspronkelijk: verheven lofzang of ode ter eere van Bacchus; verder: vroig loflied vol hartstochtelijke vervoering in ongeregelde versmaat), v. -n; - van Jan v. Beers: Licht, Bij 't genezen mijner blindheid; lees: die-tie.
- Dit'je**, o. -s: allenlei -s en datjes, kleinigheden, kleine aanmerkingen, onbeduidende opmerkingen, beuzelarijen.
- Dit'maal** (voor dezen keer), bw.: ik zal het - niet straffen.
- Dit'o** (dergelijke, als het vorige, als het pasgenoemde), bn. en bw.
- Dl'va** (godin, goddelijke), v. -'s; vooral fig. gevierde zangeres.
- Divaga'tie** (nuttelooze uitweiding, onzin), v.
- Divageeren** (afwijken, afdwalen, bazelen).
- Dl'van** (nationale raad van aanzienlijken in Turkije, raad van state), m. -s.
- Dl'van** (lage rustbank of sofa met tapijten en losse kussens), m. -s.
- Divergeeren** (uiteenloopen, zich meer en meer van elkaar verwijderen, b.v. van twee lijnen), (g=g).
- Diverge'rend** (uiteenlopend), bn.: een -geerende reeks, wier termen nl. telkens grooter worden, -e lichtstralen, (g=g), zie Convergeeren.
- Divers'** (verschillend), bn.: -e zaken.
- Divers'en** (verschillende dingen), v. mv.
- Diverteeren** (afleiden, vermaken, verlustigen): zich -, z. vermaken.
- Divertissement'** (vermakelijkheid, ontspanning, uitspanning), o. -en. (ent = ent).
- Dl'vide et im'pera** (Lat. Verdeelt en heersch).
- Divideeren** (deelen, verdeelen).
- Dividend'** (evenredig aandeel in de nettowinst), o. -en: een extra -; -bewijs (coupon, aan een aandeel bevestigd tot inning van het dividend), o. -bewijzen.
- Dl'vi-dl'vi** (W.-I. heesterplant, wier peulen 50 % looizuur bevatten), v. gmv.: de - levert looi en verfstof en wordt vooral naar Europa en Noord-Amerika verzonden.
- Divina Comme'dia** (eig. goddelijke Comedie, de - is het wereldberoemde Iyrisch-epische gedicht van Dante, 1265-1321, te Florence, waarin de dichter door Vergilius en Beatrice door hel, vagevuur en hemel wordt rondgeleid), v.: de drie deelen zijn: Infer'no, de Hel; Purgato'rio, de Louteringsplaats; Paradl'so, het Paradijs.
- Divina'tie** (hoogere ingeving, voorgevoel van de toekomst), v. -s, -tiën. (t=s).
- Divl'sie** (een soort van deeling in de rekenkunde, v. -siën, -s. (s=z).
- Divl'sie** (mil. een der vier groote afdeelingen van ons veldleger), v. -s: elke - bestaat uit vier wapens: Infanterie, Artillerie, Cavalerie, Genie, bovendien de Intendance.
- Divl'sie-generaal** (luitenant-generaal, hoofd eener divisie), m. -generaals, -generalen.
- Dix'l** (vroeger, slotwoord eener Lat. toespraak: Ik heb gezegd); als zn, o.; lees: dik'sie.
- Dja'ga** (O.-I. wachter), m. -'s.
- Dja'goeng** (O.-I. Turksche tarwe of maïs), v. gmv.: de - is 't geliefde voedsel der Inlanders op Celebes en op Madoera.
- Dja'hat** (O.-I. rebel, oproerling), m. -s.
- Dja'hit** (O.-I. naaister), v. -s; toekang -, d. i. kleermaker; ook: Dja'it.
- Djak'sa** (O.-I. de officier van politie en justitie bij een inlandsche rechtbank op Java en Madoera), m. -'s.: de - is het hoofd der inlandsche rechterlijke ambtenaren.
- Dja'lak** (O.-I. een soort v. Ind. spreuw), v. -s.
- Djam'boe** (O.-I. geurige, frissche vrucht in vele soorten), v. -s.
- Djaml** (grootte moskee), v. -'s; Stamboel telt tal van -'s; zie Aya Sophia.
- Dja'moe** (O.-I. geneesk. gedroogde kruiden), v. mv.
- Dja'tiboom** (O.-I. de Javaansche boomsoort, die het teakhout levert, Ind. eik), m. -en.
- Dja'tiwoud** (O.-I. woud van djatiboomen), o. -wouden; men vindt veel -wouden in de residentie Rembang op Java.
- Dje'roek** (O.-I. Indische oranjeappel- of citroensoort), m. -s: een - nipis, kleine citroen;

- een - besaar, pompelmoes ter grootte van een kinderhoofd. (e = ee).
- Dij'mat** (O.-I. talisman), m. -s: de voorste mitelingen dragen -s en roepen: „Schiets maar!” (v. R.), d. i. amuletten.
- Djinn** (Arab. naam van een machtigen geest uit de 1001-nacht, die naar wilkekeur van gedaante kan veranderen), m. -s.
- Dji'u-djit'su** (de worstelmethode der Japaners), o. (u = oe).
- Djoe'koeng** (O.-I. kano voor de vischvangst), v. -s; ook: Djoen'koeng.
- Djoe'roe** (O.-I. iem., die voor iets aangesteld is), m. -s: - toelis, schrijver; - bahasa, tolk.
- Dob'bel** (dobbelspel, kansspel), m.; zegsw. *hij zal een harden - hebben om door zijn examen te komen*, weinig kans, een zwaren strijd.
- Dob'belaar** (iem., die dobbelt), m. -s.
- Dob'belbeker** (trechtertje of kroes), m. -s.
- Dob'belen** (den. van dobbel of dubbel: met twee dobbelsteenen spelen), ik heb gedobbel; zegsw. *ongelukkig -*, tegenspoed hebben.
- Dob'belhuis** (speelhuis), o. -huizen; -spel (het spel met twee of drie dobbelsteenen), o. -spellen; -steen (kubus met oogen van één tot zes), m. -steenen, ook: Teerling.
- Dob'ber** (drijvertje van kurk met penneschacht aan een hengelsnoer), m. -s; zie Sim.
- Dob'beren** (freq. van dobben, dubben: op en neer gaan op 't water), ik heb gedobberd: op zee -, rondzwalken; handel: niet vast zijn, herhaaldelijk afwisselen van koersen en prijzen; zegsw. *tusschen hoop en vrees -*, *tusschen leven en dood -*, hangende zijn; -lijn (lijn met kurk boven aan het net), v. -lijnen.
- Docceeren** (onderwijzen, leeren): het Latijn -.
- Doccent'** (leeraar a. e. gymnasium), m. -en: docentenkamer (leeraarskamer), v. -s.
- Doeh** (maor), tegenstellend vgw.
- Doeh'ter** (roeibank), v. -en; ook: Doff.
- Doeh'ter** (meisje), v. -s: jonge -, jonge, ongehuwde vrouw; de -s v. Eva, de vrouwen.
- Doeh'ter** (Bijbel: open stad, behoorende bij een ommuurde), v. -s.
- Doel'** (Fr. leerzaam, gedwee), bu. (c = s).
- Doeliteit'** (Fr. leerzaamheid, gewilligheid, gedweeheid, meegaandheid), v. gmv.
- Doet'or** (hoogste academische titel, ook: geneesheer), m. -to'ren, zie Dokter: -juris, in de rechten; -medicinae, in de medicijnen; -philosophiae, in de wijsbegeerte; -theologiae, in de godgeleerdheid; -honoris causa; zie ald. zie Dr. en Dokter.
- Doctor dja'wa**, m.; zie Dokter djawa.
- Doctoraal'** (als van een doctor; fig. deftig; gezaghebbende), bn.; zn. o.: zijn - doen, nl. examen als doctorandus. (c = k).
- Doctoraat'** (de waardigheid van doctor), o.
- Doctorandus** (iemand, die het recht heeft den doctoralen graad te halen, doch nog niet gepromoveerd is), m. -sen: - in de rechts-wetenschap, - in de wis- en natuurkunde.
- Doctoreeren** (promoveeren als dokter).
- Doctores'** (vrouwel. doctor), v. -sen; in de geneesk. ook Dokteres'.
- Doet'orsbul** (diploma, nl. van den academischen graad), v. -bullen.
- Doctr'na** (leer, geleerdheid, wetenschap), v. gmv.; ook: de sociëteit -, eig. - et Amicitia, devies der sociëteit in 1788 te A'dam opgericht; in de C. O. heeten de leden Doctrinisten. (c = k).
- Doctrinair'** (streng, hardnekkig vasthoudend aan een eenmaal vastgestelde leer op staatkundig of wetenschappelijk gebied), bn.
- Document'** (geschreven bewijsstuk), o. -en.
- Documenteeren** (met bewijsstukken staven); zie Gedocumenteerd.
- Dod**, **dod'de** (plant van het geslacht der rietgewassen; ook, waterkolf), v. dodden.
- Dod'aars** (eig. met dikken aars: een zwaarlijvige, groote vogel), m. -aarzen; ook, Dodo.
- Dod'degras** (beemdgras), o.: het - vindt men in onze weiden.
- Dod'der** (plantk. huttentut, vlasdodder, een soort van onkruid), v. gmv.
- Dod'derig** (slaperig, sufferig), bn. en bw., -er, -st; -heid, v. gmv.
- Dod'dig**, zn.; zie Dodderig: een - gezicht.
- Dodecaë'der**, o. -s, zie Twaalfvlak.
- Dodecarchie'** (gesch. de regering der 12 vorsten in oud-Egypte), v. (ch = scherpe g).
- Dod'el** (bedorven ei, vuil ei), o. -eieren.
- Dodij'nen** (Fr. wiegelen: een kind -, in den arm of in de wieg in slaap maken), ik heb gedodijnd; ook, Doldijnen, zie ald.
- Dodo'na** (aardr. stad in het Grieksche landschap Epirus, bevattende destijds het oudste orakel, nl. dat van Zeus of Jupiter), o.
- Dod'oor** (suffer, langslaper), m. en v. -en; zie: Dodderig en Doddig.
- Doear** (Arabisch tentendorp, tien tenten minstens), m. -s; ook: Douar.
- Doed'el** (-zak, speeltuig der Tyrolers), m. -s.
- Doed'elen** (op den doedelzak spelen; fig. neuriën, zingen), ik heb -doedeld.
- Doed'elzak** (pijpszak), m. -ken; ook Doedel.
- Doed'jong**, -goeng (O.-I. zeeke, walvisachtig dier in den Ind. Oceaan), m. -s.
- Doek** (weefsel), o. gmv.: er is zijden, linnen, katoenen, wollen -; zie: Batist, Kamerdoek, Netel-, Zeil-, Vlaggendoek.
- Doek** (voorwerp), m. -en: zegsw. *een -je voor het bloeden*, een voorwendsel, om iets dat minder goed is, te verbergen; *er geen doekjes om winden*, iets niet aan het oog zoeken te onttrekken, iets niet zoeken te verbloemen of te bewimpelen; zie verder: Baddoek, Hals-, Hand-, Omslag-, Schortel-, Schotel-, Vaat-, Wrijf-, Zakdoek.
- Doek** (toon, gordijn of scherm), o. gmv.
- Doek** (geplamuur'd doek, waarop men schildert), o. gmv.; zie Paneel; ook: schilderij: er hingen wel duizend -en; *een prachtig -*.
- Doek** (dicht. zeil), o. -en: de -en hangen, slap, (Vondel).
- Doek'en** (bedriegen, blinddoeken, bectnemen, misleiden), ik heb gedoekt: iem. -.
- Doek'oe** (O.-I. zekere fruitsoort), v. gmv.
- Doek'oen** (O.-I. geneeskundige), m. en v. -s.
- Doek'speld** (speld, waarmede een omslagdoek wordt vastgehecht), v. -spelden.
- Doel** (doelpunt; wit, waarop men mikt), o.; fig. oogmerk, voornemen, plan: een - beoogen; zijn - bereiken, treffen; naar een - jagen.
- Doel'einde** (oogmerk, bestemming), o. -n.
- Doel'en** (vroeger een huis met oefenplaats voor de schutters), m. -s: de St. Joris -; de Kloveniers -, te Amsterdam.
- Doel'en** (mikken), ik heb gedoeld; fig. op iets -, iets op het oog hebben of zinspelen op iets.
- Doel'enstuk** (schilderstuk van groote afmeting, voorstellende de gezamenlijke schutters van een doelen, uit den bloeitijd onzer schilderkunst), o. -stukken; de Nachtwacht van Rembrandt, de Schutters-maaltijd van Van der Helst in het Rijksmuseum zijn -stukken.

- Doelst'** (gesch. naam van een lid eener destijds democratische partij in A'dam), m. -en; de -en vergaderden, 2e helft der 18e eeuw, in den Kloveniersdoelen.
- Doel'loos** (zonder doel), bn. en bw., -loozet, -st: een -werk; - rondzien.
- Doelma'tig** (geschikt voor het doel, passend), bn.: -e middelen, -e straffen, -e schikkingen.
- Doel'loe** (O.-I. vroeger, vorig, voorheen), bw.
- Doel'punt** (hetzelfde als doelwit), o. -en.
- Doeltref'fend** (eig. brengend tot het doel, geschikt), bn.: -e maatregelen.
- Doel'wit** (witte plek op 't doel), o. gmv.
- Doem** (oordeel, gericht, vonnis), m. gmv.
- Doema** (Russ. volksvertegenwoordiging, in 1905 ingesteld), v.: een lid der -.
- Doemen** (den. van doem, oordeel: veroordeelen), ik heb gedoemd: al doemde 't lot mij tot slav'n, (B. ter Haar); zie Verdoemen.
- Doemenswaar'dig**, bn.; z. Doemwaardig.
- Doems'dag** (oordeelsdag), m. z. D'ies Irae.
- Doem'vonnis** (doodvonnis, veroordeeling), o. -vonnissen: het - over iem. uitspreken.
- Doemwaar'dig** (waard gestraft te worden), bn., -er, -st, ook: meer en meest -waardig.
- Doen** (handelen, uitvoeren, verrichten), onr. ik deed, heb gedaan; -er, m. -s, in samenst. b.v. boosdoener, weldoener, zie ald.; zegsw. iets van - hebben, noodig hebben; in goeden - zijn, welgesteld, gefortueerd zijn.
- Doen** (daad), o.: uw - en laten.
- Doe'niet** (leeglooper, luiaard), m. en v. -en.
- Doe'ning** (Vlaamsch: hoeve), v. -en.
- Doen'lijk** (te doen, uitvoerbaar), bn.
- Doer'rak** (Russisch scheldwoord onder matrozen, eig. ezal, dwaas, zotskap; thans: gemeene vent, smeerlap), m. -ken.
- Doer'i** (O.-I. stekel, doorn), v. -'s.
- Doer'rian** (O.-I. zekere vruchtboom), m. (ook, de sappige zaadrijke vrucht), v. -s.
- Doer'ra** (Arab. een soort van gierst in O.-I. en Afrika), v.; ook: Kaffer- of Negerkoren.
- Does** (poedelhond), m. gmv.
- Does'soon** (Mal. kampong, dessa, op Sumatra), m. -s. (s = z).
- Doet'je** (bijvorm van dotje: goede sul, onnoozele vrouw, gansje), o. -s.
- Doe'zel** (dommel), m.: in een zaligen -.
- Doezelaar** (teekenk. opperold zacht lederen voorwerp, om mee te schaduwen), m. -s.
- Doezelen** (met den doezelaar schaduwen, met tinten opwerken), ik heb gedoezeld.
- Doezelig** (fig. dommelig), bn., -er, -st.
- Dof** (duw, stoot, riemslag), m. doffen.
- Dof** (niet-glanzend, mat), bn. en bw., doffer, -st: een -fe lijst; iets - maken; ook van geluiden: een - gemompel, een - gekerm, gesmoord; -blauw (mat-blauw), bn.
- Dof'fen** (slaan, stooten, duwen), ik heb gedoft.
- Dof'fer** (mannetjesduif), m. -s, z. Arend.
- Dof'fig** (mat, niet glanzig), bn.: -e kant.
- Dof'je** (geldbeurs, som gelds), o. -s; zegsw. een - hebben, buitenkansje.
- Dof't** (roebank, bootbank), v. -en; zie Doch't.
- Dof'wit** (natwit), bn.: een - te porseleinverf.
- Dog** (zekere sterke en moedige hond van Engelsch ras), m. doggen.
- Dogares'sa** (gemalin van den Doge), v. -'s.
- Dog'car** (tweewielig open rijtuig, waarin men rug tegen rug zit, voor sportlieve hebbers of jagers), v. -s; in O.-I. huurrijtuigje of Dos-à-dos, gewoonlijk verkort tot Doos of Sado; ook: **Dog'cart**, **Dog'kar**.
- Do'ge** (gesch. hertog, d. i. hoofdbestuurder der republiek Venetië (697-1797), of Gemua (1339-1805), m. -s.
- Dog'ger** (vischschuit, die met een sleepnet werkt, ter kabeljauwvangst), m. -s.
- Dog'gerboot** (boot voor de kabeljauwvangst), v. -booten; ook: **Dogger**.
- Dog'gersbank** (aandr. reuzenzandbank in de Noordzee, het rendez-vous der doggers), v.
- Dog'ma** (door eenige kerk te gelooven voorgestelde, vast omlinjnde waarheid, geloofsartikel), o. -'s, -ta, dog'men.
- Dogma'ticus** (leeraar in de geloofsleer, iem., die zich streng vasthoudt aan het leerstellige in den godsdienst), m. -tici. (g = g).
- Dogmatiek'** (het leerstellige van de geloofsleer, ook: de gezamenlijke dogma's), v. gmv.; de - van Calvijn's leer. (g = g).
- Dogma'tisch** (leerstellig, leermatig), bn. en bw.: iets - onderwijzen, d. i. in een reeks van stellingen, vooral in zake van godsdienstleer.
- Dok** (besloten ligplaats voor schepen, bassin tot het meren, stilleggen en lossen van schepen), o. dokken: een droog-, zie ald.
- Dok** (stropoop, dakpanstrooisch), v. -ken.
- Dok'keblaren** (plantk. hoefbladen), o. mv.
- Dok'ken** (zeew. een schip in het dok halen of brengen), ik heb gedokt.
- Dok'ken** (betalen), ik heb gedokt. gmv.
- Dok'ter** (arts, geneesheer), m. -s; spreekt. ook: -sche (vrouw van een dokter), v. -n.
- Dok'terskoetsje** (rijtuig v. e. geneesheer tot bezoek van z'n patiënten), o. -s; -rekening (fig. hooge rekening), v. -en.
- Dokter-djawa** (O.-I. inlandsch d. i. Javaansch geneeskundige of arts), m.; -djawa-school, v. -scholen: de dokter-djawa-school te Weltevreden.
- Dok'teren** (ziek-zijn, den dokter raadplegen; de geneeskunst uitoefenen), ik heb gedokterd.
- Dok'teres'** (vrouwel. dokter), v. -sen.
- Dok'werker** (arbeider of werkmán in of aan een dok, havenwerker), m. -werkers.
- Dokzaal'** (R.-K. tribune of galerij voor koorzangers), o. -zalen; zie: Oksaal, Doxmaal of Hoogzaal.
- Dol** (draaibare roeipen), m. dollen.
- Dol** (razend, woedend, waanzinnig), bn. en bw.: een dolle hond, een dolle stier; fig. dolle uitgelatenheid, een dolle streek; 't is om - te worden; - zijn op iets of iemand.
- Dol'appel** (plantk. zekere nachtschade, doornappel), m. -appels.
- Dol'blj** (uitgelaten blij), bn.: het kind was -.
- Dol'ce** (It. muz. liefelijk), bw.; - far niente, het zoete niets-doen, het leegzitten: de dames luisteren in - naar de muziek, (J. t. B.)
- Doldij'nen** (een kind in den arm wiegen), ik heb gedoldijnd: de moeder -de met den knaap, (Potg.); ook: Doldij'nen.
- Dol'driest** (brooddronken, onbezonnen driest, in hooge mate vermetel), bn. en bw.
- Doldrif'tig** (onbezonnen, voortvarend), bu.
- Dol'e** (torenkraai, kerkkraai, kauw), v. -n.
- Dolean'tie** (eig. bezwaar, klacht), v. (t = s).
- Dolee'ren** (Prot. het gevoelen van bezwaren tegen de onbepaalde vrijheid in de christelijke leer, door de modernen voorgestaan).
- Dolee'renden** (voormalige leden der Nederl. Herv. kerk, die zich in 1886 afscheidden van die kerk), m. en v. mv.: de - vereenigden zich in 1892 met de Afscheidenden en vormen thans de Ned. Gereformeerde Kerken.

- Do'len** (*dwalen, rondzwerfen*), ik heb -doold: *in de woestenij* -; -*de ridders*, Middeleeuwen; fig. zich onopzettelijk aan dwaling overgeven: **Dolen'do** (lt. muz. *klagend, weemoedig*), bw.; ook: *Dolen'te*.
- Dol'ijn'** (*walvischachtig zoogdier*), m. -en; zie: Bruinvisch en Zwaardvisch.
- Dol'graag** (*zeer graag*), bw.: *iets - doen; de Hollandsche jongen is - op een paardenmarkt*, (C. O.)
- Dol'hamer** (*honten hamer, om een rond te dollen*), m. -hamers, zie Dollen.
- Dol'huis** (*gekkenhuis, zoo genoemd, omdat men aan dolheid of razernij dacht*), o. -huizen, vero.
- Dol'ik** (eig. *dolmakende giftplant, een bedwelvend kruid*), v. gmv.; z. Zwartkoorn.
- Dolk** (*moordpriem, ponjaard*), m. dolken.
- Dolk'mes** (*mes in den vorm v. e. dolk*), o. -sen; -**steek**, m. -steken; -**stoot**, m. -en.
- Dol'kop** (*driftkop*), m. -koppen.
- Dol'kruid** (eig. *dolmakende giftplant, zwarte nachtschade*), o. gmv.; ook: Bilzenkruid.
- Dol'lar** (*rijksdaalder in N.-Amerika, geldende ± f 2.50, munteenheid*), m. -s; lees: *dol'r*; *de Mexicaansche dollar is ± f 1.25*.
- Dol'armaguaat**, m. -aten; andere naam voor Amerik. Millionnaire en Multimillionnaire; zie Magnaat.
- Dol'larprinses** (*dochter van een N.-Am. millionnaire*), v. -prinsessen.
- Dolle-honds'beef** (*beef van een dollen hond*), m. -beten.
- Dolleker'vel** (*schermbloemige giftplant, gevleete wale'scheerling, hondspeterselie*), v. gmv.
- Dol'leman** (*onbesuisd, wild mensch, dolkop*), m. -mannen, -mans; -**spraak** (*onzin*), m. gmv.; -**swerk** (*onberaden werk*), o. gmv.
- Dol'len**, ik heb gedold: *een os* -, d. i. hem de hersenen instaan met een dolhamer.
- Dollen** (*gekscheren*), ik heb gedold: *met iem.* -, hem v. d. gek houden; zie Railleeren.
- Dol'man** (*nauwsluitend, met tressen versierd huzarenbuis*), ook: *met bont afgezet damesbuisje*), m. -s.
- Dol'men** (*Keltisch steenaltaar, steenen tafel als grafteeken, vooral in Bretagne en Engeland*), v. -s; zie Hunebed.
- Dolomiet** (*zekere kalksteensoort, verbinding van koolzure kalk en koolzure magnesia*), o. gmv.; - komt in het zuiden van Tirol veel voor.
- Dolomiet'en** (aandr. *Alpengroep in Z. O. Tirol*), m. mv.; de - hebben hooge toppen en grootsche vormen.
- Dol'prettig** (*erg lollig*), bn.: *een - diné aanden Beerenbijt*, (C. O.); *de dames vonden het - op het water*, (C. O.)
- Do'lus** (rechtst. *bedrog*), m.: - *bo'nus*, misleiding ter bereiking van een goed doel; - *ma'lus*, arglist, boos opzet.
- Dolzin'nig** (*onbesuisd, onbezonnen*), bn.: - *e pogingen*; *een - bijgeloof, allerdwaast*.
- Dom** (*heer, eertitel der edellieden en priesters in Portugal en Brazilië*), m. -s; zie Don.
- Dom** (*domkerk, bisschoppelijke kerk, kerk met koepel, kathedraal*), m. domkerken.
- Dom** (*domtoren*), m. -s: de - *van Utrecht*.
- Dom** (*traag van begrip, stonpzinnig*), bn. en bw.: *een - kind; zich - houden, onwetend; een - uiterlijk; een - me zet, onnoozel; - te werk gaan; -mer, -st; -heid*, v.: *hij beging allerlei -heden, domme streken*.
- dom** (verwant met doen: *achtervoegsel*), b.v. *wasdom: God zal - geven, doen wassen; prinsdom, vorstendom, hertogdom, een gebied; rijkdom, ouderdom, vrijdom, een toestand; engelendom, menschdom, verzameling*.
- Domaniaal'** (*van of betreffende het domein*), bn.: *het bestuur der -ale mijnen in Limburg*.
- Domein'** (*rijksgrond, staats- of kroongrond*), o. -en: *er is kroon- en staats-*, fig. *het - der kunst, gebied; dat hoort niet tot mijn -*, bevoegdheid, werkkring; -**beheer**, o. of -**bestuur**, o. gmv.; -**goed**, o. -goederen.
- Domestiek'** (*dienstbode*), m. en v. -en; vr. ook -**e**: *ik kan geen enkele -e missen*, (C. O.)
- Dom'heer** (*stiftsheer, kapittelheer eener domkerk*), m. -heeren; zie Kanunnik.
- Domiciel'ie** (*wettige woonplaats, vaste verblijfplaats*), o. -liën, -s: *hij zal eenmaal Amsterdam tot zijn - kiezen*, (C. O.); - *kiezen ten huize van den notaris; - van onderstand, plaats, waar een bedelaar armelastig is*.
- Domicilieeren** (*woonachtig of gezeten zijn*).
- Dominant'** (*overheerschend, de overhand hebbend*), bn.; lees: -**nant**.
- Dominan'te** (*muz. groote quint, de heerschende toon of hoofdtoon in koraalmuziek*), v. -n: *een dominant-akkoord*.
- Dominan'tie** (*heerschappij, gezag, beheersching*), v. gmv. (tie = sie).
- Do'minee** (eig. *heer; leeraar, predikant*), m. -s; bij verkorting **Ds**; in de spreek.: -**sche** (*domineesvrouw*), v. -n.
- Domineeren** (*overheerschen, den baas spelen, gebieden*), ook: *Domino-spelen*.
- Do'mineesbriefje** (*kerkbriefje, lijst v. predikbeurten, predikbeurtenblad*), o. -s; -**stuk** (*stuk uit de lenden van het rund, beste stuk b.v. als geschenk*), o. -stukken; verg. *Paterstuk*.
- Dominicaan'** (*kloosterling v. d. orde van St. Dominicus, 1215*), m. -anen; zie Predikheer.
- Dominica'ner**, bn.: de - *orde, een - monnik*.
- Dominicanes'** (*kloosterlinge van de orde van St. Dominicus*), v. -sen.
- Dominicus**, de H. -, *stichter van de orde der Dominicanen, in 1215 te Toulouse*.
- Dominion** (Eng. *oppermacht; heerschappij*; ook, *beheerscht gebied*), o. -s: *het Eng. - Canada*.
- Do'mino** (Sp. *mongewaad, vernommingsmantel op vastenavond*), m.; (*heer of dame in een domino*), m. en v. -'s.
- Do'minoën** (*domino-spelen*), wij dominoden, hebben gedominood.
- Do'mino-spel** (*gezelschapsspel met 28 steenen, elk in twee helften verdeeld*), o. -spellen.
- Dom'kapittel** (R.-K. *college v. domheeren of kanunniken als raad van den bisschop*), o. -kapittels.
- Dom'kerk** (*kathedraal, dom*), v. -kerken.
- Dom'kop** (scheldn. *lomperd*), m. en v. -pen.
- Dom'me** (*dom persoon*), m. en v. -n: zegsw. *zich van den - houden, zich onnoozel houden*.
- Dom'mekracht** (*hef- of opschroefwerktuig, aardwind*), v. -en; fig. *lomperd, plomp mensch*.
- Dom'mel** (*bedwelming, slaapje*), m. gmv.
- Dom'melen** (Vlaamsch. *gonzen gelijk de bijen, mommelen*), ik heb gedommeld; *bijen, die dommelen op de boekweitblom*, (Ledeg.)
- Dom'melen** (*stuimeren, dutton, half en half slapen*), ik heb -dommeld: *zit je daar weer te -? een jonge baars in 't heet seizoen lag, domlend in een sloot*, (Bog.)

Dom'melig (slaperig, bn., -er, -st: -weer; een -e rust.

Dom'merik (lomperd, domoor), m. en v. -en. **Dom'migheid** (dom gezegde, domme streek), v. -heden.

Dom'oor (dom mensch, onnoozele), m. -en. **Dom'pelaar** (watervogel, duiker), m. -s.

Dom'pelen (onder water plonsen), ik heb gedompeld, zie: Indompelen en Onderdompelen; fig. in ellende, in rouw -, d. i. storten.

Dom'pen (verwant met dempen: smoren, uithusschen), ik heb gedompt: een kaars -.

Dom'per (kaarsendomper), m. -s; fig. duisterling, bevorderaar van domheid.

Domphoorn (volksn. v.d. roerdomp), m. -s.

Dom'pig (onfrisch, somber, vochtig), bn.: en -e kelder, een -e kazemat; het is -weer, nat en nevelig.

Dom'proost (proost van een domkerk, voorzitter v. e. kapittel), m. -proosten; zie Proost.

Dom'school (in de Middeleeuwen school v. het domkapittel), v. -scholen.

Domus domini (Lat. het huis des Heeren).

Don (Fr. gift, schenking), m. -s; -gratuit, vrijwillige gift; lees: gra-tu-ie'.

Don (eertitel vóór den voornaam van edellieden en prelaten in Spanje en Italië), m. dons.

Do'na (Spaansche titel van adellijke dames, alleen vóór voornamen), v. -'s; - Clara; lees: don'ja.

Don'ar, m.; zie Thor.

Donata'ris (begiftigde), m. en v. -sen.

Dona'ten (zij, die bij hun leven al hun bezittingen aan een klooster schenken), m. en v. mv.: in dat klooster worden de - levenslang onderhouden en verpleegd.

Donateur (Fr. icm., die een vereeniging geldelijk steunt), m. -s.

Dona'tie (gift, schenking), v. -s, -tiën. (t=s).

Donat'ice (Fr. vrouwel. donateur), v. -s.

Don'der (dreunend geluid, knal, gerommel, een onweer vergezellend), m. -s.

Don'deraal (weeraal, meerpoet), m. -alen; zie ook: Modderkruiper en Barometervisch.

Don'deraar, myth. Dondergod nl. Jupiter, zie ald., en bij de Germanen Thor, zie ald.

Don'derbeitel (Germ. myth. de naam, door het bijgeloof gegeven aan een vuursteen wapen uit den oertijd), m. -beitels; ook, -hamer, -bijl: men dacht hierbij aan den hamer van Thor of aan den Miölnir, zie ald.

Don'derbuil (onweersvlaag), v. -buien.

Don'derdag (vijfde dag der week, naar Donar geheeten), m. -en, zie Witte-Donderdag;

-dags (op Donderdag), bw.: de raad verquadert -; -dagsch (elken Donderdag terugkeerend), bn.: de -e markt.

Don'deren (rommelen, knallen v.d. donder), het heeft gedonderd; zegsw. hij hoort het te keulen -, staat erg verbaasd, zie Keulen; fig. iemand -, fig. kwellen, plagen: plat.

Don'dergod, Germ. myth. Thor, zie ald.

Don'derjagen (lastig maken, kwellen, plagen), ik heb gedonderjaagd: lig niet te -, plat.

Don'derjool (ramoerige studenten-feestavond, om de groenen te donderen), m. -jolen; zie: Jool en Jolig.

Don'derpad (klein rivier- en zeevischje), v. -padden; -padde (kikkervischje), v. -n.

Don'derpoeder (knalpoeder), o. gmv.

Don'ders, bw.: het is - ver, erg ver, plat.

Don'dersch (beroerd), bn.: die -e jongen, plat.

Don'dersteen (donderbeitel), m. -en; - wordt ook als scheldwoord gebezigd: Jou -!

Don'derwolk (onweerswolk), v. -en: hagelsteenen, de - ontperst, (Da Costa); -slag (het knallen of rommelen v. d. donder), m.

-slagen: felle -en, knetterende -en.

Dong (stalmest, drek), m. gmv. gew.

Don Juan (fig. verleider, wellusteling), m. -s.

Don'ker (duister), o. gmv.: zegsw. tusschen licht en -, in de schemering; in het - of in den - zitten, in het - rondtasten; de kat in 't - knijpen, in 't geheim kwaad doen.

Don'ker (duister, zwart), bn. en bw.: de -e dagen vóór Kerstmis, een -e achterkamer; fig. een - vooruitzicht, niet-bemoedigend;

een -e toekomst, treurig; het waren -e tijden, onheilspellend; het ziet er - uit, naar; een - gezicht zetten, treurig, afkeurend.

Don'kerblauw (ery of diep blauw), bn.: een -e japon, een -e overjas. Evenzoo: -bruin, -geel, -grauw, -grijs, -groen, -rood.

Don'kerte (Vlaamsch. het donker, duisternis), v.

Don'key-lieer (stoomlieer op schepen), v. -en, (ey = ie); de - man, de man, aan de stoomlieer staande bij 't lossen of laden; zie Lieer.

Don'na, v. -'s, zie Doña.

Don Quichot' de la Manche: dwaze, dolende ridder, bespottelijke held in den roman van Cervantes, 1547-1616; de - verscheen in 1598, het is een satire op het Spaansche ridderwezen en op de ridderromans;

fig. dwepende gek, die tegen denkbare misstanden te velde trekt; - chotterie' (indwaze handelwijze, plannen, enz.), v. -ën; (Qui = kie); ook: Don Quixote; zie Sancho Panza.

Dons (de fijnste vederen), o. gmv.: een bed van -; fig. 't - van een perzik, de zachte, fluweelige huid; zegsw. zoo zacht als -; zie Eiderdons

Dons'vlinder (een kleine vlinder, waarvan kop en borststuk dik bedekt zijn met donzige haren), m. -vlinders: de rups van den - brengt aan de vrucht- en loofboomen groote schade toe.

Don'zen (van dons), bn.: een - dekbed.

Don'zig (donsachtig), bn., -er, -st: een - bed, donzen; een - nest, zacht; fig. een - waas.

Dood, m. als persoon: levend skelet met een zeis in de rechterhand; zie: Vriend Hein.

Dood, m.: hij ziet er uit als de -, nl. even skeletachtig mager; de - van Yperen, pestziekte, zegsw. er uitzien als de - van Yperen, zeer vervallen en zwak; wandelen in de schaduwen des -s, gestorven zijn; het is er de - in den pot, Bijb. het is er een doodsche boel, men verveelt er zich gruwelijk; ten doode opgeschreven zijn, zullen ophouden te bestaan; de zwarte -, pestziekte; zegsw. om den - niet, al zou het den dood berokkenen.

Dood (overleden, gestorven), bn.: de man is -; een -e boom, een -e visch; een - kapitaal, renteloos; de Doodse Zee, (in Palestina); hij is - van slaap; hij is op sterven na -, in voor, hij leeft nog; een wet blijft een -e letter, als zij niet uitgeoerd wordt, is nul en van geener waarde; -e talen, die door geen volk meer gesproken worden, b.v. het Latijn; -e strijdkrachten, b.v. wapens, forten, vestingen, schepen, enz.; de locomotief stond op een - spoor, op rails, die niet doorloopen; die straat loopt -, heeft geen uitgang, z. Doodloopen.

Dood'af (doodmoede), bn.: *Amelie zeeg — op een stoel neder*, (C. O.)

Dood'akte (akte van overlijden), v. —akten; zie Attestatie de morde.

Dood'arm (zeer arm, zijnde zonder eenig bezit, straatarm), bn.; verg. Doodenvoudig, Doodeerlijk.

Dood'attest (akte van overlijden, attestatie de morde), o. —attesten.

Dood'bed (bed, waarop een doode), o. —bedden.

Dood'bedaard (kalm als een doode, in de hoogste mate bedaard), bn. en bw.

Dood'bidder (aanspreker), m. —s, gew.: *een gezicht hebben als een —*, er bleek uitzien.

Dood'blijten (bijtend dooden), de hond beet de rat —, heeft haar doodgebeten; —**blijven** (opeens sterven, sneuvelen, doodvallen), hij bleef —, is —gebleven; fig. *hij blijft — op een halven cent*, is aartsgierig; —**bloeden** (sterven door verbloeding), is doodgebloed: *hij zal nog —*; fig. *dat praatje zal wel —*, op niets uitloopen, vergeten worden.

Dood'bus (urne, ook: *fondsbus*, waarin men stort, om bij overlijden de zijnen eenige uitkeering te verzekeren), v. —bussen.

Dood'doener (machtspreuk), m. —doeners.

Doo'de (gestorvene), m. en v. —n.

Dood'eenvoudig (zeer of hoogst eenvoudig), bn. en bw.; verg. Doodarm.

Dood'eerlijk (in de hoogste mate eerlijk), bn.

Doo'de hand: goederen in de — zijn bezittingen van geestelijke instellingen, die door vererving niet in leekenheden kunnen overgaan.

Doo'dekop (ijzeroxyde, potijstpoeder), v. gmv.

Doo'delijk (den dood veroorzakend), bn. en bw.: *een — schot, een — vergift, een — woude*, —er, —st; fig. *een —e angst*, erg; *zich — vervelen*, in hooge mate; *de troepen waren — vermoeid*.

Doo'den (doodmaken), ik doodde, heb gedood; fig. *den tijd —*, d. i. verdrijven; *zijn lusten —*, d. i. onderdrukken.

Doo'denakker (begraafplaats), m. —akkers.

Doo'deljk (den dood veroorzakend), bn. en bw.: *een — schot, een — vergift, een — woude*, —er, —st; fig. *een —e angst*, erg; *zich — vervelen*, in hooge mate; *de troepen waren — vermoeid*.

Doo'dendans (zeer geliefd, middeleeuwsch tafereel, allegorisch de macht en de onverbiddelijkheid des doods voorstellend), m. —en: een talrijke menigte danst om den Dood heen, en deze grijpt er nu en dan een als zijn prooi;

—**gericht** (gesch. Egypte: oordeel over een doode door 42 rechters), o. —gerichten, zie —boek; —**marsch** (treurmarsch), m. —en; —**maske** (afdruk in gips van het aangezicht v. e. overledene), o. —n, —s: *een — van Von Beethoven*; —**rijk** (verblijfplaats van de zielen der afgestorvenen), o. gmv., ook Onderwereld; —**verklikker** (scherts. aanspreker, bidder), m. —verklikkers.

Doo'de punt (werktuigk.), o.: het — noemt men den stand der stoommachine, waarbij de zuigerstang of wel de krukstang recht naar beneden staat, waardoor de stoom den zuiger slechts neerdrukt, maar niet kan ophalen; het vlieg wiel helpt de machine over dat punt heen; fig. *de Kamer was op het —*, de twee hoofdpartijen waren even sterk (nl. elk 50 leden), en de stemmen staakten telkens.

Dood'ergeren, zich (z. vreeselijk ergeren,

z. in de hoogste mate kwaad bloed zetten), ik ergerde mij —, heb mij —geërgerd.

Dood'eter (leeglooper, doeniet; iem., die behalve te eten niets uitvoert, ook: paard, dat het genadebrood eet), m. —s; vr. —**eeftster**, —s.

Doo'de Zee (aandr. het groote zoutmeer van Palestina, waar de Jordaan zich in ontlast), v.

Dood'familiaar (hoogst gemeenzaam), bn.

Dood'gaan (sterven), hij ging —, is —gegaan.

Dood'gewoon (zeer gewoon), bn. en bw.

Dood'goed (beddegoed van een sterfbed; ook, doodkleed), o. gmv.

Dood'goed (in hooge mate goed), bn.

Dood'graver (grafmaker), m. —gravers.

Dood'graver (zwarte tor, e. soort aaskever), m. —gravers; zie Aastor.

Dood'jagen (een paard zóó affjakkeren, dat het bezwijkt of aan de gevolgen sterft), ik jaagde of joeg —, heb —gejaagd..

Dood'jammer (hoogst jammer), bn.

Dood'kist (lijkkist), v. —kisten: gesch. den sleutel op de — leggen, van de nalatenschap afzien; zegsw. *een nagel aan iemands — zijn*, hem groot zielsverdriet aandoen; —**kleed** (lijkwade, doodkistkleed), o. —en; —**klopertje** (kevertje, dat in 't hout klopt of tikft), o. —s: het bijgeloof ziet in dit tikken een voortteeken van een sterfgeval.

Dood'kniezen, zich (eig. door verdriet en naargeestigheid doodgaan), zij kniesde zich —, heeft zich —gekniest: *zich ergens —*, door treurigheid kwijnen.

Dood'kruid (belladonna), o. gmv.: *het —, van de menigt' der glimmervrucht gekromd*, (Staring), zie: Wolfskers en Belladonna.

Dood'lachen (door erg te lachen dooden), ik lachte —, heb —gelachen: *het voorstel werd in het Parlement eenvoudig —gelachen*, door algemeene hilariteit als gedood; *zich —*, eig. het van of door geweldig lachen als besterven.

Dood'lenk (erg leuk), bn. en bw.

Dood'loopen (fig. geen uitgang hebben), het liep —, is —gelopen: *deze straat loopt dood; dat beekje loopt dood in dat moeras*.

Dood'moede, dood'moe (eig. doodelijk moe, fig. buitengewoon moe), bn.; —**nuchter** (totaal nuchter), bn. en bw.; —**onschuldig** (in elk opzicht onschuldig), bn.; —**op** (zeer afgemat, ook: afgeleefd), bn.; —**onderwetsch**, bn.: *een —e klepperman*, (J. v. M.), erg van den ouden stempel.

Doods'angst (fig. erge angst), m. —angsten.

Doods'beenderen (beenderen v. e. menschengeraamte), o. mv.; —**benauwd** (doodelijk angstig), bn.; —**bleek** (doodelijk bleek), bn.: *een jongmensch met een — uiterlijk*.

Doodsch (akelig, naar, eenzaam), bn.: *een —e stilte, wat een — stadje! wat is het hier —*; —er, meest —; vergel. Doodelijk.

Dood'schieten (met een schot dooden), ik schoot —, heb —geschoten: *een haas —*.

Dood'schouw (het schouwen der zelfinoordenaars of verongelukten, verder, het schriftelijk constateeren van den dood en de oorzaak er van), v. gmv.: *de armendokter heeft daar ook de —*.

Doods'gevaar (levensgevaar), o. —gevaren; —**hoofd** (een ontvleesd menschenhoofd), o. —hoofden, z. Bekkeneel; —**hoofdvlinder** (een groote schemeringvlinder met een flguur als een doodskop op de rugzijde van het borststuk), m. —vlinders; —**kleur** (lijkkleur), v. gmv.; —**kop** (doodshoofd), m. —koppen.

Dood'slaan (slaande dooden), hij sloeg de adder -, heeft haar - geslagen: *Gij zult niet -*.
Dood'slag (eig. slag, die den dood ten gevolge heeft, manslag), m. -slagen: *er komt nog moord en - van*, zie Manslag, Moord.
Dood'slager (pleger v. manslag), m. -s.
Dood'snood (het zietogen, stervensnood), m. gmv.: zegsw. *hij kijkt als een uil in -*, erg angstig; -**schrik**, m. gmv.: zegsw. *iem. den - op het lijf jagen*, hem in erge mate doen schrikken; -**slaap** (de eeuwige rust), m. gmv.: *hij, nl. de grijsaard, juicht en lacht om den - te verdrijven*, (De Gén.); -**snik** (laatste snik of zucht), m. gmv.: -**strijd** (worsteling tegen den dood), m. gmv.: -**stuip** (stuip, waarmee de dood intreedt), v. -stuipen.
Dood'steek (steek, die den dood ten gevolge heeft), m. gmv., fig. hartgrievend leed.
Dood'steken (met mes, dolk, enz. doodelijk treffen), men stak -, heeft -gestoken.
Dood'stil (stil als de dood, als een doode), bn.: *hou je -, in de hoogste mate stil; in de gangen en krochten van den Pietersberg is het -*; verg.: Doodarm, Doodbedaad, Doodenvoudig, Doodeerlijk, enz.
Dood'straf (lijfstraf, die den dood ten gevolge heeft), v. -straffen: geen - bestaat er in: Roemenië (1864), Portugal (1867), Nederland (1870), Italië (1889), enz.
Dood'stroom (scheepst. dood-tij), m. of o.; fig. 't is hier -, er is niets te doen.
Dood'suur (stervensuur), o. gmv.; -**verachting** (Kleinachting v. d. dood), v.: *de soldaten streden met ongelooflijke -*; -**verf** (lijkkleur), v.: *die tijder, met de - op de ingevallen wangen*, (J. t. B.), doodelijke bleekheid; -**wade**, v. -waden, zie het betere Doodwade; -**zweet** (het laatste zweet in den stervensnood), o. gmv.
Dood'treuren (eig. door treurnis sterven), zich -, zij treurde zich dood, heeft zich -getreurd.
Dood'tij (geringe vloed nl. bij het eerste en laatste kwartier), o. -tijen; ook: *stilstand in het water tegen den tijd, dat vloed of eb invalt*; de tegenst. is Springtij.
Dood'verf (grondverf; vooral, eerste aanleg eener schilderij), v. -verven: *hier zijn twee -verven van uw portret*, ook, platte namaak.
Dood'verklaren (eig. verklaren, dat iem. dood is); fig. *iem. -*, alle betrekking met hem afsnijden en doen, of hij voor ons dood is: *men verklaarde -, heeft -verklaard*.
Dood'verven (een schilderij aanleggen), ik heb gedoodverfd; fig. *iem. met een post of ambt -*, d. i. hem als zoodanig noemen, aanwijzen: *genoeg om mij te - voor een man van den achteruitgang*, (Potg.); *iem. - als den dader van iets*, op de gis aanduiden.
Dood'vijand (eig. vijand, die mijn dood zoekt: ergste vijand), m. -vijanden.
Dood'vlag (rouwvlag, zwarte vlag, vlag halfstok geheschen), v. -vlaggen.
Dood'vonnis (vonnis, waarbij iemand ter dood wordt veroordeeld), o. -vonnissen: *het - uitspreken, het - aan iemand voltrekken*.
Dood'vreter (doodeter, kniesoor), m. -s.
Dood'wade (doodskleed, doodlaken), v. -waden: *het lichaam zal daar nederliggen, in een enkele - gehuld*, (C. O.); ook: -**wa**,
Dood'water (stilstand v. h. zeeewater, een verschijnsel aan de kusten v. Noorwegen), o. gmv.
Dood'water (scheepst. zog, kielwater), o. gmv.

Dood'wonde (doodelijke wonde), v. -wonden: zegsw. *nu, het is geen -*, het is zoo erg niet.
Dood'ziek (doodelijk ziek), bn.: *een - kindje*.
Dood'zonde (R.-K. vrijwillige overtreding der wet Gods in een groote zaak, fig. een erge zonde), v. -zonden; zie Zonde.
Dood'zwijgen (door te zwijgen, de belangstelling in iem. of iets dooden), ik zweeg -, heb -gezwegen: *men heeft mij trachten dood te -*, (Multatuli); *het beste is die dwaze critiek dood te -*, er niet op te antwoorden.
Doof (van het gehoor beroofd, ook, hardhoorig), bn. en bw.: zegsw. *zoo - als een kwartel*, erg doof, omdat een kwartel, door schrik verlamd, niet opvliegt, zelfs niet bij e. schot; fig. - *voor de stem van 't medelijden*, geen medelijden kennend; *Oostindisch -*, zie aldaar; *aan een doovemans deur kloppen*, bij iem. geen gehoor krijgen, geen inwilliging v. e. verzoek; -**ver**, -**st**; z. Stokdoof en Hardhoorig.
Doof'pot (ijzeren pot met deksel tot uitdooving van brandstof), m. -potten: zegsw. *iets in den - stoppen*, de zaak smoren, voorgoed uit de wereld helpen.
Doof'stom (doof en stom), bn.: -**stom'me** (persoon, die doofstom is), m. en v. -n.
Doof'stommen-instituut (inricht., waarin doofstomme kinderen opvoeding en onderwijs ontvangen), o. -instituten; *het - te R'dam, het - te St.-Michiels-Gestel*.
Doof (het dooien), m. gmv.: *de - valt in*.
Doof'en (het smelten van sneeuw en ijs nu vorst), het heeft gedood: *het begint te -*.
Doof'er (het geel van een ei), m. -s; zie Doof.
Doof'weder,-weer (dooiend weer), o. gmv.
Doof (kram i. e. steen), v. doken.
Doof (het dolen), m.: *op den - zijn*.
Doof'hof (tuin met kronkelpaden, vormend een ingewikkelde meetkundige figuur), m. en o. -hoven: fig. *een - van straten*, b.v. in een stad als Parijs; *een - van gangen*, b.v. in den St.-Pietersberg; fig. *het recht is een waar -*, de wetten; zie ook Labyrint.
Doof'weg (eig. verkeerde weg; fig. weg der zonde), m. -wegen; ook: -**pad**, o. -en.
Doo'mig (vochtig, klam), bn., -er, -st; *Vernooy zei... met een - voorhoofd*, (C. O.)
Doop (het doopen), m.: *de - van een kind, iemand den H. - toedienen*; fig. *de - van een klok*, inzegening; *de - van een schip*, feestelijke naamgeving; z. Doopsel.
Doop (saus), v. gmv. gew.
Doop'akte (doopbewijs), v. -akten; -**boek** (register, waarin de namen der doopelingen worden ingeschreven), o. -boeken; -**brief** (doopakte), m. -brieven; -**ceel**, -**cedel** (uittreksel uit het doopboek, geboorte-extract, doopakte), v. -en, -s; zegsw. *iemands - lichten* d. i. iemands verleden en vooral het kwaad van hem en wel van zijn geboorte af of van zijn familie naspeuren en bekend maken; -**deken** (sprei, waaronder de jonggeborene ter kerk wordt gedragen), v. -s; -**eling** (hij of zij, die gedoopt wordt), m. en v. -en.
Doop'en (d. H. doop toedienen), ik heb -doopt, z. Kerstenen; *ik heb het kind Leo laten -*, dien naam bij het doopen doen geven; fig. *indompelen: brood in melk, in wijn -*; *scherts, die boer weet zijn melk te -*, verwateren.
Doop'er (hij, die doopt), m. -s; Bijb. *Joannes de -*, de voorlooper v. Christus, Matth. 3: 1.
Doop'feest (feest ter gelegenheid van den doop van een kind), o. -en; -**formulier**

(woorden, die bij het doopen worden uitgesproken), o. -en; -**getuigen** (peter en meter), m. en v. mv.; -**goed** (-kleertjes), o. gmv.; -**heffer** (iemand, die het kind ten doop heft, peetoom), m. -s; -**hefster** (peetante), v. -s; -**hek** (in Herv. kerken het hek om den preekstoel), o. -hekken; -**hemd** (wit linnen kleed als waarin de volwassen heidenen het doopsel ontvingen), o. -en; -**jark** (wit japonnetje, door de(n) doopeling gedragen), v. -jurken; -**kapel** (R.-K. kapel, waarin de doopfont staat), v. -len, zie Baptisterium; -**maal** (-feestmaal), o. -malen; -**naam** (voornaam), m. -namen; -**plechtigheid**, v. -heden; -**register** (doopboek), o. -s.

Doopsel (een der sacramenten in de christelijke kerk), o. gmv.

Doopsgezind, bn.: hij, zij is - , zie Menist.

Doopsgezinde (volgeling van Menno Simonsz., 1496-1561, welke alleen den doop der bejaarden erkent), m. en v. -n; z. Menist.

Doopvont (R.-K. doopbekken), v. -vonten.

Door, bw.: -**studeeren**, verder, voort; -**breken**, in stukken; -**laten**, ergens doorheen; -**kud'gen**, in alle richtingen; vz. (dwarsdoor): -**den tuin wandelen**, -**de deur in huis komen**.

Door, bw. vormt samenst. met w.w., nu eens scheidbaar (met de klem op door), dan weer onscheidbaar (met de klem op het w. w.); steeds wordt door vastgeschreven in de onbepaalde wijs en in het voltooide deelw., b.v.: doorsnijden en doorsnijden; door'gesneden en doorsneden; vergelijk: door'dringen en doordringen, door'loopen en doorloopen, door'schieten en doorschieten, enz.

Door (dooier voor do-er, dod'er), m. en o. -en: zoo geel als een -.

Doors'derd (met aders doorloopen), bn.: -**marmor**; -**bak'ken** (goed gaar gebakken), bn.: goed - brood.

Doorb'aderen (de bladen v. e. boek alldoor om slaan en hier en daar wat lezen), ik -bla'derde, heb -bla'derd: een tijdschrift -.

Doorb'oren (dwars door iets heen boren), ik -boor'de, heb -boord': de wanden werden met kogels -boord', fig. iets met zijn blikken -, iem. met de oogen -; met een zwaard van droefheid -boord'; -**ing**, v.: de - van een berg tot aanleg v. e. tunnel.

Doorb'raak, v. -braken: de - van een dijk.

Doorb'renger (verkwister, bon-viant), m. -s.

Doorb'uiigen (al buigende doen breken), ik boog -, heb -gebogen: een stok -; ook, krommen onder een last; het boog -, is -gebogen: de balken van dien graanzolder zijn -gebogen, de zolder is -gebogen.

Doordacht' (degetijk overlegd), bn.: een goed -e zaak; een goed - plan, met zorg overwogen.

Doordat' (doordien), vgw.: de weg is stijkerig, - het al drie dagen heeft geregend.

Doordien' (ter aanzake dat), vgw.

Doordraaien (zwieren, nachtbraken, den losbol spelen), onbep. wijs: hij was aan 't -.

Doordraaier (lichtmis, bambocheur), m. -s.

Doordraven (onbesuisd voorthollen), het paard draafde -, heeft en is -gedraafd; fig. in het wild redeneeren: als hij op zijn stokpaardje zit, dan draaft hij maar door.

Doordring'baar (poreus), bn.: -bare stoffen.

Doordring'baarheid (nat. eigenschap der

lichamen), v. gmv.: de - is een gevolg der poreusheid.

Doordringen (eig. ergens doorheen dringen), ik drong -, ben en heb -gedrongen; ook, doordringen: het -drong', hij is doordrongen: hij is -dron'gen van schaamte; hij is -dron'gen van de waarheid zijner leer, d. i. in zijn hart er van overtuigd.

Doordring'end, bn. en bw.: een -geluid, een -e koude, een -e stem, een -verstand; de wind waait -, snerpend; -er, -st.

Dooreen' (door elkaar), bw.: alles lag -; hij verdient per jaar - f 1500. Dit bijw. vormt scheidbare samenstellingen, wier onbep. wijzen en volt. deelwoorden aaneengeschreven worden: -gooien, -haspelen, -koken, -loopen, -mengen, -roeren, -slaan, -vlechten, -warren, en evenzoo: dooreengegoid, dooreengehaspeld, dooreengekookt, enz.

Dooreerlijk (in alle opzichten eerlijk), bn.: de man is -, doodeerlijk; het is een -e zaak.

Doorgaand (aanhoudend, voortdurend), bn.: een -e lofuiting, een -e koorts; een -e regel, algemeen; een -e trein, een sneltrein; -**gaans** (uit doorgaand + s: gewoonlijk, in den regel, meestal), bw.; -**gang** (het doorgaan), m. -gangen: het feest heeft geen -, zal niet doorgaan; de is - hier eng, plaats van doorgaan; mil. de -en afzetten, afsluiten, ook, bezetten; de - van Mercurius en Venus, d. i. de schijnbare loop over de zonnenschijf; -**gangs-huis**, o. -huizen, zie Passantenhuis, ook huis, waarin tijdelijk onderkomen wordt verleend aan zwerfelingen, vluchtelingen, enz.

Doorgeleerd (in hooge mate geleerd), bn.

Doorgestoken, bn.: een - kaart, eig. een kaart met naald of speld doorgeprikt; fig. een afgesproken, vooral bekonkelde zaak, een geheim overleg, bedekte afspraak.

Doorgoed (zeer goed), bn.: de man is -.

Doorgonden (door en door begrijpen; doorzien), ik -grondde, heb -grond: iem. geheime plannen -, God -grondt het menschenhart, die diplomaat is niet te -; wie zal al de geheimen der natuur -?

Doorhakken (in tweeën, in twee stukken hakken), ik hakte door, heb -gehakt: een koek -, zie Koekhakken; een kabel -, zie Kappen; een talthout -, met een slagbijl doorkappen; fig. den knoop -, een moeilijkheid met geweld uit den weg ruimen; zie Gordiaansche knoop.

Doorhalen (door iets heen trekken), ik haalde -, heb -gehaald: de wasch -, het linnen -, door stijf- en blauwselwater halen; fig. iemand duchtig, terdege -, streng berispen; een woord -doorschrappen, roveeren; een post op een rekening -, doorstrepen.

Doorheen' (van 't eene ding door het andere heen), bw.: de kogel vloog er doorheen b.v. door een plank.

Doorheet (zeer heet), bn.: -heete soep.

Doorejager (iem., die zeer veel eet en toch opvallend mager blijft), m. -s.

Doorkneed' (volkomen op de hoogte, zeer bedreven), bn.: zegsw. - in iets zijn, ergoed in thuis zijn, b.v.: deze leeraar is - in de kennis van het Fransch; doorknede kennis.

Doorkoud (door en door koud, inkoud), bn.

Doorkruisen (in alle richtingen reizen, wandelen, trekken door), ik -kruiste, heb -kruist: geen bosch, uren in het rond, dat ik niet heb -kruist, (Potg.); een wereldstad -.

Doorlaat (sluis in den dijk, om het opstuwende water door te laten), m. -laten: zie: Overlaat, Duiker, Sluis; **laatbrug** (brug, om overtollig water door te laten), v. -gen.

Doorlicht', bn., zie Doorlucht.

Doorloop (doorgang, overpad), m. -loopen.

Doorloopen (eig. voortgaan met aanhoudend loopen), ik liep door, heb -gelopen; ook: doorloo'pen: ik -liep', heb doorloo'pen: wij doorlie'pen de velden, doorkruisten; een klas doorloo'pen, afmaken, van het begin tot het einde volgen; wij hebben die twee tijdvakken der geschiedenis nog eens doortoo'pen, gerepeteerd, herhaald.

Doorlooppend (onafgebroken, voortdurend), bn.: een -verhaal, een -gesukkel; ook: Doorloopen d: hij heeft in dien winkel -krediet, een -e rekening; als bw.: hij is -op reis.

Doorlucht' (doorschijnend), bn.; ook, Doorlicht': een -e roemer, (Potg.); -er, -st. vero.

Doorluchtig (aanzienlijk, voornaam, achtbaar), bn., -er, -st; -held (eertetitel van prins en bisschoppen), v. -heden.

Doormager (erg mager), bn.: een -paard.

Doormarceeren (verder of voortdurend marceeren), ik marceerde -, heb en ben -gemarceerd; -marsch (doortocht), m. -en: de soldaten, op hun -, vernachten in ons dorp.

Doormid'den (in tweeën), bw.: -breken.

Doorn, do'ren (scherppuntig houtig deel eener plant), m. doornen en dorens: de sleedoorn heeft -s, de braanranken, de rozen hebben -s; zegsw. fig. dat is hem een - in het oog, iets zeer hinderlijks, het veroorzaakt hem bij voortdurend ergernis; dat is hem een - in 't vleesch, Bijb. valt hem lastig en smartelijk: fig. de doorn is het zinnebeeld der smart.

Doornappel (giftplant met witte bloemen), m. -appels; ook, Dol'appel, zie ald.

Doornat (druipnat), bn.: de jongen was -.

Doornen, bn.: een -stok, een -tak.

Doornenkroon (vlechtisel van doorn takken), v. -kronen: Jezus met de -.

Doornhaag (een heg van doornstruiken), v. -hagen.

Doornhaal (speerhaai, kleine haai), m. -en.

Doornig (doornachtig), bn.; -er, -st.

Doornkruiper, m. -s, zie Bastaardnachtegaal.

Doornstruik (vlinderbloem. plant), m. -en: de - groeit in ons land op hooge zandgronden.

Doorn'tak (tak met dorens), m. -takken.

Doorn'gen (doorgroei, doorwassen), bn.: -spek, nl. met vleesch doorgroei.

Doornreis, -reize (doortocht), v. -reizen.

Doornrijp (ter dege rijp), bn.: een -e peer.

Doorn'rit (doornrijdstal), m. -ten.

Doornrooker (meerschuimen pijp), m. -s.

Doorn'schemeren (ergens door heen schemeren of schijnen), het schemerde -, heeft -geschemerd; fig. achterdocht laten -, blijken.

Doorn'schieten (eig. voortgaan met schieten, aanhoudend schieten), zij schoten -, hebben al maar -geschoten; doorn'schie'ten: ik -schoot', heb doorn'scho'ten: dit boek is met wit papier -scho'ten, zie Interfolieeren.

Doorn'schijnend (het licht doortlatend), bn.: matglas is - maar niet doorzichtig; gordijnen zijn meestal -, sommige zeepen zijn -.

Doorn'slaan (eig. voortdurend slaan), de klok sloeg -, heeft -geslagen: mijn kanarie wil maar niet -, zijn wijsje geheel af zingen;

deze muur slaat -, laat vocht of nat door het paard sloeg -, ging uit den draf over in den galop; fig. onberedeneerd praten: maar, man, nu ben je aan het -, niet uw verstand, maar drift, hartstocht leidt uw rede; zich - mil. z. door den vijand heenslaan.

KOENEN, Verkl. Handw.boek.

Doorn'slaand (afdoend), bn. en bw.: een -bewijs, overtuigend; de mindere innigheid van het Fransch komt - uit, (Potg.); -er, -st.

Doorn'slag (overwicht, dat in den detailhandel gegeven wordt bij het afwegen van kleine hoeveelheden), m. -slagen: een -geven.

Doorn'slag (bestissing), m. gm.v.: dat gaf eindelijk den -, deed de deur toe.

Doorn'slag (vergiettest), m. -slagen.

Doorn'sleepen (iets al sleepende ergens doorheen voeren), ik sleepte -, heb -gesleept.

Doorn'slepen (fig. doortrap, sluw), bn.; -er, -st: een -schurk; -held (sluwheid), v. gm.v.

Doorn'snede (middellijn), v. -sneden.

Doorn'snijden (in tweeën snijden), ik sneed door, heb door'gesneden: een boterham -, ik heb den appel door'gesneden, een kaas -.

Doorn'snij'den (in alle richtingen doorstroomen), het doorsneed', heeft doorsne'den: de rivieren - ons land; fig. dat doorsnijdt' mij het hart, wondt of grieft mijn hart.

Doorn'snoed (erg slecht), bn.: een -e daad.

Doorn'snuffelen (nauwkeurig doorzoeken), ik -snuffelde, heb doorn'snuffeld: allerlei boeken, allerlei bibliotheken -.

Doorn'spek'ken (eig. tardeeren, fig. doornmen'gen), hij -spekte, heeft -spekt: een redevoering - met Lat. woorden, aanhalingen, Bijbelteksten, enz.

Doorn'staan (verdragen, lijden, ondergaan, verduren), ik stond -, heb -gestaan: je moet zien de pijn door te -; doorn'staan leed; ook: doorn'staan', ik doorn'stond', heb doorn'staan': een examen -, de proef -, een beleg -.

Doorn'sta'tend (snel handelend), bn. en bw.

Doorn'stim'merd (naar behooren, met zorg gebouwd), bn.: een goed - huis.

Doorn'tocht (doornmarsch, doorgang), m. -en: den - versperren, zich een - banen.

Doorn'trap' (listig, loos, sluw), bn.: een -bedrieger, goed in 't bedriegen thuis; -er, -st; zie Doorn'kneed', dat meest in goeden zin gebezigd wordt; -heid, v. gm.v.

Doorn'trek (doornreis, -tocht), m. gm.v.

Doorn'trok'ken, bn.: een papier, met olie -; fig. een aanspraak, van de lucht der uccademie -, (Koetsveld).

Doorn'vaart (doorgang te water), v. -vaarten.

Doorn'voed' (welgevoed), bn., meer -, meest -: de wel -e Burgemeester, (Koetsveld).

Doorn'voeld' (innig gevoeld, opgeweld uit het hart), bn.: die poëzie is -.

Doorn'voer (vervoer door een land), m. -en: rechten van -, zie Transito; -voerbrief (geleibrief voor goederen), m. -brieven.

Doorn'voeren (handelsartikelen dóór een land voeren), ik heb -gevoerd; -voerhandel (transito-handel), m. gm.v.: -voerrecht (belasting op den doorvoer), m. -rechten.

Doorn'warm (inwarm, geheel warm), bn.: nu ben ik - van het schaatsenrijden.

Doorn'was (schermbl. plant), m. -wassen.

Doorn'was'sen (-groei), bn.; z. Door'regen.

Doorn'wrocht' (goed doorwerkt; naar alle eischen bewerkt, degelijk), bn., -er, -st: een -e handleiding, een -e methode, een -e rede.

Doorn'zetten (doorn'stappen, doorn'loopen, doorn'

draven), ik zette door, heb -doorgezet; fig. met kracht bevorderen; een zaak -, e. plan -.

Door'zicht (gezicht door iets heen; fig. vlug bezin, schrandereheid), o. gmv.: iem. het - belemmeren; een man van -, scherpzinnigheid.

Door'zicht'ig (de lichtstralen doorlatend, zoodat men de voorwerpen er door heen kan zien), bn.: helder water is -, de lucht is zeer -, kristal is -; fig. die booze plannen zijn al te -, men kan ze goed doorzien'; -er, -st.

Door'zichtkunde (leer der perspectief bij het teekenen), v. gmv.

Door'zien, ik zag -, heb -gezien: ik zal die rekening eens -, terloops nazien; ook: doorzien': ik -zag', heb doorzien', d.i. ik begreep, heb begrepen: wij hebben die snoode plannen doorzien', doorgrond.

Doorzult' (doormengd, doorspekt), bn.: fig. een toespraak, met grappen of moppen -.

Doos (O.-I. rijtuigje), v.; zie Dogcar.

Doos (een soort van kistje met deksel), v. doozen: een blikken -, een spanen -: zegsw. hij zit in de -, gevangenis; hij komt als uit een -je, ziet er zeer net uit; dat is iets uit de oude -, van vroeger tijd, b.v. een liedje, een spelletje, enz. nl. uit de dagen van olim.

Doosvrucht (veelzadige vrucht in den vorm van een doos), v. -vruchten: een - springt vanzelf open; de papaver heeft een -.

Doosve (iemand, die niet hoort), m. en v. -n: zegsw. dat is aan geen - gezegd, ik zal er mijn voordeel mee doen; voor -n preeken, d. i. voor menschen, die toch niet willen hooren.

Doosvekol (gedoofde kool vuur), v. -kolen.

Doosveman (een doove), m.: zegsw. aan een -s deus kloppen, geen gehoor krijgen, z. Doof.

Doosven (uitdooven, smoren), ik heb gedooft: de kaarsen -, den glans -, den luister -.

Doosvenetel (lipbloemige plant, groeit in 't wild, bloeit van April tot Juli), v. -netels.

Doosverik (scherts. iemand, die niet wil hooren), m. en v. dooveriken.

Doosvigheid (verzachte vorm of euphemisme voor doofheid), v. gmv.

Dop (deksel, schil, schaal), m. doppen: zegsw. hij komt pas uit den -, hij komt pas kijken; hier wordt het nieuws uit den - gebroken, (Koetsveld), aan het licht gebracht.

Dop (pijpedop), m. doppen.

Dop (lage, stijf-villen heerenhoed), m. -pen.

Dop'erwt (erwt, die in een peul zit), v. -en.

Dop'heide (erica, heideplant met paarse bloembolletjes aan den top v. d. stengel), v. gmv.; zie Ruighei of Struikhei.

Dop'pen (van den dop of de peul ontdoen), ik heb gedopt: boonen -, erwten -.

Dop'pen (den dop of hoed afnemen om te groeten), wij dopten, hebben diep -dopt.

Dop'per (doperwt), m. doppers.

Dop'ping, v.: - is het onderhuidsch toedienen van sterk werkende middelen of alcaloïden, het heeft ten doel, renpaarden groote snelheid te doen verkrijgen, en wordt gestraft met levenslange disqualificatie.

Dop'plo (muz. dubbel), bw.

Dop'vrucht (niet-openspringende, eenzadige vrucht), v. -vruchten.

Dor (droog, schraal, bij gebrek aan sappen of water), bn. en bw.: de dorre wind, de weiden stonden -, een dorre vlakke; dorre blaren, dorre takken, dood; fig. een - verhaal, een - onderwerp, niet opwekkend.

Dora'de (geslacht der smalle visschen, der goudkarpers, goudmakreelen), v. -s.

Dora'do (goudland, fig. het land van belofte, een land, overvloedig van rijkdom en pracht), o. gmv.; zie Eldorado: 't is hier een dorado.

Dor'drecht, aardr. h. eiland v. - of Dorcht, het eiland, waarop de stad van dien naam is gelegen, het ontstond 18 Nov. 1421, zie Elizabeth's vloed.

Dordt'sche dicht'kring (letterk. Cats, 1577-1660, en zijn volgelingen), m.; men noemt dit ook de - school; hiertoe behooren o.m. Anna Roemer Visscher, pater Poiters, enz.

Dor'de (Fr. verguld), bn.: jeunesse dorée, jonge edellieden in Frankrijk tijdens het Directoire (Oct. 1795-Nov. 1799); de rijke jongelui.

Dor'en, m. dorens; ook Doorn.

Dor'is (naaktkieuwige slak), v. -sen.

Dor'riech (eigen aan de Grieksche Doriers), bn.: de -e zuil, oudste Grieksche zuil, zonder voetstuk en met een eenvoudig kapiteel.

Dor'kas (Gr. liefdadige-vrouwenvereniging, ook, liefdadige vrouw), v. gmv.; zie Hand. 9:36 ook, Tabitha (Arameesch).

Dormen'se (Fr. slaapstoel, sofa), v. -s.

Dormitief' (Fr. slaapmiddel), o. -ven.

Dorm'ter (eig. dormitorium, slaapzaal), m. -s.

Dorp (landgemeente), o. dorpen: hij woont op een -; -achtig, bn. en bw.: -achtige manieren, zij is - gekleed; ook Dorpsch.

Dorp'pel (drempel), m. dorpels.

Dorp'peling (bewoner van een dorp), m. -en.

Dorp'per (lijfeigene), m. -s, vero: Sikko was met de dochter van een vuigen - in den echt getreden, (Van Lenn).

Dorp'perheid (boerschheid, onbeschaamdheid, laagheid), v. gmv.: wat - is dit, onedele gemeente, (Vondel). vero.

Dorp'perlijk (onedel, laag, gemeen), bn. vero.

Dorps'bestuur (gemeenteraad met burgemeester en wethouders), o. -besturen; -burgemeester (hoofd der burgerlijke dorpsgemeente), m. -s; -herberg (-logement, -café), v. -en; -huis (raadhuys, gemeentehuis), o. -huizen; -kerk (bedehuis van het dorp), v. -en; -leeraar (predikant), m. -s, -aren; -plein (marktplaats van een dorp), o. -pleinen; -school (school, door het dorpsbestuur opgericht en onderhouden), v. -scholen; -straat (straat v. h. dorp), v. -straten; -toren (toren der dorpskerk), m. -torens.

Dorpsch (dorpsachtig), bn.: een - jongmenschen.

Dor'ren (verdorren, verdrogen), het is gedord: die boom gaat -, het loof begint te -: zie: Dor en Verdorren.

Dors'slia (rugtapijten der koorstoelen), v. mv.

Dorsch' (een soort v. kabeljauw), m. -en.

Dorschen (de graankorrels met een vlegel uit de aren slaan), ik heb gedorscht; zegsw. hooi -, nutteloos arbeiden; -er. m. -s.

Dorsch'machine (door stoom gedreven machine, om het koren te dorschen), v. -s.

Dorsch'vlegel (dorschwerktuig), m. -vlegels: een - bestaat uit een stok of steel, waaraan boven een losse kneppel of klopper is verbonden; spreekt. Vlegel.

Dor'so (sn), op den rug (van een wissel, op de keerzijde, (s = z); zie Endosseeren.

Dorst (gevoel van behoefte aan drinken, begeerte naar drank), m. gmv.: een hevige -, een brandenden - lijden, van - versmacht in de woestijn; den - lesschen, stillen; limonade verstaat den -; een appeltje voor den

- , zie Appel; fig. - naar eer, - naar roem, - naar schatten; zie: Gouddorst en ook Bloeddorst.
- Dorst**, -en, verleden tijd van het oude dorren: hij - niet komen, durfde; zij -en niet.
- Dorsten** (dorst gevoelen naar), ik dorste, heb gedorst; onp. mij dorst, mij dorste; fig. - naar bloed, - naar wraak -, d. i. smachten.
- Dorstig** (veel dorst hebbende), bn. en bw.: de wandelaars waren -, een - hert, het -e aardrijk, verlangend naar regen; -er, -st.
- Dortoir** (Fr. slaapzaal in klooster of instituut), m. -s. (oi = oaa).
- Doru're** (verguldseel, vergulding), v. gmv.
- Dos** (fraaie kleeding, opschik), m. gmv.; ook in de natuur: de - van veld en haf; lente-, zomer-; zie: Feestdos, Uitdossen.
- Dos-a-dos** (Fr. rug tegen rug), bw. (o = oo), als zn. (stoel of sofa m. leuning i. h. midden), m.
- Dos-a-dos** (O.-I. tweewielig rijtuigje), v.; zie: Dogcar, Doos en Sado. (o = oo).
- Do'sis** (kleine hoeveelheid van een geneesmiddel), v. dosissen; lees: dozis.
- Donsen** (kleeden), ik heb gedost: zij danste, in effen bruin gedost, (Staring); fig. sieren, opschikken: zich -.
- Dossier** (Fr. bundel stukken, die op een zelfde rechtszaak of zaak betrekking hebben), o. -s.
- Dot** (bundeltje, hoopje), m. -ten: een - katoen, werk, garen, veeren, een - haar; het haar in een - doen, zie Knot.
- Dot** (suikerpopje voor zuigelingen), m. -ten: het kind was zeer klein en had een grooten - in den mond, (C. O.)
- Dot** (Fr. huwelijksgift, bruidsschat), v. -s.
- Dotatie** (schenking van goederen of jaargelden, b.v. a. e. kerk, begiftiging), v. -tien, -s.
- Doteren** (begiftigen, beschenken b.v. met een bruidsschat, met een legaat).
- Dotje** (verkl. van dot, suikerpopje; scherts. lieveling), o. -s: mijn -, een - van een kind.
- Dotterbloem** (soort v. boterbloem, bloeit van Mei tot Juli langs slooten), v. -bloemen.
- Douairie're** (adellijke weduwe, die een douarie of weduwgoed bezit), v. -s; lees: doe-ar-jere.
- Douane** (tolkantoor, kantoor van inkomende rechten, grenskantoor), v. gmv.; -kantoor, o. -toren.
- Douanen** (tolbeamten), m. mv.; zie Douanier. (ou = oe).
- Douanier** (tolbeamte, beamte der douane), m. -en, -s; lees: doe-anier'.
- Dou'ar**, m. -s; zie Doe'ar.
- Douarie** (weduwgeld, weduwgoed), v. -ën.
- Doublé** (biljart, dubbele stoot), m. -'s: Pieter had een - gemaakt, (C. O.). (ou = oe).
- Double** (zilver, met goud overtrokken), o. gmv.: een servetring van -. (ou = oe).
- Doubleeren** (verdubbelen; in het biljartspel: den bal eerst tegen den band spelen en dan raken; scheepst. omzeilen; op school: een klas of cursus nog eens doorloopen). (ou = oe).
- Doublet** (een voorwerp, dat men dubbel heeft), o. -ten: het verkwanselen van -ten (door den Holl. jongen (C.O.), b.v. van vogeleieren; een - van een postzegel, van een penning).
- Doublet** (worp met twee dobbelsteenen, waarin twee azen, twee tweeën, enz. worden gegooid), o. -ten.
- Doublet** (spraak. tweelingwoord, d. i. twee of meer vormen van eenzelfde woord), o. -ten; b.v. maagd-meid, handig-hendig, kiesch-kuisch, stad-stede, doorzoeken-doorzoek'en, enz.
- Doublon** (dubbele pistool: Spaansche goudmunt ± f 20), m.; ook: Dubloen', m. -en.
- Doublure** (voering en opslagen aan een uniform), v. -s. (ou = oe).
- Douceur** (Fr. zoetheid, zachtheid; drinkgeld, fooitje), v. -s: den koetsier een -tje geven, fooi; iemand -tjes zeggen, lieve woordjes, ir. scheldwoorden. (ou = oe).
- Dou'che** (Fr. druij- of stortbad), v. -s: een - nemen, uit een spruit koude waterstralen op zich laten loopen: koude -s; lees: doesj.
- Douillet'te** (Fr. gewatteerde vrouwenmantel; ook, peelmantel), v. -n; lees: doel-jet'.
- Dou'ro**, duro (Sp. munt v. 5 franken), m. -'s.
- Douw** (stoot, duw), m. -en; -en (stooten, duwen); verg. nu en nou. gew.
- Down** (Eng. moe, mat; terneergeslagen), bn.
- Doxaal** (ook, doksaal), o. doxalen; zie Oksaal.
- Doxologie** (R.-K. lofprijzing v. God), v. -ën: de groote -; het gloria uit de Mis. g = g.
- Dozijn** (twaalfal), o. dozijnen; zie: Dertien en Boerendozijn.
- Dra** (spoedig), bw.: ik zal - komen, gauw.
- Draad** (ineengedilde vezels), m. draden: een wollen, katoenen, linnen, zijden -; dit linnen is grof van -; zegsw. zijn leven hangt aan een -, hij is nog met een dunnen draad aan het leven verbonden, hij verkeert in groot levensgevaar, ook: aan een zijden -.
- Draad** (draadvormig, dun uitgerekt metaal), o. gmv.: koper-, ijzer-, goud-; als voorwerpsnaam, m. draden: de telegraaf-, de telefoon-; per - antwoorden, per telegraaf.
- Draad**, de roode draad (denkbeeldige lijn, die door een verhaal of opstel loopt; beeld v. logische orde, voortgang en samenhang), m.
- Draad'baan**, v. -banen; z. Kabelspoorweg.
- Draad'bericht** (telegr. bericht n.l. langs den telegraafdraad), o. -berichten.
- Draad'heining** (afrastering v. puntdraad), v. -heiningen; ook: -versperring, v. -en.
- Draad'loos** (zonder draad), bn.: de -loozr telegraphie; zie Marconi.
- Draad'nagel** (getrokken spijker), m. -s.
- Draad'trekken** (de bewerking, waardoor metaaldraad wordt vervaardigd), o. gmv.
- Draad'wier** (onderfamilie der algen), o. -en.
- Draad'worm** (dierk. rolronde, niet-geringde, witachtige, zeer dunne worm), m. -en: de -en zijn ingewandswormen, ook leven ze in vochtigen grond, in azijn, enz.
- Draad'zwam** (draadvormige zwam), v. -men.
- Draag'baar** (berrie), v. -baren.
- Draag'baar** (geschikt om eigenlijk gedragen te worden), bn.; verg. Draaglijk.
- Draag'band** (band, waarin iets gedragen wordt, b.v. een gekwetste hand), m. -banden.
- Draag'hemel** (overkapping met vier stand-aards, waaraan ze wordt voortgedragen), m. -s; de - is een voorwerp van eer voor hooge prelaten in processies, enz.; zie Troonhemel.
- Draag'korf** (mars, rugmand), m. -korven.
- Draag'kracht** (vermogen om te dragen), v. gmv.: de - v. e. brug; fig. belastingheffing naar de - der ingezetenen.
- Draag'lijk** (fig. te dragen), bn.; -er, -st; -e pijn, -e belasting, -e koude.
- Draag'stoel** (overdekte en rondom gesloten stoel, aan draagboomen voort te dragen, damesvervoermiddel der 17e en 18e eeuw), m. -en.
- Draag'zeel** (draagband, hulpzeel), o. -zeelen.
- Draai** (in Drente, smalle draaibrug over een vaart), m. -en.

Draai (fig. plezier, genoegen), m. gmv.: hij heeft er zijn -, zijn schik. gmz.

Draai, m.: een - nemen, in staatkunde van richting of tactiek veranderen.

Draai (keer, wending), m. -en: de weg maakt hier een -, de koetsier nam den - te kort; fig. hij weet aan alles een - te geven, d. i. een kunstmatige wending of listige voorstelling.

Draai'bank (werkbank, om hout of metaal te draaien), v. -en; -**bas** (scheepst. licht scheepsgeschut, dat op een spil kan draaien), v. -bassen; -**beitel** (beitel, welke door den draaier wordt gebruikt), m. -s; -**boom** (draaikruisrad), m. -en, zie: Draaikruis, Tourniquet; -**bord** (bord voor het dubbelspel, b.v. op kermissen), o. -en.

Draai'brug (brug, welke open en dicht kan worden gedraaid), v. -gen; zie Brug.

Draai'en (wentelen, keeren), ik -de, ik heb en het is gedraaid: De aarde draait in 24 uren om haar as; de aarde draait in ruim 365 dagen om de zon; de wind draait, fig. met alle winden -, de huik naar den wind hangen, zie: Wind en Huik; een rad -, doen draaien, zie Radraaier; fig. iem. een rad voor de oogen -, zie Rad; fig. hij wist het zoote -, dat hij benoemd werd, aan te leggen; pillen -, draaiend doen ontstaan; stoelen -, zie Stoeldraaier; iem. een toer -, zie Loer.

Draai'er (werkman, die op een draaibank voorwerpen vervaardigt), m. -s.

Draai'erig (duizelig, misselijk), bn.; -er, -st.

Draai'erij' (stinksche streek), v. -en: met -en omgaan, niet betrouwbaar zijn.

Draai'gewricht, o. -en; zie Gewricht.

Draai'ing (het draaien), v. -en: de - der aarde, de - van het water in den maalstroom, de -en van den wind in Maart; bij overdr.: duizeling.

Draai'kap (draaibare kap van een windmolen), v. -kappen; -**koik** (wieling, maalstroom), v. -kolken; -**kool** (koot, draaiend om een spil), v. -kooien: vroeger een straf-tuig of tuchtmiddel voor kijvende vrouwen;

-**kruis** (draaiboom, kruisrad, tourniquet), o. -en: een - is een lage paal met beweegbaar gelijkarmig kruis er bovenop bevestigd, dienend om een voetpad voor alles en allen, behalve den voetganger, af te sluiten; -**kruk** (draaier, krukarm van een wiel), v. -krukken; -**molen** (mallemolen), m. -molens; -**orgel** (kermisinstrument), o. -orgels; -**schijf** (platte, draaibare schijf op spoor-en tranwegen), v. -schijven; -**stroom** (maalstroom), m. -en; -**ziekte** (dolheid bij schapen), v. gmv., zie Bolworm.

Draak (vliegende hagedis), m. -draken: op Java zijn de draken onschuldige diertjes.

Draak (fabelachtig monster in den vorm van een slang, met horens en vleugels en zeer vurige oogen), m. draken; de - was gewoonlijk de bewaker van schatten, welke in holen verborgen waren; zegsw. den - steken met iemand, fig. iemand voor den zot houden; den - steken met iets, fig. met iets spotten, gelijk in de 15-eeuwsche optochten een ridderfiguur deed, die schertsend van tijd tot tijd zijn speer in den linnen drakenkop stak; zie Fabelachtige dieren.

Draak (wapenk. een denkbeeldig, vaak vuur-spwendend wezen met den kop van een wild zwijn, met groote oogen en scherpe slag-tanden, hebbende aan den rug twee vlerken

als die van een vleermuis), m. draken; het lichaam van den - is vol bochten en heeft hoornachtige scherpe rugpunten, terwijl de staart eindigt in een punt met weerhaken.

Draak (een vlieger, jongensspeeltuig), m. draken. gew.

Draak (toon. stuk zonder eenig kunstgehalte, met onnatuurlijke karakters en lachwekkende gebeurtenissen), m. draken.

Draab. draab'be (verwant met draf: grond-sop, moer, droesem), v. gmv.

Draab'hig (vol drabbe: troebel, modderig), bn.: - water, -e inkt, een -e sloot; -er, -st.

Dra'chenfels (eig. Drakenrots: aandr. een der hoogste en fraaiste toppen van het Zevengebergte), m.

Drach'ma, drach'me (standaardmunt in Griekenland), v. -'s, -n; een - is ± één frank of f 0.47³, een - heeft 100 lepta.

Drach'me (apothekeergewicht, gelijk aan 60 grein, d. i. ± 3,906 gram), v. en o. -n; ook: Drach'ma; zie Medicinaal gewicht.

Dracht (e. hoeveelheid; ook, kleederdracht), v. -en: een - hout, een - water; een leelijke -.

Dracht'ig (dragend), bn.: de koe is -.

Dra'co, wetgever der Atheners, in 624 v. C. archont; voorlooper van Solon, zie Draconisch.

Dracon'isch (buitengewoon streng), bn.: -e wetten, eigenlijk v. Draco, z. ald., zóó streng, dat men zei, dat ze met bloed geschreven waren.

Dra'den (aan een draad rijgen), ik heb ge-draad: stabootjes - . w. g.

Dra'derig, dra'dig (met draden: vezelig, stokerig), bn.: - vleesch, -e radijnen.

Draf ('t draven), m. gmv.: het op een - zetten.

Draf (grondsop, droesem; voeder), m. gmv.; zegsw. hij zit in den -, verlegenheid. gmz.

Dragant' (boksdoorn, een soort v. akant), v.

Dragée (Fr. bruidssuiker), v. gmv. (g = zij).

Dra'gen (torsen, meevoeren), ik droeg, heb gedragen: een last -, de wapens -, soldaat zijn; fig. de schuld - van; eenig kleeding-stuk -, rouw -; die boom zal goed -, vrucht geven; dat geweer draagt ver, reikt; die wonde draagt, ettert; fig. zorg -, hebben.

Dra'ger (iem., die een last draagt), m. -s: tien stuivers voor een draagplaats aan twaalf -s, (C. O.), dragers van de lijkst op de baar; zie ook: Lastdrager, Pakjesdrager.

Dragoman' (Arab. tolk bij de Turken), m. -s; zie Drogman'.

Dragon' (samengesteldbloemige plant: keizer-salade, slangenkruid), v. gmv.

Dragon' (degenkwast bij officieren), v. -s.

Dragona's'de (gesch. dwangbekeering n. door militair geweld: dwang onder Lodewijk XIV uitgeoefend op de Hugenoten, na 1685, en wel door ingekwartierde dragonders of ruiters), v. -s; ook Dragonade.

Dragon'der (soldaat-ruiter, lichte ruiter), m. -s: zoo genoemd, omdat een dragon of draak op het vaandel v. h. regiment stond; scherts. groote forsche vrouw, v. -s.

Dragoniet' (bergkristal), o. gmv.

Dra'neeren (droogleggen van te vochtige of natte weiden en landerijen door middel van ondergrondse afvoerbuisen), ik heb ge-draïneerd; -**buis**. v. -buisen. (ai = è).

Dra'kenbloed (donkerroode kleurstof, gemaakt uit bros hars van den drakenbloed-boom), o. gmv.; -**bloed** (e. soort v. rooden Rijnwijn, dien men op den Drachenfels drinkt), o.; -**bloedboom** (O.-I. gedoornde rotting-

palm, die het hars optevert voor drakenbloed, m. —boomen; —**kop** (*kop v. e. draak*), m. —koppen; —**muil** (*bek of muil van een draak*), m. —muilen; —**slang** (*Afrik. hoornslang*), v. —en; —**steen** (*slangensteen, drakoniet*), o. gmv., als voorw., m. —steenen.

Drakoniet' (*versteening met stervorm-figuren v. poliepen*), o. —en; zie Drakensteen.

Dra'len (*aarzelen, niet durven te beginnen met eenig werk*), ik heb gedraald: *met iets* —, b.v. *met het nemen v. e. besluit*; *zonder* —, dadelijk, terstond, onmiddellijk; zie *Talmen*.

Drama (*dicht. tooneelstuk, dat het midden houdt tusschen de tragedie en de comedie, meestal treurspel*), o. —'s: *een — opvoeren* b.v. *Multatuli's Vorstenschouder*; zie: *Geestelijk —*, *Wereldlijk —*; zie: *Abele spelen en Sottornie*; *fig. een veldslag is een bloedig —*, *schouwspel, treurspel*.

Dramatiek' (*leer der dramatische poëzie of der dramatische kunst*), v. gmv.: —**tielk'** (*tooneelspeelkunst of dram. kunst*), v. gmv.

Drama'tisch (*tooneelmatig*), bn. en bw.: *een — verhaal*, *een — avond*, (*Klikspaan*); *een stof — behandelen*, op de wijze v. e. drama; in de —e poëzie laat de dichter zijn personen handelende optreden en hun eigen gewaarwordingen openbaren; de —e poëzie is deels subjectief, deels objectief.

Dramatiseeren (*tooneelmatig inkleeden of voor het tooneel bewerken*), (s = z).

Dramaturg' (*tooneelspeeldichter, -schrijver, -kenner, -beoordeelaar*), m. —en.

Dramaturgie' (*theorie der dramatische kunst*), v. gmv. (g = g).

Dramatur'gisch (*wat de kunst van tooneelspeelen betreft*), bn. en bw. (g = g).

Dram'men (*dwingerig vragen door kinderen*), het heeft gedramd, zie *Drenzen*; —**merig** (*dwingerig*), bn.; —**ster**, v. —s. gew.

Drang (*aandrang, zacht geweld*), m.: *de — der omstandigheden*, *de — v. h. medelijden*.

Drang'reden (*dringende reden, sterke beweegreden*), v. —redenen: *een krachtige —*.

Drank (*alles, wat men drinkt*), m. —en.

Drank (*sterke drank*), m. gmv.: *hij is aan den —*, is een drinkebroer; tot de sterke dranken behooren: jenever, brandewijn, cognac, bitter, punch, curacao, whisky, absint, arak, persico, kirschwasser, maraskijn, benedictine, parfait-amour, elixer, half-en-half, ratafia, kümmel, crème de vanille, boerenjongens, boerenmeisjes, enz. verder, aftreksel op alcohol van citroenschillen, van kersen, morellen, besen (rood), frambozen; zie telkens ald.

Drank'bestrijding (*het verweer, vooral door vereenigingen, tegen den noodlottigen sterken drank*), v. gmv.; zie: *Geheelont-houder en Afschaffingsgenootschap*;

—**datvel** (*beeld voor het kwaad, door drank-misbruik gesticht*), m.: *zou het waar zijn, dat de — in ons land heerscht?*; —**je** (*vloeibaar geneesmiddel b.v. in een medicijnfleschje*), o. —s: e. — *voorschrijven*; —**misbruik** (*overmatig gebruik van sterken drank*), o. gmv.;

—**wet** (*wet, volgens welke de verkoop van sterken drank in 't klein is geregeld*), v. —wetten; —**winkel** (*waarin men nl. alcoholische dranken verkoopt*), m. —winkels;

—**zucht** (*onbedwingbare trek naar alcoholische dranken*), v. gmv.; —**zuchtige** (*iem., die een onbedwingbaren trek heeft in sterken drank*), m. en v. —n.

Drapeau' (*vaandel, vlag*), m. —'s. (eau = oo).

Drapeeren (*in wijde plooiën omhangen, de kunst der kleedijplooing; draperie-making; van geplooid gordijnwerk voorzien*).

Draperie' (*geplooid behangsel, voorhangsel, doekversiering*), v. —rieën: *in de schilder- en beeldhouwkunst beteekent — de bekleeding eener figuur met een afhangend gewaad*.

Dras (*natte, weeke aarde*), v. gmv.; ook, bezinzel: *koffie—*, zie *Koffiedik*.

Dras (*week v. gronden*), bn.; drasser, drast.

Dras'land (*moerassige grond*), o. —en.

Drass'iden (*zakspinnen*), v. mv.: *het web der — heeft geen rad—* maar een trechtervorm.

Dras'sig (*moerassig, stijkerig*), bn., —er, —st.

Dras'tisch (*krachtig, sterk, aangrijpend*), bn.: —e *middelen*, (*geneesk.*) *snelwerkende*; *bw.: zich — uitdrukken*, *treffend, aangrijpend*.

Dra'ven (*snel loopen*), ik draafde, heb gedraafd: *een paard kan —*, *een bode moet kunnen —*; —**er** (*paard, dat snel loopt*), m. —s.

Dra'vik (*zeker zwenkgras, als veevoeder*), v. gmv.: ook: *Dra'verik*.

Dreadnought (*Eng. eig. de onverschrokkenene: modern, reusachtig oorlogsschip met stalen pantserplaten*), m. —s.

Drech'terland (*aardr. deel van N.-H., dat als een schiereiland O.-waarts in de Zuiderzee uitsteekt*), o.: — *bevat de steden Enkhuizen en Hoorn*.

Dreef (*smalle laan om het vee door te drijven*), v. dreven: *dicht. in velden en dreven, lanen*.

Dreef (*gang*), v.: *iem. op — helpen, niet op zijn — kunnen komen*; *fig. niet op — zijn*, uit zijn humeur zijn, stil zijn; *op — zijn*, in een goede stemming b.v. als verteller, als geestig grappenmaker in een gezelschap.

Dreg, dreg'ge (*licht werpanker met vier of meer ankerhaken, dienende om iets op te visschen, dat op den bodem van een water ligt, b.v. een drenkeling, ook: om de beugtijn vast te leggen*), v. dreggen.

Dreg'gen (*met een dregge visschen naar iets*), ik heb gedregd: — *naar een drenkeling*; ook: *zeew. een touw vastleggen met een anker*; —**haak** (*schippershaak*), m. —haken; —**net** (*sleeptnet, kor'net*), o. —netten; —**touw** (*het aan de dreg bevestigde touw*), o. —en.

Dreig'brief (*brief, waarin men iem. dreigt met moord of brandstichting*), m. —brieven.

Dreigement' (*bedreiging*), o. —en.

Dreig'en (*het vilen van bedreigingen*), ik heb gedreigd: *met iets —*, nl. dat men straf of kwaad over iemand wil brengen; *fig. de orkaan dreigt dood en verderf; de toren dreigt te vallen*, staat op het punt van in te storten; —**end**, bn., —er, —st: *een — gevaar, met —en blik*; —**ing** (*bedreiging*), v. —en: *er bestaat mondelinge en schriftelijke —*.

Dreil'nen (*plagen, treiteren*), ik heb —dreind: *iemand —*; *het kind dreint om iets*; —**er**, m. —s; —**ster**, v. —s; zie *Drammen*.

Drek (*vuilnis, slijk, modder*), m. gmv.

Drek'bak (*vuilnisbak*), m. —bakken.

Drek'kever (*mestkever*), m. —kevers.

Drek'kig (*vuil, vol vuilnis*), bn., —er, —st.

Drem'pel (*onder-duarsbalk v. e. deurkozijn*), m. —s; zie *Dorpel*, dat meer alledaagsch is.

Dren'keling (*te water geraakte persoon, in gevaar van te verdinken of reeds verdronken*), m. en v. —en; v. ook —**e**, —n.

Dren'ken (*fact. van drinken: bevochtigen*),

te drinken geven), ik heb gedrenkt: de regen drenkt de planten; het vee —.

Drenkplaats (waar men n.l. het vee laat drinken), v. —plaatsen; —trog (—bak), m. —troggen; —wed (—plaats), o. —wedden.

Dren'te (een onzer 11 provinciën), o. gmv. **Dren'telen** (langzaam heen en weer loopen), ik heb gedrenteld: Geertje bleef in de kamer —, (Potg.); zie het dicht. Trantelen.

Dren'tenaar (Drent: man uit Drente), m. —s, —aren; Drentsche (vrouw uit Dr.), v. —n: ook bn.: de —e heidevelden, de — hunebedden.

Dren'zen (op huilenden toon aanhouden met iets te vragen, als kleine kinderen doen), het heeft gedrensd: om iets —; zie Dreinen.

Dren'zerig (lastig, dwingerig), bn.: e. — kind. **Dresseeren** (africhten, vaardig maken): een hond — voor de jacht; zie Dressuur.

Dressoir' (Fr. aanrechttafel, dischbuffet), m. en o. —s; vroeger, Dressoor'.

Dressuur' (africhting), v. gmv.: er is — voor honden en paarden; fig. — voor examens, d. i. klaarmakerij, africhterij.

Dreum (bij de wevers en kleermakers, zekere draadeinden), m.; ook: Dreumel; zie Drom.

Dreumes (kereltje, jongetje), m. dreumesen: jou kleine —, mannetje van 3—4 jaar.

Dreun (schudding, schok), m. —en; fig. deun. **Dreunen** (schudden met dof geluid, daverend trillen), het huis heeft gedreund; —ing (het dreunen, schudding), v. —en.

Dreun'tel (fig. klein ventje, dreumes), m. —s. **Dreun'telen** (talmen, luieren), ik heb gedreuteld; —aar, m. —s; —aarster, v. —s.

Dre'vel (timmerm. puntig ijzer, aan de punt min of meer uitgehold), m. —s.

Dre'vel (puntig ijzer, waarmee men spijkers indrijft, drijver), m. —s.

Dre'velen (met een drevel indrijven), ik heb —dreveld; —bout, m. —en; —gat, o. —en.

Dre'ngel (spreekt. voor triangel), m. —s.

Drib'bel (iemand, die dribbelt), m. en v. —s.

Drib'belen (draaiend loopen met kleine pasjes), ik heb gedribbeld: achter haar dribbelt een vierjarig kind; —gat (dribbel), o. gmv.

Drie, telw., als zn. (cijfer), v.: met ons —ën; zegsw. alle goeie dingen bestaan in —ën, men mag iets goeds ten derden male beproeven; het iem. in —ën zetten of te doen geven, hem drie kansen geven, om iets goed te doen;

—armig, bn.: een —e handwijzer; —blad (schermbloem. waterklaver), o.; —daagsch (gedurende drie dagen), bn.: de —e zeestag, 1653; een —e reis, een — tornooi, een —e veldslag; —deelen (op een derde der waarde brengen, tiërceeren), ik heb gedriedeeld;

—deelig (uit drie deelen bestaande), bn.; —dekker (schip met drie verdekken), m. —s; scherts. brutale vrouw, die men liefst niet in haar vaarwater moet komen; —dik (uit drie lagen bestaande), bn.; —distel (de gewone distelplant), v. —s; —draad (zeker weefsel, trielje), o. gmv.; —draadsch (uit samendringing van drie draden bestaande), bn.: —garen, —katoen (katoen van driedraadsch garen), —touw; —dubbel (spreekt. voor drievoudig), bn. en bw.: een —e taak; iets —vergoeden; —duizendste (rang- en breukgetal), bn.

Drieën'held, v. gmv.: de H. —, de H. Drie-vuldigheid, n.l. God, in zoover hij is één in wezen en natuur doch tevens drievuldig in personen; —e'ng, bn.: — God.

Drie'ërhande (in drie soorten), onverbuigbaar bn.; —lel (drie'ërhande), bn.: —kleuren.

Drieg'draad (rijgdraad), m. —draden, gew. **Drieg'en** (rijgen, vasthechten met wijde stekken), ik heb gedriegd, gew.

Drie'hoek (meetk. vlak, ingesloten door drie lijnen), m. —hoeken: er zijn vlakke en bolvormige —en; er zijn bij de vlakke —en recht-hoekige, stomphoekige en scherphoekige —en: —hoekig (met drie hoeken), bn.: een —zeil, een — stuk land; —hoeksmeting (trigonometrie), v. —en; —honderd, telw. (aaneen te schrijven); —honderdste (bepaald ranggetal), bn.; —hoofdijg (met drie koppen), bn.: de —e helhond of Cerberus; de —e armspier; —kant (drie kanten hebbende, driehoekig), bn.: —e hoeden, (C. O.), een —e vijf; —kantig, hetzelfde als Driekant.

Drie'klank (muz. akkoord, bestaande uit drie tonen), m. —en: een harmonische —, bestaande uit grondtoon, tert en quint.

Drie'klank (klinker, ontstaan uit drie andere), m. —klanken: onze taal bevat wel twee-, zie ald., maar geen drieklanken.

Drie'kleur (Nederl. vlag), v. gmv. **Drie'kleurendruk** (een bewerking, waarbij men allerlei kleurschakeeringen krijgt door drie kleuren; geel, rood en blauw op elkaar te drukken), m. gmv.; zie Vier—.

Drie'ko'ningen (feestdag op 6 Januari), m.: het is vandaag — of —dag.

Drie'ko'ningen: drie wijzen uit het Oosten, die volgens Matth. 2:1—3, bij Herodes gingen vragen, waar de geboren Koning der Joden was. In de overlevering worden zij genoemd Caspar, Melchior en Balthasar.

Drie'ko'ningenavond (de dag en de avond vóór Driekoningen), m. —en; —dag (6 Januari), m. —dagen; —feest, o. —feesten; —kaars (kaars, die in drie punten uitloopt, n.l. in den vorm v. e. driepuntige vork), v. —kaarsen.

Drie'ledig, bn.: een — onderwerp in een enkelvoudigen volzin, b.v. Jan, Piet en Klaas gaan wandelen; —ling (drie even oude broers, zusters), m. en v. —en, voor het vr. ook —e; —maal (3-keer), bn. en bw.; —maandelijksch (zich alle drie maanden herhalende, om de drie maanden), bn.: een — verslag, een —e collecte, —e uitbetaling der traktementen—; —maandelijks, bw.: die uitbetaling geschiedt —; —maandsch (drie maanden durende of oud), bn.: een —e reis, een — kind; —malig (drie-maal plaats hebbende, driewerf), bn.: een —gejubel, een —hoezee; —man (triumvir), m. —mannen; —manschap (1e en 2e — of triumviraat, in de Rom. geschiedenis), o. —schappen; —mast, —master (zeeschip met drie masten), m. —masten, —masters; —ploegen-stelsel (een verdeling van het getal arbeiders, bakkers enz. in drieën, zóó, dat $\frac{1}{3}$ deel slechts om de drie weken een week nachtarbeid heeft te verrichten), o. gmv.; —ponder (kogel, ook: brood van drie pond), m. —ponders; —poot, —stal, —voet (werkstoeltje van den schoenmaker), m. —pooten, —stallen, —voeten; zie ald. en ook Schraag, Treeft, Statief.

Driesch (Vlaamsch. pleintje, met hoogteboomen beplant, waar eenige straatwegen samenloopen), m. —en; ook: Dries.

Driesch (onbebouwde grond), m. —en.

Drie'schijfsblok (scheepst. blok met drie schijven), o. —blokken, —bloks; —schijf-

takel (takel, waarvan het bovenblok twee schijven en het onderblok ééne schijf heeft), m. -takels.

Drie'slagstelsel (landb. driejarige opeenvolging van bezaaiing bij graanbouw), o. gmv. **Drie'span** (drie aangespannen paarden), o. -spannen; zie Tweespan.

Drie'sprong (punt, waar drie wegen uiteenloopen), m. -sprongen: op den gevaarlijken - des levens, (Koetsveld), nl. voor de rijpende jeugd, die niet weet, welken weg te kiezen. **Driest** (onbeschaamd, stout, koen, vermetel), bn. en bw.: staakt, ganzen, uw - gekwaak, (Bog.); met - geweld, brutaal; - spreken, - optreden; - er, meest -.

Drie'stal (driepoot of drievoet, werkstoeltje des schoenmakers), m. -stallen, zie Driepoot; -**star** (kort opstel in een krant, waarboven, in plaats van een titel, drie sterretjes gedrukt zijn), v. -starren; -**stemmig** (voor of met drie stemmen), bn. en bw.: een - lied, -zingen; -**tal** (drie dingen of namen samen), o. -tallen: een - jaren, een - guldens; op het - staan; -**tand** (myth. staf met drie tanden, nl. van Neptunus), m. -tanden; fig. symbool der suprematie ter zee: wie zal Engeland den - ontrukken? -**vingerig**, bn.: een - blad; -**vlaklig** (met drie vlakken), bn.: een -e hoek, ruimte, door drie vlakken begrens, meer: Drievlakshoek; -**vlakshoek** (meetk. lichaamshoek, gevormd door drie vlakken), m. -hoeken; -**voet**, -**poot** (driestaf, ook: treeft, schraag), m. -en, zie Statief; -**voet** (schraag, enz. op drie pooten), m. gmv.: myth. de - van Delphi, zitplaats der Pythia of priesteres in het orakel; -**voetsmaat** (metriek. dichtk. maat van drie voeten), v. -maten, zie: Trippelmaat en Tweevoetsmaat; -**voud**, o. -en: twaalf is een - van vier; -**vou'dig**, bn.: het - verbond, ze Triple.

Drie'tek (drietandige hooivork), m. -ken. gew. **Drievaldigheid** (de H. Drieëenheid), v. gmv.; -**heidsdag** (R.-K. de eerste Zondag na Pinksteden), m. gmv.; zie Triniteit.

Drie'werf (driemaal), bn. en bw.: een - hoezee; hij is - gelukkig te noemen.

Drie'zijdig (hebbende drie zijden), bn.: een -e piramide een -e zuil.

Drift (verwaat met drijven: menigte, troep), v. -en: een - ossen, een - ganzen, zwanen.

Drift (gang, beweging), v. gmv.: er is - in de wolken, er is - in het kruisend tjs.

Drift (voortarendheid, overhaasting), v. gmv.: met - e werk gaan.

Drift (opgewechtheid, ijver, aandrang), v. gmv.: met vuur - spreken; z. Geestdrift.

Drift (hartstocht), v. driften: zijn driften in toom houden; boze driften, zie Passie.

Drift (toorn, bosheid), v. gmv.: hij zei het in -; in - gercken.

Driftig (licht bos, gauw in toorn, oplopend), bn. en bw.; -er, -st.

Driftkop (oplopend mensch), m. en v. -pen.

Driftstroom (seew. strooming, door den wind veroorzaakt), m. -stromen.

Drijf'beitel (werktuig der metaalbewerkers), m. -beitels; -**hamer**, m. -s; -**hout** (in zee drijvend hout), o. gmv.; -**ijs** (drijvend ijs in rivier of stroom, zee enz.), o. gmv.: tusschen het - beklemd raken; -**jacht** (klopjacht, jacht, waarbij het wild door drijvers uit het bosch naar de open vlakke

wordt gedreven), v. -jachten, -**kracht** (de drijvende, voortstuwende, aandrijvende kracht), v. -krachten; -**rad** (vliegwiel), o. -raderen; -**riem** (lederen riem, die de beweging overbrengt), m. -riemen; -**steen** (steen, die op water drijft), m. -steenen: puimsteen is -; -**till** (aandr. drijvend eiland, uit planten ontstaan, in stilstaand zoet water), v. -tillen; -**tol** (kinderspeeltuig), m. -tollen; -**ton** (ton ter aanwijzing van het vaarwater op rivieren), v. -tonnen; -**veer** (metalen springveer, fig. beweegreden), v. -veeren; -**werk** (gedreven zilverwerk, bewerkt met reliëf), o. -werken; -**wiel** (vliegwiel), o. -en; -**zand** (welzand of vloebaar zand, b.v. langs de kust van Bretagne), o. gmv.: hij vond den dood in het -.

Drijf'nen; zie Dreinen.

Drijf'ven (voortdrijven, indrijven), ik dreef, heb gedreven: de ossen naar de markt -, een spijker in den muur -; fig. iem. in de engte -, het hem benauwd maken; den vijand op de vlucht -, jagen.

Drijf'ven (als bedrijf uitoefenen, doen, verichten), ik dreef, heb gedreven: handel -, den landbouw op groote schaal -; verder: ciseleeren, z. ald.: een koe in gedreven zilver; fraaie figuren waren in het goud van den kerk gedreven, zie: Drijf'ven Ciseleur; ook, niet zinken: hout en olie - op water, omdat zij specifiek lichter zijn; nog, zich voortbewegen: de ijsschotsen - met den stroom af; evenzoo: de wolken - door de lucht, de ooeivaars - op hun wieken, fig. op eigen wieken -, zie Wiek; den spot - met iem.; den spot te ver -, doen gaan.

Drijf'ven (kunstig figuren instaan in metaal), ik dreef, heb gedreven.

Drijf'vend (op het water, in de lucht met den stroom meegaand), bn.: een -lijk; een -e wolk, in de lucht zwevend.

Drijf'ver (dreevel, pons), m. -s.

Drijf'ver (kunstig metaalbewerker), m. -s; zie Drijf'ven.

Drijf'ver (zijn wil doordrijvend persoon), m. drijfvers; ook: Dweper.

Drijf'vertij' (het werk van een drijf'ver, fig. het sterk ijveren, in ongunstigen zin), v. -en.

Drijf'vertje (drager v. e. nachtpitje), o. -s.

Dril (een soort van boor), m. drillen.

Dril (zwaai, zwier), m. gmv.: op den - zijn, zwieren, rondloopen, zegsw. op den - gaan.

Dril, o., -**ling** (driedraadsch weefsel), v. gmv.

Dril (gestold kalfsvleeschnat), v. gmv.

Dril (klap, slag), m. drillen: e. dril om de ooren.

Dril'boog (werktuig), m. -bogen; -**boor** (timm. werktuig), v. -boren; -**gat**, o. -gaten.

Drill (Russisch linnen), o. gmv.: een attila van -, huzarenbuis van hoofdofficieren in O.-I.

Dril'len (rondzwaaien; ook: africhten, dresseeren), ik heb gedrild: de lans -, zwaaien; fig. iem. voor een examen -, klaarmaken.

Dril'meester (mil. instructeur), m. -s.

Dri'ngen (al drukkende zien plaats te krijgen), ik drong, heb gedrongen: hij drong door de menigte heen; ook, oopen- of samenduwen: de politie mist de broodronken jongelieden in een hoek te -, verder: drukkende wegduwen: iem. van zijn plaats -; fig. zich in iem. gunst -, iem. uit een ambt -; de nood, de tijd kan -, nijpen.

Dri'gend (geen uitstel lijdend), bn. en bw.: -e bezigheden; dat is - noodzakelijk, uiterst

Drinkbaar (kunnende gedronken worden), bn.: — water; — **bak** (bak, waar het vee uit drinkt), m. — bakken; — **beker** (beker, om uit te drinken), m. — bekers; — **ebroer** (proever, drinker, dronkaard), m. — s.

Drinken (vloeistof door den mond tot zich nemen), ik dronk, heb gedronken; zegsw. op iemands gezondheid —, een toast of dronk instellen; — als een Tempelier, overmatig; — **er** (drinkebroer), m. — s.

Drink- en dansliederen (letterk. volksliedjes, los van toon, vaak overslaand tot platheid), o. mv.; — kan men nogal vinden bij onze oudere dichters.

Drinkgelag (herberg-vertering), o. — gelagen; — **geld** (fooi), o. — gelden; — **glas** (water-, Bier-, wijnglas), o. — glazen; — **hoorn**, — **horen** (drinkbeker), m. — s; — **kuur** (geneeswijze, bestaande in het op bepaalde uren drinken van een glas heilkrachtig water uit een heilbron), v. gmv.; — **lied** (lied bij den wijn), o. — liederen; — **nap** (houten drinkbakje), m. — nappen; — **schaal** (bokaal, wijf drinkglas), v. — schalen; — **vat** (vat voor drinkwater), o. — vaten; — **water** (water om te drinken), o. gmv.; zie Leidingwater.

Droef (neerslachtig, treurig), bn. en bw.: ik ben — te moede; wat stemt u zoo —? droevert, — st; — **heid** (verlagenheid), v. gmv.

Droefenis (droefheid), v. gmv.: tot — **Droefgeestig** (zwaarmoedig, neerslachtig), bn.; zie Melancholie of Melancholisch.

Droefen (verwant met druilen: misleiden, foppen), ik heb gedroefd; — **ing**, v. gmv. vero.

Droes (paardenziekte: ettering, die zich door den neus ontlast), m. gmv.: de kwade —.

Droes (de duivel), m. gmv.: de — hate je!

Droes (bezinksel), m.; ook: Droesem.

Droesem (grondsop, bezinksel), m. — s.

Droesemig (vol droesem), bu.: — e azijn.

Droevig (treurig, bedroefd), bn. en bw.: zij is zeer —; een — gelaat; ook: een — einde, beklagenswaardig; ook: droeve: 't zijn droeve tijden, als de oorlog loeit, (Antheunis).

Droezig (lijdende aan droes, van paarden; ook: verkouden, van menschen), bn.

Drogbeeld (bedrieglijk beeld), o. — en.

Droge (oever, kant, wal), o. gmv.: het schip zit op het —; en God noemde het — aarde, Gen. 1:10.

Droge (persoon, die zich weinig uitlaat), m.: hij is een — of een — Klaas, zie Droog.

Drogen (droog maken of doen worden), ik heb gedroegd: tabak —, linnen —, appels en peren —, boontjes —; fig. iem. tranen —, hem troosten.

Drogerij (gedroogde kruiden), v. — en.

Drogerij (droogkamer, b.v. in een sigarenfabriek), v. — en.

Droge waren, v. mv.: term in gebruik bij 't metrieke stelsel: de Liter of kop en zijn veelvouden zijn voor droge waren; droge — zijn b.v. granen, erwten, boonen, aardappelen, enz.; zie Natte waren.

Drogist (verkooper van gedroogde kruiden, artsentjen), m. — en.

Drogman (officieele tolk van een gezantschap in het Oosten), m. — s; zie Dragoman.

Drogreden (bedrieglijke redeneering), v. — redenen, zie Sophisme; — **redenaar** (redenaar, die zich schuldig maakt aan het bezigen van drogredenen), m. — redenen, — redenaars; zie Sophist.

Drok (druk), bn. en bw.; — ker, — st.

Drolig (sluchtig, koddig, grappig), bn. en bw.

Drom, drum (wev. het niet meer te werken uiteinde van het kettinggaren), m.; zie Drem; ook, eind der draden v. e. weefsel.

Drom (samengedrongen menigte), m. — men.

Dromedaris (éénbultige kameel), m. — sen.

Dromedaris (massale zeetoren te Enkhuizen), m.; ook, Drommedaris: hij dateert v. 1540.

Drommel (menigte, massa), m.: daar is de heele —, boel. gmv.

Drommel (duivel), m.: loop naar den —; fig. een arme —, sukkel; te —, tw.

Drommels, bw.: het is — koud, erg, een — aardig liedje; tw.: —, tante, dat is in de hanebalken, (C. O.), verbazend, verduiveld.

Drommelsch, bn.: die — e jongen, duivelsch: dat is een — woord, roept een der kinkels uit, (Bild.), lastig, moeilijk.

Drouk (teug, slok), m. dronken: iem. een — water weigeren; zegsw. een kwaden — over zich hebben, gevaarlijk zijn in dronkenschap.

Dronkaard (persoon, die aan den drank verslaafd is), m. — s, — en.

Dronkelap (dronkaard), m. — lappen. pat.

Dronken (verbijsterd door den drank), bn.; fig. bedwelmd, opgetogen: — van vreugde.

Dronke(n)man (man, die dronken o' zat is), m. — mannen.

Dronke(n)mansgebed (spott. het netellen van zijn geld door den dronke(n)man), v. gmv.

Dronkenschap (beschonkenheid), v. gmv.: de — is een acute alcohol-vergiftiging.

Droog (niet nat), bn. en bw., droger, droogst; zegsw. een droge Klaas, weinig zich uitlatend man; een — onderwerp, saai, taai, do; zegsw. hij is nog niet — achter de ooren, hij is nog piepjong, als een pasgeborene; als zn., o.: op 't droge zitten, verlegen zijn, rastzitten; op een — je zitten, zie Droogje; zijn schaapjes op 't droge hebben, een welgesteld man zijn, van zijn rente kunnen leven; — **heid** (dorheid), v.: fig. — van stijl.

Droogdoek (doek, om kopjes, schotels, enz. af te drogen), m. — doeken: — **dok** (dok, dat kan worden leeggepompt, om schepen te kunnen nazien en herstellen), o. — dokken.

Droogje, o.: op een — zitten, bij een bezoek geen verversching krijgen; — **jes** (koel, onvriendelijk), bw.: iem. — ontvangen.

Droogkamer (vertrek bij of in een fabriek, waarin b.v. sigaren, weefsels, enz. gedroogd worden), v. — s.

Droogkomek (een leuke grappenmaker), m. — en: Dorbeen was een — (C. O.); ook bn. (leuk, grappig): de — e heer Dorbeen; — **lat** (lat, om wasgoed op te drogen), v. — latten; — **leggen** (draineeren), ik heb — gelegd: een broekland —; — **legging**, v. — en; — **lijn** (lijn of touw, om wasgoed op te drogen), v. — en; — **loopen** (het afloopen v. 't water), het liep —, is — geloopt; het strand gaat —; — **machine** (centrifugaal-machinerie, om weefsels te drogen), v. — machines; — **maken** (het water wegmaken, zoodat de bodem droog komt te liggen), ik maake —, heb — gemaakt: een plas, een meer —, — **makerij** (het leegmaken of droogleggen van plassen, meren, poelen), v. — en; aandr. zoonstaat een meerpolder, b.v. de — en ten Noorden van het IJ: Beemster, Schermer, Purner, Wormer (meest voor veeteelt) en ten Z. van het IJ: de Haarlemmermeer, de Zuidplaspolder en de Prins-

Alexander-polder (meest bouwland); —**ma-
len**, ik maalde —, heb —gemalen; —**malng**,
v.: de — van een meer; —**oven** (oven, waarin
iets gedroogd kan worden), m. —ovens;
—**plaats**, v. —en; —**poetsen** (schoon of
blinkend maken), ik poetste —, heb —ge-
poetst; —**pruimer** (iem., die veel eet, zonder
iets te drinken), m. —pruimers, fig. een droge,
saaie vent; —**rek** (rek, om er limmen op te
drogen), o. —rekken; —**scheerder** (werkman
der lakenfabriek, die het droogscheren ver-
staat), m. —s; —**scheren** (met een laken-
schaar de te lange wollen draden v. h. weefsel
wegknippen), o. gmv.; —**schuren** (zonder nat
of vocht schuren), ik heb —geschuurd; koper
moet men —; —**schuur** (schuur tot droging,
van veldvruchten), v. —schuren.

Droog'stoppel (scheldnaam: type van den
geldman, den proza-mensch, enkel zinnend
op duitenplaterij), m. —stoppels: persoon uit
Max Havelaar; fig. een — van een vent.

Droog'te (erg droog weer), v.: — in den
zomer; zeev. zandplaat: op een — verzeilen.

Droog'voets, droogs'voets (met droge
voeten), bw.: e. beek's zomers — door'trekken.

Droog'water (gekristalliseerde soda), o. gmv.

Droog'zolder (zolder tot droging), m. —s.

Droom (allerlei drogbeelden: gedachten,
beelden, die in den slaap voor den geest komen),
m. droomen; zegsw. iemand uit den — helpen.
iem. uit zijn dwaling helpen, hem ontuchtteren,

Droom'beeld (hersenschim, begoocheling,
fig. phantasiebeeld), o. —beelden.

Droom'en (werkzaamheid der ziel gedurende
den slaap; fig. ijdel mijmeren), ik heb ge-
droomd; —**er** (hij, die droomt), m. —s: Jozef
de —, fig. suffer, ook, dweper; —**erij'** (het
droomen, het verzonken-zijn in droomen), v.:
ook: droombeeld, en dan meerv. —en.

Droom'erig (slaperig, suf), bn.: een — e
knaap; —er, —st; —**held** (vadsigheid), v. gmv.

Droom'gezicht (een verschijning, een gezicht
in den droom), o. —en; een afgrijslijk —.

Droom'lg (hetzelfde als droom'erig), bn.

Droom'uitlegger (iem., die droomen uit-
legt, d. i. de bet. er van verklaart), m. —s;
Jozef in Egypte was een beroemd —.

Drop (verwant met druipen: drup), m. —pen;
zegsw. van den regen in den — komen, van
kwaad tot erger vervallen; ook: Drup.

Drop (gestold aftreksel van zoethout), v. gmv.

Drop'je, drop'pie (borreltje jenever), o. —s;
zie Spatje.

Drop'pel (kleine drop), m. —s; ook: Druppel.

Drop'pelen, het heeft gedroppeld: het begint
te —, regendroppels vallen; ook: Druppe-
len, Druppen, Droppen.

Drop'pen (druipen), het heeft en is gedropt.

Drops (eigenlijk: druppels: suikertjes met
zuurachtigen vruchtensmaak), v. mv.

Drop'steen (een druijsteen), m. —steenen;
(als stofnaam), o.; zie Druipsteen.

Drosch'ki (huurrijtuig), v. —'s. vero.

Dros'era (plantk. dauwbloempje), v. —'s,
droseraatje, o. —s: de — is een insectenwang-
ster, zij groeit in onze rietvelden en venen.

Drosome'ter (dauwmeter), m. —meters.

Dros'saard (uit het oudere drossate: hof-
beambte, met de zorg der tafel belast, hofmees-
ter, later, rentmeester, slotvoogd, baljuw), m. —s.

Dros'sel (zekere lijst), m. —s.

Dros'sen (er van door gaan), ik ben gedrost:
hij ging —; de soldaat ging —, deserteeren;

een gedroste dwangarbeider, weggeloopt.

Drost (slotvoogd met rechtsmacht), m. —en:
— is ontstaan uit drossaard; de — van Muiden,
nl. P. C. Hooft, (1581—1647); —**in'** (vrouw
van den drost), v. —nen.

Drost'ambt (waardigheid, ook, gebied v. e.
drost), o.: het — Vollenhove omvatte de ker-
spelen IJsselham en Paasloo.

Drosten'ij' (het ambtsgebied v. e. drost), v. —en.

Dru'den (Germ. myth. eerst goede, later booze
geesten, d. i. heksen), v. mv.

Dru'de (priester der oude Kelten in Gallië
en Brittannië; ook was hij rechter en be-
oefende hij heelkunde, sterrenkunde, schrijf-
kunst), m. —n; lees: dru-ic-de; zie Bard.

Druif (vrucht van den wijnstok), v. druiven;
fig. knop, bv. de — van een boor, van een
kanon, enz.; zegsw. de druiven zijn zuur, tot
iem. gezegd, die met kleinachtig gewaagt
van datgene, wat hij niet krijgen kan (gezegde
v. d. Vos, wien de druiven te hoog hingen).

Druif'luis (insect, dat de bladeren v. d. druif
doet verdorren), v. —luizen; z. Phylloxera.

Druil (driehoekig bootszeil), m. druilen.

Druil (druifoor, talmer), m. en v. —en.

Druil (sluimerig), m.: in den — zijn.

Druil'en (talmen, suffen), ik heb gedruild:
Hoe zit je daar zoo te —, Lorre? (C. O.)

Druil'erig (slaperig), bn.: een — e jongen.

Druil'ig, druil'erig, bn.: — weer, een — e
winter, niet helder, regenachtig, mistig; zie
Kwakkelwinter.

Druif'oor (slaper, suffer, talmer), m. —en;
—**ooren** (druilen, pruilen), ik druifoorde,
heb gedruifoorde; —**oor'ig** (droom'erig, sufferig),
bn. en bw.

Druil'regen (mottige fijnregen), m. —s.

Druip (het druipen), m.: onder den —.

Druip'bad (dropbad, waarbij nl. fijne water-
straaltjes uit de hoogte op de huid vallen),
o. —baden; zie Douche.

Druip'en (het afvallen van niet volgroeiende
te vroeg rijpe vruchten), o. gmv.: druipeling
(zoodanig een vrucht), m. —en; zie Druip-
pen (bij een examen).

Druip'en (in druppels neervallen), het droop,
heeft en is gedropen: mijn paraplu druipt;
pas op, die goot druipt, laat druppels vallen;
fig. hij is gedropen, bij eenig examen afge-
wezen, ook: gezakt; vallen: het graan zal
— uit het stroo, (Cats); zegsw. door de mand
—, zijn schuld, zijn ongelijk bekennen.

Druip'nat (kletsnat), bn.: de hond was —;
—**neus** (persoon, wiens neus gestadig druipt),
m. en v. —neuzen; —**oog** (leespoogige), m. en
v. —oogen; —**staart** (dier, dat van angst
den staart laat hangen), m. en v. gmv.; fig.
iem., die beschaamd wegloupt; —**staarten**
(eig. den staart laten zinken: van angst den
staart tusschen de achterpooten trekken, als
b.v. een hond doet), hij druipstaarte, heeft ge-
druipstaart, fig. —d wegloopen, d. i. beschaamd
of bang wegschuipen; —**steen** (een kalksteen-
vorming, door afdruijping ontstaan in berg-
holen), o. gmv.: de prachtige —vormingen
in de grotten van Han (België, a. d. Lesse),
als voorwerpsnaam, m. —en; zie: Stalactiet
en Stalagmiet.

Druif'schen (hude en met geweld ergens
tegen aanbruisen), het heeft gedruischt: de
branding druischt; zie Aandruischen.

Druif'veblad (blad van den wijnstok), o.
—eren, —blaren; —**boom** (wijnstok), m. —en.

Druifvenbloed (druivensap, fig. wijn), o. gmv.; -**kuur** (een kuur of geneeswijze, welke hierin bestaat, dat de patiënt zich hoofdzakelijk met druiven voedt), v. gmv.; -**lezen** (het inzamelen van druiven), o. gmv.; -**lezer**, m. -s; -**rânk** (wingerdtak), v. -ranken; -**sap** (wijn), o. gmv.; -**sulker** (vruchtensulker), v. gmv.; ook, Dextrose; -**teelt** (het telen of kweken van druiven), v. gmv.; -**tros** (een tros van druiven), m. -trossen; -**ziekte** (beschimmeling), v. gmv.: droog zwavelpoeder is een middel tegen de -, zie Oidium.

Druifvepit (pitje eener druif), v. -pitten; -**schil**, v. -schillen; -**steel**, m. -stelen.

Druk (de drukking), m. drukken: de lucht-.

Druk (het drukkende), m.: de - der slavernij.

Druk (benauwdheid, bedruktheid, verdrukking, ellende), m. gmv.: hij zit in rouw en -; iem., uit den - helpen.

Druk (het drukken b.v. v. e. boek, van figuren, kaarten, enz.), m. gmv.: een boek in - geven.

Druk (afdruk b.v. van letters), m. gmv.: een kleine -, een groote -, een fraaie -.

Druk (uitgave), m. drukken: de eerste - van een boek, een herziene -.

Druk (veel te doen hebbende), bn. en bw.: ik heb het -, drukke bezigheden, dat waren -ke dagen, een - gesprek, geanimeerd; een -ke winkel, welbeklant; -ker, -st, ook Drok.

Drukfel, **drukfout** (fout in het zet- of drukwerk), v. -en: een lijst van -en, zie Erratum en Corrigendum.

Drukinkt (boekdr. inkt, waarmede de drukrollen bestreken worden), m., (soorten), m. -en; - bestaat uit vernis van lijnolie en uit zwartsel, met toevoeging van indigo.

Drukken (klemmen, persen), ik drukte, heb gedrukt: iem. de hand -, iem. aan zijn hart -, iem. tegen een muur -, duwen; fig. een geheim kan iem. -, bezwaren.

Drukken (door middel van een pers, letters, figuren enz. op papier of weefsels overbrengen), ik drukte, heb gedrukt: een boek -, platen -, figuren op leer, op behangsel-papier, op katoen -; -**ker** (meestal: boek-drukker), m. -s; -**kerij** (meestal: boek-drukkery), v. -en.

Druk'kend (knellend), bn.: een -e hitte, -e belastingen, -e zorgen; -er, -st.

Druk'king (werking der zwaartekracht van 't ééne lichaam op het andere), v. -en: de - der lucht, de - op vloeistoffen.

Druk'kunst (de kunst, om boeken, platen, enz. te drukken), v. gmv.: de - met losse lettertypen werd in 't begin der 15e eeuw uitgevonden, zie Boekdrukkunst; -**letter** (letter, waarmede men drukt), v. -letters, ook: -letters schrijven, b. v. bij het eerste leesonderwijs op 't bord; -**papier** (ongelymd papier voor gewone drukwerken), o. gmv., -**pers** (werktuig, om boeken te drukken), v. -persen; -**proef** (gedrukte proef v. e. handschrift, die nog nagezien moet worden), v. -proeven; -**raam** (photogr. toestel-tje, om afdrukken te maken van het negatief), o. -ramen; -**rol** (boekdr. inktrol), v. -rollen.

Druk'te (het druk-zijn, het bezig-zijn; leven, beweging, optoop), v. -n: dat veroorzaakt hem veel -, bezigheid; mevrouw was wat overspannen door al die -, omhaal; veel - van iets maken, ophef, overdrijving; een koude -,

scherts. onnoodige; ge moet om ons geen - maken, omslag; wat was dat daar voor een - in de straat! oploop, beweging, herrie.

Druk'werk (bedrukte bladen papier, boek-drukkerswerk), o. -werken.

Drup, m. druppen; ook: Drop.

Drup'pel (kleine drup), m. -s; ook: Druppel.

Drup'pel (Vlaamsch. glaasje jenever), m. -s.

Drup'pelen; zie Druppelen.

Drup'pelings, ook Druppelings, bw.; zie Druppelsgewijze.

Drup'pelsgewijze (al druppende, in druppels), bw.: een wonde - betten, fig. iets - mededeelen, telkens met kleine beetjes: - worden de bijzonderheden van dien tiendaagschen veldslag bekend; ook: -gewijs, -wijze; druppelsgewijze, -gewijs.

Drup'pen; zie Druppen: het begint te -, druppelen, er vallen druppels.

Dry (Eng. droog, zuiver), bn.: Madera -: als zn. m.: zuivere -, gestookt uit droge druiven, zie Sec.

Dry'ade (myth. bosch- of boomninf), v. -n.

Dsjamle (Turksch bedehuis), v., zie Djami.

Dsjinn (Arab. demon, geest), m. -s; ook: Djinn, zie aldaar.

D'trein (trein met doorlopende zijgang nl. zóó, dat de wagens gemeenschap hebben), m. -treinen; ook: harmonica-trein, zie ald., aldus naar het uiterlijk der wagons-verbinding.

Dua'lis (sprak. tweevoud), o.

Dub'bel (ook, Dubbeld: tweevoudig, tweemaal), bn.: schoenen met -e zolen; de Pruisische -e adelaar; een -e tand, (C. O.); een -e deur, zie Porte-brisée; geweer met -en loop; een weg met - spoor; bw.: zijn tong slaat, - hij kan niet vlot spreken, omdat hij te veel gedronken heeft; als zn. o.: het -e van de waarde vragen; het -e van een boekwerk, het -e van een postzegel, zie Doublet; -**held** (tweevoud), v.: die akelige, allerakeligste - (C. O.), nl. van een tand.

Dub'belboekhouden (het boekhouden naar Italiaansche wijze, oorspronkelijk met twee hoofdboeken, nl. een jaarnaal en een schuldboek), o. gmv.

Dub'beldagen (Vlaamsch. de twee Paasch-, Pinkster- en Kerstdagen), m. mv.

Dub'belen (een schip een dubbel bekleedsel geven), ik heb gedubbeld; -**ing** (dubbelhuid), v.

Dub'belen (dubbel maken of worden), ik heb en het is gedubbeld; zie Verdubbelen.

Dub'bele standaard (muntstelsel als het onze, met gouden en zilveren standaardpenningen, tusschen welke een vaste verhouding bestaat), m.; z. Bimetallisme.

Dub'belgebeide (tweemaal gebeide jenever), v., zie Gebeide.

Dubbelhar'tig (huichelachtig, geveinsd, valsch), bn.; -er, -st: een - mensch.

Dub'belkruid (plantk. kruisbloem, plant), o. gmv.: het - heet ook wilde mosterd, wilde raket.

Dub'belkruis (patriarchale kruisvorm met twee dwarsbalken), o. -en: van de twee dwarsbalken is de onderste tweemaal zoo lang als de bovenste.

Dubbelpunt (leestecken), v. -punten; ook, dubbele punt, b.v. er zijn vele metalen: goud, zilver, enz.; de generaal riep: valt aan!

Dub'belrijm, o.; zie Rijm.

Dub'belspaat (IJslandsch kristal), o. gmv.

Dub'belsterren (twee of meer sterren, die

voor het bloote oog als één ster schijnen), v. mv.
Dub'beltje (eig. dubbele stuiver), o. -s: een
 - is een zilveren pasmuntje van 10 cents.
Dubbelton'gig (eig. met twee tongen nl.
 sprekende, fig. onoprecht, valsch, dubbelhartig),
 bn.: een - mensch.
Dub'belzien (het tweevoudig zien van eenig
 voorwerp), o. gmv.; ook, Diplopie.
Dubbelzin'nig (vatbaar voor twee uitleg-
 gingen), bn. en bw.: een -e uitdrukking; de
 orakels waren meestal -; ook, onzedelijke
 toespeling: -e taal, onkiesch, oneerbaar.
Dub'belzout (verbinding van twee zouten
 b.v. aluin), o., (soorten), o. -zouten.
Dub'ben (twijfelen, weifelen, aarzelen), ik
 heb gedubd: de jongens staan te -, of ze de
 waarheid zullen zeggen of niet.
Dubieus' (twijfelachtig, aan twijfel onder-
 hevig, onzeker), bn.: een -ze post in een boek,
 die denkelijk niet zal worden voldaan; het is
 nog -, of de Koningin zal komen; -euzer, -t.
Du'blo: in - zijn, staan, twijfel.
Dubloon (eig. dubbelstuk: oud-Spaansche en
 Spaansch-Amerik. goudmunt van de 16e eeuw),
 m. -en; in Chili is een - 10 zilveren peso's, in
 Mexico = 16 peso's, in Peru = 5 peso's.
Du'dalf', m., zie het betere Duldalf.
Duch'ten (vreezen, bang zijn voor iets of
 voor de komst van iets), ik duchtte, heb
 geducht: het gevaar -, een orkaan -, een
 onweer -, een lavine -.
Duch'tig (degelijk, flink, erg, geducht), bn.:
 een -e vermaning, een -pak slaag; bw.:
 hij werd - afgeranseld.
Ductieit (rekbaar, taai, buigzaam), bn.; -er, -st.
Ductiliteit (rekbaarheid, smeedbaarheid), v.
Duel' (tweegevecht), o. duellen: het- is e.
 reglementeerde strijd tusschen twee perso-
 nen om een of meer private geschillen.
Duelleeren (een tweegevecht hebben).
Duelleist' (iem., die duelleert), m. -en.
Due'na (voornaamste hofdame der koningin
 van Spanje), v. -s; lees: doe-en'ja.
Duen'na (juffergeleidster of gouvernante v.
 e. jonge dame), v. -s; lees: doe-en'ja.
Duet' (muz. dubbel- of tweestemmig gezang;
 ook, spel van twee speeltuigen; aria van twee
 stemmen), o. duetten: een - zingen; zie Du.o.
Duf (vuns, muf), bn. en bw.: een -fekelder;
 die theepot riekt -; fig. het ziet er hier -
 uit, de zaken staan slecht, wrak; -fer, -st.
Duf'tel (lakenachtige wollen stof, een soort
 van fries, v. h. dorp Duffel, tusschen Meche-
 len en Lier), o. gmv.; (winterjas), m. -s.
Duf'felsch (van duffel), bn.: een -e jas.
Duf'fig (een weinig duf), bn. en bw.
Duf'steen (een grauwe zandsteen), m. -ste-
 enen, zie Tufsteen; (als stofnaam), o. gmv.
Duf'deijik (klaar, helder, goed te onder-
 scheiden, goed verstaanbaar), bn. en bw.: een
 - bewijs, - schrift, een -e stijl, iem. iets
 - maken, dat is voor ieder klaar en -; iets
 - uitleggen, - spreken.
Duf'deljjkheid (het duidelijk-zijn, helder-
 heid), v. gmv.: de - van een betoog.
Duf'deljjkshalve (ter wille van de duide-
 lijkheid, om duidelijk te zijn), bw.: - zal ik
 alles nog eens met andere woorden zeggen.
Duf'den (aanwijzen, wijzen met den vinger),
 ik duidde, heb geduid: dat duidt op hem;
 fig. iem. iets ten kwade -, kwalijk nemen:
 zie: Beduiden en Aanduiden.
Duf (hoenderachtige vogel), v. duiven: er

zijn tamme en wilde duiven en meer dan
 120 soorten; de - is het beeld van onschuld,
 van trouw; zegsw. een gebraden -, fig. een
 onverwacht geluk; zegsw. iemand onder zijn
 duiven schieten, hem klanten afhandig maken,
 hem onderkruipen, iem. oneerlijke concu-
 rentie aandoen; een -je zonder gal, vrouw
 zonder arglist of boosheid; spreekw. De ge-
 braden duiven vliegen u daar niet in den
 mond, gij kunt daar met leegloopen den kost
 niet hebben, of voordeel, winst behalen; zie:
 Huisduif, Kropper, Pauwstaart, Post-
 duif, Kappertje, Tuimelaar (tamme);
 Hout-of Woudduif (Ringelduif), Bosch-
 duif, Tortel, Trekduif (wilde).
Duif'steen; zie: Dufsteen, Tufsteen.
Duifg' (zijplankje v.e. vat of ton), v. -en; zegsw.
 in duigen vallen, mislukken b.v. een feest door
 slecht weer, een plan door tegenwerking, enz.
Duif'-almanak (Vlaamsch. scheurkalender),
 m. -almanakken.
Duif'boot (onderzee-boat, onderzeëer), v. -en.
Duif'ceend, v. -en; zie Duikereend.
Duif'kelaar (van duikelen: iemand, die dwi-
 kelt; zeker kinderspeelgoed), m. -s; ook de
 volksnaam voor de tischdodde, een water-
 plant met langen steel, aan 't boveinde
 waarvan een doezelaar; zie Dullen.
Duif'kelen (freq. van duiken: over het hoofd
 buitelen), ik heb geduikeld; -ing (buiteling),
 v. -en: de clown maakte potsierlijke -en.
Duif'ken (bukken, benedenwaarts of naar
 omlaag gaan), ik dook, heb gedoken: hij moest
 - bij 't binnengaan der hut, in zijn kraag ge-
 doken, hij zat achter de krant gedoken; ook:
 hij duikt als een eend, zwemt onder water; hij
 duikt wat, loopt wat voorover; -er (persoon,
 die duikt, zie ald.; ook duikeend), m. -s.
Duif'ker (iemand in een duikerpak, die onder
 water gaat), m. -s; -pak (luchtdicht pak
 of duiktoestel), o. -pakken.
Duif'ker (riool, gemetselde watergang), m.
 -s: een - perst daar onder 't spoor zijn
 schuim tot in de Berkel door, (Staring).
Duif'ker, te -, uitroep; de - haal je! duivel.
Duif'kereend (zeeëend, die duikt), v. -en:
 de zwarte, de groote -, de ijs-, de bril-, de
 eider-, de tafel-, enz.; meer: Duikeend of
 Duiker; -helm (hoofddeksel v. d. duiker),
 m. -en; -klok (klokvormig toestel, om
 onder water te kunnen werken), v. -klokken;
 -toestel (duikerklok), o. -toestellen, ook
 het Engelsche duikerpak is een -.
Duif'kertje, o. -s; zie Cartesiaansch.
Duif'naam (Vl. schuilnaam), m. -namen.
Duif'vogels (een familie van in 't water
 duikende en onder het water zwemmende
 watervogels), m. mv., z. Duikereend.
Duim (de korte en dikke vinger der hand,
 met slechts twee geleidingen), m. -en; zegsw.
 onder den - hebben, houden, bedwingen, in
 zijn macht hebben of houden: de duim is de
 sterkste vinger van de hand en teeken van
 macht; op zijn - sluiten, noodeloos zich in-
 spannen of moeite doen, toch niets krijgen of
 winnen; iets op zijn -pje kennen of weten,
 goed, terdege, in den grond; iets uit zijn -
 zuigen, iets verzinnen, verzinsels vertellen.
Duim (lengtemaat, 1 c.M.), m. -en.
Duim'breed (de breedte van een duim of
 c.M.), o.: het' is een - te dik; zegsw. geen -
 wijken, pal staan; zie: Haarbreed en
 Handbreed.

Duimelen (naar zich toe halen, zich op oneerlijke wijze verrijken), ik heb geduimd.

Duimeling (duim van een handschoen, duimbekleedsel), m. —en.

Duimkruid (scherts. geld, omdat men met den duim het geld telt), o. gmv.

Duimpje, klein —, een vertelsel van Moeder de Gans; fig. dwergje, Lilliputter.

Duim Schroef (eig. ijzeren beugel met schroefspil tot plaatschroefing der duimtoppen, om iemand door die pijn te dwingen tot beken-tenis), v. —schroeven, vero.; zegsw. iem. de —schroeven aanzetten, hem deerlijk in 'nauw brengen met lastige en dringende vragen.

Duimstok (timmermans-vouwmaatstok, verdeeld in duimen of cM.), m. —stokken.

Duimzuigerij (het uitkramen van verzinsels), v. gmv.; zie Duim.

Duin (zandhewel, vooral aan onze W.-kust), v. —en, (collectief), o. gmv.; wandelen in het —; —aardappel (zandaardappel langs den duinrand geteeld), m. —s, —en; —doorn (doorngewas op de duinen van Holland en Zeeland), m. —en; de gemeene- of kattendoorn.

Duinen (hewelketen van los zand), v. mv.

Duinenreeks (aandr. rij van duinen op den westrand van ons land), v. —en; die — is alleen onderbroken door de Hondbossche zeevering in N.-H. tusschen Petten en Camp, ter lengte van een uur, en den Westkappelschen dijk op Walcheren; ook: —rij.

Duingrond (losse zandgrond), m. —gronden; —kant (eig. kant of rand der duinen), m. gmv.; —kouijn (koniijn der duinen), o. —en; —pau (laagte tusschen duinen), v. —nen; —roos (dwergroosje, dat op duingrond tiert), v. —rozen; —voet (grondslag of basis van het duin), m. gmv.; —water (welwater in het duin), o. gmv.; —waterkraan, v. —kranen; —waterleiding (waterleiding, die haar water uit de duinen ontvangt), v. —en; —watermaatschappij, v. —en; —zand (het losse, geelachtige zand der duinen), o. gmv.

Duist (een soort van onkruid op de graanvelden), v. gmv.

Duist (stuijfmeei; ook, kafbolsters), o. gmv.

Duister (niet licht, donker), bn. en bw.: een — vertrek, een —e nacht; —der, —st; —heid (fig. het duister of onbegrijpelijk-zijn), v. gmv.; de — van den winternacht; fig. de — van een betoog, die profetieën zijn vol —heden.

Duisterling (lomperd; domper, fig. oningewijde), m. en v. —en; vr. ook —e, —n.

Duisternis (donkerheid), v. —sen; de — van den nacht; Egyptische —, tastbare donkerheid: één der tien plagen, Exodus X: 21—23.

Duit (koperen Ned. munt van 1700—1847), m. —en; een — was het achtste deel van een stuiver; dat kost mij geen rooien —; dat is geen — waard, niets; hij heeft geen —en, geld; ik krijg mijn duiten van hem: 't is om de —en; het kost vier —en (= 2½ ct.); zegsw. een — in 't zakje doen, zijn aandeel in iets betalen en dus een woordje mee mogen praten; fig. zijn meening laten hooren.

Duit, d. i. op ende uit, geheel en al, in elk opzicht: die broeders lijken elkaar op een duit, zij lijken sprekend op elkaar.

Duitblad (waterkaarde, kikkerkruid), o. gmv.

Duitdief (aartsgieriguard), m. —dieven.

Duitplaterij (geldmakery), v., (Mult.)

Duitsch (behoorende tot, of afkomstig van Duitschland), bn.: de —e taal, het —e geld,

de —e adel, het —e Rijk, de —e orde, zie: Duitsche huis en — ridders.

Duitsch (eig. de volkstaal), als zn. o.: het — is een schoone taal; hij spreekt liever — dan Fransch; zie: Hoogduitsch en Nederduitsch.

Duitsche (Duitsche vrouw), v. —n.

Duitsche bond (voormalige middel-Europeesche statenbond, gevestigd op de bondsakte van 8 Juni 1815 en de Weener slotakte van 15 Mei 1823; ten gevolge van den Duitschen oorlog van 1866 opgeheven), m. gmv.: de — telde 31 monarchieën en 4 vrije steden; zijn doel was handhaving der onafhankelijkheid en onschendbaarheid der afzonderlijke staten.

Duitsche huis (te Utrecht omstreeks 1239 gesticht als zetel der Deutsche ridders), o. gmv.: na 1845 een nieuw huis op den Springweg, dat nog bestaat; **Duitsche ridders** (gesch. kruisheeren van adel), m. mv.: de orde der — ridders werd in 1490 gesticht, en alleen Duitschers van erkenden adel werden er in opgenomen; opgeheven in 1800.

Duitscher (man uit Duitschland), m. —s.

Duivekater, tw.: wat —! wat duivel! ook: Deuvekater.

Duivekater (wittebrood-koek in den vorm van een kereltje, dat op een duivel lijkt), m. —s, zie Deuvekater; —sch, bn. en bw.

Duivel (drommel, droes, booze of onreine geest), m. —s of —en; van den — bezeten, zie ald., zijn; hij heeft den — in, ook wel in den kop of in 't lijf, is zeer boosaardig, speelt erg op zijn poot; hij is te dom om voor den — te dansen, zeer dom; spreekw. Als men van den — spreekt, is hij nabij, scherts. wanneer men over iemand, die afwezig is, spreekt, komt hij juist; zie Satan, Vijand; —achtig (satanisch, boosaardig), bn., zie Duivelsch.

Duivelbanner (—bezweerder, —verjager), m. —banners; zie Exorcist.

Duivelen (tobben, kwellen, last verkoopen), ik duivelde, heb geduiveld: lig niet te —.

Duivelin (boosaardig wijf), v. —nen.

Duiveljagen (tieren, razen, duivelen), hij —jaagde, heeft geduiveljaagd. gmv.

Duiveljager (duivelbanner, tovenaer), m. —s.

Duivelkamer (in de katoenspinnerij het lokaal, waarin de katoen de eerste bewerking ondergaat, de eerste zuivering), v. —kamers.

Duivels, vreemde, m. mv.; naam, dien de Chineezen aan alle vreemdelingen geven.

Duivels (als een duivel), bw.: die kerel kan — vloeken; ook tw.: wel —!

Duivelsadvocaat (R.-K. de prelaat, die bij een heiligverklaring of canonisatie is aangewezen om 't zondige of onvolmaakte aan 't licht te brengen), m. —advocaten; de — bestrijdt de heiligverklaring tegenover den verdediger of Godsadvocaat; bij overdr.: iem. die bij een beraadslaging bij voorkeur den slechten kant der zaak in 't licht stelt.

Duivelsbeet (schurftkruid), v. gmv.;

—brood (wilde paddenstoel), o. gmv.; —brug (brug over de Reusz in den Alpenpas, voerend over den St.-Gotthard), v.

Duivelsch (eig. van den duivel zijnde), bn.: fig. dat is een — ding, een — plan; die —e jongen, die —e vent; 't is om — te worden woedend; met — drukt men uit: verontwaardiging, boosheid, teleurstelling, soms bewondering.

Duivelsdrek (geneesk. ¶ plantaardige stof tegen zenuwziekte), m. gmv.

Du'velshuis (thans stadhuis te Arnhem, eigenl. woonhuis, gebouwd door M. v. Rossem, † 1555, die op den voorgevel allerlei faunen en saters liet aanbrengen), o. gmv.

Du'velskaas (vergiftige paddenstoel), v. gmv.

Du'velskers (plantk. hondskers), v. gmv.; -**kind** (eig. een boos kind, fig. een diep bedorven mensch), o. -eren, -ers: jou -!

-**Klauw** (gemeene valerian), v. gmv.

Du'velskunsten (toovenarij, hekserij), v. mv.;

-**kunstenaar** (machtig toovenaar), m. -s.

Du'velsmelk (plantk. kroontjeskruid), v.

gmv.; -**naalgaren** (woeker-stingerplant, warkruid, volksn. voor de ruige wikke), o.

gmv.; -**oog** (volksn. van de adonisbloem of het vuurroosje), o. gmv.

Duivelstoe'jager (bijlooper, iem. die bij gratie 't minste en vuilste werk moet doen), m. -s: hij is op die kostschool - (spreekt.

Duivels -), tegelijkertijd schoenpoetsers, messenslijper, houtklover, kolenaandragers, enz.

Du'velvissen (een soort van vissen met grooten, platten kop), m. mv.: de zee-duivel (z. ald.) onzer kusten behoort tot de -.

Du'venboom (kleine soort van boon voor duiven), v. -boonen; -**drek** (-mest), m. gmv.;

-**ei** (ei v. e. duif), o. -eieren; -**hok**, o. -hokken.

Du'venkervel (geneeskrachtige plant), v. gmv.; zie Aardrook.

Du'venkot (duivenhok), o. -kotten; -**melker** (fokker van duiven, handelaar in duiven tevens), m. -melkers, zie Melken d. i. fokken, kweeken; -**post** (verkeer of posterij door middel van postduiven), v. gmv.; -**slag** (duivenhok), o. -slagen; -**til** (duivenhok buiten op een staak), v. -tillen; -**vlucht** (een aantal samenliegende duiven), v. -vluchten; -**valk** (O.-I. valk ter grootte van een duif), m. -valken.

Du'zelen (draaiërig worden, zijn bezinning verliezen), ik duizelde, heb geduizeld, fig. ergens van -, in de war geraken; ook: het duizelt mij, mij duizelt; een duizelende hoogte, duizelingwekkende; -**ing** (draaiërigheid), v. -en: hij is onderhevig aan -en.

Du'zellig (draaiërig in 't hoofd), bn.: hij buitelt driemaal over zijn hoofd zonder - te worden, (C. O.); -er, -st; -**heid**, v. -heden.

Duizelingwek'kend (duizelingen veroorzakende), bn.: in -e vaart, met -esnelheid.

Du'zend (eig. het groote honderd: 10 X 100), telw.; als zn. o. -en.

Du'zendbeen (dierk. duizendpoot; ook, zeespinn, een soort van krab), o. -en.

Du'zendblad (korfbloemige plant, langs wegen, dijken en slooten), o. gmv.; ook: Hazengras, Hazenkervel, Hondeklair.

Du'zend-en-één-nacht' (verzameling van sproken en wonder verhalen uit het Oosten: Indië, Perzië, Arabië), v. gmv.

Du'zenderhande, -**lei** (in duizend soorten), onverbuigbaar bn.: - insecten.

Duizendgul'denkruid (zeker geneeskrachtig kruid), o. gmv., een soort van Gentiaan;

-**jarig**, bn.: het - rijk, een verondersteld te komen 1000-jarig rijk v. Christus op aarde; zie: Chiliaisme, Millennium; -**knoop** (veelknoopige plant), v. gmv.: er bestaan de alpen-, beemd-, vogel-, water-, winde-;

-**kunstenaar** (scherts. of ir. groot en wonderdadig kunstenaar of artist), m. -s: een dik heer, die den -, nl. den hoornist, had geëngageerd, (C. O.); hoe goed die -

biljarte, en van welk een goede familie die

- was, (C. O.); -**maal**, bw.: wees - bedankt; -**poot** (ongevleugeld, blinkend, donkerbruin geleed dier met meer dan 24 paar pootjes), m. -pooten; -**schoon** (anjelierbloemige), v. -en; -**ste** (rang-, breukgetal), bn.: een - deel, een m. M. is een - Meter;

-**tak** (samengesteldbloemige), m. gmv., zie Duizendblad; -**tal** (een tal of aantal van 1000), o. -tallen: in een getal heeft men eenheden, tientallen, honderdtallen, duizend-

tallen, enz; we zien 's avonds - tallen van sterren; -**voud**, o. -vouden; -**voudig**, bn.: een -voudige oogst, bw.: iets -

beloonen, duizendmaal, fig. rijk; -**wondertje** (nl. een wonder van kunst uit duizend wonderen, fig. iets hoogst artistieks en schoons), o.: en welk een - van een snuifdoosje die duizend-kunstenaar van een prinses had

gekregen, (C. O.)

Dukaat' (oud-Holl. goud- en handelsmunt ter waarde van ± f 5.25), m. dukaten; de gerande - was f 5.80, is nu negotiepenning: f 5.70-5.90; de zilveren - was f 2.50; de dubbele Ned. dukaat was f 9.50.

Duka'tengoud (het beste goud, dat verwerkt kan worden, gehalte 0.983), o. gmv.

Dukaton' (voormalig zilveren geldstuk = f 3.15, zilveren rijder), m. dukatonen, -s; zie zilveren Rijder.

Dukdalf' (zwaar aaneengeklonken paatwerk in voorhavens, om er schepen aan te meren), m. -dalven; soms Ducdalf.

Dulcinea (liefje van Don Quichot, fig. minnares, beminde), v. -'s. (e = ee).

Dul'deloos (ondraaglijk, onuitstaanbaar), bn., -loozers, -t: -looze pijnen.

Dul'den (met gelatenheid verdragen, verduren), ik heb geduld: die pijnen zijn niet te -; zulke plagerijen zijn niet langer te -.

Dul'fa (R.-K. vereering der Heiligen), v.; de - staat tegenover de aanbidding van God.

Dul'fen (volksnaam v. d. tischdoden), v. mv.: de - groeien in veenachtigen bodem; het onderend v. d. wortel is wit en heeft een lekkere pit, die met een weinig stroop wordt toebered; zie ook Duikelaar.

Dum-dum'-kogel (kogel met mantel, die zich in de schietlijn ontplooit), m. -kogels.

Dun (van geringe dikte), bn. en bw.: -laken, -papier, -ne soep, schraal, een -ne hals, mager, - gekleed zijn; -ner, -st.

Dun, o. gmv.: het - v. e. ei; zegsw. door dik en -gaan, onverschillig te werk gaan, niets ontzien.

Dun'doek (vlag), o. gmv.: het - wappert.

Dunk (meening), m. gmv.: een goeden -, een slechten - van iets hebben, denkbeeld; ik heb daar geen grooten - van, ik heb er geen

hooge gedachte van.

Dun'ken (verwant met denken: een mening hebben over iets), mij dunkt, mij docht (dacht), mij heeft gedocht: wat dunkt u er van?

Dun'nen (dunner maken), ik heb gedund; het haar -, uitknippen; de salade en andere planten -, het overtollige uitwieden.

Dun'netjes (gering, onbeduidend), bw.: zijn kennis is maar -, zijn examen was maar -.

Dun'sel (jong uitgetrokken salade), o. gmv.

Dun'te (dunheid), v.: de - van bladgoud.

Du'o (lied of muziekstuk, uit te voeren door twee personen), o. -'s; zie Duet.

Duodecimaal' (twaalfdeelig), bn.: de Rijnlandsche maat is -. (de = dee).

Duodecimo. in - (in zeer klein boekformaat, waarbij het vel in twaalfen is gevouwen en er dus 24 bladzijden zijn, 120), o. -'s, (de = dee); een -cimoote, boekje in miniatuur.

Duodecimo (ten twaalfde), bw.

Duodecimovorstje (regeerend vorstje in het Duitse rijk), o. -vorstjes. (de = dee).

Du'pe (bedrogene, gefopte), m. en v. -s; de - worden van een sluwen bedrieger, slachtoffer; zegsw. de - van de historie zijn, d. i. het kind van de rekening; de - van iets worden, er scha door lijden.

Dupeeren (beetnemen, misleiden, foppen).

Du'plex (tweevoudig, dubbel), bn.: een - brander in een gaslantaarn. (x = ks).

Duplicaat' (het dubbele van een geschrift, eensluitend afschrift), o. -caten. (c = k).

Duplicator (nat. verduubelaar van electriciteit), m. -tors. (c = k).

Duplicateeren (een tweede antwoord geven op, een repliek beantwoorden). (c = s).

Du'pliek' (beantwoording van een repliek, ook, tweede verweerschrift), v. -en.

Du'pliek' (rechtst. tweede antwoord, dat de gedaagde geeft), v. -en.

Du'plo, in -: dubbel, in twee exemplaren, in tweevoudig afschrift, bw.: iets in - afschrijven, d. i. twee eensluitende afschriften er van maken.

Dura'bel (duurzaam, blijvend), bn.; fig. scherts.: een -e zaak, duur.

Du'randal (letterk. zwaard van Roland, paladijn van Karel den Gr.), m.: in den slag bij Roncesvalles in 778, waarin de held sneuvelde, deed hij wonderen van dapperheid met dat zwaard; zie: Olifant; ook, Rolantslied.

Duratief' (spraak. intensief w. w.), o. -ven.

Dur'bar (Eng.-Indië: groote officieele receptie, gala-receptie), m. -s; een morgen- bij Britsch-Ind. vorsten; de groote - bij't bezoek van Engelands Koning en Koningin (1914).

Du'ren (een langen tijd aanhouden), het duurde, heeft geduurd: het gesprek onzer meid duurde en bleef -; ook, het duurt nog 8 weken, en dan is het vacantie, er verloopt nog.

Du'ren (duurzaam zijn, van duur zijn), het heeft geduurd: eikenhout kan lang -; geluk kan zelden lang -; spreekw. Duren is een schoone stad, eig. Duitse stad tusschen Aken en Keulen, fig. volharden of volhouden is een schoone zaak.

Durf (moed), m.: er zit - in dien jongen; een aanval met een onderzeeër is een staaltje van grooten -; zie Lef.

Durf'al (waaghals), m. en v. -allen.

Durf'niet (lafaard), m. en v. -nieten.

Durk (scheepst. de plaats, waar het vuil v. e. schip samenloopt, hoosgat), m. durken.

Dur'ven (zich verstouten, den moed hebben), ik durfde, heb gedurfd: wie zou het -, wagen; hij durft alles; niemand, die het kan gedurfd hebben, (Koetsveld).

Dus (ontstaan uit des: alzo, derhalve), bw.

Dus'danig, bijv. bep. aank. vnnw.: -e pennen deugen niet, dergelijke, van deze soort.

Dus'vere, dus'ver (zoover), bw.: tot - ging alles goed, tot op dit oogenblik.

Dut (licht slaapje, fig. dwaling), m.: allen waren in den -, een - doen, een licht mid-dagslaapje; fig. iemand uit den - helpen, iemand in den - laten, droom; -je, o. -s.

Dut (teeken, 'welk ergens ingestagen is), m. -ten: ergens een - in slaan.

Dutch'man (scheldn. in Engeland: Hollander, ook, Scandinaviër; fig. dwaas), m. Dutchmen.

Dut'selen (het automatisch handelen van stokoude lieden), hij of zij dutselde, heeft gedutseld; ook, Dutsen (sufferig doen).

Dut'ten (een licht slaapje doen), ik heb gedut.

Duim'vir (tweeman), m. -viri. (i = ie).

Duim'viraat' (tweemenschap), o. gmv.

Duur (tijdruimte), m. gmv.: op den -, in lengte van tijd; zegsw. rust noch - hebben, geen duurzame rust kennen, omdat b.v. het ge-weten knaagt, erg ongerust, in spanning zijn.

Duur (verwant met dier en dierbaar: hoog in prijs, kostbaar), bn. en bw., -der -st; -te, v. gmv.: -te v. levensmiddelen.

Duur'baar (Vlaamsch. dierbaar), bn.: de -ste schat, (V. Lov.)

Duur'koop (hoog in prijs, dierkoop), bn.

Duur'zaam (deugdelijk, echt), bn.: eiken-hout is -, hard; een -zame vrede, bestendig; die stof is -; -zamer, -st.

Duw (stoot), m. -en; iemand een - geven.

Du'wen (stooten, drukken), ik heb geduwd, spreekt. Douwen: iem. in de stoot -, iem. tegen den muur -, een doosje in elkaar -, de schuit van den wal -.

Dwaal (wiltinnen altaarkleed), v. dwalen.

Dwaal'begrip (valsch, verkeerd begrip), o.

-begrippen; -geest (iem., die dwaalbe-grippen heeft of koestert), m. -geesten; -leer (valsche, onrechtzinnige leer), v. -leeren; zie Heterodoxie; -licht (blauwachtig vlammetje boven poel, moeras of kerkhof), o.

-lichten, zie Elmusvuur; fig. verkeerde leidsman: -pad. o. -paden, z. Dwaal-weg; -spoor (verkeerd spoor), o. -sporen: fig. iem. op een - brengen, hem misleiden;

-ster, -star (planeet), v. -sterren; -weg

(verkeerde weg), m. -wegen: op een - geraken, verdwalen; fig. iem. op een - brengen, hem misleiden; op een - zijn, zich bedriegen.

Dwaas (zot, gek), bn. en bw.: een dwaaze mode; sommige ouders hebben een dwaaze liefde voor hun kinderen; dwaazer, dwaast; -heid (dwaaze daad), v. -heden: allerlei -heden uithalen.

Dwaas (zot, gek, dwaaze mensch; iem., die dwaaze dingen doet), m. en v. dwazen.

Dwaas'hoofd (dwaas, zot), m. en v. -hoofden.

Dwa'len (ronddolen, op den verkeerden weg zijn), ik heb gedwaald, zie Verdwalen;

-ing (misverstand, verkeerd begrip), v. -en.

Dwang (verwant met dwingen: overmacht), m. gmv.: bukken voor -, op iemand - uit-oefenen.

Dwang'arbeid (gedwongen arbeid), m. gmv.: iemand tot - veroordeelen; -arbeider (iem., die uit dwang arbeid moet verrichten), m.

-s; de -s in de Kara'-goudmijnen van Siberië;

-bevel (rechterlijk vonnis tot betaling van achterstallige belasting), o. -bevelen;

-buis (ijzeren buis, om gekken, ook, misdadigers in bedwang te houden), o. -buizen;

-maatregel (maatregel, om iem. tot iets te dwingen), m. -maatregelen; -middel (middel, om iem. te dwingen), o. -middelen: -en gebruiken; -molen (leenstelsel. molen der heerlijkheid, waar de omwonenden ver-plicht waren het koren te laten malen), m.

-molens; -voorstelling (kwellend idee-fice), v. -voorstellingen.

Dwar'rel (warring), m. gmv.

Dwar'relen (kringswijs en dan wild rond-

- draaien), het heeft gedwarfeld: **sneeuwvlokken** — bij fellen wind door de lucht; — **stroom** (maastroom, draaikolk), m. — stroomen; — **wind** (werpelwind), m. — winden.
- Dwars** (schuin, scheef), bn.: in — e richting, een — e streep, een diagonaal is een — e lijn; bw.: de straat — oversteken; dwars, — t; fig. die jongen is altijd even —, tegenstrevend; — **arm** (dwars uitstekend deel van sommige voorwerpen), m. — armen; de — en van een weg- of handwijzer; — **boomen** (tegen den keer in werken), ik heb gedwarsboomd: iemand — in iets, tegenwerken: de zwemmer werd gedwarsboomd door het slechte weer; — **draadsch** (dwars over den draad), bn.: — of tegendraadsch hout is doorgesneden of doorgezaagd volgens een vlak, dat met het vlak der overlangsche vezels een rechten hoek maakt, als bw.: **Dwarsdraads**: — doorzagen; — **drijven** (tegenspreken; tegenwerken), meest in de onbep. wijs: Is hij weer aan 't —? ook als zn.: zulk —, dat hatelijke —; — **drijver** (eig. een schipper, die zijn schip dwars in de vaart doet liggen om e. anderen te plagen; fig. iemand, die stokstijf eigen wil poogt door te zetten, niet luisterend naar rede of billijkheid), m. — drijvers; — **drijfverij** (de daad van dwarsdrijven), v. — en; — **fluit** (muz. fluit, die dwars tegen den mond bespeeld wordt), v. — fluiten: de hoorn had dan iets v.e. hysterische —, (C. O.)
- Dwarsgetuigd** (wordt gebruikt van schepen, als het zeilwerk aan raas hangt), bn.
- Dwarshoofd** (dwarsdrijver), m. en v. — en; — **hout** (bintbalk van eenig paalwerk), o. — houten; — **kijker** (persoon, die iem. op de vingers kijkt; toelisterende mede-examinator), m. — kijkers; — **kijkerij**, v. gm.v.; — **klamp** (schuin over iets heen geslagen lat, dwarslat), m. — klampen; — **kop** (dwarsdrijver), m. en v. koppen; — **ligger** (dwarsliggende onderbalk op een spoorbaan), m. — liggers; — **scheepsch** (dwars of recht-hoekig staand op de lengte-as van een schip), bn.; als bw.: **Dwarsscheeps**, d. i. in dwarse richting: de stoomboot lag — van ons; — **schip** (ook, — **pand**, — **beuk**: dat deel eener kruiskerk, 'twelk den dwarsbalk voorstelt), o. — schepen; — **straat** (straat, die dwars op een hoofdstraat uitloopt), v. — straten; — **strooms** (scheepst. met de lange zijde van het schip in of tegen den stroom), bw.: — ankeren.
- Dwarste**, v. gm.v. iets in de — doorsnijden, overdwars, in de breedte.
- Dwa'selijk** (op dwaze wijze), bw. w. i. g.
- Dweep'achtig** (eenigszins dwepende), bn.
- Dweep'ster** (vrouw, die dweept), v. — s; — **ziek** (dweepachtig), bn., — er, — st: een — ver-volger, — e denkbeelden, overdreven; — **zucht** (aan krankzinnigheid grenzende godsdienst-waan, geestdrijfverij), v. gm.v.; — **zucht** (overdreven ingenomenheid met personen of zaken), v. gm.v.: politieke —; — **zuchtig** (dweepziek), bn., — er, — st: een — volgeling.
- Dweil** (ontstaan uit dwegel, van een w. w. dwa-en), wasschen: wollen of grofijnen schrobaok), v. dweilen.
- Dweil'en** (reinigen met een dweil), ik heb gedweild: de stoep —, de gang —.
- Dweil'en** (stud. slenteren langs de straat), hij heeft gedweild: een beroep... , hetwelk men (almede te Leiden) den vereerenden naam van — geven zou, (C. O.)
- Dwe'pen** (overdreven begrippen koesteren op 't gebied van godsdienst, staatkunde, kunst, enz.), ik heb gedweept; — **er**, m. — s; — **erij** (overprikkelde vereering, geestdrijfverij), v. — en.
- Dwerg** (onnatuurlijk klein mensch), m. — en.
- Dwerg'achtig** (iets hebbende van een dwerg, zeer klein), bn.: fig. een — achtige pijnboom.
- Dwerg'berk** (kleine berksoort), m. — en; — **eik**, m. — en; — **hert**, o. — en; — **paard** (hit), o. — en; — **palm**, m. — palmen, enz.
- Dwin'geland** (d. i. land-bedwinger, onderdrukker), m. — en; zie: Tiran, Despoot.
- Dwingelandij** (tirannie), v.: de — der mode.
- Dwin'gen** (noodzaken, met kracht aandringen), ik dwong, heb gedwongen: dat kind doet niets dan —, lastig zijn om zijn zin te hebben.
- Dwin'gerig** (lastig, schreiend om zijn zin te krijgen), bn.: een — kind.
- Dwingerij** (het herhaald dwingen), v. — en.
- Dwor'nik** (Russ. portier), m. — s.
- Dyarchie** (heerschappij van twee vorsten), v.
- Dyna'mica** (leer der krachten of der bewegingsverschijnselen), v. (y = ie).
- Dynami'ek**, **dyna'misch** (de krachtenleer betreffend), bn. (y = ie).
- Dynamiet** (snel ontploffende stof, achtmaal sterker dan kruit, hoofbestanddeel is nitroglycerine: in 1867 te Hamburg door Alfred Nobel, een Zweedsch scheikundige, uitgevonden), o. gm.v.; — **aanslag** (poging, om iem. te doodden door dynamiet-ontploffing), m. — aanslagen; — **bom** (bom, gevuld met dynamiet), v. — bommen; — **patroon** (patroon, geladen niet met kruit, maar met dynamiet), v. — patronen, (y = ie); zie Lyddiet.
- Dyna'misch** (door eigen kracht werkend; werkend als een dynamo), bn. (y = ie).
- Dyna'mische** (teekens); in de muz. teekens als p, f, pp, ff, enz., die de mate van kracht aanduiden. (y = ie).
- Dynamitis'ten** (anarchisten van de daad; misdadigers, die met dynamiet-ontploffingen schrik willen verspreiden), m. mv. (y = ie).
- Dyna'mo** (werktuig voor de levering van electrische drijfkracht of van licht), v. — s.
- Dyna'mo-magne'to** (electrisch werktuig, waarbij de electrische stroom door draaiing of dynamische werking worden verkregen), v.
- Dynamomet'er** (toestel, om de grootte eener kracht te meten door spanning of drukking, die zij voortbrengt), m. — s: de gewone brievenweger is een —, eveneens de familie-bascul.
- Dynamometrie'** (krachtmeting), v. gm.v.
- Dyna'mus** (kracht, noodig om 1000 KG. één M. op te heffen), m. gm.v. (y = ie).
- Dynast'** (machthebber, heerscher), m. — en; in de Middeleeuwen was een — de bezitter v. e. heerlijkheid of v. e. riddergoed. (y = ie).
- Dynastie'** (rij van regeerende vorsten uit een en dezelfde familie; vorstenhuis of vorstengeslacht, regeerend stamhuis), v. — tieën.
- Dynastie'k**, bn.: — e belangen, de dynastie betreffende; ook, Dynas'tisch. (y = ie).
- Dysenterie** (roode loop, bloedloop), v. gm.v.
- Dysente'risch** (lijdend aan dysenterie), bn.
- Dyspepsie'** (zwakte in de maag, slechte spijsvertering), v. gm.v.; — **pep'tisch** (moeilijk of zwaar verterend), bn. (y = i).

E.

E. v. -'s De vijfde letter van het alfabet; in de muziek, de benaming van den derden toon, *mi*; dunste snaar op een viool.

E. - *Electriciteit*: (+ **E** = positieve, - **E** = negatieve).

e. a. - en *andere(n)*.

e. d. - en *dergelijke(n)*.

Eerw. - *Eerwaarde*.

e. g. - *eerstgenoemde*.

eig. - *eigenlijk*.

e.k. - *eerstkomende*.

Em. - *Eminentie*.

Em., emer. - *Eme'ritus*.

e. m. a. - en *meer andere(n)*.

enz. - en *zoo voort*.

e. o. - zie **Ex off.**

Esq. - zie *Esquire* (Engelsch).

etc. - *et cetera*, en *zoo voort*.

e. t. q. - *e tutti quanti*, en allen samen, zie **t. q.**

e. v. - *eerstvolgende*.

Exc. - *Excellentie*.

Exod. - *E'odus*.

Ex off. - *Ex off'cio*, ambtsalve.

Extr. - *Extractum*, uittreksel of aftreksel.

- **e** (*achtervoegsel*), b.v. *koude, worde*, alsmede in de bw.: *luide, gaarne, verre, alreede*.

Eagle (Eng. eig. *arend, adelaar*), m. -s; goudmunt van 10 dollars in N.-Amerika.

Eau de cologne (Fr. *Keulsch reukwater*, in 1792 uitgevonden), v. gmv.; - bestaat uit een oplossing van velelei etherische oliën; - **fabriek**, v. -en; - **zeep**, v. gmv. (eau=oo).

Eau de la reine (Fr. *zeker reukwater*), v.; zie *Lodereindoosje*. (eau=oo).

Ebaucheren (Fr. *ontwerpen, schetsen; in was of klei modeleeren*).

Eb. eb'be (*laag of afnemend getij*), v. gmv.

Eb'beboom (*boom, in de tropische landen van Afrika en Amerika, ook in onze O.-I.*), m. -boomen; zie *Ebbenhout*.

Ebbe en vloed: *de regelmatige daling en rijzing van het water der zee, die in ruim een etmaal tweemaal geschieden*.

Eb'ben (*het afloopen van den vloed*), het heeft geëbd: *het tij is aan 't -*, vallen.

Eb'ben (v. *ebbenhout*), bn.: *een - stok*.

Eb'benhout (O.-I. *fraai zwart hout, hard zijn meubelhout*), o.: *het beste Ind. - komt van Boero (Molukken)*.

Eb'benhouten (v. *ebbenhout*), bn.: - *meubelen, - stoulen*.

Eben Haë'zer: Hebr. *steen der hulpe; dit is mijn -*, uitreddingsteeken, I Sam. 7:12, tot zoover heeft de Heere ons geholpen.

Ebenist' (*werker in ebbenhout, meubelwerker in stiel*), m. -en.

Eboniet' (*nat. zwart mengsel, stof gebruikt in electriche werktuigen, bestaande uit caoutchouc, vermengd met zwavel en zwartsel*), o.

Ebur'ne (*surrogaat van ivoor*), o. gmv.

Ecaill'le (*wapenk. Fr. geschubd*), bn.

Ecarte' (*zeker kaartspel met 32 kaarten voor twee personen, waarbij men kaarten mag omwisselen*), o.: - *spelen*.

Ecarteeren (*verwijderen, ter zijde stellen; de kaarten in het spelen verwisselen*).

Ecartele' (*wap. gekwartierd*), bn.

Ec'ce Homo, Lat. *Zie den mensch!* (*Beeld of schildering v. d. lijdenden, door Pilatus te schouw gestelden, Jezus*), o. -'s; lees: *ek'se. Joh. 19:5*.

Eccle'sia (*de Kerk*), v.; **ecclesiast'isch** (*kerkelijk*).

Echan'ge (*ruil, wisseling*), v. -s. (ch = sj).

Echauffeeren, zich (*zich verwarmen, zich verhitten, fig. toornig worden*). (ch = sj).

Ech'au'ce (Fr. *vervaldag v.e. wissel*), v. -s.

Echec' (*schaak aan den koning, in het schaakspel; fig. tegenslag, verlies, nederlaag*), o. -s: *in - houden, in bedwang; - lijden, het onder-spit delven, het verliezen*; lees: *ee-sjek'*.

E'chel (*bloedzuiger*), m. -s. (e = ee).

Echel'le (*hand. stapelplaats of groote haven in het W. van Klein-Azië*), v. -s. (ch = sj).

E'cho (*terugklank, terugkaatsing van golfgeluiden, weergalm*), v. -'s; lees: *e kort*.

E'choën (*als echo nazeggen*), ik *echode*, heb *geëchood*: *dat zei m'heer X, en m'heer Y echode het na*; lees: *e kort*.

E'cho-lied (*dichtk. gedicht, waarin de laatste lettergreep van elk vers herhaald wordt, met weglating van den vóór-medeklinker, meest in dialoogvorm*), o. -liederen; Vondel's „Gesprek tusschen eenen wandelaar en den galm in de Hofkerke” is een -.

Echt (*huwelijk*), m. gmv.: *in den - treden*.

Echt (*wettig, deugdelijk, zuiver, onovervalscht, geloofwaardig, getrouw*), bn. en bw.

Echt'breuk (*het schenden van de huwelijks-trouw*), v. gmv.; zie *Overspel*.

Echt'elieden (*echtgenooten, echtelingen*), m.

Echt'telijk (*betrekking hebbende op den echt*), bn.: - *plichten, - geluk, d.i. huwelijksgetuk*.

Echt'telingen (*man en vrouw*), m. mv.

Echt'ten (*wettig verklaren*), ik *echtte*, heb *geëcht*: *een kind -*, als het zijne erkennen.

Ech'ter (*evenwel, niettemin*), bw.

Echt'genoot (*gehuwd man*), m. -nooten;

- **genoot** (*gehuwde vrouw*), v. -n.

Echt'heid (*deugdelijkheid, betrouwbaarheid*), v. gmv.: *de - van een edelsteen, de - van een oorkonde; de tegenst. is Valschheid*.

Echt'scheiding (*gerechtelijke en wettelijke ontbinding van een huwelijk*), v. -en; zie *Scheiding van tafel en bed*; - **verbin-**

tenis (*huwelijk*), v. -sen: *een - aangaan*;

- **vereeniging** (*huwelijk*), v. -en.

Eclairceeren (*duidelijk maken, ophelderen*).

Eclairceurs' (*voortgezonden troepen of militairen, veldverkenners*), m. mv.

Eclat' (Fr. *glans, schittering, luister, vertoon*), o.: - *maken, opzien baren*.

Eclatant' (*opzienbarend, schitterend, verbazend*), bn. en bw.; - *er, - st*; lees: - *tant'*.

Elect'icus (*uitlezer; iem. die uit verschillende stelsels het beste neemt*), m. -tici. (c = k).

Elect'isch (*het beste uitkiezend*), bn. en bw.: - *e wijsgeeren; - te werk gaan, (C. O.)*

Eclips' (*verduistering, vooral van zon of maan*), v. -en; zie: *Maan-, Zoneclips*.

Eclipseeren (verduisteren, verdwijnen; in de schaduw stellen); zich —, zich uit de voeten maken, de plaat poetsen.

Elliptica (cosm. zonsweg; eig. de baan, die de aarde bij haar jaarlijksche omreis om de zon doorloopt, zie Aardbaan), v. gmv.: de zon staat in een der beide brandpunten der ellips.

Economie (huishoudelijkheid, de kunst van het huishouden te bestieren, huishoudkunde; ook: spaarzaamheid, zuinigheid), v. gmv.

Economie (de wetenschap, die de wetten bestudeert en vaststelt voor de werkzaamheid der menschen, met betrekking tot de stoffelijke belangen der maatschappij, het verstandig gebruik van werkkraft en van werk), v. gmv.; ook: Oeconomie.

Economisch (volgens de economie: huishoudelijk, zuinig, spaarzaam, sparend), bn.

Economisch (wat de wetenschap der economie betreft), bn.: —e wetten; deze constataren, wat er pleegt te gebeuren in het raderwerk der maatschappij; —e goederen, die voor den mensch van nut zijn en in zijn stoffelijke behoeften voorzien, zij heeten natuurgoederen en arbeidsgoederen; de —e ontwikkeling der Duitschers.

Economiseeren (uitsparen, bezuinigen).

Economist (staathuishoudkundige nl. in theorie), m. —en; ook: Oeconomist.

Econoom (staathuishoudkundige, nl. in de praktijk), m. —nomen; ook: Oeconoom.

Ecoreheurs (Fr. gesch. plunderaars, roovers in Henegouwen en N.-Frankrijk, 1137), m. mv.

Ecosaise (Schotsche rondedans in $\frac{3}{8}$ of $\frac{3}{4}$ maat), v. —s: de oude — is onze Schotsche polka of Schotsche drie; ook: Schotsche vrouw. (ai = è).

Eerlin (Fr. juweelenkistje), m. —s. (in = ain).

Een (kroon, daalder van f 1.42), m. —'s. vero.

Eezeema, ekzeem (geneesk. zekere hardnekkige huidziekte), o. gmv.

Ed'da (naam van twee verschillende werken van oud-IJslandsche literatuur), v. —'s: de oudere — is poëzie (in 1643 ontdekt); de jongere — is proza (in 1628 ontdekt); de —'s zijn de bronnen voor de kennis der Noordsche dicht-, fabel- en oudheidkunde.

Edel (verwant met adel), bn. en bw.: van —e geboorte, —e metalen; —e steenen, zie Edelgesteente; —e gevoelens, een — hart; —denken, —handelen; —er, —st.

Edelaar'dig (een edelen aard hebbende), bn. en bw., —er, —st: een —e gezindheid, op —e wijze; —denken; —acht'baar (titel van burgemeesters, wethouders, rechters en kantonnerechters, zie Aanhangel I), bn.; —denkend (op edele wijze denkend), bn.

Edele meta'len (benaming van goud en zilver, alsmede van platina), o. mv.: —roesten niet; goud en zilver zijn muntmetaal.

Edelen (gesch. mannen v. adel), m. mv.

Edelgesteente (delfstof, welke zich onderscheidt door hardheid en glans, door meestal fraaie kleur, vooral door zeldzaamheid), o. (soorten), o. —n: men verdeelt de —n in edele of echte (juweelen) en half-edele of onechte, zie voor de eerste: beril, chrysoberil, chrysoliet, chrysopraas, diamant (briljant), granaat, robijn (karbonkel), saffier, smaragd, toermalijn, topaas, turkoois, zirkoon; zie voor de tweede: agaat, amethist, bergkristal, cacholong, chalcedoon, hyacint, jas-

pis, lazuursteen, malachiet, onyx, opaal, sardonix.

Edelgrootachtbaar (titel van rechters in gerechtshoven), bn.; —hoogachtbaar (titel v. leden v. d. Hoogen Raad), bn.; zie Aanhangel I.

Edelheid, v. gmv.: de — van zijn karakter.

Edelhert (het gewone hert, met fraai getakt gewei), o. —herten.

Edeling (edelman), m. edelingen, vero.; bij Vondel nog: Rei van —en, (Gijsbrecht).

Edelknaap (page, hofjonker), m. —knappen.

Edelman (man van adel), m. —lieden.

Edelmarter (boomarter), m. —marters.

Edelmoe'dig (edelaardig), bn.: e. —mensch, van edele gezindheid; een —e daad.

Edelmo'gend (titel v. d. leden der 2e Kamer, vóór 1848), bn.: —e heeren, zie Aanhangel I; aansprektitel: Uwe Edelmo'gendheid.

Edelsteen (kostbare bewerkte steen), m. —en; zie Edelgesteente.

Edelvalk (grootte soort van valk), m. —en, zie Valk; de — bewoont de steenrotsen van Scandinavië.

Edelvrouw (adellijke dame, vrouw van een edelman, vooral in den feudalen tijd), v. —en.

Edelwacht, v.; zie Pauselijke garde.

Edelweisz (alpenplantje met witte bloemen), o. gmv.

Eden (lusthof, paradijs), o. gmv.: een hof van —, lustoord; Gen. 2:8.

Edict (vorstelijk openbaar bevel, d. i. verordening, landsverordening, plakkaat), o. —en: het eeuwig — (1577); het — v. Nantes (1598–1685), door Lodewijk XIV opgeheven. (c = k).

Edik (zure vloeistof, azijn), m. gmv.

Editie (uitgave, druk van een boekwerk), v. —tiën, —ties. (t = s).

Edoch, vgw., wat deftiger dan Doch (maar).

Edom (Bijbel. bijnaam van Ezau, Jacobs ouderen broeder), m.: de nakomelingen van — heeten Edomieten, later Idumeërs, wonende in Idumea, ten Z. van het Joodsche land.

Educatie (opvoeding), v. —ties: een goede — genoten hebben, vooral de uiterlijke beschaafdheid en de goede manieren betreffende.

Ee (aardr. water), v.: — is de naam van kleinere stroomen in de provincies Fr. en Gr.; ook in plaatsnamen: E-dam.

Eed (het aanroepen van God als getuige, dat men de volle waarheid zal zeggen, trouw zal blijven aan zijn gegeven woord, het absolute zwijgen zal bewaren, enz.), m. eeden: een — afleggen, zijn — breken; onder —e verklaren; zie Meined; ook, Eedsformulier.

Eedaflegging (het doen van een eed en wel op plechtige wijze, in handen der bevoegde overheid), v. —en.

Eedbreuk (het niet-houden van een eed, eedschennis), v. gmv.: zich aan — schuldig maken of —breukig zijn, zie ook Felonie;

—genoot (bondgenoot bij eede), m. —en; —gespan (vereniging van samenzweerders, die zich bij eede verbonden hebben), o. gmv.

Eedsformulier (vorm van den eed b.v. in rechtszaken), o. —en: zoo waarlijk helpe mij God almachtig is het —.

Ee'ga, ee'gade (echtgenoot), m. en v. eegaas, eegaden.

Eek (eikenschors), v. gew.

—eek' (bastaarduitgang), als in: hypotheek', apotheek', bibliotheek', pinacothek'.

Eekelaar (dicht. eik), m. —s.

- Eek'hoorn**, - **horen** (bekend knaagdiertje in onze bosschen, schijnbaar gehoornde eikbewoner met pluimstaart, roodbruin van boven en wit van onder), m. -s; de gewone -, de kleine -.
- Eek'hoornaap** (dierk. een halfaap of spookdier, in vorm wel iets hebbende van den eekhoorn), m. -apen, -aapje, o. -s; de - leeft in de dichte wouden van Z.-Amerika (Guyana).
- Eel** (bier), o.; (soorten), o. -en; zie Aal.
- eel'** (bastarduitgang), als in: gareel'; penseel', houweel', werktuigen; kasteel', tooneel', paneel', enz., voorwerpsnamen.
- Eelt** (verdikking der opperhuid), o. gmv.; -erig (met eelt bedekt), bn., of -ig (eeltachtig), bn.: -e handen; -er, -st; z. Z wil.
- Eem'land** (aandr. streek in de prov. Utrecht, door welke de rivier de Eem loopt), o.: de stad Amersfoort ligt in -.
- Een**, telw.: de helft van één is een half.
- Een**, zelfst. nw.: hij wierp twee éenen.
- Een**, onbep. voorw.: - mijner vrienden.
- Een**, lidw.: een man, eene vrouw.
- Een'akter** (tooneelstuk in één bedrijf), m. -s.
- Een'armig** (één arm hebbend), bn.: een - man, een - e hefboom, een - anker.
- Eend** (bekende zwemvogel), v. eenden; zegsw. een vreemde - in de bijt, iem., die een vreemdeling is in een gezelschap of in een bepaalden kring van menschen; -achtig (fig. dom, onnoozel, simpel), bn., -er, -st.
- Een'dagsvlieg** (netvleugelig insect), v. -vliegen; ook: Haft en Oeveraas.
- Een'debout** (deel van een eendepoot, boven de knie, het dijbeen), m. -bouten; zie Bout.
- Een'dekker** (vliegsoort. een soort van vlieg-machine in de hoogte lijkend op een glazenmaker), m. -s: Bleriot vloog in 1909 met een -, naar hem genoemd, voor het eerst over het Kanaal naar Engeland; zie Monoplaan.
- Een'delijk** (Vlaamsch. eenzaam, fig. ingetogen), bn. en bw.
- Een'denel** (ei van een eend), o. -eieren;
- jacht** (jacht of het jagen op wilde eenden), v. gmv.: de - wordt op bepaalden tijd in het najaar geopend en gesloten; -kom (stilstaand water, waarin tamme eenden gehouden worden), v. -kommen; -kool (inrichting tot het vangen van wilde eenden), v. -kooien; -kroos (plantk. groeiend aan de oppervlakte van stilstaande wateren), o. gmv.; -mossel (mosselkreeft), v. -mossels;
- nest** (het nest v. eenden), o. -en; -roer (geweer met langen loop, om wilde eenden te schieten), o. -roeren, -roers, zie Spuit.
- Een'der** (verkort uit eenderlei of -hande: hetzelfde, gelijk), bn. en bw.: die vaasjes zijn -; hij zet het net -; zij zijn - gekleed; het is mij totaal -, gelijk, onverschillig, gmv.
- Een'dracht** (overeenstemming in gezindheid, in streven), v.: - maakt macht, oud-vaderl. spreuk; de tegenst. is Tweedracht.
- Eendrach'telijk** (eendrachtig), bw.: - streven; -dracht'ig (hebbende of strevende naar eendracht), bn. en bw.: - samenwerken, eensgezind.
- Eend'vogel** (eend), m. -vogels.
- Een'nenmale**, ten -, bw.: geheel en al.
- Eén en ondeelbaar** (gesch. de Bataafsche republiek werd aldus verklaard bij de staatsregeling van 23 April 1798), bn.
- Een'erhande** (dezelfde, hetzelfde), bn.; -lei (gelijksoortig), bn.: het is mij -, hetzelfde.
- Een'heid** (elk voorwerp op zich zelf; aangeno-
- nomen maat; ook, eensgezindheid), v. -heden; ook, gelijkheid: - van tijd, - van geloof.
- Een'helmig** (plantk. met één meeldraad), bn.
- Een'hoevig** (met één hoef aan elken poot), bn.; -hoevigen (orde van zoogdieren met enkelvoudigen hoef), m. mv.: het paard, de ezel en de zebra zijn -.
- Een'hoofdig**, bn.: een -e regeering, d. i. de monarchale regeering, de monarchie.
- Een'hoorn**, - **horen** (fabelachtig dier, in de gedaante v. e. hert met een grooten hoorn vóór op den kop; ook, sterrenbeeld), m. -s.
- Een'hoornvisch** (narwal), m. -visschen.
- Een'hul'zig** (plantk. hebbende gescheiden mann. en vr. bloemen op denzelfden stam), bn.: -e planten.
- Een'ig**, bn. en bw.: een - kind; het woont hier -; ook, -st: mijn eenigst verlangen; het is hier - mooi, bijzonder, erg.
- Een'ig** (een of ander), onbep. v.w.: haal mij - boek; te -er tijd, zekeren.
- Eenigerhan'de** (op een of andere wijze), bn.; ook -lei'; -ma'te (eenigszins, min of meer), bw.; -wij'ze, ook, -wijs' (op de een of andere manier), bw.
- Een'igheid** (overeenstemming, eensgezindheid), v.: in de beste - leven, harmonie.
- Een'igheid** (gezindheid, gevoelens op kerkelijk gebied), v. gmv.: formulieren van -.
- Een'igheid** (eenzaamheid), v. gmv.: ik wandel hier in mijn -, op mijn eenje.
- Een'iglijk** (eenig en alleen), bw.: hij leeft - voor de studie, slechts, enkel.
- Een'igszins** (een weinig, eenigermate), bw.
- Een'jarig** (één jaar oud of durende), bn.: een - kalf, -e zwijnen; -e planten.
- Eenken'nig** (verlegen, menschenschuw, vooral van een kind, dat bang is voor vreemden en bij voorkeur bij moeder wil zijn), bn.; zie Moederziek.
- Een'lettergreepig** (bestaande uit slechts ééne lettergreep), bn.: dak is een - woord.
- Een'ling** (enkeling, individu), m. en v. -en.
- Een'lobbig**, bn.: een lalie is -, ontkiemend met ééne zaadlob; als zn., -lobbigen, v. mv.
- Een'lopend** (ongetuigd), bn.: een - heer.
- Een'maal** (één keer), bw.: ik heb hem slechts - gesproken, het zal u - berouwen, eens; zegsw. dat is nu - zoo, daar is niets aan te veranderen.
- Een'oog** (persoon met één oog), m. en v. -en; zegsw. in het land der blinden is - koning.
- Een'oogig** (één oog hebbende), bn.; z. Cy cloop.
- Eenpa'rig** (eenstemmig), bn. en bw.: met -e stemmen, algemeene; zij besloten het -; ook, gelijkmatig: een -e warmte, een -e beweging, een - versnelde beweging; -er, -st; -heid, v. gmv.: benoemd worden met - van stemmen.
- Een'persoons**, in samenst.: een - tedikant.
- Een'ponder** (brood, kogel v. 1 pond), m. -s.
- Een're**, in: ter -, bw.: de huurder ter -, aan de ééne zijde, contractant ter -.
- Eens** (éénmaal), bw.: een mensch leeft maar -; op -, in -, zie ald.; het - zijn, gelijkgezind; daar was - een koning, in zekeren tijd; hij kan niet - lezen, zelfs niet; - voor al, éénmaal voor alle gevallen, voor altijd.
- Eens'deels** (van den éénen kant), bw.: - heb je gelijk en anderdeels ongelijk.
- Eens'denkend** (één van denkwijze), bn.
- Eens'gezind** (één van zin), bn.; -heid (eendracht), v. gmv.
- Eens'klaps** (eig. in éénen klap; plotseling,

eensslags), bw.: hij werd - bleek, het electrisch licht ging - uit; - **klapsch**, bn.: een - e verandering van decoratie, (C. O.)

Een'slaaps-ledikant (ledikant voor één persoon), o. - ledikanten; z. Eenpersoons.

Eens'luidend (eender luidend, gelijkkluidend, fig. gelijk van inhoud), bn.: een - afschrift.

Een'span (voertuig m. e. paard), o. - nen.

Eenstem'mig (eig. in denzelfden toon klinkende), bn.: een - lied; fig. eenparig, eendrachtig; een - besluit; bw.: - besloot men tot afwijzing van het verzoek, met eenparigheid, met algemeene stemmen.

Een'tje (één enkel), o. - s: een - en nog een - zijn twee - s, eenheden; fig. hij is er ook - ! een grappenmaker; hij wandelt op zijn - , alleen; wij zullen er - pakken, borreltje.

Eent'ig (eig. in denzelfden toon klinkende), bn. en bw.: een - getik; hij leest - ; bij overdr. vervelend: een - verhaal, een - landschap, eenvormig; een - leven; - er, - st.

Eenvor'mig (denzelfden vorm hebbende), bn. en bw.: - e figuren; fig. eentonig: een - leven, vervelend, een - landschap; men leeft hier - ; - er, - st; - **held**, v. gmv.: de - van een zeereis, zie Koekoek-één-zang.

Eenv'oud (ongekunsteldheid, natuurlijkheid), m. gmv.; zegsw. - is het kenmerk v. het ware, d. i. al, wat waar is, is niet ingewikkeld, zie Simplex sigillum veri.

Eenv'oud (afwezigheid van praal, smuk, enz.), m. gmv.: - siert het Huis des Heeren (Staring); hij werd in allen - begraven, zonder vertoon, luister.

Eenvou'dig (niet ingewikkeld, fig. oprecht, bescheiden), bn. en bw.: een - e herleiding (rekenk.); een - man; - **vou'digheid** (natuurlijkheid), v. gmv.: - des verstands, kinderlijkheid; - van zeden; aesthetische -, vermindering van pronk of opsmukking in de kunst.

Een'werf (één maal), bw. w. i. g.; - **winter**, m. en v. - s, zie Enter; - **zaam** (zonder gezelschap; onbezocht, stil), bn. en bw., - zamer, - st: de - zame wandelaar, een - zame straat of weg; - zame opskuiting, cellulaire; - leven, - wonen; - **zaamheid** (afzondering, stilte), v. gmv.; - **zel'vig** (in zich zelf gekeerd), bn.: een - e man, fig. niet opgewekt, afgetrokken; ook, vervelend.

Eenzij'dig (eig. aan ééne zijde), bn. en bw., het lichaam - belasten, b.v. van schoolkinderen door een boekenvracht, zie Verkromming; fig. partijdig, bekrompen: een - oordeel, - te werk gaan.

Eer, bw.: hij was er - dan ik, vroeger; voegw.: het duurt lang, - de trein er is, voordat.

Eer, eere (achting, hulde; onschuld), v. gmv.

Eer'baar (kuisch, rein, zedig), bn.: een - bare levenswandel, eerbare zeden; - der - st; - **held** (kuischheid, reinheid v. zeden), v. gmv.

Eer'betoon (hulde), o. gmv.: iemand met - ontvangen, ook: - **betooning**, v. - en; - **bewijs** (teeken, dat men iemand eert), o. - bewijzen: iemand met - bewijzen overladen; ook, eereblijk, eereteken: hij droeg een medaille, die zeker van eenig schitterend - getuigde; - **bied** (achting, ontzag), m. gmv.

Eerbie'dig (vol eerbied), bn. en bw.: een - zwijgen; iemand - naderen, - spreken, - er, - st; - **lijk** (op eerbiedige wijze), bw.

Eerbie'digen (eerbied hebben voor, berusten in), ik heb geëerbiedigd: iemands meening,

iem. besluit - , iem. zienswijze - , e. tractaat - .

Eerbiedwaar'dig (eerbied verdienende), bn., - er, - st: een - grijsaard, een - e ouderdom; - **wel'kend** (eerbied inboezemend), bn.: een - e stilte, de dood is - , - e ceremoniën.

Eer'daags, bw., zie Eerstdaags.

Eer'der (comparat. van eer: vroeger), bw.: ik was er - (ook, eer) dan gij, hoe -, hoe liever.

Eer'reambt (ambt van eer), o. - ambten: het burgemeesterschap is een -, meer: Eer-ambt; - **blijk** (eereteken), o. - bliken, zie Eerbewijs; - **boete** (R.-K. daad van eerherstel door schuldbelijdenis en smeeking om vergiffenis), v. gmv.: een akte van - ; - **boog** (zegeboog), m. - bogen; - **degen** (kostbare degen, die een dapper officier vereerd wordt), m. - degens; - **dicht** (lofdicht), o. - dichten; - **dienst** (kerkdienst, uitwendige godsdienstvorm), m. - diensten, ook: Eerdienst; - **doctoraat** (het door den Senaat eener universiteit of technische hoogeschool verleende doctoraat: eershalve of honoris causa), o. gmv., zie **H. C.**; - **krans** (krans der of ter eere, iem. aangeboden), m. - en; - **kruis** (kruis van eer, ridderkruis), o. - kruisen; - **legioen**, o., zie Legioen; - **lid** (lid van verdienste), o. - leden: hij is - van dat gezelschap; - **lidmaatschap** (het zijn van eere lid), o.: men bood hem het - der vereeniging aan; - **lint** (ridderlintje), o. - linten.

Eer'en (iem. de achting geven, welke hem toekomt), ik heb geëerd: zijn ouders -, den koning - ; de dooden -, in eere houden; zegsw. waar men mee verkeert, wordt men mee geëerd, men beoordeelt den man naar zijn gezelschap.

Eer'epalm (zegepalm, palm der overwinning), m. - palmen; - **plaats** (voornaamste plaats b.v. aan tafel of bij een diné), v. - en; - **poort** (eereboog), v. - en; - **post** (eere-ambt), m. - posten; - **prijs** (veronica, leeuwenbekachtig plantje met blauwe bloempjes, tusschen het gras groeiend), v. gmv.; - **prijs** (eereblijk, hoogste onderscheiding bij een wedstrijd, tentoonstelling, enz.), m. - prijzen; - **sabel**, v. - sabels, z. Eerdegen; - **schot** (schot, dat ter eere van een vorst, enz. wordt gelost), o. - schoten; - **schuld** (schuld, die men als man van eer zonder aanmaning voldoet), v. - schulden: een schuld, bij het verlies van een weddenschap of bij het spel beloopt, is een - ; - **teeken** (teeken van eerblijk van eer), o. - teekenen, - teekens; - **titel** (vereerende titel of benaming), m. - s, b.v. de Vader, de Redder des vaderlands; - **wacht** (afdeeling soldaten, die de wacht houden voor het verblijf van een vorst, b.v. bij 't bezoek aan een stad), v. - wachten; - **wijn** (een glas wijn, dat men op plechtige wijze genoodigden bij hun komst op openbare feestelijkheden aanbiedt), m. gmv.; - **woord** (verzekering of belofte, waarbij men zijn eer in pand geeft), o. gmv.: op mijn - woord.

Eer'gevoel (besef van eigen eer en zedelijke waarde), o. gmv.: veel - hebben.

Eer'gierig (hechtend aan, prijsstellend op, begeerig naar eer), bn.: die werkmans was te - om gebedeld brood te eten; - er, - st.

Eer'gisteren (den dag vóór gisteren), bw.

Eer'lang (eig. eer het lang duurt: spoedig, binnenkort), bw.: ik hoop u - te zien, weldra.

Eer'lijk (rechtschapen, ieder het zijne geveende), bn. en bw.: een - man; iets - verdienen;

- zegsw. — duurt het langst; — **heid** (rechtshapenheid), v. gmv.: — in handelen wandel.
- Eerlijke** begrafenis, d. i. een fatsoenlijke, een nette begrafenis; een eertlijk graf.
- Eerloon** (vergoeding aan schrijvers, kunstenaars, enz.), o.; ook, Eerloon; zie Honorarium.
- Eerloos** (zonder eer; fig. laag), bn. en bw.: hij werd — verklaard; een — ze daad; — handelen; — loozer, — t; — **heid** (laagheid), v. gmv.
- Eermetaal** (dicht. eerepenning, decoratie, ridderkruis), o. gmv., ook: Eeremetaal; — **naam** (eertitel), m. — namen: de Zuijger draagt den — van Vader des vaderlands; — **roof** (blaam, laster), m. gmv.: — is een daad, waardoor de naaste in zijn eer of goeden naam geschaad wordt, hetgeen b.v. geschiedt door kwaadspreken, achterklap, laster; — **roover** (lasteraar), m. — roovers.
- Eershalve** (om de eer, ook als bewijs van eer), bw.: iemand — uitgeleide doen; zie ook: Honoris Causa en **H. C.**
- Eerst**, telw.: de — e kievitseieren, op de — e bank, de — e Kamer; bw.: ik kwam het —; die — komt, — maalt; zie: Komen en Malen; ten — e, zie Primo; zelfst. nw.: vele — en zullen de laatsten zijn, zie Laatste.
- Eerstaanwend** (de eerste in rang onder gelijken), bn.: — ingenieur, — officier, voornaamste; — **beginnende** (die pas begint op 't gebied van leeren, wetenschap of kunst), m. en v. — n; — **daags** (eig. eersdaags, binnenkort), bw.: ik kom — spoedig; ook: Eerdaags.
- Eerste-Kamer** (onze Senaat: afdeling onzer Staten-Generaal, bestaande uit 50 leden, door de Provinciale Staten gekozen), v. gmv.
- Eerstelijk** (in de eerste plaats), bw.
- Eersteling** (eig. wat het eerst is: eerste vrucht, eerste bloem, eerstgeborene, eerste product), m. en v. — en; voor het v. ook — e.
- Eerste-rang**-voortbrengselen (kunststukken v. d. eerste rang), o. mv.: in het Rijksmuseum vindt men — onzer nationale schilderkunst, ook in het Mauritshuis in Den Haag, evenzoo in het museum Boymans te Rotterdam.
- Eerstgeboorte**, v.: recht van —, d. i. oudtijds het recht v. h. vaderlijk goed te erven; — **geboorterecht** (erfrecht ten gunste van den oudsten zoon), o. gmv.: Ezau verkocht zijn — aan zijn broeder Jacob en wel voor een schotel linzen, Gen. 25:34; — **geborene** (de oudste v. d. kinderen), m. en v. — n.
- Eerstkomend** (aanstaand), bn.: de — e week; op Woensdag **e. k.**, op den eerstvolgenden Woensdag.
- Eertijds** (voorheen), bw.: ons land was — bedekt met wouden, vroeger, voormaals.
- Eervergeten** (eerloos, schaamteloos), bn.; een — schurk; — **vol** (met eer), bn. en bw. hij vroeg — ontslag; een — volle onderscheiding, een — volle vermelding; de onderofficier in Indië werd — vermeld; Poot hoopte eens een — le plaats te beslaan op de lijst der Ned. dichters, (Potg.); — **waard'** (titel van een geestelijke van lagere rang), bn.; zie Aanhangel 1, — **waardig**, bn.; — **zaam** (braaf, deugdzaam, fatsoenlijk), bn.: een — burger, een — zame keukenmeid, zedig; — **zucht** (dorst naar eer of roem), v. gmv.
- Eerzuchtig** (vol eerezucht), bn.: een — vorst, hakende naar eer; — er, — st; zie Eergierig.
- Eerzull** (zuil als gedenkteeken, gedenkzuil) v. — en: geen Ga, die aan uw —, (o, Vorstin) treurt, (St.); fig. daarmee heeft Van Speijk (1802-'30) zich een — opgericht in aller harten, in die dagen.
- ees'** (bastarduitgang), als in: Portugees', Japannees', Madoerees', enz., drukt landaard uit.
- Eest** (droogoven tot het roosten van graankorrels in de mouterij), m. — en; ook, drooghaard voor vlas; verhitte vloer als droogplaats voor tabak, cichoreiwortels, enz.
- Eestem** (drogen in of op een eest), men eestte, heeft geëest; zie Eest.
- eet'** (bastarduitgang), als in: apoloheet', athleet', asceet', vormt mann. persoonsnamen.
- Eetlust** (smaak in eten), m. gmv.: een wandeling zal den — opwekken, zie Appetijt; — **servies** (servies van graniet, porselein, zilver, goud voor een diné), o. — zen; — **stokje** (O.-I. stokje, waarmee de Javaan zijn rijst eet), o. — s; — **waar** (mondbehoefte), v. — waren; — **zaal** (grote eetkamer), v. — zalen.
- Eeuw** (tijdperk van honderd jaar), v. — en; fig. ik heb je in geen — gezien, in zeer lang niet; de — van Augustus, van Lodewijk XIV, tijdvak; — **en dag**, zeer lange tijd; zie Jaar en dag.
- Eeuw**, de gouden eeuw, z. Gouden.
- Eeuw**, de ijzeren eeuw, zie IJzeren.
- Eeuwenheugend** (zeer oud), bn.: — e eiken, eig. wier heugenis eeuwen omvat, die eeuwen bestaan; — **oud** (overoud), bn.: een — e woonste, een — gebruik, van hoogen ouderdom.
- Eeuwfeest** (feest ter viering van het honderdjarig bestaan van een inrichting), o. — en; — **getijde** (eeuwfeest), o. — getijden.
- Eeuw wig** (niet gebonden aan het begrip van tijd), bn.: God is —, zonder begin of einde; het — e leven, het leven hiernamaals; de — stad, Rome; bw. hij rookt — en altijd cigaretten, voortdurend, onverpoosd; dat is — jammer, erg; — **held**, v.: God is van alle —, heeft geen begin en zal geen einde hebben; de — ingaan, het eeuwige leven ingaan, sterfen; in der — niet, nooit; van — tot amen, altijd door; in de wachtkamer v. e. dokter duurt een uur soms een eeuw of een —, ontzettend lang.
- Eeuwig licht**, (het), o., zie Godslamp.
- Eeuwig stad**, v. de —: eerenam van Rome, wegens haar ouderdom (753 v. C).
- Eeuwigheid** (duur zonder aanvang of einde, zonder wisseling of opvolging), v. gmv.
- Efa** (oud-Hebr. maat van 10 gomer, z. ald.), v. — s.
- Efen'di** (Turkije. heer: eertitel), m. — s, — wordt geplaatst achter den naam van het amt; ook Effendi.
- Effect'** (het gevolg van een werking, uitwerking, uitwerksel), o. effecten: het licht — op een schildertij; werken op het —, b.v. op het tooneel: door kleeding, schermen (coulissen), gebaren, taal, enz. (c = k).
- Effect'** (openbare schuldbrief, pandbrief), o. — en; de deelen v. e. — zijn: Mantel, Couponblad en Talon, zie ald.
- Effectenbank** (bankinstelling, welke zich in hoofdzaak belast met den handel in effecten en het plaatsen van aandeelen en obligatiën), v. — banken; — **beurs** (beurs of dat gedeelte eener beurs, uitsluitend bestemd voor den effectenhandel), v. — beurzen, ook: — **hoek**, m. gmv.; — **handel** (handel aan de beurs

in staatspapieren, pandbrieven en obligatiën, enz), m. gmv.; -**koers** (de prijs per 100 der effecten), m. -en; -**makelaar** (makelaar in effecten), m. -s; -**sociëteit** (particuliere effectenbeurs), v. -en; -**zegel** (rijkszegel op effecten als belasting), o. -s.

Effectief (werkelijk, wezenlijk), bn. en bw.: de -ve waarde; het is - waar.

Effectief, o. gmv.: mil. het - van een leger, werkelijk aanwezige manschappen; handel: de wezenlijke, werkelijke of reële waarde als tegenstelling van de nominale waarde.

Effectneeren (bewerkstelligen, volbrengen, uitvoeren van een opdracht, tot stand brengen).

Effen (gelijk, glad, vlak), bn. en bw.: een - kleur, egaal; een - vlak, niet hobbelig, gelijk; fig. een - gezicht zelden, strak; een - rekening, afbetaald, afgedaan; -er, -st; -**held** (gelijkheid), v. gmv.

Effen'dl, m. -'s; zie Efen'di.

Effenen (effenmaken), ik effende, heb -effende: een terrein -, een spoorbaan -, zie ook: Evenen en Vereffenen.

Effigie, in -: in - verbranden, in beeltenis, een gekleede strooien pop, nl. in plaats v. d. persoon, b.v. *Guy Fawkes, den man van het buskruitverraad*, zie ald., in Londen (1605); lees: ef-fie-gie.

Eg (landbouwwerktuig), v. eggen; zie Egge.

Egaal (gelijk, eenerlei), bn.: 't is mij -; een egale kleur, gelijkmatig, zonder afwisseling; -aler, -st, (g = g).

Egalisatie (gelijkmaking, vereffening), v. -s.

Egaliseeren (gelijkmaken, vereffenen), (s=z).

Egalité (leus der gelijkheid nl. voor de wet: in de groote Fransche revolutie), v. gmv.

Egard (Fr. voorkomendheid, achting, beleefdheid), m., ook, mv. egards; lees: égaar.

Eggl (insectenetend zoogdier, met spitsen snuit, den rug overdekt met stekels), m. -s: de gewone - of het stekelvarken; de - is een goede verdelger van muizen, kakkerlakken, enz.

Egelantier (wilde rozelaar), m. -s of -en.

Egelantier, eglantier (naam der Amsterdamsche rederijderskamer, 1516-1632, „In liefde bloeyend”), m.: het blazoen v. d. - toonde Christus, gekruisigd a. e. wilden rozeboom.

Egelvisch (beenige visch in de zeën der tropen), m. -visschen; de - is een gedrocht onder de visschen, hij is als een egel met stekels bezet en kan zich opblazen.

-**egge**, -**egge**, -**ei** (achtervoegsel, b.v. dievegge, klappege, klappei: vrouwelijke persoon, die zich kenmerkt door dieven of stelen, klappen).

Egge (getand landbouwwerktuig, roosterwerk met pinnen), v. eggen; zie Stormegge.

Eggen (landb. met de eg bewerken), ik egde, heb geëgd: zegsw. er is met hem te - noch te ploegen, niets aan te vangen.

Eggerig (uitsluitend van den smaak van vruchten: scherp, zuur), bn. en bw.; -er, -st.

Egzig (eig. afgebrokkeld: stomp van tanden door het eten van wrange vruchten of van scherp zuur), bn.; -er, -st; zie Slec.

Ego (Lat. ik), pers vnv.; alter -, tweede ik, plaatsvervanger, ook, echtgenoot, vriend. (g=g).

Egoïsme (ik-zucht, zelfzucht, baatzucht), o. gmv.; zie tegenst. Altruïsme.

Egoïst (zelfzuchtig mensch), m. en v. -en.

Egoïstisch (zelfzuchtig), bn. en bw.

Ego sum Alpha et Omega, Lat. Ik ben de Alpha en de Omega, d. i. het begin en het

eind, de eerste en de laatste (de Alpha is de eerste, de Omega de laatste letter v. h. Gr. alphabet), dus, de Eeuwige; zie Openb. van Joannes 1:8, 21:6 en 22:13.

Egotisme (zelfvergoding), o. gmv.

Egypte (land aan den Nijl), o.; -**naar** (man uit Egypte, ook, zigeuner), m. -s, -naren.

Egyptisch (betrekking hebbende op Egypte), een -e duïsternis, totale, dikke, Exod. 10:22; als zn. (de taal van Egypte), o. gmv.

Egyptoloog (kenner van oud-Egypte, nl. van het land, de taal, oudheden, zeden, enz.), m. -logen.

Ei (uitroep van verrassing, vreugde enz.), tw.

Ei, o. eieren; **eitje**, o. eitjes en eiertjes; de schaal of dop, de pel, het wit en de dooier van een -; spreekw. *Beter een half ei dan een leege dop*, beter iets, al is het niet veel, dan niets; zegsw. *het - wil wijzer zijn dan de hen*, het kind wil wijzer zijn dan vader of moeder; *eieren voor zijn geld kiezen*, zich met veel minder tevreden stellen, om maar iets te krijgen of te hebben; *het is tusschen hen koek en ei*, ze zijn het bijzonder goed eens; zie ook: **Struif**, alsmede: **Duivenei**, **Eenden-**, **Kippen-**, **Zwanenei**, enz.

Ei, o.: het - van **Columbus**, fig. zaak, die men wonderlijk acht, zoolang men er niet achter is, doch waarvan de oplossing eenvoudig is. -**el** (bastardachtervoegsel), als in: *lurel', pastei', schalmel', lamprei'*, zaak- of diernamen.

Eiber (uit eidebaar: ooeivaar), m. -s.

Eidebaar (bijvorm van ooeivaar), m. -baren.

Eiderdons (zachte borstveeren van de eider-eend of eidergans), o. gmv.; -**eend** (zeevogel uit het hooge N., met sterken snavel), v. -en; -**gans** (poolgans, eidereend), v. -ganzen.

Eierdans (geliefde dans der 16e en 17e eeuw, waarbij de danser eenige eieren al dansende uit een kring moest hinken zonder ze te breken), m. -dansen.

Eierdop (eierschaal), m. -doppen; -**dopje** (dopvormig kopje, waarin men een gekookt ei plaatst, om het te eten), o. -s; -**koek** (omelet), m. -en; -**korf** (korf, om er eieren in ter markt te brengen), m. -korven, fig. bang zijn voor zijn -, lichaam, gew.; -**netje** (netje, waarin men eieren kookt), o. -s; -**pruim** (een groote blauw-roode pruim, zoo genoemd naar den vorm), v. -en; -**rek** (toestel, bestaande uit eenige rijen planken met gaten, waarin eieren geplaatst worden), o. -rekken; -**saus** (saus van boter en eieren), v. -en; -**schaal** (kalkachtige schil v. e. ei), v. -schalen.

Eierspel (middeleeuwsch spel, waarbij een ei, aan een boomtak gehangen, door een blinddoekten speler moest worden stuk geslagen), o. -spelen: hij staat er naar, als een blinde naar 't ei, hij raadt of gist geheel mis.

Eierstruif (pannekoek van deeg met eieren, omelet), v. -struiven, zie **Struif**; -**vrouw** (koopvrouw in eieren), v. -vrouwen.

Eiffeltoren (toren in Parijs, door den ingenieur Eiffel geheel van ijzer opgebouwd voor de wereldtentoonstelling van 1889), m.: de - is ruim 300 M. hoog.

Eigen (aan den persoon zelf toebehoorend), bn.: een - huis; met - hand geschreven, zie Autographisch; dat zijn z'n - woorden, iets met - ooggen gezien hebben, op - naam, op - risico, met - middelen, op - houtje iets doen, z. Houtje; spreekw. -

haard is goud waard, niets gaat boven een eigen dak, een eigen gezin.

Eigen (gemeenzaam, vertrouwelijk), bn.: ik kan maar niet — met hem worden; zich een taal — maken; zich met het gevaar — maken.

Eigenaar (bezitter), m. —naars of —naren.

Eigenaar'dig (van of met een eigen aard, bijzonder opmerkelijk), bn., —er, —st: dat is een — geval, een — gezicht, hij heeft een — e manier van spreken, van stellen; ook, passend, geschikt: dat is nu eerst een — geschenk; —held (iets bijzonders), v. —heden.

Eigenares' (bezitster), v. —sen.

Eigenbaat (eigenbelang, baatzucht), v. gmv.; —belang (zelfzucht, egoïsme, karaktertrek in menschen, om zooveel mogelijk te hebben voor zoo weinig mogelijk moeite), o. gmv.: het — is veelal de hechtste steun van een goed voor-nemen), (Koetsveld); —dom (have, goed, bezitting), o. —dommen: belasting moet men betalen van gebouwde en ongebouwde —dommen; er is particularier — of privaat —, verder collectief — nl. van een maatschappij, ook, staats —; —dom (het recht van bezit, d.i. om over een zaak als de zijne te beschikken en het vrije genot er van te hebben), m. gmv.: zijn tante hield het vruchtgebruik, neef moest zich tot haar dood met den — tevreden stellen; —doms-meljk (eigenaar'dig), bn. germ.; —doms-recht (het recht op een eigendom), o. —rechten: zijn — bewijzen; —dank (eigenwaan), m. gmv.; —dun'keljk (op eigen gezag, eigen-machtig), bn.: een — e handeling, beslissing.

Eigenen (toeëigenen, in zijn bezit nemen), ik heb geëigend, w. i. g.; zich — in den zin van passen, voegen: dat eigent zich niet tot zoo iets, is een germ.

Eigengebakken, bn.: — brood, door iem. zelf thuis gebakken; vergel. Huisbakken; evenzoo: —gebrouwen: —gebrouwen bier.

Eigengeërfde (iem. die op eigen goed woont), m. en v. —n; ook: Eigenerfde.

Eigengemaakt, bn.: een — e japon, door de draagster zelf gemaakt; **eigengerechtig** (naar eigen maatstaf beoordeelend, eigendunkelig), bn. en bw., —er, —st: ons zoo vaak aanmatigend en — volk; —gerech-tigheid (drijfveer tot eigenmachtige daden), v. gmv.

Eigengereld (eig. in 't gezin van den ge-bruiker zelf gefabriceerd), bv.: —e rokken, gemaakt van eigen gesponnen en geweven wol, fig. evenals huisbakken, enz. kleinzielig, bekrompen, b.v. hij is een goed man, maar wat eigengereld; een — gereide vent, die nl. zijn eigen gangetje gaat, iets origineels heeft; —gesponnen bn.: —garens; —handel, m., de tegenst. van Commissie-handel: —handel wordt door den koopman v. eigen reke-ning en risico gedreven; —hand'ig (met eigen hand), bn. en bw.: een — testament, een — geschreven brief; zijn brieven — in de bus doen; —hoo'rigen (lijfeigenen), m. en v. mv.; —liefde (liefde tot zich zelf, ingenomenheid met eigen persoon), v. gmv.: dat zal zijn — streelen, zelfzucht.

Eigenlijk (werkelijk, wezenlijk), bn.: de — e betekenis van een woord, de — e dader; bw.: — hebt gij den prijs niet verdiend, naar waarheid; ik ben — niet erg tevreden, juist; dat is — niet waar, letterlijk.

Eigenlof (lof, dien men zich zelf toezwaait), m. gmv.: zegsw. — stinkt; **eigenmachtig**

(op eigen gezag), bn., —er, —st; —naam (bijzondere naam van een zelfstandigheid of van een verzameling), m. —namen, b.v. Jan, Marie, Venloo; Karpathen, Cycladen, enz.; —schap (kenmerk), v. —schappen.

Eigenste (dezelfde, hetzelfde), bn.: het was de — vrouw, op het — oogeblik.

Eigenwaan (verwaandheid), m. gmv.: de — speelt menigeen parten, de — is een slechte raadgever.

Eigenwaarde (de waarde, die men zelf overtuigd is te hebben), v.: een overdreven gevoel van — bij een persoon of een heel volk.

Eigenwijs' (waanwijs, verwaand, pedant), bn.; —zer, —t; —held (pedanterie), v. gmv.

Eigenwillig (eigenzinnig, willekeurig, eigen-machtig), bn. en bw.; —zin'nig (zijn eigen zin volgende, niet hechtende aan de meening van anderen; stijf gehecht aan zijn eigen meening, koppig), bn. en bw., —er, —st; —zin'nigheid (koppigheid), v. gmv.

Eigir, Germ. myth. god der zee; z. A e g i r.

Eik (woud-en loofboom), m. eiken: de gesteelde —, de ongesteelde —, de witharige —, de roode —, de witte —, de verf —, de kurk —.

Eik (wap. de eikeboom met eenige goed kenbare bladeren, als het zinnebeeld van kracht en standvastigheid), m. eiken.

Eikbast (schors v. e. eik), m. —en.

Eikblad (blad van den eikeboom), o. —en, —eren; —bladroller (schubvleugelig insect, bladroller; ook, groene eikenmot), m. —rollers, zie Bladroller; —boom (eik), m.

—boomen; —galwesp (vliesvleugelig insect, voorzien van een legboor, dat de galnoot doet ontstaan door zijn steek), v. galwespen, z. Galnoot en Galwesp; —krans (krans van eikeblaren), m. —kransen; ook: Eiken-krans: de — is het symbool van burgerdeugd en van verdienste; —kroon of **Eiken-kroon** (Luxemburgsche orde, ingesteld door Willem II, in December 1841), v.: ridder van de —.

Eikel (vrucht v. den eik), m. eikels.

Eikeloof (gebladerte van een eik), o. gmv.

Eiken (van eikenhout), bn.: een — stok, een — plank, een — kast, een — vloer.

Eikenappel (galappel), m. —appels; —bast

(schors van eiken), m.: gemalen — of run;

—bladroller, m. —s, zie Eikebladroller;

—bokter (bokter, op eiken levende), v. —s;

—bosch (bosch van eiken), o. —bosschen;

—dreef (smalle laan van eiken), v. —dreven;

—galwesp, v. —en, zie Eikegalwesp.

Eikenhout (hout van den eik: vast, sterk en duurzaam), o. gmv.: een trap van —, een lambrizeering van —, een parketvloer van —.

Eikenhouten (v. eikenhout), bn.: een — lambrizeering, zie Eiken.

Eikenkroon, v.; zie Eikekroon.

Eikenlaan (laan van eikeboomen), v. —

—lanen; —loof (loof van meer dan één eik),

o. gmv.; —mos (mos, op den stam van

eiken groeiende), o.; —schors (bast v. eiken),

v. gmv.; —slaghout (—hakhout), o., zie

Akkermaalshout; —varen (boomvaren,

steenvaren), v. —s; —woud (oorspronkelijk

bosch van eiken), o. —wouden: het ruischen

van het —.

Eiker (vrachtschip, binnenschip), m. —s.

Eikestam (stam van een eik), m. —stammen;

—stobbe (onderste stomp van een eikestam),

v. —stobben; —tak (tak van een eik), m.

- takken; **-telg** (jonge eik), m. -telgen; **-wortel** (wortel v. e. eik), m. -wortels.
- Eik'schillen** (het jonge eikenhout ontdoen van den bast, voor de rimbereiding); **-schiller** (werkmán, die al kloppend den eikebast losmaakt), m. -s.
- Eilaas'** (uitroep van smart of leed), tw.
- Eiland** (door water omringd land), o. -en: een groep -en heet archipel; een kust-; een oceaan-, nl. dat ver van de kust ligt, b. v. St.-Helena; een koraal-, zie Atol; een schier-.
- Eilanden boven den wind** (aardr. die van uit de Caraïbische Zee gezien, boven den N.-O. passaat liggen), o. mv.; **-onder den wind** (aardr. eilanden, evenwijdig aan de N.-kust van Z.-Amerika, die blootliggen voor den N.-O. passaat), o. mv.; tot de eerste behooren aan Ned.: St. Eustatius, Saba en het Z. van St. Martin, tot de tweede: Aruba, Bonaire en Curaçao.
- Eilandengroep** (eenige bij elkaar gelegen eilanden), v. -groepen; **-rijk** (toenaam van Engeland), o.; **-stad** (het schoone Venetië), v. gmv.; **-zee** (archipel), v. -ën.
- Eilander** (bewoner v. e. eiland), m. -s. w.i.g.
- Eilandstation** (spoorw. station, tusschen de spoorlijnen in gelegen), o. -s.
- Eilieve** (och! kom!), tw.: -, zeg het mij.
- Eilooft** (klimoploof), o. gmv.; het - was aan Bacchus gewijd, de Bacchanten bekransen zich er mee; zie: Veil, Ifte, Klim m. e.
- ein'** (bastaarduitgang), vormt persoonsnamen: kastelein', kapitein', sacristein', souverein'; ook zaaknamen: fontein', balein'.
- Eind, end** (wat ergens van overblijft, restant, stukje), o. -en: een - worst, een - kaars, een - touw; fig. een - weegs, een deel v. d. weg; aan het kortste - trekken, zie Trekken, Eindje.
- Eind** (bedoeling, oogmerk, doel), o.: ten -e, te dien -e; ik zeg het u, ten -e gij op uw hoede zoudt zijn; ten -e te slagen; ik wil examén afleggen en te dien -e studeer ik hard.
- Eind** (uitslag, uitkomst), o.: dat was nu het - van al onze moeite; dat zal een verkeerd - hebben.
- Eind/beslissing** (afdoende beslissing), v. -en; **-besluit** (besluit, waartoe men eindelijk d. i. na lang wikken en wegen is gekomen), o. -besluiten; **-cijfer** (vastgesteld cijfer, resultaatcijfer), o. -cijfers; **-diploma** (uitgerikt bij voldoende eindexamen aan leerlingen van H. B. S., Gymnasia en Handelscholen), o. -s; **-doel** (het doel, dat men zich als einde van zijn streven voorstelt of stelt), o. gmv.
- Einde** (het uiterste van een weg, enz., de grens), o. einden: het - van een langen weg; fig. iets aan het rechte - aanpakken, er op de goede manier mee beginnen; aan het kortste - trekken, er slecht mee weg komen.
- Einde, eind** (als tegenstelling van begin), o. gmv.: hier (op het kerkhof) is het - van alle dingen, ten einde raad zijn, tot aan het - der wereld; spreekw. Eind goed, al goed, als de zaak maar goed afloopt, vergeet men zorg en werk; zegsw. het eind zal den last dragen, de moeilijkheden komen achteraan; z. L. a. s.
- Eindelijk** (ten laatste, ten slotte), bw.: daar kwam hij eindelijk aan, de beschuldigde bekende -; ook soms een bn.: de -e afloop eener zaak, de -e beslissing, aan het eind plaats hebbend, w. i. g.
- Ein'deloos** (waar het einde van verloren raakt, zonder einde), bn. en bw.: de -looze ruimte, een -looze twist, een -looze stoet; zij zijn -gelukkig, in de hoogste mate.
- Ein'den** (eindigen), het eindde, is geëind; meestal Eindigen.
- Eind'examen** (eig. het laatste examen aan de H. B. S. en het Gymnasium), o. -examens; bij een voldoende - wordt den leerling een diploma uitgereikt; zie Einddiploma.
- Ein'dig** (een einde hebbende of nemende), bn.: al het aard'sche is -; verg. Oneindig.
- Eindigen** (een einde maken aan of nemen; afloopen), het is geëindigd: mijn lessen zullen spoedig -, ophouden; spraakw. woorden, die op -el -, uitgaan, b. v. kruimel, hevel, enz.
- Eind'je** (stukje, restantje), o. -s: een - touw, een - kaars, een - sigaar; zegsw. zijn - vasthouden, bij zijn meening blijven.
- Eind'oordeel** (laatst of beslissend oordeel), o. -oordeelen: ons - was, dat de man ons had misleid; **-oorzaak** (de laatste of voornaamste oorzaak), v. -oorzaken; **-paal** (grens, grensmaal), m. -palen: de - van het bosch, fig. de - des levens; **-rijm** (rijm aan het eind van een versregel), o. -rijmen, zie Rijm; **-snelheid** (nat. snelheid van een lichaam na het doorloopen van een bepaalde baan), v. -snelheden; **-station** (station, waar de loop van een spoorweg eindigt, terminus), o. -stations; **-verslag** (definitief verslag, als tegenstelling van: voorloopig verslag), o. -verslagen.
- Einhe'riars** (Germ. myth. de in Walhalla verblijfhoudende helden), m. mv.; ook: **In -**.
- Ei'ron** (langronde, ovaal), bn.: een -e pruim.
- Eisch** (verlangen, vraag), m. -en.
- Eisch** (vordering, ook in rechten), m. -en: een - doen; de - was een jaar hechtenis.
- Eis'chen** (met grond vragen, vorderen, begeeren, aanspraak maken op), ik heb geëischt: wat eischt ge van mij? rekening en verantwoording -.
- Eis'cher** (man, die in rechten iets eischt), m. -s; **-es'** (vrouw. eischer), v. -sen.
- Eitje** (klein ei), o. -s: zegsw. een - met iem. te schillen hebben; zie Appeltje.
- Ei'vol** (zeer vol, propvol), bn.: een -le zaal.
- Ei'wit** (witte, vloeibare stof, die den dooier van een ei omgeeft), o. gmv.
- Ei'witstof** (stof als het wit van een ei: komt voor in kaas, melk, vleesch, boonen, enz.), v. -stoffen; z. Albumine, Proteïnestoffen.
- Ei'witten** (een band van een boek glanzig maken door hem met eiwit te bestrijken), ik eiwitte, heb geëiwit.
- Ek'ster** (boschvogel, geslacht der raven), v. eksters; vroeger ook Aakster, zie ald.
- Ek'steroo** (zoo genoemd naar het uiterlijk: likdoorn), o. -oogen.
- El** (oude lengtemaat), v. ellen: de Amsterdamsche - is 0.688 M.; de Engelsche - of yard = 0.914 M.; de Berlijnsche - = 0.667 M.; de Leipziger - = 0.565 M.
- el** (achtervoegsel), b. v. hevel, hengel, teugel, sleutel, namen van werktuigen.
- el** (achtervoegsel), b. v. kruimel, stippel, knokkel, mazel, hoepel, busstel, prikkel, verkleinwoorden.
- el** (achtervoegsel), b. v. vermetel, kreupel, wankeel, schamel, bn.; achter stammen van w. w.
- Elaboratie** (afwerking, zorgvuldige bearbeiding en voltooiing van een werk), v. gmv.

Eláine (een der bestanddeelen van vetstoffen en vette oliën), v. gmv.

Elañ (aanloop, sprong, vuur, fig. opwelling, gemoedsbeweging), o.: met het noodige —, iets met — doen, geestdrift; soms ook: m.

Elañceeren (snel voorwaarts bewegen of voorwaarts drijven, toeschieten, springen).

Eland (herkauwend dier van het geslacht der hertachtigen, de mannetjes met een getakt gewei), m. elanden: de — is de grootste hertensoort van Europa; ook: Eland-hert.

Elasticiteit (veerkracht, spankracht), v. gmv.: de — der lucht.

Elastiek (gummi), o.: een bal van —, overschoenen van —; —en, bn.: een —en popje, —en overschoenen, van elastiek; zie Gummi.

Elastiek (rekbaar of veerkrachtig bandje), o. —en: het hoedje met een — vastzetten; —je (stukje elastiek), o. —s.

Elastiek (elastisch), bn.; —er, —st.

Elastisch (zeer rekbaar, veerkrachtig), bn.; —er, meest elastisch: onze spieren zijn —.

Elañeriet (aardpek, aardhars: kneedbaar en zeer veerkrachtig), o. gmv.

Elañders (verwant met el, ander, anders: op een andere plaats, niet hier), bw.

Eldora'do (eig. el dorado), o.: zie Dorado.

Eleñtie (keus, verkiezing), v. —tiën, —s. (t=s).

Eleñto, eleñto (de gekozene), m. —'s: de Spaansche soldaten kozen, als ze aan't miltien sloegen, een —, aanvoerder, leider.

Eleñtor, eleñteur (keurvorst), m. —to'ren, —teurs'. w. g.

Eleñtoraal (in verband staande met de verkiezingen), bn.: eene —ale quaestie, —ale moeilijkheden, het —ale vraagstuk.

Eleñtoraat (de waardigheid van keurvorst, ook: keurvorstendom), o. —aten.

Eleñtriciën (Fr. degene, die zich als vakman met de practische toepassing der electriciteit bezighoudt), m. —s; lees: —si-ën.

Eleñtricitet (nat. natuurkracht, die door wrijving, aanraking of langs chemischen weg in bepaalde stoffen kan opgewekt worden), v.; de — openbaart zich door het aantrekken of afstooten van sommige stoffen; zij is het eerst op gewreven barnsteen of aan electron waargenomen door Thales van Milete, 600 v. C.

Eleñtricitetsaanwijzer (toestel, om de electriciteit in den dampkring aan te toonen), m. —s; —meter (instrument, om de verbruikte hoeveelheid E. te meten), m. —meters.

Eleñtrisch, bn., zie Electrisch.

Eleñtrisch (nat. electriciteit bezittende, door electriciteit bewogen of gedreven wordende, betrekking hebbende op, in verband staande met electriciteit), bn.: —e werktuigen, —e klokken, schellen, uurwerken, —e spoortreinen, —e trams; — licht, een —e vonk; ook: E. voortbrengende: een —e batterij: een samenvoering van Leidsche flesschen; een —e centrale, zie ald.

Eleñtrische cen'trale (een centraal-gebouw, waar electricische kracht wordt ontwikkeld of electriciteit wordt voortgebracht voor e. groote fabriek, een stad, een heele landstreek), v. —n.

Eleñtrische een'heid (eenheid bij het meten van electricische stroomen (Ampère), van electricische spanning (Volt), v. — eenheden.

Eleñtrische geleid'ing (het geleiden der electriciteit b.v. langs koperdraad; ook: eig. de draden zelve), v.; in het laatste geval meerv. —en: het aanleggen van —en.

Eleñtrische klok (klok, die door een galvanischen stroom in klank wordt gebracht, b.v. langs spoorwegen en bij wachthuizen), v.; evenzoo: — schel: beide dienen tot het geven van seinen, zie Schel; — uurwerken: de wijzers worden door electriciteit voortbewogen, men vindt ze in steden van eenigen rang als straatuurwerken.

Eleñtrische krachts'overbrenging: deze geschiedt langs een geleiding, tot op 50 KM. met slechts $\frac{1}{5}$ krachtverlies.

Eleñtrische lamp, v. —en; zie: — licht.

Eleñtrisch licht, o.: het — ontstaat door hereeniging van positieve en negatieve electriciteit, dan ontwikkelt zich zekere hoeveelheid warmte; zie: Gloeilamp, Booglamp.

Eleñtriseeren (nat. de electriciteit opwekken in iets, electriciteit mededeelen aan iets); fig. onverwachts schokken: bezielen, ontvlammen, in geestdrift brengen; —ing (de daad van elektriseeren), v. gmv. (s = z).

Eleñtriseer'machine (nat. toestel, om wrijvingselectriciteit op te wekken), v. —machines.

Eleñtrocutie (het voltrekken van een doovonniss door middel van electriciteit), v. —s, —tiën. (c = k).

Eleñtro'de (nat. metalen plaatje of draad in een electrolyt geplaatst, dienende om electriciteit aan een vloeistof toe te voegen of er van af te voeren), v. —s: de positieve — heet anode, de negatieve — heet kathode.

Eleñtrolyse (het proces der ontleding van vloeistoffen door den galvanischen stroom), v. —s. (y = ie).

Eleñtrolyt (vloeistof, die door den electrischen stroom ontleed kan worden), m. —en.

Eleñtro-magneet (week-ijzeren kern, die magnetisch wordt, zoodra men door de solenoïde, die haar omgeeft, een electrischen stroom voert), m. —magneten. (g = g).

Eleñtro-magne'tisch, bn.: —eleograaf, telegraaf, die door electromagneten werkt. (g = g).

Eleñtro-magnetis'me (nat. de leer van het verband, dat bestaat tusschen electriciteit en magnetisme), o. gmv. (g = g).

Eleñtro-metallurgie (scheik. de toepassing van de chemische werking der electriciteit bij het winnen van metalen, d. i. om metalen uit hun ertsen af te scheiden), v. (g = g).

Eleñtro-meteoor (nat. electrisch verschijnsel in den dampkring), m. —meteoren.

Eleñtrometeer (meter van den graad van spanning der electriciteit in de lucht), m. —s.

Eleñtromobiel (motorwagen, die door electriciteit gedreven wordt), v. —en.

Eleñtromoteer (machine, waarin de electrische stroom wordt omgezet in mechanische kracht), m. —mote'ren, —motors.

Eleñtron (Grieksche naam voor barnsteen, grondwoord van het woord electrisch, enz.), m.; zie Aantrekking.

Eleñtro-optisch, bn.: —e verschijnzelen, die nl. ontstaan door invloed der electriciteit op het licht.

Eleñtrophoon (nat. verhoorder), v. —onen.

Eleñtrophoor (electriciteitsdrager, —bevat-ter of —bewaarder, b.v. een harskoek, eenig werktuig), m. —phoren. (ph = f).

Eleñtro-plastiek, v.; zie Galvano-plastiek.

Eleñtroscop (toestelletje, waarmee men onderzoekt, of een lichaam geëlectriseerd is en welke de aard is dier electriciteit), m. —copen.

- Electro-technicus** (persoon, d. i. ingenieur, die studie gemaakt heeft van de toepassing der electriciteit op de nijverheid), m. — technici.
- Electro-techniek** (toepassing der electriciteit op de nijverheid), v. (ch = scherpe g).
- Electro-technisch** (de techniek der electriciteit kennende), bn.: een — ingenieur.
- Electro-therapie** (toepassing der electriciteit op de geneeskunde), v. gmv. (th = t).
- Electrotypereen** (het vervaardigen van letters, stereotieplaten, houtsneden, enz., langs galvanoplastischen weg), (y = ie).
- Electrotypie** (de kunst van electrotypereen), v. gmv. (y = ie).
- Electro-vegetome'ter** (werktuig, dat dient ter bepaling van den invloed der electriciteit op den wasdom der planten), m. — meters.
- Elefant** (uit het Latijn *elephantus*: minder algemeen gebruikte, soms dichtertijke naam voor olifant), m. elefanten.
- Elefantia'als** (knobbel-melaatsheid), v. gmv.
- Elegant** (sierlijk, smaakvol, bevallig), bn. en bw.: een — gemeubeld vertrek; een — avontuier; zich — kleeden; zie Chic.
- Elegant'ie** (bevalligheid, sierlijkheid), v. gmv.
- Elegie** (dichtk. treur- of klaaglied), v. — gieën: van een — vormen droefheid en weemoed den grondtoon; een — is een rouw- of treurzang, d. i. een lyrisch gedicht, waarbij de aangename herinnering aan hetgeen men vroeger bezat, afwisselt met de treurigheid om het verlies; b.v. Ledeganek: *Het graf mijner moeder*; Ter Haar: *Elegie aan een spelend kind*; Borger: *Aan den Rijn*; Foot: *Op den dood van mijn dochtertje*; Vondel: *Constantintje*; Da Costa: *Bij de rivieren van Babel*, enz.
- Elegisch** (treurig, klagend, weemoedig), bn.: een — gedicht; lees: ee-lee'-gies.
- Element** (toestel, waarin door scheikundige werking electriciteit wordt ontwikkeld), o. — en; zie: Electrisch en Galvanisch element.
- Element'** (een der oude hoofdstoffen: lucht, water, aarde, vuur), o. — en: het water is het — der visschen; fig. datgene, waarin men zich vrij en naar genoegen beweegt: *Het water is ons —, de zee bruist onze glorie* (Matrozenlied); bij uitbreid.: *reizen in vreemde landen is zijn —*, doet hij bij voorkeur: *in zijn — zijn*, in zijn nopjes.
- Element** (bestanddeel), o. — en: wind en regen zijn de samenstellende — en van het klimaat van eenig gewest, (Veth); de klanken zijn de — en der spreektaal; in elk leger zijn goede en kwade — en.
- Element'** (grondstof, materie), o. — en: het aantal — en bedraagt 81; fig. de — en van wetenschap of kunst, beginselen; scheldn. *je bent een dom —*, je hersenen begrijpen niets.
- Elementair** (Fr. fig. de eerste beginselen eener wetenschap betreffende), bn.: — e scholen, lagere scholen; — onderwijs.
- Ele'tto** (gesch. hoofd, gekozen door de muitende Sp. benden), m. — 's: de — in de dagen der Sp. furie (1576); zie Electo.
- Eleva'tie** (opheffing; verhooging, hoogte, verhevenheid), v. — s, — tiën. (t = s).
- Eleva'tor** (graanzuigmachine, silo), m. — s.
- Ele'Ve** (Fr. kweekeling, leerling), m. en v. — s.
- Elf** (tien en één), telw.: les —, nl. de elfde les; zegsw. — is het gekkenummer, zinspeling op den bijvorm *alf*, die nl. zot, dwaas bet.; 't is — oogen, 't loopt mis; op zijn — en-der-tigst, treuzelend, op zijn doolie gemak, zie ald.
- Elf**, m.; **El'fe** (Germ. myth. geesten, die de heele natuur bevolken), v. elfen: er zijn lucht-, water-, vuur-, akker-, bron-, boomelfen, enz. zie ook: Alf, Alfheim, Svart-alfheim.
- Elf'de** (rangtelw. op de elfde plaats in de rij), bn.: Karet de *Elfde van Zweden* (1660—1697), de — koning van dien naam; — half (tien en een half), bn.
- Elf'der**, ter — wre, d. i. op het laatste oogeblik, zeer laat; zie Matth. 20:6.
- Elf'derhande** (soortgetal. in elf soorten), bn.; ook, — lel, bn.
- Elf-en-der'tigst** (uiterst langzaam en sekuur): — komt slechts voor in: op zijn —.
- Elf'honderd** (elfkeer honderd), bn.; — maal (herhalingsgetal: elf keer), bn. en bw.
- Elf'proef** (rekenk. proef op een der hoofdbewerkingen), v.; verg. Negenproef.
- Elft** (visch der Noordzee van het geslacht der haringen), m. elften; (stofnaam), v. gmv.: de — zwemt in 't voorjaar onze rivieren op om kuit te schieten, hij wordt veel gevangen op de Merwede; — als zalm, (Potg.), A'damsche straatkreet; volksn. Meivisch.
- Elfuur'tje** (koffie met versnapering op dat uur), o. — uurtjes.
- Elf'voud** (een getal, dat elfmaal zoo groot is), o.: 66 is een — van 6; — vou'dig, bn.: een — e winst.
- El'ger** (verdoofing van Aalgeer: groote drietandige vork om aal of paling te steken), m. elgers.
- Elideeren** (uitlaten, weglaten): een letter uit een woord —: uitstooten, b.v. in aard-appel.
- El'im** (rustoord), o.; ook verpleeginrichting te Loenen aan de Vecht.
- Elimina'tie** (het elimineeren, verwijdering, wegwerking), v. — ties, — tiën. (t = s).
- Elimineeren** (algebra: een in vergelijkingen voorkomende grootheid daaruit doen verdwijnen of wegwerken).
- El'is** (landschap aan de W.-kust v. d. Peloponnesus of Z.-Griekenland), o.; z. Augias.
- El'iste** (spraak. weglating van een klinker vóór eenen anderen), v. als: binnen (be-innen), tevens (te-evens). (s = z).
- El'ite** (Fr. keur, kern, bloem), v. gmv.: de — der burgerij, de — der intellectuele wereld.
- Elix'ir** (afkooksel of aftreksel van kruiden, vooral een soort van bitter), o. — s; ook: Elix'er; in de volkst. elixter, elikster.
- Eliz'abeth**, v.: de Elizabeths-vereening, liefdadigheidsvereening van R.-K. gehuwde en ongehuwde vrouwen; de St. — vloed, groote overstroming op 18 November 1421, waardoor de Biesbosch ontstond.
- Elizee'sche velden**, o. mv.; z. Elyzeesche.
- Elk** (een ieder, een iegelijk), telw.: — e dag, — jaar; ook zelfst. onbep. voorw.: — moet zijn plicht doen; — het zijne geven.
- Elkaar** (elk-ander), wederk. vnvw.: zij bederven — s werk, geef — de hand, help —; af te breken: elk-aar; spreekt. mekaar.
- Elkan'der** (d. i. elk-ander, de een den ander: af te breken: elk-ander), wederk. vnvw.
- Elkeen** (iedereen), onbep. vnvw.: — moet helpen.
- El'leboog** (armboog, gewricht van den arm, achtereind v. d. elleptip), m. — bogen.
- El'leboog** (kachelpijp in den vorm van een rechten of stompen hoek), m. — bogen.
- El'legoed** (manufacturen), o. — goederen.
- El'lemaat** (lengte van een el, het meten bij de el), v. — maten: bij de — verkoop. vero:

- Ellen'de** (nood, jammer, onheil, ramp, armoede), v. ellenden.
- Ellen'deling** (verachtelijk mensch, beroering), m. en v. -en; voor het vr. ook -e.
- Ellen'dig** (rampzalig, ongelukkig, armoedig), bn. en bw: die -e oorlog, wat een -e toestand; de man kwam - aan zijn eind; deze heibewoners leiden een - leven; dat gaat -, naar; zie Miserabel; -er, -st.
- Ellen'dige** (ongelukkige, rampzalige), m. en v. -n: wat al -n uit die verwoeste dorpen!
- El'lepijp** (onderarmbeen), v. -pijpen.
- El'lewaar** (waar, die per el verkocht wordt: linnen, katoen, enz.), v. -waren.
- El'lewinkel** (winkel, waarin bij de el allerlei weefsel verkocht wordt), m. -winkels.
- Ellips'** (meetk. langwerpige gesloten kromme lijn, behoorende tot de zoogenaamde kegelsneden; ook, langwerpig rond of ovaal), v. -en.
- Ellips'** (spraak. het ontbrekende: uitlating, verwijzing van woorden of zinnen), v. -en: de - is een tegenvoeter van het pleonasme: b.v. Daar dient hard gewerkt! Och, of gij mij gelooven wildet! z. Elliptisch.
- Ellipsograaf'** (werktuig, waarmee men een ellips-lijn kan beschrijven), v. -grafen.
- Ellipsol'de** (meetk. lichaam, dat ontstaat door het wentelen van een ellips om haar as), v. -n.
- Elliptisch** (ellipsvormig), bn.: de planeten beschrijven -e banen.
- Elliptisch** (spraak. onvolkomen door uitlating), bn.: een -e zin, zin, waaruit een deel b.v. het w.w. is weggelaten, als: Vrijheid (is) blijheid; Rust (geeft) roest.
- Elms'- of Elmusvuur** (electriche uitstrooming met zwak lichtende vlam uit de spitsen van voorwerpen b.v. uit masttoppen), o.; ook St-Elmusvuur geheeten; vroeger op schepen als een heilspellend teeken beschouwd: (St. Elmo, patroon der Spaansche zeelieden).
- Elocu'tie** (Fr. welbespraaktheid), v. gmv.
- Elo'ge** (Fr. lofspraak, lofrede), m. -s.
- Eloquent'** (welsprekend, welbespraakt), bn.; -le (welsprekendheid), v. (qu = kw).
- Elp** (elpenbeen), o. gmv.
- Elpen** (v. elpenbeen of ivoor, of er op lijkende), bn.: een - kokertje; - schoulers, (Staring).
- Elpenbeen** (ivoor), o. gmv.: een koker v. -.
- Els** (berkachtige loofboom, groeit aan den waterkant, levert hakhout), m. elzen.
- Els** (gekromde priem v. d. schoenmaker), v. elzen: zoo scherp als een -.
- El'sevier**: boekdrukkersfamilie uit Leuven; later te Antwerpen, in 1637 te Amsterdam; zie Elzevier.
- Elucida'tie** (toelichting, verklaring, b.v. van een tekst, enz.), v. -s, -tiën. (t = s).
- El'ven**, v. mv., ook: **Elfen, Alven**.
- Elysee** (Fr. paleis v. d. President v. Frankrijk), o. gmv.
- Ely'sisch**; zie Elyzeesche; lees: eelie'zies.
- Ely'sium**, o.; hetzelfde als Elyzeesche velden: het - van tante Stastok, d. i. scherts. haar kleinstedsch tuintje; lees: ee-lie'zi-um.
- Elyzeesche, Ely'sische velden** (myth. de hemel der Gr. mythologie: bekoorlijke valleien met een eeuwige lente en groenende boschjes, enz., waar de zaligen een eeuwige jeugd genieten; fig. een bekoorlijk en gelukkig oord), o. mv.
- El'zebast** (schors v. e. els), m. gmv.
- El'zeblad** (blad v. e. els), o. -en, -eren; -boom, m. -en; -stam, m. -stammen;
- struik, m. -en; -tak, m. -takken.
- El'zenbosch** (bosch v. elzen), o. -bosschen; -heg, v. -heggen; -hout, o. gmv.; -houten of elzen: een - rekstok; -laan, v. -lanen.
- El'zevier** (druk of drukletter van bepaalden vorm), v. gmv.; -sch, bn.: de -sche uitgaven, nl. die van de oude firma Elsevier te Amsterdam en Leiden in de 16e en 17e eeuw.
- Email'** (Fr. brandverf, brandschilderwerk op metaal), o. gmv.; ook: geëmailleerd werk.
- Emalleeren** (brandschilderen, met email overdekken of sieren), (ll = lj).
- Emana'tie** (uitloeiing, uitstrooming, fig. openbaring), v. -tiën, -s. (t = s).
- Emancipa'tie** (vroeger: vrijmaking uit slavernij of lijfgeenschap; thans: het toestaan van gelijke rechten voor de wet aan de vrouw, haar gelijkstelling voor de wet met den man; bevrijding van voogdij, handlichting), v. gmv. (t = s).
- Emancipeeren** (vrijmaken, mondig verklaren; ontheffen van voogdij).
- Ema'snuel**, zie het betere Emmanuel.
- Emballa'ge** (verpakking, omhulsel van koopwaren als: zakken, balen, doeken, kisten, vaten, enz.), v. gmv.; lees: -aazje.
- Emballeeren** (inpakken, verpakken), (em = am).
- Embarcadè're** (Fr. landingsplaats, steiger voor een boot, station van vertrek), m. -s.
- Embar'go** (in oorlogstijd beslag op vreemde schepen door den staat, in wiens havens ze zich bevinden), o. gmv. (g = g).
- Embarqueeren** (inschepen, aan boord gaan, in schepen laden): troepen -. (qu = k).
- Embarras'** (zwaarigheid, verlegenheid, verwarring), o. en m. gmv.: in den - zitten.
- Embé'tant'** (dolvervelend), bn. (em = am).
- Embleem'** (zinnebeeld, -teeken), o. -blemen; (em = am): de lelie is het - der reinheid.
- Emble'ma** (zinnebeeld), o. -'s, -mata: overal zult gij de -ta van ons vak op een misselijke wijze zien afgebeeld, (De Barbier, C. O.)
- Emble'mata** (letterk. beeldjes, zinnebeelden), o. mv.: - zijn plaatjes met bijschriften van zedelijke of stichtelijke toepassing, b.v. Roemer Visscher's Sinnepoppen. (em = am).
- Emblematiek', emblema'tisch** (zinnebeeldig), bn. en bw. (em = am).
- Embonpoint'** (Fr. welgedaanheid, gezetheid, lijvigheid), o. gmv. (em = am).
- Embouchu're** (Fr. aanmonding), v. -s.
- Embras'se** (gordijnband of -ophouder), v. -n.
- Em'bryo** (wordingskiem), o. -'s; fig. onrijpe pennevrucht: in -, in wording. (em = em).
- Em'elt** (dierk. poollooze larve d. i. made der langpoot-muggen), v. -en; de - doet groote schade aan de graslanden.
- Emendeeren** (verbeteren, een verkeerde lezing terechbrengen), (en = an).
- Emer'go**, zie Luctor et -.
- Emeritaat'** (ambtsrust met pensioen b.v. van een predikant), o. gmv.
- Eme'ritus** (rustend, geen functie meer uitoefenend), bn.: een - predikant.
- Emier', emir'** (Arabisch hoofd, bevelhebber, titel van Turksche landvoogden), m. -s.
- Emigrant'** (uitgewekene), m. en v. -en; -en nemen de wijk uit hun land om godsdienstige of staatkundige redenen, in afwachting van betere dagen, (g = g); zie: Refugie, Balling, Landverhuizer, Emigré.
- Emigra'tie** (uitwijking, landverlating), v.

-s, -tiën, (t = s): *de* - van den Fr. adel na 1789; zie Emigrant.

Emigré (uitgewekene; diegene, die uit Frankrijk vluchtte na 1685 of 1789), m. -'s. (g = g).

Emigreeren (uit het land wijken, vluchten). **Eminent** (uitmuntend, voortreffelijk, uitstekend), bn.; -er -st. (ent = ent).

Eminentie (eig. verhevenheid; titel, door paus Urbanus VIII (1630) aan de kardinalen geschonken), v. -tiën: Zijne -. (t = s).

Emir, m. -s; zie Emier.

Emissario (Sp. een heimelijk uitgezondene; kondschapper), m. -'s: Herman de Ruiter deed dienst als - van den prins van Oranje; Fr. *emissaire*: berichtgever.

Emissie (uitgifte van aandeelen eener nieuwe leening), v. -sies.

Emissiebank (bankinstelling, welke zich bezighoudt met de plaatsing van aandeelen, van obligatiën, pandbrieven), v. -en.

Emiteeren (in omloop brengen van aandeelen, obligatiën en bankpapier).

Emittent (hand. iem. die aandeelen, obligatiën, loten, een leening, enz. aan de markt brengt), m. -en.

Emmanuel (God met ons); zie Immanuel. **Emmer** (eig. vat met één hengel), m. -s: een - water, een - melk.

Emolumenten (ambtsvoordeelen, buitenkansjes, toevallige baten), o. mv.

Emotie (aandoening of ontroering, ook: volksgisting), v. -tiën, -ties. (t = s).

Empaleeren (spietsen, aan een paal rijgen): het - is een wreede, Turksche strafvoening.

Emphase (figuur v. d. nadruk), v. gm.v., b.v. laten wij ons ongeluk als mannen dragen.

Emphatisch (nadrukkelijk, krachtig in het spreken, met klem, met ophef), bn. en bw.

Empire-stijl (de Fr. stijl van meubelen en kleeding uit de dagen v. h. keizerrijk 1804-13), m. gm.v. (em = am).

Empiricus (iemand, die niet op de lessen der wetenschap, maar op de ondervinding afdraagt; ervaringsman, inz. niet-geëxamineerde veearts), m. empirici. (em = em).

Empirie (ondervinding, ervaringsleer), v. gm.v.

Empirisch (alleen steunende op de ondervinding of de waarneming), bn.: -e wetenschappen, b.v. natuurkunde, scheikunde, enz.

Empirisme (leer, dat ervaring de eenige bron van kennis is), o. gm.v.

Empirist, m. -en; zie Empiricus.

Emplacement (terrein, ruimte of plein vóór een station), o. -en. (em = am).

Emplooi (bediening, betrekking, ambt, aanstelling), o. -en. (em = am).

Employé (eig. de aangestelde: beambte, bediende, inz. in den handel), m. -'s.

Empongs (O.-I. booze geesten, vooral in de Molukken), m. mv. (em = em).

Empyreum (plaats des lichts, hoogste hemel, verblijf der gelukzaligen), o. gm.v. (em = em).

Emserzout (werkend bestanddeel van het Emser bronwater), o. gm.v.

Emulatie (Fr. naijver, wedijver), v. gm.v.

Emulsie (uiterst-fijn verdeelde stof, verbinding van olieachtige stoffen met water, melkachtig vocht uit planten en zaden), v. (soorten), v. -s. (s = s).

en (achtervoegsel), b.v. in: gouden, kanten, leeren, papieren, stoffelijke bn.; evenzoo: linnen, en ook: purperen, azuren (kleur).

En (alsook), vgw.: Jan - Piet, vroeger: ende

(Hgd. und, Eng. and; vergelijk: op en top, op een duit.

En (niet), bw.: in Morgenland - zijn we niet, (Ledeg.) vero.; vergelijk: tenzij, tenware.

En, Fr. vz.: zie: en bloc, in massa; en dépôt, in voorraad, - détail, in 't klein, - dorso, op den rug; en famille, en gala, en gros, en haie, en masse, en miniature, en passant, en petit comité, en profit, zie telkens ald. (en = an).

Enakskind (Bijb. mensch van reusachtige gestalte), o. -kinderen. Deut. 9: 2.

En avant! (Fr. voorwaarts), bw. (en = an).

En bloc (Fr. bij den hoop, als massa), bw.: een koop -. (en = an).

Encadreeren (Fr. in een lijst zetten), b.v. spiegels, platen -, (omlijsten). (en = an).

Encanailleeren, zich (Fr. met canaille omgaan, zich met gemeen volk of met lieden van den laagsten stand op één lijn stellen): de Holl. jongen -leert zich lichtelijk, (C. O.)

Enclein'te (Fr. ringmuur, kring, omwalde ruimte), v. -s. (ei = é).

Enclave (Fr. land, dat omsloten is door vreemd grondgebied), v. -s; lees: anklave.

Enclisis (spraak. innige aansluiting v. e. eenlettergrepig woordje aan het onmiddellijk voorafgaande woord), v. b.v. daar gaat-ie; -cl'tisch, bn. en bw. (en = en).

En corps (Fr. gezamenlijk), bw.; lees: an kor.

Encourageeren (aanmoedigen, aanwakkeren, aanzetten, courage geven). (g = zij).

Encraniet (leliesteen, versteening), m. -en.

Encrinieten (zeeleliën of zeesterren, meestal in bergkalk versteend), m. mv. (en = en).

Encyclica (encycliek), v. -'s. (cy = sie).

Encycliek (R.-K. pauselijke zendbrief van algemeene strekking), v. -en: de - en van paus Leo XIII; zij worden naar haar aanvangswoorden genoemd. (en = an).

Encyclopedie (woordenboek over den geheelen kring van wetenschappen, kort begrip van alle kunsten en wetenschappen, algemeen wetenschappelijk woordenboek), v. -dieën; (en = an); lees: ansiklopedie; zie Lexicon.

Encyclopedisch (algemeen wetenschappelijk), bn. en bw.: -e kennis, veelzijdige. (y = ie).

Encyclopedist (beveerker van of medewerker aan een encyclopedie), m. -en. (en = an).

Encyclopedisten (de Fransche schrijvers, die van 1751-1772 de eerste groote Encyclopedie in 28 folianten deden verschijnen), m. mv. Onder de - behooren Voltaire, Diderot, d'Alembert, Montesquieu, Rousseau, e. a.

End, en'de (einde, eind), o. enden; zie Einde.

Endeldarm (eig. uiterste darm, einde v. h. darmkanaal, aarsdarm), m. -en.

Endemie (volks- of landziekte, plaatselijke ziekte), v. -mies, -mieën. (en = en).

Endemisch (inheemsch, plaatselijk heerschend, b.v. van een ziekte), bn. (en = en).

En dépôt (Fr. in bewaring, in voorraad: toevertrouwd ten verkoop), bw.; lees: andepot.

En détail (Fr. in het klein), bw.: - verkoopen; (en = an); zie Detail.

Endogamie (huwelijksleven, waarbij het gewoonte is een vrouw te kiezen uit eigen stam), v.: de - heerscht onder de Dajaks op Borneo; (en = en); zie Exogamie.

En'dor, de waarzeggende vrouw van -, laat voor koning Saul den geest van Samuel opkomen, 1 Sam. 28: 7-19; zie Necromantie.

En dorso (hand. op den rug), bw.: een wissel - geteekend, of In dorso. (en = an).

- Endosmo'se** (nat. inmondig: in- of opzuiging van twee vloeistoffen door een dierlijk of plantaardig vlies of door een poreuzen wand heen), v. gmv. (en = an).
- Endossant', indossant'** (onderteekenaar van een endossement), m. -en. (en = an).
- Endosseeren, indosseeren** (een wissel aan de rugzijde op een ander overdragen, fig. iets aan een ander overdragen); -ing, v. -en. (en = an).
- Endossement', indossement', indosso** (overdracht v. e. wissel, 't welk geschiedt op de rugzijde: vandaar de naam), o. -en, indosso's.
- Endymion**, myth. slapende herder op den berg Latmos, lieveling van Diana. (en = en).
- Energie'** (werkkracht, fig. geestkracht, veerkracht), v. gmv. (g = zj).
- Energie'** (in de moderne natuurwetenschap elke hoofdvorm van arbeidsverrichting), v. gmv. (g = zj).
- Energiek'** (vol geestkracht, krachtvol, flink), bn. en bw.; -er, -st. (g = zj).
- Enerveeren** (ontzenuwen, zenuwzwak maken, krachteloos maken, uitputten).
- En fa'ce** (Fr. van voren, vlak v. voren), bw.: een portret, een photographie -; zie En profil. (en = an).
- En familie'** (Fr. in den huiselijken kring), bw.; lees: an familie'je.
- Enfant cheri(e)** (Fr. lieveling), m. en v.
- Enfant terrible** (Fr. kind, dat er alles uitflapt, dat onwetend zijn ouders in verlegenheid praalt), fig. iemand, die onwetend uit de school klapt. (en = an).
- Enfin'** (Fr. kortom, in één woord), bw. (en = an).
- Eng** (nauw, klein), bn. en bw.: een - vertrek; fig. het -e pad, de -e poort, Bijbel, het pad der deugd, Matth. 7:13; volkst., onaangenaam, naar: wat een - beest; dat kind doet zoo eng.
- Engageeren** (aanwerven, in dienst nemen); **zich -**, zich verlossen. (en = an).
- Engagement'** (verloving, verbintenis; verplichting, belofte, aanstelling), o. -en. (en = an).
- En gala** (Fr. in staatsiekleeding, in feestgewaad), bw. (en = an).
- Enga'wa** (Jap. een soort van veranda of galerij zonder hekje), v. -s.
- Engborstig** (kortademig, asthmatisch), bn.; -er, -st; zie Aamborstig.
- Engel** (hemelgeest, hemelboede, zuiver onstoffelijk wezen), m. -en: fig. de -en op het slagveld, liefdezusters; bekende namen van -en: Ga'briël, Ra'faël, Mi'chaël, U'riël; Lu'cifer, Apollion, Be'lial.
- Engelbewaarder** (R.-K. persoonlijke bescherm- of bewaarengel), m. -bewaarders.
- Engelenbak** (goedkoopste plaats in den schouwburg, achter onder het plafond), m. -bakken; -**dom** (alle engelen samen), o. gmv.; -**geduld** (fig. onuitputtelijk geduld), o. gmv.; -**koor**, o. -koren; -**kopje**, o. -s; -**rel** (zangkoor van engelen), m. -reien; -**schaar** (schaar of drom van engelen), v. -scharen; -**zang** (lied der Engelen bij Christus' geboorte), m., Bijbel, Luc. 2:14.
- Engelsch** (uit of van Engeland), bn.; -**hemd** (gestreken overhemd met lange mouwen), o. -e -en; -**rood** (een ijzer-oxyde), o. gmv.; -**zout** (bitterzout, zwavelzure magnesia, in 1695 in Engeland gevonden), o. gmv.; -**zweet** (pestziekte), o. gmv.; als zn. Eng. taal, o.
- Engelsche** (vrouw uit Engeland), v. -n.
- Engelsche ziekte** (eig. enkelziekte: gewrichtsziekte bij kinderen), v. -ziekten; ook: Rachitis.
- Engelschman** (bewoner van Engeland), m. Engelschen: die uitgedroogde -, (Van Zegg.)
- Engelzoet** (zekere plant uit de familie der varens, eikenvaren), o. gmv.
- Engen** (dameskleeren nauwer maken), ik engde, ik heb geëngd: een manteltje -. w. g.
- Engerd** (volkst. iem., die vreemd, niet gewoon doet), m.: o, hij is zoo'n -; zie Eng.
- Engerling** (dierk. larve van den meikever, met drie paar pootjes, in den grond van wortelhaartjes levend), m. engelingen.
- Enghartig** (kleinmoedig), bn.; -er, -st.
- En-gros'** (Fr. in het groot), bw.: -handel (grossierderij); lees: an-groo'.
- Eng'te** (nauwe doorgang), v. engten: een berg-, een zee-; fig. iem. in de - drijven, zoodat hij in de klem zit.
- Eng'ma** (raadsel), o. -s, -ta, l.: ee-nig'-ma.
- Eng'ma'tisch** (raadselachtig, zonderling, dubbelzinnig), bn. en bw. (g = g).
- En hal'e** (Fr. mil. als een heg), bw.: de soldaten waren - opgesteld, d. i. in twee gelederen met de gezichten naar elkaar gewend.
- Enjambement'** (dichtk. het overspringen, het dóórloopen van een volzin in een volgende versregel, ook van de eene strophe in de andere), o. -en. (ment = ment).
- Euk** (groot bouwveld b.v. in Drente, hooger gelegen dan het omringende land), m. -en; zie het Overijselsche Esch.
- En'kel** (knokkel ter weerszijden van het onderbeen boven den voet), m. enkels.
- En'kel** (eenig, afzonderlijk), telw.: nog -e uren, een -e handschoen; bijw.: 't is - onwil, louter; als bijw. ook: **Enkeld**.
- En'kel-boekhouden** (eenvoudige wijze van boekhouden), o.; de tegenst. is Dubbelboekhouden.
- En'kele standaard** (muntstelsel, waarbij óf alleen gouden óf alleen zilveren standpenningen voorkomen), m.; zie Monometallisme.
- En'keling** (individu), m. -en; ook: Eenling.
- En'kelvoud**, o. -en; spraakk.: het zn. bank is -, omdat het de naam is van een enkel ding; het - bij de voormw. en bij de v.w.
- Enkelvoudig** (spraak. staande in het enkelvoud), bn.; verder: een - woord, niet samengesteld, een -e zin, ook: een -e grootheid.
- Enkhuizer** (de almanak van Enkhuizen), m. -s: de - van 1912 was de 317e jaargang; dat is een anekdote uit den - almanak van 't jaar één, een zeer oude, afgesleten anekdote, een afgezaagde mop.
- Enleveeren** (wegnemen, opheffen). (en = an).
- Enlumineeren** (kleuren, met kleuren afzetten, met kleuren dekken).
- En masse** (Fr. in menigte), bw. (en = an).
- En miniatu're** (in het klein), bw. (en = an).
- Enorm'** (Fr. ontzaglijk, verbazend, ontzettend), bn. en bw.: die zanger had een - succes, buitengewoon groot; -e inkoop; die rotsblokken zijn - groot, bovenmatig.
- Enormiteit'** (overmatige grootte, fig. groote stommiteit, een ongehoord iets), v. -en.
- En passant'** (Fr. in 't voorbijgaan, terloops), bw. (en = an).
- En petit comité'** (Fr. in een onderonsje, in vertrouwelijk bijeenzijn), bw. (en = an).
- En profil'** (Fr. van ter zijde), bw. (en = an).
- Enquê'te** (een v. staatswege ingesteld nauw-

gezet onderzoek naar de wenschelijkheid of noodzakelijkheid v. wijziging of verbetering), v. -s: het recht van -, d. i. een constitutioneel recht tot onderzoek met het oog op wettelijke regeling van een of ander onderwerp; een *parlementaire* -, op last van het Parlement of de Tweede Kamer; lees: *ankê'te*.

Enquê'te-commissie (commissie, die tot enquête benoemd is), v. -commissiën, -s; -verslag (rapport v. e. -commissie), o -en.

Enroleeren (Fr. voor den krijgddienst inschrijven); -ing (werving), v. -en.

Enseneeren (in scène zetten, voor het tooneel gereedmaken of inrichten: decors, requisieten, costumes); -ing, v. gmv.: de - van een spektakel-stuk. (en = an).

Ensemble (Fr. te zamen, gezamenlijk), bw.; als zn. (geheel, alles bijeen), o.; lees: *ansamb'le*.

Ensemble (muz. het samenwerken van alle leden van een koor of orkest), o. -s: een - is ook een tertzet, quartet of quintet. (en = an).

Ensemble (al de acteurs en actrices van een tooneelgezelschap), o. (en = an).

Ent (boomloot, stek, spruit), v. enten.

-ent' (bastaarduitgang), vormt mann. persoonsnamen, als: *student'*, *agent'*, *abonnet'*, *concurrent'*, *consulent'*; ook zaaknamen als: *convent'*, *continent'*, *exponent'*, *coëfficiënt'*.

Entam, v. -s, zie Taxi; de - ontleent zijn naam aan de beginletters der vennootschap: Eerste Nederlandsche Taxi-Auto-Maatschappij.

Entameeren (eig. aansnijden; aanvangen, beginnen): hij schaamde zich een correctieel proces over een haan te -, (Koetsveld); een gesprek -, aanknoopen. (en = an).

Enten (veredelen van vruchtboomen door het overbrengen van een tamme loot op een wilden stam), ik entte, ik heb geënt; fig. de kennis der algebra - op die der rekenkunde, doen bekliven d. i. wortelen, gronden, zie ook: Inenten; zie Griffelen.

Entente cordiale (Fr. vriendschappelijke, zelfs hartelijke verstandhouding tusschen twee of meer volken), v. gmv. (en = an).

Ent'er (eenjarig kalf, eenjarig veulen), m. -s; zie Eenwinter en Twenter.

Ent'er (persoon, die het enten verricht), m. -s.

Ent'erbijl (bijl met scherpe punt aan der rugzij, om ze in een scheepsromp te kunnen drillen en er op naar boven te klimmen), v. -bijlen.

Ent'erdreg (dreg met drie of vier punthaken, om ze in 't vijandelijk want te slingeren en het schip aan te klampen), v. -dreggen.

Ent'eren (een schip aan boord klampen), ik enterde, heb geënterd.

Ent'erhaak (haak aan ijzeren roede of boom, om een schip aan te klampen), m. -haken.

Enthusiasme, -mus (geestdrift, geestverrukking, vervoering), o. gmv. (u = oe).

Enthusiasmeeren (in verrukking, in geestdrift brengen). (si = zi).

Enthusiast (dweper, hartstochtelijk mensch vol geestdrift voor het een of ander), m. -en, v. -e; lees: *antoeziast'*.

Enthusiast'isch (hartstochtelijk dwepend, vol geestdrift), bn. en bw. (u = oe).

Entomograaf (beschrijver van insecten), m. -grafen. (en = en).

Entomographie (beschrijving v. insecten), v. -ën; lees: *entomografie'*.

Entomoliet (versteend insect), m. -en.

Entomologie (insectenkunde, kennis der gekorven dieren), v. gmv. (g = g).

Entomolo'gisch (tot de insectenleer behoorende), bn.

Entomoloog (insectenkenner, beoefenaar der insectenkunde), m. -logen. (en = en).

Entoura'ge (Fr. omringende menigte, al wat in den omtrek is, omgeving), v. gmv. (en = an).

En-tout-cas (Fr. groote parasol, die desnoods ook als paraplu gebruikt kan worden), m.

Entr'ac'te (toon. pauze tusschen 2 bedrijven, ook, muziek daartusschen), v. -s; ook kleine sigaar dan in den foyer te rooken. (en = an).

Entre-deux (Fr. tusschenzetel, strook van kant of broderie), o. (en = an).

Entrée (ingang, toegang, toegangspris; muz. stuk ter opening of inleiding), v. -s. (en = an).

Entrée (vooraf-spijs, ook, het eerste gerecht na de soep), v. -s. (en = an).

Entrée-biljet (toegangskaartje), o. -biljetten; ook: -kaart, v. -kaarten.

Entrefilet (klein krantenbericht tusschen twee strepen of filets), o. -s. (en = an).

Entre nous (Fr. onder ons, in vertrouwen), bw.: dat blijft -. (en = an).

Entrepot (pakhuis, opslagplaats van koopmansgoederen, stapelplaats), o. -s. (pot = poo).

Entresol (tusschenverdieping van een huis, insteekkamer), m. -s. (en = an).

Entreteneeren (onderhouden, verzorgen, onderhoud verschaffen). (en = an).

Entrevu'e (samenkomst, gesprek), v. -s.

Ent'rijs (twijgje, dat op een stam geënt moet worden), o. -rijzen; -spleet (spleetje voor den insteek van het entrijs), v. -spleten; -was (was ter bedekking van boomwonden, bij het enten ontstaan), o. gmv.

Envelop'pe (omslag voor brieven, briefomslag, omhulsel), v. -n. (en = an).

Environs (Fr. omstreken), m. mv.: de - van Arnhem. (en = an).

Eo ip'so (Lat. vanzelf, juist daardoor).

Eolif'den (slakvormige kruipende weekdieren met 2 of 3 voelhorens), v. mv.: de - komen op wier voor in alle wateren; lees: *ee-oo-tie'den*.

Eolif'then (steenen voorwerpen, door natuuronderzoekers voor gereedschappen uit een vóór-historisch tijdperk gehouden), m. mv.

E'olus, m.; zie Aeolus.

E'olusharp (windharp), v.-en; z. Aeolusharp.

E'os, myth. zie Aurora.

Eos'i'ne (fraaie roode verfstof), v. gmv.

Epac'ta (eig. bijgevoegd, nl. het aantal dagen, dat op 1 Jan. verloopen is sedert de vorige nieuwe maan), v. epacten. (c = k).

Epaminon'das, gesch. grootste krijgs- en staatsman van Thebe, - sneuvelt in 362 v. C.

Epaulet (Fr. schouderbelegsel met afhangende goudbundels; vroeger in ons land het onderscheidingsteeken van een officier, thans nog bij de marine), v. -ten; lees: *eeplet'*.

Epen'thesis (spraak. inlassing), v. b. v. in: *eitje*, *beenderen*, *eikenhout*, *scheidsman*, enz.

Ephemeer, **ephemer'isch** (kortstondig, slechts één dag durend), bn. (phe = fee).

Ephemeri'den (diertjes, die één dag of een deel er van leven; fig. nieuwstijdigen, dingen van één dag, b. v. dagbladen), m. mv. (ph = f).

Eph'e'ten (gesch. rechters in strafzaken in oud-Athene, 51 in getal, allen over de 50 jaar oud), m. mv. (phe = fee).

Ephial'tes, gesch. de Grieksche verrader, die Xerxes een geheim pad aanwees, om Leo'nidas bij de Thermo'pylae in den rug te kunnen aanvallen, 480 v. C. (ph = f).

Epho'ren (gesch. opzieners in het oude Sparta, door het volk gekozen), m. mv. (ph = f).

Epicu'risch (weelderig, aan zingenot verslaafd, kieskeurig), bn. en bw.: met -e graagte.

Epicu'ris'me (neiging tot genot), o. gm.v.

Epicu'rist' (iemand, die leefde naar de leer van Epicurus, 342-270 v. C.), m. -en; later: Gastronom.

Epicu'ris'tisch, bn. en bw.: de wijn werd - geheel voor de drijvende zaligheid bewaard, (C. O.); zie Epicurus.

Epicu'rus, stichter der epicuristische school, die het genot als hoogste goed beschouwde, 342-270 v. C.

Epicus (episch dichter, heldendichter), m. epici.

Epidemie' (volksziekte, besmettelijke ziekte, heerschende ziekte), v. -ën: locale -ën, een typhus-, een pokken-; lees: eepiedeemie'.

Epidem'isch (besmettelijk heerschend), bn.

Epiek' (leer van het heldendicht), v. gm.v.; ook, de epische poëzie.

Epigo'nen (gesch. nakomelingen: de zeven zonen der zeven helden, die tegen Thebe optrokken), m. mv.; ook de - ondernamen een tocht tegen deze stad; fig. schrijvers, dichters, die een of ander genie volgen, in Duitschland b.v. volgelingen van Schiller (1759-1805) of van Goethe (1749-1832). (g = g).

Epigram' (eig. bij- of opschrift; dichtk. puntlicht, kort hekeldicht), o. -men; tot het - behoren: bij-, op- en grafschriften, korte omschrijvingen, woordspelingen, berijmde spreken en anekdoten, raadsels, snel- en leekedichten. Men heeft - men van onze beste dichters: van Huygens (Sneldichten), Staring (Puntlichten), Cats (Spreuken), Roemer Vischer (Kwikken), Bilderdijk (Bijschriften), Da Costa (Bijschriften), De Genestet (Leekedichten), enz.

Epigramma'tisch (stekelig, kort en zinrijk als in een epigram), bn.

Epigraphie' (leer der op- en inschriften), v. gm.v.

Epilepsie' (vallende ziekte), v. gm.v. (s = s).

Epilepticus (iemand, die lijdt aan vallende ziekte), m. -ci; zie St. Velten.

Epiloog' (slotwoord, slotrede, navede van een dichtstuk), m. epilogen; zie Proloog.

Epineus' (Fr. eig. doornachtig, fig. netelig, lastig), bn.: een epineuze quaestie.

Epiroot' (bewoner v. Epirus), m. -oten.

Epi'rus (landschap in 't W. van N. Griekenland), o.

Ep'isch (dichtk. tot het heldendicht behoorend), bn.: een - gedicht, heldendicht; -e poëzie, verhalende of objectieve dichtsoort; Da Costa is vooral - dichter, het - element in zijn Slag bij Nieuwpoort, zie Epos; - proza, b.v. de mythe, de sage, de legende, het sprookje.

Episcopaal' (bisschoppelijk), bn.: -e plichten, en als zn.: (aanhanger der bisschoppelijke of Anglicaansche kerk in Engeland), m. en v. -alen.

Episcopaat' (bisschoppelijke waardigheid; de bisschoppen samen), o. gm.v.: het Ned. R.-K. - bestaat uit e. aartsbisschop (te Utrecht) en vier suffragaan-bisschoppen (te Haarlem, Breda, Den Bosch en Roermond).

Episo'de (ingevlochten verhaal b.v. van een of ander feit in eenige geschiedenis of in een heldendicht), v. -n; ook, een feit zelf, dat een deel uitmaakt van een reeks van gebeur-

tenissen, die één geheel vormen: *gevechts-episode uit den slag aan de Marne*, (1914).

Episo'disch (ingelascht, ingevlochten), bn.

Epis'tel (brief, zendbrief, inz. door een der Apostelen geschreven brief), m. -s.

Epithala'mium (Gr. bruiloftsdicht, -lied), o. -mia; ook: Epitalaam'.

Epita'phium (grafschrift, grafteeken), o. -phia; ook: Epita'phe, o. -n. (ph = f).

Epitheet', o. -theten; zie Epitheton.

Epitheton (toevoegsel; toenaam, bijnaam; woord, dat dient om een eigenschap goed aan te dikken), o. epitheta; - or'nans, versierend toevoegsel, b.v. de snelvoetige Achilles, de blauwoogige Athene, Napoleon de Grootte; mv. -theta ornan'tia; lees: eepie'teta.

Epizo'otie (heerschende veenziekte), v. (t = ts).

E plur'ibus u'num (Lat. Uit vele(n) één).

Epo'de (slotdeel van een lierdicht, nazang), v. -s, -n; eig. Epodos.

Epope'e' (heldendicht), v. -ën; zie: E'pos.

Epo'que (Fr. tijdstip, begin eener tijdrekening of jaartelling), v. -s; fig. - maken, opgang maken, elks aandacht trekken. (qu = k).

E'pos (dichtk. heldendicht, de schoonste en verhevenste vorm der epische poëzie), o, epen; het - is de dichtelijke voorstelling van éene grootsche gebeurtenis in haar wording, voortgang, samenhang en afloop, en omdat in zulk een verhaal een of andere held de hoofdpersoon is, draagt deze dichtsoort dan ook den naam van heldendicht, zie ook: Homerus, Vergilius, Camoëns.

Ep'pe (schermbloemige plant, een soort van selderij), v. gm.v.; ook, Juffrouwmerk.

E pur si muo've, En toch beweegt ze zich! nl. de aarde: woorden, toegeschreven aan Galilei, 1564-1642, na de afzwering zijner zoonnaamde dwaling, voor de Inquisitie. (u = oe).

Equa'tie, v. -tiën, -ties; (t = s); zie Aequatie.

Equa'tor, m.; zie Aequator. (qu = kw).

Equili'ber (evenwicht), o. z. Aequilibrium.

Equilibrist' (kunstenmaker, die op de koorde werkt), m. -en; ook: Jongleur. (qu = k).

Equinox' (gelijkheid van dag en nacht, nacht-evening), m. -en, (x = ks), zie Aequinoctium.

Equips'ge (Fr. eigen rijtuig met al, wat daarbij behoort), v. -s: - houden.

Equips'ge (Fr. scheepsbemanning), v. -s.

Equips'gemeester (leider der werkzaamheden op een van 's lands werven), m. -s.

Equipceeren' (uitrusten, toerusten, bemannen).

Equipement' (uitrusting van een man, van een schip of van militaire korpsen: kleeding en wapenen), o. -en: -stukken, o. mv.

Equivalent' (gelijkwaardig), bn.; zie Aequivalent. (qu = k).

Equivalent' (gelijkheid van waarde), o. -en: vooral van een belasting ter vervanging van een andere. (ent = ent).

Equivo'que (Fr. dubbelzinnig, twijfelachtig), bn. en bw.; als zn. o. (qui = kie).

Er (daar), bw. van plaats: ik ben - al; - wordt geklopt, - was eens een koning, - zijn goeden en slechten, het ziet - goed uit.

-er (achtervoegsel), b.v. spreker, denker, looper, personen die de werking verrichten; waai'er, passer, gieter, namen van werktuigen.

-er (achtervoegsel), b.v. bitter, wakker, lekker, vormt bijv. nw. van stammen van w.w.

er (voorvoegsel), b.v. erachten, nog in het archaïsme: mijns erachtens, zie ald.; verder

in: *erbarmen, erkennen, erlangen* en *ervaren*, d. i. uit of door middel van, zie ald.

Er (van *hen, er van*), pers. vnv.: ik zie - drie.

Er'a, v. -'s; ook **Ae'ra**; de Joodsche - begint 3762 v. C.; de Mohamm. 622 n. C.

Erach'ten (*bedanken*), o.; alleen nog over in het archaïsme: *mijns, zijns, onzes* -s, d. i. volgens mijn inzien, enz.

Erasmiaansch', bn.: de -e stad, nl. Rotterdam als de geboorteplaats van Desiderius Erasmus (1467-1536).

Erato, myth. de liefelijke muze van het minnedicht, - draagt de lier.

Erbar'melijk (*jammertijk*), bn. en bw.: een -e toestand, medelijden opwekkend; hij *schreeuwde* -; zij *zingt* -, zeer slecht.

Erbar'men, zich (*zich ontfermen*), ik heb mij *erbarmd*: - u onzer, o Heer!

Erbar'ming (*ontferming, medelijden*), v. gmv.

Ere'e'tie (*oprichting, opbouw*), v. -s, -tiën.

Ere'ls' (*eenmaal, eens*), bw.: *daar was* - een koning; spreekt. *eris*.

Eremiet', m. -en; zie Heremiet.

Eremitage, v. -s; zie Heremitage.

Ere'nfest, eh'renfest (*oudtijds, eeretitel: grootachtbaar*), bn. vero.

Erf, v., volksnaam van de Murik, Muur.

Erf (eig. *vast goed of land, dat iemand als erfgoed is nagelaten*; ook: de grond, die bij een hoeve behoort, of achter een huizinge ligt), o. erven: hij woont op zijn eigen -; huis en -; de kippen loopen op het -, de *keude* van het - stond open; zie ook Werf; fig. het - der vaders, het vaderland.

Erf (*erfgenaam*), m. erven: de rechtmatige erven, ook in titels van firma's: de Erven Scholten, d. i. kinderen, nakomelingen.

Erf'eijns (*erfelijke rente*), m. -cijzen: een goed op - geven; zie Erfpacht.

Erf'deel (*het deel, dat iemand toekomt uit een nalatenschap*), o. -deelen; zie Legaat.

Erf'dienstbaarheid, v.; zie Servituut.

Erf'dochter (*dochter, en wel eenige erfgename*), v. -dochters; zie Goudvischje.

Erf'lijk (*kunnende geërfd worden, door erfrecht overgaande*), bn.: gesch. het - worden der groote leenen, ± 1000 n. C.; een - bezit, -e adel; bijw.: zegsw. hij is eeuwig en - aan 't schelden, d. i. zonder ophouden, voortdurend.

Erf'lijke ziekte (*ziekte, die van ouders op kinderen en daardoor van geslacht op geslacht overgaat*), v. -ziekten: tuberculose is een -.

Erf'lijkheid (*gesch. het erfelijk-zijn of worden*), v.: de - der groote leenen, ± 1000 n. C.; de - der kroon in de mannelijke en vrouwelijke lijn.

Erf'lijkheid, v. gmv.; zie Atavisme.

Erf'fentis (*het geheel der nalatenschap, de gezamenlijke bezittingen van den erf'later*), v. -sën: zijn deel krijgen van een -, een - aanvaarden, zie Beneficie; een - van de hand wijzen, z. Gordelreikingen Sleutel.

Erf'genaam (eig. *erf'nehmer*, d. i. de persoon of de corporatie, die optreedt als een dergenen, die recht hebben op een erf'enis), m. en v. -genamen: de natuurlijke -genamen, b. v. de kinderen, die het nl. zijn zonder testament; zijdelingsche -genamen, uit eenige zijlinie.

Erf'goed (*datgene, wat men geërfd heeft*), o. -goederen: op het ouderlijke -teren, (Koetsv.)

Erf'gooler (een Gooilander, die erf'lijk het recht bezit, om in de meent vee te weiden en op de heil pluggen te steken), m. -s.

Erf'huis (*het huis van den afgestorvene, met de bijgedachte, dat de nalatenschap of de inboedel er onder den hamer komt*), o. -huizen; ook, de verkoop zelf: -houden, z. Boelhuis.

Erf'laatster (*vrouw, die een erf'enis nalaat*), v. -laatsters; zie Testatrice.

Erf'land (*land, dat een volk als erf'enis der vaders toekomt; land, waarover een vorst erf'elijk regeert*), o. -landen: Israël... trok naar 't - op en neer, (Da Costa); de -en van 't Oostenrijksche Huis.

Erf'later (*man, die een erf'enis nalaat*), m. -laters, z. Testateur; -**lating** (*legaat*), v. -en, ook: *Erf'making*, v. -en; -**oom** (*oom, van wien men kan of zal erven*), m. -ooms, zie Suikerroom; -**opvolging** (*opvolging, krachtens erf'recht, van den overledene*), v. -en: *wettelijke* -; -**pacht** (*erfpachtrecht d. i. het recht, om van een ander mans grond, tegen een zekere pacht of canon, gebruik te maken en alle vruchten daarvan te plukken of te oogsten; jaarlijksche pacht als erkenning van het eigendomsrecht des eigenaars*), v. -pachten, zie Beklemrecht; -**portie** (*aandeel in een erf'enis*), v. -ties, -tiën, (t = s), zie Erf'deel; -**prins** (*de oudste zoon van den kroonprins*), m. -prinsen; -**prinses** (*de oudste dochter van den kroonprins, als troonopvolgster*), v. -prinsessen; -**recht** (*rechtsgeldige regelen, samenstel van wetten, bij erf'enis of erf'opvolging*), o. -rechten; ook: *recht, om als erf'genaam op te treden, of om den overledene rechtens op te volgen*; -**rente** (*erf'cijns*), v. -renten; -**schuld** (*schuld, die ten laste komt van den aanvaarder eener nalatenschap*), v. -schulden.

Erf'stadhoud (*gesch. wettige opvolger van den stadhouder; stadhouder, wiens kinderen de waardigheid van hem erven*), m. -s: Willem IV werd - in 1747.

Erf'stelling (*testamentaire beschikking over zijn goederen na zijn dood*), v. -en.

Erf'ster (*vrouwelijke erf'genaam*), v. -s; zie Erven.

Erf'stuk (*familiestuk: voorwerp, meubel van vader op zoon door erf'enis overgegaan*), o. -stukken; -**tante** (*tante, van wie men vermoedelijk erven zal*), v. -s, scherts. *rijke oude juffer*: - Annet (in de Verjongings-cuur van Staring); -**vijand** (*gezworen vijand, vijand der opeenvolgende geslachten*), m. -en: de strijd der Boeren tegen den -, de Engelschen; -**vorst** (*iemand, die volgens de wet de vorstelijke waardigheid erft*), m. -vorsten; -**vorstendom** (*vorstendom, waarin een erf'vorst regeert*), o. -men.

Erf'zonde (*zondeschuld door Adams val, die op alle menschen is overgegaan*), v. gmv.

Erg (*kwaad, kwaadaardig; in hooge mate*), bn. en bw.: een -e vijand; hij is - ziek, hij hoest -, gij zijt - nieuwsgierig; dat is een -e straf, streng; -er, -st.

Erg (*kwaad, boos opzet, boosheid*), o. gmv.: ik zei dat zonder -, booze bedoeling; het ontviel mij zonder -, onwillekeurig; ergens geen - in hebben, geen kwaad er in zien.

Ergden'kend (*achterdochtig, wantrouwend*), bn.; -er, -st; -**heid** (*argwaan*), v. gmv.

Erg'ens (*op eenige plaats*), bw.: ik zag hem -.

Erg'er (*meer dan erg of kwaad*), bn. en bw.: het middel is - dan het kwaad; maak het niet -, des te -, het zal nog wel - worden.

Erg'eren (*aanstaat nemen of geven, kren-*

- ken), ik heb geërgerd: *die woorden - mij; hij was geërgerd over zulk een taal; zich over iets -; mensch, erger je niet; zich dood -.*
- Ergerlijk** (aanstootelijk, in strijd met de goede zeden), bn. en bw.: *dat is -e taal, een - gedrag; - vloeken.*
- Ergernis** (een daad of woord, waardoor een ander in kwaad of zonde kan vervallen), v. -sen: *de -sen vermijden*, (Vondel, Harpoen); - *of aanstoot geven.*
- Ergje**, o. gmv.: *dat doet hij op een -*, d. i. met zeker oogmerk.
- Er'go** (Lat. bijgevolg, dus, derhalve), bw.
- Ergst** (superlat. van erg), bn. en bw.: *in het -e geval, slechtste; nu is de ziekte op haar -, toppunt; hij is de -e deugniet, spotter, enz.*
- Erica** (heideplantje), v.; zie Dopheide.
- Ericaceën** (heidegewassen), v. mv. (ce = see).
- Erin**, het groene -, o.: oude Keltische naam van Ierland; lees: *Ee'-rin*.
- Erin'neren** (in 't geheugen roepen), ik heb erinnerd; *zich -; erinnert u, hoe Wolf den lijder henenzond*, (Staring); thans altijd: Herinneren.
- Erin'nyen** (myth. wraakgodinnen), v. mv.; ook: Eumeniden, Fu'riën. (in = ien).
- Eris** (myth. godin der tweedracht), v.; zie: Twistappel en Discordia.
- Erkauwen**, ik heb -kaut: *het raadsel, drie paar dagen vergeefs erkauwd, is aan de steeliën uitgelegd*, (Staring); thans Herkauwen.
- Erken'nen** (tot inzicht komen, dat iets zoo is; ergens voor uit komen), ik heb -kend: *de juistheid van iets -, zijn ongelijk -; iemand als zijn weldoener -, openlijk willen kennen; iem. groote verdiensten -, dankbaar melding maken van; -ning* (verklaring, betuiging, bevestiging dat men iets erkent of wettigt), v. gmv.; -**telijk** (door woorden of daden, geschenken enz. zijn dankbaarheid toonend), bn., -er, -st.
- Erkentelijkheid** (openlijke dankbaarheid), v. gmv.: *ontvang dit schildertij als bewijs mijner -.*
- Erken'tenis** (het erkennen), v. gmv.: *hij kwam tot - der waarheid; iets met - zich herinneren*, met erkentelijkheid, dankbaarheid.
- Er'ker** (Duitsche naam van een uitbouw met vensters, aan den bovenvoorgevel van huizen of kasteelen: gesloten hoekbalkon), m. erkers: *een - op een zware kolom*; zie Loggia.
- Erlangen** (verwant met lang, reiken: verwerven, bekomen), ik heb -langd: *kennis -, opheldering of verklaring -.*
- Erl'könig**: verbastering van Elfenkoning, de fabelachtige geestenvorst, die dikwijls kinderen rooft, vóór ze nog gedoopt zijn.
- Ermitage** (kluzenaarswoning), v. -s; een - was in vorige eeuwen vaak een opsiering van parken of tuinen; ook: Ermitage. (g=zj).
- Ernestijnsch**, de -e lijn, d. i. in Saksen sedert 1487 de oudere lijn van opvolging.
- Ernst** (bezonnenheid, bedaardheid, geen scherts, degelijkheid), m.: *het is -, d. i. geen grap; de - moet het leven zijn onzer ziel.*
- Ernsthaftig** (ernst hebbende of toonende), bn.; ook: Ernst'haft: -e mannen. w. g.
- Ernstig** (vol ernst, door ernst gekenmerkt), bn. en bw.: *een - voornemen, -e grieven, een -e waarschuwing, een -e toestand; een zaak - opnemen; -er, -st.*
- Eros**, myth. de Grieksche naam voor Amor of Cupido.
- Ero'sie** (afschuring van gesteenten door stroomend water; ook, door vulkanische oorzaken), v. gmv. (s = z).
- Ero'ticus** (schrijver, die over liefde handelt, minnedichter), m. -tici; lees: eero'tikus.
- Ero'tisch** (verliefd, minziek; op liefde betrekking hebbende), bn.: -e poëzie, minnedicht; lees: -ties; zie Eros.
- Erra're huma'num est** (Lat. Dwalen is menschelijk), uit Seneca, z. ald.
- Erra'tisch** (zwerfend), bn.: -e rotsblokken, rotsachtige steenen, door gletschers naar elders gevoerd.
- Erra'tum** (drukfout, zetfout), o. errata.
- Error cal'culi** (Lat. rekenfout), m.; ook, Error in calculo; -**juris** (Lat. rechterlijke dwaling), m. (j = j).
- Erts'** (metaalhoudende delstof), o. ertsen; -**ader** (ader in een bodem, waarin erts wordt gevonden), v. -s, -en; -**bedding** (ertslaag in gesteenten), v. -en; -**formatie**, v. -s, -tiën; -**groeve** (mijn), v. -n; -**molen** (stampmolen, waarin men erts vergruist), m. -s; -**rijk** (rijk aan erts), bn., -er, -st; -**vormig** (op de wijze van erts samengesteld), bn.
- Erud'tie** (geleerdheid), v. gmv. (t = s).
- Eruptie** (uitwerping, uitbarsting, b.v. van een vulkaan; ook, van alles, wat met kracht voor den dag komt), v. -tiën, -ties. (t = s).
- Erva'ren** (door ondervinding leeren, ondervinden), ik -voer, heb -varen: *hij -voert dat tot zijn verdriet; dat heb ik -.*
- Erva'ren** (bedreven, rijk aan ondervinding), bn. en bw., -er, -st: *hij is - in het boekhouden; Napoleon was - in den krijg; een -arts, een - onderwijzer.*
- Erva'renheid** (bedrevenheid, ondervinding), v. gmv.: - *doet men op in 't leven.*
- Erva'renis** (practische kennis), v. gmv.: *zijn - op dit vaarwater kan te kort schieten.*
- Erva'ring** (kennis, door nauwkeurige waarneming of ondervinding verkregen), v. -en.
- Er've**, v. erven; zie Erf.
- Er'ven** (erfgenamen), m. en v. mv.
- Er'ven** (door erfenis verkrijgen), ik erfde, heb geërfd (spreekt, nog: georven): *het geld en goed zijner ouders -, hij erfde van zijn vader een roemrijken naam, hij zal van zijn suikeroom een aardig duitje -; zie: Beër'ven en Overerven, alsook, Onterven.*
- Erwt** (vlinderbloemige plant), v. -en; ook één enkel bolronde vruchtje; spreekt: *Ert.*
- Erw'tenbed** (tuinbed met erwteplanten), o. -bedden; -**blazer** (roer of pijp, waardoor de knapen erwten kunnen blazen), m. -blazers; -**soep** (soep van erwten met vleesch of spek), v. gmv., zie: Snert en Cement; -**teller** (gierigaard), m. -tellers, zie Gortenteller.
- Erythri'na** (O.-I. vlinderbloemige plant met vuurroode bloemen), v. -s: lees: eeri'trie'na.
- Erythri'ne** (roodzuur, fraaie violetkleur), o. -es' (bastaarduitgang), b.v. prinses', dienaress', leerares', zondares', profetes': vormt vrouw. persoonsnamen.
- Esbatement'** (letterk. kluchtspel der rederijkers), o. -en.
- Escala'de** (mil. bestorming met ladders), v. -s.
- Escaladeeren** (m. stormladders beklommen).
- Escamota'ge** (goochelwerk, ontzetseling), v.
- Escamoteeren** (wegmoeffelen, ontzetselen).
- Escamoteur'** (goochelaar, ontzetselaar), m. -s.

- Escapa'de** (gekke kuit, moedwillige streek, *malle jongensstreek*), v. -s.
- Escasijnsch**, bn.; zie *Escosijnsch*.
- Esch** (*in Overtijset en Drente, hooggelegen bouwland bij de dorpen*), m. esschen: *op den - werken*, zie *Enk*.
- Eschatologie** (*de leer der laatste dingen*, als: dood, oordeel, enz.), v.; -**tologisch**, bn.: *de - e periode, laatste*. (g = g).
- Esch'doorn**, -**doren**, m. -s, zie *Ahorn*.
- Esch'look** (*een soort van knoflook*), o. gmv.
- Escobarsch** (*sluw, fijn bemanteld*), bn.: *een - e huichelaar*, (Max Havelaar). (a = aa).
- Escompto** (It. *disconto*), o. -'s. (c = k).
- Escort'e** (mil. *gewapend geleide*), o. gmv.; zie *Bedekking*. (c = k).
- Escorteeren** (*beschermend geleiden, beschermen, dekken*). (c = k).
- Escosijnsch**, -e steen: blauwe hardsteen uit de groeven van *Escaussines* (Henegouwen).
- Escona'de** (Fr. mil. *deel v. e. peloton, onder commando; van een korporaal*), v. -s.
- Escu'do** (*goudmunt in Chili, ± 5 gld*), m. -'s; - is verder de benaming van verschillende oude Spaansche en Portugeesche zilvermunten, meestal ± f1.20 waard.
- Esculaap**, myth. *god der geneeskunde*; ook iron. *geneesheer*; zie *Aesculapius*. (c = k).
- Escuriaal** (Sp. *beroemd klooster met koninklijk paleis, ± 11 uur N. W. van Madrid*), o. gmv.: het - is gebouwd door *Filips II* van 1563-'86 en dankt zijn oorsprong aan een gelofte v. d. koning, gedaan vóór den slag bij *St. Quentin* in 1557.
- Eska'der** (Fr. *smaldeel eener vloot nl. onder bevel van een schout-bij-nacht*), o. -s.
- Eskadron** (*compagnie ruitery van ± 150 man onder bevel van een ritmeester*), o. -s.
- Es'kimo** (eig. *mensch, die rauwe visch eet*), m. -'s; de -'s zijn de bewoners van het *Amerikaansche noordpoolland, van Groenland, Labrador, Alaska, enz.*
- Esmerand** (*smaragd*), o. (au = ou).
- Esmerand'en** (eig. *van smaragd: smaragd-groen*), bn.: *heer schitterend - oog*, (Bild.), nl. van *Selima*, de kat van *Klimeen*.
- Es'opet** (*bundel Esopische fabels der 12e eeuw, 67 in getal*), o. gmv.
- Esopus**: *beroemde Grieksche fabeldichter*; - leefde ± 600 v. C.; (s = z); *de esopische fabelen*.
- Esote'risch** (*geheim, enkel voor ingewijden bestemd*), bn.: *een - standpunt*. (s = z).
- Esp** (*loofboom*), m. espen: *de - heet ook abeel, ratelpopulier, Canadeesche populier*; -**eblad**, o. -blaren, -en, -eren; -**eboom**, m. -en; -**en** (*van espenhout*), bn.; -**enhout**, o.; -**enhouten** (*van espenhout*), bn.; -**enloof**, ook, -**elooft**, o. gmv.
- Espa'da** (eig. *degen: de eerste onder de stierenbevechters, nl. hij, die den strijd moet beslissen door alleen en te voet met den degen den stier te doden*), m. -'s; zie *Matador*.
- Espagno'le** (*Spaansche dans; ook, Sp. vrouw of Sp. meisje*), v. -s. (gn = nj).
- Espagnolet**, v. -letten; zie *Spanjolet*.
- Esparto-gras** (*bladeren eener plant, veelvuldig voorkomend in Algiers, Tunis en Tripoli, alsmede in Sp.*), o. gmv.; - wordt voor vlechtwerk gebruikt en naar Engeland uitgevoerd voor papierbereiding.
- Esperantist** (*beoefenaar v. h. esperanto*), m. -en.
- Espan'to** (*veelbeoefende kunsttaal, internationale*, Verkl. *Handw.boek*).
- ationale hulptaal*), o.; het - bestaat sedert 1887 en is een kunstproduct van Dr. *Zamenhof*, arts te *Warschau*; de beoefenaars heeten *Esperantisten*.
- Espiana'de** (*voorplein, exercitie-plein; open plaats tusschen groote gebouwen, of tusschen de wallen en de huizen der vesting*), v. -n, -s.
- Espresso'ne, con** (It. muz. *met uitdrukking*), bw.
- Esprit** (Fr. *geest, vernuft, scherpzinnigheid*), o. gmv.; - is een tegenst. van *domheid*; lees: *espie'*.
- Esprit de clocher** (Fr. *kleinsteedsche bekrompenheid, dorpskleingeestigheid*), o. gmv.
- Esprit de corps** (Fr. *korpsgeest*), o. gmv.
- Esprit de l'escalier** (Fr. *snedig antwoord, dat iem. te laat invallt: „dat had ik moeten zeggen”*), o.
- Esquire** (Eng. *titel van deftige burgers: ons wedelgeboren; Esq. staat achter den familienaam*), m.; zie *Esq-*; eig. *edelknaap, schildrager*.
- Essaal** (*proeve, keuring, toets, keur van rijkswege van gouden of zilveren werken, d. i. de proef, waarbij onderzocht wordt, hoeveel deelen fijn er in e. legering aanwezig zijn*), o. gmv.; -**kantoor**, o. -toren; -**kroes**, m. -kroezen; -**oven**, m. -ovens.
- Essal** (Fr.), m. -'s; z. *Essay*.
- Essaleeren** (*keuren, toetsen v. goud en zilver, het gehalte v. goud- en zilverwerken bepalen*).
- Essaieur** (*ambtenaar, van rijkswege belast met het essai van gouden en zilveren werken, keurmeester, toetsen*), m. -s.
- Essay** (Eng. *korte verhandeling, die een beschouwing bevat over een of ander merkwaardig persoon of feit*), o. -s.
- Essayisten** (Engelsche schrijvers, die op vaste tijden essays, d. i. proeven, schetsen, korte opstellen leverden over onderwerpen van algemeen belang), m. mv.: *Addison* (1672-1719) en *Steele* (1671-1729) zijn de - bij uitnemendheid.
- Es'schebast** (*bast v. e. esch*), m. -en; -**blad**, o. -en, -eren, -blaren.
- Es'schen** of *esschenhouten* (*van esschenhout*), bn.: *een - polsstok*.
- Es'schenbosch** (*bosch van esscheboomen*), o. -bosschen.
- Es'schenhout** (*hout v. e. esch*), o. gmv.; -**loof**, o. gmv.
- Es'schestobbe**, v. -n, zie *Stobbe*; -**tak**, m. takken; -**wortel**, m. -s.
- Essen'ce** (*geest, aftreksel van plantenkruiden, vluchtige welriekende olie*), v. -s. (en = an).
- Essentieel** (*wezenlijk, echt*), bn. en bw.; als zn. o.: *het -e, het wezenlijke, de kern, de hoofdzaak*. (t = s).
- Estafet'te** (*rijdende postbode, renbode*), m. -n.
- Estaminet** (*gelagkamer, kroegje, bierhuis, café van minderen rang*), o. -s; lees: -*miné*.
- Estan'cia** (*hoeve in Argentinië*), v. -'s. (c = tz).
- Estate** (Eng. *bezitting, landgoed, plantage o. a. in Deli*), v. -s.
- Est mo'dus in re'bus** (Lat. *Alles met maat, er zijn ook zekere grenzen*), uit *Horatius*.
- Estra'de** (*verhooging van een vloer, verhoogde plaats vóór een praalbed of troon*), v. -n; zie *Podium*.
- Est'rik** (*vierkante vloertegel*), m. *estriken: roode en blauwe -en in keukens*; z. *Plavuis*.
- et-** (*voorvoegsel = tweede, opnieuw*), b. v. in: *etgras, etgroen, etmaal*.

-**et'** (*bastaarduitgang*), vormt verkleinwoorden: *trompet'*, *helmet'*, *lampet'* (*lampje*), *salet'*, *rozet'*, *lancet'*, vergelijk: *Lizet*, *Henriët*, enz.

Etablisseeeren (*vestigen, vastmaken, ook: oprichten, stichten*); *zich -*, z. vestigen.

Etablissement' (*inrichting, vestiging van een handelshuis; instelling, nederzetting in den vreemde*), o. -en; ook, het gebouw of huis zelf.

Etag'e (Fr. *verdieping van een huis*), v. -s; *le bel -*, de eerste verdieping. (g = zj).

Etag'e're (Fr. *open pronkkastje*), v. -s: een - bestaat uit boven elkander als in verdiepingen of etages geplaatste plankjes, op welke men snuisterijen kan uitstallen.

Etala'ge (*uitstalling, tentoonstelling*), v. -s.

Etaleeren (*uitstallen, fig. pronken met*).

Etalon' (*standaard-maat bij den ijk, normaalmaat, ook voor munten*), m. -s.

Etalonneeren (*ijken*).

Etaug' (Fr. *naam van een strandmeer aan de W.- en Z.-kust van Zuid-Frankrijk*), m. -s.

Eta'pe (mil. *halte of rustplaats, pleisterplaats, lengte van een dagmarsch*), v. -n; ook, stapelplaats, proviand-magazijn, nachtkwartier, dagmarsch; in 't Duitsch: *Etappe*; --**commandant** (*bevelvoerder op een etape-plaats*), m. -en; --**plaats** (*eind- of rustpunt eener etape*), v. -en; --**weg** (*heirweg, in verbinding met de basis van operatie*), m. -wegen.

Etat-major' (Fr. *generale staf v. e. leger*), m.; ook, al de officieren v. e. oorlogsbodem.

Et cetera (Lat. *en zoo voort*), zie **Etc.**

E'ten, ik at, heb gegeten: - *en drinken; hooi laat - wij?*; zegsw. *het genadebed -*, uit medelijden den kost krijgen.

E'ten (*spijs, maal*), o. gmv.: *iem. ten - vragen*, op het middagmaal.

E'tensbak (*houten bak, waarin de spijzen worden opgedragen*), m. -bakken; -**kast** (*kast, om eten in te bewaren*), m. -en; -**tijd** (*tijd v. h. middagmaal*), v. gmv.; -**uur** (*uur, dat e. gezin 't middagmaal gebruikt*), o. -uren.

E'tgras (*nagras*), o. gmv.; -**groen** (*tweede gras der weide*), o. gmv.

E'ther, m.; zie *Aether*. (th = t).

Ethe'risch (*vluchtig, ook, zuiver, hemelsch*), bn.

Ethe'rische oliën (*essences van welriekende planten of bloemen, veel gebruikt voor parfumerieën*), v. mv.; lees: *estee'ries*.

E'thica (*moraal-philosophie*), v. gmv.: de - verklaart de zedelijke orde en de hoogere wetten, welke den mensch gesteld zijn.

E'thiek' (*de wetenschap van het zedelijk leven des menschen*), v. gmv.; zie *Ethica*. (th = t).

Ethio'pië (*land in Afrika, ten Z. van Egypte*), o.; -**o'piër**, m. -s; -**o'pisch**, bn. (th = t).

E'thisch (*wat betrekking heeft op de zedenleer*), bn.: *een vraagstuk van hooge -e betekenis; de - e zijde van het alcohol-vraagstuk; een -e godsdienst, een - ideaal*. (th = t).

E'thisch-ire'nisch, bn., zie *Irenisch*: de -e richting wil de uiterste partijen verzoenen door de christelijke zedenleer op den voorgrond te stellen.

E'thnograaf' (*volkenbeschrijver*), m. -grafien; lees: *ethnoograaf*; -**graphie'** (*beschrijving der volken, volkenkunde*), v. gmv.; -**graphisch** (*tot de ethnographie behorende*), bn.; -**logie'** (*volkenkunde*), v. gmv.; -**logisch** (*op de volkenkunde betrekking hebbende*), bn.: *het - museum in Artis te Amsterdam*. (th = t).

E'thologie' (*kennis van zeden en gewoonten, zedenkundige verhandeling*), v. (g = g).

Etiket', v. -ten; zie *Etiquette*.

Etiquet'te (*kort opschrift, ook, aanhecht-briefje met vermelding van hetgeen een voorwerp bevat, b.v. op flesschen, potten, enz.; opschrift, los opplakbriefje, naambriefje*), v. etiketten. (qu = k); meestal: *Etiket*.

Etiquet'te (*ceremonieel aan het hof, gebruiken in voorname gezelschappen; beleefdheidsvormen*), v. gmv. (qu = k).

Et'maal (eig. *regelmatig terugkeerende tijd; 24 uren-tal, 2 X 12 uur*), o. etmalen.

E'ts (*in koper of staal: geetste plaat, afdruk er van*), v. -en; de -en van *Rembrandt, 1606-69, zijn beroemd*.

E'tsen (eig. *doen inwreten; met sterk water laten inblijven in koper of staal, dat eerst met een laag was is bedekt, welke daarna met de etsnaald is bewerkt*), ik etste, ik heb geetst; -**er**, m. -s; zie ook *Graveeren*.

E'tsgrond (*de laag was, waarmee de etsplaat is bedekt*), m. gmv.

E'tsijzer (*etsnaald*), o. -ijzers; -**kunst** (*de kunst van etsen*), v. gmv.; -**naald** (*stalen naald, waarmee de etsgrond wordt bewerkt om de figuren te maken op de etsplaat*), v. -naalden; -**plaat** (*metalen of kalksteenen plaat, waarop geëts wordt*), v. -platen.

E'tstoel (*gesch. hoogste gerechtshof in het landschap Drenthe, opgeheven in Sept. 1791*), m.

E'ttelijke (*eenige*), telw.: *nog - dagen*.

E'tter (*stof, die zich uit wonden afscheidt*), m. gmv.; -**achtig** (*lijkende op etter*), bn.: *een -achtig vocht*; -**ig** (*met of vol etter*), bn.

E'tterdracht (*zuachteltje om etter af te leiden*), v. -drachten; -**gezwel** (*abces, etterbuil*), o. -gezwellen; -**zak**, m. -ken.

E'tteren (*etter afgeven, dragen*), de wonde heeft geëttterd.

E'tn'de (Fr. *studie, muziek oefening, teeken- of schilderoefening; verhandeling*), v. -s.

E'tn' (Fr. *koker, overtrek, scheidde, foedraal*), o. -s. (e = ee).

E'tymologieon (*woordenboek der woordafleiding*), o. -s, -ca, (g = g); -**logie'** (*spraak- woordafleidkunde, woordvorsching*), v. -ën; -**logisch** (*spraak- woordverklarend, woordafleidend*), bn. en bw.; -**logiseeren** (*woorden afleiden*); -**loog'** (*woordvorscher*), m. -logen; -**logist'** (*etymoloog*), m. -en. (g = g).

Eublotiek' (*de kunst, om gezond te leven en ziekten te voorkomen*), v. (eu = ui).

Eucalyptus (*plantengeslacht in Nieuw-Holland met leerachtige bladeren en witte bloemen, ook, op Timor*), m. -lypten. (eu = ui).

Eucharistie' (R.-K. eig. *goede gave: de benaming v. h. H. Sacrament des Altaars*), v. gmv. (eu = ui).

Eucharis'tisch (*de eucharistie betreffende*), bn.: *het - congres te Keulen (1909), te Montreal (Canada), in (1910), te Weenen (1912), op Malta (1913)*. (eu = ui).

Euccli'des, *Alexandrijnsch wisk.*, ± 300 v. C.

Eudlome'ter (*werktuig, om het zuurstofgehalte der lucht te bepalen*), m. -s. (eu = ui).

Eugubi'nisch: de -e tafelen, (eu = ui); zie *Iguvinische tafelen*.

Eumen'den (*myth. wraakgodinnen, nl. Tisi'phone, Alec'to en Megae'ra of Megeer*), v. mv.; (eu = ui); zie *Erinnyes of Furiën*.

Eun'jer (*spook; watergeest, die in een eierschaal meer of stroom oversteekt*), m. -s. vero.

Eunuch' (*mannelijke beambte in een harem of in het serail*), m. eunuchen. (eu = eu).

- Euphemisme** (verzachtende uitdrukking, b.v. overlijden of verscheiden voor sterven), o. -mismen; ook: -**mus**. (eu = ui).
- Euphemistisch** (verschoonend, verbloemend), bn. en bw.: een -e uitdrukking, b.v. kinderziekte voor pokken. (eu = ui).
- Euphonie** (welluidendheid), v. (eu = ui).
- Euphonion** (muz. glastoestel, waaraan men door strijking klanken ontlokt), o. -s. (eu = ui).
- Euphonisch** (welluidend), bn. en bw. (eu = ui).
- eur** (bastaarduitgang), als in: controleur', inspecteur', directeur', hypnotiseur', persoonsnamen; likeur', odeur', zaaknamen.
- Euraziër** (uit: Europa-Aziër, afstammeling in Britsch-Indië van een Europeeschen vader en een Indische moeder), m. -s.
- Eureka** (ik heb gevonden), uitroep van Archimedes (gest. 212 v. Chr.) bij 't ontdekken of vinden van de nat. wet, naar hem genoemd; zie Heureka; lees: uiree'ka.
- Euroopa** (aardr. het eerste en belangrijkste werelddeel der oude wereld), o.; - is het dichtstbevolkte werelddeel; - telt nagenoeg 400 miljoen bewoners.
- Europeaan** (bewoner van het werelddeel Europa), m. -peanen.
- Europeaansch** (aan Europa of zijn bewoners bijzonder eigen), bn., z. Europeesch.
- Europeër**, m. -s; zie Europeaan.
- Europeesch** (als in of van Europa), bn.: daar zit men ver van de -e wereld.
- Eurydice**, myth. gemalin van Orpheus, lees: ui-rie'-die-see.
- Eustachiusbuis** (ontl. gehoorgang of -buis, verbindingskanaal tusschen het inwendig oor en het achterste deel der mondholte, d. i. tusschen oor en keel), v. -buizen; de - is naar den ontdekker, Eustachio, Ital. arts † 1574, aldus genoemd; meer: Eustachiaansche buis.
- Euterpe**, myth. muze der lierpoëzie, met dwarsfluit; - is de muze van den luchtigen zang. (eu = ui).
- Euvel** (verg. Duitsch übel: kwaad, gebrek, kwaal), o. euvelen: aan een - mank gaan, er mede behept zijn; zie: Voet euvel en Mank.
- Euvel**, bn. en bw.: duid het mij niet -, d. i. ten kwade; iets - opnemen; -er, -st.
- Euveldaad** (snoode daad), v. -daden; -moed (vermetelheid, baldadigheid), m. gm.v.
- Eva** (Bijbel. naam der eerste vrouw; ook, wit morsschortje, klein overvoerschootje), v. -s; evaatje: de meid, die eerst haar - in de schuimte had op te slaan. (C. O.)
- Evacuatie** (ontruiming, uitdrijving, lediging), v. -ties, -tiën. (tie = sie).
- Evacueeren** (ontruimen, naar elders zenden).
- Evaluatie** (schatting, taxatie, waarde- of prijsbepaling), v. -s. (t = s).
- Evangelie** (eig. blijde boodschap), o.: het - bevat de leer van Chr. en de geschiedenis van Zijn leven, beschreven door de vier Evangelisten, z. ald.; fig. onbetwifelbare en volkomen waarheid: wat die professor leeraart, is nog geen -; het zilveren -, zie Codex.
- Evangelie** (dat deel van de Evangelien, hetwelk des Zondags in de Hoogmis wordt voorgelezen), o. -liën; -boek (boek, bevattende Evangelische fragmenten), o. -en.
- Evangeliedienaar** (verkondiger v. h. Evangelie), m. -s of -aren; -prediker (zending-, dienaar), m. -s; de eerste - predikers in ons land waren Servatius, Willibrord of Willebrordus en Bonifacius, zie telkens ald.
- Evangelisa'tie** (de verbreiding der Chr. leer door prediking), v. gm.v. (s = z).
- Evangelisch** (wat voeling houdt met het Evangelie), bn.: de -e richting.
- Evangelist** (schrijver van één der vier Evangelien), m. -en: de vier -en zijn: Matthe'us, Mar'cus, Lu'cas en Joan'nes.
- Evangelist** (Prot. voorganger van minderen rang, in een gemeente, die geen eigen predikant heeft), m. -en; zie Oefenaar.
- Evaporatie** (verdamping), v. -s. (t = s).
- Evaporeeren** (verdampen, uitdampen).
- Evasie** (Fr. ontsnapping, ontvluchting), v. -s.
- Evel** (oudere vorm van euvel), o. -en. vero.
- Evel** (evenwel), bw. gew.; zie Alevel.
- E'ven**, bn.: een - getal, d. i. door twee deelbaar, b.v. 12.
- E'ven** (een weinig), bw.: wacht -, d. i. een poosje; kijk eens -; hij was zoo - hier, pas.
- E'ven**, bw. van mate: hij is - groot als gij.
- E'venaar** (balans eener weegschaal; tongetje of naald der balans), m. -s, -aren.
- E'venaar** (aardr. evennachtlijn, linie), m. gm.v.; zie Equator.
- E'venals** (gelijk, zooals), vgw.
- E'venaren** (gelijken, overeenkomen met), ik evenaarde, heb geëvenaard: iem. in aanleg -; iem. in een kunst -, iem. in kracht -.
- E'venbeeld** (gelijke naar het uiterlijk of naar aard), o. -beelden: dit meisje is het - harer moeder, gelijk haar moeder sprekend.
- Evenboortig** (van even hooge geboorte), bn.; zie Evenknie.
- E'veneens** (op dezelfde wijze, evenzoo), bw.
- Evenement** (gewichtige feit, merkwaardige gebeurtenis), o. -en; lees: -ment'.
- E'venen** (effenen, gelijkmaken), ik evende, heb geëvend.
- E'vengoed** (net zoo goed, evenzeer), bw.: zóó kan het -, je bent - schuldig als ik.
- E'venhoog** (krijgsw. vervoerbare toren, ook, aarden hoogte, van welke men over de muren eener stad kon schieten), v. -en; vero. z. Kat.
- E'vening**, v. -en: dag- en nacht-, d. i. 21 Maart en 23 Sept.; zie Aequinoctium.
- E'venkule** (eig. gelijke in geboorte, ook, gelijke in graad van verwantschap; gesch. evenboortige), m. -knieën; fig. gelijke op 't gebied van kennis, kunst, kennen of kunnen.
- Evenmatig** (gelijkmatig), bn. en bw: een - deel van een geheel.
- E'venmensch** (medemensch), m. -mensen.
- E'venmin**, bw.: hij is - gestaagd, ook niet.
- E'vennaaste** (medemensch), m. en v. -n.
- E'vennachtlijn** (aardr. evenaar, linie), v. gm.v.; zie: Equator, Evenaar.
- Evenredig** (gelijke of passende verhouding hebbende, evenmatig), bn. en bw., -er, -st.
- Evenredige** (getal, lijn, tot andere in zekere verhouding staande), v. -n: de vierde - tot 2, 6 en 12 is 36; een vierde - tot drie gegeven lijnen teekenen; zie ook Middelvenredige.
- Evenredigen** (evenredig maken), ik evenredigde, heb geëvenredigd: zijn uitgaven - aan zijn inkomsten.
- Evenredigheid** (verhouding, proportie), v. gm.v.: de handen van dat portret zijn niet in - met de overige lichaamsdeelen.
- Evenredigheid** (rekenk. gelijkstelling van twee redens), v. -heden: een meetkundige -, b.v. 2 : 7 = 6 : 21; een rekenkundige -, b.v. 8 - 2 = 12 - 6; de termen eener -, getallen.
- Eventjes** (voor e. poos), bw.: wacht -, even.

- Eventualiteit'** (wat kan gebeuren, mogelijk geval), v. -en. (en = en).
- Eventua'liter** (hand. mogelijkwijze, in mogelijk geval, in het ergste geval), bw.
- Eventueel'** (gebeurtlijk, voorkomend, mogelijk, in voorkomend geval), bn. en bw.: -tueele schade, -tueele ongelukken. (en = en).
- Evenveel** (net zoo veel), bw.: dit kost - als dat; ieder krijgt -, een gelijke hoeveelheid.
- Evenveeltje** (fijn broodje), o. -s: de -s zijn verschillend van vorm, maar evenredig van inhoud, (C. O.) d. i. bestaan uit evenveel meel als melk en suiker.
- Evenwel'** (echter, nochtans), bw.
- Evenwicht** (gelijkheid van gewicht), o. gmv.: nat. er is standvastig of stabiel -; onstandvastig of labiel -, en onverschillig of indifferent -; de leer van het - der vloeistoffen heet hydrostatica; iets in - houden; fig. het Europeesche -; in de staatkunde is volstrekt - onbestaanbaar, (Mult.)
- Evenwijdig** (gelijklopend), bn. en bw.: -e lijnen; vlakken, die - loopen; zie Parallel; -heid, v. gmv.
- Evenzeer** (in gelijke mate), bw.: ik ben - verschrokken als gij.
- Evenzoo** (net zoo), bw.: doe dit nu -.
- E'ever** (wild zwijn, everzwijn), m. evers.
- Everlast, everlasting** (Eng. wollen stof, die licht, maar zeer sterk is, voor ± 50 jaar veel in gebruik), o.: (de kindermeid) op - schoenen, (C. O.)
- E'verwortel** (witte distel), m. gmv.
- E'verzwin** (wild zwijn), o. -zwijnen.
- Evident'** (klaar, duidelijk, blijikbaar, vanzelf sprekend), bn. en bw.; -er, -st. (ent = ent).
- Evidentie** (klaarlijkheid), v. (t = s).
- E'viteeren** (vermijden, ontwijken, ontgaan).
- E'voël** (jubelkreet bij de Bacchusfeesten), o.
- E'volu'tie** (geleidelijke groei, langzame ontwikkeling; ook, zwenking b.v. bij het rijden; wending eener vloot of van een leger; muz. buiging van de stem), v. -tiën, -ties. (t = s).
- E'volu'tie-leer** (nat. theorie der langzame wording v. plant- en diersoorten, der geleidelijke ontwikkeling van de eene soort uit de andere), v. gmv.; zie Darwinisme.
- E'vvi'val** (lt. hij of zij leve), tw.
- Ex** (oud, voormalig, gewezen; handel: uit), bw. ex-minister, ex-burgemeester; lees: eks.
- Ex abrupto** (Lat. plotseling, zonder inleiding, onverwachts), bw.
- Ex absur'do** (Lat. uit het ongerijmde), bw. iets - bewijzen; zie Ongerijmde.
- Exact'** (Fr. nauwkeurig, nauwgezet, juist, stipt), bn. en bw.; -er, -st: de -e wetenschappen, b.v. de wiskunde en verder de sterrenkunde, de natuurkunde en de mechanica; lees: ekz-akt'.
- Exactitu'de** (Fr. stiptheid, nauwkeurigheid), v. gmv.; zie Accuratesse.
- Exagereeren** (Fr. overdrijven, vergrooten).
- Exalta'tie** (verrukkung, overspanning, geestvervoering), v. -s, -tiën; lees: eks-.
- Exalteeren**, zie Geëxalteerd.
- Examen** (onderzoek, ondervraging, hoofdzakelijk tot het bepalen van de mate van iem. kennen en kunnen), o. -s of examina, (x = ks); -commissie (commissie, benoemd om eenig examen af te nemen), v. -missies, -missiën; -geld (geld, te betalen om tot eenig examen toegelaten te worden), o. -gelden; -kiezer (kiezer rechtens eenig examen, of door het bezit van eenig diploma), m. -s;
- vrees (vrees voor of bij een examen), v. gmv.
- Examinan'dus** (hij, die examen aflegt), m. -nandi. (x = ks).
- Examina'tor** (ondervrager, examen-afnemer), m. en v. -to'ren, -tors. (x = ks).
- Examineeren** (ondervragen, onderzoeken).
- Ex a'nimo** (Lat. van harte, met lust), bw.
- Exarch'** (afgevaardigde van een patriarch in de Grieksche kerk), m. -en. (x = ks).
- Exarch'** (gesch. stadhouder in Italië en N.-Afrika v. den O.-Romeinschen keizer), m. -en.
- Exarchaat'** (gesch. gebied van een exarch, zijn waardigheid, 567-728), o. gmv. (x = ks).
- Ex ca'thedra** (Lat. v. d. spreek- of leerstoel af; fig. op bestissenden toon), bw.: halfgeleerden drukken zich liefst -uit. (c = k).
- Excava'tor** (machine om te graven, om zand te verplaatsen; volkst. de ijzeren man), m. -s.
- Excedent'** (overschot, batig slot), o. -en.
- Excelleeren** (uitmunten). (ex = eks).
- Excellent'** (uitstekend, uitnemend, voortreffelijk), bn. en bw.; lees: eksellent'.
- Excellentie** (titel van ministers en andere hooggeplaatste ambtenaren of opperofficieren), v. -tiën, -s; zie Aanhangel I.
- Excel'sior** (steeds hooger!), bw.; als zn. o.
- Excentriciteit'** (afwijking van het middelpunt), v.; fig. afwijking van de gewone manier van doen, zonderlingheid: de -en van dien ouden rijkard grenzen aan krankzinnigheid.
- Excentriciteit'** (kunstenmaker, die iets ongewoons veroort of doet), v. -en.
- Excentriek'** (eig. wat om een ander middelpunt draait: uitmiddelpuntig; fig. ongewoon, zonderling, overspannen, zot, grillig), bn. en bw.: een - kunstenaar, een -e oude milliardair, een -e Engelschman; -er, -st.
- Excentriek'** (schijf in stoommachines, die zich om een as beweegt, buiten haar middelpunt gelegen en waardoor een rondgaande beweging omgezet wordt in een op- en neergaande), o. -en.
- Excentrisch** (excentriek), bn. en bw.
- Except'** (uitgezonderd, behalve). (xc = ks).
- Exceptie** (uitzondering, tegenwerping, afweering, (in rechten), v. -tiën, -ties. (t = s).
- Exceptioneel'** (buitengewoon, bij wijze van uitzondering), bn. en bw.: een - geval, -e toestanden. (x = ks).
- Excerpteeren** (uittreksels maken, in 't kort samenvatten).
- Excerpt** (uittreksel uit een boek of geschrift), o. -en; lees: ekserpt'.
- Exces'** (uitspatting, buitensporigheid, overmaat, overdaad), o. -sen.
- Excessief'** (buitensporig, overmatig), bn. en bw.; -iever, -st. (x = ks).
- Ex'citans** (opwekkend middel), o. -tantia.
- Excita'tie** (aansporing; ook, opruïing, op-hitsing), v. -tiën, -ties; lees: eksietac'ie.
- Exciteeren** (aanzetten, gaande maken, op-hitsen, opruïen); lees: eksieteeren.
- Exclama'tie** (uitroep; verheffing van toon bij 't spreken of voordragen), v. -tiën, -ties: O tijden, o zeden!
- Exclameeren** (uitroepen, luid roepen).
- Excla've** (deel van het rijksgedebied, afgescheiden gelegen), v. -s; zie Enclave.
- Exclu'sie** (uitsluiting, uitzondering), v. -siën, -sies. (s = z).
- Exclusief'** (uit'sluitend), bn.; -iever, -st.
- Exclusivis'me** (stelsel v. uitsluiting, v. afzondering), o. gmv. (si = zi).

- Excommunicatie** (het sluiten of bannen uit de gemeenschap der R.-K. kerk, groote kerkban), v. -tiën of -ties. (t = s).
- Excrement** (dierlijk uitwerpsel), o. -en.
- Excur'sie** (plezierreisje, korte reis, uitstapje), v. -siën, -sies; lees: ekskur'zie.
- Excuseeren** (verontschuldigen, verschoonen).
- Excusus** (verschooning, uitvlucht, verontschuldiging), o. -cuses; lees: ekskus'.
- Executant** (uitvoerder; ook, muzikant), m. -en: een orkest van honderd -en. (e = ee).
- Executeeren** (een vonnis of last ten uitvoer leggen of voltrekken), (x = ks).
- Executeur** (uitvoerder van een vonnis, volbrenger van een laatste wil), m. -s, -en.
- Executeur-testamentair** (uitvoerder van een testament, boedelredderaar), m. executeurs-testamentairs. (men = man).
- Executie** (uitvoering, ten-uitvoer-legging; voltrekking van een doodvonnis, terechtstelling), v. -tiën, -ties; lees: ekseku'cie.
- Executoir** (Fr. volgens vonnis kundende ten uitvoer gelegd worden), bn. (oi = oo).
- Executoriaal**, bn.: een -ale verkoop, verkoop als gevolg van een executie of een vonnis.
- Exegeet** (Schriftverklaarder), m. -geten.
- Exege'se** (wetenschappelijke verklaring der H. Schrift, Bijbeluitlegging), v. -n. (g = g).
- Exeg'etisch** (uitleggend, verklarend), bn.
- Exem'pel** (voorbeeld, voorschrift, model), o. exempels.
- Exemplaar** (één enkele plaat, één boek), o. -plaren; lees: eks-emplaar'.
- Exem'pla do'cent** (Lat. Voorbeelden leeren).
- Exemplair** (voorbeeldig, afschrikwekkend), bn. en bw.: een -e straf; iemand - straffen.
- Exequa'tur** (verlof door regeeringen of vorsten gegeven om pauselijke stukken te publiceren), o. gmv. (qu = kw).
- Exequa'tur** (erkenning, aanstelling; vorstelijke bekrachtiging der benoeming, b.v. van een consul), o. (qu = kw).
- Exerceeren** (oefenen, vooral in het marcheren en in 't gebruik der wapenen).
- Exerc'itie** (mil. oefening, wapenoefening), v. -tiën, -ties; -plein (loopplaats), o. -en; -veld (-terrein), o. -en.
- Ex'ent** (toon. zij treden af); zie Exit.
- Exhala'tie** (uitdamping, uitwaseming), v. -tiën, -ties. (t = s).
- Exhaustor** (opzuiger, oppomper), m. -s.
- Exhibeeren** (Fr. tentoonstellen, uitstellen).
- Exhibition** (Eng. tentoonstelling), v. -s.
- Exigent** (veeleisend), bn.; -er, -st. (g = zj).
- Exigen'tie** (dringend geval, eisch), v. -tiën, -ties: naar - van zaken. (gen = gen).
- Exil', ex'iliu'm** (ballingschap, verbanning, verbanningsoord), o. gmv.; lees: ek-ziel'.
- Exileeren** (verbannen, bannen), (x = ks).
- Existeeren** (zijn, bestaan, leven), (x = ks).
- Existen'tie** (het bestaan of zijn), v. gmv.
- Ex'it** (toon. hij of zij treedt af, gaat heen).
- Ex ju're** (Lat. rechtens, van rechtswege), bw. (j = j).
- Ex-li'bris** (Lat. schildje, etiket, teekeningetje als eigendomsteeken in boeken), o. -sen.
- Ex-minis'ter** (gewezen minister), m. -s.
- Ex'odus** (uitgang, uittocht uit Egypte; 2e boek van Mozes), m. gmv.; lees: eks'-; zie: Exod. en Pentateuch.
- Ex officio** (Lat. ambtshalve), bw. (ci = si).
- Exogamie** (O.-I. huwelijksleven, waarbij het gewoonte is, een vrouw te kiezen uit een vreemde stam), v.; zie Endogamie.
- Exorbitant** (eig. uit het spoor: buitensporig, overdreven, onredelijk), bn.: een -e prijs.
- Exorciseeren** (uitbannen v. booze geesten).
- Exorcis'me, exorcis'mus** (duivelbezwinging, duivelbanning), o. gmv. (x = ks).
- Exorcist** (duivelbanner), m. -en. (x = ks).
- Exordium** (inleiding eener kansetrede), o.
- Exosmo'se** (nat. uitvloeiing, strooming van binnen naar buiten door e. dierlijk of plantaardig vlies heen), v. gmv. (x = ks); z. Endosmo'se.
- Exote'risch** (buitenlandsch, vreemdsoortig), bn.; ook: bestemd voor ongewijden en tegenstelling van Esoterisch. (te = tee).
- Exo'tisch** (vreemd, uitheemsch, buitenlandsch), bn.: -e planten, -e vogels. (x = ks).
- Expan'sie** (uitdijing, uitzetting, verwijding), v.: - van gassen door de warmte.
- Expansieve kracht** (nat. kracht, die van een middelpunt naar den omtrek werkt; uitzettingskracht, spankracht, b.v. van gassen), v. -krachten. (x = ks).
- Expatrieeren** (het vaderland verlaten, uit het vaderland gaan); zie Repatrieeren.
- Expectant** (verbeidende, naar een ambt uitzijende), m. -en.
- Expedieeren** (verzenden, afzenden; fig. van kant maken, b.v. iem. -). (pe = pee).
- Expediënt** (redmiddel, uitweg), o. -en.
- Expediet, expeditief** (voortvarend, schielijk, vlug in zaken), bn. (pe = pee).
- Expediteur** (eig. verzender, vrachtondernemer, vervoerder: iemand, die zich met het vervoer, de Expeditie, van koopmanswaren en -goederen te land en te water als bedrijf bezighoudt), m. -en, -s. (pe = pee).
- Expedi'tie** (verzending, vervoer, transportonderneming; de plaats, waar handelswaren bezorgd worden; afschrift van een wettig stuk), v. -tiën, -ties; -kantoor (kantoor eener vrachtonderneming), o. -toren; -zaak (-kantoor), v. -zaken. (pe = pee).
- Expedi'tie** (mil. krijgstoet, krijgsonderneming), v. -s, -tiën; -kruis (metalen-eere-kruis ten bewijze, dat men aan eenige expeditie heeft deelgenomen), o. -en. (pe = pee).
- Experien'tia do'cet** (Lat. De ondervinding leert), (t = ts).
- Experien'tie** (ondervinding, ervaring), v. -s, -tiën. (t = s).
- Experiment** (proefneming, proef), o. -en.
- Experimentaal, -teel** (proefondervindelijk), bn. en bw. (men = men).
- Experimenteeren** (proefnemingen doen op 't gebied van natuur- of scheikunde; beproeven, onderzoeken), (men = men).
- Expert** (zaakkundige, deskundige; beoordeelbaar, vooral in assurantie zaken, en wel van geleden schade), m. -s. (x = ks).
- Expert** (ervaren, bedreven, deskundig), bn.
- Expert'se** (onderzoek door deskundigen of experts, ook, hun verslag), v. -s of -n. (x = ks).
- Expira'tie** (eindiging, afloop van een termijn; hand. het vervallen van een wissel, ook, vervaltijd), v. -s, -tiën. (t = s).
- Explica'tie** (verklaring, uitlegging), v. -ties, -tiën: iemand - geven. (tie = sie).
- Explicieeren** (verklaren, uitleggen, uiteenzetten, ontvouwen), ook: Expliqueeren.
- Expliciet** (uitdrukkelijk, duidelijk, met duidelijke woorden), bn. en bw.; zie Impliciet. (c = s).
- Explodeeren** (uiteenbarsten, stukspringen):

- die stoommachine zal nog —, barsten. (x = ks).
- Exploit'**, o. —en; zie en lees Exploot.
- Exploitant'** (iem., die iets in exploitatie brengt en houdt), m. —en; de — v.e. cinema, de — en v. Haagsche bioscopen.
- Exploita'tie** (het winstgevend-maken, het inwerking-brengen of -houden, leiding, beheer van een zaak in 't groot), v. —tiën, —ties: Maatschappij tot — van Staatsspoorwegen.
- Exploita'tie-Maatschappij**, v. —en; de — der Staatsspoorwegen; zie Exploitatie.
- Exploiteeren** (winstgevend maken, benutten, rentegevend-beheeren, partij-trekken van, tot zijn voordeel aanwenden, in gang brengen en houden; uitbuiten). (x = ks).
- Exploot'** (aanzegging door een deurwaarder, dagvaarding), o. —ploten.
- Exploot'** (daad, verrichting), o. —ploten.
- Explora'tie** (onderzoek, navorsching), v. —s; — is ook een tocht of reis tot het onderzoeken of vinden van kolen, mineralen, enz. (t = s).
- Explora'tie-Maatschappij** (vereeniging tot het vinden van steenkolenmijnen, b.v. in Ned. en Belgisch Limburg), v. —en.
- Exploreeren** (uitpluizen, navorschen, onderzoeken, ontdekken). (x = ks).
- Explosie** (geweldige uiteenbarsting, losbarsting, knal, schok), v. —sies, —siën. (s = z).
- Exponeeren** (blootstellen, blootleggen, uitleggen, uiteenzetten, ophelderen, verklaren).
- Exponent'** (machtsaanwijzer; het cijfer, dat de macht van een zeker getal of van een zekere grootheid aanwijst, b.v. a⁹), m. —en.
- Exponentiaal'**, bn.: eene —ale grootheid, b.v. ax, een —ale vergelijking. (t = s).
- Export'** (uitvoer), o. en m. —en: — van vleesch, van bier; —-brouwerij, zie aldaar.
- Exporta'tie** (uitvoer van goederen naar het buitenland), v. —tiën, —s. (x = ks).
- Export'-brouwerij** (brouwerij, waarvan het bier ook naar het buitenland en de koloniën verzonden wordt), v. —brouwerijen.
- Exporteeren** (uitvoeren, verzenden).
- Exporteur'** (handelaar, die goederen uitvoert naar het buitenland of de koloniën), m. —s.
- Export'handel** (uitvoerhandel), m. gm.v.
- Export'huis** (handelshuis, dat inlandsche producten naar het buitenland uitvoert), o. —huizen. (x = ks).
- Exposant'** (inzender van voorwerpen op een tentoonstelling), m. —en. (s = z).
- Exposé'** (uiteenzetting van zaken, kort overzicht, verslag), o. —s: een — geven. (s = z).
- Exposeeren** (uitleggen, ontvouwen; een zaak omstandig verhalen; schilderen of andere kunstvoorwerpen tentoonstellen).
- Expositie** (ontvouwing, uiteenzetting, verklaring; tentoonstelling, uitstalling), v. —ties; lees: eks-po-zie'-sie.
- Expositie** (dicht. de uiteenzetting van het onderwerp van een gedicht, nl. v. e. heldendicht, v. e. dichterlijke vertelling of v. e. drama), v. —s.
- Expres'** (uitdrukkelijk, met opzet, voorbedachtelijk), bw. (x = ks).
- Expres'** (bijzondere trein), m. —sen; ook, sneltrein (Fr.), ook, —trein: de koning van Engeland vertrok per — naar Vlissingen.
- Expres'se** (bijzondere bode; boodschapper, die een dringend bericht overbrengt), m. —n: per —; als bn.: een — bestelling.
- Expres'selijk** (uitdrukkelijk, opzettelijk), bw.
- Expres'sie** (uitdrukking), v. —siën, —sies.
- Expressief'** (veelzeggend, vol uitdrukking), bn.
- Ex profes'so** (Lat. beroepshalve, van ambtswege; uitdrukkelijk, opzettelijk), bw. (x = ks).
- Expropria'tie** (onteigening), v. —s, —tiën.
- Expul'sie** (uitdrijving b.v. uit een land), v. —s, —siën. (t = s).
- Exquis'** (uitgelezen, uitgezocht, voortreffelijk), bn. en bw.; lees: ekskies'.
- Exsecra'tie** (uitbanning, verwensching, vervloeking), v. —s; lees: ek-see-.
- Exspira'tie** (geneesk. uitademing, fig. verloop v. e. bepaalden tijd of termijn, vervaltijd), v. gm.v.
- Exstirpa'tie** (heelkundige bewerking tot wegneming van eenig ziekelijk uitwas), v. —s, —tiën.
- Exta'se** (verrukking, geestvervoering, opgetogenheid, buitengewone vreugde), v. gm.v.
- Extempore'e'tje** (dichtje, voor de vuist gemaakt), o. —s: Van der Hoogen las een Fransch — van zijn eigen maaksel voor, (C.O.)
- Exten'sie** (uitgestrektheid, omvang, uitgebreidheid), v. gm.v. (s = s).
- Exterieur'** (uiterlijk, uitwendig), bn. (x = ks).
- Exterieur'** (uiterlijk voorkomen, buitenste), o.
- Extern'** (buitenshuis wonend, uitwonend), bn. (x = ks); zie Intern.
- Externaat'** (dagschool, afdeling eener kostschool), o. —aten; zie Internaat. (x = ks).
- Externe** (scholier eener kostschool buiten kosten huisvesting), m. en v. —n, zie Intern.
- Ex'territoriaal'** (wat niet tot het grondgebied van een staat behoort en waar de wetten van dien staat dus niet gelden), bn.: —ale wateren; zie Territoriaal.
- Ex'tersteenen** (loodrechte rotsen met uitgehouwen trappen in het Teutoburgerwoud), m. mv. (x = ks).
- Extingueer'** (toestel, om een begin van brand te blusschen), m. —s. (c = k).
- Ex'tra** (buitengewoon, bijzonder, uitermate), bw.: hij zoekt een —gulden te verdienen; een —trein, een —loon, d. i. boven of meer dan het gewone; —duur, zeer duur; —fijn, buitengewoon fijn; —blad, bijblad; —post, buitengewone post of eigen brievenpost. (x = ks).
- Ex'traatje** (buitenkansje, iets bijzonders, meevallertje), o. —s. (x = ks).
- Extract'** (uittreksel uit eenig geschrift b.v. uit een koopmansboek), o. —en; lees: ekstrakt'.
- Extract'** (afkooksel, aftreksel), o. —en.
- Extractief'** (de herkomst betreffende), bn.: —tieve nijverheid, al die werkzaamheden, welke de vruchtbaarheid van grond of water verhoogen of zijn gaven in bezit doen nemen, als: landbouw, veenderij, veeleelt, visscherij.
- Extra-dividend'** (handel. bedrag, dat wordt uitgekeerd boven het gewone dividend), o. —en.
- Extrahceeren** (verkort teruggeven, in het kort samenvatten, een uittreksel maken).
- Extra'neus** (eig. buitenlander, vreemdeling), m.; ook, iem. die het eindexamen aan een gymnasium of H. B. S. aflegt, zonder de inrichting bezocht te hebben; vr. extra'nea: mv. extraneë'.
- Extra-ordinair'** (buitengewoon), bn. (x = ks).
- Extravagant'** (Fr. buitensporig, overdreven, ongerijmd), bn. (g = g): een —e prijs.
- Extré'me** (het uiterste, het ergste), o. gm.v.
- Extré'mes** (overdrijvingen, uitersten), o. gm.v.
- Extré'mis (in)**, d. i. op zijn uiterste liggende.
- Extrémiteit'** (het uiterste; de laatste hulp, laatste toevlucht, uiterste verlegenheid), v. —en.
- Extrinsiek'** (uitwendig, hetgeen niet tot het

wezen der zaak behoort, uiterlijk; hand. nominaal, bn. en bw.; zie Intrinsiek.

Exuberantie (Fr. overtolligheid, b.v. van woorden, onnoodigheid), v. gmv. (t = s).

Ex ungue leo natus (Lat. Aan den klauw kent men den leeuw). (-gue = -gwe).

Ex usu (Lat. volgens gebruik), lees: eks u'zu.

Ex voto (volgens gelofte, uit kracht van een belofte), bw.; als zn.: *ex voto*, v. -'s, d. i. een geloftegeschenk, een beloftegift b.v. een marmeren plaat met een woord van dank of vereering, om aan den wand van een kerk of kapel te doen bevestigen. (x = ks).

Eyraudisme (zieklijke zucht der dagbladpers, om voor misdadigers de belangstelling van het publiek op te wekken en levendig te houden), o. gmv. (au = ou).

E'zau, zie Edom.

E'zel (eenhoevig zoogdier), m. -s: de tamme -, de wilde -, de Kaapsche - of zebra; de muil-; zegsw. v. d. os op den ezelspringen, van het eene onderwerp op het andere, z. Os; spreekw. Een - stoot zich geen tweemaal aan denzelfden steen, iem., die eens iets nadeelijks heeft onderzocht of een fout heeft begaan, wacht zich een tweede maal er voor, tenzij hij dommer is dan een ezels; zie: Pakezel, Werkezel.

E'zel (fig. lomperd, domoor), m. ezels.

E'zel (driepootig toestel, standaard om er e. bord of schilderij op te plaatsen), m. ezels.

E'zelachtig (als een ezels, fig. erg dom), bn. en bw.; -heid (domme streek), v. gmv.

E'zelen (hard arbeiden), ik ezelde, heb ge-ezeld: den heelen dag moet hij -, gmv.

Ezelin' (wijfjesezel), v. -nen; -netje, o. -s.

Ezelin'nenmelk (melk v. ezellen), v. gmv.

Ezelsbord (in de oude school e. plankje met een ezels er op geschilderd, dat een domoor op de borst gehangen werd), o. -borden. vero.

Ezelsbrug (fig. hulp, waardoor het leerend werk gemakkelijker wordt gemaakt), v. -bruggen; een - wordt vooral niet versmaad door een mindersnuggeren knaap, vandaar de naam.

Ezelsdom (in hooge mate dom), bn.

Ezelskop (scheepst. zware ijzeren beugel op een mast, waarin een steng wordt vastgezet), o. -en.

Ezelskop (kop v. e. ezels, ook, scheldn. domoor), m. -koppen.

Ezelskruis (twee donkere strepen, die kruislings over den rug en de schoulen van den mannetjesezels loopen), o. -kruisen.

Ezelsoor (fig. omgevouwen of omgekruide hoek v. e. blad in cahier of boek), o. -ooren.

Ezelsrug (metselw. schuine dekking van tuinmuren, beeren, enz.), m. -ruggen.

F. 1)

F, v. -'s. De zesde letter van het alfabet; in de muziek de benaming van den vierden hoofdtoon, *fa* genoemd.

f. - *florins, florijnen*, guldens (voor cijfers).

F. - *forto*, sterk (muziek).

F. - *f'at*, het geschiede, toegestaan.

F. - viermaal geplaatst, aldus: $\frac{1}{4}F$, een zinteken der Duitsche turners, bet.: *Frisch, Frei, Froh, Fromm*.

fa. - *firma*, z. aldaar.

Fahr. of **F**. - *Fahrenheit*, zie aldaar.

F. C. O. - zie *Finis coronat opus*.

Fec. - zie *Fecit*.

ff. of **fff.** - *fortissimo*, zeer sterk (muziek).

fig. - *figuur, figuurlijk*.

fol. - zie *Folio*.

f^o, r^o. - *folio recto*, rechterbladzijde of -kant.

f^o, v^o. - *folio verso*, linkerkant van het blad.

fr. - *franco; frank* (geldstuk ± f0.48).

Fr. - *frater*, broeder, inz. ordebroeder.

Faam, myth. *de godin van het gerucht, godin, die de daden der helden rondbazuint, bodes van Jupiter of Zeus*; ook *Fa'ma*.

Faam (roem, vermaardheid), v. gmv.: *te goeder naam en - bekend staan*; ook: *mare, gerucht*.

Faas (wapenk. eig. band: *dwarsbalk op een schild*), v. fazen; zie *Balk*.

Fa'bel (dichtk. *verdichte vertelling*), v. -en, -s: de -, meest in dichtvorm, handelt over

een feit uit de dieren- of plantenwereld, soms ook van levenloze gepersonifieerde voorwerpen; zij heeft tot doel, een zedelijke waarheid, een zedenles, zie *Moraal*, ingang te doen vinden bij den lezer: beroemd zijn de fabels van Esopus, zie ald.; in den nieuwen tijd die van Lafontaine (1621-'95); nog dienen genoemd die van Cats, Vondel en Bilderdijk.

Fa'bel (fig. *verdichtsel, verzinsel*), v. -s, -en.

Fa'belachtig (wat iets heeft van een fabel), bn. en bw.: *een - verhaal, dat klinkt -, wonderlijk; -er, -st*.

Fabelachtig (zeer groot), bn.: *een - fortuin bezitten; -e rijkdommen; voor een doek van Rembrandt besteedt men thans -e prijzen*.

Fa'belachtige dieren (dieren, door de menschelijke phantasie geschapen), o. mv.; zie *Chimae'ra* (leeuw-draak), *Draak*, *Griffioen*, *Hydra*, *Centaur*, *Eenhoorn*, enz.

Fa'beldichter (dichter van fabels), m. -s; *Lafontaine* (1621-'95) is de grootste der Fr. -s.

Fa'belen (eig. *fabels vertellen, fig. kletsen*), hij fabelde, heeft gefabeld.

Fa'belleer (fabelkunde, godenteer, mythologie), v. gmv.: *de - der Grieken, der Romeinen; de Germaansche -*.

Fablian' (Fr. *vermakelijk verhaal in verzen, in de oude Fr. literatuur*), o. -'s. (au = oo).

Fabrica'ge (vervaardiging en bewerking van waren), v. gmv. (g = zj); ook: *Fabricatie*.

Fabrica'tie, v. gmv.; zie *Fabricage*. (t = s).

Fabriceeren (vervaardigen, maken).

1) Woorden, die niet met *F* voorkomen, zoek men onder *Ph*, b.v. *Philanthropie, Philosophie*, enz.

Fabriek' (werkplaats in 't groot, meestal met stoomvermogen), v. — en: op de — werken; een katoen —, een laken —, een glas —; bij overdr. de arbeiders zelf: de geheele — was in rep en roer.
Fabriek', v.; zie Kerkfabriek.
Fabriek'ken (maken, knutselen, in elkaar zetten, fabriceren), ik heb gefabrieekt. gmz.
Fabrieks'arbeider (iemand, die op een fabriek werkt), m. —s; —baas (ploegbaas in een fabriek), m. —bazen; —gebouw, o. —en; —goed (minder deugdelijke waar b.v. bij schoenwerk), o. —eren; —merk (merk of teeken ter onderscheiding van iem. fabrieks-waren van die van een ander), o. —merken; —nijverheid (nijverheid, waarvoor een fabriek noodig is, b.v. voor weven, spinnen, enz.), v. gmz.; —prijs (prijs, welken de fabrikant voor zijn waren ontvangt), m. —prijzen: opruiming v. winkelwaren tegen —; —plaats (stad of dorp met een aantal fabrieken), v. —en: Maastricht, Tilburg, Almelo, Nijverdal, Enschedé, Borne, enz. zijn —plaatsen.
Fabrieks'reglement (geheel van bepalingen, die voeling houdende met het arbeidscontract, op de fabriek als wetten gelden), o. —reglementen: een — houdt bepalingen in ten opzichte van orde, zedelijkheid, veiligheid en gezondheid; —school (lagere school, behoorende bij een fabriek), v. —scholen; —schoorsteen (meestal ronde naar boven toeloope, zeer hooge schoorsteen, los staande bij een fabriek), m. —steenen; —stad (fabrieksplaats, zie ald.), v. —steden; —volk (arbeiders der fabrieken), o. gmz.; —waar (voorwerpen, in een fabriek gemaakt), v. —waren; —werk (fabrieksgoed), o. gmz., zie —waar; —wet (wet van 2 Juni 1875, regelen het toezicht bij het oprichten van fabrieken, die gevaar, schade of hinder kunnen veroorzaken, hindervet), v. gmz.
Fabriek'aat (product eener fabriek), o. —aten.
Fabrikant (eigenaar eener fabriek), m. —en.
Fabulae! (Lat. fabelen, praatjes, beuzel!)
Fabuleus' (fabelachtig, verdicht, onwaarschijnlijk), bn.; —zer, —t.
Facade (Fr. voorzijde, voorgevel, b.v. van een kerk), v. —n. (ç = s).
Face (Fr. gezicht, voorzijde), v. —en —, in het gezicht, van voren, (en = an); z. Profiel.
Face-à-main' (Fr. e. soort handbril, draaiend op een fraai handvat), v.: de dame las den brief, ziende door een —, lorgnet met steel.
Facet', —te (gesteepen vlak op een edelsteen), v. facetten; zie Brilliant.
Facet'tenoogen (veelvlakkige oogen, zooals vliegen en andere insecten hebben), o. mv.
Fachingerwater (zoutachtig bronwater), o. gmz.: het — heet naar Fachingen, een dorp in Nassau. (ch = sj).
Facile (gelaat, aangezicht, tronie), o. —s.
Faciel' (gemakkelijk, inschikkelijk), bn. (c = s).
Faciliteit' (gemakkelijkheid, inschikkelijkheid, gediensigheid), v. —en. (ci = sie).
Facon' (manier, vorm, fatsoen), v. —s. (ç = s).
Facsimile (nauwkeurige afdruk of nabootsing van het schrift of de handteekening v. e. schrijver, dichter, schilder, enz), o. —'s; lees: fakstie'milee.
Facta non verba (Lat. Daden, geen woorden!)
Facteur' (brievenbesteller), m. —s. (c = k).
Factie (aanhang, partij, kuiperij), v. —tiën, —s.
Factisch (feitelijk, werkelijk), bn. en bw.

Factie'ven (spraak. causatieven), o. mv.: — zijn werkwoorden, die een doen uitdrukken, b.v. drenken, zetten, leggen; ook: —titiva.
Facto' (de), Lat. (feitelijk), bw.: de jure et de —, rechtens en feitelijk.
Factor (agent, zaakgelastigde, makelaar), m. —toren. vero. (c = k).
Factor (rek. bestanddeel van een product; fig. omstandigheid, welke invloed op den uitslag van iets uitoeft), m. —toren. (c = k).
Factorij' (eig. verblijf van een factor; stapelplaats, nederzetting, handelskantoor eener compagnie of maatschappij), v. —en. (c = k).
Factorij'-handel (de handel, door factorijen in overzeesche landen gedreven), m. gmz.
Factotum (een man, die voor alles te gebruiken is, een doel, een manusje-*of* mannetje van-alles), o. en m. —s.
Factum (daad, handeling), o. facta.
Factureeren (e. koopmansfactuur opmaken).
Factuur' (handel. rekening, die door den groothandelaar bij de toegezonden goederen wordt gevoegd, inkooprekening), v. —uren.
Facultatief' (wat niet vast voorgeschreven is, aan eigen verkiezing overgelaten; naar goeddunken, naar believen), bn. en bw.; —tieve.
Faculteit' (kracht, vermogen, geschiktheid om iets te doen: een der vijf hoofdafdeelingen der gezamenlijke wetenschappen, die aan een universiteit worden onderwezen; de gezamenlijke hoogleeraren van één zoo'n hoofdafdeling), v. —en: de — der wijsbegeerte; de studenten van onderscheiden —en, (C. O.)
Faculteits'-kleur (stud. strikken, enz. in bepaalde kleur; in Duitschland ook petten of mutsen in kleur, aanduidend de faculteit, waartoe de student behoort), v. —kleuren.
Faculteits'vergadering (vergadering van de hoogleeraren eener faculteit), v. —en.
Facca'liën (drekstoffen), v. mv.; zie Feces.
Faf'ner en Re'gin, Germ. myth. reuzen, die den schat der Nibelungen in hun bezit krijgen.
Fagot' (houten blaasinstrument, in 1539 te Pavia uitgevonden), v. —ten: nu eens knorde hij als een jichtig —, (C. O.)
Fagottist' (fagotblazer), m. —en.
Fah'renheit, Duitsch natuurkundige (1686—1736), ontwerper v. d. 180-deeligen thermometer: met 32° bij het vriespunt.
Faïen'ce (Fr. een soort v. aardewerk met ondoorschijnend glazuur en daarna beschilderd, onecht- of half-porselein), v. gmz.: de — heet naar de plaats der uitvinding, nl. Faënza in Middel-Italië; ook: F a y e n c e.
Failleeren (hand. ophouden te betalen, failliet gaan, geldelijk onvermogen of insolvent worden, op de flesch gaan), lees: faljee'ren.
Failliet' (hand. onvermogen om zijn schulden te betalen, staat van onvermogen), o.; (de persoon, die failliet), m. —en; lees: faljiet'.
Failliet' (gesprongen, fout), bn.: die zaak is —, die koopman gaat —, bankroet; een — firma; de zaak is —; zie Insolvent.
Failliet'verklaring (het vonnis, waarbij iem. failliet verklaard wordt), v. —en.
Faillissement' (gerechtelijk beslag op de goederen van iem., die failliet gaat, ook, gerechtelijke liquidatie van zaken), o. —en; zie: Actief en Passief alsmede Homologatie.
Fair (Eng. fraai, mooi, eerlijk, oprecht), bn. en bw.: — play, eerlijk spel.
Fait accompli' (Fr. voldongen feit), o.; de term — is een diplomatische uitdrukking

ook in 't gewone leven gebezigd: *iem. voor een - zetten*, voor een zaak, een feit, een besluit, die of dat niet meer te veranderen valt.

Fakier, fakir (Arab. eig. arme: *Hindoesche kluisenaar en boeteling, Turksche derwisch of bedelmonnik*), m. -s; de -s treden ook op als slangenbezweerders, als razende dansers, als zich zelf pijnigend door branden, snijden, steken, als goochelaars, enz.

Fakkel (*flambouw, toorts*), v. -s: *er zijn was- en pekfakkels*; fig. *de - van den dag*, de zon; *de - van den nacht*, de maan; *de - der tweedracht*, de - *der wetenschap*.

Fak'keldans (*dans, reeds in de 4e eeuw als keizerlijk ceremonieel in zwang*), v. -en.

Fak'keldistel (*cactus*), v. -distels.

Fak'keldrager (*persoon, die bij een taptoe, optocht, enz. een fakkel draagt*), m. -dragers; -**licht**, o. -lichten: *serenade bij -*; -**tocht** (*optocht, begeleid door fakkeldragers*), m. -tochten: *een - in de gangen van den St.-Pietersberg*.

Fal'bala (*ruim geplooid boordsel, versierde zoom, welke afhangt van vrouwenkleeren, gordijnen, enz.*), v. falbala's.

Falconet (eig. *valkje: het kleinste soort van veldstukken in de 16e eeuw*), o. -ten. vero.

Fal'en (*feilen, het mis hebben*), ik heb gefaald: *dat kan niet -*, d. i. missen; *geen laafnis faalt den reiziger*, (Staring), ontbreekt; *de wijsheid der menschen kan -*, verkeerd of bedrogen uitkomen; *de nimmer falende pijl v. d. Indiaan*, altijd rakende.

Faler'ner, - wijn, m.: *lichtgele, vurige wijnsort, aldus genoemd naar een landstreek in het N. van Campanië; de - wijn was in de oudheid beroemd*.

Fal'te (vroeger: *huik, kapmantel, later zwarte sluierdoek*), v. fal'ten, -s; zegsw. *op zijn - krijgen*, een pak slaag; *iem. op zijn - geven*, hem ranselen, slaan; *hij heeft de - om*, doet zich braaf of vroom voor.

Fal'tekant (*verkeerd, mis*), bn. en bw.: *dat zal - uitkomen*.

Fal'tievouwen (fig. *vleien, huichelen, veinzen*), ik heb gefal'tievouwd, gew.; -**vouwer** (*huichelaar, kwezelaar*), m. -s; -**vouwerij** (*knoopendraaierij*), v. -en. gew.

Falkonet, o. -ten; zie Falconet.

Falsaris (*schriftvervalscher, oplichter, bedrieger, bepaaldelijk hij, die door valsche schriften of handteekeningen bedriegt*), m. falsarissen.

Falset (*kopstem, b.v. van tenoren, als de toonhoogte buiten hun bereik ligt*), v. gmv.; zie Fausset.

Falsificatie (*vervalsching*), v. -liën, -s.

Fama, myth. *godin der ruchtbaarheid*, zie Faam.

Fameus (*beroemd, vermaard; uitermate, duchtig, bijzonder, kras*), bn. en bw.; -zer, -t.

Fameli'je, v. -s; zie Familie.

Familiaar (*gemeenzaam, vertrouwelijk, eigen*), bn. en bw.: *een - diner, al te - zijn*; *ge zult wel - worden*, riep Kegge, (C. O.)

Familiariteit (*gemeenzame omgang, gemeenzaamheid, vertrouwelijkheid*), v. -en.

Familiariseeren, zich (*zich vertrouwd, gemeenzaam maken*). (s = z).

Fam'lie (*geslacht, maagschap, gezin*), v. -liën, -s; spreekt. *fameli'je: de leeuw is van de - der katten, geslacht; hij is van mijn -*; *bij verschillende -liën aan huis komen; in*

den kring der -, huisgenooten; *van goede - zijn, afkomst; de koninklijke -*, huis.

Fam'lie, *de Heilige -*, eig. de familie van Nazareth; fig. de aartsbroederschap van dien naam in de R.-K.

Fam'liebescheiden (*akten, documenten eener familie*), o. mv.; zie Bescheid.

Fam'liebetrekking (*bloedverwantschap*), v. -en; -**feest**, o. -en; -**gebrek** (*erfelijk gebrek in een familie*), o. -gebreken.

Fam'liegeld (*hoofdelijke omslag*), o. gmv. vero.; vroeger: *Hoofdgeld, in Holland. vero.*

Fam'liegoed (*onroerend goed, dat in de familie moet blijven, fig. onvervreemdbaar goed*), o. -eren; -**graf** (*graf, waarin de gestorven leden e. familie bijgezet worden*), o. -graven; -**kring** (*huisgezin*), m. -en; -**kwaal** (*-ziekte*), v. -kwalen; -**lid**, o. -leden.

Fam'lieloon (*het arbeidsloon, zóó geregeld, dat de arbeider met zijn gezin er een bestaan in kan vinden*), o. -loonen.

Fam'lienaam (*van, naam eener familie*), m. -namen, zie Van; -**raad** (*vergadering of samenkomst v. bloedverwanten*), m. -raden: *een - beleggen*, b.v. tot het benoemen van toezienden voogd; -**regeering** (*gesch.*), v. gmv., zie Regentencontract; -**relatie** (*-betrekking*), v. -s, -tiën; -**stuk** (*schilderstuk, waarop de leden eener familie zijn afgebeeld*), o. -stukken, zie Regentenstuk;

-**stuk** (*meubel, dat door een familie in eere gehouden wordt*), o. -stukken; -**stuk** (*schertsmeid of knecht, die lang in een familie heeft gediend*), o. -stukken; -**veete** (*erfelijke veete tusschen twee familiën, of tusschen de leden eener familie*), v. -veeten; -**verdrag** (*overeenkomst omtrent het beheer v. goederen, enz. vooral bij vorsten*), o. -verdragen; -**wapen** (*wapenschild of blazoen eener adellijke fam.*), o. -wapens; -**ziek** (*-gek, erg hangend aan z'n familie*), bn.; -**zwak** (*genegenheid voor al de leden zijner familie*), o. gmv.

Famulus (*dienaar, helper*), m. -sen, -li.

Fana'ticus (*dweper, geestdrijver*), m. -tici.

Fana'tiek (*dweepzuchtig, geestdrijvend*), bn.

Fanatis'me, -tis'mus (*dweepzieke godsdienstijver*), o. gmv.: *een blind -*; er bestaat ook een staatkundig -.

Fancy (Eng. *verbeelding, phantasie*), v. gmv.

Fancy-artikelen (*weelde-artikelen*), o. mv.

Fancy-fair (Eng. *liefdadigheids-bazar*), v. -s.

Fandan'go (*Spaansche volksdans in 3/8 maat met begeleiding van gitaar of tamboerijn*), m. -'s; bij den - *geven de dansenden door castagnetten en de in een kring gezeten toeschouwers door handgeklap de maat aan*.

Fanf're (*krijgsmuziek met trompetten en pauken, ook, trompetgeschal*), v. -s.

Fanf're-korps (*muziekgezelschap met slag-en koperen blaas-instrumenten*), o. -en.

Fanfaron (Fr. *grootspreker, windbuil*), m. -s.

Fanfaronna'de (*snoeverij, zwetserij*), v. -s.

Fanton (Fr. *richtvlag bij de infanterie*), v. -s.

Fantaseeren, zie Phantaseeren. (s = z).

Fantasi'e (*verbeelding*), v.; zie Phantasie.

Fantasi'e-artikelen (*galanterieën*), o. mv.

Fantasi'e'hoed (*lage, ronde heerenhoed*), m. -hoeden. (s = z).

Fantasmagorie, v. -en; zie Phantasmagorie. (g = g).

Fantast (*persoon met een sterke fantasie*) m. en v. -en.

Fantas'tisch, bn.; zie Phantastisch.

- Fanto'me, fantoom'** (spook, *schim*), o. fantomen; ook: Phantoom.
- Fa'rao**, m. -s; zie Pharao.
- Far'ce** (Fr. *grap*, vroolijk nastukje, koddig voorval, *snakerij*), v. -n.
- Farceur'** (Fr. *grappenmaker*, *spotvogel*, *hansworst*), m. -s; ellendig -! (c = s).
- Fare well!** (Eng. *vaarwel*), tw.
- Faribo'len** (Fr. *praatjes zonder zin, zotteklap*), v. mv.
- Farize'ër** (Bijbel. eig. *afgezonderde*), m. -zèen, -ërs; de -zërs: een Joodsche sekte, die zich vooral op stipte onderhouding der wet beroemde, maar daarbij in allerlei uiterlijkheden verviel; latere bet.: schijnheilige.
- Farizeesch'** (*huichelachtig*), bn.: een -e *lach*.
- Farizeeuwsch'** (*farizeesch*), bn., o. -e *grijns*, met *schijngeloof vernist*, (Vondel).
- Farlofan'sen** (volkst. *beuzelingen*), v. mv.
- Farma** (Eng. *pachthoeve, boerderij*), m. -s.
- Farmer** (Eng. *pachter, landman*), m. -s.
- Far niente** (It. *het niets-doen*), o.: *dolce* -, het zoete niets-doen; lees: *ni-en-te*.
- Fa'ro** (zwaar Brusselsch bier), o. gmv.
- Fa'ro** (eig. *Pharao-spel, hazardspel, waarin een der kaarten Jozef heet*), o. gmv.
- Farthing** (Eng. *kleinste Engelsche koperen pasmunt*, $\frac{1}{4}$ penny, \pm $\frac{1}{4}$ cent), m. -s.
- Far west** (Eng. in N.-Amerika de staten, die in het uiterste westen zijn gelegen), v.
- Fas'ces** (roedenbundel met bijl. als symbool van heerschappij over leven en dood), m. mv.; zie *Lictor*.
- Fascel'ne** (bundel rijshout, takkenbos), v. -s, -n.
- Fasclineeren** (betooveren, b.v. door zijn blik).
- Fas et ne'fas**, per -: Lat. met recht en onrecht, langs allerlei wegen. (ne = nee).
- Fashion** (Eng. *mode, dracht, snit; goede toon*), v. gmv.
- Fashionable** (Eng. *naar de mode, deftig, fatsoenlijk*), bn. en bw.
- Fas'ti** (kalender, ook, jaarboeken), o. mv.
- Fat** (modejonker, *dandy*), m. fatten; -**je**, o. -s.
- Fa'ta** (lotgevallen), o. mv.
- Fataal** (van *fatum*: ongelukkig, verderfelijk, noodlottig), bn., fataler, -st.: e. -ale historie.
- Fatalis'me** (noodlotsleer, leer van of geloof aan het noodlot), o. gmv.
- Fatalist'** (aanhanger v. h. *fatalisme*), m. -en.
- Fatalis'tisch** (behoorende tot, geloovende aan het noodlot), bn.: een -e moekedam of Moham-medaansche priester; -e onverschilligheid.
- Fataliteit'** (rampspoed, noodlottigheid), v. -en.
- Fata-morga'na** (luchtspiegeling, gezichtsbedrog in de woestijn en op de kusten der Middellandsche Zee), v. gmv. (g = g).
- Fatidiek'** (Fr. *noodlot-openbarend, voorspel-lend*), bn.: het getal 13 is een - getal.
- Fatigant'** (Fr. *vermoeiend, afmattend*), bn.; -er, -st. (g = g).
- Fatigeeeren** (Fr. *vermoeien, lastig vallen*).
- Fatig'ue** (Fr. *vermoeienis*), v. -s.
- Fats** (klein zeil, *bijzeil*), v. -en; zegsw. op de - zijn, op den loop; -**en** (spijbelen).
- Fatsoen'** (wijze, *snit; manier of vorm, waarnaar iets is gemaakt*), o. -en: een *jasje v. e. oud of vergeten* -; het - van die boorden is fraai; bij uitbr.: *uw hoed is door dien val geheel uit zijn* -, vorm.
- Fatsoen'** (goede manieren, *welgemanierdheid*), o. gmv.: hij weet zijn - nog niet te houden, dit boerenmeisje weet nog weinig van -; een *meisje van* -, eerbaar, net.
- Fatsoen'** (eer, stand, goede naam, aanzien), o. gmv.: *gij moet in dat gezelschap uw - ophouden, op uw - gesteld zijn*.
- Fatsoeneeren** (een goeden vorm geven).
- Fatsoen'lijk** (net, *welgemanierd*), bn. en bw.: een - Amsterdammer komt alleen in den Hout, (C. O.); *zich - gedragen*; -er, -st.
- Fatsoens'halve** (om het fatsoen), bw.
- Fat'terig** (kwasterig, *modeziek*), bn. en bw.: een - gekleed jongmensch; -er, -st.
- Fatulteit'** (Fr. *verwaandheid, inbeelding, in-bebeeldheid*), v. gmv.
- Fa'tum** (het noodlot, zie ald.), o.: vooral de Muzelmannen gelooven in het -.
- Faubourg'** (Fr. *voorstad*), m. -s, lees: *foo-boer'*.
- Faun** (myth. Romeinsche boschgod), m. -en; zie: Faunus en Sater. (au = ou).
- Fau'na** (de gezamenlijke dierenwereld v. e. streek, land of werelddeel), v. gmv.: de - v. Nederland, de - v. Europa, v. Java. (au = ou).
- Faun'aap** (Braziliaansche aap), m. -apen.
- Faun'us**, myth. Romeinsche godheid der bergen en bosschen, kleinzoon van Saturnus, overeenkomende met een satyr; zie Faun.
- Fausset'** (muz. *faussetstem*: kopstem, door persing van het strottenhoofd voortgebrachte stem), v.: in hooge toonen zingt deze tenor -; zie *Falset*. (au = oo).
- Fauteuil'** (Fr. *leuningstoel, armstoel*), m. -s.
- Faveur'** (Fr. *gunst, begunstiging, welwillendheid*), v. -s: een -tje, buitenkansje.
- Favo'nus**, myth. zekere godheid: de warme westenwind bij de Romeinen, zooveel als *Zefir bij de Grieken*; ook: **Favoon'**.
- Favora'bel** (Fr. *gunstig, voordeelig*), bn.
- Favoriet'** (geliefd, *lievelings-*), bn.
- Favoriet'** (gunsteling, *lieveling*), m. -en.
- Favorie'te** (gunsteling, *geliefde*), v. -s.
- Favorie'ten** (bakkebaarden), m. mv.
- Favoriseeren** (Fr. *begunstigen*). (s = z).
- Fax et tu'ba**, Lat. *Fakkel en trompet*, d. i. de raddraaier, de belhamel. (x = ks).
- Fayen'ce** (aardewerk, *halfporselein*), v.; zie *Fa'ience*. (en = an).
- Fazant'** (hoenderachtige vogel v. *Phasis, rivier in Colchis*), m. -en: de *zilver-*, de *goud-*; ook wel: de *goudtakensche, de zilver-takensche* -.
- Fazan'tenei** (ei van een fazant), o. -eieren; -**haan** (mannetjesfazant), m. -hanen: *Zijtje had hem de veer van een -haan op de muts gestoken*, (C. O.); -**hen** (wijfjesfazant), v. -hennen; -**hok**, o. -hokken; -**houder**, m. -houders; -**jacht** (*jacht op fazanten*). v. -jachten; -**nest**, o. -nesten.
- Fazan'teveer** (veer v. e. fazant), v. -veeren.
- Fazelen** (stil zingen, b.v. van jonge vogels: fig. *prevelen*), ik heb gefazeld.
- Februa'ri** (2e maand, *Sprokkelmaand*), m.
- Februa'ridagen** (gesch. de dagen van 22-24 Febr. 1848, *omwenteling in Parijs, die Louis Philippe ten val bracht*), m. mv.; ook: *Februari-revolutie*.
- Feces, fae'ces** (dierlijke uitwerpselen), v. mv.; ook: *Faecaliën*.
- Fec'it**, hij of zij heeft het gemaakt; zie **Fec.**
- Fecunditeit'** (vruchtbaarheid), v. gmv.
- Federaal'** (het verbond betreffende), bn.
- Federale Unie** (statenbond, b.v. van republieken), v.: de - der Australische koloniën.
- Federalis'me, -mus** (stelsel van een staten-unie), o. gmv.
- Federalist'** (iemand, die het federalisme voorstaat), m. -en.

- Federa'tie**(statenbond), v. -s, -tiën. (t = s).
Federatief (bondgenootschappelijk), bn.: -ve samenverking, ook, -ralis'tisch.
Fee (Germ. myth. vrouwelijke, meest goede geest, in wouden, grotten, rivieren; toovergodin, schenkster van goed of kwaad), v. feëen: een goede -, een booze - of heks; zie Nornen, ook Nimf; een - kan ook waarzegster zijn in de lichtgestalte van een Grieksche nimf of in de gedaante van een oude havelooze best.
Feeks (boos wijf, helleveeg), v. -en; fig. een kleine -, ondeugend meisje.
Feeks'zig (snibbig als een feeks), bn. en bw.
Feërie (Fr. eig. feënwereid op het tooneel: tooverballet), v. -en; lees: fee-e-rie'.
Feest (plechtige viering van een of andere gebeurtenis, het vieren van een heuglijk feit), o. -en; ter - gaan; -avond, m. -en; -banket(feestdich), o. -banketten; -commissie (college van personen tot regeling van een feest), v. -commissies.
Feestdag (dag van plechtige viering), m. -dagen: Paschen is een christelijke -.
Feest der lantaarns (het plechtigste aller feesten in China, lenteviering), o.
Feestdich (feestelijke tafel), m. gmv.; -dos (plechtgewaad), m. gmv.; -dronk (feestelijk woord, heildrank, speech), m. -dronken.
Feestelijk (plechtig, deftig), bn.: een - gewaad; bw.: iem. - ontvangen; zegsw. ergens - voor bedanken, ronduit, gladweg, -er, -st; -heid, v. -heden (vermakelijkheden).
Feesteling (iemand, die mede feest viert), m. en v. -en; voor het vr. ook -e, -n.
Feestton (feestvieren), ik feestte, ik heb ge-feest.
Feestgedruisch (-drukte), o. gmv.; -ge-noot, m. en v. (vr. ook -genoot), -nooten; -geschenk, o. -en; -gewaad (-kleedij), o. -gewaden; -gezag, o. -en; -lied, o. -liederen: laat het - schallen! -maal, o. -malen; -marsch (marsch, gecomponeerd voor een feest), m. -en; -nummer(feestelijk nummer e. krant), o. -s; -programma, o. -s; -redenaar (persoon, die de feest-rede houdt), m. -s; -terrein, o. -en.
Feestvieren (aan een feest deelnemen), ik heb -gevierd; -viering (het feestvieren), v. -en; -vreugde, v.: de - verhoogen.
Feil (dweil), v. feilen. gew.
Feil(misslag, fout, misvatting, zedelijke onvol-maaktheid), v. -en: niemand is zonder -en.
Feilen (een fout begaan), ik heb gefeild.
Feit (daad, gebeurtenis), o. feiten.
Feitel (slabbelje), v. -s.
Feitelijk (werkelijk, inderdaad), bn. en bw.: een -e aanranding; iem. - beledigen; dat onderwijs zal - een aanvang nemen op den 1 Oct. v. ieder jaar; -heid, v. -heden (daden).
Feiki-orde (Japan. blindenvereniging, ge-sticht in 1150), v. gmv.
Fel (hevig, sterk), bn. en bw.: een -le koorts, een -le koude, -le pijn, een -le strijd, een -le honger; het wintert -; -ler, -st.
Felicitas, myth. de Romeinsche gelukkiggodin.
Felicita'tie (gelukwensch, heilwensch), v. -tiën, -ties; -brief, m. -brieven.
Feliciteeren (gelukwenschen): iemand -.
Felix me'rtis (Lat. Gelukkig door ver-diensten): devies eener A'damsche vereeni-ging, 1788-1888.
Feliah (boer in Egypte, ploeger, landbou-wende Arabier), m. -s; -dorp (vereniging van 20-100 hutten), o. -dorpen.
Fellow (Eng. makker, gekozen medelid eener vereniging, student), m. -s.
Feloek (voeischip met zeilen, kustvaartuig in de Middellandsche Zee), v. -en.
Felonie (gesch. leenbreuk, trouwbreuk of ontrouw van den leenman), v. -ën.
Fel'stralend (met felle stralen schijnend), bn.: de zon was -; felle straler v. omhoog, (Huyg.)
Femelaar (kwezelaar, schijnvrome), m. -s; **femelachtig**, bn.: -e manieren, als v. e. femelaar; -artij' (de daad van femelen), v. gmv.; -en (den vrome uithangen, kwezelen, temen, huichelen), ik femelde, heb gefemeld; -kous (femelend persoon), m. en v. -en; vergel. Fleemkous, Teutkous, Zeurkous.
Feminis'me (richting, welke de emancipatie der vrouw voorstaat), o. gmv.: het - is een vrouwenbeweging en wel het streven om aan de vrouwen dezelfde rechtspositie te verschaf-fen als aan de mannen.
Feminist (voorzitter van de emancipatie der vrouw), m. en v. -en; vr. ook -e, -n.
Feminis'tisch (het feminisme betreffende), bn.: om -e redenen, -e geschriften.
Fenegriek (plantk. bokshoorn: Grieksch hooi, sterk riekend kruid; huismiddel), o. gmv.
Fenian (Iersche omwentelingsman), m. -s; de -s willen Ierland staatsrechtelijk vrijmaken van Engeland; zie Home rule.
Feniks, phoenix (fabelachtige, wonder-schoone vogel met purper- en goudkleurige veeren), m.: de - wordt volgens de Gr. sage, na 500 jaar geleefd te hebben, in zijn nest door het vuur verteerd, doch vliegt uit de asch geheel verjongd te voorschijn; fig. iem., eenig in zijn vak, wiens gaven zeldzaam zijn: Vondel, de - onzer dichters; ook, symbol of naam v. brandwaarborgmaatschappijen, enz.
Fenikspennen (fig. dichtervleugelen), v. mv.
Fen'nebloem (volkst. madetieffe), v. -en.
Fen'ris of -wolf, Germ. myth. de strijdwolf, vijand der Asen, en door hen geboeid; - is de zoon van den boozen Loke en broeder van Jormungandur; zie Widar.
Feodaal, bn.; lees: fee-oo-daal', zie Feudaal.
Fep (dronkenschap), v. gmv.: aan de - zijn, d. i. feppen, drinken, zuipen.
Feppen (jenever drinken), ik heb gefept; -per (zuiper), m. -s; -perij' (stampam-perij), v. -en. gmz.
Fer'ien (feest-, rust- of vacatiedagen), v. mv.
Ferlet (boekdr. ophanghaak of -kruk ter drukkerij), o. ferletten.
Ferm (kloek, slink, degelijk), bn. en bw.: 't is een -e kerel; houd u -, goed; -er, -st.
Ferman (keizerlijke reispas, schriftelijk be-vel van den sultan; handelspas in O.-Indië), m. -s. (Minder goed is Firman).
Ferment (gistmiddel, kiemstof), o. -en.
Fermenta'tie (het gisten, gisting, fig. be-roering, gisting, woeling), v. gmv. (tie = sie).
Fermenteeren (gisten, in gisting geraken, fig. woelen, in beroering zijn).
Fermiteit (standvastigheid, vastheid, kloek-moedigheid), v. gmv.; meer: Fermitieit.
Fermoor (grootte scheepsbeiteit), o. -moren.
Ferromie're (Fr. gouden hoofdsnoertje m. e. diamant, zooals werd gedragen door Madame Ferron, tijdgenote van Frans I (1515-'47), nl. midden op het voorhoofd), v. -s.
Fertiel (vruchtbaar), bn.; **fortiliteit**, v. gmv.

- Fe'ula** (pauzelyke kruis staf), v. -'s.
- Festijn** (feestmaal), o. -en; een luisterrijk -.
- Festijna len'te** (Lat. *Haast u langzaam*): spreuk van keizer Augustus, z. ald.; ook gebruikt met dit verlengstuk: *recte, sed festina*, goed, maar haast u.
- Festival** (groot muziek-volksfeest in een wei of boomgaard, waaraan verschillende vereenigingen deelnemen), o. -s: de -s zijn populair in Z.-Limburg.
- Festiviteit** (feestplechtigheid, feestvreugde, feestelijkheid), v. -en.
- Festoon** (bloemslinger, ook, slinger van blaren of vruchten als versiering bezigd), v. en o. -en; 't - van klimmer langs den muur, (Staring); zie Guirlande.
- Festonneeren** (een der fraaie handwerken: uitschulpend borduren).
- Fêteeren** (goed onthalen, met erbetoon overladen, vleien, vieren): iemand -, huldigen.
- Fetichis'me** (vereering v. e. fetisch of talisman), o. in 't algemeen het geloof aan toovermiddelen, het is de laagste trap van afgoderij; het - vindt men bij onderscheiden Negerstammen, o. a. bij de Boschnegers; ook: fetisjis'me, feticis'me.
- Fetisch, fetisj** (eig. tooverij: bij de Negers v. Suriname klein voorwerp van afgodische vereering, tooverding, talisman, amulet), m. -en.
- Foudaal** (gesch. leenroerig), bn.: het - estelsel.
- Foudaal-systeem of feudalis'me** (het leenstelsel), o. gmv. (eu = ui).
- Feudum** (leengoed), o. -s, feuda. (eu = ui).
- Feuilleton** (Fr. mengselwerk in een krant, aan den voet der eerste blz. en wel van belletristischen of novellistischen aard, ook, gewijf aan critiek, kunst, historie, enz.), o. -s.
- Feuilletonist** (persoon, belast met 't leveren van feuilletons), m. -en. (eui = ui).
- Fez** (donkerroode, wollen muts met afhangend kwastje, der Turksche soldaten), v. fezzen; de - heeft sedert 1826 den tulband als militaire dracht vervangen in het Turksche leger; thans ook wel een heeren-huismutsje.
- Feziken** (fluisterend praten, smoezelen, prevelen), ik heb fezeikt; zie F azelen.
- Fil** (uit het Fr.), tw. foel; - done! welfoel!
- Fia'cre** (Fr. huurkoets), v. -s.
- Fia'le, fiaal**, v. -alen; zie Pinakel.
- Fias'co** (echee), o.: It. - maken, niet slagen, geen succes hebben, uitgelachen worden, b.v. v. een toneelspeler; handel: op de flesch gaan.
- Fiat**, Lat. het geschiede! toegestaan!
- Fiat** (gunstige beschikking), o. gmv.: ergens - op geven of op krijgen.
- Fiat volun'tas** (tu'a). Lat. *Uw wil geschiede!*
- Fibrine** (eiwitachtige bloedvezelstof), v. gmv.
- Fie'che** (speelpenning, speelmerk), o. -s; lees: fles'je; -sdoos, v. -dozen.
- Fiehu** (Fr. driekantig halsdoekje of schouderdoek voor dames), v. -'s. (ch = sj).
- Fie'tie** (verdichting, voorwendsel; zinrijke vinding), v. -tiën, -ties; lees: fik'sie.
- Fie'tief** (verdicht, verzonnen), bn.: een -ve winst, een ingebeelde winst. (c = k).
- Fie'ens** (O.-I. geslacht der vijgeboomen, uit de familie der broodvruchtboomen), v. -sen.
- Fideel** (getrouw, betrouwelijk; vroolijk, lustig), bn. en bw.: een -e vent, een -e jongen; - bij elkaar zitten, - praten; -er, -st.
- Fidel-commis** (onvervreemdbaar stam- of familie-erfgoed), o. -commissen.
- Fidel** (viool, vedel), v. -s. gmv.; ook, Fiedel.
- Fidelen**, zie Fiedelen.
- Fideliteit** (trouwhartigheid), v. gmv. (e = ee).
- Fides**, myth. Rom. godin der goede trouw, in oud-Rome op munten afgebeeld.
- Fides** (trouw, vertrouwen), v.: bo'na fide, te goeder trouw; ma'la fide, te kwader trouw.
- Fidibus** (stud. samengevouwen strook papier, om de pijp aan te steken), m. -sen.
- Fiduc'ie** (vertrouwen), v.: ik heb daar geen - in; geen - in iemand hebben. (c = s).
- Fie'del** (viool), v. -s: voor de - staan, dansen.
- Fie'delen, fied'len** (op de viool spelen, krassen, zagen), ik heb gefiedeld, gmv. -en; **Fie't** (schelm, boef, schurk), m. -en; -achtig (schurkachtig), bn.: een - gezicht.
- Fie'tenstreek** (gemeene daad), m. -streken.
- Fie'terig** (fieltachtig), bn. en bw.; -er, -st.
- Fie'terij** (schurkenstreek, schurkerij), v. -en.
- Fier** (stout, hooghartig), bn. en bw.: een -e houding; een jong paar is een - dier, moedig.
- Fier'heid** (stoutheid, ingeschapen trots), v. gmv.: - op hooge geboorte, - op talent; met onbeschrijfelijke - stapte Wouter de poort uit, (Mult.).
- Fie'teldans** (St.-Vitusdans, danswoede, zenuwdans), m. volkst.: zie St. Vitus.
- Fiets** (volkstern voor het rijwiel, naar den Engelschen fabrikant Fitz), v. -en.
- Fiets'band** (wielband van rubber eener fiets), m. -en, zie Band; -bel, v. belen.
- Fie'tsen** (op de fiets rijden), ik fietste, heb gefietst; -er (wielrijder), m. -s; -ster, v. -s.
- Fiets'broek** (kniebroek), v. -en; -kousen, v. mv.; -kostuum, o. -umen; -lanfaarn, v. -s; -pak, o. -pakken; -pet (jockeypet), v. -petten; -pomp, v. -pompen.
- Fiets'rijden** (wielrijden), ik reed fiets, heb -gereden; -rijder, m. -s; -rijdster, v. -s; -zadel, o. -s.
- Fifth Avenue** (Eng. de straat der millionnaires en milliardairs in New-York), v.
- Figaro** (stuw barbiër of kamerdienaar, gestepen tusschenpersoon: operafiguur), m. -'s.
- Figaro** (damesoverjasje zonder mouwen), o. en v. -'s; figarootje, o. -s.
- Figurant** (bijpersoon, onbeduidend iemand, stomme in een toneelspel), m. -en.
- Figurat'ie** (versiering door middel van figuren), v. gmv.: de - van een muziekstuk.
- Figuratief** (figuurlijk, door middel van beelden), bn.: de -tieve schilderkunst.
- Figureeren** (als figurant dienen; ook: vertoon maken, zich laten zien).
- Figurist** (beginnend student aan een R.-K. seminarie; ook: beeldjesmaker), m. -en.
- Figuur** (afbeelding, model, uitwendige gedaante), v. figuren: een meetkundige -; dit meisje is een nette -; zij werd de - van den heer uit de roef gewaar, (Potg.); grammatische figuren, d. i. zekere vormfiguren (taalvormen); redekunstige figuren (gedachtenfiguren), d. i. tropen, b.v. de metaphoor, enz.
- Figuur** (houding), o. gmv.: een goed - maken; een mal - slaan, een gek of zot -.
- Figuur** (persoon), v.: hij was een bekende - aan de beurs.
- Figuurlijk** (zinbeeldig, oneigenlijk), bn. en bw.: de -e betekenis van een woord of uitdrukking; zich - uitdrukken; -held (zinbeeldige spraakwending), v. gmv.
- Figuur'raadsel**, o. -s; zie Rebus.
- Figuur'rijden** (in de manege het gezamenlijk maken van figuren, als: de slang, het kruis,

- enz.), o. gmv.; ook de kunst, om op schaatsen figuren in het ijs te snijden.
- Figuur'snijder** (*houtgraveur*), m. —snijders; zie: Plaatsnijder en Xylograaf.
- Figuur'zaag** (*fineerzaag*), v. —zagen.
- Fij** (*foei*), tw.: zegsw. van de hei in de —gaan, van het eene uiterste tot het andere.
- Fij'melen** (*vleien, kweezelen*), ik heb gefijmeld; —aar, m. —s; —aarster, v. —s; —achtig, bn.; —arfj, v. —en; zie Femelen.
- Fijn** (*voortreffelijk in zijn soort*), bn.: —goud, —zilver, onvermengd, zuiver; evenzoo: —e suiker, —e wijn, zie Prima; een —e naald: niet grof, —zand, —poeder; —porselein, best; fig. —e manieren, zeer beschaafd; een —gehoor, een —e smaak, een —opmerker, een —onderscheid; fig. braaf, vroom: een —zusje, hij is zeer —; verder: dweperig: hij hoort bij of tot de —e gemeente; —e beschuiten, vrome kwezelaaars; bw.: iets —overleggen, dat heeft hij —tjes bedacht, sluw, listig; het is —koud, den biljartbal —of fijntjes raken, zeer precies; —er, —st.
- Fijn'aard** (*fijnelaar*), m. —s.
- Fijn'baard** (*kwezelaar*), m. —baarden.
- Fijn'en** (*vromen, zeer godsdienstigen*), m. en v. mv.: tot de —behooren; zie Fijn.
- Fijn'gevoelig** (*teer van gevoel, of van hart, fijngevoelend*), bn.; —er, —st.
- Fijn'hakken** (*hakkend fijnmaken*), ik hakte —, heb —gehakt: stroo —, vleesch —.
- Fijn'heid** (*het fijn-zijn*; ook, datgene, wat fijn is), v.: de —der lucht, de —onzer reukzeruwen, de —van het gehoor; meerv. —heden: de —heden onzer taal, finesses.
- Fijn'igheid** (*datgene, wat fijn of stim bedacht is; kneep, list*), v. —heden.
- Fijn'kauwen** (*kauwend fijnmaken*), ik kauwde —, heb —gekauwd; —maken (*zoo maken, dat het fijn is*), ik maakte —, heb —gemaakt; zie: Fijnstampen, —stooten.
- Fijn'man** (*femelaar, dweper*), m. —nen. vero.
- Fijn'proever** (*iem. met een uiterst fijne tong, lekkerbek*), m. —proevers.
- Fijn'schilder** (*kunstschilder*), m. —schilders.
- Fijn'stampen** (*al stampende vergruizen of tot poeder maken*), ik stampte —, heb —gestampt b.v. wortels, kruiden enz. in een mortier; —stooten (*door te stooten fijnmaken*), ik stiet of stootte —, heb —gestooten: schelpen —.
- Fijn'te** (*fijnheid*), v. gmv.: de —v. e. weefsel.
- Fijn'tjes** (*op fijne wijze*), bw.: iemand —beet-hebben, listig, sluw; 't is —koud, erg; zie Fijn.
- Fijn'wrijven** (*wrijvende fijnmaken, tot poeder maken*), ik wreef —, heb —gewreven: verfstof —op een marmersteen en wel door middel v. e. puimsteen, zie Tempermes.
- Fijt** (*eig. zweer in den vorm eener vijg; ontsteking van het beenvlies aan het eerste lid van duim of vinger*), v. gmv.
- Fik'fakken** (*talmen, beuzelen*), ik heb gefikfakt; —fakker, m. —s; —fakkerij, v. —en.
- Fik'ken** (*vingers*), v. mv.: Blijf er met je —af.
- Fiks** (*ferm, vaardig*), bw.: —werken; dan zal 't nog fikser gaan, (Staring); —er, —t.
- Fiksch.** bn.: een —e jongen, —e knapen, stoer; ik ben niet erg —, lekker, wel; —er, —t.
- Fik'shond** (*keeshond*), m. —honden.
- File** (Fr. rij, reeks), v.: een —van rijtuigen, een —van wachtende menschen.
- Filet** (Fr. lendestuk, nierstuk), v. en o. —s: —de boeuf, runderhaas; —de veau, kalfsnerstuk.
- Filiaal**, bn.: een —kerk,ijkerk, zie Rector; een —bank, een hulpbank; een —handel, een bijhandelshuis; —instelling, v. —en.
- Filiaal** (*bij-kantoor, bij-winkel, bij-inrichting*), o. —alen; hand. een —is een afzonderlijk gedreven en beheerde afdeling eener zaak: deze bank heeft een —te Rotterdam.
- Filigraan** (*fijn goud- en zilverdraadwerk*), o. gmv.; —werker (*zilver- of goudsmid in fijn draadwerk*), m. —werkers.
- Filippi'ne**, v. —s; zie Philippine.
- Filist'er** (*stud. ploert, niet-student*), m. —s.
- Filistijn** (Bijb. heidensche Kaaniet), m. —en.
- Film** (*eig. vlies: een soort vliesachtig praeparaat, nl. van celluloid of gelatine in lintvorm, tot het opnemen van instantane's voor een bioscoop*), v. —s.
- Filomeel** (*eig. de zangminnende, dicht. de nachtegaal*), v. filomeelen.
- Filosofie**, v.; zie Philosophie.
- Filozel** (*grove zijde, floretzijde*), v. gmv.; —len (*van filozel*), bn.: —kousen.
- Filt'er** (*toestel tot zuivering van drinkwater*), o. en m. —s: de —Pasteur, een —met kool.
- Filt'reer** (*werktuig tot reiniging van drinkwater*), m. —s; —doek (*doorzijgdoek*), o. gmv.
- Filt'reeren** (*doorzigen, kleinzen*): water —, door een poreuze zelfstandigheid laten sijpelen, om het te zuiveren van onreine stoffen; —machine, v. —s; —papier, o. gmv.; —toestel (zie Filt'reer), m. en o. —toestellen.
- Finaal** (*het einde betreffende, afgeheel*), bn. en bw.: een —bestuit, —ale uitverkoop; hij was —radeloos, geheel en al.
- Finale** (*einde, slotgedeelte v. e. symphonie of eenig ander groot muziekstuk*), v. —s.
- Finan'ce** (*geld, vermogen, de geldmannen of kapitalisten*), v.: de haute —, de groote, invloedrijke bankiers, de geldaristocratie.
- Financieel** (*de geldzaken betreffende, gelddelijk*), bn.: een —eele crisis, —eele zorgen.
- Financiën** (*openbare geldmiddelen, staatsinkomsten; geldzaken*), v. mv.
- Financier** (*iemand, die gelden bezit, beheert, uitgaven regelt, enz.*), m. —s of —en.
- Financieuzen** (*alles, wat met de financiën in verband staat, het geldwezen*), o. gmv.
- Fin de siè'cle** (Fr. eig. einde der eeuw, nl. der 19e. al, wat hyper-modern was, onnatuurlijke toestanden, overdrevenheid), o.; de term ontstond naar een Fransch blijspel van dien naam, (17 April 1888 te Parijs opgevoerd).
- Fine**: ter (*ten*) —van rapport, d. i. ten einde daarop verslag uit te brengen; ter (*ten*) —van onderzoek; ten —van consideratie en advies.
- Fineer'bladen** (*meubelmaker: oplegbladen van fijn hout, als bekleedsel*), o. mv.
- Fineeren** (*het zuiveren van goud en zilver*).
- Fineer'zaag** (*zeer fijne draadzaag voor kunstzagerij*), v. —zagen.
- Fines'se** (*fijnheid; sluwheid, list*), v. —s.
- Fines'ses** (*kleinigheden; ook, kunstgrepen*), v. mv.: de —van een zaak kennen, 't fijne.
- Fin'galsgrot** (*aandr. beroemde grot op het eiland Staffa, een der Hebriden, met wanden van basaltzuilen*), v. gmv.; de —grot is genoemd naar e. Ierschen koning der 3e eeuw n. C.
- Fingeeren** (*verdichten, verzinnen*): gefingeerde munten, denkbeeldige (b.v. een pond sterling, enz.); gefingeerde rekening, vermoedelijke, bij raming opgemaakte rekening; een naam —, voorwenden, nl. e. valschen. (g = g).
- Finis coronat opus** (Lat. Het einde kroont het werk, Eind goed, al goed), zie F. C. O.

- Finish** (sport. Eng. eindstreep), o.
Fint (streek, voorwensel: schijnstoot), v. -en.
Fiool (flesch met langen hals en kleinen, ronden buik, in de natuur- en scheikunde in gebruik), v. fioelen; hij liet druppels vallen uit een kleine -, die hij tusschen duim en vinger hield; zegsw. *de fioelen van gramschap over iem. uitstorten*, hevig tegen iem. uitvaren; *fioelen (violon) laten zorgen*, de zorgen van zich afzetten, alles zoo licht mogelijk opnemen.
Fioritu'ren (muz. versieringen bij of in den zang, als: trillers, rondades, enz.), v. uiv.
Firma (maatschap, vereeniging, vooral van handelaars of industrieelen, handelshuis), v. -s: zie: Vennoot en Vennootschap.
Firma (handelsnaam eener zaak), v. -s.
Firmament (sterrenhemel, hemelgewelf, uitspannel), o. gmv.
Firmau, m. -s; zie Ferman.
Firmaut (lid eener firma), m. -en.
Firn (grofkorrelige sneeuwmassa in het hooggebergte, als dek van een gletscher), v. gmv.
Fiscaal (wat den fiscus betreft), bn.: -cale rechten, -cale wetten; ook, Fiskaal.
Fiscus (eigenlijk een geldkorf, geldmandje: de staatskas, de schatkist), m. gmv.
Fiskaal (eischer in rechtszaken, openbaar aanklager, b.v. in een krijgsraad), m. -kalen.
Fistel (geneesk. diepe etterwonde, etterafleider, kunstmatige etterwonde), v. -s.
Fittis (zomervogeltje, boschzanger), v. -sen: de - heet ook hofzanger, tuinzanger, zij is een trekvogeltje.
Fitter (werkman aan een gasfabriek, die de buizen aan en in elkaar kan maken, ook kan repareren, enz.), m. -s; ook, Gasfitter.
Fitz (Normandisch voorvoegsel bij vele Engelsche eigennamen, bet.: natuurlijke zoon, b.v. Fitz-James, Fitz-William, Fitz-Gerald).
Fivelingoo (aardr. landstreek in de provincie Groningen, i. h. N. O. begrensd door de Eems), o.
Five o'clock (tea), v.: Eng. middagthee om 5 uur, vóór het diner.
Fixe (Fr. bepaald, vast, onveranderlijk), bn.: prix -, vaste prijs.
Fixeren (bepalen, vaststellen), ook: iemand -, iem. sterk aankijken, de oogen onafgewend op hem gevestigd houden: een jongmensch, dat zich op 't - toelei, (C. O.)
Fjeld (aardr. hooge woeste bergolakte op het schiereiland Scandinavië), o. -s.
Fjord (aardr. golf: insnijding der zee in het rotsachtige strand), v. en o. -s: kasteelen, gelegen aan de -, een avond aan het -.
Flab (plantk. waterplant: waterpest), o. gmv.
Flabbereren (zacht ruischen of suizen van den wind in de zeilen), het heeft geflabberd.
Flacon (reukfleschje, fleschje met een langen hals; derde gedeelte van een flesch), m. -s.
Flad'deren (heen en weer vliegen), het heeft gefladderd: vleermuizen, uilen, vlianders -; de zeilen kunnen -; fig. dartelen.
Flagellant (geesmonnik, 1260), m. -en.
Flageolet (fijne ivoren beksluit met hoogen toon), v. -ten; l. flazzolet; -toon, m. -tonen.
Flageolettist (flageolet-bespeler), m. -en.
Flagrant (Fr. klaarblijkelijk, zonneklaar, tastbaar), bn. en bw.: een -e schending van het volkenrecht.
Flair (Fr. scherpe reukzin, fig. fijne neus om iets te vinden, op te sporen), m.: den - van iets hebben. (ai = è).
Flak'keren (dicht. opvlammen, flikkeren van vlammen), het heeft geflakkerd.
Flambard (Fr. slappe vilthoed met breeden rand), m. -s; lees: flambaar'.
Flambeeren (zengen, roosteren); -bé, bn.: hij is -, geruineerd, verloren, op de flesch.
Flambouw (fakkel, pekstok, toorts), v. -en.
Flamingant (Vlaamschspreekende Vlaming, voorstander der Vlaamsche taal in VL), m. -en; zie Franskiljon.
Flamingo (reigerachtige steltlooper), m. -s: de gewone -; de roze -s in Artis.
Flaneeren (straatslijpen, rondsletteren).
Flanel (lichte wollen stof voor ondergoed), o. gmv.; ook, gemaakt ondergoed en dan meerv.: uw flanelen zijn gekrompen.
Flaneur (straatslijper, lanterfanter), m. -s.
Flank (mil. linie ter zijde, fig. vleugel), v. -en; mil. rechts in de -, rechtsom; links in de -, linksom; in de - aanvallen, zijde.
Flankeeren (van ter zijde dekken of met het geschut bestrijken; als flankeur dienst doen).
Flankeur (mil. soldaat aan het uiteinde v. e. gelid), m. -s; ook, Vleugelman.
Flank'vuur (mil. vuur van ter zijde), o. gmv.
Flans (het neergeworpene), v. -en.
Flanssen (iets slordig verrichten, iets slordig in elkaar gooien), ik flansste, heb geflanst: iets in 't water -, werpen, smijten; een opstel, een versje bij of in elkaar -, fabriceren.
Flap (harde slag, stoot, klap), m. flappen.
Flap'hoed (dameshoed van stroo, met breeden, slappen rand), m. -hoeden.
Flap'kan (kan met scharnierdeksel), v. -nen.
Flap'pen (klappen, babbelen), ik heb geflapt: er alles maar uit -; fig. de zeilen - tegen de masten; de banieren - in den wind.
Flap'per (flapkan), m. -s: het posse vier eische tinnen -s, (Potg.)
Flapuit (iem., wiens hart op de tong ligt), m. en v. -uiten: zij is een echte -, klapster, praatster.
Flar'den (afgescheurde lappen, loshangende lommen), m. mv.: iets aan - scheuren.
Fla'ter (misslag), m. -s: een - begaan, domme fout; zie: Bévue en Blunder.
Flatteeren (Fr. vleien, liefkoozen, mooi praten, flikflooiën; streelend-zijn voor), ook: het goed-staan van hoed of kleet, van de kleur van een kostuum, enz.; iets mooier voorstellen of maken dan het is: een portret -.
Flauw (zwak, machteloos, zouteloos, laf), bn. en bw.: een -e tegenstand, een -e grap; nog geen -e voorstelling van iets hebben; -e thee; zich - aanstellen; -er, -st.
Flau'werd (kinderachtig mensch), m. -s.
Flauwhartig (bloede, moedeloos), bn.; -er, -st; -held (lafheid), v. gmv.
Flauw'igheid (kinderachtig woord; laffe onmanlijke daad), v. -heden.
Flauwiteit (laffe aardigheid, laf gezegde, flauwe praat), v. -en.
Flauw'te (bezwijming), v. -n: in - liggen.
Flauw'tjes (zwak, mat), bw.: - ademhalen.
Fl'e'bile (muz. klagend, weemoedig), bw.
Flecteeren (spraak. buigen); zie Flexie.
Flee'men (van denzelfden oorsprong als vleien: mooipraten), ik heb gefleemd; -er, m. -s; -erij (vleierij), v. -en; -ster, v. -s.
Fleem'kous (vleier, mooiprater, fleemtong), m. en v. -kousen.
Fleem'taal (vleitaal), v. gmv. gmv.
Fleem'tong (pluimstrijker), m. en v. -en.
Fleer (klap, slag), m. fleeren: iem. een - om

de ooren geven, fig. den - v. iets hebben, slag.
Fleer (hui vrouwspersoon, straatmeid), v. - en.
Fleers (slag), m. fleerzen; zie Fleer.
Flegma (kalmbloedigheid, lauwoheid), o. gmv.: hij leest den brief met hetzelfde -, (J. t. Br.)
Flegmaticus (iem., die flegmatisch is), m. - ci.
Flegmatiek, **flegmatisch** (koel van bloed), bn. en bw.: het -e temperament, de lauwe, onverschillige gemoedsaard; -er, -tiekst.
Flens (kraag of overslag van een pijp of buis), v. flenzen.
Flensje (dun pannekoekje), o. -s.
Flen'ter (dun, metalen plaatje, platte reep, flarde), m. flenters: het viel in -s, scherven.
Flenzen (een plaat met een rand of kraag maken), ik heb geflensd.
Flep (ondermutsje), v. fleppen.
Flep, v.: aan de - zijn; drank; zie ook F e p.
Flep (flepkan, bierkan met deksel), v. fleppen: aan de - raken, een drinkbroer worden.
Flep'pen (bijvorm van feppen: met kleine teugjes drinken), ik heb geflept; -per (drinkbroer), m. -s; -erij', v. - en.
Flerecijn' (jicht, rheumatiek in de gewrichten), o. gmv.; zie Podagra.
Flereu (stieren, stепен), ik heb gefleerd: langs de straat - . gmv.
Flesch (van glas vervaardigd voorwerp met hals), v. flesschen: de hals, de buik, de ziel van een -; een - drinken, n. een flesch wijn; een - laten aanrukken; zegsw. op de - gaan, failliet gaan; op de - zijn, failliet zijn, financieel verloren zijn, insolvent zijn.
Flesch, Leidsche - (nat. bepaalde vorm v. e. electrischen condensator), v. - flesschen.
Fleschjes-waterpas (werktuig, om te waterpassen), o. - waterpassen.
Fles'schebakje (glazen, houten of metalen schoteltje, onder een wijnflesch), o. -s.
Fles'schentrekker (zuwendelaar, oplichter, bedrieger; iem. die b.v. koopt met het plan, om niet te betalen), m. -s; -rij' (oplichterij), v.
Flits (verschoten of dof van kleur, bleek), bn. en bw.: -e wangen, er - uitzien; -er, -t; -heid (verleptheid), v. gmv.
Fleur (Fr. bloei, bloeitijd), v. gmv.: de - der gezondheid, de - der jaren, in de - zijn; de - is er af, glans, schoonheid.
Fleur (opgerolde lijn, waarmee men snoek vangt, vischlijn), v. - en.
Fleuren (visschen m. e. fleur), ik heb gefleurd.
Fleuren (schoonrijden, beentje-over-rijden), ik heb gefleurd; zie Baaivangen.
Fleuret, v. - ten; zie Floret.
Fleurig (bloeiend; fig. blozend van kracht, opgewekt, vroolijk), bn. en bw.: er - uitzien, bloeiend, gezond; -er, -st.
Fleurist (bloemwecker, kunstbloemenmaker), m. - en; vr. - e, bloemiste.
Fleuron' (bloemvormig ornament, b.v. op den band of ring eener kroon, ook, als topsiering van een pinakel of een monument), o. -s.
Flevo (aardr. voornatig meer, later de Zuidzee), o.; - was ook de naam v. h. eiland, door de twee armen v. d. stroom Flevus (Flie) omvat.
Flex'bel (Fr. buigzaam, lenig; fig. gedwee), bn.
Flex'le (spraaik. buiging), v. gmv.: de - is declinatie of conjugatie; lees: flek'sie.
Flibustier' (zeeroover in de W.-I. wateren, vrijbuiters op die zeeën, 2e helft der 17e eeuw), m. -s: de -s waren evenals de boekaniers de schrik der Sp. koloniën; lees: -tier'.
Flik'flooten (laf en kruipend vleien), ik heb

geflikflooid; iemand - , naar den mond praten; -er (vleier, kruiper), m. -s; -erij', v. - en
Flik'je (chocolade-koekje in bolschijf, naar Caspar Flock te A'dam aldus genoemd), o. -s.
Flik'ken (maken, verstellen), ik heb geflikt; schoenen -, lappen; dat zat ik hem eens -, in orde brengen. gmv.
Flik'ker (Vlaamsch. schoentapper), m. -s.
Flik'ker (een vlugge kruissprong), m. -s: een - slaan, zóó springen, dat de kuiten tegen elkaar klappen.
Flik'kerbuis, v. - buizen: nat. een glazen buis, van binnen met ruitvormige stukjes blaadlin beplakt, zoodat de electrische stroom een op vele plaatsen onderbroken geleiding volgt, waardoor op de onderbroken plaatsen vonkjes ontstaan, die samen een bepaalde figuur vormen.
Flik'keren (schitteren, glinsteren, fonkelen), het heeft geflikkerd: de sterren - .
Flik'kerglans (flikkerende glans), m. - en: de - en van den Grooten Beer, (V. Lenn.); -licht (flikkerend licht, bliksemlicht), o. - en.
Flink (fijnsch, vlug, ferm, kloek), bn. en bw.: een - e vent, kranig; een - karakter, degelijk; een - e houding, fiksche; hij is nog - voor zijn jaren; een - e som gelds, ruime; een - luis, solide; een - e wandeling, ferme; -er, -st; -heid (degelijkheid), v. gmv.
Flink (Vlaamsch. klap met de hand), m. - en.
Flint'glas (fijn, zeer doorschijnend Engelsch glas voor lenzen), o. gmv.
Flirt (persoon, die flirt), m. - en.
Flirt (hofmakerij), v. gmv.
Flirt'en (eig. heen en weer fladderen: coquetteren, het hof maken), ik flirtte, heb geflirt; als z.n. (hofmakerij), o. gmv.
Flits (pijl, schicht), m. - en: fig. de - en van den spot; -boog (handboog), m. -bogen; zie Bliksemflits.
Flobert', m.; -geveer (zeer licht achterlaadgeweer geheeten naar den uitvinder, ± 1894 te Parijs), o. -s, -geweren.
Flod'der (klei, slijk, modder), v. gmv.
Flod'der (achtelooze, ongegeneerde vrouw), v. -s: 't is een - van een vrouw.
Flod'derbroek (wijde, gepofte broek der 17e eeuw, nog door visschers gedragen), v. -broeken; fig. (slordig persoon), m. -broeken.
Flod'deren (ploeteren, plassen, door de modder waden), ik heb geflodderd; zie Flodder.
Flod'deren (los slingeren, wapperen), het zeil floddert, het kleed heeft geflodderd.
Flod'derkleed (al te ruim of te wijd kleed), o. -kleederen, -kleeren; -kous (afzakkende kous, fig. slordige vrouw), v. -kousen; -vrouw (vrouw, die zich slordig kleedt), v. -en, spreekt. ook: -madame, v. -s; -muts (muts, over het oorijzer te dragen, met achter afhangende kanten strooken), v. -mutsen.
Floers (rouwkrip, rouwstof, zwart gaas), o. floersen: een rouwband van -; fig. het - van den nacht, duisternis; met een - overdekken, in een - hullen, rouw; het wolken- .
Flon'kerbag (gezette edelsteen, glanzende parel), v. -baggen; zie Bag.
Flon'keren (flikkeren, schitteren), het heeft geflonkerd; -licht, o. -en: het - der sterren.
Flon'kerster, -star (eig. flonkerende ster, fig. kunstenaar, geleerde of dichter van groote verdienste), v. -sterren, -starren.
Flora, myth. de godin der lente, d. i. der bloemen en bloesems.

- Flo'ra** (de planten en kruiden van een land, een eiland, enz.), v.: de Javaansche —, de duin—, de woud—, de — van Nederland.
- Flora'sia** (feesten ter eere v. d. godin Flora in oud-Rome; ook: vereen. tot het doen aankweken v. bloemen, vooral door het volk), v.
- Floral'** (8e of Bloemaand, van 20 April tot 19 Mei), m. gmv.
- Floreen', florijn'** (Frische goudgulden, f1.40, belastingpenning, in de 16e eeuw door elke behuise boerderij op te brengen), m. floreenen; —**stelsel** (het stelsel van heffing van floreenen als dijkbelasting), o. gmv.
- Floreen'plichtig** (verplicht bij te dragen in de dijklasten), bn., als zn. —e. —n.
- Floreenen** (bloeien, gedijen, in welstand zijn): zijn zaken —, de kermis — er van, (C. O.)
- Florentijn'** (man uit Florence), m. —en.
- Florentijnsch'** (komende uit, betrekking hebbende op Florence), bn.: — glaswerk; de —e flesch: scheik. flesch met wijden hals en mond en inwendige s-vormige buis tot het distilleeren van vluchtige oliën; —e lak, karmijnlak, roode schilderverf.
- Florentijn'sche school** (schilderschool van Florence, sedert 1240), v. gmv.
- Florentijnsch' marmor** (kunstmarmor), uit een pap van gemalen marmersoorten), o.: van — maakt men vazen, schotels, enz. in Italiaanschen stijl.
- Florenti'ne** (Florentijnsche zijde), v. gmv.
- Floret'** (buitenst spinsel der zijderups, half-zijde, grove zijde, floszijde), o. gmv.
- Floret'** (fleur, schermdegen, degen met een knop aan de punt), v. —ten: uw opstaan verschrik mij evenmin als deze —ten, (C. O.)
- Floret'ten**, bn.: een paar — handschoenen, van floretzijde.
- Floret'zijde** (vlok- of vloszijde), v.: handschoenen van —, kousen van —.
- Floride'en** (plantk. purperwieren), v. mv.: het lersche mos behoort tot de —.
- Florijn'** (Fr. florin: gulden), m. —en: de eerste —en werden ± 1250 te Florence geslagen en wel van goud, met een lelie of bloem er op, vandaar de naam; de Nederl. — = 100 cts., de Oostenr. — = ± f1.00 of 2 kronen.
- Florissant'** (bloeiend), bn.: een —e streek.
- Flos'zijde**, v. gmv.; zie Vloszijde.
- Flottil'le** (kleine vloot, vloot van kleine schepjes), v. —s; —vaartuig, o. —en.
- Floos** (voorspiegeling; uitvlucht, onwaarheid), v. flouzen: wat ge vertelt, zijn maar —jes.
- Flouw** (zeker snippennet), v. —en.
- Fluctuat'ie** (het rijzen en dalen v. d. koersen der effecten; dobbering, schommeling), v. —s: de — v. d. koers der effecten. (c = k).
- Fluctueeren** (dobberen, op en neergaan, schommelen van beursprijzen), (c = k).
- Fluiditeit'** (vloeibaarheid), v. gmv. (i = ie).
- Flu'idum** (spiritisme: vloeistof), o. gmv.
- Fluim** (slijmerig speeksel, uitgespuwde slijm, kwalster), v. —en; fig. (verachtelijk persoon), m. —en: het is een — van een vent, spreekt.
- Fluim'en** (slijm opgeven), ik heb gefluimd.
- Fluist'eren** (nauw hoorbaar spreken), ik heb gefluisterd; —aar (iem., die fluistert), m. —s.
- Fluit** (blaasinstrument), v. fluiten.
- Fluit** (hoog en smal wijnglas), v. —en: de rijwijn tintelde in een lange en sijn —, (Potg.); en zou hij graag een —je leegen, (Immerzeel): voorspoedige reis, (Immerzeel):
- Fluit'eend**, v. —en; zie: S m i e n t en S m i n k.
- Fluit'ekruid** (schermbloemige plant met witte bloemen), o.: het — schiet tusschen het kreupelhout wel eens op; zie Toeterloof.
- Fluit'en** (het bekende scherpe geluid maken), hij floot, heeft gefloten: een deuntje —, hij floot zijn hond; ook: de vogels —, zingen; de kogels — hem om de ooren, gieren; er werd in den schouwburg gefloten, teeken van afkeuring, misnoegen; zegsw. iem. laten —, eig. de hond liet zijn meester —, hij kwam niet op diens gefluit, fig. vergeefs laten roepen, hem laten staan; op zijn duim —, vergeefs moeie doen, niets krijgen of winnen.
- Fluit'glas**, o. —glazen; zie Fluit.
- Fluitist'** (fluitspeler van beroep), m. —en.
- Fluit'speler** (iem., die de fluit bespeelt), m. —spelers.
- Fluks** (snel, met spoed, gezwind), bw.: zich —wenden; — komen, dadelijk; —er, het —t.
- Fluksch** (vaardig, bijdehand), bn.: een —e wending; —er, flukscht.
- Fluoresceeren** (lichten, licht uitstralen): het — der zee op warme zomeravonden.
- Fluorescentie** (lichtuitstraling, aan sommige stoffen eigen), v. gmv. (t = s).
- Flus** (pas, kort geleden, zoeven), bw.; —jes, bw.: nu, tot —, d. i. tot zoo aanstonds; de barbier komt —, mijnheer, (Potg.)
- Fluviometer** (werktuig tot het meten van de stroomsnelheid van rivieren), m. —meters.
- Fluweel'** (slijngeschoren, zachtjarige katoenen of zijden stof), o.: er is effen —, ook gekeperd —, (soorten), o. —en; vroeger: Fulp.
- Fluweel'achtig** (zacht als fluweel), bn.: de huid der kat is —; —e bloemblaadjes.
- Fluweel'bloem** (hanekam), v. —bloemen.
- Fluweel'boom** (tuinboompje met fluweelachtige twijgen en bloemen), m. —boomen.
- Fluweel'en** (van of als fluweel), bn.: een —lint, fig. e. — tong, vleierig; — woordjes, zachte.
- Fluweel'gras** (plantk. hazestaart), o. gmv.
- Fluweel'ig** (als fluweel), bn.: —e bloemblaaden, fig. —e ooggen; zie —achtig.
- Fluweel'weverij** (—fabriek), v. —weverijen.
- Fluweel'zwart** (donker als fluweel), bn.
- Fluwijn'** (huis- of steenmarter), o. —en.
- Fluwijn'** (kussenloop), v. —en. gew.
- Fnie'zen** (niezen, proesten), ik heb gefniesd.
- Fni'ken** (een vogel de slagpennen uittrekken; fig. ten-onder-brengen), ik heb gefnuikt: iemands macht —, totaal vernietigen; iemands hoogmoed —, ternederslaan.
- Fob**, eig. **f. o. b.**: handel, Eng. free on board, d. i. vrij aan boord.
- Foc'us** (brandpunt), m. —sen: Leipzig is de — van den boekhandel.
- Foedraal'** (los overtreksel van gewast linnen of zijde, ook, om vaandels, fanions, enz. te beschermen; koker, scheid, hoes), o. —dralen.
- Foef** (handigheid, streek, truc), v.; ook, —je, o.: hij weet daar wel een — op, e. handig —.
- Foel** (uitroep van afkeer), tw.; —leelijk (erg leelijk, afschuwelijk), bn. en bw.
- Foek'epot** (rommelpot), m. —potten. gew.
- Foel'ie** (dun uitgeslagen blaatin), v. gmv.
- Foel'ie** (vleezig vuurrood omhulsel der muskaatnoot, kruidertij; ze wordt op een zacht vuur geroosterd), v. gmv.: er is bruine, blanke en korte —.
- Foel'ie** (verfoeliesel van een spiegel, ook: een laagje onder een edelsteen), v. gmv.
- Foeliën** (laagsgewijze dunnetjes met blaatin bedekken), ik heb gefoelied: een spiegelglas —.

Foeteren (mopperen, pruttelen, morren, opspelen), ik heb gefoeterd: op iemand —.

Foezel (Duitsch: *slechte jenever*), v. gmv.

Fo'hl, fabelachtige halfgod der Chineezers; Het bezoek van —: een gedicht van Staring.

Föhn (hevige zuidenwind op de N.-O. hellingen der Zwitsersche Alpen), m. (ü = eu).

Fok (scheepst. een driehoekig onderzeil aan den voormast; scherts. *bril*), v. fokken.

Fokk'emast (voorst. mast), m. —masten.

Fok'ken (kweken, aankweken, grootbrengen van vee), ik heb gefokt; —ker (veeboer), m. —s; —kerij' (het fokken), v. —en.

Fok'kera (ra aan den fokk'emast), v. —raas.

Fok'kewant (het want v. d. fokk'emast), o.

Fok'sla (sierbloem), v. —'s; zie *Fuchsia*.

Fol'en (sollen, plagen), ik heb gefoeld.

Follant' (boek van in folio-formaat), m. —en: een rij deftige —en.

Foliceeren (de bladzijden van een koopmansboek in opvolging nummeren).

Folio, een boek in —, uit bladen bestaande van een half vel, evenzoo: een — bijbel; —formaat (boekformaat, waarbij een vel drukpapier (van 40 X 50 cM., of 50 X 60 cM) in tweeën gevouwen is en dus vier blz. heeft), o.; een uitgave in folio- (formaat), d. i. in het grootste boekformaat; fig. hij is een gek, een dwaas in —, een zeer groote gek of dwaas.

Folio (blz. van een koopmansboek, waarvan er twee naast elkaar staan en gelijk genummerd zijn), o. —'s; —recto (voor- of rechterzijde), o.; —verso (linkerzijde).

Folk'eting (2de Kamer in Denemarken), o.

Folk'lore (volkskunde, d. i. kennis van oude zaken en tradities; verzameling van overleveringen, sprookjes, volkslegenden, oude volksliedjes, zegswijzen, enz.), v. gmv.

Folklorist' (iem., die studie maakt van folklore), m. —en; vr. ook: —iste.

Fol'teren (martelen, pijnigen), ik heb gefolterd; —aar (iem. die foltert), m. —s; —bank (pijnbank), v. —en; —ing (pijniging), v. —en.

Fol'terpaal (destijds bij de Indianen v. N.-Amerika in gebruik), m. —palen: aan den — gebonden, werd de gevangen vijand ten doode toe gefolterd.

Fomenteeren (Fr. *stoven*; pappen b.v. een wonde), fig. aanwakkeren, aanstoken, opwekken.

Fom'melen (*frommelen*), ik heb gefommeld.

Fonce' (Fr. *donker van kleur*), bn.

Fond (Fr. *grond, bodem*), o.: —grondig; au —, wel ingezien, eigenlijk, in den grond der zaak.

Fondament', o. —en; zie *Fondement*.

Fondants' (Fr. *suikergoed, dat in den mond wegs melt*), m. mv.

Fonda'tie, funda'tie (liefdadige stichting), v. —s, —tiën: de — van een weeshuis. (t = s).

Fondee'ring, fundee'ring (metselwerk in den grond, waarop een muur moet rusten, ingeheld paalwerk), v. —en: een — maken.

Fondement', fundament', ook, **funda'ment'** (grondslag, fundeering), o. —en.

Fonds (kapitaal, effect, staatspapier), o. —en.

Fonds (al de door een uitgever uitgegeven boekwerken), o. —en; zie *Fondslijst*.

Fonds'artikel (boekh. eenig boekwerk uit het fonds van een uitgever), o. —artikelen.

Fonds'catalogus (fondslijst in alphab. volgorde), m. —catalogussen, —logen, —logi.

Fonds'beurs (effectenbeurs), v. —beurzen.

Fonds'houder (iem., die effecten bezit), m. —s; —markt (effectenbeurs), v. —en.

KOENEN, Verkl. Handw.boek.

Fonds'lijst (lijst v. al de uitgaven van één uitgever), v. —en: de — der firma J. B. Wolters.

Fonds'lijst (dagelijksche prijslijst der effecten, beurslijst), v. —lijsten.

Fonds'veiling (verkoop van staatspapieren), v. —veilingen: in Amsterdam heeft men meermalen —veilingen.

Fonds'veiling (boekh. veiling van boekwerken met het recht van uitgave), v. —veilingen.

Fon'kelen (uit vonkelen; schitteren, blinken, in overdrachtelijken zin), het heeft gefonkeld: het — der sterren, der diamanten, der oogen: hare oogen begonnen gevaartijk te —, (C. O.); bij het — van den wijn.

Fon'kelnieuw (splinternieuw), bn.: een —kleed, gloednieuw, nl. zóó, dat de glans of gloed er nog op ligt; een — jacht.

Fonograaf', v., zie *Phonograaf*.

Fontein' (kunstmatige springbron), v. —en; —bak (bak onder een springfontein), m. —ken; —tje (waterkraantje), o. —s; —water (water uit een fontein, leverd water), o. gmv.

Fool (drinkgeld, gift aan dienenden), v. —en: den koetsier een — geven.

Fool, v.: op de bonne — loopen, op goed geluk uitgaan, gaan avonturen in goed vertrouwen nl. op de hulpvaardigheid van anderen.

Foor (Vlaamsch. jaarmarkt, kermis), v. —en.

Fop (het foppen, fopperij), m. gmv.

Foppa'ge (fopperij), v. (g = z).

Foppen (misleiden, verschalken, bij den neus nemen), ik heb gefopt; —perij', v. —en.

Fopspeen (zuigspenatie aan een beenen ring om zuigelingen zoet te houden, ook, foppertje), v. —spenen.

For'ce (Fr. *kracht, geweld*), v.: par —, met geweld; — majeure, overmacht, nooddwang.

Forceeren (Fr. *dwingen, noodzaken, door-drijven; openbreken, verkrachten*).

Foreest' (dicht. woud), o. —en.

Forel' (buikvinnige riviervisch), v. —len; men onderscheidt: de zalm—, de meer—, de beek—, de goud—, de zilver—.

Forel'ienvangst (vangst v. forellen), v. gmv.

Forel'schimmel (roodachtig schimmelpaard), m. —schimmels.

Forens' (eig. rondtrekkende koopman zonder vast verblijf; thans: de buiten een stad wonende koopman of handelsman, welke in die stad zijn zaak uitoefent), m. en v. —en.

Forma (vorm), v.: in —, d. i. in goeden vorm; in optima —, in den besten vorm, naar den eisch; pro —, voor den vorm.

Formaat' (grootte, vorm: afmeting van papier, boeken, enz.), o. —maten: groot —, zak—; —zegel (gezegeld papier van voorgeschreven afmeting), o. —zegels.

Formall'ne (desinfectiemiddel), v. gmv.

Formaliseeren; zie *Geformaliseerd*.

Formalis'me (vormelijkheid, ook: vormendienst), o. gmv.

Formalist' (iem., die zich stipt aan de vormen der wet of der verordeningen houdt), m. —en.

Formalists'isch (vormelijk, te zeer hangend aan den vorm), bn.: die burgemeester is wat —, zie *Wettisch*; een — betoog, dat den grond der dingen niet aanroert.

Formaliteit' (voorgeschreven regel en gebruik, uiterlijke vorm), v. —en: de —en in acht nemen bij 't passeeren der grenzen; een onderzoek als een — beschouwen; het controleren der passen is een tijdroovende —.

Forma'liter (volgens den vorm), bw.

- Formateur** (hij, die b.v. een ministerie tot stand brengt of vormt), m. -s: kabinets-.
- Forma'tie** (vorming, schepping), v. -s, -tiën.
- Formeel** (bouwk. houten boograam, waarover een muurboog gemetseld wordt, boogmat), o. formeelen.
- Formeel** (uitdrukkelijk, bepaald; volgens den vorm, vormelijk), bn. en bw.: een -aanzoek; iets -weigeren; hun winter is -begonnen, (C. O.), omdat het half October is.
- Formeeren** (vormen, voortbrengen, schep- pen); -der (maker, schepper), m. -s.
- Formida'bel** (Fr. geducht, ontzagwekkend, geweldig, vreeselijk), bn.; -er, -st.
- Formule** (meetk., natuurk., chemische of algebraïsche uitdrukking in letters of teekens, voorstellende een algemeene uitkomst en diene- nde als grondslag voor berekeningen), v. -s.
- Formuleeren** (onder woorden brengen, duid- delijk en kort opstellen of uitdrukken).
- Formulier** (officieel vastgestelde vorm, model, voorschrift), o. -en: een eeds-, een doop-, een trouw-, een geloofs-.
- Formuis** (kookkachel, keukenoven), o. -nuizen.
- Forsch** (krachtig, kloekgebouwd), bn. en bw.; een -e kerel, robuust; ook: een -e slag, hevig; -er, -t; -heid (kracht, geweld), v. gmv.
- Forsch'gebouwd**, bn.; zie Robuust.
- Fors'ete**, Germ. myth. god des vredes: hij spreekt recht in een schitterend paleis.
- Fort** (sterke schans, gesloten verdedigings- werk), o. fortén.
- Fort'eunlie** (lijn of rij van fortén of ver- sterkingswerken), v. -linies.
- Fort'e-pia'no**, muz. sterk-zacht; als zn. v. -'s.
- Fort'es** (verkl. van fort: klein fort, schansje, blokhuis), v. -sen.
- Fortifica'tie** (versterking, vestingwerk; ook: de krijgswetenschap of versterkingskunst), v. -tiën, -s. (tie = sie).
- Forti'ri (s)**, (Lat. in nog meerdere mate of in hooger grad), bw. (t = ts).
- Fortis'simo** (It. muz. zeer sterk, zeer krachtig).
- Fort'iter in re, sna'viter in mo'do** (Lat. Krachtig (optreden) in de zaak (zelf), maar zacht in de wijze waarop): (Straf is mijn hand, maar lieflijk mijn gemoed).
- Fort'o** (It. muz. met kracht), bw.
- Fortuin'** (geldelijk vermogen), o. -en.
- Fortuin'** (geluk), o.: -zoeken, maken, op -varen, een soldaat van -, op goed -.
- Fortuin'** (myth. geluksgodin, Fortuna), v.
- Fortuin'**, het rad der -, zie Fortuna.
- Fortuin'tje** (gelukje, buitenkansje), o. -s.
- Fortuin'zoeker** (gelukzoeker), m. -zoekers; zie Chevalier d'industrie.
- Fortu'na**, myth. de lotbeschikster bij de Romeinen: zij was onbestendig en grillig, zij wordt geblinddoekt voorgesteld met een rad, dat wentelt, als teeken van onbestendigheid.
- Fortuna'tus-beurs**: de beurs v. Fortunatus, welke, volgens een oud volksverhaal, hoeveel de eigenaar ook uitgaf, nooit uitgeput raakte.
- For'um** (Lat. markt, marktplein, verzamel- plaats), o. -s en fora.
- Forward** (Eng. sport. vooraangeplaatst speler b.v. bij het voetballen), m. -s.
- Fossiel** (uit den grond gedolven, versteend, vooral v. voorwereldlijke overblijfselen), bn.: -e schepdieren, -e planten, -e beenderen.
- Fossiel**, o. fossielen of fossiliën.
- Fossiliën** (organische overblijfselen, die in den bodem bedolven liggen, behoorend tot een vroeger ontwikkelingsstadium der aarde, versteeningen), o. mv.; enkv.: Fossiel.
- Fo'to** (een fotografie), v. -'s.
- Fotograaf** (photograaf), m. -grafén;
- grá'fisch**, bn. en bw.: een -atelier.
- Fotografeeren** (photographeeren).
- Fotografie**, v.; **Fotogra'fisch**, bn.; zie: Photographie en Photographisch.
- Fotogram** (photo), o. -grammen.
- Fouilleeren** (Fr. v. een arrestant kleeren en zakken doorzoeken): de inbrekers werden op het politiebureau gefouilleerd. (ll = lj).
- Foulard** (Fr. lichte O.-I. bonte zijden stof), o. gmv.; (een zakdoek van die zijde), m. -s.
- Fou'le** (Fr. menigte, volkshoop, gedrang), v. gmv.
- Foura'ge** (Fr. voedsel voor het leger, voor paarden, enz.), v. gmv.; mil. op -uitgaan.
- Fourageeren** (mil. levensmiddelen of fourage opsporen en halen). (ou = oe).
- Fouragè'res** (Fr. schoudersnoeren bij groot militaire uniform), v. mv.
- Fourgon** (wagen met een gaffeldissel, over- dekte pakwagen, bagagewagen), m. -s.
- Fourier** (onderofficier, belast met de fourage of het fourageeren), m. -s. (ier = ier).
- Fourneeren** (verschaffen, voorzien, leveren; handel: storten van gelden op aandelen).
- Fournissement** (inleg, storting, bijbetaling), o. -en. (ou = oe).
- Fournisseur** (leverancier), m. -s: -de la cour, hofleverancier. (ou = oe).
- Fournitur** (hetgeen geleverd wordt, leve- rantie), o. -turen; ook: Fourniture, v. -s.
- Fout** (misslag, gebrek, bok), v. -en: een -tegen de grammatica, een -tegen de wet- levendheid, een opstel met drie -en, een -begaan, een -herstellen; zegsw. ik kom zonder -, bepaald; ik zal het zonder -doen, zeker.
- Fout**, bn.: de oplossing is -, foutief.
- Foutief** (met fouten, gebrekkig), bn. en bw.: een foutieve oplossing, iets -berekenen.
- Fox-terrier** (Eng. gladharig wit hondje voor de vossenjacht), m. -s; ook: Fox, m. foxen.
- Foyer** (Fr. haard, in schouwburgen de koffie- kamer), m. -s. (er = ee).
- Fra** (It. frate, broeder); -Angelico: Domi- nicaner monnik (1387-1455), die het al-fresco- schilderen destijds in Italië deed bloeien.
- Fraal** (schoon, sierlijk, mooi), bn. en bw., -er, -st: -schrift, -versieren; -heid (schoonheid, sierlijkheid, netheid), v. gmv.
- Fraa'igheid** (versiersel), v. -heden; zegsw. een gedwongen -, een onaangenaam werkje.
- Fraa'tjes** (zeer lief), bw.: iets -doen, net.
- Frac'tie** (rekenk. breuk, deel van een geheel; afdeling van een partij), v. -tiën, -ties.
- Fractuur** (geneesk. beenbreuk), v. -turen.
- Fragiel** (Fr. breekbaar, broos, zwak), bn.
- Fragiliteit** (breekbaarheid, broosheid, fig. vergankelijkheid), v. gmv. (g = zj).
- Fragment** (afgebroken stuk, brok; fig. ge- deelte, uittreksel), o. -en: een -van een gedicht; een -van een vlakversiering; dat -der natuur, nl. onze tuin, dat brokje der aarde, (Koetsveld).
- Fragmenta'risch** (bij fragmenten), bn. en bw.: -e berichten; de geschiedenis -behan- delen. (g = g).
- Frak** (heerenrok, inzonderheid zwarte ge- kleede rok), v. frakken.
- Framboos'** (fijne, gecultiveerde braambes; struik of vruchtje), v. -bozen.
- Frambo'zeboom** (boomje tot de familie der roosachtigen behoorende), m. -boomen.

- Frambozenazijn** (azijn, van frambozen gemaakt), m.; -gelei (gelei, van frambozen gekookt), v. gmv.; -koekje, o. -s; -limonade, v. -s; -sap, o. gmv.; -stroop, v. -stropen (soorten); -taart, v. -taarten.
- Frame** (Eng. buizenstel, lijst, omringing eener fiets), o. -s.
- Framee** (korte werpspies der oude Germanen), v. -ën; ook: frame'a.
- Franc**, m. -s; zie Frank (munt).
- Franciaise** (Fransche vrouw of jongedochter, ook, een dans), v. -s: à la -, op zijn Fransch.
- Franchement** (Fr. ronduit, ruitertijk), bw.; lees: -man'.
- Franchise** (handel, vrijdom, vrijstelling), v.
- Franchijn** (een fijn soort v. perkament), o. gmv.; ook, Fransijn.
- Franciscan** (kloosterling van de orde van den H. Franciscus, in bruine pij), m. -canen; -canenklooster, o. -kloosters; -canenorde (nl. de instelling), v. gmv.; zie: Minoriet en Minderbroeder.
- Franciscaner**, bn.: een - monnik.
- Franciscanes** (religieuze van de orde van den H. Franciscus), v. -sen: de -sen wijden zich vooral aan het onderwijs.
- Franciscus**, de H. - van Assisië, in Italië, stichter van de orde der Franciscanen, in 1209.
- Franc-maçon** (Fr. vrijmetselaar), m. franc-maçons; -maçonnerie (vrijmetselarij), v.
- Franc'co** (portvrij, vrucht'vrij), bn. en bw.
- Franc-tireur** (mil. wrijschutter, in ongeregelde benden levend, b.v. in den oorlog van 1870-'71), m. franc-tireurs. (c = k).
- Franje** (afhankelijk geweven of geknoopt boordse), v. -s: een gordijn zonder -s; fig. beuzelpraat, verzinsel.
- Frank** (vrij, ongedwongen), bn.: - en vrij, ook, wrank en vrij, onbeschoord, vrijmoedig; ook: rondborstig, zie Vrank; iemand - de waarheid zeggen.
- Frank** (volksnaam), m. -en: inval der Franken in het Rom. rijk, d. i. der Vrijen of Vrije mannen.
- Frank** (algemeene naam der Europeanen in den Levant), m. -en.
- Frank** (sedert 1360 aldus geheeten: munt-eenheid en zilvermunt in Frankrijk, België, Zwitserland en Luxemburg = 100 centimes; in waarde gelijk aan ± 48 van onze centen), m. -en; ook, Franc, m. -s; de lira in Italië, de drachma in Griekenland, de peseta in Spanje, de lei in Roemenië, de lev of leva in Bulgarije, de dinar in Servië, de bolivar in Venezuela, (zie telkens aldaar), hebben de waarde van een -.
- Frankeren** (vracht- of portvrij maken).
- Franker'kosten**, m. mv.; -zegel (post-zegel), o. -zegels.
- Fran'ken** (alle bewoners van het overig Europa, in de taal der Turken), m. mv.
- Fran'kisch**, bn.: het - rijk onder Charlemagne (768-814); de -e koningen.
- Frans** (jongensnaam), m.: een vrolijke -, een lustige broeder; zie Fransje.
- Fransch**, bn.: de -e republiek, de -e revolutie; zich met een - en slag v. iets afmaken, het vluchtig doen; als zn. voor -e taal, o. iets in het - vertalen.
- Fransche** (een - dame), v.: zij is een -.
- Fransche titel** (vervormd uit: voorhandsche titel; de verkorte, vóór het titelblad gedrukte titel van een boek), m. - titels.
- Franschje** (Fransch broodje), o. -s.
- Franschman**, m. Franschen.
- Fransijn** (een kostbaar perkament, geheeten naar Francia, Frankrijk, vanwaar de Vl. dat perkament kregen), o. gmv.; zie Francijn.
- Frans'je**, o.: een vrolijk -, een pretmaker, een onbezorgde jongen, de held van een roman uit de 17e eeuw (1643): een leven van vrolijk -, een onbezorgd leventje.
- Franskiljon** (verfranschte Vlaming), m. -s: de burgemeester der stad was een -, hij woonde het Ned. taalcongres niet bij.
- Frappant** (treffend, roerend), bn.; -er, -st.
- Frappé** (Fr. in ijs afgekoeld), bn.
- Frappeeren** (treffen, de ziel aandoen).
- Frascati**, o.; - is een bekoorlijk gelegen stadje niet ver van de bouwwallen van Tusculum, later: zomerverblijf.
- Frater** (kloosterbroeder, ordebroeder), m. -s: de -s van Tilburg; bij de -s gaan, d. i. op hun school; -school, v. -scholen, zie ald.
- Fraterhuis** (klooster van de „Broederschap des gemeenen levens”, in 1380 gesticht door Geert Grootte), o. -huizen.
- Fraterniseeren, zich** (z. verbroederen).
- Fraterniteit** (broederschap), v.: Fr. fraternité: Liberté, égalité et -, leus der groote Fransche revolutie.
- Fraterschool** (school onder leiding van geestelijke broeders of fraters), v. -scholen.
- Fratsen** (grillen, kuren, grappen, aardigheden), v. mv.: Jongen, hou toch op met je -; -maker (grappenmaker), m. -s.
- Fraude** (bedrog, smokkelarij), v. -s: hij werd wegens - veroordeeld, d. i. wegens smokkelarij; -plegen, bedrog. (au = oo).
- Fraudeeren** (bedriegen, oplichten, misleiden; smokkelen). (au = oo).
- Frauduleus** (bedrieglijk; met ontduiking der wet), bn. en bw.: een -ze handeling, een - bankroet, -ze invoer van suiker; -goederen willen invoeren; -leuzer, -t. (au = oo).
- Frederiksoord** (1e kolonie van .52 woningen van de Mij. van Weldadigheid, naar Prins Frederik aldus genoemd), o.: - is deels in Drente, deels in Friesland gelegen.
- Frees** (een soort v. cirkelzaag der metaalbewerkers), v. freezen.
- Free-trader** (Eng. voorstander v. free-trade, d. i. vrijhandel), m. -s.
- Fregat** (vierkant getuigd oorlogsschip, met drie masten, 20-60 stukken), o. -ten; de masten heeten: fokkemast (voorste), groote mast (middelste) en kruismast (achterste).
- Fregat'vogel** (zwenvogel der tropen), m. -s.
- Frenesie** (Fr. dolle waanzin, woede), v. gmv.
- Fronetiek** (dol, waanzinnig), bn. en bw.
- Frequent** (herhaaldelijk, menigvuldig; dikwijls), bn. en bw. (quent = kwent).
- Frequentatief** (spraak. werkw. van herhaling, iteratief), o. -tieven: stotteren, klappen, schuifelen zijn -tieven, afgeleid van stooten, klappen, schuiven. (fre = free).
- Frequentereen** (druk bezoeken, veel omgaan met, dikwijls bijwonen). (qu = kw).
- Fresco**, o. -s; zie Al fresco.
- Fresco-schilderen** (het schilderen al-fresco, d. i. met waterverf op een met kalk bepleisterden en nog natten muur).
- Fret** (kleine bunzing, om konijnen te jagen; ook: een kleine schroefboor), o. -ten.
- Fretten** (met het fret jagen), ik heb gefret.
- Freule** (uit Fräulein, verkleinw. van Frau

- adellijke, ongetrouwde dame, jonkvrouw), v. -s. (de eu heeft een klank tusschen eu en ui).
- Freya**, Germ. myth. dochter van Njord: godin der liefde; de valk was haar geheiligd; - bemint de lente en de lichtelven.
- Freyr**, Germ. myth. god der zon en der vruchtbaarheid; - was de weldadige godheid van zonneschijn, regen en vrede, het zwijn was hem gewijd, en te zijner eer vierde men het Joelfeest, zie ald.
- Fria**, v. zie Frigga.
- Fricandeau** (Fr. getardeerd stuk vleesch, vooral kalfsvleesch), m. -'s. (eau = oo).
- Fricassee** (zeker vleeschgerecht: sijn gesneden stukjes vleesch, met een pikante saus opgestoofd), v. -ën; - van kalfsvleesch.
- Fric'tie** (wrijving, inwrijving), v. -s, -tiën.
- Frie'melen** (zijn vingers onrustig bewegen, knutselen), hij -de, heeft gefriemeld: jongen, wat zit je te - met dat touwtje!
- Fries** (bewoner van Friesland), m. Friezen.
- Fries** (bovenstuk eener tooneeldecoratie; bovenlijst eener zuil), v. friezen.
- Fries** (weefsel, een soort duffel), o. gmw.
- Friesch**, bn.: een leerrede in de -e taal; de -e zeden; een -e klok, fraaie staande klok; fig. een -e ruiter, een versperring; als zn. o. voor: -e taal.
- Friesland** (aandr. een onzer provinciën), o.
- Friëlin'** (Friesche vrouw), v. -nen.
- Frigga**, Germ. myth. gematin van Odin, stammoeeder der Aesen; - is de geefster van zegen en vrede en huwelijksgeeluk, ook: Frigg en Fria.
- Frij'nen** (steenh. sijn uitbikken, sijn bewerken, d. i. evenwijdige streepjes of geultjes op een hardsteen hakken), ik heb gefrijnd.
- Frikkadelf** (gebraden bal getardeerd kalfsgahakt), v. -len.
- Frimaire** (derde maand van den Republik. kalender, Rijp- of Vorstmaand, van 22 November tot 21 December), m. (ai = è).
- Frisch** (versch, koel, versterkend), bn. en bw.: - water, - weer, frissche lucht, frissche kleuren; zegsw. ik ben gezond en -, zoo - als een hoentje, door en door lekker; zich niet erg - voelen, onlekker; met frisschen moed weer beginnen, nieuw; frisscher, frischt.
- Frisceeren** (het haar in de krul zetten met een heet tangetje), (s = z).
- Friseur** (kapper, haarkruller), m. -s.
- Frisket** (boekdrukkersnaam), o. -ten; ook: Verschet.
- Frisuur** (kapsel, haartooi), v. -uren. (s = z).
- Friith'jof**, een Noorman wiens krijgsdadene, liefde voor Ingeborg, het onderwerp werden der vermaarde -sage.
- Frituur** (bruin gebakken vleesch, enz.), v.
- Friwo'le** (ijdel, nietig, beuzelachtig), bn. en bw.; frivoliteit (nietigheid, beuzelarij), v. -en.
- Frö'helen**: de kinderen - in die bewaarschool; - arbeid, m. gmw.; - doos, v. -doozen; - juffrouw, v. -en; - school (klein-kinderschool, waar men met de speelgaven van Fröbel (1782-1852) de kleuters bezighoudt en oor, oog en hand leert gebruiken), v. -scholen.
- From'mel** (kreuk), m. -s: dit schoolboek zit vol -s; zie Ezelsoor.
- From'melen** (met de hand kreuken, ineen-drukken), ik heb gefrommeld.
- Fron'de** (gesch. staatkundige partij in Frankrijk tegen Mazarin, (1602-'61), v. gmw.
- Frons** (kreuk, rimpel plooi), v. fronsen.
- Fron'sel** (kreuk, plooi, rimpel), v. -s.
- Fron'selen** (fronsen), ik heb gefron'seld.
- Fron'sen** (het voorhoofd in rimpels trekken), ik fronste, heb gefronst: maar Huibert -t en schudt het hoofd, (Ter H.)
- Front** (voorhoofd; voorzijde van een gebouw; eerste gelid, eerste gevechtlinie van een strijdend leger), o. fronten: al deze troepen gaan naar 't -; zegsw. - maken, eig. zich tegenover den vijand in 't gelid scharen, pal gaan staan, tot verweer gereed; - slaan, vertoon maken; voor 't - komen, voor de troepen, fig. te voorschijn komen.
- Front** (Fr. los linnen voorhemdje voor heeren), o. -s; een wit -, een bontgestreept -je.
- Frontaal-torens** (front-torens bij den hoofdingang eener kerk), m. mv.
- Front'aanval** (aanval op het vijandelijk front), m. -aanvallen.
- Frontie'ren** (Vl. greuzen v. e. land), v. mv.
- Frontispi'ce** (bouwk. driehoekige gevelbekroning), v. -spicen: allen komen hierin overeen, dat de W. in het - Wullen beduidt, (C. O.); ook: Frontispies, o. -en.
- Frontispi'ce**, v., -spies (boekdr. titelblad van een boek), o. -spicen, -spiesen.
- Fronton** (boogvormig versiersel boven deuren, ramen en kasten), o. -s.
- Frotteeren**, frotten (Vlaamsch. wrijven, polijsten, boenen).
- Fructidor** (12e maand van den Republik. kalender: Vruchtmaand, Ooftmaand, van 18 Augustus tot 16 September), m. gmw.
- Fructo'se** (vruchtensuiker, suiker uit vruchten getrokken), v. gmw. (c = k).
- Fructuar'ius** (rechtst. vruchtgebruiker), m. -sen, -arii. (c = k).
- Frugaal'** (Fr. matig, sober), bn. en bw.
- Frugaliteit** (matigheid, soberheid), v. gmw.
- Fruit** (vruchten, ooft), v. en o. -en (soorten).
- Fruit'en** (kruiden), ik fruitte, ik heb gefruit: het vleesch -, in de pan bakken, bruin braden; - pan (braadpan), v. -nen.
- Fruit'stak** (schilderstuk, fruit voorstellend), o. -stukken.
- Fruit'vrouw** (vrouw, die ooft verkoopt), v. -vrouwen; - winkel, m. -winkels.
- Fuch'sia** (sierplant met afhanginge donker-roode klokbloemen), v. -s: de - heet naar L. von Fuchs, een kruidkundige te Tübingen, † 1556; thans: Fok'sia.
- Fuchsi'ne** (roode kleurstof), v. gmw. (ch = k).
- Fue'ros** (Sp. voorrechten), m. mv. (u = oe).
- Fuga** (It. muz. twee- of meerstemmig toonstuk, waarin een zangerige melodie heerscht, die door de verschillende stemmen herhaald wordt), v. -s; ook: Fuge.
- Fuif** (stud. jolige partij), v. fuiven: een - geven.
- Fuik** (korfvormig, over hoepels gespannen net, tot het vangen van visch in stroomend water), v. -en; zegsw. in de - (geloopen) zijn, in de val: scherts. getrouwd zijn, (Cats).
- Fuiv'en** (stud. feest vieren, pret maken), ik fuifde, heb gefuifd.
- Fu'la**, Germ. myth. de vertrouwde dienaress van de godin Frigga. (u = oe).
- Full-dress** (Eng. gala-kleedij).
- Full-speed** (Eng. met volle snelheid).
- Fulminant'** (heftig uitvarend, tierend), bn.
- Fulmineeren** (razen, uitvaren, tieren, vloeken tegen, schelden).
- Fulp** (pluisfluweel), o. gmw.: zijden -, half-zijden -, wollen -; ook: Felp; -en, bn. w.g.

- Fumaro'le** (damp- of gasbron, uitstrooming van gassen en dampen uit spleten in den kraterwand), v. -n.
- Func'tie** (ambtsverrichting, -bediening; post, ambt), v. -tiën, -ties: in - zijn, in dienst; ook, wisk.: begrip ter aanduiding v. e. algem. afhankelijkheidsbetrekking; lees: *funk'sie*.
- Functiona'ris** (dienstdoend ambtenaar, iem. die een post bekleedt), m. -sen. (ct = ks).
- Functioneeren** (als functionaris, als dienstdoende optreden; in functie zijn). (t = s).
- Fundament', fundament'** (grondslag, grondvesting), o. -en; zie *Fondament*.
- Fundamenteel', fundamenteel'** (ten grondslag liggend, voornaamst, grond-), bn.
- Funda'tie, fonda'tie** (stichting, grondslag, grondlegging), v. -tiën, -ties. (t = s).
- Fundeeren** (stichten); ook: *Fondeeren*.
- Fundeering** (grondslag, fundament), v. -en.
- Funera'liën** (begrafnisplechtigheden), v.mv.
- Fungeeren** (dienstdoen): - als voorzitter, - als ceremoniemeester, optreden. (g = g).
- Funicula'ire** (kabelspoorweg, zie ald.), m. -s.
- Fureur'** (woede, razernij, verwoedheid), v.gmv.
- Fureur' maken** (luiden of grooten bijval hebben, grooten opgang maken).
- Fu'rie** (razernij, soldaten-oproer), v. -s, -riën: de Spaansche -, 1576; de Fransche -, 1583.
- Fu'rie** (boosaardig wijf, helleveeg), v. -s, -riën.
- Fu'riën** (myth. de drie wraakgodinnen), v. gmv.; zie *Eumeniden*.
- Furlous'** (razend, dol, uitzinnig, woedend), bn. en bw.; -euzer, -t.
- Furio'so** (muz. woest, krachtig, ruw), bw.
- Fuselier'** (infanterist met geweer), m. -s.
- Fu'sie** (ineensmelting; smelting, gieting, bijzonder metaalgieting; fig. ineensmelting van instellingen of partijen), v. -siën, -sies.
- Fusilleeren** (doodschieten): iemand -, als krijgsstraf. (ll = l).
- Fust** (groot wijnvat), o. -en: wijn op -.
- Fusta'ge** (vaatwerk, kisten, waarin koopwaren worden verzonden), v. gmv. (g = zj).
- Fustein'** (weefsel van linnen schering met katoenen inslag), o. gmv.
- Fus'ti** (afval; het beschadigde, onbruikbare van waren, de tarra er voor), o. mv.
- Fut** (kracht, sterkte van personen), v.: iemand zonder -, er zit geen - in hem, energie; alle - is er uit, levenskracht.
- Futiel'** (nietig, nietswaardig, armzalig), bn.
- Futiliteit'** (nietigheid, beuzeling), v. -en.
- Fut'je** (onbeduidend iets), o. -s.
- Fut'selen** (treuzelen, beuzelen, talmen), ik heb gefutseld; -aar (beuzelaar), m. -s; -werk (beuzelwerk, beuzelarij), o. gmv.
- Futuris'me** (ultra-moderne It. schilderkunst der toekomst), o.; zie *Impressionisme*.
- Faut** (zwemvogel, duikereend), m. futen.

G.

- G**, v. -'s. De zevende letter van het alfabet, benaming van den vijftien toon in de muziek, sol; laagste snaar eener viool.
- G**. - *Gram*, eenheid der gewichten; zie **KG**.
- g.a.w.v.** - *Gunstig antwoord wordt verwacht*.
- geb.** - geboren.
- Gebr.** - *Gebroeders*.
- God. St.** - *Gedeputeerde Staten*.
- Gen.** - zie *Genesis*.
- Gen.** - *Genitief*, 2e naamval.
- get.** - *geteekend*.
- Gez.** - *Gezang*. - *Gezusters*.
- Gl., guld.** - *Gulden*.
- G. M. of Glor. Mem.** - *Glorio'sae Memo'riae* roemrijker gedachtenis. (ae = ee).
- gr. 8°.** - *groot octavo* (papierformaat).
- gr. m.** - *gros'so mo'do*, zie ald.
- gymn.** - *gymnasium*, *gymnasiaal*.
- gymnast.** - *gymnastiek*, *gymnastisch*.
- Ga** (samentrekking van: *gade*), m. en v. gaden.
- Gaaf**, v. gaven; zie *Gave*.
- Gaaf** (ongeschonden, onbeschadigd), bn. en bw.: - porselein; een rij gave tanden; - hout; fig. iets - toestemmen, iets - aannemen, zonder bezwaar, ten volle, geheel en al.
- Gaai** (boschvogel, meerkot), v. gaaien.
- Gaal**, m. en v. -en; zie *Gaaike*.
- Gaal** (uit papegaai: milkvogel; houten vogel, waarop men schiet), m. gaaien: naar den - schieten, houten papegaai; ook: -schieten.
- Gaai'ke gaai'ken** (dicht. vogel, mannetje of wijfje), o. -s, -ns; ook: **Gaai'tje**, o. -s.
- Gaal** (kale streep in weefsels, dunne stee in laken of zijde), v. galen.
- Gaal** (plantk. stalkruid of kattendoorn), v.
- Gaan** (zich te voet voortbewegen), ik ging, ik heb en ben gegaan: in den pas -, uit den pas -; zegsw. met (op) looden schoenen -, d. i. langzaam, met vrees of tegenzin gaan; op rozen -, in voorspoed leven; hand aan hand -, gepaard gaan; bij uitbreid. met de diligence -, met den trein -; fig. door de wereld -, zijn weg maken; door den wind -, aan den zwier zijn; recht door zee -, recht op zijn doel af, zonder slinksche wegen; den weg van alle vleesch -, sterven; op de flesch -, failliet gaan, zie *Flesch*; onder dienst -, dienst nemen; om zeep -, sterven, zie *Zee p*; het gaat hem, voor den wind of voor stroom en wind, hij heeft voorspoed.
- Gaan'de** (in gang zijnde, gebeurende), bn.: een zaak - houden; wat is er -?
- Gaande-en-komende man'** (in herberg of winkel: de niet-vaste klandizie), m. gmv.
- Gaanderij'** (ontstaan uit: galerij), v. -en.
- Gaan'deweg** (van lieverlede, allengskens), bw.: - is hij beter geworden.
- Gaans** (2e nv. van gaan): een uur -, of 5 $\frac{1}{2}$ KM. d. i. \pm 3/4 geographische mijl.
- Gaan'stok** (Vl. wandelstok), m. -stokken.
- Gaap** (geeuw), m. gapen.
- Gaar** (naar behooren gekookt), bn. en bw.;

-der, -st; zegsw. *hij is niet goed* -, hij is half onwijs; -**heid** (*het gaar-zijn*), v. gmv.
Gaarbak (*vergaderbak*), m. -bakken.
Gaard (*hof, tuin*), m. -en; zie: Boomgaard, Rozenggaard, Wijngaard.
Gaard (*roede, hengelstok*), v. -en; z. Gard.
Gaarde (*tuin*), v. gaarden: *een dier* -; -**kijn** (*dicht, tuintje*), o. -kijns.
Gaardenier (*dicht. hovenier*), m. -s, -en.
Gaarder (*in samenstellingen*), m. -s: *brieven* -, *tol* -, zie aldaar.
Gaarkeuken (*spijshuis, ordinaris*), v. -s.
Gaarkoken (*koken, tot het gaar is*), zij kookte de aardappels niet -, heeft het vleesch -gekoekt: *je moet de spijzen beter* -.
Gaarne (*met genoeg, met lust*), bw.: *ik doe dat* -, *heel* -; ook: *Gaarne*; Vl. *Geerne*.
Gaas (Fr. *gaze*: *dun en doorschijnend weefsel van garen, van zijde, gouddraad, zilver- of ijzerdraad*, enz.), o.; (soorten): *gazen*; de stof heet naar de stad Gaza in Syrië.
Gaas (*vlechtwerk van vertind ijzerdraad tot afsluiting van tuinen voor kippen, enz.*), o.
Gaasterland (*aardr. streek in Fr. ten Z.W. van Sloten, met Balk als hoofdplaats*), o.
Gaatels (*schoenm. els, om gaten in het leer te prikken*), v. -elzen.
Gaatje (*kleine opening*), o. -s; zie Gat.
Gaating (*smed. ring, waar de smid het ijzer op legt, om er gaten in te maken*), m. -ringen; -**schijf** (*ijzeren plaat vol gaten*), v. -schijven; -**stempel** (*werktuig, om gaten in dik leer te slaan*), m. -stempels.
Ga'ba (O.-I. *rijst, ontdaan van het stroo, maar nog in den bolster*), v. gmv.
Gabaar' of **gaba're** (Fr. *lichter, plat transportschip, praam*), v. gabaren.
Gab'her (Bargoensch: *eig. kameraad, thans boef, dief*), m. -s.
Gab'beren (*snateren van kalkoenen*; ook: *spottend, schimpend lachen*), ik heb gegabberd.
Gabel (Fr. *belasting op het zout*), v., ook, pakhuys v. d. zoutpakhuysmeester; de - werd ingevoerd in 1340 en afgeschaft in 1790; het woord - bet. nog wel tolhuys, tolhek. w. i. g.
Ga'de, ga (*gelijke, echtgenoot*), m. en v. gaden: - *en kroost*, vrouw en kinderen.
Ga'deloos (*fig. zonder wederga, weergaloos, enig in zijn soort, ongeëvenaard*), bn.: *Gods -looze goedheid*.
Ga'der: te - (*gezamenlijk, te zamen verenigd*), bw.; ook: *te gaar, te gader*.
Ga'deren (*verzamelen, bij elkaar voegen*), ik heb gegaderd: *eikels* -, *beukenootjes* -; zie *Garen*.
Ga'deslaan (*oplettend beschouwen, goed waarnemen*), ik sloeg gade, heb gadegeslagen: *iem. of iets* -.
Ga'ding (*lust, genoeg*), v.: *dit is van mijn* -, zie het Vl. *Goesting*; *ieder vindt hier zijn* -, wat hem past, lust.
Ga'dood (*snelle of plotselinge dood*), m. gmv.
Ga'doop (*het doopen in geval van stervensnood door een niet-geestelijke*), m. -en.
Gae'a, myth. *godin der aarde, moeder der Titanen of Reuzen, vrouw v. Uranus*. (ae=ee).
Gaf'fel (*tweestandige hooiwort; rondhout, dat met een gevorkt achter-eind tegen den mast steunt en waaraan een zeil hangt*), v. -s.
Gaf'fel (*scheepst. rondhout, sluitend met een klauw en door een kraallijn, z. ald., aan den mast*), m. -s: op een binnenschip is de - recht of gebogen, het groote zeil hangt er aan.

Gaf'felanker (*scheepst. tuianker*), o. -s.
Gaf'feldissel (*inspan voor één paard*), m. -s.
Gaf'feler (*jagerst. driejarig hert*), m. -s.
Gaf'felschoener (*scheepst. schoener met twee masten*), m. -s.
Gaf'felval (*scheepst. touw, waarmee de gaffel wordt opgehouden*), o. -vallen; zie Val.
Gaf'felvormig (*den vorm van een gaffel hebbende*), bn.: *een -e tak*.
Gaf'felzeil (*scheepst. het groote zeil, aan de gaffel hangende, op een binnenschip*), o. -zeilen.
Ga'ga (O.-I. *droge rijstakker in een omgekapte boschgedeelte*), v. -s; ook: *Gagah*.
Ga'ge (Fr. *loon, bezoldiging*), v. -s; - is vooral soldij van scheepsvolk, ook, van tooneelisten en operazangers. (ge = zje).
Ga'gel (*plantk. welriekende katjesdragende heester, Brabantsche mirt*), m. -s; als stofn. v.
Ga'gel (*tandvleesch zonder de tanden*), o. -s.
Ga'gelen, zie *Gaggelen*.
Gagement' (*soldij van mindere militairen, b.v. van soldaten*), o. -en. (g = zje).
Gag'gelen (*verwant met kakelen: snateren van ganzen*), degans heeft gegaggeld; -**taal** (*ganzen taal*), v. gmv.; ook: *Gagelen*.
Ga'honger, m.; zie *Geeuw honger*.
Ga'joeng (O.-I. *schepemmertje*), m. -s.
Gal (*blaasachtig gezwel boven het kootgezwel van paarden en runderen*), v. gallen.
Gal (*verwant met geel: bitter vocht, door de lever afgescheiden*), v. gmv.: de - is, naar men wil, de oorzaak van toorn, drift, wrok, vooral v. h. choleriche temperament; zegsw. *de - bruist hem, de - loopt hem over*, hij ontsteekt in toorn; *overloop van* -, *gramschap*; zegsw. *een duifje zonder* -, een onschuldige meisje zonder arglist.
Gal'la (*hoeffest; staatsiekleeding, feestgewaad*), o.: *groot* -, zeer luisterrijk feest; *in - zijn*, in feestdos zijn; -**bal** (*hofbal, luisterrijke danspartij*), o. -bals.
Galactiet' (*melksteen, melkjaspis*), m. -en; (als stofnaam), o. gmv. (c = k).
Galactome'ter (*melk-gehalte-meter*), m. -s.
Galactose, v.; zie *Melksuiker*. (s = z).
Gal'adegen (*degen, behoorende bij een galakostuum*), m. -s; -**koets** (*rijtuig voor feestelijke en hooge gelegenheden*), v. -en; -**kostuum** (*staatsiekleeding*), o. -tumen; -**voorstelling** (*nl. in het theater*), v. -en.
Gal'ago (*kleine Afrik. halfaap*), m. -'s.
Gal'angan (O.-I. *smal dijkje in een sawahveld*), v. -s.
Galant' (*hoffelijk, wellevend, voorkomend jegens dames*), bn.: -*e jongelieden, een -gedrag, een -compliment, -e taal*; -er, -st.
Galant' (*vrijer, beminde, aanstaande*), m. galanten, galants: *Hélène, 't is een - voor je, zei haar zuster*, (Potg.)
Galanterie' (*hoffelijkheid, vooral tegenover dames*), v. gmv.; -tje, o. -s.
Galanterie'ën (*artikelen tot tooi en opschik*), v. mv.: *een kermiskraam met* -.
Galanterie'kraam (*kermiskraam met galanterieën*), v. -kramen; -**waren** (*allerlei artikelen van weelde en opschik*), v. mv.; -**winkel**, m. -winkels.
Galanti'ne (*vleesch, vermengd met reepjes spek en truffels, koud vleesch met dril*), v. gmv.
Gal'appel, m. -appels; zie *Galnoot*.
Galate'a, Gr. myth. *nerede, door den cycloop Polyphemus bemind*; fig. *beeldschoon meisje*.
Gal'beker (*fig. lijdensbeker*), m. -bekers.

Gal'blaas (ontl. zakje aan de lever ter verzameling der gal), v. —blazen; fig. de — stort zich uit, ontlast zich, d. i. de granschap geeft zich lucht; — **bult** (jeukbultje, huidbultje, door werking der gal ontstaan), m. —en.

Galeas, galjas (Venetiaansch oorlogsschip of galei der 15e eeuw), v. —sen.

Galei (lang, open oorlogsvaartuig met laag boord), v. —en: de galei werd in beweging gehouden door roeiriemen, de roeiers waren destijds veroordeelde misdadigers, nog vroeger, b.v. in de dagen van den 80-jarigen oorlog, krijgsgangenen, die met ketenen aan de roeibanen werden gehecht: iem. tot de —en veroordeelen, naar de —en zenden, hem veroordeelen tot dwangarbeid n. tot roeier op de galeien; — **boef** (misdadiger op de galeien), m. —boeven; — **keten** (keten, waaraan de galeiboef is vastgekluiserd), v. —s; — **slaaf** (roeier op een galei, bij de Turken meestal een gevangene Christen), m. —slaven; — **straf** (vroeger, in Frankrijk als dwangarbeid, bij vonnis opgelegd), v. gmv., zie Bagno.

Galei (boekdr. langwerpige plankje van eikenhout ter dikte van 0,01 M., waarop het zetje uit den zethaak wordt overgebracht), v. —en.

Gal'engan, v. —s; zie Galangan.

Galerij (zuilenloopgang; lange, overdekte, door zuilen ondersteunde gang rondom een gebouw, ook, mijn gang), v. —en; zie Gaanderij.

Galerij (schilderij- of kunstzaal), v. —en.

Galerij (in den schouwburg, de bovenste rij open plaatsen), v. —en; zie Tribune.

Galg (strafwerktuig tot het ophangen van misdadigers), v. galgen: Wouter groeide op voor de —, (Mult.), zou het aas der galg worden, zie Galgenaas; iemand tot de — veroordeelen, verwijzen, doemen; zegsw. de — ziet hem uit de oogen, de schurkerij; hij is van de — gedropen (gevallen), d. i. hij ziet er mager, akelig, ellendig uit; het is boter aan de —, ook: boter aan de — gesmeerd, d. i. 't is vergeefsche moeite, zie: Rad en Wipgalg.

Galg (wip boven een put), v. galgen.

Galg (draagband, bretel), v. galgen.

Galgant (O.-I. plant, wier wortel geneeskrachtig is), m. —en; zie Galigaan.

Galgebrok (galgenaas, persoon die waard is te hangen), m. —brokken; — **maal** (het laatste maal, dat de tot de galg veroordeelde nuttigde en dat uit de spijzen zijner keus bestond), o. —malen; scherts. afscheidsmaal.

Galgen (aan de galg brengen), het galgt, het galgde; de volt. tijden bestaan niet.

Galgenaas (het lijf van den gehangene, fig. persoon, waard aan de galg den vogels tot aas te strekken), o. —azen; zie Hangebast.

Gal'genhumor (bittere scherts, die de veroordeelde tot de galg zich in zijn stervensuur soms laat ontvallen, bij overdracht: scherts om of ondanks de moeilijkheden, waarin men zich bevindt), m. gmv.

Gal'gestrop (scheldn. kwajongen, galgenaas), m. —stroppen: — **tronie** (tronie van een schurk), v. —s; — **veld** (veld, waarop de galg stond), o. —velden.

Gal'gaan (op Sumatra in 't wild groeiend cypergras), v. —ganen; — **gras**, o. —sen.

Galile'a (Bijb. landschap in Palestina ten W. van het meer Genesareth), o.; — **leesch** (uit Galilea), bn.: wat staat gij daar, — e mannen!

Galile'i, Galileo, 1564—1642: beroemd wis-

sen sterrenkundige, te Pisa in Italië geboren, ontdekker v. d. beweging der aarde om de zon; zie E pur si muove.

Galima'tias (brabbeltaal, wartaal, onzin), o.

Galjas, v. —sen; zie Galeas.

Galjoen (groot Spaansch koopvaardij- of oorlogsschip uit de 17e eeuw met drie of vier masten en hoog boord), o. —s, —en.

Galjoen (voorstedeel van een oorlogsschip, waar matrozen en soldaten hun verblijf hebben), o. —en.

Galjoot (kleine galei, platboemd roeivaartuig met twee of drie masten), v. —joten, —s.

Gal'koorts (geneesk. maagkoorts, waarbij de lijder galstoffen braakt), v. —en.

Gal'len (ontdoen van de gal, b.v. een visch), ik heb gegald; zegsw. hij weet de bot te —, d. i. fig. de zaak te beredderen.

Gallic'aansch, bn.: de — e kerk, de R.-K. kerk in Frankrijk, voorzover deze van de 14e tot de 18e eeuw stond onder den invloed van het oppergezag van den staat.

Gallicis'me (woord of uitdrukking, ontleend aan 't Fransch taaleigen; eigenaardige Fransch getinte uitdrukking), o. —n; b.v. op zijn schreden terugkeeren, dat kost duur, zich rusten.

Gal'lië (aandr. het tegenwoordige Frankrijk, Romeinsche naam v. h. land der Gallen, door Julius Caesar veroverd, 58—50 v. C.), o. gmv.

Gal'liër (gesch. bewoner van Gallië), m. —s.

Gal'lig (lijdende aan overmaat van gal), bn.: hij is wat —; de schapen worden soms — en sterven; —er, —st; fig. driftig, gemelijk.

Gal'licsch (van of uit Gallië), bn.: de — e taal.

Gal'licsche haan (gesch. een kraaiende haan als heraldiek symbool), m.: de — stond op de assignaten der eerste Fr. republiek (1792—1804), evenzoo was hij het symbool onder Louis Philippe en onder Karel X, tot 1848, nog dient hij als zinnebeeld onder de huidige republiek, van 1870 tot heden; zie: Adelaar en Leliën.

Gallomaan (iemand, dwepend met al, wat Fransch is), m. —anen.

Gallomanie (overdreven ingenomenheid met al, wat Fransch is, bijzonder met de Fransche taal en de Fr. mode en manieren), v.: — heeft ons volk steeds gekenmerkt.

Gallon (eenheid der Eng. inhoudsmaten voor natte en droge waren, ruim 4.54 L.), m. —s.

Gallophiel (vriend v. Frankrijk en van al, wat Fransch is), m. —en. (ph = f).

Galm (weerklinkend geluid), m. galmen.

Galm'bord (schuin gesteld, houten bord in de galmgaten v. een toren; klankbord boven een preekstoel), o. —borden.

Galmel (zinkerts), o. gmv.

Gal'men (den. van galm: een galm voortbrengen), ik heb, het heeft —galmd, fig. weerklinken: Napoleons naam galmdoer Europa.

Galm'gat (klankgat in een toren), o. —gaten.

Gal'noot (nootvormige uitwas aan de bladeren van eikeboomen, ontstaan door den steek der galwespi), v. —noten; ook: Galappel.

Gal'notenzaur (het zuur der galnoot), o. gmv.

Galon (lint- of koordvormig weefsel), o. —nen, —s; bij uitbr. passément van wol, zijde of andere stof: een grijze zomerbroek met een zwart —; — **wever** (—maker), m. —s.

Galonneeren (met Gouddraad bestikken of borduren, met galon beleggen).

Galop (Fr. springloop, snelrit van een paard), m. galops: in vliegende —.

Galop' (Hong. dans in twee tempo's), m. — s: een wilde, een woeste —; zie Galoppade.
Galoppade (eig. gegaloppeer: vroegere benaming van den galop; ook, galopmuziek), v. — s; galoppades is ook het meerv. van galop.
Galoppeeren (den galop dansen: met snelheid loopen of rijden), fig. overijld handelen, zie: zich vergaloppeeren.
Galpen (huilen, janken), zij hebben gegalpt: de vossen —, de honden kunnen —, gew.
Gal'spat (zuchtig gezwel aan het pootgevoel van paarden), v. — spatten.
Gal'steen (ontl. steenachtige zelfstandigheid in de galblaas), m. — steenen.
Galvanisatie (het galvaniseeren), v. gmv.
Galvanisch (nat. betrekking hebbende op, voortgebracht wordende door, in werking gebracht wordende door galvanisme), bn.: een — e batterij, een — e stroom, een — e ontleding, een — e keten; — e vergulding, — e verzilvering, zie Galvanodure.
Galvanisch element, o. — en: ook **Volta'sch element**: middel tot opwekking v. galvanische electriciteit; zoo genoemd n. Galvani, geneesheer te Bologna (1789) en Volta, professor te Pavia (1799), door wie de eerste ontdekkingen, hierop betrekking hebbende, zijn gedaan.
Galvaniseeren (nat. den galvanischen stroom aanwenden tot een bepaald doel, b.v. als geneeswijze of genezend middel; als bijt- of etsmiddel door een draad te doen gloeien; als middel om een laagje metaal b.v. goud op iets af te zetten): ijzerdraad —, d. i. met zink overdekken of bekleden. (s = z).
Galvanisme (chemische electriciteit, welke ontstaat door inwerking op elkaar van twee ongelijksortige stoffen, b.v. koper of zink d. i. metalen, en zuren), o. gmv.; het is — genoemd naar den geneesheer Galvani te Bologna; zie Galvanisch element.
Galvanocaustiek (de kunst van te etsen door middel van een galvanisch gloeiend maakten draad), v. gmv.
Galvanochromie (het kleuren van metalen door galvanische stroomingen), v. gmv.
Galvanodure (het vergulden langs galvanischen weg), v. gmv.
Galvanoglyphie (de kunst, om reliëf-beelden langs galvanischen weg op metalen platen te doen ontstaan), v. gmv. (ph = f).
Galvanographeeren (het maken van platen, prenten, enz. langs galvanischen weg).
Galvanographie (de kunst, om langs galvanischen weg op een met verf bestreken plaat teekeningen in te bijten, die dan voor de pers kunnen dienen), v. gmv. (ph = f).
Galvanographisch (ontstaande langs den weg der galvanographie), bn. (ph = f).
Galvanographiseeren; zie Galvanographeeren. (ph = f).
Galvanometer (werktuig tot meting van de kracht v. d. electricischen stroom), m. — meters: de astatische — van Nobili; de spiegel- van Thomson; zie ook: Galvanoscoop.
Galvanoplastiek ('t afdrukken, gewoonlijk in koper, door de chemische werking van den galvanischen stroom, van munten, medailles, houtsneden en andere voorwerpen), v. gmv.; — plastische kopieën van houtsneden, meest gebruikt als figuren in werken over natuurkunde, heeten ook wel cliché's.
Galvanoplastisch (de galvanoplastiek betreffende), bn.: langs — en weg.

Galvanoscoop (werktuig, om de aanwezigheid en de richting van zwakke stroomen te doen zien), m. — copen: een — heet soms ook wel galvanometer.
Galvanostegie (de kunst, om metalen voorwerpen langs galvanisch-electrischen weg met een dun, goed hechtend laagje van een ander metaal, b.v. zilver, nikkel, goud, koper te bedekken), v. gmv. (g = g).
Galvanotherapie (geneeswijze langs galvanischen weg), v. gmv. (the = tee).
Galvanotypie (kunst, om gravures door e. galvanischen stroom te verkrijgen), v. gmv.
Gal'vlieg (tweevleugelig insect, welks larven op plantenblaren een soort van galappels doen ontstaan), v. — vliegen.
Gal'wesp (vliesvleugelig insect, welks steek den galappel doet ontstaan), v. — wesp.
Gaman'der (lipbloemige wilde satie), v. gmv.
Gaman'derlija (leeuwenbekachtige plant, een soort van eereprijs), o. gmv.
Gamba'de (luchtsprong, fig. uitvlucht), v. — s.
Gam'be (muz. een knieviool, met de knieën vastgehouden wordende bas), v. — n. vero.
Gam'bier, gam'bir (O.-I. struik, wiens sap het gambir bevat), v. — s; zie Sirih.
Gamblet, gambit' (een misleidende zet in het schaakspel door middel v. e. pion), v. — en.
Gam'bir (een der hoofdbestanddeelen van de betelpruim, in den vorm van koekjes, plaatjes, dobbelsteentjes, bevattende het gecondenseerde sap uit de bladeren en de jonge takjes v. den gambier-struik), o. gmv.; zie Betel.
Gambr'ius, Duitse vorst der legende, uitvinder van het bier.
Ga'melan, ga'melang (O.-I. een soort van metaalharmonica), v. — s; ook, de gezamenlijke instrumenten van een Javaansch orkest, als: rebab, tjelempong, soeling, kendang, bonang, enz., zie aldaar.
Gamin (Fr. straatjongen, kwajongen), m. — s.
Gamma (toonladder, toonschaal), v. — 's: de — s spelen, zingen; ook: Gamme.
Gan'der (mannetjesgans), m. — s; zie Gent.
Ganf (fig. guit, gannef, snaak), m. — en.
Gang (de wijze van gaan: loop, tocht), m. gangen: met dragen —, zijn — versnellen, op mijn — naar huis; zegsw. ga je —, handel naar goeddunken; sport: — hebben, — krijgen, b.v. bij het fietsen, zie Gangmaker.
Gang (deel van een huis; onderaardsche weg), v. gangen: een smalle —, een lange —, in een huis; een — in een mijn, in een berg; — etje, o. — s.
Gang'baar, bn.: koers hebbend, of geldig b.v. van munten; fig. een — bare uitdrukking, gebruikelijke; een — denkbeeld, heerschend.
Gang'boord (scheepst. waring, smal pad in de volle lengte langs het boord), o. — boorden; ook: scheepstrap, d. i. plaats, waarlangs passagiers het schip verlaten; zie Valreep.
Gang'deur (deur, die in de gang uitkomt), v. — deuren; — klok (klok, meestal een staande of Friesche klok in de gang van een huis), v. — klokken; — looper (smal gangtapijt), m. — loopers.
Gan'gliën (zenuwknoopen), o. mv.; — liën-cellen, cellen v. h. centrale zenuwstelsel.
Gang'maker (sport. voorrijder van een kampioen bij een wielervedstrijd), m. — makers: de fietser kan dan in volle vaart volgen.
Gang'mat (mat of voetwisch in de gang bij de voordeur), v. — matten.
Gang'pad (voetpad; pad in kerk of zaal),

o. -paden: als Ds. Z. preekt, zijn zelfs de -paden vol met toehoorders.

Gang'spil (een kaapstander op schepen, een soort v. loodrecht staand windas), o. -spillen.

Gang'werk (raderwerk, dat het uurwerk doet gaan), o. gmv.; - is de tegenst. van Stagwerk, zie ald., dat nl. het slaan bewerkt.

Gang'wiel (vliegwiél), o. -en.

Gan'nef (uit het Joodsch: dief, schelm, fig. looze vos, leeperd, guit), m. -nepen en -neven.

Gan'nepen, gan'neven (behendig stelen, kapen), ik gannefde, heb gegannefd.

Gans (inheemsche zwenvogel), v. ganzen: een vette -, een logge -, de wilde -, de tamme -, de Canadeesche -; zegsw. hij loopt als een vette -, waggelend; sprookjes van Moeder de -, zie ald.; zegsw. maakt dat de -zen wijs, aan onnoozelen; loopen als de -zen, één voor één achter elkaar; spreekw. De gebraden -zen komen iemand niet in den mond vliegen, d. i. zonder moeite of inspanning krijgt men den kost niet; fig. onnoozel meisje, domme vrouw: Wat een gansje, of gans!

Gansch (eig. ongedeerd, gezond: geheel, volkomen, in elk opzicht), bn. en bw.; zie Ongansch; -en gaar, volkst. totaal.

Gan'schelijk (geheel en al, in allen deele), bw.; zie Godganschelijk.

Gans'knuppelen, o. gmv.; -sabelen, o. gmv.; -slaan, o. gmv.; -trekken, o. gmv.: dit zijn of waren volksvermaken.

Ganteeren (handschoenen aandoen of aantrekken): zich -; zie Geganteerd.

Ganymedes, Ganymeed', Gr. myth. de schoonste der menschen, ten hemel opgenomen als schenker van Jupiter; fig. een zeer schoon jongeling, ook schenker in een gezelschap.

Gan'zebek (bek v. e. gans), m. -bekken; -hout (hout of dijbeen v. e. gans), m. -en.

Gan'zegat (dom persoon; ontgroende student van het eerste jaar), o. -gatten.

Gan'zelever (lever van een gans), v. -s: pastei van -s.

Gan'zenbloem (St.-Jansbloem, groote margariet), v. -en; -bord (bekend ganzenspel voor kinderen), o. -en; -distel (plantk. de ruwe melkdistel), v. -s; -ei (ei der gans), o. -eieren; -hagel (groeve hagel, om wilde ganzen te schieten), m. gmv.; -hoeder, m. -s; -jacht, v. gmv.; -kroos (eendenkroos), o. gmv.; -markt, v. -en; -muur (veldeereprijs, blauwe murik), v. gmv.; -oog (het oog eener gans), o. -oogen; -oogjes (ronde, in servetgoed geweven figuurtjes), o. mv.; -roer (jachtgeweer met langen loop), o. -roeren.

Gan'zopen (pen uit den staart v. e. gans, gesneden als schrijfpenn), v. -pennen, z. Boutje.

Gan'zerik (gander, gent), m. -en. gew.

Gan'zerik (roosachtig zilverkruid), v. gmv.

Gan'zetong (tong van een gans), v. -tongen; ook volksnaam v. h. Taschjeskruid.

Gan'zevoet (wildgroeiende plant van de familie der melden), m. -voeten: de - groeit op de kwelders onzer Wadden.

Ga'pen (geeuwen), ik heb gegaapt: 't is zoo warm, dat de musschen op het dak zitten te -, den bek wijd openzetten; fig. een gapende afgrond, het gapende graf, een gapende wonde, wijd open; wat sta je daar weer te -, nieuwsgierig alles af te spieden; -er, m. -s: In den gaper, uithangteeken van een apotheek: houten kop met open mond en uitgestoken tong.

Ga'pen (wisschersterm voor het vaneengaan der schalen van oester of mossel), zij gaapte, heeft gegaapt: zegsw. - als een oester, wijd.

Ga'perig (geeuwerig), bn.; -er, -st.

Ga'ping (opening, leemte, bres), v. -en: een - aanvullen, een opening sluiten.

Gap'koers (handel. valsche koers), m. -en.

Gap'pen (gannefen, ganneven), ik gapte, heb gegapt, gmz.; -per (dief), m. -s; z. Grissen.

Gaps (handvol), v. -en: -kersen, boonen, gew.

Gara'ge (Fr. bewaarplaats van automobielen, motor-fietsen, fietsen), v. -s. (g = z).

Garacl'ne (verfstof, uit meekrap getrokken door zwavelzuur), v. gmv.: thans, bereidt men de - uit koolteer.

Garandeeren (ergens voor instaan, borg-blijven, waarborgen): iem. iets -.

Garant' (borg), m. -en.

Garantie (waarborg, borgstelling, vrijwaring), v.: een rijwiel koopen met een jaar -; -bewijs, o. -bewijzen. (t = s).

Garçon (Fr. vrijgezel, koffiehuis knecht, kelner, tafelbediende), m. -s. (g = s).

Gard, garde (roede, strafwerktuig), v. garden: hij moet de - nog hebben, onder tucht staan: de - van St. Nicolaas, zie Gaard.

Garde (Fr. de koninklijke wacht, ook, keurbende in het leger van Napoleon I), v.; de nationale -, burgersoldaten in Frankrijk; ook persoon: - champêtre, veldwachter, in 't Vl. Champieter; -d'honneur, erewacht: de - van Napoleon, opgericht 1 April 1813, zij bevatte de aanzienlijkste jongelui van ons land.

Gardero'be (Fr. kleerkast; al de kleeren van iem. samen, kleerenvoorraad), v. -s.

Gardiaan' (overste in een Franciscanen-klooster, wordt voor drie jaar gekozen), m. -anen: hier is de pater -.

Gardoe-huisje (O.-l. wachthuisje), o. -s.

Gareel (leeren halsgordel b.v. v. e. koetspaard), o. -en: een trekdier in 't - slaan, voor den arbeid gereed maken; zegsw. in 't - loopen, arbeiden, zwoegen; iemand in 't - spannen, slaan, hem duchtig aan den arbeid zetten: dag aan dag in 't - van zijn plicht geslagen zijn; bij uitbr. de trekstrengen, die aan den halsgordel vastzitten: in 't zelfde - loopen, een zelfde taak of werk hebben, samen arbeiden, in de volkst.: Greel.

Gareel'boom (disselboom v. e. tweespansvrachtwagen), m. -en.

Garen (gesponnen draad), o. -s: er is katoenen, wollen, zijden, linnen -; -afhaspelen, afwinden; - tweernen of twijnen, dubbelen.

Garen, bn.: een paar - handschoenen, d. i. van garen vervaardigd.

Garen (uit gaderen: te zamen brengen, verzamelen), ik gaarde, heb gegaard: zie de bindster -, (Staring); zie Gaderen.

Garen-en-band'winkel (winkel, waarin men garen en lint i. h. klein verkoopt), m. -s.

Garen'spoel (scheepst. een eenvoudig werktuig, bestaande uit een rad en een spil tot het maken van schiemansgaren), v. -en; zie ook Touwpluizen.

Garenspoelster (vrouw, die het garen op een spoel windt), v. -s.

Garf, gar'vo (schoof, bos halmen), v. garven.

Garf'boer (die nl. graan als pacht heeft te betalen), m. -boeren; -pacht(huur, die deels met geogste garven wordt betaald), v. -en; -plichtig (verplicht tot het opbrengen van garfpacht), bn.; -zaad (koren, dat in plaats

van geld aan den verhuurder wordt opgebracht), o. —zaden. vero.

Gargouille (Fr. drakenkop, duivelskop, monsterkop als waterspuwer, spuijer aan dakgoten van Gotische kerken), v. —s. (oui = oe-le).

Garibaldi (generaal, en ijveraar voor de eenheid van Italië, 1807—'82); ook, (puntige vilthoed, zooals door Garibaldi werd gedragen), m. —'s; —**bal'disten** (medestanders van Garibaldi), m. mv.: nog bestaat in Italië de partij der —.

Garm (jonge ooi, die nog niet gelammerd heeft), v. garmen.

Garmar, Germ. myth. de Noordsche helmond, die bij den wereldbrand tegen de Asen optrekt, doch omkomt in zijn strijd tegen Tyr.

Garnaal (kleine zeekeef, schaaldiertje, fig. het beeld van nietigheid), v. —nalen; zegsw. een geheugen of memorie hebben als een —, een heel klein of zwak geheugen; een verstand hebben als een —, niet veel brein bezitten.

Garnalenbroodje (broodje met gepelde, gekookte garnalen), o. —s; —**geheugen** (zeer zwak geheugen), o. —s: een garnaal heeft een uiterst klein kopje; —**kroketje** of —**pasteltje**, o. —s; —**verstand** (zeer klein verstand), o.; —**vrouw** (met garnalen), v. —en.

Garneeren (opsieren b.v. een kamer; een kleedingstuk bezetten met kant, fluweel, enz.); —**sel** (oplegset, bezetsel, boordsel), o. —s.

Garnisair (soldaat, die ergens bij wambetaling v. belasting ingekwartierd wordt), m. —s.

Garnituur (garneersel, versiering; een volledig stel diamanten), o. —turen: een schoorsteen—; een prachtig diamanten —.

Garnizoen (bezetting van fort of vesting), o. —en: in — liggen; zegsw. groote parade en klein —, veel ophof en niet veel zaaks.

Garnizoenscommandant (hoofdofficier-bevelhebber over eenig garnizoen), m. —en; —**dienst** (dienst van soldaten en officieren v. h. garnizoen), m. —en; —**dokter** (militairdokter, officier van gezondheid voor het garnizoen), m. —s; —**hospitaal** (gasthuis, ziekenhuis voor militairen v. h. garnizoen), o. —alen; —**infirmierie** (—hospitaal), v. —en; —**plaats** (stad, waarin e. garnizoen ligt), v. —en.

Garoe (plantk. fijngestampte garoebast, zekere zalf), v. gmv.; —**boom** (zekere heester, peperboompje), m. —boomen; —**zalf** (zalf van garoebast), v. gmv.

Garst, gerst (graangewas), v. gmv.

Garstig (vettig, tranig, ransig, bedorven), bn. en bw.: —e boter, — vet; —er, —st; fig. een —e waarheid, (Potg.), onaangenaam.

Garstigheid (gortigheid van spek), v. gmv.

Garsterorde (Eng. ridderorde, nl. van den Kouseband), v.; zie Honl.

Garven (de halmen tot garven binden), ik garfde, heb gegarfd; ook, de garven binnenhalen.

Gas (kunstmatig woord, door Van Helmond † 1664 gevormd uit chaos, d. i. nevel, damp: ijle, ontastbare, veerkrachtige, ontbrandbare stof, bijzonder uit steenkolen), o. —sen; ook bij afkorting v.: gaslicht, gaslamp, b.v. het felle — zal mijn oogen bederven; het — opdracien.

Gasaanleg (aanleg van gasbuizen, enz. in straat of huis), m. gmv.; —**achtig** (riekende naar gas), bn. en bw., —er, —st.

Gasco (een soort van spel bij het quadrilleeren, met de twee zwarte azen als hoofdtroeven), m.: hij won dien avond twee —'s.

Gasco'gner (iemand uit Gascogne in Frankrijk; fig. bluffer, zuetsner, grootspreker), m. —s.

Gasconna'de (opsnijderij, snoeverij, als van Gascongners), v. —s.

Gasfabriek (inrichting, waar lichtgas uit steenkolen gestookt wordt), v. —en; —en zijn in ons land het eerst gebouwd in 1836; —**gloeilicht** (licht van een gasgloeilamp, die nl. voorzien is v. e. gloeikousje), o. —en; —**houder** (grootte gasketel bij de gasfabriek), m. —s; —**kachel** (kachel, die met gaspitten verwarmd wordt), v. —s; —**kroon** (gaskroonlamp), v. —kronen; —**lantaarn**, v. —s;

—**leiding** (buiszet voor toevoer van gas), v. —en; —**licht** (licht v. brandende gas), o. —en; —**meter** (kastje met raderwerk en met wijzers, die de hoeveelheid verbruikt gas aangeven), m. —s, zie Gazometer; —**motor** (bewegingmachine, door gasontploffing in den cilinder voortgedreven), m. —s, —to'ren: de — werd in 1860 door Lenoir geconstrueerd en in 1880 door Lange en Otto verbeterd; —**ontploffing**, v. —en; —**ornament**, v. —en; —**pit** (gasbek, —vlam), v. —pitten.

Gaspeeldoorn, —doren (doornig heestergewas, gemeene doornstruik), m. —en, —s.

Gast (eig. vreemdeling: iemand diea men aan zijn disch opneemt en onthaalt), m. en v. —en: een welkome —, een hooge —, een vreemde —; spreekw. Zooals de waard is, vertrouwt hij zijn —en, d. i. men vertrouwt anderen naar zich zelve, zie Waard; fig. een kloeke —, man; men had Mevr. Ristori als —, toon, d. i. zij behoorde niet tot het vaste personeel, zie Gastrol; een onguere —, een woesteling.

Gastereeren, gastreeren (te gast gaan, deelnemen aan een gastmaal).

Gastheer (de heer des huizes, die een gast ontvangt en onthaalt), m. —heeren; zie Amphitryon.

Gasthuis (huis ter verpleging, ook, ziekenhuis), o. —huizen: in 't — liggen, er ziek liggen; zegsw. het is daar geheel een —, zij liggen er allemaal ziek; zie Hospitaal.

Gastmaal (feestmaal, banket), o. —malen.

Gasttoestel (kooktoestel, dat met gas verhit wordt), o. —toestellen.

Gastrilooq' (buikspreker), m. —logen.

Gastrisch (wat de maag, den buik betreft), bn.: de —e koofts, die haar oorsprong heeft in ongesteldheid van maag of ingewanden.

Gastrol (toon. rol, waarin een vreemd tooneelspeler als gast optreedt), v. —rollen: een — vervullen, in een gastrol optreden; z. Gast.

Gastronomie' (fijne kookkunst), v. gmv.

Gastronomisch (de fijne kookkunst betreffende), bn.: —e bekwaamheden.

Gastronoom' (lekkerbek, smulbroer), m. —nomen: ik ben — noch epicurist, (Potg.)

Gastvriend (persoon, dien men als gast onthaald heeft), m. —vrienden.

Gastvrij (eig. vrij, d. i. mild voor zijn gast: gul in 't onthalen, herbergzaam), bn. en bw.: hij is voor al zijn verwanten even —; bij overdr. een — huis, een —e disch; — is 't onthaal (Staring); een — oord, een — strand.

Gastvrijheid, v. gmv.: de — der oude Germanen, de — was hun een plicht.

Gastvrouw (huisvrouw, door wie iem. als gast onthaald wordt), v. —vrouwen.

Gat (open plaats, opening, doorgang), o. gaten; **gaatje**, o. —s: een gat in den dijk; zegsw.

ergens geen gat in zien, d. i. geen uitweg, fig. geen uitkomst; *een gat in den dag (in den morgen) slapen*, zeer laat opstaan; *een - in de lucht slaan*, scherts. een gebaar van verbazing maken; *praatjes vullen geen gaatjes*, men richt er niets mee uit; aandr. *het Brielsche, het Goereesche gat*, open plaats of vaarwater tusschen kusten of banken; zegsw. *iemand in de gaten hebben*, hem in 't vizier, in 't oog hebben, gmz., zie Vizier.

Gat (nest van een stad of dorp), o. gmz.: 't is hier een echt -.

Gat (zitvlak, achterste), o. gatten, gmz.

Gaten (van gaten voorzien), ik heb gegaat.

Gatentplateel (groot aardten bord met gaatjes er in, om b.v. de gewassen sla te laten uitdruppelen), o. -plateelen; ook: -teel, v. -teelen, zie Doorslag.

Gaucherie (Fr. linkschheid, onhandigheid), v. gmz.; bij uitbr. gebrek aan goede manieren.

Gaudemus, Lat. Laten wij ons verheugen.

Gaudium, Lat. vreugde, verlustiging. (au=ou).

Gaufreeren (met figuren bedrukken, ook: fijn plooiën). (au=oo).

Gauw (snel, vlug, rap), bn. en bw.; -er, -st: ik weet wel, dat ik niet een van de -sten ben, (C. O.); -held (vlugheid), v. gmz.

Gauw'dief (eig. gauwe, behendige, vlugge dief), m. -dieven; -diveentaal (bargoensch), v. gmz.; -dieventronie (bakkes van een gauwdief), v. -s; -dieverij, v. -en.

Gauw'erd (vluggerd, slimmerd), m. -s.

Gauw'igheid (rapheid, behendigheid), v. -heden: in de -, inderhaast; dat kunstje is maar een -, zie Prestidigitateur.

Gauw'te (vlugheid, rapheid), v. gmz.

Ga've (talent, datgene, wat den mensch is gegeven of geschonken door de natuur), v. -n: de - der welsprekendheid, der poëzie, der talen, ook: gift, geschenk, zie Gaaf.

Ga'vel (hooiwerk), v. -s, gew.; zie Gaffel.

Gaviaal (snavelkrokodil v. d. Ganges), m. -en.

Gavotte (muz. dansstukje in tweelkwaartsmaat; die oude dans zelf), v. -s.

Gazel (kleine en mooie antilope: zeker hert in N.-Afrika en Z.-W.-Azië), v. gazellen.

Gazel'lenoog (oog eener gazel, fig. schoon meisjesoog), o. -oogen.

Ga'zen, bn.: een - sluijer, gewaad, doek, zeef, van gaas; -gordijnen; -vleugels, -vlerkjes.

Gazens (koolzuurhoudend), bn.: -zeuze dranken, -zeuze wateren.

Gazome'ter (gasmeter), m. -meters.

Gazon (graszode; groen grasperk of grasvlakte in tuin en bosch), o. -s.

Gazonneeren (met graszoden beleggen, tot een grasperk of gazon maken).

Ge- (voorvoegsel), in: -broeders, -peupel, -bladerde, -tweeën, -drieën, bet. samen; -bak, -braad, -bouw, bet. voortbrengsel; -brom, -fluit, -kerm, bet. herhaling; -trouw, -wis, -streng, bet. versterking; -spoord, -laarsd, -wicht, bet. hebbende.

Ge- (voorvoegsel), dient tot afleiding van w.w. en tot vorming van volt. deelw., b.v. Gebeuren, -bieden, -bruiken, -denken, -dijen, -doogen, enz.; een afgeleid w.w. met een der voorvoegsels: be-, er-, ge-,

her-, ont-, ver mist in het volt. deelw. het voorvoegsel ge.

Geaard (den aard hebbende), bn.; -held (natuur, aard, inborst), v. -heden: ieder spreekt en handelt naar zijn -; zie Rechtgeaard.

Gebonneerd, vd.: ik ben op dat werk -, d. i. ingeteekend; -e (intekenaar, ingeschrevene), m. en v. -n; zie Abonneeren. 1).

Geaccidenteerd (niet-horizontaal, met hoogten en laagten), bn.: een - terrein. (cc = ks).

Geaccrediteerd, bn.: een - handelshuis, het vertrouwen hebbende; ook: officieel erkend als gezant, zijn geloofsbrieven afgegeven hebbend, bn.; zie Accrediteeren.

Geacharneerd (gramstorig, verbitterd; verzoet, sterk gesteld op), bn.

Geacheveerd (voltooid, voleindigd; uittekend), vd. en bn.: een -e opvoeding.

Geacht (geëerd, gezien), bn.: de -e voorzitter, de -e spreker; zie Hooggeacht.

Ge'ard (hebbende aderen), bn.: -marmere, blauw -e slapen.

Geadresseerde (persoon, aan wien een brief, een pakket, enz. gericht is), m. en v. -n.

Geaffaireerd (druk, bedrijvig, veel omhanden hebbende), bn. (ai = è).

Geaffecteerd (gemaakt, gekunsteld, niet-natuurlijk, gemaniëreed), bn.

Geagiteerd (onrustig, zenuwachtig), bn.: iem. kan - zijn; ook de markt kan - zijn, nl. als de prijzen sterk op en neer gaan.

Geagreëerd (toegevoegd, plaatsvervangend), bn.: een - klerk, die den patroon vervangt.

Geallieerden (bondgenooten), m. mv.

Geamputeerde (iem., die een amputatie heeft ondergaan), m. en v. -n.

Geangliseerd (op Engelsche wijze gekortstaart), bn.: een - paard. (s = z).

Geanmeerd (opgewekt, vroolijk, druk), bn.: een - gesprek, een -e partij, een - concours.

Geap'peld (appelgrauw), bn.: een - paard.

Gearing (Eng. fiets: versnelling), v. -s.

Gearmd (arm in arm), bn.: zij gingen -.

Gearticuleerd, bn. en bw.: -spreken, nauwkeurig; zie Articuleeren.

Geaspireerd (met aanademing uitgesproken), bn.: de -e keelklank g.

Geassorteerd, bn.: die winkel is goed -, bezit een ruim assortiment van koopwaren.

Geassureerde (persoon, ten wiens behoeve een verzekering is aangegaan), m. en v. -n.

Gebaar (beweging met armen, handen, enz. b.v. bij 't preeken, declameeren), o. gebaren: rustige gebaren; eenvoud van gebaren; te veel gebaren maken; ook: met een deftig - wees hij hem de deur, teeken met de hand; een afwijzend -; zie: Geste, Mine.

Gebak (baksel, taart), o. -ken; -je, o. -s.

Ge'bang (O.-I. waaterpalm), m. -s: het nut, dat de Javanen van den - trekken, is zeer groot, (Veth). (e = ee).

Geba'nene (persoon, die uit het land gebannen is), m. en v. -n; zie Verbannen.

Geba'renkunst (de kunst, om passende gebaren te maken bij 't voordragen, reciteeren, preeken, enz.), v. gmz.; -spel (pantomime), o. gmz.; -taal (het uitn van gedachten door gebaren), v. gmz., zie Mimiek.

1) **Ge-**: voor de met dit voorvoegsel beginnende vreemde bijv. nw., afgeleid van uitheemsche woorden, zoeken men het w.w. in de onbep. wijs of het naamwoord, waarvan ze zijn afgeleid, waar dan hun beteekenis kan blijken; slechts een beperkt getal is in deze lijst opgenomen.

- Geb'be**(schepnet, net aan een gaffelstok), v. -n.
Gebed' (de daad van bidden), o. gebeden: in het - verheft zich de ziel tot God, om hem te loven, te danken, te smeeken, te verzoenen; *Mijn huis is een huis des gebeds*, Luc. 19:46; *het - des Heeren*, Matth. 6:9; *in den gebede zijn*, bidden; *zijn gebeden uitstorten*, opzenden; een gebed is ook een gebedsformulier, b.v. een - *in nood*, *in zware ziekte*, enz., zie Schietgebedje.
Gebedenboek (boek met gebeden), o. -en.
Gebeeld'houwd (met beeldhouwwerk versierd), bn.: een fraai -e kast.
Gebeeld'werkt (als beeldwerk uitgevoerd), bn.: een sleutel van fijn - goud.
Gebeen'te (geraamte, stoffelijk overschot; scherts. lichaam), o. gebeenten: *wee je -!*
Gebef't (van een halsstijpe of bef voorzien), bn.: dominee was gemanteld en -.
Gebeld' (op jeneverbessen of -beien overgehaald), bn.: een glaasje -e jenever; als zn. v.: zie Dubbelgebeide.
Gebekt' (hebbende een bek of snavel), bn.: spreekw. Elk vogeltje zingt, zooals het - is; zie Vogel.
Gebekt' (fig. gemakkelijk en snel pratend), bn.: buurvrouw is goed -, gmz.
Gebelgd' (verstoord, boos, kwaad), bn.: m'heer was erg -! zie Belgen.
Geberg'te (aardr. een groep van bergen, een bergstreek), o. -n: een hoog -, een steil -; *het Karpathische -*, bergketen, zie Alpen.
Gebeten(vergramd, nijdig, vertoerd), bn.: hij is zeer op u -, verbitterd.
Gebeten, van 't Hondje -; zie Hondje.
Gebeteren (beter maken, verhelpen), alleen gebruikelijk in de onbep. wijs: iets niet kunnen -, het niet kunnen helpen.
Gebeuren (voorvallen, geschieden, plaats hebben), het -beurde, is -beurd: *wat er ook gebeure, blijf bedaard; er is een ongeluk gebeurd*; ook, *het is mij meermalen gebeurd*, d.i. overkomen, *dat ik in een bosch verwaald raakte*; nog: *mocht mij dat geluk ook nog eens -*, te beurt vallen, ten deel vallen.
Gebeurlijk (mogelijk), bn.: -e dingen, die nl. gebeuren kunnen; -heid (mogelijkheid), v. -heden; w. g.
Gebeur'tenis (voorval, feit), v. -sen: een belangrijke -, een blijde -, de loop der -sen.
Gebied' (heerschappij, macht, gezag; rijk, staat), o.: onder iem. - staan, het - voeren, het - der Romeinen, het - eener stad, het - der Nederlanden; bij uitbr. *het - eener rivier*, d.i. het oeverland, het stroom-; fig. *het - der geschiedenis, der kunst, der taal*, d.i. kring of omvang dier zaken of onderwerpen.
Gebieden (bevelen, gelasten), ik gebood, heb geboden: *wie heeft hier te -? waar liefde woont, gebiedt de Heer zijn zegen; doe wat uw plicht u gebiedt*, voorschrijft; ik gebied u, onmiddellijk te gaan, ik beveel u; -er (heerscher, meester), m. -s; -ster (meesteres, heerscheres, fig. beminde), v. -s.
Gebiedend (bevelend), bn. en bw.: een -gebaar, op -en toon spreken; -eischen.
Gebiedende wijs, v., spraakk.: wijs, die een gebod, een verbod, een verzoek uitdrukt; zie Imperatief.
Gebint', gebin'te (balkwerk, samenstel van balken), o. gebinten: de -n van een dak; ook: Bint.
Gebit' (boven- of onderrij tanden en kiezen), o. -ten: een schoon -, een valsch -; *het - v. e. toom*, d.i. ijzeren stang of mondstuk; zegsw. *het - of bit op de tanden nemen*, op hol gaan.
Geblaard' (met blaren of bleinen bedekt), bn.: zijn geheele gelaat was -.
Geblaard' (met een vlek voor den kop, bij runderen), bn.: een -e koe.
Geblaaf' (het herhaald blaten), o. gmv.: het - der schapen; zie Mekken en Blaten.
Gebla'derte (de blaren samen, bij dichters: gebladert, geblaarte), o. gmv.: de wind ruischt in het -; *het dichte - van loofboomen; het donkerbruin - van den bruinen beuk*.
Gebla'seerd' (over-verzadigd, ontzenuwd door 't genieten), bn.; zie Blase. (s=z).
Gebla'zen, v.: spreekw. *Beter hard - dan den mond verbrand*, fig. het is beter, voorzichtig te zijn, dan schade te lijden; zegsw. *hij is -*, hij is er van door, weg, heeft zich uit de voeten gemaakt: volkstaal.
Geblindeerd' (aan alle zijden beschut of gedekt), bn.: een -e trein of auto in oorlogstijd, -e schietgaten; zie Blindeeren.
Gebloemd' (met bloemen), bn.: een -e kamerrok, - damast, met bloemen doorweven.
Gebloem'te (allerlei bloemen te zamen), o. gmv.: het - der lente; de aarde is met gebloemt gesierd, (Kamph.); fig. *zware gordijnen met - doorstikt*.
Geblokt' (van weefsels: met vierkante blokes), bn.: -e servetten.
Gebol'held, bn.: een - manneke, gebult.
Gebod' (openbare bekendmaking of afkondiging), o. geboden: *het eerste, tweede, derde -*, openbare, wettelijke huwelijksbekendmaking; *onder de -en staan*, in ondertrouw zijn; *de -en stuiten*, maken, dat het huwelijk geen voortgang heeft.
Gebod' (bevel, last, voorschrift, wet), o. geboden: een streng -, een - nakomen, een - ter harte nemen, de 10 -en Gods; van God noch zijn - iets weten, God noch zijn geboden kennen; scherts. *met zijn 10 geboden eten*, vingers.
Geboef'te (een troep schelmen of slecht volk, gespuis), o. gmv.: laag -; zie Boef.
Gebo'gen (met een bocht, krom), bn.; -er, -st: met - rug, een - lijn, een - vlak.
Geboha', o. gmv.: al dat geschreeuw en -, d. i. geraas, getier, w. g.; ook: **Geboeha**.
Gebonden (niet vrij, bezet), bn.: *hij is door die betrekking erg -*; - stijl, dichtstijl; - electriciteit, op den condensator aanwezig; - warmte, zie Latent.
Gebonden (keuken.gemengd met sago, bloem, enz.), bn.: een - saus, die soep is niet genoeg -.
Geboogd' (boogvormig), bn.: zuiver -e wenkbrauwen, -e vensters.
Geboom'te, o. gmv.: een park met hoog -.
Geboord' (van een boord of rand voorzien), bn.: een - vest, een geboorde vlag.
Geboorte (het geboren-worden, het ter-wereld-komen), v. -n: de - van een kind, van zijn - af, vóór of na Christus' of 's Heeren -; een opstand, oproer in zijn - smoren, d. i. onmiddellijk na de uitbarsting; *hij is een Engelschman van -*, afkomst; *mensen van hooge -*, rang, stand, afkomst.
Geboorteakte (wettelijk geboortebewijs), v. -akten: een - wordt afgegeven door den ambtenaar v.d. burgerlijken stand; -bewijs (wettelijke akte, vermeldende plaats en dag van geboorte, ook de ouders), o. -bewijzen;

— **cijfer** (percent-cijfer der geboorten), o. —s: *het —cijfer in ons land was in 1910 3.369/0*;
— **dag** (verjaardag), m. —dagen; — **grond** (vaderland), m. gmv.; — **jaar** (jaar der geboorte), o. —jaren; — **land** (vaderland), o. —landen; — **plaats** (stad, waar men geboren is), v. —plaatsen.

Geborterecht (recht, aan iem. toekomende uit kracht van zijn geboorte), o. —rechten; zie Eerstgeboorterecht.

Geborteregister (legger op den burgerlijken stand, waarin de geboorten worden opgeteekend), o. —registers.

Gebortig (afkomstig), bn.: uit fatsoenlijke ouders — zijn; *hij is — van of uit Utrecht*.

Geboren, bn.: *ik ben te A'dam —*, heb er het levenslicht aanschouwd; zegsw. *ergens — en getogen zijn*, d.i. het levenslicht hebben aanschouwd en opgevoed zijn; fig. *een zachte smart, uit weemoed —*, d. i. ontstaan; *de scheikunde is uit de alchimie —*, voortgekomen; *hij is een — dichter*, de dichtkunst is hem van nature eigen, is hem een gave of talent.

Geborneerd (kortzichtig, bekrompen), bn.: *een — verstand; hij is nog al —*, klein van geest, van begrip; zie Borneeren.

Geborsteld (borstels hebbende), bn.: *de — rug des evers. w. i. g.*; zie Borstel.

Gebosseleerd (gedreven; met figuren en relieff nl. op goud of zilverwerk), bn.

Gebouw (een bouwwerk), o. —en: *een groot —*, *een militair —*; fig. *het — uwer plannen, verzwaringen*; *het — van den godsdienst*; spreekw. *Zoals de grondslagen zijn, is het gansche —*.

Gebouwd (gevormd, geschapen), bn.: *een forsch — man, een goed — e knaap, een kloek — e kerel, een slank — meisje; een zwaar — man*, d. i. forsch, gespierd.

Gebrad (gebraden vleesch, wildbrad, gebraden vogels), o. gmv.: heerlijk —.

Gebrand zijn op iets, meest in ontkenningen zin: niet op iets gesteld zijn, niet branden van verlangen om iets te hebben.

Gebrekkig (mangel, gemis, nooddruft, ontbering), o. gebreken: — hebben, tijden, d. i. armoede; *het nijpendste —*, van — omkomen; fig. *een lastig —*, kwaal; bij uitbr. *een — in het karakter*, onvolkomenheid; *elke gek heeft zijn —*, fout; *een — in een schilderij*, fout; *een — in een betoog*, zwakke plaats; *de gebreken zijner deugden hebben*, door overdrijving van goed in kwaad vervallen: zoo kan een spaarzame een gierig mensch worden, enz.; bij — aan, b.v. — aan tijd, aan geld, aan woorden, d. i. gemis.

Gebrekkelijk (gebrekkig, zwakjes), bn.: *een — persoon, grootje wordt —*; fig. onvolkomen, slecht: — schrift; bw.: — spreken.

Gebrekkig (een gebrek hebbend, onvolkomen), bn.: *een — mensch*; van zaken: *een — toestel, gereedschap, d. i. fouten hebbend*; fig. *een — betoog, een — e teekening, een — beeld; taal en stijl waren —*, d. i. onvolmaakt, leemten, fouten hebbend; *een — werkwoord*, b.v. zullen, dat b.v. het vd. mist; bw.: — spreken, — denken, *zich — uitdrukken*, d. i. op onvoldoende, gebrekkige wijze.

Gebriid (een bril dragende), bn.: — e dames.

Gebrijlanteerd (met diamanten omzet), bn.

Gebroed (geknoet), o. gmv.; zie Brodden.

Gebroed (het broedsel van vogels), o. gmv.: bij uitbr. van andere dieren: *het — van slangen, adders, bijen*, enz.; fig. van menschen:

dat vuige —, schimpwoord: gespuis, geboefte; *vreemd —*, d. i. gehate, snoode vreemdelingen.

Gebroeders, — **broederen** (personen, die broeders zijn of onderling als broeders verbonden zijn), m. mv.: *de — De Witt; zij zijn als —*; *de drie —*, schip, aldus geheeten.

Gebroed'sel (een nest met jonge vogels, fig. jong gedierte; een menigte slecht volk), o. —s.

Gebro'ken, bn.: *hij is —*, heeft een breuk; *hij is dubbel —*, heeft twee breuken; *een — getal*, een breuk; — *land*, moerassig; *een — weide*, omgeploegd; *met — steni*, haperende, stervende; *Zijte zag hem met — oogen aan*, (C.O.), stervende; *met een — hart*, moedeloos, verlangend naar den dood; *hij sprak — Itali-aansch*, gebrekkig.

Gebro'ken rijm, o.; zie Rijm.

Gebro'nsd (bronskleurig), bn.: *een — gelaat*.

Gebrood (brood hebbend), bn.: *nu ben ik heel mijn leven —*.

Gebrouilleerd (Fr. in onmin zijnde), bn.: *die families zijn —*, leven in onmin, de vriendschap is verbroken. (ll = lj).

Gebraul (geplaag, gezanik), o.; zie Bruien.

Gebrauk (het zich bij herhaling bedienen van), o.: *het — v. e. pollood, v. e. woordenboek; ten — e geven, afstaan, toevertrouwen; inwendig en uitwendig —*; *het — van den tijd*, d. i. het besteden; *het herhaald — van een woord*, bezigen.

Gebrauk (wijze van doen), o. —en: *een oud —*, *een eerbiedwaardig —*; *een — invoeren*, in zwang brengen, afschaffen; *een plaatselijk, stedelijk —*, gewoonte; *zeden en — en*.

Gebrauk'kelijk (in gebruik, in zwang zijnde), bn.: *de — e plichtplegingen, den — en eed afleggen, op de — e wijze, — zijn*, plegen te geschieden; rekenk. *een — e breuk*, breuk, wier teller kleiner is dan haar noemer; —er, —st.

Gebrauk'ken (zich van iets bedienen), ik heb — bruikt: *een werktuig —*; *zijn armen, zijn beenen —*; *zijn oogen, zijn handen, zijn tong weten te —*, nl. er flink gebruik van weten te maken; *een diné, een ontbijt —*, het nuttigen; *de baden —*, een badkuur ondergaan; *een geneesmiddel —*, aanwenden; *zijn geld goed —*, besteden; *krachten, vermogens —*, aanwenden; *zijn verstand —*, behoorlijk nadenken; *zijn tijd goed —*, besteden; *een woord goed —*, bezigen; *zich tot alles laten —*, zich leenen tot allerlei minne diensten.

Gebruiks'aanwijzing (aanduiding over het gebruik, b.v. van medicijnen, enz.), v. —en.

Gebruiks'waarde (de waarde, die een zaak, eenig stoffelijk goed voor dezen of genen persoon bezit), v. gmv.

Gebruis (het aanhoudend bruisen), o. gmv.: *het — der golven, der wateren, der vloeden*; fig. geraas, getier; zie Bruisen.

Gebult (een bult of bochel hebbende), bn.: *de tijger deed een sprong naar zijn — en vijand* nl. naar den buffel.

Geburin (Bijbel. buurvrouw), v. —rinnen.

Gebuur (eig. medebewoner, buurman), m. geburen: *iemands — zijn*.

Gebuur'schap (buurt), v. gmv.

Gebuur'te (Vlaamsch. de omliggende huizen of omwonende menschen), v. —n: *zij riep, dat heel de — het hoorde*, (Ernest Staas); *de werklieden uit de —*, (V. Lov.)

Gecacheerd (verzegeld), vd. en bn.

Gecanneleerd (bouwk. gegroefd), bn.: *een zuil is —*, als ze van canneluren voorzien is.

Gecelseerd' (met beitel en hamer sierlijk bewerkt), bn.; zie: Drijven en Drijfver.
Geciviliseerd' (beschaafd), bn. (s = z).
Gec'ko (O.-I. hagedis), m. -'s; zie Tokkeh.
Gecoiffeerd' (fig. erg mede in zijn schik of vereerd zijnde), bn.; lees: -koû.
Gecommitteerd' (gemachtigde, lasthebber, toezien), m. -n; zie Committent.
Gecompliceerd' (ingewikkeld), bn.: een - vraagstuk; zie Compliqueeren.
Gecondenseerd' (verdicht, samengeperst), bn.: -e melk; zie Condenseeren.
Geconditionneerd' (in goeden toestand bewaard), bn.: een incubabel, goed -.
Geconfedereerden (verbondenen), m. mv.
Gecoïsolideerd', bn.: -e schuld, staatschuld, als blijvend erkend; veelal een vereeniging van oudere vlottende schulden tot ééne.
Geconsterneerd' (onthutst, ontsteld, uit het veld geslagen), bn. en bw.
Gecostumeerd' (in zekere kleederdracht gestod), bn.: een - bal, een -e optocht.
Gedaag'de (gedagvaarde, voor de rechtbank geroepene), m. en v. -n; zie Dagen.
Gedaan' (verricht, afgedaan), bn.: zegsw. gedane zaken hebben geen keer, er valt niets meer aan te veranderen; de werkman heeft - gekregen, is heengezonden.
Gedaante (uiterlijk voorkomen), v.: schoon van -, iets in zijn vorige - herstellen, de hutten dier negers hebben de - van bijenkorven.
Gedaante (figuur, gestalte, vorm), v. -n.
Gedaanteverandering, - **verwisseling** (wisseling van uiterlijk), v. -en: de - der kikvorschen: ei, (zie Kikkerrit), kikkervisshje of dikkop, jonge kikvorsch; de - der insecten: ei, larf, pop, volkomen insect; idem der kevers, enz.; zie Metamorphose.
Gedachte (de daad of h. resultaat v. denken), denkbeeld; gevoelen, meening), v. -n; -**loos** (niet nadenkende), bn.; -**loosheid**, v. gm. v.
Gedachtenbeeld (denkbeeld), o. -beelden; -**gang** (gedachtenloop), m. gm. v.; -**kring** (kring van voorstellingen), m. gm. v.; -**lezer** (iemand, die voorgeeft te kunnen weten, wat een mensch gedacht heeft), m. -s; -**loop** (weg, dien de gedachten als vanzelf nemen of afleggen), m. gm. v.: den - niet belemmeren, den - vrijlaten; -**reeks** (geregelde opeenvolging van gedachten), v. -reeksen; -**sprong** (nl. niet geleidelijke overgang), m. -en; -**streep** (spraak. liggend streepje, een rust aanduidend), v. -strepen; -**stroom** (nl. snelle opeenvolging), m. gm. v.; -**wending** (-keering), v. -en; -**wereld** (eig. wereld, d. i. kring van gedachten), v. gm. v.; -**wisseling** (wederkeerige mededeeling van gedachten), v. -en.
Gedachtenis (herinnering, aandenken), v. -sen: een lieve -, souvenir; in eeuwige - blijven, in eeuwig aandenken; zich iets in - brengen, in het geheugen; -**rede** (redevoering tot herdenking van iem.), v. -redenen.
Gedachtig (gedenkende), bn.: wees mijner -; aan iets - zijn of worden, iemand in zijn geboden - zijn; zie Gedenken.
Gedamaseerd', bn.: een -e kling; zie Damasceeren.
Gedast' (een das dragende), bn.: witgedaste heeren volgen de lijkbaar.
Gedebaucheerd' (vertederd), bn. (au=oo).
Gedeceideerd' (vastberaden), vd. en bn.: een - antwoord, een -e houding, koen, stout.

Gedecolleteerd' (een laag uitgesneden japon dragende), bn.: -e danseressen.
Gedecoreerd' (versierd, ook, met het eermetaal), bn. en vd.: de feestzaal was fraai -; hij is met dat ridderkruis -.
Gedeeld' (in deelen gescheiden), vd. en bn.; wapenk.: een - schild, d. i. door een loodlijn of dwarslijn in twee gelijke vakken gedeeld.
Gedeel'te (deel), o. -n: hij verloor een groot - van zijn vermogen; het tiende - van het leger sneeuwde.
Gedeel'telijk (voor een gedeelte), bn. en bw.: een -e afbetaling; een -e bekentenis; een schuld - aflossen, een huis - bewonen.
Gedegen (zuiver, niet vermengd), bn.: -goud, zilver, kwik, d. i. niet scheikundig verbonden met andere stoffen of metalen.
Gedegend (een degen dragend), bn.: een - doctorandus, (C. O.)
Gedegeneerden (mensen, die ontaard of erfelijk belast zijn), m. en v. mv.: alcoholisten, recividisten, geboren misdadigers, idioten zijn -. (g = g).
Gedekt' (van boven gesloten), bn.: zegsw. houd u -, zet uw hoed weer op.
Gedelegeerd' (afgevaardigde, gemachtigde), m. -n. (g = g); zie Delegeeren.
Geden'der, o. gm. v.: wij meenen gek te worden van 't gesnor aan onze ooren en 't - aan onze voeten, (C. O.), nl. in den rammelwagen, zie Denderen.
Gedenk'blad (fig. historieblad), o. -bladen; -**boek** (boek, dat een of ander belangrijk feit in herinnering houdt), o. -boeken; -**dag** (herinneringsdag, jaardag), m. -dagen.
Geden'ken (iets of iem. voor den geest brengen, herinneren), ik gedacht, heb gedacht: gedenk mijner, aan iets of iem. -; gedenk aan mijn woorden, (Bild.); gedenk aan den lieven William, (C. O.); iets of iem. -, zich weder voor den geest brengen, herinneren: op den 3en Oct. gedenkt men Leidens ontzet; iem. in zijn testament -, d. i. hem er in bedenken, hem iets vermaken, zie Legaat.
Gedenk'jaar (jaar van gedachtenisviering), o. -jaren: het - v. d. inneming van Den Briel.
Gedenk'naald (monument in den vorm van een obelisk; gedenkzuil), v. -naalden; -**penning** (medaille, geslagen ter gedachtenis van een heuglijke gebeurtenis), m. -penningen; -**rede** (redevoering, aan de gedachtenis van iem. of iets gewijd), v. -redenen; -**rol** (gedenkschrift), v. -rollen; -**schrift** (rhetorisch geschrift, dat de gedachtenis aan personen, gebeurtenissen, enz. levendig houdt), o. -schriften, b. v. het Geschied- en Redekundig - van Nederlands herstel in 1813, door J. H. v. d. Palm, 1763-1840; -**spreuk** (spreuk, die de gedachtenis aan iets levendig houdt), v. -spreuken, b. v. Van Alkmaar begint de victorie; -**steen** (monument, steen ter herinnering aan eenig feit), m. -steenen; -**stuk** (gewrocht van bouw- of beeldhouwkunst, ook, plaatwerk ter gedachtenis aan eenig heuglijk feit), o. -stukken; -**tafel** (oud-Romeinsch beschilderd bord, dat in een tempel werd opgehangen en aan de goden werd gewijd als blijk van dankbaarheid bij uitredding uit een gevaar), v. -tafels; -**teeken** (alles, wat ter herinnering of gedachtenis aan iets of iem. wordt opgericht), o. -teekens: een gedenksteen, een standbeeld is een -teeken.
Gedenkwaardig (der gedachtenis waardig),

- bn.: een feit op dien -en morgen, (C. O.); -er, -st, of meer en meest -waardig.
- Gedenkzuil** (zuil, tot aandenken opgericht), v. -zuilen: de - van Trajanus in Rome (\pm 400 n. C.); zie Gedenknaald.
- Gedeporteerde** (banneling eener strafkolonie), m. en v. -n; zie Deporteren.
- Gedeputeerde** (afgevaardigde, volksvertegenwoordiger), m. -n; zie Deputatie.
- Gedeputeerden te velde** (vad. gesch. afgevaardigden, die als raadslieden mee ten oorlog togen: ter zee en te velde), m. mv. vero.
- Gedeputeerde Staten** (gekozenen uit de Provinciale Staten, onder presidium van den Commissaris der Koningin, belast met de uitvoerende macht en 't dagelijksch toezicht op de provinciale zaken en toestanden), m. mv.
- Gedetacheerd** (uitgezonden: van troepen, marechaussee, veldwachters), bn.
- Gedetineerd** (in hechtenis, gevangen), bn.
- Gedicht** (dichtstuk), o. -en: de -en van Vondel; een - maken, voordragen; een - aan iemand opdragen; -jes voor kinderen; bruilofts-, gelegenheids-, graf-, lijk-, verjarings-; zie Dicht.
- Gedichtsel** (Bijb. overleg, gepeins), o. -en, -s.
- Gedien'de** (geoeffend soldaat), m. -n: een oud-, gewezen militair, oud-soldaat.
- Gedien'stig** (dienstvaardig, dienstwillig), bn. en bw.: een -e geest, een goede hulp; iets met een - ja beantwoorden; -er, -st; -heid (dienstvaardigheid), v. -heden.
- Gedien'stige** (helper, dienaar), m. en v. -n.
- Gedier'te** (de gezamenlijke dieren), o. -n: het - des wouds, der woestijn; ook, één dier: wat een vreemd, wonderlijk - kruipt daar!
- Gedij'en** (voorspoedig groeien), het gedijde, het heeft en is gedij'd: kinderen, planten kunnen -; fig. de handel, de nering kan -; zegsw. gestolen goed gedijt niet, d. i. levert geen vrucht, geen voordeel op.
- Geding'** (rechtsgeding, rechtszaak, proces), o. -en; zie Ding, Dingen.
- Gedisciplineerd** (mil. aan orde en tucht gewend): -e troepen, een goed - leger.
- Gedispenseerd** (vrijgesteld, ontheven, verschoond), bn.; zie Dispenseeren.
- Gedisponoerd** (geschikt, ook, ergens voor in goede stemming), bn.; zie Disponeeren.
- Gedistilleerd** (overgehaald: van geestrijke vochten), bn.; als zn. (sterke drank), o. gmv. (ll = l); zie Distilleeren.
- Gedistingeerd** (fijn in vormen, beschaafd van toon, kleeding, uiterlijk, enz.), bn.: een -e kleeding, een - gezelschap, een -e toon van gesprek. (g = g); zie Distinctie.
- Gedocumenteerd** (met bewijzen gestaafd), bn.: een - rapport; zie Document.
- Gedoe'** (hofstede, hoeve), o.: een aardig -.
- Gedoe'** (het doen, drukte, bedrijvigheid), o. gmv.: wat een -!
- Gedoen'** (getier, leven, drukte), o.; ook Gedoente.
- Gedomcilleerd** ((verwant met domus, huis: gehuisvest, gevestigd, woonachtig), bn.
- Gedoo'gen** (kunnen verdragen; verduren, tijden, dulden; toelaten, vergunnen, veroorloven), ik heb gedoo'gd: ik zal zoo iets niet -, ik kan zoo'n taal niet -; mijn middelen gedoo'gen niet, dat ik zulke reizen doe.
- Gedrag** (de wijze, hoe iemand zich gedraagt), o. gmv.: rekenschap geven van zijn -, handel en wandel; van zedelijk - zijn, levenswandel.
- Gedrag'boekje** (schoolboekje, waarin o. m. ook aanteekening gehouden wordt van het gedrag van den leerling), o. -s; -cijfer (cijfer, dat binnen de grenzen van 1-5 of 1-10 het gedrag v. d. leerling bepaalt), o. -s.
- Gedra'gen** (langzaam), bn. en bw.: lezen op - toon; de herfstbladeren zegen - neer.
- Gedra'gen, zich**, ik gedroeg mij, heb mij gedragen: zich goed, zich wél -; zich voorbeeldig, onberispelijk -, van levenswandel zijn.
- Gedra'ging** (gewoonte), v. -en: die dame schijnt zonderlinge -en te hebben; z. Gedrag.
- Gedrag'slijn** (wijze van handelen of doen), v.
- Gedrang'** (het aanhoudend open- of samendringen), o. gmv.: een geweldige -, in 't - zijn.
- Gedresseerd** (afgericht: van honden, paarden), bn.; fig. van dienstdoden, soldaten, goed geoeffend, gedrild, zie Dressuur.
- Gedrie'ën** (drie te zamen), telw. mv.: we zijn met ons -; ze zaten -.
- Gedrocht** (monster, afgrijselijk en verschrikkelijk dier, wanstaltig mensch), o. -en; zie Wangedrocht.
- Gedrochtelijk** (leelijk, monsterlijk), bn.: een - kalf b.v. met twee koppen en zes poeten; -er, -st; -heid (persoon of dier, aartsleelijk of wanschapen), v. -heden.
- Gedron'gen** (fig. kort en breedgebouwd), bn.: een - gestalte; ook, van den stijl: zijn stijl is -, al te beknopt, ietwat onduidelijk.
- Gedruisch'** (geraas, geluid), o. gmv.: een dof -, een oorverdoovend -, een groot - maken, leven, lawaai.
- Gedrukt** (ineengedrongen, samengedrongen, niet ruim, niet hoog), bn.: bouwk. een - gewelf, d. i. zonder veel hoogte; handel: de markt was -, niet opgewekt of willig; waarde: de prijzen der koffie waren erg - door den grooten aanvoer; van personen: ik vond oom nogal -, neerslachtig, down; -heid (zwaarmoedigheid, neerslachtigheid), v. gmv.
- Geducht** (gevreest, vreeselijk, ontzagwekkend), bn. en bw.; -er, -st: hij was - in den strijd; iem. - toetakelen, erg.
- Geduld** (lijdzzaamheid, kalme berusting), o. gmv.: draag uw lijden met -; een Jobs-, voorbeeldige lijdzaamheid; een taai -, kalme en bedaarde volharding; gij moet wat - hebben, d. i. geduldig zijn; met iemand - hebben, hem inschikkelijkheid betoonen.
- Geduld'ig** (lijdzzaam, kalm, onderworpen), bn. en bw.; -er, -st: in ziekte is de vrouw -er dan de man; hij verdroeg alles -, zegsw. het papier is -, al wat men wil, kan men aan 't papier toevertrouwen.
- Gedupeerd** (bedrogen, gefopt, beetgenomen, bij den neus genomen), bn.; z. Dupeeren.
- Gedurende** (tijdens), vz.: - de wandeling, - den tocht, - de vergadering.
- Gedurfd** (gewaagd, vermetel), bn.
- Gedur'rig** (aanhoudend, bij herhaling, telkens), bn. en bw.: die -e pijn, een - geroep; bij uitbr. een -e bron van twist; rekenk. een - product, van meer dan twee factoren; een -e evenredigheid, d. i. een aaneengeschakelde; bw.: dat groeit - aan, voortdurend.
- Gedwars'balkt** (voorzien van een dwarsbalk), bn., in de wapenk.: dat schild is - met vier stukken: keel, azuur, zilver, goud.
- Gedwee'** (onderworpen, lijdzaam), bn. en bw.: een -e leerling, gewillig; iemand - volgen, onderdanig, -ër, -st.
- Gedwon'gen** (stijf, gemaakt, gekunsteld), bn. en bw.; -er, -st: een - houding, een

- lach, spreken op - toon; zich stijf en - bewegen in deftig gezelschap.
- Geërd'** (geacht), bn.: een - man; als zn. m.: uw - e van 8 Nov., brief.
- Geef** (het geven), m.: hij houdt meer van den heb dan van den -.
- Geef (te)**, (om niet), bw.: dat is te -, spotgoedkoop; iets te - hebben, gratis.
- Geel** (geelkleurig), bn.: een gele kanarie, het gele stroo, het werd mij groen en geel voor de oogen, ontzetting beving mij; het gele ras, het Mongoolsche; de gele koorts, tropische galkoorts, zie Koorts; geler, -st; zie ook: Goudgeel, Lichtgeel.
- Geel** (een der drie hoofdkleuren), o. gmv.: het adellijk - (Bilderd.); het - der boterbloemen; het - van een ei, de dooier.
- Geel** (werpmet voor beken en binnenwateren), v. geelen, gew. b.v. in Limburg.
- Geelachtig** (lijkende op, iets hebbende van geel), bn. en bw.: - e handschoenen, een - vogeltje, - blond haar.
- Geelbek** (jonge vogel met nog gelen snavel), m. - bekken; - bes (gele kleurstof bevatende bes uit Z.-Frankrijk), v. - bessen; - bloem (winterkoolzaad, ook, reukgras), v. - bloemen; - blond (geelachtig blond), bn.: een jongen of meisje met - haar; - borstje, - buikje (volksnaam van den spotvogel met zijn Citroengeel borstje), o. - s.
- Geelgieten** (het gieten van geel koper), o.; - glieter (werkmans), m. - s; - glieterij (kopersmelterij), v. - en; zie Messing.
- Geelgors** (vogel), v. - gorzen; zie Gors.
- Geelhart** (zeker hout uit W.-I.), o. gmv.
- Geelhout** (W.-I. hout van een moerbeiboom op de Antillen en in Brazilië), o. gmv.; ook: Cubahout en Citroenhout.
- Geelijzersteen** (een soort van ijzererts, waaruit geeloker afgezonderd wordt), o. gmv.
- Geelkeeltje** (vogeltje met gele keelweertjes, vijgeneter), o. - keeltjes; - kop (een soort van zeaarend met gelen snavel), m. - koppen.
- Geelkoper** (legeering van koper en zink), o. gmv., zie Messing; - koperen (van geelkoper gemaakt of er mee beslagen), bn.: een - ketel, een - traproede; een - leuning.
- Geelkruid** (een soort van reseda, waaruit men de gele kleurstof bereidt), o. gmv.
- Geeloker** (eig. gele oker), v. gmv. pleon.
- Geelpeld** (geelgevekt; van hoenders met gele pellen of vlekken), bn.: - e kippen.
- Geelrood** (geelachtig rood), bn.: -roode worteltjes, -roode leliën.
- Geel'sel** (gele kleurstof, verfstof om te gelen), o. gmv.; zie Oker.
- Geel'slang**, v. - en; zie Cobra.
- Geel'ster** (bolgewas, lelieplant), v. - sterren.
- Geel'tje** (geel vogeltje), o. - s.
- Geel'tje** (geldstuk, gouden munt), o. - s; „vier dukaten! vier mooie gerande - s, Huibertbaas! hoe komt gij er aan? -“, (Potg.); hij liet de - s rammelen.
- Geelvink** (een vink met gele en groene hoofdkleuren), m. - vinken; - wortel (Aziatische plant, waaruit een gele kleurstof wordt bereid), v. gmv., zie Kurkuma; - zucht (ziekte, welke zich openbaart door een gele tint van de huid, veroorzaakt door galstoffen of galziekte), v. gmv. de - hebben, aan - lijden; in de volkstaal: gele verf.
- Geëmancippeerd** (vrijgelaten, uit lijfeigen-schap ontslagen, fig. in gelijke rechten ge-
- steld, ontvoegd, meerderjarig verklaard), bn.
- Geëmployeerde** (bediende, beampte), m. en v. - n: de - n van een spoorweg. (em=am).
- Geen** (niet eenig, niet één), vnw., telw., lidw.: hier is - man, - mensch, niemand; er was - land te zien; dit alles is van nul en - er waarde, eig. dit alles is nul en v.geener waarde.
- Geënerhande** (van geen soort), bn.: op - wijze; hier baat - tegenspraak, w. g.; - lei (volstrekt of hoegenaamd geen), bn.: ik sta tot hem in - betrekking; er is - gevaar, het minst geen; op - wijze; hij heeft mij - verwijt gedaan, in 't geheel geen.
- Geëngageerd** (Fr. verbonden, verplicht, ook, verloofd), bn.: zij zijn -. (en = an).
- Geëngageerden** (verloofden), m. mv.
- Geënhuizen** (scherts. Nergenshuizen), o. gmv.: hij is jonker van -, hij is heer van -, d. i. een kale bloed; ook: **Geënlant**, o. gmv.
- Geënszins** (op geen wijze of manier, in geenen deele, volstrekt niet), bw.: ik ben - tevreden; z. Zin, Alleszins, Anderszins.
- Geep** (palingvormige zeevisch met langen, snoekachtigen bek), v. geepen: de geepen leven in alle zeeën, behalve in de IJzeeën, zij worden veel gebruikt als aas aan de beuglijn.
- Geepsch** (bleekgeel, kwipsch), bn.: wat ziet die man er - uit! flets van kleur.
- Geer** (spits toeloopende lap of strook, wigvormig of schuinlopende strook), v. - en: een rok met - en; scheepst. stuk doek, dat men aan een zeil zet, om dit van anderen te verbreden: de scheeve zijde v. e. gebouw, v. e. kamer of een stuk land: die kamer heeft een -; die akker ligt met een - aan de oostzijde.
- Geerard** (zevenblad, geerardskruid), v. gmv.
- Geëren** (een schuinse richting hebben, schuin loopen, gieren), het heeft geërd: dit huis geert; zie: Geer en Gier.
- Geërfde** (bezitter van een erf of van een stuk grond), m. en v. - n.
- Geërne**, bw. Vlaamsch., zie Gaarne.
- Geërvalk** (giervalk), m. - valken.
- Geësel** (tuchtroede of -zweep), m. - en of - s; zegsw. den - der satire zwaaien, hekeltaal, bijtenden spot bezigen; Attila, bijgenaamd de - Gods; Napoleon, de - van Europa.
- Geëselbrok** (scheldn. galgenaas, deugniet), m. - brokken; zie: Brok en Galgebrok.
- Geëselen** (landb. pas geogste schooven van rogge of tarwe op een blok slaan, om er vlug het graan uit te halen), men geeselde, heeft geeseld; speculeerende boeren, en boeren, die om geld verlegen zijn, doen het, om zoo spoedig mogelijk met den nieuwen oogst van graan aan de markt te komen.
- Geëselen** (met een geeselskastijden), hij heeft - geeseld; rechtst. iem. geeselen en brandmerken, iemand tot den bloede - vero.; Bijb. iem. met schorpioenen -, hem met de gestrengste tuchtmiddelen kastijden, zie Schorpioen; fig. de critiek zal hem onbarmhartig geeselen, tuchtigen, kastijden; - ing (de daad van geeselen, fig. tuchtiging, kastijding), v. - en; - kolom (kolom of zuil, waaraan de te geeselen persoon vastgebonden werd), v. - kolommen; - koord (koord of touw om mee te geeselen), o. en v. - en; - monnik, m. - monniken, ook: Geeselaar en Geeselsbroeder; - paal (kolom, waaraan men den veroordeelde vastbond om hem te geeselen), m. - palen; - processie (plechtige ommegang van de geeselaars), v. - s, - processien,

vero; — **roede** (stok of roede, om er mee te geeselen), v. — roeden, fig. ramp, plaag: de oorlog is een — der volken; — **slag** (slag, zich zelf of anderen toegebracht met een geeset of geeseloede), m. — slagen; — **straf** (straf, welke bestaat in een geeseling), v. gmv.: volgens de Joodsche wet beperkte zij zich tot 39 of 40 slagen; bij de Romeinen bestond dergelijke bepaling niet en was deze straf vaak uiterst wreed; — **zweep** (zweep of karwaats, om mede te geeselen), v. — en.

Gees'ja (Japansch theemseje), v. —'s; zie Geisha of Gheisha.

Geest (hoog gelegen, droge zandgrond), v. gmv.; in Noord-Holland bet. geest bouwgrond: „Mot je boven wezen, Teun?“ „Ja, ze zijn nou nog te drok op de —“, (C. O.); gewest.: Gaast (b.v. Gaasterland), verder: Oegst—, Poel—, Uitgeest.

Geest (onstoffelijk, hooger wezen), m. gmv.: God is een —, de engelen zijn — en.

Geest (ziel van den mensch, onstoffelijk deel), m.: de menschelijke —; de hoedanigheden, de vermogens van onzen —; iemands — ontwikkelen, beschaven, veredelen, vormen; den — geven, sterven; de — is wel gewillig, maar het vleesch is zwak, Bijbel, Matth. 26:41, de mensch blijft een zinnelijk wezen.

Geest (onstoffelijk, maar persoonlijk wezen), m. — en: de — van een afgestorvene, de wereld der geesten; zie Spiritisme.

Geest (vernunft, scherpzinnigheid), m. gmv.: hij heeft en toont veel —; zijn toespraak was vol —; er sprak — uit dat gelaat.

Geest (aandrijvende of voortstuwende kracht), m. gmv.: een — van wraak, een — van wrevel.

Geest (stemming, gezindheid, meening), m. gmv.: een — van verzet, de — des oproers.

Geest (beginsel, karakter), m. gmv.: de — eener wet; zijn woorden hadden een — van vijandschap; de — van een voorstel.

Geest (man van genie, talent), m. — en: de groote — en der 16e eeuw; zegsw. hoe grooter —, hoe grooter beest, vernuften zijn soms liederlijk, naar ze groot zijn, b.v. Mirabeau.

Geest (vluchtige stof, spiritus), m. gmv.: — van brandewijn, — van hertshoorn, — van zout; vliegende —, geest van ammoniak.

Geest'beschaving (beschaving, ontwikkeling van den geest, beschaafdheid van geest), v. gmv.; — **doo'dend** (den geest of het oordeel verstompend), bn.: een — e arbeid, een — geheugenwerk; — **drift** (aandrift van den geest, bezieling, vervoering), v. gmv.: de — van het oogenblik; iemand in — brengen, de — doen ontvlammen, doen ontvonken; — **drif'tig** (vol geestdrift), bn.: een — bewonderaar, een — e toejuiching, — er, — st, zie Spontaan; — **drif'vend** (dweeppachtig, door dweeprucht gedreven), bn.; — **drijf'ver** (dweper, godsdienstelijk verblinde), m. — s; — **drijf'verij'** (blinde geloofsijver), v. gmv.

Geest'telijk (tegenstelling van stoffelijk of zinnelijk), bn.: — e spijs, voedsel voor geest en hart; een — lied, zie ald. en ook Stichtelijk lied; — e poëzie, zie ald.; het — e leven, — e lectuur, stichtelijk, godsdienstig; een — persoon, dienaar der kerk; de — staat, stand, het — e kleed, priesterlijk.

Geest'telijk drama, o.; zie: Drama, Mysterieespel, Mirakelspel.

Geest'telijke (een dienaar der kerk, bijz. der

R.-K. kerk), m. — n: een lange stoet van — n; Luthersche — n in Zweden.

Geestelijke poëzie (letterk. kunststriching, waarbij het geestelijk leven, naar het voorbeeld van Christus en zijn leer- en volgelingen, wordt verheerlijkt), v. gmv.; de — vormt een tegenstelling van de ridderromans met keizer Karel of koning Arthur en hun paladijnen als hoofdpersonen; zie ook Legend.

Geest'lijkheid (de gezamenlijke geestelijken b.v. van een land, v. e. diocees), v. gmv.: de Belgische —, de — van het bisdom Roermond; zie: Clergé of Clerus.

Geest'lijk lied (letterk. lied, dat het hart tot godsvrucht stemt d.i. het godsdienstig gevoel opwekt en versterkt), o. — e liederen.

Geest'teloos (verstoken van verstand, dom), bn. en bw.: een — man, een — looze arbeid, een — geschrift; hij is — brutaal.

Geest'tenbanner (iem., die de macht heeft booze geesten te bannen, te verdrijven; duivelbanner), m. — s; zie: Exorcist en Bezeten.

Geest'tenbezweerder (iem., die door tooverformules geesten kan oproepen), m. — s.

Geest'tendom (de engelen, hogere wezens), o. gmv.; — **heir** (heirleger van geesten), o. — heiren, — heren; — **leer** (de leer van het spiritisme), v. gmv.; — **rijk** ('t gebied der geesten, ook, geestenwereld), o. gmv.; — **uur** (spookuur, van 12—1 's nachts), o. gmv.

Geest'tenwereld (het geestenrijk), v. gmv.

Geest'tenziener (iem., die volgens het bijgeloof de gave heeft van geesten te kunnen zien en zich met geesten in verbinding te kunnen stellen), m. — zieners; zie Medium.

Geest'tesarbeid (hersensarbeid), m. gmv.; — **beschaving**, v. gmv., ook: Geestbeschaving; — **gaven** (aangeboren gaven of talenten), v. mv.: iemand met de zeldzaamste —; — **richting** (denkwijze, manier van denken), v. — richtingen; — **ziekte** (krankzinnigheid), v. — n.

Geest'gesteldheid (staat van den geest), v. — heden: een zwakke —, een sombere, gedrukte —, stemming; een blijmoedige —.

Geest'grond (zandgrond aan deze zijde van het duin), m. — gronden; zie Geest, v.

Geest'ig (geest hebbend, vol geest, begaafd met vernunft), bn.: een — schrijver, de — e Hildebrand, een — schilder, (C. O.); een — oog, gelaat, schrandere; een — gesprek, zinrijk; — er, — st; — **heid**, v. — heden, b.v.: in dit gezelschap debiteert men — heden, grappen, moppen, uien, b.v. zij komt niet van Schoonhoven maar van Leelijkendam, die jongen komt van Uilenburg of Domburg, enz.

Geest'kracht (kracht van den geest), v. gmv.: een man van —, vastberadenheid; — aan den dag leggen, vastheid van wil.

Geest'land (geestgrond, vlakke zandgrond aan den binnenkant der duinen), o. — landen.

Geest'rijk (begaafd met vernunft, scherpzinnig), bn.: een — man, — e oogen. w. i. g.

Geest'rijk (veel alcohol bevattende), bn.: een — vocht, — e dranken, b.v. cognac, brandewijn.

Geest'verheffend (dicht. den geest omhoog voerend), bn.: een — e gedachte, een — e aanblik; — **verheffing** (dicht. opwekking, veredeling van den geest), v. gmv.; — **vermogen** (verstandelijk vermogen), o. — vermogens: tot ontwikkeling der — s, zwakke — s, met goede — s begaafd; — **verrukking** (geestvervoering, extase), v. — en.

- Geestverschijning** (spookverschijning), v. -en: hij gelooft aan -en; - **vervoering** (verrukking v. geest, hooge geestdrift), v. -en.
- Geestverwant** (gelijkgezinde; eensdenkend mensch, partijgenoot, medestander), m. en v. -verwanten; - **verwantschap**, v. gmv.
- Geestvol** (vol geest en vernuft), bn.: een -volle vrouw, -volle scherts, -volle trekken.
- Geeuw** (het geeuwen, gapen), m. -en: een - onderdrukken, een - bedwingen.
- Geeuwen** (den mond wijd openen bij 't gapen), ik heb gegeeuwd.
- Geeuwerig** (gaperig), bn.: op den laten avond - worden; ik word -, ik heb slaap.
- Geeuw'honger** (plotseling of gauw opkomende felle honger), m. gmv.; zie G a honger.
- Geëvenredigd** (evenredig, naar juiste verhouding, passend), bn.: dat werk is juist - voor zijn krachten; zie Evenredigen.
- Geëxalteerd** (overspannen, overprikkeld), bn.
- Geëxpireerd** (afgelopen, vervallen), vd.
- Gefaast** (wapenk. voorzien van fazen of horizontale strooken, b.v. e. - wapenschild), bn.
- Gefailleerde** (de failliet; iem., die failliet is verklaard), m. -n; zie Faillieeren.
- Gefarceerd** (opgevuld met gehakt, toebereid met kruidertijen), vd. (c = s).
- Gefingeerd** (verzonnen), bn.; zie Fingeeren.
- Geflatteerd** (te gunstig en dus onwaar voorgesteld), bn.: een - portret, een - e balans.
- Geforceerd** (gedwongen), vd. en bn.: ik heb hem tot betaling -, een - bezoek; een - e marsch, versnelde tocht; zie Forceeren.
- Geformaliseerd**, - zijn n, d.i. zich beleedigd achten, zijn misnoegen laten blijken.
- Gefortuneerd** (rijk, vermogend), bn.: een - heer, fortuin bezittend.
- Gefundeerde schuld** (schuld met aange- wezen staatsinkomsten b.v. de tabaksbelasting als waarborg voor de rente), v. - schulden.
- Gegadigde** (belanghebbende, -stellende), m. en v. -n: de -n oproepen; ter inzage voor -n.
- Gegaf'feld** (van takken en ranken: den vorm van een gaffel hebbende), bn.: een - e stengel.
- Gegageerd** (mil. eervol ontslagen met pensioen, gepasporteerd), bn.: - e militairen.
- Gegalonneerd** (dragende galon), bn.: een - portier, b.v. van een hotel 1e klas.
- Geganteerd** (met handschoenen aan), bn.
- Gegeerd** (wapenk. met driehoekige vlakken langs den rand), bn.: een - wapenschild, - van lazuur en goud, - van zilver en sabel.
- Gegeneerd** (belenigend, verlegen), vd. en bn.: de man is bij ons wat -; ook: onvrij.
- Gegeven** (wisk. bekende grootheid), o. -s.
- Gegeven** (bepaald), bn.: op een - oogenblik.
- Geglansd** (glanzig gemaakt), bn.: - e zijde.
- Gegood** (bemiddeld, welgesteld), bn.: - e lui of lieden; - **heid** (welgesteldheid), v. gmv.
- Gegoe'den** (welgestelde lieden), m. en v. mv.
- Gegolfd** (met golfjes), bn.: fig. - haar, een - e haarspeld.
- Gegoten**, bn.: - ijzer, door gieten verkregen, niet geslagen of gesmeed; fig. die mantel zit je aan 't lijf -, past keurig.
- Gegradueerde** (iemand, die een academischen graad bezit), m. en v. -n.
- Gegroefd** (gegleu'd, van één of meer groeven voorzien), bn.: een - e pilaar; een kanon met - e ziel, getrokken; een - e kolom; z. Zuil.
- Gegrondd** (op goeden grond rustend), bn.: - e aanmerkingen, - e klachten, - e vermoedens; - **held** (juistheid, geldigheid), v. gmv.
- Gehaast** (door haast gedreven), bn.: zeer -.
- Gehaat** (het tegengestelde van bemind), bn.: een - minister, een gehate belasting.
- Gehakt** (fijngehakt vleesch), o. gmv.: kalfs -.
- Gehalte** (inhoud, deelen fijn, graad van zuiverheid v. edele metalen), o. -n: een hoog -, het ware -; - aan iets geven, kunst- waarde; - hebben, waardij hebben.
- Gehand'schoend** (met handschoenen aan), bn.; meer, geganteerd: - e tafelbedienden.
- Gehard** (door oefening gesterkt), bn.: een - gestel, een - lichaam; -er, -st.
- Gehar'nast** (dragende een harnas), bn.: een - ridder, - e krijgers, - e ruiters.
- Gehar'rewar** (gekibbel), o.; z. Harrewarren.
- Gehas'pel** (onhandig gesukkel, gemorrel), o. gmv.: wat een -, eer dat huiswerk af is! een langdurig - in de Kamer over dat ontwerp, geredetwist; wat zal dat testament een - geven! gekibbel, getwist, gekrakeel.
- Gehas'sebas** (gekijf), o. gmv.: dat ellendige - van die twee compagnons.
- Geha'vend** (toegetakeld), bn.: die schepen kwamen na den strijd erg - binnen; wat zien die boeken, kleeren, gordijnen er - uit, vol scheuren en gaten.
- Gehazardeerd** (gewaagd, gevaarlijk), bn.
- Gehecht** (verkleefd, verknocht), bn.: de hond is - aan zijn meester; - **heid** (verknocht- heid, verkleefdheid, vriendschap), v. gmv.
- Geheel**, bn.: - of heel de schuld, gansch, vol- ledig, niets ontbrekende; rekenk. een - getal, geen breuk; bw.: hij is - dichter, in elk opzicht; gij zijt hier - vrij; ik ben - oor, d. i. met de grootste opmerksaamheid toe- luisterend; ik ben - genezen; - anders, in elk opzicht; in 't - geen, volstrekt geen.
- Geheel** (eenheid; alles samen), o. -en: een - in deelen splitsen, een ondeelbaar -, dat alles vormt één -; iets in zijn - laten; over 't - genomen is het een mooi boek.
- Geheel'onthouder** (iem., die hoegenaamd geen sterken drank gebruikt, ook geen wijn of bier), m. -onthouders: de bond der - onthouders of de -onthoudersvereniging.
- Gehel'bel** (getwist, gekrakeel), o.: wat een - onder die meisjes! gmv.; z. Heibeien.
- Gehel'bel** (overmatige drukte, omslag), o. gmv.: ik ben niet voor dat - in mijn huis. gmv.
- Geheid** spel (niet te verliezen kaartspel), o.
- Gehel'ligd** (aan den dienst eener godheid toe- gewijd; als heilig erkend), bn.: de - e boomen in het Germaansche woud; - zij Uw naam!
- Geheim** (uit heim, heem, dus tot het huis behoorende: het tegengestelde van publiek, nl. verborgen, onbekend), bn.: een - e zaak, een - verbond, een - e samenkomst; - e raad, staatslichaam, bestaande uit vertrouwde raadslieden; een - e macht, verborgen; bw.: iets - behandelen, dat is - in zijn werk gegaan; - e wetenschappen, zie Occultisme.
- Geheim** (zaak, die niet publiek mag worden, geheime zaak), o. -en: een groot -, in den brief staan geen -en, een diep -, de - en der justitie; een publiek -, iedereen weet het al.
- Geheim** (verborgenheid van den gods- dienst; hooge, alleen door het geloof te kennen geloofswaarheid), o. -en; zie Mysterie.
- Gehel'menis** (verborgenheid, duisterheid, nl. voor niet-ingewijden), v. -sen: de - sen van kook - en braadkunst, (v. Lenn.); - **vol** (geheimzinnig), bn.: een - volle stille.
- Geheim'houden** (verborgen houden, stil-

houden), ik hield -, heb - gehouden; zaken -, d. i. voor anderen verborgen houden; -houding (stiltwijgendheid), v. gmv., b.v. iemand de stiptste - opleggen.

Geheim'middel (meestal kwakzalversmiddel), o. -middelen, zie Arcanum.

Geheim'pjes, o. mv.: - met iem. hebben, kleine apartjes, onder-onsjes.

Geheim'raad (lid van den bijzonderen raad van een vorst), m. -raden; -schrift (schrift, alleen te ontcijferen door ingewijden), o. gmv.: een briefwisseling in -; -schrijver (secretaris), m. -s; -vol, bn.: een -vol oord, het -volle paradijs; -zegel (privaatzegel), o. -zegels.

Geheimzinnig (een geheime bet. hebbende, raadselachtig, onverklaarbaar), bn.: een -e lach, een - gestuister, een - stille, een - donker, een -e moord, een - woord, een - gegons; bw.: - spreken, - kijken.

Gehelmd' (een helm dragende), bn.: een -e krijgsman, een -e brandweerman.

Gehelmd' (beplant, met helm of duingras), bn.

Gehemelte (gewelfde bovenzijde der mondholte), o. -n; ook Verhemeelte.

Gehemelteletter (schuringsgeluid), v. -s: er zijn twee -s, de sj of de ch, b.v. in sjouwen, machine, en de g als in horloge, plantage.

Geheng' (hengsel, fig. spil), o. -en.

Gehengen (gedoogen), ik heb -hengd; iets moeten -, d. i. dulden, lijden, toelaten; God zal het niet -; wat de Hemel moog -; -enis (toelating, vergunning, bewilgiging), v. -sen: Gods -, dicht.

Gehenna (het Hinnomsdal, ten Z.-O. v. Jeruzalem, destijds begraafplaats van veroordeelden), v. en o.; fig. de hel: het eeuwig -.

Geheugen (in de herinnering leven), het heeft -heugd: mij geheugt, of het geheugt mij; zoover ons geheugt; w. g.; zie Heugen.

Geheugen (herinnering), o. gmv.: - van iets hebben; een goed, sterk, trouw -; de veerkracht van het -, zie Herinneringsvermogen; iets in het - prenten, vast in den geest prenten; in het - roepen, in het bewustzijn; -kraam (allerlei geheugenkennis), v. gmv.; -kunst of -leer, zie Mnemoneutiek, Mnemotechniek.

Geheugenis (heugenis), v. -sen. dicht.

Geheugenwerk (het van-buiten-leeren), o.

Gehoef'slaagd, bn.: -zijn, verplicht bij te dragen in het onderhoud van een dijk.

Gehoef'slaagde (ingelande van een polder), m. en v. -n.; zie Hoefslag.

Gehoekt' (met hoeken, met uitstekende kantten), bn.: een -e steen, een - voorhoofd.

Gehoofd' (eigen hof bezittend), bn.: gehuisd en - zijn, huis en hof bezittende.

Gehoort' (een der vijf zinnen), o.: een sijn -; muzikaal - hebben, aanleg voor muziek hebben; - weigeren, niet willen aanhooren; - krijgen, d. i. gehoord worden; een tabrijk -, gezamenlijke toehoorders; z. Auditorium.

Gehoort'been (ontl. hamer, aambeeld of stijgbeugel in de trommelholte), o. -beenderen.

Gehoort'buis (ontl. kanaal tusschen oor en keel), v. -buizen; -gang (gehoort'buis), v. -gangen; zie Eustachiusbuis.

Gehoort'hoorn (hoornvormig voorwerp, meestal van koper, waarmee hardhoorenden hun zwak gehoor trachten te versterken en woorden trachten op te vangen), m. -s; ook: -horen, m. -s: de -s van Von Beeth-

hoven (1770-1827) in zijn museum te Bonn.

Gehoort'rig, bn.; hotelkamers zijn soms zeer -, wat men er spreekt, wordt in de omringende kamers of gangen verstaan; 't is hier zeer -.

Gehoort', -ho'rend (van horens voorzien), bn.: e. -e slak, de -e kikvorsch in Indië.

Gehoort'opening (ontl. opening der uitwendige gehoorgang), v. -en; -schelp (oor-schelp), v. -en; -trechter (binnenste deel van de gehoorgang), m. -s; -trompet (trommelvlies), v. -ten; -vlies (trommelvlies), o. -vliezen; -weg (-gang), m. -wegen.

Gehoort'zaal (openbare zaal, bestemd voor het houden v. academische lessen, promoties, redevoeringen, enz.), v. -zalen; zie Aula.

Gehoort'zaam (willig, bereidwillig, volgzzaam), bn.: een kind moet - zijn; die de winden en het water gebiedt, en zij zijn hem -, onderworpen, Luc. 8:25; -zamer, -st.

Gehoort'zamen (den wil, het gebod, het voorschrift enz. van een meerdere volgen), ik heb -hoort'zaamd; iemand of aan iemand -, iemand in iets -, zich doen -, ergens aan -, b.v. het paard aan den teugel; het schip wilde niet meer a. h. roer -, luisteren naar.

Gehoort'zenuw (zenuw, welke het geluid overbrengt naar de hersenen, waar het dan bewust wordt), v. -zenuwen.

Gehou' en getrouw', zie Hou en trouw.

Gehou'den (verplicht), bn.: ik ben -, u voort te helpen; zich tot iets - rekenen, verbonden; -heid (verplichting), v. gmv.: onder -heid.

Gehou'denis (gehoudenheid), v. gmv.; alleen in: onder - van, onder verplichting.

Gehucht' (eig. zeker aantal hofsteden; buurtschap, dorpswijk), o. -en: buurten en -en.

Gehue'heid (geveinsd, huichelachtig), bn.: een - berouw, -e tranen, onoprecht.

Gehuidf' (van een huid voorzien), bn.: de vrouwen waren vroeger -, d. i. droegen een huid; een valk met een -e kap, ledere; een -e boerenwagen, een wagen met een huid.

Gehulkt' (een kapmantel of huik dragende), bn.: de vrouwen, gingen toen nog - ter kerk.

Gehuisd' (een huis bewonend), bn.: ze zijn ruim -, net -; zie Huizen.

Gehuis'vest (woonachtig), bn.: ergens - zijn.

Gehumeurd' (gestemd), bn.: hij is altijd goed, vroolijk, wel, slecht -.

Gehuwd' (getrouwd, in den echt vereenigd), bn.: -e lieden zonder kinderen, de -e staat.

Gehuw'den (getrouwde menschen), m. en v. mv.: -zonder kinderen komen in aanmerking.

Gei (scheepst. loopend touw tot het inkorten der zeilen), v. geien.

Geiblok (scheepst. katrol, waardoor de gei loopt), o. -blokken, -s.

Geien (scheepst. de zeilen inkorten door de geitouwen op te halen, reven), ik heb gegeid.

Geijkt' (gemerkt als goed en deugdelijk), bn.: een -e meter; fig. een -e uitdrukking, het burgerrecht hebbende, gangbaar, algemeen als juist erkend: een -e term, een -e phrase.

Geil (vol levenssap; weelderig, vol lust, dartel, wulpsch), bn. en bw.; -er, -st.

Geil (van planten: te vet gemest), bn.: deze aardappels staan te -, weelderig van blad; (van den grond: vet, te vet); -er, -st.

Geil'heid (overmatige vettigheid, door bemesting), v. gmv.: door de - van den grond schiet daar alles te welig op; fig. wulpschheid.

Geillustreerd' (met illustraties), bn.

Geïmporteerd' (uit verre landen naar ons

- land overgebracht, b.v. van producten), bn.: -e manilla-sigaren; -e havanna-tabak.
- Geïncrimineerd'** (wat aanleiding geeft tot rechterlijke vervolging), bn.: het -e artikel in die krant.
- Geïndigneerd'** (Fr. verontwaardigd), bn.
- Geïnster** (vonk), v. -s; ook: Genster. vero.
- Geïnteresseerd'** (er bij betrokken, belanghebbend zijnde), bn.: bij een zaak - zijn.
- Geïser** (eig. razer: warme zwavelachtige springbron op IJsland), m. -s.
- Geïser** (verwarmingstoestel voor een bad, gasbadkachel), m. -s.
- Geïsha** (Jap. theemeisje, ook, beroepszangeres of -danseres, dansmeisje), v. -'s; zie Geesja.
- Geïsoleerd'** (afgezonderd, op zich zelfstaande, alléén ergens levende), bn.
- Geïsslersche buis**, v. - buizen: een - is een glazen buis, waarbinnen de elektrische vonk overspringt in verdunde lucht of in eenig ander verdund gas en als e. lichtbundel gezien wordt.
- Geit** (wijfje van den bok), v. geiten: een wilde -, een tamme -; fig. melkmuil.
- Geitbeaard** (baard van een geit), m. -baarden; -bok (mannetje v. d. geit), m. -bokken.
- Geitteleer** (leder, gelooid van het vel eener geit), o. gmv.: handschoenen van -, ook: Geitenleer, nl. leer v. geiten.
- Geitteleeren** (gemaakt van geitteleer), bn., ook, Geitenleeren: een paar - schoenen.
- Geitenblad** (plantk. kamperfoelie), o. gmv.
- Geitenhaar** (een haar van een geit), o. -haren; zegsw. *twisten om of over een -*, d. i. om een nietige beuzeling; -hoeder (geitenherder), m. -hoeders; -hoedster, v. -hoedsters; -klaver (zekere plant), v. gmv.; -melk (melk van geiten), v. gmv.: een kind voeden met -; -melker (nacht-zwaluw), m. -melkers: de - maakt den overgang uit van de zwaluwen tot de nachtroofvogels, van Mei tot September vindt men hem in ons land; -oog (oog v. e. geit), o. -en; -stal (stal voor geiten), m. -stallen; -vleesch (vleesch van geiten), o. gmv.
- Geitpoot** (poot van een geit), m. -pooten; -vel (huid eener geit), v. -vellen.
- Geitvellen** (vervaardigd van geitevel), bn.: een - buis, een - pij, een - tasch.
- Geitvleesch** (vleesch van ééne geit), o.
- Geitouw** (scheepst. loopend touw, waarmee een zeil wordt ingehaald, ingekort of gegord), o. -touwen; -touwblok (katrol), o. -s, -blokken; zie Geien.
- Gejaag'** (voortdurend jagen), o. gmv.: het - door veld en bosch (jachtbedrijf); dat - met die paarden, hard rijden.
- Gejaagd'** (onrustig, haastig), bn.; -er, -st.
- Gejakk'er** (afbeulend gejaag, gerij), o. gmv.: dat - met die arme paarden.
- Gejok'** (gescherts, dartele boert), o. gmv.; ook: het aanhoudend onwaarheid spreken, b.v.: leer het kind dat - toch af; foei, dat -!
- Gek** (zot, dwaas, verkeerd), bn.; -ker, -st; -heid (dwaasheid, grap), v. -heden: zegsw. *alle - op een stokje*, laat ons ernstig zijn; *ik zei het maar uit -*, scherts.
- Gek** (van verstand verstokene, krankzinnige), m. gekken; vr. Gekkin; zegsw. *iemand voor den - houden*, den spot drijven met iem.; *den - met iets houden*, er mee spotten; *den - steken met iem. of iets*, den draak met iem. of iets steken; *met iem. den - scheren*, spotten met; zegsw. *al te goed is buurmans -*, zie
- Buurman; spreekw. *De gekken krijgen de kaart*, zie Kaart.
- Gek** (draaiende kap boven op een schoorsteen, middel tegen valwinden), m. gekken.
- Gekal'** (Vlaamsch. gebabel, gesnap), o. gmv.: *wat al - over de politiek!*
- Gekamd'** (van een kam voorzien), bn.: een -e haan, een -e hagedis, een -e helm.
- Gekant'**, bn.: - zijn tegen iets, d. i. zich verzetten tegen, vijandelijk gezind zijn.
- Gekanteeld'** (voorzien van tandsgewijze uitsteeksels of tinnen), bn.: een -e toren.
- Gekarteld** (ribachtig, rondachtig getand, ingekeept), bn.: geldstukken met -e randen; een - blad, het - loof der wortelen.
- Gekast'** (gezet, van diamanten), bn.
- Gekeperd** (met een schuine keper geweven, niet-effen), bn.: -e stoffen, -e diemiten.
- Gekeperd** (wapenk. door keperlijnen verdeeld), bn.: het wapen van Egmond was - in twaalf stukken, goud en geel.
- Gek'heid** (dwaasheid, onverstand), v. gmv.
- Gek'heid** (grap, klucht), v. -heden.
- Gekield'** (een kiel dragende), bn.: mijn blauw -e, mijn Hollands frisch ontloken jeugd, (De Gén.); de blauw -e spes patriae, (C. O.)
- Gek'kelijk** (bespottelijk), bn.: een -e voorliefde; zij is - opgeschikt; -er, -st; ook: zij is wat -, dwaas, kinderachtig, mal.
- Gek'ken** (den. van gek, eig. den gek met iets of iem. houden, d. i. spotten, boerten, jokken, schertsen), hij heeft gegekt: hij gek't maar, met iets -, daar is geen - mee; niet met zich laten -, spotten.
- Gek'kendag** (de eerste April), m. -dagen; -feest (in Frankrijk, op Kerstmis en Driekoningen), o. -feesten; -getal (nl. het getal elf), o. gmv.; -huis (krankzinnigengesticht), o. -huizen; -nummer (nl. het getal elf), o. gmv.; -praat of -taal (onzin), v. gmv.; -werk (werk v. gekken, dwaasheid), o. gmv.
- Gekkerij'** (zotte scherts, jokkerij), v. -en.
- Gekkin'** (mal vrouwspersoon, zottin), v. -kinnen; -netje (half liefkoozende aanspreking van een nuffig jong meisje), o. -s.
- Gek'ko** (O.-l. huishagedis), m. -'s: de - laat 's nachts zijn gehuid hooren; ook: Gecko.
- Geklank'** (het klinken), o. gmv.: -v. snaren.
- Geklauwd'** (klauwen hebbende), bn.: katten en roofvogels zijn -e dieren; wapenk. in lazuur, een gouden sperwer, gebekt en -.
- Gekleed'** (van een kleed voorzien), bn. en vd.: een -e pop; hij heeft de armen -; fraai -, goed -, warm -; een -e jas, deftig en lang, dienende voor feestelijkheid of begrafenis.
- Gekleurd'** (met kleuren opgesierd), bn.: een -e prent; -e stoffen; fig. een sterk - verhaalt, overdreven, opgesierd.
- Geklik'klak** (eentomig gekletter), o.: het - der wapens; het - der paardenhoeven, der teerlingen; fig. het - van het romantisme, (Klikspaan); zie Klikklakken.
- Geklok'** (het telkens en aanhoudend klokken), o. gmv.: het - van een flesch, kruik, karaf, d. i. klokkend geluid bij het schenken.
- Geklon'ken** (afgedaan, in orde, beredderd), bn.: de zaak is -, het is tusschen hen -, de zaak is tusschen hen geregeld; zie Beklinken.
- Geknakt'** (gebroken, fig. krachteloos), bn.: - riet; - van vermoedens, - door tijden.
- Geknecht'** (in knechtschap, dienstbaarheid of afhankelijkheid gebracht of gehouden), bn.; zie Knechten.

- Gekoos'** (zoet gepraat), o. gmv.: *het* — *der moeder met haar kind*; ook: *geliefkoos*, *gevele*.
- Gekor'ven** (*ingesneden, fijn gesneden*), bn.: — *dieren of insecten*, nl. met inkervingen tusschen de drie hoofddeelen v. h. lichaam; — *tabak*.
- Gekroesd'** (*dicht ineengekruld*), bn.: *het* — *haar van een neger*, — *e wol*.
- Gekroezeld** (*gekroesd*), bn.: *die smid, met zijn zwart — haar!*
- Gekrookt'** (*geknakt*), bn.: *het* — *e riet*.
- Gekroond'** (*een kroon dragend*), bn.: *een — hoofd*, *een vorst*; *een — e leeuw*, (wapenk.)
- Gekruist'** (*elkaar kruisende*), bn.: *twee — e kling*, *twee — e sleutels* (wapen v. Leiden).
- Gekruiste** (*de —: de Heiland*), m. gmv.
- Gekruist' rijm**, o.; zie *Rijm*.
- Gekruld'** (*met een krul of met krullen, krullig*), bn.: *een — e staart v. e hond*, *een kind met — haar*; zegsw. — *e haren*, — *e zinnen*, zie *Haar*; ook, *Gekroesd*.
- Gek'scheren** (*den spot drijven met*), ik *gekscheerde*, ik heb *gegekscheerd*: *niet met iets —; niet met zich laten —*, den draak niet met zich laten steken; *het is maar —*, kortswijl; *het of dat is geen —*, het is ernst; als zn. o.: *zonder —*, in ernst; *geen — verstaan*, geen kortswijl dulden.
- Geks'kap** (*narrenkap, zotskap*), v. — kappen.
- Geks'kap** (*zot, zottin*), m. en v. — kappen.
- Geks'kolf** (*staf van den hofnar*), v. — ven.
- Gekulfd'** (*met een kuif*), bn.: *een — e leuwerik*.
- Gekulp'** (*fig. het langs slinksche wegen gaan naar eenig doel, b.v. in de staatkunde*), o. gmv.
- Gekuischt'** (*gezuiverd, kiesch, fijn, net*), bn.: — *e taal*, *een — e stijl*, — *e zeden*.
- Gekunsteld** (*gedwongen, gemaakt, onnatuurlijk*), bn.: *een — e vroolijkheid*, *een — e voordracht*, *een — e stijl*, *een — e gedicht*; bw.: *deze acteur spreekt wat —*, *gemaniëreed*.
- Gekwartileerd'** (*gevierendeeld*), bn.; wapenkunde; *een — schild*, door twee elkaar recht-hoekig snijdende loodlijnen in vieren verdeeld.
- Gekwast'** (*knoestig, vol kwasten*), bn.: — *hout is moeilijk te bewerken*; zie: *Kwast* en *Knoest*.
- Gekwet'ste** (*gewonde in den krijg*), m. — n.
- Gelaarsd'** (*met laarzen aan*), bn.: *de — e kat* (vertelling van Moeder de Gans); — *en gespoord*, eig. met laarzen en sporen aan als een ridder te paard, geheel gekleed of reisvaardig.
- Gelaat'** (*aangezicht, wezen, aanschijn*), o.: *een edel —*, *een schoon —*; *op iemands — iets lezen, met ernst op het —*, *met angst op het —*, *het — is de spiegel der ziel*; — **kenner**, m. — s; — **kunde** (*physionomie*), v. gmv.; — **kundige**, m. en v. — kundigen.
- Gelaats'hoek** (*hoek, gevormd door gelaat en schedel*), m. — hoeken.
- Gelaats'trek**, m. — trekken: *trekken of lijnen in of van het gelaat*, die aan dat gelaat zijn eigenaardige uitdrukking geven: *broers en ook zusters kunnen op elkaar lijken door meerdere of mindere overeenkomst van — trekken*.
- Geld'en** (*gemunt*), bn.; zie *Laden*.
- Gelag'** (*gezamenlijk verteer*), o. — en: zegsw. *het — betalen*, eig. de vertering betalen, zijn eigene en daarbij ook die van anderen, fig. de straf van anderen dragen; *vrij —*, vrije vertering; — *en zetten*, drinkpartijen aanrichten.
- Gelag'** (*lot*), o. gmv.: *een hard —*.
- Gelag'kamer** (*herbergkamer*), v. — s.
- Gelakt'** (*met lak gevernist*), bn.: *een — tafeltje*, *fijn — e fleschdoosjes*.
- Gelambrizeerd'** (*onder met houten bescho-*
- werk voorzien*), bn.: *de wanden waren bruin —, met gouden lijsten*; zie *Lambrizeering*.
- Gelan'de** (*eigenaar v. e. stuk land, b.v. in een polder*), m. en v. — n: *wij zijn naaste — n*.
- Gelang'**, naar — van, vz.: naar eisch van, b.v. *ik zal handelen naar — van omstandigheden*; vgw.: naar mate, naar evenredigheid, b.v. *naar — wij klommen, werd het landschap schooner*.
- Gelardeerd'**: *een — e haas*, zie *Lardeeren*.
- Gelas'ten** (*bevelen, gebieden*), ik — *lastte*, heb — *last*: *iemand iets —*, opleggen; *gelast worden iets te doen*; zie *Afgelasten*.
- Gelas'tigde** (*persoon, wien men een last opdraagt of opgedragen heeft*), m. en v. — n; zie *Zaakgelastigde*.
- Gelaten** (*kalm, berustend*), bn. en bw., — er, — st; — **heid** (*lijdzzaamheid, berusting*), o. gmv.
- Gelaten, zich** (*zich voordoen, zich aanstellen, zich houden, een houding aannemen*), ik *geliet mij*, heb mij *gelaten*: *hij geliet zich, als merkte hij geen onraad*; ook: *het geliet zich, alsof onze boot zou omslaan, hetscheen*.
- Gelati'ne** (*een geleachtige vaste stof, door koking getrokken uit vischblazen, celweefsels, enz.*; *een zuivere lijn*), v. (g = z).
- Gelau'werd** (*met lauweren gesierd*), bn.: *de — e overwinnaar*, *een — e dichter*; zie *Lauwer*.
- Gelawaal'** (*leven, rumoerige drukte*), o. gmv.
- Geld** (*algemeen ruilmiddel, zoowel metaal als papier, tevens waarmede*), o. gelden; — *slaan*, — *munten*, — *in omloop brengen*; *baar —*; zegsw. *goed — naar kwaad — gooien*, nuttelooze kosten maken voor eenig doel, dat toch niet te bereiken is; — *in iets steken*, aan de kans wagen; — *uit iets slaan*, er — aan weten te verdienen; *eieren voor zijn — kiezen*, zie: *Ei* en *Krom*.
- Geld'adel** (*de millionnaires*), m. gmv.; — **aristocraat** (*iemand, die door zijn geld invloed of macht kan uitoeven*), m. — craten; — **aristocratie** (*de groote, invloedrijke bankiers*), v. gmv.; — **belegging** (*kapitaaluitzetting*), v. — en; — **boete** (*een boete in geld te betalen*), v. — n; — **duivel** (*booze geest, die de geldzucht opwekt en aanvuurt*), m. — s.
- Gel'delijk** (*geld of geldzaken betreffende*), bn.: *vrees voor — e schade*, — *e opofferingen*; zie *Financieel*; *een — e schadeloosstelling*, — *e onderstand*, hulp in geld bestaande.
- Gel'deloos** (*van geld ontbloot, zonder geld*), bn.: *begeef u toch niet — op reis*; *ik raakte daar spoedig —*; rijmpje: —, *vriendeloos!*
- Gel'den** (*van waarde, van kracht zijn*), het gold, heeft — *golden*: *handenarbeid heeft altijd meer gegolden dan arbeid des hoofds*, (Potg.); *artikel ... kan hier niet —*, van kracht zijn; *zijn aanspraken laten —*, ze laten wegen; *ik wil die redenen laten —*, als gegrond aannemen; *zich doen of laten —*, zijn invloed, gezag feitelijk doen gevoelen; *die opmerking geldt mij*, betreft mij.
- Gel'dend** (*gezaghebbend, als wettig erkend*), bn.: *algemeen — e redenen*, *een — eccuus*.
- Gel'derland** (*aardr. een onzer elf provinciën*), o.
- Gel'dersch** (*uit of van Gelderland*), bn.: *een — stadje*; als zn. (*de taal*), o.; — **man** (*iem. uit Gelderland*), m. Gelderschen.
- Geldersche vallei'** (*aardr. streek van Geld. en Utrecht ten Z. O. van Eemland*), v.: *de — ligt tusschen heuvels in het W. en O.*
- Geld'gebrek** (*geldnood*), o. gmv.: — *hebben*; — **gie'rig** (*geldzuchtig*), bn., — er, — st;

— **handel** (handel in gemunt en ongemunt goud en zilver, vooral in muntspciën), m. gmv.; — **handelaar**, m. — s: zie Kassier.

Geld'ig (geldende, waarde hebbende, wettig), bn.: dit spoorwegkaartje is niet meer —, dat zijn — e redenen, — er, — st; — **heid** (deugdelijkheid), v. gmv.: de — van iem. aanspraken.

Geld'jesdag (betaaldag), v. gmv. gzm.

Geld'kist (kist tot berging v. geld), v. — en.

Geld'koers (rentekoers van den dag ten opzichte van vreemde munten), m. — koersen; — **lade** (lade in een toonbank, in een kast, enz. tot berging van geld), v. — laden; ook: **geldla**, verkl. geldlaatsje: aan 't — zitten, zie Kassier, met de bijgedachte, dat men wel eens een zoet winstje heeft; zie ook: Laatsje, Ladenlichter en Winkellade.

Geld'leening (leening van geld tegen interest, meestal van groote kapitalen door het rijk, de provincie, een stad, een particuliere onderneming), v. — en; meestal verkort tot **Leening**, z. ald.: een — van 275 miljoen ad 5 1/2; zie: Interest, Fonds, Effect, Staatspapier, Schuldbrief, Pandbrief.

Geld'markt (handel in geldswaardig papier, in goud- of zilvermunt; of, het beleggen en omzetten van kapitalen aan de beurs; ook, de plaats op de beurs, waar deze handel gedreven wordt), v. — markten; — **middelen** (financien), o. mv.: de — van den staat.

Geld'quaestie (een quaestie of vraag, het geld, dat voor iets benooidig is, rakende of betreffende), v. gmv.: de — is bij elke groote onderneming een eerste zaak; — **schaarschte** (algemeen gebrek aan contanten), v. gmv.: in oortogstijden is er i. d. regel —; — **schietter** (geldleener), m. — schieters; — **som** (hoeveelheid geld), v. — sommen; — **stuk** (muntstuk), o. — stukken.

Geld'swaarde (de waarde van iets in geld of contanten), v. gmv.: — **waard'ig**, bn.: — papier, b.v. bankbiljetten, postbewijzen, promessen, pandbrieven, effecten.

Geld'trommel (trommel voor geld), v. — trommels; — **verlegenheid**, v. gmv.: in — zitten; — **verlies** (geldelijke schade), o. — verliezen; — **winning** (rijke broodwinning), v. gmv.

Geld'wisselaar (omwisselaar van muntspciën), m. — s, — aren; — **wolf** (rijkaard, gierigaard), m. — wolven; — **zaak** (zaak, die met geld kan afgedaan worden), v. — zaken; — **zak** (geldbuis), m. — zakken; — **zorg** (bekommering over 't gebrek aan geld), v. — en: die ambtenaar is gekweld door — en; — **maakt oud**.

Geld'zucht (streven naar geldbezit), v. gmv.; — **zuchtig** (ziekelijk verlangen naar het bezit van geld, geldgierig), bn., — er, — st.

Gele'de dieren, o.: het zijn dieren zonder geraamte, d. i. ongewervelde, symmetrisch van vorm of met een geringd lichaam; de meeste bezitten een kop en ledematen met gewrichten, b.v. **schaaldieren** (als: krabben, kroefften), **spinachtigen**, **ringwormen**, **straaldieren**, enz.

Gele'den, gele'en (voorbijgegaan), vd.: het is een jaar —, het was gisteren een jaar —, 't is al lang —, eenige dagen —, niet lang —, kort —.

Gele'deren, o., mv. van Gelid.

Gele'ding (verwant met lid: gewricht, verbinding, aaneensluiting), v. — en: de — en der gewervelde dieren, de — en der gelede dieren.

Geleed' (verwant met lid), bn., gelede: er zijn gelede dieren, zie ald.; een gelede stengel.

Geleend' (niet eigen, van elders), bn.: de — glans der maan; het was — e pracht.

Geleerd' (met kennis toegerust, kundig), bn.: een — e schrijver, een zeldzaam — e man, bij uitbr.: de — e stand, de — e wereld.

Geleer'de (iemand van uitgebreide studie en kennis), m. en v. — n: een degelijk, grondig —, een klassiek —; de — n, de mannen van studie.

Geleerd'heid (uitgebreide kennis op wetenschappelijk gebied), v. gmv.: zegsw. de — waait iemand maar niet zoo aan, is niet zonder inspanning of moeite te erlangen.

Gele'gen (liggende, een plaats innemende), bn.: Arnhem is — aan den Rijn; fig. er is in die woorden veel troost —, besloten; — er plaats en ure, gunstig of geschikt; iemand — komen, van pas; wat is er mij aan —! d. i. wat heeft het voor mij te beteekenen.

Gele'genheid (ligging, plaatselijke gesteldheid), v.: de — van een land, v. e. slagveld; verder: een schoone — om roem te behalen, kans, omstandigheid; bij —, als er aanleiding toe bestaat; zegsw. de — maakt den dief; iemand in de — stellen, in staat stellen; de — bij de haren grijpen of pakken, handig van een geschikte gelegenheid gebruik maken.

Gele'genheidsgedicht (e. gedicht, gemaakt voor een bepaalde gelegenheid), o. — gedichten; er zijn vele soorten van — en, b.v. bruiloftsliederen, drink- en dansliederen, krijgs- en zegezangen, morgen- en avondzangen, oogstliederen, gezelschapsliederen, wiegeliedjes, liederen op jaargetijden, enz.

Gele'genheidsgezicht (scherts. gezicht, geplooid naar de omstandigheden), o. — gezichten: met een — trad hij de rouwkamer binnen.

Gele'genheidsliedje (liedje, dat dienen moet bij de een of andere gelegenheid), o. — s; — **preek** (predikatie bij de een of andere omstandigheid), v. — preeken; — **rede** (idem, toespraak), v. gmv.; — **stuk** (muziekstuk of tooneelstuk, vervaardigd voor de een of andere feestviering) o. — stukken; — **vers**, o. — versen; zie: — gedicht en Extemporeetje.

Gelei' (verdikt of gestold sap van dierlijke of plantaardige stoffen), v. — en. (g = z).

Gelei', o.: op 's lots — verlaat ik me aan de baren, (Bild.); zie Geleide.

Gelei'biljet (biljet, houdende verlof tot vervoer van accijnsgoederen), o. — biljetten.

Gelei'brief (vrijbrief, paspoort), m. — brieven.

Gelei'de (het vergezellen, het geleiden, gelei), o.: iem. — doen; iem. zijn of het — aanbieden; zich aan iem. — toevertrouwen; personen samen, die uitgeleiden: elk der mannen van het — was goed gewapend; zie Convooi.

Gelei'delijk (naar of in orde, geregeld, regelmatig, in behoortelijke opeerwolving), bn.: een — e overgang, een — e achteruitgang; bw.: het gesprek kwam — op e. ander onderwerp; — **heid** (geregelde opvolging), v. gmv.

Gelei'den (vergezellen en leiden), ik geleide, heb geleid: een dame —, ien. naar huis —; zegsw. een meisje naar het altaar —, haar huwen; fig. een smal pad, dat naar het kasteel geleide; warmte en electriciteit —, laten overgaan; het gehuid —; — **er** (man, die geleidt), m. — s; — **ster** (vrouw, die geleidt), v. — s; fig. de deugd zij u een — op uw levenspad.

Gelei'der, electriche —, m. — s, nl. voorwerpen, die de electriciteit voortplanten; goede — s zijn metalen, water, het menschelijk lichaam, de aarde; slechte — s zijn glas, lak, zijde, hars,

vette oliën, lucht; halve -s staan tusschen beide in, als: droog hout, leder, papier, stroo, alcohol, aether; zie Conductor.

Gelei'der Lage, bw.; zie Lage.

Gelei'ding (de daad van geleiden), v. gmv.: onder - van, meer: onder het geleide van: een detachement O.-I. soldaten onder het - van een luitenant; een klasse schoolkinderen op de wandeling onder het - v. d. onderwijzer.

Gelei'ding (wat in eig. zin geleidt), v. -en: de electriche -, het koperdraad; de geleiding der centrale warmte, nl. de buizen; er is een defect in de - der telefoon, draadwerk; zie ook: Warmte-; ook, Waterleiding.

Gelei'draad (electr. vertind tjezer- of staal-draad, rustend op porseleinen isolatoren of hangend in klok-isolatoren tot voortgeleiding v. d. electriche stroom), m. -draden.

Gelei'stang (werkt. staaf, die aan een schuivend deel eener machine een vasten weg geeft), v. -en.

Gelei'dster, -star (dicht. leidsvrouw), v. -sterren, -starren; zie Leidster.

Gelei'ergoed, -werk (aardewerk, fayence), o. gmv.; zie: Gleiergoed, Gleiswerk.

Gelei'geest (engelbewaarder, beschermengel, goede genius), m. -geesten.

Gelei'taart (taart met gelei er op of er in gebakken), v. -en; -korst, v. -en. (g = zj).

Gelei'tied (wapenk. versierd met heraldieke leliën), bn.: een - kruis of letiekruis.

Ge'len (geel worden, geel maken), ik heb en het is gegeeld: de halmen gaan reeds -, de bladeren - i. d. herfst; gij moet dien muur -.

Gelei'terd (in de letteren bedreven, letterkundig), bn.: een - man, een -e schare van toehoorders, fig. een -e opvoeding.

Gelei'terde (letterkundige), m. en v. -n.

Gele'zen (algemeen gelezen wordende), bn.: een - auteur; ook: een - Mis, nl. een stille mis of leesmis.

Geld' (geleding, gewricht), o. gmv.: een arm uit het - vallen.

Geld' (rij soldaten), o. gelederen: een bataljon in twee gelederen opstellen, in het - staan.

Geliefd' (bemind, dierbaar), bn.: -e ouders, een -e vriend, vriendin; -e broeders en zusters, als aanspraak in leerredenen.

Gelief'de (beminde), m. en v. -n.

Gelief'koosd (geliefd, bemind, dierbaar), bn.: dicht. een - oord, een - plekje; bij uitbr. onze -e neigingen, wenschen; een -e uitspanning, een - denkbeeld.

Gelie'ven (minnenden, beminden), m. mv.

Gelie'ven (behagen, believeen), het geliefde, het heeft geliefd: het gelieve u, enz.

Ge'lig (geelachtig), bn.: een zakdoek wordt - door het liggen, dit papier is - geworden.

Gelij'staffierd' (omringd door stafdragers of lijfstaffieren als lijfwacht), bn.

Gelijk' (hetzelfde uiterlijk hebbende, hetzelfde zijnde), bn.: met -e wapenen; van -en rang; in -e mate; te -er tijd; zij wilden Gode - worden, d. i. evenals God; met den grond - maken, effen, vlak maken, d. i. slechten, sloopen; zegsw. iem. met -e munt betalen, zie Munt; wisk. driehoeken met -e basis en -e hoogte zijn - van inhoud, d. i. bevatten evenveel malen de gemeene maat; is uw horloge -? juist van tijd; zegsw. -e monniken, gelijke kappen, zie Kap; bw.: de twee treinen kwamen - aan, op hetzelfde oogenblik; -heid, v., zie ald.

Gelijk' (billijkheid, recht), o. gmv.: gij hebt daaraan of daarin -, iem. in het - stellen.

Gelijk' (evenals, zooals), vgw.: hij deed, - hij sprak; hij stamelde - een kind, als.

Gelijk'bee'nig (wisk. hebbende gelijke opstaande zijden), bn.: een -e driehoek, een - trapezium; -heid, v. gmv.

Gelijk'beteekenend (van nagenoeg gelijke beteekenis), bn.: twee -e woorden, b.v. die op -lei en -hande, als: drieërlei, -hande.

Gelijk'draadsch (uit gelijke draden gemaakt), bn.: -touw- of kabelwerk; -e garens, -e wollen of linnen weefsels.

Gelijkdrach'tig (overal dezelfde draagkracht of sterkte hebbend), bn.: -e kabels.

Gelijkdra'dig (bestaande uit een gelijk aantal draden), bn.: -touw of kabelwerk.

Gelij'ke (persoon van denzelfden rang, stand enz.), m. en v. -n: ga om met uws -, d. i. noch met uw meerdere, noch met uw mindere.

Gelij'kelijk (gelijkmatig), bw.: -verdeelen.

Gelij'ken (evenaren, overeenkomen), ik geleeke, heb geleken: hij gaat zijnen vader -, slachten; op een haar op iem. -, juist dezelfde gelaatstrekken en id. postuur hebben.

Gelij'kend (wat goed lijkt), bn.: een - portret; een photographie is in den regel -.

Gelij'kenis (overeenkomst in uiterlijken vorm), v. gmv.: de sprekende - van een portret, de - faalt bij dien portretschilder nooit; bij uitbr. naar Gods beeld en - is de mensch geschapen.

Gelij'kenis (zinnebeeldig verhaal, waarin menschen handelend optreden), v. -sen: Christus sprak in -sen: de - van den zaaiër, van den verloren zoon, enz.; zie Parabel.

Gelij'kerwijze, -wijs (op dezelfde wijze), bw.: handelt nu -, evenzoo, eveneens.

Gelij'gaan (denzelfden tijd aanwijzen), het ging -, heeft -gegaan: mijn horloge gaat juist - met de spoorlok, deze pendule gaat -.

Gelijk'gestelden (O.-I. personen met Europeanen op ééne lijn gesteld), m. en v. mv.

Gelijk'heid (volkomen overeenkomst in eenig opzicht), v. gmv.: - van opvoeding, - v. onderwijs, van - rechten, - van plichten, - van loon, - van beginselen; vrijheid en - onder de menschen, op voet van -; wisk. de - van twee hoeken, nl. in grootte; de - van twee drie- of veelhoeken, nl. in oppervlakte.

Gelijk'heid (gesch. 't gelijk-zijn van de drie standen voor de wet), v. gmv.; z. Vrijheid, enz.

Gelijk'hoekig (meetk. gelijke hoeken hebbende), bn.: regelmatige drie- of vierhoeken en regelmatige veelhoeken zijn -; twee -e driehoeken zijn gelijkvormig.

Gelijk'kloppen (door kloppen effen maken), ik klopte -, heb -geklopt: straatkeien -; -knippen (door knippen even lang maken), ik knipte -, heb -geknipt: de haren -.

Gelijk'klas'tig (scheepst. voor en achter even zwaar belast), bn.: het schip is nog niet -, verdeel de lading beter.

Gelijk'loopen (even hard of in dezelfde richting loopen), liep -, heeft -gelopen: die twee treinen loopen altijd -, loopen naast elkaar in even snellen gang; deze weg loopt met de rivier -, in dezelfde richting; wisk. deze twee lijnen zijn -d, d. i. parallel.

Gelijk'luidend (denzelfden klank hebbend), bn.: zelden zijn twee piano's, violen, enz. -; -e woorden, homoniem; een - afschrift, d. i. een kopie,

- Gelijk'maken** (effen maken, effenen), ik maakte -, heb - maakt: een weg -, een veld -.
- Gelijkmat'ig** (voortdurend of overal gelijk), bn.: een -e drukking, in -en draf; een -e stijl, d. i. die geregeld in denzelfden toon voortgaat; fig. een - karakter, dat steeds in dezelfde stemming is; bw.: iets - verdeelen, een rad - doen bewegen; -er, -st; -heid (gelijkheid), v. gmv.: - van beweging, van - drukking.
- Gelijkmiddelpun'tig**, bn.; zie: Concentrisch, en de tegenst. Excentriek.
- Gelijkmoe'dig** (voortdurend kalm gestemd), bn.: alleen de wijsgeer blijft onder alle tegenspoeden -, een -e rust; bw.: de rampen - verdragen; -heid (kalmte), v. gmv.: de Mongool bezit over 't algemeen een groote mate v. -.
- Gelijkna'mig** (van denzelfden naam), bn.: twee -e personen; rekenk. twee -e benoemde getallen, twee -e breuken; alg. -e machten; -e wortelgrootheden, b.v. $\sqrt[3]{a}$ en $\sqrt[3]{b}$; nat. -e polen, -e electriciteit.
- Gelijk'schaven** (effen-, vlakschaven), ik heb -geschaafd; -scheren (effenscheren), ik schoor -, heb -geschoren, b.v. het -scheren van katoenen stoffen, van laken, fluweel.
- Gelijkslach'tig** (van dezelfde soort, gelijk-aardig), bn.: alg. een -e veelterm, d. i. alle termen zijn van denzelfden graad.
- Gelijksoor'tig** (gelijkaardig, van dezelfde soort), bn.: er zijn veel -e spreuken of spreekwoorden, -e grootheden, -e stoffen.
- Gelijk'staan** (in rang, in waarde overeenkomen), het stond -, heeft -gestaan.
- Gelijkstan'dig** (meetk.), bn.: de -e zijden van twee gelijkvormige driehoeken, d. i. de evenredige zijden.
- Gelijk'stellen** (op ééne lijn stellen), ik stelde -, heb -gesteld; -stelling, v. -en.
- Gelijkstraats'** (gelijkgronds, gelijkvloers), bw.: de - gevestigde bureau's.
- Gelijk'strijken** (strijkende gelijk of glad maken), ik streek -, heb -gestreken.
- Gelijk'stroom** (electr. steeds in gelijke richting gaande stroom), m. -en.
- Gelijk'teeken** (gelijkheidsteeken, het teeken =), o. -teekens: een getal vóór en achter het -, b.v. $a^2 = a \times a$; $2 \times 4 = 8$.
- Gelijk'tijd'ig** (op denzelfden tijd gebeurende), bn. en bw.: twee -e gebeurtenissen; die treinen kwamen - aan.
- Gelijkvloef'end** (spraak. een regelmatig of gelijk beloop hebbend), bn.: een - werkwoord, d. i. zwak, b.v. leeren, w. i. g.
- Gelijkvloers'** (gelijkgronds), bw.: zij wonen daar -, zie -straats; -vloersch', bn.: hij woont op de -e verdieping; fig. alledaagsch, ordinair, b.v. -e gesprekken.
- Gelijkvorme'ig** (overeenkomstig in gedaante, evenredig in de deelen), bn.: twee -e tafeltjes; aardr. -e ligging van aardlagen; meetk. twee -e driehoeken, veelhoeken; gelijk en -, d. i. gelijk van inhoud en van vorm, b.v. twee driehoeken met gelijke zijden; -heid, v. gmv.: de - van drie- of veelhoeken.
- Gelijkwaar'dig** (van gelijke waarde), bn.: twee -e zinsleden, b.v. de oude en trouwe huisknecht; zie ook Aequivalent, bn.
- Gelijkzotten** (op den juiststen tijd zetten, van uurwerken), ik zette -, heb -gezet; zijn horloge -, een pendule -.
- Gelijkzijd'ig** (meetk. met gelijke zijden), bn.: twee -e driehoeken, een -e veelhoek; -heid, v. gmv.: de - van twee veelhoeken.
- Gelijnd'** (van lijnen voorzien), bn.: -e cahiers.
- Gelikt'** (gladgemaakt, glanzig gepolijst,), bn.: het overleer dier schoenen is fraai -; fig. -e verzen; -heid (gladheid, glans), v. gmv.
- Gel'lotje** (spreekt, voor geldje), o.: het lieve -.
- Gel'lig** (galachtig), bn.: een - schaap, een -e koe; ook, mat, bieek, fig. gemelijk, knorrig.
- Gel'ling** (manlijke plant van den hennep), v. gmv.; zie Zaaling.
- Gelobd'** (van lobben of insnijdingen voorzien), bn.: een plant met -e blaadjes.
- Gelofte** (plechtige belofte, vrijwillige verbintenis), v. -n: hij deed de- naar het H. Land te trekken; een - afleggen, een - houden, vervullen, gestand doen; een - breken, schenden.
- Gelofte** (R.-K. vrijwillige, aan God afgelegde belofte), v. -n: de monniken deden o. m. de - van armoede.
- Geloftefeest** (gesch. prachtfeest te Rijssel, 1454, waar Philips van Bourgondië de gelofte aflegde, de Turken te gaan bestrijden), o.
- Geloftenis** (gelofte), v. -sen. vero.
- Geloken** (gesloten), bn.: met - oogen; zie: Luiken en Oogluikend.
- Gelokt'** (lokkig, met lokken), bn.; meestal: blondgelokte, b.v. die - knapen; zwartgelokte, b.v. eenige - meisjes.
- Geloof** (het vertrouwen, het gelooven), o. gmv.: - hechten aan iemands woorden, aan iets - slaan; - vinden, b.v. verzinsels kunnen - vinden; - weigeren, b.v. aan iemands woorden.
- Geloof** (deugd, waardoor men geloof), o. gmv.: het - kan bergen verzellen, het - in God.
- Geloof** (leer eener kerk), o. gelooven: het christelijk -, de 12 artikelen des geloofs, z. Symbolum; een akte van -, R.-K. formulier-gebed van geloofsbelijdenis.
- Geloof'baar** (geloof verdienende), bn.: een - man, -e menschen, een - bericht.
- Geloof'felijk** (aannemelijk), bn., -er, -st: niemand acht dit -.
- Geloofs'artikel** (een of andere waarheid v. het godsdienstig geloof), o. -en, -s; -belijdenis (beknopte samenvatting der voornaamste geloofswaarheden), v. -sen, fig. een staatkundige -, een sociale -; -brief (bevis van verkiezing, benoeming; akte van identiteit), m. -brieven: de gezant overhandigde zijn -brieven: de -brieven van de leden der Eerste- of Tweede-Kamer; -daad, v., zie Auto-da-fé; -genoot (iemand met ons van denzelfden eeredienst), m. en v. -en, vr. ook -e; -getuige (martelaar om des geloofs wille), m. en v. -n, ook Bloedgetuige; -haat (godsdiensthaat), m. gmv.
- Geloofs'halve** (ter wille van of om zijn geloof), bw.: hij werd - vervolgd.
- Geloofs'leer** (leerstukken des geloofs), v. gmv.; -punt (leerstuk, vraagpunt), o. -en.
- Geloofs'rechter** (gesch. inquisiteur), m. -s; -regel (-voorschrift), m. -en; -stuk (-artikel), o. -stukken, zie Dogma.
- Geloofs'vertrouwen** (het vertrouwen, dat iem. ontleent aan zijn godsdienstig geloof), o. gmv.; -vervolg'ing (vervolg'ing ter zake v. h. geloof), v. -en; -verzaker (afvallige van zijn godsdienstig geloof), m. -s, zie: Verzaken en Apostaat; -verzaking (het verzaken of loochenen v. zijn geloof), v. -en; -vrijheid (vrijheid van godsdienst, gewetensvrijheid), v. gmv.
- Geloofwaar'dig** (vertrouwen verdienende), bn.: een - geschiedschrijver, -e getuigen, een -e

- getuigenis, een - gerucht; -er, -st of meer en meest -; -held (vertrouwbareheid), v. gmv.
- Geloo'ven** (vertrouwen stellen in, voor waar houden op gezag van een ander), ik heb geloofd: iemand op zijn woord -; -aan God, d. i. vast en innig gelooven, dat God bestaat; -in Christus, zijn vertrouwen stellen in Christus en gezind zijn Zijn leer te volgen; -aan Gods liefde, almacht, enz.: geen woord van iets -, voor waar houden; gij zult toch niet -, dat ge slaagt, d. i. meenen, aannemen, denken.
- Geloo'vig** (vast, innig geloovende), bn.: een - christen; met een - hart; fig. -e godsvrucht, -e liefde, een - gebed, - vroomheid; bw.: -vertrouwen op iets, -aambidden; -er, -st.
- Geloo'vige** (belijder van eenig geloof), m. en v -n: de dorpsklok riep de -n; de schaar der -n, de ware -n.
- Gelp** (van boomen en planten en jonge varkens: weelig, tierig, frisch groeiend), bn. en bw.: die tarwe staat -, deze groente ziet er - uit; die biggen zijn -. gew.
- Gelubd'** (met hebben versierd), bn.: een - hemd, een -e halskraag. vero.
- Gelui'** (het luiden), o. gmv.: het - der klokken.
- Geluid'** (trillende beweging der lucht, klank, toon), o. -en: een zacht -, het - voortplanten; de -en der dieren; spreekw. Ledige vaten maken het meeste -, oppervlakkige lui hebben bijzonder veel praat, zie Vat.
- Geluids'leer** (wetenschappelijke behandeling van de verschijnselen, welke zich bij het geluid voordoen), v. gmv.
- Geluid'** (van humeur), bn.: vader is vandaag goed -, in goede stemming.
- Gelui'paard** (wapenk), bn.: een -e leeuw, d. i. gaande leeuw. w. g.
- Geluk'** (de grillige fortuin), o. gmv.: het - dient hem, het - begunstigt mij, hij mag van - spreken, het blinde -; zie: Fortuin en Fortuna.
- Geluk'ken** (goed uitvallen, gedijen), het is -lukt: alles gelukt hem; die opstand zal wel -, slagen; die podding is goed gelukt.
- Geluk'kig** (voorspoedig, door het lot begunstigd), bn.: een - leven, hij acht u -, een - toeval, een - voortteeken, een - gesternte; bw.: iets gelukkig ten einde brengen.
- Geluk'kigerwijs, - wijze** (door een gelukkig toeval, gelukkig), bw.
- Geluks'bode** (iemand, die een gelukstijdiging brengt), m. en v. -boden, z. Job's bode; -dag (dag, die, naar men meent, geluk aanbrengt), m. -dagen: Woensdag is voor hem een -; -godin, myth. de godin van 't geluk, de Fortuin, Fortuna; -kind (iem., die in alles voorspoed heeft, wien alles meeloopt), o. -kinderen; -nummer (nummer in een loterij, waarmee men geluk meent te zullen hebben), o. -nummers; -staat (de toestand van geluk, waarin men leeft; fig. de hemelsche zaligheid), m. gmv.; -ster, -star (de ster, van wier stand aan den hemel iemands geluk heette af te hangen), v. -ren: zijn - rijst, zijn - ging tanen; -teeken (voortteeken, dat geluk doet verwachten), o. -teekens; -vogel (vogel, die geluk beteekent of aanduidt, fig. gelukskind), m. -vogels; -zon (het geluk als een zon voorgesteld), v.: zijn - begint te verbleeken.
- Geluk'wensch** (feliciteatie), m. -wensen.
- Geluk'wensen** (heil of zegen wenschen), ik heb gelukgewenscht: mag ik u - met uw bevordering? zich zelven met iets -; z. Feliciteeren.
- Gelukza'lig** (uiterst gelukkig, voorspoedig), bn.: een - samenzijn; een - nieuwenjaar!
- Gelukza'tige** (uitverkorene), m. en v. -n.
- Gelukza'tigheid** (allerhoogste trap van geluk), v. gmv.: de aardsche -, de hemelsche -.
- Geluk'zoeker** (iem., die overal zijn geluk zoekt, zijn fortuin beproeft), m. -zoekers; z. Avonturier; Chevalier d'industrie.
- Gelust'en** (behagen, believen), het heeft gelust: het gelustte mij niet, daarvan te spreken.
- Ge'luw** (Vlaamsch: geel, geelachtig), bn.; als zn. o.: de geelzucht.
- Gemaakt'** (kunstmatig vervaardigd), bn.: -e bloemen, kunstbloemen; fig. -e nederigheid, d. i. valsche, voorgewende; bij uitbr. gekunsteld, gedwongen: met een -e stem, -e taal; hij is wat - in zijn manieren, d. i. stijf, den eenvoud missende; bw.: -spreken, -lachen, -glimlachen, geaffecteerd, -er, -st; -held (gekunsteldheid, stijfheid), v.: -in houding of manieren, -van taal.
- Gemaal'** (echtgenoot, in vorstelijke kringen), m. -s en gemalen: Albert was Prins- van Engeland; de Koningin en haar -.
- Gemaal'** (afleid. van malen, zeuren: gezanik), o. gmv.: dat is een - zonder einde.
- Gemaal'** (afleid. van malen, draaien: stoomwerktuig, om een polder droog te houden), o. gemalen; zie Stoomgemaal.
- Gemaal'** (afleiding van malen, fijn maken: het graan, dat gemalen wordt), o. gmv.: de belasting op het -; zie Geslacht.
- Gemaal'** (eig. medeeter; makker, vooral in 't kaartspel), m. en v. -maten; z. Partner.
- Gemacht'igde** (zaakgelastigde, lasthebber), m. en v. -n, zie Mandataris.
- Gemak'** (rust, kalmte), o. gmv.: doe het op uw -, iemand op zijn - brengen, zetten, kalmte inboezemen door vriendelijke bejegening; het -, het geheim -, sekret, zie W. C., Bestekamer, Plee; een huis met vele -ken, geriefelijkheden.
- Gemak'kelijk** (zijn gemak zoekende, houdende), bn.: de man begint wat - te worden; een - ziekestoel, gemak gevende; een - leven, vol gemak en rust; bw.: dat is - te doen, zonder inspanning; dat huis is - ingericht; -er, -st; -held (fig. losheid; natuurlijkheid), v.: hij spreekt met veel -, in hun omgeving is veel -.
- Gemak'halve** (ter wille van het gemak), bw.: - zich niet kleeden, - niet uitgaan.
- Gemak'zucht** (begeerte naar gemak), v. gmv.
- Gema'lied** (uit maliën bestaande), bn.: de schildknepen wreeven de -e pantsers hummer meesters droog, (Van Lenn.)
- Gemalin'** (gade, echtgenoot van hooggeplaatste personen), v. gemalinnen.
- Gemanierd'** (beschaafd, wellevend, welopgevoed), bn., -er, -st; zie Welgemanierd.
- Gemanie'reerd'** (gekunsteld, gedwongen, stijf, onnatuurlijk), bn. en bw.: een -e stijl, gemaakt; -spreken, gemaakt-deftig.
- Geman'teld** (een mantel aan-hebbende), bn.
- Gemarineerd'** (met azijn en uien ingemaakt), bn.: een -e haring; z. Marineeren.
- Gemar'merd** (als marmer gekleurd), bn.: -papier, hij zat aan een der -e houten tafeltjes v. h. koffiehuis, een -e gang.
- Gemaskeerd'** (gemaskerd; fig. verscholen, bewimpeld, bedekt), bn., z. Maskeeren.

Gemas'kerd (*dragende een masker*), bn.: een -e danser, -e dieven, met een masker voor, vermomd; bij uitbr.: een - bal, waarop ieder een masker draagt; z. Deguiseeren.

Gemas'kerde (*iem. met een masker voor*), m. en v. -n: zie Masker.

Gema'tigd (*maathoudend*), bn.: een - man, een -e warmte, de -e luchtstreek; -er, -st; -heid (*kalmte, bezadigheid*), v. gmv.

Gemb'er (Arab. *geconfijte wortelstok van een O.-I. plant, ook uit Z.-China en Z.-Amerika*), v. gmv.; -bier (*drank, bereid uit gembersap, suiker, honing, citroensap en water*), o. gmv.; -stroop (-nat), v. gmv.; -thee, v. gmv.

Gemeen' (*toehorende of eigen aan meer dan één, gemeenschappelijk*), bn.: dat is hun allen -, vrijheid is een - goed, een -e naam, d. i. eigen aan alle zelfstandigheden van dezelfde soort; voor -e rekening, gezamenlijk; zegsw. -e zaak maken met iemand, zich bij iemand aansluiten; rek. een -e dealer, d. i. de deeler van twee of meer grootheden; Broeders des -en levens, congregatie, door Geert Grootte in 1380 gesticht.

Gemeen' (*algemeen, voor ieder, openbaar, publiek*), bn.: een -e weide, het -e kerkhof, een - goed; iets door den druk - maken; de -e zaak, de zaak des lands.

Gemeen' (*gewoon, alledaagsch*), bn.: het -e volk, in 't -e leven, Fransche termen zijn in 't zuiden van Limburg zeer -; e.-soldaat.

Gemeen' (*gering, slecht, laag*), bn.: -e woorden; - weer, een -e vent, een -e streek; ook bw.: hij schrijft -, leelijk; dat staat je -, slecht; hij heeft mij - behandeld, op een lage, slechte, nare manier; -er, -st.

Gemeen' (het) (*de lagere volksklasse*), o. gmv.

Gemeen'd' (*bedoeld*), bn.: 't is goed -; wat ik zeg is -, is mij ernst.

Gemeenebest' (*eig. het gemeene welzijn: republiek*), o. -en; 't Bataafsche -, (1795-1806); -best'gezinde (*republikein*), m. en v. -gezinden.

Gemeen'goed (*goed, dat aan alle menschen ieder in 't bijzonder, toebehoort*), o. -goederen; lucht en zonneschijn zijn -goederen.

Gemeen'heid (*laagheid, slechtheid*), v. -heden.

Gemeen'igheid (*vuige, vuile daad*), ook, *vuile taal*, v. -heden.

Gemeenitelt' (*gemeenigheid*), v. -teiten.

Gemeen'landshuis (*vergaderhuis van een waterschap*), o. -huizen: het - van Rijnland.

Gemeen'lijk (*in den regel, doorgaans, gewoonlijk*), bw.: -staat een dwaas beschaamd, die hooger klimt als hem betaamt, (Cats).

Gemeen'plaats (*alledaagsch gezegde, overbekende waarheid*), v. -plaatsen: zijn rede was vol afgezaagde -en; het roemen op ondervinding is een - geworden.

Gemeen'schap (*het gemeen-hebben aan of van iets*), v. gmv.: leven in de - van Christus; wettelijke - van goederen; zegsw. de - met iemand afsnijden, niets meer met hem te doen willen hebben; de - der steden onderling, het verkeer; de - onderhouden, b.v. door trams of booten.

Gemeenschap'pelijk, bn.: de korf is een -e bijenwoning; al die verdiepingen hebben een -e trap; handelen met - overleg, onderling beraad; bw.: een paard - bezitten, met velen samen, gezamenlijk; een krant - lezen, met tweeën of drieën.

Gemeenslacht'ig (*spraak. mann. of vr.*

naar de bet.), bn.: de zelfst. nw. wees, erfge-naam, gevangene zijn -.

Gemeens'man (Rom. gesch. *volkstribuum*), m. -lieden; zie Tribuun.

Gemeen'te (*eig. gemeenschap, genootschap: stad, dorp, kerk, parochie*), v. -n; ook, de burgerij of de gezamenlijke leden van een kerk of een parochie.

Gemeen'te-archief, o. -archieven, zie Archief: het - van Maastricht is interessant; -archivaris (*beheerder v. h. archief eener gemeente*), m. -sen; z. Rijksarchief, Rijksarchivaris.

Gemeen'tebegrooing (*balans van inkomsten en uitgaven voor één kalenderjaar, in September in te dienen aan den Raad*), v. -en.

Gemeen'tebelasting (*hoofdelyke omstap in dorp of stad, door de gemeente als belasting geheven*), v. -belastingen.

Gemeen'tebestuur (*Raad m. Burgemeester en Welhouders*), o. -besturen; -bouwmeester (*stads-architect*), m. -s; -grond, m. -en; -huis (*stadhuis, raadhuis*), o. -huizen; -kas (*geldmiddelen*), v. -sen.

Gemeen'telijk (*de gemeente betreffende*), bn.: stedelijke of -e werken; -naar (*lid eener burgerlijke of kerkelijke gemeente*), m. en v. -naren; -ontvanger (*gemeente-ambtenaar, die de gelden der gemeente int en uitbetaalt*), m. -ontvangers.

Gemeen'tepolitie (*politie, in dienst van stad of dorp*), v.; het hoofd der - is de burgemeester; tot de - behooren de commissaris van politie in de steden, met de inspecteurs en de agenten.

Gemeen'teraad (*college van bestuur eener gemeente*), m. -raden; het aantal leden v.d. - regelt zich naar het getal der inwoners, en is niet kleiner dan 7 en niet grooter dan 45, met den burgemeester als voorzitter; de leden worden door de kiezers voor zes jaar gekozen; zie Dagelijksch bestuur.

Gemeen'teschool (*school, door de gemeente opgericht en onderhouden, openbare school*), v. -scholen; -secretaris (*hoofd der secretarie e. gemeente*), m. -sen; -tram (*tram, door een gemeente aangelegd en onderhouden*), v. -trams; -veldwachter (*politie-man in dienst eener dorpsgemeente*), m. -s; -werf (*-werkplaats*), v. -ven; -wet (*gemeentelijke verordening; staatswet, regelende de bevoegdheid en den werkring der gemeentebesturen*), v. gmv.; -ziekenhuis (*gasthuis of hospitaal der gemeente*), o. -huizen.

Gemeen'zaam (*vertrouwelijk, eigen*), bn.: met dorpelingen is men gauw -, een -gesprek; de -zame stijl, d. i. ongedwongen, los; een -zame uitdrukking, -zamer, -st; bw.: - met iem. omgaan; dat klinkt -.

Gemeen'zaamheid (*familiariteit*), v.: met -, vertrouwelijkheid.

Gemeld' (*gezegd, bovengenoemd*), bn.: -e zaak, -e persoon, zie Meergemeld.

Geméleerd (*gemengd; doorengeschud*), bn. en vd.: een -gezelschap; de kaarten zijn al -.

Gemelijk (*misnoegd, ontevreden in kwade luim, knorrig*), bn.: de -e ouderdom, (Vondel); bw.: vrij - antwoordde hij d. i. knorrig, grommig; -er, -st; -heid, v. gmv.

Gemengd' (*ongelijksoortig*), bn.: -e oliën, uit samenmengsels bestaande; een - gezelschap, bestaande uit personen van verschillende rang, stand, leeftijd, enz., zie Gemé-

leerd; — *nieuws*, kleinere nieuwstijdingen; *de -e school*, d. i. school voor jongens en meisjes; *een-huwelijk*, tusschen Christenen van verschillende gezindten.

Gemen'gel (*mengeling, dooreenwemeling*), o. gmv.: *een - van golvende pluimen, een bont - van schepen, een - van stemmen*.

Gemerkt' (*van een merk voorzien*), bn.: — *linnen, een zakdoek met een S -*.

Gemerkt' (*naardien, aangezien*), vgw. vero.

Gemet' (verwant m. *meten*: *oude vlaktemaat, op de Z.-H. eilanden, in Zeeland en Vlaanderen nog in zwang*), o. gemeten; in Voorne is het — 0.4592 HA., in Putten 0.4949 HA., op Schouwen 0.4169 HA., in Vlaanderen 0.4423 HA.; aandr. het eiland *Tiengemet*.

Gemeubilleerd' (*met meubels*), bn.: *een - e kamer te huur*; zie *Gestoffeerd*.

Gemid'deld (*het midden houdende*), bn. en bw.: *de -e vischprijzen, de -e waarde, d. i. in doorsnede; deze koopman wint - 20%*; ook: *een heer van -e lengte, d. i. niet kort en niet lang*.

Gemid'delde (*wat het midden houdt*), o. — n.

Gemier' (volkst. *gedoe, gezanik, gezeur, gewriemel*), o. gmv.; zie *Mieren*.

Gemij'terd (*een mijter dragende*), bn.: *een - hoofd, d. i. een bisschop; -e abten*.

Gemina'tie (*verdubbeling*), v. gmv. (t = s).

Gemis' (*gebrek*), o.: *bij - van, iemand het - van iets vergoeden, schadeloosstellen voor*.

Gem'ma, gem'me (*edelsteen in een ring met ingesneden of verheven figuur*), v. gemmen.

Gemodererd' (*gematigd, gemoedelijk*), bn.: *een - man*; ook, bw.: *de redenaar sprak nog al -*.

Gemoed' (*inborst, hart, stemming*), o. — eren: *in -e overtuigd, innerlijk; ik vraag u dat in -e, op uw geweten af; zijn - schoot vol, hij werd geroerd, aangedaan; op iem. - werken, hart, gevoel; iem. iets op zijn - drukken, hart; hij spreekt tegen zijn -*, overtuiging, meening.

Gemoed'lijk (*goedhartig, welmeenend*), bn. en bw.: *een - man; hij sprak zeer -*, ernstig, rustig, kalm; *Van der Hoogen lei de hand - op zijn gebrocheerd vest*, (C. O.)

Gemoeder (*doopmoeder, meter, peettante*), v. — s: *de meter en de moeder van den of de doopeling zijn -s*.

Gemoeds'aandoening (*gewaarwording*), v. — en; — **aard** (*inborst, karakter*), m. gmv.; — **beweging** (*aandoening*), v. — en; — **be-zwaar** (*zwaarigheid des gewetens*), o. — bezwaren; — **gesteldheid** (*toestand der ziel*), v. gmv.; — **rust** (*- kalmte*), v. gmv.

Gemoeid' (*betrokken*), bn.: *uw toekomst is er mee -*, staat er bij op het spel; *daar is veel geld mee -*, dat eischt groote uitgaven.

Gemoet' (*het ontmoeten, het samenkomen, samenkomst*), o.; alleen gebruikelijk in: *te - of in 't -*, b.v. *iem. te - komen, loopen, rijden*, enz., Vlaamsch: *in 't -*.

Gemoeten (*bijeenkomen*), ik — moette, heb of ben — moet; *iemand -*, hem ontmoeten, tegenkomen; *ik dekke mijn gezicht en oogen met mijn vleuglen, zoodra ze mij gemoetten*, (Vondel, Lucifer). vero.

Gemotiveerd' (*m.bewijsgronden gestaafd*), bn.

Gems (*berggeit*), v. gemzen: *de gewone - der Alpen, de - van westelijk N.-Amerika, d. i. de antilope*; — **bok** (*marnnetjesgms*), m. — ken.

Gems'hoorn (*hoorn v. e. gems, fluitwerk in een orgel*), m. — s, ook: — **horen**, fluitwerk; m. — s;

— **leder, - leer**, o. gmv.; z. *Gemze(n)leer*. **Gemuil'band** (*van een muilband voorzien*), bn.: *een - e hond*; wapenk.: *een zwarte beer, - van blauw, d. i. met een muilband van een blauwe kleur*.

Gemunt', vd.: *hij heeft het op mij -*, begrepen, d. i. heeft mij als mikpunt gekozen van zijn hatelijkheden; zie *Munten (doelen)*.

Gemuist' (*fig. geluimd*), bn.: *hij was goed of slecht -*, in goede of kwade stemming; z. *M u t s*.

Gem'ze(n)leer, o. gmv.: *handschoenen van -*; — **leeren**, bn.: — *handschoenen*.

Gem'zebok, m. — bokken; zie *Gemsbok*.

Gem'zenhaar, o. — haren; — **jacht**, v. — en.

Genaak'baar (*toegankelijk, te naderen*), bn.: *die stad is maar van ééne zijde -*, *deze haven is moeilijk -*; fig. *die edelman is - voor ieder*, minzaam, spraakzaam, vriendelijk.

Genaamd' (*heetende*), bn.: *een vondelinge, - Hanna; een der eilanden, - Makjan*.

Gena'de (*barmhartigheid, onverdiende goedertierenheid*), v.: *zeew. op Gods - drijven, een schip aan de golven ter prooi laten; om - vragen, d. i. om het leven; Uwe -*, titel van een Duitschen graaf (gravin).

Gena'debrood (*brood of onderhoud om Godswil*), o. gmv.: *het - eten, van - leven*; bij uitbr.: *Wellington gaf zijn paard het -*.

Gena'deslag (eig. bij 't ledebraken *de negende slag, nl. op het hart, zóó genoemd, omdat hij uit het folterend lijden bracht*), m. gmv.; bij overdr. *het aangeschoten wild den - toebren-gen, den slag of steek, waarmee het wordt afgemaakt; fig. de laatste ramp, die nl. iem. te gronde richt*; — **stoot**, m. gmv.

Gena'dig (*vol genade, goedertieren*), bn.: *de Heere is -*; titel van adellijke personen: — *e vrouwe, onze - e graaf, uw - e heer*; spott. *de inspecteur was zeer -*, d. i. minder uit de hoogte dan gewoonlijk; bw.: *iemand - behandelen, verschoonend; de vorst knikte -*.

Gena'digheid, v.: *goeie -*, lieve Hemel: *een van die vloeken, die een balk in hun wapenschild voeren*, (C. O.)

Gena'geld (*van nagels voorzien*), bn.: *de leeuw is een - dier*; wapenkunde: *een uitkomende en -e roode leeuw*.

Gena'ken (*naderen, nabijkomen*), ik ben genaakt: *hij gaat de poort der stad -*; *iets of tot iets -*, het bereiken; *dicht. de lente gaat -*, *de zangtijd genaakt*.

Genan', genant' (eig. *naamgenoot: persoon, die denzelfden van en doopnaam voert; maker*), m. en v. — nannen, — nanten. (g = g).

Genant' (Fr. *lastig, hindertijk*), bn. en bw.

Gendar'me (in België, Fr. enz. *politieoldaat, gewapend man of ruiter ter handhaving van de openbare orde*), m. — s. (gen = zjaan).

Gendarmerie (in België: *het korps gendurmen, ook, hun kazerne*), v. gmv.

Gene (*gindsche*), aanw. vnv.: *roep - n man! deze boter is beter dan -*; *de roos en de lelie zijn beide fraai, deze (de laatstgenoemde) is het minder dan -*, eerstgenoemde.

Gene (Fr. *belemmering, verlegenheid*), v. gmv.: *sans -*, zonder complimenten; lees: *zjéne*.

Genealogie' (*geslachtsrekenkunde; geslachtsboom*), v. — gieën, zie *Geslachtskunde*; — **lo'gisch** (*geslachtsrekenkundig, in den vorm v. e. geslachtsboom*), bn. en bw.; — **loog** (*beoefenaar der genealogie, iem. die stamboom vervaardigt*), m. — logen. (g = g).

Geneanomie' (*leer der overerving v. eigen-*

- schappen naar lichaam en geest), v.; zie Atavisme. (g = g).
- Genebd'** (hebbende een neb of bekvormig uitsteeksel), bn.: twee -e schepen.
- Geneeren** (Fr. *hinderen, storen*): iemand -; zich -, bedeesd, verlegen zijn; lees: *zje-neeren*.
- Genees'heer** (dokter, arts), m. -heeren.
- Genees'kracht** (genezende kracht), v. gmv.
- Geneeskrach'tig** (geneeskracht bezittende), bn.: -e planten, -e kruiden, -e wateren.
- Genees'kunde** (wetenschap, die de oorzaak en er de geneesmiddelen voor aanwijst), v. gmv.
- Geneeskun'dig** (op de geneeskunde betrekking hebbende), bn. en bw.: een - congres, een - tijdschrift; iem. - onderzoeken.
- Genees'kun'dige** (iem., die bevoegd is de geneeskunde uit te oefenen), m. en v. -n.
- Genees'kunst** (de practische zijde der geneeskunde, het kunnen genezen), v. gmv.
- Genees'lijk, -ne'sel'lijk** (vatbaar voor genezing), bn.: nog is haar kwaal -; -er, -st.
- Genees'middel** (artsenij), o. -middelen; zie Allopathie.
- Genees'vleesch** (heelvleesch), o. gmv.
- Genees'wijze** (methode van genezing), v.; ook: -wijs, v. -wijzen; zie Therapie.
- Gene'gen** (gunstig gezind; lust, neiging hebbende tot), bn.: iem. - zijn; hij voelt er zich toe -; -heid (liefde, lust, trek, zin), v. -heden.
- Gene'gd'** (overhellende tot), bn.; -er, -st; -heid (trek, lust): - ten kwade, neigings-
- Generaal'** (opperofficier, veldheer, krijgsoverste, heirvoerder), m. -s. (g = g).
- Generaal'** (algemeen hoofd eener geestelijke orde), m. -s: de - der Jezuïeten. (g = g).
- Generaal'** (algemeen), bn.: de -ale zin van een uitdrukking, een -ale waarheid, een -ale repetitie; de -ale staf, mil. de hoofdofficieren van een regiment; in het -, in 't algemeen; advocaat-, commissaris-, directeur-, gouverneur-, kapitein-, procureur-, secretaris-, Staten-, zie aldaar.
- Generaal-majoor'** (hoofdofficier, één rang hooger dan kolonel), m. -majors. (g = g).
- Generaal'schap** (de waardigheid of den rang van generaal), o. gmv. (g = g).
- Generaals'rang** (de rang van generaal), m.; -uniform, v. -en; -vrouw, v. -en.
- Generalisatie** (algemeenmaking), v. gmv.
- Generaliseeren** (iets als algemeenen regel doen gelden op grond van één bijzonder geval). (g = g).
- Generalis'simus** (opperveldheer), m. gmv.
- Generaliteit'** (algemeenheid; mil. de gezamenlijke heirvoerders), v. gmv. (g = g).
- Generaliteit'** (gesch. staatsmacht van onze Republiek), v. gmv.: de kas der -; ter -: in de algemeene regeering des lands, b.v. Holland had ter - veel te zeggen. (g = g).
- Generaliteits'landen** (gesch. de landen, die tot 1796 als wingewesten onder het gezag stonden der Staten-Generaal), o. mv.; tot de - behoorden o. m.: Staats-Brabant, -Vlaanderen, -Limburg, Opper-Gelder en Westervolde.
- Generatie** (menschengeslacht, menschdom), v. -tiën, -ties: de tegenwoordige -. (t = s).
- Gene'reeren** (voortbrengen, telen, verwekken).
- Gene'ren, zich** (den kost winnen), ik heb mij geneerd: zich met vischvangst -. (g = g).
- Gene'reus'** (mild, grootmoedig, edelmoedig), bn., -euzer, -t: een - aanbod. (g = g).
- Generfd'** (plantk. duidelijk zichtbare nerven hebbende), bn.: -e bladen.
- Gene'risch** (tot het geslacht behoorend, het geslacht betreffende), bn. (g = g).
- Generositeit'** (edelmoedigheid, mildheid), v.
- Gene'sareth** (aandr. bergmeer in het noorden van Palestina; ook, meer van Tiberias), o.
- Gene'se** (ontstaan, wording), v. gmv. (g = g).
- Gene'sis** (wording, het eerste boek van Mozes), v. gmv.: het boek -; (g = g); z. Pentateuch.
- Genet'** (Spaansch paardje, een klein soort van Barbarijsch rijpaard), o. genetten. (g = g).
- Gene'tisch** (het ontstaan doende zien), bn.: de -e methode, die nl. vooral het oog heeft op wording en ontwikkeling: de -e schrijf-methode, de -e leerwijze. (g = g).
- Genet'kat** (roofdier in N.-Afrika en Z.-Europa, een soort van civetkat), v. -katten. (g = g).
- Geneng'te** (dichtk. genoegen, vermaak, vreugde, plezier), v. -n: afwisseling v. -n.
- Gene'zen** (herstellen, doen beteren), ik genas, ben en heb genezen; -ing (herstel), v. -en.
- Geniaal'** (scheppend, vindingrijk, begaafd met genie, wat getuigt van genie), bn. en bw.: een - kunstenaar; ook, als van een genie: het -ale voorhoofd; -aler, -st. (g = g).
- Genialiteit'** (scheppende kracht, vindingrijkheid, oorspronkelijk vernuft), v. gmv. (g = g).
- Genie'** (vernuft, vernuftig persoon, man van scheppende kunstkracht of van buitengewone gaven), o. genieën: het - is een zeldzame gave, het - van Rembrandt, het - van Vondel; Shakespeare was een groot -; lees: *zjenie'*.
- Genie'** (mil. afdeeling of wapen van ons veldleger), v. gmv.: het is de taak der - o. m. stellingen in staat van verdediging te brengen, loopgraven aan te leggen, bruggen, spoorwegen te bouwen of op te blazen, telegraaf- en telefoongeleidingen te maken; elke divisie telt 2 afdelingen der -, nl. de Veldpioniers en de Telegraafafdeeling. (g = zj).
- Geniep'** (verwant met nijpen), o. gmv.: zegsw. in 't -, heimelijk, in het verborgen, ter sluk, met bijgedachte aan iets gluiperigs.
- Genie'pig** (in 't geniep kwaad bedrijvende), bn., -er -st: Stoffel beweerde, dat Wouter valsch en - was, (Mult).
- Genie'pigerd** (jongen, die in 't geheim kwaad doet, huichelaar, gluiper), m. -s, gmv.: uw zoontje is een -, (C. O.), hij knijpt de kat in 't donker; zie Kat.
- Genie'ten** (smaken, ontvangen, krijgen), ik genoot, heb genoten: de vrucht, het loon van zijn arbeid -; een goede gezondheid -, bij voortduring in het genot er van zijn; bij uitbr. een weldadigen slaap -; het land genoot vrede; -ing (genot), v. -en.
- Genist'** (genie-officier), m. -en. gmv. (g = zj).
- Genitief** (spraak. tweede naamval van afkomst of bezit, enz.), m. -tieven, b.v. de kinderen Israëls, Vondels gedichten. (g = g).
- Genius** (myth. levenwekkende, bezielende hemeigeest: beschermgeest, geleigeest), m. geniën, genii: de deugd zij u een goede -!
- Genoeg'** (voldoende), onbep. telw. en bw.: ik heb - appels, dat is -, ik heb er -, hij heeft geld -; ik heb er - van, ik ben het zat.
- Genoeg'doening** (voldoening, herstel van eer, schadeloosstelling voor aangedaan onrecht of leed), v. gmv.: iemand - geven, gmv. w. i. g., meer: Satisfactie.
- Genoeg'en** (bevrading, voldoening, tevredenheid), o. gmv.: - geven, - nemen met

iets, zijn - eten en drinken; een blos, een glans van -, welgevallen; iemand een - doen; zich een - van iets maken; -s: genietingen, vermaken, b.v. de -s der jeugd.

Genoegen, zich, ik heb mij genoegd: ik zal mij daarmee -, tevredenstellen, vergevoegen; ook: dat genoegd mij, past, behaagt mij; wat heeft hij te zorgen, wien 't kleine genoegd! (Staring), voldoende of genoeg is.

Genoeg'tijk (aangenaam), bn. en bw., -er, -st; -heid (ont- of uitspanning), v. -heden.

Genoeg'zaam (toereikend, voldoende), bn. en bw.: bij -zame deelneming, ik ben nu - uitgerust; -zaamheid (tevredenheid), v.: -baart rust, (Staring).

Genoemd' (zoo even genoemd, pas gemeld), bn.: de -e persoon trad binnen; boven-, dus-, eerst-, laatst-, meer-, zoo-.

Genoef'fel (anjelier), v. -s. (g = zj).

Genoed'igde (iem., die genoodigd is, gast), m. en v. -n; zie Uitnoodigen.

Genoopt' (gedwoongen), bn.: ik zie mij daartoe -, genoodzaakt; zie Nopen.

Genoot' (eig. hij, die met een ander geniet, d. i. deelt: deelgenoot), m. genooten: ambt-, echt-, land-, enz.; vr. ook, -e.

Genoot'schap (vereeniging van personen met een bepaald doel), o. -schappen: het Ned. Onderwijzers-, zie N. O. G.; het historisch - te Utrecht, enz.; -schapp'el'ijk, bn.: het - jaar of -schapsjaar.

Genot' (dat, wat iem. doet genieten, genie-ting, gebruik), o. gmv.: het -, dat de muziek hem gaf; hij is in 't - van een goede gezondheid; de weldadige smaakt het - van rijk te zijn; een rein -, een zinnelijk -.

Genot'middelen (dingen, die zinnelijk doen genieten), o. mv.: sigaren zijn - voor heeren.

Genot'rijk (hoogst aangenaam), bn.: een -rijke reis; -vol, bn.: een -volle avond; -ziek (jagende naar zinnelijk genot), bn.: eene -e wereld; -zucht (-ziekte), v. gmv.

Gen're (Fr. geslacht, soort), o. -s. (g = zj).

Gen'reschilder (schilder, die typen en voorstellingen uit het dagelijksch leven geeft), m. -s: Jan Steen is een humoristisch -.

Genst (zekere heester, brem), v. gmv.

Gen'ster, v. -s; zie Geinster.

Gent (mannetjesgans), m. -en; z. Gander.

Gentiaan' (plantk. heideklokje met blauwe bloemen), v. -anen. (t = t).

Gentilhom'me (Fr. edelman, adellijke; fig. een man van geboorte), m. -s: le bourgeois-, toneelspel van Molière, (1670).

Gentleman (Eng. wel-opgevoed man, iem. van beschaving, man van eer), m. gentlemen.

Gentlemanlike (Eng. een man van opvoeding, van eer, waardig), bn. en bw.

Gentry (Eng. de stand der gentlemen), v.: tot de - behorende de beschaafde en bezittende klassen, b.v. landadel, geleerden, geestelijken, enz.

Genuees' (man uit Genua), m. -eezen.

Genuee'sche (als in Genua), bn.; als zn. (vrouw in of uit Genua), v. -n.

Genug'te (dicht. geneugte, genot), v. -n.

Genus (geslacht, soort), o. genera: de speciën van het - Haarlemmer, (C. O.)

Geoccupeerd' (druk, met werk bezet), bn.

Geocen'trisch (waarbij de aarde als middelpunt v.d. hemelbol voorkomt), bn. (ge = gee).

Geodesie' (land- of veldmeetkunde), v. gmv.

Geode'tisch (landmeetkundig), bn.: het - instituut, -e opnemingen. (de = dee).

Geoeffend (geschoold, getraind), bn.: een -schutter, een - zwemmer, een - debatter.

Geogenie' (leer v. d. wording der aarde en v. d. bouw der vaste aardkorst), v. (ge = gee).

Geognosie' (leer der aardlagen), v. (g = g).

Geognost' (aardkundige, aardlagenkenner), m. -en; -isch, bn.: -e omstandigheden.

Geograaf' (aardrijkskundige, beoefenaar der geographie), m. -grafen. (g = g).

Geographie' (aardrijkskunde), v. gmv.

Geographisch (aardrijkskundig), bn.: de -e lengte en breedte, een - woordenboek, het - genootschap. (g = g).

Geologie' (aardleer, aardkunde, leer van het samenstel der aardkorst), v. gmv.: tot de - behorende de geognosie en de geogenie. (g = g).

Geologisch (aardleerkundig), bn.: -e tijdperken, een - onderzoek, nl. naar het samenstel der verschillende aardlagen: de -e bouw van een eiland, (g = g); zie Diepboring.

Geoloog' (aardleerkundige, beoefenaar der geologie), m. -logen. (g = g).

Geomet'er (landmeetkundige), m. -s. (g = g).

Geometrie' (landmeetkunde, aardmeting), v.

Geomet'risch (landmeetkundig, meetkun-stig), bn.: een welgeslaagd - schema. (g = g).

Geonomie' (leer der aardsoorten en van 't gebruik, dat men er van maakt), v. gmv.

Geogod' (oogen hebbende), bn.: blauw -, zwart -; fig. de fraai -e pauwstaart, met vlekken, die op oogen gelijken.

Geoord' (één of twee ooren hebbend), bn.: een -e pot, een -e bom.

Geoor'loofd (niet verboden, toegelaten), bn.: een - vermaak, een - middel.

Geophaag' (aardeter), m. -phagen.

Geophysics (leer der nat. verschijnselen in het binnenste der aarde), v. gmv. (s = z).

Geoplastiek' (leer van de hoogten en laagten der aardoppervlakte, d. i. van het reliëf er van), v. gmv.

Georganiseerd' (goed ingericht of gere-geld), bn.

George, de H. -: beschermheilige van Engeland: de orde van St. -, die van den Kouseband (Garter-orde); het kruis van St. -, het Engelsche kruis. (g = zj).

Geosta'tica (leer van het evenwicht der vaste lichamen), v. gmv. (g = g).

Geothermome'ter (thermometer ter bepaling der warmte in de mijnen, groeven, enz., in diepten, putten), m. -s.

Gepaard' (een paar vormend), bn.: ze zijn -, gehuwd; twee -e schelpen, bijeenbehoovend.

Gepaard' rijk, o.; zie Rijk. [rende.

Gepalmd' (met palmen), bn.: dienstmeiden, met -e omslagdoeken, (C. O.)

Gepant'serd (gedekt met e. pantser, met e. harnas of maliënkolder), bn.: -e ruitertij; fig. van dieren: een -e hagedis, krokodil; scheepst. -e oorlogsschepen, een -e kanonneerboot; een - vliegtuig (vliegtuig, beschermd door een pantserplaat van 2½ m.M. dikte).

Gepa'reld (hebbende of lijkende op parels), bn.: een spiegel met -e lijst; gerst of -e gort (ook, parelgerst, -gort), d. i. parelvormig; fig. -e tonen, onderscheidenlijk te hooren.

Geparenteerd (vermaagschapt), bn. (en = an).

Gepartuurd' (hebbende een gelijke naast zich), bn.; zie Partuur.

Gepasportteerd' (met een paspoort eervol uit den dienst ontslagen), bn.: een - militair.

Gepassioneerd' (zeer verzot op, vol passie), bn.

- Gepast'** (geschikt, behoort, goed gekozen), bn.: een zeer - woord, een - gebruik, een - middel; bij uitbr. voegzaam, betamelijk, oorbaar: een - e bescheidenheid, met - ontzag; bw.: hij sprak, antwoordde zeer -, de jongen gedroeg zich heel -; -er, meest -.
- Gepasteuriseerd'**, bn.; zie Pasteuriseeren.
- Gepastheid** (in den stijl: overeenkomst tuschen inhoud en vorm), v. gmv.
- Gepaviseerd'** (met vlaggen en vlagjes gesierd), bn.: de schepen in de haven waren alle - ter eere van den feestdag. (s = z).
- Gepelsd'** (dragende een met bont gevoerden mantel of jas), bn.
- Gepen'** (geschrif), o. gmv.: dat vervelende -.
- Gepensionneerd'** (uit dienst of ambt eervol ontslagen met pensioen), bn.: een - ambtenaar, op pensioen; -e (persoon, die op pensioen gesteld is), m. of v. -n.
- Gepierd'** (met peper doormengd), bn.: -e saus, -e soep; fig. met scherpe uitdrukkingen doorspekt, bijtend: die stijl is -; een - e rekening, zeer hoog berekend.
- Gepersonificeerd'** (als persoon voorgesteld of gedacht, in eigen persoon), bn.: de - e onschuld, deze koopman is de - e soliditeit.
- Gepetrisieerd'** (versteend), bn.; zie Fossiel.
- Gepiepel** (het gemeene volk, het janhagel), o.
- Gepieker** (O.-l. gepeins), o.; zie Piekeren.
- Gepigmenteerd'** (gekleurd), bn.; z. Pigment.
- Gepim'pel** (het aanhoudend drinken van sterken drank), o. gmv.: dat ellentige -.
- Gepiqueerd'** (beleedigd, gebelgd), bn. en bw.
- Gepiekt'** (met vlekken), bn.: dit fluweel is -.
- Gepulmd'** (met pluimen), bn.: een - e helm.
- Gepofft'** (met poffen), bn.: -e mouwen.
- Gepolitoerd'** (geglansd met politoer, gepolijst, nl. gebezigd v. fijne meubel-houtsoorten), bn.: een fijn - e mahoniehouten tafel.
- Gepoorterd** (gesch. het burgerrecht eener stad hebbende), bn.
- Gepo'pel** (krachtig en onrustig geklop), o. gmv.: het - van al die kinderharten!
- Gepoorterd'**, bn.: - voor iemand zijn, zich diens belang ter harte nemen.
- Geposeerd'** (bedaard), bn.: op - en leeftijd, bezadigd; een - burger, gezeten. (s = z).
- Gepreoccupeerd'** (vooringenomen), bn.
- Gepresseerd'**, bn.: - zijn, d. i. haast hebben.
- Geprofest'** (een ordeygelofte afgelegd hebbende), bn.: - e begijntjes, (A. Bergman).
- Geprolongeed'** (verlengd, de betaling tot een lateren dag uitgesteld), bn. (g = g).
- Gepromoveerd'** (tot den doctorsgraad bevorderd), bn.; zie Promoveeren.
- Gepromoveerde** (iemand, die doctor of meester is geworden), m. en v. -n.
- Geprononceerd'** (sterk sprekend of uitkomend, b.v. van gelaatstrekken), bn. (c = s).
- Geproportioneerd'** (goed geëvenredigd, in of naar juiste proportie), bn. en vd. (t = s).
- Geprotecteerd'** (beschermd, begunstigd), bn. (c = k); zie Protectie.
- Geprotesteerd'** (handel. met protest teruggezonden, van een wissel; ook: opgekomen tegen eenig onrecht), bn. en vd.
- Gepunt'** (puntig, spits toeloopend), bn.: een - e lans, een - potlood, fijn -, scherp -.
- Gepurperd'** (in purper gedost, purperen), bn.
- Gequalificeerd'** (bevoegd, door de bevoegde macht in- of aangesteld), bn. (qu = kw).
- Geraakt'** (beleedigd, geërgerd, boos), bn. en bw.: zij was blijbaar -; mijnheer! antwoordde het weeuwte -, (Potg.), verstoord.
- Geraakte** (een door een beroerte getroffen), m. en v. -n; hij beefde als een -, (Potg.)
- Geraamte** (al de beenderen van een mensch of een dier in samenstel), o. -n; zie Skelet.
- Geraamte** (raamwerk, balkwerk), o. -n: het - van een Drentsch huis, in hout; het - van een schip.
- Geraamte** (mager of uitgeteerd mensch), o. -n: een - van een man, een wandelend -, een levend -, zie Scharminkel.
- Geraas'** (aanhoudend rumoer, leven, lawaai), o. gmv.: het - der golven, het - in de drukke straten eener wereldstad, - maken.
- Geraas'kal** (onzinnig gepraat of gezwets), o. gmv.; zie Galimatias.
- Gera'de** (Duitsch: meetk. rechte lijn, rechte), v. -n; zie Kurve.
- Gera'den** (dienstig, raadzaam), bn.: ik acht het -, d. i. gepast, noodig; iets - vinden.
- Gera'ffel** (het slordig en haastig spreken), o. gmv.: lees toch langzaam, dat - is niet aan te hooren; zie Raffelen.
- Gera'fineerd'** (gezuiverd, versijnd), bn.: - e suiker; fig. doorkneet, sluw: een - e kerel.
- Gera'k'** (gerief, bijstand), o. gmv. w. g.: iem. - en gemak doen.
- Gera'ken** (komen, verkrijgen), ik ben geraakt: tot iets -, tot fortuin -, in verlegenheid -; aan den drank -, er toe komen.
- Geram'mel** (eig. het aanhoudend rammen), o. gmv.: het - met wapens, stuetels, ketenen; het - van wapens, van koetsen; fig. dat - van die buurvrouw, eentonig gebabbel.
- Gera'nd'** (voorzien van een rand), bn.: een - geldstuk, een - e dukaat, - e ridders.
- Gera'nium** (sierplant, potbloem, eig. kraanvogel- of ooievaarsbek naar den vorm der zaadhulzen), v. -s; vroeger: Pelargonium.
- Gera'nk'** (planten, die in ranken opschieten), o. gmv.: wild - en stekelruig, (Staring).
- Gera'nt'** (Fr. verantwoordelijk beheervoerder in een groote affaire), m. -s; lees: z'èran'.
- Gera'apt'** (met een rasp sijn gemaakt), bn.: - e groene kaas; - e broodjes, nl. van beschuitdeeg en waarvan de bovenkorst met een rasp is verwijderd; zie Raspen.
- Gera'da**, Germ. myth. godin der schoonheid, gemalin van Freyr.
- Gera'doe**; zie Gardoe.
- Gerecht'** (collect. van recht, nl. de rechters, de rechtbank, enz.), o. -en: iemand voor het - dagen; de verschillende klassen van gerechten in ons land zijn: 107 kantongerechten, 23 rechtbanken, 5 gerechtshoven en één Hooge Raad.
- Gerecht'** (stam van 't oude gerechten, aanrechten, gereed maken: spijs, maal), o. -en: een smakelijk -; men at er drie -en.
- Gerecht'** (verwant met recht: billijk, rechtvaardig, eertlijk), bn.: - e Hemel! hij onderging zijn - e straf, - e haat, - e toorn.
- Gerech'telijk** (in rechten geschiedende), bn.: een - akkoord, een - e boedelafstand; de dood van Marie Antoinette was een - e moord, (J. ten Brink); bw.: iem. - vervolgen.
- Gerech'tig** (rechtvaardig, billijk), bn. en bw. vero.
- Gerech'tigd** (het recht hebbende, gewettigd, bevoegd, gemachtigd), bn.: tot iets - zijn.
- Gerech'tigheid**, v. gmv.: iemand - laten wedervaren, d. i. de billijkheid der wet.

Gerechtsdag (*dag, waarop het gerecht zitting houdt*), m. —dagen.

Gerechtsdienaar (*agent van politie, diender*), m. —s, —aren.

Gerechts-hof (*rechtbank van hooger rang*), o. —hoven; ook, het gebouw; er zijn 5 Hoven: nl. te 's-Hertogenbosch, Arnhem, 's-Gravenhage, Amsterdam en Leeuwarden.

Gerechtszaak (*rechtszaak*), v. —zaken.

Gereed (*bereid tot iets, klaar tot iets*), bn.: *ik ben altijd — om u te helpen; met Paschen is hun werk —; gereeder, gereedst.*

Gereedelijk (*licht, bereidwillig; dadelijk, terstond*), bw.: *dat laat zich — doen, zeggen, verklaren; iets — toegeven.*

Gereedheid (*de toestand van klaar-zijn*), v.: *alles ligt in —, iets in — brengen.*

Gereedhouden, zich: ik hield (mij) —, heb (mij) — gehouden: *houd u voor de reis —; de soldaten hielden hun geweren —, d. i. in gereedheid.*

Gereedkomen (*klaarkomen*), ik kwam —, ik ben — gekomen: *morgen kom ik — met dat werk, zal het af zijn.*

Gereedleggen, ik heb gereedgelegd: *zijn kleeren, boeken, gereedschappen —.*

Gereedliggen (*klaarliggen*), het lag gereed, heeft gereedgelegd: *de kopij van dat werk ligt gereed voor de pers.*

Gereedmaken (*klaarmaken*), ik heb gereedgemaakt: *maak u gereed tot den aftocht; het middagmaal —.*

Gereedschap (*de gezamenlijke werktuigen van een ambachtsman*), o. —schappen.

Gereedschappen, o. mv.: de —der gymnast. zijn handgereedschappen, handtoestellen, werktuigen, zie ald.

Gereedstaan (*klaarstaan*), ik stond gereed, heb gereedgestaan: *ik sta gereed om ter kerke te gaan, sta op het punt, sta klaar.*

Gereedzetten (*klaarzetten*), ik heb gereedgemaakt: *zet het ontbijt maar —.*

Gereformeerd (*Calvinistisch*), bn.: de —e kerken van Nederland: de *Afgescheidenen* (1834), en de *Doleerenden* (1886), in 1892 vereenigd; ook, Hervormd: —weeshuis.

Gereformeerde (*Hervormde, Protestant, Calvinist*), m. en v. —n; in de volkst.: *Griffemeerd.*

Geregeld (*geordend, ordelijk*), bn.: —e troepen, de paarden in —en draf; een —leven; ook: een —bezoeker van een café, vast; bw.: —denken, spreken, —leven; *alles liep bij dat feest —af; —heid (orde, ordelijkheid), v. gmv.*

Gerel (*allerlei gereedschap*), o. gmv.: *keuken —.*

Gerel, gereide (*tuig nl. van een paard*), o. gereiden, gew.

Gerekt (*langdradig, lang aangehouden*), bn.: een —gedicht, op —en toon, er is iets —s in zijn preek; muz. een —akkoord, een —erust; bw.: *die dominee preekt zoo —; —heid (fig. langdradigheid), v. gmv.: —van stijl.*

Gerel (*druk gepraat, zotteklap*), o. gmv.

Gerenommeerd (*vermaard*), bn.: een —schrijver, befaamd, v. naam; z. *Renomée*.

Gereserveerd (*bedongen, voorbehouden*), bn.: een —e plaats, waar men uitsluitend recht op heeft; een —e houding aannemen, d. i. afwachtend of terughoudend zijn. (s = z).

Geresolveerd (*vastberaden, moedig, van kort beraad*), vd. en bn. (s = z); z. *Resoluut*.

Geretireerd (*afgezonderd, teruggetrokken, op zich zelf*), bn.

Gereutel (*rochelend keelgeluid*), o. gmv.: *het — v. e. stervende; fig. gebabbel, b.v. wat een — over een nietigheid!*

Gerf (*bijvorm van garf*), v. gerven.

Gerfkamer (*kleedkamer van den geestelijke, ook, sacristie; in Gelderland en Overijssel wel in gebruik voor consistoriekamer*), v. —kamers.

Gerfschaaf (*blokschaaf*), v. —schaven.

Gerigel (*keep in een duij, inkeping, inkeping*), m. —s; ook, **Girgel**.

Geribd (*voorzien van ribbels*), bn.: een —blad, —e stoffen, —e zijde.

Gericht (*rechtbank*), o. —en, in hooger rang stijl.

Gericht (Bijbel: *gerecht*), o. gmv.: *het jongste of laatste —, het laatste of algemeene oordeel; zie Doemsdag.*

Gerief (*voordeel, genot, gemak*), o. gmv.: —v. iets hebben, ten gerieve van, tot gemak van.

Gerief (*verzamelwoord van de dingen, waarmee men zich gerieft*), o. gmv.; zie *Keukengerief*.

Geriefelijk (*wat gemak geeft*), bn. en bw.: een —huis; als zn.: *het —e van een uitkachel; —er, —st; —heid (gemak), v. —heden.*

Geriefven (*dienen, helpen*), ik geriefde, heb geriefd: *iemand met iets —, van dienst zijn; zich met iets —, helpen, behelpen.*

Gerijf (*het aanhoudend rijden*), o.: *op dezen weg is zoo veel —, het is er vol van wagens en koetsen; ook, paard en rijtuig: hij heeft een eigen —, een mooi —; gew.*

Gerijmel (*minacht, onbeduidend dichtwerk*), o. gmv.: *het — der 18e eeuw; zie Rijmelen.*

Gerikkekik (*het voortdurend rikkkekikken of rikkkekikken*), o. gmv.

Gerimpeld (*rimpels, groeven hebbende*), bn.: —e bladen, een —voorhoofd, een —e huid.

Gerिंग (*klein, nietig, onbeduidend, onaanzienlijk, onbetekenend*), bn. en bw.: *iem. van —e afkomst, van nederige geboorte; een —e som, klein; de schude was —, 'tis geen —e zaak; in het —ste niet, volstrekt niet; —er, —st; —heid (onbeduidendheid), v. gmv.*

Gerिंगachten (*kleinachten, nl. van weinig waarde*), ik achtte —, heb geringgeacht; —*achting (geringschatting), v. gmv.*

Geringschatten (*van weinig beteekenis achten*), ik schatte —, heb geringgeschat: *iem. werk —, kleinachten; —schatting, v. gmv.: met — over iem. of over zijn werk spreken.*

Gerist, bn.: —e uien, d. i. in rijen aan een touw of stroowisch gebonden.

Gerit'sel, o. gmv.; zie *Ritselen*.

Germaan (*gesch. oudtijds: bewoner van Germanië*), m. —manen. (g = g).

Germaansch (*afkomstig van, betreffende de oude Germanen*), bn.; als zn. (*hun taal nl. oud-Duitsch, alsook de verwante talen*), o.

Germain, Fr.: een —neef, een volle neef, z. ald.: *de lange zwiep, die een —neef was van een der aanwezigen, (C. O.) (g = z).*

Germa'nen (*oorspr. bewoners van Germanië, nl. van de landstreek tusschen Rijn en Elbe; blank ras van N.-W. Europa*), m. mv.

Germa'nië (*aardr. het latere Duitschland, door Caesar, Drusus, Varus, Germanicus aan 't licht gebracht, en door Tacitus beschreven*), o.

Germanis'me (*Duitsch getint woord of uitdrukking, navolging van het Duitse taal-eigen*), o. —n, b.v. *daarstellen, vroegerjaar, eigendommelijk, enz.*, zie ook: *aandacht en betachten*; hun gebruik is af te keuren.

Germanist (*wetenschappelijk beoefenaar*)

- van de Germaansche philologie), m. -en.
- Germanomanie'** (voortiefde voor al, wat Duitsch is), v.; vergelijk Gallomanie.
- Germinaal'** (7e maand van den Republikaalender, Kienmaand, van 21 Maart tot 20 April), m. gmv. (g = zij).
- Germineeren** (Fr. ontkiemen, ontspruiten).
- Geroe'pen** (bestemd voor den hemel), vd.; Bijbel: Velen zijn -, maar weinigen uitverkoren, Matth. 22:14.
- Gerokt'** (een rok dragende), bn.: -e heeren.
- Geron'nen** (vd. van gerinnen: dik geworden, gestold, gestremd), bn.: - bloed, - melk.
- Geron'nen**, vd. van rinnen = loopen, vloeien; spreekw. Zoo gewonnen, zoo -! zie Rinnen.
- Gerookt** vleesch' (rookvleesch), o.; zie Nagelhout: gerookte paling, bokking, worst.
- Geros'** (het hard-tijden), o. gmv.
- Geroutineerd'** (geoeffend, bedreven, doorkneet, ervaren), bn.: een - reiziger, een - beursman, een - boekhouder. (ou = oe).
- Gerst** (graan), v.: iem. van haver tot - kennen, d. i. van ouder tot ouder; zie Aver.
- Gerstebier** (bier, uit gerst gebrouwen), o. gmv.; - **brij**, v. gmv.; - **brood**, o. - brooden; - **korrel** of **gerstkorrel**, v. -s; - **meel**, o. gmv.; - **melk** (pap), v. gmv.; - **nat** (-bier), o. gmv.; - **water** (z. Gortewater), o. gmv.
- Gerstekorrel** (een soort van weefsel voor handdoeken, genoemd n. h. patroon), v. gmv.
- Gerucht'** (onzekere tijding, onzeker bericht), o. -en: een los -, een valsch -, een verontwustend -; de -en loopen uiteen; bij -e iets weten, -en verspreiden; spreekw. Wee den wolf, die in een kwaad - staat, wee hem, die in opspraak is.
- Gerucht'** (geraas, gedruisch, geroep), o.: fig. die zaak maakt veel -, baart veel opzien; zegsw. hij is voor geen klein -je vervaard, hij kruipt niet gauw in zijn schulp.
- Gerucht/makend** (eig. geraasmakend, fig. opzienbarend), bn.: een -e tijding.
- Gerug'steund** (eig. in den rug gesteund, fig. gestut, geschraagd, ondersteund), bn.
- Geruim'** (vrij lang), bn.: een -e tijd, een -e poos, tamelijk lang.
- Geruisch'** (voortdurend ruischen), o. gmv.: een zacht -, een dof -; het - van den regen, het - van een fontein, het - van vliegende vogels, het - van voetstappen.
- Geruit'** (met ruiten of blokken), bn.: een dame, in een blauwen, geruiten mantel.... gestoken, (C. O.); een -e gordijn.
- Gerust'** (rustig, kalm), bn. en bw.: een -e ziel, persoon; ge kunt het - doen, onbevreesd, zonder schroom; -er, meest -; - **held** (ongestoorde kalmte, zekerheid), v. gmv.
- Gerust'** (gestorven), bn.: hij of zij is -; hij is in den Heer -. vero.
- Gerust'lijk** (rustig, kalm, onbevreesd), bw.
- Gerust'stellen** (tot kalmte brengen, de onrust wegnemen), ik stelde -, heb - gesteld; iem. op dit of dat punt -; een -d bericht; stel u -, wees niet bezorgd; - **stelling** (geruststellende betuiging), v. -en.
- Gerw** (plantk. een soort van duizendblad, gebruikt als veevoeder en als geneesmiddel), v.
- Ger'yon**, een fabelachtige koning, volgens de sage, met drie lichamen, drie hoofden en zes handen: zegsw. Denkt 'ge, dat ik -ben, ik heb geen zes handen!
- Gesatineerd'**, bn.: - behangselpapier, satijnachtig, glanzig, fijn geglansd.
- Geschaard'** (ordelijk in een rij geschikt), bn. en vd.: zij stonden op een rij -.
- Geschaard'**, bn.: een - mes, d. i. met schaar-den of kepen in het scherp; zie Schaarden.
- Gescha'cher**, o. gmv., zie Schacheren.
- Geschakeerd'** (wapenk. in vierkante vakken verdeeld), bn.: een schild, - van goud en rood in vijf rijen; - van roode en zilveren blokjes.
- Geschal'** (geschetter), o.: het - der horens.
- Gescha'pen** (gesteld), bn.: zoo staat het met die zaak -; - **held** (gesteldheid), v. gmv.
- Gescha'pene** (al, wat geschapen is), o. gmv.
- Gescha'ter** (luid gelach, geschetter), o. gmv.
- Gescheept'** (ingeladen), bn.: het goed is -.
- Geschenk'** (gift, gave), o. -en: een - is datgene, wat men iem. aanbiedt of geeft en wel als bewijs van dankbaarheid, vriendschap, enz.; zegsw. kleine -en onderhouden de vriendschap; een boek -, een Sinterklaas -.
- Geschiecht'**, - **schicht'te** (dicht.geschiedenis), v. geschichten: moord- en doodgeschichten, (Bild.); in 's lands -en, (V. Lenn.). vero.
- Geschied'boek** (geschiedenisboek; boek, bevattend de geschiedenis van land of volk, jaarboek, kroniek), o. -boeken.
- Geschied'bron** (aloude oorkonde, handvest, keur, archiefstuk, enz.), v. -bronnen.
- Geschie'den** (gebeuren, voorvallen), het geschiedde, is geschied: dat alles is geschied; het geschiedde in die dagen; u zal barmhartigheid -, ten deel vallen.
- Geschie'denis** (voorval, gebeurtenis), v. -sen: een vreemde -, leit; de tijd, waarin deze - voorviel, (v. Lenn.).
- Geschie'denis** (geloofwaardig en geregeld verhaal van het gebeurde), v. -sen: de vaderlandsche -; de letterkundige -, der letteren.
- Geschie'denisboek** (handboek der geschiedenis), o. -boeken; - **leeraar** (leeraar in de geschiedenis), m. -s, -raren; - **les** (onderwijs in de geschiedenis), v. -lessen.
- Geschied'kunde** (kennis der geschiedenis), v. gmv.; - **kundig** (historisch, betrekking hebbend op de geschiedenis), bn.: een - verhaal, een - overzicht; - **kundige** (kenner der historie), m. en v. -n; - **rol** (dicht.geschiedboek, een geschiedenis), v. -rollen; - **schrijver** (iem., die eenige geschiedenis of die van eenig tijdperk te boek stelt), m. -schrijvers: Hooft is een beroemd -, zijn Ned. historiën zijn klassiek; - **verhaal** (de vermelding van een belangrijke gebeurtenis of van een reeks van die gebeurtenissen), o. -verhalen; - **vervalsing** (het vervalschen der geschiedenis, door onwaarheden en leugens te boek te stellen), v. -en; - **vorscher** (iemand, die de oorspronkelijke oorkonden: charters, handvesten, keuren, enz. als bronnen van de geschiedkundige waarheid objectief bestudeert), m. -s; - **vorsching** (het werk van den geschiedvorscher), v. -en; - **zang** (lied, gedicht over eenig geschiedkundig feit), m. -zangen, zie Lied.
- Geschiki'** (bekwaam, dienstig), bn.: een - man; een -e tijd; -er, -st; - **held**, v. gmv.
- Geschi'l'** (twist, oneenigheid over een of ander punt), o. -len: een - rijst, rijst op, doet zich op; een hangend -; met iemand in -raken; een - beslechten, vereffenen, bijleggen; - **punt** (quaestie), o. -en.
- Geschochten** (Bargoensch. gefopt, gedupeerd), bn. (sch = sj): nu ben ik -!
- Geschoft'** (met sterke schoften of schouders,

geschouderd), bn.: de breedgeschofte buffel.

Geschokt, v.d.: een - vertrouwen, eig. dat een schok heeft gekregen, mistrouwen, zelfs wantrouwen is geworden; een - zenuwgestel.

Geschoofd (in schooven gezet), bn.

Geschoold (gebedet), o. gmv.: dat vervelend - , bn.: een goed - e zangeres, een goed - orkest, - personeel, een - e stem.

Gescho'ren (fig. verlegen), bn.: zegsw. ergens leelijk mee - zitten, geplaagd zijn met iets, er mee opgescheept zitten.

Geschreeuw (het aanhoudend schreeuwen), o. gmv.: het - v. e. varken; het - en geroep der marktventers; - van moord ging op, (Staring); spreekw. Veel - en weinig wot, veel ophof of drukte om niets.

Geschrel (geschreeuw), o. gmv.: wraak-.

Geschrift en **gewrijf** (eig. schrijven en weer uitwisschen; fig. iets zeggen of beweren en het weer vergoelijken, kinderachtige polemiek), o.: dat - in de dagbladen over die zaak begint vervelend te worden.

Geschrift (het geschrevene, handschrift, gedrukt stuk, document), o. - en: bij - e, door schriftelijke mededeeling; in - e, niet-mondeling; valsheid in - e; in - e brengen, stellen; de - en van Cicero; losse - en.

Geschuld, vd. en bn.: - e hagedissen, met schubben bedekt; - e slangen, een - pantser.

Geschut (verwant met schieten: schiettuig, oorlogstuig, kanon), o. gmv.: een stuk - , een vuurmond, een kanon; het - ontbrandt, buldert, dondert, knalt; het - speelt; zegsw. hij begon met grof - , op krachtige, ruwe manier aan te vallen met woord of daad, b.v. met dreigen, vloeken, slaan, enz.

Geschutbedding (vaste onderlaag v. cement, om er het zware geschut op te plaatsen), v. - en; - park (-werf), o. - en; - poort (vierkante opening in den wand van het schip), v. - en; - talie (takel, dienende, om het geschut in of uit de geschutpoort te halen), v. - talies; - tap (korte cilindervormige as aan weerszijden, waarop het kanon hangt), m. - tappen; - vuur (kanonvuur), o.; - werf (park, waar kanonnen, kogels, enz. zijn opgestapeld), v. - werven.

Geslacht (collect. van slacht, soort: familie, stamhuis), o. - en: een aanzienlijk, doortluchtig - , van - tot - ; het - van Abraham.

Geslacht (slacht), o. gmv.: belasting op het gemaal en het - , d. i. geslachte vee.

Geslacht (spraak. het mannelijk, vrouwelijk of onzijdig taalgeslacht van een woord), o. - en: er is een natuurlijk - en een taal- of woord-; er bestaan regels voor de - en.

Geslachtelijk (het geslacht, de kunne betreffende), bn.; zie Sexueel.

Geslachtkunde (genealogie, juiste kennis der verwantschapsbetrekkingen tusschen vorsten of adellijke geslachten), v. gmv.

Geslachtsboom (stamboom eener adellijke familie, die nl. de ontwikkeling van dat geslacht aanschouwelijk voorstelt), m. - boomen;

- lijst (spraak. alphab. lijst van woorden met opgave van het geslacht der zelfst. nw.), v. - lijsten; - naam (familienaam), m. - namen; ook: Geslacht' - .

Geslachtsregel (regel voor h. mann., vrouw. of onzijdig taalgeslacht der z.n.), m. - s.

Geslachtswapen (familiwapen), o. - wapens; ook: Geslacht' - .

KOENEN, Verkl. Handw.boek.

Gesla'gen (plat gehamerd), bn.: dat is - zilver, - koper; - goud, d. i. bladgoud.

Gesla'gen, bn.: hij is ridder -, heeft den ridderslag ontvangen; zegsw. hij is mijn - vijand, mijn onverzoenlijke, mijn gezworen vijand, mijn doodvijand.

Gesle'pen (eig. vd. van stijpen, glad of scherp maken; fig. listig, doortrapt, ook, scherpzinnig), bn.: pas - messen; hij is een - bedrieger, een - vent; wat is die man - ; - er, - st.

Geslo'ten (niet geopend; fig. niet openhartig, niet rond), bn.: met - vizier strijden, deze winkel blijft - , houd die deur - ; fig. hij is - als het graf, deelt niets mede, is dicht als een pot; zich - houden; - er, - st.

Geslo'ten beurs (toebeurs), v. - beurzen: elkaar met gesloten beurzen betalen, d. i. zonder geld, door het verschuldigde wederzijds met elkaar te verrekenen; zie Clearing-house.

Gesluf'erd (een sluier dragende), bn.: - e dames; fig. een - landschap, beneveld, vol nevel; de horizon is - , bedekt met mist.

Gesmaal (smadelijk geschimp), o. gmv.: dat gespot en - op den godsdienst van anderen.

Gesmak (het aanhoudend smakken), o. gmv.: het - van dien drinkbroer.

Gesmak (gegooi, gesmijt), o. gmv.: het - met de goederen op een boot.

Gesmij'de (allerlei sieraad, gesmeed uit edel metaal, bezet met parelen of edelgesteente), o. vero; zie Armgesmijde.

Gesmij'dig (eig. smeedbaar; fig. lenig, buigzaam), bn.: een - e taal; - er, - st; vero., men bezigt wél Smijdig.

Gesnaard (eig. v. snaren voorzien: gereed), bn.

fig. nu ben ik weer - , van 't noodige voorzien.

Gesne'den, vd. en bn. van snijden: een - beeld.

Gesoe'bat (gevei, gebedel), o. gmv.: dat - om een dag verlof, voortdurend oebatten.

Gesorteerd bn.: deze goederen zijn netjes - , d. i. in soorten bijeengevoegd; deze winkel is goed - , d. i. in soorten ruim voorzien.

Gesp (ringbeugel met tongetje), m. - en: de - van een vest, een pantalon, enz.; een zilveren, gouden, juweelen - ; - tong (pennetje van een gesp), v. - tongen.

Gespan (paar, koppel, span), o.: een - sterke reispaarden, een - blanke zwanen, een - ossen, een - ploegpaarden, een sterk - .

Gespan'nen (lastig, moeilijk, vijandig), bn.: een - toestand, een - verhouding, op - voet met iem. staan, op - voet met iem. leven.

Gespeel (speelgenoot, speelmakker), m. en v. spelen; vr. ook: Gespele, - n.

Gespeel (het voortdurend spelen), o. gmv.

Gespeen'de oesters (oesters uit den oesterput), v. mv.; zie Spenen.

Gespekt (fig. welvoorzien, goed gevuld), bn.: met - e beurs; zie Spekken.

Gespen (vastmaken met één of meer gespen), ik heb gespekt: de schoenen - ; het harnas - , d. i. het harnas zich ten strijde aangorden.

Gespierd (met sterke spieren, krachtig, sterk), bn.: een - man, een - e arm; fig. een - e stijl; - er, - st; - held (spierkracht), v. gmv.

Gesplk'held (vol spikkeltjes), bn.: - e kousen, d. i. met spikkels: een hond met een - vel.

Gesple'ten (een spleet hebbende), bn.: dieren met - hoeven, zie Herkauwer.

Gespoord, bn.: de ruiter was gelaarsd en - .

Gespon'wen, vd. van spouwen (splyten): deze pen is te ver - ; zie Spouwen.

Gesprek (mondeling onderhoud), o. - ken:

- een geregeld, een levendig, een onderhoudend —; een — aanknoopen, afbreken, storen, vervolgen, voortzetten, samenspreking.
- Gespron'keld**, bn. en vd.: *is het strijkgood al —?* d. i. droppelsgewijze vochtig gemaakt.
- Gespuls'** (*janhagel, geboefte, gepeupel*), o. gmv.
- Gest**, v. gmv.; ook: **Gist**.
- Gestaag'**, bn. en bw.; zie Gestadig.
- Gestaald'**, bn.: *door het tijden —*, d. i. gehard.
- Gesta'dig**, — **staag'** (versterking van stadig: *duurzaam, zonder onderbreking, voortdurend, vast*), bn. en bw.; —er, —st; —**lijk**, bw.!
- Gestal'te** (*gedaante, postuur*), v. —n: *een rijzige —, groot van —*; zie Stal (*vorm*).
- Gestal'tenis** (*gestalte*), v. gmv. vero.
- Gestand'** (alleen gebruikelijk in: — *doen*), bn.: *zijn woord (3e nvl.) — doen, een gelofte — doen; zijn eed, zijn belofte — doen*, d. i. nakomen, houden.
- Gestard'** bn.: *de —e hemel*; zie Gesternd.
- Gestarn'te** (*dicht, al de sterren samen*), o.: *'t — spiegelt zich in 't meer, (Van Alphen)*, de sterren; ook, *het — van den Grooten Beer*, d. i. sterrenbeeld; *onder een gelukkig — geboren zijn*, een gelukskind zijn; zie: Gesternte.
- Gestationneerd'** (*geplaatst*), bn.: *ergens — zijn, (ti = si)*; z. Stationneeren.
- Geste** (Fr. *gebaar, arm- en handbeweging*), v. —s: *de zanger maakte allerlei —s*; lees: *zjes'te*; zie Gesticulatie.
- Geste** (Fr. *daad, verhaal er van*), v. —n; in het Vlaamsch meestal: *Geeste*, ook, *Jeeste*, zie Gesten.
- Gesteeld'** (*met een steel*), bn.: —e bladeren.
- Gesteen'** (*zacht gekerm*), o. gmv.: *een klaaglijk — deed zich hooren*; ook: **Gesteun**.
- Gesteente** (eig. *een veelheid v. steenen: edele steen, één steen*), o. —n: *dat is een edel —*; een agaai is een zeer hard —; z. Graf-, Lijk-.
- Gesteente**, o. —n: *kruiden noch —n konden baat geven*; in de middeleeuwen gebruikte men vele gesteenten in de artsenijskonde, (Consc.)
- Gestel'** (*geaardheid des lichaams*), o. gestellen: *hij is gezond van —; een bloedrijk —; een zwak —; de koortsen ondermijnen zijn —, lichaam*; zie Complexie.
- Gesteld'** (*gehecht aan, verzot op*), bn.: *de man was zeer — op mooie bandjes*; zegsw. *op iets — zijn*, er aan hechten, iets niet kunnen missen; *de kleine is zeer op het kindermeisje —*, d. i. veel van haar houdend.
- Gesteld'** (*gezet, bepaald*), bn.: *op —en tijd*.
- Gesteld'** (*aangenomen, ondersteld*), vgw.
- Gestelde** (mestk. *dat wat bewezen moet worden*), o. gmv.; zie: Stelling en **Q. e. d.**
- Gesteld'heid** (*toestand*), v. —heden: *de — des lichaams, der ziel, des harten, enz.*; *de — der Nederlanden in de dagen van Alva*.
- Gestel'tenis** (uit: *gesteldenis: toestand, staat*), v. gmv.: *ons oordeel is naar de — der herenen soms helder, soms betrokken, (Vondel)*; *de — der zaken*.
- Gestemd'** (*geluimd*), bn.: *goed — zijn*.
- Gesten** (*oude krijgsverhalen, strijdliederen ter eere van een held of van een volk*), v. mv.: *wat zijn er al vermaarde — uit de Middeleeuwen!* vero.; lees: *zjsten*; Vl.: *Geesten*.
- Gesterilliseerd'**, bn.: —e melk, vrijgemaakt van bacteriën, (s = z); zie Steriliseeren.
- Gestern'd**, bn.: *het —e uitspansel, vol sterren*.
- Gestern'te** (*al de sterren, een sterrenbeeld*), o. —n: zegsw. *onder een gelukkig — geboren zijn*, bestemd zijn voor geluk en voorspoed; zie: Gestarn'te.
- Gesticht'** (*gebouw, instelling, stichting*), o. —en: *een liefdadig —, een — voor oogtjders*.
- Gesticula'tie** (*gebaar, gebarentaal, het gesticuleeren*), v. —tiën, —s. (t = s).
- Gesticuleeren** (*gebaren maken, inzonderheid met armen en handen*). (g = g).
- Gestileerd'** (*in den stijl uitgevoerd*), bn.: *een —e bloem; een behangsel met —e figuren*.
- Gestileerd'** (*gesteld*), bn.: *een goed —e brief, de stijl er van is goed; een slecht — opstel*.
- Gestipuleerd'** (*vastgesteld, bepaald*), bn.
- Gestoel'te** (*samenstel van stoelen of banken als eereplaats*), o. —n: *het — der eere*.
- Gestof'** (*gesnoef, grootspraak*), o. gmv. gew.
- Gestoffeerd'** (*van kleeden en gordijnen en de noodige meubels voorzien*), bn.: *een —e kamer*.
- Gestreept'** (*met strepen*), bn.: *de fraai —e Bengaalsche tigger*; muz. *éens — octaaf*, d. i. het derde octaaf op de piano; —e stoffen, zie ook Streepjesgoed.
- Gestrekt'** (*lang uitgerekt*), bn.: *in —en draf*; meetk. *een —e hoek*, nl. van 180°.
- Gestrong'** (*streng, niet meegaand, zich stipt houdend aan wet of voorschrift*), bn.: *een —e rechter, een — onderzoek, op —en toon, een — oordeel, in —e afzondering, volstrekte; een —e winter, een —e vorst, duchtig, knellend, snerpend, bw.: iem. — straffen, op strenge wijze, onverbiddelijk; meestal: s t r e n g*; —er, —st; — **olijk**, bw.: *iets — straffen, iets — wreken*.
- Gestrong'heid**, v. —heden: *met — te werk gaan, zonder mededoogen; de wet in al haar — toepassen, zonder te denken aan verzachtende omstandigheden; de — van het vonnis v. d. krijgsraad, onverbiddelijkheid*.
- Gestrikt'**, bn.: *zij is gekint en —, met lintjes en strikjes gesierd*.
- Gestrook'** (*gestreel*), o. gmv.; zie Strooken.
- Gestrop'** (*een stropdas omhebbende*), bn.
- Gestudeerd'**, bn.: *een — persoon, d. i. iem. van hoogere of academische studie*.
- Gesubordineerd'** (*ondergeschikt*), bn.
- Getaand'** (*taankleurig, met taan bruin gemaakt*), bn.: —leder, —zeilen; z. Taankleurig.
- Getab'berd, getab'baard** (*dragende een tabbaard*), bn.: —e rechters, professoren, enz.
- Getah'pert'sja**, v.; zie Guttapercha.
- Getakt'** (*takken hebbende*), bn.: *een — gewei van een hert, d. i. een gewei met takken*.
- Getal'** (*veelheid*), o. —len: *een groot —; ten getale van 15, in grooten getale; rekenk. een benoemd —, gelijknamige —len; een even — een geheel —, een gebroken —, een gemengd —, b.v. 2 $\frac{1}{3}$; 25 is een — van twee cijfers*.
- Getal'leer** (*cijferkunst, telling*), v. gmv.; —**reeks** (*geordende rij van getallen*), v. —reeksen; —**waarde** (*waarde der cijfers in een getal*), v. de volstrekte en de betrekkelijke —.
- Getal'merk** (*cijfer*), o. —merken.
- Getal' π** (pi): *het — drukt de verhouding uit van de middellijn tot den omtrek des cirkels; Archimedes vond $\frac{22}{7}$, onze landgenoot Metius (1570—1635) stelde het op $\frac{355}{113}$, Ludolf van Keulen (1539—1610) bepaalde het als 3.1416, zie Ludolphiaansch.*
- Getal'sterkte** (*aantal manschappen*), v. gmv.: *de — van een leger*.
- Getand'** (*tanden hebbende*), bn.: *een — rad; een — lint, met uitsteekseljes*.
- Getapt'** (*in aanzien, in trek*), bn.: *hij is nog*

al — onder zijn kennissen; hij had aanleg om de —ste jongen van de school te worden.

Geteekend (een bijzonder teeken aan het lichaam hebbende), bn.: een bultenaar is een — mensch; een mooi — e hond, gevlekt.

Geteekende (een teeken dragende, mismaakte), m. en v. —n: wacht u voor de —n, bijgeloof: wees op uw hoede voor mismaakten.

Gethe'mané (Bijbel: een landgoed of tuin aan de W-helling van den Olijfberg, zie ald.), o.

Getemperd (gematigd, verzacht), bn.

Gete'reerd (tot op een derde teruggebracht), bn.: de staatsschuld werd —.

Getij (regelmatig wederkerende tijd van het vallen en wassen van het zeewater), o. getijden: het is hoog —, laag —; de getijden, eb en vloed; dood —, de zwakste vloed; het — waarnemen, op het — letten, d. i. gunstige waterstand; spreekw. Elk vischt op zijn —, elk let op de gelegenheid en neemt deze waar om voordeel te behalen; spreekw. Als het — verloopt, verzet men de bakens, zie Tij.

Getij (jaardienst v. e. R.-K. overledene), o. getijden, getijen, ook: Jaargetij.

Getijboek. —**tijdenboek** (gebedenboek voor een priester; brevier), o. —boeken.

Getijde (jaargetijde), o. —n: wél zijt ge schoon in elk —! (nl. 't Haagsche bosch).

Getijden (de liturgische gebeden, in het brevier aangegeven, zij bestaan voor iederen dag uit acht tijden), o.m.v.; de — heeten: metten, lauden, priemen, enz.

Getijgerd (gevekt als een tijger), bn.: een — e hond, gestreep als een tijger.

Getijhaven (zeehaven, die slechts bij vloed toegankelijk is), v. —s; —**stroom** (strooming v. h. zeewater langs de kust, afwisselend van richting met het getij), m. —en.

Getijtafel (lijst van de uren van hoog en laag water in de zeegeten), v. —s: de — is ten gerieve van de schippers, die op 't getij moeten varen.

Getimmerte (al wat getimmerd is), o. —n.

Getin'kel (getingel, zacht geklank), o. gmv.: het harmonisch — van de bellen der kudden.

Getin'tel (gesfonkel), o. gmv.: het — der sterren.

Getin'tel (geprikkeld), o. gmv.: het — der vingers, als men sneeuwballen maakt.

Getiteld (een titel hebbende of dragende), bn.

Getjan'gel (muziek van slecht alloo), o. gmv.: het — van dat kind op de piano.

Getogen, vd. van 't verouderde *tiên* of *tiegen*. (d. i. trekken): zegsw. ik ben hier geboren en —, d. i. grootgebracht; zie Geboren.

Getok'kel (het zachtjes rukken aan de snaren), o. gmv.: het — eener harp.

Getouw (weefgetouw), o. getouwen: zegsw. op het — zetten; zie Touw.

Getraind (Eng. geoefend, geschoold), bn.: een — fletsrijder; zie Trainen.

Getraïneerd (Fr. *getalmd*, op de lange baan geschoven), bn. (ai = è); zie Traineeeren.

Getralied (van *traliën* voorzien), bn.: een — venster, d. i. met traliën.

Getrapt, bn.: een — e verkiezing, b.v. die van de leden der Eerste-Kamer.

Getravesteerd (in 't belachelijke voorgesteld of nagevolgd), bn.: een — Rijntje van Borger; zie Travestie.

Getrip'trap, o. gmv.: het — der spelende kleinen, luid getrippel.

Getrok'ken (van binnen niet glad, van

vuurwapenen, maar voorzien van groeven of trekken), bn., zie Loop.

Getroost (gesterkt, met moed, niet angstig), bn.: een — e weduwe, moeder; — den dood te gemoet gaan, met gelatenheid; in God —, hij is zijn lot —, d. i. berustend.

Getroosten, zich, ik getrooste (mij), heb (mij) getroost: bij de studie moet men zich inspanning —, met gelatenheid zijn best doen; zich opofferingen, offers —, d. i. gewillig en gelaten die offers brengen.

Getroubleerd (niet wél bij 't hoofd), bn.

Getrouw (iem. trouw zijnde, blijvende), bn.: een — e dienstbode; een hond is —; een — geheugen, een — e vertaling, stipt, nauwgezet; bw. ik zal — mijn woord houden, in de spreektaal: trouw.

Getrouwd (gehuwd), bn.: — e lieden.

Getrouwelijk (stipt, nauwgezet), bw.

Getrouwheid (onveranderlijke gehechtheid), v. gmv.: de — der doggen van Floris V; de Staten zwoeren — aan den vorst; den eed van — afleggen; bij uitbr. de — eener vertaling, betrouwbaarheid, nauwkeurigheid.

Getrouwigheid (getrouwheid), v. gmv.: Bijb. de Heere dan vergelde een ieder zijn —.

Getto (jodenwtijk), o. —'s; zie Ghetto.

Getuigd (van tuig, van toom, van tuigage voorzien), bn.: een — paard; scheepst. een hooggetuigd schip.

Getuige (een persoon, die tegenwoordig is of was bij een handeling of gebeurtenis om later te kunnen bevestigen, dat ze heeft plaats gehad), m. en v. —n: iem. als — vragen bij zijn huwelijk; de (notariële) akten worden verleden voor een notaris in tegenwoordigheid van twee —n; aangifte van de geboorte van een kind heeft plaats in tegenwoordigheid van twee getuigen.

Getuige (iem., die tegenwoordig was bij een handeling of gebeurtenis, zonder er in betrokken te zijn geweest), m. en v. —n: ik was er — van, dat hij u dreigde met een stok; met iem. zonder —n spreken, d. i. onder vier oogen; een oog —, zie ald.

Getuige (iem. of iets, waarop men zich kan beroepen (voor den rechter); iets, dat als bewijs kan dienen) m. en v. —n: iem. tot — nemen; er is hier hevig gevochten, — al het bloed daar op den grond; zijn tranen zijn —n van zijn berouw.

Getuige (persoon, die voor den rechter een verklaring aflegt voor of tegen den beklagde), m. en v. —n: er werden vele —n opgeroepen; de rechter kan een — wraken, afwijzen, zie Wraken; één — is geen —, de wet eischt er twee; zie verder: — à charge en à — décharge.

Getuige (getuigenschrift, getuigenis), v. —n: een vertrekkende dienstbode goede —n geven; een chauffeur, van goede —n voorzien; zonder goede —n behoeft men zich niet aan te melden.

Getuige à charge (Fr. rechtst. eig. getuige, die den beschuldigde bezwaart; getuige, die tegen den beklagde optreedt), m. en v., getuigen à charge; zie Charge.

Getuige à décharge (Fr. rechtst. eig. getuige, die den beschuldigde ontlast, getuige, die in 't voordeel of vóór den beklagde spreekt), m. en v., getuigen à décharge; z. Décharge.

Getuigengeld (geld, dat de getuigen in een rechtszaak ontvangen als schadeloosstelling voor reis- en verblijfskosten, verzuim van arbeid, enz.), o. —gelden.

Getuigenis (verklaring, waarin men meedeelt, wat er van een persoon of zaak is, getuigenschrift), o. —sen: ik vraag een geschreven —, bewijsstuk, zie verder het vijfde Getuige; het — kwam niet met de waarheid overeen.

Getuigenis (het getuigen, het afleggen van een verklaring), v. —sen: — der waarheid geven, gij zult geen valsche —sen geven (afleggen); ik eischte van hem de —, dat ik onschuldig ben aan die misdaad.

Getuigenverhoor (het verhoor van getuigen voor den rechter), o. —verhooren.

Getuigenschrift (schriftelijk bewijs van te vredenheid: attest, testimonium), o. —en.

Getuifband (een tulband op het hoofd dragende), bn.: een —e Moor.

Getweeën (met z'n tweeën), telw. mv.: wij — maken het goed; „Wij zijn — slechts! Daar is een derde, God's (Mohammed, Aya Sofia van Schaepman).

Geul (smal, diep water; nauwe in- of doorvaart, vaargeul), v. —en; in Z.-Limburg: forelrijk riviertje van dien naam bij Valkenburg.

Geuldal (aandr. dal met het Limb. riviertje de Geul met Valkenburg als hoofdpunt), o.: het — wordt des zomers druk bezocht om zijn natuurschoon.

Geunleerd (vereenigd), bn., wordt o.m. gebezigd van christenen van Oosterschen ritus, die zich met de kerk van Rome vereenigd hebben, b.v. —e Grieken.

Geunleerd (tot een unie verbonden), bn.; gesch. de —e gewesten, de roemrijke zeven; zie: Unie van Utrecht, 1579.

Geur (welriekende lucht, parfum), m. —en: de — van het gebruid, de — van wierook, van rozen, seringen; de — van den wijn; zegsw. iets in — en en kleuren vertellen, d.i. met vermelding van alle bijzonderheden.

Geur (aangename lucht), m. —en; iron. zegsw. er is een —tje aan, die zaak is niet zuiver.

Geuren (geur verspreiden, fig. ijdel pronken), ik heb gegeurd: rozen —, fig. met iets —.

Geurig (welriekend), bn. en bw.: —e ruikers, —e bloemen, — ooft; dat riekt —; —er, —st.

Geürm (kleinzelig geklaag), o. gmv.

Geurmaker (persoon, die graag geurt of pronkt met iets of iemand), m. —makers: een — is een pocher, windmaker, blagueur.

Geurstof (welriekende stof, parfumerie), v. —stoffen.

Geus (Fr. gueux, schooier: gesch. scheld- en partijnaam, 1566), m. geuzen: de Geuzen, gesch. 80-jarigen oorlog; zie: Watergeus, Boschgeus.

Geus (kleine vlag, die nl. van de boegsteng waait), v. geuzen: er woel een — van oranje, wit en blauw van de boegsteng: wellicht geheeten naar de Watergeuzen, die de Prinsenkleuren voerden.

Geusch, bn.: gesch. hij is — geworden, d. i. tot de geuzenpartij (die der Hervormden) overgegaan: Amsterdam is in 1578 — geworden.

Geuzenpenning (gesch. penning, gestlagen in 1566, en door de Edelen van het Verbond gedragen), m. —penningen; —vlag (de Prinsenvlag: oranje, wit en blauw), v. —vlaggen.

Gevaar (verwant met vaar, vrees: waarschtijlijkheid van naderend onheil, hachelijke kans), o. gevaren: een aanslag vol —s; —loopen, b.v. van te verdrinken.

Gevaar, het gele —: het gevaar voor Eu-

ropa's handel, enz. van den kant van het gele ras; gevaar voor de Europeesche staten bij het machtig worden van Japan en het ontwakken tot een machtstaat van China; zie Geel.

Gevaarlijk (gevaar opleverende) bn.: een —e reis, een —e beklimming van een berg.

Gevaarte (reusachtig voorwerp, b.v. e. zeer groot schip, een reusachtig gebouw, rotsblok, ijsberg, enz.), o. —n; zie Kolos.

Gevaarvol (vol gevaar), bn.: een —e tocht.

Gevaccineerd (ingeënt met koepokstof), bn.

Geva'der (doopvader, peter, peetoom), m. —s: de peter en de vader v. d. doopeling zijn —s.

Geval (gebeurtenis, toeval, voorval), o. —len: het volgende — is mij bekend; gevallen van Friso, lotgevallen, avonturen; een gek, een treurig, een vreemd, een zonderling, een curieus —; in —, wanneer, als; in allen —le, wat er ook gebeuren moge; bij —, toeval.

Geval (genoegen, behagen, lust), o. gmv.: — in iets hebben, naar 's harten —, vero.; ten gevalle van iem.

Geval'len (gebeuren), het geviel, is gevallen: het geviel, dat ik mijn vriend te Aken ontmoette; zich iets laten —, er genoegen mede nemen.

Geval'lig (aangenaam, welgevallig), bn., —er, —st: om Gode — te zijn, w. g., meer Wel —, **Gevang'** (Vlaamsch. gevangenis), o. gmv.

Gevangen (in gevangenschap of hechtenis zijnde), bn.: een — man; ook van dieren: een — vogel; zich — geven, allen tegenstand opgeven.

Gevang'ebewaarder (beambte in de gevangenis, met de bewaking van gevangenen belast), m. —s.

Gevan'gene (persoon, die gevangen zit of in den krijg gevangen is), m. en v. —n: gij zijt mijn —, het gekerm der —n, de cellen der —n.

Gevan'genhuis (huis van hechtenis of van bewaring), o. —huizen; zie Verbeterhuis.

Gevan'genis (huis van hechtenis), v. —sen: hij zit al twee jaar in de —; —kleeren (bovenkleedij), o. mv.; —onderwijs (onderwijs aan gevangenen in hun zaal of cel), o. gmv.; —pak (—kleeren), o. pakken; —straf (het gevangen-zijn), v. gmv.; —wezen, o. gmv.

Gevan'genemen (arresteerden), ik nam —vagen, heb gevangengenomen; —ing, v. —en.

Gevan'genpoort (gesch. oude gevangenis, thans museum, in Den Haag), v.

Gevan'genschap (toestand, waarin iem. verkeert, die gevangen genomen is), v. gmv.: hij zucht in —, de Babylonische —, de 70-jarige — van de bewoners v. h. rijk van Israël, zie ald., in het rijk van Babylon.

Gevan'genwagen (van alle zijden gesloten wagen tot het vervoer van gevangenen naar rechtbank of gerechtshof), m. —wagens.

Gevan'genzeten (in de gevangenis zetten), ik heb gevangengezet; —zetting, v. —en.

Gevan'genzitten (in de gevangenis zitten), ik zat gevangen, heb gevangengezeten.

Gevan'kelijk, bw.: hij werd — weggevoerd, d. i. als gevangene, als gijzelaar, als balling.

Gevat' (geslepen, scherpzinnig, vlug en schrander in het antwoorden), bn. en bw.: zegsw. op iets — zijn, raad weten, in moeielijkheden zijn antwoord gereed hebben; een — antwoord; —ter, —st; —heid (snelheid van begrip en van woord), v. gmv.

Gevecht' (een treffen, een vijandelijke ontmoeting), o. —en: een hevig —, een bloedig —, een aanvallend —, een verdedigend —;

buiten — stellen, dooden of gevaarlijk kwetsen.
Gevechts'waarde (mil. de waarde, de kracht, de volharding in het gevecht of in den strijd), v. gmv.: goede voeding en rust op tijd verhoogen de — van een regiment.
Gevedel (het spelen op een vedel), o. gmv.
Gevederd (vederen hebbende), bn.: een — e zanger, vogel; een — e hoed, met pluimen.
Gevederte (al de vederen van een vogel, pluimage, gepluimte), o. gmv.
Geveins (het voortdurend veinzten), o. gmv.
Geveinsd' (niet oprecht, huichelachtig), bn.: — e nederigheid, een — e bewondering.
Geveinsde (veinztaard), m. en v. — n.
Gevel (lees: gee'vel, buitenmuur van een gebouw), m. — s: een huis heeft vier — s, de voor—, de achter—, en de beide zijgevels; zegsw. een goede — versiert het huis, vergoelijkend en scherts. van iem. met een grooten neus; zie Trapgevel.
Ge'ven (ter hand stellen, schenken, toe- of overreiken), ik gaf, wij gaven, ik heb gegeven; gehoor — aan, letten op; den geest —, ster- ven; iemand raad —, raden; rekenschap —, verantwoordig doen; acht—, letten op; vuur—, schieten; in het licht —, uitgeven van een boek, enz.; in bedenking —, laten overwegen; wat — en nemen of weten te — en te nemen, meegaand zijn, zich naar de omstandigheden weten te schikken, weten te schipperen.
Ge'ver (iemand, die iets geeft), m. — s: de — van alle goeds, nl. God.
Geveerd' (geoeffend, bedreven, ervaren), bn.
Gevest' (verwant met vast: handvat van een degen, sabel of dolk), o. — en.
Gevestigd bn.: fig. hij heeft een — e zaak, degelijke, solide; een — e meening, vaste, onveranderlijke; zie ook Vestigen.
Geveugel (gepeuter), o.; z. Veugelen.
Geverd' (geroemd, geprezen), bn.: een — redenaar, een — dichter; zie Vieren.
Geve'rendeeld (wapenk. in vier rechth. vakken verdeeld, gekwartileerd), bn.: een schild, — rood, zilver, goud en zwart.
Gevind' (voorzien van vinnen), bn.: vischen zijn — e dieren; fig. het — e blad van den citroen; acacia's met hun fijn — loof.
Gevlagd' (van een vlag voorzien), bn.: al de huizen waren —.
Gevlakt', gevlekt' (met vlekken), bn.: de — e luijpaard, de — e hyena.
Gevlamd' (met vlammen), bn.: — hout, — palissanderhout; een — zwart lint; zie Moiré.
Gevleesd' (goed in 't vleesch zittende), bn.: een — e kip, een goed — e duif; de — e duivel, satan in vleeschelijke gedaante.
Gevlekt' (met vlekken), bn.: een — e hond.
Gevlerkt' (gevleugeld), bn.: dicht. een — e toonkunstenaar, d. i. zangvogel. w. g.
Gevleu'geld (eig. van vleugels voorzien), bn.; een — insect, — e mieren; fig. — e woorden, letterlijk: haastige, vlugge, —, thans: uitdrukkingen, zegswijzen, die gereeden ingang vinden en als van de ééne plaats naar de andere vliegen, b.v. zegswijzen, ontleend aan eenig gedicht, treurspel, tooneelspel, enz.
Gevlifj', o. gmv.: in 't spreken of werken, zóó, dat het een ander vlijt, schikt, of dat een taak er aangenaam en gemakkelijk door wordt; fig. iem. in 't — komen, te-gemoet-komen, in de hand werken: twee staatkundige partijen kunnen elkaar in 't — komen.
Gevoeg' (dat, wat voegt of past), o. gmv.:

met —, betamelijk; spreekt. laat dat kind zijn — doen, behoefte.
Gevoeg'lijk (naar behooren, gepast), bw.: het was zoo donker, dat het gas — had kunnen branden; men zou zoo iets — kunnen vragen; —er, —st; —heid (gepastheid, geschiktheid), v. gmv.
Gevoel' (het voelen, aandoening), o. gmv.: die lamme heeft in dat been geen — meer; de zangeres zong met —, d. i. gevoelig.
Gevoelen (meening, oordeel, overtuiging, opinie), o. — s: naar mijn —, verschil van —, zijn — uitspreken, met iem. — instemmen.
Gevoelen (gezindheid, gewaarwording), o. — s: met — s van hoogachting, — s van vreugd.
Gevoelen (in zich gewaar worden), ik heb gevoeld: berouw —, medelijden —, ontwaren; een trek, een neiging, lust, belangstelling —; zich zelven —, d. i. fier zijn op zijn kracht, met zelfvertrouwen vervuld zijn.
Gevoelig (gevoel hebbend, fig. aantrekkelijk, vatbaar), bn.: elk dier is — voor pijn, deze hoenders zijn zeer — voor kou, een hond is — voor een goed woord; een — e balans, zeer scherp of fijn het gewicht aangevend; bij iemand een — e snaar aanroeren, een zaak, die tot zijn hartsgeheimen behoort, zie Snaar; een — hart; bw.: hij heeft zich — bezeerd; uw lijden treft mij —, erg.
Gevoel'loos (geen gevoel hebbende), bn.: Zijtje was reeds een — lijk, (C. O.); hij stond daar als een — beeld, de kranke lag — neer; bw.: het was, als spotten zij — met ons leed, d. i. hardvochtig; — loozer, — st.
Gevoels' mensch (iem., die zich bij zijn doen en laten laat leiden door zijn gevoel), m. — menschen; zie Verstandsmensch.
Gevoels'zenuw (zenuw, waardoor de indruk wordt overgebracht naar de hersenen), v. — en.
Gevoels'zin (zintuig v. het gevoel), m. gmv.
Gevoel'vermogen (tastzin), o. gmv.
Gevoel'vol (vol gevoel, teer, aandoen- lijk), bn.: — volle woorden.
Gevoerd' (van een voering voorzien), bn.: een — e jas, een met watten — vest; wapen- kunde: een rood-gevoerde helm.
Gevo'gelte (allerlei vogels), o. gmv.: wild —.
Gevolg' (bijhebbend gezelschap, stoet van vol- gelingen), o.: een groot, een talrijk —; zij was in het — der prinses; fig. de ledigheid met allerlei ondeugden in haar —.
Gevolg' (involging, gehoor), o.: ik zal gaarne — geven aan uw uitnoodiging; rechtst. — geven, aan een zaak, ze voor den rechter brengen; — geven a. e. plan, een besluit, d. i. zevolvoeren; in — e van, naar aanleiding van; bij —, zóó, dat het genoemde volgt uit het voorafgaande.
Gevolg' (wat uit iets voortvloeit), o. — en: onze misslagen zijn — en van ons verkeerd denken; met goed —, d. i. met goeden uitslag; zegsw. gelijke oorzaken hebben gelijke — en; kleine oorzaken hebben soms groote — en; ten — e hebben, ten — e van, diensgevolge.
Gevolg'lijk (bijgevolg, derhalve), bw.: deze lijnen loopen parallel, en — snijden zij elkander niet.
Gevolg'trekking (het opmaken van de slotsom eener redeneering), v. — en: een stoute —; tot een — komen, zie Conclusie; een — afleiden, zie Deductie.
Gevol'machtigd (bevoegd als plaatsvervan- ger op te treden), bn.: een — persoon, een zaakgelastigde, een gemachtigde; een — Mi-

mister, d. i. van een volmacht voorzien, zie Plenipotentiaris.

Gevolmachtigde (lasthebber, gemachtigde, procuratiehouder), m. -n.

Gevonkel (het aanhoudend vonkelen), o. gmv.: het - van het vuur in de asch.

Gevorderd (een vrij hoogen trap bereikt hebbende), bn.: in de wetenschap, in de kunst aardig - zijn; ook: op - en leeftijd, tamelijk hoogen; wegens het - e uur werd de vergadering verdaagd, late.

Gevorkt (vorkgewijs gespleten), bn.: de - e staart van een zwahuw; zie Vork.

Gevormd (volledig ontwikkeld), bn.: een volkomen - karakter.

Gevouwen (ineengeslagen), bn.: - handen, b.v. bidden met - handen.

Gevraagd (handel: begeerd, tegenst. van aangeboden), bn.: geld -!

Gewaad (deftig kleed, die kleedij als geheel), o. gewaden: hij droeg een purperen -, een - van zijde, een plechtig -, amtskleeding; kerkelijke gewaden, zie Liturgisch.

Gewaagd (gevaarlijk, onzeker), bn.: een - e sprong, een - e onderneming; - er, - st.

Gewaand (vermeend), bn.: Mohammed, - profeet (Da Costa); een - edelman, zie Woud-be.

Gewaardigen, zich (goedvinden, gelieven), hij heeft zich - waardigd: o. Heer, gewaardig U ons gebed te verhooren, heb de goedheid; zich niet -, d. i. beneden zich achten, zich niet verwaardigen, zie ald.

Gewaar worden (bespeuren, bemerken, ontwaren, ontdekken), ik werd gewaar, ben gewaargeworden: iets -, iem. -.

Gewaarwording (het bewust-worden van indrukken; ook, lichamenlijk gevoel), v. - en: een - van spijt, vrees; een - van koude, warmte.

Gewag (melding), o.: zegsw. - maken van, d. i. melding maken van, spreken van; de hond maakte -, sloeg aan, blafte.

Gewagen (melding maken van), ik gewaagde, heb gewaagd: de geschiedenis gewaagt er van; ergens met lof van -, spreken; het gericht gewaagde v. nieuwe overwinningen.

Gewapend (van wapens voorzien), vd. en bn.: van top tot teen -; een - oog, d. i. ziende door een vergrootglas; fig. - beton; ook, Mounier-ijzer of Cement-ijzer, d. i. beton, met ijzerband als ondergrond: gebouwen, bruggen, pilaren onder overkappingen op perons van - beton; de slangen der waterleiding of der brandweer zijn van - caoutchouc, d. i. omwonden met fijn ijzerdraad; een - e vrede, nl. met de legers op voet van oorlog.

Gewapenderhand (met de wapens in de hand of door geweld van wapenen), bw.: een benting - nemen.

Gewas (plant, kruid; oogst), o. - sen: het - te veld, nl. op den akker; een uitheemsch -, een goed, een slecht -, veldoogst, dat is eigen -, teelt, verbouw.

Gewast (met was bestreken), bn.: - linnen, - e taf., - beddetijk.

Gewaterd (gevlamd, gegolfd), bn.: - lint, met golvende kleurschakeering, z. Moiré; een schoon - e diamant, van zeer helderen glans.

Gewatteerd (gevoerd of opgevuld met watten), bn.: een - e deken, een - e kamerjapon.

Geweer (afleid. van weren, dus: alle wapentuig ter verdediging), o. geweren; zie Zijd-geweer, vooral: Schietgeweer; in het -, onder de wapens.

Geweerfabriek (fabriek, waar men geweren maakt), v. - fabrieken; - fabriekant (eigenaar eener geweerfabriek), m. - fabriekanten; - kolf (de voet van het geweer), v. - kolven; - lade (houten schacht, waarin de loop is bevestigd), v. - n: - loop (bovendeel van het geweer), m. - en; - maker (iem., die geweren, pistolen, enz. maakt), m. - s; - rek (houten stelling, waarop de geweren worden gezet), o. - rekken; - winkel (winkel, waar men geweren verkoopt), m. - winkels.

Geweerhaakt (van een weerhaak voorzien), bn.: een - e angel, een - e harpoen.

Gewel (de getakte horens van een hert), o. - en.

Gewelde, -wel (het ingewand van wilde dieren of van jachtbuit), o. gmv.; ook, spoor van wild, bestaande in zijn uitwerpselen: wel bespeurde hij het - van hoenders, (C. O.)

Geweld (onrechtmatig gebruik van kracht of macht, gewelddadigheid), o. gmv.: ruw -, met zacht -, - van wapenen, alles onder zijn - doen bukken, overmacht; het - der baren, der zee, der stormen, kracht, hevigheid.

Gewelddaad (daad v. geweld), v. - daden.

Gewelddadig (met of door geweld), bn.: een - e dood; - held (daad v. geweld), v. - heden.

Geweldenaar (iem. die geweld pleegt: dwingeland, tiran), m. - aars en - aren.

Geweldenarij (het plegen van geweld, een daad v. geweld, dwingelandij), v. - en.

Geweldig (krachtig), bn.: een - e schok, een - e stroom, - gedrang, hevig, heftig, sterk; - er, - st; bw.: zich - inspinnen, - tegen iets opzien, erg; - held (uitoefening van ruw geweld), v. gmv.

Geweldig (machtig), bn.: een - koning; Nimrod was een - jager, Gen. 10: 9, sterk, krachtig, vero.

Geweldig, m. - s; dit woord komt slechts voor in samenstellingen, b.v. kapitein-geweldiger, provoost-geweldiger, vero.

Geweldpleging (het plegen of aanwenden van geweld), v. - plegingen.

Gewelf (metselwerk op bogen gebouwd, holgebogen zolderwerk), o. gewelven: het - van een kelder, van een kerk; bij vergelijking: een - van bladeren en takken; het - des hemels.

Gewelfd (boogswijze, als een gewelf gebouwd), bn.: een - e zoldering, een eenigszins - e duiker, fig. een - voorhoofd, niet plat of vlak.

Gewelfsel (dicht, overwelfde ruimte), o. - s.

Gewemel (gekrioel, doorengeloopt, enz.), o. gmv.: het - der mieren, een - van menschen, van schepen; zie Wemelen.

Gewen (vleeschuitwas), o. - nen; zie Wen.

Gewend (gewoon), bn.: het zus of zoo - zijn; hij is het thuis goed -, hij is niet veel -, zoo iets zijn we niet van hem -.

Gewen'nen (gewoon maken), ik heb gewend: de kinderen aan gehoorzaamheid -, zich aan iets -; zegsw. Jong gewend, oud gedaan, wat men in zijn jeugd tot gewoonte maakt, blijft tot in den ouden dag bij; zich ergens -, zich ergens schikken, thuis gaan voelen.

Gewenscht (verlangd, begeerd), bn.: 't - verlof is dra verkregen, (Bog.), de - e uitslag; het - e oogenblik; een - e tijding, welkom.

Gewerveld (eig. wervels hebbende), bn.: - e dieren, dieren met een inwendig beenig geraamte, het zijn zoogdieren, vogels, kruipende dieren, vissen, zie ald.

Gewest (landstreek, provincie, oord), o. - en: de 17 Nederlandsche - en; zegsw. in zalige

-en, in hoogere -en, oorden, nl. in den hemel.
Gewestelijk (van een gewest, een gewest betreffende, provinciaal), bn.: -e belangen.
Gewest'spraak (dialect), v. -spraken.
Geweten (het innerlijk besef van goed en kwaad, consciëntie), o. -s: het geweten is de uitspraak v. h. gezond verstand, beseffend dat iets gedaan of niet gedaan mag of moet worden; een goed, zuiver, rein -; een kwaad, bezoedeld -; iets op zijn - hebben, schuldig aan iets zijn; vrijheid van -, geloofsovertuiging; tegen zijn - spreken, handelen, overtuiging; nauwgezet van - zijn, sipt eerlijk; zegsw. het - is een goede raadgever; een goed - is een zacht kussen, doet rustig slapen.
Gewetenloos (geen zedelijke verantwoordelijkheid kennende), bn.: een - looze schurk, laaghartig; -loozet, -t; -loosheid, v. gmv.
Gewetensangst (folterende onrust v. h. geweten), m. -angsten: soms wordt een moordeenaar gekweld door -; -bezwaar (gemoedsbezwaar), o. -bezwaren; -dwang (geloofsdwang), m. gmv.
Gewetenswroeging (wroeging v. e. kwaad geweten), v. -en; -zaak (zaak, waarover men zijn geweten moet raadplegen), v. -zaken.
Gewet'tigd (gerechtvaardigd), bn.: door het gebruik -; zie Wettigen.
Gewe'ven, vd. en bn.: - stoffen, - kousen, - borstrokken, enz., op den weefstoel of wel machinaal vervaardigd.
Gewe'zen (oud vd. van weten: voormalig, vroeger, oud), bn.: een - leerling, een - minister; zie: Ex en Oud.
Gewicht' (zwaarte v. e. voorwerp), o. gmv.: dat schilderij is zijn - aan goud waard; die koekjes zijn licht, deze zijn zwaar op 't -, er gaan er veel of weinig b.v. in een pond; zie Specifiek -.
Gewicht' (voorwerp van bepaalde zwaarte, waarvan men zich bedient om te wegen), o. -en: de -en zijn van ijzer of koper; de Nederlandse maten en gewichten zijn die van het metrieke stelsel met het gram als eenheid: het Kilogram of KG. (= 1000 gram), het HG. (= 100 gr.), het DG. (= 10 gr.), het Gram; het dG. (= 0.1 G.), het cG. (= 0.01 G.) en het mG. (= 0.001 G.); zie Maten en Gew.
Gewicht' (zwaarte, fig. belangrijkheid, invloed, waardij), o. gmv.: een gebeurtenis van -, het - eener getuigenis, een man van -, aanzien; veel - aan iemands woorden hechten, waarde; - in de schaal leggen, zie Schaal.
Gewicht'tig (gewicht hebbend, belangrijk), bn. en bw.: een -e bezigheid, een -e dag, -e gebeurtenissen; wat spreekt hij -; -er, -st.
Gewichts'eenheid, v. -heden: het gram is de - in ons metrieke stelsel.
Gewichts'verlies (handel afneming in gewicht of zwaarte door indroging, enz.), o. gmv.
Gewiekst', bn., zie Gewikst.
Gewiekt' (voorzien van wieken), bn.: een -e zanger, zangvogel; een - geluid, nl. dat van den nachtegaal, (Tesselscha); de -e Mercurius, met wieken aan de voeten; de -e faam, hebbende vleugels; -e pijlen, d. i. gevederd.
Gewij'd (een wijding ontvangen hebbende, gezegend), bn.: de -e priesterschaar; die kerk, dat altaar is nog niet -; een - redenaar, -e poëzie, nl. over God of godsdienstige onderwerpen, evenzoo; -e liederen, zie: Wereldsch en Profaan.
Gewij'd (zijnde gewij'd, een wijding ontvangen

hebbende), bn.: een - redenaar, priester; - water, wijwater, zie ook Wierook; fig. de -e band des huwelijks, -e muziek, kerkmuziek, de -e geschiedenis, Bijbelsche; een leven, - aan de kunst, toegewij'd.
Gewij'sde (vonnis, uitspraak, zie Wijzen), o. -n: een rechterlijk -; van een vonnis, dat in kracht van - is gegaan, is door het verstrijken v. d. daarvoor bepaalden termijn geen hooger beroep meer open; zie Verwijzen.
-gewijze (achtervoegsel, ook: -gewijs, -wijs, d. i. op de wijze van), b.v. traps-, speels-, spots-; bergswijs: En bergswijs hoopt het doek zich op, (Staring); paars-, d. i. bij paren; troeps-, boogs-, slangs-, amphitheaters-.
Gewij'zigt (eenigszins veranderd), bn.: een - wetsartikel, zie Wijzigen.
Gewikst' (sluw, slim, geslepen), bn.: een - vent, bijdehand; -er, meest -.
Gewild' (in trek, gezocht, verlangd, begeerd), bn.: -e waar, - vleesch; Deensche boter is -, er is veel vraag naar; -er, -st.
Gewill'ig (willig, gezeglijk, van goeden wil), bn. en bw.: een - paardje; iets - geven, doen, tijden, gaarne, zonder verzet of gemor; zegsw. de geest is wel -, maar het vleesch is zwak, Matth. 26:41: het verstand wil het goede wel; -heid (het gewillig-zijn), v. gmv.
Gewin' (voordeel, opbrengst), o. gmv.: spreekw. Het eerste - is kattengespin, d. i. wat in t begin van 't spelen gewonnen wordt, gaat men later weer verliezen, zulk een winst is valsch, bedrieglijk, onbetrouwbaar (de kat met haar gespin als beeld van onbetrouwbaarheid).
Gewin'nen (verwerven, erlangen), ik gewon, heb gewonnen; Bijbel: een kind -, daar de vermeerdering van het gezin als een aanwinst beschouwd werd: Abraham gewon Izaak.
Gewin'ziek (in hooge mate op winst bedacht), bn., -er, -st; -zucht (winzucht), v. gmv.
Gewis' (versterking van wis: betrouwbaar; vast, zeer stellig, krachtig, zeer zeker), bn. en bw.; -heid (zekerheid), v. gmv.
Gewis'se (geweten), o. vero.; soms nog dichterlijk: het goed, onbevlekt, rein, vroom -; verg. het Deutsche Gewissen.
Gewoel' (het woelen, drukte), o. gmv.: het - der groote steden, het - der markten.
Gewo'gen, vd.; Bijb.: -, maar te licht bevonden; zie Wegen.
Gewold' (wol dragende, wollig), bn.: het -e vee, schapen: het wit -e lam; dik -, dun -.
Gewolkt' (bewolkt, met wolken bedekt), bn.: de dik-e lucht; fig. niet scherp omlijnde, op wolken gelijkende plekken: -e zijde.
Gewon'de (iemand, die gewond is, geblesseerde), m. en v. -n, zie: Licht-, Zwaar-.
Gewon'nen, vd.: zegsw. zich - geven, zijn ongelijk erkennen; - spel hebben, een goeden uitslag; tijd -, is veel -, tijd baart rozen; spreekw. Zoo -, zoo geronnen, zie Winnen.
Gewoon' (alledaagsch, gewend, gebruikelijk, ordinaar), bn. en bw.: het gewone brood, zijn - ontbijt, zijn - verblijf, zijn - middag-slaapje; in gewone stemming; het gewone gevolg des konings; hij praat -, doet -; -woner, meest -; -heid (gewoonte), v. gmv.; -lijk (volgens gewoonte), bw.; -weg (rond-uit), bw.: de knaap zei -, dat hij het vertikte.
Gewoon'te (gebruik, manier van doen), v. -n: de kracht der -, een slaaf der -, de macht der -; zegsw. de - is een tweede natuur, men kan zóó aan iets gewoon raken,

- dat het is, of het aangeboren is: uit —; ouder —, loffelijker —, zeden en —n.
- Gewoon'terecht** (ongeschreven recht, dat op gewoonte of gebruik berust), o. —en; zie A d a t.
- Geworden** (ter hand komen), het gewerd, het is —, het zal —: uw brief is mij —; haar waren geschenken in geld —, (Potg.)
- Geworden** (klaar komen), ik gewerd, ben —: ik kan er niet mee —; niet met iemand kunnen —, overweg kunnen; laat hem maar —, begaan, zijn gang gaan; wat zal nog van hem —? terechtkomen.
- Geworm'** (getob), o. gmv.; zie Gewurm.
- Geworm'te** (allerlei schadelijk gedierte), o.
- Geworteld** (eig. van wortels voorzien), bn.; fig. van neigingen, gewoonten, meeningen, ziekten: tierend, vastgegroeid.
- Gewricht'** (een beweegbare verbinding van beenderen met elkaar), o. —en: de —en worden naar den vorm verdeeld in: kogel-, zie ald.: cylinder- of schroef-, zadel-, knokkel- en platte gewrichten; naar de beweging in één-, twee- en meerassige.
- Gewrichts-rheumatiek** (jicht), v. gmv.
- Gewrijf'**, o. gmv.: fig. dat geschrijf en —, groote bedrijvigheid m. d. pen; zie Geschrijf.
- Gewrocht'** (kunstwerk, grootsch werk), o. —en: de —en der beeldende kunst; een groote spoorbrug is een — van bouwkunst, kunstig samengesteld gevaarte.
- Gewrocht'** (vd. van 't oude werken: tot stand gebracht), bn.: — door Gods hand, gemaakt, geformeed.
- Gewron'gen** (met opzet verdraaid), bn.: — schrift, een — hand; — gemoedsuitingen, niet vrijmoedig; een — stijl, onnatuurlijk; een — redeneering, pasklaar gemaakt voor een bepaalde slotsom; zie Verwringen; —heid (onnatuurlijkheid, gezochtheid), v. gmv.
- Gewulf'**, o. gevulven; zie Gewelf.
- Gezaag'** (fig. gekras), o. gmv.; zie Zagen.
- Gezagd'** (met kleine, spitse insnijdingen en uitsteeksels), bn.: dit zijn —e bladeren.
- Gezag'** (macht, bevind over anderen), o. gmv.: het wettig —, vaderlijk —, misbruik van —; — oefenen, voeren, uitoefenen; het — aan zich trekken, beheer.
- Gezag'** (zedelijk overwicht, autoriteit), o.: een schrijver van —, iets op — van een ander aannemen, verkondigen.
- Gezag'hebbend** (bekleed met gezag), bn.: een — ambtenaar; fig. een — schrijver, beslissend, gewicht in de schaal leggend; —hebber (iemand, bekleed met gezag), m. —hebbers, zie Autoriteit; —voerder (de kapitein eener zeeboot; persoon, die 't bevel voert op een koopvaardischip), m. —voerders.
- Gezakt'** (bij e. examen afgewezen), bn. gmv.
- Gezalf'de** (hoogepriester bij de Isr.), m. —n: raak den — niet aan; de — des Heeren, eeretitel van een koning der Isr.
- Geza'ligde** (zalig afgestorvene), m. en v. —n.
- Geza'menderhand** (met gezamenlijke hand, met ineengeslagen handen), bw., fig. gezamenlijk, gemeenschappelijk, in vereeniging. vero.
- Geza'menlijk** (vereenigd, bijeengevoegd, allen of alles samen), bn.: met —e krachten, de —e scheepsmacht, de —e werken van een schrijver, volledig; bijw.: iets — deelen, samen.
- Gezang'** (eig. het samen-zingen), o. gmv.: het zuivere — dier schoolkinderen.
- Gezang'** (zangstuk, lied), o. —en: een twee-stemmig —, mooie —en; de Evangelische —en, godsdienstige liederen voor Hervormden.
- Gezang'boek** (boek met Evangelische gezangen), o. —en; ook, —bundel, m. —s.
- Gezang'bord**, o. —borden; ook: Kerkbord en Psalmbord.
- Geza'nik** (gezeur, geleuter), o. gmv.
- Gezant'** (afgevaardigde, afgezant), m. —en.
- Gezant'schap** (de gezamenlijke personen, belast met een zending naar ons of een ander Hof), o. —pen; zie: Ambassade en Legatie.
- Gezant'schapshotel** (residentie of woonhuis van den gezant met omliggende bureaux), o. —hotels; —raad (raad van legatie), m. —raden; —secretaris, m. —secretarissen.
- Geza'pig** (Vlaamsch eig. zoetsappig, fig. zacht en stil, bezadigd, goedig), bn. en bw.
- Gezegd'** (genaamd), bn.: Simon, — Petrus.
- Gezeg'de** (praedicaat; ook, zegswijze, spreuk), o. —n: het — van een volzin; wat bet. dit —?
- Geze'geld** (van een zegel voorzien), vd. en bn.: een — pakje, een — papier, een —e brief.
- Geze'gend** (zegenrijk, gelukkig, rijk), bn.: een — gevolg, wees —! een —e oogst.
- Gezeg'gen**, in de onb. wijs: zich laten — d. i. gehoorzamen, als een meerdere, oudere, enz. iets zegt of raadt; dat is voor Hein, die niet meer dwingt en zich — laat, (Staring), naar goede woorden luistert, hij is niet te —, te raden.
- Gezeg'lijk** (volgzaam), bn.: Eefje was altijd een — kind geweest, (Potg.), gewillig, gehoorzaam; —er, —st; zie Ongezeglijk.
- Gezel'** (makker, kameraad, reisgenoot), m. —len: spelende gezellen, vero., zie Gesellen van den spele; een handwerks —; de meester en zijn —len, de baas en zijn knechts; fig. een levens —, echtgenoot.
- Gezel'lenvereeniging** (een vereeniging van handwerksgezellen onder geestelijke leiding, het eerst ontstaan in 1846 en wel te Elberfeld in Duitschland), v. —en.
- Gezel'lig** (aangenaam, onderhoudend, prettig), bn.: hij is — van aard, een —e reismakker; een — avondje, een —e woning, comfortabel; in den —en omgang, in het vriendschappelijk verkeer; bw.: — praten, — bij elkaar zijn.
- Gezelli'n** (reisgenoot; eega, echtgenoot), v. —nen: een levens —, vrouw, echtgenoot.
- Gezel'schap** (het samenzijn met anderen; ook, al de samen zijnden), o. —pen: iemand —houden; spreekw. Men kent den man aan zijn —, nl. het karakter v. d. man.
- Gezel'schapsdame** (juffrouw van gezelschap), v. —dames: de gravin met haar —.
- Gezel'schapsjuffrouw** (gezelschapsjuffer b.v. van een oude dame), v. —juffrouwen.
- Gezel'schapskaart** (ook, —biljet: spoorkaartje van verminderden prijs, als een heel gezelschap samenreist), v. —kaarten.
- Gezel'schapslied** (lied, om door of in een gezelschap te worden gezongen, een der soorten van het gelegenheidsgedicht), o. —liederen.
- Gezel'schapsrekening** (rekenk. winst- of verliesrekening, betreffende kooplieden, die samen handelen), v. gmv.
- Gezel'schapsspel** (spel, dat door een vrij groot aantal personen samen gespeeld kan worden), o. —spelen; (voorwerpen): —spellen.
- Gezet'** (zwaarlijvig, dik, welgedaan, corpulent), bn.: een gezette hotelhouder.
- Gezet'** (geregeld, bepaald, vastgesteld), bn.: —te studie, —te arbeid, te —ter tijd; fig. een — onderzoek, ernstig, grondig.
- Gezet'en** (een vaste woonplaats hebbend; fig.

- welgesteld), bn.: een - burger, de - burgerij; ook: een - werkmán, nl. die vast werk heeft.
- Geze'teu** (verkorting van: in de gevangenis gezeten), vd.: die vent heeft -! z. Zitten.
- Gezet'heid**, v. gmv.; zie: Embonpoint, Corpulentie, Presentie en Gezet.
- Gezicht'** (het zintuig, waarmede men ziet; het zien), o. gmv.: hij is goed, slecht van -; uw - is slecht; iemand het - verbeteren.
- Gezicht'** (de ruimte, die men kan overzien), o. gmv.: dat boschje beneemt ons hier het -, uitzicht; hij verdwijnt uit het -, oog.
- Gezicht'** (het zien), o. gmv.: hij ontstelde op 't - van den politie-agent.
- Gezicht'** (aangezicht, gelaat), o. -en: een bleek -, de blijdschap op iemands - kunnen lezen; fig. de waarheid in 't - staan, grof liegen.
- Gezicht(s)veinder** (eig. plaats, waar het zien (gezicht) eindigt: horizon, gezichtskring, verschiet), m. gmv.: de zon verschijnt boven den -; fig. grens voor het geestesoog: dat ligt buiten mijn -, kring van mijn kennen of weten.
- Gezicht'kunde** (de wetenschap van de wetten van het zien), v. gmv.; zie Optica.
- Gezicht'kundige** (iemand, die bekwaam is in de gezichtkunde), m. en v. -n; zie Opticus.
- Gezichts'as** (denkbeeldige lijn, getrokken van 't middelpunt der ooglen naar het middelpunt van het netvlies), v. -assen; - **bedrog** (bedrog bij het zien, oogverblindings), o.: de fata-morgana is slechts -bedrog; - **hoek** (de hoek, gevormd door de lijnen of lichtstralen, uitgaande van de uiterste punten v. e. voorwerp en vallende in het oog van den waarnemer), m. -hoeken; - **kring** (gezichtende, cirkelvormige ruimte, binnen onzen horizon gelegen), m. -en, fig. het gebied van kennis, waarbinnen onze geest zich beweegt; - **lijn** (denkbeeldige rechte lijn v. het oog naar het punt v. waarneming), v. -lijnen; - **orgaan** (het zintuig van het oog), o. -organen; - **punt** (het standpunt van den aanschouwer; ook, het punt, dat hij waarneemt), o. -punten: de zaak uit een ander - beschouwen; nieuwe -en ontdekken; - **veld** (de ruimte, welke men met de oogen of met een kijker overziet), o. -velden; - **vermogen** (het vermogen van te zien), o. gmv.: zijn - is aan 't verzwakken; - **zenuw** (zenuw, die zich in 't innerlijke van 't oog als netvlies uitbreidt), v. -en; - **zintuig** (het eigenlijke oog), o. -zintuigen, zie Gezicht's orgaan; - **zwakte** (zwakte van het gezichtsorgaan), v. gmv.
- Gezien'** (geacht, in aanzien), bn.: hij is daar zeer -, men ziet hem gaarne, is daar zeer in achtig, is daar geëerd, populair.
- Gezien'**, - en goedgekeurd: term onder stukken, bescheiden, enz., welke op die wijze door een superieur met eigen handteekening worden bekrachtigd.
- Gezin'** (de leden eener huishouding), o. -nen: de boer zat met zijn geheele - (vrouw, kinderen, meiden, knechts) aan tafel; de leden van het - (in engeren zin: vrouw en kinderen).
- Gezind'** (geneigd, genegen), bn.: anders -; eens -, eendrachtig; goed -, kwaad -, wel -; Engelsch -, Fransch -, Remonstrantsch -, revolutionair -, vaderlandsch -; hij is niet - toe te geven, van plan, van meening; - **held** (stemming, denkwijze), v. -heden.
- Gezind'te** (kerkgenootschap), v. -n.
- Gezins'verpleging** (verpleging of verzorging van weezen, krankzinnigen enz., in een gezin, vooral ten platten lande), v. gmv.
- Gezocht'** (in trek, gewild), bn., -er, -st dit artikel, die waar is zeer -.
- Gezocht'** (opzettelijk uitgedacht, verzonnen) bn.: een -e boodschap, een -e aanleiding; fig. een -e woordspeling, gemaakt, onnatuurlijk, gekunsteld.
- Gezocht'heid** (gekunsteldheid), v. gmv.
- Gezo'den** (gekookt), bn.: -koek, -en gestoofd.
- Gezo'den** (gekookte spijs), o. gmv.: proef nu van al het - en al het gebráán, d. i. van al het lekkere eten.
- Gezond'** (niet-ziek, welvarend), bn.: - van lichaam, - van geest, van hart; een -e vrucht, rijp; - hout; het - verstand, niet verduisterd; bw.: - wonen, - redeneeren, - oordeelen; zegsw. zoo - als een visch, zie Visch.
- Gezond'heid** (het gezond-zijn, de toestand van iemand, die gezond is), v. gmv.: een goede - genieten, de openbare -; zegsw. - is de grootste schat; verder al, wat de gezondheid bevordert: de - van een klimaat, de - van een land; officier van -.
- Gezond'heid** (gordel van flanel of baai, die onder de bovenkleeren om het middel gedragen wordt), v. gmv.
- Gezond'heids-commissie** (college, belast met de zorg voor de openbare gezondheid), v. -sies, -siën; - **etablissement'** (sanatorium), o. -en; - **halve** (ter wille of om de gezondheid), bw.; - **kolo'nie** (vestiging op het platteland tot heeling van aan toring, enz. lijdenden, ook, tot heil van jonge kinderen), v. -koloniën; - **leer** (wetenschap, die zich bezighoudt met de middelen t. gezondheid), v. gmv., zie Hygiëne; - **maatregel** (al wat door het openbaar gezag wordt verordend ter bevordering der volksgezondheid), m. -regelen; - **wet** (wet v. 21 Juni 1901, regelende het staats-toezicht op de volksgezondheid), v. gmv.
- Gezon'ten** (gepekeld), bn.: - vleesch, - boter, - haring; fig. kras, grof: - taal.
- Gezult'** (ingelegd, gepekeld), bn.
- Gezus'ters**, soms: - **zus'teren** (twee of meer zusters, ook, handelsfirma), v. mv.
- Gezwa'gers** (schoonbroeders), m. mv.
- Gezwa'tel** (geruisch, gegons), o. gmv.: het - van den wind in de kale takken; het luid - van stemmen, (C. O.)
- Gezwel'** (ziekelijke opzetting), o. gezwellen: het opensnijden van een -, een etter -.
- Gezwen'del** (herhaald bedrog, oplichterij), o. gmv.: dat - op de paardenmarkten.
- Gezwind'** (rap, vlug), bn. en bw.: een -e pas, een -e wending, iets - doen, dat gaat -.
- Gezwol'len** (opgezwollen), bn.: een - hand, een - gewricht, - beenen, d. i. dik, waterzuchtig; fig. een - stijl, hoogdravend, opgeblazen, hol; hij sprak op - toon, -er, -st.
- Gezwo'ren** (beëdigd), bn.: een - landmeter, een - klerk, vero, fig. hij is mijn - vijand, d. i. geslagen, onverzoenlijke; wij zijn - kameraden, zeer trouwe vrienden.
- Gezwo'rene** (beëdigde), m. -n: een recht-bank van -n, een jury.
- Ghaze'le** (dichtk. lierdichtje, minnedichtje van Perzisch-Arabischen oorsprong), v. ghazelen: de - heeft tweeregelige strophen, de eerste met gepaard rijm; de tweede rijmklank komt als een soort van refrain aan 't eind van elken tweeden versregel terug. (ze = zee).
- Gha'zi** (bestrijder van ongelooften), m. -'s.
- Gheis'ha**, v. -'s; zie: Geisja, Geesja.

- Ghesellen van den spele** (letterk. de spelers of vertooners van een geestelijk of wereldlijk toneelspel), m. mv.; ook heetten zij Ghesellen vander conste.
- Ghetto** (jodenwijk in It. en Oostersche steden; jodenstraat of -buurt), o. -'s; ook: Getto.
- Ghibellij'nen** (gesch. partijnaam, in de middeleeuwen, van de aanhangers der Hohenstaufen), m. mv.; zie Welfen.
- Gial'larhoorn** (Germ. myth. de trompet van Heimdal, waarop hij zóó blaast, dat het door het heelaal weerklinkt, nl. als den Asen eenig gevaar dreigt), m.
- Giaur'** (ongeloovige, niet-Mohammedaan), m. -s; ook, **Ghlaur'**, scheldnaam bij de Turken, vooral tegen de Christenen.
- Gib'bon** (O.-I. staartlooze aap op Sumatra, Java en Malakka, in Siam, enz.), m. -s.
- Gibus'** (Fr. klappclinderhoed), m. -sen. (g = zij).
- Giehelen** (lachen op hoogen toon, maar ingehouden en onderdrukt), ik heb gegicheld: meisjes - gaarne; ook: Giegelen.
- Gi'deon** (dapper strijder, geloofsheld), m.; zie Richt. 5-8.
- Gids** (leidsman, leidsvrouw, wegwijzer, geleider), m., soms ook v., gidsen: iemand tot - verstrekken; fig. een goed vader strekt zijn zoon tot -, voorganger, leidsman in het leven.
- Gids** (titel van een tijdschrift), m. -en: De -; de Nieuwe -; de Indische -, de Militaire -.
- Gie'bel** (kroeskarper), m. -s: de - is een zoetwatervisch, hij is mooi bronskleurig.
- Gie'gagen** (klankn. van 't schreeuwen van een ezel), hij giegaagde, heeft gegiegaagd.
- Gie'gelen** (gesmoord lachen), zij heeft gegiegeld; zie Giehelen.
- Giek** (lange, smalle, snelwarende roeiboot), v. giekten: er zijn b.v. vier-riems-giekten.
- Giek** (scheepst. lang rondhout, waaraan de benedenkant van het groote zeil is vastgemaakt), v. -en: de - sluit met een klauw en een kraallijn om den mast van een binnenschip; zie Gijk.
- Gien'je**, v. -s; zie het betere Guinje.
- Gier** (roofvogel), m. gieren: de gewone of wikkopige -; de grauwe - of monniks - (Z.-Europa en Afrika); fig. de Franschen kwamen als gulzige -en op ons land af; -achtig, bn.: de buizerd is een -e vogel.
- Gier** (gil), m. -en: het kind gaf een - v. schrik.
- Gier** (zwaai, draai, zwenking), m. gieren: het schip deed een -; de stroom deed het schip een - maken; zie Gierpont.
- Gier** (vocht, dat uit den koemest sijpelt, aal, mestvocht), v. gmv., (gew. ier en jier): een domme boer is hij, die de - laat weglouen.
- Gier'brug** (drijvende rivierbrug: twee schepen onder één dek aan een geankerden ketting, gierend over een stroom), v. -bruggen: de - te Nijmegen (over de Waal) is al van 1557; zie Gieren.
- Gier'bulzerd** (roofvogel, Midden-Amerika), m. -buizerds; zie Buizerd.
- Gie'ren** (begeeren, reikhalzen), ik heb gegierd: hij giert naar schatten. vero.
- Gie'ren** (schuin loopen), het heeft gegierd; zie Geeren.
- Gie'ren** (gillen, scherp schreeuwen), hij heeft gegierd: een roofdier kan van honger -, de angstkreten - door de lucht, dat kind giert het heele huis bijeen, zij - het uit van lachen; fig. zn. o.: het - van den wervelwind, (Bild.)
- Gie'ren** (zwaaien, svingeren, heen en weer wenden), het heeft gegierd: het schip giert op het anker; wat giert het schip, het kan door stroom of wind geen rechte streek houden - een schip doen -, zwenken, draaien.
- Gie'ren** (met gier bemesten), ik heb gegierd: een weiland kan men -.
- Gie'rig** (geldzuchtig, schrapperig), bn.: Mie Goebloed was uitermate -; zegsw. zoo - als het graf, dat nl. nooit iets geeft of teruggeeft; ook: zoo - als de pest; eer-, nieuws-, zie ald.
- Gie'rigaard** (geldwolf, schraper, vrek), m. -s: een - kent geen levensgeluk.
- Gie'righeid** (overdreven geldzucht), v. gmv.: de - is een verfoeilijk kwaad; zegsw. de - bedriegt de wijsheid, hebzucht dwingt veelal later tot groote uitgaven; fig. hij is de - in persoon; dicht. met -e oogen, begeerige.
- Gier'kabel** (kabel of ketting, waaraan de gierbrug drijft, duarskabel), m. -kabels.
- Gier'ketting**, m. -en; zie Gierkabel.
- Gier'pont** (eig. gierende pont), v. -ponten; zie Gierbrug.
- Gierst** (graansoort in O.-Indië), v. gmv.: op Ceram groeit veel -.
- Gier'valk** (dierk. stanke roofvogel op hooge poeten van de familie der valken), m. -en; de - telt vele soorten in Z.-Amerika.
- Gier'zeearend** (vogel in O.- en W.-Afrika), m. -en.
- Gier'zwaluw** (torenzwaluw), v. -en: de - heet ook steen-, steenkrijter, haker: de - nestelt gaarne in torens, op graanzolders, enz.
- Gie'teling** (zwarte lijster, meerle of merel), m. -en; soms: Gietling.
- Gie'teling** (een stuk gegoten ruw ijzer, in den vorm van een lang brood, zooals het uit den hoogoven komt), m. -en.
- Gie'ten** (vocht uitstorten, overstorten, schenken, plengen), ik goot, wij goten, ik heb gegoten: wijn, water, olie in een vat -; ijzer, brons, lood, tin laat zich -; een standbeeld -; een klok, een rooster - d. i. door gieting doen ontstaan; fig. een zin in een anderen vorm -, anders inkleeden.
- Gie'ter** (werkman, die metaal giet), m. -s: ijzer-, tinne-, geel-, rood- (gieter van roodkoper).
- Gie'ter** (bleekers- en tuingereedschap), m. -s: een kamer-, een salon- van porselein.
- Gie'terij'** (de handeling van gieten; werkplaats), v.: een brons-, een geel- (nl. van messing of geelkoper); een rood- (nl. van roodkoper).
- Giet'gat** (opening, waardoor het gesmolten metaal naar den gietvorm loopt), o. -gaten; -gleuf (gleuf in het vormzand), v. -gleuven; -ijzer (ruw ijzer, gieteling), o. gmv.; -kanaal (geul naar d. gietvorm), o. -kanalen.
- Giet'logen** (verstokte leugenaar, iemand die als 't ware leugens giet), m. en v. -logens.
- Giet'vorm** (vorm, waarin vloeibaar metaal gegoten wordt om het de gewenschte gedaante te geven), m. -en; -staal (bijzonder soort van staal), o. gmv.
- Gift** (gave, ook, schenking), v. -en: een kleine -, een - ontvangen, iem. -en of gaven beloven; beloften en -en; een huwelijks-; een milde - voor de armen, d. i. aalmoes; iedere - zal welkom zijn, kleinigheid.
- Gift, gif** (vergift, venijn), o. -en: het doodelijk - der naja; fig. de nijd blaast zijn -; gal en - braken; het - der tweedracht.
- Gif(t)'beker** (beker met een giftigen drank),

m. -bekers: *Socrates moest den - drinken, ledigen*; -**blaas** (*giftklierje bij sommige insecten, b.v. bij bijen en wespen*), v. -blazen; -**boom** (O.-I. op Java), m. -en; -**klier** (*blaasje met gif, b.v. bij een scorpioen*), v. -en; -**menger** (*giftbereider, moordenaar*), m. -s; -**mengster** (*vrouw, die gift toedient*), v. -s; de Leidsche -; -**plant**, v. -en, b.v. *akoniet, belladonna*, enz.; -**slang** (*slang met vergiftklieren*), b.v. *de cobra of naja*, v. -en; -**taud** (*holle hoektand der giftslang*), m. -en; -**visch** (*zekere vergiftige visch in de Middell. Zee*), m. -visschen; -**vrij** (*zonder vergiftige stoffen*), bn.
Gif'tbrief (*gesch. akte van schenking, meest van onroerend goed*), m. -brieven. vero.
Gif'tig (*vergiftig; fig. boosaardig*), bn.: een -e *slang*, een -e *angel*, een -e *bloem*; een -e *walm*; fig. een - *woord*; de *man*, de *vrouw* werd -, *nijdig*, *erg boos*; -er, -st.
Gig (*een soort van Engelsche sjees*), v. -gen.
Gigant'en (*myth. monsterachtige reuzen, die met de Titanen den Olympus bestormden*), m. mv. (gi = zij).
Gigantesk' (*reusachtig*), bn. en bw. (gi = zij).
Gig'gelen; zie: Giegelen, Gichelen.
Gij'belen (*giegelen, spottend lachen*), ik heb gegijbeld. gew.
Gijk, giek (*uit'stekend hout*), v. -en: de - op *kleine vaartuigen*, spriet, waarmede een zeil wordt uitgezet.
Gijl (*brouw, biergist, schuim*), o.: in 't - *staan*, aan 't *gijlen* of *gisten* zijn.
Gijl (*gustend*), bn.: *dit is - bier*, al te *versch bier*; *dat bier is niet - genoeg*.
Gijlen (*koken, schuimen, gisten van bier*), het heeft gegijld: *het biertje gijlt*, fig. *hunken, sterk verlangen*; -**bier** (*bier in de gistkuipen*), o. gmv.; -**kulp** (*gistkuip*), v. -kuipen.
Gijn (*scheepst. zeer zware en sterke takel*), o. -en; -**blok** (*twee- of drieschijfsblok*), o. -s of -blokken; -**looper** (*touw, dat door twee gijnblokken loopt*), m. -loopers.
Gijn (*volkst. grappigheid, grap*), v.: *humor in een toneelspel is minder noodig, als er maar - in is!* -**ig** (*grappig, leuk, aardig, lachwekkend*), bn. en bw.; ook Ghijn.
Gijp (*scheepst. het plotseling omslaan van de bezaan*), v.: fig. *wacht u voor de -*, *pas op voor de -*, neem u in acht voor de *wisselvalligheid der fortuna*.
Gijpen (*scheepst. omslaan van de bezaan*), het zeil heeft gegijpt: *bij het omloopen van den wind kan de bezaan -*; fig. van koers veranderen: *de levenshulk kan -*; *het - der gezindheden*, (Hooft).
Gijpen, giepen (*verwant met gapen: naar adem gapen, snakken*), ik heb gegijpt: *hij ligt te -*, *zieltogen*, naar *adem te snakken*.
Gijzelaar (*iemand, die met zijn lijf borg blijft, in dagen van strijd*), m. -s, -aren: de -s worden door den vijand meegevoerd als waarborg voor de rust, voor de kalme gezindheid van de bewoners van stad of dorp.
Gijzelen (*gevangen zetten, voornamelijk ter zake van schulden*), ik heb gegijzeld; -**ing** (*gevangenis, gevangenschap*), v. -en: in de - *zitten*; mil. in - *worden genomen of verkeerden*.
Gil (*schelle kreet*), m. -len; -**letje**, o. -s.
Gild (*gesch. vereeniging v. lieden v. 'tzelfde vak, beroep, d. i. van vakgenooten*), o. -en; een - of **gilde** was een, broederschap van industriëlen aard, ten doel hebbende de be-

vordering der stoffelijke belangen harer leden: *het bakkers-*, *het slagers-*, *het schutters-*; *het - van rhetorica*; de -en werden in ons land opgeheven in 1798, in Frankrijk reeds in 1791, in Engeland in 1799, d. i. de arbeid werd er vrij verklaard; zie *Gildeproef*.
Gild'beker (*gesch. beker, waaruit op de gildemalen werd omgedronken*), m. -s; -**bode** (*gildeknaap, gildeknecht*), m. -n.
Gildeboek (*gesch. boek, bevattende de statuten, het reglement, de naamlijst der leden van het gild*), o. -boeken; -**bos** (*ziekenbus van het gild*), v. -bossen, ook: **Gildebus**; -**brief** (*document, bevattende de beschreven rechten van het gild*; ook, *het bewijs v. broederschap of lidmaatschap*), m. -brieven; -**broeder** (*lidmaat of broeder v. h. gild*), m. -broeders: -s *waren of leerlingen, of gezellen, of meesters, de gemeene -s*, waren die, welke geen lid waren van 't bestuur; -**broederschap** (*al de gildebroeders samen*), v. gmv.; -**deken** (*deken van het gild*), m. -dekens, zie *Overman*; -**geld** (*contributie of inbrenggeld der leden*), o. -gelden; -**huis** (*gebouw of zaal, waar het gild vergaderde*), o. -huizen; -**keuren** (*de vrijheden, rechten van het gild*), v. mv.; -**knaap**, -**knecht** (*bode van het gild*), m. -knapen, -knechts; -**maal** (*feestmaal van het gild b.v. op den naamdag van den gildpatroon*), o. -malen; -**meester** (*deken, overman van een gild*), m. -meesters; -**patroon** (*beschermheilige van het gild*), m. -patroons; *Adam was de - der tuiniers, Jozef was de - der timmerlui, Lucas die der schilders, Serverius die v. d. wevers*, enz., z. *Patroon*; -**penning** (*koperen of zilveren penning als bewijs van lidmaatschap van het gild*), m. -penningen; -**proef** (*het vervaardigen of doen v. e. proefstuk om lid v. een gild te worden*; ook, *het proefstuk zelf*), v. -proeven; -**recht** (*het recht, dat iemand had als broeder van het gild*), o. -rechten; -**wezen** (*al, wat betrekking heeft op de gilden en hun bestaan*), o. gmv.
Gild'os (*vette os, welke versierd rondgeleid en dan geslacht werd voor het feestmaal v. h. gild*), m. -ossen: de - *wordt geleid, versierd met groene kransen*, (Cats); zie *Belderom*.
Gild'overman (*deken v. e. gild*), m. -overlieden; gew. -*ewerman*; zie *Overman*.
Gil'en (*hard of scherp schreeuwen, een gil geven*), ik heb gegild: een *varken kan -*.
Gil'ling (*scheepst. schuin afgesneden stuk van een zeil*), v. -en.
Gin'der (*op die plaats*), bw.: *mijn huis ligt -*, spreekt. *ginter*; **daar-**: *die man, dat schip -*, *ginds in de verte*; *wie komt - aan?*
Ginds (*daar, op een aangeduide plaats*), bw.: *zie je - dat witte huis? ik zal - op je wachten*; fig. hier, d. i. op aarde, *kent men geen vrede, - zal men de eeuwige rust geniëten*, nl. in den hemel.
Gindsch (*aan gene zijde*), bn.: *het -e stuk weiland*; *ga wat zitten op -e bank*; *aan -e zijde, aan -en kant*, d. i. aan den overkant; *het -e huis*, verweg gelegen; *op -e zeeplaat liggen zeehonden*.
Gin'gang (*Oostersch woord voor: gekleurde, heeltatoenen stof*), o. gmv.: *het gestreept, zeer dicht geweven -*, ook *wel Engelsch, Schotsch of Weener lijnwaad geheeten*.
Gin'negabben, gin'negappen (*spottend lachen, onderdrukt lachen*), ik heb geginnegabb

- of geginnegapt: *Poot hoorde de boekverkoo- pers-jongens achter zijn rug -*, (Potg.)
- Gin'niken** (*grinniken, spottend lachen*), ik heb geginnikt; -er, m. -s.
- Ginst** (plantk. *gaspeldoorn, stekende brem*), v.
- Gin'ter**, bw., zie Ginder.
- Glor'no, a** - (It. *daghelder*), bw.: *verlichting a -*, illuminatie met guirlandes van lampjes of potjes, thans ook v. ballons. (g = dz).
- Gips** (*zwavelzure kalk*), o., (soorten), o. -en: *het - wordt uit de bergen gegraven* (men vindt het in lagen onder de kalksteen).
- Gips'afgletsel** (*afbeeldsel in gips*), o. -s.
- Gips'beeld** (*beeld van gips*), o. -beelden.
- Gips'en** (*van gips*), bn.: *een - kop, beeld*.
- Gips'en** (*m. gips bepleisteren*), ik heb gegipt.
- Gips'verband** (*heelk. verband van gips om een gebroken lid*), o. -en; zie Verband; scherts. *zeer hooge, staande linnen halsboord*.
- Gips'ey** (Eng. *zigeuner, heidin*; fig. *heks, bedriegster*), m. en v. gipsies.
- Giraf'fe** (eig. *langhals: hertachtig, herkauwend dier met zeer langen hals en gevlekte huid uit Z- en M.-Afrika*), v. -n, -s; ook: *Kameelpardel*, -paard. (g = zj).
- Giraf'fenhals** (*lange hals der giraffe; bij uitbr. die van eenig mensch*), m. -halzen.
- Giran'de** (*springfontein, die een kring van stralen uitwerpt, ook, bundel vuurpijlen*), v. -s. (g = zj).
- Girando'le** (*kunstvuurwerk, vuurzon*), v. -s: *op den Engelenburg werd op den avond van St. Pieter (29 Juni) een - afgestoken*.
- Girando'le** (*kristallen, staande kandelaar met verscheiden armen*), v. -s. (g = zj).
- Girceeren** (*handel. overschrijven, nl. een wisel of vordering schriftelijk overdragen of endosseeren op een ander*). (g = zj).
- Gir'gel**, m. -s; zie Gergel.
- Gir'ro** (*handel. schriftelijke overdracht van een wisel*), v. gmv.; zie Endossement; -bank (*bank, waar alleen geldsommen van den een op den ander worden overgedragen, overgeschreven*), v. -banken. (g = zj).
- Girof'fel** (plantk. *nagelbloem*), v. -s. (g = zj).
- Girondij'nen** (*gesch. gematigde republikein- sche partij, naar het departement der Gironde geheeten, waaruit haar hoofden afkomstig waren; door de Jacobijnen uit de nationale conventie gedreven in 1793, en meest allen gequillotineerd*), m. mv.; ook: **Girondisten**. (g = g).
- Gir'sen** (*klankn. knarsen bij 't snijden van harde voorwerpen*), het heeft gegirst.
- Gis** (*gissing*), v. gmv.: *bij de -*, *op de - af*; *uit de - vallen*, d. i. tegenvallen.
- Gisp** (*geesetriem, zweep*), v. -en. vero.
- Gisp'en** (eig. met een gisp slaan: *laken, afkeuren, iem. of iets doorhalen*), ik heb gegipt: *de gebreken in onzen maatschappelijken toestand -*, (Potg.), hekelen; -ing (*vinnige hekeling, fig. geeseling*), v. -en.
- Gis'sen** (*vermoeden, onderstellen, ramen, raden*), ik heb gegist: *wij kunnen naar iets -*, *maar - doet missen; een dame van, zoo ik gis, vijftig jaar; dat kunt gij niet -*, d. i. raden; *kunt gij -*, *wat ik u ga vertrouwen?*
- Gis'sing** (*onderstelling*), v. -en: *een bloote, een losse, een loutere -*; *zich in - en verdiepen; een geleerde -*, hypothese; *een - maken; dat gaat boven mijn -*, raming.
- Gist** (*gealachtige, zachte massa, bestaande uit levende gistcellen*), v. gmv.: *bakkers -*, *bier -*, *wijngist zijn verschillende gistsorten; zegsw. de - v. h. volk, de heffe, het schuim; met - en kaneelwater loopen, z. Kaneelwater*.
- Gis'ten** (*schuimen, opbruisen, fig. woelen*), het giste, het heeft gegist: *een stinkende en -de poel; de gemoederen zijn aan het -*.
- Gis'ter**, bw.; zie Gisteren.
- Gis'teravond** (*de avond van den vorigen dag*), bw.; -middag, -morgen, -nacht, -ochtend, bw.
- Gis'teren, gis'ter** (*één dag vóór heden*), bw.: *het was -mooi weer; zegsw. van -zijn, meestal: niet van -zijn, goed op de hoogte, bij de pinken*.
- Gis'ting** (*het gisten*), v. -en: *fig. er was - onder het volk, woeling, beroering*.
- Gis'tingsproces** (*chemische werking, die gisting doet ontstaan*), o. -processen.
- Git** (*zwart agaatsteen*), o. gmv.: *men vindt veel - in Duitschland; fig. oogen, zoo zwart als -*, glinsterend zwart; *het - der oogen; 't blinkend - der lokken*, (Bild.)
- Git** (*koraal van git of van namaak*), v. -ten: *een mantel met -ten gearneerd*.
- Gitaar'** (*zessnarig speeltuig*), v. gitaren: *de - wordt getokkeld e. dient hoofdzakelijk t. accom- pagnement; de - v. d. magere Amelie, (C.O.)*
- Gita'no** (*Spaansche naam voor zigeuner in Z.-Spanje, gipsy*), m. -s; vr. **Gita'na**, -'s.
- Git'tegom**, v. gmv.; zie Guttegom.
- Git'zwart** (*erg zwart, zoo zwart als git*), bn.: *knappen met -e haren en -e wenkbrau- wen; -e oogen*.
- Glaas'je** (*romertje*), o. -s: *zegsw. onder een - zitten, drinken; een - op den valreep, een afscheidsglas drinken, terwijl men de hand aan den valreep houdt, om de trap af te dalen en het schip te verlaten; te diep in 't - gekeken hebben, dronken zijn*.
- Glacé'** (*geglansd leer*), o.: -handschoenen, ook: **Glacé's** of **Glacé'tjes**.
- Glacseeren** (*blinkend maken, met een glanzende laag overdekken*). (c = s).
- Glacis'** (Fr. *veldborstwing met zachte heling of glooïing, buitenste verdedigingslinie, talud*), o. glaciën; -weg (*weg, onder langs het glacis*), m. -wegen. (cis = sie).
- Glad** (*effen, vlak, niet ruw, glibberig*), bn. en bw.: *een - voorhoofd, - haar, -de koeien; de -de ijsbaan, fig. een -de kerel, bijdehand; zegsw. zich op -ijs wagen, zie Ijs; iets -vergeten zijn, geheel en al; dat is -verkeerd, volstrekt; gladder, gladst*.
- Glad** (*vuurwapen: niet-getrokken, z. Lo op*), bn.
- Glad'af** (*rondweg*), bw.: *iets - weigeren*.
- Glad'dakker** (O.-I. *kamponghond, die zonder meester rondloopt, gemeene straathond*), m. -s; fig. *schurkachtige vent*; ook: **Gladdekker**.
- Glad'bek** (*melkmul, vlasbaard*), m. -bekken.
- Glad'boenen** (*boenen tot het glad en glim- mend is*), ik boende -, heb gladgeboend; even- zoo: -borstelen, -hameren, -kammen.
- Glad'den** (*polijsten, glanzén*), ik gladde, ik heb geglad: *papier -*, pletten; bij uitbr. *effenen, gladstrijken; -machine* (*machine, om gedrukte katoenen stoffen te glanzén*), v. -s; -vijl (*kleine vijl, zoetvijl*), v. -vijlen.
- Glad'digheid** (*glibberigheid*), v.: *de - der straten bij invallenden dooi; val maar niet op de -, gladde weg, straat*.
- Glad'harig** (*met gladde, glanzige haren*), bn.; tegenst. van *ruw harig*, zie ald.: *een -e fox*.
- Glad'heid** (*het glad-zijn*), v.: *de - van een geboenden vloer, van een dansvloer; fig.*

— van taal, van versificatie, vloeiendheid.

Gladi'ator (gesch. zwaardvechter in een amphitheater), m. — toren: het bloedig spel der — toren werd omstreeks 264 v. C. voor het eerst in Rome als volksvermaak vertoond.

Gladio'lus (plantk. zwaardlelie, een bolgewas), v. — sen: de — heeft zwaardvormige bladen en levendig-roode, enz. bloemen.

Glad'loopsch (met gladden loop), bn.: — e geweren, buksen, kanonnen, zie Loop.

Glad'maken (effen maken, schuren, polijsten), ik heb gladgemaakt; evenzoo: — schaven, — schuren, — slijpen, — strijken, — vijlen, enz.; de volt. deelw. als één woord te schrijven, b.v. gladgeschaafd.

Glad'uit (onopgewonden, rechtuit), bw.: iemand — de waarheid zeggen; zie Glad weg.

Glad'weg (ronduit, gul), bw.: iets — be-kennen; iets — vergeten zijn, geheel, volstrekt.

Gla'gah (O.-I. riet, rietbosch), v. — 's. (gah = ga).

Glan'dig (gloeiend, brandend), bn. en bw.: een paar — e oogen; — heet; fig. zeer begeerig.

Glanduleus' (klierachtig, klierig), bn.

Glans (mooie schijn, schittering, fig. luister, pracht), m. glansen: een zilveren —, een matte —, een schitterende —; fig. de — v. d. troon, dat is de ijdele —, praal; zegsw. met — zakken, ir. een zeer slecht examen doen.

Glans'machine (een pletmachine, om papier te glanzen), v. — s.

Glans'punt (fig. het schitterendste gedeelte), o. — punten: het obligaat op den hoorn was het — van den avond, (C. O.); dat was het — van uw kunstenaarsleven.

Glan'srijk (blinkend, flukkerend, vol glans), bn. en bw.: een — hemellicht; de zon ging — onder; fig. een — e overwinning, een — wapenfeit; — uitblinken; — er, — st.

Glan'ssteen (steen, die tot gladmaken of polijsten gebezigd wordt), m. — steenen.

Glan'zen (stralen, flukkeren, flonkeren), het glansde, heeft geglansd: de sterren —; een — de zijden hoed, glimmend; metalen doen —, blinken; zijn oogen — van vreugde, schitteren.

Glan'zen (doen blinken), ik glansde, heb geglansd: garens —, het papier —, het strijk-goed —; — zer (werktuig, waarmee men glanst), m. — s; — zertij' (kalandertij), v. — en.

Glan'zig (glimmend, blinkend), bn.: — e lokken, de — e spiegel, — e vensterruiten, — zilver, — e zijde; bw.: — zwart haar.

Glas (doorzichtige, harde doch zeer broze stof), o. gmv.: — blazen, — gieten, broos als —; Venetiaansch —, gekleurd —; geribbeld —, zie Kathedraalglas, ook: Matglas en Spiegelglas; fig. een betoog, zoo helder als —, zeer helder; een stem, zoo zuiver als —, hoogst zuiver.

Glas (glazen plaat, ruit), o. glazen: het — voor een schilderij; de glazen wasschen, lap-pen, zeemen, afsnuiten, enz., vensterruiten; zegsw. bij iem. de glazen ingooien, buurt-schandaal maken; zijn eigen glazen ingooien, eigen zaak bederven; de beschilderde glazen in de St.-Jan te Gouda, kerkramen.

Glas (scheepst. zandlooper, die in een half uur uitloopt; halfuur), o. glazen: het — keeren, het — is uitgelopen; ons schip zeilde drie mijlen in acht glazen d. i. in 4 uur; de glazen tellen, letten op het keeren van den zand-looper en noteeren.

Glas (scheepst. elk etmaal is aan boord ver-

deeld in 6 wachten van 4 uur, elke wacht is verdeeld in acht glazen), o. glazen: 4 glazen in de hondenwacht, 2 uur na middernacht.

Glas (beker, kelk, roemer), o. glazen: een stevig —, onder een — wijn; een glaasje op den valreep, d. i. op het afscheid, zie Glaasje.

Glas'achtig (op glas lijkende), bn.: een — e diamant, een — e stof, — e oogen, flets.

Glas'blazen (het blazend vervaardigen van glazen voorwerpen, b.v. v. flesschen), o.; — bla-zer, m. — s; — blazerij', v. — en; — blazers-pijp (werktuig v. d. glasblazer), v. — pijpen.

Glas'diamant (valsche diamant), m. — en, als stofnaam, o.; — electriciteit (positieve electriciteit, door wrijving op glas verzameld), v. gmv.; zie Wrijvings-electriciteit;

— fabriek, v. — en; — harmonica, v. — s; de — is in 1763 door Benjamin Franklin

(1706-'90) uitgevonden; — helder (eig. zoo helder als glas, fig. zeer duidelyk), bn. en bw.;

— hut (glasblazerij), v. — hutten; — oven (smeltoven van glas), m. — s; — parel (onechte parel), v. — s; — raam (houten of ijzeren raamwerk met ruiten), o. — ramen: de be-schilderde — ramen b.v. te Gouda; — ruit (vensterruit), v. — ruiten; — schijf (glasplaat, vensterruit), v. — schijven; — schilder (kun-stenaar, die kleuren in glas brandt), m. — s;

— slijper (slijper van glas op een draai- of slijpbank), m. — s; — werk (romers, kelken, enz.), o. gmv.; — winkel (winkel, waar men glaswerk kan koopen), m. — winkels.

Gla'tik (O.-I. rijstvogeltje op Java), m. — s.

Gla'u'ens, myth. fabelachtige visscher-zeegod met de gave der voorspelling; lees: Glou'kus.

Gla'vie (gesch. speer), v. — s, — viën. vero.

Gla'zeeren (verglazen, glad of glanzig maken); zie: Glazuur en Glazuren.

Gla'zen (van glas), bn.: een — oog; zegsw. in een — huis wonen, aan 't oordeel van een ieder blootstaan; hij is op 't — bruggetje ge-weest, heeft in stervensgevaar verkeerd.

Gla'zendak (dak van glas, d. i. van ruiten, in ijzeren spijten gevat), o. — daken; — dek-sel (deksel van glas), o. — deksels.

Gla'zendeur (deur met ruiten), v. — deuren.

Gla'zenkast (kast met glazen deuren, pronk-kast, ook, keukenkast), v. — kasten.

Gla'zenlooden (glazen inzetten); — looder (— maker), m. — s: Jan Vos, 1620-'67, was — looder, hij zette kleine ruiten in het lood. vero.

Gla'zenmaker (man, die ruiten inzet; ook, netvleugelig insect: waterjuffer), m. — makers.

Gla'zenspuit (waterspuit, om vensters af te spuiten), v. — spuiten.

Gla'zenwasscher (man, die de voorgevel-ramen reinigt), m. — wasschers.

Gla'zig (op glas getijkend, glasachtig), bn.: — e aardappels, — e oogen; — er, — st.

Glazu'eren (met glazuur bestrijken), w.w.

Glazuur', glazuur'sel (verglaaassel, glazige stof, waarmede aardewerk bestreken wordt, om de poriën te dichten), o. gmv.

Glee (slechte stee in weefsels, gaal), v. — ën.

Glei'er'goed (verglaaasd aardewerk), o. gmv.; hier verkoopt men —, pottenbakkersgoed; zie: Gelei'ergoed en Gleiswerk.

Glei'er'werk, hetzelfde als Gleier'goed.

Gleis (pottenbakkersaarde), o. gmv.

Glei'sen (verglazen, doen glimmen of blinken), ik gloiste, heb gegleist.

Gleis'werk (verglaaasd of geglazuurd aarde-werk), o.: oude schotels van —; zie: Fa'yence.

- Gletscher** (ijsstroom, ijsveld in de wrongen van het hooggebergte), m. -s; -ijs (bergijs), o. gmv.; lees: *glet'sjer*; zie: Firn en Ijsberg.
- Gletscherrijk** (aardr. rijk a. gletschers), bn.; de -e Berneralpen met de bekende toppen: Jungfrau, Eiger, Mönch, Finsteraarhorn, (alle ± 4000 M.)
- Gleuf** (diepsel, lange groeve, spleet, b.v. in boomstammen), v. gleuven.
- Glibberen** (herhaaldelijk uitglijden), ik ben geglibberd, verg. Glippen en Glijden.
- Glibberig** (glad, vetachtig), bn.: -e straten.
- Gliid**, o. gmv.; zie Glit.
- Gliidkruid** (lipbloemplant), o. gmv.: het gemeene - groeit aan den waterkant, langs slooten, enz.
- Glijbaan** (ijs- of sullebaan), v. -banen.
- Glijden** (schuivend voortbewegen), ik gleeid, wij gleden, ik heb en ben gegleden: op het ijs -, van een heuvel -.
- Glijdend rijm**, o.; zie Rijm.
- Glim'hout** (halfvergaan hout, dat in het donker licht uitstraalt), o. gmv.: -kever (lichttor, mannetjes-glimworm), m. -kevers.
- Glimlach** (lachende gelaatstrek), m. gmv.: een minzame -, een gulle -; -lachen (het gelaat tot een glimlach plooiën), ik glimlachte, heb geglimlacht: zij zag mij - d aan; spottend, smadelijk, minachtend, schamper -.
- Glimmen** (flauw, stadig blinken), het glom, heeft geglimmen: het vuur ligt in de asch te -, gloeien; de laarzen -, een hoed kan -, -de knopen, de haren van geroskamde paarden -, glanzen, blinken.
- Glimmend** (blikkend), bn.: een - kooitje vuur, een rok met -e knopen; bw.: - zwart haar; -er, -st.
- Glimmer** (zekere glinsterige delfstof), o. gmv.; zie Mica.
- Glimmersaarde** (aarde, waar zich glimmer in bevindt), v. gmv.
- Glimmeren** (fonkelen), het heeft - glimmerd: het vuur -t, de helmen -, schitteren. vero.
- Glimp** (zwakke schijn, flauw schijnsel; bedrieglijke schijn), m. gmv.: een - van ironie, een - van spot; onder den - van vriendschap; ergens een - aan geven; een - van hoop, schemer, zweem.
- Glimpen** (blinken, glimmen), het glimpte, heeft geglimpt. vero.
- Glimworm** (Johanneskever, schildvleugelig insectje, dat in het donker een blauwachtig licht geeft), m. -wormen; het mannetje heet glimkever, zie ald.; verkl. -wormpje, o. -s.
- Glinster** (een glimmende vonk, fig. glans), m. glinsters.
- Glinsteren** (schitteren, glanzen), het heeft geglinsterd: sterren -, wapens -, glas kan -, de oogen der roofdieren - in 't duister.
- Glinsterend** (glimmend, blinkend), bn.: -e bajonetten, -e goudstukken.
- Glinstering** (het glinsteren, glans, fonkeling), v. -en: de - van het goud, de - der oogen.
- Glint** (houten schutting, heining), o. -en.
- Glinting** (hekwerk, b.v. aan een stoep, latwerk, omheining), v. -en; verkl. glintinkje, o. -s.
- Glip** (spleet, gapende snede), m. glippen, gew.: een - maken in het oor van een schaap.
- Glippen** (een glip maken), ik heb geglipt.
- Glippen** (door gladdigheid ontsnappen), het is geglipt: de alen - uit mijn handen; fig. een traan laten -; het geld glipt hem door de vingers, hij geeft te veel uit; den teugel laten -, de leiding uit de handen geven.
- Glipper** (gesch. in de dagen der beroerten de naam voor de koningsgezinden, die uit de opgestane steden weken), m. glippers.
- Glippertje**, o. -s: een - maken, heimelijk een niet toegestaan uitstapje doen.
- Glijs'de** (Fr. glijding, afglijding), v. -s.
- Glijsan'do** (It. muz. glijdend), bw.: een passage - spelen, d. i. met een vinger over de toetsen glijdend.
- Glis'sen** (intens. van glijden), ik heb en ben geglist: hij heeft op de glijbaan geglist; hij is tegen een koekkraampje geglist.
- Glit**, o. gmv.: het - is een loodoxyde, lood-.
- Glit'sen** (glissen), het glitste, is geglist: het stuk ijs glitste uit mijn handen; de paling wilde gaan -.
- Gloobaal** (over het geheel genomen, bij raming, begrootenderwijze), bn. en bw.: een globale som, een - overzicht; de verkooping heeft - duizend gulden opgebracht, ongeveer, nagenoeg, over 't geheel, in ronde som.
- Globe** (bol, hemel- of aardbol, dienende bij het onderwijs), v. globes; zie Aardglobe.
- Globe-trotter** (Eng. reiziger, die al door van plaats naar plaats trekt, reiziger om de wereld of om den aardbol), m. -trotters.
- Gloed** (hitte, uitstralende warmte, fig. bezieling, kracht), m. gmv.: de - der zon; de - der gezondheid; de - ligt er nog op, glans; de - der jeugd, levenskracht; iets met - verdedigen, vuur; in - raken, vuur, bezieling; wat een - van kleuren! d. i. koloriet.
- Gloednieuw** (splinternieuw, fonkelnieuw), bn.: een -e, witte broek, (J. t. Br.)
- Gloeddraad** (metaal- of vezeldraad in een electrisch lampje), m. -draden.
- Gloeien** (in rooden gloed zijn), het gloeide, het heeft gegloed: de kachel staat te -; de oogen van een koortsljder -, fonkelen; de handen kunnen -, b.v. door wrijving; hij gloeit van verontwaardiging; fig. mijn geheim gloeide mij op de tong, ik kon het haast niet inhouden; de rozen, - de Alpen -, een rooden glans afstralen; wiens hart voor land en Koning gloeit, (Volkslied).
- Gloeien** (warm, heet maken), ik heb gegloed: het ijzer -; -erig (warm, eenigszins heet), bn.; -ing (het gloeien, gloed), v. -en.
- Gloeënd** (zeer heet, brandend heet), bn.: een -e hitte; fig. een -e liefde, vurig; -er, -st; bw.: fig. - het land hebben, erg.
- Gloeëndheet** (kokendheet), bn.: -heete koffie, fig. een -heete dag in Augustus.
- Gloe'erig** (min of meer gloeiend), bn. en bw.: fig. - zijn van koorts.
- Gloe'hitte** (hooge graad van hitte), v. gmv.
- Gloe'kousje** (kousje, dat in brandend gas wit gaat gloeien), o. -s; -lamp (luchtledig glazen ballonnetje met platina-draad, ook met aan platinadraden bevestigde kooldraden, die gaan gloeien, als er een voldoende electrische stroom doorheen gaat), v. -lampen; -licht (kousjes-gaskicht), o. -lichten.
- Gloof** (afhelling), m.: de - der duinen.
- Gloofen** (schuin afloopen, zacht afhellen), het heeft gegloed: een bergpad kan -; -d (zacht hellend), bn.: e. - de duinvoet, het - de strand.
- Gloof'ing** (zachte helling), v. -en: langs de - van een heuvel; -shoek (hoek v. helling), m. -boeken; -svlak (hellend vlak), o. -ken.
- Gloor** (glans, fig. roem, eer, luister), m. gmv.
- Glop** (smal straatje, slop), o. gloppen.

Gloren (glanzen, stralen, flikkeren, glimmen), het heeft gegloord: bij 't - van de morgenzon; er gloorden nog eenige vonken in den haard; de dageraad begint te gloren.

Gloria (Lat. lof, eer; eerste woord van den R.-K. lofzang: *Gloria in Excelsis Deo*, d. i. Eere zij God in den hoogten), v. gmv.

Gloria (zeker sterk glanzig weefsel, dat niet verkleurt), v. gmv.: een -paraphu, regenscherm van gloriacijde.

Glorie (eer, roem, luister, pracht, praal, heerlijkheid), v. gmv.: de baan der -.

Glorie (aureool, nimbus), v. gmv.: de - van een Heilig siert het hoofd diens vaders, (Staring), stralenkrans.

Glorieren (pralen), vroeger, *Gloriën*.

Gloriekroon (eerekroon), v. -kronen.

Glorierijk (roemrijk), bn.: ons - verleden, een -e naam; bw.: zij stierven -; fig. heerlijk, verheerlijkt, zalig; zie *Glorieus*.

Gloriëtte (tuinhuisje, priëltje), v. -s.

Glorieus (roemrijk, schitterend; fig. trotsch, grootsprekend), bn. en bw.; -euzer, -t.

Glorificatie (verheerlijking), v. gmv. (t = s).

Gloriole (stralenkrans), v. -s; zie *Glorie*.

Gloriosa (zekere prachtletie), v. -s. (s = z).

Glos, glosse (geschreven toelichting, verklarende kantteekening), v. glossen: op een oud handschrift glossen maken, er verklarende of ophelderende aantekeningen bijvoegen; bij uitbr. hij maakt overal glossen op, hij heeft op alles zijn op- en aanmerkingen of spottnerijen.

Glossarium (verklarende woordenlijst of verklaringstijl van verouderde woorden of uitdrukkingen, dienende als voortlichting bij het lezen van een oud geschrift, gedicht, prozastuk), o. glossaria.

Glosseeren (aantekeningen maken, aanmerkingen maken, van opmerkingen voorzien).

Glucose (druivensuiker, suiker uit druiven), v. gmv. (s = z).

Glui (gezuiverd roggestroo als dakbedekking), o. -en: men dekt de boerenhuizen met riet of met -; ook *Glei*.

Gluip (kier, spleet, opening), v. -en. gew.

Gluipen (loeren, door een gluip of reet kijken), ik heb gegluipt: een - de blik, spiedende, valsche.

Gluiper, gluiperd (valschaard, iem. met slinksche streken, huichelaar), m. -s: mevrouw, gij maakt van uw zoontje een -, (C. O.)

Gluiperig (valsch, huichelachtig), bn.: -e Willem werd boos, (C. O.); -er, -st.

Gluips (verraderlijk, gluiperig), bw.: hij keek mij - aan, van ter zijde, valsch, gluiperig.

Gluipsch, bn.: de kat is -, heimelijk kwaaddeende, verraderlijk, valsch.

Gluinder (helder, kraakzindelijk, frisch), bn. en bw.: de -e boerin, (C. O.); zij lachte -, vroolijk, opgewekt; -der, -st.

Gluinderen (glunder, d. i. vroolijk kijken), hij glunderde, heeft geglunderd: hij glunderde bij dit voorstel, bij die gedachte.

Gluiren (loeren, spieden), ik heb gegluurd: om een hoekje -, fig. de najaarszon gluurde door de kerkvensters; **gluinder** (afspieder), m. -s.

Gluiten (plantenlijm, kleefstof, uit de eewitdeelen van graankorrels verkregen), o. gmv.

Gluitenbrood (zemelachtig brood voor lijdens aan suikerziekte), o. gmv.; zie *Diabetes*.

Gluitenlijm (lijm, bereid uit gluten), v. gmv.

Glutine (plantenlijm), v. gmv. (i = ie).

Glutineus (lijmerig, kleverig), bn.; -zer, -t.

Gluur (loer), m. gmv.: op den - liggen. w. g.

Gluur'oogen (gluren), ik -oogde, heb gegluuroogd: de knaap -oogde door de heg.

Glycerine (oliezoet, ontdekt in 1790: in de meeste vetten tot 10% aanwezig), v. gmv. (yce = iese).

Glyptiek, glyptiek (kunst, om in steen of metaal beeldende lijnen te snijden, te beeldhouwen), v. gmv.; lees: *glie-fiek', glip-tiek'*.

Glyphographie (de kunst, om koperplaten tot de beteekening en den galvanischen afdruk in gereedheid te maken), v. gmv. (y = ie).

Glypten (gesneden steenen), m. mv. (y = i).

Glyptotheek (verzameling van gesneden steenen, ook, in 't algemeen van beeldhouwwerken; verder: een museum er voor), v. -theken: de - te München. (y = i).

Gnap (wisselvorm van *knap*: keurig, proper), bn.: een - meisje; *Hil is erg -*, (C. O.), gew.

Gnels (delfstofk. kristallijn, laaggewijze gebouwd gesteente, bestaande uit veldspaat, kwarts en glimmer), o. gmv.

Gniep, v. gmv.: op de - staan, luisteren, b.v. aan deur of venster, gew.; zie *Geniep*.

Gniffelen (heimelijk of in zijn vuistje lachen), ik gniffelde, heb gegniffeld.

Gnoe (een soort van antilope, ter grootte v. e. ezels, in Z.-Afrika, hertepaard), o. -s.

Gnoeme (korte zinrijke spreuk), v. -n.

Gnomisch (in spreuken), bn.: -e dichters.

Gnomon (de haak des zonnewijzers), m. -s.

Gnoom (Germ. myth. aard- of berggeest, oude dwerg, bewaker van de schatten in de bergen, kabouter), m. gnomen.

Gno'sis (hoogere of diepere kennis der christelijke godsdienstleer, b.v. van de eerste eeuwen), v. gmv.

Gnostieïsme (leer der gnostieken), o. gmv.

Gnostieken (geheimkundigen, godswijzen of verlichte wijsgeeren uit den eersten christentijd), m. mv.; ook: *Gnostici*.

Gnui'ven (heimelijk lachen, in zijn vuistje lachen), ik gnui'fde, heb gegnuifd.

Goal (Eng. sport. begin of eindpunt; doel of doelpunt), m. -s; -**keeper** (Eng. doelverdediger), m. -s; -**line** (Eng. doellijn), v. -s; -**paal** (Eng. doelpaal), m. -palen.

Go'bang (O.-I. een halve-stuiverstuk), m. -s.

Gobelin (kostbaar wandtapijt met opgewerkte figuren: uitvinder, Jean Gobelin, een wolverver, die in 1450 de eerste weverij te Parijs aan de beek Bièvre stichtte; in 1667 koninklijke inrichting), o. -s. (lin = lèn).

Go'chem (Bargoensch. slim, glad, bijdehand), bn.: onze *Bram is -*; *Harmen Bakker was de -ste inbreker destijds*, (J. v. M.)

Go'chemert (Bargoensch. slimmerik), m. -s.

God (eig. de Aangeroepene: Opperheer, Schep- per, Almachtige, de oneindig volmaakte Geest), m. gmv.: geef Gode de eer, de - der heirscharen; - loven, prijzen, zegenen; met -s hulp, in -s naam; hij voert -s ter wereld niets uit, zie ald.; - noch duivel vreezen, totaal niemand; - zij met ons, randschrift van onze guldens en rijksdaalders; om Godswil, zie ald.; van God noch zijn gebod iets weten, zie *Gebod*; hij vrees -s noch zijn gebod, is een doorslecht mensch; de mensch wikt, maar - beschikt, zie *Wikken*; leven als - in Frankrijk, onbezorgd, lui en lekker; van - geen kwaad weten, zonder erg zijn; op Gods genade, zie *Genade*; bij de gratie Gods, toevoegsel aan een vorstelijken, enz. titel; Gods water over Gods akker laten

loopen, zie Water; zoo waartijk helpe mij — almachtig, eedsformulier; hij bezit Gods ter wereld niets, in 't geheel niets; — beter het, God alleen is bij machte dat te herstellen.

God (in het heidendom), m. goden: Mercurius is de — van den handel, Neptunus is de — der oceanen, Mars, de — des oorlogs; de — v. d. wijn, nl. Bacchus; bij de goden zweren, bij de hoogste machten; fig. de goden, d. i. de machtigen, dezer eeuw: aardse goden.

Goddank (Gode zij dank), tw.

God'deltijk (God betreffende, God tot voorwerp hebbende), bn.: R.-K. de drie — e deugden, nl. geloof, hoop en liefde.

God'deltijk (verheven, zeer schoon, heerlijk, voortreffelijk), bn. en bw.: de — e schoonheid der lente; zij zingt — verrukkelijk.

Goddeloos (zonder God, aan geen God geloovende), bn.: het — looze volk, een — werk, zondig, zedeloos, slecht; fig. een — leven; een — spektakel maken, erg, vreeselijk; bw.: hij heeft mij — behandeld, d. i. op snoode, misdadige wijze; — loozer, — t; tw.: —, wat e. leven! — held (zondigheid, boosheid), v. — heden.

God'ndom (al de heidense goden samen), o. gmv.: 't Germaanse —, het Grieksche —.

God'dendrank (nectar, ook, drank der helden in Wathalla), m. gmv.

God'deleer (mythologie, fabelleer), v. gmv.

God'denschemering (Germ. myth. verduistering der goden bij den wereldbrand), v.

God'denspijs (ambrozijn, dat de eeuwige jeugd schonk aan de goden), v. gmv.

Godes', godes'se, soms **goddess'se** (dicht. vrouwelijke godheid), v. goddessen: de — Themis, fig. de Eendracht is een beminnelijke —.

Godgansch (versterking van gansch: geheel), bn.: den — en dag luieren, den lieven langen dag; — elijk (algeheel), bn.: den — n dag zit hij te hengelen; ik zit al drie — e uren te studeeren, met de bijgedachte aan verveling.

God'geklaagd, bn.: 't is —, dat ge zoo handelt, d. i. voor God geklaagd, schandelijk.

God'geleerd (geleerd in zake van God en godsdienst), bn.: een — schrijver, die veel kennis bezit aangaande God, Zijn wil, Zijn geboden; bij uitbr.: — e bijdragen, die op de godgeleerdheid (theologie) betrekking hebben.

God'geleerde (theoloog; hij, die aangaande God en godsdienst hooggeleerd is), m. — n.

God'geleerdheid (de wetenschap Gods en der geopenbaarde waarheden, theologie), v. gmv.

God'gevallig (behaaglijk aan God), bn.: het — feestlied, (Tollens); — gewijd (geheiligd aan God), bn.: de — e altaren, — e maagden.

God'heid (goddelijk wezen, God), v.: de — op haar hemeltrou, (Tollens).

God'heid (de goddelijke natuur), v. gmv.: de — en menschheid van Christus.

Godin' (vrouwelijke godheid), v. — nen; fabelleer: de groote — Diana; de — van den vrede; de negen — nen, muzen; bij vergelijk.: Hij zeide, dat Henriette een — der muziek was, (C. O.)

God'lof (Gode zij lof en dank), tw.

God'loochenaar (iem., die het bestaan van God loochent of ontkent), m. — s, zie Atheïst;

— loochening (atheïsme, ontkenning van het bestaan van den levenden God), v. gmv.

God'mensch (Messias, de Christus), m. gmv.: het woord — bet. God en mensch.

Gods'advocaat (een prelaat, die bij een heiligverklaring vóór pleit, die ze verdedigt), m. — caten; bij uitbr.: iemand, die het goede

eener zaak bepleit; zie Duivelsadvocaat.

Gods'akker (kerkhof), m. — akkers. vero.

God save the king, Eng. God behoede den koning: aanvangswoorden van het Engelsche nationaalied.

Gods'dienst (godsvereering, aanbidding van God), m. — en; bij uitbr. geloof, belijdenis; eeredienst: de christelijke —, de joodsche —.

Gods'dienstbegrip (zienswijze in zake van het geloof), o. — begrippen: het christelijk —, het Israëlietische —; — gebruik (ceremonie bij eenigen eeredienst), o. — en; — geschil (geschil over den godsdienst), o. — geschillen: de — geschillen in de 16e en 17e eeuw; — haat (geloofshaat, felle onverdraagzaamheid), m. gmv.

Gods'dienstig (eig. God dienende of vreezende: vroom, godvruchtig), bn. en bw.: een — mensch, een — e gezindheid; ook: over of betreffende den godsdienst: — e lectuur, — onderwijs, — e meeningen; — er, — st.

Gods'dienstijver (geloofsijver, vurigheid in den geloove), m. gmv.

Gods'dienstkrijg (oorlog om den geloove), m., ook: — oorlog, m. — en, zie aldaar.

Gods'dienstleer (geloofsleer), v. gmv.; — leeraar (leeraar in den godsdienst, dominee, predikant), m. — leeraren, — s; — loos (eig. zonder godsdienst te hebben: zonder bepaald geloof, zonder leerstellig dogma), bn.; — oefening (stichtelijk samen-zijn om God te dienen of te loven), v. — oefeningen; ook, kerkelijke eeredienst: een — storen, een openbare —; — onderwijs (onderricht in de geloofs- en zedenleer eener kerk), o. gmv.; — onderwijzer (iemand, die bevoegd is tot het geven van onderwijs in den Hervormden godsdienst), m. — onderwijzers; z. Catechiseermeester; — oorlog (oorlog om den geloove), m. — oorlogen: de — oorlogen in Duitschland, de 30-jarige oorlog (1618—'48) was een —; — plechtigheid (plechtige handeling in zake godsdienst), v. — plechtigheden; z. Ceremoniën; — plicht (plicht, door den godsdienst voorgeschreven), m. — en: zijn — en trouw vervullen, zijn — en veronachtzamen; — stichter, m. — stichters: Mohammed, de — bij de Arabieren; — twist (twist of geschil over het geloof), m. — twisten: de — twisten in Holland, in 't begin der 17e eeuw; — vorm (voorgeschreven godsdienstig gebruik bij den eeredienst), m. — vormen; — vraag (vraagstuk of quaestie ten aanzien van de geloofsleer), v. — vragen; — vrede (vrede, door partijen gesloten in zake het geloof), m.: de — van Augsburg in 1555.

Gods'dienstvrijheid (vrijheid in de uit-oefening van den eeredienst; ook: gewetens-vrijheid, nl. de vrijheid, om dien godsdienst aan te hangen en openbaar te belijden, welken men de voorkeur geeft), v. gmv.; — waanzin (krankzinnigheid door dweperij in zake den godsdienst), m. gmv.; — wetenschap (leer of wetenschap betreffende de verschillende geloofsleeringen), v. gmv.; — zaak (geloofs-zaak), v. — zaken; — zin (gelegenheid tot godsvrucht, godsdienstige gezindheid, vroomheid), m. gmv.

Gods'gericht (het oordeel Gods b.v. ten jongsten dage, ook, straffe Gods), o. gmv.

Gods'gezant (profeet), m. — gezanten.

Gods'huis (kerk, tempel), o. — huizen.

Gods'huis (instelling van weldadigheid, liefdegesticht), o. — huizen: in een — worden

behoefte, gebrekkigen, bejaarden, kinderen opgenomen en liefderijk verpleegd.

Gods'jammerlijk (droevig, ellendig), bn. en bw.: een -e toestand, - schreeuwen.

Gods'lamp (de met olijfolie gevoede lamp, welke dag en nacht voor het tabernakel van het hoogaltaar brandt), v. -lampen.

Gods'lasteraar (iemand, die God hoont, b.v. door vloeken of spotterij), m. -s of -aren; -lastering (krenkende woorden, tegen God geuit, beschimping of vervloeking van God), v. -en, zie Blaspheemie; -lasterlijk (wat God lastert), bn.: hij sprak -e taal.

Gods'man (profeet, godsgezant), m. -nen.

Gods'naam; in -! uitroep van berusting.

Gods'oordeel (gesch. een proef, waarbij Gods wonderbare inwerking verwacht werd, om de waarheid te doen kennen: het was in de Middeleeuwen een gerechtelijke proef), o. -en; zie: Ordalium, Ketelvang, Vuurproef, Waterproef, enz.

Gods'penning, goods'penning (handgeld, huurpenning), m. -en: in Drente ontvangen de dienstboden f3 als -; den - geven, den - terugbrengen: ook: Goospenning.

Gods'regering (de onmiddellijke heerschappij van God, priesterbestuur), v.: de -, waaronder Israël leefde; zie Theocratie.

Gods'rijk (het koninkrijk Gods), o.: de naderende komst van het -; het - vaststellen op de wrakken van 't heilal, (Bild.)

Gods'spraak (uitspraak der godheid), v. -spraken; bij uitbr. raadselspreuk, wonder-spreuk; ook, plaats: orakel in ruimeren zin; in christelijken zin: goddelijke openbaring: de heilige -spraken v. h. Oude Testament.

Gods'stad (de stad Gods, Jeruzalem), v. gmv.

Gods'ter wereld, tw. uitroep van verwondering: Hoe is het - mogelijk!

Gods'veereering (daad v. vereering v. God), v.

Gods'vrede (middeleeuwen: schorsing van veeten of vijandelijkheden), m. gmv.: op Zonen feestdagen heerschte er -, wapenstilstand; zie: Treuga of Pax Dei.

Gods'vrucht (eig. vreeze en liefde voor God, vroomheid), v. gmv.; zie Vruchten.

Gods'wil, om -: ter wille van God, ook, om God aangenaam te zijn; verder: om niet, gratis; zie Pro Deo.

God'vergeten (boos, snood, goddeloos), bn.: een - booswicht; van zaken: gruwelijk, schandelijk: - moedwil, - huichelarij; bw.: - slecht, in hooge mate; ook, een - oord, eig. door God vergeten: ellendig.

Godvree'zend (vroom, braaf, godvruchtig), bn.; -er, -st; -heid (godsvrucht), v. gmv.

Godvree'zenden (Bijbel. heidener, die onder Joodschen invloed den waren God aanbaden en enkele voorschriften b.v. de sabbatsrust onderhielden), m. en v. mv.

Godvrucht'ig (godvreezend, vroom), bn.: een - mensch, een - werk, een -e denkwijze; bw.: hij bad -, op vrome wijze; -er, -st.

God wil het! devies der eerste kruisvaarders; het devies - werd aangenomen op het concilie van Clermont (1095).

Godza'lig (vroom), bn.: een - mensch, godvruchtig: een - werk; een -e ijver.

Goe'boek (O.-I. wachthuisje van bamboe in de padie-velden, om de vogels te verjagen), m. -s.

Goed (gepast, bruikbaar, geschikt), bn. en bw.: beter, (het) best; - gereedschap maakt een -

KONEN, Verkl. Handw.boek.

werkman; -e lieden, braaf, eerlijk; gesch. de -e lieden van achten, voorheen in Dordrecht een regeeringslichaam, de gezworenen; gij zijt al te -, welwillend, vriendelijk; spreekw. Al te - is buurmans gek, die al te goed is, wordt door iedereen beetgenomen; als zn. (het goede), o. gmv.: het -, dat gij een ander doet, laat rusten in uw stil gemoed, (Cats); God is het hoogste -; zegsw. iem. iets ten goede houden, het hem niet ten kwade duiden; bw.: het gaat mij -; hij kwam - en wel thuis; zegsw. - rond, - Zeeuwisch, wie openhartig is, is een ware Zeeuw; zie Beter, best.

Goed (bezitting), o. -eren: - en bloed offeren voor het vaderland, alles, wat men bezit; roerend en onroerend -, z. ald.; gehuwd zijn in gemeenschap van -eren, zie Gemeenschap; deze baron heeft zijn -eren in Gelderland liggen, landerijen, bosschen, enz.

Goed (handelswaar, koopwaar), o. -eren: koopmansgoederen, de te vervoeren -eren, de bestelde -eren; zie Goederentrein.

Goed (weefsel, kleedingstof), o. gmv.: dat is mooi - voor een japon, zie Stof.

Goed (bagage, reisgoed), o. -eren: mijn - is in den bagage-wagen; witkiel, zorg voor mijn -.

Goed (allerlei dingen), o. -eren: waarloos -, scheepst. zie Waarloos; deze bakker maakt vooral kleingood, z. ald.; dat is geen porselein maar steengood, z. ald.; we zullen ons - per goederenboot verzenden, meubelair.

Goed (kinderen, menschen), o. gmv., verkl. -je: het jonge -je moet naar bed; het jonge - gaat dansen; ook, van dieren: muizen is een lastig goed.

Goedaard'ig (welwillend; goed, zacht van karakter), bn.: een - kind, het schaap is een - dier, die mazelen zijn nogal van een - soort, niet kwaadaardig, z. ald.; bw.: zij lachte - om het dwaze gezegde; -er, -st.

Goed'achten (voor goed houden), ik achtte -, heb -geacht: spreek er hem over, als gij het -acht, nuttig oordeelt, zie Goedvinden.

Goed'ang (O.-I. provisiekamer), m. -s.

Goed'bloed (sukkel, goedgezind, hals), m. gmv.: die man is een Joris -.

Goed'deels (voor een groot deel), bw.: Pruisen onttrok zich - aan den krijgstoet.

Goed'doen (weldoen), ik deed goed, heb -gedaan: een wees -; die reis zal hem -, baten, oprispen, opknappen.

Goed'dunken (welgevallen, welbehagen, toestemming), o. gmv.: handel naar -, dat hangt van zijn - af.

Goed'dunken, het dunkt -, dacht of docht -, heeft -gedacht of -gedocht: het heeft den koning -gedacht, u te beloonen.

Goede (al, wat goed is), o. gmv.: het - der aarde genieten, lekker eten en weelderig leven.

Goeden- of **goeien-a'vond** (avondgroet), m.; evenzoo: -dag, -mid'dag, -morgen,

-nacht: -zeggen, z. ald.

Goedens'vondzeggen (iem. een kalmen of rustigen avond toewenschen), ik zegde of zei -, ik heb -gezegd, -gezeid.

Goedendag' (middeleeuwsch wapen, een lange speer, van een ijzeren punt voorzien), m. -s; ze werden uit scherts zoo genoemd, men wilde beduiden, dat de voetknechten den vijand terdege er mede konden begroeten, (Consc.); zie ook: Morgenster.

Goedendag'zeggen (iem. een aangename dag toewenschen, ook, vaarwel zeggen), ik

- zegde of zei -, ik heb -gezegd, -gezeid.
Goedenmor'genzeggen (iëm. een prettigen morgen toewenschen), ik zegde of zei -, ik heb -gezegd, -gezeid: ik kom u -.
- Goedennacht'zeggen** (iëm. een rustigen nacht toewenschen), ik zegde of zei, heb -gezegd, -gezeid: ga uw vader -, jongen!
- Goed'eren** (koopwaren, handelswaren), o.m.v.; -**boot** (stoomboot, die uitsluitend koopmansgoederen, waren, materialen, enz. vervoert), v. -booten.
- Goed'erenbureau** (-kantoor), o. -'s.
- Goed'erenhandel** (koop en verkoop van waren, handel in koopmanswaren), m. gmv.
- Goed'eren in de doode hand**, zie Doode hand.
- Goed'erenkantoor** (kantoor, waar de goederen in ontvangst worden genomen, bestelkantoor voor vrachtgoed bij den spoorweg), o. -kantoren; -**loods** (overdekt, meestal houten gebouw, waarin waren worden opgeslagen of geborgen), v. -en; -**trein** (spoor-trein tot het vervoer van goederen, koopwaren, materialen, enz.), m. -en; -**vervoer**, o. gmv.: het massaal -; -**wagen** (bagage-wagen), m. -wagens.
- Goed'erhand**, v. a. n. - (van betrouwbare zijde) bw.: van - iets weten, uit goede bron.
- Goedertie'ren** (eig. van goeden aard: barmhartig, lankmoedig, zachtmoedig, genadig), bn.
- Goede trouw'** (schuldlooze, maar valsche meening over de geoorlooftheid eener daad), v.: te goeder trouw, zie: Fides, Bona-fide.
- Goede week** (de laatste week der groote vasten, de week vóór Paschen), v. gmv.
- Goede wer'ken** (daden, die geschieden uit liefde tot God of tot den evernaaste), o. m.v.
- Goede Vrij'dag** (Vrijdag vóór Paschen; gedachtenis van den sterfdag des Heeren), m. -Vrijdagen: de - is een roendag in de R.-K. kerken; zie Stille Vrijdag.
- Goed'gebouwd** (wèl- en krachtig gevormd), bn.
- Goed'geefsch** (mild, niet karig), bn.: tante was altijd -; -**heid** (mildheid), v. gmv.
- Goed'geloo'vig** (lichtgeloovig), bn.: de - e groote menigte, te misleiden; -er, -st.
- Goed'gewicht** (korting, door den groothandel aan den kleinhandel toegestaan, bij wijze van doorslag), o. gmv.
- Goed'gezind**, bn.: de - e burgerij, die nl. de bestaande orde van zaken steunt.
- Goedgun'stig** (gunstig gezind, welgezind, vriendelijk), bn. en bw.: de - e lezer, toegenezen; zij hoorde mij - aan; -er, -st.
- Goed'hals** (sukkel, bloed), m. -halzen.
- Goed'hart** (lobbes, sul), m. gmv.: een - van een knecht, een - van een jongen.
- Goedhart'ig** (welwillend, goedaardig), bn.: mijn -e oom; bij uitbr. -e zorg, -e scherts; hij sprak op -en toon; zijn gelaat heeft iets -s; -er, -st; -**heid** (goedaardigheid), v.
- Goed'heid** (braafheid, zachtheid, welwillendheid), v. -heden: dat is te veel -, voorkomendheid; - des harten; een bui van -.
- Goedhe'lig** (goed en heilig d. i. vriendelijk en vroom v. wandel), bn.: Sinterklaas, - man!
- Goed'houden, zich** (niet gaan kwijnen, zich flink houden), hij hield zich -, heeft zich - gehouden: uw vader houdt zich goed ondanks zijn hooge jaren; bij uitbr. zich niet laten overmeesteren door zijn zenuwen: uw broer hield zich goed bij die begrafenis.
- Goed'ig** (goedhartig, welwillend, vriendelijk), bn.: een - gelaat; -er, -st.
- Goed'keuren** (na onderzoek verklaren of erkennen, dat iets goed is), ik heb -gekeurd: men zal hem voor de militie wel -, de opzichter wil die materialen niet -.
- Goed'keurend** (instemmend, toestemmend), bn.: een - woord, een - gemompel.
- Goed'keuring** (het goedkeuren), v. -en: een woord van -, tevredenheid; na - door Gedeputeerde Staten.
- Goedkoop'** (niet duur, laag in prijs), bn.; -er of beterkoop, -st: in dien winkel is alles -; -e dingen zijn in den regel spoedig stuk of versleten: -, duurkoop; in Den Haag is alles -er of beterkoop dan hier; in Parijs is niet alles het -st; een -e liefhebberij; ir. een -e aardigheid zeggen, iets van weinig gehalte, iets laag bij den grond, iets flauws.
- Goed'lachsch'** (spoedig, gaarne lachend), bn.
- Goedleersch'** (niet-hardleersch), bn.: die knaap is -, vlug in het leeren.
- Goed'leven**, alleen gebruikelijk in: Pater -, iëm., die nl. van een gemakkelijk leventje houdt en er welgedaan uitziet.
- Goed'maken** (schadeloos stellen), ik heb -gemaakt; ook: ongedaan maken, doen vergeten, vergoeden; -**ing** (vergoeding), v. gmv.: na -making der kosten.
- Goedmoed'ig** (goedhartig, onergdenkend), bn. en bw.: een - man, -e scherts; hij lachte -; -**heid** (goedigheid), v. gmv.
- Goed'praten** (verontschuldigen, vergoelijken), hij praatte -, heeft -gepraat: hij doet zijn best om zijn fout goed te -.
- Goedrond'** (rondborstig, openhartig), bn. en bw.: de Zeeuwen waren altijd - bij den beker; - voor iets uitkomen.
- Goed'schiks** (betamelijk, behoortijk), bw.: - of kwaadschiks, met of zonder goeden wil.
- Goeds'moeds** (in kalme stemming, welgemoed, opgeruimd), bw.: hij gaf het kind - een klap, moedwillig, zonder eenige aanleiding.
- Goed'spreken** (borg zijn, instaan voor), ik sprak goed, heb -gesproken: zijn vader zal - voor die som.
- Goed'vinden** (verkiestlijk achten, noodig achten), ik vond goed, heb -gevonden: handel, zooals gij het goedvindt, nuttig acht; de schipper vond het goed, die haven binnen te vallen.
- Goed'vinden** (goeddunken, welbehagen), o.: ik zal met uw - van middag vertrekken; handel naar uw -, verkiezing, inzicht.
- Goedwil'lig** (dienstvaardig, gewillig), bn. en bw.: onze meid is een -e sloof, gewillig; - voor iëm. zijn; hij fluisterde mij dat - in het oor, op welwillende wijze; -er, -st.
- Goed'zak** (sul, goedhals, lobbes), m. -ken: wat een - van een kerel, van een hond!
- Goet'** (toovenaar, bezweerder), m. -ëten.
- Goet'erd** (goedzak), m. -s.
- Go'ël** (volgens de Israëliet. wet: lossen, bloedwreker, als naaste bloedverwant van den vermoorde), m.; fig. de Verlosser, de Messias.
- Goel'ijk** (vriendelijk, lief), bn. en bw.: die -e oude man, een - humeur; de hond keek Huib - in de oogen, (Ter Haar).
- Goe'man** (achtenswaardig man), m. -man-nen; bij uitbr. scheidsman, scheidsrechter, b.v. bij een harddraverij; ook: bemiddelaar.
- Goe'na** (veldvrucht in Z.-Afrika), v. gmv.
- Goe'nie**, v. -s: een zak van - of Gionje.
- Goe'noeng** (O.-I. berg), m. -s.

- Goe'noeng api** (O.-I. *vuurberg*), m. -'s.
- Goe'noenger** (O.-I. *Javaan of pony uit de bergen*), m. -s.
- Goe'roe** (O.-I. *inlandsche godsdienstonderwijzer*), m. -s.
- Goes'tie** (Java en Sumatra: *prins, hooge adellijke*; ook, *vorstelijke titel*), m. -s.
- Goes'ting** (Vlaamsch. *trek, lust, zin*), v. gmv.: *dat is niet naar mijn -; ergens - in krijgen; uit -, zijn - doen.*
- Goë'tie** (tooverij door oproeping v. booze geesten), v., (t = s), zie Goë't; - **ë'tisch** (tooverkrachtig; fig. *betooverend, bedrieglijk*), bn.
- Goffer, gofferd** (dikzak: *groot, zwaar persoon*), m. -s: *wat een - van een man!*
- Go't** (Joodsch. *niet-Israëliet*), m. en v. go'tim (*niet-Joden, d. i. heidenen of christenen*).
- Gok'ken** (spelen om geld, *dol speculeeren op winst, wedden om winst*), ik gokte, heb gegokt: *hij houdt van -; dat gegok aan de beurs.*
- Golf** (watergolf), v. golven: *een hooge -, een lange, een korte -; witgekuifde golven; bij uitbr. de zee: een plek gronds aan de golven betwisten; in den schoot der golven, in de volle zee; fig. getuidgolven, lichtgolven.*
- Golf** (aandr. *wijde baai, ruime zeeboezem*), v. golven: *de - van Venetië, de - van Mexico.*
- Golf** (straal van een vloeistof, *gulp*), v. golven.
- Golf** (Schotsch balspel), o. -spelen; zie -spel.
- Golf'berg** (hoogte van een golf in zee), m. -en; - **breker** (steenen dam om den golfslag te breken, *strekdam*), m. -s; - **dal** (diepte tuschen twee golven), o. -dalen; - **lijn** (golvende lijn, *kromme lijn*), v. -en; - **slag** (het slaan der golven), m. gmv.: *een sterke -slag, d. i. hooge zee; een matige -slag, d. i. rolling.*
- Golf'spel, golf** (sport. *een soort van kolfspel*), o. gmv.; - **club** (vereeniging van golfspelers), v. -s; - **pak** (loszittend pak, *dat men bij 't golfspel draagt*), o.; - **speler** (speler van het golfspel), m. -spelers.
- Golfstroom** (aandr. *warme zeestroom, vloeierende uit de Golf van Mexico*), m. gmv.
- Gol'gotha** (Hebr. *schedelberg*), m.; zie Calvarieberg. (g = g).
- Go'hath** (Bijb. *reus bij de Philistijnen, fig. ruwe gast*), m. gmv.: *die vent is een echte -*, ongelikte beer; zie David. (th = t).
- Go'lok** (O.-I. *hakmes, kapmes*, ook, *een bijna rechte sabel van ± 1/2 M. lengte*), m. -s.
- Gol'ven** (kabbelen vloeien, *aanrollen*), het heeft gegolfd: *de rivier golfde aan onzen voet; bij vergelijking: een -de menigte; fig. golvend haar, niet-sluik; -de heuvelen, zacht glooiende; het -de graan, zich golvend bewegend door den zomerwind.*
- Gol'ving** (het golven, *golvende kromming*), v. -en: *de - der halmen, de - dier lijnen.*
- Gom** (lijmachtig vocht, *dat door insnijding uit zekere boomen en planten vloeit en dan stolt, gomstof*), v. gmv., (soorten), v. -men: Arabische -; - **achtig**, bn.: *de -e sappen b.v. van den perzikboom.*
- Gomarist'** (volgeling van professor Francisus Gomarus, 1563-1643), m. -en; ook, *Contra-Remonstrant*: *de -en stonden het leerstuk der predestinatie, zie ald., of der uitverkiezing voor en hadden (1609-21) hooge geschillen met de Arminianen.*
- Gom'boom** (boom, *die gom of gomlastiek levert*), m. -en.
- Gomdragant'** (een soort van gom), o. gmv.
- Gomelastiek'** (gestold sap van den gomboom), o. gmv.; ook: Gomlastiek; zie: Gummi, Rubber, Caoutchouc.
- Gomer** (oud-Hebr. *korenmaat van ± 4.5 L.*), m. -s; zie Exod. 16:36.
- Gom'hars** (mengsel van gom en hars), o. en v.; (soorten), o. en v. -harsen.
- Gom'lak** (roodkleurige gom, *schellak*), o.
- Gomlastiek'** (gom-elastiek), o. gmv.: *een bal van -; -tie'ken*, bn.: *een -bal, een -poppetje, - overschoenen; bij overdr. de -en man, kermisgast met lenige leden; z. Gummi.*
- Gom'men** (met gom bestrijken), ik heb gegomd: *postzegels zijn aan de achterzijde gegomd, gegomde enveloppen; -ming*, v. gmv.
- Gon'de** (Vlaamsch. *kram of geheng, waarop deur of venster draait*), v. -n, -s.
- Gon'del** (plat roei- en pleziervaartuig met hemel, *gebezigt in de grachten van Venetië*), v. -s; - **stad** (Venetië), v. gmv.
- Gondelier'** (gondelschipper), m. -en, -s.
- Gon'dellied** (varenslied van den gondelier), o. -liederen.
- Gon'delvaart** (tocht met geïllumineerde gondels), v. -vaarten.
- Gondolie're** (It. *bootvoerder*), m. -li-e-ri.
- Gonfanon'** (kerkvaan), m. -s, ook: Gonfalon.
- Gong** (groot metalen bekken, *soms van 1 M. middellijn, hangende in een schraag of gajor; men slaat op de bolle zijde met een slager, omwonden met doek, leder of caoutchouc; in China en O.-I.*), v. -s: *een -slag, m. -slagen; ook Goeng; zie Tamtam.*
- Goniome'ter** (hoekmeter), m. -meters. (g = g).
- Goniometrie'** (meetk. *hoekmeting, het meten van hoeken door verhoudingen van lijnen*), v. gmv. (g = g).
- Goniome'trisch** (de goniometrie betreffende), bn.: *-e lijnen, -e verhoudingen.* (g = g).
- Gon'je** (Bengaalsche plantenvezels), v.; - **ta-pijt** (tapijt van gonje), o. -en; - **zak** (suikerbaal, *groeve koffiezak*), m. -zakken.
- Gons** (dof geluid, *gebrom*), m. gmv.
- Gonst** (de overgebleven kracht van den mest in een akker, *na den oogst*), v.: *de - is er uit.*
- Gon'zen** (snorren, *dof brommen*), het gonsde, heeft gegonsd: *de bijen, de kachel, een rad kan -; -ing*, v. -en.
- Goo** (aandr. *gooi, gouw*), o., b.v. Oostergoo, Westergoo; zie Gooi.
- Goo'chelaar** (kermisgast, *die kan goochelen*), m. -s, -aren.
- Goo'chelbeker** (bekervormig voorwerp, *dat de goochelaar bij zijn toeren gebruikt*), m. -s.
- Goo'chelen** (tooverkunstjes verrichten), ik heb gegoocheld; fig. - *met woorden.*
- Goo'chelkunst** (vaardigheid in 't goochelen), v. -kunsten; - **spel** (goochelarij, *fig. droomgezicht, bedrog*), o. gmv.; - **stuk** (-kunstje), o. -stukken; - **tasch** (zak, *waarin al de benodigdheden zijn, en waarin of waaruit men goochelt*), v. -tasschen; - **toer** (kunststukje), m. -toeren; - **werk**, o. gmv.
- Goo'chem**, goo'gem, go'gem; zie Gochem.
- Goods'penning** (handpenning), m. -en; zie Gods- of Goospenning.
- Gool** (bijvorm van gouw, *landstreek*), o. gmv.; - **land**, o.; oudtijds: *Naardingerlant*, streek aan de Zuiderzee ten O. van Naarden, omvat Naarden, Blaricum, Bussum, Hilversum, Huizen, Laren, Muiden en Muiderberg; - **lander**, m. -s, zie Gooier.
- Gool** (worp bij 't kegelen), v. -en: *de eerste - hebben; zegsw. ergens een - naar doen,*

- een kansje wagen, als bij het dobbelspel; *zijn* — *gaan*, gang, weg. gmz.
- Gooi-arm**, m. gmv.; volkst. zegsw. *ga uit mijn* —, kom mij niet te na.
- Gooien** (*werpen, smijten, smakken*), ik heb gegooid: *sneeuwballen* —, *iets tegen den grond* —; fig. *zijn geld in 't water* —, *werpen*, dwaze dingen ondernemen; *iemand iets naar het hoofd* —, d. i. bitter verwijten.
- Gooier** (*man uit het Gooiland*), m. —s: ik ben een —s kint, vervallen in Gods toren, (Vondel, Gijzbr.)
- Goor** (*bedorven, ook, morsig, vuil*), bn.: *gore melk*, — *spek*; een — *varken, gore kleeven*, — *linnen, gore handen*; fig. *gore taal, gore gesprekken, vuil, onzedelijk*, zie *Vuilbekken*; een — *kostje*, onlekker; — *der*, — *st*.
- Goorrecht** (aandr. *landstreek in de prov. Groningen*), o.: — heet ook *Drenterwolde*, het ligt ten Z. der stad Gr. met Dr. in het W.
- Goospenning**, m. —en; z. *Goodspenning*.
- Goot** (*waterpijp, watergeul*), v. goten: een *dak* —, een *straat* —; gew. *Geut*.
- Gootdissel** (*dissel, om goten te maken*), m. —dissels; — *gat* (*water-loosgat*), o. — *gaten*; — *pijp* (*afvoerbuis*), v. — *pijpen*; — *steen* (*steenen bak onder de keukenkraan*), m. — *steenen*; — *water* (*spoelwater*), o. gmv.
- Gordel** (*riem, band om de middel*), m. —s: een *jachtmes hing aan zijn leeren* —; fig. een — *van fortén, vestingwerken, krans, kring, de tropische aard* —, zie *Zone*.
- Gordelband**, m. —banden; zie *Ceintuur*.
- Gordeldier** (*dierk. schildvarken, tandeloos zoogdier, leeft van dierlijk voedsel, vooral van mieren*), o. —dieren: in *Guyana en Brazilië leeft het groote* —, ook: *Armadil*.
- Gordelhagedis** (*geschubde hagedis*), v. —sen.
- Gordelkruid** (*plantk. aardmos*), o. gmv.
- Gordelreiking**, v. (*gesch. door het afdoen en overreiken van haar gordel deed een weidwe afstand van de natatenschap v. h. echtgenoot*), vero.
- Gordelriem**, m. —en; zie *Koppel*.
- Gordelroos** (*geneesk. branderige huidontsteking ter plaatse v. d. gordel*), v. gmv.; ook, *Sint-Antoniusvuur*.
- Gordén** (*een gordel omdoen*), ik gordde, heb gegend: *zich* —; bij uitbreid. *een kleed om 't lijf* —, met een gordel vastmaken; *een zadel* —.
- Gordiaansche knoop**: myth. zekere kunstig gelegde knoop, aan welks ontwarring door het orakel in den tempel v. Zeus (Jupiter) te Gordium (in de Rom. provincie Galatië) de heerschappij der wereld was toegezegd; in 333 v. Chr. werd die knoop door Alexander den Gr. met het zwaard doorgesneden; fig. *een ingewikkelde en netelige zaak*; zegsw. *den knoop doorhakken*, zie *Doorhakken*.
- Gordijn** (*voorhang, voorhangsel*), o. en ook v. —en: een *bed* —, een *venster* —; zie *Rol*; zegsw. *achter de —en gaan*, gaan slapen.
- Gordijn** (*mil. muur, die twee schansen of bastions vereenigt*), o. en v.; Fr. *Courtine*.
- Gordijnfranje** (*—doordseel*), v. —s; — *koord* (*—touw*), o. —en; — *metten* (*beddepreek*), v. mv., zie *Metten*; — *preek* (*bedsermoen*), v. —en; — *ring*, m. —en; — *roede*, v. —n.
- Gording**, v. —en, —s: de —en van een *dak*, hierop liggen de spanribben; verder, dwarsbalk of -hout tot koppeling van een rij palen; scheepst.: een loopend touw tot opkorting van een zeil.
- Gorgel** (*strottenhoofd, strot, keel*), m. —s.
- Gorgeldrank** (*geneesmiddel, dat gorgelend aangewend wordt*), m. —dranken.
- Gorgelen** (*de keel klokkend spoelen*), ik heb gegorgeld: *met atuin* —; — *water*, o. gmv.
- Gorgonen** (*myth. schrikgodinnen, wier aanblik iem. in steen veranderde: drie zusters, gevleugelde monsters met slangenhaar en ijzeren klauwen, van welke Medusa het meest bekend is*), v. mv.; het enkelv. is *Gorgone* of *Gorgo*; zie *Medusahoofd*.
- Gorgonisch** (*ijzingwekkend, versteend*), bn.
- Gorig** (*smerig, vuil*), bn.: *het varken is een —dier*; — *er*, — *st*; — *heid* (*zuurheid*; ook, *vuilheid*), v. —heden; zie *Goor*.
- Gorilla** (*grootste, staartlooze aap, W.-Afrika, voedt zich met vruchten, eieren en jonge vogels, is moeilijk te temmen*), m. —s; zie *Boschmensch*; fig. *leelijke man*.
- Gors** (*buitendijks aangestibd grasland, zie Kwelder*), v. en o. *gorzen*; ook, *Schor(re)*; — *dijk*, m. —dijken; — *land*, o. —landen, z. ald.
- Gors** (*dierk. vogelsoort tusschen vink en musch*), v. *gorzen*: er komen elf soorten van *gorzen* in ons land voor; zie: *Rietgors, Geelgors, Sneeuwgorz, Ortolaan*.
- Gorsdijk** (*kleine, lage dijk op een gors om de aanslibbing te bevorderen*), m. —dijken.
- Gorsland** (*aanwas, aanslibbing*), o. —landen: *aangevonnen landen*.
- Gort** (*grutten, gebroken of gemalen graan*), v. —en: *men maakt gort van gerst, haver en boekweit*; in 't bijzonder *gepelde garst*: collectief: *graanakkers, waar de — geogost wordt*, (C. O.), *Alkmaarsche* —; spijs: *zij eten — met rozijnen*; fig. *een gortje*, een *kleinheid*; zegsw. *iemand kennen van haver tot* —, eig. *van aver tot aver*, zie *Aver*, d. i. *van ouder tot ouder*; *iets van haver tot* — *vertellen*, van stukje tot beetje; *iets van haver tot* — *weten*, tot in alle bijzonderheden.
- Gortebrij** (*gruttenbrij, brij van gort*), v.
- Gortenteller** (*gierigaard: iem. die de korrels gort telt, een krenterige vent*), ook, een *Janhen*, m. —tellers; zie *Erwtenteller*.
- Gortepap** (*dunne gortebrij*), v. gmv.
- Gorter** (*gortmoleenaar, grutter*), m. —s; — *ij'* (*pelmolen*), v. —en, w. i. g.; meer: *Grutterij*.
- Gortewater** (*aftrekset van gepelde garst*), o.: *men drinke — met citroen tegen den hoest*.
- Gortig** (*garstig, puistig*), bn.: *dat varken is —*; bij uitbr. *vuil, smerig*; ook: *hij maakt het* —, of *te* —, of *al te* —, *bont, grof*; — *er*, — *st*; — *heid*, v. gmv.; zie *Gorig*.
- Gorzing** (*aanslibbing, schorre, gors*), v. —en.
- Gorzing** (*schutting of heining van gevlochten rijs*), v. —en.
- Goteling** (*staaf van gietijzer*), m.; ook, een *gegoten kanon*: *op dat schip waren twee —en*.
- Got(h)iek** (*bouwtrant van de 12e—16e eeuw: spitsbogenstijl*), v. gmv.; ook bn.: een — *kerk*, b.v. de *kathedraal van St. Jan te 's-Hertogenbosch*; een — *muur*, een — *raam*, een — *gewelf*; de — *stijl*, zie: *Ogivale stijl*.
- Got(h)isch**, bn., z. *Got(h)iek*, bn.: — *letterschrift* (*vermenging van het oude runenschrift met het Latijnsche schrift*), o.; zie: *Majuskel, Minuskel en Damasijsch schrift*; het *Duitsche letterschrift* is een soort van *nieuwer — letterschrift*.
- Got(h)isch** (*de Got(h)ische taal*), o.: *de studie van het* —, *de klankleer van het* —.
- Goud** (*kostbaar, edel metaal van roodele*

kleur), o.: een stuk -, een klomp -, een baar -, een staaf -, gedegen -, zuiver, niet vermengd; - van 8, 14, 18 karaat of karaten, d. i. van de 24 deelen zijn er 8, 14, 18 zuiver goud; de waarde van 1 KG. goud 0.983 fijn is wettelijk bepaald op f1720; zegsw. om geen -, voor geen -, voor geen schatten der wereld; een raad als -, kostelijke raad; een hart als -, edel; eerlijk als -, doodeerlijk; zegsw. tegen - opwegen, van buitengewone waarde zijn; spreken is zilver, zwijgen is -, zie Spreken; een ton -, zie Ton; spreekw. Eigen haard is - waard, is van hooge waarde, zie Haard; De morgenstond heeft goud in den mond, vroeg opstaan is profijtelijk; Er is geen - zonder schuim, zelfs het edelste is niet geheel rein, niets is volmaakt; Het is niet alles -, wat er blinkt, niet al wat glanst, is ook innerlijk degelijk, schijn bedriegt.

Goud'achtig (naar goud zweemende), bn.: een - e glans, - haar, een - licht.

Goud'ader (met goud gevulde adervormige holte in de aardkorst), v. - aderen, - aders.

Goud'agio (de waarde per 100 v. goudmunt boven papier), m.: de - is soms 2½%; men krijgt dan voor f100 in goud f102.50 in papier.

Goud'amalgama (een legering van goud met kwik), o. gm.v.; ook: - amalgaam.

Goud'arend (steenarend), m. - en; - **baars** (goudvisch), m. - baarzen; - **berg** (berg, waarin men goud vindt), m. - en; - **beurs** (buidel met goudgeld), v. - beurzen; - **blad** (uitgestlagen blaadje goud, loovertje), o. - bladen;

- **blond** (goudkleurig), bn. en bw.: de Germaansche vrouwen met haar - blond haar;

- **boekje** (nl. v. goudblaadjes), o. - s; - **brasem** (zeevisch), m. - brasems; - **brons** (mengsel van poedergoud en tin), o. gm.v.;

- **bruin** (glanzig bruin), bn.: - e lokken;

- **delver** (-graver), m. - s; - **distel** (plant in Afrika), v. - s; - **dorst** (heftig verlangen naar goud), m. gm.v.;

- **draad** (tot draad getrokken goud), m. en o.; - **duivel** (geld-zucht), m.: de - is in hem gevaren.

Goud'deling, m. - en; zie Guldelling.

Gou'den (van goud), bn.: een - horloge (in de spreektaal ook: een goud horloge); de - bul, staatsstuk, van een gouden zegel voorzien, zie Bul; zegsw. - bergen beloven, d. i. iem. onbestaanbare rijkdommen voorspiegelen, zie Berg, fig. hem het onmogelijke zelfs toezeggen: koeien met - horens beloven; een eerlijk handwerk heeft een - bodem, is winstgevend; de - middelmaat, voortreffelijke;

- spreuken, onschatbare; - snaren, zuivere, reine; een - feest, 50-jarig; de - bruiloft, 50-jarig huwelijksfeest; een - kraag, zie Kraag; de - roos, zie aldaar; de - koets, zie Koets; de - zon, zie Zon; het - kalf aanbieden, zie aldaar.

Gou'denaar (lange steenen pijp), m. - s: wolkjes uit het bruine eind - rondblazen, (Potg.), zie Gouwenaar.

Gou'den eeuw, myth. de regering van Saturnus op aarde, zie ald., een eeuw, een tijdperk van rust en vrede en bloei op elk gebied; fig. de - van Augustus (31 v. C. - 14 n. C.); de - van onze letteren, tijdens het stadhouderschap van Frederik Hendrik (1625 - '47).

Gou'den Hoorn (aandr. Z. arm van den Bosporus, die tevens een veilige haven vormt van de stad Konstantinopel), m.

Gou'den kalf (eig. kalf van goud, beeld van

den Mammon, zie Exodus 32:4), o.: het - aanbieden, den geldduivel huldigen als een godheid, het goud, den rijkdom, de rijke lieden eeren, zijn hart hechten aan het slijk der aarde; een rondedans om het -.

Goudenregen (loofboom met goudgele trosbloemen, in tuinen), m. - regens.

Gou'den roos, v.; zie Roos.

Gou'den standaard (het goud als betaalmiddel), m.: in landen met den - is al het zilvergeld pasmunt, dat men slechts tot een zeker bedrag heeft te ontvangen.

Gouden tien'tje (Ned. goudmunt van tien gulden, gehalte = 0,900), o. - s; - **vijfje** (idem, 5 gld.), o. - s.

Goud- en zil'verwerken (artikelen van goud of zilver, bij den goud- en zilversmid in de uitstaltkast in voorraad), o. mv.

Goud'erts (goudhoudend erts), o.; - **essaai** (onderzoek naar 't goudgehalte), o. - en; - **fazant** (goudlakensche fazant), m. - en; - **forel** (bergmeer- of roodforel), v. - len.

Goud'geel (geel, dat op goud lijkt, goudachtig geel), bn.: het - gele graan, - gele haren.

Goud'graver (gouddehver), m. - s; zie Goudland, Californië, Placer.

Goud'geld (gouden munt), o. gm.v.

Goud'groef (-mijn), v. - groeven; - **groen** (goudachtig groen), bn., b.v. - groene vleugels van een insect, de - groene hals van de mannetjesseend; - **gulden** (gouden muntstuk, ook, 28-stuiverspenning, zilveren florijn of 28 geheten, was f1.40), m. - s; - **haan** (insect, bladkever), m. - hanen; - **haantje** (fijne, kleine mees), o. - s: hij ziet er uit (blinkt) als een - haantje, d. i. hij ziet er keurig uit, zie Sint-Maartensvogel; - **handel** (koop en verkoop van gouden munt en specie), m. gm.v.;

- **houdend** (-bevallend), bn.: - erts, - zand, zie Stofgoud.

Goud'kalk (goudpurper), v. gm.v.; - **kas** (goudkast, uitstaltkast), v. - sen; - **kaat** (gouden zilverkast), v. - en; - **klevit** (moerasvogel), m. - en; - **kleur** (goudgele kleur), v. gm.v.;

- **klomp** (stuk goud), m. - en.

Goud'koord (met goud doorweven koord), o. - en; - **koorts** (koortsige gejaagdheid bij goudzoekers of beurspeculanten om goud te winnen), v. gm.v.;

- **kunst** (aandr. Eng. kustkolonie a. d. golf v. Guinea, W.-Afrika), v.

Goud'laken (laken met gouddraad doorweven), o. gm.v.: een mantel van -.

Goud'lakensch (van goudlaken), bn.: een - e rijksmantel; bij uitbr. een - e fazant, d. i. met veeren, die aan goudlaken doen denken.

Goud'land (land, waar goud gegraven wordt), o. gm.v., zie Dorado; - **leder** (leer met een gouden glans v. h. verguldsel), o. gm.v.;

- **leening** (leening, waarvan de interest in goud wordt voldaan), v. - en; - **leeren** (van goudleer), bn.: - schoentjes; het - behangsel in de kamer van tante Stastok, (C. O.); - **maker** (alchimist), m. - s; - **makerij** (alchimisterij), v. gm.v.;

- **meerle** (wielewaal), v. - meerlen;

- **mijn** (goudgroeve: fig. iets, dat groot voordeel oplevert), v. - mijnen: de haringvisserij werd een - voor Holland.

Goud'papier (papier, dat aan éenen kant verguld is), o.: als stofnaam, gm.v.; als voorwerpen: - papieren; zie Zilverpapier.

Goud'pelde (met goudachtige vlekken), bn., b.v. een toom - kippen; zie Geelpelde.

- Goudpippeling** (goudgele appel), m. —en; —**pluvier** (wilster), v. —en; —**poeder** (poederachtig goud, goudzand), o. gmv.; —**purper** (kleurstof, goudkalk), o. gmv.; —**ranonkel** (boterbloem), v. —s; —**renet** (zoetzure, geelgrauwe renet of reinet), v. —renetten.
- Goudrente** (interest van effecten, die in goud wordt uitbetaald), v.: in tegenstelling van zilver- of papierrente; zie —leening.
- Gouds'bloem** (plantk. goud-, gouw-, goudjesbloem, samengesteldbloemige éénjarige tuinbloem, met goudgele bloembladeren), v. —en.
- Goudsch** (uit of van Gouda), bn.: de —e pijpen zijn in 1637 uitgevonden, zie Gouwenaar; —e kaas.
- Goud'schaal** (weegschaal om goud te wegen, goudbalans), v. —schalen; zegsw. op een —tje wegen, iets hoogst voorzichtig wikkelen en wegen, b.v. zijn woorden wegen op een —, zeer voorzichtig zijn bij 't spreken; —**schuim** (goudglut, slakken, afval bij 't bewerken van goud, schuim van goud, valsch bladgoud), o. gmv.; —**smid** (vervaardiger van gouden werken, en koopman in deze), m. —smeden; —**stuk** (gouden geldstuk), o. —stukken; —**tinetuur** (goudoplossing), v. gmv.; —**veld** (veld, waar goud gegraven wordt), o.: de —velden van Klondyke, zie Placer; —**vernis** (goudkleurig vernis), o. gmv.; —**vink** (fraai gewederde vink met goudgele borst), m. —vinken, scherts. officier bij het leger; —**visch** (goudkleurige, kurperachtige visch, uit China en Japan afkomstig, in 1728 naar Engeland overgebracht), m. —visschen: de — siert onze vijvers en vischkommen; —**vischje** (kleine goudvisch, fig. rijke erfdochter), o. —jes; —**vischkom** (glazen vaas, om goudvischjes in te houden), v. —kommen; —**vlieg** (glanzende, goudgroene bromvlieg), v. —vliegen; —**vlies** (vlies, bereid uit de opperhuid v. d. blinden darm v. e. rund, en dat bij de goudbewerking van dienst is), o.; —**vlies** (afdekkend vliesje), o. —zen: een — dient om bij kleine wondjes de lucht af te sluiten; —**vogel** (Vl. wielewaal), m. —vogels, zie Goudmeerle; —**vos** (geelkleurig vospaard), m. —vossen; —**wasscher** (werker, die het goud als stof door wasschen uit het geklopte gouderts afzondert), m. —wasschers; —**werker** (goudsmid), m. —werkers; —**wesp** (goudkleurige wesp), v. —wespen; —**wolf** (jakhals), m. —wolven, fig. vrek, schrapper; —**zand** (rivierzand, waarin stofgoud voorkomt), o. gmv.; —**zoeker** (goudgraver op de goudvelden), m. —zoekers; —**zucht** (goud dorst, geldzucht), v. gmv.; —**zwavel** (een soort van roodachtige zwavel), v. gmv.
- Goulard'water** (loodwater, een opdrogend middel in de heilkunde), o. gmv. (ou = oe).
- Gourmand** (Fr. lekkerbek), m. —s. (ou = oe).
- Gourmet** (Fr. smuller, lekkerbek), m. —s: ook, als opschrift van winkels in fijne vleeschwaren, enz. Au gourmet: in den fijnproever.
- Goult** (Fr. smaak, ook, kunstzin), m. (ou = oe).
- Gouteeren** (smaak in iets hebben, proeven; ook, een maal gebruiken tusschen het diner en het souper in; fig. goedkeuren). (ou = oe).
- Gouvernan'te** (landvoogdes; ook, opvoedster, inwonende huisonderwijzeres in dienst van een familie), v. —s. (ou = oe).
- Gouverneeren** (besturen, beheeren). (ou = oe).
- Gouvernement'** (O.-I. regeering, bestuur; ook: grondgebied), o.: het — van Celebes, eiland door een gouverneur bestuurd; —**slan-den** (O.-I. gewesten, die onder rechtstreeksch bestuur van Nederland staan), o. mv.
- Gouvernement'** (provinciaal bestuur, ook, het provinciaal gebouw), o. —en.
- Gouvernement'** (O.-I. afdeling van bestuur, gewest), o. —en: het — Sumatra's Westkust: aan het hoofd van een — staat een gouverneur, of een resident als op Java. (ou = oe).
- Gouvernementeel'** (in betrekking staande met het gouvernement), bn.: een — candidaat.
- Gouvernements'ambtenaar** (regeringsambtenaar in Ned. O.-Indië), m. —s; —**besluit**, o. —en; —**blad** (officieele krant in W.-I. enz.), o. —bladen; —**cultuur**, v. —tures, zie Cultuurstelsel; —**gebied**, o. gmv.; —**gebouw**, o. —en; —**huis**, o. —huizen.
- Gouvernements'koffiecultuur** (Java: de inlander moet de koffie leveren tegen 15 gulden per pikol), v. gmv.: deze gedwongen — wordt langzamerhand opgeheven.
- Gouverneur'** (landvoogd, bestuurder; ook: huisonderwijzer, opvoeder van kinderen eener familie), m. —s, —en. (ou = oe).
- Gouverneur-generaal'** (hoogste ambtenaar, onderkoning in Ned. O.-I.), m. gouverneuren- of gouverneurs-generaal; zie Toean-besaar (de groote heer). (ou = oe).
- Gouverneur'sche** (O.-I. gemalin van den gouverneur-generaal), v. —n. gmv.
- Gouver'no:** a —, d. i. tot naricht.
- Gouw** (gesch. deel eener Frank. provincie), v. —en; thans: landstreek; zie Gooi, Goo.
- Gouw, Gou'we** (aandr. een riviertje, een wetering), v.: Gouda ligt aan de —.
- Gou'we** (plantk. papaverachtige bloem), v. —n: bij ons vindt men b.v. de stinkende —.
- Gou'wenaar, gou'denaar** (lange Goudsche pijp), m. —s: de deftige — v. d. m'neer.
- Gouw'spraak** (dialect), v. —spraken.
- Gover'no** (handel. bericht, aanwijzing, naricht), o.: a —, tot naricht.
- Go'vie** (riviervisch, grondel), v. —s: de kleine —.
- Graad** (meetk. $\frac{1}{360}$ deel van den cirkelomtrek, $\frac{1}{90}$ deel van den rechten hoek), m. graden: een hoek van 45° (een graad wordt aangeduid door het teeken °), een boog van 60° is het $\frac{1}{2}$ deel v. d. omtrek; op 52° N.B.; 178° O.L.
- Graad** (evenmatig deel van eenige schaalverdeling), m. graden: de warmte van het water was 20° C. of 16° R.; het is vandaag 2° C. warmer dan gisteren; de zieke heeft 40° koorts, zie Koortsthermometer; fig. rang, trap: mil. deze generaal heeft alle graden doorloopen; die heer heeft den — van kapitein; een academische —, titel van doctor, meester; een hooge — van krankzinnigheid, trap; hij heeft de tering in hoogen —, mate.
- Graad'boek** (boek met kaarten en tabellen voor de bepaling van de plaats, d. i. van lengte en breedte op zee), o. —boeken; —**boog** (werktuig, waarmede de stuurman de hoogte van zon en sterren meet), m. —bogen, vero; —**boog** (vormleer. transporteur, halve cirkel in graden afgedeeld), m. —bogen; —**meter** (persoon, die een graadmeting doet), m. —s; —**meting** (het bepalen van de lengte van een breedtegraad), v. —en; —**verdeling** (verdeling in graden op een instrument), v. —en.
- Graaf** (gesch. ambtenaar, rechter; later: bestuurder, vorst; thans adellijke titel), m. graven: een gouw-, grens- of mark-, vrij-, pluim—; de graven van Holland; zie ook Dijkgraaf.

Graaf'schap (gebied van een graaf), o. —pen: het — Holland, het — Vlaanderen.

Graaf'schap (aardr. N.-O. deel v. Geld. tusschen den IJssel en den Ouden-IJssel), v.: de — Zutphen werd in 1138 door aanhuwelijking met Geld. vereenigd.

Graaf'wesp (wesp, die haar nest in den grond maakt en er gangen in graaft voor de larven), v. —en.

Graag (hongerig; begeerig), bn. grager, graagst: een grage maag, een grage visch, grage lijsters; iemand — naar iets maken, hij is koop—, weet—, leer—; —held (eetlust; sterke begeerte), v. gmv.; —te (graagheid), v. gmv.

Graag (bij voorkeur), bw. liever, het liefst: zij studeert —, wandelt liever, reist het liefst.

Graaf'en (met de handen beroeren, grabbelen), ik heb gegraaid: met de handen in het zand —; in een mand met kersen of ander fruit —; zij kan wel voor honderd gulden — in één slag; zie: Grissen, Weggraaien.

Graal (kostbare, diepe schaal of schotel, waarvan Jezus zich bij het laatste Avondmaal zou bediend hebben), m., vroeger ook o.; —ridder (ridder der Ronde tafel, die den graal zocht), m. —s; —roman (berijmd verhaal van de avonturen eens graalridders), m. —romans; zie: Arthur en Arthurromans.

Graan (koren; planten tot de familie der grassen behoorende), o. granen: rogge, tarwe is —; het gouden —, kostbaar en goudeel; een graantje pikken, zie aldaar.

Graan'akker (stuk bouwland, waarop graan groeit), m. —akkers; —beurs (korenbeurs), v. —beurzen; —bouw (het telen van graan), m. gmv.; —gewas (halmgewas), o. —sen; —harp (staande zeef voor het reinigen van gedorscht graan), v. —en; —koop (graanhandelaar), m. —s; —oogst (korenoogst), m. —en; —pakhuis (pakhuis met verschillende zolders, waarop het graan wordt uitgestort), o. —huizen; —prijs, m. —prijzen; —productie (teelt van graan), v. gmv.; —schuur (bergplaats v. graan), v. —schuren; —soort (soort v. graan, als rogge, tarwe), v. —en; —zolder (nl. tot berging v. graan), m. —s; —zuiger, m. —s, zie Silo.

Graan'tje (eig. korreltje, fig. borreltje), o.: Klaas heit een — gepikt, (C. O.)

Graas'de, bn.: —boter, grasboter.

Graat (vischbeen), v. graten: een snoek zit vol graten; mager zijn als een —, broodmager; zegsw. rood of niet zuiver op de — zijn, als een visch, die niet frisch meer is, fig. niet eerlijk, niet betrouwbaar; van de — vallen, sterk vermageren, ook, in zwijm vallen; geen graten in iets vinden, d. i. ergens geen zwaarigheid in zien; met een — in de keel commandeeren, d. i. met schorre stem; —achtig (veel graten hebbende), bn.: de snoek is een —achtige visch.

Grab'bel, v. gmv.: pepernoten in de — gooien; zijn geld te — gooien, eig. weggoien, wegsnijten, als om het te laten opgrabbelen, fig. zeer verkwistend leven.

Grab'belen (in 't wild grijpen naar uitgestrooide voorwerpen, om er één of meer te bemachtigen), ik heb gegrabbeld: — naar pepernoten, naar suiker'rutten, enz.; —aar, m. —s: de kleine —s, grabbelende kinderen.

Gra'celijk (bevallig, gracieus), bw.; —er, —st. **Gracht** (gegraven water), v. —en; —water (water uit een gracht), o. gmv.

Gra'cle, v.; zie het betere Gratie.

Gracieus' (minzaam, liefelijk, bevallig), bn. en bw.; —zer, —t.

Grada'tie (stijlfiguur: klimming, het tragsgewijs opklimmen), v. (t — s); zie Climax.

Gradeeren (den vereischten graad van sterkte geven, b.v. zouthoudend water door verdamping doen stijgen in zoutgehalte); —werk (al de toestellen bij de zoutbereiding), o. —werken.

Gradeeren (verbeteren van het gehalte van een metaal; veredelen van goud in kleur, gewicht, duurzaamheid).

Gradi'nen (oplopende rijen van zitplaatsen b.v. in een paardenspel, een amphitheater, een schouwburg), v. mv.

Gradu'ale (boek, bevattende de gezangen, welke onder de Mis door het koor worden gezongen), v. —n.

Gradueel' (den graad betreffende, in graad), bn. en bw.: het verschil is —, niet essentieel.

Gradueeren (in graden afdeelen; een academischen graad verleenen).

Graecis'me (Grieksch getinte uitr.), o. —n.

Graecomaan' (dwepend vereerder van de Grieksche beschaving), m. —manen; —manie', v. gmv.; zie b.v. Gallomanie. (ae = ee).

Grae'cus (kenner, beoefenaar van 't Grieksch), m. en v. —sen. (ae = ee).

Graf (groeve, grafkuil, grafstede), o. graven; het stille —; zegsw. ten grave dalen, sterven; met den éenen voet in 't — staan, stokoud zijn; aan den rand van 't —, bijna dood; de orde van het Heilige —; zie ook: Zandgraf, Keldergraf, Grafkelder.

Graf'bloem (bloem op of bij een graf), v. —bloemen; zie Affodil.

Graf'felijk, graaf'lijk, bn.: oud en — bloed, het — gezag d. i. aan een graaf toekomend; de —emacht, Aernouts —eburcht, de —ekroon, de —ezetel; het —tijdperk onzer historie nl. dat der graven (922—1581); —held (grafelijke macht, graafschap, een graaf), v. gmv.

Graf'gesteente (—zerk, —teeken), o. —n.

Graf'heuvel (heuvel of hoogte van zand op een graf), m. —heuvels; —kelder (kelder als begraaplaats nl. tot bijzetting van lijken), m. —kelders; —kuil (groeve), m. —kuilen.

Graf'maker, m. —s; zie Aastor.

Graf'monument (gedenkteeken op een graf), o. —en; —rede (rede, bij 't begraven uitgesproken), v. —redenen; —schennis (iem., die graven vernielt), m. —s; —schrift (opschrift op een grafsteen), o. —en; —steen (zerk als dek op een graf, —gesteente), m. —steenen; —stem (dofholle stem), v. gmv.

Graft (gegraven water om een vesting), v. vero., zie Gracht.

Graf'teeken (gedenksteen, tombe), o. —s; —terp (kleine aardheuvel), v. —en; —tombe (steenen grafmonument), v. —s of —n; —urne, —urn (aarden potje in vaasvorm, met lijkasch uit oude tijden), v. —urnen; —vaas (—urne), v. —vazen; —zang (lijkzang), m. —en; —zerk (liggende steen op een graf), v. —en; —zuil (grafteeken in den vorm van een zuil), v. —zuilen.

Gra'gen (den. van graag), het heeft gegraagd: wat graagt toch die buitentucht d. i. maakt hongerig; fig. —naar iets, d. i. belust zijn op; —op iets, d. i. vlassen.

Gra'ham-brood (nl. voor paard of hond), o.

Gram (boos, toornig, verbolgen), bn. de koning werd —, e. —me leeuw, hij was —te moede, met

wrevelen zin; in -men moede, in toorn; met -me blikken, -me woorden; -mer, -st; -heid (verbittering, boosheid), v. gmv.

Gram (een duizendste van een KG.), o. -men; gewichtseenheid in ons metriek stelsel.

Gramcalorie, v. -ën: een - is een duizendste calorie warmte, noodig nl. om één gram water 1° Celsius in warmte te doen stijgen.

Gramineën (grasachtige planten), v. mv.

Grammaire (Fr. spraakkunst), v. -s.

Grammatica (spraakkunst), v. -'s.

Grammaticaal (spraakkunstig), bn. en bw.

Grammaticus (spraakkunstenaar), m. -ci.

Grammatisch, bn.: een - onderwerp, een - gezegd d. i. naar den vorm; een -e verbinding b.v. met de vgw. dat, of; bw.: hij schrijft - juist, spraakkunstig.

Grammoedig (toornig, vertoord, boos), bn. en bw.: een -e blik; zij sloeg hem het geldstukje - uit de hand. (V. Lov.)

Grammofoon (klankweergevend instrument, zing- en spreektoestel, instrument tot het weergeven van zang- en harmoniestukken, voordrachten, enz.), v. -onen: de - is in 1887 door E. Berliner uitgevonden; -**hoorn** of -**trompet** (nl. dienend om het geluid te versterken).

Gramschap (toorn, wrevel), v. gmv.

Gramstorig (driftig, korzelig), bn., -er, -st.

Granaat (sier- of kasplant met scharlakenroode foeksia-vormige bloemen), m., (granaatvrucht), v. granaten; -**appel**, m. -s; -**boom** (in 't Z. van Europa, met fraaie hoogroode bloemen en een appelvormige vrucht vol roode pitten), m. -boomen.

Granaat (fijnrood edelgesteente), m. granaten; (stofnaam), o.: de oostersche - is donkerrood, de Boheemsche is wijnrood: een armband van -; zie Edelgesteente.

Granaat (projectiel: met kruut gevulde holle kogel), v. granaten, zie Handgranaat; -**vuur** (het schieten met granaten), o. gmv.

Grande (Sp. rijksgroute, afstammeling v. d. voormaligen leenadel, titel van den hoogsten adel), m. -s; evenals de Pairs in Fr. genoten de -s in Spanje al de voorrechten van den hoogsten adel; zie Pair.

Grande, uit garan'de, v., zie Granje.

Grandezza (de waardigheid of deftigheid van een Spaanschen grande; fig. hooghartigheid, adeltrots), v. gmv.: lees: gran-detz'-sa.

Grandioos (Fr. grootsch, prachtig, heerlijk, verheven, majestueus), bn. en bw.: het schouwspel was -; een - meesterstuk.

Grand-seigneur (Fr. hoogadellijk heer), m.: zegsw. hij leeft als een -, den - uithangen.

Grannen (vrucht zetten, korrels krijgen), het heeft gegraand: de tarwe begint te -; fig. uitbotten, ontkiemen, ontspruiten.

Graniet (korrelig kerngesteente), o.: een rots van -; fig. iets, dat zeer hard is: een hart van -; -**blok**, o. -blokken; -**en** (van graniet), bn.: een -en schoorsteenmantel, z. ald.; -**rots** (nl. in het hooggebergte), v. -en; -**steen** (voorwerp), m. en v. -en; (stofnaam), o. gmv.

Granit, granit'to (kunststeen, vervaardigd uit marmereblokken en cement), o.: een gangvloer van -; zie Mozaiek.

Granje (wettig toekomend deel, portie), v. gmv.: zijn - of grande halen, zoeken; bij uitbr. de - krijgen, aan iemand de - geven, al wat zijn hart begeert, zijn volle bekomst.

Granulatie (geneesk. het zich vertoonen van

korreltjes in jong weefsel van wonden, in zieke oogen, enz.), v. gmv., (t = s); **granuleus** (korrelig, met korrels), bn.: -ze oogontsteking.

Grap (aardigheid, geestigheid, kwinkslag, gijn), v. grappen: iets uit of voor de - zeggen, een - met iem. hebben, uithalen; dat is geen -, het is een ernstige zaak.

Graphica, graphiek (schrijf- en teekenkunst), v. gmv. (ph = f).

Graphiet (potlooderts, zwart teekenkrijt), o.

Graphisch (van een Grieksch w.w. schrijven), bn.: -e vakken, die met de schrijf kunst in verband staan: de -e methode, de manier, om de gegevens of getallen in lijnen voor te stellen op een geruit en genummerd grondvlak: een -e voorstelling. (ph = f).

Grapholoog (iem., die de graphologie beoefent, schriftkundige), m. en v. -logen; -**logie** (de kunst, om uit iemands schrift zijn karakter te bepalen), v. (ph = f).

Graphometer (hoogte-, hoekmeter), m. -s.

Grappemaker (snaak, guit, schalk), m. -s.

Grappig (kluchtig, lachwekkend, vrolijk), bn.: een -e geschiedenis, lollig; een -e brief, een - vers; hij is nog al -.

Gras (plantk. gehalmd gewas onzer weiden), o., (soorten): grassen; er zijn vele soorten van gras, als: pluim-, zijde-, struis-, riet-, haver-, voeder-, Spaansch -; zegsw. in het - bijten, sneuvelen; er schuilt een adder in 't -, er is gevaar onder schoonen schijn, zie Ad der; ook, er schuilt een engel onder 't gras, z. Voetangel en Klem; iemand het - voor de voeten wegmaaien, juist zeggen, wat een ander ook wilde zeggen; er geen - over laten groeien, de behandeling eener zaak niet uitstellen; te hooi en te -, zoo nu en dan, ongeregeld, zie Hooi.

Grasanjelier (gepluimde anjelier, de kleinste soort van anjelier), v. -anjelieren.

Grasband (rand van zoden), m. -banden; -**boter** (graasde boter, lente- of weideboter, geen stalboter), v. gmv.; -**buik** (haas der weidevelden, geen duim- of heibaas), m. -en.

Grasduinen (grasrijke duinen, heuvels met gras begroeid: gezochte weideplaats), v. mv.: zich in - gaan verlustigen, te gast gaan, fig. ook op eens anders goed; in - grazen, volop genieten; in - zijn, hebben, wat het hart begeert; in - gaan, zich gaan vermeien, het hart in genietingen ophalen, volop genieten.

Grasduinen (gaan weiden, fig. zich vermeien), ik heb gegrassduind; fig. in de werken der ouden, daar hebben onze dichters al rijkelijk in gegrassduind, naar hartelust toegetast.

Gras'etend, bn.: runderen zijn -e dieren.

Gras'etting (verwant met eten, omdat het mag afgegeten, niet afgemaaid moet worden: recht van beweiding van 't gras langs openbare wegen, dijken, enz.), v.: verpachting der -.

Grasgroen (groen als gras), bn.: een -e kleur, japon, sluitjas; een - landschap, (C.O.); fig. een -e luitenant, nieuwbakken.

Grasgrond (grond, met gras begroeid), m. -gronden; -**halm** (stengel d. grasplant), m. -halmen; -**haring** (een, die dicht bij de kust vóór den tijd is gevangen), m. -haringen; (stofnaam), v. gmv.; -**hupper** (kleine sprinkhaan onzer weiden), m. -hoppers; -**kaas** (kaas van melk, afkomstig van vee, dat in de wei is), v. -kazen; -**kalf** (kalf, dat oud genoeg is om in de wei te loopen), o. -kalven, -kalvers; -**land** (weide-

of hooiland), o. -en; -**linnen** (weefsel uit de vezels van het zoogenaamde Chineesche gras), o. gmv.; -**look** (bieslook, snijlook), o. **Grasmaalen** (gras met de zeis afsnijden), o. gmv.: *het - is een zwaar werk*; ook, onbep. wijs: *wij gaan uit -*; -**maaler** (persoon, die het gras maait), m. -s; inz. bovenlander of Westfaling, die in den hooitijd in Holland kwam maaien; zie: *Mof, Hannekemaaiër*. **Grasmaand** (maand, waarin het gras ontspruit, April), v. gmv.; -**musch** (koewachter zwartkop, tuinfluiter), v. -mussen; -**perk** (met gras begroeid perk), o. -en; -**pieper** (veldleeuwerik), m. -piepers; -**plein** (groot grasveld), o. -pleinen; -**preek** (gesch. hagepreek (1566): prediking in het open veld), v. -preeken; -**rol** (rol, om het gras effen en glad te maken), v. -rollen; -**scheut** (jonge grasspriet), m. -en; -**spriet** (grasstengel), m. -en; -**tapeet** (dicht, graskleed der velden), o. -tapeten; -**veld** (-land, -grond), o. -velden. **Grasvellig**, bn.: *dit is -*, dit moet voor schulden verkocht worden. gew. **Grasverkoop** (publieke veiling van te veld staand gras), v. -en; -**vilt** (groen grasdek, de graskorst op dijken), v. gmv.; -**vlakte** (uitgestrekt vlak land met gras begroeid), v. -vlakten; -**weduwe** (onbestorven weduwe: gehuwde vrouw, wier man voor een langen tijd afwezig is), v. -weduwen. **Graszaad** (ook, hooizaad), o. gmv.; -**zode** (vierkante lap afgestoken grasgrond), v. -n. **Gratias** (Lat. dank, heb dank), v. -sen: *Weet je wat een - is, Klaar? Het is een bedankje voor den prijs*, (C. O.). (t = ts). **Gratie** (bevalligheid, gracie), v. gmv.: *zij draagt haar falie met -*, (C. O.). (t = s). **Gratie** (genade), v. gmv.: *de Koningin heeft het recht van -*, kwijtschelding, of mindering, of verandering van straf; zegsw. *hij is uit de - geraakt*, gunst; *hij is er bij - doorgekomen*; *het jaar van -*, eerste jaar na het overlijden van een predikant. (t = s). **Gratiën** (myth. de drie Bevalligheden, gezellen van Venus: Euphrosyne, Thalia en Aglaia), v. mv. (t = ts). **Gratieus** (innemend, bevallig), bn. en bw., -zer, -t: *een -ze houding*; -**buigen**. (t = s). **Gratificatie** (vereering of toelage in geld, boven het vastgestelde loon of boven de wedde), v. -tiën, -ties. (tie = sie). **Gratig** (vol graten), bn.: *elst is een -e visch*. **Gratie** (om niet, kosteloos), bw.: *een - advertentieblad*, *een - voorstelling*, -**onderwijs**. **Grauw** (snaauw, hard woord), m. -en: *iem. een - geven*, *ik kreeg een - voor antwoord*. **Grauw** (het gepeupel, en wel het in 't grauw gekleede volk: het gemeene volk), o.: *het - kwam op de been*, janhagel, plebs. **Grauw** (grijs, aschkleurig), bn., -er, -st: -**e haren**, z. *Grauwte*; *in - gewaad*, *een -e kat*, *een -e wolk*, *het -e zwerk*, *de -e staar*, z. ald.; *fig. in het - verleden*. **Grauwachtig** (naar grauw zweemende, grijsachtig), bn., -er, -st: -**e veeren**. **Grauwak** (aardk. schilferachtige, korrelige, zeer vaste zandsteen), v. gmv. **Grauwbruin** (vaalbruin), bn.: *een - paard*. **Grauwen** (grommen, snauwen), ik heb -**grauwd**: *zij doen niets dan schimpen en -*. **Grauwgeel** (grijsgeel), bn.: -**gele steenen**. **Grauwgors** (zekere grijze gors), v. -zen.

Grauw'schildering (schildering in verschillende tinten van dezelfde bruin-grijze kleur), v. -en. **Grauw'tje** (ezel), o. -s: *de ezel draagt dien naam om de kleur van zijn haar*; verg. *Bruintje, Schimmel, Vos*. **Grauwvuur** (mijnngas-ontploffing), o. gmv. **Gravamen** (Lat. rechtsterm: bezwaar, zwaarigheid), o. gravamina. **Graveel** (geneesk. nierwee, niersteen), o. gmv. **Graveelzand** (geneesk. nier- of blaasgruis), o. gmv. **Graveeren** (met de graveernaald letters, figuren in hout, steen of metaal griffen): *een muntstempel -*, *op hout -*, *in koper -*, *insnijden met een graveernaald*; -**der** (kunstenaar-graveur), m. -s; -**sel** (gegraveerde figuur), o. -s of -en. **Graveerijzer** (-naald, insnijmes), o. -s; -**kunst** (zegel- of stempelsnijderskunst), v. gmv.; -**mes** (mes van den houtgraveur), o. -messen; -**naald** (fijn graveerstaal), v. -en; -**staal** (graveerijzer), o. gmv.; -**stift** (graveernaald, graveerijzer), v. -stiften. **Graven** (delven, spitten, den grond omzetten), ik groef, heb gegraven: *een kuil -*, *een graf -*, *een put -*, *naar goud -*. **'s-Gravenhage** (eig. hage, tuin des graven: hoofdplaats van Z.-H. en residentie), o.: *het vorstelijk -*; ook: **Den Haag**. **Gravenhoed** (zinnebeeld der grafelijke waardigheid), m.; -**huus** (stamhuis, geslacht), o. -huizen; -**kroon** (hoofdtooisel, ook, adellijk insigne van een graaf), v. -kronen. **Graverij** (het afgraven van veen; ook, de plaats, waar het geschiedt), v. -en. **Graveur** (plaatsnijder, stempelsnijder), m. -s. **Gravimeter** (zwaartemeter van vloeistoffen), m. -s; verg. *Areometer*. **Gravin** (regeerende vorstin met den rang van graaf), v. -nen: *de jonge - Ada*, -*Jacoba*; ook: echtgenoot of weduwe v. e. graaf; thans bloot een titel: *door haar huwelijk is zij -*. **Gravinrentool** (feestgewaad e. gravin), m. **Gravitatie** (zwaartekracht, algemeene aantrekkingskracht), v. gmv. (tie = sie). **Graviteeren** (door zijn zwaarte naar een ander lichaam neigen); ook, zich door zijn zwaarte voortbewegen. **Graviteit** (fig. ernst, deftigheid), v. gmv. **Gravure** (staal-, koper- of houtsnijwerk), v. -s, soms ook gravuren: *een - in zwarten inkt*, afdruk van zulk een gegraveerde plaat. **Grazen** (gras afeten, weiden), de koe graasde, heeft gegraasd: *het vee laten -*; vroeger ook: *iem. stoeiend onder gemaaid gras bedelven*; *fig. in de volkst. iem. te grazen nemen*, hem er in laten loopen, voor den gek houden. **Grazig** (grasrijk), bn.: *het - vlak*, *beperkt van 't IJselbed*, (Staring), *een - land*, *een -e weide*; bij uitbr. -**e boter**, zie *Graasde boter* of *Grasboter*, lente- of weideboter. **Grazio'so** (muz. bevallig, innemend, zacht, liefelijk, met gracie), bw. (z = ts). **Greb, greb'be** (greppel, diepe vore tusschen twee akkers), v. grebben; aardr.: *riviertje op de grens v. Utrecht en Gelderland nabij Rhenen*. **Greb'belinie** (mil. voorpostenstelling of fortentlinie tusschen Spakenburg en de Grebbe), v. gmv.; zie *Stelling Amsterdam*. **Grecque (à la)** (Fr. op zijn Grieksch), bw. **Greel** (gareel of trekkoord), o. greelen. **Green** (naaldboom in Scandinavië; ook, zil-

- verspar of witte den, mastspar*), m. grenen.
- Green'back** (eig. groen-rug: N. Amerik. papieren dollar), m. -s.
- Green'hout**, o.; zie Grenenhout.
- Greep** (het grijpen, manier van grijpen), m. grepen: een - doen in een mandvol, een - uit de geschiedenis; de handgrepen van 't geweer.
- Greep** (handvol), v. grepen: ergens een goede - uit nemen, een - kersen, noten, enz.
- Greep** (handvat, gevest), v. grepen: de - van een schaar; een zwaard met een fraaie -, de - van een geweer, van een pistool.
- Greep** (mestwerk), v. grepen; zie Riek.
- Gregoriaansch**, bn.: in de R.-K. kerken zingt men volgens pauselijk voorschrift -e zangen; als z.n.o.: het koraalgezang, dat reeds onder paus Gregorius I, of den Grooten, 590-604, werd ingevoerd.
- Gregoriaansche** kalen'der, m.: de -e tijdrekening, in 1582 door paus Gregorius XIII ingevoerd; het -e jaar: 365 dagen, 5 uur, 48 min, 45 sec.: daar het jaar in 1582 al 10 dagen ten achter was, bepaalde hij, dat de 5 Oct. 1582 als de 15e zou geteld worden; deze tijdrekening, *Nieuwe Stijl*, is bij alle christen-volken in gebruik, uitgenomen bij de Russen en de Grieken, die thans 13 dagen bij ons ten achter zijn; zie: Juliaansch en Stijl.
- Gregoriusorde** (pauselijke orde, ingesteld door Gregorius XVI in 1831), v.: de - bevat twee categorieën, de civiele en de militaire, ieder in vier rangen.
- Gregoriusvereniging** (vereniging tot bevordering v. R.-K. kerkelijke muziek), v. gm.v.
- Greid** (grasland), v. -en: een - omploegen, -weiland; -**boer** (veeboer), m. -boeren; -**grond** (grasland), m. -gronden; -**land** (weiland), o. -en. gew.
- Grein** (graankorrel, zaadje, pit), o. -en: greintje bij -tje maakt allens een grooten hoop; bij uitbr. een -tje zout, korreltje.
- Grein** (eig. korrel: medic. gewicht, $\frac{1}{20}$ scrupel of 0.065 gram), o. -en; -**tje** (zeer kleine hoeveelheid), o.; fig. geen -tje verstand, ziertje.
- Grein** (weefsel van kemels- of geitenhaar en wol), o. gm.v.; zie Kamelot.
- Greineeren, grein'en** (een oppervlakte oneffen maken), ik heb gegreineerd: een lithographischen steen -, nerven, kartelen.
- Grein'en** (van grein of angora wol), bn.: een - vrouwenmantel, van kamelot.
- Greln'ig** (korrelig, ruw), bn: - teekpapier.
- Greling** (scheepst. een touw, wat dunner dan een kabel), m. -en.
- Gre'mel** (vlekje der huid, spatje), m. -s.
- Grenadier** (gesch. werper van handgranaat of bom), m. -s. vero.
- Grenadier** (keursoldaat der Ned. infanterie), m. -s: de -s en jagers, keurkorps van het Ned. leger, in garnizoen te 's-Gravenhage.
- Grenad'ne** (gaasachtig, halfzijdig weefsel; ook, likeur, bereid uit de pitten van den granaatappel), v. gm.v.
- Gren'del** (ijzeren schuifbout tot afsluiting v. deuren en poorten), m. -s of -en: den - op de deur doen; zegsw. hij zit achter slot en -, in de gevangenis.
- Gren'delen** (met een grendel toe- of afsluiten), ik heb gegrendeld: de deur -.
- Gre'neboom** (den, grove den), m. -boomen.
- Gre'nen** (van grenen hout), bn.: een - kist.
- Gre'nenhout** (hout van den gewonen of groven den), o. gm.v.: een ruwe kist van -, d. i. rood dennenhout van geringe waarde.
- Grenier** (scheepst. planken zolder op de lading), o. gm.v.: over den ballast worden delen gelegd, het - genaamd, beplanking.
- Grens** (scheidingslijn, afpaling, akkerscheiding; einde, eindpaal), v. grenzen: een bergketen, een rivier, een zee is een natuurlijke -; een staatkundige -; de Belgische, de Pruisische -; zegsw. hij werd over de -zen gezet, uit het land verwijderd; fig. de -zen overschrijden, te ver gaan; geen -zen kennen, d. i. alle maat te buiten gaan; de -zen zijn macht overschrijden, zijn bevoegdheid te buiten gaan.
- Grens'bewaker** (grenswachter, grenskommissie), m. -bewakers; -**bewoner** (persoon, die aan of op de grens van een land woont), m. -bewoners; -**dorp** (dorp aan de grenzen), o. -dorpen; -**gemeente** (gemeente d. i. stad of dorp aan de grens), v. -gemeenten; -**kantoor** (kantoor van in- en uitgaande rechten op of aan de grens, douanekantoor), o. -kantoren; -**lijn** (denkbeeldige lijn, loopende langs de grenspalen), v. -lijnen; -**linie** (al de grenslijnen als één geheel), v. -liniën.
- Grens'loos** (zonder grens, onbegrensd, onbepaald), bn. en bw.: de -looze oceaan; God mint ons - teeder; meer: Grenzenloos.
- Grens'paal** (metalen of steenen paal, dienend om de landgrens aan te wijzen), m. -palen.
- Grens'regeling** (het bepalen in der minne v. d. grenslijn), v. -en; -**scheiding** (greppel, heining, sloot, rivier, enz. als grenslijn), v. -en; -**steen** (scheidingssteek tusschen twee akkers, enz.), m. -steenen; -**vesting** (vesting aan of op de grens), v. -en: Maastricht was tot 1795 een sterke -; -**wacht** (mil. soldaten in oorlogstijd en bij mobilisatie als wachters op de grens), v.: door de - aangehouden worden, zie Interneering.
- Gren'zen** (palen aan, sluiten aan), het grensde, het heeft gegrensd; fig. nabij komen: dat grenst aan krankzinnigheid.
- Gren'zenloos** (onmetelijk groot), bn. en bw.: de -looze hei, woestijn; fig. Gods -looze goedheid, een -vertrouwen, -looze willekeur, -looze verwarring, een -looze brutaliteit.
- Grep** (grippe, grip), v. greppen: tusschen de akkers loopt een - tot loozing van het regenwater, ook, schei- geheeten, zie **Greb**.
- Grep'pel** (verkleinw. van grep: smal droog slootje, vore), v. -s.
- Gre'tig** (begeerig, belust, graag), bn. en bw.: de Engelschen waren - naar buit; -toetasten; -**heid** (graagte), v. gm.v.; -**lijk**, bw.: de gieren kwamen - op het aas af.
- Grè've** (Fr. werkstaking), v. gm.v.; **grè'vist** (staker), m. en v. -en; w. g.; zie Strike.
- Gri'bus** (ellendige woning, vuile achterbuurt), v. -sen; ook, *Gribes*: de - te Breda.
- Grief, grie've** (kommer, leed), v. grieven: dat is hen een dagelijksche -; ook, krenking, belediging: een -, zijn geslacht aangedaan; verder: bezwaar, wezenlijke en vermeende grieven; ook: bekommring, ergernis: een -, die als kanker aan haar gemoed knaagde.
- Griek** (bewoner van, persoon uit Griekenland), m. -en; fig. een oude - d. i. een afgeleefd man, een oude suffer; ook: zonderling.
- Grieksch** (van de Grieken), bn.: de -e taal, de -e bouwstijl, de -e treurspelen; als zn. (Grieksche taal), o. gm.v.
- Griek'sche kerk** (de Russische kerk, enz.,

- die in haar liturgie de Grieksche taal bezigt), v. gmv.; zie Latijnsche kerk.
- Grieksch' kruis** (kruis, waarvan de vier armen even lang zijn), o. — kruisen.
- Grieksch' vuur** (een uit vele bestanddeelen vervaardigde stof, in Griekenland, in 668 na Christus, uitgevonden, welke op en onder water brandt), o. gmv.: het vervaardigen van het — bleef lang een geheim voor de Saracenen.
- Griël** (dierk. trekvoegel, steltlooper), v. — en: de — komt minder in onze streken voor.
- Griël**, m. en v. gmv.: in de(n) — gooien, uitstrooien om te laten opgrabbelen.
- Griëlen** (verwant met grabbelen), ik heb gegriëld: iets —, opgrabbelen, om iets —, grabbelen.
- Griëmelen**; ook **Grimmelen**.
- Griend** (plaats, waar wilgetwijgen gekweekt worden), v. — en: om de vier jaar wordt het griendhout gehakt; men vindt veel — en tuschen Dordt en Gorkum; — **baas** (eigenaar of huurder van een griendland), m. — bazen; — **hout** (rijshout, hoephout), o. gmv.; — **kade** (zomerdijk rondom een griend), v. — kaden; — **land** (moerassig land met wilgenrijs), o. — en; — **waard** (rijswaard), v. — waarden.
- Griënen**; ook **Grijnen**.
- Griep** (verkoudheid met keelontsteking), v. gmv.; zie Influenza.
- Gries** (gruis; gebroken graan, inzonderheid van spelt en maïs), o. gmv.
- Griesmeel** (gebrijzeld graan, gruismeel), o. gmv.: een podding van —, d. i. uit grof meel van tarwe, maïs of spelt.
- Griet** (verkorting van Margriet), v.: zij is een booze —, kwade, lastige vrouw.
- Griet** (appel), v. — en: de Zeeuwsche —.
- Griet** (steltlooper, grutto), m. — en: de koekoek en de —, die leggen vóór half Juni niet.
- Griet** (bijna ruitvormige platvisch, op een tarbot lijkende, bruin en geel van kleur), v. — en: de — heeft haar verblijf in den Atlantischen Oceaan, de Noordzee, enz.
- Grietenij** (gesch. vereeniging van dorpen in Fr.), v. — en: tot 1795 was Friesland verdeeld in elf steden en dertig — en; — **bestuur**, o. — besturen; — **huis** (raadhuys, rechthuis), o. — huizen; — **raad** (besturend lichaam), m. — raden; zie Elf-en-dertigst.
- Grietman** (bestuurder, tot 1795, eener grietenij in Friesland), m. — mannen.
- Grieve**, v. — n.; zie Grief.
- Grieven** (verdriet aandoen, beledigen, diep of pijnlijk treffen, krenken), ik heb gegriëfd: iemand diep —, het griëft mij in de ziel, innig leed-doen; zie Grief.
- Grievend** (kwetsend, krenkend), bn. en bw.: een — e teleurstelling, een — leed, — e taal, iemand — beledigen; — er, — st.
- Griezel** (rilling van afkeer), m. gmv.: er ging mij op het zien van die monsterachtige spin een — door de leden.
- Griezel** (weinigje, ziertje), v. — s: geen —, ziertje, zie aldaar.
- Griezelen** (bijvorm van grijzelen: huiveren, rillen), ik heb gegriezeld: van iets —.
- Griezelig** (huiveringwekkend, ijzig), bn.: de acrobaat deed — e toeren, akelige; een — e wonde, afkeerwekkende; een — e vondst; bw.: 't is — koud, zóó dat men huivert; — er, — st.
- Griezelige** (een ziertje, een weinigje), o. — s.
- Grif** (vaardig, vlug, vlot, spoedig gered), bn. en bw.: hij is — met de pen, zij is — in alle dingen, handig; hij antwoordde —, vlot; alles ging — van de hand, willig; iets — toegeven.
- Grif fel** (leipen, leien schrijfstift), v. — s: zijn — aanslijpen, een met goudpapier beplakte —, — **doos**, v. — doozen; — **koker**, m. — s.
- Grif fel** (entlot, entrijs, scheutje), v. — s.
- Grif felen** (met een stift inkrassen, ingraveeren), ik heb gegriëfeld: in marmer —, in metaal —; fig. in het geheugen —, prenten.
- Grif felen** (een entlot of rijsje plaatsen, enten), ik heb gegriëfeld: de lente is de tijd om te —, een wild appelboompje —.
- Grif fen** (teelkens, letters met een stift ergens in krassen), ik heb gegriëft: in koper —, enz., zie Griffelen.
- Grif fen** (boomen enten), ik grifte, ik heb gegriëft, ook: **Griffelen**.
- Grif fie** (secretarie eener rechtbank, der Provinciale Staten, der beide Kamers), v. — fiën, — fies; zegsw. ter — deponeren, eig. ter inzage leggen, fig. op de lange baan schuiven, uitstellen, aldoor verschuiven.
- Griffier'** (secretaris van de Kamer, van een rechtbank, van een kantongerecht), m. — s; — **schap** (het ambt van griffier), o. gmv.
- Griffoen, griffoen'** (fabelachtig dier: grijpvoegel, de vogel grijp; in de wapenkunde: de leeuw-arend, een leeuw met arends vleugelen), m. — en; fig. iem., die zeer hebzuchtig is.
- Grift** (griffel), v. — en; ook: griffe, griftje (kleine griffel), o. — s.
- Grift** (beekje, ook, gegraven wetering), v. — on: aardr. de — tusschen Apeldoorn en Hattem, de Reensche —, de Zeister —.
- Grifweg** (prompt, met gemak, vlot), bw.
- Grijn** (knorrepot, pruttelaar), m. — en.
- Grijnen** (krijten, klagend schreien van kinderen), ik grijnde of green, heb gegriënd, heb gegrepen; ook Grienen.
- Grijnig** (knorrig, verdrietig), bn.: een — mensch, een — gezicht zetten, — er, — st. gew.
- Grijns** (onaangename vertrekking van 't gelaat), v. grijnzen: bang zijn voor de — van den dood; de — van een aap, leelijke tronie.
- Grijns** (mom, tooneelmasker), v. grijnzen: hij behoeft geen —, is leelijk genoeg; een — voor zijn gezicht hebben. vero.
- Grijns lach** (smadelijke of hatelijke lach), m. gmv.: er kwam geen grimlach, maar een — op zijn gelaat; — **lachen** (lachen met vertrokken mond, spottend of hatelijk lachen), ik — lachte, heb gegrijnslacht.
- Grijnzaard** (iem., die grijnst), m. — s.
- Grijnzen** (met een vertrokken mond lachen, de gelaatsspieren boosaardig vertrekken), ik heb gegrijnsd: een — de lach, de aap kan niet lachen, maar grijnst; de hond grijnst als men hem zijn kluiw wil afnemen.
- Grijp** (grijpvoegel, fabelachtig dier), m. — en, zie Griffioen: de vogel —, in 't algemeen gier, roofvoegel; fig. vrek.
- Grijpen** (de hand uitstrekken om iets te snappen of te pakken, te vatten, te vangen), ik greep, heb gegrepen: naar iets —; dat ligt voor het —, is in overvloed voor de hand; fig. uit de lucht —, verzinnen, b.v. van krantennieuws; zegsw. naar de wapens —, naar het zwaard —, zich gaan verweren of verdedigen; naar de pen —, zich tot schriftelijk verweer zetten; het vuur grijpt om zich heen, grijpt als een veelarmig monster.
- Grijpstaart** (rolstaart, apestaart), m. — staarten: de apen der Nieuwe Wereld hebben een —, om er een tak mee te omvatten als steun.

Grijp'vogel (fabelachtig dier, griffioen; ook: vogel grijp; lammergier), m. -vogels.
Grijs (lichtgrauw, donkerwit), bn.: wat zijt ge - geworden! een -ze jas, de -ze nevel, bij uitbr. de -ze Rijn, (Bild.) d. i. aloud; het -ze verleden, in den -zen ouderdom d. i. hoog; grijzer, -t; -heid (het grijs-zijn), v. gmv., fig. hooge jaren, ouderdom.
Grijs (grijze kleur), o. gmv.: hij kleedt zich liefst in het -.
Grijs'aard (eig. grijscharige: oude man), m. -s: de - en de jongeling; een jeugdig -, iem., die grijs is vóór zijn tijd.
Grijs'achtig (zweemende naar het grijs, een weinig grijs), bn.: een man met -e haren.
Grijs'baard (oud-krijger, veteraan), m. -en.
Grijs'blauw (van een naar het grijs trekkende blauwe kleur, vaalblauw), bn.: de -e meren, het groen werd -; -geel (dofgeel), bn.
Grijs'bok (Z.-Afr. antilope), m. -ken.
Grijs'bruin (grijsachtig bruin of vaalbruin), bn.: een -e japon, een -e steen; -grauw (vaalgrauw), bn.: -e onweerswolken; -groen (dofgroen), bn.: een - blad, een - oog; -harig (grijze haren hebbende), bn.: een paar -e mannen; -kop (scheldnaam voor e. grijsaard), m. -koppen; -wit (vaalwit), bn.
Grij'zecom (aardrook, duivenkervel), v. gmv.
Grij'zelen (een huiivering gevoelen, rillen van kou of vrees), ik heb gegrijzeld; zie: Griezelen Griezelen.
Grij'zen (grijs worden), ik grijsde, ben gegrijzd: reeds grijs ik hier en daar.
Grij'zig (grijsachtig), bn.: een -e lucht, -e oog; -heid (grijze tint), v. gmv.
Griks's (menschen, die een blanken vader en een Hottentotsche moeder hebben), m. en v. mv.; ook wel, Griqua's of Griks's.
Gril (inval, kuur, nuk, sterk wisselende stemming, wonderlijk idee), v. grillen: stel u die -len uit het hoofd; naar iemands -len moeten handelen, luimen; zegsw. malle lui hebben malle -len, kuren.
Gril (rilling, huiivering), m. gmv.: bij die gedachte gaat mij een - over het lijf, (Jonathan).
Grille (Fr. tralie, hek), v. -s. (il = ielj).
Grilla'ge (Fr. traliwerk, hekwerk), v. -s.
Grillen (rillen, huiiveren), ik heb gegrild: de kou doet mij -; van iets -, rillen door afkeer, schrik; voor iets -.
Gril'lig (wispelturig, veranderlijk, vol kuren, speelsch, zonderling), bn.: April is een -e maand, de -e fortuin; bij uitbr. een -e inval; bw.: het beekje, dat zich - slingert, op phantastische wijze; -er, -st; -heid (maligheid, nukkigheid), v. -heden.
Grilling (rilling, huiivering, siddering), v. -en: een - van koude, van koorts, van schrik; het hoofd met een - afwenden.
Grim (toorn, woede), v. gmv.: de vriendschap was in - verkeer, (Staring), gramschap.
Grim (verbolgen, onvriendelijk), bn.: de -me Noordzeebaren, -me vlagen.
Grimas' (Fr. grijns, leelijk gezicht), v. -sen: -sen maken, zonderlinge gebaren; wat voor -sen zijn dat nu? kuren, kunsten, fratsen; -senmaker (grappenmaker), m. -makers.
Grim'bek (grompot, zuurmuil), m. -bekken.
Grim'bekken (de tanden laten zien, schamper grijnzen), ik -bekte, heb gegrimbeekt.
Grim'e (toon. de gelaatsschildering en verdere middelen tot het uitbeelden van enig persoon of eenig type op het toneel), v. -s of -n.

Grimeeren, zieh: zich -, z. het gelaat beschilderen, b.v. voor eenige toneelrol.
Grim'lach (bittere of boosaardige lach), m. gmv.: met een spottenden -.
Grim'lachen (valsch of kwaadaardig lachen), ik grimlachte, heb gegrimlacht: in de vuist -.
Grim'melen (krielen, wemelen), het heeft gegrimmeld: de mieren -; ook: Grim'melen.
Grim'melen (kriebelig, ongedurig zijn), ik heb gegrimmeld: de maag grimmet mij van honger. w. g.
Grim'men (grimmig zijn, boos kijken, toornig zijn), het heeft gegrimd: in 't Noorden grimt de beer; fig. de honger grimt hun tegen, dreigt grimmig of boos.
Grim'mig (boos, tot toorn geneigd, wrevelig) bn.: de man is - van spijt, hij is - van karakter, Pieter wierp een -en blik ter zijde, (C. O.); een -e lach; bij uitbr. de -e winter; het - Noorden, (Tollens); bw.: -roepen, iemand - aanzien; -vechten; -er, -st; -heid, v. gmv.: de oude - van zijn karakter kwam weer boven, wreveligheid.
Grim'pot (pruttelaar, kniezer), m. -potten.
Grind (kiesel, steengruis, geklopte keisteel), o. gmv.: een weg met - bedekken, zie Begrinden; -bank (b.v. in een rivier, in een Limb. heuvel), v. -en; -depot (bergplaats v. grind), o. -s; -gronden (b.v. gedeelten van heidevelden), m. mv.; -horde (zeef, om grind te ziften), v. -n; -weg (gewalste kiezelweg), m. -wegen; ook Grint.
Grim'niken (van genoegen met zeker keelgeluid lachen, ook, spottend lachen), ik heb gegrimnikt; -erd (iem. die grinnikt), m. -s: (ik deed het) louter uit joks, zei de -, (Potg.).
Grint (verscherping van grind), o. en soms v.
Grint (grof meel, waaruit nl. de bloem gezift is), v. en o. gmv.
Grisail'le (Fr. grijs schilderwerk, imitatie van bas-reliëf), v. en o. gmv. (il = lj).
Grisou' (Fr. mijnagas), o. gmv. (ou = oe).
Gris'sen (kapen, gappen, behendig iets weg-grijpen), ik griste, heb gegrist; -ser, m. -s.
Grit'selen (rillen van kou, sidderen van schrik, van vrees), ik heb gegritseeld.
Gro'bak (O.-I. Javaansche kar), m. -s.
Groblaan (Duitsch. lomperd, vlegel), m. -anen.
Groef, groe've (verwant met graven: greppel, sloot, diepte, ook: grafkuil), v. groeven, zie Steengroef; de predikant sprak bij de geopende -; te - brengen, begraven.
Groef (gleuf), v. groeven; zie Canneluren.
Groef' (het groeien of wassen), m. gmv.: in den - zijn, nog groeien; dat jasje is op den - gemaakt, zit den knaap wat ruim; zijn vollen - bereikt hebben, wasdom.
Groef'en (wassen, grooter worden, opschieten), hij is gegroeid; er zal een dichter uit hem -, worden, ontstaan; zegsw. in iets -, zich verheugen over iets en dus naar 't lichaam groeien, b.v. door een anders leed, z. Leed vermaak; iemand over het hoofd -; tegen het verdriet in -, ondanks geestelijk of lichamelijk leed toch lijviger of gezetter worden; moge het Gezelschap - en bloeien! wensch.
Groef'kracht (ingeschapen kracht om tot wasdom te komen), v. gmv.: de - is een natuurkracht in menschen, dieren en planten.
Groef'stuip (kleinkinderstuipje), v. -en.
Groef'zaam (den groei bevorderend), bn.: 't is - weder, e. -zame regen; -zamer, -st.
Groen (nieuweling onder de studenten), m.

-en, -tje, o. -s: als *-loopen*, hij is nog altijd een -; *Hildebrand*, ik heb je nog gezien, toen je - was, (C. O.)

Groen (groenkleurig), bn.: de -e hagedis, de -e boomkikkvorsch, de -e specht; de appels zijn nog -, onrijp; de salade is nog -; de -e meren van Zwitserland; zegsw. het werd hem - en geel voor de oogen, een plotselinge duizeling, bedwelming overviel hem; -en geel worden van tijd, kwijnen; een -e vrijer, piepjong maatje; een grasgroene luitenant, piepjong, onlangs benoemd; zijn korentje - eten d. i. van de hand in den tand leven; in iets nog geheel - zijn d. i. zonder ervaring; aan iemands -e zijde zitten, aan zijn linkerzijde, bij het hart; de -e bruijloft d. i. die bij het huwelijk; -e Donderdag, ook Witte Donderdag; een -e Paschen, zie Paschen.

Groen (O.-I. onbekend met de zeden en gebruiken), bn.: hij zag er buitengewoon Europeesch en - uit, (J. ten Brink); zie Baar.

Groen (kleur, ontstaan door menging van blauw en geel, de groene kleur), o. gmv.: in het - gekleed zijn; in de wapenk. het sinopel; juffertje in 't -, ranonkelachtige sierplant; het vee huppelt in het -, gras, weide; het - komt aan de boomen, blad; in 't - zitten, onder het gebladerte der boomen; Spaansch -, koperoxyde, ook groenspaan geheeten.

Groenachtig (zweemende naar de groene kleur, min of meer groen), bn.: een - behangsel.

Groenboer (boer, die groenten kweekt, en langs de deuren verkoopt), m. -boeren; ook: Groen'teboer; zie Warmoezenier.

Groenen (groen worden), het heeft en is gegroend: de weiden - in de lente.

Groengrond (stibbezinksel langs beken, met gras begroeid), m. -gronden.

Groenharig (versche haring, panharing): als voorwerpsnaam, m. -en; als stofnaam v. gmv.

Groenhout (levend hout), o. gmv.

Groenia'nen (volgelingen van den staatsman Groen van Prinsterer, 1801-1876, destijds naam van de anti-revolutionairen), m. mv.

Groenig (groenachtig), bn.; -held, v. gmv.

Groenland (grasland, weiland), o. -landen.

Groenlandsvaarder (schip voor de walvischvangst in de N. IJszee), m. -s.

Groenling (vink, ook, loofkikkvorsch), m. -en.

Groenloopen (als „groen“ loopen, gezegd van pas aangekomen studenten), ik liep -, heb groengeloopt; als zn. o.: het - is een soort van noviciaat.

Groenmaken (met groene takken en loovers sieren), ik maakte -, heb -gemaakt.

Groenmarkt (groentemarkt), v. -markten.

Groenmel (moeskruid), o. gmv.; zie Groente.

Groenmel (groenvink), m. -s; zie Grunsel.

Groenmel (groene verf, verfaarde), o. gmv.

Groenspecht (klimvogel onzer bosschen met groene veeren en roode op den kop), m. -en.

Groente (collectief: plantaardig voedsel uit den moestuin), v. -n; -bed (tuinbed met groente), o. -bedden; -boer, m. -en, zie Groenboer; -soep (soep met versche groente er in), v. -soepen; -vrouw (groenteveerkoopster, groenvrouw), v. -vrouwen.

Groentijd (tijd van het noviciaat van een jong-student), m.; zie Groenloopen.

Groentje (scheepsjongen, orimbaar), o. -s; bij uitbreid.: nieuw-student, onervarene.

Groenvink (groentling), m. -vinken; een

eenzame - zingt nog zijn lied; z. Groensel.

Groen'vlieg (Spaansche vlieg), v. -vliegen: de - is een insect, goudgroen of blauwgroen van kleur: als zelf bereid is zij blaartrekkend.

Groen'vrouw (koopvrouw in groente), v. -en; -werker (mandenmaker, die groenwerk levert), m. -s; -zand (zand, met groenkwarts gemengd), o. gmv.

Groep (keelziekte, in de spreekt. voor kroep), v.

Groep (een zeker aantal menschen of zaken bijeen), v. -en: e. photographische familie-, een - eilanden; de - der Romaansche talen.

Groepereen (bijeenschikken, tot een groep verzamelen): schoolkinderen - voor een fotografie; de schilder van een stillieven dient zijn voorwerpen smaakvol te -; statistiek: de cijfers weten te -, zóó te schikken, dat ze een bepaalden indruk maken.

Groep'en (in groepen plaatsen), ik heb -groept.

Groep'je (kleine groep), o. -s: een - maken, photogram van een familiegroepje.

Groep'sgewijze (bij of in een groep), bw.

Groet (groeting, beleefdheidsbetuiging, eerbetuiging), m. -en; deftiger is: Groete, v. -n.

Groeten (met een groet eer bewijzen), ik groette, heb gegroet; ook: Goedendagzeggen.

Groetenis (groete), v. -sen: doe de - aan je vader! gew.

Groet'ig (graf, kuil), v. -n; ook: Groef.

Groet'ig (een groef maken b.v. in hout met een ploegschaaf), ik groefde, heb gegroefd.

Groet'ig (verwant met gras: jeugdig groen; jong loof), v. gmv.

Groezelig (onfrisch, goor, smoezelig), bn. en bw.: wat -e handen! de -e muren eener hut, een - loompmeisje; dat linnen ziet er - uit; -er, -st; ook Groet'ig: -e geldstukken.

Groezig (vuilgrauw, morsig, vaal, dof), bn.: een - duister, een -e kleur; -er, -st.

Grof (niet fijn, ruw, dik, hard), bn., grover, grofst: een grove kam, met dikke tanden; grove taalfouten, d. i. lomp, zwaar; zegsw. er met de grove bijl. inhakken, veel geld opmaken, zie Bijl.; iem. met - geschut aanvallen, met hevige dreigementen, vloeken, enz.; grove nalatigheid, grove beledigingen, erge, groote; bw.: - spelen, - spinnen; het gaat er -, te - toe, te kras, te Spaansch; in de gewone spreektaal: gróve; in deftiger taal: groove.

Grofgespierd (met dikke spiervezels, met grove spieren), bn.: de -e buffel; -grein (een soort van grofzijdig weefsel), o. gmv., (soorten), o. -greinen; -held (het grof-zijn), v.: de - dezer draden, de - eener bewerking, de - van iemands taal; zie ook: Grovigheid; -held (grof gezegde, ruwe bejegening), v. -heden: dat is een -, iem. -heden zeggen; -korrelig (uit groote korrels bestaande), bn.: -kruid, -zout; -meel (meel, dat grof is, dat ongebuid is, boerenmeel), o. gmv.; -smid (smid, die grof ijzerwerk vervaardigt), m. -smeden; -te (dikte, zwaarte, grovigheid), v. gmv.: de - van garens; -tiend (tiend van veldvruchten), o. -tienden; -werk (grof touwpluis, grof uitgerafelde touwvezels), o. gmv.; -werker (raffinadeur in grovere suikersoorten), m. -werkers; -wild (groot wild, als: evers, bokken, herten, reeën), o. gmv.; -zand (zand, grof van korrel), o. gmv.; -zee (hooge, zware deining), v. -zeeën; -zinne-lijk (laag zinnelijk), bn.: de -e drinkbeoer-, -e taal, platte, onkiesche; -zouten (met grof zout ingezouten), bn.: -rundleesch.

- Grog** (mengsel van rum, arak, cognac of jenever met warm water, suiker en een citroenschijfje), m.; -**je** (grokje), o. -s; -**stem** (schorre of klankloze stem), v. -men; l.: **grok**.
Grol (witkous, kniesoor, brompot), m. -len.
Grol (haat, wrok, wrevel), v. gmv.
Grol (gebeuzel, ijdele klap), v. -len.
Grol'len (schreeuwen, lollen, grommen, knorren), het dier heeft gegrold: de wilde dieren -, varkens kunnen -; bij overdracht: uitvaren, opspelen, b.v. de man deed niets dan -; op iem. -, over iets -, pruttelen, mopperen.
Grol'maker (grappenmaker), m. -s.
Grol'lig (grappig, snaaksch), bn. en bw.: een - boek; - schrijven, leuk; -er, -st.
Grom (ingewand van slacht- en offerdieren, van visch, enz.; vuiligheid), o. gmv.
Gromatiek (mil. veldlegerkunst: kunst om een kamp op te slaan en te bevestigen), v. gmv.
Grom'baard (oudgediende, veteraan), m. -en.
Grom'melen, het heeft gegrommeld: den donder hoort men -; de zee -t in de verte; fig. brommend spreken, knorren, mopperen, b.v. Hij begon eenigszins -d, (Geel).
Grom'melen (zich wentelen in iets, zich bemorsen), ik heb gegrommeld: in zijn bloed -, in het slijk -.
Grom'melig (vuil, morsig, goor), bn.: het waschoed is niet helder, het ziet er - uit.
Grom'men (van ingewand ontdoen, het grom er uit doen), ik heb gegromd: visch -.
Grom'men (een dof geluid maken, brommen), ik gromde, heb gegromd: donders - in de verte, een beer kan -, de hond begon te -; van menschen: pruttelen, knorren; -**mer** (pruttelaar), m. -s.
Grom'mig (knorrig), bn. en bw.: een - gezicht zetten, zuur kijken; -er, -st.
Grom'partij (grombui, kjiiverij), v. -en.
Grom'pot (grommer, knorrepot), m. -ten.
Gron'd (aarde), m. gmv., (soorten), m. -en: zand-, klei-, veen-; een vruchtbare -; in den - graven, uit den - trekken.
Gron'd (bodem), m. -en: zegsw. aan den - zitten, stooten, zeilen (schip); - raken, peilen, krjgen, hebben (met dieplood of anker); te -e gaan, zinken, fig. doodarm worden; in den - boren, nl. een zeeschip, fig. ten ondergang brengen; zegsw. een filosoof van den kouden -, van weinig beteekenis, met wien het poover staat; een geleerde van den kouden -, een betweterig autodidact; spreekw. Stille waters hebben diepe -en, zie Water.
Gron'd (grondslog, steun, beginsel, aanleiding), m. -en: rusten op goede -en, de -en eener wetenschap, d. i. de beginselen; op welken - hebt gij dat beweerd?
Gron'dachtig (smakende naar den grond), bn. en bw.: die paling smaakt -, gronderig.
Gron'dakkoord (muz. akkoord op den grondtoon van de schaal, waarin men speelt), o. -akkoorden; -**artikel** (hoofdartikel, hoofdpunt), o. -artikelen; -**beeld** (oorspronkelijk beeld, oerbeeld, model), o. -beelden, zie Prototype; -**begin** (kiem, eerste begin), o. gmv.; -**beginsel** (richtsnoer, hoofdbestanddeel, stelregel), o. -en: de -en onzer spelling; -**begrip** (primitieve voorstelling, fundamenteel of eerste begrip), o. -begrippen.
Gron'dbelasting (directe belasting op gebouwde en ongebouwde eigendommen), v. -en.
Gron'dbestanddeel (voornaamste bestanddeel, hoofdbestanddeel), o. -bestanddeelen.
Gron'd'beteekenis (primitieve, eerste, oudste beteekenis), o. -beteekenissen.
Gron'd'bezit (het in eigendom hebben van land), o. gmv.: er bestaat privaot of bijzonder -, communaal of gemeentelijk -, ook, gemeenschappelijk -; -**bezitter** (eigenaar van gronden), m. -bezitters.
Gron'd'eigenaar (grondbezitter), m. -aars, -aren; -**eigendom** (recht van bezit), m. gmv.; -**eigendom** (een stuk grond, dat men bezit), o. -eigendommen.
Gron'd'eigenschap (eigenschap, waarop andere berusten), v. -pen: de - der meetkundige evenredigheden.
Gron'del (een karperachtig riviervischje, dat zich bij den grond ophoudt), m. -s: de kleine -, de - leeft ook in onze rivieren en wateren; ook, Grondeling.
Gron'deling, m. -en; zie Grondel.
Gron'deloos (zonder grond), bn.: een -ze pool, zeer diep; de -ze zee, onpeilbaar; fig. de -ze barmhartigheid Gods, onmetelijk.
Gron'den (grondvesten, stichten, den grond leggen, doen steunen), ik grondde, heb gegrond.
Gron'den (in de grondverf zetten), ik grondde, heb gegrond: een deur -.
Gron'derig, bn., -er, -st; zie Grondachtig en Grondig.
Gron'dgebied (rijk, staat, rechtsgebied), o. gmv.: het - der Romeinsche keizers; bij vergelijking: terrein, ruimte, waar iemand heer en meester is, b.v. Hildebrand bevond zich op het - van den Charmante, (C. O.)
Gron'dgedachte (gedachte, die als grondslag dient, hoofdgedachte), v. -gedachten; ook: Grond'denkbeeld.
Gron'dgesteldheid (toestand v. d. bodem van een land), v. gmv.: de - van Nederland.
Gron'dig (op vasten grond steunende, hecht, stevig, degelijk, zakelijk, weldoordacht), bn.: - onderwijs, -e kennis, een - onderzoek, een - bewijs, een -e verbetering, diepgaande, degelijke; bw.: iets - leeren, iets - overwegen; -er, -st; -**heid** (degelijkheid), v. gmv.: de - van een betoog, de tegenst. is oppervlakkigheid.
Gron'dig (naar den grond smakende, v. visch), bn.: die aal is -, heeft een -en smaak.
Gron'dijs (ijs, dat op den bodem der rivier gevormd wordt), o. gmv.
Gron'ding (grondlegging, stichting), v. gmv.
Gron'dkleur (de eerste laag verf, grondverf), v. -kleuren; ook: hoofdkleur, b.v. de - van den kleinen grondel is grijsachtig geel.
Gron'dkrediet (het krediet, door grondeigenaars genoten, leening of krediet tegen onderpand van landerijen), o. gmv.
Gron'dlaag (onderste laag), v. -lagen: de - van een stapel kogels; de - van verfuork, onderste verlaag.
Gron'dlasten (grondbelasting), m. mv.
Gron'dlegger (stichter), m. -s, fig. de - onzer vrijheid, de - der Duitsche eenheid.
Gron'dlegging (het tot-stand-brengen), v. -en: de dagen van Maurits waren die der - onzer Indische heerschappij, (Potg.)
Gron'dlijn (meetk. basis), v. -lijnen: de - van een driehoek; ook: hoofdlijn (ornament).
Gron'doorzaak (eerste aanleiding, voornaamste of eerste oorzaak), v. -oorzaken.
Gron'dpacht (erfpacht van gronden), v. gmv.
Gron'dpapier (eerste laag behangselpapier), o. gmv.: die kamers blijven in het - staan.

- Grond'rechten** (grondbelasting), o. mv.
- Grond'regel** (grondstelling, fundamenteele regel), m. —regels: de —s van den christelijken godsdienst; de regel der beschaafde uitspraak is de — onzer spelling.
- Grond'rente** (de zuivere opbrengst van een bebouwd stuk grond, na aftrek van alle kosten en onkosten), v. —renten.
- Grond'roerder** (landbouwwerktuig, dat den grond dieper omwerkt dan een ploeg), m. —s.
- Grond'sap, —sop** (droesem, bezinksel), o.
- Grond'scheiding** (verdeling van den grond onder erfgenamen), v. —scheidingen.
- Grond'slag** (fundeering, fundament), m. —slagen: de — van een gebouw, een breede —, bij uitbr. op christelijken —; oprechtheid is de — van alle deugden, (Beets); de Meter is de — van het metrieke stelsel.
- Grond'soort** (soort van grond of aarde), v. —en, b.v.: kleigrond, zandgrond, geestgrond, zie ald.
- Grond'sop**, o. gmv.: zegsw. *het — is voor de goddeloozen*, scherts. gebezigd, als het laatste kladje wijn van de flesch aan een der gasten wordt ingeschonken; ook, *Grond'sap*.
- Grond'steen** (hoeksteen, fundamenteele steen, eerste steen), m. —steenen, fig. zuinigheid is de — van het huiselijk geluk.
- Grond'stelling** (hoofdstelling, hoofdwaarheid, axioma), v. —stellingen.
- Grond'stof** (onbewerkt, ruw materiaal), v. —stoffen: *vlas is de — voor linnen; ijzer en steenkool zijn de —stoffen der nijverheid*; fig. hoofbestanddeel: *melk, boter en eieren zijn de —stoffen van bijna alle gebakken*.
- Grond'taal** (oorspronkelijke taal), v. —talen: *het Latijn is de — der Romaansche talen*.
- Grond'tal** (rekenk. getal, dat den grondslag van een talstelsel vormt), o. —tallen: *het getal tien is het — van ons talstelsel*.
- Grond'tekst** (oorspronkelijke tekst), m.: de — van het Oude, van het Nieuwe Testament: de — van het oude is het Hebrueuwsch, die van het nieuwe het Grieksch.
- Grond'toon** (muz. laagste toon van een akkoord; eerste, voornaamste toon), m. —tonen: *fig. de — van een redevoering, hoofdmotief*.
- Grond'trek** (hoofdtrek, hoofdlijn), m. —trekken, fig. kenmerkende eigenschap: *eigentiefde is de — van menig karakter*.
- Grond'verf** (eerste verflag), v. —verven.
- Grond'verschuiving** (schuivende wegzinking of verzakking van grond of aarde), v. —verschuivingen.
- Grond'verven** (in de grondverf zetten, gronden), ik —verfde, heb gegrondverfd.
- Grond'vest** (grondslag, fundament), v. —en: *het huis schudde bij die ontploffing op zijn —vesten*; fig. de —en der koloniale macht aan 't wankelen brengen.
- Grond'vesten** (de grondslagen van iets leggen, stichten, oprichten), ik —vestte, heb gegrondvest; —**vester** (stichter), m. —s; —**vesting** (stichting), v. —en.
- Grond'vlak** (ondervlak, bodemvlak; meetk. basis, steunvlak), o. —vlakken.
- Grond'vorm** (oudste vorm, type, typische vorm), m. —vormen.
- Grond'waarheid** (fundamenteele waarheid), v. —waarheden: de —heden van den godsdienst, van de zedenleer, enz., die nl. ten grondslag liggen aan andere hoofdwaarheden.
- Grond'water** (zak-, wel- of kwelwater), o. gmv.: *bij het bouwen van die brug had men veel last van het —*.
- Grond'werk** (graaf- of delfwerk), o. —en.
- Grond'werker** (arbeider, die van grondwerk zijn beroep maakt), m. —s.
- Grond'wet** (hoofdwet, algemeene staatswet, fundamenteele wet), v. —wetten: de — van 1815; de — van den staat, d. i. de wet, waarop alle andere rusten, zie Constitutie; fig. arbeiden is de — van ons bestaan.
- Grond'wetgever** (ontwerper van de constitutie of grondwet), m. —wetgevers.
- Grond'wetsartikel** (een der artikelen uit de grondwet), o. —artikelen.
- Grond'wetsherziening** (wijziging der grondwet), v. —herzieningen.
- Grond'wet'teljik**, bn.: een —e bepaling, een —e waarborg, zie Constitutioneel.
- Grond'wet'tig** (volgens de grondwet, voortvloeiende uit de grondwet), bn.: *vrijheid van onderwijs is een — recht*, door de grondwet gewaarborgd; —**heid**, v. gmv.
- Grond'woord** (spraak. stamwoord of kern van eenig afgeleid woord), o. —woorden.
- Grond'zee** (golf, die op een ondiepte breekt, en opstuift), v. —zeeën.
- Grond'zuil** (fig. steunpilaar), v. —zuilen: *de vrede is de — van het volksgeluk; die revolutie deed Kerk en Staat op hun —enschudden*.
- Gron'ningen** (aandr. een onzer elf provinciën), o., ook de hoofdplaats; —**er** (man uit Gr.), m. —s; —**sche** (vrouw uit Gr.), v. —n, ook, bn.: —e koek; als zn. (de Gr. taal), o. gmv.
- Groninger-om'melanden**, o. mv.: zie Ommeland.
- Groom** (Eng. rijknecht, koetsbediende), m. —s.
- Groot** (niet klein, niet kort: ruim, lang, uitgebreid, uitgestrekt), bn., —er, —st: een — huis, een —e jongen; hij is — voor zijn jaren, d. i. lang; kinderen worden —, *Koos!* (C. O.), volwassen; een — profet, voortreffelijk; de —e Heer, de Sultan; de —e God, almachtige; een —e hant; —e lui, de —e wereld, de aanzienlijken; zegsw. —e oogen opzetten, nl. van verbazing; op —en voet leven, op ruime wijze; de —e Oost, d. i. de residentie Amboina; de —e plas, de zee; — Mokum, d. i. Amsterdam; bw.: *wat schrijft ge —*; er — van leven, rijk, ruim; het niet — op iemand hebben, erg.
- Groot** (oud muntstuk ter waarde van een halven stuiver), m. grooten. vero.
- Groot**, o.: *handeldrijven in het —*.
- Groot'achtbaar** (eertitel van een raadsheer), bn.; bij uitbr. van het gerechtshof zelf: dit Edel-Grootachtbaar College.
- Groot'ambtenaarsexamen** (het examen voor hoofdambtenaar of controleur in Ned. Indië), o. —examens.
- Groot'bedrijf** (bedrijf in fabrieken), o. gmv.
- Groot'bek** (veelpraats; iem., die een grooten mond opzet), m. en v. —bekken.
- Groot'boek** (hoofdboek van den koopman, waarin iedere klant zijn debet en credit heeft), o. —boeken; het — der nationale schuld, landsschuldregister, waarin al de nationale schulden staan opgeschreven.
- Groot'brengen** (opkweeken, opvoeden), ik bracht groot, heb —gebracht: een kind —.
- Groot-Brittan'nië** (aandr. Engeland en Schotland), o., ook, —Brittanje.
- Groot'broek** (pocher, bluffer), m. —broeken; —**broekerij** (zweetserij), v. —en.
- Grootda'dig** (grootsch, heertlijk), bn. en bw.:

- Napoleons** — *leven, heldhaftig; —er, —st.*
Groot'doen (op grooten voet leven, zich groote uitgaven veroorloven), ik deed —, heb — gedaan; —doener, m. —s.
Groot'e (persoon, die groot of volwassen is), m. en v. —n: de —n mogen vanavond opblijven, de oudere kinderen; fig. de rijken, aanzienlijken: met de —n is het kwaad kersen eten; de —n der aarde.
Groot'teljks (in erge mate), bw.: hij dwaalt —, zich — bezondigen, zeer.
Groot'lul' (de rijken), m. mv.
Groot'luis'kind (kind uit den rijkdom), o. —kinderen.
Groot'tendeels (in grooten getale, voornamelijk, hoofdzakelijk), bw.: die vruchten zijn — ontvrij; gij hebt die ramp — aan u zelf te wijten.
Groot'e Oceaan (aandr. de grootste der vijf wereldzeeën), m.
Groot'e-postweg, m., zie Postweg.
Groote vijf' ver, — ha' ringvijver (bijnaam van den Atlantischen Oceaan), m.
Groot'-Griekenland (gesch. het Z.v. Italië), o.
Groot'handel (koop en verkoop in 't groot), m. gmv.: die man drijft — in manufacturen.
Groot'handelaar (grossier), m. —aars; zie: En-gros-handel en Kleinhandel.
Groot'hans (schimpn. man van aanzien), m. —hanzen; bij uitbr.: pronker, bluffer, groot-spreker, grootbroek.
Groot'hartig (edelmoedig, nobel, grootmoedig), bn. en bw.: een —e daad, een —e liefde; zijn vjand — genade schenken; —er, —st; —held (zielegrootheid), v. gmv.
Groot'heid (de eigenschap van iets, dat groot is, fig. voortreffelijkheid, aanzienlijkheid, hoogheid), v. gmv.: de — v. Napoleons ontwerpen, de — van ons geluk, — van geest, zedelijke —, de — Gods; meestk., rekenk. of nat. uitgebreidheid: alles wat afmeting, zwaarte, kracht enz. heeft, is een —, mv. grootheden.
Groot'heidswaan (ingebeelde grootheid, ziekelijke zelfoverschatting), m. gmv.: — is meestal een soort van krankzinnigheid; —waanzin (zieleziekte, die zich toont door groothedswaan), m. gmv.
Groot'herzog (meer dan hertog: een vorstelijke titel), m. —hertogen: de — van Luxemburg; de — is een koninklijke hoogheid.
Groot'herzogdom (gebied van een groot-hertog), o. —dommen: het — Luxemburg.
Groot'herto'gelijk (den groot-hertog betreffende, behoorende, enz), bn.: de —e kroon.
Groot'herzogin (gemaal van den groot-hertog; ook, vorstin-gebiedster), v. —nen.
Groot'honden, zich, ik hield mij groot, heb mij —gehouden: de knaap bezeerde zich, maar hield zich —, kordaat; Henriette Kegge hield zich —, toen Van der Hoogen niet verscheen, alsof zij het zich niet aantrok.
Groot'industrie (het fabriekswezen op groote schaal), v. gmv.; zie Grootbedrijf.
Groot'inquisiteur (titel van den voorzitter der Spaansche inquisitie), m. —s. (qu = kw.).
Groot'je (grootmoeder), v. en o. —s: ons — heeft 't (ei) al verleden jaar gekookt, (Staring); zegsw. iemand naar zijn — sturen, van kant maken; loop naar je —, scherts. loop heen.
Groot'kanselier (opperzegelbewaarder bij sommige ridderorden), m. —s of —en: hij is — van het Legioen van Eer.
Groot'kruis (ridderteeken), o. —kruisen; het — is het eerekruis, verbonden aan de hoogste klas van vele nieuwere ridderorden (onder den Grootmeester); ook, persoon, die het grootkruis bezit.
Groot'machtig (bijzonder machtig), bn.: wie is als God —? — opperwezen! een — vorst; bij uitbr. het — hof des keizers; —er, —st.
Groot'majoor (bataljonscommandant), m. —majours: titel bij minderen in gebruik als tegenstelling van sergeant-majoor.
Groot'maken (machtig maken, verheertijken), ik heb —gemaakt: de handel heeft dit volk —gemaakt; ik zal Gods naam —; —er (snoever, pocher, woordenheld), m. —s, w. g.
Groot'mama (grootmoeder), v. —mama's; in kindertaal: O'ma, zie ald.
Groot'meester (de opperbestuurder van een ridderorde, enz.: in den regel de vorst van 't land), m. —meesters; fig. Rembrandt, in ons land de — der schilderkunst.
Grootmeester-nationaal (de grootmeester der gezamenlijke vrijmetselaarsloges in e. land), m. grootmeesters-nationaal. (ti = tsie)
Groot'moeder (vaders of moeders moeder), v. —s: naar zijn — gaan, gmv. voor sterven.
Groot'moederlijk (eigen aan een gr.), bn.: met —en trots beschouwde zij haar eerste kleinkind.
Groot'moederschap (waardigheid of staat van grootmoeder), o. gmv.
Grootmoedig (edelmoedig, edelaardig), bn.: een —e ziel, een — besluit, een —e zelfverloochening; bw.: — handelen, onzelfuchtig; iemand — iets vergeven; —er, —st.
Groot'mogend (in hoogen graad machtig), bn.: de Edele —e Heeren Staten van Holland ende West-Friesland; zie Hoogmogend.
Groot'mogol (keizer van het vroegere Mongoolsche rijk in Britsch-Indië), m. —mogols.
Groot'mond (brutaal persoon, grootbek), m. en v. —monden.
Groot'mufti (plaatsvervanger van den Padijsah als geestelijk opperhoofd), m. —s; de — heet ook: Scheik-oel Islam d. i. Oudste des Geloofs; zie Mufti. (u = oe).
Groot-Nederland (het gebied der Nederlandsch sprekenden en schrijvende, waar ter wereld die lieden ook wonen), o. gmv.
Groot-octavo (groot papierformaat), o. gmv.
Groot-officier (waardigheidsbekleeder aan het hof), m. —en: de Opper-Kamerheer is een —; bij uitbr. een — van de orde der Vrijmetselaren; — van het Legioen van Eer, hooge rang, één lager dan Grootkruis.
Groot'oor (e. soort v. vleermuis), v. —ooren.
Groot'ouders (iemand's grootvaders en grootmoeders), m. en v. mv.
Groot'papa (grootvader), m. —papa's; in kindertaal: O'pa, zie ald.
Grootsch (prachtig, heerlijk), bn. en bw.: een —e stoet, een — schouwspel, een —e betooging, een — paleis, indrukwekkend; een —e aandoening, verheven; —e gedachten, edel; een —e titel, statig, klinkend; ons — verleden, luisterrijk; op —en trant, plechtig; een — gebouwe tempel.
Grootsch (stier, trotsch, hooghartig), bn.: hij is — op zijn rang, hij is te — om geld te leenen, hij heeft een — hart, de jongen was te — om excuus te vragen, deze edelman is — op zijn wapen.
Groot'scheeps, bw.: zich of zijn huis — inrichten, op prachtige wijze, zoo luxeus als een groote zeeboot, d. i. met praal, met zwier:

het gaat daar alles — toe, royaal; deze stad-huisbode spreekt —, op verwaande, op hooge manier; — leven.

Groot'scheepsch, bn.: —e plechtigheden; een —e naam, b.v. bierhal voor Knijp, hotel voor Logementje; bw.: op zijn — reizen, leven, d. i. op deffigen, grooten voet.

Grootschheid (het grootsch-zijn: fierheid, trots, verwaandheid), v. gmv.; fig. indrukwekkend: de — van een Alpenlandschap.

Groot'schig (trotsch, fier), bn.: zij is — op haar zoon; de landheer is heelemaal niet —; —held, v. gmv. w. i. g.; zie Grootsch.

Groot'schild (insect, schildwants), o. —en. **Groot'schrift** (het tegengestelde van kleinschrift), o.: een — leveren, een proeve van schrift van groote letters, b.v. bij een examen.

Groot'spraak (snoeverij, pocherij, opsnijderij, blufferij), v. gmv.: dat is belachelijke —; zonder —, overdrijving.

Grootspraakig (snoevend, zwetsend), bn.: —e toosten, —e beloften; —er, —st.

Groot'spreken (pochen, snoeven, overdrijven): hij houdt van —; wat was hij daar weer aan 't —; —sprekend (bluffend), bn.; —spreker (zwetser), m. —sprekers; —sprekerij' (opsnijderij, blufferij), v. gmv.

Groot'steedsch (als in een groote stad), bn.: —e manieren; bw.: de winkels zijn hier op zijn —; de menschen leven hier —, zie de tegenstelling Kleinsteedsch.

Groot'te (omvang, uitgestrektheid), v. —n, (spreekt. ook, —s): die winkel onderscheidt zich door zijn —; de — van de aarde, v. e. land, van een provincie, van een stad; een ster van de eerste, van de tweede —, helderheid, fig. een ster van de eerste —, b.v. een groot kunstenaar, zanger, dichter, enz.; een afbeelding van een vogel, natuurlijke —, volgens werkelijke afmetingen.

Groot'vader (vaders of moeders vader), m. —vaders; zegsw. uit —s tijd, uit den ouden tijd.

Groot'vaderlijk, bn.: —lijke manieren.

Groot'vaderschap (waardigheid of staat van grootvader), o.: trotsch zijn op zijn —.

Groot'visscherij (nl. op haring in de Noordzee), v. gmv.: de — op de Noordzee, titel van een breedvoerig werk over die visscherij, in 1893 verschenen.

Groot'vizier (eerste minister of minister-president en zegelbewaarder in Turkije, tegenwoordiger van den Padijah als wereldlijk vorst), m. —viziers, —vizieren.

Groot'vorst (oppervorst; titel van de prins der keizerlijke familie in Rusland), m. —en: Cyrus was — van Azië; de — troonopvolger v. Rusland; de Tsaar voert den titel van — van Moskou; —vorstin' (gemaal v. e. grootvorst, ook, opperste gebiedster), v. —vorstinnen.

Groot'vorstendom (gebied van een grootvorst), o. —vorstendommen.

Groot'waardig (met hooge waardigheid, ook: deffig, hoogmoedig, soms, laatzinnig), bn.

Groot'waardigheidsbekleeder (bekleeder van een hooge waardigheid in staat of kerk), m. —s; zie Dignitaris, ook: kardinaal, aartsbisschop, bisschop; zie verder Prelaat.

Groot'waterschap (vereeniging v. polders), o. —waterschappen: het — van Woerden.

Groot'werker (kleermaker, die alleen heerenrokken en jassen maakt), m. —werkers.

Groot'wichtig (van groot belang), bn.: hij is betrokken in —e zaken. w. i. g.

KOENEN, Verkl. Handw.boek.

Groot'zegel (voornaamste zegel b.v. des Rijks, staatszegel), o. —s: het — eener Universiteit.

Groot'zegelbewaarder (een der hoogste dignitarissen), m. —s: de keurvorst van Mainz was — des H. Roomschen Rijks; Jacob Cats was — der Edele Groot-Mogende Heeren Staten van Holland ende West-Friesland.

Grop, grup (greppel), v. —pen; zie Grep.

Gros (twaalf dozijn), o. —sen: een — penmen.

Gros (de meerderheid, de groote hoop, het meerendeel, het grootste deel), o. gmv.: het — der menschen; het — van het leger; het — der werklieden; het — der studenten.

Gros (muntstukje in Duitschland), m. —sen: een — is zes cents; meestal: —je, o. —s. vero.

Gros-de-Naples of **de-Tours** (Fr. zware zijden stof, naar die steden genoemd), o. gmv.: Henriette droeg een zeer lage japon van gros-de-Naples, (C. O.)

Groslijst (voorloopige of breede naamlijst van candidaten of predikanten, die voor een candidatuur of een beroep in aanmerking komen), v. —lijsten.

Gros'se (afschrift in groote, duidelijke letters van een akte), v. —n: de — van een rechterlijk vonnis; de — van een notarieele akte: zie Minuut.

Grosseerder (goudsmid, die grof werk d. i. van laag gehalte maakt), m. —s.

Grosseeren (grove gouden werken vervaardigen): goud —, het met zilver of koper mengen; een draad van gegrosseerd goud.

Grosseeren (een akte met duidelijke letters afschrijven): een vonnis —, in den juisten vorm met kloeke letter in 't net schrijven.

Grosserij (goudsmidswerk van minder gehalte, grof goudwerk), v. —en.

Grosserij' (grossierszaak, groothandelaarszaak), v. —en. w. i. g.

Grossier (groothandelaar), m. —s.

Grossierderij (groothandel, en-gros-handel), v. —en: een — in wijnen en gedistilleerd.

Grossierskantoor (kantoor van een grossier of groothandelaar), o. —kantoren.

Grosso-mo'do (op grove manier, ruw geschat, ongeveer), bw.: dit werk is — gemaakt, zeer ruw.

Grot (onderaardsche ruimte), v. grotten: de — van Han is rijk aan druipsteenen, de blauwe —, zie ald.; de — op Antiparos; de — van Fingal op het eiland Staffa.

Grotesk' (grillig, vreemd, wonderlijk, phantastisch, koddig, lachwekkend), bn. en bw.: allerlei —e gedaanten in de rotsen, een —r figuur; hij schildert —; —er, —st.

Grotes'ke (grillige figuur aan gewelf of zoldering), v. —n: menige paleismuur bevatte grotesken, koddige figuren van menschen — en dierenkoppen, maskers, enz.

Grot'werk (nagebootste grot, namaak van rotswerk), o. —werken: een mooie lusthof met beeld- en —; zie Rocaille.

Groupa'gedienst (samenladingsdienst, ter uitsparing van expeditie-vracht), m. (g = zj).

Gro'velijk (op grove wijze), bn.: zich — bezondigen, erg, zwaar, grof.

Groviaan' (botterik, lomperd, ruwe kerel), m. —anen; ook, vuilbek; zie Grobiaan.

Gro'vigheid (lompheid, ruwheid), v. gmv.

Gruis (iets, dat gebrijeld is: brokjes, stukjes, korreltjes), o. gmv.: — van steenkolen; aan — vallen, in — vallen, tot — smijten; — van kruidnagelen; diamant —, foelie —, kandij —, kolen —, nagel —, steen —, zand —.

- Gruis** (werktuig der glazenmakers, waarmee ze nl. de kanten van het glas afbrijzelen of afgruizen), v. -zen; ook: Gruisijzer.
- Gruisbak** (steenkolenbak), m. -bakken.
- Gruislijzer** (werktuig), o. -s; zie Gruis.
- Gruit** (droesen, draf, heffe), v. gmv. vero.
- Gruit** (plantaardige stof voor het brouwsel, later vervangen door hop), v. gmv.
- Gruit'zol** (brijzeltje, diggeltje, scherf), m. -s of -en: aan -s vallen, stooten, enz.
- Gruizelemen'ten** (gruizels), o. mv.: Van der Hoogen stiet de ledige eierdoppen op zijn bord aan duizend -, (C. O.), stukjes, brokjes.
- Gruit'zelen** (tot gruizels maken), ik heb gegruid: de mokers gruidelden de heiligdommen; het schip gruidelde zich op de rotsen; een muur gruidelt op den langen duur, afbrokkelen, in puin storten.
- Gruizemen'ten**, o. mv.; ook: Gruizelementen: aan - slaan, gooten.
- Gruit'zen** (tot gruis maken, verbrokkelen), ik gruidde, heb gegruid: iets tot stof -, vermorzelen, vermalen; den onregelmatigen rand van een vensterruit recht -, nl. met het gruisijzer afbrijzelen; **gruit'zig** (steenachtig, brokkelig), bn. en bw.; zie Vergruizen.
- Gruimelig** (vuil, morsig, goor), bn. gew.; zie: Grommelig en Groezelig.
- Gruis'el** (bijvorm van groensel: groenvink), m. -s, in N.-Brabant aldus geheeten.
- Gruis'elen** (genoeglijk brommend lachen), ik heb gegrund: het meisje -de van pret.
- Grup** (greppel), v. gruppen; ook: Grop.
- Grup'pel**, v. -s; zie Greppel.
- Grut** (gebroken graan), v. grutten: - van boekweit (boekweitgort), - van garst (gort), - van haver (haverdegort); bij overdr.: al wat klein is, kleine dingen, kinderen, enz.: - van appels, peren; dan vraag ik zoo wat klein - (op vergulden, (C. O.); het kleine - glijdt en scharrelt, (C. O.))
- Grut** (bastaardboek voor God), tw.: och, -!
- Grutmolen** (gortmolen, gruttersmolen, molen van den grutmolenaar), m. -molens.
- Grut'ten** (grutten maken: boekweit, gerst of haver breken), ik heb gegrut: de molenaar is aan 't -.
- Gruttenbrij** (melkspijs van grutten, d. i. van gebroken garst, haver of boekweit), v. gmv.
- Grut'tenmeel** (meel van boekweit), o. gmv.
- Grut'ter** (grutmolenaar, maker van grut uit boekweit, haver, gerst), m. -s; bij uitbreiding: winkelier in grutterswaren, meel, boonen, erwten, enz.
- Grutterij** (het bedrijf van den grutter, ook, de gruttersmolen met huis en winkel), v. -en.
- Gruttersbaas** (de grutmolenaar), m. -bazen; -**kar** (kar tot vervoer van grut), v. -karren; -**knecht**, m. -s, -en; -**molen** (grutmolen), m. -molens; -**paard**, o. -paarden; -**vak** (het bedrijf), o. gmv.; -**waren** (de waren, welke men in een grutterswinkel verkoopt, grutten, alsook erwten, boonen, vogeltjeszaad, enz.), v. mv.; -**winkel**, m. -s.
- Grut'to** (dierk. steltlooper, griet, grieto), m. -'s: de -'s tijken wel wat op snippen, zij bewonen onze lage weiden en onze stranden.
- Gruw** (jonge visch als aas, ook als pootvisch, om vijvers te bevolken), o. gmv.
- Gruwel** (huiuering, rilling, afgrijzen), m. -en: een - voor of van iemand of iets hebben, grooten afkeer; ook, ontzettende feiten, verschrikkingen: de -en van den gods-
- dienstkrijg; fig. de - des lasters; o -! uitroep van ontzetting; een - van onrecht, een - bedrijven, schanddaad.
- Gruweldaad** (afgrijpselijke misdaad, wandaad, schanddaad), v. -daden.
- Gruweldader** (misdadiger, pleger van een snoode daad, v. e. gruweldaad), m. -daders.
- Gruwelen** (huiuieren, rillen, gruwen), ik gruwelde, heb gegruwd: men gruwelt van afkeer, walging bij het zien van een slagveld; die zaak doet hem -, walgen, wekt zijn afkeer; ook: mij gruwelt, enz.
- Gruwelijk** (afgrijpselijk), bn. en bw: een -e misdaad, een -e oorlog, een -e afgoderij, een -e laster; hij kreeg een - standje, verbazend groot; hij werd - mishandeld, geweldig; hij heeft het - mis; zich - vervelen, erg, in hooge mate; -er, -st.
- Gruwelkamer** (afdeeling van het panopticum te A'dam, waarin beelden van groote misdadigers en verder ijselijke dingen van moord, enz. te zien zijn), v. -kamers.
- Gruwelstuk** (afschuwelijke misdaad, gruweldaad), o. -stukken.
- Gruw'en**, ik heb gegruwd, zie Gruwelen: het doet mij -, het wekt mijn afschuw, walging; gij gruw't v. h. kannibalenmaal! (Potg.)
- Gruw'zaam** (afschuwwekkend, verschrikkelijk), bn.: een - dier, een - geluid, een -e zonde, een - woord; bw.: iemand - hoonen in ergerlijke mate; zich - vervelen, erg; een dier - pijnigen, ijselijk; -zamer, -st.
- Gruyerekaas** (zeer gezochte Zwitsersche kaas, zoo geheeten naar het dorp Gruyère aan de Saone, in het kanton Freiburg), v. -kazen.
- Gruizelemen'ten, gruzemen'ten**, o. mv.; spreekt; zie Gruizementen.
- Gua'no** (uit huano, mest: zeevogelmest uit verre landen, b.v. van de Zuidzee-eilanden, van de Peruviaansche kust), v. gmv.: op N.-Borneo vindt men ook -lagen.
- Guelt'en**, m. mv.; zie Welten.
- Gueridon** (Fr. rond, mooi siertafeltje op één poot), m. -s: in Zeeland een theestof.
- Gueril'la** (eig. kleine oorlog, met ongeregelde troepen, b.v. met lichtgewapende herders of landbouwers in Spanjes bergstreken), v. -'s; lees: geriel'ja: tal van -benden.
- Gueril'lero** (guerilla-soldaat), m. -'s. (ll=ij).
- Guich** (hoonende beweging, vooral met de tong, bespottig), v. gmv.; -je, o. -s; ook: Guig. w. g.
- Guichel** (gekheid, goochelarij, tooverwerk, oogbedrog), m. en v. gmv.: -tjes maken, grimassen maken, iemand bespotten.
- Guichelen** (den spot drijven, mallen), ik heb geguicheld: met iemand -, hem smaden, uitlachen, iemand beetnemen, met iemand mallen; -**ing** (spot), v. -en; -**spel** (spot, spotterij), o. gmv.; -**streek** (bedrieglijke streek), m. -streken.
- Guichelhell** (eig. geneesmiddel voor hen, die mal of gek zijn: oudtijds plantje tegen de hondsdolheid), o. gmv.
- Guichet** (Fr. klein deurtje of venstertje in een groote deur of in een raam, op postkantoren b.v.), o. -s; lees: gie-sjet'; zie Loket.
- Guide** (Fr. wegwijzer, leidsman, geleider, gids; mil. richtman), m. -s; lees: gie'de.
- Guide** (mil. vleugelman, onderofficier op den vleugel eener divisie), m. -s: de rechter -, de linker -; lees: gie'de; mil. commando: - rechts, de guide loopt rechts; - links, loopt links.

- Gul'des** (Fr. een soort van ruitertij), m. mv.
- Gul'g** (*grimas, bespotting, kuur*), v. gmv. w. g.
- Gul'gen** (*gekheid maken, schertsen*), ik heb geguid: *men guigde met hem, d. i. door spottende gebaren hem begekken*; z. Guichelen.
- Gull(werkpaard)**, m. -en; fig. lafaard, domkop.
- Gulldhail** (Eng. eig. *gildenhuis, naam van het stadhuis in de city van Londen*), o.
- Gul'len** (*gieren, razen, huilen*), ik heb geguld: *de wind guilt rondom ons*. w. g.
- Gul'locheeren** (Fr. *het versieren met guiloches of dooreengevlochten, kringvormige lijnen*), b.v. op de achterplaat van een horlogekast.
- Guilloti'ne** (*valbijl, onthoofdingswerktuig in de dagen van het Schrikbewind, op voorstel van den geneesheer J. I. Guillotin ingevoerd; werkte in Parijs het eerst 27 Mei 1793*), v. -s.
- Guillotineeren** (*onthoofden met de valbijl*).
- Guinees'vaarder** (*schip, dat op de kust van Guinea, W.-kust van Afrika, pleegt te varen*), m. -vaarders; lees: *gu-ie-nees*'.
- Guinje** (Eng. *guinea: oude Engelsche goudmunt, in 1663 het eerst geslagen en wel uit goud van de kust van Guinea: de waarde was 21 shilling of f 12.60*), v. -s.
- Gulpu're** (Fr. *reliëf-kantwerk, d. i. met opgelegde versiersels*), v. -s; lees: *-puur*'.
- Guirlande** (*bloemslinger, festoen*), v. -s; scherts. horlogeketting: *de andere had een koperen - op zijn buik, (C. O.)*; lees: *gier-*.
- Gult** (*landlooper, schavuit*), m. -en; bij uitbr. *booswicht, roover*; scherts. oolijke klant, grappemaker, vooral: schalk van een jongen.
- Gult'achtig** (*oolijk, schalksch*), bn. en bw.
- Gult'enstreek** (*onschuldige kindergrap*), m. -stroken; -**stuk** (*jongensstreek, grap*), o. -ken.
- Gult'erij** (*snaakschheid, gultigheid*), v. -en.
- Gult'ig** (*grappig*), bn., -er, -st: een - *gezicht, schalksch*; -**heid** (*grap*), v. -heden.
- Gult'je** (*liefkoozende naam voor schalk*), o. -s.
- Gult'zak** (*oolijkerd, deugniet*), m. -zakken.
- Gul** (*kleine kabeljauw*), v. gullen.
- Gul** (*vroolijk, ronduit, openhartig, gastvrij*), bn. en bw.: een - *gemoed, -le vreugde, een - onthaal; dat is - gezegd; -ler, -st*.
- Gul** (*droog, mul, fijn*), bn.: *in het -le zand*.
- Gul'deling** (*zekere appel van goudachtige kleur, gouden pippeling*), m. -en.
- Gul'den** (oudere vorm van goud: eig. gouden munt, later een zilveren van gelijke waarde: *thans, Ned.zilveren standpenning = 100 cents*), m. -s: de - heeft een gehalte van 0.945; de Rijnsche - was f 1.20 of f 1.30; de Philippus - f 1.25; de Keizers - was f 1.00; zie Florijn.
- Gul'den** (*gouden*), bn.: een - *les, voortreffelijke; dat - boekken, de Minnedichten van P. C. Hooft, (Potg.), voortreffelijk; zulk een spreuk is een - woord, kostelijk; het - Vlies, ridderorde, door Philips van Bourgondië in 1430 te Brugge ingesteld; de - eeuw, de eeuw van geluk in de oude dagen van Saturnus, zie Gouden eeuw*.
- Gul'denboek** (*het -*, dat nl. in Venetië oudtijds de namen der patricische geslachten bevatte; thans, in musea, enz. het boek, waarin vorstelijke bezoekers hun naam schrijven), o.
- Gul'dengetal** (*het getal, dat aanwijst het jaar v. d. loopenden maancirkel, die 19 jaar omvat*), o. -getallen.
- Gul'denjaar** (*jubeljaar, eeuwjaar*), o. -jaren.
- Gulden legende** (*verzameling van middeleeuwsche heiligen-levens, zeer vrome legenden*, 1298), v.: uit de - *putte de beeldende kunst haar middeleeuwsche voorstellingen*.
- Gul'denmaand** (Vlaamsch. *oude naam van de maand Maart*), v.
- Gul'denmond** (*een redenaar van naam*), m.: - *of Chrysostomus is de toenaam van Joannes (347-407 n. C.), patriarch van Constantinopel, kerkvader en beroemd redenaar*.
- Gul'denroede** (*wormkruid met gele bloemtrossen, heiplant*), v. gmv.; ook: *Goudroede*.
- Gul'densbazaar** (*bazaar, waar alles één gulden kost*), m. -bazaars; ook: -*bazar*, m. -s.
- Gul'denseditie** (*serie romans, elk van één gulden*), v. -edities. (t = s).
- Gulden snee'** (*de verdeling in uiterste en middelste reden, volgens de meetkunde*), v. -ën.
- Gulden spo'ren**, v. mv. gouden -, *distinctief van den edelman en den ridder; de slag der - of de Gulden Sporenslag (11 Juli 1302) bij Kortrijk, waar het Fr. leger door de Vlamingen werd vernietigd en zij o. m. 700 gulden sporen buitmaakten*.
- Gul'denwater** (*fijne brandewijn, waarin stukjes goudblad gedaan worden*), o. gmv.
- Gul'denweit** (*reuzentarwe van St.-Helenia en uit Australië*), v. gmv.
- Gul'gauw**. bn. en bw.: een - *lach, onbedwongen en spoedig opgewekt; hij erkende - zijn misslag, gulweg, op rondborstige wijze*.
- Gul'hartig** (*oprecht, mild, openhartig, hartelijk*), bn. en bw.: een - *e bekenenis, een - tante, een - e disch, een - e vroolijkheid; iemand iets - mededeelen, toestaan*.
- Gul'heid** (*mildheid, vrijgevigheid*), v. gmv.
- Gul'len** (*jagerst. zich in 't mulle zand baden*), zij hebben geguld: *de hoenders d. i. patrijzen lagen te - in de zon*.
- Gulp** (*golf, breede straal vloeistof, die ergens uitbarst of uitspat*), v. gulpen: *de wijn spatte met - en uit het vat*.
- Gulp** (*opening, split*), v. gulpen: *de - van een verticalen broekzak, ook, zakopening vóór in officiersoverjassen; - broek (pantalon met een gulp, geen klepbreek)*, v. -broeken.
- Gul'pen** (*gutsen, golven*), het heeft gegulpt: *het bloed - te uit de wonde; het water gulpt de woning binnen, bij een overstroming; - er (slampamper, zwelger)*, m. gulpers.
- Gul'uit** (*ronduit, onbewimpeld*), bw.: *iets - bekennen, rondborstig; zeg mij dat eens -*.
- Gul'weg** (*openhartig, zonder omwegen, ronduit*), bw.: *hij antwoordde - ja*.
- Gul'zand** (*multzand, fijn zand*), o. gmv.: *onze voeten zonken weg in het -, of gulle zand*.
- Gul'zig** (*happig, hongerig, schrokkelig, vraatzuchtig*), bn.: een - *e hond, fig. met - e bliken; bw.: - eten, - drinken; - er, - st*.
- Gul'zigaard** (*schrokker, vraat*), m. -s.
- Gum'mi** (*caoutchouc, rubber*), v. en o.: - *arabicum, Arabische gom; - banden, m.: rijwielbanden, ook, om de raderen van auto's, rijtuigen, buggy's, enz.; - handschoenen (handschoenen in gebruik bij electriciens, omdat gummi den stroom niet doorlaat of leidt)*, m. mv.; - **omhullingen**, v. mv., z. K a b e l;
- **overschoenen**, m. mv. (omdat gummi geen vocht doorlaat); - **pop** (*elastieken speelpopje voor kleine meisjes*), v. -poppen;
- **regenjas**, v. -sen, z. Impermeabel;
- **ring** (*afsluiter van bier-, melk- of inmaakflesch*), m. -en; ook, luchtring als ligvlak voor erge zieken; - **slang** (*slangvormige buis bij waterleidingen, bureaulampen, gas-*

- komforen), v. -en; -**stok** (verdedigingswapen der agenten van politie b.v. in Amsterdam), m. -stokken.
- Gung'nir**, Germ. myth. de speer van Odin, waarmede hij den Fenris-wolf bestrijdt.
- Gun'nen** (toestaan, verleen), ik heb gegund: de uren, die ons nog gegund zijn; God gunne u nog een lang leven; iem. de eer -, het genoeg -; zich geen rust -, veroorloven; iem. geen tijd -, laten; iem. de klandizie -; zegsw. ik gun je de pret, ir. ik benijd u dit genoeg niet; -**ning** (het gunnen, toewijzing), v. -en: gunning v. e. werk.
- Gunst** (onverplichte goedheid, bescherming, voorkeur), v. gunsten: in blakende - staan; uit -, toegenegenheid; iem. - betoonen, ik heb u een - te verzoeken, blijk van genegenheid.
- Gunst/bejag** (het jagen naar de gunst van hooggeplaatsten of rijken), o. gmv.; -**betoon** (betooning van welwillendheid, gunstbewijs), o. gmv.; -**betooning** (blijk van gunst), v. -en; -**bewijs** (blijk van gunst, van welwillendheid), o. -bewijzen; -**brief** (gesch. brief van octroot), m. -brieven, vero.
- Gunsteling** (persoon, die in hooge mate de gunst geniet), m. en v. -en: een - der Fortuin, een - der Muzen, lieveling; ook, -**linge**, v. -n; zie: Protégé, Favoriet(e).
- Gunstig** (tot een goeden uitslag brengend, geschikt, voordeelig, voorspoedig, welwillend, gewenscht), bn.: een -e wending, een -e gelegenheid, een -e uitslag, een -e wind, een - oog op iem. werpen; een - resultaat; een - uiterlijk, aangenaam, innemend; bw.: o God, zie - op ons neer, genadig; - op iets beschikken, toestemmend; dat huis is - gelegen, geschikt; -er, -st; **gunst'rijk** (rijk in gunst), bn., b.v. God, o -e Opperheer!
- Gurk'je** (augurkje), o. gurkjes.
- Gust** (van vee: niet drachtig, niet meer jongend), bn.: -e koeien zijn voor de vetweide bestemd.
- Gustaaf-A-dolfstichting** (vereening tot ondersteuning en propaganda van het Protestantisme), v.: de - werd in Duitschland opgericht in 1832, in ons land in 1853.
- Gut** (bastaardvloek voor: God), tw.
- Guts** (steekbeitel met hollen bek), v. gutsen.
- Gut'sen** (tappelings neerstromen), het gutste, het heeft gegutst: het bloed gutst uit de wonde; het zweet gutst hem langs het hoofd; de regen guts.
- Gut'sen** (uithollen met een guts of steekbeitel), ik gutste, ik heb gegutst.
- Guttaper'cha** (O.-I. eig. getah-pertsja, zie ald.), v. gmv.: de - is de veerkrachtige gom van den percha-boom op Sumatra, Malakka, Borneo, enz., welke verhard verwerkt wordt tot wielbanden, buizen, slangen, kussens, enz.; ook, India-rubber; z. Gummi met zijn samenstellingen; de Eng. bezigen altijd Rubber.
- Gut'tegom** (een soort van roodachtig gele hars, hard en blinkend, ook als verfstof gebruikt), v. gmv.; ook, Gittegom.
- Guttoraal** (tot de keel behoorende), bn.: -rale letters, keelletters, nl. die in de keel gevormd worden, b.v. g, ch, k.
- Guur** (winderig, schraal), bn.: het weer is -, erg koud; er huilden gure vlagen, bar; het blijft maar -; het gure Noorden, onherbergzaam; het gure strand, bar; bw.: het waait -, snijddend; -der, -st.
- Guy Faw'kesdag** (herinneringsdag op 5 Nov. in Londen), m.; zie: Buskruitverraad en Effigie.
- Gy'gesring** (tooverkrachtige ring van den fabelachtigen koning Gyges van Lydië), m. gmv.; de - had de kracht zijn bezitter onzichtbaar te maken, terwijl deze zelf alles zag, ook die, om schatten, verborgen in mijnen, holen, enz. aan te wijzen: den - bezitten, kunnen krijgen, wat men maar wenscht. (y=i).
- Gymk'hana-races** (Eng. wedrennen volgens bepaalde regels, vooral bij jacht te paard), v. mv.
- Gymnasiaal** (tot het gymnasium behoorende), bn.: - onderwijs. (s=z).
- Gymnasiaal** (leerling van een gymnasium), m. -en; lees: gim-na-zi-ast'.
- Gymnasium** (zesklassige voorbereidings-school voor de universiteit), o. -s, -siën, -sia; lees: gim-na-zi-um.
- Gymnast** (beoefenaar der gymnastiek), m. -en; zie Turner; lees: gim-nast'.
- Gymnastiek** (stelselmatige lichaams-oefeningen, ook, de leer er van), v. gmv.: onderwijs in de -; de leermiddelen der - zijn gereedschappen en spelbenoedigheden, zie ald.; militaire -, geneeskundige -. (gym = gim).
- Gymnastiek'juffrouw** (onderwijzeres in de gymnastiek), v. -juffrouwen; -**les** (onderwijs in de gymnastiek), v. -lessen; -**lokaal** (vertrek, zaal, tot het doen van gymnastiek), o. -lokalen; -**meester** (onderwijzer in de gymnastiek), m. -s; -**onderwijs**, o. gmv.; -**onderwijzer**, m. -s; -**school** (gebouw voor 't doen van gymnastiek), v. -scholen; -**toestel** (voorwerp, om aan te werken bij de gymnastiek), o. -toestellen; -**werktuig** (hetzelfde als -toestel), o. -werktuigen; zie: Heilgymnastiek en Kamergymnastiek. (gym = gim).
- Gymnastisch** (volgens, van of betreffende de gymnastiek), bn.: -e oefeningen. (y=i).
- Gymnastiseeren**, ook, Turnen. (y=i).

H.

- H**, v. -'s. De achtste letter van het alfabet.
- H**. - Heilige.
- h. a.** - hoc an'no, zie ald.
- Hand.** - Handelingen.
- HA.** - Hectare, z. ald.
- H. B. S.** - Hoogere Burgerschool.
- H. C.** - Hono'ris cau'sa, zie ald.
- H. D.** - Hoogstdezelfde, Hoogstdeszelfs, Hoogstderzelver: van een vorstelijke(n) persoon.
- H. D.** - Hare Doortuchtigheid: titel van een prinses of hertogin.
- h. e.** - hoc est, zie ald.

Hebr. — Hebreër, Hebreewsch.
HEd. — Haar Edele.
H.E.Geb. — Hoogedelgeboren.
H.E.Gestr. — Hoogedelgestrengh.
H.Geb. — Hooggeboren.
HH. — Heeren.
H. H. — Hare Hoogheid.
HH. EE. GG. AA. — Hunne Edelgrootachtbaren.
HH. EE. MM. — Hunne Edelmogenden.
HH. KK. HH. — Hunne of Hare Keizerlijke of Koninklijke Hoogheden.
HH. KK. MM. — Hunne of Hare Keizerlijke of Koninklijke Majesteiten.
HH. MM. — Hunne of Hare Majesteiten.
H. I. — haars inziens, hun inziens.
H. K. K. M. — Hare Keizerlijke en Koninklijke Majesteit.
H. K. H. — Hare Koninklijke Hoogheid.
H. K. M. — Hare Koninklijke Majesteit.
HL. — Hectoliter, mud of vat.
h. l. — hoc loco, zie ald.
H. L. Q. C. — *Ho'ra loco'que consue'to*, te gewoner tijd en plaats.
H. L. S. E. — *Hoc loco sepul'tus est*, z. ald.
H. M. — Hare Majesteit.
H. J. S. M. — *Hollandse IJzeren-Spoorweg-Maatschappij*.
H. O. — Hooger onderwijs.
Hoogel. — Hooggeleerde.
Hoogl. — Hoogleeraar.
H. S. — Heilige Schrift.
H. S. — Handschrift.
h. s. — hoc sen'su, zie ald.
h. t. — hoc tem'pore, zie ald.
h. t. l. — hier te lande.
H.W.Geb. — Hoogwelgeboren.

Ha (klankn.), tw.: —, daar heb ik beet! 't Is om te lachen, ha, ha! uiting van verrassing, vreugde, voldoening, enz.
Haaf (zakvormig vischnet), v. haven.
Haag, Den ('s-Gravenhage, zie ald.), o.
Haag (heining van struikgewas, heg), v. hagen: zegsw. achter de — loopen, heimelijk de school verzuimen, gew.; zijn kap over de — of den tuin hangen, smijten, zie Kap.
Haag'appel (vrucht v. e. haagdoorn), m. — s.
Haag'beuk (beuk, die voor heggen gebruikt wordt), m. — en: de — bloeit in April of Mei.
Haag'bosch (eig. doornstruik, die tot haag dient: struikgewas), o. — bosschen.
Haag'doorn, haag'doren (meidoorn), m. — doornen, — dorens; ook, **Hagedoorn**.
Haag'eik (lage, knoestige eik), m. — eiken: de — heet ook Spaansche akker of steeneik.
Haag'koffie (de vrucht van den koffieheester, door den inlander gekweekt binnen de omheining v. d. kampong, onder de pisangs), v. gmv.
Haag'looper (jongen, die heimelijk de school verzuimt), m. — loopers, gew.; zie Haa g.
Haag'loopers (gesch. een zestal Amsterdammers, naar Den Haag getogen met een request, waarin zeer over 't bestuur der stad, bij den Prins geklaagd werd, 1618), m. mv.
Haag'roos, v. — rozen; zie Hageroos.
Haagsch (van of betreffende 's-Gravenhage), bn.: dit zijn — e beschuiten, het — e bosch; als zn. o.: dat is echt —; ook, de taal.
Haag'schaar (grootte schaar, om de heg te scheren of te snoeien), v. — scharen.
Haag'apel (wedstrijd van rederijerskamers,

vooral voor kleine kamers b.v. uit de dorpen), o. — spelen; zie Landjuweel.
Haag'te (onderaardsche gang), v. — n, gew.: de — n zijn de verblijven der kabouters of aardmannetjes (euvermannetjes) in Limb.
Haag'winde (plantk. groote winde, klokwinde), v. — winden.
Haai (grootte, kraakbeenige, dwarsbekkige zee-roofvisch), m. — en: de — is de hyena der zee; zegsw. dat gaat naar de — en, te gronde, onherroepelijk verloren; hij is voor de — en, is reddeloos verloren; er zijn — en op de kust, er dreigt groot gevaar; fig. een — van een wijf, boosaardig, valsch.
Haai'achtig (tot de familie der haaien behoorende), bn.: er zijn tal van — e visschen.
Haai'en (rumoer maken), ik heb gehaald.
Haai'ewel (bereid vel van een haai), o. — vellen: zulk een bereid — is een soort van segrijnleer.
Haai'meete (langs de duinen gelegen geest- of grasgrond), v. — n; ook: Hamete. gew.
Haaf'rog (dierk. een soort van rog), m. — gen.
Haak (metalen voorwerp met omgebogen puntig uiteinde), m. haken: een boots —, een enter —, een put —, een dreg —; zegsw. iets aan den — krijgen, vangen, ophalen; met den — visschen d. i. hengelen; een slagershaak in den vorm van een s; de koe weegt schoon aan den — 500 pond, slachtershaak; de deur op den — zetten, windhaak; zegsw. uit zijn — schieten, driftig worden; dat geeft maar haken en oogen, getwist, gekrakeel.
Haak (winkelhaak, werktuig van den timmerman, bestaande uit twee platte latten, die een rechten hoek vormen), m. haken: zegsw. dat is niet in den —, niet zooals het behoort.
Haak (zethaak, letterhaak: gereedschap van den letterzetter), m. haken.
Haak (allerlei klein gereedschap onder van een ombuiging voorzien), m. haken: een schippers —, een smids — om sloten te openen.
Haak (aardr. zandplaat in zee), m. — s.
Haak'bus (krijgsw. ouderwetsch zwaar handvuurwapen, genoemd naar den haak onder aan de schacht), v. — bussen. vero.
Haak'garen (garen, om mee te haken), o.
Haak'je (omgebogen streepje als schrijf oefening), o. — s: streepjes en — s schrijven.
Haak'jes (spraakk. insluitingsteeken, zinteecken, om woorden of zinnen te omsluiten en af te zonderen), o. mv.; er zijn gewone —, op de zetterij Parenthesen geheeten, b.v. (appel), en teksthaken, b.v. [in den nacht]; zegsw. tusschen —, b.v. iets tusschen twee — zeggen, opmerken d. i. in 't voorbijgaan.
Haak'naald (haakpen), v. — naalden; — **patroon** (haakmodel), o. — patronen; — **pen** (stift met een haakje, haaknaald), v. — pennen.
Haak'ploeg (ploeg zonder wielen), m. — en.
Haaks (rechthoekig), bw.: een ijzer — ombuigen, een marmersplaat — bewerken.
Haaksch, bn.: dit kozijn is niet —, rechthoekig: maak die schilderijlijst goed —.
Haak'schop (stok van den scheper), v. — pen.
Haak'tand (spitse tand in het gebit van paarden), m. — en: een paard heeft vier — en.
Haak'werk (zeker vrouwelijk handwerk; werk, dat gehaakt is of wordt), o. — en.
Haal (het halen), m. gmv.: mannen van den —, visschers, die de beug moeten inhalen.
Haal (trek met een pen), m. halen: met dikke halen schrijven.

- Haal**, m.: zegsw. *aan den - gaan*, er van doorgaan, het op een loopen zetten.
- Haal** (*stuk bandijzer met tanden, dat aan een ketting in den boerenschoorsteen boven het vuur hangt*), v. en o.; met een hefboomje kan men de haal hooger of lager stellen; zegsw. *zoo zwart als een -*; **-boom** (*dwaarsbalk in den schoorsteen, waaraan de haalketting hangt*), m. -boomen; **-ketting**, m. -en.
- Haal'mes** (*trekmes van kuiper of wagenmaker met twee handvatten*), o. -messen.
- Haal'over** (*kijfachtige vrouw, ook, kwaadspreekster*), v. gmv.: zij is een echte -.
- Haam** (*zakvormig, driehoekig schepvischnet*), m. hamen; ook: een vogelnet.
- Haam** (*houten halsjuk van paard of os, raamvormig halsjuk*), o. hamen.
- Haam** (*knieboog van het paard*), v. hamen.
- Haan** (*mannetjeshen of -hoen*), m. hanen: een - is het mannetje der kippen; evenzoo: bij fazanten, kalkoenen, korhoenders, zelfs bij kwartels en patrijzen; zegsw. *zijn - koning laten kraaien*, zijn zin of wil doorzetten, den baas spelen; *daar kraait geen - naar*, die zaak is voorgoed uit de wereld, zal nooit uitkomen; *den rooden - laten kraaien of op het dak zetten*, brandstichten, den brand in iets steken; *den gebraden - uithangen*, zich voordoen als een groot heer, grof verteren; *-tje de voorste zijn*, de belhamel, de aanvoerder zijn; *de - in de wapenkunde*, beeld van waakzaamheid, zie Gallische haan; *de - op den kerktoeren*, fig. opwekker tot hooger leven; bij overdr. *de - v. e. geweer, revolver, karabijn: den - overhalen, den - spannen*.
- Haan'der** (*vruchtenkorf*), m. -s.
- Haan'derik** (*plantk. pinksterbloem, koekoeksbloem*), v. -en; ook: *Haanderikebloem*.
- Haan'tje** (*kleine haan*), o. -s: die jongen is e. -, vechtersbaas; 't is zoo'n - bijdehandje; *Jan is altijd - de voorste*, zie Haan.
- Haar** (*fijne, buigzame holle vezel, groeiend op hoofd en huid van menschen en dieren*), o. haren: *het - van een mensch, van een dier*; zegsw. *een - in de boter zoeken*, redenen zoeken om te vitten, te twisten; *alles op haren en snaren zetten*, zie Snaar; *zij gelijken elkaar op een -*, tot in de minste kleinigheden, zoodat er niet de breedte van een haar verschil is; *de gelegenheid bij het - grijpen*, het rechte oogenblik waarnemen; *met de handen in 't - zitten of zich het - uitrukken*, radeloos, wanhopig zijn; *het - rijst hem, mij, u, hun ten berge*, wij zijn in groote ontzetting, schrik of afgrijzen; zegsw. *gekrulde haren, gekrulde zinnen*, iem., die gekruld haar heeft, zou wispelturig zijn; *- op de tanden hebben*, zie Tand; *iemand op een - kennen*, zeer fijn; *zij lijken elkaar op een -*, tot in de kleinste bijzonderheden.
- Haar** (*voermanswoord. links*), bw.: *het paard moest - gaan en het ging hot*, naar de linkerzijde; zegsw. *het ging er hot en -*, zonder orde, ongeregd; *hij weet van hot noch -*, hij is zeer dom.
- Haar** (*hoogte in een veen; hooge begroeiide heide*), v. gew., zie Haarrook.
- Haar'band** (*lint, om in de haren te vlechten; urong, bandvormig versiersel*), m. -banden; **-boom** (*balk der lederbereiders*), m. -en; **-borstel** (*-schuier*), m. -s; **-bos** (*een haarbundel of al het hoofdhaar*), m. -bossen; **-breed**, o.: die twee lengten verschillen
- geen -*, niets; *het scheelde een -*, bagatel.
- Haar'buisje** (*buisje van de wijde van een haar*), o. -buisjes; **-buisjeskracht** (*capillaire kracht, capillariteit*), v. gmv.
- Haard** (*stookplaats*), m. haarden: *in het hoekje van den -*, *aan den huiselijken -*; zegsw. *eigen - is goud waard*, men is nergens beter dan in zijn eigen huis, eigen woning is schatten waard; zie Haardstede.
- Haard** (*broeiplaats v. bacteriën*), m.: e. pest-.
- Haard** (*onderaardsche verzamelplaats van gassen, die bij aardbevingen uitbarsten en de lucht verpesten*), m. -en.
- Haard'plaat** (*tegen den achterwand staande vuurplaat a. d. boerenhaard*), v. -platen: een - met fraai lofwerk, zie Plaat; **-scherm** (*vuurscherm, schut*), o. -schermen.
- Haard'stede** (*stookplaats, schoorsteen*), v. -steden: *de belasting op de -n*; fig. eigen woning: *de troepen kunnen naar hun -steden terugkeeren*, de oorlog is geëindigd.
- Haard'stel** (*standaard met kachelgereedschap*), o. -stellen; **-stoffer**, m. -s; **-vuur** (*vuur, dat in den haard gestookt wordt*), o. gmv.
- Haar'fijn** (*eig. zoo fijn als een menschenhaar, uiterst fijn*), bn. en bw.: een - onderscheid; *iets - ontleden, iets - uitleggen*.
- Haar'hamer** (*kleine hamer tot het scherp-kloppen van zeisen*), m. -s; zie Haarspit.
- Haar'ijzer** (*haarspit*), o. -s.
- Haar'ijzer** (*oorijzer der Friesche vrouwen*) o. -ijzers; **-kam** (*kam, om in het haar te dragen*), m. -kammen.
- Haar'klein**, bn.; zie Haarfijn.
- Haar'klooven** (*kleingeestig uitpluizen, vitterig te werk gaan, overdreven fijne onderscheidingen maken*), ik -kloofde, heb gehaar-kloofd; **-klover** (*eig. iem., die een haar nog wil splijten of klooven, fig. muggenzifter, vitter, kleingeestig bediller*), m. -kloovers; **-kloverij** (*onzinnige vitterij*), v. -en.
- Haarlemlet** (*scherts. Haarlemmer*), m. -en: *hij was een - van haver tot garst*, (v. Ellen).
- Haar'lemmer** (*iemand, geboortig uit Haarlem of daar wonend*), m. -s; ook: *hij leest de -*, nl. de krant van dien naam; als bijv. nw. b.v.: *Haarlemmer-olie, de - hout*, nl. van of te Haarlem.
- Haarlemmerdijk'** (*naam eener straat te Amsterdam*), m.: *-dijkjes maken*, drukte, ruzie, standjes; **-dijksch**, bn.: *met -dijksche welsprekendheid*, ruw, plomp of plat Amsterdamsch; als zn. o.: *hij spreekt plat -dijksch en bezit maar plumpe manieren*.
- Haarlemmer-hal'letjes**, o. mv.; zie Hal'letjes.
- Haarlemmer-meer'** (*aandr. drooggemalen plas bij Haarlem, Juni 1852 droog, er waren 16882 HA. bouwgrond verkregen*), v. gmv.
- Haarlemmer-olie** (*olie als geneesmiddel voor allerlei kwalen*), v. gmv.
- Haar'lok** (*een lok haar*), v. -lokken; **haar-naald** (*naaldvormig versiersel in het haar van vrouwen*), v. -en.
- Haar'mos** (*plantk. vedermos*), o. -sen.
- Haar'olie** (*olie voor het haar, olieachtige vloeistof voor haarsmeersel*), v. gmv.
- Haar'oorlog** (*een strijd, omstreeks 1640, onder de predikanten, over het al of niet geoorloofd zijn van het dragen van lange, afgewende haren*), m. gmv.
- Haar'pijn** (*scherts. hoofdpijn, hoofdwee, katterigheid*), v. gmv.

Haar'rook (rook v. brandenden veengrond), m. gmv.: de noordoostenwind brengt ons -, gew.; zie: Haar en Veendamp.

Haar'schuijer (haarborstel), m. -schuijers.

Haar'snoer (band, om het haar op te binden), o. -en; -**speld** (tweebenige speld voor het haar van vrouwen en meisjes), v. -en.

Haar'spits (een soort van aanbeeldje, dat met een pin in den grond wordt vastgezet, om er de zeis of de zicht met den haarhamer op te bewerken en te scherpen), o. -spitten.

Haar'streng (haarvlecht), v. -strengen; -**toel** (haar als hoofdsieraad), m. gmv.; -**tuit** (haarvlecht), v. -tuiten, vero.

Haar'vat (fijn bloedvaatje, dat een slagader met een ader verbindt), o. -vaten: de slagaderen vertakken zich ten slotte tot -vaten.

Haar'vlecht (bundel gevlochten haar), v. -en; -**vlok** (busseltje haar), v. -vlokken.

Haarwater (reinigend waschmiddel voor het haar), o. gmv., (soorten), o. -waters.

Haar'worm (haarwormige worm), m. -en; ook: zekere haarziekte.

Haar'zak (twistgiertig, kijfachtig persoon), m. -ken, gew.; -**zakken** (ruzie zoeken, onheusch doen), onbep. wijs, b.v. *Je ligt altijd te haarzakken*; -**zakker** (ruziemaker, twistzoeker, valsche speler), m. -s, gew.

Haas (bekend knaagdier), m. hazen: een mannetjeshaas heet rammelaar, het wijfje heet meer of voedster; de - behoort tot het klein wild; een - schieten, vangen, strikken; zegsw. met onwillige honden is het slecht hazen vangen, z. Onwillig; loopen als een -, zeer snel; hij is zoo bang als een -, zie ook Wezel; spreekw. *Veel honden zijn der hazen dood*, de menigte maakt de overmacht; *Men kan niet weten, hoe een koe een - vangt*, men moet het hoogst onwaarschijnlijke niet volstrekt onmogelijk achten; zie: Heihaas, Kleihaas, Koolhaas, Sneeuwhaas.

Haas, in jagerstaal, o.: *Teun, mag ik het - dragen?* (C. O.); verder heet de kop de bot, de ooren de lepels, de pooten de loopers, de oogen de spiegels, de staart de pluim, het bloed het zweet, de haren de wol.

Haas (uitgesneden lap vleesch, lap uit het nierbed van een geslacht rund, lendestuk van rund of varken), m. gmv.: het -je is fijn braadvleesch; zie: Filet en Harst.

Haas'eten (bang worden); zie Haasvreten.

Haasje'over (springspel der jongens), o. gmv.

Haast (spoed, snelheid, gezwindheid, vaart, overijling), v. gmv.: hij kende geen -, -maken, - hebben, in aller -; zegsw. *hoe meer -, hoe minder spoed*.

Haast, bw.: *de winter is - in 't land*, bijna; *kom zoo - als doentlijk*, spoedig; - *zult gij wreed gekortwiekt zijn*, (C. O.), weldra; *zien we je - weer*, gauw; *kom je - ?* eindelijk.

Haas'ten (tot haast aansporen of aanzetten), ik haastte, heb gehaast: *haast mij toch zooniet*.

Haas'ten, zich (zich spoeden), ik haastte mij, heb mij gehaast: *gij moet u -*; zegsw. *Haast u langzaam*, zie *Festina lente*.

Haastig (onrustig, gejaagd, overtijld), bn.: hij is altijd -, spreken op -en toon; zegsw. -e spoed is zelden goed, gejaagdheid komt aan den werkelijken spoed zelden ten goede; bw.: *hij is wat - gebakerd*, driftig van aard.

Haas'vreten (beveesd worden, bang worden), ik vrat -, heb -gevreten: *de quasi-held van gisteren vrat - en liep weg*, trok zich terug;

het volksgeloof meent, dat men door het eten van het vleesch van dieren eigenschappen van die dieren in zich opneemt, b.v. *Heb je paardevleesch gegeten?* tot een knaap, die erg dertel is; -**vreter** (bloodaard), m. -s.

Haat (sterke afgekeerdheid, vijandschap, diepe afkeer), m. gmv.: iemand - toedragen; een bittere, doodelijke -; blinde -, haat, die voor niets terugdeinst; -**dragend** (haat voedend, onverzoenlijk), bn.: een - karakter.

Habar'rah (Arab. lange zijden damesmantel, in Kairo in zwang), m. -'s.

Habeas-corpus-acte (gesch. Engelsche wetsverordening van 1679, die de burgers vrijwaart tegen onwettige gevangenhouding), v.: de - bepaalt, dat een gearresteerde binnen 24 uur ge- of verhoord moet worden.

Haberdoe'das (draai, klap om de ooren), m. gmv.: iemand een - geven, een - krijgen, oorveeg, watekhou, opstopper, enz.; in de spreek. Labberdoe'das.

Habitj' (Fr. habit, kleeding; kleed, gewaad, opperkleed), o. -en; inz. lang opperkleed van kloosterlingen; zegsw. *het - aannemen*, in een klooster gaan; zie Pij.

Habitue' (rouw bezoeker van een café of eenig uitspanningsoord), m. -s: *Mijnheer is daar -*, (C. O.), vast bezoeker, stamgast.

Hach (jongeling, gezet, jonge borst), m.; alleen wordt nog gebruikt: **Hach'je**, o. b.v.: *'t is een recht Hollandsch -*, een durfal, waaghals; inz. *matroos der marine* of *Jantje*.

Hach (gevaar, waagstuk), v. gmv.: een spiegelgevecht op den Amstel, zonder gevaar voor -jes, ongelukken; *zijn -je er bij inschieten*, zie *Hachtje*.

Hach, tw.: *hij zeide - noch wach*, d. i. hij sloeg geen geluid, gaf geen kik.

Hachée' (Fr. fijn gehakt vleesch met vten en kruidertijen), o. gmv.; ook, *Hachis*. (ch = sj).

Ha'cheijik (gevaarlijk, netelig), bn.: een - e onderneming; de toestand op het schip werd -, een - bestaan, een - e tijd, kritiek.

Hachis, o. en v.; zie *Hachée*. (chis = sje).

Hach'je, o. -s; zie *Hach*.

Hacht (snede: stuk vleesch of spek), m. -en.

Hacht'je (meest, hachje): een - spek; de beste -s van 't vleesch zullen voor u zijn; het - is op, het hammetje; fig. *het - laten glijden*, *glippen*, *varen*, de vangst, enz. *loslaten*; fig. *het heele - kwijt zijn*, alle kans verkeken hebben; *zijn - er bij inschieten* of *het - er bij inschieten*, het leven; *zijn - wagen*, het leven er bij op 't spel zetten; *bang zijn voor zijn -*, voor zijn leven.

Hacht'jesdag (scheepst. dag, dat de bemaning het rantsoen vleesch of spek ontvangt), m. -dagen, fig. *smuldag*.

Hacién'da (Sp. hoeve en herberg), v. -'s.

Had'es, Gr. myth. de Rom. Pluto, ook, zijn rijk: de afgrond, de hel: *in den - gestingerd worden*; ook, *Orcus*, *Tartarus*.

Hadie' (vaarwel, adieu), tw.; zie *Adi*.

Hadik (wilde vierstruik), m. en v. -en.

Hadj, hadsj (Arab. pelgrimstocht of bedevaart v. e. Muzelman naar Mekka, de heilige stad, bezoek van de Kaaba in de Moskee), m. lees: *hadzj*; ook gespeld: **Hadsch**, en gebruikt voor *karavaanweg*: de Syrische -, van Konstantinopel over Damascus naar Medina.

Had'ji, had'zji (Arab. titel van den pelgrim, die den hadsch volbrengt of volbracht heeft en als een soort van heilige geëerd wordt), m. -'s.

Haec Liberta'tis Ergo, titel v. e. gedicht van Vondel (1587-1679), zinspelend op het opschrift der papieren noodmunt, bij 't beleg van Leiden in 1574; de bet. is: Dit (wordt) ter wille van de vrijheid (in omloop gebracht).

Haematologie (leer van het bloed), v. gmv.

Haematozo'en (dier'tjes in 't bloed), v. mv.

Haemophilie (eigenaardige, erfelijke bloed-ziekte), v.: de - komt nog al voor in vorstelijke familiën. (ae = ee).

Haemorrhoiden (geneesk. aambeien), v. mv.

Haeresie (duaalteer, ketterij), v. -s, -ën; ook: Heresie. (s = z).

Haf (strandmeer, inham, achter een landtong gelegen), o. haffen: het Friesche -, het Koe-rische -, het Stettiner -, (Oostzeekust).

-haft, -haftig is een achtervoegsel, dat men vindt in: man-, zee-, krijg-, met de bet. van -achtig, d. i. hebbende, zijnde, toonende, gaarne wezende; zie aldaar.

Haft (dierk. netvlugelig insect, eendagsvlieg, oeveraas, schooraas), o. haften.

Ha'gar (Bijbel. Abrahams bijvrouw, moeder van Ismaël, stammoeder der Ismaëlieten of Hagarenen), v.: Da Costa's -, bekend gedicht.

Hagedis (langstaartig kruipend dier met vier pootjes, den kop gedekt met schilden, rug en staart met kleine schubben, metaalglanzig, hebbende oogleden), v. -sen: in ons land leven de gewone -, de kleine - en de muur-.

Ha'gedoorn, m.; zie Haagdoorn.

Ha'gel (ijsbolletjes, ook: gegoten loodkogel-tjes om te schieten), m. gmv.

Hagel: zilveren - (jagerst. geld, waarvoor de zondagsjager wild koopt om niet platzak thuis te komen), m.: met zilveren - schieten; de baron vulde met zilveren - aan, wat de looden te kort kwam.

Hagelblank (wit als hagel), bn.: twee - e manden, een - e vederbos; zie Hagelwit.

Hagelbui (uitstorting van hagel, hagel-vlaag), v. -buien: fig. een - van pijlen, een overstelpende menigte; een - van stokslagen.

Hagelen (het vallen van hagel), het heeft gehageld: het hagelt, er valt hagel; het hagelt, dat het klettert; fig. het hagelde om zijn hoofd van kogels; de kogels hagelden op de straten; het hagelde pijlen, steenen, slagen, enz.

Hagelgieterij (fabriek v. schiethagel), v. -en.

Hageljacht (jagende hagelvlaag), v. gmv.: bij uitbr. hagelbui: - en stormgeloet, (Borger).

Hagelkorrel (kleine hagelsteen, ook, korrel schiethagel), v. -korrels.

Hagelnieuw (splinternieuw), bn. w. i. g.

Hagels, bw.: wat een - zot gesprek. gmz.

Hagelsch (vervloekt, beroerd), bn.: het zijn - e teugens; het was de schuld van die - e Engelschen. gmz. vero.

Hagelschade (schade door hagelslag aan veldvruchten of gebouwen), v. gmv.; -slag (het slaan der hagelkorrels), m. gmv.: er was - in 't koren; die boekweit had door - geleden; -steen (stuk of korrel hagel), m.

-steenen; -verzekering (assurantie tegen hagelschade), v. -verzekeringen; -vlaag (hagelslag met fellen wind), v. -vlagen;

-wit (blank als hagel), bn.: een heer met een - pak, (J. t. Br.), een - servet, een - gordijn, een - mutsje, helderwit.

Hagen (iets in of aan een haag stellen of zetten), ik heb gehaagd; steenbakkerij: steenen -; vlasbouw: het vlas op den akker -, d. i. in de rij stellen, met de toppen tegen elkaar.

Ha'genaar (bewoner v. Den Haag), m. -s.

Ha'geprediker (gesch. openlijk verkondiger van de leer der Hervormden), m. -predikers;

-preek (gesch. openlijke verkondiging v. d. Hervorming en wel buiten in velden en hagen of hoven), v. -preeken; zie Graspreek.

Ha'geroos (wilde roos), v. -rozen; bij uitbr. de wilde rozestruik zelf; zie Hondroos.

Hagia Sopht'a, v.; zie Aya Sophia.

Hagiograaf (levensbeschrijver van één of meer heiligen), m. -grafen; -graphie

(levensbeschrijving van heiligen), v. gmv.;

-graphisch, bn.: de -e boeken, levensbeschrijvingen van heiligen bevattend.

Ha'duk, m. -ken; zie Heiduk.

Hale (Fr. haag), v.: en - opgesteld, van soldaten in twee rijen, met het gezicht naar elkaar toe.

Ha'lk (witte, lange, wollen of katoenen stuijer der Arabische vrouwen), m. -s: de - laat alleen oog en voorhoofd ongedekt; de vrouwen, in haar -s gewikkeld.

Hak (het hakken, houw of slag, afgehakt stuk), m. hakken: hij is aan den -, een - met de bijl, een - in het tafelblad; fig. snauw, bitse uitval: iemand een - zetten, hem een hatelijkheid te slikken geven, hem voor een moeijelijkheid zetten, hem onaangenaam zijn.

Hak (bijvorm van haak, krom takje; kromme boomtak), m. hakken: zegsw. van den - op den tak springen, eig. van een vogel, die uit het hooge hak-hout op den laagsten tak springt, niet wetende, waar zijn nest te bouwen, fig. van het eene onderwerp op het andere springen (in 't gesprek).

Hak (houwveel, landbouwwerktuig), v. hakken: met een - den grond omwerken, d. i. met een soort van omgebogen schop, lijkende op den kalkkloet van de kalklesschers.

Hak (hiel), v. hakken: de koude in de -ken hebben; iem. op de -ken treden, fig. iem. achternazetten; iemand op zijn -ken zitten, hem op de hielen zitten, hem zonder ophouden plagen, b. v. om betaling lastig vallen; iemand de -ken laten zien, hem den rug wenden, in den steek laten; inz. aan schoeisel: muilen met hooge -ken, de -ken scheef loopen.

Hak'bank (langwerpig hakblok), v. -banken; -beitel (timm. zware kapbeitel), m. -s;

-bijl (kleine bijl), v. -bijlen; -blok (blok hout, om er iets op te klooven), o. -blokken;

-bord (plankje, om er iets op fijn te hakken), o. -borden; ook: Hakkebord.

Ha'ken (vasthechten, vastmaken), ik heb gehaakt: een katrol aan een kram -; fig. aan een haak blijven hangen: hij was aan een spijker blijven -, (C.O.); zie Winkelhaak.

Ha'ken (haakwerk maken), ik heb gehaakt: aan een beddesprei -, dit meisje haakt netjes, het - behoort tot de fraaie handwerken; haak-

garen, o. (soorten), o. -s; -katoen, o. gmv.

Ha'ken (vurig of heftig verlangen), ik haakte, heb gehaakt: zij - naar de vacantie; naar het uur der vrijheid -; naar eer en roem -.

Ha'ken (den grond met den hak bewerken), ik heb gehaakt: het veen om-, d. i. omwerken.

Ha'ker (gierzwatuw, torenzwaluw), m. of v. hakkers. gew.

Ha'kerig (hebbende haken, fig. lastig, netelig), bn.: een - e onderhandeling, vol bezwaren;

-er, -st.

Hak'geld (kosten van het omhakken), o. -

-gelden; -guts (timm. hakbeitel), v. -en;

— **hamer** (*bankhamer met ronden bol*), m. —s; — **hout** (*slaghout, houtgewas*), o. gmv.: *eiken — noemt men akkermaalshout*.
Hak'kebord (*ouderwetsch muziekinstrument*), o. —en: de 5 of 6 snaren v. h. — werden met hamertjes bespeeld; thans, slechte piano.
Hak'kel (*kerf of keep met een bijl*), m. —s.
Hak'kelaar (*stamelaar, stotteraar*), m. —s.
Hak'kelen (*niet vlot spreken, stotteren, stamelen*), ik heb gehakkeld: *iets —d vertellen, zich —d verontschuldigen*; — **ig** (*stamelend*), bn. en bw.; — **kees** (*schertsnaam voor stotteraar*), m. —keezen.
Hak'ken (*met de hak bewerken, loswerken*), ik heb gehakt: *een veenland, een heideveld —*.
Hak'ken (*kappen*), ik heb gehakt: *zegsw. den vijand in de pan —*; zie: P a n, S p a a n d e r.
Hak'kenel' (Fr. *een minder groot paard, dat den telgang gaat, telganger, damespaardje*), v. —en; een — rent zachtjes en is uitsluitend voor dames bestemd.
Hak'ketereen (*van hakken, nl. steeds op iem. hakken: kibbelen en schimpen, krakeelen*).
Hak'mes (*kapmes, gereedschap bij allerlei bedrijven*), o. —messen.
Hak'moes (*allegaartje, poespas, mengelmoes*), o. gmv.; ook, fig. *een — van woorden en zinnen, een — van gedachten*.
Hak'sel (*fijngehakte zelfstandigheid*), o. gmv.; inz. van stroo als paardenvoeder: *de dieren kregen — met haver*.
Hak'selbank (*houten toestel, om er haksel op te snijden*), v. —en; — **kist** (*houten kist tot berging van haksel*), v. —en; — **snijder** (*werktuig*), m. —s.
Hal (*overdekte marktplaats*), v. hallen: *een boter—, een vleesch—, een groente—*.
Hal (*hooge zaal in een paleis*), v. hallen: *in de groote — v. d. burcht*; ook, **Halle**.
Hal (*hooge en ruime vestibule*), v. hallen: *de — van een modern heerenhuis, de — van ons nieuwe station, de — van groote hotels*.
Hal (*hardbevoren plek i. d. grond*), o. gmv.: *het is moeilijk het — te bewerken*; ook, *hardigheid van den bevroren grond*.
Hala'li (*jagerst. geroep op de hertenjacht*), tw.; — **fau'fara** (*hoornschal, sein, dat het hert gedood is*), v. —s.
Hal'cyon, v. —s; zie Alcyon.
Hal'en, ik heb gehaald: *den dokter —, gaan roepen*; *ik kom u —, afhalen*; *zegsw. daar is wat te —, verdienen, krijgen*; *les —, nemen*; *een academischen graad —, verwerven*; *de zieke zal den morgen niet —, beleven*; *dat varken zal 100 kilo —, wegen*; *den trein nog —*; *zegsw. oude koeien uit de sloot —, halfvergeten, minder aangename zaken weder ter sprake brengen*; *het haalt er niet bij, kan er niet bij vergeleken worden*; *hij haalt niet bij zijn broeder in kennis, is ver-uit de mindere*; *zich allerlei last op den hals —, veroorzaken, berokkenen*; *evenzoo: zich een ziekte op den hals —, zie ook: Hals*.
Half (*de helft van een geheel*), bn. en bw.: *een halve appel, een — brood, een — dozijn*; *spreekw. Beter een half ei dan een leege dop, beter iets dan niets*; *fig. een halve maatregel, weinig afdoende*; *een — bewijs, gedeeltelijk, onvoldoend*; *een halve wees, die een zijner ouders verloren heeft*; — *April, midden*; *met halve kracht stoomen, snelheid*; *bw.: Japik is — boer, — heer, ten deele*; *iets maar — weten, een glas — volschenken, gedeeltelijk*.

Half, o. halven: *twee halven maken een heel*; *bw.: ten halve, b.v. iets — doen, niet goed; beter ten halve gekeerd dan ten heele gedwaald*.
Half'aap (*dierk. bastaardaap*), m. —apen: *men onderscheidt eigenlijke apen en halfapen of spookdieren, zie: Maki, Lori*.
Halfacht', telw.: *het is —, nl. 7.30 uur*; *evenzoo bij alle telwoorden van één tot twaalf*; zie: Halfeen, Halftwee, Halfdrie, enz.
Half'a-gras, o.; zie Esparto-gras.
Half'bakken (*halfgaar*), bn.: *een — brood*; *fig. een — advocaat, een — geleerde, gebrekkig in zijn kennis*.
Half'blauksgezel (*fig. prulknecht*), m. —gezellen: *knecht, die maar een halven blank of 3 duiten verdient*; — **blanksheer** (*kale meneer*), m. —heeren: *een logement voor —heeren*; — **blanksjuffrouw**, v. —en.
Half'bloed (*afstammeling v. e. European en een inlandsche vrouw*), m. en v. gmv.
Half'bloed, bn.: *een — paard, ontstaan door kruising met het Engelsche raspaard*.
Half'boer; zie Keuter.
Half'broer (*broer v. e. tweeden vader of v. e. tweede moeder*), m. —s.
Halfcaste (Eng. in O.-I. *halfbloed*), m. en v.
Half'dek (*scheepst. opperdek tusschen den grooten mast en de kampagne*), o. gmv.
Half'dou'ker (*schemerdonker*), o. gmv.: *in het — zitten*.
Half'dood (*nog niet geheel dood*), bn.: *een — doode vogel*; *zegsw. ik ben — van inspanning, van afmatting, erg moe, uitgeput*.
Half'door (*in twee helften*), bw.: — *snijden*.
Half'dronken (*eenigszins aangeschoten*), bn.: *een — matroos*; zie Bestoven.
Half'duister (*schemerachtig*), bn.; als zn. o. *in het — zitten te praten, in de schemering*.
Halfeen' (*12.30 uur*), — **twee'**, — **drie'**, enz. tot — *twaalf (van den tijd)*, telw. (aaneen te schrijven); zie Halfacht.
Halfelf' (*10.30 uur*), telw.; zie Halfacht.
Halfelf'je (*koffie met brood 's morgens om halfelf, ook, borreltje*), o. —s; zie Twaalfuurtje.
Half-en-half', o. gmv.; zie Half-om-half.
Half'ezel (*paardachtig dier*), m. —ezels, zie Muilpaard.
Half'god (*myth. de zoon van een god en een aardsche vrouw*), m. —goden; zie Heros.
Half'heid (*onbeslistheid, weifeling*), v. gmv.: *met die — komt gij niet verder*.
Half'hemdje (*overhemd, chemisetje*), o. —s.
Half'jaar (*tijdperk van zes maanden*), o. —jaren: *de huur per — betalen of — jaarijks*, bw.; — **jaarijksch**, bn.: — *e termijnen*.
Half'je (*half glaasje drank*), o. —s: *Jan nog een —! d. i. half glaasje bitter of jenever*.
Half'je (*halve cent*), o. halfjes.
Half'klinker (*spraak. medeklinker, die in een klinker kan overgaan*), m. —klinkers: *de j en w zijn —s, nl. verwant met i en oe*.
Half'kristal (*glassoort, samensmelting van kristalglas en gewoon glas*), o. gmv.
Half'laken (*laken, voor de helft uit wollen draden geweven*), o. gmv.; — **linnen** (*weefsel, bestaande half uit linnen, half uit katoen*), o. gmv.
Half'luid (*eenigszins luid*), bn.: *hij zei dat —*.
Half'maandelijks, bw.: *men v ergadert —*; w. g.; — **maandelijksch**, bn.: — *e vergaderingen, om de halve maand*; *een — tijdschrift*.
Half'ne'gen (*8.30 uur*), telw.; zie Halfacht.

Half-om-half' (gemengde drank, b.v. likeur, half rum en half brandewijn, enz.), o. gmv. **Half'ronnd** (halve aardbol, in afbeelding), o. -ronden: het oostelijk -, het westelijk -; een kaart met de beide -ronden; zie Hemisfeer.

Half'ronnd, bn.: een -e kring, een -e toren, d. i. den vorm van een halven cirkel hebbende. **Half'schaduw** (schilderk. toon tusschen licht en schaduw), v. -schaduwen.

Half'slachttig (slechts voor de helft behoorende tot een ras of soort), bn.: een -e neger, een -e windhond, een -e Fries; fig. een -e mensch, die niet weet, wat hij wil; -**held** (fig. onzekerheid, weifeling), v. gmv.

Half'slag, m. gmv.: sloeg het daar op den toren - of heel? d. i. het halve of het heele uur.

Half'slag, o. gmv.: een - van een paard, een - trekhand, geen volgroeid, geen volwassen dier; verg. Halfwas en Halfwassen.

Half'sleet (halfverstenen, halfafgedragen), bn.: die lakensche jas is -; -**sleetsch**, bn.: een -e pantalon; -**sleten** (gedeeltelijk verstenen), bn.: een hoop - zeildoek.

Half'stok (halverwegen den vlaggestok), bw.: de vlag - hijschen, ten teeken van rouw.

Half'tien' (juist tusschen 9 en 10 uur, 9.30 uur), telw.; zie Halfacht.

Half'tij (hoogte van het water, half tusschen eb en vloed), o. gmv.: de vloed heeft pas half zijn tijd geloopen, het is -.

Half'twaalf' (juist tusschen 11 en 12 uur, 11.30 uur), telw.; zie Halfacht.

Half'uur (dertig minuten), o. halve uren: een - gaan wandelen; elk - slaat de torenklok.

Half'vasten (de dag op de helft der 40-daagsche R.-K. vasten, d. i. op den 4en Zondag in die vasten), v. gmv.; - werd vroeger gevierd met optochten, vooral in Vlaanderen; de graaf v. -, figuur uit den carnavalsoptocht van dien dag, te Antwerpen; -**vas'tenmarkt** (markt omstreeks den dag van halfvasten), v. -en; -**vas'tenpret** (herhaling van de carnavalspret op den dag v. halfvasten), v. gmv.

Half'verheven (bas-reliëf), bn.: ziedaar mooi - beeldwerk, d. i. waarvan de figuren voor de helft naar voren treden.

Half'vers (halve versregel), o. -verzen.

Half'vier' (3.30 uur), telw.; -**vi'f'** (4.30 uur), telw.; zie Halfacht.

Half'vleugeligen (snavelinsecten), m. mv.

Half'was (leerling, nog maar den halven wasdom hebbende), m.; -**je**, o. -s: gevraagd een - bij X, mr. Draaier, jongmaatje, leerjongen.

Half'wassen (slechts ten halve volwassenen), bn.: een - haan, een - juffertje.

Half'weg, bw.: zij deed het kind omstreeks - een schoone luiet aan, (C. O.), d. i. op de helft van den af te leggen weg; Valkenburg ligt - tusschen Maastricht en Aken; fig. we zijn met dat werk nog niet -, half gereed.

Half'wijs (niet goed wijs, eenigszins getikt), bn.

Half'wind (scheepst. wind, half invallende of voor de helft blazende in het zeil, dwarswind), m. gmv.: met - zeilen; -**wollen** (weefsel, deels wol en deels katoen), bn.: -doeken; -**zacht** (tusschen hard en zacht), bn.: -e eieren.

Halfzes' (5.30 uur), telw.; zie Halfacht.

Half'zijde (weefsel, uit den afval van flet-zijde bestaande), v. gmv.; -**zijden**, bn.: dit zijn - stoffen, dat is - damast.

Half'zoolganger (dierk. dier, dat bij het

loopen de zool maar ten deele op den grond zet en deels op de teenen loopt), m. -s: de marterachtigen zijn -s.

Half'zuil (zuil, die voor de helft, ook voor $\frac{2}{3}$, $\frac{3}{4}$, $\frac{7}{8}$ harer dikte naar buiten treedt, daar zij met het muurwerk verbonden is), v. -zuilen.

Half'zuster, v. -zusters, zie Halfbroer.

Halla'li, tw., zie Halali.

Hal'lel (d. i. loof), o. -s: het groote -, het kleine -, Israël. lofzangen, (Psalm 113 t/m 117), loflied, juichkreet: godgewijde -s klinken!

Hallelu'ja (Hebr. Gode lof, Loof den Heer! juichkreet), o. -s: het halleluja zingen, in den Paaschtijd; -**hoed** (hoofdedeksel, zooals de vrouwelijke leden van het heilsleger dragen), m. -en; ook, Halle'lujja, zie Alle'lujja.

Hal'lenkerk (bouwk. gotische kerk met een middelschip en 2-4 zijschepen met even hooge gewelven, soms ook van gelijke breedten), v. -kerken: de St.-Michielskerk te Zwolle, de Walburgskerk te Zutphen zijn -kerken.

Hal'letje, Haarlemmer - (Haarlemsch kaneelkoekje, rond en plat), o. -s.

Hal'letoren, m. -s: de - te Brugge, zie Belfort, Belfrood.

Hallo' (uitroep, om iem. opmerkzaamheid te wekken, oproep bij het telefoneeren), tw.

Hallucina'tie (zinsbegoocheling, zinsverbijs-tering, visioen), v. -s, -tiën. (t = s).

Halm (stevige gelede stengel van grassen en granen), m. -en: de - schiet op, uit; het graan op den - verkoopen, te velde; -**knoop** (dikte tusschen de geleedingen), m. -knoopen; -**stroo** (uitgedorschte halmen), o. gmv.

Hal'maspel (zeker bordspel met pions), o. -spellen.

Hal'o (kring om zon of maan), v. -s: de roode avondzon straalde in e. - v. fel oranje.

Halome'ter (meter v. h. zoutgehalte), m. -s.

Haloscoop' (werktuig, om het zoutgehalte van zee water te bepalen), m. -copen.

Halotechniek' (kunst van zoutbereiding), v. gmv. (ch = scherpe g).

Hal'riet (zeker goed soort van dekriet), o. gmv.

Hals (lichaamsdeel, dat het hoofd verbindt met den romp), m. halzen: de giraffe met haar langen -; iem. den - afsnijden, keel; iem. den - breken, hem dooden; een stijven - hebben, nek; bij overdr.: de - van een hemd, de - van een flesch, de - van een viool, de - van een anker; zegsw. om - brengen, dooden; zich iets op den - halen, zich zelven een last berokkenen; fig. een onnoozele -, bloed.

Hals (scheepst. touw, om het zeil onder vast te zetten), m. halzen; zegsw. tusschen twee halzen varen, vlak vóór den wind.

Hals'band (halsketting), m. -banden; -**bel** (van rund of schaap), v. -bellen; -**berg** (halskraag van ijzer), m. -en, vero., zie Wapenrusting; -**boord** (kraag v. hemd of overhemd), m. -en, zie ook Jukkraagje;

-**brekend** (m. levensgevaar gepaard gaande), bn.: allerlei -e toeren van artiesten in een paardenspel; -**das** (halsdoek), v. -sen; -**doek** (halsbedeksel), m. -doeken; -**gareel** (gordel of juk voor trekdieren), o. -en.

Hals'over-kop (al buitlend, fig. overhaast), bw.: hij viel - v. d. trap; - poetste hij de plaat.

Hals'recht (het recht over leven en dood van hoorigen), o. gmv. vero.

Hals'snoer (halsieraad, collier), o. -snoeren.

Halsstar'rig (eig. met starren of stijven

hals: *hardnekkig, hoofdlig, koppig*, bn.: *het meisje bleef - en wilde naar geen goeden raad luisteren*; *een - karakter, -e onwil, een - verzet*; bw.: *iets - volhouden, iets - weigeren, - naar iets streven*; -er, -st; -**heid** (*koppigheid, weerspannigheid*), v. gmv.

Hals'straf (*doodstraf*), v. gmv. vero.

Hal'ster (*halsriem der paarden*), m. -s: fig. *den - strijken*, er van door gaan; in Twente: heimelijk schoolverzuim plegen.

Hals'wervel (ontl. *een der wervelen van den hals*), m. -en of -s: *er zijn zeven -s*.

Halt (*militair commando*), tw.: *Peleton, -!* d. i. blijf staan; als zn. o.: *het - klonk langs de gelederen*.

Hal'te (*stationnetje, wachtpost op spoor- of tramweg*) v. halten; ook, **Halt**.

Hal'ter (*gymnastiek. springkolf, korte handstaaf, aan weerszijden met een kogel bezwaard*), m. -s: *oefeningen met de -s, met lichte en zware -s, gymnastische armoefeningen*.

Halt'paaltje (*wit paaltje, dat de halte der stadstram aanwijst*), o. -paaltjes.

Hal'tsein (*optisch sein om te stoppen*), o. -en.

-halve (*achtervoegsel: uit kracht van, krachtens*), b.v.: *ambts-, eers-, plichts-, rechts-*; verder in: *uwent-, zijnent-*, wat betreft; ook in: *duidelijkheids-, gemaks-, kortheids-*, wegens, ter wille van, om te bereiken.

Hal'vecent' (*het kleinste Ned. bronzen pamuntje, 1/2 cent*), m. -en; zie *Halfje*.

Hal'veeren (*in twee gelijke stukken deelen, middendoor-snijden*): *een appel -, een perzik -, een lijn -; den buit -, de winst -*, d. i. in helften deelen.

Hal'vegul'den, m.-s; z. *Tienstuiverstuk*.

Hal'vemaan (*de maan in het eerste of laatste kwartier*), v. -manen; bij uitbr. de *Turksche macht*, een wassende halvemaan, als veld- en wapenteeken van den Sultan.

Hal'verhoogte (*op de helft van de hoogte*), bw.; zegsw. *ter halver hoogte*.

Hal'verwegen (*op de helft van den weg, op het midden*), bw.; soms: *-wege, -weg, -wegs: Pandolf keerde -wegs, (Staring); zij waren -wege den dijk, (C. O.); hij kwam tot -wegen*.

Hal'vewind, bw.: *het schip ligt -, de wind valt dwars in*; zegsw. fig. *- zeilen, niet te fel op iets afgaan*; ook, *Halfwind*.

Hal'vezo'len (*schoenen van nieuwe halve zolen voorzien*), ik halvezoold, heb gehalvezoold.

Hal'vezool' (*schoenzool aan den voorkant*), v. -zolen: *-zolen en achterlappen*.

Hal'vezen (*doorstikken*), ik halsde, heb gehalsd: *hij at zooveel, als hij kon -*; fig. *hij kon al dat werk niet -, afkrijgen*.

Hal'verig (*stumperig*), bw.: *hij ziet er - uit*.

Ham (*bout of schink van een varken*), v. hammen: *een vette -, buitenlandsche -men, Westfaalsche -men*; als stofnaam: *een broodje met -*; zegsw. *dat smaakt als -, zeer lekker*.

Ham'smaafest (*Israëliet. feestdag*), o. -feesten; zie *Purim*.

Hamel' (uit het oud-Fr. *hamée*: *slagboom, afsluitboom, ijzeren sluithek*), v. hameien.

Hamel (*gesneden ram*), m. hamels.

Hamel'bout (*schapebout*), m. -bouten;

-vleesch (*vleesch van een hamel*), o. gmv.

Ham'er (myth. *in verband met den donderhamer van Thor, bij onze heidensche voorvaderen een heilig voorwerp, later ook teeken van eerbied, gezag, ontzag*), m. -s: *een donder- | behoedde tegen het onweer; den doode*

werd een - mee in 't graf gegeven; het wijden van gebouwen en grenssteenen geschiedde met den -; nog, de - van een voorzitter, de - der vrijmetselaren, de - bij een verkoop in handen van den notaris: *onder den - brengen*, publiek verkoopen; *duizenden balen koffie passeerden den -*; ook bastaardvloek: *Wat -!*

Ham'er (*gereedschap van den timmerman, kuiper, smid, enz.*), m. -s: *een houten -, een smids-*; zegsw. *tusschen - en aanbeeld zijn*, in groote ongelegenheid; fig. *de - van een slaguurwerk*, hamervormig staafje, dat op het belletje of klokje slaat; zie ook: *Klokken Hamerspel*.

Ham'eren (*slaan, kloppen met den hamer*), ik heb gehamerd: *metaal -, iets glad -*.

Ham'erslag (*slag met een hamer*), m. -en.

Ham'erslag (*afspringende deeltjes van gesmeed wordend gloeiend ijzer*), o. gmv.

Ham'ster (*zeker knaagdier, groote veldrat*), v. -s: *in België looft men premies uit op het vangen van -s*.

Han (*Turksche herberg voor karavanen; goederenmagazijn in Konstantinopel*), m. -s.

Hand (*lichaamsdeel, zich uitstrekkend van den pols tot het uiteinde der vingers*), v. handen: *de palm van de -, vlakke binnenzijde, de rug v. d. -, bovenkant; iem. de - geven, hem de - drukken*, teeken van vriendschap; *de rechterhand, de linkerhand*; fig. *een fraaie - schrijven*, mooie letters maken, keurig schrijven;

zegsw. in 's vijands handen vallen, macht; iem. de - boven 't hoofd houden, hem beschermen, fig. door de hand over hem uit te strekken, als om alle onheil van hem af te weren; *de - en in den schoot leggen of doen liggen*, werkeloos, zonder verweer gaan worden; *met de - en in 't haar zitten*, in groote verlegenheid zitten, radeloos zijn; *met - en tand iets vasthouden, zich weren*, met alle mogelijke middelen van verweer te werk gaan, hardnekkig vasthouden; *van de - in den tand leven*, zie *Tand*; *zijn - en in onschuld wassen*, alle verantwoordelijkheid van zich af werpen; *de laatste - aan iets leggen*, iets voltooiën; *de - met iets lichten*, iets zonder zorg afmaken, er zich met den Franschen slag van afmaken, er zich gemakkelijk afmaken;

iem. of iets onder - en nemen, hem geducht de les lezen, iets ter dege opknappen; *aan de hooge of hoogere - zitten*, de eereplaats hebben; *de - en opleggen, zegenen, wijden; iem. op de - en dragen*, eig. hem dragen als een kind, fig. iem. buitengewone liefde of genegenheid toonen; *goederen in de doode -*, zie *Doodde hand*; *het zijn twee - en op één buik*, zij trekken ééne lijn, spelen in elkaars kaart, helpen elkaar (meestal ongunstig); *de - en staan hem verkeerd, staan hem niet naar dat werk*, hij kan niet best dit of dat werk verrichten, is het niet gewoon; *de - houden aan*, voortdurend er zorg voor dragen, ook, handhaven b.v. wetten, reglementen, verordeningen; *een - je van iets hebben*, de hebbelijkheid hebben; *wat is er aan de -*, gaande, te doen; *iem. naar zijn - zetten*, naar zijn wil doen handelen;

iets op zijn eigen - je doen, eigenmachtig, op eigen gezag, naar eigen welbehagen; *- over -*, geleidelijk, gelijkmatig, b.v. *- over - zich oppalmen*; *de - aan den ploeg slaan, de - aan 't werk slaan*, het werk aanvangen, opvatten *de - tegen iem. opheffen*, hem dreigen,

zich tegen hem verzetten; op *iem.* — zijn, hem niet ongenegen zijn, bereid zijn hem te steunen; *aan de beter— zijn*, herstellende zijn; *met vaste, krachtige — regeeren*, op krachtige wijze; spreekw. *Als de ééne — de andere wascht, dan worden ze beide schoon*, wanneer men elkaar helpt, hebben beide partijen er nut of voordeel van; *Vele — en maken licht werk*, als velen meewerken, wordt de taak gemakkelijk; *Men kan geen ijzer met — en breken*, zie IJzer; *Beter één vogel in de —, dan tien in de lucht*, zie Vogel; zie ook: Achterhand, Bovenhand, Linkerhand, Overhand, Rechterhand, Voorhand, Warme hand.

Hand (scheepst. deel v. h. anker, nl. het drie-hoekige, spitse uiteinde van een arm), v. — en.

Hand, v.: de zwarte — of zwarte bende, een roovertroep, die in de middeleeuwen het platteland moordend afiep en niemand spaarde.

Hand'appel (appel, om uit de hand te eten), m. —s, zie Tafel—; —**atlas** (atlas van handig formaat), m. —atlassen; —**bad** (koud bad der handen en polsen tot zenuwstilling), o. —baden; —**bagage** (lichte bagage, met de hand te vervoeren), v. gmv., zie City-bag.

Hand'boel (kluister voor één hand of de beide handen), v. —boeien: *iem. de — en aandoen*, aanleggen, zie Paternoster; —**boek** (boek van gemiddeld formaat), o. —en: —**boek der wellevendheid**; —**hoog**, m. —bogen: *schieten met den edelen handboog*; —**boogschutter**, m. —s; —**boom** (spaaak, zwengel), m. —en; —**boor** (kleine boor), v. —boren; —**brandspuit** (kleine soort van brandspuit), v. —spuiten.

Hand'breed (de breedte van een hand), o. gmv.: *uw mantel is een — te lang*.

Hand'camera (klein photographie-toestel), v. —camera's; zie Kodak.

Hande'dig (medeplichtig), bn.: *aan iets — zijn*; *zich — verzetten*, met de hand slaande.

Hand'dag (scheepst. eind touw, waarmee een schuldige getuchtigd werd), v. —dagen: deze straf werd opgelegd door den kriegsraad, die van La a r z en (z. ald.) door den commandant.

Hand'doek (waschdoek, een toiletdoek), m. —doeken: een linnen —.

Hand'druk (het drukken van de rechterhand als teeken van genegenheid), m. —drukken: *hij wisselde met ieder der gasten een —*.

-hande (achtervoegsel, meervoud van hand d. i. soort); zie: Allerhande, Velerhande.

Hand'el (handeling, manier van doen), m. gmv.: *eerlijk in — en wandel, doen en laten*.

Hand'el (ruil van de eene koopwaar tegen de andere of van goederen tegen geld, in 't algemeen van de eene waarde tegen de andere), m. gmv.: *binnenlandsche —, uitvoer—, de graan—, de — op Engeland, — in tabak*; zegsw. *in den — zijn of gaan*; verder: *ruil—, effecten—, geld—, wind—*, zie ald.

Hand'el (Eng. *handvat* aan machines, kruk, zwengel, hefboom), m. —s.

Hand'elbaar (inschikkelijk), bn., —der, —st.

Hand'elen (goederen koopen en verkoopen), ik heb gehandeld; —**aar** (koopman), m. —s; —**aarster** (koopvrouw), v. —s.

Hand'eling (verrichting, daad; geschrift), v. —en: *de — en der Apostelen*, laatste historisch boek der H. Schrift, volgend op de vier Evangelien; *de — en van een congres, vereeniging, enz.*, verslagen van de verrichtingen, van het verhandelde.

Han'delmaatschappij (vennootschap van koophandel), v. —maatschappijen: *de Nederlandsche —*; opgericht bij Koninklijk besluit van 29 Maart 1824; zij brengt de producten, die de regeering in Indië worden geleverd, ten deele naar Nederland en verkoopt ze op de veilingen te Amsterdam, Rotterdam, ook te Middelburg, Dordrecht of Schiedam, tegen vergoeding door onze regeering.

Han'delsaangelegenheid (zaak, den koop-handel betreffende), v. —heden.

Han'delsaardrijkskunde (aardrijksk. gegeven met het oog op den handel), v. gmv.

Han'delsagent (agent tot bevordering van den handel), m. —agenten; —**artikel** (koopwaar, artikel van handel), o. —artikelen;

—**bank** (bank, wier werkring bestaat in het of voor eigen rekening, of met anderen voor gezamenlijke rekening, drijven van handelszaken), v. —banken; —**bediende** (benaming voor elken persoon, in dienst van een koopman), m. —n: —n zijn b.v. winkelbedienden, handelsreizigers, agenten of vertegenwoordigers, colporteurs, enz.

Han'delsblad (dag- of weekblad voor den handel), o. —bladen: *het — v. A'dam*.

Han'delscrisis (plotselinge en heftige prijsverlaging van vele artikelen in den handel), v. —crisisen; —**drukke** (levendigheid door den handel), v. —drukten; —**factorij** (nederzetting in overzeesche gewesten van wege een handelshuis), v. —en: tot een — behooren de kantoren, huizen, pakhuizen, die zulk een nederzetting vormen; —**firma** (handelshuis), v. —'s; —**geest** (aanleg, lust tot den handel), m.: *vroegtijdige Hollandsche —, in knapen*, (C. O.); —**geschiedenis** (werk over de geschiedenis v. d. handel), v. —geschiedenissen.

Han'delshuis (koopmansnering, firma), o. —huizen; —**kantoor** (koopmansbureau), o. —toren; —**man** (handelaar), m. —lui; —**merk** (merk, waaronder een koopman zijn handelswaren aan de markt brengt ter onderscheiding van die van anderen), o. —en; —**onderneming** (handelsaffaire), v. —en; —**papier** (geldswaardig kredietpapier: wissels, accepten, chèques, enz., dat dienst doet als betaling), o. —en; —**plaats** (koopstad), v. —plaatsen: *Rotterdam is een aanzienlijke —*.

Han'delsspolitiek (staatkundige richting ten opzichte van den handel), v. gmv., b.v. *het vrijhandel- of wel het beschermend stelsel*;

—**recht** (het recht van den handel), o. —rechten: *het publiek —, het wissel—*; —**reiziger** (handelsbediende, die voor zijn patroon reist en buitenaf verkoopt), m. —reizigers, zie Commis-voyageur.

Han'delsrekenen (rekenen, in den handel gebruikelijk en dat ten doet heeft de vraagstukken, die in het handelsverkeer voorkomen, langs den kortsten en zekersten weg op te lossen), o. gmv.; —**school** (vakschool voor den handel, inrichting voor middelbaar onderwijs te Amsterdam), v. —scholen, ook: *Handelschool*; —**stad** (koopstad), v. —steden: —**stand** (de gezamenlijke handelaars), m. gmv.;

—**stelsel** (—systeem), o. —s; —**tak** (eenig onderdeel van handel), m. —takken; —**term** (uitdrukking met bepaalde beteekenis in den handel), m. —en; —**tractaat** (overeenkomst tusschen twee staten in zake handel), o. —tractaten; —**vennootschap** (vennootschap, aangegaan of opgericht tot het drijven van

handelszaken), v. — schappen; — **verdrag** (handelstractaat), o. — verdragen; — **verkeer** (handelsdrukte, veroorzaakt door het verkeer tusschen landen, volken, werelddeelen), o. gmv.; — **vertier** (levendigheid, door den handel veroorzaakt, hetzij op de markten, 't zij in de havens), o. gmv.; — **viag** (koopvaardijvag), v. — gen; — **vloot** (vloot, bestaande uit koopvaardij-schepen), v. — vloeten; — **volk** (handeldrijvende natie), v. — en; — **vriend** (iem., die den koophandel genegen is, ook, vriend van eenigen koopman), m. — vrienden; — **vrijheid** (handel zonder belemmerende bepalingen), v. gmv.; — **waar** (koopwaar, handelsartikel), v. — waren; — **waarde** (de waarde of prijs der dingen voor den koopman, niet voor het publiek), v. gmv.; — **weg** (weg van het handelsverkeer), m. — wegen; — **wereld** (de gezamenlijke handelaars), v. gmv.; — **wetenschap** (geheel van kennis, een handelman noodig), v. — pen; — **wetgeving** (regeling van de aangelegenheden van den handel of van het handelsbedrijf bij de wet), v.: de — is vervat in het Wetboek van Koophandel; — **zaak** (handelshuis, -firma; zaak, den koophandel betreffende), v. — zaken.

Handelwijs, — **wijze** (manier van handelen, van doen), v. — wijzen.

Handen, het handde, heeft gehand: die pen handt mij niet, sluit of past niet in mijn hand.

Handenarbeid (eig. werk der handen, ook, stijd), m. gmv.: de directeur der gevangenis voeg den boef, wat hij voor — had gedaan; een cursus volgen in —.

Hand-enlijntekenen, zie telkens aldaar.

Handenloos (eig. zonder handen, fig. erg onhandig), bn.: alsof men geheel — in de wereld was gekomen, (C. O.)

Hand- en span'diensten (heerendiensten, die verricht werden of door handenarbeid of door middel van paard en wagen), m. mv.

Handgaw (rap met de hand), bn., zie Handjegaw.

Handgebaar (gebaar m. d. hand), o. — baren.

Handgeld (mil. premie in geld, b.v. aan koloniale uit te betalen), o. — gelden.

Handgemeen, bn.: — zijn, vechten: vader en zoon werden —, begonnen te vechten; als zn. o.: het handgemeen der infanterie.

Handgereedschap (in de gymnastiek), o. — pen: de — pen zijn: oefenstokken, oefenstaven, halters, knotsen.

Handgift (de eerste ontvangst in geld van den marktventer), v. gmv.

Handgranaat (granaat, die met de hand geworpen wordt, moderne uitvinding van een Noorsch ingenieur), v. — granaten.

Handgreep (greep met de hand), m. — grepen: de — grepen van 't geweer, van den degen kennen; — **habliteit** (vlugheid van hand of van handbeweging), v. — en; zie Prestidigitateur, ook, Jongleur.

Handhave (handvatset), v. — haven. vero.

Handhaven (afleid. van handhave: in stand houden), ik handhaafde, heb gehandhaafd: zich — op het tooneel der academische samenleving, (Koetsveld); den vrede —; een bestuit —; — **haver** (onderhouder, verdediger), m. — s; — **having** (in-stand-houding), v. gmv.

Handicap (Eng. sport), o. — s, d. i. een wedstrijd met voórgift (in tijd, afstand, gewicht) aan de zwakkeren: een — race, een wedren met voórgift.

Handicapper (Eng. sport voor'giftregelbaar), m. — s.

Handig (vlug, bedreven), bn.: een — diplomaat; een — boekje, gemakkelijk te hanteeren.

Handje, o. — s: iem. een — helpen, iem. eenige hulp verleen; zie ook Hand.

Handjebakken (elkaar in de hand slaan, zooals marktkooplieden doen), alleen gebruikelijk in de onbepaalde wijs; zie Handslag.

Handjegaw (iem., die gauw de hand uitsteekt, b.v. om te slaan, om aan te pakken), m. en v. — s: alles goed en wel! maar je bent toch een —, (C. O.)

Handjeklap (zeker kinderspel), o. gmv.; ook: — **plak**, o. gmv.

Handjevol (een beetje, een klein aantal), o. gmv.: een — menschen, een — kersen.

Handkar (stootkarretje, karretje op twee wielen met twee boomen voor de handen, om het voort te duwen, handwagen), v. — karren.

Handkoffer (licht en handig koffer), m. — s.

Handklavier (toetsenrij van het orgel), o. — klavieren; zie: Manuaal en Pedaal.

Handkus (zoen op de hand, als teeken van eerbied), m. — kussen: tot den — worden toegelaten bij een Koningin; zie Voetkus.

Handlanger (ontstaan uit: de hand langend i. reiken: medeplichtige, ook, ondergeschikt helper), m. — langers: een — der politie.

Handleiding (boek, dat als leidraad bij de studie of bij het onderwijs wordt gebruikt), v. — leidingen.

Handlichting (rechtst. ontheffing van minderjarigen aan de ouderlijke macht of aan de voogdij; 't mondig-verklaren van minderjarigen b.v. tot het drijven eener zaak), v. gmv.: iemand — verleen.

Handmof (damesmof), v. — moffen; — **mofje**, o. — s: een nieuwmodisch — van marter of chinchilla, (C. O.), zie ald.

Handmolen (molen, die met de hand in beweging wordt gebracht), m. — s: een kofflemolen is een —.

Handomdraai, m.: in een —, oogenblikje.

Handoplegging (wijding of zegening: zinnebeeld van het verleen van eenig gezag of eenige macht), v. — opleggingen.

Handpalm (de binnenvlakte der hand), v. — palmen; zie Palm.

Handpenning (godspenning), m. — en.

Handpers (boekdr. zeer eenvoudige pers, die door draaiing v. e. zwenget werkt), v. — en.

Handplak (luide handslag), v. — plakken; zie: Handjebakken en Handslag.

Handreiken (eig. de hand toereiken; bijstaan, helpen), ik heb gehandreikt; — **reiker** (helper), m. — s; — **reiking** (hulp), v. — en.

Handscherm (een licht, met één hand te verplaatsen vuurschermje), o. — schermen.

Hand schoen (bekleding van de hand), m. — schoenen: garen — en, zijden — en, glacé — en; — en met bont; zegsw. iemand den — toewerpen, riddertijden: iem. uitdagen tot den kamp op leven en dood; den — opnemen, den strijd aanvaarden, ook fig. den — opnemen voor iemand, de verdediging zijner zaak op zich nemen; met den — trouwen, het sluiten v. e. huwelijk, waarbij de bruidegom afwezig is, doch vertegenwoordigd wordt; zij is geen katje, om zonder — en aan te pakken, men moet met haar voorzichtig zijn, zie Kat.

Hand schoenendoos (langwerpige doos tot het bewaren van handschoenen), v. — doozen.

Hand'schrift (met de hand geschreven werk; kopij), o. -schriften; zie **H. S.**

Hand'schrift (iem. wijze van schrijven), o. gmv.: dat is mijn - niet; een verdraaid -.

Hand'slag (slag in de hand van den kooper tot bekrachtiging van den aangevangen koop), m. -slagen: ook, Palm'slag of Koop'slag.

Hand'spaak (stok, waarmee de spil van een windas wordt rondgedraaid, zie Hieuwen), v. -spaken.

Hand'spuit (spuit, om vensters te wasschen), v. -en.

Hands up (Eng. geef u over of gevangen!)

Handtas'telijk (voelbaar, met de hand te tasten), bn.: een -e leugen, een - bewijs, een - onderzoek; -er, -st; -heden (vecht-partij), v. mv.: het kwam tot -, het werd een kloppartij, een vechten.

Hand'tasting (belofte bij hands'lag), v. gmv.

Hand'teekenen (het teekenen uit de vrije hand en wel met houtskool, krijt of potlood), o.: examenen doen in het -; zie Lijnt'eeke en n.

Hand'teekening (eigenhandige onderteekening), v. -en; -vaardigheid (vlugheid v. handbeweging, -habilitet), v. -heden.

Hand'toestel (in de gymnastiek), o. -len:

de - toestellen zijn: springtouw en polsstok.

Hand'vat (handvat), o. -vatten; -vatsel (greep, oor, steel), o. -vatsels.

Hand'veger (veger met korten steel, handstoffer), m. -s.

Hand'vest (eig. wat door handteekening bevestigd of vast is geworden: oorkonde, keur, privilege), v. en o. -vesten.

Hand'vleugeligen (dierk. orde der vleermuizen, vampiers, enz.), m. mv.

Hand'vlijt (het op scholen gegeven onderwijs in handenarbeid), v. gmv.

Hand'vol, v. handen vol: een - noten, een - koren, fig. een - menschen, eenige menschen; ééne handvol, twee handen-vol; het geld met handen vol weggooien, uitermate verkwistend zijn.

Hand'wagen, m. -s; zie Hand'kar.

Hand'water (zuiver water, om de handen te wasschen), o. gmv.: zegsw. dat heeft er geen - bij, dat kan er niet bij vergeleken worden, is veel minder, haalt er niet bij; hij heeft geen - bij zijn broeder, blijft ver bij dezen achter; ook: hand water: de oude dominee, ... hij zou me; maar dat was ook een man, hoor, daar heeft onze nieuwe geen hand water bij, (Potg.); dat is mij geen hand water waard.

Hand'werk (ambacht, bedrijf), o. -werken: ieder - had destijds in de groote steden zijn eigen gild, zie Gild: het - heeft een gouden bodem, zie Gouden; ook, als tegenst. v. machinaal b.v. van sigaren; -werken (vrouwelijke bezigheden, als breien, stoppen, enz.), o. mv.: men onderscheidt de - in nuttige en fraaie (borduren, haken, festonneeren, enz.), zij deed examen in de nuttige -: naaien, stoppen, mazen, enz.; -werken (handwerk maken), zij handwerkte, heeft gehandwerkt: rustig zat zij te -, ze keek eens op en handwerkte verder; -werksgesel (ambachtsknecht), m. -gezellen; -werksman (ambachtsman), m. -lieden, -lui.

Hand'wijzer (paal met armen als wegwijzer op een twee- of driesprong), m. -wijzers.

Hand'woordenboek (beknopt woordenboek in handig formaat), o. -woordenboeken.

Hand'wortel (ontl. een der beentjes van de

hand boven het polsgewricht), m. -wortels.

Hand'zaag (zaag, die met ééne hand wordt bewogen), v. -zagen; zie Zaag.

Hand'zaam (gedwee, handelbaar), bn.: een -

man, ook: een -zame wind, gunstig; -zamer, -st.

Ha'nebalk (dwarsbalk, hoogste horizontale balk in een schuur), m. -balken; bij uitbr. hij woont in de -en, onder de dakpannen; -boek (eerste leesboek voor de jeugd, met een haan op het omslag, in de 17e eeuw algemeen in gebruik), o. -boeken, vero.; -kam (kam v. e. haan), m. -kammen; -kam (mooie, roode O.-I. bloem, als sierplant aangekweekt; ook, zekere veenplant), m. -kammen.

Ha'nevel (klein kippenei zonder dooier), o.

-eieren; -gekraal, o. gmv.; -gevecht

(kamp van twee hanen, geliefd vermaak der

inlanders, b.v. op Celebes), o. -gevechten;

-mat (kampplaats voor hanen), v. -matten.

Ha'nepoot (eig. poot van een haan; scherts.

slecht geschreven letter), m. -pooten, bij

uitbr. onleesbaar schrift; -poot (schermbloemige plant), m. -en: de - heet ook gemeene

of roode waterbezie, ook: Kraalkruid, Zeesla;

-schree (-stap, -pas), v. gmv.: hij woont

een - van hier, een eindje weegs; -spoor

(doorn of spits achter aan elken poot van een

haan), v. -sporen; -tred (stap of tred van een

haan), m. -treden, ook: Ha'netree, v. -ën;

-veer (veer uit den staart van een haan),

v. -veeren, ook: Haneveder; -veer (iemand

met een haneveer op den hoed, 't zij soldaat

of vrijbuiters; bij uitbr. een baas in 't vechten),

m. -veeren; -voet (wilde plant), m. -en:

bosch-, anemoon, windbloem, melkwortel.

Hang (bout, ijzer, hengel, waar men iets aan

hangt; ook, rek), m. -en.

Hang (plaats, waar haring opgehangen en

gerookt wordt, vischrookerij), m. -en.

Hang (volkst. zucht, trek, neiging), m.:

die jongen heeft een - tot het verbodene.

Hangar (Fr. afdak, loods, overdekte berg-

plaats voor e.vliegmaschine), v. -s. (ar = aar).

Hang'brug, v. -bruggen; z. Kettingbrug.

Hang'bast (eig. de strop, bij uitbreid.

galgebros, opgehangene), m. -basten, vero.

Hang'bast (hangop, gezuurde doorgezijde

melk, karnemelkspijs), v. gmv.

Hang'en, ik hing, heb gehangen: de boomen

- vol vruchten, zijn; zegsw. aan iem. lippen -,

met hart en ziel naar hem luisteren; bij iem.

blijven -, toeven, logeeren; aan 't uiterlijk

-, hechten; dat hangt mij boven 't hoofd, dreigt

mij; zoo'n reis hangt er in, kost veel geld, loopt

in de papieren; 't hangt aan elkaar als droog

zand, er is geen samenhang; dat hangt van

leugens aan elkaar, bestaat enkel uit leugens;

hij hangt van grappen aan elkaar, hij is een

eeuwige grappenmaker; het hoofd laten -,

den moed verloren geven; bij een verkoop

aan iets blijven -, tegen zijn bedoeling het

krijgen; iemand niet alles aan den neus -,

niet het fijne van iets doen kennen; de huik

naar den wind -, naar de omstandigheden

van partij veranderen, z. Huik; de hier aan

de wilgen -, zie Lier; de kap op den tuin

-, zie Kap; - en verlangen, zeer sterk

verlangen.

Hang'ende, bn.: de - tuinen van Semiramis

in Babylon, tuinen nl. op platformen, door

kolommen geschraagd en gestut, zie Wereld-

wonder; zegsw. de zaak is nog -, is nog

niet afgedaan; de onderhandelingen zijn nog

- , gaande; met - pootjes aankomen, naderen, erg onderdanig als een hondje, dat gaat opzitten en de voorpootjes laat hangen, zie Poot.
- Hangende** (gedurende), vz.: - het proces, - de onderhandelingen.
- Hanger** (voorwerp, dat hangt of waarin iets hangt), m. -s: een brieven-, een boeken-.
- Hangerig** (lusteloos, mat, onwel), bn.: de jongen is wat -; zie Down.
- Hangtjzer** (tjzer, uit den schoorsteen afhangend boven het haardvuur), o. -ijzers: zegsw. een heet -, eig. om aan te pakken, fig. een netelige zaak: het is een heet -, mijnheer, een weduwan met vijf kinders! (Potg.); zie Haal.
- Hangkamer** (e. soort v. opkamer met bovenlicht in een kamer), v. -s; -**kap** (rouwkap van dames), v. -pen; -**kast** (kast, waarin men kleedingstukken hangt), v. -en; -**ketting** (ketting van een ophaalbrug), m. -en; -**klok** (aan den wand hangende klok), v. -ken; -**kompas** (scheepst. kompas, dat van den zolder afhangt), o. -sen; -**korf** (ezelsdraagmand), m. -ven; -**kousje** (hangend gloei-kousje), o. -s; -**lamp** (hangende lamp), v. -lampen; -**lip** (eig. iem. met een hangende onderlip, ook, pruiler), m. en v. -lippen; -**man** (beul), m. -mannen, vero.
- Hangmat** (door volksetymologie uit het Fr. hamac: als een schommel hangende legerstede op een schip), v. -matten.
- Hangoor** (fig. sukkel, hummel), m. -en.
- Hangootafel** (tafel met twee afhangende bladen), v. -s: in het vertrek stond een vrij groote -; (C. O.), klaptafel.
- Hangop** (het dik van zuremelk), v. gmv.
- Hangplant** (sierplant met afhangende ranken), v. -en; -**slot** (beugelslot), o. -sloten, -slotje; -**slootje**, o. -s; -**wang** (dikke, neerhangende wang), v. -en; -**wieg** (schommelwieg), v. -wiegen.
- Hangig** (fel, vinnig), bn.: wees niet zoo -, jongen! -er, -st.
- Hannekemaaler** (eig. Hanneke of Hans de maaiër: Westfaalsche grasmaaiër), m. -maaiers; fig. lomperd, groviaan.
- Hannesen** (treuzelen, kletsen, zeuren, zaniken), hij -te, heeft gehannest. gmv.
- Hannibal**, gesch. beroemde Carthaagsche veldheer, 257-183 v. C., in 202 v. C. te Za'ma op de N.-kust van Afrika door Scipio verslagen.
- Hannoveraan** (man uit de stad of het land Hannover), m. -anen.
- Hans** (verkorting van Johannes), m. -zen: een groote -, een rijk man; groote -zen en adellijke heeren, (C. O.); hij is -fortuinig, een gelukkig kind; spreekw. -komt door zijn domheid voort, de dommerik heeft geluk.
- Hansa** (stedenverbond van de 13e tot de 17e eeuw), v., (s = z), ook, Hanze; z. Hanzestad.
- Hansom** (Engelsche sjees d. i. tweewielig rijtuig, met den koetsier achterop: de leidzels gaan over de kap heen), v. -s; zie Cab.
- Hansopper** (iem. die zich overgeeft), m. -s; zie Hands up.
- Hansop** (eig. hans-sop of -soep, zie Hansworst: Hans potsenmaker, ook, zijn pak; verder hierop gelijkend nachtpakje voor kinderen), m. -soppen.
- Hansworst** (de welgedane of lijvige tooneelzot, tegenstelling van den Pekelharing), m. -worsten; zie: Jean Potage, Jack Pudding.
- Hanteeren** (Fr. hanter, omgaan met, bezoeken; gebruiken, behandelen): een zwaard -, de naald -; -**ing** (bedrijf, kostwinning), v. -en.
- Hanze**, v.; zie Hansa.
- Hanze** (bond van R.-K. vereenigingen tot steun van den middenstand), v.: de - werd opgericht in 1902.
- Hanze'ten** (leden der Hansa), m. mv.
- Hanzebeker** (grootte beker, te ledigen door een nieuw lid der Hansa), m. -bekers; -**stad**, v. -steden: Hamburg, Lubeck en Bremen waren de oudste -steden, daarbij sloten zich sedert 1241 vele andere aan, ook in ons land sedert 1286, b.v. Leeuwarden, Groningen, Stavoren, Kampen, Zwolle, Deventer, Zutphen.
- Hap** (mondvol), m. happen: een - brood.
- Hap'eren** (blijven steken), ik heb gehaperd: het rad onzer naaimachine hapert nu en dan; hij bleef - in zijn toespraak; het hapert hem aan geduld, ontbreekt; wat hapert er aan? scheelt je? waar hapert het aan?
- Hap'je** (beetje, mondjevol), o. -s: een lekker -; fig. dat is geen - kleinigheid; je bent een lekker -, een fijn lid; dat is me een -, een onaangenaam werk.
- Hap'je** (borretje), o. -s: nog een -!
- Hap'pa** (weg), bw.: het is -, (kindertaal).
- Hap'pen** (den mond openen, om iets tusschen de tanden te krijgen), ik heb gehapt: naar iets -, in iets -; fig. naar lucht -, snakken.
- Happig** (gretig, verlangend), bn.: ik ben er niet - op, doe of wil het niet; -er, -st; -**heid** (sterk verlangen, belustheid), v. gmv.
- Hap'schaar** (diender, dievenleider, thans vooral schraper, inhulige vent), m. -scharen.
- Hap'tisch** (den tastzin betreffende), bn.
- Har, har're** (duim of scharnier van een hengel), v. harren; ook: Her, Herre, mv. herren.
- Haraki'ri**, v.: Jap. bij - steekt de veroordeelde zich een breedend dolk in den buik en draait dien daar in rond, vóór een vriend van den rechter verlof krijgt, hem het hoofd af te hakken; komt niet meer voor.
- Harangeeren** (Fr. een redevoering houden, toespreken, een toespraak houden). (g = g).
- Harasseeren** (vermoeien, afmatten, kwellen).
- Harceeren** (teek. schaduwen leggen); -**ing** (schaduwint), v. -en; ook: Arceeren.
- Harceleeren** (afmatten door herhaalde aanvallen, bestoken, verontrusten).
- Hard** (niet week of zacht, stijf, sterk), bn.: dat brood is -, een - ei; fig. een -e winter, streng, guur; een -e bejegening, een - woord, ruw; een - gelag, e. bitter geval; een -e stem, forsch; bw.: - lachen, luidkeels; - loopen, snel; zegsw. - tegen hard, fel tegen fel, barsch tegen barsch; -**heid**, v.: de - van diamant; fig. de - van een behandeling, van het lot, wreedheid.
- Hard'draven** (te paard rennen om een prijs), ik harddraafde, heb geharddraafd; -**draver** (paard), m. -s; -**dravertj** (harddraafwedstrijd), v. -en.
- Hard'ebol** (stijf kop), m. -bollen. gew.
- Hard'ebollen** (tegen elkaar stooten met het hoofd), ik hardebolde, heb gehardebold; fig. tegen zijn lot -, ijdele klachten doen hooren, wrokken.
- Hard'en** (hard maken, bestand doen zijn), ik hardde, heb gehard: tjzer -, door het te pletten; het staal -; zich - tegen de kou.
- Hard'en** (volhouden, withouden), ik hardde, heb gehard: hij zal het daar niet -.

Hard'er (*karperachtige visch*), m. -s.
Hard'geel (*hooggeel*), bn.: -gele sjaaltjes.
Hard'glas (*zeer hard of sterk gemaakt glas*), o. gmv.; -**glasfabriek**, v. -en.
Hardhand'ig, hard'handsch (*hard van hand, ruw, onbesuisd*), bn. en bw.; -er, -st.
Hardhoof'dig (*koppig*), bn.; -er, -st.
Hardhoof'rig (*een weinig doof*), bn.; -er, -st; -**heid** (*lichte doofheid*), v. gmv.
Hardhul'dig (*dik van huid*), bn.; -er, -st.
Hardies'se (Fr. *koenheid, stouthheid, driestheid, vrijpostigheid, durf*), v.; lees: -*die-es'*.
Hard'igheid (*hardheid, hardnekkigheid*), v. gmv.; (*iets hards*), v. -heden.
Hardleersch' (*moelijk lerend, bot, dom*), bn., z. Stupide; -**heid** (*domheid*), v. gmv.
Hardlij'vig (*lijdend aan verstopping*), bn.; -er, -st; -**heid** (*verstopping*), v. gmv.; zie: Constipatie en Obstructie.
Hard'looper (*kernisgast, vlug en onvermoeid in 't loopen; fig. vluggerd*), m. -s: een - *van luien Kees*, een aartsluitierik; -**looperij'** (*wedstrijd in 't hardloopen*), v. -en.
Hardnek'kig (*koppig*), bn.: een - *e jongen*; fig. een - *verzet, een - stiltwijgen*; een - *e Koorts*, (*Koetsveld*); zie Halsstarrig.
Hard'op (*overhuid*), bw.: iets - *zeggen*.
Hard'rijder (*snelrijder op schaatsen*), m. -s; spott. hij is een - *van luien Kees*, een slecht rijder.
Hardrijderij' (*wedstrijd van hardrijders*), v. -en.
Hard'soldeer, o.; z. Weeksoldeer.
Hard'steen (*zerksteen, arduin*), o., als voorw. m. -steenen; als stofn. geen meerv.
Hard'steenen (*van hardsteen*), bn.: een - *dorpel, een - pompbak, een - tombe*.
Hard'vallen (*moelijk of zwaar vallen*), de arbeid viel hem -, is hem -gevalen.
Hardvocht'ig (*ongevoelig, zonder medelijden, wreed*), bn. en bw.: de *Holl. jongen slaat zijn bokken -*, (C. O.); -er, -st.
Hard'zeiler (*snelzeilend schip*), m. -s: een - dingt bij een hardzeilpartij mee n. d. prijs.
Hardzellerij' (*wedstrijd v. hardzeilers*), v. -en.
Har'em (Arab. verblijf der vrouwen, of verblijf, waarvan de toegang heilig is: *vrouwenverblijf in de aanzienlijke Turksche huizen; die vrouwen samen*), m. -s; zie Serail.
Har'en (*scherpen der zeis*), ik heb gehoord.
Har'en (*van haar gemaakt*), bn.; een - *kleed*, een boetkleed; zie Kemelsharen.
Har'ent, te -, in haar huis, dorp, stad; -**halve** (*om harentwil*), bw.; -**wege** (*van haar kant, in haar naam*), bw., gebruikelijk in: van -; -**wil**, bw., gebruikelijk in: om -, ter wille van haar.
Har'ig (*ruig*), bn.: een - *e huid*; -er, -st.
Harik'iri, v.; zie Harakiri.
Haring (*algemeen bekende zeevisch*), m. -en, verkl. Harinkje, o. -s; ook *de an-sjoovis, de sprot en de elft zijn -en; een versche -*, gezouten -; als stofnaam, v. b.v. *Houdt ge van -?* zegsw. *ergens - of kuit van willen hebben*, het rechte of juiste van de zaak willen weten; - *kaken*, inzouten; zie: Volle -, Maatjes-, Steur-.
Haringbuis (*schuit voor de haringvangst*), v. -buisen; -**jager** (*snelzeilende, kleine schuit, die de eerst gevangen haring naar het vaderland brengt*), m. -jagers; -**kaken** (*haring reinigen d. i. ontdoen van de kaken of kieuwen en de ingewanden en dan inzou-*

ten), o. gmv.: het - is een uitvinding van *Willem Beukelszoon van Biervliet*, 1386;
-**koning** (*mooie, zilverachtige haring, die bij een school haringen voorkomt*), m. -en.
Haringkooper, m. -koopers; -**net** (*vleet*), o. -netten; -**pakker** (*man, die de haringen in tonnetjes verpakt*), m. -s; -**pakkerij'** (*werkplaats voor het -pakken*), v. -en;
-**sla** (*fijn gesneden haring, gemengd met olie, azijn en blokjes appelen, krotten of uien*), v.; -**slaatje** (*schoteltje van aardappelen en salade met fingesneden haring en uien*), o.; -**speetje** (*dun rijgstokje, waaraan men haringen speet, om ze te rooken*), o. -s;
-**speester**, v. -s; -**speten** (*haring door de kieuwen heen aan een speetje rijden*), o.; -**ton** (*haringvat, zie Ton*).
Haringvangst (*het vangen van haring, vooral op de Noordzee, ook, op de Zuiderzee*), v.; de - bereikte voor ons land haar bloeitijd omstreeks het jaar 1600, niet minder dan 2000 haringbuisen voeren toen ter vangst uit, waarvan ieder ± f3150 opbracht, de geheele zuivere opbrengst werd op ongeveer 21 miljoen gulden 's jaars geschat; zie *Grootvisscherij*.
Haringvloot (*de gezamenlijke schepen, welke ter haringvangst gaan*), v. -vloten.
Hark (*tuin- en landbouwgereedschap*), v. -en: zegsw. *hij of zij is een rechte -*, stijf persoon; een - *van een vent*, een houterige, stijve Klaas; zegsw. *eens zien, hoe de - aan den steel zit*, hoe de zaak is gesteld, gelegen.
Harken (*met een hark bewerken*), ik harkte, heb geharkt: een *tuinpad -*; -**sel** (*opgeharkte vuilnis*), o. -s.
Hark'erig (*stijf als een hark*), bn., -er, -st: *schoolmeesters uit oude dagen van den -en stempel*, (v. Effen), houterig; zie Hark.
Har'lekijn (Fr. *koddig personage in de kluchtspelen: grappenmaker, hansuorst in een veelkleurig pakje*), m. -s: de *bonte -*.
Har'lekijnspek (*bont pak van gekleurde lappen*), o. -pakken.
Harlekin'sde (*een soort van ballet, waarin harlekijn de hoofdrol speelt*), v. -s.
Harmat'tan (*heete, droge landwind a. d. westkust van Afrika, vooral aan de kust van Guinea*), m.: de - *waait van December tot Maart*.
Harmo'nica (*muziekinstrument*), v. -'s.
Harmo'nica (*verbinding, lijkende op den blaasbalg van een harmonica-speeltuig, tusschen twee spoorrijtuigen van een harmonica-trein*), v.; zie D-trein.
Harmo'nica-speler (*kermis- of straattyppe, spelend op een hand-harmonica*), m. -spelers.
Harmonie' (*overeenstemming, samenstemming, samenklank*), v. gmv.: - *van tonen, van kleuren*; zegsw. *te zamen in - leven*, eensgezindheid, vrede, goede verstandhouding.
Harmonie' (*muziekgezelschap*), v. -ën: een - heeft koperen en houten blaasinstrumenten, alsmede trommen, bekkens en triangel; zie *Fanfare*; ook: -gezelschap.
Harmonieeren (*eig. goed samenklinken van tonen*); fig. overeenstemmen, het eens zijn, het met elkaar kunnen vinden.
Harmonie'leer (*leer der harmonische toonreeksen*), v. gmv.
Harmonie'muziek (*composities voor harmonieën*), v. gmv.; -**wedstrijd** (*concours van harmonieën*), m. -en.
Harmoniëus' (*welluidend*), bn.; -zer, -t.
Harmo'nisch (*welluidend, overeenstem-*

men), bn. en bw.: -e tonen, de -e eenheid v. e. orkest; de school bedoelt de -e ontwikkeling van hoofd, hart en hand, evenredig; bij een goede stoommachine moet alles - medewerken tot het ééne doel, in juiste verhouding.

Harmo'nium (klein kamerorgel met tongwerk, ook, Amerikaansch orgel), o. -s; zie Serafine-orgel.

Harnachement (Fr. het gezamenlijke tuig van een rijaard), o. -en. (ch = sj).

Har'nas (wapenrusting der vroegere ridders), o. -sen; zegsw. *het - aangespen*, zich gereed maken ten strijde; *iem. in het - jagen*, hem boos maken; *voor iem. het - aantrekken*, hem verdedigen, voor hem ten strijde trekken; fig. volkst. *ik zal er mij geen - over aantrekken*, het raakt mijn koude kleeren niet.

Harnassuur (Vlaamsch. haam der paarden, halsjuk), v. -suren: *een open wagen met vier zwarte paarden, welker - met oranje-kokarden en linten was opgesierd*, (A. Snieders).

Harp (staand snaarinstrument, dat men met de vingers toekelt), v. -en: *op de - spelen*.

Harp (grootte zee, waarop men graan, buskruit, enz. zift), v. -en; zie Harpen.

Harp (scheepst. schalm v. e. ketting, welke geopend en gesloten kan worden), v. -en.

Har'pagon (eigenaam van den vrek uit Molières blijspel l'Avare: de gierigaard; fig. een aartsurek), m. -s.

Har'pen (ziftend zuiveren op een harp), ik harpte, heb geharpt: *graan -*, buskruit -; -er (werkman, die koren of kruit harpt), m. -s.

Har'penaar (harpspeler), m. -aren, -s: *de koninklijke -*, David.

Harpenist (harpspeler), m. -en.

Harphuis (loods bij een buskruitfabriek, waarin het kruit gezift of geharpt wordt), o. -huizen.

Harpij (myth. eig. stormgodin, later afgebeeld als een afzichtelijk monster: gier met vrouwengelaat en menschenarmen, waaraan groote kromme klauwen; fig. booze vrouw), v. -en.

Harpijt, (harpspeler van beroep), m. -en; vr. -e, -n; zie Harpenist.

Harpluis (pluis of werk van oude touwen, om de naden van schepen te dichten), o. gmv.

Harpoen (werpspies met weerhaken voor de walvischvangst), m. -en; - is ook de naam van een der groote hekeldichten van Vondel, het is een satire op de heerschzucht der Prot. geestelijken van zijn tijd (1630), zie Roskam.

Harpoenen, harpoeneeren (met den harpoen werpen of schieten), ik heb geharpoend; -poener (man, die met den harpoen werpt), m. -s, of -poenier, m. -s.

Harpspel (het bespelen der harp), o. gmv.; -speler (-bespeler), m. -s; -toon (toon der harpsnaren), m. -tonen.

Harpuis (mengsel van zwavel, vet en hars tot wering v. d. houtworm in schepen), o. gmv.

Harpuison (met harpuit bestrijken), ik harpuisde, heb geharpuisde; -er, m. -s.

Har'rowarren (krakeelen, kleingeestig twisten, kibbelen), zij hebben geharreward; -der (twist- of ruziemaker), m. -s; -rerij (kibbelarij), v. -en.

Hars (klevendig sap, dat in de lucht hard wordt, vooral uit naaldhout), v., (soorten), v. -en: *er is harde en weke -*, *er is gom- of slijm-*, die vermengd is met gom of eiwit; *er is fossiele-*, waartoe het barnsteen behoort; *er is gewone of gele -*, uit ons dennenhout; *er*

is viool-, door verhitting uitgedampte en verharde hars voor strijkstokken; ook, o.

Hars'electriciteit (negatieve electriciteit, die zich ontwikkelt door wrijving aan de oppervlakte van hars), v. gmv.; zie: Glas'electriciteit en Wrijvings-electri-seermachine.

Harst (lendestuk van een rund), m. -en.

Hart (voornaamste orgaan van den bloedsomloop), o. -en: *het - van mensch of dier*; zegsw. *een - van steen, van diamant* (Hoof), hebben, hardvochtig zijn; *het - op de rechte plaats hebben*, rechtschapen zijn; *gij moet van uw - geen steen maken*, niet ongevoelig zijn voor het leed v. e. ander; *zijn - vasthouden*, angstig zijn voor den afloop van iets; *iets op het - hebben*, iets, dat kommer of leed veroorzaakt, willen openbaren; *dat is een steen van mijn -*, dat is een groote verlichting van zorg of kommer; *het - op de tong of op de lippen hebben*, ronduit zeggen, wat men meent of voelt; *het - hoog dragen*, trotsch, hooghartig zijn; *iem. aan zijn - drukken*, innig omhelzen;

God kent de harten (het hart als zetel van overtuiging, zienswijze, gemoedsstemming), d. i. de gemoederen; *hij heeft - voor de zaak*, liefde, toewijding; *iem. een - onder den riem steken* (hart als zetel v. d. moed), moed inspreken of geven, zie ook Riem; *iem. een - in 't lijf spreken*, moed instorten; *daar hebt gij het - niet toe*, moed, durf; *het - zonk hem in de schoenen*, hij verloor al den moed; *verheft uw - en*, onthecht u aan het aardsche; zie Sursum corda; *het - aan iets ophalen of zijn - ophalen*, zich verlustigen, volop genieten; *iem. een goed, een kwaad - toedragen*, gezindheid; *waar het - vol van is*, loopt de mond van over, iem. moet wel spreken over zaken, die hem ter harte gaan; *uit den grond van mijn -*, uit het diepste van mijn gemoed; *met - en ziel*, met al de krachten, met heel de liefde;

fig. het midden, het binnenste van iets: *het - van Afrika, het hartje van ons land, Amsterdam was toen het - van Holland, in het hartje van den zomer, het - van een pomp, van een boom, van een vrucht*; *het - eener quaestie*, de kern, het essentieele; bij overdracht: *een - van suiker, van chocolade, van marsepein*, gelijkheid naar den vorm; *een medaillon in den vorm v. e. -*, hartvormig.

Hart'ader (slagader van het hart), v. gmv.: fig. *de - van een land*, punt, waar de eigenlijke kracht of weerkracht zit; *hij is de - van de heele beweging*, drijver, hoofdpersoon; *de graanhandel werd de - van 's lands wel-waren*, (Fruin); *iets in zijn - treffen*, d. i. doodelijk; -beklemming (druk, samenpersing v. h. hart, fig. ontsteltemis), v. -en; -boezem (een der kamers v. h. hart), m. -s: *de linker-, de rechter-hartboezem*; -brekend (deerniswekkend, dieptreffend, schokkend, roerend), bn.: *een - schouwspel, -e bekommeringen, -e taal, -e zuchten*.

Harte, v.: *iets ter - nemen*, er belang in stellen, er moeite voor willen doen; *dat gaat mij ter -*, treft mij, ontroert mij; *van ganscher -*, met geheel mijn hart; *het is u van - gegund*, met alle liefde; *hij moest excuus vragen, doch het ging niet van -*, met zijn vollen zin.

Hart'ebloed (bloed uit het hart, fig. het

- edelste, beste), o. gmv.: fig. dat kost -, dat grieft diep; zie Sassenbloed.
- Hartediefje** (lief kindje), o. -s; -**leed** (innig verdriet), o. gmv.; -**hefje** (lief meisje), o. -s.
- Hartelijk** (eig. uit het hart, innig), bn. en bw.; -er, -st; -**heid** (welgemeendheid), v. gmv.: iem. met - ontvangen.
- Harteloos** (gevoelloos, koel), bn. gmv.: een -looze bejegening; -**loosheid** (koudheid, onverschilligheid), v. gmv.: met - den arme afwijzen, onmeedoogendheid.
- Hartelust** (hoogst genoegen, innerlijk genot), m. gmv.: de wilde kan met - zijn vijand folteren; eten, spelen, wandelen naar -, zoo-veel men maar begeert of wil.
- Harten** (figuur of kleur in het kaartspel), o. mv.; -aas, o. -azen; -**boer**, m. -boeren; -**heer**, m. -heeren; -**vrouw**, v. -vrouwen.
- Hartewensch** (innige wensch), m. -en.
- Hartgrondig** (oprecht), bn.: een -gebed, uit den grond van het hart; een -e wensch.
- Hartig** (zout, krachtig), bn. en bw.: een -e soep; fig. een -gebed, uit het hart; het rond en - lied voor Vorst en Vaderland, (Volkslied); de oude Duitschers hielden van een -en dronk; - drinken; -er -st.
- Hartjesdag** (feestdag voor de kleine burgerij in Amsterdam en Haarlem, den 3den Maandag in Augustus), m. -dagen.
- Hartklop** (klep, die de zuigbus der pomp bij het neergaan v. d. zuiger afsluit), v. -pen.
- Hartklop** (ontl. klep, die het bloed toegang verschaft van de hartkamer naar den hartboezem), v. -kleppen; -**klop** (de geregelde klopp van het hart), m.: iederen - waarnemen; -**klopping** (ziekelijke aandoening van het hart), v. -en: hij lijdt aan -en; -**kwaal** (ziekte van het hart), v. -kwalen.
- Hartlap** (lieveling), m. en v. -lappen: zij is moeders -, liefste kind. gmv.
- Hartroerend** (aandoenlijk, treffend), bn.: een - afscheid; bw.: -smeeken; -er, -st.
- Hartsteken**, -**stikken** (geheel en al), bw.: -dood, als door het hart gestoken; fig. zij is -doof, (C. O.), erg, in hooge mate. gmv.
- Hartsterking** (eig. versterkende medicijn voor het hart; ook, een goed maal, een glas wijn, e. borrel, e. bemoedigend woord), v. -en.
- Hartstikkendood**, bn.; zie Hartsteken.
- Hartsucht** (hevige gemoedsbeweging, sterk verlangen, ontembare drift, aandrift, beziening), m. -tochten: zijn -en beheerschen, bedwingen, beteugelen; aan zijn -en den vrijen teugel laten; zie Passie.
- Hartstocht'lijk** (vurig, hevig), bn. en bw.: een -e ontboezeming, -e taal; Van Lennep had Amsterdam - lief; -er, -st; -**heid** (daad, handeling uit hartstocht), v. -heden.
- Hartsvanger** (eig. dooder van het hart of hert: lang jachtmes met greep, gedragen in een scheede), m. -vangers.
- Hartsvriend** (boezemvriend), m. -vrienden; -**vriendin**, v. -nen; zie Intimus.
- Hartverheffend** (edel, schoon), bn.; -er, -st.
- Hartverscheurend** (ontzettend, aangrijpend), bn.: -e tooneelen, -e verhalen.
- Hartvormig**, bn.: een -blad, den vorm van een hart hebbende; een -speldenkussentje.
- Hartsakje** (ontl. hartlies, hartenet), o. -s.
- Hartzeer** (harteled, zielesmart, grievend leed), o. gmv.: hij is van - gestorven.
- Hasdrubal**, gesch. broeder van Hannibal, kwam dezen te hulp, doch werd verslagen en sneuvelde in 207 v. C. in Umbrë.
- Haspel** (werktuig tot het op- of afwinden v. e. streng garen, garenwinder), m. -s, -en: zegsw. op den - passen, het oog op alles houden; dat is een - in een flesch, een raadsel; dat sluit als een - in een zak, dat past niet bij elkaar, dat raakt kant noch wal.
- Haspelarij** (fig. gekrakeel, kibbelarij), v. -en.
- Haspelen** (garen winden; fig. slordig en onhandig te werk gaan, verwarren), ik heb gehaspeld: die knaap haspelt alles dooreen, verwart het geleerde; fig. twisten: wat zit jullie weer te -, kibbelen; -**aar** (afwinder, fig. tobber, knoeter), m.; -**raam** (e. soort v. garenwinder), o. -ramen; -**werk** (getob), o. gmv.
- Hassebasen** (harrewarren, kibbelen, vinnig kijken), ik heb gehassebast.
- Haatlijk** (vijandig, kwetsend, verfoeielijk, haatdragend, onaangenaam, onplezierig), bn. en bw.: in mijn oog waren er geen -er boeken dan rekenboeken, (C. O.); Nurks kon met den -sten glimlach iets zeggen, (C. O.); dit is een - gezegde; -er, -st; -**heid** (krenkend of hoonend woord), v. -heden.
- Haaten** (een hevigen afkeer of wrok hebben tegen, haat toedragen), ik haatte, heb gehaat; -**er** (iemand, die haat), m. -s.
- Hausse** (Fr. rijzing v. den koers der effecten, van den marktprijs), v. (au = oo); zie: A la hausse en A la baisse.
- Hausser** (Fr. iem., die speculeert op rijzing der beursnoteringen), m. -s. (er = ee).
- Hautain** (Fr. hooghartig, trotsch, uit de hoogte), bn. en bw. (ai = è).
- Hautbois** (Fr. hobo, hoogfluit), v. (au = oo).
- Haute-finan'ce** (Fr. de groote financiers, de eerste bankiershuizen, de geldmannen, de kapitalisten), v. gmv.
- Haut-nouveauté** (Fr. de allerlaatste smaak of mode), v. gmv.
- Haute-saison** (Fr. het midden v. den zomer of de drukste tijd in hotels en op badplaatsen), v. gmv.
- Haute-volée** (Fr. de aanzienlijke stand, de aristocratie), v. gmv.: de deftige middenstand, die... daarna door de - zou worden opgevolgd, (C. O.).
- Haut-relief** (Fr. hooggebeiteld beeldhouwwerk), o. -s, (au = oo); zie Reliëf.
- Hauw** (peul met vliezig tusschenschot, waaraan ter weerszijden de zaden zijn vastgegroeid), v. -en: de kruisbloemigen, b.v. kool, mosterd dragen -en of -tjes.
- Havan'na, hava'na** (bruine kleur als van -sigaren), o.: een -japon.
- Havan'na-sigaren** (fijne, geurige sigaren, uit Havana, de hoofdstad van Cuba, W.-Indië, geïmporteerd), v. mv.; ook: Hava'na.
- Ha've** (bezitting, eigendom), v. gmv.: zij nemen al de tilbare - mede, roerend goed; levende -, vee; - en goed, d. i. al wat iem. bezit, roerende en vaste goederen; -**loos** (zonder have: slordig, arm, armoedig), bn.: die kinderen zien er - uit, (Potg.); -looz, -t.
- Haveloosheid** (slordigheid, armoedigheid), v. gmv.: de - dezer bedelaars.
- Ha'ven** (veilige ligplaats voor schepen), v. -s: een natuurlijke -, een gegraven -; een - binnenloopen of binnenvallen; zegsw. in behouden - zijn, veilig zijn, buiten alle gevaar; met hem is geen - te bezeilen, geen huis te houden; -**boom** (boom of paal, om

een haven af te sluiten), m. — boomen; zie Boomsluiten.

Ha'venen (beschadigen, toetakelen), ik heb gehavend; zie Gehavend.

Ha'vengeld (prijs of tol, die per dag betaald wordt als liggeld in de haven), o. — gelden; — **hoofd** (in zee uitlopende dam of pier van een haven), o. — hoofden; — **meester** (ambtenaar, die het beheer heeft over een haven), m. — s; — **politie** (toezicht op de orde in een haven), v. gmv.; — **ton** (baak in een haven), v. — tonnen; — **werken** (alles, wat in verband staat met den aanleg van havens en met het havenbedrijf), o. mv.

Ha'ver (graansoort), v. gmv.: een zak —; zegsw. de paarden, die de haver verdienen, krijgen de niet, ware verdienste blijft veelal onbeloond; zegsw. een paard lange — geven, ransel met de zweep; iets van — tot gort vertellen, weten; iem. kennen van — tot gort; zie: Gort en A ver.

Haverdegort' (gemalen haver), v. gmv.

Haverij' (zeeschade), v. — en; meest A verij.

Ha'vergras (plantk. zeker pluimgas), o.

Ha'verkist (kist als bergplaats v. d. haver), v. — kisten; zegsw. hij sprong er op toe, als een bok op de —, lachwekkend begeerig.

Ha'verklap, m. gmv.: om een —, om iedere kleinigheid of beuzeling: overschrijven heet het om een —, (Potg.), ieder oogenblik; deze modiste gaat om een — naar Parijs, dikwijls.

Ha'vermeel (meel van haver), o. gmv.; — **mout** (tot mout gemaakte en gebroken haverkorrels, aanbevolen als bestanddeel van melkspijs), o. gmv.; — **stroo** (uitgedorschte haverhalmen), o. gmv.: zegsw. om een — nietigheid, beuzeling, kleinigheid; — **bonbons** (hoesttabletten), o. mv.; — **pastilles** (kleinere hoestbonbons), v. mv.; — **zak**, m. — ken.

Ha'versaat, — **zate** (oudtijds: landgoed met aanzienlijk landeigendom, riddergoed, kasteel), v. — zaten; ook wel, Ridderzate; de havezaten in Gelderland, Overijsel, Drente; thans: boerenhoeve met schuren en stallingen.

Ha'vik (grootte dagroofvogel), m. haviken.

Ha'viksbek (snavel van een havik), m. — ken.

Ha'viksneus (sterk gebogen neus), m. — neuzen; zie Arendsneus.

Hazard' (Fr. toeval, noodlot; blind geluk, buitenkans), o.: par —, toevallig, lees: hazaar'.

Hazardeeren (wagen, op 't spel zetten).

Hazardspel (dobbelspel, kansspel), o. — spelen: de oneindige schakeeringen van het verderfelijk —; lees: hazaar'spel.

Ha'zelaar (hazelnotestruik), m. — s, — aren.

Ha'zelaarsbosch (boschje van hazelaars), o. — bosschen; — **hout**, o. gmv.

Ha'zelhoen (het kleinste der Europeesche veldhoenders), o. — hoenders: het — bewoont de bergwouden v. Noord- en Midden-Europa.

Ha'zelmuil (een soort van bergmuil), v. — zen.

Ha'zelnot (kleine not met harden bruinachtigen bast, bekende wilde-boomvrucht), v.; (boom), m. — noten; — **noteboom** (berkachtige struik, waaraan hazelnoten groeien), m. — en.

Ha'zelworm (hagedisachtig, slangvormig dier met oogleden en schubben, echter zonder pooten, leeft in onze bosschen; in Gelderland Blindslang geheeten), m. — wormen.

Ha'zendistel (melkdistel), v. — s: de — is in trek bij hazen en konijnen.

Ha'zenjacht (jacht op hazen), v. gmv.

Ha'zenlip (gespleten bovenlip), v. — lippen.

Ha'zenpad (fig. pad der vlucht), o.: zegsw.

het — kiezen, eig. den weg van den haas opgaan, fig. op de vlucht slaan.

Ha'zenpastel (pastei v. hazenvleesch), v. — en.

Ha'zenlaap (zeer lichte slaap), m. gmv.

Hazenwind' (eig. wind of hond voor de hazenjacht: zeer slanke jachthond), m. — en.

Ha'zepeper (gekruid gerecht van het gezuurde vleesch van een haas), v. gmv.

Ha'zepluim (staartje van den haas), v. — en, dat gedeelte van een haze- of konijnenvacht hetwelk de jagers de pluim en gewone menschen den staart noemen, (C. O.); zie Haas, o. (jagerstermen); — **prent** (indrucksel v. e. hazepoot), v. — en, ook, Hazespoor; — **sprong** (de sprong van een haas, beenje uit den achterpoot, wordt tot sigarenpijpje verwerkt), m. — sprongen; — **staart**, m. — en; — **vel** (vel v. e. haas), o. — vellen; — **vleesch**, o. gmv.

He, klankn. tw.: *hè, ben jij daar*, uiting van verwondering; *hè*, uiting van pijn, enz.

Heb (bezit, het hebben), m. gmv.: hij houdt van den —, hij is voor den —, hebzuchtig.

Heb'beding (nietig doch aardig voorwerp), o. — en: wat een mooi —!

Heb'belijk (afleid. van hebben: hebzuchtig); bn.: hij is zeer —; — **heid** (uitvloeiisel van iem. natuur: gewoonte, aanwensel), v. — heden: die jongen heeft nare — heden.

Heb'ben (bezitten, bevatten, inhouden, houden), ik had, heb gehad: hij heeft geld; verstand van een zaak —; een stok in de hand —, houden; hij heeft kiespijn, lijdt, ondervindt; een gulden heeft honderd cents, is waard; die stad — veel inwoners, bevat; plezier —, smaken; spijt —, ondervinden; tijd, geduld, haast, honger, dorst —; zegsw. — is hebben, maar krijgen is de kunst, als men het maar heeft, moet niem. vragen, hoe men er aan komt; ik zal hem —, een poets spelen; hij zal er goed voor —, straf krijgen; hij heeft het in den buik, pijn in 't lijf; hij heeft het in het hoofd, is niet wel bij zijn verstand; als zn. o.: f25 was haar geheele — en houden, al haar bezit of al, wat zij bij zich had; ook hulpw.w. van tijd: ik heb geschreven.

Heb'berig (hebzuchtig, inhalig), bn.

Hebdomadair' (Fr. wekelijks verschijnend, v. e. nieuwsblad of tijdschrift), bn. (ai = è).

He'be, myth. godin der eeuwige jeugd, dochter van Zeus en Hera, ook, schenkster der goden, fig. bevallige schenkster; lees: hee'be.

Hebra'icus (kenner v. d. Hebr. taal), m. — ci.

Hebrais'me (Hebreeuwisch getinte uitdrukking), o. — n, b.v. de Heer der Heeren; het boek der boeken, het beste boek, nl. de Bijbel.

Hebre'ën (Bijbel: oude naam der Joden en Jodenchristenen in Palestina), m. mv.

Hebre'er (Israëliet), m. — s of — breën: het woord — of Ibraeër bet. v. d. overzij gekomene.

Hebreeuwisch' (eigen aan de Hebreërs), bn.: de — e taal; als zn. o. het —, de taal der Hebreërs, waarin nl. de meeste boeken van het Oude Testament zijn geschreven.

Heb'zucht (inhaligheid, schraapzucht), v. gmv.

Hebzuchtig (inhalig), bn.; — **heid**, v. gmv.

He'cate, myth. bij de Grieken de schrikwekkende godin der tooverij en geestenbezuering; bij de Romeinen vereenzelwid met Diana en Proserpina; bij de Grieken strekte zich de macht van — uit over hemel, aarde en onderwereld, en daarom werd ze afgebeeld met drie hoofden; zij voerde heerschappij over vrucht-

- baarheid, levenswandel en levenslot; zij verleende wijsheid in de volksvergaderingen en op den rechterstoel, voorspoed en zegepraal in den oorlog. (te = tee).
- Hecatom'be** (offer van honderd stieren, later, een groot en plechtig offer, ook: slachting, bloedbad), v. -tomben, -tombes.
- Hecht, heft** (handvat), o. -en: het - van een mes; zegsw. het - in handen hebben, houden, het gezag in handen hebben, baas zijn, de macht hebben.
- Hecht** (degeelijk, vast, stevig), bn. en bw.: een - vaartuig; iets - ineenslaan; -er, hechtst; fig. -e vriendschap, duurzame; -heid (stevigheid, soliditeit), v. gmv.
- Hecht'draad** (draad, waarmee men iets hecht; ook, zilverdraad, waarmee de geneesheer de wonde hecht), m. -draden.
- Hecht'ten** (vastmaken, vastbinden, samenstellen), ik hechtte, heb gehecht: een oranje-wimpel aan den vlaggestok -; die pleister wil niet -, kleven; fig. waarde of geen waarde - aan, toekennen; zegsw. zijn zegel aan iets -, fig. iets openlijk goedkeuren.
- Hecht'tenis** (gevangenschap), v. gmv.: in - zijn, iemand in - nemen; drie maanden -.
- Hecht'heid** (vastheid, stevigheid), v. gmv.: de - van een bouw, b.v. van de piramiden.
- Hecht'middel** (middel of pleister, om de opening eener wonde te hechten), o. -middelen; -pleister (kleef-pleister), v. -pleisters: dit is beste Engelsche -, wondpleister; -wortels (vezelvormige, kleine worteltjes, waarmee klimplanten, b.v. de klimop, zich aan boom of muur vasthechten), m. mv.; -zalf (zalf voor de pleister op een wonde als hecht-middel), v. gmv.
- Hecta're** (bunder = 100 A. of 10000 M²), v. -s of -n: een - is ± 2½ Engelsche acres.
- Hect'fisch** (teringachtig), bn.: -e koortsen.
- Hectograaf'** (een toestel, om geschreven stukken honderd keeren af te drukken), v. -grafen, (c = k); -grafeeren (met de hectograaf afdrukken).
- Hectogram'** (Ned. ons of 100 G.), o. -men; -liter (100 Nederl. kan), m. -liters.
- Hectome'ter** (100 M.), m. -s; -meterpaal (voor wegmeting), m. -palen; zie Mijl'paal.
- Hect'or**, oudste zoon van koning Priamus van Troje, de dapperste der Trojanen, door Achilles verslagen; ook: Hondenaam.
- He'cuba**, gemalin van Priamus, moeder van Hector, Paris, Cassandra en Creuse.
- He'den** (op dezen dag, nu, vandaag), bw.: tot - toe, van - af; voor - hebben wij genoeg gedaan; zegsw. - rijk, morgen, arm! - groot, morgen dood; als zn. o.: het -, als tegenstelling v. h. verleden; -avond (dezen avond), bw.: er is - geen concert; -daags (op den dag van heden, tegenwoordig), bw.: zoo is - de opvatting der jongelui; -daagsch (tegenwoordig), bn.: de -e mode, zie Modern; de -e tijdschriften; -middag (dezen middag), bw.: - zal er afslag van visch zijn; -morgen (dezen morgen), bw.; -nacht, bw.; -ochtend (dezen morgen), bw.
- He'derik** (plantk. zeker onkruid), v., ook: herik, herderik, krodde, z. ald.
- Hedonis'me** (eig. genotleer), o.: het - kent geen hooger genot dan de genietingen van het tegenwoordige, het - is de leer v. d. lust als einddoel van alle handelen en begeeren; -nis'tisch, bn.: een -e levensopvatting.
- Hed'sjra** (vlucht van Mohammed, 15 Juli 622: begin der Mohammedaansche tijdrekening), v.; ook: Hidsjra en Hegira; zie Era.
- Hee'de** (hemep-afval), v. gmv.
- Heel** (geheel, gansch, gaaf, in goeden toestand), bn.: een heele dag; die schoenen zijn nog -, een - vaasje, gaaf; fig. 't is een heele geschiedenis, lang van beloop; dat was een - besluit, gewichtig; bw.: dat was - dom, erg; een - groot huis, zeer; 't is zoo - wat beter, wezenlijk; - veel, - wat, zeer, erg.
- Heelal'** (de heele schepping), o. gmv.
- Heel'baar** (kunnende genezen worden), bn.
- Heel'lebaar** (heelemaal), bw. volkst.
- Heel'lemaal** (geheel en al), bw.
- Hee'len** (genezen, heel worden of maken), ik heb geheeld: de dokter heelt de wonde, fig. de tijd zal die wonde wel -; ook: de wonde heelt goed, wordt heel; -ing (geneezing), v. gmv.: tot - van een wonde.
- Heel'lendal** (eig. heel ende al), bw. gew.
- Heel'huids, heels'huids** (zonder letsel, ongedeerd), bw.: - uit den slag terugkeeren; fig. ergens - afkomen, zonder schade.
- Heel'kracht** (kracht van geneezing), v. gmv.; -kruid (geneeskrachtig kruid), o. gmv.: die wond, waarop zij - heeft gelegd, (Staring); -kunde (wondheilkunde), v. gmv.; -kundig (betrekking hebbende op de heilkunde), bn.: -e instrumenten, onder -e behandeling zijn; -kundige (chirurg, chirurgijn), m. en v. -n; -kunst (chirurgie), v. gmv.
- Heel'meester** (wondheeler, chirurgijn), m. -meesters; spreekw. Zachte -s maken stinkende wonden, halve maatregelen verergeren de kwaal, fig. het kwaad.
- Heel'ster** (zij, die gestolen goederen bergt), v.-s.
- Heel'vleesch** (gemakkelijk heelend vleesch bij wonden), o. gmv.: goed - hebben.
- Heem, heim** (huis, hoeve, erf), o. -en.
- Heem'hond** (waakhond o. h. heem), m. -en.
- Heem'raad** (lid van een dijk- of een polderbestuur), m. -raden; -raadschap (waardigheid, ambt van heemraad), o. -pen.
- Heem'schut** (vereeniging tot behoud van dorps- en landschapschoon, in 1905 opgericht), o. gmv.
- Heems'kinderen**, de vier -: de vier zonen van Heimijn of Aymon van Ardennen, nl. Ritsaart, Writsaart, Adelaart en Reinout, in hun strijd tegen Karel den Grooten, geholpen, door hun reuzenpaard Beyaart. De Karelroman der vier -, of Reinout van Montalbaan, was destijds in ons land zeer populair.
- Heem'stede** (boeren-hofstede), v. -n.
- Heem'stedengeld** (belasting op de hoeven), o.
- Heen-en-weert'je** (retourkaartje), o. -s.
- Heen, he'nen** (ergens naar toe), bw.: vormt ook met w.w. scheidbare samenst. als: -bren-gen, -draven, -gaan, wier volt. deelw. als één woord geschreven worden, b.v. ik breng -, ik bracht -, heb heengebracht; ik draaf -, ik draafde -, ben heengedraafd.
- Heen'komen**, o. gmv.: zegsw. een goed - zoeken, zien te ontsnappen, de plaat poetsen.
- Heen'reis** (de reis naar een plaats), v. -reizen; de tegenst. is Terugreis, zie ald.
- Heep** (snoeimes, kapmes), v. hepen.
- Heer** (de Godheid), m.: God de -, ook: Heere: de - God; Onze-Lieve-Heer, de - der Heeren; het huis des Heeren, de kerk, de tempel; de - zij met u, God zij uw hulp en steun.
- Heer** (Christus, de Heiland), m.: de komst

des Heeren (geboorte); *het gebed des Heeren*, het Onze-Vader, Lucas 11:1-4; *de kruisiging des Heeren*, *de hemelvaart des Heeren*, *het jaar des Heeren* 1915.

Heer (titel), m. -en: *Heer Arend v. Aemstel* (Gijssbr.), *welkedele* -, *geachte* -, *de* - *Janssen*, enz.

Heer (aanzienlijk persoon), m. -en: zegsw. *met groote* -en *is het kwaal kersen te eten*, met groote lui gaat men niet gemakkelijk om, *zij gooien met de pitten*, zegt het volk; *den grooten* - *uithangen*, doen, of men een aanzienlijk man is, den grooten Hans spelen; *het is een deftig* -, *een* - *en een dame*.

Heer (landheer, vorst, gebieder, meester), m. -en: *de Groote* - *te Buitenzorg*, zie Toean-besaar; *Karel V.* - *der Nederlanden* (1543); *nieuwe* -en, *nieuwe wetten*, bij wisseling van overheidspersonen komen er dikwijls allerlei veranderingen; *streng* -en *regeeren niet lang*, wie als heer te streng is, verliest al spoedig zijn gezag; fig. een zeer strenge vorst duurt niet lang, houdt niet aan; *langs 's heeren straten loopen*, rondslechteren, ledigloopen; *de* - *in het kaartspel*, de koning; zegsw. *zoo* -, *zooknecht*, aan den bediende kent men den meester; *niemand kan twee* -en *dienen*, men kan God en den mammon of duivel niet tegelijk dienen, Matth. 6:24.

Heer (met kleinachting gebruikt), o. gmv.: *zie me dat* -! *heertje*: 't is me een -tje!

Heer (leger, krijgsmacht), o. heren; ook: **Heir**. **Heerachtig** (zoowat als een heer), bn. en bw.: *iem. met een* - *voorkomen*; *er* - *uitzien*, *hij sprak wel wat* -; -er, -st.

Heerbaan, **heirbaan** (legerweg, koninklijke weg, groote weg), v. -banen.

Heerban, **heirban** (de gezamenlijke krijgers of hun oproep), m.: *den* - *oproepen*, de vazallen en hun dienstmannen, vero., zie Ban.

Heerboer, **heerboer** (heer en landbouwer tegelijk), m. -boeren.

Heerbroer (broer, die R.-K. geestelijke is), m. -broers.

Heeremijntijd, tw., uitroep van verbazing: - *zijn die dingen* (sjamberloeks) *weer in de mode!* (C. O.); -! *wat had mijn tante 't nog druk!* (C. O.)

's-Heerenberg (stadje in de Lijmers), o.

Heerenboon (staboon), v. -boonen.

Heerendienst (hand- of spandienst, door den leenheer aan zijn dorpers opgelegd, arbeid in veld, bosch of weide, gratis te verrichten; nog in O.-I.), m. -en.

Heerenfiets (rijwiel voor heeren), v. -en.

Heerenhuis (eig. ridderhofstede, deftig woonhuis), o. -huizen; ook: de Eerste Kamer in Pruisen en Oostenrijk.

Heerenhuizing (heerenwoning), v. -en.

Heerenknecht (lijfknecht, lakei), m. -s.

Heerenlanden, de vijf - (aandr. landstreek in Z.-H., omvattende vijf heerlijkheden), o. mv.; ze zijn: Arkel, Vianen, Hagestein, Everdingen en het graafschap Leerdam.

Heerenmolen (gesch. molen, waar de vazallen en de dorpers tegen betaling hun graan moesten laten malen), m. -s; zoo had men in Maastricht den bisschopsmolen en den statenmolen; zie Malen.

Heerenpaard (fraai rijpaard), o. -en.

Heerenwoning (-huizing, -huis), v. -en.

Heerewaden (gesch. uitrusting, door den leenheer aan den leenman geschonken; later:

geschenk van den vazal aan den heer), o. mv.

Heer'gewed (gesch. 't geschenk bij 't erven van een leen aan den leenheer), o. -gewedden.

Heer-Hu'gowaard (aandr. meerpolder, van 1621 tot 1631 door droogmaking ontstaan, ten N. O. van Alkmaar), v. gmv.

Heer'rig (heerachtig), bn. en bw.; -er, -st.

Heer'kracht, **heir'kracht** (aanzienlijke legermacht), v. -krachten.

Heer'leger, **heir'leger** (groot leger, groote menigte), o. -legers: *een* - *van engelen*, *een* - *van sprinkhanen*, *een* - *van duivelen*.

Heer'lijk (prachtig, kostbaar, voortreffelijk, schoon), bn. en bw.: *een* - *feest*, (Spandaw), *een* - *gastmaal*, *kostelijk*; *een* - *e tafel*, - *e wijn*, *een* - *leven*, - *weder*; *dat smaakt* -.

Heer'lijk (van den heer), bn.: - *e rechten*, *een* - *jachtrecht*; - *held*, v. - *heden*: *een* -, *adellijk* goed.

Heer'neef (neef, die R.-K. geestelijke is), m. -neven; - **oom** (oom, die R.-K. geestelijke is), m. -s, ook gmv. voor den pastoor der parochie; - **zoon** (zoon, die R.-K. geestelijke is), m. -zonen.

Heer'schaar, **heir'schaar** (samenst. uit heer d. i. leger en schaar, menigte: *legerbende*, *legerschaar*), v. -scharen.

Heer'schap (heer, meester), o. -pen; ook minachtend of spottend: *wat een* -!

Heer'schappij (gezag, macht, bewind), v. -en.

Heer'schen (heerschappij voeren), ik heb geheerscht; - **er** (machthebber, bestuurder, regeerder), m. -s; - **eres**, v. -essen.

Heer'schend (de overhand hebbende, algemeen), bn.: *een* - *e ziekte*, *de* - *e mode*.

Heer'sch'zucht (zucht naar macht), v. gmv.

Heer'sch'zucht'ig (strevend naar heerschappij), bn.: *Napoleon was* -; -er, -st.

Heer'vaart, **heir'vaart** (krijgstocht, heirban), v. -vaarten.

Heer'weg, **heir'weg** (weg voor het heer of heir, d. i. leger: *groote legerweg*), m. -wegen; zie Heerbaan.

Heesch (schor), bn.: *een* - *e stem*, *hij is* -, *hij schreeuwde zich* -; heescher, meest heesch.

Heester (plantk. zichtbaar bloeiend gewas, welks houtige stam reeds dicht boven den grond vertakt is, boomachtige struik), m. -s.

Heet (zeer warm), bn.: - *water*; zegsw. *op* - *e kolen staan*, hoogst ongeduldig zijn; *een* - *gevecht*, scherp, hevig gevecht; - *e tranen*, bittere tranen; zegsw. *op* - *er daad betrappen* of *verrassen*, juist op het oogenblik, dat de daad bedreven wordt; spreekw. *Men moet het ijzer smeden*, *terwijl het* - *is*, zie IJzer.

Heet'en (heet maken, heet stoken), ik heette, heb geheet: *het water* -, *den oven* -.

Heet'en (noemen en genoemd worden), ik heette, heb en ben geheeten: *ik heet hem mijn vriend*; *hij heet op het dorp de baron*.

Heet'en (gebieden, bevelen), ik heette, heb geheeten: *ik heet u te komen*; en Egmond kan mij hier niet - of verbieden, (Vondel, Gijssbr.)

Heet'gebakerd (driftig, onbezonnen voortvarend), bn.: *de oosterling is meestal* -, heethoofdig, oplopend.

Heet'hoofd (driftkop), m. en v. -hoofden.

Heet'hoofd'ig (driftig, heetgebakerd, overdreven haastig, al te vurig), bn.; -er, -st.

Heetwa'terproef (een der ordaliën), v. -proeven: bij de - moest de beschuldigde een ring of een steen, dien men in een ketel kokend water had laten vallen, er met ont-

blooten arm uithalen, zonderdat de arm eenig letsel ondervond.

Hef, **hef'fe** (*grondsop, droesem, bezinksel*), v. gmv.; fig. uitvaagsel, gemeen.

Hef'boom (*staaf, die om een bepaald punt, het steunpunt, kan draaien*), m. —en: bij een — onderscheidt men het steun-, last- en machtpunt; er zijn gelijkarmige (de balans) en ongelijkarmige (de unster) hefboomen; zie Statisch moment; fig. werkende kracht: *boeken en tijd, die machtige — boomen der geleerdheid*, (Koetsveld); *de studie der moedertaal is de eerste — der nationaliteit*, (Geel).

Hef'boomsarm (*deel v. d. hefboom*), m. —en.

Hef'fen (*in de hoogte lichten, opbeuren*), ik hef, heb geheven: *den arm, het been —*, optillen, optillen; fig. *belastingen —*, opleggen; —**fer** (*tolgaurder*), m. —s; —**fung**, (*inning*), v. —en: *een gedwongen heffing, schoolgeldheffing*.

Hef'offer (Bijbel. *offer der eerstelingen bij de Hebreën, dat nl. God met opgeheven handen werd aangeboden*), o. —offers.

Heft, o. heften: *het — van een mes*, ook, **Hecht**.

Hef'tig (*driftig, krachtig, hartstochtelijk, opvliegend*), bn. en bw.: *een — e beweging met den arm, een — e aanval, een — man*; —*tegen iem. uitvaren*; —er, —st.

Heg, **heg'ge** (*haag, tuinhaag*), v. heggen: *over — en steg springen*, zeer vlug zijn; —*noch steg weten*, in 't geheel den weg niet weten; ook, *weg noch steg weten*; zie Steg.

Hegeliaan'sche wijsbegeerte: v. *George Wilhelm Friedrich Hegel*, beroemd Duitsch filosoof, 1770—1831, professor te Heidelberg.

Hegemonie (staatkundig oppergezag in 't oude Griekenland), v. gmv.: *de — van Athene, de — van Sparta*.

Heg'ra, v.; zie Hedsjra.

Hei (*heiblok, werktuig of blok, om palen in te heien*), v. heien, fig. *aan de — werken*, zwaar arbeiden; —**stelling**, v. —en, zie ald.

Hei (klankn.) tw.: — *daar, wacht even! van de — in de fei*, in verwarring, van 't eene uiterste in 't andere: *ik geef er de — en de fei van*, ik geef er de weerga van.

Hei (*heiveld*), v. heiden; ook, **Heide**.

Hei'baas (*voorman, aan wien bij het heien de leiding is opgedragen*), m. —bazen.

Hei'bei (*kijfzieke vrouw*), v. —beien.

Hei'beien (*drukte maken, den baas spelen, krakeelen, narrewarren*), ik heb geheheid.

Hei'belig (*kijfziek, snibbig*), bn. en bw.

Hei'bezem (*bezem van heikruid*), m. —s.

Hei'blaak (*heidamp*), v.; zie Blaak.

Hei'blok (*blok van het heitoestel*), o. —ken.

Hei'boender (*boendertje, van heiplant gemaakt*), m. —s; —**boer** (*boer in een heidestreek*), m. —en; —**brand** (*brand der heide*), m. —en; —**damp** (*rook van in brand gestoken heide*), m. —en.

—**heid** (*achtervoegsel*), b.v. *beleeftheid, waarheid*, d. i. een eigenschap als zelfstandigheid beteekend; *godheid, menscheid, kindsheid*, de drager of bezitter van den aard van iem.; *christenheid, overheid, meerderheid, geestelijkheid*, een verzameling beteekenend; *de Godheid, een schoonheid, Zijne Hoogheid*, met concrete beteekenis.

Hei'de (*uitgestrektheid zandgrond, met heidegruwa begroeid*), v., ook, **Hei**, *heiden, heidevelden*; ook de naam v. h. heidekruid; zie Erica of Dopheide, Ruighei of Struikhei; —**achtig** (*lijkende op hei*), bn.; —**bes**

(*jeneverbes*), v. —bessen; —**bloem** (*bloem, groeiende op de heide*), v. —en; —**grond** (*dorre, schrale zandgrond*), m. —en.

Hei'dehupper (*voegel*), m. —s; ook, Tapuit.

Hei'dehysop (*sierplant, zonnekruid*), v. —s.

Hei'dekruid (*het kruid der heide*), o. —en.

Heidelberg'sche catechismus (*catechismus naar de leer der Hervormde Kerk*), m.; de — is v. h. jaar 1563 en werd op aandrigen van den keurvorst Frederik III door verschillende Calvinistische predikers samengesteld.

Heidelberg'sche vat (*reuzenvat in de kelders van de beroemde slotruïne te Heidelberg*), o.: het kan 283.000 flesschen wijn bevatten.

Hei'demaatschappij: de Nederlandsche —, (*naam van een vereeniging tot ontginning onzer heidevelden*), v. gmv.

Hei'den (*afgodendienaar*), m. —en; zegsw. *aan de — en overgeleverd zijn*, Bijbel. Matth. 20:19, in handen zijn gevallen van onbarmhartige menschen.

Hei'den (*landlooper, zigeuner*), m. heidens.

Hei'dendom (*al de heidenen*), o. gmv.; ook: de afgodendienst der heidenen.

Hei'densch (*als van of bij de heidenen*), bn.: *een — feest, een — lawaai; het — bijgeloof*.

Hei'deoutgunning (*het tot bouwland maken van heidegrond*), v. —en: *Maatschappij tot —*.

Hei'develd (*eig. een veld van heidegrond, de heide*), o. —en: de uitgestrekte — en van Drente, (schapen) en van N.-Br., (bijen).

Heidin' (*heidensche vrouw, waarzegster*), v. heidinnen; zie Gipsy en Zigeuner.

Heiduk (*licht gewapend infanterist in Hongarije, vooral in de 17e en 18e eeuw; Hongaarsche knecht in nationale kleederdracht*), m. —ken; ook, **Haiduk**, vero.

Hei'en (*palen inslaan met het heiblok*), ik heide, heb geheid; zie Stoomhei.

Hei'en (*weertlichten op een warmen zomeravond*), het heide, heeft geheid.

Hei'haas (*haas, op de hei levende*), m. —hazen; zie: Kleihaas, Koolhaas, Sneeuwhaas.

Hei'ig (*mistig, dampig*), bn.: —*weer*; zeww. *naar de kust toe was het —*; zie Dijzig.

Hei'keuter (*heiboertje*), m. —s.

Hei'krekel (*krekel, op de hei levend*), m. —krekels: *een sjirpende —*.

Heil (*geluk, zegen, zaligheid*), o. gmv.

Heil'land (*eig. hei-lend, d. i. genezend, reddend, of, als zelfst. nw. genezer, redder, Zaligmaker, Behouder*), m. gmv.; zie Messias.

Heil'bede (*bede om heil*), v. —beden.

Heil'bot (*grootte platvisch, soms 1½ M. lang, in de Noordzee, ook, bij Noorwegen, IJsland, enz.*), v. —botten.

Heil'bron (*bron v. heelend water*), v. —bronnen; Duitschland bezit tal van —bronnen; zie Mineraal.

Heil'gymnastiek (*kunstmatige lichaams-oefeningen ter heeling van breuken, verkrommingen, of genezing van kwalen*), v. gmv.

Heil'ig (*rein, volmaakt, zonder zonde*), bn.: *God is —*; *de — e Geest*, de derde persoon der H. Drieëenheid; *de — e Drieëenheid*.

Heil'ig (*eerbiedwaardig, verheven*), bn.: *de — e stad*, Jeruzalem; *de — e plaatsen in Palestina, het — Avondmaal, een — Sacrament, de — e Schrift, het — e Land; de — e Vader*; *de paus*; fig. *een — e stilte, eerbiedwekkend; een — e eerbied, diepgevoelde; het — Raadhuis wijdt den Schouwburg in*, (Vondel), de geëerbiedigde regeering der stad A'dam; *met — e*

zaken mag men niet spotten, (Mult.); ir. een - huisje, een herberg langs den weg.

Heilig (heilig verklaard), bn.: de -e Petrus en Paulus, de -e Cecilia, zie bij Sint en Heilige.

Heilig (onkreukbaar, onverbreekbaar), bn.: een -e eed, een - recht, de -e band des huwelijks; bw.: het is - waar, zekerlijk.

Heiligavond (avond vóór een R.-K. feestdag), m.; fig. - houden of krijgen, vacantie.

Heiligbeen (ontl. onderste gedeelte der wervelkolom), o. gmv.

Heilig College (het college van de gezamenlijke kardinalen), o. gmv.

Heiligdom (tempel, heilige plaats; ook, heilig voorwerp, relik, relikwie), o. -dommen.

Heiligdomsvaart (bedevaart naar de reliquieën van Heiligen, plechtige tooning er van, processiegewijze ronddraging), v. -vaarten: in Maastricht en Aken is het om de zeven jaar -; in Mei 1909 was het er weer -.

Heilige (persoon, van wien de R.-K. kerk verklaarde, dat hij of zij zich in den Hemel bevindt), m. en v. -n.

Heilige alliantie, gesch. d. i. het heilig verbond, gesloten op 26 Sept. 1815 door Rusland, Oostenrijk en Pruisen tot handhaving van het christelijk beginsel in de staatkunde.

Heiligedag (R.-K. feestdag, die als Zondag moet gevierd worden), m. -dagen: Hemelvaart is een der -dagen, Allerheiligen op 1 Nov. is een groote -.

Heilige der Heiligen (in den tempel van Jeruzalem de plaats, waar de arke stond), o.: het - was door een voorhang afgescheiden en mocht alleen door den Hoogepriester betreden worden.

Heilige Familie (de voorstelling, meest in beeldwerk, van het gezin te Nazareth: Maria, Jozef en het kindje Jezus), v. -s; ook, aartsbroederschap van dien naam.

Heilige Geest (de derde persoon der Heilige Drie-eenheid), m.; zie Pinksterfeest.

Heilige Land (Palestina, omdat Christus er geleefd heeft en gestorven is), o.

Heiligen (heilig doen zijn), ik heiligde, heb geheiligd: het doel heiligt de middelen; Uw naam worde geheiligd, als heilig erkend; den Sabbat -, den Zondag -, in eere houden; zijn dienst den Staat -, toewijden, wijden.

Heiligenbeeld (afbeelding of beeld van een heilige), o. -beelden.

Heiligengraven (grafplaatsen in O.-I. van als heilig beschouwde personen), o. mv.

Heilige olie (door den bisschop gewijde ziekenolie), v., zie Chrisma; - **Schrift** (de Bijbelboeken), v. gmv., ook: de Schrift, v. -en: de -en onderzoeken; - **Stoel** (de curie, fig. de paus), m. gmv.; - **Vader** (de paus), m.; - **vaten** (R.-K. gewijd vaatwerk als kelken, cibories, enz.), o. mv.

Heiligheid (het heilig-zijn, de geestelijke volmaaktheid), v. gmv.: Zijne -, titel van den paus; de - van een eed, van een gegeven woord, van een belofte, hooge waardij.

Heiligmaker, m. -s; zie Hijlikmaker.

Heiligshendend (het heilige schendende), bn.: een -e daad, oonteerend; - **schender** (tempel- of kerkshender), m. -s; - **schendend**, bn.: met -e handen, eig. Heiligshendend; - **schennis** (oontearing, schending van godgewijde personen, plaatsen en zaken), v. -sen.

Heiligverklaring (plechtige pauselijke mededeeling, dat een der zaligen wordt opgenomen in den Canon (lijst) der Heiligen), v. -en, zie Canonisatie.

Heilloos (verderfelijk, rampzigtig), bn. en bw.

Heilrijk (zegenrijk, vol heil), bn. en bw.

Heillsleger (militante vereeniging tot het aanbrengen v. redding en geestelijk heil), o.; ook, Leger des Heils; het - is een godsdienstig-maatschappelijke stichting v. den Methodistischen predikant W. Booth en als een militaire corporatie georganiseerd, (1878).

Heilsoldaat (laagste rang in de gelederen van het heillsleger), m. -soldaten.

Heilwensch (gelukwensch), m. -wenschen.

Heilzaam (heil of geneezing, fig. geluk aanbrengend), bn.: een - geneesmiddel; fig. een -zame raad, -zame lessen; -zamer, -st.

Heim, o., nog in de samenst. Heimwee.

Heilmachine (stoommachine om te heien), v. -s.

Heimdal, Germ. myth. zoon van Odin en Frigga: de stapelooze wachter of bewaker bij de hemelbrug (regenboog), die naar Asgard voert, met tooverhoorn; zie Giallarhoorn.

Heimelijk (afleid. van heim, heem, dus: huiselijk, verborgen; stil, ongemerkt, innerlijk), bn. en bw.: een - genoegen, een - verdriet, een -e wensch; hij sloop - de kamer uit; -heid (verborgenheid), v. -heden.

Heimpje (huiskrekel, zie ald.), o. -s.

Heimwee (zielsziekte, ziekelijk verlangen naar het heem, d. i. naar huis), o. gmv.

Hein (vóórnaam), m. -en: zegsw. vriend -, de dood: -tje Pik lag op zijn luimen, (Staring), eig. Hein met den pikstok, waarmee hij in de vlammen der hel roert, de zwarte, de duivel.

Heinde (uit hende, van hand, eig. wat voor onze hand ligt: dichtbij, in de nabijheid), bw.: - en ver, eig. dichtbij en veraf, van alle kanten, wijd en zijd, naar alle zijden.

Heinen (afsluiten, afperken), zie Omheinen; -ing (uit hagening van haag: omtuining, haag, schutting), v. -en.

Heipaal (in te heien paal), m. -palen.

Heir, heer (leger), o. heiren of heren; -baan (eig. legerweg, groote weg), v. -banen; -ban (oproeping ten oorlog, verplichting van alle landeigenaars om in den krijg te volgen, ook, de dienstplichtigen zelf), m. gmv.; -kracht (legermacht, strijdkrachten), v. -en; -leger (eig. een pleon. een groot leger), o. -s; -schaar (legerbende), v. -scharen, fig. de God der -scharen, der Engelen; -vaart (krijgstocht), v. -en; -weg (legerweg), m. -en; zie Heer en samenst.

Heirook, m.; zie Heidamp.

Heis (stnk, lustig), tw.: uiting van ijver vreugde, blijdschap. (s = s).

Heistelling (het toestel, waarin het heiblok hangt), v. -stellingen.

Heisteren (overhoop halen, schoonmaken), ik heb geheisterd, gew.; zie Ontheisteren.

Heftoestel (werktuig, om palen in d. grond te heien), o. -len: het - is in 1690 door J. v. d. Werken uitgevonden.

Hek (getralied afschutsel), o. hekken: zegsw. het - is van den dam, er is geen verandering, er is niets dat tegenhoudt, er is geen op- of toezicht; de hekken zijn verhangen, de omstandigheden zijn veranderd, de zaken staan anders, zie Bord; ook: Doophek, Tolhek.

He'kel (landbouwwerktuig, om het vlas en den hennep van de scheeven te reinigen; blok met opstaande draadspitsen, vlaskam), m. -s: fig. iem. over den - halen, scherp beoordeelen, gispren, ook: kwaadspreken van iemand.

He'kel (eig. ekel, verwant met akelig: tegenzin, afkeer), m. gmv.: een - aan iemand hebben, een - aan de studie hebben, er het land aan hebben, er een afkeer van hebben.

He'keldicht (dichtk. gedicht, waarin de gebreken, verkeerdheden, ondeugden der menschen d. i. van standen of personen gegispt worden, niet uit zucht tot wraak of uit haat, maar om te verbeteren of te waarschuwen), o. -dichten: de -en van Vondel, waaronder Roskam en Harpoen; van De Gënestet: Sint-Nicolaasvond; van Huygens: Costetick Mat; ook, Satire; -dichter (schrijver van hekel-dichten), m. -dichters: Vondel is ook -; zie Satiricus.

He'kelen (het pas uitgetrokken vlas (hennep) bij reepen over den hekel trekken), ik heb gehekel; fig. berispen, gispren, bestraffen, over den hekel halen; -ig (scherp, bits, vitterig), bn.; -ing (fig. gisping), v. -en.

He'kelschrift (spotschrift, smaadschrift), o. -schriften; -taal (scherpe, afkeurende taal), v. gmv.; -vers (-dichtje), o. -verzen; -zucht (vitzucht), v. gmv.

Hek'kenspringer (wilde, woeste knaap), m. -springers; zie Spring-in-'t-veld.

Heks (tooverkol, vrouwelijk wezen, dat in de gedaante van kat, uil, enz. de menschen kwelde; scheldn. leelijk, oud wijf), v. -en, fig. sluw, schalksch meisje: die kleine -.

Hek'sen (tooveren, inzonderheid door een vr. wezen of heks), ik hekste, heb gehekst; zegsw. ik kan niet -, een moeilijk werk snel en vaardig uitvoeren; -bezem (kraaiennestachtige takkenbundel in berken en ook in andere boomen, vroeger aan booze geesten toegeschreven), m. -bezems; -dans (dans van heksen), m. -dansen, zie Bloksberg; -ketel (enorme ketel, waarin de heksen op den Bloksberg allerlei kruiden koken en de duivel dan met den pekstok roert), m.: fig. in N.-Frankrijk is nu de Europeesche - (1915); -kring (een groote kring, waarin sommige paddenstoelen groeien b.v. in weiden), m. -en: de - werd toegeschreven aan het dansen aldaar van heksen; -meester (duivelbezuwerder, toovenaar, fig. bolleboos), m. -meesters: in de scheikunde is hij geen -;

-proces (rechtsgeding in de 13e-17e eeuw, tegen een vrouw, van tooverij verdacht), o. -processen; -sabbat (heksenfeest onder leiding van den duivel), m. -ten, zie Bloksberg; -toer (e. moeielijk werk), m. -toeren;

-weegschaal (b.v. te Oudewater: er werden van tooverij verdachten op gewogen, hadden zij hun natuurlijk gewicht, dan kregen ze van 't stadsbestuur een vrijbrief), v.; -werk (tooverij), o. gmv.: zegsw. dat is geen -, moeilijk te verrichten werk.

Hekserij (het heksen, tooverij), v. -en.

Hek'sluiter (laatste van een begrafenistoet; bij uitbr. van een stoet), m. -s: fig. het jongste en het laatste kind in een talrijk gezin.

Hel (onderwereld, later: plaats der eeuwige straf), v. gmv.: fig. nu is zij (de aarde) vaak een -, (Kamph.), plaats van ellende, van leed, tegenst. van Paradijs of Lusthof; die vrouw heeft bij haar man een - op aarde, een bitter

treurig lot; loop naar de -, verwensching d. i. naar de verdoemenis: loop naar de - met je boek en je zoogdieren, zie juffrouw Laps, (Mult.); het is hier zoo donker als de -; hij vloekt alle duivels uit de -, hemeltergend, zóó dat de duivelen er naar komen luisteren.

Hel (schel, fonkelend), bn. en bw.: een -le glans, een - licht, een -te gloed; -ler, -st.

He'la, Germ. myth. godin der Onderwereld, dochter van den smooden Loke of Loki; een zuster van Fenris en van Jormungandur.

He'la, tw., om iem. te roepen of tot kalmté aan te sporen.

Helaas' (zie Eilaas), tw.: uitroep van smart, droefheid.

Held (dapper strijder), m. -en: Tromp was een -; fig. de - van een roman, toneelstuk, enz., hoofdpersoon; -in' (vr. held), v. -nen.

Held'enboek (verzameling van oud-Duitsche heldenzangen), o. -boeken; -daad (roemvolle daad in oorlog of krijg), v. -daden; -deugd (dapperheid, manmoedigheid in den strijd), v. -deugden; -dicht, o. -dichten, zie Epos; -dichter (schrijver v. e. heldendicht, epicus), m. -dichters: Bilderdyk was ook -, al is zijn Ondergang der Eerste Wareld (1810) onvoltooid gebleven; -dood (de dood van of als een held), m. gmv.: hij is den - gestorven, als held op het slagveld; -moed (moed van of als een held), m. gmv.

Held'enode (ode ter eere van een held, een beroemd persoon, een edele figuur of een grootsche gebeurtenis), v. -oden, zie Pindarische ode en Ode; -sage (oude helden-overlevering in dichterlijken vorm), v. -sagen, zie Nibelungenlied; -tenor (tenor, die de heldenrol in een opera vervult), m. -s; -zang (zang van of over helden), m. -zangen; -zanger (dichter van een heldenzang of van een heldendicht), m. -zangers.

Helder (van het: luid, klinkend; klaar, licht, zuiver), bn. en bw.: een -e dag, een -e diamant; zij zong -; helderder, helderst; -blauw (lichtblauw), bn.: evenzoo: -bruin, -geel, -rood; -denkend (scherpzinnig), bn.: een -man; -held (klaarheid), v. gmv.: de - van een kleur, v. e. zomermorgen, v. linnen- of strijkgoed, fig. de - van een zangstem, de - v. e. betoog; -ziend (duidelijk ziende met het oog des verstands, scherpizend), bn.: een -man, zie ook: Clair-voyant.

Heldhaftig (de eigenschappen van een held hebbende, manmoedig, dapper, onversaagd), bn. en bw.: een -e verdediging; -verdedigen; -er, -st; -held (heldenmoed), v. gmv.

Hel'en (bergen, opbergen), ik heelde, heb geheeld: gestolen goed -; -er, m. -s, zie ald.; -ing (het helen), v. -en.

He'lena, de schoone vrouw van den Spartaanschen koning Menelaüs, dochter van Zeus, door Paris geschaakt; deze roof gaf aanleiding tot den Trojaanschen oorlog, die eindigde met den ondergang der stad Troje in het tiende jaar der belegering, ± 1200 v. C.; zie: Ilias en Houten paard.

He'ler (iemand, die gestolen goed koopt of beleent), m. helers: de - is zoo goed (strafbaar) als de steler: zonder -s geen stellers.

Helft (afleid. van half: één der twee gelijke deelen), v. helften.

Hel'hond, m. gmv.; zie Cerberus.

Hel'liand, **Hel'jand** (d. i. Heiland), m.: de - is de oudste Deutsche Messiaide, vrij naar

het Evangelie bewerkt en in zeer populairen trant geschreven.

Hel'licon, de (myth. berg in Griekenland, bij de golf van Corinthe, met de bron Hippocrene; aan Apollo en de Muzen gewijd, in de nabijheid van den Parnassus), m. gmv.

Heliograaf' (toestel bij de veldtelegraphie; het werkt met zonlichtstralen en spiegels), v. -grafen; -**gram'** (heliographisch bericht), o. -grammen; -**grafeeren** (met de heliograaf berichten seinen); -**gravu're** (reproductie van een schilderij door lichtdruk), v. -s.

Hel'ios, myth. Zonnegod, later met Apollo versenzelvjgd.

Helloscoop' (soort van beweegbaren reflector, om de zonnestralen op te vangen, zonnemeter), m. -copen.

Hellotherapie' (geneswijze door zonnewarmte), v. gmv.; zie Zonnebad.

Hellotroop' (werktuig tot het geven van lichtseinen), v. -tropen.

Hellotroop' (zekere tuinbloem), v. -tropen.

Hel'ium (een der z.g.n. permanente gassen), o.

Hel'ias (aandr. Midden-Griekenland), o.; ook meer in 't bijzonder het gedeelte, dat ligt boven de Corinthische golf, dit laatste bevatte 8 landschappen.

Hel'lebaard (eig. steelbijl d. i. bijl met langen steel: lans of piek met dwarsoort), v. -en.

Hellebaardier' (krijger, gewapend met een hellebaard), m. -en, -s. vero.

Hel'lebrot (verdoemde), m. en v. -brokken; -**kind** (hellebrot), o.: spot gij met ons, -, zei de Noorman, (Van Lennep).

Helleensch' (oud-Grieksch), bn.: de -e beschaving, die der Hellenen.

Hel'len (afhellen, glooien, overhangen), het helde, heeft geheld: op zijde -, overhangen; -**ling** (afhelling), v. -en: de - van een heuvel, de - van de aardas.

Hel'lend (schuin naar beneden loopend, glooiend), bn.: een - vlak, een -e rots.

Helle'nen (naam der oude Grieken), m. mv.

Hellenis'me (de na Alexander den Gr. heerschende cultuur), o.: het - heeft zich over Europa, W.-Azië en N.-Afrika verbreid.

Hellenist' (kenner der oud-Grieksche taal en letteren), m. -en.

Hel'ler (Oostenr. munt = $\frac{1}{100}$ kroon, $\pm \frac{1}{2}$ ct.), m. -s.

Hel'lespont (aandr. straat v. d. Egeïsche Zee naar de Zee van Marmora), m.; zie Dardanellen.

Hel'lestraf (straf der hel, hellepijn), v. -fen; de -straffen worden vooral door de kunst tot het volgende achtal gebracht: wroeging, duisternis, geeseling, koude, hitte, afzichtigheid, schaamte, smart.

Hel'levaart (gang ter helle d. i. ter onderwereld), v. gmv. vero.: Ton'dalus' -.

Hel'leveeg (boosaardige vrouw, kwaadaardig wijf), v. -vegen, zie Veeg; -**wicht** (eig. kind der hel of van den duivel, hellekind, fig. booswicht, monster), o. -wichten.

Hel'lig (boos), bn.: - worden, iem. - maken, toornig, woest; -er, -st. ginz.

Helm (metalen hoofddeksel, stormhoed), m. helmen; -**pje** (kleine helm, helm), o. -s.

Helm (vlies over het aangezicht van een pasgeborene), m. -en: zegsw. met den - geboren zijn, d. i. met de gave der voorspelling, vooral waar het 't overlijden van bloedverwanten en stadgenooten betreft, (volksbijgeloof).

Helm (plantk. duingras daar aangekweekt om de zandverstuiving tegen te gaan), v. gmv.

Helm'draad (plantk. inwendig deel eener bloem), m. -draden; zie Meeldraad.

Helm'duiker (duiker, die in een duikerpak met duikerhelm zijn werk verricht), m. -s.

Helmet' (verkl. van helm, dicht. voor helm), o. helmetten: het ridderlijk -, (Bild.)

Helm'hoed (hoed in den vorm van een helm, als b.v. van onze koloniaten), m. -en.

Helm'plant (plantk. grasplant in de duinen), v. -planten; zie Helm.

Helm'stok (scheepst. roerpen of roerstok, vooral op binnenscheepen), m. -stokken.

Helm'teeken (wapenk. deksstuk boven een wapen), o. -teekens.

Heloot' (Spartaansche hoorige of lijfeigene), m. heloten: zegsw. een volk van heloten, een volk in slavernij, van slaven.

Hel'pen (bijstaan), ik hielp, heb geholpen: zegsw. van den wal in de sloot -, nog ongelukkiger, nog armer maken; naar de andere wereld -, van kant maken, doen sterven;

-**er** (iemand, die helpt), m. -s; -**ster**, v. -s: de - op een bewaarschool.

Help'zeel, hulp'zeel (een uit touw of band kruisings verbonden hulpmiddel v. kruiers), o. -zeelen; ook Hennepzeel.

Helsch (aan de hel eigen, er thuis behoorend), bn.: de -e vijand, de duivel; de -e geesten, duivelsch; fig. afschuwelijk: een - lawaai, een - plan; een -e machine, vreeselijk ontploffingswerktuig; 't is om - te worden, erg nijdig, woest; -e steen, lapis infernalis, z. ald.; bw.: boosaardig, hij keek mij - aan; hij kan - liegen, vreeselijk.

Helve'tië (Rom. naam van Zwitserland), o.; -**tiër** (Zwitser), m.-s; -**tisch** (Zwitser), bn.

Hem (klankn.), tw., ook: **H'm, Hum, 'Hum!** geluid, om iem. aandacht te trekken.

Hemd (onderkledingstuk), o. hemden: zegsw. iemand het - van 't lichaam vragen, het allerlaatste van hem willen weten; het - is nader dan de rok, iem. is zich zelf het naast, bloedverwanten gaan voor vreemden; geen - aan 't lijf hebben, doodarm zijn.

Hem'denkatoen, o. -**linnen** (stof voor hemden), o. gmv.; -**naaister**, v. -s.

Hemd'rok (borstrok), m. -rokken. gew.

Hemds'boord (hals- of handboord v. e. hemd), m. -en; -**knoop**, m. -en; -**kraag**, m. -agen; -**slip**, v. -pen; -**mouw**, v. -en; spreekw. Alle dagen een draadje is een - in het jaar, stage vlijt geeft profijt, zie ook: Draad.

Hem'el (het uitspansel, dat zich als een azuren gewelf boven de aardvlakte uitbreidt), m. -en: de - betreft; bij uitbr. de ruimte tusschen 't hemelgewelf en de aarde: de vogelen des -s; fig. iemand tot den - toe prijzen; onder den blooten -, in de open lucht, zonder dak of onderdak; ook, lichtstreek; onder den zuidelijken - geboren zijn.

Hem'el (het hemelrijk, plaats van volmaakt geluk, door het bezitten van God, nl. - komen; God in den -, ten - varen; zegsw. - en aarde bewegen, alles in rep en roer brengen om zijn doel te bereiken; in den zevenden - zijn, in de wolken zijn van vreugde, in de hoogste vreugde zijn; dat schreit ten -, dat eischt wraak van God, nl. een misdaad of eenige onrechtvaardige handeling; bij overdr. God zelf: de - zegene u, den - zij dank!

- He'mel** (bij overdracht: heerlijk oord, schoone landstreek), m.: de menisten-, de Vechtsreek, waar de rijke Doopsgezinden destijds hun buitens hadden.
- He'mel** (uitroep van medelijden), tw.: -, help! Goede -!
- He'mel** (wat op het uitspansel getijkt), m. -s: de - van een ledikant, van een draagstoel, van een troon; een bed met een -; de - van een steengroeve, gewelf.
- He'mel** (de geschilderde hemel op schildertjen), m. -s: de - van dit schilderij is te blauw.
- He'melas** (denkbeeldige spil, waarom de hemel met al zijn sterren wentelt), v. gmv.
- He'melbestormer** (myth. Uranus met zijn zonen, nl. met de Titanen en de Cyclopen, zij willen Jupiter ontronen, maar worden door dezen in den Tartarus gesternd), m. -s.
- He'melbol** (hemellichaam, ster), m. -bollen, ook: Hemelglobe.
- He'melboog** (hemelgewelf), m. -bogen.
- He'melen** (sterven), het kindje is gehemeld.
- He'melen** (opknappen): het huis - gew.
- Hemel-en-aar-de-verbond** (gesch. in O.-I. het geheime verbond van Chineezers tegen ons gezag), o.: het - was ons en op Borneo en op Banka meermalen zeer vijandig.
- Hemelgewelf** (hemelkoepel, luchtgewelf, uitspansel), o. gmv.; -globe (houden of papieren, enz. bol, die het uitspansel met al de sterren en sterrenbeelden voorstelt), v. -globes, zie Aardglobe; -heer (de Godheid), m. gmv.; -hoog (buitengewoon hoog), bn. en bw.: -e bergen; zegsw. iem. - verheffen; -hehaam (hemelbol, ster, planeet), o. -lichamen, zie Sfeer; -licht (ster, lichtende hemelbol), o. -en; he'meling (engel of gelukzalige), m. en v. -en, vr. ook -e; -pool (uiteinde van de hemelas), v. -polen; -poort (myth. poort des hemels, door Aurora elken morgen geopend, om Apollo of den Zonnegod doortocht te geven), v.; -rijk (het rijk des hemels), o., zie Hemel.
- Hemelsblauw** (azuur, lazuur), bn.: een - lint, blauw als de hemel.
- Hemelsbreed** (fig. zeer breed of groot), bn.: een - onderscheid, (C. O.), buitengewoon; -breedte (afstand volgens de rechte lijn of langs een meridiaan, kortste afstand), v. gmv.
- Hemelsch** (zich in den hemel bevindende), bn.; onze -e Vader; de -e geesten, de Engelen; de -e glorie, des hemels; fig. verheven; zeer schoon: een -e muziek.
- Hemelsche Rijk**, het - (Chineesche naam voor China), o.
- Hemelschgezind** (vroom, godvruchtig), bn.; zie de tegenst. Aardschgezind.
- Hemelstreek** (hemelgordel, verder: luchtstreek, klimaat, ook, windstreek), v. -streken.
- Hemeltergend** (eig. God tergend: godslasterlijk, schandelijk), bn.: -e taal, een -e daad.
- Hemeltroon** (de troon Gods in den hemel), m.: de Godheid op haar -, (Tollens); -vaart (vaart of gang ten Hemel), v.; -vaartsdag (Christelijke feestdag, 40 dagen na Paschen, ter herdenking van het feit, dat Christus, van den Olijfberg af, de aarde verliet en ten hemel opsteeg), m., Hand. 1:9-12; -vader (een der benamingen van God), m. gmv.: de goede -; -val (schoone taal, schoon gezang), m. gmv.: Van Vloten noemt de taal van Vondels Engelenreien -; een dichter behoort - en de taal der Goden te spreken, (Vondel, Aenleidinghe); -waarts (naar den hemel), bw.: zij sloeg de oogen -.
- Hemerotheek'** (bibliotheek, enkel bestaande uit tijdschriften en dagbladen), v. -theken: te Parijs is onlangs een - opgericht en geopend.
- Hemicyclus** (halve cirkel, halfcirkelvormig gewelf), m. -cyclussen.
- Hemisfeer'** (halfrond, de helft van een hemel- of aardbol), v. -feren.
- Hemisti'che** (dichtk. halve alexandrijn), v. -n of -s; ook Hemisti'chium, o. -s.
- Hem'men** (een kuchend geluid maken, nl. „hem"), ik heb gehemd: velen - vóór te spreken; zie Hem, H'm, enz.
- Hen** (verwant met haan: kip), v. hennen.
- Hendi'adys** (stijfsguur: één door twee, d. i. één begrip door twee begrippen uitgedrukt; ook: Hendi'adyon), v. -sen: door heide en zand, zandige heide; kruid en kleur, kleurig kruid; menschenvonden en verfoeisels, (Da Costa), verfoeilijke menschenvonden; rots en zoom, rotsige zoom. (dys = dis).
- Hen'drik** (mansnaam), m. -en: een brave -, een zoete, gehoorzame jongen, een vat vol deugden: hoofdpersoon in een leesboekje, geschreven door Nicolaas Anslin (1777-1838).
- Hen'driknobel** (goudmunt uit den tijd van Hendrik VIII, 1509-'47), m. -nobels.
- He'nen**, bw.: hetzelfde als heen, maar deftiger.
- Heng** (deurhengsel), v. -en; zie Geheng.
- Hengel** (hengelroede, vischroede met lijn en haak), m. hengels.
- Hengelaar** (iem., die met een hengel vischt), m. -s; -aarster, v. -s.
- Hengelen** (met den hengel visschen), ik heb gehengeld: - naar baars, naar forellen; fig. herhaaldelijk moeite doen om iets te weten te komen of te krijgen: naar iets -; (toon.) den souffleur woord voor woord napraten, omdat men zijn rol niet kent.
- Hengelman** (mand met deksel en met een hengsel om ze daarmee aan den arm te dragen), v. -manden; ook, Hengselmand.
- Hengelroede** (vischgaard), v. -n; -snoer (-koord), o. -snoeren; -stok, m. -stokken.
- Heng'sel** (gebogen handvat), o. -s: het - van een emmer; -mand (hengelman), v. -en.
- Hengst** (mannetjespaard), m. -en.
- Hengst** (groot en sterk binnenwaartuig), v. -en.
- Heng'stebron** (myth. bron van Apollo aan den voet van den Helicon), v.: uit de - gedronken hebben, dichter zijn; zie Hippocreen.
- Heng'sten** (stud. trouw college-loopen, hard blokken), ik - te, heb gehengst; meer: Vossen.
- Heng'stenkeuring** (keuring van rijkswege van hengsten), v. -keuringen.
- Hengst'veulen** (mannetjesveulen), o. -s.
- Hen'ker** (afleid. van henken, bijvorm van hengen, doen hangen: beul), m. -s. vero.
- Hen'negat** (scheepst. gat, waar de kop van het roer door steekt), o. -gaten.
- Hen'nepel** (kippenei), o. -eieren.
- Hen'nep** (plant), m.: de - is een eenjarige plant, de mann. planten heeten Gelling, de vr. heeten Zaailing; -afval, o. gmv., zie Heede; -braak (werktuig, om de hennepstengels te breken of te braken), v. -braken; -en (van hennep), bn., zegsw. door het hennep venster kijken, opgehangen zijn; -olie (olie uit hennepzaad), v.: de - is groen, zij wordt bij 't zieden van groene zeep gebruikt; -teelt (het aankweken van

hennep), v. gmv.; — **zaad**, o. — zaden; — **zeel** (hulpzeel, helpzeel, kruiszeel, schouderzeel van een kruier), o. — zeelen.

Hen'netaster (bemoelial, bedtal), m. — s.

Henri quat're (Fr. puntbaardje, sik), m. gmv.

Hens (Eng. scheepst. handen), v. mv.: er werd geroepen: alle — aan dek! alle — rijzen! alle matrozen op 't dek, uit de kooi om te helpen, fig. er is gevaar, nood.

Hens'beker, hen'zebeker (gildebeker), m. — bekers, vero; zie Hanzebeker.

Heortologie (leer der feestdagen, leerboek der feesten), v.; — **lo'gium** (feestkalender), o. — s.

Hephaes'tus, zie Vulcanus; lees: — **fes'tus**.

Hepta'meter (Gr. zevenvoetig vers), m. — s.

Her, bw.: van ouds-, van eeuwen-, sedert oude tijden, sedert eeuwen.

Her, herre, v. herren; zie Har.

her- (voorvoegsel), vormt enkel afleidingen van w.w., b.v. herademen, — benoemen, — bouwen, — denken, — doopen, — drukken, — eenen, — eenigen, enz.; deze w.w. hebben de vervoeging hunner grondwoorden, en *her* bet. opnieuw, weer.

Hera, de koningin der goden; ook: Juno.

Heracl'es, m.; zie: Hercules, Alcides.

Heracl'itus, oud wijsgeer van Ephese, van grooten naam, somber en zwaartillend van aard, ± 500 v. C.; men noemt — wel den weenenden wijsgeer tegenover Democritus, z. ald., den lachenden; vandaar: waar Heracliet om schreit en Democriet om lacht.

Herademen (fig. bijkomen, op zijn verhaal komen), ik — ademde, heb — ademd: *Herademt, herademt, geteisterde streken, zoo lang overheerd door den watertiran!* (Bog.)

Heral'dica, heraldiek (wapenkunde, kennis van familiewapens, wapenleer), v. gmv.

Heral'dicus (wapenkundige), m. heraldici.

Heral'diek (wapenkunde, — leer), v. gmv.: de — is de kennis van alles, wat met de wapenschilden in verband staat; zij geeft verklaring van het ontstaan en de bet. der adellijke wapens, van ridderfiguren op grafmonumenten, enz.

Heral'diek (de wapenkunde betreffende), bn.: — e kleuren: lazuur (blauw), keel (rood), goud (geel), zilver (wit), sabel (zwart), sinopel (groen) en purper (violet); — e termen.

Heral'disch (wapenkundig), bn.: een — e bibliotheek, de heraldiek betreffende: — e bijzonderheden, — figuren, — kleuren.

Heraut (eig. uitroeper, krijgsgesant, wapenbode), m. — en; de — was eig. de man, die bij een tornooi de adellijke wapens moest onderzoeken; later, de persoon, die de geboorte, het huwelijk, de begrafenis van vorsten den volke langs straten en wegen bekend maakte. (au=ou).

Heraut (fig. aanzegger, aankondiger), m. — en: *vederwolken zijn de — en van minder gunstig weer.*

Herbarist' (kruidenzoeker, plantendroger), m. — en; ook: **Herborist'**.

Herba'rium (kruidkundig handboek, kruidenboek, verzameling van gedroogde planten), o. — s, herbaria.

Her'berg (eig. legerbergplaats of legerverblijf, thans: klein logement, ook, tapperij), v. — en; fig. *de waarheid vindt zelden —*, huisvesting.

Herbergen (huisvesting geven, nachtverblijf geven), ik — bergde, heb geherbergd: *reizenden —, arme zwervers —, verdoolden —*, zie Bernardshond.

Herbergier' (iem. die een herberg houdt, waard), m. — s; — **gier'ster** (waardin), v. — s.

Herberg'zaam (gastvrij, bewoonbaar), bn. en bw.; — zamer, — st: een — oord; — **held** (gastvrijheid), v. gmv.

Herbivoor' (plantenetend dier), m. en v. — voren: *de olifant is een —*; scherts. Vegetariër.

Herbo'ren (wedergeboren, fig.), bn.: *wij voelden ons als —*, van een anderen geest bezield.

Herboriseeren (kruiden zoeken, kruiden drogen en verzamelen), zie: Botaniseeren.

Herborist' (kruidenzoeker, plantenverzameelaar), m. — en; ook **Herbarist'**.

Herbon'wen (opnieuw bouwen), ik — bouwde, heb — bouwde; — **bouw** (wederopbouw), m.: *de — bouw van een afgebrand huis.*

Hercules, myth. de nationale held der Grieken, inzonderheid der Doriërs, beroemd door zijn 12 reuzen- of wonderwerken, waarvan één was het reinigen van den stal van Augias.

Hercules-arbeid (reuzenwerk), m. gmv.

Hercules-kever (nat. de grootste kever in Z.-Amerika, 13 cM. lang), m. — kevers.

Hercules-knots (grootte, loodzware knots, waarmee men Hercules voorstelt), v. — knotsen.

Heren'lich (forsch gespierd, van buitengewone lichaamskracht), bn.: een — e gestalte; ook: een — werk, veel kracht en volharding eischende; zie Rapponisch.

Hercy'nisch, het — woud, bn.: *het — woud is in de Romeinsche tijden het boschrijt gebergte van Midden-Duitschland, nl. van den Rijn tot de Karpathen.* (cy = sie).

Herden'ken (in de gedachte brengen), ik — dacht; heb — dacht; ook, de herinnering viëren: *hij herdenkt heden zijn 25-jarige ambtsdiening; — ing* (gedachtenisviering), v. — en.

Herden'ken (herdenking), o.: *het zalig —.*

Her'der (scheper, d. i. hoeder van schapen of van ander vee), m. — s, fig. pastoor e. parochie; Bijbel, *de goede —*, d. i. Christus; *gesticht van den goeden —*, gesticht tot opneming van R.-K. afgedwaalde vrouwen en meisjes.

Herderin' (veehoedster), v. — nen; verkl. herderinnetje, o. — s; — **nenhoed**, m. — en.

Her'derlijk (als van of behoorende tot een herder), bn.: een — leven leiden, eenvoudig, landelijk; fig. een — e raad, een — e vermaning, een — schrijven, de — e zegen, nl. van de geestelijke overheid; — e plichten, geestelijke.

Her'ders en herderinnen, personen uit een herdersdicht, een herdersspel, zie Pastorale.

Her'dersambt (het ambt van een geestelijke), o. gmv.; — **dicht** (gedicht over het landleven), o. — dichten: een lyrisch — heet idylle; — **fluit**, v. — fluiten; — **hond** (schaaphond), m. — en; — **knaap** (jonge herder), m. — knapen; — **kout** (herdersdicht in dialoogvorm), m. gmv.; — **leven** (het leven v. e. herder, vooral idyllisch geteekend), o. gmv.; — **lied** (lied v. herders, — dicht), o. — liederen; — **pijp** (fluit, schalmel), v. — en; — **spel** (dichtk. tooneelstuk, waarin gebeurtenissen uit het landleven worden behandeld, thans zelden meer opgevoerd, of het moest zijn: *De bruiloft van Kloris en Roosje*), o. — spelen: *Hoofts Granida is een —*, evenzoo: *Vondels Leeuwendalers*; een — is een idylle of dramatisch gebied; — **staf** (stok met schopje v. e. herder; fig. bisschopsstaf), m. — staven; — **tasch** (broodtasch van den herder, een soort van weitasch), v. — tasschen; — **taschje** (plantk. wildgroeijende,

kruisbloemige plant, onkruid, o. -s; -**volk** (volk, dat uit herders bestaat, nomadenvolk), o. -volken; *de oude Hebreërs waren een* -; -**zang** (herderslied), m. -en.

Her'doep (wederdoop), m. gmv.

Her'doo'pen (wederdoopen, opnieuw doopen), ik heb -doopt; R.-K. men -doopt, als er twi'fel is aan de geldigheid van den eersten doop.

Her'druk (nieuwe druk van een boek), m. -ken; ook, nieuwe oplage.

Her'druk'ken (opnieuw ter perse leggen), bij -drukte, heeft -drukt.

Hereditair (erfelijk), bn.: een -e kwaal.

Hereditéit (erfrecht, erfelijkheid), v. gmv.

Herce'non (weder vereenigen), ik -eende, heb -eend, fig. verzoenen, vrede stichten.

Herce'ningen (hereenen), ik heb -eenigd;

-**ing** (mil. herzameling van troepen), v. -en.

Heremiet (kluizenaar), m. -en; zie Ere-miet; spreekt. *Hermet*.

Heremitage (khuis, kluizenaarswoning), v. -s, (g = zj); zie ook Eremitage.

Here'ro (inboorling van Duitsch Z.-W. Afrika), m. -s.

Herésie (ketterij, dwaalleer), v. -ën. (s = z).

Her'examen (een herhaald examen), o. -s.

Herfst (najaar), m. gmv.: *de - is het derde jaargetijde*; fig. *de - des levens*, de oude dag.

Herfstachtig (lijkende op, als in den herfst), bn.: een -e dag, een - landschap.

Herfst'bloem (biggenkruid), v. -bloemen;

-**dag** (dag in den herfst), m. -en; -**draad** (zwevend of hangend spinrag), m. -draden;

-**evening** (22 of 21 Sept.), v. -en; -**kleuren**, v. mv., zie -tinten; -**landschap** (najaars-landschap vol tint en kleur), o. -pen, ook, schilderij er van; -**leeuwentand** (helgele bloem der uiterwaarden), m. -en; -**lucht** (zure, natte lucht), v. gmv.; -**maand** (September, omdat op den 22den de herfst aanvangt), v. -en; -**manoeuvres** (legeroefeningen op groote schaal in het najaar), v. mv.; -**teekens** (teekens van den dierenriem in den herfst nl. Weegschaal, Schorpioen en Schutter), o. mv., zie Zodiak; -**tijd**, m. gmv.; -**tijloos** (lelieachtige, paarse weideplant, bloeiend in het najaar), v. -loozen;

-**tinten** (kleurschakeeringen in den herfst op bloemen en bladen), v. mv.; -**weder** of -**weer** (mistig, guur, winderig weder in den herfst), o. gmv.; -**zanger** (voegel, die in den herfst nog zingt, b.v. een vink), m. -zangers; -**zon** (door nevels schijnende zon), v. gmv.

Herfstig (herfstachtig), bn.: - weer.

Herhaald (wat meer dan eens geschiedt), bn.: -e bezoeken aan het museum, ik heb u -e malen dat gezegd.

Herhaaldelijk (bij herhaling, telkens weer), bw.: ik heb u - gewaarschuwd, iemand - ontmoeten.

Herha'len (nog eens doen, opnieuw bestudeeren), ik heb -haald; -**ing** (repetitie), v. -en: - is de moeder van 't geleerde.

Herha'lingsgetal (spraak. woorden op -maat, -werf, -keer), o. -getallen: drie-maal is een -; -**eursus** (cursus, waarin het vroeger geleerde gerepeteerd wordt), m. -cursussen; -**onderwijs** (dat nl. wordt gegeven op een herhalingschool), o. gmv.; -**school** (school voor niet meer leerplichtige kinderen, om het geleerde te onderhouden en uit te breiden), v. -scholen.

Herha'lingsteeken (muz. teeken, dat aanduidt, dat een deel van een muziekstuk moet herhaald worden, nl. ||), o. -s.

Her'ijk (vernieuwde ijk), m. gmv.: *de - van maten en gewichten*; -**en** (opnieuw iken), men herijkte, heeft herijkt.

Her'rik (eenjarig onkruid met goudgele bloemen op onze bouwlanden), v. gmv.; z. K r o d d e.

Herin'neren (vroeger, erinneren, z. ald.: weder te binnen brengen), ik heb -innerd.

Herin'nering (het herinneren, ook, dat, wat men zich herinnert), v.: *dat leeft voort in mijne* -; *Keesje had een flauwe - van zijn vader*, (C. O.)

Herin'neringsvermogen (het vermogen der ziel om ontvangen indrukken weer levendig te doen worden), o. gmv.; ook, veerkracht van het geheugen of Reproductie-vermogen.

Herita'ge (erfgoed, erfenis), v. -s. (g = zj).

Herkau'wen (opnieuw kauwen), ik heb -kauwd: *runderen, geiten, schapen, herten* -; *zijn -de dieren*; fig. *hoeveel malen hebt ge dat nu al niet -d?* d. i. tot vervelens toe herhaald, zie Erkauwen; -**kau'wer** (dier, dat herkauwt), m. -s: *de -s brengt men tot 4 groepen: a. zonder horens: kameel, dromedaris, lama; b. met holle horens: rund, schaaap, antilope; c. met volle horens: geit, hert, rendier; d. met hoornwortels: giraffe.*

Herken'nen (weer- of terugkennen), ik -kende, heb -kend: *iem. -*, *die vasten-avondgek is niet te -*, niemand kan weten, wie hij is; *aan zijn taal heb ik hem herkend.*

Herken'ning (het herkennen), v. -en.

Herken'ningsteeken (afgesproken teeken, waaraan men iem. zal herkennen), o. -s: een kokarde, een kleur zal als - dienen;

-**woord** (wachtwoord, parool, leus), o. -en.

Herken'ren (opnieuw keuren): ik laat me -.

Herken'ring (tweede keuring), v. -en: voor de militie - aanvragen.

Herkie'sbaar (opnieuw kiesbaar), bn.: *de aftredende leden zijn - voor den Raad.*

Herkie'zen (andermaal kiezen), ik -koos, heb -kozen; -**ing** (tweede kiezing), v. -en.

Her'komen (het afkomstig-zijn), o. gmv.; -**komst** (afkomst, oorsprong), v. gmv.; -**kom'stig** (afkomstig), bn.

Herkrif'gen (weder in bezit krijgen), ik -kreeg, heb -kregen: *ik heb na mijn ziekte mijn krachten nog niet herkregen*; -**ing**: - van gezondheid, - van rechten.

Herle'ten (rek. in anderen vorm uitdrukken), ik -leidde, heb -leid: *breuken -*, *maten, munten, gewichten -*; *een algebra-vorm -*.

Herle'ven (opnieuw, andermaal leven), hij -leefde, is -leefd: *de dooden zullen -*, *in de tente begint de natuur te -*, *de zoete regenwinden doen alles -*; fig. *na den oorlog zal handel en nijverheid -*, *opleven*; *die goede tijding deed den zieke -*, *deed hem herstellen*; *men kan den moed doen -*, *gaan opwekken*; *dit zal de hoop op vrede doen -*; ook, *kunsten en wetenschappen zullen gaan -*.

Herle'ving (het herleven, het weder opleven, opbloeien), v.: *de - in onze letterkunde, zie Renaissance en verder Reveil.*

Herle'zen (opnieuw lezen), ik -las, heb -lezen; -**lezing**, v. -en.

Hermandad (destijds broederschap der gemeenten in Spanje, tegen den adel, later tegen rooverij), v. gmv.: *de heilige -*, *thans de politie.*

- Hermaphrodiët** (tweestachtig wezen; bloem, die zoowel meeldraden als stampers bezit), m. en v. -en. (ph = f).
- Hermelijjn'** (een soort van wezel met witte vacht), m. -en: de - leeft in het N. van Europa, vooral in Rusland.
- Hermelijjn'** (zuiver wit bont met zwarte punten v. d. staart), o. gmv.: een mantel van -, koningsmantel; zegsw. - dragen, koning(in) zijn; zie Rijksinsignes.
- Hermelijfuen** (van hermelijn), bn.: een - mantel, d. i. een koningsmantel.
- Her'men**, v. mv.: - zijn een soort v. pilaren, die naar onderen smal toelopen, zij dragen halffiguren of busten en stonden in oud-Gr. langs de wegen.
- Her'men-, Her'meszuil** (zuil, gekroond met een Hermesbuste), v. -en: u (Willibrord), die Zeelands - stoutmoedig hebt verbroken, (Bild., Elius), ook: Irminzuil.
- Her'mes**, god v. d. handel; zie Mercurius.
- Her'messtaf** (myth. staf van Hermes: met twee vleugels bovenaan en omslingerd door twee ineengestregelde slangen), m. gmv.
- Herme'ting** (tweede meting), v. -en: de - van een marke of landgemeente.
- Herme'tisch** (lichtdicht), bn. en bw.: een -e sluiting; - sluiten; - gesloten bussen.
- Hermita'ge** (de cel of kluis van een kluizenaar), v. -s; ook: **Heremita'ge**. (g = zj).
- Hermita'ge** (zeer fijne Fransche wijnsoort), v. gmv.: men heeft roode en witte - (g = zj).
- Her'moes** (onkruid, akkerpaardestaart), v.
- Her'men** (opnieuw innemen of heroveren; hervatten of voor de tweede maal zeggen), ik - nam, heb hernomen: een fort -; de spreker hernam aldus, antwoordde of sprak weer.
- Her'nutter** (lid der Morav. broedergemeente, z. ald.), m. -s.
- Hernieu'wen** (weer nieuw maken), ik heb -nieuwd: een belofte -, opnieuw afleggen.
- Her'o'des**, de Grootte: koning van Judea; fig. kindermoorder: ik houd het er voor, dat de meeste rekenboekmakers afstammelingen van koning - zijn, (C. O.)
- Herodia'nen** (Bijbel. aanhangers van het huis van Herodes), m. mv.: de - vormden destijds een staatkundige partij onder de Joden.
- Her'o'dotus**, Grieksche geschiedschrijver, de vader der historie, 484-± 429 v. C.
- Her'o'ën**, helden bij Homerus; zie Heros.
- Herol'de** (dichtk. gedicht van episch-lyrischen aard, waarin een of andere held sprekend optreedt), v. -s: Ter Haar's Abd-el-kader is een -, ook Staring's Ada van Holland als gevangene op Texel in 1202, evenzoo is 't Wilhelmuslied een -. (i = ie).
- Heroi'des** (helden-en heldinnenbrieven, eigenaardig soort van dicht bij Ovidius), v. mv.
- Heroïek'** (heldhaftig, dapper), bn.: een - man, een -e daad; -er, -st, ook: Heroïsch.
- Hero'isch** (heroïek), bn.: al, wat betrekking heeft op het heldentijdperk van een volk.
- Heroï'sme** (heldhaftigheid, die zich uit in edele, verheven daden, heldenmoed), o. gmv.
- Her'onsfontein** (nat. fontein, werkende door de drukking van samengeperste lucht), v. -en: Heron leefde in de 2e eeuw te Alexandrië.
- Her'os** (vergode held der oudheid), m. hero'en; Hercules, Theseus, Castor en Pollux zijn heroën, of halfgoden, z. ald.
- Her'o'veren** (opnieuw veroveren), ik - overde,
- heb - overde: een stad -, een land -, fig. zijn rechten -, terugwinnen.
- Her'rie** (luidruchtige drukte, hurrie), v. gmv.
- Herroep'en** (opnieuw roepen; ook: intrekken), ik - riep, heb - roepen; -ing (intrekking), v. -en: de - v. h. Ediet v. Nantes (1685).
- Hers** (toon. bovenlicht, licht boven en achter de schermen of coulissen), v. -en.
- Herschap'en** (vd. van herscheppen), bn.: en 't schip staat in een hut - op het strand.
- Herschaf'ten** (opnieuw schatten), ik - schatte, heb - schat: belastbare goederen laten -; -ting, v. -en: - aanvragen.
- Herschep'pen** (van gedaante doen veranderen), ik - schiep, heb - schapen: deze hei is in goed bouwland herschapen, veranderd.
- Her'se** (Fr. gesch. stormegge), v. -n.
- Her'senen, her'sens** (ontl. brijachtige, grijs-witte massa, de hersenpan vullende), v. mv.; vroeger: **har'senen, har'sens**.
- Hersengymnastiek** (stelselmatige oefening in het denken b.v. door wiskunde), v. gmv.
- Hers'enloos** (fig. zonder verstand, zonder begrip), bn.: de - looze menigte.
- Hers'enpan** (beenig bekken, dat de hersenen omvat), v. -pannen; ook bovendeel v. d. schedeldoos; zie: Bekkeneel en Doodshoofd.
- Her'senschim** (droombeeld, luchtkasteel), v. -schimmen: een - van redding, (Potg.): -schim'mig (ingebeeld), bn.: een - gevaar, niet wezenlijk; een -e onderneming, (Haafner), dwaze, die nl. niet in werkelijkheid kan uitgevoerd worden, verder: ongerijmd, onzinnig; -schudding (geneesk. hersenaandoening, door e. slag of schok ontstaan), v. -en; -veerweking (geneesk. hersenziekte, die tot wezenloosheid leidt), v. -en; -vlies (een der drie vliezen, waardoor de hersenen zijn omgeven), o. -vliezen; -winding (een der kronkels van de hersenstof), v. -windingen; -ziekte (ongesteldheid der hersenen), v. -ziekten: verweking is een -.
- Herstel'** (genezing, beterschap, verbetering, rehabilitatie), o. gmv.: hij zoekt overal - van zijn kwaal, ik wensch u geluk met uw -; - van grieven, - van eer; - van Nederlands onafhankelijkheid in 1813.
- Herstel'len** (eig. opnieuw stellen: in den vorigen of vroegeren toestand brengen, vernieuwen, repareeren), ik - stelde, heb - steld: iem. in zijn eer -; iem. in 't bezit van zijn goederen -; een foutieve plaats in den Reinaert -; ik hoop, dat ge spoedig zult -, weer beter zult zijn; een oud kleedingstuk -, zie Verstellen.
- Herstel'ling** (de daad van herstellen, het herstellen, herstel), v.: de - van een bedorven tekst, de - van rust en orde, de - van een ziekte, na zijn - gaat hij naar Italië.
- Herstel'lingsoord** (plaats ter genezing voor zieken), o. -oorden; zie Sanatorium.
- Herstel'lingsteeken** (muz. teeken, 'twelk te kennen geeft, dat de kracht van een mol of kruis opgeheven is), o. -teekens, nl. ♪.
- Herstem'ming** (tweede stemming), v. -en.
- Hert** (tweehoëvig of herkauwend zoogdier), o. herten: de familie der -en bevat den eland, het rendier, het damhert, het edelhert, enz.; de -en dragen een massief gewei; de kleur der -en is ros of kastanjebruin.
- Hert**, het vliegend -, de grootste Europeesche kever: het mannetje is wel 8 cM.
- Her'tebeest** (hert, antilope), o. -beesten.

- Her'tebout** (bout of stuk vleesch v. d. dij van een hert), m. -en.
- Her'tekop** (kop van een hert), m. -pen: een - met gewei vindt men als sieraad in een jachtslot, in de woning van een houtvester.
- Her'tengewei** (de getakte horens van een hert), o. -geweien; -jacht (jacht op herten), v. -jachten; -kamp (kamp d. i. omheind, of afgesloten grasland, waarin herten gehouden worden), m. -kampen.
- Her'tepaard**, o. -en; zie Gnoe.
- Her'tevleesch, her'tenvleesch**, o. gmv.
- Her'tha**, Germ. myth. onze moeder-aarde.
- Her'tog** (eig. legeraanvoerder; titel van een regeerend vorst; hoogadellijke titel), m. hertogen; zie Groothertog.
- Her'togdom** (land of gebied van een hertog), o. -dommen: het vroegere - Limburg.
- Hertogelijk** (van een hertog, dezen betreffende), bn.: het - gezag, de - waardigheid; - bont en kronengoud, (Bild.)
- 's-Hertogenbosch** (hoofdplaats v. N.-Br.), o.; ook, Den Bosch, en nooit 's-Bosch.
- Hertogin** (gemalin van een hertog, ook, adellijke dame met dezen titel), v. hertoginnen.
- Hertrouwen** (opnieuw in het huwelijk treden), hij is -trouwd.
- Herts'hoof** (St.-Janskruid, -bloem), o. gmv.: sommige soorten van - worden als sierplanten aangekweekt.
- Herts'hoorn, herts'horen** (als voorwerp), m. -en of -s; (als stofnaam), o.: gelet van geraspt -; geest van -.
- Herts'leder, -leer** (leer, uit hertevel bereid), o.; -en (van hertsleer gemaakt), bn.: een -en broek van een jager.
- Hert'zwijn** (O.-I. zoogdier op Celebes, aldaar babi-roesa geheeten), o. -zwijnen: het - heeft hooge hertepooten en omgebogen, op horens gelijkende, boventanden; de Maleische jagers vinden het - een zeer begeerlijken buit.
- Hervat'en** (opnieuw beginnen of doen; ook, opnieuw en beter zeggen), ik -vatte, heb -vat; -ting (het weder-opvatten), v. gmv.: - van den arbeid.
- Hervormd'** (van vorm vernieuwd), bn.: ons - onderwijs; vooral van den eeredienst: de -e leer, de Ned. -e kerk.
- Hervorm'de** (iem., die lidmaat is van de Gereformeerde kerk), m. -n.
- Hervorm'de kerk** (Protestantsche kerk), v. -kerken: de Hervormde kerk in Nederland.
- Hervorm'en** (anders vormen, van vorm wijzigen, met het bijdenkbeeld van verbeteren), ik -vormde, heb -vormd: den staat, de maatschappij -, het Christendom heeft de zeden -vormd; den godsdienst -, de christelijke kerk -; -er (iem., die hervormt, speciaal op godsdienstig gebied), m. -s: Luther en Calvijn zijn bekende -s.
- Hervorm'ing** (het hervormen, het verbeterend wijzigen), v. -en: allerlei -en invoeren in een vereniging, in het bestuur van een land b.v. in den Fr. tijd; in 't bijz. gebezigd van de kerkhervorming of Reformatie in 't begin der 16e eeuw.
- Hervorm'ingsdag** (herinneringsdag der Hervorming), m.; de - valt op 31 Oct.; hij is de gedenkdg van het aanplakken in 1517 van Luthers 95 stellingen aan de slotkapel te Wittenberg.
- Hervorm'ingsfeest** (feest ter gedachtenis of ter eere der Reformatie), o. -feesten.
- Her'waarts** (naar hier, naar deze zijde), bw.: hij komt -; zie Derwaarts.
- Herzeg'gen** (nog eens zeggen, herhalen), ik -zeide, heb -zegd of herzeid.
- Herz'en** (verbeteren, wijzigen), ik -zag, heb -zien: een wet -, een boek -; -ing, v. -en: - der drankwet, - der wet op den leerplicht, wijziging.
- Hes** (volksnaam, bewoner v. Hessen), m. -sen.
- Hes** (blauwe boerenkiel, naar den volksnaam Hes), v. hessen.
- Hesp** (heupgewricht; ook: hietje van een ham), v. hespen; in Vlaanderen de ham zelf.
- Hesperia** (het Avondland; bij de Grieken Italië, bij de Romeinen Spanje), o. (pe = pee).
- Hesperiden**, myth. een zevental nimfen in Hesperia: in haar tuinen groeien gouden appels, door een draak bewaakt. (pe = pee).
- Hesperus** (de avondster, de planeet Venus), m.
- Hestia**, v.; ook, Vesta.
- Hesychasten** (Grieksche monniken der 14e eeuw: de rustenden), m. mv.: -, die zoo lang op hun maag staarden ..., (C. O.); ook: Hesychisten. (sy = zie).
- Hetaere** (in 't oude Griekenland, beschaafde vrouw, los v. zeden), v. -n. (ae = ee).
- Heterarchie** (overheersching door vreemdelingen), v. gmv. (ch = g).
- Heterodox** (onrechtzinnig, van de oude kerkelijke leer afwijkende), bn.: een -doxe leer, kettersch; zie Orthodox. (x = ks).
- Heterodoxie** (onrechtzinnigheid), v. gmv.
- Heterogeen** (ongelijkslachtig, ongelijkssoortig), bn.: heterogene bestanddeelen, niet bij elkaar passende, verschillende, uiteenlopende; zie de tegenstelling: Homogeen. (g = g).
- Heterogeniteit** (ongelijkssoortigheid), v. gmv. (ge = gee).
- Heteromorph** (van verschillende gedaante), bn.: -e kristallen. (ph = f).
- Heteronomie** (eig. vreemde wetgeving), v. gmv.: de - is de wetgeving door vreemde en van buiten werkende machten; de tegenst. is Autonomie, zie ald.
- Hetgeen, 'tgeen, hetge'ne** (datgene, wat), betr. vnv.: - waar is, is eenvoudig.
- Het'man** (hoofdman eener bende Kozakken), m. -mannen, -s; zie Ataman.
- Het'te**, v.; zie het meer gebruikte Hitte.
- Hetwelk** (dat, wat), betr. vnv.
- Hetzelf'de**, bep. aand. vnv.: het was - kind; het is mij -; -zel've, aanw. vnv.: gij moet -, b.v. dit of dat boek, niet lezen.
- Hetsij**, vgw. van toegeving: - gij eet, - gij drinkt, doe alles met mate.
- Heug** (smaak, zin), v.: alleen gebruikelijk in: tegen - en meug, d. i. met tegenzin, tegen den zin; zie Meug.
- Heug'el** (de van tanden voorziene ijzeren staaf in een dommekracht), m. -s; ook: ketting of haal boven een vuurhaard, zie Haal.
- Heugen** (herinneren, in de herinnering voortleven), het heeft geheugd: mij heugt, het heugt mij; het zal u -, het zal u berouwen; -is (geheugen, herinnering), v. gmv.: bij menschen -, ook: gedachtenis, aandenken.
- Heug'enis** (herinnering), v. gmv.: lang - van iets hebben, dat is bij menschen - nog niet voorgevallen.
- Heug'lijk** (verblijvend), bn.: een - feest, een -e tijing, een -e gebeurtenis.
- Heul** (slaapbol, ruige papaver), m. gmv.
- Heul** (hulp, bijstand), o.: hij vond nergens -.

Heul (houten bruggetje, vlonder), v. -en.
Heul (nauwe sloot tot afvoer v. water), v. -en.
Heul'bol (slaapbol), m. -len.
Heu'len (samenspannen), ik heb geheuld: met den vijand -; zij - met elkaar.
Heul'sap (opium, slaapmiddel), o. gmv.
Heu'mig (vunzig, duf), bn.; -er, -st.
Heup (ontl. deel v. 't menschelek lichaam, zij-uitsteeksel v. h. bekken), v. -en: de rechter-, de linker-, een -ontwrichting; zegsw. het op de -en hebben of krijgen, in opgewonden toestand verkeer, in slecht humeur zijn, of al te dolzinnig te werk gaan of werken.
Heur, vnv.: dichterlijke wisselworm van haar, pers. en bezitt. vnv.
Heure'ka, ik heb gevonden: de bekende uitroep van Archimedes, toen hij onder het baden de naar hem genoemde wet ontdekte, nl. dat een lichaam, in een vloeistof gedompeld, zoo veel aan gewicht verliest, als het gewicht van de verplaatste vloeistof bedraagt; thans nog uitroep van vreugde, als men iets vindt, waarnaar men lang gezocht heeft, z. Eureka; lees: hui-ree'-ka.
Heuristiek (leer of wetenschap, om langs logischen weg iets nieuws te vinden), v. gmv.
Heuris'tisch, bn.: de -e methode, de zelfvindende, d. i. waarbij de leerling er toe gebracht wordt, zelf de regels te vinden.
Heusch (uit hoofsch van hof: beleefd, vriendelijk), bn. en bw.: een -e terechtwijzing, (Potg.); -e oplettendheid, welgemeend; iem. - behandelen; heuscher, meest -; -heid (beleefdheid, vriendelijkheid), v. -heden.
Heusch (echt, wezenlijk), bn. en bw.: zijn dat -e leeuwen en tijgers? mijnheer doet het -, (C. O.); het is - waar; zult gij het - doen? stellig, zeker; -elijk, bw.: hij zal je - ontvangen, vriendelijk, beleefd.
Heu'vel (kleine hoogte boven de oppervlakte der aarde, bergje), m. -s of -en: de stad der zeven -en; de Palatijnsche - is 52 M.en vormde het middelpunt van oud-Rome; zie ook: Capitool, Quirinaal, Vaticaan.
Heu'velachtig (vol heuwels), bn.: een - landschap, Z.-Limburg is zeer -.
Heu'velig (heuvelachtig), bn.; -er, -st.
Heu'velking (heuvel, -rij), v. -klingen.
Heu'velland (eig. land, bezet met heuwels), o. -en: Z.-Limburg is een schoon -, ook Z.-O. België (Ardennen).
He'vel (afleid. van heffen: omgebogen glazen of metalen buis om vochten over te tappen van het eene vat in het andere), m. hevels.
He'velbarometer (barometer, welke bestaat uit een omgebogen glazen buis met twee ongelijke armen), m. -barometers.
He'velen (opvoeren; naar boven komen; rijzen), het hevelde, heeft geheveld: vloeistoffen -, door middel van een hevel opvoeren, aftappen, overtappen; grauwe Hunnebedden - (in de verte), Ter Haar, worden zichtbaar; ongehevelde brooden, zonder gist, niet gerezen, zie ald.
He'vig (geweldig, fel, zich in erge mate doende voelen), bn.: een -e storm, -e pijn, een -e strijd; bw.: - vertoornnd zijn, erg; in 't hevigst van de koorts, de strijd was toen op het hevigst; -er, -st; -heid (felheid), v.: de wind stak met - op.
Hexa'der (meetk. regelmatig zesvlak), o. -s.
Hexa'meter (dichtk. eig. zesvoetig vers: zesvoetig, dactylisch vers, soms wordt een der

voeten door een spondeüs vervangen), m. -s; b.v. Vurig be | min ik de | plek, waar de | zonne mij | vriendelijk | toeloe.
Hiaat (stooting van klinkers op elkaar in een vers), m. hiaten; ook: Hia'tus.
Hiaat (gaping, leemte), o. hiaten: zijn haar, waarin op de kruin een aanzienlijk - begon te komen, (C. O.); het mutsje, dat hij uit aanmerking van het - in zijn lokken droeg, (C. O.)
Hiber'nia (Ierland), o., zie Erin.
Hibri'disch (van twee soorten komende, bastaardachtig), bn.: een - woord b.v. bestaat uit bestanddeelen van twee verschillende talen, als: onlogisch, kleineeren, dreigement; een muilezel, een muilnier is een - wezen.
Hic et nunc, Lat. hier en op dit oogenblik; -et ubique, Lat. hier en overal; -jacet, Lat. hier ligt begraven; -jacet lepus, Lat. hier zit de moeielijkheid.
Hidal'go (Spaansch edelman van lageren rang, ridder van geboorte), m. -s.
Hiel (ontl. achtereinde van den voet, bij overdracht v. e. kous, laars, enz.), m. -en: zegsw. iem. de -en laten zien, zich van iem. afwenden; iem. op de -en zitten, dicht achtervolgen, nazitten; de -en lichten, heengaan, vertrekken, ook: vluchten; zie Hak.
Hiel'tje, o. -s: in een paar schoone kousen van Pieter -s maken, (C.O.), d. i. ze omtrekken.
Hiep (hypochoonder), bn.: hij is een weinig - gmz.
Hiep, hiep, hiep, tw., uitroep van vreugde.
Hier (op deze plek, alhier), bw., zie Daar.
Hier aan (aan dit), bw.: - moet gij niet twijfelen; -achter (achter dit), bw.: - zult gij niet komen; -af (van dit af), bw.: - is hij gesprongen; - weet hij niets.
Hierarch (aartspriester in de Grieksche kerk), m. -en. (i = ie).
Hierarchie (rangvolging in het priesterambt, ook, het geheel der priesterschap; evenzoo bij ambtenaren en militairen), v. -ën. (i = ie).
Hierar'chisch (volgens rangorde), bn.
Hiera'tisch (priesterlijk), bn.: het - schrift, een soort van hiërogllyphisch letterschrift der oude Egyptische priesters. (i = ie).
Hierbene'den, bw.: hij woont -; bij uitbr. - is geen waar geluk, op aarde.
Hierbene'vens (benevens dit, hierbij), bw.: - zend ik u een haas.
Hierbij (bij dit), bw.: het boek is - ingesloten; evenzoo: -binnen, -boven, -buiten, -deur, -heen (hier naar toe), -in, -langs, -mede, -na (na dit of na dezen), alle bw.: hierna beter, d. i. moge het in het vervolg beter gaan; -naar (naar dit), bw.: - moet hij zich regelen; -naartoe (hierheen), bw.: kom gauw hiernaartoe; -naast (naast dit huis), bw.: - te bellen, de fabriek is -; -nemaal (na dit leven), bw.: - zien we elkander weder; -nevens (hierbij ingesloten).
Hiërogl'phe, hiërogl'fief (beeldschrift bij de oude Egyptenaren, te vinden op obelisk en tempelwanden), v. -glyphen, -gliefen; bij uitbr. beeldraadsel: de -gliefen van verscheiden Fransche ulevtpapertjes, (C. O.)
Hiërogl'phisch (zinbeeldig, geheimzinnig, raadselachtig), bn. en bw.: het - schrift was eig. het heilige schrift of het schrift der goddelijke woorden, het was vooral bestemd voor gedenkteekens; naast het - schrift stonden a. het hiëratisch schrift of priesterschrift en b. het demotisch schrift of volkschrift;

deze beide zijn ontstaan uit het eerste en bevatten dezelfde bestanddeelen.

Hier'om (om deze reden), bw.: — kan ik niet komen; — **omheen** (om dit huis, dit plein heen), bw.; — **omtrent** (ten opzichte van dit, van deze zaak), bw.: — kan ik u geruststellen; — **onder** (onder dit), bw.; — **op** (op dit, ook: hierna, vervolgens), bw.; — **over** (over dit), bw.; — **tegen** (tegen dit), bw.: — moet een klimop groeien, — heb ik niets in te brengen; — **tegenover** (tegenover dit of deze plaats), bw.; — **toe** (tot dit of tot dit doel), bw.; — **tusschen** (tusschen dit), bw.; — **uit** (uit dit), bw.; — **van** (van dit), bw.; — **voor** (voor dit, tot dit einde), bw.

Hiërophant' (leeraar voor de godsdienstgebruiken bij de Grieken en de Egyptenaren, enz., de opperpriester v. Ceres), m. — en. (ph=f). **Hieu'wen** (met een windas opwinden), hij hieuwde, heeft gehieuwd: het anker —; kabels en kettingen worden gehieuwd door middel van een windas of kaapstander, die met een spilstok of handspak wordt rondgedraaid.

Highlife (Eng. de groote wereld), v., zie Haute-volée; **High-church** (Eng. de Eng. staatskerk, de Anglicaansche kerk), v.

Hij'gen (moeilijk ademhalen, hoorbaar ademen, buiten adem zijn), ik hijgde, heb gehijgd: naar lucht —, naar adem —.

Hij'lik (huwelijk), o. — en, gew.: ik bid voor jou om een gelukkig —, (Potg.)

Hij'liken (trouwen), ik heb en ben gehijlikt.

Hij'likmaker (soort van koek in lange platte reepen, die op bruiloften werd rondgediend), m. — s; in de volkstaal: heiligmaker.

Hijs, hij'ze (VI. stuk rookvleesch), v. hijzen.

Hij'sch, m. gmv.: 't is een heele —, fig. werk.

Hij'schen (ophalen b.v. door middel van een takel), ik heesch, wij heschen, ik heb geschesen; — **blok** (hij'schtakel), o. — ken; — **touw** (touw van een takel), o. — touwen.

Hij'se, v. hijzen; zie Hijs.

Hik (krampachtige snik), m.: den — hebben.

Hik'ken (een hikkend geluid maken, den hik hebben), ik hikte, heb gehikt: met een hikkende stem, stamelende.

Hilariteit' (vroolijkheid, gelach), v. gmv.

Hil'debrandslied (letterk. fragment eener oude Germaansche heldensage), o. gmv.: het — is vermoedelijk uit de 8e of 9e eeuw en verplaatst den lezer in de dagen van Attila; de verzen hebben strafrijmen.

Hillegon'da (grootte visch in de Noordzee), m. — s: groote —'s zwommen om ons schip.

Hil'te (laag zoldertje in Drente), v. — n. gew.

Hin'de (wijfje van het edelhert), v. — n.

Hin'der (letsel, overlast, schade), m. gmv.

Hin'deren (overlast aandoen, belemmeren), het — de, heeft gehinderd: dat zingen hindert mij bij mijn studie.

Hin'derlaag (eig. achterlaag: verborgen plaats, waar men ligt, gereed om iem. of zijn prooi aan te vallen), v. — lagen: de tijger bespiedt den buffel uit een —; de roover schoot van uit een —; zegsw. iem. — lagen leggen, in een — vallen, valstrik; mil. bedekte opstelling.

Hin'derlijk (hinder veroorzakend, lastig), bn. en bw.: enge schoenen zijn — in 't marceeren, belemmerend; dat hoesten onder de les is —, onaangenaam; het trillen der zeeboot werkt — op de zenuwen.

Hin'dernis (iets dat storend werkt, belem-

mering), v. — sen: een wedren te paard met — sen, zie Steeple-chase.

Hin'derpaal (eig. paal, die in den weg staat, fig. hindernis, beletsel), m. — palen: wat al — palen op den weg der eer, der studie, v. d. roem, enz., moeilijkheden; — palen voor iem. uit den weg ruimen.

Hin'derwet (wet van 2 Juni 1875, regelende het toezicht bij het oprichten van al, wat gevaar, schade of hinder kan veroorzaken), v.

Hin'doe (inboorling van Hindostan), m. — s.

Hindoels'me, o., zie Brahmaïsme.

Hin'dostan (aardr. Voor-Indië), o.

Hin'kelbaantje (kinderspel), o. — s: een — is een met strepen afgeperkte en in vakken verdeelde ruimte, waaruit hinkend een steentje moet verwijderd worden.

Hin'kelen, ik — de, heb gehinkeld; z. Hinken.

Hin'ken (mank gaan; springen op één been), ik heb gehinkt: zegsw. op twee gedachten —, besluiteloos zijn, Bijbel, 1 Kon. 18: 21; zegsw. het — de paard komt achteraan, z. Paard.

Hin'kepink (scherts. iemand, die mank gaat), m. en v. — pinken; ook: — **poot** (mank-poot), m. — en. gmv.

Hin'niken (klankn. brieschen), het paard hinnikte, heeft gehinnikt.

Hint (Eng. wenk, zinspeling), m. — s.

Hin'terland (Duitsch. achterland, d. i. land achter of naar achter gelegen, vergelijk achterhuis), o. gmv.: Japan beschouwt Korea als zijn —; in het — Aden.

Hip'je (volkst. lichtzinnige deerne), o. — s.

Hippocras (kruidervin, bereid naar de wijze van Hippocrates, vroeger bruiloftsdrank), m. gmv.; ook: Hypocras.

Hipp'pelen (bijvorm van huppen: huppelen), ik hippelde, heb gehippeld: — als een merel.

Hipp'pen (bijvorm van huppen: springen, huppelen), ik hipte, heb ghipt.

Hip'pisch (met paarden, of met deze in betrekking staande), bn.: — e spelen, — e sport.

Hippo'crates, ± 460—372 v. C.: de vader der geneeskunde, geboren op het eiland Cos (Sporaden).

Hippocreen', Hippocre'ne (myth. paardebren, de aan de Muzen gewijde bron aan de benedenhelling van den Helicon in Boeotië), v. gmv.; zie Hengstebren.

Hippodroom' (circus, renbaan voor paarden), o. — dromen; ook: Hippodrome, o. — n.

Hippologie' (kennis van het paard), v. gmv.

Hippopo'tamus (rivierpaard, ook, nylpaard, leeft vooral in Centraal-Afrika), m. — sen.

Hispa'nîë, Lat. naam van Spanje en Portugal.

Histoire bataill'le (Fr. aaneengeschaeld geschiedverhaal van oorlogen, veldslagen, verbonden, enz.), v.; zie Cultuurgeschiedenis.

Histologie' (leer der weefsels in het menschelek en diertlijk lichaam, weefselleer), v. gmv.

Histo'ricus (geschiedkenner), m. — rici.

Histo'rie (geschiedenis), v. — s of — riën: de Ned. historiën (1555—1587), van Hooft;

— **blad** (eig. bladzijde uit de geschiedenis, fig. de historie of eenig historisch feit), o. — blaân, — bladen; — **penning** (gedenkpenning voor eenig geschiedkundig feit), m. — en;

— **prent** (— plaat), v. — en; — **schilder** (die nl. de stof voor zijn tafereelen ontleent aan de geschiedenis), m. — s; — **schrijver** (geschiedschrijver), m. — s; — **stuk** (schilderstuk, waarvan de stof ontleend is aan de historie), o. — stukken.

Historieel' (zijn grond hebbend in de geschiedenis), bn.: -e portretten, de stof is ontleend aan de gesch.; het verduidel. (der romance *Elius*) is -, zegt Bilderdijk.

Historiograaf (geschiedschrijver), m.-grafan.
Historisch (betrekking hebbend op de geschiedenis, geschiedkundig), bn.: een -e atlas, een - woordenboek, een - genootschap, een -e optocht, een - feit; een - volk, dat een geschiedenis heeft. (risch = ries).

Historische roman (roman, die bij veel verduidel. een geschiedkundigen ondergrond heeft), m. -s: J. van Lennep gaf als - De roos van Dekama, enz.; Oltmans: De Schaap-herder, Het slot Loevestein, enz.

Historisch proza, o.; zie: Kroniek, Jaarboek en Annalen.

Historisch treurspel (tragedie, waarvan de stof aan de geschiedenis is ontleend), o. -e treurspelen: *Grigsbrecht van Aemstel* is een -, (Vondel), evenzoo, *Gerard van Velzen*, (Hooft), *Willem van Holland*, alsmede *Floris V*, (Bild.) enz.

Hit (verkorting van *Hilander* d. i. klein soort van paard afkomstig van *Hitland*, een der *Sjetlandsche eilanden*), m. hitten.

Hit'sen (aanvuren, ophitsen), ik heb gehitst.

Hit'sig (verwant met *hitte*: vurig, driftig), bn.: een -paard; - van aard zijn; -er, -st.

Hit'te, het'te (grootte warmte), v. gmv.

Hit'tenwagen (licht pony-wagentje), m. -wagens; -wagentje, o. -s.

Ho (klankn.), tw.: *Ho, wat een leven!* uitroep om stilstand of rust.

Hob'bel (bobbel, oneffenheid), m. hobbels.

Hob'belaar (jongen, die een vischschuit op en neer schommelt), m. -s: de - beweegt de schuit, aan den steiger gelegen en waarin visschen zwemmen, al wiegelend op en neer, om zoo de visch in leven te houden.

Hob'belbek (stamelaar), m. en v. -bekken.

Hob'belen (wiegelen), ik heb gehobbeld: op de knie -, in een bootje -, op de golven -.

Hob'bellig (oneffen), bn.: een -eweg; -er, -st.

Hob'belpaard (schommelpaard), o. -paarden.

Hob'belstoel (schommelstoel, vooral voor kinderen), m. -stoelen.

Hob'bezak (iemand, die kleeren aan heeft, welke hem niet passen, maar hem om het lijf hangen; ook, zulk een kledingstuk zelf), m. -zakken; -kig (onbeholpen, onbehouden), bn.

Ho'bo (Fr. *hautbois*: houten blaasinstrument met hoogen toon), v. -'s.

Hob'blaz (hobblazer, -speler), m. -en.

Hoe, in uitdr. als: a d -, daartoe, tot de zaak; post -, daarna, na dat; propter -, door dat, door de zaak.

Hoe an'no, Lat. in dit jaar, zie **h. a.**

Hoe est, Lat. dat is, dat beduidt, zie **h. e.**;

loco, Lat. aan of op deze plaats, zie **h. l.**;

lo'co sepul'tus est, Lat. op deze plaats ligt begraven, zie **H. L. S. E.**;

sen'su, Lat. in dezen zin, zie **h. s.**;

tem'pore, Lat. in dezen tijd, tegenwoordig, zie **h. t.**

Hoe'key-spel (sport. balspel, een soort van vereenvoudigd kolfspel), o. -spelen: het - wordt in de open lucht, meest op een grasveld, gespeeld; een -bal is een harde rubberbal van ± 170 gram; -stok (een aan 't onderind licht omgebogen slager), m. -ken.

Hocus-po'eus (goochelarij, tooverformule), v.

Ho'die m'hl, eras t'bl, Lat. Heden is de

beurt aan mij, morgen aan u, opschrift van een kerkhof, grafzerk, enz.

Hodome'ter, m. -meters; z. *Pedometer*.

Ho'dur, Germ. myth. de blinde en geweldige zoon van *Odin en Frigga*; hij schoot *Baldur* dood op raad van *Loke*.

Hoe, bw.: - gaat het? - warm het was!

Hoe, als zn. o.: het wat en het -.

Hoed (hoofddeksel), m. hoeden: zegsw. zijn - staat op drie haartjes, van iem., wiens hoed parmantig scheef op het hoofd staat; hij is onder een -je te vangen, zoo mak als een tam vogeltje; zie: *Vilthoed*, *Vrijheidshoed*, *Winterhoed*, *Zomerhoed*.

Hoed (zinnebeeld der vrijheid), m. -en; zie *Vrijheidshoed*.

Hoed (teeken ter onderscheiding van waardigheid of rang), m. -en: een kardinaals- (alles rood, met 15 afhingende kwasten); een aartsbisschops- (alles groen, met 10 kwasten); een bisschops- (alles groen, met 6 kwasten).

Hoed (oude inhoudsmaat b.v. voor steenkolen), o. -en: in *Z.* is een - 16 HL., nog de gewone term; in *A'dam* was een - steenkolen ruim 11.5 HL.; een - kalk was 9.30 HL., een - graan te *R'dam* was ruim 10.5 HL.

Hoeda'ng (wat voor, wat voor een, wat voor soort; zoodanig als, welke), vnv.

Hoeda'nigheid (eigenschap), v. -heden.

Hoed'e (bescherming), v.: onder de - v. *God*.

Hoed'ebol (de bol van den heerendop), m. -bollen; -doos (kartonnen doos voor één heerenhoed), v. -doozen.

Hoed'egesp (gesp aan het lint van een hoed), m. -gespen; -pen (lange steekprijem, die den dameshoed op het kapsel of hoofdhaar hecht), v. -pennen.

Hoed'en (het toezicht houden over, bewaken), ik hoedde, heb gehoed: de koeien -, de ganzen -; -er (veehoeder, ook, bewaker), m. -s; -ster (b.v. ganzenhoedster, veehoedster), v. -s.

Hoed'enfabriek (fabriek voor hoeden), v. -en; -fabrikant (leverancier van hoeden), m. -en; -garneersel (lint, bloemen, waarmee dameshoeden worden opgemaakt), o. -s;

-koopman, m. -lieden, -lui; -maakster (modiste), v. -s; -maker, m. -s; -winkel (winkel, waar hoeden worden verkocht), m. -winkels.

Hoef (inz. paardenhoef), m. hoeven.

Hoef, hoe've (hofstede), v. hoeven.

Hoef'beslag (de hoefijzers), o. gmv.

Hoef'blad (samengesteldbloemige plant met bladen op een paardenhoeflijkend), o. -bladen: het kleine -, het groote -, ook *Dokkeblaren*; - bezigt men als een geneesmiddel tegen hoest en aamborstigheid.

Hoef'ijzer (voetijzer bij paard of ezel), o. -s: een gevonden - brengt geluk aan, volksgeloof.

Hoef'ijzerneus (soort van vleermuis), m. -neuzen; ook: *Blad- of Kamneus*.

Hoef'magneet (nat. kunstmagneet in den vorm van een hoefijzer; omgebogen staafmagneet), m. -magneten.

Hoef'slag (hofstede, woning, verblijfplaats), m. -slagen, ook, evenredig deel der dijkslasten.

Hoef'slag (slag met den hoef), m. -slagen; ook, spoor van een paardenhoef.

Hoef'smederij (werkplaats v. d. hoefsmid), v. -smederijen; -smid (smid, die paarden en ezels beslaat), m. -smeden; -stal (smederij: noodstal tot het bestaan van niet makke paarden), m. -stallen.

- Hoe'genaamd** (in welk opzicht het ook zij), bw.: *daar is — geen orde.*
- Hoegroot'heid** (maat, omvang), v. gmv.
- Hoek** (deel van het platte vlak), m. hoeken.
- Hoek** (ruimte tusschen twee vlakken of wanden), m. — en: *de knaap moest in den — staan, zet de kast daar in dien hoek.*
- Hoek** (stille, rustige plaats), m. — en: *in het — je van den haard; in een hoekske met een boekske, (spreuk van Thomas à Kempis, zie Navolging).*
- Hoek** (scherpe kant naar buiten uit, gevormd door twee vlakken), m. — en: *op den — van een straat, van een huis, v. e. tuinmuur; zegsw. den — om zijn of om gaan, dood zijn, gaan sterven.*
- Hoek** (windstreek, oord), m. — en: *uit welken — waait de wind?*
- Hoek** (haak, vischhaak), m. — en: *een worm aan den — slaan.*
- Hoek** (deel v. e. Drentsch dorp), m. — en: *in welken — woont hij?*
- Hoek'er** (transport-vaartuig, lastschip), m. — s.
- Hoek'huis** (huis op den hoek v. e. straat), o. — huizen: *een — is een best winkelhuus.*
- Hoek'ig** (vele hoeken hebbende), bn.: *een — e figuur; fig. een — paard, mager; zegsw. hij is erg —, lomp, onbeschaafd, vierkant, achtkant.*
- Hoek'meter**, m. — s; zie: Astrolabium en Transporteur.
- Hoek'punt** (meetk. punt van ontmoeting v. twee lijnen of v. vlakken), o. — punten: *een 8-hoek heeft acht — punten, een kubus heeft acht — en, een vijfzijdige piramide heeft zes — en; een regelmatig twaalfvlak heeft 20 — en.*
- Hoek'puntslijn** (diagonaal in een veelhoek), v. — lijnen.
- Hoek'sch** (tot de partij der Hoekschen behoorende), bn.: *de — e en Kabeljauwsche twisten, burgerwisten in de 14e en 15e eeuw in Holland.*
- Hoek'sten** (aanhangers of partij der Ede-len), m. mv.: — en Kabeljauwschen, 1349—1402.
- Hoek'sche-waard** (aandr. eiland in Z.-H. met de Dordtsche kil in het O.), v.
- Hoek'steen** (sluutsteen, steunsteen), m. — en: *de — van een gebouw; fig. een — des geloofs, grondwaarheid; het gezin is de — der maatschappij.*
- Hoek'tand**, m. — tanden; zie Oogtand.
- Hoek-van-Hol'land** (aandr. landpunt, waarin het vasteland van Z.-H. eindigt, met een plaatsje van dien naam), m., z. Nieuwe-Waterweg.
- Hoel'ang**, tot —, bw., d. i. tot welken tijd?
- Hoe'ma** (O.-I. droog rijstveld), v. —'s.
- Hoem'pa** (straatmuzikant u. Duitschl.), m. —'s.
- Hoem** (hoenderachtige vogel), o. — deren, — ders; verkl. — tje, o. — tjes of — dertjes; *de patrijs heet veld —; de gewone — ders zijn in tal van soorten over de geheele aarde verspreid; spreekt. zoo frisch als een — zijn, zeer gezond, zie Lekker.*
- Hoem'derachtig** (tot het ras der hoenders behoorende), bn.: — e vogels, als: duiven, kippen, patrijzen, fazanten.
- Hoem'derdief** (iem., die hoenders steelt), m. — dieven; — drek (~mest), m. gmv.; — ei (ei van een kip), o. — eieren; — hof (bestoten ruimte voor de kippen, hanen, eenden, ganzen, nl. op de boerderij), m. gmv.: *de vos zoekt den — stil binnen te snappen; — hok (kippenhok), o. — hokken; — korf (platte mand tot het vervoeren van hoenders), m. — korven; — maag (kippenmaag, fig. altijd gretige maag), v.;*
- markt, v. — en; — melker (man, wiens bedrijf het is, kippen en hanen te fokken), m. — s; — mest (kippenmest), m. gmv.; — park (hoenderkwekerij), o. — en; — pastei (pastei van kippenvleesch), v. — en; — stok (slaapstok voor hoenders), m. — ken, zie Roest; — teelt (het kweeken van hoenders), v. gmv.; — vleesch (kippenvleesch), o. gmv.
- Hoep** (band, houten ring), m. hoepen.
- Hoep'el** (verwant met hoep: houten of ijzeren band om vaatwerk), m. hoepels.
- Hoep'elen** (den hoepel voortdrijven), ik heb gehoepeld: *de jongens waren aan 't —.*
- Hoep'elrok** (verouderde dames- en meisjesdracht nl. een onderrok met een hoepeltje of cirkeltje van Spaansch riet in den onderzoom), m. — rokken; ook: Crinoline.
- Hoep'elstok** (stok, om een hoepel vooruit te drijven), m. — stokken.
- Hoep'hout** (wilgenhout, rijshout), o. gmv.; veel- of griendhout groeit in den Biesbosch; — land (griendland), o. — en.
- Hoers'** (vreemde uitroep van vreugde), tw.
- Hoeri** (schitterend blanke jonge vrouw uit Mohammeds paradijs), v. —'s; zie Houri.
- Hoes** (overtrek van stoel of canapé), v. hoezen.
- Hoest**, m. gmv.: *een droge —, een kuch —.*
- Hoest'en**, ik hoestte, heb gehoest: *dat zieke kind ligt maar te —; — bui, v. — buien.*
- Hoet'elen** (knoeien, broddelen), ik heb gehoeteld; — werk (broddelwerk), o. vero.
- Hoe've** (verwant met hof: hofstede, boerenwoning, boerderij), v. hoeven; ook: Hoef.
- Hoe'veel** (welk aantal?), vragend telw.
- Hoe'veel'held** (massa, menigte), v. — heden.
- Hoe'veel'ste**, telw.: *de — is het vandaag? de — maal vraag je me dit al?*
- Hoe'ven** (behoeven), ik hoefde, heb gehoefd: *gij hoeft niet te komen.*
- Hoe'venaar** (pachter, bouwman, oudt. vrije, edeling), m. — s, — aren.
- Hoe'ver** (lees: hoe'ver), bw.: — is die stad v. hier? tot — reist gij met ons? tot welke plaats; in — zal dat in uw voordeel zijn? in welke mate, in welk opzicht; ook: Hoeverre.
- Hoewel'** (ofschoon, hoezeer), vgw.
- Hoeeze'** (Ned. uitroep van vreugde), tw.
- Hoeezer'** (hoevel, ofschoon), vgw.
- Hof** (omheinde of omtuinde ruimte), m. hoven: *bloemen in veld en —, tuin; een bloem —.*
- Hof** (ruimte, waar-omheen eenvoudige woningen liggen), o. hoven: *een begin —, zie ald. en ook Hofje.*
- Hof** (woning van een aanzienlijke, landhuus, vorstelijk verblijf), o. hoven; ook, de personen der hofhouding, de vorst en zijn omgeving: *het — was op de jacht.*
- Hof** (gerechtshof), o. hoven: ook, de gezamenlijke raadsheeren van het hof: *de zaak komt voor het —, hij zal pleiten voor het —; het — van appèl, het — van cassatie, zie ald.*
- Hof** (eerbiedige opwachting, ceremonieel), o. gmv.: *de gezanten gingen den koning het — maken; fig. aan dames het — maken, haar allerlei oplettenheden of hulde bewijzen.*
- Hof'dame** (adellijke dame, tot de hofhouding behoorende), v. — dames; zie Hoveling.
- Hof'dichten** (letterk. gedichten, die ontstonden in navolging v. Huygens' Hofwijck), o. mv.
- Hof'dignitaris** (edelman, die een waardigheid aan 't hof onzer Koningin bekleedt), m. — dignitarissen. (g = g).
- Hoffelijik** (afleid. van hof, paleis: beleefd,

- wellevend, hoofsch), bn. en bw.; -er, -st; -heid, v.: de -heid eischt dat.
- Hoffmansdruppels** (zenuwstillend middel), m. mv.: geneind naar den Duitschen dokter F. Hoffmann, 1660-1742.
- Hofhond** (heemhond), m. -honden.
- Hofhoerig** (gesch. behoorende tot de hoeve v. d. hoevenaar), bn.; -heid (lijfeigenschap), v. gmv.; -hoerige (gesch. lijfeigene, behoorende tot het allodium), m. en v. -n. vero.
- Hofhouding** (het gezin van den koning met al de hovelingen en hofdames), v. -en: fig. 't is daar een heele -, groot vertoon.
- Hofje** (kleine tuin, ook, binnenplaats door lauisjes omringd: een rij gratis-woningen voor oude of behoeftige vrouwtjes), o. hofjes.
- Hofjesjuffrouw** (bewoonster van een huisje in het hofje), v. -juffrouwen.
- Hofkapel** (de kapel bij of in het paleis voor het hof), v. -kapellen; -kring (kring van hovelingen en hofdames), m. -kringen; -leverancier (eig. winkelier, die aan het hof levert, meestal bloot een eeretitel), m. -leveranciers.
- Hofmaarschalk** (bestuurder der vorstelijke hofhouding), m. -en.
- Hofmeester** (scheepst. persoon, die op boot of schip belast is met de tafelbediening en de bottelarij, bediende v. d. kapitein), m. -s.
- Hofmeester** (vroeger: paleisopzichter), m. -s, zie Drossaard.
- Hofmeler** (gesch. kanselier a. h. Frankische hof), m. -meiers: de Pepijnen waren -s.
- Hofnar** (persoon, die aan vorstenhoven voor nar speelde en diende tot vermaak, maar door zijn scherpe zetten ook de schrik was der hovelingen), m. -narren.
- Hofprediker** (predikant a. h. hof), m. -s.
- Hofrijtuig** (hofkoets), o. -en.
- Hofstad** (residentie), v. -steden.
- Hofstede**, -stee (boerenhuis), v. -steden.
- Hofstoet** (al, wie of wat tot de hofhouding behoort), m. gmv.
- Hof van Arbitrage**, o.; zie Arbitragehof.
- Hof van Jan Vleugel**, o.; spotn.: hij is opgevoed aan het -, hij is een lompe, brute man, een man zonder vormen.
- Hog** (zeew. scheepsschrobber), m. hoggen.
- Hoggen** (scheepst. de buitenhuid van een schip afschrobben), ik heb gehogd.
- Hok** (bergplaats, ook, verblijf van huisdieren), o. hokken; z.: Turfhok, Kolenhok, Duivenhok, Kippen-, Konijnen-, Schapenhok.
- Hok** (een samenbindsel of bundel van 4 tot 12 schooven), o. hokken.
- Hokkeling** (éénjarig kalf), m. en v. -en.
- Hokken** (verblijven), ik hokte, heb gehokt: dat hokt maar bij de kachel! drie gezinnen - er op ééne kamer, wonen samen; fig. de machine hokt ergens, hapert, loopt vast.
- Hokkerig** (met hokken), bn.: een - huis, met kleine kamers; -er, -st.
- Hokvast**, bn.: die oude man is erg -, gaat zelden uit, nooit van huis.
- Hol** (inwendig ledig of niet gevuld), bn. en bw.: een holle boom, een holle kogel, een -vat; een holle maag, ledig; holle oogen, diep ingezonken; de zee stond -, onstuimig, vol golven; een holle weg, tusschen hoogten, zie Ravijn; een holle stem, dof, klankloos; holler, holst; -te (gat, open ruimte, kuil), v. holten; -heid (ledigheid), v. gmv., z. Holligheid.
- Hol** (het hollen), m.: op hol raken, staan, b.v. van paarden, d. i. onstuimig loopen; iem. het hoofd op - brengen, van streek maken; zijn hoofd op - laten brengen door zulke praatjes, (Mult.)
- Hol** (grot, spelonk, uitgeholde ruimte), o. holen.
- Hol** (volkst. oploopen gedeelte van een weg), v. -len; ik kan met mijn zwaren wagen die - niet opkomen. gew.
- Hol'a** (houd op!), tw.; ook, Holla.
- Holbein'werk** (fijn borduurwerk, behoort tot de fraaie handwerken), o. gmv.
- Holbol'lig** (grappig), bn., zie Oubollig.
- Hol'da**, Germ. myth. godin v. h. huwelijk, v. de huiselijkheid, de vruchtbaarheid; volkst.: Holle of Vrouw Holle, zie ald.
- Hol'da, Hol'la**, v., zie Holle.
- Hol'derdebolder** (het onderstboven, hals-over-kop, in allerijl), bw.
- Hol'enbeer** (dierk. voorwereldlijke beer), m. -beren; zie Voorwereldlijk.
- Hol'enmensch** (mensch uit het steentijdperk, levend in een hol), m. -mensen.
- Holhoornigen** (dierk. familie der herkauwers), m. mv.: tot deze fam. behooren het rundvee, de schapen en de geiten.
- Holiday** (Eng. vacantie-dag), m. holidays.
- Hol'la** (Fr. hola, d. i. ho daar!), tw.; ook, Holla: uitroep, om iem. te doen stilstaan.
- Holland** (aandr. eig. holt-ofhoutland, naar het griendland rondom Dordt), o.: de naam - bestond al vóór 1200; naam van het Ned. gewest, met A'dam tot hoofdstad, het tegenw. N.- en Z.-Holland samen; bij uitbr. de heele Republiek; in het buitenland nóg ons heele land; zegsw. - was in last, er was groote nood, ook satirisch voor: groote drukte om een beuzeling; - bolland, ik hou het met den heikant, rijmpje, om uit te drukken, dat het rijke Holland een waterland is.
- Hol'lander** (iem. uit Holland; Nederlander), m. -s: de vliegende -, spookschip op de W.-kust van Afrika en in de Kaapsche zeeën.
- Hol'lander** (O.-I. Hollandsche sigaar), v. -s.
- Hol'lander** (maal- of roerbak bij de papierbereiding), m. -s.
- Holland-op-zijn-smalst'** (aandr. landengte tusschen het IJ en de Noordzee), o.: door - is het Noordzee-kanaal, met IJmuiden aan de monding, heen gegraven en in 1876 geopend.
- Hol'lands** (van Holland), zn. in den 2en nvl., b.v. - grond, - rijkdom, het - welvaren.
- Hol'landsch**, bn.: een -e stad, een -e vrouw, -e kaas, uit of van Holland.
- Hol'landsch** (de Ned. taal), o. gmv.: zegsw. iem. in goed - iets zeggen, in ronde taal.
- Hol'landsche** haring (haring, die, nog levend, geakaat werd en spoedig daarna ingezouten), v.: de - is blanker dan de Schotsche.
- Hol'le**, Germ. myth. de goede, heil aanbren-gende godin, die ook, door het opschudden van haar bed, het sneeuwen veroorzaakt.
- Hol'len** (wild voortrennen van paarden), het paard heeft en het is gehold, fig. ik holde naar het station, liep zeer snel, rende.
- Hol'ligheid** (holte, gat, opening), v. -heden.
- Hologra'fisch** (door den testateur eigen-handig geschreven), bn.: een - testament.
- Hol'oogig** (met holle, d. i. diepliggende oogen), bn.: een -e bedelaar, de -e Dood.
- Holothu'riën** (een soort van stekelhuidige straaldieren), v. mv.: de - heeten ook Tripangs, zie ald., of Zeekomkommers.
- Hol'ronde** (rond ingebogen), bn.; z. Concaaf.

- Hols'blok** (eig. houtschoen: klomp), o. - blokken: *pas op, Pietje, of je - gaat de bakkerij in*, (C. O.) gew.
- Hol'ster** (koker aan 't zadel tot berging van 't pistool), m. -s.
- Hol'te** (holligheid, indeuk), v. -n; de borst-, een - *in den grond*, diepte; zie Hol.
- Hom** (inwendig deel v. e. visch), v. hommen: zegsw. *inslikken met - en kuit*, d. i. met huid en haar.
- Hom'baars** (mannetjesbaars), m. -baarzen.
- Hom'bokking** (mannetjesbokking), m. -en.
- Home** (Eng. *het tehuis, het huis, verblijf*), o.
- Homeopaath(h)**, m. (e=ee); z. Homeopaath.
- Home'risch** (volgens of bij Homerus), bn.: zegsw. *een - gelach*, onbedaarlijk, schaterend; de -e *versmaat*.
- Home-rule** (Eng. *eigen inrichting van bestuur*): *Ierland vraagt reeds lang vergeefs -*, zelfregeering.
- Home'ruler** (Eng. *voorzitter van eigen parlement*, enz. *in Ierland*), m. -rulers.
- Home'rus**, ± 950 v. C., de vader der Heldendichters; *Ilias* en *Odyssee*; zeven steden, o.a. Athene, Smyrna, Rhodes, betwisten elkaar de eer zijner geboorte.
- Home'rus**, de Portugeesche - (1524- '80), zie Luís de Camoëns.
- Homileet'** (kanselredenaar), m. -leten.
- Homile'tica, homiletiek'** (leer der kanselwelsprekendheid of der predikunst), v. gmv.
- Homile'tisch** (de homiletiek betreffende), bn.: -e *oefeningen*, -e *voorschriften of regelen*, een -e *les*.
- Homille'** (kanselrede, kerkelijke tekstverklaring, leerrede, predikatie), v. homilieën.
- Hommel** (dar, vliesvleugelig insect, wilde bij, die in den grond haar nest heeft), v. -s: de aard-, de steen-, de mos-.
- Hommeien** (gonzen, brommen als de bijen, fig. *mompelen*), ik heb gehommeld; fig. den beerput ledigen, gew.
- Hom'meles**: *'tis er -*, er heerscht twist, verdeeldheid, de boel is er in de war, staat op stelten, er is ruzie; - is misschien ontstaan uit een drama, in 1556 uit het Duitsch in het Ned. vertaald, eig. *het is er als in Homulus*.
- Hom'mer** (homwisch, mannetjesvisch), m. -s.
- Ho'mo** (Lat. *mensch*), m. ho'mines; zie ook: *Ecce -*.
- Homoeopaath'** (beoefenaar der homoeopathie), m. -pathen, zie Allopaath; vr. -**pathe**.
- Homoeopathie'** (geneeswijze door Dr. Samuel Hahnemann, 1795-1843, ontdekt), v.: bij de - wordt de ziekte niet door kracht van geneesmiddelen onderdrukt, maar de natuur-geneskracht van het organisme in den strijd tegen de ziekte, door het toedienen van uiterst geringe, maar toch nog werkzame arsenijprikkeles, ondersteund; zie Allopathie. (oe = eu); men zegt meestal: *Homee-opatie'*.
- Homoeopa'tisch** (van, voor, over de homoeopathie), bn. en bw. (oe = eu).
- Homogeen'** (van hetzelfde geslacht, van dezelfde natuur, verwant, gelijksoortig), bn. -gene: een - *ministerie*, d. i. uit ééne partij voortgesproten en dus met een eigen programma; zie Heterogeen.
- Homogeniteit'** (gelijksoortigheid), v. gmv.
- Ho'mo ho'mini lu'pus** (Lat. *De eene mensch is een wolf voor den anderen*).
- Homologatie** (goedkeuring, gerechtelijke bekrachtiging van een akkoord, b.v. in een failliet), v. -ties, -tiën. (t = s).
- Homologeeren** (bekrachtigen, gerechtelijk goedkeuren, inz. van de regeling van een faillissement; rechtskracht verleenen). (g = g).
- Homoloog'** (overeenstemmend, overeenkomstig, gelijkkluidend), bn.
- Homoniem'** (gelijkkluidend, gelijknamig, gelijkklinkend, doch verschillend in beteekenis), bn.: *bal* (m.) en *bal* (o.), *els* (m.) en *els* (v.), *blik* (m.) en *blik* (v.), of wel als: *wand* en *want*, *dog* en *doch*, verder: *beren* en *beeren*, *sloten* en *slooten*, enz.: deze woorden zijn -.
- Homoniemen** (woorden, die homoniem of gelijkkluidend zijn, doch in spelling kunnen verschillen), o. mv.
- Ho'mo no'vus** (Lat. eig. *een nieuwe man, een onbekende*), m. homines novi; fig. iem., die voor den eersten keer gekozen wordt tot een staatsambt of als staatsambtenaar; ho mo quadratus, eig. een vierkante vent, een lompe kerel; zie: *Vierkant* en *Achtkant*.
- Homp** (brok, ongeschikt dik stuk), v. hompen: een - *brood*, een - *vleesch*.
- Hom'pelen** (stompelelen, hinken, kreupel loopen), ik heb en ben gehompeld; -**aar** (kreupele), m. -s; -**ig** (hinkend, kreupel), bn. en bw.; -**voet** (kreupelvoet), m. en v. -en.
- Homun'culus** (klein mensch, menschje), m.; zie: *Dwerg*, *Kleinduimpje*, *Lilliputter*.
- Hom'visch** (mannetjesvisch), m. -visschen; zie: *Hommer*, *Hombaars* en -*bokking*.
- Hond** (dierk. vleeschetend zoogdier), m. -en: tot de fam. der -en behooren o. m. de vos, de wolf, de jakhals; er zijn tal van honderrassen: bulhonden, dashonden, doggen, jachthonden, herdershonden, enz., zie ald.; *een staande -*, patrijshond; *een lange -*, windhond; *de schoone lange - zat weder naast haar stoel*, (C. O.); zegsw. *zoo ziek als een -*, erg ziek; *zoo moe als een -*, doodmoe; *bekend als de bonte -*, bij een ieder bekend, vooral ongunstig; *zij leven samen als kat en -*, zij twisten of kibbelen altijd; *behandeld worden als een -*, minachtend, slecht; *men moet geen slapende -en wakker maken*, geen argwaan wekken; *blaffende -en bijten niet*, van dreigers of schreeuwers heeft men niets te duchten; *wie een - wil slaan, vindt licht een stok*, wie iem. wil treffen, benadeelen, kwaaddoen, vindt licht een gelegenheid; *veel -en zijn der hazen dood*, zie Haas; *twee -en vechten om een been*, *een derde loopt er ras mee heen*, bij twist gaat een derde met den buit strijken; *grootte -en bijten elkaar niet*, groote heeren sparen elkaar; fig. *Hondje*, zie aldaar; *een hond van een vent*, een nare kerel; bij overdracht: *de vliegende -*, een soort van groote vleermuis in de tropen; zegsw. *komt men over den -* (misschien: *Hont* of Westerschelde), *dan komt men ook over den staart*, als de grootste moeilijkheid maar overwonnen is, dan volgt de rest van zelf, men moet in 't financieele niet al te kreunterig zijn; *den - in den pot vinden*, bij te late thuiskomst alle middagen te vinden, terwijl de huishond den pot schoonlikt.
- Hond**, als veracht dier: fig. e. - v. e. *scheepskapitein*; *christenhonden*, in de taal der Muzelmannen; zie ook: *Hondenbaantje*, -*leven*, -*wacht*, -*weer*, -*werk*.

Hond: de roode - (zekere huidziekte, veel lijkende op roodvonk), m. en v. gmv.

Hon'dekar (karretje, door één hond getrokken), v. -karren; ook: **Hon'denkar**, voor twee of meer honden.

Hon'denasyl (verblijf voor verloopen, ook voor zieke honden), o. -asylen: lees: a-ziel.

Hon'denbaantje (gemeen, slecht postje), o. -baantjes: onze tweede stuurman had een -.

Hon'denbelasting (stadsbelasting op luxe en plezierhonden), v. gmv.

Hon'denbloem, v. -en; zie Hondsbloem.

Hon'denhaar (haar v. e. hond), o. -haren.

Hon'denhok (hok voor een hond), o. -ken: ook: lokaal in het beursgebouw te Amsterdam, voor executoriale verkoopen; -**kenner**, m.

-s, zie Kynoloog; -**leven** (ellendig leven), o. gmv.; -**slager** (eig. de man, die de honden uit de kerk moet slaan, kerkelmecht, ordehouder), m. -slagers, zie Suisse; -**ten-**

toonstelling (expositie van honden), v. -en; -**wacht** (scheepst. scheepswacht van mid-

dernacht tot 4 uur 's morgens), v. -wachten: het was zes glazen in de -, 's nachts om drie

uur; -**weer** (gemeen, slecht weer), o. gmv.; -**werk** (onaangenaam werk), o. gmv., zie

Hondenbaantje.

Hon'denpenning (belastingpenning), m. -en: de - wordt door den hond aan den

halsband gedragen.

Hon'derd (10 keer 10), telw.; als zn. o. -en: dat kost een gulden het -; bij -en; zegsw. dat loopt in 't -, overhoop, in 't wild, in

wanorde.

Hon'derd dagen (gesch. van Napoleons vlucht van Elba, 26 Febr. 1815, tot den slag bij Waterloo, 18 Juni 1815), m. mv.

Hon'derddoelig, bn.: de -e thermometer, nl. die van Celsius; een -e breuk, bv. 0.05.

Hon'derdduizend (honderd keer duizend), bn.: - gulden; de - trekken in de Ned. Staatsloterij, den hoofdprijs; zie Ton.

Hon'derderlei, bn.: - dingen, zeer vele.

Hon'derdjarig (100 jaar tellende of durende), bn.: een - man, de -e oorlog.

Hon'derdmaal (100-keer), bw.

Hon'derdman (Bijb. Romeinsche hoofdman over 100 minderen), m. -nen; z. Centurio.

Hon'derdste, bn.: het - deel, de - dag; als zelfst. nw. o.: een - van een mud, van een M.

Hon'derdstemmig (met honderd stemmen), bn.: het - vogelkoor.

Hon'derdtal (een hoeveelheid van honderd), o. -tallen: een - appelen, een - gedichten;

-**voud**, o. -en: een gulden is het - van een cent; -**vou'dig**, bn. en bw.: een -e oogst; iets - vergelden; -**werf** (honderdmaal),

bw.: iets - herhalen, w. i. g.

Hon'detong (plantk. smalle weegbree), v.

Hon'dje (klein, lief dier), o. -s: fig. een - van een hoedje, van een huis, van een kind, zeer lief; scherts. hij is van het - gebeten, trotsch, ingebeeld, uitzinnig, als ware hij van een dol hondje gebeten; mijn -, lieveling.

Honds'aap (O.-I. baviaan op Celebes), m. -apen: de zwarte -.

Honds'bloem (paardenbloem, gele weibloem), v. -bloemen.

Hon'dsch (ruw, onvriendelijk, onbeschoft), bn. en bw.: - weer; een -e behandeling; 't is of we biggen zijn, zoo - zweept hij ons voort, (Staring, De Ganzen); -e wijsgeeren, zie

Cynicus, Cynisch; -er, meest -.

Honds'dagen (eig. de dagen, dat de Hondster tegelijk met de zon opgaat: 19 Juli-18 Aug.; zeer warme dagen), m. mv.

Honds'dol'heid (watervrees), v. gmv.: de - komt voor bij honden, ook, bij wolven, vossen en katten; zie Hydrophobie.

Honds'draf (plantk. kruip-door-den-tuin, groeit onder 't geboomte in bosschen, in tuinen en langs wegen), v. gmv.: de - is een lip-

bloemige plant, zie Aardveil; -**grot** (grot met giftige dampen, bij Napels), v. gmv.;

-**haal** (haai onzer kusten), m. -en; -**kers** (vlierachtige plant, zwarte vogelkers), v. gmv.;

-**netel** (een soort van doovenetel), v. -netels: in ons land groeit de gele -;

-**peterselle** (vergiftige schermbloem), v. gmv.;

-**ribbe** (volksnaam voor de smalle weegbree), v. gmv., zie Hondetong; -**roos** (wilde roos), v. -rozen; -**rozelaar** (wilde-rozestruik), m. -s, -laren; -**rug** (aardr. heuvelrug: van Emmen in Drente tot Groningen), m. gmv.;

-**ster**, **honds'star** (Sirius), v. gmv.;

-**vleermuis** (grote vleermuis in Centraal-Amerika), v. -vleermuizen; -**vot** (eig. achterste van een hond; fig. nietswaardig persoon, schavuit, mispunt), m. -votten.

Hongaar' (iemand uit Hongarije), m. -garen; -**gaarsch'**, bn.: de -gaarsche kleederdracht; de -gaarsche taal, als zn. o.

Hon'ger (natuurlijke behoefte aan voedsel), m.: - hebben als een paard, een beer, nl. voor tien; van - sterven, van uitputting; spreekw. - is een scherp zwaard, d. i. hevige kwelling; - maakt rauwe boonen zoet, d. i. doet den eenvoudigsten of onsmakelijksten kost lekker vinden; - is de beste saus, geeft smaak aan de spijzen.

Honger (de dood door gemis van voedsel), m. gmv.: den - sterven.

Hon'geren (broodsgebrek of honger lijden), ik heb gehongerd: en als de veerschuit... (geen brood brengt), - de reuzen (op Marken), (C. O.); ook: mij hongert, ik heb honger, en bij Staring: U hongert naar geen wereldrig land, o mijne dennen! fig. sterk verlangen naar: - en dorsten naar de gerechtigheid d. i. streven, reikhalzen naar: Bijbel, Matth. 5:6.

Hon'gerig (honger hebbende, begeerig naar spijjs), bn.: een -e maag, -e wolven; -er, -st.

Hon'gerkunstenaar (iem., die langdurige onthouding van voedsel als een kunst beoefent), m. -s, of: -**virtuoos**, m. -ozen; -**kuur** (geneeswijze, onthouding van voedsel), v. -kuren; -**lijder** (iem., die honger lijdt, fig. arme stakker), m. -lijders; -**lijdster**, v. -lijdsters; -**loon** (zeer laag loon, nauwelijks voldoende om den honger te stillen), o. -en.

Hon'gersnood (nijpend gebrek aan voedsel), m. gmv.: er heerschte destijds - in het land van Egypte, thans nog wel eens in Eng.-Indië.

Hon'gerstaking (vrijwillige weigering van voedsel in gevangnissen, b.v. in die van Siberië), v. -en.

Hong'kong (O.-I. rijtuig voor één persoon, door een Chinees getrokken), m. -s.

Hon't (hoon, schande), m.: Honi (honn) soit, qui mal y pense, schande over ieder, die er kwaad van denkt, d. i. Wie erg denkt, vaart erg in 't hart, zinspreuk van het Engelsche wapen en kenspreuk van de door koning Eduard III in 1350 gestichte orde van den Kouseband, zie Garter-orde.

Hon'ig (zoete zelfstandigheid, door de bijen

uit de bloemen gegaard), m.: — uit de bloemen zuigen of puren, zie Puren; ongepijnde —, lekhonig, maagdenhonig, niet uitgeperste —; wilde —, nl. der wilde bijen; zegsw. iem. — om den mond smeren d. i. iem. vleien, iem. lieve woordjes zeggen; z. Hybla, Hymettus; in de spreekt. ook: Honing.

Honigbakje (honigafscheidend deel of honigbuisje in de bloemen), o. — bakjes; — **beer** (kleine woudebeer, een gele soort van bruinen beer), m. — beren; — **bij** (vliesvleugelig insect), v. — bijen; — **das** (honigvreter, das, die de bijenesten plundert), m. — dassen: de — leeft in M.-Afrika, ten Z. van de Sahara; — **dauw** (zeker kleverig en zoet sap in den zomer op bladen en takken, zeer in trek bij de bladluizen), m.; — **drank** (meê), m. gmv.; — **gras** (grasachtige, welriekende plant), o. gmv.: in ons land groeit het geurig —; — **heide** (dopheide of fijne heide), v.; — **klaver** (vlinderbloemige plant), v. gmv.: de geneeskrachtige —, de witte —, de gemeene —, de welriekende —; — **koekoek** (kleine koekoek in Afrika en O.-I.) m. — en; — **raat** (honigschijf of bijenkoek, bestaande uit honigcellen), v. — raten; — **sap** (plantk. zoet sap, in sommige bloemen ruim voorhanden en door de bijen uitgezogen), o., (soorten), o. — sappen; — **vogel** (suiker-voeltje in Z.-Afrika), m. — vogels; — **wesp** (een soort van honiggavende wesp), v. — wespen; — **zeem** (ongepijnde honig, maagdenhonig), o., zie Zeem; — **zoet** (zoo zoet als honig, fig. vlelend, lief), bn.: dat waren — e woordjes, — e taal, spreekt. ook: Honing —.

Honing, m.; zie Honig.

Honk (paal, eindpaal van een renbaan, punt, waar men den loop begint of eindigt), o.; zegsw. van — gaan, bij — blijven, d. i. van huis gaan, bij huis blijven.

Honnet (Fr. beleefd, fatsoenlijk), bn. en bw.: een zeer — mensch; hij heeft u — behandeld.

Honneurs (Fr. eerbewijzen, plichten bij de ontvangst), v. mv.: de militaire —, de — waarnemen, d. i. in plaats van de gastvrouw de gasten ontvangen; lees: onneurs'.

Honig (allertiefst, aardig), bn.; — er, — st.

Honora'bel (eervol), bn. en bw.: een — gedrag, een — e betrekking, deftig; — er, — st.

Honorair, bn.: — lid, eerlid; een — ambt, een eereambt, zonder bezoldiging.

Honora'rium (eereloon, geldelijke vereering, vergoeding in geld aan een schrijver), o. — ria: welk — kreeg hij voor dat boek? Een — voor een eersteling! (Potg.); handel: vergoeding, salaris; bezoldiging.

Honoreeren (eeren door te betalen): een wissel — d. i. als geldig erkennen, en op den vervaldag betalen.

Honoreeren (een honorarium geven): de romans van dien schrijver worden goed gehonoreerd, het honorarium er voor is ruim.

Hono'ris cau'sa (Lat. eershalve, als eereblijk), bw.: iem. — tot doctor promoveeren; zie H. C.

Honteus (beschaamd, verlegen, schandelijk, beschamend, onbetamelijk), bn. en bw.; — ze.

Hon'ved (Hongarije, infanterist: landweersoldaat, volksmilitie in 1848-'49), m. — s.

Hoofd (het bovenste en edelste deel van 's menschen lichaam), o. — en: een rond —, een dik —, verg. Kop;

zegsw. het — laten hangen, moedeloos, neerslachtig zijn; het — opbeuren, moed vatten;

iem. iets naar het — werpen, bitter verwijten; iem. boven het — groeien, eig. grooter worden, fig. rijker, machtiger; een zwaar — in iets hebben, een zaak donker inzien; zijn — of — je toonen, koppig zijn: niet uel bij 't — zijn, min of meer krankzinnig; het — loopt mij om, de vele zorg vermeestert mij; het — in den schoot leggen, in iets berusten; zijn — met iets breken, ernstig peinzen om de oplossing van iets te vinden; het — staat hem verkeerd, hij is slecht geluimd, gemutst; er hangt ons iets boven het —, er dreigt gevaar; zijn — stooten, niet slagen in zijn pogen; het — bieden, zich met alle kracht tegen iets verzetten; het — boven water houden, kooph. niet financieel ten onder gaan; hij heeft een goed, een helder —, verstand, oordeel; zijn eigen — volgen, eigenzinnig zijn; vurige kolen of kolen vuurs op iem. hoofd hoopen, Rom. 12:20: in een vijand een broeder winnen door hem met liefde te behandelen, zóó dat hij er van zal blozen;

fig. het — van den staat, de vorst; het — van het leger, van een school, van een gezin, de leider, bestuurder, de eerste; zie: Leger —, Partij —, Schoolhoofd; zooveel — en, zooveel zinnen, zooveel menschen, zooveel opinies of zienswijzen; de — en tellen, het aantal aanwezig; bij overdracht: het — van een brief, van een rekening, het bovenste deel; verder: Hoofdagent, —akte, enz., zie ald.: het — eener brug, zie Bruggenhoofd; in een haven: het hoofd, de steiger, aanleg- en losplaats van booten: het ruime watergezicht op het —, te R'dam, (C. O.)

Hoofd'agent (voornaamste agent), m. — en;

— **akte** (hoogste diploma bij het lager onderwijs), v. — akten; — **altaar** (het voornaamste altaar in een R.-K. kerk), o. — altaren:

het — in het priesterkoor of het presbyterium;

— **ambtenaar** (ambtenaar, die aan 't hoofd eener afdeling staat), m. — s, — aren; — **ar-**

tikel (artikel aan het hoofd in een krant), o.

— en; — **bestuur** (centraal —), o. — uren: het — v. h. N. O. G.; — **beuk** (middenschip.e.kerk),

m. — en; — **breken** (nadenken), o.: een brief schrijven kost e. boer heel wat —; — **brekend**

(hersenkwellend, zorg-barend, afmattend), bn.;

— **bureau** (voornaamste der bureau's), o.

— bureau's; — **deken** (eerste of voornaamste

deken v. h. gild), m. — s; Breydel was — der

beenhouwers van Brugge (1302); — **deksel**

(hoed, pet, enz.), o. — s; — **doek** (O.-I. soort

van tulband), m. — doeken: een bediende met

donkerrooden —, (J. t. B.)

Hoofd'doel (eerste, voornaamste doel), o. gmv.

Hoofd'delijk (bij of per hoofd), bn. en bw.;

— onderwijs, zie Klassikaal; — stemmen.

Hoofd'deneinde, o. gmv.: het — v. e. ledi-

kant, zijde waar het hoofd ligt.

Hoofd'denschool (O.-I. school voor het onder-

wijs aan inlandsche hoofden), v. — scholen.

Hoofd'gebouw (voornaamste gebouw), o.

— gebouwen; zie Bijgebouw.

Hoofd'geld (gesch. door de Israëlieten te

betalen: a. voor den tempel één zilverling,

b. aan den Rom. keizer, een Rom. tienling =

± 50 cents), o. gmv.

Hoofd'haar (haar v. h. hoofd), o. — haren: groep

fig. — van Berenice, sterrenk. (Staring) groep

kleine sterren.

Hoofd'ig (koppig), bn.: de — e boer, (Staring)

eigenzinnig, stijfhoofd; — er, — st.

Hoofd'ingeland (iem., die tot de groote grondbezitters in een polder behoort en lid is van het polderbestuur), m. — en; — **ingenieur** (eerste ingenieur), m. — ingenieurs; — **inspecteur** (eerste, voornaamste inspecteur), m. — s.

Hoofd'kaas (zult, fgingehakt vleesch van den kop van een varken en geperst in een vorm), v. gmv.

Hoofd'kantoor (eerste of voornaamste kantoor), o. — kantoren: het — van de post-rijen te A'dam, het — der Nederlandsche Bank, enz.; zie: Hulp- of Bij-, en Agentschap.

Hoofd'kleur (een der zeven kleuren van den regenboog; ook, overheerschende kleur), v. — en.

Hoofd'kraan (de groote kraan bij gas- en waterleiding), v. — kranen: de — stuit den toevoer van gas of water van buiten voorgoed af.

Hoofd'kwartier (in oorlog of bij manoeuvres, het kwartier of het verblijf van den legeraanvoerder), o. — kwartieren; — **letter** (kapitale beginletter), v. — letters: alle eigenamen schrijft men met een —; — **man** (een der hoofden of aanvoerders), m. — mannen; — **officier** (mil. officier met den rang van majoor tot en met dien van kolonel), m. — officieren; — **onderwijzer** (onder de wet van 1857 hoofd der school, thans eerste onderwijzer van bijstand met verplichte hoofd-akte), m. — onderwijzers; — **opzichter** (eerste onder de opzichters, titel), m. — s.

Hoofd'pijn (pijn in het hoofd), v. — en: schete —, zie Migraine.

Hoofd'plaats (hoofdstad), v. — en; — **planeet** (planeet, die zich onmiddellijk om de zon beweegt), v. — planeten; zie Bijplaneet; — **redacteur** (voornaamste der redacteuren), m. — s; — **rivier** (belangrijkste rivier v. e. rivierstelsel, die het water der byrivieren opneemt en afvoert), v. — en, zie Bijrivier.

Hoofd'schedelplaats (de Calvarieberg, Golphtha), v.; Matth. 27: 33.

Hoofd'schotel (voornaamste gerecht), m. — s; fig. het belangrijkste van een voordracht, voorstelling, enz.

Hoofd'som (kapitaal), v. — men; — en rente, op het belastingbiljet: de eigenlijke belasting-som zonder de opcenten; ook, totaal: de — opmaken van een bundel rekeningen; — **stad** (hoofdplaats van land of provincie), v. — steden; — **stuk** (afdeeling van een boekwerk), o. — stukken: gesch. de drie — ken, twistvragen in de 6e eeuw tusschen de O. en W. kerk; — **toon** (krachtige klemtoon of nadruk), m. — tonen, muz. grondtoon; — **vak** (voornaamste vak van bedrijf, studie of examen), o. — vakken: veeteelt, handel is daar het — van bestaan; de natuurkunde is zijn —; taal en rekenen zijn bij het onderwijzers-examen de — vakken; — **wacht** (voornaamste wacht, ook, het gebouw), v. — en.

Hoofd'wapen, o.: van ons veldleger is de infanterie het —.

Hoofd'werk (voornaamste werk, beste werk), o.: dat is 's dichters —; daar maakt hij zijn — van, dit doet of behandelt hij vóór alles; ook, voornaamste vestingwerk: bolwerk; — **zaak** (voornaamste zaak of punt), v. — zaken: dit is de —, al het andere is bijzaak; — **zakelijk** (voornamelijk), bn. en bw.; — **zakelijkheid**, v. gmv.; — **zee** (oceaan, wereldzee), v. — zeeën: er zijn vijf oceanen of — zeeën; — **zetel** (voor-

naamste punt of plaats), m. — s: Tilburg is de — onzer wolindustrie.

Hoofd'zin (spraak. zin, die geen deel is van een anderen), m. — zinnen.

Hoofd'zonde (zware zonde, oorzaak van vele andere zonden), v. — zonden: men onderscheidt zeven — zonden.

Hoofsch (afleid. van hof: als aan het hof, wellevend), bn. en bw.: — e manieren; iem. — groeten; zie: Hoffelijk en Heusch.

Hooftiaansch' (in den trant van Hoof, 1581—1647: bondig, pittig, zaakrijk), bn.: — e stijl, gedrongen, pittig: „om de taal te kneden tot mannenvoeder”.

Hoog (zich naar boven uitstrekkend), bn. en bw.: een — e boom, — e prijzen; een — e eer, groote; een — bod, aanzienlijk; van — e geboorte; een — e koers van effecten; een — e betrekking; — e eischen; — e feestdagen, b.v. Paschen, Pinksteren; een — e koorts, erg; in de — e oudheid, ver; een — e rente, een — e stand, een — e toon, een — e winst; een — e zee, fel bewogen; zegsw. — e woorden met iemand hebben, ergen twist; het is — tijd, meer dan tijd; niet — vliegen, niet erg ontwikkeld zijn; niet — timmeren, d. i. niet veel verstand hebben; iets — opnemen, iets zeer ernstig opvatten; — met iemand loopen, d. i. zeer ingenomen met hem zijn; bij — en laag zweren, zweren bij God en den duivel, of bij hogere en lagere machten; eere zij God in den — en, eig. in den hoogen hemel; staat uw oogen naar den — en. (Staring), d. i. naar den hoogen hemel; — er, — st; — **heid** (fig. voornaamheid, waardigheid), v. gmv.

Hoog'aanzienlijk (van zeer hoogen rang), bn.: een — e vergadering.

Hoog'aars (klein visschersvaartuig met hoogen boeg), v. — aarzen.

Hoog'achtbaar (titel van de leden van den Hoogen Raad), bn.; zie Edel-, Aanhangsel I.

Hoog'achten (zeer achten), ik achte —, heb — geacht: iem. —; — geachte Heer, titel.

Hoog'achting (eig. hooge of groote achting), v. gmv.: — hebben, koesteren voor iemand.

Hoog'altaar (het voornaamste altaar eener kerk), o. — altaren; zie Hoofdaltaar.

Hoog'bejaard (zeer oud of zeer bedaagd), bn.: een — heer, een — e keukenmeid.

Hoog'blauw (helblauw), bn.: een — e japon, enz.; — blond (voodachtig van kleur), bn.: zuster Hill, van kuif wat —, (Staring).

Hoog'bootsman (zeew. tweede stuurman, meer direct belast met het toezicht op de matrozen), m. — bootslieden. vero.

Hoog'bruin (helderbruin), bn.: een — e vlecht haar, zie Kastanjekleurig.

Hoog'dag (één der vier hooge R.-K. feestdagen), m. — dagen: Paschen, Pinksteren, Allerheiligen en Kerstmis zijn — dagen.

Hoog'dienst (hoogmis), m. — diensten.

Hoogdra'vend (gezwollen, bn.: spreken op — en toon, schrijven in — en stijl).

Hoog'duitsch, bn.: een — e spraakkunst; als zn. voor Hoogduitsche taal, o.: het —, eig. de taal der hooge landen of bergstroken, eig. de bergtaal; zie Nederduitsch.

Hoog'edelachtbaar (titel van den burgemeester eener groote stad), bn.; — **eerwaard** (titel van een lid der synode, zie ald.), bn.; zie Aanhangsel I.

Hoog'elied (zeer verheven lied), o. gmv.: het

- van Salomo, het lied bij uitnemendheid, ook: Hoog'lied.

Hoog'gelijk (zeer, in hooge mate), bw.: - met iets ingenomen zijn; ook Hoog'lijk.

Hoog'en (hooger maken, ophoogen), ik heb gehoogd: een dijk een $\frac{1}{4}$ Meter -; -**ing** (ophooging), v. -en, zie ald.

Hoog'en (bij een verkooping van vaste goederen of bij verpachtingen hooger bieden), ik heb gehoogd: een bod -; -**ing** (opbod), v. -en, zie ald.

Hoog'en (schilderk. het licht sterker doen uitkomen), ik heb gehoogd: de schaduwen aanzetten om het licht te -; hoogsels en diepsels, lichteffecten en schaduwpartijen.

Hoog'epriester (opperpriester), m. -s: de - der Joden, het hoofd der Joodsche priester-schap en voorzitter van den Hoogen Raad; zie Sanhedrin.

Hoogepries'terlijk gebed (gebed, dat Jezus uitsprak bij het laatste Avondmaal), o. gmv.

Hooge Raad' (Bijbel. zie Sanhedrin), m. gmv.

Hooge Raad' (ons hoogste rechtscollege: door de grondwet het opperste gerechtshof voor het geheele rijk genoemd), m. gmv.

Hooge Raad', m.: de - van adel, college ingesteld bij Koninklijk besluit van 24 Juni 1814; het stelde vast de lijsten der adellijke geslachten in ons land, en sedert 1852 heeft het een adviseerende stem in zaken, die den adel betreffen.

Hoogereind', -**ein'de** (eereplaats), o. gmv.: de graaf zat aan het - der tafel.

Hoog'eremachtsvergelijking (algebra. vergelijking van den derden graad), v. -en.

Hoog'erhand (eereplaats, rechterzij), v.: hij liep aan de -; het is van - bevolen, van de hooge regeering, van overheidswege.

Hoog'erhuis (huis der Edelen of Lords in Engeland), o.; zie Lagerhuis.

Hoog'erop (hooger; fig. dichter bij het hoofd der tafel, der partij, enz.), bw.: je moet nog wat - zijn, nl. op den berg; ga -, mijnheer!

Hoog'erwal (de wal, waar de wind vandaan komt), m.: - vormt de tegenstelling van Lagerwal d. i. wal, waar de wind de golven heen stuwt, zie ald.

Hoog'eschool (universiteit), v. -scholen.

Hoog'gaand (hooglopend, verregaand, heftig, hevig), bn.: een -e twist, erg; verg. hooge woorden met iem. hebben, zie Hoog.

Hoog'geacht (in hooge mate geacht, titel), bn.; -**geboren** (titel van graven en gravinnen), bn.; -**geëerd** (zeer geëerd), bn.

Hoog'gebergte (aandr. gebergte met toppen, hooger dan 2000 M.), o. -gebergten.

Hoog'geel (helgeel), bn.: het meisje droeg een - sjaaltje, -gele citroenen; -**groen** (helgroen), bn.: het - groene lenteloover; als zn. o. gmv.

Hoog'geleerd (praedicaat v. e. hoogleeraar), bn.: wat treurt gij, -e Vos, (Vondel), zie Vossius; -**geplaatst** (een aanzienlijk ambt bekleedende, een hooge positie innemend), bn.; -**geschat** (in hooge mate gewaardeerd), bn.: -te vriend, uw -te raadgevingen.

Hooghaarlemmerdijksch' (ruw, plat A'damsch), o.; zie Haarlemmerdijksch.

Hooghartig (het hart hoogdragende, een hoog gevoel van eigenwaarde hebbende, fier, trotsch), bn. en bw.: Alva was -; een voorst - van de hand wijzen; -er, -st.

Hoog'heemraad (lid van een opper-polder-

bestuur), m. -heemraden; -**schap** (waardigheid van hoogheemraad; ook, complex van polders), o. -heemraadschappen.

Hoog'heid (titel van vorsten, prinsen), v. -heden: Zijne -, de Prins der Nederlanden.

Hoog'held (voornaamheid, deftigheid, waardigheid), v. gmv.: Koningen en allen, die in - gezeten zijn, (Bijbel); de - des Heeren (Jes. 26:10); de - van het recht; rijkdom en - zijn vergankelijk.

Hoog'ing (ophooging), v. -en: de - van een dijk; ook, opbod: door herhaalde -en werd de koopprijs mij te duur.

Hoog'klinkend (voornaam klinkend), bn.: de Spanjaard houdt van allerlei -e titels.

Hoog'koor (priesterkoor, ruimte, waarbinnen het hoogaltaar staat), o. -koren; ook Presbyterium.

Hoog'land (aandr. land, hoog boven den zeespiegel gelegen), o. -en: Spanje is een -; de Schotsche hooglanden; -**lander** (bergbewoner, bewoner van een hoogland, inz. Bergschot), m. -landers.

Hooglee'raar (leeraar aan een hoogeschool van wetenschap of kunst), m. -s, -aren.

Hoog'lied (het lied der liederen), o.; zie Hoogelied.

Hoog'lopend (hevig, hooggaand), bn.: een -e twist, erg; -e ruzie, -e woorden, heftig.

Hoog'mis (plechtige Mis, met zang en orgelmuziek aan het hoogaltaar), v. -missen.

Hoog'moed (trotschheid), m. gmv.: spreekw. - komt voor den val, na het trotsch worden komt de val, hoovaardij gaat aan verderf of ondergang onmiddellijk vooraf; zie Val.

Hoog'moed'ig (trotsch, verwaard, opgeblazen), bn. en bw.: een tijdel mensch wordt in voorspoed licht -, een - parvenu, hij sprak - over zijn voorvaderen.

Hoog'moed'ige (trotschaard), m. en v. -n.

Hoog'mo'gend, bn.: -e heeren; Hunne -en: titel van de leden der Generale Staten na 1653.

Hoog'noodig (dringend noodig), bn. en bw.: alleen de -e reparaties doen aan een huis.

Hoog'oven (hooge, loodrecht opgetrokken smeltoven voor ijzererts), m. -ovens.

Hoog'rood (helrood), bn.: een -e blos kwam op haar gelaat, -e vlammen.

Hoog'schatten (op hoogen prijs stellen, hoogachten), ik schatte -, heb -geschat; -**schatting**, v. gmv.

Hoogst (in hooge mate), bw.: dat is - on gepast, zeer, uitermate; ik kom er - zelden.

Hoogstam'mig (met een hoogen stam), bn.: -e pijnen, -e klapperboomen.

Hoogst'dezelve (in plaats van hij, zij, haar: dient om vorstelijke personen aan te duiden), v.w.v.: de Koningin ging uit rijden, en na een uur keerde - terug; de Koningin en -derzelve Moeder; de Koning en hoogst'dezelfs huis.

Hoogst'eigen, bn.: de baron in - persoon, de baron zelf.

Hoog'te (afstand van den voet tot den top), v. -n: de - van een berg, iets in de - gooien, naar boven, opwaarts; fig. - nemen of pools- nemen, onderzoek doen naar den toestand van zaken; de - van een driehoek, afstand van den top tot de basis; fig. hij is nog niet op de -, hij begrijpt het nog niet; uit de - tot iem. spreken, d. i. met trotschheid of overmoed; de - hebben of krijgen, dronken zijn of worden; cosm. de - der zon nemen, pools- nemen, bepalen op zee, op

hoeveel graden breedte men is, verg. Oriënteren.

Hoog'te (heuvel), v. -n: boschrijke hoogten.

Hoog'tecirkel (zeew. breedtecirkel), m. -s; -lijn (meetk. in een driehoek, de loodlijn uit het toppunt op de basis), v. -lijnen;

-meter (werktuig tot het meten der hoogte of breedte), m. -meters; -punt (zeer hoog punt, toppunt), o.: de ziekte heeft haar - bereikt.

Hoog'terecord (vliegspport, record van het hoogst te hebben gevlogen), o. gmv.

Hoog'tijd (feestelijke dag), m. -tijden: de - van Paschen, van Pinksteren, enz.: R.-K. ten - gaan, zijn - houden, te communie gaan; ook als wensch: een zalig -!

Hoog'veen (aard. hooggelegen veenstreek), o.: -venen: het - wordt afgegraven, niet uitgebaggerd, - werd door plantenoverblijfselen gevormd op het diluvium; zie Laag'veen.

Hoog'veerraad (verraad, gepleegd tegen vorst, staat of vaderland, landverraad), o. gmv.

Hoog'vlakte (plateau, tafelland), v. -n: de Zuitersche -, de - van Oud- en Nieuw-Kastilië, de tegenst. is Laagvlakte.

Hoog'vlieger (een soort van duif), m. -s: fig. hij is geen -, zijn verstand reikt niet ver.

Hoog'waard'ig (zeer verheven), bn.: het - laatste Avondmaal, het - sacrament.

Hoog'waard'ig (praedicaat van een gemijterden abt), bn.: -e heer; z. Aanhangsel I.

Hoog'waard'igheid, v.: Zijne Doorluchtige -, titel van een (aarts)bisschop.

Hoogwelgebo'ren (praedicaat v. e. jonkheer of van een baron), bn.; zie Aanhangsel I.

Hoogzaal (zanggalerij b.v. in een kerk), o. -zalen; zie Oskaal, Doxaal.

Hooi (gedroogd gras), o.: een voer -; fig. te veel - op zijn vork nemen, een te veelzijdige taak op zich nemen, te veel af willen doen;

een naald of speld in een voer - zoeken, het onmogelijke willen; te - en te gras, nu en dan, zelden, op ongeregelde tijden; -akker

(hooiland), m. -s; -berg (berg of hoop hooi, door een dak van riet op vier palen beschut), m. -bergen; -berg (schelf of stapel hooi), m. -en; -boter (boter van koeien op stal, die hooi krijgen, winterboter), v. gmv.:

de - is erg wit van kleur; -bouw (de hooioogst, inzameling van het hooi), m.: in den - zijn; -broel (het broeien van hooi), m.: brand ten gevolge van -; -dokter

(in N.-Holland de naam voor de van gemeentewege aangestelden hooipeiter: om te voorkomen brandgevaar door hooibroei), m. -dokters.

Hooi'en (het hooi bewerken en inhalen), ik heb gehooit: de boeren zijn aan't -; spreekw. men moet -, als de zon schijnt, van de gunstige gelegenheid gebruik maken; -er (arbeider, die hooit), m. -s: de -s vervellen door de felle zon; -gaffel (houten hooiwerk), v. -gaffels, zie Riek; -hark (houten hark met doorgeslagen houten pennen), v. -harken; -kaas

(winterkaas, nl. van de melk van 't met hooi gevoerde vee), v. -kazen; -klamp (hoop of bundel hooi), m. -klampen; -kolder

(paardenziekte), m. gmv.; -koorts (ziekte, die menschen van middelbaren leeftijd wel eens aantast in den hooitijd of bij het hooien: niezen, ontsteking der neus- en keelslijmliczen, enz.), v. gmv.; -land (grasland, wei, waarop hooi gewonnen wordt), o. -landen; zie: Wei- en Hooiland.

Hooi'maand (de maand Juli: de hooibouw is dan in volen gang), v. gmv.

Hooi'mijt (stapel hooi, hooiberg), v. -en; -opper (rook, hoop bijeengeharkt hooi), m. -oppers: een piramidale -, hooistapel; -rijf

(hooiwerk), v. -rijven; -rook (hooiopper), v. -roken; -schelf (een hoop hooi), v. -schelven; -schuur (schuur tot berging van hooi), v. -schuren; -stapel (hooiberg), m. -stapels; -tas (stapel hooi, hooiberg), m. -tassen; -vlinder (vlinder, die in den hooitijd rondvliegt), m. -vlinders; -vork

(vork met twee tanden), v. -en; -wagen (wagen tot vervoer van hooi), m. -wagens; -wagen (dierk. spinachtig dier op hooge spichtige pooten, bastaardspin), m. -wagens; -zaad (graszaad), o., (soorten), o. -zaden; -zolder (zolder tot berging van hooi), m. -s.

Hoon (smaad, belediging, krenking), m. gmv.

Hoo'nen (smaden, smaad aandoen, laag beschimpen), ik heb gehooit: iem. -, den levenden God -, (Bijbel).

Hoo'nend (krenkend, beledigend), bn. en bw.: -e woorden; -lachen, smadelijk, spottend.

Hoo'ngelach (smadelijk, spottend gelach), o.: er ging een - op uit het publiek bij die woorden van den redenaar.

Hoop (stapel, menigte), m. hoopen: een - hout, een - zand, het hooi aan -en leggen; zegsw. te - loopen, samenloopen; bij -en, bij stapels, in troepen; zie ook Tas.

Hoop, hope (verwachting; ook, vast vertrouwen), v. gmv.: op - leven, alle - opgeven, zich met ijdele - vleien; zegsw. op - van zegen, verwachting van een blijde toekomst; - doet leven, geeft levensmoed; hij dobbert tusschen - en vrees, hoopt en twijfelt afwisselend; stel uw - op God, vast vertrouwen.

Hoo'pen (ophoopen), ik hoopte, heb gehoopt.

Hoop'vol (vol verwachting), bn.: een -volle blik; een -volle toekomst, veelbelovend.

Hoor'baar (te hooren), bn. en bw.: een -bare klank, lees toch -, dat is niet -, d. i. kan niet gehoord of verstaan worden.

Hoor'buis (hulpmiddel voor half-dooven of hardhoorigen, gehoorbuis), v. -buizen.

Hoor'der (hij, die toelustert), m. -s: mijn -s, waarde -s; -deres, v. -sen; -ster, v. -s.

Hoo'ren (luisteren, waarnemen met het oor), ik heb gehoord: ik hoor naar u, geef acht op uw woorden; zij hoort maar half meer; het paard hoort naar den teugel, gehoorzaamt aan; ik heb het van - zeggen, bij gerucht; een rechter moet beide partijen -, aanhooren; zegsw. - en zien vergaan mij hier, er is een geweldig lawaai, een hevige leven.

Hoo'ren (toebehooren), het heeft gehoord: dit boek hoort aan mijn broeder; al het land, dat gij hier ziet, hoort (behoort) aan den graaf.

Hoo'ren (betamen, passen, voegen), het heeft gehoord: dat hoort zoo niet; dit kastje hoort hier niet; zie Behooren.

Hoor'rig (afhankelijk, onvrij), bn.: als zn. m. en v.: een -e, een onvrije, een Hofhoorige.

Hoorn, horen (spits uitsteeksel), m. -en, -s; de - van een neushoorn; de hooie -en der runderen, geiten en schapen; de massieve -en der herten, gewei; (stofnaam), o.: een kam van -, het - van den paardenhoef; fig. de horens der maan, d. i. de uitstekende punten der halve maan; zegsw. de -s of de horens opsteken, zich verzetten, oproerig worden;

hij neemt te veel op zijn horens, neemt te veel arbeid, zorg op zich.

Hoorn (muz. koperen blaasinstrument), m. -s, -en: op d. - blazen, den - doen schallen.

Hoorn of **Horen**, m.: de - van overloed, gedraaide hoorn, waaruit bloemen, vruchten, enz. te voorschijn rollen; zie Amalthea.

Hoorn, horn (punt, uitspringende hoek), m. vero., b.v. Avenhorn, Zuidhorn, zie Horn; Hoorn, Uithoorn.

Hoorn (spreekhoorn v. d. telefoon), m. -s. **Hoorn** (signaahoorn van een auto of motorfiets), m. -s, -en.

Hoornaar (verwant met horzel: grootste wespspoort in ons land), m. -s; ook: Hoorntje.

Hoornblazer (militair, die op den hoorn signalen geeft, of den marsch blaast), m. -s; -blazers en trommelslagers.

Hoornblende (eenigszins doorzichtig groenachtig mineraal), v. gmv.; ook: Hornblende.

Hoornen (van hoorn of horen), bn.: een - snuifdoos, een - pijlspits.

Hoorngeschal (h. schallen der horens), o. gmv.

Hoornist (kunstenaar als hoornblazer), m. -en: de - blies zijn wangen op, zijn oogen uit en zijn horen vol, (C. O.)

Hoornklaver (vlinderbloemige plant in Z.-Europa en in Afrika, rolklaver), v. gmv.

Hoornsignaal (sein met een hoorn), o. -signalen; lees: -sienjaal.

Hoornslang (giftige slang in Algiers), v. -en: de - heeft een horentje, boven de oogen.

Hoornsnavel (dierk. neushoornvogel), m. -s.

Hoornuul (grote katruil met twee opstaande vederbossen op den kop, boschuil), m. -uilen.

Hoornvee, ho'renvee (rundvee), o. gmv.

Hoornvlies, ho'renvlies (doorschijnend vlies aan de voorzijde v. h. oog), o. -vliezen.

Hoornweefsel, o. gmv.: de nagels der menschen zijn een -, evenzoo de hoeven en hoorns der runderen, de schubben der slangen, enz.

Hoos (spiraalvormige draaiing der lucht, wervelwind), v. hoozen; zie Windhoos.

Hoos (kous, ook, hooge laars), v. hoozen.

Hoosgat (scheepst. diepsel in een sloep of boot, waarin het water samenloopt en vanwaar men het door te hoozen verwijderd), o. -gaten; -vat (schippersterm: langwerpige, smalle schepper met steel, om het water uit boot of sloep te hoozen), o. -vaten.

Hoovaardig (hoogmoedig, trotsch, verwaand, ijdel, overmoedig), bn. en bw.; -er, -st.

Hoovaardij (hoogmoed, trots), v. gmv.

Hoozen (met een hoosvat scheppend, water uit een boot werpen), ik hoosde, heb gehoosd.

Hop (plantk. netelachtige plant), v. gmv.: de bellen v. d. - dienen bij de bereiding van bier.

Hop (fraaie zangvogel met kuif, ter grootte van een lijster), m. hoppen: de - is van April tot September in ons land.

Hopachtig (naar hop smakende), bn.: dat bier smaakt wat -; -akker (veld, met hop aan staken beplant), m. -s.

Hopbel (hopbloem, bloesem der hop), v. -bellen: de - dient vooral bij de bierbereiding; -bitter (bitterachtige stof uit de hopbel getrokken), o. gmv.; -bouw (-teelt), m. gmv.; -korrel (zaadkorrel der hop), v. -s; -rank (slingerank der hopplant), v. -en; ook Hoppe -.

Hoppe (-), v.; zie Hoop (verwachting).

Hoppe (dichtk.), v.; zie Hoop (verwachting).

Hoppe (zonder hoop, wanhopig), bn.: zijn toestand is -, een -looze verdediging.

Ho'pen (hoop hebben, verwachten), ik heb gehoopt: op iets -, op betere dagen of tijden -.

Hop'je (een Haagsch -: een in een papiertje gewikkelde koffie-ulevel), o. -s: de -s zijn genoemd naar Jacob Hop, van 1773-'94 gezant aan ons hof v. d. Oostenrijksche Nederlanden.

Hop'man (Duitsch: Hauptman; hoofdman, kapitein), m. -mans, -lieden. vero.

Hop'pen (hoppellen in 't brouwsel doen en laten koken), ik heb gehopt: dit bier is te zwaar gehopt.

Hop'per (baggervaartuig met bodemkleppen), m. -s.

Hop'sa, hop'sasa (verwant met huppen), tw., uitroep van vrolijkheid.

Hor (raamscherm), v. horren.

Hor'a (Lat. uur), v.: - est, het is de tijd, of de tijd is om; - ru-it, het uur snelt voorbij, de tijd snelt heen.

Hor'rae (bid- of zangstonen, b.v. in een klooster), v. mv.; ook: Horen. (ae = ce).

Hor'rae, myth. zie Horen. (ae = ee).

Horat'iaansch (in den trant van Horatius), bn.: -e gedichten, d. i. half luchtig, half stemmig, vol natuurlijkheid en kiescheid. (t = ts).

Horat'ius: Quintus, - Flaccus, beroemd Romeinsch lierdichter, 65-8 v. C.: Oden, Brieven en Satiren. (t = ts).

Horat'iers en **Curia'tiers**: de eersten waren drie broeders uit Rome, de tweeden drie broeders uit Alba-Longa; zij strenden met elkander onder den 3en koning van Rome n. onder Tullius Hostilius (670-639 v. C.), de Horatiërs behaalden de overwinning: het wereldberoemd gevecht der Horatiërs en Curia'tiers, (Mult.)

Hor'de (vlechtwerk van teenen of draad), v. horden; zie Horretje.

Hor'de (bende, troep of schare ongeordende krijgers), v. -n: de -n van Attila.

Hor'en (voorgescreven biduren, horae), v. mv.

Hor'en (myth. de godinnen der tijdwisseling, van weer en jaargetijden), v. mv.

Hor'en (voorwerp), m. -s; zie Hoorn.

Hor'izon, hor'izont (gezichteinder), m. -zonten: cosm. de zichtbare of schijnbare -, kleine cirkel; de denkbeeldige of ware -, groote cirkel; fig. dat gaat boven mijn -, begrip.

Horizontaal (waterpas), bn.: een -tale lijn, een -vlak; zie Verticaal.

Hor'lepijp (blaaspip, doedeltzak; oude Schotsche volksdans), v. -pijpen.

Hor'lepijp (stuk eigengemaakt jongensspeeltuig, dat al drillende om e. touw, eenigszins gonst), v. -pijpen; meer Snorrepip.

Horlo'ge (Fr. horloge, uurwerk: zakuurwerk), o. -s, (g = zj); -bandje (-hoordje), o. -s; -glas (dekglas van een horloge), o. -glazen; -ketting (zilveren of gouden ketting, waaraan een horloge vastzit), m. -en; -plaat (wijzerplaat v. e. horloge), v. -platen; -maker (iem., die horloges repareert), m. -s; -slentel (slenteltje, om een cilinderhorloge op te winden), m. -s; -stander (standaardje, om een horloge op te hangen), m. -s; -trommel (trommeltje, waarin de horlogeveer zit), v. -s; -veer (spiraalveer in een horloge), v. -veeren.

Hor'mat (O.-I. eerbetoon, passende eerbied), v.

Horn (spitse hoek, in het water vooruitspringende hoek lands), m. -s; zie Hoorn.

Horoscoop (voorspelling van iem. toekomstig lot en wel uit den stand der sterren

tijdens zijn geboorteur), m. -copen; het -trekken, zijn lot willen lezen op een horoscoop of planeetbriefje, dat men trekt; -trekker (persoon, die beweert, uit den stand der sterren iem. toekomst te kunnen voorspellen, sterrenwichelaar), m. -trekkers.

Hor'rel (geschil, twist, oneenigheid), m. -s. **Hor'relvoet** (misvormde voet), m. -voeten; ook Paardevoet; -voet (persoon met een horrelvoet), m. en v. -voeten.

Hor'retje (uit hordetje: verplaatsbaar vensterscherm), o. -s: er stonden blauwe -s voor de ramen; zie Hor en Horde.

Hor'reur (Fr. afschuw, afschrik), v. -s.

Horri'bel (Fr. verschrikkelijk, gruwelijk, afgrijselijk), bn. en bw.; -bilit'it', v. gmv.

Horri'ble die'tu (Lat. het is verschrikkelijk, om het te zeggen).

Hor'ror va'cui (Lat. nat. eig. afkeer v. h. ledige), m.: eertijds schreef men een - toe aan de natuur, om aldus b.v. het opstijgen van water in de pompbuizen te verklaren; zie Vacuum.

Hors'd'o'en'vre (Fr. iets overtolligs, wat niet tot de zaak behoort; bijwerk, toegift), o.; ook: bijgerecht bij een maaltijd.

Horst (aardk. opheffing van den bodem, veroorzaakt door onderaardsche plooiing), v. -en.

Hort (korte stoot, duw), m. -en: met -en en stooten, op onregelmatige manier, op ongeregelde tijden, bij poezen; zegsw. op de hort (v.) zijn, er van door gegaan, gmv.

Horten (botsen, stooten), het hortte, het heeft gehort: een vrachtwagen hort over de keien; fig. hortend spreken, haperend, aarzeland.

Horten'sia (Japansche roos, sierheester met schoone groene bladeren en witte, rose of blauwe bloemtrossen), v. -'s. (s = s).

Horticultuur (tuinbouw, tuinierskunst, 't aanleggen van tuinen), v. gmv.

Hortologie (tuinbouwkunde), v. (g = g).

Hortoloog (tuinbouwkundige), m. -logen.

Hortula'nus (iem., die toezicht houdt op den hortus of tuin), m. -sen of -lani.

Hor'tus (tuin), m. -sen: - botanicus, academische plantentuin.

Hor'zel (grootste soort van wesp), v. -s, -en: zie Hoornaar.

Hosau'na, eig. **Hoslan'na** (eerst een bede tot God nl. Geef toch heil of zegen; later: in den volksmond als heilwensch of zegekreet gebruikt: hij leve! heil, voorspoed!), tw.: zegsw. vandaag -, morgen kruist hem, het volk van Jeruzalem was wuf: de volksmenigte is wispelturig; zie ook Matth. 21:9.

Hos'pes (waard, gastheer, huisbaas), m. -en.

Hospies, o. -en; zie Hospitium.

Hos'pita (gastvrouw, huisbazin), v. -'s.

Hos'pitaal (gasthuis, ziekenhuis), o. -alen.

Hos'pitaal-ridders (gesch. geestelijke vereniging, gesticht in Jeruzalem tot hulp van zieken, herberging van pelgrims, enz., ontstaan in de dagen der kruistochten), m. mv.; zie Johanniter-orde.

Hos'pitaal-schip (vaartuig tot geneeskundige hulp en godsdienstoefening voor onze visschersvloot op de Noordzee), o. -schepen.

Hos'pitaal-soldaat (soldaat-oppasser in een hospitaal), m. -soldaten: ook, soldaat der verpleging (Intendance), die te velde de eerste eenvoudige geneesk. hulp kan verleen, hij voert mee een Raderbaar, zie ald.

Hospitaliteit (gastvrijheid), v. gmv.

Hospitant (leertling, die zonder admissie-examen enkele lessen van een klas eener H. B. S. of van een gymnasium mag bijwonen), m. -en; -tan'te, v. -n.

Hospita'rius (in een klooster, de monnik die de vreemdelingen gastvrij ontvangt of ze te woord staat), m. -sen.

Hospiteeren (gast zijn, fig. schoollessen zonder voor-examen bijwonen).

Hospit'ium (klooster op de hoogte der Alpenpassen tot herberging), o. -s: het oudste - of hospice is dat van den Grooten St. Bernard; ook: een gesticht, waarin ouden van dagen of zieke kinderen verpleegd worden. (t = ts).

Hospit'ium (thuis voor studenten aan de Vrije Universiteit te A'dam), o. -s. (t = ts).

Hospodar (heer, vorst, weleer vorst van Moldavië, Wallachije, Montenegro), m. -s.

Hos'sebossen (uit: hotsen en botsen, een reduplicatie: schokkende rijden), ik heb hossebost: het - van een boerenwagen.

Hos'sen (tegen elkander loopen of springen), ik heb gehost: tijdens de kermis wil men - te Rotterdam; hossende knapen.

Hos'tie (R.-k. het voor de Mis bestemde offerbrood), v. -tiën, -ties.

Hos'tlekelk, m. -kelken; zie Ciborie.

Hos'tiel (vijandig, gekant tegen, op oorlog-zuchtige wijze), bn. en bw.

Hos'tiliteit (vijandelijkheid, vijandelijk gedrag, tegenkantsing), v. -en.

Hot (vechts, in tegenstelling van haar, links; naar de rechterzijde: bij paarden), bw.: de voerman wilde - en de paarden haar; zegsw.: van - noch haar weten, niets weten, het gemakkelijkste niet, een erge domoor zijn.

Hot (dik van zure melk), v. gmv.

Hotel (groot, voornaam huis; deftige naam voor een groot, modern logement), o. -s.

Hotel'houd'er (eigenaar of exploitant van een hotel), m. -houders, ook, Fr. Hôtelier.

Hotel'rat (nachtelijke hoteldief), v. -ten.

Hot'sen (botsen, schokken, stooten, hossen), ik hotste, heb gehotst: een bolderwagen hotst over de dorpstraat, de huifkar hotste over de keien.

Hot'ten (schiften van melk), het heeft gehot.

Hot'tentot (inboorting in Z.-Afrika), m.

Hottentotten; -totsch, bn., als zn. (taal), o.

Hou (toegenegen), bn.: - en trouw zijn, getrouw zijn onder alle omstandigheden.

Hou (sta stil! hou op!), tw.

Hou'den (behouden, vasthouden, inhouden), ik hield, heb gehouden: ge moogt het boek - , den hoed in de hand -, dit vat houdt 120 L.; in ontzag -, vrees inboezemen; iemand in het oog -, zijn doen en laten bespieden; paard en rijtuig -, bedienden -, d. i. hebben; hij houdt zich maar zoo, hij neemt den schijn aan; zich goed -, zich dapper, royaal, enz. gedragen; het zal er om -, het zal moeite inhebben; die spijker zal niet -, vasthouden; - van iemand, iem. toegenegen zijn, hem liefhebben; het - met iemand, zijn partij aanhangen, hem toegenegen zijn en hem steunen.

Hou'der (persoon, die iets houdt d. i. eenige zaak drijft; handel: persoon, aan wien het wisselbedrag moet uitbetaald worden), m. -s;

in samenstell. als: hotel-, kas-, boek-, enz.; de - van aandelen, de - van een wissel, bezitter; houderes, v. -sen: bewaarschool-.

Hou'ding (gestalte, voorkomen, stand), v.

—en: een nette —, een stemmige —, voorkomen; ook, manier van optreden in eenige zaak: de — van den Eng. minister tegenover de Suf-fragettes; ook zede, wijze: zoo iets geeft geen —, dat is tegen alle usantie.

Hou'kind (zuigeling, bij uitbr. een kind, dat men altijd tot zijn last zal hebben), o. — kinderen: een idioot kind blijft een —.

Hou'paardje (veulentje), o. —s; fig. b.v. een oude dienstbode, die men niet meer kan ontslaan; ook: iets, dat kostbaar blijkt in onderhoud: een duur —.

Hou'ri (Koran. paradijsnimf met gazellenoogen, eeuwig jong blijvende gezellin in het paradijs van Mohammed), v. —s. (ou = oe).

Hout (het hardere deel van boomen, heesters, enz.), o. gmv.: droog —, fijn —, dood —, kwastig —; turf en — opdoen, brandhout; spreekw. Alle — is geen timmerhout, men kan voor dat werk niet iedereen gebruiken; van dik — zaagt men planken, wanneer men de noodige grondstoffen heeft, marcheert het werk best; fig. die opmerking, die redeneering snijdt geen —, doet weinig af, helpt niet, is geen argument; ook: bosch, b.v. het hert heeft zich in het — verscholen; 't is frisch in 't —.

Hout (bosch bij Haarlem en Alkmaar), m.; in den Hout zitten; een fatsoenlijk Amsterdamer komt alleen in den —, (C. O.)

Hout'aankap (O.-I. het vellen van boschhout), m. gmv.; zie Aankap.

Hout'achtig (als hout, lijkende op hout), bn.: de —e stengel van vlas, hennep; de —e takjes van den besseboom; —er, —st.

Hout'asbest (een soort v. asbest, ook berghout genoemd, in Tyrol), o. gmv.; —**asch** (asch van verbrand hout), v. gmv.; —**azijn** (azijn, bereid uit teerwater, welk water bij droge distillatie uit hout ontstaat), m. gmv.; —**bederver** (volksnaam van zekeren houtkever, die het hout vernielt), m. —bedervers; —**bok** (naam van de boktor, die in het hout der populieren leeft), m. —bokken; —**cel** (een der samenstellende, primitieve bestanddeelen van hout), v. —cellen.

Hout'cellulose (scheikundig toebereide vezelige houtstof, voor papierbereiding), v. gmv.

Hout'deeg (deeg, uit hout bereid als onderlaag voor spiegelornamenten), o. gmv.

Hout'draaier (ambachtsman, die gewoon gedraaid houtwerk maakt), m. —draaiers.

Hout'druk (druk met houten lettervormen), m. —drukken; zie: Xylographie.

Hout'duif (volksnaam voor de bosch- of woudduif), v. —duiven; —**ekster** (volksnaam voor de Vlaamsche gaai), v. —eksters.

Hout'tem (eig. houd'm): spreekt hij is van —, gierig, heb- of baatzuchtig.

Hout'ten (van hout), bn.: een — schoolbord, een — kruis, een — blaasinstrument; het —paard van Troje, zie: Laocoön, Paard, Sinon, Troja.

Houten Klaas', m. — Klazen, zie Klaas.

Hout'terig (houtachtig), bn.: een —e knol of raap, fig. een — mensch, linksch, onhandig, geesteloos.

Hout'gravure (houtsneeplaat), v. —s.

Hout'hak (het hakken van hout), m. gmv.; —**hakker** (man, wiens arbeid het is, hout te hakken in het woud), m. —s, zie Kolenbrand; —**handel** (groothandel in hout), m. gmv.; —**handelaar** (handelaar in timmerhout), m. —s.

Hout'ig (houtachtig), bn.: een —e stengel.

Hout'industrie (vervaardiging van houtwaren en houten snijwerk b.v. in het Zwarte-woud), v. gmv.; z. Houtwaren en Huisvlijt.

Hout'ing (zalmachtige visch), m. —en.

Hout'je (stokje, latje), o.: zegsw. iets op zijn eigen — doen, d. i. op eigen gezag, op eigen handje; op eigen — een onderzoek instellen; het ging over zijn hout, het werd te erg, het liep de spugaten uit, Vlaamsch; z. Kerfstok.

Hout'kever (dierk. kleine kever, die op boomen leeft), m. —s; zie: Houtworm en Doodkloppertje.

Hout'kleuren (de kleur van een of andere houtsoort geven): je moet die deur laten

—; —**klooven** (houtblokjes splijten), o. gmv.;

—**kooper** (houthandelaar), m. —s; —**koopertij'** (houthandel), v. —en; —**luis** (insect, levend onder den lossen bast der boomen), v. —luizen; —**maat** (raam, om hout te meten), v. —maten; —**made** (houtwormpje), v. —n;

—**markt** (markt, waar hout wordt verhandeld), v. —en; —**mijt** (stapel hout, brandstapel), v. —en; —**rijk** (boschrijk), bn.: een —e streek; —**ringen** (jaarringen in boomen), m. mv.; —**schilderen**, o. gmv., zie Houtkleuren; —**schip** (schip tot vervoer van timmerhout), o. —schepen; —**schroef** (schroef, om in hout te draaien), v. —schroeven.

Hout'kool (verkoold hout), v. —kolen: de kachel met — aanmaken; briketten van gestampte —; met — teekenen; —**koolbriket** (briket van houtskool), v. —briketten.

Hout'slijp, of —**pulp**, v. gmv., d. i. een brij van houtspecie tot bereiding van papier.

Hout'snede, **hout'snee** (gravure in hout), v. —smeden, —sneeën: het boek is versierd met houtsnede-figuren; —sneetje, o. —s.

Hout'snijder (vervaardiger van afbeeldingen of beelden in hout), m. —sniiders; —**snijkunst** (xyloglyptiek: de kunst, die het vervaardigen van beeld- en ornamentwerk in hout ten doel heeft), v. gmv.; —**sniijwerk**, o. gmv., zie Houtindustrie.

Hout'snip (dierk. stellooper, die in 't najaar over ons land trekt en er soms overwintert), v. —snippen.

Hout'soort, v. —soorten: er zijn inlandsche en uitlandsche —en, zie Djatiboom, Mahoniehout, Pitch-pinehout, Palmhout, IJzerhout, enz.; —**spaander**, m. —s; —**stapel** (stapel van hout), m. —stapels; —**teelt** (houtbouw), v. gmv.

Hout'teer (teer, uit pijnhout verkregen), v.

Hout'tor, v. —torren; zie Boorkever.

Hout'tuin (werf of erf, waar timmerhout opgestapeld en gesorteerd is), m. —tuinen.

Hout'velling (verkoop van hout, v. boomen), v. —en: de groote — is een publieke feestelijkheid, (C. O.)

Hout'vester (eig. —vorster, verwant met het Deutsche Förster, van Forst, woud, bosch), m. —s: een — is een opzichter van bosschen; ook in O.-I.: de —s op Java en Madoera.

Hout'vesterij' (het bosch-opzicht, ook, woning van den houtvester), v. —en.

Hout'vijl (fijne houtrasp om meubelhout te polijsten), v. —vijlen; —**vilm** (houtmaat), v. —men; —**vink** (vliegenvangertje), m. —en; —**vlieg** (kever), v. —en; —**vlot** (verbonden rij palen en balken, waarmede men de rivieren afzakt), o. —ten; —**vloffen** (het verwoeren van hout in vlotten),^v o. gmv.; —**vlotter**

- (*iem., die op een houtvlot als werkman dient*), m. -s; -**wagen** (*wagen tot het vervoer van hout*), m. -s; -**waren** (*allerlei houten keukengerief*), v. mv.; -**werker** (*witwerker*), m. -s; -**wesp** (*wesp, die in het hout van dennen, sparren, beuken leeft*), v. -en; -**wol** (*fijn houtschaafsel, als pakmiddel in gebruik*), v. gmv.; -**worm** (*houtmade, larve v. d. houtkever*), m. -en; -**zaag** (*groote, lange tweemanszaag om boomen tot planken te zagen*), v. -zagen; -**zaagmolen**, m. -s: de eerste - werd in 1592 te Uitgeest gebouwd; -**zager** (*werkman, die hout zaagt*), m. -s; -**zolder** (*bergzolder voor hout*), m. -zolders.
- Houvast'** (*klamp, kram*), o. -vasten: fig. een - *aan iets hebben of zoeken*, een steun.
- Houw** (*slag met een degen of sabel; ook, de wonde zelf*), m. -en.
- Houw** (*werktuig, kalkkloet*), v. houwen.
- Houw'bijl** (*zware bijl, slagbijl*), v. -bijlen.
- Houw'blok** (*slagers-hakblok*), o. -blokken.
- Houw'degen** (*groote degen, slagdegen, fig. vechtersbaas, ijzervreter*), m. -degens; zie de tegenst. Stootdegen.
- Houweel'** (*verwant met houwen: werktuig met steel, om den harden grond los te maken*), o. houweelen.
- Hou'wen** (*slaan, kappen*), ik hieuw, heb gehouwen: *met een sabel, zwaard, degen -*, slaan; *steen -*, vleesch-, *beeld -*, d. i. kappen.
- Hou'wer**, m. -s, enkel in samenst. als: *beeld -*, vleesch-, *steen -*.
- Houwit'ser** (*kort kanon, om granaten en kartetsen te werpen*), m. -s.
- Ho'veiling** (*heer van de hofhouding*), m. -en, fig. vlieier; zie ook Hofdame.
- Ho'ven**, ik hoofde, heb gehooft: zegsw. *iem. huizen en -*, kost en inwoning geven. vero.
- Hovenier'** (*tuinman, gaardenier*), m. -s.
- Hovenier'reu** (*in den tuin werken, den tuin verzorgen*), ik hovenierde, heb gehovenierd.
- Hoveniers'almanak** (*tuinmanak*), m. -ken; -**gereedschap** (*tuinmanswerktuigen als hark, schoffel, enz.*), o. -schappen; -**kunst** (*tuinmanskunst*), v. gmv.
- Ho'zebek**, -mond (*dierk. zekere visch, zie zeeduivel*), m. -bekken.
- Hu** (*uitroep van afschuw*), tw.
- Hubert'usdag** (*feestdag van Hubertus, den patroon der jagers, op 3 Nov.*), m. -dagen.
- Huer'ta** (Sp. eigenlijk *tuin: bevoeide vlakke*), v. -s: de -s zijn de kweekplaatsen van Zuidvruchten; de - van Murcia.
- Hugenoot'** (*gesch. sedert 1560 de benaming der Hervormden in Frankrijk*), m. -noten.
- Huil** (*bijvorm van wei, waterachtige stof van melk*), v. gmv.; -**boter**, v. gmv.
- Huil** (*klankn. komaan, hei, vooruit*), tw.
- Huil'chelaar** (*iem., die huichelt, veinzaard, schijnwrome, schijnheilige*), m. -s, -aren.
- Huil'chelachtig** (*geveinsd, schijnheilig*), bn. en bw.: -e woorden, -e gebaren; -er, -st.
- Huil'chelarj'** (*gehuichel, schijnheiligheid, schijnwroomheid*), v. -en.
- Huil'chelen** (*zich anders voordoen dan men is, schijnheilig doen, veinzen*), ik huichelde, heb gehuicheld; *vroomheid -*; *liefde, vriendschap -*, voorwenden.
- Huid** (*ontl. natuurlijk bekleedsel van het menschelijk en dierlijk lichaam, vel*), v. -en: de huid bestaat uit de lederhuid en de opperhuid; zegsw.: *hij steekt in een slechte -*, is ziekelijk; *de - afstroopen*, villen, fig. iem. afzetten; *met - en haar opeten*, een dier opslokken of opeten, zooals het is, zonder het te villen; *iets met de - betalen*, met het leven; *er zijn - aan wagen*, d. i. zijn leven; zie ook Beer.
- Huid'arts** (*geneesheer v. huidziekten*), m. -en.
- Huid'dig** (*hedendaagsch*), bn.: *de -e mode; tot op den -en dag, ten -en dage*.
- Huid'kleur** (*kleur der huid*), v. gmv.; zie: Menschenras, Kleurling, Neger, Maleier, Indiaan.
- Huid'vetien** (*leerlooten, bereiden van huiden*), ik -vette, heb gehuidvet; -**vetter**, m. -s; -**vetterij'** (*leerlooiery*), v. -en. v. g.
- Huid'worm** (*draadworm onder demenschenhuid, vooral in de keerkringslanden*), m. -en.
- Huid'zenuw** (*zenuw in de huid*), v. -en.
- Huid'ziekte** (*zie: mazelen, roodvonk, schurft, lepra, elephantiasis, enz.*), v. -ziekten.
- Huif** (*overtrek, hoofddeksel, kap*), v. huiven.
- Huif'kar** (*N.-Brab. kar met een linnen huif en breede vellingen*), v. -karren: de - werd vroeger algemeen gebruikt als vrachtwagen.
- Huif'wagen** (*bolderwagen op vier wielen, dragende hoepels, waarover een huif of linnen overtrek; ook, vrachtwagen*), m. -s.
- Huig** (*ontl. deel v. h. week gehemelte, lletje diep achter in de keel*), v. huigen: zegsw. *iem. van de - lichten*, iem. de huig doen inkrimpen, fig. hem op bedrieglijke wijze zijn geld afhandig maken.
- Huik** (*hurk, doorzakking in de knieën*), v. huiken: *op de - en zitten*.
- Huik** (*lange kapmantel, fatie*), v. huiken: zegsw. *de - naar den wind hangen*, van partij veranderen, al naar de omstandigheden dit eischen of raadzaam maken.
- Huif'ken** (*op de hurken gaan zitten*), ik huikte, heb gehuikt; zie: Hurken en Hukken.
- Huif'leibalk** (*gehuurde schreier bij een begrafenis*), m. ook v. -balken, vero.: fig. kind, dat aanhoudend en klaaglijk schreit: *wat e. -!*
- Huif'leibalk** (*ronde vilthoed met neergestlagen rand*), v. -balken: *Keesje was met een groote - achter het lijf (zijns vaders) gegaan*, (C. O.)
- Huif'lebalken** (*aanhoudend huilen of schreien, vooral van jonge kinderen*), het kind huilebalkte, heeft gehuilebalkt.
- Huif'len** (*janken van honden en wolven*), zij hebben gehuild: ook, *met een luide en klagende stem schreien: de knaap huilde van pijn; fig. de wind huilt in den schoorsteen; spreekw. Hij huilt met de wolven, waarmede hij in 't bosch is*, hij doet mee met de partij, waarin hij zich bevindt, hij richt zich naar de personen, in wier gezelschap hij verkeert; -**erig** (*schreierig, naar huilen staande*), bn.: *een - gezicht zetten; bw. - iets zeggen*.
- Huis** (*menschenwoning*), o. huizen: *een oud -*, *een mooi -*, *een geriefelijk -*; zegsw. *huizen zijn kruisen*, een rijmpje, om het leed uit te drukken, dat huurhuizen den eigenaar berokkenen; *het heele - was op de been, gezin; het Hollandsche -*, *het Henegouwsche -*, *het - van Oranje*, vorstengeslacht; ook, schouwburg: *een uitverkocht -*; zegsw. *te - zijn in eenig vak*, op de hoogte zijn, er veel van weten; *met de deur in - vallen*, zonder inleiding of geheel onverwachts van iets spreken; *het - des Heeren*, kerk, tempel; *hij is iemand van goeden huize*, van goede familie; *het hooger- en lager- in Engeland*, de Kamer der lords en der gemeenten; spreekw. *Oost,*

West, thuis best! zie: Hut, Paleis, Stulp, alsook: Burgerhuis, Heeren-, Huur-, Koets-, Pak-, Recht-, Tuig-, Tuin-, Winkel-, en verder: Brandspuithuisje, Brillen-, Peper-, Schilderhuis.

Huis'akte (akte van bekwaamheid tot het geven van huisonderwijs), v. -n; -**suiker** (hechtanker tot bevestiging van balken), o. -s.

Huis'apotheeke (medicijnkistje met allerlei huismiddelen), v. -apotheken; -**armen** (huiszittende armen), m. en v. mv., z. Huiszittend; -**arrest** (arrest, z. ald., in eigen woning), o. gmv.: zegsw. - hebben, niet kunnen of mogen uitgaan: *de zieke had -*; -**baas** (eigenaar van het gehuurde huis in betrekking tot den huurder), m. -bazen, zie Huisher; -**bak** (een thuis gebakken, wit tarwebrood), o.: *is dit wel -?* -**bakken** (in huis gebakken), bn.: een -brood, fig. kleinzielig, onbeduidend: - meeningen, - wijsheid.

Huis'bediende (O.-I. jongen), m. -n; -**bewaarder** (iemand, die bij afwezigheid der bewoners het huis bewaakt), m. -bewaarders; -**bewaarster**, v. -s; -**bezoek** (jaarlijksch bezoek van dominee of geestelijke aan een gezin), o. -bezoeken; -**bijbel** (bijbel, welke door de leden van een gezin wordt gebruikt), m. -bijbels; -**braak** (inbraak, het inbreken in een huis om er te stelen), v. gmv., z. Braak; -**dier** (tam dier, dat door den mensch gehouden en verzorgd wordt), o. -dieren; -**dokter** (arts, die den zieke thuis bezoekt, iemands gewone dokter), m. -dokters; -**dominee** (catechiseermeester en ziekenbezoeker), m. -s; -**doop** (doop, welke in huis wordt toegediend), m. gmv.; -**duif** (tamme duif), v. -duiven, fig. huisvrouw, die al haar genoegen in huis vindt; -**duivel** (iem., die in huis altijd raast en tiert), m. -duivels; -**eend** (tamme eend), v. -en; -**eigenaar** (bezitter van een huis), m. -eigenaars, -aren.

Huis'elijk, huis'lijk (op het huis of het huishouden betrekking hebbende), bn. en bw.: -e genoegen, -e aangelegenheden, -e zorgen, -e verkeer, zie Verkeer; een - man, die zijn genoegen in zijn gezin zoekt; *het - leven*, zooals dat thuis is; *wij zaten recht - bijeen*, gezellig; -er, -st.

Huis'genoot(e) (lid v. h. gezin, ook, persoon, die met ons eenzelfde huis bewoont), m. en v. -genooten: *'t geluk woont als - bij Middelman*, (Staring); *de -en des geloofs*, d. i. geloofsgenooten, personen, die met ons van denzelfden godsdienst zijn; Galaten 6: 10; -**gezin** (familie: ouders en kinderen), o. -gezinnen: een noodlijdend -; -**goden** oud-Rome: de beeltenissen der huisbeschermende goden), m. mv.; zie: Laren en Penaten; -**heer** (heer des huizes, ook, huiseigenaar), m. -heeren; -**hen** (gewone hen of kip), v. -hennen; fig. man of vrouw, die zelden uitgaat: *hij of zij is een echte -*, zie Huisduif; -**hond** (kamerhond, ook, waakhond), m. -honden, zie Heemhond; -**houdboek** (notitieboek v. huiselijke uitgaven), o. -boeken.

Huishou'delijk (het huishouden betreffende), bn. en bw.: *de -e zaken*, een -e vergadering; fig. spaarzaam, ordelijk; -**heid** (spaarzaamheid, zuinigheid), v. gmv.

Huis'houden (het huis besturen), ik hield -, heb -gehouden: *zij weet netjes huis te houden*; zegsw. *er is geen huis met hem te houden*, hij is lastig van humeur; *de vijand*

heeft daar vreeselijk -gehouden, daar is wut te werk gegaan, b. v. heeft vermoord, geplunderd, brand gesticht, enz.; -**houden** (gezin), o. -s: *hij heeft een groot -*; *dat huis wordt bewoond door drie -s*; ook, huisraad: *heel zijn - is voor schuld verkocht*; een - van Jan Steen, een slordig, haveloos huishouden, z. Jan Steen; -**houding** (huisbestier), v. -houdingen: fig. *de - der natuur*, *de - van den staat*; ook: *huisgezin*: moeder heeft een talrijk -; -**inkje** (klein gezin), o. -s; -**houdschool** (school, om te leeren huishouden), v. -scholen, zie Kookschool; -**houdster** (bestuurster van een huishouden, vooral na den dood der huisvrouw), v. -houdsters: *zij is een goede -*; -**huur** (de prijs, waarvoor men het woonhuis gehuurd heeft), v. -huren: -indemniteit, vergoeding in geld, ingeval vrije woning ontbreekt; -**industrie** (het uitoefenen van eenig vak van nijverheid op zeer kleine schaal in eigen woning), v.: het spinnen, het weven als -, het mandenvlechten als -, zie Huisvljijt; -**japon** (min kostbare japon voor huiselijk gebruik), v. -japonnen; -**jas** (heerenjas voor huiselijk gebruik), v. -jassen; zie: Sjamberloek, Regen-, Winterjas.

Huis'je (klein gebouwtje), o. -s: een - voor den schuldwachter; een heilig -, een bidplaats met heiligenbeeldje aan den landweg, b. v. in Z.-Limburg; ir. een herberg of café: *hij kan geen heilig - voorbijgaan*, hij is een drinkebroer; - bet. ook bestekamer; spreekw. *Eik - heeft zijn kruisje*, ieder gezin kent zijn leed.

Huis'je (in gewijzigde bet.) o. -s: *het planken -*, de doodkist; *het plankenhuis*, dat allen toeft, (Tollens); *het - eener slak*, spiraalvormige schelp op haar rug; *het - van een kompas*, de deels glazen omsluiting er van; *het - van een weegschaal*, ruimte waarin de tong zich beweegt; *het - van een bril*, doosje met klepje bovenaan of met dekfeltje; *het - van sommige zaden of zaadhuisje*, d. i. zaadhulsel.

Huis'jesmelker (gevormd naar analogie van duivenmelker: iemand, die huisjes bouwt of koopt en dan per week verhuurt), m. -s: een hebzuchtige -; ook: de ophaler der weekhuur; zie Melken = kweken.

Huis'jesslak (slak met een huisje), v. -ken; zie: Karakol of Wijngaardslak en Huislak.

Huis'jongen (O.-I. huisbediende), m. -s; -**kamer** (huishoudkamer, waarin nl. het gezin gewoonlijk verblijft), v. -kamers; -**kapel** (bidkapel in huis), v. -kapellen; -**kapelaan** (R.-K. geestelijke bij een adellijke familie op een kasteel, ook, biechtvader v. e. vorst), m. -kapelanen of -kapelaans; -**kat** (de gewone kat onzer woningen), v. -katten; -**klok** (staande klok, hangklok), v. -klokken; -**knecht** (knecht voor huiselijke bezigheden), m. -s; -**kondiging** (gesch. oproeping der floreenplichtigen tot het kiezen van een predikant), v. gmv.; -**krekkel** (rechtvleugelig insect der bakkertijen en van bovenwoningen), m. -krekels, ook: Heimpje; -**kruis** (kruis, aanhoudend verdriet in huis), o. -kruisen: *de oude Jan verlangt zich van zijn - te ontslaan*, nl. van Jan Salie, (Potg.); -**look** (vetplant, op daken en muren groeiende), o. gmv.; -**man** (landman, boer), m. -lieden,

vero.: — leeft nog in het Vlaamsch: *Nu, de — groot zijn magen*, (Ledeganck).

Huis'mansdochter (boerendochter), v. — s: een huwelijk, zij het met eene overjarige —, (Potg.); — **vijf** (boerin), o. — wijven; — **woning** (boerenhuizinge, hoeve), v. — en.

Huis'marter (steenmarter), m. — s, ook Fluwijn; — **meld** (O.-I. binnenmeld), v. — en;

— **middel** (huiselijk geneesmiddel), o. — middelen: *vergeefs beproefdet gij alle — en*, (C. O.), om nl. den dubbelen tand te verwijderen;

— **moeder** (vrouw des huizes), v. — s; — **mujs** (de gewone mujs onzer woningen), v. — muizen, zie Veldmujs; — **musch** (de gewone musch), v. — musschen, fig. zie Huisduif; — **onderwjs** (lager onderwijs, dat gegeven wordt in de woning van ouders of voogden aan de kinderen van ten hoogste drie gezinnen gezamenlijk), o. gmv.; — **onderwijzer** (onderwijzer, die huisonderwijs geeft), m. — onderwijzers, zie Gouverneur; — **onderwijzeres** (juffrouw, die huisonderwijs geeft), v. — onderwijzeressen; zie Gouvernante.

Huis'orde van Oranje (Ned. ridderorde, in 1905 gesticht, in 5 klassen), v.; de — wordt verleend aan hen, die uitblinken in kunst en wetenschap, of zich verdienstelijk voor het land hebben gemaakt.

Huis'plaag (vervelend kind, lastige vrouw), v. — plagen, zie Kwelgeest; — **ploert** (stud. huisbaas), m. — en; — **postille** (boek met stichtelijke Zondagslectuur voor het huisgezin), v. — s, (ille = ielje); — **prelaat** (geestelijke van hoogen rang, verbonden aan het pauselijk hof), m. — prelaten, ook, een door den paus te verleenen kerkelijke eeretitel voor geestelijken; — **raad** (meubels, inboedel), o. gmv.; — **schilder** (verver van huizen), m. — s; — **slak** (naakte, kleine slak), v. — slakken; — **sleutel** (sleutel v. d. huisdeur), m. — s; — **sloof** (in huis zich aftobbende vrouw; zij, die al het werk in huis en keuken zelf doet en zelden of nooit voor haar genoegen eens uitgaat), v. — sloven; — **spin** (kamer- of zolderspin), v. — spinnen; — **tiran** (lastige huisvader), m. — tirannen; — **toe** (Z.-Afrikaansch: huiswaarts, naar huis), bw.: —, kinders!; — **toilet** (eenvoudige kledij in huis), o. — toiletten; — **vader** (hoofd van een gezin), m. — vaders.

Huis van afgevaardigden (2e Kamer in Beieren, Denemarken, Wurtemberg, Saksen, Pruisen), o.

Huis'vesten (herbergen, laten wonen), ik huisvestte, heb en ben gehuisvest: *vluchtelingen —*, een onderdak bezorgen; — **ing**, v. gmv.: *iem. — geven, ergens — vinden*, woning.

Huis'vlieg (gewone, niet-stekende vlieg), v. — vliegen; — **vogel** (kamervogel), m. — vogels.

Huis'vljft (industrie in huis: snijden, zagen, spinnen, weven, vlechten), v. gmv.: de binnenweverij was langen tijd in Twente —.

Huis'vljfttentoonstelling (het exposeeren van allerlei voorwerpen enz., door huisvljft ontstaan), v. — en: de nationale — te Scheveningen in den zomer van 1910.

Huis'vrede (rust in eigen woning), m. gmv.: *den — storen, den — breken*, wederrechtelijk iemands huis binnendringen, om er de rust te storen; — **vredebreuk** (het verstoren van den huisvrede), v. gmv.: *drie dagen hechtenis wegens — vredebreuk*.

Huis'vriend (vriend der familie, dagelijksch

bezoeker), m. — en: *ik ben — bij die familie*.

Huis'vrouw (de vrouw des huizes, echtgenoot), v. — vrouwen: *een bezige —*.

Huis'waard (de heer des huizes, ook, huisbaas), m. — en; — **waardin'**, v. — nen: *of zal hij dan niet luistren naar 't vermaan van huiswaard en -waardin?* (Staring). vero.

Huis'werk (werk, dat in het huis, d. i. niet in de keuken, moet gedaan worden; ook, huis-schoolwerk van leerlingen), o. gmv.

Huis'wet (huiselijke regel of orde, voor bedienden in groote huizen), v. — wetten.

Huis'zittend (zelden of nooit uitgaande), bn.: *een — leven*; — *e armen*, tegenstelling van straatbedelaars; zie Huisarmen.

Huis'zittenhuis (huis voor armerwerpleging en -bedeeling te Amsterdam), o. — huizen.

Huis'zoeking (gerechtelijke visitatie van een huis), v. — en; — **zorg** (fig. huishoudster), v. — en.

Huis'zwaluw (de gewone zwaluw), v. — en.

Huis'zwam (plantk. paddenstoel, tierend in vochtige huizen, onder vloeren b.v.), v. — zwammen.

Hui've, v. huiven; zie **Huif**.

Hui'ven (den kop dekken met een huif), ik huifde, ik heb gehuifd: *een valk —*; *de sneeuw had alles wit — huifd*, (Ter Haar).

Hui'verchtig (rillerig), bn.: *fig. ik ben — zoo iets te doen, bang, aarzelend*.

Hui'veren (beven, rillen), ik heb gehuiverd: — *van kou*; — *van angst, sidderen*; — **ing** (rilling), v. — en: *een — greep mij aan*.

Huiveringwek'kend (grooten angst veroorzakend), bn.: *— e verhalen voor kinderen*, b.v. *Blauwbaard*.

Hui'verlig (huiverachtig), bn.: *ik ben wat —*, kouwelijk, koortsachtig, fig. aarzelend, vol schroom, bang, vreesachtig: *ik ben — om hem dat mee te deelen, om dat te vragen, te doen*.

Hui'ven (wonen), ik huigde, heb gehuigd: *met of bij elkaar —*; z. *Gehuigd en Verhuizen*.

Hui'zing (woning, heerenhuis), v. — en.

Hui'ken (bijvorm van *huiken*: doorzakken in de knieën, hurken), ik heb gehukt.

Hui (vrouwenmuts, hoofdoek), v. hullen.

Hul'de (eerbetoon), v. gmv.: — *doen, wegens een leengoed, openbare eer aan den leenheer*: fig. — *doen aan de waarheid*, haar openlijk erkennen, haar recht laten wedervaren.

Hul'debetoon (eerbewijs), o. gmv.; — **blijk** (bewijs van hooge vereering), o. — bliken.

Hul'den (huldigen), ik huldde, heb gehuld: *zoo huldt gij [Parijs] dan vannieuws tot overheer den afgod [Napoleon]?* (Staring).

Hul'digen (eer aandoen, hulde bewijzen), ik heb gehuldigd: *de waarheid —, de kunst —, de Godheid —, de Koningin —*; — **ing** (inhuldiging, blijde inkomst), v. — en.

Hul'digingseed (eed van getrouwheid aan een vorst of vorstin bij de inhuldiging), m. gmv.

Hulk (lastschip, log koopvaardijship), v. — en, vero.; fig. *de — van staat*; dichtl. — **je**, o.: *Levenshulkje, steek in zee!* (Tollens).

Hul'len (dekken, omwikkelen met een hul), ik heb gehuld: *de vrouwen waren in zwarte mantels gehuld*, (V. Lov.), gewikkeld, gekleed, zie *Omhullen*; fig. *de zon was in wolken gehuld*, verborgen.

Hul'lie (hun-lieden), pers. vnv.

Hulp (verwant met *helpen*: bijstand, redding, steun, ondersteuning), v. gmv.

Hulp'bank (instelling, waar men onder

persoonlijke borgstelling kleine sommen als voorschot kan bekomen), v. — banken.
Hulpbehoevend (hulp noodig hebbende), bn.: een — kind, een — e grijsaard.
Hulpeloos (zich zelf niet kunnende helpen), bn., — loozer, — t: een arm — kind, verlaten; de arme weduwe was geheel —, zonder steun, verlaten; de verlamde was totaal —.
Hulpkantoor (bijkantoor), v. — toren: een — der postertjen.
Hulplijn (lijn, duidelijkheidshalve in een figuur of op een notenbalk getrokken), v. — lijnen.
Hulpmiddel, o. — en: allerlei — en bij het onderwijs; een globe is maar een gebrekkig — bij het onderwijs in de cosmographie.
Hulpofficier (rechtst. ambtenaar, die bij afwezigheid van den officier van justitie als plaatsvervanger optreedt), m. — en.
Hulponderwijzer (onder de wet van 1857: een door eenig gezag benoemde onderwijzer eener school, ondergeschikt aan den hoofdonderwijzer), m. — s; — es, v. — sen. vero.
Hulpprediker (O.-I. bij-predikant), m. — s.
Hulpvaardig (bereid om te helpen), bn.: — e bureu, een — vriend; — er, — st.
Hulpwerkwoord (spraak. werkwoord, dat bij de vervoeging van een ander helpt), o. — en; hebben, zijn, zullen zijn — en van tijd; mogen, moeten, kunnen, zullen, willen, laten zijn — en van wijze: worden en zijn zijn — werkwoorden van den lijdenden vorm.
Hulpwetenschap (wetenschap, waarvan de uitkomsten in hoofdzaak ten dienste van een andere gebruikt worden) v. — pen: de algebra is een —.
Hulpzeel, o. — en; z. Helpzeel, Kruiszeel.
Huls, hulze (omhulsel van stroo om flesschen, hoef van papier voor kruut), v. hulzen.
Huls, halze (plantk. tweekleppige vrucht zonder middelschot), v. hulzen: hulzen van erwt, boonen, peulschillen; zie Hauw.
Hulsel (kap, hoofdoek), o. — s, ook: bloem—, zaad—, bedekking; dicht, iemands stoffelijk —, ook, sterfelijk —, d. i. lichaam.
Hulst (heester of boom met glimmend harde, stekelige bladeren en roode bessen), m. — en.
Hulze (omhulsel), v. — n; zie Huls.
Hulzenbosch (hulstboschje), o. — bosschen.
Hum (scherts. humeur), o.: zegsw. in z'n — zijn, goed geluimd zijn, in zijn humeur zijn, goed gemutst zijn, zie Gemutst.
Humaan, tw.; zie Hem.
Humaan (echt menscheijk, menscheievend, welwillend), bn. en bw.; — aner, — st.
Humaniora (de classieke talen en haar literatuur nl. Latijn en Grieksch; ook de letterkundige wetenschappen, nl. spraakkunst, redekunst en verder de dichtkunst), o. mv.
Humaniseeren (tot mensch vormen; beschaven, veredelen). (s = z).
Humanisme (herleving van kunst en letteren in de 14e—16e eeuw), o.; het — trachtte iedere soort van ontwikkeling op de onmiddellijke studie der oud-classieke literatuur en beschaving te grondvesten; het — was een der hoofdelementen van de Renaissance.
Humanisme (stelsel van opvoeding en onderwijs, waarbij de oude talen tot grondslag van hoogere vorming dienen), o. gmv.
Humanist (persoon, die de humaniora beoefent of onderwijst), m. — en; gesch. inzonderheid degene, wiens al te groote bewondering

voor den schoonen vorm der classieke werken tot een bijna even groote geestdrift voor hun inhoud leidde.
Humanitair (menscheievend), bn.: een — doel, — e begrippen, — e beginselen. (ai = é).
Humaniteit (menscheievendheid), v. gmv.: — houdt rekening met de menscheijkheid, zij maakt liefdevaardig en goed en kweekt verbroedering: de krijgsgevangenen met — behandelen.
Humbug (Eng. pochertij, opsnijderij, groot-sprekerij, larie, schijnvertoon), m. gmv.
Humecteeren (bevochtigen). (c = k).
Humeur (gemoedsstemming, temperament; luim), o. — en; — ig (grillig, veranderlijk), bn.
Humiditeit (vochtigheid), v. gmv.
Humiliant (vernederend), bn.; — er, — st.
Humilia'tie (vernedering), v. — ties, — tiën.
Humiliceeren (vernederen, verlagen).
Hummel, m.; — tje, o.: dreumes, dreutel, kindje, mv. hummeltjes.
Hummelen (kuchend roepen), ik heb gehumd; ook, Hemmen, zie: Hum en Hem.
Hummer (grote zeekeest), m. — s.
Humor (zinnryke luim, grillige geestigheid, luimige wijze van voorstellen, met ernst als grondtoon), m. gmv.: de opwekkende —, (Koetsveld); lieve Hemelwij drijven in —, (C.O.)
Humoreske (letterkundig opstel in humoristische stijl, grappige vertelling), v. — n.
Humorist (luimig schryver, die lachende de waarheid zegt), m. — en: het land is vergiftigd van — en, (C. O.)
Humoristisch (geestig, luimig), bn. en bw.: Hildebrand is een — schryver; een — e roman, b.v. Wandelingen van meester Maarten Vroeg, door Jacob Vosmaer, 1783—1824.
Humus (teelaarde), m. gmv.; — laag, v. — lagen; — vorming (aardvorming uit rotende plantdeelen), v. gmv.; — zuur, o. — zuren.
Hunnebed, hunnebed (gesch. reuzengraf of -heuvel uit geweldige steenklompen samengesteld; oude offer- en begraafplaats in Drente, in Utrecht (Lage Vuursche), in Jutland en elders), o. — bedden.
Hunneborg (aardr. oude Romeinsche verchansing onder de buurtschap Volthe (Weerseloo) in O.), v.
Hunneschans (aardr. verchansing uit den Rom. tijd), v.: de — ligt in de gemeente Apeldoorn, aan het Uddelermeer; ook eene op Duno a. d. Rijn, in de gemeente Doorwerth, beide in G.
Hunkeren (verwant met honger: sterk verlangen), ik heb gehunkerd: — naar vrijheid.
Hunnebed, o. — bedden; zie Hunnebed.
Hunnen (gesch. Midden-Aziatische nomaden-volken), m. mv.; de — trokken in 375 n. C. over den Don, vernietigden de Gotische rijken en veroorzaakten de groote volksverhuizing; zie: Attila en Catalaunische velden.
Hunneent, te — (in hun huis, dorp, land), bw.; — halve (uit hun naam, ter wille van hen), bw.; — wege (van hun kant of zijde, in hun naam), bw.; — wil (ter wille v. hen), bw.: om —.
Hunneerzijds (van hun kant), bw.
Hunneingoo (aardr. het N.-W. deel der prov. Gr. aan de Lauwerszee en de Wadden), o.
Huppelen (freg. van huppen: vooruitgaan met kleine sprongen), ik heb en ben gehuppeld: de kinderen —, de lammeren —; fig. de golfjes —; — aar (kleine springer), m. — s; — ing (luchtige, kleine sprong), v. — en.

Hup'pen (dansen, opspringen), ik heb gehupt: *Hup, mijn Jannetje!*

Hup'sch (beleefd, voorkomend, wellevend, aardig), bn. en bw.; een -e jongen, een -meisje, een -e Franschman.

Hurdle-race (Eng. wedren over horden, schanskorven, heggen, en verdere hindernissen), v. -races.

Hu'ren (den. van huur: in huur nemen), ik heb gehuurd: een huis -, een dienstbode -, een schip -, bij iem. kamers -; **huur'der**, m. -s; **huur'ster**, v. -s.

Hurk, v. -en; zie Hurken.

Hur'ken (op de hurken zitten), ik heb gehurkt; zie: Huiken, Hukken en Neerhukken.

Hur'rie (herric, lawaai, drukte), v. gm.v.

Hussiet' (gesch. aanhanger v. Joannes Huss, kerkherformer in Bohemen, 1369-1415), m. -en.

Hussiet'enoerlog (gesch. oorlog der Hussieten in Bohemen tegen den Duitschen keizer Sigismund, 1419-1436), m.

Hut (lage, armoedige woning), v. hutten: de - op de heide, zie ook Negerhut; de - van of op een schip, verblijf- en slaappleaats van de passagiers der eerste klasse b.v. op een mailboot: kamertje, loge.

Hut'je, o.: met het - en mutje, met heel den rommel, met het heele hebben en houden.

Hut'selbeker (van hutselen, freq. van hutsen, schudden: dobbeltrechter), m. -bekers.

Hut'selen, **hut'sen** (bijvorm van hotsen: dooreenschudden), ik heb gehutseld, gehutst.

Huts'pot (gemengde spijs, bestaande uit aardappelen, uien, vleesch en wortelen), v. gm.v.

Hu'tentut (onkruid in 't vlas; ook geteeld in het oosten van ons land om de olie, die uit de zaden is te persen; vlassodder), v. gm.v.

Huur (bedrag, waarvoor men iem. of iets huurt of waarvoor iem. zich verhuurd heeft), v. huren: de - van dit huis bedraagt f 500,

huursom; aan dienstboden op tijd de - betalen; de - loopt ten einde, huurtijd; -**bibliotheek**, v. -theken, zie Volksbibliotheek;

-**brief**, m. -brieven: een - op een huis hangen, het te huur hangen, den - er af nemen, nl. als het verhuurd is; -**ceel** (huurcontract), v. -ceelen; -**contract** (akte, de overeenkomst bevattende, aangegaan tusschen verhuurder en huurder), o. -en.

Huur'huis (gehuurd huis), o. -huizen;

-**kiezer** (kiezer, op grond van huishuur van minstens f 1.25 per week), m. -s; -**koetsler** (die nl. rijtuigen verhuurt), m. -s; -**leger** (leger, bestaande uit huurlingen), o. -legers;

-**ling** (gehuurde persoon, ook krijgsman), m. -en; een leger van -en; -**penning** (handgeld, onderpand, godspenning), m. -en;

-**penningen** (gelden voor de huur), m. mv.; -**prijs** (de som, door den huurder aan den verhuurder te betalen), m. -prijzen; -**rijtuig**, o. -en; -**waarde** (aanslag van den huurprijs in de belasting), v. -waarden.

Huw'baar (volwassen), bn. en bw.: een -meisje, den leeftijd hebbende, waarop men kan huwen; tot -bare jaren gekomen zijn.

Hu'welijk (echtvereeniging), o. -en.

Hu'welijk, bn.: de -e staat, het huwelijk.

Hu'welijksaanzoek (aanzoek ten huwelijk), o. -en; -**advertentie**, v. -s of -tiën;

-**afkondiging**, v. -en, zie Gebod;

-**band** (zinnebeeldige vereeniging van man en vrouw), m.: door den - verbonden;

KOENEN, Verkl. Handw.boek.

-**beletsel** (-verhinderung), o. -en; -**beloften** (trouwbeloften), v. mv.; -**bootje** (beeld v. d. huwelijken staat), o. -s: het - instappen; -**dispensatie** (onthefing v. e. beletsel), v. -ties, -tiën; -**hell** (geluk), o. gm.v.; -**leven** (het leven als echtgenooten), o. gm.v.; -**liefde** (de liefde der echtgenooten tot elkaar), v. gm.v.; -**min** (-liefde), v. gm.v.; -**panden** (de kinderen), o. mv.;

-**plicht** (echteltijke plicht), m. -en: te zorgen voor de opvoeding der kinderen is -;

-**reis** (speelreisje na de groene bruiloft), v. -zen; -**trouw** (echteltijke trouw), v. gm.v.;

-**voltrekking** (sluizing van het huwelijk), v. -en; -**voorwaarden** (de voorwaarden, die bij het huwelijk gemaakt worden ten aanzien van de wederzijdsche bezittingen), v. mv.: trouwen met of zonder -; -**zegen** (zegen op het huwelijk), m. gm.v.: elk jaar bracht hun nieuwen -, nl. een kind.

Hu'welijksch (het huwelijk betreffende), bn.: komt nog voor in: -e zaken, de -e staat, -e voorwaarden, z. Huwelijksvoorwaarden.

Hu'wen (in het huwelijk of in den echt treden, fig. vereenigen), ik heb en ben gehuwd: fig. hij huwt ijver aan kennis, d. i. paart.

Huzaar' (lichtgewapend ruiter), m. huzaren.

Huza'renmantel (losse mantel v. huzaren tot dekking van het bovenlijf), m. -mantels.

Huza'renofficier (officier der cavalerie), m. -s, -en; -**sla** (sla, toebereid met koud vleesch, mosterd en slaolie, peper en zout), v. -slaatje, o.; -**uniform**, v. -en, zie Doelman.

Hyacint' (edelgesteente), m. -en, (als stofnaam), o.: een - is goudkleurig, oranjegeel, bruinachtig of paars. (y = ie).

Hyacint' (lelieachtige bolbloem uit het oosten), v. -en. (y = ie).

Hya'den, myth. beek- of vijvernifmen. (y = ie).

Hyaliet' (glassteen, lavaglas), o.: het - is een wit, doorschijnend mineraal. (y = ie).

Hy'bla, aardr. stad a. d. Z. helling van den Etna, beroemd door den geurigen honig.

Hybr'idisch (tweesoortig, bastaardachtig), bn.; ook **Hibridisch**. (y = ie).

Hy'dra, v., myth. groote, giftige waterslang, monster met 100 koppen, dat onsterfelijk was: door Hercules gedood en onder een rotsklomp begraven; fig. een schrikgedrocht, b.v. de - der revolutie. (y = ie).

Hy'dra (een soort van poliep, armpoliep in zoet water), v. -'s. (y = ie).

Hydraat' (scheik. verbinding van water met een zuur), o. hydraten. (y = ie).

Hydrau'lica (de wetenschap van het evenwicht en de beweging der vloeistoffen, leer van de waterkracht), v. gm.v.: de - omvat de hydrostatica en de hydrodynamica. (y = ie).

Hydrau'lish (tot de wetenschap, de kunst der hydraulica behoorend), bn.: een -e pers, soort van waterpers, waarmee men een ontzaglijken druk kan uitoefenen. (lish = lies).

Hydriatiek' (watergeneeskunde), v. gm.v.

Hydrioot' (bewoner van het eiland Hydra, een der Sporaden), m. -oten; zie Candioot.

Hydrodyna'mica (leer van de beweegkracht van 't water), v. gm.v. (y = ie).

Hydrogeen, **hydroge'nium** (waterstofgas), o. gm.v. (g = g).

Hydrographie' (aardr. leer der wateren op aarde, nl. van zeeën, rivieren, meren, enz.), v.

Hydrogra'phisch (wat met de leer der wateren in verband staat), bn.: -e onderzoekin-

- gen, een -e commissie, een - bureau. (y = ie).
- Hydrogra'fische kaarten** (rivier- en zeekaarten), v. mv.; lees: -fisee.
- Hydrom'e'ter** (waterweger, areometer; hydrostatische balans, waarmede men de zwaarte van vloeistoffen bepaalt), m. -s: een - kan zijn een bier-, een wijn-, een brandwijnzwaartemeter, enz. (y = ie).
- Hydrophobie'** (geneesk. waterrees, hondsdotheid bij menschen, die gebeten zijn), v. gm. v.
- Hydropisie'**, liever: **hydropsie'** (geneesk. waterzucht), v. gm. v. (y = ie).
- Hydroplaan'**, -plane (water-vliegtuig of vliegtuig), v. -anen: Engeland bezit tal van -plannen; glijboten, door luchtmotors voortgedreven. (y = ie).
- Hydrosta'tica** (nat. leer van het evenwicht en de zwaarte der vloeistoffen), v. gm. v., ook: **Hydrosta'tiek'**. (y = ie).
- Hydrosta'tisch** (op de hydrostatica berustend), bn.: een -e balans; de -e wet, zie Heureka; fig. in -e afgetrokkenheid liggen de balielkluivers over de leuning van der bruggen, (C. O.). (y = ie).
- Hydrotechniek'** (waterbouwkunde), v. gm. v.
- Hydrotherapie'** (watergeneeskunde), v. gm. v. (the = tee).
- Hydro'tisch** (zweet uitdrijvend), bn. (y = ie).
- Hydroxy'de** (oxyde, met water verbonden), o.
- Hy'e'na** (verscheurend roofdier), v. -s: de gestreepte -, de gevleete -, fig. de -s der slagvelden, zij, die de lijken der gesneuvelde schenden en berooven. (y = ie).
- Hy'e'nahond** (wilde hond in een groot deel van Afrika), m. -honden. (y = ie).
- Hyetome'ter** (regenmeter), m. -s. (y = ie).
- Hyetoscoop'** (hyetometer), m. -copen. (e = ee).
- Hygi'e'na**, myth. godin der gezondheid. (e = ee).
- Hygi'e'ne** (gezondheidsleer), v. gm. v.: Tijdschrift voor -; lees: -gie-ee'ne.
- Hygi'e'nisch** (de gezondheid betreffende), bn.: een - tijdschrift, -e bladen, -e therapie, de -e wetenschap, een - congres; -e maatregelen, een huis kan niet altijd voldoen aan alle -e eischen, overeenkomstig de hygiëne.
- Hygië'nist'** (beoefenaar der hygiëne), m. -en.
- Hygrom'e'ter** (nat. werktuig ter bepaling van de vochtigheid der lucht), m. -meters.
- Hygrometrie'** (bepaling van den waterdamp in de lucht), v. (y = ie).
- Hygrom'e'trisch** (de hygrometrie betreffende), bn.: -e onderzoekingen.
- Hygroscop'** (toestel, dat aangeeft of de hoeveelheid waterdamp in de lucht meer of minder wordt), m. -copen.
- Hygroscop'isch** (de vochtigheid uit de lucht opnemend), bn.: zout is een -e stof.
- Hy'men**, myth. de god des huwelijks, zoon van Apollo; ook, het huwelijk, de echtstaat; -s juk dragen, (Staring). (y = ie).
- Hymene'e'n** (bruilofzangen), v. mv.
- Hymet'tus** (aandr. berg in Attica, ten Z.-O. v. Athene, om zijn honing beroemd), m. (y = ie).
- Hyme'ne** (zang, lofzang), v. -n: de - ademt eerbied, bewondering, geestdrift; bij de Gr.: loflied ter eere van de goden of helden, dat bij feestelijke offeranden werd aangeheven; thans, elk lied, waarin God of eenig verheven onderwerp wordt bezongen: Da Costa's -: Aan de Voorzienigheid; Nieuwland: Orion; Vondel: Rei van Engelen (Lucifer); verder, kerkelijke hymnen: het Te-Deum (zie ald.) en de volks-, nationaal lied. (y = ie).
- Hy'per**, bw.: bet. in alle samenstellingen overdreven, overmatig. (y = ie).
- Hyperbo'li'sch** (buitensporig vergrootend, overdreven), bn. en bw. (lisch = lies).
- Hyperboliseeren** (overdrijven). (s = z).
- Hyperbool'** (stijl: troop der overdrijving), v. -bolen, b.v. van de daken verkondigen, zoo snel als de wind, een vloed van tranen, zich in weelde baden, bliksemreën, enz. (y = ie).
- Hyperbool'** (meetk. een der kegelsneden), v. -bolen; zie: Ellips en Parabool. (y = ie).
- Hypercritiek'** (te ver gaande critiek), v. gm. v.
- Hypercultuur'** (overbeschaving), v. gm. v.
- Hy'e'rion** (de Zonnegod), m. (pe = pee).
- Hypermetropole'** (verziendheid), v. gm. v.; -metro'pisch (verziend), bn. (y = ie).
- Hypermodern** (overdreven modern), bn.
- Hypertrophie'** (overvoeding), v. gm. v.
- Hyp'nos** (slaap, god des slaaps), m. gm. v.
- Hypno'se** (magnetisch opgewekte d. i. kunstmatige slaap, zenuwslaap), v. gm. v. (y = i).
- Hypno'tica** (geneesk. slaapwekkende middelen), o. mv. (y = i).
- Hypno'tisch** (slaap verwekkend), bn.: -e middelen, verdoovend, bedwelmend. (y = i).
- Hypnotiseeren** (iemand in een toestand van hypnose brengen); lees: hypnotizee'ren.
- Hypnotiseur'** (iemand, die hypnose weet op te wekken), m. -s: een - weet iem. tijdelijk het bewustzijn te ontnemen en den wil van den gehypnotiseerde geheel aan den zijnen te onderwerpen. (y = i).
- Hypnotis'me** (kunstmatige slaap, waaksleep onder invloed van suggestie), o. gm. v.
- Hypocaus'tum** (oud-Rom. inrichting voor centrale verwarming), o.: er is een - gevonden in Luik en een zeer mooi id. te Tanger (Afrika). (y = ie).
- Hypochon'der** (aan hypochondrie lijdend, zwaarmoedig, neerslachtig), bn.; ook, Hypochon'drisch. (y = ie); zie Hiep.
- Hypochondrie'** (miltzucht, onderbuikziekte; fig. zwaarmoedig- of zwartgalligheid, ziekelijke droefgeestigheid), v. (ch = scherpe g).
- Hypochon'drisch** (zwaarmoedig), bn.
- Hypochondriat'** (iem. die aan hypochondrie lijdt), m. en v. -en. (ch = scherpe g).
- Hy'pocras** (kruidewijn), m. gm. v.; ook **Hi'pocras**. (y = ie).
- Hypocriet'** (huichelaar, schijnheilige), m. en v. -en. (y = ie).
- Hypocrisie'** (huichelarij), v. gm. v. (y = ie).
- Hypocrit'isch** (geveinsd), bn.
- Hypotenu'sa** (langste of schuine zijde van een rechthoekigen driehoek), v. -s. (y = ie); zie Katheten.
- Hypothecair'** (pandstellend), bn. een -e schuld, een -e inschrijving. (y = ie).
- Hypothek'** (onderzetting, zakelijk recht op onroerende goederen als onderpand, pandrecht; spreekt. zilveren dak), v. -theken: hij heeft een - van tien duizend gulden op zijn huis; zie Kusting, (y = ie); -akte (notarieel bewijs van hypotheekstelling), v. -n, -s; -bank (bank, die gelden op hypotheek verstrekt en pandbrieven uitgeeft, door hypotheeken gedekt), v. -en; -bewaarder (rijksambtenaar, hoofd van een hypotheekkantoor), m. -s; -houder (hij, die geld voorschiet op hypotheek), m. -s; -kantoor (kantoor, waar de -akten geboekt worden), o. -toren; -recht (het recht van den hypotheekhouder), o. -rechten. (y = ie).

Hypothekeren (als onderpand doen inschrijven): hij heeft zijn weiland gehypothekeerd, er geld op opgenomen. (y = ie).
Hypothese (onderstelling; iets, dat men als waarheid of feit aanneemt), v. -n. (y = ie).
Hypothetisch (onderstellend, veronderstellenderwijze), bn. en bw.; lees: -tee'ties.
Hypsometer (nat. werktuig: hoogtemeter), m. -meters. (y = i).
Hypsometrie (hoogtemeting), v. (y = i).
Hypsometrisch, bn.: de -e thermometer, gebruikt om de hoogte van bergen te be-

palen; -e tabellen, tafels voor hoogtemeting.
Hysop (lipbloemige plant, rijk aan oliestof, prikkelend van reuk en smaak, in Palestina veel voorkomend en waaraan de Joden een reinigende kracht toekenden), v. gmv.; -**drank** (met hysop bereide drank), m. -dranken; -**olie** (olie uit hysop), v. gmv. (y = ie).
Hyste'rie (zenuwziekte, ziekelijke zenuwachtigheid, vooral bij vrouwen), v. gmv. (e = ee).
Hyste'risch (overspannen, zenuwziek), bn.: deze persoon heeft een - gestel; fig. het gillende eener -e dwarsfluit, (C. O.). (y = i).

I.

I. v. -'s. De derde klinker en de negende letter van het alphabet; als Romeinsch cijfer één; zegsw. *de puntjes op de i's zetten*, iets zeer stipt afwerken of nagaan, geen stipje laten ontbreken, fijn logisch redeneeren.

ib. of **ibid.** - *Ibidem*, op dezelfde plaats, op dezelfde bladzijde.

i. b. d. - *in buitengewonen dienst*, b.v. Kamerheer der Koningin i. b. d.

i. c. - *in casu*, in dit geval.

id. - *idem*, dezelfde, hetzelfde.

i. e. - *id est*, dat is.

i. e. w. - *in één woord*.

i. f. - *ip'se fe'cit*, hij heeft het zelf gemaakt.

i. g. z. - *in geheime zitting*.

I. H. S. - *In hoc sig'no (vinces)*, in dit teeken (des kruises nl.) zult gij overwinnen; ook: *Jesus ho'minum salva'tor*, Jezus, de Heiland, de Redder der menschen; of: *In hoc sa'tus*, hierin ligt het heil.

i. l. - *in lo'co*, ter plaatse.

I. M. - *In Memo'riam*, ter gedachtenis.

Imp. - *Impera'tor*, zie ald.

Impr. - *Imprima'tur*, zie ald.

incl. - *inclusief*, zie ald.

I. N. D. - *In no'mine De'i of Do'mini*, z. ald.

inf. - *infnitief*, zie ald.

infr. - *infra*, zie ald.

I. N. R. I. - *Jesus Nazarae'us of Nazare'nus Rex Judaeo'rum*, Jezus van Nazareth of de Nazarener, koning der Joden; het op last van Pilatus boven a. h. Kruis gehechte opschrift; zie Kruistitel.

inv. - *inve'nit*, zie ald.

inz. - *inzon'derheid*.

I. P. I. - *In par'tibus infide'lium*, z. ald.

i. pl. v. - *In plaats van*.

Isr. - *Israëlietisch*, zie ald.

it. - *item*, zie ald.

i. v. - *in vo'ce*, op dat woord.

Ibe'rie (het Sp. schiereiland), o. gmv.

Ibe'risch Schiereiland (aandr. Spanje en Portugal), o.

Ibis (dierk. reigerachtige vogel, in oud-Egypte vereerd), m. -sen: de groene -, aan de kusten der Zwarte Zee; de heilige -, nl. de Nijlreiger in Oud-Egypte.

Icarus, myth., - vliegt tegen den raad van Dae'dalus te dicht bij de zon, en zijn met was

aangehechte vleugels laten los, zoodat hij niet ver van het eiland Samos in de, naar hem genoemde, Iearische Zee valt en verdrinkt; beeld van jeugdige onbezonnenheid.

Icarusvleugels (fig. onbetrouwbaar middel, om zich uit een lastigen toestand te redden), m. mv.

-ice (bastaarduitgang), vormt vrouw. persoonsnamen: *novice*, *inspectrice*, *directrice*.

Ichneumon (roofdier, Egyptische wezel), m. -s: de Egyptische -, ook Pharao-rat, zie Krokodillen-eieren. (eu = ui).

Ichthyographie (beschrijving der visschen), v. gmv.; lees: *ich-tie-*.

Ichtyol' (vischolie, een geneesmiddel), o. gmv.

Ichthyoliet' (versteende visch), m. -en.

Ichthyologie' (leer der visschen), v. gmv.;

-**logisch**, bn.: een -logische atlas.

Ichthyoloog' (vischkundige), m. -logen.

Ichthyophagen (eig. vischeters), m. mv.;

- zijn rassen, stammen, die zich in hoofdzaak met visch voeden, b.v. de Samoedjen.

Ichthyosaurus (grootte vischhagedis, krokodilachtig dier der voorwereld tot 8 M. lang), m. -sen, lees: *ich-tie-*.

Ich'thys (Gr. visch), m. -sen.

Ico'nen (beelden in de Grieksche kerk, vooral die v. Christus en v. Zijne moeder), v. mv.

Iconoclasten (gesch. beeldenbrekers of beeldstormers in de Grieksche kerk), m. en v. mv.

Iconodulen (gesch. anti-iconoclasten, beeldenveree'ders), m. en v. mv.

Ico'na'der, o. -s; zie Twintigvlak.

I'da (aandr. gebergte bij Troje), m.; ook op Creta.

Ideaal' (voorstelling van iets in gedachte, dat de volkomenheid nabijkomt, modelbeeld), o. idealen: de leeuw, een - van kracht, (C. O.); de kachel is bij strenge vorst het - van winterheil, (C. O.); Byron beschouwde de onafhankelijkheid als het - van geluk, (Beets).

Ideaal', **idea'lisch** (wat aan het ideaal beantwoordt), bn.: een -ale voorstelling; het Melkmeiseje is geen -lische herderin, (Jonath.)

Idea'le, het -, o. d. i. het hoog-denkenbeeldige.

Idealliseeren (verheven, schoon voorstellen, vooral in de kunst, zóó dat het beantwoordt aan het ideaal). (s = z).

Idealis'me (het streven naar het ideale, ook: leer van het onzinnelijke), o. gmv.: het oudste - is dat van Plato, deze leerde, dat de

zinnelijke dingen slechts in schijn bestaan.
Idealisme (het streven naar het ideële of poëtische in de kunst), o. gmv.; zie de tegenst.: Naturalisme en Realisme.

Idealist (iemand, die het leven van een idealen kant ziet; ook, die het idealisme nastreeft), m. — listen.

Idealist (kunstenaar, schilder, die naar het ideale of poëtische in de kunst streeft), m. — en; zie Realist.

Idealistisch (als van een idealist), bn.: een — e levensbeschouwing; bw.: iets — opvatten, een — aangelegde ziel, een — opgevatte taak.

Idee (denkbeeld, gedachte, voorstelling, innerlijke aanschouwing, begrip), o. — en: hij heeft geen —, geen flauw — van de beeldende kunsten, geen begrip, niet het minste besef; dat is juist mijn —, meening; ik zal u eens een — van dat werk geven, voorstelling, verklaring; een hoog — van iets, van zich zelf hebben, gedachte; in hooger stijl, v.

Ideel (wat alleen in gedachte bestaat), bn.: de — e goederen dezer wereld, b.v. deugd, vrijheid, talent, genie; een — e toestand, niet werkelijk; dat is slechts een — nadeel, denkbeeldig.

Idée-fixe (Fr. bijblijvend dwaalbegrip van zwakke of zieke hersenen), o. idées-fixes; ook: idee, waarvan men zich niet kan ontdoen, waanvoorstelling, die iemand blijft kwellen.

Idem (dezelfde, hetzelfde); zie **Id.**
Identiek (volkomen hetzelfde, één van wezen, eenerlei, gelijkwaardig, gelijkgeldend, gelijk), bn.; ook: Identisch. (en = en).

Identificeeren (twee zaken als gelijken beschouwen, twee dingen vereenzeligen; de identiteit vaststellen); zich —, zijn identiteit bewijzen. (den = den).

Identisch (identiek, gelijkgeldend, eenerlei), bn. (en = en); ook: Identiek'.

Identiteit (eenheid van wezen, van betekenis), v. gmv.: zijn — bewijzen, dat men nl. de persoon is, voor wien men zich uitgeeft; iemands — vaststellen, vaststellen, wie hij eigenlijk is. (en = en).

Idiographie (schrift, bestaande in afbeelding der voorwerpen, wat aanvankelijk ook de hiërogliefen waren), v. gmv. (de = dee).

Idioma, o. —'s; zie **Idioom**.

Idiomatisch (het taaleigen betreffende), bn.: — e uitdrukkingen; iedere taal is —, d. i. heeft haar eigenaardigheden.

Idioom (taal-eigenaardigheid, taaleigen, eigenaardige uitdrukking, ook, gouwspraak, tongval, streektaal, dialect), o. idiomen.

Idioot (half wijs, stompzinig, dwaas), bn.: wat een idiote vent! dat is — van je; kan het nu nog idioter?

Idioot (iemand zonder bevattingvermogen, stompzinige, fig. onnoozele), m. en v. idioten: de idioten-school (zie ald.) te Rotterdam.

Idiopathie (plaatselijke ziekte van een lichaamsdeel), v. (th = i).

Idiosyncrasie (persoonlijke neiging of afkeer), v. gmv. (s = z).

Idioten-school (school voor stompzinige of zwakzinnige kinderen), v. — scholen.

Ideo'terig (als een idiotoot), bn. en bw.

Idio'toon (taalk. woordenboek van eenig idioma, dialectisch woordenboek), o. —s.

Idiotisme (geneesk. stompzinigheid, onvatbaarheid voor verstandelijke ontwikkeling), o. gmv.

Idiotisme (taalk. gewestelijke uitdrukking, eenig provinciewoord, eigenaardige zeggwijze in eenig dialect), o. — tismen; ook: — tismus.
Ido (reform-*Esperanto*, een der allernieuwste wereldtalen), o.

Idolaat (afgodisch), bn. en bw.: iemand of iets — vereeren of beminnen.

Idolatrie (afgoderij, afgodendienst), v. gmv.

Idool (afgod, afgodsbeeld), o. idolen.

Iduna, Germ. myth. godin der eeuwige jeugd, gemalin van Braga, de noordsche Hebe. (u = oe).
Idyl'le (dichtk. land-, veld- of herdersdicht, bekoortlijk tafereeltje uit het huiselijk leven, uit het land- of herdersleven), v. — n: De Visschers van Bild., De Vorstin in het Dorp en De Verjaardag van Staring zijn — n; fig. het kinderleven is een —. (ylle = ille).

Idyl'lich (landelijk, herderlijk, bekoortlijk door eenvoud en onschuld), bn.: de — e poëzie, een — landschap, — e ernst; een — e natuur, een — e stemming. (dyl = dil).

-le (bastaarduitgang), als in: astronomie', sympathie', histo'rie, monomanie', lethargie', sympathie', abstracte zn.; se'rie of serie', compagnie', kolo'nie, verzamelingen; le'lie, tralie, balie, provin'cie, pre'mie, voorwerpsnamen.

le (hij), m. pers. vnv. spreekt.

le'der (elkeen), vnv.; — een (een ieder), vnv.

le'gelijk, een —: ieder, wie ook.

-lek (bastaarduitgang), vormt zaaknamen:

fabriek', trafiek', republiek' (gebied), kroniek'.
le'mand (de een of andere persoon), vnv.: da'dr is — voor u, iemands goeden naam bekladden.

le'me, v. — n, gew.; zie **Imme**.

le'mker, m. — s, gew.; zie **Imker**.

le'p, **le'peboom** (loofboom: olm), m. — en.

le'pen (van iepenhout), bn.: een — plank.

le'penhout (hout van een iep), o. gmv.

le'penlaan (laan van iepenboomen), v. — lanen; zie **IJp**.

-ler', -enter (bastaarduitgang), b.v. koetsier', gondelier', kruidenier', tuinier', hovenier', aalmoezener', valkenier', dient tot vorming van mann. persoonsnamen; soms van zaaknamen: banier', brevier', bandelier', of van bloem- en plantnamen: anjelier', violier', egelantier'.

ler (inboorting v. Ierland), m. — en: een wilde —, een woestaard, een wild meisje; vr. **Iersche**.

Iersch (uit of betreffende Ierland), bn.: als zn. (de Iersche taal), o. gmv.; — mos' (wier, zee-gewas aan de kusten van Ierland), o. gmv.: het — e mos dient als voedsel en als geneesmiddel.

Iersche (Iersche vrouw), v. meerv.: — vrouwen.

-let (bastaarduitgang), tot vorming van mann. persoonsnamen: Moabie'ten, Ammonie'ten, Israëlie'ten, afstammelingen van Moab, Ammon, Israël; heremiet', prozeliet', mann. persoonsnamen; evenals: Karmeliet', zie ald.

-let (bastaarduitgang), als in: anthraciet', graniet', dynamiet', lyddiet', stofnamen.

let (iets), vnv.: zegsw. als niet komt tot —, kent iet zich zelven niet, een parvenu is onaangenaam door opgeblazenheid, aanmatiging.

let'wat (eenigermate), bw.: een vertrek, welks voorkomen — feestelijk is, (Potg.), een weinig.

le'zegrim (knorrepot, gronpot, een knorrig of nyrksch mensch), m. — men: in het dieren-epos Vanden Vos Reinaerde: de Wolf.

l'f'ar (maaltijd v. d. Mostim des avonds, op een vastendag), m. — s.

l'f'te (klimop, eilooft), v. gmv.

-ig, -orig (achtervoegsel), b.v. in: vijtig, machtig, zondig, hebbende, bezittende, bevat-

tende; bokkig, uilig, wettig, goedig, nattig, overeenkomende met, iets hebbende van; evenzoo: eenig, één zijnde; nederig, laag, bescheiden zijnde; slaperig, beverig, stooterig, zanderig, landerig, wonderig, hebbende of zijnde, met ongunstige bijbetekenissen.

Ignobel (Fr. onedel, laag, slecht, laaghartig), bn. en bw.; lees: ienjo'bel.

Ignorant (Fr. onwetend), bn.; lees: ienjorant'.

Ignoranten (broeders voor onwetenden, nl. die dezen onderwijs gaven), m. mv.; ook:

Ignorantijnen, congregatie in 1724 gesticht.

Ignorantie (domheid, onwetendheid), v. gmv.

Ignoreeren (iets niet willen weten, of iemand niet willen kennen): iets -, iemand -. (gn = nj).

Iguv'nische tafelen: de zeven bronzen platen met opschriften in de Umbrische taal, den eeredienst betreffende, uit de 3e en 4e eeuw v. Chr., gevonden te Gubbio, het oude Iguvium in Umbrië. (i = ie).

-ij (-nij, -erij, -ernij), b.v. bedelarij', huichelarij', een als zelfstandigheid opgevatte werking; bakkerij', smederij', spinnerij', werkplaats; schilderij', rijmelarij', drogerij', voortbrengsel; artsenuij', middel; abdij', grietenij', gebied; schutterij', ruitarij', verzameling.

IJ (aard. water bij Amsterdam), o.

IJ'bokking (lichtgerookte braadbokking der Zuiderzee), m. -bokkingen; -**bot**, v. -botten.

IJ'del (niet gevuld, fig. vruchteloos, onbetekenend), bn. en bw.: een -e ruimte; berg de ijdele vaten op, leege, Vl.; fig. -e pogingen, -e vrees, - gesnap, een - getwist, Gods naam - of ijdelijk gebruiken, buiten noodzaak.

IJ'del (verwaand, praalziek, lichtzinnig, opgeblazen, trotsch), bn.; -er, -st; e. - meisje; -**heid** (wuftheid, oppervlakkigheid, beuzelarij), v. -heden: de wereld is vol -heid.

IJ'dellijk (buiten noodzakelijkheid), bw.: de naam des Heeren - uitspreken.

IJ'deltuit (eig. loszinnige, wufte vrouw, later ook: met zich zelf ingenomen persoon), v. en m. -en; ook: -**tuit** (persoon, die ijdele d. i. leege praat uitslaat, zwetser), m. -s.

IJf (taxi, naaldboom), m. ijven.

IJ'fel (boog van ijf- of taxishout), m. -s: de -siddert in zijn (nl. in Tell's) ving'ren, (Bild.)

IJk (geslagen of gebrand merkteeken van echtheid op maten en gewichten), m. gmv.

IJk'brief (scheepsw. officieele opgave van den scheepsinhoud), m. -brieven; -**commis-saris** (ambtenaar, belast met het meten en ijken van schepen), m. -sen.

IJ'ken (van overheidswege maten en gewichten waarmerken, d. i. van een ijk of merk voorzien), ik heb geijkt; -**er**, m. -s; zie Geijkt.

IJk'kantoor (rijkskantoor voor het ijken), o. -kantoren; -**letter** (merkletter als blijk van jaarlijksche keuring), v. -letters; -**loon** (door het rijk vastgestelde vergoeding voor het ijken van maten, gewichten en schepen), o. -loonen, ook IJk'geld; -**meester** (ambttenaar-ijker), m. -meesters; -**wezen**, o.: hij is inspecteur van het -wezen.

IJl (haast, spoed), v. gmv.: in aller -, in der -.

IJl (ledig), bn.: - haar, dun, in -e lucht, verdund; de -e ruimte; -er, -st. z. IJ'del.

IJl'bode (renbode), m. -boden; z. Estafette.

IJl'bot (volksn. v. d. heilbot), v. -ten.

IJ'len (spoeden, snellen), ik heb en ben geijld:

naar huis -, snel loopen.

IJ'len (in de koorts onsamenhangend spreken),

ik heb geijld: de lijdens zijn in een dof en mompelend - verdiept, (C. O.)

IJl'goed (goed, per sneltrein te vervoeren), o. -goederen.

IJl'haring (aan de Eng. kust in het najaar gevangen haring), m. -haringen, als stofnaam, v.: de - wordt meestal gemarineerd.

IJl'hoofd (onbesuisd persoon), m. en v. -en.

IJl'hoofd'ig (ijl of licht van hoofd, verward denkend, b.v. in koorts), bn.; -**heid**, v. gmv.

IJ'lings (met veel spoed), bw.: ga toch -!

IJl'koorts (geneesk. koorts, waarin men ijlt), v. -koortsen: hij lag daar met de -.

IJl'marsch (mil. zeer snelle marsch), m. -en.

IJl'trein (sneltrein), m. -treinen.

IJm, im'me (honingbij), v. -en, immen, gew.

IJm'ker, m. -s; zie Im'ker.

-ijn, -elijn (verkleiningsuitgangen), b.v. in: vo'geliijn, bloe'meliijn; oo'geliijn, lieveling.

-ijn' (bastaarduitgang), als in: Algerijn', Montenegrijn', Alexandrijn', d. i. bewoner van Algiers, enz.; cherubijn', serafijn' (ook cherub, seraf), namen van orden van Engelen; capucijn', pater met een capuce of kap; Jacobijn', revolutieman van 1793; rabbijn' (rabbi); verder zaaknamen als in: konijn', dolijn', tonijn'; stofnamen als in: terpentijn', medicijn.

IJp (een soort van olm), m. -en; **IJ'peboom**, m. -boomen; zie Iep.

IJ'pelaar, Ie'pelaar (dicht. ieppeboom), m. -s.

IJ'peloof, IJ'penloof (loof v. e. ijp, van meer ijpen), o. gmv.

IJ'penbosch (bosch v. ijpen of iepen), o. -bosschen; ook, Iepenbosch.

IJs (bevroren water), o. gmv.; - ontstaat door afkoeling van water beneden 0° C. of 32° F.; die haven is vrij van -; het - draagt, houdt al, is dik genoeg om er op te loopen; een bijt, een gat, een wak in het -; zegsw. het - breken, de hinderpalen wegruimen, de toenadering bewerken; zich op glad - wagen, zich wagen op gevaarlijk terrein, een onderwerp behandelen, waarvan men niet op de hoogte is; beslagen ten - komen, goed voorbereid, degelijk toegerust; men moet niet gaan over - van één nacht, niet te veel wagen, al te veel durven in zijn haast; op oud - vriest het licht, een oud gebrek, een oude zonde openbaart zich bij de minste verleiding; alle - kost menschenveis, oud rijmpje, om uit te drukken, dat het ijsvermaak elk jaar menschenlevens kost.

IJs (kunstijs), o.: - voor de brouwerij, voor de ijskast, meest in blokken.

IJs (lekkernij uit den banketwinkel), o.: een portie -, een schoteltje -, als nagerecht.

-ijs' (bastaarduitgang), als in: paradijs', matrijs, zaaknamen; radijs, antijs, plantnamen; patrijs, pladijs, diernamen.

IJs'baan (geveegde rijweg op het ijs), v. -banen; -**bank** (opeenhooping van schotsen, die een dam in de rivier vormen), v. -banken.

IJs'beer (witte poolbeer, bewoner der noordelijke poolstreken als Groenland, Spitsbergen, Siberië, der poolzeeën, enz.), m. -beren: de sneeuw Witte -beren met hun breede, zachte pooten, in Artis, (v. Deyssel).

IJs'beer (ijsbok), m. -beeren.

IJs'beer (murksche vent), m. -beren.

IJs'beren (met zwaren pas nijdig en brommerig in een kamer of schoolklasse of een neer loopen), ik -beerde, heb geijsbeerd.

IJs'berg (aardr. drijvend ijsgevaarte, afge-

broken stuk van een poolgletscher), m. -en: de -en worden door de koude zeestroomen naar het Z. gevoerd.

IJs'blink (weerschijn der ijsvelden), m. gmv. **Ijs'bloemen** (bloemvormige ijskristallen op bevrozen vensterruiten), v. mv.

IJs'bok (stevig paalwerk, om pijlers van bruggen tegen ijsgang te beschutten), m. -bokken; zie: Ijsbreker en Ijsbeer.

IJs'breker (ijsbok, breektoestel der ijs-schotsen), m. -brekers: de -s dienen om brugpijlers voor het drijfijz te beschutten.

IJs'breker (stoomvaartuig, om de ijskorst in een kanaal te breken), m. -brekers.

IJs'club (club of vereeniging tot bevordering van ijs sport), v. -clubs, ook: -vereening.

IJs'dam (breede ijsbank in een groote rivier), m. -dammen; zie Ijsbank.

IJs'depot (bergplaats van kunstijs), o. -s, zie Depot. (pot = poo).

IJs'sel (aardr. twee voornamen rivieren in ons land), m.: de Hollandsche -, de Geldersche -.

IJs'selijk (verschrikkelijk, afgrijselijk), bn. en bw.: een -e wraak, het is er - koud; -er, -st; -held, v. -heden: de -heden van den oorlog.

IJs'selmop (zekere ijselsteen), v. -moppen.

IJs'selsteen (steen van Ijselklei gebakken), m. -en; (als stofnaam), v. gmv.

IJs'fabriek (inrichting tot het maken van kunstijs), v. -en.

IJs'gang (drift van ijschollen), m. gmv.

IJs'glas (dik vloer glas, ook, sterglas voor vazen, enz.), o. gmv.

IJs'helligen, de 4 strenge Heeren, wier feestdagen (R.-K.) vallen van 11-14 Mei, wanneer het vooral 's nachts zeer koud kan zijn, (nachtvorst).

IJs'kast (kast met kunstijs tot het koelhouden v. h. vleesch der slagerij), v. -en: het vleesch is in de -, mededeeling in de warme zomerdagen, in den winkel opgehangen; dient ook tot bewaring van visch.

IJs'kegel (ijspegel, afhangende ijspin), m. -s.

IJs'kelder (diepe en koude kelder tot bewaring van ijs), m. -kelders.

IJs'koud (zoo koud als ijs), bn.: - water; fig. een -e blik, op een -en toon spreken, zonder eenig medelijden, gevoelloos.

IJs'kristallen (kristallen v. ijs), o. mv.

IJs'landsch (van of betreffende IJsland), bn.: de -e hond, zekere wolfshond; het -, de taal, op IJsland gesproken: het - is een twijf der Germaansche taal.

IJs'landsch mos (een soort van korstmos uit IJsland, het N. van Scandinavië, enz), o. gmv.: - groeit ook op de Duitse middelgebergten en op heidevelden, het kan met meel tot brood gebakken worden; tot gelei gekookt is het een verzachtend geneesmiddel voor keel en luchtpijpen, ook dient het als veevoeder.

IJs'machine (werktuig tot het fabriceren van blokken kunstijs), v. -s.

IJs'meenw (ijsstormvogel, ook, malle muk geheeten), v. -en; -pegel (ijspin, ijskegel), m. -s; -periode (primaire toestand der aarde, toen het landijs in Europa een buitengewone uitbreiding had), v. -s; -ploeg (werktuig, waarmede het ijs in kanalen wordt gebroken), m. -en; -ranonkel (ranonkel der ijsvelden, b.v. in Zwitserland en Lapland), v. -s; -regen (ijzel), m. -s; -schots of

-schol (stuk ijs in rivieren of kanalen drij-

vend), v. -schotsen, -schollen; -schnit (schuit, waarmee men over het ijs glijdt), v. -en; -slede (grote slede, waarmee goederen over het ijs worden vervoerd), v. -n; -spoor (ijzeren beugel, welken men met een riempje onder den voet bevestigt, om op het ijs niet uit te glijden), v. -sporen; -sport (sport op de ijsbaan: schaatsen, sleeën, hardrijden), v. gmv.; -tap (ijskegel), m. -pen; -tijd (ijsperiode), m. gmv.; -veld (grote oppervlakte van ijs), o. -en; -vereening, v. -en, zie Ijsclub; -vlakke (ijsveld), v. -n; -vloer (het ijs op wateren en moerassen), m. gmv.; -vogel (kleine vogel met grooten kop, die zich met insecten en visschen voedt), m. -s; verkl. -tje, -s: het mooie - is thans zeldzaam in ons land.

IJs'vos (witte vos der poollanden), m. -vos-sen; zie Poolvos.

IJs'water (water van gesmolten ijs, ook, drinkwater met ijs), o. gmv.

IJs'zaag (werktuig, om een blok ijs in stukken te zagen), v. -zagen.

IJs'zee (aardr. oceaan, poolzee), v. -ën: de beide -zeën, de N. en de Z. -.

IJ'ver (vurig streven, naarstigheid, stage vlijt), m. gmv.: met - werken, bezig zijn; blinde -, nl. zonder verstand of overleg.

IJ'versaar (iem., die met ijver, met geestdrift werkzaam is voor een zaak, vurig bevoerdelaar), m. -s, zie Zeloot; -aarster, v. -s.

IJ'veren (krachtig naar iets streven), ik heb geijverd: voor een zaak -, zijn best doen.

IJ'verig (vlijtig, druk, in de weer), bn. en bw.: een -e leerling, zich - op iets toeleggen.

IJ'verzucht (jaloezie), v. gmv.

IJ'verzuchtig (jaloeersch), bn. en bw.

IJ'vegrin (knorrepot, een echte brompot; een knorrig, nurksch mensch), m. -s, -men; in de dierensage de Wolf; zie: Ie'vegrin.

IJ'vezel (verkleinwoord van ijs, bevroren, fijne regen), m. gmv.: wij hadden sneeuw, hagel en - op het dek te verduren; -en (bevrozen van fijnen regen), onpers. w.w.: het ijzeld, heeft geijzeld.

IJ'vezen (beven of rillen van vrees, van afschuw, van afgrijzen), ik ijsde, heb geijsd; -ing (koude rilling), v. gmv.

IJ'vezer (metaal), o. gmv.; - is het belangrijkste metaal, komt zelden gedegen of zuiver voor, meest in erts vorm; zegsw. - met handen willen breken, het onmogelijke beproeven; 't is lood om oud -, het een is even goed als 't ander, zie Lood; spreekw. Men moet het - smeden, als 't heet is, de gunstige gelegenheid waarnemen; men kan geen - met handen breken, het onmogelijke kan men niet doen.

IJ'vezer (ijzeren voorwerp), o. -s: iemand in de -s sluiten, in boeien; het paard verloor een -, d. i. hoefijzer; een goud -, d. i. een gouden hoofdbedekking o. a. van Friesche vrouwen; zie ook: Hangijzer, Strijkijzer.

IJ'vezeraarde (aarde met ijzerdeelen vermengd, b.v. ijzeroer), v. gmv.: roode -.

IJ'verboor (machine, om gaten in ijzeren platen te boren), v. -boren; -draad (getrokken draad van allerlei dikte), o. gmv.: enkel en dubbel -; als voorwerpsnaam, m. -draden; -draadversperring (mil. belemmering v. d. toegang door prikkeldraad-afrastering), v. -en.

IJ'veren (van ijzer), bn.: een - liniaal; fig. een - gestel, zeer sterk, een - maag, een

- wil, de - *Kanselier*, zie *Kanselier*; de - *eeuw*, zie *aldaar*; *het - Kruis*, zie *Kruis*; de - *kroon*, zie *Kroon*; de - *weg*, zie *Weg*.
- IJzeren eenw.** v. myth. toen Saturnus door zijn zoon Jupiter ontroofd was, hield de gouden eeuw op en begon de - onder den ijzeren Zeus, de eeuw van brute kracht, bloed en oorlog; gesch. de tijd, waarin de strijd der volken door bloed en ijzer wordt beslecht b.v. de eeuw na Karel den Gr. en de onze.
- IJzeren mau'** (volksn. voor *excavator*), m.
- IJzererts** (ijzer met andere stoffen scheikundig verbonden), o. gmv.: een hoogoven tot het smelten van -; - wordt veel gevonden in de Baskische provinciën van Sp.; - **gieterij** (fabriek, waar ijzer gegoten wordt), v. -gieterijen; - **glans** (een der ijzerertsen), o. gmv.; - **hard** (erg hard), bn.; - **hout** (het zeer harde hout van zekere boomen in O.-Indië en Afrika), o. gmv.; - **kruid** (plant), o. gmv.; - **maal** (roestplek in linnengoed), o. -malen, zie *Maal*, vlek; - **oer** (een soort van ijzererts, moeras-ijzererts), o. gmv.; - **oxyde** (ijzerroest: verbinding van ijzer met zuurstof), o. gmv., lees: *ok-sie de*; - **proef**, v., zie *Vuurproef*; - **roest** (roest op ijzer), o. gmv.; - **slakken** (glasachtige zelfstandigheden, die op uitvloeiend gesmolten ijzer drijven), v. mv., zie *Slakkenmeel*; - **smelterij** (hoogoven tot het smelten v. ijzererts), v. -smelterijen; - **smet**, v. -smetten, zie -*maal*; - **sterk** (sterk als ijzer), bn.: een - gestel, een - geheugen; - **vitriool** (koperrood), o. en v. gmv.
- IJzervreter** (eig. iemand, die de kogels inslikt: een onverschrokken krijger, een vervaarlijk soldaat, een oorlogsbliksem), m. -vreters.
- IJzervaren** (allerlei artikelen, van ijzer vervaardigd), v. mv.; - **winkel** (winkel, waarin men ijzervaren verkoopt), m. -s.
- IJzig** (verstijvend, snerpend), bn.: *het - Noord*, (Toll.); -er, -st; fig. ijselijk, schrikwekkend: -e vloeken, -e geluiden, -e dreigementen; bw. de O. wind kan in Palestina - koud zijn.
- IJzingwekkend** (wat doet ijzen), bn. en bw.: een - verhaal, -e geluiden; -er, -st.
- Ik**, pers. vnv., b.v. - *studeer*; zn., o.: *het - staat bij hem bovenaan; alles draait om 't centrum van zijn dierbaar -*, (Staring); *zijn eigen -*; *zijn tweede -*, echtgenoot; *hij is mijn beter -*, leidsman, voorganger.
- ik** (achtervoegsel tot vorming van persoonsnamen), b.v. *vuilik*; meestal -**rik**, zie ald.
- Ik'heid** (bewustzijn van eigen bestaan, eigen persoonlijkheid, fig. zelfzucht), v. gmv.
- Ik'ker** (nikker, zwarte, duivel), m. -s.
- Ik'zucht** (zelfzucht, egoïsme), v. gmv.
- Ilias, Iliade** (heldendicht nl. dat van Homerus, bevattende de beschrijving v. de belegering, in het tiende jaar, van Troje of Ilium door de Grieken), v. iliaden; fig. een - van rampen, d. i. een reeks: *gij, deelgenooten van mijn Ilias van plagen*, (Bild.). (i = ie).
- Ii'sche tafel** (basreliëf van gips, bij Rome gevonden), v. gmv.: de - tafel bevat de hoofdafereelen van de Ilias. (i = ie).
- Ilium** (andere naam voor het Troje der oudheid), o. gmv.: *het hooge -*, *het trotsche -*.
- Illegaal** (onwettig, onrechtmatig, wederrechtelijk), bn. (il = iel).
- Illegaliiteit** (onrechtmatigheid, onwettigheid), v. -en. (il = iel).
- Illegitiem'** (Fr. onwettig, niet-echt), bn.
- Iliberaal** (niet-vrijzinnig), bn. en bw.
- Ilberaliteit** (het illiberaal-zijn), v. gmv.
- Illicite** (ongeoorloofd, verboden), bn.
- Illico** (Lat. dadelijk, terstond), bw. (il = il); ook zegt men wel --presto.
- Illiquide** (onzuiver, fig. nog niet vereffend, b.v. een rekening), bn.; (qu = k), z. *Liquide*.
- Illuminatie** (algemeene feestelijke verlichting van gebouwen en straten, sierverlichting), v. -tiën, -ties. (il = iel).
- Illumineeren** (feestelijk een gebouw, een straat, een plein, enz. verlichten); - **potje** of -**glasje** (glazen potje met vet en een pit, om bij illuminatie te ontsteken), o. -s. (il = iel).
- Illumineeren** (versieren, vooral met beginletters of initialen); zie *Verluchten*.
- Illusie** (droombeeld, hersenschim, begoocheling), v. -siën, -sies: *zich -s maken*, *zich iets voorspiegelen*, *ongebeurlijke dingen verwachten*; *aan een - den bodem inslaan*, ze totaal vernietigen; *iem. de - benemen*, hem ontgoochelen; lees: *iel-hu'-zie*.
- Illusoir** (Fr. denkbeeldig, begoochelend, hersenschimmig), bn. (oi = oaa); ook, *Illusorisch*.
- Illustratie** (opluistering, versiering met plaatwerk), v. -tiën, -ties; ook: geïllustreerd tijdschrift: de Katholieke -, de Fransche -.
- Illustre** (beroemd, doorluchtig, heerlijk, schitterend), bn. (u = uu).
- Illustreeren** (met plaatwerk sieren, verluchten), (u = uu).
- Imaginaire** (Fr. denkbeeldig, hersenschimmig), bn.; -e *winst*, vermoedelijk; -e *getalen*, onbestaanbaar, b.v. r - 2. (g = zj).
- Imaginatie** (verbeelding, gedachte, inval, verbeeldingskracht), v. gmv. (g = zj).
- Imagineeren** (inbeelden, voorstellen, uitdenken, verzinnen), (g = zj).
- Imam** (Turksch opperpriester en wetgeleerde, hoofd eener moskee en leider der gebeden), m. -s; ook de Sultan voert den titel van -.
- Imbeciel'** (dom, stompzinig, onnoozel), bn.; zn.: een -, stompzinige, onnoozele.
- Imbecilliteit** (onnoozelheid, domheid, wezenloosheid), v. gmv.
- Imbrogljo** (It. verwickeling, verwarring), m. -s: een al te ingewikkeld tooneelstuk heet ook wel een -; lees: *iembrol'jo*.
- Imitatie** (navolging, nabootsing, vervalsching), v. -tiën, -ties. (i = ie).
- Imitatie**, v., zie *Navolging*, lees: -*taat'sio*.
- Imiteeren** (navolgen, nabootsen, naäpen).
- Im'ker** (bijenhouder), m. -s; soms: **Iemker**, zie: *Bijker*, *Imme*, *Ieme*.
- Immanent** (blijvend, aanklevend), bn.: *er bestaan -e oorzaken*, *blijvend, bestendig; het - gebruik der rede*, *bijblijvend*. (im = im).
- Immanuel** (God met ons! naam voor Christus), m.; ook: *Emmanuel*: (*ik zong*) *den -*, *eindelijk, mijn Heiland en Heer*, (Da Costa).
- Immaterieel'** (onstoffelijk, geestelijk), bn.
- Immatriculeeren** (opnemen als lidmaat, inschrijven als student, intijven): *zich laten -*.
- Immaturiteit'** (Fr. onrijpheid), v. gmv. (im = iem).
- Imme** (honigbij), v. -n, gew.; zie *Imker*.
- Immediaat'** (onmiddellijk, onverwijld), bn. en bw. (e = ee).
- Immens'** (onmetelijk, ontzaglijk, oneindig), bn. en bw.; lees: *im-mens'*.
- Immensiteit'** (onmetelijkheid, oneindigheid), v. gmv. (s = s).

Im'mer (uit *ie* + *meer*, ooit meer: *altoos*, *steeds*), bw.: *iem. voor* — *verlaten*.
Im'mergroen (volksn. *duizendschoon*), o. gmv.
Im'mergroen (altijd *groen*), bn.: *sneeuw op de — e dennetoppen*, (C. O.)
Im'mers (*trouwens, voorzeker*), bw.: *je bent — wijs genoeg*, toch, inderdaad.
Immer'sie (*onderdompeling, indompeling*), v.: in de eerste tijden v. h. christendom werd het Doopsel toegediend bij wijze van —.
Immigrant' (*inkomend landverhuizer*), m. en v. — en; vr. ook — **e**; z. *Emigrant*. (im = im).
Immigra'tie (*het zich metterwoon vestigen in een vreemd land*), v.: *de — van Joden in Palestina ving aan in 1490*. (t = ts).
Immigreeren (*zich uit andere landen in een land b.v. in Amerika komen nederzetten*).
Imminent' (*dreigend, nakend*), bn.: *een — gevaar*, boven 't hoofd hangend. (im = im).
Immobil' (*onbeweeglijk, vast*); ook: *niet tot den oorlog toegerust*, bn. (im = im).
Immobil'ien (*vast of onroerend eigendom, onroerende goederen of vaste have*), v. mv.; ook: *Immobil'ia*. (im = im).
Immobiliteit' (*onbeweeglijkheid*), v. (im = im).
Immoderaat' (*onmatig, overdreven*), bn.
Immodest' (*onzedig, oneerbaar, onwettig*), bn. en bw.; — **er**, meest —. (im = im).
Immola'tie (*Fr. offering, stichting, opoffering*), v. — **s**, — **tiën**. (im = iem).
Immoleeren (*opofferen*). (im = iem).
Immoraal' (*onzedelijk*), bn.; — **aler**, — **st**; liever: *Immoreel'*. (im = iem).
Immoraliteit' (*zedeloosheid*), v. (im = iem).
Immoreel' (*onzedelijk, tegen de zedenwet*), bn.
Immortaliteit' (*onsterfelijkheid*), v. gmv.
Immortel'le (*strobloem, eig. onsterfelijke, omdat de bloembladen niet verwelken*), v. — **n**.
Immunitet' (*onthefing, vrijdom van belasting, van dienstplichten, van inkwartiering, enz.*), v. gmv. (im = im).
Immunitet' (*onschendbaarheid v. d. leden van den raad, de Kamers*), v. gmv. (im = im).
Immunitet' (*het immuun-zijn*). (im = im).
Immuun' (*geneesk. niet vatbaar om door een een of andere infectie-ziekte te worden aangetast, niet voor die besmetting vatbaar*), bn.
Impartiaal' (*onpartijdig, onzijdig, onrechtvaardig, niet eenzijdig*), bn. en bw. (t = ts).
Impartialiteit' (*onpartijdigheid*), v. gmv.
Impas'se (*Fr. straat of steeg zonder uitgang of die doodloopt, slop of zak*), v. — **s**; fig. *moeilijke positie, netelige toestand, dat zal de commissie uit een — helpen*.
Impassibel' (*onbewogen, ongevoelig*), bn.
Impassibiliteit' (*on gevoeligheid voor lijden, onbewogenheid*), v. gmv.
Impedieeren (*verhinderen, belemmeren*).
Impediment' (*hinderpaal, belemmering, beletsel*), o. — en: *impedimenten*, tot het voltrekken van een huwelijk. (pe = pee).
Impigno (It. *borgstelling, verantwoordelijkheid*), m. gmv.; lees: *iempen'joo*.
Imperatief' (*bevelend, gebiedend*), bn.: *een — gebaar*; — *mandaat, gebiedende opdracht aan een afgevaardigde, om zus of zoo te stemmen*. (pe = pee).
Imperatief', Imperati'vus (sprak. *gebiedende wijs*), m. — **tiëven**. (pe = pee).
Impera'tor (*opperheer, gebied, heerscher, keizer*), m. — **to'ren** of — **s**; zie *Imp.* (pe = pee).
Imperato'risch (*keizerlijk, gebiedend*), bn.
Imperfect' (*onvolkomen*), bn. en bw.; als zn.

(*onvoltooid, verleden tijd, imperfectum*), o. — en.
Imperfectie (*onvolmaaktheid, gebrekkigheid, onvolkomenheid*), v. gmv.; lees: — *fel'sie*.
Imperfectum (sprak. *onvoltooid verleden tijd*), o. — **tums**, — **ta**; ook, **Imperfect**.
Imperiaal' (*keizerlijk, statelijk, heerlijk*), bn.: als zn. (*papier van het grootste formaat*), o.
Imperiaal' (*de hemel van een bed, het met zitbanken voorziene bovendeel van een jachtkoets of een omnibus*), v. — **alen**. (pe = pee).
Imperiaal' (*Russische gouden munt van 10 roebel*), m. — **alen**: alle Russische gouden munten worden in den handel kortweg imperialen genoemd. (pe = pee).
Imperiaal' (*grootste drukletter, ook, grootste papierformaat*), m. gmv. (pe = pee).
Imperialisme (*politiek van heerszucht en streven naar wereldmacht of een wereldrijk*), o. gmv.: *het Engelsche —*. (pe = pee).
Imperialist' (*voorzitter van het imperialisme*), m. en v. — **en**. (pe = pee).
Imperialis'tisch, bn.: *de — staatkunde der Romeinen, der Engelsen*.
Imperieus' (*gebiedend, trotsch, bevelend, heerszuchtig*), bn.; — **zer**, — **t**. (pe = pee).
Imperium (*heerschappij, oppermacht*), o. gmv., b.v. *het — der overheidspersonen*; — *Romanum*: Rom. heerschappij, Rom. rijk.
Impermeabel (*ondoordringbaar*), bn.: als zn. (*regenjas of — mantel van waterdichte gummistof of van waterproef*), m. — **s**.
Impertinent' (*onbeschoft, onbeschaamd, onhebbelijk, lomp*), bn.: *iemand met — e blikken aanzien*; *Nurks had iets — s*, (C. O.)
Impertinent'ie (*onbeschaamdheid, onhebbelijkheid, lomtheid*), v. — **tiën**, — **ties**. (tie = sie).
Imperturba'bel (*onverstoortbaar, altijd gelijkmoedig*), bn. en bw.: „*Is Willem hier niet?? vroeg de opgeschoten knaap —*, (C. O.)
Impetueus' (*hevig, onstuimig*), bn. en bw.
Impetue'oso (muz. *onstuimig*), bw. (s = z).
Impiëteit' (*goddeloosheid, smootheid*), v. gmv.
Impitoya'bel (*onbarmhartig*), bn.; — **er**, — **st**.
Implaca'bel (*onverzoenlijk*), bn.; — **er**, — **st**.
Implicat'ie (*Fr. verwikkeling v. iem. in een zaak*), v. — **s**, — **tiën**; ook, tegenstrijdigheid of verarring in het wezen der zaak. (t = s).
Implicieeren (*verwikkelen, betrekken in een zaak*).
Impliciet', implicite (*mede er in begrepen of betrokken*), bn. en bw.: ook, *dat is — door hem erkend*, stilzwijgend.
Implorant' (*vrager om hulp, klager*), m. — en.
Imploreeren (*afsmeeken, smeeken om hulp*).
Imponeeren (*indruk maken, de gemoederen beheerschen; eerbied, ontzag inboezemen*).
Impopulair' (*niet in trek bij het volk*), bn.: ook, te hoog, te verheven voor het volk: *Vondel, Bilderdijk waren in hun tijd —*; *Cats, Tollens waren populair*.
Impopulariteit' (*volksongunst, derving van de volksgunst*), v. gmv.; zie *Populair*.
Import (*invoer van koopwaren van buitenslands*), m. — en, d.i. invoergoederen; — **artikelen**, o. mv.: *Japanschen en Chineesch lakwerk, Brusselsche kant b.v. zijn —*; — **huis** (*firma, die uitlandsche artikelen invoert*), o. — **huizen**; zie: *Export* en *Exporthuis*.
Important' (*gewichtig, belangrijk*), bn.: *een — e geschiedenis, een — e mededeeling*.
Importantie (*invloed, belang*), v. gmv.
Importa'tie, v. — **s**, — **tiën**; zie *Import*.
Importeeren (*vreemde waren invoeren, b.v.*

sigaren; fig. iets beteekenen, van belang zijn).
Importeur (invoerder van producten of goederen direct van O. of W.), m. -s: deze firma is - van echte Havanna-sigaren; fig. de Indiërs beschouwt men als de -s van het bijgeloof in Mekka.
Importuneeren (lastig vallen, overlast aandoen, ongelegen komen).
Importuniteit (lastigheid, opdringerigheid, overlast, ongelegenheid), v. -en.
Imposant (ontzag- of indrukwekkend), bn. en bw.: een -e rede; -er, meest -. (s = z).
Im'post (verbruiksbelasting, accijns), m. -en.
Impotent (onvermogen, onmachtig; ziek, zwakkelijk), bn. (tent = tent).
Impotentie (zwakte, onvermogen), v. gmv.
Imprecatie (vloek, verwensching), v. -tiën, -ties. (tie = sie).
Impregnatie (bevochtiging, door'trekking), v.; - is ook verzadiging b.v. van water met zout, enz. (g = g).
Impressario (lt. ondernemer van concerten, opera's, van kunstretzen met bekende kunstenaars, beroemde zangeressen, enz.), m. -s.
Impressie (Fr. indruk, invloed, aandoening), v. -siën, -sies.
Impressief (indrukwekkend, krachtig), bn.
Impressionisme (richting in de schilderkunst, die er naar streeft, geheel vrij van lijn of kleur, een indruk op doek weer te geven), o. gmv.
Imprimatur (het worde gedrukt), o.: kerkelijk verlof tot het uitgeven v. e. werk, dat meer of minder met geloof en zedenleer in verband staat; zie Nihil obstat.
Imprimé (Fr. gedrukt stuk), o. -'s.
Improbabel (onwaarschijnlijk), bn.
Improbabiliteit (afkeuring), v. -s, -tiën.
Improbiteit (oneerlijkheid, slechtheid), v.
Improductief (geen winst opleverend, schraal, onvruchtbaar), bn.; -ver, -st. (c = k).
Improductiviteit (onvruchtbaarheid), v.
Impromptu (snedige inval; een vers of muziekstuk voor de vuist gezegd of gespeeld, zie Extemporeetje; een in haast bereid feestmaal), o. -'s.
Improvisatie (voor de vuist uitgesproken dichtstuk; redevoering, toespraak, voor de vuist gehouden), v. -ties, -tiën. (t = s).
Improvisator (voor de vuist sprekend dichter of redenaar), m. -s, -to'ren; -tr'ce, v. -s.
Improviseren (verzen voor de vuist of onvoorbereid zeggen, dichten; idem: een redevoering houden), (s = z).
Improvis'ie, à l' - (Fr. onvoorbereid, voor de vuist, onverwachts), bw.
Imprudent (onvoorzichtig), bn. en bw. (ent = ent).
Impudentie (onbeschaamdheid, schaamtelooheid, brutaliteit), v. -s, -tiën. (en = en).
Impulsie (aandrift; prikkel, eerste stoot), v. -siën, -sies; ook: **Impuls**, m. -en.
Impulsief (aandrijvend, opwekkend, volgens aandrang, aan impulsies gehoor gevend), bn.
Impulsiviteit (met of vol impulsie), v. gmv.
Impunitieft (straffeloosheid), v. gmv.
Imputabel (toerekenbaar, te wijten aan), bn.
Imputatie (aantijging), v. -s, -tiën.
Imputeeren (toerekenen, toeschrijven, aantijgen, ten laste leggen).
Impuur (onzuiver, onrein), bn. en bw.
In, bijw. van graad, zie: Inbedroefd, Inbitter, Indroog, Inmooi, Innet, e. a.
In, bw. vormt met w.w. scheidbare samen-

stellingen, als: z. -beelden, -blikken, -binden, -boeken, -boeten, -boezemen, enz. enz., zie aldaar; in de onbep. wijs en het volt. deelwoord worden de leden aaneengescreven, bv. zich ingebeeld, ingebikt, ingebonden, ingeboekt, ingeboet, ingeboezemd, evenwel: geïncligureerd, geïncarneerd, geïncasseerd, geïnclineerd, geïncommeerd, geïinformeerd, geïnhaleerd, enz., maar: ingelaveerd, ingestudeerd; (zie de titelwoorden in de onbep. wijs).
In, vz.: hij is - de kamer, - huis, - de stad, binnen de grenzen van: - den zomer, - de lente, gedurende; bw.: hij haalt de vlag -.
In', achtervoegsel, b.v. koningin', gravin, herzogin, vormt vrouw. persoonsnamen; tiggerin, leeuwin, berin, vrouw. diernamen.
In abstracto (Lat. in 't afgetrokkene, op zich zelf beschouwd), bw. (c = k).
Inaccessibel (Fr. ongenaakbaar, ontoegankelijk), bn. (cc = ks).
Inaccuraat (onoplettend, slordig, niet nauwkeurig), bn. en bw. (cc = kk).
Inacht'ning (nakoming, zorg voor), v.: met - van, lettende op, zorgende voor.
Inactief (Fr. werkeloos, buiten dienst), bn.
Inactiviteit (werkeloosheid), v. gmv.
In'ademen (met den adem i. d. longen halen), ik heb ingeademd: stof -, een verpeste lucht -; spreekt. In'asemen.
In aeternum (Lat. eeuwig, voor altijd), bw.
Inalterabel (onveranderlijk, onverstoortbaar, niet aan bederf onderhevig), bn.
Inarticulé (onduidelijk, onverstaanbaar n. van geluiden en tonen), bn. (c = k).
Inauguraal, bn., zie Inaugureel.
Inauguratie (inwijding, plechtige bevestiging in eenige waardigheid of eenig ambt), v. -ties, -tiën; zie ook Installatie. (g = g).
Inaugureel (behoorende bij een inauguratie), bn.: de -e rede, redevoering bij de aanvaarding van zijn ambt, door een hooge leeraar uitgesproken. (au = ou).
Inaugureeren (iem. plechtig bevestigen), men inaugureerde, heeft geïnaugureerd.
In'baar (inwonderbaar), bn.; zie Innen.
In'bakeren (warm instoppen), ik heb gebakerd: een kind -, zich er lekker -.
In'bedroefd (diep bedroefd), bn. een -e moeder, een -e weduwe.
In'beelden, zich (zich iets onwaars voorstellen, te veel van zich zelf denken), ik beeldde mij -, heb mij -gebeeld; -ing (hersenschim, ook, trotschheid), v. -en: dat is bloote -, hij is vol zotte -, waan.
In'begrepen (er onder vervat), bn.; zie Inklusief: de vracht -.
In'begrip, o.: alleen in: met - van, dat er onder begrepen, ingesloten.
Inbeslag'ning (beslaglegging), v. -en: - van smokkelwaar; - van meubels, enz. bij rechterlijk vonnis; zie Beslag.
Inbwa'ringgeving (het in-bewaring-geven), v. gmv.; zie Deposito.
Inbezit'ning (het in-bezit-nemen), v. -en; -stelling (daad van in-bezit-stellen), v. gmv.; -treding (daad van in-bezit-treden), v. gmv.
In'blikken (al bikkende ergens groeven inhakken), ik heb -gebikt: een molenstein -.
In'binden (samenbinden), ik bond -, heb -gebonden: een boek -, de vellen er van in

een band binden; *de zeilen* -, minderen; zegsw. *hij bond wat in*, werd minder veel-eischend, sprak op minder hoogen toon.

In'bitter (*erg bitter*), bn.: *kina is -*.

In'bian'co (*wit, onbeschreven, oningevuld*), bw.: - *onderteekenen of teekenen*. (c = k).

In'blauw (*donker- of diepblauw*), bn.: - *e oogden; de -e Italiaansche hemel*.

In'blazen (*inbluisteren, in het oor blazen, ingeven*), ik blies -, heb -geblazen; -**er** (*voorzegger, opstoker*), m. -s; -**ing** (*inbluistering, ingevening*), v. -en, zie Suggestie.

In'blif, -blijde (*innig blij of verheugd*), bn.

In'boedel, in'boel (*gezamenlijke meubels van een gezin*), m. inboedels, inboelen.

In'boeken (*hand. in het grootboek inschrijven*), ik heb -geboekt: *allerlei posten* -.

In'boeten (*er op toegeven, kwijtraken*), men boette in, heeft -geboet: *de stakers hebben er veel geld bij -geboet; fig. zijn gezondheid bij iets -*.

In'boeten (*tuinb. iets in plaats van iets anders zetten*), ik boette -, heb -geboet; *koolplantjes -*, weggevalen plantjes door andere vervangen.

In'boezemen (*ingeven, inprenten*), ik heb -geboezemd: *men kan fatsoenlijke kinderen nooit vroegtijdig genoeg afkeer - voor snoepen*, (C. O.); *eerbied -, vertrouwen -*.

In'boënis (Lat. *goed bij kas*), bw.: *een man -*, welgesteld, gegoed.

In'booring (*die geboren is in het land, in de stad of op het dorp, waar hij woont; vooral inlander*), m. en v. -en; het vr. ook -**e**.

In'boos (*erg boos, door en door boos*), bn.

In'borst (*natuurlijke geaardheid, aard*), v. gmv.: *een zachte -, een lage -, een edele -; hier ziet ge, voor een stuiver maar, uw - in een glas*, (Bild.); zie Karakter.

In'braak (*het inbreken*), v. gmv.: *diefstal met -*; zie: Braak en Inbreken.

In'braakvrĳ, bn.: *een -e kluis*, bestand tegen inbraak; zie Safe-deposit.

In'branden (*met een gloeiend ijzer letters ergens ingriffen*), ik brandde in, heb -gebrand; *een -de pijp*, (C. O.) d. i. schuinweg-brandend.

In'breken (*inbraak doen*), hij brak -, heeft -gebroken: *de dieven hebben daar ingebroken; -breker* (*dief, die buitenbraak pleegt*), m. -s; -**breking**, v. -brekingen.

In'breng (*integ; huwelijksgoed*), m. gmv.

In'brengen (*ergens brengen, inleggen*), hij bracht -, heeft -gebracht: *geld -*, b.v. in een zaak, in een spaarbank; *wat hebt gij tot uw verontschuldiging in te -?* aanvoeren; *de kinderen brengen al tien gulden per week -*, verdienen en brengen thuis; *goederen -*, b.v. in een handel; -**brengst** (*inbreng*), v. -en.

In'breuk (*fig. schending van recht*), v. gmv.; - *op iem. rechten maken, ze schenden*.

In'brokkelen (*broksgewijs in een drank of spijs doen*), hij brokkelde -, heeft -gebrokkeld; fig. *gaandeweg verliezen: hij heeft er een aardig kapitaaltje bij -gebrokkeld*; ook, *Inbrokken*, verg. Afbrokkelen.

In'bruin (*donker- of diep-bruin*), bn.; - *e haren, een -e Maleier*.

In'buigen (*naar binnen buigen*), ik boog -, heb of het is -gebogen; -**ing**, v. -en: *de -ing v. e. kust, v. d. ruggegraat*.

In'burgeren (*tot burger maken of worden*), ik heb of ben -geburgerd: *zich -, iem. -*; *hij is daar geheel -geburgerd*, als burger

opgenomen; fig. *het woord clown is bij ons -geburgerd*, heeft het burgerrecht gekregen.

In'ca, m. -'s; zie Inka.

In'calculo (Lat. *in de berekening*), bw.

Incapa'bel (*onbekwaam, ongeschikt*), bn.

Incapaciteit (*ongeschiktheid, onbekwaamheid*), v. gmv. (ci = sie).

Incarnaat, -aten, zie Inkarnaat, -aten.

Incarna'tie (*vleeschwording*), v. gmv.: *de - van Christus*, menschwording; fig. *de - van eenige ondeugd*; zie Incarneeren. (t = s).

Incarnereen (*belichamen, met vleesch omkleeden*), ik -de, heb geincarneerd; fig. *de geincarneerde gierigheid, hebzucht, d. i. deze ondeugden in persoon*: zie Zinnespel.

In'cassatie (Fr. *het innen of incasseren van gelden*), v. -tien, -ties. (t = s).

In'casseeren (*geld innen of ontvangen*), ik incasseerde, heb geincasseerd; -**seering**, v. -en: -*seering van wissels*. (c = k).

Incas'so-bank (*instelling, die zich speciaal belast met het innen van wissels of kwitanties*), v. -banken. (c = k).

In ca'su (Lat. *in dit geval*), bw.; zie **I. c.**

Inch (Eng. *Engelsche duim* = $\frac{1}{12}$ Engelsche voet, $\frac{1}{36}$ yard, ± 2.53 cm), o. -es.

Inchoatief (*spraakw. werkw., dat een aanvangende handeling of het overgaan in een anderen toestand uitdrukt*), o. -tieven, b.v. *bevrozen, ontvolammen, sterven, enz.*

Incident' (*toevallige gebeurtenis; vooral bijkomend of storend geval*), o. -en. (ent = ent).

Incidenteel (*rechtst. op een incident betrekking hebbende, toevallig tusschenbeide komend, terloops*), bn. en bw. (en = en).

Inci'piënt (*beginner, aanvanger*), m. -en.

Inci'sie (*insnijding, snede*), v. -s, -siën.

Inclina'tie (*genegenheid, neiging, overhelling, liefde*), v. -tien, -ties. (t = s).

Inclina'tie (*nat. helling van de magneetnaald op een horizontaal vlak en wel met haar noordpool naar de aarde*), v. (t = s).

Inclina'tiekaart (*kaart, waarop de getijde inclinatie der magneetnaald v. verschillende plaatsen wordt aangegeven*), v. -kaarten.

Inclinato'rium (*toestel tot meting van de inclinatie der magneetnaald voor verschillende plaatsen*), o. -toriums, -toria; ook: **Inclinatie-kompas**.

Inclineeren (*een neiging tot iets hebben, overhellen*), ik -clineerde, heb geinclineerd.

Incluis' (*met insluiting van, met inbegrip van, ingesloten*), bw.

Includeeren (*inshluiten, in zich sluiten*).

Inclu'sen (*kluzenaars, mannen of vrouwen, die zich in een kluis of cel voor hun leven deden insluiten en door een kleine opening voedsel ontvingen*), m. en v. mv. vero.

Inclu'sie (*insluiting, het saamgevatte*), v. -s.

Inclusief (*incluis, daaronder begrepen, met inbegrip van*), bn. en bw.; zie **incl.**

Inco'gnito (It. *onbekend*), bw.: *hij reist -*, d. i. onder een aangenomen naam; als zn. (*het aannemen van een vreemden naam*), o.: *zijn - bewaren op reis, aan tafel, enz.*, zich niet laten voorstellen; lees: *inkog'nito*.

Incoherent' (*onsamenhangend*)bn.(ent=ent).

Incoherent'tie (*gebrek aan samenhang*), v.

Incommodeeren (*lastig vallen, hinderen, ongelegen komen*), ik -deerde, heb geincommodeerd: *zich -, z. in moeilijkheden brengen*.

Incompati'bel (*onverenigbaar, onbestaanbaar met, niet overeen te brengen met*), bn.

- Incompatibiliteit'** (onverenigbaarheid), v.
Incompetent' (ongeldig, onwettig, onbevoegd), bn.: *zich - verklaren*, onrechtigd, onbevoegd; **-ie** (onbevoegdheid), v. gmv.
Incompleet' (onvolledig, onvulltig), bn. incompleter, incompleetst.
In concreto (Lat. *in overeenstemming*), bw.
In concreto (Lat. *in werkelijkheid, in een bepaald geval*), bw. (e = ee).
In confes'so (rechtst. erkend, toegegeven), bw.
Incongruent' (niet overeenstemmend, ongelijk), bn. (g = g); zie Congruent.
Inconsequent' (aan zijn beginselen ontrouw), bn. en bw.; -er, -st. (quent = kwent).
Inconsequentie (afwijking van eigen beginselen, gebrek aan consequentie), v. -tiën, -ties. (t = s).
Inconstitutieel' (ongrondwettig, in strijd met de grondwet), bn. en bw. (tio = sio).
Incontestabel (onbetwistbaar), bn.
Inconvenient' (ongelegenheid, ongerief, ongemak, zwaarigheid), o. -en. (ent = ent).
Incorporatie (inlijving [bij], opneming [in], vereeniging met), v. -s, -tiën. (t = s).
In corpore (gezamenlijk), (de e toonloos).
Incorporeeren (inlijven, vereenigen, opnemen in iets); zie Immatriculeeren.
Incorrect' (onnauwkeurig, onjuist, gebrekkig), bn., -er, -st; **-heid**, v. -heden. (c = k).
Incourant' (niet gewild, niet gangbaar), bn.: **-e fondsen**, die niet in de officiële beursnotering voorkomen; **-e artikelen**, niet verkoopbaar, zonder aftrek. (in = in).
Increduliteit' (ongeloovigheid), v. gmv.
Incrimineeren (ten laste leggen, als fout aanrekenen), ik -de, heb geincrimineerd.
Incroya'bles (Fr. *modegekken onder't Directoire in Frankrijk, 1795-1799*), m. mv.
Incrustatie (omkorsting), v. -s: *er heeft - plaats in kalkhoudende wateren*. (tie = sie).
Incubatie (geneesk. ontwikkelingsperiode eener ziekte, b.v. bij besmetting; tijd, welke verloopt tusschen de besmetting en het uitbreken van de ziekte), v. gmv. (t = s).
Inculpatie (beschuldiging), v. -s, -tiën.
Inculpeeren (beschuldigen, betichten).
Incunabel (wiegedruk, eerste voortbrengsel der boekdrukkunst, uit de 15e eeuw), m. -en.
Incura'bel (ongeneestijk, onheelbaar), bn.
In curia (Lat. *op h. raadhuys, voor h. gerecht*).
Indachtig (aan iets denkende), bn.: *wees mijnner -; hij werd mijnne(r) voorspelling -*.
In'dagen (dagvaarden, op een bepaalden dag voor het gerecht roepen), ik heb -gedaagd.
In'dammen (omringen met een dam of dijk, door een dam instuiten), ik heb -gedamd; zie Afdammen.
Indecent' (onwettig, zedenkwetsend, onkiesch, oneerbaar, onbetamelijk), bn.: *ik vind het (baden daar) al heel -*, (C. O.).
Indecentie (onbetamelijkheid, oneerbaarheid), v. gmv. (t = s).
Indeel'sie (onbestistheid, besluiteloosheid), v.
Indeclinabel (sprakk. onverbuigbaar), bn.
In'deelen (in deelen splitsen), ik heb ingedeeld: *in graden -*, *in wijken -*, *afdeelen, de lotelingen -*, *inlijven, zie ald.*
Inde'rae (Lat. *vandaar die boosheid*).
Indelicaat' (onkiesch, grof, ruw, niet fijngevoelig), bn.; -cater, -st. (e = ee).
Indemnisatie (schadeloosstelling, vergoeding), v. -tiën, -ties. (em = em).
Indemiteit' (schadeloosstelling, vergoeding), v. -en. (em = em).
In'denken (zich met de gedachten in een toestand verplaatsen), ik dacht -, heb -gedacht: *een zaak -*, *ze door en door trachten te begrijpen; zich -: gij moet u daar eens -*.
Independent' (onafhankelijk, zelfstandig, vrij), bn.; -er, -st. (ent = ent).
Independentie (Fr. *onafhankelijkheid*), v.
Independisten, Independenten (leden van de Anglicaansche kerk in Engeland en Amerika (1610), die onafhankelijkheid willen van de bisschoppen), m. en v. mv. (en = en).
In deposito (in bewaring), bw.: *gelden bij een bankier - geven*, nl. tegen rente. (s = z).
Inderdaad' (werkelijk), bw.: *hij heeft het - gezegd*, *wezenlijk, waarlijk*.
Inderhaast' (in aller tijd, met haast), bw.
Indertijd' (in dien tijd, in die dagen).
Indeterminisme (leer van de onbepaalde wilsvrijheid van den mensch), o. gmv. (de = dee).
In'denken (een denk maken in, indrukken), ik deukte -, heb -gedeuft: *een elastieken bal -*, *een vilthoed -*, *een ornament -*.
Index (eig. *handje met vooruitgestoken wijsvinger*; ook, *bladwijzer, register, inhoudsopgave*), m. -en, indices. (x = ks).
Index (lijst van boeken, waarvan het lezen, bewaren, koopen of verspreiden den R.-K. niet geoorloofd is), m. gmv.: *de werken van dien schrijver zijn op den - geplaatst*. (x = ks).
Indiaan' (oorspronk. bewoner van Amerika, Roodhuid), m. -anen: *de -anen in Ned. Guyana of Suriname*, zie Roodhuid; **-sch**, bn.: *een -sch dorp*, *een -e vrouw*.
India-Rubber, m.; zie: Caoutchouc, Gummi, Rubber, Guttapercha.
Indicatie (aanwijzing; verdenkingsgrond), v. -tiën, -ties. (t = s).
Indicatief', indicati'vus (sprakk. aantoonende wijs, werkelijkheidswijs), m. -tieven.
Indicium (rechtst. aanwijzing, bewijsmiddel, grond van vermoeden, kenteeken, vingerwijzing), o. indices, indicien. (ci = sie).
Indictie (kerkelijke oproeping, b.v. tot een concilie), v. -s, -tiën; lees: *indict'sie*.
Indictie (tijdrekenk. tijdkring van 15 jaren), v. -s of -tiën: *de Romeinsche -*, *deze begon het eerst 313 n. C.* (t = s).
Indië, o.: *onze beide Indiën*, nl. Oost- en West-Indië, Engelsch-, Voor-, Achter-
Indien (in geval, zoo), vgw.; **-al**, verondersteld, dat; aangenomen, dat.
In'dienen (aanbieden, inleveren), ik heb -gediend: *een adres -*, *een verzoekschrift -*; *zijn ontslag -*, *een motie -*, *een wetsontwerp bij de 2e Kamer -*.
Indiër (inboorling van Hindostan of Voor-Indië), m. -s; soms verwisseld met Indiaan, b.v. *de Ooster-Indiaan*, (Tollens); vr. *Indische*.
Indifferent' (onverschillig, ongevoelig, lauwigeloovig), bn.; zie Evenwicht. (dif = dief).
Indifferentie (onverschilligheid, lautheid, koelzinnigheid), v. gmv. (t = s).
Indifferentisme (onverschilligheid, lautheid), o.: *het - op het gebied van godsdienst*.
Indigenaat' (burgerrecht, recht of voorrecht der inboorlingen), o. gmv. (g = g).
Indigestie (stechte spijsvertering, storing van de spijsvertering, overlading der maag), v.: *zich een - aan iets eten*, lees: *-gestie*.
Indignatie (Fr. *verontwaardiging*), v. gmv.
In'digo (fraaie, blauwe plantaardige ver-

of kleurstof), v. gmv.; -blauw, o. gmv.; -boer (-planter), m. -en; -cultuur (-kweeking), v.; een indigo japon, indigo-kleurig.

Indigo-plant (O.-I. vlinderbloemige heester van 1 M. hoogte in Oost- en West-Indië, uit welks bladeren indigo bereid wordt), v. -planten, (g = g); -rood, o. gmv.

Indijken (binnen dijken leggen, afdammen), ik heb ingedijkt; -lug (het indijken), v. -en.

Indirect (middellijk, zijdelingsch, niet-rechtstreeksch, langs een omweg), bn.: -e belastingen, b.v. accijnzen; ook bw.: iets -bewijzen.

Indirecte belasting (belasting op allerlei verbruiksartikelen; accijns), v. -en.

Indisch (behoorende tot, overeenkomende met, betreffende Indië), bn.: de -e kunst, b.v. van tempelbouw; de -e kasten; een -ambtenaar, de -e begroting; Engelsch-, Oost-, West-. (disch = dies).

Indische Oceaan (aandr. een der 5 wereld-zeeën), m. gmv.; de - of Indische Zee ligt voor $\frac{2}{3}$ in de tropen.

Indischman (oudgast), m. -mannen.

Indiscreet (onbescheiden), bn.: -crete vragen doe je niet!; -creter, -st. (cr = kr).

Indiscretie (onbescheidenheid, praatzucht, achterklap), v. -s. (tie = sie).

Indispensabel (onontbeerlijk, onmisbaar), bn.

Indisponibel (niet-beschikbaar), bn.

Indissolubel (onoplosbaar), bn.

Individu (ieder mensch of persoon op zich zelf; elke begrensde eenheid; eenling, enkeling), o. -en, ook: -'s; (kleinachtend: minderwaardig wezen), o. -en, -'s.

Individualisme (het stellen van de rechten v. h. individu boven die der gemeenschap), o.

Individualiteit (persoonlijkheid, karakter, aard; al de kenmerken, waardoor een persoon zich onderscheidt), v. gmv.

Individualtie (de ik-stelling, de zich-zelfstelling, beperking tot een enkel wezen), v.

Individueel (afzonderlijk, op zich zelf, persoonlijk), bn. en bw.

Indo (Indo-Europeër), m. -'s: een - is de zoon van een volbloed Europeaan en een Indische vrouw; zie Sinjo.

Indoel (niet-leerzaam, onhandelbaar, ongedwee), bn. en bw.; zie Doel. (c = s).

Indo-Chineesch, bn.: de -e talen, nl. die van Achter-Indië.

Indo (insteken, in een bestoten ruimte doen), ik deed -, heb -gedaan; boter -, nl. in een pot; steenkolen -, nl. in een kelder.

Indo-Europeaan (kind van een Indische moeder en een Europ. vader), m. -anen; ook Sinjo of Indo; zie ook: Euraziër.

Indo-Europeesch, bn. of **Germaansch**, bn.: de -e talen, d. i. de taalgroepen, die reiken van Voor-Indië tot den Atl. Oceaan, alle behoorend tot één zelfde familie; er zijn 9 hoofdgroepen, het Ned. behoort tot de Germaansche groep en wel tot het West-Germaansch.

Indo-Germanen (volksstammen, die het Indo-Germaansch spraken), m. mv., ook, de volkeren, wier taal een der Indo-Germaansche is; zie Indo-Europeesch.

Indolent (lusteloos, traag, vadsig, zorgeloos, onverschillig), bn. (ent = ent).

Indolentie (lusteloosheid, slaphed, onverschilligheid, traagheid), v. gmv. (t = s).

Indologie (studie v. Indië), v. -gieën.

Indoloog (kenner van Indische talen, toestanden en oudheden), m. -logen.

Indom (erg of in hooge mate dom), bn.

Indomeisje, o. -s; zie Indo.

Indommelen (insluimeren), ik ben -gedommeld: poes was aan 't -.

Indompelen (in het water dompelen), ik heb -gedompeld: het waschgoed -.

Indonesië (de eilanden van den O.-I. archipel), o.; -nesiër, m. s. (s = z); zie Insulinde.

Indorso (Lat. op de keerzijde, op den rug b.v. van een wissel), bw. (s = z).

Indossant, -seeren, -sement'; zie Endossant, Endosseeren, enz.

Indrijven (met kracht inslaan), ik dreef -, heb en het is -gedreven: een haak -, een paal -; ook, het vee de wei -, injagen.

Indringen (dringend brengen of komen), ik drong -, heb -gedrongen: menschen werden het water -gedrongen, de vijand drong de stad -, de kogel was diep -gedrongen; zich -: zich bij een familie -, zich in een gezelschap willen -, z. in tem. gunst willen -.

Indringend (zich op vrijpostige wijze toegang verschaffende), bn.; ook: In'dringerig.

Indringer, m. -s; zie: Indringen, Intrigant, Streber; vr. in'dringster.

Indrogen (door drogen in omvang of gewicht afnemen), het is -gedroogd: die tabak gaat erg -, dat leer zal hier -, inkrimpen.

Indroog (tot in het binnenste droog), bn.: die turf is -, -droge sigaren, kurkdroog.

Indruischen (in verzet komen, in strijd zijn met), het druischt -, het heeft en is ingedruischt: tegen de waarheid -, dat druischt tegen mijn rechtsgevoel -; zóó iets druischt - tegen de christelijke naastenliefde.

Indruk (merk, teeken), m. -drukken: een levendigen, een diepen - maken, inwerking op het hart, den geest, enz.; zie Imponeren.

Indrukken (induwen), ik heb -gedrukt: een ruit -; zegsw. 't verzet den kop -, doen ophouden te bestaan; -sel (deuk), o. -s.

Indrukwekkend (treffend, roerend), bn.: een -e stilte, een - tooneel, -e taal; een -e toespraak, de -e plechtigheid van Pennewip's toon, (Mult.); zie Imposant.

Indubio (Lat. in twijfel), bw.: -staan.

Induceeren (door inductie werken).

Inductie (aanleiding, gevolgtrekking, besluit van het bijzondere tot het algemeene), v. -ties, -tiën: iets door -bewijzen, d. i. uit voorbeelden of feiten, (t = s), z. Deductie.

Inductie (nat. het magnetisch worden v. e. geleider of van week ijzer door invloed van een electrischen stroom), v. gmv. (c = k).

Inductief, **inducto'risch** (uit bijzondere gevallen tot het algemeene besluitend), bn.: een -tieve methode volgen, b.v. in de natuurkunde, uit de feiten of het bijzondere opklimmen tot de algemeene wet. (c = k).

Inductie-klos (draadklos, waarin men door inductie een electr. stroom kan doen ontstaan), m. -klossen. (t = s).

Inductierol, v. -rollen; zie: -klos.

Inductie-stroom (electrische stroom, die in een geleider door inductie ontstaat, in 1831 door Faraday ontdekt), m. -stroomen. (t = s).

Inductie-werktuig (toestel, om electr. stroomen teweeg te brengen), o. -werktuigen.

Inductor (electr. toestel van Ruumkorf, 1851, tot het opwekken en meten van inductie-stroomen met zeer groote electro-motorische

kracht, waardoor het mogelijk is, zeer lange vonken te verkrijgen en batterijen te laden), m. -ductors. (c = k).

Inducto'risch (berustende op inductie), bn.

Indulgent' (Lat. toegevend, verschoonend), bn. (gent = gent).

Induigen'tie (toegeeflijkheid, verschooning; R.-K. kerkelijke aftaat), v. -tiën, -s. (t = s).

Indult' (handel. uitstel van betaling; pause-lijke vergunning of dispensatie), o. -en.

In duode'cimo, bw.; zie Duodecimo.

In du'plo (in twee eensluitenden, dubbel), bw.: een afschrift -; zie In triplo.

Indus (aandr. een der hoofdrivieren v. Voor-Indië), m.

Industrie' (nijverheid, fabriekswezen, bedrijf), v. -ën: - is de naam van die werkzaamheden, waardoor arbeidsgoederen voortgebracht worden; zij produceert in fabriek, door ambacht of handwerk; takken van -, een bloeiende -, zie Textiele kunst, zie ook: Chevalier d'industrie.

Industrieel' (nijver, werkzaam, ook: de nijverheid betreffende), bn.: -e centra, -e ondernemingen, -e kennis.

Industrieel' (fabrikant, uitoefenaar van een tak van nijverheid), m. -en.

Industrie'-planten (die, welke de grondstoffen leveren voor artikelen van nijverheid), v. mv.: de katoenplant is een der -.

Industrie'-school (nijverheidsschool, b.v. een weefschool als te Tilburg), v. -scholen.

Industrie'-stad (stad met veel of velelei fabrieken, werkplaatsen, werklokalen), v. -steden: Maastricht is een belangrijke -.

Industrieus' (nijver, vindingrijk), bn. en bw.

Indutten (indommelen, insluimeren), hij dutte -, is -gedut, in slaap gevallen.

Induwen (door duwen stuk maken), ik duwde -, heb -geduwd: een ruit -, een deur -; spreekt. Indouwen.

Ineen', bw., vormt scheidbaar samengestelde w.w., waarvan de leden in de onbep. wijs en in het voltooide deel. aan elkander geschreven worden, als: Ineendraaien, ineen-gedraaid; evenzoo: -frommelen, -krimpen, -loopen, -schakelen, -schuiven, -slaan, -sluiten, -smelten, -stampen, -storten, -vloeien, -voegen, -zetten, -zinken, waarin het eerste lid de bet. heeft van in elkaar, samen.

Ineens', bw.; zie Opeens.

In effig'ie (Lat. in beeltenis), bw.: iem. in - verbranden, - terechtstellen, z. Effigie.

Inegaal' (ongelijk, oneffen), bn.; -aler, -st.

Inegaliteit' (ongelijkheid, oneffenheid), v.

In'enton, ik entte -, heb -geënt: de pokken -, kunstmatig pokken doen ontstaan b.v. op een arm; - tegen hondsdotheid, -ing (vaccinatie), v. -en: herhaalde -.

Inept' (ongepast, ongerijmd, zot), bn. en bw.

Inertie' (zothed, ongerijmdheid), v. (in = ien).

Inertie' (natuurk. volhardingsvermogen van een in beweging zijnd lichaam: volharding in den toestand van rust, als het daarin is; fig. traagheid), v. gmv. (t = ts).

Inexora'bel (onverbiddeijk), bn. en bw.

In exten'so (Lat. in zijn geheel, volledig, uitvoerig), bw. (tenso = tenzo).

In extre'mis (moment'is), Lat. in de laatste oogeblikken, bij het sterven, in den hoogsten nood.

Infaam' (snoed, schandelijk), bn. en bw.

In fac'to (Lat. inderdaad, werkelijk), bw.

Infamaut' (onteerd, eerroovend), bn.

Infamie' (eerloosheid, laagheid), v. gmv.

Infant' (koninklijke prins in Spanje en vroeger ook in Portugal), m. -en.

Infan'te (prinses, zie Infant), v. -n.

Infanterie (mil. voetvolk), v. gmv.: de - is het hoofdwapen v. h. veldleger; de eenheid v. de - is de compagnie (onder een kapitein): de bewapening v. d. - bestaat in een geweer, een bajonet, een sabel, 120 patronen en een schop (om zich in te graven).

Infanterie-officier (mil. luitenant of kapitein bij de infanterie), m. -en.

Infanterist (mil. soldaat te voet), m. -en: de uitrusting van den -, kleeding, schoeisel, bewapening.

In favo'rem (Lat. ten gunste, ten voordeele), bw.

Infect' (besmet, aangestoken), bn. (c = k).

Infecteeren (besmetten, aansteken, verpesten).

Infectie (besmetting), v. gmv.; -ziekten (besmettelijke ziekten), v. mv. (t = s).

Inferieur' (ondergeschikt, minderwaardig, van mindere kwaliteit, minder of lager in rang), bn. (fe = fee).

Inferieur' (ondergeschikte), m. en v. -en; vr. ook -e, (in = in), zie Superieur.

Inferioriteit' (ondergeschiktheid, minderheid in rang of ontwikkeling), v. gmv. (in = in).

Infernaal' (helsch, duivelsch, helachtig), bn.

Infideel' (ontrouw, trouweloos), bn. en bw.

Infide'les (ongeloovigen, heidenen), m. mv.

Infideliteit' (ontrouw, trouweloosheid), v. gmv.

In f'idem (Lat. ter bevestiging, ten waarborg, ter waarmeding), bw.

Infiltratie (inzijging), v. -s, -tiën. (t = ts).

Infiniteit' (oneindigheid), v. gmv. (in = in).

In'finitief, **infini'tivus** (spraak. onbep. wijs der werkwoorden), m. -tieven; zie Inf.

Infirm' (gebrekkelijk, krachteloos, zwak), bw.

Infirmarius (geestelijk ziekenoppasser, voorat in kloosters), m. -sen. (in = in).

Infirmierie' (ziekenhuis v. soldaten), v. -ën.

Infirmier' (Fr. ziekenoppasser), m. -s, (er = ee); -mière (verpleegster), v. -s.

In flagran'ti (Lat. op heeter daad), bw. (g = g).

Inflamma'tie (ontsteking van een wonde), v. -tiën, -ties, (t = s); zie Koudvuur.

Inflex'ibel (onbuigzaam, stijfhoofd), bn.

Inflex'ie (buiging, afwijking; ook der lichtstralen; overgang van stem of toon), v. -s.

Inflorescen'tie (bloeiwijze, schikking der bloemen bij het bloeien, de bloemstand), v. -tiën, -ties. (tie = sie).

In flo'ribus (Lat. in bloei, in volle glorie), bw.

Influeneeren (invloed uitoefenen op, onder invloed brengen, beïnvloeden), (en = en).

Influen'tie (invloed, inwerking), v. gmv.

Influen'za (It. epidemische aandoening der ademhalingswerktuigen, vergezeld van koorts, hoofdpijn, gebrek aan eetlust, enz.), v. (en = en).

In'fluisieren (inblazen, zachtjes in het oor zeggen), ik heb -gefluiserd: iem. iets -, wie heeft je dat -gefluiserd?

In fo'lio (in groot formaat), bw.; zie Folio; zegsw. hij is een gek -, een zeer groote zot.

Inform' (wanstaltig, mismaakt), bn.

In for'ma (Lat. in den behoortijken vorm).

Informa'tie (inlichting, onderzoek, bericht, mededeeling), v. -tiën, -ties: -s ontvangen, -s inwinnen, (t = s); --bureau (kantoor, waar men inlichtingen kan krijgen omtrent

de soliditeit van instellingen, firma's en personen), o. — bureau's.

Informeeren (berichten, kennis geven, melden; inlichtingen inwinnen, vragen naar).

Informatie (wanstaltigheid, mismaaktheid, wanordelijkheid), v. — en.

In fo'ro (Lat. in of voor het gerecht), bw.

In'fra (Lat. beneden, verder in het boek), bw.

In'fraai (bijzonder fraai), bn. en bw.

Infrac'tie (Fr. schending, inbreuk), v. — s.

Infructueus (nutteloos, zonder vrucht), bn.

Infra'sie-diertjes, of **Infusor'riën** (dierk. kleine diertjes, levend in vloeistoffen, alleen voor het gewapend oog d. i. onder het vergrootglas of in den microscoop zichtbaar), o. mv.: ook, Afgietseldiertjes. (s = z).

In fatu'rum (Lat. voortaan, in het vervolg).

-ing, achtervoegsel, b.v.: Karoling, hemeling, Vlaming, Bruining, d. i. afkomst of een thuis-behooren; haring, bokking, spiering, bunn-zing, diernamen; penning, schelling, geldstukken; honing, zuring, natuurvoortbrengselen.

-ing, achtervoegsel, b.v.: heeling, redding, daling, berisping, een werking als zelfstandigheid; regeering, bezetting bet. een handelend subject; monds-poeling, nering, middel; teekening, uitvinding, vesting, het voortgebrachte; spanning, verwarring, verbinding, toestand; woning, wandeling, stelling, plaats; zending, lading, wat men zendt, laadt.

In'gaan (intreden, binnengaan, beginnen), ik ging —, heb en ben —gegaan: een bosch —; de matrozen gingen het eiland —; de huur zal 1 Mei —; de eeuwige rust —; op een voorstel niet —; op een vraag niet —; er niet aan hechten, er zich niet mee inlaten.

In'gaande rechten (rijksbelasting op den invoer uit het buitenland), o. mv.

In'gang (plaats, waar men een zaal of kamer binnengaat), m. — en: deze concertzaal heeft drie ingangen; zie Uitgang.

In'gang (fig. begin), m. gmv.: met — van 1 October; zegsw. zijn taal had —, vond weerklank, maakte indruk.

In'gebeeld (denkbeeldig, niet wezenlijk, hersenschimmig), bn.: een — geluk, een — e zieke, — e zorgen; zie Imaginair.

In'gebeeld (verwaand), bn.: een — e gek.

In'geboren (aangeboren, ingeschapen), bn.: — liefstalligheid, natuurlijke; „zich nog eens om te keeren" is ons geslacht als —, (C. O.)

In'geel (helgeel), bn.: deze eierdooier is —.

In'gekankerd (diep ingeworteld), bn.: een — en haat, een — en hekel aan iets hebben.

In'gekeerd (nadenkend, ingetogen), bn.

In'geland (eigenaar v. land in een bedijkten polder), m. — en; zie Hoofdingeland.

In'gelascht (ingevoegd), bn.: de — e letter in kippenei, een — e dag, zie: Schrikkelidag en Inlasschen.

In'gelegd, bn.: een — e vloer, uit fraaie figuren bestaande; een — e haring, — e vruchten.

In'gemeen (erg gemeen of laag), bn. en bw.

Ingenieur (deskundige leider van bouwwerken; iemand, die het diploma als zoodanig bezit), m. — s: — van den waterstaat, rijksambtenaar met het toezicht belast op wateren, dijken, bruggen, enz.; militair —, vestingbouwkundige, officier der genie; civiel of burgerlijk —. (g = zj).

Ingenieus (scherpzinnig, vindingrijk, vernuftig, schrander), bn.: een — ze methode.

Ingenium (natuurlijke aanleg), o. (ge = gee).

In'genomen (bijzonder gesteld op), bn.: hij is met dien persoon, met die zaak zeer —, heeft er sympathie voor; ook: tegen iets of iem. — zijn, een afkeer, antipathie hebben.

Ingenomenheid (het ingenomen-zijn), v. gmv.: zijn — met uw voorstel bleek duidelijk, sympathie; de — van onzen president tegen uw voorstel, antipathie.

In'genue (Fr. naïef, ongekunsteld), bn. (g = zj).

In'genue (Fr. tooneel. de rol v. e. argeloos of naïef meisje), v. — s. (g = zj).

Ingenueit (ongekunsteldheid, naïeve eenvoud), v. gmv. (g = g).

In'geschapen (aangeboren), bn.: de dicht-kunst was Vondel —; zie Ingeboren.

In'gesloten (ergens in- of bijgevoegd), bn.: een — brief; alle onkosten —.

In'getogen (zedig, stemmig), bn. en bw.: een — leven leiden, zij leeft zeer —.

In'getogenheid (het ingetogen-zijn), v. gmv.: — van kleeding, — in handel en wandel, zie Modestie.

Ingeval (indien, zoo, gesteld dat), vgw.

In geval van, vz.: — brand, nl. als er brand mocht zijn.

In'geven (in den mond geven, fig. inblazen), ik gaf —, heb —gegeven: iem. een poeder —, verg. In nemen; zegsw. dat is hem met den paplepel —gegeven, van de jeugd afingescherpt, wie heeft je dat antwoord ingegeven?

In'geving (het ingeven, ook, instorting), v. — en: ik kreeg als een —, een gedachte werd in mij eensklaps levendig; zie Inspiratie.

Ingevolge (naar aanleiding van, tengevoelge van, overeenkomstig), vz.

In'gewand (verteringsorgaan, inwendig orgaan bij mensch of dier, vooral gedarmte), o. -en.

In'gewandskwaal (geneesk. kwaal in de ingewanden), v. — kwalen; — pijn, v. — en; — wormen (wormen, levend in 't gedarmte van menschen of dieren), m. mv.; — ziekten (allerlei ziekten in de buikorganen), v. mv.

In'geweide (ingewand van een dier), o. w.g.

In'gewijde (persoon, het geheim of het fijne eener zaak kennend), m. en v. — gewijden.

In'gewikkeld (moeilijk, duister, niet duidelijk, verward), bn., — er, — st: een — vraagstuk, een — e rechtszaak, een — proces.

In'geworteld (diepe wortels hebbende), bn.: een — e kwaal, een diep zittende kwaal; fig. een diep — e gewoonte, een — misbruik.

In'gezetene (inwoner), m. en v. — n.

In'gezonken (diep liggend), bn.: — oogen, hol; een — batterij, ingegraven.

In'gierig (erg gierig, door en door gierig), bn.

In glo'bo (Lat. in massa, te zamen), bw.: ik heb al die boeken — gekocht. (g = g).

In'goed (door en door goed), bn.: een — mensch.

In'graven, zich, ik groef mij —, heb mij —gegraven: in den modernen oorlog graven de soldaten zich in in loopgraven, om gedeekt te zijn voor het vijandelijk vuur.

In'gredient (bestanddeel; de grondstoffen, die noodig zijn bij 't samenstellen van geneesmiddelen, dranken, enz.), o. — en. (ent = ent).

In'griffelen, — griffen (met een stift insnijden), ik griffelde —, heb —gegriffeld: een grafschrift in een steen —, een letter ergens —.

In'grijpen (fig. invloed uitoefenen, een groote verandering teweegbrengen), het greep —, heeft —gegrepen: meeningen, leerstellingen, die in het zedelijk leven van een volk —.

In'groen (zeer of intens groen), bn. en bw.

Ingressa'tie (Fr. *inschrijving ten hypotheek-kantore*), v. -s, -tiën. (t = s).

Inhabita'bel (Fr. *onbewoonbaar*), bn.

Inhaerent' (*innig samengaand*), bn. (ae = ee).

Inhaeren'tie (*aankleving, inlijving*), v. gmv.

In'hakken (*inkappen, stukstaan, er op in staan*), ik hakte -, heb -gebakt: *ergens een teeken -; een poort of deur -; op den vijand -*, hem woedend aanvallen.

Inhala'tie (*inademing, inzuiging, b.v. van geneesmiddelen in den vorm van dampen, gassen, poeder*), v. -tiën, -s, (t = s); --**apparaat** (*toestel, om borst- en keellijders genezende gassen en dampen te doen inademen*), o. --apparaten; --**toestel** (*apparaat voor borst- en keellijders*), o. --toestellen, ook: *Inhalator*, m. -s.

Inhalato'rium (*geneesk. inrichting voor inhalatie nl. met inhalatie-apparaten*), o. -ria.

Inhaleeren (*inademen, nl. door een inhalator*), ik -haleerde, heb geïnhaaleerd.

In'halen, ik heb -gehaald: *iemand -*, door vlugger loopen, enz. bereiken; *het verlorene -*, herkrijgen; *een vorst, prinses, kerkvoogd -*, plechtig de stad inleiden; *de vlag -*, de zeilen -, *een touw -*, naar binnen of omlaag trekken.

Inha'lig (*schraapzuchtig*), bn.; -er, -st.

In'ham (*samenst. met ham d.i. bocht: baai*), m. -hammen: *de Zuiderzee is slechts een -*, binnenwaartsche kromming, d. i. inbuiging der Noordzeekust: *de - van een rivier*.

In'hebben (*moeite, zorg kosten*), het had -, heeft -gehad: *dat werk zal wat -*.

Inhech'tenisneming (*gevangenneming, beroving van vrijheid, arrestatie*), v. -nemingen.

Inheemsch' (*inlandsch*), bn.: *een -e plant; de -e kleederdracht*, in het land behorende.

In'heet (*zeer heet*), bn.: -heete soep.

In'heien (*in den grond heien*), men heide in, heeft ingeheid: *palen -*; fig. diep in 't geheugen prenten: *de leerstof door voortdurende herhaling er -*.

Inherent', inheren'tie, zie Inhaerent.

Inhibi'tie (*rechtst. verbod om met een zaak voort te gaan*), v. -s, -tiën. (t = ts).

Inhilleeren (*tegenhouden, verhinderen, stuiten, verbieden*).

In hoc casu (Lat. *in dit geval*), meer: *In casu*, zie ald. (c = k).

In hono'rem (Lat. *ter eere*).

In'houd (*alles, wat in een vat, een boek, enz. begrepen is; grootte, ruimte; inhoudsopgave*), m. -houden: *de - van een regenput; de - v. e. brief, een tijdschrift; bladwijzer en -*.

In'houden (*behelzen, bevatten, in zich houden*), het hield -, heeft -gehouden: *wat houdt die brief in?* d. i. bevat; *hij hield het paard met den toom -*, bedwong; *iets van het loon -*, achterhouden; z. -, z. bedwingen.

In'houdsmaat (*maat v. bepaalden inhoud*), v. -maten; er zijn -maten voor natte en droge waren: voor natte waren is de Liter de eenheid, vandaar de Hectoliter d. i. HL. of vat, de DL., de L. of kan, de dL. of maatje, de cL. of vingerhoed; voor droge waren: de HL. of mud, de DL. of schepel, de L. of kop.

In'houdsopgave (*lijst van voorwerpen, opstellen, hoofdstukken enz., die voorhanden, of opgenomen zijn*), v. -opgaven.

In'houdstafel (*inhoudsopgave*), v. -s.

In'houwen, ik hieuw -, heb -gehouden: *op den vijand -*; zie Inhakken.

In'huldigen (*een vorst, bisschop, enz. bij de aanvaarding van regeering of ambt hulde bewijzen*), men heeft -gehuldigd; -**ing** (*intronisatie*), v. gmv.; -**ingsfeest** (*feest ter gelegenheid van een inhuldiging*), o. -en.

Inhumaan' (*onmenschtievend, gevoelloos, wreed, hard, onmenschelijk*), bn. en bw.

Inhumaniteit' (*al, wat in strijd is met de humaniteit*), v. gmv.

Inhuma'tie (*begraving*), v. -tiën, -s. (t = s).

In'huren (*opnieuw huren*), ik heb -gehuurd.

In hypo'thesi (Lat. *in of bij onderstelling, in het onderhavige geval*). (the = tee).

In ipso ter'mino (Lat. *op den vastgestelden dag*).

Ini'tia (*eerste beginselen*), o. mv. (t = ts).

Ini'tia'le (*grootte, met goud en kleuren versierde aanwangsletter in oude handschriften*), v. -n. (ti = tsie).

Ini'tia'le (*de aanwangsletter van een naam*), v. -n, b.v. J. v. d. V. = Joost van den Vondel. (ti = tsie).

Ini'tia'tie (*inwijding*), v. -s, -tiën. (tie = sie).

Ini'tiatief' (*de aanleiding [begin] tot een zaak; het recht om iets te doen, voor te stellen, op touw te zetten; de eerste stap of stoot*), o.

-tieven: *het recht van -*, het recht (v. e. lid der 2e Kamer), om voorstellen te doen; *op - van*, op voorstel van; *het - nemen*, het eerst eenig voorstel doen; *particulier -*, de oprichting en leiding eener zaak, van den kant van particulieren of van vereenigingen.

Injec'tie (*inspuiting*), v. -ties: *er wordt geneeskundig veel werk gemaakt van onderhuidsche -s; -spuitje* (*doktersspuitje voor injecties*), o. -s. (j = z).

Injec'tor (*werktuig tot automatische voeding van den stoomketel*), m. -s; ook: *Injecteur'*.

Injun'ctie (*uitdrukkelijk bevel; rechterlijk bevel, b.v. tot verkoop*), v. -s. (ct = ks).

Inju'rie (*krenking van eer, belediging; eerroof; scheldwoord*), v. -juriën, -s. (j = j).

Ink (*opening of mond eener fuik*), m. -en.

In'ka (*vóór 1524, koningstitel in Peru*), m. -s: *het -rijk; het oude rijk van Peru vóór de verovering door de Spanjaarden*; ook, **Inca**.

In'kalven (*wegzakken van zand bij graafwerk*), het kalfde -, is -gekalfd.

In'kankeren (*door den kanker vernield of ingevreten worden*), het is -gekankerd.

Inkarnaat' (*vleeschkleur, hoog-rozerood*), o: fig. *het - van het zomer-morgenrood*.

Inkarna'ten (*vleeschkleurig*), bn.: e. -tricot.

In'keep (*inkerving, insnijding*), v. -kopen.

In'keer (*berouw*), m. gmv.: *tot - komen*, bezinning, bekeering.

In'keeren (*gaan nadenken over 'tgeen men misdään heeft, berouw gevoelen en zich willen beteren*), ik ben -gekeerd: *tot zich zelven -*.

In'keldereren (*in een kelder bergen*), ik heb en het is -gekelderd: *dit is -gekelderd bier*.

Inken'nig (*eenkennig*), bn. gew.

In'kepen (*een keep maken in hout of metaal*), ik keepte -, heb -gekeept; -**keping** (*inkerving, groef*), v. -en.

In'kerfen (*een kerf in iets snijden, intanden*), ik heb en het is -gekorven (-gekerfd): -**gekorven bladeren**; *deze zijde kerft -*, slijt en breekt op den draad.

In'kijk (*het inkiijken, gelegenheid om in te kijken*), m. gmv.: *horretjes tegen den -*.

In'kijken (*naar binnen zien, zich vluchtig op de hoogte stellen van den inhoud van iets*),

ik keek -, heb -gekeken: *bij iem. -; mag ik bij jou -? nl. in jouw boek; een rekening, een krant, een circulaire, een brief even -.*
In'klaren (aangifte doen van inkomende goederen, om de inkomende rechten er op te betalen, zoodat het recht van lossing verkregen wordt), ik heb -geklaard: *een schip -; -klarung, v. -en: een bewijs van -, dat men de rechten betaald heeft.*
In'kleeden (fig. een bepaalden vorm geven), ik heb -gekleed: *een voorstel aardig -, laat mij dat eens -, op mijn wijze voorstellen.*
In'kleeden (plechtige bekleeding van een postulant met het kled der kloosterorde), ik heb -gekleed: *hij of zij is heden -gekleed.*
In'klimming (het inklommen: verzwarend omstandigheid bij diefstal), v. -en.
In'klinking (bij aardwerken, de inkrimping der verwerkte aarde), v. gmv.
In'komeling (vreemdeeling, die van buiten inkomt), m. en v. -en, voor het vr. ook -e; zie Immigrant.
In'komen (binnenkomen), ik kwam -, ben -gekomen: *een stad -, een huis -; fig. de belastingen komen goed -; er is veel geld -gekomen, gebeurd, betaald; tal van ingekomen stukken, veel klachten kwamen -.*
In'komen (jaarlijksche verdiensde, jaarwedde), o.; soms meerv. -s.
In'komend, bn.: -e rechten, belasting op den invoer van goederen; zie Ingaande.
In'komst, de blijde -, v. -en: *de blijde -der hertogen van Brabant, d. i. de feestelijke intocht te Brussel, gevolgd door het schenken van privilegiën; zie Joyeuse entrée.*
In'komsten (verdiensden), v. mv.; -belasting (rijks- of gemeentelijke belasting, voortvloeiend uit ambt, bedrijf of vermogen), v. gmv.
In'koop (het inkoopen, het ingekochte, de aankoop), m. -koopen.
In'koopboek (hulpboek der boekhouding), o. -en: het - dient den koopman tot inschrijving van nota's, rekeningen en facturen, die hij van den verkooper ontvangt.
In'koopen (inslaan, opdoen), ik kocht -, heb -gekocht: *goederen, levensmiddelen -.*
In'koopsprijs (de prijs der goederen bij inkoop), m. -prijzen.
In'korten (kleiner maken), ik kortte -, heb en het is -gekort: *een riem -, de stijg-beugels -; fig. iem. gezag, iem. rechten -, kortwieken; de voorraad kort -, slinkt, mindert.*
In'koud (erg koud, door en door koud), bn.
Inkt (verwant met tint: vloeistof, waarmee men schrijft, teekent, drukt), m.: *er is schrijf-, druk- en teeken- van allerlei kleur, (soorten), m. -en; -koker (-potje), m. -s; -lap (lapje, om de pen aan af te drogen), m. -pen; -pot (glazen of aardn potje voor den inkt), m. -potten; -rol (boekdr. deel der drukpers nl. cilindervormige losse rol, dienend om den te drukken lettervorm van inkt te voorzien), v. -rollen; -stel (inktpot met toebehooren), o. -stellen.*
Inkt'visch (koppootig weekdier met 10 pooten of vangarmen, welke eindigen in zuignappes), m. -visschen: de - scheidt in geval van nood een vocht af, bruinzwart van kleur, nl. de Sepia, waardoor het water troebel en verpest wordt; ook, Zeekat; zie Sepia.
In'kuilen (in een kuil doen), ik heb -gekuild: *veldvruchten -, veevoeder -.*

In'kwartieren (soldaten bij burgers inleggen), ik heb -gekwartierd; -**kwartiering** (huisvesting van soldaten bij burgers), v. -en.
In'laag (ingelegde geldsom, inleg), v. -lagen.
In'laatduiker (wat. duiker, om water in de tochten v. e. polder te laten), m. -s.
In'laden (in een schip laden), men laadde -, heeft ingeladen; zie de tegenst. Uitladen.
In'lauder (inboorling), m. -s: de -s van Java, van Sumatra, enz. d. i. de bruinen tegenover de blanken.
In'landsch (tot onze O.-I. behoorend), bn.: *een -e vrouw, d. i. een Indische; onze -e onderdanen; een -e luitenant, -e soldaten, behoorende tot het bruine ras; de -e nijverheid, b. v. Soerabajasche artikelen uit schildpad, hoorn of parelmoer; -e vergiften; -e munten, -e planten, -e visschen; ook, in ons vaderland gemaakt: - fabrikaat; verder, de -e nijverheid, in ons land bestaande, ook: -e tabak, -e paarden, -e spek, enz.*
In'lasch (tusschenvoegsel), m. -lasschen.
In'lasschen (tusschenvoegen), ik laschte -, heb -gelascht; -**sching**, v. -en: spraakk. de - van een letter, zie Epenthesis.
In'laten (binnenlaten, in iets laten, iets niet er uit nemen), ik liet -, heb -gelaten: *laat den hond niet in; zult ge de vruchten er -? ik zou de gelden er maar -; zich -: z. met iem. -, in gesprek treden met hem, betrekkingen aanknoopen; z. met zaken -, bemoeien.*
In'laveeren (laveerend een haven binnenloopen), het schip laveerde in, is ingelaveerd.
In'leelijk (zeer leelijk), bn.: *een - beeld.*
In'leg (geld, dat ingelegd wordt), m. gmv.
In'leg (het naar binnen omgeslagen reepje stof van een naad), m. gmv.; ook: opnaaisel, zoom, plooi, ingelegd gedeelte.
In'legblad (tafelblad, om tusschen andere in te leggen), o. -bladen: de -bladen van een coutisse-tafel.
In'legeren (een garnizoen in een stad leggen, ook, inkwartieren), ik legerde in, heb -geleerd; -**ing**, v. -en: *de burgerij met aanhoudende - bezwaren, inkwartiering.*
In'leggeld (kapitaal als inleg in eenigen handel of geld bij eenig spel), o. -gelden.
In'leggen (inmaken; insluiten; geld storten), ik legde, leide of lei - ik heb -gelegd of -geleid: *augurkjes -; een circulaire - in een krant; tien gulden -; fig. behalen: ergens eer bij -; iets tegen iets anders -, overstellen.*
In'leggen (spoorw. nog een trein dagelijks laten loopen), men legde (lei) -, heeft -gelegd, (-geleid): *een personentrein -.*
In'legwerk (houtmozaïek), o. -werken.
In'leiden (naar binnen leiden; fig. handelen over), ik leidde -, heb -geleid: *iem. in een gezelschap, in een kring -, zie Introducereen; een onderwerp -, in een vergadering de discussie voorbereiden over; -er, (spreker, die een onderwerp inleidt), m. -s; -leiding (voorbericht, introductie), v. -en.*
In'leveren (inzenden, indienen, aanbieden), ik heb -geleverd: *de geweren -, afgeven; zijn papieren -, bij de bevoegde macht inzenden; een verlag -, een aanklacht -; een verzoekschrift -, een bezwaarschrift -.*
In'lichten (met een licht ergens ingaan, fig. ophelderen, duidelijk maken), ik lichtte -, heb -gelicht; -**lichting** (mededeeling, waardoor iem. op de hoogte van iets komt), v. -en: -en geven, iem. danken voor zijn -en.

In'lief (zeer lief), bn.: een - hoedje.

In'lijsten (in een lijst zetten), ik lijstte -, heb -gelijst: een portret -, een landschap -.

In'lijven (in een grooter geheel opnemen: een land vereenigen met een ander), men lijfde -, heeft -gelijfd: Holland werd -gelijfd bij Frankrijk (1810); ook: soldaten bij een bataljon -, opnemen; -ing, v. -en.

In lo'co (Lat. op de plaats zelve): een onderzoek in -, ter plaatse; zie **I. I.** (c = k).

In'loodsen (in de haven brengen), ik loodste -, heb -geloodst: een schip -.

In'loop, m. gm.v.: hij had bij die familie den vrijen -, entree, toegang.

In'loopen, sport. een voorgift -, d.i. bijhalen.

In'lossen (door losgeld vrijmaken, terugkrijgen), ik heb -gelost: een pand -, het geld teruggeven, dat door den houder van het pand daarop is geleend; fig. zijn woord -.

In'luiden, **in'luilen** (door klokgelui aankondigen), ik luidde of luide -, heb -geluid: de kermis -, zie **Uitluiden**.

In'maak, v. en m. gm.v.: de - van augurken.

In'maken (inleggen, zouten, pekelen), ik maakte -, heb -gemaakt: kool -, augurken.

In'manda'tis (Lat. op last).

In'margine (op den rand, b.v. v. e. brief, van een boek, als kantteekening), bw. (g = g).

In'medio (Lat. in het midden). (e = ee).

In'memoria'm (Lat. ter gedachtenis).

In'meten (wat de maat betreft minder worden, inkrimpen), het mat -, is -gemeten: in het voorjaar meten de aardappels -, ook: door het te ruim meten in maat verliezen: op de honderd M. een M. -, zie **Inwegen**.

In'metselen (door metselen bevestigen, ook, afsluiten), ik metselde -, heb -gemetseld: een gedenksteen -, oudt. dieren of menschen -, zie **Inclusen**.

Inmid'dels (middelerwyl, in dien tusschentijd, in afwachting van), bw.

In'mooi (bijzonder mooi), bn.: een -portret.

In'mo'ra (Lat. achterstallig, in gebreke).

In'maalen (de vellen van een cahier of boek met een draad of draden stevig verbinden), ik naaide -, heb -genaaid: een brochure -.

In'mame (inneming), v. gm.v.: de - der vesting, de - van Warschau (1915), veelgebruikte term voor **Inneming**.

In'natura (Lat. in voortbrengselen der natuur, niet in geld).

In'nemen (naar binnen halen), ik nam -, heb -genomen: een drankje -, gebruiken; het schip moet kolen -, inladen, opnemen; veel plaats -, beslaan; een stad -, veroveren, bemachtigen; iem. voor zich -, winnen, gunstig stemmen; iem. tegen zich -, ongunstig stemmen; zie **Ingenomen**.

Inne'mend (genegenheid opwekkend, voorkomend, bevallig, lief), bn.: -e vriendelijkheid; de uitnoodiging werd op een -e wijze aangenomen, (C. O.)

In'nen (invorderen en ontvangen van gelden), ik heb geïnd: het - der belastingen.

In'nerlijk (zich v. binnen bevindende), bn.: de -e deelen der aarde, de -e deelen van het hart.

In'nerlijk (wat in het wezen der zaak ligt; waar, wezenlijk, echt), bn. en bw.: de -e waarde, wezenlijke, echte; ik ben er - van overtuigd; dat is - goed; - verheugd zijn.

Innervatie (zenuwprickeling), v. -s, -tiën.

In'net (keurig net), bn.: een - dienstmeisje.

In'ng (vurig, oprecht), bn.: een - gebed,

-e vriendschap, het is mijn -e overtuiging, met - welgevallen naar iets zien, (C. O.), wezenlijk; bw.: het doet mij - leed, ik ben - blij.

Innocent' (onschuldig, onschadelijk), bn.

In no'mine Dei of Do'mini (Lat. in den naam van God of des Heeren); zie **I. N. D.**

Innova'tie (Fr. nieuwigheid, invoering van nieuwigheden), v. -tiën, -ties. (t = s).

In obscu'ro (Lat. in het verborgene, onbemerkt). (sc = sk).

In octa'vo, bw., zie **Octavo**.

Inocula'tie (inenting), v. -s, -tiën. (t = s).

Inoculeeren (inenten v. boomen, v. pokken).

Inodo're (Fr. reukeloos), bn.; als zn. (publieke W.-C. in groote steden op boulevards en pleinen), v. -s; zie **Lavatory**.

In'oogsten (de veldvruchten inzamelen), ik oogstte -, heb -geogst: de vruchten -, fig. lof -, eer inleggen bij iets.

In op'tima forma (Lat. in den besten vorm, volkomen, in den besten toestand).

In origina'li (Lat. in het oorspronkelijke, in handschrift). (g = g).

In pa'ce (Lat. in vrede, in goede rust).

In'pakken (in papier, kist of koffer pakken), ik pakte -, heb -gepakt: zijn boeken -.

In'palmen (een touw of lijn hand over hand naar zich toehalen), ik palmde -, heb -gepalmd: een touw - en opschieten, zie **Palmen**, alsook **Opschieten**; fig. bij kleine gedeelten gaandeweg zich toeëigenen: de Engelschen palmen in Z.-Afrika alles in; iem. -, zich door iem. laten -, voor zich innemen.

Inpand'geving (het geven als onderpand, als waarborg), v. -en.

In parenthe'si (Lat. tusschen twee haakjes, nl. (), fig. het zij terloops gezegd). (en = en).

In partibus infide'lium (Lat. van een R.-K. bisd. in het land der ongeloovigen); afgekort: **I. P. I.** (e = ee).

In pa'tria (Lat. in het vaderland).

In'peperen (eig. met peper, met iets bijtends of scherp inwrijven, fig. iem. iets op hoogst onaangename wijze doen gevoelen; fig. betaald zetten), ik heb -gepeperd: iem. iets -, ik zal je dat wel -.

In perpe'tuum (Lat. voor altijd, altijddurend). (pe = pee).

In pet'to (eig. in het hart, in gedachten: in voorraad), bw.: iets - houden, in gereedheid houden, bewaren tot gelegener tijd, z. **Petto**.

In'pikken (regelen, op pooten zetten), hij hecht dat netjes -gepikt; zie **Atoeran**.

In pla'no (Lat. in geheele vellen).

In ple'no (Lat. in volle vergadering, voltallig). (e = ee).

In'polderen (indijken, een kwelder tot polder maken), ik polderde -, heb -gepolderd.

In'poldering (aandr. aanwinst van land, b.v. in Fr. en Gr. door indijking), v. -en.

In'pompen (door pompen ergens inbrengen), ik pompte -, heb -gepompt: water -, fig. met moeite en door voortdurende herhaling iets leeren of iem. iets leeren: eerst pomp je het den stommelingen in, (Potg.)

In pontifica'libus (Lat. in ambtsgewaad, in priestertijk ornaat, in feestgewaad), zie **Pontificaal**.

In prax'i (Lat. in de uitoefening). (x = ks).

In'prenten (door herhaalde leering diep in het gemoed indrukken), ik prentte -, heb -geprent: een kind goede beginselen -, in de ziel griffen.

In quae'stie (Lat. waarvan sprake is): de zaak —, waarover het gaat; lees: kwes'tie.
In quar'to, bw., zie Kwarto-formaat.
Inquisiteur (geloofsonderzoeker, rechter der inquisitie), m. -s; zie Officie. (qui = kwie).
Inquisitie (geloofsgericht of geestelijke geloofsrechtbank d. i. het Heilig Officium; lijfstraffelijk onderzoek om des geloofs wille, reeds vastgesteld in het concilie van Toulouse (1229) en in 1233 aan de Dominicanen opgedragen), v.: de — treedt op in Spanje in 1480, in Portugal in 1557. (qu = kw).
Inquisitoriaal (in verband staande met, door de inquisitie), bn.: -ale vragen. (s = z).
In'rakelen (vuur met asch bedekken of dooven in de asch), ik heb —gerakeld.
In'rekenen (inrakelen, ook: in de gevangenis zetten), ik heb —gerekend.
In'richten (in orde brengen, regelen), ik richtte —, heb —gericht: iets goed —.
In'richting (instelling, gebouw), v. -en: een nuttige —, een — voor onderwijs.
In'rit (het inrijden), m. gmv.: - en stalling.
In'roepen (tot zich roepen), ik riep —, heb —geroepen: iemands hulp —, vragen.
In'ruilen (bij ruiling of door ruilen in zijn bezit krijgen), ik heb —geruild: een broche tegen een ring —.
In'ruimen (plaats maken), ik heb —geruimd: iem. zijn plaats —, afstaan; een plaatsje —.
In'rukken (heengaan), ik heb en ben —gerukt: Ingerukt, marsch! mil. commando; scheepst. de wacht kan —; ook: de stad —, binnenrukken; ruk —, pak je weg, gmv.
In sal'do blijven (Lat. nog schuldig blijven).
In sal've (Lat. in zekerheid), bw.
In'schaarden (hoeksgewijs verbinden), ik schaarde —, heb —geschaard: twee balken of stukken hout —, zie Lippen.
In'schakelen (voegen tusschen), ik schakelde —, heb —geschakeld: een tusschenzin —, een nieuw wetsartikel —; z. Uitschakelen.
In'schenken (ingieten), ik schonk —, heb —geschonken: koffie —, thee —; —er, m. -s.
In'schepen (aan boord laden), ik heb —gescheept: zich —, aan boord gaan.
In'scheren (scheepst. in de blokken scheren of spannen), ik schoor —, heb —geschoren: een takel —; een touw —, door een katrol halen.
In'scherpen (in het gemoed prenten, nadrukkelijk voorhouden), ik scherpte —, heb —gescherpt: iem. zijn plicht —, inprenten.
In'schieten, het schoot —, heeft en is ingeschoten: ineens schoot hij een café —, snel ging hij er binnen; hij heeft er het leven bij —geschoten, verloren; daar schiet mij juist iets —, valt mij in, komt in mijn gedachten; dat uitstapje schiet er bij —, wordt er door gemist; mil. een kanon —, de goede richting en den afstand zoekend vinden, zoodat de schoten op het gewenschte punt vallen; zie Treffer.
In'schik'kelijk (toegevend, welwillend), bn. en bw.: - jegens of voor iemand zijn; -er, -st; -held (meegaandheid), v. gmv.
In'schlikken (eig. ruimte of plaats maken, opschuiven), ik ben en heb —geschikt: kunt ge niet wat —? fig. toegeven.
In'schik'kend (toegevend, meegaand), bn.
In'schoon (in alle opzichten schoon), bn.
In'schrift (woorden, geschreven in een boek, in een album, enz.), o. -en: het —: God zij met ons als randschrift onzer guldens en rijksdaalders; zie Ingriffen.

In'schrijven (in een register schrijven, aantekenen), ik schreef —, heb —geschreven, ook, opgeven voor welken prijs men iets aanneemt, pacht of huurt.
In'schrijving (intekening), v. -en: - in het Grootboek der nationale schuld; een publiek werk bij — aambesteden.
In'schrijvingsbiljet (formulier van inschrijving op een leening, op een boekwerk, op een bouwwerk, enz.), o. -biljetten.
In'schrokken (gultig inslokken), de hond schrokte —, heeft —geschrokt; z. Schrokken.
In'schuld (invorderbare schuld, te innen vordering, het actief) v. -schulden.
Inscriptie (inschrift, opschrift), v. -tiën, -ties; lees: inskrip'sie.
Insect (gekorven diertje, kerfdiertje), o. -en: de -en hebben drie paar pooten, de -en hebben een gedaantewisseling, er zijn meer dan 15 duizend soorten van -en bekend; zij vormen de talrijkste klasse der gelede dieren.
Insectarium (bewaarplaats van insecten), o. -s, -ria: het — te Amsterdam in Artis.
Insecteneters (allerlei kleine dieren en vogels, die op insecten azen), m. mv.: de vleermuizen, mollen, egels, zwaluwen zijn —.
Insectenkennner (wetenschapp. kenner van insecten), m. -kenners; zie Entomoloog; -kunde (entomologie), v. gmv. (c = k).
Insectenpoeder (poeder tot verdelging van lastige insecten), o. gmv. (c = k).
Insectivoor (Lat. insectenetend dier), o. -voren: de mierenegel is een —. (c = k).
Insectologie (leer der gekorven dieren), v.
Insectoloog (insectenkennner), m. en v. -logen; liever: Entomoloog. (c = k).
In sede'ctimo (Lat. in het boekformaat van 16 bladen of 32 bladzijden per vel), (de = dee).
Insens'ibel (Fr. ongevoelig, gevoelloos), bn.
Insepara'bel (onafscheidelijk), bn. en bw.
Insepara'biles (Braziliaansche dvergpappagaaien), m. mv.: de — onderscheiden zich door hun zucht tot samen-leven. (e = ee).
Inseeraat (inlegsel, invoeging), o. -aten.
Inserceeren (een blaadje inleggen in een nieuwsblad, een blad inlasschen), (s = s).
Insertie (invoeging, inlassching), v. -s.
Insgelijks (op gelijke wijze), bw.: handel nu —, evenzoo.
Insider (Eng. ingewijde; iemand, die op de hoogte is), m. -s; zie Outsider.
Insidieus (Fr. arglistig, verraderlijk), bn.
Inst'gne (Fr. officieel eere- of rangteeken, kenteeken, onderscheidingsteeken), o. -s; zie Rijkssinsignes; lees: insten'je.
Inst'guisen (vast aangenomen waardigheids-teekenen, welke den rang van een dignitaris of prelaat uitdrukken), o. mv.; zie Distinctief, bij mil.; lees: inste'niën.
Instijpelen (inwateren en wel druppelsgewijze), het is —gesijpeld; zie Sijpelen.
Insinnant (Fr. indringerig, vleiend indringend), bn. en bw. (s = s).
Insinnatie (Fr. waarschuwing of beteekening in rechten; bedekte aantijging, beleedigende zijdelingsche toespeling), v. -tiën, -s. (t = s).
Insinueeren (bedekte zinspelingen maken, bedekkelijk beschuldigen, verdachtmaken); zich —, zich bij iemand indringen. (s = s).
Insinueeren (hand. gerechtelijk beteekenen, aanmanen bij deurwaardersexploot), (s = s).
Instipl'de (Fr. laf, smakeloos, geesteloos), bn.
Insisteeren (op iets blijven staan, aan-

dringen, aanhouden: — op iets. (s = s).
In situ (Lat. in den oorspronkel. toestand).

In slaan (door slaan indrijven), ik sloeg —, heb en het is —geslagen: ergens een spijker —, een vat den bodem —, zie Bodem; ergens de glazen —, iemand de hersenen —, d. i. door inslaan, breken, vernietigen; bier, voorraad —, opdoen; een weg —, nemen, opgaan; de bliksem is daar —geslagen, is daar gevallen; goederen —, in 't groot koopen; zegsw. zijn eigen glazen —, zijn eigen zaak totaal bederven; die taal sloeg —, maakte indruk.

In slag (het opdoen van voorraad, vooral van eetwaren; het in 't groot gekochte), m. —slagen: — van koffie, wijn, enz.

In slag (het inslaggen van een weefsel), m.: schering en —, fig. de hoofdbestanddeelen, het voornaamste van iets; zegsw. wandelen langs het strand is te Scheveningen schering en —, dat doen de badgasten gestadig; ook: —draad (inslaggen), m. —draden, zie Schering.

In slapen (in slaap vallen), hij sliep —, is —geslapen: het kind, de zieke is eindelijk —geslapen; fig. sterven, zie Ontslapen.

In slecht (door en door slecht), bn. en bw.: die wijn is —, — fruit; de candidaat heeft — gewerkt.

In sleeppen (binnensleeppen), ik sleepte —, heb —gesleept: goederen —; fig. er iem. bij —, hem in een onaangename zaak betrekken.

In slikken (naar binnen slikken), ik slikte —, heb —geslikt: het kind had een knoopje —geslikt; fig. die man slikt de helft der woorden —, spreekt onverstaanbaar; hij heeft zijn woorden moeten —, intrekken; het wordeke eisch slikte hij (Poot) —, (Potg.), hij uitte het niet.

In sluimeren (in een lichten slaap vallen), ik sluimerde —, ben —gesluimerd; fig. de gewetens doen —; ook: zacht sterven.

In sluiten (ongemerkt ergens binnenkomen), hij sloop in, is —gesloopen: een wezel kwam het kippenhok —; —ing (het insluiten), v. —en: zich door — toegang verschaffen.

In slothoord (open haard, juist passend binnen den schoorsteenmantel), m. —en.

In sluiting (mil. een vesting of fort met soldaten omringen, berenning), v. —en.

In sneeuwen (door sneeuw omringd worden), het sneeuwde —, is —gesneeuwd: de hut op Nova-Zembla was totaal —gesneeuwd: een spoorlijn kan —, in de sneeuw blijven steken.

In sociaal (ongezellig), bn.; zie de tegenst. Sociabel. (s = s).

Insola'tie (bestraling door de zon), v. gmv. **Insolent** (ongepast, lomp, onbeschoft, onbeschaamd), bn.: een —e toespraak; —er, —st.

Insolentie (aanmatiging, onbeschaamdheid, verwaandheid), v. —s, —tiën. (t = s).

Insolide (weinig krediet verdienend, onbetrouwbaar; niet duurzaam), bn. en bw.; —r, —liedst; de tegenst. is Solide. (s = s).

In solidum, Lat.; zie Solidair. (s = s).

Insolvent (onvermogen om zijn schulden te betalen), bn.: de rechtbank kan iemand —verklaren; een —e boedel, waarin meer schulden dan baten zijn; zie Failliet. (s = s).

Insolventie (toestand van iem., die failliet is verklaard), v. gmv. (en = en).

Insomnia (Lat. stapeloosheid), v. gmv.

In spannen (voor den wagen, den ploeg, enz. spannen), ik heb —gespannen, fig. al zijn

krachten —, aanwenden; z. —, zijn best doen, alle pogingen aanwenden of krachten gebruiken; —ning, v. —en: een dag van ongewone —, drukte, vermoedens, (Roetsveld).

In spe' (Lat. in het verschiep, in hope). (e = ee).

In spe'cie (in klinkende munt), bw. (spe = spee).

Inspecteeren (als inspecteur optreden, toezicht houden op, nauwkeurig in oogenschouw, nemen, keuren, schouwen).

Inspecteur (opziener, toezichthouder), m. —s, en: een — van het onderwijs, van de belastingen, van den geneeskundigen dienst, enz.

Inspectie (in-oogenschouw-neming, contrôle, toezicht; wapenschouwing, monsterring), v. —tiën, —s; lees: —spek'sie.

Inspectie (ambtsgebied v. e. inspecteur), v. —s, —tiën; de 1e, 2e, 3e —; lees: —spek'sie.

Inspectrice (vrouw. inspecteur), v. —s.

In'spelden (met bakerspelden in het pak steken, b.v. een jonggeborene), ik spelde —, heb —gespeld: ik heb er wat —gespeld in mijn leven (zei vrouw Stotter), Mult.

Inspectiënt (toon. onder-regisseur, die vóór en tijdens de opvoering de tooneeltaken verzorgt en de artiesten waarschuwt), m. —en.

Inspiratie (goddetijke ingeving), v.: de Bijbelboeken zijn geschreven op — van den H. Geest. (t = s).

Inspiratie (ingeving; inblazing), v. —ties, —tiën: een — krijgen, een — hebben; hij zei dat op — van zijn chef. (t = s).

Inspireren (bezielen, inboezemen).

In'spilt (scheepst. roerpen, helmstok), o. gmv.

In'spraak (ingeving), v.: gehoor geven aan de — van het medelijden, (Staring); de — van het geweten, de stem; de — van het bloed, de — van zijn hart volgen, inwendige stem.

In'spreken (door spreken opwekken tot), ik sprak —, heb —gesproken: iem. moed —.

In'springen (springen in iets), ik sprong —, heb en ben —gesprongen: de kinderen kwamen den tuin —; fig. van een huis, van een regel druks: dit huis springt nog al veel in, staat achter de rooilijn, deze versregel moet wat —, terugspringen; voor iem. —, zijn beurt vervullen, hem vervangen; meetk. een —de hoek, grooter dan 180°.

In'staan (borg zijn, waarborg geven), ik stond —, heb —gestaan: voor iem. —; ergens voor —, zich aansprakelijk voor iets stellen.

Instabiel (Fr. niet-stabiel, onstandvastig), bn.

Installateur (Fr. maker van een electr. installatie of geleiding, inrichting, enz.), m. —s.

Installa'tie (plechtige bevestiging in een ambt), v. —s, —tiën: de — van een rechter, de — v. e. nieuwen regent op Java; stud. de — van nieuwe corpsleden, plechtige opneming.

Installa'tie (het zich inrichten in een huis; het zich vestigen in een huis), v. (t = s).

Installa'tie (electrische inrichting met geleidraden voor licht, beweging, geluid, enz.), v. —ties en —tiën. (t = s).

Installeeren (openlijk en plechtig in een ambt bevestigen; in een corps opnemen): een burgemeester —; de groenen —.

Installeeren, zich (z. vestigen, z. inrichten in een huis, in een kantoor), ik —de mij, heb mij geïnstalleerd: z. netjes —, z. — in een nieuwe woning, z. luxueus —.

Instal'lig (in een kwaden naam), bn.: een huis — maken, er zoo ongunstig over spreken, dat niemand het meer wil bewonen; iemand — maken, d. i. van hem veel kwaads

- zeggan, hem ongunstig bekend doen worden.
- Instandhouding** (het in-stand-houden, doen blijven bestaan), v. gmv.: de - van oude gewoonten of volksfeesten, handhaving.
- Instantané** (zeer vlugge photographische opname), o. -s. (é=ee); verkl. -tje, -neetje, o.-s.
- Instantelijk** (dringend, met aandrang), bw.: iemand - iets verzoeken; iemand - iets gelasten, verbieden, nadrukkelijk.
- Instantie** (rechtst. aanleg), v.: ter eerste -, voor de eerste of laagste rechtbank; in hogere -, in hooger beroep; in laatste of hoogste -, bij den hoogsten rechter, d. i. bij of door den Hoogen Raad; fig. de degen, de oorlog bestist in laatste -. (tie = sie).
- Instar**, à l' - de (Fr. naar de wijze van).
- In statu quo** (Lat. in denzelfden staat of toestand als de zaak tot dusverre is); lees: kwo; zie Status quo.
- In statu quo ante** (Lat. in den toestand van vroeger), b.v. van vóór den oorlog.
- Instaurs'tie** (Fr. hernieuwing, herstelling), v. -s, -tiën. (tie = sie).
- Insteekkamer** (opkamer in een kamer, hangkamer), v. -kamers. vero.
- Instellen** (vaststellen, invoeren), ik heb ingesteld: een ridderorde -, in 't leven roepen; een onderzoek -, doen plaats hebben, zie Enquête; een toast -, op iem. gezondheid drinken; een vervolging - tegen iem., doen aanvangen; een bisdom -, oprichten.
- Instelling** (stichting), v. -en: een - van liefdadigheid, z. Godshuis, het 12-Apostelenhuis te Maastricht is een oude -, (1421).
- Instemmen** (eig. met iem., die een zang, een lied, een roep aanheft, meezingen, meeroepen, om uiting te geven aan hetzelfde gevoel van vreugde, verrassing, afkeuring, enz.), hij stemde -, zij hebben -gestemd: hij stemm' met ons het godgevallig feestlied in (Volkslied); fig. van hetzelfde gevoelen zijn en daarvan blijk geven: al de aanwezigen stemden met hem -, toen hij die woorden sprak.
- Instigatie** (Fr. ophitsing, opruiing, aansteking), v. -s, -tiën: op - van; lees: ga'-cie.
- Instigeeren** (aandrijven, aanhitsen). (g=g).
- Instinct** (Lat. natuurdrift, ingeschapen neiging bij dieren), o. gmv.: het - is elke diersoort aangeboren, b.v. de begeerte om te zweemmen aan de watervogels. (ct = kt).
- Instinctief** (instinctmatig), bn. en bw.: e. -ve beweging; iets - beseffen, iets - doen. (c = k).
- Instinctmatig** (volgens de natuurdrift, fig. onwillekeurig), bn. en bw.: de dieren handelen -; een -e handeling, b.v. de armen vooruitsteken bij 't vallen; fig. een -e ingeving, als door de natuur, (c = k); zie Instinctief.
- Instituereen** (instellen, oprichten, stichten, doen plaats hebben), b.v. de heer Kegge -de een langdurige poking, (C. O.); ook: onderwijzen, leeren. (i = ie).
- Institu'ten** (Romeinsche wetboeken, op last van keizer Justinianus (O.-R.) van 529-533 verzameld), o. mv.; zie Corpus juris.
- Institu'teur** (directeur van een kostschool, kostschoolhouder), m. -s.
- Institu'tie** (openbare instelling), v. -s, -tiën.
- Institutrice** (directrice van een kostschool, kostschoolhouderes), v. -s; lees: -tries'.
- Institu't** (instelling, stichting, inrichting, kostschool, opvoedingsgesticht), o. -tuten.
- Instoomen** (stoomend binnenkomen), de boot stoomde -, is -gestoomd: de haven -.
- In'storten**, het gebouw stortte -, is -gestort: de toren gaat -, invallen; de zieke is weer ingestort, opnieuw ziek geworden; een gave, een talent, ons ingestort, door de natuur geschonken; iem. moed -, geven.
- In'stouden, in'stuwen** (de lading vastwerken), ik heb -gestouwd, -gestuwd; -stouwing (het instuwen), v. -en; zie Stuwage.
- Instructeur** (iem. die onderricht geeft, exercitiemeester), m. -s. (c = k).
- Instructie** (onderricht aan soldaten en zeeleden; verordening, dienstorder), v. -tiën, -ties; ook: rechter van -, de rechter, die belast is met een voorloopig onderzoek in eene strafzaak. (tie = sie).
- Instructie-bataljon** (militaire school te Kampen, tot opleiding van sergeants bij de infanterie), o. -bataljons. (c = k).
- Instructief** (leerrijk, leerzaam), bn. (c = k).
- Instrueeren** (onderwijzen; rechtsw. de bewijzen van schuld bijeenzamelen, de processtukken in orde of in gereedheid brengen).
- Instrument** (werktuig, muziekspeeltruig; toestel, gereedschap; rechtst. document), o. -en.
- Instrumentaal** (door middel van muziek-instrumenten voortgebracht), bn.: -ale muziek, tegenst. van Vocaal. (men = men).
- Instrumentatie** (muz. kunst, om de melodie, harmonie en zang behoorlijk over de instrumenten te verdeelen), v. gmv. (tie = sie).
- Instrumenteeren** (muz. arrangeeren voor de verschillende muziekinstrumenten).
- Instrumentmaker** (vervaardiger van muziek- of v. andere instrumenten), m. -makers.
- In'studeeren** (bestudeeren), hij studeerde -, heeft ingestudeerd: een rol -, een toneelstuk -, leeren.
- In'stuif** (een niet vormelijke receptie; huis, waar gastvrij ontvangen wordt), v.: het is daar een -.
- In'stuiven** (stuiwend naar binnen komen), het stooft -, zij stoven -, zijn -gestoven: de kou stuift in, (Tollens), de sneeuw komt de ramen -; fig. al de kinderen der visite kwamen juichend de kamer -.
- In'stuwen**, zie Instouden.
- Insubordinatie** (weerspanning, verzet tegen de krijgstuicht of zijn meerderen), v. gmv.: zich schuldig maken aan -. (t = s).
- In'sula** (Lat. eiland), o. -lae; **insulair** (een of de eilanden betreffende), bn. (s = s).
- In'sula-Del** (godshuis, b.v. te Arnhem), o.
- Insulin'de** (eilandenrijk), o.: dichterlijke naam van onze O.-I. (s = s).
- Insult** (belediging), o. -en, of **Insultatie**, v. -s, -tiën. (s = s).
- Insulteeren** (beledigen, hoonen, beschimpen).
- In sum'ma** (Lat. in het geheel, alles saamgenomen), (s = s).
- Insupportabel** (Fr. onuitstaanbaar), bn.
- Insurgent** (oproerling, opstandeling), m. -en. (gent = gent).
- Insurrectie** (gewapende opstand), v. -ties.
- In suspensio** (Lat. in twijfel, onbeslist), bw.
- Intact** (onaangeroerd, ongerept, onbevekt, rein, ongeschonden), bn. en bw. (c = k).
- Intaglio** (It. verdiept snij- of beeldhouwwerk, inwaarts gesneden steen), m. -'s of intagliën; lees: iental'joo.
- In tantum** (Lat. zoover het reikt).
- In'teekenen** (inschrijven, zich verbinden door het teekenen van zijn naam op een

lijst, ik heb -geteekend; -aar (hij, die inteekeent), m. -s; -biljet (bewijs van inteekening), o. -biljetten.

Inteekening (inschrijving), -en: een bundel versen bij -uitgeven; deze encyclopedie kost bij - f 50, buiten - f 75; -lijst (lijst van inschrijving, ook lijst v. ingeteekenden), v. -en.

Integendeel (omgekeerd), bw.: hij luert niet, -, hij werkt hard, daarentegen, veeleer.

Inteiger (rechtschapen, onomkoopbaar), bn.

Integraal (op zich zelf bestaande, voltallig, een geheel uitmakend), bn.; --rekening, hoogere algebraïsche analysis.

Integraal (Nederlandsch effect, genaamd: $2\frac{1}{2}\%$ N. W. S.), v. -gralen.

Integree'rend (onmisbaar, onafscheidelijk), bn.: Finland moet een - deel van Rusland worden; een - deel van den Amsterd. nachtwacht was zijn huisje, (Just. v. M.)

Integritelt (onschendbaarheid, onkreukbaarheid), v. gmv.: de - der neutrale staten, de - van een staat handhaven, de - van China; ook: rechtschapenheid, onomkoopbaarheid.

Intelleet (verstand, denkkracht), o. gmv.: de professoren aan onze hoogescholel vertegenwoordigen het hoogste - in Nederland. (c = k).

Intellectua'liter (geestelijkerwijze, volgens of naar den geest, naar het intellect), bw.

Intellectueel (verstandelijk, geestelijk), bn.: de -e vorming, -e overlading, -e ontwikkeling; in een -e atmosfeer leven; ook: schrander, verstandig, geestig. (c = k).

Intelligent (verstandig; vlug van verstand, vol doorzicht, schrander), bn. (gent = gent).

Intelligen'tie (kennis, doorzicht, verstand), v.

Intellig'bel (Fr. verstaanbaar, begrijpelijk, klaar, duidelijk, bevattelijk), bn.; -er, -st.

Intempes'tief (te onpas, op ongelegen tijd, onzijdig), bw.; -iever, -st. (tem = tem).

Intendant'ce (mil. afdeeling v. h. veldleger), v. gmv.: de - heeft te zorgen voor voeding en verpleging van den soldaat te velde, zij staat onder commando v. e. generaal. (en = en).

Intendant' (ambtenaar, bestuurder, rentmeester), m. -en. (en = en).

Intendant' (mil. officier of militair ambtenaar der intendance, die nl. de zorg heeft voor kleding en voeding), m. -en. (en = en).

Intens' (krachtig, sterk, hevig, vinnig), bn. en bw.: descherpe, -e stank van het uitgepompt wordende grondwater des schips; - mooi, innerlijk; iets - gevoelen, innig, levendig, sterk; een - mooie gedachte, in hoogen graad; ook: Intensief. (en = en).

Intens'ie (versterking, inwendige kracht), v.

Intensief' (met innerlijke kracht, sterk in zich zelf; levendig, opgewekt), bn. (en = en).

Intensief' (spraak. werkw. met versterkte of meer innerlijke beteekenis), o. -ieven: nikken (nijken), spillen (spelen), bibberen (beven) zijn -ieven. (en = en).

Intensiteit' (innerlijke kracht, werkzame kracht, sterkte), v. gmv.: het licht der zon heeft grootere - dan dat der maan. (en = en).

Inten'tie (bedoeling, oogmerk, voornemen), v. -ties, -tiën: bidden tot zekere -. (tie = sie).

In'ter (Lat. onder, tusschen), vz.

Inter am'icos (Lat. onder vrienden).

Intercala'tie (Fr. intassching), v. -s, -tiën.

In'ter ca'nem et lu'pum (Lat. tusschen licht en donker).

Intercedeeren (Fr. tusschenbeide komen, iem. voorspraak zijn, 'n goed woord doen).

Intercept'ie (onderschepping), v. -s.

Interces'sie (bemiddeling, tusschenkomst voorspraak), v. gmv.

Intercommunaal' (tusschen gemeenten onderling), bn.: een -ale telefoondienst.

Interconfessioneel' (met verschil van geloofsbelijdenis), bn.: een -e vereeniging van werklieden.

Intercontinentaal' (tusschen de vastlanden of continenten), bn.: een -ale spoorweg.

Interdict' (kerkelijke straf over een R.-K. gemeente, enz. uitgesproken en die het uitoefenen van kerkelijke bedieningen verbiedt), o. -en; ook: Interdic'tie (verbod, ontzegging), v. -s. (c = k).

In'teren (door te groot verbruik achteruitgaan, in verval geraken), ik heb en ben -geteerd: zijn vermogen -, ieder jaar -.

Interessant' (belangwekkend, belangrijk, boeiend, aantrekkelijk), bn. en bw.: een - gesprek, onderhoudend; een - geval, een -e beschrijving, belangwekkend; - kijken, - doen; z. - willen maken.

In'teresse (belang, voordeel), v. gmv.: dit is voor mij van bijzondere -. vero.

Interesseeren (belangstelling inboezemen, belang wekken): zich - voor, belangstelling aan den dag leggen voor.

In'terest, in'trest (vrucht of gewin vooral van kapitalen, welke tegen een bepaalde rente aan een ander uitgeleend zijn, jaarente van zulk een kapitaal), m. -en: geld op - zetten; het kapitaal met de wettelijke -en, d. i. volgens de wet van 22 Dec. 1857 voor burgerlijke zaken 5%, en in handelszaken 6%; - op -, d. i. de rente komt telkens bij het kapitaal.

Interferen'tie (innemenging; buiging der lichtstralen), v. -s, -tiën. (t = s).

Interfolieeren (een boek met wit papier doorschieten).

Interieur' (innerlijk, inwendig), bn.; als zn. (het inwendige van een huis), o. gmv. (e = ee).

Interieur' (schilder. een binnenhuis), o. -s.

In'terim (Lat. tusschentijd), o.; ad -, tot nader order, voor een tijd, b.v. secretaris ad -, plaatsvervangend; minister ad -, tijdelijk.

In'terim-aandeel (voorloopig aandeel, re-cepis), o. -en; - -dividend (voorloopig dividend), o. -en.

Interimair' (voorloopig, niet vast), bn.: het - beheer van het departement van marine, een -e toestand, tijdelijk. (ai = è).

Interject'ie (spraak. tusschenwerpsel), v. -ties, -tiën: de -s zijn gevoelsklanken of klanknabootsingen. (j = zj).

Interlineair' (tusschen de regels geplaatst of gedrukt), bn.: een -e verklaring v. Vanden Vos Reinaerde. (ai = è).

Interli'n'ie (boekdr. ruimte tusschen twee regels), v. -s.

Interli'n'ie (op de zetterij: langwerpige metalen plaatje, dat tusschen de regels gezet wordt om ze van elkander te scheiden), v. -s.

Interlocaal' (twee of meer gemeenten, d. i. steden of dorpen betreffende, niet-plaatselijk), bn. en bw. (c = k).

Interlu'dium (muz. tusschenspel), o. -s.

Intermediar' (tusschenkomst, bemiddeling), o. gmv.: door het - van. (me = mee).

Intermez'zo (It. tusschenspel als variatie, -bedrijf), o. -mezzo's: in een paardenspel geeft men meest komieke -'s; lees: -met'so.

In terminis (Lat. in duidelijke uitdrukkingen, binnen de perken).

In termino (Lat. op den bepaalden dag).

Intermissie (tusschentijd), v. -s, -siën.

Intermitteerend (tusschenpoozend, uitblijvend), bn.: een -e pols; een -e koorts; een -e bron, die slechts bij tusschenpoozen vloeit.

Intern (inwendig, innerlijk, van binnen; inwonend), bn. en bw.; zie Extern.

Internaat (school met kost en inwoning), o. -naten; zie Externaat.

Internationaal (twee of meer natiën of landen betreffende), bn.: het -ale verkeer, een -ale dievenbende, -ale verhoudingen; een -ale tentoonstelling, een -ale tooneelwedstrijd, de -ale geldmarkt, de -ale beau-monde in een Alpenhotel; de kerk van Christus is krachtens haar karakter -, (Dr. Kuypers); bw.: het Roodde-Kruis moet - werken; -samenwerken tot 't verkrijgen van den vrede.

Internationale (algemeen socialistisch werkliedenverbond), v. gmv.; de Duitscher, Karl Marx is de stichter der -, in 1866; ook: socialistisch bondslied. (ti = sie).

Interne (kostleerting, inwonend leerting), m. en v. internen; zie Externe.

Interneeren (opnemen in een kamp, een gedwongen woonplaats aanwijzen, b.v. vluchtelingen, vreemde krijgslieden); -neering, v. gmv.; -neeringskamp, o. -en: het -te Zeist in 1914-'15.

Inter nos (Lat. onder ons).

Internuntius (gevolmachtigde van den Paus bij het Hof van een kleinen staat), m. -sen; ook, Nuntius. (ti = tsie).

Interoceaanisch (betreffende een of meer wereldzeeën), bn.; het Kanaal van Suez is -, verbindend twee Oceanen; het - Kanaal van Panama, eveneens tusschen twee Oceanen.

Interpellant (hij, die interpelleert), m. -en.

Interpellatie (vraag aan den minister door een Kamerlid om opheldering of inlichting), v. -tiën, -ties; het recht van -, d.l. om de regering inlichtingen te vragen over eenig punt van algemeen belang. (tie = sie).

Interpelleeren (een interpellatie doen: opheldering, inlichting vragen).

Interpocula (Lat. onder een glaasje).

Interpolatie (inlassing, tusschenwoeging), v. -s: de - van drie termen tusschen twee termen eener reeks; --formule, (alg.) (t = s).

Interpoleeren (inschutven, tusschenwoegen, inlassen): termen in een reeks -.

Interpretatie (vertolking, verklaring, uitlegging), v. -ties: - van een artikel der wet.

Interpreteeren (Fr. uitleggen, verklaren).

Interpunctie (plaatsing der schei- en zintekens, ook de leer er van), v. gmv. (c = k).

Interpungeeren (leesteekens plaatsen, zetten); (g = g); ook: Interpuncteeren.

Interregnum (Lat. tusschenbestuur, tusschenregering), o. gmv. (g = g).

Interrogatie (ondervraging), v. -s. (tie = sie).

Interrogatief (vragend, vragenderwijze), bn. en bw.

Interrogeeren (ondervragen, in 't verhoor nemen), (g = g).

In terrorem (Lat. tot afschrik).

Interrumpeeren (in de rede vallen, onderbreken): een spreker telkens -, ook: -rom-.

Interruptie (stoornis, onderbreking, storing, opschorting), v. -s: lees: -rupsie.

Interrupitor (nat. instrumentje, dat zorgt

voor automatische verbreking en sluiting van den electrischen stroom), m. -s.

Intersectie (doorsnijding, snijding, kruising van lijnen), v. -tiën, -s. (tie = sie).

Intervaal (tusschenruimte, tusschenpoos, tusschenvoorval; muz. toonafstand), o. -vallen.

Interval'la lucida (Lat. heldere oogentblikken bij krankzinnigen), v. mv. (c = ts).

Intervenieeren (tusschenbeide-komen, bemiddelend optreden).

Interven'tie (tusschenkomst), v. -ties. (en = en): de - der groote mogendheden. (t = s).

Interview (Eng. vraaggesprek), o. -s, een -: gesprek van een dagbladcorrespondent met iemand, om dezen uit te vragen, b.v. wanneer hij als gezant, minister, resident uit den vreemde terugkeert.

Intervlewen (Eng. vragen, hooren over, uithooren), ik -viewde, ik heb geïnterviewd.

Interviewer (iemand, die interviewt), m. -s: deze sportman ontvangt herhaaldelijk -s.

Intestaaf (zonder testament gestorvene), m. -aten; ab intestato, zonder testament.

Intiem (vertrouwelijk, innig, huiselijk), bn.: -e vrienden, in -en kring; -er, -st.

Intieme (innige vriend of vriendin), m. en v. -n; zie Intimus.

Intijds (tijdig, bijtijds), bw.: ik zal - waar schuuen; - ergens komen.

Intimida'tie (Fr. het aanjagen van vrees, het inboezemen van schrik), v. -s. (tie = sie).

Intimideeren (Fr. bevreest, beschroomd of bang maken, vrees aanjagen). (i = ie).

Intimitelt (Fr. vrouwelijkheid, innige vriendschap), v. -en.

Intimus (boezemvriend, halsvriend), m. -mi.

In'tocht (plechtige inkomst), m. -en: zijn - houden, de - der Koningin te A'dam.

Intolera'bel (Fr. onverdraaglijk, onuitstaanbaar, onduelbaar), bn.; -er, -st.

Intolerant (onverdraagzaam ten opzichte van andersdenkenden), bn. en bw.; -er, -st.

Intolerantie (Fr. onverdraagzaamheid), v.

Intona'tie (muz. aanheffing v. e. lied, het inzetten van een toon met de stem of een instrument, toonaangeving; stembuiging), v. -ties.

Intoneeren (het aangeven van den toon).

In'toomen (den toom korthouden, fig. bedwingen), ik heb -getoomd: zich -, zich matigen, breidelen, bedwingen; zijn begeerten -.

In to'tum (Lat. in het geheel). (t = t).

Intoxica'tie (vergiftiging, bedwelmig, fig. betoovering), v. gmv. (tox = toks).

In'tra (Lat. binnen), v.: - mu'ros, binnen de muren v. h. huis, fig. zonder getuigen; - annum, binnen het jaar.

Intransigent (onverzoenlijk partijganger), m. -en. (gent = gent).

Intransitief (spraak. onovergankelijk, onzijdig), bn.: de -tieve werkwoorden, nl. zulke, die geen lijdend voorwerp bij zich kunnen hebben. (s = s); zie Transitief.

Intransitief (spraak. onovergankelijk werkwoord), o. -tieven: rusten, slapen zijn -tieven. (s = s).

In'trede, in'tree (plechtige inkomst, binnenkomst), v. gmv.: de winter had zijn - gedaan.

In'treden (ingaan, binnengaan), ik trad in, ben -getreden: een huis, een kerk -; fig. zij zal haar dertigste jaar -, een nieuw jaar -.

In'trek (verblijf), m. gmv.: ik nam mijn - in een klein hotel, tijdelijk verblijf.

In'trekken (naar binnen halen, naar zich

- toe trekken), ik trok -, heb -getrokken: de kat kan de nagels -; gij moet die blouse achter wat -, inhalen; fig. zijn woorden -, terugnemen: een motie -, een wissel -; -king ((terugname, ophesing), v. gmv.
- Intrepiditeit** (onverschrokkenheid), v. gmv.
- In'trest**, m. -en; zie het betere Interest.
- Intricaat** (ingewikkeld, netelig), bn.; -cater, -st.
- Intrigant** (arglistig, indringerig), bn.: een -man; als zn. m. (vr. Intrigante): persoon vol listen en streken, vriend van kuiperijen, indringer, -en. (g = g).
- Intrige** (kuiperij, kunstgreep; slinksche streek, gekonkel; eigenlijke strik of knoop van een roman, van een tooneelstuk, enz.), v. -s; -stuk (tooneelstuk met intriges), o. -stukken. (g = g), ook, Intrigue.
- Intrigereen** (zich met kuiperijen afgeven), hij intrigeert altijd, gaat op slinksche wijze te werk; dat intrigeert mij, dat prikkelt mijn nieuwsgierigheid. (g = g).
- Intrinsiek** (innerlijk, inwendig), bn. en bw.: de -e waarde, wezenlijk; zie Extrinsiek.
- In triplo** (Lat. drievoudig, in drievoudig afschrift), lees: trie-ploo; zie In duplo.
- Introduce** (iem. die ergens geïntroduceerd is of wordt), m. -'s; vr.: -ducée, meerv. -s.
- Introduceeren** (invoeren of binnenleiden, toegang verschaffen in eenige sociëteit of in eenig gezelschap). (c = s).
- Introduce'tie** (inleiding; ook, toegang, het verschaffen van toegang), v. -tiën, -s. (c = k).
- Intronisatie** (inhuldiging), v. -s: de -v. e. nieuwen vorst, bisschop, enz. (t = s).
- Intrinspectie** (het onderzoek v. binnen), v. -s.
- Intuï'tie** (begrip v. e. zaak uit eigen vinding, vindingrijkheid, vernuft), v. -tiën, -ties: iets bij -weten of kunnen maken, uit zich zelf, uit eigen vinding. (tie = sie).
- Intuï'tief** (als door ingeving), bn. (t = t).
- Intus'schen** (middelerwijl), bw.: ik moet dezen brief afschrijven, lees gij - de krant, in dien tijd, onderwijl, zoolang.
- Inunda'tie** (mil. onder-water-zetting), v. -tiën, -ties: er zijn daar tal van -sluizen.
- Inundeeren** (onder-water-zetten, doen overstroomen), ook, de weiden zijn geïnundeerd.
- In u'su** (Lat. gewoonlijk, in gebruik). (s = z).
- In u'sum** (Lat. ten gebruike, ten nutte).
- In'vaart** (monding, ingang), v. gmv.: de - van een haven, de - van een baai.
- In'val** (het invallen), m. -vallen: dat is een goede -, opkomende gedachte; dat huis is de zoete -, ieder is er welkom, ieder wordt er altijd gastvrij ontvangen: de zoete -, uithangbord van kermis-koekkramen, men ziet iem. uit de hoogte in een vat met honing vallen; de - der Franschen in ons land (1794); de -ten der Noormannen (800-1000), vijandelijke aanvallen op het rijk der Franken.
- Invalida'tie** (ongeldig-verklaring), v. -s.
- Inval'ide** (krachteloos, zwak, onvermogen, ongeschikt), bn.: die soldaat is -; die werkmán werd door dat ongeluk -, onbekwaam tot werken of tot den arbeid; die man is te -, om zelf in zijn onderhoud te voorzien, hulpeloos, gebrekkig.
- Inval'ide** (verminkt of gebrekkig soldaat; soldaat, die ten deele of geheel voor den dienst onbruikbaar is), m. -n.
- Invalideeren** (ongeldig of nietig verklaren).
- Inval'idenhuis** (huis of gesticht, waarin de invaliden samenwonen b.v. te Bronbeek voor die van het O.-Indische leger), o. -huizen.
- Invaliditeit** (gebrektheid, ongeschiktheid voor den dienst of voor den arbeid), v. gmv.: - is de toestand van ongeschiktheid voor den militairen dienst of voor den arbeid in fabrieken, enz.; verzekering tegen - en ouderdom.
- In'vallen**, het viel -, is -gevallen: een oud huis kan -, instorten; het schip zal die haven -, binnenloopen; de vorst is -gevallen, begonnen; een vroeg -vallende Paschen, een vroegtijdige; dit woord wil mij maar niet -, in de gedachte komen; haar wangen zijn -gevallen, vermagerd, geslonken.
- Invaria'bel** (onveranderlijk), bn.; -er, -st.
- Inva'sie** (vijandelijke inval, strooptocht), v. -sies, -siën, (s = z): zie het Eng. Raid.
- Investief** (scheldwoord, schimpwoord, smaadwoord), o. -tieven. (c = k).
- Inv'eit** (Lat. hij heeft het gevonden, gemaakt).
- Inventa'ris** (notarieel opgemaakte staat of lijst van in een sterfhuis aanwezig zijnde goederen en waarden, boedellijst), m. -sen. (en = en); zie Beneficte.
- Inventarisatie** (boedelbeschrijving, het maken van een inventaris), v. gmv.: een - is vrijwillig of verplicht. (tie = sie).
- Inventariseeren** (den inventaris opmaken, boedelbeschrijven). (s = z).
- Inven'tie** (uitvinding, verdictsel, verzinsel, bedenkfel), v. -ties. (tie = sie).
- Inven'tie**, inven'tio (bij het stellen: vinding, opzamelng van stof), v. (tio = tsio).
- Inventief** (vindingrijk), bn.; -iever, -st.
- Inver'sie** (spraak. omkeering, woord- en zinsomkeer), v. -s, -siën, b.v. een held ben je! Frankrijks roem, in plaats van: je bent een held, de roem van Frankrijk, enz. (s = z).
- Investigatie** (onderzaging, onderzoek, navorsching, nasporing), v. -tiën, -ties. (g = g).
- Investituur** (plechtige installatie, waarbij iem. in 't bezit v. e. waardigheid, een ambt, een leen en de daaraan verbonden voordeelen wordt gesteld), v. 'gmv.; voor bisschoppen bestaat de - in 't overreiken van ring en staf.
- In v'ia ju'ris** (Lat. langs d. weg v. h. recht).
- In v'ino ve'ritas** (Lat. in den wijn (is) de waarheid), d.i. in dronkenschap zegt de mensch, wat hij denkt; dronken menschen spreken de waarheid. (e = ee).
- Inviola'bel** (onschendbaar, onverbreekelijk), bn., -er, -st.
- Invis't'bel** (Fr. onzichtbaar, ongenaakbaar), bn. (s = z).
- Invita'tie** (uitnoodiging), v. -tiën, -ties.
- Invité'** (uitgenoodigde), m. en v. -'s.
- Inviteeren** (uitnoodigen, te gast vragen).
- In'vloed** (gezag, vermogen), m. -vloeden: - hebben, oefenen, uitoefenen, zie Prestige; zijn - doen gelden, zijn - aanwenden.
- In'vloedrijk** (veel invloed hebbende), bn.: een -e familie, een - staatsman.
- In'vloedsfeer** (kring, waarbinnen een staat invloed heeft), v. -sferen.
- Invoca'tie** (dichtk. aanroeping der Muze of van eenigen hoogerer bijstand aan 't begin van een heldendicht of van een leerdicht), v. -ties, -tiën; lees: -ka'-cie.
- In vo'ce** (Lat. op of bij dat woord). (c = s).
- Invoc'ge** dat (op een wijze dat), vgw.
- In'voegen** (inlassen, tusscherwoegen), ik heb -gevoegd: een steen -; een letter -, b.v. een n in kippenei, zie Inlassen.
- In'voeging** (het invoegsel), v. -en.

- In'voer** (van het buitenland ingevoerde goederen), m. -en; zie: Import en Export.
- In'voer** (het invoeren), m.: de - van waren.
- Invoer'artikelen** (handelswaren), o. mv.
- In'voeren** (per schip, trein of wagen, buitenlandsche goederen binnen de grenzen brengen; fig. in zwang brengen, in gebruik doen komen, instellen), ik voerde -, heb -gevoerd: Havanna-sigaren -, zie Importeeren; een mode -, een gebruik -, een nieuw woord -; belastingen -, een wet -.
- In'voerhandel** (handel in goederen, welke uit het buitenland worden ingevoerd), m.; de tegenst. is Exporthandel; -recht (belasting op ingevoerde goederen), o. -rechten.
- In'vorderen** (betaling eischen), ik heb -gevorderd; -vordering (inning), v. -en.
- In'vreten** (inbĳten), het vrat -, heeft en is ingevreten: roest vreet het ijzer -, fig. de lanker is invretend, een invretende kwaal, invretende droefheid, langzaam dieper gaande.
- In'vrijheidstelling**, v. gmv.: de - van slaven, van een gevangene, het vrij doen zijn, het teruggeven der vrijheid.
- In'vullen** (een open ruimte vullen), ik heb -gevuld; -vulling (het invullen), v. -en; -vulsel (het ingevulde), o. -s.
- In'waarts** (binnewaarts, naar binnen), bw.
- In'waartsch** (naar binnen gekeerd), bn.
- In'wachten** (wachten op), ik wachtte -, heb -gewacht: iem. antwoord -, bestellingen worden -gewacht.
- In'warm** (door en door warm), bn.
- In'wateren** (met water doortrokken worden), het waterde -, heeft -gewaterd: de muur is hier erg ingewaterd, doordien de goot lek is.
- In'wegen** (door overwicht in den kleinhandel in gewicht verliezen of doen verliezen), ik woog -, heb -gewogen; zie Inmeten.
- In'wendig** (van binnen), bn. en bw.: -e kneuzingen, den -en mensch versterken, eig. de maag, door voedsel te nemen, de -e pracht van menigen Boedha-tempel; zich - bezeezen; bij uitbr. de -e zendĳng, binnen de grenzen van ons land; een kerk - restaureeren.
- In'werken** (werking of invloed uitoefenen op), het werkte in, het heeft -gewerkt: twee krachten, die op elkaar -; op iem. of iets -; zich in eenig vak van studie of onderwijs -, er door en door van op de hoogte komen.
- In'wijden** (plechtig inzegenen, plechtig openen), ik wĳdde -, heb -gewĳd: een kerk, een kapel -; -wĳding (het inwĳden), v. -en; -wĳdingsrede (redevoering bij een inwĳding), v. -redenen.
- In'wĳk** (inham, kreek, kleine baai), v. -en.
- In'wikkelen** (in een omslag doen), ik heb -gewikkeld: iets - in een doek, een krant, enz.
- In'willigen** (toestaan), ik heb -gewilligd; -willigĳng, v. -en: inwilligĳng van eischen; spraak. betrekking van - of concessie, b.v. Ofschoon ik hard gewerkt heb, ben ik niet klaar gekomen; z. Concessief.
- In'winnen** (herwinnen, inhalen), ik won -, heb -gewonnen: verzuimden tĳd -.
- In'winnen** (bekomen, zien te verkrijgen), ik won -, heb -gewonnen: berichten -, den raad van iem. -, vragen; inlichtingen -.
- In'wisselen** (ruilen, inruilen), ik wisselde -, heb -gewisseld: Duitsch geld tegen Nederlandsche munt -.
- In'wonen** (bij iem. in huis wonen), ik heb -gewoond; -woner (bewoner v. e. huis, v. e. stad), m. -s; -woning (verblijf), v. gmv.; -woonster, v. -s.
- In'wortelen** (diep wortel schieten), het is -geworteld; fig. het kwaad is -geworteld, heeft diep wortel geschoten, een misbruik laten -.
- In'wrijven** (door wrijven in of op iets brengen), ik wreef -, heb -gewreven: de huid met olie, met zalf -; vleesch of visch met zout -; fig. ik zal je dat wel -, inpeperen.
- In'zage** (daad van inzien), v.: ter -, ter visie, op beziens; - verleenen, geven, laten zien, b.v. van processtukken; bij -.
- In'zamelen** (al verzamelende bijeenbrengen), ik heb -gezameld: gelden - voor een liefdadig doel, de vruchten van den oogst -.
- In'zeepen** (met zeep of met zeepschuim insmeren), ik zeepte -, heb -gezeept: het waschgoed -, de barbier zeepte hem in; fig. foppen.
- In'zegenen** (door zegenen inwĳden), ik heb -gezegend: een huwelijk -.
- In'zenden** (toezenden, doen toekomen), ik zond -, heb -gezonden: berichten - aan een krant, een bezwaarschrift, een petitie -, de sollicitatiestukken -.
- In'zet** (eerste bod bij e. veiling), m. -zetten: de - van een huis, voorloopig bod; de heele - (bij een spel), de heele ingezette som, de pot.
- In'zetsel** (ingezette lap), o. -zetsels.
- In'zetten** (plaatsen in), ik zette -, heb -gezet: een ruit -, een tand -, een huis -, het eerste bod doen; geld -, op het spel zetten; diamanten -, in goud of zilver vatten; een gezang, psalm -, beginnen te zingen, aanheffen; -zetter (hĳ, die inzet, die nl. het eerste bod doet bij een verkoop), m. -s.
- In'zicht** (bedoeling, oogmerk), o. -en.
- In'zicht** (kĳk op een zaak), o. gmv.: naar of volgens mijn -, begrip, meening.
- In'zien** (vluchtig doorzien), ik zag -, heb -gezien: een rekening -, doorzien; iets niet -, begrijpen, doorzien, snappen.
- In'zien** (meening, oordeel), o.: mijns -s, naar mijn meening, zie: mijns erachtens; bij nader -, overdenken, overwegen.
- In'zinking** (diepsel, laagte, inzakking), v. -en: een - van den bodem, verzakking; fig. instorting van een zieke, verlies van krachten; de - van ons economisch leven door dien oorlog, inzakking, invalling, instorting.
- In'zitten** (in iets gezeten zijn), ik zat -, heb -gezet; fig. er warm -, welgesteld zijn; ergens mee -, verlegen zijn, geen raad weten.
- In'zoet** (in hooge mate zoet), bn.: konig is -.
- Inzon'derheid** (vooral, in't bijzonder, voornamelijk), bw.: let - op uw taal.
- In'zout** (bijzonder zout), bn.: die soep is -.
- In'zouten** (in het zout leggen, met zout inmaken), ik zoutte in, heb ingezouten: vleesch -, haring -; fig. voorgoed opbergen.
- In'zuigen** (zuigende in zich opnemen), ik zoog -, heb -gezogen: de spons zuigt water -; fig. in den geest opnemen: hĳ heeft die vooroordeelen met de moedermelk -gezogen.
- In'zulten** (in zout of zuur inleggen), ik zultte -, heb -gezult; zie Inzouten.
- In'zwart** (door en door zwart), bn.
- In'zwellen** (inslokken, gulzig opeten, verstin-den), ik zwolg -, heb -gezwolgen: de snoek tracht allerlei visch in te -; z. Verzwelgen.
- Io**, myth. dochter van I'nachus, eersten koning van Argos, door Jupiter bemind doch door Juno in een vaars veranderd, en daarna onder bewaking gesteld van Argus, zie aldaar.

- Io** (uitroep van vreugde), tw.; als zn. o.
- Ion'** (een electrisch geladen deeltje van een door electrolyse gesplitste molecule), o. io'nen.
- Ionisch** (afkomstig van, betreffende de Ioniers), bn.: het — dialect, de — e bouworde.
- Io' vivat** (ho, ho, hij leve!); de eerste woorden van het bekende studentenlied; als zn. o. nl. de naam van het heele lied. (i = ie).
- Ipecacuan'ha** (Braziliaansche braak- of purgeerwortel, zekere violierwortel), v. gmv.; — **koekjes**, o. mv.; — **wijn** (braakwijn), m.
- Iphigénia**, myth. dochter van Agamemnon: op raad van Kalchas, door haar vader als slachtoffer bestemd, om den toorn van Dia'na of Ar'temis te verzoenen, die door tegenwind het uitzellen der Gr. vloot naar Troje, uit de haven van Aulis, belette. (ge = gee).
- Ip'se dix'it** (Lat. hij zelf, de meester, nl. Pythagoras, heeft het gezegd), zie: Jurare in verba magistri. (i = i).
- Ip'se fe'cit** (Lat. hij heeft het zelf gemaakt).
- Ip'so fact'o** (Lat. door het feit zelf, feitelijk).
- Ip'so ju're** (Lat. rechtens, van rechtswege, door het recht zelf). (j = j).
- Ira'de** (Turksch keizerlijk decreet), v. — s.
- Iran** (aardr. het groote tafelland van Azië), o.: — bevat o. m. Afghanistan en Perzië.
- Ira'nisch** (van de hoogvlakte van Iran), bn.: — e talen, ook: Oud-Perzisch.
- Ire'ne**, myth. Gr. godin des vredes. (re = ree).
- Ire'nisch** (vredesachtend, bemiddelend), bn.: — e christenen, die verzoening willen in den strijd op godsdienstig gebied. (e = ee).
- Iride'ën** (tischbloemen), v. mv.: de krokus en iris zijn —, (i = ie); enkelv. Iridee.
- Iris**, myth. de bodes der goden: de regenboog is haar brug; ook, de regenboog zelf, door Vondel Iris' bruiloftskleed genoemd.
- Iris** (regenboogvlies van 't oog), v. — sen.
- Iris** (zwaardlelie, tischbloem), v. — sen.
- Iris'druk** (kleurendruk), m. gmv., b.v. op stoffen en op papier.
- Ir'min**, Germ. myth. god van hemelen aarde en der veldslagen, een der Saksische hoofdgoden.
- Ir'minzuil**, v. — zuilen: ter eere van Irmin opgericht b.v. te Eresburg, deze werd in 772 door Karel den Grootten omvergeworpen; een — was vierkant en droeg een buste van Irmin, zie ook Hermentzuil.
- Ironie'** (bedekte spot: de troep der tegenstelling), v., b.v. tot een luiaard: Wat ben je vlug! schampere spot, nl. door 't voorwenden van goedkeuring, b.v. tot een sloddervos: Wat ben je netjes op je boeken! de goedhartige —, (Koetsveld): zij beoogt het goede.
- Ironiek'**, bn.; zie Iro'nisch.
- Iro'nisch** (goetlijk, bedekt spottend, sijn scherpsend), bn.; ook: **Ironiek'**.
- Irrationeel** (strijdig met de rede), bn. (ir = ie).
- Irriden'ta**, Italia —, d.i. het onbevrijde Italië, nl. het gedeelte van Oostenrijk, dat volgens de Italiaansche chauvinisten tot Italië moest behooren; **irredentis'ten** (politieke partij in Italië, welke dat gedeelte aan Italië wil brengen), m. mv. (re = ree).
- Irregulariteit** (onregelmatigheid), v. — en.
- Irregulier** (onregelmatig, ongeregeld), bn.
- Irrigatie** (kunstmatige bevoeiing, besproeiing, bewatering), v. — tiën, — ties. (g = g).
- Irrigato'r** (sproeitoestel), m. — s. (ir = ie).
- Irrigeeren** (een weiland door kleine slooten of stroompjes bevoeien). (g = g).
- Irritatie** (opwekking tot toorn, prikkeling; geneesk. branderigheid), v. gmv. (ir = ie).
- Irriteeren** (boosmaken, verbitteren). (ir = ie).
- is** (bastaarduitgang), vormt mann. persoonsn.: secreta'ris, archiva'ris, amanuën'sis, Ado'nis.
- Isa'ie**, P'zaak, m.: — is de 2e der patriarchen, zoon v. Abraham en Sara, huwde met Rebecca, had twee zonen: nl. Ezau of Edom en Jacob.
- Isabel'**, **Isabel'kleurig** (geelachtig wit, vuilgeel), bn.: een — kleurig paard, ook: — paard, verder: — geel; meestal Izabel.
- Ischias** (geneesk. heupjicht), v. gmv.
- Is'is**, Egypt. godin d. natuurkracht, vrouw van Osiris, later ook Maangodin; lees: *le'zis*.
- Is'lam** (de leer en de godsdienst van Moham-med), m. gmv.: het woord — bet. volkomen overgave aan God of berusting in den wil Gods; zie Fatum.
- Islamiet'** (belijder van den Islam), m. — en.
- Islamie'tisch** (Mohammedaansch), bn.: de — e volken willen het Eng. juk afschudden.
- Islamis'me**, **Islamis'mus** (de Mohammedaansche godsdienst, de Islam), o. gmv.
- Is'maël** (zoon van Abraham en Hagar), m. gmv.; **Ismaëlie'ten** (nakomelingen van Ismaël, d. i. de Arabieren), m. mv. (is = is).
- Isoba'ren** (cosm. lijnen, welke de plaatsen van gelijken jaarlijkschen barometerstand of luchtdruk verbinden), v. mv. (s = z).
- Isoba'ren-kaart** (cosm. luchtdruk-kaart), v. — kaarten. (s = z).
- Isobron'ten** (cosm. lijnen, die op de kaart de plaatsen vereenigen, waar gelijktijdig onweer wordt waargenomen), v. mv. (s = z).
- Isochime'nen** (aardr. lijnen van gelijke jaarlijksche winterkoude), v. mv. (e = ee).
- Isocli'nen** (cosm. kromme lijnen als verbinding op de wereldkaart van die plaatsen, waar de helling of inclinatie der magneetnaald, in het zwaartpunt opgehangen, even groot is), v. mv. (s = z).
- Isocli'nisch**, bn.: — e lijnen, zie Isoclinen.
- Isodyna'mische lijnen** (cosm. lijnen, loopende over plaatsen van gelijk aardmagnetisme), v. mv. (s = z).
- Isogeothe'rmen** (aardr. kromme lijnen, op de wereldkaart aangebracht, ter verbinding van die plaatsen, welke gelijke temperatuur hebben), v. mv. (s = z).
- Isogo'nen** (cosm. kromme lijnen, op de wereldkaart gedacht of geteekend ter verbinding v. plaatsen, welke dezelfde afwijking [miswijzing] der magneetnaald hebben), m. mv.
- Isogo'nisch**, bn.: — e lijnen; zie Isogonen.
- Isographie'** (reproductie langs fotografischen weg), v. — ën: — van teekeningen, etsen, houtsneden, enz. (s = z).
- Isohall'nen** (lijnen van gelijk zoutgehalte in zeeën), v. mv. (s = z).
- Isohye'ten** (cosm. lijnen, die op de kaart plaatsen verbinden, waar het gelijktijdig begon te regenen), v. mv.
- Isohyp'sen** (aardr. lijnen, op de kaart gedacht of geteekend, ter verbinding van de punten op dezelfde hoogte boven de zee gelegen), v. mv.
- Isola'tie** (afzondering, afsluiting), v. gmv.
- Isola'tor** (voorwerp, dat isoleert; lichaam, dat de electriciteit niet of slecht geleidt, kop van glas of porselein, waarop de geleidraad rust), m. — s, — to'ren: de — en aan telegraafpalen, enz. beletten de wegvloeiing van electriciteit langs den paal naar de aarde.
- Isoleeren** (afzonderen, alleen stellen, afsluiten): lijders aan e. besmettelijke ziekte —;

- fig. iemand kan zich al te veel —, aan de samenleving onttrekken; op Oost-Java zijn de vulkanen minder talrijk, meer geïsoleerd, (Veth); de Bloksberg is een geïsoleerde berg, evenzoo de berg Thabor in Palestina. (s = z).
- Issoleeren** (electr. een geladen conductor afsluiten of afgezonderd houden van goede geleiders); — **bank** (bankje op glazen pootjes bij het nemen van electr. proeven), v. — en.
- Issoleering** (taalk. het gewijzigd worden of zijn van de bet. van een woord in een samenstelling), v. — en, b.v. stokdoof (naast stokstijf), doodgoed (naast doodstil), potdoof (naast potdicht). (s = z).
- Issolement'** (afzondering), o.: in ons — ligt onze kracht, het zijn zonder bondgenooten.
- Isometrie** (meting naar gelijke deelen), v.
- Isotheren** (aandr. lijnen van gelijke jaarlijksche zomerwarmte), v. mv. (s = z).
- Isothermen** (aandr. lijnen langs die plaatsen, welke een zelfden gemiddelden jaarlijkschen warmtegraad hebben), v. mv. (s = z).
- Israël** (de aartsvader Jacob), mv.: het woord beteekent sterk tegen God, strijder met God; lees: is-ra-el; de kinderen Israëls, de Joden.
- Israëli**, het rijk van — of der Tien stammen had 19 koningen, van Jeroboam 975 v. C. tot Osée in 721 v. C., toen Samaria, de hoofdstad, werd ingenomen, zie Juda. (i = i).
- Israëliet'** (afstammeling van Israël of Jacob), m. — en. (i = i).
- Israëlietisch** (behoorende tot, betrekking hebbende op de Israëlieten), bn.: de — e geschiedenis, een — e vrouw, het — e volk.
- Israëlitisme** (de zedenleer, de godsdienstleer en gebruiken der Israëlieten), o.gmv. (i = i).
- Is'sa** (de naam van Jezus in den Koran), m.: — ben Mirjam, Jezus, de zoon van Maria.
- ist** (bastaarduitgang), als in: bloemist', drogist', kloekkenist', harpenist', pianist', infanterist', telegrafist', Carlis', Darwinist', Calvinist'; — heeft dezelfde kracht van bet. als **-aan** of als **-er** en **-ier** (dient tot vorming van mann. persoonsnamen); vr. **-iste**: modiste, harpiste.
- Isth'misch**, bn.: de — e spelen, om de 2 jaar gevierd op de landengte of den isthmus van Corinthe, zij hadden veel overeenkomst met de Olympische; lees: ist'-mies.
- Isth'mus** (landengte), m. — sen: de — van Corinthe; lees: ist'-mus.
- Ita est** (Lat. zoo is het, zoo staat er).
- Itala** (oude bijbelvertaling), v.
- Italiaan'** (man, uit Italië geboortig), m. — anen; — **sche** (It. vrouw), v. — n.
- Italiaansch'** (van of uit Italië), bn.: de — e schilderschool; zn. (de taal), o. gmv.
- Italiaansch boek'houden** (dubbel-boekhouden), o.: het dubbelboekhouden heet wel —, omdat de oudste aanduidingen er van uit Italië tot ons zijn gekomen.
- Italië** (aard. Apennijnsch schiereiland), o.
- Italie'ken** (cursieve letters), v. mv.
- Item** (desgelijks, insgelijks, evenzoo), bw.: als zn. o. — s; — pje (kleinigheid), o. — s.
- Iteratiele** (stijl. figuur der herhaling), v. gmv.: Scipio verwoestte Carthago, Scipio vernielde Numantia, Scipio bevocht den vrede, Scipio reddde den staat. (tie = sie).
- Iteratief'** (spraak. werkwoord van herhaling), o. — tieven; zie Frequentatief.
- Itiaca** (aandr. een der Ionische eilanden), o.: — was het rijk van Ulyss'es en Penelope, het geboorteland van Tele'machus.
- Itinera'rium** (reiswijzer, reisboek, reisverhaal), o. — ria. (t = t).
- Ivoor'** (olifantstand, elpenbeen), o. gmv.: — van Sumatra, — van Afrika; — **achtig** (op ivoor gelijkende), bn.: celluloides is —.
- Ivoor'kust** (aandr. deel der kust van Opper-Guinea in N.-W.-Afrika), v. gmv.
- Ivoor'zwart** (beenzwart), bn.; als zn. o.
- Ivo'ren** (van ivoor), bn.: een — waaijer, — biljartballen, een — kokertje, een — schrijn.
- Ixia** (Z.-Afrik. sierplant, de Engelsche zwaard-lilie, een iridee), v. — s; lees: ik'-si-a.
- Ixi'on**, myth. booswicht, door Jupiter in den Tartarus geworpen en met slangen aan een rad gebonden, dat altijd door den stormwind rondraait: het rad van —, beeld van eeuwigdurende marteling. (x = ks).
- Isabel'kleur** (geelwit), v. gmv.; — **kleurig**, bn.: een — kleurig paard, zie Isabel.
- Isar'** (O.-I. witte sluis), m. — s.
- Izegrim**, m. — men; zie Iezegrim.

J.

- J**, v. — s; de tiende letter van het alfabet.
- J. C.** — Jezus Christus.
- Jer.** — Jeremi'a.
- Jes.** — Jesa'ja.
- Jhr.** — jonkheer.
- Jkvw.** — jonkvrouw.
- jl.** — jongst'leden.
- Joh.** — Johannes, Evangelist.
- Jr.** — Ju'nior, de jongere.
- J. U. D.** — Ju'ris utrius'que doctor, doctor of meester in beide rechten.
- Jz.** — Janszoon, Jacobszoon, enz.
- Ja** (dit woord drukt bevestiging, inwilliging, toestemming uit), bw.: ik geloof —, ik meen

- van —; hij dreigde, —, hij sloeg hem, wat meer is; zelfst nw.: uw — zij —! d. i. wees trouw aan uw woord; zegsw. — en amen op iets zeggen, zonder tegenspraak toestemmen.
- Jaag'hout** (scheepst. spriet tot verlenging van den boegspriet), o. gmv.
- Jaag'lijn** (een tamelijk dik, 6 tot 10 M. lang touw, waaraan de trekschuit werd en nog wordt voortgetrokken), v. — lijnen; ook, Lijn of Lijntje genoemd: Ho! Jagertje! de lijn kan wel stuk, met die horten! (C. O.); zie Lijn.
- Jaag'pad** (trekpad langs een kanaal), o. — en.
- Jaag'schuit** (andere naam v. trekschuit), v. — en.
- Jaap** (gapende snijwonde), m. jopen. gmz.
- Jaap** (verkorting v. Jacob), m. Japen; — je, o. — s.
- Jaar** (tijdperk van ongeveer 12 maanden), o.

jaren: *het zonnejaar* of *astronomisch* —, tijd van den omloop der aarde om de zon, nl. 365 dagen, 5 uren, 48 minuten en 45 seconden; *het siderische* — of *sterrejaar*, tijdruimte, die de zon noodig heeft, om een vaste ster weder te bereiken; *het maan*—, tijdperk van 354 dagen, 8 uren, 48 minuten en 36 seconden; *het schrikkel*—, 366 dagen, zie aldaar; *het burgerlijk* —, 365 dagen; *het* — *in den handel*, tijdperk van 12 maal 30 dagen; *het kerkelijk* —, tijdperk of ring der R.-K. feestdagen: het vangt aan den 1en Zondag van den Advent; *het kalender*—, tijdperk van 1 Januari tot en met 31 December; *dienst*—, zie aldaar: *ik heb nu al 20 dienstjaren*, in Indië tellen de dienstjaren *dubbel*; *het Juliaansche* —, zie ald.; *het Gregoriaansche* —, zie ald.; *een jubeljaar*, zie ald.; *het* — *onzes Heeren*, nl. sedert de geboorte van Christus; *het* — *der wereld*, het jaar sedert de schepping der wereld; *het nieuwe* —, volgend kalenderjaar; *een heel* —, *een vol* —, *een rond* —, tijdperk van 12 maanden; *zegsw.* — *in*, — *uit*, verscheiden jaren achter elkander, onafgebroken, aanhoudend.

Jaar (*tijd, tijdperk, seizoen*), o. jaren: *een droog* —, *een nat* —, *een warm* —, met betrekking tot de temperatuur; *een vruchtbaar* —, *magere en vette jaren*, met betrekking tot den oogst, verg. Gen. 41:18 en 19.

Jaar (*leeftijd*), o. jaren: *een jongen van 16* —; *mijn vriend is van mijn jaren*; *de man komt al op jaren*, wordt oud; *hij draagt zijn jaren met eere*; *grootvader voelt den last der jaren*, op zijn hooge jaren; *zegsw. het verstand komt met de jaren*, *het kind is tot de jaren van verstand gekomen*, is ± 7 jaar; ook, *tot de jaren des onderscheids*, nl. van goed en kwaad; *de eerste jaren der jeugd*, kindsche jaren; *ik was toen in mijn jonge jaren*, jeugd; *mijn vriendin overleed in den bloei harer jaren*, 18–25 jaar oud.

Jaarboek (*geschiedboek, kroniek*), o. — en, zie ook: *Annalen*.

Jaarboekje (*jaarlijks verschijnend boekje met almanak*), o. —s: *een* — wordt door een vereeniging uitgegeven; *het* — van het N. O. G. had op Jan. 1915 den 11en jaargang.

Jaardag (*verjaardag*), m. —dagen; —**dicht** (*jaartalvers*), o. —en, zie *Chronicum*; —**dienst** (*Mis, die telken jare, omtrent den sterfdag, v. d. overledene wordt gelezen*), m.-en.

Jaar en dag: *gesch. de verjaringstermijn in de middeleeuwen* nl. één jaar, zes weken en drie dagen: *na* — *zijn recht doen gelden, iets opeischen*; de bw. uitdrukking kreeg in lengte van tijd de bet. van gedurende vele jaren, bijzonder lang: *de heer van Naslaan studeerde* — *in Wagenaar*, (C. O.); *na jaar en dag*, na langen tijd; ook *wel, na jaar en eeuw*, of *na eeuw en dag*: tot na verloop van eeuw en dag de tooverkunst begraven lag, (Staring).

Jaarfeest (*jaarlijksch feest*), o. —en: *het* — *der koorzangers is op den feestdag van de H. Cecilia, 22 November*; —**gang** (*al de afleveringen van een tijdschrift voor één jaar*), m. —en; —**geld** (*traktement, wedde*), o. —en; —**getij**, —**getijde** (*lente, zomer, herfst of winter*), o. —getijen, —getijden: *het jaar wordt in vier sterrenkundige getijden verdeeld*, regelmatig terugkeerende perioden; —**getij** (R.-K. jaardienst), o. —en; —**kring** (*twaalf maanden*), m. —en; —**lijks** (*ieder jaar*), bw.: *hij*

gaat — *op reis*; — *wordt er een vergadering gehouden*; —**lijksch** (*van ieder jaar*), bn.: *de* — *e afrekening, de* — *e schoonmaak*, — *bezoek*; —**ling** (*koef of paard van een jaar oud*), m. en v. —en; —**markt** (*markt, die eens per jaar gehouden wordt, kermis*), v. —en, zie *Foor*; —**ring** (*kring van nieuw hout, op de doorsnede van den stam te zien*), m. —en; —**tal** (*jaargetal der geschiedenis*), o. —len; —**telling** (*het tellen der jaren, waarbij men uitgaat van een bepaald tijdpunt*), v. —en; *de Joodsche* —, begin: *schepping der wereld*; *de Christelijke* —, begin: *de geboorte van Chr.*; *de Mohammedaansche* —, begin: *zie Hedsjra of Hegira*; ook, *Era*; —**verslag** (*mededeeling omtrent den toestand van zaken, instellingen, enz. over het afgelopen jaar*), o. —en; —**wedde** (*salaris, jaarloon*), v. —n.

Ja'biroo (*strandlooper, reigerachtige moerasvogel in Brazilië*), m. —s. (j = z).

Jabot (Fr. *krop bij vogels; borststrook aan een mans-overhemd*), m. —s: *oom Stastok droeg een overhemd met* —, (C. O.); lees: *zjaboo*.

Ja'broer (*iemand, die met alles instemt, een ja-knikker*), m. —s: *het was een verzuwaking der nekspieren, die hem in schijn tot een* — *maakte*, (Koetsveld).

Ja'caboom (O.-I. *een soort van broodboom*), m. —boomen; ook: *Jac'caboom*. (c = k).

Jaca'na (W.-Indisch *waterhoen, Braziliaansche moerasvogel*), m. —'s. (c = k).

Jaca'pa (*de zilversnavel in Z.-Am.: de roodborst-meerle in onze W.-I.*), m. —'s. (c = k).

Jacht (*het jagen op wild, het jachtbedrijf*), v. —en: *op* — *zijn, aan't jagen*; zie: *Eendenjacht, Hazen*—, *Herten*—, *Patrijzen*—, *Snippen*—, *Wolven*—, *Zwijnenjacht*.

Jacht (*het voortjagen, fig. haast, overijting*), v. gmv.; zie *Jachten*.

Jacht (*streven naar iets*), v.: — *op ambten*, — *op eerstitels*, — *op ridderorden*.

Jacht (*overdekt, snelzeilend klein vaartuig met één mast*), o. —en; zie *Adviesjacht*.

Jachtakte (*wettelijk jachtbewijs, dat men de verschuldigde belasting als jager heeft voldaan*), v. —n; —**bedrijf** (*het jagen met al, wat er bij behoort*), o. gmv.; —**delliet** (*—overtreding*), o. —en: *de jagermeester was erg streng op* —en.

Jacht'en (*erg aanzetten tot spoed, haasten*), ik *jachtte*, ik heb *gejacht*: *wil mij niet* —.

Jacht'geweer (*jagersgeweer, met langen loop*), o. —geweren, zie *Spuut*; —**godin**, —**godes**, myth., zie *Diana*; —**hond** (*jagershond*; *hond, gedresseerd voor de jacht*), m. —en; —**honden** (*sterrenbeeld aan den N. hemel*), m. mv.; —**hoorn** (*jagershoorn, walddhoorn*), m. —s: *de* — *klinkt door't woud*, (Bild.)

Jacht'ig (*haastig, driftig, gejaagd*), bn. en bw., —er, —st: *wees toch minder* —.

Jacht'kostuum (*jagerstenu: groen, kort en nauwsluitend*), o. —s; —**opziener** (*persoon, belast voor zekeren kring met het toezicht op overtreding der jachtwet*), m. —s; —**recht** (*het recht, om op enig terrein te jagen*), o. gmv.; —**revier** (*jachtgebied*), o. —en, zie *Privatief*; —**roer** (*jachtgeweer*), o. —en; —**slot** (*vorstelijk jachthuis*), o. —en.

Jacht'sneeuw (*fijne sneeuw, door den wind voortgejaagd*), v. gmv.: *de* — *drijft terug, wie de oogen slaat naar buiten*, (Tollens).

Jacht'spin (*springspin, zie ald., die nl. haar prooi al springende inhaalt*), v. —spinnen.

- Jacht'spriet** (een soort van korte lans, gebruikt bij de jacht op wilde zwijnen), m. — en; — **stoet** (jachtgezelschap van een vorst, ook, jachtpartij), m. gmv.; — **tenue** (jagerskostuum, groen, kort en nauwsluitend), o. en v. — n; — **tijger** (huipaard, die op de jacht is afgericht), m. — tijgers; — **veld** (het veld, waar de jager op jacht is), o. — velden: Teun spande de beide hanen en begon het — af te treden, (C.O.); — **vermaak** (vermaak of genoegen, dat de jacht den jager geeft), o. — vermaken.
- Jack Pudding** (Eng. hansworst), m. — s.
- Ja'cob**, m.: — is de 3e der patriarchen, kleinzoon van Abraham, zoon van Isaïc en Rebecca; ook, Israël: zijn zonen zijn de stamvaders der 12 geslachten van Israël; ook, **Ja'kob**, zie Jakobsladder.
- Ja'cob**, Jacobus, bij verkorting Jaap of Koos, zie ald.; Sint —, zie: St.-Japik en Sint-Jacobus.
- Jaco'ba** (meisjes- of vrouwennaam), v., bij verkorting Koos, Koosje.
- Jaco'ba-kannetje** (kastanjebruin, verglaasd aarden kannetje, zóó genoemd naar gravin Jacoba van Beieren, † 1433), o. — s.
- Jacobie'ten** (aanhangers van den in 1688 verdreven koning Jacob II v. Engeland), m. mv.
- Jacobijn** (destijds allerheftigste voorstander van de Fr. omwenteling), m. — en; — **enklooster** (dat der Dominicanen in Parijs, waar de Jacobijnen vergaderden), o. — s; — **enmuts** (beruchte, roode vrijheidsmuts), v. — mutsen.
- Jacobijnsch** (overdreven republikeinsch in de dagen der Gr. Revolutie in Fr.), bn.
- Ja'obsmantel** (schelp, te vinden aan de kust van Spanje, Middell. Zee, geribd en in waaierworm), m. — s; ook: St.-Jacobsschelp.
- Ja'obszalm** (een zalm van kleiner soort), m. — en; de — wordt omstreeks Sint-Jacob gevangen (25 Juli); (als stofnaam), v. gmv.
- Jaco'bus**, m., zie: Jacoben Sint-Jacobus.
- Jaco'bus** (oud Eng. goudstuk, ± f12), m. — sen.
- Jacomet** (Fr. fijne katoenen stof, een soort van mousseline), o. gmv.; lees: zja-ko-né.
- Jacquard-machine** (Fr. kunstige weefstoel, geheeten naar den uitvinder Jozef Marie Jacquard van Lyon, 1752—1834), v. — s.
- Jacquerie'** (gesch. boerenoproer in 't midden der 14e eeuw in Frankrijk), v. (j = zj).
- Jacques Bonhom'me** (Fr. zooveel als: Joris Goedbloed; scheldnaam voor den Franschen boer in de middeleeuwen), m. (j = zj).
- Jacquet'** (dames-taille-manteltje), o. — s, — ten.
- Ja'gen** (vooruitdrijven), ik joeg of jaagde, heb gejaagd: iem. op kosten —, hem die veroorzaken; op de vlucht —, drijven; een paard dood —, zóó affakkeren, dat het bezwijkt; zich een kogel door het hoofd —, zelfmoord plegen; wat jaagt uw pols! hevig slaan; zie Ja'ch'ten.
- Ja'gen** (op jacht zijn), ik jaagde, heb gejaagd.
- Ja'ger** (persoon, die jaagt; ook, soldaat der lichte infanterie), m. — s; — **es**, v. — sen.
- Ja'ger**, m. of — **tje** (persoon, die het jaagpaard vóór de trekschuit ment), o. — s.
- Ja'germeester** (persoon, met het toezicht op de jacht belast, ook, hof-titel), m. — meesters.
- Ja'gersbuis** (jachtbuis), o. — buizen; — **kreet** (jachtgeschreeuw), m. — kreten; — **latijn** (grootspraak, snoeverij van jagers, ongelooflijke verhalen van jachtavonturen, doorspekt met eigenaardige woorden en zegswijzen), o. gmv.; — **taal**, v., zie — latijn; — **tasch** (weitasch), v. — tasschen; — **term** (eigenaardige jagers-zegswijze), m. — en, z. b. v. onder Haas, o.
- Ja'guar** (dierk. Z.-Amerikaansche tijger), m. — s: de — is rossig of geel gevlekt en leeft in de oerwouden; wordt 1½ el lang. (gu = goe).
- Jah've** (Hebreeuwsche naam van God), m.: Joram, koning van Israël, 896—884 v. C., herstelde den dienst van —, of het Jahwisme; ook: Jah'veh, zie Jeh'o'vah; lees: ja'vee.
- Jak** (kort vrouwenkleed), o. jakken; ook, soldatenrok; zegsw. iemand wat op het — geven, hem afranselen: iemand op zijn — komen.
- Jak'hals** (wolfachtig nachtroofdier met vuile, grofgele haren), m. — halzen; fig. een haveloos of armzalig mensch, b. v. een kate —.
- Jak'halzen** (een oud, mager paard berijden), ik jakhalsde, heb gejakhalsd.
- Jak'ken** (gestadig voortjagen), ik heb gejak't.
- Jak'keren** (afjagen), ik heb — jakkerd: die huurkoetsiers — al maar door met hun paarden; zie Afjakkeren.
- Jak'kes!** tw. uitroep v. tegenzin; z. Ajasses.
- Jakobsladder** (Bijbel. ladder, door Jacob of Israël in zijn droom gezien), v.: die ladder reikte van de aarde aan den hemel en Engelen gingen er op en af, Gen. 28 : 12; ook: hooge dubbele ladder; touwladder op een schip; werkt. rondgaande rij-ladder, als b. v. aan een baggermachine of in een meelmolen.
- Jalap'pe**, v., of — wortel, m. (een, op een ramenas gelijkende, wortel uit Mexico, vol purgeerend sap); — **hars** (geneesk. plantaardig purgeermiddel), v. en o. (j = zj).
- Jaloersch'** (Fr. ijverzuchtig, afgunstig), bn. en bw.; — **heid** (ijverzucht), v. gmv. (j = j).
- Jaloezie'** (jaloerschheid, afgunst, ijverzucht, minnenijd), v. gmv. (j = j).
- Jaloezie'** (binnen- of buitenzonneblind), v. — en: een — bestaat uit evenwijdige, dunne latten van hout, die in lintwerk of op ket-tinkjes rusten, en de heele breedte van een raam beslaan; — **lat**, v. — latten. (j = j).
- Jalon'** (Fr. richtvaantje, richtpaaltje, bakenstok), m. — s; lees: zjalon'.
- Jam** (een soort van aardappel), v. jammen.
- Jam** (Eng. vruchtenglei), v. gmv.; soorten: — s; kersen-, abrikozen-.
- Jam'be** (dichtk. tweedeelige versvoet, bestaande uit een onbetoonde lettergreep, gevolgd door een betoonde, b. v. ge-voel), v. — n.
- Jam'bisich** (in jamberen geschreven), bn.: — e verzen, b. v. die v. Vondels Gijsbrecht. (j = j).
- James** (Eng. d. i. Jacob: het hof van St. —, het Engelsche hof, aldus genoemd naar het paleis van dien naam in Londen).
- Jam'mer** (ellende, nood), o. — en.
- Jam'merdal**, o. gmv.; zie Tranendal.
- Jam'meren** (weeklagen), ik heb — jammerd: we hoorden de gekwetsten — en gillen.
- Jammerhartig** (erbarmelijk, ellendig), bn.
- Jam'merklacht** (weeklacht, smartklacht), v. — klachten: er klinkt — op —.
- Jam'merlijk** (droevig), bn. en bw.: een — e toestand, een — uiteinde, deerlijk, bedroevend; het ziet er in België — uit, naar.
- Jan** (eig. Joannes, eigenaam van een man), m. Jannen; daar Jan een veel voorkomende eigenaam is, zegt men: — en alle man, d. i. iedereen, de heele wereld.
- Jan** (bediende in hotel of koffiehuis), m. jannen; zie: Garçon, Kellner.
- Jan'boel** (een slordig huishouden als van Jan Steen, een rommelboel), m. gmv.
- Jan Compagnie'** (personificatie van de

- O.-I. Compagnie en van verdere compagnieën door Potgieter*, m.; zie Jan Crediet.
- Jan Crediet'** (*personificatie van het krediet in den Hollandschen handel in de dagen der oude Republiek*), m.; evenzoo: Jan Contant (een solied koopman), Janmaat (matroos), Jan Cordaat (krijgsman), Jan de Poët, Jan de Rijmer, Jan Kallebas (zie ald.), Jantje Goddome (het varensvolk), Jan Hagel of Jan Rap (het uitvaagsel), en *Jan Salie*, de jongste en lamlendigste van alle zonen uit het huwelijk van Jan en Jannetje; zie Salie, (Potg.)
- Jan de Wascher** (*type v. e. huissukkel*), m.; zie Wasscher.
- Jandoppie** (*een soort v. bastaardvloek*), tw.: 't is — skande, (C. O.)
- Jandorie** (*een soort v. bastaardvloek*), tw.: nu is 't — nog mis.
- Jangat'** (*sukkel, keukenpiet*), m. — gats.
- Jangelen** (verwant met janken), ik heb gejangeld; zie: Jengelen d. i. op huilerigen toon dwingen, van kinderen; zie Drenzen.
- Janhagel** (*koektablet, overstrooid met bolletjes suiker, die op hagelkorrels lijken*), v. gmv.
- Janhagel** (*het gemeene volk*), o. gmv.: *het — kwam op de been*, dat is een groote massa gemeen volk, het gepeupel, de heffe des volks.
- Janhen'** (*keukenpiet, jangat*), m. — hennen.
- Janitsaren** (*bevoorrechte klasse van Turksche soldaten, ingesteld in 1329, vormende de lijfwacht des sultans*), m. mv.: den 17 Juni 1826 werd het korps der — voorgoed ontbonden verklaard en vernietigd.
- Jan Kalebas'**, m.: de naam van een pocher, opsnijder, blagueur, enz.; ook: *een rekening v. —*, lange, uitgedijde; *een redeneering van —*, onlogische, onzinnige; zie Kalebas.
- Janken** (*jammerend huilen, vooral van dieren*), jankte, gejankt: *de honden begonnen te —*; bij uitbr. *Wat — die kinderen!* schreien.
- Jan Klaassen** (*grappenmaker, hansworst*), m.; — is eig. de held uit de poppenkast.
- Janklaassenkast** (*poppenkast met Jan Klaassen als hoofdfiguur*), v. — kasten.
- Janmaat** (*de zeelieden in 't algemeen*), m.
- Jan'neman** (eig. *Jantje, schertsend voor Jan*), m. — mans: in de oude kluchtspelen een vermakelijk personage, knecht en nar tevens.
- Jan'oom** (*lombardhouder*), m.: *iets naar — brengen; mijn hortoge is bij —*; ook: **Oom(e) Jan**, zie: Oom en Suikeroom.
- Janplezier'** (*groot gezelschapsrijtuig*), m. -en; zie: Char-à-bancs en Kiereboe.
- Jan Potage** (eig. *Jan Soep, de Fr. hansworst*), m. (g = z).
- Jan Pret'** (*vroolijk, uitgelaten mensch*), m. en v.: *Christien was in haar hart een —*, (C. O.)
- Janrap** (*straatvlegel*), o. — s; ook: *Jan Rap en zijn maat*, het plebs, de straatvlegels: *Jan Rap is zeer vrijzinnig, zeer*, (De Gen.); *de janraps lieten zich die oorvijgen (van het blauwbessenvrouwtje) welgevallen*, (Potg.)
- Jan-sal'ie** (*een droge, vervelende vent, een slaapmuts van een vent*), m. — salies: — is het type v. e. flauwerik, een lui, vadsig, droomerig mensch; zie: Salie en Jan Crediet.
- Jansa'liechtig** (*zonder energie, vadsig, lamzalig, lamlendig, sufferig*), bn.; — er, — st.
- Jansenist'** (*volgeling v. d. leer van bisschop Jansenius, †1638*), m. en v. — en; zie Cleresie.
- Jans-lot** (*nieuwe scheut aan planten, zich na St.-Jan, of na 24 Juni ontwikkelend*), o. — loten; ook: — schot.
- Jan Steen'**: meest populaire schilder der Hollandsche school, 1626—'79; zegsw. *een huishouden van —*, een ordeloos, treurig verward huishouden, (overlevering).
- Jansul'** (*omnoozele bloed*), m.: *een echte —*.
- Jan'tje** (*kleine Jan*), o.: *wat — niet teert, zat Jan niet kennen; hij is e. — Sekuur*, een kleingeestig nauwgezet man.
- Jan'tje** (*marinier, matroos*), o. — s.
- Jan'tje-kaas'** (*scheldnaam voor onze soldaten in 1830, enz. bij Belgen en Franschen*), o.
- Jan'tje-van-Leiden** (*mooi-praatje, smoesje*), o. gmv.: *zich met een — van iets afmaken*, evenals Jan van Leiden als profet of als hoofd der Wederdoopers deed in Munster, 1533—'35.
- Januari** (*te maand, eig. maand van Janus, den Rom. god der deuren; Louwmaand*), m.
- Januaris** (*de beschermheilige van Napels en v. d. beide Siciliën*), meestal: Sint—.
- Janus**, myth. *bij de Romeinen de god van 't menscheijk lot en van de zaken van oorlog*; hij opende den dag, de jaargetijden en het jaar, Nieuwjaarsdag was hem gewijd; de eerste maand draagt nog zijn naam: Janus werd voorgesteld met een aangezicht vóór en achter, d. i. hij zag in 't verleden en in de toekomst; zegsw. *hij is een tweede —*: een verstandig man, die rekening houdt met het verledene en de toekomst; — **kop** (*hoofd met dubbele tronie*), m. — koppen; — **tempel** (*in 't oude Rome*), m.
- Jan van Gent'** (*basaangans, z. ald.*), m. — s: *de — komt bij stormweer op onze kusten*.
- Jap** (*Japanees*), m. — s. gmv.
- Japanees'** (*inboorting van Japan*), m. — neezen.
- Japaneesch', Japansch'**, bn.: *de — kleederdracht*; als zn. (*de taal*), o. gmv.
- Japan'ner**, m. — s; zie Japanees.
- Japansch'**, zie Japaneesch.
- Ja'pen** (*een jaap, vooral in het gezicht geven, diep snijden*), ik jaapte, heb gejaapt.
- Ja'plik**, Sint—, *volksnaam v. St. Jacobus, z. ald.*
- Japon'** (*lang vrouwenkleed*), v. japonnen; zie: Huis—, Nacht— of Pon, Trouw japon.
- Japon'stof** (*handel. allerlei weefsels van wol, zijde, katoen voor japonnen*), v. — stoffen: deze stoffen behooren tot de manufacturen.
- Jaquet'te**, v. -n; ook, Jaquet', z. Jaquet.
- Jardinière** (*fraaie bloemenbak*), v. — s.
- Jargon'** (*Fr. verdraaide taal, koeterwaalsch*), o. gmv.: *de dieventaal is een —*. (j = z).
- Ja'rig** (*een jaar oud zijnde*), bn.: — e rogge, twee—e lammeren; zie Overjarig.
- Ja'rig** (*z'n verjaardag vierend*), bn.: e. — kind.
- Ja'rige** (*iem., die verjaart*), m. en v. — n.
- Jas** (*bovenkleedingstuk voor mannen*), v. — sen.
- Jas** (*dames-morgenjapon*), v. jassen.
- Jas** (*kaartspel: troefboer*), m. gmv.
- Jas'kaarten** (*een spel van 32 kaarten voor het jassen*), v. mv.
- Jasmitjn'** (*in O.-I. thuisbehoorende heester met sterk riekende witte bloemen, siergewas onzer parken*), v. — en; — **geur**, m. — en.
- Ja'son**, myth. *aanvoerder der Argonauten*.
- Jas'pis** (*edelgesteente*), m. — sen.
- Jas'pis** (*stofnaam: kwartsachtige steensoort, bontgekleurd: rood, groen, bruin, soms in strepen naast elkaar*), o. gmv.; — heeft veel overeenkomst met agaat.
- Jas'sen** (*het jasspel spelen*), ik heb gejas; zie: Boom, Jas en Smousjassen.
- Jas'sen** (*aardappelen schillen*), ik heb gejas.

Jas'spel (kaartspel met den jas of boer als hoofdroef), o.; zie Jassen.

Ja'tagan (kromme Turksche degen), m. -s; ook, Yatagan.

Ja'tihout, o.; zie Djatiboom.

Ja'tten (Bargoensch: gappen, ganneven, dieven, wegnemen); verder: een jatter; een jattertje, een diefje, een langvinger.

Ja'va (aandr. het belangrijkste der groote Soenda-eilanden), o.; - is viermaal zoo groot als ons land, met 25 miljoen bewoners, waaronder 50 duizend Europeanen, ¼ miljoen Chinezen, en 16 duizend Arabieren en anderen; levert koffie, rijst, suiker, indigo, thee, kaneel, tabak, kina, peper.

Javaan' (inboorling op Java, in engeren zin die van O.-Java), m. Javanen.

Javaansch' (van de Javanen), bn.: de -e taal, de -e kleederdracht; -e muziek; zie Gamelan; als zn. (de taal), o. gmv.

Ja'vaasch (op of van Java), bn.: de Javasche bank, de Javasche visschen.

Ja'va-koffie (koffie van Java), v. gmv.: de residentie Pasoeroean levert de helft der -; de opbrengst der - vermindert zeer.

Javanisme (uitdrukking, aan den Javaan eigen), o. -n.

Javelijn' (Fr. werpschicht), v. -en. (j = j).

Jawel', bw.: -, het was te laat; -, hij was het, inderdaad, wezenlijk.

Ja'woord (toestemming van het meisje tot verloving of huwelyk), o. gmv.: het - geven.

-je, -pje, -tje, -etje, achtervoegsels tot vorming van verkleinwoorden, z. ald., b.v. boekje, bloempje, stoeltje, ringetje, d. i. iets, dat klein, lief, aanvullig is.

Jeanne d'Arc', v.; z. Maagd v. Orleans. (c = k).

Jean pots'ge (Fransche hansworst), m. -s.

Jee (verbasterd uit Jezus), tw.: o -, o -tje, uitroep van teleurstelling, ook, klacht.

Jef (afkorting van Jozef), m.; lees: sjef.

Je'gens (ten aanzien van), vz.: onze plichten - ons zelf; lief, aardig zijn - iemand.

Jeh'va (eig. Ik ben die ben, Ik ben de zijnde, de Onveranderlijke, de Eeuwige), m.: bij de Israëlieten, volgens Mozes, de hoogste en schoonste naam van God; zie Adonai; Gij zijt dan die Gij zijt (reizang, Lucifer, Vondel); zie: Jah've h, Ja'h've.

Jek'ker (afleid. van jak: lange, grofwolven overjas van bootslieden en matrozen), m. -s.

Jelui', jul'lie (je-lieden), vnv.

Je maintiendrai', Fr. Ik zal handhaven, devies v. d. Oranje-Nassau's en in ons wapen.

Je'menie (uit Lat. Jesu Domine, bastaardvloek), ook: Je'mie, Je'minie, meest voorafgegaan van o: - joosje, tw.: uitroep van verwondering; zie: Jee en Joosje.

Jene'ver (sterke drank; moutwijn, op jeneverbessen overgehaald), v. gmv.

Jene'verbes (blauwzwarte, bewaasde bes van den jeneverstruik, zie ald.), v. -bessen; -neus (roode neus), m. -neuzen, ook persoon met zoo'n neus, m. en v. -neuzen; -stoker (maker van jenever), m. -s, zie Brander; -struik (boomachtige heester der heide), m. -en: de - levert de jeneverbessen, die op moutwijn worden afgetrokken en zoo de jenever doen ontstaan.

Jeugelen (drenzen, drammen, schreiend om iets dwingen, b.v. van een jong kind), het heeft gejeugd; zie Jangelen.

Jenner, Eng. geneeskundige, invoerder der vaccinatie, 1749-1823.

Jenof'fel (anjelier, anjer, nagelbloem), v. -s; meestal, Genoffel. (j = zj).

Jent (vlug, aardig, net), bn. vero.: en de nachtegaal - zong zoo vroolijk en frisch; hoe zoet een - neen-zeggen is, (Potg.)

Jen'tig (keurig, net, aardig), bn.: je bent niet voor niet zoo - vandaag, (Beets). (j = j).

Jeremia'de (klaag lied, jammerklaacht), v. -n en -s: men denke aan de Klaagliederen van den profeet Jeremia (627-570 v. C.), ook tijdens de Babyl. gevangenschap; fig. herhaalde, droevige, vervelende klacht. (j = j).

Je'rieho-roos (roos, genoemd naar de vroeger bloeiende stad v. dien naam in Palestina), v.

-rozen; de gedroogde - ontplooit zich in water.

Jersey (Eng. nauwsluitend sporthemd van fijne wol, voor roeiers), v. -s.

Jern'zalem (eig. Woning des vredes: hoofdstad van het Joodsche land, vóór de splitsing van het rijk onder Roboam in 795 v. C., later hoofdstad van Juda), o.: - werd in ± 586 v. C. door Nebucadnezar verwoest, later opgebouwd en in 70 n. C. nogmaals verwoest door de Romeinen onder Titus; thans een stad met 60 duizend bewoners; zegsw. het is hier net de verwoesting van -, een vreeselijke warboel; hij is een vreemdeling in -, hij is niet op de hoogte van het in 't gezelschap besprokene, hij voelt zich in dat gezelschap niet thuis, zie Luc. 24: 18; bij overdracht: het nieuwe -, het hemelsch -, de hemelsche gelukzaligheid, de hemel.

Jern'zalemmer (een soort van appel), m. -s.

-jes, -tjes, -pjes, -kens, verkleiningsachtervoegsels tot vorming van bw.: zoetjes, poover'tjes, warmpjes, zachtkens.

Jettato're (persoon, die ongeluk brengt, ook, wichelaar), m. en v. -s. (j = dsj).

Jeu (Fr. jus, vleeschspap: saus), v.; fig. met veel -, opschik, drukte; lees: zjeu.

Jeu (Fr. spel), o.: - de hasard, hazardspel, zie ald.; - de mots, woordspeling, zie ald.;

- des grâces, luchthoepelspel voor meisjes.

Jeugd (de eerste leeftijd van den mensch), v. gmv.: in de prille -; ook collectief: onderwijzer der -, kinderen.

Jeugd'ig (jong), bn.: met - vuur, er - uit-zien; -heid (jeugdige leeftijd), v. gmv.

Jenk (jeukte), m. gmv.

Jeu'ken (prikkelende der huid, krieuwelen), het heeft gejeukt: 't jeukt me op den rug, of mijn rug jeukt; mijn vingers -, fig. om te schrijven, om te slaan; ook: Joken.

Jen'kerig (gejeukt veroorzakende, jeuk gevoelende), bn.: een - puistje, een -e mugge-beet; -e vingers; ook: Jokerig.

Jeuk'te (jeuking, gejeukt), v. gmv.

Jeune fran'ce (Fr. baardje), v.: een jongmensch met een - om de kin; de heer met de - slaat een oog op het span, (C. O.). (j = zj).

Jeunesse dorée' (Fr. eig. vergulde jeugd, d. i. de jongelui met geld), v. gmv. (j = jz).

Jeux floraux' (Fr. bloemenspelen, -wedstrijden), o. mv.: de - werden sedert 1323 te Toulouse gehouden; de winnaar-dichter kreeg een gouden of zilveren bloempje. (j = zj).

Jeuz'elen (zeuren, zaniken), ik heb gejeuzeld: vrind, wat jeuzel je toch!

Jezulet' (lid der sociëteit van Jezus, pater), m. -en; lees: Jee-zu-iet'.

Jezule'tenkerk, v. -kerken; -klooster,

- o. -s; -**kruis** (wapenk. kruis van keel met breeduiteenlopende armen), o. -en; -**orde**, v. gmv.: de - is in 1534 gesticht door den H. Ignatius de Loyola en in 1540 goedgekeurd door den Paus; -**stijl** (zekere bouwvoorde van klooster, kerk of school, een soort van Itali-aanschen bouwtrant), m. gmv.
- Jezuï'tisch**, bn.: de -e beginselen, nl. die der Jezuïeten. (zui = zu-ie).
- Jezuïetis'me** (de leer, de beginselen, de geest der Jezuïeten-orde), o. (zui = zu-ie).
- Jezus**: de goddelijke Stichter v. h. Christen-dom; z.: Christus, Zaligmaker, Messias.
- Jicht** (geneesk. pijn in de gewrichten), v. gmv.
- Jicht'ig** (met jicht gekweld), bn.; -er, -st.
- Jicht'igheid** (het jichtig-zijn), v. gmv.
- Jicht'knobbel** (jichtige zwelling aan de gewrichten), m. -s; -**koorts** (koorts, die met jicht gepaard gaat), v. -en.
- Jid** (Bargoensch. Jood), m. -den.
- Jid'disch**, jid'disj (Joodsch-Duitsch), o. gmv.
- Jij'en** (iem. met jij toespreken), ik jijde, heb geijd; zie: Jouen en Tutoyeeren.
- Jingo** (dweepziek Eng. patriot, Engelsche chauvinist), m. -s; -**is'me**, o. gmv. (j. = j).
- Jingoblad** (krant of dagblad, jingoïstisch gekleurd), o. -bladen; de Times is een -.
- Joe-jit'soe**, o.; zie Djiu-djitsu.
- Job** (Bijb. de vrome en zwaarbeproevede man Gods), m.: zegsw. zoo arm als -, straatarm; zoo geduldig als -, in de hoogste mate.
- Jobber** (Eng. daglooner, knoeier), m. -s, ook, beurspeculantje, detailverkooper, iem., die op stuk werkt.
- Jobs'bode** (ongeluksbode, zie Job), m. en v. -boden; -**geduld** (onuitputtelijk geduld), o. gmv.; -**klacht** (bittere klacht als gevolg van zwaar lijden), v. -en; -**tijding** (ongelukstijding, zooals Job er vele ter beproeving ontving), v. -en; de ijselijkheid van deze -, (C. O.); vrouw Hendriksz dreigde de - te besterven, (Potg.)
- Jo'chie** (jongetje), o. -s, zie Jog.
- Jockey** (Eng. rijknecht, pikewr), m. -s: de - berijdt bij de wedrennen het renpaard; -**club** (sociëteit van paardenliefhebbers en voorstanders van rensport), v. -s; -**pet** (rondbollige pet met breede, stevige klep v. den jockey), v. -petten.
- Jocris'se** (type van een uiligen knecht, onnoozele hals, sul, uitskuiken), m. -n.
- Jo'delen** (eigenaardige wijze van falsset-zingen, zooals men dat doet in Tyrol), ik heb gejoeld; zie Joedelen.
- Jo'den** (eig. Judaëers), m. mv., zie Jood; de geschiedenis der - is die van het O. T.; zie: Juda en Israël.
- Jo'denbuurt** (buurt, welke uitsluitend door Joden wordt bewoond), v. -en, zie Ghetto; -**dom** (de gezamenlijke Joden), o.: men schat het getal Joden op 12 miljoen; -**kriek** (bonte Spaansche kers), v. -en; -**lijm**, v. gmv., zie: Aardpek en Aardhars.
- Jodin'** (Joodsche vrouw), v. -en; ook: Joodsch meisje, verkl. jodinnetje, o. -s.
- Jo'dium** (metalloïde, bruinwette of violette stof), o. gmv.; -**ttinctuur**, v. gmv. (j = j).
- Jodoform'**, jodeform' (geneesk. reinigend en zuiverhoudend, d. i. antiseptisch middel, bij wonden en operaties), o. en v. gmv.; -**gaas** (gaas, gedrenkt in jodoform), o. gmv. (j = j).
- Joech'jachen** (redupl. verwant met juichen; verward schreeuwen, dooreenroepen), wij hebben gejoechjacht: de kinderen - van pret op St.-Nicolaas, samen juichen.
- Jo'e'delen** (zingen met falssetstem), ik heb gejoeld: zij -, dat het in de bergen schatert.
- Jo'e'len** (bijvorm van jolen: vroolijk tieren, leven maken), ik heb gejoeld.
- Joel'feest** (groot Germaansch-heidensch winterfeest, 22-25 Dec.), o. -feesten: in Zweden heet het Kerstfeest nog altijd -; -**klap** (het werpen van een Kerstgeschenk in de woonkamer, in Zweden), o. gmv.
- Jo'e'pen** (springen), hij -te, heeft gejoept: de hond joepde den matroos na in de boot.
- Jog** (jongetje), o.; Jog'gie, Jo'chie.
- Johan'nesbloed** (Duitsche cochenille, een soort van purperroode schildluis), o. gmv.
- Johan'nesbloeum** (grootte madelief), v. -en.
- Johannes de De'o**: broeders van -, ziekenoppassers en -verplegers.
- Johan'neskever** (rozenkevertje), m. -s.
- Johan'nesridder**, **Johanni'ter-ridder** (later Malteezerridder of Hospitaalridder (zie ald.) van St.-Jan), m. -ridders; zie: -orde.
- Johan'nes-wormpje** (glimwormpje, lichtend kevertje), o. -wormpjes.
- Johanni'ter-orde** (gesch. orde van St.-Jan of der Joannesridders), v. gmv.: deze orde werd gesticht in Jeruzalem in 1013, met het doel zieken te verplegen, haar patroon was Joannes de Dooper; de ridders heetten ook Hospitaalridders, (zie ald.); later kreeg de orde een militair karakter om haar strijd tegen de ongelooivgen; van 1309-1530 is haar zetel op Rhodus en daarna op Malta geweest, vandaar Malteezerridder, zie Malta, zij ging in 1798 te niet; thans bestaat die orde weer, althans gewijzigd: de Ridders van Malta.
- John Bull** (Eng. eig. Jan Stier), m.: - is een spotnaam v. h. Engelsche volk of van den Engelschman, het type van den breedgeschouderden vent met een kop als een bul of stier.
- Jok** (boert, scherts, grap), m. gmv.: hij zei, hij aeed dat louter uit - of joks, (Potg.)
- Jo'ken, jo'kerig, jo'king**; z. Jeuken, enz.
- Jok'kebrok** (kinderwoord voor leugenaar; soms, iem. die schertst, voor de grap iets zegt), m. en v. -ken.
- Jok'ken** (boerten, schertsen; liegen, onwaarheid spreken), ik heb gejoekt; -**ker**, m. -s.
- Jok'ken** (leugen), m. -s: een heel klein -tje.
- Jokkernij'** (boert, scherts), v. -en.
- Jol** (scherpgebouwde, lichte sloep, ook voor zeiltuig ingericht), v. jollen; -**letje**, o. -s.
- Jo'len** (pret maken, joelen), ik heb gejoeld.
- Jo'lig** (prettig, pletzierig, uitgelaten), bn. en bw., -er, -st; -**heid** (pret, lol, leut), v. gmv.
- Jolij't'** (vreugde, vroolijkheid, pret), v. (j = zj).
- Jolivetés'** (Fr. allerlei speelgoed; fig. naïeve invallen, kinderlijke zetten, aardige kleinigheden, snuisterijen), v. mv. (j = zj).
- Jol'leman** (schipper, die o. a. in R'dam met een roeiboot overzet), m. -mannen.
- Jol'len** (zacht kreunen), ik jolde, heb gejoeld.
- Jo'nas**, profheet ten tijde van Jeroboam II, 825-782 v. C.; zegsw. het lot valt op -, hij is altijd de ongelukkige; hij zit te kijken als - in den walvisch, bedrukt, verslagen.
- Jo'nassen** (jongensspel. iemand in een laken of tapijt opwerpen, onder het zingen van: Toen Jonas in den walvisch zat van 1, van 2, van 3), ik heb gejonast: iemand -.
- Jo'nathan** (broeder Jonathan: spotnaam voor de N.-Amerikanen der Vereenigde Staten),

- m.; eig. is Broeder — een naam, dien Washington gebruikte voor zijn vriend Jonathan Trumbull; zie ook 2 Samuel 1:26. (th = t).
- Jong** (jeugdig, onervaren), bn. en bw.
- Jong** (pas geboren dier, jong dier), o. — en.
- Jongedochter** (ongehuwde vrouw), v. — s.
- Jongheer', jongheer'**, m. jongeheeren.
- Jongefrouw** (meisje uit den netten stand), v. — juffrouwen.
- Jongeling** (jongmensch, jong manspersoon jonkman), m. — en.
- Jongelingschap** (de leeftijd, waarin men jongeling is), v. gmv.: de gelukkige dagen der —.
- Jongelingschap** (de gezamenlijke jongelingen), v. gmv.: Napoleon riep de — te wapen; de academische —, de A'damsche —.
- Jongelingsdroom** (ideale, phantastische blik op 't leven), m. — en; — jaren (de jaren, waarin men jongeling is), o. mv.; — vereeniging, v. — en: een christelijke —.
- Jongelul'** (jongheden), m. mv.; ook, een verloofd paartje.
- Jongen** (O.-I. huisbediende op Java), m. — s: huis —, stal —, gras —, klf —.
- Jongen** (jongetje, knaap), m. — s: een ondeugende —, een kwade — of kwajongen, zie ald.; fig. wat zeg jij er van, oude —? verrouwelijk voor vriend; dat zijn — s van Jan de Witt, stoere mannen als de matrozen uit de dagen van dien Raadpensionaris, (1653—'72).
- Jongen** (leerjongen, knechtje), m. — s, b.v. scheeps —, kajuits —, koks —, loop —, krullen —.
- Joungen** (uitroep van verwondering, verrassing), tw.: —, —, wat ben ik blij! —, —, hoe heb je het durven vragen!
- Jongen** (jongen werpen), onze kat jongde, heeft gejongd; verg. Biggen.
- Jongensmuisjes** (gekartelde muisjes, die aangeboden worden bij de geboorte van een jongen), o. mv.; zie Meisjesmuisjes.
- Jonger** (leerling), m. — s, — en: leid mij tot uw klein gezin als een trouwen — in, (Staring).
- Jongeren** (leerlingen, de 12 discipelen van Jezus), m. mv.
- Jongetje** (kleine jongen), o. — s; zie J o g.
- Jonggeborene** (pasgeboren kind), m. en v. — geborenen: de hulpeloosheid van een —.
- Jonggehuwde, -getrouwde** (iemand, die onlangs in 't huwelijk getreden is), m. en v. — n.
- Jonggezel'** (ongehuwde man), m. — gezellen.
- Jongleeren** (als jongleur optreden). (j = zj).
- Jongleur'** (Fr. in de 14e eeuw: gezet van den spreker, nl. vedelaar, pijper; later: potsenmaker, prestidigitateur), m. — s. (j = zj).
- Jongmaatje** (leerling bij eenig ambacht, vooral bij dat v. h. boekdrukkeren), o. — maatjes.
- Jongmensch'** (jongeling), o. jongelieden, -lui.
- Jongs, van — a f, bw.:** hij was v. — af ziekelijk.
- Jongske, jongsken** (kleine jongen), o. — kes, — kens, spreekt; zie Jochie.
- Jongstleden** (laatstleden), bn.; zie j l.
- Jonk** (Chineesch vaartuig, met 1 tot 3 masten vooral in den Molukschen archipel), v. jonken.
- Jonker** (eeretitel van de zonen van graven; jonkheer), m. — s: een kale —, arme edelman.
- Jonkerpartij** (Pruisen: reactionnaire partij van den adel), v. gmv.
- Jonkervisch** (dierk. een soort v. lipvisch), m. — visschen; ook: Regenboogvisch.
- Jonkheer** (edelman van den minsten adel), m. — heeren; — stitel, m. — s, z. Aanhangsel, I.
- Jonkheid** (jeugd; ook, collectief), v. gmv.
- Jonkman** (jongeling, jonggezel ongetrouwd persoon), m. jonkmans, jongelieden, jongelui.
- Jonkvrouw**, v. — vrouwen; zie Froule.
- Jonquille** (Fr. zekere narcisachtige plant, tijlloos), v. — s; — kleur (geelwit), v. gmv. (qu = k).
- Jood** (Israëliet), m. joden; het woord ontstond uit den eigenaam Juda.
- Joodsch**, bn.: het — e volk; een — meisje, het — e land, Kanaän; als zn. (de taal), o. d. i. 't Hebreeuwsch.
- Jool** (halve gek, zotskap), m. jolen.
- Jool** (luidruchtig feest, vooral onder studenten), m. jolen: een studenten rij —, een kroeg —; zie: Jolen en Donderjool.
- Joon** (beugvisscherij: boei- of bakenton), v. jonen; een joon met rood vlaggetje wijst het einde aan van den reep der uitgezette vleet, ook is een — boven elke dreg, waarmee de beuglijn wordt vastgelegd: zoo toonen de jonen, hoe de reep over den bodem van de zee ligt.
- Joop** (dorre rozeknop), v. jopen.
- Joop**, Jopie (jongensnaam voor Jozef), m.
- Joosje**, o., of **Joost** (Chineesche duivel), m.: zegsw. dat mag — weten, dat mag de drommel of de duivel weten, dat weet geen mensch, dat weet alleen de droes.
- Jo'penbier** (zwaar Duitsch moutbier, zoo geheeten naar een straat in Dantzig), o., (soorten), o. — bieren.
- Jordaan'** (aardr. hoofdrivier van Palestina), m. en v.; de — ontspringt op de W.-helling van den Hermon, loopt door het meer van Genesareth of van Tiberias naar de Doodse Zee; door den Bijbel algemeen bekend.
- Jordaan'** (typische volksbuurt in het W. van A'dam), v. gmv.
- Jord'ner** (bewoner van de Jordaan in Amsterd.), m. — s: „Elft als Zalm!" waaruit de — in het middelwoord de l weglaat, (Potg).
- Jorden** (onnoozele, domme jongen), m. — s.
- Jor'is, St.;** zie Sint-Georgius.
- Joris Goed'bloed** (type v. d. sukkel), m.
- Jormungan'dur**, Germ. myth. de Midgardslang, d. i. wereldslang, broeder van Fenris en Loki; komt om bij den wereldbrand: — is het beeld van den alles omvarenden Oceaan.
- Josephine** (meisjesnaam), v. — s, (ph = f); ook: Jozefi'ne.
- Josephisme** (bemoezucht v. e. staat met kerkelijke aangelegenheden), o.; — heet aldus naar Jozef II, zoon van Maria Theresia, van 1765—'90 keizer. (ph = f).
- Jo'ta** (kleinigheid), v. — s: een — is eig. de Grieksche letter i, de kleinste letter v. h. Gr. alphabet; fig. hij weet er geen — van, d. i. niet het minste: Matth. 5:18; z. Tittel.
- Jo'tenheim**, Germ. myth. het land der Reuzen, waar de Joten wonen, de vijanden der Asen.
- Jou**, vnw., gmv. voor u.
- Jou'en** (met jij en jou toespreken), ik heb — joud: iemand jien en —, zeer familiaar met iem. spreken en omgaan; zie Jijen.
- Jouissan'ce** (Fr. genot, vruchtgebruik), v. — s.
- Jouisseeren** (genieten). (jou = zjoe).
- Jour** (Fr. dag, ontvangdag), m. — s, l.: zjoer.
- Jour**, ä — (opengewerkt), bn. en bw.: — kousen, een diamant — zetten, zie A jour.
- Journal'** (Fr. dagboek tot notering der handelszaken naar de volgorde der dagen, een der vier hoofdboeken bij het dubbelboekhouden in gebruik), o. — nalen; lees: zjoer —.
- Journal'** (dagblad, tijdschrift), o. — nalen.
- Journalist'** (dagbladschrijver, dagbladredacteur), m. — en; lees: zjoer —.

Journalistiek' (dagbladschrijverij, dagbladpers), v. gmv.; lees: zjoer-.

Jouw (uitjouwing, bespottig), m. gmv.

Jouw (uw), bez. vnv.: is dit jouw boek? gmv.

Jouwen (klankn. naschreeuwen, hoonend en smadelijk bespotten), ik heb gejouwd.

Jovinaal' (vroolijk, opgeruimd, blijmoedig), bn.: mijnheer Vernooij was altijd even -, (C.O.), bijgeestig, lucht v. hart. (j = z); -aler, -st.

Jovialiteit' (vroolijkheid, blijgeestigheid, lustigheid, opgeruimdheid), v. gmv. (j = jz).

Joyeuse entrée' (Fr. gesch. blijde incomste), v. gmv.; de - is de naam van een charter, door hertog Wenceslaus (1355) gegeven, en dat de nieuwe hertogen van Brabant eerst moesten bezweren, vóór zij Brussel binnentogen. (j = z).

Jo'zef (Bijbel. geliefde zoon van den aartsvader Jacob, werd onderkoning van Egypteland), m.: zegsw. hij is of staat er als - de dromer, als een sufferige knaap; hij is lang geen kuische -, geen man, rein van zeden.

Jo'zef (Bijb. de man van Maria, de voedster-vader van Jezus), m.; zegsw. de rechte -, de ware -, de man, die voor het meisje bestemd is; zegsw. als de rechte - maar komt, dan zal Maria wel volgen, als de man harer keuze maar komt, zal het meisje haar jawoord wel geven, zie verder Sint-.

Joze'f'ne, ook: Joze'fa, Josephine.

Jo'zua: Bijbel, opvolger van Mozes als aanvoerder v. h. Joodsche nomadenvolk; - leidde zijn volk in Kanaän (15e eeuw v. Chr.)

Jubee' (zangalerij), o. -s; zie: Dokzaal of Oksaal. (j = j).

Ju'bel (vreugdekreet, jubelkreet, groote vreugde), m. -s: er ging een - op!

Ju'belen (vreugdekreten aanheffen), ik heb gejubeld: het volk jubelde den overwinnaar tegen; een jubelenden toon laten klinken.

Ju'belfeest (herinneringsfeest op het 25e, 50e of 75e jaar van het bestaan van een school, instelling, enz.), o. -feesten; -jaar (het 50e jaar als feestelijk jaar in Kanaän), o. -jaren: Gij, negentiende reeks van dubb'le jubelijaren, (Da Costa); -jaar (het heilige jaar, om de 100 jaar gevierd; ook: het eerste jaar eener eeuw, nog: het jubilé-jaar), o. -jaren.

Jubilaris (iemand, die een jubilé viert), m. -sen, vr. jubilaire'sse, -n. (j = j).

Jubilé, jubila'e'um, jubile'um, jubilee' (R.-K. kerkelijk feest tot heil van alle geloovigen), o., jubilé's, jubila'eums, jubilea, jubilees. (j = j).

Jubilé, jubilee' (ambtelijk feest, herinneringsfeest, feestdag), o. -'s, -lees.

Jubileeren (jubelen, juichen, een jubelfeest of jubilé vieren). (j = j).

Jucht, o. gmv.; zie Juchtleder.

Jucht'leder, jucht'leer (Russische sterk-riekende roodachtige leersoort: jonge-runderhuiden, met wilgenschors gelooïd), o. gmv.: het - is waterdicht, zacht en lenig; -en (van jucht'leer), bn.: e. - portemonnaie, e. - city-bag.

Ju'da, het rijk van - of der Twee stammen (Juda en Benjamin), had 20 koningen van Roboam, Salomons zoon, in 975 v. C. tot Sedekia in 588 v. C., toen Jeruzalem, de hoofdstad, werd ingenomen; zie Israël.

Judaïs'me (de Joodsche leer, de Joodsche eeredienst), o. gmv.

Ju'das, valsche leerling, verrader, naar zijn geboorteplaats bijgenaamd Iscariot: - verried Jezus, zijn Meester, voor 30 zilverlingen;

fig. en schertsend: penningmeester; -baard (roode baard), m. -en; -groot (valsche groot), m. -en; -haar (rood haar), o. -haren; -kus (verraderlijke kus), m. -sen, zie Lukas 22: 47-48; -lach (valsche lach), m. -en.

Ju'das (plager, kweller), m. -sen.

Ju'das-oor (zwamsort), o. gmv.: het - groeit op oude vlietstammen en behoort tot de schijfzwammen.

Ju'daspenning (kruisbloemige plant), m. -en: de parelmoerachtige zaadmiddelschotten, van de korrels ontdaan, zijn als sierlijke bladen voor een winterbouquet.

Ju'dassen (plagen in het geniep, treiteren), ik heb gejudast; -serij' (plagerij), v. -en.

Jude'a (Bijb. deel van Palestina), o.: - was de naam voor de landstreek om Jeruzalem.

Judiceeren (oordeelen, beoordeelen, vonnissen), ook: Judicieeren. (j = j).

Judicieel' (gerechtelijk, rechterlijk), bn. (j = j).

Judiciens' (oordeeltkundig, verstandig), bn.

Juf (juffrouw in betrekking), v. gmv.: -, geef me een glas bier, buffetjuffrouw.

Juf'fer (uit jonc-ver, jonge vrouw: jonge juffrouw), v. -s, -en; -achtig (als een juffer: nuffig, bedeesd), bn., -er, -st.

Juf'fer (lange dennen steigerpaal), v. -s.

Juf'fer (kleine soort van waternimf), v. -s: het -tje, zie Libel.

Juf'feren (goed of netjes staan), het juffert: lang en smal dat juffert goed; ook, vergelijkend: een beetje scheef, dat -t goed.

Juf'ferschap (de gezamenlijke juffers), v.

Juf'fershondje (schoothondje), o. -s: zegsw. beven als een -.

Juf'fertje (bouw. spits torentje, dat op het kruispunt van schip en transsept eener kerk staat), o. -s; zie Angelusklokje.

Juf'fertje-in-'t-groen (plantk. ranonkelmet witte of blauwe bloempjes), o. juffertjes-in-'t-groen; het - is eenjarig, bloeit van Juni tot September in tuinen.

Juf'frouw (meisje, burgervrouw, onderwijzeres), v. -en; ook: - van gezelschap, meisje tot gezelschap en hulp van een bejaarde dame.

Juffrouw (als aangesproken persoon), v. -en.

Juf'frouwmerk (plantk. wilde seldery), gmv.

Ju'fchen (klankn. luid en jubelend zijn vreugd te kennen geven), ik juichte, heb gejuicht; -toon (jubelkreet), m. -tonen.

Ju'f'len (klankn. joelen: opgewonden tiere, schreeuwen), men heeft gejuild.

Juin (ajuin), m. -en, (stofn.), v.: zegsw. hij is zoo gek als een -, doet allerlei gekheden.

Juip'je, o. -s; zie Meelappeltje.

Juist (nauwkeurig), bn. en bw.; -er, meest - of -st; -heid (preciesheid, nauwkeurigheid), v. gmv.: de - van een uitdrukking, van een redeneering, van een betoog.

Juju'be (roode borstbezie van den jujubeboom, nu, meestal tabletje van suiker en gom tegen hoest of keelpijn), v. -s. (j = z).

Juk (trektuig van ossen, ook: draagwerktuig), o. jukken: een os in het - spannen; manden of emmers aan een - dragen; het - eener brug; fig. dienstbaarheid: het Spaansche -, onder het - brengen, het - afwerpen; ook: een - ossen, d. i. een koppel ossen; Rom. gesch. onder het Caudijnsche juk doorgaan, fig. zijn leven koopen met schande, als de Rom. deden, 321 v. C., die, na den verloren slag bij Caudium, onder den spot der Samnieten, halfmaakt en buigend onder het

- schandjuk doorgingen, van drie speren gemaakt, (*Caudium*, waarvan *Caudijnsch*, was een stad der Samnieten op den weg v. Capua naar Beneventum.
- Juk'been** (*been onder ons oog*), o. — beenderen: een jongmensch met hooge — beenderen, (C.O.)
- Juk'kraagje** (*jongensdracht in de dagen van Hildebrand, overgestegen boordje boven op den schotshbonten kiel*), o. — s: het menschedom heeft 'n kielje gedragen met een —, (Mult.)
- Ju'li** (*de 7e maand, genoemd naar Julius Caesar, die in deze maand geboren werd, Hooimaand*), m.; — **dag**, m. — dagen.
- Juliaansche kalen'der** (*de tijdrekening, door Julius Caesar, in 46 v. C. vastgesteld*), m.: het jaar = 365 dagen en 6 uren; Caesar bepaalde, dat het gewone jaar driemaal achter elkaar van 365 dagen zou zijn en het vierde van 366 dagen, dit heet in de almanakken de *Oude Stijl*; daar het jaar 11 min. en 15 sec. te lang was, maakte dat na eeuwen, b.v. in 1582, reeds 10 dagen achterstand, nu reeds 13; men drukt dit aldus uit: $10\frac{1}{23}$ Dec., $11\frac{1}{24}$ Juli; zie Gregoriaansche kalender.
- Ju'li-omwenteling** (*gesch. oproer in Parijs, 27 — 29 Juli 1830*), v. gmv.: de — stiet Karel X van den Fr. troon.
- Julius Cae'sar**, zie Caesar. (ae = ee).
- Jullie** (*jelui, gijlieden*), pers. en bezitt. vnv.: *wat doen —? hier zijn — boeken*. gmv.
- Jumel'les** (Fr. *dubbel oogglas, tooneelkijker*), v. mv. (j = zj); zie Binocle.
- Junctie** (*vereeniging, verbindingspunt*), v. — tiën, — s; lees: *junk'sie*.
- Junctuur** (*verbinding, gewricht; ook: tijdsgeuricht, toestand*), v. — uren. (j = j).
- Ju'ni** (*de 6e maand, vermoedelijk geheeten naar de godin Juno: Zomermaand*), m. gmv.; — **dag** (*dag in Juni*), m. — en; — **kever** (*hooikever*), m. — s.
- Ju'nior** (Lat. *de jongere*), m. junioren; zie **Jr.**
- Ju'no**, myth. *gemalin van Jupiter, de pauw is haar gewijd*; — heet bij de Grieken Hera.
- Ju'nta** (*vergadering in Spanje, Portugal of Z.-Amerika, volksvertegenwoordiging*), v. — s.
- Jupijn'** (*samentrekking van Jupiter*), m.
- Ju'piter**, myth. *de opperste god, de algoede en almachtige, hij beschikt over donder, bliksem en andere natuurverschijnselen; de arend is hem gewijd, deze draagt den bliksem in zijn klauw; — heet bij de Grieken Zeus, (eu = ui); — plu'vius, de regengod; — to'nans, de dondergod. (j = j).*
- Ju'piter** (*sterrenk. een der buitenplaneten*), m.
- Ju'ra** (Lat. *de rechtswetenschappen*), o. mv.; zie Jus. (j = j).
- Jura're in ver'ba magis'tri** (Lat. *zweren bij de woorden des meesters*). (j = j).
- Ju're, de —**, Lat. *rechtens, van rechtswege*. (j = j).
- Jure divi'no**, naar goddelijk recht; *huma'no*, naar menschelijk recht; — *ecclesiastico*, naar kerkelijk recht. (j = j).
- Juré** (*gezworene, lid e. jury*), m. — s. (j = zj).
- Juridiek'**, **jurid'isch** (*overeenkomstig de rechtsleer, rechtsgeldig*), bn. (j = j).
- Jurid'isch** (*betreffende de leer van het recht, rechtsgeldig*), bn.: *de — faculteit, rechtsgelerd; een wetsontwerp van een — standpunt behandelen; een onoverkomelijk — bezwaar; — e spitsvondigheden. (j = j).*
- Jurisconsultus** (*rechtsgelerde*), m. — sulti.
- Jurisdic'tie** (*rechtshandeling, rechtspraak; rechtsgebied, rechtsmacht*), v. — s, — tiën. (j = j).
- Jurisdic'tie** (*rechtsmacht tot het uitoefenen der R.-K. priesterlijke bedieningen*), v. — s. (j = j).
- Jurispruden'tie** (*rechtsgelerdheid*), v. gmv.
- Jurispruden'tie** (*rechtspraak; rechtsopvatting, verustend of gchuldigd door hooge, rechterlijke uitspraak*), v. (j = j).
- Jurist'** (*rechtskenner, rechtsgelerde; student in de rechten*), m. — en. (j = j).
- Jurk** (*japonnetje*), v. — en; — **engood**, o. gmv.
- Ju'ry** (*college v. gezworenen; commissie v. beoordeling bij wedstrijden of prijsvragen, keurraad v. beoordeling*), v. — s. (j = zj).
- Jus** (*het recht, de gerechtigheid*), o. jura: — *civ'le*, burgerlijk recht; — *crimina'le*, strafrecht; — *docen'di*, recht, om onderwijst te geven; — *promoven'di*, het diplomerechtsrecht nl. om een akte van bevoegdheid uit te reiken; — *tatio'nis*, zie Talio. (j = j).
- Jus** (Fr. *krachtig vleeschap, jeu*), v.; lees: zju.
- Jusqu'le'tje** (Fr. *bladzijleggerdje*), o. — s.
- Justeeren** (*munten verevenen, munten het juiste gewicht geven*). (j = j).
- Justement'** (Fr. *juist, precies*), bw. (j = j).
- Juste-millien'** (Fr. eig. het juiste midden: *de gulden middelweg*), o. gmv.; fig. een gematigde staatkunde.
- Justifica'tie** (*rechtvaardiging, verantwoording, verdediging*), v. — tiën, — ties. (j = j).
- Justificeeren** (*rechtvaardigen, verdedigen, verantwoorden*). (j = j).
- Justinia'nus**, gesch. *keizer van het O.-Romeinsche rijk, 527—565; hij liet de Rom. wetten verzamelen, zie Corpus juris, zie ook: Aya Sophia. (t = t).*
- Justitia**, myth. *Rom. godin der gerechtigheid, zie Themis; lees: jus-tiet'sia.*
- Justitia'belem** (*personen, over wie recht gesproken wordt*), m. en v. mv. (j = j).
- Justit'ie** (*gerechtigheid, het recht, de rechterlijke macht, de rechtbank, rechtsbedeeling*), v. gmv.; lees: *jus-tie'-sie*.
- Justit'ieel'** (*wat op justitie betrekking heeft*), bn.: *een — e quaestie; ook, een — onderzoek, vanwege de justitie; lees: jus-tie-sie-eel'.*
- Jut** (*sappige zomerpeer*), v. juten, meestal Juttepeer, (*boom*), m. juten.
- Ju'te** (*vezel van een plant uit de tropen, vooral uit de Gangesvlakte*), v. gmv.: de — heet ook Bengaalsche hennep en wordt ongeveer behandeld als bij ons het vlas; — **garen**, o., (soorten), o. — s.; — **gordijnen** (*overgordijnen van jutegaren*), o. mv.; — **spinnerij**, v. — en; — **weverij**, v. — en; — **zak**, m. — ken.
- Jut'mis, Jut'temis**, m. zie Sint-Jutmis.
- Jut'tepeer** (*sappijke, zoete zomerpeersoort*), v. — peren; als boom, m. — peren; zie Jut.
- Juvenaat'** (*inrichting van gymnasiaal onderwijs voor aspiranten van een of andere kloosterorde*), o. gmv. (j = j).
- Juweel'** (*echte geslepen edelsteen van de hoogste waarde, vooral diamant*), o. — en; zie Edelgesteente; fig. iets voortreffelijks: *een — tje van een schilderij, van een vrouw.*
- Juweelen**, bn.: *een — broche, met diamanten.*
- Juweelendoosje** (*doosje tot bewaring van juweelen*), o. — s; — **kistje**, o. — s, z. Ecrin.
- Juweel'tor** (*prachtige snuitkever van Brazilië, groot ± 3 cM., zwart met goudgroene schitterende strepen*), v. — torren.
- Juwelier'** (*juweelwerker; vooral, handelaar in juweelen of edelgesteenten*), m. — s.

K. 1)

K, v. -'s, de elfde letter van het alfabet.
K. v. K. en F. — *Kamer van Koophandel en Fabrieken.*

Kant. — *Kantoor.*

Kapt. — *Kapitein.*

Kar. — *Karaat*, zie aldaar.

K. B. — *Koninklijk Besluit.*

KG. — *Kilogram.*

KGM. — *Kilogrammeter*, zie aldaar.

Kil. — *Kilo, Kilogram.*

Kilom. — *Kilometer.*

K.K. — *Keizerlijk en Koninklijk.*

K.M. — *Kilometer, mijl van 1000 M.*

K.M. — *Keizerlijke of Koninklijke Majesteit.*

Kon. — *Koninklijk.*

Kub. — *Kubieke.*

Ka, v. kaden; zie: Kade en Kaai.

Ka, v. -'s; volksnaam v. d. Ka u w.

Ka (*vrouwennaam*), v., *Kaat'je*, o., verkorting van Catharina.

Ka'aba (*gebouw bij d. moskee v. Mekka*), v.: de — bevat den meteoriet in kubusvorm, door den aartsengel Gabriël uit den Hemel aan Abraham gebracht; aanvankelijk wit, doch zwart geworden door de zonden der menschen; de — wordt 3 maal per jaar geopend.

Kaag (*platboemd binnenvaartuig met één mast*), v. kagen; — **schipper** (nl. op een kaag), m. — s.

Kaal (*aanlegplaats, los- en laadplaats van schepen, kade*), v. — en; — **geld** (geld, dat de schippers moeten betalen voor 't liggen aan de kaai), o. — gelden; — **helling** (*hellende aanlegplaats, sleepelling*), v. — hellingen; — **meester** (*zooveel als havenmeester*), m. — meesters.

Kaal'draaien (*met een bootje aan- en afvaren langs de schepen om waren te verkoopen*), ik heb gekaaidraaid; zie Kadraaien.

Kaal'en (*zeew. aan de kaai aanleggen*), ik heb gekaaid; de zeilen —, reven, toppen; bij overdr. snel doen bewegen, werpen: *iets in 't water —, iem. de deur uit —*; in de platte taal: *iets —, gappen*, met vlugge hand stelen; — **er** (*harde schok of bons door het breken van een golf op het schip*), m. kaaiers: *het schip maakte een —*.

Kaal'looper (*los werkman a. d. kaai*), m. — s.

Kaal'man (*dierk. krokodil v. Z.-Amerika met buikpantser*), m. — s, — mannen; zie: Alligator en Gaviaal.

Kaal'werker (*sjuuwerman a. d. kaai*), m. — s.

Kaak (ontl. kinnebak), v. kaken: *de boven —, de onder —*; zegsw. uit de kaken v. d. dood redden, van den wissen ondergang; *een flesch wijn achter de kaken gooien*, nl. drinken, plat.

Kaak (*wang*), v. kaken: *blozende kaken, ingevallen kaken*; zegsw. *met beschaamde kaken staan*, eig. met een blos der schaamte op de wangen, uit het veld geslagen, gelogenstraft.

Kaak (*dierk. Kieuw van een visch*), v. kaken.

Kaak (*voorheen een schandpaal*), v. kaken: *iem. aan of op de — stellen*, eig. hem te pronk doen staan, openlijk aan bespottig blootstellen, fig. *iem. aan verachting prijsgeven, door zijn euweldaden bekend te maken.*

Kaak (*harington*), v. kaken. vero.

Kaak'je (*droog meelkoekje in allerlei vorm, als speelgoed voor kinderen*), o. — s.

Kaak'mes (*klein, vinnig mes, om visch te kaken*), o. — messen, zie Kaken.

Kaak'slag (*slag op de kaak of wang*), m. — slagen, fig. erge belediging, hoon.

Kaak'ton (*scheepst. ton tot het bewaren van scheepsbesluit*), v. — tonnen.

Kaal (*niet begroeid met haar, veeren of wol*), bn.: *reeds een — hoofd hebben, vijf kale jonge vogeltjes, een kale plek bij paarden, schapen*; ook: *een kale rots, een kale berg, de velden stonden —, zonder plantengroei; dit laken is spoedig —, afgesleten; een kale jonker, poover, zonder middelen; spreekw. Hoe kaler jonker, hoe grooter pronker; hoe kaler, hoe royaler, hoe minder een opsnijder of geurmaker heeft, des te meer snijdt hij op; bw.: zegsw. ergens — afkomen, er geen voordeel of eer bij behalen; het er — afbrengen, zóó, dat men zich zelf en anderen teleurstelt; kaler, kaalst.*

Kaalhoofdig (*haarloos*), bn.; — er, — st.

Kaal'kop (*scheldn. iem. met kalen schedel*), m. en v. — koppen.

Kaam (*gerimpeld vlies op bier, azijn, enz.*), v.

Kaam'sel (*kaam*), o. — s.

Kaan (*platbodemd vaartuig, bootje*), v. kanen.

Kaan (*kleine, bruine vetstukjes, die overblijven bij 't uitbraden van reuzel, rund- of kalfsvet*), v. kanen.

Kaan'koek (*koek van kanen in den vorm van een pannekoek*), m. — koeken; als stofn. v.

Kaap (*aardr. in zee uitlopend gebergte*), v.

kapen: *de — omzeilen*, inz. Kaap de Goede Hoop; *naar de — gaan*, d. i. Kaapstad; zegsw. *de — te boven zijn*, nl. het gevaar (der stormen).

Kaap (*zeeroof*), v. gmv.: zegsw. *ter — varen*.

Kaap (*zeew. hoog toestel van balken, gedekt met een kap, als herkenningsteeken voor den zeeman, landbaken a. d. kust*), v. kapen.

Kaap'kolonie (*aardr. Engelsche bezitting aan de Z.-punt van Afrika met de hoofdplaats Kaapstad*), v.

Kaapsch (*van de Kaap*), bn.: *de — ezel, de zebra; — e wijn*, zie Kaap wijn.

Kaap'stander (*windas met verticalen stand v. d. draaispil*), m. — standers: *de — wordt b.v. gebruikt om het anker te winden; zie Gangspil.*

Kaap'vaarder (*schip, dat naar de Kaap de Goede Hoop vaart*), m. —vaarders.

Kaap'vaarder (*schip, dat ter kaperij is uitgerust*), m. — s.

Kaap'vaart (*het ter Kaap de Goede Hoop varen, vaart op de Kaap*), v. gmv.

Kaap'vaart (*het varen ter kaperij*), v. gmv.

1) Woorden, die niet onder **K** staan, vindt men onder **C**.

Kaapwijn (*Kaapsche wijn*, ook, *Constantia-wijn*, z. aldaar), m. —wijnen.

Kaar (*vischbootje met gaatjes*), v. karen.

Kaar'de (plantk. ook, *Kaardebol*), v. —s: de — groeit in vochtigen grond; wordt ook aangekweekt, omdat de gedroogde bloemhoofdjes tot het rouwen van het laken worden gebruikt, daarom ook: *Vollerskaarde*, zie *Kaardendistel*.

Kaar'de (een soort van borstel, waarvan de haren door garendunne ijeren stijfjes zijn vervangen, *ijeren wolkam*), v. —n: tusschen twee zulke kaarden wordt de wol voor 't spinnen gereed gemaakt.

Kaar'den (de wol met een kaarde al krasend zuiveren en gladden), ik kaardde, heb gekaard.

Kaardendistel (distel, wier gedroogde bloemhoofdjes men gebruikt tot het kaarden of gladkrassen der wol v. h. laken), v. —s.

Kaars (pit met was, vet, enz. omgeven), v. —en: een smeer—, een was—, een stearine—, zie ald.; zegsw. een grenadier, zoo recht als een —; in de — vliegen, zich eindelijk aan rechtsvervolgving blootstellen, in het ongeluk loopen; om de — vliegen, zich aan gevaar blootstellen; iem. met een — uitlichten, zie *Uitlichten*.

Kaarsedief (stukje verkooldde pit, die een vetkaars doet afloopen), m. —dieven.

Kaarsenbak (bak tot het bewaren van kaarsen), m. —bakken; —domper (hoedvormig dekseltje tot het blusschen van kaarsen, ook, aan een steel), m. —s; —katoen (katoen voor kaarspitten), o. gmv.

Kaarssepit (pit of katoenen draad eener kaars), v. —pitten; —snuiter (een soort van schaar met bakje of huisje aan een der bladen), m. —s.

Kaarslicht (licht v. één of meer kaarsen), o.: hij zat bij kaarslicht te werken; schilderk. een schilderstuk met het lichteffect van een brandende kaars: een bedelaar met een kandelaar in de hand, (C. O.)

Kaarsrecht (recht als een kaars), bn.: een man van 76 jaar en nog —; bw.: de rook steeg — omhoog.

Kaarsvet (vet, afdruiwend van een kaars), o. gmv.: er zit — op je jas.

Kaart (speelkaart), v. —en: een spel —en, de —en geven, afnemen, wasschen (= dooreenmengen); een —je leggen, eenigen tijd kaartspelen; zegsw. iem. in de — kijken of zien, iem. geheime bedoelingen of plannen achterhalen, doorzien; zegsw. met open — spelen, alles openhartig zeggen, niets geheimhouden of verzwijgen; in iem. — spelen, hem helpen, naar zijn wensch of in zijn belang handelen; alles op één — zetten, al zijn geld aan één kans wagen, alle vertrouwen stellen in zijn geluk; een doorgestoken —, een vooraf bekende zaak; iem. de — leggen, hem de toekomst voorspellen; spreekw. De gekken krijgen de —, het geluk helpt de dwazen.

Kaart (toegangskart), v. kaarten: wij zullen vroegtijdig —en nemen voor die opera; ook, naam- of visitekaart, en dan kaartje: iem. een —je zenden, bij iem. een —je afgeven.

Kaart (wereldkaart, landkaart, zeekaart), v. —en: een — der beide wereldhalfronden, zie: *Mappemonde*; een — van Europa, een sterren—, een maan—; een topographische—; een blinde —, zonder namen; zegsw. de — van het land kennen, op de hoogte zijn

van de toestanden in dorp, stad of gewest. **Kaarten** (kaartspelen), ik kaartte, heb gekaart: willen wij eens een boompje —?

Kaartenblad (karton, ook, papier, om er een kaart op te teekenen), o. —bladen.

Kaartenfabriek (fabriek van speelkaarten), v. —en; —geld (geld, dat men in een herberg betaalt voor 't gebruik der speelkaarten), o. gmv.; —huis (huisje, samengesteld uit speelkaarten), o. —huizen, fig. iets, dat zeer licht ineenvalt: het —huis van iem. geluk, van iem. hoop.

Kaartje, o. —s; zie *Kaart*.

Kaartlegster (waarzegster, werkend met een spel kaarten), v. —legsters; overdr.: oude best.

Kaartspel (spel, dat met de kaarten gespeeld wordt), o. —spelen; —spellen (de kaarten).

Kaartspelen (het kaarten), o. gmv.

Kaarttelegram (telegram, dat open d. i. als een kaart bezorgd wordt), o. —grammen.

Kaas (voedingsmiddel, uit melk bereid, al of niet gekruid), v. kazen; zegsw. hij heeft er geen — van gegeten, hij heeft er geen onderverinding of verstand van; zich de — niet van 't brood laten eten, zich goed weten te verweren, geen sukkel zijn.

Kaas: volvette —, v., wanneer de melk niet afgeroomd is; vette kaas, v., wanneer een gedeelte der melk afgeroomd is; magere kaas, v., wanneer al de melk afgeroomd is voor boterbereiding.

Kaasdoek (doek, waarin de verkregen kaas-massa wordt gepakt, eer ze in d. kaaskop gaat), m. —doeken; (naam voor het weefsel), o. gmv.

Kaas- en Broodvolk (gesch. oproerige Kennemerlandsche boeren, in 1491-'92), o.

Kaasjeskruid (plantk. maluwe, malve), o.

Kaaskamer (vertrek, waarin de uit den vorm genomen kazen op planken worden gedroogd en met zout gedurig ingeueven), v.

—s; —kleursel (geelachtige vloeistof tot het kleuren der kaasstof, vooral van hooikaas), o. gmv.; —kooper (handelaar in kaas), m.

—s; zegsw. 't is een heele —, 't is een —, een man, die 't breed heeft en dit laat blijken;

—kop (persvorm voor kaas; fig. scheldnaam in België, vooral in de dagen van 1830-'40 voor N.-Nederland), m. —koppen; —kopdraaier (—maker), m. —s; —markt (markt, waar kaas verhandeld wordt, ook in 't groot), v. —markten: de — te Alkmaar; —mes (groot mes, waarmee kaas gesneden wordt), o. —messen: soldatenterm voor korte sabel;

—mijt (dierk. mijt, die zich vooral in oude kaas nestelt), v. —mijten; —pakhuis (pakhuis voor kaas), o. —pakhuisen; —stof (caseïne, eiwitstof in melk), v.; —stolp (stolpvormig glazen deksel als tafelgerei, waaronder een stuk kaas wordt opgezet), v. —stolpen;

—waag (stedelijke waag tot het wegen van hoeveelheden kaas), v. —wagen.

Kaatje (verkleinde vrouwennaam), o. —s; — ontstond uit *Ka*, afkomstig van Catharina.

Kaats (plaats v. d. kaatsbal), v. gmv.

Kaatsbaan (de baan, de open ruimte, waarmede men kaatst), v. —banen, vergel. *Kolfbaan*, *Kegelbaan*; —bal (kleine elastieke bal, gebruikt bij het kaatsen), m. —ballen.

Kaatsen (het kaatspel spelen), ik kaatste, heb gekaatst: spreekw. Wie kaatst, moet den bal verwachten, d. i. wie schertst, moet scherts kunnen verdragen; wie aanvalt, moet rekenen op tegenweer; zie *Raketten*.

Kaatspel (bekend balspel), o. — spellen.

Kabaal' (O.-I. wit kamerjak der Europeesche dames; gekleurd, lang baadje der inlanders; wit huisjasje voor heeren), v. — en: de dame was gekleed in sarong en —; een Maleisch bediende met een lange donkerroode —, (J. t. Br.); Chineesche kinderen met witte kabaalen.

Kabaal' (rumoer, opschudding, lawaai, drukte), o.: — maken, — schoppen, zie Cabaal; het —-ministerie (gesch. naam van een berucht ministerie onder Karel II in Groot-Brittanje), o.: het —-ministerie, van 1669—'74, bestond uit de ministers: Clifford, Arlington, Buckingham, Ashley, Landerdale, de beginletters vormen het Eng. woord Cabal (kuiperij, intrige), d. i. ons Kabaal of Cabaal.

Kaba'ja (O.-I. kabaat), v. —'s.

Kabal'ja (mystieke Joodsche geheimleer), v. gmv., ook, Kabbala.

Kaballist' (beefenaar der kaballa), m. — en; —-H'istisch (in verband staande met de kaballa), bn.: — e teekens, geheime teekens, symbolen, alleen verstaanbaar voor ingewijden.

Ka'bar (Mal. tijdng), v. — s; — angin, loopend gerucht.

Kabas' (Fr. hengelmandje, van stroo of riet gevlochten), v. kabassen; zie Karbies.

Kabas'sen (knaphandig stelen, wegmoffelen), ik kabaste, heb gekabast. vero.

Kab'elen (met zachten golfslag, ruischend stroomen), het beekje heeft gekabbelde.

Ka'bel (dik ankertouw uit drie ineengedraaide touwen of strengen ontstaande), m. — s: den — vieren, zegsw. er is een kink in den —, zie Kink.

Ka'bel (telegraafkabel, op e. scheepskabel gelijkend, waardoorheen e. telegraafdraad loopt, neergelaten op den bodem der zee), m. — s; de transatlantische —, telegraphische verbinding tusschen Europa en Amerika: zulk een kabel bestaat uit een kern van zeven samengevlochten koperdraden, door een dikke isoleerende laag gutta-percha omgeven, waaromheen weer eenige lagen van met teer gedrenkten hennep, terwijl het omhulsel gevormd wordt door tien met hennep omwonden ijzerdraden: de elektrische stroom gaat alleen door de kern.

Kabela'ring (dun ankertouw, waarmee men 't anker ophaalt), v. — en; ook: Kabellar'ga (uit het Sp.), v. —'s.

Ka'belbaan, v. — banen; z. Kabelspoorweg.

Ka'belbericht (telegraphisch bericht per kabel, d. i. van over zee), o. — berichten.

Ka'belen (met kabels vastmaken), ik heb gekabeld; soms ook: per kabel telegraphieren.

Ka'belgat (scheepst. bergplaats van waarloos touwwerk), o. — gaten.

Ka'belgram (— telegram), o. — men.

Kabeljauw' (dierk. groote weekvinnige zeevisch), m. — jauwen, (als stofnaam), v., zie Spiering en verder Leng en Klipvisch.

Kabeljauwsch (gesch. der Kabeljauwschen), bn.: de Hoeksche en — e twisten (1349—1492); — jauwschen (gesch. aanhangers van graaf Willem V, 1349), m. mv., zie Hoekschen.

Kabeljauws'hom (ingewandsdeel van een kabeljauw), v. — hommen: met opgewondenheid van een gestoofde — spreken, (C. O.); — staart (staart v. e. kabeljauw), m. — en: de — wordt als lekkernij altijd apart verkocht.

Ka'bellengte (scheepst. bij de marine 1/10 deel van een zeemijl dus ± 185 M.), v. — n;

ook, een lengte van 120 vadems of 225 M.: de nevel belette verder dan een — te zien.

Ka'belspoorweg (spoorlijn, die door een staalraad naar boven getrokken en van de hoogte weer afgelaten wordt, draadbaan), m. — wegen: de — te Bad-Ems; ook Funiculaire; nog, systeem van vervoer door electriciteit, nl. van wagentjes, die langs twee staaldraden loopen.

Ka'beltelegram (overzeesch telegram nl. langs een telegraafkabel), o. — grammen.

Ka'beltouw (kabel, ankertouw), o. — en.

Kabinet' (ouderwetsch fraai meubelstuk, met gebogen ladenkast en twee bovendeuren), o. kabinetten: een etkenhouten —.

Kabinet' (zaal of galerij, verzameling), o. — ten: — van schildertjen, munten, penningen.

Kabinet' (bestekamer, W.-C.), o. — ten.

Kabinet' (werkvertrek van een vorst; fig. de regering of de gezamenlijke ministers), o. — ten.

Kabinet'scrisis, v. — crisissen; zie Crisis.

Kabinet'squastie of — kwestie, v. — quastieën, — kwesties: de minister stelde de —, deelde aan de Tweede-Kamer mede, dat bij afstemming van eenig regeeringsvoorstel het Kabinet of de regering zal aftreden.

Kabinet'schrijven (brief of aanschrijving vanwege den koning, ook, vanwege het ministerie, of van burgem. en wethouders in groote steden; in O.-I. vanwege den Gouv.-generaal), o. gmv.

Kaboepa'ten (O.-I. regentshuis op Java), v.

Kabouter, m. — s, zie Kobold: de — mannetjes zijn aan het huis gebonden en toeven meestal in de daksparren, hulpvaardig staan zij den boer op den akker, den molenaar op den molen, den smid in de smederij in al hun bezigheden ter zijde, vooral werken zij des nachts, vandaar hun bijnaam: nachtwerkertjes.

Kabriet' (W.-I. geit), v. — en.

Kabriool', v. — olen; zie Kapriool.

Kabuis', v. kabuizen; zie Kombuis.

Kabuis'kool (witte inmaakool), v. — koolen.

Kaby'len (Arab. volksstam in N.-Afrika of Marokko), m. mv.; ook: Kabie'len.

Ka'chel (ijzeren, of porseleinen toestel ter verwarming van vertrekken), v. kachels.

Ka'cheldeur (deur der kachel), v. — en; — kolen (steenkolen, geschikt voor de kachel), v. mv.; zie Smeekolen; — mantel (ijzeren beschutsel om de kachel), m. — s; — pijp (ijzeren buis als rookleider), v. — en, fig. hooge zijden- of cylinderhoed: Heb je je — pijp op? — plaat (metalen plaat onder of vóór de kachel), v. — platen; — smid (smid, die kachels maakt), m. — smeden; — warmte, v. gmv.

Kadas'ter (eig. hoofd-register, grondregister), o. gmv.: het — is een rijksinstelling tot zekerheid van onroerende goederen door boeking in leggers of registers en door kaarten; dient ook tot berekening der grondbelasting: landmeter v. h. —, boekhouder bij het —.

Kadastraal' (tot het kadaster behoorende), bn.: een — trale omschrijving.

Kadastreren (in de kadastrale leggers opschrijven), ik heb gekadastreerd.

Kada'ver, o. — s; zie Cadaver.

Ka'de, kaal (dijk of straat langs een haven, een meer, enz.), v. kaden; ook, bebouwde oever in een stad: de Rijnkade te Arnhem, de IJselkade te Zutphen.

Ka'der (Fr. cadre, lijst, fig. omlijsting, omvatting, omgeving), o. — s; mil. onderofficieren

en korporaals v. e. compagnie; fig. denkbeelden die niet passen in het — van den tegenwoordigen tijd, nl. in de lijst.

Kadet (eig. fijn en klein broodje voor den jongenheer), v. —ten; meestal: kadetje, o. —s.

Kadet'ten (verkorting, voor de Constitutioneele Democraten-partij in de Russische Doema), m. mv.: de —partij.

Ka'di (Arab. rechter in burgerlijke zaken), m. —'s: de — is het hoofd van een stam van 40—50 tentdorpen; zie Caïd.

Ka'draai (vaartuigje, waarmede men bij de schepen, die op stroom liggen, waren gaat venten), v. —draaien; ook: kaaidraai; —**en** (het af- en aanvaren van en naar op stroom liggende schepen om met de bemanning kleinhandel te drijven); —**er** (parlevinker), m. —draaiers; zie Kaaidraaien.

Kadul', bw.: zijn tong slaat —, dubbel, de drank doet hem stamelen. gmz.

Kaduk', ook: Kaduk, bn.; zie Caduc; ook: Kadukig, Kadukig; grootvader is —, versleten, ziekelijk, zwak.

Kaf (afval van stroo), o. gm.v.: zegsw. het — van het koren scheiden, d. i. het kwade van het goede scheiden; er is geen koren zonder —, er is geen deugd zonder gebrek; Bijbel. het zal als — verstuiven, als kenschetsing van het vluchtige en onzekere der aardse dingen.

Kaf'fa (bont katoen uit Britsch-Indië), o. gm.v.

Kaf'fer (inboorting van het Kafferland in Z.-Afrika; eig. kafir, d. i. de Arab. naam voor ongelovige), m. —s; fig. scheldnaam: lomperd, vlegel; —**hoofd** (hoofd v. e. Kafferstam), o. —hoofden; —**kraal** (Kafferdorp), v. —kralen.

Kaf'fir (scheldnaam: niet-Mohammedaan, ongelovige), m. kafirs; zie G i a u r.

Kaft (omslag van een boek), v. en o. —en. gew.

Kaftan (Turksch opperkleed), m. kaftans.

Kaftan (lange jas der Russ. boeren), m. —s.

Kaften (een boek van kaft of omslag voorzien), ik kaftte, heb —kaft: schoolboeken —.

Kalk (licht Turksch roeivaartuij), m. —s.

Kal'in (O.-I. geweven katoen), v.: —pandjang, of —lepas, een lange, gebatikte heupdoek, door den Javaan om de middel gedragen.

Kal'in, Bijbel. eerstgeboren zoon v. Adam en Eva, hij doodde uit jaloezie zijn broeder Abel.

Kal'insteeken (teeken van laagheid), o.: het — aan het hoofd dragen, in zijn uiterlijk, in zijn wezen iets hebben, waaruit de gemeenheid van karakter, de boosheid van hart blijkt; ook: —merk, o., zie Gen. 4: 15.

Kal'jak (lang, smal en zeer licht Groenlandsch vaartuij voor de vischvangst), v. —s, —ken.

Kajapoet'olie (O.-I. etherische olie uit de bladeren en takjes van den —boom, den Indischen mirteboom; ook, witboom-olie: pijnstillend), v. gm.v.

Kajuit' (scheepskamer achteronder of achteruit: vooral vertrek van den kapitein en den eersten stuurman), v. —en.

Kajuit' (in een rivier-passagiersboot een vertrek of kamer voor of achter), v. —en: de eerste — is voor, de tweede — is achter; zie: Paviljoen, Roef, Ruim.

Kajuits'jongen (scheepswaarders als bediende v. d. scheepskapitein), m. —s.

Kajuits'kap (scheepst. een boven t dek uitgebouwd getimmerd, dat aan de zijden met glas gesloten is en gedekt wordt door twee luiken, die, geopend tot luchtverschijning en gesloten als zitbank dienen), v. —kappen;

—**kok** (kok, die het eten bereidt voor den kapitein en den eersten stuurman), m. —s; —**wachter** (kajuitsjongen), m. —s.

Kak (faecale stof, feces), m. gm.v.: fig. zegsw. er is — aan den knikker, de zaak is niet in orde, staat niet best; —**maken**, drukte, veel beweging hebben; veel — op zijn lijf hebben, veel noten op zijn zang hebben. volkst.

Kakado'ris (kwakzalver), m. —sen: Meester —.

Kakatoe', v. —s; meer: **Kaketoe**.

Ka'kebeen (ontl. been der kaak of van de kinnebak), o. —beenen.

Ka'kelaar (iem. die veel praat), m. —s; —**aarster** (klappei), v. —s.

Ka'kelbont (eig. spikkelbont: mengeling van pikante kleuren), bn.: een —e haan; een —e versiering, smakeloos.

Ka'kelen (het geluid van kippen, die gelegd hebben), de hen kakelde, heeft gekakeld; fig. luid babbelen, snateren: hou toch op met dat —!

Kakement' (de kaken, de mond), o. —en: hou je — toch, zwijg! plat.

Kakemo'no (Jap. wandversiering), v. —'s.

Ka'kem (het met een vlijmscherp mesje verwijderen van kieuwen en ingewanden van den haring, terstond na het binnenhalen der vangst), ik kaakte, heb —kaakt.

Ka'ker (visscher, wiens taak het is, de gevangen haringen te kaken), m. —s: op een logger zijn 9 en op een bom 5 kakers, een kaker is ook sorteerder van volle haring en van maatjesharing.

Kaketoe' (geelgekuisde papegaaisoort uit Australië, de Motukken, de Philippijnen), v. —s.

Kak'kerlak (rechtvleugelig insect, bakkers-tor), m. —lakken.

Kak'kerlak (O.-I. albino), m. —ken.

Kaks, bw. alleen gebruikelijk in: als —, voor de leus, kwanswijs. vero.

Kalamijn'steen (erts van zink), m. gm.v.

Kalamink', **kal'mink'** (geglansde en gestreepte of gebloemde wollen stof), o.: een rok van —; —**en**, bn.: een — jak.

Kalan'der (snuitter, korentor), m. —s, ook, **Klander**: de — is een ware plaag in het opgeslagen graan.

Kalan'der (Fr. mangel tot glanzing van gebleekt katoen of linnen; katoen- of linnen-glanzer, glansmachine), v. —s; ook de glans zelf.

Kalan'deren (met de kalander glanzig maken), ik heb gekalanderd; —**dertij** (glanzertijwerkplaats), v. —en; —**molen**, m. —s.

Kala'papalm (O.-I. kokospalm), m. —palmen; ook, Kela'pa, b.v. —tuin; zie Klapperboom.

Kal'chas, zie Calchas.

Kaleb'as', **kalbas'** (zeer groote pompoen, ook, pronkappel of pronkpeer), v. —bassen; fig. een mooi uiterlijk zonder enige waarde, vroeger ook een snoever, zie Jan Kaleb'as.

Kalefa'ten, uit het Fr.; zie Kalfaten.

Kaleidoscoop' (kleurenkijker), m. —copen; ook: Caleidoscoop.

Kalen'der (Lat. almanak, dagwijzer), m. —s; zie ook: Republikeinsche — en Gregoriaansche —.

Kalen'derjaar, o. —jaren; zie Jaar.

Kales', v. kalessen; zie Calèche.

Kalf (jong rund), o. kalveren, kalven; zie Koe-, Stier-; een nuchter —, pas geboren, zie Nuchter; zegsw. het gouden — slachden, zie Gouden kalf; het gemeste — slachten, uit blijdschap een feestelijk mál aarrich-

ten, z. Lucas 15: 23; met eens anders — ploegen, zich bedienen van de middelen, werktuigen, krachten van een ander, zie Richt. 14: 18; *het — is op een oor na gevild*, zie Oor; spreekw. Als 't — *verdrongen is, dempt men den put*, menigeen herstelt iets gebrekkigs of een fout, als het te laat is, als het ongeluk gebeurd is; zie ook Sint-Juttemis.

Kalf (fig. at te goede man, onnoozele bloed), o. kalven: een — van een jongen, type van domheid en flauwiteit; een goed —; een — Mozes, een zachtmoedig man, Num. 12: 3.

Kalf (timm. dwarsbalk in een ouderwetsch raam), o. kalven.

Kalkaathamer (breeuwahamer), m. —s, zie Klavaatshamer; —**ijzer** (inslagijzer bij het breeuwen), o. —s, zie Klamaaijzer; —**naad** (reet tusschen twee planken), m. —naden; —**tang**, v. —en; —**werk**, o. gmv.

Kalfaten (het herstellen van een vaartuig, het dichtmaken der naden met uitgeplozen touw of met werk en pik), ik kalkaate, heb gekalfaat; fig. *laat mij dit —*, d. i. in orde brengen; ook: Kalefaten, zie Breeuwen.

Kalfateren, ik heb gekalfaterd; —**fatering**, v. —en; ook: Kalefateren, z. Kalfaten.

Kalfstiefstuk (biefstuk v. kalfsvleesch), m. —stukken; —**borst** (vleesch v. h. borststuk v. e. kalf), v. gmv.; —**gehakt** (gehakt van kalfsvleesch), o. gmv.; —**gelei** (kalfsdri), v. gmv.; —**karbonade**, v. —n, zie Karbonade; —**kop** (vleeschspijs, v. d. kop v. h. kalf bereid), m. gmv.; —**kotelet** (—ribbetje), v. —ten; —**lapjes** (platte stukjes kalfsvleesch), o. mv.; —**leder**, —**leer**, o. gmv.;

—**lederen**, —**leeren** (van kalfsleer), bn.; —**schoenen**, —**boekbanden**; —**lever**, v. —levers: *honden zijn dol op — en beenen*, (Schoolmeester); —**nier**, v. —en; —**oester** (rond stukje kalfsvleesch in eiwit en paneermeel gebakken), v. —oesters; —**oog** (fig. groot, uitpuilend oog), o. —en: *Mietje met de —en*, (C. O.); —**poelet** (stukjes kalfsvleesch voor soep), o.; —**rib** (ribstuk van een kalf), v. —ribben; —**schijf** (plat, dik stuk kalfsvleesch), v. —schijven; —**soep** (soep van kalfsvleesch), v. gmv.; —**tong**, v. —tongen; —**vel**, o. —vellen, fig. trommel, b.v. *het — volgen*, soldaat worden: *aan 't — eed doen*, nl. van gehoorzaamheid, (Bild); —**vet**, o. gmv.; —**vleesch**, o. gmv.;

—**voet** (kalfspoot voor de keuken), m. —voeten; —**zwezerik**, m. —zwezeriken, zie Zwezerik.

Kali (rivier), v. —'s; kali bezigt men in Middel- en Oost-Java, waar Javanen wonen, b.v. Kali-Bengawan, Kali-Bantras, zie Tji.

Kali (scheik. plantenloogzout, zoutkruid, hoofbestanddeel van potasch), o. gmv.: —be-mesting; zie: Alkali en Kalium.

Kaliber (middellijn van de cilindrische ruimte in een kanon), o. gmv.: een kanon van groot —, b.v. met mondopening v. 42 cM.

Kaliber (gewicht, omvang, afmeting), o. metselsteenen van groot —; fig. soort, aard, stand, makelij: *menschen van 'tzelfde —*.

Kalief (eig. opvolger van den profeet, steds-houder Gods), m. —en: de — is tegelijk opperhoofd van den godsdienst en van het volk; de titel wordt tegenwoordig gevoerd door den Sultan van Turkije.

Kalifa (titel van een kabyten-hoofd in N.-Afrika of in Marokko), m. —'s.

Kalkfaat (rijk der Kaliefen), o. gmv.: *het Westersch — of het — v. Cordova (766—1492)*;

het Oostersch — (Bagdad) tot 1258 (Mongolen).

Kalis (schooier, bedelaar), m. kalissen: *hij komt van —dijk*, zie Geestigheid.

Kalium (potassium, potaschmetaal), o. gmv.; —**oxyde** (alkali), o. gmv.; —**zouten**, o. mv.

Kalk (alkalische aarde), v. gmv.: —*bestaan of lesschen*, met water mengen; —**aarde**, v. gmv.; —**achtig** (als kalk), bn.; —**bak** (grootte, vierkante bak, waarin kalk wordt bereid, ook, aandraagbak voor kalk), m. —bakken.

Kalk'branderij (kalkoven; gebouw, waarin bergkalk door hitte uit kalksteen wordt bereid), v. —en; (ook het branden zelf), v. gmv.

Kalk'brij (bezinksel van kalkmelk), v. gmv.

Kalk'ken (met kalk besmeren), ik heb gekalkt.

Kalk'groef (groef of kuil, waar kalk uit gegraven wordt), v. —groeven; —**grond** (kalkhoudende grond), m. —gronden.

Kalk'hydraat (gebluschte kalk), o. gmv.

Kalk'kloet (stok, om kalk te roeren), m. —kloeten, zie Kloet; —**kuil** (kuil met of voor gebluschte kalk), m. —kuilen; —**laag** (laag, uit kalk bestaande), v. —lagen.

Kalk'licht (helder, wit licht), o. gmv.: *het — ontstaat door gloeiing van kalk of krijt in een vlam van knatgas*.

Kalk'melk (witsel, mengsel van een weinig kalkhydraat met veel water), v. gmv.

Kalkoent (hoenderachtige vogel uit Calikoet of Calcutta in Voor-Indië: familie der fazanten), m. —en: *de — komt in Midden-Amerika in het wild voor*.

Kalkoent (punt van een hoefijzer), m. —en.

Kalkoentemel (et v. e. kalkoent), o. —eieren; —**nest**, o. —en; —**vet** (vet v. e. kalkoent), o. gmv.; —**vleesch**, o.; ook: *Kalkoentevet*, —**vleesch**.

Kalkoensch, bn.: *een — e haan, een — e hen*, zegsw. *rood worden als een — e haan*, zoo rood als kam en lellen van een kalkoenschen haan, wanneer deze kwaad wordt.

Kalkoentje (flesch wijn van 1/4 Liter), o. —s.

Kalk'oven (oven, om kalk te branden), m. —s; —**put** (kuil voor gebluschte kalk), m. —putten; —**spaat** (delfstof), o. gmv.; —**steen** (zekere kalkhoudende rotssoort), v. gmv.;

—**water** (water m. gebluschte kalk, kalkmelk), o. gmv.; —**zouten** (calciumzouten), o. mv.

Kal'len (babbelen, snappen), ik heb gekald; verg. Kouten, en zie Raaskallen.

Kalm (rustig, stil, tevreden), bn. en bw.: *een — antwoord, wees —; hij sprak zeer —*, bedaard, niet gejaagd; —er, —st.

Kal'mar (een soort van inktvisch), m. —s.

Kalmeeren (stillen, doen bedaren), ik heb gekalmeerd: *iemand —*.

Kalmink, o. gmv.; zie Kalamink.

Kalm'pjes (bedaald), bw.: *zich — amuseeren, stil; iets — opnemen, rustig*.

Kalm'te (zeew. windstille), v. gmv.: — op zee.

Kalmuk'ken (Mongoolsche stammen aan de Wolga, Tartaren), m. mv.

Kal'mus (waterplant, waarvan de wortelstok als geneesmiddel wordt aangewend), m. gmv.;

—**olie** (aetherachtige olie), v., ook: *Kal'moes*.

Kalomel (geneesk. verbinding van kwik en chloor), o. gmv.; ook: Calomel.

Kal'long (vliegende hond op Java), m. —s.

Kalot, **kalot'je** (mutsje, kapje), v. —ten, —tjes; zie: Calotte en Solidee.

Kalot'ten (afvalsdeelen bij 't vlaszwingelen), v. mv.: *van de — maakt men grof weefsel*.

Kal'ven (een kalf werpen), de koe heeft gekalvd; gmz. voor braken; ook, Kal'veren.

Kalverachtig (als een kalf: dartel, fig. speelsch, kinderachtig), bn.; -er, -st.

Kalveren, zie Kalven.

Kalverig, bw.: -kijken, onnoozel, sulachtig.

Kalverliefde (kinderachtige knapen- of meisjesliefde), v. gmv.

Kalvijn' (appel), v. kalvijnen: roode en witte -en: naar het Norm. dorp Calville; (boom), m.

Kam (werktuig van een of andere harde stof met meer of min fijne tanden, dienend tot reiniging, of tot het ordenen van 't haar), m. -men; verkl. kammetje, o. -s: een fijn -, een beenen - een schilpadden -, enz.; bij overdr.: scherpe opstaande kant met punten, b.v. de kam van een berg, de - van een rots; ook, voor bergrug: de lijn, waarin de hoogste toppen van een bergketen liggen.

Kam (vleezige, getande uitwas op den kop van mannetjesvogels, ook, van slangen en hagedissen), m. kammen; verkl. kammetje, o. -s; de - van een haan, een haan met dubbelen -; zegsw. den - opsteken of opzetten, zich gaan verweren of verzetten; een rooden - krijgen, zich boos maken; iem. in den - pikken of zitten, iem. afbijten of afsnauwen.

Kam (muz. stukje hout in den vorm van een bruggetje, waarop de snaren van een viool of van een gitaar rusten), m. kammen.

Kam (het met tanden bedekte bovenvlak of zijvlak van een rad), m. kammen; zie Kamrad.

Kam (weverskam, raam met glad afgewerkte stiften of tanden, waardoor de scheringdraden gespannen zijn), m. kammen: zegsw. over ééne, of over denzelfden kam scheren, op dezelfde wijze behandelen, als gelijken behandelen, b.v. al zijn leerlingen en hun werk over denzelfden - scheren.

Kam (deel van den helm, rand of rug boven over den geheelen helm), m. kammen: een schildnaap mocht geen pluimen op den helm dragen, wel kon hij van zijn meester bij moedig gedrag een pluimpje krijgen, om er zijn kam mee op te sieren; zie Pluim.

Kamduiker (dierk. volksnaam voor de kuifeend), m. -duikers.

Kameel (toestel, om schepen te lichten, in 1691 door M. M. Bakker uitgevonden), o. -en.

Kameel (herkauwend zoogdier, oostersch lastdier), m. -en: de - draagt lasten van 150-260 KG.; de eenbultige - of dromedaris, de tweebultige -; de - heet met recht: het schip der woestijn; ook, dicht. Kemel.

Kameelpardel (giraffe), m. -s; ook: Kameelpaard.

Kameelschaap, o. -schapen; zie Lama.

Kameelschaar (haar van een kameel), o. gmv.; -haren (van kameelschaar), bn.; zie: Kemelshaar, Kemelsharen.

Kameleon (kleurveranderend hagedisje), o. -s: het - met het licht- amandekleurig housterig lijfje, (v. Deyssel), het - leeft vooral in Noord-Afrika; fig. (persoon, die telkens van partij wisselt, politieke weerhaan), m. -s.

Kameleon'tisch (veranderlijk v. kleur), bn.: een -e politiek, die niet te werk gaat volgens een vast beginsel; zie Opportunisme.

Kamelot (geweven stof van kemelshaar, doorwerkt met zijde), o. gmv.

Kamelotten (uit kemels- of geitenhaar geweven), bn.: een - doekje, van kamelot.

Kamen (kamig worden, beschimmelen of schiften van bier), het bier heeft gekaamd.

Kamenier (uit cameriere, door dissimilatie:

kamerjuffer, helpster eener dame), v. -s.

Kamenieren (een dame helpen kappen en kleeden, als kamerjuffrouw dienen), ik heb gekamenierd.

Kameniers'dienst (betrekking als kamenier), m. -diensten; ook: -diensten (de diensten, de hulp van een kamenier), m. mv.; -werk (de taak van een kamenier), o. gmv.

Kamer (vertrek v. e. huis, besloten ruimte met deur), v. -s; fig. holle ruimte: de - van een kanon, van het hart, van een mijn (waar het buskruit geborgen is); zegsw. zijn - houden, ongesteld zijn; op -s wonen, gestoffeerde -s; collectief: de - van koophandel en fabrieken; de Eerste en Tweede Kamer der Staten-Generaal; zie: Achterkamer, Beneden-, Boven-, Dienstboden-, Eet-, Hang-, Huis-, Mangel-, Meiden-, Ontvang-, Op-, Pronk-, Schat-, Slaap-, Spreek-, Studeer-, Voor-, Wacht-, Woon-, Zij-, Zolderkamer, enz.; - van arbeid, - van koophandel, - van rhetorica, - v. vacantie.

Kameraad (eig. kamergezel: makker, vriend, vriendin), m. en v. -s, -raden; -schap (vriendschap), o. gmv.

Kameraadschap'pelijk (als goede kameraden), bn. en bw.: met iemand - omgaan.

Kamerarrest (mil. zekere lichte straf, bij welke men zijn kamer of huis niet mag verlaten), o. -arresten: die officier heeft 8 dagen -; fig. ik ben verkouden en heb -.

Kamerbewaarder (deurwachter, kamerdienaar van een minister), m. -s.

Kamerbuku (kleine buks, om in een vertrek op een doel te schieten), v. -buksen.

Kamerdebat (debat in een onzer Kamers), o. -debatten; zie Debat.

Kamerdienaar (lijfknecht van een aanzienlijk heer, van een vorst), m. -dienaars.

Kamerdoek (fijn linnen uit Kamertijk, waar dit weefsel het eerst vervaardigd werd, Fr. Cambrai, dep. du Nord), o.: katoenen -, gaasachtig, d. i. zeer fijn hemdenkatoen.

Kameren (in een kamer opsluiten, op een kamer onderhouden), ik heb gekamerd.

Kamergeleerde (theorieman), m. -geleerden: hij is maar een droog -.

Kamergerecht (Duitsch gerechtshof), o.: het - (1495) maakte een einde aan het vuitrecht: eerste gerechtelijke instelling in Europa.

Kamer-gymnastiek (lichte lichaams oefeningen zonder toestellen, die in een kamer kunnen uitgevoerd worden), v. gmv.

Kamerheer (edelman in hofdienst), m. -heeren: deze baron is - des konings; die heer is - i. b. d., in buitengewonen dienst; de gouden sleutel is het insigne van -; deze bisschop is - van den paus, titel v. e. dienstdoend prelaat aan 't pauselijk hof.

Kamerijksch, bn.: een -e halsdoek, zie Kamerdoek.

Kamerist (lid eener rederijkerskamer in oude dagen), m. -en. vero.

Kamerjager (rattenvanger; persoon, die muizen en ratten tot zich weet te lokken en te vangen), m. -jagers.

Kamerjongen (Ö.-I. kellner), m. -jongens.

Kamerlid (lid van een der beide Kamers der Staten-Generaal), o. -leden.

Kamerling (Bijbel. kamerheer), m. -en. vero.

Kamermeisje (dienstbode, die de kamers in orde houdt), o. -meisjes.

Ka'mermuziek (vocale of instrumentale lichte muziek), v. gmv.; — **stem** (lichte zangstem), v. — stemmen; — **zanger**, m. — s.

Ka'merontbinding (het ontbinden der Eerste- of der Tweede-Kamer), v. — en: de — maakt een algemeene verkiezing noodzakelijk.

Ka'meroverzicht (beknopt of kort verslag van het dien dag behandelde in de Eerste- of Tweede-Kamer), o. — overzichten.

Ka'merplant (plant, welke als sierraad in de kamer wordt gehouden), v. — planten.

Ka'merscherm of — **schut** (fochtscherm in een kamer), o. — schutten.

Kamer van arbeid (sedert 1898 een wettelijke instelling, die ten doel heeft de belangen van patroons en werklieden door onderlinge samenwerking te bevorderen), v. — s van arbeid.

Kamer van koop'handel en fabriek'ken (college van door de burgerij gekozen deskundigen op gebied van handel en industrie), v. — s van koophandel: deze geven gevraagde en ongevraagde adviezen aan het bestuur van het land, van de provincie of van de gemeente.

Kamer van rheto'rica, v. kamers van —; zie Rederijkerskamer.

Kamer van vacan'tie, v.; zie Vacantie.

Ka'merverslag (verslag van het dien dag in een der Kamers verhandelde), o. — verslagen: een analytisch — wordt vanwege de regering verkrijgbaar gesteld voor f 0.50 per zittingjaar, zie Kameroverzicht.

Ka'merzitting (vergadering van de leden van de 1e of 2e Kamer der Staten-Generaal te 's-Gravenhage), v. — zittingen.

Kam'fer (brandbaar en vluchtig hars, verkregen uit den wortel en den bast van den kamferboom), v. gmv.; — **achtig**, bn. en bw.: een — achtige lucht; — **achtig** rieken; — **boom** (een der hoogste woudboomen op Formosa; in Britsch-Indië, in China en in Japan, een soort van laurier), m. — boomen; — **poeder** (poeder van kamfer), o. gmv.; — **reuk** (geur van kamfer), m. gmv.; — **spiritus** (spiritus, waarin kamfer is opgelost, een wrijfmiddel der huid), m. gmv.

Kam'garen (garen, gesponnen uit lange, gekamde wol), o., (soorten), o. — garens.

Kam'garen (weefsel van kamgaren), o.; ook, bn.: — stoffen.

Kam'gras (beemdgras onzer weiden), o. gmv.

Kam'hagedis (geschubde hagedis van Z.-Amerika), v. — hagedissen; ook, Leguaan.

Kam'hout (Afrik. roodhout), o. gmv.

Kam'ig (schimmelig), bn.: — **bier**; — **er**, — **st**.

Kam'il'le (geneeskrachtige plant), v. — n: in ons land groeit de gewone —; de bloem der — is zweedrijvend: — **thee** zetten, er aftreksel van maken; — **thee** drinken. (II = II).

Kam'il'lepot (aftreksel voor — **thee**), m. — ten.

Kam'il'lethee (aftreksel v. kamillen-bloei op water), v. gmv.: — is een zweedrijvend middel.

Kam'izool' (Fr. lang vest met mouwen), o. — zolen; — **zak**, m. — zakken: hij droeg een horloge in den — **zak**. vero.

Kam'kever (schallebijter), m. — kevers.

Kam'kieuwigen (dierk. een afdeeling der slakken), v. mv.

Kam'meling (afval van kamwol, korte uitgekamde wol), v. gmv.

Kam'men (met een kam haar of wol ordenen, ontwarren, zuiveren), ik heb gekamd.

Kam'mossel (koploos weekdier met fraai gekleurde schelp), v. — mossels.

Kam'neus (een soort van vledermuis), m. — neuzen; ook: Hoefijzerneus.

Kamoe'ning (fijn, geel gevamd O.-I. hout van den boom van dien naam), o. gmv.: het fijne — komt van den wortel van het boompje; de ka- of kemoening is vooral bekend door de geurige bloesems.

Kamoes'leer (leer van de gems), o. gmv.: schoenen van —, zwartgeverfd bokkeleer; — **en**, bn.: — **en** handschoenen; zie Kamuis.

Kamp (leger, legerplaats in 't open veld), o. — en: het — betrekken, de oefeningen van het — bijwonen, het — van Châlons in Frankrijk, het — van Zeist; het Chineesche —, Ind. wijk, b.v. in Soerabaja, waar de Chinezen wonen.

Kamp (fig. partij), o.: het liberale —.

Kamp (afgepaald stuk gronds), m. — en: een — weiland; die grond wordt bij — en geveid.

Kamp (strijd, gevecht, worsteling), m. gmv.: een zware kamp, den — doorstaan.

Kamp (gelijk, effen), bn. en bw.: wij staan —, gelijk; ik speel — op, zonder winst of verlies; zegsw. geen — geven, niet gewonnen geven.

Kam'pak-partij (O.-I. gewelddadige roof met inbraak, door gewapende inlanders gepleegd), v. — partijen; zie Ketjoe.

Kampan'je (veldtocht; werktijd in suikerfabrieken), v. — s; zie Campagne.

Kampan'je (scheepst. het bovenste achterdek van een schip van den bezaansmast tot den achterstevan, boven de kajuit, beschut door een zonnetent), v. — s: de — wordt bij mooi weer wel als wandelplaats gebruikt; een fraai — **fregat** (fregat met kampanje), o. — fregatten.

Kampeeren (een kamp betrekken, gelegerd zijn): de troepen lagen op de heide gekampeerd.

Kampement' (legerplaats, oefeningskamp), o. — en: een —, omringd met wal en schans.

Kam'pen (strijden, vechten), ik heb gekampt: fig. — met gebrek, — met wederwaardigheden; de onderwijzer heeft gedurig te — met onwil, (Mult.), worstelen.

Kamperfoe'ile (boks- of geitenblad: slingerplant, heester met windenden stengel, tuinen boschplant met fraaie witgele of roode bloemen), v. — s; — **priëel** (priëel, overgroeid met geitenblad), o. — priëelen.

Kampernoe'ille (eig. veldzwam: eetbare paddenstoel), v. — s; de — groeit in tuin en weiden, wordt ook gekweekt.

Kam'persteur (harde eieren met mosterd), m.

Kam'perstukjes (dwaze handelingen, lachwekkende daden, zooals men er in oude dagen in Kampen uithaalde?), o. mv.

Kampioen' (kampvechter, voorvechter, voorman), m. — en; sport: de — der Ned. wielrijders, de eerste, de allerbeste, de overwinnaar; zie Champion; — **schap** (het overwinnaar-zijn in een wedstrijd), o. gmv.: het — van Europa of van Nederland in 't wielrijden; — **sprits** (prijs, als kampioen te behalen), m. — prijzen.

Kam'pong (O.-I. buurt van een dessa, complex van inlandsche woningen onder een kamponghoofd), m. — s; — **bewoner** (inlander), m. — s; — **hond** (O.-I. gladakker), m. — en.

Kamp'rechter (ien., die bij wedstrijden in het Kampen b.v. bij het worstelen de bestissing heeft), m. — s.

Kamp'vechter (strijder, kampioen, fig. verdediger), m. — s: een — voor de vrijheid.

Kam'rad (rad met tanden aan het bovenvlak), o. — raden, — raderen; — **radwiel**, o. — en.

- Kam'schelp** (*kammossel*), v. —schelpen: *de gemarmerde —, de — is rond en gekerfd.*
- Kamuis'** (*gemsachtig*), bn.: —ze geitjes. *vero.*
- Kamuis'** (*kamoesleeren*), bn.: —zen schoenen.
- Kamuisleer**, o.; zie *Kamoesleer*.
- Kam'wol** (*gekamde wol*), v. gmv.
- Kan** (*oude benaming voor liter*), v. kannen: de — of de *Liter* met zijn veelvouden en onderdeelen is de inhoudsmaat voor natte waren, zie *Natte waren*; zegsw. *de — aanspreken, diep in de — kijken, liefhebber van de — zijn*; spreekw. *Wie het onderste uit de — wil hebben, krijgt het lid op den neus, d. i. wie al te begeerig is, krijgt niets; Als de wijn is in den man, is de wijsheid in de —, een beschonkene weet niet, wat hij zeggen of zwijgen moet*; zie: *Bierkan, Koffie—, Melk—, Olie—, enz. en Inhoudsmaat.*
- Kanaal'** (*gegraven waterweg*), o. kanalen; fig. bron: *uit welk — hebt gij dat?*
- Kanaal'tol** (*tol voor doortocht v. e. kanaal bijv. van Suez, van Panama*), m. —tollen.
- Kanaän** (*het Beloofde Land, Palestina*), o.: het woord — bet. het lage land of nederland, eig. het land ten W. aan zee; zie *H. Land.*
- Kanaänie'ten** (*bewoners van Kanaän vóór den intocht der Hebreëuwen*), m. mv.
- Kanaänie'tisch** (*uit Kanaän, of dit land betreffende*), bn.: een —e vrouw, de —e volken; de *Filistijnen* waren een — volk.
- Kanalisa'tie** (*het bevaarbaar-maken van een beek, rivier, enz.*), v. gmv.: de — van de *Regge, de — der Maas in België*. (t = s).
- Kanalisa'tie** (*het voorzien van kanalen*), v.; de *Overijsselsche —maatschappij*. (t = s).
- Kanaliseeren** (*het bevaarbaar-maken van beken, rivieren*): *het — der Mark in N.-Br.*
- Kanal'je** (*Fr. persoon*), v. —s; (*gespuis*), o. gmv.; ook: *Canaille.*
- Kanarie** (*gele, sijsachtige kamervogel*), m. —s: de — leeft in 't wild op de *Canarische eilanden* en sedert ± 1550 in *Spanje.*
- Kanarieboom** (O.-I. boom op de *Molukken, met vruchten als blauwe pruimen*), m. —en.
- Kanariegeel** (*geel als de kanarie*), bn.: *hij droeg — gele handschoenen; een — lint; —olie* (*olie, geperst uit de pitten der kanariepruim*), v. gmv.; —**vogel** (*kanarie*), m. —s; op *Java*: *politiedienaar*; —**zaad** (*geel en zwart zaad voor een kanarie*), o. gmv., ook *Vogelzaad.*
- Kanaster** (*rieten korf voor de fijne tabak in blaaden*), m., ook: (*varinas-tabak in rieten matten*), v.; zie: *Knaster* en *Krandjang.*
- Kanaster** (*rieten mand, veel in O.-I. gebruikt voor verpakking*), m. —s.
- Kandang** (*Java. omheining van ruw paalwerk; kraal voor koeien, karbouwen*), v. —s.
- Kandeel'** (*warme kruidervijn, ook, slemp, bestaande uit melk, suiker, eierdooters en kaneel*), v. gmv.: *Jannetje heeft — gebrouwen*, (*Potg.*); —**maal** (*feest, dat een herstelde kraamvrouw geeft aan haar vriendinnen*), o. —malen.
- Kandelaar** (*kaarsdrager*), m. —s, —laren: een *veelarmige —; de zevenarmige gouden — in den tempel van Jeruzalem.*
- Kandela'ber** (*kroonluchter*), v. —s; meer *Candelaber*, zie *ald.*
- Kandelaren**: een boom —, d. i. hem kaalhakken, zóó, dat hij niets dan stopen van takken heeft.
- Kan'dij** (*gekristalliseerde suiker*), v. gmv.; —**klontje**, o. —s; —**suiker**, v. gmv.
- Kaneel'** (O.-I. specerij), o. en v. gmv.: *het — is de gedroogde binnenbast van den kaneelboom; het — komt veel van Ceilon en Java.*
- Kaneel'appel** (*Amerik. vrucht met kaneel-smaak*), m. —appels; —**bast**, m. gmv.; —**geur**, m. gmv.; —**hout**, o. gmv.; —**kleurig** (*de kleur van kaneel hebbende*), bn.: *Hildebrand, je hadt een —kleurig jasje aan*, (C.O.)
- Kaneel'olle** (*apoth. welriekende olie uit kaneelbast of uit -bloemen*), v. gmv.
- Kaneel'water** (*water, op kaneel getrokken*), o. gmv.: zegsw. *met gest en — loopen, beuzelwerk doen, als een bakkershalfwasje.*
- Ka'nefas** (*Fr. weefsel van hennep voor voering en tapijseriewerk*), o.; zie *Canevas.*
- Kanephoor'** (*korfdraagster: meisjesbeeld, houdende een bloemenmandje op 't hoofd*), v. —phoren; ook, *Canephoor*. (ph = f).
- Kan'goeroe**, v. —s, zie *Buideldier*, ook, *Kangeroe.*
- Kan'nis** (*vischkorf met deksel*), v. —sen.
- Kan'jer** (*iets, dat groot is in zijn soort*), m. gmv.: een — van een visch; een — van een wijf, groot, brutaal vrouwspersoon; zij uitbr. *hij is een —, een nare vent, een beroering.*
- Kan'ker** (*kwaadaardig woekergezweel, zich voedend met de weefsels, waarin het ontstaat*), m. gmv.; fig. wegterend iets: *jenever is e. —.*
- Kan'kerachtig** (*zweemende naar, lijkende op kanker*), bn.: een — gezweel.
- Kan'kerbloem** (*klapros*), v. —bloemen.
- Kan'keren** (*door kanker wegteren*), het is gekankerd; volkst. voortdurend mopperen, ontevredenheid toonen; z. ook: *In kanker en.*
- Kan'nebladen** (*gele plompen*), o. mv.
- Kan'nekenskruid** (*zekere Indische plant*), o.: het — bergt als in een kannelje vocht of water in de holte der breede bladstengels.
- Kan'nekijker** (*drinkebroer*), m. —s, *vero.: Rederijkers, —s!*
- Kan'negieter** (*politieke wijsneus*), m. —s, meestal *Tinnegieter.*
- Kan'newasscher** (*ruig borsteltje tot reiniging van flesschen en kannen*), m. —s.
- Kan'newasscher** (*plantk. volksnaam van den paardestaart of het veegkruid, ook van de wilde kaardebol en de tischdodde*), m. —s.
- Kannibaal'** (*eig. inboorling der Carabische eilanden: menscheneter*), m. —balen; ook: *Canibaal* en *Anthropophaag.*
- Kannibaalsch'** (*als v. e. kannibaal, fig. onmenschetijk wreed*), bn. en bw.
- Kannibalis'me** (*het eten van menschen- vleesch door menschen*), o. gmv.
- Ka'no** (*Indiaansch schuitje van boomschors, of uit een boomstam, dat voortgepagaaid wordt*), v. —s; ook *Can o*, zie *aldaar.*
- Kanoet'vogel** (*Noordsche strandlooper, van Aug. tot Mei aan onze kusten*), m. —vogels.
- Kanon'** (*Fr. vuurmond, stuk geschut*), o. kanonnen: elk — heeft een voorwagen voor de munitie en wordt gevolgd door een *caisson*; de —nen *lostranden, het dreunen der —nen; —gebulder* (*het zware gedreun van een kanonschot*), o. gmv.
- Kanonns'de** (*hevig en voortgezet geschutvuur*), v. —nades: een *algemeene —.*
- Kanonneer'boot** (*klein plat oorlogsschip, met mast en met zeiltuig: ter kustverdediging*), v. —booten; —**galjoet** (*oorlogsvaarttuig*), v. —galjoten, zie *Galjoet.*
- Kanon'nenkoorts** (*koorts, die 't gevolg is van vrees voor 't kanonvuur*), v. gmv.

Kanonnier (soldaat der artillerie), m. -s.
Kanonniers-kazerne (kazerne voor de artillerie-soldaten), v. -kazernes.

Kanon'schot (schot met e. kanon), o. -schoten.
Kanonskogel (kogel uit of v. e. kanon), m. -s.
Kanonvuur (het vuur uit een kanon, het vuren met kanonnen), o. gmv.

Kans (Fr. mogelijkheid tot een gelukje), v. kans: een goede -, een - wagen; er is geen - op, uitzicht; er zijn ook kwade -en; de - opgeven; de - is verkeken, d. i. verloren; de - staat schoon, er is veel kans; ik zie er wel - toe, mogelijkheid.

Kansel (predikstoel), m. kansels: van den - aflezen, in de kerk bekend maken.

Kanselarij (griffie van een gezantschap, bureau van een kanselier), v. -en.

Kanselarijstijl (stijl, welke zich kenmerkt door stijve vormen en geijkte termen, vooral door bastaardwoorden), m. gmv.; verg. Stadhuistijl; -taal (officieele taal), v. gmv.

Kanselier (hoofd eener kanselarij; ook, groot-zegelbewaarder des rijks, uitvaardiger der rijksbesluiten, eerste minister in den Duitschen bond, in Oostenvrijk), m. -s, -en.

Kanselier, de ijzeren -, gesch. wijlen prins Otto von Bismarck, 1815-98.

Kanselredenaar (prediker, predikant), m. -s.

Kansspel, o. -spelen; zie Hazardspel.

Kant (zijde, rand, zijvlak), m. kanten: aan dezen -, aan den - van het water; de goede, de verkeerde - van een lakensche stof; de zelf-, zie ald.; de onder-, de boven-, zie ald.; de stoot-, zie ald.; gij moet van uwen - wat toegeven, zijde; van dien -, van mijn - hebt gij niets te vrezen, wat betreft;

zegsw. zijn zaken aan - doen, er mee ophouden; de scherpe - en wegnemen, afronden, fig. den stijl minder stouterig, hard of bits doen zijn; dat raakt - noch wal, is ongerijmd, heeft hoegenaamd geen grond, lijkt op niets; iets over zijn - laten gaan, zich iets, b.v. een beleediging, niet aantrekken; op het - je af, op het randje, het nippertje af; iem. van - maken, hem van den kant weg doen gaan, fig. hem uit den weg ruimen, dooden.

Kant (spelden- of klossenwerk), v., (soorten), v. -en; de Brusselsche kant is fijn en zeer gezocht, er is ook namaak, z. g. n. gestagen -.

Kant (vierkant, in orde), bn. en bw.: iets - zagen, iets - houwen; - en klaar, geheel gereed: een kamer aan - maken; de zeilen - zetten, gespannen doen zijn.

Kant (frisch, krachtig), bn.: dat 's waar, zei Maartje, hij is -, en heeft een overgroot verstand, nl. haar zoon Krelis, (Asschenberg).

Kanteel (Fr. schietgat, uitgetand muurwerk, getande opening aan den bovenrand van kasteelmuren), m. kanteelen; zie Merloen.

Kantelen (wentelen, omkeeren), ik heb gekanteld: een kist -, een balk -, d. i. op de kanten voortwentelen; bij uitbr. springend noortrollen: de ring - t van den toren, (Bild.)

Kanteloop (wratmeloen met roodachtig vruchtvliesch), v. -loepen, ook wel: Kantaloep; soms, Cantaloep.

Kant'en, ik kante, heb gekant; fig. zich tegen iets -, verzetten; z. Zich aankanten.

Kant'en (van kant), bn.: een - kraagje.

Kant'erstok (helmstok van het roer, roerpen), m. -stokken.

Kant'houwen (goed scherp afschrijven), ik -houwde, ik heb gekanthouwd: een stuk

marmer -; -houwer (steenhouwer), m. -s.

Kantiaan'sche wijsbegeerte (nl. van Immanuel Kant, beroemd Duitsch filosoof, 1724-1804, in 1770 professor te Koningsbergen), v.; zie Hegeliaansche -.

Kant'ig (hoekig, scherp), bn.; -er, -st.

Kant'ne, v. -s; zie Cantine.

Kant'je (randje, smalle kant), o. -s; zegsw. dat staat op het - van vallen, punt.

Kant'je (haringvaatje van duims-eikenhout), o. -s; een - bevat ruim 600 haringen; in een logger kan men 600, in een bom 400 kantjes, op zijn hoogst, bergen; zie Last.

Kant'jiel (Java. zeer klein hert), o. -s; het - is niet grooter dan een middelmatige hond, (Max. Hav.); ook: Kant'jil.

Kant'kloppen (kantmaken), o. gmv.; -klopper, m. -s; -klopster (-werkster), v. -s.

Kant'lijn (lijntje, getrokken links op den kant v. e. brief of v. e. cahier, ± 2 CM. van den rand), v. -lijnen.

Kant'lijn (meetk. ribbe), v. -en: een kubus heeft 12 -en, een n-zijdige piramide heeft 2n -en, een regelm. 12-vlak heeft 30 -en.

Kanton (provincie, district, landsdeel), o. -s; Zwitserland bestaat uit 22 kantons, elk met eigen regeering of bestuur.

Kanton (rechtst. afdeeling van een onzer arrondissementen), o. -s; -gerecht (lagere rechtbank in elk der kantons v. e. arrondissement), o. -en; -naal (tot een kanton behoorend), bn.: de -nale Raad, in Zwitserland;

-neeren (mil. de troepen inleggen in verschillende bij elkaar liggende dorpen); -nemen (mil. afdeeling van het veldleger), o. -en; -rechter (rechter van het kanton; vroeger: vrederechter als nog in Vl.), m. -s.

Kantonnier (Vl. en Limb. wegwerker voor het reinigen der groote wegen), m. -s.

Kantoor (bureau, bureel), o. -toren: het - der belastingen, een notaris -, een handels -, de klerken van een -; zegsw. je bent aan het verkeerde -, adres, hebt het mis; -agen'da, v. -s; -almanak, m. -ken; -bediende (klerk), m. en v. -n; -behoefden (papier, inkt, enz.), v. mv.; -boek (legger voor de boekhouding), o. -en; -heer (employé op een kantoor), m. -heeren; -jas, v. -sen;

-klerk, m. en v. -en; -lessenaar, m. -s; -looper (iem., die voor een kantoor boodschappen doet en gelden int), m. -s; -schrijver (klerk), m. -s; -uur, o. -uren; -werk (arbeid op een kantoor), o. gmv.

Kant'rechten (planken rechthoekig afzagen, rechte kanten maken aan hout), ik -rechtte, heb gekantrecht.

Kant'teekening (aanteekening op den witten kant van een blad), v. -en; fig. kleine, zakelijke opmerking; zie Glos.

Kant'visscherij (het visschen op platvisch langs de kust en wel met treknetten), v. gmv.; ook, Schrobvisscherij; zie Schrobnet.

Kant'werk (werk van kant of de kant zelf; speldenwerk), o.; (soorten), o. -en; -werk-school (inrichting, waar onderwijs wordt gegeven in 't maken van kant), v. -olen;

-werkster (vrouw, die kant maakt), v. -s; -winkel (winkel, waarin als hoofdartikel kant wordt verkocht), m. -s.

Kant'zuil (meetk. driehoekige zuil, ook, drie- of meezijdig prisma), v. -zuilen.

Kanun'nik (vroeger: koorheer, domheer of stiftsheer, thans: wereldlijk geestelijke, die

lid is van een kathedraal-kapittel), m. -en; ook: Canonicus.

Kanna'nikenbanken (het vaste, fraaie gestoelte in het hoogkoor, priesterkoor), v. mv.: de - te Bolsward, te 's-Hertogenbosch, enz.; ook, Koorgestoelte.

Kaolin' (alvinaarde, grondstof van porselein), o. gmv.: - is vrij zuiver en bijna wit.

Kap (hoofddekse), v. kappen: zegsw. de - aannemen, de kloostergelofte doen; de - op den tuin (d. i. haag, heg of heining) hangen, het klooster verlaten, bij uitbr. zijn beroep vaarwel zeggen; promoveeren met de -, met grooten lof; spreekw. *Gelijke monniken, gelijke kappen*, er moet geen onderscheid zijn onder gelijken; iemand de - vullen, hem wat wijsmaken, hem bedotten; alles komt op mijn -, ik moet het gelag, de rekening maar betalen, ook: voor mij is al het werk, al de zorg, enz.; kap en kovel afwerken, verspelen, alles doen, alles verspelen; bij uitbreid. de Friesche -, de Noordhollandsche -, vrouwenmuts.

Kap (dek, bedeksel, dak, enz.; alles, wat aan een kap kan doen denken), v. kappen: de - van een wagen, de - van een molen, enz.; de lederen - voor jachtvogels, om hun den kop te dekken; fig. de - van een vogel, de kuif.

Kapala (hoofdeinde van een sarong), v. -'s.

Kapala-kampung (O.-I. inlandsch dorps-hoofd), m. -s; -oppas (hoofd v. d. politie), m.

Kapas (O.-I. katoenplant), v. -sen.

Kapbeitel (koubetel), m. -beitels.

Kapblok (slagersblok, waarop vleesch in stukken gehakt wordt), o. -blokken.

Kapdoos (toiletdoos), v. -doozen.

Kapel' (Fr. bidplaats, kerk van een klooster, kleine kerk), v. -len: ook, deel eener kerk, meestal met altaar b.v. in een kathedraal: de kapellen van de Westminster-abdij in Londen, zie ook Trans- of Straal kapellen; -letje (bedehuisje langs den weg b.v. in Limburg), o. -s; zegsw. alle -tjes aandoen, alle herbergen langs den weg bezoeken.

Kapel' (dagvinder), v. kapellen; z. Vlinder.

Kapel' (korps muzikanten b.v. in een badplaats), v. kapellen; zie Kapelmeester.

Kapelaan' (eig. priester eener kapel, geestelijke, onder den pastoor eener parochie werkzaam), m. -anen, -s; zie Onderpastoor, Vlaamsch.

Kapelanij' (woning voor een kapelaan, b.v. in Limburg), v. -en.

Kapelmeester (dirigent, hoofd van een korps militaire muzikanten), m. -meesters; fig. scherts. directeur: Waar is de -?

Kapen (grijpen, rooven, vrijbuiten, zeeroof plegen), ik heb gekaapt; zie Rampassen.

Kapenaar (inwoner van Kaapstad), m. -s.

Kap'er (vrijbouter), m. -s; zegsw. er zijn -s op de kust, er schuilt gevaar van mededinging, wij worden bespied door iemand of door lieden, die een zelfde doel beoogen als wij.

Kap'er (schip, dat de koopvaardij van den vijand afbreuk moet doen), m. kapers.

Kap'er (vrouwen- of kinderhoofddekse), v. -s; een wollen -; -tje (kinderkapje), o. -s.

Kap'erbrief (vrijbrief tot kapen in oorlogstijd), m. -brieven; -gast (kapermatroos), m.

-en; -kapitein (kapitein van een kaperschip), m. -kapiteins; -schip (roofschip, schip dat ter kaap vaart), o. -scheiden.

Kap'gans (gans v. Nieuw-Holland), v. -zen.

Kap'gebint (balkwerk v. h. dak), o. -en.

Kap'gewelf (gewelfde kap van een gebouw), o. -gewelven: fig. het - der aarde, (Staring).

Kap'hamer, m. -hamers; zie Bilhamer.

Kapitaal' (Fr. hoofdsom, som gelds, inleg-som), o. -talen: een man van -, het maatschappelijk - eener vereeniging, assurantie, levensverzekering, enz., geldelijk fonds; vast -, b.v. gebouwen; levend -, winstopleverend, dood -, dat niet winstgevend wordt gemaakt; ook fig. omlopend -, bedrijfs-; in de industrie is - de voorraad goederen, die zelf voortgebracht zijn of tot nieuwe voortbrenging dienen, als b.v. de fabrieksgebouwen, de trekkieren, de vervoermiddelen, de grondstoffen, enz.

Kapitaal' (groot, voornaam, aanzienlijk), bn.: een -ale fout, een - gebouwen; een -ale letter, hoofdletter; de -ale straf, de doodstraf; een -ale misdaad, vreeselijk; bw.: hij houdt zich -, uitstekend.

Kapitaalsverzekering (het assureeren van het bedrijfskapitaal eener handelonderneming), v. -en.

Kapitalisatie (kapitaalvorming), v. gmv.

Kapitaliseeren (bij een kapitaal voegen, een kapitaal laten aangroeien, kapitaal maken).

Kapitalis'me (de macht van het geld in het economische leven), o. gmv.: de strijd tegen het - of tegen het kapitaal.

Kapitalist' (man van geld, iemand die kapitaal heeft of bezit), m. -en.

Kapiteel' (bovenste deel of hoofd van een zuil), o. kapiteelen; zie Zuil.

Kapitein' (Fr. gezagvoerder op een lastschip, een koopvaardijder, een oorlogsschip, een zeeboot, een mailboot), m. -s.

Kapitein' (mil. hoofdman, bevelhebber eener compagnie), m. -s; zie het vero. Hopman.

Kapitein-adjutant' (mil. kapitein en adjutant v. d. majoor), m. kapiteins-adjutanten.

Kapitein-chinees' (Java. verantwoordelijk hoofd der in de residentie of afdeling wonende Chineezers: de betrekking is niet van militairen aard), m. -chineezers; zie: Luitenant-chinees en Majoor-chinees.

Kapitein-generaal', m. kapiteins-generaal: Maurits was -, opperbevelhebber. vero.

Kapitein-ingenieur' (mil. kapitein en ingenieur der genie), m. kapiteins-ingenieurs.

Kapitein-kwartiermeester (mil. kapitein en hoofd van inkwartiering en administratie), m. kapiteins-kwartiermeesters of kapitein-kwartiermeesters.

Kapitein-luitenant (marine. zeeofficier, een rang lager dan kapitein-ter-zee), m. kapitein-luitenants.

Kapitein'schap (ambt van kapitein), o. gmv.

Kapitein'sche (O.-I. kapiteinsvrouw), v. -n.

Kapiteinsplaats, v. -plaatsen; -rang, m. gmv.; -sterren (drie sterretjes van zilver aan weerszijden vóór op den halskraag als distinctief van rang), v. mv.

Kapitein-ter-zee' (marine. bevelhebber over één oorlogsschip), m. kapiteins-ter-zee.

Kapitolijnsch', bn.; zie Capitolijnsch.

Kapitool' (hoofdburcht van het oude Rome), o., zie Capitool; gesch. het - werd door de ganzen gered, 390 v. C., zie ook: Tarpejische rots.

Kapitool' (Huis van afgevaardigden in Washington), o. gmv.

Kapit'tel (hoofdstuk, vooral uit de H. Schrift of den Bijbel), o. -s, -en: een - uit den Bijbel lezen.

Kapit'tel (de gezamenlijke kanunniken of koorheeren), o. -s of -en: zegsw. in het - zitten, er lid van zijn; stem in het - hebben, in de vergadering van het kapittel mede mogen stemmen of mogen meespreken, fig. zich mogen doen gelden.

Kapit'tel (in een klooster, de vergadering of vergaderzaal ter bespreking van kloosterzaken of tot voorlezing van de regelen der orde), o. -s.

Kapit'telbank, v. -banken, ook: Kanunnikenbanken of Koorgestoelte.

Kapit'teldag (de dag, waarop het kapittel vergadering houdt), m. -dagen.

Kapit'telen (streng berispen, penitentie opleggen), ik heb gekapitteld: fig. iem. -, ernstig onderhouden, hem de les lezen.

Kapit'telheer (kanunnik), m. -heeren.

Kapit'telkamer (vertrek, waarin de gezamenlijke kloosterlingen plaats nemen), v. -s.

Kapit'telsgewijze (in kapit'tels of in hoofdstukken), bw.: een werk - indeelen.

Kapit'telstokje (stokje, waaraan de linten zijn bevestigd, die de hoofdstukken (capita) van een boek aanwijzen), o. -s; bij overdr.: geribbeld suikerstokje; ook, staafje aan een halsketting.

Kap'jaar (het jaar, dat het hout gekapt moet worden), o. gmv.: hakhout, dat het - heeft bereikt, (C. O.); zie: Slaghout en Akkermaalshout.

Kap'laars (hooge laars met kap of kniestuk), v. -laarzen: e. jager, e. ruiter met -laarzen.

Kap'laken (zeew. extra-premie voor een schipper ter koopvaardij boven de bedongen vracht), o. gmv.: het - was eig. een fool tot het kopen van een lakenschen kapmantel, vero.; thans zeker percentje in de winst.

Kap'mantel (vrouwenmantel, huik), m. -s.

Kap'mes (hakmes), o. -messen.

Kap'naald (sieraad, door de N.-Holl. boerin aan het voorhoofd gedragen), v. -naalden.

Kapoen (vetgemeste jonge haan), m. -en.

Kapo'eres, kapo'eres (Bargoensch. kapot, stuk; dood), bn.: het slot is -, het beest is -.

Kapoets' (kapoetsmuts, schippersmuts met bont), v. -en; ook: Karpoets, Kapuits.

Kapok' (O.-I. wollige vezels rondom de noten van den wolboom), v. gmv.; -bed (beddezak met kapok gevuld), o. -bedden; -boom (O.-I. boom, wiens noten de kapok [bedvulling] geven), m. -en; -kussen (kussen van kapok), o. -s; -matras, v. -sen; -olie (O.-I. olie uit de pitten v. de kapokvrucht), v. gmv.

Kapot' (stuk, gebroken), bn.: het slot is -, iets - slaan; fig. onthutst, van streek: ik ben er - van; -gaan, sterven, plat.

Kapot'gaan (stukgaan, breken), het ging -, is -gegaan: een goedkoop slot gaat op den duur -; ook: sterven, volkst.

Kapot'jas (lange soldatenjas, schanslooper), v. -jassen, ook: Kapot', v. kapotten.

Kapot'maken (stukmaken of -breken), hij maakte -, heeft -gemaakt: het speelgoed -; iem. -, doodden, een varken -, slachten, volkst.; evenzoo: -slaan, -trekken, -gaan, -valten, enz.

Kap'pelen (zuur worden, schiften), de melk kappelde, is gekappeld.

Kap'pelingen (afhaksels, spaanders), m. mv.

Kap'pen (vellen, omhouwen), ik heb gekapt: boomen -; den mast - (bij storm); den kabel -, met den bijl doorkapen, omdat er geen tijd meer is, het anker te winden; het anker -.

Kap'pen (fig. snijden, fijnhakken, kleinmaken), ik heb gekapt: groente -, kool -, hout -; koek -, d. i. op de kermis een koek in twee of drie slagen doórslaan.

Kap'pen (het haar opmaken, optooien), ik heb gekapt: zich laten -, zich zelf -; wie heeft u zoo mooi gekapt? zie Friseeren.

Kap'per (haartooier), m. -s; zie: Coiffeur en Friseur.

Kap'per (een klimmend bloemgewas), v. -s, ook: O.-I. kers, eig. uit Peru.

Kap'per (biervlas, 1/2 pint, 1/3 Liter), m. -s.

Kap'persbediende (bediende v. e. kapper), m. -n; -winkel (winkel, ook, salon v. e. kapper), m. -s.

Kap'perje (duif met een kuifje), o. -s.

Kap'perjeskool (stuitkool), v. -koolen.

Kap'riool' (boeksprong), v. -olen; zie: Capriool.

Kap'roen' (hoofddeksel, kap, muts; huif voor paarden), v. -en. vero.

Kap'seizen (scheepst. omslaan, kantelen), het schip -seisde, is gekapseisd: de boot -seisde voor de derde maal; ook: Kopseizen.

Kap'sel (haartooisel eener dame), o. -s: een nieuwmodisch -; zie Coiffure.

Kap'sies maken (aanmerkingen maken), hij maakte -, heeft allerlei - gemaakt; z. Captie.

Kap'speld (lieft gouden speld, door de N.-H. boerin als sieraad aan de slapen van 't hoofd gedragen), v. -spelden; -spiegel (kleine spiegel op voetstuk om zich voor te kappen, kleine toiletspiegel), m. -s.

Kap'stok (lat met knoppen, om er de kap of den mantel aan te hangen), m. -stokken.

Kap'tafel (toilettafel), v. -tafels.

Kapucijn' (Franciscaner kloosterling in een bruine pij, zoo genoemd naar zijn capuce of kapuus), m. -en, zie Capucijner.

Kapucij'ner, m. -s; zie Kapucijn.

Kapucij'ner (e. soort v. grauwe erwt), m. -s.

Kapuits'muts (bontmuts, kapoets), v. -en.

Kar (tweewielige wagen, ook, voertuig in 't algemeen), v. karren, verkl. -retje, o. -s: een asch -, een honde(n) -, een kip -, een mest -, een vuilnis -, zie ald.; -bet. ook rijwiel, gmz.; zegsw. zijn -retje rijdt op een zandweg, het gaat hem naar den vleeze.

Karaak', kraak (Spaansch of Portugeesch koopvaardijship uit de oude dagen), v. karaken, kraken; zie Kraakporselein.

Karaat' (thans verouderde maat tot het bepalen van het gehalte van het goud), o. karaten of karaats: zuiver goud is 24 karaat of 1000 deelen fijn; goud van 18 - is $18/24$ fijn goud en $10/24$ alliage; goud van 14 - is $14/24$ fijn goud en $8/24$ alliage; thans drukt men de deelen fijn in duizendsten uit b.v. 0.965 = 965 deelen fijn van de 1000 en 35 deelen alliage; volgens de wet van 18 Sept. 1852 moet het gehalte van gouden werken wezen 0.916 of 0.833 of 0.750 of 0.583 met een speling van 0.003; van zilveren werken of 0.934 of 0.833, met een speling van 0.005.

Karaat' (gewichtseenheid voor paarlen, diamanten en andere edelgesteenten, 205 milligram, $\pm 1/5$ gram), o. karaten; voor goud is het - gelijk 12 grein, d. i. $\pm 3/5$ gram.

Karabijn' (kort ruitergeweer, buks), v. -en.

Karabinier' (ruiter met karabijn), m. -s.

Karaf', kraf (water- of likeur'flesch), v. -fen.

Karal'ben, m. mv.; zie Kariben.

Karakal, m. -s; zie Caracal.

Karakol' (wijngaardstak), v. -len: de - wordt in Z-Limburg veel gevonden en door velen gegeten; zie Caracole.

Karak'ter (aard, inborst, genoeidgestellheid, temperament), o. -s: hij heeft een goed -, dat is zoo zijn -, hij was van een openhartig, aantrekkelijk -, (C. O.)

Karak'ter (zielskracht, wilskracht, fermititeit), o.: een man van -, beginselen; een rast - toemen, geen - hebben.

Karak'ter (tooneel: type), o.: hij trad op in 't - van gierigaard; enig - goed uitbeelden.

Karak'ter (lettertype, drukletter, geschreven letter), o. -s: een aanplakbiljet met groote -s; zie Lettersoort.

Karak'ter (cachet), o. gmv.: het N.-Br. landschap heeft een eigen -, type.

Karak'terdans (dans, die een of ander type, een of anderen hartstocht uitdrukt), m. -en.

Karakteriseeren (kenmerken, kenschetsen).

Karakteristiek' (eigenaardig, typisch), bn.: Van der Werf, een -e verschijning, (Potg.); een - gebarenspeel; een - tafereel.

Karakteristiek', v. gmv.: de - v. e. land, v. e. volk, het typische, het eigenaardige.

Karak'terkunde (kennis v. d. karakters der menschen), v. gmv.; -loos (laag, zonder eergevoel), bn.; -stuk (tooneelstuk, waarin men de ontwikkeling van karakters ten doel heeft), o. -stukken; -trek (kenmerk v. e. karakter), m. -trekken; hoogmoed is een Spaansche -trek; -vol (typisch), bn.: de taal der Evangelien is - en indrukwekkend.

Karavaan' (troep woestijnreizigers), v. -anen: een - bestaat meest uit kooplieden, die voor de veiligheid samen reizen, meest met kamelen en een langen stoet vormend; schertsend: kijk, wat -, d. w. z. wat een troep kinderen, heeft die vrouw bij zich!

Karavaan'thee (fijne Chineesche thee, welke langs den Siberischen handelsweg naar Europa door karavanen wordt overgebracht), v. gmv.

Karavancier' (kameeldrijver bij een karavaan), m. -s.

Karavansera' (oostersche pleisterplaats voor karavanen), v. -s; zie Caravansera'.

Karbeel' (kraagsteen), m. -s, -en; z. Korbeel.

Karbies', v. -zen, zie Kabas: een - wordt wel gebruikt om er boodschappen in te halen.

Karbol', o. en m.; zie Carbol.

Karbonade (eig. vleesch op carbons of kolen geroosterd: e. gebraden of geroosterde runder- of varkensrib), v. -n of -s; -naadje (kleine karbonade), o. -s.

Karbon'kel (hoogroode robijn), m. -en, -s; (stofnaam), o.; fig. koolzweer of negenoog, m. -s; -neus (neus vol roode puisten, b.v. van den alcoholist), m. -neuzen.

Karbouw' (buffel op Java), m. -en: de - is de trouwe gezet van den landbouwenden Javaan; deze noemt hem karbo of kerbo.

Kardeel' (scheepst. hijschtouw), o. -s.

Kardemom' (zekere doosvrucht in O.-I., ook: de zaadkorrels er van, waaruit likeur van dien naam gestookt wordt), v. gmv.

Kardinaal' (lid v. d. pauselijken senaat, door den paus benoemd; de kleur van zijn gewaad is scharlakenrood), m. -alen: de kardinalen vormen den Raad des pausen, of het H. College, dat o. m. met de pauskeuze is belast; ze zijn 70 in getal; aan hun hoofd staat de oudste der kardinaal-bisschoppen.

Kardinaal', bn.; zie Cardinaal.

Kardinaal'-bisschop (eerste klas van kardinalen), m. -bisschoppen: er zijn 6 -bisschoppen; -diaken (derde klas van kardinalen), m. -diakens: er zijn 14 -diakens; -priester (tweede klas van kardinalen), m. -priesters; er zijn 50 -priesters.

Kardinaals'bloem (purperbloem, prachtig langlevend gewas), v. -bloemen.

Kardinaals'hoed (scharlaken-roode hoed als teeken der waardigheid), m. -en; z. Hoed.

Kardinaal'vogel (N.-Amerikaansche vink met roode kuif en rooden snavel), m. -vogels; ook: kleine papegaai met roode veren.

Kardoer' (artisjokachtige tuinvrucht, Spaansch gewas), m. gmv.

Kardoes' (krulhoed), m. -doezen: een goedge - , poedelhoed.

Kardoes' (met kruut gevulde rol; schietpatroon v. e. kanon), v. -zen. vero.

Kardoes'papier (wit pak-of omslagpapier), o.

Kareel' (gebakken steen, tichelsteen), m. -en; ook: -steen (baksteen), m. -en; verder: -bakker, m. -s; -bakkerij, v. -en.

Karekiet', m. -en; zie Karkiet.

Karel (eigen persoonsnaam), m.: orde van - III, Spaansche ridderorde; orde van - XII, Zweedsche ridderorde; orde van - Frederik, Badensche ridderorde.

Karelromans (al de romans uit de Middeleeuwen, die sagen en overleveringen bevatten, den lezer als daden van Karel den Grootten voorgesteld), m. mv.: de - zijn epische berijmde Fr. gedichten, die v. d. 11e tot de 14e eeuw op de burchten der edelen werden voorgedragen; alleen van één er van nl. Karel ende Elegast bestaat nog de volledige vertaling in het Dietsch, van de overige, die in het Vlaamsch werden overgebracht zijn ons slechts fragmenten bewaard, zie Rolandlied.

Karet'schildpad (de schoonste zeeschildpad der keerkringszeeën), v. -padden: (stofnaam), o.; ook: Caré -.

Karet'boom (O.-I. caoutchouc- of gomboom), m. -boomen.

Karl'ben (inboorlingen van de zuidelijke kleine Antillen en van Guyana), m. mv.

Kar'rig (gierig, erg zuinig), bn. en bw.: hij is - met zijn lof; een - loon, gering; - voedsel, weinig; - voorzien zijn van iets, schraal; onze onderwijzers worden - bezoldigd, (Mult.)

Karikaturist', m. -en; zie Caricaturist.

Karikatureeren (bespottelijk in tekening voorstellen); zie Caricatureeren.

Karikatuur', v. -uren; zie Caricatuur.

Karkant' (Fr. halssnoer van edelgesteenten, breed ahangend; juweelen hals- en borstieraad), m. -en.

Karkas' (geraamte, rif), o. karkassen; in de volkst. lichaam: zijn mager -.

Karkas' (omvoeld, zeer dun ijzer- of koperdraad voor neepjesmutsen), o. gmv.

Karkas' (afgeplozen romp v. gevogelte), v. -sen.

Karkiet' (rietvogel, rietzanger), m. -en: de groote of dubbele -, rietlijster; de kleine -, rietvink; de - bouwt zijn nest tusschen een 3- of 4-tal riethalmen.

Karkijntje (vrouwenkapje), o. -s.

Karls'bader water (heilwater, in kruiken in den handel gebracht, uit de koude of warme bronnen van Karlsbad (Bohemen)); -zout (geneeskrachtig zout, uit het bronwater van Karlsbad getrokken), o. gmv.

Karmel (aandr. Palestina: scherp geteekend

voorgebergte a. d. Middell. Zee, 170 M. boven de zee), m.: de - is beroemd in de Bijb. geschiedenis.

Karmeliet' (kloosterling v. d. Karmelieten-orde), m. -en; zie Carmelieten.

Karmelietenklooster (het eerste werd gesticht op den berg Karmel, aan de Middell. Zee (Palestina) in 1156), o. -kloosters.

Karmena'de (karbonade), v. -n. volkst.

Karmijn' (wijnroode verf- of kleurstof, verkregen uit de cochenille), o. gmv.; -en, bn.: een dik bobbertje met -en kooenen, (Klik-spaan); -rood, o. gmv.; -inkt, m. gmv.

Karmozijn' (een soort van purperverf, hoogrood), o. gmv.; ook: Karmijn.

Karn (karnwal, boterton), v. -en.

Karnemelk (botermelk; melk, ontdaan van de boterdeelen), v. gmv.; -sbrij, v. gmv.; -spap, v. gmv.; -ston, v. -tonnen.

Kar'nou (boter maken), ik heb gekarnd; -hond (hond, die den karnmolen doet draaien), m. -en; -molen, m. -molens.

Karnof'felen (drukken, folen), ik heb gekarnoffeld: een zieken vinger -; zie Knuffelen.

Ka'roe (W.-I. mais), v.; zie Djaogeng.

Karolijn'tje, o. -s; zie Karlijntje.

Karolin'gers (gesch. Fr. en Deutsche vorsten uit het geslacht van Karel den Grooten), m. mv.: in Fr. uitgestorven in 987, in Duitschland in 911.

Karon'je (helleveeg), v. -s, spreekt. Keronje, zie aldaar.

Karos' (statiekoets), v. karossen.

Karot' (rol toebereide snuiftabak), v. -ten.

Karot'tenfabriek, v. -en; -touw (bindtouw voor karotten), o. -touwen; -trekker (karottenfabrikant), m. -trekkers.

Kar'per (weekvinnige zoetwatervis), m. -s: de gewone - wordt ook in vijvers gekweekt; -gehakt (karperfrikadel), o. gmv.; -schotel (gerecht van karpers), m. -s.

Karpet' (langwerpig, losliggend vierkant vloerkleed), o. karpetten.

Karpoets' (kapoetsmuts), v. -en: jij, een karpoetsmuts op je gepoeierde hoofd! (C.O.)

Karreel' (riddertijd: vervaarlijke pijl), m. -en: de springalen schoten de -en met groote kracht en snelheid af.

Kar'reknecht (knecht, als voerman van een kar), m. -s; -man (vuilnisman), m. -lui, -mannen; -paard (paard, dat een kar trekt), o. -en; -voerder (O.-I. bezitter of voerman v. e. kar als vervoermiddel), m. -s: de loerah was -; -vracht (-lading), v. -en.

Kar'ro, ka'ro (honden naam), m. -'s.

Karsaal' (grof gekeperd Engelsch laken voor militaire mantels), o. (soorten), o. -en; -en (van karsaal), bn.: een - mantel.

Karspel, o. -spelen, -s; zie Kerspel.

Kartel' (vereeniging of syndicaat van ondernemers en fabrikanten), o. -s: een - heeft tot doel, de concurrentie het hoofd te bieden en de prijzen vast te doen blijven; zie Cartel.

Kartel (kerf, insnijding, keep), m. kartels.

Karteldarm (ontl. kronkeldarm, middelste deel van den dikken darm), m. -darmen.

Kartelen (inkepen, rondachtig inkerwen), ik heb en het is gekarteld: een geldstuk met gekartelden rand; ook: de melk is gekarteld (gekarreld), geschift: zegsw. dat zal -, misloopen, haperen; -ig (zuur, geschift), bn.

Kartelen, zie Greineeren.

Karteling (gekartelde cirkellijn rondom

de rondstempeling onzer munten), v. -en.

Kartets' (blikken bus met schroot en kogeltjes, die uit kanonnen en houwitser's werden geschoten), v. -en; -kogel, m. -s; -vuur, o. gmv. vero.; zie Shrapnel.

Karthuizer, m. -s; zie Kartuizer.

Kartof'fel (aardappel), v. -s. gew.

Kartograaf', m. -grafan; zie Cartograaf.

Karton' (Fr. licht bordpapier), o. gmv.

Kartonna'gefabriek (werkplaats voor het machinaal vervaardigen van allerlei voorwerpen van karton), v. -fabrieken. (g = zij).

Kartonneeren (een boek in bordpapier inbinden); -ing (het kartonneeren), v. -en.

Karton'nen (van karton), bn.: een - doos.

Kartouw' (14e-eeuwsche naam voor kanon), v. -en: Geschut nocht donders van -en verstoren hem, nl. Frederik Hendr. vóór Breda in 1637 (Vondel); vloeken als een -, bulderend.

Kartuizer (kloosterling van de orde van den H. Bruno), m. -s: deze orde werd in 1082 gesticht; zij heet naar de plaats der stichting, nl. Chartreuse (Cartusia), bij Grenoble.

Karveel' (klein, snelzeilend schip in Spanje en Portugal), v. en o. -s, -en.

Karveels'werk (timm.houtverbinding, waarbij de planken met randen over de vorige heenschieten), o. gmv.: scheepst. een boot of sloep met - opboeien.

Karviel' (scheepst. hijschblok), o. -s, -en.

Karwats' (lederen zweep met riemen), v. -en.

Karwel' (Fr. corvée: werk, zware arbeid; ook: een huis enz., waaraan men werkt), v. -en; -tje (een klein werk), o. -s: e. aardig -)

Karwij' (plantk. een 2-jarig schermbloemig gewas), v. gmv.; de - heet ook hofkomijn of wilde komijn; -zaad, o. -zaden: uit het - slaat men olie, zie ook Kümmel.

Kas (geldkas), v. kassen: zegsw. niet bij - zijn, geen contanten hebben; de - opmaken, narekenen en zien of alles akkoord is; aan de - staan, voor de geldzaken zorgen; zegsw. bij iem. in de - zijn, staan, in de gunst.

Kas (gevangenis), v.: in de - zitten, naar de - gaan, volkst.; zie Kast.

Kas (broeibak of -huisje), v. kassen; -druif (druif, gekweekt in een broeikas), v. -druiven.

Kas (oogkas), v. -sen: zijn oogen pulden van toorn uit de kassen.

Kas'boek (kantoorboek, waarin alle ontvangsten en uitgaven worden aangeteekend), o. -en.

Kas'je (getralied kastje aan het stadhuis), o. -s: zegsw. zij staan in het -, ze zijn in ondertrouw of aangeteekend, ze gaan trouwen.

Kas'geld (handel. contant geld, het betreft kleinere sommen), o. -gelden.

Kas'houder (kassier; ook: kleinhandelaar in goud- en zilverwerken), m. -houders.

Kas'sian, tw., zie Kassian.

Kas'jmir (fijne wol van geiten uit de vallei Kasjmir in Eng.-Indië), o. gmv.; verder: kostbare, fijngeweven lakenstof; ook: Kazemir, Kazimir, Kasjemir.

Kaskena'de (blufferige drukte), v. gmv.: het woord - is verbasterd uit Gasconnade, zie ald. alsook: Gasconner; veel - maken.

Kaskien', -kijn' (laag uitgesneden, fraai N.-H. boerinnenjakkje), m. -en: de - heeft mouwen tot den elleboog en reikt tot de knie; het was vooral een 17e-eeuwsche dracht.

Kaspapier (wit papier tot belegging van kastplanken), o. -en; ook, Kastpapier.

Kas'rand (uitgeslagen rand van wit of ge-

kleurd papier), m. -en; de -randen worden afhankelijk aan de voorzijde der kastplanken gehecht; ook, Kaststrand.

Kassa've (brood v. d. wortel v. d. maniok), v., ook, Cassave; zie Cassavemeel.

Kasseeren, zie Casseeren.

Kassel', kassel'e (Vlaamsch. harde granietsteen, straatsteen), v. kasseien; -steen, m. -en; -weg, m. -wegen; -enslijper (straatlooper), m. -s, zie Diamantslijper.

Kassel'en (Vlaamsch. bestraten, plaveien), ik kasseide, heb gekasseid: een weg -.

Kas'sen (inzetten of invatten van edelsteenen), ik heb gekast: een diamantje in zilver -.

Kas'sian (O.-I. uitroep van medelijden), m.: ik heb - met u; vooral tw. met de bet.: arme jongen! arm ding! hoe jammer!

Kas'sie (purgier-geneesmiddel, -kruid), v. gmv.

Kassier' (commissionnair in effecten, wisselaar van geldspeciën, incasseerder van wissels, van coupons, van effecten), m. -s, -en.

Kassier' (handelsbediende in een bankzaak), m. -s; de - is belast met het ontvangen en uitbetalen van gelden.

Kassiers'boek (kantoorboek van een kassier), o. -en; -briefje (handelspapier aan toonder, betaalbaar bij den kassier, die het uitgaf), o. -s; -kautoor, o. -kantoren; -knecht (looper v. e. kassierskantoor), m. -knechts; -provisie, v. gmv.

Kas'sig (gescheurd, nl. van ongebruikt papier), bn.

Kast (meubel, getimmerde bewaarplaats), v. -en: een boeken-, de porselein-; heeft dit huis wel -en?; bij uitbr. gevangenis: hij heeft in de - gezeten, zie Kas; ook, oud, vervallen gebouw en rammelkast, zie aldaar; in studententaal: gemeubileerde kamer.

Kastanje (boom, geheeten naar de stad Kastana in Pontus), m. -s; (vrucht), v. -s; de tamme of zoete - is afkomstig uit Klein-Azië; zegsw. de -s voor een ander uit het vuur halen, voor een ander een gevaarlijk werkje doen, terwijl deze zich buiten schot houdt, doch er al het voordeel v. geniet (fabel); -achtigen (plantenfamilie), v. mv.; -boom, m. -en; -bosch, o. -bosschen; -bruin (bruin als een kastanje), bn.: -e haren, -mahoniehout; als zn. o.; -kleurig, bn.: -haar, een -e vaas; -laan (laan v. kastanjeboomen), v. -lanen; -vaas (roodbruine vaas), v. -vazen.

Kas'te (Eng. Indië: erfelijke stand, gesloten kring, waarin geen vreemde wordt opgenomen), v. -n; de -n der Hindoes zijn vier in getal: priesters, krijgslieden, landbouwers, ondergeschikten, elke - is onderverdeeld in klassen; zie echter Paria.

Kasteel' (burcht, sterkte omringd van wallen en grachten, voorzien van torens), o. -en; zegsw. -en in de tucht bouwen, hersenschimmen najagen, vervuld zijn van ijdele verwachtingen, vol zijn v. grootsche maar ijdele plannen.

Kas'tegeest (denkwijze, heerschende in een kaste, geest van uitsluiting), m.; fig. thans ook: Standengeest, zie ook: Clubgeest.

Kas'tekort (O.-I. deficit), o. -en.

Kastelein (oudt. slotvoogd, nu herbergier), m. -s; -es, v. -en; spreektaal: -sche, v. -n.

Kastelenij' (de waarigheid, ook, de woning van den slotvoogd), v. -en (gebouwen). vero.

Kast'enmaker (meubelmaker), m. -s.

Kas'ter-olie (wonderolie, ricinusolie: purgeermiddel), v. gmv.

Kastie' (balspel, met haren bal en slaghout te spelen, en wel door twee partijen elk van twaalf personen), o.: hij speelt -, dat's andere pret, (C. O.); -spel, o. gmv.

Kastijden (tuchtigen, pijnlijk straffen), ik kastijde, ik heb gekastijd; -ing (afzetseling, slaag), v. -en: iem. 'n- toedienen, (Mult.)

Kastiliaan' (bewoner van Kastilië, gewest van Spanje), m. -anen; ook gebruikt voor Spanjaard, Spanjool: de laffe Kastiljaan, door ons ten buit gemaakt, (Th. v. Rijswijk); -llaansch (Spaansch), bn.: -e trots.

Kast'je (kleine kast), o. -s; zegsw. iem. van 't - naar den muur sturen, d. i. van Pontius naar Pilatus, zie Pilatus; of van bakboord naar stuurboord, zie Bakboord.

Kastoor' (bewerkt beverhaar), o. gmv., (hoed), m. -toren; -to'ren (van kastoor of beverhaar), bn.: een - hoed.

Kast'papier, o. gmv.; zie Kaspapier.

Kastrol' (braadpan, stoofpan met opstaanden rand), v. kastrollen.

Kasua'ris (dierk. een geslacht van loopvogels), m. -sen; de - leeft vooral in Australië en behoort tot de familie der struisvogels. (s = z). **Kat** (bekend viervoetig huisdier), v. katten: de wilde -, (leeft in O.-I. op boomen); de tamme - (huiskat); de Cyperische - (grijs met zwarte dwarsstrepen, van het eiland Cyprus); de Spaansche - (donkergeel); de Kartuizer - (blauwachtig grijs); de Angora - (met lang zijdeachtig haar);

zegsw. een - in den zak koopen, iets koopen zonder het te zien, bedot worden; de - uit den boom kijken, zeer geduldig den afloop afwachten; de - de bel aanbinden, den eersten stap doen tot een gevaarlijke onderneming, het gevaarlijkste werkje ten bate van anderen doen; leven als - en hond, zeer oneinig; zij is een -, kribbige, ook, snibbige vrouw; zij zingt zoo valsch als een -, in hooge mate valsch; de - in het donker knippen, in stilte of heimelijk kwaad uitvoeren; als de katten muizen, dan mauwen ze niet, als woelige kinderen eten, zijn ze stil en hoort men ze niet; het muist, wat van katten komt, kinderen hebben den aard der ouders; een - een kat noemen, ronduit zeggen, wat en hoe men denkt; diplomaten noemen een - een beest met vier pooten, draaien om de zaak heen, schenken geen klaren wijn; zie verder Katje en ook, Smeer.

Kat (krijgsw.), v. -ten; zie Evenhoog.

Kat (scheepst. takel, om het anker tot voor het kluisgat te hijschen), v. katten; -anker (werpanker met één tand), o. -ankers.

Kat (zweep), v. -ten: een - met negen staarten, zweep met negen touwen aan één steel.

Kat (aarachtige bloeiwijze), v.; zie Katje.

Kat'aal (kleine soort van aal); (als voorwerpsnaam), m. -alen, (als stofnaam), v. gmv.

Kat'aas (deugniet, kwajongen), o. gmv.

Kat'achtig (lijkende op een kat), bn.: -e dieren, b.v. leeuwen, tijgers, panters, luipaarden, enz.; zie Kattengeslacht.

Katafalk' (een met een zwart kleed bedekte opstand in den vorm van een doodkist op schragen), v. -en; bij de - worden R.-K. kerkelijke plechtigheden verricht, z. A b s o u t e.

Katafalk' (verhevenheid, waarop een overledene van hooge geboorte of van hoogen rang wordt tentoongesteld), v. -en: op de - liggen dan de ridderorden, wapenschilden,

enz., terwijl wachters en brandende kaarsen de omlijsting vormen.

Katakombe, v. -n; zie Catacombe.

Katslepsie (*ledenverstijving bij zenuwziekten*), v. (s = s).

Katapult, v. -en; zie Catapult.

Katarakt, v. -en; zie Cataract.

Katecheet, m. -eten; zie Catecheet, enz.

Katechismus, m., zie Catechismus.

Kater (*mannetjeskat*), m. -s; zegsw. een - hebben, zie Katterig, verg. Catarrh.

Katern (*zes blaadjes postpapier*), v. en o. -en. **Katbalzen** (*zwoegen, sloven, tobben*), ik kathalsde, heb gekathalsd.

Kathedder (*leerstoel, spreekgestoelte*), m. -s; --**socialisten**, m. mv.: hoogleeraren, die het socialisme verkondigen; zie Cathedraler.

Kathedder (*bisschopszetel in een kathedraal*), m. -s; zie Ca'thedra.

Kathedraal (*kerk van den bisschop, domkerk*), v. -dralen: de - wordt aldus genoemd n. d. ca'thedra of bisschopstroom; z. Plebaan.

Kathedraal, bn.: een - drale kerk; -**glas**, gekleurd, zwaar vensterglas.

Katheten (*meek. de twee rechthoekszijden van een rechthoekigen driehoek*), v. mv.

Kather (*heelk. buis tot aftapping der urine*), m. -s.

Kathode (*negatieve pool van een elektrische batterij*), v. -s; het woord - bet. eigenlijk afgang, d. i. plaats, waar de electriciteit een oplossing of ruimte verlaat; zie Electrode.

Catholicisme, o.; zie Catholicisme.

Katholiek, bn.: het -e geloof, leer der R.-K. kerk; een -e bevolking, de -e beginselen.

Katholiek, **Catholiek** (*iem., die tot de R.-K. kerk behoort*), m. en v. -en.

Katholie'kendag (*jaarvergadering e. diocesane Katholiken-vereeniging*), m. -dagen.

Kati (O.-I. gewicht = $\frac{1}{100}$ pikol of 0.6162 KG.), v. -'s: een - is 16 thail, zie ald.; ook, Kattie.

Katjvig (*ellendig, ramspoedig, ongelukkig*), bn.; -er, -st. vero.

Katlik (O.-I. groene duif op Java), v. -s.

Katjang (O.-I. algemeene naam van peulvruchten, van boonen en boontjes), v.: ook is - alleen een aardboon: de - goreng is de geroosterde, ook in Nederland bekende aardnoot of het apennotje.

Katje (*plantk. bloeiwijze in den vorm eener aar, verzameling van eenslachtige bloempjes, geschikt om een gemeenschappelijke as*), o. -s: de wilg heeft tot -s vereenigde bloemen.

Katje (*kleine poes*), o. -s: zegsw. zij is een -, kribbig, nestig meisje; het - van de baan zijn, de eerste, haantje-de-voorste; zij is geen -, om zonder handschoenen aan te pakken, weet zich te weren, is een bij-de-handje.

Katje (*standje*), o.: de chef gaf hem een -.

Katjesdragenden (*plantk. boomen, die met katjes bloeien*), m. mv.: de berk, de els zijn -.

Katjessel (*ruzie*), o.: het zal - worden, het loopt op - uit, op kijken en twisten.

Katknuppelen (*vroeger een volksspel*), o. gmv.: bij het - trachtte men de ingeknipte kat uit de ton te gooien en te vangen.

Katodon (*een soort van walvisch, met tanden in de benedenkaak*), m. katodonten.

Katoen (*wollig omkleedsel der zaden van den katoenstruik of -boom, boomwol: als stof*), o. gmv., (*als handelswaar, weefsel*), v.; ongebleekte -, calicot; gedrukte -, sits; ook: garen b.v. een kluwen -, verder: lampepit,

b.v. de - eener lamp, v. e. petroleumtoestel; zegsw. 'm - geven, zich duchtig inspannen, flink zijn best doen, ook bij het maal, ook bij een vechtpartij; -**achtig** (*als katoen*), bn.: een -e stof, -e vezels.

Katoen'baal (*grootte baal vol ruwe katoen*), v. -balen; -**bleekerij**, v. -en; -**boom** (*in O.- en W.-I. en Z.-Amerika*), m. -en; -**bouw** (*teelt*), m. gmv.; -**drukker** (*iem., die kleuren of patronen op het weefsel aanbrengt*), m. -drukkers; -**drukkerij** (*het katoendrukken; werkplaats of fabriek v. d. katoendrukker*), v. -en.

Katoen'nen (*van katoen*), bn.: een - zakdoek.

Katoen'fabriek (*spinnerij en weverij*), v. -en; -**fabrikant** (*eigenaar v. e. katoenfabriek*), m. -en; -**fluweel** (*goedkoopsoort van fluweel*), o. gmv.: een jurk van -; -**industrie** (*het spinnen en weven van katoen*), v. gmv., ook: -**nijverheid**, v. gmv.; -**plant** (*gewas, dat de katoenstof oplevert*), v. -en; -**plantage** (*plantage, waarop katoen geteeld wordt*), v. -s; -**pluis** (*fijne vezeltjes katoen*), v. gmv.; -**spinnerij** (*fabriek, waarin katoenen draden uit boomwol gesponnen worden*), v. -en, zie Spin machine; -**struik** (*-plant*), m. -en; -**tjes** (*soorten v. katoenen weefsels*), o. mv.: in dezen manufactuurwinkel heeft men mooie -; -**ververij**, v. -en.

Kat'oog (*groenachtige edelsteen*), m. -en.

Katrol (*cirkelvormig blok met rolschijf*), v. katrollen; -**blok** (*hijschblok*), o. -blokken.

Katrol'schijf (*de schijf der katrol zelf, beweegbaar om een door haar middelpunt gestoken as; ook: de rolschijf, die in het katrolblok om haar as kan draaien*), v. -schijven.

Kat'tebak (*fig. zitplaats achter aan een rijtuig voor den knecht*), m. -bakken.

Kat'tebelletje (*Sp. cartapel: klein, onbeduidend briefje, vrouwbriefje*), o. -s.

Kat'tegat (*rond gat in de deur v. e. graanschuur*), o. -gaten: het - dient om de kat toegang te geven.

Kat'tegat (*aardr. zeeëngte tusschen Zweden en Denemarken*), o. gmv.

Kat'tekop (*mil. klein mortier voor granaten*), m. -koppen. vero.

Kat'tekwaad (*allerlei jongensbaldadigheid, kwajongensstreek*), o. gmv.: - uitvoeren.

Kat'ten (*gekochte goederen bij de aflevering afkeuren en weigeren*), ik katte, heb gekat.

Kat'tendoorn, kat'tendoren (*heester onzer heiden en venen*), m. -s.

Kat'tengeslacht (*vingerloopende roofdieren*), o.: het - kenmerkt zich door een ronden kop, scherpe tong, in te trekken scherpe nagels en zeer scherpe tanden: de leeuw, de tijger, de jaguar, de panter, de lynx, enz. en ook de huiskat, behooren tot het -.

Kat'tenkrauid (*plantk. lipbloemige, wilde plant op muren en aan dijken*), o. gmv.

Kat'tenmuziek (*fig. krijschend geschreeuw, ketelmuziek*), v. gmv.: iemand - brengen.

Kattepult, v. -en, volkstaal; zie Catapult.

Kat'terig (*haarpijn hebbende, misselijk, 'n kater hebbende*), bn.: wat zag die man er - uit, onfrisch, vooral na een roes; -er, -st.

Kat'tesprong (*sprong van een kat; pijpbeen in den achterpoot eener kat*), m. -en; verg. Hazesprong.

Kat'testaart (*staart van een kat*), m. -en.

Kat'testaart (*wildgroeiende plumbloem, met paarse bloemen*), m. -en; zie A marant.

- Kattetong** (koekje, zeer dun en lang, ook, dergelijk chocolade-reepje), v. gmv.
- Kat'tevel** (huid eener kat), o. -vellen.
- Kat'tie** (O.-I. Chineesch pond, $\frac{1}{100}$ pikol of $\pm 0,6$ KG.), v. -s; ook: Kat'l.
- Kat'tig** (snibbig), bn.: dit meisje is -; -er, -st.
- Kat'uul** (dierk. nachtroofvogel), m. -uilen: de - bewoont gaarne de bosschen; z. Veld uil.
- Kat'visch** (allerlei kleine, oneetbare visch), m. -visschen, (stofnaam), v. gmv.
- Kat'wilg** (wilg onzer rivieroevers), m. -wilgen: de gele -, de bruine -.
- Kat'wrijm** (geveinsde slauwe), v.: in - vallen; in - liggen; scheepst. windstilte hebben.
- Kaukasisch**, bn.: het -e ras, het blanke, het eerste der vijf menschenrassen.
- Kauri** (schetpje der negers als pasmunt), m. -s: 100 duizend -s is ± 125 franken.
- Kauscher** (Hebr. rein, zuiver), bn.: is dit vleesch -? d. i. bereid volgens de Joodsche, rituele voorschriften en geoorloofd voor de consumptie; ook: Koscher.
- Kauterisatie** (heelk. het dood- of uitbranden), v. gmv.; z. Lapis infernalis. (tie=sie).
- Kauw** (dierk. kleinste, inlandsche kraai), v. -en; ook: kerkkauw, dote, bonte kraai, ka: de - nestelt op torens, in schoorsteenen, enz.
- Kauwen** (fijnmaten met de tanden), ik kauwde, heb gekauwd: op een strootje -, knabbelen.
- Kauwoerde** (een soort van pompoen of kalebas), v. -n; zie Kolokwint.
- Kawa**, v.; zie Kawa.
- Kavalje** (afgeleefd paard), v. en o. -s; ook: een bouwvallig huis, een wrak schip.
- Ka'vel** (lot, deel, aandeel), m. -s of -en.
- Kavelen** (in delen of loten splitsen), ik heb gekaveld; fig. nauwkeurig berekenen: zeev. tij -, eb en vloed berekenen; fig. tijd en tij -, zich naar tijd en omstandigheden schikken.
- Kaveling** (koop, partij, gedeelte), v. -en: de koffie zal bij -en geweid worden.
- Kaviaar'** (Russ. gezouten steurkuit), v. gmv.
- Kawa** (O.-I. inlandsche naam v. e. soort v. peperstruik), v. -s: uit den wortel der - wordt een bedwelmende drank bereid.
- Kawaan'** (dierk. soort van schildpad van middelmatige grootte), v. -wanen.
- Kazak'** (overrok, reismantel), v. -zakken.
- Kazemat'** (It. bomruij gewelf onder den wal eener vesting), v. -matten.
- Kazemir**, **ka'simir**, o.; zie Kasjmir.
- Kazemiren**, **ka'simiren** (van kasjmir of fijn laken), bn.: een - vest.
- Kazen** (dik of zuur worden van de melk; kaas maken), de melk kaasde, ik heb gekaasd.
- Kazer'ne** (soldatenverblijf), v. -s of -n; fig. groot haveloos gebouw, bewoond door allerlei armelijke gezinnen: wat een - v. e. huis!
- Kazerneeren** (in kazernes legeren).
- Kazer'nekind** (O.-I. soldatenkind), o. -kinderen; - taal (ruwe, min kiesche taal), v. gmv.
- Kazimir**, o.; zie Kazemir.
- Kazuaris** (een soort van struis op Nieuw-Guinea en de Molukken, casuaris), m. -sen.
- Kazuffel** (deel van het misgewaad), v. -s, -en: de - is een zijden of halfzijden oppergewaad zonder mouwen; de kleur is wit, rood, zwart, paars of groen.
- Ke'bon** (O.-I. tuin, ook, tuinier, tuinjongen), m. kebons. (e = ee).
- Ked**, **ked'de**, v. kedden, zie Kid.
- Keefskind** (onecht kind), o. -eren. w. i. g.
- Keel** (lichaamsdeel, strot), v. kelen: zegsw. iemand bij de - grijpen, aanvallen; iemand het mes op de - zetten, dreigen, geen keus laten; fig. een - opzetten, hard schreeuwen.
- Keel** (lange smalle strook v. e. plank), v. kelen.
- Keel** (wapenk. rood), o.: een leeuw van -.
- Keel'amandel** (keelkluis), v. -s of -en; - band (band aan muts, pet, sjako), m. -en; - gat, o. -gaten: alles door het - jagen; - klank, m. -en: de klank der ch is een -; - letter, v. -s: de j, ch, k, g, nk, ng zijn de -s; - ontsteking, v. -en: de kroep, de diphtheritis is een -; - pijn, v. gmv.; - spiegel (doktersinstrument tot invendige waarneming der keel), m. -s; - stem (doffe stem), v. gmv.; - tering (tuberculeuze ontsteking en verettering v. h. strottenhoofd en v. verdere deelen der keel), v. gmv.; - ziekte (ziekte, ontsteking der keelholte), v. -ziekten.
- Keen** (kloof, barst, reet, spleet), v. kenen; ook, kiem, oorsprong: de -tjes van het graan; fig. kenen van beschaving.
- Keep** (insnijding, sleuf, kerf), v. kepen.
- Keep** (boschwink, eikelwink, in October en November in ons land), m. kepen.
- Keeper** (Eng. doelverdediger bij het voetbalspel), m. -s.
- Keer** (wending, verandering), m. -en: de ziekte nam een -, gedane zaken hebben geen -; zegsw. iets te - gaan, zich er tegen verzetten; ook: iem. te - gaan, zich tegen hem keeren.
- Keer**, in de uitdr. te - gaan, hij ging te -, is te - gegaan: hij ging vreeselijk te -, d. i. hij was aan 't oppspelen, razen, vloeken, tieren.
- Keer** (reis, ereis, maal), m.: ik ben twee - bij je geweest; keer op keer, aanhoudend; dezen keer zal ik het je vergeven, ditmaal.
- Keer'dam** (stuwdam), m. -dammen.
- Keer'dicht** (dichtk. lyrisch gedicht met telkens terugkeerende slotregel), o. -dichten; zie Refrein.
- Keer'en** (wenden, draaien, wentelen, het onderstboven leggen, omleggen), ik heb en het is gekeerd: kaas -, bleekgoed -, een jas -, het water -, tegenhouden; iemand den rug -, toedraaien; de wind gaat -, veranderen; de kans kan -, naar huis -, gaan; zich -.
- Keer'kring** (aardr. parallel op $23\frac{1}{2}^{\circ}$ ten N. of ten Z. van den aequator gelegen), m. -en: de Steenboks-, $23\frac{1}{2}^{\circ}$ ten Z. van den evenaar en de Kreefts-, $23\frac{1}{2}^{\circ}$ ten N.; de -en vormen de grenzen der heete of verzengde luchtstreek; tusschen de -en ligt de tropische gordel.
- Keer'kringslanden** (aardr. de landen tusschen de keerkringen gelegen), o. mv., zie Tropen; - lijn (aardr. parallel op $23\frac{1}{2}^{\circ}$ breedte ten N. of ten Z. van den evenaar), v. -lijnen; - plant (tropische plant), v. -en; - vogel (een soort van pelikaan), m. -s; - warmte (tropische hitte), v. gmv.; - zon (heete, verzengende zon der tropen), v. gmv.
- Keer'punt** (punt van ommekeer), o. -punten: fig. het - eener ziekte; zie Crisis.
- Keer'sluis** (stuw, enkele sluis), v. -sluizen.
- Keer'vers**, o. -verzen, zie: Refrein en Antiphoon.
- Keer'weer** (blinde straat, stop), m. -weeren.
- Keer'weg** (doodlopende weg), m. -wegen.
- Keer'zijde** (ommezijde), v. -zijden: de - van een penning, de - der medaille, fig. onaangename zijde: helaas, dat ik u de - van den penning moet laten zien, (Potg.)
- Kees** (spitshond), m. keezen; - hond, m. -en. **Kees** (spotnaam voor gewezen patriot, in de

dagen van koning Willem I), m. keezen: en dineer je bij een —, zoo eet je zijn rookvleesch, (Schoolm.), nl. paardevleesch.

Keesjesbladeren (kaasjeskruid), o. mv.

Keest (kern, pit, merg), m.; fig. het fijnste. **Keet** (zoutbalk), v. keten; ook: zoutziederij, zoutkeet: een oude —, een bouwvallig huis.

Keet (loods, planken huis), v. keten.

Keet hebben, volkst. plezier hebben: jongens, wat hebben we een — gehad! pret.

Keezer (kaasmaakster), v. —s, gew.: Gees is een beste —; de bestemming der N.-H. boerin is keezen, keezen, altijd keezen, (C. O.)

Keffen (blaffen van kleine honden, fig. snappen, klijven), ik heb gekeft; —fer (schreeuwer, ruziemaker), m. —s; —fertje (klein hondje), o. —s; —ster (keffende vrouw), v. —s.

Kefir (zuurachtigemelkwijn der Tartaren), m.

Keg, keg'ge (wig), v. keggen.

Kegel (meek. lichaam met plat cirkelvormig grondvlak en uitlopend in een punt), m. —s: de top van een —, de hoogte van een —, d. i. afstand van den top tot grondvlak of basis; een rechte —, een scheeve —; een afgeknotte —, d. i. zonder top; de mantel v. e. —: Kegelmantel.

Kegel (een der negen houten kegels van het kegelspel), m. —s.

Kegel (voorwerp), dat op een kegel lijkt), m. —s; zie: Ijskegel, Dennekegel (denenappel) en Coniferen.

Kegelbaar (iem., die kegelt), m. —s: de 50 —s; —baan (meestal overdekte ruimte, waarbinnen de planken baan is, waarop het kegelen plaats heeft), v. —banen; —bal (grote bal, waarmee de kegelbaar naar de kegels werpt), m. —ballen; —concours (wedstrijd in het kegelen), o. —en.

Kegeldragenden (plantk. naaldboomen), m. mv.: de — heeten coniferen; de pijnen, de sparren, masten, cypressen, ceders zijn —.

Kegelen (het kegelspel spelen), ik —de, heb gekegeld: laat ons een partij —; ik heb hem de deur uitgekegeld, gegooid, plat; —jongen (bediende op de kegelbaan), m. —s: de — roept het getal der omgeworpen kegels, doet den bal terugrollen en zet de kegels weer op.

Kegelmantel (meek. gebogen zijoppervlak van den kegel), m. —s.

Kegelplank (plank, midden op de kegelbaan), v. —en: over de — werpt de kegelbaar den bal om de 9 kegels om te werpen; als hij de plank mist, rolt zijn bal ter zijde, zie Plank.

Kegelsnede (meek. lijn, die ontstaat, als de mantel van den kegel door een plat vlak gesneden wordt), v. —sneden; —top (punt of spits van een kegel), m. —toppen: in den rechten kegel valt de loodlijn uit den — in het middelpunt van het cirkelvormige grondvlak; —vlak (omwentelingsvlak, beschreven door een rechth. driehoek om een der rechtehoeks zijden wentelend), o. —vlakken.

Kegelvormig (den vorm van een kegel hebbende), bn.: een —e berg, —e suikerbrooden, een —e snavel, b.v. van de vinkachtigen.

Keh (lees: kee, afkomsting van singké, Chines in onze O.-I.), m.: de naam — is zóówat een scheldnaam: Dag, leelijke —! ook **Ke**.

Kei (keisteen), m. —en: heidevelden met —en.

Kei (dwaasheid), m. gmv.: een — in 't hoofd hebben, een dwaas zijn; de — leutert hem, hij is niet te best wijs; iem. van den — snijden, hem van zijn dwaasheid genezen.

Keil (keg, wig), m. keilen.

Keilen (een plat steentje over het waterscheren), ik heb gekeild; zie Kiskassen; volkst. Keilderen.

Keisteen (ronde, harde steen), m. —steenen.

Keizel (rolronde, gladde keisteen), m. —s; —gruis (scherven van keizels), o.: in 't scherpe keizelgruis een bloedig merk met naakte voetsool drukkend, (Staring).

Keizer (imperator, als titel: de hoogste vorstelijke waardigheid), m. —s: de — van Oostenrijk, de — van Rusland: zegsw. Bijbel, geef den —, wat des —s is, geef elk het zijne, ook dat, wat men iem. verschuldigd is aan eer, hulde, enz. Matth. 22:21; waar niets is, verliest de — zijn recht, hem, die niets bezit, kan zelfs de hoogste macht niet dwingen tot betaling; spelen om den — zijn baard, om niets d. i. zonder inzet, eig. er om strijden of vechten, of die baard zwart of rossig is, terwijl hij blijkt wit te wezen (fabel); —in' (vrouw, die als keizer regeert; ook, gemalin v. e. keizer), v. —innen; —lijk (des keizers), bn.: de —lijke troepen, het —e leger.

Keizerrijk (gebied, land eens keizers), o. —rijken: Frankrijk werd een — in 1804.

Keizershof (het paleis, ook, de omgeving des keizers), o. —hoven; —huis (stamhuis, geslacht, familie eens keizers), o. —zen: het Habsburgsche —; —kroon, v. —kronen: Otto I vereenigde de — voorgoed met de Duitse koningskroon, (962).

Keizerskroon (plantk. lelieachtige sierplant met rood-gele bloemen), v. —kronen.

Keizersmantel (grote hermelijnen praalmantel), m. —s; zie: Hermelijnen en Rijksinsignien; —titel, m. —s.

Keizerthee (zeer fijne theesoort), v. gmv.

Keikelen (luid praten, twistend spreken), zij kekelden, hebben gekekeld, volkst.; misschien verwant met kakelen.

Keiker (soort van grauwe peulerwt), v. —s.

Keikeren (hakkelen, stotteren, stamelen), ik heb gekekerd, gew.; verg. Kikken.

Kelapa, m. —s, zie Kalapaboom.

Kelder (ondergrondse bergruimte in een huis), m.; fig. naar den — gaan, te gronde gaan: het schip ging naar den —; —achtig (als in een kelder), bn.: een —vertrek; bw.: in de kerken is het soms —achtig koud, (C. O.)

Kelderen (in den kelder bergen), ik heb gekelderd: gekelderde wijn; de aardappels —; ook, een schip —, in den grond boren.

Kelderen (daten v. d. koers van effecten, enz.): de Amerik. effecten gingen —.

Keldergat (lucht- of lichtopening van een kelder), o. —gaten.

Keldergraf (een steenen of gemetselde groeve, b.v. in een grafkelder), o. —graven.

Kelderkamer (kamer boven een kelder), v. —s; —luik (blind, waarmee een kelder wordt afgesloten), o. —en; —meester (opzichter van den wijnkelder), m. —s; —raam (lichtraam), o. —ramen; —rat, —rot (in den kelder levende rat), v. —ten; —spin (grote zwarte spin onzer kelders), v. —spinnen; —tje (kistje met likeurflesschen), o. —s; —trap (trap naar een kelder), v. —trappen; —winde (dommekracht), v. —winden; —woning (ondergrondse woning in groote steden, kelder als woning dienende), v. —woningen.

Keilen (wapenk. van keel), bn.: een — leeuw.

Ke'len (de keel afsteken, dooden), de slager keelde, heeft het varken gekeeld.

Kelk (drinkbeker op hoogen voet), m. -en, ook: wijnglas; fig. de - des tijdens, Bijbel.

Kelk (plantk. bloemkelk, het groene bloembekleedsel; beschutting v. meeldraden en stam-pers), m. kelken; -blad (een der bladen v. d. kelk), o. -en; -blaadje, o. -s.

Kelk (een der gewijde vaten, bij het celeb-reeren der Mis in gebruik), m. kelken: een gouden -, een verguld zilveren -.

Kelk/bloemigen, v. mv., z. Kelkstan-digen, ook: Bodembloemigen; zie ook: Kroonbloemigen.

Kelk/standigen (planten met bloembladen en meeldraden op den kelk ingeplant), v. mv.

Kell'ner (bediende in hotel of café), m. -s.

Kell'nerin' (vrouw, café-bediende), v. -nen.

Kelp (ruwe soda), v. gmv.; -planten (zee-wieren, bij verbranding kelp opleverend), v. mv.

Kel'ten (oudste bewoners van W.-Europa), m. mv.; ook: Celten.

Keltisch, bn.: de -e taal, nl. die der Kelten of Celten: de -e volksaard was moedig doch opsliegend; het - [o.] wordt nog gesproken in een deel van Ierland en op de eilanden om Engeland, ook Celtisch.

Kem'ben (O.-I. vrouwenkleedij: lange breede strook tot dekking van het bovenlijf), v. -s.

Kem'blings (O.-I. zeker weefsel), v. gmv.

Kemel (dicht. voor kameel), m. kemels: - en ros zijn de vrienden van den Arabier; -drijf-
-ver (kameeldrijver), m. -s.

Kemelsgaren (draden, van kemelshaar gesponnen), o. gmv.

Kemelshaar (harige wol v. d. kemel), o. gmv.

Kemelsharen, bn.: de prentachtige dame droeg een - doekje, (C.O.) d. i. van kemelshaar.

Kem'riboom (O.-I. boom, wiens vruchtpitten zekere olie opleveren), m. -boomen.

Kemp, ken'nep (volkst. hennep), m. gmv.

Kempen, v. mv.; -land, o. gmv.: aandr. een der vier voormalige kwartieren van de Melerij, om Eindhoven en zuidwaarts tot de Belgische grens, en deze over tot voorbij Turnhout; de grond is hei- of zandgrond.

Kemphaan (eig. kamphaan: steltlooper, snijpachtige vogel ter grootte van een tortel), m. -hanen: de - is in den paartijd zeer strijdlustig; fig. vechtersbaas, voorvechter.

Ken'baar (te kennen), bn.: - zijn; zijn mee-ning - maken, doen kennen; -der, -st.

Ken'dang (O.-I. voornaamste slag-instrument der gamelan-muziek: een vaasvormige kist, boven en onder met een geprepareerde geiten- of schapehuid bespannen), v. -s.

Ken'deng, kan'deng (O.-I. bergketen), m. -s.

Ken'di (O.-I. aarden waterkruik, waarin het water koel blijft), v. -s; ook Gendi.

Ke'nen (openspringen, bersten), het is -keend: het zaad begint te -, ontkiemen.

Ken'goeroe, v. -s; zie Kangoeroe.

Ken'lijk, ken'nelijk (blijkbaar, zeer duidelij, dadelijk te herkennen), bn.: in -en staat van dronkenschap; staat van - onvermogen; bw.: hij heeft het - met opzet gedaan.

Ken'merk (kenteeken), o. -merken.

Ken'merken, het kenmerkte, heeft geken-merkt: goede vrouw kenmerkt een eertijk gemoed, is een merkteeke van, doet geheel kennen, karakteriseert.

Ken'merken, zich, het heeft zich geken-merkt: onze eeuw kenmerkt zich door bescha-

ving, onderscheidt zich, doet zich kennen.

Ken'merkend (doende kennen, onderscheidend), bn.: een -e eigenschap, typisch.

Kennel (Eng. hondenverblijf, -hok), m. -s; ook, een troep jachthonden.

Ken'neiljk, b.v.; zie Ken'lijk.

Ken'nerland (aandr. landstreek in het W. van N.-H., van Haarlem tot voorbij Alkmaar langs de Noordzee), o.; in Vondels Gijsbrecht: Kermerland(er), vers 23, 1e bedrijf.

Ken'nen (weten, verstaan, bevatten), ik heb gekend: zijn les -, iets van buiten -; zegsw. men kent den vogel aan zijn veeren, onderscheidt; ik dien vooraf mijn vennoot in die zaak te -, raadplegen; -ner (iem., die verstand heeft van), m. kenners: zijt gij -? b.v. van schilderkunst, muziek, enz.

Ken'nep, m. gmv.; zie Kemp.

Ken'nersblik (de blik van een kenner), m. -blikken: een schilderij met e. - beschouwen.

Ken'nersoog (kennersblik), o.: het - kwam Annet beghoren, (Staring).

Ken'nis (bekendheid), v. gmv.: de oude - hernieuwen, met iem. - aanknoopen, maken.

Ken'nts (bekende, vriend), m. en v. -sen: hier is een oude - van je, dat boek is een goede - van me; den dood laten bekend maken bij vrienden en -sen.

Ken'nis (bevuistzijn), v. gmv.: buiten - zijn of liggen, weer bij - komen.

Ken'nis (weten), v. gmv.: dat is buiten mijn - gebeurd, voorweten.

Ken'nis (begrip, verstand), v. gmv.: hij sprak met - van zaken: iem. - van iets geven, mededeeling; - van iets nemen, hoogte.

Ken'nis (wetenschap, kunde, geleerdheid), v. gmv.: een man van veel -, een veelzijdige -, hebben, iem. van algemeene -, een grondige -, de - is voor zweet te koop, (Staring); spreekw. - is macht, is een zedelijke kracht.

Ken'nisgeving (mededeeling, bericht), v. -en: er is een - vanwege den Burgemeester aangeplakt, bekendmaking; in de raadsvergadering werd de brief voor - aangenomen.

Ken'nisje (vriend, vriendinnetje), o. -s.

Ken'nismaking, v. -en: het eerste hoofdstuk van de familie Kegge heet - met menschen en dieren; -neming (onderzoek), v. gmv.

Ken'schets (zaakrijke omschrijving, waar-door men iem. of iets leert kennen), v. -en.

Ken'schetsen (kenmerken, aanduiden), ik kenschetste, heb gekenschetst: zulk een edelmoedigheid - t zijn karakter, geeft e. voldoende schets van; dit - t de ontrouw der inboorlingen, is een staaltje van, doet kennen.

Ken'spreuk (zinspreuk, leus), v. -spreuken: elke rederijkerskamer had een -; de Palmboom in Leiden (1616) had als -: In liefde werkende.

Ken'teeken (kenmerk), o. -teekens: een witte band om den arm zou als - dienen.

Ken'teekenen (kenmerken, doen kennen), het heeft gekenteekend: zulk een schrale gift - t dien man, hij is nl. een gierigaard.

Ken'teren (afleid. van kant: kantelen, omrollen), ik heb gekenterd: een kast, een balk -; een schuit kan -, nl. als ze te veel deklast heeft; een schip -, het op zij stellen ten einde het te herstellen; het tij - t, verandert, keert; -ing, v. -en: de - van het tij, wisseling van eb en vloed; Indië: overgang van de regelmatige winden, zie Moesson: de - of overgang valt in de

maanden April en October en kenmerkt zich door plotselinge stormen, stilten en onweders.

Ken'vermogen (een der zielskrachten, begripsvermogen), o. gmv.: de onderwijzer werkt vooral op het —, onderscheidingsvermogen.

Ke'pala kam'pong (O.-I. dorps hoofd), m.

Ke'pang (O.-I. vlechtwerk van bamboe), v. — s.

Ke'pen (insnijdingen maken), ik heb gekeept: een lat, een stok —; zie Inkepen.

Ke'per (opgewerkte draad bij een weefsel), v. kepers: de — van die zijde is fijn; zegsw. iets op de — beschouwen, nauwkeurig, van nabij onderzoeken.

Ke'per (balk), v. kepers: een hoek —, d. i. verbindingsbalk; — **band** (ijzeren sluitband om schoorsteen, balk, enz.), m. — banden.

Ke'peren (met een keper weven), ik heb gekeperd: gekeperd laken, gekeperde zijde.

Ke'pi (mil. hoofddeksel der Fransche soldaten; lichte sjako-pet), v. kepi's.

Keramiek' (de kunst van te maken fayence, majolica en porselein), v.; meer Ceramiek.

Kerati'ne (hoornstof), v. gmv.: de — is een zwavelrijke, eiwitachtige zelfstandigheid.

Kerati'ne (muz. kromhoorn, bazuin), v. — s.

Ke'rel (manspersoon, stoere vent), m. kerels: wat een lange —! ben jij nou een —! een —, die me dat nadoet! — **tje** (knaap, iron. jongetje), o. — tjes: wacht eens —, ik zal je beenen maken.

Ke'reu (den vloer vegen met een bezem), ik heb gekeerd: de meid gaat de straat —, de deel, den dorschuloer —, iets met bezemen —.

Kerf (keep, insnijding), v. kerwen.

Kerf'bank (bank, waarop de tabak gekorven wordt), v. — banken.

Kerf'diertje (Vlaamsch: insect), o. — diertjes.

Kerf'stok (lang, plat stokje, in den vorm van een lintaal, waarop door kerfjes of insnijdingen aangeduid werd, hoeveel brooden, liters melk, enz. de houder van den — op krediet had), m. — stokken: brood op den — halen, d. i. op krediet; men versta, dat leverancier en klant ieder een stok hadden, die te gelijk ingekerfd werden en waarvan de insnijdingen nauwkeurig met elkaar moesten overeenkomen: een primitieve boekhouderij; den — afdoen, zijn schuld betalen; zegsw. veel op zijn — hebben, diep in de schulden zitten, veel schuld hebben, fig. veel misdreven hebben; de — is vol, de maat is vol; ik wil dat niet op mijn —, voor mijn verantwoordig; zie Houtje.

Kerk (bedehuis, tempel, huis des Heeren), v. — en: een — bouwen, de St.-Jan in Den Bosch is een gotische —, de St.-Servaas van Maastricht is een der oudste — en; bij uitbr. gezinde, geloof: de Roomsche —, de Anglicaansche —; de geschiedenis der christelijke —; godsdienstoefening: de — duurde lang, zie: Avondkerk, Middag —, Morgenkerk; zegsw. O.-I. volgens de Chineesche —, volgens het gerucht, zie: Basiliek, Crypta, Crypt of Krocht; Dom, Dorpskerk, Dsjamie, Hallenkerk, Hulp — of Noodkerk, Kapel, Kathedraal, Kruiskerk; Missigit, Mesigit of Medschid, Moskee, Synagoge, Tempel; zie ook Kogel.

Kerk'baljuw (Vlaamsch. ordehouder in livrei met hellebaard of staf), m. — baljuwen; den — vindt men alleen in groote kerken en in kathedralen; zie Hondenslager.

Kerk'bau (uitsluiting uit de gemeenschap der R.-K. geloovigen), m. gmv.: de groote —, deze

heft alle gemeenschap met de kerk op; de kleine —, deze ontzegt het gebruik der sacramenten; z: Excommunicatie en Interdict.

Kerk'bank (bank in een kerk), v. — banken; — **bestuur** (R.-K. college van heeren, die met de stoffelijke belangen eener kerk zijn belast), o. — besturen; — **bijbel** (Prot. bijbel welke op den lessenaar eener bank ligt en blijft liggen), m. — s; — **boek** (R.-K. gebedenboek), o. — boeken; — **bord** (Prot. bord in de kerk tot aanduiding van het nummer der psalmen of gezangen, psalmbord, gezangbord), o. — borden; — **briefje** (Prot. gedrukt blaadje, dat de predikbeurten in de kerken van een stad aangeeft), o. — s; het — vermeldt ook den naam van de predikanten, die bij de godsdienstoefeningen zullen voorgaan.

Kerk'dorp (kerkelijke gemeente in Drente), o. — dorpen; zie Kerspel.

Kerk'edlenaar (predikant, leeraar), m. — s of — aren: wanneer een — kwam, die 't oud gebrek ter harte nam, (Staring); — **kamer**, v. — s, zie Consistoriekamer; — **kas** (de denkbeeldige verzamelplaats der inkomsten eener kerk), v. gmv.: een legaat storten in de —, verg. Armenkas; — **ku-cht** (Prot. helper of handreiker van den koster), m. — en; — **lasten** (belasting, door het kerkbestuur voor de kerk geheven), m. mv.

Kerk'kelijk (tot of van de kerk), bn. en bw.: dit zijn — e goederen; het — gezag, een — e overheidspersoon, de — e inkomsten, een — spel, zie: Mysterie- en Mirakelspel; R.-K. het — jaar: begint den eersten Zondag v. d. Advent, zie Jaar; bw.: een huwelijk — inzegenen.

Kerk'kelijk huwelijk (huwelijk, in de kerk voltrokken of ingezegend door den pastoor of den predikant), o. kerkelijke — en.

Kerken (ter kerk gaan), ik kerkte, heb gekerkt, gmv.: waar kerk jij gewoonlijk?

Kerk'enorde, v.; zie Kerkenordering.

Kerk'enordering (samenstel v. regelen en verordeningen, den eeredienst betreffende; ook, ordening, uitgaande van de kerkelijke overheid), v. — ordeningen.

Kerk'er (onderaardsche gevangenis), m. — s.

Kerk'eraad (Prot. college als vertegenwoordiger der gemeente), m. — raden: lid van den —; de — is vergaderd, de leden van 't kerkebestuur; zie Consistorie.

Kerk'erechten (de laatste sacramenten), o. mv.: liggen onder volle —, ten volle diend zijn, het oliiesel ontvangen hebben.

Kerk'keren (in een kerker opsluiten), ik kerkerde, heb gekerkerd.

Kerk'kerkot (—hot), o. — kotten; — **lucht** (vunze lucht van een kerker), v. gmv.: — **meesters** (directeur v. e. gevangenis), m. — s.

Kerk'kezakje, o. — s; zie Kerkzakje.

Kerk'fabriek (oude benaming voor het kerkgebouw en het kerkvermogen, d. i. bezit en inkomsten), v. — en: ook het bestuur zelve.

Kerk'gang (eerste bezoek, dat een R.-K. vrouw na de geboorte van haar kind aan de kerk brengt en waarbij de priester over beiden den zegen uitspreekt), m. — en: haar — doen.

Kerk'gebouw (het gebouw der kerk), o. — en: een fraai —, een nieuw —; — **genootschap** (vereening van geloofsgenooten), o. — pen; — **geraad** (— gereedschap), o. — raden: de voorwerpen, welke bij den R.-K. openbaren eeredienst in gebruik zijn, vormen het —; — **geschiedenis** (geschiedenis der

christelijke kerk), v. gmv., ook: het werk zelf, en dan mv. -sen; -**gezag** (het zingen in de kerk), o. gmv.; ook: kerklied, en dan mv. -gezangen; -**gilde** (vereniging of gezelschap van ghesellen van den spele, uit de latere middeleeuwen), o. -gilden; -**hervorming** (gesch. hervorming in den godsdienst, o. a. door Luther en Calvijn enz. tot stand gebracht), v. gmv., ook: Reformatie; -**hof** (begraafplaats), o. -hoven; -**kauw** v. -kauwen, zie Dole; -**klok** (torenklok), v. -klokken; -**kroon** (lichtkroon), v. -kronen; -**leer** (godsdienstleer), v.: de Calvinistische -, de Luthersche -, de Roomsche -.

Kerkleeraar (kerkelijk schrijver, die door buitengewone geleerdheid zich onderscheidde), m. -leeraren: Hieronymus (420), Augustinus (430) zijn -leeraren.

Kerkmeester (lid van een R.-K. kerkbestuur), m. -s; -**muziek** (muziek van of voor kerkliederen), v. gmv., zie Gregoriaanssch; -**orde**, v. gmv., zie Kerkenorde; -**orgel** (orgel in een kerk), o. -s; -**pad** (voetpad naar de kerk), o. -paden; -**patroon** (R.-K. de beschermheilige eener kerk, naar wien ze genoemd is), m. -patronen; -**patrones'**, v. -sen; -**portaal** (portaal eener kerk), o. -talen, zie ook Portiek; -**provincie** (R.-K. kerkgebied), v. -s, -ciën: Nederland met een aartsbisdom en vier suffragaanbisdommen vormt een -provincie; -**raam** (venster, ook van geschilderd of gebrand kerkglas), o. -ramen, zie ook Roosvenster; -**raamplje** (geslepen gedeelte van een wijnglas, enz.), o. -s: een glas vullen tot de -s; -**rat** (rat, in een kerk levende, fig. overtrouwe kerkganger), v. -ratten, ook: -**rot**, v. -ten; -**recht** (het recht, dat geldt voor de kerk, ook: kerkenordering), o. -en; -**roof** (het rooven van kerksieraden), m. gmv.

Kerksch, bn.: deze dame is -, gaat gaarne ter kerk, is vroom; hoe - men was, de vierpot bleef nu in de kas, (Staring); -er, meest -.

Kerkschgezind (kerksch, godsdienstig), bn.

Kerk'schip (een, door particulieren uitgerust schip op de Noordzee, in den tijd van de haringvangst: des Zondags dienend tot godsdienstoefening, onder leiding van een predikant), o. -schepen; -**sieraad** (al, wat dient tot opsiening eener kerk), o. -sieraden; -**stoel** (bidstoel voor kerkgebruik), m. -en; -**stoof** (stoof voor kerkgebruik, in den regel met hengsel), v. -stoven; -**tijd** (begintijd van den kerkdienst), m. -en; -**toren** (toren bij of op de kerk), m. -torens; -**uil** (torenuil, oranje-uil), m. -en, scherts. trouw bezoeker der kerk: Bonjour l'ami, - als je bent, wat doe jij hier? (Potg.)

Kerkvader (leeraar-schrijver der oude Christelijke kerk), m. -vaders: den titel van - geeft men o.m. aan de apostolische vaders n.l. aan de schrijvers, die tot de onmiddellijke leerlingen der apostelen gerekend worden.

Kerkvergadering (conclie, synode), v. -en: de - van Trente (1545-1563); -**visitatie** (kerkbezoek door den deken v. h. decanaat), v. -s of -tiën; -**voogd** (R.-K. bisschop), m. -en; -**voogd** (Prot. lid van den kerke-raad, zorgend voor het kerkelijk beheer), m. -en; -**wet** (canonieke wet), v. -ten: daar - een pastoor verbiedt met ongedoopte klokken benglen! (Staring); -**wijding** (de inzegening of inwijding, het consacreran van

een nieuwe R.-K. kerk), v. -en: allejaar vierde men oudstijds het feest van -, zie Kermis.

Kerkzakje (fluweelen zak aan een langen stok, om er in de kerk de giften en gaven mee op te halen), o. -zakjes; ook: Kerkezakje.

Ker'men (kruenen, weeklagen, jammeren), ik heb gekermd: - van pijn.

Kermes' (schildhuis in Z.-Europa), v. -sen: de - levert de grondstof van het karmozijn.

Kermes'se d'été (Fr. eig. zomerkermis: liefdadigheidsfeest in de open lucht), v.

Kermis (eig. kerkmîs, d. i. kerkelijk feest op den herinneringsdag van kerkuijding in stad of dorp; later: jaarmarkt, volksfeest met kramen en tenten), v. kermissen: de - in-luiden, n.l. met de torenklokken; de voorjaars-, de najaars-; de - eens over wandelen; gaan -, houden; zegsw. het is niet alle dagen -, feest; scherts. het is - in de hel, zonneschijn met hagel of sneeuw; zie ook Koude.

Kermisbed (op den vloer gespreid noodbed), o. -bedden; -**deun**, m. -en; -**drukte**, v. gmv.; -**fool** (een fool aan meid of knecht, b.v. f 250 of f 3 op kermis), v. -en; -**geld** (n.l. om op de kermis te verteren), o. gmv.; -**koek** (koek, op de kermis gekocht), m. -en; -**kraam**, v. -kramen; -**pop** (fig. smakeloos opgesmukt meisje), v. -poppen; -**tent** (tent voor kermisvertooningen), v. -en; -**volk** (kunstmakers, enz., die de kermissen afreizen), o. gmv.; -**wagen** (huiswagen van rondtrekkend kermisvolk), m. -s; -**week** (week, waarin het kermis is), v. -weken.

Kern (kariton), v. -en, gew.; zie Karn.

Kern (klein, meestal rond lichaampje in een levende dierlijke of plantaardige cel), v. -en: fig. een - van waarheid, beginsel; zegsw. tot de - doordringen, iets grondig onderzoeken, naspeuren; de intellectuele kern onzer natie, de groep ontwikkelen naar den geest.

Kern (zaadkorrel eener vrucht), v. -en: de - en van een appel, van een peer, pitten.

Kern'achtig (pittig, vol gehalte), bn.: een - woord, een - pleidooi, een -e toespraak, een -e verklaring; -**bijter** (vinkachtige vogel), m. -s: de -bijters zijn dol op kersen, ook, Appelvink; -**gezond** (ingezond, door en door gezond), bn.; -**hout** (de binnenste ring hout van een boom), o. gmv., zie Spint; -**ig** (kernachtig), bn.: een -e beknoptheid; -**oof** (vruchten met pitten), o. gmv.: peren, appels behooren tot het -; -**schaduw** (sterrenk. diepdonkere schaduw vlak achter eenig hemellichaam), v. -en, zie Slagschaduw; -**spreuk** (krachtig en kort gezegde), v. -en: de meeste deviezen zijn -en; -**vrucht** (een ooft- of pitvrucht), v. -en: de appel is een -.

Keron'je, v. -s: juffrouw Pieterse, je bent 'n -, (Mult.); zie Karonje.

Ker'rie (O.-I. groengele specerij, bereid uit de bladen van aromatische planten), v. gmv.

Kers (kerseboom), m. kersen, (vrucht), v. -en: de zuurachtige - of morel, de Spaansche -, de Mei-, de knapkers; zie Heer.

Kers (bitterkers), v. gmv.: de bittere -, ook, tuin of ster- is gezond en smakelijk.

Kers (tuinbloem: de O.-I. kers), v. gmv.

Kers'appel (soort van appelboom met vruchten zoo groot als kersen), m. -appels: (vrucht), m. -s, -en.

Ker'sebloei (het bloeien van den kers), m. gmv.; -**bloesem** (witte bloei van den kers)

- m. -s; **-boom**, m. -en; **-boomenhout** (hout van den kersenboom), o. gmv.; **-boomgaard** (weide, beplant met kerseboomen), m. -gaarden; in de Betuwe en in Z.-Limburg vindt men groote -gaarden.
- Kerselaar** (Vlaamsch. kerseboom), m. -s, -aren, zie: Rozelaar, Hazelaar, Appelaar, Pelerelaar, Pruimelaar, Mispelaar, alsmede het achtervoegsel **-aar** (-laar).
- Kersenbrandewijn** (brandewijn op kersen), m. gmv.; zie Morellenbier.
- Kersengard** (kersentuin), m. -gaarden; **-gelei** (gelei, uit kersen bereid), v. gmv.; **-hout** (hout v. d. kerseboom), o. gmv.; **-jam** (jam, van kersensap gemaakt), v. gmv.; zie Jam; **-mand** (mand voor kersen), v. -en; **-pluk** (het plukken der kersen; ook, de pluktijd), m. gmv.; **-sap**, o. gmv.; **-taart**, v. -en; **-tijd** (tijd v. d. pluk der kersen), m. gmv.; **-tuin** (-gaard), m. -en; **-vla** (vla, bedekt met van de pitten ontdane kersen), v. -vlaas.
- Kers'epit** (pit eener kers; Bargoensch; hoofd v. e. mensch), v., zie ook Knikker; **-steel** (steeltje v. e. kers), m. -stelen; **-tak** (tak v. e. kerseboom), m. -takken.
- Kersouw** (Vlaamsch. madeliefje), v. -en. vero.
- Kers'pel** (kerkdorp, parochie, kerkelijke gemeente), o. kerspelen, kerspels; vergelijk: Bovenkarspel, Oud-Karspel, enz.
- Kers'rood** (de kleur hebbende van een roode kers), bn.: -e wangen; een mofje, met -e zijden voering, (C. O.)
- Kerst'avond** (de avond vóór of van Kerstdag), m. -avonden; **-boom** (een denneboompje, dat op Kerstavond wordt behangen met kaarsjes en surprises), m. -boomen.
- Kerst'dag** (feestdag van Kerstmis, nl. op 25 Dec.), m. -dagen; de eerste -, de tweede -.
- Kerst'en** (Christen), m. -en. vero.
- Kerst'enbrief** (Vlaamsch. doopbrief), m. -ven.
- Kerst'enen** (doopen, opnemen in de christenkerk), ik heb gekerstend: O.-I. iemand -, tot het Christendom brengen; **-ing** (het tot Christen-maken), v.; **-doop**, m.: bij Bilderdijk, in Elius: *gij* (Willibrord) *zelf hadt met den - vorst* Diedrik 't hoofd gewassen; **-man** (christenman), m. -mannen. vero.
- Kerst'feest** (het feest van de geboorte van Christus, op 25 Dec.), o. -en; **-geschenk** (geschenk op Kerstmis), o. -en; **-gezang** (het zingen op Kerstmis, kerstlied), o. -en; **-koek** (koek, welke is gebakken ter gelegenheid van het Kerstfeest), m. -en; **-krans** (ringvormig, fijn gebak uit dezelfde specie als een banket- of boterletter, met Kerstmis te eten), m. -en; **-lied** (lyrische poëzie: geestelijk lied, om op Kerstdag te zingen), o. -liederen: onze letterkunde bevat -liederen zelfs in het Middelnederlandsch; **-mis** (christelijke feestdag op den geboortedag v. Christus), v. -missen, zie Kerstdag; **-nacht** (de nacht vóór Kerstmis, van 24 op 25 Dec.), m. -en; **-tijd** (tijd, waarin de Kerstdagen vallen), m. gmv.; **-vacantie** (schoolvacantie omstreeks Kerstmis), v. -s, -tiën; **-week** (week tusschen Kerstmis en Nieuwjaar), v. -weken; **-zang** (kerstlied), m. -zangen.
- Kers'versch** (geheel versch), bn. en bw.: deze boter is -; fig. wij komen - van de reis, pas; een - huisvader, pas gehuwd.
- Kers'water**, o. gmv., zie Kirschwasser.
- Ker'vel** (plantk. schermbloemige plant), v. gmv.: de gewone - is een soepgroente: de dolle - is een giftplant (gevlekte scheerling).
- Ker'ven** (inkepen, ergens een kerf in snijden, in reepjes snijden), ik korf, heb gekorven: tabak -, visch -; bij uitbr. vezelig worden, breken op den draad van geweven stoffen: die zijde kerft; zie: Gekorven en Schiften.
- Keep** (scheepst. oplegstuk, dwarsstuk), v. -en.
- Ke'tapang** (O.-I. hoogopgaande boom, timmerhout-boom), m. -s. (e = ee).
- Ke'tel** (metalen vaatwerk), m. -s: een kook-, soep-, stoom-, thee-, waterketel, enz. zie ald.; spreekw. De pot verwijft den -, dat hij zwart is, de ééne schelm, misdadiger, ondeugd, zondaar, enz. verwijft den ander zijn eigen kwaad.
- Ke'telachtig** (kitteloorig, prikkelbaar, lichtgeraakt), bn. w. i. g.; zie Kittelachtig.
- Ke'telbikker** (man, die in den stoomketel de ketelsteen al bikkende verwijdert, schoonmaker van een stoomketel), m. -bikkers.
- Ke'telboeter** (ketellapper), m. -boeters; zie Boeten, herstellen.
- Ke'telen**, het ketelde, heeft geketeld: dit ketelt zijn hart, (Bild.); ook: Kietelen, Kittelen.
- Ke'tellig** (kitteloorig), bn.; zie Ketelachtig.
- Ke'telkoek** (een soort van broeder), m. -en.
- Ke'tellapper** (iemand, die oude ketels oplat, herstelt), m. -lappers; **-lapperswerk** (knoeiwerk), o., zie Ketelboeter; **-muziek** (helsch lauwaai met pannen en ketels, ter bespotting), v. gmv.; **-brengen**; **-steen** (aardachtige korst aan den binnenwand v. e. stoomketel, keukenketel, enz.), v.: de - verhindert het doordringen der warmte; **-trom** (halve bol, bespannen met ezelsleer), v. -trommen, zie Pauk; **-vang** (godsoordel: de van helks'erij verdachte moest den arm tot aan den elleboog in een ketel met kokend water steken en dan ongedeerd blijven), v. -vangen.
- Ke'ten** (reeks van in elkaar geschakelde ringen, ketting), v. -s of -en: een ijzeren -, een gouden -; de - van een gevangene, de boei; de beenketenen der Russ. ballingen; fig. een - van bergen, van heuvelen, rij, aaneenschakeling; de - der slavernij, het teeken.
- Ke'ten** (zoutraffineeren), ik keette, heb gekeet.
- Ke'tenen** (in ketenen slaan; boeien), ik heb geketend; fig. zijn hartstochten -.
- Ke'timon** (O.-I. augurken, komkommers), v.
- Ket'joe** (Mal. roover, plunderaar), m. -s, ook bestaat het w.w. Ket'joeën, d. i. rooven.
- Ket'sen** (niet afgaan van een vuurwapen, weigeren), het geweer ketste, heeft geketst; fig. een voorstel -, van de hand wijzen.
- Ket'ter** (gesch. in de dagen der beroerten afvallige van het R.-K. geloof, ontrouwe aan die geloofsleer), m. -s.
- Ket'teren** (razen, tieren, vloeken), ik ketterde, heb geketterd; zie Verketteren.
- Ket'tergericht** (geloofsrechtbank, inquisitie), o. -en.
- Ketterij'** (het verwerpen v. één of meer dogma's der Roomsche leer door een gedoopte), v. -en; fig. - op 't gebied van kunst of wetenschap, grove dwaling.
- Ket'tersch**, bn.: -e leeringen, nl. van een ketter; fig. onrechtzinnig.
- Ket'ting** (een reeks of rij van verbonden schakels of schalmen), m. -en: een - van goud, enz.; zegsw. hij is van den -, hij is uitgelaten in zijn vrijheid evenals een losgelaten hond; zie Keten.

Kettingbreuk (rek. gedurige breuk), v. -en. **Kettingbrug** (aan kettingen hangende en zeer schommelende brug), v. -gen; -draad (wev. schering, d. i. door twee tanden of stiften van den weverskam heen opgespannen draad), m. -draden; -ganger (O.-I. ook kettingjongen: dwangarbeider, iemand, die veroordeeld is tot gedwongen arbeid, vroeger met een ketting aan het been), m. -s; -garen (wev. strak op de boomen door den kam heen gespannen draden), o. gmv., zie Schering; -houd (houd aan den ketting, waakhoud), m. -en; -kogel (twee kogels, door een ketting verbonden), m. -s; -molen (toestel, bestaande uit een gesloten ketting, voorzien van emmers, tot verwijdering van water uit kanaalpannen), m. -s, vero; -regel (rekenk. reeks van aaneengeschakelde evenredigheden, zoo verbonden, dat de linkerzijde van elke vergelijking gelijknamig is met de rechterzijde der voorgaande), m. -s; -steek (een bijzondere steek bij 't bordurend naaien, siersteek), m. -steken; -zijde (getweerde zijde), v. gmv.: twee- en driedraadsche -.

Keu (bijlartstok), v. -s of -en: Pieter verzocht den jongen zeer beleefd om een goede -, (C. O.)

Keu (een big), v. -en gew.; ook, naam en roepnaam van een varken.

Keuken (buitelend vallen), ik keukelde, ben gekenkeld: het kind -de van 'de steile trap; over zijn hoofd -, draaiend keeren, gmv.; zie: Buitelen en Tuimelen.

Keuken (plaats, waar het eten bereid wordt), v. -s: een koele -, een kleine -; bij uitbr. de Fransche -, wijze van spijsbereiding, de Engelsche -; een schrale -, slechte voeding; spreekw. Een vette -, een mager testament; wie altijd smult, kan niet sparen of garen.

Keukenbeschuit (grove en harde beschuit), v. -en; -boek (kookboek), o. -en; -fornuis (braad- of kookkachet), o. -fornuizen; -fransch (slecht Fransch), o. gmv.; -gerief (allerlei keukengerief), o. gmv.; -gerief (allerlei keukengereedschap, potten, pannen en verder vaatwerk), o. gmv.; -lamp (ouderwetsche koperen lamp met los oliebakje en met tuit, ook, tuitlamp), v. -en; -latijn (slecht Latijn), o. gmv.; -meld (dienstbode, belast met het koken), v. -en; -plet (een man, die zich met de kleine aangelegenheden van de keuken, van den middagpot bemoeit), m. -en; -prinsen' (scherts. keukenmeid), v. -sen: hofjes-juffrouwen zijn veelal gewezen -prinsessen, (Jonathan).

Keukenwagen (mil. wagen op vier wielen, die te veld als keuken dient), m. -s: elke compagnie heeft haar -, waarin zelfs onder 't rijden het voedsel der compagnie bereid wordt en wel in 2 ketels, elk van 150 L.

Keukenzout (het gewone zout), o. gmv.

Keule (boonenkruid), v. gmv.; gew.: Keune.

Keulen (aadr. op den linker-Rijnoever gelegen belangrijkste stad van Rijn-Pruisen, het oude Op'pidum Ubiorum, dat sedert het jaar 50 onzer jaartelling Colonia Agrippina genoemd werd, d. i. de kolonie van Agrippina, zie ald.), o.: spreekw. - en Aken zijn niet op één dag gebouwd, een groot werk eischt tijd en geduld, zie ook Rome; hij stond te kijken, of hij het te - hoorde donderen, als stom van verbazing, b.v. bij een onverwachte tijing: men bedenke, dat de donder tusschen de heuvelen erg ratelt; zie ook: Agrippijnsch.

Keulenaar (man uit Keulen), m. -s: onze groote Vondel was een geboren -, (1587).

Keulenaar (lange platte aak, bestemd voor de Rijnvaart), m. -s: ook Samoreus.

Keulisch (van of uit Keulen), bn.: dit is -aardewerk, een -e pottentrien, ventster van Keulse potten; een -e aak, lang vrachtschip; de -e dom (de kathedraal van Keulen); de -e schipper (beurtman op Keulen).

Keulse vaart (aadr. vaart van A'dam naar den Rijn en verder naar Keulen), v.

Keu'oogen (kleine, zwarte meisjesoogen), o. mv.: term in gebruik b.v. op Z.-Beveland.

Keur (keur, het kiezen tusschen twee of meer zaken), v. gmv.: boeken, mij op -toezonden; spreekw. Ik wil om de - niet van den balk vallen, ik vind beide zaken even goed.

Keur (verscheidenheid, menigte om uit te kiezen), v. gmv.: -van bloemen, -van spijzen; op den St.-Pietersberg heeft men -van veldbloemen, d. i. ruimte van keus; op die tentoonstelling, brandkasten, te kust en te -, overvloed van keus; zie Kust.

Keur (iets, dat uitstekend is, het puik), v. gmv.: de - van 't leger, de - der natie, ik word beloond soms met een - van geestige gedichtjes, (De Gén.); - uit Vondel, Star-ring, Guido Gezelle, enz.

Keur (merk, stempel, essai op gouden en zilveren werken), v. -en: er zijn verschillende -en bij den waarborg van goud en zilver.

Keur (handvest, door den landheer geschonken aan een bepaalde plaats: privilege; verordening van een gilde), v. -en; de - van Middeburg is in ons land de oudste, 1217; Willem II gaf Haarlem, Leiden, Delft en Alkmaar stedelijke -en.

Keurbende (uitgelezen bende soldaten), v. -benden: de garde was Napoleons -.

Keur'der (eig. iem. die keurt, beoordeelaar, ook, taxateur), m. -s.

Keuren (beoordeelen, proeven, onderzoeken, toetsen), ik heb gekeurd: goud -, wijn -.

Keurgenoot (rechtst. bijzitter v. d. schout), m. -genooten; zie Keurnoot, vero.

Keur'rig (fijn, kostelijk, schoon), bn.: -e wijn, uitgelezen; een -kleedje; bw.: een -gekleede dame, -fijn kinnen, -netjes.

Keur'ring (het keuren), v. -en: -van lotelingen, de 1e, de 2e -; -van paarden, van stieren, het deskundig onderzoek.

Keur'korps (keur'bende), o. -korpsen.

Keur'lijk (uitgelezen, fijn), bn.; -er, -st.

Keur'ling (uitgekozen, uitgelezen soldaat), m. keurlingen, zie Keursoldaat, w. i. g.

Keur'mede (gesch. het beste stuk van den hoorige, dat bij diens dood door den heer werd genaast b.v. een koe; het tweede lid mede is miede: geschenk), v. -meden, vero.

Keur'medige (gesch. hoorige, aan keur'mede onderworpen), m. en v. -medigen.

Keur'medigheid (gesch. het aan keur'mede onderworpen-zijn), v. gmv.

Keur'meester (stadsbeambte, met het keuren van voedingsstoffen belast), m. -meesters: deze beambte is -van het vleesch.

Keurnoot, -genoot (ambtgenoot), m. -genooten, vero; later: makker, zie Kornuit.

Keur'prins (zoon van een keurvorst), m. -prinsen; -prinsen', v. -prinsessen.

Keurs (korset), v. -zen; -lijf (rijglif), o. -lijven; -lijf'maker (korsettenmaker), m. -s.

Keursoldaat (keurling), m. -soldaten.

Keur'teeken (stempel, merk op gouden of zilveren werken), o. -teekens.

Keur'teekenen (het keurteeken zetten op iets), ik keurteekende, heb gekeurteekend.

Keur'verwantschap (scheikundige verwantschap), v. gmv.; zie Affiniteit.

Keur'vorst (gesch. rijksvorst, gerechtigd om den Duitschen keizer te kiezen), m. -vorsten: er waren 5 Roomsch-Kath. en 3 Evangelische -vorsten, de Gouden Bul (1356) noemt hen de vertrouwde raadsliden des keizers; -**vorstelijk** (aan een keurvorst eigen), bn. en bw.; -**vorstendom** (gebied van een keurvorst), o. -men; -**vorstin**, v. -vorstinnen.

Keus (keuze, de daad van het kiezen), v. gmv.: een goede -doen; een goede -hebben, smaak; alles naar -kost in dien bazaar 30 cents; dat is nu mijn -, wat ik kies.

Keu'tel (hard stuk drek of mest), v. keutels; fig. dreumes, klein-duimpje.

Keu'telaar (talmer, beuzelaar, kruimelaar, kleinzielig man), m. -s; -**ster**, v. -sters.

Keu'telachtig (kleingeestig), bn.; -er, -st.

Keu'telarij (beuzelachtige zaak), v. -en.

Keu'telen (beuzelen, talmen), ik keutelde, heb gekeuteld: wat keutel je toch!

Keu'tellig (kleingeestig), bn. en bw.; -er, -st.

Keu'telwerk (beuzelwerk, kruimelwerk), o.

Keu'ter (kleine boer b.v. in Drente, O.-Limburg, die maar één paard, of wel een os houdt), m. -s; -**boer**, m. -boeren.

Keu'teren, ik -de, heb gekeuterd; z. Koter en Kenterijtje (klein boerderijtje), o. -s.

Keu'vel (hoofddeksel der geestelijke zusters; ook, vrouwenkapje), v. -s: een vrouw met een zwart kapje over de -, (Koetsveld).

Keu'velen (gezellig praten, kouten), ik keuvelde, heb gekeuveld; -**arij** (gekeuvel), v. -en.

Keu'ze, **keus** (daad of recht van kiezen, ook, het gekozen), v. keuzen.

Keu'zelen (freq. van koozen, praten: kouten, keuwelen), ik heb gekeuzeld.

Ke'vel (tandvleesch zonder tanden), m. kevels; zie Bribbel.

Ke'ver (tor, schildvleugelig insect), m. kevers: alle kevers hebben een volkomen gedaante-
verwisseling; een goud-, een snuit-, enz.

Ke'vie (vogelkooi), v. kevies. gew.

Kg., o., zie Kilogram.

K. G. (Eng. Knight of the Garter, ridder van den Kouseband); zie Garter-orde.

Kha'bit (houder van leerredenen in eene moskee), m. khabits.

Kha'ki (bruingele of grauwege uniform v. den Britschen soldaat), o. gmv.; ook schertsnaam voor een Eng. soldaat, mv. khaki's, zie Tommy.

Khan (Tartaarsche vorst), m. -s; ook: Karavansera of oostersche herberg, soms markt.

Khanaat (gebied van een Khan), o. -naten.

Khed'ive (alldoortuchtigste: titel van den onderkoning van Egypte, sedert 1867 gegeven), m. khediven. (khe = kee).

Ki'ang (wilde ezels in Thibet), m. -s.

Kib, **kib'be** (het achterste van een aalfuik), v. kibben; zie Kub.

Kib'beelen (twisten, kraakeelen onder kinderen), ze hebben gekibbeld; -**aar**, m. -s; -**arij** (gekraakeel), v. -en; -**partij** (twist, ruzie), v. -en.

Kib'belig (twistziek), bn.; -er, -st.

Kib'beling (ingezouten kopdeelen van den kabeljaauw, afval van zoutevisch of labberdaan), v. gmv.

Kibit'ka (licht Russ. voertuig op vier lage wielen, zonder veeren), v. -'s.

Kid, **kid'de** (hitje), v. kidden; ook: Ked, Kedde.

Ki'dang (O.-I. middelsoort van hert, met slag tanden gewapend), m. -s.

Kiek, v. -en; zie Kiekje.

Kie'keboe (uitroep tot vermaak van jonge kinderen: uit kieken of kijken en het tw. boe), tw.: -spelen; zie ook: Boeman.

Kie'ken, **kui'ken** (jong hoen), o. -s.

Kie'ken (een kiekje maken van), ik heb gekiekt, meestal: een instantané of kiekje nemen met een handcamera; zie Moment-opname.

Kie'kendief (wouw, roofvogel), m. -dieven; ook, Kuikendief.

Kiek'je (photographische opname, genoemd naar den studenten-fotograaf Kiek te Leiden), o. kiekjes: een -nemen, instantané.

Kiel (bodembalk, grondbalk van een schip), v. kielen: de - van een schip leggen; bij dichters, het schip zelf: Daar komt de -, met goud beladén! Spandaw.

Kiel (overkleed voor werkliden en boeren; ook, jongenskieltje), m. kielen.

Kie'len (het op zijde leggen van een schip, om het te herstellen), ik heb gekieled.

Kie'len, **wielen**, **rand om 't land!** een dronk in Zeeland bij groote feesten ingesteld, waarbij men heil wenscht aan de zeevaart, den landbouw (ploeg of wielen) en de dijken.

Kiel'halen (zware straf in vroeger dagen op oorlogsschepen), ik heb gekielhaald; bij het - werd de matroos op een soort stoeltje vastgebonden en opgeschen tot aan de groote ra, dan werd hij eenslags in het water neergeplompt, of bij de strengste straf, door middel van een katrol onder de kiel doorgehaald, 2-4 maal, waar hij meestal het hachje bij inschoot; zegsw. ik laat me -, als 't niet waar is, ik roep de strengste straf over mij af; ook: een schip -, d. i. kielen.

Kiel'ing (romp van een schip; werf), v. -en.

Kiel'keper (kielbalk), v. -kepers.

Kiel'spit (schuin uitgestoken vere in den grond, greppel, gleuf), o. -spitten. gew.

Kiel'water (zog; spoor, dat een schip in het water achterlaat), o. gmv.: fig. iem. in zijn -zeilen, hem op de hielen volgen; zegsw. blijf uit zijn -, volg hem in zijn handelwijze niet na; blijf uit mijn -! pas op, dat gij uit mijn nabijheid blijft.

Kiem (inwendig plant-beginsel van het zaad), v. -en: fig. de - van het kwaad, oorsprong, oorzaak; de - van het goede, het begin; -**pje** (kleine kiem), o. kiempjes.

Kie'men (uitkomen, uitspruiten, ontspruiten), het heeft gekieemd; -**kracht** (kracht om te ontkiemen, in zaden), v. gmv.; -**wit** (plant-voedende stof in zaden), o. gmv.

Kie'nen (het kienspel of lotospel spelen), ik heb gekieend; -**dopje** (houten schijfje met een nummer er op, dat afgeroepen wordt), o. -dopjes; -**kaart** (kartonnen kaart met de nummers en nieten in rijen), v. -en.

Kie'n'hout (fossiele boomstam, uit het veen opgedolven), o. gmv.: het - bevat hars en brandt met heldere vlam; -licht; z. Stobbe.

Kie'n'spel (lotospel), o. -spellen.

Kiep (eig. korf; strooien vrouwenhoed), v. -en: ze had haar Zondagsche - op. gmz.

Kiep'je (glad mutsje van een bestje), o. -s de doove buurvrouw had mede een zwart - op, (C. O.)

Kier (reet, nauwe opening, spleet), m. gmv.: de stores stonden op een -tje, (Potg.), een weinig open; de deur stond op een -, stond aan.

Kie'reboe (plezierrijtuig, bankwagen, Janplezier), v. -s. vero.

Kies (maaltand, baktand), v. kiezen: een holle -, zie Plombeeren; dat stop ik in mijn holle -, dat is erg onbeduidend, klein.

Kies (zwavelkies, verbinding van zwavel met een metaal, vooral met ijzer), o. gmv.

Kies'baar (kunnende gekozen worden, de vereischen er toe bezittend), bn.

Kies'bevoegd (recht hebbende om te kiezen), bn.; zie Kiesgerechtigd.

Kies'bevoegde (persoon, die het kiesrecht bezit), m. -bevoegden; zie Kiesgerechtigde.

Kiesch (net, keurig, smaakvol), bn. en bw. -er, meest -; -heid (keurigheid), v. gmv.

Kieschken'rig, bn.; zie Kieskeurig.

Kies'college (college van Kiesbevoegden), o. -colleges: in groote gemeenten heeft het -de keus van den predikant.

Kies'district (een der 100 districten, waarvan ons land is verdeeld ten behoeve van de verkiezing voor de Tweede-Kamer), o. -en.

Kies'gerechtigd (het recht tot kiezen bezittend, kiesbevoegd), bn.; -gerechtigde (persoon, die mee mag kiezen), m. -n.

Kies'kauw (iem., die met lange tanden eet), m. en v. -en; ook: -kauwer, m. -s.

Kies'kauwen (zonder graagte of met tegenzin eten), ik heb gekieskauwd; -kauwer (fig. iem., die zeurt of zanikt), m. -s.

Kies'keurig (sijn op z'n voedsel zijnde, lekkerbekkig), bn.; -er, -st, bij overdr. moeilijk te bevredigen op 't gebied van den goeden smaak.

Kies'pijn (pijn in één of meer kiezen), v. gmv.; zie Tandpijn.

Kies'plicht (zedelijke gehoudenheid, om te gaan stemmen), m.; ook, Stemplicht.

Kies'recht (het recht, om mede de leden te kiezen van de Tweede-Kamer, de Provinciale Staten, den Gemeenteraad), o. gmv.: het algemeene -, het beperkte -; zie: Census, Stemrecht en Vrouwenkiesrecht.

Kies'rechtvraagstuk (de quaestie, de regeling betreffende van het kiesrecht, ook voor vrouwen), o. gmv.

Kies'stel (stel, bevattende de voorwaarden tot uitoefening van het kiesrecht), o. -s.

Kies'vereeniging (vereeniging of bond, waarvan de leden bij verkiezingen, onder leiding van een bestuur, geschikte kandidaten voordragen en steunen), v. -en.

Kies'vergadering (vergadering van een Kiesvereeniging), v. -en.

Kies'wet (wet, volgens welke het kiesrecht is geregeld), v. -wetten.

Kiet (Fr. quitte), bn. en bw.: -zijn, niets meer schuldig zijn; ik speel juist -, zonder te winnen of te verliezen.

Kiet'elen (zachtjes streelen, om den lach op te wekken), ik heb gekieteld: zij moet dat kind niet zoo onder de kin -; zie Kittelen.

Kieuw (dierk. ademhalingswerktuig der vischen), v. kieuwen; -deksel (-plaat als beschutsel der kieuwen), o. -deksels.

Kieuw'dragend (dierk. met kieuwen), bn.: -e wormen, een soort van schaaldieren.

Kieuw'pootigen (dierk. een familie van schaaldieren), m. mv.: de acht paren van platte

pooten dezer dieren dienen tevens als kieuwen.

Kie'vit (loopvogel ter grootte van een tortel, moerasvogel), m. -en: de - toeft hier van Februari tot October; zegsw. zoo vlug als een -, zeer vlug ter been; gew. Kieffe.

Kie'vitsbloem (plantk. kruisbloempje, gemeene veldkers), v. -bloemen.

Kie'vitsel (ei van een kievit), o. -eieren; -nest (nest van een kievit), o. -nesten.

Kie'zel (scheikundig element, metalloïde), o.

Kie'zel (grint), o. gmv.; -steen, m. -en: -en vindt men op heidevelden en in groote rivieren; -weg (kunstweg, gehard met kiezelsteenen), m. -wegen; -zand (scherp zand, uit kleine kiezeldeeltjes bestaande), o. gmv.

Kie'zen (een keus doen), ik koos, heb gekozen: iem. tot lid van den raad -; partij -, hij kiest de eer boven het leven, zegsw. het hazenpad -, op de vlucht slaan; het ruime sop, de zee -; - of deelen, een keus doen, meestal uit twee onaangename dingen.

Kie'zentrekker (destijds de bekende kermisgast), m. -s. vero.; zie Kwakzalver.

Kie'zer (iem., die gerechtigd is tot kiezen, b.v. 25 jaar oud is en aan gestelde eischen voldoet), m. -s: hij is - voor den gemeenteraad; zie: Belasting-, Examen-, Huur-, Loon-, Spaarbankkiezer.

Kie'zerlijst (lijst van kiesgerechtigden), v. -lijsten: -vereeniging (bond van kiezers), v. -en, ook: Kiesvereeniging; -vergadering (bijeenkomst van kiezers), v. -vergaderingen, ook: Kiesvergadering.

Kif (gebruikte run), o. gmv.: van - maakt men runtuif, met - bestrooit men tuinpaden.

Kijf (twist, geschil, oneenigheid), v. gmv.: zegsw. buiten -, zonder er over te twisten, te redetwisten, d. i. zonder eenigen twijfel.

Kijf'naas (kleinigheid), o.: twisten om een -.

Kijf'achtig (twistziek, -gierig), bn. -er, -st.

Kijk (het bezien), m. gmv.: het schilderij staat te -; een goeden - op iets hebben, blik, inzicht; met iets te - loopen, daar is geen - op, kans; -dag (dag ter bezichtiging v.e. inboedel, enz.), m. -dagen; -duin (hoogste top van een duinenrij), v. gmv.; -duin (aard. sterk fort met vuurtoren bij Den Helder), o.: zeeslag bij - 23 Aug. 1673.

Kijk'en (zien, loeren, staren), ik keek, heb gekeken: daar staat gij nu te -, verlegen; op zijn neus -, erg verlegen zijn; prentjes -, beschouwen; kijk hem daar eens! uitroep van verbazing of beschimping; -er (persoon, die kijkt), m. -s; -er (verrekijker, vergrootglas), m. -s: zegsw. in den - loopen, in 't oog loopen; iem. in den - hebben, in de gaten hebben, ook: zijn heimelijke bedoelingen doorzien; -er (oog), m. -s: zij zag mij aan met haar groote kijkers.

Kijk'gat (opening, waardoor men kan zien, loergat), o. -en, verkl. -gaatje, o. -s; -glas (glas, waardoor men kijkt, tooneelkijker; tuurglas in een rarekiek), o. -glazen; -in-de-pot (persoon, die in de keuken alles afneust), m. en v. -potten: Hans -; -je, o. -s: ergens een - nemen, een kort bezoek brengen, ter vlucht iets zien; -kast (kinder-speelgoed, rarekiek), v. -en, ook: tuinhuisje met veel ramen en deuren; -spel (kermis-tent, waarin men door glaasjes moet kijken), o. -spellen; -toren (mil. wachttorenen), m. -s; -venster (venstertje in raam of deur, of achter in de kap v. e. rijtuig), o. -s.

-**kijn** (-ken, -ke, -ske, -sken), achtervoegsel, b.v. *gaardekijn, kindeken, manneke, vlagske, boekskén*, d. i. dingen, die klein in hun soort, (lief, aanvullig), zijn.

Kijva'ge (kijverij, gekibbel), v. gmv. (g = zj).
Kij'ven (kraakeelen, twisten; tieren, razen), ik keef, wij keven, ik heb gekeven; -**erij'** (gekrakeel), v. -en; **kijf'ster**, v. -s.

Kik (flauw geluid), m. kikken: *hij gaf geen -, hij liet geen -; hij gaf kik noch mik, gaf niet het minste geluid.*

Kik'halzen (een kikkend geluid maken, alsof men braken moet), ik -halsde, heb gekik-halsd: *die jongen eet, tot hij -halst*, bijna stikt, niets meer kan doorslikken.

Kik'ken (even spreken van iets), ik heb gekikt: *gij moogt er zelfs niet van -*, geen enkel woord er van reppen.

Kik'ker (kikvorsch), m. -s; -**tje**, o. -s.
Kik'kerbil (billette v. e. kikvorsch, als lek-kernij gegeten), v. -billen.

Kik'kereieren, o. mv.; zie Kikkerrit.

Kik'keren (springen, eig. als een kikvorsch), de straatjongens kikkerden om het mannetje heen; zie: Opkikkeren en Verkikkerd.

Kik'kerkruid (-beet), o. gmv.; z. Duitblad.

Kik'kerland (land met veel kikkers, scherts. ons land), o.; -**poel** (poel als verblijf van vorsch), m. -en; -**rit** (kikkerschot of -kuit), o. gmv.; -**spog** (wit schuim op sommige planten, ook: lentschuim, koekoeks-speeksel), o. gmv.; -**vischje** (kikker in wording, ook, dikkop), o. -s.

Kik'vorsch (eig. vorsch, die kikt: kruipend dier, amfibie), m. -vorschen: *de bruine land -, de groene water -*, zie Boom-.

Kik'vorschengekwaak, o. gmv.; -**land**, o.: *in dit -!* schimpen voor moerassig, laag land; -**net** (netje tot het vangen van kikkers), o. -netten; -**schot** (kikkerrit), o. gmv.

Kil (geul, stroombedding, waterdiepte tusschen hooge oevers), v. killen: *Ze (Eliza) springt af in 't diep der -* (Ter Haar); *de Dorische -*, in het laatst der 16e eeuw gegraven, welke kil allengs den vorm v. e. breeden arm der Maas heeft aangenomen.

Kil (nattig koud), bn.: *een -le herfstavond; het -le water*; bij uitbr.: *de -le hand des doods*; -ler, -st.

Kil'koud (ijskoud, ook fig.), bn.: -e blikken.

Kil'len (tintelen van kou), het heeft gekild: *de voeten - mij*, tintelen, prikkelen van kou; *scheepst. de zeilen -*, vatten geen wind, hangen slap langs of klappen tegen den mast.

Kil'lig (vochtig koud, huiverig, nattig), bn.

Kil'o (verkorting van Kilogram), o.: ik koop 2 - kersen en eenige -'s bessen; **ki'lootje**, o. kilootjes.

Kil'o (duizend), o., **kilogram'** (d. i. 1000 gram, een Nederlandsch pond), o. -grammen.

Kilo-ampère (1000 ampères), v. -s.

Kilogram'meter (eenheid van arbeidsvermogen), m. -meters: een - is een arbeidskracht, noodig om één KG. één M. op te heffen in 1 seconde, ook: **K. G. M.**

Kiloliter (eig. 1000 Liter: 10 Ned. vaten. 10 Ned. mudden), m. -liters, ook: **KL.**

Kilome'ter (Ned. mijl = 1000 Ned. ellen), m. -s, ook: **KM.**

Kilome'terboekje (spoorboekje, dat voor 500 of 1000 KM. spoorreis geldig is), o. -boekjes.

Kilome'terpaal, m. -palen, zie Mijlpaal.

Kilome'terraal (waterstaat: langs de groote rivieren op elken KM. afstands de aanduiding van de diepte van den stroom of van het waterpeil en wel langs een denkbeeldige gleuf, recht-hoekig op den stroom), v. -en; zie Raai.

Kil'ostere (1000 kubieke M.), v. -s, -n.

Kil'owatt (eig. duizend watt, als elektrische eenheid), o. -s; -**wattuur'**, o. -uren.

Kim (rand der duigen, boven den bodem van een vat uitkomend), v. kimmen.

Kim (aandr. schijnbare rand aan den gezicht-einder, wolkenbank aan den horizon), v. kimmen, ook: -**me**, v. -n: *de zon duikt onder de -, de zon rijst ter kimme uit, de ooster-, de wester-, de - sluit zich.*

Kim'bren, m. mv.; zie Cim bren.

Kim'duiking (aandr. verschil of correctie tusschen den zichtbaren en den wezenlijken gezichteinder), v. gmv.

Kim'kielen (bij groote stoomschepen schuinstaande planken, onder water, dienende tegen het slingeren van het schip), v. mv.

Kim'mono (Jap. ochtend-gewaad voor dames: met wijde mouwen en gordel), m. -s.

Kin (onderste deel v. h. aangezicht), v. -nen.

Kin'a ('t werksame beginsel uit den kinabast als koortsdrijvend middel), v. gmv.: *er bestaat bruine, gele en roode -*, zie Kinine;

-**bast** (schors of bast van den kinaboom, oorspronkelijk in Z.-Amerika, stofnaam), v.; (voorverpsnaam), m. -en; -**boom** (boom, die 20 M. hoog wordt en wiens bast kinine bevat), m. -en: de -en vormen uitgestrekte wouden op de O. helling van het Andes-gebergte; vooral op Java gekweekt, nl. ten N. en ten Z. van Bandoeng; -**cultuur** (aankweeking van den kinaboom), v. gmv.; -**de-Vrij** (koortsmiddel, naar den kinoloog, wijlen dr. De Vrij, aldus geheeten), v. gmv.; -**drankje**, o. -s; -**druppels**, m. mv.; -**onder-neming**, v. -en; -**pil**, v. -len; -**poeler**, -**poeder**, v. -s; -**planter** (O.-I. kwecker op groote schaal van kinaboomen), m. -s;

-**vergiftiging** (nl. door 't innemen van een te groote dosis kina), v. -en; -**wijn** (geneesmiddel: kina, op wijn getrokken), m. gmv.

Kind (zuigeling, jongetje, meisje), o. -eren, -ers; zegsw. *hij heeft - noch kraai*, bezit hoegenaamd geen familie, hij heeft voor niemand te zorgen, zelfs niet voor een kraai of haan; bij overdr. *de -eren Israëls*, de Joden: *wij zijn -eren van Adam en Eva, wij zijn -eren Gods, de -eren dezer wereld; een - des doods zijn*, moeten sterven; *het - bij zijn naam noemen*, rechtuit of onverbloemd zeggen, waar het op staat; *het - van de rekening zijn of worden*, het gelag moeten betalen, alleen de nadeelen van iets onder-vinden; -**je**, o. -s, kindertjes.

Kind'eken, **kin'deke** (klein kind), o. -s.

Kind'erachtig (de ongunstige eigenschappen toonend van een kind: onmadenkend, licht-zinnig, zonder ernst, flauw, laf) bn.; -er, -st; -**achtigheid** (flauwiteit), v. -heden.

Kind'erarbeid (arbeid, door kinderen in fabrieken of werkplaatsen verricht), m. *wet op den -*, of de wet-van-Houten (1874), deze wet bevat heilzame bepalingen tegen overmatigen vrouwen- en kinderarbeid.

Kind'erarts (speciaal-arts voor kinderziekten), m. -en; -**bal** (danspartij voor kinderen), o. -s; -**balk** (kleine zolderbalk, rustend haaks in twee groote), m. -s; -**be-**

waarplaats (*crèche*), v. -en; -**bijbel** (*Bijbelsche geschiedenis voor kinderen*), m. -s; -**cantate** (*cantate voor kinderstemmen*), v. -s, -n; -**courant** (*krant voor kinderen*), v. -en; -**cursus** (*gymnastiekcursus voor jongeren*), m. -sen: de -sen van den Bond voor lichamelijke opvoeding; -**dtijk** (aandr. deel v. d. Hoogendijk om de Atblasserwaard), m.: op den - zijn veel scheepstimmerwerven; -**dokter** (*speciaal-arts voor kinderziekten*), m. -s; -**gek** (-vriend), m. -ken; -**geluk** (*blijdschap v. h. kinderhart*), o. gmv.; -**hand**, v. -en: zegsw. *een -hand is gauw gevuld*, een kind is met een kleinigheid gelukkig; -**hart** (*fig. onschuldig hart*), o. -en; -**jaren** (*kindsheid*), o. mv.: *het geluk der -*; -**juff** of -**juffrouw** (*net kindermisje*), v. -juffers, -en; -**kamer** (*speel- of leerkamer*), v. -s; -**kerk** (*Prot. godsdienstoefening voor kinderen*), v. gmv.; -**kolonie**, v. -niën, zie Vacantiekolonie, ook wel eens: *Kinder-vacantiekolonie*; -**koning** (*scherts. school-monarch uit oude dagen*), m. -en; -**leed** (-*verdrift*), o. gmv.; -**leer** (*R.-K. catechismus-onderwijs*), v. gmv.; -**liefde** (*liefde van de ouders tot hun kinderen*), v. gmv.; -**lievend** (*zie Philopaedisch*) bn.: *een -lievend gemoed*.
Kin'derlijk (*overeenkomstig den aard, het wezen van het kind, naïef*) bn.: -? plichten, de -e leeftijd, -e gehoorzaamheid, -e liefde nl. ten de ouders; bw.: *zij was - blij*.
Kin'derlijk (*oprecht, openhartig, eenvoudig*), bn.: e. -gebed, een - antwoord, - eenvoudig.
Kin'derlijkheid (*naïveteit*), v. gmv.
Kin'derloos (*zonder kinderen*), bn.; -**held**, v.
Kin'dertuur (*doek, luijer*), v. -luren: *een toegelknoopte - met mondkost*, (C. O.)
Kin'dermeld (*dienstbode, om op de kinderen te passen*), v. -meiden; -**meisje**, o. -s.
Kin'dermond (*fig. wijze van zich uit te drukken, kinderen eigen*), m., -mondje, o. -s.
Kin'dermoord (*moord, gepleegd op een kind of op kinderen*), m. -moorden: de - van Bethlehem, zie: Herodes en Onnoozele-kinderen.
Kin'derpartij (*feestje voor kinderen*), v. -partijen; -**plaag** (*persoon: kinderschrik*), m. en v. -plagen; -**plicht**, m. -plichten; -**pokken** (*oude naam v. d. pokziekte*), v. mv.; -**praat** (*onnoozel gebabbel*), m. gmv.
Kin'derrijm (*rijmpje of versje voor piep-jonge kinderen*), o. -rijmen; zie Bakerrijm.
Kin'derschoen, m. -schoenen: *een - bracht Huid geluk*, (Staring, St. Nicolaas); zegsw. *de -schoenen uittrekken*, ophouden kinderachtig te zijn; *den -schoenen ontwassen zijn*, geen kind meer zijn, de kinderlijke gewoonten hebben afgelegd; -**school** (*lagere school*), o. en v. -scholen: 't - is leeggeloopt, (Immerzeel); -**schooltje** (*bewaarschool*), o. -s; -**speelgoed**, o. gmv.: *het Parijsche -*, *het Neurenberger -*; -**spel** (*eenvoudig spel van knapen of meisjes*), o. -en, fig. *verzen te lijmen is -spel*, is een kleinigheid; *het leven is geen -spel*, het is een ernstig iets; -**stoel** (*stoel op hooge pooten met armleuningen en tafet*), m. -en; -**taal**, v. gmv.: -**toeslag** (*toelage van f 40 per kind aan het gezinshoofd, b.v. aan onderwijzers, beginnende bij het derde kind*), m. gmv.; -**toon** (*manier, waarop men tot kinderen moet spreken*), m. gmv.: *deze onderwijzeres weet den -toon goed te treffen*;

-**tuin** (*speeltuin*), m. -en; -**voeding** (*nl. van behoeftige school- of fabriekskinderen, kosteloos door een of andere vereeniging*), v. gmv.; -**vriend** (*minnaar van kinderen*), m. -en; -**wagen** (*wagen, waarin men één of meer kinderen rijdt*), m. -s; -**wereld** (*het leven en bedrijf der kinderen*), v. gmv.; -**werk** (*beuzelachtig, onbeduidend werk*), o. gmv.; -**zegen**, m. gmv.: *ze zijn rijk aan -zegen*, veel kinderen rijk.
Kin'derziekte (*ziekte, aan kinderen eigen*), v. -ziekten: mazelen, kinkhoest, vroeger vooral pokken, zijn -ziekten.
Kin'derzin (*kinderlijkheid*), m. gmv.: *de jonge vrouw, vol -*, (De Gén.)
Kind'lier, o., voor: *lief kind!* aanspreking.
Kind'sbeen bw.: *van - af*, d. i. sedert de prille jeugd, van de vroegste kindsheid af.
Kind'sch (*van een kind, als kind*), bn.: *in mijn -e jaren*, nl. die der prille jeugd.
Kind'sch (*onnoozel*), bn.: *grootvader is -*.
Kind'schheid (*sufheid van den ouderdom*), v.
Kind'sdeel (*evenmatig deel der ouderlijke erfenis*), o. -deelen; ook: *Kind'sgedeelte*.
Kind'sheid (*eerste jeugd, kinderjaren*), v. gmv.: *fig. de - der volken; de wetenschap, de kunst was toen nog in haar -*; *R.-K. Genootschap der -*, vereeniging van kinderen, een soort van broederschap tot bekeering van heidensche kinderen in China, enz.
Kind'skind (*kleinkind*), o. -kinderen.
Kinematograaf v. -grafen; ook: **Cinema**, Bioscoop en **Kin'o**, zie ald.
Kinetofoon (*uitvinding van Edison*), v. -onen: door de - wordt tegelijker-tijd het effect van de kinematograaf en van de fonograaf verkregen.
Kin'houder (*deel van een viool*), m. -s.
Kin'ne (*extract getrokken uit kina, bezit groote koortsverdrivende kracht*), v. gmv.; zie verder **Kina**.
Kink (*draat, kronkel, bocht, wrong*), v. kinken: zegsw. *er is een - in den kabel*, d. i. er is een beletsel, zwaarigheid, belemmering.
Kink (*harde slag, stoot*), m. kinken.
Kin'kel (*boer, lomperd*), m. -s: *wat 'n -!*
Kin'ken (*hard op iets slaan b.v. met een metalen voorwerp, zóó dat dit terugspringt*), het kinkte, heeft gekinkt.
Kin'ketting (*kettinkje onder de onderlip v. een paard, aan den toom vastgehaakt*), m. -en.
Kink'hoest (*ontstaan uit kiekehoest: kiekehoest, d. i. stikhoest, kinderziekte*), m. gmv.
Kink'hoorn, **kink'horen** (*gekronkelde eenschalige schelp*), m. -s: *een pronktafeltje met ... kinkhorens*, (C.O.)
Kin'nebak (*uit: kin en bak, wang, d. i. wang, kaak*), v. -bakken; -**sham** (*ham van de kinnebak van 't varken*), v. -hammen.
Kinnebakken, o. -s, zie **Kinnebak**.
Kin'netje (*vaatje bier v. nagenoeg 39 L.*), o. -s.
Kin'o (*verkorting voor kinematograaf*), v. -'s.
Kin'no (*rood gedroogd plantensap, looistof uit de Amerikaansche zeedruif*), v. gmv.
Kinoloog (*wetenschappelijk kerner van al, wat met den aard, de soorten en de uitwerking der kina in verband staat*), m. -logen.
Kiosk (*soort van Turksch vaartuig*), v. -en.
Kiosk (*Turksch: open muziektent; ook, luchtig houten huisje op de boulevards en trottoirs der groote steden, waar dagbladen enz., ook bloemen en sigaren, worden verkocht*).
Kip (*band*), v. kippen: *een - stokvisch*, d. i.

een hoeveelheid, met een hoopeltje omsloten.
Kip (*kist van losse latten*), v. —pen: een — dient tot het vervoer van sinaasappels en citroenen.

Kip (dierk. *hoen, hen*), v. kippen: zegsw. *hij is er als de —pen bij*, zeer vlug; *met de —pen op stok gaan*, zeer tijdig naar bed gaan; *ik ben zoo lekker als —*, voel mij zeer lekker; *redeneeren als een — zonder kop*, erg dom.

Kip (O.-I. *tingewicht op Malakka*, ± 18½ KG.), o. gmv.

Kipkar (*ijzeren karretje op rails, zóó gemaakt, dat men den bak achterover kan wippen*), v. —karren; zie Kippen.

Kippeborst (*enge, kortademige borst*), v. —en.
Kippekuur, v.; zie Kippenkuur.

Kippen (*vangen, grijpen*), ik heb gekipt; zegsw: *kip, ik heb je!*

Kippen (*achterover wippen, doen omstlaan, doen kantelen*), ik kipte, heb gekipt.

Kippen (*pikkend opzoeken, uitkippen*), ik kipte, heb gekipt.

Kippenboer (*koopman in kippen*), m. —en; —**dief** (*hennendief*), m. —dieven; —**draf** (*sukkeldraf*), m. gmv.; —**ei** (*hoenderet*), o. —eieren, —eitje, o. —s; —**gaas** (zie Gaas), o.; —**gerst**, v. gmv.; —**hok**, o. —ken; —**koopman**, m. —kooplui; —**kuur** (*gril*), v. —kuren; —**ladder** (*lat met sporten bij het kippenhok*), v. —s; —**loop** (*afgesloten ruimte voor kippen*), m. —en; —**pastei** (*pastei van kippenvleesch*), v. —en; —**ren** (*hoenderloop*), v. —rennen; —**soep** (*van kippen*), v. gmv.

Kippenvel (*huidbobbeling door erge koude, door angst, schrik*), o. gmv.: fig. het — krijgen of hebben.

Kippenvoer (*voer voor de hoenders*), o. gmv.

Kippetjesgort (*hoendervoer*), v. gmv.; —**grutten** (*kippenvoer*), v. mv.

Kippetjeskost (*voeder voor kippen*), m. gmv.; fig. licht verteerbaar voedsel voor zieke of zwakke menschen.

Kippig (*bijsiend, kort van gezicht*), bn.; —er, —st; zie Myoop en Presbyoop.

Kip'sel (*broedsel, jonge kiekens*), o. —s.

Kir'ren (*het trillend roepen der duiven*), de duif heeft gekird; ook Koeren.

Kirschwasser (Duitsch. eig. *Kerswater*: sterke likeur uit kersepitten gestookt), o. gmv.: een glaasje —; ook: Kirsch.

Kiskassen (*het huppelen van een plat steentje over het water*), het heeft gekiskast; zie Keilen.

Kis'sebissen (*krakeelen, harrewarren van vrouwen*), zij —bisten, hebben gekissebist. gmv.

Kis'sen (*aanhitsen, aanwakkeren*), ik kiste, ik heb den hond gekist, b.v. kis, kis, kis!

Kist (*houten of ijzeren koffer*), v. kisten.

Kist'dam (*nooddam, bestaande uit één of meer kisten van palen en planken, gevuld met zand en steenen*), m. —dammen; zie ook Kisting.

Kis'ten (*in de doodkist leggen*), ik kistte, heb gekist: een lijk —; —**maker**, m. —s.

Kis'ting (*dubbele stuw van planken of palen, met klei of mest er tusschen*), v. kistingen.

Kit (*oliekruikje, waterkannetje*), v. kitten.

Kit (*kot, keet*), v. kitten; zie Opiumkit.

Kit (*kleefmiddel, vooral tot lijming van glas en porselein*), o. en v. gmv.; ook: —**lijm**, v., geheeten naar den uitvinder.

Kits (*zeker Engelsch ééndeksch vaartuig met drie masten*), v. kitsen.

Kit'sen (*speeksel uitschieten door de tanden, spuwen*), ik kitste, heb gekitst; volkst.

Kit'tebroer (*drinkebroer, zwierbol*), m. —s.

Kit'telachtig (*gevoelig, lichtgeraakt*), bn.

Kit'telen (*prickelen, ook: ketelen, kietelen, fig. streelen*), ik heb gekitteld: *dat kittelt op de tong*; fig. *iemand's hoogmoed —*.

Kit'telig (*kittelachtig, kitteloorig*), bn.

Kitteloorig (*lichtgeraakt*), bn.: *'i —paard, daar 't volk zijn lust aan ziet*, (Staring), d. i. kregel, vurig; *een —ventje*, gauw boos.

Kittelton'gig (*tot tegenspraak geneigd*), bn.

Kit'ten (*de stukken met kit aaneenlijmen*), hij kitte, heeft gekit: *een gebroken vaas —*.

Kit'tig (*aardig, bevallig*), bn.: *het —e Saartje*, (C. O.); *wat ziet gij er —uit*, d. i. lief, puntig; — *op iets zijn*, vurig naar iets; —er, —st.

Kl'wl (dierk. *snipstruis op N.-Zeeland*), m. —'s.

Klaag'huis (Bijbel. *huis van rouw, sterf-huis*), o. —huizen; —**lied** (*treurzang, jere-miade*), o. —eren; *de —eren van Jeremia*;

—**lijk** (*klagend, lamenteerend*), bn.: *op een —en toon spreken*; bw.: —*spreken*; —er, —st;

—**muur** (*in het tegenwoordige Jeruzalem een der opgaande kanten van het Sionsplateau*, ruim 18 M. hoog, waar de Joden zich vooral

Vrijdags om 4 uur verzamelen, rouw plegend over het verloren Sion), m.; —**psalm** (*boet-psalm*), m. —psalmen; —**rede** (*redevoering, waarin men klaagt*), v. —redenen; —**schrift** (*schriftelijke klacht*), o. —en; —**stem** (*klagende stem*), v. —stemmen; —**toon** (*klagende toon*), m. —tonen; —**vrouwen** (*Java. ver-wanten, kennissen, bureu, die misbaar maken bij 't sterven of bij 't lijk van een Javaan*),

v. mv.; —**zang** (*treurige zang, boetezang*), m. —zangen: *de —, niet altijd eentonig, van den kameeldrijver*, (Da Costa).

Klaar (*helder, duidelijk, gereed*), bn. en bw.: *klare wijn, de lucht is —, een klare hemel; dat is zoo —als de dag, zich —uitdrukken; ik sta —voor de reis, het eten is —, alles is kant en —; zeew. het anker is —, het komt bij t opwinden, recht naar boven; zegsw. —is Kees, ik ben gereed; —der, —st.*

Klaar'blij'kelijk (*duidelijk, glashelder, on-wederlegbaar*), bn. en bw.; —er, —st.

Klaar'hebben (*in gereedheid hebben*), ik had —, heb —gehad: *ik zal dit vóór den avond —*.

Klaar'heid (*helderheid*), v. gmv.: *de —van een Indischen nacht; fig. de —van een betoog.*

Klaar'komen (*in gereedheid komen*), ik kwam —, ben —gekomen: *met zijn werk niet kunnen —; —krijgen* (*gereed krijgen*), ik kreeg —, heb —gekregen: *een werk optijd —*;

—**leggen** (*gereed leggen*), ik legde, leide of lei —, heb —gelegd, —geleid: *het linnengoed —*.

Klaar'licht (*helderlicht*), bn.: *'t is —e dag.*

Klaar'liggen (*gereedliggen*), het lag —, heeft —gelegen: *het geld zal morgen voor u —*;

—**maken** (*in gereedheid brengen*), ik heb mijn brieven —gemaakt: *zich —*; —**spelen** (*met goeden uitslag verrichten*), ik heb —gespeeld: *hij zal het wel —, tot een goed einde brengen; —staan* (*gereedstaan*), ik stond —, heb —gestaan: *de winkelier moet bij iederem klant maar —voor een praatje; —zetten* (*gereed doen staan*), ik heb het ontbijt —gezet.

Klaar'ziend (*helderziend, fig. scherpzichtig, scherpzinnig*), bn.: —e oogen, een —man.

Klaas (*jongensnaam, verkort uit Nikolaas*), m. Klazen: fig. *een houten —, een onbeholpen mensch: een stijve —, een hark van een vent.*

Klaas Vaak (*kinderwereld*: de zoetjes binnensluipende man, die den kinderen slaapzand in de oogen strooit), m., Moeder zegt: *Daar is - Vaak*, als de jeugd begint te knikkeboilen.

Klabak' (stud. *klapwaker, nachtwacht*), m. -bakken; zie ook: Smeris en Knolsmeris.

Klach (*geklag; aanklacht*), v. klachten.

Klach'tenboek (*boek tot het inschrijven van klachten b.v. in stations, enz.*), o. -en.

Klach'tig, bn.: *iem. - vallen over iets*, bij hem klagen over; -er, -st.

Klad (*vlek, smet*), v. kladden: *er viel een - op den brief*; fig. *een - of smet op iem. naam of reputatie werpen*; *iem. een - aanwrijven*, hem belasteren; zegsw.: *die koopman brengt er de - in*, verkoopt beneden de markt, brengt dus de waren in discredit.

Klad (*ruw opstel of schets*), o.: *een - maken*.

Klad'boek (*notitieboek, dag- of aanteekenboek op een kantoor*), o. -boeken; zie Memoriaal.

Klad'debos, m. -bossen; ook: -wortel, -wortels; volksnamen voor Klis, Kliskruid.

Klad'deboter (*vervalschte boter*), v. gmv.: fig. *onzindelijke of morsige vrouw*.

Klad, -de (*lomp, vod*), v. kladden: zegsw. *iem. bij de kladden hebben, grijpen*, eig. bij zijn vuile kleeren pakken, hem bij den kraag pakken.

Klad'den (*knoeien, morsen, slecht schrijven*), ik kladde, heb geklad: *jongen, wat zit je te -!*

Klad'der (*kladschilder*), m. kladders, fig. *iem.*, die onder den marktprijs verkoopt.

Klad'derig (*stordig*), bn.: *een - schrift*, vol inktvlekken; -er, -st: - weer, vuil.

Klad'dig (*vol kladden, morsig*), bn.; -er, -st.

Klad'papier (*ongelijmd papier, dat de inktkladden inzuigt*), o. -papieren; -schilder (*pruilschilder*), m. -schilders; -schilderen (*slecht schilderen, knoeien*), ik heb geklad-schilderd; -schrijver (*iem. die knoeierig schrijft*), m. -schrijvers; -schrift (*schrijfboek v. h. kladwerke*), o. -en, ook: knoeierig schrift; -schuld (*kleine schuld*), v. -en.

Kla'gen (*jammeren*; fig. *een klacht uiten*), ik heb geklaagd: *iem. zijn nood -*, klagend mededeelen; *steen en been -*, zie Steen; *'t is God geklaagd*, het schreit ten hemel.

Kla'gend (*klachten aanheffend, jammerend*), bn.: -e vrouwen, *een - misbaar*; rechtst. *de -e partij*, d. i. aanklager, eischer.

Kla'ger (*de klagende*), m. klagers; spreekw. -s hebben geen nood en pochers hebben geen brood.

Klak (Vlaamsch. *pet, muts met klep*), v. klakken.

Klak'kebus (*jongensklapbus*), v. -bussen.

Klak'ke loos (*onverwachts, onvoorziens*), bw.: *hij krijgt zoo - de koorts op 't lijf*, (C. O.); *hij zei dat -*, ondoordacht; *iem. - beschuldigen*, zonder grond, zonder redenen; *zijn geld maar - uitgeven*.

Klak'ken (*een klak of slag doen hooren*), ik -te, heb geklakt: *met de zweep -*, de hakken tegen elkaar laten -, *met de tong -*.

Klak'ken (*bemorsen, vlekken*), ik heb geklakt.

Klam (*eenigszins vochtig en koud*), bn.: bij uitbr. *het -me zweet brak hem uit*.

Klamaa'fen (*scheepst. de naden v. e. schip met werk toestoppen*), ik heb geklamaaid; zie Breeuwen.

Klamaa'ijzer (*scheepst. zware, geribde ijzeren wig, waarmede men het werk in de naden drijft*), o. -ijzers; zie Kalfathaamer.

Klam'boe (O.-I. *tulen muskietengordijn rondom een ledikant*), v. klamboes; -goed

(*tulen gordijnstof*), o. gmv.; -haak (*ronde of s-vormige haak, tot sluiting van een klamboe*), m. -haken.

Klamp (*bindlat, bindhout, bindijzer*), m. -en.

Klam'pen (*met klampen aan elkaar hechten*), ik heb geklampt: zegsw. *iem. aan boord -*, eig. zijn schip enteren, fig. hem staande houden, hem om iets vragen; z. *Aanklampen*.

Klam'vogel (*wouw, kiekendief; roofvogel, die zich vooral met duiven voedt*), m. -vogels.

Klan'der, v. -s; zie Kalandar.

Klan'deren, zie Kalanderen.

Klandi'zie (Fr. *winkelnoring, de gunst der klanten, de gezamenlijke klanten*), v. gmv.

Klank (*geluid, toon*), m. klanken: *een heldere -*, een volle -, een zachte -, een diepe -; de - van goud- of zilvergeld, de -en eener taal, onverstaanbare -en; ijdele -, vage woorden; zijn naam heeft een goeden -, hij is als schrijver gunstig bekend; -bodem (*muz. houten vlak ter versterking van den toon*), m. -bodems; -bord (*preekstoelbord, verhemelte boven een predikstoel*), o. -borden; -figuren, v. mv.: de - van Chladni (1756-1827), geluidsfiguren, ontstaan door trilling van fijn zand op een glazen plaat; -ladder (*muz. toonladder, toonschaal*), v. -ladders; -leer (*leer van het ontstaan en den aard der klanken*), v. gmv., zie Phonetiek; -loos (*zonder klank, heesch*), bn., -looze.

Klank'maat, v. gmv., z. Prosodie; -meter (*muz. werktuigje ter bepaling van de lengte der snaren*), m. -s; -methode (*nieuwere leer-leesmethode*), v. -n, -s; volgens de klankmethode worden door de kinderen de medeklinkers genoemd, zooals ze bij de uitspraak in een woord gehoord worden, zie Spelmethode; -nabootsend (*den klank weergevend*), bn., b.v. *krikkrak!... daar brak de tak*; -e werkwoorden, b.v. namen van dieren-geluiden; -naboetsing (*klanknaboetsend geluid*), v. -en; -rijk (*vol klank*), bn., -er, -st: de -rijke It. taal.

Klank'verandering (-wijziging), v. -en.

Klank'verdoover (*muz. demper van hout of ivoor op een viool*), m. -s; z. Sourdine.

Klank'verschuiving (*taalk. overgang van verwante medeklinkers*), b.v. van *b* in *v*, van *p* in *f*, enz.), v. -en, verg.: *leven - leven; pater - father - vader; Alba - Alva, enz.*; evenzoo: *ego - ik, nepos - neef, ager - akker, enz.*; de - leert het verband of de familiebetrekking der Indo-Germaansche talen inzien: de wet der - werd door Jacob Grim (1785-1863) ontdekt; -wet (*wet der klankverandering en der klankverschuiving*), v. -wetten; -wijziging (*spraak. overgang van klinkers*), v. -en, b.v. *logen en leugen, plat en pletten, lenen en leunen, enz.*; -wisseling (*spraak. verspruing van stamklinkers*), v. -en, b.v. in de hoofdvormen onzer sterke werkwoorden.

Klant (*vaste koper in een winkel, vaste begunstiger van een koopman of winkelier*), m. klanten, zie Klandizie; ook, *gezel, jongmensch, man*: een rare -, zonderlinge vent.

Klap (*klinkende slag*), m. klappen: *een - met de zweep, een - om de ooren*, z. Vlieg.

Klap (*gepraat, gesnap*), m. gmv.: *ijdele -*.

Klap (*klep, ook, van den toenmaligen klepperman*), v. klappen; zegsw. *met de - loopen*, als de melaatschen van vroeger, om te waarschuwen of te bedelen; *op de - loopen*, er op loopen, om ergens aan tafel te komen.

- Klap** (*verlies*), m. klappen: *een - krijgen*, financieel verlies lijden b.v. *die man kryeeg - op -*, leed geldelijk verlies op verlies.
- Klap** (*het geluid, waarmee de eene knikker den anderen raakt*), m. gmv.; zie Schoffel.
- Klap'achtig** (*snapachtig, praatziek*), bn.: *een - e oude vrouw*; -er, -st.
- Klap'bes** (*kruisbes, kruisdoorn, stekelbes, doornbes*; *men kan met de hul een klappend geluid maken*), v. -bessen; ook: -**bezie** (*kruisbes*), v. -beziën; -**besseboom**, m. -boomen; -**bessestruik**, m. -struiken.
- Klap'brug** (*ophaalbrug*), v. -bruggen.
- Klap'bus** (*proppenschiet*), v. -bussen.
- Klap'ekster** (*dierk. blauwe tuinvalk, blauwe klanwier, fig. babbekous, klapper*), v. -eksters.
- Klap'hek** (*hek, dat vanzelf achter den wandelaar dichtvalt*), o. -hekken.
- Klap'hout** (*hout voor duigen*), o. gmv.
- Klap'houjes** (*kleppers, kleppertjes*), o. mv.
- Klap'loopen** (*tafelschuimen, pantikken, bij uitbr. op de beurs van anderen teren en smeren*), o. gmv.; zie Klap (*klep*).
- Klap'looper** (*eig. melaatsche, die met een klap of klepper loopt, fig. tafelschuimer*), m. -loopers: *hij is een -*, hij is overal, waar wat te halen valt; ook, *bedelaar*; zie Klap.
- Klap'muts** (*gladde ondermuts, ook, kindermuts*), v. -mutsen; fig. Klapper; z. Kiepie.
- Klappel'** (*afl. van klappen, babbelen: snapster*), v. klappeien.
- Klappel'en** (*babbelen*), ik heb geklapped.
- Klap'pen** (*een klappend geluid maken; fig. babbelen, praten*), ik heb geklapt: *in de handen -*, met een zweep -, *het - eener dorschmaschine*; fig. *deze vrouwen staan den heelen dag te -*, (C. O.) zie: Kakelen, Labben, Snateren, Klappeien.
- Klap'per** (*klikker, prater, babbelaar*), m. -s.
- Klap'per** (*zeker kantoorbok, met naamlijst in alphabetische volgorde van de posten, die in het grootboek voorkomen*), m. klappers.
- Klap'per** (*vuurwerk, voetzoeker*), m. -s: *een zevenklapper*; zie Zwermer.
- Klap'per** (O.-I. *vervorming van kelapa, kokosnoot: kokospalm, kokosnoot*), m. -s.
- Klap'perboom** (*kokospalm*), m. -boomen: *er zijn meer dan 30 miljoen -boomen op Java en Madoera*; ook: Klapper.
- Klap'perdop** (O.-I. *schaal der kokosnoot*), m. -doppen.
- Klap'percend** (*kwakereend*), v. -eenden.
- Klap'peren** (*herhaald kleppen*), de tanden hebben geklapperd: *die deur staat te -*; de zeilen beginnen tegen den mast te -.
- Klap'perkruid**, o. gmv.; zie Dragon.
- Klap'perman** (*klepper, klepperman, nachtwacht*), m. -lieden, -lui; zie Klakbak.
- Klap'permelk** (O.-I. *melkachtig vocht in de rijpe kokosnoot*), v. gmv.; zie Klapperwater.
- Klap'permolen** (*klepperend molentje als vogelschrik in veld of hof*), m. -s; zegsw. *haar mond lijkt wel een -*, zij ratelt met haar mond, zeer snel spreekt ze.
- Klap'pernoot** (*kokosnoot*), v. -noten.
- Klap'perolie** (*kokosolie*), v. gmv.
- Klap'perrat** (*eekhoornje op Java*), v. -ratten; zie Badjing.
- Klap'pertanden**, ik klappertandde, heb geklappertand: - *van de koude, van de koorts*, de tanden trillend op elkaar klappen.
- Klap'perton** (O.-I. *boorkever, levend op den klapperboom*), v. -torren; -**tuin** (O.-I. *gaard* of *park van kokospalmen*), m. -en; -**water** (O.-I. *klappermelk*), o. gmv.
- Klap'roos** (*eenjarig, papaverachtig onkruid met roode bloemen, met wier bladen men een klappend geluid kan maken*), v. -rozen: *de - tiert onder het koren en bloeit in Juni en Juli*; zie ook: Kankerbloem, Korenroos.
- Klap'spaan** (*molenklepper*), v. -spanen.
- Klap'spaan** (*klikkspaan*), m. en v. -spanen.
- Klap'stoel** (*veldstoel, vouwstoel*), m. -stoelen, ook: Klepstoel; zegsw. *op zijn - zitten*, druk praten.
- Klap'stuk** (*een stuk rundvleesch van de buikzijde der rib, wordt gewoonlijk gekookt in de hutspot*), o. -stukken.
- Klap'tafel** (*hangootafel*), v. -tafels: *een -tje op een ijzeren poot opslaande*, (C. O.)
- Klap'vlies** (*vliezige zelfstandigheid in het dierlijk lichaam*), o. -vliezen.
- Klap'wieken** (*met de vleugels of wieken klappen*), de duif -wiekte, zij heeft geklappewiekt: *de duiven vlogen -wiekend op*.
- Kla're** (*klare-jenever*), v. gmv.: *een glaasje -*.
- Klarejone ver** (*jenever, niet vermengd met bitter*), v. gmv.: *een glas - met suiker*.
- Kla'ren** (*zuiveren, helder maken*), ik klaarde, heb geklaard: *wijn-, olie-, suiker-*; zegsw. *ik zal het wel -*, in orde brengen, opknappen.
- Kla'righeid** (*gereedheid*), v. gmv.; -**ma-ken**, in gereedheid leggen, aanstalten maken.
- Klarijn'** (*klankbord in een klavier*), m. -en.
- Klarinet'** (*houten blaasinstrument, in 1690 uitgevonden*), v. -ten; soms Clarinet.
- Klarinettist'** (*klarinet-speler*), m. -en.
- Kla'ring** (*het klaren, het regelen*), v. gmv.; zie ook: Inklaring en Uitklaring.
- Kla'ringsvaartuig** (*vaartuig, dat gebruikt wordt door de ambtenaren, welke zijn belast met het in- of uitklaren van schepen*), o. -en.
- Klaroen'** (*trompet met schel doordringend geluid*), v. -en, ook, Scheltrompet; -**ge-schal** (*het schallen der klaroen*), o. gmv.
- Klas'se** (*afdeeling eener school*), v. klassen; ook: Klas, v. klassen.
- Klas'se** (*afdeeling van het dierenrijk*), v. -n; *de - der zoogdieren, der vogels, der amphi-biën, der visschen* (hoofdafdeeling: gewervelde dieren); *de - der insecten, der duizendpootachtigen, der spinachtigen, der schaaldieren* (hoofdafdeeling: gelede dieren).
- Klas'se** (*afdeeling van station of wagon*), v. -n: *wachtkamer der eerste, tweede, derde -*; *een coupé der tweede -*; fig. *rijwiel, eerste -*, prima-kwaliteit; *de hoogere en lagere -n der maatschappij*, standen.
- Klas'seboek** (*boek in elke klasse v. e. H. B. S., van een gymnasium, enz., waarin de leeraren aantekening doen houden van overgegeven werk, overtredingen, enz.*), o. -boeken.
- Klas'senhaat** (*haat en nijd als oorzaak van den klassenstrijd*), m. gmv.
- Klas'senjustitie** (*schimpn. justitie, die de nooden en eischen van de lagere standen niet kent, omdat haar rechters alleen thuis zijn in de hoogere kringen*), v. gmv. (j = j).
- Klas'senstrijd** (*strijd der lagere tegen de hoogere klassen of standen der maatschappij d. i. tegen het kapitaal*), m. gmv.
- Klas'seonderwijzer** (*onderwijzer, belast met het onderwijzen eener klas*), m. -s; -**onderwijzeres**, v. -sen.
- Klassia'nen** (*soldaten v. e. depot v. discipline b.v. te Hoorn*; ook, in Indië), m. mv.

Klassiek', bn.: -e talen; zie Classiek.
Klassieken'; zie Classieken.
Klassikaal' (een schoolklas betreffende of in eenzelfde klasse gegeven), bn.: het onderwijs in onze scholen is thans -, d. i. niet-hoofdelijk.
Kla'ter (ratel, rinkel, rammelaar), v. -s.
Kla'terabeel (witte populier, esp), m. -en.
Kla'teren (rollend, weergalmend klinken), het -de, heeft geklatterd: de waterval klattert; de donder klattert in de bergen.
Kla'tergoud (zeer dun valsch bladgoud, dat bij het hanteeren een weinig ratelt), o. gmv.; zie: Messing en Loovertjes; fig. valsche schijn, klinkklank.
Klats, tw. klanknabootsing; zie Klets.
Klau'teraar (liefhebber v. klauteren), m. -s.
Klau'teren (klimmen met handen en voeten), ik heb geklauterd: op een ruïne -, in een boom -, tegen een duin op -; zie Klaveren.
Klaultermast (klimmast), m. -masten; -paal, m. -palen; zie Mastklimmen.
Klaultervisch (stekelvinnige visch in Zuid-Amerika, die een tijdlang buiten het water kan leven en tegen boomen tracht op te klauteren), m. -visschen.
Klauw (haakvormig uiteinde van de pooten van roofdieren en roofvogels), m. klauwen.
Klauwvaard (gesch. man van de volkspartij, ± 1300 in Vlaanderen), m. -s: de -s vormden de anti-Fr. partij en waren den graaf toegedaan, ze noemden zich naar de klauwen van den Vlaamschen leeuw, beroemde aanvoerders waren Jan Breidel en Pieter de Coninck, dekens te Brugge; zie Leliaard.
Klauwen (krabben, openrijten), ik heb geklauwd: pas op, die kat klauwt; fig. harken.
Klauwen (met korte streken schaatsenrijden), ik heb geklauwd; ook: Krabben.
Klauwier (schroefvormig stengelaanhangsel bij klimplanten), m. -en: de -en v. e. eruteplant.
Klauwier (muschachtige zangvogel, zich met insecten voedend), m. -en: de blauwe -, klapekster; de grauwe -, tuinekstertje.
Klauwier (platte naam voor hand), m. -en; volkst. Klavier: Blijf er af met je -en!
Klauwzeer (besmettelijke runderziekte, ontsteking van het huidweefsel nabij de klauwen), o. gmv.; zie Mond- en Klauwzeer.
Klavaats'hamer (timm. breeuw'hamer, vervormd uit kalfathamer), m. -hamers.
Klavecimbaal', klavecim'bel (klavier, ouderwetsche piano), v. -balen, -bels. vero.
Klaveco'dium (muz. soort van snarenspeltuig met klavier), o. -cordiums. vero.
Kla'ver (vlinderbloemige plant), v. gmv.: de - wordt verbouwd voor veevoeder en groeit ook in 't wild, in ons land vindt men 13 soorten van -; -bloem (roode of witte bloem aan de klaverplant), v. -en; -bouw (teelt), m. gmv.
Kla'vernaas, o. -azen; zie Klaveren.
Kla'verblad (blaadje v. d. klaver), o. -en: een - van vieren, d. i. met vier blaadjes.
Kla'veren (figuur op kaarten), v. mv.; -aas, o. -azen; -boer, m. -en; -heer, m. -en; -vrouw, v. -vrouwen; ook: Klaveraas, -boer, -heer, -vrouw.
Kla'veren (klauteren), ik heb geklaverd: de alpenjager klavert op bergen en rotsen.
Kla'vergewas, o. gmv.; -honing (nl. uit klaverbloemen), m. gmv.; -hoel (gedroogde klaver), o. gmv.; -rijks, bn.: een -rijke wei.
Kla'vervier (klaverstengel met vier blaadjes), v. gmv.: een - te vinden spelt geluk.

Kla'verzing (inlandsch gewas onzer bosschen), v. gmv.: de - of het koekoeksbread.
Klavier (soort van tafel-piano; ook, de rij van toetsen of het toetsenbord van piano of orgel), o. -en; -concert (piano-concert), o. -en; -spel, o. gmv.; -speler, m. -spelers.
Klavier (hand), m. -en; zie Klauwier.
Kleed (vloerkleed, karpel, tafelkleed, piano-kleed, altaarkleed, enz.), o. -en; -je, o. -s.
Kleed (kledingstuk), o. kleederen, kleeren, kleertjes: een dames-, japon; een zijden -; iemand in de kleeren steken, hem van de noodige kleeren voorzien; zegsw. dat raakt zijn koude kleeren niet, raakt zelfs zijn buitenste kleeren niet, blijft vèr van zijn hart, is hem totaal onverschillig; de kleeren maken den man, naar zijn kleding wordt men door het publiek beoordeeld, geacht.
Kleeden (kleeren aantrekken of geven), ik kleedde, heb gekleed: een arm kind -; zich -; ik kleed mij voor het bal; die jas, die japon kleedt u goed, die kleur kleedt prachtig, staat; hij of zij kleedt mij al jaren, maakt mijn kleeren.
Kleed'erdracht (wat als kleding gedragen wordt, de wijze van kleeden), v. -drachten: een kaart van de -drachten in ons land; de Fransche -, de Zeeuwsche -; zie Mode.
Kleed'ermaker, kleer'maker, kleerrenmaker (persoon, die kleeren maakt), m. -makers; zie Tailleur.
Kleed'erpriest (rijkdom of luxe van kledij, prachgewaad, kleederdos), v. gmv.
Kleedij' (al, wat noodig is, om zich te kleeden), v. gmv.: hij bezit een rijke -.
Kleed'ing (hetgeen gekleed doet zijn, kledij, kledingstukken), v. gmv.: geld voor -; -magasijn (O.-I. depot van militaire kleding), o. -en; -stuk (een der voorwerpen van kleding), o. -stukken: de jas is een -.
Kleed'je (dekkleedje, vloerkleedje, enz.), o. -s.
Kleed'kamer (bijzonder vertrek, waar men zich kleedt), v. -kamers, b.v. in een theater.
Kleef, m.: zegsw. hij is van -, d. i. geboortig uit de stad Cleve of Cleef, fig. gierig, met een zinspeling op kleven, d. i. het geld kleeft hem aan de vingers, hij houdt meer van den heb dan van den geef.
Kleef'garen (jaagnet voor snippen), o. -s; -gras (plantk. stekelgras), o. gmv.; -kruid (een soort van walstroo), o. gmv.; -middel (hechtmiddel), o. -middelen; -pleister (hechtleister), v. -s; -stof (plantentijm, gluten), v. gmv.
Kleemsch (kleverig), bn.: dat brood is -, niet goed gaar of niet doorbakken; zie Tets.
Kleen (dicht, klein), bn.: zelfst. nw. -e, m. en v. -n: lieve -, jongen, meisje, kind; 2. Klein e.
Kleer- in samenstellingen, als: -bak (bak tot het overbrengen van kleeren), m. -bakken; -borstel (schuier), m. -s; -kast (kast tot berging van bovenkleeren), v. -en; -klopper (karwats of ander werktuig, om stof uit kleeren te kloppen), m. -s; -koop (opkoper van oude of gedragen kleeren), m. -kopen, ook: -koop'er, m. -s; -maken (het maken van kleeren), o.: die jongen gaat op het -; -maker (maker van heeren-bovenkleding), m. -s, ook: Kleerenmaker, Kleedermaker; -makerswinkel, m. -s; -mand (grootte, platte mand voor kleeren), v. -en; -scheuren, v. mv.: zegsw. ergens zonder - afkomen, zonder schade of

nadeel; **-winkel** (winkel van gemaakte manskleeren), m. -s; ook: Kleerenwinkel, **-magazijn**, zie Confectie.

Kleef (glad, glibberig, kleverig, week), bn.: de sneeuw werd een kleefse massa door den dooi; ook, nattig van brood en gebak.

Klei (door den stroom fijngemalen berggruis, bergslib), v. gmv.: vette -, rivier-, zee-.

Kleif aardappel (aardappel, die in kleigrond is geteeld), m. -s, -en, verg. Zandaardappel; **-achtig** (gelijkende op klei), bn.; -er, -st; **-boer** (nl. op de klei wonende), m. -en; **-groef** (groeve, waaruit de klei wordt opgedolven), v. -groeven; **-grond** (bodem, grond, welke uit klei bestaat), m. -en; **-haas** (haas, in de kleilanden levende), m. -hazen; **-laag** (aardlaag, uit klei bestaande), v. -lagen.

Klein (gering van afmeting, niet-groot), bn. en bw.: een - huis, een -e jongen, met -e pasjes loopen; - van iemand denken; wat schrijft ge -! - maar rein, niet groot van omvang maar fijn, keurig; iem. - krijgen, hem de baas worden; als znw. o. gmv.: in het - verkoopen, stuks- of pondsgewijze d. i. en detail; spreekw. Die het -e niet eert, is het groote niet weerd, die het geringe vermaakt, zal zelden aan het groote toekomen; spreekw. Vele kleintjes maken één groote, alle baten helpen; men moet op de kleintjes passen, kleine uitgaven mijden; -er, -st; dicht. Kleen.

Klein'achten (weinig achtung hebben voor, geringschatten), ik achtte -, heb -geacht; **-achtig** (geringschatting), v. gmv.

Klein'ambtenaarsexamen (O.-I. klein of licht examen voor burgerlijk ambtenaar of beambte in O.-Indië), o. -examens.

Klein-A'zië (aandr. schiereiland van W.-Azië, bespoeld door de Middell. en de Zwarte Zee), o.

Klein Davidje (een kleine man), o. gmv.: de speelman bleek -, (Staring), zie David.

Klein'dochter (kindsdochter), v. -dochters.

Kleinduin'pje (uiterst klein ventje uit een sprookje van Moeder de Gans), o. gmv.

Klein'e (jongetje, meisje), m. en v. kleinen.

Kleineeren (iemand's achtung of gezag verkleinen): iem. -, iem. werk -.

Klein'e kas (handel. kas, om daaruit kleine uitgaven te doen, die niet telkens afzonderlijk verantwoord behoeven te worden), v. gmv.

Kleingeest'ig (hechtend aan nietigheden, bekrompen van geest, lichtgeraakt door kleinigheden), bn.; -er, -st.

Kleingeld (pasmunt, zie ald.), o. gmv.

Kleingeloo'vig (wankelend of zwak in het geloof), bn.; -er, -st; **-geloo'vige** (iem. met weinig geloof), m. en v. -n.

Kleingood' (kleine koekjes of taartjes), o. gmv.; fig. kinderen: Is het - nog op den vloer?

Klein'handel (handel in 't klein, winkelnering), m. gmv.; **-handelaar**, m. -s.

Kleinhart'ig (laf, angstig, bevreesd), bn.; -er, -st; **-hartigheid**, v. gmv.

Klein'heid (fig. onbeduidendheid, nietigheid), v. gmv.: de - van z. plannen, v. z. wenschen.

Klein'igheid (beuzeling, nietigheid), v. -heden; ook: aalmoes.

Klein'industrie (industrie op kleine schaal), v. -ën: - is b.v. het spinnen en weven in huis, zie Huisvljijt, het Houtsnijden of het maken van houtsnijwerk als in het Zwarte Woud; ook, het bedrijf in werkwinkels, enz.

Klein'kind (kindskind), o. -kinderen.

Klein-kin'derschooltje (matresseschool), o. -schooltjes, vero.; zie Matres.

Klein'krijgen (er in slagen om iets klein te maken), ik kreeg -, heb - gekregen: ik kan die steenbrokken niet -; fig. iemand vernederen, er onder brengen; zie Klein.

Klein'maken (tot brokjes maken), ik heb -gemaakt: klontjes, kruidnagels -; een rijksdaalder -, wisselen; veel geld -, verteren; fig. iemand onderwerpen, hem deemoedig maken; zich -, zich erg vernederen of klein voordoen; zie Kleinkrijgen.

Kleinmoe'dig (laf, zonder moed), bn.; -er, -st; **-e** (lafaard), m. en v. -n; **-moedig'heid** (kleinhartigheid, vreesachtigheid), v.

Klein'neef (Z.-A. achterneef), m. -neven; **-nicht** (Z.-A. achternicht), v. -en.

Klein'nood (kleine schat, klein kostbaar voorwerp, b.v. een diamant, parel), o. kleinnooden: het - glinstert met een glans van diamanten steenen, (Bild.); fig. de tijd blijft het - des levens, (Jonath.); de taal, dat - v. e. volk.

Kleinoo'diën (edelgesteenten, enz.), o. mv.: Arabische gouden en zilveren - sierden de hoektafeltjes.

Kleinoo'diënschrijntje (klein en fijn juweelkistje), o. -schrijntjes, vero.; zie Ecrin.

Kleins (zjgdoek, teems), v. -zen; ook: Klens.

Klein'schrift (klein letterschrift), o. gmv.

Klein'smid (smid, die kleine voorwerpen maakt, b.v. sloten), m. -smeden; zie de tegenst. Grofsmid, alsook: Bankwerker.

Kleinsteeds' (als in een kleine stad), bw.: - gekleed zijn; **-steedsch'**, bn.: -e manieren, -e praatjes, onbeduidend, achterlijk, bekrompen; **-steedsch'heid**, v. gmv.; zie Esprit de clocher.

Klein'te (kleinheid van gestalte, korthed van persoon), v. gmv.: ach, zijn - reikt tot gindschen bloemstruik niet, (Staring).

Klein'tje (jong kind, kleuter, dreumes), o. -s.

Klein'tje (iets, dat klein is, dat van weinig waarde is), o. -s: vele -s maken een groote; zie Baat; doe bij een - dikwijls wat; hij is met geen - tevreden; hij is voor geen - vervaard, heeft veel durf of moed.

Klein'vee (schapen, geiten, varkens), o. gmv.

Kleinzee'rig (licht pijn gevoelende), bn.: het - lammetje; fig. kitteloorig; -er, -st.

Klein'zen (vocht laten doorzigen, filtreren), ik heb gekleinsd; ook: Klenzen.

Kleinzie'lig (sig. benepen van ziel, d. i. eng van geest en hart, in hooge mate kleingeestig), bn. en bw.: een - man, een -e staatkunde; - te werk gaan.

Klein'zoon (kindszoon), m. -s, -zonen.

Klein'weg (weg over kleigrond), m. -wegen.

Klem (voetbeugel, voetangel), v. klemmen.

Klem (neuspranger), v. klemmen.

Klem (fig. verlegenheid), v. gmv.: in de - zitten, benauwdheid; in de - geraken, knel.

Klem (fig. nadruk), v. gmv.: hij sprak met kracht en -; met - iets zeggen; iets met - van redenen betoogen; aan een ernstige waarschuwing - bijzetten, (C. O.)

Klem (kramp), v.: de - in den mond hebben.

Klem, m. -men; zie Klamvogel.

Klem'haak (timm. gereedschap der werkbank, om er een stuk hout mee vast te zetten), m. -haken: een kuipers -.

Klem'men (rijpen, persen, knellen), ik heb geklemd: de deur is vochtig en klemt, knelt; zich den vinger -; fig. klemmend d. i. bondig:

een - betoog, afdoend; zie Beklemmen.
Klemmerblad, -kruid (klimop), o.; zie Klimmerblad.

Klemstaartig (spraak. achtervoegsel met klem of nadruk), bn., b.v.: vriendin, Aziaat', kleineeren, enz., -e woorden. vero.

Klemtoon (nadruk, verheffing van toon, accent), m. -tonen: op gesloten uitheemsche achtervoegsels valt in den regel de -, b.v. European', Aziaat', Candioot', Kapitein', enz.

Klemtoonteeken (tekenen, aanduidend den nadruk op woord of lettergreep), o. -teekens: nog één dag, canapé, hij is er nog al.

Klemvogel, m. -vogels; zie Klamvogel.

Klens (filtreerdoek), v. klenzen; zie Kleins.

Klenzen, zie Kleinzen.

Klep (klepper, deksel met scharnier of veer), v. kleppen: de - van een molen, onrust, verklikker; de -pen van muziekinstrumenten, van een hoorn, metalen plaatjes op de toongaten er van, tot afsluiting der lucht; de - v. e. kan, de - v. e. val; de veiligheids- van een stoomketel, toestel, om stoom uit den ketel te doen ontsnappen bij te groote spanning; de - eener pet, van een kepi, vooruitstekend deel.

Klep (ijzeren tong eener klok; hamer eener torenklok), m. -s: zegsw. hij heeft de klok hooren luiden en weet niet, waar de - hangt, hij weet het sijne van de zaak niet.

Klep (muz. hoorn met kleppen), m. -s; -kool (kooi met kleppen, om vogels te vangen), v. -en; -mand (boodschappenmand met twee kleppen), v. -en. vero.

Klep (klapspaan in een molen), m. -s.
Kleppen (een kleppend geluid maken door met den klepel op denzelfden kant of rand van de klok te slaan, b.v. bij brand), ik heb geklept: hoor die klokken eens -! haast je, het klept al! zie Beieren; fig. Klappen.

Klepper (klankn. moedig rijpaard, draver, waarvan men den klipklap hoort), m. kleppers.

Klepper (nachtwacht, ratelwacht), m. -s.

Klepper (klaphoutje, jongensspeelgoed), m. -s: een paar eikenhouten kleppers.

Kleppen (aanhoudend kleppen), het heeft geklepperd: de molens -, dat open luik staat te -, de ooievaars - op velerlei manier; -man (klapperman), m. -lui, zie Klakak.

Klepraam (raam, dat aan den onder- of bovenkant op scharnieren draait en dat men open en toe kan klappen), o. -ramen.

Klepstoel, m. -stoelen; zie Klapstoel.

Kleptomaan (iemand, die steelt uit ziekelijken aandrang), m. en v. -manen.

Kleptomanie (ziekelijke steelzucht, steelmanie, ziekte v. d. kleptomaan), v. gmv.

Kleptomanist, m. -en; zie Kleptomaan.

Klerk (kantoorclerk, schrijver op een kantoor), m. klerken; zie Rijksklerk.

Kletsen, zie Kletsen. gmv.

Kletsing (lang en smal stuk hout), v. -en.

Klet (kleefkruid), v. gmv.; zie Klit, Klis.

Klets (klap, slag), v. -en; ook als tw. klets!

Klets (dwaas, onbeduidend gebabel), v.: 't is maar -; zie Kletspraatje.

Kletsen (met de zweep een schelklinkend geluid maken), ik kletste, ik heb gekletst; fig. wauwelen, praten over beuzelarijen, kinderpraat uitslaan. gmv.

Klets (iem., die beuzelpraat ten beste geeft), m. -s, zie: -majoor, -meier.

Klets (zeerhoofd), m. en v. -koppen, plat; ook, knaap of meisje daarmee behept.

Klets (een bruin, dun, zeer hard suikerkoekje, met amandelstukjes overzaaid), m. -koppen.

Klets (snapster), v. -kousen.

Klets (klets), m. -s; -meier (klets), m. -s, gmv.: een -majoor of een -meier babbelt al maar door; zie Luimeier.

Klets (nat, kles), nat (doornat), bn.: een -natte handdoek, -natte kousen.

Klets (beuzelpraatje), o. -s; -tafel (O.-I. in de sociëteit, de ronde tafel, waaraan in het bitteruur gezellig gepraat wordt), v. -s.

Klets (klinken met korten, scherp klank), het heeft gekletterd: de wapenrustingen -, de wapens -, het staal klettert, de hagelkorrels -, de regendroppels -.

Klets (krimpen van kouw), ik heb gekleumd: de koortslijder zat te - bij de warme kachel; -er (kouwe Dries), m. -s; -sch (kouwelijk), bn.: de ouderdom is -.

Klets (kloppen, slaan), ik heb gekleumd.

Kleur (Fr. verf, tint), v. kleuren: de schoone - van een schilderij, koloriet; de -en van den regenboog: er zijn zeven hoofdkleuren, zie Regenboog; fig. de - van een dialect, toon, tint; de - van een dagblad, staatkundige richting; zegsw. -toon, -bekennen, in het kaartspel een kaart van de kleur bijleggen, fig. zijn meening te kennen geven, vooral op 't gebied van staatkunde of godsdienst; hij kreeg een -, bos, werd rood; hij verschoot van -, werd bleek; -verzaken, niet bekennen (kaartspel); een - aan iets geven, schijn, uiterlijk, glimp; iets in geuren en -en vertellen, mededeelen, zie Geur; iets met levendige -en schilderen, op levendige wijze voorstellen; over iets oordeelen als een blinde over -, zeer dom en zonder kennis van zaken; ze zijn van eenerlei -, richting.

Kleur (verfdoos), v. -dozen.

Kleur (v. mv.; zie: Heraldieke -, Liturgische -, Symbolieke -).

Kleur (kleur aanbrengen, met een kleur afzetten), ik kleurde, heb gekleurd: een prent -, een landkaartje -; ook: blozen, een bos krijgen: het meisje kleurde op dat woord; Henriëtte kleurde vreeselijk, (C.O.); fig. een verhaal te sterk -, te mooi gaan maken; het dialect van Limburg is nogal Duitsch gekleurd, d.i. van toon, van klank; zich -: de velden - zich in de lente met een licht groen, krijgen een lichtgroene kleur.

Kleur (geen kleur kunnende onderscheiden), bn.: een spoorwegbeambte, een spoorwegwachter enz. magniet-zijn; -blindheid, v. gmv., zie Daltonisme; -druk (kunst, om bij het drukken op prenten of gravures kleuren aan te brengen, chromolithographie), m. gmv.: de -druk is in 1750 door Ploos v. Amstel uitgevonden, zie Driekleuren druk; -harmonie (overeenstemming van kleuren of tinten), v. gmv., zie Vloeken; -leer (theorie over het ontstaan der kleuren), v. gmv.; -pracht (schoonheid van kleur of tint), v. gmv.: de - der Javasche visschen, (Veth); -schijf (cirkelvormig toestel, 'twelk draaiend toont, dat de zeven kleuren samen wit opleveren), v. -schijven; -spectrum (kleurenband, die ontstaat door ontleding der zonnestralen), o. -s, -tra.

Kleur (vast van kleur), bn.: deze japonstoffen zijn -, verschieten niet v. kleur.

Kleur (een frissche kleur hebbende, vele en

sprekende kleuren hebbende), bn.: -e wangen, -e uniformen.

Kleur'ling (afstammeling van een neger of inboorling en een blanke), m. en v. -en, ook: blauwe, tiplap, zie: Mulat, Mesties in W.-Indië; in O.-Indië een Hollander van gemengden bloede, zie Sinjo; -**loos** (geen kleur hebbende), bn.: zuiver water is -, fig. een -looze stijl, zonder eenig karakter, een -dagblad, geen der staatspartijen toegedaan, neutraal; -**menging**, v. -en, zie Koloriet; -**schakeering** (een voor 't oog aangename afwisseling van kleuren), v. -en; -**sel** (middel, om te kleuren, kleurstof), o. -s: -bater-, -kaas-, -haar-; -**stof** (verfstof), v. -stoffen: de chemische -stoffen dienen in fabrieken tot het verven van wol, zijde, lakken, enz.; -**verandering** (-wisseling, -schakeering), v. -en: de - van het avondrood. **Kleur'ter** (klein, aardig kind), m. en v. -s; ook: -gat, o.

Kle'ven (blijven plakken), het heeft gekleefd: pek kleeft aan de vingers; fig. doen hechten: een postzegel op een brief -; (v. d. Hoogen) zijn lorgnet in het oog klevende, (C. O.)

Kle'verig (plakkerig), bn.: -e handen.

Kle'vig (kleverig), bn.: een -sap; -er, -st. **Kle'wang** (O.-I. Atjineesch wapen, houw-wapen), m. -s: rondolen in vreemde streken met kris en -, (Mult.); zie: Golok, Rentjong.

Klib'ber (taaië gom; taaië kleverige stof), o. **Kliek** (aaneengesloten bende, aanhang), v. -en: de gansche -; de hof-; moordenaars en hun -, samenraapsel van geboefte.

Kliek (restje van eten), v. -en; -je, o. -s. **Klie'ken** (fluimen opgeven; een kliek op het bord laten, onzindelijk eten), ik heb gekliekt.

Klie'kenmaal (maat van vroeger overgeschoten spijsen of van resten), o. -malen. **Kliek'jesdag**, m. -en: op Donderdag hield moeder -, de kliekjes werden gegeten.

Klie'merig (morsig, modderig, vuil), bn. gew. **Klier** (ontl. orgaan, dat vochten of sappen uit het bloed afscheidt), v. -en; -achtig (geplaagd met opzetting v. klieren), bn., z. Scrofuleus;

-**gezwel** (geneesk. opzetting van een klier), o. -gezwollen; -**ontsteking** (ziekelijke aandoening van een klier), v. -en; -**tering** (tering, die de klieren aantast), v. gmw.

Klie'ven (met kracht vaneenscheiden), ik kliefde, heb gekliefd: het schip klieft de golven, de pijl klieft de lucht; zie Klooven.

Klif (steilte aan den oever, steilte), o. kliffen: nu zij (Eliza) het overhangend - bestijgt (Ter Haar); aandr. het Rooie - bij Stavoren, steile, aan den zeeak aflopende hoogte.

Klijf (klimop), o. gmw.

Klik (onderstuk v. e. geweerkolf), m. klikken.

Klik (voorstag eener klok), m. klikken.

Klik'ken (aanbrengen, verklikken), ik heb geklikt; -**ker** (klikspaan, verklikker), m. -s.

Klik'klakken (weerklinken voorwerpen, inzonderheid van metaal), het staal heeft geklikklakt: hoor die muilen van onze meid eens -, de hoeven der paarden - op den harden weg, de lepels begonnen te -, het - der geldstukken; - is een klankn. reduplicatie.

Klik'spaan (klapspaan in een molen, een hout, dat nl. al klappend doet hooren, dat het koren tusschen de steenen vermalen is), v. -spanen; vandaar:

Klik'spaan (scheldn. voor knaap of meisje, die

iets verklapt of die klikt), m. en v. -spanen.

Klik'spille (lanterfanten, leegloopen), ik klikspilde, heb geklikspild.

Klim (het klimmen), m. gmw.: een heele -, om op dien berg te komen!

Klim (klimop), o. gmw.; zie Klif.

Klimaat' (Fr. gemiddelde luchts- en weersgesteldheid van een gewest), o. -maten, bij uitbr.: het - van Nederland, is nl. gematigd, veranderlijk, regenachtig, doch gezond.

Klimaat'schieten (O.-I. niets-doen, ook niet denken), o.: Mijnheer de Resident zat te -, (v.R.); ook, het briesje inademen, op een luerstoel een luchtje scheppen onder de galerij.

Klimatologie' (leer der luchtgesteldheid, klimaatleer), v. gmw.; -**lo'gisch** (op het klimaat betrekking hebbend), bn.: -e verschillen, -e veranderingen, - invloeden. (g = g).

Klim'boon (plantk. langs een boonenstaak zich rankende boomplant), v. -boonen.

Klim'tjer (klauterijzer), o. -s.

Klim'men (opklauteren, opstijgen), ik klom, heb en ben geklommen: in een boom -, in den mast -, fig. met de stem -, telkens hooger zingen; de zon klimt tot 12 uur aan den hemel, stijgt, rijst; mijn jaren -, ik word oud; een kindertlijk gebed klimt ten hemel, stijgt op.

Klim'men, o. gmw.: bij het - der jaren, als het getal levensjaren groot wordt.

Klim'mend, bw. en bn.: bij de Franken moest recht gesproken worden bij -er zon d. i. bij rijzende zon, nl. vóór des middags 12 uur; -e planten, d. i. klimplanten; een -e leeuw, wapenk. een leeuw, op de achterpooten zich opheffend, zie Liebaard.

Klim'mer (klimop, klimmerplant), m. -s: 't festoen van - langs den muur, (Staring); -blad, klem'merblad (klimopblad), o. -bladen; -kruid (klimop), o. gmw.

Klimop' (plantk. in ons land veel voorkomende klimmende plant; zij hecht zich door worteltjes aan boomen en muren, houdt drie jaar hetzelfde blad), m. gmw.; de - is het zinnebeeld der trouw, ook, het symbool der onsterfelijkheid (grafplant).

Klimop' (het loof van den klimop), o. gmw. **Klimop'staf** (myth. de met klimopranken omslingerde staf van Bacchus en v. d. bacchanten), m. -staven; zie Thyrsus.

Klim'plant, v. -en, b.v. -rozen, -boonen.

Klim'roos (eig. klimmende roos), v. -rozen: de - maakt lange scheuten, die tegen muren opwaarts groeien.

Klim'stok (gymnastiekwerktuig), m. -stokken: een - is van esschen- of grenenhout, lang 4½ a 5 M.; zij dienen voor het uitvoeren van hang- en klimoefeningen.

Klim'touw (gymnastiekwerktuig), o. -en: ze hebben hetzelfde doel als de klimstokken.

Klim'vogels (orde van vogels met twee teenen vóór en twee achter), m. mv.: de papegaai en de specht zijn -, ook de kaketo.

Kling (lemmer, blank of staal van een sabel), v. klingen: zegsw. de bezetting over de - jagen, d. i. met de kling of het lemmer dooden, geen kwartier geven, afmaken.

Kling (Voorindisch koopman), m. klingen.

Kling (kale duinheuvel), v. -en: deze burcht

... dáár (omsingeld) van barre -en, (St.)

Klingalees' (iem. van de Z.-punt van Voor-

Indië), m. -eizen; zie Kling.

Klingel (bel, belletje), m. klingels. vero.

Klingelbuij (kerkzakje, met een klingel of bel er onderaan), m. — builen.

Klingelen (herhaald en zacht klinken van belletjes of schelletjes), het heeft geklingeld: de bellen der rammeln of der paarden —.

Klingelingeling (klanknabootsing van hard bellen), tw.

Kliniek (geneesk. inrichting bij een hoogeschool, waar de medische studenten de ziekten practisch kunnen bestudeeren), v. — en: de heekundige —, een oogheekundige —; ook werkzaal van een oog- of oorarts; ook, Cliniek.

Kliniek (ziekenhuis), v. — en; ook, Cliniek.

Klinisch (eig. wat tot het bed behoort), bn.: een — e les, welke in een hospitaal aan het bed der zieken gegeven wordt; ook, Clinisch.

Klinist (beoefenaar der klinische geneeskunde), m. klinisten; ook, Clinist.

Klink (klap, oorveeg die klinkt), m. klinken.

Klink (staafje of ijzeren boutje), v. — en: de — van een deur; de — oplichten, de deurklink uit den haak lichten, de deur openen: de — van het hekje werd opgehaald, (Potg.)

Klink (drieh. stukje in breiwerk), v. klinken.

Klink (omgeslagen eind van een ijzeren bout), v. klinken; — **bout** (— ijzer), m. — bouten.

Klinklicht, o. — en; z. Sonnet en Klinkerd.

Klinken (klank geven), het klonk, heeft geklonken: zijn stem klinkt helder, die tonen — valsch, de stoomfuit klinkt ver; — de munt, zie ald.; een klinkend bewijs, scherts. geld om iem. over te halen; laat ons samen eens —, bij het drinken de romers tegen elkaar tikken.

Klinken (vastspijkereen, vastnagelen, hechten), men klonk, heeft geklonken: de Heiland werd aan het kruis geklonken, Prometheus werd aan de rots geklonken; fig. de zaak is geklonken, staat vast, is tot stand gekomen.

Klinken (omklinken, omslaan), ik klonk, heb geklonken: een bout, een taaien spijker —, d. i. hem door hameren een tweeden kop geven, om b.v. twee platen ijzer te verbinden bij stoomketels, enz.; zie Klinknagel.

Klinken (Vlaamsch. omzwikken, omslaan), het klonk, is geklonken: de hooiwagen was tot — s geladen; mijn voet is omgeklonken.

Klinkende munt (contant geld, in metaal: goud, zilver, nikkel, brons), v.: in — betalen.

Klinker (spraak. spraak- of taalklank, ontstaan door trilling der stembanden), m. — s: de aa is een —, onze taal bevat zeven klinkers.

Klinker (metselsteen, baksteen), m. — s: een — pad, een — weg, een rollaag van — s, (C. O.)

Klinkerd (sonnet), m. — s; zie Klinkdicht: beide woorden waren in de 17de eeuw in gebruik.

Klinkerpad (smal pad aan weerszijden der dorpsstraat, van klinkers of baksteenena gemaakt), o. — paden; — **weg**, m. — wegen.

Klinket (kleine deur in een poort), o. — ten.

Klinkhamer (hamer, in gebruik bij het klinken v. bouten), m. — s; zie Klinknagel.

Klinkklaar (zeer klaar, louter), bn.: — klare onzin, — goud; in — klare boter gebakken.

Klinkklauk (klatergoud, valsche edelsteenen, fig. woorden of verzen zonder zin), m. gmv.: een redevoering vol —.

Klinkletter (spraak. klinker, vocaal), v. — s.

Klinknagel (ijzeren bout met twee koppen tot verbinding van ijzeren platen), m. — nagels.

Klinkwerk (omgeklonken werk of bout), o.

Klip (steile, harde rots, vooral in zee), v. klippen: een blinde —, nl. onder den waterspiegel; fig. hinderpaal, beletsel, oorzaak tot

ondergang; zegsw. tusschen de — pen door, met vermindering van allerlei gevaren: hij ligt tegen de — pen aan, zeer onbeschaamd; — **achtig**, bn.: een — e kust, met klippen bezet.

Klipdas (dikhuidig zoogdier in Afrika, niet grooter dan een konijn), m. — dassen: er zijn vier soorten van — dassen, niet eene er van leeft in ons land.

Klipgeit (wilde geit, gems), v. — geiten; — **kop** (alpenraaf, steenraaf), m. — koppen; — **muis** (Siberische muis), v. — muizen.

Klipklap, tw., ook, Triptrap; het geluid van klappende muilen of trappende schoenen.

Klipper (scheepst. lang, smal, snelzeland koopvaardijsschip met drie masten), m. — s: de eerste — s waren N.-Amerikaansche schepen.

Klippertanden (met de tanden klappen), ik heb geklippertand; zie Klappertanden.

Kliprecht (het recht, dat O.-I. vorsten zich aanmatigen, om de op hun kusten gestrande schepen te berooven), o. gmv.; — **steen** (O.-I. korraalachtige steen), m. — en; — **visch** (zeevisch, familie der stekelwinnigen), m. — visschen: de — leeft in de tropische zeeën, vele — visschen zijn fraai v. kleur; — **visch** (kabeljauw, die vóór het drogen gezouten is): als voorwerpsnaam, m. — visschen, als stofnaam, v. gmv.: — **zout** (steenzout, vermengd met gips, klei, mergel, enz.), o. gmv.; — **zwaluw** (tropische gierzwaluw), v. — en; zie Salangaan.

Klis (klissekruid), v. — sen: de gewone —, de kleine —; ook: — plant; verder: de stekelige en klevrige knop van dat kruid: de jongens gooiden met — sen; zegsw. die lui hangen aan elkaar als — sen, zijn nauw verkleefd.

Klis (verwarde knoop, samengewarde massa), v. klissen: een — menschenhaar; ook, Klit.

Klisserbeitel, m. — s; — **schaaf** (dienende tot het maken van lijstwerk), v. — schaven.

Klisklas (smalle strook kant als tusschenzetsel), o. gmv.; zie Entre-deux.

Kliskruid, klissekruid (plant), o. gmv.

Klissen (in de war zitten), het is geklist.

Klissen, zien (z. vasthouden, vasthechten), kliste, heeft geklist: het kind kliste zich aan haar, (V. Lov.)

Klisteer (lavement, darmspoeling), v. — en.

Klisteeren (een lavement zetten, inspuiten); — **sprit** (spuit, waarmee men een lavement kan toedienen), v. — spuiten.

Klit (kladdewortel), v. klitten; ook: Klis.

Klits, klats, klets, tw.: klankn., aanduiding van een geluid.

Klits (wijfjeshond), v. klitsen; ook: Klitse.

Kliwon (O.-I. tusschenpersoon tusschen het Bestuur en de dorpschoufden), m. — s: de — heeft gewoonlijk het opzicht over gemeentelijke, publieke werken, de regeling v. heeren-diensten, enz. (Max Hav.)

Klodder (klomp, massa), v. — s: een — vet, het vet zit er bij — s aan. gew.

Klodder (borreltje, zoopje), v. — s; — tje, o. — s.

Kloek (kip met kuikens), v. kloeken: een — met twaalf kuikens, gew.; zie Klok.

Kloek (flink, moedig), bn. en bw.; — er, — st.

Kloekhartig (moedig, onversaagd, onbevreesd), bn. en bw.; — er, — st.

Kloekmoedig (dapper, onversaagd, vastberaden), bn. en bw.; — er, — st; — **heid**, v. gmv.

Kloekzinig (schrander, vernuftig), bn. en bw.; — er, — st; — **heid** (schranderheid), v.

Kloen (verwant met kluwen), o. — en. gew.

Kloen (persoon), m. — en; z. Boerenkloen.

Kloet (kalkstok, plonsstok), m. kloeten.
Kloe'ten (scheepst. boomen, voortduwen), ik heb het schip gekloet; —er (man, die een vaartuig met een boom voortduwt), m. —s.
Klok (broeiken), v. klokken; gew. Klok.
Klok (zeker dof keelgeluid), m. klokken.
Klok (teug, slok), m. klokken.
Klok (metalen bel in den toren), v. klokken: het luiden der —, een stem als een —; het klinkt als een —, er is niets op aan te merken; zegsw. aan de groote — hangen, alom bekend of ruchtbaar maken; hij heeft de klok hooren luiden en weet niet, waar de klepel hangt, zie Klepel.
Klok (uurwerk, slingeruurwerk), v. klokken: een staande —, een Friesche —, de oude heer Stastok, (C. O.) was een man v. d. —, was altijd en wilde alles op zijn tijd; zie ook: Dorps—, Electriche —, Hang—, Huis—, Kerk—, Stads—, Torenklok.
Klok (scheepsbel), v. klokken: voor anker liggende schepen luiden op stroom hun — als waarschuwingsein.
Klok (glazen stolp), v. klokken: de — van een luchtpomp; zie ook Duikerklok.
Klok, tw.; bij 't overschenken, gaat het klok —, —! klanknabootsing; zie Klokken.
Klok'bloem (plant met klokvormige bloem), v. —bloemen; ook: Akolei of Akelei.
Klok'diertje (zeker afgietseldiertje), o. —diertjes; zie Infusiediertje.
Klok-en-ha'merspel (zeker gezelschapsspel voor jongeren), o. —spellen; het spel heet naar de fig. op twee van de vijf plaatjes.
Kloker (pijpenwroeter), m. klokers.
Klok'gebom (zwaar klokgeluid), o.: geen — uit hollen dom! (Bild.)
Klok'gelui (het luiden eener klok), o. gmv.: vroolijk —, bij e. feest; somber —, voor e. doode.
Klok'hen (broeikip), v. —hennen; zie Klok.
Klok'huis (perkaméntachtig zaadhuis van appels, peren en kweeën), o. —huizen.
Klok'huis (deel van den toren, waar éne klok hangt), v. —huizen; zie Klokkenhuis.
Klok'je (kleine klok), o. —s; zegsw. het — van gehoorzaamheid, klokslag, die aan 't beginnen van een taak herinnert; voor kinderen: uur, om naar bed te gaan.
Klok'je (paarsachtig voorjaarsbloempje), o. klokjes; in 't wild groeien tal van soorten.
Klokkebel (in N.-Brab.: blauwe boschbes), v. —en; in Holland: Blauwbes.
Klok'kegalg (toestel, waarin de torenklok hangt), v. —galgen, zie —stoel.
Klok'ken (een klokkend keelgeluid maken), ik heb geklokt: de man zette het fleschje aan den mond en klokte den drank naar binnen.
Klok'kengelui (gelui met twee of meer torenklokken), o. gmv.; —luiders, m. —luiders; —gieters (iem., die torrenklokken giet), m. —gieters; —huis (huis voor twee of meer torenklokken), o. —huizen.
Klokkenist' (bespeler der klokken van een carillon of beiaard), m. —en.
Klok'kenmaker (iem., die klokken repareert), m. —makers; zie Horlogemaker.
Klok'kenspiel (beiaard), o. —spellen: Antwerpen heeft een beroemd — op den grooten toren, zie Carillon; —speler (bespeler van het carillon, klokkenist), m. —s.
Klok'kenspijs (metaalmengsel van koper en tin d. i. brons, waaruit torenklokken gegoten worden), v. gmv.; ook: Klokspijs.

Klok'kereep (touw, om de klok te luiden), m. —en, ook: Klok'reep; —stoel (stelling, waaraan of waarin de torenklok hangt), m. —en; —toren (toren met klok), m. —torens.
Klok'poliep (e. soort van straaldier), v. —en.
Klok'reep, klok'kereep, m. —reepen; ook: Klok'zeel; zie ald.
Klok'signaal (sein of teeken met een klok), o. —nalen: de treinen vertrokken vroeger bij —.
Klok'slag (slag van een klok), m. —slagen: ik was daar met — van twaalf, d. i. toen de klok twaalf sloeg: hij kwam — zes; ik telde in mijn stapeloosheid trouw al de —slagen.
Klok'spijs, v. gmv.; zie Klokkenspijs.
Klok'spijs (lichte kost, waar geen kauwen bij noodig is), v. gmv.; bij uitbr. lekkernij: dat gaat er in als —, de honger doet het lekker smaken; fig. gemakkelijk werk, lichte studie, meest met ontkenning: dat gedicht van Vondel is geen —; wiskunde is geen —.
Klok'vormig, bn.: de bloem der haagwinde is —; de bloem van de cactus is —.
Klok'winde, v. —n; zie Haagwinde.
Klok'zeel (klokkereep of —touw), o. —en; fig. iets aan het — hangen, alom bekend maken.
Klomp (holsblok, houten schoeisel), m. —en: in landelijke streken draagt men algemeen —en; zegsw. met de —en op het ijs komen, niet goed beslagen ten ijs of voor den dag komen: fig. een — menschen, dichte massa.
Klomp (kluit, klont, brok), m. klompen: een — aarde, een —je suiker, een — vleesch.
Klomp'penbal (spott. bal voor het plebs), o. —bals, ook: —dans (lompe dans, b.v. op klompen), m. —en.
Klomp'penmaker (iem., die klompen maakt), m. —s; —makerij (werkplaats v. d. klomp'penmaker), v. —en; —winkel (winkel, waar men in hoofdzaak klompen verkoopt), m. —s.
Klomp'penparade (het wandelen van het janhagel en wel op klompen, het samenloopen van allerlei lui op klompen), v., verg. Pantoffelparade; —spijkertje (zeer kleine spijker met tamelijk breed kop), o. —s: het klompenleertje met een — vasttikken; —volkje (janhagel, de mindere man), o. gmv.
Klomp'laars (klomp, waaraan een laarszschacht), v. —zen: den rietsnijder bewijzen de —laarzen grooten dienst.
Klomp'visch (maanvisch), m. —visschen: de — leeft in den Atlantischen Oceaen en in de Middellandsche Zee; zie ook Kogelvisch.
Klomp'voet (misvormde voet), m. —voeten; zie Horrelvoet.
Klon'gel (lap, lor, vod), v. —s; zie Klungel.
Klon'gelen (beuzelen, knoeien, slecht werken), ik —de, heb geklonteld, zie Klungelen.
Klon'nisch (geneesk. één oogenblik durend), bn.: —e krampen; zie Tonisch.
Klont (kluit), v. —en: een — aarde, een — suiker; —je, o. —s: een — meel, een — boter.
Klon'ter (een stukje gestold vocht in e. vloeibare massa), m. —s; —achtig (klonterig), bn., —er, —st.
Klon'teren (brokkelig worden, verdikken), het is geklonterd: de melk gaat —, vol klonters worden; —ing (het klonteren), v. gmv.
Klon'terig (met of vol klonten), bn.: —e pap.
Klon'tig (klonterig), bn.; —er, —st.
Klont'je (brokje kandij), o. klontjes; zegsw. zoo klaar als een —, zeer duidelijk.
Klon'tong (O.-I. Chin. marskramer), m. —s.
Kloof, klo've (gaping, scheur, barst, spleet),

v. kloven: diepe kloven in een rots; zijn handen zijn vol kloven (door de vorst); zie Winterhanden; fig. er is een groote - tusschen hen ontstaan, verwijdering.

Kloof'bijl (bijl, om hout te doen splijten), v. -en; -**hamer** (moker, om een wig tot splijting van hout in te drijven), m. -s; -**hout** (hout, dat kloofbaar is), o.: beukenhout is goed -; -**mes**, o. -sen; -**stok** (werktuig van den diamantkloover), m. -stoken; -**wig** (wig of keg van ijzer, om hout te doen splijten, zie Kloofhamer), v. -wiggen.

Klooster (eig. omsloten plaats nl. door een ringmuur: verblijf voor kloosterlingen), o. -s: bij een - merkt men o. m. op: de -kerk, de kruisgang, de slaapvertrekken of dormiters, de cellen; de -tuin of kruistuin, de eetzaal of refect, de kapittelkamer of -zaal, de boekertij of bibliotheek en het gastenverblijf of hospitiu; zegsw. op de -s reizen, fig. bij vrienden, op reis een onderdak zoeken.

Kloosterbroeder (kloosterling), m. -s.

Kloostergelofte (vrijwillige belofte van gehoorzaamheid, armoede en kuisheid, af te leggen na den proeftijd), v. -n: de -n verplichten voor altijd (plechtige geloften), of voor een bepaalden tijd (eenvoudige geloften); zie Gelofte; -**gewaad** (kleedij v. e. kloosterling), o. -gewaden; -**kerk** (kerk v. e. klooster), v. -en, zie Munster; -**latijn** (het Latijn der middeleeuwen in tegenstelling v. klassiek Latijn), o. gmv.; -**leven** (het leven in een klooster d. i. volgens de regelen der orde), o. gmv.; -**ling** (bewoner v. e. klooster), m. -en, vr. ook e.

Kloostermoeder (overste in een vrouwenklooster, leidster), v. -s; -**muur** (ringmuur om een klooster), m. -muren; -**orde** (geestelijke orde), v. -n; -**overste** (het hoofd van één of meer kloosters), m. en v. -n; -**regel** (een der voorschriften, in het klooster van kracht), m. -regelen; -**school** (inrichting van onderwijs, aan een klooster verbonden), v. -scholen; -**straf** (de straf als tucht, die in 't klooster kan opgelegd worden), v. -straffen; -**tucht** (de strenge leefwijze i. e. klooster), v.; -**tuin**, ook kruistuin: een door de kloostergebouwen omsloten tuin, met bloemen rondom een fontein of bron), m. -en; -**vader** (de abt, de gardiaan, de prior v. e. klooster), m. -s.

Kloosterwet (al de kloosterregelen samen, de statuten), v. -wetten; -**wezen** (alles, wat op de kloosters en 't kloosterleven betrekking heeft), o. gmv.; -**zuster** (geestelijke zuster of religieuze in e. klooster), v. -zusters.

Kloot (aardbol, kogel, sfeer), m. klooten; -**sch** (bolvormig), bn.; -**vormig**, bn. vero.

Klootjesvolk (janhagel, gepeupel), o. gmv.

Kloof'ven (verwant met klieven, doen splijten, door'houwen, door'hakken), ik heb gekloofd: hout -, diamant -, hij valt aan 't helmen -, (Bild.); -**er** (iem., die klooft), m. -s.

Klop (klap, doffe slag), m. kloppen: een - op de deur geven, zie Klopper; - geven, krijgen, d. i. slaag; zegsw. de - is er op, het meisje is 28 jaar: in den goud-gulden of 28, z. ald., was een dutje geklopt als kenteeken van echtheid.

Klop'geest (spiritisme: opgeroepen geest, die tikt of klopt b. v. op een tafel en zó zijn tegenwoordigheid doet blijken), m. -geesten; -**geesterij'** (spiritisme), v. gmv.

Klop'hamer (houten hamer van beeldhouwers), m. -s; ook, ijzeren hamers van boekbinders.

Klop'jacht (grootte drijfjacht), v. -jachten: een - houden op vossen, op wolven.

Klop'je (begijntje, zustersje), o. -s: aldus genaamd naar haar taak, nl. de R.K. geloovigen in oude dagen te kloppen of te wekken tot het bijwonen, in stilte, eener Mis. vero.

Klop'kever (gestreepte boorkever), m. -kevers; zie: Kloptor en Doodkloppertje.

Klop'partij (vechtpartij), v. -partijen.

Klop'pen (slaan, tikken, ranselen), ik heb geklopt; een vloerkleed -, uitslaan; wie klopt daar aan de deur? tikt; uw pols klopt te snel, slaat; ze hebben den vijand erg geklopt, geslagen, gmv.; -**ping** (het kloppen), v. -en: de -pingen van het hart, van een pols.

Klop'pen (overeenkomen), ik klopte, heb geklopt: die cijfers -, de eindsommen -, de rekeningen - met het boek, sluiten.

Klop'per (werktuig, om mee te kloppen), m. -s: een ouderwetsch huis met een - op de deur; geef mij den kleer - eens; een matten -.

Klop'per (bijl zonder scherp, in gebruik bij het eikschillen), m. -s.

Klop'per (morgenwekker), m.; zie Porder.

Klop'scheen (likhoutje voor het gladmaken van schoenzolen), v. -schenen; zie Likhout.

Klop'steen (grootte keisteen, waarop de schoenmaker het zoolleer klopt), m. -stenen.

Kloptor, v. -torren; zie: Doodkloppertje; ook, Kloppertje en Klopperkever.

Klop'zee (stortzee), v. -zeëen.

Klos (langwerpig houtrolletje), m. kloossen: een - voor garen; -**je**, o. -jes.

Klos (rolletje; ook, beugelbal), m. kloossen.

Klos (nat. cilindertje van hout of bordpapier, waaromheen met zijde of wol omwoeld koperdraad is gewonden, inductie-rol), m. kloossen.

Klos'baan (beugelbaan), v. -banen.

Klos'beitel (vl. houten handspaak, om in de beugelbaan den bal te slaan), m. -beitels.

Klos'klos, klankn. tw.: -, daar kwam hij aan! al klossende.

Klos'sen (i. d. klosbaan spelen), ik heb geklost.

Klos'sen (op een klos winden), ik heb geklost.

Klos'sen, ik klostte, heb geklost: met de klompen -, op zware, plompe wijze loopen.

Klots (klotsing of botsing van twee ballen tegen elkaar), m. klotsen.

Klot'sen (botsen, bonzen; het slaan der golven), het klotste, heeft geklost: die biljartballen gaan -; het zeewater klost tegen den dijk, -de baren, de wateren - tegen het schip.

Klo'Ve, v. kloven; zie Kloof.

Klovenier', kolvenier' (kolfdrager, oud-A'damsch boogschutter), m. -s. vero.

Kloveniersburg'wal (gracht in Amsterdam, waarbij de -doelen was), m. gmv.

Kloveniersdoe'len (vroeger vereenigingsplaats der boogschutters v. Amsterdam), m. -s.

Klu'cht (dichtk. blijspel, kort van beloop en van laag-comischen inhoud), v. -en: een dollé -; er zijn nog zes -en uit de 14e eeuw, zie Sotternie; de -en v. Coster en v. Brederoo uit de 17e eeuw; zie Kluit.

Klu'cht (grap, aardigheid), v. -en: zij (de Waarheid) wilde eens meedoen voor de -, (Bild.)

Klu'cht (menigte, troep), v. -en: een - schapen; een groote - patrijzen, (C. O.)

Klu'cht'ig (aardig, boertig, grappig), bn. en 'bw.: een - lied; hij keek mij - aan; -er, -st.

- Klucht'spel** (*grappig tooneelspel, kort van beloop*), o. — spelen; zie Klucht.
- Kluif** (*kloof; buurt, wijk; oprit, afrit*), v. — en; — **heer** (*wijkmeester*), m. — en; — **predikant** (*buurtpredikant*), m. — predikanten. vero.
- Kluif** (*troep, menigte*), v. klufften; zie Klucht.
- Kluif** (*het kluiven*), m. gmv.: *fig. er is een heele — aan*, veel arbeids.
- Kluif** (*klauw*), v. kluiven: *de arend had het duifje in zijn kluiven; als je in zijn kluiven valt!* macht, handen.
- Kluif** (*beentje, waaraan eenig vleesch zit*), v. kluiven: *dat is een lekkere —*.
- Kluif'fok** (*scheepst. voorfok, zeil aan den voormast*), v. — fokken.
- Kluif'hout** (*scheepst. verlengstuk v. d. boegspriet*), o. — houten: *het — is rond en in het midden het dikst*; ook Kluiverbroom.
- Kluif'je** (*kleine kluif, lekker hapje*), o. — s.
- Kluif** (*cel, eenzame woning, b.v. van een kluizenaar*), v. kluizen.
- Kluis** (*brandurij keldergewelf*), v. kluizen.
- Kluis'deur** (*enorm zware deur voor een brandkluis*), v. — deuren.
- Kluis'gat** (*scheepst. in den boeg gebouwde ijzeren buis aan weerszijden in den voorsteven, om er den ankerketting door te vieren*), o. — gaten; *fig. de — gaten*, de oogen (in matrozentaal).
- Kluis'ter** (*boei*), v. — s: *iemand in de — s slaan, iemand de — s aanleggen*.
- Kluis'teren** (*in kluisters slaan*), ik heb gekluisterd, *fig. de aandacht boeien*.
- Kluis'terstraf**, v. gmv.: *de — was een lijfstraf voor dieven, lasteraars, enz.; de delinquent werd met de handen en voeten in een schandblok gesloten en op de markt prijsgegeven aan de plagerijen van voorbijgangers en van de straatjeugd*. vero.
- Kluit** (*dierk. snipvogel, inlandsche strandvogel, strandruiter, sabelbekvogel*), m. kluiten.
- Kluit** (*klomp aarde*), v. kluiten: *zegsw. hij is uit de — en gewassen*, groot geworden, flink gegroeid; *dat kost een — geld*, een massa.
- Kluit** (*kluchtspel*), v. kluiten. vero.
- Kluit** (*een wegge*), v. — en: *Meppeler — en*.
- Kluit** (*in Z. 1/2 stuiver*), m. — en. (ui = uu).
- Kluit'breker** (*werktuig, om de kluiten van omgeploegden grond te breken, wals, rolblok*), m. — brekers.
- Kluit'ig** (*vol kluiten*), bn.; — er, — st.
- Kluit'je** (*klein klompje of brokje, stukje*), o. — s: *een — boter*; *zegsw. iemand met een — in 't riet sturen*, hem met een kleinigheid of halve toezegging tevreden stellen of van zich af schuiven.
- Kluit'vogel**, m. — vogels; zie Kluit.
- Kluit'von** (*afknagen*), ik kloof, heb gekloven; ook: ik kluijde, heb gekluid: *aan een beentje —*, pluizen; *fig. daar is wat aan te —*, er is veel en moeilijk werk aan.
- Kluit'ver** (*scheepst. driehoekig voor- of achterzeil v. e. driemaster*), m. kluivers.
- Kluit'verboom** (*scheepst. verlengstuk van den boegspriet, kluit'hout*), m. — boomen.
- Kluit'zen** (*afgezonderd leven*), ik heb gekluisd.
- Kluit'zenaar** (*eig. bewoner van een kluis*), m. — s, — aren, ook, Heremiet: *de — zondert zich van de wereld af en doet werken van godsvrucht*; *fig. iem., die afgezonderd of eenzelvig leeft*.
- Kluit'zenaarshut** (*kluis, ook: kleine eenzame hut*), v. — hutten; — **kreeft** (*kreeft-*
- achtig schaaldier, dat in de schelpen van andere dieren leeft*), m. — kreeften; — **leven** (*het leven van een kluizenaar*), o. gmv.
- Klun'dert, de** (*aandr. stadje in N.-Br. ten Z.-O. van Willemstad*), o.; zie Willemstad.
- Klun'gel** (*nietswaardig voorwerp, fig. straatmeid, straatloopster*), v. — s; ook: Klongel.
- Klun'gelen** (*verspillen, verbeuzelen, broddelen, knoeien*), ik heb geklungeld; — **werk** (*broddelwerk*), o. gmv.; ook: Klongelen.
- Klup'pel** (*knuppel, kneppeel, dikke knoestige stok*), m. kluppelen, kluppels.
- Klup'pelen** (*afranselen, doodslaan*), ik heb gekluppeld: *de kat —*, een verouderd boerenspel, zie Katknuppelen.
- Klup'pelkoek** (*lange, smalle koek*), m. — en.
- Klup'pelspel** (*zeker gezelschapsspel*), o. — spellen: *bij het — is het de vraag, om uit een rij licht beweegbare kegeltjes er een weg te nemen zonder de andere te beroeren*; ook: Knibbelspel.
- Klup'pelvers** (*vers met een refrain; vroeger stokvers*), o. — verzen; zie Knittelvers.
- Kluts** (*slag*), v.: *zegsw. de — kwijt zijn*, van de kluts, van den slag af zijn, geen slag meer houden met anderen, *fig. de maat kwijt zijn*, uit de maat zijn, in de war zijn.
- Kluts'ei** (*geklopt ei*), o. — eieren.
- Kluts'en** (*verwant met klotsen: slaan, kloppen*), ik klutste, heb geklutst: *eieren —*.
- Klu'wen** (*een bal garen*), o. — s: *een — wol, een — sajjet*; zie 't gewestelijke Kloen.
- Klu'wenen** (*garen tot een kluwen winden*), ik kluwende, heb gekluwend.
- Klys'ma** (*tavement, darminspuiting*), o. — 's.
- KM.**, m. d. i. Kilo (= 1000) M.
- Knaag'dier** (*een orde van de zoogdieren*), o. — dieren; *de — en kenmerken zich door twee scherpe snijtanden vóór in elke kaak, het zijn geen groote maar beweeglijke dieren, die van plantaardig voedsel leven; de muis, de rat, de haas, het konijn, de bever zijn — dieren*.
- Knaap** (*jongen, schooljongen*), m. knapen; ook: loopjongen, bode; zie **Knapenleeftijd**.
- Knaap** (*knacht, looper, bediende*), m. knapen.
- Knaap** (*een kleerenstander*), m. knapen: *Keesje hing met een diepen zucht den rok van mijn oom over den —*, (C. O.)
- Knaap** (O.-I. driepootig tafeltje, *queridon*), m. knapen; zie **Stommeknacht**.
- Knaap'jeskruid** (*volksnaam v. h. standelkruid, zekere orchidee*), o. gmv.
- Knaab'belen** (*met de voorste tanden gaandeweg d. i. met kleine stukjes afbijten*), ik heb geknabbeld: *de kinderen zaten op een harde korst te —*, met kleine beten afknagen.
- Kna'gen** (*knabbelen*), ik heb geknaagd: *muisen, ratten, kevers —*, *de hond knaagt aan een been, de tanden stomp —*; *fig. de zorgen — aan zijn geluk; het verdriet knaagt aan zijn ziel: — ing* (*het knagen*), v. — en: *fig. knaging van het geweten, folterend berouw*.
- Knak** (*breuk, scheur*), m. knakken: *door het kokend water kwam er een — in 't glas*; *fig. zijn gezondheid heeft een — gekregen, is geknakt*; *het prestige van Rusland heeft een — gekregen, groote schade*; *dat zal den handel een — geven, erg nadeel*.
- Knak** (*boos, verstoord*), bn.: *hij was —*.
- Knak**, tw.: —, *en de tand was er uit!* **klankknak** (*knikken, breken*), ik ben en heb geknakt: *die bloemstengel is geknakt, gebroken*; *een stormvlaag knakte den mast*; *fig.*

zijn gezondheid is geknakt, *blijvend verzwakt*, voor altijd verloren; hij liet zijn hoofd op de borst vallen als een geknakte bieze, (C. O.)

Knak'worst (*dundarmige worst, in vakjes afgedeeld*), v. -en: Frankforter -.

Knal (*kort afgebroken geluid*), m. knallen: de - van een geweer, van den donder, felle slag;

- **bonbon** (*bonbon met knakker verpakt, die met een lichten klap ontploft bij lostrekking*), v. en o. -s; - **effect** (*fig. beeld, aan vuurwerk ontleend*), o. -en: uitwerking verkregen door bombast, door holle woorden, welke de onnadenkende menigte voor een oogenblik treffen en in vervoering brengen: *deze volksredenaar eindigt steeds met -*; - **gas** (*mengsel van twee deelen waterstof en één deel zuurstof*), o. gmv.; - **goud** (*geelbruin poeder, uit goudstof en ammoniak bestaande, zeker ontplofbaar goudachtig poeder*), o. gmv.

Knal'kwik (*springstof*), o. gmv.; men maakt een oplossing van kwikzilver in zeer sterk salpeterzuur, en het - scheidt zich af, als men deze oplossing in alcohol giet; in 1799 door Howard uitgevonden.

Knal'len (*ontploffen, losbarsten*), het heeft geknald: *de geweren -*, *de musketten, de karabijnen -*; *de champagnekurken -*.

Knal'pot (*deel v. e. auto, waarmee een knalend geluid kan gemaakt worden*), m. -ten.

Knal'sein (*sein door een knalschot*), o. -en; ook: - signaal.

Knap (*slag, geluid*), m. knappen.

Knap (*welgevormd, ook, vlug, ferm, flink*), bn. en bw.: een knappe vrouw, een - meisje; een - werkmán, een knappe kóp, hij was u te - af; het zijn knappe burgerlui, *net, fatsoentlijk*; dat is -, weergaasch -, zei Kegge, (C. O.), flink, ferm; die werkmán zit altijd - in de kleeren, *netjes*; - **jes** (*handig*), bw., zie ald.

Knappenleestijd (*nl. van 10-15 jaar*), m.; - **lied** (*jongenslied*), o. -liederen; - **vereeniging** (*jongelingsvereeniging nl. van jongens van 12 tot 16 jaar*), v. -en.

Knaphan'dig (*vlug of vaardig met de hand, behendig*), bn. en bijw.; -er, -st.

Knaph'eid (*het knap-zijn*), v. gmv.: - bet. welgemaaktheid, vlugheid, bekwaamheid, fermeiteit, flinkheid.

Knapp'jes (*netjes, proper*), bw.: *zich - kleeden*; ook: vlug, flink, zonderdat er iets op aan te merken is: *dat heb je - gedaan*.

Knapp'kers (*soort van late kers*), v. -kersen.

Knapp'koek (*zekere brosgebakken koek*), m. -koeken; als stofnaam, v.: *Hou je van -?*

Knapp'pen (*bersten, kraken*), ik heb en het is geknapt: *dat lampeglas zal -*, *het mutsaardhout ligt te -*; *de hond deed de beenderen -*.

Knapp'er (*iets, dat knapt*), m. -s: een - is een knapkoek, een knappers, een klapbus; ook, gew. een rolletje van 50 cents, of van 50 kwartjes, of van 50 dubbeltjes.

Knapp'erd (*knap mensch*), m. -s; -je, o. -s.

Knapp'eren (*aanhoudend knappen, doen knappen*), ik heb geknapperd: *een - d vuurtje*.

Knapp'zak (*tasch voor eten; ransel, voedsel-tasch; bedelzak*), m. -zakken.

Knar (*oude boomtrunk*), m. knarren; fig. giergaard, stokoud maar taai mensch.

Knar'pen (*knarsend geluid maken*), het knarpte, heeft geknarpt: *het rijtuig knarpte op de kiezels*.

Knar'ren (*een krakend geluid maken*), het knarde, heeft geknard.

Knars'been, knars'beeen (*kraakbeen*), o.; -beentje, o. -s.

Knars'en (*krassend doen klinken*), ik knarste, heb geknarst: *op de tanden -*, *een oud slot laten -*; *e. oude deur knarst op hare hengsels*; ook, Knarsen.

Knars'etanden (*met de tanden knarsen*), ik knarssetandde, heb geknarsetand; ook wel: *Knarssetanden*; foutief is: *Tandenknarsen*.

Knas'ter (*korf v. gevlochten riet, waarin tabak verzonden wordt*), m. -s; z. Kanaster.

Knas'ter (*varinastabak in bladen*), v. gmv.

Knauw (*beet, stoot, hap*), m. -en: fig. een - *geven*, benadeelen, schaden; *een - krijgen*, beschadigd worden: *het verguldsel had een leelijken knauw gekregen*, (C. O.)

Knauw'en (*met de tanden bewerken*), ik heb geknauwd: *aan een been -*, fig. afmatten: *het bestijgen en af dalen van twee hooge bruggen had hem vrij wat geknauwd*, (C. O.)

Knecht (*mannelijke bediende; handwerksgezel*), m. -s of -en: zegsw. *Zoo heer zoo!* aan den bediende kent men den meester; *de oude - blijven*, het niet verder brengen; -je, -ke, -ken, o., -jes, -kes, -kens; zie: Heerenknecht, Lijf-, Loop-, Meester-, Bakkers-, Boeren-, Smids-, enz.

Knecht (*vroeger: weerbaar of gewapend man*), m. -en: *een lans -*, *een wapen -*. vero.

Knecht (*bij overdracht: voorwerp, dat dienst bewijst*), m.: *een stomme -*, *een lat -* of *hoektafeltje*; *een laarzen -*, om er de laarzen op uit te trekken; *een kleeren -*, knaap.

Knecht'lijk (*staafsch, kruipend*), bn. en bw.

Knecht'en (*eig. tot knecht maken, bij uitbr. afhankelijk maken, dienstbaar maken, onderwerpen*), ik knechtte, heb geknecht: *een volk, een volksstam -*, zie: *Geknecht en Ontknechten*.

Knechtsch (*knechtelijk, onderworpen*), bn.

Knechts'chap (*dienstbaarheid*), o. gmv.

Knechts'dienst (*dienst als knecht*), m. -en; - **kamer** (*bediendenkamer*), v. -s; - **livrei**, v. -en; - **loon** (*-huur*), o. -en; - **werk** (*werk voor een knecht*), o. gmv.

Kne'den (*al persende dooreenwerken*), ik kneedde, heb gekneed: *het deeg -*, *klei -*; -er (*persoon, die kneedt*), m. -s; - **ing** (*de daad v. kneden*), v. gmv.: *de - van het deeg*.

Kneed'baar (*voor kneding geschikt, fig. buigzaam, handelbaar*), bn., -der, -st.

Kneed'machine (*werktuig, om het deeg te kneden*), v. -machines.

Kneep (*heimelijke neep*), v. knepen: *zij gaf het kind een - in den arm*; fig. list, booze toeleg; ook, het geheim, den slag van iets: *ik heb de - al beet*, *ik heb er de - van weg*, *hij kent de knepen*; zegsw. *daar zit 'm de -*, daar wringt het, zit de moeilijkheid.

Knees (*adellijk persoon, hooge Russische edelman in Rusland en Polen*), m. kneezen.

Kneip'pen (*de waterkuur volgens wijlen pastoor Kneipp doen*), ik heb gekneippt.

Kneipp'kuur (*geneeswijze naar de voorschriften van wijlen pastoor Kneipp, te Wörishofen, 1821-'97*), v. gmv.

Kne'kel (*bijvorm van kneukel: doodsheen, bot*), m. knekels; - **huils** (*huil op een kerkhof tot berging van doodsheenderen*), o. -huizen;

- **man** (*skelet, de Dood*), m., zie Zeisman.

Kn'el (*beklemming*), v. gmv.: *hij zit in de -*, moeilijkheid; ook: *klem, val, vossknip*.

Kn'ellen (*klemmen, drukken, nippen*), ik heb

gekneeld: *waar knelt hem de schoen?* waar zit de oorzaak b.v. v. zijn verdriet; *een -d juk*, drukkend, prangend; *een -de belasting*; **-ling** (*het knellen*, fig. *benauwing, kwelling*), v. -en. **Kne'pig** (*nauwsluitend*), bn.: *een -jurkje*. **Knep'pel**, m.: **knep'pelen**, verwant met Knuppel, Knuppelen. **Kner'pen** (*knerren*), het -te, heeft geknerpt. **Kner'ren** (verwant met *knarren, knersen, krassen, knarpen*), het knerde, heeft geknerd. **Kner'sen** (*stroef en hard klinken*), verwant met Knarsen; zie Knarsetanden. **Knet'teren** (*knappen met helderen klank*), het heeft geknetterd: *de vlammen -*; *zout knettert in het vuur*; *het -der musketten*; **-slag** (b.v. *een klaterende donderslag*), m. -en. **Kneen** (dierk. *zangvogeltje*), v. -en: fig. *een oude -*, een bejaarde vrijer; ook: Kneuter. **Kneuk'kel** (verkleinw. van *knook*, beentje: *vingergewricht*), m. -s; ook Knokkel. **Kneuk'kelvast** (*sterk in de kneukels*), bn. **Kneu'ter** (*hennepvink, kneu*), m. -s. **Kneu'teren** (*zacht en lief zingen*); ook: *brommen, knorren, stamelen, mompelen*), ik heb gekneuterd. **Kneu'teren** (*kreuken*), ik h. gekneuterd. gew. **Kneu'terig** (*verdrietig*), bn. en bw.; ook: aangenaam, prettig, aardig: *wij zaten - bij elkaar*, z. Knus; *een -mutsje, lief*; -er, -st. **Kneuz'en** (*door drukking kwetsen, klemmen*), ik kneusde, ik heb en het is gekneusd: *een hand -*, *een perzik -*, *ooft -*; **-ing** (*gekneusde of wonde plek*), v. -en. **Kne'vel** (*boventlipbaard*), m. -s; **-tje**, o. -s. **Kne'vel** (*bekhaar of beborstels van de kat, den leeuw*, enz.), m. -s. **Kne'vel** (*handboei, mondprang*), m. -s. vero. **Kne'vel** (*scheepst. draaier of staaf om het want te spannen*), m. -s. **Kne'vel** (*dubbele haak, om een touw aan te bevestigen*), m. -s. **Kne'vel** (*fig. sterke kerel, fiksche vent*), m. -s. **Kne'velbaard** (*zware knevel*), m. -baarden; fig. persoon, soldaat met knevel, zie Snorbaard; **-band** (*bindsel voor den nacht, om aan den knevel een vorm, met opstaande tippen of punten, te geven*), m. -en. **Kne'velen** (*in boeien slaan*), ik heb gekneveld; **-aar** (*fig. woekeraar*), m. -s; **-arij'** (*afpersing, uitzuiging*), v. -en; **-ing** (*knevelarij*), v. -en; zie Knevel (boei). **Knib'helen** (*krakeelen, twisten om kleinigheden, haarklooven*), zij hebben geknibbeld; ook: Pingelen, zie Beknibbelen. **Knib'helspel** (*zeker gezelschapsspel*), o. -spellen; zie Knuppelspel. **Knij'kerboeker** (*Eng. afstammeling der oorspronkelijke Hollandsche bewoners v. New-York, toen Nieuw-Amsterdam; bijnaam v. e. New-Yorker*), m. -s; de naam is ontleend aan een roman van W. Irving, 1783-1859. **Knije** (*kniegewricht*), v. knieën: *de -buigen*, op de -ën vallen, smeeken; zegsw. *iets onder de - hebben*, iets goed kennen of kunnen. **Knije** (*scheepst. zwaar kromhout*), v. knieën. **Knije'band** (*band, waaraan de gesp van een kniebroek; riem of touw, om een koe of stier te kniepooten*), m. -banden. **Knije'banden**; zie Kniepooten. **Knije'boog** (*kniehoute*), m. -bogen; **-broek** (*korte broek met knieband, ook, fietsbroek*), v. -en; **-buiging** (*knieting*), v. -en; **-dicht** (*redrijkersvers, op de knie gemaakt*), o. -en;

-gebed (*elk gebed, dat knielend verricht moet worden*), o. -gebeden; **-gewricht** (*verbinding van beneden- en bovenbeen*), o. -en; **-gezwel** (*opzetting aan de knie*), o. -gezwellen; **-hals** (*scheepst. hoek of bocht v. e. kniehoute*), m. -halzen; **-jicht** (*jicht in het kniegewricht*), v. gmv. **Knije'bank** (*bidbank*), v. -banken. **Knije'len** (*de knieën buigen*), ik heb en ben geknield; **-end**, bn.: *in -e houding*; **-kussen** (*kussen, om op te knielen*), o. -s. **Knije'pooten** (*bij e. koe of stier kopen voorpoot kort aaneenbinden*), ik -pootte, gekniepoot. **Knije** (*scharnier, deurgonde*), v. -en. **Knije'schijf** (*ontl. rond en plat los beentje vóór aan op het kniegewricht*), v. -schijven. **Knije'ster** (*vrouw. kniesoor*), v. -s. **Knije'soor** (*gemelijk mensch*), m. en v. -en. **Knije'stuk** (*timm. schoorbalk; knielap van een harnas; portret tot aan de knie, dus niet ten voeten uit*), o. -stukken. **Knije'val** (*val op de knieën, uit eerbied*), m. -vallen: *een -doen voor den keizer*. **Knije'vers** (*kniedicht d. l. een redrijkersrijm, dat zittend op de knie, dus voor de vuist werd gemaakt*), o. -verzen; zie: **-dicht**, o. vero. **Knije'vloot**, v. -violen; zie Violoncel. **Knije'zen** (*verdrietig zijn, ontevreden mokken, zich met hartzeer kwellen*), ik kniesde, heb gekniesd: *zich dood -*; **-zer**, m.: *Robertus Nurlis was geen -*, (C. O.), kniesoor; **-erij'** (*kniezigheid*), v.; zie Knijzen. **Knije'zerig** (*kniezend, alle vroolijkheid missend, gemelijk, klagend*), bn.; -er, -st. **Knije'zig** (*kiezerig*), bn.; -er, -st. **Knijght** (*Eng. ridder, laagste adellijke titel*), m. knights; *de -s of labour*, ridders van den arbeid, zekere arbeidersveren. in Amerika. **Knijff** (*vroeger: ponjaard; tang, puntig mes*), o. knijven, gew. zie Knipmes. **Knijff** (*engte, knel*), v. gmv.: *zegsw. in de -zitten of zijn*, verlegenheid, moeilijkheid. **Knijff** (*bierhuis*), v. knijpen: *in de -zitten*, in 't bierhuis (Duitsch: Kneipe) zitten te poeien. **Knijff'briefje** (*een tot een reepje gevouwen briefje*), o. -briefjes; iron.: *een -afvaardigen*. (C. O.), een groote boodschap gaan doen. **Knijff'bril** (*eig. pince-nez*), m. -brillen, thans algemeen lorgnet. v. i. g. **Knijff'pen** (*nijpen, samennijpen of -persen met een werktuig of met de vingers*), ik kneep, heb geknepen; een blad metaal om buigen en samen-; iemand met de vingers -; fig. knevelen, afzetten: hij weet zijn schuldenaars te -; zegsw. het zal er -, het zal er moeilijk toegaan; **-er** (*persoon, die knijpt*), m. -s. **Knijff'pen** (*in de knijff of het bierhuis zitten*), hij knijpte veel, heeft nog al geknijpt. w. i. g. **Knijff'per** (*voorwerp, dat knijpt*), m. -s, b.v. *een knijffbril of -*, thans, lorgnet; *de -s of scharen van een kreeft: een -dient tot het vastzetten van papiertjes, coupons, waschgoed*, enz., gedeeltelijk gespleten, klemmend houtje, ook, scheepst. ijzeren klemschaar om balen en zakken te klemmen en zóó op te hijschen. **Knijff'perig** (*gierig, karg, fig. kleinzielig*), bn.: *een -huismoedertje; hij is zelden royaal, altijd heeft hij iets -s; -e opvattingen*. **Knijff'tang** (*timm. nijpwerktuig*), v. -tangen, ook: Nijptang. **Knijff'zen**, ik heb geknijpsd; zie Kniezen. **Knijk** (*knak, breuk*), m. knikken: *de paraplu kreeg daar een -, die vaas heeft een -*.

Knik (snelle beweging met het hoofd voorover als teeken van toestemming), m. knikken.
Knik'kebenen (met knikkende beenen loopen, teeken v. zwakte), ik heb geknikkebeend; -beener of -beender (persoon), m. -s.
Knik'kebollen (voortdurend met het hoofd knikken van slaap), het kind heeft geknikkebold; -boller of -bolder (persoon), m. -s.
Knik'ken (groeten met een knik), ik knikte, heb geknikt: de gravin knikte hem toe; met het hoofd -; zie Jabroer.
Knik'ken (gedeeltelijk breken), ik heb geknikt: een bloemsteel -, zie Knakken.
Knik'ker (steenen speelballetje), m. -s; zegsw. het is niet om de -s, maar om 't recht van 't spel, niet om het voordeel maar om de eer; zie: Marmel en Stuiter.
Knik'ker (fig. hoofd v. e. mensch), m. -s. gmz.
Knik'keren (met knikers spelen), ik heb geknikkerd; zegsw. iem. van de baan -, hem den voet lichten; -spel (bekend jongensspel, met knikers), o. -spelen; -tijd (tijd van het jaar, dat wordt geknikkerd, najaar), m. gmz.
Knik'stag (scheepst. hulp- of bijstag: stevig touw aan den boegspriet), o. -stagen.
Knip (lichte slag of knipping met de vingers), m. knippen; zegsw. geen - voor den neus waard zijn, hoegenaamd niets waard zijn.
Knip (toestel, om vogels te vangen), v. -pen.
Knip (plat grendeltje in deuren, ramen, enz.). v. knippen: doe de - op de deur, schuif.
Knip'beurs (beursje met een stalen, koperen of zilveren knipbeugel), v. -zen, ook, Knipje.
Knip'briefje, o. -s; zie Knipbriefje.
Knip'je (knipbeursje), o. -s.
Knip'mes (zakmes, dat omknipt en in een hecht sluit), o. -messen; zie Knijf.
Knip'muts (neepjesmuts), v. -mutsen.
Knip'oog (iem., die aanhoudend met de oogen knipt), m. en v. -oogen.
Knip'oogen (met de oogen knippen, d. i. ze snel achter elkaar openen en sluiten), ik heb geknipoogd: Dolle Gerrit knipoogt tegen de heeren, (C. O.), geeft een teeken van verstandhouding door met een oog te knippen.
Knip'oogje, o. -oogjes: iem. een - geven, een stil, vertrouweljk teeken.
Knip'pen (met een schaar af- of dóórsnijden), ik heb geknipt: het haar -, de nagels -.
Knip'pen (met een knip raken of doen wegvliegen), ik knipte, heb geknipt: iem. tegen den neus -, een pluisje van de mouw -.
Knip'pen (in een knip vangen), ik knipte, heb geknipt, fig. vangen, vatten: de dief is geknipt.
Knip'pen (met een schaar den vereischten vorm geven), ik knipte, heb geknipt: een hemd -, een japon -, een blouse -.
Knip'pen (maffen, dutten), hij -te, heeft geknipt: hij ligt daar lekker te -, ook: aangenaam liggen te rusten of te luieren. gmz.
Knip'schaar (kleine schaar), v. -scharen.
Knip'sel (uitgeknipt of met deschaar gemaakt figuurtje), o. -s: mistukte -s, (C. O.)
Knip'slot (slot, dat met een knip dichtspringt), o. -sloten.
Knip'tor (dierk. springkevertje, springtor), v. -torren.
Knit'telvers (dichtk. luimig, in lossen stijl geschreven gedicht, b.v. in den trant van den Schoolmeester), o. -verzen.
Knit'teren; zie Knetteren.
Knob'bel (bolvormige uitwas; verharding op of in de huid), m. -s: een - aan het hoofd:

een eelt -; -s in de long, zie Tuberkel.
Knob'belig (met knobbels, knoesten hebbende), bn., -er, -st: de olifant heeft een -e huid, een -e doornstok, een -e plantenwortel.
Knob'beljicht (jicht, waarbij zich kalkachtige knobbels aan beenderen en gewrichten vormen), v. gmz.
Knod, knod'de (knoest, knobbel), v. knodden.
Knod'destok (stok, met een knop, een soort van knots), m. -stokken.
Knod'del (meelballetje, deegklompje, i. vleeschnat gaar gekookt), m. knoedels.
Knoel (fig. knel, klem, verlegenheid), m. gmz.: in den - zitten over iets.
Knoel'boel (slecht werk, prulwerk; fig. onregelmatigheid), m. gmz.; zie Zwendel.
Knoel'en (erg slordig werken, broddelen; fig. bedrieglijk te werk gaan), ik knoede, heb geknoeid: jongen, wat knoei je toch! dat meisje knoeit maar door aan haar borduurlap; hij knoeit met zijn meel, tabak, enz.; -er, m. -s; -erij' (slordig werk), v. -en, fig. kuisperij, omkoopperij), v. -en; -werk, o. gmz.
Knoest (hardigheid in hout, kwast), m. -en.
Knoest'rig (vol knoesten), bn.: een -e tak.
Knoest'rig (met knoesten er in), bn.: een -e plank, vol knoesten, ook, Knoesterig.
Knoet (Russische karwats of geesel met riemen van buffelleer), m. knoeten, zie Kat.
Knoet (lomperd, grove kerel), m. knoeten.
Knof'felen (drukken), zie Knuffelen.
Knof'look (een ui- of bolplant, tot de liliën behoorende, afkomstig uit Z.-Europa), o. gmz.: het - dient om de spijzen te kruiden; het - heeft een doordringenden reuk; -soep, v. gmz.
Knok (knook, been, bot), m. knokken. w. g.
Knok'kig (met groote en harde knoken), bn.: -e handen, -er, -st; fig. een -event, sterk.
Knok'kel (kneukel, vingerbeentje), m. -s: iem. op zijn -s slaan; -achtig, bn.: een -e hand; -jicht (jicht in de knokkels der hand), v.; -koorts (rheumatische koorts, vooral in de tropen), v.; zie Kneukel.
Knol (plantk. veldvrucht), m. knollen; zegsw. iem. -len voor citroenen verkoopen, hem iets van geringe waarde als iets kostbaars in de hand stoppen, hem bedriegen, bedotten; zie Citroen.
Knol (oud, afgewerkt paard), m. knollen.
Knol (oudervetsch, dik horloge, ook, een oud of versleten horloge), m. knollen.
Knol'kwal (dierk. neteldier met een plat schijfvormig lichaam en met fraai rooden of blauwen weerschijs), v. -kwallen: de - leeft in ontelbare scharen in de Middell. Zee en kan in 't donker licht geven.
Knol'lentuin, m. gmz.: fig. hij is in zijn -, hij heeft het recht naar zijn zin, is erg in zijn schik, evenals een haas in een knollenland.
Knol'leschil (schil v. e. knol), v. -schillen.
Knol'raap (groote knol onzer velden), v. -rapen; -selderij (gekweekte selderij met kortgesteelde bladeren en dikken wortel), v. gmz., zie Bladselderij; lees: -selderie.
Knol'smeris, m. -smerissen; zie Smeris.
Knol'vormig (den vorm v. e. knol hebbende), bn.: de radijs is -, vele bolplanten hebben -e wortels.
Knook (been, bot), m. knoken; zie Knok.
Knoop (verwant met knop: beenen, metalen, glazen, paarlemoeren schijfje, dat men aan een kleedingstuk zet, passende in een knoops-gat), m. -en; zie Blauwe knoop.

Knoop (hechte samenvoeging van twee draden, touwen, riemen, lijnen, banden; ook, strik of lus in een draad, touw, enz.), m. knopen: een - leggen, een - losmaken, dat touw zit in den -, in de war; gesch. de Gordiaansche -, zie aldaar; den - doorhakken, fig. door krachtig en beslissend op te treden de moeilijkheid te niet doen; daar zit 'm de -, daar zit de moeilijkheid, daar moet het ontward worden; ergens een - opleggen, iets bekrachtigen door een vloek.

Knoop (sterrenk. het snijpunt van twee groote cirkels aan het hemelgewelf), m. -en; ook: het snijpunt van den zonnegeweg en van de loopbaan eener planeet of komeet.

Knoop (plantk. verdikking van den stengel; afscheiding van de geleidingen bij halmen van grassen en grassen), m. knopen; z. Knor f.

Knoop (in een roman of een drama: de ingewikkelde handeling of verwickeling, welke den lezer of toeschouwer boeit of in spanning houdt, en aan het slot wordt opgelost), m. -en.

Knoop (zeew. een knoop in de loglijn, dienende om de snelheid van een zeilend schip te bepalen, nl. $\frac{1}{120}$ deel v. e. Eng. zeemijl, die $\frac{1}{3}$ uur gaans of 1852 M. is), m. knopen: het schip liep 8, 10, 20 - en per $\frac{1}{2}$ min., d. i. 8, 10, 20 Eng. zeemijlen (= 20 minuten) per uur.

Knoop (aandr. punt, waar twee of meer bergketenen zich vereenigen), m. knopen.

Knoop'en (vast- of dichtknoopen), ik heb geknoopt: zijn mantel dicht-; ook, zeker handwerk maken: een netje -, een beurs -, kunstig ineenwerken; zegsw. iets in zijn oor -, het gehoorde voor altijd goed onthouden.

Knoopendraaier (fig. mooiprater, pluimstrijker), m. -s; -draaiertj (in den mond van zeelui: vleiery), v. gmv.; -fabriek, v. -en; -haak (haakje met handvat, om schoenknoopen vast te maken), m. -haken; -schaar (mil. plaatje van hout, om er de knopen van wapenrok of mouwvest op te poetsen), v. -scharen.

Knoopgras (varkensgras), o. gmv.; -kruid (wildgroeiende plant onzer wegen en dijken), o.

Knoop'lijn (sterrenk. snijlijn), v. -lijnen.

Knoop'punt (vereinigingspunt), o. -punten: Utrecht is een - van spoorwegen, Wilna in Rusland evenzoo.

Knoops'gat (spleet in jas, vest enz. tot dooralting van een knoop), o. -gaten: met een lintje in het -, met een decoratie.

Knop (bolvormig iets, als kop of uitsteeksel), m. knoppen: de - van een deksel, van een degen, wandelstok, enz.; een - van een roos, van een blad; in de -pen schieten, d. i. (van een boom) knoppen krijgen; de bloem staat nog altijd in den -, is nog niet open.

Knopp'en (knoppen krijgen, uitboiten), de plant knopte, heeft geknopt: fig. het constitutioneele knopt, onthuilt, tiert overal, (Potg.)

Knor (klankn. verwant met knorren: zeker gehuid), m. knorren: het varken gaf een -.

Knor (kraakbeen, knobbel), m. knorren.

Knor'been (kraakbeen), o.; -beentje, o. -s.

Knor f (knoop, verharding in den stengel der grassen, rieten, biezen), m. knorven: zegsw. knorven in de biezen zoeken, d. i. haarklooven, vitten, spijkers op laag water zoeken. vero.

Knor'haan (dierk. zeevisch, m. e. rugvin, die in zeer scherpe stekels eindigt), m. -hanen: op onze kust wordt de - veel gevangen; de - is als voedsel weinig in trek.

Knor'ren (e. dof, grommend keelgeluid voortbrengen), het heeft geknord: hoor dat varken eens -! fig. op iemand -, pruttelen, grommen.

Knorren, m. mv.: - krijgen, berispt worden.

Knor'repot (pruttelaar, grompot, knorrig mensch), m. en v. knorrepotten.

Knor'rig (brommig, gemelijk, pruttelachtig), bn.: een - antwoord; -er, -st; -held (verdrietelijkheid), v. gmv.: de -, waarmee Pieter was te bed gegaan, (C. O.)

Knor'vleesch (kraakbeemig vleesch), o. gmv.

Knoot (kluwentje, bosje), v. knotten; ook, Knut, b.v.: een - sajete, een - haar, een - vlas.

Knoot (dierk. een strandlooper), m. -ten.

Knots (dikke, knoestige, topzware stok), v. -en; -slag (slag met een knots), m. -slagen.

Knoot'en (den top, de punt er af slaan d. i. afsnijden, inkorten), ik knotte, heb geknot: een wilg -, een paal -; fig. verzwakken, kortwieken: iem. macht -, de wieden der verbeelding -, (Potg.); zie Afknotten.

Knoot'en (ineendraaien, strengelen), ik knotte, heb geknot: het gehekelde vlas -.

Knoot'wilg (eig. geknotte wilg: lage waterwilg), m. -wilgen; zie Schotwilg.

Knub'belstok (knoestige stok), m. -stokken: een - in iedre hand kwam onze Paai, en stak van land, (Staring), zie Knuppel.

Knuf'felen (rukken, drukken, zacht persen), ik heb geknuffeld: een zuerenden vinger -; -ig, bn.: mijn vingers zijn - van de kou, stram, stijf; ook, Knoffelen.

Knuist (vuist), m. knuisten. gmv.

Knul (lomperd), m. knullen: een - van een vent, een sukkel, een onhandige, domme kerel.

Knul'lig (als een knul), bn.: wat ziet hij er - uit! sulachtig; -er, -st.

Knupp'pel (ontstaan uit kluppel door dissimilatie: lange knots), m. -s; ook, Kneppeel.

Knupp'pelen (met een knuppel slaan), ik heb geknuppeld; ook: Kneppeelen.

Knupp'pellers (slecht vers), o. -verzen.

Knur'ren (talmen, luteren), ik heb geknurd.

Knus, knus'jes, knus'sig (aardig, lief; gezellig), bn.: knussige passagiers, een - gezelschap; bw.: dat is - gebordurd; wij zaten zoo - bij elkaar, prettig, lekker.

Knuts'selen (tot tijdverdrif werken a. kleine, fijne dingen, die niet veel beteekenen), ik heb geknutseld; -aar (iem. die handig knutselt), m. -s; -arij (knutselwerk), v. -en; -werk (werkje, dat veel geduld eischt), o.: -je, o. -s.

Knut'tel (scheepst. verwant met knot: bos van uit de hand gedraaid touw), v. knuttels.

Knut'terig (aardig, lief, gezellig), bn. en bw., -er, -st; verg. Knus, Kneuterig (prettig).

Ko'balt (een roodachtig grijs metaal), o. gmv.

Ko'baltblauw (verbinding van kobalt-oxyde met aluminaarde), o.; - heet ook wel ultramarijn of Leidsch-blauw.

Ko'balterts (erts, dat kobalt bevat), o. -ertsen; -kies (een soort van kobalterts), o.; -zout, o. gmv.; -zuur, o. gmv.

Kob'be (dierk. volksnaam van zekere meeuw), v. kobben: in Gr. is de - de zilvermeeuw, in Fr. is het de kokmeeuw; de kobben broeien veel op Rottum.

Ko'bold (berggeest, aardmannetje), m. -s.

Ko'dak (snelwerkende, kleine handcamera, een der merken voor instantanés), m. -s.

Ko'dakken (met een kodak fotografeeren), ik kodakte, heb gekodakt.

Kod'de (stok, knuppel), v. kodden.

- Kod'debeer** (van *kodde*, stok, en *beieren*, zwaaien: *boschwachter*, *veldwachter*), m. — s.
- Kod'denaar** (*knotsdrager*), m. — s.
- Kod'denaar** (*kneu*, *kneuter*), m. — s.
- Kod'dig** (*grappig*), bn.: *de voorzitter kreeg een — en inval*, (Klikspaan), kluchtig, comisch, — er, — st; — **held** (*snaakschheid*), v. — heden.
- Koe** (dierk. *vrouwelijk rund*), v. koeien: *'t is een —*, dom mensch; zegsw. *de — bij de horens vatten of pakken*, ook, *hebben*, iets moeilijks op de juiste manier flink aanpakken; *oude koeien uit de sloot halen*, half vergeten dingen weer oprakelen; *veel koeien*, *veel moeien*, veel bezit geeft veel zorg; *men noemt geen — bont*, of *er is een vlekje aan*, voor een slecht gerucht omtrent iem. bestaat altijd wel eenige grond; *men kan niet weten, hoe een — een haas vangt*, hoe nl. iets erg onwaarschijnlijk toch gebeurt; — **tje**, o. — s: zegsw. *over — s en kalfjes praten*, over het vee, zooals de boeren doen, fig. over onbeduidende zaken; *zijn — tjes op 't droge hebben*, van zijn rente leven, meer *Schaapjes*; zie ald., zie *Goud e n*.
- Koe'beest** (dierk. *coe*), o. — beesten.
- Koe'bloem** (*madeliefje*), v. — bloemen. gew.
- Koe'boe** (*inlandsche versterking b. d. Dajaks op Borneo*), v. — s.
- Koe'boes** (*nakomelingen v. d. oerbewoners der bosschen van Sumatra, in Djambi*), m. mv.
- Koe'boom** (plantk. *boom in Z.-Amerika, gevende een wit vocht of melksap*), m. — en.
- Koe'brug** (scheepst. *losse ladingbrug voor vee*), v. — bruggen.
- Koe'brugsdek** (scheepst. *een dek onder het tusschendek b.v. optiniëschepen*), o. — dekken.
- Koe'da** (Jav. *paard*), m. —'s: — *a'loes*, heerenpaard, — *gl'dak*, knol. w. i. g.
- Koe'doe** (*antilope aan de Kaap*), m. — s.
- Koe'gras** (aardr. *polder in de gemeente Den Helder*), o.: *en dan de woestijn van het*, (C. O.)
- Koe'ekop** (*kop van een koe*), m. — koppen; — **staart**, m. — en; — **tong**, v. — en.
- Koe'endrijver** (*iem., die de koeien vooruitdrijft, b.v. naar de markt*), m. — drijvers.
- Koelonneeren** (*met opzet plagen, treiteren, het leven zuur maken*), ik heb gekoelonneerd; spreekt. *Koeleneeren*; zie *Negeren*.
- Koek** (*gebak van meel, eieren, honig, enz. ook, huisbak*), m. koeken; als stofnaam, v.: zegsw. *iets voor zoete — opeten*, zich een onaangename bejegening stilzwijgend laten ongevalen; *dat is oude —*, *dat is maar —*, iets van weinig waarde; *het was — en ei tusschen haar zuster en Kees*, (C. O.), bijzonder vriendschappelijk, ze waren het goed eens; zie: *Appel—*, *Boter—*, *Chocoladekoekje*, *Drabbel—*, *Kruid—*, *Olie—*, *Panne—*, *Peper—*, *Spekkoek*, enz. alsmede: *Lijn—*, *Raapkoek*.
- Koe'kalf** (*wijfjeskalf, vaarskalf*), o. — kalven, — kalveren; zie *Stierkalf*.
- Koe'kamp** (*weiland voor koeien*), m. — en.
- Koe'bakker**, **koekenbakker** (*koekenmaker*), m. — bakkers; **koek'bakkerij** (*werkplaats van den koekbakker*), v. — en.
- Koek'deeg** (*deeg voor koek*), o. gmv.
- Koekeloe'ren** (d. i. koeken, kijken en loeren: *uitkijken, gluren*), ik heb gekoekeloerd.
- Koe'kenpan** (*keuken- of bakpan met langen houten steel*), v. — nen; zie *Pannekoek*.
- Koek'eter** (*toenaam of alias voor A'dammer*), m. — eters: *jou leelijke —!*
- Koek'hakken** (*een peperkoek doorhakken*); *kermisvermaak*), ik hakte koek, heb koekgehakt.
- Koek'je** (*dunne, kleine koek, mopje*), o. — s.
- Koe'koek** (dierk. *trek- en klimvogel, door zijn roep bekend*, hij verlaat ons vroeg in den herfst en trekt naar Middel-Afrika), m. — en: zegsw. *het is daar altijd — één zang*, er is geen afwisseling, het is er eentonig, altijd hetzelfde; *dat haalt je de —*, dat wil ik waarachtig wel gelooven, dat zal wel waar zijn d. i. als het niet waar is, dan moge de — of de duivel je halen; *loop naar den —!*
- Koe'koek**, tw., klanknabootsing.
- Koe'koek** (bouw. *uitstekend dakvenster*), m. koekoeken; scheepst. open luik, om licht in de hutten te doen vallen; ook: *Koek'uit*.
- Koe'koek'klok** (*huisklok met een koekoek er op*), v. — klokken; de — is een Schwarzwalder klokje, dat de uren en halve uren met koekoekgeroep aankondigt.
- Koe'koeksbloem** (*pinksterbloem, ook, veldkers*), v. — bloemen; — **brood** (*gewone klaverzuring*), o. gmv.; — **klaver** (— *brood*), v. gmv.; — **look** (*bolgewas*), o. gmv.
- Koe'koeksveer** (*veer v. e. koekoek*), v. — en; — **zang** (*geroep van den koekoek*), m. — en.
- Koekoeks'san** (O.-I. *rijststoomer*), v. — s.
- Koek'plakken**, o.: — is een bij alle koekbakkers voor beleedigend gehouden naam voor koekvergulden, (C. O.); — **vergulden** (*het met reepjes goud afzetten van Sinterklaaskoeken*), o. gmv.: *op — gaan*, (C. O.); *ik verzeker u, dat — en — twee is*, (C. O.)
- Koek'visch** (O.-I. *klippisch*), m. — visschen.
- Koek'winkel** (*winkel, waar vooral koek te koop is*), m. koekwinkels.
- Koel** (*niet warm, lauw*), bn. en bw.: fig. e. — *onthaal*; *iemand — ontvangen*; *met — e zinnen*, kalm; *in — en bloede*, met kalm beraad, of met voorbedachten rade; — er, — st.
- Koel'apparaat** (*toestel, om melk af te koelen*), o. — apparaten; zie: *Koelkamer*, — *vat*, enz.
- Koel'bak** (smed. *bak vol koud water, om heet ijzer te koelen*), m. — bakken; ook: *bak met water, om bier, wijn enz. koel te houden*.
- Koelbloed'ig** (*ongevoelig, kalm, rustig, onverschillig, flegmatiek*), bn., — er, — st.
- Koel'drank** (*verfrisschende drank*), m. — en.
- Koel'en** (*koel maken*), ik heb gekoeld: *een gloeiend ijzer —*, door het in den koelbak te steken; fig. *zijn drift —*, *zijn wraak —*, d. i. bevredegigen; zie *Afkoelen*.
- Koelhart'ig** (*koel van hart, onverschillig, niet-hartelijk*), bn. en bw.; — er, — st.
- Koel'heid** (*matige koude, frischheid*), v. gmv.: fig. onverschilligheid, onhartelijkheid; *iemand met — ontvangen, een tijding met — vernemen*.
- Koel'huis** (*huis met koelkamers*), o. — zen.
- Koel'ie** (O.-I. *Maleische of Chineesche daglooner, gehuurde sjouwer*), m. koelies: *mijn reisgoed was met — s vooruitgezonden*; — **contract** (*dienstovereenkomst tusschen den werkgever en de koelies*), o. — en; — **diensten** (nl. van één of meer koelies), m. mv.; — **ordonnantie** (*wettelijk voorschrift in zake de behandeling van koelies*), v. — s; — **werk** (*zwaar werk, slavenwerk*), o. gmv.
- Koel'kamer** (*vertrek, dat gebruikt wordt om boter, enz. door kou te harden*), v. — kamers.
- Koel'kelder** (*kelder, waarin boter, enz. koel gehouden of afgekoeld wordt*), m. — s; — **ketel**, m. — s; — **kruik** (*kruik, om eenigen drank koel te houden*), v. — en; — **kulp**, v. — en; — **oven** (*glasfabr. oven, waarin men het glas*

laat afkoelen), m. -s; -**pan** (pan, waarin men gesmolten suiker laat afkoelen), v. -pannen; -**techniek** (de kunst om, volgens wetenschappelijke beginselen, koude voort te brengen), v.

Koel'koel (Bali. hol houtblok, dat dreunend gestagen, het volk oproept), m. -s.

Koel'te (frischheid), v. gmv.: de - van den herfst, de - van een lenteavond.

Koel'tje (verfrisschend windje), o. koeltjes: er stak een aangenaam - op.

Koel'tjes (kalmpjes, ietwat onverschillig), bw.: zij antwoorde -; hij ontving mij -.

Koel'vat (vat met tjs, om e. vloeistof b.v. bier, wijn er in te laten afkoelen, -bak), o. -vaten.

Koel'weg (kalmpjes, koeltjes, zonder ophef), bw.: - verklaren, dat men zekere verordening onredelijk vindt.

Koelzin'nig (kalm, rustig), bn.: een - e berekening, (Koetsveld), bedaard; -er, -st.

Koel'melk (melk van een koe), v. gmv.

Koel'mis (bedwelmende drank bij de Kalmukken: gezuurde en gegiste paardenmelk), v. gmv.

Koel'n (moedig, onversaagd, onverschrokken), bn. en bw.: een - krijger; -er, -st.

Koel'heid (dapperheid, onversaagdheid), v.

Koel'pel (half-bolvormig bouwwerk, koepelgewelf; gewelfde of veelhoekige dakkap; rond tuinhuisje), m. -s; -**dak** (dak op e. koepel), o. -en.

Koel'pelgewelf (half-bolvormig gewelf met lichtopeningen), o. -gewelven; -**kamer** (kamer in koepelvorm), v. -kamers; -**kerk** (kerk, gekroond met een koepel, rustend op vier pilaren), v. -en: de Aya Sofia is een -kerk, evenzoo: de St.-Jan in Den Bosch, de St.-Pieter te Rome, de San-Marco te Venetië, de St.-Paul te Londen, enz. zie ald.

Koel'pok (pokpuist aan den uiter van kalf of koe), v. -pokken.

Koel'pokinenting (het inenten van pokken), v. -en; zie: Vaccine en Vaccinatie.

Koel'pokstof (stof uit koepokken, waarmede ingeënt wordt), v. gmv.

Koel'reihen (oude volksmelodieën der koeherders in de Alpen), v. mv.; ook: Koereigen.

Koel'ren (kirren), de duif heeft gekoerd.

Koel'gast (Duitsch: Kurgast d. i. badgast), m. en v. -gasten.

Koel'huis (op een badplaats: groot gebouw ten genoegen van de badgasten), o. -huizen; zie: Koerzaal en Kuur.

Koel'rier (tjlbode, rijdende postbode, renbode), m. -s, zie Estafette.

Koers (Fr. loop, vaart, richting van een schip), m. koersen: de afgelegde - bedroeg dien dag 50 mijlen; een verkeerden - nemen, richting; fig. hij is van den -, hij is den - kwijt, d. i. van het rechte spoor, fig. in de war.

Koers (Fr. geldprijs of marktprijs van munten, effecten, wissels en geldsoorten), m. -en: munten buiten - stellen, de - van het zilver, den - verlagen; waardij der effecten op de prijscourant der Amsterdamsche beurs: de - der effecten, de - en zijn gedaald, gerezen.

Koers'en (den koers richten: stevenen, koerszetten), ik koerste, heb gekoerst: dat schip koerst naar Java; fig. iets klaren, in orde of ten uitvoer brengen: ik zal dat wel -.

Koers'lijst (lijst of opgave van den prijs der op de beurs verhandelde wissels, effecten, geldsoorten en koopwaren), v. -lijsten;

-**noteering** (opgave van de prijzen ter beurze voor de koerslijst), v. -noteeringen;

-**rekening** (berekening der waarde van munten of effecten, naar den koers van den dag), v. gmv.; -**verhooging** (stijging van den koers), v. -verhoogingen; -**verlaging** (daling van den koers), v. -verlagingen; -**verschil** (verschil tusschen de nominale en reële waarde van effecten), o. -verschillen.

Koer'zaal (grote zaal in een koerhuis tot gezellige bijeenkomst der badgasten), v. -zalen: de - dient ook als balzaal; ook: Kurzaal.

Koer, v.; zie Boes.

Koer's (stil, doodstil), bn., tot een hond: - Veldin, (C. O.); fig. zich - houden, niets zeggen; ook: Koest.

Koer'skoer's (gerecht van groenten met schapevleesch als hoofdbestanddeel, lievelingskost der negers in Barbarië en Marokko), v. gmv.

Koer'skoesen (door elkaar stampen van middagspijzen), ik -koeste, heb gekoekoest.

Koer'soec (geneeskrachtig gewas in Abyssinië), m. -soes; -**boom**, m. -boomen.

Koer'stal (stil; ga liggen), zie Koes.

Koer'stal (stal voor koeien), m. -stallen.

Koer'steren (verwarmen, liefderijk verplegen), ik heb gekoesterd: zich in het zonnetje -; een zuigelingetje -, fig. een wensch -, de hoop -, geestdrift -, deze bij zich zelf verlevendigen; wantrouwen -, voeden.

Koer't (kleine dofzwarte eend, meerkoet), v. -en.

Koer'tersaar (iem. die hakkelt, kromtong), m. -s; vr.: -aarster, -s.

Koer'teren (gebrekkig praten, kromspreken), ik heb gekoeterd: nu en dan een vreemd woord moet men toch maar -, (Potg.)

Koeter'waal (iem., die koeterwaalt), m. -walen; -**waalsch** (onverstaanbaar, brabbelig als van een Waal of Franschen Belg, die Nederlandsch wil spreken), bn.; als znw. (brabbeltaal), o. gmv.; -**wa'len** (koeterwaalsch spreken), ik -waaide, heb gekoeterwaald.

Koets (overdekt rijtuig), v. koetsen: een post-, een statie-; zegsw. uit de - vallen, ontuuchterd worden; zie: Auto, Brik, Coupé, Diligence, Dogcar, Dos-a-dos of Sado, Entam, Kiereboe, Landauer, Omnibus, Sjees, Taxi, Tilbury, Victoria, Vigilante, Wagon, enz.

Koets, v. de gouden -: het statie-rijtuig voor den uit- en intocht onzer Koningin, als H. M. b.v. de Staten-Generaal gaat openen.

Koets (bed), v. -en: de kinderen gaan naar de -; geen - omvang me 't lijf! (Bild.)

Koets'en (papier scheppen), ik koetste, heb gekoetst; -**er** (werkman, die koetst), m. -s.

Koets'huis (gebouwtje tot berging van koets of koetsen), o. -huizen; zie Remise.

Koets'ier (voerman van een koets), m. -s.

Koetsiers'jas (lange, meestal blauwe jas met blinkende knopen), v. -jassen; -**kiel**, m. -en; -**livrei**, v. -en; -**loon**, o. -en; -**plaats** (-betrekking), v. -en; -**werk**, o. gmv.; -**zweep**, v. -en.

Koets'paard (paard, dat de koets moet trekken), o. -en; z.: Heerenpaard, Ros, enz.

Koets'poort (breede, gewelfde poort, waardoor men met een koets naar binnen kan rijden), v. -poorten.

Koet'vinkje (dierk. gele kwikstaart), o.-s. gew.

Koet'voet (tjzereen staaft, uitlopend in twee klauwtjes, ook wel in een spits), m. -en.

Koet'vogel (dierk. N.-Amerik. vogeltje), m. -s: de - zoekt op den rug der koeien allerlei woekerdieren.

Kof (tweemaster, rondgebouwd koopvaardij-zeeschip met breeden achterstevan), v. koffen.
Koffier (reiskist), m. -s: zijn -pakken.
Kofferen (inpakken), ik kofferde, heb mijn reisgoed gekofferd, d. i. in een koffer gepakt.
Koffervisch (dierk. bevinge en gepantserde visch der tropische zeeën), m. -visschen.
Koffie (kern of pit der koffiebes, oorspronkelijk uit Abessinië en Soedan), v. gmv.; zie -boon; -branden, roosteren; ook: het gemalen poeder, d. i. gemalen -; verder: drank, uit dit poeder bereid: een kop -, -schenken; de - werd in 1615 te Venetië aangebracht.
Koffiebaal (grofsinnen zak, geweven van het zoogenoemde jutegaren tot verzending van koffieboomen), v. -balen; -blad (schenkblad), o. -bladen; -bladziekte (eigenaardige ziekte op de koffielanden (Java) en in de gouvernements-koffietuinen), v.; -boom (boom, die de koffie oplevert), m. -en: een bloeiende - met zijn witte, sterkkriekende bloemen biedt een schoonen aanblik; -boon (een der twee pitten uit de roode bes van den koffieboom), v. -en, zie Koffie; -brander (persoon, die de groene koffieboonen roostert), m. -s; -branderij (werkplaats v. d. koffiebrander), v. -en; -cultuur (kweekerij en teling van koffie op Java en een deel van Sumatra), v. gmv.; de - op Java is verlopen door de -bladziekte; -dik (-bezinksel, koffiedras), o. gmv.; -drinken (het drinken van koffie met daar-bij een boterham), o. gmv.; -extract (sterk aftreksel van koffie), o. gmv.; -goed (-servies), o. gmv.; -heester (-plant), m. -s; -huis (bierhuis, café), o. -huizen; -kamer (in schouwburgen de verscheringskamer, foyer), v. -kamers; -kan (kan van metaal, graniet, porselein, enz., waarin koffie gezet wordt), v. -kannen; -kiosk (open tentje in groote steden, waar men een kop koffie kan koopen), v. -en; -krans (dames-vriendenkring), m. -en; -land (O.I. land of grond, waarop koffie gekweekt wordt), o. -en; -lepel, m. -s; -lezen (schiften, uitzoeken van koffie), o. gmv.; -leesster (vrouwje, dat koffieboonen schift), v. -s; -malen (het fijnmalen v. -boonen), o. gmv.; -molen (werktuig tot het fijnmalen van koffieboonen), m. -s; -planter (O.I. bezitter van een koffieplantage), m. -s; -pluk, m. gmv.; -praatje (gezellig praatje onder een kopje koffie), o. -s; -servies (koffieblad met toebehooren), o. -serviezen; -stroop (gebrande stroop als surrogaat voor de zoo dure koffie), v. gmv.; -tafel, v. -s: ze zaten om 10 uur nog aan de -tafel; -teut (oud wijfje, dat niet van voortmaken weet), v. -en; -trommel (blikken koffiebus), v. -s; -tuin (O.-I. tuin, waarin koffie geteeld wordt), m. -en; -uur (vast uur, waarop de familie of iem. koffiedrinkt), o. gmv.; -velling (openbare verkoop van koffie b.v. te Amsterdam), v. -en, zie Handelmaatschappij; -water (kokend water, te koop in een water- en vuurnering), o. gmv.; -zak (filtreerzakje in den koffiepoot; ook, koffiebaal), m. -zakken.
Kof'schip (scheepst. kof), o. -schepen.
Kog, kog'ge (Middelleeuwsch, snelzittend koopvaardij-schip met ronden boeg), v. koggen.
Koge (ingedijkt land), v. kogen; ook Koog.
Kogel (ijzeren of looden bal), m. -s: met -s schieten; den - krijgen, tot den - veroordeelen, zie Fusilleeren; met iemand een -

wisselen, duelleeren op het pistool; den - steepen, op de galeien zijn, z. Bagno; zegsw. de - is door de kerk, de zaak heeft haar beslag: na lang wikken en wegen is er een besluit genomen; gedane dingen hebben geen keer.
Kogelaandrijver (ijzeren laadstok bij kanonnen), m. -s; -aanzetter (-aandrijver), m. -s; -baan (denkbeeldige lijn, door een afgeschoten kogel beschreven), v. -banen; -diertjes (dierk. straaldiertjes, infusiedi-ertjes), o. mv.; -distel (plantk. samengesteld-bloemige, met kogelvormige bloemkolfjes), v. -s.
Kogelen (met kogels, steenen, enz. schieten), ik heb gekogeld; ook: gooien, werpen.
Kogelflesch (flesch voor kunstwater, met een glazen kogeltje gestoten), v. -flesschen.
Kogelgewricht (ontl. bijzonder soort van gewricht van het menscheijk of diertijk lichaam), o. -en: bij een - heeft een der beenuiteinden den vorm v. e. kogel of v. e. deel er van, b.v. het dij-heupgewricht.
Kogelgieten, o. gmv.; -gieterij, v. -en; -mal (vorm voor kogels), m. -mallen; -mortier (kort, breed kanon), m. -en; -park (stapelplaats van kogels), o. -en; -regen (mil. het vallen van kogels in grooten getale als waren het regendroppels), m. -s; -rond (balrond), bn.; -stapel (regelmatig opgestapelde hoop kogels), m. -s; -tang (geneesk. tang, om kogels uit een wonde te halen), v. -en; -trekker (werktuig, om kogels uit den loop te halen), m. -s; -vanger (aard- of zandheuvel tot het smoren der kogels bij het schijfschieten), m. -s.
Kogelvisch (dierk. eivormige, stekelige visch, klompvisch), m. -visschen; zie Maanvisch.
Kogelvorm (vorm, waarin kogels gegoten worden), m. -vormen; -vormig (den vorm hebbend van een kogel), bn.; -wagen (mil. wagen, waarin kogels vervoerd worden), m. -s.
Kog'se (zeeschip), v. koggen; zie Kog.
Kohler (lijst van aangestagenen in een belasting of van onderhoudsplichtigen bij het dijk- of polderwezen, belastingregister), o. -en.
Kohort (krijgsbende, troepenafdeeling bij de Romeinen, $\frac{1}{10}$ legioen), v. -en; zie Cohorte.
Ko'jang (O.-I. gewicht), v. -s; zie Koyang.
Kok (man, ervaren in 't bereiden van spijzen), m. koks: spreekw. Veel -s bederven de brij, te veel raad gedijt niet; Het zijn niet allen -s, die lange messen dragen, allen zijn niet, wat ze schijnen, uiterlijk vertoon bewijst iemands geschiktheid nog niet; Honger is de beste -, honger doet alles lekker smaken.
Kokan'je, v.: het land van -, lullekkerland; ook: Coccagne.
Kokan'jemast (bij volksspelen, versierde en aan den top met prijzen behangen glade mast), m. -masten; ook: Coccagnemast.
Kokarde (rozetje met de nationale kleuren, ook, met de partijkleuren), v. kokardes; zie Cocardde.
Ko'ken (spijs bereiden), ik heb gekookt: soep -, aardappelen -, eieren -; bij uitbr. traan -, bereiden, zie Traankokerij; ook: zieden: het water kookt, de melk gaat -; fig. in kokende beweging zijn: de zee kookt, de golven -; mijn bloed kookt, ik ben zeer boos, hij begon inwendig te -, werd zeer toornig.
Ko'kend (ziedend), bn. en bw.: -water, die koffie is -heet, zie ald.; fig. - van tijd.
Ko'kendheet (zeer heet), bn.: de soep is -.
Ko'ker (rolrond, hol voorwerp of busje), m.

-s: een - voor pennen, pijlen, enz.; zegsw. dit komt niet uit zijn -, d. i. uit zijn brein, daar is hij de bedenker niet van; veel pijlen in zijn - hebben, tal van verweermiddelen bezitten, veel bewijsgronden hebben; zie P ij l.

Kokereilen (met den drijftot spelen), ik -relde, ik heb gekokereild; vroeger ook: feestvieren, pret maken; in O.-Indië: koken.

Ko'keren (in een koker doen), ik heb gekokerd: fig. foppen, misleiden. gmz.

Ko'kerjuffer (netuleugelig insect onzer vennen en rietvelden), v. -juffers, ook: -juffertje.

Ko'kermuilen (meesmuilen, grimlachen), ik -muilde, ik heb gekokermuuld.

Ko'kervrucht (plantk. veelzadige vruchtsoos), v. -en: de monnikskap en de ridderspoor hebben -en.

Ko'kerworm (dierk. boorworm, zeebewoner met kieuwen, zie: paalworm), m. -wormen.

Kok'halzen (zeker geluid nl. „kok' maken, als teeken, dat men dreigt te braken), ik kok'halsde, heb gekokhalsd.

Kokin'je (eig. iets uit het land van kokanje, suikerstroopballetje), v. -s; zie Caramel.

Kok'helen (liefdje bewijzen als b.v. de moeder een kind doet), ik -de, heb gekokkeld.

Kok'kerd (iets, dat groot is in zijn soort), m. -s: wat een - van een neus! van een dagbroer! ook: Kok'ker,

Kok'kie (O.-I. keukenmeid), v. kokkies.

Kok'meeuw (dierk. e. soort van zoetwatermeeuw binnen onze zeegaten), v. -en: de - of kobbe is iets kleiner dan de kraai, zij heeft een vleeschkleurigen bek en roode pooten, toeft in ons land van April tot Augustus.

Ko'kosbast (bolster van de kokosnoot), m. -en; -boom (kokospalm), m. -en; -melk (het witte vocht uit de kokosnoot), v. gmz.; -noot (O.-I. groote klapperenoot), v. -noten; -olie (O.-I. olie, bereid uit de copra), v. gmz., ook: -boter; -palm (O.-I. algemeen in de tropen voorkomende palmboom, 15-20 M. hoog), m. -en; ook, Klapperboom of Klapper: elke - levert gemiddeld 150 noten op, de - geeft hutdekking, hechtdraden, palmkool, -wijn en -olie; -suiker (palmsuiker), v. gmz.; -vezel (draad van de kokosnoot), v. -vezelen, -vezels; -zeep (harde zeep, bereid met kokosolie), v. gmz.

Kok'jongen (jongen, die den kok helpt), m. -jongens; -maat (helper van den kok), m. -s; -pomp (pomp voor 't reinigen van 't vaatwerk), v. -en; -werk, o. gmz.

Kol (hamerslag tegen den kop van een te stachten rund), m. kollen; zie Dollen.

Kol (heks), v. kollen: van de -, de Noordsche - bezeten zijn, behekt zijn; -rijden, als heks op den bezemsteel rijden; -rijdster, tooverheks.

Kol (witte plek aan 't voorhoofd van een paard, bles), v. kollen.

Kol (korenroos, klapproos), v. kollen, gew.: een bussel geurige klaver, vol madelieven en -len, (Van Beers); zie Kollebloem.

Kol'bak (huzarenberenmuts), m. -bakken.

Kol'der (zijden of goudlakensch kleed met gordel, dat over het harnas werd gedragen, tot de knieën reikte, zonder mouwen), m. -s: op den - waren de wapenteekenen en zinspreuken des ridders voor de borst aangebracht, (Consc.); later, ook dracht v. d. poorter: een wollen -, zie nog Maliënkolder.

Kol'der (een paardenziekte), m. gmz.: dat paard heeft den - in den kop, dolheid.

Kol'deren (den kolder krijgsn), het paard heeft gekolderd, fig. allerlei dwaasheden doen.

Kol'derig (dol), bn.: een - paard.

Ko'len (steenkolen), v. mv.: wat kosten die -? - naar New-Castle brengen, zie Water.

Ko'lenak (schuit voor steenkolen), v. -aken;

-ader (bedding steenkolen), v. -s; -bak (bakje voor steenkolen), m. -ken; -bedding (-laag), v. -en; -bekken (-gebied), o. -s.

Ko'lenbrander (maker van houtskool in de Duitse wouden), m. -branders.

Ko'lenbunker (steenkolenruim op stoomschepen), m. -s; zie Bunker.

Ko'lendamp (damp van brandende steenkolen), m. gmz.; -district (district of gebied van steenkolenmijnen), o. -en, zie Revier;

-drager (werkman, die steenkolen laadt en lost), m. -s; -emmer (emmer, waarmee de kolenbak gevuld wordt), m. -s; -hok (hok tot berging van steenkolen), o. -hokken;

-koop (handelaar in steenkolen), m. -s; -maat (maat voor het meten van steenkolen), v. -maten; -magazijn (-pakhuis), o. -en.

Ko'lenmeller (stapel hout, overdekt met aarde, om tot houtskool te versmeulen), m. -s.

Ko'lenmijn (mijn of groeve, waaruit steenkool wordt gehaald), v. -mijnen; -pakhuis (pakhuis, waarin steenkolen worden opgestlagen), o. -pakhuisen; -schip (schip tot vervoer van steenkolen), o. -schepen; -schop (kolenschepper in den kolenbak; ook, schop met langen steel voor het verplaatsen of kelderen van steenkolen), v. -schoppen; -tip (-kipkar, ook, -losplaats), v. -tippen; -trein (trein tot vervoer van steenkolen), m. -treinen.

Ko'lentremmer, m. -s; zie Tremmer.

Ko'lenvuur (vuur van steenkool, van houtskool of turf), o. -vuren: zich bij het -warmen; -wagen (deel van een kolentrein, ook, elke wagen tot vervoer van steenkolen), m. -s; -zak (gonjezak voor het transport van steenkolen), m. -zakken.

Kolf (kolfstok), v. kolven: zegsw. de - naar den bal werpen, het spel gewonnen geven, het opgeven; -baan (vlakte, ingericht voor het kolfspeel), v. -banen; -bal, m. -ballen.

Kolf (ondereinde van een geweer), v. kolven.

Kolf (een soort van flesch met wijden buik en gebogen hals), v. kolven; zie Retort.

Kolf'je (kolfslag), o. -s: zegsw. dat is een - naar zijn hand, fig. dat past hem, lijkt hem, is naar zijn zin, is een werkje voor hem.

Kolf'spel (het kolven als spel), o. -spelen.

Kol'hamer (hamer met langen steel, om een rund te kollen of te dollen), m. -hamers.

Kolibrie (zeer kleine en sierlijke vogel der Amerik. keerkringen), m. -s: er zijn meer dan driehonderd soorten van -s; -tje, o. -s.

Kollek (onderbuikkramp, snijding in de ingewanden, darmkramp), o. en v. gmz.

Kolk (poel, waterdiepte, afgrond i. zee), v. -en.

Kolk (de ruimte binnen de sluisdeuren), v. -en.

Kol'lebloem (klapproos), v. -bloemen. gew.

Kol'len, ik heb gekold: een rund -, een os -, de hersens inslaan met een kolhamer of met den rug v. e. bijl; ook, Dollen; -bijl, v. -en.

Kolokwint (kwintappel, bittere pompoenvormige vrucht), m. -en; ook: -appel, m. -s.

Kolom (zuil, pilaar), v. -men: de -men van een kerk; fig. de -men van een dagblad, rijen, spijlen; de -men openstellen voor, het dagblad beschikbaar stellen; nat. de - van Volta, toestel tot opwekking van electriciteit,

- bestaande uit de opstapeling van elementen tusschen drie glazen staven in den vorm van een kolom of ronde zuil; die elementen zijn: een koperschijfje, een zinkplaatje, een stukje laken in verdund zwavelzuur gedrenkt; zie ook: **Kwik** kolom, **Wervel** kolom.
- Kolombijn'tje** (*kolibrie*; ook, een zoet beschuitje, moscovisch gebakje), o. -bijntjes.
- Kolom'kachel** (*ouderwetsche kachel in den vorm van een kolom*), v. -kachels.
- Kolonel'** (mil. hoofdofficier, hoofd of bevelhebber van een brigade, zie ald.), m. -s.
- Kolonel-ingenieur'** (mil. hoofdofficier bij de genie), m. kolonels-ingenieurs.
- Kolonel'sche** (O.-I. vrouw van een kolonel), v.
- Koloniaal'** (*persoon, die zich voor handgeld verbindt als soldaat in het O.-I. leger*), m. -alen; hij gaat als - naar Indië.
- Koloniaal'** (*eigen aan, betreffende of uit de koloniën*), bn.: *Ned. is een -ale mogendheid*, bezit koloniën; *het -ale stelsel, de -ale troepen*; op - gebied, de -ale raad te Curaçao.
- Koloniale handel** (*de handel van het moederland met de koloniën*), m. gmv.
- Koloniale waren** (*waren, uit de koloniën afkomstig*), v. mv.: *koffie, suiker, cacao, rijst, muskaatnoten, foelie, peper, enz. zijn -*.
- Kolonie** (*volkplanting, nederzetting*), v. koloniën, kolonies.
- Kolonie** (*straf- of werkinrichting voor landloopers en bedelaars*), v. kolonies.
- Kolonie** (*gezamenlijke landslieden in een groote stad*), v. kolonies: *de Duitse - te A'dam, de Hollandsche - te Londen*.
- Kolonie** (*bijzondere naam voor de Kaapkolonie*), v.: *hij is in de - geboren en getogen*.
- Kolonisatie** (*het stichten van een of meer koloniën*), v. -tiën. (t = s).
- Kolonisator** (*volkplanter, iem. die een kolonie sticht, koloniseerende mogendheid*), m. -s.
- Koloniseeren** (*volkplantingen in een overzeesche landstreek vestigen*). (s = z).
- Kolonist'** (*volkplanter*), m. kolonisten: *Chineesche - en vindt men ook op Borneo*.
- Kolonist'** (*bewoner eener kolonie van wedadigheid*), m. kolonisten.
- Kolonne** (mil. opstelling van troepen), v. kolonnes; meestal *Colonne*.
- Koloriet'** (*kleurentoon of kleurengloed op een schildertje*), o. gmv.: *het gloeiend - van Rembrandt*, (Potg.), soms: *Coloriet*.
- Kolorist'** (*schilder, bekwaam in 't aambrenge van koloriet*), m. -en; ook *Colorist*: Van Ostade (1610-'85) is een gevoelig en krachtig -.
- Kolos'** (*reuzenbeeld; ontzaglijk groot beeld; fig. man van buitengewone kracht of genie*), m. kolossen: *Napoleon, de - der 19e eeuw*; zie: *Colossus en Wereldwonder*.
- Kolossaal** (*buitengewoon groot*), bn. en bw.; een - gebouw, een -ale vrucht; de -ale smaak onzer vaderen, (C. O.); - kunnen eten.
- Kolossus** (*kolos*), m. kolossen; ook: *Colossus*.
- Kolrijdster** (*heks*), v. -s; zie *Kol* (*heks*).
- Kol'ven** (*in de kolfbaan spelen*), ik kolfde, heb gekolfd; zegsw. *hij heeft gelukkig gekolfd*, het is hem meegeloopen in de wereld.
- Kolvenier** (*oud-Amsterdamsche voetboogschutter*), m. -s; ook: *Klovenier*.
- Kol'ver** (*iem., die het kolfspel speelt*), m. -s.
- Kom** (*bakje, schaal*), v. kommen: een - vol saus, een - voor soep, zie *Terrine*; een wasch -; verkl. *kommetje*, o. -s: een - koffie;
- fig. een eenden -, bassin, vijver; de - v. e. dorp, de binnenkring, met kerk, raadhuis, markt.
- Komaan'**, tw., uitroep van instemming.
- Komaf'** (*afkomst*), v.: *hij is van hoogte -*.
- Kom'baars** (*scheepsdeken, matrozendecken, wollen velddeken*), v. -baarzen.
- Kombof'** (*buitenkeuken of hok, waarin men kookt en wascht*), v. -bofs, -boffen.
- Kombuis'** (*stookplaats, scheepskeuken, ook kachel of fornuis aan boord*), v. -buizen: *de haring stond te bakken op de -*.
- Komediant'** (*tooneelspeler, acteur*), m. -en.
- Kome'die** (*schouwburg*), v. -s; - **gebouw** (*schouwburg*), o. -en; - **spel** (*de opvoering v. e. tooneelstuk, fig. veinzerij, bedrog*), o. gmv.; - **stuk** (*tooneelspel, blijspel*), o. -stukken.
- Komeet'** (*sterrenk. staartster*), v. kometen: *de - van Halley, beroemd Eng. sterrenk. (1651-1742), die de baan dezer - het eerst berekende*; zie ook C. O.: *Het Water*.
- Ko'men** (*naderen, aankomen*), ik kwam, ben gekomen: *hij zal vandaag -; is hij per trein gekomen? zegsw. om het leven -*, het leven verliezen; *iemand onder de oogen -*, voor iemand verschijnen; *te stade -*, te pas komen; *te boven -*, overwinnen; *aan land, aan wal -*, landen; zegsw. *Die het eerst komt, eerst maalt*, vroeger, op den dwangmolen v. d. heer: *die het eerst komt, wordt het eerst geholpen*.
- Ko'mend**, dw.: de -e week, volgende; handel: *het ons -e saldo, toekomstige; de -e geslachten, geboren wordende; zn. de gaanden en -en, b.v. koopers in een winkel*.
- Kom'foor'** (*vuurpot*), o. -foren; - **tje**, o. -s: *Piet, geef me het - eens aan*, (C. O.)
- Kom'lek'** (*koddig, grappig*), bn. en bw., komieker, komiekst; zie *Comisch*.
- Kom'lek'** (*persoon, die de grappige rol heeft in een kluchtspel; clown in een paardenspel, grappenmaker*), m. -en; spreekt *Komie'keling*.
- Kom'ijn'** (*schermbl. eenjarige plant, die om haar zaden wordt gekweekt*), m. gmv.
- Kom'ij'nekaas** (*kaas, bereid met komijnzaad*), v. -kazen; ook: *Komijnkaas*.
- Komkom'mer** (*Fr. éénjarige kalebasachtige vrucht, uit Azië herkomstig*), v. -s; - **schaaf** (*schaafje, om komkommers in spaantjes te schaven*), v. -schaven; - **tijd** (*slapetijd in den kleinhandel en in de journalistiek en wel in Aug., als de komkommers rijpen*), m. gmv.
- Kom'ma** (*leesteeken*), v. en o. *komma's*; -maatje, o. -s.
- Kom'ma-bacil** (*geneesk. bacil der groote of Aziatische cholera, aldus genoemd naar den vorm*), m. -bacillen; zie *Bacil*.
- Komma'liebehoefte** (*tafelbenooidigheden aan boord*), v. -behoeften: *servies, glaswerk, couverts, enz. is -*; ook: - **want** (*grappige benaming van het aarde- en glaswerk aan boord*), o. gmv.
- Kommandant'**, m. -en; - **mandeeren** (*het bevel voeren*); - **mandeur'**, m. -s; - **mando**, o. -'s; zie: *Commandant*, enz.
- Kommapunt'** (*leesteeken*), v. -punten.
- Kommensaal'**, m. -alen; z. *Comensaal*.
- Kom'mer** (*verdriet, nood, onrust, angst, kwelling*), m. gmv.: - en gebrek, in - en ellende leven, met - de toekomst tegemoet zien, zorg.
- Kom'mer** (*hazendrek*), v. gmv.
- Kom'merlijk** (*zorglijk, armoedig, ellendig*), bn., -er, -st: *een weduwe en kinderen in -e omstandigheden achterlaten, een - leven leiden*; - **loos** (*vrij van kommer, onbezorgd*),

bn., -looze: een -looze oude dag, een -leven;
-vol (zorgvol, treurig), bn.: -volle dagen.
Kommetje (kleine kom), o. -s; zie Kom.
Kommies (Fr. beambte bij de belastingen,
 nl. die waakt tegen smokkelarij), m. -miezen.
Kommies (Vlaamsch. besteller in dienst van
 een winkelzaak), m. -miezen.
Kommiesbrood (eig. uit te deelen brood:
 soldatenbrood, nl. kropbrood), o. -brooden.
Kommiezerij (O.-I. bureaucratie), v. gmv.
Kompas (toestel voor de bepaling van den
 koers op zee en van de richting te land),
 o. -sen, zie Scheepskompas; -**beugel**
 (concentrische ring, waarin het kompas
 hangt), m. -s; -**doos**, v. -doozen; -**hulsje**
 (afgesloten ruimte, waarin zich het kompas
 bevindt), o. -s; -**naald** (de magneetnaald),
 v. -en; -**roos** (windroos, aanduidend 32
 streken), v. -rozen; -**streek** (een der 32
 streken van 't kompas), v. -streken.
Kompenie (de O.-I. Compagnie, 1602-1795),
 v., thans bij den Inlander de Ind. regeering.
Kompliment, o. -en; zie Compliment.
Komplot (samenspanning, benide samen-
 zwerders, geheim verbond), o. komplotten.
Komplotteeren (samenspannen, een kom-
 plot vormen, een aanslag smeden).
Kompres (natte omslag als genees- of heel-
 middel), v. kompressen; zie Compres.
Komst (het komen), v. gmv.: hij is op -.
Konak (paleis in de Balkanstaten), m. -s.
Kond (bekend), bn.: -doen, kennisgeven;
 -maken, bekend maken, verkondigen.
Kondeh (O.-I. haarwring, gedragen op het
 achterhoofd), m. -s; ook: *Kon'dé*, -s.
Kondigen (bekend maken, aankondigen),
 heeft gekondigd: de steen verliest zijn luister
 en kondigt schrik en dood, (Bild. Graaf Floris
 IV); zie: Aan- en Verkondigen.
Kondor, m. kondors; meestal Condor.
Kondschap (bericht, naricht), v. -schap-
 pen: -krijgen, -winnen; op -uitgaan,
 d. i. op verkenning; iem. op -uitzenden.
Kondschappen (kond doen, melden, be-
 richten), ik -schapte, heb gekondschapt;
 -schapper (boodschapper), m. -s.
Konfijt (in suiker ingelegd ooft, vooral ge-
 kookt ooft), o. gmv.; zie Confituren.
Konfjten (in suiker inleggen), ik konfjtte,
 heb gekonfjt: vruchten -, citroenschillen -.
Konfijje (citroenkruid), v. gmv. (fil = fiel).
Konfituren, v. mv.; zie Confituren.
Kongeraal (zeepaling), m. -alen: de - is
 gewoonlijk 1½ tot 2 M. lang.
Kongsi (O.-I. vereeniging van Chineezen,
 geheim genootschap; thans ook in gebruik
 voor vennootschap, firma, ploeg), v. -s; ook
 Kong'su, v. -s.
Konijn (haasachtig knaagdier), o. -en: een
 tam -, een wild -; zegsw. met de -en door
 de tralies kunnen eten, zeer mager zijn.
Konijnenberg (heuvel, waarin tamme ko-
 nijnen kunnen graven), m. -en; -**fokkerij**
 (het fokken van konijnen, ook, de inrichting
 er voor), v. -en; -**hok** (hok voor tamme
 konijnen), o. -bokken; -**hol** (hol in den
 grond, waarin konijnen leven), o. -holen;
 -**jacht** (het jagen op konijnen), v. gmv.:
 op de -jacht gaan of zijn; -**kruid** (plantk.
 melkdistel), o. gmv.; -**pastel** (pastei van
 konijnenvleesch), v. -en; -**pluim** (wollig
 konijnestaartje), v. -en; -**teelt** (het telen
 of fokken van konijnen), v. gmv.; -**vangst**

KOENEN, Verkl. Handw.boek.

(-jacht), v. gmv.; -**veld** (veld, waarin
 konijnen hun holen hebben), o. -velden.
Konijnnevel (huid of vacht van een konijn),
 o. -vellen; -**vleesch** (nl. v. e. konijn), o. gmv.
Koning (vorst, die over een koninkrijk re-
 geert), m. -en, lig. de - v. h. schuttersgild,
 de voornaamste persoon, de eerste; zegsw. hij
 laat zijn haan -kraaien, zie Haan; zijn
 haan moet altijd -kraaien, hij moet in alles
 zijn wil hebben; de - v. e. schaakspel, voor-
 naamste stuk; zie Blinde, verkl. koninkje,
 o. -s, zie ald.
Koningin (gemalin des konings; ook: vorstin,
 die als koning regeert), v. -nen: Wilhelmina,
 -der Nederlanden, verkl. koninginnetje, o. -s.
Koningin nedag (feestdag ter eere der
 koningin, b.v. haar verjaardag, bij ons op 31
 Aug.), m. -dagen; -**moeder** (de moeder
 der regeerende koningin, bij ons de koningin-
 weduwe Emma), v. -s.
Koningin nenkroon (kroon e. koningin),
 v. -kronen, zie Koningskroon; -**kruid**,
 o., zie Boelkenskruid; -**mantel** (de her-
 melijnen mantel der koninklijke waardigheid),
 m. -s, zie Koningsmantel.
Koningin regentes (koningin en regentes
 van het koninkrijk), v. -sen: bij ons de
 koningin-weduwe Emma, tijdens de minder-
 jarigheid v. Wilhelmina, 1890-'98; --**weduwe**
 (nagelaten gemalin van een overleden koning),
 v. -n, bij ons sedert 1890.
Koningin nepage (dierk. een onzer fraaiste
 dagvlinders), m. -pages. (g = zij).
Koningsadelaar, -**arend** (een der groot-
 ste arendssoorten), m. -aars, -aren; -arenden.
Koningsappel (de ananasappel), m. -s;
 -**dag** (verjaardag van den koning), m.
 -dagen; -**dochter** (dochter eens konings),
 v. -s; -**geel** (een verfstof, bestaande uit
 zwavel en arsenicum), o. gmv., zie Oper-
 ment; -**gezind** (gestemd vóór den koning
 of zijn huis), bn.; -**gezinde** (persoon, die
 koningsgezind is), m. of v. -n; -**hagedis**
 (onschadelijke hagedis op Java), v. -sen,
 z. Basilisk; -**hof** (het paleis des konings),
 o. -hoven; -**kaarsje** (drietandig kaarsje,
 om op Driekoningendag te branden), o. -s.
Koningskroon (hoofdsiersel als teeken der
 konink. waardigheid), v. -kronen; -**mantel**
 (de hermelijnen mantel des konings), m. -s;
 -**mantel** (dierk. prachtige dagvlinder, zwart
 met rooden gloed, met gele, witte en helder-
 blauwe vlekjes), m. -s; -**moord** (moord
 op een koning), m. -en; -**moorder** (iem.,
 die een koningsmoord pleegde), m. -s;
 -**schepter** (staf als uiterlijk kenteeken
 der koninklijke macht), m. -s; -**slang**
 (reuzenslang), v. -en, zie Boa; -**tijger**
 (grootte gestreepte tijger, ook, Bengaalsche -
 geheeten), m. -s; -**troon** (troon van een
 koning), v. -tronen; -**varen** (fraaie pluim-
 varen), v. -s; -**visch** (een soort v. prachtig
 gekleurde lamprei in de diepten der zeeën
 van N.-Europa), m. -visschen; -**visscher**
 (dierk. een zwart en wit getekend ijsvogeltje),
 m. -s; -**vogel** (prachtig gekleurde paradijs-
 vogel), m. -s.
Koningswater (scheik. mengsel van zout-
 zuur en salpeterzuur, dat goud en platina
 vermag op te lossen), o. gmv.
Koningszeer (een soort van kropgezwel,
 naar het volksgeloof te heelen door de voor-
 malige koningen van Frankrijk), o. gmv.

Koningszetel (koningstroom), m. -zetels; -**zoon** (zoon eens konings), m. -zonen.

Koninkje (kleine koning), o. -s: een - in *doeken*, (De Gen.), pasgeborene, Benjamin.

Koninklijk (van een koning, v. e. koning uitgaande), bn. en bw.: *het - paleis te A'dam, het - Huis; het - wapen, een - geschenk, een - bevel; de -e marine*, staande rechtstreeks onder den koning; *de -e bibliotheek te Brussel*, eig. van den koning, doch als eere-titel: *een -e zangvereniging*; fig. *een -e bergstroom*, (C. O.) d. i. prachtig; *iemand - onthalen*, rijk, *den -en weg bewandelen*, recht door zee gaan; -er, -st.

Koninklijke bewilliging (koninklijke goedkeuring), v.: naamlooze vennootschappen en vereenigingen, die als rechtspersoon wenschen te worden erkend, hebben daartoe de - - noodig, (Wet van 22 April 1855).

Koninkrijk (rijk of staat met een koning (-in) aan 't hoofd), o. -rijken: *het - der Nederlanden*, fig. *het - der hemelen*, de Hemel.

Konkel (slag, draai, stoot), m. konkels. vero.

Konkel (vrouw, die zich met konkelarijen inlaat), v. -s; zie Konkelen.

Konkel (spinrokken; stok, waarom men het te spinnen vlas windt), m. konkels. vero.

Konkelarij (list, streek, intrige), v. -en.

Konkelboel (intrige-boel, knoeiboel), m. gmv.

Konkelen (knoeien, zich met draaiertjen ophouden, opstoken, intrigeeren), ik konkelde, heb gekonkeld, fig. zij heeft vermaak nagejaagd en gekonkeld, (Koetsveld), bedrieglijk gehandeld; -**aar** (knoeier, bedrieger), m. -s; -**aarster** (intrigante), v. -s; -**arij** (het konkelen), v. -en.

Konkelleen (uit konkel, spinrokken: spilleleen, vrouwenleen), o. -leenen.

Konkelmaag, v. -magen; zie Spillemaag.

Konserf (een stroopje, een likkepot; vruchtenstroop), o. konserven.

Konserven, o. mv.; zie Conserven.

Konsta'bel (onderofficier der zeearillerie, stukmeester), m. -s; in Z.-Afrika: politieagent.

Kontant'en, o. mv.; zie Contanten.

Konstantino'pel, o., zie Stamboel.

Konterfel'ten (afschilderen), ik -feitte, heb gekonterfeit; -**felt'sel** (portret), o. -s.

Konvent', o. -en; zie Convent.

Konvoel' (gesch. begeleiding, bescherming van koopvaardij'schepen op zee), o., zie Convooi; -**biljet** (geleibijet), o. -biljetten; -**looper** (persoon, die zorgde voor de in- en uitklaringen), m. -loopers. vero.

Konzeniel'je (volkstern voor cochenille), v.

Koog (ingedijkt land), v. kogen; zie Koge.

Kool (vogelkooi), v. -en; -**tje**, o. -tjes.

Kool (scheepst. vaste slaapstee, getimmerd langs de binnenzijden van het schip), v. kooien: *naar - gaan, te - gaan*, naar of te bed, te - kruipen; fig. *Maurits was te - 'ekropen* (Huygens, Scheepspraat), gestorven.

Kool (schaapstal; planken loods of schuur als werkplaats der vlasbereiders), v. kooien.

Kool (hok voor wilde dieren), v. kooien.

Kool'en (boekdr. de pagina's door middel van kooien of wiggen in den vorm vastslaan), men -de, heeft gekooid.

Kool'hondje (dierk. hondje, dat afgericht is om wilde eenden in de eendenkooi te lokken), o. -s.

Kool'ker (eendenkooiholder), m. -s; ook wel, kooiholder of kooiman genoemd.

Kool'recht (recht, aan een eendenkooi verbonden), o. -rechten: *het - verbiedt alle jacht en het schieten in de nabijheid.*

Kook, v.: *aan de - zijn*, d. i. koken; *van de - raken*, niet meer koken; fig. *hij raakte van de -*, hij werd niet wel, raakte van streek; -**boek** (keukenboek met kookrecepten), o. -en; -**hitte** (hitte, waarop iets kookt), v.: *de - van water is 100° Celsius*; -**kachel** (fornuis), v. -s; -**ketel** (ketel, waarin iets gekookt wordt), m. -s; -**kunst** (de kunst van sijn te koken), v. gmv.; -**machine** (toestel, b.v. met gasbranders, waarop gekookt wordt), v. -s; -**pan** (pan, om in te koken), v. -pannen; -**plaats** (plaats, waar gekookt kan worden), v. -en; -**punt** (het punt van den thermometer, waarop het water kookt), o. -punten; -**school** (inrichting tot onderwijs in het toebereiden van warme spijzen), v. -scholen; -**sel** (kleinacht. gekookte spijis), o. -s; -**ster** (kokkin), v. -s; -**toestel** (-machine), o. -toestellen; -**vrouw** (kookster), v. -en.

Kool (brandstof), v. kolen: zegsw. *op heete kolen staan*, telkens heen en weer schuiven van ongeduld: *Huibert stond op kolen*, (Potg.); *iemand met een zwarte - teekenen*, hem ongunstig voorstellen, hem zwart afschilderen; zie: Bus- of Houtskool, Bruin-, Steenkool, alsmede Doovekool.

Kool (bekend veldgewas), v. koolen: zegsw. *het sop is de - niet waard*, de zaak is niet waard, dat men er zooveel drukte of omslag voor maakt; *het is allemaal -*, ijdelheid, dwaasheid; *iemand een - stoven, bakken*, beetnemen, een poets bakken; - *verkoopen*, flauwe praatjes maken; *het is maar voor de -*, voor de grap; *het is maar kool of wel apenkool*, gekheid; zie: Bloem-, Boeren-, Kabuis-, Kappertjes-, Rode-, Savoye-, Spruit-, Wittekool.

Koolblende (glanskool, anthraciet), v. gmv.

Kool'druk (onverbleekbare fotografie), m. -drukken.

Kool'haas (haas, die bij voorkeur kool eet), m. -hazen; zie: Heihaas en Kleihaas.

Kool'hydraat (scheik. organische verbinding van koolstof, zuurstof en waterstof), o. -draten: druivensuiker, zetmeel, gom, suiker zijn -draten.

Kool'mees (zangvogeltje met zwarten kop en gele veertjes, met witte zijvlekkelen aan den kop: een onzer standvogels), v. -meezen.

Kool'oxyde (scheik. zeer vergiftige kolen-damp, verbinding v. koolstof en zuurstof), o. gmv. (x = ks).

Kool'raap (grote knol), v. -rapen; -**sehaaf** (een soort van platte schaaft, waarop de witte kool tot fijne reepjes wordt gesneden), v. -schaven; -**sla** (koude, gesneden witte- of roodekool op warme aardappelen met warme, zure botersaus), v. gmv.

Kool'spits (houtkoolspits in een electrische booglamp), v. -spitsen.

Kool'stof (scheikundig element), v. gmv.: in steenkool, enz. vindt men veel -.

Kool'stronk (plantk. stoel of worteldeel van een kool), m. -stronken.

Kool'teer (teer, uit steenkolen gewonnen in de gasfabrieken), v. gmv.

Kool'tje-vaar' (zekere kleine, roode bloem), o. gmv.; zie Adonis.

Kool'waterstofgas (scheik. gasvormige stof

uit kool- en waterstof bestaande), o. gmv.
Koolwitje (dierk. een soort van dagvlinder, die op de kool eitjes legt), o. koolwitjes.
Koolzaad (oliezaad), o. -zaden.
Koolzuur (scheik. verbinding van koolstof en zuurstof, een reukloos gas), o. gmv.
Koolzuurhoudend (koolzuur-bevattend), bn.: - water, b.v. Spuitwater.
Koolzwart (zeer zwart, gitzwart), bn.
Koomenij' (kruidenierswinkeltje), v. -en.
Koomenij'swinkel (koomenij), m. -s.
Koon (wang, kaak), v. koonen; ook: kieuw.
Koop, m. gmv.: te - bieden, een - sluiten, een - breken; te - dragen, alom bekend doen zijn; op den - toe; op den - werken, licht en dicht iets maken; den - opzeggen, een contract verbreken; ook, partijtje goedeen uit een verkoop en dan mv.: ik heb twee koopen, hij had zes koopen.
Koopakte (akte, waarbij een koop wordt geconstateerd met vermelding van den prijs, de voorwaarden en verdere bijzonderheden), v. -akten; -brief (andere naam voor koopakte), m. -brieven; -contract (wettig omschreven overeenkomst, waarbij het eigendomsrecht tegen betaling van den prijs aan een ander wordt overgedragen), o. -en; -dag (dag der veiling), m. -dagen.
Kooppen (voor geld in zijn bezit krijgen), ik kocht, heb gekocht; -er (man, die koopt), m. -s: meer kijkers dan -s! -ster (vrouw, die koopt), v. -sters.
Koopgod (god v. d. handel), m., zie Mercurius, Hermes; -goed (waren van minder goede hoedanigheid), o. -goederen; -graag (koopziek, gaarne koopende), bn., -grager -graagst; -handel (bedrijf, door middel van koop en verkoop), m., z. Ruilhandel.
Koopje (al, wat niet duur is), o. -s: zegsw. we reizen op een -, zoo goedkoop mogelijk.
Koopje, o. -s: zegsw. iemand een - geven, hem er in laten loopen, hem dupeeren.
Koopkrachtig (geld hebbende om te koopen), bn.: een - publiek was in de zaal.
Kooplust (lust of ambitie om te koopen), m. gmv.; -lustig (kooplust hebbende), bn., -er, -st; -man (handelsman, iem., die van den handel zijn beroep maakt), m. -lieden, -lui, z.: Groothandel, Kleinhandel.
Koopmansbeurs (handelsbeurs), v. -zen; -boek (elk boek v. d. boekhouding eens koopmans), o. -en; -brief (brief in koopmansstijl geschreven, over handelszaken), m. -brieven; -schap (handel), v. gmv.; -geest (aanleg tot den handel), m. gmv.; -huils (handelshuis), o. -huizen; -kantoor, o. -toren; -stijl (handelsstijl), m. gmv.
Kooppenningen (penningen of geldstukken, waarmede men den koop van een onroerend goed kwijt), m. mv.; -prijs (prijs v. het gekochte), m. -zen; -stad (handelsstad), v. -steden: Rotterdam, de tweede - des Rijks.
Koopvaarder (koopvaardij'schip, ook, de kapitein van zulk een schip), m. -vaarders.
Koopvaardij' (scheepvaart ten behoeve van den handel, handelscheepvaart), v. gmv.
Koopvaardij'kapitein (kapitein van een koopvaardij'schip), m. -s; -schip (schip, dat bestemd is voor de koopvaart), o. -schepen; zie: Driemaster, Bark, Briek, enz.; -vloot (vloot v. koopvaardij'schepen), v. -vloten.
Koopvaart (koopvaardij, handelsvaart), v.
Koopvrouw (vrouw, die van het koopen

en verkoopen van waren haar bedrijf maakt), v. -en; -waar (handelswaar), v. -waren; -ziek (koopgraag), bn.: haar zuster is zeer -; -zucht (erge kooplust), v. gmv.
Koor (afgezonderde, meestal verhoogde plaats in R.-K. kerken, waar het hoogaltaar staat), o. koren; zie: Hoogkoor, Presbyterium.
Koor (zangkoor met orgel, nl. boven tegenover het hoogaltaar, in R.-K. kerken) o. koren; -zanger (lid v. h. zangkoor), m. -s.
Koor (rei van zangers), o. koren: de koren der opera, in de koren meezingen, een mannen-; een gemengd -, nl. van zangers en zangeressen.
Koorbank (kanunnikenbank), v. -banken.
Koord (touw, gevlochten snoer), v. en o. koorden: dansen op de slappe -.
Koord'dansen (het dansen op de koord), o.; -danser (acrobaat of kermisgast, die op de koord danst), m. -s; -dancers, v. -sen.
Koord'e (meetk. lijn, die twee punten van een cirkelomtrek verbindt), v. -n.
Koorgestoelte (kanunnikenbanken), o. -n; -gezag (gezag van een koor, kerkgezag), o. gmv.; -heer (kanunnik, domheer), m. -heeren; -hek (hek, dat het priesterkoor van het overige deele. R.-K. kerk afscheidt), o. -hekken: een - met ambo, verhevenheid, om er iets af te lezen; -kap (mantelvormig priesterkleed), v. -kappen: de - heet ook pluviale d. i. regenkleed, een Romeinsche dracht; sinds de 10e eeuw in de processies, de vespers, het lof enz. door den priester gedragen; -knaap (jongetje in toog met wit overkleed, dat den priester aan het altaar behulpzaam is door te antwoorden of door kleine diensten te bewijzen), m. -knapen; -lu'cida (gebrandschilderde koorvensters), v. mv.; zie Koorvensters.
Koorn (rogge), o. gmv.; zie Koren.
Koornis, v. -nissen; zie Absis.
Koorts (ziekte), v. -en: de andersdaagsche -, de derdendaagsche -, de typhus-; de gele -, tropische, meestal snel en doodelijk afloopende koorts, geheeten naar de gele kleur der lijders; -achtig (aan koorts lijdende, koortsig), bn. en bw.: zij is -, een -e aandoening, iets - zeggen; -bitter (kinadrink), o. gmv.; -drankje (kininedrankje), o. -s; -gloed (hooge temperatuur door de koorts), m. gmv.; -ig (op koorts lijdende, gejaagd), bn.: een -e huivering, fig. een -e bedrijvigheid; -lijder, m. -s; -lijderes, v. -sen; -thermometer (nl. tot het bepalen der bloedwarmte bij koorts), m. -s; -verwekend (koorts doende ontstaan), bn.; -vrij (zonder koorts), bn.; -werend (koorts afwerend), bn.: -e middelen, voorbehoedmiddelen tegen de koorts.
Koorvensters (vensters in de koornis), o. mv.; zie: Lucida en Koornlucida.
Koor'zang (zang, melodie, lied, door een koor gezongen), m. -en: waar de eerbare rij der gesluierden den plechtigen - aanhief, (C. O.)
Koor'zanger (zanger op het zangkoor in een Roomsche kerk, ook, korist), m. -zangers.
Koos (eig. Jacobus), m., zegsw. o zoo -! ik denk er over als jij, natuurlijk! -je (meisjesnaam: Jacoba), v. -s.
Koos'naam (vleinaam), m. -namen.
Koot (hielbeentje, bikkel), v. kooten, zegsw. vast op zijn - staan, in zijn schoenen, stevig.
Koot'beentje, o. -s; zie Kootje.

- Koo'ten** (een spel met kooten spelen, bikkelen), ik kootte, heb gekoot.
- Kootje** (beentje v. e. vinger of teen), o. -s; zie: Koot, Knokkel.
- Koozen** (met zoete vrouwelijkheid praten; fig. liefkoozen, streelen), ik heb gekoosd; -er, m. -s; -erij' (gevele, gestreel), v. -en.
- Kop** (hoofd, 't bovenste ronde deel), m. koppen: de - van een dier, de - van een speld, de - van een spijker; zegsw. den spijker op den slaan, aanwijzen, waar de quaestie zit, zie Spijker; halsover-, in overgrootte haast; daar is - noch staart aan te vinden, d. i. begin noch einde, er is niet wijs uit te worden; ze zijn over den - gegaan, eig. als een vlieger omlaag geschoten, failliet gegaan; met den - tegen den muur loopen, het onmogelijke willen; een schip, bemand met vijftig koppen, d. i. matrozen; iets op den - tikken, stil wegpakken; den - indrukken, dooden, uit de wereld helpen, b.v.: praatjes -, een leugen -.
- Kop** (oude naam voor Liter, maat voor droge waren), m. koppen; zie Droge waren.
- Kop** (bakje, om uit te drinken), m. koppen: een - koffte; -je, o. kopjes: een - koffte.
- Kop**, m., de gouden -: beker als prijs bij de Derby-wedrennen; zie Derby-day.
- Kop** (afbeelding), m. koppen: een - op de schilderijen van Frans Hals of v. Van Ostade.
- Kop** (iem. met grooten aanleg), m. koppen: hij was een der knapste koppen v. d. academie.
- Kopal'** (fossiele hars, die op barnsteen gelijkert levert vernis), o. gmv.; zie Copal; -hars (hars van kegeldragende boomen in Brazilië), o. en v. gmv.
- Kop'bout** (ijzeren pen met platronden of vierkanten kop), m. -bouten.
- Kopek'**, m. kopekken, of **kope'ke** (Russisch koperen muntje, $\frac{1}{100}$ v. e. zilveren roebel, ± 1.25 cent), m. kope'ken; 20 kopekken is 25 cents.
- Ko'per** (rood-bruin metaal van het eiland Cyprus of Kypros, van waar de Romeinen koper kregen), o. gmv.: rood -, geel -, zie: Messing en Brons.
- Ko'perbrons** (goudkleurig bronspoeder), o.
- Ko'perdiepdruk** (nieuw procédé van lichtdruk-gravure), m. -drukken.
- Ko'perdraad** (draad van koper, als voorwerp), m.; -draden, als stofnaam, o.
- Ko'perdruk** (kopergravure), m. gmv.; -drukker (iem., die kopergravures afdrukt), m. -s; -drukkerij', v. -en; -drukkers, v. -en; -drukplaat (geëtsste of gegraveerde koperen plaat), v. -platen.
- Ko'peren** (met koper bekleeden), ik heb geko'perd: een schip -, een dak v. e. koepel -.
- Ko'peren** (van koper), bn.: een - blikje, een - slot, een - ketting, - vaatwerk; fig. de - bruijloft, 12 $\frac{1}{2}$ -jarig huwelijksfeest; zegsw. een - bout, een diender, volkst.; zie Smeris.
- Ko'pererts** (koper, zooals het opgedolven wordt in ruwen toestand), o. gmv.; -gieter (iem., die voorwerpen van koper giet), m. -s, zie Geelgieter; -gieterij' (werkplaats van den kopergieter), v. -en; -goud (mengsel van vier deelen koper en één deel zink), o., ook: Halfgoud, Schijn-goud, Mannheimer goud; -gravure (afdruk van een in koper gestoken plaat), v. -s; -groen (koperoxyde, koperroest), o.; -kleurig (de kleur hebbende van koper), bn.: -e Indianen; -mijn (mijn, waaruit kopererts wordt gedolven), v. -en: de -en in de provincie Huelva in Sp.; -roest
- (kopergroen), o. gmv.; -rood (de roode kleur van koper, ook, ijzervitriool), o. gmv.; -slager (ambachtsman, die in koper werkt), m. -s; -slagerij' (werkplaats van den koperlager), v. -en; -vitriool (blauw vitriool), v. -en v.: de druiveboomen der wijnbergen besproeien met - tegen de druifluits; -werk (koper-goed, allerlei keukengerief van koper), o. gmv.
- Ko'perwiek** (een tot de familie der lijsters behorende vogel), v. -wieken: de - is een kleinere lijstersoort, ook Oranjelijster of Noorman genoemd, ze komen in Oct. met heele vluchten ons land bezoeken.
- Kop'glas** (heelk. glaasje, dat bij het koppen-zetten dienst doet, laatkop), o. -glazen.
- Kopie'** (Fr. afschrift; nabootsing), v. -ën: dit schilderstuk is een - van Rubens (1577-1640); soms: Copie.
- Kopie'boek** (koopmansboek, waarin brieven, wissels, enz. worden gekopieerd), o. -boeken.
- Kopieeren** (nachsrijven, afschrijven, overschrijven; machinaal overdrukken), ik heb gekopieerd; -boek (boek of register voor machinaal kopiëerwerk), o. -en; -inkt, m., (soorten), m. -en; -machine, v. -s; -papier, o. gmv.; -pers (-machine), v. -er -werk, o. gmv.; zie Copieeren.
- Kopijst'** (afschrijver), m. kopijsten; soms: Copijst; ook: Kopist, Copist.
- Kopij'** (handschrift voor de pers), v. -en: deze - is geschreven, die is getypeerd.
- Kopij'recht** (recht, om een kopij te drukken en uit te geven), o. -rechten: het - van een roman koopen, verkoopen.
- Kopje** (Z.-Afrika: hoogte, alleenstaande hooge heuvel), o. kopjes.
- Kopje-on'der** (met het hoofd onder water), bw.: Pieter was - geweest, (C. O.)
- Kop'laag** (mets. bovenrand van een metselwerk, b.v. v. e. tuinmuur), v. -lagen.
- Kop'loozen** (dierk. weekdieren, wier kop niet duidelijk te onderscheiden is), m. mv.
- Kop'pel** (leeren band), m. koppels: de sabel hangt aan den -; den - omdoen, leeren soldatengordel; ook gebruikt voor Koppelstang, zie ald.
- Kop'pel** (paar), o. koppels: een - duiven, een - honden; een aardig -, paar verloofden.
- Kop'pel** (tweetal), o. koppels: een - eieren, eenige -s ossen, een - ganzen, een - patrijzen.
- Koppelaar** (iem. die koppelt: huwelijksmakelaar); -larij' (strafbaar misdrijf tegen de zeden), v. -en.
- Kop'pelband** (band, waarmee de halsbanden der jachthonden aan elkaar verbonden worden), m. -banden; ook: -riem.
- Koppelbout** (timm. achtkantige verbindingsbout), m. -bouten.
- Koppelen** (den. van koppel: vereenigen, samenbinden tot een koppel of paar), ik heb gekoppeld: honden -, paarden -, de wagons van een trein -; woorden aan elkaar -; -ing (verbinding, vereeniging, samenbrenging, paring; ook aaneenhechtingsketting, b.v. van twee verbonden wagons), v. -en.
- Koppelliefhebbertij'** (nl. om jongelui te koppelen, te paren), v. -en: zoo onschadelijk was de -liefhebbertij' van tante Vermooy, (C. O.)
- Koppelpaarden** (twee paarden, die een fraai span vormen), o. mv.
- Koppelriem** (jagerst. koppelband), m. -en.
- Koppelstang** (verbindingstang bij spoorwissels en bij wagons), v. -stangen.

Kop'pelteeken (spraak. streepje, aanduidend, dat twee of meer woorden een eenheid of samenstelling vormen), o. -s, b.v. in: *Java-koffie, vergeet-mij-niet*; - **werkwoord** (spraak. werkw., dat onderwerpen praedicaat verbindt of koppelt, b.v. *het w.w. zijn*), o. -en.

Kop'pen (koppenzetten), ik kopte, heb gekopt.

Kop'pensnellen (sneltochten maken, om menschenkoppelen te verzamelen), o. gmv.: *het - is een laaghartige sluipmoord op Borneo*; - **sneller** (moordenaar d.i. jager op menschenhoofden op Borneo onder de Dajaks), m. -s.

Kop'penzetten (geneesk. kunstmatige bloedoptrekking veroorzaken), o. gmv.; z. *Kopglas*.

Kop'per-, of **Kop'pertjesmaandag** (de eerste Maandag na Driekonigen, ook: *Verloren Maandag, voorheen een feestdag, vooral bij de boekdrukkers*), m. -maandagen.

Kop'pig (eigenzinnig, stijfhoofdig), bn. *een - kind*; fig. dat bier is -, zwaar, stijgt naar het hoofd; - *e wijn*; - **er**, -st; - **held**, v. gmv.: onverzettelijke koppigheid.

Kop'pootigen (dierk. orde v. weekdieren, met acht of tien vangarmen met zuignapjes rondom den kop), m. mv.; zie *Inktvisch*.

Ko'pra, v., zie *Copra*: - wordt omgezet in verf en vernis, ze is rijk aan olie.

Kop'shout (timm. een schijf hout, dwars uit een boom gezaagd), o. gmv.: de houtgraveur heeft - noodig.

Kop'station (spoorw. een station aan den kop of het begin van een spoorlijn), o. -s.

Kop'stuk (deel van den toom der paarden, o. -stukken; scherts. *leider*, aanvoerder).

Kop'ten (afstammelingen v. oud-christelijke ambtenaren, zij wonen verstrooid in Z.-Egypte, christelijke sekte), m. mv.

Kop'tisch (doodte godsdiensttaal der Kopten in Z.-Egypte), o. gmv.

Kop'wilg (plantk. knotwilg), m. -wilgen.

Kor (trechtervormig sleepnet), v. korren; zie verder *Korre*.

Koraal' (koraalgezing, koraalmuziek, koorzang: *eenstemmig en kerkelijk*), o. koralen; zie *Gregoriaans* en *Choraal*.

Koraal' (zanger, koorleider), m. koralen.

Koraal' (poliepenstok, roode koraalstof), o. gmv.; - **bank** (bank in zee, door koraal-diertjes gemaakt), v. -en; - **dier** (veelvoetig straaldier, dat de koraalstof afscheidt), o. -en; - **eiland**, o. -en, zie *Atol*; - **mos**, o. gmv., zie *Koralijn*; - **poliep** (-diertje), v. -en; - **rif** (-bank), o. -riffen; - **rood**, bn.: -roode lippen; - **slang** (een soort van brilslag), v. -en; - **zee** (aardr. deel v. d. Stille Zuidzee, ten O. v. Nieuw-Holl.), v.; z. ook *Bloedkoraal*.

Koraal' (kraaltje, balletje), v. koralen: *een snoer koralen, bloedkoralen*, ook: *Kraal*.

Kora'len (van koraal), bn.: *een - armband*.

Koralijn' (koraalstof, een steenachtig op koraal lijkend zeeproduct), o. gmv.

Ko'ran, m.: de - of *Alkoran* bevat de door de beide eerste Kaliefen n.l. door Aboe Bekr (gest. 634) en Omar (592-644) verzamelde preeken van Mohammed (gest. 632); de - bestaat uit 114 Sura's of Suren, (zie *ald*), en bevat de geloofsleer van den Islam.

Korbeel' (bouw. een uit den muur vooruit-springende steen, waarop een balk rust), m. -beelen; zie: *Karbeel* en *Console*.

Kordaat' (dapper, onverschrokken), bn.: *Jan -*, krijgsman; - *dater*, - *daatst*, - **held**, v. gmv.; soms: *Cordaat*, zie *Jan Crediet*.

Kordelier' (kloosterling, aldus geheeten naar de koord of corde, die hij om het lijf draagt), m. -en of -s; lees: -ier; z. *Minderbroeder*.

Kordon' (band, lijn, fig. afsluitende troepenlijn), o. -s; *het jachtgeweer, met het groen, afhangend -*, (C. O.); *een - kozakken bewaakt de dwangarbeiders in Siberië*; soms: *Cordon'*.

Koreischieten, een aanzienlijke familie in Mekka, uit welke in 570 n. C. Mohammed geboren werd; zie: *Islam, Koran*.

Ko'ren, koorn (graan, meestal rogge), o. gmv.: zegsw. *dat is nu koren op zijn molen*, dat komt in zijn voordeel; *zijn - of korentje groen eten*, d. i. den tijd van den oogst niet afwachten, van de hand in den tand leven.

Ko'ren (braken, overgeven), ik heb gekoord.

Ko'renaar (roggeaar), v. -aren; - **akker** (roggeveld), m. -s; - **beurs** (graanbeurs), v. -zen; - **blauw** (blauw als de korenbloem), bn., (als zn.), o. gmv.; - **bloem** (wildgroeiende, blauwe bloem der roggeakkers), v. -en; - **brander** (jeneverstoker), m. -s, z. *Brander*; - **brandewijn** (brandewijn, gestookt uit koren), m. gmv.; - **esch** (hooggelegen akkerstreek voor den roggebouw), m. -esschen, z. *Esch*; - **kalander**, m. -s, z. *Kalander*; - **maat** (schepel, maat om koren te meten), v. -maten; zegsw. *zijn licht onder de - zetten*, zijn weten voor zich zelf houden; - **markt** v. -en; - **mijt** (opeengestapelde massa ongedorschte korenschooven, in het veld staande, meest van boven gedekt), v. -en; - **molen** (graanmolen), m. -s; - **mot** v. -ten: de larven v. d. - leven in de opgeslagen tarwe en vreten de korrels uit; - **roos** (klapros, kankerbloem), v. -rozen, zie *Kollebloem*; - **schoof** (bos korenhalmen), v. -schooven; - **schuur** (magazijn, voorraadschuur; fig. voeder, verzorger), v. -schuren: *Java is door zijn rijstvelden de - van de O-Indische eilanden*; - **veld** (-akker, -land), o. -en; - **worm** (kalander), m. -en; - **zolder** (zolder v. e. korenpakhuis), m. -s; ook: *Graanzolder*.

Korf (mand, hengselmand), m. korven, zie *Eierkorf*; zegsw. *den - krijgen*, afgewezen worden bij e. huwelijksaanzoek, of bij e. examen.

Korf'balspel (sport. zeker balspel, waarbij het zaak is, den bal door een mand zonder bodem te werpen), o. gmv.

Korf'flesch (grote mattenflesch), v. -flesschen.

Kor'haan (dierk. boschhaan), m. -hanen.

Kor'hoen (dierk. ruigpoot-boschhoen), o. -ders, -deren: *het - leeft op de heidevelden van Drente, Overtijsel en Limburg*.

Korlan'der (schermbloemige plant met sterkeriekend zaad, uit Z.-Europa), m. gmv.: de zaadjes v. d. - worden gebruikt in muisjes.

Korist' (koorzanger in de opera; lid van een zangkoor), m. -en; vr. -e, -n.

Korjaal' (boot der Boschnegers en Indianen in Ned. Guyana), v. -jalen: de - is een zeer primitieve boot meest e. uitgeholde boomstam.

Kormoraan', m. -anen; zie *Cormoran'*.

Kor'mak (olifants-oppasser, -geleider), m. -s.

Kornalijn' (geelroode edelsteen), m. -en; als stofnaam, o.; zie *Cornalijn'*.

Kornel' (zemelmeel, kippenvoer), v. gmv.

Kornel' (eetbare kornoelje), v. kornellen.

Kornel', m. -s, volkst. voor *Kolonel*.

Kornet' (vaandrig te paard), m. kornetten; soms *Cornet'*, vero.

Kornet' (licht en gazig dienstmeidenmutsje, gedragen b.v. in A'dam), v. -ten; z. *Cornet'*.

Kornet' (klephoorn), v. -ten; zie Cornet.

Kornis' (kroonlijst), v. -sen; zie Zuil.

Kornoel'je (vrucht), v. -s; zie -boom.

Kornoel'jebom (boom of heester met kersachtige, roode, eetbare steenvruchten, frischzuur), m. -en: de wilde -, met roode vruchten, de witte -, met witte vruchten.

Kornoel'jen (van kornoeljenhout), bn.

Kornoel'jenhout (hout v. d. kornoeljebom), o. gmv.: het - is zeer hard.

Kornuit' (makker, kameraad), m. kornuiten.

Kor'oester (grootte Noordzeeoester, die met een kor is gevangen), v. -oesters; zie Korre.

Korporaal' (militair v. den tweeden rang), m. -s, -alen; zie ook Brigadier; de kleine -, Napoleon I.

Korporaals'strepen (mil. distinctief, bestaande in de gele mouwstrepen), v. mv.

Korps (legerkorps), o. -en: het - pontonniers, het - torpedisten, het - mariniers; zie Corps.

Kor're, kor (rechthoekig ijzeren raam, met scherpen onderkant als mes, voorzien van een za'vormig net voor de vangst van oesters, mosselen en alikruiken), v. korren.

Kor'rel (rondachtig vast lichaampje), v. -s, -en: een - zand, een - graan.

Kor'rel (klein gewichtje, dG.), v. korrels.

Kor'relen (aan korrels vallen, tot korrels maken), het is en hij heeft gekorrelde.

Kor'relig (uit korrels bestaande, gekorrelde zijnde), bn.: - zand, - gesteente.

Kor'ren (oesters vangen met een korre, met het kornet), ik korde, heb gekord.

Kor'ren (kirren, koeren van duiven), de doffer korde, heeft gekord: het teeder - der tortelduiven; zie Kirren en Koeren.

Kor'set' (keurslijf), o. -ten: een - dragen.

Kor'set'veer (stalen veertje of reepje in een korset), v. -veeren; - veter (rijgveer in een korset), m. -veters.

Kor'st (hard, droog omkleedse), v. korsten: de - van een taart, de - van een kaas, de - van brood; de - of roof op een wonde.

Kor'stdieren (dierk. schaaldieren), o. mv.

Kor'sten (een korst krijgen), de taart korste, de wonde is gekorst.

Kor'stig (met harde korst), bn.: -e kaas; - brood, te hard gebakken; -er, -st.

Kor'stjes (in A'dam, zekere koekplaatjes), o. mv.

Kor'stmos (plantk. bladloze, bedekt bloeiende plant), o. -mossen: het - leeft gaarne op boomstammen, oude muren, enz. en trekt zijn voedsel uit de dampkringslucht, er zijn tal van soorten; zie b.v. Rendiermos.

Kort (niet lang, fig. niet uitvoerig, beknopt, beperkt), bn. en bw.: een -e jas, een -e weg, een - verslag, een -e brief; zegsw. te - komen, niet genoeg hebben; te - schieten, niet opgewassen zijn tegen; iemand te - doen, financieel benadeelen; iemand - houden, hem geldelijk niet veel vrijheid laten; - en bondig, flink en krachtig; - van stof zijn, weinig woorden verspillen, driftig zijn, kort aangeboden; -e metten maken, zie Metten; aan het -ste eind trekken, in het nadeel zijn; zich te - doen, zelfmoord plegen: -er, -st.

Kort'aangebonden (kregelig, driftig), bn.

Kort'aademig (eng of snel van adem), bn.; -er, -st; z. A a m borstigen Asthmatisch.

Kort'af (niet uitvoerig, kortweg, zonder omslag of omwegen), bw.: iets - weigeren.

Kort'armig (korte armen hebbende), bn.; zie de tegenst. Langarmig.

Kort'avonden (den avond korten), alleen in de onbep. wijs. gew.: ik kom bij je wat -.

Kort'egaard (Fr. corps de garde, wachtkorps, wachtpost, wachthuis: hoofdwaacht; tijdelijke verblijfplaats voor 's nachts aangehouden personen), v. -gaarden. w. g.

Kort'elas' (Fr. breed, kort zwaard), v. -sen.

Kort'elijk (in't kort), bw.: iets - bespreken.

Kort'eling (rondhout, dat een steiger met den muur verbindt), m. kortelingen.

Kort'elings (onlangs), bw.: ik heb hem - nog gezien, dezer dagen.

Kort'en (korter maken), ik kortte, ik heb gekort: de nagels, het haar -; fig. den tijd -, den avond - met een spel; - op de rekening d. i. aftrekken; fig. iemand de vleugels, de wieken -, iem. macht besnoeien; op het traktement -, d. i. inhouden.

Kort'heidshalve (ter wille der beknopt- of korthed, om kort te zijn), bw.

Kort'tijd (oestertijd, vangtij v. oesters), m. gmv.

Kort'ing (handel. procentsgewijze mindering op rekening of schuld, meestal bij contante betaling), v. -en; zie Disconto.

Kort'ing (inhouding voor pensioengelden op het traktement van een rijksambtenaar), v. kortingen: in den tijd der - zijn.

Kort'jan (matrozenterm: groot zakmes), o.

Kort'om' (om het kort te zeggen), bw.

Kort'oor (scherts. klein kind), m. en v. -ooren: hoeveel -ooren heb je al? gmv.

Kort'ooren (een hond de ooren korten), ik kortoorde, ik heb gekortoorde.

Kort'schaaf (kleine handschaaf), v. -schaaven; zie Blok- of Roffelschaaf.

Kort'sluiting (mankement i. d. electriche geleiding, dat gloeiing en brand doet ontstaan), v.

Kort'staart (paard of hond met korten d. i. afgekorten staart), m. en v. -en.

Kort'staarten (den staart korten), ik kortstaartte, heb gekortstaart: een paard -.

Kort'ston'dig (kort van duur), bn.: een - bezoek, een -e urede, een - verblijf.

Kort'swijn (boert, ook: scherts, al wat den tijd kort), v. gmv.: is het ernst of -?; - wijlen (schertsen, boerten, grappen maken), ik kortswijlde, heb gekortswijld; - wij'lig (grappig), bn. en bw.: een - verhaal; iets - vertellen.

Kort'voer (gemengd veevoer), o. gmv.

Kort'weg (zonder omwegen, zonder omhaal van woorden, eenvoudig weg), bn.: hij zei -, dat hij het niet deed; zie Kortaf.

Kort'wiek (dierk. mestkever), m. -en.

Kort'wieken (de wieken korten), ik heb gekortwiekt: een kip -; fig. in toom houden, beteugelen: iemand -, iemands macht of gezag -; haast zult gij wreed gekortwiekt zijn, (Jongens, C. O.), uw vrijheid aan banden gelegd.

Kort'zicht'ig (bijziende, myoop), bn.: fig. dom, zonder doorzicht, niet schrander; -er, -st.

Korund' (een soort van edelgesteente), als voorwerpsnaam, m. -en, als stofnaam, o. gmv.: de edele - (saffier), de gele - (topaas), de groene - (smaragd), enz.

Kor'ven (in korven doen), ik korfde, heb gekorfd, w. i. g. verg. Tonnen.

Kor'ven (zakken bij een examen), ik korfde, ben gekorfd; zie Korf.

Kor'vet' (scheepst. snelzeilend, klein oorlogsschip m. drie masten, adviesjacht), v. korvetten.

Kor'zel (lichtgeraakt, oplopend, opvliegend, gemelijk, brommerig), bn. en bw., -er, -st;

-hoofd (opvliegend, makkend individu),

m. en v. -en; -ig (prikkelbaar, kregelig, lichtgeraakt, gemelijk, nukkelig), bn., -er, -st.
Kos'cher (Hebr. kauscher, kouscher), bn.
Kos'misch (wat betrekking heeft op de aarde), bn.; meestal: Cos'misch.
Kosmopoliet' (wereldburger), m. -polieten; meestal Cosmopoliet'.
Kosmo'polis (wereldstad), v. -sen; ook -pool'; zie Metro'polis.
Kos'mos (de natuur als één geheel), m.; zie het meergebruikte Cos'mos; alsmede: Macrocosmos en Microcosmos.
Kos'sem (halskuwab van runderen), m. -s.
Kos'song (O.-I. huurrijtuig, een soort van victoria met kap), v. kossongs, ook: Ko'song.
Kost (spijs), m. gmv.: in den -; hij verdient f 50 p. maand en den -, dagelijksch voedsel; Kok Aagt nam kleinen Piet in kost, (Staring).
Kost (uitgave, geldelijke uitgaaf), m.: ten koste van, te koste leggen; zie het algemeener gebruikte meerv. Kosten, ook: Koste.
Kost'baar (veel geld kostende, duur), bn. en bw., -der, -st; -baarheid (waarde, waardij), v. gmv.: de - der meeste dingen hangt af van hunne zeldzaamheid, (Koetsveld).
Kost'baarheid (kleinood), v. -heden: parels, robijnen, briljanten en verdere -heden lagen in het juweelenkistje of ecrin.
Kost'baas (persoon, bij wien iem. in den kost is), m. -bazen; zie Hospes.
Koste, in de uitdr. ten - van: ten nadeele van, tot schade van, met verlies van: ten - van zijn goeden naam, van zijn eer, van zijn leven, van zijn gezondheid; zich ten - van iem. vroolijk maken, zich verrijken ten - van een ander; geld aan iets ten - leggen, geld uitgeven voor iets, zie Spandeeren.
Kost'elijk (heerlijk, voortreffelijk), bn. en bw.: water is een -e drank, zich - vermaken; -held, v.: de - dier wijnen.
Kost'eloos (niets kostende, gratis, om niet), bn. en bw.: - onderwijs, -looze vaccinatie, de verzending is -; iets - verzenden.
Kost'en (geld kosten, fig. te staan komen op), het kostte, heeft gekost: dat kost mij een tientje, dat kost u uw eer, gezondheid, enz.
Kost'en (uitgaven), m. mv.: de - van een reis; leven op - van iemand, rekening; iem. op - jagen, hem veel geld doen uitgeven.
Kost'en, m. mv. in de uitdr. op - van: op of voor rekening van, b.v. studeeren op - van het Rijk, op - van een oom of tante; een reis doen op - van een vereeniging, enz.
Kost'ende prijs (de prijs, waarop den fabrikant zijn fabrikaat komt te staan), m. gmv.
Kost'er (bewaarder v. e. kerk, kerkbewaarder), m. -s: de bovenmeester was vroeger - en voorzanger tevens; -es, v. -sen, ook Kost'ersche; -ij' (woning, kamer v. d. koster), v. -en; -schap (ambt v. koster), o. gmv.; zie Sacristein.
Kost'ganger (persoon, die bij iem. in den kost is), m. -s; -gangster, v. -s; -geld (geld, dat men voor kost en inwoning per week, per maand, betaalt), o. -en.
Kost'huis (huis, waar men in den kost is), o. -huizen; -jongen (knaap, die in den kost is), m. -s; -kind, o. -eren; -leerling (leerling eener kostschool), m. en v. -en; -school (school, waar de leerlingen tevens in den kost zijn), v. -scholen, zie: Internaat, Instituut; -schoolhouder (hoofd eener kostschool), m. -s, z. Instituteur; -school-

houderes', v. -sen, zie Instituteur.
Kostuum' (kleedij, kleederdracht voor tooneel, bal, enz., ambtskleeding, plechtgewaad; dames-japon), o. -tumen, -tumes; -pje; o. -s; -naaister (mode-naaister), v. -naaisters; soms Costuum.
Kost'vrouw (persoon, bij wie iem. in den kost is), v. -en, zie Hospita.
Kost'winner (de broodwinner van een gezin), m. -s; -winning (broodwinning, nering, bedrijf, bestaansmiddel), v. -en.
Kot (hok, ellendig vertrek), o. kotten: in het - zitten, de gevangenis; zie Varkenskot.
Kota-Bad'ja (aardr. eig. koningsfort; hoofdplaats van het gouvernement Atjeh), o.
Kotelet' (gebraden ribbetje van een kalf, lam of varken), v. -ten; soms Cotelet'.
Ko'teren (peuteren, fig. aanporren), ik heb gekoterd: de tanden -; iemand -; -ing, v.: fig. iemand een - geven, w. i. g.; -haak, m. -haken; -ijzer (pook), o. -s.
Kothurn' (tooneellaars voor het treurspel: met hooge hakken en dikke zolen, bij de Ouden), v. -en; meestal Cothurne.
Kot'sen (overgeven, braken), ik koste, heb gekotst, plat., zie Rendez-vous spelen.
Kot'ta, v. kotta's; ook **Ko'ta** (Mal. dorp, kom eener gemeente op Sumatra), v. kota's.
Kot'ter (scheepst. snelzeilend, licht vaarttuig met één mast; eig. golvenkliever), m. kotters.
Kou (koude), v. gmv.: bibberen van de -.
Kou'beitel (beitel, om koud ijzer door te kappen of door te hakken), m. -beitels.
Koud (niet warm), bn. en bw.: een -e winterdag, de -e luchtstreek; vruchten v. d. -en grond, d. i. niet uit den broeibak; zegsw. dat raakt hem de - kleeren niet, het is hem meer dan onverschillig, zie Kleed; wat een -e drukte! onnodig, onbeteekenend, flauw; van een -e kermis thuiskomen, eig. van een onbeduidende kermis, fig. teleurgesteld, ont-nuchterd, ontgoocheld.
Koud (Bargoensch, dood): iem. - maken, dooden; hadden zij mij niet geholpen, ik was er om - geweest, (v. Lenn.)
Koudbloedig (met koud bloed), bn.: een - dier, b.v. een visch; -en (dieren met koud bloed), m. mv.: visschen en amphiëben zijn -en.
Koud'bloedpaard (paard, dat niet van edelras of bloed is), o. -paarden; z. Volbloed.
Kou'de, kou (het koud-zijn), v. gmv.
Kou'deuken (koude spyzen), v. gmv.
Kou'deschaal (koude soep van bier of wijn met brood), v. gmv.
Koud'heid (het koud-zijn), v., fig. ongevoeligheid b.v. de - v. zijn blik, onverschilligheid.
Koud'jes, bn. en bw.: 't is -, frisch; fig. iem. - ontvangen, koel, onhartelijk.
Koud'slachter (naam van den vilder in Friesland), m. -slachters.
Koudvuur' (doodelijk bederf in een wonde, afsterving), o. gmv.
Koudwaterinrichting (inrichting voor de therapie met koude baden), v. -en.
Koudwa'terkuur (geneeswijze, om allerlei ziekten met koudwater te behandelen), v. -kuren: koude baden, omslagen, wassching, besproeiing behooren tot de -; zie Kneppen.
Kou'kleum (kouwelijk kind, kouwelijk mensch), m. en v. -kleumen, -kleums.
Kou'mis (bedwelvende drank, dien de Tartaren uit melk bereiden), v. gmv.; zie Koemis.
Kous (kleedingstuk voor onderbeen en voet),

v. kousen: zijden —en, wollen —en, sajetten —en; zegsw. *met de kous op den kop thuis komen*, van een vergeefsche reis thuis komen, b.v. niet geslaagd bij een examen, een wedstrijd, enz.; *hij kreeg de — op den kop*, zijn plan mislukte; O.-I. *een — maken*, geld oversparen.

Kouscher, bn.; zie Kauscher; fig. *dat is niet —*, niet zuiver, niet te vertrouwen.

Kou'seband (*band of elastiekje, om de kous op te houden*), m. —en; zie ook Garter-orde.

Kou'senbreien (*het breien van kousen*), o. gm.v.; —**kooper** (*handelaar, winkelier in kousen*), m. —s; **Vondel was —**; —**wever** (*maker van geweven kousen*), m. —s; —**winkel** (*winkel v. d. kousenkooper*), m. —s.

Kou'sevoet (*voet of zool v. d. kous, de kous zelf*), m. —voeten: *de knaap liep op zijn kousen of op —en*.

Kou'sje (*lampewiekie*), o. kousjes; ook: *een gloei- of gas—, gaasvormig overtrekje van een gaspit*; —**s-brander** (*gasbrander, ingericht voor gasgloeilicht*), m. —branders.

Kous'voeteling (Vlaamsch. *de voet v. d. kous*), m. —en; *hij liep op zijn —en*, (V. Lov.); ook, als bijw. van wijze: — *liep een jongetje fijn*; *het kind kwam —*.

Kout (*gezellige praat*), m. gm.v.: *aangename —*.

Kou'ten (*gezellig praten*), ik koutte, heb gekout; —**er** (*prater*), m. —s; zie Kallen.

Kou'ter (*ploegmes*), o. —s; 't — (*snijdt door de klont v. z. erfelijke grond*, (Poet).

Kouw (*kevie, vogelkooi*), v. kouwen. gew.

Kou'welijk (*kleumsch*) bn.: *een — man*, zeer gevoelig voor kou; —er, —st.

Ko'vel (*kap v. e. mantel*), v. kovels: *kap en —*, alles, b.v. *hij werkt kap en — af*, slafelijk.

Ko'yang of Ko'jang (O.-I. *gewicht voor rijst*), v. koyangs: *op Batavia = 26 pikol, te Semarang = 28 pikol, te Soerabaja = 30 pikol*.

Kozak' (*lichte Russische ruiter, gewapend met lans en zweep*), m. kozakken.

Kozijn' (*deur- of vensterraam*), o. kozijnen.

Kozijn' (Vlaamsch. *neef, zusters kind*), o. —en.

Kraag (eig. *hals, keel*); thans, bekleedsel er van), m. kragen: *de — van een jas, van een mantel*; zegsw. *een stuk* (een ton jenever) *in zijn —* (hals) *hebben*, erg dronken zijn.

Kraag, m.: *een gouden —*, eig. de kraag van gouddraad op den wapenrok v. hoofdofficieren, fig. een hoofdofficier.

Kraag'eend (*zekere eend op New-Foundland*), v. —eenden.

Kraag'jas (*jas met breeden kraag*), v. —jassen.

Kraag'mantel (*heerenmantel met meestal breeden kraag*), m. —mantels.

Kraag'merel, v. —s; zie Beplijster.

Kraag'steen (*bouwk. korbeel*), m. —steenen.

Kraal (*vaartuig in de Oostzee*), v. —en.

Kraal (*raafachtige vogel*), v. —en; *de bonte —*, ka, kauw; spreekw. *Een bonte — maakt nog geen winter*, uit één enkel geval kan men nog geen algemeene gevolgtrekking maken; *een zwarte —*, of *een —*, volkst. een aanspreker.

Kraal (*kraaier*), v.: *hij heeft kind noch —*, zie Kind; *een wilde — van een meid*, een levenslustig, druk bakvischje.

Kraal'en, de haan heeft gekraaid; bij uitbr. van kinderen: *de kleine gult kraait het uit van pret*; zegsw. *daar zal geen haan naar —*, het blijft een diep geheim; *den rooden haan laten —*, brandstichten, zie Haan; —**er** (*haan*; fig. *klein, kraaiend kind*), m. —s.

Kraal'enbek (*klein handnijptangetje met rolronde punten*), m. —bekken.

Kraal'enmarsch (*doodenmarsch*), m. gm.v.; zegsw. *den — blazen*, eig. zwarte kraaien d. i. in 't zwart gekleede aansprekers blazen fig. den marsch; men wordt naar 't kerkhof gebracht.

Kraal'ennest (*nest van kraaien, scheepst. mand of korf i. d. mast voor den uitkijk*), o. —en.

Kraal'enoog (*het oog v. e. kraai*), o. —oogen.

Kraal'er (*kind of dier, dat kraait*), m. —s; zie: Kraai en Kind.

Kraal'er (*driemaster in de Oostzee*), m. —s.

Kraak (*kraking, gekraak, krak*), m. gm.v.

Kraak (Spaansch of Portugeesch *zeeschip*), v. kraken, zie Karaak.

Kraak'amandel (*amandel, welke nog in den bolster zit*), v. —s; —**been** (*blauwachtige, veerkrachtige beenzelfstandigheid, meest tusschen de gewrichten*), o. gm.v.; —**bee'nig**, bn.: *bij het kleine kind zijn vele beenderen nog —*; —**bes** (*boschbes, blauwbes*), v. —bessen.

Kraak'porselein (Chin. of Japansch *zeer fijn porselein, destijds door Spaansche kraken aangevoerd*), o. gm.v.: *zoo teer als —*.

Kraak'steen (*steen v. e. steenwucht*), m. —en.

Kraak'zindelijk (*kraaknet, hoogst zindelijk, den vloer n.l. bestrooid met fijn wit zand, dat onder den voet kraakt*), bn. en bw.

Kraal, v. kralen; zie Koraaal.

Kraal (O.-I. en Z.-Afrika: *afgeperkte ruimte voor koeien en buffels*), v. kralen.

Kraal (Z.-Afrika: *Hottentotsch dorp of gehucht van Kaffers*), v. kralen.

Kraal'tijn (*scheepst. touw, waaraan houten kralen geregen zijn*), v. —en; zie Gaffel.

Kraam (*los opgeslagen winkeltent, kermis-tent*), v. kramen: *de markt staat vol kramen*; zegsw. *dat komt in mijn — wel of niet te pas*, daar kan ik al of niet mijn voordeel mee doen; zie Santen kraam; —**pje**, o. —s.

Kraam (*bevalling*), v. gm.v.: zegsw. *in de — komen*, bevallen, een kind ter wereld brengen; —**bed** (*kinderbed, ook, bevalling*), o. —bedden;

—**bezoek** (*bezoek aan een kraamvrouw*), o. —en; —**heer** (*vader van een jonggeborene*), m. —en; —**kamer** (*kamer van de kraamvrouw*), v. —s; —**kind** (*jonggeborene*), o. —deren; —**maal** (*—feestmaal*), o. —malen;

—**visite** (*—bezoek*), v. —s; —**vrouw** (*moeder van den of de jonggeborene*), v. —en.

Kraan (*kraanvogel, reigerachtige stelllooper*), m. kranen: *de kranen trekken in vluchten in Oct. over ons land naar het N. van Afrika*.

Kraan (*tap met een sleutel*), v. kranen: *de — van een pomp, van de waterleiding*; *de houten — van een biervat*; —**tje**, o.: *het — van een kofflekan*; —**tje-lek** (*tappertje*), o.

Kraan (*werktuig, lijkende op een kraanvogel: hijschtuig aan havens en spoorwegen, voor zware lasten*), v. kranen; er zijn vaste en zijdelings beweegbare kranen, ook zijn er elektrische kranen.

Kraan (Fr. *persoon, die zich onderscheidt*), m. en v. kranen: 't is een — *van een vent*, d. i. een ferme man, vol werkracht, moed volharding; evenzoo een knappe, wakkere vrouw.

Kraan'balk (*scheepst. balk, waarover het anker v. e. schip wordt ingehaald*), m. —en.

Kraan'boom (*de staander van een kraan*), m. —boomen; —**draaier** (*arbeider, die den kraanzwengel draait*), m. —s; —**geld** (*geld voor 't gebruik eener havenkraan*), o. —en;

—**kind** (*sjouwer, arbeider aan of bij de kraan*), o. —eren.
Kraan'oog (*braaknoot, zaad van een O.-I. boom*), o. —oogen.
Kraan'oogen (*slapen met halfopen oogen*), ik —oogde, heb gekraanoogd.
Kraan'vogel, m. —s; zie Kraan.
Krab (*schram of krauw op de huid*), v. krabben: *het gezicht vol —ben, de handen vol —ben.*
Krab, krab'be (*tienpootig schaaldier, kortstaartige kreeft, leeft nabij het strand*), v. krabben: *de zee—, in Noord- en Oostzee; de land—, in Amerika; zie fig. Landkrab.*
Krab'bedieven (*gappen, grissen, ganneven*), zij —diefde, heeft gekrabbediefd; —**dieverij**, v.
Krab'bekat (*valsche kat*), v. —katten; fig. krabberig meiseje.
Krab'bel (*kleine schram of krab*), v. —s; *een brief met —s, onleesbare letters; —en (krabben, fig. slecht schrijven), ik heb gekrabbed: de hond krabbelde aan de deur; hij krabbelde den hond zacht op den kop; fig. jongen, ik kan dat — niet aanzien; —aar (iem., die iets onbeholpen doet), m. —s; —ig (onleesbaar, slecht geschreven of geteekend), bn. on bw.: een —e handteekening, — schrift, —er, —st; —schrift (kriebelig schrift), o. gmv.*
Krab'belvuisten (*met vuisten vechten*), men krabbelvuistte, heeft gekrabbelvuist.
Krab'ben (*scherp met de nagels krawwen*), zij heeft gekrabbd: *de poes zal u —; foei, wat zit ge op uw hoofd te —; zegsw. zich achter de ooren —, in verlegenheid zitten.*
Krab'ben (*met korte streken schaatsenrijden*), ik krabbe, heb gekrabbd; ook: *Klauwen.*
Krab'beneter (*dier, dat op krabben aast*), m. —eters: *b.v. de krabreiger, de buidelrat, enz.*
Krab'ber (*werktuig om te krabben, schrapijzer*), m. krabbers: *met een — een vat van binnen reinigen, een tuin—, voetschrabber.*
Krab'sel (*schraapsel; dat, wat ergens afgekrabbd is*), o. —s.
Krach (*hand, groote handelscrisis, beurspaniek voornamelijk in den fondsenhandel; het vallen van één of meer groote handelshuizen*), m. —s.
Kracht (*sterkte, vermogen; fig. deugdelijkheid*), v. —en: *de —en der natuur, zwaarte—, beweeg—, middelpuntvliedende-en-zoekende—, zie ald.; versnellende —, vertragende —, —evenwijdige —en, eenparige, afstootende —; de — van den magneet, van den wind, van een paard, van een mensch; sterven aan verval van —en, uitputting; levende en doode strijdkrachten, zie ald.; de — van een geneesmiddel; zie verder: Denk—, Geest—, Groei—, Levens—, Zielskracht.*
Kracht'da'dig (*krachtig werkende*), bn.: —e *bijstand; bw. zich — verdedigen; —er, —st.*
Krach'teloos (*zonder kracht*), bn.: *een — grijsaard, een — geneesmiddel, de —looze ouderdom; —zer, —t.*
Krach'tens (*uit kracht van*), vz.: — *de wet.*
Krach'tig (*sterk, deugdelijk*), bn. en bw.: *een — man, een —e overtuiging, voor iets — opkomen, iets — verdedigen, ferm; —er, —st.*
Krach'tinstallatie (*electriche centrale*), v. —s, —tiën, ook, —station, o. —s. (*tie = sie*).
Krach'tlijn, v. —lijnen: *magnetische —, lijn, langs welke het magnetisme werkt in het magnetische veld.*
Krach'tmeter (*dynamometer*), m. —meters.
Krach'toverbrenging (*werkt. het overbrengen van druk-, hef- of drijfkracht*), v.

gmv.; *de — geschiedt van de plaats van oorsprong door tal van middelen en langs verschillende wegen.*
Krachts'inspanning (*het aanwenden van kracht*), v. gmv.: *met de uiterste —; —oefening (oefening tot vermeerdering der spierkracht), v. —oefeningen.*
Kracht van gewijs'de, v.: *een vonnis gaat in —, wanneer de tijd voor hooger beroep of cassatie ongebruikt is verstreken.*
Kracht'voeder (*krachtig veevoeder*), o. gmv.
Kracht'vol (*krachtig, gespierd, ferm*), bn. en bw.; —voller, —volst.
Kraf (*waterflesch*), v. kraffen; ook: *Karaf.*
Krag, krag'ge (*drijftil, rietzode*), v. kraggen: *in O. noemt men zoo'n drijvend eiland van planten in zoetwater kragge, in Fr. drijftil, in H. rietzode, in Gr. ladde.*
Kra'jang (*O.-I. lange rietmand voor verpakking, b.v. v. suiker*), v. —jangs; zie *Kranjang.*
Krak (*het kraken*), m. krakken: *een — geven.*
Krak, klankn. tw.: —, *daar brak de tak!*
Kra'kal (*O.-I. een soort van dwangarbeid*), v.; —**kallen** (*O.-I. gedwongen werken aan wegen, enz.*),
Krakeel' (*twist, kibbelarij*), o. krakeelen.
Krakeel'en (*twisten, kijven, kibbelen*), ik heb gekrakeeld; —**ziek** (*groote neiging hebbende tot krakeelen*), bn., —er, —st; —**zucht** (*zucht of neiging tot kibbelen*), v. gmv.
Kra'keling (*verwant met kraken: baksel, een 8-vormig koekje*), m. —en; —**lingen-trommel**, v. —s; —**lingetje**, o. —s.
Kra'ken (*gekraak laten hooren*), het heeft gekraakt: *een trap, een meubel, een schoen kunnen kraken; harde sneeuw kraakt onder de voet; zegsw. dat is een harde noot om te —, een moeilijke zaak, zie Noot; kwade noten —, niet veel goeds zeggen: ik heb kwade noten van hem hooren —; ik zal hem kwade noten doen —, onaangename dingen zeggen; zegsw. —de wagens duren of loopen het langst, ziekelijke, zwakke menschen leven soms het langst.*
Kra'kend, dw. en bn.: — *ijs; bw.: het is er — net, zeer proper.*
Kra'ker (*werktuig, om te kraken*), m. —s; zie *Notenkraker.*
Krak'ken (*een krak krijgen, barsten, scheuren*), het is gekrakt: *zijn gezondheid is gekrakt.*
Kra'len (*van kralen vervaardigd*), bn.: *een — armband, een — halsketting, een — beursje.*
Kra'len (*parelen, opstijgen van kleine lucht-bellen*), het kraalde, heeft gekraald: *het bier kan —, champagne kraalt in het glas.*
Kra'lingen (*vroeger, zeer oud dorp in Z.-Holland, bij Rotterdam, nu deel van deze stad*), o.: *zegsw. zoo oud als de weg naar —, oeroud, overoud, reeds lang bekend.*
Kram (*houvast, metalen haak*), v. krammen; —**metje** (*kleine kram*), o. krammetjes.
Kramas'sen (*O.-I. gezegd van dames: de haren wasschen, zich het hoofd reinigen*).
Kra'mat (*Mal. naam v. h. graf v. e. vorst*), welk graf als een heilige plaats wordt beschouwd, m. kramats.
Krambam'bol (*warme Dantziger kersenbrandewijn, met suiker verzoet*), v. gmv. vero.
Kra'mer (*man, die de kermessen bereist met een kraam; kramer, marskramer*), m. —s.
Kramerij' (*kramerswaren; waren, die in 't klein verkocht worden*), v. kramerijen.
Kramerslatijn, kra'merlatijn (*eig. ge-*

- heimtaal der vroegere marskramers), o. gmv. ook: slecht Latijn, keukenlatijn; verg.: Keukenfransch en Potjeslatijn.
- Krammat** (een laag glui of riet, in een dijk vastgewerkt door middel van wisschen stroo, dienende als howast of kram tegen den golfslag), v. -matten; zie Kramwerk.
- Krammen** (met een kramdraad hechten), ik heb gekramd: een gebarsten schaal -; -mer (iem., die aardewerk kramt), m. -s; -ming (het krammen), v. krammingen.
- Kramp** (het ziekelijk sterk en pijnlijk samentrekken van spieren: spierpijn, darm-pijn), v. -en; zie Koliek.
- Krampachtig** (alsof men kramp heeft, als in kramp), bn. en bw.: -e trekkingen, rillingen; de vingers - samentrekken, - lachen.
- Kramphoest** (stuipachtige hoest), m. gmv.
- Kramvogel** (winterlijster), m. -vogels: de - is een prachtige lijstersoort, die bij ons overwintert en op weilanden zijn aas zoekt.
- Kramwerk** (al, wat dient als krammat aan dijken en langs oevers), o. -werken.
- Kramwerk** (het krammen van gebroken porselein of aardewerk), o. gmv.
- Krandjang** (Mal. kcrf van bamboe voor het vervoer van suiker en andere dingen; ook, krajang), v. -s; ook: Kranjang.
- Kranen** (den kraan of piet uithangen), hij heeft gekraand: met iets of iemand kranen, pronken, trotsch voor den dag komen.
- Krang** (verkeerd, het binnenste buiten), bn. en bw.: de -e kant van een stof, gew.
- Krangkant** (omgekeerde kant, tegenkant), m. -en, gew.: de boordjes aan den - strijken.
- Kranig** (flink, schrander; kloek van uiterlijk en voorkomen), bn. en bw.: een - onder-officier; een -e militaire pas, een - spel (sport), een - opstel; hij heeft zich bij dat examen - gehouden, ferm; zie Kraan.
- Krandjang** (O.-I. pakkorf of matwerk van bamboe of kokos), v. -s; zie Krandjang.
- Krank** (zwak, gering, onbeduidend), bn.: dat is -e troost, (Potg.); zegsw. -e beurzen, -e zinnen, geldgebrek dooft den levenslust.
- Krank** (ziek, ongesteld), bn., -er, -st.: hij is - naar lichaam en ziel; -held, v. -heden.
- Kranke** (zieke), m. en v. kranken.
- Krankebezoek**, o. -en, zie Ziekenbezoek; zie verder voor andere samenst. met in het Z. van ons land gebruikte Kranke, als: Krankenoppasser, -verpleegster, -verpleger, enz., de samenst. met Zieken.
- Krankte** (in hoogerem stijl, voor ziekte), v. gmv.: dezelfde - doode op ééne dag zijn gade en zijn zoon, (Staring).
- Krankzin'nig** (eig. zwak van zinnen, d. i. weinig verstand hebbende; later ook: ziek van hersenen; thans: gek, niet wijs), bn.: -er, -st; -e (iem., die gek is), m. en v. -n; er komen op duizend menschen 2 a 3 -n voor.
- Krankzin'nigengesticht** (gesticht, waarin krankzinnigen worden verpleegd), o. -en, vroeger: Dolhuis, Gekkenhuis.
- Krankzin'nigheid** (hersenziekte, zielsziekte, waanzin), v. gmv.: - ontstaat door drankmisbruik, door vreeselijken angst (veldslag), door overerving, door grootheidswaan, enz.
- Krans** (in elkaar gevlochten ring van bloemen, enz.), m. kransen: een - van rozen, een - van bloemen; zie: Bloem-, Bruids-, Lauwer-, Lijk-, Mirte-, Rozen-, Stralenkrans; fig. een vrienden - d. i. vriendenkring.
- Kransen** (versieren met een krans), ik kransde, heb gekransd; verg.: Bekransen en Omkransen.
- Krant** (nieuwsblad), v. -en; zie Courant.
- Krantenartikel** (opstel in een krant), o. -en; -bericht (mededeeling in een krant), o. -berichten; -drukkerij, v. -drukkerijen; -hanger (voorwerp aan den muur, om er de kranten in te bewaren), m. -s; -jongen (jongen, die kranten rondbrengt, of aan een station te koop biedt), m. -s; -man (ombrenger van kranten, looper), m. -mannen; -nieuws (nieuws uit de krant), o. gmv.; -nieuwtje (eenig nieuwtje uit de krant), o. -s; -ombrenger (-looper), m. -s; -schrijver (journalist), m. -s; -stijl (journalisten-stijl), m. gmv.
- Krap** (sijngemalen meekrapwortel), v. gmv.
- Krap** (slot, kram aan een boek), v. krappen.
- Krap** (varkensrib zonder vet er aan), v. -pen.
- Krap** (bekrompen, eng, schraal), bw.: mijn jas zit wat -, nauw; die koopman meet -.
- Krapjes**, bw.: zij hebben het maar -, d. i. niet breed, schraal; zij doen - aan, zuinigjes; het reikte - om te met, (Staring).
- Krap'schuitswijze**, -wijs (scheepst. met de planken deels over elkaar), bw.
- Kras** (schrapp m. e. scherp voorwerp), v. -sen.
- Kras** (kloek), bn.: een -se grijsaard; hij is - voor zijn jaren, sterk, krachtig; een -e maatregel, streng; dat is wat -, Keesje, (C. O.), sterk; bw.: zich - uitdrukken, in krasse bewoordingen; -ser, -t of meest -.
- Kras**: hij zweert het bij kris en -, d. i. bij al wat heilig is; zie Kris.
- Krasen** (krassen maken, lichte insnijdingen maken), hij kraste, heeft gekrast: met een puntig voorwerp ergens op -; de pen krast, d. i. spat den inkt; op de viool -, slecht spelen; verder: raven, kraaien en uilen kunnen - een rauw, snijdend keelgeluid maken.
- Krasser** (slecht vioolspeler), m. krassters.
- Krasser** (werktuig, waarmee vuurwapens van binnen worden schoongemaakt), m. -s.
- Krat** (losaangebracht, laddervormig, hellend achterschot van een boerenwagen), o. kratten.
- Kra'ter** (trechtervormige opening, uitbarstingsmond van een vuurberg), m. kraters.
- Kra'tes** (misvormde: naar Krates van Thebe, ± 320 v. G., een wijsgeer met een verdraaid lichaam en een bochel), m. kratesen: ik houd u voor een mismaakt schepsel, voor een kleinen -, niet hooger dan mijn knie, (C. O.)
- Kra'ton** (O.-I. ommuurd en versterkt vorstenverblijf, soms een uur in omtrek), m. -s.
- Krauw** (schrapp, krab), v. krauwen: de kat gaf hem een -.
- Krauwel** (afleid. van krauwen: kromme gaffel; klauw met kromme nagels), m. -s.
- Krauwen** (zacht krabben), ik krauwde, heb gekrauwd: Kopje -, riep de heer Coco, (C. O.)
- Kreatuur** (schepsel, mensch; gunsteling, afhangeling), o. kreaturen; zie Creatuur.
- Kreb**, v. krebben; zie Krib.
- Kredens'tafel**, v. -s; zie Credenstafel.
- Krediet** (vertrouwen, in den handel, enz.), o. -en: goederen op -, goederen, die niet dadelijk betaald worden; iem. - of geen - geven, uitstel van betaling; -bank (bankinstelling, welke tegen voldoende waarborg geld of kapitaal verstrekt), v. -en; -brief (brief van borgtocht, aanbevelingsbrief), m. -brieven; -instelling (-bank), v. -en;

—**kas**(voorschotkas), v. -sen; —**vereeniging** (vereeniging tot onderlinge verstreking van kapitalen op goederen), v. -en; —**wet** (wet, waarbij aan den minister machtiging wordt verleend tot het doen van uitgaven, in afwachting van het vaststellen der begroeting), v. -wetten; zie Crediet, Credietbank, enz.

Kreeft (tienpootig schaaldier met gestaart achterlijf), m. kreeften: er zijn zee- en rivierkreeften; ook, vierde teeken in den Zodiak.

Kreeftdicht, o. -dichten; zie Retrograde.

Kreeftengang (gang van den kreeft), m. gmv.: zegsw. den — gaan, d. i. achteruitgang hebben (in zaken); zie Slakkengang.

Kreeftensla (salade, doormengd met fijn gesneden kreeft), v. gmv.

Kreeftskeerkring (parallel, 23½° ten N. v. de evennachtslijn), m. gmv.; zie Keerkring.

Kreefts-oog (bolvormig steentje uit de kreeftsmag), o. -oogen, vroeger een geneesmiddel; —**schaar** (knijper van een kreeft, zijn verdedigingsmiddel), v. -scharen.

Kreek (inham, smalle vaargeul), v. krekten.

Kreel (smal boordse), v. kreenen: een hoed met zijden —; ook Kriel.

Kreelen (met boordse omzetten, omboorden), ik kreedde, heb gekreeld: een zijden hoed —.

Kreet (verwant met krijten: schreeuw, gil), m. kreten: een — uitstooten, een — slaken.

Kreewen (krijten, kijven, kibbelen), hij —de, heeft gekreewd: die jongens — bij het knikkerspel; om een paar knikkers —.

Kregel (vechtlustig, kortaangebonden, nijdig gramstorig), bn. en bw.; —**ig** (kregel), bn.

Kreits (Duitsch Kreis: kring, omtrek, afdeeling, arrondissement, district), m. -en.

Krek (precies, juist), bw., uit het Fransch: correct, d. i. nauwkeurig; gmv.: 't is — elf uur, hij is — zoo groot als ik, — zoo! gew.

Krekel (rechtvleugelig, schadelijk insect, familie der springers), m. -s: de zwarte veld —, de grijze —, het gesjirp van den —; —**zang** (het luid gesjirp van den krekkel), m. -en: ook, een der latere bundels gedichten van Bilderdijk (1756—1831) heette —zangen.

Krem (dwergvalk, steenvalk), m. kremmen.

Kremer, m. kremers, volksn. voor Kramer: zegsw. het —tje hebben, spierpijn in de lendestreek, als een marskramer; zie Spit.

Kremetart, —**taut**, o.; volkstern voor Cremortart, zie aldaar.

Krem'lin (keizerlijk slot te Moskou, als een citadel met wallen en muren omgeven), o. gmv.: het — heeft paleis, arsenaal, kerk en klooster; in brand gestoken in 1812; ook Kreml.

Krem'serwit (loodwitpoeder uit de Oostenrijksche stad Krems), o. gmv. (s = z).

Kreng (rottend dier, aas), o. -en; ook, scheldn. van personen: judas, vuilik, enz. plat.

Kreng'lier (dierk. witte aasgier), m. -en.

Kreng'elaar (pingelaar, afdinger), m. -s.

Kreng'elen (afpingelen), ik heb gekrengeld.

Kreng'en (doen keeren of draaien), ik heb gekrengd: een schip —, een rijtuig —. w. g.

Kreng'tor (aastor, die nl. zijn eieren legt in rottend aas), v. -torren; z. Doodgraver.

Kren'ken (den. van krank, dus, krank of zwak maken: beschadigen), ik heb gekrenkt: de gezondheid —, iem. eigentiefde —, de vriendschap —, d. i. benadeelen, pijnlijk aanraken; iem. eer en goeden naam —, d. i. inbreuk maken op; iem. hersenen zijn gekrenkt, hij is krankzinnig; zijn geheugen is gekrenkt,

hij weet niets of weinig meer; —**ing** (belediging), v. -en: — van eer, — van recht, — v. godsdienstige gevoelens, — v. overtuiging.

Kren'selen (het zuiveren van het zaad met de wan), ik heb gekrenseld; zie Wannen.

Krent (kleine druif zonder pit, naar de uitvoerplaats in Griekenland, waar deze vrucht enkel groeit, nl. naar Corinthe, krint of krent genoemd), v. krenten.

Kren'ten (de jonge druiventrossen dunnen, om grootere druiven te krijgen), ik krentte, heb gekrent.

Kren'tenbaard (verdroogde zwarte zweren om kin of mond), m. -en: een knaap met e. —.

Kren'tenbol (broodje met krenten), m. -bollen.

Kren'tenbrood (tarwebrood met krenten), o. -en; —**kakker** (scherts. bloedaard, uithalig mensch, duitendief), m. -s; —**koek** (koekje met krenten), m. -en.

Kren'terig (kleingeestig zuinig, niet royaal; schriel of karig), bn. en bw. ook, **Kren'tig**, bn.: een — e kerel; doe nu niet zoo —! gmv.

Krepeeren, zie Crepeeren.

Kre'pel (kreupel), bn. en bw.: een — paard; zegsw. — wil voordansen, (Cats). vero.

Krep'ijzer (ijzer, om het haar van paarden te doen kroezen), o. -ijzers.

Krep'pen (kroezen, krullen, tot een klis maken), ik kreppte, heb gekreppt.

Kreis (schurft), v. gmv. gew.

Kreuk (valsche vouw; rimpel), v. kreuken, een japon vol — en; een hoofd vol — en, een geweten zonder rimpel, (Roskam, vers 24, Vondel).

Kreuk'el (kreukje; ook, visschersterm voor alikruik), v. kreukels.

Kreuk'elen (frommelen, met kreuken maken), ik kreukelde, heb en het is gekreukeld.

Kreuk'elen (visschersterm voor het visschen op alikruiken), hij kreukelde, heeft gekreukeld.

Kreuk'ellig (vol kreuken), bn.; een — e jas, een — e rok van een japon; —er, —st.

Kreuk'en (kreuken hebben of bekomen, frommelen), ik kreukte, heb gekreukt: een japon —; een riet —, knakken: fig. iemands eer —, krenken; dicht. Kroken, zie aldaar.

Kreuk'nen (zacht en klaaglijk kermen), ik kreunde, heb gekreund: de zieke lag te —.

Kreup'el (kreupel, mank), bn. en bw.; —**e** (manke), m. en v. -n; zie Krepel; fig. slecht, min: — e zangen, — e verzen.

Kreup'elbosch (boschje, uit laagstammig hout bestaande), o. -bosschen; —**hout** (kruipend struikgewas, laag houtgewas), o. gmv.

Kreus (rimpel, vouw, krul), v. kreuzen; ook: klokhuis van een appel. gew.

Kreutz'er (Oostenr. kopermunt van ± een cent), m. kreutzers; lees: kruits'er.

Kre'vel (gekriewel, jeukte), v. gmv.

Kre'velen (kriewelen, jeuken), het heeft gekreveld; —**kruid** (jeukkruid), o. gmv.

Krib, krib'be (voederbak v. e. paard), v. -ben.

Krib, krib'be (ijzeren of houten legerstede of ledikant), v. kribben: het kindje stiep in een —; de soldaten slapen in kribben.

Krib, krib'be (gevlochten rijswerk aan rivieroeveren, ook, rijdsdam, recht van den oever in de rivier uitspringend, om land te winnen), v. kribben.

Krib (kribbige, kijfzieke vrouw), v. kribben.

Krib'bebijten (in de krib bijten), o. gmv.; —**bijter** (iem., die kribt en bijt, fig. korzelige persoon), m. -s, eig. een paard, dat in de krib bijt, een teeken van ziekte; —**bijster**, v. -s.

Krib'bekat (kribbig meisje, snibbig kind, vinnig nest), v. -katten; zie Krabbekat.
Krib'belen (slordig en klein schrijven), ik heb gekribbeld; -**schrift** (kriebelschrift), o. gmv.; ook: Kriebelen.
Krib'ben (krakeelen), heb gekribd; -**berij'** (gekraakt, getwist over kleinigheden), v. -en; -**big** (twistziek, kijfziek, lichtgeraakt, zankkerig, korzelig), bn.: een - kind, -er, -st.
Krib'werk (al de kribben of rijdsdammen, welke in een rivier zijn gelegd), o. -werken.
Krie'bel (jeuk, jeukte), v.: de - krijgen, b.v. in de vingers, om te vechten, te schrijven, enz.
Krie'belen (zacht krabben, kittelen, jeuken), het heeft gekriebeld: er kriebelt mij iets in den nek: wat - die meikevers in mijn hand!
Krie'belen (slecht schrijven), heb gekriebeld; -**ig**, bn. en bw.: - schrift, peuterig; - **schrijven**, klein, onleesbaar; -**schrift** (klein en dicht ineengedrongen schrift), o. gmv.
Kriek (een soort van krekel), v. krieken: het kriekende kriekske, (Cremér).
Kriek (kleine wilde zwarte of roode kers): (als boom), m., (als vrucht), v. krieken; -**eboom**, m. - boomen; -**elaar** (kriekeboom), m. - s. -**esteen** (pit), m. - steenen; -**je**, o. kriekjes;
Kriek, bn.: 't is er -, het deugt er niet. gmz.
Krie'ken (piepen van een kriek of krekel), het heimpje heeft gekriekt.
Krie'ken (het aanbreken v. d. dag), o.: bij het - van den dageraad, de - de morgen: als de dag nauwelijks - te, (V. Lov.)
Kriel (kort en dik mensch), m. en v. krielen.
Kriel (uitschot, klein goed), o.: dat zijn - en van aardappels, van appels, d. i. zeer kleine.
Kriel (dartel, uitgelaten), bn. en bw.; -er, -st.
Krie'len (krieelen), het heeft gekrield: het krielt er van mieren; oud en jong krielde er door elkaar; dit opstel krielt van taalfouten.
Krie'laan (kleine soort van haan, dwerg-haan), m. - hanen, fig. dwerg: en krie'laan Twee werd in den zak geschoven, (Staring); -**hen** (kuikentje kortpoot), v. - hennen; -**tje** (bijzonder klein soort van haan of hen), o. krieltjes, fig. kort en dik kindje.
Krie'melaar (talmkous, draler), m. - s.
Krie'melen (wriemelen, krieelen, jeuken, ook, dralen, talmen), het heeft gekriemeld.
Krie'melig (beuzelachtig), bn. en bw. -er, -st.
Krieu'wel (jeukte), v. gmv.; ook: Krevel.
Krieu'welen (jeuken), het heeft gekrieu-weld; -**hoest** (prikkelende, korte hoest), m. gmv.; -**ig** (jeukerig), bn., fig. - worden, boos; ook: Krieuwen.
Krieu'wen (kibbelen, elkaar boos maken), zij hebben gekrieuwd: die kinderen moeten altijd -, krakeelen, ruziemaken.
Krie'zel (brokje, beetje), v. kriezels: gij krijgt er geen - van, kleinigheid, gew.; zie Griezel.
Krijg (oorlog, strijd), m. gmv.: hij kwam om in den -, een langdurige -.
Krij'gen (ontvangen), ik kreeg, heb gekregen: een brief -, een geschenk -; daar is hij niet toe te -, bewegen; gedaan -, ontslagen worden uit zijn werkdienst, zegsw. den zak, den korf -, afgewezen worden (door een meisje); hij kreeg het in het hoofd, had den inval, ook, werd krankzinnig.
Krij'gen (oorlogen, oorlogvoeren), men krijgde, heeft gekrijgd: tegen iemand -, vero.; -**er** (strijder, oorlogsman, soldaat), m. krijgers.
Krijgertje (zeker kinderspel), o. gmv.: - spelen, nalooptje.

Krijgs'artikelen (algemeene voorschriften voor den soldaat), o. mv.: de - werden voorgelezen, de plichten en straffen werden ernstig voorgedragen; -**banier** (vaandel), v. -en: de - banieren wapperen!; -**bedrijf** (oorlogsdaad), o. -bedrijven; -**behoefte** (oorlogsmateriaal), v. -n; -**beleid** (beleid in den krijg), o. gmv.; -**bende** (een troep soldaten in oorlogstijd), v. -n; -**bewind** (het bevel over de krijgsmacht ten oorlog), o. gmv.; -**daad** (moedige daad i. d. oorlog), v. -daden.
Krijgs'dans (wapendans bij negers en andere wilden, vóór den krijg), m. -en.
Krijgs'dienst (het dienen in het leger), m. gmv.: in - zijn, den - verlaten, spreekt. Dienst; -**eer** (militaire eer), v. gmv.: met - begraven worden; -**gebruik** (manier, waarop men in oorlogstijd handelt), o. -en: naar of volgens -; -**gevangene** (in den oorlog gevangen genomene), m. -n; -**gevangenschap** (het krijgsgevangene-zijn), v. gmv.: zuchten in -; -**geweld** (de kracht der wapenen), o. gmv.; -**god** (myth. de god Mars), m.; -**godin** (myth. de Romeinsche godin Bellona), v.; -**haf'tig** (de eigenschap van voor den krijg hebbende), bn., ook: **Krijgs'haf't**, b.v.: de - e Galliërs, de - e Germanen, -er, -st; -**haf'tigheid** (dapperheid), v. gmv.; -**held** (soldaat, die getoond heeft een held in den krijg te zijn), m. -en; -**hoofd** (opperhoofd v. e. leger, veldheer), o. -en; -**kans** (het geluk in den oorlog), v. -en: de - kans is ons gunstig geweest, de - kans kan keeren; -**kas** (oorlogskas), v. -sen; -**klaren** (oorlogstrompet), v. -en: de - klaren schallen.
Krijgs'knecht (thans: soldaat), m. -en, ook Wapenknecht; -**kunde** (wetenschap van aanval en verdediging in oorlogstijd), v. gmv.; -**lied** (lyrisch gedicht in opwekkenden, be-moedigenden toon voor den naar 't slagveld oprukkenden krijger), o. -eren, z. Triomf-lied; -**list** (list, om den vijand afbreuk te doen), v. -en; -**macht** (leger en vloot, waarmee de oorlog kan worden gevoerd), v. gmv.; -**man** (oorlogsman), m. -lieden, zie Krijger; -**muziek** (militaire muziek), v. gmv.; -**operatie** (-verrichting), v. -s, -tiën, (tie = sie); -**raad** (rechtbank of jury uit militairen van allen rang samengesteld), m. -raden: lid van den - zijn, de sergeant moest voor den - verschijnen; -**roem** (roem, op het oorlogsveld behaald), m. gmv.: de - van Napoleon; -**school** (school, waarin onderwijs wordt gegeven in de krijgskunde), v. -scholen: de Hoogere -; -**tocht** (veldtocht, expeditie), m. -en: de - en van Napoleon; -**toerusting** (-uitrusting), v. -en; -**trompet**, v. -ten: zegsw. de - steken, oproepen tot den krijg; de - ten slaken een toon van 'rauw' bevel, (Staring).
Krijgs'tucht (tucht, waaraan een soldaat is onderworpen), v. gmv.; -**verrichting** (oorlogsveld), v. -en; -**volk** (legervolk, soldaten), o. gmv.; -**werktuigen** (allerlei wapenen tot aanval en verdediging), o. mv.: de - der Romeinen, de moderne -; -**wet** (het beschreven recht der militairen), v. -wetten; -**wetenschap** (wetenschap, die zich bezighoudt met alles, wat met den krijg in betrekking staat), v. -pen; -**wezen** (al, wat met leger of oorlog in betrekking staat), o. gmv.; -**zuchtig** (oorlogszuchtig, gaarne

oorlog voerend), bn.: een - volk, -er, -st.

Krijtsch (*schreeuw, gil*), m. krijtschen.

Krijtschen (*gillen*), ik kreesch of krijtschte, heb gekreschen, gekrijtscht: *kleine kinderen en meisjes kunnen -*, een schel en scherp-snijdend geluid doen hooren; *zeemeeuwen, nachtraven, gieren, enz. -*.

Krijt (*kampplaats, strijdperk*), o. gmv.: zegsw. *in het - treden*, in het strijdperk treden, den kamp beginnen; *uit het - jagen*, als erloos weggagen; vroeger ook, *gebied, jurisdictie*: in den crite van Brabant.

Krijt (*kalkachtige stof, oudtijds van het eiland Creta*), o.: *er is rood en zwart -*; zegsw. *bij iemand in het - staan*, schulden hebben; *met dubbel - schrijven*, eig. de rekening tweemaal zoo groot maken, oneerlijk boekhouden, (herbergiers, winkeliers, enz.); *met een -je aan den balk schrijven*, eig. aan den zolderbalk, om in de herinnering te doen voortleven; *-achtig* (*bevallende krijt*), bn.: *mergel is een krijtachtige stof, -e gronden*.

Krijtberg (*berg of heuvel aan de kust, waarin krijtlagen voorkomen*), m. -bergen: *de -bergen aan de Z.-kust v. Engeland*.

Krijten (*klaaglijk schreien*), ik kreet, heb gekreten: *nu, jongen, krijt maar niet; zijn oogen rood -*; bij uitbr. schreeuwen: *het akelig - der gekwetsten*.

Krijtend (*schreeuwend, huilend*), bn.: *een -e onrechtvaardigheid; de -e tiend*, zie *Tiend*.

Krijter (Vlaamsch. *schreeuwer, janker*), m. -s: *er zijn hier - in school*, (Ant. Bergm.)

Krijtformatie (*een der jongere aardformaties*), v. -s, -tiën; *-gebergte*, o. -n: het - aan de Z.-kust van Engeland; *-heuvel*, m. -s; *-mergel* (*aardlaag van krijt en vooral van leem*), v. gmv.; *-rots* (-berg), v. -en; *-teekening* (*teekening van wit en zwart krijt*), v. -en.

Krijtwaarder (*in de Middeleeuwen, bewaker van het krijt tijdens den kamp*), m. -waarders; zie *Krijt* (*kampplaats*).

Krijt wit (*wit als krijt*), bn.: *de -witte huisjes in het Jekerdal*, als zn. o.: krijtpoeder.

Krijzelen, krijzeltanden (*met de tanden knarsen, knarsetanden*), ik krijzelde, heb gekrijzeld; ik krijzeltande, heb gekrijzeltand.

Krik, tw. klanknabootsing, scherper dan *krak!*

Krikkemik (*hijzwerktuig*), v. -mikken.

Krikkemik (*beuzelarij, kleimigheid*), v. -mikken: *ik kan voor elke - geen knecht zenden*; ook: *Krik'mik*.

Krikkrak (*klankn. woord*), tw.: *-zei de tak!*

Krikkrakken (*klankn. kraken bij 't splijten, bersten of breken*), het heeft gekrikkrakt: *de mast krikkrakte luide in den storm*.

Krim (*aadr. schiereiland in Z.-Rusland*), v.

Krimp (*gebrek*), v.: *daar is geen -*, *die lui kennen geen -*, behoefte; *er is daar geen -*, nood; zegsw. *zij geven nog geen -*, zij geven niet toe; *-geven*, het opgeven, zich terugtrekken, in zijn schulp kruipen.

Krimp (*het krimpen*), v. gmv.: *flanellen ondergoed wordt op de - gemaakt*, iets te ruim, te groot.

Krimp (*levend, versch, vooral van visch*), bn.: *die visch is - gesneden*, mooie schelvisch wordt op zie geakaakt, d. i. schoongemaakt, gekorven en aan land in ijs gepakt en verzonden.

Krimpen (*smaller, dunner worden of doen worden*), ik kromp, ik heb en het is gekrompen: *laken - of doen -*; *de wind gaat -*,

wordt minder gunstig, d. i. draait in een richting, tegengesteld aan den loop der zon, zie *Ruimen*; *hij krimpt van kou*, beeft, trilt; *de maan gaat -*, afnemen; *-er*, m. -s of *-erd* (*koukleum*), m. en v. -s.

Krimpenwaard (*aadr. landstreek in Z. H., bij R'dam*), v.: *de - ligt tusschen de Lek, de Maas en den Hollandschen IJsel*.

Krimpig (*kouwelijk, kleumsch*), bn.; -er, -st.

Krimp'kabeljauw (*stofn. geheel versche kabeljauw*), v., *-schelvisch* (*stofn.*), v. gmv.; als voorwerp, m. -visschen; *-schol*, v. -schollen; *-visch* (*stofn. versche visch*), v. gmv.

Krimp'vrij (*niet krimpende*), bn.: *-laken*.

Krimp'zalm (*stofn. versche zalm*), v. gmv.

Kring (*ronde, cirkelvormige rij*), m. kringen: *de kinderen stonden in een -*; *in een - dansen*, cirkel; *zich toeleggen op het maken van -en van tabaksrook*, (C. O.); *een - om zon of maan*; fig. *een jaar -*, e. vrienden-; *in den - der zijnen*, familiekring; *hij gaat buiten zijn -*, d. i. bevoegdheid; *werk -*, dagelijksche bezigheden; *knapen met blauwe -en onder de oogen*, (C. O.), randen.

Kringelen (*krinkelen*), het kringelde, heeft gekringeld: *de paling -de zich om mijn arm*, zich winden, draaien, kronkelen.

Kringetje (*O.-I. glaasje fijne cognac*), o. -s.

Kring'loop (*cirkelgang*), m. gmv.: *de - der jaargetijden, de - der beschaving*.

Kring'storm (*draaiende stormwind, wervelwind*), m. -en; zie: *Cycloon'*, *Typhoon'*.

Kringswijze, -wijs (*in een kring*), bw.: *zich - bewegen, - gezeten zijn*; (juffrouw Pieterse) *ging - rond met haar blik*, (Mult.)

Kring'vormig (*de vorm van een kring hebbende*), bn.: *een - perk, een -e vijver*.

Krin'kel (*kronkelende bocht*), m. -s: *een - in een kabel, een - in den darm*, kronkel.

Krin'kelen (*kronkelen*), ik heb en het is gekrinkeld; *-ing* (*bocht*), v. -en.

Krin'kelvloed (*kronkelende stroom*), m. -en; zie *Maalstroom*.

Krin'sen (*zuiveren, reinigen, schoonmaken*), ik krinste, heb gekrinst; zie *Krenselen*.

Krint (*krent*), v. krinten.

Krioe'len (*wemelen, krielen*), het heeft gekrioid: *op die markten krioidt het van volk; de mieren - in dat nest*.

Krip (*zeker zwart floers*), o. gmv.

Krippeltje (*kruimeltje*), o. krippeltjes.

Krippen (*van krip*), bn.: *een - sluier*.

Kris (O.-I. *lange, gebogen, platte dolk*), v.

krissen: *een - is een familie-erfstuk, een kostbare schat*; ook, teeken van waardigheid.

Kris, tw.: *bij - en kras iets volhouden, bij - en kras zweren*, eig. bij Christus: *bij al wat heilig is*; zie *Kras*.

Krish'na, Kris'na (*een der drie hoofdgoden van de Voor-Indiërs of Hindoes*), m.

gmv.; - is een andere naam van *Vischnoe*; zie: *Brahma* en *Siwa*.

Kris'kras (*gekruist of kruisend dooreen, schots en scheef*), bw.: *hij schrijft alles - op*.

Kris'krassen (*krissen en krassen*), -kraste, gekriskrast: *op de lei -*, *kriskraslijnen maken*.

Kris'sen (*met een kris doorsteken of dooden*), ik kriste, heb gekrist: *iem. -*; *zich -*.

Kristal' (*del/stoffelijke formatie met regelmatige platte vlakken*), o. kristallen.

Kristal' (*bergkristal, ook, een fijn soort van geslepen glas*), o. gmv.: *een romer van -*, *een karaf van -*; fig. *ijs: op het spiegelglade -*

zich wagen; ook, helderheid: *het - der beek*.
Kristal'fabriek (*fabriek van fijn glaswerk*), v. -fabrieken; -**glas** (*fijn soort van glas*), o. gmv.; -**helder** (*helder als kristal*), bn.: *het -e water van een bergbeek*, fig. een -*betoog*, zie *Glashelder*.
Kristal'len (*van kristal*), bn.: een -*karaf*, een -*schenkkan*, uit kristal bestaande.
Kristal'lens (*ooglens, lensvormig lichaam, zeer voorname deel van het oog*), v. -lenzen.
Kristallijn' (*dichtk. wat van kristal is, van groote helderheid; wat in hooge mate helder is*), o. gmv.: *het - der bergbekken, der vlieten*, enz.
Kristallij'nen (*helder als kristal*), bn.: *de - vliet*, d. i. het glasheldere water v. d. vliet.
Kristallisa'tie (*het overgaan van vloeibare stoffen tot kristallen*), v. -ties, -tiën, (s=z).
Kristalliseeren (*tot kristal worden, tot kristal schieten*): *zout doen -*, *suiker doen -*, tot kristalklonten doen worden. (s=z).
Kristallogentie' (*leer van de vorming der kristallen*), v. gmv.; -**graphie'** (*beschrijving van de kristalvormen*), v. gmv.
Kritiek' (*hachelijk*), bn.: een -*oogenblik*, d. i. netelig, moeilijk, zorgelijk.
Krits (*kring*), m. kritsen; zie *Kreits*.
Krits (*top, fig. glanspunt, luister*), m. gmv.: *de weelde in haar - is 't hoogst gestegen*.
Krocht (*onderkerk, ondergrondse gewelfde kapel nl. onder het hoog- of priesterkoor*), v. -en; zie *Crypta, Crypte*.
Krocht, v. -en; zie *Kroft*.
Kroed'e (*plantk. een soort v. onkruid op kleibouwland*), v. gmv.; zie: *Hederik, herik*.
Kroeg (*gemeene herberg; stud. sociëteit*), v. -en; -**houder** (*baas van een kroeg*), m. -s; -**houdster** (*bazin van een kroeg*), v. -s.
Kroeg'jool (*luidruchtige, feestelijke bijeenkomst v. studenten in hun sociëteit*), m. -jolen.
Kroeg'loopen (*het loopen in of naar de kroeg*), o. gmv.; -**looper** (*druk bezoeker van een kroeg*), m. -loopers.
Kroep (*keelvliesziekte bij kinderen*), v. gmv.
Kroepoek (O.-I. *in olie gebraden stukjes van de onderhuid eens buffels*), v. gmv.
Kroes (*eig. aarden kruikje, beker zonder voet, ook, aarden smeltvat*), m. kroezen; zie *Smeltkroes*.
Kroes (*gekruld*), bn. en bw.: *een neger heeft kroeze haren*, dicht of fijn gekruld; -zer; -**har'ig** (*hebbende kroeze haren*), bn.: een -*e Mulatin*; -**har'igen** (*het negerras*), m. mv.; -**kop** (*persoon met kroes haar*), m. en v. -koppen; -**kop** (*hoofd met kroes haar*), m. koppen; *wat heeft die knaap een -!*
Kroes'ziekte (*plantk. krulziekte*), v. gmv.
Kroes'zen (*kroes worden of maken*), ik kroesde heb en het is gekroesd: *zijn haar begint te -*.
Kroft (*hol, spelonk, krocht*), v. kroften.
Krok (*plantk. onkruid, wilde wikke*), v. krokken.
Kro'ken (*kreuken*), ik krookte, heb gekroekt: *het keerend tij doet 's zomers nauw den spiegel der zee -*, (*Staring*).
Krokot'je (*zeker klein baksel*), o. -jes; soms, *Croquet*.
Krokodil' (*tweelachtig monster, geschubde of gepantserde hagedis in den Nijl, bij Java, in de meren en rivieren van Madagascar, enz.*), m. -len; er zijn drie geslachten: de gewone -, de alliga'tor en de gaviaal' of gavia'lis, zie ald.
Krokodil'lenelieren, o. mv.: *de ichneumon spoort op en verblindt -*; -**tranen** (*ge-*

huichelde, verraderlijke tranen), m. mv.: *het volksgeloof meent, dat de krokodil, in het riet liggend, het schreien van een klein kind gaat nabootsen, om zoo menschen te lokken*.
Krokodil'level, o. -vellen; -**leder**, o. gmv.: *een portemonnaie van -leder*.
Kro'kus (*lischbloemig bolplantje: lentebloem*), m. -sen; soms, *Crocus*.
Krol (*klein, nietig huisje*), o. krollen. w. g.
Krol'len (*schreeuwen, lollen v. katten in den paartijd*), poes krolde, heeft gekrold.
Krolsch (*hitsig*), bn.: een -*ekat*; -er, meest -.
Krom (*gebogen, niet recht*), bn. en bw.: een -*me spijker*, een -*me lijn*; zegsw. -*me sprongen maken*, losbandig leven, verkeerde dingen doen; *zijn vingers zijn of staan -*, hij is diefachtig; -*liggen*, zie ald.; zegsw. *het geld, dat stom is, maakt recht wat - is*, rijmpje, dat op de macht v. h. geld zinspeelt, zelfs bij processen; -mer, -st.
Krom'been (*persoon*), m. en v. -beenen.
Krom'bek (*een soort v. doperwt*), m. -ken.
Krom'buigen (*iets zóó buigen, dat het gebogen blijft*), ik boog -, heb -gebogen: *een tak -*, *een staaf -*, *een leidingbuis -*.
Krom'groelen (*scheef, bochtig worden in zijn groei*), het groeide -, is -gegroeid: *een mensch kan -*, *een boompje kan -*; -**hals** (*persoon*), m. en v. -halzen; -**hals** (*glazen kolf*), v. -halzen, zie *Retort*; -**hals** (*plantk. onkruid op bouwlanden*), v. gmv.; -**hout** (*denachtige boom*), m. -en; -**hout** (*scheepst. een stuk kromhout: kniehout*), o. -en.
Krom'liggen (*gebrek hebben, zich moeten bekrimpen*), ik lag -, heb -gelegen: *op 't einde van de maand moeten -*, *geldgebrek hebben*; -**lijniq.**, bn.: *de cirkel, de ellips, de kegel-snede is een -lijniq. figuur*; -**loopen** (*niet recht op of in rechte richting*), ik liep -, heb -gelopen: *e. oud moedertje loopt -*; *e. lijn, e. weg, e. rivier kan -*, gebogen of bochtig zijn.
Krom'me (*kromme persoon*), m. en v. -n.
Krom'me (*meek. gebogen lijn*), v. krommen, ook, *Kurve*: *een cirkelboog is een -*.
Krom'men (*doen buigen*), ik heb en het is gekromd: *een dwig - bij het vuur*; zegsw. *het recht -*, *onrechtvaardig zijn*; *zich -*.
Krom'mer (*scheepst. kromhout*), m. -s.
Krom'mes (*gebogen mes van schoen- of zadelmaker*), o. -messen.
Krom'ming (*kromte, bocht*), v. -en; *de - v. e. kust, v. e. weg, v. e. dijk, in de wervelkolom*.
Krom'meus (*persoon*), m. en v. -neuzen.
Krom'mo (O.-I. *de inlander in 't algemeen, ook, de inlandsche soldaat in Atjeh*), m. kromo's.
Krom'praten (*gebrekkig spreken als jonge kinderen*), het kind praatte -, heeft -gepraat; zie: *Kromspreken* en *Kromtaal*.
Krom'sluiten, ik sloot -, heb -gesloten: *een gevangene -*, hem, door de hand- en voetboeien met kettingen te verbinden, dwingen krom of gebogen te liggen.
Krom'spreken (*gebrekkig de medeklinkers vormen*), hij sprak -, heeft -gesproken: *neem Lambert dan, die spreekt nog -*, (*Ter Haar*); zie: *Kromtaal* en *Kromtong*.
Krom'staart (*vogel met gespleten staart; ook munt der 14e-15e eeuw: 2 groot*), m. -en.
Krom'staf (*staf v. e. bisschop of abt*), m. -staven, fig. symbool der geestelijke macht; ook, het bisschoppelijk gebied: *onder den - wonen*, in een bisdom, gesch.; zie *Krootse*.
Krom'steven (*zeker vaarttuig*), v. -stevens.

- Krom'taal** (gebroken taal), v.; een gebrekkig spreker: *hij is een -*, zie Kromtong.
- Krom'talen** (gebroken een taal spreken), hij heeft gekromtaald, fig. een taal radbraken.
- Krom'te** (buiging, kromming), v. -n.
- Krom'tong** (kind, dat kromtaal spreekt, b.v. nogge voor rogge, ammer voor arm, enz), m. en v. -n; -**tongig** (z'n taal radbrakende), bn. en bw.
- Krom'tongen** (slecht een taal spreken, kromspreken), ik heb gekromtongd.
- Krom'trekken** (krom worden of zich buigen door tocht of hitte), de plank trok -, is -getrokken: *een tafel kan -, een deur kan -*.
- Krom'voet** (persoon met kromme voeten), m. en v. -voeten.
- Krom'zwaard** (gebogen zwaard), o. -zwaarden: *het Turksche - bracht schrik aan Weenen en Euroop, 1683*, (Da Costa).
- Kro'ne** (Zweedsche zilvermunt, ± f 0.66), v. kronen: *een - is 100 ore*; zie Kroon.
- Kro'nen** (toeien, sieren met een kroon), ik heb gekroond: *zegsw. het einde zal het werk -*, de grootste eer is de voltooiing van het werk; *een gekroond hoofd*, regeerend vorst.
- Kroniek** (verhaal, dat op zich zelf staande feiten vermeldt in chronologische orde: uitgebreid jaarboek, een stad, een gewest betreffende), v. kronieken: *de - levert de bouwstof aan den geschiedschrijver*; *de - op rijm, tot 1305, van Melis Stoke, cleric v. Floris V*; -**achtig** (als een kroniek), bn.: *een - verhaal*.
- Kroniekma'tig** (kroniekachtig), bn. en bw.
- Kroniek'schrijver** (schrijver v. e. kroniek), m. -schrijvers; zie Rijkmkroniek.
- Kro'ning** (het kronen), v. kroningen.
- Kro'ningsfeest** (-festiviteit), o. -feesten; -**insignes**, o. mv., zie Rijksinsignes; -**plechtigheid** (ceremoniën), v. -heden.
- Kron'kel** (kromming), m. -s: *een - in een touw, in een darm, enz., draai, kink*; -**bocht** (bocht, welke kronkelig is), v. -en: *een bleke dame, die gedurig de -bochten van haar boa had zitten te verschikken*, (C. O.); zie Krinkel.
- Kron'kelem** (kronkels vormen), ik heb en het is gekronkeld: *een touw, een slang, een pier kan -*; zie Krinkelen.
- Kron'kelig** (bochtig), bn.: *een - pad, d. i. vol kronkels en bochten*; -er, -st.
- Kron'kelpad** (slingerend pad, bochtig pad), o. -paden: *de -paden door een veen*, zie Meijel; fig. *de -en der staatkunde, de -en van het Romeinsche recht*; -**weg**, m. -wegen: *de -wegen van een park*; fig. *langs -wegen gaan*, niet recht door zee gaan.
- Kron'nos**, myth. dezelfde als Saturnus.
- Kront'jong** (O.-I. zeer primitieve, meest eigengemaakte soort van gitaar), v. -s.
- Krooi** (menigte, troep), v. -en: *een heele -*.
- Kroon** (vorstelijk hoofdtooisel, teeken der vorstelijke waardigheid), v. kronen: *een konings-, een keizers-, een hertogs-, een graven-*; ook de vorstelijke waardigheid zelf: *de - van Nederland, v. Duitschland, v. Engeland, enz.*; *goederen der -*, d. i. van de soevereiniteit; *de rechten der -*, de raadslieden der -, zie ook Kroondomein; *zegsw. iem. de - op het hoofd zetten*, hem kronen, tot vorst maken; *de - neerleggen*, afstand doen van de regeering; fig. *de - der eer, der deugd*, luister, voortreffelijkheid; *de - van het hoofd nemen*, iem. eer wegnemen; *de - is hem van het hoofd gevallen*, al z'n luister of eer is heen; *de - spannen*, de eerste, de voornaamste zijn, eig. d. krans om h. hoofd binden, fig. d. overwinnaar zijn in een wedstrijd: *de - der schoonheid spannen*, (Staring); *iemand naar de - steken*, met hem wedijveren in eer, hem de kroon trachten te ontnemen; *Java steekt in natuurschoon Zwitserland naar de -*, (Veth); bovenste, uitstekende rand van iets: *de - van een fraaie spiegellijst, de - van een kies*; zie ook: Kroonlijst alsmede Bloemkroon en verder: Burger-, Doornen- en Eikekroon; ook: Tiaar en Diadeem.
- Kroon**, de ijzeren -, v.: de kroon der vroegere koningen van Lombardije, aan de binnenzijde met een ijzeren ring, gesmeed uit een der nagels van de kruisiging van Christus.
- Kroon** (ridderorde), v.: *de orde van de Eikekroon, de Oostenrijksche orde van de IJzeren -*, enz.
- Kroon** (allerlei gouden en zilveren munt met een kroon er op), v. kronen: *de Zweedsche -*, *de Noorsche -*, ook, *de Deensche - is f 0.66 = 100 ore*; *de - van Oostenrijk-Hongarije = ± f 0.50 = 100 heller*; *de Engelsche - is 5 shilling, of f 3.00*; *de Fransche - was f 3.90*; *de Brabantsche - was f 3.90*, enz.
- Kroon** (veelarmige van het gewelf neerhangende kandelaar, lichtkroon, kerkkroon), v. kronen.
- Kroon** (kruin, bovendeel), v. kronen: *de - van een eik, van een beuk*, de uitgebreide takken; *de - van ons hoofd*, top.
- Kroon** (plantk. het gekleurde bloembekleedsel), v. kronen: *de bloem- der roos is wit of rood*.
- Kroon** (sterrenk. sterrenbeeld), v.: *de Noorder-, de Zuider-*.
- Kroon** (uithangbord van café of hotel met een vorstenkroon), v. gmv.: *in de - logeeren*.
- Kroon'balk** (bouw. sluitbalk), m. -balken.
- Kroon'bloemigen** (plantk. planten, waarbij de meeldraden uit de bloemkroonschijnen voort te komen), v. mv.; zie Bodembloemigen.
- Kroon'daaler** (in Z.-Duitschland oud-zilverstuk van ± f 2.50), m. -s; zie Patakon.
- Kroon'domein** (onroerend goed, behoorend aan den staat, waarvan de kroon de inkomsten geniet), o. -domeinen.
- Kroon'duif** (Oostindische vogel), v. -duiven; -**erwt** (bijzondere soort van ewrt), v. -en; -**glas** (kalkglas), o. gmv.; -**juweel** (juweel v. d. staat, ten dienste v. d. vorst), o. -en; -**kruid** (vlinderbloemige plant), o.; -**lijst** (vooruitspringende bovenlijst aan den voorgevel), v. -en; -**luchter** (van het gewelf afhangende lichtkroon), m. -s; -**prins** (vermoedelijke troonopvolger), m. -prinsen; -**prinses**, v. -sen; -**raad** (de gezamenlijke raadgevers der kroon), m. -raden; -**rad** (kamrad met horizontaal liggende tanden), o. -raden, -raderen; -**vogel** (een soort v. reiger, een kraanvogel), m. -s: *de - leeft op de kust v. Guinea*; -**werk** (mil. voorwerk van een bastion), o. -werken.
- Kroos** (plantk. water- of moeraslinze, eendenkroos), o. gmv.; ook: Kroost.
- Kroos** (vl. interest van een kapitaal), m. gmv.
- Kroos** (kuipersterm. inkeping in de duigen), v. krozen; zie Gergel.
- Kroos'je** (kleine pruim uit Damascus), o. -s: *zegsw. om -s gaan*, om zeep gaan.
- Kroost** (afstammelingen, kinderen), o. gmv.

het — van Adam, wij menschen; voor vrouw en — zorgen, (C. O.)

Kroot (beetwortel, biet, boet), v. krotten.

Kroot'se (bisschoppelijke kromstaf), v. — n.

Kroozig (vol eendenkroos), bn.: een — e plas.

Krop (kropslaplant), v. kroppen: tien kroppen voor een dubbeltje! — je, o. — jes.

Krop (ongebuid tarwemeel), o. gmv.; zie Kropbrood.

Krop (zakvormige verwijding van den slokdarm of de voormaag v. vogels), m. kroppen: hoenders, duiven, papegaaien, dagroofvogels hebben een —; zegsw. een — in de keel hebben, zenuwachtig aangedaan zijn, niet kunnen spreken van aandoening; dat steekt mij in den —, daar ben ik erg kwaad over, dat hindert mij.

Krop (gezwel aan den hals onder de kin), m. kroppen; zie Kropgezwen.

Krop'aar (grassoort, zwenkgras), v. gmv.

Krop'ader (ontl. halsader), v. — aderen.

Krop'brood (brood van ongebuid tarwemeel of van krop), o. gmv.; in 1914: oorlogsbrood.

Krop'gans (een soort van pelikaan, grootste zwemvogel in Klein-Azië), v. — gansen.

Krop'gezwel (zwellling v. d. schildklier vóór het strottenhoofd), o. — len: bij bergbewoners vindt men veelal — gezwellen; ook Krop.

Krop'pen (den krop vullen, mesten), ik kropte, heb gekropt: gansen —.

Krop'pen (in den krop blijven steken), het kropte, heeft gekropt: droog brood krop.

Krop'pen (fig. uithouden, ten einde volhouden): iets niet kunnen —, hij zal het er wel —.

Krop'perd (dierk. kropduif), m. kropperds.

Krop'pig, bn.: een — e peer d. i. wrang; fig. haatdragend: — om iets zijn; — er, — st.

Krop'salade, meestal: **krop'sla** (slaplant, welke een krop vormt), v. gmv.

Krot (armoedig huisje, morsige hut), o. — ten.

Krot'stroop (stroop uit beetwortelen), v.; — suiker (suiker uit beetwortelen), v. gmv.

Krot'szen (een duig van een kroos of gergel voorzien), ik kroosde, heb gekroosd.

Krot'schen (kreunen, klagen, sukkelten), ik krotte, heb gekrot; — erd, m. — s.

Kruid (plantk.: klein gewas, dat een sappigen stengel heeft), o. — en: adder —, borst —, boon —, citroen —, duizendgulden —, nies —, pijp —, pijl —, wormkruid, zie ald.; er zijn aromatische — en, b.v. munt, marjolein, lavendel, venkel, salie, zie ald., ook, geneeskrachtige — en, b.v. kamille, wormkruid, alsem, zie ald.; — achtig (lijkende op een kruid), bn.: een — e plant; — boek (herbarium), o. — en.

Kruid'en (met specerij vermengen), ik kruidde, heb gekruid: de spijzen —, den wijn —; fig. een verhaal —, aardig maken met allerlei geestigheden, moppen, klanknaboetsingen, enz.

Kruidenier' (winkelier, kleinhandelaar in koffie, thee, rijst, meel, zout, zeep, gedroogde vruchten, stokvisch, specerijen, enz.), m. — s.

Kruideniers'waren (waren, die in den kruidenierswinkel verkocht worden), v. mv.; — winkel (winkel v. d. kruidenier), m. — s.

Kruiderij' (specerij), v. kruiderijen.

Kruiderwijn (wijn met aromatische kruiden bereid), m. gmv.: om — te leppen, (Bild.); — wordt in den regel warm gedronken, de kruiden zijn kaneel, notemuskaat, kruidnagelen.

Kruid'ig (specerijachtig gekruid), bn.: een — e saus; fig. een — meisje, een keurig net meisje; bw.: ze is — gekleed; — er, — st;

— heid (fig. keurigheid, netheid), v. gmv.

Kruidje-roer'-mij-niet (plantje), o. kruidjes-roer-mij-niet of kruidje-roer-mij-nieten; fig. een snibbig, kribbig meisje; een kregelig persoon: een podagraltijder is veelal een —.

Kruid'kaas (gekruide kaas, b.v. komijnkaas), (als voorwerp), v. — kazen, (als stofnaam), v. gmv.; — koek (peperkoek, snipperkoek), m. — koeken, (als stofn.), v. gmv.; — kunde

(botanie), v. gmv.: — is de wetenschap der planten; — kundige (botanicus), m. — n: een — is iem., die in de kruidkunde ervaren is; — nagel (O.-I. gedroogde bloesemknop van den kruidnagelboom, specerij), m. — s;

— nagelboom (O.-I. boom op de Molukken), m. — en: elke — boom levert 1—5 kilo kruidnagelen; — noot (muskatnoot), v. — noten;

— tuin (plantentuin), m. — en; zie Hortus.

Kruie'n (met een kruiwagen vervoeren), ik krooi of kruide, heb gekrooien, gekruid; — or (de man, die met goederen te kruien den kost verdient), m. — s: de A'damsche kruier.

Kruie'n (door den stroom voortgestuwd worden en op elkaar schuiven, van ijsschollen), de rivier heeft al een dag gekruid; z. IJ'sdam.

Kruif'ig, zie fig. Kruidig: ze was — gekleed; — er, — st.

Kruik (aarden vaatwerk, urn), v. — en: een water —, een bier —, een wijn —, een olie —, een inkt —; spreekw. De — gaat zoo lang te water, tot zij breekt, men kan zoo lang met een aarden kruik water gaan scheppen, tot zij breekt, fig. men kan langen tijd iets gevaarlijks doen, maar eindelijk loopt het mis: de nadeelige gevolgen zal men eens ondervinden.

Kruik'blad (plantk. gele plomp), o. — bladen, — bladeren, — blaren.

Kruik'en (op of in kruiken tappen), ik — te, heb gekruikt. w. i. g.

Kruil, v.: iets zeggen om de —, voor de grap.

Kruil'en (kirren of koeren van duiven), zij — de, heeft gekruild.

Kruiling (kleine, fijne appel), m. — s, — en.

Kruil'loon (loon voor het kruien), o. — loonen.

Kruim (het zachte binnenste van brood, van aardappelen), v. kruimen: zegsw. daar zit — in, pit, kern, geest.

Kruim'el (kleine kruim), v. — s, — en.

Kruim'elen (kruimels maken), ik kruimelde, ik heb en het is gekruimeld; —aar (fig. kleingeestig man, karig man), m. — s; —ig (in kruimels vallende), bn.: — brood — ingen (brokjes b.v. van scheepsbesluit), m. mv.

Kruim'en (in kruim vallen), het kruimde, heeft gekruimd: die aardappels — erg.

Kruim'ig (kruimelig, veel kruim gevende), bn.: — brood, — e aardappelen; — er, — st.

Kruin (eig. kroon van haren), v. kruinen: de — van het hoofd; fig. top: de — v. e. berg, de — van een dijk; de — krijgen, kruin-schering of tonsuur, zie Kruinschering.

Kruin'punt (schedelpunt, zenith), o. — en.

Kruin'schering (het scheren der kruin van R.-K. priesters, als zinnebeeld der doornenkroon), v. — scheringen, zie Tonsuur.

Kruip'-door-den-tuin (aardveil), o. gmv.; zie Hondsdraf.

Kruif'pelings (al kruipende), bw.: — naderen.

Kruif'pen (zich al schuifend voortbewegen), ik kroop, heb en ben gekropen; zegsw. in zijn schulp —, bang worden, zich terugtrekken.

Kruif'pend (fig. laag, verachtelijk, al te vleierend), bn. en bw.: — e taal, een — e houding, — e manieren, een — karakter; hij is — be-

leefd, zij is — nederig, slaafs; —er, —st.
Kruipende dieren, o. mv.; tot de — behooren: hagdissen, slangen, krokodillen, schildpadden, kikvorschen, padden, salamanders, enz.; zie: Reptielen en Amphibiën.

Kruifper (iem., die kruipt, b.v. een kind; fig. lage vleier), m. kruipers.

Kruifperijf (laaghartige vleierij), v. —en.

Kruifperwt (zekere kleine erwt), v. —en.

Kruifhaantje (krielhaan), o. —s; —**hennetje**, o. —s, ook: Krieltje; —**hol** (stuiphol, eng, onderaardsch hol), o. —hollen; —**wilg** (zekere kleine wilg), m. —en.

Kruis (bekend werktuig tot voltrekking der meest oenteerende doodstraf bij de Romeinen, enz.), o. kruisen: een — voor dien slaaf!

Kruis (voorwerp, bestaande uit twee dwars-overeenliggende balken, lijnen, enz.), o. —en: een Oostersch — of +, in de rekenk. het teeken plus; een St.-Andreas- of X, in de rekenkunde het teeken maal; een Latijnsch — of †, hetwelk bet. overleden of gestorven; een Romeinsch getalmerk of X, d. i. tien; zegsw. de vijf kruisjes al achter den rug hebben, al meer dan vijftig jaar zijn; boven de drie —jes zijn, boven de 30 jaar.

Kruis (symbolisch teeken, vooral in de R.-K. kerk), o. kruisen: het — op een graf, het — op een toren; zegsw. het — aannemen, gesch. ter kruisvaart gaan.

Kruis (kruissteeken), o. —en: hij sloeg plechtig een —, een — maken en dan bidden.

Kruis (leed, ramp, ongeval, wederwaardigheid), o. kruisen; —**je** (kleine ramp, gering leed), o. —s; zegsw. Elk huisje heeft zijn —je, elk moet zijn — dragen, leed, kommer; die drukfouten zijn een —! kleine —jes dragen, (De Gén.); een bitter —, (De Gén.); huizen zijn —en, huurders geven leed; het is een — met dien kwajongen, hij geeft veel leed door zijn ondeugd; scherts. ziedaar mijn huis —, huisplaat, huisvrouw.

Kruis (uiterlijk teeken of naam eener menschlievende of liefdadige vereeniging), o. gmv.: het Roodde —, internationale vereeniging tot hulp van in den oorlog gekwetsten; het Groene —, Ned. vereeniging voor ziekenverpleging en volksgezondheid; het Groene —, Oostenr. vereeniging tot hulp aan hen, die bij bergtochten een ongeluk krijgen.

Kruis (hand-teeken), o. —en: iets met één — of met drie —en teekenen, in plaats van met zijn naam, ingeval men niet schrijven kan.

Kruis (ordeteeken), o. kruisen: het Metalen —, Ned. eere-teeken uit den Tiendaagschen veldtocht; het — van Lombok, voor hen, die aan de expeditie naar dat eiland hebben deelgenomen in 1896; een ridder —, ridderorde.

Kruis, o. het ijzeren —: Pruisische militaire ridderorde in 2 klassen, Bismarck (1815—'98) stelde deze ridderorde het hoogst onder alle orden, die hem werden.

Kruis (wap. een teeken in een adellijk wapen), o. —en: een — van zilver op een blauw veld; evenzoo: de drie —en in het A'damsche wapen.

Kruis (de zijde van een muntstuk met een kruis er op), o. — of munt, d. i. de zijde met het kruis er op of de keerzijde; — of munt spelen, met centen opwerpen en dan laten raden: zegt de meespeler — of kop, dan zijn al de munten met een — of beeld of kop boven, van hem; — noch munt hebben, geen geld hoegenaamd hebben, arm of berooid zijn.

KOENEN, Verkl. Handw.boek.

Kruis (sterrenk. sterrenbeeld a. d. zuidelijken hemeltrans), o.: het prachtige, zuidelijke —.

Kruis (achterdeel van den rug bij paard of ezel), o. kruisen; zegsw. pijn in 't — hebben, in dat deel, hetwelk loopt van de lendenen tot den staart; ook bij den mensch het rugdeel lager dan de lendenen.

Kruis (muz. kruissteeken, nl. ♯), o. —en: het — duidt aan, dat de noot, waarvoor het staat, een halven toon moet worden verhoogd.

Kruis (in nering of bedrijf een voorwerp, dat op eenig kruis gelijkt), o. kruisen: het — van een garenrol, (touwslager); het — van een anker, (scheepst. nl. bovendeele); het — van 't gevest van een degen (bovenstuk); het — van een broek, (kleerm. het deel, dat zich tusschen de beide pijpen bevindt).

Kruisafneming (beroemde altaar-schilderij van Rubens, in de kathedraal van Antwerpen), v. gmv.; —**arm** (dwarsbalk van een kruis), m. —en; —**band** (kruiselings over elkaar gelegde strooken papier, om brief of drukwerk), m. —en: iets onder — verzenden; —**beeld** (kruis, met een Christusbeeld er aan gehecht), o. —en; z. Crucifix; —**bek** (dierk. vinkachtige vogel met gekruisten snavel), m. —bekken: de — is rood van kleur, de — leeft in ons land in hooge pijnboomen; —**berg** (de heuvel Golgotha bij Jeruzalem), m. gmv.; zie Calvarieberg; —**berg** (rijksopvoedingsgesticht bij Doetinchem voor verwaarloosde en geesteszwakke knapen, dienende als observatiehuis), m. gmv.; van den — uit worden de bestedelingen gezonden naar het rijks-gesticht bij Amersfoort, waarna „Veldzicht" te Averest zal dienen tot opleiding voor landbouw of ambacht.

Kruisbes (eig. kroesbes of kroezelige bes: heester met groote behaarde groengele bessen), v. —bessen; ook, de vrucht zelf; zie Klappes.

Kruisbessboom (heester, waaraan de kruisbes groeit), m. —en; —**struik**, m. —en.

Kruisbessenmeeldauw (e. uit N.-Amerika afkomstige zwamachtige meelstof, als bederf op de bladeren v. d. kruisbessboom), m.

Kruisbessenvla (Limburgsch gebak, met gekookte kruisbessen overdekt), v. —vlaas.

Kruisbestuiving (plantk. bevruchting der stampers met stuifmeel van een andere gelijksoortige plant), v. gmv.

Kruisbezle (kruisbes), v. —beziën; —**bezleboom**, m. —en; —**bezlestruik**, m. —en.

Kruisbloem (bouwk. bladervormige steenbloem op den top van torens en gevels), v. —bloemen: de —en op de torens van den Keul-schen dom zijn 6.25 M. hoog, zie Fleuron;

—**bloemigen** (plantk. familie van 200 geslachten en 1600 soorten), v. mv.; aan de kruiselings geplaatste bloembladen ontieent deze familie haar naam: rapen, radtj, kool zijn —; —**boog** (groote kruis-schietboog met stalen veer), m. —bogen, zie Armborst;

—**daalder** (Albertus-daalder, met een kruis er op gestempeld, ± f 2.40), m. —s: de — of Albertyn is geslagen onder Albertus van Oostenrijk als soeverein in de Z.-Nederlanden (1598—1621); —**distel** (familie derschermbloemigen), v. —s: de — is een overblijvende plant; —**dood** (de dood aan het kruis), m. gmv.; vooral: de — van Jezus; —**doorn** (volksnaam voor den kruisbessstruik, ook, van de kruisbes), m. —s; —**doornmoes** (kooksel van kruisbessen met suiker), o. gmv.

Kruis'elings, bw.: de beenen — over elkaar geslagen, bij wijze van een kruis, dwars; — **lingsch**, bn.: de — e straatjes van het dorpje, d. i. de elkaar kruisende straten, ook, dwarsstraatjes; ook: *Kruislings*, — *lingsch*.

Kruis'en (*kruiswijze plaatsen*, — *voorbijgaan*, enz.), ik kruiste, heb gekruist: de armen op de borst —, de beenen —; onze brieven hebben (elkaar) gekruist; De Ruyter moest in de Middellandsche Zee —, op en neer varende, op de zeeroovers uitzien.

Kruis'en (aan 't kruis hechten), ik kruiste, heb gekruist: Jezus werd gekruist tusschen twee moordenaren; ook: *Kruisigen*.

Kruis'er (*snelzeilend, licht oorlogsschip*, ook, *kruisend schip*), m. kruisers.

Kruis'gang (*open gaanderij, overdekt met kruisgewelven; zuilengang om den binnenhof van oude kerken en kloosters*), v. — en: de — dient als wandelgang der kloosterlingen; — **gebed** (*R.-K. gebed, dat verricht wordt met uitgebreide armen*), o. — gebeden; — **gewelf** (*bouwk. gewelf, uit twee zich kruisende bogen bestaande*), o. — gewelven; — **haring** (*haring, gevangen na den dag van kruisvinding, d. i. na 3 Mei*), m. — en, (stofnaam), v. gmv.; — **heer** (*lid eener geestelijke orde, genaamd: orde van het H. Kruis*), m. — heeren: de orde der — heeren werd in 1211 gesticht door Theodorus de Celles te Hoey in België; — **hout** (*het kruis, waaraan Jezus stierf*), o. gmv.

Kruis'igen (*aan het kruis nagelen*), ik heb gekruisigd; — **ing** (*gruwelijke en onteerende doodstraf bij de Romeinen, waarbij de lijder stierf van pijn, honger, uitputting, vooral toegepast op slaven*), v. — en: — de v. Christus.

Kruis'ing (*paring van dieren van verschillende ras*), v. — en: de — van paardenrassen.

Kruis'ing (*snijding*), v. — en: de — van twee wegen, ook, van twee lijnen, schepen, enz.

Kruis'jassen (*het kruis-jas-kaartspelspelen*), d. i. een spel van twee paar gematen, waarin de jas of boer de hoogste troef is, ik heb gekruisjast; zie: *Jassen* en *Smousjassen*.

Kruis'jesdag (*R.-K. Aschwoensdag of eerste dag in de vasten*), m. gmv.: op — gaat men een kruisje halen, dat nl. door den priester op het voorhoofd wordt aangebracht; deze bezigt daartoe palmasch met water en spreekt in 't Latijn de woorden: Gedenk, o mensch, dat gij stof en asch zijt en tot stof zult vergaan.

Kruis'kerk (*kerk in den vorm v. e. kruis*), v. — en: de *St.-Jan in Den Bosch* is een grootsche —; — **kozijn** (*ouderwetsch raamkozijn met kruisbalken*), o. — en: de bovenste verdieping had — en in 't lood, (C.O.); — **kruid** (*familie der samengesteldbloemigen*), o. gmv.: het — groeit op moerasland; — **lings**, — **lingsch**, zie *Kruiselings*; — **mes** (*korte dolk, aan twee zijden scherp*), o. — sen: een — had bij het gevest een dwarse steng, wat het op een kruis deed lijken, (Consc.); de lieden der goede steden d. i. de vrije burgers mochten alleen dit wapen dragen, (Consc.); — **net** (*vierkant vischnet*), o. — netten; — **paad** (*dat deel eener kruiskerk, waar de kruisbalken elkaar snijden*), o. — en: op het — van de *St.-Jan in Den Bosch* staat een fraaie koepel; — **proef** (*een der ordaliën*), v. — ven: bij de — moesten aanklager en beschuldigde een kruis met opgeheven handen omhoog houden, wie 't eerst de handen liet zakken, had het pleit verloren.

Kruis'punt (*snijpunt van lijnen, van wegen,*

spoorbanen, enz.), o. — en; — **ra** (*ra van den bezaansmast*), v. — raas; — **rad** (*draaiboom, tourniquet*), o. — raden, — raders; — **ridder** (*ridder-kruisvaarder*), m. — s; — **spin** (*grootte tuinspin met een wit kruis midden op den rug*), v. — spinnen: de — maakt een radvormig web of net; — **staf** (*een lange staf met een kruis op den top*), m. — staven; — **steek** (*kruiselings gelegde naaisteek*), m. — steken.

Kruis'straat (*dwarsstraat, die nl. een andere straat kruist of snijdt*), v. — straten; — **teeken** (*symbolische handeling bestaande in het maken of slaan van een kruis met de rechterhand*), o. — s; — **titel** (*schandbord, vermeldend de reden der kruisiging, aan het bovenende van 't kruis*), m. — s, zie **I. N. R. I.**; — **tocht** (*krijgstocht in de Middeleeuwen tot bevrijding van het H. Land*), m. — tochten: de geschiedenis vermeldt zeven — en, de eerste — had plaats onder Godfried van Bouillon (1096—'99), de zevende onder Lodewijk den Heiligen, (1270).

Kruis'tocht (*tocht v. e. marineschip op zee, zwerftocht op zee, het kruisen op zee*), m. — en: een — doen op de Zuiderzee, in de Noordzee; — **vaan** (*lange wimpelvlag, hangende aan een kruisstaf*), v. — vanen; — **vaarder** (*toenmalige deelnemer aan een der zeven kruistochten*), m. — s; — **vaart** (*eig. gang met een kruis op den schouder naar het H. Land*), v. — en: ter — gaan, aan een kruistocht deelnemen; — **verband** (*bouwk. overdwarse verbinding bij metselwerk of een getimmerde*), o. — en; — **verbond** (*R.-K. vereeniging tot drankbestrijding*), o. gmv.; — **verhoor** (*verhoor door den advocaat van de tegenpartij*), o. gmv.; — **vormig** (*in den vorm v. e. kruis*), bn.: een draaiboom of tourniquet is —; — **vuur** (*geweevuur, dat v. twee kanten tegelijk komt, zoodat de kogellijnen elkaar kruisen*), o. gmv.: fig. een — van vragen, die nl. van verschillende rechters komen, b.v. voor de rechtbank; — **weg** (*rij van 14 voorstellingen, welke betrekking hebben op den tijdsweg van Jezus*), m. — en, zie *Statie*; — **weg** (*kruisende weg, plaats waar twee wegen elkaar kruisen*), m. — wegen; — **wijze**, — **wijs** (*op de wijze van een kruis*), bw.; — **woord** (*woord, aan het kruis gesproken*), o. — en: de zeven — en van Jezus; — **zeel** (*helpzeel, hennepzeel*), o. — zeelen; — **zeil** (*middelzeil v. d. bezaansmast*), o. — en.

Kruit (*springstof, in 't begin der 14e eeuw uitgevonden door Berthold Schwarz*), o. gmv.: — is een mengsel van 74 deelen salpeter, 16 deelen zwavel en 10 deelen fijne houtskool; ook, *Buskruit*, zie ald.; de Chineezzen en Arabieren kenden het — reeds in de 10e eeuw; met los — schieten, zonder kogels; zegsw. zijn — drooghouden, zich gereedhouden tot den strijd; geen schot — waard zijn, hoegenaamd niets; al zijn — verschoten hebben, fig. niets meer kunnen doen, uitgeput zijn in zake van verdediging of van argumenten, al zijn weermiddelen verbruikt hebben; rookloos —, zie ald.

Kruit'damp (*rook van ontbrand kruit*), m. — en: het slagveld hing vol —; — **doop** (*vuurdoop*), m. gmv.; — **fabriek** (*inrichting tot het maken van buskruit*), v. — en: de eerste — werd gebouwd te Straatsburg in 1340, in 1344 volgde die te Spandau.

Kruit'hoorn, — **horen** (*jagershoorn voor buskruit*), m. — s; — **kamer** (*bewaarpplaats van buskruit, mijnkamer*), v. — s; — **koek**

(stuk aaneengeplakt kruit), m. -en; -**maga-zijn** (kruithuis, bergplaats van kruit), o. -en; -**molen** (kruitfabriek), m. -s; -**schip** (schip, dat kruit vervoert), o. -schepen; -**slijm** (stof, die na de ontplofing overblijft), o. gmv.; -**toren** (torenvormig kruitmagazijn), m. -s; -**wagen** (caisson), m. -s.

Krui'ven (krullen), het kruidde, heeft gekruifd: de golven -, heestergewassen - tegen de heuvelen op. VI.

Krui'wagen (kruikar, voertuig met één wiel en met twee handboomen), m. -s, fig. voorspraak, voorthelper: een - hebben, iem. die ons voorthelpt, steunt, vooral bij het dingen naar een betrekking, b.v. die vriend van je moet goede - wagens hebben; -**wagenstraf** (mil. duanagarheid met den kruiwagen), v. gmv.

Krui'zeel (leeren helpzeel), o. -zeelen; ook: Hennepzeel of Kruiszeel; zie Zeel.

Kruisemunt' (plantk. zeker lipbloemig kruid, waarvan de bladen welriekend zijn), v. gmv.: aftreksel van - is maagversterkend; z. Munt.

Kruk (krukstok, handvat), v. krukken.

Kruk (kleine stoel zonder leuning), v. krukken.

Krak (knoeier, broddelaar), m. en v. krukken: een - van een vent, een sukkel; hij is een - in zijn vak; zij is een - v. een onderwijzeres.

Kruk'as (werktuigk. as, die tweemaal recht-hoekig is omgebogen), v. -assen.

Kruk'je (tabouretje), o. -s.

Kruk'ken (op een krukje loopen, fig. sukkel-en), ik heb gekrukt: zij krukte, toen zij uit de drukte was, (Potg.)

Kruk'kig (sukkelend), bn., ook: Krukkerig.

Krul' (krulvormig iets), v. krullen: een schaaft-, een haar-, een - aan een letter, i. d. staart.

Krul'batterij (grootte krulpruik), v. -batterijen: de 18e-eeuwsche patriciër met zijn -.

Krul'haar (krullend haar), o. gmv.

Krul'hond (poedel), m. -honden.

Krul'ijzer (kapperstangetje, dat, aan de beken veruward, de haren doet krullen), o. -s.

Krul'kop, **krul'lekop** (persoon met krulhaar), m. en v. -koppen; in de bet. van een hoofd met haar, m.: wat heb jij een mooien -!

Krul'lebol (persoon met krulhaar, krulkop), m. en v. -bollen.

Krul'lebol (hoofd met krulhaar), m. -bollen.

Krul'len (in de krul leggen of zijn), ik heb gekruld: het haar doen -, zie: Krulijzer, -tang; zijn haar gaat -; zegsw. gekrulde haren, gekrulde zinnen, (C. O.), de eerste zijn een teeken van wispelturigheid, zie Haar.

Krul'lenjongen (timm. leerjongen, voor wien de verkoop der krullen is), m. -jongens.

Krul'lenmand (mand voor krullen), v. -en.

Krul'letter (stierlijke schrijf- of wel steendrukletter), v. -s; z. Trek- en Drukletter.

Krul'lig (uit zich zelf krullend), bn.: -haar; -er, -st; zie: Krulhaar en Kroes.

Krul'salade (salade met krullende bladen), v. gmv.; -staart (scherts. varken), m. -en; -**tabak** (fijn gekorven tabak, die ineenkrult), v. gmv.

Krul'tang (krulijzer v. d. kapper), v. -en.

Krul'ziekte (plantenziekte, waarbij de bladeren in elkaar krullen), v. gmv.; een perzik heeft vaak de -.

Krupp'-kanon (kanon van geboord gietstaal uit de werkplaatsen van de firma A. Krupp te Essen), o. -kanonnen. (u = oe).

Kryoliet' (een mineraal, op ijs lijkende, voorkomende in Z.-Groenland, ook, ijssteen, gehe-

ten), gmv.: het - wordt gebruikt tot bereiding van aluin, soda en ijsglas.

Kryophoor' (toestelletje of koudekelder van Wollaston, 1803), v. kryophoren: de - dient tot het maken van ijs in het luchtledige.

Kryptoga'men, v. mv.; zie Cryptogamen.

Kub, -**be** (het achterste losse deel van een aalfuik), v. kubben; zie: Kib, Kibbe.

Kubatuur' (berekening van den kubieken inhoud van lichamen), v.; ook: Kuba'tie.

Kub'boot (boot voor de visscherij op aal), v. -booten.

Kubeeren (een getal tot de derde macht verheffen).

Ku'blek (in den vorm van een teerling), bn.: een - e Meter, ook teerling M.; een - e dM., enz.

Ku'blek (teerling), o. -en; -**getal**, o. -len: 27 is een kubiekgetal, nl. 3³; -**wortel** (derde-machtswortel), m. -s: de - uit 1728 is 12.

Kubis'me (richting in de schilderkunst, om alles met blokvormen weer te geven), o. gmv.

Ku'bus (teerling, regelmatig zesvlak), m. kuben, zie Hexaëder en Zesvlak.

Kuch (droge, lichte hoest), v. kuchen.

Kuch (droog kommissiebrood), o. gmv.

Ku'chen (kort en droog hoesten), ik kuchte, heb gekucht: de oude grijsaard zat te -.

Kud'de (menigte, troep), v. kudden: een - schapen; fig. de - van Christus, de christenkerk; -ken, -ke: -kens, -kes.

Kuf (on aanzienlijke kroeg), v. kuffen. w. g.

Kuif'er (wandeling), m. gmv.: op den - zijn.

Kuif'eren (wandelen, een kleine wandeling op zijn gemak doen), ik -de, heb gekuierd; in Twente ook: Kouten, gezellig praten: ik kom van avond wat bij je - , evenzoo: -**draad** (telefoondraad), m. -draden.

Kuif (haarbos, vederbos), v. kuiven: een opgezette -, een haan met een -.

Kuif'aap (dierk. meerkat), m. -apen.

Kuif'bal (bal met een veertje, volant), m. -ballen: zij had den - geslagen, (C. O.)

Kuif'eend (toppereend), v. -en; -**fazant** (fazant met kuif), m. -en; -**kievit**, m. -en; -**koekoek** (zekere Amerik. koekoek), m. -en; -**leenwerik** (wintervogel), m. -en; -**mees** (zwerfvogel), v. -meezen; -**reiger** (reiger met achterhoofdsveeren), m. -s.

Kuif'ken, o. kuikens; zie Kieken.

Kuif'kendif (sperwerachtige roofvogel), m. -dieven: de blauwe -, de grauwe -, de bruine -; de - leeft van vogels, eieren, enz. ook: Kiekendif, Wouw.

Kuil (zeker vischnet), m. kuilen; zie: Wonderkuil, Moordkuil.

Kuil (gat in den grond), m. kuilen: spreekw. Wie een - graaft voor een ander, valt er zelf in, wie een ander ongelukkig wil maken, wordt het zelf.

Kuil'dek (scheepst. dek, dat in 't midden der lengte een laagte heeft), o. -dekkén.

Kuil'len (in een kuil doen), ik heb gekuuld: landb. aardappels -, in den winterkuil leggen.

Kuil'korvet (scheepst. korvet met e. kuildek, gewoonlijk voerende 28 stukken), v. -ten.

Kuil'visscher (visscher op haring in de Zuiderzee, die met den kuil, een zakvormig vischtuig met fijne mazen, werkt), m. -s.

Kuip (houten of metalen vat), v. kuipen: een bad-, brouw-, looi-, mout-, verf-, vleesch-, wasch-, wijn-; zegsw. hij weet niet, welk vleesch hij in de - heeft, met welke menschen hij te doen heeft.

Kuip'en (een kuip, vat of ton maken), ik kupte, heb gekuipt.
Kuip'en (intrigeeeren), ik kupte, heb gekuipt; fig. arglistige middelen aanwenden, in 't geheim samenspannen, met listige kunstgrepen invloed of voordeel trachten te winnen.
Kuip'er (vaten- of tonnenmaker; fig. omkooper, intrigant), m. kuipers.
Kuiperij' (het kuipen, ook, de werkplaats; fig. intrige, arglistige bedriegerij), v. -en.
Kuipersambacht (het vak van kuiper), o. gmv.: -bedrijf (-ambacht), o. gmv.; -boor (avegaar), v. -boren; -dissel, m. -s; -gereedschap, o. -pen; -haak (-klemhaak), m. -haken.
Kuip'hout (duighout, vaathout), o. gmv.
Kuis (knots, kolf), v. kuizen.
Kuis (zeer jonge koe), v. kuizen.
Kuisch (rein, zuiver), bn. en bw.: -e zeden, -e taal; -leven; -er, meest -.
Kuisch (Vlaamsch. schoonmaak), m. gmv.
Kuisch'boom (Zuid-Europese boom of heester met wollige blaren), m. -boomen.
Kuischen (reinigen), ik kuischte, heb gekuischt; de hoenders - pluim en kuif, (Immerzeel); zie *Gekuischt*.
Kuischheid (deugd der eerbaarheid), v. gmv.: de - kwetsen, de gelofte van - afleggen.
Kuisch'kalf (mannetjes-kalf, stierkalf), o. -kalven, -kalveren; ook: -pink, m. -en.
Kuit (vleezig deel van het achter-onderbeen), v. -en, z. Spillebeen; -broek (korte broek, fiets- of knie-broek), v. -en, zie *Culotte*; -gesp (gesp aan den onderluitband der kuitbroek), m. -en, vero.: *Keesjes vader had kuit- en schoengespen gedragen*, (C. O.)
Kuit (zaad van een visch), v. kuiten: -schieten; haring zonder -, zie *Maatjesharing*; zegsw. - of haring van iets willen hebben, zie *Haring*.
Kuit'been (ontl. been, achter het scheenbeen gelegen), o. gmv.
Kuit'endekker (zeer lange, afhangende jas), m. -dekken; de krankenbezoeker droeg een zwarten -, (Potg.), zeer lange slijpjas.
Kuit'enflikker (kruissprong in sommige dansen), m. -flikkers; zegsw. een - slaan, een lichtsprong maken.
Kuit'er (wijfjesvisch, kuitvisch), v. kuiters.
Kuit'vig (een kuif dragend of hebbend), bn.
Kul (laffe praat), v. gmv.: flauwe -. plat.
Kulas' (mil. stootbodem van een kanon, staartschroef van een geweer), v. kulassen.
Kul'koek (onbeteekenende praatjes, fopperij, grap), m. gmv.: het is maar wat -. gmv.
Kulla'ge (de daad van foppen, fopperij), v. gmv. gmv. (g = zij).
Kul'lekenskruid (standelkruid), o. gmv.
Kullen (foppen, er in laten loopen, voor den gek houden, bedotten), ik heb gekuld, gmv.; zich -; -ler (fopper), m. -s. gmv.
Kummel (Duitsch. likeur, uit karwijzaad gestookt), v. gmv.: een glaasje -.
Kun'de (verwant met kond: welgeordende kennis; wetenschap, geleerdheid), v. gmv.
Kun'dig (bedreven, ervaren, geleerd, wetende), bn.: een - man, een - onderwijzer, hij is der zake -; -held (kennis, geleerdheid), v. -heden: gepaste en nuttige -heden, Art. 33 onzer Schoolwet.
Kun'ne (geslacht, sekse), v. gmv.: personen van beiderlei -; ouderdom noch - werd gespaard, grijsaards noch vrouwen.

Kun'nen (in staat zijn, vermogen), ik kan, wij kunnen, ik kon of konde, ik heb gekund: hij kon niet meer spreken; tegen iets -, iets kunnen verdragen, uitstaan; ergens niet uit -, het niet begrijpen; ook, hulpwerkwoord van wijze: hij kan wel verongelukt zijn, hij kon wel eens verwaald zijn, het is mogelijk, dat..., het zou kunnen zijn, dat...
Kunst (eig. het kunnen, de practijk, ook in aesthetischen zin), v. kunsten: de reken-, de meet-, de schrijf-, de kook-, de bouw-, de genees-, de schilder-, de teeken-, de graveer-, de schoone -en, nl. bouw-, schilder-, muziek en poezie; de vrije -en, zie aldaar; de beeldende -en, de schilder-, beeldhouw-, teeken-; een tentoonstelling van oude en nieuwe -, d. i. van kunstwerken van oude en van hedendaagsche meesters.
Kunst (datgene, waar het op aan komt), v. gmv.: dat is nu juist de kunst; zegsw. hebben is hebben, maar krijgen is de -; ook, list, kunstmiddel, kunstgreep, frats en dan meerv.: o, hij (klein Klaasje) kent allerlei -en, (C. O.): dat zijn maar -en van je; hou maar op met die -en!
Kunst (vaardigheid, handigheid, dressuur), v. kunsten: die hond kan allerlei -en leeren: allerlei -jes met de kaarten; ook, bedrevenheid, vingervlugheid; z.: Prestidigitateur, Jongleur, Toovenaar, enz.; verder: de zwarte -, zie *Necromantie*.
Kunst'aas (nagemaakt aas), o. gmv.: men vischt op forellen met allerlei -, vooral met nagemaakte paardenvliegen; -academie (hoogeschool voor beeldende kunsten), v. -s, -miën; -arm (kunstmatige arm), m. -en; -been (kunstmatig been), o. -en; -bloem (nagemaakte bloem), v. -en; -boter (boter, uit vet bereid, margarine), v. gmv.; -draaler (werkmán, die b.v. ivoor draait), m. -ers; -drift (natuurlijke aandrift voor kunst, intuïtie), v. gmv.
Kun'stelooos (zonder kunst; fig. natuurlijk, ongedwongen), bn.: het - looze lied der vogels, eenvoudig, de tegenst. is gemaakt, gekunsteld.
Kun'stenaar (man der kunst), m. -aars, -aren; -ares', v. -sen; zie *Artist*.
Kun'stenmaker (kermisgast), m. -makers.
Kun'st'gebit (valsche gebit: boven of onder b.v. een caoutchouc-plaat, met tanden aan den voorkant), o. -gebitten.
Kun'st'genoot (kunstbroeder), m. -genooten, vr. -e, -n; -genootschap (vereniging van kunstenaars), o. -pen; -geschiedenis (wetenschappelijk verhaal van de ontwikkeling der beeldende kunst), v. -sen; -gevoel (zin voor 't schoone in de kunst), o. gmv.; -gewrocht (grootsch kunstwerk), o. -en; het opera-gebouw te Parijs is een -; de cultuur v. e. volk spiegelt zich af in zijn -en -greep (handgreep, fig. listige streek), m -grepen; -handel (handel in Engelsche Fransche, enz. kunstplaten, in schildertjen, enz., ook, de winkel), m. gmv.
Kun'stig (vol kunst, met kunst; handig, bedreven, met kunst vervaardigd), bn. en bw., -er, -st; -lijk (op kunstige wijze), bw.
Kun'st'je (ijs, dat is gemaakt door of in een ijsmachine, ook, het ijs der banketbakkers), o. gmv.: een blok -, zie *Ijskast*; een schaalte met -; -ivoor (nagemaakt ivoor: 't hoofdbestanddeel is gips), o. gmv.: een beeldje van -; -juweeltje (iets voortreffelijks op 't gebied

van kunst), o. -s: deze **miniaturportretten** zijn -s, zie Juweel; -**kabinet** (kamer, waarin voorwerpen van kunst b.v. beeldhouwwerken of schilderijen tentoongesteld zijn), o. -ten; -**kenner** (iem., die verstand heeft van voorwerpen van kunst en de waarde er van weet te schatten), m. -s; -**kennis** (kennis, welke een kunstkenner noodig heeft), v. gmv.; -**keurig** (uiterst keurig in zake kunst), bn. en bw.: Hij (de Winter) zweeft - op de baan de schaatsenrijders voor, (Staring); ook: op 't gebied v. kunst kieskeurig, moeilijk te voldoen; -**kooper** (kunsthandelaar, vooral koper en verkooper van schilderijen), m. -s; -**licht** (alle licht behalve dat van zon, maan of sterren), o. gmv.: het - omvat gaslicht, elektrisch licht, acetyleenlicht, enz.; -**liefd** (liefde voor of tot de kunst), v. gmv.; -**levend** (de kunst beminnend), bn.: een - publiek, -er, -st.

Kunstmagneet (kunstmatig vervaardigde magneet, nl. door strijking, steeds in dezelfde richting, van week ijzer, met een natuurmagneet of met een anderen kunstmagneet), m. -magneten; naar den vorm worden de -magneten onderscheiden in staafmagneten, hoefmagneten en magneetnaalden.

Kunstmarmor (kunstig nagemaakt marmor), o. gmv.

Kunstmatig (volgens de regelen der kunst), bn.: de -e opschik onzer begraafplaatsen, (C. O.), een -e vermoeding, (v. Deyssel), -e vischteelt; geneesk. -e voeding; bw.: -gezuiverde olie, jonge leeuwen worden - met de zuigtesch grootgebracht, -lezen; -er, -st; -**mest** (chemisch bereide mest, die den gewonen stalrest kan vervangen), m.; -**meststoffen** (soorten v. kunstmest), v. mv., zie: Chilisalpeter, Kalium, Slakkenmeel; -**middel** (middel, om iets door kunst te bewerken; ook, handigheid, slimmigheid, kunstje), o. -en; -**naaldwerk** (een soort van kleinkunst), o. -werken: -is een soort v. borduurwerk met zijde, ook met gouddraad; de grondstof is linnen, zijde, fluweel, brocaat, waarop allerlei figuren, letters, beelden met de naald worden aangebracht: *hun* (der ridders) *breede bandelieren, beschilderd met de naald*, (Bild.); -**nijverheid** (nijverheid, met kunst gepaard), v. gmv.; -**oog** (glazen oog, dat een ontbrekend oog vervangt), o. -en; -**product** (kunstvoortbrengsel), o. -en; -**rechter** (bevoegde kunstbeoordeelaar), m. -s: als - optreden, zie Jury; -**reis** (rondreis v. e. beroemd zanger, tooneelspeler, artist), v. -reizen; -**schilder** (kunstenaar-schilder, fijnschilder), m. -s, zie: Genre-, Landschap-, Portret-, -**stuk** (werk van een kunstenaar, b.v. een fraai schilderij of beeld), o. -stukken; -**tand** (tand v. een kunstgebit), m. -en; -**smid** (smid, die kunstenaar in zijn vak is), m. -smeden.

Kunstterm (technische term), m. -en; -**theorie** (bespiegelende, wetenschappelijke beginselen over kunst), v. -ën; -**vaardig** (bekwaam, vaardig uit aanleg, of bedreven in het technisch gedeelte eener kunst), bn., -er, -st; -**held** (bedrevenheid in de kunst), v. gmv.; -**velling** (verkoop van voorwerpen van kunstwaarde, b.v. schilderijen, beeldhouwwerken, enz.), v. -en; -**verzameling** (verzameling van kunstvoorwerpen), v. -en; -**vorm** (uiterlijke

vorm van een kunstvoortbrengsel), m. -en: de - uit zich in klanken (dichtkunst, muziek), of in kleur en lijn (schilderkunst, beeldhouwkunst); -**werk** (voorwerp of zaak v. kunst), o. -en; -**wijn** (namaak van wijn), m. -en; -**woord** (technische term, een in kunst algemeen aangenomen term), o. -en, ook Kunstterm; -**woordenboek** (nl. met verklaring van kunsttermen), o. -en; -**zaal** (museum), v. -zalen; -**zin** (smaak en gevoel voor het schoone i. d. kunst), m. gmv.

Kuras' (eig. borstharnas van leer, Fr. cuir, later ook van staal of koper), o. kurassen.

Kurassier' (cavalerist met helm en borstharnas, van vóór 1844), m. -siers; -**slaars** (laars met hooge schacht), v. -laarzen.

Kur'ban (Islam: kleine Bairam, zeventig dagen na dit feest gevierd), v. gmv.

Kur'en (fratsen of grappen maken, onnatuurlijk doen), ik heb gekuurd; zich -.

Kur'huis, o. -huizen; -**zaal**, v. -zalen; zie: Koerhuis, Koerzaal. (u = oe).

Kurk (zachte poreuze bast: stof), o.; (stop op een flesch of kruik), v. kurken: zes kurken.

Kur'kogeld (het geld, dat men een hotelhouder voor elke kurk van eigen flesch moet betalen, zoo men in een hotel bij een feest eigen wijn drinkt), o. -gelden.

Kurk'eik (eik, wiens bast een kurklaag heeft), m. -eiken: de - groeit vooral in Spanje en in Portugal.

Kur'ken (van kurk), bn.: een - vloerkleed, een - matje, een - hoed, - zooltjes.

Kur'ketrekker (werktuig, om de kurk van een flesch te trekken), m. -trekkers; bij overdracht: lange pijpkrul van dames.

Kur'kuma (Ind. saffraan, geelwortel), v. gmv.

Kurk'zell (stof van kurkafval), o. gmv., zie Linoleum.

Kur've (Duitsch. meetk. kromme of gebogen lijn, kromme), v. -n; zie Gerade.

Kus (zoen), m. kussen; -**handje** (groet, waarbij men eigen groetende hand kust), o. -handjes: kind, geef oom een -.

Kus'sen (een kus geven), ik kuste, heb gekust.

Kus'sen (beddekussen, hoofdkussen), o. -s.

Kus'sen (zitkussen, stoelkussen), o. -s: zegsw. op het - zitten, lid van den raad zijn.

Kust (verkiezing), v. gmv.: alleen gebruikelijk in: te - en (te) keur, naar volle keus.

Kust (oever, zeestrand), v. -en: een steile -, een lage -; zegsw. er zijn kapers op de -, het is er niet veilig; -**batterij** (rij kanonnen tot verdediging der kust), v. -en; -**bewoner** (bewoner der zeekust), m. -s.

Kust'ing (hypotheek of onderpand), v. -en; -**brief** (hypotheekakte, pandbrief), m. -ven.

Kust'licht (licht, dat ten behoeve der scheepvaart aan de kust brandt), o. -en; zie: Vuur, Vuurtoren; -**lijn** (lijn, welke de kust v. e. land maakt; lijn, waarin schijnbaar land en zee samenkomen), v. -en; -**meer**, o. -meren, zie: Lagune, Haf; -**staat** (rijk aan de kust der zee), m. -staten: Nederland is een -staat; -**streek** (landstreek aan de kust), v. -streken; -**vaarder** (scheepst. koopvaardijship, varend tusschen twee of meer steden der kust), m. -s; -**verlichting** (electrische lichten; vuurtoren a. d. kust), v. gmv.; -**versterking** (mil. forten, batterijen aan de kust), v. -en; -**wachter** (beambte aan de kust, strandvonder), m. -s.

Kuun (boonenkruid), v. gmv.; zie Keule.

Kuur (geneeswijze), v. kuren: een bad-, een melk-, een druiven-; de Verjongings-, (gedicht van Staring); een vermagerings-.

Kuur (grap, gril, luim, nuk), v. kuren.

Kwaad (het niet-goede), o. gmv.; (kwade zaak), o. kwaden: zegsw. men moet van twee kwaden het minst erge of het beste kiezen, bij gedwongen keus tusschen twee kwade zaken, moet men het minst kwade kiezen.

Kwaad (slecht, verkeerd), bn. en bw., erger, (het) ergst; bn.: het is - weer, iemand een kwaden raad geven, een - gezelschap, niet-deugend; te kwader ure, te kwader trouw, de boeren hadden een - jaar; de ziekte wordt al erger en erger, de ergste domoor is hij, die zich knap waant; bw.: hij liegt nog erger dan een Griek; uw broeder heeft mij het ergst beledigd; zie: Erg en Erger.

Kwaad (boos, toornig), kwader, (het) kwaadst, bn. en bw.; bn.: ik ben - op u, hij wordt licht -; uw vader was kwader dan de mijne; uw oom maakte zich het kwaadst van allen; bw.: hij keek erg -; -held (boosheid, toorn), v. gmv.

Kwaadaardig (boos van aard), bn.: een - e hond; ook, driftig: hij werd zeer -; verder gevaarlijk: een - e bloedzweer, een - abces.

Kwaadgezinde (kwaadwillige), m. -n.

Kwaadsap'pig (hebbende onzuivere, ziekelijke sappen), bn., -er, -st: een - gestel.

Kwaadschiks (met onwil, ongaarne), bw.; goedschiks of -, tegen wil en dank.

Kwaad'spreken (opzettelijk het slechte of kwade van iem. vertellen, of rondstrooien), ik sprak -, heb -gesproken; -spreker, m. -s; -spreekster, v. -s; zie: Achterklap.

Kwaadspre'kend (gaarne het kwaad v. iem. vertellen), bn.; -er, -st: -e lieden.

Kwaadton'gig (kwaadsprekend), bn.: -e Leentje, wat heeft Wouter u liefgehad! (Mult.)

Kwaadwil'lig (het kwaad willende, onwillig tot het goede, wederstrevend), bn.: -e werk-stakers, -e schoolknepen, -e opmerkingen.

Kwaal (slepende ziekte, fig. bederf), v. kwalen.

Kwab, kwab'be (een aanhangend stuk vet of vleesch), v. kwabben: de hals- van runderen; -big (met kwabben, vettig), bn., -er, -st.

Kwab'nal (zoetwatervisch, puitaal), m. -alen.

Kwab'wangen (dikke, hangende wangen), v. mv.: een vrouw uit de volksklasse met -.

Kwadraat' (kwadraat, vierkant), o. -draten.

Kwadrant' (kwadrant, hoekmeter), o. -en.

Kwajon'gen (deugniet), m. -jongens.

Kwajon'gensachtig (gelijk of als een kwajongen), bn. en bw.: op -e manier, zich -aanstellen; -er, -st; -streek, m. -streken.

Kwak (nachtraaf), m. kwakken.

Kwak (vischschuit op de Zuiderzee), v. -ken.

Kwa'ken (schreeuwen als de kikvorschen, eenden, enz.; fig. luidruchtig babbelen), zij hebben gekwaakt: wij lachen met al uw -!

Kwa'ker (lid van het gezelschap der Vrienden), m. kwakers: men vindt de -s in Engeland en N.-Amerika; deze Protestantsche sekte werd gesticht door George Fox in 1650.

Kwak'kel (dierk. wachtel, kwartel), m. -s, -en.

Kwak'kelaar (babbelaar, prater), m. -s.

Kwak'kelen (sukkelken), ik heb gekwakkeld: zij - veel met hun kinderen; -winter (winter zonder kou of vorst, slappe winter), m. -s; -ziekte (slepende ziekte), v. -n.

Kwak'ken (klankn. ploffend werpen of valen), ik heb gekwakt: iets tegen den grond -; hij viel zoo hard, dat hij kwakte.

Kwak'vorsch (kikvorsch), m. -en. gew.

Kwak'zalven (afl. van kwakzalv, prulzalv: geneesmiddelen, onbevoegd, voorschrijven of ter hand stellen), ik heb gekwakzald; -zalver (boerenbedrieger), m. -s; -zalvertj (fig. boerenbedrog), v. -en.

Kwal (dierk. neteldier), v. kwalen, ook: Kwalte, verwant met Kwalster; zie Zeekwal.

Kwa'lie (vervelende klappei), v. -liën, -s.

Kwa'liën (temend praten, zaniken), ik kwaliede, ik heb gekwalied.

Kwa'lijk (eig. kwaadlijk: niet goed, niet wel), bn. en bw.: zegsw. neem me niet -; beleefdheidsformule, zie Pardon; iets - nemen, iets ten kwade duiden, euvcl opnemen; - worden, misselijk worden; - varen, ongelukkig zijn; -gezinden (vijandig gezinden), m. mv.; -held (flauwte), v. gmv.

Kwaliteit' (hoedanigheid), v. kwaliteiten; ook: Qualiteit.

Kwalm (dikke damp, vette walm), m. gmv.

Kwal'men (walmen), de lamp kwalmd, heeft gekwalmd; zie Walmen.

Kwal'ster (sluim, vet speeksel, rochel), m. -s.

Kwal'steren (uitspuwen van slijm, speeksel, enz.), ik heb gekwalsterd: die knapen - bij het rooken! plat.

Kwan'sel (geknoei, geruil), m. gmv.

Kwan'selen (ronselen, knoeiend ruilen), ik heb gekwanseld; -aar (iemand, die kwanselt, schacheraar), m. -s; -achtig (geneigd tot kwanselen), bn.; -arij' (daad van kwanselen), v. -en; zie Verkwan'selen.

Kwansuls' (voorgewend, in schijn, voor de leus), bw.: de kaars van Bestje viel omver, -; zij deden het voor -; ook: Kwansuls'.

Kwant (snaak, vroolijke Frans), m. kwanten.

Kwantiteit' (hoeveelheid), v. kwantiteiten; ook: Quantiteit.

Kwapsch (ongesteld), bn.; zie Kwipsch.

Kwar'rel (misgroeiende vrucht), m. kwarrels.

Kwar'rel (zooi, rommel), m. kwarrels.

Kwar'relig (misgroeiend, van vruchten), bn.

Kwart (vierde deel, vierendeel), o. kwarten.

Kwart (muz. 1/4 heele noot), v. kwarten.

Kwartaal' (vierendeeljaars), o. kwartalen.

Kwart'anker (1/4 anker wijn of 1/4 van 45 flesschen), o. -ankers.

Kwart'el (trekvoegel), m. kwartels: zoo doof als een -, zie Doof; ook: Kwakkel; -koning, m. -en, zie Wachtelkoning.

Kwartet, o. kwartetten; zie Quartet.

Kwart'gulden (1/4 gulden, f 0.25), m. -s.

Kwartier' (vierendeel, b.v. van een uur), o. -en; ook: achterhuis, bovenwoning, stadswijk.

Kwartier' (wapenk. onderdeel van een wapen), o. -en: een wapenschild met vier -en.

Kwartier' (phase der maan = 1/4 der maanoppervlakte), o. kwartieren: het eerste -, was-sende maan; het laatste -, afnemende maan.

Kwartier' (streek, landstreek, oord), o. -en: zij gingen wonen in het Zutphensche -; het - van Nijmegen, het Noorder -, het Zuider -.

Kwartier' (genade), o. gmv.: zegsw. geen - geven, mil. geen lijfsbehoud schenken; iets hardnekkig en zonder - bestrijden.

Kwartier' (huisvesting van een soldaat bij manoeuvres, in oorlogstijd, enz.), o. -en: in - liggen; zie Inkwartieren.

Kwartier'maker (mil. vooruitgezonden militair, die voor de nachtverblijven der troepen heeft te zorgen), m. -makers.

Kwartiermeester (mil. officier van administratie en inkwartiering), m. — meesters.

Kwartijn (boek in kwarto-formaat), m. — en.

Kwartje (zilveren Ned. pasmuntje van 25 cents), o. — s.

Kwartjesvinder (oplichter, flesschentrekker, bedrieger), m. — vinders.

Kwarto-formaat (boekformaat, waarbij een vel in vieren gevouwen is en dus acht blz. heeft), o.: het — wordt aangeduid door 40.

Kwarts (een steensoort, bestaande uit een verbinding van kiezel en zuurstof), o. gmv., (soorten), o. kwartsen; — **achtig** (als kwarts) bn.

Kwas'siehout (bitterhout uit Guyana in Z.-Amerika, naar Kwassi, den naam van den neger, die de heelende en koortswerende kracht er van bekend maakte), o. gmv.

Kwast (knoest in 't hout), m. — en: die plank zit vol — en; ook, harde plaats in het marmer.

Kwast (borstel), m. kwasten: een verf —, een wit —, een teer —, een schilders —.

Kwast (franje, tot een bundel verdikt), m. kwasten: de — en van een gordijn, een troonhemel met fraaie — en.

Kwast (zot, gek, modepop, kwastelorum), m. — en: een — v. e. vent, een fat, petit-maitre.

Kwast (drank, bestaande uit spuitwater en limoensap met ijs; in ons land enkel uit Citroensap met water en suiker), v. — en.

Kwastelorum (kwasterig mensch), m. — s.

Kwasterig (zich als e. modepop kleedende), bn.: een — heertje; — er, — st. gmv.

Kwas'tig (knoestig), bn.: — hout, vol knoesten; — er, — st.: grenenhout is erg —.

Kweb'belen (ratelend praten), het vrouwtje — de, heeft gekwebbel.

Kwee (kweeappel of -peer), v. kweeën; — tje, o.

Kwee (O.-I. kweekwee), v.

Kwee'appel (appelvormige vrucht van den kweeboom), m. — s, — en.

Kweek (kruipende tarwe, puingras), v. gmv.

Kwee'keling (persoon, die voor eenig ambt, vooral voor het onderwijs, opgeleid wordt), m. en v. — en; voor het v. ook — e.

Kwee'ken (den wasdom bevorderen), ik heb gekweekt, zie Aankweeken; fig. dat zal verbittering —; zoo iets kweekt wantrouwen, doet ontstaan; rente —; — er (iem., die b.v. bloemen kweekt), m. — s; — erij' (het kweeken, plaats der kweeking), v. — en.

Kweek'gras (een veel voorkomend lastig onkruid in bouwland en in tuinen), o. gmv.

Kweek'hof (kweektuin, kweekerij), m. — hoven; meestal Proeftuin.

Kweek'planten, v. mv.: granen, moeskruiden, ooffboomen zijn —.

Kweek'school (vakschool, opleidingsschool), v. — scholen: een — voor onderwijzers, een — voor onderwijzeressen te Apeldoorn, de R.-K. — te 's-Hertogenbosch, een — voor de zeevaart te Leiden, zie Zeevaart: O.-I. een — voor Inlandsche onderwijzers, als te Bandoeng, Probolinggo, Fort de Kock en Amboina.

Kweekwee' (Mal. inlandsche gebakjes), v.: zij hadden reeds drie dagen lang — bereid, (v. R.); ook, Kwee.

Kwee'len (heftig zingen bijzonder door vogels), zij kweelden, hebben gekweeld.

Kweel'tje (gekweel, vogelzang), o. — s. vero.

Kween (onvruchtbare koe), v. kwenen.

Kwee'peer (peerwormige vrucht van den kweeboom), v. — peren.

Kweern (handmolen), v. kweernen.

Kwee'nen (met een handmolen malen), ik — de, heb gekweerd; fig. kauwen, herkauwen.

Kweesterij' (vrijerij), v. — en. gew. (Tessel).

Kwe'ken, kwek'ken; zie Kwaken.

Kwel (wel, bron), v. kwellen; zie Wel.

Kwel (kwelling, verdriet), v. gmv. w. i. g.

Kwel'bast (plaaggeest), m. — basten. plat.

Kwel'dam, ook: **kwel'dijk, kwel'kade** (dam, op eenigen afstand binnen den rivierdijk gelegen en op twee punten er aan sluitend), m. — dammen: de — dam dient om het water, dat door den dijk sijpelt, tegen te houden.

Kwel'der (buitendijks gelegen land), v. — s: een — is een aanslibbing, die bij gewonen vloed boven water blijft; zie: Gors, Gorsland, Schorre.

Kwel'dergras (zeebeemdgras), o. gmv.: het — groeit veel op de kwelders onzer Wadden.

Kwel'dijk, m. — dijken; zie Kweldam.

Kwel'duivel (plaaggeest, z. Alastor), m. — s.

Kwe'len (treuren, kwijnen), ik heb gekweeld: Jonge kind'ren moeten spelen, of van pijn en ziekte —, (Cats). vero.

Kwel'geest (iem., die door houding, blik of woord een ander kwelt), m. — en: die —, nl. Jan Satie moet mijn huis uit, (Potg.), plaaggeest.

Kwella'ge (kwelling, verdriet), v. — s. (g = zij).

Kwel'len (plagen, lastig vallen), ik heb gekweld: door spijt, verdriet, wroeging gekweld worden; zich —, zich het hoofd breken.

Kwel'water (bronwater, welwater), o. gmv.: — is ook water, dat door een dijk heensijpelt.

Kwel'ziek (plaagziek), bn.; — er, — st.

Kwel'zucht (plaagzucht), v. gmv.

Kwen'del (wilde tijm, heidebloem), v. gmv.

Kweng'elen (gedurig storten), ik heb kwengeld: water —, melk —. gew.

Kwestie (uit quaestie: geschil, ruzie, oneenigheid), v. kwesties.

Kwestieus', bn.; zie het betere Quaestieus.

Kwets (langwerpige blauwe pruim), v. — en.

Kwets'baar (kunnende gekwetst worden), bn.; — der, — st., fig. erg gevoelig; — held, v. gmv.: straks toont de duif haar —, (Staring).

Kwet'sen (verwonden), ik kwetste, heb gekwetst: in het gevecht gekwetst worden; lichtgekwetst, zwaargekwetst zijn; fig. iemand in zijn eer —, krenken; iemands eigenliefde —, beleedigen; kuische ooren —, ergeren; — ing (wond, kneuzing, fig. beleediging), v. — en.

Kwet'send (fig. beleedigend), bn.: — e woorden, op — en toon; — er, — meest.

Kwetsuur' (wonde), v. kwetsuren.

Kwet'teraar (babbelaar, snapper), m. — s.

Kwet'teren (snappen, kakelen; een zangerigen toon voortbrengen), ik heb gekwetterd: die vervelende snapper blijft maar aan het —; hoor die zwaluwen —, de roodborstjes —.

Kwe'zel (overdreven vroom zusje), v. — s.

Kwe'zelaar (fijmelaar, beuzelaar), m. — s; **achtig** (kinderachtig vroom), bn., — er, — st; — arij' (flauwhartige vroomheid), v. — en.

Kwe'zelen (beuzelen, vroom temen, fijmelen), zij kwezelden, heeft gekwezeld.

Kwe'zeltje (klein doekje, lapje om een heeten thee- of koffiepoot bij het oor te vatten), o. — s.

Kwi'bus (zot, fat, kwast), m. kwibussen: een — van een vent.

Kwi'dam (zonderling, kwibus), m. — s.

Kwiek (spreekt, tierig, levendig, vlug), bn. en bw.: de knaap was — genoeg, een — ventje.

Kwijn (speeksel, zeever), v. gmv.: hij huilde snot en —, plat.

- Kwijn'baard** (oud, kwijlend mannetje), m.
Kwijn'bab (zeeverdoekje), v. — babben.
Kwijn'len (zeeveren, kwijn uit den mond laten loopen), ik heb gekwijn: het tandenkrijgend kind doet niets dan —.
Kwijn (getreur, verdriet), m. gmv.: aan den — raken, kwijning.
Kwijn'en (langzaam wegteren), ik heb gekwijn, fig. verflauwen: een gesprek kan —; verwelken: droogte doet de bloemen —; slap worden: de oorlog doet den handel —.
Kwijn'end (ziek), bn.: een — meisje, ook: een — e gezondheid, een — leven, het — lamplicht, zwak, mat; een — e handel, verslappende.
Kwijn't (Fr. verloren, weg), bn.: zijn bril — zijn, je raakt hier veel geld —, moet betalen, omdat de uitgaven vele zijn; de boomen zijn hun bladeren al —, beroofd van.
Kwijn'tbrief (quitantie), m. — brieven.
Kwijn'ten (voldoen), ik kweet, wij kweten, ik heb gekweten: zich van een plicht —, n.l. dien vervullen; zich van een belofte —, ze nakomen; —ing (voldoening), v. — en: — van een belofte, — van een opdracht, — van schulden.
Kwijn'traken (op de eene of andere wijze verliezen), ik raakte —, ben — geraakt: deze vluchtelingen zijn hun jongste kind — geraakt, in 't gedrang raakte ik mijn horloge —.
Kwijn'schelden (ontheffen, b.v. van straf, schuld, belofte; vergeven), ik schold —, heb — gescholden: ik scheld u alles —; —ing (vergiftigen, begenadiging), v. gmv.: — van boete, van straf; zie: Gratie en Amnestie.
Kwik (beweeglijk, vlug, levendig), bn. en bw.; —ker, —st.; zie Kwiek.
Kwik (beuzeling), v. — ken: dat is maar —.
Kwik (kwikzilver, mercurius), o. en v. gmv.
Kwik'bak (bakje met kwik als deel van een barometer), m. — bakken.
Kwik'je (vlug persoon, pronkstertje), o. — s.
Kwik'jes en strik'jes (tinten en strikken als opsmuk voor meisjes), o. mv.
Kwik'barometer (barometer m. kwikbuis), m. — meters; —kolom (nat. kolom van kwik in thermometers en barometers), v. — kolommen; —oxyde (verbinding van kwik met zuurstof), o. gmv.; —preparaat (zeker geneesmiddel), o. — preparaten: kwikzalf is een —.
Kwik'staart (dierk. zangvogel, die van Maart tot October in ons land verblijft), m. — en: de — draagt zijn naam naar 't onophoudelijk op-en-neer-wippen van zijn langen staart; het meest komt voor de witte —, zie: Akkermannetje, Bouwmeestertje; minder veelvuldig is de gele —; beide leven van insecten en wormpjes.
Kwik'staarten (den staart op-en-neer-wippen), het akkermannetje kwikstaarte, heeft gekwikstaart. w. g.
Kwik'thermometer (thermometer, die door middel van kwikzilver werkt), m. — s: de alcohol-thermometer dient voor temperaturen, waarbij kwik verstijft; zie: Maximum-, Minimum- en Differentiaal-thermometer.
Kwik'zalf (zekere grijze zalf), v. gmv.: de — is een kwikpreparaat en dient b.v. tot het dooden van woekerdieren; zie Ruiterszalf.
Kwik'zilver (eig. levendig zilver: in ons klimaat een vloeibaar metaal), o., bij verkorting Kwik, zie ald.; — vindt men in Peru, Brazilië, Mexico en in de bergen van Almaden in Spanje, meest verbonden met zilver; het — wordt vast bij —40° C. en kookt eerst bij 350° C., zijn S.G. is 13.59.
Kwinkelen (zingen, levendig zingen, met trillend geluid zingen): de zangvogeltjes —.
Kwin'ken (zich snel bewegen, trillen), het kwinkte, heeft gekwinkt.
Kwin'kerd (een scheetziend persoon), m. — s.
Kwink'slag (geestig gezegde, aardige zet), m. — slagen: zich met een — van iets afmaken.
Kwint (streek, kuur, grap), v. kwinten.
Kwint (muz. quint, vijfde toon), v. kwinten.
Kwint'appel, m. — appels; zie Kolkwint.
Kwintet, o. — ten; zie Quintet.
Kwin'tig (vol kuren en grappen), bn. en bw.
Kwipsch (kwapsch: ziekelijk, pipsch, ongesteld), bn. en bw.; — er, meest —: er — uitzien.
Kwispedoor' (spuwpotje, spuwbakje), o. — doren; spreekt. Kwispedoor'.
Kwis'pel (harig uiteinde van den staart; kwast, geesel, dunne roede), m. — s; fig. losbol.
Kwis'pelen (heen-en-weer-bewegen), ik heb gekwispeld: wat kwispel je toch met die zweep! jongen, sta stil, kwispel zoo niet.
Kwis'pelstaarten (met den staart kwispelen), de hond kwispelstaarte, heeft gekwispelstaart; ook Wispelstaarten.
Kwis'ten (verspillen), ik kwistte, heb gekwist — er (verkwister), m. — s. w. i. g.
Kwist'geld (verspiller), m. en v. — gelden.
Kwist'goed (doorbrenner), m. en v. gmv.
Kwist'ig (zeer mild), bn. en bw.: met — e hand, zeer ruim, zeer mild; ergens — mee omgaan, niet zuinig; — er, — st.
Kwist'penning (doorbrenner), m. en v. — en.
Kwitan'tie (kwijtbrief, kwijtschrift), v. — s, kwitantien; ook: Quitantie. (tie = sie).
Kwitan'tiezegel, o. — zegels; zie Quitantiezegel.
Kwiteeren (voor voldaan teekenen): een rekening —; meer: Quiteeren.
Kynolo'gisch (den hond betreffende), bn.: — e onderwerpen, een — e verhandeling.
Kynoloog' (hondenliefhebber, hondenkenner), m. kynologen.
Ky'rië Ele'ison (Heer, ontferm u!), o.: het — is een gebed om erbarming, een smeekbede in het begin van de Mis in de R.-K. kerken.

L.

- L**, v. —'s, de twaalfde letter van het alfabet; als Romeinsch getalmerk = 50.
L of **£**. — Livre, pond sterling = f12.00.
L of **L**. — pond Vlaamsch = f6.00.
L. — Liter, inhoudsmaat voor natte waren.
Lat. — Latijn, Latijnsch.
L.B. — Loco-Burgemeester, zie ald.
L. B. — Lec'tor bene'volus, welwillende lezer.
l. e. — loco cita'to, op de aangehaalde plaats.
L. D. — Laus De'o, Gode zij lof.

L. D. S. P. — *Laus De'o sa'hus po'pulo*, Gode zij lof, en aan het volk heil:

lg. — *laatstgenoemde*.

Levit. — *Leviticus*, (3e boek van Mozes).

ll. — *laatstleden*.

L. O. — *Lager Onderwijs*.

lim. — zie *Limited*.

log. — *logarithmus*, — *me*.

L.P. — *Lo'co-President*, waarnemend of tijdelijk President.

L. S. — (boven aan een brief): *Lecto'ri salutem*, Heil den lezer.

L.S. — *Lo'co-Secretaris*, waarnemend secretaris.

L.St. — *Liure sterling*, pond sterling (= f12).

Lt. of Luit. — *Luitenant*.

Luc. — *Lucas*, Evangelist.

Luth. — *Luthersch*.

l. w. — *let wel!*

La (muz. benaming van den zesden toon van de klankladder, de a), v. la's.

La (verkorting v. lade), v. laden; laatie, o. — s.

Laad'boom (scheepskraan), m. — boomen.

Laad'ruim (scheepst. de ruimte van een schip, waarin goederen kunnen geladen worden), o. — en.

Laad'stok (kogelaandrijver in e. ouderwetsch geweer), m. — stokken.

Laad'vermogen (draagkracht v. e. schip, wagon of wagen), o. gmv.

Laaf'drank (lavende drank), m. — dranken.

Laag (het tegengestelde van hoog, van geringe hoogte), bn. en bw.: een lage stoel, een — huis, een lage toren, dit lage struikgewas, een lage toon, een lage prijs; lager onderwijs, beginnend onderwijs; fig. een lage prijs, geringe, kleine; iets — taxeeren; een lage daad, gemeen, vuig; zegsw. op iem. laag neerzien, hem met kleinachting beschouwen.

Laag (rij van horizontaal naast elkaar liggende, bijeenhoorende dingen), v. lagen: een — steenkolen, een — kalk; zie Aardlaag.

Laag (hinderlaag, valstrik), v. lagen: zegsw. iemand lagen leggen, hem op een bedekte wijze nadeel trachten te doen: de lagen, die gij de onschuld legt, (C. O.); zie Lage.

Laag (rij kanonnen op een oorlogsschip), v.: zegsw. iem. de volle — geven, fig. hem met verwijten overstelpen, heftig gispnen.

Laaghartig (slecht, gemeen), bn.; — held

(gemeenschap van handelen, van doen), v. gmv.

Laag'heid (eig. het laag-zijn, fig. gemeenschap), v. gmv.: de — van een terrein, fig. de — van een daad, — van ziel.

Laag'heid (lage, verachtelijke daad), v. — heden: allerlei — heden doen.

Laag'jes (eenigszins laag), bw.

Laag'land (aandr. land, even boven of onder den zeespiegel), o. — en: Nederland bet. —.

Laag'te (diepte, vallei), v. — n: de — van den bodem in Z.-Holl., het laag-zijn; naar de — gaan, naar beneden; in de — zagen wij tal van dorpen, het dal, de vallei.

Laag'veen (aandr. veen op de hellingen der zand- en grindgronden in het W. en N. van ons land), o.; ook, waar zoet water zich had verzameld op de zeelei, ontstond — uit vergane planten, zie Baggerturf.

Laag'vlakte (laagland, vlakke beneden, of slechts weinig boven of gelijk met den zeespiegel), v. — n; Nederland behoort tot de Benedenrijnsche laagvlakte: het W. deel is

het laagst gelegen en heeft zee- en rivierkleigronden en laagveen.

Laai, laai'e (verwant met licht: vlam), v. vero.: het huis stond in lichter — e, in flakerende vlam, in fellen brand.

Laai (vlammend), bn.: het noorderlicht is als een — e brand van vlammend purper, (Tollens); een — e gloed.

Laai'en (vlammen), het vuur laaide, heeft gelaaid. vero.; fig. hij laaide van toorn.

Laak'baar (afkeuring, blaam verdienende, berispelijk), bn. en bw.: een — gedrag, een — bare houding; — der, — st.

Laak'zucht (bedilzucht, vitzucht), v. gmv.

Laan (wandeldreef), v. lanen: zegsw. hij moest de — uit, vertrekken uit zijn dienst.

Laars (hooge schoen; leeren schoetsel met schacht), v. laarzen: een kap-, een treurspel-, een vet-, een water-, een zee-, zie ald.; zegsw. iets aan zijn — lappen, het als minwaardig onder de voet treden, volkst.

Laar'zen (laarzen aantrekken), ik heb gelaarsd, w. i. g.: hij stond daar gelaarsd en gespoord, d. i. kant en klaar; zie Gelaarsd.

Laar'zen (scheepst. een aan den mast gebonden matroos met een eind touw tot straf slaan daar, waar zijn laarzen eindigen), men laarsde, heeft gelaarsd.

Laar'zenknecht (stevig plankje, om laarzen op uit te trekken), m. — knechts.

Laar'zenmaker (maker van laarzen), m. — makers: schoen- —; — winkel, m. — s.

Laar'zentrekker (— knecht), m. — trekkers.

Laar'zeschacht (deel der laars, dat het onderbeen dekt), v. — en; spreekt.: — schaft, v.

Laar'zetrekker (lis aan de binnenzij der laars), m. — trekkers; ook, Laar'zestrop.

Laas (eilaas, helaas), tw., uitroep van smart.

Laat (gesch. dienstbaar man, boer, die van een heer afhankelijk was), m. laten; er waren vrijlaten, leenlaten en lijflaten, z. ald.

Laat (niet vroeg), bn. en bw., later, (het) laatst of lest: Beter — dan nooit! zegsw. ik weet al, hoe — het is, hoe het met de zaak gesteld is; hij kwam nog later dan ik; iemand de laatste eer bewijzen, hem ten grave geleiden; den laatsten adem uitblazen, sterven.

Laat'band (zwachtel bij 't aderlaten), m. — banden: — bekken (kom, om het bloed op te vangen), o. — bekkens; — ijzer (lancet), o. — ijzers, of — mes (vlijm, om ader te laten), o. — messen; — kop (heek. kopglas), m. — pen; — vlijm (laatmes), v. — en; — windsel (— band), o. — windsels. vero.; z. Aderlaten en Laten.

Laat'bloelend (in den nazomer bloeiend), bn.

Laat'dun'kend (uit: z. iets laten dunken: verwaand, aanmatigend), bn. en bw.: een — mensch, aanmatigend; — er, — st; — held (pedantheid), v. gmv.

Laat'je (kleine la), o. — s: zegsw. aan 't — zitten, de beschikking over de financiën hebben, zich zelf kunnen bevoordeelen.

Laatst, bn. en bw.: de — e dag der maand, de — e maal; op zijn —, ten — e; zij kwam het — van allen; zie Lachen.

Laat'ste, m. en v. laatsten; zegsw. vele laatsten zullen de — n zijn, die zich nl. achteraf houden, blinken soms uit in deugd, Matth. 19:30.

Laatste A'vondmaal (Bijbel. Paaschmaal, 'twelk Jezus des avonds vóór zijn dood met zijn Apostelen hield), o.; ook, de voorstelling er van op doek: het — van Leonardo da Vinci, 1452—1519), te Florence.

Laatstelijk (ten laatste, de laatste maal), bw.
Laatste Oordeel (het algemeene oordeel ten jongsten dage), o. gmv.
Laatstgeborene (jongste der kinderen), m. en v. -geborenen.
Laatstgemelde, -**genoemde** (persoon, het laatst genoemd), m. en v. -genoemden.
Laatste'den (jongste, pas geleden), bn.: -Woensdag, -Zomer; zie II.
Laatstmaal (onlangs, kort geleden), bw.
Labbaar (grote linnen halsdoek), v. -baren; in O.-I. gmz.: lange gekleede jas.
La'ban (Bijbel. oom van den aartsvader Jacob), m.: zegsw. een kind -s, blank van huid, vee van -, inhalig, listig volkje.
La'barum (gesch. krygsstandaard van de Rom. legers in het christelijk tijdperk), o. -s: op het doekveld was een arend afgebeeld; Constantijn de Groote (306-337) verving dezen door het kruis met het randschrift: *In hoc signo (vinces)*. In dit teeken zult gij overwinnen; zie I. H. S.
Labbel' (afl. van labben, babbelen: klapper, klapper), v. labbeien, vero.; zie Klapper.
Labbel'en (snappen, babbelen), ik labbeide, heb gelabbeid, vero., thans Klapperieien.
Lab'bekak (iemand zonder moed, lafaard, bangerik), m. en v. -kakken, gmz.
Lab'bekakken (snappen, kwaadspreken), ik heb gelabbeakt; -**kakker** (keffer, kletsmaajoer), m. -s; -**kakkerij'** (kwaadsprekerij), v. -en, gmz.
Lab'ben (klappen, dom praten, zotteklap uitslaan), ik labde, heb gelabd, vero.
Lab'ber (flauw), bn.: een-koelte; z. Labberen.
Labberdaan, v. gmv.; zie Abberdaan.
Labberdoe'das, m.; zie Habberdoedas.
Lab'berden (zacht waaien; flodderen of niet gespannen zijn van de zeilen), het heeft gelabberd; -**koelte** (scheepst. flauwe wind, waarbij de zeilen labberen of flodderen), v. gmv., verkl. -koeltje, o. -s.
Lab'berlot (nachtbraker), m. -lotten.
Lab'berlot (sloop v. e. oorlogsschip), v. -ten.
Labberlot'tig (scheepst. belabberd, slap), bn.: het -weer, het waait nu en dan maar een weinig, er is geen stevige wind of bries; fig. van stoelen en werktuigen: niet hecht, of niet stevig verbonden in hun deelen.
Label' (adreskaartje, om aan reisgoed, enz. te hangen), v. labelen, labels.
Laben'ren (Vlaamsch en Limb. het boerenbedrijf uitoefenen), ik labeurde, heb gelabeurd.
Labeur'man (Vlaamsch. persoon, die met paard en ploeg den akker van iem., die zelf geen paard heeft, zal beploegen), m. -mannen.
Labiaal (mondstuk of lipstuk aan de pijpen van orgels), o. labialen.
Labia'len (sprakkk. lipletters), v. mv.: de b, p, f en v zijn -.
Labia'ten (plantk. lipbloemigen), v. mv.
Labiel' (nat. onstandvastig, wankelbaar), bn.: -evenwicht; zie Stabiel.
Laborant' (scheikundige, chemist), m. -en.
Laborato'rium (werkplaats, inzonderheid van natuur- en scheikundigen, ook, van apothekers), o. -s, -ria.
Laboreeren (moeilijk werken, sukkelen): aan een ziekte, aan een kwaal -, d. i. lijden.
Laboriens' (werkzaam, vlijtig), bn.; -zer.
Labyrint' (doolhof), o. -en; bekend zijn in de hooge oudheid het - van Egypte bij het meer Moeris, door Hero'dotus beschreven en

verder het - van Creta, zie: Minotaurus, Daedalus, Icarus, Ariadne en Theseus.
Labyrint' (fig. doolhof), o. -en; een - van woningen en straten; een - van gangen in den St.-Pietersberg; fig. verwarde, ingewikkelde zaak; zegsw. in het - zijn, in moeilijkheden verkeerden. (y = ie).
Lacedae'mon, o.; zie Sparta. (ae = ee).
Lacet' (rijgsnoer, rijgveter), o. lacetten.
Lach (het lachen), m. gmv: een glim-, een grim-, een schater-, zie ald.; een geheimzinnige en spottende -, (Koetsveld).
Lach'duif (e. soort v. tortelduif), v. -duiven.
La'chebek (persoon, vooral vrouw of meisje, die veel en gaarne lacht), m. en v. -bekken.
La'chen, ik lachte (soms nog: loeg), heb gelachen; zegsw. met iets -, er niet om geven; in zijn vuistje -, heimelijk lachen; het is om te -, belachelijk; zegsw. hij lacht als een boer, die kiespijn heeft, gedwongen; wie het laatst lacht, lacht het best, wie nälachen kan, belacht de anderelachers; -**bui** (lang gelach), v. -buien: een -bui krijgen; -**er** (lachende man of jongen), m. -s: hij heeft altijd de -s op zijn hand, velen lachen met hem mee; -**lust** (lust in, neiging tot lachen), m. gmv.: den -opwekken; -**spier** (spier, die bij 't lachen werkt), v. -spieren: het op de -spieren krijgen, erg gaan lachen; -**stuijp** (stuijpje, dat slapende zuigelingen doet lachen), v. -stuijs; -**verwekkend** (het lachen opwekkend), bn.; -er, -st; meer: -wekkend.
Laco'nië, aandr. het zuidelijkste en grootste landschap in den Peloponnesus, met de hoofdstad Sparta of Lacedaemon. (c = k).
Laconiek' (kort en pittig, kernspreukig, naar de wijze der oude Spartanen of Lacedaemoniërs), bn. en bw.: een -woord, er werd -geantwoord; -er, -st.
Laconis'me (zinrijk gezegde, karigheid in woorden), o. gmv.; fig. onverschilligheid: het volmaaktste -, (Beets).
La'crymae-Chris'ti (eig. Christustranen: fijne witte wijn van den Vesuvius), m. gmv.
Lactome'ter (melkmeter), m. -s. (c = k).
Lactoscoop' (werktuig, om het roomgehalte van melk te onderzoeken), m. -coepen. (c = k).
Lacu'ne (open vak, gaping; fig. schriftuitlating, weglating), v. -s: een -aanvullen, een leemte vullen. (c = k).
La'dang (O.-I. droog rijstveld), v. ladangs.
Lad'de (drijf'til), v. ladden; zie Krag.
Lad'der (klimwerktuig met sporten), v. -s: een storm-, een touw -, zie ald.; een dubbele -, twee ladders, welke van boven met scharnieren aan elkaar bevestigd zijn; fig. een toon-, muz., zie ald.; -**rong** (stijl v. e. ladder), v. -en; -**sport** (trede v. e. ladder), v. -en.
Lad'der (gymnastiekwerktuig), v. -s: de -is van grenenhout, zij kan schuin, verticaal en horizontaal geplaatst worden, de deelen zijn: sporten, stijlen en staander; zij dient meestal voor hoog- en klimoefeningen.
Lad'derwagen (boerenwagen), m. -wagens.
Lad'de, la (verwant met laden, inladen), v. laden: de -van een tafel, kist, enz.; een geld-, een tafel-, een schuif-, een toonbank-; een -lichten, het geld er uit stelen, zie Ladenlichter; ook: Laatje, o. laatjes
Lad'en (bevrachten, belasten, een last in iets brengen), ik laadde, heb geladen: een schip, een kar -, bevrachten; fig. een groote ver-

- antwoordelijkheid op zich —, eig. op zich doen rusten, op zich nemen.
- La'den** (een kanon, geweer, revolver vullen met kruut en kogels), ik laadde, heb geladen: fig. het op iem. geladen hebben, gemunt.
- La'den** (electr. een of ander toestel electrisch maken), ik laadde, heb geladen.
- La'denlichter** (winkeldief, sluipdief, die het geld uit winkelladen steelt), m. — lichters.
- La'ding** (vracht), v. — en: de — v. e. schip.
- La'ding** (mil. vulling), v. — en: de — van een kanon, een dubbele —.
- La'ding** (electr. de voorhanden electriciteit in een electrisch toestel), v. ladingen.
- La'dingmeester** (beambte als eerste bij het laden van goederentreinen), m. — meesters.
- Ladron'en** (straat- of zeeroovers in Italië), m. mv.; ook, aandr. de Dieveneilanden.
- Lady** (Eng. titel, geplaatst vóór den eigenaam v. vrouwel. personen, behoorende tot den hoogeren of lageren adel), v. lady's; verhollandschte aanspreking: Mylady of Milady. (a=ee).
- Laf** (zouteloos, fig. lafhartig), bn. en bw.: — fe spijsen, smakeloos; — weder, zwoel; — fe praat, kinderachtig; een — fe jongen, zonder moed; dat bier smaakt —, flauw; — fer, — st.
- Laf'aard** (lafhartig mensch), m. lafaards.
- Laf'bek** (kinderachtige jonkman), m. — bekken.
- Laf'enis** (verkwikking, verfrissching, leniging), v. lafenissen; zie Laven.
- Lafnar'tig** (flauwhartig, bang, bloode), bn. en bw.: een — e vent, zich — gedragen; — er, — st; — har'tigheid (laffe daad), v. gmv.
- La'ge**, v.: geleider lage, met opzet, met voorbedachten rade; zie ook: Leggen.
- La'ger** (Z.-Afr. legerkamp), o. — s.
- La'gerbier** (zomerbier, licht bier), o. gmv.
- La'gerveind** (minder eervolle plaats), o.: aan het — eener feesttafel zitten.
- La'gerhand** (linkerhand), v.: hij zit aan de —, d. i. links van den gastheer.
- La'gerhuis** (huis der gemeenten, 2e Kamer in Engeland), o. gmv.; tegenst. Hoogerhuis.
- La'gerwal** (oever, waar de wind op staat, nl. die aan de lage zij of de lij v. h. schip), m.; zegsw. aan — geraken, met zijn zaken schipbreuk lijden; aan — zijn, insolvent zijn, in 't onderspit zijn; z.: Wal en Hoogerwal.
- La'go** (Italië: meer), o. lago's; — maggiore, het groote meer; lees: — madzjo're.
- Lagrino'so** (muz. smartelijk, roerend), bw.
- Lagu'ne** (aandr. eig. klein strandmeer, ondiepe waterplas langs de kust der Adriatische Zee; strandmeertje, zie Haf), v. lagunen: de — van Venetië; een — is ook een meer in de duinen der Pampa, zie Lago.
- La'iceeren** (wereldsch maken van vaste goederen, verwereldlijken).
- Laisser-aller** (Fr. het laten-loopen van zaken op goed geluk; fig. achteloosheid, gemakzucht), o. gmv. (er = ee).
- Laisser-faire** (Fr. het laten-begaan), (er = ee).
- Laisser-passer** (Fr. het doortlaten), o.: een laisser — is een gelei-biljet. (er = ee). z. Per mit.
- Lak** (lastering, valsche beschuldiging, smet), m. gmv.: op iem. een — werpen, blaam.
- Lak** (zegellak), o. gmv., (soorten), o. lakken: een pijp —; rouw —, roode —, groene —.
- Lak** (vernis, dat bereid is uit harsen en in verschillende kleuren voorkomt), o. lakken.
- Lak** (maling), m.: — hebben aan iemand.
- Lak**, bn.: zegsw. 't is al —, 't is niets waard.
- Lak** (Britsch-1. denkbeeldige geldswaarde van 100-duizend ropijen van ± f 1.20), o. gmv.
- Lakel'** (livreiknecht, lijfknecht), m. lakeien.
- Lak'en** (effen wollen weefsel), o., (soorten) o. lakens: Leidsch —, Engelsch —; — bereiden, — weven; zegsw. hij kreeg van 'tzelfde — een pak, d. i. er net van langs als een ander.
- Lak'en** (grootte vierkante lap linnen of katoen), o. lakens: een bedde —, een lijk —, een tafel —, zie ald.; schoone — s op een bed leggen, het bed verschoonen, verfrisschen; zegsw. ergens de — s uitdeelen of uitgeven, er het gezag uitoefenen, er alles te zeggen hebben.
- Lak'en** (misprijzen, afkeuren, berispen), ik laakte, heb gelaakt: dat is te —, hij is in dat opzicht te —, zijn gedrag is te —, gispn.
- Lak'enachtig** (eenigszins op laken lijkende), bn.: een — e damesstof; — berelder (wolkrasser), m. — s; — fabriek (werkplaats, waar laken gefabriceerd wordt), v. — en; — fabrikant, m. — en; — hal (hal, waar laken wordt verhandeld), v. — hallen: de — te Brugge; — handel, m. gmv.; — kooper (handelaar in laken), m. — s; — pers (werktuig, om het laken te pletten), v. — persen.
- Lak'ensch** (van laken gemaakt, uit laken bestaande), bn.: een — e jas, een — vest.
- Lak'ensche**, m. en v. — n; zie Laken velder.
- Lak'enscheerder** (werkman, die de wollen haartjes op gelijke lengte afsnijdt), m. — s.
- Lak'enstempel** (plombeermark: een stukje lood als merk aan een rol laken), m. — s.
- Lak'envelder** (rond, met een breeden witten band over het midden van zijn lichaam, net of het een wit laken over rug en zijden heeft hangen), m. en v. — s: de — s zijn prachtige runderen; ook Lakensche.
- Lak'enveldsch**, bn.: de fraaie — e koeien.
- Lak'enverver** (werkman, die de lakenstof in de verfkruip behandelt), m. — s; — verfstjer, v. — s; — ververij' (werkplaats), v. — en: — voller (werkman der lakenfabriek, die het laken walkt of volt), m. — vollers; — wever (werkman, die de wollen draden op den weefstoel ineenstaat), m. — s; — weverij, v. — en; — winkel (winkel, waarin laken het hoofd-artikel is), m. — winkels.
- Lak'ken** (met lak shüten), ik lakte, heb gelakt: een brief met zorg —, een pakket —.
- Lak'ken** (met lak vernissen), ik heb gelakt: een kachel —, ijzerwerk —, ledergoed —; — ker (werkman, die verlakt), m. lakkers.
- Lak'moes** (roodachtig-blauwe kleurstof, die men uit verschillende mossen verkrijgt), o.; — fabriek, v. — en; — papier (papier, met lakmoes doortrokken), o. gmv.
- Lakool'** (plantk. violier, witte viool), v. — en.
- Lakool'enbed** (tuinperkje met lakooien), o. — bedden; — zaad, o. — zaden.
- Laks** (lauw, onverschillig, traag, zorgeloos), bn. en bw.: hij is in alles even —; — er, — t; — held (lauwheid, sloffigheid), v. gmv.
- Lak'schoen** (schoen van verlakt leer), m. — schoenen: een paar fijne — en.
- Lala'**, Fr. zoo, zoo: 't examenwerk van dien knaap is maar —! middelmatig, dunnetjes.
- Lam** (jong schaap), o. lammeren; — metje, o., — metjes of — mertjes.
- Lam** (symbool v. Christus), o.: — Gods.
- Lam** (verlamd, machteloos), bn. en bw., lammer, lamst: een — been, een — me hand.
- Lama** (Boeddhistisch priester in Tibet), m. lama's; — is'me (godsdiens der Tibetanen, e. hervormd Boeddhisme), o.; — tempel, m. — s.

- La'ma** (schaapkameel in Argentinië en Peru), v. -s: de snelvoetige - is een kameel zonder vetbult in het N. van Z.-Amerika.
- Lambel** (wapenk. barensteel, verkorte dwarsstreep met langwerpige vierkante of zwaalwstaartvormige stukken a. d. onderzijde), o. -s.
- Lambertsnoot** (hazelnoot, die omstreeks St.-Lambertusdag, 17 Sept. rijp is), v. -noten.
- Lambiek** (zwaar Brusselsch bier), m. gmv.
- Lambrekin** (draperie tot afdelking boven aan een troonzetel, versiering boven-voor aan statiegordijnen), m. -s; ook: Lambrequin.
- Lambrizeering** (fraaie, houten wandbekleding aan den benedenkant v. e. kamer-muur), v. -en: een -, op snee verguld, (C. O.)
- Lamonta'bel** (naar, erbarmelijk, ellendig, beklagenswaardig), bn. en bw.; -er, -st.
- Lamonta'ties** (Bijbel. klaagliederen van den profet Jeremias over de verwoesting van Jeruzalem), v. mv.; zie Jeremia'de.
- Lamenteeren** (weêklagen, jammeren), gmv.
- Lamento'so** (muz. op e. klagenden toon), bw.
- Lamfer** (rouwsluier, afhangende van den hoed), m. en o. lamfers.
- Laminieren** (metaal tot platen uitslaan).
- Lamien'dig** (eig. lamme lendenen hebbende, lammigheid), bn.: een -e vent, vadsig, traag; -er, -st; -heid (vadsigheid, luiheid), v. gmv.
- Lammeling** (beroerde kerel), m. -en.
- Lammelot** (afl. van lam: lui, akelig mensch), m. en v. -ten; -lottig, bn.; -er, -st.
- Lammens'dig** (onwel, ongesteld, naar, akelig, lamlendig), bn.: ik ben of voel mij -; het is - weer, gmv.; -er, -st.
- Lammeren** (lammeren werpen), de ooiën -den, hebben gelammerd.
- Lammertier** (grootste, Europeesche dagroofvogel der Alpen), m. -gieren; z. Baardgier.
- Lammerlot'ten** (luiere), hij -lotte, heeft gelammerlot.
- Lammertied** (gesch. van de 10 lammeren één voor den heer), o. -tienden; ook: krijtende tiend, zie Tiend.
- Lammertjesbaai** (fijne baai v. lamswol), v. gmv.; -pap (zachte bloempap), v. gmv.
- Lammertsnoot**, v. zie Lambertsnoot.
- Lammigheid** (lamheid, laksheid, Jan-Salie-achtigheid, lamlendigheid), v. -heden.
- Lamoen** (inspan van koets of wagen, disselraam met twee armen voor één paard), o. lamoenen; ook, Lemoen.
- Lamp** (voorwerp ter verlichting van zaal of huiskamer), v. lampen: een bak-, een gas-, een elektrische -, een mijnwerkers- of veiligheids-, zie Daviaan; een nacht-, een hang-, een bureau-, een tuit-, enz.; de - is het symbool van werkzaamheid, haar licht dat van vereering, zie Godslamp.
- Lamp**, v. zegsw.: naar de - rieken, b.v. een geschrift, een redevoering: er zijn aan dat werk heel wat avonduren of nachturen besteed, en toch munt het niet uit; tegen de - loopen, er tegen aan loopen, als een inbreker, die tegen e. plotseling opdagenden agent aanloopt.
- Lampas** (O.-Indische of Chinese gebloemde zijdenstof), o. gmv.
- Lampdrager** (toestel, waaraan een lamp hangt), m. -s; -glas (glas voor een lamp), o. -glazen; -kap (kap over de lamp), v. -pen; -kleedje (kleedje onder den voet der lamp), o. -s; -kousje (gloeikousje), o. -s; -wischer (-poetsers), m. -s.
- Lampfabriek** (fabriek v. lampen), v. -en.
- Lampenist** (verzorger der lampen van station, trein, schouwburg of zeeboot), m. -isten.
- Lamp'penjongen** (O.-I. huiselijk lampenist), m. -s.
- Lamp'penkatoen** (katoen, waarvan men lampepitten maakt), o. gmv.; -koorts (angst van den pas optredenden acteur, als hij voor 't voetlicht komt), v. gmv.; -maker (fabrikant van lampen), m. -s.
- Lamp'pepit** (pit of wijk eener lamp), v. -ten.
- Lamp'pet** (eig. lampje, d.i. kan in den vorm v. e. oud-Rom. lampje: kom of kan voor waschwater), o. -ten; -kan (waterkan v. e. waschtafel), v. -nen; -kom (waschkom), v. -men.
- Lamp'pion** (illumineerlampje of -glaasje), v. -s.
- Lamp'poot** (scheldn. luiaard), m. en v. -en.
- Lamp'preel** (Vlaamsch. jong konijn), o. -en.
- Lamp'prel** (dierk. zeevisch: de zeeprik of negenoog der Noordzee, die ook de rivieren opzweemt), v. lampreien.
- Lamp'prel** (jong konijn, lampreel), o. -en.
- Lamp'zwart** (kooldeeltjes v. lamprook), o.
- Lams'bout** (bout v. e. lam), m. -en; -kop, m. -koppen; -kotelet (-ribbetje), v. -ten.
- Lams'oor** (Zeeuwsche voorjaarsgroente der schorren), v. gmv.: de - behoort tot de melden.
- Lams'poot** (poot van een lam), m. -pooten; -vacht, v. -vachten; -vleesch, o. gmv.
- Lams'raal** (volkst. lammeling), m. -stralen; -zak (volkst. lamstraal), m. -ken.
- Lamza'lig** (eig. in hooge mate lam: ellendig, akelig, naar), bn.: een - dorp; -er, -st.
- Lancaster** (gepapte gordijnstof), o. gmv.
- Lancas'tersch** (volgens Jos. Lancaster), bn.: de -e methode, ook de Bell-methode (naar Adr. Bell), volgens welke oudere leerlingen eener school de jongere onderwijzen. vero.
- Lanceeren** (werpen, slingeren, toewerpen); toon.: een geestigheid -, een woordspeling -; ook: een mode -, invoeren, er in brengen.
- Lancet** (laatijzer, laatvljym), o. lanceten.
- Land** (staat, rijk), o. -en: de -en van Europa; zegsw. in het land der blinden is één oog koning; z. Blinde, Binnen-, Buitenland.
- Land**, o.: het - der rijzende zon, Japan, dat n.l. een opgaande zon als keizerlijk teeken op vlaggen en in wapens voert.
- Land** (vaste bodem), o. gmv.: zegsw. er is met hem geen - te bezien, men kan met hem niet overweg, niet omgaan, hij is steeds in de contramine; ik heb het -, ik verveel mij, ben uit mijn humeur, ben landerig, eig. als een matroos, die landziekig is; het - van (eig. der) belofte, Palestina, fig. een gelukkig land, huis, verblijf; iemand het - opjagen, hem erg boos maken; het - aan iets hebben, er een hekel aan hebben; het - aan iem. hebben, hem niet kunnen luchten of zien.
- Land** (een stuk gronds), o.: dit - behoort aan mijn oom; een aardappel -, rogge -, moes -, wei -, bouw -; zie Landerijen.
- Land'aanwinning** (het droogleggen van land a. d. zee-kant of in de binnenplassen), v.
- Land'aard** (volkskarakter), m. gmv.
- Land'dang** (Mal. bouwveld), v. -s.
- Land'dauer** (vierwielige koets met neerslaande voor- en achterkap, zoo geheeten naar de stad Landau in Beieren), m. -dauers.
- Land'beer** (zoolganger, levende op het land), m. -beren: de bruine -beren met hun kleine oogen, verder de zwarte, Amerikaansche beren, de waschberen (Amerika), enz.
- Land'bouw** (veldarbeid, akkerbouw), m.

gm.v.: $\frac{1}{4}$ van den Ned. bodem dient voor —.

Land'bouwakte (akte of bewijs van bevoegdheid tot het geven van onderwijs in den landbouw), v. — n.

Land'bouwbank (instelling, die voorschotten aan landeigenaars geeft, om zoo den landbouw te bevorderen), v. — en, ook: Agrarische bank; — **congres** (congres, waarop over de belangen van den landbouw en van de landbouwers wordt gehandeld), o. — sen.

Land'bouwer (land-bewerker, landman), m. — s; vroeger ook: Akkerman, Huisman.

Landbouw-huis'houdschool, v. — scholen: de — geeft landbouw- en huishoudonderwijs in een 2-jarigen cursus en wel aan dochters (15—22) van gezeten boeren, het doel is den boerenstand door meerdere kennis te verheffen.

Land'bouwcrediet (voorschot, door een — bank gegeven), o. gm.v.; — **leeraar** (rijks-: een ambtenaar, aangesteld ter behartiging van de landbouwbelangen in zijn district), m. — leeraren, — s; — **proefstation**, o. — s, zie Proefstation; — **provincie**, v. — s, — ciën: Limburg is een voorname —; — **school** (inrichting voor landbouw-onderwijs), v. — scholen: de — te Wageningen, te Deventer; — **tentoonstelling** (uitstalling van werktuigen, producten, vee), v. — en, ook, het terrein zelf; — **werktuigen** (gereedschappen van den landbouwer), o. mv.; — **werkzaamheden** (allerlei veldarbeid), v. gm.v.; — **wintercursus** (inrichting, waar in de wintermaanden les in den landbouw wordt gegeven en wel aan zonen van landbouwers), m. — sen.

Land'dag (landsvergadering), m. — dagen: de Franken hielden hun — in Maart (Maartveld), later in Mei (paleiste Nijmegen, te Aken); de — in Finland; een Poolse —, fig. ontzettend verwarde en onstuimige vergadering.

Land'drost (gesch. rechterlijk ambtenaar in Drente en Overijsel), m. — drosten: vroeger titel van den vertegenwoordiger van het landsheerlijk gezag; zie: Drost en Baljuw.

Land'edelman (edelman, die op het platteland woont), m. — lieden.

Land'eigenaar (grondbezitter), m. — s.

Land'elijk (dorpsch, eenvoudig), bn. en bw.: — e zeden, het — leven; — stil leven.

Land'en (aan land komen of brengen), ik ben en heb geland: de vijand trachtte op de kust te —; de schipbreukelingen werden te IJmuiden geland; de brik liep de haven in om haar talk te —; de vlieger landde vlug.

Land'engte (aardr. strook lands, dienende als verbinding), v. — n: de — van Corinthe.

Land- en vol'kenkunde, v. gm.v.: zie: Geographie en Ethnologie.

Land'erig (verdrietig, onstemd, vervelend, gemelijk), bn.; — er, — st; — **heid**, v. gm.v.

Landerijen (akkers, weiden, enz.), v. mv.

Land'es (aardr. lage moerassige kuststreek in Fr. ten Z. van de Gironde), v. mv.

Land'genoot (bewoner van hetzelfde land), m. — genooten; vr. — e; zie Landsman.

Land'goed (buitengoed), o. — goederen.

Land'graaf (adellijke titel), m. — graven.

Land'heer (eigenaar v. d. pachthoeve of van den verhuurden grond; heer, die op een landgoed woont), m. — heeren.

Land'hoofd (vast deel eener brug aan een der oevers), o. — hoofden; zie Bruggenhoofd.

Land'huis (buitenplaats, villa), o. — huizen.

Land'huishoudkunde (wetenschappelijke

kennis van het landbouwbedrijf), v. gm.v., zie Oeconomie; — **kundig** (de landhuishoudkunde betreffende), bn.: een — congres, zie Oeconomisch; — **kundige** (wetenschappelijk landbouwkundige, oecoonoom), m. — n.

Land'huur (huur of pacht, welke wordt betaald van gehuurd land of voor een pachthoeve), v. landhuren.

Land'ing (het landen, ook, vijandelijke inval aan de kust), v. — en: de — der Engelschen, 1799.

Land'ingsboot (boot, waarin de troepen landen), v. — booten; — **plaats** (plaats van den oever, waar een schip kan landen), v. — plaatsen; — **schade** (averij aan ballon, biptaan of monoplaan bij het landen na volbrachten tocht), v. gm.v.; — **troepen**, m. mv.

Land'juweel (luisterrijke, groote wedstrijd van Kamers van Rhetorica, waarbij alleen de kamers uit de steden konden mededingen), o. — juweelen; als merkwaardige — en worden genoemd dat van 1496 te Antwerpen, dat van Roemerswaal (thans verzvolgen stad op Z.-Beveland) in 1507, dat van Gent in 1539 en vooral dat v. Antwerpen van 1561; het — is ook de uitgeloopte prijs zelf; zie Haagspel.

Land'kaart (kaart v. e. land, provincie, enz.), v. — en, zie Zeekaart; — **klimaat** (klimaat van het vasteland), o. gm.v.: een — heeft heete zomers en strenge winters, Perzië heeft een —; — **krab** (schimnaam voor een landsoldaat of een niet-matroos), m. — krabben; — **leven** (buitenleven, het leven op het land), o. gm.v.; — **loopen** (zwerfen), o.; — **looper** (zwerfende bedelaar), m. — s; — **looperij**, v.: die man wordt naar Veenhuizen gezonden wegens —; — **mail** (postdienst over Marseille, over Brindisi en over Suez naar Indië), v. — mails, lees: — meel; — **man** (boer, landbouwer), m. — lieden; — **meter** (ambtenaar v. h. kadaster, belast met de opmeting der gebouwde en ongebouwde eigendommen), m. — s, ook: particulier —; — **mijl**, v. — mijlen: de Engelse — is 1609 M., de Ned. — is 1 KM.; — **ontginning** (het vruchtbaar-maken van onbebouwde terreinen en heidevelden), v. — en.

Land'ouw' (streek lands, vruchtbaar veld of weiland), v. — ouwen: een uelige —, een schoone —; afbreken: land-ouw.

Land'paal (grens, limietpaal), m. — palen.

Land'raad (O.-I. rechtbank op Java, waarvoor inlanders terechtstaan), m. — raden; de — bestaat uit een Ned. voorzitter en twee inlandsche hoofden.

Land'renten-stelsel (op Java, van 1811—'16 onder het toenmalig Engelsch bewind), o. gm.v.: bij het — bracht iedere dessa een deel van de producten als belasting op, voor welker levering de dorpschoufden aansprakelijk waren.

Land'rot, — **rat** (scheepst. iedere niet-matroos), m. — rotten, — ratten; zie Landkrab.

Landsadvocaat' (gesch. oudere naam voor Raad-pensionaris van Holland), m.: Oldenbarneveldt (1547—1619) was —.

Land'schap (streek, oord, gewest), o. — pen: een bekoorlijk —, een doodsch arctisch —.

Land'schap (schilderstuk, dat een landschap geheel of ten deele voorstelt), o. — pen.

Land'schap (gesch. Drente, dat in de dagen der Republiek wel eigen soevereiniteit had, maar geen afgevaardigden ter St.-Generaal zond), o.: het — Drente.

Land'schapschilder (schilder van landschappen), m. — s: Ruisdael en Hobbema zijn — s.

- Landsdrukkerij'** (drukkerij van het rijk, waarop alles gedrukt wordt, wat van de landsregering uitgaat), v. gmv.; -**gebouw** (gebouw van den staat), o. -en; -**heer** (gebieder, vorst), m. -en; -**u** - eischt uw dienst, Ivo, (Staring); -**heerlijk** (aan den landheer toekomende, vorstelijk), bn.: -e rechten; -**kind** (eig. kind v. h. land; iem. wiens voorouders reeds in het land woonden), o. -eren; -**knecht** (huurling, aangeworven in de keizerlijke landen onder keizer Maximiliaan, 1493-1519, wapenknecht), m. -en; -**lied** (nationaal lied, volkshymne), o. -eren; -**man** (landgenoot), m. -lieden, -lui.
- Landstad** (een binnen in het land gelegen stad), v. -steden; de tegenst. is Zeestad.
- Landstorm** (afdeeling van ons leger), m. gmv.: de landweermannen gaan na hun 7-jarigen dienst over bij den - en dienen dan tot hun 40e jaar; de - wordt onder de wapens geroepen in geval van mobilisatie of in oorlogstijd, de -plichtigen bewaken de grenzen, de vestingen, de forten, enz.
- Landstreek** (een deel van een provincie, van een land), v. -streken: de Betuwe is een vruchtbare -, de Veluwe is een boschrijke -.
- Landsverdediger** (soldaat, krijgsman), m. -s; -**verdediging** (verdediging van het land tegen elken vijandelijken inval), v. gmv.; -**vrouw** (vorstin van het land), v. -en.
- Landtaal** (taal des lands, moedertaal), v. gmv.
- Landtong** (aandr. smalle strook lands, die in zee uitloopt), v. -tongen.
- Landverhuizer** (iem., die zich tot verbetering van zijn positie metterwoon in een vreemd land b.v. N.-Amerika gaat vestigen), m. -s; zie: Emigrant, Refugië; -**verraad** (daad, die de veiligheid van het land benadeelt tegenover een anderen staat), o. gmv.: -plegen; -**verrader** (persoon, die zijn land verraadt), m. -s; -**volk** (boerenwolk), o. gmv.: nieuwsgierig komt het - aangeschoten, (Staring); -**voogd** (stadhouder, plaatsbekleeder des konings), m. -en: Awa was hier -; in O.-Indië: de Gouverneur-Generaal, vr. -**voogdes**, -essen: de - Margareta v. Parma; -**voogdij'** (waardigheid van landvoogd), v. gmv.; -**vrouw** (vrouw v. d. landheer, ook, vrouwelijke landheer), v. -en; -**waarts** (in de richting v. h. land), bw.: de wind woet -.
- Landweer** (de gezamenlijke dienstplichtigen van zeven achtereenvolgende militie jaren), v. gmv.; -**weerdistrict** (een der 48 districten), o. -en; -**weerman** (soldaat der landweer), m. -mannen; -**weerplichtige** (militien, die nog zeven jaar bij de landweer behoort), m. -n; -**weernet**, v. -wetten.
- Landweg** (O.-I. het tegengestelde van zeeweg, naar Indië), m. gmv.; -**wijn** (zeer jonge wijn, volksdrank: in de wijnstroken voor geringen prijs in den nazomer te bekomen), m. gmv.; -**wind** (wind, van het land naar zee waaierend), m. -en: in de Java-zee waait de - uit het zuiden, (Veth.); -**winning** (het aanwinnen van land, het ontwoekeren van land aan zee of stroomen), v. -en; -**zaat** (eig. land-zitter, landbewoner: inboorling), m. -zaten: het bloed van - en van vreemden, (Tollens); -**ziekgig** (vervelend, onaangenaam van stemming; eig. als een matroos op het land, die meent, dat hij de koorts heeft), bn.; -er, -st; -**ziekte** (volksziekte, epidemie), v. -n.
- Lang** (groot v. lengte), bn. en bw.: een -e weg; zegsw. iets op de -e baan schuiven, uitstellen; 't is een gedicht van -en adem, een groot gedicht; het is zoo - als het breed is, 't maakt geen verschil, 't is lood om oud ijzer, zie IJzer; - van stof zijn, langdradig zijn; zij heeft een -e tong, zij is een kwaadspreekster.
- Langarmig** (met lange armen), bn.: -e apen, b.v. de Slingeraap.
- Langbeen** (persoon: spillebeen), m. en v. -beenen: Germanicus (15 v. C.-19 n. C.), Rom. veldheer: met de eiberbeenen; ook, de oievaar, m. -beenen.
- Langbeen** (steekmug), v. -beenen.
- Langbee'nig** (met lange beenen), bn.; -er, -st: -e spinnen; zie Hooiwagen.
- Langdra'dig** (eig. lang van draad, uitgerekt; fig. wijdloopig, vervelend), bn.; -er, -st.
- Langdu'rig** (lang van duur), bn.: een - onderhoud, een -e ziekte; -er, -st.
- Langen** (overreiken), ik langde, heb gelangd: lang mij het zout eens! zie Aanlangen.
- Langendijk** (aandr. streek in N.-H. ten W. van den polder Heer-Hugowaard), o. gmv.
- Langet'** (mutsenkant van zeer geringe soort), v. gmv.; (soorten), v. langetten: een -muts, een muts met een strook van -.
- Langgar** (O.-I. ko'ranschool, bedehuis), v. -s: in den - worden de kinderen der Maleische grooten in den Koran onderwezen en verrichten de vrouwen haar gebed.
- Langhals** (persoon met langen hals), m. en v. -halzen; -**hals** (flesch met langen hals), v. -halzen; -**halzig** (met langen hals), bn.; -er, -st: een - persoon, een -e flesch; -**harig** (met lange haren), bn.: een -e hond, de -e Frankische koningen; -**jarig** (veeltjarig), bn.: een -e ondervinding; -**lijvig** (met een lang lijf), bn.: een - jasje; -**nat** (verwaterde kost), o. gmv.; fig. onslachtige voordracht; zie Starings puntdicht: De langdradige preek: „Men dient ze best op een vergiettest voor“; -**neus** (persoon met bijzonder langen neus), m. en v. -neuzen; -**oor** (een ezel), m. -ooren, ook: een haas.
- Langpapier** (handel: wissel, die eerst eenige maanden na de trekking betaald wordt), o. gmv.
- Langpoot**, m. -en; zie Hooiwagen; -**pootmug** (buitengewoon groote mug met zeer lange beenen), v. -muggen; zie Elmelt.
- Langs**, vz.: - een rivier wandelen, ter zijde van; de weg loopt - het bosch, ik ga - uw huis; bw.: de straat -gaan; onder-, boven-, evenzoo de w.w.: -gaan, -loopen, -rijden, -trekken, -varen, zie ald.
- Langscheeps** (lopende evenwijdig aan de as van het schip), bw.: de mast viel -; -**scheepsch**, bn.: -e zeilen.
- Langsgaan** (gaan langs iets), ik ging -, ben -gegaan; -**loopen** (loopen langs iets), ik liep -, heb en ben -gelopen; -**rijden** (rijden langs iets), ik reed -, heb en ben -gereden.
- Langslaper** (iem., die gewoonlijk een gat in den dag slaapt), m. -s.
- Langstaart** (dier met langen staart), m. en v. -en; zie Kortstaart.
- Langstlevende** (iem., die het langst leeft), m. en v. -n: het testament maken op den -.
- Langstraat** (aandr. streek in N.-B. van Den Bosch naar Geertruidenberg), v.: de - telt 8 dorpen (Waalwijk) met landbouw en vooral leerbedrijf, leerlooierijen en schoenmakerijen.

Langs'trekken (trekken of reizen langs), ik trok -, heb -getrokken: toen wij de meren langstrokken, bleek al het water bevroren; -varen (varen of zeilen langs), ik voer -, heb en ben langsgevaren: de kusten van een eiland -.

Lang'tand (kieskauwer, lekkerbek), m. en v. -en: -tong (babbelaar, kwaadspreker), m. en v. -en; -tongig, bn.: een -e vrouw.

Lang'uit (in volle lengte), bw.: hij viel - op den grond, zoo lang als hij was.

Langwer'pig (uitgerekt van vorm), bn. en bw.; -er, -st: Java heeft een -en vorm; een ellips is een - rond; ook: Lankwer'pig.

Langwijd'lig (lang durende, wijdoopig, vervelend, langdraaiig), bn.; -er, -st.

Lang'zaam (niet gauw, traag), bn. en bw.; -er, -st: een os is langzaam in zijn loopen; een langzamen dood sterven, b.v. door tering; die winkelbediende is mij te -, hij is niet kwiek of vif; mijn horloge gaat te -, loopt achter; spreekw. Haast u -, d. i. Festina lente: denk of overleg bij uw werk; ook: - gaat zeker.

Lang'zamerhand (zachtjes aan), bw.

Lang'zichtwissel, m. -s; zie Langpapier.

La'ning (scheepst. planken brug tot overloop), v. laningen.

Lankmoed'ig (toegevend, veel kunnende verdragen vóór boos te worden, geduldig, goedertieren), bn. en bw.; -er, -st.

Lankwer'pig, bn.; zie Langwerpig.

Lanol'ne (wolvet), v. gmv.

Lans (lansknecht, fig. medestrijder, kameraad, vriend), m. lansen; -je, o. -s. vero.

Lans (wapen, spies, speer), v. lansen; zegsw. een - breken voor iets, iets fig. ridderlijk verdedigen, strijden voor iets; zie Breken.

Lansier' (ruiter, met een lans gewapend), m. lansiers; zie Ulaan.

Lansket' (zeker oud kaartspel), o. gmv.

Lansknecht (gesch. soldaat te voet, gewapend met een lans), m. -knechten.

Lantaarn', lanta'ren' (Fr. lanterne: toestel tot verlichting), v. -en, -s: een gang-, een gas-, een straat-; een blikken, een koperen, een hoornen, een papieren -; Keizers kat is zijne nicht, groote - en weinig licht, spot: opgeblazen man van hooge gestalte en met een groot hoofd, zonder veel verstand; myth. iets met een - moeten zoeken, dat, wat nl. hoogst zeldzaam is, zie: Diogenes -, alsmede Sein - en Dievenlantaarn.

Lantaarn' (bouwk. lichtkoepeltje op een dak, boven een trap), v. -s; ook: Lantaren.

Lantaarn'dag (in China op 6 Febr. de dag van het lentefeest), m. -dagen; ook: Lantaren-; -feest (in China, zooveel als ons Paaschfeest, lentefeest), o. -en: de brandende lantaarns stellen zinnebeeldig de overwinning van het licht op de duisternis voor.

Lantaarn'opsteker (-aansteker), m. -opstekers; -paal (ijzeren of houten paal, met een lantaarn er op), m. -palen.

Lan'teren (leegloopen, straatstijpen), ik heb gelanterd: Jongen, ben je weer aan 't -? zie Lanterfant.

Lan'terfant (iem., die lantert; leeglooper), m. -en; -fanten (straatstijpen, leeglooper), ik lantertante, heb gelanterfant; -er (straatstijper), m. -s; -erif' (leeglooperij), v. -en.

Lanterlu', -lui (zeker kaartspel), o. gmv.

Lantier'boom, m. -en; zie Latierboom.

Lao'coön, myth. Trojaansche priester, zijn landgenooten tegen de listen der Grieken waarschuwend in zake het paard van Troje, doch met zijn twee zoontjes, door slangen, uit zee opgekomen, doodgebeten; de -groep, beeldhouwwerk in wit marmer, in 1506 opgedolven, ze wordt in het Vaticaan bewaard; de groep van - in het paviljoen van Haarlem, (C. O.); lees: la-oo'-koo-on.

Laodice'er (Bijb. bewoner v. d. stad Laodicea in Klein-Azië, fig. lauw, onverschillig mensch), m. -s; zie Openb. 3:14-16.

Lap (een stuk leer, linnen, katoen, enz.), m. lappen: een - op een schoen zetten; zegsw. beter een - dan een gat, d. i. beter een versted dan een gescheurd kleedingstuk; het is een nieuwe - op een oud kleed, een ongeschikte, ja, schadelijke wijziging van wet, bepaling of verordening; bij uitbr. een - land(s), stuk; een -je, een bankbiljet: een -je van f 60 of 60 pop, gmv.; zegsw. iemand voor 't -je houden, hem voor den gek houden, voor den mal; een gezicht van oude lappen, een huilerig, een zuur gezicht.

Lap (scheepst. zeil), m. lappen: alle -pen uithangen; de wind waait in 't -je, 't is voorde-wind, zie ald.; het gaat hem vlak voor 't -je, hij heeft voorspoed, het gaat hem voordeelig.

Lap (kleeding), m. lappen: zegsw. op zijn -pen krijgen, eig. op zijn kleeren, dus slaag; iemand bij de -pen krijgen, hem beet krijgen, nl. bij zijn kleeren vasthouden; zie: Klad en Lurf; zegsw. hij is weer op de lappen, eig. op de schoenlappen, op de been.

Lap (klap, oorveeg), m. lappen: iem. een - om de ooren geven.

Lap (liedertijk mensch), m. lappen: dat ie (Klaasje) een - is, (C. O.), drinkebroer; hij is een dronken -, een smeer -, een zuip -, plat: waarschijnlijk van Labben, d. i. slorpen.

Lap (restant van een rol linnen, katoen, tapijtgoed, enz.), m. lappen: lappendag houden, winkel: uitverkoop van lappen of restanten.

Lap (Eng. sport. baanronde, lengte der dikwijls te doorloopen baan bij een wedstrijd), m. of v. laps; zie Lappen.

Lap (Laplander), m. Lappen: de Lappen bewonen het N. van Scandinavië en v. Finland.

Lapel' (omgeslagen voor-bovenrand van jas of vest, mantel, enz.), v. lapellen.

Lapidair' (in steen gebeiteld, kantig), bn.: -schrift, -e stijl, korte, kernachtige. (al = é).

Lapidair'schrift (in steen gehouwen kantig letterschrift, b.v. op grafzerken, obeliskken, zuilen, enz.), o. gmv. (al = é).

Lapis infernalis (Lat. geneesk. helsche steen), m. gmv.: - dient tot het wegbranden van wild vleesch in een wonde.

Lapis lazuli, m.; zie Lazuursteen.

Lap'je, o. gmv.: we zeilden drie weken vóór 't -, met een voorde-wind, zie Lap (zeil).

Lap'lander (bewoner van Lapland), m. -s; fig. scheldn.: ruwe vent; zie: Lap en Kaffer.

Lap'pen (verstellen, oplappen), ik heb gelapt: een paar schoenen laten -, een broek doen -; zegsw. iets -, iets herstellen, opknappen, in orde brengen; meestal, fig. iets behendig verichten, slim uitvoeren: wie zou 'm dat zoo mooi gelapt hebben? ik zal 'm dat wel -, klaar krijgen; alles er door -, verbrassen.

Lap'pen (met een zeemen lap schoonmaken), ik lapte, heb gelapt: de glazen of ruiten -.

- Lap'pen** (sport. een baanronde, d. i. $\frac{1}{4}$ Eng. mijl, inhalen), ik heb gelapt.
- Lap'pendag** (lapjesverkoopdag in een manufactuurwinkel), m. -dagen, zie Lap (restant), v. lappen; -**deken** (deken, uit allerlei lapjes vervaardigd, bedelaarsdeken), v. -s, fig. die wet wordt door at deze wijzigingen een -, een bont d. i. onsamenhangend geheel; -**mand** (mand, waarin men verstelwerk bijeenlegt), v. -en; zegsw. hij is in de -, hij ligt een weinig ongesteld te bed; -**markt** (deel der markt, waar lappen verkocht worden, voddemarkt), v. -en.
- Lap'per** (iem. die lapt, ook, knoeier), m. -s; Jan de -; zie Schoenlapper, Ketellapper.
- Lap'sus** (Lat. fout, vergissing), m.
- Lap'sus ca'lami** (een toevallige schrijffout), m.; -**lin'guae** (fout in 't spreken), m. (gu = gw); -**memo'riae** (geheugenfout), m.
- Lap'werk** (kleeren, schoenen, enz., om te lappen; fig. knoeiwerk), o. gmv.; -**woord** (stopwoord), o. -en, b. v. er bleek uitzien; -**zalf** (eig. zalf, die slechts oplat: kwakzalversmiddel), v. gmv.; -**zalven** (scheepst. het tuig insmeren met teer, olie, vet), ik heb gelapzalfd; -**zalven** (kwakzalven), ik heb gelapzalfd; -**zalver**, m. -s; -**erij**, v. -en.
- Lar'deeren** (met reepjes spek doorsteken of opvullen); fig. vullen, doormengen, bijv. een goed gelardeerde beurs, in despreekt. gespekte; -**priem**, m. -priemen; -**spek**, o. gmv.
- Lar'en** (Rom. myth. schutsgoden van het huis, huisgoden), m. mv.: de - waren zielen van vrome afgestorvenen, die over hun vroegere woningen bleven waken, hun beeltenissen stonden nabij den haard.
- Larf**, v. larven, zie Larve.
- Lar'ghet'o** (muz. eenigszins langzaam, zacht vloeiend), bw.; als zn. o. -'s. (gh = g).
- Lar'go** (muz. It. zeer langzaam; breed, statig, ernstig), bw.; als zn. o.: lar'go's.
- Lar'ie** (snap, ook, zotteklap), v. gmv.: 't is maar -; spreekt.: slappe koffie of thee, gmv.; ook: iets zonder waarde, kulkoek.
- Lar'ie** (eig. snapster, thans ook, vrouw of meisje van verdachte zeden), v. lar'ies of lar'ien.
- Lar'ri fa'ri** (Lat. tot de „Laren“ of huisgoden spreken), fig. gewauwel; zie: Larie en Lariefarie.
- Lar'iefarie** (zottepraat, klets), o.: dat is -. **Lar'iemoer** (vrouw'tje, dat te veel praat), v. -s.
- Lar'ien** (babbelen, snappen), ik heb gelaried.
- Lar'iks** (plantk. naaldboom, lorkeboom, een soort van pijnboom, terpentijnboom), m. -en: de ceder is een -; -**boom**, m. -boomen.
- Larmoyant'** (Fr. jammerend, weenend), bn.
- Lar'ong** (O.-I. gevleugelde termiet), m. -s.
- Lar've** (rups, made), v. larven; ook Larf: een rups heeft pooten, een made niet.
- Laryng'i'tis** (geneesk. ontsteking v. h. strottenhoofd), v. gmv.; -**go'scoop** (strottenhoofdspiegel, keelspiegel), m. -copen. (y = i).
- Lar'ynx** (ontl. strottenhoofd), m. -en. (y = i).
- Lasch** (tusschenzetzel, verbindingstuk, geervormige strook, spitse lap), v. lasschen.
- Lasch'mes** (keepmes, kuipersmes), o. -sen.
- Lasclief** (Fr. dartel, weelderig, broodronken), bn.; -ver, -st; lees: lassief.
- Lascliviteit'** (weelderigheid, dartelheid, uitgelatenheid), v. gmv. (i = ie).
- Laskar'** (Eng.-Ind. kleurling-matroos op een Europeesch schip), m. -s; ook, laskaar.
- Las'schen** (aan elkaar maken, met een lasch
- weer vereenigen; aaneenvoegen), ik laschte, heb gelascht: kabels-; zie Inlasschen.
- Las'so** (lang en taai touw met strik, werpkoord met strop, werpstrik), m. lasso's; met den lasso vangt men in de prairie paarden, buffels, enz., de cowboys weten den lasso vaardig te hanteeren.
- Last** (verwant met laden: vracht), m. lasten: fig. de - der jaren, der zorgen, de druk; iemand tot - zijn, overlast; zegsw. iemand iets ten - e leggen, van iets beschuldigen; het einde zal den - dragen, het einde zal ongunstig zijn, de nadeelen toonen; - **lijden**, onaangenaamheden ondervinden; Holland was in -, in grooten nood; dat heeft geen -, haast; lusten en lasten, voor- en nadeelen.
- Last** (denkbeeldige korenmaat), o. lasten: een - graan is 30 H.L.: een last tarwe weegt 2400 KG., rogge 2100 KG., garst 1950 KG.; in schipperstaal is een scheepsplast = 2000 KG.
- Last** (zeventien kantjes haring), o. lasten.
- Last** (bevel), m. gmv.: - geven om iets te doen.
- Last'brief** (bevelschrift), m. -brieven.
- Last'dier** (lastdragend dier, lastbeest), o. -dieren: de ezels is een -, de kameel is een -; -**drager** (iem. die lasten draagt), m. -s.
- Last'en** (belastingen), m. mv.: dorps-, gemeente-, kerke-, polder-.
- Last'en** (bevel geven, opdragen, bevelen), ik lastte, ik heb gelast; zie Afgelasten.
- Last'er** (eerroof, gelogen kwaad), m. gmv.
- Last'eraar** (man, die lastert), m. -s, -aren; -**aarster**, v. -s.
- Last'eren** (leugenachtig iets kwaads van iem. zeggen, liegend kwaadspreken), ik heb gelasterd; -**ing** (lasterwoord), v. -en.
- Last'erlijk** (laster bevattende), bn.: -e taal, -e woorden; bw.: - van iem. spreken, op lasterlijke wijze.
- Last'ertaal** (eerroovende taal, lasterende woorden), v. gmv.: vuige -; -**tong** (iem. die lastert), v. -en: een venijnige -.
- Last'geld** (tonnengeld, recht, dat van schepen in verschillende havens gegeven wordt naar den scheepsinhoud), o. -gelden.
- Last'geld** (gelden, geheven van Sontvaarders voor den Sonttol), o. lastgelden.
- Last'gever** (persoon, die een ander een last opdraagt, commitant), m. -s; -**geving** (lastbrief), v. -gevingen; zie Volmacht.
- Last'hebber** (iem., wien een last is opgedragen), m. -hebbers; zie Mandataris.
- Last'ig** (last of zorg veroorzakend, onaangenaam, moeielijk), bn. en bw.: een - kind, -e arbeid, een - evraag, e. - examen; -er, -st.
- Last not least** (Eng. het laatste, maar niet het minst gewichtige).
- Last'post** (fig. lichtmis, ondeugende jongeling), m. -posten: hij werd een - zijner familie, persoon, dien men had te onderhouden.
- Last'post** (lastige betrekking), m. -posten.
- Last** (lang, smal en dun stuk hout), v. latten.
- Lataan'boom** (waaierpalm: palmboom, oorspronkelijk op Madagascar), m. -boomen.
- La'tafel** (kast, gewoonlijk met vier laden), v. -s.
- Latel'hout** (bouwk. draagbalk als steun boven een raam of kozijn), o. -en; -**steen**, m. -en.
- La'ten** (niet doen, nalaten, iets niet veranderen, toelaten), ik liet, heb gelaten: niet gij het -? ik kan het rooken niet -; we zullen alles maar zoo -; zegsw. ergens het leven bij -, inschieten; iemand met rust, met

- vrede —, doen blijven; ik zal je binnen—; waar laat die jongen zijn eten! bergt.
- La'ten** (aderlaten), ik liet, heb gelaten; dit w.w. laten raakt in onbruik.
- La'ten** (spraakk. hulpw.w. van wijze), ik liet, heb gelaten; laat ik oppassen, laten wij gaan, d. i. dat ik oppasse, dat wij gaan, (aanvoeg. wijs).
- Latent** (verborgen, ingesloten, onzichtbaar), bn.; nat. — e warmte, gebonden.
- La'ter** (comparatief van laat), bn. en bw.: een — bericht, tot — en tijd; het is al — dan elf uur; ik zal u — alles ophelderen.
- Lateraal** (wat ter zijde of van ter zijde is), bn.: een — kanaal, evenwijdig met een rivier, b.v. met de Maas; een — ale allee, ter zijde van de hoofdlaan; fig. — ale verwanten, — ale erfgenamen, in de zijlinie.
- Lateraan'-kerk**, v.: de basiliek van St. Jan te Rome, de pauselijke kathedraal, ook Gulden Basiliek, de hoofdkerk aller Kath. kerken der wereld, toegewijd aan Joannes den Dooper.
- Lateraan'-paleis**, o.: paus. paleis te Rome op den berg Celio, een exterritoriaal bezit van de H. Stoel; in het — zijn sedert den tijd van Gregorius den Grooten (590—604) veel conciliën gehouden: die heeten — conciliën.
- Lath'erus** (vlinderbloemige plant, e. soort v. andoren), v. — sen: de naakte — of aardaker; de veld—, langs dijken en wegen; de moeras—; van de — of lathyrus worden elf soorten in ons land gevonden.
- Latier'-boom** (balk in den stal tusschen twee paarden), m. — boomen; ook: —paal, m. — en.
- Latijn'** (de Latijnsche taal, eig. de taal van Latium, landstreek, waarin Rome gelegen was, later de taal der Romeinen), o.: fig. dat is — voor mij, ik versta er niets van.
- Latijn'en** (alle bewoners v. h. W. of alle Westerlingen, i. d. taal d. Byzantijnen), m. mv.
- Latijnsch'** (van de Latijnen of Romeinen), bn. en bw.; als z.n. (de Lat. taal), o. gmv.
- Latijn'sche kerk** (de Roomsche-Katholieke, die in haar liturgie de Latijnsche taal bezigt), v. gmv.; zie Grieksche kerk.
- Latijnsch' kruis** (kruis, waarvan de 4 armen niet even lang zijn), o. — e kruisen; zie Kruis.
- Latijn'sche Unie** (statenverbond tusschen Frankrijk, België, Zwitserland, Italië en Griekenland), v.; dit statenverbond bedoelt het gebruik van dezelfde standpenningen (onder verschillende namen en vormen) als wettig betaalmiddel.
- Latijn'zeil** (scheepst. driehoekig zeil), o. — en.
- Latinis'me** (Latijnsche spreekwijze, Latijnsch getinte uitdrukking, Latijnsch taaleigen), o. — n.
- Latinist'** (kenner van het Latijn), m. — en.
- Latiniteit'** (de Lat. taal en taalkunde), v. gmv.
- Latitu'de** (geographische breedte, poolshoogte; fig. vrijheid van handelen, speelruimte), v. gmv.
- La'tium**, o. landschap van Midden-Italië: zie: Alba Longa en Latijn. (t = ts).
- Latoen'** (geelkoper, messing), o. gmv.
- Lato'na**, v. myth. geliefde van Jupiter; — was de moeder van Apollo en van Diana. (t = t).
- Latrine** (publiek privaat), v. — n.
- Lats** (broekklep), v. latsen; ook: Latse.
- Lat'ten** (van latten voorzien, belatten), ik latte, heb gelat. w. g.
- La'tuw** (plantk. de saladepiant), v. gmv.; zie: Kropsalade, Dunsel, Krulsalade.
- Lat'werk** (hekwerk, spalter), o. gmv.
- Lauda'bel** (loffelijk, prijzenswaardig), bn.
- Lau'danum** (pijnstillend geneesmiddel, mengsel van opium en Malagawijn), o. gmv.
- Lauda'tor** (lofredenaar), m. — to'ren; — tem'poris acti, nl. v. d. ouden tijd. (au = ou).
- Laudisten** (zangers, die door de straten togen in Italië en Frankrijk en tot lof van God allerlei liederen zongen), m. mv.
- Laureaat'** (gelauwerd of bekroond schrijver, dichter, schilder), m. — aten. (au = ou).
- Laurier'** (altijd groene, 2—8 M. hooge boom in Z.-Europa, Klein-Azië en N.-Afrika), m. laurieren: de bladeren van den — worden als specerij gebezigd; fig. krans, gevlochten van laurierbladen als eerteeken voor overwinnaars in de Olympische spelen, zie ald.; laurierkrans, zie Lauwer; de — is het zinnebeeld van vrede en van overwinning.
- Laurier'bes** (vrucht v. d. — boom), v. — sen.
- Laurie'ren** (met lauweren kronen, fig. verheerlijken), ik heb gelaurierd: Ik wil's Winters hoofd —, (Bild.). (au = ou).
- Laurier'kers** (plant, wier bladen met die van den laurier overeenkomen en waaruit men een geneesmiddel bereidt), m.; (vrucht), v. — kersen; — kerswater (kalmeerend middel), o. gmv.
- Laus De'o** (Lat. Gode lof!). (au = ou).
- Lauw** (tusschen warm en koud, halfwarm), bn. en bw., fig. koel, onverschillig; — er, — st.
- Lau'wer** (laurierkrans, zegekrans), m. — s, — en; zegsw. — en behalen; op zijn — en rusten, na de zege, na behaald succes voorgoed rusten.
- Lau'wren** (met lauweren kronen, toien), ik heb gelauwerd: een gelauwerd overwinnaar, een gelauwerd dichter; zie Olympia.
- Lau'werbes** (laurierbes), v. — bessen.
- Lau'werkran**, m. — kranen: fig. het zou voor Tronkje — en regenen, als hij Tartuffe mocht spelen, (Potg.), zie Lauwer.
- Lau'werkroon** (— kranen), v. — kronen.
- Lau'werszee** (aardr. inham der Noordzee tusschen Fr. en Gr.), v.: de — is omstreeks de 9e eeuw ontstaan; in de sprekt: Lauwerzee.
- Lauwhar'tig** (koel, zonder belangstelling), bn. en bw.; — er, — st.
- Lauw'heid** (eig. het lauw-zijn, fig. koelheid, onverschilligheid in het goede), v. gmv.
- Lauw'te** (lauwheid), v. gmv.
- La'va** (uitbraaksel van een vulkaan), v. gmv.
- Lavabo'** (waschtafel), o. en v. lavabo's.
- La'vagas**, o., zie Hyaliet.
- Lavallière** (Fr. strikdas met stippen), v. — s.
- La'vas** (schermbloemige plant, eppe), v. gmv.
- La'vastroom** (stroom van gloeiende en vloeiende lava, bij de uitbarsting van een vuurberg), m. — en.
- Lavatory** (Eng. W. C. met toebehooren op treinen en booten, pleinen, enz.), o. — s.
- Laveeren** (zigzagsgewijze tegen den wind op zeilen); fig. een dronkaard, die door de straten — de, zwalkte; ook, geven en nemen, schipperen: je moet wat — in 't leven.
- Lavel'** (verlof, vrijaf, vrijheid), v.: iemand — geven, d. i. vrijaf geven. w. g.
- Lavel'en** (ledigloopen, lanterfanten, straat-slijpen), ik laveide, heb gelaveid.
- Lavement'** (endeldarminspuiting, darmbad), o. — menten; zie: Klisteer, Klypsma.
- Lavement'spuit** (klisteespuit), v. — spuiten.
- La'ven** (iem. lippen bevochtigen, hem laafnis of verkwikking geven), ik laafde, heb gelaafd: zich aan een bron —; la'fonis, v. gmv., z. ald.
- Laven'del** (lipbloemige, specerijachtige hees-

- ter, wier bloemen men in versch gewasschen linnen legde tegen de mot) v. gmv.; -blad, o. -en, -eren; -bloem (bloem van de lavendel), v. -en; -geur, m.; -olie (olie, uit de bloemen der lavendel getrokken), v. gmv.
- Lavoort** (Fr. waschkom, lampetkom), o. -oren.
- Lawaai** (geraas, geweld, rumoer), o. gmv.: wat een -! -maker (druktemaker), m. -makers, in de volkst. ook: lewaai, laweit.
- Lawaai'saus** (saus, die erg dun is), v. -en.
- Laweit** (lawaai), o. gmv., volkst. wat een -!
- Lawi'ne** (sneeuwstorting, sneeuwval in het hooggebergte), v. lawinen, -s; een sneeuw-, ook: een steen-, een gletscher-.
- Lawn-tennis** (Eng. bal- of raketspel in een lawn of grasveld), o. gmv.: (tennis, Fr. tenez, vang op); -club (vereniging van -spelers), v. -s; zie Tennissen.
- Lax** (wijd, los, slap, ongebonden), bn. (x = ks).
- Lax'ans, laxatief** (purgemiddel, buikzuiverend middel), o. laxan'tia, laxatieven.
- Laxeeren** (de ontlasting bevorderen), (x = ks).
- Laxeer'middel** (purgemiddel), o. -en.
- Lazaret** (pest- of leprozenhuis; in 't algemeene: quarantaine-huis, ziekenhuis), o. -ten.
- Lazarij** (melaatschheid of lazaruszeer), v. gmv.; zie: Lepra, Leprosheid.
- Lazaris'ten** (leden van de congregatie, door den H. Vincentius a Paulo gesticht), m. mv.; de vereniging is aldus genoemd naar het moederhuis St.-Lazare te Parijs; de - zijn vooral ziekenverplegers.
- Lazaro'ni**, m. mv.; zie: Lazzarone. (z = ts).
- Lazarus** (d. i. Godhelp: patroon der melaatschen; ook: een melaatsche zelf), m. -sen: zegsw. arm als -, straatarm; -klap, ook, -klap (een houten kleptoestel, waarvan de melaatschen moesten voorzien zijn, om hun nabijheid te doen kennen), v. -pen; zie het platte Belazerd.
- Lazu'ren** (van lazuur, als lazuur), bn.: het - gewelf des hemels; ook: Azuren.
- Lazuur** (prachtig hoogblauwe, fijn gepolijste steen), m. -zuren, (stofn.), o. gmv.: ook: Lazuursteen; -blauw (hemelsblauw), o., ook enkel: Lazuur.
- Lazuur'** (lazuurkleur), o.: een mantel van -, een hemel van -, donkerblauw, ook: Azuur.
- Lazuur'kleuren** (kleuren, welke de onderliggende kleuren laten doorschemeren), v. mv.
- Lazuur'steen** (ondoorzichtige steen v. hoogblauwe kleur), m. -en, (als stofnaam), o. gmv.
- Lazzaro'ne** (bedelaar in de straten van Napels, enz.), m. lazzaroni. (z = ts).
- Leader** (Eng. leider v. e. staatkundige partij in het Eng. parlement), m. leaders.
- Leading-article** (Eng. hoofdartikel in een dagblad), o. -articles.
- Leb, leb'be** (lebmaag v. herkauwende dieren), v. lebben; ook, stremsel, uit die maag bereid.
- Leb'aal** (zekere dikke aal of paling), m. -alen.
- Leb'beren** (zacht-slobberend drinken, met kleine teugjes drinken), het lam -de, heeft gelebberd.
- Leb'big**, bn.: -e kaas, naar leb smakende; -held, v., fig. spijtigheid, boosaardigheid.
- Leb'maag, leb** (dierk. vierde en laatste afdeling van de maag der herkauwers, ook, kaasmaag geheeten), v. -magen, lebben.
- Lec'tor** (hulp-hoogleraar), m. -s, -to'ren.
- Lectoraat** (het ambt van lector), o. -aten.
- Lec'tor bene'volus**, Lat., zie L. B.
- Lectri'ce** (voorlezers), v. -s; de - van H.M.
- Lectuur** (het lezen, de lezing; ook, stof ter lezing), v. gmv.: een uitgebreide -. (c = k).
- Le'debraak, lee'braak** (fig. buitengewoon zware arbeid), v. gmv.
- Le'debraken, lee'braken** (de ledematen breken met een koevoet en wel op een kruisbalk of schraag), ik -braakte, ik heb gelede(lee)braakt, zie Radbraken.
- Le'debreuk** (breuk van eenig lid), v. -en.
- Lede'kant, ledikant'** (Fr. lit de camp: verplaatsbare slaapstede), o. -kanten.
- Lede'man**, m. -nen, -s; zie Leeman.
- Lede'maten** (armen en beenen), o. mv.; zie Lidmaat.
- Ledenlijst** (lijst van mede-leden), v. -lijsten.
- Ledenvergadering** (samenkomst v. leden eener vereniging, eener club, v. e. genootschap, enz.), v. -en.
- Lede'pop** (kunstmatige draadpop voor schilders: ledeman, leeman), v. -poppen.
- Leder** (bereide dierenhuid), o. gmv.: Deensch -, Russisch -, Turksch -, Marokko- of Marokijn; geiten-, gemzen-, jucht-, zie ald.; goud-, kalfs-, ossen-, zeem-.
- Leder'achtig, leer-** (op leder lijkend), bn.: een -e stof, -e bladeren, een -e broekstof.
- Lederen, lee'ren** (van leder), bn.: een - portemonnaie, een - reistasch.
- Lederwaren, leer'waren** (voorwerpen, van leer gemaakt), v. mv.; zie Maroquinerie.
- Lederwerk** (ledergoed), o. gmv.
- Ledewater, lee'water** (gewrichtsvocht), o.
- Ledig, leeg** (niet gevuld, het tegengestelde van vol), bn.: een - vat, een - beurs, het glas is -, die flesch is half -; een -e maag hebben, hongerig zijn; als eerste lid in scheidbare samenstellingen met het w.w. aaneen te schrijven, b.v. Ledigdragen (ledig- of leeggedragen) -gieten (ledig- of leeggegieten), -loopen (ledig- of leeggelopen), -maken, -pompen, -putten, -scheppen, -staan, -zitten, zie ald.
- Ledig, leeg** (ongevuld, onbezet), bn. en bw.: -e tijd, vrije tijd, een - huis, niet bewoond, een - uurtje, uurtje van ontspanning; met -e handen vertrekken, gaan, zooals men gekomen is, zonder zijn doel bereikt te hebben.
- Ledigdragen, leeg-** (lossen van een schip), men droeg - of leeg, heeft - of leeggedragen.
- Ledigen, lee'gen** (ledigmaken), ik heb gele digd: de glazen -, de flesschen -.
- Lediggang** (het ledig-gaan, het niets-doen, het luieren), m. gmv.: - verslapt.
- Ledig'ganger** (nietsdoener), m. -gangers.
- Ledig, leeg'gieten** (uitgietend ledigen), ik goot -, heb ledig- of leeggegieten: een vat -.
- Ledigheid** (het leeg- of niet-gevuld zijn), v. gmv.: de - van een kerk, van een school, enz.; de - van een geldbuil, van de kas.
- Ledigheid** (werkeloosheid, niet-bezigheid), v. gmv.: zijn tijd in - doorbrennen; spreekw. - is des duivels oorkussen; zie Oorkussen.
- Ledigloopen** (fig. niet werken, niets uitvoeren), ik liep ledig, heb ledig(leeg-)gelopen, ook: Leegloopen; en verder: -maken (ont-ruimen): een kast -maken; -pompen: een put -pompen; -scheppen: een vat -scheppen; -staan (niet bezig zijn; onbewoond zijn); -zitten (zitten zonder iets te doen).
- Ledikant'**, o. -en; zie Ledekant.
- Lee** (heuvel), v. vero: Heiliger-lee, aadr. d. i. op den heiligen heuvel.
- Lee** (aadr. lei, wetering), v.: de Loo- of boschlei bij Almelo in O., verg. Leiden.

Lee'braak, lee'braken; zie Le'de-.

Leed (*verdriet, spijt*), o.: *in lief en -*, in voor- en tegenspoed; *iemand zijn - klagen*, zijn hart ontlasten; *uw ongeluk doet mij -*; *ik wil u geen - doen*, kwaad.

Leed (*onaangenaam, spijtig*), bn.: *uw ongeval is mij -*; *iets met leede oogen aanzien*.

Leed'vermaak (*boosaardige vreugde om of over het leed van een ander*), o. gmv.

Leed'wezen (*spijt*), o. gmv.: *tot mijn - kan ik niet ter vergadering komen*.

Leef'regel (*vastgestelde regel, diëet*), m. -s; -**tijd** (*levensjaar, ouderdom*), m. -tijden;

-**tocht** (*levensmiddelen*), m. gmv.; -**wijze, -wijs** (*levenswijs*), v. -wijzen.

Leeg, bn.: *een leege mand, -er, -st; z. Ledig*.

Leegen (*leeg maken*); zie Ledigen.

Leeg'looper (*straatslijper*), m. -loopers.

Leeg'te (*ledige ruimte*), v. gmv.

Leek (eig. een katholiek, die niet tot den geestelijken stand behoort; bij uitbreiding: *on- ingewijde, ongeleerde, buitenstaander*), m. -en.

Leek'broeder (*een kloosterling, die niet tot priester gewijd is*), m. -s: de - is belast met huiselijke bezigheden in het klooster, of met ziekenverpleging, onderwijs, enz.

Leek'edichtje (*een der vele door De Génestet (1829-'61) gedichte versjes op den strijd tus- schen de richtingen in de Hervormde kerk*), o. -s: de -dichtjes zijn bijna altijd puntig, schalksch, humoristisch.

Leek'enspiegel (*benaming van verschillende handboekjes voor het geestelijk leven*), m. -s: een - bevat vooral mystieke bespiegelingen voor den leek; in onze letterk. *belangrijk didac- tisch werk uit de school v. van Maerlant*), m.; de - is tusschen de jaren 1325 en '30 ge- schreven door Jan van Boendale (1280 - ± 1365).

Leelijk (*niet mooi, onaangenaam*), bn. en bw.: *een -e hond; een -e fout, erge; iem. - aanzien*, norsch; *het ziet er - uit*, de zaak staat slecht; *hij is er - aan toe*, zijn toe- stand is slecht, geeft weinig hoop; -er, -st;

-**heid** (*mismaaktheid, onooglijkheid*), v. gmv.

Leelijk'erd (*iemand, die leelijk is of doet*), m. -s, gmz.; ook, scheldwoord: *gemeene vent*.

Leem (*vermorzelde rotsbrokken, door het rivierwater opgelost en meegevoerd*), o. gmv.: *een hut van -*, de wanden zijn met leem bestreken; -**achtig** (*als leem*), bn.: *een -e bodem of grond*.

Leeman (*ledepop*), m. -mans, -mannen.

Leemen (*met leem bestrijken*), ik heb ge- leemd: *de wanden v. e. hut -*.

Leemen (*van leem, met leem overdekt*), bn.: *de - wanden eener hut, een - vloer*.

Leem'groeve (*groeve, waar men leem uit graaft*), v. -groeven; -**kuil** (*kuil, waar men leem uit delft*), m. -kuilen, ook: -**put** (*leemkuil*), m. -putten.

Leem'te (*gebrek, gemis, uittaling*), v. leem- ten: *er is een - in die methode, in dat betoog*.

Leen, v.: *ter -, te - vragen, geven, ontvangen*.

Leen (*een heerlijk goed, dat een edelman in bezit hield; later, erfelijk grondbezit van den leenman*), o. -en: een zwaard -, een spille- of konkel-, een achter-, zie ald., alsmede Feudum.

Leen'bank (*stedelijke instelling, die kleine voorschotten geeft tegen onderpand van huis- houdelijke en andere zaken*), v. -banken; meestal: Bank v. Leening of Lommerd.

Leen'breuk, v. -breuken; zie Felonie.

Leen'brief (*gesch. schriftelijke toekening van een leengoed*), m. -brieven.

Leen'eed (*eed van trouw aan zijn leenheer*), m. -eeden; zie Leenbreuk.

Leen'en (*tijdelijk in leen of ter leen geven*), ik heb geleend: *iem. een boek -*; zegsw. *de hand tot iets -*, behulpzaam zijn, helpen: *fig. iemand het oor -*, naar hem met aandacht luisteren; *zijn naam tot iets -*, met zijn naam d. i. gezag, krediet iets steunen.

Leen'en (*te leen ontvangen*), ik heb geleend: *een boek, geld, een paraplu van iemand -*.

Leen'heer (*gesch. keizer, koning, eigenaar van een leen*), m. -heeren; -**heerschap** (*het leenheer-zijn*), o. gmv.

Leening (*de daad van leenen*), v. -en; ook de geldsom, die men leent, d. i. in leen geeft of ontvangt: *het land moest - op - sluiten*, geldleening; *een gedwongen - was het dreigement; de bank van -*, zie ald. en Lommerd.

Leen'laten, m. mv.: *gesch. de - hadden een hoeve van den heer in leen, hadden hand- en spandiensten en moesten schot en lot betalen*; zie: Hofhoorige en Liten.

Leen'man (*edelman, die een heerlijk goed in bezit had, ook, Vazal*), m. -mannen; -**man- schap** (*het leenman-zijn*), o. gmv.

Leen'plicht (*wederkeerige verplichting van leenheer en leenman*), m. -en; -**recht** (*samenstel van leenwetten*), o. gmv.; -**roe'rig** (*afhankelijk als leen*), bn.: *een goed - maken*; -**roe'righeid** v. gmv.; zie Feudaal.

Leen'spreuk (*overdrachtelijke uitdrukking*), v. -spreuken; -**spreu'kig** (*figuurlijk*), bn.

Leen'stelsel (*gesch. het stelsel van in-leen- geven, het feudale stelsel*), o. gmv.

Leentjebuur'spelen: bij de bureu gedurig een kleinigheid b.v. melk, ter leen vragen.

Leep (*slim, doortrapt*), bn. en bw.: *een leepe vent*, sluw, loos; de zaakwaarnemer uit: „Ik ben mezelfte - af geweest” (Potg.); leeper, -st.

Leep (*druipooig*), bn.: *met leepe oogen, tranig*.

Leep (*slaag*), v.: *van de - krijgen*, (Vondel).

Leep'erd (*looze schalk, stimmerd*), m. -s.

Leep'heid, lee'pigheid (*sluwheid*), v. gmv.

Leep'oog (*traanoog, druipoog*), o. -oogen.

Leep'oog (*persoon met druipoogen*), m. en v. -oogen.

Leepoo'gig (*leepoogen hebbende*), bn.

Leer (*leering*), v. gmv.: *dit zij u tot een -*; *ergens in de - zijn*; *de - van Mozes, de Christelijke -, de leer van Mohammed*; zie: Geloofs-, Kerk-, Zedenleer.

Leer (*ladder*), v. leeren. spreekt.

Leer (*leder*), o. gmv.: *zegsw. zoo taai als -*, zeer taai; *van - trekken*, den degen uit de scheede trekken, gaan vechten, fig. iem. met woorden aanvallen; - *om -*, of, *lap om -*, met gelijke munt; *'t is goed riemen snijden van een andermans -*, op een anders beurs is het goed teren, zie ook Riem.

Leer'raar (*onderwijzer bij het M. O.*), m. -s of -aren, zie Docent; ook: dominee, predikant.

Leer'raarsambt (*-betrekking*), o. -ambten; -**betrekking** (*positie als leeraar*), v. -en.

Leer'raarschap (*het zijn van leeraar*), o. gmv.

Leer'raarsvergadering (*school-, ook, vak- vergadering van leeraren bij het M. O. of het H. O.*), v. -en.

Leer'achtig, bn.; zie Lederachtig.

Leer'raren (*leeren, onderrichten, onderwijzen; prediken*), ik leeraarde, heb geleeraard.

Leerares (*dame als leeraar*), v. -sen.

- Leer'begrip** (grond of systeem eener leer of van het leeren), o. -begrippen.
- Leer'bereiden** (leermaken, -looien), o. gmv.; -bereider (-looiër), m. -bereiders.
- Leer'boek** (handboek, studieboek), o. -boeken: een - der wiskunde, der geschiedenis, enz.
- Leer'dicht** (dichtk. gedicht, dat in dichterlijke taal een reeks van gedachten over eenig onderwerp uiteenzet), o. -en: het onderwerp van een - is wetenschappelijk, of ontleend aan kunst, godsdienst of het maatschappelijk leven, b.v. Bilderdijs Ziekte der Geleerden; zie Didactische poëzie.
- Leer'ren** (onderwijzen, in 't geheugen doen opnemen), ik leerde, heb geleerd: iem. iets -, iem. de Fransche taal -, zegsw. zij zullen hem wel mores -, tot zijn plicht brengen; z. Mores.
- Leer'ren** (in 't geheugen opnemen), ik leerde, heb geleerd: de jongen kan die les maar niet -, iets van-buiten-, in 't geheugen prenten; piano - spelen, de vaardigheid op het klavier door oefening en door lessen zich eigen maken.
- Leer'ren** (africhten, dresseeren), ik leerde, heb geleerd: een hond door een hoepel - springen, een papegaaï - praten.
- Leer'ren** (van leerder), bn.: hier zijn - schoenen.
- Leer'rend proza** (proza, dat vooral zich tot het verstand richt), o.: tot het - behooren o. a. de Verhandeling en de Redevoering.
- Leer'gang** (cursus, methode), m. -en.
- Leer'geld** (schoolgeld; geld, dat voor onderwijs in eenig vak moet betaald worden), o. -gelden; zegsw. hij moest - betalen, door schade werd hij wijs.
- Leer'gierig** (begeerig om te leeren, gaarne leerende, weetgierig), bn.; -er, -st.
- Leer'graag** (gretig naar kennis, gaarne leerende), bn.; -grager, -graagt: -grage jongelingen; als zn. m. en v.: de kleine -.
- Leer'ring** (onderricht, onderrichting), v. -en.
- Leer'ring** (onderwijs in den catechismus), v. gmv.: naar de - gaan, gew.
- Leer'jaar** (jaar v. e. cursus, studiejaar), o. -jaren; ook: die knaap is nog in zijn -jaren, schooljaren, onder de 12.
- Leer'jongen** (jongmaatje, knaap, die bij een baas in de leer is), m. -jongens.
- Leer'kracht** (onderwijzer, leeraar), v. -en: aan die school zijn goede -en.
- Leer'kring** (concentrisch deel van een leer'gang), m. -en.
- Leer'ling** (scholier, kweekeling; iem., die onderwijs ontvangt), m. en v. -en, vr. ook -e; ook: aanhanger, volgeling: de 72 -en des Heeren, jongeren; een - v. Rembrandt.
- Leer'ling-apothe'ker**, m.-s.; -con'sul, m.-s.
- Leer'lingschap** (het leer'ling-zijn), o. gmv.
- Leer'loolen** (het bereiden van leerder), o. gmv.; -looier (leermaker), m. -s.; -looierij (werkplaats v. d. leerlooier), v. -en.
- Leer'meester** (onderwijzer), m. -s.; -es, v. -sen: een bekwaam -, een degelijk -; de ondervinding is een harde -es, (Koetsveld); -meisje (meisje, dat in-de-leer is), o. -s.; -middel (hulpmiddel bij het onderwijs), o. -en: kaarten, atlansen, globes zijn -en; -plan (plan, volgens hetwelk de leerstof over den geheelen leertijd methodisch wordt verdeeld), o. -plannen; -plicht (wettelijke verplichting tot het ontvangen van onderwijs), m. gmv.; -plicht'ig (vallende onder de leer'plichtwet), bn.: -e kinderen; -plichtwet, v.: wet (7 Juli 1900) op den -, wettelijke
- regeling van het schoolbezoek voor kinderen tot hun twaalfde levensjaar; -rede (preek), v. -redenen; -rijk (rijk aan leering), bn.: -e lessen; -school (elke school, in 't bijzonder de oefenschool, verbonden a. e. kweekerschool), v. -scholen; fig. een - is het menschelijk leven.
- Leer'stelig** (de geloofsleer betreffende), bn.: -onderwijs; zie Dogmatisch.
- Leer'stelling** (grondbeginsel eener leer, dogma), v. -en; -stelsel (stelsel v. dogma's), o. -s.; -stelsel (wijze v. leeren, methode), o. -s.; -stoel (katheder, kansel; ambt van hoogleeraar), m. -en; -stof (de te onderwijzen kundigheden), v. gmv.: verdeeling der -, -stuk (geloofswaarheid, dogma), o. -ken; -tijd (leerjaren, schooljaren), m. gmv.; -toon (wijze of toon, voortvloeiende uit de persoonlijkheid des onderwijzers), m. gmv.
- Leer'touwen** (het bereiden van leerder), o.; -tonwer (leerlooiër), m. -s.; -tonwerij (leerlooiërij), v. -en.
- Leer'traag** (onwillig of lui in het leeren, dom), bn.: onderwijs moeten geven aan de -trage jeugd, (Mult.)
- Leer'trant** (leerwijze, -toon), m. gmv.
- Leer'vak** (vak van onderwijs), o. -vakken; -vorm (trant van onderwijs, manier), m. -en: de - is ook de vorm van inkleeding bij het onderwijs, de spreektrant; -wijs, -wijze (de methode, die men volgt bij het onderwijzen), v. -wijzen; -zaam (leergierig), bn.: een - kind, ook: een - boek, nuttig, onderwijzend, een -zame les, leerrijk; -zucht (ijver om te leeren, leergierigheid), v.
- Lees'baar** (kunnende gelezen worden), bn.: een - handschrift, - schrift, hij schrijft een -bare hand, duidelijk, fig. een -bare stijl, aangenaam of prettig om te lezen; -der, -st.
- Lees'beurt** (beurt van al lezend iets voor te dragen in eenig gezelschap, in eenigen kring), v. -en: een - vervullen, een - op zich nemen, zie Spreek beurt; -bibliotheek (boekery, bestaande uit werken, die hetzij gratis, hetzij tegen een kleine vergoeding aan het publiek ter lezing worden verstrekt), v. -theken; -boek (boek, waaruit leerlingen leeren lezen), o. -en; -gezelschap (vereeniging van personen, die op gezamenlijke kosten tijdschriften en boeken koopen en in vaste volgorde laten circuleeren), o. -pen; -honger (innertijke behoefte aan lectuur), m. gmv.: de - bij de volksklasse, zie Huurbibliotheek; -inrichting (inrichting, waar men tegen een bepaalde bijdrage boeken of tijdschriften ter lezing kan bekomen), v. -en; -kabinet (-kamer, -zaaltje), o. -ten; -kamer (vertrek v. e. sociëteit, hotel, waar kranten en tijdschriften ter lezing liggen), v. -s, zie Leestafel.
- Lees'leerwijze** (methode, volgens welke men een kind leert lezen), v. -n: de - van Bouman.
- Lees'les** (les uit e. leesboek, die moet gelezen worden), v. -lessen, ook: onderwijs in 't lezen;
- lust** (lust in het lezen), m. gmv.: den - opwekken, den - aanwakkeren; -museum (gebouw met één of meer zalen, waarin de leden de nieuwste boeken, tijdschriften ter lezing vinden), o. -s, musea; -oefening (oefening in 't leeren lezen), v. -en: een - houden met zijn scholieren; -onderwijs (onderricht in het technisch en verstandelijk lezen), o. gmv.
- Leest** (eig. model: vorm, schoenvorm), v. -en: schoenen op de - zetten, slaan; zegsw. op

dezelfde — schoeien, van gelijke inrichting doen zijn, naar hetzelfde model maken; fig. *lieden van ééne* —, eig. van één vorm: slag, stand, richting; *een dame met fijne of slanke* —, taille; *jongens, recht v.* —, rug; *op e. andere* — schoeien, anders inrichten, regelen; zie *Schoenmaker*.

Lees'tafel (*tafel in café of sociëteit, waarop kranten, enz. ter lezing liggen*), v. — tafels.

Lees'teeken (sprak. schei- of zintteeken, woordteeken), o. — teekens: een — dient om den lezer het opvatten gemakkelijker te maken.

Lees'tenhout (*hout voor schoenmakers-leesten*), o. gmv.; — **maker**, m. — makers.

Lees'toon (*toon, waarop gelezen wordt*), m. — tonen; — **trant** (*manier, waarop gelezen wordt*), m.; — **trommel** (O.-I. blikkentrommel ter verzending van de wekelijkse lectuur v. h. leesgezelschap), v. — s; — **wijze**, — **wijs** (*leestrant*), v. — wijzen; — **zaal** (*groot lees-vertrek*), v. — zalen: een openbare —, voor ieder of voor ieder lid toegankelijk.

Leeuw (dierk. katachtig roofdier, zinnebeeld v. macht en koninklijke waardigheid), m. — en: de gele, wollige —, (v. Deysel); de roode —, wapenteeken van Holland, de zwarte —, dat van Vlaanderen; zij *vochten als* — en, d. i. verwoed; er *uitzien als* een —, d. i. woest, schrikbaar; in den *gouden* —, uithangbord van hotels; een *klimmende* —, een *getongde* —, de liebaard in de wapenkunde; de *grote* en de *kleine* —, sterrenbeelden; de *orde van den Nederlandschen* —, ridderorde, zie ald.; de — is ook het vijfde teeken in den *Zodiak of Dierenriem*.

Leeuwenaandeel, o.; zie *Leeuwendeel*;

— **bek** (*tuinbloem of sierplant*), m. — bekken; volkst.: *Leeuwenmuil*; — **daalder** (*oude Hollandsche zilvermunt van f 2.50, waarop een groote leeuw zonder schild: na 1575 in verschillende gewesten geslagen*), m. — s; — **deel** (*het heele bezit van iets, dat een machthebbende zich toeëigent in plaats van naar recht en billijkheid met anderen te deelen*), o. gmv.: het — nemen of krijgen, de uitdr. is ontleend aan een der fabelen van Aesopus; — **haar** (*haar van een leeuw*), o. — haren; — **hart** (fig. *buitengewoon moedig man*), o. b.v. *Richard* —, koning van Engeland (1189—'99); — **hok** (*in een diergaarde het hok v. d. leeuw*), o. — hokken; — **hol** (*verblijf van een leeuw*), o. — hollen; — **huid**, v. — en: fig. een — aantrekken, den schijn van moed aannemen; — **jong** (— *welp*), o. — en; — **klaauw** (*klaauw v. e. leeuw*), m. — en; — **klaauw** (*roosbloemige plant*), m. — en: de *gelobde* —, de *kleine* —; — **kuil** (*gemaakt hol voor leeuwen*), m. — en: *Daniël in den* —, (Bijbel); — **manen** (*lange nekhaaren van den leeuw*), v. mv.; — **moed** (fig. *buitengewone moed*), m. gmv.; — **mul** (*lipbloemige sierplant met bloemen, eenigszins lijkend op den bek v. d. leeuw*), m. — en, ook: *Leeuwenbek*; — **oog** (*oog van een leeuw*), o. — en; — **oor**, o. — ooren; — **staart**, m. — staarten; — **tand** (eig. *tand van een leeuw, ook, wilde herfst- of hondsbloem*), m. — en; — **welp** (— *jong*), o. — en.

Leeuwerik (dierk. kegelsnavelige zangvogel, die al stijgende zingt), m. — en: de *veld* —, de *kuif* —, de *boom* —; de — is een der weinige onzer vogels, die onder het vliegen zingen.

Leeuweriksacht (*jacht op leuweriken*), v. gmv.; — **kool**, v. — en; — **nest**, o. — en; — **net** (*vangnet voor leuweriken*), o. — netten;

— **zang**, m. gmv., de avondzang van den —.

Leeuwin' (*wijfjesleeuw*), v. leeuwinnen.

Lee'water, o. gmv.; zie *Ledewater*.

Leef (Bargoensch: *moed, durf*), o.: *kom op, als je — hebt; je moest het — eens hebben!*

Leg (*het leggen der vogels, der hoenders*), m. gmv.: *de kippen zijn al aan of van den* —.

Le'ga (*verbond, verbintenis*), v. —'s.

Le'ga (*legeering, metaalvermenging, het allooien van munten*), v. gmv.

Legaal' (*wettig, regelmatig, overeenkomstig de bestaande wetten*), bn. en bw.; — **aler**, — **st**.

Legaat' (*gedeelte eener erfenis, door den erf-later bij testamentaire beschikking aan iem. toegewezen; erfating*), o. legaten. (g = g).

Legaat' (*pauselijk gevolmachtigde, tijdelijke of wel vaste gezant*), m. legaten. (g = g).

Legalisatie (*verklaring door de bevoegde autoriteit, dat iets echt is*), v. gmv. (g = g).

Legalisieren (*wettig maken, geldig in rechten maken, voor echt verklaren*): de burgermeester kan een *handteekening* —. (s = z).

Legaliteit' (*wettelijkheid*), v. gmv. (g = g).

Legataris (*een bij testament begiftigde*), m. legatarissen. (g = g); zie *Legaat*.

Legateeren (*bij erfating schenken, bij uitersten wil vermaken*). (g = g).

Legatie (*het gezantschap, ook, het gebouw*), v. legaties, legatiën: de *Engelsche* —.

Legator (*erflater*), m. — s; ook *Testateur*.

Leg'boor (*uitsteeksel aan het achterlijf van kevers, b.v. van meikevers, tot het boren van gaatjes, om er de eieren in te leggen*), v. — boren.

Leggeren, — **ing**, v.; ook: *Legateeren*.

Leggeren (*twee metalen samensmelten*); — **ing** (*metaalmengsel*), v. — en: *brons is een — van koper en tin, ook, Compositie*. (g = g).

Le'ge feren'da (Lat. *daar moet in voorzien worden door een uit te vaardigen wet*). (g = g).

Legenda'rius (*schrijver v. legenden*), m. — darii.

Legenda'risch (*tot de legende behoorende*), bn.: *het vrouwtje van Stavoren in haar — bestaan*; — *e overleveringen*. (en = en).

Legen'de (*eig. wat (voor)-gelezen moet worden nl. in kloosters, b.v. levens van Heiligen*), v. — n of — s; ook: ieder verhaal, dat op volksoverlevering berust: *Nederlandsche legenden door Van Lennep*, nl. *Het Huis ter Leede, Adegild, Jacoba en Bertha, de strijd met Vlaanderen, Eduard van Gelre door J. v. Lenn.* (1802—'68).

Legen'de (*verklaring van teekens op een landkaart, op een plan, enz.*), v. — n, — s; ook, het omschrift eener munt, b.v. *God zij met ons*, dienend om het snoeien onmogelijk te maken.

Legen'dendichter, m. — s: *Van Lennep, onze — bij uitnemendheid, zegt Hofdijk*.

Le'ger (*ligplaats*), o. legers: *het — van een haas, enz.: de zieke lag op zijn —*, d. i. bed.

Le'ger (*heir, krijgsmacht*), o. legers: ons — heeft een mobiel gedeelte (*veldleger*) en een bezettingsgedeelte (*vestingtroepen*).

Le'geraanvoerder (*bevelhebber*), m. — s.

Le'gerafdeeling (*devisie, regiment, compagnie enz.*), v. — en; — **bende** (*krijgsschaar*), v. — benden; — **commandant** (— *hoofd*), m. — en.

Leger des Heils', o.; zie *Heilsleger*.

Le'geren (*ergens kampeeren*), ik heb gelegerd: *de troepen legerden op de heide; zich —: de troepen legerden zich om de stad, sloegen hun legerplaats op, zie Berennen*.

Le'gerhoofd (*bevelhebber van het leger*), o.

- en; - **korps** (legerafdeeling als ééne eenheid), o. -en; - **macht** (krijgsmacht), v. -en; - **plaats** (kamp), v. -en; - **schaar** (heirschaar, troepenmacht), v. -scharen; - **sterkte** (numerieke sterkte v. e. leger), v. gmv.; - **tent** (veldtent), v. -en; - **trein** (legertros), m. -en; - **troos** (voertuigen, pakkege, munitie enz. enz. van een leger), m. -sen.
- Leggerstede** (bed, ligplaats), v. -n.
- Leges** (legesgelden, bepaalde bijverdiensten der ambtenaren voor zekere werkzaamheden, schrijfkosten), v. mv.; zie Emolumenten.
- Leggen** (factitief van liggen: doen liggen, in een liggende houding plaatsen, nederplaatsen), ik legde (leide of lei), heb gelegd (geleid); de vogels - eieren; iem. lagen -, een valstrik spannen; de hand aan iets -, beginnen met iets; iem. iets in den weg -, iem. tegenwerken, hinderen; tevredenheid aan den dag -, d. i. toonen, doen blijken; de schuld op iem. -, d. i. werpen; een stad in de asch -, d. i. verbranden; een pleister op de wonde -, haar heelen, zalven, fig. iets goedmaken; geleider lage, een met opzet gelegde hindernis, bijw.
- Legger** (steenbalk, vloerbalk), m. leggers.
- Legger** (zwaar register v. h. kadaster), m. -s.
- Legio** (zeer groot aantal), o. gmv.
- Legio** (ontelbaar), bn.: de mieren waren er -, zijn schulden zijn -. (e = ee).
- Legioen** (afdeeling v. h. Romeinsche leger, bestaande uit 4 tot 6 duizend voetknechten), o. -en; het - van eer, éénige Fransche riddersorde: door den consul Napoleon ingesteld voor burgerlijke en militaire verdiensten, 19 Mei 1802; fig. zeer groot aantal, zeer groote menigte: - en van engelen. (g = g).
- Legislatief** (wetgevend), bn.: de -ieve macht: Ministers, Kamers, Koningin. (g = g).
- Legislatuur** (wetgevende macht), v. gmv.
- Legitiem** (echt, wettig, rechtmatig), bn.: het -e koningschap; ieder zijn -e portie. (g = g).
- Legitima tie** (verklaring, dat iets wettig, echt is), v. gmv.: een -bewijs, bewijskaart, dat men de wettelijke persoon is, b.v. zijn -kaart toonen als inspecteur v. d. arbeid. (g = g).
- Legitima tie** (het echten v. kinderen, vóór het huwelijk geboren), v. (g = g).
- Legitimeeren** (wettigen, voor echt verklaren): zich -, zijn volmacht toonen; bewijzen, dat men de persoon is, voor wien men zich uitkeeft, b.v. als ambtenaar. (g = g).
- Legitimist** (aanhanger of voorstander der legitimiteit, d. i. der Bourbonsdynastie in Frankrijk), m. legitimisten. (g = g).
- Legitimitet** (wettigheid, echtheid), v. gmv.
- Legkaart** (speelgoed voor de jeugd), v. -en: een - is een op hout geplakte prent, welke in bochtige stukjes, die in elkaar sluiten, is gezaagd; het is de taak der jeugd, als die stukjes uit elkaar zijn gedaan, ze weer in elkaar te passen; ook, Legprent.
- Legpenning** (rekenpenning, penning, waarmede gelegd wordt bij 't rekenen: in gebruik in de 14e-17e eeuw), m. -penningen.
- Legprent** (legkaart), v. -prenten: een Neurenberger -, (C. O.).
- Legtijd** (tijd, waarin de kippen leggen), m.
- Leguaan** (dierk. kamhagedis), m. leguanen.
- Legumíne** (eiwitstof uit planten), v. gmv.
- Lei** (voorwerp), v. leien; (stofnaam), o.: op de -schrijven; het - is blauw.
- Lei** (munteenheden in Roemenië, ± f 0.48), v.
- Lei** (Vlaamsch: laan, avenue), v. -en: de schoone Keyzer-, de Kunst- te Antwerpen.
- lei** (achtervoegsel, verwant met lei, wet: manier, soort); zie: Allerlei, Eenigerlei.
- Leiband** (band, die het kind om het middel gedaan wordt en waaraan men het leert loopen), m. -banden: zegsw. aan den - loopen, zich door anderen laten leiden, de noodige zelfstandigheid missen, b.v. aan den - loopen van een politieke partij, v. e. vriend, enz.
- Leiboom** (oplei- of latboom), m. -boomen.
- Leidekker** (ambachtsman, die daken met leien bedekt), m. -dekkers.
- Leiden** (doen gaan), ik leidde, heb geleid: een kind -, een ezel -, bij uithr. een boompje -; fig. den wil -, -er (iem., die leidt), m. -s: de - v. e. partij; -ing, v., zie ald.
- Leiden** (stad in Z.-Holland), o.: het beleg van -, (Oct. 1573 - Maart '74); Leidens ontzet; stichting der Hoogeschool te -, 8 Febr. 1575, zie Dies natalis; dat loopt met een Jantje van - af, daar komt niets van; zich met een Jantje van - ergens afmaken, met een praatje, zie Jantje van Leiden; zegsw. nu was - ontzet, was men uit den nood; -aar (inwoner v. d. stad Leiden), m. -aars, -aren.
- Leiding**, v.: sport. de - nemen, d. i. vóórrijden en daardoor onwillekeurig gangmaker zijn.
- Leiding** (het leiden), v. gmv.: de - eener vergadering, wetenschappelijk -; ook, concreet voor Waterleiding, v. leidingen; evenzoo: gasleiding, de electriche -.
- Leidingwater** (water uit de waterleiding), o. gmv.; zie: Bron-, Put-, Welwater, enz.
- Leidraad** (al, wat leidt; beknopte handleiding), m. -draden: een - der geschiedenis, tijdtafel; bij 't verhalen is de volgorde der gebeurtenissen onze -, (Koetsveld).
- Leidsch** (van of uit Leiden), bn.: -e kaas, -laken; een - student.
- Leidsche flesch** (nat. condensator van electriciteit, flesch tot ophooping er van), v. gmv.: de - is uitgevonden door den Leidschen hoogleraar, P. van Musschenbroek, 1750.
- Leid sel** (eig. leid-zeel d. i. touw, toom, lederen teugel, riem), o. -s; ook, Leisel.
- Leidsman** (leider, fig. leermeester), m. -lieden.
- Leidster** (begeleidster, leidsvrouw), v. -s.
- Leidster**, -star (poolster, fig. gids, baak), v. -sterren, -starren.
- Leidsvrouw** (leidende vrouw, fig. gids), v. -vrouwen: de deugd is de beste -.
- Leien** (van lei gemaakt), bn.: een - bekleeding van een vochtigen muur.
- Leidendak** (beschoten dak met leien gedekt), o. -daken: zegsw. dat gaat, loopt, rolt van een -je, gemakkelijk, snel, vlot.
- Leigroeve** (groeve, waaruit leisteen gewonnen wordt), v. leigroeven.
- Leijonker** (bruidsteider), m. -jonkers.
- Leikleur** (blauwachtige, vale kleur), v. gmv.
- Leikleurig** (een leikleur hebbende), bn.: -e regenwolken, een -e regenjas of -mantel.
- Leireep** (leidsel, deel v. d. toom), m. -en.
- Leis** (Fr. laisse, slappe band: koppelriem voor jagershonden), v. leisen; ook: Leist.
- Leisel**, o. leisels; zie Leidsel.
- Leisen** (Middelieeuwsche godsdienstige gezangen, meestal beurtzangen), v. mv.
- Leist** (leizeel, koppelriem), v. -en; zie Leis.
- Leizeel** (leiriem, teugelreep), o. -zeelen.
- Lek** (water doorlatende), bn.: een -vat; het schip raakte -; fig. een lekke fluit, gebarsten.
- Lek** (lek gat), o. lekken: het vat heeft een -.

Lek (het lekken), m.: de - hield niet op.
Lek'bier (uitgelekt bier), o. gmv.
Le'ken (dicht. droppelen), de traan leekte, heeft geleekt: het bloed leekte uit de wonde.
Lek'honig, -**honing** (honigzeem), m. gmv.
Lekka'ge (het lekken, ook: lek, lekgat), v. lekkages: een - aan het dak. (g = zij).
Lek'ken (afdruipen in kleine straatjes, uitdroppelen), het lekte, is en heeft geleekt.
Lek'ken, zie Likken.
Lek'ker (smakelijk, aangenaam), bn. en bw.: iem. is - op zijn eten, d. i. kieskeurig; zegsw. - is een vinger lang, de smaak van iets lekkers duurt zeer kort, alle genot is kortstondig; 't is -, lekker! zeer lekker; ik zit hier - in 't zonnetje, genoeglijk; het is hier - warm, behaaglijk; lekkerder, lekkerst.
Lek'ker (O.-I. eig. beter, na lichte ongesteldheid), bn.: ik voelde mij niet erg -, frisch; nu voel ik mij weer -, monter; zich - maken, het officieele gewaad afleggen voor het huistoilet met mullen; zegsw. met iets erg - zijn, d. i. in zijn schik of in zijn humeur zijn.
Lek'kerbeetje (lekker hapje), o. -s; -**bek** (smuller), m. en v. -bekken; -**bekken** (smullen), ik lekkerbekte, ik heb gelekkerbek; -**bekkerij**, v. -en; -**maken** (doen verlangen): iem. -; -**maker** (iem., die bij een ander begeerten opwekt), m. -s; -**mond** (lekkerbek), m. en v. -en; -**nij** (snoepgoed), v. -en: van - houden, fig. tarbot is voor mij een -, iets lekkers; zie Delicatessé.
Lek'kers (2e nvl. van lekker, nl. iets lekkers: allerlei gebak, snoepgoed, bonbons), o. gmv.
Lek'kertaud (lekkerbek), m. en v. -tanden: -, wat zou het zijn als aangebrand! (Star.)
Lek'kertanden (smullen, lekkerbekken), ik lekkertandde, heb gelekkertand.
Lek'kertjes (aardig), bw.: wij hebben hem - gefopt; ze aten alles - op, flintjes, smakelijk.
Lek'kertong (lekkerbek), m. en v. -tongen.
Lek'steen (poreuze zandsteen, waardoor water heenzyigt, filtersteen), m. -steenen.
Lel (afhangend velletje of lapje), v. lellen: de - van ons oor, de lellen van een haan, afhangende bekvellen; zie ook Huig.
Le'haard (destijds, Vlaming der Fr.-gezinde partij i. h. graafschap Vl.), m. -s: - was in de dagen van Breydel en De Coninck een schimpnaam, de term bevat een zinspeling op de lellen van 't Fr. wapen van dien tijd; zie: Klauwaard en Gulden sporen.
Le'lie (tuinbloem, het zinnebeeld van onschuld en zielereïnhoud), v. -liën, -lies: de gele -, de witte -; ook figuur in de wapenkunde.
Le'lieachtigen (plantk. planten met knolachtige wortels), v. mv.: de - zijn in tal van soorten over den geheelen aardbol verspreid, doch meest in de gematigde luchtstreek.
Le'lieblank (zoo smetteloos blank als de witte lelie), bn.: haar - gelaat, (Bild.)
Le'liën (gesch. heraldisch symbool o. a. der Bourbons in Fr.), v. mv.: gestileerde witte - dienden als zinnebeeld der reine koninklijke macht, eerst van 1589-1793, en later van 1814-1830, onder Lodewijk XVIII en Karel X.
Lelietje-van-da-len (plantk. dakkruid, met bloempje met witte bloem aan een naakten bloemstengel), o. -s-van-dalen.
Le'liewit (blank als e. lelie), bn.: -witte handen.
Lel'len (vervelend snappen), zij heeft geleid: hij lag mij aan 't oor te -, d. i. telkens weer hetzelfde te zeggen, te zaniken.

Lem'ma (leen- of hulpstelling, voorloopige stelling; lijfspreuk, devies), o. lemmata, lemma's.
Lem'men (vleidend praten, fleemen), ik heb gelemd: zij wist al -d haar zin te krijgen. vero.
Lem'mer (dun blad metaal, scherp deel van een mes of zwaard), o. -en, -s: het - van een degen, van een sabel, van een mes; bij uitbr. kling, sabel.
Lem'met (kaarsepit, lampekous), o. lemmeten.
Lem'ming (knaagdier, marmot in Lapland en Siberië), m. -en: de -en maken in groote troepen tochten, als de honger hen kwelt.
Lemoen' (disselboom), o. -en; ook, La moen.
Len'de (benedendeel v. d. rug), v. -n, -nen: zegsw. iem. een stok in de -n leggen, hem de -n smeren, hem op zijn -n geven, d. i. slaan, aflossen; zich de -nen omgorden, zich gereedmaken tot den arbeid of den strijd; de -nen omgord en brandende de lampen, wees wakker en werkzaam, Luc. 12:35.
Len'dekussen (kussen, dat in de lende gelegd wordt), o. -kussens, verkl. -tje, o. -s.
Len'denlam (lam of oververmoeid in de lenden), bn.: de soldaat was - van het dag aan dag marcheeren in volle wapenrusting.
Len'denpijn (pijn in de lenden), v. -pijnen.
Len'destuk (stuk rundvleesch uit de lenden gesneden), o. -stukken; zie: Filet en Haas.
Le'nen; zie Leunen.
Leng (soort van kabeljauw), v. -en: de beste - wordt tot stokvisch gemaakt.
Leng (scheepst. stevig touw, strop), o. lengen.
Len'gen (langer worden), de dagen lengden, zijn gelengd; -**ing** (het lengen), v. gmv.: -van nachten; -**sel** (verlengstuk), o. -sels.
Leng'te (grootte, één der drie afmetingen), v. lengten: de - van een mensch, de - van een weg, een lijn heeft slechts -; zegsw. 't moet uit de - of uit de breedte, het moet op de een of andere wijze gevonden worden; bij uitbr. van den tijd: de - der dagen, in - van tijd, op den duur, de - der winternachten; aardr. of cosm. ooster- of O.-L., wester- of W.-L., d. i. afstand op de globe ten oosten of ten westen van den eersten meridiaan; geographische -, ter bepaling van een punt op de oppervlakte der aarde; -**eirkel** (cosm. meridiaan), m. -s; -**dal** (dal tusschen twee bergketens), o. -dalen; -**graad** (cosm. $\frac{1}{360}$ deel van den equator of v. een parallel), m. -graden; -**maat** (Meter, zijn deelen of veelvoud), v. -maten: de veelvouden zijn de KM., de HM. en de DM., de onderdeelen zijn de dM., de cM. en de mM.; zie verder Mijl.
Le'nig (zacht, buigzaam), bn. en bw.: leerwerk - maken met olie; fig. hij is - van lijf en leden; -er -st; fig. - van aard zijn.
Le'nigen (den. van lenig: verzachten, verlichten), ik lenigde, heb gelenigd: de ellende -, den nood -; -**ing** (verzachting), v. -en.
Lenitief' (verzachtingsmiddel), o. -tieven.
Len's (glasschijf met bol of hol vlak), v. lenzen: de - van het oog; ook, schijf van een slinger.
Len's (spiets, harpoen), v. lensen.
Len's (spie of pen tegen een wagenrad), v. lenzen; ook: Luns.
Len's (leeg), bn.: de pomp is -; de flesch is -, zonder vocht; een schip - pompen; mijn beurs is -, uitgeput: een lenze beurs.
Len'sen (met een lens of harpoen doorsteken, spietsen), ik lenste, heb gelenst: een zeerob, een walrus -, spietsen.
Len'spomp (scheepst. stoompomp, waarmee

- indringend water geloosd wordt), v. — pompen.
- Len'te** (eerste der vierjaargetijden, 21 Maart tot 21 Juni: voorjaar), v. lentes; fig. een meisje van 12 lentes, jaren; in de — des levens, jeugd, prille jeugd; — **avond** (avond v. e. lentedag), m. — avonden; — **bloem**, v. — bloemen; — **bode** (de zwaaiw), v. — n; — **dag**, m. — en; — **evening** (21—22 Maart), v. gmv.
- Len'tefeest** (feest in de lente of der lente), o. — en; — **lied** (lied over of ter eere van de lente), o. — liederen; — **lucht** (zoete voorjaarslucht), v. gmv.; — **maand** (Maart), v. — en: de lente begint 21 Maart.
- Len'teren** (talmen, dralen), ik heb gelenterd.
- Len'teroos** (roos der lente), v. — rozen; — **teekens** (teekens van den Dierenriem in de lente, nl. Ram, Stier en Tweelingen), o. mv., zie Zodiac; — **tijd** (tijd, dat het lente is, in 't voorjaar), m. gmv.; — **weder**, — **weer** (mooi, zacht weer), o. gmv.; — **zon** (zonne-licht en zonnearmte als in de lente), v. gmv.
- Len'to** (lt. muz. langzaam), bw. (e = e).
- Len'tzen** (ledigmaken), ik lensde, heb gelensd: den regenbak —; de kan —, ledigdrinken. w. g.
- Len'zen** (scheepst. bij storm met weinig zeil vóór den wind varen), ik lensde, heb en ben gelensd: het hulkje loeve of lenze bij 't labbren op den vloed, (Bild.)
- Leo'nidas**, gesch. koning van Sparta, 481—480 v. C.; — sterft door verraad den heldendood met 300 der zijnen bij Thermopylae. (ae = ee).
- Le'opoldsorde** (Oostenrijksche (1808), ook, Belgische ridderorde), (1832), v.
- Lep** (schop, trap), m. — pen: een hond e. — geven.
- Lep'el** (keuken- of tafelereedschap), m. — s: een eet —, een thee —, een soep —, een pol —; een — gieten; fig. de — s van een haas, de ooren.
- Lep'elaar** (dierk. moerasvogel met platten, lepelvormigen snavel, met kuif, keelvlak en halshand), m. — s of — aren: den — vindt men in Z.-Holland en Zeeland, de — is e. trekvogel.
- Lep'elblad** (kruisbloemige plant aan het zee-strand, bloeit in Mei en Juni), o. gmv.
- Lep'elblad** (dat deel van een boor, waarin het boortijzer zit), o. — bladen.
- Lep'eldoosje** (bewaarpplaats van koffie- of theelepeltjes), o. — doosjes.
- Lep'elen** (eten met een lepel), ik heb gelepeld.
- Lep'elgiet** (gieter van lepels op de kermis), m.
- Lep'elkistje** (doosje voor theelepeltjes), o. — s.
- Lep'elkost** (vloerbare kost, papkost), m. gmv.; — **spijs** (— kost), v. gmv.; — **vaasje** (glazen vaasje voor de lepeltjes), o. — vaasjes.
- Lep'elslang** (dierk. slang op Java), v. — en.
- Lep'tidus**, zie Triumviraat.
- Lep'lama** (potlammetje), o. — lammeren.
- Lep'or'de** (haas-kontijn of konijn-haas), m. en v. leporiden.
- Lep'pen** (met de tippen der lippen opslorpen, met kleine teugges drinken), ik heb gelept.
- Lep'peren** (leppen), ik heb gelepperd: wijn —.
- Lep'pra** (melaatschheid, schilferziekte, besmettelijke huidziekte), v. gmv.; — **dokter**, m. — s; — **lijder** (melaatsche), m. — lijders.
- Lep'roos'** (melaatsch), bn., als zn. (melaatsche), m. leprozen; — **heid** (melaatschheid), v.
- Lep'rozenhuis** (hospitaal, afgelegen verblijf tot berging van melaatschen), o. — huizen.
- Lep'ta** (Grieksche munt = 0.01 drachme of 0.01 van 48 cents), v. lepta's.
- Les** (gedeelte uit de Handelingen of uit de Brieven der Apostelen), v. lessen.
- Les** (leering, vermaning, raadgeving), v. lessen: de — van den Apostel betrachten; zegsw. iem. de — lezen, hem een vermaning, berisping toedienen; dat is een wijze —.
- Les** (onderricht, onderwijs), v. lessen: een dans —, een taal —, een muziek —, een teeken —, een zang —, enz.; — geven of ontvangen in 't Fransch, Engelsch, enz.; wat betaalt ge per —? in welk vak geeft gij —?
- Les** (dat, wat door den onderwijzer wordt opgegeven, om al lezende te leeren), v. lessen leer uw —, kent gij uw — al?
- Lesch'bak** (smed. koelbak), m. — bakken.
- Lesch'drank** (afkoelende drank), m. — en; — **trog** (leschbak), m. — troggen; — **water** (bluswater, water in den koelbak), o. gmv.
- Lesse majesté** (Fr. majestésschennis), v.
- Les'seven** (onderwijs geven, vooral huisonderwijs), ik gaf —, heb — gegeven: ik geef elken dag een uur — aan zijn zoon; — **geefster** (onderwijzeres, die per uur les geeft), v. — geefsters; — **gever** (huisonderwijzer), m. — s.
- Les'oeng'** (O.-I. rijstblok), v. — s.
- Les'schen** (afkoelen), ik heb gelescht: de kalk —, den dorst —, stillen; — **sching**, v. gmv.; azijnwater tot lessching v. d. dorst, stilling.
- Les'senaar** (schrijf- en leestoedel met schuim blad), m. — s: een muziek —, toestel, waarop het muziekblad ligt; zie Lezenaar.
- Lest** (laatst), bw.: ten langen — e; ten — e; rijmpje: Lest best, het laatste is het beste.
- Les'uur** (uur, waarop of waarin les gegeven wordt), o. — uren: het — was begonnen.
- Letaal'** (doodelijk), bn.
- Letaaliteit'** (doodelijkheid, sterfte), o. gmv.
- Lethargie'** (slaapzucht, fig. ongevoeligheid), v.: zij (die beesten) zijn in een nare — verzonken, (C.O.); zie Lethé; lees: lee-tar-gie'.
- Lethargisch** (slaapzuchtig, ongevoelig), bn.
- Le'the** (myth. rivier om de Onderwereld, stroom der vergetelheid, waaruit de schimmen vóór het binnentreden dronken, om al het aardsche te vergeten), v.: uit de — bron drinken, fig. niets willen onthouden van een zaak, een twist, enz.; lees: Lee'te.
- Let'sel** (ongemak, schade, nadeel), o. gmv.
- Let'ten** (achtgeven, opletten), hij lette, heeft gelet: die koopman lette niet op zijn zaken, let op mijn woorden.
- Let'ten** (beletten, hinderen, deren), het lette, heeft gelet: wat let u? wat let mij, eens op reis te gaan? w. g.
- Let'ten** (oorspr. bewoners van Lijftand), m. mv.; zie Lettisch.
- Let'ter** (letterklank of -teeken), v. letters: zegsw. hij heeft veel — s gegeten, is geleerd; iets naar de — opvatten, d. i. letterlijk; naar de — der wet, stipt, eng; hij houdt zich aan de —, hij dringt niet door tot den geest der dingen; iets tot een doode — maken, b.v. een voorschrift, d. i. het nooit van kracht laten zijn.
- Let'ter** (boekdr. lettertype aan den kop van een letterstaafje, lang 0.025 M.), v. letters: een schrijf —, een druk —; men heeft staande — of romein, en schuine — of cursief; een hoofd —, zie Majuskel, een getrokken —, schrijfletter; een zet — of drukletter; een begin —, een eind- of slot —; een keel —, een tong —, een neus —, een lip —, een tand —.
- Let'ter** (bankletter, boterletter), v. — s.
- Let'terarbeid** (letterkundig werk), m. gmv.; — **banket** (boterletter, fijn gebak in den vorm van eenige letter), o. gmv.; — **dief** (plagiarius), m. — dieven; — **dieverij'** (plagiaat), v. — en;

—**doek** (merklap), m. —en; —**doosje** (handwerkdoosje), o. —s; —**druk** (het drukken met losse letters of typen), m. gmv., zie: Typographie en Boekdrukkunst.

Letteren (fraaie letteren), v. gmv.: hij studeert in de klassieke —.

Letteren (brief), v. mv.: in antwoord op uw —, enz.

Letteren (merken b.v. met een voorletter), ik letterde, heb geletterd: een zakdoekje —; het linnengoed —.

Lettergieter (het gieten v. letters), o. gmv.

Lettergieter (werkman, die de drukletters of typen maakt), m. —s; —**gieterij** (werkplaats, fabriek, waar lettertypen worden gemaakt), v. —en: de eerste — ontstond in 1473 te Haarlem.

Lettergreep (spraak. deel van een woord, dat met één mondopening wordt gezegd), v. —grepen: een open —, b.v. va-der; een gesloten —, b.v. var-ken; ook: Syllabe.

Letterkast (in hokjes verdeelde kast), v. —kasten; de — eener drukkerij: zij is 0.85 M. lang, 0.35 M. breed en 0.03 M. diep, met de meest voorkomende letters het dichtst bij de rechterhand; ook, de oude —, nl. die v. meester Prinsen, bij het aanvankelijk leesonderwijs.

Letterkeer (anagram), m. —en, b.v. Maria Stuarta: Matu'ra Ari'sta, d. i. rijpe koren-aar, (Vondel).

Letterklank (klank, door een letterteeken voorgesteld), m. —en; —**knecht** (slaaf van de eigen. beteekenis van een woord, van een zin; iem., die bekrompen is in zijn opvattingen), m. —en; —**knechterij** (het slaafsch volgen van de letter der wet, enz., zonder in den geest er van door te dringen), v. gmv.

Letterkunde (fraaie letteren in proza en poëzie, verzameling van kunstvoortbrengselen, waarin het schoone wordt uitgedrukt door middel der taal; literatuur), v. gmv.

Letterkundig (op de letterkunde betrekking hebbende, met de letterkunde voeling houdende), bn.: —e schoonheden, een — leesboek, een — genootschap, de —e waarde; —**eigendom**, o.: volgens de auteurswet van 1912 het uitsluitend recht op letterkundige voortbrengselen, door den schrijver in 't licht gegeven.

Letterkundige (kenner v. letteren: dichter of prozaïst, geletterde), m. en v. —kundigen.

Letterlievend (eig. de fraaie letteren beminnend, fig. ze trachtende te bevorderen), bn.: een — genootschap der 18e eeuw.

Letterlijk (naar de letter), bn. en bw.: een —e opvatting; iets — vertalen, er is — niets met hem aan te vangen, feitelijk, inderdaad.

Letteroefening (eig. het beoefenen der fraaie letteren in proza en poëzie), v. —en; ook was: Vaderlandsche — en de titel v. h. destijds bekende maandschrift van J. W. Yntema.

Letterplaat (drukplaat der stereotypie), v. —platen; —**plank** (plank met schuif, waar houten schijfjes, met letters er op, ingezet worden, om een kind te leeren lezen), v. —en;

—**raadsel** (raadsel, in letters vervat), o. —s, zie Logogrief; —**schrift** (schrift door middel van letterteekens), o. gmv.: men houdt de Pheniciërs voor de uitvinders van het —, zie Beeldschrift; —**slot** (kunstslot eener brandkast), o. —sloten; —**snijder** (iem., die letters in koper of staal snijdt, graveur), m. —s; —**soort** (type van drukletters), v. —en:

eenige der voornaamste —en zijn: paarl, nonpareil, kolonel, galjard, garmond, dessendiaan, augustijn, enz.; —**specie** (metaal, waaruit drukletters gegoten worden), v. gmv.; —**spijs** (—specie, alliage van 83 deelen lood en 17 deelen antimonium), v. gmv.

Letterstaafje (staafje, waarop e. drukletter in spiegelbeeld staat), o. —s; —**steker** (letter-snijder), m. —s; —**teeken** (teeken, dienende tot aanduiding van een letterklank), o. —s;

—**telegraaf** (wijzertelegraaf), v. —afen; —**tje** (kleine letter), o. —s; ook, briefje: zend mij een —; —**vers** (gedicht, bestaande uit coupletten, welker beginletters een woord of een naam vormen), o. —verzen, zie het Wilhelmuslied, ook, Acrostichon; —**verspringing** (zekere grammatische figuur), v. —en: de — betreft vooral de letter r, bijv. drie, dertig, zie Metathesis; —**vorm** (vorm van een druk- of schrijflatter), m. —en; —**wijs** (bedreven in de letteren, bij uitbreiding in de wetenschap), bn., ook: iem. — maken, hem de letters leeren, hem leeren lezen; —**zetten** (het zetten v. drukletters), o.; —**zetter**, m. —zeters, zie Zetter; —**ziften** (bedilziek critiseeren, kleingeestig een boek beoordeelen, vitten), in de onbep. wijs of als zn.: hij was weer aan 't —; —**zifter** (kortzichtig en kleingeestig boekbeoordeelaar), m. —s, z. Zoilus; —**zifterij** (vitterige critiek, haarklooverij), v. —en.

Let'tisch (volkstaal der Letten), o.: de Letten zijn e. Germ. volksstam i. Lijfland, hoofdst. Riga.

Lettre de cachet (Fr. geheim bevel tot inhechtenisneming, in de dagen der Bastille, zie ald., in Frankrijk), v. lettres de cachet. vero.; zie Ancien régime.

Leucopathie (ziekte i. h. bloed), v.; bij — bevat het bloed te veel witte bloeddeeltjes.

Leu'gen, lo'gen (onware mededeeling met het doel, om te misleiden), v. leugens; zegsw. iem. een — op de mouw spelden, hem iets wijs maken; een — om bestwil, zie Bestwil; spreekw. Al is de — nog zoo snel, de waarheid achterhaalt haar wel, eens zal de waarheid blijken.

Leu'genaar (hij, die liegt), m. leugenaars, —naren: geen grooter —s dan schaatsenrijders en jagers, zegt men, (C. O.), ook: Logenaar; —**aarster** (zij, die liegt), v. —sters.

Leu'genachtig (onwaar, onbetrouwbaar), bn.; —er, —st; —**taal** (onbetrouwbare taal), v. gmv.; —**zak** (iem., die grof liegt), m. en v. —ken: Almanak, —! verg. Windzak, Dikzak, Papzak.

Leuk, bn. en bw.: zegsw. zich — houden, zich houden, alsof men van niets weet; fig. een —e vent, d. i. schalksch; een — tooneeltje, eenvoudig, maar geestig; ik vind dat —, aardig; hij kan zoo — iets zeggen; er — uitzien, aardig; wat doet hij dat —! grappig.

Leu'kerd (iem., waar meer achter zit dan men op 't eerste gezicht zou denken), m. —s.

Leuk'weg (zonder erg, onverschillig, droogjes), bw.: iets — zeggen, iets — opmerken, iets — doen, net of men de portée van zijn woord of daad niet kent of vat.

Leu'nen (rusten op, steunen tegen), ik heb geleund: op een stok —, tegen een muur —.

Leu'ning (dat, waarop men kan leunen of zich steunen), v. —en: de — van een brug, van een trap, enz.; leuninkje, o. —jes.

Leur (drank uit reeds geperste druiven ver-

- kregen, slechte wijn*), v. gmv.; z. Leurwijn.
Leur (*lomp, vod, kleinigheid, beuzeling*), v. leuren: *het zijn lappen en -en*.
Leur (*lokaas*), v. leuren.
Leur (*bedrog, leugen, verzinsel*), v. -en.
Leuren (*groenten of andere waren langs de huizen venten*), ik leurde, heb geleurd.
Leuren (*spotten, gekken met iemand*), ik leurde, heb geleurd: *met zich laten* -.
Leurwerk (*knoeiwerk*), o. gmv.; - **wijn** (*knoeiwijn*), m. - wijnen, zie Leur.
Leus, leuze (*wachtwoord, parool*), v. leuzen: *een partij* -, *een strijd* -, zie ald.: zegsw. *iets voor de - doen*, welstaanshalve, voor den schijn, zie ook Motto.
Leut, leute (*pret, waardigheid*), v. gmv.: *'t is maar voor de -; veel - hebben*; zie Lol.
Leuteraar (*kletszer; ook, talmer*), m. - s.
Leuteren (*loszitten, heen en weer gaan, wiggelen*), het heeft geleuterd: *dat slotje leutert; die schroef gaat -; de zeilen -*, flapperen; fig. *het leutert hem in den bol, de kei leutert hem*, hij is halfgek, vero., zie Kei.
Leuterig (*niet vaststaande, beweeglijk, wankelelend*), bn.: *het - riet*, (Hooft), *een - tafeltje*; fig. besluiteloos, w. g.
Leuterkous (*babbelkous*), m. en v. - en; - **praatjes** (*kletspraatjes*), o. mv.; - **vaar** (*praatvader*), m. - s.
Leuterwerk (*werk, dat hapert, werk of voorwerp, dat niet solide is*), o. gmv.
Leutig (*prettig, jolig, aardig*), bn.: *het is hier -*, *een -e boel, plezierig*; zie Leut.
Leu'ver (*scheepsw. ijzeren ring of oog in het lijk van een zeil*), m. leuvers.
Leuze, v. leuzen; zie Leus.
Lev, le'va (*zilveren munteenheid in Bulgarije = 1 frank*), v. -'s.; ook: Lew, lewa.
Levant' (*aardr. het Oosten, de streek, waar de zon opkomt, het Morgenland, vooral, de kusten v. Klein-Azië, v. Syrië en Egypte alsmede die van Turkije en Griekenland*), m. gmv.: *de handel op den -*.
Levanter, levantijn' (*stormwind op de kust van Klein-Azië*), m. - ters, -tijnen.
Levantijn' (*afstammeling van een in Egypte gevestigden Europeaan, oosterling*), m. - en.
Levantijnsch' (*oostersch, uit den Levant*), bn.
Levantijne (*effen oostersche zijde*), v. gmv.
Levantlijn (*stoomvaartmaatschappij, wier schepen op den Levant varen*), v. - en.
Levantsch' (*oostersch, Morgenlandsch*), bn.: *de -e handel*, nl. op den Levant.
Le'ven (*bestaan, in leven zijn*), ik leefde, heb geleefd; zegsw. - *van de hand in den tand*, - *als vroolijk Fransje*, d. i. zorgeloos, zonder te denken aan de toekomst; *zij - als kat en hond*, zie Kat; *men moet - en laten* -, *men moet een ander ook wat gunnen*; - *als God in Frankrijk*, zorgeloos, lichtzinnig.
Le'ven (*het in-leven-zijn, het bestaan*), o. gmv.: *het - van menschen, dieren en planten, geen teeken van - meer geven*, dood zijn; zegsw. *om het - komen*, door een ongeluk het - verliezen; *zijn - hangt aan een zijden draad*, is in groot gevaar.
Le'ven (*het levend vleesch*), o. gmv.: *in het - snijden*, b.v. bij 't knippen van nagels; *een paard in 't - raken*, bij 't beslaan.
Le'ven (*drukke, lawaai, rumoer*), o. gmv.: *wat maken die jongens een -!* *een verschrikkelijk -*; zegsw. *er is - in de brouwerij*, levendigheid, drukte; *een - als een oordeel*, een verschrikkelijk lawaai, ook: *een - van de andere wereld*, als er waarschijnlijk zal zijn op den laatsten dag des oordeels.
Le'ven (*manier van leven of van doen en laten*), o. gmv.: *het - in de stad*, op het land; *het - in Amerika is anders dan in Europa*.
Le'ven (*levensbeschrijving*), o. - s: *de - s der groote mannen*; *de - s der Heiligen*.
Le'ven (*levenstijd*), o. gmv.: *het - gaat snel voorbij, het menschetijk - is kort*.
Le'ven (*natuur, werkelijkheid*), o. gmv.: *iets naar het - teekenen, schilderen*; *iets naar het - nemen*, d. i. als photogram.
Le'vend (*eig. in leven zijnde, tegenst. van dood*), bn.: *Jeanne d'Arc werd - verbrand*, 30 Mei 1431; - *e talen*, die nog door volken gesproken worden; - *e strijdkrachten*, de soldaten; - *e beelden*, zie Tableau-vivant; - *water*, wellend water, bronwater; *geen - e ziel was meer op straat*, mensch noch diër; *in - en lijve stond hij voor mij*, springlevend; - *e have*, vee.
Le'vende (*iemand, die leeft*), m. en v. - n God is de heer van - n en dooden.
Le'vendig (*vroolijk, opgewekt*), bn. en bw.: *het gesprek werd gedurig - er*, (C.O.), drukker; *een - tooneeltje*, *een - e handel*, druk; *een - e havenstad*, woelig; *e. - verkeer*, vol leven; *een - oog*, wakker, helder; *een - e verbeelding*, krachtig; *een - e belangstelling*, opgewekt; *zich - in iets verdiepen*; - er, - st.
Le'vendigheid (*opgewektheid*), v. gmv.: - *van stijl*, - *van den handel*, - *van het verkeer*.
Le'venloos (*niet levende, zonder leven*), bn.: *de - looze dingen*; *de drenkeling werd - opgehaald*; fig. *levenlooze oogen*, mat, dof.
Le'venmaken (*drukke- of lawaaimaken*), o.; - **maker** (*iem., die veel geraas maakt*), v. gmv.; - **bluffer**, grootspreker, geurmaker), m. - s.
Le'vensbaan (*de weg door 't leven*), v. gmv.; - **balsem** (*zekere zalf, fig. troostwoorden*), m. gmv.; - **behoefte** (*levensbenodigdheden*), v. mv.; - **behoud** (*redding v. h. leven*), o. gmv.; - **bericht** (*korte levensbeschrijving*), o. - berichten; - **beschouwing** (*levensopvatting*), v. - en; - **beschrijving** (*geschreven mededeeling van de belangrijkste gebeurtenissen uit iem. leven, in chronologische orde en zoo objectief mogelijk*), v. - en: *een - van Vondel*, *een - van Michiel de Ruyster*; zie: Biographie en Necrologie.
Le'vensboom (*boom des levens i. h. Eden*), m.; - **dagen** (*al de dagen van iemands leven*), m. mv.; - **doel** (*doel, waarnaar men tijdens zijn leven streeft*), o. gmv.; - **draad** (*het leven als een draad voorgesteld*), m. gmv.: *den - afspinnen*, *den - afsnijden*, iem. leven doen eindigen, hem doen sterven, zie Schikgodinnen; - **duur** (*de duur v. h. leven*), m. gmv.: *de - van den mensch is ± 70 jaar*.
Le'venselixir (*verjongende drank, destijds door de alchimisten gebrouwen*), o. - s; - **geesten** (*kracht van het leven in ons lichaam*), m. mv.: *de - bij een drenkeling opwekken*; - **geluk** (*het geluk, dat het leven iem. geeft*), o. gmv.: *iemands - vergallen*; - **genot** (*het genot, dat het leven iem. geeft*), o. gmv.; - **gevaar** (*gevaar van het leven te verliezen*), o. gmv.: *met - iemand bij brand redden*; - **gezel** (*echtgenoot*), m. - gezellen; - **gezellin** (*echtgenote*), v. - gezellinnen.
Le'vens groot (*overeenkomstig de ware grootte*), bn. en bw.: *een - portret*, - *afge-*

beeld zijn; —**kracht** (kracht, waardoor zich het leven openbaart), v. —en; —**lang** (voor 't geheele leven), bn. en bw.: een —e gevangenschap; iem. — dankbaar zijn; —**leer** (de leer of kennis van het organisch leven van mensch en dier), v. gmv., zie Biologie; —**licht** (het eigenlijke leven), o. gmv.: het — aanschouwen, geboren worden; —**loop** (de loop der levensomstandigheden), m. gmv.; —**lust** (lust in het leven), m. gmv.

Levenslustig (vol blijheid, opgewektheid), bn.: want — was heur aard, (De Gén.); de —e Christen, (C. O.); —er, —st.

Levensmiddelen (eetwaren), o. mv.; —**moede** (het leven moe zijnde, genoeg van het leven hebbende), bn., ook Levensmoe; —**pad** (pad of weg des levens), o. gmv.; —**schets** (korte levensbeschrijving), v. —en; —**standaard** (maatstaf voor de financieele eischen, die 't leven stelt aan ieder in zijn stand), m. gmv.: de — wordt gaandeweg hooger, het stijgen van den —.

Levensverzekering (contract met een —maatschappij), v. —en: een — aangaan, sluiten.

Levensverzekering-maatschappij (een wettig erkende vereeniging, die tegen een vaste premie zich verbindt om bij overlijden b.v. van het hoofd des gezins, een kapitaal ineens of een jaarliksche som aan de naastbestaanden uit te keeren), v. —maatschappijen; ook, kortweg met het eerste lid benoemd.

Levenswandel (zedelijk doen en laten), m. gmv.; —**weg** (het leven als een af te leggen weg voorgesteld), m. gmv.; —**wijze**, —**wijs** (de manier van leven), v. —wijzen.

Levenwekkend (het leven opwekkend, fig. bezielend), bn.: het — woord des onderwijzers.

Le'ver (inwendig lichaamsdeel, ingewand ter afscheiding van de gal), v. levers: zegsw. de — schudden of doen schudden, hartelijk lachen of doen lachen, zich slap lachen of doen lachen; een droge — hebben, een nathals zijn, niet van een leeg glas houden: men beschouwde de lever als den zetel van den dorst.

Leverancier (iem., die goederen of waren levert of bezorgt, die een ander daarvan voorziet, proviand-leveraar), m. —s.

Leverantie (levering van hoeveelheden proviand, b.v. voor leger of vloot), v. —s, —tiën.

Le'veren (bezorgen, doen toekomen, verschaffen), ik heb geleverd: waren —; stof — tot een gesprek, verschaffen; iem. in de handen zijner vijanden —, doen vallen, overleveren.

Le'veringstermijn (de dag, waarop geleverd moet worden), m. —en.

Le'verkleurig (geelbruin als lever), bn.: de jongeling met de —e pantalon, (C. O.);

—**kruid** (plantk. ook boelkens- of koninginnekruid), o. gmv., zie Agrimonia; —**kwaal** (leverziekte), v. —kwalen; —**mossen** (plantk. een groep bedekt-bloeiende, met de mossen vermaagschapt kruiden), v. mv.; —**traan** (zeer vette, olieachtige stof, uit de levers van kabeljauwen), v. gmv.; —**worst** (worst, van lever gemaakt), v. —en.

Leviathan (draakachtig ondiep, monsterachtig watergedrocht, misschien de krokodil), m. leviathans, Job 40:20, zie ook Vondels Lucifer, 1e bedrijf, vers 96.

Leviet (Bijbel. afstammeling van Levi, derden zoon v. Jacob; Israëlietisch tempeldienaar v. lagere rang), m. —en; fig. jeugdige clericus, die nl. alle wijdingen nog niet heeft ontvangen.

Levie'ten, m. mv.: zegsw. iem. de — lezen, hem de les lezen, fig. hem streng berispen.

Leviraat/wet, v.; zie Zwagerhuwelijk.

Leviticus (boek, waarin de verordeningen der Levieten vervat zijn), m.: — is het derde boek van Mozes; zie Pentateuch.

Lew, le'wa, v. —'s, zie Lev.

Lexicograaf (schrijver van een lexicon, van een woordenboek), m. —grafen, lees: leksiko—; —**graphie** (het schrijven van woordenboeken), v. gmv.; —**graphisch** (op een woordenboek betrekking hebbende), bn.; —**loog** (woord- of tekstverklaarder), m. —logen. (x=ks).

Lex'icon (wetenschappelijk woordenboek), o. lexica; lees: leks'-si-kon; z. Encyclopedie.

Lex talio nis, v. in de oudheid, wet der wedervergingd: oog om oog, tand om tand. (x = ks).

Le'zen (al zoekende verzamelen), ik las, heb gelezen: aren — d. i. bijeenzoeken; kruiden, bloemen —, zie Bloemlezing; fig. waarover zal men vanavond —? d. i. een voorlezing houden; iem. de les —, de Levieten —, op scherpe wijze de waarheid zeggen; in andernans boeken is het duister —, het is moeilijk van een anders financieelen toestand goed op de hoogte te zijn.

Le'zen, o.: het — van kruiden, van druiven; in elke lagere school onderwijst men het —.

Le'zen (uitkiezen), ik las, heb gelezen: erwten —, uitzoeken; koffie —, koffieboonen schiffen.

Le'zen (bidden, de Mis doen), de priester las, heeft al vroeg gelezen; de morgengebeden —, de psalmen Davids —.

Le'zenaar (schuinstaand bordje, waarop een boek kan liggen; boekenstandaardje), m. —s.

Lezenswaardig (waard gelezen te worden), bn.; —er, —st, of meer en meest —: het — verhaal van die zeereis.

Le'zer (hij, die een boek, enz. leest), m. —s; —**es** (zij, die leest), v. —sen.

Le'zer (uitzoeker, schifter), m. —s; lees'ster (uitzoekster), v. —s; zie Koffielezen.

Le'zing (voorlezing, voordracht), v. —en: ergens een — gaan houden.

Le'zing (de wijze, waarop een gebeurtenis schriftelijk wordt voorgesteld), v. —en: een andere —, verschillende —en: ook, de wijze, waarop b.v. een wetsartikel wordt ingekleed.

Li (Chineesche afstandsmaat, ± 575 M.), o. —'s.

Li (Chineesche kopermunt, 0,001 taelt), m. —'s.

Liaison (Fr. verbintenis, vluchtige liefdesbetrekking), v. liaisons. (s = z).

Lia'nen (slingerplanten in de tropische wouden van Z.-Amerika), v. mv.: de — omslingeren de stammen en takken der woudreuzen en maken het de grijpstaartige apen gemakkelijk om v. d. eenen boom in den anderen te komen.

Lias' (band of pakket brieven, enz.; snoer of veter, om papieren aan te rügen), v. liassen.

Lias' (leiachtig kalkgesteente der Jura), o. gmv.

Lias'haak (haak, om papieren, recepten in de apotheek aan te prikken), m. —haken.

Li'banon (aandr. wit-gebergte, om de sneeuw op de hoogste toppen, 3000 M. en meer), m.: de — is een bergketen in Syrië, loopt langs de Middell. Zee zuidwaarts tot Sidon, z. Ceder.

Liba'tie (offerplenging, plengoffer der oude Romeinen), v. libaties, —tiën. (t = s).

Libel' (schot- of smaadschrift), o. libellen.

Libel' (netvleugelig insect: waterjuffer, blauw glazenmakertje), v. libellen.

Libellist' (libel- of schotschrijver), m. —listen.

Li'ber (vrij), bn. en bw.: los en — zijn.

Liberaal' (*vrijgevig*), bn.; ook: vrijzinnig, vooruitstrevend, onbevooroordeeld, vrijheid-lievend en op kerkelijk gebied: niet-orthodox.

Liberaal' (in de staatkunde: *voorzitter van het liberalisme*), m. -alen.

Liberalisme (*staatkundig stelsel der liberalen of vrijzinnigen*), o. gmv.: het - doet zich gelden op godsdienstig, zedelijk, wijsgeerig, staatkundig en maatschappelijk gebied.

Liberalist' (*lid der lib. partij*), m. -isten.

Liberalistisch (*vrijzinnig, in den geest van het liberalisme*), bn. en bw.

Liberaliteit' (*vrijzinnigheid, onbevooroordeeldheid, ook, mildheid*), v. gmv.

Libereeren (*bevrijden, vrij- of loslaten*).

Libertas, Rom. godin der Vrijheid.

Liberteit' (Fr. *vrijheid*), v. gmv.

Libertijn' (*vrijdenker, vrijgeest*), m. -tijnen: Coornhert (1522-'90) was een -.

Liberty (Eng. *eigenaardig weefsel*), o. gmv.

Librarianus (*boekenbewaarder in een klooster, bibliothecaris*), m. librarii.

Libratie (*schijnbaar onzekere beweging, schijnbare schommeling v. e. hemellichaam b. v. v. de maan, om de as*), v. -ties, -tiën. (t = s).

Librettist' (*schrijver v. e. libretto*), m. -en.

Libretto (It. *tekstboekje v. e. opera*), o. -'s, -ti.

Librije (*oude kerk- of kloosterbibliotheek*), v. librijen.

Li'bye (aardr. N.-O. deel van Noord-Afrika, *gelegenen tusschen Egypte en de Syrien*), o.

Li'bysch, bn.: de -e woestijn, O. deel der Sahara.

Licentien (gesch. *verlofgelden in den 80-jarigen oorlog voor den handel met Spaansche landen, ook: vrijbrieven*), o. mv.; later: *convoiten en -*, gelei- en verlofgelden.

Licentia poetica (*dichterlijke vrijheid*), v.

Licentie (*patent, verlof, bewilliging, vergunning, volmacht*), v. -ties, -tiën. (t = s).

Lichaam, o. lichamen: *het menschelek en dierlijk -*; *een stoffelijk -*, voorwerp; bij uitbr. *een gasvormig -*, *een enkelvoudig -*, *een samengesteld -*; *het - van een letter*; fig. *vereeniging van personen, genootschap, college*.

Lichaamsarbeid (*lichamelijke arbeid*), m. gmv.; -*beweging*. v. -en: *een matige - is noodig en gezond*; -*bouw* (-*gestalte*), m. gmv.; -*deel*, o. -en; -*gebrek*, o. -*gebreken*: *een soldaat moet zonder -en zijn*; -*gestel*, o. -*gestellen*: *een man met een sterk -*, zie *Physiek*; -*kracht*, v. -en; -*oefening* (*gymnastiek*), v. -en; -*straf* (*lijfstraf, straf aan den lijve*), v. -*straffen*.

Lichamelijk (*het lichaam betreffende*), bn. en bw.: *een - gebrek, hij is - zwak*.

Licht (nat. *golfswijze voortgaande beweging van den ether, dat, wat de dingen zichtbaar maakt*), o. lichten: *het - der zon, der maan, der sterren*; *er is electrisch -*, *gas-*, *olie-*, *kaars-*, *lamp-*, *zon-*, *maan-*, *sterren-*; zie verder: *Bovenlicht, Nachtlucht en Zoeklicht*; zegsw. *iem. een - doen opgaan*, *volop inzicht geven*; *het - zien*, geboren worden; *iem. het - uitblazen*, hem doodschieten; *iem. het - in de oogen niet gunnen*, hem hoegenamnd niets gunnen; *het - schuwen*, de openbaarheid; *iem. het - betimmeren*, iets bouwen voor zijn vensters, waardoor hem het uitzicht belet wordt; *het - der rede*, inzicht; *daar ging mij een - op*, wat mij duister was, werd me helder; *een boek in het - geven*, doen verschijnen, uitgeven; *iets in een valsch*

- *stellen, plaatsen*, verkeerd voorstellen Bijbel. *zijn - niet onder de korenmaat zetten*, zijn kennis laten schijnen voor de menschen, zie *Korenmaat*; - *is een oud symbool van vreugde, zege, vrijheid, verlossing*.

Licht (*brandende straatlantaarn*), o. -en; *we zagen de -en van de stad Bingen aan de overzijde v. d. Rijn*.

Licht (*scheepst. zie Vuur*), o. -en: bij nacht heeft een zeeschip wit licht in den voor mast-top, een groen aan stuurboord en een rood - aan bakboord.

Licht (*helder*), bn.: *een -e kamer*, -*e kleuren*, niet donker; *een - behangsel*.

Licht (*niet zwaar, gemakkelijk*), bn. en bw.: *zij is - als een veer, dat is - te begrijpen*; fig. - *in het hoofd zijn*, een weinig duizelig; *in O.-I. is men - gekleed*, in dunne stoffen.

Licht (*waarschijnlijk*), bw.: - *is hij verdoemd*.

Lichtbad (*bestraling van de huid met electrische gloeilampjes*), o. -baden.

Lichtbak (*hulpmiddel voor stroopers*), m. -bakken: *een - bestaat uit een blikken doos, aan de voorzijde open, waarin een brandend petroleum-lampje is geplaatst, en waarvan het licht door de blinkend geschuurde wanden wordt weerkaatst, 'tegen het wild verblindt*.

Lichtbeeld (*photographisch beeld, door een sciopticon op een wit doek geworpen*), o. -en: *een lezing illustreren met -beelden*.

Lichtblauw (*helder-, flauw-blauw*), bn.: *het -e vergeet-mij-nietje, -e oogen*; als zn. o.

Lichtboel (*ankerton met een licht of lantaarn er op*), v. -boelen.

Lichtbrekend (*de richting der lichtstralen wijzigend*), bn.: *water is een -e stof*.

Lichtbron (*lichtuitstralend voorwerp als oorsprong van licht*), v. -bronnen: *elke vaste ster is een -*, *de zon is onze groote -*.

Lichtbrons, bn.: *een gelaat, - van tint, geel-bronskleurig*.

Lichtbruin (*helder- of zachtbruin*), bn.: *de meikever heeft -e schilden*; *een kastanje is -*.

Lichtbundel (*bundel of bussel van evenwijdig loopende lichtstralen*), m. -bundels.

Lichtdruk (*afdruk door middel van zonlicht of electrisch licht v. e. in een glasraam gevat fotografisch negatief*), m. -drukken.

Lichteffect (*effect, veroorzaakt of verkregen door schittering van eenig licht*), o. -effecten.

Lichtelijk (*zonder moeite, gemakkelijk*), bw.

Lichten (*licht worden*), het lichte, heeft gelicht: *in het oosten begint het te -*, breekt het licht door; ook, *licht geven, verspreiden*: *de sterren -*; *weerlichten*: het begint te -, het licht telkens in de verte.

Lichten (*lichter maken, den last verminderen of geheel wegnemen*), ik lichte, heb gelicht: *een deel der lading, de heele lading -*, zie *Lichter*; *de brievenbus -*, de brieven uit de bus nemen; *een winkellade -*, het geld er uit stelen, zie *Ladenlichter*; *het anker -*, ophalen; *een schip -*, een gezonken schip boven water brengen; *iem. uit den zadel -*, zie *Zadel*; *de hielen -*, zie *Hiel*; *iem. den voet -*, zie *Voet*; *iem. de huid -*, zie *Huig*; *ergens de hand mee -*, zie *Hand*; *een akte -*, zich door den notaris of hypotheekbewaarder laten geven, en wel in afschrift.

Lichtten, het - der zee: een phosphorisch verschijnsel, in de Noordzee op warme zomeravonden, doch vooral tusschen de keerkringen.

Licht en bruin, o.; zie *Bruin*.

- Licht' en dicht'**, bn. en bw.: eenj- gebouwd, niet-solide, luchtig, niet hecht; dat huis zit - in elkaar; zie Revolutiebouw.
- Licht' ter** (praam, schuit, om goederen van groote schepen in over te laden), m. lichters.
- Licht' ter** (lichter), m. -s.
- Lichte(r)laai'e** (met heldere vlam), bn. en bw.: het huis brandde -, met uitslaande vlam; fig. mijn vriend Boerhave stond in - verrukking, (C. O.); ook: in lichterlaaie vlam, wat eig. een pleonasme is.
- Licht'erschip** (lichter), o. -schepen.
- Licht'gas** (brandbaar gas), o. gmv.; zie Gas.
- Licht'geel** (heldergeel, zachtgeel), bn. en bw.
- Licht'gekweste** (man, soldaat, die een niet-ernstige wonde kreeg bij een ontploffing of i. d. stryd), m. -gekwesten, ook: Licht'gewonde.
- Licht'geloof'vig** (spoedig, d. i. zonder eenig nadenken, geloovende; fig. onnoozel), bn.; -er, -st.
- Licht'geraakt** (spoedig boos, prikkelbaar, kitteloorig), bn.: een - mensch, licht beleedigd.
- Licht'gevend** (licht uitstralend), bn.
- Licht'gewapend** (van lichte wapens voorzien), bn.: de -e ruitery.
- Licht'grauw** (bleekgrauw, vaal), bn.: een -e mist, deze ezet is -; -grijs (bleekgrijs, witachtig grijs), bn.: - grijze haren, een - grijze knevel; - groen (zacht-groen), bn.: de -e voorjaarsblaadjes, een -e Tyroler hoed.
- Licht'hart** (zorgeloos mensch), m. en v. -en.
- Licht'hoofd** (zorgeloze), m. en v. -hoofden.
- Licht'ing** (jaarlijksch contingent lotelingen), v. -en: de - van 1915.
- Licht'ing** (lediging v. e. brievenbus), v. -en.
- Licht'kegel** (bundel lichtstralen in den vorm van een kegel nl. van een punt zich uitbreidende), m. -kegels; zie Zoeklicht.
- Licht'kever** (dierk. glimworm), m. -s.
- Licht'kogel** (lichtgevende kogel, kogel met sos gevuld), m. -kogels.
- Licht'krans** (krans van lichtstralen), m. -kransen; zie: Aureool, Glorie, Nimbus.
- Licht'kroon** (kroonkandelaar), v. -kronen.
- Licht'kuur**, v. -kuren; zie Zonnebad.
- Licht'matroos** (aankomend matroos, onervaren zeeman), m. -matrozen; z. Janmaat.
- Licht'mis** (Vrouwendag, zie ald., 2 Februari), v. gmv.: dag, dat de dienstboden hun dienst verlieten, of van dienst veranderden.
- Licht'mis** (losbol, iem., die aan lichtmiserij doet), m. -missen: Pieter begon mij voor een overgegeven - te houden, (C. O.); -sen (rinkelrooten, pierewaaien, losbandig leven), ik lichtmiste, ik heb gelichtmist.
- Lichtmiserij'** (allerlei losbandigheid, uitspatting, enz. van een losbol), v. -en.
- Licht'punt** (lichtuitstralend punt), o. -punten, fig. iets gunstigs, gunstige omstandigheid.
- Licht'rood** (zacht rood), bn.: -roode bessen.
- Licht'rschip** (schip met een lichtstellige en met mistsignalen, in zee), o. -schepen.
- Licht'schuw** (bang voor licht), bn.: vleermuisen zijn -; fig. openbaarheid vreezende.
- Licht'stad** (fig. stad des lichts, der beschaving), v.: de - der Mormonen; Parijs, de moderne -.
- Licht'sterkte** (innerlijke of intense kracht van licht), v. gmv.: een - van 100 kaarsen.
- Licht'stip** (klein plekje of stippe licht), v. -stippen: allerlei -stippen op het gebladerde.
- Licht'straal** (weg van het licht door den dampkring, rechte lijn van licht), m. -stralen: ik zag de witte -stralen v. d. vuurtoren.
- Licht'therapie** (geneesk. geneeswijze door bestraling met gekleurd licht), v. gm.; zie Lichtbad.
- Licht'toren** (vuurtoren), m. -torens.
- Licht'vaardig** (ondoordacht, los), bn. en bw.: een - oordeel, een -e taal; iem. - beschuldigen; het oorlogswaard - trekken, onberaden; -heid (lichtzinnigheid), v. gmv.
- Licht'wachter** (wachter of waker bij de vuurlantaarn op e. vuurtoren), m. -wachters.
- Licht'zijde** (fig. de gunstige zijde), v.; zie de tegenst. Schaduwzijde.
- Lichtzin'nig** (onbesuisd, onberaden, roekeloos), bn. en bw.: een - mensch, een -e daad, - met zijn geld omgaan; zich - gedragen, niet denken aan de gevolgen; -er, -st.
- Lic'tum** (veroorloofde zaak; opbod), o. gmv.
- Lic'tor** (bijb. bundeldrager bij de Romeinen: lijfstaffier, magistraatsdienaar), m. lic'toren.
- Lid** (deksel), o. leden: het - van het oog; een kan met een zilveren -; spreekw. Wie 't onderste uit de kan wil, krijgt het - op den neus, de schrapper komt slecht weg.
- Lid** (deel, gedeelte, lidmaat), o. leden: de leden van het menschelijk en dierlijk lichaam; die arm is uit het -, een been in het - zetten, gewricht; zegsw. een ziekte onder de leden hebben, de kiem der ziekte met zich omdragen, de ziekte in het lichaam hebben; het lag mij op de leden, ik had ergens een voorgevoel van, het drukte mij als een last op het lichaam; fig. een - der Staten, een - eener maatschappij, eener vereeniging, lidmaat.
- Lid** (samenstellend deel), o. leden: de leden van een samengest. volzin, van een periode; de leden v. e. vergelijking (algebra); de leden v. e. wetsartikel, b.v. art. V. lid 4, onderdeel.
- Lid'gras** (kruipende tarwe, kweek), o. gmv.
- Lid'maat** (medelid, b.v. eener kerk), m. en v. -maten: de aanneming van nieuwe -maten is mij ieder jaar een oogstfeest, (Koetsveld).
- Lid'maat** (een arm, een been), o. ledematen.
- Lid'maatschap** (het lid-zijn), o.: het - eener sociëteit; bedanken voor een of ander -.
- Lid'matencatechisatie** (Prot. catechisatie of onderwijs in de kerkleer, enz. voor hen, die lidmaat zijn), v. -ties, -tiën. (s = z).
- Lid'woord** (spraak. bepalend redeel), o. -woorden: de, een, het zijn -woorden.
- Lie'baard** (Lat. leopardus, leeuw-panter d. i. luipaard; dicht. voor leeuw, nl. leeuw in de wapenkunde), m. liebaards: die -, rood als bloed, op 't wapenveld van goude, (Bild.), nl. de Hollandsche leeuw, rood of van keel, en op een gouden veld.
- Lie'baard** (aanhanger der volkspartij in het oude Vlaanderen), m. -s; ook, Klauwaard.
- Lieb'fran'ennilich** (edele Rijnwijnsoort), v.
- Lied** (dichtk. lyrisch gedicht van minder hooge stemming, van beperkten omvang en eenvoudig van beloop), o. liederen: het - is meestal evenmatig in strophen verdeeld, waardoor het geschikt is voor den zang; soorten: het volkslied, beter: nationaal-lied; verder, het gelegheids-, het drink- en dans-, gezelschaps-, bruilofts-, krijgslid, geestelijk -, zie ald.
- Lied** (dichtje, dat gezongen wordt), o. -eren; -je, o. -jes: laat ge eens een -je hooren, (De Gén.); een vroolijk -, een geestelijk -, een wereldlijk -; zegsw. zijn hoogste -je zingen, vroolijk gestemd zijn; dat was het einde van het -je, zaak; iem. een ander -je doen zingen, hem noodzaken zijn gedrag te veranderen; 't is weer 't oude -je, ja, en 't Haantje zegt:

blijf thuis, (De Gén.), hetzelfde als te voren; 't -je van verlangen zingen, d. i. van verlangen; het -je is uit, nu is 't gedaan, het leven is voorbij; een kort -je is spoedig gezongen, iets onaangenaams is spoedig voorbij.

Lie'den (personen, menschen), m. mv.; z. L. u. l.

Lie'derboek, lied'boek, lie'deboek (boek met liederen), o. -boeken; zie Mopske.

Lie'derlijk (vuil, smerig, fig. zedeloos, on-tuchtig), bn. en bw.: een -e plunje, er -uitzien; fig. -e taal, een - leven leiden; -heid (vuile daad), v. -heden.

Lie'dertafel (mannenzangvereniging, klein mannenkoor), v. -tafels.

Lied'jenzanger (straat-zanger, kermis-gast), m. -zangers; -zangster, v. -s.

Lieeren (verbinden, vereenigen): hij is gelieerd aan die familie, verwant; met iem. gelieerd zijn, goede vrienden zijn.

Lief (aangenaam, aanvallig, aardig, behaag-lijk), bn. en bw.; liever, liefst, zie ald.

Lief (al, wat lief is), o. gmv.: het - en leed des levens; in - en leed, in voor- en tegenspoed.

Lief (geliefde), o. lieven: de ridder en zijn -.

Liefdadig (weldoende), bn.: -e menschen, een - doel, -e instellingen, zie Godshuis; -er, -st; -heid (weldadigheid), v. -heden: het genootschap, - naar vermogen.

Liefde (genegenheid des harten), v. gmv.: de - tot God, de - tot zijn land; zegsw. oude - roest niet, de liefde, die men voor iem. gevoelt, gaat nooit verloren, al wordt men nog zoo oud; -beurt (Prot. preekbeurt, die iem. vervult voor een anderen predikant), v. -en; -blijk (bewijs van liefde), o. -en; -dienst (weldaad, hulp uit christelijke liefde), m. -en; -gave (aalmoes uit christelijke liefde), v. -n; -gesticht (godshuis), o. -en: in een - worden zieken, gebrekkigen, ouden van dagen enz. ter liefde Gods verpleegd; -gift (liefde-gave), v. -en; -huis (godshuis), o. -zen; -loos (eig. zonder liefde, fig. koud, onverschillig), bn. en bw.: een - woord, - oordeelen, -loozter, meest -; -maaltijd, m. -en, zie Agapen, beter: -maal, o. -malen; -rijk (vol liefde), bn. en bw.: een -e verpleging, verzorging; iem. - opnemen; -werk (weldaad, aan armen bewezen), o. -en.

Liefdesverklaring (-betuiging), v. -en.

Liefdezuster (R.-K. kloosterlinge, die zich wijdt aan het verplegen van zieken), v. -zusters.

Liefelijk (aangenaam), bn. en bw.: het - gezang van den nachtegaal, een - oord, een -e stem, bekoorlijk, een -e zomermorgen, heerlijk; -heid, v. gmv.: de - van een helderen zomernacht.

Liefhebben (beminnen), ik heb lief, heb liefgehad: zijn vrouw -, zijn kinderen -; zijn werkkring -, God - bovenal, - als den appet van zijn oogen, zie Zielsliefhebben.

Liefhebber (persoon, die van iets houdt, die zich met iets bezighoudt, zonder vakman te zijn; dilettant, amateur), m. -hebbers: een - van boeken, schilderijen, van wandelen; ook een - maakt soms iets, dat waarde heeft voor kunst of industrie; -hebster, v. -sters.

Liefhebben (voor liefhebber spelen), ik heb geliefhebberd: in bloemen -, op 't gebied der natuurkunde -, op etymologisch gebied -.

Liefhebberij (neiging van een liefhebber), v. -hebberijen: hij heeft - in 't schilderen, lust, smaak; 't verzenmaken (is) een kunstje, waarin Pennewip veel - had, (Mult.); hij

heeft allerlei kostbare -en; 'tis -, om zoo iets aan te zien, d. i. een vermaak, aardig-heid; -tooneel (tooneel voor of van liefhebbers, van dilettanten), o. -en.

Liefje (lief meisje, beminde), o. liefjes.

Liefjes (aardig, mooi, fijn), bn.: dat patroon is - bewerkt; dat heeft zij - gedaan.

Liefkoozen (eig. lief + koozen d. i. lief praten: sleemen, vleien, ook, streelen), ik heb geliefkoozd; -koozerij (het liefkoozen), v. -en; -koozing (streeling), v. -en.

Lief-oogen (vertiefde blikken toewerpen, lonken), ik lief-oogde, heb geliefogd; ook: -oogelen; vroeger: Lodderoogen, zie ald.

Liefst (overtreff. van lief, ook, van gaarne, graag), bn. en bw.: dat is mijn -e uurtje, dit is zijn -e kost; ik wil nu -e studeeren, ik ga - in het voorjaar op reis; ik werk des morgens het -, bij voorkeur, Liefen Liever.

Liefste (beminde), m. en v. liefsten.

Lieftal'lig (lief van taal), bn.

Lieftal'lig (bevallig, aangenaam), bn. en bw.: wat was haar zilveren stem -! (Tollens); -heid (innemendheid), v. -heden.

Liegen (met opzet onwaarheid spreken), ik loog, heb gelogen; zegsw. hij -t, dat hij zwart ziet, hij is iem., die zijn leugens met kracht en geweld volhoudt.

Lier (Grieksch snaarinstrument, of speeltuig), v. lieren: zegsw. de - aan de wilgen hangen, de poëzie laten verzen, zich niet langer met dichten bezighouden.

Lier (Vlaamsch. draaiorgel), v. lieren.

Lier (scheepst. horizontaal geplaatste kaap-stander, dienende om goederen uit en in het ruim te hijschen), v. lieren; zie Donkey.

Lier (lierboom, lariks of lorkenboom), m. lieren: branden als een -, fel, met heldere vlam.

Lier (wang), v. lieren. vero., zie Lierlauw.

Lier'dicht (lyrisch gedicht, dichtstuk, waarin de dichter uitdrukt, wat er omgaat in zijn gemèd; subjectieve poëzie), o. -dichten: een - werd oudtijds met begeleiding van een lier gezegd.

Lier'dichter (lyrisch dichter), m. -s: Vondel, Bilderdijk en Staring zijn ook -s.

Lier'eman (orgeldraaier), m. -mannen.

Lier'en (Vlaamsch. op de lier spelen, het orgel draaien en zingen), ik heb gelierd.

Lier'lauw (een weinig warm, eig. zoo weinig warm, dat men het tegen de lier of wang kan houden), bn.: een - strijkijzer.

Lier'nurstelsel (afvoer van faecaliën door luchtdruk), o. gmv.; het stelsel is genoemd naar zijn uitvinder Liernur, geb. te Haarlem 1828, gest. te Berlijn in 1893.

Lier'staart (schoone vogel op Nieuw-Holland ter groote v. e. fazant), m. -en: de staart van den - lijkt op een Grieksche lier.

Lier'zang (lyrisch gedicht, lierdicht), m. -en.

Lies (lichaamsdeel), v. liezen.

Lies (waterplant, ook: vlotgras), o. gmv.

Lieu'e (Fransche mijl), v. -s: de oude - was 4444 M. of 48 minuten gaans; lees: li-eu'.

Lieve-Heer (God), m.: och, lieve-heere menschenlijke deugd, (Mult.) riep juffrouw Pieterse.

Liev'eling (gunsteling, beminde, oogappel, oogelijn), m. en v. -en; voor het v. ook: -e, -n.

Liev'elingsbezigheid (bezigheid, waarin men zijn meeste genoegen vindt), v. -heden; -dichter (dichter, aan wiens verzen men de voorkeur geeft), m. -s; -kleur (kleur, die men de voorkeur geeft of die men prefereert),

v. -en; -**plekje** (plekje, dat men boven alle andere verkiest), o. -s: och, dat is haar -, (C. O.); -**schrjver** (schrjver, wiens werken men bij voorkeur leest), m. -s; -**nitdrukking** (uitdrukking, op welke men verstringerd is), v. -en.

Lievemoederen (om zijn moeder roepen, hulp bij moeder zoeken), o.: daar holp geen - an, (C. O.). niets kon helpen, geen gevlei of gesmeek, er was geen genade.

Lie'ven (liefhebben, beminnen), ik liefde, heb geliefd: 't is een werkzaam leven, dat wij -, minnen; zie Geliefd.

Lievenheers'beestje (dierk. schildvleugelig insect), o. -s: het zevenstippelig -; -**haantje** (zevenvlekkig zwart kevertje), o. -s.

Lie'ver (vergrootende trap van lief, ook van graag, gaarne), bn. en bw.: - sterven dan gewonnen geven; ik drink - water dan bier; ik zou niet weten, wat ik - deed; zie Liefst.

Lie'verd (lieve persoon, liefkind, lieve man), m. -s; -**je**, o. -s, ir. ondeugd, deugniet.

Lie'verkoekjes (koekjes, die men liever heeft), o. mv.: zegsw. - bakken we niet, ge moet tevreden zijn met wat we geven of eischen.

Lieverle'de (langzamerhand, met zachten gang), bw.: alleen gebruikelijk in: van lieverlede: veranderingen in Drente komen eerst van - tot stand.

Lieve-vrouw' (Onze Lieve-vrouw, d.i. Maria, de moeder des Heeren), v.; ook, een Lievevrouwenkerk: wij gaan naar de -.

Lieve-vrouwenbed'stroo (welriekend sterblad, zeker boschkruid), o.; ook Ruwkruid.

Lieve-vrouwenkerk (kerk, toegewijd aan Maria, de moeder des Heeren), v. -en.

Lie'vigheid (liefheid, lieve woordjes: met ongunstige bijbetekenis), v. -heden.

Lif'laf (smakeloos, laf), bn.: -fe kost; als zn. o.: men houdt van -jes of niet, laffen kost, kleine lekkernijen, b.v. bij het dessert.

Lif'laffen (laf liefkoozen, laffe taal spreken), ik heb geliffafd; -**ferij** (laffe vleitaaft), v. -en.

Lift (Eng. stijgoestel in hotels, enz.), v. -en, zie Fr. Ascenseur; -**jongen** (jongen of bediende bij de lift), m. -s; -**koker** (ruimte, waarin de lift zich op- en neerbeweegt), m. -s.

Ligament' (band, verband, zwachtel, windel; boekdr. koppelletter, als ff, fl, enz.), o. -en.

Liga'to (It. muz. gebonden, vereenigd), bw.

Lig'dag (elke dag, diene.schip in de haven doorbrengt), m. -dagen; -**geld** (havengeld), o. -en.

Lig'gen (uitgestrekt zijn), ik lag, wij hebben gelegen: te bed -, in het gras -, in zwijm -, op sterven -, stervende zijn; zij moet gaan -, nl. te bed; zegsw. ergens in garnizoen -, op kostschool -, zijn; in proces - met iem., procederen; met elkaar overhoop -, twist, ruzie hebben; hij heeft het in die stad leelijk laten -, heeft er zich schandelijk gedragen; hij ligt te plagen, is bezig met; daar is mij niets aan gelegen, daar geef ik niets om, hecht ik geen waarde aan.

Lig'gend (gelegen zijnde), bn.: een -e leeuw, niet staande of klimmend, b.v. op een wapen.

Lig'ging (het liggen of gelegen zijn), v. -en: een schilderachtige - van een villa, de - van een stad aan een rivier; ook, bed, slaapplaats: in dat logement heeft men goede -.

Lig'hal (geneesk. hal of ruimte tot het doen v. e. ligkuur), v. -hallen; -**kuur** (geneesk. het pal-te-bed-liggen als geneeswijze), v.: een - van maanden voor teringlijders.

Ligoris'ten, m. mv.; zie Redemptoristen.

Lig'plaats (plaats, bestemd voor 't liggen van schepen), v. -en: deze reede biedt den schepen een veilige -.

Lig'ue (Fr. verbond, eedgenootschap), v. -s.

Ligu'o'ri, de H. Alfonso Maria de -, stichter van de orde der Redemptoristen of Ligoristen, (1732), geb. te Napels 1696, overleden 1787.

Ligus'ter (heester met zwarte bessen, haagheester), m. -s; -**vlinder** (grote schubvleugelige avondvlinder), m. -s.

Lij (scheepst. lage zijde van een zeilend schip, zijde beneden-'s-winds, tegenzijde van de loefzijde), v. gmv.: de matroos in het kraaiennest riep: Een schip aan -! te lijwaarts, aan den kant v. d. lij; zegsw. in de - liggen, achterlijk zijn in zijn zaken, zie Lagerwal.

Lij'd'baar (kunnende geleden worden), bn.

Lij'd'lijk (geduldig), bn. en bw.: -e gehoorzaamheid, waarbij men gedwee den wil van een ander doet; iets - moeten aanzien, niet kunnen beletten; een - verzet, dat zich niet in daden uit; zich - verzetten.

Lij'd'lijkheid (berusting, onderwerping), v.

Lij'd'en (verduren, doorstaan), ik leed, heb geleden: pijn -, honger en dorst -; schipbreuk -, ondergaan.

Lij'd'en (dulden), ik leed, heb geleden: ik lijd zoo iets niet langer, gedoog; het lijdt geen twijfel; het kan niet -, de uitgaaf kan er niet af; iemand mogen -, houden van; ik mag het wel -, ik heb er niet tegen.

Lij'd'en (gaan, voorbijgaan), het leed, is geleden: het is een half jaar geleden, een half jaar is voorbij; het leed niet lang of, het duurde niet lang; het lijdt niet lang, duurt; zie ook: Geleden, Verleden, Overleden.

Lij'd'end (in den toestand, waarin geleden wordt), bn.: de -e vluchtelingen; hij zag er - uit; zegsw. de -e partij, de onderliggende, verliezende; spraak. de -e vorm der transitieve w.w. b.v. geslagen worden, benoemd zijn.

Lij'd'ensbeker (symbool van Jezus' lijd'en), m.; -**dood** (het sterven van Christus aan het kruis), m. gmv.; -**geschiedenis** (zie Passie), v., ook fig. van menschen: ik zal u mijn - verhalen; -**kelk** (-beker), m. gmv.; -**preek** (-meditatie), v. -preken; -**tekst**, m. -en; -**week** (laatste week vóór Paschen), v. -weken; -**weg** (eig. de weg v. h. recht-huis van Pilatus naar Golgotha), m. gmv.

Lij'd'er (mann. zieke; iem. die pijn heeft), m. -s; -**es'** (vrouw. lijd'er), v. -sen.

Lij'd'zaam (met geduld 't lijd'en verdragend), bn. en bw.: een -zame berusting, gelaten; -zamer, -st; -**heid** (berusting, geduld), v.: zegsw. zijn ziel in - bezitten, gelaten iets dulden, Bijb. Luc. 21:19.

Lijf (lichaamsdeel, bij uitbr. het geheele lichaam), o. lijen: pijn in het - hebben, buik; iem. straffen aan den lijve, lichaam; iem. een schrik op het - jagen, hem erg doen schrikken; zegsw. geen hart in het - hebben, geen moed hebben; fig. deze zaak heeft niets om het -, heeft niets te beduiden.

Lijf (taille, gestalte), o. lijen: recht van -, gezond van leden; ook, deel v. e. japon, van een jak, enz.

Lijf'arts (geneesheer van een vorst of hooggeplaatst persoon, meestal dezen alleen dienend), m. -en; -**deun** (wijze, dat men gaarne of steeds zingt of speelt, lievelingsdeun), m. -en; -**eigene** (persoon, wiens

lijf of *lichaam* het eigendom was van den heer, zie *Lijflaat*, m. en v. -n; -**eigenschap** (toestand van den lijfeigene), v. gmv.: de - is in Rusland opgeheven op 3 Maart 1861; -**elijk** (lichamelijk), bn.: *zijn -e zoon, zijn -e broeder*, naar den vleeszewant; -**ezel** (lievelingsezel), m. -s: *Marco werd - van zijn Julia verklaard*, (Staring); -**goed** (linnengoed, lijfijnen), o. -eren; -**jonker** (edelknaap), m. -s; -**knecht** (lakei, kamerdienaar), m. -en.

Lijflaten, m. mv.; de laagste stand van het diert of volk: zij hoorden met lijf en goed aan den heer en werden met landerijen verhandeld en verkocht; ook: Lijfeigene.

Lijflijnen (lijnen kleedingstukken als hemden en verder ondergoed), o. gmv.

Lijfrente (levenslange rente), v. -n: *zijn geld op - zetten*, storten in een levensverzekering tegen uitkeering van een vaste som per jaar of per trimester; deze uitkeering eindigt bij het overlijden.

Lijfsbehoud (behoud van 't leven), o. gmv.: om - smeeiken; -**berging** (behoud of reding van het leven), v. gmv.; -**dwang** (het dwingen door gijzeling), m.: belasting, in-vorderbaar zelfs bij -; -**genade** (genade aan een ter dood veroordeelde van de doodstraf), v. gmv.: om uw dapperheid geworden u -; -**gevaar** (levensgevaar), o. gmv.; -**sieraad** (sieraad, dat aan of op het lichaam wordt gedragen), o. -sieraden.

Lijfspreuk (lievelingsspreuk), v. -en.

Lijfstaffer (gewapend stafdrager), m. -en.

Lijfstraf (eig. straf aan den lijve, lichaamsstraf), v. -straffen.

Lijfstraf'felijk, bn.: -e rechtspleging, die straf aan het lijf of op het lichaam toepast.

Lijfstuk (tooneelstuk, door een acteur of actrice bij voorkeur en meesterlijk gespeeld), o. -stukken; -**tocht** (levensonderhoud), m. gmv., meer: Leeftocht; fig. de - *eener weduwe*, 't weduwgeld, ook, lijfrente; de - *eens prinses*, jaargeld; -**tochten** (het vruchtgebruik van een goed of kapitaal toekennen), ik -tochte, heb gelijftocht, w. g.; -**wacht** (de gezamenlijke wachtters v. e. vorst), v. -en; -**wacht** (persoon, wachter), m. -wachten.

-**lijk** (eig. voorkomen, vorm, gedaante: achtervoegsel), b. v. in: *adellijk, ziekelijk, liefelijk, dragelijk, aannemelijk, sterfelijk, hindertlijk*; het bet. gelijkende op, behoorende tot, overeenkomende met, kunnende de werking ondergaan of verrichten; verder: *achterlijk, innerlijk, uiterlijk*; alsook: *vorstelijk* (= des vorsten), *prinselijk* (= des prinses).

Lijk (zoomtouw, touwen boordsel i. d. rand v. een zeil), o. lijken: *het zeil is uit de -en geslagen of gewaaid*, uit het boordsel gescheurd; fig. uit de -en *gestagen zijn*, verbijsterd, verbouwereerd zijn.

Lijk (eig. lichaam, gestalte, vorm, thans: dood lichaam, in 't bijzonder van een mensch), o. lijken: een - *ter aarde bestellen*; *achter een - gaan*; zegsw. *hij was als een -*, erg dronken, smoordronken; *het - v. e. hond*; -**baar** (draagbaar voor lijken en doodkisten), v. -baren; -**bezorger** (aanspreker, lijkbijder), m. -s; -**bus** (urn, waarin de asch van een verbrand lijk bewaard wordt), v. -bussen, verg. Urne; -**dienaar** (lijkbegorger), m. -s.

Lijkke, in - liggen, Vlaamsch. boven aarde staan, op zijn doodsbed liggen.

Lijkken (gelijken), dit portret lijkt, leek, heeft altijd geleken; sprekend op iem. -.

Lijkken (behagen, passen, aanstaan): *dat lijkt mij, leek me, heeft mij geleken*.

Lijkken (scheepst. de zeilen op den wind brassen, ook: een zeil van lijken voorzien), ik lijkte, heb gelijkt, zie *Lijk* (boordsel).

Lijkken (Vlaamsch. een lijk afleggen, een pasgestorvene ontdoen van zijn kleeren en het doodsgevaad aantrekken, zie *Afleggen*).

Lijkken (in schijn zijn), ik leek, heb geleken: *hij lijkt wel een Croesus*; *ze lijkt wel gek*.

Lijkengif, -**gift** (gif of gift, dat zich in lijken ontwikkelt), o. gmv.; -**huisje** (huisje op het kerkhof of bij een hospitaal als tijdelijke bergplaats van lijken), o. -huisjes; -**verbranding**, v. -en; zie: *Lijkoven* en *Lijkverbranding*.

Lijkfeest (O.-I. feest bij de begrafenis van een der Grooten), o. -feesten.

Lijkgaren (scheepst. garen, waarmee het lijk rondom in den rand van het zeil genaaid wordt), o. gmv.

Lijkgesteente (grafzerk, grafsteen), o. -gesteenten, dicht.; -**kist** (doodkist), v. -kisten; -**kleed** (kleed over doodkist en baar), o. -kleeden; -**kleur** (de matte kleur van een lijk), v. gmv.; -**koets** (rouwkoets, lijkswagen), v. -en; -**krans** (krans van bloemen, op een graf of op een doodkist), m. -en; -**laken** (wit laken, dat over den doode na het afleggen wordt heengespreid), o. -s; -**lucht** (doodlucht), v. gmv.; -**maal** (maal na een begrafenisplechtigheid), o. -malen; -**offer** (bij de ouden, offer ter eere van een doode), o. -s; -**oven** (inrichting tot lijkverbranding), m. -s, zie *Crematorium*; -**plechtigheid** (begrafenisplechtigheid), v. -heden; -**rede** (toespraak bij de lijkbaar of aan het graf, den doode betreffende), v. -redenen.

-**lijk(s)**, achtervoegsel tot vorming van bw.: strengelijk, vastelijk, jaarlijks, dagelijks.

Lijk'schouwing (gerechtelijk geneeskundig onderzoek op of van een lijk), v. -en; -**staatsle** (plechtige begrafenisstoet), v. -sies; -**steen** (zerksteen, grafsteen), m. -en; -**stoet** (de gezamenlijke personen, die een doode grafwaarts brengen), m. gmv.; -**verbranding** (het verbranden van een lijk), v. -en: de Hindoe-wet beveelt -, zie *Crematie* en *Crematorium*, ook *Lijken-*; -**wade**, -**wa** (wit laken, over een doode uitgespreid, lijklaken), v. -waden: *men legt den pasgestorvene af en dekt hem met een -*; -**wagen** (wagen, waarmee men lijken grafwaarts voert), m. -s, ook *Lijkkoets*.

Lijm (bindmiddel, kleefstof), v. gmv., zie: *Mond-*, *Schakel-*, *Visch-*.

Lijmen (door lijm verbinden), ik heb gelijmd; ook: *papier -*, met lijmwater doortrekken; fig. *verzen -*, maken, en wel slechte, door woorden aan elkaar te rijgen; *iem. zien te -*, over te halen.

Lijmerig, **lijmig** (kleverig), bn.: een -e stof; fig. temend: een -e stem, hij spreekt -.

Lijmers, de - (aandr. Z.-O. gedeelte van Geld. tusschen Rijn, IJsel en Ouden IJsel), mv.; in de heuvelachtige - liggen de steden Zevenaar en 's-Heerenberg.

Lijmkamer (kamer in een papierfabriek, waarin gelijmd wordt), v. -s; -**ketel** (ketel in een papierfabriek, waarin de lijm gekookt wordt), m. -s; -**kokerij** (het zieden van

lijm; de plaats, waar dit geschiedt), v. -en; -**kwast** (kwast, waarmee de lijn opgesmeerd wordt), m. -en; -**pot** (pot, waarin lijn vloeibaar gemaakt wordt), m. -potten; -**stokje** (twijgje, met lijn bestreken, tot het vangen van vogels), o. -stokjes; -**verf** (verf, opgelost in lijnwater, met krijwit), v. -verven: een gang, een plafond in de - zellen.

Lijn (touw), v. -en: spreekw. Zachtjes aan, dan breekt het lijntje niet, handel niet al te haastig, dan bederft ge uw zaak niet; iemand aan 't lijntje hebben, hem laten werken, ook, hem beet hebben; iem. aan 't lijntje houden, met hem geen afgedane zaak maken, aldoor uitstellen; iem. met een zoet lijntje ergens toe brengen, door zachtheid iem. brengen, waar men hem hebben wil; één zelfde lijn trekken, het samen eens zijn, hetzelfde doel beoogen, zie Jaaglijn; boomen langs een - planten, zie Richtsnoer, Richtlijn; er stonden tal van paarden aan de - (ter markt).

Lijn (meetk. grens van een vlak), v. -en: er zijn rechte en kromme -en, zie: Gerade en Kurve; ook, streep: op de - schrijven, een blad met -en, zie: Linieeren, ook Circellijn, Loodlijn, Evennachtslijn, Slaglijn, Waterlijn.

Lijn (spoorlijn; stoomvaart-dienst), v. -en: de - Maastricht-Arnhem; de - Vlissingen-Queenborough.

Lijn (geslachtstijn), v. gmv.; zie Linie.

Lijnbaan (touwslagerij), v. -banen.

Lijn draaier (touwslager), m. -draaiers.

Lijnen (lijnen trekken op), ik heb het papier gelijnd: gelijnd papier, met blauwe lijnen.

Lijnkoek (veevoeder, bestaande uit uitgeperst lijnzaad), m. -koeken; -**meel** (lijnzaadmeel, meel van vlaszaad), o. gmv.; -**olie** (olie, geperst of geslagen uit vlaszaad), v. gmv.: de - is een vette, drogende olie, bij verfstoffen gebezigd, zie Olieslager.

Lijnopzichter (ambtenaar, belast met het toezicht op een spoorweg, een telegraaflijn, enz.), m. -s.

Lijnrecht (recht als een lijn), bn. en bw.: een -e straat; de hagel viel -.

Lijnslager (touwslager), m. -slagers; -**ij'** (lijnbaan), v. -slagerijen.

Lijn teekenen (het teekenen met behulp van passer en liniaal), o.: het bouwkundig teekenen is -, het machineteekenen is -.

Lijntrekker (fig. iem., die traag of lui is, die zeer langzaam werkt), m. -trekkers.

Lijnwaad (linnen, linnen weefsel), o. gmv., (soorten), o. -waden.

Lijnzaad (vlaszaad), o. gmv.

Lijns (treuzelaar, sukkel), m. en v. lijzen.

Lijns (lange, buitgane pop), v. lijzen.

Lijns (fijn en rank porseleinen kopje met blauwe Japansche poppetjes of lijnsjes er op), v. lijzen: lange lijzen met zes merken, (C. O.)

Lijnspond (15 oude ponden, d. i. Lijlandsch of Lijfsch pond), o. -ponden.

Lijst (omlijsting, raam, rand), v. lijsten: de - v. e. dakgoot, de - van een spiegel, schilderij, portret; de - v. e. deur; in een - zeten, inlijsten; fig. een schrijver beschouwen in de - van zijn tijd; zie Portretlijst.

Lijst (naamlijst, rol), v. lijsten: een - van boeken, d. i. boeken-, een - van namen, van wijnen; een lange - van schulden, groote rij.

Lijsten (in een lijst zetten), ik lijstte, heb gelijsst: een portret -, zie Encadreeren.

KOENEN, Verkl. Handw.boek.

Lijstenmaker (maker van lijsten voor spiegels, schilderijen, enz.), m. -s.

Lijster (bekende zangvogel), v. -s: zingen als een -, helder en vroolijk uit de borst; zie: Appel-, Bef-, Zang-; -**bess** (zekere loofboom, die trossen van roode bessen draagt), m., (vrucht), v. -bessen; -**boog** (lijsterstrik), m. -bogen; -**striik** (striik, waarin men lijsters vangt), m. -strikken.

Lijstwerk (lijsten van alle soort), o. gmv.

Lijvig (dik, zwaar), bn.: een - boek, een - rapport, van grooten omvang; vooral dik, ook, van vloeistoffen, de tegenst. is waterdun; b. v. stout is een - bier; -er, -st; -**held** (dikte, corpulentie), v. gmv.

Lijwaarts (zeew. van den wind af), bw.

Lijze (Vlaamsch. zachtjes, - aan), bw.

Lijzebet (Lijzbet), verkorting van Elizabeth, fig. trage, temerige vrouw: 't is toch zoo'n -!

Lijzell (hulpzeil), o. -zeilen.

Lijzig (temerig, saai, slepend), bw.; -er, -st.

Lijzijde, v. gmv.; zie Lij.

Lik (een aanraking met de tong), m. likken.

Lik (slag), m. likken: een - om de ooren, nl. een oorveeg of oorvijg.

Likdoorn, likdoren (eig. doorn in het vleesch: eeldorentje, eksteroog), m. -s; -**doornmes** (mes, om den likdoorn af te snijden), o. -messen; -**doornnijder** (iem., die er zijn beroep van maakt, eksteroogen uit of weg te snijden), m. -s; -**doornzalf** (zalf, om likdoorns te verzachten), v. gmv.

Likeur (fijne, geestrijke drank, b. v. anisette, curacao, enz.), v. likeuren; -**glas** (om nl. likeur uit te drinken), o. -glazen; -**stoker** (likeurmaker), m. -s; -**stokerij'** (likeurfabriek), v. -en.

Likhout (glanshout van den schoenmaker), o. -houten; zie: Likken en Likstok.

Likkebaard (smuller), m. -baarden; -**baarden** (zijn lippen smullend aftikken), ik likkebaarde, heb gelikkebaard; -**broer** (proever, pimpelaar, drinkebroer), m. -broers.

Likken (met de tong over iets gaan), hij likte, heeft gelikt: de hond likte mij, de straatjongens - aan de suikervaten der kruideniers, (Jonath.); ook: Lekken.

Likken (schoenm. het overleer gladmaken of glanzen met het likhout of den liksteen), ik heb gelikt, fig. die schilder, die poëet likt zijn werk, besteedt overdreven zorg aan kleinnigheden: een gelikte schildertij, poppig; verzen -, peuterend er aan verbeteren.

Likkepot (potje met een geneesmiddel, om er op tijd likkend van te happen), m. -potten.

Liksteen (glanssteen, steen om leer te gladden), m. -steenen; -**stok** (-hout), m. -stokken.

Lil (gestolde kalfsaus), o. gmv.

Lila (lichtpaars, violetkleur), o. gmv.

Lila (O.-I. smal en klein veldgeschut in O.-I., ook, klein granaatmortier), v. -s; -**shot**, o. -schoten; -**vuur**, o. gmv.; ook: Lilla.

Lilbeenen (waggelen), ik heb gelillebeend.

Lilien (trillen van pas geslacht vleesch), het heeft gelild: -d ingewand; fig. hij lilt van kou; -**ling** (rillen, beven), v. -en.

Lilig (lilachtig, als lil), bn.; -er, -st.

Liliput (het fabelland der klein-duimpjes), o.: Reis naar -, de eerste van Gulliver's reizen, zie Broddingnag.

Liliputachtig, bn., zie Lilliputsch.

Liliputpotjes (uiterst kleine vaasjes, als in het dwergjesland van dien naam), o. mv.

- Lilliputsch** (buiten alle verhouding klein), bn.: de -e staatjes in het Deutsche rijk, de -e republiek Andorra (Fr. en Sp. grens).
- Lilliputter** (bewoner van het denkbeeldige land Lilliput, bekend uit Gulliver's reizen: dwergje, ± 7 cM. groot), m. Lilliputters.
- L'imman** (breede, moerassige monding van Z.-Russische rivieren), m. limans.
- Limburg** (een onzer 11 provinciën), o.; -er (man uit L.), m. -s, -sche (vrouw uit L.), v. -n, ook bn.: -kaas, nl. uit L.
- Limiet** (grens; handel. hoogste of laagste prijs, waarvoor iets gekocht of verkocht mag worden), v. limieten; -paal (grenspaal), m. -alen.
- L'imina**, zie Ad limina.
- Limited** (Eng. beperkt, gaande tot zekere grens, nl. tot het bedrag van het aandeelkapitaal), bn., verkort tot **Lim.**: duidt aan, dat de aandeelhouders v.e. maatschappij slechts een beperkte risico hebben.
- Limiteeren** (beperken, begrenzen, nauwkeurig vaststellen, een limiet stellen aan).
- Limmetje** (O.-I. kleine Citroen), o. -s; zie: Djeroek nipis.
- Limoen** (kleine soort van Citroen), m. -en.
- Limonade** (verkoelende drank van water, suiker en limoensap), v. gmv., (soorten), v. -s; -gazeuse, Fr. schuimende limonade.
- Limousine** (Fr. gesloten automobiel, met zijwanden geheel van glas), v. -s. (ou = oe).
- Linament** (smeersel), o. -en; ook, Liniment.
- Linde** (loofboom met zacht hout), v. linden: de - was bij de oude Germanen de heilige boom, waaronder plechtigheden, rechtshandelingen (zie Vierschaar), afkondigingen, waarschijnlijk ook echtverbintenissen plaats hadden, (Verdam); -blad, o. -bladen, -bladeren, -blaren; -bloesem (de geurige bloem van een lindeboom), m. -s: van gedroogde -s zet men lindethee, een zweetdrijvend middel; -boom (linde), m. -en.
- Linden** (van lindenhout), bn.: -planken; -hout (hout van de linde), o.; -houten (linden), bn.: een -houten kast; -laan (laan van lindeboomen), v. -lanen.
- Linde(n)loof** (loof of gebladerte van één of meer linden), o. gmv.: onder 't -gezet zijn.
- Linea** (linie, lijn, trek), v. -s: de eerste -, de tweede -, drukregel, of regel schrifts.
- Lineair** (lijnvormig), bn.: de -e afstand.
- Lineamenten** (trekken of lijnen van het gelaat of van de hand), o. mv.
- ling, -eling** (achtervoegsel), b.v. kloosterling, schepeling, stedeling, een thuisbehooren; nieuweling, vreemdeling, lieveling, personen, die zich als zoodanig kenmerken; volgeling, zuigeling, overwonning, verstooteling, personen, die een werking verrichten of ondergaan; en verder: eenling, tweeling, eersteling; nieteling, zonderling.
- ling, -lings** (achtervoegsel), b.v.: ruggeling(s), zijdeling(s), mondeling, tappendeling(s), d. i. op de manier, de wijze; evenzoo: blindeling(s), oulings, ijlings, rakelings.
- Lingerie** (Fr. linnengoed, winkel van lijfgoed), v. lingeries. (g = zij).
- Lingua's** (tongletters), v. mv. (gu = gw).
- Linguist** (taalgeleerde), m. -en. (gu = gw).
- Linguistiek** (taalwetenschap), v. (gu = gw).
- Linguïstisch** (de studie der talen betreffende), bn.: -e gissingen, taalkundige. (gu = gw).
- Liniaal** (lange smalle lat van hout, enz., om er lijnen langs te trekken), v. en o. -alen.
- Linie** (evenmachtlijn), v. gmv.: de - passeeren, er van 't noordelijk naar 't zuidelijk half-rond of omgekeerd overgaan, over den equator gaan; zegsw. hij is de - gepasseerd, hij is over de 50 jaar.
- Linie** (slagorde van schepen of troepen, een rechte lijn vormende), v. liniën: in - geschaard zijn, een - formeeren, zich in - stellen; ook, rij van fort en vestingwerken; de Hollandsche water-, een - van defensie.
- Linie** (opeenvolgende reeks van geslachten, geslachtsopvolging), v.: in opklimmende -, in afdalende -; in zij- afstammen van; de mannelijke -, de vrouwelijke -.
- Linie** (richting van den bouw eener kerk), v.: de Heilige -, denkbeeldige lijn, door het midden van schip en priesterkoor eener R.-K. kerk getrokken, v. h. westen naar het oosten.
- Linieeren** (van lijnen voorzien, belijnen); -fabriek (fabriek, waar papier getinieerd wordt), v. -en; -machine (machine, om te linieeren), v. -machines; -pen, v. -nen.
- Liniërschip** (scheepst. slagschip, oorlogsschip van de eerste grootte), o. -schepen: een - is aldus geheeten, omdat deze schepen in een zeeslag op één lijn geschaard worden.
- Liniëtroepen** (staande, geregelde troepen), m. mv.: de - vormen de verdedigers van de linie van defensie of verdediging in het front.
- Liniment** (vloeibare zalf, smeersel), o. -en.
- Link** (litteken, striem indruk, blauwe plek van een keten, riem, enz.), v. linken.
- Linkerarm** (arm aan de linkerzijde), m. -en; -been, o. -en; -elleboog, m. -bogen; -hand, v. -en: Bijb. Laat de -hand niet weten, wat uw rechter doet, als gij aalmoezen geeft, geschiede het zoo onopgemerkt mogelijk, Matth. 6:3; hij staat met twee -en voor de klas, zeer onbeholpen; -hiel (hiel v. d. linkervoet), m. -en; -kant (kant of zijde aan de linkerhand), m. gmv.; -knie (knie v. h. linkerbeen), v. -ën; -oever (oever aan de linkerhand, als men stroomafwaarts ziet), m. -s; -oog, o. -oogen; -oor, o. -ooren; -slaap (slaapt ter linkerzijde v. h. hoofd), m. -slapen; -vleugel (vleugel a. d. linkerkant v. d. vogel), m. -s.
- Linkervleugel** (fig. de linker-afdeeling v. e. leger), m. -s; zie Vleugel.
- Linkervoet** (voet a. h. linkerbeen), m. -en.
- Linkerzijde** (linkerkant), v. gmv.: aan de - van iem. gezeten zijn, loopen; ik woon ter - van mijn buurman; in de staatk. de liberale-partij, enz. in de Kamer.
- Links** (naar de linkerzijde), bw.: - van den weg; fig. iets - aanpakken, verkeerd, onhandig; zegsw. niet - zijn, niet dom, maar slim en gevat; -er, meest -.
- Linksaf**, bw.: hij ging -, ter linkerzijde.
- Linksch**, bn.: dit kind is -, doet bij voorkeur alles met de linkerhand; fig. onhandig, lomp; zegsw. niet - zijn, niet dom, maar slim en gevat; -er, meest -.
- Linksom**, bw. mil. -, keert! zie Rechtsom.
- Linnen** (verscherpt uit lijnen, van lijn, vlas: weefsel van vlasdraad), o. gmv. (soorten), o. linnens: Vlaamsch -, Hollandsch -, gewast -.
- Linnen** (linnengoed), o., zie Lijflinnen.
- Linnen** (van linnen vervaardigd), bn.: een - zakdoek, een - hemd, - lakens.
- Linnenbleek** (grasveld, waarop pas geweven linnen gebleekt wordt), v. -bleeken; -goed (lijflinnen), o. gmv.; -juffrouw

(juffrouw, die het op- en toezicht op de linnenkamer heeft), v. -en; -**kamer** (kamer als bewaarplaats van het linnen in de huizen der aanzienlijken), v. -s; -**kast** (kast tot berging van het linnengoed), v. -en; -**meid** (dienstbode, die de zorg heeft voor het linnengoed), v. -en; -**naalster** (naalster, die linnengoed maakt en verstelt), v. -s; -**pers** (pers, om het linnen glad te maken), v. -en; -**wever** (persoon, die linnen weeft), m. -s; -**winkel** (winkel v. linnengoed), m. -s.
Linoleum (kurktapijt, vloerbekleedsel van zeildoek, overdekt met kurkstof, verbonden door lijnolie), o. gmv.
Linty'pe (boekdr. zetmachine), v. -s.
Lint (geweven band), o. -en; -**je** (smal lint), o. -s; het - van een ridderorde, kenteeken; er is effen, gekeperd en gewaterd -, er is zijden, wollen, linnen, enz. -.
Lint'gras (Engelsch gras in tuinen), o. gmv.
Lint'je (iem., die aast op lintjes of decoraties), m. -jagers.
Lint'visch (lintvormige visch der Middell. Zee), m. -visschen: de roode -.
Lint'worm (dierk. eig. bandworm, zeer lange ingewandsworm, parasiet), m. -wormen.
Lin'ze (vlinderbl. plant, peulvrucht), v. -n.
Lin'zeboom (goudenregen-boom), m. -en.
Lin'zenakker (akker, met linzen bezaaid), m. -akkers; -**maal** (kooksel v. linzenmeel), o. -malen; -**meel** (meel van gemalen linzenzaad), o. gmv.; -**soep**, v., of -**kooksel** (linzenbrij), o.: Bijb. zijn eerstgeboorterecht verkoopen voor een kooksel linzen, iets van groote waarde afstaan voor een nietigheid, zie Gen. 25 : 34.
Lion' (toongever in hogere kringen), m. -s.
Lip (deel van den mond), v. lippen: zegsw. de - laten hangen, prullen, op 't punt staan te schreien, gezegd van kinderen; zegsw. zich op de - bijten, zich bedwingen, zijn gramschap, zijn lachlust inhouden; ik had het woord op mijn -pen, ik wilde het juist zeggen.
Lip'bloemigen (planten, wier bloemen tweelippig zijn, labiaten), v. mv.; b.v. Salie, Lavendel, Munt, Tijm, Rosmarijn.
Lip'lap (O.-I. kleurling), m. en v. -lappen: op Java: Sinjo en Nonna; Chineesche lip-lappen, kinderen van Chineezen en inlanders.
Lip'lapuch, bn.: -e dames; zie Liplap.
Lip'letter (spraak. letter, die vooral met de lippen wordt uitgesproken), v. -letters: de b is een -, ook, de p, f, v, w.
Lip'pen (de lip laten hangen, schreien), het meisje lippe, heeft gelipt. gew.
Lip'pen (handel. het drijven van handel voor eigen rekening door een makelaar en wel in die artikelen, waarin hij als makelaar is aangesteld), hij lippe, heeft gelipt.
Lip'pen (timm. lasschen of verbinden van hout door middel van uitsteeksels of lippen), men lippe, heeft gelipt.
Lip'pen en ke'len (vischhandel: eetbare stukjes v. d. kop en de tong v. d. kabeljauw), v. mv.
Lip'penpommade (smeersel voor ruwe lippen), v. -pommades; -**zalf** (zalf, om in den winter de lippen zacht te houden), v. -zalven.
Lip'per, -**tje** (Java. liplap), m. en v. -s.
Lip'visch (dierk. familie van visschen met scherpe tanden en vleezige lippen), m. -visschen: de -visschen bewonen meest de warme zeeën.

Liquida (vloeiende letter), v. liquidae; lees lie'kwieda. (ae = ee).
Liquida'tie (vereffening, regeling van zaken, vooral als die ophouden), v. -ties, -tiën: - is afrekening, wanneer iem. nl. met zijn handel ophoudt. (qu = kw).
Liqui'de (vloeibaar, helder, zuiver; glashelder, vlottend), bn.; lees: lie-kied'.
Liquideeren (vereffenen, een handelszaak afwickelen en opheffen). (qu = kw).
Lit'ra, lit're (It. zilvermunt als eenheid = f0.48 = 100 centesimi), v. -'s: een halve -.
Lis, lus (snoer, strikje), v. -sen.
Lisch (plantk. familie der liliën), o. lischen: het gele -, ook pinksterbloem, groeit aan den waterkant; -**bloem**, v. -bloemen; -**dodde** (waterbloem), v. -dodden; de breedbladige -, de smalbladige -; de - groeit langs slooten, poelen en moerassen; zie den volksnaam: Duikelaar of Dullen; -**gras** (rietgras), o.
Lis'pelen (de s- en z-klank met zeker gesis laten hooren, een spraakgebrek), ik heb gelispeld; fig. de wind lispelt in het riet, ruischt; -**end**, bn. en bw.: - spreken, fig. fluisterend.
Lis'pen (fluisterend spreken), ik heb gelispst.
Lis'sen (van een lis of van lissen of lussen voorzien), ik liste, heb gelist.
List (sluwheid, streek; sluw middel), v. -en.
List'ig (sluw, geslepen, loos), bn. en bw.: met - overleg, zich op -e wijze indringen bij de studeerende jeugd, (C. O.); iets - aanleggen.
Litanie' (overoud R.-K. wisselgebed, bestaande uit een reeks van aanroepingen met antwoorden), v. litanieën: voor etken dag der week bestaat een -, smeekgebed; fig. lange lijst of opsomming van klachten, grieven, enz.
Lit d'an'ge (Fr. ledikantje zonder stijlen en met opgeslagen gordijnen), o. mv.: lits d'an'ge.
Lit'en (gesch. hofhoorigen d. i. lijfeigenen met eenige persoonlijke vrijheid), m. mv.: de - betaalden schot en lot, d. i. zeker hoofdgeld.
Lit'er (Ned. kan of kop), m. -s: de - is de eenheid voor inhoudsmaten.
Litera'risch (letterkundig, litterair), bn. en bw.
Litera'tor (letterkundige), m. -to'ren, -s.
Literatuur' (letterkunde, letterkundige wetenschap), v. -turen; -**geschiedenis** (geschiedenis der letterkunde), v. gmv.
Lit'flesch (flesch van een L. inhoud), v. -flesschen; -**glas** (glas v. e. L.), o. -glazen.
Lit'ho (steengravure), v. -'s. (th = t).
Lithochromie' (steendrukkunst met kleuren), v. gmv.; -**graaf'** (teekenaar op steen, steendrukker), m. -grafen; -**graphie** (op steen teekenen, steendrukken); -**graphie** (steenplaatdruk, steenschrijfkunst), v. -ën, z. Steendruk; -**graphisch** (van, voor, betreffende of op de wijze v. d. steendrukkunst), bn.
Litoraal' (tot de kust, het strand behoorende), bn.; ook: Littoraal'.
Lito'tes (stijl: een figuur, waarbij men minder zegt dan men bedoelt, vooral door ontkennende zinnen), v., b.v.: hij is niet dom, d. i. slim, gevat; een niet te verachten geschenk, nl. nogal aanzienlijk, enz., ook, bij verkleining: leen mij een sommetje, nog een uurtje opblijven! enz.; de - is de tegenstelling van de Hyperbool.
Lit'sen (volkst. glippen, glijden, ontschieten), het litste, het is gelitst; zegsw. iem. laten -.
Lit'teeken (eig. lijk- of licteeken, d. i. teeken in het vleesch: wondteeken), o. -s, -en.

- Litterair'** (Fr. letterkundig), bn.: -e *kringen*; *Max Havelaar is een - kunstwerk*.
- Liturgie'** (het geheel van gebeden, ceremoniën, symbolen, kerkgebruiken en voorgeschreven plechtige handelingen en gewaden van eenigen eeredienst), v. liturgieën. (g = g).
- Liturgiek'** (de wetenschappelijke behandeling en verklaring der liturgie), v. gmv. (g = g).
- Liturgisch** (volgens de liturgie), bn.: -e *kleeren* (gewaden), bij godsdienstige plechtigheden; -e *kleuren*, de vijf kleuren der -e gewaden, ze zijn: wit, rood, groen, paars en zwart; -e *taal*, in de R.-K. kerk het Latijn; -e *zang*, de melodie der teksten, enz.; zie Gregoriaansch. (g = g).
- Liv're** (als Fransche rekenmunt, zooveel als frank; de Engelsche - [livre sterling, L. st.] is ± in waarde gelijk aan ± f 12.00), o. -s.
- Livrei'** (Fr. kleedij van een heerenknecht), v. livreeën; - *bediende* (bediende in livrei), m. - bedienden; - *knecht* (lakei), m. - knechts; - *rok* (rok v. e. lakei), m. - rokken.
- Livrel'rups** (dierk. ringelrups), v. -en; de - heet aldus om de vele kleuren v. d. vlinder.
- Livret'** (Fr. boekje: aanteeckenboekje, spaarbankboekje, zakboekje), o. livretten.
- Llanero's** (veeboeren der llano), m. mv. (ll = lj).
- Llan'no** (aardr. groote grassteppe met slechts weinig geboomte), m. -s; de -s v. d. Orinoco-vlakte in het N. v. Z.-Amerika. (ll = lj).
- Lloyd** (Eng. maatschappij voor zeeverzekering en zeevaart), m., meerv. *Lloyds*: de maatschappij is genoemd naar den Engelschman Edward Lloyd, die ± 1700 te Londen nabij de beurs woonde en in wiens huis koop- en zeelieden, reeders, makelaars, assuradeurs samenkwamen, dezen vormden in 1727 een vereeniging, die zij Lloyd noemden; evenzoo: de *Rotterdamsche -*, de *Oostenrijksche -*. (ll = lj).
- Lloyds'tijst** (nieuwsblad voor handel en scheepvaart, te Londen en te Triëst uitgegeven), v. -lijsten.
- Lob** (plooiel v. kraag of manchet, ontl.: vleeschkwab), v. lobben; ook, de manchet zelf; z. *Lub*.
- Lobberem** (in 't water ploeteren of plassen), de eend lobberde, heeft gelobberd.
- Lobberig** (dik en trillend, b.v. van spijs, lillend, van gestold vleeschnat, los uithangend van kleeren, z. *Lobbig*), bn. en bw.; -er, -st.
- Lobbes** (sukkel, sul, goedbloed), m. lobbesen, ook, een - van een hond, een groote, goed-aardige hond; - *achtig*, bn. en bw.: *die jonkman ziet er nog wat - uit*; -er, -st.
- Lobbig** (ruim en los hangend), bn. en bw.: de -e plooiën van een vrouwenmuts; -er, -st.
- Loboor** (hond met lange neerhangende ooren), m. -ooren; fig. lobbes, lomperd, sul.
- Loboor'ig** (lobbesachtig, fig. onhandig, dom, onnoozel), bn.
- Locaaal'** (plaatselijk), bn.: de locale belangen, elke provincie heeft een - bestuur; locale politiek, locale kennis, nl. van plaatselijke toestanden; een - dagblad. (c = k).
- Locaaal'spoorweg**, m. -wegen; zie -trein.
- Locaaal'trein** (eig. buurtspoorweg met smal spoor, trein tusschen nabijgelegen kleinere plaatsen), m. -treinen.
- Localisatie** (het plaatselijk-maken van iets, het binnen een bepaalde ruimte beperken), v. gmv.; - *seeren*: een ontsteking -, de uitbreiding er van beperken; *eene besmettelijke ziekte -*, tot ééne wijk of stad beperken.
- Localiteit'** (vertrek, kamer, zaal), v. -en.
- Locatief'** (spraak. in sommige oudere talen de naamval van de plaats), m. -tieven: de - antwoordt op de vraag: waar?
- Loch** (gat, opening), o. lochen, vero.
- Lo'chemer** (iem. uit de stad Lochem), m. -s: hij is een -; ook bn.: de - diamanten, min of meer doorschijnende kwartskristallen, ook Lochemsche diamanten.
- Loch-out** (Eng. het gedaan-geven aan werklieden, het gezamenlijk wegzenden van dezen door den patroon), o. -outs.
- Lo'co**, bw. van plaats: - *cita'to* of **L. c.**, ter aangehaelder plaats; zie ook: **In -**.
- Lo'co-burgemeester** (plaatsvervangend burgemeester), m. -meesters; de oudste wethouder treedt bij afwezigheid of bij ontstentenis van den burgemeester op als -, z. **L. B.**
- Locomobiel'** (verplaatsbaar stoomwerktuig, nl. op raderen), v. -en; - *tief* (stoomwagen, machine, sleeper, treintrekker), v. -tieven.
- Locu'tie** (uitdrukking, spreekmanier, spreekwijze, zegswijze), v. -ties, -tiën. (t = s).
- Lod'der** (lompe kerel, losbol, vagebond), m. -s.
- Lod'deren** (fig. luieren), ik heb gelodderd.
- Lod'derig** (kwijnend, slaperig), bn.: *wat ziet ge er - uit*; vroeger: vriendelijk, teeder.
- Lod'deroog** (vriendelijk oog), o. -en, vero.
- Lod'deroogen** (vriendelijke blikken werpen), ik lodderoogde, heb gelodderoogd, vero.
- Loderein'doosje** (doosje met loderein), o. -s; het -, meest van zilver, bevatte een sponsje, gedrenkt met eau de la reine of koninginnewater, een reukwerk, thans door de eau de cologne verdrongen: een - van *Grietje Buren*, (C. O.) vero.
- Lodewijk'slied** (dichtk. oud Franksch zege-lied v. ± 882, het eerste met eindrijm), o.: het - is van den monnik Hucbald, op de overwinning, door Lodewijk III op de Noormannen behaald bij Saucourt in Picardije, 3 Aug. 881.
- Lodger** (Eng. huurkieser; bewoner van een gehuurde gemeubelde kamer), m. -s.
- Loe'der** (laag persoon), m. en v. -s.
- Loef** (scheepst. windzijde, het tegengestelde van lij), v.: de - is de hooge zijde v. e. zeilend schip; de kant, vanwaar de wind inkomt; de - hebben, den bovenwind hebben; - *houden*, goed bij den wind zeilen; een *schip de - afsteken*, *afwinnen*, *afknippen*, het 't voordeel van den wind benemen; zegsw. *iemand de - afsteken*, hem vooruitkomen, hem voorbijstreven, hem overtreffen; - *waarts*, bw., zie te Loevert; - *zijde* (de hooge kant v. e. zeilend schip), v. gmv.
- Loe'gen**, ik heb geloegd: *turf -*, *hout -*, *steenen -*, vlijen, stapelen, gew.
- Loe'en** (bulken van runderen), de koe heeft geloeid; fig. huilen van den wind: *de storm loeit*; *loeiende vlammen*, *loeiend vuur*, (Bild.)
- Loem'boeng** (O.-I. bergplaats van rijst of padie), m. -s; ook: Lom'boeng.
- Loe'nen** (gevalen, behagen), het heeft geloend, gew.: *het zou mij - op het land te wonen*, (Potg.)
- Loensch** (een weinig scheel), bn. en bw.: een *weinig - zijn*, *wat - kijken*.
- Loen'schen** (scheelzien), hij -te, hij heeft geloensch, gew.: *hij loenschte een weinig*.
- Loep**, v. loepen; zie Loupe.
- Loer** (botterik), m. -en: een *echte -*, lomperd.
- Loer** (het loeren), v.: *op de - staan*, *liggen*.
- Loer** (poets), v.: *zegsw. iemand een - draaien*, hem bedotten, besthebben, een kool stoven.
- Loe'ra(h)** (O.-I. dessa- of desahoofd), m. -'s:

de - wordt door de dessabewoners uit hun midden gekozen: *de afzetterij van den -*, (v. R.), dorps hoofd.

Loeren (*bespieden*), ik heb geloerd: *op iets -*, het trachten te krijgen; *fig. op een ambt -*.

Loeres (*lomperd*), m. -en; ook, *Loeris*.

Loetri (O.-I. *een lungpootig halfaapje*), m. -'s.

Loerogen (*gluren, scherp toezien*), ik loerogde, heb geloerogd; zie *Loeren*.

Loeroggen (*gluren, scherp toezien*), ik loerogde, heb geloerogd; zie *Loeren*.

Loeroggen (*gluren, scherp toezien*), ik loerogde, heb geloerogd; zie *Loeren*.

Loeroggen (*gluren, scherp toezien*), ik loerogde, heb geloerogd; zie *Loeren*.

Loeroggen (*gluren, scherp toezien*), ik loerogde, heb geloerogd; zie *Loeren*.

Loeroggen (*gluren, scherp toezien*), ik loerogde, heb geloerogd; zie *Loeren*.

Loeroggen (*gluren, scherp toezien*), ik loerogde, heb geloerogd; zie *Loeren*.

Loeroggen (*gluren, scherp toezien*), ik loerogde, heb geloerogd; zie *Loeren*.

Loeroggen (*gluren, scherp toezien*), ik loerogde, heb geloerogd; zie *Loeren*.

Loeroggen (*gluren, scherp toezien*), ik loerogde, heb geloerogd; zie *Loeren*.

Loeroggen (*gluren, scherp toezien*), ik loerogde, heb geloerogd; zie *Loeren*.

Loeroggen (*gluren, scherp toezien*), ik loerogde, heb geloerogd; zie *Loeren*.

Loeroggen (*gluren, scherp toezien*), ik loerogde, heb geloerogd; zie *Loeren*.

Loeroggen (*gluren, scherp toezien*), ik loerogde, heb geloerogd; zie *Loeren*.

Loeroggen (*gluren, scherp toezien*), ik loerogde, heb geloerogd; zie *Loeren*.

Loeroggen (*gluren, scherp toezien*), ik loerogde, heb geloerogd; zie *Loeren*.

Loeroggen (*gluren, scherp toezien*), ik loerogde, heb geloerogd; zie *Loeren*.

Loeroggen (*gluren, scherp toezien*), ik loerogde, heb geloerogd; zie *Loeren*.

Loeroggen (*gluren, scherp toezien*), ik loerogde, heb geloerogd; zie *Loeren*.

Loeroggen (*gluren, scherp toezien*), ik loerogde, heb geloerogd; zie *Loeren*.

Loeroggen (*gluren, scherp toezien*), ik loerogde, heb geloerogd; zie *Loeren*.

Loeroggen (*gluren, scherp toezien*), ik loerogde, heb geloerogd; zie *Loeren*.

Loeroggen (*gluren, scherp toezien*), ik loerogde, heb geloerogd; zie *Loeren*.

Loeroggen (*gluren, scherp toezien*), ik loerogde, heb geloerogd; zie *Loeren*.

Loeroggen (*gluren, scherp toezien*), ik loerogde, heb geloerogd; zie *Loeren*.

Loeroggen (*gluren, scherp toezien*), ik loerogde, heb geloerogd; zie *Loeren*.

Loeroggen (*gluren, scherp toezien*), ik loerogde, heb geloerogd; zie *Loeren*.

Lo'ge (*vergaderzaal der vrijmetselarij, ook, een afdeling, verder: in 't algemeen de vrijmetselarij*), v. loges. (g = zj).

Logé (*heer, die ergens logeert*), m. -'s. (g = zj).

Loge'bal (Fr. *bewoonbaar, geriefelijk*), bn.

Logée (*dame, die ergens logeert*), v. -s.

Logeeren (*als gast verblijf houden, gast zijn*).

Logeergast (*iem., die logeert*), m. en v. -en; -kamer (*kamer voor één of meer logeergasten*), v. -kamers. (g = zj).

Logement (*klein hotel*), o. -en: het woord -, eens als tegenstelling van *slaapstee* in eere, is thans overschaduw door *hotel*. (g = zj).

Logementhouder (*houder van een logement*), m. -houders. (g = zj).

Logen (*leugen, onwaarheid*), v. logens.

Logenstraffen (*als leugenaar aan de kaak stellen*), ik logenstrafte, heb gelogenstraf: *iemand -*, hem openlijk bewijzen, dat hij liegt.

Loggen (*met de log de vaart of snelheid van het schip bepalen*), ik logde, heb gelogd.

Logger (*scheepst. zeilvaartuig voor kustvaart, meest visscherij*), m. loggers: een - heeft 13 man voor de haringvangst.

Loggia (*gesloten, glazen veranda, gelijkvloers a. d. voorgevel*), v. loggia's. (g = g).

Logglas (*scheepst. zandlooper, om den tijd te meten, waarin de loglijn uitloopt*), o. -glazen.

Logica (*leer der denkwetten, denklee, redeneerkunst*), v. gm.v.; lees: lo'gika.

Logies (*nachtverblijf*), o. gm.v.; (*scheepst. matrozenverblijf, volkeslogies*), o. gm.v. (g = zj).

Logisch (*volgens de logica, oordeelkundig, overeenkomstig de wetten van het denken*), bn. en bw.: een -e gevolgtrekking, een -e gedachtengang; een -e verbinding van zinnen, b.v. door de vgw. *opdat, omdat, enz.*; -denken, redeneeren, schrijven; lees: lo'o'gies.

Loglijn (*zeew. lijn, die door knoopen in evenmatige deelen is verdeeld en bij het loggen dienst doet*), v. -lijnen; zie *Knoop*.

Logogrief (*woordraadsel, ook, letterraadsel*), v. -griefen. (g = g).

Logomanie (*praatziekte*), v. gm.v.

Logos (*het woord, en verder: rede, verstand, denkvermogen*), m. (g = g).

Lok (*haarkrul*), v. lokken.

Lokaal (*vertrek, zaal, gebouw*), o. lokalen: een ruim -, dit - is te somber, het school-.

Lok'as (*spijs, om vogels of wild te lokken*), o. gm.v., fig. datgene, wat iem. verlost iets te doen: *dat was een - voor zijn eerezucht*;

Lok'as (*spijs, om vogels of wild te lokken*), o. gm.v., fig. datgene, wat iem. verlost iets te doen: *dat was een - voor zijn eerezucht*;

Lok'as (*spijs, om vogels of wild te lokken*), o. gm.v., fig. datgene, wat iem. verlost iets te doen: *dat was een - voor zijn eerezucht*;

Lok'as (*spijs, om vogels of wild te lokken*), o. gm.v., fig. datgene, wat iem. verlost iets te doen: *dat was een - voor zijn eerezucht*;

Lok'as (*spijs, om vogels of wild te lokken*), o. gm.v., fig. datgene, wat iem. verlost iets te doen: *dat was een - voor zijn eerezucht*;

Lok'as (*spijs, om vogels of wild te lokken*), o. gm.v., fig. datgene, wat iem. verlost iets te doen: *dat was een - voor zijn eerezucht*;

Lok'as (*spijs, om vogels of wild te lokken*), o. gm.v., fig. datgene, wat iem. verlost iets te doen: *dat was een - voor zijn eerezucht*;

Lok'as (*spijs, om vogels of wild te lokken*), o. gm.v., fig. datgene, wat iem. verlost iets te doen: *dat was een - voor zijn eerezucht*;

m. -en, fig. misleider, verlokker; -**vogel** (zingende vogel in een kooi, om andere vogels te lokken; fig. lokkertje).

Lol (*grap, pret, aardigheid*), v. gmv.: voor de -, wij hebben - gehad; verkl. -**letje**, o. -s: hij houdt van een -, pretje.

Lollariden (vereeniging, te Antwerpen ontstaan), m. mv.: - waren, ± 1300-1700, broeders-ziekenverplegers.

Lol'len (slecht zingen, ook, mauwen), ik lolde, heb gelold: de lotelingen zitten daar te -.

Lol'ten (zich op een stoof warmen), gew.

Lol'tepot (vuurpot, waarbij men lolt d. i. babbelt), m. -potten. gmv.

Lol'lig (prettig, vrolijk, erg plezierig), bn. en bw.; -er, -st: -e kameraden; het ging er in die kroeg - toe.

Lom (zuemvogel aan onze N. kust, duikerceend), m. lommen.

Lom'bard, lom'berd, m.; zie Lommerd.

Lom'bong (O.-I. padieschuur), m. -s.

Lom'mer (uit lomber, Fr. l'ombre: de schaduw v. h. gebladerte), o. gmv.: in het - der linden, in het koele -; -**achtig** (lommerig), bn.: een - laantje, schaduwwachtig-duister.

Lom'merd (uit lom'bard, lom'berd: iem. uit Lombardije, uit N.-Italië, die in ons land een geldkantoor hield; later: Bank van leening, pandjeshuis), m. -s; -**briefje** (bewijs van inbreng of beleding), o. -briefjes.

Lom'merden (dikwijls van den lommerd gebruik maken), ik lommerde, heb gelommerd; ook: lomberden, lombarden.

Lom'meren (in het lommer zitten en uitrusten), wij lommerden, hebben gelommerd.

Lom'merig (schaduwrijk), bn.; -er, -st: een - plekje, een - prietel, een - pad.

Lomp (versleten lap), v. -en: in -en gekleed.

Lomp (het tegengestelde van sierlijk, elegant, d. i. plomp, onbehouwen, onbeholpen), bn. en bw.: een -e aanmatiging, (C. O.); -er, -st.

Lomp (puitaal, kikkervisch, slijmvisch), m. -en.

Lom'pen (den. van lomp, plomp, d. i. iem. als een lomp behandelen), enkel in den infin.: ik laat mij door jou niet -! gmv.

Lom'penbak (bak tot het bewaren van lompen), m. -bakken; -**gaarder** (voddensapper), m. -s; -**koopman** (man, die in voden handelt), m. -lieden, -lui; -**kramer** (man, die een vodenwinkeltje houdt), m. -s; -**mand** (mand voor voden), v. -en;

-**pakhuis** (bergplaats voor lompen), o. -huizen; -**schuur** (voddenspakhuis), v. -schuren; -**zak** (zak voor lompen), m. -zakken;

-**zolder** (bergzolder voor lompen), m. -s.

Lom'perd (domoor), m. -s; ook: Lom'perik.

Lom'pheid (het lomp-zijn, domheid), v. -heden (ruwheden, onbeschoftheden), v. mv.

Lom'pigheid (lompheid), v. -heden: „het was een -“, brulde de pikeur, (C. O.)

Long (orgaan der ademhaling bij menschen en dieren), v. -en; -**aandoening** (lichte ziekte of ontsteking der long), v. -en; -**ontsteking** (ziekte der long), v. -en; -**pijp** (een der vele wegen in de longen, langs welke de lucht in de longblaasjes dringt), v. -pijpen;

-**tering** (wegtering der long), v., zie Tuberculose; -**ziekte**, v. -n.

Longitu'de (geographische lengte), v. (g = g).

Longitudinaal (in de richting der lengte, overlangs), bn. en bw.: de -ale trillingen van den ether. (g = g).

Lonk (oogwenk, knipoogje), m. -en.

Lon'ken (eenigermate scheelzien; ook, toelonen), ik heb gelonkt; -**er** (man, die lonkt), m. -s; -**ster** (vrouw, die lonkt), v. -s.

Lont (los, zeer brandbaar koord), v. -en: de - van een kanon; zegsw. - ruiken, eig. de brandende lont der politiemannen, d. i. hun nabijheid, fig. onraad bespeuren.

Lon'tarpalm (O.-I. palm met hoogen stam en waaiervormige bladeren), m. -en.

Loo (bosch, hout, bosschage), o., ook verklaard als: nederzetting; in samenstell.: Hengeloo, Atmeloo, Ventloo, enz.

Loo, o.; aandr. het -, koninklijk lustoord bij Apeldoorn (Gelderland); de -**laan**, v., bekende opritlaan of avenue op het Loo.

Loo'chenen (verwant met liegen; ontkennen), ik heb gelooschend: de waarheid -, d. i. niet erkennen; een geschiedkundig feit -; alle schuld -, heeten liegen; -**ing** (het loochenen), v. -en: - der waarheid, zie Verloochenen.

Lood (metaal), o. gmv.: iets weegt zoo zwaar als -, d. i. zeer zwaar; met - in de schoenen (ook, met looden schoenen) aankomen, d. i. onwillig, schoorvoetend; zegsw. dat is - om oud ijzer, zie IJzer; die paal staat uit het -, d. i. niet loodrecht; die muur staat in het -, is rechtstandig.

Lood (DG.), o. -en: een - kaneel, d. i. 0.01 KG.

Lood (voorwerp, gereedschap), o. looden; zie: Diep-, Pas-, Peil-, Schietlood.

Lood'aarde (een soort van looderts), v. gmv.

Lood'achtig (als lood), bn.: een -e stof.

Lood'azijn (zeker scheik. product), m. gmv.

Lood'en (van lood), bn.: een - buis, zegsw. met - schoenen gaan, aankomen, d. i. met onwil, met tegenzin, met angst; zie Lood.

Lood'en (met het dieplood peilen, het dieplood uitwerpen), ik loodde, heb gelood: de diepte van het naarwater -, b.v. bij mist.

Lood'erts (loodhoudende delfstof), o. gmv.

Lood'foelie (loodlaag op spiegelglas), v. gmv.; -**gieter** (werkman, die lood smelt en verwerkt), m. -s; -**gieterij** (werkplaats v. d. loodgieter), v. -en; -**glans** (zuavellood, looderts), o. gmv.; -**glit** (geel loodoxyde), o. gmv.; -**je** (looden schijfje als bewijs van betaling), o. -s; zegsw. hij moest het - leggen, hij moest betalen, fig. hij moest het gelag betalen; fig. een - in 't zakje doen, óók meespreken en mee-oordeelen, geringschattend;

(**lood'ing** (het looden, het peilen), v. -en; -**kleur** (de kleur v. lood), v. gmv.; -**kleur'rig** (blauwachtig grijs), bn. en bw.; -**kollek** (koliek door loodvergiftiging), o. en v. gmv.; -**lijn** (rechtstandige lijn, ook, lijn om te looden), v. -lijnen; -**lij'nig** (loodrecht), bn.; -**oxyde** (lood-roest), o., zie Ox y d e; -**mijn**, v. -en: -en vindt men in het Sierra Nevada (Sp.); -**recht** (te-lood, rechtstandig), bn. en bw.

Loods (gids ter zee, om schepen in en uit een haven te brengen), m. loodsden.

Loods (tent, houten bergplaats), v. loodsden; verkl. -**je**, o. loodsjes.

Lood'sen (een schip uit of in zee brengen), ik loodste, ik heb geloost: een schip i. d. haven -; -**geld** (loon v. e. loods), o. -en; -**kotter** (-boot), m. -s; -**man** (loods), m. -mannen.

Loods'mannetje (makreelachtig zeevischje, van 20-30 cM., gezet en vriend van den haai, dat, als deze, om het afval de schepen in den Atlantischen Oceaan volgt), o. -mannetjes.

Loods'mansboot (boot, waarmede de loods naar het zeeschip roeit), v. -en; ook, Loodsboot.

Lood'suiker (azijnzuur lood, verbinding van azijnzuur met loodoxyde), v. gmv.

Loods'vlag (vlag, als signaal om een loods), v. -vlaggen; -**wezen** (de loodsdienst in zijn geheel), o. gmv.

Lood'vergiftinging (vergiftinging door loodstof), v. -en, zie Loodkoliek.

Lood'wit (een wit poeder, uit lood verkregen), o. gmv.: - dient als element in verfstoffen; verg. Zinkwit.

Lood'zwaar (eig. zoo zwaar als lood: erg zwaar), bn.: een -zware last, -zware drukking; fig. dat ligt mij - op het hart, beklemmt mij ten zeerste.

Loof (mat, moede), bn.; iem. - maken: ik zal het al wie Jan Salie opnemen - maken, (Potg.), gew. en w. l. g.

Loof (gebladerte), o. gmv.: - van aardappels, van wortelen, van boomen, enz., ook Lof.

Loof'boom (bladboom), m. -en, zie Boom: eiken, wilgen, berken, enz. zijn -en; een - draagt blaren, heeft bloemen en vruchten;

-**dak** (dak van blaren, looverdak), o. -en;

-**hout** (hout van een loofboom), o. gmv.;

-**hut** (Israëlietische feesthut), v. -hutten, ook: Looverhut; -**huttenfeest** (Israël.

feest, in 't begin van October), o. -en: het - is een herinnering aan den zwerftocht door de woestijn en het wonen onder tenten, zie Deut. 16: 13-15; -**rijk** (hebbende veel loof),

bn.: een beuk is een -e boom; -er, -st;

-**stil** (bladstil), bn. w. g.: -**werk** (lofwerk, versierselen in den vorm van bladeren), o. gmv.

-**loog** (bastaarduitgang), vormt mannel. persoonsnamen, als in: *theoolog*, *geoloog*, *entomoloog*, *ichtyoloog*, zie ald.

Loog (oplossing van scherpe en bijtende alkaliën in water), v. mv. loogsoorten: *potasch* -, *soda* -, het - der *zeepzieders*, het - van *boekdrukkers*, het - van *wijnsteen*,

waarin men zilver reinigt; -**asch** (*plantasch*, waar loog van gemaakt wordt), v. gmv.;

-**bak** (*bak voor loogwater in drogerijen*), m. -bakken.

Loogen (in loogwater zetten, met loog behandelen), ik loogde, heb geloogd: *katoen*, *linnen*, *vlas*, *hennep* -.

Loog'kuip (kuip of balie voor het loogen), v. -en; -**water** (*water met loog*), o. gmv.;

-**zout** (*potasch*), o. -zouten.

Lool (*run*, d. i. gemalen eikenschors), v. gmv.

Lool'en (*leder bereiden met looi*), ik looide, heb gelooid: *het leer* -, *goed gelooid leer*; -**er** (*leerlooi*), m. -s; -**erij'** (*het looien, werkplaats van den looi*), v. -en; -**kuip** (*looiersbalie; kuip, waarin de huiden worden ingezouten*), v. -en; -**stof**, v. of -**zuur** (*bestanddeel van run, tannine*), o. gmv.

Look (*plantk. de uplant in 't algemeen*), o.; zie: *Ajuin*, *Prei*, *Knofflook*, *Sjalot*;

-**sous** (*uiensaus*), v. -sausen.

Loom (*moe, traag, langzaam*), bn. en bw.: - zijn in de *beenen*, met *loome schreden*; 't zij de *kruidben* niet te - op zijn *lage tafel koom'* (Poot); -er, -st.

Loom'ig (*een weinig loom*), bn.; -er, -st.

Loon (*beloening v. bewezen diensten; salaris, bezoldiging*), o. loonen: het - *kan in geld en in natura worden uitbetaald*; zegsw. - naar *werk*, vergelding naar *verdiens*: 't is zijn *verdiende* -, hij krijgt, wat hem toekomt (ongunstig); spreekw. *Ondank is 's werelds* -;

zie: *Dagloon*, *Weekloon*, *Hongerloon*.

Loon (*een soort van duikereend der Hudsonrivier in Noord-Amerika*), m. lonen.

Loon'arbeider (*werkmán, die voor een overeengekomen loon arbeid verricht*), m. -s.

Loonen (*vergeldden, betalen*), ik heb geloond; -**dienst** (*dienst tegen een overeengekomen loon b.v. van een knecht of daglooner*), m.

-en: in - zijn; -**er** (*belooner*), m. -s: *God is de - van het goede*; -**heer** (*heer, die voor loon laat werken, werkgever*), m.

-heeren, w. g.; -**kiezer** (*iem., die mee mag kiezen, omdat hij een bepaald vast loon trekt, samen minstens f 350 per jaar*), m. -kiezers;

-**lijst** (*officieele lijst der door den werkgever te betalen loonen*), v. -lijsten; -**standaard** (*maatstaf voor een billijke hoogte van 't loon voor elken arbeid*), m. gmv.;

-**stelsel** (*dienstverhouding, waarbij de arbeider tegen loon zijn krachten of diensten ten beste geeft aan een ander*), o. gmv.; verkl. -**tje**, o.: zegsw. - *komt om zijn boontje*, hetzelfde als: *Boontje komt om zijn -*, zie *Boontje*; -**trekkend** (*een loon beurend, bezoldigd*), bn.: de *lijfeigenen* werden door de *kruistochten* -trekkende *dienaren*.

Loop (*het loopen*), m. gmv.: ik heb een *flinken* - *gedaan*, wandeling; de - *v. e. rivier*, richting; *den vrijen* - *aan zijn gedachten laten*, ze vrij laten gaan; de - *der hemellichamen*, de - *der bevolking*, de - *der natuur*, op den - zijn, de *paarden zijn op den -*, d. i. op hol; scherts. *zijn verstand is op den -*, hij is de *kluts kwijt*; in den - *der week*, op een dag *dier week*; een -*je met iem. nemen*, zie *Loopje*; z. *Buikloop* en *Roodeloop*.

Loop (*buis of roer van een vuurwapen*), m. loopen: de - *van een geweer, van een buks, van een revolver*; een *getrokken* -, met *spiraalvormige groeven* aan den *binnenkant*, die aan den *kogel* een *ronddraaiende of borende beweging* geven; een *gladde* -, loop, die geen *groeven* heeft, maar *effen of glad* is.

Loop, lo'pe (*zekere oude Friesche inhoudsmaat*), v. lopen: een - *koren*, een - *zout*, een - *appelen*; ook, *landmaat v. 50 roeden*.

Loop'baan (*loopkring der hemellichamen*), v. -banen, fig. *levensweg*; zie *Carrière*.

Loop'brug (*brug, enkel voor voetgangers*), v. -bruggen; zie *Passerelle*.

Loo'pen (*gaan*), ik liep, ik heb en ben *ge-loopen*: zegsw. *den drempel ergens plat* -, al te *dikwijls ergens komen*; *met het hoofd tegen den muur* -, *onzinnige pogingen doen*; *het vuur uit de zolen* (ook, *stoffen*) -, *zeer hard loopen*, erg zijn *best doen*; *het loopt in het riet*, in de *war*; zegsw. *loop naar de pomp*, een *verwensching* voor: *loop heen, hoepel op*;

laat dat maar -, *bemoei er u niet mee*; *aan den leiband* -, zie *Leiband*; als zn. o.; *het op een* - *zetten*, *hard wegloopen*.

Loo'pend (*in beweging, in gang*), bn.: *het -e jaar*, de -*e week of maand*, de -*e rente*;

- *want*, *scheepst. los touw- of kabelwerk*; alle *kabels, kettingen, trossen*, waardoor de *raas* en de *zeilen* worden *bewogen*; -*water*, niet *stilstaand*; - *schrift*, *vlug schrift* (*nietstaand*), een -*e hand schrijven*, *losse, vlugge letter maken*; de -*e zaken afdoen*, *nog voorhanden*; een - *vuur*, een - *vuur werd gemaakt door kruit langs een lijn of streep te strooien* en aan 't *éne einde* aan te *steken*; zegsw. *dat nieuws zal zich verbreiden* als een - *vuurtje*, *zeer snel in stad of dorp*;

- het is in het oog —, opvallend, ongewoon.
- Loopende-prijs** (handel. de prijs van den dag voor een of andere koopwaar), m. gmv.; —**rekening** (rekening-courant), v. —en; —**rente** (rente, welke sedert den vervalddag van de laatste coupon is verstreken), v. —n.
- Loopense** (oude Bredasche vlaktemaat, ± 2/5 H.A. of 0.4305 HA.), v. loopensen.
- Loop'er** (boodschaplooper), m. loopers: hij is — op dat kantoor; zie: Hardlooper, Kantoor—, Klap—, Post—, Wedlooper; bij overdracht: de —s der smeden, sleutels, die op alle sloten passen; de — der trap, smal tapijt; de —s van een haas, de pooten.
- Loop'er** (O.-I. dienaar, die vóór het rijk uit loopt), m. loopers.
- Loopgraaf** (gesch. een zigzagswijze in den grond gegraven loop of gang, om de belegerde vesting er door te naderen), v. —graven.
- Loopgraaf** (mil. in den modernen oorlog: in den grond gegraven gang, waarin de soldaten zich bergen en beschuilen), v. —graven: de eerste —graven, die van het front, waarin de strijders staan om te mikken.
- Loopgravenoorlog** (mil. de moderne oorlog met dekking in de loopgraven), m.
- Loop-in-'t-ligtje** (jonge scheepsjongen, jonge matroos), m. —s.
- Loopje** (kunstje, kunstgreep), o. —s: bij 't rekenen de —s kennen; weet jij er een — op?
- Loopje** (grapje), o. —s: hij wil een — met ons nemen, ons bedotten, voor den mal houden.
- Loopjongen** (boodschapsjongen in een winkel), m. —s; —**kever** (dierk. een soort van landkever of tor), m. —s; —**knecht** (looper in een grooten winkel), m. —s; —**lantaarn**, —**taren** (handlantaarn), v. —s; —**mand** (teenen mand, waarin kinderen leeren loopen), v. —en, ook: Loopwagen.
- Loopmare** (losse tijd, die zich snel en overal verspreidt), v. —n, ook: Loopmaar; —**meisje** (dagmeisje in een zaak of winkel voor de boodschappen), o. —s; —**molen** (in de katoenspinnerij de loopende spinnmolen), m. —s; —**pas** (mil. snelle pas, draf), m. gmv.; —**plaats** (mil. exercitie-plaats), v. —en, vero.: ook Mijntje. . . gaat naar de — meê, (Staring), vero.; —**plank** (scheepst. plank van boord naar den vasten wal), v. —en; —**stag** (touw a. d. boegspriet), o. —stagen; —**tijd** (handel. tijd, die er verloopen moet tusschen den dag van trekking of acceptatie en den vervalddag van een wissel), m. gmv.
- Loopvogel** (dierk. een orde van vogels), m. —s: de — heeft kleine tot vliegen ongeschikte vleugels, maar lange en krachtige tot loopen ingerichte pooten: de struisen en casuarissen zijn —s.
- Loor** (evenals leur in te leur van denzelfden stam als verliezen): zegsw. te — gaan, verloren gaan, op niets uitloopen.
- Loos** (ledig), bn.: een looze noot, looze beukenoten; bij uitbr. een looze deur, een looze zoldering, niet-werkelijk; fig. een looze boodschap, d. i. een gemaakte boodschap, een — alarm, valsch, een looze aanval, een aanval in schijn, ter misleiding; spraak. een — onderwerp, b. v. het rookt hier; een — lijdend voorwerp, b. v. hij gilt het uit, hoe maakt gij het?
- Loos** (scheepst. losse, slappe bocht in een touw, loshangend touw), v. loozen.
- Loos** (histig, sluw), bn. en bw.; —looz'er, —t; —**held** (sluwheid, leepheid), v. —heden.
- Loos** (scheepst.), bn.: een looze streng, looze zeilen, waardeloos; ook: wat dient tot sparring van het bestaande: looze poorten, borden, waarmede men de geschutpoorten afsluit.
- loos**, achtervoegsel, verwant met verliezen, b. v. kinderloos, ouderloos, hopeloos, eerloos, d. i. niet hebbende; reddeloos, stoorloos, werkeloos, ontkenning van wat de stam uitdrukt.
- Loos'pijp** (scheepst. afvoerbuiss), v. —pijpen.
- Loot** (boomscheut, twijg), loten; ook, lot, zie: Lot en St.-Janslot; fig. telg.
- Loover** (eig. meerv. van loof: bladerkroon, het groene loof der boomen), o. —s, —en; —**dak** (dak van blaren), o. —daken; —**hut** (Israël. loofhut), v. —hutten: Staringsgedicht, De Israëlietische —; —**tje** (blaadje of schilfertje bladgoud), o. —s: een roodrokje met gouden —s, schoentjes met —s.
- Looz'en** (loslaten), ik loosde, heb geloosd: een zucht —; het water v. e. polder —, laten wegloopen; iem. —, wegsturen, zien kwijt te raken; rivieren, die in zee —, uitmonden.
- Lo'pe**, v. lopen; zie Loop.
- Lor** (oude lap), v. lorren: zegsw. 't kan mij geen — schelen, hoegenaamd niets; fig. onbeduidend persoon: een — van een vent.
- Lord** (Eng. titel, geplaatst vóór den eigennaam van personen, behoorende tot den hoogen Eng. adel en van enkele hooge rechtspersonen), m. —s; in de aanspreking My Lord, verholandscht tot Mylord of Milord.
- Lording** (scheepst. driedraadsch zwaar geteerd garen tot bekleeding der kabels, gemaakt van oud touw), v. —s; z. Schiemansgaren.
- Lord-luitenant** (titel van den onderkoning van Ierland), m. —luitenaants.
- Lord-mayor** (Eng. titel van den burgemeester van Londen, Dublin en York), m. —s; in 1899 kwamen er nog eenige bij, de overigen hebben den titel van Mayor.
- Lord'schap** (waardigheid van Lord), o. gmv.
- Lord'schap** (aanspreektitel), v. b. v. Uwe —.
- Lo'reiel** (132 M. hooge rots a. d. rechter-Rijnsoever, tusschen Oberwesel en St. Goar), v.; op de — woonde een nixe, die de voorbijvarende schippers betooverde door haar gezang, (populaire sage; H. Heine, 1823).
- Lorgneeren** (Fr. beghuren, bespieden door een kijkglas), (gn = nj); **lorgnet'** (oogglas, tuurglas, meestal: knijpbril), o. —ten; zie: Monocle, Face-à-main en Pince-nez.
- Lorgnon'** (monocle, oogglas v. één oog), o. —s.
- Lo'ri** (kleine of luie aap op Ceilon, maki), m. lori's.
- Lor'keboom** (een soort van pijnboom), m. —boomen; ook: Lork, Lariks.
- Lor'kenlaan** (laan van loriksen), v. —lanen.
- Lor're** (papegaai als aanspreking), v.: Hoe zit jij daar zoo te drullen, —? (C. O.); z. Lorretje.
- Lor'regoed** (prullegoed), o. gmv.; —**kraam** (kraam met allerlei rommel), v. —kramen.
- Lor'ren** (bedriegen, bedotten), ik heb gelord.
- Lor'rendraaten** (smokkelen op vreemde kusten), ik heb gelorrendraaid, fig. bedriegen; —**draaier** (smokkelaar), m. —s; —**draaierij'** (bedriegertij, misleiding, bedrog), v. —en.
- Lor'reptijerij'**, v. —en; z. Snorrepijperij.
- Lor'retje** (papegaai), o. —s: zegsw. hij is van — gepikt of getikt, onnoozel, niet te best wijs.
- Lor'rewerk** (knoeiwerk), o. gmv.
- Lor'rie** (lorre), v. —s: purper-blauwe, geelgroene —s.
- Lor'rie** (laag dienst-wagentje op de rails van

spoorwegen), v. lorries; e. — wordt al trappende of met een hefboomstang over de rails gedreven.

Lor'rig (nietwaardig, onbeduidend, prullig), bn.; —er, —st: — werk, — maaksel.

Lors (stordige, achteloze vrouw), v. — en. v. g. **Lorsum**, v.: zegsw. in de — zijn, in de war, verbijsterd, suf, in de boonen zijn.

Los (lynx, katachtig roofdier), m. lossen.

Los (beweeglijk, zonder steun, niet vast), bn.: een — se tand, een — se schroef, fig. een — gerucht; zegsw. op — se schroeven zetten, zie Schroef; hij nam mee wat — en vast was, al wat onder zijn hand kwam; — geld, kleingeld, pasmunt; hij is — van zeden, ongeregeld; — se goederen, roerende.

Los (niet vast, vrij), bn.: in samenstellingen met het werkwoord aaneen te schrijven, in de onbepaalde wijs, ook, de leden der voltooidedeelw., b.v. Losbarsten, losgebarsten, evenzoo: — branden, — breken, — gooien, enz.; al deze samenst. zijn scheidbaar.

Los'baar (wat gelost kan worden), bn.: — bare panden in een lommerk.

Losban'dig (ongeregeld, ongebonden van leven), bn.: — held (loszinnigheid), v. — heden.

Los'barsten (barstende losgaan), het barstte —, is —gebarsten; — barsting (ontploffing), v. — en; ook, Losbersten: het borst —, is —geborsten, vero.

Los'binden (losmaken), ik bond —, heb —gebonden: een strik —, een kousenband —.

Los'bladig (boekhoud. met losse bladen), bn.: een kantoorboek, waaruit de pagina's, welke vol beschreven zijn, verwijderd kunnen worden is —; plantk. een — e kelk, een — e bloemkroon.

Los'bol (doordraaier, zwierbol), m. — bollen.

Los'branden (scheepst. afschieten, afvuuren), men brandde —, heeft —gebrand: een kanon —, een mortier —, zij branden er op —!

Los'breken (doorbreken, losmaken of losworden), ik brak —, heb en ben losgebroken: planken, steenen —; de hond is —gebroken.

Los'ceel (scheepst. geschrevenvergunning, om een schip te ontladen), v. — ceelen; — dag (scheepst. dag, waarop een schip gelost gaat worden), m. — dagen.

Los'geld (vrijkoopgeld, losprijs), o. — gelden.

Los'gooien (scheepst. snel losmaken), ik gooide los, ik heb —gegoooid: de kabels —.

Los'hoofd (iemand, die lichtzinnig is), m. en v. — hoofden; — hoof'dig (loszinnig), bn.

Los'jes (vluchtig), bw.: een tribune — in elkaar timmeren, licht; zegsw. ergens — over heen loopen, d. i. iets zonder veel ernst doen.

Los'koopen (door koopen bevrijden), ik kocht —, heb — gekocht: de gevangenen in Algiers —, slaven —.

Los'laten (vrijlaten, niet vasthouden), ik liet —, heb —gelaten: den heemhond —, de duiven —, een gevangene —; die gom of lijn laat —, wilt ge mijn hand —!

Los'tij'vig (eig. los van lijf, aan stoelgang of buikloop lijdende), bn.; — cr, — st.

Los'tip'pig (gaarne sprekende, niet kunvende zwijgen), bn.: een — e Fransche minister, kleine geheimen verklappende.

Los'maken (maken, dat een dier, eenig ding vrij of los wordt), ik maakte, heb —gemaakt: een hond, een rund —; een touw —, een das —; fig. de wijn zal de tongen —, de lui spraakzaam doen worden.

Los'plaats (scheepst. werf of kaai, waar goederen gelost worden), v. — plaatsen.

Los'prijs (losgeld), m. — prijzen.

Los'raken (loskomen, de vrijheid krijgen), ik raakte —, ben losgeraakt; — rakken (met een ruk losmaken), ik rukte —, heb losgerukt, ook: zich —.

Löss (aardr. Limb. klei), o. en v.; — leem (bovenste ontkalkte zone of laag van één tot 4 M. dik, die op het eigenlijke d. i. kalkhoudende löss ligt), o. gm.v.

Los'sen (den. van los, niet vast, d. i. vrijmaken), ik loste, heb gelost: een schip —, ontladen; een kanon —, afschieten; panden in den lommerk —, afbetalen en zoo terugkrijgen; een schuld —, afbetalen, afdoen.

Los'spil (scheepst. windas, draagbaar gangspil), o. — spullen.

Los'zin'ig (los v. zinnen zijnde, lichtzinnig), bn. en bw.; — er, — st.

Lot (bewijs van aandeel in een loterij), o. loten: een heel —, een half —, fig. het hoogste —, de eerste prijs; lotje en lootje, o. — s.

Lot (levenstoestand, bestemming, noodlot), o. gm.v.: een hard —, het — der armen.

Lot (boomscheut), o. loten; meer: Loot.

Lot (gesch. deel in de belasting in oude dagen), o.; zie Schot.

Lot'bus (bus of trommel, waar de lotbriefjes in gelegd worden), v. — bussen; meestal werkt men met twee — bussen, een bevat dan al de nummers der loterij, en de andere de nummers der prijzen.

Lot'teling (jongeling, die gaat loten, of zich vastgeloot heeft), m. — en; zie Recruit.

Lot'en (een lot of nummer trekken), ik lootte, heb geloot: mijn zoon moet heden — voor de militie; een koek —, door loten verkrijgen: de gelote koek.

Loterij' (kansspel, hazardspel), v. loterijen: in de — spelen, staatsloterij; fig. meermaals is een examen een —.

Loterij'briefje (bewijs van aandeel in een loterij met een nummer, lot), o. — briefjes; — kantoor (kantoor van den loterijambtenaar), o. — kantoren; — lijst (lijst van prijzen of nieten), v. — en; — zaal (zaal voor de trekking der staatsloterij), v. gm.v.

Lot'gemeen (in hetzelfde lot deelende), bn.; — genoot (persoon, die ons lot deelt), m. en v. — en, vr. ook: — e; — geval (avontuur), o. — gevallen: de — len van Klaasje Zevenster, roman van J. v. Lennep (1802-'68).

Lot'ting (het loten), v. — en: mil. in de — zijn gevallen, dienstplichtig zijn.

Lot'te, ook, **Lor'retje**, o.: zegsw. hij is van — getikt, of ook: van lorretje gepikt, z. Lorretje.

Lots'bedeeling (wisseling van geluk en ongeluk in het leven), v. — en; — bestel (besturing van het lot), o. gm.v.; — verbetering (verbetering van positie), v. gm.v.; — verwisseling (verandering van omstandigheden), v. — verwisselingen.

Lot'to (lottospel, kienspel, nummer- of getallenloterij), o. — s; — spel, o. — spellen.

Lot'us (waterlelie), m. — sen: de — was in oud-Egypte het zinnebeeld der heiligheid; de — bevat geneeskrachtige sappen; de — is ook in O.-I. verspreid: drijvende bloemenperken, door de — planten gevormd op Java, (Veth); — bloem, v. — bloemen: de — bloem is de heilige bloem der Boeddhisten.

Louis (Fr. Lodewijk; ook: een Fransche goudmunt, nl. — d'or, 20 franken), m.; lees loe-ie'.

Lou'pe (Fr. *hand-vergrootglasje*), v. loupen, (ou = oe); ook: Loep.

Lou'ter (*onvervalscht, zuiver, rein*), bn. en bw.: - goud, de - e waarheid; het was - tjs, het zijn - praatjes, niets anders dan.

Lou'teren (*zuiveren, reinigen*), ik louterde, heb gelouterd: goud - in den smeltkroes, fig. zijn smaak - b.v. door 't bezoeken van musea, pinacotheken, enz.; gelouterd worden in den smeltkroes der tegenspoeden, veredeld.

Lou'tre (dierk. otter, vischotter, zeeotter), v. -s: de huid van de - levert een kostbaar pelswerk; als stofnaam, o. gmv. (ou = oe).

Lou'vere (aandr. *het oude, koninklijke paleis van Frans I, ± 1541 begonnen te Parijs, thans rijks-museum*), o. en m. (ou = oe).

Louw (*zeelt*), v. louwen. gew.

Louw'maand (eig. *Looimaand*, komende na de Slachtmaand: *1e maand, Januari*), v.

Lo'ven (den. van *lof; prijzen*), ik loofde, heb geloofd: dat werk zal zijn meester -, hem prijs of lof doen inoogsten; de Godheid -, d. i. verheerlijken, danken, prijzen.

Lo'ven en bie'den: loven d. i. zijn waar op prijs stellen, dit doet de verkooper; *bieden*, een bod doen, dingen, dit doet de kooper; *de gemaakte toorn, waarin (op de kaasmarkt) geloofd en geboden wordt*, (C.O.); in flinke winkels houdt men niet van -, daar zijn vaste prijzen, zie *Prix fixe*.

Loyaal (*getrouw, oprecht, verknocht aan zijn vorst en zijn land, rechtschapen; rond en eertlijk*), bn. en bw.; -aler, -st. (y = j).

Loyaliteit (*getrouwheid of verknochtheid aan wet en plicht*), v. gmv. (y = j).

Loyo'la, de H. Ignatius de -, 1491-1556, in Spanje: *stichter van de orde der Sociëteit van Jezus of van de Jezüetenorde*, zie ald. (y = j).

Lub, lub'be (*plooisel, manchet*), v. lubben.

Luce'as, *Evangelist: patroon der schilders; de broeders van St. -*, het schilders-gild.

Lucht (*dampkringslucht*), v. -en: de - is een mengsel van 79% stikstof, zie ald., en 21% zuurstof, zie ald.; zegsw. *de - klieven*, snel vliegen; *in de - laten springen*, vliegen, opblazen; *kasteelen in de - bouwen*, dwaze plannen vormen, zie *Kasteel*; *iets uit de - grijpen*, zie *Grijpen*; *een gat in de - slaan*, hoogst verwonderd doen; *een andere - opzoeken*, d. i. klimaat; zegsw. *in de - schermen*, in 't wild schermen, dwaselijk zich te weer stellen, veel en ijdel praten; *een - je scheppen*, wat frissche lucht inademen, een kleine wandeling doen; - *geven aan*, uiten, ruimte geven, ontlasten, b.v. aan woede, verdriet, smart, vreugde, blijdschap, droefheid, enz.; *dat hangt in de -*, is niet degelijk; *dat zit in de -*, b.v. een ziekte, ook fig.: dat is zoo de geest van den tijd.

Lucht (*geur, reuk, stank*), v. gmv.: *een - van zwavel, van gas, van tabak, van gebraden vleesch, een slaap-, een school-, enz.; de hond kreeg de - van 't wild, rook het; de - van iets krijgen*, iets bespeuren, lont ruiken.

Lucht (*uitspansel*), v. gmv.: *de sterren staan al aan de -*, een heldere -, een betrokken -; *uit de - vallen*, plotseling en onverwacht komen; *mijn vriend kwam als uit de - gevallen*.

Lucht (*wolkgevaarte, bui*), v. -en: *kijk, wat hangt daar een zwarte lucht!*

Lucht (*schilderk. afbeelding der lucht*), v. -en: *de lucht van dat landschap is mooi*.

Lucht (*lantaarn voor of aan een her-*

berg), v. -en, ook: *luchte*; verg. *Luchter*, **Lucht**, bn.: *een - huis, een - e kamer*, licht, vroolijk; *iets - opnemen*, licht, gemakkelijk; *met - en zuiver*, los; *een - e dans*, gemakkelijk en licht, vero.

Lucht'bad (*het aan de lucht blootstellen v. h. naakte lichaam*), o. -baden; zie *Zonnebad*.

Lucht'bal (*bal in appel- of peervorm, die met lichtgas gevuld, in de lucht opstijgt*), m. -ballen; - **ballon**, m. -s of - **bol**, m. -len.

Lucht'band (*holle wielband van caoutchouc, gummy of rubber*), m. -banden: de - is uitgevonden in 1888 door John Dunlop, hij wordt opgepompt met lucht.

Lucht'bel (*borrelend blaasje op vloeistoffen*), v. -bellen.

Lucht'bol, m. -bollen: - is de algemeene naam voor -bal of -ballon.

Lucht'brigade (*afdeeling d. luchtvloot*), v. -s.

Lucht'dicht (*geen lucht doordatende*), bn.: *een - e sluiting*; zie *Hermetisch*.

Lucht'druk (*zwaarte of persing der lucht*), m.; zie *Atmosfeer*.

Lucht'en (*aan de frissche lucht blootstellen, in de lucht brengen om op te frisschen*), ik luchtte, heb gelucht: *het beddegoed -*, *kleedingstukken in 't voorjaar -*, *een school -*.

Lucht'en (*zwavelen*), ik luchtte, ik heb gelucht: *een wijnvat -*.

Lucht'en (*fig. lucht geven aan; voor den dag halen, uiten*), ik luchtte, heb gelucht: *zijn hart -*, datgene wat het hart beklemmt aan een vriend openbaren; *pas opgedane kennis te - hangen*, uitstellen, er mee pronken.

Lucht'en (*de lucht van iets hebben, ruiken*): zegsw. *iemand niet mogen - of zien*, zijn nabijheid niet kunnen verdragen, hem niet kunnen dulden, eig. hem kunnen ruiken noch zien.

Lucht'er (*verwant met lichter: kandelaar, lichtdrager, lantaarn*), m. -s: *Vrouw, reik den -*, (B. ter Haar). gew.

Lucht'gat (*gemaakte opening, om de lucht te doen doordringen*), o. -gaten.

Lucht'geest (*fab. geest der lucht*), m. -geesten; zie *Sylphide*.

Lucht'hart (*vroolijke Frans*), m. en v. -en.

Lucht'hartig (*opgeruimd, zorgeloos, vroolijk*), bn. en bw.: *een - gemoed; de - e Franschman*; - *over bezwaren heenstappen*.

Lucht'fig (*niet bedompt, frisch*), bn. en bw.: *een - huis, een - e, breede straat; - e spijzen*, niet zwaar; *een - danser, vlug; een - en toon aanslaan*, (V. Lov.), luchtartig, vroolijk, opgewekt; *zij moest er toch niet - over denken*, (C. O.), losjes, licht; *dat kind is - gekleed*, dun, licht; *ergens - of luchtigjes over heen loopen*, losjes.

Lucht'je (*minder aangename reuk*), o. -s: *in een achterbuurt wordt men allerlei - s gewaar*; zegsw. *er is een - aan*, fig. de zaak is niet pluis, niet zuiver.

Lucht'kasteel (*hersenschim, droombeeld*), o. -kasteelen: zegsw. -kasteelen bouwen, zie *Kasteel*.

Lucht'klep (*klep boven in een luchtbol, waar-door men gas kan laten wegstroomen*), v. -pen.

Lucht'klep (*ventilator*), v. -kleppen.

Lucht'kolom (*nat. hoogte van lucht boven eenig vlak*), v. -men; - **knur** (*geneeswijze, die hierin bestaat, dat de zieke voortdurend in de frissche lucht moet zijn*), v. gmv.: vooral plaats in de Ardennen worden aangewezen voor een -; - **laag** (eig. laag der

lucht, v. -lagen: de bovenste -lagen worden steeds ijler; **luchtledig** (zoo ledig, dat er zelfs geen lucht is), bn. en bw.: - sluiten, hermetisch, als zn. (de luchtledige ruimte), o. gmv.

Lucht'perspomp (nat. toestel), v. -en: de - dient om de lucht in een ruimte te verdichten, b.v. de fietspomp; - **pijp** (ontl. pijp of buis, waardoor de longen gemeenschap hebben met de buitenlucht), v. -en; - **pomp** (natuurk. toestel om de lucht, in een glazen klok besloten, zooveel mogelijk te verdunnen), v. -en: de - werd in 1650 in Maagdenburg door Otto von Guericke uitgevonden; - **pompklok** (glazen stolp eener luchtpomp), v. -klokken; - **raid** (Eng. raid met vliegtuigen, luchtaanval), v. -s; - **reis** (reis met een luchtschip of een vliegtuig), v. -zen, zie: Luchtschip, Monoplaan, Biplaan; - **reiziger** (persoon, die een luchtreis per luchtschip doet), m. -s; zie: Aëronaut en Aviateur, ook, Vlieger of Vliegenier; - **ruim** (dampkring), o. gmv.; - **schade** (schade, aangebracht door bommen uit een vliegtuig geworpen), v. gmv.: verzekering tegen -schade, Londen, 1914; - **scheepvaart** (het varen of zweeven door de lucht in een luchtschip, of in een monoplaan of biplaan), v. gmv.; - **schip** (bestuurbaar luchtvaartuig, middel voor het luchtverkeer), o. -schepen: Duitschland heeft tal van -schepen, die elk met ruim 14 duizend KG. kunnen belast worden; de Duitse militaire luchtschepen; - **schipper** (bestuurder v. e. luchtschip), m. -s.

Lucht'schommel (kermis'schommel), m. -s.

Lucht'sgesteldheid (klimaat), v. gmv.

Lucht'spiegeling (gezichtsbedrog ten gevolge van een bijzondere wijze van straalbreking, waardoor men aan den horizon allerlei afbeeldingen bespeurt), v. -en, zie Fata-morgana; - **streek** (elk der vijf aardgordels, begrensd door de poolcirkels en de keerkringen), v. -streken: de beide koude -streken, de beide gematigde -streken, de heete of verzengde -, zie Zone; - **stroom** (stroom van dampkringslucht), m. -en; - **vaart** (vaart of tocht met een luchtschip of een vliegtuig), v. -en: de Ned. Vereeniging voor de -, de moderne -; - **verdunning** (het verdunnen der lucht), v.: de - in de klok van een luchtpomp, de - boven in den dampkring, op hooge bergen, enz.; - **verheveling** (luchtverschijnsel; al wat in den dampkring zoo al ontstaat), v. -en: regen, sneeuw, onweer, enz. zijn -verhevelingen; - **verschijnsel** (verschijnsel in den dampkring, atmosferisch verschijnsel), o. -en; - **verversing** (het vernieuwen der lucht in school, bureau, huiskamer, enz.), v. gmv.: voor - zorgen, ook: Ventilatie; - **vloot** (een menigte luchtschepen), v. -vloten: de Duitse - vloot: wie in den modernen oorlog over een goede - kan beschikken, heeft veel voor, het is het 5e wapen en bewijst bijzonderen dienst tot verkenning, zie Luchtbrigade; - **vochtmeter**, m. -s, zie Hygrometer; **lucht'vormig** (gasvormig), bn.: -e vloeistoffen, gassen; - **weegkunde**, v., zie Aërostatica; - **wortels** (bijwortels, welke voedsel uit de lucht opnemen, als bij den klimop), m. mv.

Luchtzin'nig (vroolijk, luchthartig), bn. en bw.: dat is -e taal; - spreken. w. l. g.

Lu'cida (koornisvensters of absis-vensters), v. mv.; zie Koorlucida.

Lu'cide (Fr. helder, klaar), bn.: een krankzinnige heeft soms - oogenblikken. (ci = sie).

Lu'ciditeit (helderheid, klaarheid), v. gmv.

Lu'eifer (eig. lichtdrager: de naam van den vorst der duivelen; de morgenster of de planeet Venus), m. gmv.

Lu'eifer (meesterstuk van Vondel), m.: den - lezen; den - opvoeren, A'dam, Dec. 1910; de - verscheen in 1654 en gold als een politieke allegorie, hij werd „na twee reizen spelens” van het tooneel geweerd.

Lu'eifer (strijkwavelhoutje), m. lucifers: reeds in 1815 vervaardigde men de phosphor-lucifers nl. die met roode, vergiftige koppen; de Zweedsche -s zonder phosphor dateeren uit het laatste vierde deel der 19e eeuw, en verwierpen eens den Nobelprjs.

Lu'eifersdoosje (doosje voor lucifers), o. -s; - **fabriek** (fabriek, waar lucifers gemaakt worden), v. -en: de grootste - is de Vulkan te Tindaholm in Zweden, productie per dag 900 duizend -doosjes; - **jongen** (arme jongen, die -doosjes vent), m. -s; - **standaard** (toestelletje, om een Zweedsch lucifersdoosje op te bevestigen), m. -s.

Lucratief (winstgevend, voordeelig), bn.: een - tieve betrekking; - iever, -st. (c = k).

Lu'ctor et emer'go (Lat. Ik worstelen kom boven): devies van het wapen der prov. Zeeland.

Lu'cus-maal (Rom. luisterrijk gastmaal), o.: Lucullus (106-56 v. C.) werd hg. de naam van een lekkerbek, een fijnproever; *lucul'tisch* bet. weelderig, overdadig en wel van een feestmaal. (c = k).

Ludolphiaansch', bn.: het - getal, het getal $\pi = 3.1415926 \dots$ door Ludolf v. Keulen in 35 decimalen berekend, 1586. (ph = f).

Lug'ber (treurig, akelig, afschrikwekkend), bn. en bw.; - der, -st. (g = g).

Lugubriteit' (treurigheid, naarheid, somberheid), v. gmv. (g = g).

Lui (verkort uit luiden, lieden), m. mv.: boeren-, burger-; -tjes, o. mv.

Lui (traag, loom, vadsig), bn. en bw.; -er, -st; - **heid**, v. gmv.: spreekw. -heid is des duivels oorkussen, zie Ledigheid.

Lui'aard (zeer lui mensch), m. -s.

Lui'aard (aai of ai), m. -aards: de - is een tandeloos zoogdier op Ceilon en in Brazilië; ook in Artis te A'dam heeft men twee -s: de - heeft vier pooten, met drie of met twee vingers, om te klimmen; de - heet ook traaglooper.

Lui'bak (luiaard), m. en v. -bakken, gmv., zie Luilak; - **bakken** (luieren), ik -bakte, heb geluubakt, gmv.: zit je weer te -?

Lui'buiz (luiaard), m. -buizen, plat; - **buizen** (luieren), ik -buizde, heb geluubuisd.

Luid, verwant met luiden, b.v. naar - van, d. i. naar den klank of inhoud van, volgens.

Luid (duidelijk of zeer hoorbaar), bn. en bw.: een - getier; -roepen.

Lui'de (zeer hoorbaar), bw.: hij sprak -.

Lui'den (de kerkklok trekken, zóó, dat de klepel afwisselend tegen de beide randen of kanten klinkt), de koster luidde, heeft geluid; -er (klokluiden), m. -s; ook: **Lui'en**.

Lui'den (klinken v. e. klok of bel), de klok luidde, heeft geluid: de bel der boot luidt al; het luidt al; zie Klepel.

Lui'den, lui (mensen), m. mv.; zie Lied en.

Luid'dend (klinkend), bn.: een -e bel.
Luid'dens (volgens, overeenkomstig), vz.: - artikel 160 van het Burgerlijk Wetboek is de man het hoofd der echtvereëning, krachtens.
Luid'keels (met luide, krachtige keel of stem), bw.: - roepen, zoo luid men kan.
Luidruchtig (luid roepend, rumoerig, met luid getier), bn. en bw.: -e vroolijheid, een -e troep schoolknepen; - binnenkomen.
Luid'en (luiden), het luit al, het luide al, het heeft al geluid; -**er** (klokkenuider), m. -s.
Luid'er (kinderdoek), v. luiers; zie Luur.
Luid'eren (lui zijn), ik heb geluierd.
Luid'ermand, luur'mand (mand met komfoor, waarbij de zuigeling vroeger gewassen werd), v. - manden; ook: mand, om de luiers op te drogen, vero., zie Vuurmand; thans een mandje, om de luiers te bewaren.
Luid'erstoel (O.-I. lange rieten stoel, chaiselongue), m. -stoelen.
Luid'fel (bouwk. uitstek, overstek, uitbouw aan den voorgewel), v. -s; -**dak** (Zwitsersch dak, met overstekken), o. -daken.
Luid'k (afleiding van luiken, sluiten: blind), o. luiken: een zolder-, een kelder-, een venster-, de -en van een schip, dekplanken.
Luid'ken (sluiten, dichtdoen), ik look, heb geloken: geen slaap look haar oogen; de moede dag look het oog, (Beeloo); met geloken oogen; zie Oogluikend.
Luid'kerwaal (iemand uit de provincie Luik), m. -walen; -**waalsch** (de taal van een Luikerwaal), o., zie Koeterwaalsch.
Luid'lak (luiaard, -bak), m. en v. -lakken.
Luid'lakken (blijven luieren), ik heb geluulakt.
Luid'lekerland (denkbeeldig land van weelde, d. i. waar men lui en lekker kan leven), o. gmv.: - heet ook het land van Kokanje.
Luid'm (veranderlijke gemoedsgesteldheid; gril, kuur), v. luimen: in goede -, in kwade - zijn; zij vierde de -en der oude best, (Potg.)
Luid'm (grap, aardige inval, humor, geestigheid), v.: ernst en - uit het leven van den Ned. dorpsleeraar, (Koetsveld).
Luid'men (loeren), ik heb geluimd: op zijn - liggen, loeren op iets, op de loer liggen; Heintje Pik (de duivel) lag op zijn -, (St.)
Luid'mig (grappig, geestig), bn.: -e invallen, een - verhaal, v. Lennep kan - vertellen.
Luid'm (luim, loer), m. gmv.: op zijn -en (ook luimen) liggen, op de loer liggen.
Luid'paard (Lat. leopardus: leeuwpanter, panterachtig roofdier), m. -en; z. Liebaard.
Luid'pen (loeren, gluipen), ik heb geluip.
Luid'perd (bespieder, gluiperd), m. luiperds: hij is een -, huichelaar.
Luid's (woekerdier, snavel-parasiet), v. -zen.
Luid'skop (scheldn. vuil mensch), m. en v. -koppen; -**nek** (scheldn.), m. en v. -nekken; -**poot** (scheldn.), m. en v. -pooten. plat.
Luid'ster (schittering, glans), m. gmv.: de - der zon, de - der diamanten; fig. de - van het Romeinsche rijk.
Luid'steren (oplettend hooren naar iets), ik heb geluisterd: naar den uitleg van iets -, hooren; aan de deur -, iets afuisteren; een goed kind -t naar zijn ouders, een paard -t naar den toom, gehoorzaamt aan; dat - nauw, moet omzichtig behandeld worden: de taal is een nauw luist'rend instrument, (Potg.); -**aar** (iem., die iets afuistert), m. -aars: den - spelen, spreekw. de - aan den wand, hoort meestal zijn eigen schand.

Luid'sterrijk (vol luister of glans, schitterend), bn.: een - feest, een -e overwinning, roemvol, glansrijk; bw.: een feest - vieren.
Luid'sterscherp (scherp v. gehoor), bn.: iem. met fijnen blik en - oor; -**stil** (doodstil om goed te luisteren), bn. en bw.
Luid'stervink (iem., die iets afuistert of beluistert), m. en v. -en: -vinken deugen niet! (Potg.), luisteraars; -**vinken** (op den luister staan), hij -vinkte, heeft geluistervinkt, w. i. g.
Luid't, luid'te (gitaar met peervormig bodemvlak, in den vorm v. e. schildpad), v. luiten: de -e, die haar (Jannetjes) vingeren zoo zoet tokkelen, (Potg.)
Luid'tenant (plaatsvervanger), m. -s: hij is - bij de infanterie, bij de marine, officier van lagere rang, vervangend den kapitein; -**adjudant** (luitenant en adjudant v. d. kapitein), m. luitenants-adjudanten; -**admiraal** (plaatsvervangend admiraal), m. -s; -**Chinees** (O.-I. Chinees, één rang lager dan kapitein-Chinees), m. -Chineezen; -**generaal** (veldheer, plaatsvervangend generaal), m. -s; -**ingenieur** (mil. luitenant en ingenieur), m. luitenants-ingenieurs; -**kolonel** (plaatsvervangend kolonel, overste), m. luitenant-kolonels; -**kwartiermeester** (luitenant v. administratie en inkwartiering), m. luitenants-kwartiermeesters.
Luid'tenant-ter-zee (marine-luitenant), m. luitenants-ter-zee.
Luid'wagen (borstel aan een steel, om den vloer te schrobben), m. -wagens.
Luid'wammes (scheldn. luiaard), m. -en.
Luid'wif'vengood (azijnheffe, om koper te schuren), o. gmv.
Luid'zenmarkt (volksnaam voor voddemarkt), v. -markten. plat.
Luid'zig (eig. vol luizen, fig. nietig, armzalig, slecht), bn.; -er, -st. plat.
Luid'k (verkorting van: geluk), o.: - of raak b.v. antwoorden, d. i. in het wild; een -je, o. lukjes; zie Lukraak.
Luid'ken (goed afloopen, goed uitvallen), het lukte, is gelukt: het zal wel -.
Luid'raak (onzeker), bn.: het is -, eig. als het gelukt, dan is het raak: het gaat in 't wilde, op goed geluk af.
Luid (zeew. voor- of slagzeil), m. lullen.
Luid (koperen pijp van e. brandslang), v. -len.
Luid'koek (sluwe praat), m. gmv. gzm.
Luid'la (praatvaar), m. en v. -s: wat e. -!
Luid'lage (zotteklap, kinderpraat), v. (g = zj).
Luid'len (over koetjes en kalfjes praten, babbelen, kletsen), hij lulte, heeft geluld: zegsw. spott. hij lult goed, maar hij eet beter, gzm.
Luid'leman (kletsmaajoer, -meier), m. -mannen; -**praat** (beuzelpraat), m.; -**je**, o. -s. gzm.
Luid'lepijp (koperen pijp als uiteinde van een brandspuitslang), v. -pijpen.
Luid'lificatie (beuzel-gepraat), v. -s. gzm.
Luid'meler (kletsler), m. -s, gzm.: een - babbelt maar wat om te praten.
Luid'men mundi (Lat. licht der wereld, eig. een groote geest, een genie), o.
Luid'mieren (aanbreken, kriecken), o. gmv.: het - van den dag, aanlichten.
Luid'miens (lichtend, lichtafstralend), bn.; -euzer, -t: een - idee, een prachtige inval.
Luid'me (nierstuk van een rund), v. -n.
Luid'mel (uit lumpel: lomperd, onbeschaafde jongen), m. lummeis; -**achtig** (lomp, als een lummeis), bn. en bw.: wat heeft die jongen

- een - voorkomen! wat ziet hij er - uit! hij gedraagt zich -; -er, -st.
- Lummelen** (lanterfanten, luieren), ik heb gelummeld: ben je weer aan 't -?
- Lummelig** (lummelachtig), bn.; -er, -st.
- Lummerharst** (achterharst), m. -en, ook: **lummerstok**, o. -stukken.
- Lu'na** (de maan), v. gmv.; zie Maangodin.
- Lunair'** (Fr. de maan betreffende), bn.; zie Lunaris. (ai = é).
- Lunambulls'me** (maanziekte, het slaapwandelen), o. gmv.
- Lunapark** (park voor vermaak, d. i. met allerlei speeltuigen en voorwerpen ter ontspanning), o. -parken.
- Lunaris** (de maan betreffende), bn.: het sub- -dal, (Staring), nl. het ondermaansche, d. i. onze aarde; ook, Lunair.
- Lunarium** (toestel om de beweging der maan om de aarde te veranschouwen), o. -s; zie: Mandomotorium en Tellurium.
- Lunatie** (de omloopstijd der maan), v. -s.
- Lunatiek** (maanziek; grillig), bn.
- Lunch** (Eng. middagontbijt, het tweede en warme ontbijt), v. -en, ook: luncheon, o. -s.
- Lun'chen** (de lunch of het tweede ontbijt gebruiken, met warm vleesch, enz. op het middaguur), ik heb geluncht.
- Lunchroom** (Eng. restaurant of zaal, waar men kan lunchen), v. -s.
- Lun'deren** (bijvorm. v. lenteren d. i. talmen), ik lunderde, heb gelunderd.
- Lune de miel'** (Fr. de wittebroodsweken, de eerste weken v. e. jong gehuwd paar), v.
- Lunet', lunette** (oog- of kijkglas; mil. britschans eener citadel), v. lunetten.
- Luns** (spie of staafje tegen het rad in een wagenas), v. lunzen; zie Lens.
- Lun'teren** (talmen), ik lunterde, heb gelunterd; zie Lunderen.
- Lun'zen** (een luns in den asarm vóór het wiel steken), ik lunsde, heb gelunsd.
- Lup'ne** (vlinderbloemige plant), v. gmv.: de gele - op zandgronden is schapenvoedsel; de witte - als zaaiplant is meststof.
- Lup'us** (huidziekte, ook wolf genoemd), m.
- Lurf** (slip), v. lurven; zegsw. iemand bij zijn lurven krijgen, pakken, d. i. ruw aantasten, hem aangrijpen bij de slippen van zijn jas.
- Lurk** (eig. zuigeling; fig. slungel), m.: wat een - van een vent! volkst.
- Lur'ken** (met kleine teugges zuigen of drinken), het kindje heeft gelurkt.
- Lus**, v. lussen; zie Lis.
- Lust** (genoegen, genot), m. lusten: iets met - doen; sport was zijn - en zijn leven; ergens - of geen - in hebben; het is een -; ik heb geen - tot iets, d. i. trek, verlangen; - en en lasten, zie Last.
- Lusteloos** (zonder lust, ongevoelig, verdrietig), bn.; -looser, -t of meest -; handel: de markt is -, slap, er is weinig vraag.
- Lust'en**, het lustte, het heeft gelust: het lust mij niet, het behaagt mij niet; hij doe wat hem lust, wat hem bevalt, gelieft.
- Lust'en** (houden van), ik lustte, heb gelust: de hond lust gaarne vleesch.
- Lust'er** (Fr. lichtdrager, kroonkandelaar), m. lusters; ook: Lustre. (u = uu).
- Lust'hof** (pleziertuin, Eden), m. -hoven.
- Lust'ig** (vroolijk, levendig, dertel, druk), bn. en bw.: het was (bij Jan Steen) - en ruim van krediet, (van Zegg.); een - leven leiden; er - op los zingen; -er, -st.
- Lust'igjes** (op lustige wijze), bw.
- Lust'oord** (lustplaats; heerlijke, aangename streek, prachtige tuin, enz.), o. -en; -priësel (schoon, aangenaam, heerlijk priësel), o. -en.
- Lust're** (glanzige, dunne zomerstof), o.: een - zomerjasje, ook: Luster. (u = uu).
- Lust'ruum** (tijdperk van vijf jaren), o. lust'rums, lustra; -feest (academiefeest, dat om de vijf jaar gevierd wordt, herinneringsfeest van de stichting eener hoogeschool), o. -en.
- Lust'warande, -warand** (lustoord, lusttuin of luthof, Eden), v. -waranden.
- Lut** (domme vrouw), v. lutten: een trage -.
- Lute'lia** (oer-oude naam v. Parijs), o. (ti = tsie).
- Lu'ther**, Maarten, 1483-1546, te Eisleben, de eerste der Duitsche kerkhervormers. (th = t).
- Lutheraan'** (iemand, die tot de Luthersche kerk behoort), m. -ranen. (th = t).
- Lutheranisme** (geloofs- en zedenleer, alsook eeredienst der Luthersche gezindte), o. gmv.
- Lu'thersch** (volgens Luther), bn.: de -e godsdienst, de -e kerk; hij of zij is Lu'thersch, -gezind.
- Lut'je** (een weinigje, ziertje), o. lutjes. (gew.)
- Lut'riju** (koorlezenaar), m. lutrijnen, lutrijns.
- Lut'tel** (klein, weinig, gering), bn. en bw.: zij vroeg een - broods, met -e moeite, -e inkomsten; het hielp -; als zn. o.: een -.
- Luur** (kinderdoek), v. luren: het is nog een kind in de luren; zegsw. iemand in de luren leggen, d. i. hem, als was hij een kind, bedotten, foppen, bedriegen; zie Luier.
- Luw** (windvrij, -stil, beschut), bn.: een -e plek, tegen den wind gedekt; het kroos bood een -e schaduw, (Bog.), tegen de felle zon; ook: zacht, zoel: een -e voorjaarsdag; -er, -st.
- Lu'wen** (stiller of stil worden, v. d. wind), het heeft geluwd: het meer bedaart en luwt, (Bogaers, Redding); fig. zijn ijver is aan 't -, afnemen; de vriendschap kan gaan -.
- Luw'te** (windrijke plaats), v. luwten: in de - van dat dennenbosch willen we wat uitrusten, we zitten hier in de - der duinen.
- Lu'xe** (pracht, praal, weelde, overdaad), v. gmv.; -artikel (voorwerp van weelde), o. -en; -bakkerij (bakkerij, waar men allerlei fijn brood bakt), v. -en; -doos (zeer fijne doos), v. -doozen; -paard (prachtpaard), o. -en; -postpapier (uiterst fijn brievenpapier), o. gmv.; -trein (spoortrein van luxueuze inrichting), m. -en.
- Luxueus'** (Fr. prachtig, weelderig), bn. en bw.: de -euze inrichting der paleizen van den Beierschen koning; -zer, -t. (x = ks).
- Luxurieux'** (Fr. overadig, wellustig, ontuchtig), bn.; -zer, -t. (x = ks).
- Lu'xus** (Lat. luce, weelde, overvloed), m. gmv.; lees: huik'-sus.
- Luzer'ne** (Fransche klaver), v. gmv.
- Lyce'um** (middelbare school en gymnasium in Frankrijk en België), o. lycea, lyceums; in Beieren: school voor hooger onderwijs.
- Lycour'gus**, gesch. wetgever der Spartanen, ± 800 v. C.
- Lyddiet'** (felle ontplofingsstof), o. gmv.
- Lymnigraphie'** (meerbeschrijving), v. gmv.
- Lym'pha, -phe** (ontl. een heldere vloeistof, uit het bloedvocht ontstaan, bloedwater), v. gmv. (ph = f); zie Serum.
- Lympha'tisch**, bn.: een - gestel, zwak-bleek.
- Lymph'vat** (buisje der lymfhe), o. -vaten.

Lynchen (Eng. *eigenmachtige toepassing van het recht door het volk zelf*), ik heb gelyocht: ik dacht, dat die neger gelyocht zou worden; **lynch-wet** (volksjustitie), v. gmv.; **lynch-gerecht** (eigenmachtig volks-gerecht), o. -gerechten.
Lynx (los, roofdier), m. -en; lees: links.
Lynx'oogen (scherpzinnende oogen), o. mv.
Lyonsgoud (een soort v. klatergoud), o. gmv.
Ly'ra (Gr. *lier*), v. -'s. (y = ie).
Lyriek' (liedkunst), v. gmv. (y = ie).

Lyriek' (liedachtmatig, lyrisch), bn. (y = ie).
Ly'risch (zangerig, gevoelvol), bn.: -e poëzie, eig. subjectieve dichtkunst, als: ode, hymne, cantate, dithyrambe, lied, enz. (y = ie).
Lyris'me (gloedvolle poëzie, subjectieve poëzie, hooggestemde dichterlijke vlucht), o. (y = ie).
Lyrophoon' (kleine gramofoon), v. -onen.
Lysol' (olieachtige, bruingele vloeistof), o. gmv.: - met water vermengd, 1-3%, geeft een sterk ontsmettingsmiddel. (y = ie).

M.

M. v. -'s. - De dertiende letter van het alfabet; als Romeinsch getalmerk 1000.
M. - Mijnheer, Monsieur.
m. of **manl.** - mannelijk.
M. - Mark = f 0.60, zie aldaar.
M. - Meter.
M. (voor Schotsche namen) = Mac, zie aldaar.
M. - vierkante Meter, d. i. een vierkant, 1 M. lang en breed.
M. - kubieke Meter, teerling-Meter, d. i. een kubus van een M. afmeting.
Mand. - *Manda'tum*, *mandaat'*, zie aldaar.
Marc. - *Mar'cus*, Evangelist.
Matth. - *Matthe'us*, Evangelist.
m. a. w. - met andere woorden.
m. e. - *ma'o con'to*, mijn rekening.
M. D. of **Med. Dr.** - *Medici'nae doctor*, doctor in de medicijnen, geneesheer.
m. h. d. - met hartelijken dank, deelneming.
m. h. g. - met hartelijken groet, gelukwensch.
Mej. - *Mejuffrouw*.
Mevr., Mw. - *Mevrouw*.
Mgr. - *Monseigneur'* (titel van een prins, v. e. bisschop of v. e. aartsbisschop).
Mij. of **Mpij.** - *Maatschappij*.
m. g. - met gelukwensch.
m. i. - mijns inziens.
mil. - *militair*.
Min. - *Minister*.
Mlle. - *Mademoiselle*, mejuffrouw. - *Mlles.* - *Mesdemoiselles*, mejuffrouwen.
M. M. - *Messieurs*, Mijne Heeren.
m. m. - *muta'tis muntan'dis*; z. ald.
M. M. - *Memen'to mo'ri*, gedenk te sterven.
Mme, Mad. - *Madame*, mevrouw.
M.M. H.H. - *Mijne Heeren*.
m. n. - met name.
M. O. - *Middelbaar onderwijs*.
Mr. - *Meester* (academische graad).
m. r. - met rouwbeklag.
Mrs. - *Mistress*, zie ald.
M.S. - *Manuscrip'tum*, zie Manuscript.
M.U.L.O. - *Meer uitgebreid lager onderwijs*; ook samengetrokken tot *Mulo*, zie ald.
muz. - *muziek*.
mv. - *meervoud*.
M. v. A. - *Memorie van Antwoord*.
M. W. O. - *Militaire Willemsorde*.

Ma (verkorting van *mama*), v. ma's; **maatje**.
Maag (bloedverwant), m. en v. magen: hij

heeft vrienden noch magen; hij trok op met man en -; zie Maagschap.
Maag (orgaan der spijsvertering bij menschen en dieren), v. magen: een sterke -, een zwakke - hebben; de - v. e. rund, zie: Leb en Pens; zegsw. *iem. iets in zijn - stoppen*, het hem aansmeren; *ergens mee in zijn - zitten: dat zit hem dwars in de -*, hij is er schromelijk door bezwaard; zie: Digestie en Indigestie.
Maag'bitter (maagversterkend elixer), o. gmv.
Maag'catarrhe, v. gmv.; zie Catarrh.
Maagd (meisje), v. -en; **maag'deke**, o. -s; in poëzie: Maagdelijn, zie ald.; de - van Orleans, zie ald.; de H. -, de Moeder van Jezus.
Maagd (sterr. sterrenbeeld, zesde teeken in den Zodiak of Dierenriem), v. gmv.
Maag'delijk (rein, zuiver), bn.: de -e staat, ongehuwde staat; fig. de man van het - metaal, (C. O.), nl. van het zilver; de -e frischheid van den jongen dag, (J. t. B.); de -e wouden van Ceilon, nimmer door een menschenvoet betreden; een - ridder, ridder, die nog geen roem bevocht, (Bild.); -e sneeuw, niet betreden.
Maag'delijn (dicht. klein meisje), o. -s.
Maag'denhoning (honingzeem, honig zooals hij uit de raat lekt, lekhonig, ongepynde honig), m. gmv.; zie Honig of Honing.
Maag'denhuis (Roomsche weeshuis voor meisjes te Amsterdam), o. gmv.; - **palm** (altijd groene, kleine kruipplant met lichtblauwe of witte bloempjes, bloeit in April en Mei), v. -en: blonde kopjes met - bekranst, (Staring); - **peer** (een soort van ronde, zoete peer met bruine schil), v. -peren; - **rei** (dans- of zangkoor van meisjes), m. -en; - **roof** (roof of schaking van meisjes), m.: de Sabijnsche -, door de Romeinen gepleegd, kort na de stichting van Rome; - **was** (een week, harsachtige stof, door werkbijzen verzameld, om daarmede de openingen in den korf te dichten; witte, zuivere was), o. gmv.
Maagd van Orleans, gesch. Jeanne d'Arc (± 1409-31): de redster van haar vaderland uit de macht der Engelschen. Zij verdrijft dezen uit Orleans op 8 Mei 1429; niemand twijfelde sinds meer aan haar goddelijke zending; ze eindigt haar leven op den brandstapel, 13 Mei 1431.
Maag'elixer (maagbitter), o. gmv.; - **hoest**

(hoest, uit de maag voortkomende), m. -en; -**holte** (ontl. maagkuil), v. -n; -**kanker** (kanker in den maagwand), m. gmv.; -**kramp** (zware maagpijn), v. -en; -**kwaal** (-ziekte), v. -kwaalen; -**lijder** (iem., die een maagkwaal heeft), m. -s; -**mond** (ingang der maag), m. -en; -**pijn** (kramp in de maag), v. -en; -**pomp** (instrument, om de maag leeg te maken), v. -en; -**sap** (ontl. spijverteringssap in de maag), o. gmv.

Maag'schap (bloed-en-aanverwanten, magen), v. gmv.: hij is van mijn -; ons - sit verdrukt, durft schild noch wapen voeren, (Vondel, Gijsbr.)

Maag'schap (bloedverwantschap), o. gmv.

Maal (made), v. maaien.

Maal'en (met de zeis afsnijden), ik heb gemaaid; zegsw. naar men zaait, zal men -, men zal loon naar werken ontvangen; -**er** (maaiende man), m. -s; -**land** (land, dat gemaaid moet worden), o. -en; -**veld** (mil. het vlakke terrein buiten, tegen de wallen eener vesting gelegen), o. -en.

Maalvoeten (de voeten naar buiten draaien bij het loopen), hij -voette, heeft gemaalvoet.

Maak, v. gmv.: de schoenen zijn in de -, zijn onderhanden, of wel: worden gerepareerd; -**loon** (geld voor het maken van iets), o. -loonen; -**sel** (het gemaakte), o. -s.

Maak'sel (fatsoen, vorm), o. gmv.

Maak'werk (tegenstell. v. kunstwerk), o. gmv.

Maal (tijd, tijdpunt, tijdstip), o. gmv.; verg.: Voormaals, Hierna maals, Toen maals.

Maal (keer), v. malen, echter: Ditmaal; ook, ten eenen male, geheel, totaal; ten tweeden, derden, vierden male, voor den 2en, 3en, 4en keer; zie ook: Dikmaals, Veelmaals, Meermaals, Nogmaals; men schrijft: eenmaal, tweemaal, driemaal, enz. doch: één maal, twee malen, drie malen, enz.

Maal (eten, eetmaal), o. malen: een eenvoudig -, een sober -; (de Winter) tafelt lang, en 't - bekomt hem goed, (Staring); een lekker maaltje; zie: Middag-, Avond-, Doop-, Noemmaal, bij overdr. een -tje aardappelen, zooveel als er voor één maaltje noodig is.

Maal (kofferzak, waarin de brieven vervoerd werden), v. malen: de conducteur, die met de - naar binnen ging, (C. O.); zie Mail.

Maal (vlek, teeken), v. malen: een moeder-; ijzer- in linnengoed, roode roestvlek.

Maal (grensteeken), o.; zie Akkermaal. vero.

Maal'feest (O.-I. feest bij den aanvang van het malen van het suikerriet), o. -en; -**riet** (suikerriet), o. gmv.; -**tijd**, m. gmv., z. ald.

Maal'schap (buurtschap), v. -schappen, in Gelderl. gebezigd; zie Marke.

Maal'stroom (trechtervormig draaiende stroom in zee b.v. bij Noorwegen; draaikolk, wieling), m. -en: fig. een - van vermaken, van menschen, van aandoeningen, d. i. een overstelpende menigte; zegsw. van de branding in den -, van kwaad tot erger; in den - der revolutie, branding.

Maal'tand (kies, achtertand), m. -tanden.

Maal'teeken (rekenk. het teeken X), o. -s.

Maal'tijd (eig. etenstijd; ook: middagmaal, feestmaal), m. -tijden; spreekw. Dat is mosterd na den -, dat komt te laat.

Maal'tijd (O.-I. de tijd van het malen of persen van het suikerriet, tijd der suikercampagne), m. -en.

Maan (duister hemellichaam, dat zich om een

planeet en met deze om de zon beweegt), v.

manen: de planeet Mars heeft twee manen; bij onze - onderscheiden we vier maangestalten, zie ald.; wassende en afnemende -; zegsw. al het geld is naar de -, verloren, zoek; loop naar de maan, soms met dit ver- lengstuk: en pluk sterren, loop heen; spreekw. Als de - vol is, schijnt ze overal, als iem. rijk is, laat hij het overal blijken; z. Blaffen.

Maan'bloem (witte ganzenbloem), v. -en.

Maan'blusser (spotnaam in België van een Mechelaar), m. -s.

Maan'brief (brief, inhoudende aanmaning tot betaling eener schuld), m. -brieven.

Maan'cirkel (tijdvak van 19 jaar of 235 maansomloopen, na verloop waarvan de nieuwe en volle manen weder op dezelfde datum vallen), m. -cirkels.

Maand ($\frac{1}{12}$ deel van 't jaar, tijdsverloop van ± 30 dagen), v. maanden.

Maand'dag (eig. dag der Maan: tweede dag der week), m. -dagen: des Maandags of 's Maandags, op Maandag; een blauwe -, een Maandag, dat niet gewerkt wordt, fig. een zeer korte tijd; -houden: op Maandag niet werken maar zwieren, wat in den werkenden stand nog al in gebruik is; -houder (man, die op Maandag niet werkt), m. -s; -**sch**, bn.: de -dagsche markt, op Maandag.

Maand'blad (tijdschrift, dat eens per maand verschijnt), o. -bladen; verg. Maand'schrift.

Maand'bloei (e. soort v. aardbeien), m. mv.

Maand'delijks, bw.: zij ontvangen - hun wedde, iedere maand of ieder der maanden; -**lijksch** (om de maand), bn.: de -e rekening, nl. die der maand; een -e bezoldiging.

Maand'enlang (maanden durende), bn. en bw.: een -e ziekte, dat onderzoek duurde -.

Maand'geld (loon, dat elke maand betaald wordt), o. -en; -**roos** (struik- of potroos, die meermalen in het jaar, soms elke maand bloeit), v. -rozen, zie Stamroos; -**schrift** (tijdschrift, dat per maandafl levering verschijnt), o. -en; -**staat** (lyst voor of met maandelijksche opgaven), m. -staten.

Maan'eclips (geheele of gedeeltelijke verduistering der maan, als de aarde zich tusschen de zon en de maan bevindt), v. -en; -**gestalten** (de verschillende schijnvormen der maan, nl. Nieuwe Maan, Eerste Kwartier, Vollemaan, Laatste Kwartier), v. mv., ook Phasen; -**godin**, myth. Luna, Diana; -**jaar** (jaar, bevattende 12 omloopen der maan om de aarde), o. -jaren: het - telt 354 dagen en ruim 8 uur: de Turken rekenen bij maanjaren, zie Jaar; -**kop** (plantk. kop of zaadhuisje der papaver), m. -koppen; (de papaverplant), v. -koppen; (heulsap slaapmiddel), o. gmv.; -**licht** (het schijnsel der maan), o. gmv.: bij - wandelen; ook, schilderstuk, voorstellende een landschap, beschenen door de maan, ook, -lichtje, o. -s.

Maan'steen (een bijna geheel doorschijnende variëteit van veldspaat); als voorwerpsn. m. -en; als stofn. o. gmv.

Maans'verduistering (maaneclips), v. -en.

Maan'visch (klompvisch, van ter zijde gezien eirond van vorm), m. -vissen: de - is een groote kraakbeenige zeevisch, blauwachtig grijs van kleur, leeft in den Atlantischen Oceaan en in de Middellandsche Zee.

Maan'ziek (onder den invloed der volle maan, lijdende aan een soort van zenuwziekte, blij-

kende uit slaapwandelen of uit vallende ziekte, enz.), bn.; -ziekte, v. gmv.

Maar (tijding), v. maren; zie Mare.

Maar (tegenwerping, bedenking), o. maren: hou toch op met die maren; geen maren, juffrouw Pieterse, (Mult.)

Maar (beding), o. maren: er is slecht één - bij.

Maar, vgw.: hij wil wel, - hij kan niet; doch: slecht onderwezen mag ze zijn, - dom is ze niet; bw.: doe het -; ik heb - één gulden, slechts, enkel, bloot, louter.

Maar, mare (Vlaamsch. nachtmerrie), v.: van de - bereden zijn, de nachtmerrie hebben.

Maarschalk (veldheer), m. -en: Napoleon I stelde 25 - en van Frankrijk aan; -schalks-staf (teeken der waardigheid van maarschalk), m. -staven: den - veroveren; elke soldaat draagt den - in zijn ransel, kon het bij Napoleon brengen tot maarschalk.

Maart (de 3e maand, Lentemaand; bij de Romeinen, toegewijd aan Mars, god van den oorlog), m. gmv.: - roert zijn staart, is woest.

Maartdagen (gcsch. opstand in Weenen in Maart 1848, ook in Berlijn, een gevolg der algemeene zucht naar meer vrijheid), m. mv.

Maarte (Vlaamsch. dienstmeid), v. -n.

Maarten (verkorting van Martinus), m.; Sint-Maarten, zie ald.

Maartje (meisjesnaam), o. en v., verkorting van Martina, Marta.

Maartsch, bn.: de -e buien, van of in Maart; -e sneeuw, - bier.

Maas (ruitvormige opening van een net), v. mazen: zegsw. door de mazen der wet kruijen, arglistig een wet ontduiken, op listige manier ontkomen aan de bepalingen der wet.

Maas (aadr. een der hoofdrivieren v. o. land), v.: Maastricht en Rotterdam aan de -.

Maas (O.-I. adellijke titel lager dan Radhen), m.; ook wel: Radhen -.

Maasbal (eivormige houten bal, waarover het breiwerk gespannen wordt om het te kunnen mazen), m. -ballen; zie Mazen.

Maas en Waal, het land van -, aadr. deel van Geld. tusschen Maas en Waal, ten O. van de Bommelerwaard.

Maasgouw (aadr. groote landstreek aan beide oevers v. d. Maas, in België en Ned.), v. gmv.

Maasstad (stad a. d. Maas), v. -steden.

Maaswerk (gemaasd handwerk), o. gmv.

Maaswerk (bouwk. samenstel van geometrische figuren tot aanvulling van leeg tusschenruimten, vooral in het boogveld boven gotische vensters, gotische deuren), o. gmv.

Maat (spijsgenoot: matroos; makker, gezel), m. maats: Jan Rap en zijn -, kameraad.

Maat (voorwerp, waarmede men meet), v. maten: er zijn lengte-, vlakke- en inhoudsmaten, zie Maten en Gewichten; zegsw. met de -, waarmee gij meet, zal u toegemeten worden, Matth. 7: 2, op de wijze, waarop gij anderen behandelt, zult gij door hen behandeld worden; er blijft veel aan de - en den strijkstok hangen, er gaat bij dien handel veel af, fig. zij die de zaak beredderen, eigenen zich veel toe; nu is de - vol, het is nu genoeg, er moet een eind zijn of komen; met twee maten meten, partijdig te werk gaan, om de personen.

Maat (de juiste afmeting, ook: grootte of omvang), v. gmv.: blokjes hout op - zagen; de kleermaker neemt de -; deschoenmaker neemt de - van den voet; deze loteling blijft onder de

-; alles met - doen, zonder te overdrijven. **Maat** (metriek. regelmatige opeenvolging in een versregel van betoonde en onbetoonde lettergrepen), v. maten: de - is de hoofdeigenschap van den poëtischen stijl; zie: Tweevoetsmaat en Trippelmaat.

Maat (muz. indeeling naar tijdruimte; ook: door strepen afgedeeld vakje van een muziekstuk), v. maten: er zijn tweedeelige en drie-deelige maten; bij het spelen in de - blijven; ik moet nog zes maten schrijven.

Maatflesch (flesch van bepaalden inhoud), v. -flesschen: electriche -, toestel tot het meten van de sterkte der lading van een Leidsche flesch.

Maatgevoel (gevoel voor maat bij muziek en verzen), o. gmv.: geen - hebben.

Maatglas (glas, dat een bepaalden inhoud heeft en als maat dient, ook: een met streepjes afgedeeld medicijnglas), o. -glazen.

Maathouden (muz. behoorlijk in de maat zingen of spelen), ik hield -, heb -gehouden.

Maatje (kleine maat, 0.1 Liter), o. -s.

Maatjesharing (eig. maagdekesharing, d. i. jonge haring, waarbij de hom of de kuit nog niet aanwezig is), m. -en; (stofn.), v. gmv.

Maatjespeer (bergamotpeer), v. -peren.

Maatklank (versmaat, zangmaat, harmonie), m. -klanken; zie Rhythmus.

Maatloos (zonder maat), bn.: -looze verzen, zie: Knittelverzen en Makame.

Maatregel (schikking, ordening), m. -regelen, -s: zijn -en nemen; een afdoende -, regeling; een - treffen, een halve -, ontoereikend.

Maatschap (gezelschap, vennootschap, maatschappij), v. -schappen.

Maatschappelijk (eigen aan, behoorende aan, betreffende eenige maatschap of maatschappij), bn. en bw.: het - kapitaal, der vennootschap; de -e orde, nl. in de maatschappij; -e deugden, welke nl. voor de gemeenschap van belang zijn.

Maatschappij (de menigte of verzameling van gezinnen, die zich onafhankelijk van elkaar in een staat vormen), v. -en.

Maatschappij (vereeniging tot bevordering van bepaalde belangen), v. -en: de - tot Nut van 't Algemeen, opgericht in 1784 door J. Nieuwenhuis; de - der Ned. letterkunde te Leiden; de - tot exploitatie van Staatspoorwegen; - van Weldadigheid (opgericht door generaal Van den Bosch, 1 April 1813, ter verbetering v. d. toestand der lagere volksklasse; zie: Frederiksoord, Wilhelmina'soord, Willemsoord; de - van Nijverheid, in 1777 opgericht, hoofdzetel te Haarlem.

Maatschappij (vennootschap van twee of meer personen, die zich vereenigd hebben met het oog op gezamenlijke winst en deze in evenredigheid van ieders inbreng verdeelen), v. -en: de Handel-, een - oprichten.

Maatslag (muz. beweging tot aanduiding der maat), m. -slagen: fig. regelmatige beweging b.v. de - der dorschvlegels; -staf (eig. staf, stok om te meten, fig. datgene, waarnaar men iets beoordeelt; ook, schaal), m. -staven: den - aanleggen, gaan meten, fig. gaan beoordeelen; den - te klein of te bekrompen nemen, (C. O.); -stok (muz. stokje, waarmee de kapelmeester, de dirigent de maat slaat), m. -stokken; -streep (muz. verticale streep die twee maten op den notenbalk scheidt), v. -strepen; -vast (muz. goed

- of vast in de maat blijvend), bn.; -er, het meest -: die muzikant is -.
- Mae**, m.: een Schotsch woord, dat zoon van, ook, hoofd van een geslacht bet., doorgaans: **M'** of **Mc**, zie ald.
- Macabre** (Fr. den dood of het graf betreffende), bn.: een - dans, nl. die der dooden, welke uit hun graven zijn opgestaan.
- Macadam**' (granietkiesel, geklopte steen, steenpuin), o. gmv.; -weg, m. -wegen.
- Macadamiseeren** (een weg verharder met kleingeklopte granietkiesel of steenpuin naar de uitvinding van een Schotsch ingenieur, Mac-Adam, 1756-1836). (s = z).
- Macaroni** (It. meelrepen, gekookte deegdraden, een geliefde volksspijs in Italië), v. gmv.
- Macassar**' (bewoner van Z.-W. Celebes), m. -saren; -saarsch' (van of uit Macassar, Z.-W. deel van Celebes), bn.: -e paarden.
- Macassarolie** (haarolie van Macassar op Celebes), v.; zie Antimacassar.
- Maccabeën** (Bijbel. de leden van een heldengeslacht, dat Israël bevrijdde van het Syrische juk), m. mv.: de drie zonen van Judas Maccabi herstelden 135 v. C. den Joodschen staat.
- Macchiavellisme** (staatsleer van Macchiavelli, staatsman te Florence, 1469-1527: sluwe, arglistige, gewetenlooze politiek), o. (cch = kk).
- Macedoine** (een soort van spijs, uit verschillende groenten- en vruchtensoorten bereid; ook wel: letterkundig allerlei), v. -s.
- Macedonië**, o. aardr. landschap van N.-Gr., beroemd onder Alexander den Grooten (356-323 v. C.), zie Thessalië.
- Macereeren** (Fr. inbijten, invreten; laten weeten, week maken; fig. z. -: zich pijnigen, kwellen, afmatten, kastijden).
- Machinaal**' (met behulp van een kunstwerktuig vervaardigd, d. i. werktuiglijk; fig. onnadenkend, volgens steur), bn. (ch = sj).
- Machina'tie** (kuiperij, weefsel van stuw bedachte plannen), v. -ties, -tiën: ik ken uw nieuwste -tiën, om personen te verwijderen, die u in den weg staan, (C. O.), (ch = sj): zie Intrige.
- Mach'ine** (kunstwerktuig; samengesteld toestel, om beweging voort te brengen), v. -s.
- Machineeren** (kuiperijen toepassen, listig iets kwaads brouwen, komplotteeren).
- Machi'negaren** (garen voor e. naaimachine), o. -s; -geweer (mil. mitraillease), o. -geweren: een - schiet gewone geweerpatronen, die over een bandelier loopen en doet meer dan 100 schoten per minuut, 't is feitelijk een gewone geweerloop met een verkoeler vol water omgeven; -kamer (ruimte, waar in de fabriek of de stoomboot het stoomwerktuig geplaatst is), v. -s; -olie (olie om het raderwerk eener machine te smeren), v. gmv.
- Machinerie**' (toestel; samenstel v. machines), v. machinerieën. (ch = sj).
- Machtinst'** (behandelaar of bestuurder, kenner of hersteller van een stoomwerktuig), m. machinisten: een goed - heeft zijn machine lief; -bankwerker, m. -s; -leerling, m. -en.
- Mach'o'chel** (Vlaamsch. zwaar en log vrouwemensch), v. machochels. (ch = scherpe g).
- Machol'** (diklijvige vrouw), v. -s.
- Macht** (sterkte, kracht), v. machten: uit al zijn - loopen, zoo hard als men kan; bij -e zijn, iets kunnen, in staat zijn; dit gaat mijn - te boven, dit valt mij te zwaar; de - der spaarzaamheid, uitwerking; de wetgevende -, de uitvoerende -, de land-, de zee-; de militaire -, de civiele -, de hemelsche -en, de goede geesten; de helsche -en, de booze geesten; zie Kennis.
- Macht** (rek. product van twee of meer gelijke factoren), v. machten: de tweede - van 8 is 64, de derde - is 512, de vierde - is 4096, enz.; omgekeerd: de tweede-machtswortel van 64 is 8, enz.; zie Kubiekwortel.
- Macht** (menigte, groote massa), v. gmv.: een - van volk was op de been, een - van geld verdiend hebben; daar werd een - van koek gevent en brandewijn met stroop, (Bild).
- Machteloos** (krachteloos, de noodige macht missende), bn. en bw.; -loozet, -t of meest -.
- Macht'hebbende** (gezaghhebbende), m. en v. -hebbenden; -hebbet (gebieder), m. -s.
- Macht'ig** (vermogend, veel invloed hebbende, talrijk, krachtig), bn. en bw.; -er, -st: een - vorst, een - leger, een -e vloot; hij is -rijk, dat doet mij - veel plezier, zeer.
- Macht'igen** (de noodige volmacht geven), ik heb gemachtigd; -ing (verlof, vergunning, volmacht), v. -en: iem. - verleen tot, opdracht en recht; een - tot betaling, bevelschrift, mandaat.
- Macht'insignes** (uiterlijke teekenen van macht of waardigheid), o. mv.; zie Rijksinsignes, voor de wereldlijke macht; ook zijn er geestelijke -: staf, mijter, pallium.
- Machtsaanwijzer** (alg. exponent), m. -s.
- Machts'betoon** (mil. het toonen v. macht), o. gmv.; -oefening (uitoefening van macht), v. -en; -ontwikkeling (-betoon), v. gmv.
- Macht'spreuk** (klinkende uitdrukking; gezegde, waaraan een spreker veel bewijskracht hecht en die de tegenpartij den mond moet snoeren, dooddoener), v. -spreuken: gedurig brak hij kort en met -en af, (Koetsveld); spreekwoorden doen vaak dienst als -en.
- Machts'verheffing** (alg. en rek. bewerking, waardoor een getal, een vorm tot zekere macht wordt verheven), v. -verheffingen.
- Macht'woord** (woord dat bevestigt, bevel, gebod), o. -en: 't - „Grijp!” bestoot hierop de klucht, (Staring).
- Mackintosh** (Eng. ouderwetsche regenjas van waterdichte stof), v. -en, zoo genoemd naar den Schotschen uitvinder Charles -, 1766-1843; zie Waterproef.
- Ma'cis** (foelie), v.; -olie (zekere etherische olie uit de muskaatnoot), v. gmv.; lees: mas'si.
- Maçon'** (Fr. vrijmetselaar), m. -s. (ç = s).
- Maçonnerie'** (Fr. vrijmetselarij), v. gmv.
- Maçonniek'** (Fr. de vrijmetselarij betreffende), bn.: -e teekenen, -e liederen. (c = s).
- Macrobiothiek'** (kunst, om lang te leven), v. gmv. (c = k); zie Eubiotiek.
- Macrocosmos** (de wereld in het groot, het groote heelal), m. gmv.: het onderscheid tusschen den - der maatschappij en den microcosmos der Academie, (Klikspaan).
- Macron**, m. macrons; zie Makron.
- Macu'ba**, v., zie Makuba.
- Maculatuur**' (misdruk), v. gmv.; ook, drukwerk als pakpapier gebruikt.
- Mada'me** (titel van iedere gehuwde vrouw in Frankrijk), v. -s; zie: **Mme**, **Mad**.
- Madapo'lam** (een soort van katoenstof of calicot), v. gmv.: de - wordt genoemd naar een plaats bij Madras in Hindostan.
- Ma'dat** (opium, toebereid om te rooken), v.;

- doosje**, o. —doosjes; —**pijp**, v. —pijpen.
Ma'de (*larve zonder pooten, b.v. in kaas, in hout, in vleesch*), v. —n; meestal: *Maai*; zie: Kaasmijt en Houtworm.
Ma'de (*weide, gras- of hooiland*), v. maden: nog over in plaatsnamen, b.v. Hoogmade (Z.-H.)
Made (Eng. *vervaardigd*): — in Germany: handelsmerk op Deutsche industriewaren; zie: Selfmade.
Madelief' (*meizoentje, weide- of grasbloem*), v. madelieven; ook —**je**, o. madeliefjes.
Mademoiselle (Fr. *juffrouw*), v. mesdemoiselles; zie **Mlle**.
Made'ra (eig. *wijn van het eiland Madeira, morgenwijn*), v. gmv.; **maderaatje**, o. —s: een — drinken; —**karaf** (*karaf voor maderawijn*), v. —karaffen. (e = ee).
Ma'dig (*vol larven en maden*), bn.: —e kaas.
Madoe'ra (aardr. *eiland ten O. van Java*), o.
Madoerees' (O.-I. *bewoner van Madoera en van de O.-punt van Java*), m. Madoereezen.
Mado'na (It. *benaming van de H. Maagd*), v.; van haar beeld: mv. —s; —**beeld**, o. —en.
Madras' (*weefsel van zijde en katoen*), o. gmv.
Madrepo'ren (*stervormige korallen*), v. mv.
Madrigaal' (It. *galant lyrisch gedicht van 4 tot 16 regels, klein herderslied*), o. —galen; ook: —**gal'**, o. —galen.
Madrileen' (*inwoner van Madrid*), m. —enen; —**sch** (*van of uit Madrid, deze stad betreffende*), bn.: de —sche bladen, de —sche bevolking.
Madu'ro (*donker van kleur, bij sigaren*), bn.; de tegenst. is: *Amarillo* en *Claro*, zeer licht of licht van kleur.
Maean'der, m. —s; zie *Meander*. (ae = ee).
Maecenas, + 8 v. C., gunsteling van keizer Augustus, vriend van Vergilius en Horatius; fig. *kunstbeschermmer, begunstiger van geleerden en kunstenaars*, mv. maecena'ten. (ae = ee).
Maerfant, Jacob van —, de vader der Dietsche dichters, (1225 — ± 1300).
Maestro'so (It. *muz. met majesteit, majestueus, grootsch*), bw.; als zn. o.; lees: mes-to'zo.
Maestro (It. eig. *meester: beroemd toonzetter, componist*), m. maestro's; lees: mes'tro.
Maf (*laf, vadsig*), bn. en bw.: ik ben —, dat is een —fe vent; het is —weer; maffer, —st.
Maf (Bargensch: *kwartje*), m. —fen; ook: *Maffe, Maffie*.
Maf (*slaap*), m. gmv.; zie *Maffen*.
Mafel' (*koolzuurbron; plaats, waar koolzuur uit den bodem opstijgt*), v. mafetten.
Maffen (*slapen, duiten*), ik heb gemaft. gmv.
Maffia (*bond van roovers op Sicilië*), v. gmv.
Maffje, o.: iem. voor het —houden, voor den gek; een *maf*, d. i. een zot, gek, dwaas.
Ma'gang (O.-I. *inlandsch schrijver*), m. —s.
Magazijn' (*bergplaats, pakhuis, stapelplaats, groote winkel*), o. magazijnen; —**houder** (*koopman, die een magazijn houdt*), m. —houders; —**meester** (—toeziener), m. —meesters.
Magdale'na (Bijb. fig. *boetvaardige zondares*), v. —s, zie *Lucas 7: 37* en volg. en *8: 2*, (e = ee); —**stichting** (R.-K. *stichting, om ongelukkige, gevallen meisjes een tijdelijk onderdak, alsmede verzorging en geestelijke opheffing te verschaffen*), v. —en.
Ma'ger (*schraal, niet-vet*), bn. en bw.: zegsw. zoo — als brood, schraal als ongeboterd brood; zoo — als een hout, als een lat, enz.; —e *Hein*, de dood in den vorm van een skelet; —**dag** (*onthoudingsdag*), m. —dagen; —**en** (*mager worden, vermageren*), hij —de, is gemagerd, meestal: *Vermageren*, zie ald.; —**man** (*spichtig mensch, fig. schraalhan*), m. gmv.: zegsw. *magerman is in die keuken kok*; —**tjes** (*sober, onbeduidend, zorgelijk*), bw.: het *examenwerk van dien knaap is maar —*; *die lui kunnen maar —leven*.
Mag'gl (*soep-praeparaat*), v. gmv.
Mag'l (*bij Meden en Perzen de priesters en geleerden; de drie wijzen, die in Bethlehem kwamen, om den Zaligmaker te huldigen*), m. mv.; zie *Magiër*. (g = g).
Mag'icus (*oostersche tovenaer*), m. magici.
Magie' (*geheime wetenschap der oostersche tooverkunst*), v. gmv. (g = g).
Magiër (*priester bij Meden en Perzen*), m. magiërs; bij uitbr.: *oostersche wijze, niet onbekend met tooverij*. (g = g).
Mag'isch (*tooverkrachtig*), bn.: een —licht, een —lantaarn, tooverlantaarn; een —*liniment*, (*Staring*); —e *cirkels*, —e *kringen*; een —e *keten*, keten met tooverkracht. (g = g).
Magis'ter (eig. *meester: in een klooster de leermeester der novicen*), m. —s. (g = g).
Magistraal' (*meesterachtig*), bn.: op —*tralen toon*, als op dien van een meester. (g = g).
Magistraat' (*de overheid, de regering eener stad*), v. gmv.
Magistraat' (*lid v. d. stadsregering*), m. —aten.
Magistraats'persoon (*man van gezag, rechter, lid eener stedelijke regering*), m. —personen. (g = g).
Magistratuur' (*rechterlijke macht, ambt der overheid*), v. gmv.
Magnaat' (*rijks-groote in Hongarije en Polen*), m. magnaten: *het huis der —naten*, 1e Kamer in Hongarije; bij uitbr. iemand van invloed, vooral door zijn rijkdom: een *spoorweg—*, een *mijn—*, een *staal—*, *dollar—*, zie ald. (g = g).
Mag'na Char'ta (gesch. *Groote Oorkonde van Jan zonder Land, in 1215 aan zijn volk gegeven*), v. gmv.; de — werd de grondwet der Engelsche staatsinrichting.
Magnaniteit' (Fr. *grootmoedig*), bn.; —er, —st.
Magnanimit'eit' (*grootmoedigheid*), v. gmv.
Magneet' (geheeten naar de stad *Magnesia* in Thessalië: *zeilsteen*), m. magneten. (g = g).
Magneet'ijzer (*ijzer, dat magnetisch is*), o. gmv.; —**ijzersteen** (*zwartachtig ijzererts, dat van nature magnetisch is*): (als voorwerpsn.), m. —steenen, (als stofnaam), o. gmv.; zie *Natuurmagneet*; —**kracht** (*aantrekende kracht v. e. magneet*), v. gmv.; —**naald** (*nat. kunstmagneet in den vorm van een in twee spitsen uitlopend stalen staafje, in 't midden voorzien van een agaten dopje, op een spitse punt gemakkelijk draaiende*), v. —en: bij de — laat men de noordpool gewoonlijk de blauwe kleur behouden bij het temperen van het staal, zie *Kompas*; —**steen** (electr. een ijzererts, thans vooral in Zweden en Noorwegen gevonden, 'twelk ijzer aantrekt), o.
Magne'sia (*talkaarde, bitteraarde, een soort van zacht purgeermiddel*), v. gmv. (g = g).
Magne'sium (een element, metaalstof in de *magnesia* aanwezige), o. gmv.: het — is een zilverwit metaal, dat bij verbranding een zeer sterk licht geeft; —**licht** (*bij foto-opnamen in 't duister*), o. gmv. (ee = ee).
Magne'tisch (*de kracht van een magneet hebbende*), bn.: *die stalen priem is —*; ook, door magnetisme veroorzaakt: een —*slaap*.
Magne'tische aantrekking en **afstoot'ing** (electr. *verschijnsel, dat ongelijknamige*

polen elkaar aantrekken en gelijknamige elkaar afstooten), v., (e = ee); — **as** (electr. de richting van de verbindinglijn der polen van een vrij opgehangen kunstmagneet), v.: de — valt nagenoeg samen met de noord-zuidrichting; — **declinatie** (electr. hoek of afwijking door den magnetischen meridiaan gemaakt met het vlak van den geographischen meridiaan der plaats), v.; — **meridiaan** (electr. het verticale vlak, door de magnetische as gebracht), m. — meridianen; — **polen** (de plaatsen eener magneet, waar de aantrekking het sterkst is, zoo ook bij de aarde), v. mv.; — **veld** (electr. de beïnvloede ruimte rondom den kunstmagneet, of om den natuurmagneet), o. gmv.

Magnetiseeren (aan eenig voorwerp aantrekkende kracht mededeelen; ook, in eenig persoon magnetisme opwekken); — **seerder** (mann. persoon, die magnetiseert), m. — s; — **seerster** (vr. pers., idem), v. — s; — **seur** (iem., die het dierlijk magnetisme als genezende kracht aanwendt), m. — s.

Magnetisme (de aantrekkende kracht, waardoor een magneet zich onderscheidt), o. gmv.: dierlijk —, kracht in dieren, b.v. in den sidderaal, en ook in sommige personen aanwezig, welke zij kunnen doen werken op anderen.

Magneeto-electriciteit (electriche stroomingen, welke kunnen opgewekt worden met behulp van een magneet), v. gmv. (g = g).

Magnetologie (de leer van het magnetisme), v. gmv. (g = g).

Magnetometer (electr. magneetstaaf, zóó gesteld als toestel, dat zij dient voor het observeren van kleine veranderingen in de declinatie of afwijking der magneetnaald), m. — s.

Magnificat (lofzang der H. Maagd bij haar bezoek aan haar nicht Elisabeth), o.: zie Lucas I: 46—55; fig. branden en blaken is 't — van den oorlog, zei M. van Rossem (1518—'55), d. i. het schoonste, het mooiste. (g = g).

Magnificentie (pracht, hoogte, heerlijkheid), v. gmv. (g = g).

Magnifiek (Fr. prachtig, luisterrijk, heerlijk), bn.: een — schouwspel; — er, — st. (gn = nj).

Magnolia (boompje met witte tulpvormige bloemen uit N.-Amerika en O.-Azië, sieraad onzer parken), v. — s; de — heet naar den kruidkundige François Magnol te Montpellier, † 1715, (gn = nj); zie Tulpeboom.

Magonia (naaldachtige boom in Brazilië met vergiftige eigenschappen), m. — s. (g = g).

Magot (eig. aap; Chineesch koddig poppetje), m. magots; lees: magoo'.

Magyaar (Hongaar), m. — aren, (y = ie); — **sarsch** (Hongaarsch), bn.: de — e taal is een tak van het Finsch, als zn. o.; — **aren** (oorspronkelijke naam voor de Hongaren), m. mv.

Mahagoniehout (vroegere naam voor mahoniehout), o. gmv.

Maharadsja (eig. groote koning; titel van vorsten in Voor-Indië), m. maharadsja's.

Mahdi (eig. de door Allah geleide; de redder van den Islam, de verlosser, de profeet, die Mohammeds werk zal voltooien, door al de ongelooovigen tot den Islam te brengen of ze uit te roeien), m. mahdi's. (ah = aa).

Mahomedaan (Muzelman), m. — anen; — **aansch**, bn.; — **anisme**, o. gmv.; zie Mohammed, enz.

Mahonieboom (een groote boom in Z.-Amerika, waarvan het mahoniehout komt), m. — en.

Mahoniehout (uit Z.-Amerik. bruinrood meubelhout van den mahonieboom, dat zich sijn laat polijsten), o. gmv.: een tafel van —;

— **en**, bn.: een — kast, — stoelen, een — canapé.

Malden-speech (Eng. eerste redevoering in het Eng. parlement, door een lid of een minister gehouden), v. — en.

Mail (Eng. eig. brievenzak; postdienst tus-

schen Europa en de beide Indiën), v. — s; zie Maal.

Mailbericht (tijding per mail), o. — en;

— **blad** (O.-I. met de mail aangekomen dagblad), o. — bladen; — **boot** (zeeboot met de mail aan boord, pakketboot, postboot), v. — en;

— **brief** (brief, per mail overgezonden), m. — brieven; — **courant** (wekelijksche uitgave v. e. nieuwsblad, bestemd voor de koloniën), v. — en, ook, — **krant**, v. — en; — **dag** (dag, waarop de mail vertrekt), m. — dagen; —

— **editie** (uitgave, in 't bijzonder bestemd voor verzending per mail, b.v. van een krant), v. — s; — **papier** (zeer dun postpapier), o. gmv.; — **reis** (reis per mailboot), v. — reizen; — **trein** (snelrein, die de brieven, per mail aangebracht, verder vervoert), m. — treinen; zie: Landmail en Overlandmail.

Mainteneeren (Fr. in stand houden, handhaven, beschermen, onderhouden), (ai = è).

Maître (burgemeester, in Frankrijk), m. — s.

Maïs (Turksche tarwe, plant uit Z.-Amerika), v. gmv.: de — plant werd door Columbus (1496—1506) naar Spanje overgebracht; de — aar telt van 6—8 rijen met — korrels of — zaden; deze leveren maïzena en griesmeel voor pudding en zijn verder best veevoeder (gevogelte); de stengel levert suiker en brandewijn, de onrijpe kolf groente en de volwassen kolfbladen stof voor papier en matwerk; zie: Milie en Miloe; — **meel**, o. gmv.; — **oogst**, o. gmv.

Maitresse (meesteres, vrouw des huizes; vrouw v. e. onderwijzer, schoolmatres), v. — n.

Maitresse (Fr. minnares), v. — tressen.

Maïzena (fijn maïsmeel voor pudding), v.

Majás (O.-I. orang-oetan), m. majassen.

Majestelt (Fr. majesté: soeverein, titel van een koning(in) of keizer(in)), v. — en; zie: **H. M.**; **HH.** **MM.**; **H. K. M.**; **HH. KK. MM.**

Majestetsbrief (gesch. geschrift tot verleening van godsdienstvrijheid aan de Protestanten in Duitschland: in 1609 door keizer Rudolf II geteekend), m. gmv.; — **schennis** (openbare beleediging van den of de soeverein), v. gmv., zie Lèse majesté. (j = j).

Majestueus (indrukwekkend, verheven, heerlijk, koninklijk), bn.: een — kerkgebouw, een — ze gestalte, een — schouwspel; — zer, — t of meest —; als zn. o.: het — euzé.

Majeur (muz. toonaard, groote tert), v. (j = j).

Majolein (uit marjolein), v.; z. ald. (j = j).

Majolica (lichtroode, zeer fijne fayence uit Majorca), v. gmv.: zeker aldus bewerkt aardewerk; zie Fayence. (j = j).

Majoer (hoofdofficier van den laagsten rang, commandant van een bataljon), m. — s; in de kazerne bij afkorting voor sergeant-majoer.

Majoer-Chinees (Jav. algemeen verantwoordelijk hoofd der Chineezen op een hoofdplaats), m. — Chineezen.

Majoer-ingenieur, m. majoers-ingenieurs.

Majoorsche (O.-I. majoersvrouw), v. — n.

Majör (de grootere, oudere; ook, de meerdere term in e. sluitrede), m. — s; z. Premissen.

- Majoraat'** (het erfrecht van den oudsten zoon in een familie, ook, het erfgoed), o. -aten. (j = j).
- Majordo'mus** (opperhofmeester, huismeier der Merovingers), m. majordomo's. (j = j).
- Majordo'mus, -do'mo** (R.-K. prelaat, die in 't pauselijk paleis de regeling van zaken heeft), m. majoresdomus, -domo's.
- Majoriteit'** (meerderheid b.v. van stemmen; meerderjarigheid), v. gmv. (j = j).
- Majus'kel** (hoofdletter b.v. v. h. oude Gotische schrift), v. -s. (j = j).
- Mak** (tam, niet wild), bn. en bw.: een -paard, - als een lam; er gaan veel -ke schapen in één hok, fig. van menschen, die zich weten te schikken, gaan er veel in een klein vertrek; -ker, -st.
- Mak'ame** (dichtk. een soort van rijm zonder maat, doorvlochten met proza: een dichtvorm van Arabischen oorsprong), v. -n.
- Makart'**, Hans, 1840-'84, te Weenen, beroemd schilder van bloemen en bloemstukken; een -bouquet, ruiker van gedroogde bloemen en grassen.
- Makassaar'**, -saarsch', makas'sarolie, zie Macassaar, enz.
- Makelaar** (timm. staande balk in een kapgebint), m. -s.
- Makelaar** (tusschenpersoon in den handel, door het plaatselijk bestuur aangesteld), m. -s, -aren: de - mag slechts voor anderen koopen en verkoopen, zie Courtage; -dij' (het ambt of het bedrijf van makelaar), v. gmv.; -dij'geld (gesch. het geld voor het bezorgen van een ambt, toen men nog makelaars in ambten had), o. -en.
- Makelaarsloon** (percentsgewijze betaling van een makelaar), o. -loonen; -provisie (-loon), v. gmv.; zie Courtage.
- Makelarij'** (het beroep v. makelaar), v. gmv.
- Makelij'** (maaksel), v. gmv.: hij is van geen betere - dan andere menschen, (v. Eeden); ze is van steviger - dan haar zuster; een schip van Spaansche -, bouw.
- Mak'en** (doen zijn, voortbrengen, bewerken, verrichten), ik heb gemaakt: een woordenboek -, iem. bedroefd -, vuur -, licht -, vrede -, toebereidselen -, zegsw. zich uit de voeten -, heengaan, op den loop gaan; hoe maakt gij het? d. i. hoe is het met den staat uwer gezondheid; de student maakt het goed, slecht, d. i. past goed of slecht op; hij zal het niet lang meer -, de ziekte, het leven loopt op een eind; veel werk van iem. -, het druk met iem. hebben, veel attentie wijden aan iem.; iem. kunnen - en breken, hem ver overtreffen in kracht of in verstand; -er (vervaardiger, schepper), m. -s.
- Mak'i** (halfaap: vosaap op Madagascar), m. -'s.
- Makkabe'ën**, m. mv.; zie Maccabeën.
- Mak'kelijk**, bn. en bw.; zie Gemakkelijk.
- Mak'ker** (kameraad, gezet, maat), m. -s.
- Makreel'** (stekelwinmige zeevisch, in Juli en Augustus op onze kusten), m. makreelen.
- Makrol'** (slecht vrouwspersoon), v. -len.
- Makron'** (ovaalvormig koekje van amandel-deeg), m. -s; ook: macron.
- Maku'ba** (zekere fijne snuifsoort, zoo geheeten naar een district van het eiland Martinique), v.; ook: -tabak.
- Mal** (model, patroon, vorm), m. -len; -letje, o. -s: zegsw. malletje naar - maken, machinaal werken, volkst. mannetje na mannetje maken; ook: lofwerk naar een - maken; zie Schabloon.
- Mal** (zot, kinderachtig, dwaas), bn. en bw.: jongen, doe toch niet zoo -! 't staat zoo -, als iem. niet rooken kan, (C. O.); ben je -, zegsw. iem. voor den - houden, gek, zot; -ler, -st; -heid (dwaasheid), v. -heden; -ligheid (zotte daad), v. -heden.
- Malachtiet'** (ondoorzichtige, gevlamde, smaragdgroene delfstof: kopererts), o. gmv.
- Ma'la fi'de** (Lat. te kwader trouw, met kwade bedoelingen).
- Ma'laga** (zoete Spaansche wijnsoort, zoo geheeten naar de stad Malaga in Spanje), m. gmv.
- Malai'se** (Fr. kwijning, slapte, gedrukte stemming b.v. in den handel, toestand van weinig ondernemingsgeest), v. gmv. (ai = è).
- Mal-à-propos'** (Fr. te onpas, ongelegen), bw.
- Mal-à-propos'**, o. gmv.: een - is een misvatting, ontstaan, doordat men elkaar verkeerd heeft begrepen; zie Malentendu.
- Malairia** (It. moeraskoorts), v. gmv.; de - wordt overgebracht door --muggen; zie Anopheles; --bael (besmettingskiem der malaria), m. --bacillen.
- Malcontent'** (Fr. ontevreden, misnoegd), bn.
- Malcontent'ien** (gesch. misnoegden, die na 1579 aan den koning van Spanje vredesvoorstellen deden), m. en v. mv.
- Mal'der** of **mal'ler** (scheepstimmerman, die mallen maakt), m. -s.
- Mal'der** (18e-eeuwsche korenmaat), o. -s.
- Mal'dictie** (vloek, verwensching), v. -s.
- Male'er** (inboorling van de Grootte en Kleine Soenda-eilanden tot en met West-Flores; met donkerbruine kleur en glad zwart haar), m. -s: de Atchinezee zijn Maleiers.
- Maleisch'**, bn.: de -e taal, d. i. die der Maleiers, als zn. (de taal), o.: het -, dat Italiaansch van het Oosten, (Max H.); de -e Archipel (Insulinde), m.
- Ma'len** (rijnmaken op of in een molen), ik heb gemalen: rogge -, koffie -, zegsw. die het eerst komt, het eerst maalt, de eerstgekome dient op den molen het eerst geholpen; zie Komen.
- Ma'len** (door malen verwijderen, uitmalen), ik maalde, heb gemalen: het water uit een polder -, zie: Tonmolen, Poldermolen, Stoomgemaal, ook: Maaltijd.
- Ma'len** (zeuren, zaniken, lastig vallen), ik maalde, heb gemaald: kind, lig niet zoo te malen! iem. aan het hoofd -.
- Ma'len** (aanhoudend over één punt denken, of spreken), ik maalde, heb gemaald: de vrouw is door het sneuvelen van haar man en haar zoon aan 't - geraakt; wat bracht Otto's geest aan 't -? (Staring).
- Ma'len** (den. van maal, vlek: schilderen, dichtelijk beschrijven), ik heb gemaald: wie kan hier de angsten -? (Staring).
- Malen'geren** (scheepst. luieren, zich ziek houden), ik heb gemalengerd: - komt op een schip voor een matroos niet te pas. (g = g).
- Malentendu'** (Fr. misverstand, verkeerde opvatting, misvatting), o. gmv. (en = an).
- Malheur** (Fr. ongeluk, ongeval), o. -s, -en.
- Mal'ice** (Fr. boosaardigheid; ook, gútigheid), v. gmv.; lees: -lies.
- Malicieux'** (Fr. boosaardig, kwaadwillig, arglistig), bn. en bw.; -cieuzer, -t. (i = ie).
- Mal'lie** (een ringetje van staal-, ijzer- of koperdraad als deeltje v. e. maliënkolder; ook, een

- stiftje van een rijgsnoer), v. maliën, malies.
- Malte** (hamer: houten kolf, ook, maliekolf, kolfhamer), v. maliën, malies.
- Maltebaan** (speelplaats voor het kolfspel), v. -banen; thans eigenaam: de - te Utrecht.
- Maltiën** (in de maliebaan spelen, kolven), ik maliede, ik heb gemalied. vero.
- Maltiënkolder** (kolder of hemd, uit maliën of ringetjes vervaardigd), m. -s, ook, -hemd (-kolder, -pantser), o. -hemden.
- Malteveld** (terrein, waarop het kolfspel gespeeld wordt), o. -velden; zie Maliebaan.
- Malting** (fig. maalstroom van gedachten), v.: zegsw. in de - zijn, d. i. in de war; iem. in de - nemen, voor den zot houden, in 't ootje nemen; in de - komen, in 't gedrang der kwajongens komen; iemand een - maken, d. i. grof en luid toespreken; - hebben aan iem. of iets, om iem. of iets niet geven, zich er niet aan storen.
- Malkaar'** (eig. malk-ader, malk-ander, d. i. de eene man den ander; afbreken: malk-aar), vnv.: zij bedriegen -, d. i. elkander; meest Mekaar'; -au'der (afbreken: malk-ander), vnv.: zij bederven -s werk, elkanders.
- Malkruid** (plantk. bitzenkruid), o. gm. v.
- Mallejan'** (groot voertuig op hooge wielen tot vervoer van boomen, enz.), m. mallejans.
- Mallemo'len** (caroussel), m. -molens.
- Mallemuk'** (dierk. tjsstormvogel), m. -ken.
- Mal'len** (dartel stoeien, gekheid maken, dwaas doen), ik malde, ik heb gemald.
- Mal'lepraat** (zottepraat), m. gm. v.
- Mal'lighoid** (dwaasheid, gekheid), v. gm. v.; ook, (malle, dwaze handeling), v. -heden.
- Malloot'** (dwaas, zot), v. malloten: de overige dansers en danseressen stonden als -loten te kijken, (Potg.); een oude -, die zich met fletsen belachelijk maakte, zich mal aanstellende bejaarde juffrouw. (ll = ll).
- Malto'te** (plantk. steenklover), v. gm. v.
- Mal'trove** (plantk. witte andoren), v. gm. v.
- Mal'sch**, bn. en bw.; malscher, malscht; -vleesch, zacht, week, sappig; een -e regen, mild, wasdom gevend; fig. -e verzen, aangenaam, zoetvloeiend; zegsw. het iemand lang niet - zeggen, d. i. op lang niet zachten toon.
- Mal'ta** (eiland tusschen het eiland Sicilië en de N.-kust van Afrika), o.; - behoorde tot 1798 aan de Maltezer-orde en is sedert 1800 Eng.; zie Johanniter-orde.
- Malte'zer** (bewoner van Malta), m. -s.
- Malte'zer** (van of op Malta), bn.: - vrouwen; gesch. de - orde of - ridders, eig. Ridders van St.-Jan, Johanniter-ridders, zie Johanniter-orde.
- Mal'tentig** (zeer nauwgezet, kleingeestig zindelijk, kinderachtig precies), bn.; -er, -st: -e vrouwen, lastig door te groote zindelijkheid.
- Malthusiant'ime** (leer van Malthus, 1766-1834, over de wanverhouding tusschen het cijfer der geboorten en de bestaansmiddelen), o.; het neo- wil beperking van het aantal geboorten in een gezin.
- Mal'traiteeren** (Fr. mishandelen), (ai = è).
- Mal'tuwe** (kaasjeskruid), v. gm. v.; ook, Mal've.
- Mal've** (kaasjeskruid), v. malven.
- Mal'versat'tie** (Fr. ambtsmisbruik, verdwisting van gelden, ambtsontrouw), v. -s, -tiën.
- Mal'veseren** (zich schuldig maken aan oneerlijkheid, aan ambtsmisbruik), (s = z).
- Mal'vezi'** (Grieksche zoete wijn uit Morea, nl. uit Napoli di Malvasia op de J.-O.-kust van Griekenland, als uitvoerhaven), v. gm. v.
- Malz'-extract** (zeker gezondheidsbier), o. gm. v.
- Mama'** (moeder), v. mama's, mamaatje, o. mamaatjes; bij verkorting: Ma, v. ma's.
- Mama'tring** (zeew. scheepsgoot van leder, van zeildoek, enz.), v. -en, -s.
- Mammeluk'** (eig. Slaaf: een keursoldaat der Egyptische sultans), m. -ken: de -ken maakten zich meester van Egypte in 1251 en benoemden een sultan uit hun midden; in 1517 werd hun rijk door Semlin vernietigd; in 1811 werden zij geheel machteloos gemaakt.
- Mam'moet** (voorwereldlijke olifant), m. -en; -sbeenderen, o. mv.: -sbeenderen zijn gevonden in Siberië en in N.-Amerika.
- Mam'moon** (schat, bezit, goed; ook, geldgod), m.: den - dienen, aan den - offeren, alleen voor het geld leven; zie Matth. 6: 24.
- Mam'mouth**, m. -en, zie Mammoet.
- Mam'zel, mammezel'** (juffer, uit: Made-moiselle), v. -s: en Mama zei 't met Mamzel, (Staring), kinderjuffer, gouvernante. vero.
- Man** (mensch, mannelijk persoon), m. mannen: zegsw. aan den - brengen, iets verkoopen; dat zal zijn - wel vinden, d. i. zijn kooper; hij staat zijn -, d. i. zijn tegenpartij; hij is mans genoeg, sterk genoeg; als de nood aan den - komt, als er groote nood is; ik zal u - en paard noemen, d. i. alles in bijzonderheden of omstandig zeggen, met naam en toenaam noemen; een - een -, een woord een woord, spreekwijs voor: een eerlijk man houdt zijn woord, wij zullen handelen als mannen; de derde - brengt de spraak aan, een derde houdt het gesprek gaande; dat is een gulden per -, d. i. per hoofd; het schip is met - en muis vergaan, d. i. er is niets en geen man gered, zelfs geen muis is ontkomen; een - van het lager onderwijs, onderwijzer; een - van het middelbaar onderwijs, leeraar; -netje (ventje), o. -netjes; gmz., manneke, o. -s.
- Man** (echtgenoot), m. -s of -nen: de dames werden door haar -s afgehaald.
- Man** (soldaat), m.: een leger van 100 duizend -, krijgers; onze mannekes, spreekt. mennekes, soldaatjes, vooral die in O.-Indië.
- Man**, in samenst. lieden of lui (beroep): voer-, veer-, timmer-, krijgs-, staats-, enz., ook -mannen (nieuwere woorden): brandweer-, vak-, geld-, schoolman; evenzoo (geen beroep): leen-, wilde-, Noor-, Oranjeman; zie ook Blindeman en verder: Engelsch-, Geldersch-, Franschman.
- Man'achtig** (manziek, mangel), bn.; -er, -st.
- Manager** (Eng. leider van een wedstrijd, opziener over den stal met renpaarden, enz.), m. -s; in Indië ook: administrateur, verder: bestuurder, chef, theater- of circus-directeur.
- Man'sti** (een soort v. walrus, zeeke), m. -'s.
- Manches'ter** (kantofstuwel uit de Eng. fabrieksstad van dien naam), o. gm. v.
- Manchester-partij** (Eng. eig. de partij van niet-bemoeïing d. i. van laisser-faire door den staat, v. d. vrijhandel in Engeland; de partij der oud-liberalen), v. gm. v.; -school, v., zie -partij: de - leeraar en huldt het beginsel v. d. vrijen handel en bezit in Manchester een afzonderlijk gebouw.
- Manchet'** (handlubbe, losse handboord), v.; -ten, (ch = sj); -knoop, m. -knoopen.
- Man'co** (het te-kort bij koopwaren), o. gm. v.
- Mand** (korf), v. -en: zegsw. door de - vallen,

wat men eerst geloofend heeft, bekennen.
Mandaat' (bevelschrift tot betaling, lastbrief; volmacht, opdracht), o. -daten: een imperatief -, opdracht van de kiezers aan den gekozene, die hij gehouden is te volgen; zie ook: Ruggespraak.

Mandarijn' (staatsambtenaar in China), m. -en: er zijn burgerlijke en militaire -en, in zeven klassen te onderscheiden; de knoop op hun hoofddeksel wijst den graad aan door zijn kleur; -tje (klein geurig sinaas-appeltje, in China wel gebruikt om ze aan Mandarijnen ten geschenke te zenden), o. -s.

Mandataris (gevolmachtigde), m. -sen.

Manda'tor (lastgever, volmachtgever), m. -s.

Mand'au (koppensnelmes der Dajaks), v. -'s.

Mandement' (herderlijke brief, officieel bisschoppelijk schrijven in vermanenden stijl aan de geloovigen over zaken van geloof en zeden), o. -en: het - der bisschoppen van Nederland van 1868 in zake het onderwijs; zie: Zendbrief, Omzendbrief.

Mand'enmaken (het maken van manden), o. gmv.; -maker (vervaardiger v. manden), m. -makers; -winkel, m. -winkels.

Mand'ewagen (open rijtuigje met geolochten bovenstel), m. -wagens; zie Panier.

Mand'ewerk (mandenmakerswerk), o. gmv.

Mand'iën (Mal. baden, door water van boven over het lichaam uit te storten); **mandi-kamer** (badkamer), v. -s; -kuip (badkuip), v. -en.

Mandioe'ca (plantk. wolfsmelkachtige plant), v. gmv. de - is een voedingsmiddel in Midden-Amerika. (cc = kk).

Mand'je (kleine mand, korfje), o. mandjes: zegsw. mijn hond slaapt in een -; ik kruip in mijn -, bed, gmv.

Mand'jeskoop (venter v. manden), m. -en.
Mand'oer' (Java. hoofd, b.v. der politie of der bureaudienaren, ook: opzichter, ploegbaas, hoofd der bedienden in een hotel, inlandsche meesterknecht, enz.), m. mandoers.

Mandolli'ne (kleine luit met een viertal dubbele snaren, kleine gitaar), v. mandolines.

Mandragora (plant in het Z. van Europa, een nachtschade, nl. de alruin), v. gmv. (g = g).

Mandril' (de inlandsche naam van den grooten aap of baviaan van Guinea en Midden-Afrika), m. -s: de afschuwelijke -, hansworst der verzameling, (C. O.)

Mand'vol, v.: een - appels, manden vol visch.

Mane'ge (rijbaan, rijsschool), v. maneges, lees: mane'zje; -paard (schoolpaard, gedresseerd paard), o. -paarden.

Ma'nen (lange nekharen van dieren), v. mv.: de - van een leeuw, de - van een paard.

Ma'nen (met aandrang herinneren aan een schuld, inzonderheid: aanporren tot betaling), ik maande, heb gemaand; **ma'ner** (persoon, die maant), m. maners.

Ma'non, m. mv., bij de Rom., de goede geesten of schimmen der afgestorvenen; zie Laren.

Ma'nenvet (vet uit de manenzijde v. d. hals v. e. paard), o.: het volk meent dat - spoedig wonden heelt.

Ma'neschijn (schijnsel der maan), m. gmv.
Mangaan' (een metaal, hard en glanzig als licht gietijzer), o.; -erts, o.; -ijzer, o. gmv.

Man'gat, **man'negat** (opening als ingang voor een man tot den stoomketel), o. -gaten.

Mangel (werktuig om gewasschen of gedroogd linnengoed glad te maken), m. mangels.

Mangel (verwant met *mank*: gebrek), o.: bij - van, bij ontstentenis, bij gebrek.

Mangel (volksn. voor amandel), v. -en.

Mangelen (gladmaken van linnen, enz.), ik mangelde, heb gemangeld; -geld (loon voor het mangelen, aan de mangelvrouw te betalen), o. gmv.; -goed (te mangelen waschgoed), o. gmv.; -kamer (kamertje in huis, waar de mangel staat), v. -s; -rol (een der twee rollen van den mangel), v. -len; -vrouw (vrouw, die in haar huis voor anderen mangelt), v. -vrouwen.

Mangelen (ontbreken), het heeft gemangeld: het mangelt hem aan moed, aan geld, enz.

Mangelwortel (beetwortel, roode biet), m. -s: de - dient vooral als veevoeder.

Mangeneel' (muurbreker der Middeleeuwen), m. -en: -en werkten met geweld van nabij en beukten bressen in den muur, (Hofd.)

Mang'ga (O.-I. verkoelende, appelachtige vrucht van den boom op Java en elders in Azië en Z.-Amerika), v. -'s; ook: Mang'o.

Mang'ris (O.-I. vrucht met zuurzoet vleesch), v. manggissen, afkorting van Mang'gistan.

Mang'rove (O.-I. wortelboom), v. mangroven; zie Rizophore.

Mauhaft' (dapper), bn. en bw.: -e schutters, (Staring); zie Manhaftig.

Mauhaf'tig (de eigenschappen van een man hebbende, dapper, strijdbaar), bn. en bw.; -er, -st; -heid (moed, dapperheid), v. gmv.

Man'heid (kracht, flinkheid), v. gmv.

Man'heim (Germ. myth. eig. menschen-heim), o.; zie Midgard.

Mania'bel (gemakkelijk te hanteeren; lenig, zacht, soepel; fig. gedwee), bn.

Mani'acus, m. en v. -ci; zie Maniak.

Maniak' (iem., die een manie heeft, of aan een gewoonte verlaafd is, gek is op één punt), m. en v. -s, -ken; zie Manie.

Manichae'ër (aanhanger van de leer van Manes, 276, stichter van zekere godsdienstige Perzisch-christelijke sekte), m. -s. (ae = ee).

Manieu're (eig. handverzorger: persoon, die handen en nagels verzorgt), m. -s; z. Pedicure.

Manie' (zielsziekte: hartstochtelijke ingenomenheid, krankzinnigheid op één punt, overdreven zucht tot iets, verlaafdheid), v. -ën; zie: Klepto-, Mono-, Pyromanie.

Manier' (Fr. manière: wijze van doen, van handelen), v. manieren: zoo zijn onze -en!

zeden; dat is geen - van doen; het is maar bij - van spreken, om het eens te zeggen; die edelman heeft fijne -en, vormen; die jongen heeft geen -en geleerd, nette vormen.

Manifest' (scheepst. tabelsgewijze opgave van al de goederen der lading door de bevrachters), o. manifesten; zie Cargalijst.

Manifest' (openlijke bekendmaking, verklaring van een vorst of regeering over een staats-aangelegenheid; een staatschrijven, ook: verdedigingschrift), o. manifesten.

Manifestant' (betooger; persoon, die meedoet aan een manifestatie), m. en v. -en.

Manifesta'tie (betooging met het doel om zekeren indruk te weeg te brengen nl. instemming of afkeuring publiek te uiten), v. -tiën, -s.

Manifesteeren (openbaren, bekend maken, konddoen, een betooging houden); zich -, zijn tegenwoordigheid doen blijken: bij de spiritisten - zich de opgeroepen geesten (?).

Manil'la (sigaar eener geurigetabaksoort van het Philippijnsche eiland Manilla), v. -'s

- **hennep** (taai vezel van zekeren pisang), m. gmv.; — **sigaar** (sigaar van Manilla-tabak), v. — sigaren; lees: — *nil'la*.
- Manill'e** (tweede matador of troef in het omber- en quadrillespel), v. — s. (ille = ielje).
- Manillees** (bewoner van Manilla), m. — eezen.
- Maniok** (broodwortel, plant in Z.-Amerika), m.; — **meel** (zetmeel uit de knollen van den maniok), o., zie Tapioca.
- Manipula'tie** (betasting, bewerking met de vingers, vingerbeweging), v. — s, — tiën. (t = s).
- Manipula'tor** (seingever v. d. telegraaf), m. — tors, — to'ren.
- Man'nis**, m. manissen; zie Schubbier.
- Man'nis** (O.-I. mild), bn.: hij is — in zijn oordeel.
- Man'nisan** (O.-I. zoetigheid, confituren), v. — s: velerlei — s, zoetigheden; — — *tjahi*, gember.
- Man'ja** (O.-I. zekere sierlijke grassoort), v.
- Mank** (gebrekkelig loopende, kreupel), bn. en bw.: zegsw. hij is —, zij loopt aan beide zijden —; zegsw. aan een euvel — gaan, eenig zedelijk gebrek hebben; deze vergelijking gaat —, is gebrekkelig, deugt niet: — er, — st.
- Mankeeren** (ontbreken, tekortkomen, tekortschieten; zijn betalingen staken, failliet gaan): dat mankeert er aan, hapert; er mankeert een gulden aan de som, het mankeert hem niet aan vlijt, aan geduld; wat mankeert je! *scheelt*.
- Mankeliek** (volkst. voor melancholiek), bn.
- Mankement** (fout, gebrek), o. — en.
- Manke Wil'lem** (volksnaam van de clivia, een kamerbloem), m. — Willems.
- Mank'poot** (platte naam voor iem., die mank is, kreupel), m. en v. — pooten. gmv.
- Man'lief** (lieve man of echtgenoot), m.
- Man'lijk, man'nelijk**, bn. en bw.: een — karakter, het — geslacht, een — leen, een — e ziel; zich — gedragen, — handelen; — er, — st.
- Man'lijkheid**, v.; zie Manheid.
- Man'mensch** (VI. mann. persoon), m. — en.
- Manmoe'dig** (dapper), bn. en bw.: een — besluit, kloekmoedig, manlijk; Pieter stak zijn hand atmede — in den korf, (C. O.)
- Man'na** (Hebr. *mân*, d. i. gave), o. gmv.: Bijb. het — der woestijn, hemelbrood, het voedsel der Israëlieten in de woestijn, dat Jehovah op wonderbare wijze dagelijks uit den hemel dauwde; zie Ex. 16: 15.
- Man'nelijk rijm**, o.; zie Rijm.
- Man'nenhuis** (verpleeghuis voor oude mannen), o. — huizen; — **klooster** (nl. alleen voor mann. kloostertingen), o. — kloosters; — **koor** (koor van zangers), o. — koren; — **kracht**, v. gmv.; — **moed** (manlijke moed), m.; — **stem**, v. — stemmen; — **taal** (krachtige taal), v. gmv.; — **vertrek** (—kamer), o. — vertrekken; — **zaal** (slaapzaal voor mannen in een diaconiehuis), v. — zalen; — **zangvereeniging** (vereeniging van zangers, mannenkoor), v. — en, zie Liedertafel.
- Mannequin** (Fr. teenen mand of toestel, om er een japon op te etaleeren), m. en o. — s, lees: — *kên'*, ook: ornament, dat een mand met bloemen of vruchten voorstelt; ledpop, fig. stroepop; vrouw, op wie in groote modezaken costumes gepast of geëtaaleerd worden.
- Man'netjes**, o. mv. De diernamen, met mannetjes verbonden, worden als samenstellingen aaneengeschreven, als: *mannetjesgans, mannetjesvink*, enz.; — **man** (sterke kerel, flinke man, knap in zijn vak), m. gmv.; — **boon** (kleine, ronde koffieboon van beste kwaliteit), v. — boonen; — **noot** (groot soort van muskaatnoot), v. — noten.
- Mannin'** (Bijb. vrouw, echtgenote), v. — ninnen, zie Gen. 2: 23: En hierom huwde God den man aan zijn —, (Vondel, Lucifer).
- Manoeu'vre** (Fr. handeling, handgreep; besturing v. e. schip, leiding v. krijgsvolk; krijgsoefening op groote schaal), v. — s. (oeu = eu).
- Manoeu'vres**, v. mv.: rare grimassen, intriges, listen, kuipertjen: de schalk maakte allerlei —; wat al —! (oeu = eu).
- Manoeuv'reeren** (bewegingen maken, bijzonder met troepen, schepen, wagons), (oeu = eu).
- Manomet'er** (werktuig tot het meten van de spanning der lucht, ook: tot meting van die van den stoom in ketels, enz.), m. — meters.
- Man'pad** (smal pad, voetpad), o.; in de gesch.: een pad in de buurt van Hillegom, aan den grooten weg van Haarlem naar Leiden, waar Witte van Haemstede in 1304 een afdeeling Vlamingen versloeg; in 1817 herinneringszuil opgericht door den vader van Jacob van Lennep, (1802 — '68).
- Mans**, bn.: hij is — genoeg, sterk, bijdehand.
- Mansar'de** (zolderkamertje aan den voor- of achterkant), v. — n; — **dak** (gebroken dak, volgens de bouwwijze van François Mansard, 1598 — 1666, te Parijs), o. — daken. (s = s).
- Mans'bloed** (plantk. St.-Janskruid), o. gmv.
- Mans'chap** (bemanning), v.: de — van een zeeschip; — **schappen** (soldaten), m. mv.
- Man'schap** (trouw als vazal), v. gmv.: hij deed zijn leenheer hulde en —; — zweren.
- Mans'hemd** (hemd v. e. man), o. — en; — **hoed**, m. — en; — **hoogte** (gewone hoogte v. e. man), v. — n; — **kerel** (manspersoon, flinke man), m. — kerels: ik heb graag een — kerel over den vloer, (C. O.); — **kleed**, o. — eren, — kleeren; — **kleermaker**, m. — s; — **laars**, v. — zen.
- Mans'slag** (doodslag), m. — slagen: onwillige —.
- Mans'leugte** (manshoogte), v. gmv.; — **moe'der** (schoonmoeder der echtgenote), v. — moe'ders; — **naam**, m. — namen; — **persoon** (elke man), m. en o. — personen: wij manspersonen werkten ons halfdood, (C. O.)
- Mans'oor** (plantk. hazelwortel: vergiftig gewas uit de familie der aristolochia), v. en o. gmv.: de — bloeit in Limburg onder hazelaren van April tot Juni.
- Man'tel** (hoofddeel v. e. effect), m. — s: de — bevat naam, nummer, jaartal, enz. der uitgifte; zie: Couponblad en Talon.
- Man'tel** (over-kleedingstuk), m. — s: de — is het symbool van macht, zie Mantelrecht; ook, van beschutting en liefde; fig. onder den — van godsvrucht, d. i. onder den schijn, het voorwendsel; zegsw. iemand den — uitvegen, scherp doorhalen, berispen, een standje maken; iets met den — der liefde bedekken, Bijbel: deze of gene verkeerdheid of zwakheid van een ander niet ruchtbaar maken, maar verbergen; bij overdr. het huisje was omgeven door een — van klimop; — **jas** (overjas met schoudermantel), v. — jassen; — **ju'frouw** (winkelfrouw in de afdeeling mantels van een confectiemagazijn), v. — en.
- Man'telmeeuw** (dierk. groote zeemeeuw, wat kleiner dan de burgemeester, zie ald.), v. — en: de — heeft zeer groote grijszwarte vleugels, wit onderlijf en gelen snavel, zij bezoekt 's winters onze kusten.
- Man'telrecht** (oud recht der vorstinnen uit

de middeleeuwen, om vervolgd onder haar mantel te beschermen), o. gmv.

Mantelstof (goed voor mantels), v. -fen.

Mantelzak (zak i. e. mantel; valies), m. -ken.

Man-te-roer', m. mannen-te-roer; zie Roer-ganger.

Mantiek' (de kunst van waarzeggen), v. gmv.; ook: Man'tia, Man'tica.

Mantilla (Sp. lang afhangende hoofdstuier der Andalusische dames), v. -s. (ill = ielj).

Mantille (Sp. zijden dames-zomermanteltje zonder mouwen), v. -s: de freule droeg een kleine - van zware, witte zijde, (C. O.). (ll = lj).

Manton' (Sp. groote vierkante zijden sjaal met lange franje), m. -s; ook: - de Manilla.

Mantrie (Java. inlandsch opzichter, ondergeschikt aan het hoofd der politie), m. -s: ook kan de - een goede betrekking hebben bij het schrijverspersoneel.

Manusaal' (dagregister of journaal; in de muz. het handklavier of de toetsenrij in tegenstelling van het pedaal of voetklavier), o. manualen.

Manuaal' (handgebaar, -beweging), o. -alen.

Manufacturen (voortbrengselen v. weverij, weefsel van handen- of fabrieksarbeid), v. mv.; - **turier'** (winkelier of koopman in manufacturieren), m. -s; - **turist'** (manufacturier), m. -en; - **tuur'winkel** (winkel voor of met manufacturieren), m. -winkels. (c = k).

Manus (mans- of jongensnaam), m., verkorting van Hermanus, Herman.

Manuscript' (handschrift), o. -en, zie Autograaf; bij een - is meer sprake van den inhoud van 't stuk dan van den lettervorm; zie **M. S.**; lees: ma-nuus-kript'.

Manujsje (persoonsnaam), o.: - van alles, iem., die voor allerlei bezigheden te gebruiken is, zie Factotum.

Man'volk (de mannen), o.: waar blijft het -? **Man'wijf** (sterke, ruwe vrouw), o. -wijven.

Map, mapp'e (omslag van een portefeuille; boeken-, teeken- of brievenstasch), v. mappen.

Mappeson'de (Fr. wereldkaart met de twee halfronden), v. -mondes.

Maquet'te (model in 't klein van een monumentaal gebouw, v. e. complex v. gebouwen, v. e. beeldhouwwerk, v. e. monument, enz.), v. -s. (qu = k).

Maraboe' (oovenaar van Hindostan), m. -s.

Maraboe' (Mohamm. priester-kluizenaar onder de Berbers, die zijn leven aan ontbering, zelfkastijding en godsvereering wijdt), m. -boets; ook, Marabout.

Maraboe'veeren (zijdeachtige witte veeren door den vogel onder den staart gedragen), v. mv.: Freule Constance is jaloersch van uwe maraboes, (C. O.), op den dameshoed.

Maran'ta (plantk. pijnwortel), v. -'s.

Maraskijn' (zekere fijne kersentlikeur), m. gmv.

Maraski'no (maraskijn, fijne likeur), m. gmv.

Maras'me, maras'mus (kwijning, uittering, verval v. h. lichaam door ouderdom), o. gmv.

Ma'rathon, o.: aardr. vlek aan de O.-kust van Attica, bekend door de overwinning der Gr. onder Miltiades op de Perzen, 490 v. C.; - **loop** (sport. verre en snelle loop, als van den bode, die het bericht dier overwinning te Athene kwam brengen), m. -en.

Marau'de, v., zie Marode, enz.

Marave'dis (Sp. muntje, 1½ centime), m. -sen.

Marchand' (koopman, handelsman), m. -s.

Marchandeeren (Fr. handelen; dingen, loven en bieden), (ch = sj).

Marchand'ises (Fr. koopgoederen), v. mv.

Marchand-tailleur' (Fr. kleermaker, die zelf de stoffen levert, dus lakenwinkel houdt), m. marchands-tailleurs. (ch = sj).

Mar'che, bn. vooruit, marsch; b. v. voorwaarts -!

Mar'che (loop, het loopen of marcheeren), v. -s, -n: ook muziekstuk in 2/4 maat: een - spelen; - **funèbre**, treurmarsch (begrafenis); - **nuptiale**, bruidsmarsch.

Marcheeren (Fr. te voet gaan, een tocht te voet doen, in den pas loopen), (ch = sj).

Marche'se (adellijke titel in Italië, markies), m., lees: mark'èze.

Mar'cia (It. marsch), v. -'s; lees: mart'sja.

Marc'o'ni (telegraaf van -): electriche telegraaf zonder geleidraden, in 1897 door Marconi uitgevonden; - **graaf'** (draadlooze telegraaf), v. gmv.; per -: de naam is ontleend aan den uitvinder; - **gram'** (telegram per marconigraaf), o. -men; - **graph'eon** (telegraph'eeren per marconigraaf), (ph = f).

Marconist' (telegrafist bij de draadlooze telegrafie), m. -en.

Ma're, maar (tijding, bericht, bekendmaking, loopend gerucht), v. maren: e. treur - e. blij -.

Ma're (oud woord voor nachtmerrrie), v. -n.

Marechal' (Fr. maarschalk), m. -s. (ch = sj).

Marechaus'se' (militair dienaar v. politie), m. -s. (ch = sj); ook, **Maréchaussée**.

Marechaus'se' (korps bereden politie, oorspronkelijk grensbewakers), v.: het korps werd opgericht 26 October 1814. (ch = sj).

Marem'men (It. moerassige en ongezone kuststreken in 't W. van Italië, eig. landen aan de Mare of de zee), v. mv.

Ma'ren (meren, een schip vastleggen), ik maarde, heb gemaard; zie Meren.

Ma'ren (voortdurend maar zeggen, tegenwerpen maken), enkel in de onbep. wijs: hier valt niet te -; hou op met je -.

Ma'rentak (tak, die de maren of booze geesten volgens het heidensch bijgeloof uit den stal houdt; altijd groene woekerplant), m. -takken: de -takken leven op appel- en pereboomen en populieren, zie: Mare, Vogel-lijm, Misteltak, Mistletoe.

Mar'ga (O.-I. naam van elken familiestam op Sumatra), v. -'s: de - bevat of rekent enkel de afstammelingen in de mannelijke lijn.

Margare'ta (vrouwennaam), v.; zie Griet.

Margariet' (parelglimmer), o. gmv.: het - is parelmoerachtig.

Margariet' (ganzenbloem; madelief), v. -en.

Margari'ne (grondstof der kunstbater, ook: de kunstbater zelve, vetbater), v. gmv.; - **bater** (kunstbater), v. gmv.; - **fabriek**, v. -en.

Mar'ge (Fr. ledige of witte rand langs brieven, drukwerken, enz.), v. marges; lees: marzj.

Marginaal' (op den rand), bn.: -ale aantekeningen, nl. op den kant; zie Margine.

Margina'liën (kantteekeningen), v. (g = g).

Margine (ln): (op den rand), bw. (g = g).

Maria, de H. -: de moeder des Heeren; - **beeld**, o. -en, zie Madonna; - **bond** (R.-K. vereeniging van vrouwen en meisjes tot drankbestrijding), m.; - **dag** (R.-K. feest- of herinneringsdag ter eere van Maria), m.

-dagen, b. v. -boodschap (25 Maart), -geboorte (8 Sept.), -ten-Hemel-opneming (15 Aug.), -lichtmis (2 Febr.); - **kerk**, v. -en, z. Lieve-Vrouwenkerk;

- **lied** (lied ter eere van Maria), o. -eren.

Marian'ne (spotnaam voor Frankrijk), v.: de

huishouding van —, die v. het Fransche volk.
Maria-Theresia-daalder (oude Oostenrijksche munt van 1780, ± f1.25), m. —s; de — is nog gangbaar in N.-O. en O.-Afrika in 't Portugeesch gebied.

Marine (zeemacht, 's lands vloot, het zeewezen van den staat en al, wat daartoe behoort), v. gm.v.: het departement van —, de Engelsche —, de Nederlandsche —; — **blauw** (donkerblauw als het wammes van Janmaat), o.; — **officier**, (zeeofficier), m. —en; — **werf** (scheepswerf, waarop oorlogsschepen gebouwd of hersteld worden), v. —werven.

Marineeren (inzouten of inleggen in azijn met kruiden); haring —.

Marinier (zeesoldaat), m. —s.

Marioletin, **marjolein** (tipbloemige plant), v. gm.v.: de bloem der — is roos- of vleeschkleurig, de — dient als toekruid bij vleesch.

Marionet (Fr. ledepop, hangende aan draden, waarmede men comédie speelt, tooneelpop), v. —ten; iem., die zich tot alles laat gebruiken; — **tenspel** (poppenspel), o. —len.

Maritiem (betreffende het krijgswezen ter zee), bn.: het —e etablissement te Soerabaja; de —e autoriteiten; de —e macht.

Marius, Cajus: gesch. boerenzoon uit Arpinum, 156—86 v. C., consul te Rome en overwinnaar v. d. Cimbreren (101 v. C.) en Teutonen (102 v. C.)

Marjolein, v. gm.v.; zie Marioletin.

Mark, mar'ke (gemeente, oudtijds met onverdeelde gronden, nl. weiden, bosschen, heidevelden, bijv. in Twente), v. marken; — **egronde** (onverdeelde grond eener marke), m. —en.

Mark (gewicht voor edelsteenen, ± 245 Gr.), o. —en; een — is 1200 karaat, elk van ± 1½ Gr.

Mark (grensland), v. —en; de Spaansche —, landstreek tusschen de Pyreneeën en de Ebro; de Brandenburgsche mark; vergelijk Denemarken; ook, grensgewest, zie Markgraaf.

Mark, ook, Rijksmark (muntheid i. h. Duitsche rijk = f0.60 = 100 penningen), v. —en.

Markant (in 't oog vallend, de aandacht trekkend, bijzonder uitkomend), bn.: de —e figuur van dien man, een —e plaats in de geschiedenis innemen, een — citaat.

Markceeren (merken, teekenen, stempelen, aanduiden, aangeven), b.v. mil. den pas —, de voetbeweging maken zonder vooruit te gaan; jagerst. de hond —keert, duidt met snel staartbeweging de nabijheid van wild aan.

Marketen'ter (zoetelaar, koopman in verperschingen voor soldaten), m. —s, vero.; nog in gebruik is: — **tent'ster**, v. —s; — **tent'stersvaatje** (nl. met sterken drank), o. —s.

Markteur (opteekenaar, biljartjongen), m. —s.

Mark'genoot (een der gerechtigden in een marke), m. —genooten.

Mark'graaf (graaf v. e. grensgewest, met bijzondere macht en met een staand legerkorps, om de grens te dekken), m. —graven; — **gravin**, v. —gravinnen; zie Markies.

Markies (Fr. markgraaf, adellijke titel), m: markiezen.

Markiezaat (gebied v. e. markies), o. —zaten: het — Vere, het — Bergen-op-Zoom.

Markiezin (vrouw van een markgraaf), v. markiezinnen, ook adellijke titel.

Mark'je (speelpenning, fiche), o. markjes.

Markt (plein of publieke plaats tot koop en verkoop of ruil), v. markten: de wol—, de vee—, de leder—, de boter—, enz.; een jaar—, een week—, een voorjaars—, enz.;

de kemisspellen staan op de groote —.
Markt (bijeenkomst van kooplieden), v. markten: het is morgen —, de — is haast afge-loopen; zegsw. hij is van alle —en thuis, hij is bijdehand, vlug van begrijpen, doortrapt, geslepen; van een kale of koude markt thuis komen, ergens niet in slagen, met de kous op den kop terugkomen; spreekw. Bij 't scheiden van de — leert men de koopruil kennen, als 't op een afrekenen aankomt, leert men iem. karakter kennen.

Markt (marktprijs), v. gm.v.: onder de — zijn waren verkoopen, te goedkoop; de — bederven, voor veel te lagen prijs verkoopen; e. stijgende —, een dalende —.

Markt (plaats van afzet, débouché), v. markten: Engeland is een — voor ons vee, Oost-Indië is een — voor onze calicots.

Markt'bederver (koopman, die zonder noodzaak de prijzen der goederen vermindert), m. —s; — **bericht** (rubriek in een dagblad: mededeeling van koop- en verkoopprijzen op een markt), o. —en; — **dag** (dag, waarop er markt gehouden wordt), m. —en; — **ou** (de markt bezoeken, vooral om waren te verkoopen), de boerin marktte, heeft gemarkt;

— **ganger** (man, die de markt bezoekt), m. —s; — **gangster** (vrouw, die ter markt gaat), v. —s; — **geld** (kleine geldsom, die voor de staanplaats op de markt van iederen verkooper wordt geheven), o. —en; — **meester** (opzichter der markt, tevens belast met de inning der marktgeden), m. —s; — **plaats**, v. —en; — **plein**, o. —en; — **politie**, v. gm.v.;

— **prijs** (de waarde, waarvoor iets op de markt wordt verkocht en die zich regelt naar vraag en aanbod), m. —prijzen; — **recht** (gewoonterecht), o. —en; — **schip** (schuit, die op de marktdagen vaart), o. —schepen.

Mar'len (scheepst. de zeilen met marling aan de lijken vastmaken), ik heb gemarld.

Mar'lijn, v. —en, zie Marling.

Mar'ling (scheepst. touw, geschikt om iets te binden, sterk driedraadsch touw), v. —en.

Mar'priem (scheepst. houten of metalen omgebogen priem, bij het splijten van touwwerk gebruikt), m. —en, ook: —spijker.

Mar'reep (touw, om de zeilen aan de ra vast te maken), m. —reepen, ook: —touw.

Marm'el (knikker van wit marmel), m. —s.

Marmels'de (fijnggekookt fruit, b.v. kweeën of appels, met suiker verdikt), v. —s of —n.

Marm'elen, zie Marmeren.

Mar'mer (fijnkorrelige kalksteen), o. gm.v.: een vloer van —, volkst.: marbel; — **bal** (Vlaamsch. stuiter, groote knikker), m. —ballen.

Mar'meren (marmmerkleurig verven), ik heb gemarmerd: een houten schoorsteenmantel —.

Mar'meren (van marmmer), bn.: een — zuil.

Mar'mergroeve (plaats, waar men marmmer graaft), v. —groeven; — **meel** (fijngewreven marmmer), o. gm.v.; — **papier** (gemarmerd papier), o. gm.v.; — **sljip** (—meel), o. gm.v.; — **sljipper** (—polijster), m. —s; — **sljiperij** (het polijsten van marmmer; werkplaats v. d. marmmerstijper), v. —en; — **zaag** (zaag zonder tanden, om marmmer te zagen), v. —zagen;

— **zager** (werkman, die marmmer zaagt), m. —s.

Marm'ite (ijzeren of koperen pot om in te koken, vleeschketel), v. —n; ook: Marmiet'.

Marmot (bergrat, knaagdier), v. —motten: de — leeft in het hooggebergte van Savoye en Zwitserland; slapen als een —, die nl. een

- winterslaap doet, d. i. zeer lang; ook: Mormel.
- Marmot'tenhok** (*hok met of voor marmotten*), o. -hokken; -**slaap** (*winterslaap der marmotten*); fig. *zeer lange slaap*), m. gmv.
- Marmot'tevel** (*huid van e. marmot*), o. -len.
- Maro'de** (*strooperij, plundering*), v.: zegsw. *op - zijn of gaan*, gezegd van soldaten, die op den boer uit stelen gaan.
- Marodeeren** (*op marode, op plunderen of stroopen uitgaan, kapend rondzwerfen*).
- Marodeur'** (*achtergebleven soldaat, zwerfer, strooper*), m. -s.
- Marokijn'** (*roodgekleurd bokke- of geiteleder, eig. Marokko-leder*), o. gmv.; zie Corduaan.
- Marokijn'nen** (*overtrokken met marokijnleer*), bn.: *een - kleinoodiën-schrijntje*, (C. O.)
- Maron'**, m. -s; zie Marron.
- Maronie'ten** (*christensekte, wonende aan den Libanon, thans R.-K.*), m. mv.: *het hoofd der - is de patriarch van Antiochië*.
- Maroquinerie** (*Fr. artikelen v. marokijnleer, handel daarin*), v. gmv. (qu = k).
- Marot'** (*zotskap, narrenstok*), v. marotten: spreekw. *Elke zot heeft zijn -*, ieder heeft zijn stokpaardje, speelpop; ook: Marotte.
- Marqueeren**, zie: Markeeren, Markant.
- Marquise** (*Fr. oprolbaar linnen zonnescherm; glazen afdak of overstekdak*), v. -s; lees: markiez'.
- Marren** (*talmen, dralen, aarzelen, tijdverliezen*), ik heb gemard: *waartoe gemard?*
- Marren** (*een schip met een touw aan den wal vastleggen*), ik heb gemard, vero.; thans Meren, soms, Maren.
- Marron'** (W.-I. *destijds in verzet gekomen neger op de Antillen, thans boschneger in Suriname*), m. -s; ook: Maron', Maron'neger.
- Mars**, myth. *god des oorlogs, de schutsgod v. 't Romeinsche rijk; z. Mavors, Gr. Ares*.
- Mars** (*sterrenk. een der buitenplaneten*), m.: - heeft een rooden gloed en doet denken aan bloed, aan oorlog.
- Mars** (*scheepst. mastkorf, houten vloering om den grooten mast of den bezaansmast ter plaatse, waar de hoofdtouwen gehecht worden, op 1/2 der hoogte*), v. -en, zie Kraaiennest.
- Mars** (*rugkorf*), v. marsen: fig. *hij heeft niet veel in zijn -*, hij weet niet veel, heeft niet veel verstand of kennis.
- Marsch** (*Fr. marche: regelmatige beweging, b.v. van troepen; ook, de tocht zelf*), m. marschen; lees: mars.
- Marsch** (*kort muziekstuk, door blaasinstrumenten bij het marcheeren uit te voeren*), m. -en: *een krijgs-, een feest-, een parade-, een dooden-*; lees: mars.
- Marsch** (*mil. commando*), tw.: *Voorwaarts, -*.
- Marsch'bivak** (O.-I. *bivak ter overnachting tusschen twee dagmarschen of tot vertoef voor eenige dagen*), o. -bivakken.
- Marschen** (*aandr. laaggelegen landen aan de Deutsche Noordzeekust*), v. mv.
- Marsch'land** (*broekland, drasland*), o. -en; - is eig. laag, aangespoeld land op het alluvium.
- Marsch'orde** (*marsch-linie, volgorde*), v. gmv.
- Marsch'order** (*schrijftelijke wegwijzer*), v. -orders; -**route** (*-richting*), v. -s; -**tenuue** (*-kleding*), v. -tenuen; -**vaardig** (*gereed om op marsch te gaan*), bn.
- Marsellal'se** (*Fr. gedicht en compositie van den Fr. genie-officier Joseph Rouget de l'Isle te Straatsburg*), v.: de - is ontstaan in het voorjaar van 1792, zij werd het eerst te Parijs gezongen door 1200 Marseillanen, 15 Juli 1792; ze werd het lied der Fransche revolutie; thans nationaal lied (volksymne) van Frankrijk.
- Marsepein'** (*amandelbrood*), v. en o.: *e. letter v. -*; -**en**, bn.: *een -en hart*, v. marsepein.
- Mars'era** (*scheepst. marszeitra, de tweede ra vanonder*), v. -raas.
- Marsillaan'** (*Venetiaansch vaartuig in de Middell. Zee*), v. -anen.
- Mars'kramer** (*venter met een rugkorf*), m. -kramers: *een Chineesche -*, (J. t. B.)
- Mars'zeil** (*zeil, aan de mars'era of marszeitra hangende*), o. -zeilen.
- Marta** (*vrouw. voornaam*), v.; zie Martha.
- Martel'**, Karel -, *de strijdhamer* (± 690-741), gesch. hij versloeg o. m. de Saracenen bij Poitiers in 732.
- Martelaar** (*iem., die om zijn geloof zich marteling of dood getroost*), m. -aars, -aren, zie: Bloedgetuige en Bloeddoop; fig. iemand, die lijdt om zijn gevoelens, richting, enz.: *hij werd de - zijner overtuiging; -ares'* (*vr. martelaar*), v. -sen; -**arij'** (*gemartel*), v.
- Martelaarsboek** (*geschiedenis van martelaren of geloofshelden, meest met platen*), o. -boeken; ook: Martyrologie; de Roomsche, ook de Protestantsche kerk, heeft haar -boeken; -**kroon** (*de toekomstige zegekroon, den martelaar weggelegd*), v. -kronen.
- Marteldood** (*folterdood om den geloove*), m. gmv.: *den - ondergaan; -en* (*folteren*), ik heb gemarteld: *iem. op de pijnbank -*; -**kroon** (*martelaarskroon*), v. -kronen; -**paal**, m. -palen, zie Folterpaal; -**tuig** (*allerlei werktuigen, waarmede men martelt*), o. -tuigen.
- Marter** (*wezelachtig verscheurend dier*), m. -s: de - behoort tot de zoogangers, hun bont is zeer gezocht; zie Bunzing.
- Marter** (*bont van martervel*), o. gmv.
- Marterachtigen**, m. mv.: tot de - behooren de bunzings, de hermelijnen, de otters, de marters, de sabeldieren, de fretten en de wezels; de - zijn de schrik der kleinere zoogdieren en der vogels.
- Martha** (*eigennaam*), v.: *een bedrijvige -*, een zorgvuldige drukke huisbestierster, zie Luc. 10: 40, ook: Mar'ta.
- Martiaal'** (*Fr. krijgshaftig, strijdbaar, moedig*), bn. en bijw.: *een - voorkomen; een - klinkend lied*, b.v. de Marseillaise. (t = s).
- Martia'lis**, Rom. *puntdichter*, 42-102 n. C.: *de Hollandsche -*, Roemer Visscher, 1547-1620, de vader van Tesselscha. (t = ts).
- Martingale** (*stelsel, om zeker te winnen op de roulette of bij eenig spel*), v.: hij beweerde de - gevonden te hebben.]
- Martyrologium** (*martelaarsboek*), v. -iën.
- Marx's'me** (*sociaal-democratie*), o. gmv.: het - is aldus geheeten naar zijn wetenschappelijken grondlegger Karl Marx, geboren te Trier, 1818, gestorven te Londen in 1883. (x = ks).
- Maryland** (*Eng. beste tabaksoort, uit Maryland in N.-Amerika*), v. gmv.
- Mas** (*Jav. hooge titel doch lager dan Radhen*), m.
- Mascot'te** (*Fr. persoon, die geluk brengt, ook, zaak of voorwerp, idem, talisman*), v. -s.
- Mas'ke** (*zekere bloeiwijze*), v. masken: de - van den leeuwenbek.
- Maskeeren** (*bedekken, verbergen, verhullen, aan het oog onttrekken*); zich -, zich vermommen, een masker opzetten.
- Mas'ker** (*momaangezicht*), o. -s: fig. *het -*

afdoen, afwerpen, ophouden met veinzen, zijn ware gezindheid laten blijken; *onder het - van vriendschap*, schijn, voorkomen; ook, gemaskerde: *de zaal was vol -s*.

Mask'er, o. -s; zie: Scherm-, Schiet- of Slachtmasker.

Mask'er, het ijzeren -: de gesch. gewaagt van den *man met -*, opgesloten in de Bastille, z. ald., de staatsgevangenis te Parijs.

Mask'er (dierk. *pop, larve v. een insect*), o. -s. **Maskera'de** (*verkleeding op carnaval, gemaskerd feest, studentenfeest*), v. -s; -**feest**, o. -en; -**pak**, o. -pakken.

Mask'eren (*vermommen*), ik heb gemaskerd. **Maskuliet'**, **mazuliet'** (*zekere Indische sloep*), v. -lieten.

Mass'a (Fr. *een groot aantal; een groote menigte, hoop of stapel, som; totaal bedrag*), v. massa's, b.v. *een - volk, een steen -*.

Mass'a (*in negertaal: meester*), m. massa's.

Massaal' (*in massa, door de massa*), bn.: *het - goederenvervoer heeft plaats van uit dat nieuwe goederen-station*; fig. *een - effect*.

Massacreeren (*neersabelen, neerhouwen, vermoorden*); fig. *verknoeien, verbroddelen*, b.v. *een mooie symphonie*).

Massa'ge (*heelk. bewerking der spieren*), v. gm.v.: *de - bestaat in effleurage, zacht strijken; pétrissage, kneding; tapotage, klopping*; ook in: - *à friction*, wrijving; (g = z); **masseeren** (*spierkneden, d. i. het knijpen en wrijven en kneden van zieke, stijve, rheumatische lichaamsdeelen*); **masseur'** (*iemand, die masseert*), {m. -s; vr. **massen'se**, -s.

Massief' (*vast, niet-hol, dicht*), bn.: *een - sieve gouden ring, d. i. een ring, die niet hol is, maar uit een dichte massa bestaat*; ook: zuiver, onvermengd v. edel metaal; *massiever*, -st.

Massool', **masool'** (O.-I. *een aromatische boombast, in O.-Indië veel gebruikt als geneesmiddel*), v. gm.v.: *uit - wordt ook een verfstof voor het kleuren van lijnwaad bereid*; -**boom** (O.-I. *boom op Nieuw-Guinea*), m. -en.

Mast (*paal; lang, rûtrond, opgaand hout, geplaatst op schepen, en waaraan de raas hangen*), m. masten: *een schip heeft één, twee of drie -en: groote -, fokke-, bezaans-*, zie ald., met één -: *buis, botter, pink, schokker, tjalk, enz.*; met twee -en: *brik, schoener, brigantijn, enz.*, met drie -en: *linieschip, fregat, korvet*, ook groote koopvaardij-schepen; zegsw. *er dienen geen twee groote -en op één schip*, er moet maar één man zijn, die gebiedt; *gij moet maar zien, hoe gij den - verkrijgt*, hoe gij de zaak klaarspeelt; *den bezem i. d. - voeren*, z. Bezem.

Mast (*den of pijnboom*), m. masten.

Mast (*spijs, voeder, b.v. voor varkens*), m. gm.v.

Mast'boom (*denneboom*), m. -boomen; -**bosch** (*bosch van mastboomen*), o. -boschen: *het - te Ginneken bij Breda*.

Masteluin', m. en o.; -**brood** (*brood, gebakken uit half tarwe en half rogge*), o. -en; -**lunen**, bn.: *een - broodje*.

Mas'ten (*van masten voorzien*), ik mastte, heb gemast: *een schip -*.

Mas'tenmaker (*maker van scheepsmasten*), m. -s; -**makerij'** (*werkplaats van den mastenmaker*), v. -en.

Mastiek' (*stapsel bij 't voegen van muren en 't herstellen van steenwerk*), v. gm.v.

Mast'ik (*wetrikende hars uit den stam van den -boom, vooral op Ceilon*), m. gm.v.

Mast'klimmen (*het klimmen in een vierden mast, met prijzen in den top: volksvermaak*), o. gm.v.; zie *Cocagnemast*.

Mast'korf (*scheepst. kraaiemest*), m. -ven. **Mastodon'** (*voorwereldlijke olifant met vier slagstanden*), m. -donten: *de - was een reus onder de viervoeters, 6 M. lang en 4 M. hoog*.

Mat (*oud Spaansch zilverstuk ter waarde van 8 Sp. realen, d. i. ± f 2.50*), m. matten: *de zilvervloot had veel Spaansche matten*.

Mat (*vloerbelegging; b.v. van touw, kokos, enz.*), v. matten: zie *Gang-*, *Vloer-*, *Touwmat*; *rietmatten*, tot dekking tegen de nachtvorsten in 't voorjaar; zie ook *Stoelmat*, *Vijgenmat*, en verder: *Bakermat*; zegsw. *naar zijn -je gaan*, naar bed; *in de - zijn*, niet lekker zijn, onwel; *z'n matten oprollen*, heengaan, verhuizen.

Mat (*kampplaats*), v. matten, zie *Hanenmat*; ook o.: zegsw. *iem. op 't - komen*, hem overvallen, betrappen.

Mat (*zekere landmaat, een uitgestrektheid gronds*), o. matten; zie *Dagmat*.

Mat (*afgemat, krachteloos, uitgeput*), bn.: *ik ben moede en - gegaan*, (Bild.); *hij was - van leden*; handel: *slap, stil, niet levendig*; fig. *een -te kogel*, die niet doordringt.

Mat (*schaakspel. vastgezet*), bn. en bw.: *de koning is -*, het spel is verloren; *iem. - zetten*, dat hij niet meer kan schuiven; zie *Schaakmat*.

Mat (*dof, niet gepolijst, glansloos*), bn.; matter, het meest -: - *goud; zilver - maken; met -te ooggen*, zonder glans; -**heid**, v.: *de - van iem. blik*, dofheid; verg. *Matglas*.

Matador' (*eig. doodstager, nl. van den stier*), m. -s, -do's: *de naam - wordt in Spanje niet gebezigd, wel Espada*.

Matador' (*hooge troef in 't omber- of quadrillespel*), m. matadors.

Matador' (*man van rang, invloed, vermogen, aanzien; een meester in eenig vak*), m. -s.

Mataglap (Mal. *eig. met verdonkerd oog, fig. een oog van moordrazernij rood ziende*), bn.

Ma'ta sam'pl (O.-I. *spiegelei*), v. -'s.

Match (Eng. sport. *wedstrijd*), v. -es.

Ma'te (*maat*), v., b.v. *in hooge -*; *hij heeft een groote - van zelfvertrouwen, hoeveelheid*; *in die -*, zoo zeer; *in welke -*, hoezeer?

Ma'teloos (*zonder maat; fig. zeer groot, onmetelijk*), bn. en bw.: - *geweld, -looze verontwaardiging, -looze ellende, -looze weelde, een -looze overdrijving*; - *dankbaar*.

Matelot' (*rond, strooien matrozenhoedje, dracht van kinderen, dames en heeren*), m. matelots; lees: *mateloo'*.

Ma'ten en Gewich'ten, het stelsel van - (*het algemeen gebruikte tiendeelige stelsel met den M. als grondslag*), o. gm.v.: *er zijn lengtematen, vlaktematen, ruimtematen, inhoudsmaten en gewichten*; van de eerste is de Meter de eenheid, van de tweede de Are, van de derde de Stère, van de vierde de Liter en van de vijfde het Gram; van al deze eenheden zijn veelvouden en onderdeelen.

Ma'ter (*moeder-overste in een klooster*), v. -s. **Mater dolorosa** (*eig. de bedroefde Moeder*); ook: *afbeelding op doek of in steen van Maria onder het kruis als de Moeder der smarten*), v. -'s.

Materiaal' (*grondstof, bouwstof*), o. -alen.

Materia'len (*bouwstoffen van eer. huis*), o. mv. (te = tee).

Materialis'me (*leer, dat de'stof of de materie*

- het begin en het einde is van alle dingen, dat geen ziel of geest bestaat, stofleer), o. gmv.: het — loochent God en het bovennatuurlijke.
- Materialist'** (iem. die de leer van het materialisme is toegedaan), m. —en; —**listisch** (betrekking hebbende op, eigen zijnde aan het materialisme), bn.: —e beschouwingen.
- Materie** (grondstof, stof; ook, onderwerp; geneesk. etter eener wonde), v. —riën, —ries.
- Materieel'** (lichamelijk, stoffelijk, ook: wezenlijk, zakelijk), bn.: de —e voor- of nadeelen van den oorlog; —e schade, de —e bloei eener onderneming; er was —e welvaart; —eeler, —st.
- Materieel'** (al, wat noodig is tot uitoefening van ambt of bedrijf; bewerkt materiaal), o. gmv., b.v. spoorweg—; ook: legerbehoefden, wapens, munitie, enz.
- Matgeel** (fletsgeel), bn.: een Maleier, niet bruin, maar — in het gezicht.
- Matglas** (mat- of dofgestepen glas; doorschijnend maar ondoorzichtig glas), o. gmv.: als voorwerpsnaam, o. —glazen.
- Matglazen** (van matglas), bn.: een —ruit.
- Mathematica** (wiskunde), v.; ook, Mathesis.
- Mathematisch** (wiskunstenaar), m. —tici.
- Mathematisch** (wiskunde; fig. onomstootelijk waar), bn.: een —bewijs, zeker, stellig.
- Mathesis** (wiskunde), v. gmv.; lees: matee'zis.
- Mathilde** (meisjes- en vrouwennaam), v.
- Mat'hoen** (dierk. vogel, ook, pluvier genaamd), o. —hoenders, —hoenderen.
- Mat'ig** (middelmatig, niet zeer groot, een redelijke maat niet te boven gaande), bn. en bw.: een —inkomen, een —vermogen, een —e eisch; ook, sober, eenvoudig; —zijn in etenen drinken, —leven; —er, —st; —held (het matig-zijn), v. gmv.: —verlengt het leven. —**mat'ig** (achtervoegsel = overeenkomstig met), b.v. plicht—, doel—, kunst—, recht—, regel—, zie telkens aldaar.
- Mat'igen** (binnen de maat, binnen zekere perken houden), ik —de, heb gematigd: zijn toorn —, zijn eischen —; zie ook: Gematigd; zich —, zich inhouden, bedwingen.
- Mat'ighedsbond** (vereeniging tot drankbestrijding), m. —bonden; ook: —**genootschap** (vereeniging van personen, die een onmatig gebruik van sterken drank trachten tegen te gaan), o. —schappen.
- Matinee'** (morgentijd, voormiddag), v. —'s.
- Matinee'** (Fr. muziek- of tooneeluitvoering in den morgen, d. i. om 12 uur), v. —'s.
- Matineus'** (Fr. vroegtijdig uit het bed), bn.: fig. de zon is in den winter niet —, (C. O.)
- Matjesvijgen** (vijgen, i. e. matje verpakt), v.
- Matras'** (Fr. matelas: beddezak, onderbed), v. —sen: een — van stroo, zeegras, paardenhaar, enz.; een spring—, zie ald.; —**senmaker** (werkman, die matrassen maakt), m. —makers.
- Matres'** (Fr. matresse: vrouw v. d. meester, ook: hoofd e. kleinkinderschool of bewaarschool, eener avond-brei- of naaischool), v. —sen; —**seschool** (kleinkinderschool), v. —scholen.
- Matrarchaat'** (O.-I. tegenstelling van het patriarchaat: gezinsverband en erfrecht in de vrouwelijke linie), o. gmv.: het — erkent de moeder als hoofd v. h. gezin, het heerscht o. a. nog op Boni (Celebes), ook in Midden-Sumatra: bij de Boschnegers wordt het stamhoofd opgevolgd door een zusterskind.
- Matrijs'** (Fr. matrice: holle gietvorm voor drukletters, stempels en muntstukken; moertje v. e. schroef), v. matrijzen; zie Pat'rijs.
- Matrimoniaal'** (tot het huwelijk behoorende), bn.: —ale plichten.
- Matrimoniuum** (het huwelijksleven), o. gmv.
- Matro'ne** (deftige, bedaaide dame), v. —s, —n.
- Matroos'** (Fr. matelot: janmaat, zeeman van den laagsten rang), m. matrozen: licht—, beginnend matroos; vol—, ervaren matroos.
- Matrozenbroek** (pekbroek, wijde broek), v. —en; —**dracht** (kledij v. e. matroos), v. gmv.; —**herberg** (kroeg, waar veel matrozen samenkomen), v. —en; —**hood** (stroo- hood met afhangende linten), m. —en; —**kist** (kleerenkist v. matrozen), v. —en; —**kleding** (—kledij, —dracht), v. gmv.; —**kroeg** (herberg), v. —en; —**lied** (lied, zooals matrozen zingen), o. —eren; —**pakje** (jongenspakje in den trant der matrozendracht), o. —s; —**pluige** (allerlei —kleeren), v. gmv.
- Mats** (kolf, knots, ook, slag), v. matsen.
- Matschudding** (vuiligheid uit koren, rijst, enz.; veegsel, afval), v. gmv.
- Matsen** (doodslaan met een knots), ik matste, heb gematst; —**hamer** (strijdhamer), m. —s.
- Matteeren** (het goud mat of dof maken).
- Mattekeesje** (drankfleschje, omvluchten met een matje), o. —keesjes.
- Mat'ten** (Zwitserse bergweiden), v. mv.
- Mat'ten** (van een mat voorzien), ik matte, heb —mat: hier mat men stoelen, zie Stoelmat.
- Mat'ten** (mat maken, afmatten), ik heb gemat.
- Mat'tenbies** (stoelenbies), v. —biezen.
- Mat'tenmaker** (iem., die stoelen mat), m. —s; —**maakster**, v. —sters, ook wel: —vlechtster, —s; —**vlechter** (mattenmaker), m. —s.
- Matthias, Matthijs'** (jongens-, mannen-naam), m.; ook: Mathias, Mathijs'.
- Maturiteit'** (rijpheid, volwassenheid), v. gmv.
- Mauritanie'**, o. aardr. Romeinsche naam van wat nu Marokko heet.
- Mauritia-palm** (de prachtigste, grootste en nuttigste palm van Z.-Amerika), m. —palmen.
- Mausoleum** (praalgraf, grafpalet, dat Artemisia deed oprichten voor koning Mausolos, haar gemaal [377—353 v. C.] te Halicarnassus [Z.-W. Klein-Azië], o.: dit meesterstuk van weelderige bouwkunst werd beschouwd als een der zeven wereldwonderen; fig. monumentale graftombe; mv. mausolea. (au = oo).
- Mauvais sujet'** (Fr. losbol, lichtmis, door-draaier, pierewaaijer), m. —s: Rudolf van Brammen, die toch een — was, (C. O.)
- Mau'wen**, de poes heeft gemauwd; zie ook: Miaauwen, Miauwen.
- Ma'vors**, myth. oorlogsgod; zie Mars.
- Max** (jongens- en mannennaam), m. (x = ks), verkorting van Maximiliaan.
- Max Havelaar**, m.: — of de koffiveilingen der Nederlandsche Handelsmaatschappij is de titel van het beroemdste werk van Multatuli (D. Dekker, 1829—'87).
- Max Havelaar-fonds**, o.: het — heeft zijn zetel te 's-Gravenhage; doel: bevordering van de stoffelijke en geestelijke verheffing der Inlanders in Ned.-Indië.
- Maximaal'** (grootst mogelijk), bn.: de —ale arbeidsdag; het — bedrag v. onkosten. (x = ks).
- Max'ime** (Fr. grondstelling, richtsnoer, grondregel, algemeene stelregel), v. —n. (x = ks).
- Max'imgeweer** (snelvuurgeweer), o. —geweren; thans, Mitrailleur of Machinegeweer; aldus genoemd naar den uitvinder Hiram Maxim, een Amerik. ingenieur, geb. 1840.
- Maximiliaan'** (jongens- en mannennaam), m.

Maximum (hoogste waarde of stand eener zaak; het grootste, het hoogste, het meeste), o.: een salaris tot een — van f 1000 per jaar; het — der punten bij een examen; het — van straf; een — van loon, van snelheid; een — prijs; mv. soms: maxima; zie Minimum.

Maximum-thermometer (thermometer, die, door het blijven-staan van een „index“, de hoogste temperatuur aanwijst, welke in zekere tijdruimte geheerscht heeft), m. — s: een voorbeeld van een — is een koortsthermometer.

Mayonnaise (saus van eieren, olie en azijn), v. gmv.: een — saus. (y = j).

Mayor (Eng. burgemeester van een der Engelsche Schotsche of Iersche steden), m. — s; zie Lordmayor. (y = i).

Mazagan (Fr. glas koffle, met warm water en suiker, geheeten naar de Arab. stad van dien naam op de kust van Marokko), m. — s.

Mazelen (afleid. van maas, vlek; roode vlekjes op de huid, een kinderziekte), v. mv.

Mazelen (aan de mazelen lijden), het kind mazelde, heeft gemazeld.

Ma'zen (breiwerk herstellen door met de naald zoo nauwkeurig mogelijk den breistek na te bootsen), ik maasde, heb gemaasd: kousen —.

Mazuliet, v. — en; zie Maskuliet.

Mazurka (Poolsche dans in $\frac{3}{4}$ of $\frac{3}{8}$ maat), v. — s: er is ook een Polka —, in $\frac{2}{4}$ maat.

Me'a culpa (Lat. door mijne schuld, ik beken schuld).

Meander (versieringslijn; lijn, slingerende als de vermaarde stroom van dezen naam in Klein-Azië, slingerlijn), m. — s; ook Maeander.

Meandrisch (kronkelend, slangvormig), bn.

Mecanicien (Fr. mechanicus), m. — s.

Mee'nas, m. -naten; zie Maeenas. (ce = cee).

Mechanica (werktuigkunde, leer van de wetten van evenwicht en beweging), v. gmv.: men verdeelt de — in statica en dynamica.

Mechanicus (werktuigkundige), m. — nici.

Mechaniek (samenstel van deelen en onderdeelen, waardoor iets in werking wordt gebracht; raderwerk, enz., dat beweging doet ontstaan), v. en o.; lees: mekaniëk'.

Mechanisch (werktuigkundig, kunstmatig, werktuiglijk), bn. en bw.

Mechanisme (inwendige samenstelling van een werktuig, mechaniek), o. gmv.

Medaille (gedenkenning, eerepenning), v. — s, lees: meedat'je; — list' (kenner of liefhebber van gedenkenningen), m. — listen.

Medaillon (lijst, meestal ovaal, om er portretten, naamcijfers, enz. in te plaatsen; sieraad, dat om den hals of aan een horlogeketting kan worden gedragen), o. — s. (ll = lj).

Mede, mee (drank, door gisting bereid uit honig), v. gmv.

Mede, mee (meekrap, een versplant), v. gmv.

Mede, mee, bw.: komt voor als eerste lid van scheidbaar samengestelde w.w., b.v. medearbeiden, d. i. in vereeniging met anderen; al deze w.w., zie bij de titelwoorden, waarvan het eerste lid bet. een samengaan met anderen, een samendoen, een bijeendoen, worden in de toek. tijden en in de voltooid deelv. niet gesplitst, aldus: Ik zal medearbeiden, ik heb medegearbeid, enz.

Medea, myth. dochter van den koning van Colchis, die Jason hielp het Gulden Vlies bemachtigen, later zijn vrouw: vreeselijke tooverkol; fig. schoone doch wreede vrouw.

Medeafgevaardigde (die met anderen afge-

vaardigd is), m. en v. — n; — **arbeider** (helper), m. — s; — **brengen** (met zich brengen of voeren, fig. veroorzaken), ik bracht —, heb —gebracht; een vriend —, een geschenk —, de hooge jaren brengen dat gebrek mede; — **broeder** (ambtgenoot, deelgenoot, evenmensch), m. — s; — **burger**, m. — s; — **burgeres**, v. — sen; — **christen** (broeder in Christus), m. — en; — **dader** (iem., die deelname heeft in een misdrijf), m. — s; — **daderschap** (het meewerken of meedoen in 't plegen van een misdaad), o. gmv.; — **deelen** (aan anderen geven, doen weten), ik deelde —, heb —gedeeld, ook: Meedeelen; — **deeling** (kennisgeving, bericht), v. — en; — **deelzaam** (genetigd tot geven, ook, spraakzaam), bn.; — **dingen** (wedtjveren), ik dong —, heb —gedongen, ook: Meedingen; — **ding** (concurrent), m. — s; — **dingster**, v. — s; — **dinging** (concurrentie), v. gmv.; — **doen** (van de partij zijn, deelnemen aan iets), ik deed —, heb —gedaan, meestal Meedoen; **Mededoogen** (medelijden), o. gmv.; — **doogenloos**, bn., zie Meedoogenloos; — **doogend**, bn., zie Meedoogend; — **éigenaar** (mede-bezitter), m. — aars, — aren; — **éigenares**, v. — sen; — **érfgenaam** (deelhebber aan een erfenis), m. en v. — namen; — **gaand**, bn., meestal Mee'gaand; — **genoot** (deelgenoot), m. — en, v. — genooten; — **gevoel**, ook, Mee'gevoel (medelijden), o. gmv. w. i. g.; — **helper** (iem., die medehelpt), m. — s; — **ingezetene** (medeburger), m. — n; — **klinker** (spraak. letter, dof geruisch vóór of na een klinker), m. — s, zie Consonant; — **leeraar** (leeraar-ambtgenoot), m. — aren; — **lezer** (die met een ander b.v. een krant leest), m. — s; — **lid** (met anderen, lid eener vereeniging of van een genootschap), o. — leden; — **lijden** (deernis hebben), ik leed —, heb —geleden; — **lijden** (gevoel van deernis), o. gmv.: — met iemand hebben, een vernederend —; — **lijdend** (medelijden toonende), bn. en bw.: een — hart, iem. — aanzien; — **lijdenswaardig** (medelijden verdienende), bn.; — er, — st; ook, meer en meest —; — **looper** (persoon, die met anderen meeloopt, fig. iem. zonder eigen wil), m. — s; — **looper** (buitenkansje), m. — s, zie Mee'looper; — **mensch** (evenmensch), m. — menschen.

Meden (de naam van een volk uit de oudheid, in Midden-Azië), m. mv.: zegsw. het is geen wet van — en Perzen, d. i. een eeuwige wet, waarvan nl. nooit mag worden afgeweken: Esther 8:8 en Daniël 6:9.

Medenemen (met zich voeren), ik nam —, heb —genomen: een plaid —, te weinig geld —, ook, iem. —, hem ergens brengen.

Medepenning, m. — en; zie Mee'penning.

Medeplich'tig (met anderen schuldig), bn.; — e (medepleger), m. en v. — n; — **heid** (het medehelpen aan een misdaad, door b.v. op den uitkijk te staan), v. gmv.

Mederedacteur (tweede redacteur), m. — s; — **reeder** (iem., die met een ander reeder is van een schip), m. — s; — **regent** (—bestuurder), m. — en; — **regentes** (—bestuurster), v. — sen; — **schepsel** (een schepsel in betrekking tot andere schepselen), o. — en: ik wenschte mijn — en te zien... in aardige groepen door elkander geschikt, (C. O.), nl. de dieren; — **sloopen** (met zich sleepen), ik sleepte —, heb medegesleept; ook: Mee'slee-

pen; -**stander** (helper, partijgenoot, medeijveraar), m. -s, zie Aanhangster; -**strijder** (wapenbroeder), m. -s.

Medetroonen (meelokken of meevoeren door mooie praatjes), ik troonde -, heb -getroond, zie: Meetroonen en Troonen; -**vallen** (eig. tegelijk met iets anders vallen, fig. beter afloopen dan verwacht werd), dat viel mede, is -gevallen, ook: Meevallen; -**valler** (onverwacht voordeeltje), m. -s, zie Meevaller; -**voeren** (wegvoeren), men voerde -, heeft medegevoerd: de Midianietische kooplieden voerden den armen Jozef -, ook: Meevoeren; -**werken** (werken met een ander, een ander helpen, fig. samenwerken), ik heb -gewerkt; -**werker** (medehelper, collaborateur), m. -s; -**werking** (het medewerken, de hulp), v. gmv., ook: Meewerken, Meewerker, Meewerking; -**weten** (voorkennis), o. gmv.: dit is met of buiten mijn -geschied.

Medezeggenschap (het recht van mede te spreken, te regelen, te kiezen), o.: de vrouw eischt - in de wetgeving.

Mediaan (middelgroot papierformaat), o.

Mediaat (middellijk, niet-rechtstreeks), bw.

Mediaeval (middeleeuwsch), bn.; **mediaevist** (schrijver uit de middeleeuwen), m. en v. -en. (ae = ee).

Mediamiek (door middel v. een medium), bn.: -e verschijnselen.

Mediateur (bemiddelaar, scheidsman), m. -s.

Medicament (geneesmiddel, artsentij), o. -en.

Medicijn (geneesmiddel), v. -en: zijn zoon studeert in d. -en, nl. voor dokter; -**fleschje**, o. -s; -**kistje**, o. -s; -**meester** (geneesheer), m. -s.

Medicinaal (geneeskundig, -krachtig), bn.; ook: tot de artsenijs behoorend. (e = ee).

Medicinaal gewicht (voormalig apothekersgewicht), o. -en: het medicinaal pond was 375 G., het - pond had 12 ons, elk ons 8 drachmen, elk drachme 3 scrupel, elk scrupel 20 grein; een grein was dus 0.065 gram.

Medicineeren (geneesmiddelen gebruiken; ook, als medicus werkzaam zijn).

Medicus (geneesheer, dokter), m. medici.

Medina (eig. de stad van den profeet Mohammed), o.: het was naar -, dat Moh. in 622 n. C. uit Mekka vluchtte; zie Hedsjra.

Medio (het midden): - Mei; zegsw. Lat. virtus in -, de deugd in het midden. (e = ee).

Medioeriteit (middelmaticheid), v. -en.

Medisch (geneeskundig, tot de geneeskunde behoorend), bn.: de -e wetenschappen, een - advies, een - student, de -e faculteit, het - toezicht, het - onderzoek, -e hulp. (e = ee).

Meditatie (godsdiensstige overpeinzing, bespiegeling, een vorm van inwendig gebed, v. -s, -tiën. (tie = sie).

Meditatie (openbare beschouwing van 's Heeren lijdën in de vasten, lijdenspreek; z. g. n. vasten-meditatie), v. -s, -tiën. (tie = sie).

Meditceeren (overdenken, overwegen, b.v. het lijdën des Heeren). (e = ee).

Medium (eig. middel: tusschenpersoon bij het spiritisme, op wien de hypnotiseur zijn kracht aanwendt), o. -s, media. (e = ee).

Medoc (Fr. bekende Fransche wijn, roode Bordeaux-wijn), m. gmv.; lees: meedok'.

Med'schid (moskee van kleinen omvang), v. medschids; ook, Medsjid; zie ook Mesigit.

Med'sjidië (Turksche zilvermunt, ± f 2,25;

vroeger ook, in goud en dan 100 piaster = ± f 11.00, ook, Turksch pond of Juslik genoemd; ook schrijft men: Medjidie; verder *Turksche riddersorde, 1852*), v. -s.

Medusa (zeekwal, zeenetel), v. -'s. (e = ee).

Medusa, v. myth. een der drie Gorgonen; -**hoofd**, o., of -**kop** (myth. afsgrijstijk, schrikaanjagend hoofd, zie Perseus), m.: het hoofd van mijn kleermaker, dat reeds vele nachten mij als een -kop tegengrijnsde, (Koetsveld). (s = z).

Mee (meekrap), v. gmv.

Mee'doen (samendoen, medewerken, van de partij zijn), ik deed -, heb -gedaan: wie doet er met ons -? speelt mee.

Meedoo'gend (medelijdend), bn.; -er, -st.

Meedoo'genloos (zonder medelijden, ongevoelig), bn.; -loozter, -loost.

Mee'gaand (inschikkelijk, toegevend), bn.; -er, -st; -**gaand'heid**, v. gmv.

Mee'krap (plant), v. gmv.: uit den wortel der - kan een fraaie, roode verfstof getrokken worden; -**plant**, v. -en; -**teelt** (het telen van meekrap), v. gmv.; -**wortel** (stofnaam), v. gmv.; zie: Mede, Mee en Krap.

Meel (verwant met malen: zetmeelpoeder), o. gmv.: tarwe-, rogge-, enz.; er is ook - van boonen, erwten, enz.; in - vindt men vooral zetmeel en eiwitstof; -**achtig** (lijkende op meel), bn.: een -achtig poeder; -**appeltje** (juipje, het roode vruchtje van den meidoorn), o. -s; -**dauw** (op meel gelijkende stof of schimmel op rozebladen, zekere zwamplant), m. gmv.; -**draad** (orgaan tot vorming van het stuifmeel in bloemen), m. -draden: een - bestaat uit e. helm draad en e. helmknop; -**fabriek** (inrichting met stoomvermogen, waarin graan tot meel gemalen wordt), v. -en; -**handelaar** (iem., die in meel handelt), m. -s; -**kost** (spijze, met meel bereid, als: pap, brij), m. gmv.; -**molen** (molen, 't zij water-, wind- of stoommolen, die graan tot meel maalt), m. -s.

Mee'looper (buitenkansje, meevaller), m. -s.

Meel'spijs, v. -spijzen, zie Meelkost; -**tor** (pikzwarte kever: schildveulig insect), v. -torren, zie Meelworm; -**worm** (larve van de meeltor), m. -en: de - leeft in meel en zemelen; -**worst** (worst, welke voor een groot deel uit meel bestaat), v. -en; -**zak** (mudszak voor meel), m. -zakken; -**zolder** (zolder, waarop meel verwerkt en in zakken voor transport wordt gedaan), m. -s.

Mee'nen (bedoelen, in allen ernst willen), ik heb gemeend: het wél met iemand -, zijn belangen voorstaan, hem genegen zijn; ik meen het wél met u, mijn bedoelingen zijn goed.

Mee'nen (den dank hebben, van meening zijn), ik meende, ik heb gemeend: ik meende, dat vader kwam; dat zou ik -!

Mee'nens: het is -, ernst.

Mee'ning (denkwijze, bedoeling, opinie, voor-nemen), v. meeningen: volgens mijn -.

Meent (onverdeelde gemeenteweide, gemeenschappelijke grond), v. meenten: de Hilversumsche -; beesten, die op de - grazen.

Meente (gemeenschap, marktgenootschap, markt), v. meenten; ook: Meent.

Mee'penning (godspenning, huurpenning), m. -penningen, gew. ook: Meed'penning.

Mee'prater (iem., die een ander naar den mond praat, jabroer), m. -pratets.

Meepsch (ziekelyk, flauw, zwak), bn.: er - uitzien; -er, -meest -.

Meer (natuurlijk waterbekken), o. meren: de Zwitsersche, de Beiersche, de N.-Italiaansche, de Schotsche meren; een bron-, een rivier-, een steppen-, een zout-, een berg-, een dal-, een krater-, een Alpen-, een zoetwater-, een zoutwater-; dicht. voor zee, binnenzee: *Het - alleen behoudt zijn stem*, (Bog. De Redding).

Meer (drooggemaakt meer), v.: de Haarlemmer-, de - is droog (1852).

Meer (comparatief van veel), telw.: - geld, ik koop nog -, dat smaakt naar -, bijw.: die tuin is - breed dan lang; zie Meest.

Meermaal, m. -alen; zie Kongeraal.

Meerder (groter in aantal, machtiger, aanzienlijker), bn. en bw.: zij waren - in getal, -e offers worden geëischt; als zn. o.: het -e; -e (hoogere in rang of stand), m. en v. -n: hij of zij is mijn -, z. Superieur; -en (vermeerderen), ik heb en het is gemeerderd; -heid (groter aantal), v. gmv.: bij - van stemmen, de - bestit.

Meerderjarig (mondig, d. i. in rechten zelfstandig kunnende optreden: in ons land op 21-jarigen leeftijd), bn.; -heid (leeftijd, dat men meerderjarig is), v.; -verklaring, v. -en, zie Handlichting.

Meerderman, m.: zegsw. waar - komt, moet minderman wijken, de mindere moet wijken voor zijn meerdere.

Meerrendeel (het grootste gedeelte), o. gmv.: 't - der menschen moet zwoegen voor 't brood, het - der ambtenaren, voor 't -.

Meerrendeels (voor het grootste deel), bw.

Meergermeld (meermalen genoemd), bn.; -ge-noemd (meergemeld), bn.; -gezegd, bn.

Meergevorderd (verder gevorderd, hooger), bn.: op -en leeftijd is men kalmer; als zn. -e, meerv. -n: de -n zullen overgaan.

Meerkat (dierk. een vlugge, vroolijke aap met staart in N.-Afrika en de omstreken van Gibraltar), v. -katten; men beschouwde het dier als een uitheemsche soort van kat.

Meerketting (ketting, om eenschipte meren, d. i. vast te leggen aan den wal), m. -kettingen.

Meerkoet (dierk. eendachtige vogel der veen- of rietvelden), v. -koeten; de zwarte -; ook, Koet, en in Groningen: Meerkol.

Meerkol (raafachtige roofvogel, Vlaamsche gaai, Spaansche ekster), m. -kollen; ook, Meerkolf: de - leeft in naald- en loofhout, voedt zich met eikels en beukenoten.

Meerle, merel (glimmend zwarte lijster), v. meerlen, merels; ook: Gieteling.

Meerlenel (ei van de merel), o. -eieren.

Meermaals, -malen (dikwijls), bw.

Meerman (Germ. myth. mannetje der meermin), m. -mannen.

Meermin (Germ. myth. fabelacht. zeevrouw, vrouwelijke watergeest met langen vischstaart), v. -minnen; zie Zee meermin.

Meerpaal (paal, waaraan men een schip met een ketting of touw meest of vastlegt), m. -palen; zie Meren.

Meerpoet (donderaat), m. -en; zie Modderkruiper.

Meerpolder (aandr. polder, ontstaan door het droogmaken of -malen van een plas, een meer), m. -s; zie Droogmakerij.

Meerring (kaairing), m. -ringen; ook, Ring.

Meersch (Vlaamsch. broekland, laag weiland), m. -en.

Meerschuijm (eig. zeeschuijm: men zag die stof aan voor versteend zeeschuijm; *delfstof: waterhoudende, kiezelzure magnesia*), o. gmv.: een pijpkep van -, het - wordt gegraven (in Spanje, Griekenland en Klein-Azië; -en (van meerschuijm), bn.: een -en pijp.

Meerslachtig (spraak. hebbende meer dan één geslacht, bij verschil van beteekenis), bn.: b.v. kers is m. als boomnaam, v. als naam eener vrucht; verg. ook: trap, m. en trap, v.; *fortuin*, o. en *fortuin*, v; enz.

Meerslak (een soort van paarlemoermossel in de W.-I. wateren), v. -slakken.

Meertouw (scheepst. touw, waarmee men een schip vastlegt), o. -touwen; zie Meren.

Meerval (weekvinnige rivierroofvisch), m. -vallen: de - is na den steur de grootste riviervisch; de - komt voor in O.-Europa, ook: wentelaar, of vischduivel.

Meervoud (spraak. vorm, om meer dan één uit te drukken), o. -vouden: in het - staan, in het - voorkomen; -ig, bn.: lampen is een - zelfst. nw.; -svorm, m. -en: in onze taal zijn n, en, er, ers, eren -en.

Meerzwijn (zeevarken, bruinvisch), o. -en.

Mees (kleine, wakkere zangvogel, een onzer standvogels), v. meezen: de - leeft van insecten, zaden, bessen, spinneneieren, enz.; de kool- (geel), de pimpel- (blauwachtig), de kuif- (met kuifje), de staart-, de baard-.

Meesmulen (spottend of afkeurend lachen, den mond tot een zuren glimlach vertrekken, grimlachen), ik -mulde, heb gemeesmuld.

Meest (overtreffende trap van veel), bn. en bw.: de -e menschen, de -e tijd, de -e fouten; de - mogelijke haast: zie Meer.

Meestal (in den regel), bw.: hij is - absent.

Meestbegunatigd (in handelsverdragen: de term voor het toestaan van de uiterste grens van rechten en bevoegdheden), bn.

Meestbiedende (persoon, die het hoogste bod doet), m. en v. -n: verkoopen aan den -.

Meestendeels (voor het grootste gedeelte), bw.

Meestentijds of **meest'tijds** (meestal), bw.

Meester (leermeester, onderwijzer), m. -s: een scherm-, een dans-, een muziek-.

Meester (doctor i. d. rechten), m. meesters: een - in de rechten, advocaat.

Meester (in den tijd der gilden iem., die zijn proefstuk geleverd had), m. meesters: thans nog: hij is Mr. bakker, hij is Mr. timmerman.

Meester, m. -s; zie Heelmeester.

Meester (heer, patroon, toezien), m. -s: een kerk-, lid van een R.-K. kerkbestuur; een rent-, ambtenaar, die de pachten voor zijn heer int; een markt-, opzichter op de weekmarkt; zie ook: Meester knecht.

Meester (kunstenaar van naam), m. meesters: Rembrandt en Frans Hals zijn de groote -s der Hollandsche school; zie ook: Maestro.

Meester (fig. in verschillenden zin), m.: ieder is - in zijn eigen huis, baas; hij heeft zijn - gevonden, nl. iem., die hem overtreft; het kwaad toont zijn -, straf of tref den bewerker er van zelf; het werk looft of prijst den -; aan het werk kent men den -; spreekw. Het oog van den - maakt het paard vet, toezicht doet een zaak gedijen, z. Paard en Vet; zachte -s maken stinkende wonden, zie Heelmeester.

Meester (fig. als bijv. nw.): een taal - zijn,

goed kennen; een speeltuig — zijn; de vijand was de stad —; zich van iets — maken, het in zijn bezit nemen; zijn drift niet — kunnen worden, kunnen beheerschen; de Franschen waren hier heer en —, totaal baas; iets weer — worden, opnieuw in zijn bezit krijgen; zich — maken van iets of iemand, den persoon of de zaak in zijn macht of bezit weten te krijgen.

Meesterachtig (als meester, met ongunstige bijbeteekenis), bn. en bw.: op — en toonspreken; zich — aanstellen; —er, —st.

Meesteren (geneeskundig behandelen of laten behandelen), ik heb gemeesterd. vero.

Meesteres (vrouwelijke meester), v. —en.

Meesterhand (de hand v. e. meester in de kunst), v.: dit opstel verraadt een —; — **knecht** (onderbaas), m. —s; — **lijk** (als meester, in gunstige bijbeteekenis), bn. en bw.: een — e schilderdij, uitstekend; de — e terugtocht van De Ruyter, voortreffelijk, roemrijk; hij spreekt, schrijft —; — **schap** (het zijn van meester in eenige kunst, eenig vak of bedrijf), o. gmv.; — **sche** (vrouw van den onderwijzer), v. —n, ook: meesterse; — **school** (oudtijds tegenstelling van de matresseschool), v. —scholen; de — heette ook: groote school, en had een bovenmeester en door hem bezoldigde ondermeesters, (wet van 1806).

Meesterstitel (de academische titel van Mr. of Doctor in de rechten), m. —titels.

Meesterstuk (werkstuk, waardoor iem. zich als meester doet kennen, prachtwerkstuk, kunstwerk; vroeger: gildeproef, proefstuk voor den rang van meester in het gild), o. —ken; — **teeken** (teeken, dat de maker van een of ander kunststuk, van een munt of penning ergens aanbrengt, om te doen zien, dat hij de maker is), o. —s; — **werk** (werk van een meester), o. —en; de — en van Vondel; — **zanger** (eig. een meester in den zang, in oude dagen de titel van dichters en zangers, die den titel van meester behaald hadden), m. —s.

Meestoof (fabriek tot bereiding van garancine uit meekrap), v. —stoven. vero.

Meesttijds, meestentijds (meestal), bw.

Meet (streep, door de jongens op den grond te trekken bij 't begin van eenig spel), v. gmv.; zegsw. van — aan, van — af aan, van het begin af, fig. van 't eerste begin af: de knaap moet het Fransch van — af aan weer beginnen.

Meetbaar (kunnende gemeten of in getal uitgedrukt worden), bn.: $\sqrt{4}$ is een — bare grootheid; zie Onmeetbaar.

Meetband (rolband, band met de Ned. lengtemaat in c.M. bedrukt), m. —en; — **brief** (scheepsbrief, certificaat van den beëdigden scheepsmeter, meldende den tonneninhoud van een schip), m. —brieven.

Meeting (eig. ontmoeting; samenkomst, volksvergadering, openbare bijeenkomst), v. —s.

Meetketting (landmetersketting van 20 M.), m. —en; de — is gemaakt van spijlen en schakels, of hij bestaat uit een stalen reep; — **kunde** (deel der wiskunde, mathesis), v. gmv.: de lagere —: lijnen, vlakken, lichamen; de hogere — (analytische); — **kundig** (met de mathesis in verband staande), bn.: een — leerboek, — e vraagstukken, — e formules; — **kundige** (kenner of beoefenaar der meetkunde), m. en v. —n, zie Geometer; — **kunst** (meetkunde, ook, de praktijk), v. gmv.; zie: Mathesis en Geometrie; — **kunstenaar**

(beoefenaar der meetkunde, mathematicus), m. —s; — **kunstig**, bn.: een — e reeks, een — vraagstuk, een — e constructie, een — e oplossing; — **lijn** (richtsnoer, meetband), v. —en; — **lood** (schietlood), o. —en; — **snoer** (meetkoord, meetlijn), o. —en; — **stok** (maatstok), m. —stokken; — **tuig** (maattuig), o.: Huibert komt ..., zijn — in de hand, (Staring), om nl. van Sinterklaas de schoenmaat te nemen.

Meetroonen; zie Medetroonen.

Meeuw (dierk. langvleugelige watervogel), v. —en; er zijn: zeemeeuwen, z. Burgemeester, Mantel-, Zilver-, Storm-, en zoetwatermeeuwen, zie Kokmeeuw; de — en zijn goede vliegers en zwemmers, ze leven van vischjes, weekdieren en insecten.

Meeuwenel (ei van een meeuw), o. —eieren; — **nest**, o. —en.

Meeuwever (veer van een meeuw), v. —en.

Meevaller (buitenkansje), m. —s, —tje, o. —s.

Meevat (vat voor mede of honigdrank), o. —en.

Meewarig (medeltijdend), bn. en bw.: spreken op een — en toon, een — woord van beklag uiten, (C. O.); —er, —st; — **heid** (deernis), v. gmv.

Meevis (mansnaam, verkort uit Bartholomeus), m.: zegsw. van Teeuwis noch — weten, geen duidelijk besef meer hebben door dronkenschap, verbijstering, enz.

Megalomanie (grootheidswaan), v. gmv.

Megaphoon, — **foon** (roeper der aviateurs met volhelderen klank), v. —onen.

Megara, myth. een der drie Furiën; fig. boosaardige vrouw; ook, Megæra. (as = ee).

Megingjard (myth. de krachtigordel van Thor), v. gmv.; ook, —jörde.

Mei (de 5e maand, Bloemaand), m. gmv.: fig. de — van 't leven, bloeitijd, bloei, vaag.

Mei (loovertak), m. —en; iets met — en sieren.

Meiboom (opgesierde, afgezaagde den of beuk, in oude dagen op de dorpen geplant, den eersten Zondag in Mei, als middelpunt der feestelijkheden), m. —boomen: de — wordt geplant, gesierd met groene kransen, (Cons.); nu: gesierde meitak op een huis, dat onder de kap is gekomen: de — staat op de kap.

Meiboter (eerste grasboter in Mei), v. gmv.

Meid (uit maged: dienstmaagd, jongedochter), v. meiden; verkl. **meisje**, o. meisjes, z. ald.

Meidendracht (eigenaardige dracht van dienstboden), v.; — **kamer** (kamer der dienstmeiden), v. —kamers; — **loon** (de huur per maand van de dienstboden), o. —loonen; — **praatje** (praatje door of over meiden), o. —s; — **werk** (werk der dienstmeid), o. gmv.

Meidoorn, meidoren (doornachtige heester, haagdoorn), m. —s: de — heeft welriekende bloemen, hij bloeit omstreeks half Mei.

Meidrank (zomerdrank, bereid uit witten wijn, suiker en bloesems v. h. in Mei bloeiende lieve-vrouwen-bedstroo), m.; ook Meiwijn.

Meier (hofmeester, opzichter), m. —s. vero.

Meier (huurder van een boerenplaats in Drente, zetboer), m. meiers.

Meier (beker) m. —s, vero; zie Berkemeier.

Meiertj (aardr. gebied van den meier), v. gmv.: de — van Den Bosch, deel van N.-Br., oud-district v. h. hertogdom Br., bestaande uit Peelland, Kempenland, Oisterwijk en Maasland.

Meijel (aardr. dorp ten N.-O. v. Weert), o.: van — op Sevenum, dorp ten N.-W. v. Venloo, d. i. kronkelpad door de Peel, vroeger de drukbegane weg, ook gebezigd voor transport; fig.

hij gaat van - op Sevenum, al kronkelend, niet recht op het doel af.

Mel'kers (vroegrijpe kerssoort), v. -kersen; -**kever** (schildvleugelig insect, bladsprietige kever in Mei), m. -s, zie Engerling; -**maand** (Bloemaand), v. -maanden.

Mei'u'eed (valsche eed, d. i. eed, waarbij men voor God als waarheid verzekert, wat men weet valsch te zijn), m. -en; -**ee'dig** (schuldig aan meineed), bn.; -**ee'dige** (iem., die een meineed doet of gedaan heeft), m. en v. -n. **Meis'je** (verkleinwoord van meid), o. meisjes: een dienst-, een kinder-, een dag-.

Meis'je (juffertje, juffrouw), o. -jes: *het - Jansen zal ook komen; zij heeft het verteld aan de -s Sanning; verder: hoe maakt het uw -? aanstaande, verloofde.*

Meis'jesachtig (als van een meisje), bn.; -er, -st; -**burgerschool**, v. -scholen; -**dracht** (kleedij van meisjes), v. gmv.; -**gek** (jongen, die te veel op meisjes gesteld is), m. -gekken; -**droomen** (-mijmeringen), m. mv.; -**hand**, v.: dat is een -hand, letters, geschreven door een meisje; -**kleeding**, v. gmv.; -**muisjes** (niet-gekartelde muisjes, die worden aangeboden bij de geboorte v. e. meisje), o. mv., z. Jongensmuisjes; -**naam**, m. -namen; -**school**, v. -scholen; -**stem**, v. -men; -**hoogere burgerschool** (H.B.S.v. meisjes), v. -scholen. **Meistreel'**, m. -en; zie Menestreel.

Mei'tak (loovertak), m. -takken, zie Mei; -**veld** (groene weide; volksvergadering in het Franckische rijk), o. -en; -**visch** (elft), m. -visschen, (stoinaam), v.; -**vuur** (vreugdevuur in 't open veld in de maand Mei), o. -vuren; -**wijn**, m. -wijnen, zie Meidrank; -**worm** (Johanneskever), m. -en; -**zoentje** of -**zoetje** (algemeen bekend bloempje der weide, madelief), m. -s.

Mejonk'vrouw (aanspreektitel eener jonk-vrouw), v. -en, meestal Freule; **meju'fer** (aanspreektitel eener ongehuwde juffrouw), v. -s; **meju'frouw** (aanspreektitel: vrouw uit den middelstand, ook, ongehuwde), v. -en.

Mekkaar (malkander), vnv.: *bederf -s werk nu niet! geef - de hand*; ook: Malkaar. gmz.

Mek'ka (aandr. de heilige stad der Moslemen, met de Kaäba en het graf v. d. profeet), o. **Mek'ka-ganger** (Mohamm. pelgrim ter beevaart naar Mekka), m. -s; zie Hadji.

Mek'ken (blaten van een geit), het geitje heeft gemekt; ook: Mekkeren.

Melaatsch' (lijdend aan melaatschheid), bn.; -er, meest -; -**laatsche** (persoon, met melaatschheid besmet), m. en v. -n: vroeger malaatsche (uit Fr. *malade*), d. i. zieke; -**heid** (slepde en besmettelijke huidziekte), v. -heden: men onderscheidt oostersche (witte, schubbigge, knobbelige) - en wester-sche; *de - heet ook, als er huidnaden zijn, Elefantiasis of Olifantsziekte*, zie ald. z. ook: Lepros, Leproos, Lazaret, Lazarij.

Melanchol'icus (iem., die melancholisch of zwaarmoedig is), m. -ci.

Melancholie' (zwaarmoedigheid, zwartgal-ligheid, droefgeestigheid), v. -ën: een bittere -, een chronische -; -**choliek'** (zwaarmoedig, droefgeestig), bn.: *Dolfs -e zuster Amelia*, (C. O.); -er, -st; -**cholisch** (zwaarmoedig, droefgeestig), bn.: *het - temperament, de zwaarmoedige gemoedsaard*, lees: -koolie', -kooliek', -koolies.

KOENEN, Verkl. Handw.boek.

Melane'sië (aandr. W.-groep eilanden, behoorende tot Oceanië), o.: - wordt bewoond door Papoea's; lees: -nee-zië.

Mélan'ge (mengeling), o. -s: - van suiker, menging; fig. een - van verstand en onverstand; zie Méleeren. (g = z).

Melaniet' (zwart granaat), o. gmv.

Melasse (suikerstroop, bruine stroop), v. gmv.

Mela'ti, melat'ti (O.-l. wit bloempje met jasmijngeur), v. -s: welriekende -s, (J. t. Br.); *de - speelt, als bij ons de roos, een groeter rol in balladen, sagen en legenden*, (Max. Hav.)

Mel'de (kruipend, eenjarig kruid), v. gmv.

Mel'den (doen weten, bekend maken, berichten, gewagen, opgeven), ik meldde, heb gemeld: *de ontvangst van een brief -*, *zich -*, *zich aangeven*; -**swaard**, -**swaar'dig**, bn.; -er, -st, ook: meer -, meest -.

Mel'ding (mededeeling), v. -en: - maken, melden; zie Vermelding.

Méleé' (krijgsgewoel, 't heetste v. d. strijd), v. gmv.

Méleeren (onder elkander mengen).

Melig (meelachtig), bn.: *deze peren zijn -*, -e kastanjes, -e aardappels; -er, -st.

Meliniét' (Fr. ontploffingsstof), o. gmv.: -bommen, -granaten, nl. geladen met -.

Mel'is (zuivere witte suiker, broodsuiker), v.

Mellis'se, melis' (geneeskr. plant uit Zuid-Europa afkomstig), v. gmv.; *de - heet ook citroenkruid, honigkruid, bijenkruid, en de -bladen leveren een zweetdrijvend middel.*

Melizoen' (roodeloop), o. vero.; -**kruid** (heilmiddel tegen het melizoen), o. gmv.

Melk, v. gmv.: *de - der koeien, geiten, enz.; gecondenseerde -*, *gesteriliseerde -*; *zoete -*, *zure -*, *geronnen of dikke -*, *karne- of boter -*, *salie -*, *chocolade -*, zie ald.

ook *sap v. sommige vruchten of planten, b.v.: kokos -*, *amandel -*, zie Melkdistel; *zegaw. er uitzien als - en bloed*, door en door gezond; *niets in de - of de pap te brokken hebben*, *niets bezitten*, *niets te zeggen hebben*; *een land van - en honing*, eig. het Beloofde Land, fig. een land van overvloed; -**achtig**, bn.: *een -achtig sap*; -**baard** (wasbaard, melkmuil), m. -en; -**boer** (melkstijter), m. -en, ook de landman, die aan eenig gezin melk en boter levert: *wij gaan naar onzen -*; -**boom** (boom in Z.-Amerika, wiens sap bij room vergeleken wordt), m. -en; -**brood** (brood, waarvan het deeg met melk bereid is), o. -en; -**chocolade** (chocolade, in melk gekookt), v. gmv., zie Waterchocolade; -**dieet**, o. gmv., zie Melkkuur;

-**distel** (samengesteldbloemige plant, zoo genoemd naar het melkachtig sap, dat zij bevat), v. -s, *de - komt als onkruid voor: de akker -*, *de moes -*, *de stekelige -*; -**emmer** (emmer, waarin gemolken wordt), m. -s.

Mel'ken, ik molk, heb gemolken: *de koeien -*; fig. *duiven -*, d. i. kweeken, fokken, zie Duivenmelker; *huisjes -*, zie Huisjesmelker; -**erij'** (deel der boerderij), v. -en.

Melk'eppe (plantk. schermbloemige, wilde slootbloem), v. gmv.; -**flesch** (witglazen flesch voor melk), v. -flesschen; -**gevend** (melk opleverend), bn.: -e dieren; -**glas** (melkkleurig glas), o. gmv.; -**huis** (herberg, waarin men melk kan krijgen), o. -huizen;

-**huisje** (schuurtje, waarin gemolken wordt), o. -s; -**inrichting** (melkerij), v. -en; -**kan** (kan voor melk), v. -kannen; -**koetje**

(melkgevende koe), o. -s, fig. een bron van inkomsten, van welvaart; -**kruid** (plantk. sleutelbloemige plant), o. gmv.: *het - is een goed voedsel voor koeien en schapen*; -**kuur** (geneesk. volstrekt gebruik van melk, tot genezing), v. gmv.: *de - doen*; -**muil** (blankbek, flauwerik), m. -en; -**pot** (pot voor melk), m. -potten; -**schuit** (schuit tot het vervoeren van melk), v. -en; -**sterilisatie**, v., zie Steriliseeren; -**slijter** (verkooper van melk bij de maat of in 't klein), m. -s; -**stand** (melkzaak), m. gmv.; -**suiker** (bestanddeel van de melk in den vorm van harde, kleurloze kristallen, door verdamping uit de zoete wei verkregen), v. gmv., ook: Galactose; -**tanden** (eerste 20 tanden bij den jongen mensch), m. mv.: *de - verdwijnen op het 7e of 8e jaar*; -**teems**, v. -teemen, zie Teems; -**tijd**, ook **mel'kers-tijd** (het vaste uur, waarop het vee wordt gemolken), m. gmv., ook: -**uur**, o. -uren; -**vee** (melkgevende huisdieren), o. gmv.; -**wagen** (wagen tot vervoer van melk), m. -s; -**weg** (sterrenk. witachtige sterren-gordel), m. gmv.: *de - snijdt den hemel-aquator onder een hoek van 63°*; -**weger** (werktuig tot bepaling van 't watergehalte van melk), m. -s, ook: Melkmeter, zie Lactometer; -**wit** (blauwachtig wit), bn.

Melodie' (toegang, zangwijs, zangerige welhuidendheid, gezang), v. -ën: een treurige -, een opgewekte -, (e = ee); -**dieus'** (welhuidend, zangerig, zoekklinkend), bn. en bw.; -zer, meest -; -**lo'disch** (vol melodie, melodieuus), bn. en bw.; -er, meest -; **melodrama** (tooneelstuk, waarin de dialogen begeleid worden door instrumentale muziek), o. -drama's: een -drama is vaak een vreeselijk bloed- en moordstuk; -**drama'tisch** (als in het melodrama, fig. aandoenlijk, week), bn.: -e muziek, een -e declamatie.

Meloen' (kalebasachtig broeibakgewas), m. -en: *de - is een fijne dessertvrucht, de - is afkomstig uit Zuid-Azië en O.-Indië*.

Melomaan' (muziekgek), m. en v. -anen.

Melomanie' (hartstochtelijke neiging tot, of verzoetheid op muziek), v. gmv. (e = ee).

Melpo'mene, myth. muzen van het treurspel: zij draagt een masker. (ne = nee).

Mel'ter (moutmaker), m. -s; -**ij** (bereiding v. mout, ook, werkplaats daartoe), v. -en.

Membraan' (vlies, dun huidje), o. -branen.

Me'mel (mijt), m. memels; -**ig** (vol mijten), bn.: -ige kaas, d. i. vol wormpjes.

Memento mo'ri (Lat. gedenk te sterven, spreuk, door de Trappisten aangenomen), o.: *het -*, het lijk; ook, doodshoofd, enz.

Mem'mekenskruid (tamme of tuin-kamperfoeltje), o. gmv.; ook: Memmetjeskruid.

Memoi'res (Fr. gedenkschriften), v. mv.: *de - v. Saint-Simon, d. - v. Madame de Rémusat*.

Memora'bel (gedenkwaardig), bn., -er, -st.

Memorabilia (gedenkwaardigheden), o. mv.

Memoran'dum (korte aankondiging, herinnerings- of aanteekening), o. -s of -da.

Memoreeren (aanstippen, met een enkel woord vermelden, opteekenen ter herinnering): *uit het jaarverslag willen wij het volgende -*.

Memoriaal (koopmansboek, kladboek), o. -alen; -**post** (post, welke in het memoriaal wordt opgeteekend), m. -posten.

Memorie (geheugen; ook: heugenis, gedachtenis, herinnering), v. gmv.; -**werk**, o. gmv.

Memorie (gedenkschrift, opstel, rekening, geschrift, verzoekschrift), v. -ries, -riën: - van toelichting, b.v. bij een wetsontwerp, nl. de motiveering, den uitleg, de gronden gevend; - van beantwoording, antwoord op het voorloopig verslag, dat is uitgebracht over een wetsontwerp; -**boekje** (opschrijf-), o. -s.

Memorisa'tie (van-buiten-leering), v. gmv.

Memoriseeren (van-buiten-leeren), (s = z).

Mem'phis, aandr. de oudste stad van Egypte met een tempel voor den Apis.

Mena'do-koffie (hoofdproduct v. Celebes), v.

Mena'ge (Fr. huishouding, huishouden, huishoudelijkheid), v. gmv. (g = zj).

Mena'ge (mil. soldatenkost), v. gmv. (g = zj).

Menageeren (sparen, ontzien, matigen); *zich -*, z. in acht nemen, z. matigen met het oog op de gezondheid. (g = zj).

Menage're (plat étui voor naalden, enz.), v. -s; en een - van Bartje Blom, (C. O.). (g = zj).

Menage're (huishoudster), v. -s. (g = zj).

Menagerie' (beestenspel, verzameling van levende wilde dieren), v. -s, -ën. (g = zj).

Mendicanten-orde, v. -n; z. Bedelorde.

Mene', mene', thekel, Uphar'sin, d. i. geteld, gewogen en den Perzen gegeven: woorden door een geheimzinnige hand op den muur der zaal van Belsazar geschreven op diens laatste feestmaal; ook: *Mane', Thekel', Pha'res*. Bijbel, Daniël 5 : 25. (539 v. C.)

Meneer', m. -s; volkst. voor Mijnheer.

Menela'us, broeder v. Agamemnon; l. Mee-.

Menestreef' (iemand, die in dienst van een voornaam edelman, b.v. van een vorst, de muziek beoefende; in de 13e eeuw: rondtrekkend zanger, later gezel van den troubadour, nog later rondreizend muzikant), m. -streelen; ook: Minstreef, Meistreef.

Meng'el (melkmaat, ± 1.00 L.), o. mengelen; vero.; volkst. ook Mingel.

Meng'eldichten (dichtwerken v. gemengden aard), o. mv.: *de - en van Staring*.

Meng'elen (freq. van mengen: vermengen, dooreen-mengen), ik heb gemengeld; -**ing** (het mengelen), v. gmv., fig. iets, dat gemengeld is: een - van blijdschap, hoop en vrees; een - van kleuren; meerv. -ingen: opstellen van allerlei aard, b.v. letterkundige -en, geschiedkundige -en; -**klomp** (baaierd, chaos), m.; -**moes** (allegaartje, rommelzoo, samenraapsel), o. gmv.; -**werk** (letterwerk van allerlei aard), o. gmv., z. Miscellaneën.

Meng'gen (dooreendoen, onder elkaar werken), ik heb gemengd: oliën -, wijnen -; bij uitbr. koffie -, thee -; fig. *zich in een gesprek -*, er deel aan nemen; -**er** (iem. die mengt), m. -s.

Meng'ger (veen: helper v. d. trekker), m. -s: de - trapt in den mengbak de veenspecie fijn tot een goed verdeelde, drabbige massa.

Meng'ingrekening (rekenwijze, die leert bepalen: 10. hoe groot de gemiddelde prijs moet zijn bij 't doorenmengen van waren, b.v. koffie, wijn, enz.; 20. hoeveel men van elke soort moet nemen om een mengsel van een bepaalden prijs te doen ontstaan), v. gmv.

Meng'sel (handel. koopwaar, die verkregen is door eenige hoeveelheden van diversen prijs met elkaar te vermengen), o. mengsels.

Meng'sel (nat. verbinding), o.: dampkringslucht is een - v. zuurstof, stikstof, waterstof, enz.; knalgas is een - van zuurstof en waterstof.

Me'nie (Lat. rood loodoxyde, zekere roode dekverf), v. gmv.; -**fabriek**, v. -fabrieken.

Me'nien (met menie verven of bestrijken), ik meniede, heb gemenied: ijzere**n** balken -.

Me'nig (meer dan één, veel), onbep. telw.: ik heb er - uur doorgebracht, verscheiden uren.

Me'nigeen (een aantal personen), onbep. vnv.: deze zwemmer heeft - gered.

Me'nigerhande, me'nigerlei (van vele soorten), bn. en soortgetal.

Me'nigmaal (verscheiden malen), bw.: ik heb er u - ontmoet, dikwijls; - heb ik u gewaarschuwd, ook: - werf, zie ald.

Me'nigte (grootte hoeveelheid, grootte schaar van menschen, dieren, planten, delfstoffen, enz.), v. -n: een ontelbare -; de grootte -, het publiek, de massa; koeien en paarden in -, een - boomen, turven, huizen, enz.

Me'nigvoud (verscheiden malen), bw.: zelfs de deugdzaamste valt -.

Menigvoudig, meestal: **Menigvuldig** (talrijk, veel), bn. en bw.: onze -e gebreken, God vergeeft -; soms: een -e oogst, een -e regen, overvloedig; -heid (talrijkheid, overgrootte hoeveelheid), v. gmv.: de - uwer werkzaamheden, bezigheden; de - onzer plichten.

Menigvuldig: -heid (talrijkheid), v. gmv. **Me'nigwerf** (menigmaal), bw.: ik heb den zieke - bezocht, vaak, dikwijls, dikwerf.

Meningitis (nekkrimp, ontsteking en ettering van het ruggemerg en hersenvlies), v. gmv.

Menist' (doopsgezinde, aanhanger van de leer van Menno Simonsz., 1496-1561, tot 1536 pastoor van het Friesche dorp Witmarsum), m. menisten; ook: **Mennoniet'** en **Mennonist'**; zie Baptist.

Menist' (doopsgezind), bn.: die familie is -.

Menist'tenblauw (hemelsblauw), bn., als zn. o.; -**boterham** (sneetje geboterd brood, met een bescuit belegd), v. -hammen; -**bruiloft** (eenvoudige, stille bruiloft), v. -bruiloften;

-**hemel** (scherts. naam der Vechtboorden, in de 18e eeuw bezet met fraaie buitenplaatsen van Menisten, en wel tusschen Loenen en Maarssen, prov. Utrecht), m. gmv.

Men'nekes (O.-I. soldaten, manschappen), m. mv.: onze - op Atjeh. gmz.

Men'nen (met den toom besturen), ik heb gemenid: een paard -, een vierspan -.

Mennouiet' (doopsgezinde, menist), m. -en.

Mensch, m. -en: de - is begaafd met rede, wil, spraak, enz.; zegsw. onder de -en komen, aan het sociale leven deelnemen; kinderen worden -en, volwassen lieden; spreekw. De - wikt, en God beschikt, zie Wikken; Bijb. den ouden - afleggen, den nieuwen - aandoen, zich zedelijk beteren; scherts. den inwendigen - versterken, voedsel gebruiken; kleinacht. onzijdig: dat -, het arme -, vooral § v. e. vrouw; zie ook: Bosch-, Jong-, Oer-.

Mensch'aap (aap van de meeste ontwikkeling), m. -apen; zie: Gorilla, Gibbon, Chimpanse, Orang-oetan.

Mensch'dom (het menschelijk geslacht, al de levenden en dooden samen), o. gmv.

Mensch'lijk (van den mensch of dezen betreffende), bn. en bw.: een -e zwakheid, de -e samenleving; dwalen is -; fig. minzaam, niet streng: zijn ondergeschikten - behandelen; -er, -st; zie On-.

Mensch'lijk'wijze (als onder menschen gewoonte is), bw.: - gesproken, naar de kortzichtige manier der menschen.

Mensch'lijkheid (eig. het menschelijk-zijn,

in goeden zin), v. gmv.: - is menschlievendheid, minzaamheid, zie als tegenst. On- (= wreedheid, diertlijkheid); den gevangen vijand met - behandelen, welwillendheid, medelijden.

Mensch'lijk op'zicht (vrees voor het oordeel der menschen), o.: het - doet daden bedrijven of verzuimen, niet uit overtuiging maar uit vrees voor opspraak of praaties.

Mensch'netter (wilde, die zich voedt met menschenvleesch), m. -eters; zie: Anthropophaag en Kannibaal.

Mensch'engeslacht (familie of stam van menschen), o. -geslachten: het eene - komt op, en het andere gaat te niet.

Mensch'enhaal, zie Haai: de - is een der grootste soorten van haaien, ± 4,5 M. lang; zijn bek is gewapend met vele rijen zaagvormige tanden, hij verslindt groote waterdieren, alsook menschen en lijken; de - leeft in alle groote zeeën der gematigde en der heete zone.

Mensch'enhaat (afkeer van menschen), m. gmv.; -**hater**, m. -s; -**hart** (het hart eens menschen, fig. menschelijk gevoel), o. -en; -**kenner**, m. -s; -**kennis**, v. gmv.; -**kind** (eig. kind der menschen, nl. de mensch), o. -kinderen; -**leven**, o. -s; -**liefde** (philanthropie), v. gmv.; -**min**, v. gmv.; -**offer** (offer, waarbij nl. één of meer personen worden geslacht), o. -s; -**paar**, o. -paren: het eerste -paar, nl. Adam en Eva; -**plicht** (menschelijke plicht), m. -en.

Mensch'enas (groep of soort van 't menschelijk geslacht), o. -rassen: er zijn vijf -en: het blanke, het gele, het zwarte, het bruine (Maleiers) en het roode (Indianen); het Kaukasische of blanke -, het Mongoolsche of gele -, het Negerras of zwarte -, enz.; de Papoea's zijn een cultureel laagstaand -; -**roof** (misdrijf, bestaande in het rooven van menschen, om ze als slaven te verkoopen, b.v. in Midden-Afrika), m. gmv.; -**schuw** (omgang met menschen mijndend), bn.; -er, -st: een -, bloohartig en zenuwachtig wezen, (C. O.); -**vrees** (vrees of afschuw voor menschen), v. gmv.; -**vriend** (eig. vriend der menschen: philanthroop), m. -en; -**waarde** (zedelijke waarde v. d. mensch), v. gmv.; -**werk** (het werk, de arbeid der menschen), o. gmv.: alle - is onvolmaakt.

Mensch'heid (de hoedanigheid van mensch te zijn, de menschelijke natuur; al de thans levende menschen, het levende menschelijke geslacht), v. gmv.: de godheid en - v. Christus; de geschiedenis der -; verg. Menschdom.

Mensch'kunde (kennis van den mensch), v. gmv., zie Anthropologie; ook, kennis van het menschelijk hart; -**kund'ig** (den mensch naar zijn aard kennende, menschkunde bezittende), bn.: een -e opmerking; -**lie'vend** (hiefderijk, humaan), bn. en bw.: - hulpbetoon, een - hart; -**lie'vendheid** (philanthropie), v. gmv.; -**paard**, o. -en, zie Centaur; -**stier**, m. -en, zie Minotaurus; -**waardig**, bn.: een - bestaan; -**wording** (het mensch-woorden), v. gmv.; zie Incarnatie.

Mens sa'na in cor'pore sa'no (Lat. Een gezonde ziel in een gezond lichaam).

Mensuur' (muz. maatverhouding van snaren of orgelpijpen), v. gmv. (s = s).

-**ment** (bastaarduitgang, als in: dreigement: gruuzelementen; of achter vreemden stam,

document, testament, fragment, medicament, vormt verbale substantieven, of zaaknamen: *arrondissement, departement*, verder: *lavement, experiment*, enz.

Ment, v., zie Munt (plant).

Mentaal (i. d. geest, des geestes, inwendig), bn.

Mentaliteit (manier v. denken, geestesrichting), v. gmv.: de Turksche — in zake de gewonden, die op het slagveld liggen.

Menteneeren, zie Mainteneeren, ook: Menteneeren.

Mentie (melding, gewag), v. gmv.; — maken van iets, b.v. bij een wedstrijd; verder: aanstalten maken. (tie = sie).

Mention honorable, v.: Fr. eervolle vermelding. (en = an).

Mentionneeren (vermelden, gewagen van).

Mentor (wijze leidsman of raadgever, ervaren helper, wijze gids), m. mentors: Minerva begeleidde Telemachus in de gedaante van Mentor.

Mentrir (gesch. groote, hooge zuil van ruwe steen), m. —s: de —s waren orakel-, offer- of graalsteenen.

Menu (spijskaart, lijstje der gerechten bij een diné), o. menu's; menuutje, o. —s.

Menuet (langzame, statige, afgemeten ouderwetsche Fransche dans), v. menuetten: de — was zeer in den smaak in de dagen van Lodewijk XIV; ook: hare muziek.

Mep (onverwachte klap of slag), m. meppen; gmv.: iemand een — geven, oorvijs, slag.

Mephisto (eig. de lichtschaap: duivel, verleider), m. eig. Mephistopheles. (pf = f).

Mephistisch (stinkend, verstikkend, verpestend, giftig), bn.: — e lucht, pestlucht, stiklucht. (phi = fie).

Meppen (fel en onverwacht slaan, een mep geven), ik heb gemept: iem. op zijn rug —; honden of katten —, doodslaan; z. Mep.

Méprise (Fr. dwaling, vergissing), v. —s.

Mercantiel (wat den koophandel betreft), bn.

Mercantiel-stelsel (staathuishoudkundig stelsel van de 17e en 18e eeuw), o. gmv.: het — leert, dat de rijkdom van een land bestaat in geldbezit, ook, dat o.a. invoer van artikelen moet tegengehouden en van grondstoffen, en van goud en zilver moet bevorderd worden.

Mercantillisme, o.; zie Mercantiel-stelsel.

Mercator, eig. Gerard Kremer, 1512-'94, ontwerper van de kaarten van wassende breedte, d. i. waarop de meridianen en parallellen als rechte lijnen geteekend zijn; —-projectie (wijze van kaartteekenen als die van Mercator, vooral in gebruik voor zeekaarten), v. gmv. (j = j).

Mercenaire (Fr. loondienaar, daglooner, huurling), m. en v. —s; lees: mersener'.

Merci! (Fr. dank, dank je), bw.: — bien, ik dank u zeer.

Mercurius: myth. god van den koophandel en van de dieven, de bode der goden, Gr. Her'mes, zie Iris.

Mercurius (scheik. kwikzilver), o. gmv.

Mercurius (een der binnenplaneten), m.

Mercuur (verkorting van Mercurius), m.

Me'rel (zwarte lijst), v. —s; ook Meerle.

Me'ren (een schip vastleggen met een kabel en wel aan een paal of ring), ik heb gemeerd; zie: Meerpaal en Meertouw.

Merg (weeke, niet vloeibare maar vette stof in holle, dierlijke beenderen), o. gmv.: zegsw. dat dringt door — en been, dat raakt het hart, het binnenste, dat dringt tot in de ziel; hij

is edelman in — en been, door en door; hij heeft — in de knoken, is een pittig man; ook, idem bij planten: —stengels; de sagopalm, „die 't — houdt met zijn schors omsloten,” (B. ter Haar); spreekt. Murg.

Mergel (kalkgrond), v. gmv.: er bestaat kalk-en leem —; ook: —aarde, v. gmv.; —achtig (als mergel, overeenkomende met mergel), bn.; —en (afleid. van mergel: bemesten met mergel), ik heb gemergeld: het kalken en — van de akkers; —groeve (gat, waar mergel uit gegraven wordt), v. —n; —put (put, waarin mergel bewaard wordt), m. —ten.

Merg'lepel (lepel met kleinen bek en langen steel, om merg uit een mergpijp te halen), m. —lepel; —pijp (hol runderbeen, gevuld met merg), v. —pijpen.

Meridiaan (cosm. middagcirkel, middaglijn, denkbeeldige cirkel, gaande door de twee polen), m. —anen: de eerste —, de koperen — a. d. globe: lees: mee-rie-die-aan'; —cirkel, m. —s.

Meridionaal (zuidelijk, d. i. loepend van N. naar Z.), bn.: —ale bergketens. (i = ie).

Merinos (Spaansche schapen met zeer fijne wol), m. mv.: kudden van — zuerven rond op de hoogvlakten van Spanje.

Merinos (soort van glanzige kledingstof, geweven van de bijzonder fijne wol van Spaansche schapen), o. gmv.; lees: mee'rienos.

Merinossen (van merinos gemaakt), bn.: een — rok, een — jakje, een — japon.

Merinoswol (wol van het merinoschaap), v.

Merk (kenteeken; kaartje, loetje, bewijs), o. —en.

Merkaton (grootte, gele perzik), v. —s.

Merkbaar (te bemerken), bn.: een —bare verandering; bw.: de dagen lengen in Februari —, de zieke gaat — achteruit; —der, —st.

Merk'doek (letterdoek), m. —en; ook: Merk'lap.

Merk'lijk (aanmerkelijk, belangrijk), bn. en bw.: een — verschil, een — verlies, alles was er — veranderd, hij was — ouder geworden.

Mer'ken (van een merk voorzien), ik heb gemerkt: een kist —, een vat —, het vee —; boomen —, d. i. van een rood cijfer voorzien op den deels ontschilden stam.

Mer'ken (met een rood lettertje teekenen), ik —te, heb gemerkt; zie Letteren.

Mer'ken (bemerken, bespeuren), ik heb gemerkt; zie Bemerken.

Mer'kenwet (wet, houdende bepalingen op de fabrieks- en handelsmerken), v.

Merk'garen (rood garen om te merken), o. —s; —inkt (inkt, om te merken), m. —en;

—katoen (roode katoendraad, waarmee men linnengoed merkt), o. gmv.; —lap (letterlap v. meisjes), m. —lappen; —letter (letter op linnengoed), v. —s; —paal (scheidspaal), m. —palen; —steen (grensteen), m. —en;

—teeken (kenteeken), o. —s, —en; —teekenen (van een merkteeken voorzien, met een merk teekenen), ik heb gemerkteekend.

Merkwaardig (belangrijk, vol betekenis), bn.: een — voorval; —er, —st, ook meer en meest —; —waardigheid (merkuwaardige zaak), v. —heden: de —heden van een stad.

Merk'zijde (zijde, om mee te merken), v. gmv.

Merloen (Fr. tinne eener borstwering, nl. tusschen twee openingen of kanteelen), m. —en.

Mer'rie (wijfjespaard), v. —ries, merriën; —veulen (vrouwelijk veulen), o. —veulens.

Me'ro ju're (Lat. naar zuiver recht), (j = j).

Merovingers (gesch. in Fr. afstammelingen van koning Meroveus, 451—457 n. C.), m. mv.:

de - regeerden tot 752; Pepijn de Korte, 752-768, maakt een einde aan hun huis.

Merveilleus (bewonderenswaardig, wonderbaar), bn. en bijw.; -euzer, -t. (ll = lj).

Mes (werktuig om te snijden), o. messen: *het hecht, het scherp, de rug, de punt van een -*; naar den dienst: *brood-, hak-, kap-, keuken-, ploeg-, scheer-, snoet-, voorsnij-*; zie ook: *Knijf, Knip-, Temper-, Zak-*; zegsw. *is er iets voor het -?* d. i. te eten; *zijn -je snijdt van twee kanten*, hij verdient dubbel; *iemand het mes op de keel zetten*, iets afdreigen; *onder het - zitten*, geschoren worden, fig. ook: een examen ondergaan.

Mésallian'ce (Fr. huwelijk beneden iem. stand), v. mésalliances. (s = z).

Mésallieeren, zich (beneden zijn stand huwen, een mésalliance doen). (s = z).

Mésaventure (Fr. ongeval, tegenspoed), v. -s.

Mes'igit (O.-I. moskee, meestal midden in de gemeente bij den aloen-aloen), v. -s; zie Missigit. (g = g).

Mes'kien', bn.: e. - landlooper; zie Mesquin.

Mesmeris'me (de leer van Dr. Mesmer, † 1815: leer van het dierlijk magnetisme, eerste vorm van het hypnotisme), o. gmw.

Mesquin' (Fr. bekrompen, kleingeestig, pietluttig, armzalig), bn.; lees: mes-kén'.

Mesquinerie (karigheid, armzaligheid), v.

Messagerie (Fr. expeditiekantoor, bestel- en vrachtoederenkantoor), v. -s, -rieën. (g = z).

Messe(n)koker (scheede van leer voor één of meer messen), m. -kokers.

Mes'selegger (toestelletje om het tafelmess op te doen rusten), m. -s.

Mes'senbak (bak tot berging der tafelmessen), m. -bakken; - **handel** (handel in allerlei soort van messen), m. gmw.; - **lade** (lade tot berging v. tafelmessen), v. -laden; - **maker**, m. -s; - **mandje** (mandje voor tafelmessen), o. -s; - **slijper** (iem., die messen slijpt, werktuig tot het slijpen van messen), m. -s; - **winkel** (winkel, waar messen verkocht worden), m. -s.

Mes'sescheede (leeren hulsel of foedraal voor een mes), v. -scheeden.

Messiaansch' (op den Messias betrekking hebbende), bn.: een - gedicht; - e profetieën.

Messia'de (heldendicht over den Messias, Messiasdicht), v. -s: de - v. d. Duitschen dichter F. G. Klopstock werd in 1773 voltooid.

Mess'as (de Gezalfde, de Heiland, de Verlosser), m. gmw. de - der wereld.

Mes'idor' (Fr. revolutie: 10e maand of Oogstmaand van 19 Juni-18 Juli), m. gmw.

Mes'sing (geelkoper, een legering van 65 deelen koper en 35 deelen zink), o. gmw.

Mest (meststof), m., ook, **Mist**, m. -en: er is paarden-, koeien-, schapen-, vogel- of guano, en stal-, ook Kunstmest.

Mes'ten (bemesten), ik mestte, heb den akker gemest: den akker -, een tuin -.

Mes'ten (vetmaken van vee), ik mestte, heb gemest; zie Vetmesten en Mestvee.

Mest'hoop (stapel mest, mestvaalt), m. -en.

Mest'ies' (kleurting, kind van een blanke en een Mulattin), m. en v. mestiezen.

Mest'kalf (kalf, dat vetgemest wordt of is), o. -kalveren; evenzoo: - **koe**, v. -koeien.

Mest'kar (kar of wagen tot het vervoer van mest), v. -karren; - **put** (gemetselde diepe bak tot opberging van stalrest, van boven

open), m. -ten; - **stof** (al, wat als mest kan dienen), v. -stoffen; - **tor** (blasprietig insect), v. -torren: de groote - leeft vooral in paardenmest; - **vaalt** (mesthoop), v. -en, zie Vaalt; - **varken** (dat nl. vetgemest wordt), o. -s; - **vee** (vee, dat gemest is of wordt), v. gmw., zie Slachtvee; - **work** (riek met drie tanden, waarmee men in den mest werkt), v. -en, zie Greep; - **wagen** (boerenwagen tot vervoer v. mest), m. -s.

Met, vz.: *schrijven - een pen*, door middel van; - *iemand gaan*, hem vergezellen; - *geweld, door; laat hem - vrede*, in; - *iets bezig zijn, aan; hij sprak - kracht; ik kom - genoeg*; bw.: *De schuit wordt van den wal gestooten, - komt een knaap geloopen*, (Staring), tegelijkertijd, op dezelfde oogeblik.

Met (gehakt varkensvleesch, worstvleesch), o. gmw.; zie Metworst.

Met (landmaat in Zeeland), o.; zie Gemet.

Me'ta (half), bw.: - *conto*, halve rekening.

Metaal' (Fr. delfstof, enkelv. lichaam), o. metalen: *platina, goud, zilver is edel -*; *koper, tin, ijzer, lood is onedel -*; *elk - is hamerbaar, pletbaar, rekbaar; het soortelijk gewicht der -alen is aanzienlijk*, zie ald.; *het smeltpunt van een -*, zie ald.; - **achtig** (als metaal), bn.

Metaal'ader (aardader, waarin metaal gevonden wordt), v. -aders, -aderen; - **gieter** (werkman, die metaal smelt en giet), m. -s; - **gieterij** (het gieten van vloeibaar metaal, ook: de werkplaats of fabriek), v. -en; - **industrie** (industrie, waarin metaal als grondstof wordt gebruikt), v. -en: de - *bloeit in Engeland en in Duitschland*; - **warenfabriek** (fabriek, waarin allerlei metalen huisgerei vervaardigd wordt), v. -fabrieken.

Metachorie (moderne danswijze), v.: de - wil gedachten uitdrukken, en gevoelens door bewegingen en houdingen uiting geven.

Metachronis'me (fout in de tijdrekening), o., hetzelfde als: Anachronisme.

Meta'len (van metaal), bn.: *het - Kruis*, eereteken van 1830-'31, vervaardigd uit het metaal van veroverd veldgeschut.

Metalliek' (Oostenrijksch staats-effect, waarvan de uitbetaling der rente en de aflossing in zilver moet geschieden), m. -lieken.

Metalloï'de (element, niet-metaal), o. -loiden: er zijn 15 -n, als zwavel, phosphor, kiezelt, enz. (i = ie).

Metallurgie' (de wetenschap der erts en van hun smelting en bewerking), v. gmw. (g = g).

Metamorpho'se (omvorming, herschepping), v. -n, zie Gedaanteverandering; - **pho'seeren** (herschepjen, van gedaante verwisselen, vervormen). (ph = f).

Metaphoor (stijl: leenspreuk, overdrachtelijke uitdrukking, niet-uitgewerkte gelijkenis), v. -phoren: *de kameel is het schip der woestijn; hij is een slaaf zijner hartstochten; het riet is een speeltuig der winden; bittere spot, in blinde wanhoop, het gouden koren, enz.*

Meta'phora (stijl: troop van de overdracht, metaphoor), v. -phora's. (ph = f).

Metapho'risch (stijl: overdrachtelijk, zinnebeeldig, figuurlijk), bn.; het - gebruik der woorden, b.v. *de gouden zon, de Alpen gloeien*.

Metaphys'ica (leer der bovenzinnelijke gronden van de dingen en werkingen), v. gmw.

Metaphys'isch (bovenzinnelijk), bn.

Meta'thesis (spraak. letteromzetting, letter

- keer), v.; bv. in: *gort* (grut), *dertien* (drie-tien), *naald* (nadel). (th = t).
- Meteen'** (*terstond, tegelijkertijd, dadelijk*), bw.: *ik kom —, ik help u —, tot —.*
- Metempsycho'se** (*zielsverhuizing*), v. gmv.: de — is een oud-heidensche leer, volgens welke de menschelijke ziel uit het eene lichaam in het andere (planten, dieren, menschen) zou overgaan; zie *A pis.* (psy = psie).
- Me'ten** (*met een maat de lengte, de oppervlakte of den inhoud van iets bepalen*), ik mat, heb gemeten: garen en band —, een akker —, een schip —, graan —, steenkolen —, melk —; zegsw. *iem. den rug —, hem ranselen met een stok; met twee maten —, oneerlijk nandelen; zich met iemand —, wedijveren in kennis, enz.; dat schip meet 650 ton*, heeft een inhoud van; — **ing** (*het meten*), v. — en.
- Meteoor'** (*luchtsteen*), m. — oren: te *Weenen is een museum van meteoren*; ook: *Aëroliet*.
- Meteoor'steen** (*steenachtige ijzerrijke massa, luchtsteen*), m. — steenen.
- Meteoriet'** (*meteoorsteen*), m. — ieten: — en waren bij de Arabische stammen zinnebeelden der goden, en ze werden op bergen opgericht en aanbeden; zie *Kaäba*.
- Meteoroliet'** (*steenachtige massa, meteoorstof, zwevend in de oneindige ruimte, vallende ster*), m. zie *Meteoriet*.
- Meteorologie'** (*weerkunde of kunde van de dampkringsverschijnselen*), v. gmv.: *een der afdelingen der — is de Klimatologie*.
- Meteorologisch** (*weerkundig*), bn.: — *ea waarnemingen; het Koninklijk Nederlandsch — instituut te De Bildt; een — observatorium op den Puy-de-Dome in Auvergne*; lees: — *gies*.
- Me'ter** (*persoon die meet*), m. meters.
- Me'ter** (*Lat. mater d. i. geestelijke moeder; peet, doopmoeder, peettante*), v. meters; zie *Peet, Petemoel*.
- Me'ter** (*lengtemaat, 40-miljoenste deel van een aardmeridiaan*), m. meters: de — is de grondslag van het metrieke stelsel van maten en gewichten; verder: de vierkante — of *M²*, en de teerling of kubieke — = *M³*.
- Me'tgezel** (*eig. spijsgenoot: reisgenoot, kameraad*), m. — gezellen.
- Me'thaan'** (*mijnas, moerasgas*), o.
- Me'tho'de** (*vaste, weldoordachte manier van handelen; wijze van werken of onderwijzen volgens een plan; leerwijze*), v. methoden, methodes: *een teeken—, schrijf—, lees—; de Berlitz—, de Fröbel—, de — Chevè.* (th = t).
- Methodiek'** (*leer der methode*), v. — en.
- Metho'disch** (*volgens een bepaalde methode*), bn. en bw.; fig. ordelijk, geregeld. (th = t).
- Methodist'** (*lid eener ascetische gemeente onder de Christenen in Engeland en N.-Amerika*), m. — en; zie *Wesleyaansch*. (th = t).
- Methodologie'** (*leer der methode*), v. gmv.
- Methu'salem** (*Bijb.-persoon, die den ouderdom van 969 jaar zou bereikt hebben*), m.: *al werdt ge zoo oud als —, stokoud*; Genesis 5 : 27.
- Methyl'alcohol** (*houtgeest, houtalcohol*), m. gmv.: de — wordt gebezigt tot het bereiden van verven, en soms tot het maken van dranken en mengsels, die verre van onschadelijk zijn.
- Meticuleus'** (*Fr. angstvallig precies, scrupuleus, peuterig precies, pietluttig*), bn. en bw.
- Me'tier'** (*Fr. handwerk, hanteering, bedrijf, beroep*), o. metiers; lees: *métié'*.
- Metonymia** (*stijl: troop der overnoeming*), v. —'s: wij lezen *Vondel*; hij werd door het lood, door het staal getroffen; hij dronk den giftbeker; dit huis betaalt hooge belasting de heele stad was op de been. (y = ie).
- Metonymisch** (*stijl: bij overnoeming*), bn. en bw.: *het — gebruik van een woord.* (y = ie).
- Me'triek'** (*wat tot den meter of de el behoort, er mee in betrekking staat*), v. gmv.
- Me'triek'** (*dichtk. leer van den versbouw, leer der versmaten*), v. gmv.
- Me'triek'-stelsel** (*10-deelig stelsel, met den M. als grondslag*), o. gmv.: het — is ingevoerd in bijna alle landen van Europa behalve b.v. in Rusland; zie *Stelsel van Maten en Gewichten*.
- Me'trisch** (*in verzen, in gebonden stijl*), bn. en bw.: *de Ilias van Homerus in — e vertaling door C. Vosmaer*, waarbij de oorspronkelijke rhythmus behouden is.
- Me'trologie'** (*leer der maten en gewichten*), v.
- Me'trome'ter** (*muz. maatmeter*), m. — meters; de — is een klein uurwerkje, dat met een slinger zeer juist de maatslagen aangeeft: de uitvinding is van 't jaar 1816.
- Me'tronoom'** (*metrometer*), m. — omen.
- Me'tropoliet'**, m. — en; ook: *Metropolitaan*.
- Me'tropolis**, v. — sen: *Alkmaar, de N.-H. —, (C. O.)*; zie *Metropool*.
- Me'tropolitaan'** (*aartsbisschop, aan het hoofd van een kerkprovincie staande*), m. — anen; ook *Metropoliet*; z. *Suffragaan*.
- Me'tropolitaansch'** (*aartsbisschoppelijk*), bn.
- Me'tropool'**, — **po'le, metro'polis** (d. i. *moederstad; oudtijds hoofdstad van een provincie, zetel van een metropolitaan*), v. — polen.
- Me'trum** (*voetmaat, versmaat*), o. metra.
- Me'tselaar** (*iem. wiens beroep het is te metselen: maker v. metselwerk*), m. — aren, — s.
- Me'tselaarsbaas** (*metselaar, die een eigen zaak heeft*), m. — bazen; — **knecht**, m. — s; — **werk** (*het werk v. e. metselaar*), o. gmv.
- Me'tselen** (*met kalk en steenen bouwen*), ik heb gemetseld: *een muur —; zie Metsen*.
- Me'tselhamer** (*bikhamer*), m. — hamers; — **kalk** (*kalk om te metselen, metselspecie*), v. gmv.; — **specie** (*mortel*), v. gmv.; — **steen** (*baksteen*), m. — steenen; — **werk** (*te metselen of gemetseld werk*), o. gmv.
- Me'tsen** (*Vlaamsch. metselen*), ik heb gemetst.
- Me'tserdiender** (*Vlaamsch. opperman*), m. — s.
- Me'tten** (R.-K. eig. *nacht- of morgenbeden*), v. mv.: de — maken met de lauden het eerste gedeelte van het dagelijksche breviergebed uit; zegsw. *iemand de — lezen*, hem streng berispen, hem kapittelen, hem zijn plicht voorhouden, zie *Leviëten*; *korte — maken*, weinig omslag met iets maken, een zaak kort afdoen; in de volkst. *korte wetten maken*.
- Me'tterdaad'**, bw.: *zich — belachelijk maken*, werkelijk, d. i. door een daad of door daden; — **haast** (*in haast, spoedig*), bn. vero.; — **tijd** (*allengskens*), bw.: *alles komt — terecht*, gaandeweg, na verloop van zekerer tijd; — **vlucht** (*al vliedende of vluchtende*), bw.; — **woon**, bw.: *zich — ergens vestigen*.
- Me'ttray**, o. *Nederlandsche kolonie van weldadigheid voor verwaarloosde knapen, gelegen in de gemeente Gorssel bij Zutphen*; zie *Ned. —*.
- Me'tworst** (*worst van met, zie ald.; varkensworst*), v. — worsten; zegsw. in Drente: *met een — naar een zij spek willen gooien*, d. i. een spiering uitwerpen, om e. kabeljauw te vangen.
- Me'u'bel** (*Fr. stuk huisraad*), o. — en, of — s; zegsw. *hij is een onnut —, iemand, die nergens*

voor deugt, een onnut mensch; **-en** (van *meubels voorzien*), ik heb gemeubeld: *een kamer, een huis* -, er huisraad inbrengen; **-gordijn** (zware overgordijn in een zaal), o. -gordijnen; **-magazijn** (grootte winkel van gemaakte meubelen), o. -magazijnen; **-maker** (fabrikant of werkman, die huismeubels maakt), m. -makers; **-papier** (behangselpapier), o. -en; **-stuk** (kast of dergelijk meubel), o. -stukken.

Meubilair' (huisraad), o. gmv.: *het* - van een kamer, de verschillende meubels eener kamer.

Meubileeren (van huisraad of meubels voorzien), een huis -; spreekt. *Meubleeren*.

Meublement', o. -en; zie *Ameublement*.

Meug (lust, zin, smaak: van *meugen* voor mogen, smaak of lust hebben in, b.v. *dat mag ik niet*, die spijs, die drank lust ik niet), v.; tegen *heug en* -, erg tegen zijn zin, met grooten tegenzin; *ieder zijn* -, smaak, lust.

Meugbet (klaplooper, duivelstoelager), m. en v.; ook: *Muggebet*.

Meuk (week), v.: *in de* - staan, week of zacht worden; *stokvisch i. d.* - zetten, laten weeken.

Meuken (week maken, murw doen worden), ik heb en het is gemeukt: *halfrijpe appels* -, ze in broeiend hooi stoppen, om ze te doen rijpen; dergelijke appels heeten *de meuk*.

Meulen, m. -s; in de volkst. voor *Molen*.

Meum et tuum (Lat. *het mijn en dijn*).

Meun (Noordzee-, ook, riviervisch), m. -en.

Meute (Fr. *koppel of troep jachthonden*), v. -n.

Meuzelen (verwant met *muizen*: *lekkere beetjes proeven*), ik heb gemeuzeld.

Meuzelen (vuilmaken), ik heb gemeuzeld.

Mevrouw' (gehuwde dame), v. mevrouwen; zie *Mevr.* of *Mw.*: **-schap** (rang van mevrouw), o.: *mevr. Dorbeen was trotsch op haar* -, (C. O.)

Mezzo (muz. *half*), bw.: *--forto*, half sterk; als bn.: **-sopraan**, tweede sopraan; **-voce** (met halve stem); bw.: *-spreken*, -zingen.

Miasma (in de lucht zwevende ziektekiem, ongezonde uitdamping), o. miasmen.

Miauw', **miauw'** (geluid eener kat), tw.

Miauwen, **miaauwen** (klankn.), de poes heeft gemiauw, gemiauw.

Miea (glimmer, een glasachtig mineraal), o. gmv.: *het* - komt vooral uit Canada.

Michiel', m.: *St.* - of *St. Michaël*, gedenkdag in de R.-K. kerk, op 29 Sept.: *de orde van St.* -, een *Beiersche ridderorde*; ook, *die van Malta*.

Michielszomer (nazomertje, mooi zomerweer, omstreeks *St. Michielsdag*), m. -zomers.

Microbalans (uiterst gevoelige balans), v. -en; met een - kan men tot 0.001 mg nauwkeurig wegen.

Microbe (elk levend wezen, dat slechts met het microscoop zichtbaar is; *microscopisch organisme, bestaande enkel uit ééne cel; bacterie*), v. microben. (c = k).

Microbiologie' (dierk. levensleer der microscopische wezens), v. gmv.

Microcephalen (mensen met abnormaal kleinen schedel), m. en v. mv.

Microcosmos (de wereld in het klein), m. gmv.; fig. de mensch. (i = ie).

Micrometer (toestel tot het meten van kleine grootheden), m. -meters. (i = ie).

Mieron (duizendste m.M.), m. -s of *micra*: *de standaardmeter van Oostenrijk is twee -s te lang; de microbe der slaapziekte is slechts 25 à 30 micra lang*. (i = ie).

Microfoon' (hulptoestel tot versterking van zwakke geluidgolven), v. -phonen; ook: hoortoestel der telefoon: *met een* - hoort men het zwakste geluid. (ph = f).

Microscop' (samengesteld instrument, dienende tot reusachtige vergrooing), m. en o. -copen: *met een* - ziet men het kleine, ook het voor het oog onzichtbare, zeer scherp, de - is in 1590 door Zacharias Jansen te Middelburg uitgevonden.

Microscopisch (alleen door den microscoop waar te nemen), bn. en bw.: *-e praeparaten, -e diertjes*; - klein.

Microtoom' (instrument, om microscopische insnijdingen of coupes te maken), m. -omen.

Midas, myth. koning van Phrygië, die alles, wat hij aanraakte, in goud veranderde, fig. rijkzaam; ook: *domme kunstrechter: in den toonkunstwedstrijd tusschen Pan en Apollo*; **-ooren** (myth. ezelsoreen), o. mv.: koning Midas kreeg ezelsoreen van Apollo, als domme kunstrechter, daar hij Pan den prijs toekende.

Mid'dag (het midden van den dag), m. middagen: *het is, het wordt* -; *den ganschen* -; *des* -s, 's middags, om 12 uur; *alle middagen*; *een warme, een zomersche* -; *iem. goeden* - wenschen; fig. *de* - van het leven, de middelbare leeftijd; **-beurt** (nl. om te preeken), v. -en; **-cirkel** (meridiaan), m. -s; **-dienst** (kerkdienst), m. -en; **-dutfje** (-slaapje), o. -s; **-eten**, o. gmv.; **-hitte**, v. gmv.; **-hoogte** (hoogste stand der zon voor een bepaalde plaats en op een bepaalden dag), v.: de zon bereikt haar -, als ze door den meridiaan van die plaats gaat; fig. *de* - van zijn leven bereikt hebben, van zijn macht, toppunt; **-kerk** (godsdiensstoefening in den middag, bij de R.-K. de vesper), v. gmv.; **-kost** (-eten), m. gmv.; **-lijn** (meridiaan), v. -en; **-maal** (diner, eten), o. -malen; **-malen** (dineeren), ik -maalde, heb gemiddagmaald; **-preek**, v. -en; **-slaapje** (siësta), o. -s; **-trein** (die nl. des middags vertrekt of aankomt), m. -en; **-uur** (uur 's middags), o. -uren; **-zon** (zuiderson), v. gmv.

Mid'del (middellijf), v. en o. middels.

Mid'del (iets, om tot een doel te geraken, b.v. geneesmiddel), o. middelen: *een* - tegen de koorts; *er is geen* - voor, er is geen kruid voor gewassen, geen raad voor; zie ook: *Geldmiddelen, Hulpmiddel, Levensmiddelen, Voedingsmiddel, enz.*

Mid'delaar (vredestichter, inzonderheid de Zaligmaker), m. middelaars of -aren.

Mid'delaarschap (de daad van bemiddeling, het middelaar-zijn), o. gmv.

Mid'delbaar (het midden houdend), bn.: *-onderwijs*, d. i. den overgang vormend tusschen lager en hooger onderwijs; *een welgemaakt man van* -bare jaren, (J. t. Br.), *zij is van* -baren leeftijd, b.v. 35 tot 45 jaar.

Mid'delbare tijd (gemiddelde tijd, waarbij men een zon aanneemt, die met eenparige snelheid haar baan zou beschrijven), m. gmv.: de - is geregeld naar den gemiddelden duur der zonnedagen.

Mid'deldeur (deur in 't midden), v. -deuren.

Mid'deleeuwen (de jaren van 476-1492 n. C.), v. mv.: de - vormen een tijdvak van ± 1000 jaar en zijn als een overgang tusschen oude en nieuwe geschiedenis.

Mid'deleeuwisch (tot de middeleeuwen be-

hoorende, er eigen aan), bn.: fig. — e toestanden, achterlijk, ruw.

Mid'delen (vereffenen, bijleggen, beslechten), ik heb gemiddeld; zie Bemiddelen.

Middelwrijf (in dien tusschentijd), bw.

Middel-Europeesch, bn.; zie Midden.

Mid'delevenredig, bn.: in de evenredigheid 2:4 = 4:8 is 4 middelevenredig.

Mid'delevenredige (wat het midden houdt tusschen; rekenk. getal, dat middelevenredig is tusschen twee andere), v. — evenredigen.

Mid'delgebergte (gebergte met toppen tot een hoogte van 1500—2000 M.), o. — n; zie Hooggebergte.

Mid'delhand (deel der hand tusschen pols en vingers), v.; fig. bij het kaartspel: op de — zitten, niet het eerst en niet het laatst moeten spelen; zie: Achterhand en Voorhand.

Mid'delhoogduitsch (de Deutsche taal van de 12e eeuw tot de dagen der Hervorming), o. gmv.; zie: Nieuw- en Oudhoogduitsch.

Mid'delkleur (tusschenkleur), v. — en: er zijn — en tusschen zwart en wit, (Koetsveld).

Mid'dellandsch (midden in het land), bn.: de — e Zee, midden in de oude wereld, ook: de Oude Wereldzee.

Mid'dellijk (door middel van), bn. en bw.

Mid'dellijn (diameter), v. — lijnen: de — v. e. cirkel, bol, de lijn, die door het middelpunt gaande, twee punten v. d. omtrek verbindt.

Mid'delmaat (het juiste midden tusschen twee uitersten), v. gmv.: de gulden —; zegsw. — versiert de straat, d. i. de niet al te lange en de niet al te kleine menschen; — **matig** (tamelijk, redelijk), bn. en bw.; — **e gaven**, — **e inkomsten**; — **matigheid**, v.: de muziek is de eenige kunst, welke — heid duldt; — **moot** (moot uit het midden van een visch), v. — en;

— **nederlandsch**, bn.: de — e taal, de Nederlandsche taal van de 12e tot op het einde der 15e eeuw, ook Dietsch geheeten, als zn. o.;

— **perk** (perk in het midden v. e. grasveld), o. — en, ook middelste deel v. h. scheepsdek;

— **punt** (het punt, juist in het midden gelegen), o. — en: het — v. e. cirkel; fig. de Dam in A'dam is een — van verkeer, Londen is het — v. d. Engelschen handel; — **puntschuwend** (— vliedend), bn.; — **puntvle'dend** (v. h. middelpunt af werkend), bn., z. Centrifugaal;

— **puntzoekend** (naar het middelpunt toe werkend), bn., zie Centripetaal; — **rif** (spierachtig vlies tusschen borstholte en buik), o. — raffen; — **shot** (ontl. schot tusschen twee kamers), o. — ten; — **slag** (een soort tusschen groot en klein, lang en kort, dik en dun in), o. gmv.; — **soort** (eig. soort, die het midden houdt), v. en o. — en: een — letter, tusschen groot en klein; een — sigaar, tusschen goed en slecht; — **stand** (de burgerstand), m. gmv., ook: Middenstand, m. gmv.; — **standscoöperatie** (aaneensluiting van kleinhandelaars), v. gmv.

Mid'delste (midden tusschen andere dingen in), bn.: de — vinger, de — dag der week.

Mid'delstem (muz. zangstem tusschen tenor en bas), v. — stemmen; — **stof** (stof, die door-dringbaar is voor een andere), v. — stoffen;

— **stuk** (stuk in het midden b.v. een tafelsieraad), o. — stukken; — **term** (rek. de middelste term eener evenredigheid), m. — en;

— **vinger** (de langste, de middelste vinger), m. — s; — **weg** (de weg door of in het midden, fig. middel tot bevrediging), m. — wegen;

den — houden, de gulden —; — **woord** (spraak. woord met onbekende afleiding), o. — woorden: gezond, akker, ezel zijn — woorden.

Mid'den (plaats of punt te midden van iets), o. — s: hij woont in het — v. d. stad, het was in het — v. d. zomer, v. d. nacht; dit blijve in het —, onopgelost, onafgedaan; hij zat te — van de zijnen, in den schoot zijner familie; zegsw. iets in het — laten, er geen oordeel over uitbrengen; iets in het — brengen, te berde brengen, ter sprake brengen; te — van: te — der gevaren, er door omringd, omgeven.

Mid'den (ergens midden in, tusschenin), bw.: hij stond — in de kamer; het was — op den dag, d. i. tusschen morgen en avond; het was — in den zomer.

Midden-Afrika, o. gmv.: in — is de Congo-staat gelegen; — **A'sië**, o.; zie Centraal.

Mid'denboords (in het midden van het boord), bw.: het schip kreeg — een knak;

— **ding** (iets, dat het midden houdt), o. — en: de uitdrukking „heer Bruis" was ongetwijfeld een —, (C. O.); — **door** (in tweeën, door midden), bw.: iets — breken; — **Euro'pa** (het midden v. Europa), o.; — **Europeesch**, bn.: de — e tijd, nl. die 15° of 60 min. vroeger is dan de tijd van Greenwich: Duitschland heeft den — en tijd; — **in** (midden tusschen andere in), bw.: het schip lag —, hij liep —, in het midden; — **koers** (het gemiddelde tusschen den hoogsten en den laagsten koers), m. — en; — **man** (man, die tot geen partij behoort, maar tusschen de partijen staat), m. — mannen; — **prijs** (prijs, tusschen den hoogsten en laagsten marktprijs gelegen), m. — prijzen; — **rijm**, o., zie Rijm; — **schip** (ook: het Grootte Schip; hoofdbeuk e. kerk, loopende v. d. hoofdingang tot het priesterkoor), o. gmv., zie Zijschip; — **stand**, m. gmv.; zie Middelstand; de Ned. —: titel v. een bond van vereenigingen van handeldrijvenden en industriëlen opgericht in Utrecht, 1902, deze bond wil federatieve samenwerking in den strijd tegen het grootkapitaal; — **stof**, v. — fen, zie Middelstof.

Mid'dernacht (dat. van midnacht d. i. 12 uur in den nacht), m. — en; — **nachtte-lijk**, bn.: het — elijk uur, 12 uur 's nachts; — **nachts'nur** (12 uur in den nacht), o. — uren; — **nachts'zon** (de zon, wanneer ze in de poolstreken te middernacht aan den hemel staat), v. gmv.

Mid'gard (Germ. myth. de aarde of de menschenwereld), m., ook: Manheim; — **slang** (Germ. myth. de wereldslang), v. gmv., zie Jormungandur of Wereldslang.

Mid'ianie'ten (Bijbel. volksstam aan de O. zijde van Palestina), m. mv.: de — standen af van Midian, een zoon v. Abraham en Keturah.

Mid'scheeps (in of naar het midden v. h. schip), bw.: de boot kreeg — een deuk; — **scheepsch**, bn.: een — e aanvaring.

Mid'winter (het midden van den winter, 22 Dec.), m. — winters, w. i. g.; — **zomer** (21 Juni, zonnestilstand), m. — zomers, w. i. g.

Mie'lie (maïs), v.; zie Milie.

Mier (hekel), v. gmv.: zegsw. een — aan iem. of iets hebben, een afkeer, een walg, gmz.

Mier (vliesvleugelig insect, met volledige gedaanteverwisseling: ei, larf, pop, mier), v. — en: er zijn zwarte, roode en bruine — en.

Mier (plantk. vogelmier, murik), v.; zie Muur.

Mie'ren (in de volkst. schelen), b.v. wat kan

't mij -! ik ben er glad onverschillig onder.

Mie'ren (volkst. lastig maken of vallen, hinderen, plagen, treiteren, zeuren), meest in de onbep. wijs: *lig toch niet te -*.

Mie'renbeer (Z.-Amerik. miereneter), m. -beren.

Mie'renegel (eierlegend zoogdier), m. -egels: de gewone - leeft in Nieuw-Holland en wel in holen en voedt zich met insecten.

Mie'renel (eig. de verpopte mierenlarf), o. -eieren; -**eter** (tandeloos zoogdier), m. -s: de groote - leeft in Z.-Afrika, de kleine in Amerika; -**hontig** (dierk. speekselachtige, zeer zoete stof, door de bladluizen afgescheiden, welke een geliefde kost der mieren is), m., ook: -**zoot**, o. gmv.; -**hoop** (aardhoop, door de mieren opgewerkt), m. -en; -**jager** (spechtachtige vogel, die op mieren aast), m. -s; -**leenw** (larve v. e. netvleugelig insect), m. -en: de - voedt zich met mieren, de - komt veel op onze heiden voor; -**nest** (nest van mieren), o. -en; -**proef**, v., zie Wespenproef; -**zuur** (vetzuur uit het lichaam der boschmieren), o. gmv.

Mie'rik (lepelblad, ook, peperwortel), m. gmv.

Mie'rikswortel, mie'rikwortel (de vleezige scherpe wortel van den mierik), m. -wortels; (stofnaam), v. gmv.

Mies (vleinaam van de poes), v. gmv.; ook verkl. van *Mie*, uit *Marie*.

Mies'peren (hispelen), ik heb gemiesperd.

Mie'teren (gooien, smijten), ik -de, heb gemieterd: *iem. de deur uit -*; volkst. *wat kan 't mij -!* schelen; ook: *iem. op zijn mieter geven, op zijn mieter krijgen*, slaag.

Mie'tje (verkl. van *Mie*, uit *Marie*), o. en v. gmv.: zegsw. *laten wij elkaar geen - noemen*, d. i. elkaar geen kool verkoopen.

Mie'zelen (stofregenen), het miezelt.

Mie'zig, mie'zerig (dampig, nevelig, vochtig), bn. gew.: *het is - weer*, regenachtig; fig. er - *uitzien*, ongezonder, onfrisch.

Mignon' (Fr. lief, aardig), bn.; als zn. lieveling, m. -s, vr. mignonne, mignonnes.

Migra'l'me (Fr. zenuw hoofdpijn, schele hoofdpijn, meest aan één kant), v. gmv. (ai = è); -**stift** (stiftje tegen de migraine), v. -en.

Migra'tie (verhuizing van volken, dierenverhuizing, uittocht), v. -tiën, -ties. (t = s).

Mijl con'stat (Lat. het staat bij mij vast).

Mih'rab (Arab. bidnis in een moskee, aan de naar Mekka gekeerde zijde), m. mihrabs.

Mij'den (uit den weg gaan, ontwijken, vermijden), ik meed, heb gemedend: *iemands gezelschap -*; *het kwaad -*, schuwen; *zich -*, zich wachten voor, zich in acht nemen.

Mijl (lengtemaat voor groote afstanden), v. mijlen: 1 Ned. Mijl of KM. = 1000 M. of ± 11 minuten gaans; 1 geogr. of Duitsche Mijl = 1½ uur gaans of 7420 M.; de Fransche mijl (lieue) is 5.55 KM. of 1 uur gaans; de Engelsche - is 1.609 KM.; de Pruisische = de Duitsche of 1½ uur; de Oostenrijksche is 1 uur 22 minuten; de Russische *werst* is ruim 11 minuten; de Zwitsersche - is 1 uur 30 minuten; de Spaansche, 1 uur 17 minuten gaans; zegsw. *de - op zeven*, langs een grooten omweg, d. i. de mijl niet op vier maar op zeven vierde nemen; zie echter *Meijel*.

Mijl'enlang, bn., -**ver**, bn.: *een - lange weg*, *een - verre tocht*, zeer lange.

Mijl'paal (wegpaal, afstandspaal op 1000 M.), m. -palen, ook: *grenspaal*, fig. belang-

rijke gebeurtenis in 's menschen leven of in de geschiedenis, ook: rustpunt; -**schaal** (aandr. afstandsmaat op een kaart), v. -schalen; -**steen** (steenen mijlpaal), m. -en.

Mij'meraar (peinzer, suffer), m. -s; -**en** (peinzen, in gedachten verzonken zijn), ik heb gemijmerd; -**ing**, v. -en: *droefgeestige -en*; -**ij'** (droefgeestige peinzerij), v. -en.

Mijn (onderaardsche groeve), v. mijnen: *een goud -*, *een steenkolen -*; *een - ontginnen*.

Mijn (ijzeren omschutting, met ontploffingsstof b.v. met schietkatoen gevuld), v. mijnen: *een onderzeesche -*, *een onderaardsche -*; -**en leggen**, b.v. tot beschutting van een zeehaven of tot versperring v. d. doortocht; *een automatische mijn*, deze springt, als er iets tegen stoot; *een verankerde -*, vastliggend aan een anker; *een strooi -*, los drijvende mijn; zegsw. *de - sprong verkeerd*, ten nadeele van den gene, die ze legde; *een - demonteeren*, vernielen, onbruikbaar maken.

Mijn (de plaats, waar iets bij afbod of afslag wordt verkocht), v. mijnen: *de boter -*, *de visch -*; zie: *Afslag en Hal*.

Mijn'bouw (het uitgraven van putten en mijnen tot het vinden v. delfstoffen), m. gmv.; -**kunde** (kennis van den mijnbouw en van de behandeling der opgedolven stoffen), v. gmv.

Mij'nen (bij een openbare verkooping bij afslag door „mijn” te roepen kooper worden), ik heb gemijnd: *hij mijnde het huis voor tien duizend gulden*; zie: *Afslag en Afslager*.

Mij'nent (ten, te), (bij mij aan huis), bijw.; -**halve**, -**wege** (van mijn kant, van mijn zijde, wat mij aangaat), bw.; -**wil** (om), (ter wille, ter liefde van mij), bijw.

Mijn'galerij (mijngang), v. -galerijen;

-**gang** (gemaakte gang i. e. mijn), v. -en; -**gas** (gas, dat zich in steenkoolmijnen in de gangen ophoopt), o. -gassen: *ontploffing van -*, zie *Mijnlamp*.

Mijn'heer, m., Mijne Heeren, Mijneheeren.

Mijn'heer'en (iem. met mijnheer toespreken), ik heb gemijnheerd: *lieve Marie, mijnheer mij zoo niet*, (Potg.)

Mijn'ingenieur (eig. mijnbouwkundig ingenieur), m. -s; -**lamp** (veiligheidslamp voor mijnwerkers), v. -en; zie: *Davianaan* en *Mijngas*; -**magnaaf** (schatrijke mijnbezitter), m. -magnaten; -**onderneming** (maatschappij tot exploitatie van een mijn), v. -en; -**ontginning** (het bewerken van een mijn), v. -en; -**pomp** (stoomperspomp, om de mijn droog te houden), v. -en; -**raad** (raad van toezicht op een mijn, ook: *elk lid van dezen raad*), m. -raden; -**revier** (district, kring, gebied v. één of meer mijnen), o. -en; -**schacht** (put, waardoor men in de mijn afdaalt), v. -en; -**waarde** (aandeel in een mijn-exploitatie), v. -en; -**werker** (mijnarbeider), m. -s; -**werkerlamp** (mijnlamp), v. -en; -**wet** (wet op de exploitatie van mijnen), v. -wetten; -**wezen** (al, wat op het ontginnen van mijnen betrekking heeft), o. gmv.

Mijt (oud-Hollandsch koperen muntstukje, ± 1/10 van een cent), v. mijten. vero.

Mijt (stapel), v. mijten: *een hooi -*, *een hout -*; -**en** (opstapelen, tot een mijt opzetten), ik mijtte, heb gemijt: *hooi -*, *hout -*.

Mijt (spinachtig diertje met tot zwigen geschikte monddeelen), v. mijten; zie: *Schurftmijt*, *Kaasmijt*.

- Mijter** (bisschopshoed of -muts, teeken der bisschoppelijke waardigheid), m. mijters; -**drager** (iem., die een mijter draagt, b.v. een bisschop), m. -dragers; -**en** (tot bisschop verheffen, met een mijter sieren), ik heb gemijterd; gemijterde abten.
- Mijtereren**, ik heb gemijterd: wat kan 't mij -, schelen; iemand er uit -, gooien; zie *Mie'teren*, in de platte volkstaal.
- Mijterig** (vol wormen; fig. armoedig), bn.; -er, -st: -e kaas; hij ziet er - uit.
- Mijterstad** (bisschopsstad), v. -steden: Utrecht, Keulen, Luik zijn -steden.
- Mik** (gaffelvormige stutpaal), v. mikken.
- Mik** (het mikken), m. gmv.
- Mik** (brood van fijn roggemeel), v. -ken.
- Mik** (bloem van roggemeel), v. gmv.
- Mikado**, **mica'do** (titel v. d. keizer van Japan), m. mikado's, zie Taikoen; op 11 Febr. 1889 gaf de - zijn volk een constitutie.
- Mik'ken** (doelen, turen, het geweer aanleggen), ik heb gemikt.
- Mikmak** (oneenigheid, zwaarigheid), m. -makken: er is een -, er hapert iets.
- Mikpunt** (doelwit), o. -en; fig. hij is het - van hun spotternij, die spotters hebben het op hem geladen, gemunt.
- Milanees'** (bewoner van Milaan), m. -eezen; -**laneesch'**, bn., als zn.: in het -e; ook -**laansch'**: het -laansche popelrijs, (St.)
- Mild'** (onbekrompen, ruim, gul), bn. en bw.: de winnende hand is -, een -e gewer; ook: zacht, zachtaardig: -e bepalingen, een wet -toepassen, iem. - behandelen; -er, -st.
- Milddadig** (onbekrompen, gul, vrijgevig), bn. en bw.: -er, -st; met -e hand geven.
- Milddelijk** (op milde wijze, gulhartig), bw.
- Mildheid** (milddadigheid), v. -heden (milde daden), v. mv.
- Mile** (Eng. sport. Engelsche mijl = 1609 M.), v. miles; zie Mijl.
- Milicien'** (Fr. loteling), m. -s; zie Recruit.
- Milie**, **mie'lie** (mais in en uit Z.-Afrika), v.; daar geheeten: *Milies*; gedroogde -.
- Milieu'** (Fr. midden, middenstuk), o. -'s.
- Milieu'** (Fr. omgeving), o. -'s: een ander - zoeken, in zoo'n bekrompen - blijf ik niet.
- Militair'** (Fr. krijgsman, soldaat), m. -en.
- Militair'** (al, wat op den kriegsstand betrekking heeft), bn.: -e deugden, de -e geschiedenis, met -e eer begraven worden; de -e academie, hogere militaire school, te Breda; een - aviateur, vlieger, die in dienst staat van het leger; -e wielrijders. (i = ie).
- Militairement'** (Fr. op soldatenmanier; fig. streng ordelijk, stipt), bw.: alles gaat daar -.
- Militaire Willemsoorde** (hooge militaire ridderorde, 30 April 1815 door Koning Willem I gesticht), v.: de - dient ter belooning van uitstekende daden van moed, beleid en trouw in den krijgsveld, te land en ter zee; ze heeft 4 klassen en onder den rang van officier ontvangen de militairen daarbij e. riddersoldij.
- Militairisme** (de overwegende invloed van den stand der militairen op de maatschappij), o.: in Pruisen heerscht het -. (i = ie).
- Militairistisch**, bn.: een - ideaal; ons volk heeft weinig -e neigingen.
- Militant'** (strijdvaardig, aanvallend), bn. en bw.: die minister zal nooit - optreden. (i = ie).
- Militie** (de jaarlijksche lichte door loting), v. gmv.; -**commissaris** (oud-hoofdofficier, met de leiding der militie-loting belast), m. -sen; -**raad** (raad of college, bestissend over militie- of lotingszaken), m. -raden.
- Mil'le** (duizend), o.; per -: die sigaren kosten f 45 per -; lees: miel.
- Millen'niam** (het duizendjarig Godsrijk bij de tweede komst van Christus op aarde), o. gmv., zie Chillasme; lees: *mil-len'-nie-um*.
- Mil'li** (duizendste deel, als eerste lid van een samenstelling), bn.; zie Deci, Centi. (i = ie).
- Millia'de** (tijdvak van duizend jaar), v. -n.
- Milliard'** (Fr. duizend miljoen), o. millarden: men schat het getal menschen op aarde op ruim 1½ -. (i = ie).
- Milliardair'** (iem., die een milliard rijk is), m. -s: de Amerikaansche -s. (ai = è).
- Milligram'** (duizendste deel van een gram), o. -grammen. (i = ie).
- Millimeter** (duizendste deel van een meter, d. i. streep), m. -meters. (i = ie).
- Millimeteren** (het haar tot op een m.M. afknippen): zich laten -. (i = ie).
- Millioen'** (duizend keer duizend), o. -en.
- Millioenspeech** (exposé zijner begrooting door den Minister van Financiën in Sept., kort na de opening der Kamer), v. -speechen.
- Millionair'** (rijk persoon, iemand die een miljoen of meer bezit), m. -s. (illi = ielj).
- Mil'lo** (Molukken: mais), v.; zie Djagoeng.
- Mil'lord** (O.-I. zeker open rijtuig, in Europa als victoria bekend), m. milords.
- Mil'reis** (Portugeesche munteenheid, d. i. mille of 1000 reis, ± f 2.70), v. mille reis; als Braziliaansche munteenheid in goud, ± f 1.34⁵.
- Milt** (klierachtig ingewand links van de maag, bij menschen en gewervelde dieren), v. milten: de - kittelen, doen lachen; -**kitteling** (lachopwekking), v. -en: gij lacht, geleerde Cats, ik gun u dat vermaken, die milte-kitteling, (Huygens).
- Milt'er** (mannetjesvisch, hommerd), m. -s.
- Milt'ades**, gesch. overwinnaar der Perzen, bij Marathon, 490 v. C.
- Milt'vuur** (besmettelijke ziekte bij runderen, schapen, enz.), o. gmv.; -**zucht** (ziekte, naargeestigheid), v. gmv.; -**zuchtig** (milt-ziek, zwaarmoedig), bn.; zie: Hypochonder en Hypochondrie.
- Mimetisme** (dierk. het zich gedeeltelijk of geheel onwaarneembaar maken), o. gmv.
- Mimicry'** (dierk. het verschijnsel, dat sommige dieren de kleur aannemen hunner omgeving om aan de aandacht te ontsnappen, kleuraanpassing), v.; lees: *mie-mie-krie'*.
- Mimicus** (gebaren-speler), m. -ci. (i = ie).
- Mimiek'** (gebarenkunst, -spel), v. gmv.: een -, een betere zaak waardig, (Potg.)
- Mim'ir**, Germ. myth. de wijze reus, bewaker der Mimirsbron of bron der wijsheid, waaruit hij elken morgen drinkt. (i = ie).
- Mim'isch** (van, betreffende of behoorende tot de gebarenkunst), bn. en bw. (i = ie).
- Mimo'sa no'li me tan'gere** (Lat. kruidje-roer-mij-niet), v.
- Min** (weinig, klein, gering, laag), bn.: een - woord, een - opstel, onbeduidend; zoo'n handwijze vind ik -; dat is minne taal, onfatsoenlijk; ik heb een minne gedachte van dat huishouden, ongunstig; bw.: dat is -juist, zoo - mogelijk; hij is - of meer doof, eenigszins; zie: Minder, Minst.
- Min** (liefde, toegenegenheid; ook: vrede, vreedzaamheid), v. gmv.: Amor of Cupido is de god der -; zegsw. iets in der minne schikken,

vriendschappelijk regelen, om een proces te voorkomen.

Min, min'ne (eig. minnemoeder: zoogster, voedster), v. minnen: een kind op den arm eener min.

Min'a, min'e (oude Grieksche munt, $\frac{1}{60}$ van een talent zilver), v. minen: de zilveren — gold sinds Solons tijd \pm f50; zie: Talent en M'n a.

Min'achten (met trots neerzien op, van minne waarde achten, erg gering achten), ik minachte, heb geminacht: iem. —, de lagere standen —, het lager onderwijs —; —**achtend**: een — e glimlach, een — e behandeling, een — gebaar; iem. — de deur wijzen; —**ing** (het minachten), een blik vol —.

Minaret' (witte, slanke toren met één of twee omgangen bij e. moskee), v. —ten: van de — wogden de geloovigen 5-maal daags tot 't gebed opgeroepen; z. Aya Sophia en Muezzin.

Min'adeeren (Fr. behaagziek doen): Mevrouw — de tegen de psyche, (Potg.) (au = oo).

Min'bekend (weinig of minder bekend), bn.

Min'der (geringer, in geringer mate), bn.: hij is er niet — om, de regen wordt al —; de — e standen, de — e man, nl. uit het volk; dat is van — e qualiteit, van — belang; bw.: hij doet het niet —, hij leest — dan gij.

Min'derbroeder (kloosterling van de orde der Franciscanen), m. —s.

Min'dere (ondergeslikte), m. en v. —deren.

Min'deren (afnemen, kleiner worden), ik heb en het is geminderd: de voorraad gaat —; —**ing** (het minderen), v. —en.

Min'derheid, v. —heden: in de — zijn, het in 't getal of aantal verliezen; —**ja'rig** (ommondig), bn.; —**ja'rige** (persoon onder de 21 jaar), m. en v. —n; —**ja'righeid** (ommondigheid), v. gmv.; —**waar'dig** (van mindere waardij, van geringer gehalte), bn.: de Japansche cavalerie bleek —, vergeleken bij de Russische; — e kettingen, takels, schepen; een — e leerling, met minderen aanleg; —**waar'digheid**, v. gmv.: de — van het gekleurde ras.

Min'e, v. —n; zie: Mina, M'n a en Talent.

Min'e (vertrekking van 't gelaat), v. —s of —n: —n maken, gezichten trekken, ook: den schijn aannemen, aanstalten maken. (i = ie).

Min'eraal' (bergstof, mijnstof, erts), o. —alen: —houdend, bevattend minerale bestanddeelen, b.v. gezondheidswateren.

Min'eraal' (delfstoffelijk), bn.: minerale wateren, minerale bronnen, bevattende verschillende zouten, ijzerdeelen, koolzuur, enz.

Min'eraal'water (water uit minerale bronnen, mineraal-houdend water), o. gmv.; —**fabriek** (fabriek tot het maken van kunst-mineraalwater, b.v. van spuitwater), v. —en.

Min'eralogie' (delfstofkunde), v. gmv.; —**lo'gisch** (betrekking hebbende op de mineralogie), bn.: een — e vereeniging; —**loog'** (delfstofkundige), m. —logen. (g = g).

Min'er'va, myth. godin der wijsheid en kennis, der dapperheid en kracht, voorgesteld met schild en speer; dochter v. Jupiter; de uil was haar gewijd; — was de beschermster v. kunsten en wetenschappen; Gr. Ath'e'n'e.

Min'erval' (leergeld, schoolgeld eener Latijnsche school, van een gymnasium), o. —valia.

Min'ette (Fr. roepnaam van een kat), v.

Min'eur' (mijngraver, ertsgraver, ook: soldaat der genie of schansgraver), m. mineurs.

Min'eur (muz. kleine terts, zekere toonaard), v.

Min'godes (dicht. periphrase van Venus),

v.: de — is hier (nl. in ons land) op 't ijs geboren, (Potg.)

Minia'tor (monnik, die handschriften opwierde met fraaie, roode letters), m. —s, —to'ren.

Miniatuur' (schilderwerk der miniatoren; opgesierde beginletter in oude missalen), v. —uren: in —, in 't klein; —**schilder** (schilder van miniatuurwerk), m. —s.

Minie'm' (zeer klein, onbeduidend, laag), bn.: een — loon, een — e uitdrukking, zedelijk min.

Minimaal' (kleinigheden betreffende), bn.: —ale veranderingen in een begrooting, —ale verschillen, —ale loonen, lage, kleine.

Min'imium (het kleinste, het minste; het laagste), o. minima: hij ontvangt een — van loon voor een maximum van arbeid; de werkmán wil een — pensioen van \pm f5 per week v. d. staat; —**lijder** (scherts. iem. met zeer laag traktement d. i. met een jaarwedde, die als minimum door de wet is bepaald), m. —s;

—**thermometer** (thermometer, die door het blijven staan van een „index“ de laagste temperatuur aanwijst, welke in een bepaalde tijdruimte geheerscht heeft), m. —s.

Minis'ter (eerste staatsdienaar, lid der hooge regeering, hoofd van een departement), m.

ministers: de — van Binnenl. Zaken, de — van Buitenl. Zaken, van Justitie, van Oorlog, van Marine, van Koloniën, van Waterstaat, van Handel, Nijverheid en Landbouw.

Ministe'rie (de gezamenlijke ministers), o. —ries, —riën: een christelijk —. (te = tee).

Ministe'rie (het gebouw of de gebouwen, waarin het personeel van een departement werkzaam is), o. —ries, —riën. (te = tee).

Ministe'rie, o.; zie Openbaar —.

Ministe'rie (bemiddeling, ambtsverrichting van een advocaat of notaris), o. gmv.: daartoe verleen ik mijn — niet. (te = tee).

Ministe'rie (gezellige bijeenkomst, eens per week, van de predikanten eener groote stad), o., ook Convent. (te = tee).

Ministerieel' (van een minister uitgaande, door een minister), bn.: —eale beschikkingen, een —eale verklaring, een —eale redevoering.

Minis'terraad (vergadering van het ministerie, raadcollege van ministers), m. gmv.

Minister-president' (voorzitter van den ministerraad), m. ministers-presidenten.

Minister-resident' (zaakgelastigde van een regeering of van eenig hof, gezant van mindere rang), m. ministers-residenten.

Ministerschap (het minister-zijn), o. gmv.

Ministersportefeuille (eig. portefeuille v. e. minister; fig. teeken v. h. ministerschap), v. —s.

Minja'wak (grootste soort v. hagedis op Java), v. —s: het vleesch der —s is wit en smakelijk.

Minlijk', **min'nelijk** (lief, bekeefd, vriendelijk), bn. en bw.: — e woorden; rechtst. — e schikking, zie Min: iets in der minneschikken.

Min'naar (beminnaar, ook, vrijer), m. —s, —aren, fig. een — van jagen, liefhebber; —**nares'** (geliefde, ook, liefhebster), v. —sen.

Minnarij' (liefdehandel), v. minnarijen.

Min'ne (voedstermoeder), v. —n; zie Min.

Min'ne (liefde), v. gmv.; zie Min.

Min'nebrief (liefdebrief), m. —brieven; —**dicht** (letterk. lyrische poëzie, die van warme, innige liefde getuigt), o. —en; —**dichter** (dichter van minneliederen), m. —s: Hooft was ook —, evenzoo Bilderdijk; —**god** (Amor, Cupido, Eros), m. gmv.: —**godje**, ook, —**goodje**, o. —s; —**koozen** (liefkoozen, vrijen), ik heb

-minnekoosd: ik vraag je maar, of je niet wilt -? (C. O.); -**koozerij**, v. -en; -**lied** (minnedicht), o. -liederen; -**lijk**, bn., z. Minlijk; -**moeder** (voedster), v. -s, vero. **Min'nen** (liefhebben, beminnen), ik minde, heb -mind; de vrijheid -, de studie -. **Min'nenijd** (jaloerschheid, jaloezie), m. gmv. **Minnenawaardig** (beminnetlijk), bn.; -er, -st, ook meer en meest -waardig. **Min'neschicht** (myth. pijl van den minnegod, nl. geschoten door Amor of Cupido), m. -en; de - trof hem; -**zang** (liedlied), m. -en; -**zangers** (Germaansche lierdichters en zangers der Middeleeuwen), m. mv.: de grootste der - in Duitschland was Walther von der Vogelweide, geb. ± 1160; zie: Menestreef, Minstreef, Troubadour. **Min'or** (de mindere, de jongere; de minderterm in een sluitrede; ook: de jongere persoon van denzelfden naam), m. -s; zie Senior. **Minoraat** (erfopvolgingsrecht der jongeren), o. **Minoriet** (Minderbroeder of Franciscan), m. minorieten. **Minoriteit** (minderheid, b.v. van stemmen, minderjarigheid), v. -teiten. **Min'os**, myth. zoon van Jupiter, koning en wetgever van Creta; na zijn dood de wijze rechter in de Onderwereld. **Minotaurus** (myth. stier-mensch), m.: de - was een fabelachtig monster, half mensch, half stier, in den doolhof van Creta; hij at menschenvleesch; werd door Theseus gedood; zie Ariadne. (au = ou). **Minst** (overtreff. trap van weinig: geringste), bn. en bw.: bij den -en wind klappert de molen, het - tevreden, gelukkig zijn; op zijn - of ten -e; dat kost op zijn - tien gulden. **Minstien** (inschikkelijkste), m. en v. minsten: wees maar de -, d. i. geef maar toe; ook, o.: het -, geringste; ten -, bw. **Minstiens**, bw.: ik heb er - tien uur werk aan, d. i. op zijn minst of kleinst genomen. **Minstreef**, **meistreef** (Middeleeuwsche speelman, rondtrekkend door het land, van kasteel tot kasteel, als geleide van een troubadour), m. -streefen; zie Menestreef. **Min'teeken** (rek. en algebra: aftrekkings-teeken, negatief-teeken), o. -teekens: het - is een klein liggend streepje. **Min'us** (minder, het tegendeel van plus in de rekenk. en algebra), bw.: ook in de nat. b.v. -80 C., d. i. 80 C. onder nul of beneden het vriespunt; de polder ligt - 5 M. A. P. d. i. 5 M. beneden Amsterd. peil; als zn. o. **Miuscuul** (zeer klein), bn. en bw.: een -ule letter, - kleine vliegjes. **Minus'kel** (kleine letter inz. van het Gotische schrift), v. -s; zie Majuskel. **Minutiens** (uiterst zorgvuldig en precies, tot in kleinigheden nauwkeurig, haarfijn, fig. kleingeestig), bn. en bw. (t = s); -zer, -t: een - onderzoek; een zaak - behandelen. **Minuut**, **minu'te** (het origineel van een notariële akte), v. minuten: de - van een brief van Jan de Witt, de oorspronkelijke, de door hem gestelde en geschreven brief. **Minuut** (boogmaat, hoekmaat, tijdmaat), v. -nuten: een - is $\frac{1}{60}$ graad; een - is $\frac{1}{60}$ uur. **Minuut'glas** (zandlooptje, dat een minuut loopt), o. -glazen. **Minuut'wijzer** (grootte wijzer van een uurwerk), m. -wijzers.

Minvermo'gend (behoefstig), bn.; -en (armen), m. en v. mv.: school voor -en. **Min'zaam** (vriendelijk), bn. en bw.; -zamer, -st; -**heid** (innemendheid), v. gmv. **Mi'o conto**, handel: mijn rekening; z. m. c. **Miö'l'ner** (Germ. myth. donderhamer van Thor of Donar, die altijd treft en altijd naar hem terugkeert, beeld van den bliksem), m. ook: Mjöl'nir, d. i. Verpletteraar. **Mirabel** (Fransche ronde pruim), v. -len. **Mira'bile di'tu** (Lat. wonderlijk om te zeggen, het klinkt ongelooftlijk). **Miraculous** (wonderlijk, wonderdoende), bn. **Mira'kel**, o. -s, -en; zie Wonder. **Mira'kel** (smoordronken), bn.: de feestelingen waren ten laatste allen -. **Mira'kelspel** (letterk. kerkelijk tooneelspel), o. -spelen: de stof van het - is aan het leven van een heilige of aan een of andere legende ontleend; zie Mysteriespel. **Mir'liton** (rietfluitje, aan beide zijden door een vliesje afgesloten), m. mirlitons. **Mir** nichts, dir nichts (Duitsch. zonder zich om iem. of iets te bekommeren). **Mir're, myr'rhe** (Arab. welriekende gomhars met bitteren smaak, uit Arabië), v. gmv. **Mirt** (altijd groene heester), m. -en; 'zie Gagel. **Mir'tebes** (vrucht v. d. mirt), v. -sen; -**blad** (blad van den mirteboom), o. -bladen, -bladeren; -**boom**, m. -en; -**krans** (krans van mirteblaren, bruidskrans), m. -en; -**loof** (-blaren), o. gmv.; -**struik**, m. -en. **Mis** (altaar-offerande), v. -sen, ook Misse: zegsw. de - doen of lezen, dit doet de priester; - **hooren**, dit doet de R.-K.; naar de - gaan; een stille -, zonder zang, een zingende -, met zang; ook: bijeenhoorende miszangen, b.v. een - van Mozart. **Mis** (jaarmarkt, kermis), v. missen: de Leipziger -, de meeste -sen duren eenige weken. **Mis** (verkeerd), bn.: het is bij dien koopman een misse boel, zijn zaken staan verkeerd. **Mis** (verkeerd, niet raak, slecht, gebrekkig, onjuist), bw.: de jager schoot -. **Mis**, bw.: vormt samenst. met w.w., nu eens scheidbaar (met de klem op mis, met de bet. van verkeerd), dan weer onscheidbaar (met de klem op het w.w.): steeds wordt mis vastgeschreven in de onbep. wijs en in het voltooid deelw. b.v. mis'doen en misdoen', mis'gedaan en misdaan', vergelijk: mis'rekenen en misre'kenen, mis'gerekend en misre'kend, enz. **Misanthroop** (menschhater, fig. menschenhuwend persoon), m. -thropen; -**throple** (menschhaat), v. gmv.; -**thro'pisch** (menschhatend, -afstootend), bn. en bw.: -e bespiegelingen, (C. O.) (thr = tr). **Misbaar** (voor misgebaar: getier, spektakel, lawaai), o. gmv.: hij maakte veel -. **Mis'bak** (mistukt baksel), o. -bakken; -**je**, (fig. iets, dat slecht is uitgevallen, b.v. een opstel), o. -bakjes. **Misbak'ken** (misvormd), bn.: een - man. **Mis'baksel** (misbak, fig. iets, dat slecht of verkeerd is uitgevallen, ook, wanstaltige persoon), o. -s: een wetsontwerp als een - beschouwen; Staring teekent ons in „De Vampyr" den bocheljoen Pandolf als een -, en wel naar lichaam en ziel. **Misbil'tijken** (onbillijk achten, niet billijken), ik heb gemisbillikt, w. g.; iets -.

- Mis'boek** (altaarboek op lezenaar), o. -boeken, ook: Missaal.
- Mis'bruik** (zeer slecht, verkeerd gebruik), o. misbruiken: - van iem. goedheid maken, - van sterken drank maken; allerlei -en.
- Misbruik'en** (een slecht gebruik maken van), ik -bruikte, heb -bruikt: Gods naam -.
- Miscellane'ën, miscella'nea** (gemengde letterkundige opstellen, mengelingen, mengewerk, allerlei), o. mv. (ne = nee).
- Mis'crediet**, o.; zie het betere Miskrediet.
- Mis'daad** (booze daad, crimineele daad), v. -daden; -da'dig (strafbaar voor de wet), bn., fig. slecht, boos: met een -doel; -da'diger (boosdoener), m. -s; -dadigster, v. -s.
- Misdeeld**, bn., zie Misdeelen.
- Misdeelen** (verkeerd deelen, niet ieder het zijne geven), ik -de, heb misdeeld; vooral het volt. dw. is als bn. in gebruik, b.v. misdeeld zijn van, verstoken zijn van: misdeeld van aanleg, van talent, van kennis; door de natuur misdeeld zijn, naar lichaam of ziel schraal bedeed zijn, bezittende weinig vermogens, kracht, aanleg; ook als zn.: de -deelden onzer maatschappij, armen, behoeftigen; fig. een -deelde, man zonder talent, aanleg.
- Mis'dienaar** (koorknaap), m. -dienaars; ook: -diener, -diender.
- Mis'doen** (verkeerd doen), ik deed -, heb -gedaan: al wat hij doet, doet hij in den regel mis; hij heeft het heelenal misgedaan.
- Misdoen'** (kwaaddoen, slecht handelen), ik misdeed, heb misdaan: wat heeft hij misdaan?
- Misdragen, zich** (zich slecht gedragen), ik -droeg mij, heb mij -dragen.
- Mis'drijf** (slechte daad, misdaad), o. -drijven.
- Misdrif'ven** (zondigen; iets doen dat strafbaar is), ik misdreef, heb misdreven.
- Mis'druk** (onbruikbaar drukwerk), o. gmv.
- Misdrif'den** (ongunstig uitleggen, ten kwade duiden), ik heb -druid: iem. doen of laten -; we zullen hem die handelwijze niet -.
- Mis'ese** (inzet bij een spel, inleggeld), v. misen; lees: mieze; volkst. mies.
- Mis'ese-scène** (Fr. toon. alles, wat er hoort bij de opvoering van een tooneelstuk: tooneelschikking), v. gmv. (en = an).
- Misera'bel** (ellendig, armzalig, beklagenswaardig), bn.; -er, -st: ik ken nóg iemand, die niet rookt, maar dat is de -ste kerel van de wereld, (C. O.), lam, beroerd. (s = z).
- Misère** (ellende, nood, jammer), v. misères.
- Misère're** (Erbarm u! aanvangswoorden van den 50en psalm: Ontferm u over mij, o Heer, volgens uwe groote barmhartigheid! kerkzang), o. -s; lees: -ree're.
- Misère're** (geneesk. darmkronkel, darmafsluiting, vreeselijke ingewandskwaal), v. gmv.
- Misericord'ium** (lange dolk, waarmede een ridder den gevallen vijand den doodsstrijd verkortte), o. of m. -s. (s = z).
- Misér'le** (al wat jammerlijk, ellendig, ongelukkig is, ellende), v. -riën, -s. (see = zee).
- Mis'gaan** (verkeerd gaan), het ging mis, is misgegaan: wij zijn -gegaan; die onderneming zal -; zie Misloopen.
- Misgaan'** (ontgaan, tegenloopen, mislukken), het -ging, het is mij misgaan.
- Mis'gelden** (boeten, lijden voor), ik misgold, heb misgouden; zie Ontgelden.
- Mis'gewas** (mislukte groei van een of meer soorten van veldvruchten, slechte oogst), o. -gewassen.
- Mis'gooien** (verkeerd gooien, niet raken), ik gooide mis, heb misgegooid.
- Mis'greep** (eig. verkeerde greep, mistasting, fig. fout, dwaling), m. -grepen.
- Mis'grijpen** (verkeerd grijpen), ik greep mis, heb misgegrepen: hij greep - en viel.
- Misgrij'pen, zich** (zich vergissen, feilen, dwalen), ik misgreep mij, heb mij misgrepen: zich aan iemands goed -, het nl. stelen; zich aan iem. -, strafbaar tegen hem handelen, hem b.v. slaan; zie Vergrijpen.
- Misgun'nen** (benijden), ik heb misgund: niemand zal dezen kunstenaar die eer -; het oog van geen benijder misgunt de weilverworven eer den jongeling (nl. aan Ivo), Staring.
- Misgun'stig** (jaloersch), bn.; -heid, v. gmv.
- Misha'gen** (niet wel aanstaan, niet behagen), het mishaaide, het heeft mishaaide.
- Misha'gen** (afkeer, verdriet), o. gmv.
- Mishan'delen** (ergerlijk kastijden, afranselen, toetakelen), ik mishandelde, heb -handeld: een slaaf -, een onwillige hond -, een paard met de zweep -.
- Mishan'deling** (slechte, ergerlijke behandeling, het toebrengen van lichamelijke leed of letsel, verwonding, kwetsing), v. -en: de - van een leerjongen, van een schoolknaap, van eenig huisdier; een zware -.
- Mis'hebben**, hij heeft mis, had mis, heeft misgehad, b.v. in de uitdr. het mishebben, zich vergissen, dwalen.
- Mis'hooren** (de Mis bijwonen), ik hoorde mis, heb misgehoord: des Zondags -.
- Misken'nen** (niet erkennen), ik heb miskend: iemands verdiensten -, niet waardeeren, loochenen; -kenning (loochening), v. -en.
- Miskocht'**, bn., zie Bekocht.
- Miskoo'pen, zich** (te duur koopen, een verkeerd koop doen), ik miskocht mij, heb mij miskocht.
- Mis'krediet** (gemis aan krediet), o. gmv.: in - brengen, den goeden naam of het vertrouwen doen verliezen; ook, Discrediet.
- Misleid'den** (bedriegen), ik misleidde, ik heb misleid: door de duisternis -leid; hij zoekt mij te -; -leid'der (bedrieger), m. -leiders; -leiding (bedrog), v. -leidingen.
- Mis'lezen** (verkeerd lezen), ik las mis, heb misgelezen: iets -; nu leest ge -.
- Mis'loopen** (verkeerd loopen), ik liep mis, ben misgelopen; fig. zoo iets moet -, slecht afloopen, verkeerd uitvallen; iem. -, hem niet treffen of ergens aantreffen.
- Misluk'ken** (niet gelukken, slecht uitvallen), het mislukte, het is mislukt: e. poging, e. onderneming kan -, een poging doen -; die student is mislukt, heeft de studie moeten neerleggen.
- Mismaakt'** (misvormd, leelijk, wanstaltig), bn.; -heid (wanstaltigheid), v. -heden.
- Misma'ken** (ontsieren, leelijk maken), ik heb mismaakt: dat tuinhuisje mismaakt den heelen tuin; dat raam mismaakt den voorgevel.
- Mis'mas** (mengelmoes), m. -massen.
- Mismoe'dig** (neerslachtig, mistroostig), bn. en bw.; -er, -st: al die tegenwerking maakt hem -; spreken op -en toon.
- Misnoegd'** (ontevreden), bn.; -heid, v. gmv.
- Misnoeg'de** (ontevredene), m. en v. -n.
- Misnoe'gen** (mishagen), ik heb (mijn ouders) misnoegd: dat zal hun -, redenen tot ontevredenheid geven.
- Mis'noegen** (ontevredenheid), o. gmv.: iem. - opwekken, zijn - te kennen geven.

- Misogamie'** (afkeer v. h. huwelijk), v. (s = z).
- Misogynes** (vrouwenhater), m. -sen. (s = z).
- Mispas** (verkeerde stap, misstap, fig. overtreding, zonde), m. -passen.
- Mispel** (mispelboom), m. -s.
- Mispel** (steenwrucht van den mispelboom), v. -pelen, -pels.
- Mispelaar** (mispelboom), m. -s, -aren.
- Misplaatst'** (niet passend, onvoegzaam), bn.: zoo'n taal is hier -, behoort hier niet thuis.
- Misplaat'sen** (slecht, verkeerd plaatsen), ik misplaatste, heb -plaatst: dat kastje is hier -plaatst, past hier niet; hij is in dien werkring -plaatst, in dat ambt niet op zijn plaats.
- Misprijzen** (afkeuren, laken), ik -prees, heb -prezen: iem. handelingen, daden -.
- Mispunt** (mislukte keustoot), o. -punten: hij maakte een -, raakte den bal (biljart) niet; fig. onbeduidend, onnut persoon.
- Misraden** (verkeerd raden), ik ried of raadde -, heb -geraden: je hebt al weer -geraden.
- Misraden** (een slechten raad geven), hij -ried of -raadde, heeft -raden.
- Misramen** (verkeerd berekenen), ik raamde -, heb -geraamd; zich misra'men, z. bedriegen door verkeerd te ramen: ik misraam'de mij, heb mij -raamd'.
- Misrekenen** (verkeerd of onjuist berekenen), ik heb -gerekend: de som komt niet uit, gij hebt misgerekend; -ing (fout in de berekening), v. -en.
- Misrekenen, zich** (zich bedriegen, teleurgesteld uitkomen), hij -rekende zich, heeft zich misrekend: hij hoopte, dat zijn handelsvriend hem zou helpen, maar hij had zich misrekend; -ing (teleurstelling), v. -en.
- Miss** (Eng. juffrouw, mejuffrouw), v. misses.
- Missaal'** (Misboek; altaarboek, waaraan de Lat. gebeden der Mis staan), o. -salen.
- Missha'pen** (wanschapen, misvormd), bn.; -scha'penheid (mismaaktheid), v. gmv.
- Misshien'** (wellicht, mogelijk), bw.
- Mis'schieten** (niet raak schieten), ik schoot -, heb -geschoten: hij mikte, maar schoot -, een haas -; fig. dat is misgeschoten, nu hebt gij het mis, gij bedriegt u, gmv.
- Mis'schot** (schot, dat het doelwit niet treft), o. -schoten; fig. daad of maatregel, waarmee men zijn doel niet treft, gmv.
- Mis'selijk** (flauw, onpasselijk), bn. en bw.: de knaap werd - van de zware sigaar; dat is daar een -e boel, ellendig, miserabel; wat een -e praat! flauw, walgelijk; een dronkaard doet -, leelijk, naar; -er, -st.
- Mis'sen** (falen, kwijt zijn), ik heb gemist: zoo iets kan niet -, dat moet gebeuren; zijn brul -; zegsw. gissen doet -, men gist in den regel verkeerd.
- Mis'sie** (lastgeving, ook: wettige zending), v. -siën, -sies.
- Mis'sie** (gebied in vreemde landen, waar door missionarissen gearbeid wordt aan de bekeering der heidenen), v. -s; zie: -landen.
- Mis'sie** (negendaagsche boetprediking i. e. R.-K. parochie), v. -sies, -siën; -huis (stichting tot opleiding van missionarissen of zusters voor eenige missie), o. -huizen: het - te Steil in Limburg; -kruis (groot kruis met Christusbeeld, ter herinnering aan de missie in een parochiekerk geplant), o. -kruisen.
- Mis'sie landen** (landen, welke als e. missie beschouwd worden), o. mv.
- Mis'sigit** (kleine moskee op Sumatra), v. -s.
- Missionaris** (priester, die in overzeesche gewesten of in Afrika het R.-K. geloof verkondigt), m. -narissen.
- Mississippi** (aandr. grootste rivier van N.-Amerika), m.: de Indianen noemen den - den vader der stroomen, hij is met den Missouri, dien hij in zich opneemt, de langste rivier der aarde.
- Missive** (dienstbrief, zendbrief, brief over zaken, officieel schrijven), v. -s, -n; lees: -sive.
- Mis'slaan** (verkeerd slaan), ik sloeg -, heb -geslagen: den bal -, niet raken.
- Mis'slag** (verkeerde slag, fig. feil, misgreep, fout), m. -slagen: een - van de tong, zie Lapsus linguae; een - begaan, vergissing.
- Misstaan'** (niet goed staan), het -stond, heeft misstaan': die kleur misstaat u.
- Mis'stand** (verkeerde stand, iets verkeerd), m. -standen: dat hooge gebouw is een - in die straat; fig. op -standen in het leger wijzen, verkeerdheden.
- Mis'stap** (eig. verkeerde stap; fig. overtreding, vergrijp), m. misstappen: een - doen.
- Mis'stelling** (eig. verkeerde plaatsing, fig. vergissing), v. -stellingen.
- Mist** (zware nevel), m. misten; in den - loopen; zijn rede is als een vlag in den - ze is verre van helder.
- Mist** (bijvorm van mest: meststof), m. gmv'.
- Misteltak** (vogellijm, marentak), m. -takken.
- Mis'ten**, het mistie, heeft gemist: het -, er is mist, het is erg nevelachtig.
- Mister** (Eng. mijnheer), m.: - wordt geschreven vóór den familienaam en dan steeds **Mr.**
- Mist'hoorn** (scheepst. instrument, om op een zeilend of een gemeerd schip bij mist hoorbare signalen te geven en wel als waarschuwingssimmen), m. -hoorns.
- Mist'ig** (nevelig, dampig), bn.: de naderft geeft - weer, mistachtig; -er, -st.
- Mist'ietoe** (Eng. marentak, vogellijm), o.; het - met zijn glazige appeltjes siert in de Kerstdagen menige Eng. huiskamer.
- Mistra'** (It. foezel met anijs), v.
- Mistral** (koude N.-W. wind, die soms waait in het Z.-O. van Frankrijk), m. mistrals.
- Mist'red** (mispas, misstap), m. -treden.
- Mistress** (Eng. meesteres, huisvrouw), v.; ook hoofd v. e. school, juffrouw voor de huishouding, als titel vóór den familienaam = Mevrouw, verkort tot **Mrs.**
- Mistroost'ig** (moedeloos, niet te troosten), bn.: - zijn over iets, troosteloos; -er, -st.
- Mis'trouwen** (wantrouwen), o. gmv.
- Mis'trouwen** (wantrouwen), ik -trouwde, heb -trouwd'; -trouwendheid, v. gmv.
- Mis'trouwen** (een slecht huwelijk doen, een huwelijk aangaan beneden zijn stand), ik heb (mij) en ik ben -trouwd: zich -, zie: zich Mésallieeren.
- Mis'trouwig** (achterdochtig), bn. en bw.; -trouwigheid (wantrouwen), v. gmv.
- Mis'vatting** (vergissing), v. -vattingen.
- Mis'verstand** (e. verkeerd begrijpen), o. -en: een - geeft aanleiding tot oneenigheid onder vrienden.
- Misvormd'** (mismaakt), bn.; zie Mis'vorm'en.
- Mis'vorm'en** (een verkeerden, slechten vorm geven), ik -vormde, heb -vormd: een beeld -; het volt. deelw. misvormd' komt als bn. voor: een -e gestalte, wanschapen.
- Mis'was** (slecht uitgevallen gewas; wanstaltig mensch, dier of plant), o. -wassen

- Mis'wijzing** (verkeerde aanduiding), v. -wijzingen: de - v. e. magneetnaald; z. Declinatie.
- Miszeggen** (fig. door iets te zeggen beleedigen), ik heb -zegd of -zeid: wat heb ik daaraan -zegd? -zegging, v. -en.
- Miszien** (verkeerd zien), ik zag -, heb -gezien: heb ik dan -gezien? z. miszien', z. vergissen, z. bedriegen door verkeerd te zien.
- Mitafne** (garen of zijden dames-handschoen zonder vingers), v. mitaines. (ai = è).
- Mitigatie** (verzachting, verlichting), v. -s.
- Mitigeeren** (verzachten, lenigen, verlichten).
- Mitra** (koninklijke haarband), v. -'s.
- Mitra** (mijter), v. -'s.
- Mitra, Mithra** (Perz. zonnegod, lichtgod), m.
- Mitraillede** (schrootvuur), v. -s.
- Mitraille** (schroot: allerlei kleine stukken gekapt ijzer, spijkers, enz., waarmede men vroeger kanonnen laadde), v. gmv.; lees: mitral'je.
- Mitrailleur** (mil. een soldaat als bedienaar van een mitrailleur), m. -s.
- Mitrailleurse** (modern vuurwapen), v. -s: een - of machinegeweer is ingericht tot het snelschieten met geweerpatronen; de - wordt op een wagentje door twee honden getrokken, en haar vuur ondersteunt dat der infanterie; zie: Maximingeweer en Machinegeweer.
- Mits** (op of onder voorwaarde dat), vgw.
- Mits**, o. gmv.: fig. er is een -, d. i. een uitdrukkelijke voorwaarde, een beding.
- Mitsdien** (derhalve, daarom, alzoo), bw.
- Mitsgaders** (alsook, alsmede), vgw.
- Mixed pickles** (Eng. jonge groente in mosterdzuur), o. mv.; fig. korte, pittige gezegden.
- Mixtum** (het mengende), o. gmv.
- Mixtuur** (mengsel, artsentijmengsel), v. -uren.
- Mna** (Grieksche geldswaarde v. 100 drachmen, ± f 50), v. mna's, zie Talent.
- Mnemonieuk** (herinneringskunst, geheugenleer), v. gmv.; (eu = ui); ook: Mnemonica.
- Mnemoniek**, v.; zie Mnemotechniek.
- Mnemosyne**, myth. godin van het geheugen, dochter v. Uranus: moeder der 9 muzen, z. ald.
- Mnemotechniek** (herinnerings- of geheugenkunst, geheugenleer), v. gmv.
- Mnemotechnisch** (op de geheugenleer betrekking hebbende), bn.
- Moabieten** (Bijb. afstammelingen van Moab, zoon van Loth, in N.-Arabië), m. mv.
- Mobiel** (beweeglijk, beweegbaar), bn.; -er, -st.
- Mobiel** (mil. marschvaardig, gereed of bestemd om te velde te trekken), bn.: het - maken of verklaren van ons leger, (Aug. 1914).
- Mobilair** (roerend goed, beweegbare have, huisraad), o. gmv. (ai = è).
- Mobil'ia, mobil'iën** (losse have, roerende goederen), v. mv.
- Mobilisatie** (mil. het mobiel-maken v. e. leger), v. gmv.; zie Demobilisatie. (s = z).
- Mobilisatieplan** (mil. plan, volgens hetwelk de mobilisatie van een leger of een deel er van plaats heeft), o. -plannen. (s = z).
- Mobiliseeren** (mil. mobiel verklaren of maken, op voet van oorlog brengen): een leger - uitrusten, strijdvaardig maken. (s = z).
- Mobiliteit** (beweeglijkheid, vluchtigheid, onbestendigheid), v. gmv.
- Moccasins** (ruw-lederen riemschoen, eigentlijk der Noord-Amerik. Indianen, ook gedragen door poolreizigers), m. -s.
- Modaal** (spraak. volgens eenige wijze of modus), bn.: modale bepalingen, b.v. hij komt misschien, zij vertrekt stellig; modale hulpw.w. als: mogen, kunnen, enz.; modale zinnen: hij is, naar het schijnt, niet gekomen.
- Modaliteit** (spraak. voorstellingswijze; wijze van zijn of van gesteldheid), v. gmv.
- Mod'le** (morsebel), v. modden: 't is zoo'n moddeke, gew.
- Mod'den** (in de modder wroeten, of iets zoeken), ik modde, heb gemod.
- Mod'der** (slijk, bagger, verrotte stof in grachten), v. gmv.
- Mod'deraar** (eig. iem. die in de modder werkt; fig. knoeter; iem. die alle partijen te vrind wil houden, schipperaar), m. -s.
- Mod'derbad** (eig. bad van modder), o. -baden: de -baden te Bentheim; fig. Men vatte koude in 't -, (Staring), modderig water.
- Mod'deren** (modder halen uit een sloot, baggeren, fig. knoeien, morsen), ik heb gemodderd.
- Mod'derig** (slijkerig, moerassig), bn.; -er, -st.
- Mod'derkruiper** (karperachtige visch), m. -s: de - leeft in stille meren en rivieren; ook: Donderaal, Weeraal, Stootvisch.
- Mod'derman** (baggerman), m. -lui; -molen (molen, die modder uitpomp), m. -s; -net (schepnet van den modderman), o. -netten; -plas (plas met modderigen bodem), m. -plassen; -poel (poel met veel modder er in), m. -en; -praam (bagger-schuit), v. -pramen; -schuit (schuit tot vervoer van modder), v. -en; zegsw. dat is of staat als een vlag op een -, zie Vlag; -sloot (modderige sloot), v. -slooten; -vet (zeer vet), bn.: een -vette kip; -vulkaan (vulkaan, die modder en slijk spuwt), m. -anen.
- Mode** (Fr. mode: manier van kleederdracht), v. modes: een oude -, een nieuwe -, de - volgen; -artikel (kledingstuk, dat algemeen gedragen wordt), o. -en; -fat (pronker, die alle grillen der mode volgt, modegek), m. -fatten; -grill (ruk, beuzeling der mode), v. -len: die kleederdracht is niet anders dan een -; -kleur (kleur, die voor een seizoen in de mode is), v. -en.
- Model** (voorbeeld, toonbeeld), o. -len: een -boerdertij, een -hoeve, zie ald.: wel mocht Poot voor een - van mannelijke schoonheid gelden, (Potg.).
- Model** (bouw. op verkleinde schaal vervaardigde voorstelling of vorm van eenig bouwwerk), o. -len: het - van een trap.
- Model** (voorgescreven vorm), o. -len: mil. een -jas, een -pet, -schoenen.
- Model** (patroontje), o. -len: een nieuw - v. e. mantel, een ouderwetsch -.
- Modelboerdertij** (modelhoeve), v. -en.
- Modellectuur** (lectuur, die in de mode is), v. gmv.
- Modelleeren** (Fr. vormen, in klei boetseeren als model, om het in steen te beeldhouwen).
- Modelleur** (beeldhouwer-modelmaker, boetseerder), m. -leurs: de - werkt in natte klei.
- Modelhoeve** (een hoeve, die als voorbeeld voor andere kan dienen), v. -n; -jas (jas, die als model kan dienen), v. -sen; -kamer, v. -s of -zaal (vertrek, waarin de modellen b.v. van jassen, mantels enz. zijn uitgesteld), v. -zalen; -magazijn (vertrek, waarin de modellen bewaard worden), o. -en; -school (inrichting van onderwijs, die als model kan dienen), v. -scholen: een leerschool bij een R. K. S. moet een - zijn.
- Modelmaakster** (modiste), v. -s; -magazijn (magazijn van mode-artikelen), o.

-magazijnen; -**plaat** (-prent), v. -platen;
 -**pop** (moderat, moderezottin), m. en v.
 -poppen; -**prent** (afbeelding van kleeren
 naar de mode), v. -prenten.
Moderaat (gematigd, bescheiden), bn.
Moderamen (leiding, bestuurscollege, dage-
 lijksch bestuur van een classis), o. gm.v.
Moderateurlamp (ouderwetsche, salon-
 patent-olielamp), v. -lampen. vero.
Moderatie (gematigheid, matiging, beza-
 digdheid), v. gm.v. (t = s).
Moderato (lt. muz. matigsnel, gematigd), bw.
Moderator (leider v. e. debating-club; voor-
 zitter v. e. synode), m. -s, -oren.
Moderereen (matigen, verzachten).
Modern (hedendaagsch, nieuwerwetsch), bn.:
 -huisraad, -e poëzie, de -e maatschappij.
Modernne (onrechtzinnige, niet-orthodoxe in
 de Hervormde kerk), m. en v. -n.
Modernne richting (op Prot. godsdienstig
 gebied, de richting der modernen), v. gm.v.
Moderniseeren (naar den modernen smaak
 of den nieuwen stijl inrichten), (s = z).
Moderniteit (nieuwerwetschheid), v. gm.v.
Modest (zedig, eerbaar, bescheiden), bn.; -er.
Modestie (zedigheid, ingetogenheid), v. gm.v.
Modewinkel (winkel van mode-artikelen),
 m. -winkels; -**zucht** (streven, om in alles
 den dwang der mode te volgen), v. gm.v.
Modieus (naar den laatsten smaak), bn.
 en bw.: een -euzer dame, zij was zeer -
 gekleed; -euzer, -t.
Modificatie (verandering, wijziging, beper-
 king), v. -tiën, -ties; lees: -kaat'sie.
Modificeeren (veranderen, wijzigen).
Modiste (dames-hoedenmaakster), v. -n.
Modulatie (stembuiging, het overgaan van
 de ééne toonsoort in de andere, toonleiding),
 v. modulatiën, -ties. (t = s).
Moduleeren (muz. met stembuiging zingen,
 de stem laten klimmen en dalen; van de ééne
 toonsoort in de andere overgaan).
Modulus, mo'dul (maatstaf, muntmaat,
 gietvorm), m. gm.v.
Mo'dus (Lat. manier, wijze, maat), m. modi:
 een -viven'di, d. i. voorloopige schikking
 tusschen strijdende partijen.
Mo'dus (spraak. wijze v. e. werkw.), m. -di.
Mo'dus in re'bus (Lat. (er is) Maat in alle
 dingen).
Mo'dus proceden'di (Lat. wijze van op-
 treden, van aanpakken).
Mo'dus quo (Lat. de wijze waarop). (qu = kw).
Moe (vermoeid, ook, afkeerig), bn.; zie Moede.
Moe (moeder), v.; -ke, o. -s; -tje, o. -tjes.
Moed (dapperheid), m. gm.v.: met nieuwen -,
 -houden, -scheppen; iem. -geven, den
 -laten zakken, den -opgeven; zegsw. -
 hebben, dapper zijn; de -zinkt hem in de
 schoenen, hij laat den moed geheel zakken.
Moed (gemoed), m. gm.v.: hij was bang, droef,
 blij te -e; hij deed dat in arren -e, zie Ar;
 zie: Deemoed, Euvelmoed, Hoogmoed.
Moe'de, moe, bn.: hij is het leven -, ver-
 langt naar den dood; ik ben nu die praatjes
 moe, d. i. ik heb er genoeg van, zij walgen mij;
 moeder, meest moe(de).
Moe'deloos (ontmoedigd, neerslachtig), bn.;
 -loozet, -t; -**loosheid**, v. gm.v.
Moe'der (huisvrouw), v. moeders; ook: een
 -van vier kinderen; haar - is gestorven.
Moe'der (verzorgster, bestuurster), v. moeders:
 de moeder in of van een weeshuis, de -

van een klooster; zie Moeder-overste.
Moe'der de Gans (verdichte benaming der
 verhaalster van allerlei kindersprookjes), v.;
 zie: Klein Duimpje en Roodkapje.
Moe'dergek (op kinderachtige wijze aan
 moeder hangende, moederziek), bn.; -**gehje**
 (kind, dat moederziek is), o. -s; -**huis** (het
 klooster der eerste stichting, van eene orde),
 o. -huizen; -**kerk** (de R.-K. kerk), v. gm.v.;
 -**klooster** (klooster, dat de oorsprong is
 van andere), o. -s; -**koorn**, -**koren**
 (zwamachtige woekerplant: groote, zwarte
 korrels in rijpende roggearen), o. gm.v.;
 -**kruid** (samengesteldbloemige plant), o.
 gm.v.: het -heet ook kamille; -**land** (land,
 dat koloniën heeft, zoo genoemd in tegen-
 stelling van deze), o. gm.v.; -**lief** (vleinaam:
 lieve moeder), v. gm.v.; -**liefde** (liefde der
 kinderen tot hun moeder; ook: (liefde der
 moeder tot de kinderen d. i. moederlijke liefde),
 v. gm.v.; -**lijk** (van een, of als een moeder),
 bn. en bw.: -lijke zorg; iemand -verplegen;
 -**loog** (oplossing van zout als droesem in
 de pan eener zoutkeet), v. gm.v.; -**loos**
 (zonder moeder), bn.: -looze kinderen;
 -**naakt** (geheel naakt), bn.: een -kindje.
Moeder-o'verste (bestuurster of voorgang-
 ster in een vrouwenklooster), v. -oversten.
Moe'derplant (plant met afhangende steng-
 gels, jodenbaard), v. -en; -**schap** (het
 moeder-zijn), o. gm.v.; -**shoot** (de schoot
 van moeder), m.: versjes, op den - of op
 moeders shoot geleerd; -**s-kind** (lievelings-
 kind van moeder), o. -eren; -**taal** (eig. taal
 uit moeders mond geleerd, voor ons het Ned.),
 v. gm.v.: hij verstaat behalve zijn -nog drie
 vreemde talen; -**vlek** (geelbruine, aange-
 boren vlek op de menschelijke huid), v.
 -vlekken; -**weelde** (zielsverrukkung eener
 moeder om haar kind), v. gm.v.; -**ziek**, bn.:
 een -kind, dat nl. enkel bij moeder wil zijn,
 Vl., zie Eenkenig; -**zielalleen** (geheel
 alleen), bn.: ik ben -thuis, ik ben -in de
 wereld; evenzoo: -**zelig-alleen**, bn.: hij
 leefde daar -, totaal op zichzelf of zonder
 eenig gezelschap, spreekt; -**zorg** (zorg
 eener moeder voor haar kinderen), v. -en.
Moe'dig (dapper, onverschrokken), bn. en
 bw.: een -gedrag, -voorgaan; -er, -st.
Moed'wil (boos opzet), m. gm.v.: uit -.
Moedwil'ig (opzettelijk kwaad doende, met
 boos opzet handelend), bn. en bw.: een -e
 knaap; -er, -st; -**heid** (boos opzet), v. -heden.
Moedd'zin (Mohamm. afroeper van de bid-
 uren en wel boven uit de minaret der moskee),
 m. -s; de -is noodig, omdat een moskee
 geen klokken heeft; ook, Muezzin.
Moef'ti (wetverklaarder, geestelijke van
 hoogen rang bij de Turken), m. moefti's;
 zie Mufti.
Moe'heid (het vermoeid zijn, vermoeidheid),
 v. gm.v.: levens-; zie Levensmoede.
Moef (tante), v. moeien; gew.: meuje, mutke.
Moef'al (bemoelial), m. en v. -allen.
Moef'en (moeite, last aandoen), ik moeide,
 ik heb gemoeid: niemand zal u -, iem. in
 een zaak -, betrekken; zich met iets -inlaten;
 een heele dag zal er mee gemoeid zijn, zal
 er mee heengaan; zegsw. geen koeien, geen
 -, geen bezit, geen zorg; ook: veel koeien,
 veel -, veel rijkdom, veel last of zorg.
Moef'lijk, moef'lijk (vermoeiend, niet ge-
 makkelijk), bn. en bw.: -er, -st.

- Moel'lijkheid, moel'lijkheid** (moete, hinder, last, bezwaar), v. -heden.
- Moel'te** (arbeid, inspanning), v. moeiten: het zal - kosten; veel - met iets hebben, last; zegsw. *het is de - niet waard*, nl. al den arbeid, dien men er voor doet.
- Moel'zaam** (moeielijk, vermoeiend), bn. en bw.: een - leven: de sobere kost zoo - verdiend, de bij vergaart - haar voorraad, het was een - bevochten overwinning.
- Moel'jik** (Russ. boer), m. -s; ook: Moe'zjik.
- Moel'ke**, o. verkl. van Moe (kindertaal).
- Moel'kedam** (Mohamm. priester), m. -s.
- Moel'kim** (Mohamm. parochie in Atjeh), m. -s.
- Moel**, m., plat voor Muil (bek).
- Moel'je** (Fr. steenen hoofd of golfbreker aan den ingang van zeehavens), v. moeljes.
- Moel'lah** (Armeensch priester), m. -'s.
- Moer** (droesem, grondsoep, bezinksel), v. gmv.
- Moer** (schroefmoer), m. moeren.
- Moer** (moerassig land, drasland), o. moeren.
- Moer'aal** (zeeaal), m. -alen: de - was de lievelingsspijs der Romeinen.
- Moeras** (drassig, week, onbegaanbaar land, poel), o. moerassen: een - droogleggen; fig. zegsw. *iemand uit het - helpen*, uit een lastige, moeielijke positie redden; *in het - zitten*, leven in toestanden, die zeer slecht of verdorven zijn: *dat is de eerste stap om uit het moeras te komen*; -achtig (als een moeras, drassig), bn.: veengrond is -.
- Moeras'lucht** (stiklucht, opstijgend uit een moeras), v. -en, zie Miasma, -koorts (koorts, die 't gevolg is van 't inademen van moerasdampen), v. -en; zie Malaria.
- Moeras'sig** (drassig, stijkerig), bn.: -e streken, waar veel moeras is; -e gronden.
- Moeras'veen** (veen, langs kleine rivieren en wateren), o. -venen: - is gevormd door plantenoverblijfsels.
- Moeras'vogel** (in of bij 't moeras levende vogel), m. -s, ook: Sompvogel, Poelvogel; de lepelaar, de purperreiger, de roerdomp, de dodaars behooren tot de -s.
- Moer'balk** (bouw. zware zolderbalk, waarin de kinderbalken gelipt worden), m. -balken.
- Moer'bel** (moerbes, moerbezie), v. -beien.
- Moer'beiengelei** (gelei van moerbeien), v. gmv.; -sap, o. gmv. (g = zj).
- Moer'bezie, moer'bel**, v. -bezien, -beien; -blad, o. -en, -eren: het - is het voedsel der zijderups; -boom (leiboom, ook, stamboom uit China), m. -en.
- Moer'bint** (bouw. zware dakbalk, waarin de lichtere gebinten gelipt worden), o. -binten.
- Moer'bout** (timm. bout met een schroefdraad aan den benedenkant), m. -bouten.
- Moer'drukken**, m. mv.; zie Incunabelen.
- Moer'ren** (troebel maken; stud. weggapen), ik heb den wijn gemoerd; een belknop -.
- Moer'grond** (moerasgrond), m. -gronden.
- Moer'rig** (troebel, stijkerig), bn.; -er, -st.
- Moer'kontju** (wijfjeskonijn), o. -konijnen.
- Moer'schroef** (doorboord schijfje m. spiraal-draad, waarmede een schroefbout wordt vastgedraaid), v. -schroeven.
- Moer'tje** (moedertje), o. moertjes: zegsw. *mal -*, *mal kindje*, is de moeder mal, het kind is het, of zal het zijn.
- Moer'vos** (wijfjesvos), v. -vossen.
- Moer'zee** (onstuimige of holle zee), v. -zeeën.
- Moos** (kooksel, inzonderheid van kool), o. gmv.
- Moos'apit** (Mal. inlandsche rechtbank), v. -s.
- Moessien**, o. en v.; (s = z); zie Mousseline.
- Moessien'glas** (glas met een doorzichtig patroon; meestal ruitjes op matten grond), o.
- Moessgroente** (bladgroente), v. -groenten; -kruid (groente, moesplant), o. -kruiden; -tuin (groentetuin), m. -en.
- Moessje** (moedertje, in kindertaal), o. gmv.
- Moessje** (Fr. mouche, vlieg: pronkpleistertje van taf), o. moesjes: -s-doojsje.
- Moessje** (vlekje, stipje in weefsels), o. moesjes.
- Moesskoppen** (mil. op marode gaan, vrijbuiten, stroopen), zij -kopten, hebben gemoeskopt. vero.
- Moesson** (regelmatig afwisselende of periodieke wind op den Indischen Oceaan en de O.-I. eilanden; het jaargetijde, waarin deze wind waait), m. moessons; van October tot April heerscht er ten N. van den evenaar een N.O., in den overigen tijd des jaars een Z.W. wind; ten Z. van den evenaar waait van October tot April een N.W. wind, van April tot October een Z.O. wind; de goede of droge - uit het N.O. en N.: nl. in onzen winter, en de natte of kwade - uit het Z.W. of Z.: in onzen zomer; O.-I. de - is door, is ingetreden; zegsw. *het is voor mij de kwade -*, ongunstige tijd, ik heb allerlei tegenspoed.
- Moet** (vlek, indruksel), v. moeten.
- Moet** (noodzaak, dwang), o. gmv.: het is een -; zegsw. - is een bitter kruid.
- Moet**, in: te -; te - gaan, komen, tegen.
- Moeten** (genoodzaakt zijn, gedwongen zijn, verplicht zijn), onr. ik moet, ik moest, wij moesten, ik heb gemoeten: *gij moet komen*; *ik zal gaan, als ik moet*; *ik moet naar huis (gaan)*; *de voorraad moet weg*; *deze heer moet wel rijk zijn*, d. i. modaal hulpwerk., uitdrukkend noodzakelijkheid.
- Moeten** (scheepst. een schuit zachtjes voortduwen), ik moette, heb gemoet.
- Moet'hond** (volksnaam v. d. zeelt), m. -en.
- Moet'zel** (Vlaamsch. doedelzak, pijpzak), m. -s.
- Moet'zelwijn** (wijn van druiven, langs de Moezel geteeld), m.; (soorten), m. -wijnen.
- Moet'rij**, v. -rijen; zie Warmoes.
- Moet'zijk**, m. -s; zie Moejik. (i = ie).
- Mof** (boer uit Westfalen), m. moffen: de naam is waarschijnlijk van de Deutsche soldaten overgenomen; *zwijgen als een -*, den mond houden als een Westf. boer, die met den mond vol tanden staat; fig. niets verklappen; **moffin**, v. moffinnen.
- Mof** (handmof, bontwerk), v. moffen, -je, o. -s: een - van loutre, zie Handmof; Saartje met een -, (C. O.)
- Mof** (arm- of bovenhandbektleding), v. moffen: een - van wol, van katoen.
- Mofet'te** (koolzuurbron, gasbron), v. -n.
- Mof'fel** (oven, fornuis tot harding van ver-lakt goed of vernis, vernisfornuis), m. -s; ook: -oven (emailleeroven), m. -ovens.
- Mof'fel** (Vl. wollen moffe, mouwtje), v. moffels.
- Mof'felen** (in de moffel of de mouw steken; weggoochelen, bedriegen), ik heb gemoffeld: *iets in den zak -*, wegstoppen; -arij (goochelarij), v. -en; zie Wegmoffelen.
- Mof'felen** (lakken, emailleeren), ik -de, heb gemoffeld: een flets -; zie Moffel.
- Mof'fouland** (inzonderheid Westfalen, spotn. voor Duitschland), o. gmv.; -pijp (grote Deutsche pijp), v. -pijpen; -taal (plat-duitsch), v. gmv.; -toer (zeer moeielijk werk), m. -toeren. gmv.

Moffrika (spotn. Duitsland), o. gmv.
Moffrikaansch (Moffrika betreffende), bn.: als zn. (de taal der Duitschers), o. gmv.
Mofje (polsmofje voor een meisje), o. -s.
Mogelijk (kunnende gebeuren, misschien), bn. en bw.: dat is een -geval; ik zal hem -nog zien; -held, v. -heden (mogelijke dingen): dat behoort tot de -heden.
Mogen (houden van, mogen lijden, behagen scheppen in), onr. ik mag, ik mocht, wij mochten, ik heb gemoegd: ik mag die spijs niet, zie Meug; ik mag die kleur wel, ik mag zoo'n maneschijntje wel, (C. O.)
Mogen (verlof, vrijheid hebben), onr. ik mag, wij mogen, ik mocht, wij mochten, ik heb gemoegd, modaal hulpw.w.: wij -morgen op reis gaan, ik mag niet (gaan); eer uw ouders, opdat gij lang moogt leven; och, mocht hij toch genezen!
Mogendheid (staat, rijk, uitgebreid gebied), v. -heden: de zes groote -heden van Europa: Engeland, Rusland, Duitsland, Frankrijk, Oostenrijk-Hongarije en Italië; de kleine -heden, b.v. Nederland, België, Zwitserland, Denemarken, Noorwegen, Zweden.
Mogol (Mongoolsch vorst, heerscher in Hindostan, in 1525 door de Engelschen onttroond), m. gmv.: de groote -.
Mohair (weefsel van 't haar van angorageiten, 'twelk veel op tibet lijkt), o. gmv.; -kant (zwarte, wollen kant), v., (soorten), v. -kanten. (ai = è).
Mohammed, eig. de Prijzenswaardige, de groote profeet van den Islam, geb. te Mekka, 570 n. C. en er gestorven in 632: Arabische godsdienststichter en wetgever, uit de familie der Koreischieten; zie: Medina en Hedsjra.
Mohammedaan (volgeling van de leer van Mohammed), m. -danan; zie: Mahomedaan, Saraceen, Muzelman, Moslem.
Mohammedaansch, bn.: de -e godsdienst.
Mohammedanisme (leer en eeredienst van den grooten profeet, 570-632), o. gmv.: het - is een vermenging van Christelijke, Joodsche en heidensche beginselen, de leidspreuk is: Allah is de eenige God en Moh. is zijn profeet.
Mohar (vogelgerst, voedergewas), v. gmv.
Mohikannen (uitgestorven Indiaanschestam), m. mv.: hij was de laatste der -, d. i. fig. van zijn geslacht.
Moiré, gemoiererd (gewaterd, gevlamd), bn.: een zwart - lint.
Molreeren (vlammen of wateren van geween zwarte stoffen en van metalen).
Molren (myth. Schikgodinnen), v. mv.; zie Parcen. (oi = oo).
Mok (zekere ziekte aan de pooten der paarden), v. gmv.: er is droge en vochtige -.
Moker (zware, ijzeren smidshamer), m. -s.
Mokeren (hameren, met den moker slaan), ik mokerde, heb gemokerd.
Mokka (Mokka-koffie), v.: e. kopje -, echte -.
Mokka-koffie (zeer geurige koffie, Arab. koffie nl. uit Mokka, Z.-haven aan de Roode Zee), v. gmv.; -kopje (klein en fijn tasje voor mokka-koffie), o. -kopjes.
Mokkel (bijzonder dik kind), m. en v., (buitengewoon dikke [en vuile] vrouw), v. mokkels.
Mokkelen (een kind liefkoozend omvatten, het knuffelen), ik heb gemokkeld.
Mokken (misnoegd en urevelig zijn), ik heb gemokt: een -d stiltwijgen, pruilend.
Mokum, mo'kem (Bargoensch: plaats,

stad), o.: groot -, in 't bijzonder Amsterdam.
Mol (zoetachtig licht bier), v. gmv.
Mol (muz. molteeken), v. mollen: e. - (h) duidt aan, dat de noot een halven toon lager moet gezongen of gespeeld worden; zie Kruis.
Mol (in den grond levend zoogdier), m. mollen; zegsw. zoo blind als een -, erg blind.
Molasse (fijnkorrelige, grijsachtige, poreuze zandsteen in Zwitserland), v. gmv.
Molboon (paarden- of duivenboon, in Groningen gepoft te koop), v. -boonen.
Moleculair (de moleculen betreffende), bn.: cohesie is een -e kracht. (ai = è).
Molecule (nat. uiterst klein stoffelijk deeltje, op zich zelf onbestaanbaar), v. en o. -culen.
Molen (inrichting, waarin raderwerk door wrijving tusschen twee gescherpte steenen, zie Billen, graan, vers, kruut, enz. fijnmaakt), m. molens: een wind-, een water-, een stoom-, een koren-, een pel-, enz.; zegsw. dat is water of koren op zijn -, dat is in zijn voordeel, in zijn belang; geen koren v. d. molen sturen, geen klant wegsturen, fig. geen voordeel of winst doen verloren gaan; de - is door de vang, de molen blijft door de vang niet stilstaan, er hapert iets, de zaak is erg in de war, ook fig.: het scheelt hem in 't hoofd; hij heeft een slag van den - weg of beet, de molen als beeld der zotheid: hij is van lotje getikt, in zijn verstand gekrenkt; die meid loopt met molentjes, (Potg.), doet als een kind, dat met papieren molentjes speelt, doet kinderachtig; volkst. Meulen; zie ook: Stoommolen, Watermolen, Windmolen, en verder: Zaagmolen, Papiermolen, Oliemolen, Mostermolen.
Molenaar, m. -s, -aren: gew. Mulder; -naarster (eigenares van een molen), v. -s.
Molenaar (kleine schelvisch of wijting, in de Middellandsche Zee), m. molenaars.
Molenaarskar (kar van den molenaar), v. -karren; -knecht, m. -knechts; -meid, v. -meiden; -pak (-kleeren), o. gmv.: Teun in zijn wit -, bestoven pak.
Molenaarsvrouw (vrouw v. e. molenaar), v. -vrouwen; ook: molenaarster, molenaarin, muldersche of muldersvrouw.
Molenaar-tje (zekere grasmusch), o. -s.
Molenas (hoofdspil van een molen), v. -assen; -beek (stroomend watertje, dat het molenrad in beweging brengt), v. -beken; -brief (gesch. bewijs v. d. ontvanger, dat de molenaar zekere hoeveelheid meel mocht malen), m. -brieven, vero; -dwang (verplichting, om het koren op den molen der heerlijkheid te doen malen), m. gmv., zie Dwangmolen; -kap (dak van den molen), v. -kappen; -kar (nl. tot vervoer van 't meel), v. -karren; -ligger (onderste molensteen), m. -s; -paard (trekpaard in den rosmolen, sterk dier, fig. groot en zwaar vrouws-persoon), o. -en; -praam (klem in den molen), v. -pramen; -pranger (vang in den molen), m. -s; -rad (houten of ijzeren schep-rad, dat door 't stroomend water in beweging wordt gebracht), o. -raden, -raderen; -roede, v. -n; -steen (ronde, uitgebakte steen), m. -en; -tje of rondloop (gymnastiekwerktuig), o. -s; zie Rondloop; -trechter (bakvormige koker, waardoor het koren tusschen de maalsteenen gevoerd wordt), m. -s; -tremel (-trechter), m. -s; -vang (klem, om den molen stil te

zetten), v. -en; -**werf** (stuk grond, waarop een molen staat), v. -werven; -**wiek** (-vleugel), v. -en.

Molest (hinder, overlast, beschadiging b.v. aan een schip), o. gmv.: iemand - aandoen.

Molesta'tie (kwellend, overlast), v. (tie = sie).

Molesteeren (plagen, niet met rust laten, overlast of kwelling aandoen): iemand -.

Mol'ferd (onbeschoft, brutaal mensch, iem., die een grooten mond opzet), m. molferds.

Molli'ros (een soort v. lage schoenen), v. mv.

Mollik (vogelschrik), v. -en; zie Moloch.

Mol'la(h) (Turksche overheidspersoon, titel der rechters in de groote steden van Turkije en Perzië), m. mollah's.

Mol'len (Bargoensch: op geheimzinnige wijze van het leven berooven of mol-, d. i. doodmaken), ik heb gemold: iem. -.

Mol'leगत (pijpat van mollen), o. -gaten.

Mol'lenkruid (plantk. wonderboom, Christuspatm), o.: het volksgeloof dacht, dat deze plant de mollen verdreef.

Mol'lepeot (pootje van een mol), m. -pooten; -**vel** (vel van een mol), o. -vellen.

Mol'letje (dik, vet kindje), o.: mijn lief -!

Mol'lig (zacht en dik), bn.: een - kindje, een - hondje, -e wangen; fig. -e wijn, zacht; bw.: -schilderen; -er, -st; -**heid** (zachtheid, poezigheid), v. gmv.

Mol'lusk (weekdier), m. -en: de oester b.v. is een -; de in trage rust levende -en der Javaansche wateren, (Veth).

Molm (verwant met malen: droge stof van turf, van vergaan hout), m. en o. gmv.

Mol'men (den. van molm: stof worden), het molmd, is gemolmd: dood hout gaat -; herstelt het molmd colise'um tot een worstelpark, (C. O.)

Mol'loch (Hebr. afgod der Ammonieten, aan wien menschenoffers, inzonderheid offers van kinderen, werden gebracht), m.: de - was een vuurgod, de alverslinder; fig. de - der 19e eeuw, (C. O.), de mode; de - v. d. oorlog.

Mol'los (een zware doghond), m. -sen; bij de Ouden waren Mollossische doggen beroemd; dicht. jachthond.

Mol'salade, v. gmv.; zie Molsla.

Mol'sem (molm), m. gmv.

Mol'semen (molmen), het is gemolsemd.

Mol'sgat (gat, door een mol gemaakt), o.

-gaten; -**hoop** (zandhoopje, door een mol opgeworpen), m. -hoopen.

Mol'sla (bladen van de paardenbloem), v. gmv.: de gele bladeren worden als salade te koop aangeboden en gegeten.

Mol'teeken (muz.), o. -teekens; zie Mol.

Mol'to (muz. zeer); -**alle'gro**, zeer vroolijk.

Mol'ton (zachte, dikke, wollen stof), o. gmv.

-**nen** (van molton), bn.: een - beddedeken.

Moluk'ken (aardr. onze Groote-Oost, in den Indischen archipel), o. mv., ook: Specerij-eilanden of Moluksche-eilanden; al de eilanden, gelegen tusschen Celebes ten W., de Papoea-eilanden en Nieuw-Guinea ten O., Timor ten Z. en den Grooten Oceaan ten N.; verdeeld in drie groepen; de straat der -.

Mom (een soort van Duitsch bier), v. gmv.

Mom (masker), v. mommen: fig. onder de - van vriendschap, schijn, mommerij.

Mom'bakkes (papieren masker, nl. van papier maché), o. -bakkesen.

Mom'ber (voogd, verzorger; fig. hulp, bescherming), m. -s; zie Momboor. vero.

Mom'boor (voogd), m. momboren, mombers; -**kamer** (weeskamer en weescollegie tot beheer van voogdijschappen), v. -s. vero.

Moment (oogenblik, tijdstip), o. momenten.

Moment (nat. het bewegende of beweging veroorzakende, ook, de mate van die kracht), o. momenten. (en = en).

Momentaan', bn. en bw.: zie Momentaneel: een -ane uitputting van krachten; in -ane geldverlegenheid zijn; - geen uitweg zien in eenige moeielijkheid.

Momentaneel' (voor het oogenblik, kortstondig), zie Momenteel, bn. (en = en).

Momenteel' (zeker moment of oogenblik betreffende, op het oogenblik), bn. en bw.: de -e noodzakelijkheid, de -e zwakte van ons leger; ik ben - niet in staat u te helpen; zie Momentaneel. (en = en).

Moment-opname (photographisch kiekje in een deel van een seconde genomen), v. -opnamen; zie Instantane.

Mom'isch (spottend, hekelend), bn.; z. Momus.

Mom'melen, maun'melen (zonder tanden eten), ik heb gemommeld; -**aar**, m. -s.

Mom'melen (klankn. dof, eentonig brommen), ik heb gemommeld; fig. de bijen - op de zilveren boekweit, (Ter Haar).

Mom'men (zich vermomd vertoonen), ik heb gemomd; ook, ik heb mij gemomd; vero.

mommerij (vermomming), v. -merijen.

Mom'mespel (maskerade), o. gmv.

Mom'pelen (binnensmonds of onverstaanbaar spreken), ik heb gemompeld: men mompelt reeds van bedrog.

Mom'us, myth. god van spot en schimp, die goden noch menschen ontzag.

Mom'co (aardr. vorstendom aan de golf van Genua dicht bij de grens van Italië), o.; de hoofdstad is een badplaats met speelbank, nl. Monte-Carlo, (ruim 3000 inw.)

Mom'de (infusiediertje; ondeelbaar bestanddeel der stof), v. monaden.

Monarch' (alleenheerscher, keizer, koning), m. -en. (ch = scherpe g).

Monarchaal' (tot een monarchie behoorend), bn. en bw.: een -ale regeering, nl. die van een alleenheerscher; -**regeeren**.

Monarchie' (staat, met een monarch aan het hoofd), v. -ën: absolute -, monarchie, waarin de vorst onbeperkt heerscht; constitutioneële -, monarchie, waarin de vorst door een grondwet gebonden is; -**chist'** (voorstander of aanhanger van de monarchie), m. -en; -**chist'isch**, bn. en bw.

Mond, m. -en: zegsw. den - houden, zwijgen, stil zijn; den mond snoeren, het zwijgen opleggen; den - roeren, druk praten; met den - vol tanden staan, geen woord kunnen zeggen, beteuterd staan, niet weten wat te zeggen, geen antwoord weten; naar den - praten, vleien, flikflooiën; een blad voor den - nemen, zich intoemen bij 't spreken; zij is niet op haar -je gevallen, zij kan goed haar woord doen; in den - loopen, bij geluk krijgen; een grooten - hebben, brutaal zijn; iemand het brood uit den - nemen, hem in zijn nering onderkruipen; iem. iets in den - geven, iem. iets voorpraten, hem voorzeggen, wat hij antwoorden moet, een vraag zoo inkleeden, dat het antwoord er reeds in opgesloten ligt; bij -e van, gezegd of voorgelezen door; spreekw.: Beter hard geblazen dan den mond verbrand, zie: Blazen en Geblazen.

- Mond** (fig. opening, uitloop), m. — en: de — v. e. Kanon, de — v. e. Kelder, de — van een oven, de — van een rivier, enz.
- Mondain'** (wereldsch, elegant, chic), bn. (ai = è): een — vrouwtje, van de groote wereld; een — e badplaats, b.v. Scheveningen.
- Mondaniteit'** (wereldschgezindheid, ijdelheid, smaak voor het mondaine), v. gm.v.
- Mond'behoefte** (eetwaren), v. mv.
- Mond'deling** (met of door middel van den mond, bij monde), bn. en bw.: een — e boodschap; zich — goed uitdrukken.
- Monden** (wel smaken; fig. behagen, bevallen), het mondde, heeft gemond: die kost, die lectuur zal u wel —, smaken, goed bevallen.
- Mond- en klauw'zeer** (zekere besmettelijke ziekte aan bek en pooten, vooral onder het rundvee, tongblaar), o. gm.v.; zie Klauw'zeer.
- Mond'gesprek** (mondeling onderhoud), o. — ken; — harmonica (bekend blaasinstrumentje), v. — s; — hoek (hoek tusschen de lippen), m. — en.
- Mond'ig**, bn., zie Meerderjarig.
- Mond'jesmaat** (nauwelijks genoeg, van spijs), bw.: fig. hij geeft zijn inlichtingen —.
- Mond'jevol** (hapje, beetje), o.: een — rook.
- Mond'klem** (krampachtige samenklemming der kaken), v. gm.v.; — kost (levensmiddelen), m. gm.v.; — lijm (fijne lijm, met suiker en gom gemengd, die in plaatjes in den handel gebracht wordt en met den mond vloeibaar wordt gemaakt), v. gm.v.; — spoeling (spoel-drink voor den mond), v. — en; — stopper (mondprop), m. — s, fig. middel, b.v. geld, om iem. te doen zwijgen; — stuk (monddeel van een blaasinstrument), o. — stukken; — vol (bete, groote hap), m. gm.v.; — zeer (zekere ziekte onder het vee), o.: zie Tongblaar.
- Money** (Eng. geld: munt, bank- of munt-papier), v.; spreekw. Time is —, tijd is geld.
- Mongolen** ('t gele menschenras in Azië, met scheefstaande oogen en platte neuzen), m. mv.: in Europa zijn Finnen, Lappen, Hongaren en Turken — of Gelen.
- Mongoelsch**, bn.: het — e ras, gele.
- Monier-systeem**, o., ook: — bouw, — stelsel: naam voor cementbouw, (zie Beton) met gevlochten ijzerwerk, als kern en begin, en tot inwendigen steun. (ier = iec').
- Monis'me** (eig. één-leer, nl. dat God en de schepping één is), o. gm.v.; **monist** (aanhanger v. h. monisme), m. — en.
- Moniteur** (staatscourant in België en Frankrijk), m. — s.
- Mon'itor** (geschubde hagedis), m. — s; de — voedt zich met de eieren van den krokodil.
- Mon'itor** (gepantserd oorlogsschip met stoomvermogen), v. — s: een — ligt laag op het water, heeft draaibare geschutroers op het dek en dient tot verdediging van kusten en riviermonden.
- Mon'jet** (Mal. scheldwoord, d. i. aap), m. — s.
- Mon'kelen** (volkst. mompelen, fluisteren), zij — de, heeft gemonkeld.
- Mon'nik** (eig. eenzame: oorspr. kluzenaar, later kloosterling), m. — en: spreekw. Gelijke — en, gelijke kappen, zie Kap; de kap maakt den — niet; 't zijn niet allen — en, die zwarte kappen dragen, iem. is niet altijd datgene, waarvoor hij zich uitgeeft; ook: Mun'nik.
- Mon'nikengewaad** (kleedij der monniken), o. — gewaden; — klooster, o. — s; — latijn (kloosterlatijn der middeleeuwen), o. gm.v.; — orde (geestelijke kloosterorde), v. — orden; — schrift (het schrift met gotische letter), o. gm.v.; — werk (arbeid van moeitevol geduld, b.v. het afschrijven van boeken; later: noodeloos werk), o. gm.v.
- Mon'nikskap** (kap v. e. monnikspij), v. — pen.
- Mon'nikskap** (giftplant), v.; zie Akoniet.
- Mon'nikspij** (— kleed), v. — pijen; zie Pij.
- Monochord**, — chor'dium (eensnarig instrument, ter berekening van toonverhoudingen), o. — chorden, — chordiums.
- Monochromasie** (volstreekte kleurenblindheid), v. gm.v.; zie Daltonisme.
- Monochroom** (éénkleurig), bn. — ome.
- Monocle** (oogglas, lorgnon) v. — s.
- Monocraat** (alleenheerscher), m. — craten; — cratie (alleenheerschappij), v. gm.v. (t = s).
- Monogamie** (het christelijk huwelijk van den man met één vrouw), v. gm.v.: het christendom erkent slechts —, geen polygamie.
- Monogamist** (voorstander der monogamie), m. — misten. (g = g).
- Monogram** (door elkaar heen-gevlochten beginletters van een naam), o. — men. (g = g).
- Monographie** (verhandeling over één enkel persoon, één dier, één historisch feit, in proza); v. — graphieën; b.v. Leven van De Ruyter, idem van Vondel, idem van Hooft, door G. Brandt (1626—'85); Tien jaren uit den 80-jarigen oorlog door R. Fruin (1823—'99).
- Monoliet** (pilaar of kolom uit één stuk steen; rotszuil), m. — lieten.
- Monoloog** (alleenspraak), m. — logen.
- Monomaan** (lijder aan monomanie, aan een idee-fixe), m. — manen; — manie (een soort v. waanzin, ziekelijke neiging tot iets), v. — en: de — bepaalt zich tot één punt (idee-fixe).
- Monometallis'me** (het stelsel van den enkelen gouden of zilveren muntstandaard), o.; zie Bimetallisme.
- Monopha'gen** (dierk. dieren, die slechts één soort van voedsel gebruiken, b.v. de gras-etenden), m. mv.
- Monoplaan** (vliegspoor. ééndekker), v. monoplanen; zie: Biplane of Biplaan.
- Monopolie** (alleenhandel, d. i. een handel, waarbij alle concurrentie is uitgesloten), o. — lies, — liën; de staat verleent dat recht, ook om zekere voorwerpen te mogen vervaardigen en te verkoopen, b.v. het — stelsel der O.-I. Compagnie (1602—1799); het — systeem: de bevolking van Java mocht tot dien alleen handel drijven met de O.-I. Compagnie of met de regeering na 1799; Frankrijk houdt het — van tabak en lucifers, zie Staatsmonopolie.
- Monosylla'be** (éénlettergrepig woord), v. — n.
- Monothéis'me** ('t geloof aan één eenig God), o. gm.v.: de leer der Christenen, der Joden, der Mohammedanen is het —, samen ± 770 miljoen belijders; zie Polytheïsme.
- Monotonie** (eentonigheid), v. gm.v.
- Monotoon** (eentonig), bn. en bw.: de — tone klank van een gongslag; het — tone gebed der Moslims; fig. vervelend.
- Mon'roe-leer** (leer (1823) v. d. president James Monroe [1753—1831], v.: Amerika aan de Amerikanen: geen vreemde inmenging in de binnenlandsche zaken der Vereenigde Staten).
- Monsieur** (Fr. eertitel v. e. prins, bischop of kanunnik), m. — s. (gn = nj).
- Monsieur** (mijnheer), m. messieurs. (ns = ss).
- Mon'ster** (staaltje, proefje van een koop-

- waar, om te oordeelen over kwaliteit, gewicht, kleur, enz.), o. -s: een - klaverzaad.
- Mon'ster** (gedrocht; fabelachtig dier; zie ald., fig. wreedaard), o. monsters; -**achtig** (gedrochtelijk, verschrikkelijk), bn. en bw.
- Mon'steren** (revue houden, inspectie houden, ook: vergelijken), ik heb gemonsterd.
- Mon'steren** (zeew. zich als zeeman voor één reis tot den zeedienst verbinden; op de monsterrol inschrijven, in dienst nemen van scheepsvolk, meer: Aanmonsteren), ik heb gemonsterd; -**ing**, v. -en: Bart ging naar het zeerecht ter -, (Potg.)
- Mon'sterrol** (naamlijst van de bemanning van een schip), v. -rollen.
- Mon'sterzakje** (zakje met graan als proef), o. -zakjes.
- Mon'straus'** (gouden of zilveren vaatwerk met topkruisje ter uitstelling van het H. Sacrament in de R.-K. Kerk), m. monstransen; zie Ostensorium; ook: Remonstrans.
- Mon'strneus'** (gedrochtelijk, monsterachtig), bn. en bw.; -euzer, -t.
- Mon'strum** (monster, misgeboorte), o. -stra.
- Mon'struositeit'** (monsterachtigheid), v. gmv.
- Montagnard'** (Fr. bergbewoner), m. -s; ook, gesch. lid der Bergpartij, z. ald.
- Monta'gne** (Fr. berg), v.: -russe, rutsch-baan.
- Montant'** (Fr. bedrag, beloop eener rekening, prijs, waarde), o. gmv.
- Mont-Blanc'** (aandr. eig. Witte Berg, de hoogste top der Alpen), m.: de - is gelegen in de Penninische Alpen, en is 4810 M. hoog. (blanc = bian).
- Mont-Cenis'** (aandr. hooge top in de Cottische Alpen, Fr. depart. Savoie), m.: de - is 3594 M. hoog, met een bergpas op 2098 M., heeft een tunnel, (zie ald.), van 1857-'71 geboord en 12220 M. lang; lees: see'nis.
- Monte-Carlo**, o.: zie Monaco.
- Monteeren** (stijgen, opwekken, optuigen; bemannen; ineenzetten van een stoommachine; 't aankleeden van een tooneelstuk).
- Montee'ring** (militaire dienstkleeding of uitrusting, uniform; ook: het in-elkaar-zetten of ineenvoegen van de machinedeelen: 't inscène-zetten van een tooneelstuk), v. -en.
- Mon'ter** (vroolijk, opgewekt), bn.: William was echter zeer - en opgewekt, (C. O.); bw.: hij ziet er - uit, vlug, flink.
- Monteur'** (iem., die monteert, die stoommachines ineenzet), m. monteurs.
- Montgolfiè're** (naam van den eersten luchtballon), v. -s; de naam is ontleend aan dien der uitvinders, gebr. Montgolfier, die 5 Juni 1782 te Annonay een ballon lieten opgaan door middel van verwarmde lucht, vero.
- Montuur'** (rijpaard, ezels; ook: omlijsting van een bril), v. monturen.
- Montuur'** (ingevatte edelsteen), v. monturen.
- Monument'** (gedenkteeken, gedenkzuil, grafnaald), o. monumenten; -**mentaal'** (in den vorm van een monument), bn.: een - gebouw, als een monument, grootsch en sierlijk; een bouwval van eenige -ale waarde. (en = en).
- Mool** (fraai, schoon), bn.: zegsw. - weer spelen, zeer vriendelijk zijn, ook: op andermans geld teren of rijkelijk leven; - met iets zijn, gaan pronken met; hij heeft zijn been gebroken en zal er lang - mee zijn, er lang mee sukkel; bw.: ze begint - oud te worden, tamelijk; het kindje komt - aan, aardig, groeit goed; -er, -st; -**held** (fraaiheid, schoonheid), v. gmv.: de mooiheid v. e. tapijt.
- Moo'ligheid** (mooiheid; ook, een mooi iets, een mooi voorwerp), v. -heden (mooie zaken).
- Moo'lp'raatster** (vleister), v. -praatsters; -**prater** (vleier, pluimstrijker), m. -pratens.
- Moo'ls** (mooie dingen), o.: wat al - / ir. zegsw. dat is ook wat - / onaangenaams.
- Mookerhel', -hel'de** (aandr. de heide bij het dorp Mook), v. gmv.: loop naar de -, verwensching, omdat men die heide voor een verblijfplaats hield van booze geesten.
- Mo'or** (zwarte bewoner van Mauritië of Marokko), m. Mooren.
- Mo'or** (veel gebruikte en dus zwarte waterketel), v. moren, gew.
- Mo'ord** (doodslag met voorbedachten rade), m. moorden: zegsw. - en brand schreeuwen, zeer luid; erg te keer gaan; zegsw. een - aan de vrijheid begaan, een tyran zijn: hij weet van den -, de zaak of het geheim is hem bekend; zie: Doodslag, Zelfmoord, Duel.
- Mo'ord'aanslag**, m. -aanslagen; -**besluit** (nl. tot het moorden), o. -en: zoo luidt het -, (Bog.); - **bijl** (strijdbijl, hellebaard), v. -en.
- Mo'ordda'dig** (bloeddorstig, bloedig, wreed), bn. en bw.: een - mensch, iemand - om het leven brengen; fig. een - e hand, - e plannen; een - geschreeuw, ontzettend; -**held** (wreedheid, bloeddorst), v. gmv.
- Mo'orden** (om het leven brengen), ik moordde, ik heb gemoord; -**enaar** (iemand, die een moord pleegt), m. -aars; -**enares'**, v. -sen; **mo'oderij'** (bloedbad), v. -en.
- Mo'ord'kuil** (volksnaam v. d. wonderkuil), m. -en; de - wordt aldus genoemd, omdat het nest er mee uitgemoord wordt.
- Mo'ord'lust** (bloeddorst, lust tot bloedige wraak), m. gmv.; -**poging** (poging tot moord), v. -en, Vl.; -**tooneel** (plaats van den moord), o. -en; -**tuig** (middel, om te moorden, b.v. een dolk), o. -en; -**ziek** (bloeddorstig), bn.; -er, -st.
- Mo'orrenland** (aandr. eig. Mauritië, ook Ethiopië, in Afrika), o.; zie Moor.
- Mo'orin'** (Moorsche vrouw), v. Moorinnen.
- Mo'orkop, mo'or** (vospaard met zwarten kop en staart), m.: Ivo liet zijn - tot een uitlandsch tochtje zaalen, (Staring).
- Mo'orsch**, bn.: de witte villa's in - en stijl in Algiers, de - e taal of het -.
- Moos** (Vlaamsch. bijkeuken, goot, "riool"), v. mozen; -**gat** (gootgat), o. -gaten.
- Moos** (Bargoensch. geld), o.: heb je wel - ?
- Moot** (schijf visch), v. -en: een - kabeljauw.
- Mop** (kwinkslag, geestige zet), v. moppen: dat is een aardige -; -**pen** tappen, uien ten beste geven; dat is al een oude -.
- Mop** (een soort van hond), m. -pen.
- Mop** (een koekje), v. moppen: Dalfser -pen.
- Mop** (gebakken metselsteen), m. -pen; zie IJselmop.
- Mop'neus** (stompe neus, ook: persoon met stompen neus), m. en v. -neuzen.
- Mop'pen** (geldstukken), v. mv.: al vlogen zijn - naar Delfts brouwerij, (v. Zegg.). gmv.
- Mop'pen** (prutten, knorrig zijn), ik heb gemopt; zie Mopperen.
- Mop'pentapper** (iem., die gaarne moppen ten beste geeft), m. -tappers; zie Mop.
- Mop'pentrommel** (trommel uit den bakkerswinkel voor moppen), v. -trommels.
- Mop'peren** (knorren, pruttelen, prutten), ik heb gemopperd; -**aar** (pruttelaar), m. -s.

Mop'pig (grappig, uig), bn.: onze - e voorzitter.
Mops (zeker hondenras), m. - en; ook: - **hond**.
Mops'ke (liederboekje), o. mopskes: eindelijk kwam het -, het - met de zilveren sloten uit de beugelstasch aan het licht, (Potg.)
Moquant' (Fr. spottend, gekscherend), bn. en bw., ook: bespottend, hoonend.
Moquet'te (Fr. fluweelachtig trijp, pluche met bonte patronen), v. gmv. (qu = k).
Mora (Lat. verzuim, vertraging), v. gmv.: in - zijn, achterstallig, in gebreke zijn; in - stellen, iem. gerechtelijk aanzeggen, dat hij dit of dat binnen een bepaalden tijd moet doen of afdoen; *periculum in -*, dreigend gevaar bij talmen of toeven.
Moraal' (zedeleer, de leer, der plichten en deugden; ook, zedenles), v. gmv.; - **philosophie** (wetenschappelijke zedeleer, praktische wijsbegeerte), v. gmv.
Moraal'ne (steenpuin v. e. gletscher), v. - s.
Moralisatie (zedenk. beschouwing), v. - s.
Moraliseeren (levensplichten voordragen en inprenten, zedenpreken). (s = z).
Moralist' (zedenneester, schrijver over moraal, boetprediker), m. - en.
Moraliteit' (zedelijkheid, zedelijk gedrag), v. gmv.: de publieke -; de - in het leger.
Moraliteit' (tooneelspel der middeleeuwen, waarin gepersonifieerde deugden optreden), v. moraliteiten; zie ook: Zinnespel.
Moral'iter (eig. zedelijkerwijze), bn.: dat is - zeker, ik mag het gerust als zeker beschouwen; dat is - onmogelijk.
Mora'torium (maatregel, door de hooge regeering v. e. land genomen, waarbij b.v. gedurende een oorlog in den handel uitstel van betaling of opschorting van schuldafdoening verleend wordt), o. - ria: het - opheffen; verg. Surséance.
Moravische broe'ders (Hernhutters), m. mv.: de - onder ons wonen te Zeist, zij heeten *Hernhutters* naar *Herrnhut* in Opper-Lausitz, waar hun bakermat is, waar nl. de graaf von Zinzendorf op zijn goederen de eerste gemeente stichtte, in 1722; zij vestigden zich in 1746 in ons land te Zeist.
Morbide (Fr. ziekelijk, zwak, week), bn.
Morbiditeit' (ziekelijkheid, ziektecijfer), v.
Morb'len' (Fr. drommels, verduiveld), tw.
Mordant' (Fr. bijtend, schamper), bn.; - er.
Moreel' (betrekking hebbende op, gegrond op het innerlijk gevoel van zedelijkheid, deugd of waarde), bn. en bw.: dat is mijn - e overtuiging; een - mensch, zedelijk, deugdzaam; de - e schuld van dezen oorlog (1914) ligt bij welk volk? hij is - bedorven, hij is - diep gezonken, dat is - onmogelijk; als zn. o.: het - der troepen, gevoel van innerlijke waarde of kracht.
Moreen' (Eng. weefsel v. kamgaren), o. gmv.
Morel' (noordkers), v. morellen: de - is een zuurachtige, donkerroode kers.
Morel'leboom (boom, die morellen draagt), m. - boomen.
Morel'lenbier (bier, op morellen getrokken), o. gmv.; - **brandewijn**, m. gmv.
Mores (Fr. moeurs, zeden, manieren), v. mv.: iem. - leeren, hem hardhandig leeren, hoe hij zich heeft te gedragen, hem terechtzetten.
Morgana of **Fata**, v.: de toovergodin, die door de Arabieren voor de bewerkster der zoo genoemde luchtspiegeling wordt gehouden; zie *Fata Morgana*.

Morganat'ica (morgengave, z. ald., uitzet in geld bij een morganatisch huwelijk), v. gmv.
Morganat'isch huwelijk (huwelijk met de linkerhand), o. - e huwelijk; een - wordt gesloten door vorsten of prinses met een dame van minderen rang, waarbij door hen een bepaalde som tot morgengave, zie ald., wordt uitgezet: de kinderen krijgen den familienaam der moeder en erven enkel van haar.
Morgen (toekomst), o. gmv.: reken niet op het onzekere -; zegsw. - brengen, dat kan je denken, gmv.
Morgen (ochtendstond), m. - s: het is, het wordt -, de - breekt aan, 's morgens; een zomersche -, iemand goeden - wenschen; - **beurt** (preekbeurt), v. - en; - **blad** (deel van een dagblad, dat in den morgen uitkomt), o. - bladen; - **dienst** (vroegpreek), m. gmv.; - **editie** (morgen-uitgave eener krant), v. - s.
Morgen (eig. wat een gespan in of op een morgen ploegt, zie *Dagmat*: oude vlaktemaat), o. en m. - s: een Rijnlandsche - is 0.8516 HA., de Geldersche - is 0.318 HA.; de Sallandsche - is 1.2313 HA.; een Pruisische - is 0.2535 HA., enz.
Morgen (op den eerstvolgenden dag), bw.: ik zal u - schrijven; - **avond**, bw.
Morgenbezoek (visite in den voormiddag), o. - en; - **drank** (lichte wijn, die vóór den eten gebruikt wordt), m. - en; - **gave** (bruidschat, huwelijksgoed den eersten morgen van het huwelijk de bruid aangeboden), v. - gaven, zie *Morganatica*; - **gebed** (gebed in den ochtend), o. - gebeden; - **gewaad** (négligé), o. - gewaden; - **glans** (morgenrood), m. - glansen; - **japon** (négligé), v. - nen; - **kerk** (ochtenddienst), v. gmv.; - **klok** (klok, die 's morgens luidt), v. - ken; - **krieken** (het aanbreken van den dageraad), o. gmv.: wij zeilden uit bij het eerste -; zie *Krieken*.
Morgenland (dichtk. het Oosten de Levant), o.; - **sch** (oostersch), bn.: - e bouwpracht.
Morgenlicht, o.: het - breekt door, de dag breekt aan; - **nevel** (nevel in den ochtend), m. - s; - **post** (post, die 's morgens aankomt of vertrekt), v. gmv.; - **luicht** (dicht. geest van het Oosten), v. - en: (steden, wier ingestorte puin steeds - en aamt! (Da Costa); - **rood** (de roode kleur des hemels bij de opkomst der zon), o., fig. hoopvol verschijnsel: het - der vrijheid, (Inneming v. d. Briel); - **schot** (vroeger in Batavia het kanonschot om 5 uur in den morgen), o. gmv.; - **spraak** (vergadering van gildebesturen, van schepenen vóór den noen), v.: fig. hij maakt weinig - of morgenpraatjes, complimenten; ik ging zonder veel - het tuinhuis binnen, (Vosmaer), vero.; - **ster** (dagster nl. Venus, opgaande vóór de zon), v. gmv., fig. aankondigster van licht en glans: *Gij waart een -*, *Napoleon*, (Da Costa); - **ster** (ijzeren knots met prikkels in den bol aan het bovineind), v. - sterren, vgl. *Goedendag*; - **stond** (morgenuur), m. - en, spreekw. *De - heeft goud in den mond*, vroeg opstaan is profijtelijk; - **uur** (-tijd, uur in den morgen), o. - uren; - **wandeling** (ochtend-), v. - en; - **wijn** (-drank), m. - en; - **sitting** (vergadering, die 's morgens wordt gehouden), v. - en.
Morgue (Fr. gebouwtje, waarin onbekende drenkelingen, enz. te Parijs enkele dagen ter herkenning worden nedergelegd), v. gmv.
Moriaan' (Moor), m. Morianen; zegsw. het

is den — gewasschen of geschuurd, alle arbeid of moeite is vergeefs.

Morille (vies- of schijfzwam, eetbare paddestoel), v. morilles; de — dient tot kruidery in soep, ragout, enz.; lees: moriel'je.

Morion, o. gmv.; zie Bergkristal.

Moris'ken (tot het christendom bekeerde Mooren in Spanje), m. mv.: in 1570 werden honderdduizend — uit Spanje gebannen; ook: Moris'co's geheeten.

Moritu'ri te salu'tant (die gaan sterven groeten u); zie: Ave Caesar.

Mormel (marmot, ook: leelijk schepsel, leelijke hond), o. mormels; wat een — (C. O.)

Mormeldier (marmot), o. —dieren.

Mormo'nen (de Heiligen der laatste dagen; zekere gemeente in Noord-Amerika), m. mv.: de gemeente der — werd gesticht door Joezef Smith in 1830 en is geheeten naar hun profet Mormon, levende vier eeuwen n. C.

Morph'eus, myth. god van den slaap en der droomen; de slaap zelf; lees: Mor-fuis; zegsw. in de armen van — liggen, rustig slapen.

Morphi'ne (alkaloïde: opiumzuur, slaapmiddel), v. gmv.; —inspuiting (—jectie), v. —inspuitingen; —phinist' (iem., die verstaafd is aan 't gebruik van morphine), m. —nisten; —nis'te, v. —nisten; —poeder, v. —poeders. (ph = f).

Morphologie (vormleer der taal; ook: gedaanteleer), v. gmv.: de — der planten; —lo'gisch, bn.: de —e geschiedenis v. e. land; —nomie' (leer van de wetten der gedaantewording), v. gmv. (g = g).

Mor'relen (iets in 't donker verrichten, d. i. op den tast iets doen, fig. broddelen), ik heb gemorrelt: aan een deurslot —.

Mor'ren (knorrig mompelen, ontevreden pruttelen), ik heb gemord: over iets —.

Mor'rig (pruttelachtig, verdrietig, misnoegd), bn. en bw.; —er, —st; —heid (knorrigheid), v.

Mors (vuile vrouw), v. —en; zie Morsebel.

Mors (dood); kapitein —, de dood: er is geen accurater beurtman dan kapitein —, (Jonath.)

Morsdood (volkomen dood), bn.: hij viel —, zonder eenig teeken van leven meer te geven.

Morsebel (vuile huisvrouw), v. —bellen: Aagt — nam kleinen Piet in kost, (Staring).

Mor'sen (knoeien), ik morste, heb gemorst: kind, je morst op het tafelkleed; fig. je morst met je geld, verknoeit het, gooit het weg.

Mor'se-sleutel (seingever bij de telegraaf), m. —sleutels, zoo geheeten naar Morse, Amerik. verbeteraar van de telegraaf, (1836).

Mor'sig (vuil, smerig, onzindelijk), bn. en bw.: een —e vrouw, —e straten; —er, —st.

Mors'jurk (overjurk voor meisjes), v. —jurken; —kiel (overkieltje voor knapen), m. —kielen; —mouw (overmouw bij 't poetsen), v. —mouwen; —pot (vuile persoon, knoeiend kind), m. en v. —potten.

Mortaliteit (sterfelijkheid, sterfte), v. gmv.

Mortel (metselspecie, beslagen kalk), v. gmv.: er is kalk- en tras-; —molen, zie ald.

Mortel (gruis, puin, stof, ook: beslagen kalk, met asch of grof zand vermengd), v.: zegsw. te — slaan, verbrijzelen, vergruizen; —bak (metselkalk-bak), m. —bakken; —en (tot gruis maken, vergruizen), ik heb en het is gemorteld, ook: Morzelen; —molen (handmolen voor het maken van mortel), m. —s.

Mortepaai (soldaat of matroos, die op de monsterrol stond en voor wien aan den kapi-

tein nog soldij werd verstrekt, doch die dood of niet meer aanwezig was), m. —paaien. vero.

Mortier (vijzel, ook mil. een korte vuurmond, een bomketel), m. mortieren.

Mortifiant (vernederend, krenkend), bn.

Mortifica'tie (dooding, versterving, fig. boetedoening, kastijding), v. mortificaties. (t = ts).

Mortificeeren (kastijden, tuchtigen).

Mor'zel (brok, stuk), m. —en, —s: iets te — of mortel slaan, tot gruis maken, verbrijzelen; aan — of mortel vallen; —en (mortelen, tot gruis maken, brijzelen), ik heb gemorzelt; zie Vermorzelen.

Mos (bedektbloeiende, kleine, sierlijke plant), o., (soorten), o. —sen: er zijn blad- en levermossen; IJslandsch —, Iersch —; —achtig (als mos), bn.: een —achtig plantje; —sig (bemost), bn.: —e stammen, een —e elk.

Mosasa'urus (voorwereldlijke, reusachtige Maas-hagedis), m. —saurussen, —sauriers: de — is aldus genoemd, omdat aan het einde der 18e eeuw zijn overblijfselen in het tufkrijt v. d. St.-Pietersberg (Maas) zijn gevonden; later ook in N.-Amerika opgedolven: het skelet van een — in Washington is 82 M. lang.

Mosch, v. mosschen; zie Musch.

Mosco'visch (uit of betreffende Rusland d. i. Moskou), bn.; zie Moskovië.

Moskee (Mohammedaansch bedehuis), v. —ën: Stamboul telt 680 —ën, groote en kleine; zie: Djami, Medschid, Langgar, Mesigit.

Mosko'vlië (aardr. het vorstendom Moskou, deel van Rusland), o.; —viet', —viet'er (bewoner van de stad of het gewest Moskou), m. —vieten, —vieters; mosko'visch, bn.: een —visch gebak, —vische matten.

Mos'lem, —lim (de ware geloovige: die zich nl. onderwerpt; belyder v. d. Islam), m. —s, ook: Moslem in (mannen v. d. Islam).

Moslemie'tisch (van de Moslem in, hun leer betreffende), bn.: de —e dogmatiek berust op de leer: Allah is groot en Mohammed is zijn profet; het is —, zeer stipt te zijn in het gebed, 5-maal daags, daartoe opgeroepen door den Muezzin, zie ald.

Mos'roos (licht-roode roos, wier knop omgroeid is met een mossig hulsel), v. —rozen.

Mos'sel (tweeschalig, koploos weekdier), v. —s of —en; —bank (plek, waar men mossels aantreft), v. —en; —huis (huis tot het verorberen van gekookte en toebereide mosselen, b.v. te A'dam), o. —huizen; —kraam (kraampje, waar men mossels verkoopt), v. —kramen; —krabbetje (rood, vergiftig krabbetje, huizend in de mosselschelp), o. —s; —man (venter van mossels), m. —mannen; —man (vaartuig, om mossels te vervoeren), v. —mannen; —wagen (mosselkraampje op wielen), m. —s; —wijn (ventster van mossels), o. —wijven; —zaad (jonge mossels, die op de mosselbanken geplant worden), o. gmv.

Most (ongegiste wijn; druivensap), m. gmv.

Most'aard (kruidery van gemalen mosterzand en azijnwater), m. gmv.; ook, Mosterd: hij weet, waar Abraham den — haalt, zie Abraham; zegsw. dat is — na den maaltijd, te laat, zie ook Zout; iem. door den — halen, hem gevoelig berispen.

Most'erd (kruisbloemige plant), f, m. gmv.

Mosterdjongen (jongen, die met mosterd loopt, spott. lakei), m. —s; —lepeltje (klein lepeltje in den mosterdpot), o. —s; —molen (molentje, om mosterzand te ma-

len), m. -s; -**olle** (olie uit mosterdzaad), v. gmv.; -**pleister** (trekpleister van mosterdpap), v. -s; -**pot** (vaatje voor tafelmoterd), m. -potten; -**sans** (botersaus met mosterd er in), v.; -**zaad** (zaad van de mosterdplant), o.; -**zaadje** (-korreltje), o. -s.

Mot (vlinderachtig insectje), v. motten: de koren-, de pels-, de kleeren-, de haar-, de witte -, de tapijt-; in dit laken is de -, de larf der mot heeft er zich in verpopt; zie ook Appelmotje; zegsw. de - in de maag hebben, ergens honger hebben; rooken, dat houdt de - uit het behangsel; jenever, dat houdt de - uit de maag, enz. volkstaal.

Mot (fijne regen, stofregen, mistregen), v. gmv.

Mot (turfmotm), o. gmv.

Mot, v.: iets in de - hebben, in de gaten hebben, zie Motje.

Mot (ongenoegen, ruzie), v. gmv.: - hebben met iem., twist, woorden. gew.

Motel' (muz. kerkelijk zangstuk), o. -ten.

Motie (voorstel in een vergadering), v. -tiën, -ties: een - van orde, een - van afkeuring, een - van wantrouwen; een - voorstellen; vgl. Votum; lees: moot'-sie.

Motief' (beweegreden, drijfveer, spoorslag, ook: grondgedachte, b.v. eenig thema op 't gebied van toonkunst, teeken- of schilderkunst), o. -tieven: een - tot wraakneming. (t = t).

Motivoeren (met redenen omkleeden, gronden aanvoeren): zijn stem -, in een vergadering de gronden opgeven, waarom men vóór of tegen een voorstel zal stemmen. (t = t).

Motje, o.: zegsw. iem. in 't - hebben, zijn geheime bedoeling snappen, zie Mot.

Motodroom', -**dro'me** (renbaan voor motorrijwielen, automobielen, enz.), o. -dromen.

Motor (eig. beweegkracht, beweging, d. i. kleine door gas, benzine of electriciteit gedreven machine), m. motors: een gas-; de electromagnetische-; **motor'isch**: het-vermogen, beweging-gevend.

Motorboot (kleine zee- of rivierboot, door een motor gedreven), v. -en; -**flets** (rijwiel met motor), v. -en; -**jacht**, o. -en.

Motortuig (auto, rijtuig, door een motor voortbewogen), o. -en; -**rijwiel** (fiets met een motor, door een motor voortgedreven), o. -rijwielen; -**wagen** (wagen, vrachtwagen, door een motor gedreven), m. -s.

Motregen (stofregen), m. -s; -**regenen** (stofregenen), het -regende, heeft gemotregend, d. i. er is motregen gevallen.

Mots (hond met gekorte ooren), m. motsen.

Mot'se (wijde schippers-overbroek), v. motsen.

Mot'sen (knotten), ik motste, heb gemotst.

Mot'te (wijfjesvarken, zeug), v. -n.

Mot'ten (fijn regenen), het motte, heeft gemot; zie Motregenen.

Mot'tig (door de mot beschadigd; fig. pokdalg), bn.: -e Willem; -er, -st.

Mot'tig (mistig, nevelachtig), bn.: 't is - weer.

Mot'to (It. zinspreuk of versregel, als opschrift eener verhandeling, enz.), o. motto's.

Mot'u pro'prio (Lat. een „uit eigen beweging" door den paus opgesteld schrijven), o.

Mouchard (Fr. politie-spion), m. -s. (ou = oe).

Mou'che (Fr. moesje, schoonheidspleisterje, ook: haarbosje a. d. onderlip), v. -s. (ou = oe).

Mousqueton, m. -s, z. Muskaton. (ou = oe).

Mousseeren (schuimen, opbruisen, b.v. van champagne). (ou = oe).

Moussellen'glas, o. gmv., zie Moeslienglas.

Moussell'ne (zeer fijn neteldoek), v. en o., aldus geheeten naar de stad Moessol aan den rechteroever v. d. Tiger in Klein-Azië; -**li-nen** (v. mousseline), bn.: e. - japon. (ou = oe).

Mousseux' (Fr. schuimend), bn. (ou = oe).

Mousta'che (Fr. knevel, snor), v. -s.

Mout (kunstmatig ontkiemde en weer gedroogde gerst), o. gmv.; -**ceest** (droogoven voor mout), m. -en; -**kulp**, v. of -**bak** (waarin men nl. de gerst laat kiemen), m. -kuipen, -bakken.

Mout'en (mout maken), ik moutte, heb gemout; -**er** (werkmán, die mout bereidt, ook: de eigenaar van een mouteest), m. -s; -**er'ij** (het mouten, de werkplaats), v. -en.

Mout'wijn (alcoholisch distillaat, 50 % alcohol, uit mout van gerst of rogge getrokken), m. gmv.; zie Jenever.

Mouvement' (Fr. beweging, verandering; gangwerk in een uurwerk), o. -en. (ou = oe).

Mouw (armbkleedse), v. mouwen; zegsw. iemand iets op de - spelden, hem iets wijs maken; het achter de - hebben, niet oprecht zijn, schijnheilig; iets uit de - schudden, d. i. zonder eenige inspanning, er te voorschijn mee komen, als bij verrassing, zooals de goochelaar; de handen uit de - en steken, flink aan 't werk gaan, het werk flink aanpakken; ik weet er geen - aan te passen, ik weet het niet in orde te krijgen, klaar te spelen; de aap kwam uit de -, de heimelijke bedoeling bleek, de ware aard kwam voor den dag.

Mouw'strepen (mil. strepen op de mouwen van korporaals en sergeants, chevrons), v. mv.; -**vest** (mil. vest met mouwen), o. -en.

Mouveeren (eig. bewegen, in beweging zetten, fig. ter sprake brengen, op het tapijt brengen).

Mox'a (heelk. rolletje of reepje van een grauwe, wollige stof, in China en Japan bereid uit de bladen en toppen van den gemeenen bijvoet), v.: de - is een brandmiddel tegen jicht en podagra; men kleefde den moxareep met speeksel aan de huid en steekt hem dan in brand.

Mozai'ek (inleg-tegelwerk; ook: veelkleurige stukjes marmer, kunstig tot figuren vereenigd en door cement verbonden als vloerwerk), o. gmv.: fig. een - van stille, zachte kleuren; een - van tonen; het - van grootere en kleinere staatjes in Duitschland; -**tegels** (nl. voor mozaïekvloeren), m. -s; -**versle-ring** (siersel van mozaïek), v. -en: de - en aan de wanden van oostersche paleizen en tempels; -**vloer** (vloer van inlegwerk of mozaïek, b.v. van gangen, vestibules enz.), m. -en; -**werk** (inlegwerk), o. gmv., ook: Musiefwerk.

Mozai'sch (tot de leer van Mozes behoorend), bn.: de -e wet leerde, wat goed en wat kwaad was; de -e eeredienst, Joodsche.

Mo'zes, leider en wetgever van het volk Gods, groot profeet en godsdienststichter, ± 1500 v. C.; zegsw. een half -, een goede slokkerd; - en de profeten, geld, nl. al, wat noodig is; ook: - of Moos hebben, geld, ginz.

Moze'ta (It. bisschopsmanteltje, schoudermanteltje v. d. domheeren), v. -'s; ook: Mozet.

Mud (inhoudsmaat, 1 HL.), v. en o. mudden.

Mud'de (HL.), v. mudden. vero.

Muds'zak (zak van 1 HL. inhoud), m. -ken.

Mud'vol (stampvol), bn.: het was er - of

zoo vol als mud, propvol, eivol, z. Tjokvol.
Muezzin, m. -s, (u = oe); z. Moëd'zin.

Muf (dof, vunzig, minder aangenaam riekend), bn. en bw.; muffer, mufst; -heid (het muf-zijn), v. gmw.

Mufveldier (wild steenschaap in Siberië en in N.-Amerika), o. -dieren.

Muffen (muffig riekend), het heeft gemuft.
Muffig (dof riekend), bn.; -er, -st: het vee, des winters in -e stallen; -heid, v. gmw.

Muf'ti, moef'ti (Turksch opperpriester en tevens opperrechter), m. -'s. (u = oe).

Mug (twee-leugelig insect, langbeen), v. muggen: in Europa zijn nagenoeg duizend soorten van muggen; zegsw. van een - een otifant maken, iets schromelijk overdrijven; -achtig (fig. erg zwak), bn.; -er, -st.

Mug'gebeet (pik eener mug), m. -beten.

Mug'gendoek (een soort v. gaas voor open vensters, om de muggen te weren), o. -doeken.

Mug'gengegons, o. gmw.; -gordijn (vliegengaas om wieg of bed), o. en v. -gordijnen, zie Klamboc; -scherm, o. -schermen.

Mug'gensiften (haarklooven, vitten, vitterig zijn op het kleine), ik heb gemuggenzift; -zifter (iem., die de mug uitzijgt en den kernel doorzwelgt, Matth. 23:24), m. -s; -zifterij (vitterij, zoekertij), v. -zifterijen.

Mug'gesteek (beet eener mug), m. -steken.
Muf'de (verwant met mond), v.; verg. IJselmuiden, IJmuiden, Genemuiden.

Muiderkring, m. (letterk. eig. Muider-dichtkring: letterkundigen, dichters, zangeressen, musici, die op het slot van Muiden bij den dichter Hooft, 1581-1647, afwisselend te gast kwamen of onder zijn dak vertoefden), m.; wij noemen: Huygens, Vondel, Maria Tesselschade, vooral als zangeres, Van Baerle, Vossius, Francisca Duarte (zangeres), de gebr. Sweelinck (organisten), enz.; z. Dordtsche en Zeeuw-sche dichtkring.

Muieren (beredderen, bedisselen), ik heb gemuierd. vero.

Muil (bastaarddier tusschen paard en ezels: een muilezel of een muildier), m. muilen.

Muil (bek van een groot dier), m. muilen.

Muil (Fr. schaeisel), v. -en, -tje, o. -tjes: zegsw. op zijn -tjes gaan, rentenieren.

Muilband (touw of riem om den bek van een hond), m. -banden; -banden (een muilband aandoen), ik -bandde, ik heb gemuilband: den ploegenden os zult gij niet -; zegsw. iemand -, fig. den mond snoeren, hem doen zwijgen.

Muieldier (bastaarddier: muil, waarvan de moeder een merrie is), o. -en; -dierdrijver (drijver v. muilen), m. -s; -ezel (bastaarddier: muil, waarvan de moeder een ezeltin is), m. -s; -paard (weinig gebruikt woord voor muieldier), o. -en.

Muil'korf (toestel om den bek van een hond, om hem het bijten te beletten), m. -korven.

Muilpeer (kaakslag, oorvijg), v. -peren: zegsw. iem. een - geven, een slag in 't gezicht.

Muis (knaagdier, het kleinste viervoetige dier), v. muizen: zegsw. zoo stil als een -, d. i. doodstil; het schip is met man en - vergaan, d. i. er is niets van gered, zie Man; het is een -je met een staart, zie Muisje.

Muis (het onderste vleezige gedeelte van den duim), v. muizen: de - der hand.

Muisdood (morsdood), bn.; verg. Muisstil.

Muisdoorn, -doren (plantk. een soort

van steekpalm), m. -doornen, -dorens.

Muis'grauw (grijsachtig), bn.: een - paard.
Muis'je, o.: zegsw. een - met een staart, oorzaak met een reeks gevolgen: *Mama van Naslaan dacht, dat er meer achter zat, en dat ook dat - een staartje hebben zou, (C.O.)*

Muis'je (suikerbolletje), o. -s; op -s trakteeren, roode en witte -s; zie: Jongens- en Meisjes-muisjes.

Muis'je (langronde, vroege aardappel), o. -s.

Muis'je (spiertje rookvleesch), o. muisjes.

Muis'kat (kat, die goed muizen vangt), v. -katten; -kleur (de zwartachtige grijze kleur eener muis), bn.; -kleur'rig, bn.: -e zijde, - fluweel; -stil (doodstil, eig. zoo stil als een muis kan zitten), bn.

Muilt, muil'te (vogelkooi), v. muiten; zegsw. in de - zitten, de kamer houden. vero.

Muilt'elling (oproermaker, rebel), m. en v. muitelingen; voor het v. ook -e.

Muilt'en (oproerig worden, oproer maken), het volk muitte, heeft gemuit: aan 't - slaan, oproerig worden, vooral opstaan tegen het gezag; -er (rebel), m. -s; -erij (rebellie), v. -en.

Muilt'ziek (gaarne muitende), bn.; -er, -st.

Muilt'zucht (oproerigheid), v. gmw.

Muizen (muizen vangen), de kat heeft gemuisd; zegsw. het muist al, wat van katten komt, het kind heeft den aard der ouders, ieder volgt zijn ingeschapen aard; zit ge daar te -? d. i. te eten; de katjes, die -, mauwen niet, als de kinderen eten, babbelen ze niet.

Muizendrek (-keuteltjes), m. gmw.; -gat (gat, door muizen gemaakt), o. -gaten;

-gerst (een soort v. wilde gerst), v. gmw.;

-gif, -gift (middel, om muizen te doden), o.

Muizenis (gepeins, getob, meestal over allerlei kleinigheden), v. muizenissen: haal je geen -sen in 't hoofd.

Muizenkotel (uitworpel van muizen; ook, suikeren-muisje), v. -s; -maal (maal of spijs zonder drinken), o. -malen.

Muizenest, o. -nesten, fig. -en in het hoofd hebben, beslommeringen, verwarde gedachten: op het oogenblik, dat haar die -en over Eefje door 't hoofd maalden, (Potg.)

Muizenoor (samengesteldbloemige plant, havikskruid), o. gmw.; ook: Schorpioenkruid.

Muizentarwe (vergiftigde tarwe, om muizen te doden), v. gmw.

Muizentoren (eig. een toren vol muizen), m. gmw.; folklore: een ronde toren in den Rijn bij Bingerbrück, waarin bisschop Hatton van Mainz (± 970) door de muizen verslonden werd, omdat hij hongerende armen in een schuur had doen verbranden en hun gekerm bij 't piepen van muizen had vergeleken.

Muizenval (val, om muizen te vangen), v. -vallen; -valk (muizerd, buizerd), m. -valken.

Muizerd (dierk. muizenvalk), m. -s.

Muizestaart (staart van een muis), m. -en;

-staart (ranonkelachtige plant), v. gmw.: in ons land komt één soort van - voor;

-tand (tand v. e. muis), m. -tanden, ook: een breisel met kleine, spitse uitsteekseltsjes;

-vel (het vel v. een muis), o. -vellen.

Mul (molm, droge aarde, fijn zand), v. gmw.

Mul (los, stoffig, onsamenvastend), bn.: in het -le zand; -ler, -st; -heid, v. gmw.

Mulat' (zoon van een blanken vader en een Amerikaanse negerin), m. mulatten.

Mulattin' (vrouwelijke Mulat), v. -nen.

Mulciber, myth. bijnaam van Vulcanus.

Mul'der (molenaar; meikever), m. -s. gew.
Mulet (zeker Portug. vaartuig), v. muleiten.
Mul'en (molmen, in brokjes uit elkaar vallen, mul worden), het is en heeft gemuld.
Mul'lig (sijn, los), bn.: het gebak is -, d. i. niet hard maar broos; -er, -st.
Mul'm, m. en o.; zie Molm.
M. U. L. O., zie Afkortingen; een Mulo-school geeft, behalve de gewone elementaire vakken, ook de beginselen van één of meer vreemde talen en van wiskunde, ook wel, handteekenen en fraaie handwerken.
Multangular (veelhoekig), bn.
Mul'ta, non mul'tam (Lat. velerlei, niet veel).
Multatuli-Museum, o.: het - heeft zijn zetel te A'dam; doel: het verzamelen en bijeenhouden van boeken en handschriften, brieven enz. van Multatuli, of van geschriften en bescheiden, op hem betrekking hebbende.
Mul'ti-millionair (iem., die veel keeren millionair is), m. -s; zie Milliardair.
Multiplex (veelvoudig), bn. (x = ks).
Multiplicatie (vermenigvuldiging, vermeerdering), v. -s, -tiën. (tie = sie).
Multiplicator (vermenigvuldiger), m. gm.v.
Multiplicator (electr. een toestel, dat dient om den electr. stroom krachtiger te maken), m. -s; uitgevonden door Schwelger, 1821.
Multipliceren (vermenigvuldigen).
Multiplicum (veelvoud van een getal), o.
Mul'tum, non mul'ta (Lat. veel, niet velerlei).
Mummelen (mommelen, met het tandveesch kauwen), ik heb gemummeld.
Mummie (gebalsemd en gedroogd Egyptisch lijk; fig. iem., die er geelachtig dor, of mager en droog uitziet), v. mummien, mummies.
Mundium (leenstelsel: bescherming door een machtig heer), o. gm.v.; ook: voogdijchap.
Mundomotorium (toestel, om de beweging van aarde en sterren aanschouwelijk bij het onderwijs voor te stellen), o. -riums.
Mundus, m., zegsw.: - vult de'cipi (Lat. De wereld wil bedrogen zijn).
Municipaal (de gemeente- of stadsregering betreffende, stedelijk), bn.
Municipaliteit (gemeentebestuur, rechtsgebied eener gemeente, ook, raadhuis), v. gm.v.
Municipium (stad, oudtijds in het bezit van het Rom. burgerrecht), o. municipia.
Munitie (mil. krijgsvoorraad, b.v. kruit en lood, ammunitie), v. gm.v.: de - fabriek aan de Hembrug (bij Zaandam); -wagen (wagen tot vervoer van munitie, in elke compagnie één), m. -s. (t = s).
Mun'nik, m. munniken; zie Monnik.
Mun'ster (klooster; later, kloosterkerk of munsterkerk), v. munsters: het straatje, dat het Bisschopshof van de oude -kerk scheidde.
Munt (geldstuk), v. munten: er zijn in ons stelsel gouden, zilveren, nikkelen en bronzen munten; het gehalte eener -; zegsw. - uit iets slaan, geld weten te verdienen aan, fig. tot zijn voordeel weten te gebruiken; iets voor goede - aannemen, gelooven, wat iem. zegt; iem. met gelijke - betalen, iem. bejegenen, zooals hij ons heeft behandeld.
Munt (stempel of wapen op een muntstuk), v. munten; de tegenst. is Beeldenaar.
Munt (gebouw, waarin van regeeringswege munt geslagen wordt), v. munten: de - is voor ons land te Utrecht; zie Rijksmunt.
Munt (lipbloemige plant), v.: de - is een

aromatische plant, afkomstig uit Z.-Europa; zie: Kruisemunt, Pepermunt.
Munt'collegie (commissie van toezicht op de Rijksmunt), o. gm.v.; -conventie, v., zie Latijnsche Unie; -eenheid (grondslag van het muntstelsel in een land), v. -eenheden: bij ons is de gulden de -, in Frankrijk en België de frank, in Duitschland de mark, enz.
Mun'ten (geld slaan), ik muntte, heb gemunt; guldens -; -er, m. -s, zie ald.
Mun'ten (mikken, doelen), ik muntte, heb gemunt: hij heeft het op mij gemunt, op mijn leven gemunt, heeft mij of mijn leven als mikpunt gekozen; zie Gemunt.
Mun'tenkabinet (munt- en penningverzameling, de bewaarkamer er van), o. -ten.
Munt- en Penningkunde (wetenschap, welke een overzicht en beschrijving geeft van alle voormalige en huidige munten en penningen), v. gm.v.
Mun'ter (iem., die munten slaat), m. munters: valsche -, maker van valsche munten.
Munt'gas (gas, dat op een muntmeter staat), o.; -gasmeter (automatische gasmeter), m. -s: de - laat na inwerping v. e. 2½-centstuk zekere hoeveelheid gas door, (1/3 M³).
Munt'loon (vergoeding, die betaald wordt door al wie aan de Rijksmunt geldstukken laat slaan uit edel metaal), o. -en; -materiaal (metaal, waaruit munt geslagen wordt), o. -alen; -meester (hoofd en bestuurder van de Rijksmunt), m. -s; -slag (muntstempel), m. gm.v.; -soort, v. -en; -specie (verschillende soorten van gemunt geld), v. -speciën, -s; -stelsel (de wettelijke bepalingen van een staat, die betrekking hebben op het gewicht, het gehalte, de benaming en de indeeling der munten), o. -s, ook: Muntvoet; -teeken (teeken op een geldstuk tot kenmerk van de munt, waar het geslagen is), o. -s: bij ons vindt men het - onderaan, links van het wapen; -unie, v., zie Latijnsche Unie; -vervalsing, v. -en, zie Valsche munter: op - vervalsing stond vroeger de doodstraf, thans 5-10 jaar gevangenschap; -voet, m., z. Muntstelsel; -wesen (alles, wat betrekking heeft op de munt en het munten), o. gm.v.
Murg (merg), o. gm.v. gew.
Murg (week, goed, gaar), bn.
Mur'ik (vogelmier, -kruid), v.; zie Muur.
Mur'melen (zacht ruischen, b.v. van stroomend water langs den oever), de beek murmelde, heeft gemurmeld.
Mur'melen (klankn. zacht spreken, lispelen), een innig gebed werd gemurmeld.
Murmureeren (morren, ontevreden, klagerig spreken, mopperen): - tegen zijn lot.
Murw (week), bn.: iets - slaan, zacht; iem. - slaan, d. i. hem aflossen; -er, -st.
Mur'wen (murw maken), ik murwde, heb -murwd; w. i. g. zie Vermurwen.
Mu'sae, v. mv.; zie Muzen. (ae = ee).
Muscadijn (fat, saletjonker, modegek), m. -s.
Musch (vinkachtige standvoegel), v. musschen: de huis-, de ringel-, de rots-; zegsw. zich blij maken met een doode -, met iets, dat niets beteekent, met een resultaat, dat gelijk nul is; ook, Mosch.
Mus'cus (reukwerk met scherp, doordringenden geur), v. gm.v.; -dier (kleinst herkauwend dier in Thibet), o. -en: het man-

netje van het - levert muskus; -**geur** (sterk riekende geur van muscus), m. gmv.; -**plant** (klein plantje, den geur van muscus gevend), v. -en; -**rat** (knaagdier in Canada aan de meren en rivieren), v. -ten; -**zwijn** (klein soort van varken in Z.-Amerika), o. -en; meestal: Muskus geschreven, zie ald.

Muse'um (eig. tempel der muzen), o. -s, muse'a, muse'en: een - is een instelling aan geschiedenis, natuurwetenschappen, letteren gewijd; kunsthalle, ook gebouw waarin oudheden bewaard en tentoongesteld worden; het - van oudheden te Maastricht, het rijksmuseum te A'dam, zie ald.; het Romeinsch - te Trier. (s = z).

Musiceeren (muziek maken). (s = z).

Musie-hall (Eng. specialiteiten-theater, café-chantant), v. -s.

Musicien'ne (Fr. zangeres), v. -s.

Musieoolog' (kenner van de geschiedenis der toonkunst, wetenschappelijke beoefenaar der muziek), m. -logen.

Mus'icus (toonkunstenaar), m. musici.

Musief'goud (verbinding van tin en zwavel, jodengoud), o. gmv.: bij 't bronzen van hout bezigt men -.

Musief'werk (inlegwerk, mozaïek), o. -en.

Muskaat', -**wijn** (fijne wijn van de muskaatdruif), m. gmv.: een flesch echten -.

Muskaat'boom (een soort van laurierboom), m. -en.

Muskaat'noot (O.-I. Banda: vrucht v. d. muskaatboom), v. -noten, ook, Note muskaat.

Muskadel' (geurige, vroegrijpe druif, muskaatdruif), v. muskadellen; -**wijn**, m. -en.

Mus'kel (Fr. spier), v. -s, -en.

Musket' (ouderwetsch vuurroer met pan en lont), o. -ten.

Musketter' (soldaat met een musket), m. -s.

Musketou'haak (haakje met schroef), m. -haken; de - dient om een ketting aan het horloge te bevestigen; ook, Mousqueton.

Muskiet' (steekmug in Indië), m. -en.

Muskietennet (O.-I. net tot wering van muskieten), o. -netten; verg. Klam'boe.

Muskus, v. gmv.: nog ruik ik de kamfer en de muskus, (C. O.); zie Muscus.

Mus'pelheim (Germ. myth. devuurwereld), o.

Mus'schenarend, m. -en; zie Sperwer.

Mus'schonef (ei van een musch), o. -eren.

Mus'schengild (vereeniging van schutters), o. -en: de -en in N.-Br.: zij bestrijden de musschenplaag door ieder een zeker aantal musschen per jaar te schieten; -**hagel** (zeer fijne hagel om op musschen te schieten), m. gmv.; -**nest** (broeinest van een musschenpaar), o. -en.

Mus'scheveer (veer v. e. musch), v. -veeren.

Mus'tang (verwilderd prairie-paard), m. -s.

Mut, v.: het is zoo vol als -, stampvol, tjokvol.

Muta'bol (onbestendig, veranderlijk), bn.

Mutabiliteit' (veranderlijkheid), v. gmv.

Muta'tie (Fr. verandering, wisseling van personeel, van leerlingen, enz.), v. -tiën, -s.

Muta'tie mutan'dia (Lat. onder voorwaarde, dat de noodige veranderingen worden aangebracht, b.v. iets goedkeuren -); zie m. m.

Mutilla'tie (verminking), v. -s, -tiën.

Mutileeren (Fr. verminken).

Mutineeren (Fr. aan het muiten slaan, op-roerig worden, in opstand komen).

Mut'je, o.; zie Hutje.

Muts (hoofddeksel van mannen en vrouwen),

v. -en: zegsw. de - staat hem verkeerd, hij is uit zijn humeur; hij heeft het niet in zijn - dit of dat te doen, hij heeft er geen zin in; hij is zoo gek niet, als de - hem wel staat, als hij er wel uitziet; zie eens, hoe mijn -je staat, hoe ik geluimd ben; met de - naar iets gooien, ergens in 't wilde een slag naar slaan; dat is of staat of zit zoo vast als een - met zeven keelbanden, zeer vast; z. Cozy (theemuts), Pelsmuts, Slaapmuts.

Mut'saard, **mut'serd** (takkenbos), m. -s: zegsw. het riekt naar den -, d. i. naar den brandstapel van takkenbossen, fig. naar ketterij; iemand tot den - veroordeelen, brandstapel.

Mut'sebol (houten hoofd voor mutsenmaakers), m. -bollen.

Mut'senband (band voor mutsen), o. gmv.; -**luit**, o. gmv., als voorwerpsn. o., mv. -en; -**maakster**, v. -s; -**stijfster**, v. -s; -**strijkster**, v. -s; -**waschster** (vrouw, die witte vrouwenmutsen wascht), v. -s.

Mutualis'me (samenleving van tweeërlei planten tot wederzijdsch voordeel), o. gmv.: de korstmossen bestaan uit een wier en een zwam, die in - leven; zie Symbiose.

Mutualiteit' (wederzijdsch belang), v. gmv.

Mutuel' (wederzijdsch, over en weer), bn.

Muur (steenen wand), m. muren: een brand-, een gevel-, een stads-, een blinde -, d. i. zonder ramen; hij zit tusschen de vier muren, in de gevangenis; zegsw. de muren hebben hier ooren, men wordt hier beluisterd; met het hoofd tegen den - loopen, wanhopig zijn, niet weten, wat aan te vangen; zie Chineesche muur.

Muur (murik, hoenderbeet, vogelmier), v. gmv.

Muur'anker (ijzeren anker, om balken in den muur te bevestigen), o. -s, zie Anker.

-**bloem** (kruisbloemige plant), v. -en: de - groeit in 't wild, op of tegen oudemuren; fig. dame, die op een bal niet ten dans gevraagd wordt; -**broker** (mangeneel), m. -s, vero.; -**luchter** (een luchter, aan den wand bevestigd), m. -s; -**peper** (velplant, huislook), v. gmv.; -**pijler** (halfpijler, pilaster), m. -s; -**plaat** (mets. plaat boven op een muur als dekking of sluiting), v. -platen; -**schildering** (in kerken: muur-beschildering m. lijnverf, voorstellende eenig Bijbelsch tafereel), v. -en, zie: Al secco en Al fresco; -**vast** (zeer vast en stevig), bw.: dat staat -, dat zit nu - in mijn hoofd, ik vergeet die kennis nooit.

Mu'ze (zanggodin, nimf; zangster), v. Muzen: de Muzen zijn negen in getal, het zijn zusters van Apollo, ze bewonen samen den Zangberg of Helicon; zie onder Muzen.

Mu'zelman (volgeling van Mohammed, belijder van den Islam), m. -mannen; zie: Moslem en Saraceen.

Mu'zen, v. mv., myth.: de - zijn de dochters van Zeus en de zusters van Apollo, het zijn de beschermsters van schoone kunsten en wetenschappen, de bezielsters van dichters, kunstenaars, geleerden, schrijvers; ze zijn negen in getal, haar namen zijn: Cli'o, Euter'pe, Thali'a, Melpo'mene, Terpsi'chore, Erato, Polyhym'nia (Polym'nia), Calli'ope, Ura'nia, zie ald.; zegsw. aan de - offeren, de kunst beoefenen, de kunst dienen; zie Muzen berg.

Mu'zenalmanak (jaarboekje, gewijd aan de fraaie letteren), m. -ken; in Frankrijk verscheen het eerst een - in 1765, in Duitschland in 1769, in ons land in 1819, waarin de

beste dichters van die dagen bijdragen leverden; in 1834 gaven Potgieter, Heije, Bakhuizen v. d. Brink en Drost een dergelijken almanak uit, die veel opgang maakte en den weg bereide voor *De Gids*, die met nieuwjaar 1837 verscheen.

Mu'zenberg, m., zie Zangberg.

Mu'zentempel (gebouw, gewijd aan wetenschap of kunst), m. -s.

Mu'zenzoon (dichter, ook, student), m. -zonen.
Muziek' (eig. kunst der muzen: toonkunst, zangkunst), v. gmv.: -, die poëzie der lucht, (Jonath.); *er is hooge en lage, klassieke en romantische, geestelijke en wereldsche* -, (Klikspaan); *de - is tweeledig: gewijd en ongewijd*, (dezelfde).

Muziek'avondje (partijtje, waarbij muziek gemaakt wordt), o. -s; -**boek** (boek met muziekstukken), o. -en; -**corps**, o. -corpsen, meer: -korps; -**doos** (speeldoos m. drie en meer wijsjes), v. -doozen; -**feest** (muzikaal feest), o. -en; -**gezelschap**, o. -pen; -**instrument** (snaar- of blaas-instrument), o. -en; -**korps** (korps muzikanten), o. -en; -**leeraar** (leeraar in de muzikale kunst), m. -s; -**les** (les in of over de muziek), v. -lessen; -**lessenaar** (standaardje, waaraan men zingt of speelt), m. -s; -**liefhebber** (iem., die veel van muziek houdt), m. -s; -**meester** (onderwijzer in de muziek), m. -s; -**noot** (klankteeken), v. -noten; -**papier** (papier met gedrukte notenbalken), o. gmv.; -**school** (school, waar muziek onderwezen wordt), v. -scholen; -**sleutel** (toonsteelet), m. -s: de - is een teeken, dat de toonhoogte der noten op den notenbalk aanduidt: *de viool- of G-sleutel, de bas- of F-sleutel, de alt- of C-sleutel*; -**stuk** (stuk, om op een piano of ander instrument te spelen), o. -stukken; -**tent** (open tent, waarin muziek wordt gemaakt), v. -en, zie Kiosk; -**uitvoering** (het spelen van muziekstukken in 't openbaar), v. -en.

Muzikaal' (de muziek betreffende), bn.: -gehoor, gevoel, talent; *hij is -*, heeft talent voor muziek; -kaler, -kaalst.

Muzikant' (toonkunstenaar, ook, muziekmaker), m. -kanten.

Myalgie' (geneesk. spierpijn, spierreumatiek), v. gmv. (g = g).

Mye'llium (plantk. paddenstoelplant, zwamvlok), o. gmv.; - is ook het netwerk van draden, straalsgewijze in den grond verspreid, op de plek, waar veel paddenstoelen groeien.

Mycetologie', v.; zie Mycologie. (g = g).

Mycologie' (leer der paddenstoelen en zwammen), v. gmv.; lees: mi-ko-.

Mycoloog'sch (wat in verband staat met de mycologie), bn. en bw.: *de -e vereeniging; -e kennis; een - merkwaardig verschijnsel.*

Mycoloog' (beoefenaar, kenner der mycologie), m. -logen.

Mycophaag' (paddenstoel-eter), m. en v. -phagen.

Mycoph'le (liefhebber, beminnaar der mycologie), m. en v. -n.

Myel'tis (geneesk. ontsteking van het ruggermerg), v. gmv. (e = ee).

Mytologie' (leer of kennis van muggen en vliegen), v. gmv. (g = g).

My'lady, v.; zie Lady.

My'lodon (voorwereldlijk dier, een soort van luipaard), m. -s, -donden. (y = ie).

My'lord, m.; zie Lord.

My'lord (O.-I. rijtuig), m. -s; zie Milord.

Myographie' (geneesk. beschrijving der spieren), v. myographieën. (y = ie).

Myologie' (leer v. d. spieren), v. gmv. (y = ie).

Myoop', **myo'pe** (bijziende), bn.: *hij is -*.

Myopathie' (het spierlijden), v. gmv.

Myopie' (bijziendheid, kippigheid), v. gmv.

Myops' (een bijziende), m. en v. -en. (y = ie).

Myosotis (plantk. vergeet-mij-nietje), v. -sen.

Myria (10-duizendvoud), bw.

Myria'de (tienduizendtal, fig. een ontelbare menigte), v. myriaden: - van sprinkhanen.

Myriagram' (10.000 wichtjes, 10 Nederl. ponden, 10 KG.), o. -men; -**meter** (10.000 Meter of 10 Nederl. mijlen), m. -s. (y = ie).

My'rhe, v. gmv.; zie Mirre.

Myste'rie (een voor 's menschen verstand onbegrijpbare, bovennatuurlijke waarheid als artikel van geloof), o. -s, -riën.

Myste'rie (verborgenheid, onbegrijpelijk iets), o. -s; een onverklaarbaar -, e. - ontsluieren.

Myste'rie-spel (Bijbelsche tragedie der Middeleeuwen), o. -spelen; zie Mirakelspel.

Mysterieus' (geheimvol, raadselachtig), bn.

en bw.: *een -euze geschiedenis; hij drukte zich - uit; als zn.: het -euzen, o. (y = ie).*

Mysticis'me (het geloof a. d. geheimzinnige gemeenschap tusschen God en den mensch, verborgenheidsleer, het bovennatuurlijke), o.

Mysticus (iemand, geneigd tot mysticisme), m. -tici. (y = ie).

Mystiek' (leer van het hoogere leven der ziel in God, ook, van het hoogere gebed, der meer innige vereeniging v. d. ziel met God), v.

Mystiek' (geheimzinnig, mysterieus), bn.

Mystifica'tie (Fr. misleiding, foppertij), v. -tiën, -s; -**ficeeren** (misleiden). (y = i).

Mystisch (mystiek), bn. en bw. (y = i).

My'the (dichtk. fabelachtige traditie uit den voorhistorischen tijd, meestal een der heidensche goden betreffende; oud volks-verhaal, tot de mythologie behoorende), v.

mythen; lees: mie'te; zie Sage.

My'thisch (verdicht, fabelachtig), bn. (y = ie).

Mythograaf' (schrijver, die de mythen als onderwerp van studie neemt), m. -grafen;

-**graphie'** (wetenschappelijke behandeling van mythen), v. -ën.

Mythologie' (het geheel der mythen of oude verdichtselen, in 't bijzonder der Grieksche en Romeinsche godenleer; fabelleer), v. -logieën;

-**lo'gisch** (de mythen of de godenleer betreffende), bn.: *een - woordenboek; -loog'*

(mythologie-kenner, navorscher v. de mythen der ouden), m. -logen. (g = g).

N.

N, v. -'s. De 14e letter van het alphabet.

N. - Noord.

n. a. g. - niet afzonderlijk genoemd.

Nat. Mil. - Nationale Militie.

N.B. - *No'ta be'ne*, let wel.

N.B. of N.Br. - Noorderbreedte.

n. c. - *Nos'tro conto*, op onze rekening.

Ned. - Nederlandsch.

Ned. Ct. - *Nederlandsch courant, d. i. in Nederlandsche munt.*

Ned. Herv. - *Nederlandsch Hervormd.*

n.l. - *Non li'quet*, zie ald.

nl. - *namelijk.*

n. m. m. - *naar mijn meening.*

N.N. - *No'men nes'cio*, zie Nomen.

n. o. m. - *naar onze meening.*

N.N.O. - *Noord-noord-oost.*

N.N.W. - *Noord-noord-west.*

No. of Nr. - *numero, nummer.*

N.O. - *Noord-oost.*

N.O.G. - *Nederl. Onderw.-Genootschap.*

N.O.I.L. - *Ned. O.-I. leger.*

N.S. - (in geschriften): *Naschrift*; (in den almanak): *Nieuwe stijl*, zie Stijl.

N.T. - *Nieuwe Testament.*

Nto. - *Netto*, juist, zuiver (van gewicht in den handel, zonder de verpakking).

Nom. - *Numeri*, zie aldaar.

N.v. - *Naamlooze Venmoetschap.*

N.W. - *Noord-west.*

N.W.S. - *Nederlandsche Werkelijke Schuld.*

Na (achter), vz.: *hij kwam - mij; jaar - jaar; - dezen*, in de toekomst.

Na (dichtbij), bw.; *nader, naast; op een dubbeltje - , allen zijn er op twee - , op een weinig - ; zegsw. iem. te - komen, beleedigen, krenken, b.v. iemands eer, goeden naam te - komen; bij lange - niet; voor en - , telkens weer; kom eens nader, het naaste dorp.*

Na, bw.: *vormt met den klemtoon op na eenige scheidbaar samengest. w.v. als naäpen, -babelen, -bauwen, -brullen, -klimmen, d. i. achterna, nadat een ander is voorgedaan; nabloeten, nog eens bloeien; -klinken, voortgaan met - ; de leden der onbep. wijs (zonder te) en die der volt. deelw. aaneen te schrijven.*

Naad (rand, waar twee stukken goed, hout, metaal aan elkaar gezet of gevoegd zijn), m. naden: *een - lostornen, een rok zonder - ; de naden breeuwen, harpuizen (v. e. schip); een gesoldeerde - ; ook: een overhandsche, een platte, een ronde - , wijze van samenvoeging bij het naaien; zegsw. het naadje van de kous willen weten, het fijne der zaak; zich uit den - loopen, zich overloopen.*

Naaf (deel van het rad, waardoor de as gaat en waarin de spaken zitten), v. naven.

Naaf'en (met naald en draad aaneenhechten), ik heb genaaid; - **doos** (-kistje), v. -doozen; - **gareu** (garen, waarmee genaaid wordt), o. -s; - **gereedschap** (benoedigheden v. naaiwerk), o. gmv.; - **kamer** (vertrek voor naaiwerk), v. -s; - **kistje** (kistje met naaigereedschap), o. -s.

Naaf'machine (werktuig, om naden te maken), v. -s: *de -s worden in beweging gebracht door een handvat of door een pedaal; -mand* (mand voor naaiwerk), v. -en; - **meisje** (meisje op een naaischool), o. -s: *we zijn geen - , we blozen niet bij elk onvertoegen woord; we zijn nu onder ons -s*, het is hier een onder-onsje; - **naald** (naald, om mee te naaien), v. -en, zie: Stopnaald, Rijgnaald; - **school** (school, waar meisjes leeren naaien), v. -scholen; - **schroef** (speldenkussentje met houten schroef), v. -schroeven; - **ster** (vrouw of meisje, die uit naaien gaat of in huis naaiwerk maakt), v. -s; - **tafel** (tafel, waaraan men naait), v. -s; - **werk** (goed, waaraan genaaid wordt), o. gmv.

Naakt (bloot, onbedekt), bn. en bw.: *met - e voetzool, (Staring), zie: Spiernaakt, Moedernaakt; een reiziger - uitschudden, hem van alles, zelfs van zijn kleeren berooven; fig. dat is de - e waarheid, de wezenlijke; bij overdracht: een - e slak, zonder huisje; - e rotsen, kaal, onbegroeid; de boomen staan - , bladerloos.*

Naakt (het naakte lichaam), o.: *naar het - teekenen, schilderen, naar naakt model.*

Naald (werktuig van naaister en kleermaker), v. naalden: *een naai-, een rijg-, een stop-, zie ook: Brei-, Haar-, Pak-, zegsw. van de - tot den draad iets vertellen, van 't begin tot het einde, van stukje tot beetje; iets met een heete - maken, erg haastig, zeer slordig; een - in een hooimijt zoeken, een dwaas werk doen; door het oog v. e. - halen, zie Oog.*

Naald (wijzer van een kompas), v. naalden.

Naald (spits), v. -en: *de - van een toren.*

Naald (spits toeloopende zuil), v. -en; zie: Obelisk, Gedenknaald.

Naald (blad van een pijnboom), v. naalden; - **boom** (kegeldragende boom, zoo geheeten omdat de bladeren den vorm hebben van naalden), m. -en: *de den, de mast, de lariks, de cypres, de pijn, de taxis is een - .*

Naald'nfabriek (fabriek, waar men naalden maakt), v. -en; - **koker** (kokertje v. naalden), m. -s; - **oog** (gat v. e. naald), o. -oogen; - **werk** (borduurwerk), o. gmv.

Naald'geweer (mil. oude achterlader, die door werking eener naald werd afgeschoten), o. -geweren: *het - der Pruisen, in 1870-'71.*

Naald'hout (hout van naaldboomen), o. gmv.

Naald'paraplu (zeer licht en dun, zeer fijn op te rollen regenscherm), v. -plu's.

Naald'scherp (scherp of fijn van punt als een naald), bn.: *heur - nebye, (Staring).*

Naald'telegraaf (electr. vinding v. Oersted en Ampère, in 1820), v. -telegrafen; *de zeer beweeglijke naald wijst de in een kring geplaatste letters achtereenvolgens aan.*

Naald'visch, m. -visschen; zie Zeenaald.

Naam, m. namen: *Adam gaf alle dieren namen, Bijb. benoemde ze; wie noemt uw - (o, God)? (Vondel); de Lat. namen van dieren en planten, termen; een man van - , beroemd man; hij heeft dat op mijn - gekocht,*

rekening; zeg het hem uit mijn —, mijnentwege; te goeder — en faam bekend staan, algemeen geacht zijn; in — van Oranje, doe open de poort, namens, op gezag van; hij wil er den — niet van hebben, wil niet weten, dat hij het gedaan of gemaakt heeft; het kind bij zijn — noemen, een zaak ronduit of onverbloed meedeelen; die componist heeft — gemaakt, roem verworven; ik ken hem niet bij name, ken zijn naam niet; —pje, o. —s.

Naambord, o. —en; —bordje (plaatje met iem. naam er op), o. —jes, ook aan een schip, met den naam van het vaartuij er op; —christen (Christen in naam, nl. hij, die niet practiseert), m. —en; —cijfer (monogram), o. —s; —dag (gedenkdag v. e. heilige, naar wien men genoemd is), m. —dagen; —dicht, o. —en; zie Acrostichon; —feest (feest van een doop- of schutsheilige), o. —en; —genoot, m. —genooten, vr. ook: —e; —lijst (reeks van namen), v. —en; —loos (zonder naam), bn.: een —artikel, een —loze brief, zie Anoniem; fig. niet te noemen, zeer erg: een —lijden.

Naamlooze vennootschap, v. —pen: een — heeft geen firma en draagt ook niet den naam van een der vennoten, zij ontleent haar naam veelal aan den aard der onderneming.

Naamval (spraakv. vorm v. het naamwoord ter aanduiding van een betrekking), m. —len: er zijn in onze taal nog vier —vallen.

Naamvers, o. —verzen; z. Acrostichon.

Naamwoord (spraakv. zelfst. nw., bijv. nu. of voornaamw.), o. —en.

Naäpen (nadoen, nabootsen), ik aapte na, heb —geaapt; —aper, m. —s; —apster, v. —s; —aperij, v. —en; —aping, v. —en.

Naar (akelig, treurig, doodsch), bn. en bw.: het is —weer; naarder, naarst; —der, —st; —heid (iets, dat naar of akelig is), v. —heden.

Naar (in de richting van, volgens), vz.: zij gaan —school, —de kerk, —de markt; handel —mijn woorden, d. i. overeenkomstig.

Naar (zooals, gelijk), vgw.: —men zegt, —men wil; —de berichten melden.

Naardien (omdat, dewijl, vermits), vgw.

Naargeestig (droevig, treurig, neerslachtig), bn. en bw.: —e overpeinzigen, —gestemd zijn; —er, —st; —heid, v.: e. sombere —heid.

Naargelang (van), vz.: zich kleeden —van de guurheid v. h. weer, overeenkomstig; —van de omstandigheden, in overeenstemming; —(dat), vgw.: —wij ouder worden, begrijpen we het leven beter, naarmate.

Naarheid (iets dat naar, akelig, ellendig is), v. —heden.

Naarmate (in verhouding van of tot), vgw.

Naarstig (ijverig, vlijtig), bn. en bw.; —er, —st; —heid (vlijt), v. gmv.; —lijk (op naarstige wijze), bw. w. i. g.: zich —oefenen.

Naast (nevens, ter zijde van), vz.: hij woont vlak —mij; hij liep —mij.

Naast (kortste; eerste), bn. en bw.: dit is de —e weg naar het dorp; hij is mijn —e bloedverwant; de —e week; de —e prijs, minste, laagste; zegsw. ten naaste bij, ook: ten naasten bij, nagenoeg, ongeveer: ik win ten naaste(n) bij 25⁰/₀; af te breken: naas-te, verg. bes-te.

Naastbestaande (bloedverwant), m. en v. —n; meer: Nabestaande.

Naas'te (evenmensch), m. en v. naasten.

Naas'ten (benaderen, in bezit nemen, zich toeëigenen), ik naastte, heb genaast: goederen

tegen de aangegeven of geschatte waarde —.

Naas'touliedde (liefde tot den evenmensch, algemeenemenschelijkheid), v. gmv.: dechristelijke —, zie ook Altruïsme.

Naastgelegen (meest nabij liggend), bn.

Na'abbelen (napraten), ik babbelde —, heb —gebabbel; die kleine babbelt alles na; die schoolknaap heeft zijn leermeester —gebabbel; ook: ze bleven nog wat —, gezellig praten na afloop van feest of vergadering.

Na'bal (Bijbel. een hard en boos man), m.; zie 1 Sam. 25:3.

Na'bauwen (iem. stem of woorden nabootsen), ik bauwde —, heb —gebauwd.

Na'berouw (spijt, wroeging), o. gmv.

Na'bestaande (bloedverwant), m. en v. —n.

Na'betrachting (overdenking), v. —en; —houden: Prot. de godsdienstoefening bijwonen des Zondags na 't Nachtmal.

Nabij (niet ver af), bn.: de vacantie is —, dat is het meest —e dorp, onze —e bevrjding; bw.: iets in waarde, in schoonheid —komen; iets van —beschouwen.

Nabijgelegen, bn.: een —buitengoed, een —villa, enz., in de nabijheid liggend.

Nabijheid (het dichtbij-zijn), v. gmv.: hij woont in de —van Maastricht, in den omtrek, op korten afstand van; uwe —hindert mij, uw tegenwoordigheid.

Nabijzind (ophanden-zijnde), bn.: een —feest, binnenkort te vieren.

Na'blaffen (al blaffende achternalooopen of volgen), de hond blaft den bedelaar —, heeft hem —geblaft.

Na'bljven (school-blijven als straf), hij bljft —, is —gebleven: die jongen moet —; —bljver (schoolbljver), m. —bljvers: elken dag heeft die onderwijzer —bljvers.

Na'bloeler (laatbloeiende plant), m. —s.

Na'bob (eig. onderkoning in Britsch-Indië, een rijke uit Eng. Indië), m. —s.

Na'bootsen (namaken, nadoen, naäpen), ik bootste —, heb —gebootst: iemands gang —, iemands spraak —.

Na'both, m.: een kind van —, fig. een vasthoudend man, een stijfkop; Bijbel: 1 Kon. 21:1, enz.

Na'broodje (stud. gezellig samen-zijn na een vergadering, waarbij dan iets gegeten en gedronken wordt), o. —broodjes.

Nabu'rig (nabijgelegen), bn.; een —dorp, een —stad, de —provinciën; —er, —st.

Na'buur (buurman), m. —buren.

Nabuurschap (het nabuur-zijn), v. gmv.

Nacarsaat (parelmoerkleurig, naar het oranjegeel zweemende), bn.; als zn. o.

Nacht (het tegengestelde van dag), m. —en: bij —en ontijden, d. i. bij nacht en ongunstigen tijd, op ongewone uren; zie: Kerstnacht, Bartholomeusnacht, Middernacht.

Nacht'aap (dierk. aap der Nieuwe-Wereld, die den dag slapende doorbrengh en 's nachts zijn voedsel zoekt), m. —apen.

Nacht'arbeid (werk, dat in den nacht gedaan wordt), m. gmv.: de —der bakkers; —asyl (slaapstee voor daklozen), o. —asylen; —bel (bel, die enkel bij nacht mag dienen), v. —bellen: de —van een dokter; —blaker (blaker voor e. nachtkaars), m. —s; —bloem (bloem, die 's nachts opengaat), v. —en; —boog (cosm. het beneden den horizon der plaats gelegen deel van den parallelcirkel v.

e. hemellichaam), m. -bogen, zie Dagboog; -**boot** (stoomboot, die des nachts vaart), v. -en: de - van Engeland op Vlissingen; -**braken** ('s nachts opzitten bij studie of uit zijn), ik nachtbraakte, heb genachtbraakt, als zn. o.: *Baljon was bleek van het -*, (Koetsveld); -**braker** (doordraaier), m. -s; -**brakerij** (zweigerij), v. -en; -**dief** (dief, die 's nachts op roof en diefstal uitgaat), m. -dieven; -**dienst** (dienst des nachts, b.v. bij de post, de telegraphie, het spoorwezen), m. gmv.: - hebben.

Nachttegaal (eig. nachtzanger: vogel, die 's avonds en 's nachts zingt), m. -s, -alen; zie: Boeren-; fig. beroemde zangeres.

Nachttegaalskool (kool voor een nachtegaal), v. -en; -**nest**, o. -en; -**slag** (het nokkend en halend zingen v. e. nachtegaal), m. -slagen; -**stem**, v. -stemmen, fig. zeer schoone stem; -**toon** (zangtoon van den nachtegaal), m. -tonen; -**zang** (het zingen v. d. nachtegaal), m. -en.

Nachtelijk (eigen aan den nacht), bn.: de -e stilte, het - duister; ook, bij nacht of in den nacht: een -e overval.

Nacht'evening (21 Maart en 22 September), v. -en: de voorjaars-, de najaars-; zie Aequinoctium of Equinox.

Nachtgedachten (overpeinzingen in den nacht), v. mv.: de - van Young (1684-1765), deze bevatten verheven gedachten over dood en eeuwigheid; -**gewaad** (kleedij voor den nacht), o. -gewaden; -**glas** (scheepst. zandlooper van acht glazen of vier uren), o. -glazen; -**hulstje** (scheepst. kompas kast waarin een lamp brandt), o. -s; -**insect** (een insect, dat des nachts wakker is), o. -en: de -en worden door het licht aangetrokken; in een O.-I. woud oefenen duizenden -en hun geluidorganen, (v. Hoëvell); -**jak**, o. -ken; -**japon**, v. -nen; -**kaars** (kaars, die 's nachts in een slaapkamer brandt), v. -en: zegsw. *uitgaan als een -kaars*, langzaam en saai eindigen; -**kwartier** (tijdelijke, nachtelijke verblijfplaats van soldaten), o. -en; -**lamp** (lamp, die gedurende den nacht brandt), v. -en; -**leger** (bed), o. -s; -**licht** (nachtpitje, op een drijuertje brandend), o. -en, -je, o. -s; -**lijst** (lijst der logeergasten in een hotel), v. -en; -**lucht** (de kille lucht v. d. nacht), v. gmv.

Nacht'maal (Prot. eig. maal in den nacht; het kerkelijk H. Avondmaal), o. -malen.

Nacht'maalsbeker (beker, die bij het Nachtmal gebruikt wordt), m. -s; -**maalsbrood**, o.; -**ganger**, m. -s; -**tafel**, v. -s; -**wijn**, m. gmv.; -**zang**, m. -zangon.

Nacht'merrie (Germ. myth. eig. nachtmare, d. i. nachtspook, kwellend geestgedrocht, dat den mensch benaauwt in den slaap; fig. benaauwend droomgezicht), v. -merries.

Nacht'pauwoog (zeer groote nachtvlinder, met grijs geteekende vleugels), m. -en; -**pon** (-japon), v. -ponnen; -**post** (verzending der post per nachttrein of des nachts per postkar), v. -en; -**raaf** (nachtreiger), v. -raven; -**raaf** (fig. een nachtvuil, d. i. iem., die in den nacht veel studeert, werkt of uitloopt), m. -raven; -**raven** (des nachts werken), ik -raafde, ik heb genachtraafd; -**reiger** (stellooper, in ons land zeldzaam, bewoont de waterrijke streken van Midden- en Z.-Europa, v. Azië en Afrika), m. -s;

-**ronde** (mil. inspectie-ronde, die des nachts gedaan wordt), v. -n; -**roofvogel** (roofvogel, die 's nachts zijn prooi zoekt), m. -s: de uilen zijn -vogels; -**rust** (rust, slaap i. d. nacht), v. gmv.

Nacht'schade (vergiftige-plantenfamilie, waartoe o.a. de aardappel behoort), v. -n.

Nacht'schoone (plantk. eenjarig gewas met bloemen, die zich des nachts openen), v. -schoonen: de Amerikaansche - is een sierplant met fraaie gele, roode of witte bloemen.

Nacht'schuit (trekschuit, die laat bij avond aankwam; schuit, die 's nachts voer), v. -en: hij ging met de - naar Leiden; zegsw. met de - komen, laat komen, ook: nieuws vertellen, dat iedereen al weet; -**slot** (deurslot voor den nacht), o. -sloten: de deur op het - doen; -**spiegel** (waterpot), m. -s; -**tafeltje** (beddetafeltje, ook tot berging van den nachtspiegel), o. -s; -**trein** (spoor'trein, die des nachts rijdt, meestal met slaapwagens), m. -en; -**uil** (katuil), m. -en, fig. stommerik, zie: Uilskop en Uilskuiken; -**uiltje** (wit vlindertje), o. -s; -**verblijf** (plaats, waar men den nacht doorbrengt, ook: een onderkomen v. d. nacht), o. -ven; -**viooltje** (kruisbloemige sierplant), o. -s; -**vlinder** (vlinder, die 's nachts vliegt; uiltje), m. -s, ook: Sfinx, zie Vlinder; -**vogel** (vogel, die 's nachts uitvliegt), m. -s: de uilen behooren tot de -s, zie Uil en verder: Kerk-, Oor-, Rans-, Steen-, Velduil; -**vorst** (vorst gedurende den nacht), v. -en: de -en komen bij ons zelfs voor van April tot aan den langsten dag.

Nacht'waak, -**wake** (het doorwaken van den nacht), v. -waken: de nacht van zons- ondergang tot haar opgang werd in het O. in vier -waken verdeeld; -**wacht** (persoon, die gedurende den nacht de wacht houdt), m. -en, ook: Klepperman, Klepper, in studententaal: Klabaak; -**wacht** (het houden van de wacht in den nacht), v.: herders hielden de - over hunne kudde, Lukas 2:8; -**wacht** (de gezamenlijke nachtwachten), v.: de geheele - kwam op de been; -**waker** (iemand, die in een fabriek, op een werk 's nachts de wacht houdt), m. -s; -**wandelaar** (iem., die in den slaap wandelt), m. -s; -**wandelaarster**, v. -s, zie Noctambule; -**werk** (werk, dat 's nachts wordt gedaan, fig. minder goed werk), o. gmv.; -**werken** (nachtwerk verrichten), ik -werkte, heb genachtwerkt; -**werker** (rioolwerker, enz.), m. -s; -**wind** (een zee wind), m. gmv.; -**witje** (nachtvlinder), o. -s; -**zak** (damesgerief tot berging v. het nachttoilet), m. -zakken; -**zwaluw** (Europ. geitenmelker, gierzwaluw), v. -en.

Na'cijferen (cijferend overrekenen), ik cijferde -, heb -gecijferd: ga die som eens -.

Na'dag (het einde v. d. dag), m. -dagen. hij is in zijn -dagen, op het eind van zijn

Nadat' (na den tijd, dat), vgw. [leven.]

Na de'sto (Lat. na heden, na dagteekening).

Na'deel (schade, verlies), o. nadeelen: -lijden, hebben; ten -e van, tot schade van.

Nadee'lig (schadelijk, nadeel veroorzakende), bn.: de -e gevolgen v. alcoholmisbruik, nachtvorsten zijn - v. d. plantengroei; -er, -st.

Nademaal' (naardien, vermits), vgw. vero.: - Jansje allerijzelijkt veel plezier had met den tuinknecht, (C. O.)

Na'denken (overwegen, zijn gedachten over iets laten gaan), ik dacht -, heb -gedacht: ik zal over uw voorstel eens -.

Na'denkend (overpeinzend, fig. voorzichtig), bn., een - man; -er, -st.

Na'der (dichterbij zijnde, korter), bn.: dat is een -e weg, dit pad is -; fig. ik heb geen -e verwanten, die mij meer van nabij bestaan; ik wacht -e berichten, uitvoeriger, nauwkeuriger; spreekw. *Het hemd is - dan de rok*, zie Hemd; bij - inzien, nauwkeuriger; tot - order, tot een bevel, dat later komt; bw.: kom -, dichterbij; ik kan het niet - bepalen, juist, precies; wij spreken elkaar -, later: zie Na en Naast.

Naderbij (dichterbij), bw.: kom wat -, het geluid kwam -, iets van - bekijken.

Na'deren (dichtbij komen), ik ben genaderd: de grenzen -, zijn doel -; de dagen van het examen -, hij nadert de zestig.

Naderhand (daarna, later), bw.

Na'dering (het naderen), v. -en.

Nade'zen (na den huidige dag), bw.

Na'dir (voetpunt, het neder-aspunt des hemels, het tegengestelde v. zenith of toppunt), o.

Na'doen (dat doen, wat een ander heeft voorgedaan, of wat vroeger al heeft plaats gehad), ik deed -, heb -gedaan: doe mij dat eens na! iem. iets -; fig. Rudolf van Brammen kon den voorzanger precies -, (C. O.) nazingen en wel op spottenden toon.

Na'dorst (dorst, den dag na een slemppartij), m. gmv.

Na'druk (nagedrukt boek), m. -drukken.

Na'druk (klem), m. gmv.: hij sprak met -, bij het lezen den - op een woord leggen.

Na'druk (het nadrukken v. e. boek- of plaatswerk), m. gmv.: alle - is verboden bij de wet.

Nadruk'kelijk (met nadruk, met klem), bn. en bw.: op -en toon; iets - verbieden.

Na'drukken (een nadruk maken van), ik drukte -, heb -gedrukt: een vers -.

Na'eten (later eten dan anderen), ik at -, wij aten -, ik heb nagegeten.

Na'ftha, Na'fta; **Na'fthali'ne**, Naftalīne, v. gmv.; zie Naphtha, Naphthaline.

Na'ga (slangengod), v. -'s: de - wordt vereerd door de volken in den W.-Himalaya, de tempels staan aan meren en vijvers, de -'s zijn z.g.n. regengeefsters.

Na'gaan (achter iem. gaan, iem. volgen, bespieden; fig. behartigen, overdenken), ik ging -, heb en ben -gegaan: zijn zaken goed -; ga eens -, wat dat zou kosten!

Na'galen (terugklank), m. -galmen.

Na'galmen (terugklinken), het galmde -, heeft -gegalmd: in de bergen galmt een donderslag, een geweerschot lang -.

Na'gebuur (buurman, nabuur), m. -buren.

Na'gedachte (overpeinzing), v. -gedachten: zonder - zijn, niet letten op de gevolgen.

Na'gedachtenis (herinnering aan een afgestorvene), v. gmv.: iem. - in eere houden.

Na'gel (hoornachtig bedeksel op het voorste lid van vinger of teen), m. nagels.

Na'gel (licht gebogen hoornachtige haak aan de pooten van roofdieren), m. nagels: de kat kan haar -s intrekken, de hond niet; zie Klauw.

Na'gel (draadnagel), m. nagels, nagelen: een klink-; zegsw. dat is een - aan zijn doorkist, een onoverkomelijk verdriet, iets, dat hem ten grave zal doen dalen.

Na'gelaar (jongen, die niet eertlijk knikkert),

m. nagelaars: een - is hij, en een - zal hij blijven, (C. O.), geniepigerd, valschaard.

Na'gelbed (ontl. dat deel v. d. huid, waarop een nagel is vastgegroeid), o. gmv.

Na'gelbijter (jongen, die zijn nagels afbijt of afeet), m. -s; -borstel (borsteltje tot reiniging der nagels), m. -s.

Na'gelen (spijkeren; vastslaan met een spijker of nagel), ik heb genageld: Jezus werd aan het kruis genageld; fig. hij stond als aan den grond genageld, onbeweeglijk van schrik, van aandoening, enz.

Na'gelhout (rookteesch), o. gmv. gew.; -kruid (roosachtige plant), o. gmv.: de wortelstok van het - riekt naar kruidnagelen;

-nieuw (splinternieuw), bn.; -olie (O.-l. olie uit de rijpe vrucht en de bladeren van den kruidnagelboom), v. gmv.;

-proef, v.: zegsw. een glas op de - ledigen, zó, dat men het omgekeerd op den nagel van den linkerduim zet, ten bewijze, dat er niets meer in is;

-vast (vastgehecht, met één of meer spijkers vast), bn. en bw.

Na'genoeg (ongeveer; bijkans, omstreeks), bw.: het gebouw is - klaar, dat kost mij - tien gulden, het is - acht uur.

Na'gerecht (dessert), o. -gerechten.

Na'geslacht (nakomelingschap), o. -en.

Na'geven (eig. naderhand of later geven, fig. beschuldigen, betichten), ik gaf -, heb -gegeven: men geeft den Franschen -, dat zij oppervlakkig en lichtzinnig zijn.

Na'gewas (tweede oogst), o. -gewassen; -gezaag (Prot. gezang, waarmede de godsdienst-oefening eindigt), o. -en; -gras (etgroen, herfstgras), o. gmv.;

-herfst (het late gedeelte v. d. herfst), m. gmv.;

-hooi (hooi van de tweede snede), o. gmv.

Na'houden (ter beschikking houden, doen nablijven; in dienst, in gebruik houden, hebben, bezitten), ik hield -, heb -gehouden: er een ezeltje op -; schoolknepen -; wij houden er gehuurde lijkbidders op -, (Potg.)

Na'hu'sia (oudere naam der foksia), v. -'s.

Na'lef (eig. aangeboren: natuurlijk, ongekunsteld, kinderlijk, ongedwongen), bn.: een - antwoord, e.-ieve gewoonte; naïef, naïefst.

Na'lijen (ijlende volgen, in allerijl nazetten), ik ijld -, heb -gejld: de dieven -.

Na'ijver (wedijver, stage vlijt om anderen voorbij te streven), m. gmv.: een gepaste -.

Na'ijverig (wedijverig), bn.: -e leerlingen.

Na'iveteit (ongekunstelde eenvoud, natuurlijke openhartigheid, onschuld), v. gmv., (kinderlijke zet), v. -teiten.

Na'ja (de zeer giftige cobra), v. naja's.

Na'jaar (nazomer, herfst), o. -jaren.

Na'jaarsblad (bont herfstblad), o. -en, -eren; -bloem (herfstbloem), v. -en; -loover (herfstloover in bonte kleuren), o. gmv.;

-tinten (herfstkleuren), v. mv.; -trek (de afreis der trekvogel-soorten uit ons land en wel in of tegen den herfst), m. gmv.;

-velling (openbare verkoop in het najaar, inzonderheid door de Ned. Handelmaatschappij), v. -en; -zon (matte herfstzon), v. gmv.

Naja'de (myth. waternimf, fee van bronnen, meren en rivieren, stroomnimf), v. najaden.

Na'jagen (eig. vervolgen op de jacht; ook, achternazetten, vervolgen; fig. streven naar, trachten te bekomen), ik joeg -, heb -gejaagd: de honden jagen het wild -, den vijand -, een dief -; een ambt, een baantje

-, de vermaken der wereld -, roem en eer -.

Na'ken (naderbij-komen, naderen), het is ge-
naakt: het gevaar gaat -; de vijand naakt.

Na'kend (naderend), bn.: het - gevaar.

Na'kermis (kermisdag of -dagen, volgende
op de eigenlijke kermis), v. -sen; -**klank**
(weer- of terugklank), m. -en; -**klucht**
(naspel, napret), v. -en.

Nako'meling (afstammeling), m. en v. -en:
de koning stierf zonder mannelijke -en;
-**schap** (de nakomelingen), v.: het is noodig
de pitten te zaaien voor uw -, (C. O.)

Na'komen (houden, volbrengen, naleven, ge-
hoorzamen), ik kwam -, ben -gekomen: een
belofte -, zijn verplichtingen -, Gods ge-
boden -, een bevel -.

Na'komertje (jongste kind, dat jaren na
het voorlaatste geboren werd), o. -s; - bezigt
men met de bijgedachte aan zwak, teer, d. i.
minder sterk naar lichaam en geest.

Na'kroost (nageslacht, nakomelingschap), o.
gmv.: het - zal van dien tocht gewagen.

Na'laten (achterlaten bij overlijden), hij liet
na, heeft -gelaten: schatten -, onverzorgde
kinderen -; fig. niet nakomen, niet vervul-
len, veronachtzamen: zijn plicht -.

Nala'tenschap (erfgoed), v. -schappen:

een - aanvaarden, een - weigeren, erfenis.

Nala'tig (onachtzaam, achteloos), bn. en bw.:
hij is - in het vervullen zijner plichten;

-er, -st; -**held** (verzuim), v. -heden.

Na'leven (nakomen, opvolgen), ik leefde -,
heb -geleefd: een voorschrift -; -**lezen** (eig.
nog eens doorzoeken; over- of opnieuw lezen),
ik las -, heb -gelezen: een gemaaid koren-
veld -, een opstel -; -**loop** (toeloop, om-
slag, moeite), m. gmv.; -**maag** (naaste
bloedverwant), m. en v. -magen; zie Maag;

-**maagschap** (al de namagen), v., (ver-
maagschapping), o. gmv.; -**maak** (naboot-
sing; al, wat lijkt op het echte, maar het
niet is), v. gmv.: dit schilderij is maar een

-, navolging; -**maaksel** (wat niet echt
is), o. -s; -**maals** (eig. na dit maal, na
dezen tijd, hierna), bw.: zie Hier namaals;

-**maand** (de laatste helft der maand), v. -en.

Na'maken (iets maken naar een of ander
model), ik maakte -, heb -gemaakt: een
woordenboekje -.

Namaz (de vijf gebeden, die de Moslem
elken dag moeten bidden), o.

Na'melijk (te weten), bw.; zie nl.

Na'meloos (niet te noemen), bn.: een - lijden,

-looze ellende, onbeschrijfelijk.

Na'mens (uit naam van), vz.: ik kom - vader.

Na'meten (overmeten, nog eens meten tot
controle), ik mat -, heb -gemeten: het ge-
kochte linnen in huis eens -.

Namid'dag (na den middag, na 12 uur),
m. -dagen; -**mid'dagpreek**, v. -preeken;

-**uur** (een der uren v. d. namiddag, b.v. 4
uur), o. -uren.

Na'mis (herfstjaarmarkt), v. -missen.

Na'nacht ('t laatste deel v. d. nacht), m. -en.

Na'ndoe (pampastruis i. Argentinië, enz.), m. -s.

Na'neef (achterneef, fig. nakomeling), m.

-neven (nakroost, de nakomelingschap);

-**nicht** (achternicht), v. -en.

Nau'king (soort van zeer sterk, donkergeel
katoen uit Chinese boomwol, oorspronke-
lijk vervaardigd in de Chinese stad Nan-
king), o.: Huid droeg een - broek, (Pot.);
een paar - slobkousjes, (C. O.)

Nau'na, Germ. myth. de vrouw v. d. god Balder.

Na'noen (Vlaamsch. namiddag), m. -en.

Na'oogen (volgen met de oogen, nastaren),

ik oogde -, ik heb -geoogd: een lichtschip -.

Na'oogst (tweede oogst), m. -oogsten.

Na'oogsten (den naooyst binnenhalen), ik

oogstte -, heb -geoogst.

Nap (houten bakje of kom), m. nappen.

Na'pelsch (van, uit, als in Napels): - geel, -e

aarde, goudkleurige verfstof; de -e school,
de Ital. richting in de muziek.

Naph'tha (zeer brandbare geelachtige olie-
stof, door distillatie uit petroleum verkregen)

v. gmv.; lees: naf'ta.

Naphthal'ne (een soort van kleurstof, uit

naphtha getrokken, de moederstof van tal van

kleurstoffen), v. gmv.; lees: naf'ta -.

Nap'je (klein ondiep houten kommetje), o.

napjes; bij overdracht: het - van een eikel.

Nap'jesdragende (boom of heester, wiens

vrucht groeit in een nap of schoteltje), m.

-dragenden: de eik is een -.

Na'pleiten (een zaak nog eens verdedigen,
nadat die reeds berecht is), ik pleitte na, heb

-gepleit; fig. nog eens op een zaak terug-
komen, als deze al van de baan is.

Na'pluizen (nog eens nauwkeurig onder-
zoeken), ik ploos na, heb -geplozen.

Napo'leon (puntig afgeknipt baardje, met

snor), m.: hij draagt een -; ook: Fr. goud-
stuk van 20 franken.

Napoleon'tisch (van, als Napoleon), bn.

Napolitaan' (bewoner van Napels), m. -

-tanen; -**taansch**, bn.: -e zangen.

Na'praten (iem. woorden of ideeën nazeggen),

ik praatte -, heb -gepraat; -**praatster**, v.

-praatsters; -**prater**, m. -pratens.

Na'pret (pret na een feest), v. gmv.; -je, o. -s.

Nar (zot, dwaas, grappenmaker), m. narren.

Narcis' (geurige bolbloem), v. narcissen.

Narcis'sus, myth. schoone jongeling vol zotten
eigenwaan, die op zijn eigen spiegelbeeld ver-
liefde en door de goden uit medelijden in e. nar-
cis veranderd werd; fig. beeldschoon jongeling.

Narco'sis, narco'se (verdooving, gevoelloos-
heid), v.: iem. onder - brengen, b.v. bij ope-
ratie hem bewusteloos maken.

Narco'tica (narcotische middelen), v. mv.

Narcot'ine (verdoovend vocht, uit opium be-
reid), v.: - is ook een slaapwekkend middel.

Narco'tisch (bedwelmend), bn.: een - middel,
d. i. slaapwekkend, verdoovend. (isch = ies).

Nar'dus (kostbare, zeer welriekende balsem
uit de bladeren van de nardus, eene ooster-
sche welriekende plant, getrokken), v. gmv.

Na'rede (shuitrede), v. -redenen; z. Epiloog.

Na'rekenen (nog eens rekenen, ook om iem.
te controleren), ik rekende -, heb -gere-
kend: iets op zijn vingers kunnen -, d. i.
zeer gemakkelijk kunnen nagaan, controleren:
er is geen gecijfer bij noodig.

Na'rennen (rennend of ijlend volgen), ik
rende -, heb -gerend: de vluchtende vij-
anden -; een dief -; zie Rennen.

Narg'leeh (Turksche tabakspijp, bestaande
uit een flacon met geparfumeerd water, waar
de rook doër gaat, alvorens in den mond
v. d. rooker te komen), v. -'s. (leeh = lee).

Na'richt (bericht), o. gmv.: tot -, tot waar-
schuwing: iemand - geven, bericht.

Na'righeid (treurigheid, naarheid), v. -heden.

Na'roep (fig. gerucht, geroep), m. mv.

Na'roepen (achter iem. aan roepen, hem

- roepende schelden), ik riep -, heb -geroepen; fig. nabauwen: den *koekoek* -.
- Nar'ren** (plagen treiteren), -de, heb genard.
- Nar'ren** (in een arreslee rijden); zie *Ar'ren*.
- Nar'renkap** (de zotskap met bellen van den *hofnar*), v. -kappen; -**bel**, v. -bellen.
- Nar'reslede**, v. -n, vero.; zie *Arreslede*.
- Nar'rig** (gemetijk, knorrig, verdrietig, ieze-grimmig), bn. en bw.; -er, -st.
- Nar'wal** (walvisch- of dolijnachtige visch der *N.-poolzee*, 4-5 M. groot), m. -wals, -wallen: de mannetjes hebben een stootand van 1 M. aan de snuit, vandaar *Eenhoornvisch*.
- Nasaal'** (Fr. van, door of met den *neus*), bn.
- Nasaal'klank** (neusklank), m. -klanken.
- Nasaal'letter** (neusletter), v. -letters. (s=z).
- Nasaleeren** (met den neusklank of door den *neus uitspreken*): de *Franschen* - de n.
- Na'schetsen** (in schets nateekenen, met enkele lijnen voorstellen), ik schetste -, heb -geschetst; -**schilderen** (een schilderij namaken), hij schilderde -, heeft -geschilderd.
- Na'schouw** (tweede bezichtiging), v. gmv.
- Na'schouwen** (nakijken), ik schouwde na, heb nageschouwd. w. i. g.
- Na'schreeuwen** (schreeuwend naroeppen), ik schreeuwde -, heb -geschreeuwd: iem. -; ook, schreeuwend nadoen: den *vischboer* -.
- Na'schrift** (los toevoegsel aan het eind van of onder een brief), o. -en; zie *P. S.*
- Na'schrijven** (overschrijven, kopiëren), ik schreef -, heb -geschreven: *schoolknappen* mogen elkaars werk niet -.
- Na'si, nas'si** (Mal. rijst, als ze in water gekookt is), v. gmv.; -**go'reug**, geroosterde rijst.
- Na'slaan** (in een boek opzoeken), ik sloeg -, heb -geslagen: een tekst i. d. *Bijbel* -.
- Na'sleep** (gevolg, fig. wat er op volgt), m. gmv.
- Na'sleepen** (sleepende meevoeren, achter zich sleepen), ik heb -gesleept: een gebroken been -; een *schip* -, treilen.
- Na'slepen** (slepend volgen), het heeft -gesleept: het gebroken been sleepte na; ik zie de *gecheurde rokstrook* haar -.
- Na'sluipen** (sluipende volgen), ik sloop na, ben -geslopen: het *roofdier* wilde hem -.
- Na'smaak** (achterblijvende smaak), m. -smaken: die *medicijn* heeft een bitteren *namaak*.
- Na'snede** (etgroen), v. -sneden.
- Na'snuffelen** (naspewen, doorzoeken), ik snuffelde na, heb -gesnuffeld: al de *laatjes* -.
- Na'spel** (orgelspel na het gezang), o. -spelen.
- Na'spel** (toon. kort stukje meest een blijspel of klucht na een tooneel), o. -spelen.
- Na'speuren** (heimelijk doch nauwkeurig onderzoeken), ik speurde -, heb -gespeurd: de *politie* zal die *misdad* -.
- Na'sporen** (zoekend het spoor volgen), ik spoorde -, heb -gespoord: in de *geschiedenis* het verloop van een gebeurtenis -; in den *Bijbel* de oorspronkelijke bet. van een uitdrukking -, onderzoeken.
- Na'spraak** (achterklap, kwaad gerucht), v. gmv.: iemand in - brengen. w. i. g.
- Na'streven** (met alle kracht trachten te volgen of trachten te bereiken), ik streefde -, heb -gestreefd.
- Na'stuk** (tooneel, meestal blijspel, dat als slot gegeven wordt), o. -stukken; z. *Naspel*.
- Na'sukkelen** (sukkelend volgen), ik ben -gesukkelde: iemand -.
- Nat** (doorweekt, vochtig), bn. en bw.; natter, natst: *natte en droge waren*, zie ald.; zegsw.
- hij is van de *natte gemeente*, is een *drinkebroer*; iem. met een *natten vinger* kunnen *beloopen*, zie *Vinger*; hij is nog - achter de ooren, hij is nog *piepjong* en *onervaren*.
- Nat** (vocht, water), o. gmv.: zij *plassen* in het -; zegsw. hij *lust zijn* - en *droog*, hij eet en drinkt veel en smakelijk; het *zilte* -, de zee; zie *Vleeschnat*.
- Na'tafelen** (na afloop van het maal of diner gezellig met een clubje aan tafel blijven zitten praten), ik heb -getafeld; -**teekenen** (teekend namaken), ik heb -geteekend, zie *Calqueeren*; -**tellen** (overtellen, nog eens tellen), ik telde na, heb *nageteld*: zijn *winst* -.
- Na'te noemen**, na'te melden (na bet. hierna, hieronder), bn.: de - *persoon*.
- Na'ter** (soort van slang met schilden onder den buik en schubben op den staart), v. -s.
- Nat'hals** (drinkebroer), m. en v. -halzen.
- Nat'lie** (mensen van denzelfden stam, volk), v. -tiën, -ties: de *Hollandsche* -, gedicht van *Helmers*, (1767-1813).
- Nat'lef** (geboortig), bn.: hij is - van *Suri-name*, afkomstig. (t=t).
- Nat'tijd** (eig. tijd, die nakomt, herfst, najaar), m.
- Nationaal'** (een geheele natie of een volk betreffende), bn.: de -ale *vlag*; de -ale *industrie*; ons - *lied*, het *Volkslied*; de -ale *zeden*, *gewoonten*, *deugden*; de -ale *welvaart*, -ale *arbeid*, -ale *schuld*.
- Nationalisatie** (het nationaliseeren), v. gmv.
- Nationaliseeren** (iemand v. e. vreemde natie bij een wet als burger opnemen), (s=z).
- Nationalisme** (voortiefde voor eigen volk), o.
- Nationaliteit'** (volkskarakter, volkszelfstandigheid), v. -en; -**gevoel** (gevoel of sympathie v. h. volk, waartoe men behoort), o. gmv.
- Nativiteit'** (geboorte, -stond, -tot), v. gmv.
- Nat'rium** (een in de natuur veel voorkomend, doch niet gedegen, zeer licht (S. G. = 0.97) kneedbaar zilverwit metaal), o. gmv.; - maakt een bestanddeel uit van *keukenzout*, *soda*, enz.
- Nat'ron** (mineraal loogzout, koolzure soda), o. gmv.; -**loog**, v. gmv.; -**zouten**, o. mv.
- Nat'ten** (bevochtigen, netten), ik heb genat.
- Nat'te waren** (vloeistoffen), v. mv.: *oliën*, *wijnen*, *bieren* zijn -; zie *Droge waren*.
- Nat'tig** (natachtig), bn. en bw.: de *reptielen* hebben een -e *huid*, *slijmerig*, *kleverig*; -er, -st.
- Nat'ra artis magistra** (Lat. De natuur is de leermeesteres der kunst); zie *Artis*.
- Nat'ra**, in -: handel. niet in geld, maar in waren of producten.
- Nat'raliën** (zeldzame natuurvoortbrengselen, natuurproducten), v. mv.; -**kabinet** (verzameling v. *naturaliën*), o. -ten.
- Naturalisatie** (erkenning van een buitenlander als landsburger), v. -satiën, -s. (s=z).
- Naturaliseeren**, zie *Nationaliseeren*.
- Naturalisme** (richting in de kunst, die uitsluitende nabootsing der natuur beoogt), o. gmv.
- Naturalisme** (leer, volgens welke de natuur alles is en geen kracht of macht buiten haar bestaat, *natuurgeloof*), o. gmv.
- Naturalist'** (voorzitter van het *naturalisme* op 't gebied van kunst, ook op dat van *godsdienst*), m. -isten.
- Nat'ra non fa'cit sal'tus** (Lat. De natuur maakt geen sprongen).
- Naturel'** (inboorling v. e. kolonie, inlander), m. en v. *naturellen*.
- Nat'urelletje** (*prukje*), o. -s.

Naturen (nazien, nakijken, naspieden), ik tuurde na, heb nagetuurd: *iem.* -.

Natuur' (de schepping, het heelal), v. gmv. de drie rijken der -; de levende -, dieren- en plantenwereld; zegsw. - den tol betalen, d. i. sterven, zie Tol.

Natuur' (aard, karakter, inborst), v. naturen: dat strijdt tegen mijn -, de mensch is gezellig van -, hij is sterk van -, lichaamsgestel; hij is van nature vriendelijk, uiteraard.

Natuur'beschouwer, m. -s; -**beschrijver**, m. -s; -**boek** (het geschapene), o.: dicht. het boek der natuur.

Natuur'boter (het tegengestelde van kunstboter of margarine), v. gmv.; -**dienst** (vereering der natuur als scheppende, goddelijke kracht), m.: de - der negerrassen, zie -godsdienst; -**drift** (instinct), v. gmv.; -**druiven** (druiven van den kouden grond), v. mv.

Natuur'geneeswijze (geneeswijze, welke het gebruik van artsenijen verwerpt en slechts uitwendige middelen als baden, boschlucht, het verblijf in sanatoria, enz. aanwendt), v. gmv.

Natuur'genoot (evenmensch), m. -genooten.

Natuur'genot (genot in en vooral door de natuur), o. gmv.: - is een zeer rein genot.

Natuur'godsdienst (vereering van natuurverschijnselen en natuurkrachten), m. -godsdiensten: de - der wilde rassen in Afrika.

Natuur'historie, v., zie Nat. historie.

Natuur'histo'risch (de nat. historie betreffende), bn.: een opstel van -en aard.

Natuur'ijis, o. gmv., alleen als tegenst. van Kunstijs.

Natuur'kenner (*iem.*, die bedreven is in de kennis van de eigenschappen, wetten, in de natuur heerschende), m. -s; -**kennis** (de wetenschap der natuurkunde en v. d. natuurrijke historie), v. gmv.; -**kracht** (in lichamen aanwezige kracht), v. -en: de cohesie en de electriciteit zijn -krachten;

-**kunde** (de wetenschap der physica, d. i. van de wetten der onbewerkte natuur, behoudens scheikunde), v. gmv.; -**kundig** (wat in verband staat met natuurkunde), bn.: een - werk, een - instrument, de -e wetenschap, een - genootschap, het -onderzoek; -**kundige** (natuuronderzoeker, -kenner), m. en v. -kundigen.

Natuur'lijk (naar of volgens de natuur, fig. eenvoudig, ongekunsteld, naief), bn. en bw.: een -en dood sterven, het - verstand, gezond; de -e loop der dingen; iets - napraten; ir.: je hebt - weer gelijk!

Natuurlijke historie (wetenschap der dier-, plant- en delfstofkunde), v. gmv.; ook: Natuurhistorie.

Natuur'lijkerwijze (op een wijze, die uit de natuur of aard van iets voortloeft), bw.

Natuur'lijkheid (eenvoudigheid, ongekunsteldheid, ongedwongenheid), v. gmv.

Natuur'magneet (zeilsteen, magneetijzersteen), m. -neten: zie Kunstmagneet.

Natuur'mensch (mensch, niet opgegroeid of levende onder den invloed der cultuur), m. -en: de negers in Centraal-Afrika zijn meestal -mensen, in den natuurstaat;

-**onderzoeker** (natuurvorscher), m. -s; -**product** (voortbrengsel der natuur), o. -en; -**recht** (het totaal der rechten, welke den mensch van nature toebehooren), o.: de individueele vrijheid is een -; -**rijken** (het 3-tal: dieren-, planten- en delfstoffenrijk), o.

mv.; -**staat** (toestand, waarin de menschen oorspronkelijk tegenover elkaar stonden, zonder wet, goede zeden, enz.), m. gmv.: de dreumels, die half in den - op den weg spelen, (Potg.), d. i. half naakt; -**verschijnsel** (verschijnsel, dat zich in de natuur voordoet, luchtverschijnsel), o. -s; -**volken** (wilde rassen of stammen, die geheel verstoken zijn van alle beschaving), o. mv.: - zijn b.v. de Eskimo's, de Indianen, de bewoners der Fidjueilanden, enz., als tegenstelling zie Cultuurvolk; -**vorm** (gedaante, waarin de aardoppervlakte zich aan ons oog voordoet), m. -en: gletschers, oerwouden, woestijnen, steppen, berg- en heuvelland, heidevelden, meren, zeeën zijn -vormen; -**vorscher** (navorscher van de wetten der natuur), m. -s: Charles Rob. Darwin (1809-'82) was een beroemd -; -**wet** (een in de harten van alle menschen gegrifte zedenwet, die haar oorsprong in God heeft en door de rede gevolgd wordt), v. gmv.; -**wet** (nat. een der wetten, volgens welke de verschijnselen in de natuur ontstaan en zich openbaren), v. -ten; -**wetenschap** (kennis van de natuurwetten en de -verschijnselen), v. -pen; -**wetenschap'pelijk** (met de wetenschap der natuur in verband staande), bn.: -e vragen.

Natuur'wol (ongeverfde wol), v. gmv.

Nautiek' (scheepvaartkunst), v. gmv.; ook: Nautika. (au = ou).

Nautillus (koppootig weekdier), m. -sen: de - heeft een spiraalvormige schelp; hij leeft in de Indische Zee, (au = ou); zie Argonaut.

Nautisch (tot de scheepvaart behoorend), bn.: -e sport, b.v. roeien, zeilen, -e feesten.

Nauw (eng, bekrompen), bn. en bw.: een -e straat; -e laarzen; fig. - van geweten zijn, nauwgezet; zegsw. dat luistert zoo - niet, komt er niet zoo precies op aan; - op iets toekijken, scherp, precies; hij durft - opkijken, nauwlijks; zij was hier - verschenen, of ging wel graag weer henen, (Poot) pas; -er, -st.

Nauw (aardr. zeeëngte, straat), o. gmv.: het - van Calais.

Nauw (engte, klem, verlegenheid), o. gmv.: in het - zitten; *iem.* in het - zeten.

Nauw'lijks (ternauwernood, pas), bw.: ik was - thuis, of daar stond mijn vriend al.

Nauwgezet' (stipt), bn. en bw.: een -te bezorger hunner brieven, (C. O.), een -te plichtsbetrachting; - arbeiden, - van geweten zijn.

Nauwkeu'rig (juist, zorgvuldig, stipt), bn. en bw.: een -e teekening, -e inlichtingen; iets - willen weten; een - onderzoek; -er, -st.

Nauwlet'tend (opmerkzaam, zorgvuldig), bn. en bw.: een - opzichter; een -e oppassing; -toezien; -er, -st; -**heid** (stiptheid), v.

Nauwne'mend (op kleinigheden lettend, stipt naar de letter opattend), bn.; -er, -st.

Nauw'te (engte, zeeëngte, doorvaart), v. gmv.

Na'vegaar, m. -s, -garen; zie Avegaar.

Na'vel (lichaamsdeel), m. -s; -**merk**, o. -en.

Navenant' (eig. naar avenant: naar verhouding, naar evenredigheid van), bw. gew.

Na'verwant (nabestaande), m. -verwanten.

Na'verwante (bloedverwante), v. -wanten.

Na'verwantschap (bloedverwantschap), v.

Naviga'bel (bebaar, bezeilbaar), bn. (g = g).

Naviga'tie (scheepvaart, ook, stuurmanskunst), v.: acte v. - (1651); sociëteit v. -.

Naviga'tor (zeevaarder, schipper), m. -s: Hendrik de -, prins van Portugal (1394-1460).

Navolgbaar (na te volgen, kunnend na-gevolgd worden), bn.

Na volgen (iem. volgen, ook, nazetten, ver- volgen), ik volgde na, heb -gevolgd: fig. iem. voorbeeld -.

Na'volgend, bn.: de -e nummers, de -e namen, d. i. die men gaat noemen.

Na'volging (beroemd ascetisch boekje van Thomas van Kempen of Thomas à Kempis, 1380-1471), v. gm.v., ook: Imitatio.

Na'vorschen (nasporen); zie Vorschen.

Na'vraag (informatie), v. gm.v.: -doen; handel: vraag naar een bepaald artikel.

Navrant (Fr. diep treurig, hartverscheurend), bn.; ook z. n.: het -e van den oorlog.

Na'wee (napijn), o. -weeën, fig. kwade ge- volgen: de -ën van den oorlog zullen zich smartelijk doen gevoelen.

Na'winter (laatste deel van den winter), m. -s; ook, koud voorjaar.

Na'zaat (nakomeling), m. -zaten, verg. Landzaat, Voorzaat, Burgzaat.

Na'zang (slotzang), m. -en.

Nazare'ner, de (de Man uit Nazareth, de Heiland), m. gm.v.; ook: Nazareër. (re = ree).

Nazare'ners (bijnaam van Christus en de Zijnen; in de eerste eeuwen de naam van de Christenen, in het Oosten), m. mv. (re = ree).

Nazareth (aardr. vlek in Galilea, 300 M. boven den zeespiegel, thans met 11 duizend inwoners, met $\frac{3}{4}$ christelijke bevolking; in die dagen woonplaats van J. C.), o.; fig. een onbeduidend, stil plaatsje; fig. kan uit - iets goeds komen? d. i. kan men wel iets ver- wachten uit zulk een afgelegen oord?

Na'zeggen (iemand's woorden herhalen), ik zeide, zei -, heb -gezegd (-gezeid).

Na'zetten (vervolgen), ik heb den dief -gezet.

Na'zicht (op vertoon), bw.

Na'zien (nagaan, of er ook fouten in zijn; onderzoeken; de fouten herstellen; corrigeer- ren), ik zag -, heb -gezien: een rekening -, het huiswerk der leerlingen -.

Na'zin (spraak. tweede lid eener periode of van een samengestelden volzin), m. -zinnen.

Na'zoek (navorsching), o. gm.v.: -doen.

Na'zomer (begin v. d. herfst), m. -zomers.

Na'zorg (onrust over de gevolgen van iets), v.

Nean'derdal (aardr. dal bij Dusseldorf, met de kalksteengrot, waarin in 1856 een fossiel skelet van een mensch werd gevonden), o.

Nea'polis, o. vroeger Parthénope, nu Napels.

Neb, neb'be (spitse bek van e. vogel), v. -ben; fig. mond: haar naaldscherp -je, (Staring).

Neb'beling (aal met fijn, spits bekje), m. -en.

Nebukadne'zar, koning van Babylon, 604-561 v. C., verwoeste Jeruzalem, 586 v. C.

Nebuleus' (nevelachtig, mistig), bn.; -zer.

Nécessai're (een licht, gemakkelijk mede te voeren toiletdoosje, handwerkdooisje), v. -s.

Nécessiteit' (Fr. noodzakelijkheid), v. gm.v.

Nec plus ul'tra (Lat. het hoogste, het uiterste), o., ook: Non plus ultra, d. i. het niet-over- troffene, het allerbeste, zie ald. (c = k).

Necrologie' (levensbericht v. e. pasgestorvene; doodenlijst of -boek), v. -ën. (g = g).

Necroloog' (levensbeschrijver v. pasoverlede- nen), m. -logen. (e = ee).

Necromantie' (ondervraging der dooden om de toekomst te kennen, de zogenaamde waar- zegging door bezwering of oproeping van dooden, d. i. de zwarte kunst), v. gm.v.; zie ook: Nigromantie: 1 Sam. 28:7-19. (t = s).

Neero'polis (doodenstad, begraafplaats), m. -sen: de - van Syracuse. (e = ee).

Nec'tar (myth. godendrank; fig. heerlijke wijn of drank), m. gm.v. (c = k).

Ne'der, neer (in de richting naar omlaag), bw.: vormt scheidbaar samengest. w.w., bv.

nederbuigen (nedergebogen), -drukken, -houden, -ploffen, -storten, -tuimelen, -vellen, -werpen, -zien, -zinken, -zweven enz.; men schrijft de leden der onbep. wijs (zonder te) en die der vol- tooide deelw. aan elkaar.

Ne'der-Betuwe (het W. deel der Betuwe), v.

Ne'derduitsch (behoorende tot laag-Duitsch- land), bn.: de -e taal, de zetaal; als zn. o.

Ne'derduitsch, bn.: een - woordenboek, een -e spraakkunst: tot in de eerste helft der 19e eeuw werd het woord - gebruikt voor Nederlandsch.

Ne'derig (laag bij den grond; bescheiden, dee- moedig, niet trotsch), bn. en bw.: een - dak, een - gemoed; zachtmoedig en - van harte, Matth. 11:29; - om vergiffenis vragen, oot- moedig; -er; -st.

Ne'derlaag (het verlies in een gevecht), v. -lagen: de - toebrengen; de - lijden, (in het veld), verslagen worden.

Ne'derland (ons vaderland: laagland, aan zee gelegen land), o. -en; -lander (bur- ger of inboorling van Nederland), m. -s;

-landerschap (het zijn van Nederlander), o. gm.v.; -lands (van Nederland), 2e nv. van Nederland: - grenzen, - bewoners,

- grond, - geschiedenis; -landsch, bn.: de -e wetten, zeden, taal, d. i. behoorende tot ons volk; -landsch (de Nederl. taal, onze moedertaal), o. gm.v.

Ne'derlandsche bank (circulatiebank, de eenige in ons land), v.; de - werd opgericht bij Souverein Besluit v. 25 Maart 1814, waarbij haar voor een tijdvak van 25 jaar octrooi werd verleend voor de uitgifte v. bankbiljetten;

- boerenbond (vereeniging, in 1896 opge- richt, welke de zedelijke en stoffelijke verhef- fing van den boerenstand ten doel heeft, zetel te Utrecht), m. gm.v., zie Hanze; - Geloofs- verkoudigers, m. mv.; zie Evangelie- predikers; - Gereformeerde kerken (samenvoeging op een generale synode te Amsterdam in 1892 van de Christ. geref. kerken), v. mv.; - Handelsmaatschappij (maatschappij voor den goederenhandel zoo- wel voor eigen rekening als in commissie, verder voor bankierszaken), v. gm.v.: de - is opgericht bij Koninklijk Besluit van 29 Maart 1824, de zetel der - is te Amsterdam; - Hervormde Kerk (de hoofdgroep van het Protestantisme in ons land), v.: de - telt 44 classes met 1355 gemeenten en 1625 predikanten; - Kerkprovincie (de R.-K. kerk in ons land), v. -s, -ciën: de - telt 1 aartsbisdom (Utrecht) en 4 suffragaan-bis- dommen; zie ald.

Ne'derlandsche leeuw (voornaamste Ne- derl. ridderorde voor burgerlijke verdiensten), m.: deze orde werd door Koning Willem I in 1818 gesticht, zij heeft 3 klassen en wordt verleend aan hen, die zich zeer verdienstelijk hebben gemaakt jegens het vorstelijk huis of het vaderland, of uitblinken in kunst of wetenschap.

Ne'derlandsche werkelijke schuld, v.; de - staat ingeschreven in de Grootboeken

der Nationale Schuld, waarvan de instelling bevolen is bij de wet van 27 Jan. 1899.

Nederlandsch Mettray (opvoedingsgesticht, waarvan de eerste steen in Juni 1851 is gelegd), o., zie Mettray.

Nederlandsch-Oost-Indië (aandr. onze koloniën in O.-I.: Groote en Kleine Soenda-eilanden en de Molukken of de Specerijeilanden met kruidnagelen en muskaatnoten), o.

Nederlandsch-West-Indië (aandr. onze koloniën in W.-I.: 19. de Kleine Antillen nl. Curaçao, Aruba en Bonaire; 20. St. Eustatius, Saba, St. Martin; 30. Ned. Guyana of Suriname op de N.-O. kust van Zuid-Amerika met de hoofdstad Paramaribo), o. gmv.; Ned. West-Indië is $\frac{1}{10}$ v. onze O.-I. bezittingen.

Neder-Rijn (aandr. benaming van den Rijn van Bonn tot aan de Noordzee), m. gmv.

Nedersabelen (in den oorlog met een sabel neerhouwen, doodden), ik heb nedergesabeld.

Nederschrijven, zie Neerschrijven.

Nederslaan, neerslaan (omlaagslaan), ik sloeg —, heb neder- of neergeslagen.

Nedersticht (gesch. vroegere benaming van het bisdom U., tusschen Holland en Geld.), o. gmv.; zie Sticht.

Nederwaarts (omlaag), bw.: zij sloeg de oogen —, naar omlaag; — **waartsch** (benedenwaartsch), bn.: een — e armbuiging.

Nederzetten (op den grond zetten), ik heb — gezet: zich —, gaan zitten of wonen; — **zetting** (kolonie, woonstede, verblijf), v. — zettingen, b.v. een Frankische —, een Romeinsche —, volkplanting.

Neef, bw.: in de spreekt. voor Neen.

Neef, m. neven: een volle —, zie Germain, nl. broers- of zusterskind; een halve —, zoon v. e. neef of nicht, ook, kleinzoon, zie Na neef; — **je** (vliegje, mugje), o. neefjes; — **schap** (betrekking van neef tot neef of van neef tot oom), o. gmv.; zie Nepotisme.

Neen (het tegengest. van ja), bw., spreekt.

Neef; als zn. o.: mijn — is zoo goed als uw ja.

Neep (kneep), v. nepen; fig. iemand een — geven, d. i. schade of verlies berokkenen; in de — zitten, klem.

Neepjeskapje (vrouwenhoofddeksel met geplooiden voorrand), o. — kapjes; — **mutsje** (wit vrouwenmutsje met fijne knipplooien, ook dienstbodendracht), o. — s.

Neepmuts (neepjesmuts), v. — en; ook de dienstbode: een — kwam de deur openen.

Neer (draaiing van water, tegenstroom), v. neren; zegsw. hij is in de — geraakt, hij heeft tegenspoed.

Neer (omlaag), bw.; zie Neder.

Neerbosch (dorp in de gemeente Nijmegen), o.; in — vindt men de groote inrichting, in 1863 gesticht door den heer Van 't Lindenhout, voor weezen, die niet in andere gestichten kunnen opgenomen worden.

Neerhaal (het dikke van een letter, het tegenovergestelde van een ophaal), m. — halen.

Neerhof (Vlaamsch. boerderij, die bij een landgoed behoort), m. — hoven.

Neerhurken (op de hurken gaan zitten), men hurkte —, is — gehurkt: voor een open vuur — wegens de kou; overal zaten biddende vrouwen — gehurkt.

Neerlan'dicus (student i. d. Ned. letteren), m. -ci.

Neerlands (van Nederland), zn.: — weke grond hijgde onder 't wicht van wee (Overwint.); — zonen, — vlag; — **landsch** (zie

Nederlandsch), bn.: Wien — bloed in de aderen vloeit, in tegenst. van Fransch, Engelsch, Duitsch, enz. bloed; zie: Nederlands, Nederlandsch.

Neerleggen (O.-I. doen vallen of doodden), ik legde of lei —, heb — gelegd of — geleid: vijf kwaadwilligen werden — gelegd.

Neerleggen (op den grond, op een ander voorwerp leggen), ik legde of lei —, heb — gelegd, geleid: een last —, waar zal ik dat boek —, fig. de wapens —, den strijd opgeven; zijn ambt —, pensioen nemen; zijn hoofd —, sterven; zijn pen —, ophouden schrijven te zijn; zich — bij een vonnis, een besluit: er vrede mee nemen, er in berusten.

Neerpennen (neerschrijven), ik pende —, heb neergepend.

Neerschrijven (schrijven op iets, op het papier zetten, in geschrifte brengen), ik schreef neer, wij schreven neer, ik heb neergeschreven: jongen, wat heb je daar nu — geschreven!

Neerslachtig (verdrietig, terneergeslagen, moedeloos, treurig), bn.; — er, — st.

Neerslag (het neerslaan, b.v. bij het maatslaan), m. gmv.

Neerslag (een soort van rustbed), v. — slagen.

Neerslag (scheik. bezinksel), o. — slagen.

Neerslag (nat. vochtigheid, die uit den dampkring op de aarde neder slaat, in den vorm van regen, sneeuw, hagel, enz.), o. en m.; ook genoemd: atmosferische —.

Neet (luizen), v. neten.

Neet niet (klinknageltje), v. neeten, nieten.

Neeten, nieten (een nageltje plat klinken), ik neette, heb geneet.

Neetoor (witziek en kitteloorig mensch), m. en v. — ooren.

Nefas (Lat. onrecht, onbillijkheid, iets dat onmogelijk is), o.: per fas et —, zie ald.

Nefens (nevens, naast, bovendien), bw. vero.

Neg, negge (hit, klein paard), v. neggen.

Negatie (ontkenning, loochening), v. — ties, — ties; spraakk. ontkenningswoord. (t = s).

Negatief (niet-positief), bn. en bw.: een — tieve waarde, — tieve electriciteit, een — beeld

(photogr.); — tieve grootheden (alg.); de genoemens der school zijn ten hoogste —, (C. O.), bestaan in afwezigheid van het onaangename.

Negatief (omgekeerd lichtbeeld, bij photographie, op de opnemingsplaat), o. — tieven.

Negatieve grootheden (algebra. die, welke het teeken min vóór zich hebben), v. mv.: zoo is — a^3b^3 een — tieve grootheid.

Negeeren (doen of iem. of iets er niet is).

Negen (10 min één), telw.: hij heeft — kinderen.

Negendaagsch (negen dagen durende, ook: om de negen dagen), bn.: een — e ligkuur.

Negende (op de 9e plaats), rangtelw.: September is de — maand.

Negendehalf (acht en een half), telw.: dat boek kost mij — halven gulden.

Negenderhande, — lei (negen soorten van), bn.: ik heb hier — sigaren.

Negenduitzendste, telw. en bn.

Negenhoek, m. — en; verg. Zevenhoek.

Negenhonderd, telw.: hij bezit — boeken, d. i. 9×100 ; **negenjarig** (tellende of durende negen jaar), bn.: zijn — zoonje, een — e oorlog; — **maal** (herhalingsgetal), bw.: ik heb het — geschreven; — **oog** (lamprei, ook: kwaadaardige bloedzweer), v. — en;

— **pouder** (brood, kogel van negen pond, ook: stuk geschut), m. — s; — **proof** (rekenk.

- proef op de vier hoofdbewerkingen), v. gmv.: de - berust op de deelbaarheid v. e. getal door negen; - **tallig**, bn.: het - stelsel van tellen.
- Ne'gentien** (negen en tien), bep. hoofdtelw.; **ne'gentiende** (ranggetal), bn.; - **derhande** of - **derlei** (soortgetal), bn.; - **jarig** (negentien jaar tellende), bn.; - **maal** (herhalingsgetal), bn. en bw.; - **voud** (verdubbelgetal), o. - en.
- Ne'gentig** (negen maal tien), bep. telw.; - **er** (persoon van 90 jaar, wijn van 1890), m.; - **jarig** (90 jaar tellende), bn.: een - grjts-aard; - **maal**, bw.; - **ste** (ranggetal).
- Ne'ger** (zwarte uit centraal-Afrika), m. - s; - **bevolking**, v. gmv.; zie Albino.
- Ne'geren** (den. van neger: als een neger kwellen, fig. iem. koeionneeren), ik heb genegerd.
- Negerbaler** (kapitein v. e. schip, dat negers aanvoerde, ook, het schip zelf), m. - s; - **handel** (markthandel in negers), m. gmv.
- Negerhut** (negerverblijf), v. - hutten: de - van oom Tom (Uncle Tom's cabin), nog altijd beroemd werk van Harriet Beecher (gehuwd met professor Stowe), ijveraarster voor de vrijmaking der slaven in Amerika (1812 - 1896).
- Negerij**, **negorij** (Mal. aanzienlijk dorp: verzameling van kampongs, ook: volkrijke desa), v. - en; in Nederland: onaanzienlijk of achterlijk dorp, boerendorp, uithoek, enz.
- Negerin** (vrouw. neger), v. - innen.
- Negerinlaaf** (neger en slaaf, neger in slaavernij), m. - slaven: de W.-I. - slaven. vero.
- Negerstaat** (rijke in Afrika, met een negervorst en met negers als bewoners), m. - staten.
- Neg'ge** (klein paard, hit), v. - n; zie Neg.
- Negligé** (Fr. morgengewaad, ochtendkleed, huisgewaad van dames), o. gmv.
- Negligeren** (Fr. verwaarlozen, veronachtzamen, links laten liggen): zich -, slordig op zijn lichaam, z'n kleeren of z'n werk zijn.
- Nego** (Lat. ik ontken), zie Concedo.
- Negorij** (O.-I. dorp), v. - en; zie Negerij.
- Negoro** (Java. groot dorp), v. - s. (g = g).
- Negotiant** (koopman, handelaar), m. - en.
- Negotiatie** (onderhandeling, handel met actien, met wisselbrieven, enz.), v. - tiën, - ties.
- Negotie** (handel, koopmanschap, handelsbedrijf, bedrijf, nering), v. - tiën, - ties. (t = s).
- Negotieeren** (handeldrijven, onderhandelen).
- Negotiepenning** (munt zonder wettelijk vastgestelde waarde), m. - en: een - is een oude munt van edel metaal, aan koers onderhevig, b.v. in ons land: de gouden dukaat, de gouden willem, enz. (t = s).
- Negri'to** (inboorling der Philippijnen), m. - s.
- Negus** (keizer v. Abyssynië), m. - sen.
- Negus** (gesuikerde warme wijn), m. gmv.
- Neh'ruug** (aadr. Duitsch: zandige, smalle landtong voor de haffen), v. - en.
- Neigen** (overhellen tot), ik heb geneigd: de zon neigt ter kimme, de dag neigt ten avond, het hoofd -, buigen; fig. neig uw harten tot den Heer, keer; zijn oor naar iem., naar iets -, luisteren naar; - **ing** (lust, gezindheid, geneigdheid), v. - en: de man had groote - tot spreken, (C. O.)
- Nek** (achterdeel van den hals), m. nekken: zegsw. iemand den - toekeeren, zich met minachting afwenden van hem; iemand met den - aanzien, niet groeten, den rug toekeeren, met verachting bejegenen; iemand in den - zien, hem bedriegen, iets achter zijn rug doen; een harden - hebben, onbuig-
- zaam zijn, zie: Exod. 32 : 9 en Deut. 31 : 27.
- Nek'ken** (in den nek slaan, dooden, doodmaken, vermoorden), ik heb genekt: een konijn -, in den nek slaand dooden; fig. een boom -, omhakken; een glas -, breken.
- Nek'kramp** (ruggemerg-hersenvliessteking), v., zie Meningitis; - **slag** (doodelijke slag), m. - slagen: fig. dat geeft hem den -, dat ruineert hem, geeft hem den genadeslag, b.v. in zijn handel.
- Nel** (in het jasspel, troef-negen), v. nellen.
- Nemen** (vatten, aanvatten, zich toeëigenen), ik nam, heb genomen: een snuijfe -, een boek ter hand -, het woord -, gaan spreken; een bad -, zegsw. iemand in den arm -, hulp zoeken bij hem; de vrijheid nemen -, zich iets veroorloven; een stad -, innemen; in aanmerking -, letten op; iem. er tusschen -, hem treiteren, benauwen; men moet wat geven en -, wat plooiën, schikken; iets kwalijk -, euvel duiden: iets v. lief -, tevreden zijn met.
- Nemesis**, myth. godin der wrekele gerechtigheid: de wreekster van de deugd, vervolgstjer van elk misdrijf.
- Nemoliet**, m. - en; zie Dendriet.
- Nemoro'sen** (woudplanten), v. mv. (s = z).
- Ne'o** (in samenstell. nieuw), bw.
- Neographie** (afwijking van de gewone spelling, spellingnieuwigheid), v. -ën, (ph = f); - **logie** (taalnieuwigheid), v. -ën, (g = g); - **logisme** (nieuw woord, nieuwe zinswending, 't bezigen van een oud woord in een nieuwe beteekenis), o. - logismen, (g = g); - **loog** (invoerder v. nieuwe woorden, strever naar taalnieuwigheid), m. - logen; - **phiet** (nieuweling, nieuwbekeerde), m. en v. - phieten.
- Nepent**, **nepenthes** (Indische plant, kannekenskruid), v. gmv.; als geneesmiddel, o.
- Nephralgie** (geneesk. nier- of lendenpijn, nierkoliek), v. gmv. (ph = f).
- Nephriet** (kalkachtige delfstof, ook, niersteen geheeten), v. gmv. (ph = f).
- Nephritis** (geneesk. nierontsteking), v. gmv.
- Nepotisme** (neefschap; onrechtmatige begunstiging van neefjes en familieleden met posten, waardigheden, enz.), o. gmv.
- Nep'pe** (kattenkruid), v. gmv.: ook: **Nippe**.
- Neptunis'me**, - **nis'mus** (stelsel in de geologie, dat alle vervormingen onzer aardkorst aan het water toeschrijft), o. gmv.; z. Plutonisme.
- Neptunus**, **Neptun'**, myth. hoofdgod: god der zeeën of oceanen; ook: Poseidon.
- Neptunus** (een der buitenplaneten), m.
- Nereid'e** (myth. zeenimf), v. nereïden. (e = ee).
- Nerf** (litteeken, plooï, wondnaad), v. nerven.
- Nerf** (zichtbare ader van een blad), v. nerven: een blad heeft hoofd- en zijnerven.
- Ner'gens** (d. i. niet-ergens: op geen plaats), bw.: fig. hij bemoeit zich - mede, met niets.
- Ner'ing** (handel, bedrijf, vertier, vooral kleinhandel), v. neringen, zie Generen; - **doende** (winkelier), m. en v. - doenden.
- Nero**, wreede Rom. keizer, 54 - 68 n. C.; fig. onzinnige wreedaard, krankzinnige tiran.
- Ner'thuse**, Germ. myth. onze moeder-aarde, godin der vruchtbaarheid; ook, Hertha.
- Nerveus** (zenuwachtig), bn.; - **zer**, - **t**: een - gestel, - **ze** onrust, - **ze** gebaren.
- Nervig** (nerven hebbende), bn.: een - blad.
- Nervositelt'** (zenuwachtigheid), v. (s = z).
- Nervus re'rum** (Lat. de zenuw der dingen: geld).
- Nes** (aanstibbing, landtong), v. nessen; ook

in samenstellingen: -nesse, -nisse, b.v. *Renessé, Bornisse, Scherpenisse*.

Nes'kebol (onnoozele bloed), m. — bollen. vero.

Nesologie (aandr. leer der eilanden), v. gmv.

Nes'sus, myth. centaur, door Hercules gedood.

Nes'susheid, —kleed: myth. kleed, door den centaur Nessus aan Hercules' gemalin gegeven en waarin de held omkomt, vergiftigd kleed; fig. iets, dat smart of pijn doet en waarvan men zich niet kan ontdoen.

Nest (broedplaats, eigengemaakte vogelwoning), o. nesten: elke vogelsoort bouwt eenzelde —; de wielewaal, de staartmees, de ekster, de huiszwaluw bouwen een kunstig —; de salanganen maken eetbare —en; bij uitbr. een — van bijen, wespen, ratten, muizen, mieren, enz.; fig. minachtend: kleine, stille en afgelegen stad, ook (plat), voor bed.

Nest (zeer jonge vischjes, die met den wonderkuil gevangen zijn), o. gmv.; — dient vooral als eendenvoer en wordt door de Volendammers enz. aan de eendenhouders verkocht.

Nest (ondeugende en lastige bakvisch), o. — en: zij was een trotsch —.

Nest'el (ei, dat men in de legben laat liggen), o. —eieren: zegsw. hij kan daar zijn — niet vinden, er maar niet op zijn gemak komen.

Nest'el (veter, rijgsnoer, schouderversiersel van lakeien, enz.), m. nestelen, nestels.

Nestelen (met een nestel of veter toertigen), ik —de, heb genesteld: de schoenen —.

Nestelen (een nest bouwen of maken), zij hebben genesteld: de vinken zijn aan 't —; de ooevaar is daar genesteld; fig. zich —; zich ergens vestigen, ophouden: de vijand had zich in die plaats genesteld.

Nestelgat (vetergat van een schoen, waardoor de nestel wordt gestoken), o. —gaten.

Nesteling (jonge, kale nestvogel), m. —en.

Nestellakel (lakei van H. M., die nestels als schouderversiering draagt), m. —lakeien.

Nesterij (onbeduidende zaak), v. —en. gmv.

Nest'haar (het eerste haar van jonge dieren), o. —haren; verg. Nestveeren.

Nest'ig (bits, kribberig), bn.: gij zoudt — en kribbig zijn tegen Keetje, (C. O.); —er, —st.

Nest'kuiken (laatst uitgekomen kuiken), o. —s.

Nest'or (eig. de oudste der Gr. koningen vóór Troje; fig. een wijs, eerwaardig grijsaard, de oudste), m.: de — eener vergadering.

Nestoria'nen (aanhangers van den afgezeten bisschop Nestorius te Konstantinopel, ± 428), m. en v. mv.

Nest'veeren (eerste veeren v. vogels), v. mv.

Nest'vlieder (jonge vogel, die pas uit het ei, al het nest uitloopt), m. —vlieders: de patrijs is een —, dergelijke nesten zijn bij den grond; —zitter (jonge vogel, die eerst volwassen het nest verlaat), m. —s.

Net (knoop- of strikwerk met mazen), o. netten: een visch—, een vogel—; fig. zijn —ten spannen, uitzetten, in de val lokken; zegsw. hij vischt achter het —, komt te laat, om winst te behalen, zie ook Visschen.

Net (iets, dat op een net lijkt), o. netten: een eier—, een bagger—, een haarnetje.

Net (fig. samenstel), o. netten: een — van spoorwegen, een — van kanalen.

Net (ontl. samenstel of weefsel), o. netten: het darm—, het oog—.

Net, o. netten; zie Netwerk.

Net (netschrift), o. gmv.: iets in het — schrijven.

Net (ontl. eigenaardige voortzetting van het

buikvlies), o. —ten: het groote —, het kleine —.

Net (proper, zindelijk), bn. en bw.: het is daar — in huis, een — kind, een nette dienstbode;

ook, sierlijk, schoon: een —te letter, een —te kleeding, een —te stijl; dat zijn —te menschen, beschaafd, wellevend; wat was zij — of netjes gekleed! netter, netst; als zn. o.: een opstel in het — schrijven, uit het klad mooi overschrijven.

Net (juist, precies), bw.: ik kwam — op tijd.

Net'el (plantk. brandnetel), v. —s, —en.

Net'elachtig, bn.; zie Netelig.

Net'elachtigen (plantk. een plantenfamilie), v. mv.: tot de — behoorren in ons land o. m. de brandnetels.

Net'eldier (lagere diersoort, voorzien van netelorganen), o. —dieren: de zeekwallen vormen met de poliepen de —dieren.

Net'eldoek (weefsel van netelgaren), o. gmv.

Net'eldoeksch (van neteldoek), bn.

Net'elgaren (garen, gesponnen van de fijne vezels van sommige netelplanten), o. gmv.

Net'elig (eig. vol brandnetels; fig. lichtgevaarlijk, korzelig, grimmig), bn.: een — mensch; —er, —st; —heid (grimmigheid), v. gmv.

Net'elig (van zaken: lastig, moeilijk, bedenkelijk, hachelijk), bn. en bw.: een —e zaak, een — geval, een —e toestand, —e omstandigheden, het ziet er daar — uit.

Net'elkoorts, v. —koortsen; zie Netelroos.

Net'elorganen (tastdraden der neteldieren), o. mv.: de — zijn voor kleine zeedieren uiterst gevaarlijk, daar de prikkelende stof, welke zij afscheiden, brandt als een brandnetel.

Net'elplant, v. —en; zie Brandnetel.

Net'elroos (koortsige uitlagziekte), v. gmv.

Net'elruucht (netelroos), v. gmv.

Net'enkam (fijne haarkam), m. —kammen.

Net'jes (aardig, sierlijk, naar behooren), bw.; dat is — in elkaar gezet, iets — doen, iem. — ontvangen, zij is altijd even — gekleed.

Net'schrift (schrift van net gevormde letters, ook, schrijfboek voor netwerk), o. gmv.; in 't laatste geval o. mv. —schriften.

Net'ten (natmaken, bevochtigen), ik nette, ik heb genet: strijkgoed —, de veeren —.

Net'tenboeter (—hersteller), m. —boeters; —breier, m. —breiers; —knooper, m. —s.

Net'tigheid (netheid), v. gmv.

Net'to (handel. het bruto-gewicht, verminderd met de tarra, het zuivere gewicht der koopwaren), bn.: het — gewicht, fig. de — winst, z. ald.; bw.: de kist weegt — 1200 KG.; zie Nto.

Net'to-winst (winst, die er overblijft van de bruto-opbrengst, na aftrek van alle kosten en onkosten: zuivere winst), v. gmv.

Net'vlougeligen (dierk. insecten met vier vliezige of gaderde vleugeltjes), m. mv.

Net'vlies (ontl. zenuwvlies, dat de binnenvlakte van den oogappel bekleedt), o. —vliezen: de zichtbare voorwerpen spiegelen zich bij licht af op het —.

Net'werk (de gezamenlijke netten, fig. samenweefsel), o. gmv.: het — van een visscher, een — van linnen, fig. een — van intriges.

Net'werk (vormleer: teekening van de vlakken v. e. lichaam in onderlingen samenhang en wel op een plat vlak), o. —werken: het — van een vijfzijdige piramide, van een kubus.

Neu'len (zeuren, zaniken), ik heb geneuld.

Neuralgie (zenuwlijden, zenuwpijn), v. gmv.

Neurasthenicus (neurasthenie-lijder), m. neurasthenici. (the = tee).

Neurasthenie' (overprikkeling v. zenuwen, zenuwzwaakte), v. (the = tee).

Neu'ren, -de, geneurd, zie Neu'riën.

Neu'renberger, -bergsch (uit Neurenberg), bn.: een - legprent; -rood, roode oker.

Neu'rend (drachtig, van een koë), bn.

Neu'riën (halfluid of binnensmonds zingen), ik neuriede, ik heb geneuried; ook: Neuren.

Neuroloog' (zenuwleer), v. gmv. (g = g).

Neuroloog' (kenner van zenuwziekten), m. -logen: het congres van -logen en psychiaters te Stettin (1911).

Neu'rose (zenuwziekte, storing in het zenuwstelsel of een deel er van), v. gmv. (s = z).

Neus (reukzintuig), m. neuzen: door den - spreken, neusgeluiden maken; zegsw. iemand bij den - hebben, foppen; hij ziet niet verder dan zijn - lang is, hij is kortzichtig, heeft geen doorzicht; een - krijgen, berispt worden; iets langs z'n - weg zeggen, iets zeggen zonder rechts of links te kijken, alsof het niets bijzonders was; iem. iets onder den - wrijven, hem iets zeer onaangenaams verwijten en wel op onzachte wijze; hij stond op zijn - te kijken, beschaamd, bedeesd, confuus; voor iemand den - ophalen, optrekken, iem. minachtend bejegenen; iem. iets door den - boren, hem iets afhandig maken, iets niet betalen of stil meepakken; zijn - overal in steken, zich met alle zaken bemoeien, die iem. niet aangaan; het is een wassen -, iets zonder beteekenis, een voorwendsel, een uitvlucht; iem. een - aandraaien, hem iets wijs maken, hem bedotten; spreekw. Wie zijn - schendt, schendt zijn aanzicht, wie van een bloedverwant kwaad vertelt, deelt zelf in de schande; bij overdr.: de - van een schoen, de - van een dakpan; zie ook Neusje.

Neus'aap (langneuzige aap), m. -apen: de - leeft op Borneo; -been (kraakbeenachtig tusschenschot der twee neusgaten), o. gmv.; -bloeding (het bloeden door den neus), v. -n; -dier (zeker dier van het berengeslacht), o. -en; -doek (zakdoek), m. -en, w. i. g.; -gat (neusopening), o. -gaten; -haar (haar in de neusgaten), o. -haren; -holte (ruimte i. d. neus), v. -n; -hoorn. -horen (groot dikhuidig dier, rhinoceros), m. -hoorns, -horens; de - heeft op den neusrug een enkelen of dubbelen hoorn, vandaar zijn naam: in Maart 1745 werd de - voor 't eerst in Europa vertoond en wel op de kermissen te St. Germain, zie Badak; -hoornkever (bladsprietige, kastanjebruine kever, 't mannetje draagt op den kop een achtergebogen hoorn), m. -s: de - leeft in onze tuinen en bij de broeikassen; -hoornvogel (koekoekachtige vogel in Z.-Azië en Z.-Afrika), m. -s, zie Neusvogel; -je (kleine neus), o. -s; zegsw. het - van den zalm, het fijnste, lekkerste van den zalm, bij uitbr. fig. de meest intieme bijzonderheid van iets; -kijker (scheepst. jongen of bootsgezel, die vóór op den boeg op den uitkijk staat), m. -s; -klank (klank, waarbij de lucht door den neus heen trilt, b.v. n of m), m. -en: de Fransche taal heeft -klanken; -knijper (ouderwetsch lorgnet met ronde glazen), m. -s: terwijl Pennewip zijn - opzette, (Mult.)

Neus'letter (letter, die eenigszins door den neus wordt uitgesproken), v. -s, zie Nasaalletter; -stem (stem van iem., die door den neus spreekt), v. -stemmen;

-visch (zeker vischje, ook, sneep geheeten), m. -visschen; -vleugel (zijwaarts uitgebogen benedendeel van den neus), m. -s: de -vleugels zijn eenigszins beweegbaar; -vogel (Afrikaansche vogel met verbaazend grooten bek en een sponsachtige verhevenheid op de bovensneb), m. -s, ook, Neushoornvogel; -warmer (kort steenen pijpje, smuigertje), m. -s; -warmertje, o. -s; -wijs (eigenwijs, dom, verwaand), bn.: een -wijze knaap; -wortel (dat gedeelte, waarmede de neus aan het voorhoofd is ingeplant), m. -s.

Neut (bouw. ronde knop in 't midden van een verwulfsel; verder: uitsteeksel, waarop een stijl rust), v. neuten; ook: Noot.

Neut (bijvorm van noot), v. neuten. gew.

Neut (oude vrijster), v. -en; z. Peperneut.

Neut'el (klein mannetje, dreutel), m. neutels.

Neut'elen (talmen, neulen), ik heb geneuteld.

Neut'elig (talmachtig, zeurig, gemetlijk, korzelig, verdrietig), bn.; -er, -st.

Neutraal' (tusschen de partijen insttaande, onpartijdig, onzijdig), bn.: -onderwijs, dat niet kerkelijk gekleurd is; een -land, niet in eenigen oorlog betrokken; varen onder -trale vlag.

Neutraal', bn.; nat. de -ale lijn van een magneet, streek tusschen de beide polen van een magneet, waar in 't geheel geen aantreking wordt uitgeoefend.

Neutra'len (die volken, die mogendheden, welke zich in eenigen oorlog neutraal houden), m. mv.

Neutralisa'tie (het neutraliseeren), v. gmv.

Neutraliseeren (in den staat van onpartijdigheid brengen; afscheiden, de verbinding verhinderen); de werking v. vergif -, opheffen; iemands invloed -, verlammen; vijandelijke strijdkrachten -, werkeloos houden. (s = z).

Neutraliteit' (onzijdigheid), v. gmv.: de - van de kleinere staten in dien oorlog; de - van een land handhaven.

Neutraliteits' verklaring (verklaring van de regeering van een land, dat het in een oorlog neutraal of onzijdig zal blijven), v. -en.

Neu'zelen (besnuffelen, fig. onderzoeken), ik heb geneuzeld; -aar (snuffelaar), m. -s.

Neu'zen (besnuffelen), ik neusde, heb geneusd, fig. onderzoeken: hij zit overal in te -, kijken.

Ne'vel (verdichte waterdamp), m. -s, -en.

Ne'velachtig (mistig, met nevel), bn.: een -e herfstdag; -er, -st; fig. niet duidelijk: een -e herinnering, vaag.

Ne'velen (misten), het nevelt, heeft geneveld.

Ne'velig (nevelachtig), bn.; -er, -st.

Ne'velingenlied, o., zie Nibelungenlied.

Ne'velvlek (sterrenk. melkachtige vlek aan den hemel, soms alleen door een kijker te zien), v. -vlekken.

Ne'ven (neef zeggen): hij is altijd aan 't -: hou toch op met dat -!

Ne'vengeslacht (spraak. als gelijken naast elkaar gesteld), bn.: twee -ezinnen of zinsleden.

Ne'venman (mil. zijman; man, staande naast een ander in 't gelid), m. -mannen.

Ne'vens (naast, neffens), bn.

Ne'venschikkend (bijschikkend), bn.: het -zinsverband, nl. dat der nevenschikking, z. ald.

Ne'venschikking (betrekking tusschen gelijksoortige zinnen van gelijken rang), v. gmv.

Ne'vensgaand (hierbij gevoegd), bn.: teeken s.v.p. op - verzoekschrift!

Neuralgie' (Fr. neuralgie), v. gmv. (g = z).

Newfoundlander (Eng. zeer groote hond, van het eiland Newfoundland bij N.-Amerika afkomstig), m. -s.

Newgate (Eng. groote strafgevangenis te Londen), o. gmv.

Newton, Isaäc, beroemd Eng. wis- en sterrenkundige (1642-1727): - ontdekte de wetten der zwaartekracht of gravitatie.

Niagara (aandr. beroemde waterval tusschen het Erie- en Ontario-meer in Canada), v.

Niaiserie (Fr. domme streek), v. -ën.

Nibelungenlied (Germaansch heldendicht der Middeleeuwen), o.: het - ontstond na den dood van Clovis I, † 511, plaats der handeling is Worms; het - is een juweel van volkspoëzie, het - bevat een aaneenschakeling van 38 sagen; hoofdpersonen: Siegfried en zijn gemalin Chriemhilde, Gunther, haar broeder en diens gemalin Brunehilde. (u = oe).

Nicht (broeders- of zusters-dochter), v. -en.

Nicht'en (nicht zeggen): ben je alweer aan 't -? zie Neven.

Nicotine (vergiftstof, uit tabak getrokken), v. gmv.: aldus geheeten naar Jean Nicot (1530-1600), die de tabakspant het eerst in Frankrijk bracht; --vergiftiging, v. -en.

Nie'mand (d.i. niet-iemand, geen mensch), vnv.

Niemendal' (niet-met-al, niets), bw.: hij doet -; als znw. o.: een lekker -dalletje, (Potg.)

Nier (ontl. ingewand, boonvormige klier tot afscheiding der urine), v. nieren; fig. Bijbel: de zetel van gevoelens en begeerten: *Gij, die de harten en -en proeft!*

Nier'bed (ontl. celvormig vettig weefsel, dat de nier omgeeft), o.; -steen (geneesk. steen in de nieren), m. -steenen; -ziekte (geneesk. ziekte van de nieren), v. -ziekten.

Nier'stelner (zekere lichte Rijnwijn), m. gmv.

Nies'kruid (wrangwortel, waarvan den tot poeder gestampten wortelstok bij opsmuiving een hevige niezen veroorzaakt), o. gmv.

Nies'wortel (wortel van het nieskruid), m. -s.

Niet (geen prijs in de loterij), v. nieten: met een - uitkomen, in die loterij zijn geen -en.

Niet (klknageltje), v. nieten; zie Neet.

Niet (wat niet bestaat), o. gmv.: uit het - te voorschijn roepen, voor -, om -.

Niet (niemendal): een vrouw is voor - terug te vinden, (C. O.), aldus denkt de boer.

Niet (het tegengestelde van wél), bw.: ik heb het - gedaan; niet ik heb het gedaan.

Niet'telling (minacht. zeer onbeduidend persoon), m. en v. nietelingen.

Niet'en (om'klinken), zie Neeten.

Niet'ig (klein, gering), bn.; nietiger, nietigst; -heid (geringheid, kleinigheid), v. -heden.

Niet'igverklaring (rechtst. vernietiging, tenietdoening van een verbintenis), v. -en.

Niets (d. i. niet + iets), onbep. vnv.: op aarde is - bestendig; hij antwoordde -.

Niets'beteekenend (nietsbeduidend), bn.; -nutter (leeglooper, doeniet, onnut), m. -s;

-waard'ig (zonder innerlijke waarde, fig. laag, gemeen), bn.: een - mensch; -zeggend (niets beteekenend), bn.: een - bewijs.

Niet'tegenstaan'de (in weerwil van, ondanks, trots, in spijt van), vz. en vgw.

Niet'temlin' (eig. niet daardoor minder: ondanks dat, desondanks; evenwel, echter), bw.

Nieuw (tegenstelling van oud), bn. en bw.: het -e jaar, een - kleed; de -e wereld, Amerika; de -e geschiedenis (na 1492), een -e mode;

een - leven, ander, tegengesteld aan het vorige; de -aangekomenen; -er, -st.

Nieuwbak'ken (versch), bn.: - brood; fig. minacht. pas geworden: een - ridder, een - edelman, een - professor, een - idee.

Nieuw'bekeerde (pasbekeerde), m. en v. -bekeerden; zie Neophiet.

Nieuw'weling (beginner), m. en v. -en; voor het v. ook: -linge, -n.

Nieuw'maan (donkere maan, zij staat dan tusschen aarde en zon), v. gmv.

Nieuw'en (benieuwen): 't zal mij eens -, gew. in de onbep. wijs; zie Benieuwen.

Nieuwerwets' (naar den laatsten smaak), bw.: zich - kleeden; -wetsch', bn.: een -e japon, de -e mode volgen d. i. de heden-daagsche, jongste; zie Modern.

Nieuw'e Stijl (de tijdrekening, die wij volgen), m.; zie: Gregoriaansch, Juliaansch en Oude Stijl; ook: N. S.

Nieuwe-Wa'terweg (aandr. zeekanaal door den Hoek v. Holland gegraven), m.; ook wel: Nieuwe Rotterd. Waterweg.

Nieuw'gebonden (pas ingebonden), bn.: een - boekwerk; -geboren, bn.: de -geboren dag; -gebouwd (pas gebouwd), bn.; -gemunt (pas gemunt), bn.; -geverfd, bn.

Nieuw-Guine'a (aandr. deel van Australië), o.: - is het grootste eiland der aarde, 24 maal zoo groot als Nederland; vergel. Bor'neo.

Nieuw'heid (het nieuw-zijn), v. gmv.: de gloed der - ligt nog op die japon.

Nieuw-Holland (aandr. verouderde benaming voor het vasteland van Australië), o.: - werd in 1606 door Willem Jansen ontdekt; - telt nu zes koloniën onder Eng. protectoraat.

Nieuw'hoogduitsch (de Deutsche taal na de dagen der Hervorming), o. gmv.

Nieuw'igheid (iets nieuws op gebied van mode, kunst, enz., soms met de bijgedachte aan iets verkeerd), v. -heden.

Nieuw'ighedsbejag (jacht op nieuwigheden), o. gmv.; -zucht (zucht naar nieuwigheden), v. gmv.

Nieuw'jaar' (de dag van 1 Januari), o.: een knecht zijn - geven, d. i. een fool op Nieuwjaar.

Nieuwjaars'bezoek (visite ter gelegenheid van het nieuwe jaar), o. -bezoeken; -brief (schriftelijke gelukwensch op nieuwjaar), m. -brieven; -dag (1 Januari) m. -dagen;

-fool, v. -en; -geschenk, o. -en; -groot, m. -en; -kaart, v. -en; -koek (baksel in Drente), m. -en; -morgen, m. -s;

-vers (gedicht voor Nieuwjaar), o. -verzen.

Nieuwjaars'wensch (zeggenwensch op den eersten dag van het nieuwe jaar), m. -wenschen; ook: de - van Thomasvaar in den A'damschen schouwburg, bevattende een overzicht van de lands- en stadsaangelegenheden van het afgelopen jaar, met een massa zegenwenschen aan het slot.

Nieuw'koop (een dier b.v. een paard, dat pas gekocht is), m. gmv.; -koopje, o. gmv.

Nieuw'lichter (afgescheidene (1834) van de Hervormde kerk), m. -s; de naam - was een scheldnaam in den vervolgstijd tus-

schien 1830 en '40, en nog nadien.

Nieuw'mare (nieuwstijding), v. -maren.

Nieuw'melk (van een koe, die pas gekalfd heeft), bn.

Nieuwmo'disch, bn.: een - kleed, volgens de nieuwe of nieuwste mode; zie Modern.

- Nieuws** (bericht, tijding; eig. iets nieuws), o. gmv.: dat is goed —, slecht —, d. i. bericht; er is geen — onder de zon, Bijbel: wat wij zien geschieden, is al geschied in vroegeren tijd, zij het in anderen vorm; z. Nil no vi, enz.
- Nieuwsagentschap**, o. —pen: het Fr. — van Charles Havas (1785—1858) geeft politieke en commercieele tijdingen; het Duitsche van Paul Julius Reuter (1821—'99) is eveneens een telegraaf-bureau, dat alle wereldberichten ontvangt en verspreidt, nl. door zijn abonneuten der groote pers.
- Nieuwsblad** (krant), o. —bladen.
- Nieuwglorig** (verlangende te weten), bn. en bw.; —er, —st: — Aagje, z. ald.
- Nieuwspapier** (krant, dagblad), o. —en.
- Nieuwtje**, o. —s: iemand een — verteilen.
- Nieuw-Zee'land** (aandr. eilandengroep in den Gr. Oceaan); o. —Zeelander (man van N.-Zeeland), m. —s.
- Nieuw'silver** (zeker mengsel van zink, koper en nikkel), o. gmv.; zie Argentaan.
- Nie'zen** (Friezen), ik niesde, heb genesd: bij verkoudheid moet men dikwijls —.
- Nif'heim** (Germ. myth. d. i. Nevelheim, de folterplaats van de schimmen der meenedigen en van andere booswichten), o.
- Nigromantie** (necromantie, geestenbezwering, tooverij, oproeping van geesten), v. gmv.
- Nihil** (Lat. niets), bw.; als zn. o. (ni = nie).
- Nihilisme** (eig. het niet-zijn: staatkundige leer in Rusland, die de daar bestaande maatschappelijke orde wil omverwerpen en op het nihil of niets een nieuwe maatschappij wil opbouwen), o. (ni = nie).
- Nihilist** (aanhanger v. h. nihilisme, die nl. geen staatsvorm goedvindt), m. —en; vr. —e, —n.
- Nihil ob'stat** (R.-K. er is geen bezwaar), o.: het — is de formule, die het *Imp'rimatur* voorafgaat; zie Censor librorum.
- Nijd** (afgunst, haat), m.; z. Broodnijd.
- Nij'das** (een echte — / z. Neetoor).
- Nij'dasserig** (plaagziek, treiterachtig), bn.
- Nij'dig** (afgunstig, fig. boos), bn. en bw.: het — lot heeft hem (Marco) zijn Dulcinee ontstolen! (Staring), d. i. wangunstig; —er, —st.
- Nij'digaard** (benijder), m. nij'digaards.
- Nij'dnagel** (stroopnagel, d. i. bijwas aan een nagel onzer vingers), m. —s; ook: Nij'nagel.
- Nij'dsch** (nij'dig, valsch, boos), bn.; —er, —t.
- Nij'felen, nie'felen** (stil wegkapen), ik heb genijfeld, geniefeld. gew.
- Nij'gen** (buigen, met een kniebuiging groeten, door dames), ik neeg, wij negen, hebben genegen.
- Nij'ging** (buiging), v. —en: een — maken.
- Nijl** (aandr. rivier of stroom van Egypte), m.
- Nijl'meren** (bronnen van den Nijl), o. mv.
- Nijl'paard** (dikhuidig zoogdier, rivierpaard, hippopotamus), o. —paarden.
- Nijl'reiger** (heilige ibis), m. —reigers.
- Nij'mat** (etgroen, naweide), v. gew.
- Nij'nagel, nij'dnagel** (stroopnagel), m. —s.
- Nij'pen** (klemmen, knijpen), ik neep, heb genepen; een kind in den arm —; fig. de koude kan —, het gevaar nijpt; het nijpt er in de belegerde veste, de nood is er groot.
- Nij'pend** (fel, doordringend, knellend), bn.: een — e kou, — e armoe; —er, —st.
- Nij'per** (knijper; kreeftsschaar), m. —s.
- Nij'ptang** (werktuig om te nijpen, knijptang), v. —tangen; —tangetje, o. —s; zie: Ravenbek, Kraaienbek.
- Nij'ver** (tijverig, arbeidzaam), bn. en bw.: de — e bij, een — e bevolking; —der, —st.
- Nij'veraar** (Vlaamsch. industrieel), m. —s.
- Nij'verheid** (industrie, het werken van handwerkslieden en fabrieksarbeiders, het fabriekswezen), v.: de — van een bevolking; de Nederlandsche —; handel en —.
- Nij'verheidsgewassen** (planten, die grondstoffen leveren voor de industrie), o. mv.
- Nij'verheidsscholen** (vakscholen voor de nijverheid), v. mv.: zoo heeft men weefscholen, teekenscholen, ambachtsscholen, enz.
- Nik** (knik, buiging), m. nikken: een — met het hoofd, een — met de knieën.
- Nik** (snik), m. nikken: een laatste —.
- Nik'kel** (onkruid), v. gmv.; zie Nikker.
- Nik'kel** (zeker wit, vast, smeedbaar metaal), o. gmv.: ons stuiverstuk is van —.
- Nik'kelen** (van nikkel of met nikkel overtrokken), bn.: — munten, een — theepot.
- Nik'kelmunt**, v. —munten: België heeft —en; ons stuiverstuk is een —.
- Nik'ken** (intens. van nijgen: met het hoofd buigen), ik heb genikt; zie Knikken.
- Nik'ker** (Germ. myth. boosaardige watergeest van minderen rang), m. nikkers: de zwarte —, de duivel; zie Nixe.
- Nik'ker** (onkruid onder 't koren, klaproos, korenroos), v. gmv.
- Niks** (niets), vnw. spreekt: hij zei —, een man van —, zeer onbeduidend man; een boek van —.
- Nil'la's** (O.-I. en Chineesche weefsels, uit boomvezelen en deels uit zijde bestaande), o. mv.
- Nil no'vi sub so'le** (Lat. er is niets nieuws onder de zon), zie Nieuws.
- Nil volen'tibus ar'duum** (Lat. Niets (is) voor hen, die willen, moeielijk): devies v. e. dichtgenootschap te A'dam, dat vooral gladheid van taal beoogde, (± 1660).
- Nim'bus** (stralenkroon, lichtkrans), m. —sen; op schilderijen werden Christus, de Apostelen en de Martelaren reeds in de Middeleeuwen met een — of lichtkring om het hoofd voorgesteld, ook Nimbe, v.; z. Aureool.
- Nimf** (myth. godin v. lageren rang: zee-, rivier-, bron-, berg-, dal-, bosch-), v. nimfen: de nimfen zijn de gezellinnen en dienaren der godinnen; het woord heeft zich voor veel ironie moeten leenen, zelfs voor het platte *stratnimf*.
- Nimf** (pop van een insect), v. nimfen.
- Nim'fenstoet** (rij v. nimfen), m. gmv.
- Nim'mer** (d. i. nie-meer, of nooit-meer: te geener tijd), bw.; —meer (nooit), bw.
- Nim'rod** (Bijbel. een geweldig jager), m., zie Gen. 10:9: eenige heeren bleken echte —s.
- Ni'obe**, myth. treurende moeder. (be = bee).
- Ni'palm** (O.-I. gewas der moerassen, stamlooze poelalm, met zeer breede bladeren: hoog 5—8 M.), m. —palmen; zie Atappalm.
- Nip'pe** (kattenkruid), v. gmv.; zie Neppe.
- Nip'pel** (e. verbindend moerschroefje), m. —s.
- Nip'pen** (intens. van nijpen: krabben, kibbelen, twisten), ik nipte, heb genipt.
- Nip'pertje** (verwant met nippen, nijpen), o. gmv.: zegsw. hij kwam op het —, op de laatste minuut; loop toch, het is op het —.
- Nirv'na, nirw'na** (toestand van volkomen rust), o. gmv.: bij de Boeddhisten is het — het volkomen ophouden van het persoonlijk bestaan, volstrekte rust door oplossing i. d. oneindigheid (na den dood).
- nis**, achtervoegsel, b.v. beeltenis, groetenis, met concrete, versterkte bet.; droefenis, ont-

stellenis, toestand of hoedanigheid; *begravenis*, kennis, vergiffenis, werking als zelfstandigheid; *wildernis*, gevangenis, vuilnis, hindernis met een concrete bet.; *lafenis*, gelijkenis, gedachtenis hebben naast een abstracte ook een concrete bet.

Nis (*schulpvormige holligheid in muur of wand tot plaatsing van een beeld of ander voorwerp*), v. nissen.

Nitro-cellulose (*springstof*), v. gmv.: de - wordt verkregen door op cellulose of celstof van allerlei planten verhit zwavelzuur te laten inwerken.

Nitro-glycerine (*glycerine, verbonden met zwavelzuur en salpeterzuur, vermengd met water*), v.: - is zeer ontplofbaar; z. Dynamiet.

Niveau (*waterpas, waterspiegel, niveleerwerktuig*); ook: hoogte), o. -'s. (eau = oo).

Niveau-kanaal (nl. zonder stuizen), o. -nalen.

Nivelleeren (*waterpas-maken, effenen*).

Nivo'se (*4e maand of Sneeuwmaand, van 21 December - 19 Januari, zie: Republikeinse kalender*), v. gmv. (s = z).

Nix'e (Germ. myth. *vrouwelijke nikker*), v. -n; de - is een waterspook, met groene tanden, groote oogen, gouden haren en koud bloed, meestal boosaardig verleidelijk, en ongeluk of ondergang aanbrengend; de Lorelei b.v. was een -, zie ald.

Nizam (*vorstentitel in Voor-Indië*), m. -s.

Njo (O.-I. *jongheer, als aansprekking*), m. -'s, ook *sinjo* d. i. kleurling, b.v. een echte -!

Njon'ja (O.-I. *mevrouw*), v. -'s: - Pieterse, (v. R.); ook: Non'ja.

Njord, Germ. myth. *god der wateren en der zeeën*, hij voert heerschappij over den regen, den wind en het vuur.

No'ach, Bijbel, Genesis 6 : 8-22, zie Arke.

No'bel (*voormalige Eng. munt, ± 4 gld. of 1/3 pond sterling*), m. -s, -en, z. Rozenobel.

No'bel (*edel, edelmoedig*), bn. en bw.: een -e daad; *zich - gedragen*; -er, -st.

No'bel-prijs, m. -prijzen: de Zweedsche scheikundige, Alfred Nobel, liet bij zijn dood, 10 Dec. 1896, een groot fortuin na; van die ± 25 miljoen gulden moest een fonds gesticht, van welks rente om de vijf jaar vijf prijzen, elk van 50 duizend gulden, moesten toegekend worden voor de beste werken of uitvindingen op 't gebied van: physiologie en geneeskunde, scheikunde, physica, letteren en de verbroederung der volken; de - wordt toegekend door de Zweedsche academie van wetenschappen.

No'bill (*de aanzienlijken nl. de senaats- of regeringsmannen in het oude Rome; later in Venetië, de adellijke geslachten, die deel hadden aan de regeering*), m. mv.

Nobilitceeren (*tot den adelstand verheffen*).

Nobilitceit (*adeldom, ridderschap*), v. gmv.

Nobility (Eng. *de hooge adel in Engeland*), v.

Nobles'se (Fr. *de adellijken v. e. oord of land of de adeldom, de adelstand, de ridderschap*), v. gmv.; - *obli'ge*, Fr. spreekw.: *Adeldom legt verplichtingen op, hooge geboorte verplicht tot een waardig gedrag.* (g = zj).

Noch (*en niet*), ontkennend vgw.: *hij heeft - geld - goed, Jan noch Piet zal komen.*

Nochtans (*niettemin, echter*), bw.

Noctambu'le (Fr. *nacht- of slaapwandelaar*), m. en v. -s; - *bull's'me*, o. gmv.

Noctur'ne (muz. eig. *nachtzang, tweestemmige waarmoedige muziek*), v. nocturnes.

Noe'men (*een naam geven; zeggen*), ik heb

genoemd; *men noemt hem op het dorp den baron; Tesselscha noemt den nachtegaal een zingend vedertje; iem. een schurk -*, zeggen, dat hij een schurk is; *ik zal u man en paard -*, zie Paard; *zich -*: ik noem mij uw dienstwilligen dienaar; de opvolgers van Mohammed noemden zich kaliefen d. i. Stedehouders Gods.

Noemenswaard', -*waard'ig* (*waard, genoemd te worden*), bn.: een niet - verschil, onbeteekenend, onbeduidend; -er, -st.

Noe'mer (rekenk. *aanduiding in een breukgetal*), m. noemers: in 1/6 is zes de noemer.

Noen (*middag*), m.: de voor-, de na-.

Noen (*in kloosters het 9e uur van den dag, die om 6 uur begon, dus 3 uur in den namiddag*), m. gmv.; na den Bourgondischen tijd (1482) werd het middagmaal om 12 uur gehouden, zoodat *noen* des middags 12 uur werd.

Noen'maal (Vlaamsch. *middagmaal*), o. -malen; -*slaapje* (*middagslaapje*), o. -s; -*stond* (*middaguur*), m. -en; -*tijd* (*namiddagtijd*), m. gmv.

Noen'zaal (neologisme: *lunchroom*), v. -zalen.

Noest (*kwast of hardigheid in het hout*), m. noesten; ook: Oest en Knoest.

Noest (*naarstig, ijverig, arbeidzaam, werkzaam*), bn.: een -e bevolking, fig. -e *vljt*.

Noest'rig (*knoestig, hebbende kwasten of knoesten*), bn.: -e planken.

Noest'ig (*vol kwasten, b.v. van planken*), bn.

Nog (*tot nu toe, daarenboven*), bw.: - *altijd is hij ziek; ik geef u een gulden en dan - e. boek; hij is - grooter dan gij, als versterking.*

No'ga (*gebak, uit amandelen en noten en gebrande suiker*), v. gmv.; -*koekje*, o. -s; -*kraam* (*kermiskraam, waarin men nog verkoopt*), v. -kramen; -*taart*, v. -en.

Nogal (*tamelijk, vrij wel*), bw.: 't is - goed.

Nog'maals (*opnieuw, wederom*), bw.: *wees - gegroet, nog een keer.*

Nok (*het nokken: snik*), m. nokken.

Nok (*de opperste rand van een dak, opperlijn van een dak*), v. nokken.

Nok (*scheepst. uiteinde v. e. ra*), v. -ken.

Nok'ken (*snikken, weenen*), ik heb genokt.

No'lens vo'lens (Lat. *goed- of kwaadschiks, tegen wil en dank; willens of onwillens*).

No'li me lau'gere (Lat. *raak mij niet aan*): zie Mimosa.

Noma'den (*weiden- of steppenbewoners, rondzwerfende herdersstammen*), m. mv.

Noma'disch (*rondtrekkend, zonder vast verblijf, zwerfend*), bn.: een - *leven leiden*.

Nom de plu'me (Fr. *schuilnaam*), v.

No'men (Lat. *naam, naamw., benaming*), o. no'mina; - *nes'cio*, een niet te noemen persoon, of den naam weet ik niet; - *note'tur*, de uitgelaten naam moet ingevuld worden; - *sit o'men*, de naam zij een teeken.

Nomenclatuur' (*vaste regels, waarnaar de namen in een vak van wetenschap, b.v. in de plantkunde, gegeven worden*), v. gmv.

Nomenclatuur' (*naamlijst*), v. -turen.

Nominaal' (*volgens den naam, den naam betreffende*), bn.: de -ale waarde van een effect, de waarde, zooals die op het stuk is uitgedrukt; de tegenst. is Reëel.

Nomina'le waarde (*de op een effect aangegeven waarde, het tegendeel van de reëele waarde van een effect*), v. -waarden.

No'mina sunt odio'sa (Lat. *namen zijn hatelijk*): men moet geen namen noemen.

Nomina'tie (*benoeming*), v. -tiën, -ties;

ook, de lijst der kandidaten, de voordracht: op de - staan, voorgedragen zijn. (t = s).

Nominatief (spraak. eig. noemer, naamgever: eerste naamv.), m. -tieven; ook: Nominativus, m. -tieven.

Nommer, nummer (cijfer, getalmerk, getal), o. -s: het - v. e. huis, het - v. e. auto; zegsw. iem. op zijn - zetten, nl. in het gelid, fig. duchtig op zijn plaats zetten.

Nummeren, nummeren (een volgnummer geven), ik heb genummerd: de bladz. -, de huizen v. e. straat -; mil. nummer je, roep je nummer in je gelid.

Non (kloosterzuster), v. nonnen; -**netje**, o. -s; -**neke**, o. -s; -**neken**, o. -s; zie: Religieuze en Zuster.

Non (O.-I. als aanspreking, het vrouwelijke van njo), v.; men zegt: Dag, -; een enkele maal ook = meisje: Wat een aardige -!

Nonna (geneesk. slaapziekte), v. gmv.

Nonactief (positie van een officier, niet in werkelijken dienst of momenteel buiten dienst, op 2/3 traktement), bn.: -tieve officieren.

Nonactiviteit (de positie van een officier, die tijdelijk buiten werkelijken dienst is), v. gmv.: -aanvragen; een officier op - stellen, d. i. nonactief maken; een O.-I. ambtenaar op -; -**s-traktement**, o. -en: het - bedraagt 2/3 van dat in actieven dienst.

Non-betaaling (handel. niet-betaling), v. -en.

Nonchalance (achteloosheid, slordigheid, nalatigheid), v. gmv. (ch = sj).

Nonchalant (slordig, achteloos, nalatig, onachtzaam), bn. en bw.; -er, -st. (ch = sj).

Non-combattant (eig. niet-strijder), m. -en: in den wereldoorlog van 1914 waren de neutralen de -en; ook bn.: -e zeelieden, die nl. niet tot de oorlogvoerende volken behooren.

Nonconformist (Eng. iemand, die geen lid is van de Eng. staatskerk; van deze kerk afgescheidene), m. -en.

No'ne (muz. interval van negen tonen), v. -n.

Non expedit (Lat. het is niet bevorderlijk, niet dienstig of aan te raden).

Non-interven'tie (het niet-tusschenbeiden-treden, het onzijdig-blijven), v. gmv. (t = s).

Nonius (werktuig, om lengten en hoeken zeer nauwkeurig te meten), m. -sen: den - vindt men zoowel op bogen als op rechtlijnige maatstaven.

Nonkel, nonk (Vlaamsch. oom), m. -s, -en.

Non liquet (Lat. de zaak is nog niet duidelijk, is nog niet bewezen), zie N.L. (qu = kw).

Nonna (O.-I. een kleurling-dame of een kleurling-meisje), v. nonna's: 't is een echte -!

Nonnefortje (schuimpje, luchtig gebakje, poffertje), o. -fortjes.

Nonnengewaad (kleedij v. e. geestelijke zuster), o.; -**kleed**, o. -eren; -**klooster** (klooster voor religieuzen), o. -s; -**orde** (congregatie), v. -n; -**sluier**, m. -sluiers.

No'no (ten negende), bw.

Non plus ul'tra (Lat. het alles-overtreffende, het hoogste), o.; zie Nec.

Non possumus (Lat. wij kunnen niet), d. i. het is onmogelijk, omdat het strijdt met onze beginselen: uitdrukking van beginselvastheid; schertsend: Ik verdraai het.

Non sens (onzin, dom gesnap), m. (en = en).

Nonsensicaal (vol nonsens), bn.; -cale.

Non ta'li aux'lio (Lat. zulke hulp heb ik niet nodig): letterl. niet met zulke hulp (verlang ik mijn doel te bereiken).

Nou'tonnen (Java. ergens buiten, staan te kijken of luisteren, ergens gaan kijken, zonder gevraagd te zijn; ook, op onderzoek, enz. uitgaan b.v. naar 't huis eener eventuele bruid); -**tonner** (persoon, die nontont), m. -s.

Nonvaleur (Fr. oninbare schuld wegens het onvermogen van hem, die ze betalen moet, waardeloos iets, waardeloos papier), v. -s.

Nonvliinder (kleine vlinder, wit met zwarte lijnen, die zijn eieren in de bastnaden der dennen legt), m. -vlinders: de rupsen der -s tasten de naalden der dennen en sparren aan en vernielen dit houtgewas.

Noo (ongaarne), bw.: we zien ze noó van voor en allerleefst van achter nl. de krijgslieden, (Vondel, Gijssbr.), in den volksmond: nooi.

Nood (eig. dwang, geweld, ons door een sterkere aangedaan; fig. ellendige toestand, kommer, ellende, gevaar, gebrek, zorg), m. nooden, zie: Hongersnood, Watersnood; door den - gedwongen, in geval van -, zie Force majeure; de - komt aan den man, het gevaar dreigt van nabij; in den uitersten -, bij het dreigendste gevaar; het heeft geen -, er is geen gevaar; klagers hebben geen -, honger, ellende, gebrek; zegsw. van den - een deugd maken, in den nood iets doen d. i. voor deugd of goed aanzien, 'twelk men anders zou wraken, zich naar tijd en omstandigheden schikken; - leert bidden, in levensgevaar leert men God aanroepen; - breekt wet, de nood dwingt soms, de wet te schenden; spreekw. Als de - het hoogst is, is de redding nabij, God geef uitkomst, als het gevaar ten top is gestegen.

Nood'anker (plechtanker, te gebruiken in geval van nood), o. -s; -**brug** (hulpbrug), v. -gen; -**dam** (dam, die in geval van nood zal dienen), m. -men; -**deur** (in openbare gebouwen een deur, waardoor men bij brand kan ontkomen), v. -deuren; -**doop** (R.-K. het doopen door een niet-geestelijke in geval v. sterfgevaar, gadoop), m.; -**drang** (nood-dwang), m.: - werkt als moed, (Staring); -**druff** (eig. dringende behoefte: voedsel, al wat direct noodig is tot onderhoud des levens), v. gmv.: de weeskens, die om - kermen, (Vondel).

Nooddruf'tig (arm, behoeftig), bn.; -er, -st.

Nood'dwang (uiterste nood), m. gmv.

Noo'de, bw., alleen gebruikelijk in: van - hebben, d. i. behoeven, noodig hebben.

Noo'de (d. i. door nood gedwongen, slechts in of door dwang en dus ongaarne), bw.: ik doe het -, onwillig; zie N oo.

Noo'deloos (zonder noodzaak, onnoodig), bn. en bw.: een -looze herhaling; ik heb mij - lang hier opgehouden.

Noo'den (uitnoodigen), ik noodde, heb genood; -er, m. -s: de -s ter begrafenis.

Nood'gedrongen, -gedwongen (door nood er toe gebracht), bn.: - nam België de wapens op; een - beslissing, - tot iets moeten besluiten, w. i. g.: -**geslacht** (uit nood geslacht), bn.: -e varkens, die b.v. e. poot gebroken hadden; -**haven** (vluchthaven), v. -s; -**hulp** (tijdelijke dienstbode), v. -en.

Noo'dig (wat niet kan gemist worden), bn. en bw.: het -e geld; ik moet je - eens spreken, noodzakelijk; -e (het onontbeerlijke), o. gmv.: het - moet er zijn, het onvertollige kan gemist worden.

Noo'digen (uitnoodigen, verzoeken, inviteren), ik noodigde, heb genoodigd: iem. te

gast —, iem. op een bruiloft —; —**er**, m. —s.

Noodjaar (rampspoedig jaar), o. —jaren; —**kreet** (kreet in nood, angstkreet, jammerkreet), m. —kreten, zie Alarm; —**landing** (door nood gedwongen landing), v. —en: de — door de bemanning van een ontredderd zeeschip, de — door de bestuurders van een vliegtuig; —**leugen** leugen om bestwil, v. —s; —**lijdend** (gebrek lijdend, arm, behoeftig), bn.: —e menschen, —e kerken, een —e gemeente, —e fondsen, nl. staatspapieren, die hun rente niet opbrengen en zeer laag van koers zijn; —**lijdende** (persoon, die gebrek lijdt), m. en v. —n; —**lot** (heidensch beginsel van een ongekende en onafwendbare macht ten kwade), o. gmv.: het — beheerschte bij de heidenen zelfs de goden, zie Fatum; —**lottig** (ongelukkig, rampspoedig), bn. en bw.: een —e stap, zijn — gesternte verwenschen, (V. Lenn.); —**mast** (scheepst. mast, om den geknaken of ontredderden mast te vervangen; mast, om in tijd van nood te dienen), m. —en; —**munt** (geld van minder metaal, ook v. papier), v. —en: in Leiden (1574) had men —munten, met het opschrift: *Haec Libertatis Ergo*, zie ald.: deze zijn ter wille der vrijheid; —**rem** (spoortr. verzegelde rem, in geval van nood te gebruiken), v. —remmen; —**shot** (kanonschot, gelost door een in nood verkeerend zeeschip; ook, door het dijktoezicht bij dijkbreuk of ijsgang, om de aandacht te wekken), o. —schoten; fig. laatste, meestal vruchteloze poging, om zich te redden.

Noodsein (scheepst. sein of teeken, waardoor een vaartuig te kennen geeft, dat het in nood verkeert), o. —en; —**stal** (hoefstat), m. —len; —**weer** (tegenweer, verdediging uit noodzaak), v. gmv.; —**weer** (hevig onweder, sneeuwstorm, enz.), o.; —**weer** (eig. —verweer, d. i. tegenweer, door nood gedrongen), v. gmv.: doods slag plegen uit —; —**wen'dig** (uit: noodwende, noodig; noodzakelijk), bn. en bw.; —**wen'digheid**, v.: de eerste —wen'digheden des levens, de eerste levensbehoeften, ook, (noodzakelijkheid), v. gmv.; —**wet** (tijdelijke wet, hulpwet), v. —wetten; —**zaak** (eig. dringende zaak: dwang), v. gmv.: dat is geen —; —**za'kelijk** (noodwendig), bn. en bw.; —er, —st; —**zakelijke**, o. gmv.; —**zakelijkheid**: de — is de moeder der uitvindingen; in de — zijn, gedwongen zijn.

Noodzaken (dwingen, verplichten), ik —zaakte, heb noodzaak: iemand tot iets —.

Nooit (nimmer, te geener tijd, volstrekt niet), bw.: zegsw. dat —, zei Van Speyk, dat zal in geen geval gebeuren, dan liever sterven: in den volksmond herinnering aan de heldendaad van dien luitenant ter zee, (1831).

Noopijzer, o. —s; zie Nopijzer.

Noor (verkort uit: Noorman, bewoner van Noorwegen), m. Noren: invallen van Denen en Noren, (800—1000 n. C.); zie Noormannen.

Noord, bw.: de wind is —; —houden, noordwaarts koers houden.

Noord (het noorden), o.; (de noordelijk gelegen landen), v.: om de —houden, noordelijk opvaren: Barends en Heemskerk trachtten om de — Indië te bereiken; zie Om.

Noord-Bra'bant (een onzer 11 provinciën), o. gmv.; —**bra'bander** (man uit N.-Br.), m. —s; —**bra'bantsche** (vrouw uit N.-B.), v. —n.

Noordbra'bantsch, bn.: de —e kleederdracht; het —e meisje, (C. O.)

Noord'einde (einde aan den noordkant), o.: hij woont aan het — van ons dorp.

Noord'elijk, bn. en bw.: de —e landen van Europa, d. i. in het N. gelegen; —er, —st.

Noord'elijken (naar het noorden draaien van den wind), de wind —lijkte, is genoordelijkt; zie Zuidelijken.

Noord'eling (bewoner van het noorden, b.v. van Noorwegen en Zweden), m. en v. —en. w. g.

Noord'en (noordpunt in den horizon), o. gmv.

Noord'en (de noordpoollanden), o.: de dieren v. h. hooge —, als witte vossen, ijsberen, enz.

Noord'en (in de richting v. h. N.), o.: Groningen ligt in het N., Maastricht in het Z. van ons land.

Noord'enwind (wind uit het N., koude soms snerpande wind), m. —en: de — staalt de spieren; fig. waak op, gij —, en drijf die sprinkhaanzwermen (nl. de Saracenen) terug, (Da Costa), d. i. roovende krijgers uit de woestijn.

Noord'erspunt (noordpool), o. —punten;

—**breedte** (breedte of afstand van e. plaats ten noorden v. d. evenaar), v. gmv.: Amsterdamsdam ligt op 52° 22' 30" — of N.B.; —**grens** (grens aan de noordzijde), v. —grenzen; —**half'ronnd** (cosm. de halve aardbol ten N. van den equator), o. gmv.; —**kroon** (sterrenbeeld aan 't noordelijk hemelhalfrond), v. gmv.; zie Zuiderkroon.

Noorderkwartier (aardr. destijds Holland ten N. van het IJ), o.

Noorderlicht (noordpoollicht, electrische glans, magnetisch verschijnsel in de N.-poollanden), o. gmv., zie Zuiderlicht; —**zon** (middernacht), v. gmv., zegsw. met de — verhuizen of vertrekken, des nachts in alle stilte (om schulden) er van door gaan.

Noord'friesch, bn.: de —e dorpen; —**Holland** (provincie), o. gmv.; —**hollandsch**, bn.: De —e Boer, (C. O.)

Noordholland'sch-kanaal (aardr. groot kanaal van A'dam naar Den Helder, gegraven van 1819—'24), o.: het — is 79 KM. lang, en sedert de opening v. h. Noordzee-kanaal wordt het weinig meer gebruikt.

Noord'kaap (aardr. noordelijkste kaap van Europa, op het Noorweegsche eiland Magerö), v.;

—**kaper** (walvischachtig zoogdier in de N. IJszee, dat zijn naam ontleent aan de Noordkaap), m. —kapers: ons schip was omringd door walvisschen en —kapers, zie

Botскоп of Butскоп; —**kust** (de kust van het N.), v. —kusten: de — van Afrika, aan de Middell. Zee; —**noordoost**, bw.: de wind is —, tusschen N. en N.O., als zn. o.;

—**noordwest**, bw.: de wind is —, tusschen N. en NW, als zn. o.; —**oost**, bw.: de wind is —, midden tusschen het N. en O. in, als zn. o.;

—**oost'elijk**, bn. en bw.: in —e richting; —**oost'en**, o. gmv.: de wind waait uit het —; —**ooster** (N. O. wind), m. —s; —**oost'eren** (naar het N. O. loopen van den wind), de wind —de, is genoordoosterd.

Noord'pool (noordelijk uiteinde van de aardas, noordelijk aspunt, ook van de hemelas), v. gmv.;

—**pool'el'kel** (cosmogr. denkbeeldige cirkel, op 23½° afstand van de Noordpool getrokken), m. —s; —**pool'expeditie** (aardr. wetenschappelijke tocht naar het Noorden ter bereiking van de noordpool), v. —ties: een der populairste is die van Heemskerk en Barends, 18 Mei 1596—30 Oct. 1597, met de overwintering op Nova-Zembla; een

der beroemdste -s is die van Frithjof Nanssen in '96, die ruim 85° N.B. bereikte, in 1909 die van Peary; - **poolgebied** (aandr. de landen en zeeën binnen den -poolcirkel gelegen), o. gmv.; - **poolgewesten**, o. mv.; - **landen** (landen, binnen den noordpoolcirkel gelegen), o. mv.; - **poolreids** (-tocht), v. -zen; - **poolreizigers** (mannen, die uitzeilen om de noordpool te bereiken), m. mv.: - zijn zelfs per luchtschip gegaan, nl. Andrée, c.s.; - **pooltocht** (tocht naar de N.-pool), m. -en; - **poolster** (noordster, het dichtst bij de hemelpool), v. -sterren, zie Noordster; - **poolvaarder** (-reiziger), m. -s.

Noordpunt (het ware noorden van eenige plaats op aarde), o. -punten.

Noordsch (van, uit het noorden), bn.: de -e landen, - hout; de -e mythologie, zie ald.

Noordsche mythologie (geheel van godsdienstige voorstellingen, mythen en sagen van de toenmaals heidensche volken van N.-Europa), v. gmv., (g = g); zie: Aesen, Asgard, Asinnen, Odin of Wodan en Frigga, Thor, Loke, Balder, Braga, Tyr, Aegir, Reuzen en Ymir, Heimdal, Irmin, Fafner en Regin, Fenris, Widar, Njord, Freyr, Freya, Hertha, Walkyriën, Hela, Iduna, alsmede Edda, Godenschemering of Wereldbrand, Midgard of Manheim; Barden, Skalden, Druïden, Alf, Aardman-netje, Fee, Jormungandur, enz.

Noordsche taal en letterkunde (oude taal der Noren, Zweden, IJslanders, Denen; de Edda-liederen), v.; zie Edda.

Noordster (poolster), v. gmv.: de - is een ster van den kleinen Beer; ook, Noordstar; - **waarts** (in de richting naar het noorden), bw.: de Maas loopt in Limburg -; - **west** (in de richting midden tusschen N. en W.), bw., als zn. o.; - **westelijk**, bn. en bw.: in -e richting; - **westen** (hemelstreek midden tusschen N. en W.), o. gmv.: een bui uit het -; - **wester** (wind uit het N.W.), m. -s; - **westeren** (naar het N.-W. loopen van den wind), de wind is genoordwesterd.

Noordzee (aandr. deel v. d. Atl. Oceaan, dat onze W.- en N.-kusten bespoelt), v.; tal van groote rivieren, als: Rijn, Maas, Schelde, Elbe, Weser, Theems, enz. monden uit in de -, belangrijke handelspl. liggen in haar nabijheid: Londen, Hamburg, Bremen, Amsterdam, Antwerpen, enz.

Noordzee-kanaal (aandr. scheepvaartkanaal van A'dam door de IJpolders en de duinen bij Velsen naar de Noordzee, gegraven van 1870-'76), o.: IJmuiden ligt aan de monding, als haven; het - is 24 KM. lang, 125 M. breed en 9 M. diep, het wordt electrisch verlicht, z. Holland-op-zijn-s-malst.

Noorman (Noor), m. -mannen; zie Noor.

Noormanuen (gesch. beruchte zeeroovers uit Noorwegen, Zweden en Denemarken, die van 809-1000 op het Frankische, enz. rijk aanvielen), m. mv.: de - waren stoute zeeschuiters, zij waagden zich op destijds onbekende zeeën; z.: Viking en Zeekoningen.

Noorsch (Noorweesch), bn.: -e stokvisch; Bergen is een Noorsche stad; -e huisvlijt; als zn. (de taal), o.

Noorweesch (uit of van Noorwegen), bn.

Noorslijk, noorselijk (schriklijk, afschuwelijk, spijtig, zondig), bn.: dit woord leeft

nog overal in N.-Holland benoorden het IJ.

Noot (Fr. muzieknoot), v. noten; zegsw. hij heeft heel wat noten op zijn zang, hij is veeleischend, hij is niet gauw tevreden.

Noot (aanteekening in boek, geschrift, enz.), v. noten.

Noot (noteboom), m. noten.

Noot (vrucht v. d. noteboom), v. noten; fig. een harde -, een moeilijk werk: ik gaf hem een harde - te kraken, een moeilijk werk, een onaangenaam iets; zie Kraken.

Nop (wolvlukje), v. noppen; zegsw. hij is goed in de -pen, kleeren; zegsw. hij was in de -jes, heeft zijn mooie kleeren aan, is prettig gestemd; kinderen, (een zegen des Heeren), houden de -pen van de kleeren, scherts. eischen veel geldelijke offers.

Nop (beef): in de uitdrukking - hebben, term van de hengelaars: de zaligheid van het - hebben is hem (den Leidenaar) genoeft, (C. O.)

Nopen (aansporen), ik heb genoot: om onverwijld haar dier (ezel) te -, (Staring), d. i. met de sporen aandrijven; door zijn gestel genoot worden het rooken te laten, gedwongen.

Nopen (betreffende), vz.: iets mededeelen - eenige zaak, aangaande, omtrent.

Nopijzer (gereedschap d. lakenbereiders), o. -s.

Nopjesgoed (weefsel met nopjes er op), o.: een groen - manteltje, (C. O.)

Noppen (laken of fluweel van oneffenheden en ongelijkheden zuiveren), heb genoot; - **per** (persoon, die een weefsel nopst), m. -s.

Noppig (ongelijk, oneffen, vol noppen), bn.

Nor (volkst. vuil hok, arrestantenhok), v.: iem. in de - brengen; hij zit in de -, gevangenis.

Nor (afkorting van normaalschool), v. gmv.

Norbertynen (aloude kloosterorde: boetpredikers in Frankrijk, stichter de H. Norbertus (1080-1134), m. mv.: het eerste klooster werd gesticht in 1120 bij Laon te Prémontré of Praemonstraten, vandaar hun naam Premonstratensen, zie aldaar.

Norenbaar, m. -baren; zie Orimbaar.

Noria (werktuig tot opvoer van water of van fijn gemalen stoffen), v. noria's.

Norimond (Jap. staatsiedraagstoel), v. -s.

Norma (maat, voorbeeld), v. gmv.: naar een vaste -, regel, grondslag, maatstaf.

Norma (norm, regel, voorschrift), v. gmv.

Normaal (volgens den regel), bn.: in -malen toestand, d. i. in den behoorlijken, gewonen toestand; de temperatuur van den zieke is -, de pols is -; in de tropen door een koud bad weer - worden, gezond, lekker; de -e prijs der boter, als gewoonlijk; het -ale verloop eener ziekte, gewoon.

Normalessen (opleidingslessen voor onderwijzer of onderwijzeres), v. mv.; - **school** (vormschool van onderwijzers), v. -scholen.

Normaalwoord (grondwoord bij het aanvankelijk leesonderwijs), o. -woorden.

Normaliseeren (aandr. het geven van een regelmatig loop aan een rivier), o. gmv.: het - van de Elbe; zie Kanaliseeren.

Normalist (leerling eener normaalschool), m. en v. -en; vr. ook -e.

Normaliteit (regelmatige, behoorlijke of gewone gesteldheid of toestand), v. gmv.

Normaliter (volgens den regel), bw.

Nor'nen (Germ. myth. Schikgodinnen), v. mv.

Norsch (stuursch, barsch), bn. en bw.: toen hadden wij die nare, -e juffrouw, numero Acht, (Potg.); -er, meest -.

- No'rtompomp** (*welpomp*), v. — en: de — wordt gemaakt door een, onder van gaatjes voorziene, buis, welke spits uitloopt, diep in den grond te drijven en daarop een pompje te plaatsen.
- Nosoco'mium** (*hospitaal*), o. nosocomia.
- Nosoco'm'** (*ziekenoppasser*), m. nosocomen.
- Nosogonie'** (*leer v. h. ontstaan v. ziekten*), v.
- Nosologie'**, v. zie Pathologie. (g = g).
- Nostalgie'** (*heimwee*), v. gmv. (g = g).
- Nota** (*teeken, merkteeken; schriftelijke aanwijzing, aantekening; kleine rekening*), v. nota's; — nemen van, kennis nemen van, het voor gezegd houden; zie Notam.
- Nota'bel** (*aanzienlijk, voornaam*), bn.: — e ingezetenen van stad of dorp; — er, — st.
- Nota'bele** (*voornaam of aanzienlijk burger*), — n: de — n v. stad of dorp; zie Primaten; in de Fr. gesch. de *bijeenroeping der — n onder Lodewijk XVI*, 2-maal, 1°. van 22 Febr. 1787 — 25 Mei '88, en 2°. van 6 Nov. 1788 — 12 Dec. '88: zij hadden te beraadslagen over den toestand der berooide financiën.
- Nota'belen** (in de Prot. kerk: *het college van beheer over de eigendommen der kerkelijke gemeente*), m. mv.
- Nota'be'ne** (Lat. *Let wel!*), zie N.B.
- Notabiliteit'en** (*de aanzienlijken*), v. mv.
- Not'am nemen** (*ad*), (Lat. *in gedachten houden, ergens aantekening van houden*).
- Notariaat'** (*het ambt van notaris, zijn werkring of standplaats*), o. notariaten.
- Notarieel'**, bn.: een — riele akte, een akte, opgemaakt door en verleden voor een notaris, — bet. officieel, wettig, openbaar.
- Notaris** (*onbezoldigd ambtenaar, die akten van koop of verkoop, hypotheek, enz. opmaakt en laat teekenen*), m. notarissen; — *ambt* (*betrekking van notaris*), o. gmv.; — *huis* (*verkoopshuis*), o. — huizen; — *kantoor*, o. — kantoren; — *klerk*, m. — klerken.
- Not'edboom** (*vruchtboom*), m. — boomen.
- Not'edop** (*dop v. e. noot*), m. — doppen; fig. een heel klein vaartuig, vooral op zee.
- Noteeren** (*aantekenen, optekenen*).
- Noteering** (*prijzopgaaf; het opschrijven v. d. koers van effecten, wissels of goederen*), v. — en.
- Notelaar** (Vl. *noteboom*), m. — laars, — laren, spelen onder den grooten —, (V. Lov.)
- Notemuskast'** (*muskatnoot*), v. — katen; (*stofnaam*), o. gmv.; — *muskat'boom* (O.-I. vooral op de *Banda-eilanden* (*Molukken*)), m. — en: deze boom wordt 10 — 12 M. hoog en heeft een kegelvormige kroon; in het 14e jaar begint hij te dragen en blijft dit doen, tot hij 60 — 80 jaar oud is, elk jaar geeft hij ± 20 duizend vruchten, die in vorm en grootte op een kleine perzik gelijken.
- Not'en** (*van notenhout*), bn.: een — kast.
- Not'enbalk** (*muz. de vier of vijf evenwijdige lijnen met even smalle tusschenruimten, waarop en waartusschen de noten geplaatst worden*), m. — en; — *boek* (*muziekboek*), o. — en; — *bord* (*zwart bord met notenbalken*), o. — en.
- Not'encultuur** (O.-I. *de kweeking van muskatennoten*), v. gmv.
- Not'endruk** (*gedrukte muziek*), m. gmv.
- Not'enhout** (*hout van den noteboom*), o. gmv.; — *en*, bn.: een — kastje.
- Not'enkraker** (*tang, om noten te kraken*), m. — krakers.
- Not'enkraker** (*zangvogel in Europa en Azië*), m. — krakers: de — leeft van hazelnoten, eikels, dennenzaad, enz.
- No'tennamen**, m. mv.; de —: *ut* (later *do*), *re*, *mi*, enz. zijn door Guido van Arezzo (1050) ontleend aan de eerste lettergrepen van een Lat. kerk-hymne.
- No'tenpapier** (*muziekpapier*), o. gmv.
- No'tenperk** (*muskatnotentuin*), o. — en.
- No'tenschrift** (*muziekschrift*), o. gmv.
- No'tie** (*begrip, denkbeeld, idee*), v. — tiën, — ties: *ik heb daar hoegenaamd geen — van*.
- Notifica'tie** (*aankondiging, bekendmaking*), v. — tiën, — ties: voor — aannemen, als officieele kennisgeving ontvangen. (t = s).
- Notificeeren** (*melden, ter kennis brengen*), ook: Notificeren, aankondigen berichten.
- Noti'tie** (*aantekening, opgaaf*), v. — tiën, — ties: — s maken; — van iets nemen, het de aandacht waardig keuren: *van de meiden neem ik geen —, zei de nuf*, (Potg.). (tie = sie).
- Noti'tieboekje** (*opschrijfboekje*), o. — s.
- Notoir'** (Fr. *algemeen bekend, klaarlijklijk, openbaar*), bn.; ook: Notoirisch.
- Notoriteit'** (*openbare of algemeene bekendheid*), v. gmv.; ook: Notoriëteit.
- Notre-Da'me** (Fr. *Onze-lieve-vrouw*, ook: *de groote kathedraal te Parijs*), v.
- No'tulen** (*korte aanstippingen van hetgeen in een vergadering behandeld is*), v. mv.: *de secretaris de griffier leest de —*; lees: no'telen.
- No'tulenboek** (*register van den secretaris voor de notulen*), o. — boeken; lees: no'telen —.
- Not'weg** (*breede overweg*), m. — wegen.
- Nouveauté'** (Fr. *nieuwigheid; iets nieuws op 't gebied der mode*), v. — s. (ou = oe).
- No'va** (*nieuwigheden, noviteiten*), o. mv.
- Noveen'**, v. novenen; zie Novene.
- Novelle** (*letterk. ver dicht verhaal eener gewone gebeurtenis uit het dagelijksch leven, eenvoudig van inhoud en beloop*), v. — n.
- Novel'le** (*rechtw. wetsverandering; wetstoevoeging, wetswijziging*), v. novellen: *de onderwijs —*
- Novellet'te** (*een vroolijk verhaaltje of vertel in eenvoudigen stijl*), v. — n.
- Novellist'** (*schrijver van novellen*), m. — en vr. — e, — n.
- Novem'ber** (*11e maand, Slachtaand*), m. gmv.; eigenlijk 9e maand, zie December.
- Nov'ne** (R.-K. *godvruchtige oefening, gebeden, enz. gedurende negen dagen*), v. novenen.
- Nov'ice** (*naam v. d. pas ingetreden kloosterling, gedurende zijn of haar proeftijd*), m. en v. — s; lees: no-vie'-se.
- Noviclaat'** (*proeftijd der pas ingetreden kloosterlingen*), o. gmv.
- Noviteit'** (*nieuwigheid, iets nieuws*), v. — en.
- Noviet'**, **novi'tius** (*baar of groen; student, die in het corps wil opgenomen worden*), m. novieten, novitii; lees: noviet'sius; vr. novitia, mv. novitia.
- No'vum** (*nieuwigheid*), o. nova.
- Nu** (*thans, heden*), bw.: *het is — te laat, — en dan*; vgw.: *hij komt, nu het te laat is*, terwijl; tw.: —, *wat zeg jij?* spreekt. nou.
- Nuan'ce** (*tint, schakeering, aardige kleurspeling, fig. fijne onderscheiding*), v. — s, — n.
- Nuanceeren** (*tinten, schakeeren*), ik — ceerde, heb genuanceerd; — *ing* (*kleurafwisseling, schakeering*), v. — en.
- Nuch'ter**, bn. en bw.: *hij is nog —*, heeft nog niets gebruikt, sedert hij opgestaan is: *iets innemen op de — e maag; hij is — thuis gekomen*, d. i. niet dronken; *een — kalf*, een pas geboren of een paar dagen oud zijnd kalf; *hij ziet de zaken — in*, met koel

verstand, helder onderscheidend; -der, -st.
Nuditeit' (naaktheid, fig. behoefte), v.
Nuf (ingebeeld of preutsch meisje), v. nuffen.
Nuffen (talmen, zeuren), ik heb genuft.
Nuffig (als van een nuffje), bn.: -e knipsels, (C. O.); bw. - doen, nufachtig.
Nuk (tuim, kuur, grip), v. nukken.
Nuk'kig (vol nukken, volkuren), bn.; -er, -st.
Nul (het cijfer 0, niets), v. nullen: zegsw. *hij is daar - in 't cijfer*, hij heeft daar niets in te brengen, wordt niet meegerekend; *hij is een echte -*, een onbeduidend mensch; *hij heeft - op het rekst gekregen*, een weigerend antwoord, een afwijzing of wijziging van de hand; *dat is van - en geener waarde*, eig. *dat is - en van geener waarde*, waardeeloos, nietig, krachteloos.
Nulliteit' (nietigheid; ook: nieteling, mensch zonder kennis, zonder waarde), v. -teiten.
Nulpunt (het punt open thermometerschaal, waarbij het teeken nul staat), o. -punten; fig. de kennis van de natuur staat bij velen uit het volk op het -.
Numerair' (Fr. naar de omloopswaarde), bn.: de -e waarde van munten.
Numeratie (het schrijven en uitspreken van getallen, de telling), v. gmv. (t = s).
Numereeren (met nummers of cijfers teekenen of merken, nummeren; tellen).
Nummerl' (Bijbel. naam van Mozes' vierde boek, inhoudende de volkstelling der Israëlieten: boek der getallen), o., z. Pentateuch.
Numeriek' (wat het aantal betreft, in getal uitgedrukt), bn. en bw.: de -e waarde, getalwaarde; de -e sterkte eener partij; een partij kan - verzwakken, in getal.
Numero (nommer, nummer), o. -'s: *hij was bij dat examen - zes*.
Numeroteeren (benummeren, nummereeren), **numroteur'** (nummertoeistel), m. - s.
Numismat'icus (munt- of penningkenner), m. - tici.
Numismatiek' (munt- en penningkunde), v. gmv.: bij een kashouder ontwikkelt zich de zucht voor -, (Potg.); de - is een der bronnen voor geschiedkunde.
Numisma'tisch (de munt- en penningkunde betreffende), bn. (tisch = ties).
Numismatographie (beschrijving van oude munten en penningen), v. gmv. (ph = f).
Nummer, nummeren, enz.; zie: Nummer, Nummeren, enz.
Nummerbord (electr. toestel met rijen van

beweegbare nummers, die door achterovervallen aangeven, van welke hotelkamer het sein komt), o. -borden.
Num'merverwisselaar (militie: loteling met een vrij lot, die voor geld zijn nummer wisselt met een, die er ingeloot is), m. - s.
Nuntius (pauselijke vertegenwoordiger of gezant bij eenige regeering), m. - sen, nuntii.
Nuptiaal' (de bruiloft betreffende), bn. (t = s).
Nurk, nork (knorrepot, grompot), m. - en.
Nurksch (vol grillen en kuren, sarachtig, norsch), bn.; -er, meest -.
Nurse (Eng. ziekenoppasser, kinderjuffrouw), v. - s.
Nursery (Eng. kinderkamer), v. -'s.
Nus'selen (talmen, beuzelen), de oude nusselde, heeft genusseld, is een nusselaar. w. g.
Nut (voordeel, opbrengst), o. gmv.: *dat is van veel -*; *dat is ten algemeenen nutte*.
Nut (Mij. tot Nut v. 't Algemeen, 1784), o.; lid v. h. - zijn; *wie leest vanavond op het -?* zie Nutslezer.
Nut (nuttig), bn.: een - te les; -ter, -st.
Nutritief' (voedend, voedzaam), bn.; -ver, -st.
Nutslezer (iem., die als verhandelaar met een lezing optreedt in eenige afdeling van het Nut), m. -lezers; -lezing, v. -en.
Nuts'school (lagere school, door eenig departement v. h. Nut opgericht, ook, departementale school), v. - scholen.
Nuts'spaarbank (spaarbank van eenige afdeling der Maatschappij tot, enz.), v. - en; -vergadering (samenkomst van leden eener nutsafdeling), v. - en; -verhandeling (-lezing), v. -en.
Nut'teloos (zonder nut), bn. en bw.: *looze moeite -*, *geharrewar; zijn geld - uitgeven*, *veel moeite - aanwenden*; -loozet, -t.
Nut'ten (dienstig zijn tot), het nutte, heeft genut: *het nut mij niets, helpt mij niets*.
Nut'ten (gebruik maken van voedsel), ik nutte, heb genut; meer: Nuttigen.
Nuttig (voordeelig), bn. en bw.: een - boek, van nut zijnde, -e instellingen; *zijn tijd - besteden*; als zn. o.: *het -e met het aange-name vereenigen*; zie Utile dulci.
Nut'tigen (spijs of drank gebruiken; eten, drinken), ik heb genuttigd; -ing (gebruik van spijs of drank), v. gmv.
Nuttiging (R.-K. laatste hoofddeel der Mis), v. gmv.
Nympha'le (dierk. zekere dagvlinder met grootte, hoekige vleugels), v. -n. (ph = f).

O.

O, v. -'s. - De vierde klinkletter, de vijftiende letter van het alphabet.
O. - Oost, Oosten.
o. of **onz.** - onzijdig.
o.a. - onder anderen.
Ob. - O'biit, zie ald.
Obl. - Obliga'tie, zie aldaar.
Oct. - October, - Octaaf, - zie aldaar.
o.i. - onzes inziens.
O.-I. - Oost-Indië.

O.-I. L. - Oostindisch Leger.
O.L. - Oosterlengte.
o.m. - onder meer.
O. M. - Openbaar Ministerie, z. ald.
 $\frac{1}{100}$ - percent (pCt.), ten honderd.
Openb. - openbaar; - Openbaring (Joannes).
O. S. - (in den almanak): Oude Stijl, z. ald.
O. T. - Oude Testament.
O. V. - Oude Verbond.
o. w. - onder wie of welke.

- O**, tw.: uitroep van verrukking, van verbazing, vreugde, enz.
- o** (bastaardduitgang), als in: *hidal'go, fl'garo, do'mino*, vormt persoonsnamen; *libret'to, du'o, so'lo, tri'o*, zaaknamen.
- O'sse** (aardr. *komvormige laagte in de Sahara, vruchtbare streek in de woestijn*), v. -n; de Sahara telt wel dertig -n; lees: *oo-a'-ze*, fig. lieflijke plek.
- Oasis** (*oase*), v. oasisen, oasen.
- O'bat** (O.-I. geneesmiddel in 't algemeen, vooral inlandsche artselij), v.
- Obductie** (gerechtelijke schouwing van lijken), v. -ties, -tiën. (t = s).
- Obdienen** (gehoorzamen): *dan dat ik God den Heere... heb moeten -*, (Wilhelmuslied).
- O'beenen** (*kromme beenen*), o. mv. *een oud man met -*, naar buiten uitgebogen.
- Obelisk** (*spitszuil, grafzuil; pronknaald, 15-20 M. hoog*), m. obelisken: *de - en van Luxor te Parijs en te Londen*.
- O'ber** (*eerste kellner in een hotel*), m. -s. gmz.
- Oberammergau** (*dorp in Zuid-Beieren, waar om de 10 jaar passiespelen worden gegeven*), o.; zie Passiespel.
- O'beron**, Germ. myth. koning der Elfen, zie Titania.
- O'bilt**, [hij of zij] is gestorven, zie de verkorting **Ob.**; lees: *oo'-bie-it*.
- Object** (Lat. voorwerp, zaak of persoon der beschouwing of behandeling, fig. het doel of het einddoelmerk), o. objecten. (j = j).
- Objectie** (*tegenwerping, bezwaar, tegenspraak*), v. -ties, -tiën; lees: *op-jek'-sie*.
- Objectief** (*de naar het voorwerp gerichte lens in verrekijkers en microscopen*), o. objectieven. (j = j).
- Objectief** (*het tegengestelde van subjectief; wat buiten iem. omgaat of bestaat*), bn. en bw.: *-tieve poëzie*, die, welke buiten 't gemoed van den dichter omgaat, d. i. verhalende of epische; *een zaak - beschouwen*, d. i. op zich zelf, niet naar eigen inzicht of persoonlijke voorkeur; *-tiever*, -st. (j = j).
- Objectiviteit** (*het objectief-zijn*), v. gmv.
- Oblaaf** (*jongeling, die in een klooster wordt opgevoed, met het doel, dat hij later in de orde zal intreden*), m. oblaten.
- Oblie** (*dun, opgerold wasfeltje*), v. oblieën; *-ijzer* (*tang, om oblieën in te bakken*), o. -s; *-man* (*-verkooper*), m. -nen.
- Obligaat** (*obligatist*), m. en v. -gaten. (g = g).
- Obligat** (*geboden, verplicht*), bn. (g = g).
- Obligaat** (*muz. de hoofdmelodie voordragende of gevende*), bw.: *- spelen, - zingen*, d. i. met begeleiding. (g = g).
- Obligaat** (It. muziekstuk, gezet voor éne stem of één instrument, gewoonlijk met begeleiding voor te dragen), o. -gaten: *een - op den hoorn*, (C. O.). (g = g).
- Obligatie** (*pandbrief, rentebrief*), v. -s, -tiën; *-honder* (*eigenaar van een obligatie*), m. -s; *-leening* (*leening, door een naamlooze vennootschap aangegaan door uitgifte v. obligaties, m. vast onderpand*), v. -en. (t = s).
- Obligatie** (*verbintenis*), v. gmv. (t = s).
- Obligatist** (*solist op eenig instrument*), m. -tisten: *het zatte heer begint den - na te neuviën*, (Klikspaan); *-tis'te*, v. -n. (g = g).
- Obligaat** (Fr. *verplichtend, beleeft*), bn.
- Obligeeren** (Fr. *obligeren*: dienst bewijzen, verplichten, noodzaken). (g = g).
- Oblig** (It. *verplichting, verbintenis*), o. -'s.
- Oblong** (Fr. *langwerpig*), bn.; *-formaat* (*boekformaat in briefkaartvorm*), o. gmv.
- O'bolus, o'bool** (*oud-Grieksche pasmunt, d. i. 1/8 drachme of ± 8 cents, penning*), m. obo'len; de - was ook een reispenning, den overledene in den mond gelegd als veergeld voor Charon, bij 't overvaren van den Styx.
- O'bor** (Mal. *fakkel, flambouw*), m. -s; de - is een bundel droge bamboetakken, ter lengte van 5 tot 6 M. en ter dikte van 2 dM.; hij wordt door een looper vooruitgedragen.
- Obseen** (*oneerbaar, onzedelijk, gemeen*), bn.: *obscene voorstellingen*; lees: *op-seen*.
- Obsceniteit** (*ontuchtigheid*), v. -teiten.
- Obscurantist** (*vijand v. verlichting der volksmassa*), m. -en; *-tis'me*, o. gmv. (sc = sk).
- Obscuriteit** (*duisternis; fig. onbekendheid, vergetelheid*), v. gmv. (sc = sk).
- Obscuur** (*duister, verborgen*), bn.; -der, -st.
- Obsedeeren** (*op iem. handeligen, redenen, enz. nauwlettend acht geven; lastig vallen*).
- Observanten** (*vroeger: een orde der Minderbroeders*), m. mv.
- Observatie** (*waarneming, bespieding; opmerking*), v. -tiën, -ties; *-corps* (mil. *afdeeling militairen, die een fort of vesting verkent*), o., meestal: *-korps*, o. -en. (t = s).
- Observator** (*opmerker; hij die sterrenkundige waarnemingen doet op een observatorium*), m. -s, -to'ren. (b = p).
- Observatorium** (*sterrenwacht, sterrenkoepel of -toren*), o. -s, -to'ria. (b = p).
- Observeren** (*op- of aanmerken; gadeslaan, nauwkeurig waarnemen, bespieden*). (b = p).
- Obsessie** (*schrikbeeld, kwelling; dat, wat iem. onophoudelijk in zijn gedachten bezighoudt en niet loslaat*), v. -s, -siën. (b = p).
- Obseleet** (*uit het gebruik geraakt*), bn.: *-lete volksmiddelen*; ook, van woorden en zegswijzen gebezigd.
- Obsta'kel** (*hinderpaal, belemmering, hinderenis, zwarigheid, beletsel*), o. -stakels. (b = p).
- Obstetrie** (*verloskunde*), v. gmv. (b = p).
- Obstinaat** (*eigenzinnig, halsstarrig, koppig*), bn.; *-na'tie* (*koppigheid*), v. gmv. (b = p).
- Obstructie** (*geneesk. verstopping, hardtjvigheid, fig. hindernis, belemmering*), v. -ties; lees: *opstruk'sie*.
- Obstructionist** (*dwarsdrijver, persoon, die in eenige vergadering den goeden gang van zaken belemmert*), m. -en; *-onis'me*, o. gmv.
- Occari'na** (*blaasinstr. van terra-cotta met negen toongaten, het heeft een weeken fluitklank*), v. -'s. (cc = kk).
- Occasie** (*gelegenheid, geschikte tijd, aanleiding*), v. -siën, -sies: *bij -; geen - hebben*.
- Occasioneel** (*bij gelegenheid, toevallig*), bw.: *de mythologie - in de leesles behandelen*.
- Occident** (*het Westen, het Avondland*), o. gmv. (cc = ks).
- Occidentaal** (*westelijk, naar het W.*), bn.
- Occult** (*geheim, verborgen*), bn.: *de -e wetenschappen*, b.v. magie, alchimie, necromantie.
- Occulte**, o.: het - is aan ingewijden alleen bekend en geeft aan dezen een hooger weten op 't gebied van psychologie, sterrenkunde, tooverkunst, enz. (cc = kk).
- Occultis'me** (*leer van het occulte, van wat occult is*), o. gmv. (cc = kk).
- Occultist** (*iem. die aan occultisme doet*), m. -en.
- Ocupeeren** (*bezetten, innemen, bezighouden*).
- Oceaan** (*wereldzee*), m. oceanen; zegsw. *het is als een druppel in den -*, een niet noe-

- menswaardige bijdrage; een - v. licht, zee.
- Oceaniden** (zeeninfen), v. mv.; zie ook Najaden. (e = ee).
- Ocea'nid** (aardr. al de losse eilanden, in den Grooten Oceaan gelegen, die tot Australië behoren), o.; zie Polynesië. (e = ee).
- Oceanograaf** (zeebeschrijver), m. - grafen.
- Oceanographie** (wetenschapp. beschrijving der oceanen), v. gm. (ph = f).
- Ocea'nus**, myth. god der wereldzeën, de oudste der Titanen, gemaal van Thetis. (e = ee).
- Och** (zwakke en meer alledaagsche vorm van ach), tw.
- Ocharm**, -ar'men, tw. uitroep v. deernis.
- Ochloeraaf** (volksmenner, aanvoerder van 't gepeupel), m. - craten.
- Ochlocratie** (gepeupel-regeering, schoenlappers-regeering), v. -s, -tieën. (t = s).
- Och'tend, och'tend** (morgenstond), m. - en.
- Och'tendbeurt** (kerkdienst van een predikant in den ochtend), v. -en; - **bezoek** (morgenvisite), o. -en; - **blad** (morgenkrant), o. -bladen; - **dienst** (kerkdienst vóór den middag), m. -en; - **drank**, m. -en; - **gebed**, o. -gebeden; - **gewaad** (morgenkleedij), o. -gewaden; - **krieken** (het aanbreeken v. d. dag), o. gm. v.; - **lied** (morgenlied), o. -eren; - **lucht** (morgenlucht), v. gm. v.; - **stond** (morgenstond), m. -en; - **trein** (vroegtrein), m. -en; - **uren** (morgenuren), o. mv.; - **zon** (morgenzon), v. gm. v.
- Octaaf** (muz. de 8e toon, van den grondtoon af; omvang van 8 tonen), v. -taven.
- Octaaf** (tijdperk van 8 dagen tot viering van eenig R.-K. kerkelijk feest), o. -taven; we zijn in het - van Kerstmis. (c = k).
- Octaaf** (dichtk. de acht eerste regels van een sonnet, met twee rijmklanken), o. -taven; zie: Sextet en Sonnet.
- Octa'der**, o. -s, zie Achtvlak.
- Octant** (astronomisch werktuig, dat 1/8 deel van een cirkel omvat, in 1731 uitgevonden; hoogtemeter in de sterrenkunde), v. octanten: de stuurman had met een - de zonshoogte opgenomen. (c = k).
- Octavia'nus** (63 v. C. - 14 n. C.), gesch. zie Triumviraat; als keizer Augustus genoemd.
- Octa'vo** (ten achtste), bw.
- Octa'vo**, in -: (boekformaat, waarbij een vel in achten gevouwen is of 16 blz. telt, aangeduid door 8°), o.
- Octet** (muz. 8-stemming stuk), o. -ten.
- Octo'ber** (10e maand, Wijnmaand), m. -s; eigenlijk: 8e maand, zie December.
- Octogoon** (achthoek), m. -onen: de - van Akens dom is het oudste deel van dien bouw.
- Octrooif** (handelsmachtiging, vergunning; een verleend uitsluitend recht tot het maken en verkoopen van zeker artikel), o. -en; in ons land is het - weer ingevoerd in 1910. (c = k).
- Octrooleeren** (een octrooi verlenen aan iemand en op iets), (c = k).
- Oculair** (Fr. het oog betreffend, met de oogen beschouwend), bn.: een - inspectie. (ai = è).
- Oculair** (een der lenzen in een kijker nl. het oogglas), o. -airs; ook: -glas; lees: oo-ku-lér.
- Oculatie** (enting, griffeling), v. gm. v. (t = s).
- Oculeeren** (een wijze van enten): een roos -.
- Oculist** (oogarts, oogendokter), m. -listen.
- Oculus** (eig. oog: klein, rond venster, meestal roosvenster), m. -sen: een - wordt aangebracht voor belichting, ventilatie of doorzicht.
- Odalisk'** (kamenier of kamermeisje in een harem v. d. Turkschen keizer), v. -lisken.
- Ode** (dichtk. hooggestemd lyrisch gedicht in gelijke strophen verdeeld), v. oden: de - is de dichterlijke uiting van krachtige bezieling en hooge geestdrift, teweeggebracht door de verhevenheid van het onderwerp, dat bezongen wordt; - aan God, Feith's - aan De Ruyter, Bilderdijk's - aan Napoleon; - **lette** (kleine ode), v. -lettes.
- O'dendichter** (dichtk. lyrisch dichter, bezield dichter eener ode), m. -s; W. v. Haaren: Het menscheijk leven; Vondel: De Rijnstroom.
- Ode'on** (muziektempel, concertgebouw; schouwburg in Parijs), o. -s.
- Odeur** (Fr. reuk, geur), v. -s; (reukwaters), v. mv.; - **fleschje** (reukfleschje), o. -s.
- Odleus'** (hatelijk, ergerlijk, walgeijk, verfoelelijk, afschuwelijk), bn.; -euzer, -t. (i = ie).
- O'din**, Germ. myth. de groote God, de opperheer, de stamvader der Asen; in het Saksisch: Wodan; hij wordt ook Alfadur of Alfater genoemd of Vader van den tijd; hij droeg wel 200 bijnamen; van hem en zijn gemalin Frigga is het geslacht der Asen, zie ald., afkomstig; hij woonde in een prachtig paleis in Asgard en was de bezitter van Sleipnir.
- Odio'sa** (Lat. hatelijke dingen), v. mv. (s = z).
- O'dium** (haat, vijandschap), o. gm. v.: - **medicum**, ijverzucht der medici onderling; - **theologium**, haat, die wordt opgewekt door verschil van geloofsmeeningen.
- Odoa'eer**, vorst der Herulers, die een einde maakte a. h. W.-Romeinsche rijk, 476 n. C.
- Odol'** (antiseptisch mondwater), o. gm. v.
- Odomet'er**, m. -s; z. het betere Hodo-.
- Odorant'** (welriekend, geurig), bn. (t = t).
- Odysse'a, -see'** (beroemd oudgrieksch heldendicht, bezingend de zwerftochten van Ulysses (Odysseus) na den val van Troje), v.
- Odys'seus**, m.; zie Ulysses. (eu = ui).
- Oeconomie'** (staathuishoudkunde, landhuishoudkunde), v. gm. v.; z. Economie. (oe = eu).
- Oeconomi'sch** (land- of staathuishoudkundig), bn.: de -e herleving van het Duitsche rijk; inspanning v. alle -e krachten; het - leven opnieuw wakker roepen. (oe = eu).
- Oeconoom'** (landhuishoudkundige), m. -omen.
- Oecumeni'sch** (algemeen), bn.: het - concilie van 1870 te Rome, waartoe alle patriarchen en bisschoppen waren opgeroepen onder voorzitterschap v. d. paus. (oe = eu).
- Oe'dipus**, oud-Gr. held, koning v. Thebe; fig. scherpzinnig en durvend man. (oe = eu).
- Oef**, tw.: uitroep van benauwdheid.
- Oefenaar** (Prot. persoon, die bij het godsdienstig oefenen en bidden voorgaat), m. -s, -naren; - **naarster**, v. -s.
- Oefenen**, ik heb geoefend: een pianist moet zich dagelijks -, een gymnast oefent zijn gewrichten en spieren; zich -, zijn krachten aanwenden, zich inspannen.
- Oefenen** (godsdienstige bijeenkomst houden), ik heb geoefend: zij hebben een kamer ingericht, om elken avond te komen bidden en -; Juffrouw Laps hield veel van -. (Mult.)
- Oefening** (het oefenen), v. -en: machts-, straf-, wraak-; zie Godsdienst-.
- Oefenperk** (perk v. worstelaars), o. -perken.
- Oefenschool** (school, waar men zich oefent), v. -scholen; zie Leerschool.
- Oe'hoe** (ooruil of ransuil), m. -s.
- Oekase** (Russisch keizerlijk bevelschrift), v.

oekasen; ook: Oekas' en Ukase. (s = z).
Oe'ken (grommen, pruttelen), hebgeekt. w.g.
Oe'lama, m. -s; zie Oelema, Ulema.
Oe'le (gekheid), tw., uiting v. ongelooft.
Oe'lerna (Mohammedaansch priester, met kerkelijke en rechterlijke zaken belast, uitlegger v. d. koran, bestuurder v. d. eeredienst), m. -s; het groote gild der -s staat onder leiding v. d. Groot-mufti; ook, Ulema.
-oen (bastarduitgang), als in: meloen, pompoen, citroen, katoen, namen van vruchten en planten; harpoen, klaroen, blazoën, festoen, rantsoen (losgeld); - **loen** (miljoen, trillioen, enz., verzamelnamen).
Oer-, voorvoegsel, hetzelfde als Oor-; zie Oerdieren, Oermensch, enz.
Oer (ijzerhoudende aardsoort), o. gmv.; - **achtig** (ijzerachtig, ijzerhoudend), bn.; -er, -st: -achtige gronden; - **bank** (laag van oer), v. -banken; - **grond** (grond, die oer bevat), m. -gronden; - **laag** (oerbank), v. -lagen.
Oer'dieren (dierk. de laagste soort van alle diertelijke wezens, zonder bepaalden vorm en zonder organen; celdieren of protozoën), o. mv.: tot de -dieren behooren b.v. de infusiediertjes; de -dieren zijn microscopisch klein en bestaan slechts uit een enkele cel of uit een vormloos klompje eener eiwitachtige stof, het protoplasma.
Oer'mensch (de mensch, zooals hij oorspronkelijk in de natuur was; fig. iemand zonder eenige beschaving), m. -mensen.
Oer'os (wilde stier der Europ. wouden, in de 18e eeuw uitgestorven), m. -ossen.
Oer'oud (uit of van de hoogste oudheid, uit zeer oude dagen), bn.: -e gesteenten, -e wouden, -e overleveringen.
Oer'taal (primitieve taal, grondtaal), v. gmv.
Oer'tekst (vroegste, eerste, oorspronkelijke, primitieve tekst), m. -teksten.
Oer'tijd (de grijze voortijd), m. -tijden.
Oer'vorm (primitieve vorm), m. -vormen.
Oer'woud (oorspronkelijk of overoud woud), o. -wouden: de -wouden van Midden-Afrika, de -wouden aan den Amazonenstroom en vooral die aan den zijtak van dezen, v. d. Madeira; een tropisch -, b.v. op Borneo.
Oest, oest'ig, enz.; zie Noest (kwast), enz.
Oest, m. -en, vero.; zie Oegst, d. i. Oogst.
Oest'en (oogsten), nog bij Bild.: Elius, een held, gewoon laurieren te -; zie Oest; gew. nalezen op den akker.
Oester (dierk. bekend schaaldier, plaatkieuwig weekdier), v. -s, -en: de Engelsche, Fransche, Zeeuwsche, Tesselsche -s; hij gaapt als een -, zie Gape; hij leeft als een -, alleen, eenzaam; - **baard** (draadvormige zelfstandigheid der kieuwen), m. -en; - **bank** (plaats aan zee, waar men oesters vindt of kweekt), v. -en: de eerste - werd gemaakt in 1285 te La Rochelle en wel door den Ier James Walton; - **cultuur** (het kweken van oesters), v.: de Zeeuwsche -; - **handel**, m. gmv.; - **huis** (huis, waar oesters verkocht worden), o. -huizen; - **partij** (gezellig samenzijn onder 't gebruik van oesters en wijn), v. -en; - **pastel**, v. -en; - **plaat** (zandplaat, waar zich oesters bevinden), v. -platen; - **put** (put met water van minder zoutgehalte, waarin de oesters smakelijker worden), m. -putten; - **schelp** (tweeschalige schelp der oester), v. -en; - **teelt** (het uitplanten van broed op pannen, die op bij-

zondere wijze aan elkaar gehecht zijn), v. gmv.; - **vangst** (het vangen van oesters met korven of baggernetten), v. gmv.; - **zaad** (jonge oesters, die men op de oesterbanken plant, ook, broed), o. gmv.
Oe'ver (kant, zoom van een stroom, meer, rivier, vaart, enz.), m. -s; buiten de -s treden, bij overstrooming; binnen de -s blijven, binnen de -s terugtreden; fig. de - des doods, het einde des levens; de - van het graf.
Oe'veraanwas (het aanslibben van zand aan den oever), m. gmv.
Oe'veraas (dierk. eëndagsvlieg, haft), d. gmv.; - **afsluiving** (het wegwaaien v. h. oeverzand), v. -en; - **haam** (vischnet, om aan den oever te visschen), m. -hamen; - **kruid** (waterweegbree), o. gmv.; - **licht** (oevervuur, -lamp), o. -en; - **looper** (moerasvogel, strandlooper), m. -s; - **mijt** (insect), v. -en; - **pieper** (zangvogel, roestvogel), m. -piepers.
Oe'veral (aardr. het wegzinken van een deel van den dijk en van het aangrenzende land langs de Zeeuwsche stroomen), m. -vallen.
Oe'verzwaluw (rivierzwaluw), v. -en.
Of, vgw.: zoo spreken alle menschen, hetzij ze geleerd zijn, of (= ofte) niet, tegenstelling.
Of, vgw.: - **gij onzen ouden dokter gelooven wildet**, (Potg.), indien; - **hij al riep**, afschoon; **het is**, - **ge doof zijt**, alsof; **pas was hij hier**, - **hij moest al weer weg**, toen.
Offendeeren (beledigen, krenken, ergeren).
Offen'sie (aanval, belediging), v. -sies, -sien.
Offen'sief (aanvallend), bn.: een - verbond; een - en defensief verbond, volgens hetwelk nl. de oorlog zoowel aanvallend als afwerend zal gevoerd worden; bw.: - **optreden**; als zn. (het aanvallend optreden), o.: de Franschen begonnen het -; zie Defensief.
Of'fer (gave, huldebewijs, offerande), o. -s een brand-, dank-, hef-, pleng-, reuk-, slacht-, zoenoffer, zie ald.; een bloedig -; een - brengen, een gave geven; ten - brengen, vrijwillig afstaan; fig. zij werd het - zijner eerzucht, slachtoffer; zegsw. aan Bacchus -s brengen, een stevig glas drinken; iets aan Vulkaan ten - brengen, verbranden.
Of'feraar (degene, die offert), m. -s, -aren.
Of'ferande (het aanbieden der offergave, het offeren), v. -n.
Of'ferblok (houten kistje of kastje voor't ontvangen en 't bewaren van aalmoezen), o. -ken.
Of'ferbus (met slot voorzien, metalen trommelte, waarin de aalmoezen door een spleet kunnen gestort worden), v. -bussen.
Of'ferdier (dier als slachtoffer b.v. in den tempel van oud-Jeruzalem), o. -dieren.
Of'feren (een offer brengen, geven, opdragen), ik heb geofferd: het vaderland zijn leven -; ieder moet een kleinigheid -; Gode zijn liefde -; aan de eerzucht -, aan de Muzen -, aan de vriendschap -, aan Bacchus -, wijn drinken.
Of'fergave (gift, die als offer afgestaan wordt), v. -gaven.
Of'ferkelk (gewijde beker), m. -en; - **kist** (kist tot het bewaren van liefdegaven), v. -en; - **plechtigheid**, v. -heden; - **schaal**, v. -schalen; - **steen** (platte steen, welke den heidenen diende als altaar), m. -en.
Of'fer'te (aanbieding, aanbod), v. -s, -n.
Of'fervaardig (bereid om een offer te brengen, mild), bn.; -er, -st; - **heid**, v. gmv.: de - v. h. Duitsche volk in dien vreeselijken oorlog.

Officiant' (dienstdoend ambtenaar), m. — en.
Officiele (ambt, post, werkkring, ambtsbediening), o. — ciën, — cies; gesch. het heilig —, de inquisitie destijds in Spanje. (c = s).
Officieel (van regeeringswege, geloofwaardig, echt, ambtelijk, van ambtswege, wettig), bn. en bw.: — e berichten, een — rapport; iets — meedeelen, ik weet het —.
Officieele noteering (koerslijsten, die door desbevoegden of door beëdigde makelaars zijn opgemaakt), v. — noteeringen.
Officier' (mil. krijgsman, met den rang van luitenant of hooger), m. — en, — s: men is — der infanterie, der artillerie, der cavalerie, der genie; hij is — van administratie; hij is — van gezondheid, nl. mil. dokter, militair-arts; zie: Subalterne officieren, Hooffofficieren, Opperofficieren, Vlagofficieren bij de zee- en landmacht.
Officier' (rechtsw. ambtenaar van het openbaar ministerie), m. — s, — en: hij is — van justitie, rechterlijk ambtenaar bij de arrondissementen-rechtbank; substituut—, plaatsvervangend —, zie ald.
Officieuze sociëteit (sociëteit, enkel voor officieren), v. — sociëteiten.
Officiers'epaulet (epaulet v. e. officier der marine), v. — epauletten.
Officiers'kleeding (uniform van een officier), v.; — **monteering** (—uitrusting), v. — en; — **rang** (rang v. officier), m. — en: er zijn opper- en hoofd-officieren, ook, subalterne officieren, zie ald.; — **tafel** (gemeenschappelijke disch voor officieren), v. — tafels; — **tenue** (officierskleeding), v. en o. — n; — **traktement**, o. — en; — **uniform** (—dienstkleeding), v. — uniformen; — **weduwe**, v. — weduwen.
Officieuze (dienstwillig, voorkomend, gediensstig), bn. en bw.; ook: dit zijn maar officieuze berichten, half-officieel, minder zeker of geloofwaardig, halfambtelijk. (i = ie).
Officinaal (geneeskrachtig), bn.; ook: — eel.
Officina'lia (apothekerswaren), v. mv.
Officio (ex) (Lat. ambtshalve, v. ambtswege).
Officium (dienst, ambt, betrekking), o. gmv.
Offreeren (aanbieden): iemand iets —.
Ofschoon' (bij Cats nog gescheiden voorkomend: En of al schoon een noordewind op aarde zijn geweld begint; hoewel, alhoewel, hoezeer), vgw.; ook: Schoon.
Of'te (of), vgw.: ja — neen, — wel.
Ogief (bouwk. spitsboog, gotische kruisboog), o. — gieven; ook: — **boog** (gotische spitsboog), m. — bogen; — **sgewijze** en — **gewijs**.
Ogiva'le stijl (spitsbogenstijl), m. gmv.; zie Gotiek. (g = g).
Ohm (eenheid v. maat bij het meten van electriciteit, zoo geheeten naar den Duitschen natuurkundige G. S. Ohm, 1787—1854), o. — s.
Oho', tw.: uitroep van vroolijkheid.
Oïdium (plantk. een soort van schimmel op bladeren, b.v. op die van den wijnstok, v. d. rozen, enz.), o. gmv.; lees: o-ie'-die-um.
Oir (erfgenaam, nakroost), o.: Dirk VII overleed zonder mannelijk —; lees: oor.
-oir (bastaarduitgang), vormt zaaknamen als b.v.: abattoir', dortoir', dressoir', depotoir', reservoir', parloir'. (oi = oaa).
Ojief' (bouwk. vloeijsijl), o. — ven; ook: Ogief'.
Oka'pi (tweehoelig dier in centraal-Afrika, het midden houdend tusschen een giraffe en een antelope, lang 2.25 M., hoog 1.83 M.), m. — s; de — werd in 1900 ontdekt, hij leeft

in de oerwouden van het Congo-gebied, doch het dier is door de felle jacht bijna verdwenen.
Oker (kleiaarde, met ijzeroxyde vermengd, gele aardsoort of verfstof), v. — s, (soorten).
O'kernoot, v. — noten; zie Okkernoot.
O'khernoot (zeer groote noot), v. — noten; (boom), m. — noten; — **noteboom**, m. — boommen; zie Walnoot.
Oksaal' (vaste tribune, in R.-K. kerken, dienend als zangerskoor), o. — salen; zie Doxaal.
Ok'sel (hotte boven onder den arm), m. — s, — en; fig. de — van een blad.
Oks'hoofd (wijnmaat van 6 ankers of 232 L.), o. — hoofden.
Old'ambt (aandr. landstreek in het O. der provincie Gr. aan den Dollard), o.: — telt tal van gemeenten, b.v. Winschoten.
O'derman (older = ouder: overheidspersoon in Friesland), m. — s, — nen of — lieden. vero.
Oleander (plantk. laurierroos), m. — s. (e = ee).
Oleanderpil'staart (bontgekleurde nachtvlinder of spinx), m. — pijlstaarten. (e = ee).
Oleaster (wilde olij'boom), m. — s. (e = ee).
Ole'ne (olievetstof, hoofbestanddeel in alle oliën), v. gmv.; lees: oo-lee-ie'ne.
Oleographie (reproductie in olieverf en op linnen van een schilderij van eenigen meester: in 1813 uitgevonden), v. — ën. (e = ee).
O'lie (vloeistof, uit plantaardige of diertelijke stoffen verkregen), v. oliën; zegsw. dat is — in het vuur, nieuwe opwakkering van driften; — in de branding, op de golven uitstorten, om den golfslag, fig. de hartstochten, te doen bedaren; zegsw. er is geen — meer in de lamp, de levensgeesten zijn verteerd, ook: de beurs is plat, de flesch is leeg; een goede naam is beter dan —, gaat boven alles; vluchtige d. i. vervliegende of etherische oliën, b.v.: citroen-, kaneel-, pepermunt-, rozen-, terpentijn-; alsmede vette oliën, als: lijnolie, olij'olie, enz.; — **achtig**, bn.; — er, — st.
O'liebol (bolvormige oliekoek), m. — bollen; fig. dronkenmansgezicht; — **bollenkraam** (nl. op de kermis), v. — kramen.
O'liedom (aartsdom), bn. en bw.
Olie- en azijn'stel (tafelgerief, met fleschjes voor olie en azijn, ook, met peperbusje en zoutvaatje), o. — stellen.
O'liefabriek (fabriek, waar olie gemaakt wordt), v. — en; — **flesch** (flesch voor olie), v. — flesschen; — **gas** (gas, uit olie verkregen), o. gmv.; — **handel**, m. gmv.; — **houdend** (olie bevattend), bn.; — **jas** (regenjas van geoliede stof), v. — jassen; — **jekker** (scheepst. jekker van geoliede stof), m. — s; — **kan** (blikken kan voor lampolie, met oor en tuit), v. — kannen; — **koek** (ronde koek met krenten enz., in raapolie gebakken), m. — en: dat is geen — waard, geen zier, gmv.; de ossen krijgen 's winters — koeken, d. i. raapkoek, lijnkoek; — **koop** (kwakzalver, zwerfende geneesheer), m. — en: de — verkocht allerlei geneeskrachtige (?) oliën; vero.; — **kop** (pijpekop van met olie doortrokken meerschuur), m. — koppen: een mooi doorgerookte —; — **kruik** (aarden kruik tot het bewaren v. olie), v. — en; — **lamp**, v. — en; — **molen** (pletmolen, waarin lijn- of raapzaad wordt uitgeperst), m. — s.
O'liën (met olie bestrijken, insmeren), ik heb geolied: men oliet het hout, geolied papier.
O'liesel (sacrament der stervenden), o.; iem. het H. — toedienen; zie Berechten.
O'lieslager (fabrikant van raap- en lijnolie,

bezitter v. e. oliemolen), m. -s; -**slagerij** (oliefabriek), v. -en; -**steen** (zachte, gladde stijpsteen), m. -en: een - moet met olie bevochtigd worden; -**vat** (vat voor of met olie), o. -vaten; -**verf** (verfstof, met olie bereid), v. -verven: met - schilderen op doek, hout of metaal, een portret in -; -**vlek** (vlek, door olie veroorzaakt), v. -vlekken; -**zaad** (lijnzaad, raapzaad), o. -zaden (soorten).

Oliezoet, o. gmv.; z. Glycerine.

Olifant (dierk. dikhuidig zoogdier, grootste landdier), m. -en, zie Elefant; zegsw. van een mug een - maken, zie Mug.

Olifant (letterk. ivoren krijgshoorn van den paladijn Roland), m.: als hij bij Ronceval in den uitersten nood is, blaast de held op - om Karel ter hulp te roepen; zie ook: Durandal.

Olifantenjacht (jacht op olifanten), v. -en; -**jager**, m. -s; -**kraal** (perk voor getemde olifanten, waar men ook wilde olifanten in lokt), v. -kralen; -**vangst**, v. gmv.

Olifantshuid (dikke huid v. e. olifant), v. -en: zegsw. een - hebben, eig. een ongemeen dik vel, d. i. zeer ongevoelig zijn voor slagen b.v. der critiek; -**kever** (een snuitkevertje), m. -s; -**orde** (ridderorde in Denemarken en in Siam), v. -n; -**papier** (zeker groot formaat van zwaar teekpapier, met het woord olifant als watermerk), o. gmv.; -**tand** (een der slagstanden, bestaande nl. uitivoor of elpenbeen), m. -en; -**tromp** (snuit of sturf), v. -en; -**voet** (klimplant in Z.-Afrika), m. -en: de - heet ook Hottentotsbrood; -**ziekte** (kwaadaardige soort vnn melaatschheid, naden-melaatschheid), v. gmv.

Oligarch (medelid of voorstander van een oligarchisch bewind), m. -en. (ch = g).

Oligarchie (regeering van enkele voornamen, d. i. van eenige adellijke of patricische families, die zich van het bewind hebben meester gemaakt), v. oligarchieën. (ch = g).

Oligarchisch (door een klein getal aristocraten geregeerd; voor de oligarchie gestend; haar betreffende), bn. (ch = g).

Olijf (loofboom), m. olijven: de - groeit aan de kustlanden der Middellandsche Zee; (de vrucht), v. olijven: uit de olijven perst men olijf- of slaolie; -**achtig** (als een olijf van kleur, nl. donker-groenachtig), bn., -er, -st: zijn gelaatskleur had iets -achtigs; -**berg** (Bijb. berg, met olijven begroeid, aan de N.-O. zijde van Jeruzalem, 818 M. boven de zee), m., zie Matth. 21 : 1, ook: Olijvenberg, zie Olijvenhof; -**boom**, m. -en: er zijn tamme en wilde -boomen, de laatste zijn kleiner; -**groen** (de olijfgroene kleur), o. gmv.; -**hof** (olijvenboomgaard), m. -hoven: zegsw. mijn liefste plek is een - geworden, mijn hoogste geluk is in den diepsten ramspoed verkeerdt, ook, Olijvenhof; -**kleurig** (groenachtig-bruin), bn.; -**krans** (krans van olijvebladen), m. -en; -**olie** (olie, uit olijven geperst), v. gmv., zie Slaolie; -**tak** (eig. tak van den olijf, zinnebeeld des vredes), m. -takken, ook beeld van verzoening, vrede en geluk.

Olijven (de olijfkleur geven), ik olijfde, heb geolijfd: een meubelstuk -.

Olijvenhof (Bijbel. tuin op den Olijfberg, waarin Jezus den nacht vóór zijn tijden in groote benaauwing doorbracht), m.; fig. plaats der smarte; ook: Hoffe v. Olijven; z. Olijfhof.

Olijvenhout (hout van den olijfboom), o.

Olijvenolie, v., ook, Olijfolie; -**oogst**,

m. gmv.; -**pers** (pers tot het maken van olijfolie), v. -persen; -**plantsoen** (aanleg met olijfbomen), o. -plantsoenen.

Olim (Lat. voorheen, eertijds, voormaats), bw.: zegsw. in de dagen van -, in oude, lang verlopen dagen.

Olla podrida (Sp. poespas, mengelmoes van spijzen, allegaartje), o. gmv.; fig. b.v. een - van persmeeningen; lees: ol'ja.

Olm (woudboom, ijp of iep), m. olmen, -pje: een weg met -en beplant; fig. zinnebeeld van liefde en trouw, als nl. om zijn stam zich klimop of wijngaardranken slingeren.

Olm (een soort van salamander), m. olmen: de - leeft in het onderaardsche grotwater van Karintië, Krain en Dalmatië.

Olmekruin, ook, Olm'kruin (kruin of kroon van een olmboom), v. -kruinen.

Olmehout (hout v. d. olm), o.; ook, Olm-.

Olmeloof (groene takken van olmen), o. gmv.; -**plantsoen** (wandelpark of aanleg met olmboomen), o. -en.

Olographisch, bn.; zie Holographisch.

Olyap, m., zie Olympus.

Olympia (aandr. kleine maar bekoortlijke vlakte in Elis, Z.-Griekenland), o.: die vlakte lag aan den rechteroever van de rivier Alpheus, zij was beroemd als de nationale verzamelpaats v. alle Gr. ter gemeenschappelijke viering van de Olympische spelen. (y = i).

Olympiade (tijdvak van 4 jaar tusschen twee opeenvolgende Olympische spelen), v. -n.

Olympisch (tot Olympia behoorend), bn.: de -e spelen, volksspelen in het oude Griekenland, van 776 v. C., tot ± 400 n. C., om de vier jaar gevierd, in de vlakte van Olympia, zie aid.; thans: alle soorten van sportoefeningen in navolging van de Gr.: de -e spelen te Londen (1908), te Stockholm (1912). (y = i).

Olympus, Olymp' (aandr. berg tusschen Macedonië en Thessalië, verblijfplaats der hooge goden), m.: de goden van den -; Mercurius kwam den - opstijgen. (y = i).

Om (rondom), vz.: - den haard zitten, een band - een boek; om de Noord varen, naar de noordelijke landen, die men dan achtereenvolgens bezoekt, zie Noord; - de twee uur een pil nemen; - den anderen dag; oog - oog en tand - tand; 't is mij - het even, ik maak geen verschil.

Om (ergens omheen, voorbij), bw.: wind er een touw -, dat uur is al weer -, doe toch een das -, die weg is een half uur -, langer dan het voetpad is b.v.; de wind is -, gekeerd.

Om, bw.: dit bijw. vormt onscheidbaar en scheidbaar samengestelde w.w., waarvan de leden der onbep. wijs en der voltooidede deelw. aaneengeschreven worden; bij de eerste valt de hoofdtoon op het w.w. b.v. omarmen: ik omarm'de, heb omarm'd; omdij'ken, omfloer'sen; bij de scheidbare, als: om'blazen, om'doen, om'dwalen komt de nadruk op het bijwoord om; bij de eerste heeft in de vervoeging geen splitsing der samenstellende leden plaats en mist het voltooidede deelw. het voorvoegsel ge, b.v. ik omarm'de, heb omarm'd; bij de tweede heeft in den onvolt. tegenw. tijd van de aantoonende en gebiedende wijs, alsmede in den onvolt. verleden tijd der aantoonende wijs, splitsing plaats en wordt in het voltooidede deelwoord het voorvoegsel ge tusschen de leden ingeschoven, b.v. ik doe om, ik deed om, wij deden om, doe een

das om, ik heb een das omgedaan; het getal dezer samenstellingen is zeer groot, enkele volgen met hun vervoeging en bet.

Om, vz.: *hij kwam* — *het leven*, verloor het leven; *hij raakte* — *hals*, werd gedood; *iemand* — *iets brengen*, iem. iets doen verliezen: *Daarom . . . ben ick verdreven*, — *land en luyd' gebracht*, (Wilhelmuslied); bw.: *iem.* — *brengen*, dooden; *bij een ramp* — *komen*, d. i. om het leven.

O'ma (*grootmama*), v. —'s; in kindertaal.

Omar'men (*in de armen sluiten, omhelzen*), ik heb omarmd; — **arm'lug** (*omhelzing*), v. — en.

Omar'mend rijn, o.; zie Rijn.

Om'ber (*donkerbruine, vette aardsoort uit Umbrië*), v. gmv.

Om'ber (Sp. *het omberspel, zeker kaartspel, verwant aan het quadrille-spel*), o.; ook, (persoon, tegen wien de twee andere partners spelen), m. en v. ombers; — **doos** (*fichesdoos*), v. — doozen; — **en** (*het omberkaartspel of omber spelen*), ik omberde, heb geomberd; — **partijtje** (*gezelschap van personen, drie in getal, die omber spelen*), o. — s; — **spel** (*het kaartspel*), o. — spelen, (*stok van 40 kaarten*), o. — spellen; — **tafel** (*speeltafeltje met groenlaken dek voor het omberspel*), v. — s.

Om'bervisch (*baars in de Middell. Zee*), m. — visschen; — **vogel** (*reiger in Z.-Afrika*), m. — s.

Omb'i'liën-kolen (*steenkolen uit de Ombiliën-mijnen, ten O. van Padang*), v. mv.

Omb'laden (*een blad van een boek omslaan*), ik blaade —, heb — geblaad.

Omb'laderen (*blaadjes omslaan, zonder te lezen*), ik heb — gebladerd; omb'la'deren, omkranen: *iem. hoofd met laurier* —.

Omb'bocht (*de omgebogen kant*), v. — bochten.

Omboord' (*met een boordsel omgeven*), bn.

Ombra'ge (Fr. *schaduw*, fig. *verdenking, argwaan, aanstoot*), v. gmv. (g = zij).

Ombra'geus' (Fr. *schuw, vreesachtig, wantrouwend, ergdenkend*), bn. (g = zij).

Omb'rasen (*scheepsw. de zeilen en raas door middel van een bras of touw omhalen, in andere richting stellen*), ik heb — gebrast.

Ombrel'le (Fr. *dames-parasol*), v. — s.

Omb'rengen (d. i. om het leven brengen, dooden), ik bracht —, heb — gebracht; *duifzenden werden* — *gebracht*; ook, *rondbrengen: kranten, boeken* —.

Ombrome'ter (*regenmeter*), m. — meters: 'de — is een toestel, om de hoeveelheid regen, die valt of in een jaar gevallen is, te bepalen.

Omb'buiten (*omruilen*), ik heb — gebuit: *een paar pantoffels tegen een paar andere* —. gew.

Omdat' (*om de reden dat, daar, dewijl*), vgw.: — ik ziek ben, — het vacantie is.

Omdelief'dewil. tw.: —, *geloof me, 't staat in een boek*, (Mult.)

Omdij'ken (*met een dijk omsluiten*), ik omdijkte, heb omdijkt; als zn. o.: *het — en droogmalen van poelen en plassen*.

Omdoen (*om het lichaam doen*), ik deed —, wij deden —, ik heb — gedaan: *een mantel, een doek* —, d. i. omhangen, omslaan.

Omdolen (*rondwalen, al dolende rondgaan*), ik heb — gedoold: *in de prairie* —.

Omdraai (*keer, omzwaai, wending*), m. — draaien: *de — van een rad*.

Omdraaien (*ronddraaien, in de ronde draaien*), ik draaide —, heb — gedraaid: *een sleutel* —; *zich —, zich keeren, wenden*.

Omdragen (*ronddragen*), ik droeg —, heb

—gedragen: *de veroverde standaarden werden plechtig* —gedragen, in plechtigen optocht langs een bepaalden weg.

O'mega (Gr. *de laatste letter van het Grieksche alphabet, fig. het einde*), v. omega's.

Om'eggen (*met de eg omwerken*), ik egde —, heb — geëgd: *gij moet den akker* —.

Omelet' (Fr. *eierpannekoek*), v. omeletten.

O'men (Lat. *voorteeiken*), o. omina; *nomen sit* —, (Jonath.): *de naam zij een voorteeiken*.

Om'floer'sen (*met een floers omgeven*), ik —te, heb — floerst: *een trom* —.

Om'gaan (*rondgaan, om iets gaan*), men ging om, is omgegaan: *een straatje* —; zegsw. *hij is het hoekje omgegaan*, gestorven; ook: *de dag ging* —, voorbij; *in die zaak gaat heel wat* —, is veel nering; *met bedrog* —, zich inlaten met; *er gaat veel* —, gebeurt; spreekw. *Die met pek omgaat, wordt er mee besmet*, zie P e k.

Om'gaande, bn.; per —, d. i. met de eerstvolgende post: *gelief mij per — te antwoorden*.

Om'gang (*het omgaan, gezellig verkeer*), m. gmv.

Om'gang (*galerij, trans v. e. toren*), m. — en.

Om'gang, om'megang (*plechtige R.-K. kerkelijke processie*), m. — gangen.

Om'gangstaal (*de gewone spreektaal*), v. gmv.: *de — der lagere volksklasse is ruw maar vaak luimig; de beschaafde — der hogere standen*; zie Conversatie.

Om'gekeerd (*omgedraaid, in tegengestelden stand*), bn. en bw.: *een — e handschoen, een kous — aantrekken*; rekenk. *een — e evenredigheid*; als zelfst. nw.: *het — e van een breuk*, b.v. $\frac{3}{2}$ is het — e van $\frac{2}{5}$; *het — e van een getal*, b.v. het — e van 4 is $\frac{1}{4}$; *die schilderij is het — e van mooi*, het tegengestelde.

Om'gelanden (*eigenaars van landen om eenig aangewezen punt*), m. en v. mv.: *de — van het Sneeker meer*, omgelegenen.

Om'gelegen (*omliggend, rondom gelegen*), bn.: *de — akkers, wateren, enz.*

Om'geven (*omringen*), ik — gaf, heb — geven.

Om'geving (*kring van personen, waarin iemand zich beweegt of verkeert*), v. gmv.: *onze dagelijksche —, een letterkundige —, een vorst wordt door zijn — licht bedorven*.

Om'geving (*nabijheid, omtrek*), v. gmv.: *in de — van Den Haag wonen*; *de — van Jeruzalem is dor en naakt*; *de lieflijke — van Bethlehem*.

Om'gezetenen (*rondom-wonenden*), m. en v. mv.: zie Omwonend.

Omgord' (*omsloten, omkranst*), bn.: *een wildeman, (als in het Bossche wapen) de lendenen — met groen loof*.

Omgorden (*met een gordel om de heupen vastbinden*), hij omgordde, heeft omgord: *de lendenen — met een linnendoek*; *zich —, fig. zich gereed maken b.v. tot een tocht*.

Om'haal (*omslag, drukte*), m. gmv.: *een — van woorden, veel — maken*.

Om'haal (*krul van een letter*), m. — halen.

Om'halen (*afbreken, omver'halen, omver'trekken in de richting naar zich toe*), ik haalde —, heb — gehaald: *een muur* —.

Om'hang (*omkleeding, omhuitsel*), m. gmv.

Om'heen, bw., — komt voor in verbinding met hier, daar, waar: *de vijver, waar de jongens — liepen, rondom heen*.

Om'heinen (*met een schutting of heining omgeven*), ik heb — heind: *een tuintje* —.

Omhel'ning (planken schutting), v. -en.
Omhel'zen (om den hals vallen), ik -helsde, heb -helsd; fig. een leer -, aannemen; -ing (omarming), v. -en.

Omhoog' (opwaarts, boven), bw.: naar -, in de hoogte; van -, d. i. van den hemel.

Omhoog'beuren (in de hoogte beuren), ik beurde -, heb -gebeurd; evenzoo: -blazen, -drijven, -duwen, -gaan, -halen, -heffen, -houden, -jagen, -kijken, -rijzen, -schieten, -slaan, -springen, -strekken, -stuiven, -tillen, -turen, -vliegen, -voeren, -werken, -werpen, -zien: scheidbare samenstellingen, waarvan't volt. deelw. wordt aaneengeschreven, als: omhooggeblazen, omhooggedreven, enz.

Omhuif'ven (met een huif omhullen, omstuieren), ik heb -huifd: het droevig floers -huifd uw blonde lokken, (Beets).

Omhuif'len (rondom bedekken, in iets wikkeljen), ik omhulde, heb omhuld: met een mantel -; hooge bergen omhuld door, met dikke nevels; fig. met luister -huld, omgeven; -hulsel, o. -s.

Ominous' (Fr. onheilspellend), bn.; -zer, -t.
Omits'le (Fr. uitlating, weglating; nalatigheid, verzuim), v. -siën, -s.

Ommitteeren (uit- of weglaten, overslaan).

Omka'den (met een kade omsluiten), ik omkaadde, heb -kaad: e. polder -, z. Bekaden.

Omkant' (omsloten), bn.: een blok huizen, met een muur -, w. i. g.

Omkantelen, om'kentelen (wentelen n. l. v. d. éénen kant op den anderen), ik kantelde -, ik heb -gekanteld: een balk, een pakkest, een steenblok -; (kantelend omvallen), het is -gekanteld: dat tafeltje zal -, het is te zeer bevracht.

Omkan'ten (ergens een kant om maken), ik kante -, heb -gekant: een koperen emmer -.

Om'keer, om'mekeer (het omkeeren, algcheele verandering), m. gmv.

Om'keeren (omwenden, omdraaien, andersom plaatsen), ik keerde -, heb -gekeerd: een zandlooper -, het hoofd -, een blad -, zich -, zetsw. het blaadje is -gekeerd, de zaken zijn totaal veranderd; een dubbeltje driemaal -, zeer spaarzaam zijn; de rollen zijn -gekeerd, toon. verwisseld, wie b. v. eerst heer was, is nu dienaar; zich in zijn graf -, van een doode gezegd, die zich in zijn kist zou moeten omdraaien van ergernis; het hart keert mij om in 't lijf, ik walg er van; hij is -gekeerd als een blad op een boom. geheel van partijkleur, van politiek, enz. veranderd.

Om'kentelen; zie Omkantelen.

Om'kenteren (omkantelen, van vaartuigen), het is -gekenterd: de barkas is -gekenterd.

Om'klank, m.; zie Umlaut.

Omkleed'sel (omhulsel), o. -s.

Omkleem'men (den arm of de hand vast om iets heen slaan, iets of iem. met kracht en klem omvatten), ik omkleemde, heb omkleemd: zijn vuist -kleemde een speer; iem. hand -.

Om'komen (d. i. om het leven komen: het leven verliezen), hij kwam -, is -gekomen; bij een brand -, bij een schipbreuk -.

Om'komst, v. gmv.; zie Ommek'omst.

Om'koop (de daad van omkopen), m. gmv.

Omkoop'baar (veil voor geld), bn.; -held, v.: de - der Turksche ambtenaren.

Om'kopen (door geld doen omzwenken van zienswijze richting of partij), ik kocht

-, heb -gekocht: caïds laten zich wel -; Karel II v. Eng. liet zich door Lodewijk XIV -.

Om'koud' (er - zijn of worden), bw. uitdr.: reddeloos verloren zijn, een kind des doods zijn, het leven kwijt zijn of gaan raken.

Om'kran'sen (met een krans omgeven, een krans doen om), ik omkranste, heb omkranst: het hoofd -kranst met lauweren; iem. -, de held werd met lauwers -kranst; zich -, zich met een krans sieren; fig. omgeven, omsluiten: huizen, omkranst door wuivend iepengroen, (Potg.)

Om'kreits (dicht. omtrek, kring), m. gmv.

Om'kreuken, -kroken (met een kreuk omvouwen), ik kreukte -, heb -gekreukt.

Om'krijgen (fig. ten einde brengen), ik kreeg -, hem -gekregen: hoe krijg ik dien Zondagmiddag om?

Omlaag' (in de laagte), bw.: het dal lag -aan de beek, de deur klemt -, naar - zien, naar - storten, beneden; scheepst. de bootzman is -, beneden in het logies.

Omlaag'brengen (naar beneden brengen), ik bracht -, heb -gebracht; evenzoo: -buigen, -drukken, -duwen, -gaan, -houden, -kijken, -rukken, -schieten, -slaan, -springen, -storten, -vallen, -voeren, -zien; het zijn scheidbare samenstellingen, het volt. deelw. wordt met ge gebruikt en de leden aaneengeschreven: omlaaggebogen, omlaaggedrukt, enz.

Omlau'wren (dicht. met lauweren of lauieren bekronen, de slapen omkransen), ik heb -lauwerd: een dichter met -lauwerd hoofd.

Oml'e'geren (omshuilen, omsingelen), ik heb -legerd: Civilis hield Castra Vetera -legerd; fig. omringen; -ing (insluiting), v. -en.

Oml'eggen (om iets heen leggen), ik legde of leide (lei) -, heb -gelegd of -geleid: iemand een verband -, leggen en vastmaken; een plank -, een matras -, op een anderen kant leggen; fig. elk stuuivertje -, keeren en wenden, vóór men het uitgeeft, hoogst zuinig zijn; zich -, het lichaam op een andere zijde leggen of wenden.

Oml'eg'gen (rondom beleggen met), ik -legde of -leide, heb -legd' of -leid': den rand van een schotel met peterselie -. w. i. g.

Oml'eg'sel (belegsel), o. -s: een damesrok met een - van fluweel; een smal - van gouddraad, omboordsel.

Oml'eiden, ik leidde -, heb -geleid: een vetten os -, door de straten rondleiden; een klimplant een balkon -; de stroom werd het eiland -geleid, d. i. men deed hem loopen om of langs; fig. iemand om den tuin leiden.

Oml'ig'gend (omgelegen), bn.: de - e akkers.

Oml'ij'sten (met een lijst omgeven), hij -lijstte, heeft -lijst': een portret -; fig. bouwland, door akkermaalshout omlijst.

Oml'ooft' (dicht. met loof omhangen), bn.

Om'loop, m.: de - van 't bloed, circulatie; de - der aarde om de zon, omwenteling; geld, papier in - brengen, van hand tot hand doen gaan; praatjes, geruchten in - brengen, gaan verspreiden; geneesk. hij heeft den - aan den vinger, roosachtige verzwering.

Om'loop (rondlopende galerij, omgang, trans), m. -loopen: de - van een molen.

Om'loopstijd (tijd, waarin een hemellichaam zijn baan beschrijft), m. -tijden: de siderische, de periodische - der maan, de - eener kommet, de bekendheid van den - eener planeet.

Omloo'veren (dicht. met een looverkrans versieren, omkransen), ik heb omlooverd: eens dichters hoofd -; fig. iemands naam -.

Omlu'ven (tegen den wind beschutten), ik heb omluwd: als dreef hij heen, -luwd van englenwieken, (Hofdijk).

Ommekant (keertzijde), m. -kanten.

Ommekomst (afloop van een termijn), v. gmv.: telkens na - van drie maanden dient hij een rapport in; O.-I. - van verlof, einde.

Ommeland (land, gelegen rondom een plaats), o. - en: de - landen v. Groningen d. i. de kwartieren Hunsingoo, Fivelingoo en het Westerkwartier; -lander (bewoner van het Ommeland), m. -s; ook als bn.: een - boer; -landsch, bn.: een - e reis, een reis met veel bezwaren, zooals in oude dagen in de Groninger Ommelanden.

Ommering (dicht. ruimte binnen een omtrek, een vlak, door een kring omsloten), m. gmv.: 's werelds wijden -, (Kamphuyzen); ook: Om'ring; een eiland maar vijf mijlen in -; de - van een kasteel. vero.

Ommerschans' (aandr. vroeger een kolonie van de Mij. van Weldadigheid, thans, strafkolonie in Overtijssel, bij Ommen), v. gmv.; zie Veenhuizen.

Ommezien, om'zien, o. gmv.: in een -tje, d. i. in een oogwenk, in een oogenblik; een -tje geduld, in een -tje gereed zijn.

Ommezijde (ommekant), v. -zijden: de - van een bladzijde schrifts; zie -.

Ommezwaai, m. -en; zie Omzwaai.

Ommuren (met een muur omgeven), ik heb ommuurd: een tuin -; bij uitbr. de stad was ommuurd met hooge wallen; zie Chineseche muur.

Ommevelen (met nevel omringen en daardoor verduisteren), ik heb omneveld: donkere wolken - de toppen der bergen; fig. het beeld van een held met wierook -; het verstand, den geest -, voor denken ongeschikt maken.

Omnia fausta (et prospera), (Lat. alles moge u naar wensch (en voorspoedig) gaan).

Omnibus (Lat. eig. voor allen: openbaar rijtuig, dat in groote steden de gemeenschap tusschen bepaalde punten der stad onderhoudt), m. -bussen: een - voor twintig personen; dit hotel heeft zijn eigen -; spreekt. Bus.

Omnipotent' (alvermogend, almachtig), bn.

Omnipotentie (Lat. almacht, alvermogen), v. gmv. (tie = sie).

Omnis homo (Lat. iemand, die tot alles gebruikt wordt), m. gmv.; zie Factotum.

Omnivoor' (eig. alles-eter), m. -voren: de mensch is een -, gebruikt dierlijk en plantaardig voedsel; de honden, de beren zijn -voren.

Ompagaaien (in een boot al pagaaierende om iets heen roeien), wij hebben en zijn -gepagaaid: een eilandje -, een singel -.

Ompagieren (O.-I. omtuinen, omheinen).

Ompalen (met paalwerk omzetten, afsluiten, afbakenen), ik heb ompaald: een terrein, een jachtveld -; fig. omringen: een landje, door hooge bergen -paald; -pa'ling (het ompalen), v. -en, b.v. de -paling v. e. terrein.

Ompanseren, -pan'seren (met een ijzeren of stalen panser omgeven), ik heb -panserd: kanonmeerbooten laten -.

Omplooi (omkrullende plooi), v. -plooiën.

Ompran'gen (dicht. prangend omgeven, omknellen), ik heb -prangd: de zweepslagen -prangden zijn leden; fig. de diadeem -prangt

zijn hoofd, de smart -prangt zijn hart.

Ompraten (overhalen), ik praatte -, heb -gepraat: men heeft hem zien om te praten, d. i. met mooie praatjes van inzicht pogen te veranderen, tot andere gedachten te brengen.

Omranden (met een rand omgeven, beleggen), ik -randde, heb -rand: een borduursel met lofwerk -, een menu, met gestyleerde bloemen omrand.

Omranken (dicht. met ranken omgeven), het heeft -rankt: slingerplanten - het balkon; een wijnstok -rankte de hut.

Omrasteren (met rasterdraad omsluiten), ik heb -rasterd: een ijsbaan -, een hertenkamp -, een weide -.

Omrreis (inspectiereis), v. -reizen: de inspecteur zal morgen de jaarlijksche - beginnen, meer: Rondreis.

Omring, m. gmv.; zie Ommering.

Omringdijk, m., -kade (dijk, die één of meer polders omringt), v. -dijken, -kaden.

Omringen (aan alle kanten omgeven), ze hebben -ringd: de kinderen -ringden de koningin, ter betoening van eerbied, belangstelling; omgeven: allerlei boomen - dien vijfver.

Omrin'gend (omgelegen, omliggend), bn.: de het huis -e boomen; als zn. o.: het -e.

Omringkade, v. -kaden; zie -dijk.

Omrít (het rijden om iets heen), m. -ritten: een troep ruiters maakte een - op de heide.

Omroepen (bekend maken), hij riep -, heeft -geroepen; -roeper (persoon, door het gemeentebestuur aangesteld, om iets bij beken slag bekend te maken), m. -roepers.

Omroepersbaantje, o. gmv.; -bekken (metalen bekken, waarop de omroeper slaat om de aandacht te wekken), o. -s; -plaats (-baantje), v. -en.

Omronden (van alle zijden belopen), bn.: het zwaard was - met bloed.

Omrull (het omruilen), m. gmv.

Omrullen (voor iets anders in ruil geven, tegen elkander wisselen), ik rulde -, heb -geruild: platen, boeken, fietsen, piano's -, tegen andere ruilen, meest met eenige vergoeding.

Omschaduwen (dicht.); z. Omschaduwen.

Omschaduwen (rondom beschaduen, met schaduw omgeven), het heeft -schaduwd, (-schaduwd): hooge boomen - dat landhuis.

Omschal'en (dicht. met geschal omringen), het omschalde, heeft omschalde: een luid gejuich -schalde den vorst; vroolijk hoorngeklank -schalde de legerplaats.

Omschan'sen (met een schans omringen), men omschanste, heeft omschanst: de veldheer liet het kamp -schansen; fig. zich - met iets, hij zit -schanst met boeken, omgeven;

-ling (schanswerk), v. -en, zie ook Reeling.

Omschor'sen (dicht. met een schors omsluiten), men -schorste, heeft omschorst: de Alpen zijn met sneeuw en ijs -schorst; het pantser -schorst zijn leden; fig. de helden zijn met moed -schorst.

Omschrift (randschrift), o. -schriften: een penning met een Latijnsche spreuk als -, d. i. opschrift om den rand heen.

Omschrij'ven (nauwkeurig beschrijven), ik ik -schreef, heb -schreven: kunt gij den aandrander niet -? een landschap -; bij verkooppingen gaat de notaris alles breedvoerig -

Omschrij'ving (nauwkeurige beschrijving zakelijke en afdoende verklaring), v. -en

de - van het begrip plicht, het scherp aangeven van de grenzen der beteekenis; een beknopte -, een onjuiste - van een rechtswoord; zie: Verklaaren en Woordverklaring.

Om'schudden (schuddend ledigen), ik schudde -, heb -geschud: een zak met appelen -.

Om'singelen (aan alle kanten omsluiten), ik heb -singeld: een stad, een vesting -, insluiten, dicht omringen, berennen; een legerkorps -; wij werden -singeld door den vijand, zie Ring van IJzer.

Om'slaan (omver-slaan, doen vallen), hij sloeg -, heeft of is -geslagen: de storm zal dien muur nog -, het schip zal -; verder: een kleedingstuk -, haastig en achteloos omdoen; het blad van een boek -, omkeeren; zegsw. het blaadje is -geslagen, de zaak is geheel veranderd; de kosten zullen we onder alle deelnemers -, pondpondsgewijze verdeelen.

Omslacht'ig (met veel omhaalen onnoodige drukte), bn.: Cats is een -, maar niettemin aangenaam verteller; -er, -st; -heid (te groote breedvoerigheid), v. gmv.

Om'slag (omhaal, drukte), m. gmv.: gij moet voor mij geen - maken; zij doet alles met weinig -, zonder -.

Om'slag (belasting), m. -slagen: de hoofdelijke -, gemeentelijke belasting voor elk hoofd van een gezin naar de mate van zijn bezit.

Om'slag (omkleedset), m. en o. gmv.: een linnen -, natte - en om terug te drijven, (C.O.)

Om'slagdoek (schuingevouwen doek, door vrouwen om de schouders geslagen en gedragen), m. -doeken.

Om'sleepen (sleepende rondvoeren, met zich voeren), ik sleepte -, heb -gesleept: een zwak en ziekelijk lichaam met zich -.

Om'slingeren (omver, onderstboven slingeren), zij slingerde om, heeft om'geslingerd: de dame heeft met haar japon het tafeltje om'geslingerd.

Om'slingeren (slingerend omgeven), het heeft -slingerd: de slangen, die Laocoön -; de lianen - den boom, een door wijnrank -slingerde woning; twee spierwitte kolommen, sierlijk met groen -slingerd, omrankt.

Omsluit'eren (met een sluis omgeven), ik heb -sluiserd: het hoofd met rouwfloers -; de bruid was met prachtig zijden gaas -sluiserd; de nevelen - de bergtoppen.

Omsluit'en (dicht omringen, aan alle kanten insluiten), ik omsloot, heb omslo'ten: zij waren - sloten door den vijand; een boomgaard, door een hoogen muur omsloten; het harnas -sloot zijn leden; -ing (omheining, omtuining), v. -en.

Omspan'nen (omvatten), ik omspande, heb omspan'nen: kunt gij dien knuppel -? met de vingers omsluiten; een dungeregen miadeltje, dat men zou kunnen -; een enge pantalon -spande zijn beenen.

Om'spannen (paarden van plaats doen wisselen voor een wagen, koets, enz.), ik spande -, heb -gespannen.

Om'spanseeren (deftig en met afgemeten gang ergens omheen wandelen), ik heb -gespanseerd; zie, hoe die haan over het erf -spanseert! vero.; zie Spanseeren.

Om'spitten (den grond om'graven), ik spitte -, heb -gespit: een tuin -, een bloembed -, alle vijf jaar laat hij zijn akker -.

Om'staan (omwenden), ik stond -, heb -gestaan; zegsw. iem. -leeren, een on-

willige drillen, leeren wenden en keeren.

Om'staand, om'mestaand (omringend), bn.: de -e huizen, de -e kinderen.

Om'stand (drukke, omhaal), m. gmv.: maak toch zoo'n - niet, met - spreken. vero.

Om'stander (iem., uit de ergens omheensstaande menigte, toeschouwer), m. -standers.

Omstan'dig (breedvoerig en daardoor volledig en nauwkeurig), bn. en bw.: een - schrijven, een - verslag, een - verhaal, een -e brief, enz.; iets - mededeelen; -er, -st.

Omstan'digheid (iets, dat een handeling, voorval, toestand vergezelt), v. -heden: een onverwachte -; alles hangt hier af van de -heden, d. i. van den nog onzekeren loop der gebeurtenissen; verzachtende -heden, rechtst. bijzonderheden; verzwarende -heden, n. l. alles, wat den aard der misdaad vererget.

Om'stouwen (verpakken), ik heb -gestouwd: ge dient de lading om te stouwen, d. i. anders samen te pakken, opdat de goederen stevig ineensluiten en niet gaan werken.

Om'stra'len (straalsgewijze omringen), het heeft -straald: de glans van het goud -straalde hem; de roem -straalt zijn schedel; met den luister der overwinning -straald; zijn leven was -straald met aanzien, rijkdom en geluk.

Om'streek (de omliggende landstreek), v. -streken: de omstreken van Maastricht zijn mooi; fig. heel de - was op de been, d. i. al de bewoners dier streek.

Om'streeks' (ongeveer, omtrent), bw.: hij verdient jaarlijks - duizend gulden; hij zal nu - te Delft zijn; vz.: het was - Paschen.

Om'strem'gelen (strengelend omvatten), het -strengelde, heeft -strengeld: het klimop kan een boom -; fig. door den band der liefde of der vriendschap -strem'geld zijn.

Om'stulpen, -stelpen (onderstboven keeren, zoodat de opening naar beneden is gericht), ik stulpte -, heb -gestulpt: een mand -, omkeeren.

Om'stuwen (zware voorwerpen omkeeren), ik heb -gestuwd: help die balen eens -.

Om'stu'wen (dicht. i. e. drom omgeven), men heeft -stuw'd: een troepe delhieden -stuwde den koning, honderden nimfen -stuwden de godin; hij -stuwde steeds zijn troon met tal van hovelingen, deed omringen met.

Omt'o'gen (omhuld, omkleed), vd. van 't vero. omtie'gen, d. i. omtrekken: de bergen, met nevelen -, de duisternis had berg en woud -; met damp -; fig. met ernst -.

Omt'rek (buitenlijnen, grenslijnen, grens), m. -trekken: eerst moet ge den - teekenen, zij had den - harer teekening in een oogeblik klaar; meek. de - van een cirkel, van een driehoek, veelhoek, enz.; in den - van het dorp, in den - der kermis, niemand hier in den - kent hem, d. i. naaste omgeving.

Omtrent' (eig. in het rond, rondom), bw.: geen sterveling -, d. i. in de nabijheid; dat kost mij - een gulden, ongeveer, ten naastenbij; vz.: er zijn veel geruchten - hem in omloop, d. i. betreffende, aangaande.

Omtul'len (dicht. met een tuil of krans omgeven, opsieren, versieren), ik heb -tuild: laat ik u de slapen met rozen -, de natuur is als -tuild met bloem en lentespruit.

Omtul'nen (omsluiten door een tuin, d. i. door vlechtwerk of rasterwerk), ik heb -tuind; -ing (omheining), v. -en; zie Tuin.

Om'vaart (het omvaren), v. gmv.: de - om-

het voorbergte; na een - van enige uren, het varen langs een omweg.

Omva'demen (met beide armen omsluiten), ik -vademde, heb omva'demd; ik zet het u dien boom te -, d. i. met uitgestrekte armen te omvatten; ook: Omva'men.

Omva'men (omvademen), ik heb -vaamd'.

Om'vang (omtrek, grootte), m. gmv.: de - van eenig lichaam, iets van veel -, dikte; fig. de - der wetenschap, de - van een ramp, uitgestrektheid.

Omvan'gen (omvatten), ik omving, heb -vangen: met de armen -; fig. met zijn blik -; de nevel had het reisgezelschap -.

Omvang'rijk (van grooten omvang), bn.: een - boekwerk, een -e stem; -er, -st.

Omvat'tend (uitgestrekt, ruim), bn.: een -e werkkring, een - plan; -er, -st.

Omver' (onderstboven), bw.: komt als eerste lid der samenstell. voor in scheidb. samengest. werkw., wier volt. deelw. met ge aaneengescreven worden, als in: -blazen, -dringen, -drukken, -duwen, -gooien, -waaien, -werpen; b.v. de storm blies -, heeft omvergeblazen, evenzoo: omvergedrongen, omvergedrukt, enz.

Om'vleugelen (als met vleugels bedekken), mil. omtrekken, ik heb -vleugeld: de engelen kunnen hun gelaat -; de vijand wilde ons -.

Om'vloef'en (vloeiend omgeven), het omvloedde, heeft -vloeid'; fig. het licht kan iem. -.

Om'vraag, om'vra'ge (rondvraag), v.: er werd een - over het voorstel gehouden; een voorstel in - brengen, een vraag er over doen aan den een na den ander.

Omwa'demen (dicht. rondom met een vochtigen damp omgeven), het heeft -wademd: de wind -wademt de wouden met zijn geuren.

Omwal'en (met een wal omringen), men omwalde, heeft -wald': aan den zeekant werd een stad niet -wald'; -ling (de wal), v. -en; de -en van Maastricht in 1229 en 1298.

Om'wandeling (het rondom iets wandelen), v. - wandelingen: na de - der singels gaat hij naar de sociëteit; fig. de - van Christus hier op aarde, het leven, de levensreis.

Om'waren (warend rondgaan), het spook waarde -, heeft -gewaard, d. i. omgedoold; in die steppen waren wolven om, her- en derwaarts gaan, zie Waren.

Omwa'ren (dicht. warend omgeven), het -waarde, heeft -waard': hij dacht zich daar van spoken en schimmen -waard; zie Waren.

Om'weg (weg, die om d. i. langer is), m. -wegen: een - nemen, maken; fig. uw woorden gaan langs een -; iets zonder -wegen vragen, d. i. recht op het doel af, openhartig.

Om'wemelen (dicht. wemelend omgeven), het heeft -wemeld: een massa mieren omwemelden den slapenden reiziger.

Om'wenden (omkeeren, omkantelen, om draaien), ik wendde -, heb -gewend: het hoofd -, het roer -; zich -, d. i. het hoofd, het lichaam achterwaarts wenden.

Om'wentelen (het onderstboven keeren), ik heb -gewenteld: een bruisende stroom wentelde het molenrad om, deed wentelen of draaien; zich -, zich om zijn as draaien.

Om'wenteling (staatkundige omkeering), v. -en: de groote - in Frankrijk, een bloedige -; zie Revolutie.

Om'wenteling (ronddraaiende keering of keer), v. -wentelingen: een bol ontstaat door

de - van een halven cirkel om zijn middellijn; de -wentelingen van een groot machinerad; de - der aarde om haar as; fig. dat was een geheele - in zijn lot, ommekeer.

Om'wentelingsas (werkelijke of denkbeeldige spil, waarom eenig lichaam draait), v. -assen: de - van het vliegwiel eener stoommachine; de - der maan, der aarde, der zon.

Om'wentelingsgeest (geest van oproer of revolutie), m. gmv.; -gezind (tot revolutie geneigd, revolutionair), bn.; -hoorts (revolutie-woede als volksziekte), v. gmv.

Om'wentelingslichaam (meetk. lichaam, dat ontstaat door draaiing van eenig plat vlak om een rechte lijn), o. -lichamen: een bol ontstaat door een halven cirkel om zijn middellijn te laten draaien.

Om'wentelingslied (lied, dat populair is in de dagen van revolutie, b.v. de Marseillaise in 1792 in Fr.), o. -liederen.

Om'wentelingsnelheid (snelheid van omwenteling), v. -heden: de - van een vliegwiel; de - van onze aarde, nl. van een punt v. d. evenaar 300 uur per uur, zie -tijd.

Om'wentelingstijd (sterrenk. tijd, welken een hemellichaam noodig heeft, om zich om zijn as te wentelen), m. -tijden: de - der aarde is een etmaal.

Om'wentelingsvlak (meetk. gebogen vlak, dat ontstaat door draaiing van een plat vlak om een lijn als as), o. -vlakken.

Om'werken (anders bewerken, vervormen), ik heb -gewerkt: een gedicht -, een opstel -, een boek -; een akker -, dooreenwerken; die grond is niet genoeg -gewerkt; den mest, het graan -; -ing, v. -en: de - van een opstel, van een gedicht, van een roman, enz.

Om'werpen (omgooien, omsmijten), ik wierp -, heb -geworpen; fig. vernielen, verwoesten; -ing (het omwerpen), v. gmv.

Om'wibbelen (wibbelend omvallen of doen omvallen), het wibbelde -, het is en ik heb -gewibbeld: dat tafeltje zal nog eens -, het bloemstandertje hebt gij -gewibbeld.

Om'wik'kelen (rondom inwikkelen), ik heb -wikkeld: een kindje met een deken -, een zwerenden vinger -; zich -: hij -wikkelde zich met een mantel; fig. een duistere samen-zwering -wikkelde den vorst; -ing (voorwerp, om iets te omwikkelen), v. -en.

Om'willen (aan het tijf willen), ik heb -gewild: dat boordje wil ik wel -; de jongen wil die das niet -.

Omwin'den (met iets slingerend omgeven), ik omwond, heb -won'den: een pak met een eind touw -; -ing (omwindsel), v. -en; -sel (omhulsel), o. -s.

Omwin'gerden (dicht. omranken), het -wingerdde, heeft -wingerd: het veil, dat den olm -wingerdde, is verdord; meest als volt. deelw.: een hek, met kamperfoelie -win'gerd, zie Wingerden.

Om'wisselen (verwisselen, ruilen), ik heb -gewisseld: ik zal de schoenen eens -; eenig bankpapier -, laten wij van plaats -.

Om'wonend (omringend), bn.: de -wonende volken; de -wonende boeren, in het rond wonend.

Om'woners (personen, die om ons heen wonen), m. mv.: de - van Nederland zijn Duitschers en Belgen; de - v. h. meer v. Constanz.

Om'woners (cosm. omwonenden), m. mv.: onze - verschillen 12 uur met ons in tijd,

nl. menschen, wonende met ons op dezelfde parallel, maar 180° in lengte verschillend.

Om'wrikken (omver-wrikken), ik heb -gewrikt: een paal -, tegen den grond wrikken.

Om'zadelen (van zadel wisselen), ik heb -gezadeld: laat den knecht mijn paard even -.

Om'zaten (omgezetenen, omwonenden), m. en v. mv.; verg.: Landzaten, Onder- en Nazaten.

Om'zeg (bekendmaking van geboorte of overlijden), m. gmv.: vier bidders hebben den - gehad.

Om'zendbrief (Vlaamsch. rondschrjven, circulaire, bisschoppelijk mandement), m. -ven.

Om'zet (handel, koop en verkoop op de markt of aan de beurs), m. gmv.

Omzet'ael (boord of belegel van verschillende stof of kleur), o. -zetsels, -zetselen.

Om'zetten (doen verwisselen van plaats), ik zette -, heb -gezet: zet die kibbelende kinderen -; woorden -, anders schikken; zinnen -, in anderen vorm b.v. in den lijdende brengen; die koopman zet veel -, verhandelt; geld -, in andere munt omwisselen; door gisting wordt suiker in alcohol -gezet, ontleed, ontbonden; den grond -, ompspitten; -**zett'ing**, v. -en: de - van een volzin.

Omzet'ten (omringen, omsluiten), ik omzette, heb omzet: een stad -, omsingelen; zij wisten het kasteel nauw -zet te houden, ingesloten; een heuvel - met eiken; de zakdoek was -zet met een fijn kantje, omboord; een horloge met paalen -, rondom bezetten.

Omzich'tig (bedachtzaam, behoedzaam), bn. en bw.: een - bergbestijger; hij ging - te werk, voorzichtig; -er, -st; -**heid** (beleid), v. gmv.

Om'zien, o. gmv.: zie Ommezien.

Omzoo'men (met een zoom omgeven), ik heb -zoomd': een tijgervel, met rood -zoomd, (C.O.), met een rand of boord van een roode stof omzet; -**zoom'ing**, v. -en.

Om'zwaai (omdraai, omkeer), m. -zwaaien: bij den - der seizoenen.

Omzwachtelen (met een zwachtel omwinden), ik heb -zwachteld: een kind - met fijn-linnen doeken; een gewond been -.

Om'zwalken (op zee her- en derwaarts trekken), ik heb -gezwalkt: de man had heel zijn leven op zee -gezwalkt, rondgedoold; fig. omdolen, rondzwerfen; kermisgasten moeten veel -, om aan den kost te komen.

Om'zwalpen (op zwellende golven heen en weder bewegen), ik heb -gezwalpt: de visscher zwalpt langs bank en platen om.

Omzwal'pen (dicht. zwalpend omgeven), het heeft -zwalpt': de baren -zwalpen het schip; de oceanen -zwalpen de aarde.

Om'zwerfen (omdolen, hier en ginds rondzwerfen), ik zwierf -, heb -gezworven: na lang te hebben -gezworven, is hij op ons dorp komen wonen; de verdoolde reizigers hadden in die bosschen lang -gezworven; -**zwer'ving** (het omzwerfen), v. -en.

Omzwe'ven (dicht. zwevend omgeven), ik heb -zweefd: zie dien adelaar zijn nest -! Duijjes, die mij plag te -, als ik in mijn bloemhof zat, (Staring); Gods geest -zweve u! een eeuwige lente -zweeft u daar.

Om'zwiepen (topzwaar omvallen), het is

-gezwiept: die lange, schrale populier is door den storm -gezwiept.

Om'zwikken (door zwikken omstaan), het is -gezwikt: mijn voet is -gezwikt.

Omzwir'relen (aanhoudend en met snelheid zwiieren langs), zij hebben -zwirreld: de zwaluwen - mijn tuinhuisje.

On- (voorvoegsel = niet), b.v. on'dank, oneer, ongelooft, onheil, onzin, enz.; ook: ontaard, slecht, b.v. on'dier, onding, onkruid, onmensch, onweder; hecht zich ook aan bn. en deelw. in de bet. van niet: on'rijp, onsterk, onwetend, onbeholpen, ongeveinsd; echter niet aan w. w. l).

Onaan'genaam (niet plezierig, onbehaaglijk, lastig, vervelend), bn. en bw.: een - mensch in den Haartemmerhout, (C. O.); -er, -st; -**heid** (kwelling, verdrietelijkheid), v. -heden.

Onaan'gesproken, bn.: iets niet - laten, b.v. een kapitaal, een maal, een flesch; zie Aanspreken.

Onaan'geteekend (niet-aangeteekend), bn.: die brief met geld is - verzonden; zie: Aanteekenen en Aanteekengeld.

Onaantast'baar (niet aangetast kunnende worden), bn.: een -bare stelling, een -bare wetsbepaling, een - recht.

Onaanzien'lijk (niet in aanzien zijnde), bn. en bw.: hij was van een - geslacht; niet -, d. i. vrij aanzienlijk, niet gering; een niet - vermogen; hij heeft zijn zaken niet - uitgebroid; -er, -st.

Onaar'dig (onbeleefd, onaangenaam), bn.: wat ben je weer - geweest! veelal met een ontkenning: zij is niet -, d. i. nog al aardig of lief in den omgang; uw buren zijn geen -e menschen; ook bijw.: hij woont er niet -.

Onacht'zaam (zonder zorg of oplettendheid), bn. en bw.: een -zame kleeding, een -zame houding, een - gedrag jegens iemand; hij antwoordde -; -zamer, -st; -**heid** (onoplettendheid, onachtzame handeling), v. -heden.

Onaf'gebroken (aaneengeschaakeld, aanhoudend), bn. en bw.: de - keten der geschiedenis; het was een - worsteling tegen allerlei gevaren; men roerde - de trom.

Onafhan'kelijk (vrij, zelfstandig), bn.: de -e rechterlijke macht, een - leven, een - volk, land, gewest; een - bestaan; zij hebben het land - gemaakt; hij heeft in deze zaak geheel - gehandeld; -er, -st; -**heid** (vrijheid, zelfstandigheid), v. gmv.

Onafscheid'baar (niet te scheiden), bn. en bw.: welvaart is een -bare gezellin v. d. vrede; zich - aan iets of iemand hechten.

Onafschei'delijk (innig verbonden), bn. en bw.: -e vrienden; - vereenigd.

Onafwijs'baar (niet van de hand te wijzen), bn.: een - verzoek, een -bare eisch.

Onafzet'baar, bn.: een rechter behoort - te zijn, niet uit zijn ambt kunnende gezet worden, niet ontslagen kunnende worden.

Ona'ger (Bijbel. wilde woudezel in Tartarije), m. -s, -en: de - heeft zeer lange ooren; zet uw tanden in het oor der -en, (C. O.)

Onbaatzuch'tig (belangeloos), bn. en bw.: een -e vriendschap; dat is - gehandeld.

Onband'ig (wild, woest, aan geen breidel

1) Vele afleidingen met on- werden niet opgenomen; men sla dan de beteekenis der grondwoorden op, b.v. voor Onaandachtig, Onaandoentlijk, Onaangekleed, en dergelijke doorzichtige afleidingen, zie men: Aandachtig, Aandoentlijk, Aangekleed, enz.

gehoorzamende), bn. en bw.: een roofdier is —, een os kan — zijn; fig. de —ste hartstochten, —e begeerten; —er, —st; —heid (wildheid), v.

Onbarmhartig (niet-barmhartig, ongevoelig, wreed), bn. en bw.: — zijn, een — oordeel; spreekt. een — pak slaag, ongenadig; — te werk gaan; hij radbraakt het Fr. —, verschrikkelijk.

Onbedaarlijk (niet tot bedaren kunnende komen), bn.: een — gelach, een —e drift.

Onbedacht (onbezonnen, onnadenkend), bn. en bw.: een — woord, een — oogenblik; een — afgelegde eed; —er, —st; —elijk (onbedachtzaam), bw.: iets —elijk doen, zeggen; —zaam (onvoorzichtig), bn. en bw.; —zamer, —st; —zame overijling, — te werk gaan; —zaamheid (onnadenkendheid, onbezonnenheid), v. —heden.

Onbedeesd (onbeschroomd), bn. en bw.: een —e houding; — in 't rond kijken.

Onbedingd, bn.: in een —e lofspraak vervallen, (Potg.), d. i. onvoorwaardelijk. germ.

Onbedorven (rein, fig. onschuldig), bn.: — vleesch, — visch, — groente, gaaf, frisch; een — kind, een — hart, schuldeloos.

Onbedrieglijk (eig. zonder bedrog, fig. oprecht, betrouwbaar), bn.: een — voorteeiken; met —e lippen.

Onbeduldend (nietig, beuzelachtig), bn. en bw.: een — woord, een — opstel, van weinig waarde; niet —, vrij belangrijk; —er, —st.

Onbegonnen (zonder begin; onuitvoerbaar), bn.: o — God! eeuwig; dat is een — werk.

Onbegrensd (zonder grenzen, onbeperkt, onmetelijk), bn.: een — uitzicht; een — vertrouwen, —e hoogachting, zeer groot.

Onbegrepen (niet in aard of wezen gekend), bn.: deze schilder is een — talent.

Onbegrijpelijk (niet te begrijpen), bn. en bw.: een —e angst, een — misverstand; — veel menschen, (C. O.) zeer, erg; —er, —st.

Onbehaaglijk (onaangenaam, ongevallig), bn.: —e manieren, een — uiterlijk, een — geluid; bw.: — lachen, zich — kleeden.

Onbeheerd (buiten beheer of toezicht), bn.: de kruiwagen stond — aan den weg; een —e nalatenschap, d. i. waarvoor zich niemand opdoet of die verworpen is; —e goederen, —e zeevonden, waarvan de eigenaar onbekend is.

Onbeholpen (onhandig, stumperig), bn. en bw.: die man is in gezelschap — en linksch; — manieren; zich — uitdrukken; —er, —st.

Onbehoorlijk (niet passend, niet betamelijk, onwelvoeglijk, verkeerd), bn. en bw.: een — gedrag, een —e tijd, hij kwam op een — uur; zich — gedragen; —er, —st.

Onbehouden (fig. lompe, ongemanteld), bn.: wat een — lomperd! een — kerel; zegsw. een — stuk vleesch, een lomperd; bn.: iets — verklaren; —heid (linkschheid), v. gmv.

Onbekeerd (den weg der zonde niet verlaten hebbende), bn.: hij stierf —, als zondaar; hij was een —e zondaar, onverbeterlijk.

Onbekend (niet bekend, vreemd), bn.: hij is mij —, hij is — aan, bij ons; alg. de —e grootheid, te zoeken; zegsw. — maakt onbemind, wien men niet kent, heeft men niet lief.

Onbekommerd (onbezorgd, niet in druk), bn.: een — leven leiden, hij is — over zijn toekomst, hij toonde een — gelaat, hij sprak op —en toon, opgeruimd; —heid (kalmte, bedaardheid, rustigheid), v. gmv.

Onbekookt, bn.: fig. een — antwoord, voor-

stel, d. i. niet rijpelijk overwogen, ondoor-dacht; evenzoo: —e meeningen, oppervlakkig; —e plannen, niet grondig overdacht, onbedraden, onbezonnen; —er, —st; —heid (domheid, lomphheid), v. —heden.

Onbekrompen (ruim), bn. en bw.: een —denkwijze, niet kleingeestig; uit een — beurs; — geven, weldoen, met royale hand; — leven, zonder geldzorgen.

Onbekwaam (niet bekwaam, onbedreven, niet geschikt), bn.: een — onderwijzer, hij is — in zijn vak; de vorst was — tot regeeren; hij is — om over kunst te oordeelen; —amer, —st.

Onbekwaamheid (ongeschiktheid, onbedrevenheid, gemis aan ervaring of routine), v.: zijn — bleek meer en meer; haar — in de kennis der vreemde talen; — aan den dag leggen, toonen; zijn — zal wel aan den dag komen, blijken.

Onbeleefd (lompe, onvriendelijk), bn. en bw.: een — antwoord; — antwoorden; —er, —st; —heid, v. —heden, (lompe handelingen).

Onbelegen (al te versch), bn.: dat brood is te —, te nieuwbak'ken; dat bier is —; —belemmerd (ongehinderd, vrij), bn.: een — uitzicht hebben, —e vrijheid; —bemerkt (niet gezien of bespeurd), bn. en bw.: hij heeft u — weten te volgen, — ergens komen binnentreden, enz.; een —e aftocht, een — verdwijnen, onopgemerkt; —bemiddeld (niet goeud, zonder geld of goed), bn.: zijn ouders waren —; hij is niet —, hij is vrij vermogend, heeft het noodige; —benoemd (rekenk. niet met een naam aangewezen), bn.: —e getallen, zonder den naam der voorwerpen er bij; de vermenigvuldiger is altijd —; —benul (lomperd, dommerik), m. en v. —nullen; gmv.

Onbenullig (geen benul hebbende, dom), bn. en bw.; gmv.; —er, —st; —heid (botheid), v. —heden.

Onbepaald (niet begrensd, onbeperkt), bn.: de —e ruimte; voor —en tijd, niet vastgesteld; spraak. de —e wijs, infinitief; bw.: hij drukte zich — uit, onduidelijk; zijn verlof is — verlengd, voor een niet afgeperkten tijd; —beperkt (onbegrensd, onbepaald), bn. en bw.: een —e macht, het —st vertrouwen; —beproefd (niet in 't werk gesteld of toegepast, niet geprobeerd), bn.: wij zullen niets — laten, om u te redden; —beraden (onbezonnen, onbedacht), bn. en bw.: als een —knaap, zich — aan zijn driften overgeven, een — huwelijk, in — drift; Duifhuis moge — zijn als een jongmensch, (Koetsv.); —handelen; —berecht (R.-K. niet bediend), bn.: de man stierf —; —bereden, bn.: dat paard is nog —, niet tot rijden begezigd; hij is een — ruiter, onbedreven in het rijden; een — cavalierist, zonder paard; bij de infanterie zijn de gewone officieren —, d. i. zonder dienstpaard; —beredeneerd (onbedacht, onbezonnen), bn. en bw.: een —e drift, een —e goedheid, een —e weldadigheid, een —oordeel; hij handelt slechts zelden —; —bereisd (geen ervaring van reizen hebbende), bn.: een — buitenman; —bertijmd (rijmloos), bn.: de Verjaardag van Staring is —, d. i. het zijn blanke verzen; —e psalmen, zooals ze in den Bijbel worden gevonden; —berispelijk (niet te berispen, niet af te keuren, geen kwaad van te zeggen), bn. en bw.: een — gedrag, hij was — gekleed; —be-

- schaafd** (fig. ongepolijst, ruw van uiterlijk), bn.: een - volk, die - e taal, - e zeden, - e manieren; - er, - st; - **beschaamd** (geen schaamte hebbende), bn. en bw.: een - bedrieger, een - slag van een jongen, hij is - genoeg; een - e blik, vermetel; - e laster, een - e logen; hij liegt -; - er, - st.
- On'bescheid** (driestheid, overmoed, vermetelheid), o. vero.: **luidruchtig** -, (Staring).
- On'beschel'den** (onwillevend, ongepast nieuwsgierig), bn. en bw.: een - vraag, - blikken, een - antwoord, ongepast; zij keek - door het raam naar binnen.
- On'beschoft'** (eig. zonder vormen of fatsoen: lomp, plomp van manieren, brutaal), bn. en bw.; - **heid**, v. - heden, (brutaliteiten).
- On'beschrij'felijk** (alle beschrijving te boven gaande), bn. en bw.: een - e geestdrift, een - e angst; hij had - veel gelezen, (C. O.)
- On'beschroomd** (niet verlegen, onbedeesd), bn. en bw.: een - flinke, - e knaap, een - e gemeenzaamheid; iets - zeggen, schrijven.
- On'beschut** (niet gedekt, onbeschermd), bn.: dat boompje is - voor den noordenwind; de woning lag - op de heide.
- On'beslagen** (zonder beslag, zonder ijzer), bn.: bij vele werkpaarden laat men de achterpooten -, een nog - paard; zegsw. - ten tjs of op het tjs komen, eig. van paarden, fig. iets doen zonder behoorlijk toegerust te zijn, zie ook: IJ s.
- On'bestlecht** (niet bestist, niet verreffend), bn.: een - geschil, het geding is nog -, de strijd bleef -, iets - laten, het niet door een beslissing ten einde brengen.
- On'beslist** (niet uitgemaakt, fig. twijfelachtig), bn.: de strijd bleef -; iets - laten, er geen uitspraak over doen.
- On'besne'dene** (bij de Joden en Mohammedanen iem. die buiten de gemeenschap staat), m.-n.
- On'bespro'ken** (onberispelijk, te goeder naam en faam), bn. en bw.: hij is - van gedrag, een - leven leiden; Stoffel, de oudste zoon van een - weduwe, (Mull.); zij had zich - gedragen.
- On'bestaan'baar** (niet kunnende bestaan), bn.: een - bare wortelvorm, b.v. $\sqrt{-2}$, - bare woorden, in gedichten, (Beets).
- On'bestaud** (dicht. onbestendigheid), o. gmv.
- On'bestemd'** (onzeker, onbepaald, nevelachtig), bn. en bw.: een - flauw en - gevoet; zijn blikken zwierven - om hem heen.
- On'besten'dig** (wispeklurig, wuift, hakende naar verandering), bn.: een - mensch; ook, wisselvallig, veranderlijk, b.v. - weer, ongestadig; fig. het - e lot, het - e geluk.
- On'bestorven**, bn.: een - weduwe, weduwnaar, d. i. gescheiden van de(n) echtgenoot, voorgoed of door uitlandigheid; - vleesch, d. i. versch, pas geslacht; - metselwerk, versch, nieuw, nog niet hard.
- On'besuisd'** (doldriftig, onstuimig, ruw, woest), bn. en bw.: - e krijgers, het - gemeen (Van Lennep); - te werk gaan, onbehouwen; - er, meest -; - **heid** (onbesuisde daad), v. - heden.
- On'betal'baar** (eig. niet betaald kunnende worden), bn.: fig. een - bare gelegenheid, een - bare dienst, onschatbaar; het was voor u een - bare dag, kostelijk; - der, - st.
- On'betsa'melijk** (ongepast, onvoegzaam), bn. en bw.: een - woord, - e spottend; zich - uitdrukken, niet naar behooren; - er, - st; - **heid**, o. - heden, (onfatsoenlijke daden).
- On'beteek'kend** (onbeduidend), bn.: het was een - man, iemand met e. - voorkomen, een - gesprek, een - voorval, weinig belangstelling verdienend; - er, - st.
- On'betuigd'**, bn.: zich niet - laten, Bijbel: niet nalaten getuigenis te geven, d. i. van zijn aanwezig de zichtbare blijken geven, bijv. op een feestmaal door flink toe te tasten, zie Hand. 14 : 17; hij liet zich bij die collecte niet -, gaf ruim; de man liet zich bij de flesch nooit -, dronk veel.
- On'bevangen** (zonder vooroordeel, met vrij gemoed), bn. en bw.: een - lezer; een - beoordeelaar; een - oordeel, onpartijdig; iem. - te-gemoet-treden, vrijmoedig; - **bevangen'heid** (rondheid, openhartigheid), v.: een verhaal, dat trefst door zijn -; hij vertelde dat alles met groote -.
- On'bevaren** (niet bevaren wordende), bn.: een - rivierarm; de Maas bij Maastricht is een - stroom; fig. een - matroos, niet genoeg gevaren hebbende; spreekw. Met - volk is het slecht zeilen, onbedreven.
- On'bevekt** (niet besmet, zuiver, rein), bn.: fig. schuldeloos, vlekkeloos, een - geweten.
- On'bevekt'heid** (reinheid, smetteloosheid), v. gmv.
- On'bevochten**, bw.: een dwaalleer - laten, onbetwist; niet - d. i. niet bekoord door de zonde; niemand blijft -, onbestreden.
- On'bevoegd** (niet bevoegd, het recht missende), bn. en bw.: hij is - tot het geven van onderwijs; het - uitoefenen der geneeskunde; zich - verklaren, zeggen, dat men het recht mist, om uitspraak te doen: de rechter verklaarde zich in deze zaak -.
- On'bevolen** (dicht. ongedwongen, vrijwillig), bn.: e. - tucht regeert het gansch gezin (Tollens).
- On'bevolkt** (zonder bewoners), bn.: - e streken in Drente.
- On'bevooroordeeld** (niet behept met vooroordeelen), bn. en bw.: kies hem als scheidsman, hij is -; - te werk gaan, onpartijdig, eerlijk, volgens zijn geweten.
- On'bewaakt** (zonder bewaking of toezicht), bn.: de gevangene bleef -, een paar - e kinderen, iets - laten, - blijven; fig. in een - oogenblik, in een oogenblik, dat men onbezonnen of niet denkend te werk gaat.
- On'beweeg'lijk** (zich niet bewegende, roerloos, onverzettelijk), bn. en bw.: een - e stand of houding, hij stond daar -, hij hield de oogen - op dat punt gevestigd; hij bleef een oogenblik - stilstaan; hij bleef - kalm en rustig, onwrikbaar.
- On'bewerktuigd** (niet voorzien van organen), bn.: de - e stof, d. i. de doode stof.
- On'bewimpeld** (onverbloemd, onverholen, openhartig), bn. en bw.: een - e verklaring, - e openhartigheid; iets - verklaren, mededeelen, zonder er doekjes om te vinden of iets te verbergen; - voor iets uitkomen.
- On'bewogen** (niet bewogen, z. ald.), bn. en bw.: eig. de rots staat - in de branding, onwrikbaar; wie kan - blijven bij het zien van al dat lijden! gevoelloos, onverschillig; ziet hij 't (nl. al dat lijden), met - oog (Hooft), niet-aangedaan, strak, zonder medelijden; hij staat daar - en rustig, kalm; hij houdt het oog - op het lijk gevestigd, rustig.
- On'bewolkt** (eig. niet bewolkt, helder, fig. opgeruimd), bn.: een - e hemel; met - voorhoofd.
- On'bewoon'baar** (niet voor bewoning geschikt), bn.: een - bare hut, een huis kan

- door de bevoegde macht — worden verklaard.
- Onbewoonbaar-verklaring** (het verklaren door desbevoegden, dat een huisje niet langer bewoond mag worden), v. — on: de — heeft na zekeren termijn sluiting van een woning ten gevolge.
- Onbewoort** (zonder versierselen of sieraden), bn.: Valentijns rusting was nog —, (Bild.)
- Onbewust** (onbekend, niet wetende), bn.: dat is mij —, hij is nog — van het gevaar.
- Onbezielid** (levenloos, niet bezielid), bn.: de — e dingen der natuur, een — stuk hout of steen; er was geen licht in dat — e oog; fig. wat — e taal! koud; hij sprak — e woorden.
- Onbezien** (niet behoorlijk bekeken); bn.: hij kocht die kast —, onbezichtigd.
- Onbezien** (zonder het gezien te hebben), bw.: hij heeft dat huis — gehuurd.
- Onbezoekt** (door niemand bezocht wordend: van landstreken, steden, enz.), bn.: Drente bevat nog tal van — e oorden; — e wegen, eenzaam; gij moet die tentoonstelling niet — laten, er zeker een bezoek aan brengen.
- Onbezorven** (onberaden, lichtvaardig), bn. en bw.: een — spreker, hij is — genoeg om zoo iets te zeggen, dat is — ijver, wat een — nieuwsgierigheid! een — toegeven; men mag zoo — niet alles op het spel zetten; —heid (roekeloosheid, lichtzinnigheid), v. —heden.
- Onbezorgd** (niet besteld), bn.: de brieven bleven — liggen.
- Onbezorgd** (zonder zorg, kommer), bn. en bw.: gelukkig hij, die — kan leven, en te beklagen is hij, die zorgeloos is.
- Onbezwaard** (zonder druk of zorg, onbekommerd), bn.: een — geweten; van zaken: vrij van lasten of hypotheeken: al die vaste goederen zijn —.
- Onbezwaakt** (niet met damp beslagen), bn.: een — e spiegel, helder; fig. de — e deugd, d. i. reine, zuivere; een — e hemel, onbeneveld.
- Onbezweken** (volhardend, standvastig), bn.: zij stredden met — moed; stand houden met — trouw, d. i. onwrikbare trouw.
- Onbilijk** (onredelijk, te veel eischend), bn. en bw.: hij is streng maar niet —, — e eischen, — e klachten; iem. — behandelen; —er, —st; —heid (onbillijke daad), v. —heden.
- Onboetvaardig** (niet gezind tot boete en betering), bn.: hij stierf als een — zondaar, verstokt; —er, —st; —heid, v. gmv.
- Onbruik** (het tegengestelde van gebruik), o.: een woord kan in — raken, d. i. het wordt niet meer gebruikt; —bruikbaar (niet te gebruiken), bn.: een — instrument.
- Once** (medicinaal gewicht), v. oncen: een medicinaal pond had 12 oncen. vero.
- Onchristelijk** (afwijkend van den geest der christelijke leer), bn. en bw.: de — hoogmoed der groote dames, (C.O.); haat en wrok zijn —; hij spreekt, handelt —.
- Ondaad** (wandaad, gruweldaad), v. —daden.
- Onthank** (vergelding van goed met kwaad), m. gmv.: iets met — beloonen, zegsw. — is 's werelds loon, het goede wordt in de wereld veelal met ondankbaarheid vergolden.
- Ondankbaar** (niet erkentelijk), bn. en bw.: —heid, v. —heden, (blijken v. ondank).
- Ondanks** (eig. tegen den dank of de meening van), vz.: hij deed het — mijn verbod, d. i. in weerwil van, in spijt van, trots, spijt.
- Ondeeg (te)**, bw. uitr.: dat kwam zeer te —, d. i. te onpas, ongelegen. w. i. g.
- Ondeelbaar** (niet in deelen te splitsen), bn.: een — stofje; rek. een — getal, dat nl. geen deelaars heeft b.v. 19, zie Priemgetal; een — oogenblik, uiterst klein; gesch. de ééne en —bare Republiek, de Fransche; zie ook Eén en ondeelbaar; bw.: — klein, uiterst klein.
- On'der** (beneden, lager dan), vz.: zij zitten — den boom; oplettend zijn — de les, gedurende; zegsw. zich — een banier scharen; een land of volk — zijn schepter brengen, onderwerpen; — de roos vertellen, in 't geheim; — vier oogen, zonder getuigen; — de regering van Karel I, tijdens; — de waardeverkoopen, beneden; — eede, — belofte, bij of door.
- On'der** (lager, minder, beneden), bw.: dit bw. sluit zich als eerste lid aan bij zelfst. nw., bn., werkw. en bw., als: *On'deradjutant*, *Onderaardsch*, *Onderhandelen*, *On'deraan*, enz.
- On'der**, bw. vormt samenst. met w. w., nu eens scheidbaar (met de klem op onder, in de bet. van beneden, laag, ergens onder), dan weer onscheidbaar (met de klem op het w.w.); steeds wordt *onder* vastgeschreven in de onbepaalde wijs en het voltooid deelw., b.v. *on'derdrukken* en *on'derdrukken*, *on'dergedrukt* en *on'derdrukt*; verg. *on'derkruipen* en *on'derkruipen*, *on'dergekropen* en *on'derkropen*.
- On'deraan** (aan den onderkant), bw.: een stok met een punt —, hij zat geheel — de tafel; uw naam staat —, als laatste.
- Onderaardsch** (onder de oppervlakte der aarde), bn.: een — gerommel, een — kanaal, een — e begraafplaats of catacombe.
- On'deradjutant** (adjutant-onderofficier), m. — en; —admiraal (vlagofficier, één rang onder den admiraal), m. —s, —alen, gewoonlijk Vice-Admiraal; —af (van de benedentzij af), bw.: tel die rekening eens op en begin —; ook: van onderen af, van het eind af; —afdeeling (kleinere afdeling), v. —en: een — van een hoofdstuk; —arm (benedenarm, voorarm), m. —en; —baadje (boeteroen van baai, wol of flanel, dat onder het bovenbaadje gedragen wordt), o. —s; —baas (meesterknecht), m. —bazen; —baas (van Fr. base, Lat. basis: voetstuk v. e. pilaar), v. —bazen; —berm (de berm aan de onderzijde van den dijk), m. —en; —bevelhebber (bevelhebber, een rang onder den opperbevelhebber), m. —s; —bibliothecaris (tweede bestuurder eener boekertij), m. —sen; —blijfsel (achterlijk wezen; mensch, dier of plant, die in groei achterlijk is), o. —s; —bootzman (scheepst. tweede bootzman), m. —lieden, —lui.
- Onderbreken** (storen, doen ophouden), ik —brak, heb —broken: de vreugde —, den arbeid —, zijn werk —, iemands slaap —, iemands rede, taal of woorden —, zie *Inter rumpeeren*; het verkeer —; iemands pogingen —; een —broken tocht; —breking (verstoring), v. —en.
- Onderbroek** (broek, die onder een andere broek gedragen wordt), v. —broeken.
- Onderdaan** (een der bewoners van een land, met betrekking tot den vorst), m. en v. —danen: ik blijf uw getrouwe —; scherts. mijn —danen, de beenen, en meer nog de voeten.
- Onderdak** (huis, woning, verblijf), o. gmv. een — zoeken, geen — kunnen vinden; zij vonden daar een behoorlijk —.
- Onderdanig** (ondergeschikt, onderworpen), bn. en bw.: — zijn aan zijn vorst, aan de

wet; uw -e dienaar (beleefdheidsformule); iemand - groeten, op nederige wijze; -er, -st; -held, v.: gedweë -.

On'derdeel (laagste deel, gedeelte van een hoofddeel), o. -deelen: het - van iemands gelaat; een der -deelen van de natuurkunde.

On'derdeek (scheepst. scheepsvloer beneden het bovendeck), o. -dekken.

Onderdeeks (eig. onder het dek), bw.: de kapitein is -, d. i. in de kajuit.

On'derdeur (benedendeur, ook, beneden-helft eener huisdeur), v. -en: poes sprong op de -.

Onderdies (intusschen, onderwijl), bw.: Van der Hoogen fluisterde - (iets) half-hoorbaar, (C. O.)

On'derdoen (onder de voeten doen), ik deed -, wij deden -, ik heb -gedaan: iemand de schaatsen -, onderbinden; fig. voor iemand -, zwikken, bukken, de mindere zijn.

On'derdompelen (geheel onder water doen zinken), men dompelde -, heeft -gedompeld: de doopelingen werden eertijds geheel -gedompeld.

Onderdoor (onder iets door), bw.: hij reed de poort -, de jongens kropen de heg -; --gaan, -rijden, ergens -sluipen, --varen, -zeilen, -zwemmen: scheidbare samenst.

On'derdorpel (drempel v. e. deur), m. -s.

On'derdrukken (omlaag, onder iets drukken), ik drukte -, heb on'dergedrukt: ik heb bij 't zwemmen zijn hoofd eens on'dergedrukt; het vleesch, dat in de pekel ligt, moet goed on'dergedrukt worden.

Onderdrukken (in bedwang houden, bedwingen), ik heb -drukt; fig. een volk -; zijn toorn -, zijn verlangen niet kunnen -; Mevrouw Dorbeek kon een klein lachje van zenuwachtige voldoening niet -, (C. O.), d. i. inhouden, bedwingen, smoren; -drukker (duwingeland, tiran), m. -s; -drukking (het onderdrukken), v. -en: -moeten lijden; de - der bevolking door de Inlandsche hoofden, (Mult.); de - van een opstand; de - van onze hartstochten.

Ondereen (door elkaar, dooreen), bw.: de knaap gooit alle boeken -, de kinderen liepen -; scheidbare samenst.: -gooien, -klutsen, -knoeien, -malen, -menngen, -roeren, -smelten, -warren, -werpen, enz.

On'dereinde (benedenzijde), o. -einden: het - van een paal, de kinderen zaten aan het - der tafel; zie Boveneinde.

On'deren, bw.: het bijw. - komt voor in verbinding met naar, van, b.v. naar -gaan, beneden; van -, b.v. uw japon is van -wat versleten; zegsw. Heila, van -, d. i. waar-schuwing voor hen, die beneden staan of gaan.

On'dergaan (naar beneden gaan): de zon ging -, is -gegaan, d. i. onder den gezicht-einder voor het oog verdwenen; ook: het vaartuig ging -, de dobber ging -; fig. de roem, de grootheid, het aanzien, de luister van een volk gaat eenmaal -, d. i. te-niet.

Ondergaan (lijden, doorstaan, verduren), ik -ging, heb -: een mishandeling, een straf, een vernedering -; een operatie -.

On'dergang (het ondergaan), m. gmv.: de - der zon, der maan; fig. dat is zijn -, verderf, val, ongeluk.

Ondergeschikt (afhankelijk), bn.: de leen-heeren waren den koning -; in -e betrek-

king, niet zelfstandig, laag in rang; -e arbeid, onder de bevelen van een ander verricht; een -e rol spelen of vervullen, een mindere of kleine rol; -er, -st; -held (onderdanigheid, niet-zelfstandigheid), v. gmv.

Ondergeschikte (hij of zij, die onder het gezag van een ander staat), m. en v. -n; zie ook: Onderhoorige.

On'dergeschoven (heimelijk in de plaats gesteld), bn.: een - testament, bedrieglijk, onecht; een - leerstuk, valsch, onecht; een - kind, dat voor een echt kind heimelijk in de plaats is gesteld, of, bij gebreke van een kind, valschelijk als zoodanig is aangegeven.

On'dergestoken (heimelijk, bedrieglijk), bn.: een - processtuk, ondergeschoven.

Ondergeteekende (onderteekenaar), m. en v. -geteekenden; scherts. de schrijver zelf.

On'dergod (myth. god van minderen rang), m. -goden: de goden en -goden van den Olympus; -godin, v. -godinnen.

On'dergoed (lijflinnen, onderkleeren), o. -goederen: schoon - aantrekken.

Ondergra'ven (ondermijnen), ik -groef, heb -: een muur, een wal, een fort -; fig. iemands gezag -, verzwakken.

On'dergrond (benedentaag), m. -gronden: de - van een veenlaag, d. i. de grond, die zich beneden die laag uitstrekt.

Ondergrondsich (onder den grond zijnde), bn.: -water, de -e spoorweg in Londen.

Onderhandelaar (persoon, die onderhandelt, middelaar), m. -aren, -aars.

Onderhandelen (handelen over, bespreken, trachten het met elkaar eens te worden), ik heb -handeld; -ing (bespreking, om tot overeenkomst te geraken), v. -en.

Onderhands (met de hand naar beneden), bw.: -gooien, -werpen.

Onderhandsch, bn.: een -e koop of verkoop, d. i. niet in het openbaar; een -e aanbesteding, verpachting, verhuuring, enz.: een -e akte, niet door een notaris opgemaakt.

On'derhave (zeker onkruid: aardveel, honds-draf), v. gmv.; ook: On'derhaaf.

Onderhavig (behandeld, besproken worden), bn.: in het -geval, (Potg.), het -onderwerp. (germ.)

On'derhebbend, bn.: de -e manschappen, d. i. die, waarover men het bevel heeft.

Onderhevig, bn.: hij is zeer -aan koorts, aan kiespijn, d. i. er mede behept; de zeevaart is -aan ontelbare wisselvalligheden, (Stijl), blootgesteld aan; dat is aan twijfel -, dat is aan bedenking -, lijdende aan.

Onderhoo'rig (ondergeschikt), bn.: de -e geloofsgenooten van een bisschop; de kapitein en de hem -e manschappen; de aan Nederland -e koloniën, afhankelijk van.

Onderhoo'rige (ondergeschikte), m. en v. -hoorigen: het lot zijner -n verbeteren.

Onderhoo'righeid (aandr. streek, eiland, behoorende tot eenig gebied), v. -heden: het gouvernement Celebes en -heden.

On'derhopman (officier, een rang lager dan de hopman of kapitein), m. -hoplieden, -lui; spreekt.: -hopmans; vero.; zie Hopman.

On'derhoud (verzorging, verpleging, voeding), o. gmv.: in zijn -voorzien, levens-onderhoud: het -van een gezin; gelden tot -van een leger; het -van een kerk, v. e. tuin. **On'derhoud** (gesprek), o.: een belangrijk -, een -met iemand hebben, hij is zeer

- gezellig van -; aan een - een einde maken.
- On'derhouden** (onder iets houden), ik hield -, heb -gehouden: bij het vechten iem. -, onder zich houden, in bedwang houden; bij 't zwemmen moet men het hoofd niet -, onder water houden; op deze wei kunnen we de schaatsen wel -, onder de voeten houden.
- Onderhouden** (met een gesprek bezighouden), ik -hield, heb -hou'den: zich gezellig met iem. -, een gesprek met hem voeren; iem. ernstig over iets -, hem de les lezen, berispen; verder: doen voortduren: een briefwisseling met iem. -; Gods geboden -, naleven, opvolgen, in eere houden.
- Onderhouden** (verzorgen, in stand of wezen houden), ik -hield, heb -hou'den: zijn gezin, zijn ouden vader -, van het noodige voorzien; een staand leger -; -**hou'der** (verzorger, instandhouder), m. -s.
- Onderhoudend** (aangenaam, gezellig), bn.: een - prater, een - boek; bw.: - vertellen.
- On'derhout** (kreupelhout, ruijte), o. gmv.
- On'derhuid** (huid onder de opperhuid), v. -en.
- On'derhuidsch** (onder de huid geschiedende), bn.: -e inspuitingen, of injecties.
- On'derhuis** (benedenhuis), o. -huizen.
- Onderhu'ren** (op slinksche wijze, ook door meer geld te geven, een reeds gehuurd pand, enz. huren), ik heb -huurd: hij heeft mij dien knecht, die dienstmeid, dat huis -huurd.
- On'derhuur** (huur, verkregen door bemiddeling van een eersten huurder, huur uit de tweede hand), v. gmv.: een bovenhuis in -aan een ander afstaan.
- Onderin'** (beneden in iets), bw.: het boek ligt in die kast -, een bloempot met een gat -.
- Onderjarig** (minderjarig, onmondig), bn.: het zijn nog -e kinderen. vero.
- On'derkaak** (het onderste, beweeglijke deel der kaak), v. -kaken; zie Bovenkaak.
- On'derkant** (benedenzijde), m. -kanten: de - van een tafelblad; zie Bovenkant.
- Onderkelder'en** (van een kelder voorzien), ik heb -kelderd: een kamer -; dat kasteel is geheel -kelderd, overal zijn kelders onder.
- Onderken'nen** (kennen uit of onder andere personen of zaken), ik heb -kend: inlanders van vreemdelingen -, het is moeilijk die tweelingbroeders te -, een vogel aan zijn veeren -.
- On'derkerk** (ondergrondsche kerk), v. -kerken; de - is meest onder het hoogkoor; zie: Crypta, Krocht.
- On'derkin** (vleezige voortzetting van onderen a. d. kin, bij welgedane menschen), v. -kinnen: een dame met een belangrijke -, een dubbele -.
- On'derkomen** (huisvesting, woning, schuilplaats), o. gmv.: nergens een - vinden.
- On'derkoning** (stedehouder, landvoogd), m. -koningen: hij werd - van Napels, de - van Ierland, de - van Britsch-Indië; -**koning-schap** (het ambt van onderkoning), o. gmv.
- Onderkoo'pen** (op slinksche wijze door koop in 't bezit raken van iets, dat een ander wilde kopen), ik -kocht', heb -kocht': hij heeft mij dat huis -kocht.
- On'derkruipen** (onder de dekens kruipen), ik kroop -, ik ben ondergekropen: het was mij te vroeg, en ik ben er nog eens voor een uurtje ondergekropen.
- Onderkruip'en** (iem. uit zijn werk dringen, werken tegen lager loon dan iemand, die reeds in dienst is en dezen daardoor trachten te verdringen), ik -kroop, heb -kropen; bij uitbr. iem. op listige wijze benadeelen, hem heimelijk een voordeel afwinnen: die reiziger zoekt mijn klanten te -, door b.v. lagere prijzen te vragen dan de markt aangeeft; -**kruip'er** (voetlichter, misleider; bij werkstakingen iem., meest uit den vreemde, die voor lager loon wil werken), m. -s; -**kruiperij'** (alles, wat gedaan wordt om iem. te onderkruipen), v. -en; -**kruip'ing** (daad v. onderkruipen), v. -en.
- On'derkruipsel** (jongen of meisje bijzonder klein voor den leeftijd), o. -s.
- On'derlaag** (benedenlaag, steunlaag), v. -lagen: de -lagen v. e. bedstede, de planken waarop het beddegoed rust; een zandgrond met een - van klei; e. moorddaadig vuur uit de -, de benedenste geschutlaag v. e. oorlogsschip.
- On'derlaas**, zegsw. zonder -, zonder respijt, voortdurend, onafgebroken. (germ.)
- Onderlangs'** (van onderen langs), bw.: zullen wij boven over den heuvel of -gaan? de rivier, die er - stroomde; in Arnhem: -en bovenover, mooie wandeling om de stad, die dalend en ryzend zich uitstrekt.
- On'derlast** (benedenlast), m. gmv.: de - van het schip bestond uit zand.
- On'derleen** (leen uit de tweede hand), o. -leenen; meer: Achterleen.
- On'derleenheer** (gesch. de leenheer van een achterleen), m. -leenheeren; -**leenman** (de houder van een achterleen), m. -mannen.
- Onderlegd', onderleid'** (met bekwaaamheid toegerust), bn.: goed - zijn in de wiskunde.
- Onderleg'gen** (onder een voorwerp een ander leggen), ik -legde of -leide, ik heb -legd of -leid: een vat -, het vast doen liggen door steunhouten; letters, die te flauw uitdrukken -, ter drukkerij, een strookje papier er onder leggen; fig. hij is goed -legd in de oude talen, onderwezen.
- On'derlegger**, m. -s: zie het betere On'derligger; in de spreektaal echter: gebruik die krant als - bij uw schrijven, zie ook Transparant; men bezigt veel ijzeren balken als -s van vloeren.
- Onderleg'sel** (voorwerp, dat ergens ondergelegd wordt), o. -s.
- Onderleid'**, bn.; zie Onderlegd.
- On'derliggend** (zwakker zijnde), bn.: de -e partij, tegenstelling van: de bovendrijvende.
- On'derligger** (balk of blok, waar iets op rust), m. -liggers.
- On'derlijf** (onderbuik), o. -lijven.
- On'derlijffe** (vrouw, onderkleedingstuk), o. -s.
- On'derlijjk** (scheepst. touwen boordsel onder in den rand van een zeil), o. -lijken.
- Onderlij'nen** (onderstrepen, onderhalen), ik heb -lijnd: al de vreemde woorden in een opstel met rooden inkt -.
- On'derling** (wederkeerig, wederzijdsch), bn.: spaarkassen van -en bijstand; het -vertrouwen, tot -genoegen, -e hulpvaardigheid; bw.: de aanwezigen mompelden -, met elkaar; - afspreken, - beraadslagen.
- On'derlosser** (praam, bij 't baggeren in gebruik), m. -s: een - wordt gelost door 't openslaan van een luik in den bodem.
- On'derluitenant** (O.-I. militair), m. -s: de -s staan boven alle adjudant-onderofficieren en de met deze op één lijn gestelde militairen.
- Ondermaansch'** (hier op aarde, aardsch), bn.: een - schepsel, deze -e wereld, de wisselvalligheid der -e zaken, der -e dingen.
- Ondermaan'sche** (de aarde, de aardsche

dingen), o. gmv.: *aan al het — komt een einde*; scherts. *in dit — kon geen bevalliger dames-coiffure bestaan*, (C. O.)

On'dermaat (verlies aan volume bij inkrimping, indroging, enz.), v. gmv.: *het koren is op dien zolder aanmerklijk ingedroogd, dus zal er wel — zijn*.

On'dermeester (tegenstelling van meester of bovenmeester, schoolwet van 1806), m. —s: *en de meester is zoo dik, en de —s zijn zoo lang*, (C. O.); zie Meesterschool.

On'dermelk (afgeroomde melk in de boterfabrieken), v. gmv.; ook: Taptemelk.

Ondermijnen (ondergraven, verzwakken), ik heb —mijnd': muren, wallen, gebouwen, grondvesten —; fig. de gezondheid —, b.v. door drankmisbruik; *het gevoel van zedelijkheid —, het gezag —, het volksbestaan —*.

Ondernemen (op zich nemen, uitvoeren), ik —nam, heb —nomen: *iets durven —; een belangrijke zaak —, wagen; een verre reis —, gaan doen; —er* (iemand, die een zaak onderneemt, die een beroep of bedrijf voor eigen rekening uitoefent), m. —s; —**ne'mend** (durvend, moedig), bn.: *een — man, een — e firma; —ne'ming* (bedrijfszaak, expeditie-zaak; O.-I. plantage), v. —en.

On'derofficier (militair, één rang beneden tweeden luitenant), m. —officiers, —en: *een sergeant, een wachtmeester is —*.

On'derofficierskamer (vertrek in de kazerne, ten gebuike van de sergeants), v. —s; —**kleeding** (uniform), v. gmv.; —**strepen** (gouden strepen of chevrons op elke mouw v. d. sergeant), v. mv.; —**tafel** (tafel, waaraan de sergeants gezamenlijk hun middagmaal gebruiken), v. —s; —**uniform** (tenue v. e. onderofficier), v. —en; —**weduwe**, v. —n.

Onderom (om den onderkant), bw.: *naai die franje —, zet dat veterband —; z. Bovenom*.

Onderons'je (scherts. huiselijk kringetje), o. —onsjes: *een gezellig —; fig. ook de leeke-dichtjes zijn —onsjes*, (Busken Huet), d. i. behooren tot de klas der huis- of kameroëzie.

On'deroverste (onderprior; plaatsvervanger van den Broeder-overste of van de Eerw. Moeder), m. of v. —oversten.

On'derpacht, v. gmv.: *een tuin in — hebben*; zie Onderhuur.

Onderpach'ten, ik —pachtte, heb —pacht: *een andere boer heeft hem dat stuk bouwland —pacht*, onderhuurd, op slinksche wijze in pacht gekregen. w. i. g.

On'derpand (waarde, in pand gegeven; waarborg, zekerheidsstelling), o. —panden; *iem. geld leenen op —, zie Hypotheek; een huis als —; fig. hier is mijn hand als — van trouw; de haard... het — der huiselijkheid zelve*, (C. O.)

Onder pari, beneden de nominale waarde.

On'derpastoor (Vlaamsch. kapelaan eener parochie), m. —pastoors; —**prior** (in een klooster, hij, die onder den prior met leiding en toezicht belast is), m. —priors.

On'derra (zeew. het benedenste rondhout), v. —raas: *de — v. d. grooten mast wordt de groote ra, die v. d. fokkemast de fokkera genoemd*.

On'derregent (tweede regent, b.v. van een godshuis), m. —regenten; —**regentschap** (het ambt v. onderregent), o. gmv.

On'derrecht (onderwijs: de kennis, welke men iemand mededeelt, om hem voor eenig vak of bedrijf bekwaam te maken, ook verbonden

met practische oefening), o. gmv.: *iemand ontvangt — in het timmeren*.

Onderrich'ten (leeren, oefenen), ik heb —richt; —**rich'ter** (leermeester), m. —s; —**rich'ting** (leering, voorlichting), v. —en.

Onderschat'ten (te laag waardeeren), ik heb —schat: *lang heb ik zijn verdiensten —schat; iemands fysieke krachten —, gering-schatten; een niet te — tegenstander*.

On'derscheid (verschil), o. gmv.: —**maken**, —**vaststellen**; *met —, oordeel; de jaren van —, geen — gebruiken*, verstand.

Onderschei'den (verschillen; uiteenloopen), bn. en bw.: *de — staten van Duitschland; de menschen spreken er — over*.

Onderschei'den (uit elkaar houden), ik —scheiden, heb —scheiden; *zich —, uitmunten*; —**schei'ding** (achting; eereblyk), v. —en.

Onderschepp'en (stuiten, opvangen), ik heb —schept: *brieven —, ze opvangen, zoodat ze hun bestemming niet bereiken*.

Onderschik'kend (spraak. afhankelijk), bn.: *het — verband; bw.: de nazin kan — aan den voorzin verbonden zijn*.

On'derschikking (spraak. betrekking van bijzinnen tot hun hoofdzinnen), v. gmv.

Onderscho'ren (met één of meer schoren ondersteunen), ik heb —schoord: *een gewelf, een zoldering —; bij uitbr. met de schouders —, fig. ondersteunen, staande houden*; —**scho'ring** (onderstutting in schuinenstand), v. —en.

On'derschout (gesch. tweede schout; O.-I. onder-inspecteur van politie), m. —schouten.

Onderschra'gen (ondersteunen in lood-rechten stand), ik heb —schraagd: *een gewelf, een zoldering met zuilen, pijlers, stutten —; fig. het bijgeloof wordt door onkunde —schraagd; dapperheid, door beleid —schraagd, gesteund*.

On'derschrift (wat onder een afbeelding geschreven staat), o. —schriften.

Onderschrif'ven (onderteekenen), ik onderschreef, heb onderschreven: *wat gij nu beweert, zou ik niet graag —; fig. zijn goedkeuring schenken aan: het oordeel v. e. deskundige —*.

Ondershands' (onder de hand, niet publiek, in stilte), bw.: *iets — verkoopen*.

On'dersim (het onderste gedeelte van het hengelsnoer), v. —simmen.

Onderspan'nen (wisk. verbinden), zij heeft —spannen: *gelijke koorden — in denzelfden cirkel gelijke bogen*.

On'derspit (eig. beneden-spit, laatste spit), o.: *zegsw. het — delven*, fig. de nederlaag lijden, overwonnen worden, aan het kortste einde trekken; *in het — geraken, zijn, d. i. in verval komen of zijn (met zijn zaken)*.

On'derst (laagst gelegen), bn.: *de —e lagen, het —e gedeelte, de —e plank*.

Onderstaan' (wagen, durven, ondernemen, beproeven), ik —stond, heb —staan: *een waagstuk —, een tocht —; wat —staat gij u?*

On'derstaand (hieronder), bn.: —*e figuur*.

On'derstand (ondersteuning, hulp), m.: *Gelder zond — in manschap, Holland zond — in geld; iemand — geven, d. i. geldelijken steun; domicilie van —, plaats, waar de behoeftige armlastig is*.

Onderstbo'ven (met het onderste boven), bw.: *alles ligt —, omver, overhoop*.

On'derste (benedenste gedeelte), o. gmv.: *hij wil het — uit de kan hebben, hij is al te hebzuchtig*.

On'dersteek (bedekt nadeel, bedrog), o.

-steken: *iem.* - *doen*, albreuk *doen*. *vero.*
On'derstel (toestel, waarop iets rust), o.
 -stellen: *het* - van een rijtuig, wagen, enz.
Onderstel'de (dat, wat men onderstelt), o. gmv.
Onderstel'len (als waar aannemen, nl. als uitgangspunt van een redeneering), ik -stelde, heb -steld': - *we nu eens, dat de zon om de aarde draait*; zie *Ongerijmde*.
Onderstel'ling (datgene wat als waar wordt aangenomen), v. -en: van de - uitgaan, dat kwik niet kan verdampen of bevrozen; hij was in de -, dat geleende gelden altijd teruggegeven worden; zie *Onderstelde*.
Ondersteu'nen (onderschragen, schoren, ondersteunen, fig. helpen), ik heb -steund: *iem. liefderijk* -, helpen met stoffelijke of zedelijke middelen; -**steu'ning** (hulp, bijstand, geldelijke steun), v. -en; -**steu'nings-fonds** (-kas), o. -fondsen.
Onderstre'pen (onderlijnen), ik -streepte, heb -streept: een woord in een volzin -; fig. met nadruk of klem een woord of een zin laten klinken of hooren b.v. in een rede.
On'derstroom (stroom onder de oppervlakte van zee of rivier), m. -stroomen: een koude -.
On'derstuk (deel van een kachelbuis; bendeel van een pakhuis), o. -stukken.
On'derstut (steunsel), m. -stutten.
Onderstut'ten (onderschoren, met stutten onderschragen), ik heb -stut': met pilaren, met zuilen -; fig. door de sympathie der rijksoversten onderstut, gesteund, geschraagd.
On'der'tee'kenaar (hij, die onderteekent), m. -aren, -aars: de -s van een verzoekschrift, van een adres, enz.; -**tee'kenen** (aan de onderzijde voorzien van zijn handteekening), ik -teekende, heb -teekend; -**tee'kening** (handteekening onder e. stuk), v. -en.
On'der'trouw (het zich bij gemeentelijk en kerkelijk bestuur aangeven als huwelijks-candidaten), m. gmv.; een feest bij gelegenheid van den -, ten - gaan, in - opnemen; zie *Bruidstranen*.
On'der'trouw'de (bruid of bruidegom), m. of v. -trouwen.
On'der'trouw'wen (in ondertrouw verbinden), ik ondertrouwde, heb -trouwd'.
Ondertus'schen (inmiddels, onderwijl), bw.
Onderuit', bw.; mil. kom er eens -, ik daag je uit.
Ondervan'gen (onderscheppen), ik -ving, ik heb -vangen: lichtstralen -, een slag -, een houw -, opvangen, afslaan; iemand -, b.v. iemand, die valt, opvangen; bezwaren -.
On'der'ver'deelen (nader in deelen splitsen), ik heb -verdeeld: de vier groote afdeelingen der poëzie kan men -; -**ver'deeling**, v. -en: allerlei -en maken, bij de spraakkunst.
On'der'verhuren (een deel van 'tgeen men gehuurd heeft aan een ander verhuren), ik -verhuurde, heb -verhuurd.
Ondervin'den (leeren kennen, gewaarworden, ervaren), ik -vond, heb -vonden; -**vin'ding** (ervaring, ervarenheid), v. -en.
On'der'veoeding (toestand, waarin het lichaam verkeert, bij onvoldoende voeding), v. gmv.
On'der'veoorzitter (vice-president), m. -s: bij afwezigheid van den voorzitter neemt de - diens plaats in, tweede voorzitter.
On'dervra'gen (in 't verhoor nemen), ik -vraagde of -vroeg, heb -vraagd; -**vra'ger**, m. -vragers; -**vraag'ster**, v. -vraagsters; -**vra'ging** (verhoor), v. -vragingen.

Onderweg', bw.: hij sprak - geen woord.
On'der'wereld (myth. het rijk der schimmen, de elyzeesche velden), v. gmv.
On'der'werp (wat ten grondslag ligt aan een redeneering, aan een betoog, een redevoering, een verhandeling; de stof voor een opstel, een gedicht; de zaak, waarover het gesprek loopt), o. -werpen.
On'der'werp (spraak. lid van den volzin: het uitgangspunt of de grondslag van een in woorden uitgedrukte gedachte, zie *Subject*), o. -werpen: een verzwegen -, b.v. *Let op! een loos* -, b.v. *Het regent*; een voorloopig -: *Het is goed, dat gij gaat*.
On'der'wer'pen (onder gezag brengen), ik -wierp, heb -worpen: een volk -, een land -; zich -: zijn minderheid erkennen, het gezag van iem. of iets erkennen; z. aan een examen -, het ondergaan; z. aan de wet -; z. aan Gods wil -, er in berusten.
On'der'werpszin (spraak. zin, die den dienst van onderwerp verricht), m. -zinnen: b.v. *Dat gij vertrekt*, is goed; *Wie niet hooren wil*, moet voelen.
On'der'wicht (verminderd gewicht door indroging, ook: te gering gewicht van een koopwaar), o. gmv.
Onderwijl' (inmiddels, in dien tijd), bw.
On'der'wijs (onderricht, leering in eenig vak van wetenschap of kunst), o. gmv.: - in de meetkunde, in het Fransch, in het teekenen; deugdelijk -, grondig -, hoofdelijk -; openbaar en bijzonder -; lager -, middelbaar -, gymnasiaal -, hooger -; godsdienst -, teken -, vak -; -**man** (persoon, die het onderwijs, zijn wetten en behoeften enz. kent), m. -mannen; -**wet** (wet op het lager, middelbaar of hooger onderwijs), v. -wetten.
Onderwij'zen (ontwikkelen, vormen, leeren), ik -wees, heb -wezen; -**wij'zer** (leermeester), m. -wijzers; -**wij'zeres** (leermeesteres), v. -sen; -**wij'zing** (leering), v. -en.
Onderwijzend-personeel' (al de onderwijzers samen, die aan een onderwijs-inrichting verbonden zijn), o. gmv.
Onderwijzersakte (akte van bevoegdheid tot het geven van l. o.), v. -akten.
Onderwijzersgenootschap (vakvereniging v. onderwijzers), o. het Nederlandsch-1844.
On'der'wind (benedenwind, de tegenst. van bovenwind), m. -en.
Onderwin'den, zich (eig. zich onder iets wenden, het op zijn schouders nemen: zich vermeten, het wagen, zich verstouten), ik -wond mij, heb mij -wonden.
Onderwor'peling (onderhoorige, slaaf), m. en v. -worpelingen; ook: -e, v. -n. w. i. g.
Onderwor'pen (gelaten, lijdzaam, gedwee, deemoedig, berustend), bn.; -er, -st.
On'der'zaat (onderdaan), m. -zaten.
Onderzee'boot (duikboot), v. -booten, ook: Onderzee'er, m. -s; zie *Periscoop*.
Onderzeesch' (onder de oppervlakte der zee zich bevindende), bn.: een -e telegraafkabel.
On'der'zetten (loten onderloopen), ik heb -gezet: niet alle landerijen worden -gezet, d. i. onder water.
Onderzet'ting (hypotheek), v. -en. *vero.*
On'der'ziel (baaien onderkleeding-stuk), v. -zielen, *vero.*: lof en laster raken niet aan Jan's -, (Potg.)
On'der'zijde (onderkant), v. -zijden: de - van een marmereen plaat.

- On'derzoek** (nasporing), o. gmv.: een ernstig -, een - instellen, bij nader -, vrijheid van - op wetenschappelijk gebied; een deskundig -; - is arbeid, (Mult.); z. Expertise.
- Onderzoek'en** (nauwkeurig nazien, navorschen), ik -zocht, heb -zocht; -er (iem., die onderzoekt), m. -s: een - der natuur; -ing (navorsching), v. -en: wijsgeerige -en.
- On'deugd** (vaste neiging tot het kwade, gemis aan deugd, verdorvenheid, slechte handeling), v. -deugden: de weg der -, slechtheid; huichelarij is een leelijke -, de - zal daár triomfeeren; ook: guitigheid, b.v. de - zag hun uit de brutale kijkers, (C. O.)
- On'deugd** (slecht of ondeugend persoon), m. en v. -deugden.
- On'deugd** (scherts. een aardig kind, jongetje, meisje), m. en v. -deugden: pas op, -, ik zal je krijgen!
- Onden'gend** (kwaad van aard, niet deugend, fig. stout, vermetel), bn.: een - paard, een - kind, een -e blik; bw.: hij kijkt altijd zoo -.
- On'dicht** (pyoza), o. gmv.: dicht en -.
- On'dicht** (niet dicht), bn.: een -e emmer, lek.
- Ondich'terlijk** (alledaagsch), bn.: een -e opvatting, zonder eenige dichterlijke vlucht; een - vers; Maerlant, 1235-'99(?), de groote dichter uit -en tijd, (Bild.), prozaïsch; -er, -st.
- On'dienst** (slechte dienst), m. -diensten: iem. geen - doen; ik hoop u geen - te bewijzen, d. i. een goeden dienst te bewijzen.
- Ondien'stig** (nutteloos, schadelijk), bn. en bw.: iets niet - achten, d. i. nuttig; -er, -st.
- On'diep** (niet diep), bn.: een - water, een -e put; -er, -st; -te (ondiepe plek), v. -n.
- On'dier** (schadelijk dier, monster, fig. gedrocht), o. -dieren: de tijger, dat -! het - (de slang) sperde zijn kaken open; fig. de hertog van Alva, dat -, onmensch.
- On'ding** (iets onbestaanbaars), o. -dingen: algemeene menschenvrede, een -! je hebt zeker weer een hoop -en gekocht, prullen, nietswaardige voorwerpen; die uitvinding werd als een - beschouwd.
- Ondoen'lijk** (niet doenlijk, niet uitvoerbaar), bn.: het is mij -, elken dag zoo ver te gaan.
- Ondoordacht'** (onberaden, onvoorzichtig), bn. en bw.: een - antwoord; - handelen.
- Ondoordring'baar** (niet te doordringen), bn.: een - woud, een -bare wildernis, de duisternis was er - als die des grafs, het oog kon ze niet doorboren; -heid, v. nat.: de - der lichamen, d. i. waar het ééne is, kan het andere niet zijn.
- Ondoorgron'delijk** (niet te doorgronden of te begrijpen), bn.: een - geheim, een -e valsheid, de wil des Heeren is -, Gods bestuuten zijn -; -er, -st.
- Ondraag'baar** (te zwaar om te dragen), bn.: een -bare last, een - gewicht.
- Ondraag'lijk** (niet te verdragen), bn.: een -e stank, een -e hitte, een -e dwingelandij, een -e toestand, die jongen is -, een - nufje; de drukkende atmosfeer werd -; bw.: het was - warm, in hooge mate; -er, -st.
- Ondubbelsin'nig** (vatbaar voor slechts ééne uitleg, klaar, blijkbaar, duidelijk), bn.: hij ontving -e bewijzen of blijken van gehechtheid, van achting, van genegenheid, van waardeering; -er, -st.
- Onduid'lijk** (niet duidelijk), bn.: die brief is -, een -e stijl, zijn woorden zijn -; bw.: hij spreekt -, hij gaf dat niet - te kennen, vrij duidelijk; - schrijven, moeilijk leesbaar.
- Onduleeren** (in slingerlijn loopen, slingeren).
- Ondull'ne** (engbochtige slingerlijn in de ornamentiek), v. -s.
- On'echt** (valsch, niet echt), bn.: dat testament is -, niet wettig; een - kind; rekenk. een -e breuk, b.v. ¹²/₅.
- Onecht'heid**, v. gmv.: de echtheid of - van een geschrift, de - van een getuigschrift.
- On'edel** (niet edel, en bij uitbr. laag, schandelijk), bn.: -e bedoelingen, een -e daad; ook: -e metalen, zie Edele metalen.
- Onee'nig** (niet eensgezind, in twist), bn. en bw.: man en vrouw leiden daar een - leven, ze zijn omtrent vele zaken -; - leven; -heid (tweedracht), v. -heden, (ruzie).
- Oneens'** (niet van hetzelfde gevoelen), bn.: deze broeders zijn het - op dit punt; hij is het met zich zelven -, hij is besluiteloos.
- On'eer** (schande, smaad), v. gmv.: iemand -aandoen, dat doet u geen - aan; tot - strekken, zijn familie -aandoen.
- Oneer'baar** (onzedelijk), bn.: een - liedje, -bare plaatwerken, -bare handelingen.
- Oneer'lijke concurrentie** (misleiding van publiek of afnemers bij het concurreeren met waren), v. gmv.
- Onei'genlijk** (niet in eigentijken zin, figuurlijk, overdrachtelijk), bn.: het - gebruik van woorden en uitdrukkingen; rekenk. een -e breuk, een breuk, waarvan de teller een veelvoud is van den noemer; spraak. een -e samenstelling, b.v. bakkersknecht, hoogeschool; bw.: een woord - opvatten, figuurlijk.
- Onein'dig** (zonder einde), bn.: een -e verscheidenheid, de -e ruimte; rekenk. een -e reeks; de -e goedheid Gods, zeer groot; bw.: - groot, dat elke denkbare afmeting te boven gaat; dat alles zou mij - gelukkig maken, in de hoogste mate; -ein'digheid (de eeuwigheid, het heelal), v. gmv.
- Onein'dige** (wat zonder einde is), o. gmv.: het -, de ruimte van het heelal, die men zich onbegrensd denkt; als zn.: de -, m. nl. God.
- On'era** (lasten, bezwaren, plichten-belastingen), o. mv.
- Onereus'** (drukkend, lastig, bezwarend), bn.; onereuzer, onereust: een - contract.
- Onergden'kend** (niet-ergdenkend, niet-achterdochtig, niet-wantrouwend), bn.; -er, -st; een - kind, argeloos.
- Onerva'ren** (niet ervaren, niet bedreven, zonder ondervinding), bn. en bw.: een - reiziger; - handelen; -heid (gebrek aan ondervinding of aan routine), v. gmv.
- One'ven** (lees: on-ee'ven, rekenk. niet door 2 deelbaar), bn.: 13 is een - getal.
- Onfell'baar** (vrij van dwaling, zich niet kunnende vergissen), bn.: geen dokter is -; een - geneesmiddel, nooit falend; een - gevolg; bw.: dat alles is - zeker, stellig.
- Onfell'baarheid** (voorrecht van den paus, waardoor hij niet kan dwalen in zijn uitspraken over geloof en zeden, mits hij optreedt als opperherder), v. gmv.
- On'fraal**, bn.: de kerk van dat dorpje is niet -, nog al fraai of mooi.
- On'frisch** (niet frisch), bn.: er - uitzien, zich - voelen, onlekker; -frisscher, meest -.
- Ongaar'ne** (noode, met tegenzin), bw.: ik scheidde - van hem; de vader zag zoo iets niet -, nog al gaarne.
- Ongal'jk** (niet bij elkaar passend), bn. en

- bw.; -er, -st: -e lapjes worden verwerkt tot een bedelaarsdeken; ook, onbruikbaar, ongeriefelijk; -heid (onbruikbaarheid), v. gmv.: de - der wegen (Hooft), w. i. g.
- On'gansch** (ongezond, ziekelijk, onwel), bn.: ik ben zoo -, gmv.; ook: garstig, gortig, gallig, bij vee: -e schapen; zie Gansch.
- On'geacht** (niet geacht, niet in aanzien), bn.: een degelijk man is in geen gezelschap -.
- On'geacht** (niet tegenstaande, ondanks), vz.: hij bleef kalm, - de beledigingen, die men hem aandeed.
- On'gebaand** (niet effen, met hindernissen), bn.: het -e strand, langs -e wegen, een -e wildernis, een - pad door de struiken.
- On'gebeden** (ongenood), bn.: gij zijt mij welkom, al komt gij -, (Vondel), vero.
- On'gebonden** (niet-gebonden), bn.: werken van Cats, nog -; fig. de - stijl, niet aan maat of rijm gebonden; een - levenswijze, losbandig; - scherts, loszinnig; zegsw. - best, niet gehuwd; -heid (losheid van zeden, losbandigheid, uitspatting), v. -heden: zich schuldig maken aan -heden.
- On'gebouwd** (niet bezet met huis, schuur of stalling), bn.: -e eigendommen, b.v. bouwlanden, weiden, enz.
- On'gebuid** (niet-gebuid), bn.: - meel; zie Builen.
- On'gedaan** (onverricht), bn.: wat geschied is, kan men niet - maken, alsof het niet gebeurd ware; het -gedane werk; een koop - maken, hem vernietigen.
- On'gedeerd** (zonder letsel), bn.: de hond bracht het kind - aan den kant.
- On'gedeeemd** (niet met zuurdeeg bereid), bn.; Bijbel: gedurende het Pascha was bij de Joden het gebruik van - brood voorgeschreven; zie Ongeheveld.
- On'gedekt** (handel. zonder zekerheid van betaling), bn.
- On'gedierte** (verscheurend gedierte), o. gmv.: tijgers en dergelijk -; inz. van zekere woerkdierjes: in dat toegement hadden wij last van -.
- On'gedoopt** (niet gedoopt; niet gewijd of gezegend), bn.: -e kinderen; -e klokken.
- On'gedoopte** (persoon, die het Doopsel niet heeft ontvangen), m. en v. -doopten; fig. hij is een -, een onnoozele hals, een sul.
- On'geduld** (gejaagdheid, spanning), o. gmv.: de kinderen waren vol -, uit - tipperde de heer Bruis met zijn wandelstok; met - iem. wachten; -duldig, bn. en bw.; -er, -st: -e gebaren, hij vroeg dat erg -; -wachten.
- On'gedurig** (hinderlijk onrustig), bn. en bw.: verwerde kinderen zijn in den regel -; de zieke is vandaag erg -, zenuwachtig woelende; de hond, - met zijn pooten in den grond krabbende; -er, -st.
- On'gedwongen** (ongekunsteld, los, vrij), bn.: een - houding, - manieren, een - wellevendheid, op - toon, natuurlijk; bw.: hij sprak zeer -; -er, -st: -dwongenheid (het tegengest. van stijfheid of gemaaktheid), v.
- On'geëvenaard** (zonder gelijke), bn.: een -e moed, een -e kleurenpracht, een -e luister; bw.: - lage of hooge prijzen.
- On'geneerd** (ongemanierd), bn.: een -e houding, kleinachting uitdrukkend voor al, wat net en beschaafd is; hij kreeg een - standje, erg; bw.: iemand - de waarheid zeggen, ruw; - ergens binnenkomen.
- On'gegrond** (niet steunende op goeden grondslag), bn.: een -e vrees, niet gerechtvaardigd, een - vermoeden, een -e aanmerking, die beschuldiging is -, die klachten zijn -.
- On'geheveld** (niet met heffe of gist toebeveid), bn.: Bijbel: het feest der -e brooden, genaamd Pascha; Luc. 22 : 1; zie: Ongeëesemd en Ongezuurd.
- On'gehinderd** (ongedeerd), bw.: hij kon - verder gaan, onbelemmerd.
- On'gehoord** (zonderling, raar, vreemd), bn.: een -e zaak; zoo iets is -; een -e prijs, buitengewoon; de -ste plagerijen, ergste; bw.: dat boek is - langdradig, in zeer hooge mate.
- On'gekrenkt** (dicht, gaaf, onbeschadigd), bn.: Hij (Marco) rijst met -e leden, (Staring).
- On'gekrukt** (eig. zonder vouw), bn.: fig. een -e trouw, ongeschonden; een - geweten, rein.
- On'gekunsteld** (eenvoudig, ongedwongen), bn. en bw.: hij zong een - lied, een -e oprechtheid; hij sprak -, natuurlijk; -gekunsteldheid (natuurlijkheid), v. gmv.
- On'gel** (gestold dierlijk vet, smeer, talk, reuzel), v. gmv.: - dient tot het maken van kaarsen, zeep, enz.; vettig als -; -achtig (hardachtig vettig), bn.; -kaars (vetkaars), v. -en; -smaak, m. gmv.; -toorts, v. -en.
- On'geleerd** (niet onderwezen, niet geoefend), bn.: het waren maar -e menschen, een -meisje; - in de kunst van spelen, v. zingen.
- On'gelegen**, bn.: de haven was -, niet van pas; hij kwam op - tijd, ongeschikt; -er, -st.
- On'gelegenheid** (ongunstige toestand), v. -heden: in - komen, in geldelijke - zijn, iem. in - brengen, moeilijkheid.
- On'gelescht** (niet gebluscht), bn.: hier verkoopt men -e kalk.
- On'geletterd** (onbedreven in de kennis der letteren), bn.: Mohammed, ... wel -, maar in 't diepst zijns wezens dichter, (Da Costa).
- On'geletterde** (ongeleterd persoon, ongeleerde), m. en v. -letterden.
- On'gelijk** (niet gelijk, verschillend), bn.: een geraas niet - aan dat van een verre donder; wisk. tegenover -e zijden staan -e hoeken; rekenk. breuken met -e noemers; de weg was zeer -, oneffen; een -e strijd; een - huwelijk; bw.: de pols sloeg zeer -.
- On'gelijk**, o. gmv.: gij allen hebt -, zijt niet in uw recht; iemand - geven; iem. in het - stellen; procederen op kosten van -, d. i. die het proces verliest, moet de kosten betalen.
- On'gelijkbee'nig** (meetk. niet-gelijkbeenig), bn.: een -e driehoek, d. i. geen twee zijden of beenen gelijk hebbende; een - trapezium, met ongelijke opstaande zijden.
- On'gelijkma'tig** (niet-gelijkmatig), bn. en bw.: de -e verdeling der aardsche goederen.
- On'gelijkna'mig** (van naam verschillend), bn.: twee -e grootheden, b.v. appel, peer; twee -e breuken, die niet denzelfden noemer hebben, b.v. $\frac{3}{7}$ en $\frac{3}{11}$; -e electriciteit, b.v. positieve en negatieve.
- On'gelijkstach'tig** (niet-gelijkslachtig), bn.: M., M². en M³. zijn -, evenzoo: HL. en HG.
- On'gelijksoortig** (niet van dezelfde soort), bn.: 7a en 7b zijn -; -e voorwerpen, b.v. deelen v. e. servies, die niet bij elkaar behooren.
- On'gelijkvloei'end** (spraak. van w.w., die nl. van stamklinker veranderen), bn.: eten, drinken, loopen zijn -; zie Sterk.

- Ongeijkvov'mig** (niet-gelijkvormig), bn.; -er, -st; zie Gelijkvormig.
- Ongeijkzij'dig** (meek. niet-gelijkzijdig), bn.: een -e driehoek, d. i. geen drie gelijke zijden hebbende; een -e vijfhoek.
- On'gelijmd** (niet gelijmd), bn.: -papier, niet met lijn bewerkt of doortrokken.
- On'gelijnd** (zonder lijnen, niet gelijneerd), bn.: -e cahiers, -e vellen papier.
- On'gelikt** (fig. onbeschoft), bn.: een -e beer, een pasgeboren beertje, dat nog niet schoon gelikt is; fig. daar lag hij, (Goliath), de -e beer; een -e kerel, lompe, zonder goede manieren, ongemanierd, ruw.
- On'gelijneerd** (niet-gelijneerd, ongelijnd), bn.
- On'gelogen** (naar waarheid), bn. en bw.: gij ziet er, -, nog zoo jeugdig uit als een bruid, (Staring); dat is - de tiende maal.
- On'geloof** (gemis aan geloof), o. gmv.: zich een air van - geven; het -voerde daar den boventoon; uw... gevoel tot wereldzin en - verhard, (C. O.)
- On'geloof'baar** (niet geloofbaar kunnende worden), bw.: een -bare zaak, zoo iets is -, w. i. g.
- On'geloof'lijk** (onaannemelijk), bn.: een -geval, met -e moeite, de uitwerking was -, dat alles is -; bw.: - snel, in - korten tijd, die duikenden blijven - lang onder water.
- On'geloo'vig** (niet-geloovende, blijk gevend van wantrouwen), bn.: een -e Thomas, zie ald.; fig. hij keek mij aan met een -en glimlach, met een -en blik; bw.: hij schudde - het hoofd.
- On'geloo'vige** (iem., die niet gelooft), m. en v. -n. strijd tegen de -n, b.v. de heidenen.
- On'gelou'terd** (niet gezuiverd), bn.: -goud of zilver, zie Smeltkroos; fig. een -e smaak, ongevormd.
- On'geluk** (ramp, ongeval), o. ongelukken: toen begon mijn -, rampspoed; hij wil mijn -, verderf; zegsw. een - komt zelden alleen, het ene ongeluk komt uit het andere voort, sleept een ander na zich; twaalf ambachten en dertien -ken, zie Ambacht; ik deed het bij -; een - krijgen; zich een - lachen, schreeuwen, verbazend luid, boven zijn macht of kracht; een - begaan, iem. zwaar kwetsen, doodslaan; een - v. e. kerel, d. i. een mispunt.
- On'geluk'kig** (rampspoedig, ellendig), bn.: een - mensch, een - lot; wat is die man -! Servis is een - land; iemand - maken, in het verderf storten; ik was dien avond zeer - in het spel, geen veine hebbend; bw.: ik speelde zeer -, met aanhoudend verlies.
- On'geluk'kige** (beklagenswaardige, gebrekkige, ellendige), m. en v. -n.
- On'geluk'kigerwijze**, -wijs, bw.: -vieler een inktolok op den mooien brief, jammerlijk.
- On'gelukshode** (brenger van een slecht bericht, Jobsbode), m. en v. -boden; -dag (dag van tegenspoed), m. -dagen; -kind (iemand, door het lot bestemd voor het ongeluk), o. -kinderen; -nommer (het getal 13), o. gmv., zie Dertien; -profeet (iemand, die ongeluk voorzegt), m. -profeten; -ster (teeken van ongeluk), v. -sterren; -vogel (eig. vogel, wiens aanwezigheid ongeluk voorspell, fig. iem., wien alles tegenloopt), m. -s.
- On'gemaakt** (onkunststeld, eenvoudig), bn.
- On'gemak** (hinder, last; ook, kwaal), o. -gemakken: de -ken van een reis in Griekenland; hij heeft er - aan den voet.
- On'gemak'kelijk** (last veroorzakende), bn.: een -e houding, hij heeft een - humeur, lastig; ik zal hem een - standje geven, erg; bw.: was zit je daar -! hij spreekt -.
- On'gemanierd'** (plomp, lompe), bn. en bw.: wat een -e jongen! zonder goede manieren; wat spreekt die man -!
- On'gemaskerd** (zonder masker), bn.: een -e dame op een gemaskerd bal.
- On'gemeen** (niet-alledaagsch, ongewoon), bn.: een -e kleederdracht, een -e denkwijze; een koopren brug van -e pracht, (Bild.); een -e geest, zeldzaam; bw.: hij had -grootte handschoenen; de schimmels waren - vurig, (C. O.), bijzonder.
- On'gemeerd** (niet vastgelegd), bn.: dat schip ligt daar nog -; zie: Meer en Meerpaal.
- On'gemerkt** (zonder bemerkt te worden) bn.: wij kwamen - buiten; bw.: het was -laat geworden, wij worden - oud.
- On'gemerkt** (zonder merkteekenen), bn.: die hemden, kousen, enz. zijn nog -.
- On'gemeten** (zeer groot, oneindig), bn.: de -zee, de - liefde Gods. w. i. g.
- On'gemoed** (ongehinderd, met rust), bn.: laat die vreemdelingen -.
- On'gemeunt** (niet-gestempeld, zonder muntstempel), bn.: -goud, -zilver.
- On'genaak'baar** (niet te naderen), bn.: de baron was haast -; nu was Mevr. Van Hoel bijna - geworden, (C. O.); -bare stijfheid, hooghartig; -bare hoogheid, al te fier; -der, -st; -heid, v.: de - van onze kust.
- On'genade** (ongunst), v. gmv.: in -vallen, de hoveling raakt de gunst des vorsten kwijt; zich op genade of - overgeven, d. i. zich onvoorwaardelijk overgeven; aan de - van wind en golven prijsgegeven zijn, woede.
- On'gena'dig** (ruw, hard), bn.: een - lot; hij gaf hem een -en slag; bw.: hij ranselde den hond - af; het is - warm, erg; -er, -st.
- On'genees'lijk**, -gene'selijk (niet te genezen), bn. en bw.: een -e kwaal; -ziek zijn.
- On'geneugte** (ongenoege), v. -n. vero.
- On'genoege** (misnoegen, ontevredenheid), o. gmv.: zich iemands - op den hals halen; met iemand - krijgen, d. i. oneenigheid.
- On'genood** (niet-genoodigd), bn.: musschen zijn in onze tuinen -e gasten.
- On'genoodigd** (ongenood, niet-genoodigd), bn.
- On'geoefend** (niet-geoefend, onervaren, linksch), bn.; -er, -st: zij is nog - in het tennisspel; die vrijwilligers zijn nog -, kennen de exercities nog niet.
- On'geoorloofd** (verboden), hn.: -e vermaaken; -er, -st.
- On'gepaard**, bn.: -e handschoenen, geen paar vormende; hij blijft - leven, ongehuwd.
- On'gepast** (onbetamelijk), bn.: een -e vraag, een -e houding; bw.: hij heeft zich -gedragen, onbehoorlijk; -er, meest -; -heid, v. -heden (onpassende handelingen).
- On'gepeld** (niet-gepeld), bn.: -e garst.
- On'gepermitteerd** (onbehoorlijk), bn.: het is -, hier zoo te rooken, te roepen; bw.: het stinkt hier -; de koetsier reed - hard.
- On'gepijnd**, bn.: -e honing, die niet door uitpersing is verkregen, lekhonig, maagdenhoning.
- On'geraden** (niet-raadzam), bn.: ik vind dien tocht -; het is -, aldus te handelen.
- On'gerecht** (dichtk. onrechtvaardig), bn.: een -e krijg; meer: Ongerecht, onbillijk.
- On'gerech'tigheid** (booze, onrechtvaardige daad), v. -heden: zij die -heden doen, zullen

hun straf niet ontgaan; zijn vriend verlokte hem tot allerlei -heden.

Ongeredderd (ongeordend, slordig, verward), bn.: in dat huishouden is het een -e boel; met -e haren loopen.

Ongereede (van het bijv. nw. ongereed, niet gereed, niet voor-de-hand), o. gmv.: de brief raakte in het -, verloren, zoek.

Ongeregeld (onregelmatig, wanordelijk), bn.: een bende -e troepen; een - leven; bw.: hij komt -, hij leeft -; -er -st; -heid, v. -heden: er zijn in dat regiment eenige -heden voorgevallen, wanordelijkheden, afwijkingen van de orde d. i. tegen de tucht.

Ongerede goederen (handel, allerlei goederen, door aankoop van restanten of door opruiming, uit magazijnen bijeengebracht), o. mv.: een koopman in -.

Ongererekend (behalve de te noemen zaak), bn.: hij heeft duizend gulden inkomen, - zijn klein pensioen, niet medegererekend.

Ongerept (onaangeraakt, onaangestast), bn.: de taart is - gelaten; fig. een -e naam, waar geen smet op kleeft; een eed moet heilig en - bewaard worden, een wettelijke bepaling - handhaven, in die -e wouden, nooit betreden.

Ongerief (hinder, last), o. gmv.: ergens - van hebben, nadeel, schade.

Ongeriefelijk (geen gemakken hebbende), bn.: een huis zonder kasten is -; -er, -st; -heid (ongemak, last), v. -heden.

Ongerijmd (met het gezond verstand in strijd), bn.: een - denkbeeld, zulk een handeling moet - heeten, dat zijn -e leugens, -e veronderstellingen; -er, -st; als zn. o.: meetk. een bewijs uit het -e, waardoor men laat zien, dat de ontkenning van het gestelde tot een ongerijmdheid (dwaasheid) leidt.

Ongerijmdheid (hypothese in strijd met het gezond verstand; domheid), meerv. -heden: allerlei -heden debiteeren, dwaasheden.

Ongeronnen (niet gestold), bn.: - bloed.

Ongerust (angstig, bekommerd), bn.: maak u daar niet - over; hij zag zijn makker met een -en blik aan; -er, meest -; -gerustheid (onrust), v. gmv.

Ongeschapen (niet-geschapen), bn.: God is een - geest.

Ongeschapene (de Godheid), m. gmv.

Ongeschikt (niet passend voor), bn.: hij is geheel - voor dien werkkring; het is nu een -e gelegenheid, niet gepast.

Ongeschoeid (zonder schoeisel), bn.: met -e voeten, een -e karmeliet.

Ongeschokt, bn.: het vrouwen bleef -; een - gemoed, d. i. vast, onwankelbaar.

Ongeschonden (ongedeerd), bn.: haar eer, haar naam blijve -; het geloof - bewaren, ongekrenkt, zuiver; geen kerk bleef -, d. i. in haar primitieve schoonheid; -er, -st; -heid (reinheid, gaafheid), v. gmv.

Ongeschoold (niet geschoold, z. ald.): met - personeel moeten werken, niet-geroutineerd.

Ongeschoond (niet-gezuiverd), bn.: een mud -e rogge; zie: Wan en Wanmolen.

Ongeschoren (niet-geschoren), bn.: een - baard, een - heg; bij overdr. slordig, ruw, niet net: ongekled en - kwam hij binnen; zegsw. een - bende, een ruwe troep.

Ongestadig (onbestendig, veranderlijk), bn.: het is - weer, een -e wind; wat een - karakter! een -e blik, de -e zee, het - tot;

-er, -st; -heid, v. gmv.: de - van ons klimaat, de - der marktprijzen, onvastheid.

Ongesteld (plantk. zonder steel of geen steel hebbende), bn.: -e bladeren.

Ongesteld (in lichten graad ziek), bn.: een - student ontbrekt het nimmer aan gezelschap, (C. O.); -heid (ziekte van weinig beteekenis), v. -heden: een lichte -.

Ongestoffeerd, bn.: een -e kamer, zonder meubels, gordijnen of tapijten; -gestoord (niet door iets onaangenaams afgebroken), bn.: een -e rust, het - geluk des kinderleertijds, (C. O.), bw.: iemand - spreken, - studeeren, zonder stoornis; -gestraft (zonder straf), bn.: geen zonde zal - blijven; bw.: de olifant laat zich niet - tergen, straffeloos; -gestuim (onstuimigheid), o. gmv.: (Elius), werpt zich straks met - aan Heiles voeten neder, (Bild.), dicht.; -gestuim (dicht. onstuimig), bn. en bw.: de -e zee, de -e baren; het -e ros, -e drift, w. i. g.; -gestudeerd (zonder academische opleiding), bn.: een - man.

Ongeteekend (niet ondertekend), bn.: een -e brief, zie Anoniem; -getemperd (onverstaand), bn.: het licht valt daar -; met -e kracht; -getrouw (niet-getrouw, ontrouw), bn.: een -e knecht, een -e dienaar; -getrouwd (niet-gehuwd), bn.: hij is - gebleven; een - heer, eenlopend; -geval (ramp, ongeluk), o. -gevallen.

Ongevallenwet (wet tot verzekering van werklieden tegen nadeelige gevolgen van ongevallen d. i. van ongelukken, rampen in bepaalde bedrijven), v.: de - werd in 1901 aangenomen en trad in 1903 in werking, zij verplicht de werkgevers hun arbeiders te verzekeren (-verzekering) voor loondering en een goede verpleging bij ongevallen.

Ongeval'lig (onaangenaam), bn.: uw bezoek was hem niet -, onwelgevallig.

Ongeveer (ten naastenbij), bw.: ik woon - bij de poort; het is - elf uur, nagenoeg.

Ongevelsd (oprecht), bn.: een -e liefde, een -e bewondering, een -e belangstelling, dat is -e taal, het zijn -e vrienden; bw.: - spreken; -er, -st; -gevoeg'lijk (onbehoorlijk, onbetamelijk), bn.; -er -st; -gevraagd (zonder gevraagd te zijn), bn.: hij kwam - aan den disch, iem. een - afscheid geven, iem. - zijn ontslag geven; -gewassen (eig. niet gewassen, fig. lomp, brutaal), bn. en bw.: - handen, vuil; iem. - iets zeggen, zonder omwegen; -gewaterd (ongevlamd: van stoffen), bn.: een - zwart lint, zie Gewaterd; -gewerveld, bn.: -e dieren, dieren zonder inwendig beenig geraamte, b.v. de koploozen, enz.; -gewild (niet door den priester gewijd of gezegend), bn.: in -e aarde begraven worden; ook, -e geschriften, de -e geschiedenis, zie Profaan; -gewild (ongewenscht), bn.: uw tegenwoordigheid daar zal - zijn.

Ongewil'lig (niet volzaam), bn.: die knaap is zeer -; dicht. Elius gevoelt een blos van - schamen, onwillekeurig.

Ongewis (onvast, onzeker), bn.: de Rijn sluïpt eerst voort met -se gangen, (Helmers); de hoed van Pieter dobberde op de -se baren, (C. O.), onbetrouwbaar; bw.: de slagen des ridders begonnen - te vallen.

Ongewis, -se (onzekere, twijfelachtige), o.: in het - zijn. w. g.

Ongevoon (niet gewoon aan iets), bn.: een

- wone drukte; bw.: — belangrijk; — **te** (het niet-gewoon-zijn aan iets), v. gmv.
- On'gewraakt** (niet-afgekeurd, zonder gebreken), bn.: naar de — e zeden des lands, d. i. niet bedorven, degelijk.
- On'geestig** (ongehoorzaam), bn.: die knaap is vandaag weer erg —; een ezels is vaak —, koppig; —er, —st.
- On'gezel'lig** (niet-spraakzaam, onvriendelijk), bn.: wat ben je vanavond weer —; de tafels (der school) zijn zoo —! (C. O.)
- On'gezien** (niet opgemerkt), bw.: hij was — de woning ingetreden, ter sluik.
- On'gezien** (ongeacht, niettegenstaande), vz.: het huis is netjes onderhouden — zijn uitgebreidheid.
- On'gezelle** (God, de Godheid), m. gmv.
- On'gesind** (niet vanzins, ongenegen), bn.: hij is — een voet te wijken; — tot iets zijn: hiertoe is mijn vader —, niet genegen.
- On'gezocht** (vanzelf zich voordoende), bn.: een — e gelegenheid; in dit kunstwerk is alles —, natuurlijk; een — e verklaring, — e scherts, op — e wijze, ongedwongen; —er, —st.
- On'gezouten** (eig. niet-gezouten), bn. en bw.: — boter; fig. — taal, ruw; zegsw. iemand — de waarheid zeggen, zonder hem te sparen.
- On'gezuurd**, bn.; zie On'gedeesemd.
- On'god** (dicht. afgod), m. —goden.
- Ongodist'** (godloochenaar, atheïst), m. —en.
- Ongodisterij'** (atheïsme), v. gmv.
- Ong'raag** (met tegenzin, ongaarne), bn. en bw.
- Ong'randwet'lig** (met de grondwet in strijd), bn.: een — e daad, een — besluit.
- Ong'unst** (ongenade, wangunst), v. gmv.: de — des konings, de — van het publiek, de — der grooten; de — van het lot, der fortuin, wangunst; de — der seizoenen, ruwheid, barheid.
- Ong'unstig** (niet-gunstig), bn.: een — uiterlijk, — weer, een — oordeel; het lot was hem niet —; het waren — e jaren voor den handel; iets of iemand in een — daglicht stellen; zoo iets maakt een — en indruk; bw.: hij heeft zich zeer — over u uitgelaten.
- Ong'uur'** (akelig, schrikwekkend), bn.: de — gure kop van Jormungandur, (Staring); — gespuis, (Bog.); een — gure geschiedenis, gemeen, naar; dat is — e straattaal, plat, vuil; — volkje, haveloos; — voedsel, walgelijk; — — weder, ruw, bar. w. i. g.
- Onhan'delbaar** (eig. moeilijk te hanteeren of te besturen; fig. koppig, onwillig), bn.: een — e machine; een — karakter.
- Onhan'dig** (lomp, linksch), bn. en bw.: een — mensch; vrij — met iets omgaan; een — boek, te lijk; —heid (fig. lompheid), v. —heden.
- Onheb'belijk** (ongemanierd), bn. en bw.: een — mensch, — e praat, onbeschaafd; — vloeken, iem. — bejegenen, ruw, lomp; —er, —st;
- f—heid** (ruwheid, naarheid), v. —heden.
- On'heil** (ramp, groot ongeluk), o. —heilen: een dreigend —, tot iemands —.
- Onhel'lig** (goddeloos, laag), bn.: de — e woede des volks; zijn oogen blaakten van een — vuur, onreine hartstocht; — e vertugens.
- On'heilsbode** (berichter van onheil), m. —n: heur onheilsbood, nl. het Haantje, wees onverbiddijk: Noord! (De Gén.); —dag (dag van onheil), m. —dagen; —kreet, m. —kreten; —nacht, m. —en; —teeken, o. —s; —tolk, m. —en; —vogel (vogel, die ongeluk spelde, b.v. de raaf), m. —vogels.
- Onhel'spel'lend** (onheil of ramp voorspel-
- lend), bn.: een — teeken, een — antwoord; een — voorgevoel; zijn blik was —.
- Onherberg'zaam** (ongastvrij, geen goed onderkomen of verblijf verschaffende), bn.: een — eiland, een — strand, een — woud.
- Onherstel'baar** (niet te herstellen of ongedaan te maken), bn. en bw.: een — bare schade, een — verlies; dat is — bedorven.
- Onheug'lijk** (zeer lang geleden), bn.: — e tijden, van — e tijden her, sedert — e jaren; bw.: het — oude Indië, de oorsprong of het begin ligt in den nacht van 't verleden.
- Onheusch'** (onwillevend, niet voorkomend), bn.: een — antwoord, een — verzoek, een weigering ware — geweest, (Potg.); bw.: iem. — behandelen, iem. — bejegenen.
- On'historisch** (niet-geschiedkundig, in strijd met de historie, niet waar gebeurd), bn.
- Onhof'felijk** (onbeleefd, onwillevend), bn. en bw.: — e taal; hij sprak —; —er, —st.
- On'hollandsch** (niet-Hollandsch, in strijd met den aard en de zeden der Hollanders), bn.: de versjes van Hölty verleiden jeugdige dichters tot — e vertalingen, (C. O.); — e plaatjes in onze leesboeken; — e denkwijzen, — e zeden.
- Onhoud'baar** (niet te verdedigen), bn.: die — bare vesting; fig. een — bare toestand, die niet zoo kan blijven; — bare bewering.
- On'hout** (slecht, onbruikbaar geboomte), o.
- Onhui'selijk, —huis'tlijk** (niet gaarne thuis, ongezellig), bn.: die man is nog al —; meubels, die het — aanzien hadden van splinternieuw te zijn, (C. O.); wat is het daar —!
- On'juist** (niet-juist), bn.; —heid, v. —heden.
- On'juridisch** (niet-juridisch), bn. en bw.: — e praatjes; — te werk gaan.
- On'klaar** (niet-helder, fig. niet in orde), bn. en bw.: het water van onzen put is — geworden; een — anker, dat in den ketting verward zit; de spoorbrug werd — door aanvaring, defect; —der, —st.
- On'kosten** (extra-kosten), m. mv.: alle onnoodige — trachten te vermijden, iemand op — jagen, — maken voor iets.
- Onkreuk'baar** (niet te kreuken, ongerept), bn.: de — bare wetten van eer en goede trouw; — bare eerlijkheid; een — geweten.
- On'kruid** (slecht kruid), o. —en; zegsw. — vergaat niet, wat slecht is, blijft in wezen, fig. deugnieten leven lang; zie Tar we.
- On'kuisch'** (onrein van zeden), bn.; —er, meest —; —heid (daad tegen de reinheid van zeden, ontucht), v. —heden.
- On'kunde** (onwetendheid, onbekendheid), v. gmv.: uit —, ten gevolge van onwetendheid.
- Onkun'dig** (onwetend), bn.: een — man, een — volk; iemand van iets — laten; —er, —st.
- On'land** (onbruikbaar en woest land, moerassige grond), o. onlanden.
- On'langs** (niet lang geleden, vóór korten tijd), bw.: ik heb hem nog — gesproken.
- Onle'dig** (niet ledig, bezig), bn.: zich met buitjes plakken — houden.
- Onlek'ker** (zich niet al te wel gevoelende), bn.: 't kind voelt zich —; zie Lekker.
- Onlesch'baar** (niet te lesschen), bn.: een — bare dorst, niet te verzadigen, te stillen.
- Onlij'del'lijk** (ondragelijk), bn.: de pijn wordt —; — e honger, — e dwang, onuitstaanbaar.
- Onlo'gisch** (niet-logisch), bn.: een — e rede-neering, hij sprak op — e wijze; bw.: hij sprak zeer —, met de logica in strijd.
- Onloo'chenbaar** (niet te ontkennen), bn.:

een - bare gelijkenis, onwraakbaar; -bare bewijzen, niet te loochenen.

On'lust (lusteloosheid, vroeger: kwelling, verdriet, ongerief), m.: Nu is de winter, dor en schraal, met al zijn - heen, (Kamphuyzen).

On'insten (woelingen, beraerten), m. mv.: de - tijdens het 12-jarig Bestand (1609-'21), godsdiensttwisten, oneenigheden.

On'lustig (landerig, neerslachtig), bn. en bw. **On'macht** (flauwte, zwakte), v.: in - vallen.

On'macht'ig (zonder macht of kracht), bn.: hij was - het paard in te houden; die vrouw is een - schepsel, machteloos; -er, -st.

On'mat'ig (zonder maat, fig. buitensporig), bn.: een - e hitte; hij is aan tafel -, geen maat houdende in 't gebruik van spijs of drank; bw.: hij begon - te lachen, uitgelaten.

On'mee'doogend (meedoogenloos), bn.: een - krijgsmann, hardvochtig; de dood is -, kent geen medelijden; -heid (wreedheid), v. gmv.

On'meet'baar, bn.: het getal $\sqrt{2}$ is -, kan niet in een aangename maat worden uitgedrukt; fig. de -bare hemelen, -bare wouden, -bare woestenijen, de -bare tijden.

On'mensch (wreeddaard), o. -mensen: Nero was een -; vergel. Ondier.

On'men'schelijk (barbaarsch), bn.: zoo'n handelwijze is -, -e wreedheid; bw.: iemand - behandelen; -heid (wreedheid), v. -heden.

On'merk'baar (niet-merkbaar), bn. en bw.: een -bare verdraging, de zieke nam - af; hij was - ontslapen; -der, -st.

On'met'lijk (oneindig groot, zeer groot), bn.: het - ruim der schepping; de -e binnenlanden van Afrika; wat een - doek! reusachtige schilderij; bw.: de -grootte zaal, een -rijk man.

On'mid'dellijk (rechtstreeks, zeer nabij zijnd), bn.: een -e mededeeling, onder den -en invloed, in de -e nabijheid des konings, iemands -e opvolger; bw.: het bewijs dezer stelling volgt - uit het voorgaande, direct; de spion werd - doodgeschoten, direct; gij moet - komen, d. i. terstond, onverwijd.

On'min (twist, vijandschap), v. gmv.: in - leven, in -geraken, oneenigheid.

On'mis'baar (onontbeerlijk), bn.: hij kocht toen de volstrekt -bare meubelen; bw.: te veel toegevendheid geeft -aanleiding tot wanorde in school, vast, zeker.

On'misken'baar (duidelijk merkbaar), bn.: een -bare gelijkenis, deze actrice speelt met -bare bevalligheid; bw.: hij gelijkt - op zijn vader; -der, -st.

On'mo'gelijk (niet-kunnende gebeuren), bn.: het was -hem te overtuigen; de toestand, het leven werd zoo -, niet langer kunnende duren; hij heeft zich in die betrekking -gemaakt, zich zoo gedragen, dat hij onbruikbaar is; bw.: ik kan - komen, stellig niet.

On'mo'gelijkheid (het niet-mogelijk zijn), v.: de - om aan de maan te reiken; in de - verkeerren v. iem. financieel te helpen; mv.: dat behoort tot de -heden, onmogelijke dingen.

On'mon'dig (minderjarig), bn.: een -kind; beneden de 21 jaar; fig. van iem. zonder de noodige kennis of kunde v. eenig vak, een leek.

On'naden'kend (onbedachtzaam, onbezonnen, lichtzinnig), bn. en bw.: een -kind, een -e knaap; -te werk gaan.

On'naspeur'baar (niet na te gaan, onbegrijpbaar), bn.: de wegen des Heeren zijn -, ondoorgrondelijk; -speur'lijk, bn.; -er, -st.

On'natuur (onnatuurlijkheid, dwaasheid), v. gmv.: zoo iets is - en huichelarij.

On'natuur'lijk (in strijd met den gewonen gang der dingen), bn.: een -e en rampspoedige levensloop; er zijn -e ouders, die hun kinderen mishandelen; een -e leestoon, een -e stijl, gemaakt; bw.: het is vandaag -warm; -er, -st; -heid (iets, dat niet natuurlijk is, gemaaktheid), v. gmv.

On'nederlandsch (in strijd met het wezen der Ned. taal of met den aard der Nederlanders), bn.: een -e woordschikking, een -e zegswijze, zie Barbarisme; een -e feestviering, -e zeden.

On'neem'baar (niet ingenomen kunnende worden), bn.: de -bare vesting Gibraltar.

On'net (niet-net, niet-beschaafd), bn.

On'noem'baar (eig. geen naam dragende), bn.: een -getal van sterren, een -bare schat, dicht, niet te noemen.

On'noe'melijk (dicht, zeer veel, erg), bn.: er zijn -e dwaalbegrippen uit die bron gevloeid; bw.: een stoffje, -klein; -veel.

On'noo'dig (niet noodig, overtollig), bn.: allerlei -e dingen koopen; bw.: zijn geld -uitgeven, zonder noodzaak.

On'noo'zel (eig. onschadelijk: onschuldig, zonder boosheid, licht te bedriegen), bn. en bw.

On'noozele-kin'deren (R.-K. herinneringsdag van den kindermoord te Bethlehem, op 28 Dec.), o. mv., zie Herodes de Grootte; op - is het kleinste kind de baas in huis, in de kostschool, enz.; ook: -dag, m.

On'nut (zonder nut, ondienstig), bn.: de -nutte loten of ranken afsnijden; een -nutte dienstknecht, Matth. 25:30; fig. ijdel, waardeeloos: -nutte klap; gew.: kind, maak je niet -, vuil.

On'nut (nietsnutter, mispunt), m. gmv. gew.

On'omas'ticon (lijst van persoonsnamen, zakelijke woordenlijst, zaaklijst), o. -s.

On'omatopoe' (taalk. klanknabootsend woord), v. -topeën, b.v. koekoek, en honderden w.w.: sissen, loeien, enz.

On'omstoo'telijk (onwederlegbaar), bn.: een -e waarheid, een -bewijs; bw.: die waarheid staat -vast; -er, -st.

On'omwon'den (eig. niet-omwonden: duidelijk zichtbaar, fig. klaar, helder), bn.: de redenaar bewees dat met -duidelijkheid.

On'oog'lijk (onaangenaam voor het oog, onbehaaglijk), bn.: dat boek, die plaat, dat kleed ziet er -uit; een -beeld, een -tafereel; bw.: dat is -geschilderd; -er, -st.

On'oordeelkun'dig (niet-oordeelkundig), bn. en bw.: een -e critiek, -te werk gaan.

On'opgemerkt (zonder opgemerkt te worden), bn.: zij gingen -door de menigte; iets -laten; -verliet hij het kasteel.

On'opgevoed (onbeschaafd, ruw, lomp), bn.

On'ophou'delijk (zonder ophouden, aanhoudend, voortdurend, gedurig, steeds), bn. en bw.: dat -gebabbel; hij plaagt ons -.

On'oplos'baar (niet op te lossen), bn.: gips is -in water; dit vraagstuk is -, eris b.v. een gegeven te min, een -bare vergelijking.

On'overko'melijk (niet te boven te komen), bn.: -e moeilijkheden; -er, -st.

On'overtroffen (nog niet overtroffen, uitstekend), bn.: een -meester in eenige kunst.

On'overwin'lijk, -overwin'nelijk (niet te overwinnen), bn.: een -e afkeer; -er, -st.

On'paar, bn.: dit gedicht eindigt met een -

rijm, er ontbreekt een rijmregel; *wat raadt ge, paar of -?* oneven.

Onpaedagogisch (in strijd met de regelen der opvoedkunde), bn.: *een -c daad, straf, enz.*; bw.: *- te werk gaan.* (ae = ee).

Onpartijdig (onbevooroordeeld), bn.: *een - toeschouwer, een - rechter; een - oordeel, een - onderzoek*; bw.: *gij zult wel - oordeelen.*

Onpas (te) (d. i. niet van pas, ongelegen), bw.

Onpas'selijk (onwett., misselijk), bn.: *het vrouwtje was in de kerk - geworden.*

Onpeil'baar (niet te peilen), bn.: *e. -bare diepte*; fig. *de -bare raadsbeshuiten des Heeren*, ondoorgrondelijk.

Onpersoonlijk (geen zelfbewust wezen zijnde), bn.: *de goden der Grieken zijn in ons oog -e wezens*; spraak. *een - werkwoord*, dat behalve in de onbepaalde wijs enkel in den derden persoon enkelv. voorkomt: *het regent, het hagelt*; bw.: *het w.w. zijn is schijnbaar - gebezigt in: Het is goed, dat gij komt.*

Onpractisch (weinig slag hebbend), bn.: *een ten eenenmale - wezen*; bij uitbr. *een -e manier v. reizen, een -e poging.* (c = k).

Onraad (hoos opzet, gevaar), o. gmv.: *er dreigt -*, *- bespeuren*; mil. *- blazen, alarm.*

Onrecht (ongelijk), o. gmv.: *ten -e*, onbillijkerwijze, zonder genoegzamen grond en in strijd met de waarheid; *- plegen, onrechtvaardigheid*; *iemand - doen, - lijden.*

Onrechtmatig (niet gegrond op recht en billijkheid), bn.: *een - verzoek, een -e eisch*; *de -e bezitters der goederen*, niet met recht bezittende; bw.: *hij heeft zich dat goed - toegeëigend*; *-er, -st.*

Onrechtvaardig, bn.: *de -e rentmeester, oneerlijk*; *een -e beoordeeling*; *op -e wijze verkregen*; bw.: *iemand - beoordeelen.*

Onrechtzinnig (anders dan de ware leer vereisch of toestaat), bn. en bw.: *men hield Dominie voor -*, *voor min of meer Arminiaansch*, d. i. afwijkend van de leer der contra-Remonstranten.

Onred'baar (niet te redden), bn.: *Jeruzalem was 70 n. C. een -bare stad*; *Konstantinopel was - voor 't Damasceneische zwaard in 1453*, (Da Costa); *-bre nederlagen*, niet te herstellen.

Onredelijk (onbillijk), bn.: *een -e eisch*; *de -e luimen van dien knorrepot*; bw.: *hij eischt - veel*; *-er, -st*; **-heid** (onverstand, onbillijkheid), v.: *de -heid van zijn weigering, de -heid van zijn voorstel.*

Onregelmatig (ongeregeld), bn.: *zijn studie was zeer -*, *een - kerkganger*; spraak. afwijkend van den regel: *brenge is een - werkwoord*; meetk. *een -e veelhoek*, met ongelijke zijden en hoeken; bw.: *het kasteel is aan den achterkant - opgetrokken*, niet volgens een vast plan.

Onrein (onzindelijk, vuil), bn.: *varkens zijn -e dieren*; fig. *een -e geest*, d. i. een onheilige geest; *- van zeden, -e lusten, onkuisch.*

Onrijm (proza, rijmloos vers), o. gmv.: *de psalmen, in - in den Bijbel*; *een enkel gedicht van Staring is in -*, nl. de Verjaardag.

Onroerend (niet-verplaatsbaar, vast), bn.: *-e goederen*, b.v. huizen, landerijen, molens, boomen, weiden, enz. zijn *-e goederen*; R.-K. *-e feestdagen*, zie Roerend.

Onroomsch (Protestantsch), bn.: *Roomschen -*, de gezamenlijke christenen.

Onrust (zorg, angst, bekommering), v. gmv.

Onrust (het regelend veertje in het horloge), v. -en.

Onrustba'rend (zorgwekkend), bn.: *de toestand der zieke was -*, *een - rumoer.*

Onrustig (voortdurend in beweging), bn.: *de -e golven, de koeien werden -*, *de man was van -en aard, ongedurig, woelig*; fig. *een -e nacht*; bw.: *de jongen draafde - heen en weer, gejaagd*; *de zieke sliep -*, onvast.

Onrustmaker (iem., die onrust verwekt), m. -s; **-stoker** (iem., die verdeeldheid te weegbrengt), m. -s; **-vol** (onrustig), bn.: *een -volle nacht*; **-zaaler** (-stoker), m. -s.

Ons ($\frac{1}{10}$ KG., hectogram), o. onsen: *een -boter*, d. i. 100 G. of 0.1 KG., vroeger: $\frac{1}{5}$ deel van een oud pond d. i. van $\frac{1}{2}$ KG.

On'schamper (goetijk), bn.: *dat was maar -e jok of scherts*; zie Schamper.

Onschapp'lijk (onredelijk, onbillijk), bn. en bw.: *een -e handelwijze*; *hij heeft mij - behandeld*; *-er, -st.*

Onschat'baar (niet te schatten, onwaardeerbaar), bn.: *gezondheid is een - bezit, iem. een -baren dienst bewijzen.*

Onscheid'baar (spraak. b.v. de deelen v. e. werkw., die in de verwoeging niet van elkaar gescheiden worden), bn., als: *doorsnijden, misdoen', omring'en, voorzeggen, wederleggen*, b.v. *de rivieren doorsnijden ons land, hebben eeuwen-lang ons land doorsne'den*, evenzoo: *misdaan', omringd', voorzegd' (voorspeld), wederlegd'*; vergelijk: *doorsnijden, o'verleggen, voorzeggen, wederkeeren*, die alle eigenlijk worden opgevat en scheidbaar zijn.

Onscheid'baar (niet te schenden, onverbrekelijk), bn.: *de koning is -*, *de ministers zijn verantwoordelijk*; *de wetten zijn -*; *het briefgeheim is - volgens art. 159 der grondwet*; *een - geheim, een - recht.*

On'schoon (leelijk, afzichtelijk), bn.: *veel van wat in kleederdracht of mode voor schoon moet gelden is in waarheid -*.

On'schuld (schuldeloosheid), v.: *zijn - is voor den rechter gebleken*; *zich beroepen op zijn -*; *de kinderlijke -*; fig. *de - verdedigen*, personen, die onschuldig zijn.

Onschul'dig (zonder schuld, argeloos), bn.: *de -e teederheid der jeugd*, (C. O.); *een - kind*; *- bloed vergieten*; fig. *een -e grap*, niet kwaad bedoeld; *-er, -st.*

On'spoed (tegenspoed, ongeluk), m. -spoeden.

Onsterfel'lijk (niet-sterfelijk), bn.: *de ziel is -*, *de -e goden*; fig. *-e eer, -e roem*, onvergankelijk; **-heid**, v. gmv.: *het verheven geloof aan de -*, het eeuwig leven.

On'sterk (niet sterk of stevig), bn.: *dit is -garen, die schoenen zijn maar -*, slijten spoedig; bw.: *dat is licht en dicht en - gemaakt.*

Onstich'tel'lijk (ergertijk), bn.: *een -e houding in de kerk*; bw.: *die kluchtspelen werken - op het volk*; **-heid** (-e daad), v. -heden.

Onstof'fel'lijk (niet uit stof bestaande), bn.: *de gedachte is -*; *het -e leven*, nl. der ziel.

On'stuim (dicht. onstuimig), bn.: *de -e golven, de -e lucht, met een - gebaar*. w. g.

Onstuf'zig (woest, hevig, geweldig), bn. en bw.: *de -e golven* (bij storm, orkaan); *een -e wind, de naderst met zijn - weer, buiig, stormig*; fig. *een -e toorn, heftig*; *een - ros, wild*; *aanvallen met -e kracht*; *het volk eischt het -*, hartstochtelijk; *-er, -st*; **-heid** (woestheid, opflieghendheid), v. -heden.

ont-, spraakk. onscheidbaar voorvoegsel bij w.w., die er in grooten getale mede gevormd worden, te groot, om ze hier alle op te nemen, b.v. in: *ontmoeten*, d. i. tegenkomen; *onthouden*, d. i. tegen- of terughouden; *ontloopen*, *ontjagen*, *ontgaan*, *ontnemen*, *ontrukken*, d. i. weg, uit, af, los; *ontbladeren*, *ontkurken*, *onthoofden*, *ontzadelen*, d. i. ontdoen, berooven van; *ontvlammen*, *ontploffen*, *ontbranden*, d. i. beginnen te -; *ontmuchteren*, *ontvreemden*, *ontblooten*, d. i. brengen in den door den stam genoemden toestand, enz.

Ontaalkun'dig (strijdig met den aard der taal), bn. en bw.: een - woord; - spreken.

Ontaard' (verdorven), bn.: de -e zonen van Jacob; een -e vader; die -e wezens; -heid (verdorvenheid), v. gmv.

Ontaard'en (verbasteren), het -aardde, is -aard: spaarzaamheid ontaardt wel eens in gierigheid; -ing (het ontaarden), v. -en.

Ontadelen (fig. verlagen), het heeft -adeld: huichelarij en leugen - den mensch.

Ontbe'ren (missen, niet bezitten), ik heb -beerd; -ing (gebrek, kommer), v. -en.

Ontbie'den (laten komen), ik -bood, heb -boden: we zullen den koopman -.

Ontbijt' (het eerste maal v. den dag), o. -en: na den - ging Pieter zitten werken, (C. O.); het tweede - of Twaalfuurtje, z. Lunch.

Ontbij'ten (zijn ontbijt gebruiken), ik -beet, heb -beten: zij - altijd met melk.

Ontbijt'bordje, o. -s; -goed (kopjes en verder geret), o. gmv.; -kamer (kamer, waarin ontbeten wordt), v. -s; -koek (als voorwerp), m. -en; -koek (stofnaam), v. gmv.; -servies, o. -serviezen; -tafel (tafel, waaraan men ontbijt), v. -s; -uur (tijd voor 't gebruiken van het ontbijt), o. -uren.

Ontbin'den (losmaken, bevrijden, opheffen, te-niet-doen), ik -bond, heb -bonden: de handen van iem. -; ontbind den knecht, soo magh hy onverhindert spreeken, (Vondel, Gijbsrecht); nat. een kracht -, in plaats van éene er twee stellen, wier resultante zij is; alg. een vorm in factoren -; de Kamers -, voorgoed opheffen; e. huwelijk -, te-niet-doen; -baar (ontbonden kunnende worden), bn.: alg. -bare factoren, -bare wortelgrootheden; -baarheid, v. gmv.: de - van het kerkelijk huwelijk.

Ontbin'ding (het ontbinden, het losmaken), v. -en: alg. de - v. e. vorm in factoren; een drijvend lijk in verregaanden staat van -, rotting; fig. het uur der - zal voor ieder eens slaan, vrijwording der ziel; het anarchisme dreigt de maatschappij met -, ontwrichting; de - van een huwelijk, nietigverklaring; de - der Tweede-Kamer, opheffing.

Ontbin'dingarecht (het recht van den koning tot ontbinding van de volksvertegenwoordiging), o.: van het - gebruik maken, de Tweede-Kamer ontbinden.

Ontbladeren, ik heb -bladerd: de wind ontbladerde de boomen, d. i. van den bladerdos berooven; -ing, v. gmv.

Ontbloot' (niet in het bezit van), bn.: zij is niet - van aanleg, dat landschap is - van alle schoonheid, verstoken.

Ontbloo'ten (blootmaken), ik -blootte, heb -bloot: het zwaard -, uit de scheede trekken; het hoofd -, den hoed afnemen; -boel'en (dicht. van de boeien ontdoen), ik heb -boeid: gij moet dien man eerst -, fig. de - de or-

kanen, losgelaten; -boe'zemen (zijn hart in woorden uitstorten), ik heb -boezemd;

-bol'steren (eig. van den bolster ontdoen, fig. beschaven), ik heb -bolsterd: noten -; een boerschen knaap -, manieren leeren, beschaven; -bos'schen (een streek ontdoen van de bosschen), men heeft -boscht;

-brand'baar (kunnende ontbranden), bn.;

-bran'den (in vlammen geraken), het -brandde, is -brand: het knappend kruut -brandt, (Tollens), ontploft: -ing (het ontbranden), v. gmv.: fig. de - van den wereldoorlog; -brei'delen (fig. niet meer in bedwang houden), ik heb -breideld: de jeugd - van de tucht, het grauw -, de hartstochten -; -bre'ken (niet voorhanden zijn) het -brak, heeft -broken: het ontbreekt hem aan ijver; er ontbreekt niets aan het werk, faalt, scheelt: -ing (gemis), v. gmv.; -chris'tenen (iem. van het christendom afvallig maken), het -christende, heeft -christend: slechte lectuur -christent het volk; -cij'teren (oplossen, verklaren), ik heb -cijferd: een oorkonde -; -daan' (ontsteld, geheel van streek), bn.: Keesje zag er - uit, (C. O.); wat een - gezicht zet je! -dek'ken (vinden, te weten komen, dat iets bestaat), ik heb -dekt: een eiland -, een ster of planeet -, de waarheid -; -dek'ker (iem., ontdekt), m. -s: de - van Amerika, de - van een natuurwet; -dek'king (daad van ontdekken), v. -en: op - uitgaan; de - van de bronnen v. d. Nijl, de - v. e. natuurwet.

Ontdek'kingsreiziger (iemand, die op 't ontdekken van nieuwe landen uitgaat), m. -s; -dek'kingstocht (zeetocht, poolreis, enz.), m. -en; -del'ven (dicht. opgraven, opdelfen), ik -dolf, heb -dolven; -doen' (ontlasten), ik -deed, heb -daan: zich van iets -, d. i. bevrijden; zich van zijn kleederen -, ze uittrekken; -doo'ten (wegdooien, smelten van sneeuw en ijs, beginnen te dooien), het -dooide, het is -dooid: de zuidenwind heeft den bevroren vijver -dooid;

-du'tken (ontkomen, duikende ontwijken, zich ergens aan onttrekken), ik -dook, heb -doken: hij wist den slag te -, door te bukken ontkomen aan; de zonnehitte -, ontschuielen; belastingen trachten te -; een lastige vraag -; -ee'ren (berooven v. de eer, schenden, ontheiligen), zij hebben -eerd; -ee'rend, bn.: een -e straf, een - vonnis.

Ontegenspre'keltijk (onbetwistbaar), bn. en bw.: een - bewijs; - waar.

Ontegenzeg'lijk (onwederlegbaar, onbetwistbaar), bn. en bw.; -er, -st.

Ontel'genen (ontnemen tegen vergoeding of schadeloosstelling), ik heb -eigend: een weide - bij het aanleggen v. e. spoorweg.

Ontel'baar (niet te tellen, zeer groot), bn. en bw.: een -bare menigte; - veel huizen zijn er vernield.

Ontem'baar (eig. niet te temmen; fig. onbedwingbaar, niet te beheerschen), bn.: tweejarige leeuwen zijn in den regel -; fig. -bare driften, -bare krachten, een -bare eierzucht, b.v. die van Napoleon.

Ont'er'ven (een erfenis ontmaken), ik -erfde, ik heb -erfd: een verren neef -.

Ontev're'den (eig. te onwreden: misnoegd), bn.; -er, -st; -heidsbetuiging (O.-l. openlijke berisping of reprimande), v. -betuigingen; zie Onvrede.

Ontfermen, zich (medelijden toonen met), ik heb mij -fermd: -**ing** (barmhartigheid, medelijden), v. gmv.; -**fronsen** (ontrim-pelen), ik heb -fronst: het voorhoofd -, als teeken v. h. verdwijnen van bezorgdheid; -**futselen** (stilletjes of op listige wijze ontnemen), ik heb -futseld: iemand iets -; -**gaan**, het -ging, is -gaan: dat is mij -, ik ben het vergeten; dat voordeeltje ont-ging hem, ontsnapte hem, ging verloren voor hem; -**gel'den** (boeten, bezuren), het -gold, heeft -golden: hij moest het -; -**ge'ven, zich** (zich uit het hoofd zetten), ik -gaf mij, heb mij dat -geven: dat laat ik mij niet -, ontstrijden; -**gin'men** (de korst der hei omploegen, beginnen ze tot bouwland te ma-ken), ik -gon, heb -gonnen: heidevelden -, vruchtbaar maken; -**glin'ing** (heide-ont-ginning), v. -en; -**glip'pen** (glappend ontsnappen), hij is -glipt: die aal zal u -, ontglijden, een zucht -glipt haar, dat woord is mij -glipt; -**gloe'ien** (ontbranden), het is -gloeid: deze taal deed de harten - in liefde voor de zaak; een steenkoud hart doen -, (C. O.); -**goo'chelen** (op listige wijze afhandig maken), ik heb -goocheld: een bedrieger heeft u de beurs -goocheld; fig. daar stond de jongeling, geheel -goocheld, ontluisterd, al zijn illusien waren heen.

Ontgren'delen (losgrendelen, de grendels wegschuiven), ik -grendelde, heb -grendeld: een poort, een deur -; -**groef'en** (voor iets te groot worden), ik ben -groeid: die vlasbaard is de(n) schoolbanken ontgroeid, d. i. ontwassen; fig. de ouderlijke tucht -, een volk kan een regeeringsvorm ontgroeid zijn; -**groo'men**, ik heb -groend: een student -, hem eenige weken na zijn aankomst als student plechtig in het corps opnemen: het - kan men afschaffen, het groen-zijn niet, (Koetsveld); fig. ontbolsteren.

Onthaal' (eig. tegemoetkoming, thans: gast-vrije of gulle ontvangst), o. gmv.: het - was feestelijk; zijn voorstel vond een goed -, d. i. werd gunstig opgenomen.

Ontha'len (ontvangen als gast, trakteeren), ik heb -haald: zijn vrienden -; iem. op iets -, b.v. de schoolkinderen op broodjes en chocolade, ir.: de man werd thuis op een boetpredikatie -haald, vergast; -**hal'zen** (onthoofden), ik -halsde, heb -halsd; -**has-pelen** (van den haspel afwikkelen), ik heb de streng garen -haspeld, fig. afwikkelen, ontwarren, ontvouwen, verklaren; -**ha'vend** (vl. ontredderd), bn.: de jongen kwam erg - thuis, toetgetakeld; -**hef'**, o. gmv., zie Ontheffing; -**hef'fen** (bevrijden, ontlasten), ik -hief, heb -heven: iem. van een verplichting -, iem. van een schuld -; een generaal van het commando -, hem ontslaan; -**heff'ing** (vrijstelling, ontslag), v. -en; -**hef'ligen** (de heiligheid van iets schenden), ik heb -heiligd: den Sabbat -, den Zondag -; de R.-K. kerken werden -heiligd, ontwijd, b.v. door moord, doodslag of plundering: -**ing** (schennis), v. -ingen.

Ontheis'teren (vermielen, verwoesten, ook: ontredderen, overhoop halen), het -heisterde, heeft ontheisterd: de storm kan het bosch -, de oorlog zal de velden -, de -heisterde akkers, de -heisterde valleien; -**hol'land-schen** (de eigenaardigheden, den Hollander eigen, doen verliezen, doen verloren gaan),

het -hollandschte, heeft -hollandscht: het langdurig verblijf in Amerika zal hem geheel -; -**hoof'den** (met bijl of zwaard gerechtelijk van het hoofd ontdoen), men heeft -hoofd: Cromwell liet Karel I - (1649), Lode-wijk XVI werd onthoofd (1793); -**hou'den** (in 't geheugen houden), ik -hield, heb -: kunt ge dat alles -? veel lezen is goed, maar veel - is beter; -**hou'den** (terughouden), ik -hield, heb -: een dienstbode het loon -, d. i. inhouden, niet geven; de ontwikkelde vrouw moest men het kiesrecht niet -; -**hou'den, zich**, ik onthield (mij), heb (mij) -houden: Pompejus -hield zich op zijn buitengoed, zich ophouden, verblijven; -**hou'den, zich**, ik -hield mij, heb mij -houden: zich - van sterken drank, eig. zich er van afhouden, hem niet gebruiken; -**houd u van leugentaal**; -**houd u van allen schijn des kwaads**. Thess. 5:22; -**hou'der** (iem., die ergens geen gebruik van maakt), m. -s: een geheel -, iem., die in 't geheel geen alcohol gebruikt; -**hou'dingsdagen** (R.-K. dagen, waarop het verboden is vleesch of vleesch-spijzen te gebruiken), m. mv.; -**hul'len** (ontsluieren, te voorschijn doen komen), ik heb -huld: een standbeeld -; de waarheid -, aan het licht doen komen; -**hut'sen** (doen ontstellen, van streek brengen), ik -hutste, ik heb en ben -hutst: zijn woorden - mij; ook: zich -; -**hutst'** (verbijsterd, ontsteld, ontzet), bn. en bw.: de arme Wouter was -, (Mult.); de vrouw stond -.

Ont'ijd, m. ontijden: bij avond en -en, op onbehoorlijken tijd; dat voorstel kwam ten -e, d. i. op een ongeschikt oogenblik.

Ont'ijdig (niet te rechter tijd), bn.: dat zijn -e vragen, een - aanzoek, een - bezoeker; fig. een -e dood, te vroeg b.v. in den slag; bw.: een - verschijnende vlinder; -er, -st; -**heid** (ongeschikte tijd), v. gmv.

Ontil'baar (niet geschikt om te worden getild), bn.: -bare have, onroerende.

Ontja'gen (met vlugheid ontnemen, ontruk-ken), ik -jaagde of -joeg, heb -jaagd: de ééne hond -jaagde den anderen het haas: het moordgespuis te -, (Staring), door jagend rijden te ontkomen; -**ka'pen** (ontfutselen, afhandig maken), ik -kaapte, heb -kaapt: iem. iets -; -**ken'nen** (loochenen, niet be-kennen), ik heb -kend, een daad -; -**ken'-nend** (niet toestemmend), bn.: een - antwoord, nooit is een - bijwoord, noch is een - voeg-woord, geen is - e. lidwoord; -**ken'nings-woord** (spr. ontkenkend bijwoord), o. -en: geen is een -; -**ken'tenis** (de daad van ontkennen), v.; -**ker'keren** (uit den kerker ontslaan), ik heb -kerkerd; fig. de ontkerkerde geest voer naar God, ontboeide, bevrijde; -**ker'stenen** (eig. ontchristenen, het geloof in het christendom ontnemen, doen verliezen): -**ing**, v. gmv.: de -ing der natie, zie Kerstenen; -**ke'tenen** (bevrijden van de ketens), ik heb -ketend: een misdadiger -; fig. de stormen, de driften -; -**kie'men** (uit de kiem te voorschijn komen, ontstaan), het is -kiemd: het zaad gaat -, de zaden van deugd beginnen te -; -kiemende liefde.

Ontkle'den (van de kleeren ontdoen), ik heb -kleed; zegsw. men moet zich niet -, vóór men naar bed gaat, d. i. men moet zijn goederen, enz. eerst afstaan na zijn dood; -**kluis'teren** (ontboeten), ik heb -kluisterd:

iem. van zijn boeien —; fig. de stormwind werd ontluisterd; — **knar'pen** (afhandig maken, ontkapen), ik heb — knarpt: iem. zijn beurs —, w. i. g.; — **knecht'en** (vrijmaken, de vrijheid hergeven), ik — knechte, heb — knecht: de kruistochten hebben de laten — knecht: — **ing**, de —ing van Europa uit het juk van het militarisme; — **kne'velen** (afpersen), ik heb — kneveld: der armoe het weinige geld — door geweld; — **knoo'pen** (losknoopen; fig. verklaren, oplossen), ik heb — knoopt: een jas —, fig. een raadsel —, een drama —; — **knoo'ping** (dicht. laatste hoofd-deel van een drama, waarin de waarheid zich onthult, aftoep van de verwikkeling in een toneelstuk of in een roman), v. — en; — **ko'men** (ontsnappen), ik — kwam, ben — komen: een gevaar —; — **kop'pelen** (het gekoppelde losmaken), ik — koppelde, heb — koppeld: een wagon —, de jachthonden —. **Ontkur'ken** (de kurk van iets af doen), ik — kurkte, heb — kurkt: een flesch —; — **laad'tang** (nat. werktuig tot ontlading der electriciteit), v. — en, zie Ontlader; — **la'den** (afladen), ik — laadde, heb ontladen: een schip —, een kar —; een geweer —, afschieten; een batterij —, ontdoen van de lading; fig. om het hart te —, ontlasten, verkwikken; — **la'der** (werktuig tot ontlading van een elektrische batterij), m. — laders; — **las'ten** (ontdoen van een last, verlichten, onthefsen), ik — lastte, heb — last: wil ik u eens —? het hart —, het gemoed —; iemand van een taak —; een wonde van bloed —; zich —: die rivier — last zich in zee, de wolken — zich in hagel; zich het hart —; — **las'ting** (afgang, stoelgang), v. gm.v.; — **la'ten** (losgaan; fig. vermurwen, verzachten, beuredigen), het — liet, het heeft en is —; — **lau'wren** (van den lauwer ontdoen, van den roem berooven), ik heb — lauwerd: Napoleons hoofd werd — lauwerd; — **le'den** (in leden scheiden), ik — leedde, heb — leed: een dood dier —, een bloem —, een volzin —, een gedicht —, een kunstwerk —; — **le'digen** (onttruimen, ontdoen, ontbloeten, bevrijden), ik heb — ledigd: de gewesten van soldaten te —, de markt is van boeren — ledigd, van alle hulp — ledigd zijn, zijn hart — van zorgen. **Ontle'ding** (de daad v. ontleiden), v. — en: de — of anatomie van een dier, v. e. plant; scheikundige —, — van kleuren; de — of analyse van een volzin, de — van een toneelstuk, woord —, zins —; de — van de personen, van de karakters in eenig toneelstuk. **Ontleed'kamer** (anatomisch laboratorium), v. — s; — **kunde** (wetenschap der anatomie), v. gm.v.; — **kundig**, bn.: de — e les, beroemd schilderij van Rembrandt in het Rijksmuseum te A'dam; — **kundige** (anatoom), m. en v. — n; — **mes** (mes van den anatomist), o. — messen, fig. het — mes der critiek in iets zetten, het analyseeren, eig. het in stukken deelen; — **tafel** (werktafel v. d. anatomist), v. — s. **Ontlee'nen** (ontvangen, fig. te danken hebben aan, putten uit), ik heb — leend: de maan — leent haar licht aan de zon; aan welk Evangelie ontleende hij zijn tekst? — **lee'ren** (afteeren, afwennen), ik heb — leerd: de muziek ontleert den jongeling het denken, (Klikspaan); — **leg'** (uitvlucht), o.; — **lij'ken** (onkenbaar worden), het — leek, is — leken: mijn nicht was mij geheel — leken; — **lij'ven** (dooden, van het leven berooven), ik heb

— lijfd: lang — lijfd door luchtgebrek zijn beide speellui! (Staring), gestorven, vero.; — **lok'ken** (door uitlokken verwerven, fig. afdwingen), ik heb — lukt: iemand een of ander woord —, iemand een belofte —; dat — lokte hem een kreet van smart; — **loo'pen** (ontkomen, ontvladen), hij — liep, is — loopen: de jonge hond is mij —, de dief is zijn vervolgers —, iemand trachten te —; uw leeftijd zal den mijnen niet veel —, verschillen van; — **loo'veren** (van loover berooven), de storm heeft den boom — looverd; — **luit'ken** (het tegengestelde van luiken of sluiten: openen, opengaan), het — look, heeft en is — loken: die roos gaat haar bladeren —, fig. zijn talent begint te —; — **luis'teren** (van luister berooven), ik heb — luisterd: de misdaden, die zijn bestuur —; — **ma'ken** (geld of goed aan derden maken, onterven), ik heb — maakt. **Ontman'telen** (van mantel, huiskel ontdoen), ik heb — mantel: een vesting —, den mantel harer vestingwerken wegnemen, haar wallen slechten; — **mas'keren** (het masker afdoen), ik heb — maskerd: iem. —, het masker af-trekken, fig. een huichelaar —, een listige staatkunde —, (v. d. Palm), iem. — als een bedrieger; — **mensch't'** (wreed, ontaard), bn.: een — e woekeraar, onbarmhartig, onmeedoogend; — **mer'geld** (ontzenuwd, verzwakt, uitgeput), bn., ook: Uit'gemergeld; — **moe'digen** (moedeloos maken, den moed benemen, terneerslaan), ik heb — moedigd: — **ing** (neerslachtigheid), v. gm.v.; — **moe'ten** (tegenoetkomen, aantreffen), ik — moette, heb en ben — moet: — **ing** (ook: voorval), v. — en; — **moe'tingspunt** (plaats, waar twee of meer spoorwegen, wegen, kanalen bij elkaar komen), o. — en: Utrecht is een — van spoorwegen, Groningen is een — van kanalen; — **mun'ten** (tot munt geslagen metaal weder versmelten), ik heb — munt: zilvergeld op groote schaal —. **Ontnaas'ten** (benaderen), w. i. g.; — **ne'der-laudschen** (het Nedert. karakter aan iets ontnemen), ik — nederlandschte, heb — nederlandscht, zie Onthollandschen, — **ne'men** (afnemen, benemen), ik — nam, heb — nomen: een kind een mes —; iem. iets —, zich het leven —, zich berooven van; — **ner'ven** (fig. ontzenuwen), ik heb — nerfd; — **nes'telen** (een vogel uit zijn nest halen), ik heb — nesteld: een spreeuw —; — **nuch'teren** (nuchter maken of worden, fig. ontgoochelen), ik heb — nuchterd. **Ontoegan'kelijk** (niet te genaken), bn.: een — hol, een — e hoogte, een — fort. **Ontoere'kend** (onvoldoende), bn.: de bezetting was —, de gelden waren —. **Ontoere'kenbaar**, bn.: een daad is —, als de persoon, die ze pleegde het onderscheid tusschen goed en kwaad niet kende; de persoon zelf is dan ontoerekeningsvatbaar, bn. **Ontogenie'** (de leer van de ontwikkeling van het individu tot aan zijn geboorte), v. gm.v. **Ontologie'** (leer v. h. zijn), v. gm.v. (g = g). **Ont'ong** (Mal. geluk, voordeel, ook, geluks-terken), v. gm.v.: er was — in de haarvervels van Havelaar's kind, (Max Hav.). **Ontoon'baar** (erg slordig, verfontfaaid), bn.; ik zie er — uit, dat werk is —. **Ontper'sen** (afpersen, ontrukken), ik heb — perst: het jammer zal uw org een traan —; hagelsteenen, de donderwolk — perst, (Da Costa);

—**plof'fen** (met een plof vaneenbarsten), het is — ploft: de lading, het kruut, het gas ontplofte; —**plof'fingsgeluid** (spraak. ontploffende medeklinker), o. — en; de p, b, t zijn — geluiden, zij worden niet aangehouden; —**plof'fingsstof** (springstof, middel om een ontploffing te doen ontstaan), v. — stoffen: kruut, dynamiet, lyddiet, nitroglycerine, — cellulose, meliniet, knaakwik zijn — stoffen; —**ploof'len** (gladstrijken, ontvouwen, ontrollen), ik heb — plooid: laat nu de vreugd de rimpels van uw voorhoofd —; toe! — de zich dat gelaat; dicht. de vogel — t zijn vlerken, de bloemen — haar kelken; —**pluf'ken** (dicht. en vero. voor ontplooiën): de lolie heeft haar kelk — ploken; —**poor'teren** (gesch. v. h. poorterschap ontzetten), men — poorterde, heeft — poorterd; —**pop'pen, zich** (als vlinder of insect uit de pop krúpen), de vlinder — popte zich, heeft zich ontpopt; fig. deze schrijver heeft zich als verteller ontpopt, deze schilder als landschapschilder: er is dat uit ontstaan, geworden; —**pra'chen** (dicht. afbedelen), ik heb — pracht: iemand een gunst —, afsmeeken; —**press'en** (dicht. voor ontpersen): tranen, het broederhart — prest; —**raad'selen** (oplossen, verklaren), ik heb — raadseld: de geheimen der toekomst willen —, de geheimen der natuur willen —.

Ont'raden (afraden, uit het hoofd praten), ik — ried, heb — raden: de aanmeming eener wet —, iemand een huwelijk —; —**ra'felen** (losrafelen, losmaken, ontwarren), ik heb — rafeld: een weefsel —, een koord —; een verwarde zaak —; —**ramponeeren, ont-rampeneeren** (ontredderen), het is en heeft — ramponeerd: de storm zal de vloot —, havenen, een — eerd huis, ontredderd; ook: Ramponeeren; —**red'derd** (gehavend, verward), bn.: een — schip; wat ziet gij er — uit!; —**red'deren** (havenen, in verwarving brengen, ten eenenmale bederven), het is — redderd.

Ont'reinigen (vuil maken, bemorsen, bezoedelen), ik — reinigde, heb — reinigd: een tempel —, fig. zijn geweten —; —**ren'nen** (snel ontloopen, jtings ontvluchten), ik heb en ben — rend: 't zwaard, door geen vlucht te —, het ongeluk —; —**ri'chelen** (vl. de-raïlleeren; ontsporen); —**rie'ven** (gemak, genot ontnemen, ongemak veroorzaken), ik heb — riefd; iem. —; —**roerd'** (aangedaan, bewogen), bn.: al de omstanders waren —, hij sprak met — e stem; —**roe'ren** (aangedaan worden), hij is — roerd: de vrouw — de tot bezwijmenstoe; —**roe'rend** (treffend), bn.: de kunst bezit een — vermogen; —**roe'ring** (aandoening), v. — en; —**rol'len** (rollend ontvallen), het is — rold: traan op traan — rolt zijn oog; dat woord kon uw lippen —! fig. de banieren —, laten afrollen of laten wapperen; een tafereel —, tentoonspreiden; zich —: voor ons oog — rolde zich het fraaie landschap, werd zichtbaar; —**ron'nen** (ontloopen, ontgaan), bn.: 't gedreun der burg —, (Staring); —**ron'selen** (afhandig maken, ontfutselen), ik heb — ronseld: iemand geld —.

Ont'roo'ven (door roof ontnemen), ik — roofde, heb — roofd: iemand geld, goed, buit, een erfenis, enz. —; iem. zijn eer, goeden naam enz. —; fig. die kwaal — rooft mij alle lichaamskracht, beneemt, verteert.

Ont'trouw (gebrek aan trouw), v. gmv.; — plegen, — aan den dag leggen.

Ont'trouw (niet getrouw), bn.: een hond wordt zijn meester nooit —; bw.: — handelen.

Ont'rouwigheid (ontrouw), v. gmv.: de — van haar geheugen. w. g.

Ont'ruim'en (verlaten), ik heb — ruimd: de politie heeft de zaal doen —, een — de zaal, een fort —; fig. jok en lach doen de zorg het hart —; —**ruk'ken** (door rukken verwijderen, uit de hand rukken), ik heb — rukt: een forsche hand — rukt Teun het geweer, (C. O.); aan den roover zijn buit —; fig. iets aan de vergetelheid —, het door een of andere daad in de herinnering doen voortleven; —**rus'ten** (onrust bij iemand wekken), ik — rustte, heb — rust: allerlei oorlogsgeruchten — ten de landelijke bevolking; zich —: — rust u niet, alles zal terecht komen; —**rus'tend** (onrust-wekkend), b.v.: een — e tijding; —**scha'kelen** (losschakelen, uit elkaar leggen), ik heb — schakeld: een redeneering —, w. i. g., zie Uitschakelen; —**scha'ken** (dicht. schaken, ontvoeren), ik heb — schaakt: een meisje —; —**sche'pen** (uit het schip laten, aan land doen gaan), ik heb — scheept: eenig volk daar ter plaatse te —; de lading —, aan wal zetten of aan land brengen: —**sche'ping** (het ontscheppen), v. — en: — van vee, — van goederen.

Ont'scheu'ren (met geweld afrukken), ik heb — scheurd: een bloempje, aan den stam —, (Staring); zich —: de jongeling — de zich aan die vermaken, z. losrukken van; —**schie'ten** (ontglippen, ontgliden, ontvallen, ontgaan), het — schoot, is — schoten: de ring — schoot haar vingren, nl. aan die van Heile, (Bild.); een woord, een kreet kan iem. —, snel en onverwachts ontsnappen; zijn naam is mij — schoten, uit mijn geheugen gewischt: —**schoef'len** (de schoenen of het schoeisel uittrekken), ik — schoeide, heb — schoeid: zich —, zich ontdoen v. schoeisel: —**schul'len** (ontgaan door te schuilen), ik — school, heb — scholen: een regenvlaag —, schuilen voor, de middaghitte —, ontwijken; —**schul'digen**, zie Verontschuldigen; —**sie'ren** (benadeelen, de schoonheid verminderen), het heeft — sierd: dat raampje — t den gevel, een smadelijke trek — de zijn gelaat, dergelijke beelden — uw stijl; —**slaan'** (ontheffen, vrij geven), ik — sloeg, heb — slagen: ik zal mij van die taak zien te —; —**slaan'** (den dienst, de betrekking opzeggen), ik — sloeg, heb — slagen: een knecht, een ambtenaar —, zie Ontslag; —**slag'** (handeling, waardoor men iemand ontslaat), o. gmv.: het — van dien ambtenaar bevreemde ieder; iem. zijn (eervol) — geven; zijn — vragen, verzoeken, nemen, krijgen; zijn — indienen; —**slag'neming** (het nemen van ontslag), v. — en.

Ont'sla'ken (banden, boeien losmaken), ik heb — slaakt: de dood — slaakt de kluisters; de dooi — slaakt de banden, door de vorst gesmeed, (Bogaers); een kreet, een zucht, een bede —; de — slaakte geest, vrij; —**sla'pen** (ontwaken, wakker worden), hij is —; in 't Voorhout is alle Dier —; 't Oosten, daar de Son — slaapt, (Huygens), vero.; —**sla'pen** (in slaap vallen; fig. sterven), hij — sliep, is —: in Gode, in den Heere —; —**sla'pene** (overledene), m. en v. — n; —**slip'pen** (ontsnappen, ontglippen, ontkomen), het heeft en is — slipt: aan het gevaar —, dat is mijn aandacht — slipt, dat dreigt mijn herinnering te —, laat u geen uur —; de nauw — slipte

wacht, (Vondel); **-sluiferen** (ontdoen van den sluier, fig. aan het licht brengen), ik heb **-sluierd**: zich het gelaat -; fig. een bedrog -, den verborgen zin van droomen -, verklaren; **-sluifmeren** (dicht. ontslapen, fig. in sluimering vallen), hij is **-sluimerd**: Zefir lag **-sluimerd** neer, (Staring); ook, ontwaken: 't **-sluimerd** aardrijk juicht, (Bild.); **-sluipen** (sluipende ontkomen), ik **-sloop**, ben **-sloopen**: het gevaar -, de politie -; **-sluiften** (opensluiten), ik **-sloot**, heb **-sloten**: een deur -; fig. zijn hart voor iem. -, zijn geheimen openbaren; **-smet'ten** (reinigen van smetstoffen, desinfecteeren), ik heb **-smet**: een ziekenkamer -, beddegoed -; **-smet'tingsdienst** (al, wat dient tot ontsmetting van menschen, van beddegoed, enz.), m.: dat allès hoort tot den - onzer stad; **-smet'tingsmiddel**, o. -en; **-smet'tingsoven** (desinfectie-oven), m. -s; **-snaard'** (zonder snaren, ontdaan van snaren), bn.: een -e luit, een - speeltuig; **-snappen** (ontkomen, ontgaan), ik ben **-snapt**: de dief is **-snapt**; de gelegenheid laten -, ontglippen; **aan het gevaar -**, **aan het oog -**; **-snaaren** (van snaren ontdoen), het is **-snaard**: het speeltuig hing **-snaard** in de wilgen verward, (Da Costa), een viool -; **-snellen** (snel ontvlieden), ik ben **-sneld**: het gevaar -; als aan den dood **-sneld**; **-span'nen** (wat gespannen is, vrijlaten), ik heb -: een boog -, een koord -, het gelaat -, het uit de strakke plooi doen gaan; fig. den geest **-door vermaak**; zich -, d. i. zich verpoezen: **-span'ning** (verpoozing, rust), v. -en.

Ontspartelen (door spartelen ontkomen), ik heb en ben **-sparteld**: het baarsje zoekt den hengelaar te -, het gevaar -; **-sper'ren** (ontgrendelen), ik heb **-sperd**: een deur, een poort -, den slagboom wegnemen, openen; **-spinnen** (al spinnende te voorschijn brengen), ik heb **-sponnen**; zich -: een gesprek, een discussie kan zich over eenig onderwerp -, zich ontwikkelen, kan ontstaan; **-spo'ren** (uit de spoorrichels geraken, derailleeren, ontrichelen), de trein **-spoorde**, is **-spoord**; **-sporing** (deraillement), v. -en; **-sprin'gen** (zijn oorsprong hebben), het **-sprong**, is ontsprongen: de Rijn ontspringt op de Alpen; een traan ontspringt zijn oog, ontwelt; **-springen** (springende ontkomen), het **-sprong**, is **-sprongen**: hij is den dans ontsprongen, d. i. den doodendans, zie ald.; fig. aan het dreigend gevaar ontkomen; **-spruit'ten** (uit iets spruiten, fig. ontstaan, afstammen), het **-sproot**, is **-sproten**: het gras begint te -; uit den handel ontspruit welvaart; hij is uit een adellijke familie ontsproten.

Ontstaan' (een begin nemen), het **-stond**, is -; de rivier ontstaat op dat plateau, neemt haar oorsprong; uit zuurstof en waterstof **-staat water**, komt voort, vormt zich; een twist kan uit een nietigheid -, geboren worden.

Ontstaan' (er niet staan, afwezig zijn), ik **-stond**, heb -: Schoone nimf, ontsta mij niet! (Staring), in den steek laten, vero.; **-stoken** (doen ontbranden, aansteken), ik **-stak**, heb **-stoken**: een vuur -; Gods toorn -, opwekken, doen ontbranden; in woede -; de wonde is **-stoken**, rood opgezwellen; **-steld'** (van streek, ontroerd, verschrokken, ontzet), bn.: de menigte stond -

te kijken; **-ste'len** (door diefstal ontnemen, diefachtig wegnemen), ik **-stal**, heb **-stolen**: men heeft mij dat **-stolen**; **-stiel'en** (schrikken, ontroeren, in verwarring raken), ik **-stelde**, ben **-steld**: die tijding zal hem erg -; **-stellend** (ontroerend), bn.: **-nieuus**; **-stel'tenis** (verwarring, ontroering, schrik, ontzetting), v. gmv.; **-stemd'** (valsch van toon), bn.: een -e viool; fig. onaangenaam gestemd: vader was zeer -, uit zijn humeur.

Ontstem'men (zijn stemming verliezen of niet hebben), het heeft en is **-stemd**: de vochtigheid zal die instrumenten -, een **-stemd** speeltuig; fig. dat bericht zal vader -, uit zijn humeur brengen; **-sten'tenis** (afl. van ontstanden, ontbreken, d. i. afwezig zijn; gemis, gebrek), v.: bij - van, bij gemis, bij mangel van; bij - van opvolgers, d. i. er zijn er geen; bij - van een burgemeester, de burgemeestersplaats is vacant; bij - van mannelijke nakomelingen, of manlijk oir, bij - van bijzondere reglementen; **-sticht'telijk** (ergerlijk, aanstoot gevende), bn. en bw.: een - woord; zich - in de kerk gedragen, meestal: Onsticht'telijk; **-sticht'ten** (ergeren), het **-stichtte**, heeft **-sticht**: het losse gedrag des leeraars zal de gemeente -, aanstoot geven; **-sto'ken**, bn.: een - kaars, lamp; een - wond, gezwel, d. i. zwerend, opgezet, rood; **-strif'den** (afstrijden), ik **-streed**, heb **-streden**: ik laat mij dat nooit -, (Staring), uit het hoofd praten, afwinnen; **-ta'keelen** (aftuigen, van het tuig ontdoen), ik heb **-takeld**: een schip -, een schip, door den storm -takeld.

Ontto'gen, vd. van het vero. onttiën: die schat, (Juta), wordt de aarde niet -! (Staring), d. i. onttrokken, ontnomen; **-to'o'veren** (v. d. betoovering bevrijden, fig. ontnuchteren), het **-tooverde**, heeft **-tooverd**; **-trek'ken** (onthouden, ontnemen), ik **-trok**, heb **-trokken**: iemand een deel van zijn loon -; zich aan iets -, zich er niet meer mee bemoeien, zich van iets afmaken; **-trog'gelen** (door bedrog afhandig maken, listig ontnemen), ik **-troggelde**, heb **-troggeld**, zie Aftroggelen; **-tro'nen** (van den troon berooven), men heeft **-troond**: een koning -; **-troo'nen** (met mooie praatjes aftroggelen), ik heb **-troond**, zie Aftroonen.

Onttucht (onkuische handeling), v. gmv.

Onttucht'ig (onkuisch, onzedelijk), bn.: een - leven leiden, zedelooos.

Ont'tuig (uitschot, afval), o. gmv., fig. schorrimorrie van volk, gespuis.

Onuitwisch'baar (niet uit te wisschen), bn.: een -bare indruk, zeer diep; bw.: iets - in zijn geheugen prenten.

Ontval'len (door vallen uit iemands bereik raken, ontglippen), het **-viel**, is **-vallen**: het wapen is hem -; fig. een traan **-viel** zijn oog; de moed **-viel** hem, ontzonk; dat woord is mij -; wie veel kalt, veel -, (Cats); zijn vrouw **-viel** hem reeds vroeg, stierf.

Ontvang' (ontvangst), m.: in - nemen; **-vang'avond** (O.-I. receptie-avond), m. -en; **-vang-** of **-vangst'bewijs** (bewijs, dat iets ontvangen is), o. -bewijzen, zie Reçu; **-vang'dag** (zelf gekozen dag in de week, dat een dame bezoeken ontvangt), m. -dagen; **-van'gen** (in ontvangst nemen), ik **-ving**, heb **-vangen**: een som gelds -, een brief -, onderwijs -, een goede opvoeding -; zijn

boek werd goed -, vond aftrek; *Mevrouw zal vandaag niet -*, bezoek wachten; -**van'ger** (iemand, wien iets gegeven wordt), m. -vangers: de - van den brief; in 't bijz. ambtenaar: de - der directe belastingen, der accijnzen, der registratie, der gemeentebelasting; ook voorwerp, dat opvangt, opneemt: de - van een dakgoot, de - van een luchtpomp; -**van'gerskantoor** (kantoor van een ontvanger), o. -kantoren; -**vang'kamer** (kamer, waarin bezoekers ontvangen worden), v. -s; zie: Salon en Receptiekamer; -**vangst'** (het onthaal, het recipieeren), v. gmv.: de - der gasten, een hartelijke -; -**vangst'** (het ontvangen, het innen), v. -en; -**vangst'bewijs**, o. -zen, zie Ontvangbewijs; -**vang'sten** (de ontvangen gelden), v. mv.: de uitgaven en -; de uitgaven regelen naar de -, de tering naar de nering zetten; -**van'kelijk** (vatbaar voor indrukken), bn.: een voor het schoone -gemoed; een kinderziel is zeer - voor indrukken; -er, -st: -**heid** (vatbaarheid), v.: -heid voor gewaarwordingen; -**va'ren** (voorbijgaan, verstrijken), het -voer, is -; de jaren - zoo snel en zoo vlug! -**vecht'en** (vechtende ontnemen, vechtende ontkomen), ik -vocht, heb en ben ontvochten; -**vein'zen** (niet uitkomen voor, verborgen houden), ik heb -veinsd: zijn oogmerk -; zich iets -, iets niet aan zich zelf willen bekennen, het voor zich zelf niet willen weten: ik kan mij niet -, dat ik maar half tevreden ben over mijn examenwerk; -**vel'en** (van het vel berooven of ontdoen), ik heb door dien val mijn knie -veld, ook: mijn knie is -veld; -**vet'ten** (van de vetdeelen ontdoen, zuivren), ik -vette, heb -vet: wol -, cacao -.

On'verbloed (eig. niet verbloed, niet mooier voorgesteld dan het is, ongeveer, oprecht, onbeuimpeld), bn.: de -e werkelijkheid, de -e waarheid; -zeggen wat men denkt.

Ontvlam'baar (spoedig vlam vattende, kunnende ontvlammen), bn.: -bare stoffen, fig. een licht -bare verbeelding; -**vlam'men** (ontbranden, ontsteken), ik heb en het is -vlamd; -**vleesd'** (zonder vleesch, fig. vermagerd), bn.: de arm was daar -; en een -e hand breekt uit den steen, (Staring); fig. haar wangen waren -; zie Ontvleezen; -**vlee'zen** (van 't vleesch ontdoen), ik -vleesde, ik heb -vleesd: een kip -, een geraamte -; -**vlel'en** (door vleien aftrogelen), ik -vleide, ik heb -vleid: iemand een belofte -; -**vlie'den** (ontvluchten, ontvlieden), ik -vlood, ben -vlooden: het stadsgewoel -, de verleiding -, het gevaar -; -**vlucht'en** (door te vluchten ontkomen), ik -vluchtte, ik ben -vlucht: een stad -, zijn huis of zijn ouders -; -**voe'ren** (wegrooven, schaken), ik heb -voerd: een dochter haren ouders -; fig. mijn ziel is aan de aard -voerd, (Ledeganck), ontogen: -**der** (iem., die ontvoert), m. -s, -**ing** (schaking), v. -en; -**vol'ken**, ik heb -volkt: de oorlog -volkt de landen, neemt een groot deel der bevolking weg: -**ing**, v. gmv.: de -ing der steden door de pest; -**von'ken** (doen ontbranden), ik heb en het is -vonkt: iem. in liefde voor de studie -, den moed -, een twist -; -**voog'den** (ontheffen van de voogdij'schap), ik heb -voogd: -**ing** (vrijmaking), v. gmv.; -**von'wen** (los vrouwen,

ontplooiën), ik heb -vouwen: hij heeft het tafellaken -; de vleugels -; -**von'wen** (fig. uitleggen, verklaren), ik heb ontvouwd: hij heeft mij de redenen -vowwd.

Ontvree'm'den (ontnemen, ontstelen, verduisteren), ik -vreedde, heb -vreed: -**ing** (diefstal), v. -ingen; -**wa'ken** (wakker worden), ik ben -waakt: uit den slaap, uit den droom -; -**wa'penen** (ontdoen van wapenen), ik heb -wapend: hij zag zich -wapend, iemand -; een schip -, ontdoen van het geschut; fig. weerloos maken, stillen: een zacht woord -wapent den toorn; -**wa'ren** (zien, bespeuren), ik heb -waard: het licht kwam binnen, en ik -de bij zijn schijnsel een jong meisje, misschien van de jaren... van Henriette, (C. O.); oom Stastok had op zijn horloge halftien -waard, (C. O.); dat hij een kleine ongesteldheid mocht -, (C. O.) gewaarworden, bemerken; -**war'ren** (eig. uit de war maken, fig. ophelderen), ik heb -ward: een streng garen -, een quaestie -; -**was'sen**, ik -wies, ben -: de knaap is de schoolbanken -, is de roede -, den kinderschoenen -, d. i. te groot er voor geworden; de ouderlijke tucht - zijn, ontgroeid.

Onwe'erstaan'baar (niet te weerstaan'), bn.: een -verlangen, een -bare aanwechting, zie ald.; ook: Onwederstaanbaar.

Ontwel'en (ontdoen van het ingewand), ik -weide, ik heb -weid: een visch, een vogel, een stuk wild -, zie G weide; -**wel'digen** (met geweld ontnemen), ik heb -weldigd; -**wel'len** (ontspringen, ontvloeiën), het is -weld: een beekje, dat aan den top des heuvels -weld; een traan -weld haar oog; -**wen'nen** (afwennen), ik heb en ben -wend: het volk, aan orde en tucht -wend, (Staring); de studie -; -**werp'** (beraamd en omschreven plan), o. -en: het - van een nieuwe kerk, - tot droogmaking van de Zuiderzee, een - van buurtspoorwegen, een - van wet, een - van een roman, een - van een tooneelspel; -**wer'pen** (iets in schets teekenen), ik -wierp, heb -worpen: het model, het bestek van een huis -; fig. een plan -, een wet -, d. i. maken: -**wer'per**, m. -s: de - van een plan; -**wij'den** (eig. de wijding ontnemen, schenden, ontheiligen), ik -wijdde, ik heb -wijd: een kerk -, een altaar -.

Ontwif'felbaar (niet te betwijfelen, stellig), bn.: -bare zekerheid, de -bare waarheid.

Ontwijk' (wijkplaats), o. gmv.: een plaatsje van -, (C. O.), d. i. een afzonderlijke zitplaats; -**wij'ken** (uit den weg gaan), ik -week, heb en ben -weken: men scheen hem te -; fig. hij tracht alle verklaringen te -, ontduiken; de beantwoording van een vraag -; -**wij'kend**, bn.: een -antwoord, niet rechtstreeks op de vraag slaande; -**wik'heid** (den vollen wasdom bereikt hebbende), bn.: dat meisje is vroeg -; fig. een -man, een -publiek, gehoor, beschaafd; een -e geest, door studie gevormd; -**wik'kelen** (eig. uit de wikkels doen), ik heb -wikkeld: fig. den geest -, vormen, denkend maken; een stelling -, verklaren, ophelderen; een algebraïsch vorm -, uitwerken; zich -, tot vollen wasdom komen; een dier -t zich in den regel sneller dan een mensch; een plan -, uiteenzetten, blootleggen, duidelijk maken; zaden en bloemen - zich, ontkiemen, gaan bloeien; een groote kracht -, doen ontstaan,

in 't leven roepen; **-wik'keling** (*wasdom, groei, voortgang, vorming*), v. gmv.: *de - van lichaam en geest, de verstandelijke -*, *de - der kunst, de - der wetenschap*; *de - van electriciteit, van gas, van damp*; *de - mijner denkbeelden, mijner plannen, uiteenzetting*; **-wik'kelingsbaan** (*weg der ontwikkeling*), v. -banen: *de - der menscheid*; **-woe'keren** (*met moeite en inspanning verkrijgen*), ik heb -woekerd: *Nederland is aan de zee -woekerd*, d. i. op de zee veroverd en dat wel stuksgewijze.

Ontworstelen (*worstelend ontrukken of losmaken*), ik heb, het is -worsteld: *iemand een mes -*; *ons land is -worsteld aan de stroomen*; *zich -*: *z. - aan het alcoholmisbruik, z. - aan de zonde -*; **-wortelen** (*met wortel en tak uit den grond rukken*), hij heeft -worteld: *de storm had den beuk -worteld*; **-wrich'ten** (*uit het gewricht rukken of trekken*), ik heb -wricht: *den arm -*, *de heup -*, fig. *den geest -*, verlammen; *de critiek zoekt de openbaring te -*; **-wring'en** (*loswringen*), ik -wring, heb -wringen: *iemand een mes -*; fig. *iemand een geheim, een belofte -*, *den vijand de zege -*, al wringende of strijdende ontnemen; **-za'delen**, ik heb -zadeld: *de ruiter werd -zadeld*, uit den zadel gelicht; *een paard -*, van het zadel ontdoen; **-zag'** (*eerbiedige schroom, eerbied*), o. gmv.: *onze vloot vervulde Brittannië met -*; *- voor iemand hebben, gevoelen, toonen*; *iemand - inboezemen*; *met -*, uit -; hij heeft - onder de schoolknipen; **-zag'baar** (*ontzag inboezemend*), bn.: *de -bre wachlares*, (Van Lennep).

Ontzag'lijk (*vreeswekkend*), bn.: *de -ste rechtbank der wereld*, (Beets); fig. *een -e menigte, de kinderen hadden een -e pret, een -e hoogte, een -e hoeveelheid, zeer groot*; bw.: *Goliath had een - breeden kop*, (Tollens), vreeselijk; *hij houdt - veel van zijn vader*, erg; **-zag'verwekkend**, bn., **ontzag'vek'kend** (*ontzag inboezemend*), bn.: *een -e krijgsmacht, een -e stilte*; -er, -st; **-ze'gelen** (*ontdoen van het zegel*), ik -zegelde, heb -zegeld: *een brief -*, *een boedel -*, tegenst. Verzegelen; **-zeg'gen** (*weigeren*), ik -zeide, ik heb -zegd of -zeid: *iemand een recht -*, niet toekennen, betwisten; **-zeg'ging** (*weigering*), v.: *de -ging van een eisch*; **-zel'ien** (*door middel van te zeilen ontkomen*), ik heb -zeild: *alle hoop, om den vijand te - was voorbij*; *een klip -*; fig. *een moeilijkheid ontwijken*.

Ontze'nuwen (*van kracht berooven; fig. verzwakken, verslappen*), ik heb -zenuwd: *de sterke drank -zenuwt den dronkaard*; *een -zenuwd lichaam, een -zenuwende moedeloosheid*; *weelde -zenuwde Hannibals leger*; fig. *een bewijs, een betoog -*, d. i. krachteloos maken, afdoend weerleggen; *een bevolking, door geen opium -zenuwd*, (Groneman); **-zet'** (*bevrijding*), o. gmv.: *het - van Leiden*, *het - van een schip, er daagt - op*; **-zet'** (*ontsteld*), bn.: *hij was - van schrik*; **-zet'ten** (*afzetten, een ambt ontnemen*), ik heb -zet: *de stadhouder werd uit zijn ambt -*, *die burgemeester werd -*; bij uitbr., *berooven: van haard en erf -zetten*; *bevrijden: een stad -*, *iemand -*; *een pas -zette stad*; **-zel'ten** (*ontstellen, van zijn zit of stuk raken*), ik ben -zet: *- van schrik*; *ontzet*

terugdeinzen, verbaasd, verbijsterd; **-zet'tend** (*verbazend groot*), bn. en bw.: *een -leger, een -e oorlog*; *hij is - rijk*, buitengeeuen; *spreekt, het doet mij een - gevoegen*; **-zet'ter** (*bevrijder*), m. -s; **-zet'ting** (*verbazing, schrik*), v. gmv.: *op 't gezicht der slang op zijn pad was hij sprakeloos van -*, *verbijstering*; **-zet'ting**, v.: *de - uit een ambt*; *de - van de ouderlijke macht, het ontslag*; *de ontneming, te-niet-doening*.

Ontzle'len (*eig. v. d. ziel berooven: dooden*), ik heb -zield: *nu ligt hij daar -zield*, d. i. zonder ziel, dood; fig. *de veerkracht doen verliezen*; **-zien'** (*eerbiedigen*), ik -zag, heb -zien: *gij moet hem wat -*, d. i. sparen, verschoonen; *hij ontziet zich niet, mij te lasteren*, d. i. hij waagt het, rekent het niet beneden zich; **-zij'gen** (*ontglijden, ontglijpen*), het -zeeg, is -zegen: *de riemen - zegen zijn hand, langzaam ontvallen*; **-zind'** (*dwaas*), bn.: *een -e schare*; *- van vreugde, van droefheid, beroofd van verstand, zinneloos, gek*; **-zin'ken** (*wegzinken, verloren gaan*), het -zonk, is -zonken: *de moed ontzinkt mij*, d. i. begeeft, verlaat mij; *de krachten ontzonden hem*; **-zwach'telen** (*den zwachtel wegnemen, loswikkelen*), ik -zwachtelde, heb -zwachteld: *een ziek been -*; fig. *de bloemkop -zwachtelt zich, gaat open*; **-zwa'velen** (*zuiveren v. zwaveldeelen*), ik heb -zwaveld: *de zijde -*.

Onuit'baar (*onuitsprekelijk*), bn.: *-bare gedachten, een - gevoel*, w. g.

Onuitblusch'baar (*fig. niet gebluscht kun-nende worden*), bn.: *een -bare haat*.

Onuitput'telijk (*niet te ledigen*), bn.: *een -e bron, altijd vloeiende*; *een -e voorraad*, b.v. *steenkolen in de mijnen*; fig. *een -e blijdschap*; *een - onderwerp van gesprek*, men is er nooit over uitgepraat.

Onuitspreek'baar (*niet uitgesproken kun-nende worden*), bn.: *een -getal, een - woord*.

Onuitspre'kelijk (*niet in woorden uit te drukken*), bn.: *Gods -e grootheid, een -e afkeer, een -e teleurstelling*; bw.: *zij zijn -gelukkig*, in zeer hooge mate.

Onuitstaan'baar (*niet uit te staan of te verdragen*), bn. en bw.: *de uitlegger in een beestenspel is mij alleronuitstaanbaarst*, (C. O.); *een - leelijk Amsterdamsch accent*.

Onuitvoer'baar (*niet uit te voeren*), bn.: *dat plan is -*; *een werk - verklaren*.

Onuitwisch'baar (*niet uit te wischen*), bn.: *een -bare schande, een -bare indruk*; bw.: *dat is - in zijn geheugen geprent*.

On'vaderlandsch (*niet eigen aan ons land of volk*), bn.: *een -e verheertijking van het buitenland*, strijdig met de gevoelens van een goed vaderlander; *leesboekjes met -e prentjes*; *een - gedrag, -e zeden*.

On'vast (*niet in vasten toestand verkeerend*), bn.: *het terrein was moerassig en -*; fig. *die theorie steunt op -e gronden*; *hij heeft een -en slaap, licht*; *hij ging met -e schreden*, wankel; *een - karakter, wankelmoedig*; bw.: *hij staat nog - op zijn schaatsen*; *dat bootje ligt - op 't water*; -er, meest -.

Onvat'baar (*niet ontvankelijk*), bn.: *de knaap is - voor een zachte vermaning*; *die booswicht is - voor verbetering*, niet geschikt.

Onvel'lig (*gevaar opleverend*), bn.: *het waren -e tijden, roovers maakten er de wegen -*.

On'ver (*niet-ver, nabij*), bn.: *het is -*, w. g.

Onveranderbaar (niet meer kunnende veranderd worden), bn.: een - besluit.

Onveranderd (niet-veranderd), bn.: iets - laten, zooals het tot dusverre is; mijn brstuit is -; de toestand blijft -, dezelfde.

Onveranderlijk, bn. en bw.: de -e wetten der natuur, niet aan verandering onderhevig; hij zingt - hetzelfde liedje, steeds, altijd.

Onverantwoordelijk (niet verantwoord kunnende worden, niet verschoonbaar, niet goed te maken), bn.: een -e nalatigheid, afkeurenswaardig, onvergefelijk.

Onverbasterd, bn.: de -e nakomelingen der Fransche Hervormden, niet-ontaard.

Onverbeden (niet te verbidden), bn.: de - storm, (Tollens). w. l. g.

Onverbeterbaar (niet te verbeteren), bn.: een -bare drukfout, niet of niet meer kunnende verbeterd worden.

Onverbeterlijk (voor verbetering onvatbaar), bn.: een -e dronkaard; een - kwaad, onherstelbaar; bw.: hij zingt -, voortreffelijk.

Onverbiddelijk (door bidden niet tot andere gedachten te brengen, onvermurwbaar), bn.: een - rechter, de wetten zijn -; bw.: een - logisch betoog; zij had hem - afgewezen; - streng te werk gaan.

Onverbloemd (niet verbloemd, niet mooier voorgesteld dan het werkelijk is; fig. rondborstig, opricht), bn. en bw.: de -e wezenlijkheid; verhaal het mij -, slechtweg.

Onverbreekbaar (niet te verbreken), bn.: een -bare trouw, altijd standhoudend; een -bare eed, onschendbaar.

Onverbrekelijk (niet verbroken kunnende worden), bn.: een -e verbintenis, een -e band van vriendschap; bw.: hij belooft zijn woord - te houden.

Onverdacht (niet te verdenken, niet verdacht zijnde), bn.: een -e getuigenis, een - getuige.

Onverdedigbaar (niet te verdedigen), bn.: een -bare positie, een -bare stelling.

Onverdeeldbaar (niet te deelen), bn.: een - eigendom, een - voorwerp; z. Ondeelbaar.

Onverdeeld (niet in deelen gescheiden), bn.: een - erfgoed, een -e inboedel; fig. met -e aandacht, -e sympathie, volle; bw.: zich - aan zijn ambt wijden; -heid, v. gmv.: verkoop van goederen om uit -heid te geraken.

Onverdiend (niet-verdiend), bn.: een -e straf, een -e goedheid; hoe de maand Maart aan den -en naam van Lentemaand komt, (C. O.); bw.: hij werd - van zijn waardigheid ontzet; een schande - dragen.

Onverdienstelijk (van verdienste ontbloeit, nietswaardig), bn.: in den regel gebruikt met niet: een niet - dichter, een niet -e redevoering, nog al te prijzen.

Onverdord (versch, frisch), bn.: - gras; fig. zijn krijgsfaam - verspreiden, (Vondel).

Onverdorven (rein, zuiver), bn.: - zeden, een - gemoed, de - spraak der vaderen.

Onverdraagbaar (niet te verdragen, onuitstaanbaar), bn.: een -bare last, een - druk, het -bare Spaansche juk.

Onverdraaglijk (lastig, hinderlijk), bn.: een -e hoogmoed, onuitstaanbaar; een -e dwingelandij, een -e hitte; ook: Ondraaglijk.

Onverdraagzaam (niet meegaand), bn. en bw.: hij is - op het stuk van godsdienst; hij ijverde - jegens andersdenkenden.

Onverdro'ten (niet-ontmoedig, ijverig, volhardend), bn. en bw.: met - ijver, onver-

poosd; - volharden, ik studeer -, gestadig.

Onvereenigbaar (niet te paren), bn.: dat zijn -bare begrippen, die ambten zijn -.

Onverflauid (niet verzwakkende), bn.: met -en gloed, een -e genegenheid, vriendschap.

Onvergangbaar (niet onvergankelijk), bn.: Homerus schreef Achilles' roem in -bre verzen.

Onvergankelijk (niet licht vergaande), bn.: deugd is een - goed, blijvend; Carlo's naam bleef - in Bella's hart geschreven, (Staring).

Onvergeeflijk, -vergefelijk (niet kunnende vergeven worden; erg), bn.: een -e misslag, een -e nalatigheid.

Onvergelijkbaar (niet met elkaar te vergelijken, niet op ééne lijn gesteld kunnende worden), bn.: Vondel en Bilderdijk zijn -.

Onvergelijkelijk (uitmuntend, uitnemend), bn.: een - talent; Saartje vertelde mij van Suzettes -e gehechtheid aan hare moeder, (C. O.); de bijbel is een - boek, geen boek kan er mee gelijkgesteld worden; bw.: dit gedicht is - schoon.

Onvergetelijk (te belangrijk om vergeten te kunnen worden), bn. en bw.: de -e strijd bij Waterloo, een - tijdperk onzer geschiedenis, een - schouwspel; de -e dichter Vondel, uitnemend; in Zwitserlands valleien is de natuur - schoon.

Onverglaaud (niet met glazuur bestreken), bn.: een -e bloempot, - aardewerk.

Onvergolden (onbeloond), bn.: God laat niets -, een - dienst.

Onverhinderd (onbelemmerd), bn. en bw.: een -e aftocht; nu kunt gij - spreken.

Onverhoeds (onverwachts), bw.: hij gaf mij - een slag, iemand - aanvallen.

Onverhoedsch (onverwacht; zóó, dat men er niet op verdacht is), bn.: een -e aanval, d. i. plotseling; de -e sprong v. h. roofdier.

Onverholten (niet verborgen, rondborstig), bn. en bw.: een - goedkeuring, - vreugde, - nieuwsgierigheid; - zijn bijdschap toonen, hij geeuwde -, openlijk.

Onverhoopt (onverwacht), bn. en bw.: een -e hoogere bijstand, een -e verrassing; bij - afsterven, d. i. alsnog niet te voorzien; mocht gij - niet kunnen komen, zend dan uw rentmeester, tegen alle hoop in.

Onverkiesbaar (niet gekozen kunnende worden), bn.: een gemeente-ambenaar is - als lid van den gemeenteraad.

Onverkieslijk, -verkiezelijk (niet te verkiezen, de voorkeur niet verdienende), bn.

Onverklaarbaar (niet op te helderen), bn.: een - voorgevoel, een -bare angst, waarvan men zich geen rekenschap kan geven.

Onverkrachtbaar (onschenbaar), bn.: de -bare wetten der natuur.

Onverkwikkelijk (eig. niet verkwikkend, fig. vervelend, naar), bn.: een -e geschiedenis.

Onverlaat (slecht mensch, booswicht, smoodaard), m. -laten.

Onverlet (ongedeerd), bn.: de soldaten kwamen - de poort binnen, ongekwet.

Onvermengd (zuiver), bn. en bw.: dat is - koper; dit goud is - zuiver; fig. - geluk, rein.

Onvermijdbaar (niet te vermijden), bn. en bw.: wat al -bare rampen, -bare misrekeningen; de mensch kan - dwalen.

Onvermijdelijk (niet kunnende vermeden worden), bn.: de oorlog bleek -, een - gevolg; bw.: hij ware - neergestort.

Onverminderd (niet-verminderd), bn. en

- bw.: *uw ijver blijve* —, even krachtig; *ik acht u — hoog*, evenhoog als vroeger.
- Onverminderd** (behoudens), vz.: *gij kunt het feest bijwonen — de verplichting's avonds ter vergadering te komen.*
- Onverminkt**, bn.: *de jongeling kwam — uit den strijd*, d. i. ongedeerd; *die handschriften zijn nog —*, gaaf.
- Onvermoelbaar** (zeer sterk of krachtig), bn.: *een — bare ijver*, *een — bare wilskracht.*
- Onvermoed** (nooit vermoed), bn. en bw.: *een — schrijver*, *een — e inspanning*, *een — e strijder*, steeds ijverig volhardende; — *e arbeid komt alles te boven*; *hij streeft — naar hooger.*
- Onvermogen** (gebrek aan vermogen; zwakte, armoede), o. gmv.: *het — van den mensche-lijken geest*, om God te kennen; *geldelijk —*; rechtst. *kennelijk —*, d. i. staat van failliet, van insolventie, van niet te kunnen voldoen aan zijn geldelijke verplichtingen.
- Onvermogend** (de kracht missende, zwak), bn.: *de arm (des Muzelmans) werd — in Spanje*, (Da Costa); *Alva was — den opstand te bedwingen.*
- Onvermogend** (arm, onbemiddeld), bn.: — *e vluchtelingen*; zn.: *scholen voor — en*, voor kosteloos lager onderwijs; — **heid** (geldelijke onmacht), v. gmv.
- Onvermurwbaar** (niet te vermurwen), bn.: *Alva was een — despoot*; *een — bare standvastigheid*, (Jonathan); *een — bare gestrengheid*, (Borger), onverbiddelijk.
- Onvernist** (fig. zonder glimp, onopgesmukt), bn.: *de — e glans van Napoleons naam*, — *e vroomheid*, *de — e werkelijkheid.*
- Onverouderd** (jong, jeugdijg), bn.: *in de lente pronkt natuur — met haar schoonheid*; *het christendom*, eeuwig —!
- Onverplicht** (vrijwillig), bn.: *dat is — e goedheid*, — *e goedwilligheid*, waartoe men niet verplicht is.
- Onverpoosd** (niet-afgebroken), bn.: *dat was — e arbeid*, — *e waakzaamheid*, — *e studie*, *het — geklater van een waterval*; bw.: *hij werkt — aan zijn proefschrift.*
- Onverricht** (niet-afgedaan), bn.: *laat geen arbeid —*; *hij keerde — richter zake naar huis.*
- Onversaagd** (onverschrokken, zonder vrees, moedig, stout), bn. en bw.: 't — *e Gent*, met — *en zin*, *een — redder*, *een — strijder*; *den vijand — onder de oogen zien*, stoutmoedig; — **heid** (dapperheid), v. gmv.
- Onverschillig** (uiteenlopend), bn. gew.
- Onverschillig** (geen verschil opleverend, zonder een bepaalde keuze of voortiefde), bn.: *het was —*, met welken bal de arme Pieter spelen zou, (C. O.), eender, hetzelfde; *zij sprak eenige — e woorden*, onbeteekenend; *Jan is — voor lof en voor laster geworden*, (Potg.), ongevoelig; *hij of zij is mij —*, ik voel geen genegenheid voor hem of haar; *hij zag dat alles met een — oog*, koel; — *evenwicht*, nat. als bij iederen stand evenwicht is; bw.: *hij antwoordde —*, zonder eenige deelneming of belangstelling; — **heid**, v. gmv.
- Onverschrokken** (stoutmoedig), bn. en bw.: *een — volk*, (v. Lenn.), *met — moed*, (v. Haren); *hij viel — aan*, kloek, zeer dapper.
- Onverstenst** (frisch, niet verwelkt), bn.: — *e jeugd*, — *e krachten*, — *e schoonheid.*
- Onversneden** (zuiver, onvermengd), bn.: *dit is — wijn*, — *Bordeaux*, niet vermengd met wijn van mindere kwaliteit.
- Onverstaanbaar** (niet te verstaan of te begrijpen), bn.: *hij zei eenige — bare woorden*, *die tekst is over 't algemeen —*, onbegrijpelijk; bw.: *hij spreekt erg —*, onduidelijk.
- Onverstand** (domheid, dwaasheid, onberedeneerdheid), o. gmv.: *hij rekende op het — van het gepeupel*; *Pieter had het — gehad*, met zijn glaccé-handschoenen te willen roeien, (C. O.)
- Onverstandig** (zonder verstand), bn.: *een — mensch*, *een — e daad*, *een — gezegde*, onberedeneerd; bw.: *hij handelt —*, dom.
- Onverstoordbaar** (niet te storen, onverstoord), bn.: *een — geluk*, *een — bare rust*, met — *zelfbehagen*, met — *bare kalmte*, *een — bare vrolijkheid*; bw.: *hij rookte — door.*
- Onverstoord** (rustig), bn. en bw.: *een — e stilte*; *de knapen speelden —*, ongehinderd.
- Onvertoegen** (ondoordacht, onfatsoentlijk, onbetamelijk, ongepast), bn.: *men hoorde er geen — woord*; *geen — woord kwam ooit over zijn lippen*, onhebbelijk.
- Onvertraagd** (niet minderend in gang), bn.: *met — e vaart*, (Da Costa), *met — en spoed*; bw.: *hij spoedde zich — voort.*
- Onvertuid** (vrij, niet vastgebonden), bn. en bw.: — *e lokken*; *het haar hing —*, w. g.
- Onvervaard** (onbevreesd, dapper), bn. en bw.; — **heid** (onverschrokkenheid), v. gmv.
- Onvervalscht** (zuiver, niet vermengd), bn.: *dat is — e melk*, — *meel*, — *e suiker*; — *e vaderlandsche kunst*; bw.: *de taal — spreken*, d. i. niet met vreemde woorden doorspekt.
- Onvervreemdbaar** (niet in het bezit van vreemden kunnende komen), bn. en bw.: *een — erfgoed*, *een — recht*; *de burgerlijke pensioenen zijn —*; *iets — bezitten.*
- Onvervuld** (niet vervuld wordende), bn.: *haar plaats bleef —*, ledig; fig. *al uw — e wenschen*, *een — gebleven belofte*, *een — e taak.*
- Onverwacht** (niet verwacht of voorzien), bn.: *een — e uitkomst*, *een — e slag*, *een — schouwspel*, *een — e sneeuwval*, *een — e loeger-gast*; bw.: *de storm rees —*, onvoorziens.
- Onverwachts** (plotseling, zonder op iets voorbereid te zijn), bw.: *hij stond — voor mij*; *het speelwerk begint zoo —*, (C. O.)
- Onverweerd** (niet-verdedigd), bn.: *zij vielen op den — en buit*; *het — e landvolk*, weerloos.
- Onverwelkbaar** (niet kunnende verwelken), bn.: *stroobloemen zijn —*; fig. *de — bre kroon des dichters*; *dat is — bre lof*, onvergankelijk.
- Onverwelkelijk** (onverwelkbaar), bn. en bw.: — *e roem*, — *e lauweren*; — *bloeien.*
- Onverwelkt** (frisch), bn.: — *e bladeren*, — *e bloemen*, fig. — *e jeugd*, — *e luister.*
- Onverwijld** (zonder uitstel), bn. en bw.: *een — vertrek*, — *e hulp*; *de knecht moet — komen*, oogenblikkelijk, onmiddellijk.
- Onverwinbaar** (niet te overwinnen, onoverwintlijk), bn.: *een — bare schaar*, *door een — baren argwaan gedreven*, *door — baren angst gespoord*, *een — bolwerk*, *een — bare veste.*
- Onverwintlijk**, — **win'nelijk** (niet overwonnen kunnende worden), bn.: *een — held*, *wees fier en —*, (Bild.), *de — e vloot*; — *e zwarigheden*, onoverkomelijk.
- Onverwonnen** (niet of nooit overwonnen), bn.: *een — held*, onverwinbaar.
- Onverwoestbaar** (onvergankelijk), bn.: *de — bare schoonheid onzer taal*, *der natuur.*
- Onverwrikbaar** (door wrikken niet kunnende ontzet worden), bn. en bw.: — *bare dijen*, *een — bare zuil*; — *stevig*, — *pal staan*;

fig. een plan, een besluit is —, staat — vast; onveranderlijk; — der, — st; zie **Onwrikbaar**.
Onverwrikt (pal, stevig), bn.: de staven bleven —, de soldaten stonden —; met — en moed, onwankelbaar; bw.: hij hield zich — aan zijn beginselen, vast, standvastig.
Onverzaad'baar (eig. niet te verzadigen), bn.: roofdieren zijn —, een — bare dorst.
Onverza'delijk (fig. onverzaadbaar), bn.: een — e eierzucht, een — e dorst naar roem.
Onverseerd (ongedeerd), bn.: hij kwam — uit den strijd, onverminkt, ongekwelst. w. i. g.
Onverzeld (alleen), bn.: de dame ging — op reis, zonder gezelschap.
Onverzet'baar (eig. niet te verzetten of te verplaatsen), bn. w. i. g.; fig. vast, onwrikbaar: een — bare wil, met — baren tegenzin, halsstarrig; een — bare moed, blijvend.
Onverzet'telijk (standvastig, onbuigzaam), bn. en bw.: een — e neiging, met — e koppigheid, een — karakter, de jongen bleef —; — volhouden; — held (halsstarrigheid), v. gmv.
Onverzocht (onervaren), bn. vero.; bij Hooft: de deerne, ter wereld —.
Onverzoend (niet-verzoend), bn.: ze zijn — van elkaar gegaan; ze zijn — gestorven.
Onverzoen'lijk (niet te verzoenen), bn.: een — e vijand, een — e vijandschap, met — en tegenzin, een — e wrok; bw.: iemand — haten.
Onverzorgd (zonder verzorger), bn.: vijf kinderen blijven — achter, niet-verzorgd.
Onverzwakt (nog onverminderd in kracht), bn.: — e jeugd, zijn dichtvermogen — behouden.
Onvlaamsch (in strijd met de taal, den aard, de zeden der Vlamingen), bn. en bw.
Onvoeg'lijk (ongepast), bn.: er lag iets — s in die vraag; het zou niet — zijn, er op de vergadering over te spreken, onbetamelijk.
Onvoeg'zaam (onbetamelijk, niet-oorbaar), bn.: het is nu een — uur; als zn. o.: het — zame van zijn taal, van zijn gedrag, onbehoorlijke.
Onvoldaan (onbevredigd), bw.: een wensch, een begeerte, een neiging kan — blijven; ik was — over uw gedrag; — voldaan'heid, v. gmv.: — bij 't genot, (Bild).
Onvoldoend (niet toereikend), bn.: met — e middelen, een — e voorbereiding, zijn uitspraak van het Fransch was —, hij haalde een — cijfer; bw.: dat is — beantwoord.
Onvoleind (onvoltooid), bn.: de novelle Gerit Witse (C. O.) bleef —; het opstel De Zusters, (Potg.) bleef —; zie **Onvoleindigd**.
Onvolein'digd (niet afgewerkt), bn.: *Bildderdijs Ondergang der Eerste Wereld is — gebleven*.
Onvolkomen (niet volledig, gebrekkig), bn.: onze wetenschap is —; een — klinker, zie Scherpkort; een — gedaanteverwisseling van sommige insecten; een — verbranding; bw.: ik zag dat —.
Onvolle'dig (gebrekkig, onvolkomen), bn.: een — bericht, een — gedicht, een — e vergelijking; een — e volzin, elliptisch; bw.: hij verklaarde dat verschijnsel —.
Onvolmaakt (onvoltooid, onvolkomen, gebrekkig), bn.: alle menschenwerk is —, een — werktuig, een — e vorm; — er, — st.
Onvolprezen (nooit genoeg te prijzen), bn.: o., — God! de — Rembrandt.
Onvolut'lig (niet op het juiste tal), bn.: de regimenten waren —, een — e compagnie.
Onvoltooid (niet afgewerkt), bn.: een — kunstwerk; de — tegenw. tijd.

On'voltrokken (onvoltooid), bn.: het huwelijk bleef —, werd niet gesloten.
On'volvoerd (niet-uitgevoerd), bn.: het plan bleef —, het booze opzet is — gebleven.
On'volwassen (niet-volwassen, niet-vol-groeid), bn.: — vruchten.
Onvoor'bedacht (niet vooraf bedacht, zonder opzet), bn. en bw.: een — e beleediging; hij deed dat alles —; als bw. ook: — etijk.
Onvoor'bereid (niet voorbereid), bn. en bw.: hij deed geheel — dat examen; Van der Palm sprak slechts zelden —.
Onvoorwa'delijk (onbeperkt, zonder beperking), bn. en bw.: de koning eischte — e gehoorzaamheid; iets — prijzen, iets — afkeuren, de slaaf moest — gehoorzamen.
On'voorzien (onverwacht), bn. en bw.: een post voor — e uitgaven, een — e gebeurtenis, d. i. niet voorzien; die benoeming kwam —.
On'voorzien's (plotseling), bw.: hij viel mij — aan, onverwachts, onverhoeds.
On'vrede, on'vree (twist, strijd, vijandschap, oneenigheid), m. gmv.: de vrede woonde in 't huis, en de — stond er buiten, (St.). w. i. g.
On'vriend, m. — vrienden: thans zijn ze — en, d. i. geen vrienden; hij stierf van vriend en — beweend; zich — en maken, vijanden.
Onvrien'delijk (niet-vriendelijk), bn. en bw.: een — mensch, een — woord; zij werden — aangebromd door een kleinen gebaarden hond, (J. Alb.); — er, — st; — held (stuurschheid, stroefheid), v. — heden.
On'vrij, bn.: deze kamer is erg —, d. i. men kan ons hier zien, hooren, bespieden; — er, meest —; — vrij'heid (het onvrij-zijn), v. gmv.
On'vrije (leestelsel: laat, lijfgeene, dorper, hoorige), m. en v. — n; zie **Vrije**.
Onvrijwil'lig (niet-vrijwillig, gedwongen), bn. en bw.: een — e daad, een — e bekentenis.
Onvrouw'welijk (niet a. e. vrouw passend), bn.
Onvrucht'baar (weinig of geen vruchten voortbrengend), bn.: e. — bare landstreek, — bare gronden, b. v. heidevelden; z. **Vruchtbaar**.
On'waar (leugenachtig), bn.: iets — maken, — ware voorstellingen, — ware berichten.
Onwaarach'tig (onwaar), bn. w. i. g.
On'waard (niet-waard), bn.: hij is die eere —.
On'waarde, v. gmv.: iets van — verklaren.
Onwaardeer'baar (niet te schatten), bn.: gezondheid is een — goed, tevredenheid is een — bare schat; een — geluk.
Onwaard'ig (niet waardig zijnde), bn.: hij is den naam van mensch —, verdient dien naam niet; wij zijn die gunsten —, die goedheid —; zij werden zooveel vrijheid —; hij is een deugniet, harer —.
Onwaarheid (het niet-waar-zijn, leugen), v. — heden: de — van die berichten, hij debiteert allerlei — heden.
Onwaarschijn'lijk (te betwijfelen), bn.: dat verhaal is zeer —, dat komt mij — voor; — held (iets onwaarschijnlijks), v. — heden.
Onwan'kelbaar (onwrikbaar, vast), bn.: de — bare wetten der natuur; fig. een — geloof, — bare liefde en trouw, — bare moed; bw.: het volk bleef Oranje — trouw.
On'weder, on'weer (eig. onstuimig weer, slecht weer: donder, bliksem), o. — weders, — weeren; fig. er is — aan de lucht, er dreigt een uitbarsting van toorn; het — komt niet van de lucht, fig. er zullen onaangenaamheden blijven: bij den ouden (dominne) was het — nooit van de lucht, (Potg.)

Onwederleg'baar (niet weerlegd kunnende worden), bn.: een - bewijs, een - betoog, een - bare tegenspraak, een - argument; bw.: hij toonde dat - aan.

Onwederstaan'baar (niet of moeilijk te weerstaan), bn.: de - bare bekoortijkheid van een lentemorgen, een - bare welsprekendheid, een - bare aandrang; bw.: zij is - geestig.

On'weer (onweder), o. - weeren.

Onweer'baar (zich niet kunnende verweren), bn.: vrouwen en - bare grijsaards; de afgestreden en - bare veste, (Bild.)

On'weeren (donderen en bliksemen), het - weerde, heeft geonweerd: kom in huis, het gaat -, er komt een onweder op; het onweert.

On'weersbui (onweersvlaag van niet te langen duur), v. - buien: - lucht (zwartbewolkte lucht, die onweer voorspelt), v. - lichten; - vlag (zware onweersbui), v. - vlagen; - vogel (stormvogeltje, ook, stormzwaaiw), m. - vogels; - wolk (een met electriciteit geladen wolk), v. - wolken.

On'wel (onpasselijk, ziek), bn.: zij werd in school -, hij gevoelt zich -, ongesteld.

Onwelk'baar, bn.; zie Onverwelkbaar.

Onwel'kom (niet welkom), bn.: e. - kome lof, (Potg.); uw bezoek is mij niet -, nog al welkom.

Onwelle'vend (niet-welopgevoed, onbetamelijk, onhebbelijk), bn. en bw.: een - man; een - antwoord, zich - gedragen; - er, - st.

Onwellu'dend (niet-aangenaam van toon), bn.: een - e stem, hard, scherp, schel; bw.: dat klinkt -, onaangenaam; - heid, v. gmv.

Onwelvoeg'lijk (strijdig met de welvoeglijkheid), bn.: - e taal; zich - gedragen.

Onwerk'zaam (werkeloos, zonder te werken), bn.: kinine is bij de slaapziektekoorts -.

Onwet'end (onkundig, geen kennis bezittend), bn.: wat zijt ge nog -! hij is - van gevaar; - zondigt men niet; bw.: ik heb hem - leed gedaan; - heid (onkunde), v. gmv.: zijn - bleek telkens; hij heeft dat in zijn - gedaan, onnoozelheid, uit -; door -, tengevolge van onbekendheid met iets; dat is grove -, gebrek aan kennis.

On'wetens (zonder het te weten), bw.: ik heb hem - gegriefd, zonderdat ik het wist.

Onwetenschap'pelijk (ongeleerd, ongeterd), bn. en bw.: dat is een - e methode, niet overeenkomende met de eischen der wetenschap; de man ging erg - te werk, dom.

Onwet'telijk (niet voortvloeiende uit, niet strookende met de wet), bn.: dat is een - e bepaling, een - voorschrift, een - besluit.

Onwet'tig (in strijd met de voorschriften van eenige wet), bn.: een - regentschap, een - e rechtbank; een - kind, d. i. buiten wettig huwelijk geboren; bw.: - verkregen goed.

Onwe'zenlijk (niet werkelijk bestaande), bn.

On'wijs (dwaas, onverstandig, mal), bn.: de - wijze jeugd, een - ze daad; bw.: wat kijkt die jongen - uit zijn oogen!

On'wil (gebrek aan goeden wil, verzet, tegenzin), m. gmv.: het is niets dan - van dezen knaap, dat hij zijn huiswerk niet maakt.

Onwillekeu'rig (niet-opzettelijk), bn. en bw.: een - verzuim; - e bewegingen, b. v. die van hart en longen; een - e uitroep; - lachen.

On'willens (zonder te willen, onopzettelijk), bw.: men bad - met haar mee, (Tollens), d. i. als vanzelf; gij zult willens of - gehoorzamen, d. i. goed- of kwaadschiks.

On'willig (ongehoorzaam, weerspanning), bn.

en bw.: een - e knaap; fig. een - e manslag, b. v. door onvoorzichtigheid, zonder boezen wil; spreekw. Met - e honden is het slecht hazen vangen, d. i. al, wat iemand gedwongen doet, heeft weinig resultaat.

On'wis (niet geheel zeker), bn.: een - se blik, onvast, onzeker; met - wisse schreden, onbetrouwbaar, onvast; zie Ongewis.

Onwraak'baar (stellig vertrouwen verdienende), bn.: een - bare getuige; een - bare rechter, onafwijsbaar; een - bewijs, een - recht, onwederlegbaar; - der, - st.

Onwrik'baar (niet van zijn plaats te wrieken, niet verurikt kunnende worden), bn.: een - bare muur; fig. een - beginsel, onomstootelijk; een - geloof, onwankelbaar; een - vertrouwen, een - besluit, rotsvast; hij is - in zijn overtuiging; bw.: - getrouw, - pal staan; dit staat - vast, (Staring).

On'yx (een edele steen, een soort v. agaath), m. onyxen: er zijn drie soorten v. - en; - steen, m.: hier (in het Paradijs) worden - steen en bdellion gevonden, (Vondel, Lucifer); - vaas (vaas v. onyxsteen), v. - vazen; lees: o'riks.

On'zacht (hard, niet zacht), bn.: een niet - leger of bed; een - woord, vrij ruw of heftig; met - en ruk, vrij hard; bw.: hij werd - gewekt, ruw; - er, - st.

Onza'lig (diep ongelukkig), bn. en bw.: een - lot, een - oogenblik, de - e klassenstrijd; die - e burgertwisten; die - e krijg!

Onze'delijk (niet volgens zedelijke beginselen), bn.: een - boek, - e vertoontingen, strijdig met de goede zeden, een - e plaat; - heid (onzedelijke daad), v. gmv.

Onze'dig (niet-ingetogen, niet-eerbaar, tegen de goede zeden), bn.: dat is - e taal, - e praat; - e woorden, - e afbeeldingen.

Onze'ker (onvast), bn.: met - e hand, een - e gang; alles in dit leven is -, onbetrouwbaar, wisselvallig; - der, - st.

Onzelfstan'dig (geen zelfstandigheid bezittende), bn.: een schare van - e volgingen; spraak. -ier is een - achtervoegsel, d. i. vormt op zich zelf geen lettergreep.

Onzelfzucht'ig (geen eigen voordeel beoogend), bn.: een - e vriendschap, niet-egoïstisch; zie Altruïstisch.

Onze-lieve-Heer' (God, de Godheid: als liefderijk heer en meester), m. gmv.

Onze-lieve-heers'beestje (schildvleugelig insect), o. - beestjes: het - is een torretje.

Onze-lieve-heers'haantje (zevenstippelig zwart torretje), o. - haantjes.

Onze-lieve-vrouw, v.; zie Madonna.

Onze-lieve-vrouwenbed'stroo, o. gmv.; zie: Lieve-vrouwenbed'stroo; Duitsch: Waldmeister.

Onze-lieve-vrou'wendistel (melkdistel), v.

Onze-lieve-vrou'wenkerk, v; zie: Lieve-vrouwenkerk en Notre-Dame.

On'zent (te), (te onzen huize), bw., bij uitbr. in onze streek, in ons land; - halve (wat ons betreft), bw.: - mag hij gaan; groet uw familie -, van onzentwege; - wege (van), (uit naam van ons, van onzen kant), bw.: hij zal van - geen felicitatie ontvangen; - wil (om) (ter wille of liefde van ons), bw.: hij heeft het om - gedaan.

On'zerzijds (van onzen kant), bw.: het zou - kleingeestig zijn, dat verzoek niet in te willigen.

Onze-Va'der (het gebed des Heeren, Lucas 11:2-5), o. - s; hij bad vijf - s; het - heet

aldus naar de aanvangswoorden; z. *Vaderous'*.
Onzichtbaar (niet gezien kunnen worden), bn.: *God is een -bare geest, de komeet van 1912 was voor het bloote oog -*.

Onzienlijk (onzichtbaar), bn.: *de -e natuurkracht, de -e Godheid, de -e wereld der geesten*.

Onzienlijke (de Godheid), m. gmv.

Onzijdig (buiten de partijen staande), bn.: *een -e vlag; zich -houden, d. i. geen partij kiezen, zie Neutraal; het -geslacht i. d. taal*.

Onzijdigheid (neutraliteit), v.: *de - der kleinere staten in den wereldoorlog van 1914; gewapende -, zie Mobilisatie; -sverklaring, v., zie Neutraliteits-*.

Onzin (wartaal, zotteklap, nonsens), m. gmv.: *zoo iets heet geleerde -, dwaze taal, waarin veel geleerde woorden voorkomen*.

Onzinnelijk (vuil, morsig), bn.: *het varken is een -dier, wat -e straten! dat kind is nog -, niet proper; bw.: het gaat in die huishouding -toe*.

Onzinnelijk (bovenzinnelijk), bn.: *de wetenschap der -e navorsching of de metaphysica*.

Onzinrig (dwaas, zot), bn. en bw.: *een -e dweepster, een -e prijs; -snappen*.

Onzuiver (niet zuiver), bn.: *-water, een -e bron, de -e opbrengst van een concert, d. i. bruto; in de hooge tonen is haar stem -, een -e uitspraak van het Engelsch, een -e afdruk van een gravure; een -e redeneering, niet-logisch; bw.: hij zingt -, hij redeneert -*.

Ooft (boomvruchten, fruit), o. gmv.

Ooftboom (vruchtboom), m. -en; **-bouw** (deteelt v. vruchtboomen), m. gmv.; **-handel**, m. gmv.; **-kelder** (kelder, om ooft als winterprovisie in te bewaren), m. -s; **-teelt**, v. gmv.; **-tuin** (boomgaard), m. -en; **-verkoop** (fruithandelaar), m. -s.

Oog (orgaan van het gezicht), o. oogen: *slechte -en, het bloote -, het gewapende -; het wit van het -, een bruin -, een blauw -, een glazen -, een kunstoo; zegsw. door het oog van een naald iets halen, -gaan, -kruipen, zie Matth. 19:24, ternaauwernood aan een dreigend gevaar ontkomen, b. v. de zieke heeft het door het - van een naald gehaald; laken door 't - van een schaar halen, fig. oneerlijk zijn in zijn beroep; iemand de -en uitsteken, eig. hem blind maken, d. i. hem verblinden door fraaier kleedij, meer luxe; een fraai - aan iets geven, d. i. schijn, uiterlijk; iemand zand in de -en strooien, hem bedriegen, zie Zand; een - in 't zeil houden, zie Zeil; dat zal in het - loopen, te opzichtig, te prominent zijn; dat is hem een doorn in het oog, zie Doorn; iemand in het -houden, hem in zijn doen en laten bespieden; iets in het -krijgen, d. i. bespeuren; iem. naar de -en zien, naar iem. oogen zien, om zijn wenschen te raden, letten op zijn wenken en wenschen; iets onder vier -en afhandelen, zonder het bijzijn van een derde; iem. iets onder het -brengen, aanmerken; onder de -en brengen, ergens de aandacht op weten te vestigen; iets onder de -en zien, niet bang zijn voor het gevaar, de moeilijkheid van naderbij durven beschouwen; iets op het -hebben, d. i. beoogen, bedoelen; uit het -verliezen, niet denken aan, buiten rekening laten; God voor -en houden, d. i. Gods geboden onderhouden; iemand een rad voor de -en draaien, hem bedotten, bedriegen; iets met schele oogen aanzien, met*

afgunst; uit het -, uit het hart, men vergeet de afwezenden lichtelijk; - om oog en tand om tand, Bijbelsche zegswijze, uitdrukking het recht van wedervergelding bij de Israëlieten, Ex'odus 21:24-25; zegsw. den splinter in eens anders -wel zien, maar niet den balk in zijn eigen, zie Splinter;

bij overdracht: *de -en van een pauweveer, de cirkelvormige zwarte glanspunten; de -en van een dobbelsteen, de stippen van 1-6 op de zijvlakken; het oog van een naald, opening aan den kop, de -jes op de soep, ronde vetdeeltjes; de -en van aardappels, putten; de -en aan een japon, waarin de haken grijpen; zegsw. dertien -en gooien, een onverwacht geluk hebben; ze hebben samen haken en -en, zie Haak;*

spreekw. *Het - van den meester maakt het paard vet, zie Meester*.

Oog (plantk. onontwikkelde knop), o. -en.

Oog (symbool der goddelijke alwetendheid), o.: *een - in stralenkrans*.

Oog'appel (een met vocht gevulde bol in de oogholte), m. -appels; zegsw. *iemand bewaren, bewaken als zijn -, als het dierbaarste, wat men bezit; iemand liefhebben, beminnen als zijn -, grootsten schat; „Hij (nl. William) was mijn -“, barsste zij uit, „mijn lieveling, mijn uitverkorene, mijn schat“, (C. O.)*

Oogarts (dokter voor oogziekten), m. -en.

Oogbadje (napje of bakje tot het nemen van een oogbad), o. -badjes.

Oog'bal, -bol, m. -len; zie Oogappel.

Oog'bedrog (gezichtsbedrog), o. gmv.

Oogelij (lieveling; sieraad, het puik), o. -s;

Pompejus was het - van het Romeinsche volk; Griekenland was het - der oudheid.

Oogen, ik oogde, heb geoogd; *op iemand -, d. i. het oog op hem gevestigd houden; op iets -, iets trachten te krijgen, loeren op iets; zoo ver men -kon, (Vondel), d. i. spieden*.

Oogenblik (tijdstip), o., soms m., -blikken;

tuister een -, korten tijd; een ondeelbaar -, de kortst denkbare tijd; een verloren -, dat voor ernstige bezigheden niet gebruikt wordt; uw -blikken zijn te kostbaar, uw tijd; iem. laatste -blikken, zijn stervensuur; in een onbewaakt - liet hij zich die belofte afleiden.

Oogenblik'kelijk (zeer kort van duur), bn.: *een -e indruk; er is geen -gevaar, op dit oogenblik; bw.: ga -, terstond*.

Oogendienaar (iemand, die een ander naar de oogen ziet, kruiper, vleier), m. -s, -naren.

Oogendienst (vleierij, kruiperij), m. gmv.

Oogendokter (oogarts), m. -dokters.

Oogenklaar (plantk. stinkende gouwe), o. gmv. (het oranjekeurige melksap van het - wordt wel gebruikt tot het doen wegbijten van vlekken op het doorschijnende hoornvlies van het oog).

Oogenschijnlijk, bn. en bw.: *alles was in -e rust, oppervlakkig schijnende; de krachtsinspanning der - zoo zwakke vrouw, naar het uiterlijk, schijnbaar*.

Oogenschouw (beschouwing), v. gmv.: *iets in -nemen, het bekijken; Vlaamsch: de troepen in -nemen, inspecteeren*.

Oogentroost (plantje), v. gmv.: *de roode -, de gewone -, vroeger gebezigd als heilmiddel tegen zekere oogontsteking*.

Oog'getuige (iemand, die iets met eigen oogen ziet of gezien heeft), m. en v. -getuigen; *-zijn van iets, een door -n opgemaakt verslag*.

Oog'haar (*wimper*), o. -haren.
Oog'heelkunde (*de wetenschap van den oogarts*), v. gmv.; - **kun'dig**, bn.: een -kundig tijdschrift; - **kun'dige** (oogarts), m. en v. -n.
Oog'hoek (*hoek, welke gevormd wordt door neus en voorhoofd, oogwinkel*), m. -hoeken.
Oog'holte (ontl. holte, welke den oogbol met zijn omgevende organen bevat), v. -holten.
Oog'hoogte (*op de hoogte van ons oog*), v. gmv.
Oog'je, o. gmv.: zegsw. een goed - op iem. hebben, iem. wel mogen; een - dichtdoen, een kleine overtreding niet willen zien; iem. -s geven, met hem of haar in vriendschappelijke verstandhouding trachten te komen.
Oog'jesgoed (*wollen, linnen of katoenen stof, waarin oogjes of ganzenoogjes, zie ald., geweven zijn*), o. gmv.: Haartemmer -.
Oog'kamer (*ruimte in het oog, met een waterachtige vloeistof gevuld*), v. -kamers.
Oog'kas (*beemige holte v. h. oog*), v. -sen.
Oog'klep (*ooglap v. e. paard, a. h. hoofdstel bevestigd, om het duars uitzien en schrikken te voorkomen*), v. -kleppen.
Oog'lid (*oogdeksel*), o. -leden: zijn -leden waren geheel rood; de -leden openen, sluiten; mijn -leden werden zwaar, ik werd slaperig.
Oog'lijder (*iem., die aan een oogziekte lijdt*), m. -s: het gasthuis voor -lijders te Utrecht.
Oog'lijdersgesticht (*gesticht voor hen, die een oogziekte hebben*), o. -gestichten: het - te Utrecht, het - te Maastricht.
Oog'lijk (*net, aangenaam voor het oog*), bn.: ergens een - voorkomen aan geven; dat ziet er nog al - uit, goed; z. Onooglijk.
Oog'luikend (*eig. met geloken of gesloten ooggen*), bw.: iets - toelaten, d.i. het verbodene toelaten, terwijl men doet, of men het niet ziet.
Oog'luiking, v. gmv.: bij of met - toelaten, oogluikend.
Oog'merk (*eig. merk of teeken, dat men in het oog houdt, fig. doel, bedoeling*), o. -merken: mijn - is niet, den dichter op te hemelen; met het -, met de bedoeling; een misdadig -, met stinksche oogmerken; zijn - bereiken, treffen, doel.
Oog'ontsteking (*ziekte van het oog*), v. -en.
Oog'opslag (*blik*), m. gmv.: in één - alles zien, dadelijk, terstond; bij den eersten -; de - van den Hollandschen jongen is vrij, (C. O.)
Oog'punt, o. -punten: het - in de perspectief, punt, waarin het tafereel wordt gesneden door de loodlijn, uit het oog daarop vallende; iets uit een bepaald - zien, beschouwen; uit een - van beschaving, uit een - van staatkunde, van historie, van archaeologie, enz., standpunt d. i. punt, waaruit men iets beziet.
Oog'rand (*rand van een ooglid*), m. -en; -scheel (*ooglid, oogdeksel*), o. -scheelen, zie Scheel; -slag (*blik*), m. -slagen: het jongskens bezag hem met vrijmoedigen -; een - in iets werpen; iets zien, bemerken, bespeuren bij den eersten -, meer: Oogopslag; -spiegel (*heelk. werktuig, om n.l. het inwendige van het oog te onderzoeken*), m. -s.
Oogst (*opbrengst van den akker*), m. oogsten: een rijke -, den - inhalen; de regens zullen den - bederven, rijp gewas; de oorlog zal den - verwoesten, veldvruchten; in den tijd van den -, in Augustus; zie Oest.
Oogst'bericht (*opgave van den stand van den te wachten oogst in een land*), o. -en.
Oog'sten (*den oogst binnenhalen, ook: verzamelen van den oogst*), ik oogste, heb ge-

oogst: het koren -, het vlas -, zie Oesten; spreekw. *Gelijk men zaait, zal men -*, naar men handelt, wordt men behandeld; *die wind zaait, zal storm -*, die kwaad uitstrooit, bewerkt zijn eigen verderf; *fig. lof, dank, bijval -*, verwerven; -er (*iemand, die aan den oogst arbeid, maaijer, binder*), m. -s; **oogstster** (*vr. oogster*), v. -s.
Oogst'feest (*feest na 't inhalen van den oogst*), o. -feesten; -lied, o. -liederen: *Staring's Oogstlied*, Sikkels klinken, sikkels blinken, ruischend valt het graan, enz.; -maand (*Augustus*), v. gmv.; -tijd (*tijd van den oogst*), m. gmv.
Oog'tand (*hoekstaaf i. d. bovenkaak*), m. -en.
Oog'verblindend (*zeer schitterend*), bn.: -e pracht, -e luister, -e zonneglansen.
Oog'vlies (*vlies om den oogbol*), o. -vliezen; -water (*geneeskrachtig water voor zieke ooggen*), o. -s; -wenk (*wenk met de ooggen*), m. -en: ik zag hem met een -; ik ben in een - terug, uiterst korten tijd; voor een -, zeer kort; -winkel (*ooghoek*), m. -s, vero, zie Winkel; -wit (*het witgekleurde deel van den oogbol*), o. gmv.; -wit (*doel in engeren zin, doeleinde*), o. gmv.: zijn - bereiken, zijn - treffen; -zalf (*zalf ter geneezing v. e. ziek oog*), v. gmv.; -zenuw (*gezichtszenuw*), v. -en: de -zenuwen verzwakken op den duur; -ziekte (*geneesk. ziekte aan een of aan beide ooggen*), v. -n.
Ooi (*wijfjesschaap, melkschaap*), v. ooiën.
Ooi'evaar (*uit: oodebaar, heilaanbrenger; stelllooper: bekende trekvoegel*), m. -vaars, -varen: de - lijkt veel op den reiger; de witte -; zegsw. *beenen hebben als een -*, d. i. zeer lange; *hij eet als een -*, is een slokop; zie: Adebaar, Eiber, Stork.
Ooi'evaarsbeen (*persoon met lange beenen*), m. en v. -beenen; (-poot), m. -pooten.
Ooi'evaarsbek (-neb; ook, kraanhals, onkruid op de bouwlanden, ook, kraanebek), m. -bekken; -bloem (*geelisch, pinksterbloem*), v. -bloemen; -el, o. -eieren; -familie (*nest met ooievaars*), v. -s; -hals, m. -halzen; -nest, o. -nesten; -vlucht (*het vliegend zeweve v. d. ooievaar*), v. gmv.
Ooi'lam (*wijfjeslam*), o. -lammeren: het - scheert den tijd en 't gras, (Tollens); fig. ook gebruikt voor: *dierbaar bezit, eenig in zijn soort: dat kindje is mijn -!* 2 Sam. 12: 3.
Ooit (*te eeniger tijd, in de toekomst of in 't verleden*), bw.: kon ik u het - vergelden! had ik het - kunnen denken?
Ook (*tevens, zelfs*), bw.: allen waren tegenwoordig, - zijn broeder was er; God ziet u, waar gy - zijt.
Ooilet (*korrelsteen, kuitsteen*), m. -en.
Oo'lijk (*slecht, gering; dwaas, slim*), bn. en bw.: „Hoe gaat het met Bertha?” -, *dokter, -*, (C. O.); -, *maar vroolijk, arm; ik zal me - houden*, (C. O.), leuk, onnoozel; *jou, -e schalk!* slim, guitig; 't - meisje, (Staring), leuk, grappig; -er, -st.
Oo'lijkerd (*slimmerd, guit*), m. oolijkerds.
Oo'lijkheid (*slimheid, guitigheid*), v. gmv.
Oom (*broer van vader of moeder*), m. oomen, ooms, oompje, oompjes; -lief: dat valt in -liefs smaak; *Kretis-, Tijs-,* (Staring); -Hein, de dood; zegw. *daar ligt - Kool*, scherts. daar valt of struikelt de sukkel; voor de -s komen, examen gaan doen; *Jan -* (of, volkstaal: -e Jan), de lommerd; -schap

(de verhouding van oom tot neef of nicht), o.
-oom (bastaarduitgang), vormt mann. persoonsnamen als: *anatoom*, *econom*, zie ald.
Oomzegger (neef), m. -s; -zegster, v. -s.
Oo'nen (jongen werpen), zij oonde, heeft geond: gebruikt van schapen en varkens.gew.
Oor (zintuig van het gehoor), o. ooren: *groot* -en hebben; *het paard kan de -en spitsen*, overeind zetten; fig. *iem. kan de ooren spitsen* scherp toelisteren;
 zegsw. *het - scherp*, aandachtig luisteren; *het - hebben*, bezitten van iemand, d. i. zijn vertrouwen bezitten en daardoor gemakkelijk gehoor bij hem vinden; *zijn - afwenden*, zijn -en voor iets stoppen, niet willen luisteren; *iemand het - leenen*, naar hem luisteren; *ergens wel of geen -en naar hebben*, er wel zin of geen zin in hebben; *de ooren laten hangen*, den moed opgeven, moedeloos zijn; *iemand iets in het - bijten*, met ernst en scherp te en zekere geheimzinnigheid haastig iets influisteren; *den wolf bij de -en houden*, zie *Wolf*; *het kalf is op een - na gevuld*, op een kleinigheid na is de taak afge- werkt; *tot over de -en in de schulden zitten*, zeer veel schulden hebben; *iets in het - knooien*, zie *Knoopen*; *zijn -en zullen tuiten*, er wordt in zijn afwezigheid zeer druk over hem gesproken;
 bij overdracht: *het - van een kopje*, van een mand, van een kruik, enz., handvat;
 spreekw. *Kleine potjes hebben ook -en*, de kinderen hooren (en onthouden) meer dan men meent.
oor-, voorvoegsel = uit, b.v. -sprong, -zaak.
Oor'aap (halvaap in de kustlanden van Afrika, die zijn naam draagt naar zijn groote, vliezige, kale ooren), m. -apen.
Oor'arts (geneesheer voor oorziekten), m. -en.
Oor'baar (voegzaam, gepast, betamelijk, welvoelig), bn.: een weinig -bare vraag; zoo iets wordt op ons dorp niet -geacht.
Oor'baar (nut, voordeel), o.: *wie ten - van het land een nuttig ambt bekleedt*, (Vondel), d. i. ten dienste; *ten - strekken*, nutte; *zijn - bezorgen*, zijn belang behartigen. vero.
Oor'bag (oorhanger), v. -baggen, vero., zie *Bag*; -**bel** (oorsteraad), v. -bellen.
Oor'beeld (grondbeeld, grondvorm, type), o. -beelden; -**ig** (typisch), bn. vero.; zie *Ger*.
Oor'blazen (onbep. wijs: kwaadspreken); -**blazer** (opruier, kwaadspreker), m. -s.
Oord (plaats, plek), o. oorden: *de heilige -en*, in Palestina; *van - tot -*; *een beter -*; *herstellings-*, *toevluchts-*, *verbanings-*; zie telkens ald.; *Frederiks-*, *Wilhelmina's-*, *Willems-*, zie ald.
Oor'deel (rechtspraak Gods over den afgestorvene), o. oordeelen: *het bijzonder -*, *het laatste of algemeene -*, zie ald.; zegsw. *met iets b.v. met een hoed*, *een jas ten - komen*, d. i. er mee op den doomsdag, zie ald., komen, scherts. ze altijd door dragen, er niet van kunnen scheiden; zegsw. *een leven als een -*, zie: *Leven* (drukte) en *Oordeelsdag*.
Oor'deel (meening, gevoelen), o. gmv.: *zijn - te kennen geven*; *dat is zijn -*; *het - van Paris*, zie: *Paris* en *Twistappel*.
Oor'deel (vermogen der ziel, verstand), o.: *een helder -*, *een zuiver -*, *een vlug -*, *gebrek aan -*, *iem. van -*, *inzicht*, *verstand*.
Oor'deelen (vonnissen, rechtspreken), ik heb geoordeeld: *de rechters zullen - naar recht*

en wet; verder, door redeneeren tot een gevolgtrekking komen: *ik laat u nu zelf -*; *oordeel niet naar den schijn*; ook, keuren, achten, b.v.: *ik oordeel de gelegenheid niet ongeschikt*; -**aar** (beoordeelaar), m. -s, -aren.
Oor'deelkunde (het vermogen om te oordeelen), v. gmv.; zie *Critiek*.
Oor'deelkundig (met of volgens het gezond oordeel, scherpzinnig, vol verstand), bn. en bw.: *op -e wijze*, *een -e inleiding*; *de oorkonden - bijeenbrengen*, *iets - regelen*.
Oor'deelsdag (Bijbel. de dag van het algemeene oordeel), m., zie *Doemsdag*.
Oor'deelvelling (het oordeel, dat men velt), v. -vellingen: *een juiste -*, *een partijdige -*.
Oor'gier (gier in Z.-Afrika, naar zijn ooren aldus genoemd), m. -gieren.
Oor'hanger (lange oorbel), m. -hangers: *e. paar nieuwe gouden -s*; vroeger, *Oorbag*.
Oor'heekunde (heekunde der ooren), v. gmv.; -**kundig**, bn.: *een -kundig congres*, -e instrumenten; zie *Otologie*.
Oor'ijzer (gouden of zilveren hoofdsieraad), o. -ijzers: *de Friezen dragen -ijzers*.
Oor'klep (beschermende oorlap), v. -kleppen.
Oor'konde (getuigenis, geschreven bewijsstuk), v. -konden: -*geven*, getuigenis afleggen; verder: *charter*, d. i. geschreven akte; *men onderscheidt de -n in staats- en privaatrechterlijke -n*; *een notarieele -*.
Oor'konden (afkondigen, bekendmaken), ik -kondde, heb geoorcond. vero.
Oor'kondenboek (charterboek), o. -boeken: -*boeken van Holland en Zeeland*.
Oor'kruiper (oorworm), m. -kruipers.
Oor'kussen (hoofdkussen), o. -kussens; spreekw. *Ledigheid is des duivels -*, is begin en bron van alle kwaad.
Oor'lam (Mal. bewaren matroos), m. -lammen: *in die herberg vond ik drie -men*; fig. (rantsoen jenever, een borrel aan board: een extra -), o. -lammen.
Oor'lap (klepje aan muts of pet), m. -pen; -**lel** (ontl. afhangend lapje onder aan een menschenoor), v. -lellen; -**lepeltje** (lepeltje, om het oor te reinigen), o. -lepeltjes.
Oorliët (Fr. oorhanger), v. -liëtten, lees: *oor-lie-et*; **oorliët'blok** (scheepst. éénschijfsblok, dat als een oorliët aan de ra hangt), o. -ken, -s.
Oor'lof (vergunning, vertof), o. gmv.: *bij - van schepenen*; *met uw -*, *zonder -*, -*hebben*; *zijn - krijgen*, zijn afscheid krijgen; in de 16e eeuw bet. - zooveel als *vaarwel*: -, *mijn arme schapen!* (Wilhelmuslied). vero.
Oor'log (krijg, strijd tusschen twee of meer volken), m. -logen: *den - verklaren*, *een langdurigen - voeren*, *ten - gaan*, *een aanvallende -*, zie *Offensief*; *een verdedigende -*, *Defensief*, *een binnenlandsche -*, *het departement van -*, *de Minister van -*.
Oor'logen (oorlog of krijg voeren), men oorloogde, men heeft geoorloogd.
Oor'logsbedrijf, o. -ven: *het - ter hand nemen*, soldaat worden; -**behoeften** (krijgsbehoeften), v. mv.; -**bliksem** (fig. groot veldheer, held), m. -s; -**bodem** (-vaartuig), m. -s; -**brood** (moderne naam voor krapbrood), o. -en; -**contrabande** (al, wat kan dienen aan een der oorlogvoerende partijen, b.v. kruik, munitie, enz.), v. gmv.; -**contributie** (geld, door de overwinnende partij in stad of dorp geheven), v. -s;

- **correspondent** (reporter van een dagblad, op het oorlogsterrein aanwezig), m. — en; — **fakkel** (dicht. iets, dat den oorlog doet ontbranden), v. — s; — **feit** (oorlogsdaad), o. — en; — **gevaar** (het gevaar, dat een oorlog zal uitbreken), o. — gevaren: het — afwenden; — **geweld**, o. gmv.; — **god** (god des oorlogs, nl. Mars), m. gmv.: Napoleon I prijkte aan het hoofd zijner legioenen als het ware beeld van den —; — **haven** (haven voor oorlogsschepen), v. — s: Cadix was de Spaansche —; — **kans**, v. — en: de weifelende, onzekere —; — **lasten** (zware belastingen om en door den oorlog), m. mv.; — **man**, m. — lieden; — **pad**, o.: zegsw. Indianen zijn het — pad opgegaan, hebben den strijd aangebonden; — **ram** (stormram), m. — rammen, vero.; — **roem** (krijgsroem), m. gmv.; — **schatting** (belasting, door den vijand geheven van een door hem bezette stad, enz.), v. — en: millioenen als — schatting heffen; — **schip** (schip, ten oorlog uitgerust, slagschip), o. — schepen; zie: Dreadnought, Liniëschip, Kruiser, Korvet; — **tooneel**, o. — en; — **vaan**, v. — vanen; — **verklaring** (aanzegging van oorlog, of, fig. van strijd, van twist), v. — en; — **vloot**, v. — vloten; — **volk** (krijgsvolk), o. gmv.; — **vuur** (de oorlog als een verwoestend vuur), o. gmv.
- Oorlogzuchtig** (begeerig naar oorlog, strijd-lustig, krijgshaftig), bn.: de — e Franken; een — vorst, een — volk, een — e stemming.
- Oorloven** (vergunnen, toestaan), ik heb geoorloofd; alleen het vd. is nog in gebruik als bn.: dat is niet geoorloofd; zie Veroorloven.
- Oorpijn** (pijn in het oor), v. — en; — **ring** (oorsieraad), m. — en; — **rob** (rob met kleine, uitwendige ooren), m. — ben; — **schelp** (deel van het uitwendige oor), v. — en; — **sieraad** (b.v. een oorbel), o. — sieraden; — **smeer** (gele, vette oorstof), o. gmv.; — **spiegel** (geneesk. spiegel, om het oor te onderzoeken), m. — s; zie Otoscoop.
- Oorprong** (eig. uitsprong: aanvang, begin, ontstaan), m. — en: de — van een stroom, een rivier; fig. bron, aanleiding; de — eener ziekte, de — eener stad, de — van een twist; van personen: hij is van Duitse —, afkomst, geboorte; de — van een woord, herkomst.
- Oorspronkelijk, oorspronklik**, bn.: een — e roman, een — e gedicht, d. i. niet-vertaald; een — e tekst, waarin niets gewijzigd is; een — woud op Java, een — e toestand, d. i. primitief; de — e betekenis v. e. woord, de eerste, de letterlijke; Goethe als — genie, zelfstandig; de dahlia is — uit Mexico, herkomstig.
- Oorspuitje** (geneesk. spuitje, om iets in het oor te spuiten), o. oorspuitjes.
- Oorsulzing** (geruisch in het oor), v. — en.
- Oort** (twee duiten, $\frac{1}{4}$ stuiver), o. oorten.
- Oortje**, o. — s: zijn — versnoepen, zegsw. staan kijken als een jongen, die zijn laatste — versnoept heeft, betueterd, spijtig; dat is geen — waard, niets waard.
- Oortjesband** (nl. v. e. oortje de el), o. gmv.; — **doosje** (klein spaarpotje), o. — s; — **school** (nl. het schoolgeld was een oortje per dag en werd elken morgen opgehaald), v. — scholen.
- Oortrompet** (voorwerp, op een koperen muziekinstrument lijkende, dat als gehoorhoorn dienst doet), v. — trompetten: in Bonn vindt men in het Beethoven-museum de — trompetten van dezen beroemden, helaas, doof geworden componist; zie Otophoon.
- Ooruil** (dierk. nachtwogel), m. — uilen: de — heeft bundels vrijlange rechtstaande veeren ter plaatse der ooren.
- Oorveeg** (slag om de ooren, oorvijg), m. — vegen: een — krijgen; iem. een — geven, toedienen, toebrengen, eig. een veeg om de ooren, zie Oorvijg.
- Oorverdoovend** (doofmakend), bn.: een — gekraak, een — krijgsgeschreeuw, een — kernisgejoel, d. i. zóó, dat het oor niets anders dan dát kan waarnemen, erg, vreeselijk.
- Oorverscheurend** (het oorvlies brekend), bn.: een — lawaai.
- Oorvijg** (ontstaan uit: oorveeg), v. — vijgen: hij deelde — vijgen uit; hij gaf het kind twee voelbare — vijgen, klappen om de ooren.
- Oorvlies** (trommelvlies), o. — vlielen: het — dreigde mij te scheuren van 't lawaai.
- Oorvrede, oorveede** (gesch. plechtige gelofte tot aflegging of beëindiging van erfelijke vijandschap), m. gmv. vero.
- Oorworm** (dierk. rechtvleugelig insect met bijtende monddeelen), m. — wormen: er zijn in ons land drie soorten van — en of oorkruipers; zegsw. een gezicht zetten als een —, d. i. een ontevreden, gemelijk gezicht.
- Oorzaak** (eerste zaak, d. i. zaak, waaruit een andere ontstaat, eerste grond, aanleiding), v. — zaken: de eerste, de naaste —; tot de — van iets opklimmen; ter — van; zegsw. gelijke — zaken, gelijke gevolgen.
- Oorzaakelijk** (in betrekking staande met een oorzaak), bn.: het — of causaal verband, de betrekking van oorzaak en gevolg tusschen twee zaken; — held (causaliteit), v. gmv.
- Oost** (het oosten), o. gmv.: om de — varen, in oostelijke richting, zie Noord; de zon rijst, in het —; spreekw. — west, thuis best, d. i. Eigen haard is goud waard, zie Haard.
- Oost** (Nederlandsch-Oost-Indië), v.: op de Oost varen; hij heeft zijn fortuin in de — gemaakt; hij zocht een schuilplaats in de —; spreekt. naar de — gaan, in de — geweest zijn; aandr. de Grootte —, de Molukken; schertsend of kleinachtend den Oost, b.v. in straatliederen: Mijn lief is naar den —!
- Oost** (tegenstelling van west), bw.: zijn weg ging nu west, dan —, in de richting van; de wind is recht —; de straat strekt zich —, ligt in oostelijke richting; de wind loopt —; — Azië, — Afrika, — Friesland, enz.
- Oost einde** (oostelijk einde van stad of dorp), o. gmv.: het — van Rotterdam.
- Oostelijk** (ten O. of in O. richting), bn. en bw.: de — e grens; wij gingen —; — er, — st.
- Oosten** (oostpunt in den horizon), o. gmv.
- Oosten** (streek, waar de zon opgaat), o.: de Wijzen kwamen uit het —, d. i. uit oostersche landen; de koningin van het —, Batavia; zie ook: Levant en Morgenland.
- Oostenwind** (wind uit het oosten), m. — en.
- Oosteren** (oostelijk worden; afwijken), het — de, is — oosterd: de wind gaat —; de magneet-naald oostert.
- Oostergoo** (aandr. N.-W.-Friesland), o.; — was voormaals een der drie kwartieren van Fr. (zie: Westergoo en Zevenwouden) met de steden Leeuwarden en Dokkum en tal van welvarende dorpen.
- Oostergrens** (grens aan de oostzijde), v. — grenzen; — klm (de oostelijke gezichtelinder,

plaats of streek, waar de zon opkomt), v. gmv.; -**lengte** (de afstand van den eersten meridiaan af, in oostelijke richting), v. gmv.; -**ling** (thans: O.-Indiër), m. en v. -en: voor het v. ook -linge; vroeger, inwoner eener Hanzestad, vooral koopman uit het Oostland (Oostzee); **zelfs** -lingen bezochten de Dortsche markt, (Frui); -**luete** (plant onzer zandgronden en hagen met lichtgele bloemen, men kende er vroeger heelkracht aan toe), v. gmv.

Oostersch (in het oosten gelegen), bn.: de -e Zee, Oostzee; het -e rijk, Oostenrijk; de -e kooplieden, uit de Hanzesteden; fig. -e grootspraak, -e verbeelding, -e pracht, -e taal, stijf, bloemrijk, grootsch; de -e talen, het Semietisch, Perzisch, Turksch.

Oostersche kerk, v., nl. de Grieksche kerk b.v. in Rusland; zie Westersche kerk.

Oostertrans (dicht. oosterhemel), m. -transen: de maan rees aan den -; -**zon** (de zon, als die in 't O. staat; opgaande zon), v. gmv.; ook: de zon van de oostlanden, inz. die van den Levant.

Oostfriesch, bn., als zn. (de taal), o.; -**Friesland** (aandr. N.-W.-hoek van Duitschland), o.; -**ganger** (koloniaal), m. -s, gmv.; -**hoek**, m. gmv.: de -, nl. het O. gedeelte van Java.

Oost-Indië, o., z. Nederl. -: naar -varen; spreekw. Men ziet op geen aap, als men uit -komt, wie veel heeft, zal veel geven; ook Oostinje, gmv.; -**Indiëvaarder** (schip, dat op O.-Indië vaart, ook, de gezagvoerder), m. -s, ook: Oostinjevaarder, m. -s, gmv.; -**Indisch**, bn.: de -e Compagnie, 1602-1799; de -e kers, zekere tuinplant; -**Indisch**, in: -doof zijn, hoorende doof zijn; doen, alsof men een bevel, een roepen niet hoorde, ook: zich -doof houden.

Oosting, v. gmv.; zie Oriëntatie.

Oostinje, o.; zie Oost-Indië.

Oostkant (de zijde naar het O.), m. gmv.: de -der Zuiderzee, een dorp van den -naderen; -**kust** (oostelijke kust), v. -en: de -van Zueden; -**land** (aandr. de Oostzeelanden), o. gmv.: naar -willen we varen (oud lied), op het -werd vooral de handel in zout gedreven, (Frui), -**moesson** (O.-I. moesson, die uit het Z.O. waait: droge tijd, zomer), m. gmv.; op Java, van half April tot half October; -**noordoost** (N.-O. ten oosten), bw., als zn. o.; -**passaat** (passaat uit het O.), m. gmv., regelmatige O. wind in de tropen.

Oostvlaamsch (de taal in de Belgische provincie O.-Vlaanderen), o.; -**vlaamsch** (van of als in Oost-Vlaanderen), bn.: de -e taal, de -e steden; -**Vlaanderen** (provincie van België), o.; -**waarts** (naar het O. toe), bw.: zij zeilden -; kooplieden van -, Oosterlingen, nl. uit de Hanzesteden of uit het Oostland.

Oostzee (de Baltische Zee), v. gmv.

Oostzeehandel (handel, op de Oostzee gedreven), m. gmv.; -**zeehaven** (haven aan de Oostzee), v. -s; -**zee stad**, v. -steden.

Oostzijde (de oostelijke kant), v. gmv.: men begon de stad aan de -uit te leggen.

Oot (plantk. wilde haver, onkruid op bouwlanden), v. gmv.; ook: windhaver, vloghaver, gebarde haver. gew.

-**oot** (bastaarduitgang), vormt mann. persoonsnamen, als: *idioot*, *despoot*, *Candioot* (bewoner van Candia).

Ootje (kleine letter o, uul), o. ootjes; zegsw.

iets, iem. voor een -in 't cijfer houden, van geener waarde achten, zie N ul; in 't -knikkeren, kringetje; in 't -nemen, eig. een kring om iem. vormen en hem in de maling nemen.

Ootmoed (deemoed, nederigheid), m. gmv.: de -is een deugd, God dienen in of met diepen -.

Ootmoedig (nederig, onderworpen), bn.: hij is -van harte; ik ben uw -e dienaar, beleefdheidsformule; een -e bede; bw.: -danken, zich -buigen.

Op, vz.: ter aanduiding van een betrekking van plaats of tijd: het boek, de pen ligt -de tafel; -een middag, -een morgen; bw.: berg -en af, de strijkstokken gaan -en neer, naar omhoog en omlaag.

Op, bw. komt voor als eerste lid van scheidb. samengestelde w.w., meest in den zin van naar boven, naar omhoog, bijeen, als: **Opbaggeren**, -bellen, -bergen, -binden, enz. enz., waarvan het volt. deelw. met geaaneengeschreven wordt: opgebaggerd, enz.

Op (grootvader in kindertaal), m. -s, opaatie.

Opak (Fr. ondoorschijnend, ook: duister, donker; fig. droevig), bn.; verg. Diaphaan.

Opaal (mineraal), o. gmv.; (melkblauw, bijna doorschijnend edelgesteente, met weerschijn), m. opalen: er is vlam- en steropaal.

Opaciteit (ondoorschijnendheid), v. gmv.

Opak (O.-I. gebak van rijstmeel), v. -s: de -lijkt veel op onze pannekoek.

Opbellen (met de bel het signaal geven, dat men iem. per telefoon spreken wil), ik belde -, heb -gebeld.

Opbergen (opredden, wegsluiten; in een magazijn of pakhuis opslaan), ik borg -, heb geborgen: zijn gereedschappen -, gestrande goederen -, in de daarvoor bestemde ruimte bergen; -**beuren** (naar boven beuren, optillen; fig. bemoedigen), ik heb -gebeurd: een kist -, fig. een -de tijding; het hoofd -, weer moet vatten: -**ing** (troost), v. gmv.; -**blechten** (bekennen, naar waarheid mededeelen), ik heb -gebiecht: hij biechte alles eertijk op, beleed; -**bieden** (bij een verkoop: biedende hooger gaan, een hooger bod op iets doen), ik bood op, heb opgeboden; -**blazen** (al blazende doen opzetten), ik blies -, heb -geblazen: een ballonnetje -, zijn wangen -; -**blazen** in de lucht doen vliegen: een spoorbrug -, een loopgraaf -; -**bloeien** (eig. zich openen, van bloemknoppen: gaan bloeien, tot bloei komen), het bloeide -, is -gebloeid, vooral zn.: het -der Vlaamsche taal en letterkunde in de 2e helft der 19e eeuw; het -van de Ned. letteren in de dagen van Hooft en Vondel; het -van het Ned. tooneel in België; -**bloei**, m. b.v.: Amsterdam kwam na 1578 tot -; -**bod** (hooger bod bij een publieke verkoop), o. gmv.: bij -verkoopen, d. i. aan den meestbiedende; -**boeien** (de boorden van een schip ophoogen met planken), ik heb -geboeid; -**bouw** (fig. bevordering), m. gmv.

Opbrassen (al brassend verteren), ik heb -gebrast; -**breken** (losbreken), ik brak -, heb en het is -gebroken: een kamp -, de tenten afbreken, fig. het beleg -, eindigen; zegsw. dat zal hem zuur -, zeer slecht bekomen, als spijs, die oprispt uit de maag en dan zuur smaakt; *Spot maar, Jonathan, het zal u wel -/ slecht bekomen*; -**brengen** (eig. omhoog-brengen), ik bracht -, heb -gebracht: het hout, de turf -, op den zolder

brennen; *vele kinderen* -, opvoeden, grootbrengen; *een dief* -, naar de gevangenis brengen; *vruchten* -, opleveren, voortbrengen; *belastingen* -, betalen; *het diner* -, opdisschen; -**brengst** (*het bedrag, dat iets bij verkoop opbrengt, de verkoopsom*), v. -en: *de - van eenigen handel, de - van een onderneming*; ook, *de - eener belasting, de totaal som*; -**bruisen** (eig. *bruisende in de hoogte gaan*), het water der fontein bruisde op, is -gebruisd, fig. opstuiven: *een driftig man bruisd spoedig* -, wordt licht toornig.

Op'cent (*vermeerderde belasting, nl. van elken gulden met één cent*), m. opcenten: *men betaalde 75 -centen op de personeele belasting*.

Op'dagen (*verschijnen*), men daagde -, is -gedaagd: *de vijand kwam maar niet* -, d. i. voor den dag; *de speelmaatjes kwamen achtereenvolgens* -, (Mult.)

Opdat' (*tot het doel dat, ten einde*), vgw.

Op de flesch' gaan, bw. uitdrukking: *failliet gaan, te-niet-gaan*; zie Flesch.

Op'dolven (*door graven te voorschijn brengen*), ik dolf -, heb -gedolven: *steenkolen, ertsen worden uit den grond -gedolven*; -**dienen** (*opdisschen*), ik diende -, heb -gediend: *het maal* -, *er is -gediend*;

-**diepen** (*uit de diepte ophalen, uitdiepen*), ik heb -gediept: *geld uit een grooten zak* -, *een sloot* -, *slatten*; *waar heb je dat boek -gediept?* gevonden, ontdekt, in je bezit gekregen; -**dirken** (*opschikken, optooien*), ik heb -gedirkt: *zich* -, *zich al te opzichtig kleeden, zich opsmukken*; -**dissen** (*opdieneu*), fig. *onthalen*), ik heb -gedischt;

-**doeken** (*samen-, opvouwen*), ik heb -gedoekt: eig. *een zeil* -, *een vlag* -, stijf oprollen, omwinden en bergen, zie Doek, fig. *dit werk heeft geen aftrek, de uitgever zal het wel* -, *er geen herdruk van geven; jij kunt voor mijn part wel* -, heengaan, gmz.;

Op'doemen (*uit den doom of nevel te voorschijn komen*), het is -gedoemd: *een schip zagen we in de verte* -, d. i. uit de nevelen te voorschijn komen; *als zag zij (Hanna) een wit zeil* -, (Potg.); -**doeming** (*luchtspiegeling*), v. gmz., zie Fata morgana;

-**doen** (eig. *in de hoogte doen*), ik deed -, heb -gedaan: *hout, turf* -, *zich voorzien van, koopen, aanschaffen; het eten* -, *op den disch zetten; veel nieuws* -, vernemen; *de bedelaar zal daar niets* -, krijgen; *de wasch* -, in orde brengen, vouwen; *het landschap doet zich* -, vertoont zich, wordt zichtbaar;

-**dokken** (*betalen, geld geven*), ik heb -gedokt: *hij moest* -, zie Afdokken; -**doemen**, z. Opdoemen; -**draaien** (*draaiende omhoog brengen*), ik draaide -, heb -gedraaid: *de pianokruk* -, *een lamp* -, *een horloge* -, *een snaar* -, opwinden; zegsw. *iem. voor iets laten* -, het hem laten betalen, hem de verantwoording laten dragen.

Op'dracht (R.-K. *toewijding*), v. -en: *zijn opdracht doen*, b.v. als nieuw lid e. congregatie.

Op'dracht (*taak*), v. -en: *zich v. e. -kwijten*.

Op'dracht (*toeïgening als bewijs v. eerbied*), v. -en: *de - van een boek*, b.v. a. e. vriend.

Op'draeh'tig (*gezwollen en rood b.v. van 't gelaat*), bn.: *uw gezicht is - van de koorts*.

Op'dragen (fig. *toeïgenen*), ik droeg -, heb -gedragen: *iem. een boekwerk* -, als blijk van eerbied of hulde; zie Opdracht.

Op'drijven (*doen stijgen b.v. in prijs*), ik

dreef op, heb en het is opgedreven: *de prijzen* -, *de eischen der examens* -, opvoeren; *het water* -, b.v. door stuwdammen; *een haas uit zijn leger* -, opjagen.

Op'dril (*oorveeg*), m. -drillen. gmz.

Op'dringen (*dringend opwaarts of voorwaarts komen*), ik drong op, heb, het is opgedrongen; fig. *iemand iets* -, bij hem aandringen of aanhouden om het te koopen of het te aanvaarden; als zn. o.: *het - der Duitse troepen*.

Op'duwen (*omhoog duwen*), ik heb -geduwd: *een handwagen tegen een hoogte* -.

Op'een' (*op elkaar*), bw., als eerste lid van scheidbare samenstell.: *Op'endriven*, -gooien, -stapelen, -werpen, enz., waarvan het volt. deelw. met gaaneengeschreven wordt: *opeengedreven, opeengegootid, enz.*

Op'eens' (*eensslags, plotseling*), bw.

Op'eisch (*sommatie, opvordering*), m. gmz.

Op'eisch'baar (*van gelden: opgevorderd kunende worden, als de betalingstermijn verstreken is*), bn.: *het kapitaal is dän* -.

Op'eischen (*opvorderen; met nadruk eischen, dat iets gegeven worde*), ik eischte -, heb -geëischt: *uitgeleende gelden* -; mil. *een fort, een vesting* -, *de overgave eischen*.

Op'en (*niet gesloten, vrij, onbelemmerd*), bn. en bw.: *een -mond, een -wagen, een -haard, enz.*, d. i. niet gesloten; *een -brief*, een openbare brief; -*tafel*, publiek; *een -stad*, zonder wallen; *het -veld*, het vlakke veld; *in de -lucht*, de vrije lucht; zegsw. *met -kaart spelen*, rond voor iets uitkomen; -*zee*, buiten de banken; *luisteren met -mond*, zeer gretig; *doe de deur* -, ontsluit; *hand. de -deur*, vrij, onbelemmerd, niet door bepalingen of rechten bemoeilijkt, zie Deur.

Op'en (*ontsloten*), bn., eerste lid v. scheidbare samenstellingen: *Openbreken*, -doen, -gaan, -houden, -maken, -slaan, -staan, enz., waarvan de volt. deelw., met ge, aaneengeschreven worden: *opengebroken, opengedaan, opengegaan, enz.*

Openbaar' (uit: *open en baar*, d. i. voor ieder open en bloot, of toegankelijk zijnde: *publiek, niet-verholten*), bn. en bw.: *de -bare school, een -bare verkoop, een -bare vergadering*, voor ieder toegankelijk; -**held** (*publiciteit*), v. gmz.: -*aan iets geven*.

Openbaar, o. gmz.: *in 't* -, d. i. voor het oog van iedereen, in 't publiek.

Openbaar'maken (*algemeen bekend of publiek maken*), ik heb -gemaakt.

Openbaar Ministerie (rechtst. *het college van ambtenaren, dat de misdrijven opspoort, de schuldigen zoekt en verhoort en den eisch stelt, die aan de uitspraak der rechters wordt onderworpen*), o.; zie O. M.

Openba'ren (*doen kennen, onthullen*), ik heb geopenbaard: *iemand de geheimen van iets* -; *de geopenbaarde godsdienst*; *zich* -: *God -baart zich in zijn werken; verschil van meening -baarde zich staande de vergadering*; -**baring**, v. -en: *het gesprek viel op het goddelijk gezag der* -, (Koetsv.), nl. van al 'tgeen God ons heeft doen weten van waarheden, hetzij de mensch ze kan achterhalen met zijn verstand of niet.

Op'endoen (*openmaken, openen*), ik deed open, heb -gedaan: *een slot* -, *een poort* -, *een sluis* -; fig. *zijn hand* -, mild geven.

Op-en-duit' (eig. *op ende uit* d. i. geheel

en al), bw.: *die jongen is - zijn vader.*

Openduwen (met een min of meer krachtigen duw of stoot doen opengaan), ik duwde -, heb -geduwd: een staldeur -, de zonneblind werd opengeduwd, (Potg.)

Openen (opendoen, ontsluiten), ik opende, ik heb geopend: de oogen -, fig. een vergadering -, een school -, **-ing**, v., zie ald.

Opengaan (zich vanzelf openen), de bloem ging -, is opengegaan: zijn hart gaat -, hij springt op van vreugde; de deur ging -, en wij traden binnen, werd opgedaan.

Opgewerkt (met kleine openingen), bn.: -e handdoekjes, -e kousen.

Openhartig (oprecht, hartelijk, rondborstig, gul), bn. en bw.: -er, -st.

Openhartigheid (het openhartig-zijn, rondborstigheid), v.: - is de tegenst. van: Geslotenheid, Achterhoudendheid.

Openheid (fig. openhartigheid), v. gmv.

Opening, v. gmv.: - van zaken, blootlegging.

Opening (het openen, 't begin), v. de - der Kamer, de - v. e. congres; -**srede** (redevoering bij de opening, de inwijding, enz.), v. -reden.

Opening (gat, reet, spleet), v. -en.

Open krediet (blanco-krediet, d. i. niet tot een bepaalde som beperkt), o. gmv.

Openlijk (onverholen, in 't openbaar), bn. en bw.: een -e bekentenis, een - verzet, - geweld; iets - verkondigen.

Openlichtspel (tooneelstuk in de open lucht), o. -spelen.

Openlicht-theater (schouwplaats in de open lucht, d. i. niet in eenig gebouw), o. -s.

Openmaken (openen, open doen zijn), ik -te open, heb opengemaakt: een blikken bus -, fig. iem. den mond -, hem doen spreken.

Open markt (vrije markt), v. -markten: bij een - wordt de handel niet bezwaard door invoerrechten of andere heffingen.

Openlating (het met valschen sleutel openen van huis of pakhuis), v. -en.

Openpalken (wijd openen v. bek of oogen), hij spalkte -, heeft -gespalkt.

Openstaand (niet gesloten, fig. onbezet), bn.

Openstellen (openzetten), ik heb -gesteld.

Openteren (scheepst. in het want opklimmen), hij enterde -, is -geënterd: langs de weestijnen -, naar de mars -.

Op'en-top (eig. op ende op, d. i. door en door, geheel en al), bw.: Kapitein Z. was - een zeeman; hij is - een fatsoenlijk mensch.

Opera (dichtk. dramatische poëzie met de muziek verbonden, die het leeuvenaandeel heeft: zangspel, muzikaal tooneelstuk), v. -s: de dichtelijke waarde der -teksten is in den regel niet groot, daar de muziek hoofdzaak is; de -s van Rossini, Bellini, Flotow, Wagner e. a.; -**bouffe**, vroolijke, lachwekkende opera; -**comique**, half ernstige, half comische opera; -**seria**, ernstige of groote opera; opera bet. ook: het operagebouw.

Opera, zie Opus, o.; - om'nia, al de werken: -**selecta**, de uitgelezen werken.

Opera-librettist (schrijver van een operatekst), m. en v. -en; zie Libretto.

Operateur (snijkunstig heelmeeester; fig. ook aanlegger, aanstoker, leider), m. -s.

Operatie (heelmeeesters-kunstbewerking), v. -tiën, -ties; -**kamer** (snijkamer), v. -s.

Operatie (onderneming volgens een vast plan, inzonderheid in den geldhandel of aan de beurs), v. -s. (t = s).

Operatie (oorlogsbedrijf, krijgsverrichting), v. -ties, -tiën; -**lijn**, v. -lijnen, zie ald.

Operatiebasis (mil. de streek, van waar uit de operatie tegen den vijand wordt ondernomen), v. -basissen, -bases.

Operatief (snijkundig), bn.: -tieve heelkunde; zie Chirurgicaal.

Operatielijn (mil. aanvalstijl, richting van aanval), v. -lijnen; -**plan** (plan de campagne), o. -plannen; -**veld**, o. -velden.

Operazanger (artist, die in een opera zingend optreedt), m. -s; -**zangeres**, v. -sen.

Operceeren (werken, bewerken, geneesk. e. operatie verrichten, doen ondergaan): e. patiënt -.

Operceeren (mil. het zich bewegen van krijgstroepen): het leger zou in drie afdelingen -.

Operette (klein zangspel, operaatje), v. -s.

Operment (zuavel met rattenkruid, koningsgeel), o. gmv.; ook: Orpiment.

Op'eten (door eten opmaken), ik at -, heb -gegeten: een boterham -, een boos dier heeft hem -gegeten, nl. Jozef, Gen. 37: 20; de huizen der weduwen -, Markus 12: 40; fig. de broodtijd eet hem -, doet hem kwijnen; iets voor zoete koek moeten -, b.v. verwijten, hoon geduldig moeten verdragen.

Op'fleur (tot bloei brengen of komen), ik ben en het is -gefleurd: die regenbui zal de bloemen wel -, fig. opmonteren: iem. -, de hoop kan den terneergeslagen mensch wat -, **-flikken** (een beter aanzien geven, oplappen, herstellen), ik heb -geflikt: een paar schoenen -, die dokter zal hem spoedig wat -, **-flikkeren** (opvlammen, fig. opmonteren, opvroolijken), het -de op, is opgeflikkerd: de lamp flikkerde eensklaps weer -, we zullen onzen zieken vriend eens wat gaan -.

Op'frijnen (steenen beelden frijnen, om ze een witerlijk van nieuw te geven), ik frijnde -, heb -gefrijnd; -**frisschen** (frisch maken), ik heb en ben -gefrischt: een wandeling zal je wel wat -, **-gaaf, op'gave** (mededeeling, lijst), v. -gaven; ook, rekenk. vraagstuk, som; -**gaan** (opwaarts gaan), de zonging -, is -gegaan: zegsw. die vlieger zal niet -, die zaak zal niet gelukken, dat voorstel vindt geen bijval; fig. al zijn verwachtingen zijn in rook opgegaan, niet verwezenlijkt; nu gaat mij een licht op, wordt de zaak mij helder; er gingen allerlei klachten op, werden op luiden toon geuit; zegsw. - tot den tempel, Bijb. de tempel van Jeruzalem lag op een hoogte; tot een feest -, het mee gaan vieren; - voor een examen, het gaan of zullen afleggen; die deeling gaat niet op, rek. laat een rest; die redeneering gaat niet -, is niet logisch, sluit niet; in die studie gaat zij geheel op, die studie heeft heel haar ziel; -**gaand**, bn.: een -e berg, d. i. steile; de -e zon, opkomende; zegsw. de -e zon aanbidden, zich voegen bij hen, die in aanzien komen; rekenk. een -e deeling, die geen rest laat; -e boomen, hoogstammig; -**gang** (het opgaan), m. -en: de - der zon; -**gave**, v. -n, zie Opgaaf; -**geblazen** (opgezet, dik, met lucht opgevuld), bn. en bw.: - wangen, een - balonnetje, fig. hij ziet er - uit, ongezond dik; fig. trotsch: een - mensch, verwaand, blaaskakerig, winderig; -**gelen**, zie Geien.

Op'geld (agio, surplus), o. -gelden: het - op Hollandsch geld, b.v. 1½% bij omwisseling tegen Deutsche munt; zegsw. dat doet -, is zeer gezocht, gewild, in trek; -**gemeld**

(bovengemeld), bn.: *het -e plan, -e neef*, (C. O.); -**geruimd** (vroolijk, in goede luim), bn. en bw.; -**gescheept** (tot zijn last hebbende), bn.: *met iem. of iets - zijn, ik bleef den heelen avond met hem -*, tot mijn verdriet bleef hij den heelen avond bij mij; -**geschikt** (opgesmukt, opgetooid, opgesierd), bn.; -**geschoten** (slink opgegroeid), bn.: *een - knaap*, rijzig, scheutig, lang; -**geschroefd**, zie Opschroeven: *een -e stijl*, opgevizeld, opgesmukt; -**gesmukt** (getooid, gesierd, opgedirkt), bn.: *een -e kleedij, wat is zij erg -!* *een -e rede*, opgeschroefd.

Op'getogen (verl. deelw. van optiegen, optrekken: *verrukt, zeer blij*), bn.: *wij stonden - over het natuurschoon der Ardennen; -held* (verrukkings), v. gmv.

Op'geven (in de hoogte geven, aanreiken), ik gaf -, heb opgegeven: *een zak graan -*, *hoor met een riek -*; ook, braken, spuwen: *die teringtijder geeft veel op*, nl. fluimen; *fig. den moed -*, verliezen; *de leerlingen het huiswerk -*, doen opschrijven; *hoog van iets -*, roemend er van spreken, grootspreken v. iets.

Op'gewassen (in wasdom of kracht gelijkstaande), bn.: *die twee jongens zijn tegen elkaar -*; fig. *niemand der dorpsgenooten was in bijtende geestigheid tegen hem -*, (Koetsveld), d. i. zijns gelijke als satiricus; *het Russische leger bleek niet - tegen zijn taak*; -**gewekt** (vroolijk gestemd), bn.: *een - mensch*, opgeruimd, monter; -**gewonden** (fig. in vuur, in woede), bn.: *zegsw. hij is een - standje*, iem., die snel in vuur geraakt, zeer prikkelbaar is: -**held** (vurige drift), v. gmv.; -**gezet** (gezwollen), bn.: *een - been*; -**gezetene** (plattelandsbewoner), m. en v. -n, zie Ingezetene; -**gezwollen** (door zwelling dik geworden), bn.: *een - voet*, fig. *een - stijl*, d. i. hoogdravend, bombastisch; -**haal** (dunne trek eener letter), m. -halen; -**haalbrug** (klap- of valbrug), v. -bruggen, zie: Draaibrug en Brug; -**haalnet** (vischnet, ook, toebel), o. -netten.

Op'hakker (fig. grootspreker, pochhans, windbuil), m. -s; gmv.; -**hakkerig** (bluf-ferig), bn.; -**halen** (omhoog halen), ik heb -gehaald: *een brug -*, *de zeilen -*, zegsw. *zijn neus voor iets -*, het erg minachten; *zijn hart aan iets -*, zich vergasten aan; *een zaak -*, weer tot bloei brengen; *gelden, gaven, giften -*, inzamelen.

Op'handen (in de nabijheid, naderend), bw.: *de winter is -*, in aantocht; *het examen is -*, zal spoedig gehouden worden; *de - zijnde feesten*; *grootte gebeurtenissen zijn -*, op til.

Op'hangen (ergens boven den grond hangen), ik hing -, heb -gehangen: *het waschgoed -*; *een spiegel -*, *een landkaart -*, zegsw. *een tafereel van iets -*, het in geuren en kleuren doen kennen, toonen; *zich -*, zelfmoord plegen; -**hebben** (op het hoofd hebben), ik had -, heb -gehad: *een nieuwen hoed -*; zegsw. *veel met iem. -*, zeer met iem. ingenomen zijn; -**hef** (overdreven lof), m. gmv.: *van iets maken*, het bovenmate prijzen; *met - van iem. of iets gewagen*; -**heffen** (optillen), ik hief -, heb -geheven: *een last -*, oplichten, *de armen -*, opsteken; -**heffen** (afschaffen, het bestaan doen eindigen), ik hief -, heb -geheven: *een wet -*, *een school -*; *een vergadering -*, sluiten, doen

uiteengaan; *een beslag -*, *een faillissement -*, doen eindigen; -**helderen** (verklaren), het is en hij heeft -gehelderd: -**ing** (uitleg, verklaring), v. -en; -**hemelen** (opvizelen, uitermate prijzen), ik heb -gehemeld: *Jan is zoo dikwijls -gehemeld*, (Potg).

Ophielede (muz. slangvorm. bashoorn), v. -s.

Ophiologie (leer der slangen), v. (g = g).

Op'hieuwen (scheepst. ophalen), ik heb -gehieuwd: *wij begonnen het anker opte -*.

O'phir (Bijb. land, van waar Salomo goud, ivoor en fijn hout liet halen voor den tempelbouw te Jeruzalem), o.; - lag in Indië of in Arabië.

Op'hitsen (opstoken), ik hitste -, heb -gehitst: *een hond -*, aanvuren; *iemand tot wraak -*, aanzetten; -**hitzer** (stokebrand), m. -s; -**hoepelen** (fig. maken, dat men weg komt), ik ben -gehoepeld: *wil je eens gauw -!*; -**hoogen** (hooger maken), ik hoogde -, heb -gehoogd: *een terrein -*, *een dijk -*; -**hooren** (verbaasd iets hooren), ik heb -gehoord: *men zal er vreemd van -*, d. i. er zich erg over verwonderen.

Op'houden, ik hield -, heb en ben -gehouden: *den hoed -*, niet afzetten, zie Oph hebben; *de paraplu -*, in de hoogte openhouden; fig. *zijn reputatie -*, zijn naam of stand niet kleineeren, hooghouden; *ik ben door mijn vriend -gehouden, ik wil u niet -*, terughouden, van het werk houden; *ik bloeden doen -*, d. i. stelpen; *den vijand voor een tijdje -*, tegenhouden; *het huis werd niet verkocht, maar -gehouden*, niet voor den geboden prijs gegund; *niet - met klagen*, eindigen; *hou toch op met fluiten*, schei uit; *de hand -*, uitstrekken om iets te ontvangen; *zich -*, vertoeven, zijn verblijf hebben: *hij houdt z. in Berlijn op*; *z. met iem. -*, met hem omgaan; als zn. o.: *zonder -*, onop-houdelijk, zonder te pauseeren.

Op'hout (het hout v. e. loofboom boven den stam b.v. in de kroon), o. gmv.: *de boom was aan het - zijn geld waard, en hij had den stam nog vrij*, (C. O.); *het boertje berekent onder het opkijken het - van den boom*, (C. O.)

Ophthalmie (uitwendige oogontsteking), v.

Op'laas (pijnstillend middel, uit opium bereid: slaapmiddel), o. gmv.; verg. Opium.

Op'laater (stijfhoofdig, koppig), bn. en bw.

Op'nie (meening, gevoelen), v. -s, -niën: *bij zijn - blijven, naar mijn - zal hij slagen, van - veranderen, de publieke - trotseeren*, tegen den stroom der meeningen ingaan.

Op'pium (heulsap, gedroogd slaapbollsap; een hersenverdoovend middel), o. gmv.; -**kit** (in Indië: keet, waar men opium kan schuiven), v. -kitten; -**pijp**, (zie Amfioen), v. -pijpen; -**regie** (het uitoefenen van het handelsmonopolie in opium, door den staat), v.; -**schulver** (rooker van opium), m. -s; -**sluiker** (-smokkelaar), m. -s.

Op'jagen (eig. in de hoogte of naar boven jagen, uit zijn leger jagen), ik joeg of jaagde -, heb -gejaagd: *het stof -*, *iem. de trappen -*, *een haas -*; zegsw. *iem. het land -*, hem erg boos maken, sarren; verder: *honden tegen elkaar -*, ophitsen; *den prijs -*, door telkens hooger bod doen stijgen; -**kamer** (hooger gelegen kamer, b.v. boven een kelder), v. -kamers; -**kammen** (in de hoogte kammen), ik kamde -, heb -gekamd: *de haren -*; fig. in 't aangezicht prijzen,

overdreven prijzen; **-kammerij'** (*overdreven loftuiging*), v. -kammerijen; **-kikkeren** (volkst. *opvroolijken*), dat kikkerde hem -, heeft hem -gekikkerd: *dat zal hem -*, doen opleven; **-klaren** (*klaar of helder maken*), het klaarde -, is -geklaard: *de wind zal de lucht wel -*; fig. een duistere zaak -; ook: *de lucht klaart op*, wordt helder; *zijn gelaat klaarde op*, kreeg een minder sombere uitdrukking; **-klauwen** (*opharken*), ik heb -geklauwd; **-knappen** (*reinigen, redderen, opschikken*), ik heb en ben -geknaapt; **-knoopen** (fig. *ophangen*), ik heb -geknoopt: *iemand -*, met den koorde straffen; **-kooien**, zie Kooien.

Op'koken (*zachtjes opnieuw-koken*), ik heb -gekookt: *groenten -*; **-komeling** (*parvenu*), m. -en; **-komen** (*naar boven, in de hoogte komen*), het kwam op, is -gekomen: *de zon zal spoedig -*, opgaan; *er komt een onweer -*, drijft naar ons toe; *daar kwam een schip de rivier -*, voer op; *het graan komt -*, wast op, komt uit den grond te voorschijn; fig. *hij zal van die ziekte niet meer -*, herstellen; *allerlei gedachten komen in mijn hoofd -*, vormen zich; *dat is niet in mij -gekomen*, schoot mij niet te binnen; *achterdocht zal niet bij haar -*, in haar ontstaan; *de leden zijn altijd trouw -gekomen*, ter vergadering gekomen; *daar moet ik tegen -*, in verzet komen; *tegen iem., tegen iets -*, hem of het bestrijden; **-komst** (*samenkomst, fig. herstel*), v. gmv.; **-koop** (*inkoop, aankoop*), m. gmv.; **-kopen** (*alles, wat men van een artikel krijgen kan, kopen*), ik kocht -, heb -gekocht: *vreemde kooplui kwamen al het fruit -*, d. i. in groote hoeveelheden van de markt weggooien: **-er** (*iem., die opkoopt*), m. -s; **-ster**, v. -s.

Op'korten (*omhooghalen en daardoor korter maken*), ik kortte -, ik heb -gekort: *de mouwen van een kleedingstuk -*, afkorten; *de tijd van het examen begint al aardig - te korten*, te krimpen; **-krabbelen** (*uit een ziekte opkomen, eig. ter been komen*), ik ben -gekrabbeld; **-krassen** (fig. *heengaan, ophoepelen*), ik kraste -, ben -gekrast: *wil je wel eens gauw -!* **-kroppen** (fig. *verbergen*), ik heb -gekropt: *zij moest al het verdriet maar -*, d. i. in haar krop of in haar hart houden, zie *Verkroppen*; **-kropping**, v.: - van leed; **-kunnen** (*kunnen verbruiken*), ik kon -, heb -gekund: *zijn eten niet -*, er is te veel; *zijn plezier wel -*, verdriet hebben; *de trap niet meer -*, d. i. kunnen opklimmen; **-kwecken** (*met zorg grootbrengen*), ik heb -gekweekt: *een kind -*: **-er** (*opvoeder, opfokker*), m. -ers; **-laag, op'lage** (*getal afdrukken*), v. oplagen; *een - van zes duizend exemplaren*; **-laaien** (*opvlammen*), het is -ge-laaid; **-laaling**, v. -en: *een oogenblik van - in den volksraad, opleving, geestdrift*.

Op'lage, v. oplagen: *een - van tien duizend exemplaren*, zie *Oplage*; **-langen** (*in de hoogte toereiken*), ik heb -gelangd: *lang mij die boeken eens -*, het hooi -; **-laveeren** (*laveerende e. rivier opzeilen*); **-leggen** (*eig. hooger leggen, leggen bij of op iets*), ik legde of lei -, heb -gelegd of -geleid; **-legging**, v.: *der handen, zinnebeeldige, plechtige handeling*; **-legsel** (*strook*), o. -sels; **-leiden** (*opwaarts leiden, fig. vormen, kwee-*

ken), ik heb -geleid; **-leiding** (*geestelijke en zedelijke vorming, opkweeking tot eenig vak of ambt*), v. gmv.: *een wetenschappelijke - genieten aan een onzer hoogescholen; de - onzer onderwijzers aan kweek- en normaal-scholen*; **-leidingsschip** (*oorlogsschip, waarop matrozen enz. worden geoefend*), o. -scheiden; **-leidingsschool** (*vormschool voor onderwijzers*), v. -scholen; **-letten** (*goed toezien, acht geven, zijn aandacht goed op iets vestigen, attent zijn*), ik heb -gelet.

Oplet'tend (*aandachtig, opmerkzaam*), bn. en bw.: *een - leerling, een - waarnemer, toehoorder*; **- iets gadeslaan**.

Oplet'tendheid (*aandacht, het oplettend-zijn*), v. gmv.: *een natuurkundige proef met - volgen*; fig. *voorkomendheid en dan meerv.* **-heden: iem. allerlei -heden bewijzen**, zie: *Attentie en Het hof maken*.

Op'leukeren (*opvroolijken, doen opleven*), ik heb -geleukerd: *Teun de Jager... wist de oude besten bij het spinnewiel met zijn vroolijke invallen op te -*, (C. O.); **-leven** (*op'leuren*), ik ben -geleefd: *uit een ziekte -*; *bij die woorden begon hij op te -*; **-leveren** (*opbrengen, overdragen*), ik leverde -, heb -geleverd: *Java levert beste rijst -*, die zaak levert een burgerbestaan -; *dat huis zal de volgende week -geleverd moeten worden*, nl. aan den eigenaar; **-lezen** (*met luider stem voorlezen*), ik las -, heb -gelezen: *zijn opstel -*, het stijfwerk -; **-lichten** (*optillen, opbeuren*), ik lichtte -, ik heb -gelicht: *een blok marmer -*, *eenig stuk huisraad -*, *een koffer -*; **-lichten** (*gewelddadig gevankelijk wegvoeren*), men lichtte -, heeft -gelicht: *een staatkundige tegenstander -*; **-lichten** (*helderder worden*), het is -gelicht: *in het oosten begint het al op te lichten*; **-lichten** (*bedriegen, enz.*), ik heb -gelicht; **-lichter** (*bedrieger*), m. -s; **-lichterij'** (*bedriegerij*), v. -en; **-lichten** (*opheffen, in de hoogte lichten*), ik lichtte -, heb -gelicht: *een dekfel -*.

Op'loeven (*het schip tegen den wind laten loopen*), men loefde -, heeft -geloefd; **-loop** (*opschudding*), m. -loopen: *een - op het marktplein, samenloop*; **-loopje** (*standje*), o. -s; **-loopen** (*een groot bedrag gaan vormen, doordat men niet op tijd of niet contant betaalt*), het liep -, is -geloopen: *schulden, interesten laten -*; fig. *zwellen: mijn hand is leelijk -geloopen; ergens een ziekte -*, krijgen, evenzoo: *e. pak slaag -*, *boete -*; *het water zal door dien westerstorm erg -*, rijzen.

Op'loep'end (*oppliegend, gauw boos, spoedig driftig*), bn. en bw.; **-er, -st**: *de cholericus is nog al -*.

Op'losbaar (*kunnende opgelost worden*), bn.: *alg. een -bare vergelijking, dit vraagstuk is niet -*; *suiker, zout is - in water*.

Op'lossen (*verklaren*), ik heb -gelost: *een raadsel -*, *een zwaarigheid -*; *zich -*: *de moeilijkheid zal zich wel -*; **-lossen** (*in fijne deelen scheiden*), ik heb -gelost: *zout -*, *suiker - in water*; *zich -*: *de suiker heeft zich -gelost*; **-luchten** (*opfrischen, fig. verlichten*), ik luchtte -, heb -gelucht: *wij gingen den tuin in om ons wat - te lichten*; *beken uw schuld, dat zal uw gemoed -*; **-luiken** (*er beter uit gaan zien, weer frisch worden*), ik look -, ben -geloken: *de*

bloemen luiken —; ik look weer als een arend —, (Staring), werd opnieuw gezond en sterk; — **lusteren** (glans verleen), het heeft — geluisterd: *de muziek zal het feest* —; glanzig worden: *Keesjes oogen — den op; Pieters gelaat — de op*, (C. O.), ophelderen; — **maken** (opeten, verteren), ik maakte —, heb — gemaakt; — **er** (verkwister), m. —s; — **maakster** (verkwistende vrouw), v. —s; — **maken** (optellen, samentellen; in orde maken), ik maakte —, heb — gemaakt: *een rekening —, de kosten —, de onkosten —; een bestek —; een bed —, het haar —, een inventaris —*; verder, besluiten: *ik maak uit die woorden op, dat hij zich terugtrekt*, maak de gevolgtrekking; ook: opseren, versieren: *een dameshoed —; — marcheeren* (op marsch gaan, optrekken), het leger marcheerde —, is — gemarcheerd; zegsw. *marcheer —, pak je weg, ruk in!* — **marsch** (het opmarcheeren), m. —en.

Opmerkelijk (opmerkingswaard, merkwaardig, ook, zonderling, vreemd), bn. en bw.: *een — feit; hij was — gekleed*; —er, —st.

Opmerken (letten op, zien), ik heb — gemerkt; — **er** (persoon, die scherp ziet), m. —s.

Opmerking, v. —en: *een juiste —, blijk van verstand; een scherpe, een geestige —, blijk van vernuft; zie Aanmerking.*

Opmerkenwaardig (waardig, opgemerkt te worden), bn.: *een — verschijnsel*; —er, —st; ook: meer en meest —.

Opmerkzaam (goed oplettend, nauwkeurig acht gevend), bn. en bw.; —zamer, —st: *leeringen zijn niet altijd —, aandachtig; iets met een — oog volgen*; —gadeslaan.

Opmeten (afmeten, uitmeten, zoo meten, dat men het in teekening kan brengen), ik mat —, heb — gemeten: *een terrein —, een stuk land —; —meter* (landmeter), m. —s; — **meting** (het opmeten), v. —en: *de — v. e. heideveld.*

Opmonteren (opvroolijken), ik heb — gemonterd: *uw aardige zetten zullen den ouden man wel wat —, die goede tijd zal vader —.*

Opname (het opnemen), v. —n: *een fotogr. — doen*, zie Momentopname; *de — van een terrein*, het bezien; *een vluchtige —.*

Opnemen (eig. opbeuren, oplichten), ik nam —, heb — genomen: *ge moet hier uw rok —; zegsw. iets goed —, er niet boos om worden; iemand nauwkeurig —, goed bekijken; die winkel zal wel —, d. i. zal wel nering krijgen; het voor iem. —, zijn partij nemen; het tegen iem. —, als zijn tegenpartij optreden.*

Opnieuw (nog eens), bw.: *iets — schrijven.*

Opodel'doe (zalf tegen rheumatische pijn, tegen verstuikingen, enz.), v. gmv. (c = k).

Opofferen (toewijden, opdragen), ik heb — geofferd: *zich —, eigen belangen achterstellen; zich aan God —, wijden*; — **ontbleden** (iem. bij zich laten komen, zelfs al is hij ver weg), ik ontbood —, ik heb — ontboden: *een minister uit het buitenland —, zijn leenmannen —, de manschappen der verschillende wapens —; —ontbod* (last, om te verschijnen), o. gmv.; — **onthoud** (verlet, vertraging), o. gmv.; — **pas** (het oppassen, zorg), m. gmv.; — **passen** (verzorgen, bedienen), ik paste —, heb — gepast: *een oude moeder —; —passen* (zijn plicht doen, braaf zijn), ik paste —, heb — gepast: *jongen, — is nu de boodschap!* nl. een vereichte.

Op'pas (O.-I. oppasser), m. gmv.

Oppassend, bn.: *een — jongmensch, een — werkman*, d. i. van goed gedrag.

Oppasser (iem. die een heer bedient, lijfknecht), m. —s.

Oppasser (mil. soldaat-huisknecht), m. —s.

Oppassing (verpleging), v. gmv.: *er sterft misschien menig student aan te veel —*, (C. O.)

Oppasster (vrouw, die anderen oppast), v. —s.

Opp'er (hooistapel, hooihoop), m. —s: *het hooi stond in oppers.*

Opp'er, opp'erd (wal, van waar de wind komt, veilige ligplaats voor schepen, luwe of windstille plaats), m. oppers, oppers.

Opp'erarm (bovenarm, nl. van den schouder tot den elleboog), m. —armen.

Opp'erbest (allerbest, uitmuntend), bn. en bw.

Opp'erbevel (het bevel over 't geheel), o.: *het — voeren*; — **bevelhebber** (veldheer, maarschalk), m. —s; — **bevelhebberschap** (waardigheid, ambt van opperbevelhebber), o.

Opp'erbewind (opperbestuur), o. gmv.

Opp'eren (het hooi aan oppers of roken zetten), ik opperde, heb geopperd.

Opp'eren (aandragen van steenen, kalk enz. bij 't metselen), ik heb geopperd: *hij is nu aan 't —, werken als opperman*; — **man** (helper v. e. metselaar), m. —mannen, —lui.

Opp'eren (voor den dag brengen, te berde brengen, spreken over iets, in 't midden brengen), ik heb — opperd: *een bezwaar —, een zwaarigheid —, een plan —, een bedenking —.*

Opp'ergebied (opperste heerschappij), o. gmv., zie Souvereiniteit; — **gebieder** (iem., die het hoogste gezag heeft, soverein), m. —s; — **gezag** (oppermacht, hoogste gezag), o. gmv.; — **heer** (soverein, Bijbel: God), m. —en; — **heerschappij** (het sovereyne gezag), v. gmv.: *de — in handen hebben*; — **hoofd** (algemeen hoofd, opperste), o. —en: *het — van een wilden stam*; — **macht** (hoogste macht), v. gmv.; — **machtig** (zeer machtig, gebiedend), bn.; — **majesteit** (de Godheid), v. gmv.: *de lofzang der natuur gaat niet verloren voor U, o Oppermajesteit!* (Feith); — **officier** (bij de landmacht: de generaal en de luitenant-generaal; bij de zeemacht: de vlagofficieren, z. ald.), m. —en; — **priester** (Bijbel. hoogepriester, ook: priesterlijk lid van den Hoogen Raad; R.-K. de paus), m. —priesters; — **stalmeester** (titel ten hove, hooge waardigheid aan het koninklijk hof), m. —s; — **ste**, bn.: *God is de — wijsheid*, d. i. de hoogste, eerste, voornaamste; — **stuurman** (eerste stuurman), m. —lieden, —lui.

Opp'ervlak (al de vlakken samen), o. —ken: *het — van een kubus, van een prisma, enz.*

Opp'ervlak'kig (zich aan de oppervlakte houdende, bevindende; fig. niet-grondig), bn. en bw.: *een — onderzoek; iets — bestudeeren.*

Opp'ervlak'higheid (gebrek aan degelijkheid), v. gmv.: *de — van iem. oordeel, de — van hare kennis.*

Opp'ervlakte, v. —n: *de — der aarde, de — der Europeesche staten; de — van het meer*, d. i. de bovenste vlakte, de spiegel.

Opp'erwachtmeester (sergeant-majoor bij de bereden wapens), m. —s.

Opp'erwezen (de Godheid), o.

Opp'peuzelen (al peuzelend opeten) ik —de op, heb — gepeuzeld: *je moet dat gebraden kuikentje maar lekker —.*

Opp'pikken (met den snavel opnemen), hij pikte —, heeft opgepikt: *de musschen —*

allerlei voedsel —; fig. opnemen, meenemen: *de kapitein pikte een op zee drijvende roei-boot —, de politie pikte een dronkeman —, een aviateur uit zee —.*
Opponeeren (Fr. tegenwerken, bestrijden, tegenspreken); zich —, zich verzetten.
Opponent' (tegenstander, bestrijder), m. — en.
Opportunist' (politiek, die rekening houdt met de omstandigheden en het gunstig oogenblik afwacht), o. gmv.
Opportunist' (aanhanger van het oppertunisme: een staatsman, die zijn meeningen wijzigt naar de omstandigheden), m. — en.
Opportunititeit' (geschikte tijd of gelegenheid, geschikt of gunstig oogenblik), v. gmv.
Opportuun' (gunstig, te gelegener tijd), bn. en bw.
Oppositant' (tegenstander, opponent), m. — en.
Oppositie' (tegenstand, tegenwerking), v.: in de — zijn, tot de tegenpartij behooren; — voeren, tegenwerken; —blad (krant der oppositie), o. —bladen; —partij, v. —en: de — in de Tweede-Kamer; lees: —zie'sie.
Oppresie' (Fr. onderdrukking), v. gmv.
Oppreukelen (met een pook opstoken, oppoken) ik heb —gepreukeld: *het vuur —. gew.*
Op prijs' houden (handel: zijn goederen niet voor een appel en een ei of te geef van de hand doen), ik hield —, heb —gehouden.
Opprimeeren (onderdrukken, de natuurlijke rechten van iemand krenken).
Opprobatio' (beschimping, hoon, hoonende berisping, smadelijk verwijt, blaam), v. —s.
Opprobeeren (smadelijk verwijten doen, voor de voeten werpen, beschimpen).
Oprakelen (al rakelend uit de asch omhoog brengen), ik heb —gerakeld: *het vuur —; fig. een ouden twist —, een oude geschiedenis —, d. i. uit de asch der vergetelheid weer aan den dag brengen; het verleden van iemand —; het vuur van het gesprek wat —, (Koetsveld).*
Opraken (uitgeput raken), het of hij raakte —, is opgeraakt: *de voorraad kan —; die man raakte op, zijn kracht was op.*
Oprapen (van den grond opnemen), ik heb —geraapt: *een appel —; fig. allerlei logen, laster —, verzinzen; een —geraapt stukje, een verzonnen iets, (C. O.); —raapsel (meestal ongunstig: verzinsel), o. —s.*
Oprecht' (eertijk), bn. en bw.: — zijn in handel en wandel; een —hart; vertel nu eens —, wat je wilt; —e liefde, zuivere, ongeveinsde; —heid (eertijkheid, rechtschapenheid, goede trouw), v. gmv.
Opredderen (opruimen, in orde brengen), ik redderde —, heb —geredderd: *een kamer, den boel —; —ing (opruiming), v. gmv.: —houden in zijn boekenkast, in zijn garderobe.*
Oprekennen (optellen, samentellen), ik rekende —, heb —gerekend: *hebt gij de som —gerekend?*
Oprekennen; zie Oprakelen.
Oprekken (in de lengte en breedte rekken), ik rekte —, heb —gerekt: *het gewassen linnen goed —, een beddelaken —.*
Oprichten (omhoogheffen of —brengen, ook: vestigen, stichten), ik richtte —, heb —gericht: *een gevallen man —, de omgewaade telegraafpalen weer —; een gedenkteeke op iem. graf —; een leesgezelschap —; —er, m. —s.*
Oprijlaan (breede laan als rijweg naar een buiten of een kasteel), v. —lanen.
Oprijten (openschuren), ik reet —, heb en

het is —gereten: *de ever had den hond de borst —gereten.*
Op'ril (tegen een dijk oplopende weg), v. —len.
Op'rispen (opbreken van spijs), het rispte —, heeft —gerispt; zie: een boer laten.
Op'rit (het oprijden), m. —ten; ook: helling.
Op'roep (het oproepen, oproeping), m. gmv.
Op'roepen (wekken, bijeenroepen), ik riep —, heb —geroepen: *ge moet me om zeven uur —; de leden eener vereeniging ter vergadering —; zie Convoceeren.*
Op'roer (van op-roeren, bewegen: volksverzet, opstand, omwenteling), o. —en; —maker (rebel), m. —s; zie Revolutie, enz.
Op'roerig (tot oproer geneigd), bn.: —e onderdanen, de —e gewesten, —e geschriften; *het plebs der havensteden werd —.*
Op'roerkraker (—aanstichter), m. —kraaiers; —kreet, m. —kreten.
Op'roerling (oproermaker), m. en v. —en; voor het v. ook —e, —n; z. Rebel en Muiter.
Op'rokkenen (ophitsen, opstoken, opruien), ik heb —gerokkend: *het —gerokkende grauw; —rollen (tot een rol maken), ik rolde —, heb —gerold: een gordijn, een stuk linnen, een kaart —; fig. zijn matten —, met pak en zak er van door gaan, zie Biezen pakken; —ruien (ophitsen, opstoken), ik heb —geruid; —ruimen (wegruimen, wegdoen, in orde brengen, ordenen, regelen), ik heb —geruimd; —rukken (voorwaarts gaan), men is —gerukt: tegen den vijand —, ingaan; —schepen (inschepen, inladen), ik scheepte —, heb —gescheept: *iem. met iets of iem. —, zaak of persoon van eigen hals op dien van een ander schuiven, zie Opgescheept; —scheppen (met lepel of schop ergens in scheppen), ik schepte —, heb —gescheept: de soep —; zal ik het eten maar —? uit den pot scheppen op den schotel; zegsw. den boel —, alles door elkaar gooien of smijten, allerlei baldadigheden uithalen; —scherpen (scherper maken), ik scherpte —, heb —gescherpt: een bijl —; fig. den geest —; iem. verstand —, prikkelen.*
Op'scherpend (pikant, prikkelend), bn.: —e tomatosausen, (C. O.); —schieten (naar boven doen gaan; groeien), ik schoot —, heb en het is —geschoten: *duiven —, een vlieger —, vuurpijlen —; die rogge schiet aardig op; met zijn werk —, vooruitkomen, vorderen; zegsw. ik kan met hem niet —, in vrede leven, harmonieeren; —schieten (visscherst. de beuglijn in cirkelvormige rondingen van een halven M. middellijn opleggen, d. i. op een hoop leggen, met de aantijntjes naar de buitenzij), ik schoot —, heb opgeschoten: touw —; —schik (het opschikken; bonte toot), m. gmv.; —schikken (toeien, sieren), ik heb —geschikt: een kamer —; —schoeien (met planken en aarde hooger maken, aanhoogen), ik heb —geschoeid: een dijk, een wal —; —schommelen (bijeenscharrelen), ik heb —geschommeld: *de jongen gaat zijn boeken weer —, uit hoeken en kanten bijeenzoeken; —schoolen (met bedelen bijeenkrijgen), hij heeft —geschooid: zoo'n bedelaar schooit nog al wat op, bij elkaar schooien.*
Op'schorsen (uitstellen, verdagen), ik heb —geschorst, zie Opschorten; —schorten (in de hoogte gorden en daardoor korter maken), ik schortte —, heb —geschort: *een japon —, zie Schorten; —schorten (uitstellen), ik heb —geschort: een vonnis, een***

oordeel, een geding —; een werk —, d. i. op een later tijdstip stellen; —**schrift** (titel, bovenschrijft), o. —en; —**schrijven** (aanteekenen, noteeren), ik schreef —, heb —geschreven: de namen —, iem. boedel —; zegsw. dat is ten doode —geschreven, zie Dood; —**schroeven** (eig. naar boven schroeven, opwinden, fig. de stemming der toehoorders kunstmatig opdrijven, ook: bovenmatig roemen, hoogelijk prijzen, opvijzelen), ik heb —geschroefd: een —geschroefde beschrijving, —geschroefde lof; —**schrokken** (gulzig opeten), ik heb —geschroekt; —**schrokker** (gulzig-aard), m. —s; —**schudding** (alarm, ontsteltenis, volksoploop), v. —en: bevreesd zijn voor —en; —**schutten** ('t water keeren door een schutsluis), ik heb —geschut; —**sieren** (opsnikken, optoeien), ik sierde op, heb —gesierd: een kamer —, fig. een verhaal —.

Op'siersel (datgene, waarmee men iets opsiert), o. —s, —en; —**sjorren** (scheepst. omhoogsjorren), ik heb —gesjord: de kisten —; —**slaan** (eig. opwaarts slaan, in de hoogte slaan), ik sloeg —, heb en het is —geslagen: een bal —, de mouwen —, de pijpen van zijn pantalon —; bij uitbr. een tent —, oprichten; goederen —, voorraad —, opdoen, aanschaffen, bergen in een pakhuis; zijn woning —, vestigen; de oogen —, openen, ergens heen wenden; de prijzen —, verhoogen; een boek, een atlas —, openslaan.

Op'schuurmachine (door een dynamo voortbewogen karretje, om tramrails te zuiveren en glad te maken), v. —s.

Op'slag (plaats, waar goederen worden opgeslagen), m. gmv.: een — voor hout.

Op'slag (omslag aan een kledingstuk), m. —en: de roode —en van een uniform.

Op'slag (hooger bod, opbod), m. gmv.: iets bij — verkoopen: de koopers bieden tegen elkaar op d. i. noemen telkens een hooger prijs; zie Afslag.

Op'slag (verhooging, vermeerdering, b.v. van prijs, van traktement, loon, huur), m. gmv.

Op'slag (cultuurgewas, waarvan het opschie-ten aan toeval of achteloosheid te danken is), m. gmv.

Op'slag (jong geboomte), m.: eiken —, dennen —.

Op'slagplaats (entrepot, terrein tot opslag v. goederen), v. —en.

Op'slatten (uitbaggeren), hij slatte —, heeft —geslat; zie Slatten.

Op'stechten (scheepsw. opknappen), ik slechte —, heb —geslecht; —**sleepen** (naar boven sleepen, stroomopwaarts sleepen), ik sleepte —, heb —gesleept; —**slokken** (naar binnen slokken, inzwelgen), hij slokte —, heeft —geslokt: de snoek slokt kleinere visschen —; fig. het deel der armen —, zich brutaal toe-eigenen; —**slooten** (met slooten omgeven), ik slootte —, heb —gesloot: een stuk land —.

Op'slorpen, op'slurpen (slurpend oprinken), ik heb —geslorpt (—geslurpt): een geklopt ei —; bij uitbr. inzwelgen: de grond slurpt het regenwater —; —**smuk** (tooi, tooisel, opschik), m. gmv.; —**snijden** (opensnijden, geheel in stukken snijden), ik sneed —, heb —gesneden: een brood —, een kip —, een visch —; het krentenbrood is nu al —gesneden; fig. kleinacht. voor opzeggen: een vers van eigen maaksel —, bij uitbr.: men zat vele sigaren te rooken en vele verhalen op te —, (C. O.); verder, bluffen, pochen,

grootspreken, snoeven: hij zat den heelen avond op te — over zijn heidendaden in Indië.

Op'snijder (pocher), m. —s; —**snijderij** (blufferij), v. —en; —**snorren** (opschommelen), ik heb —gesnord: ik zal dat oude blijspel wel ergens —; iemand —, opsporen; gmv.; —**sommen** (op de rij af noemen), ik heb —gesomd: al zijn grieven —; —**spalken** (met een spalk openzetten), ik heb —gespalkt: een gestachte koe —; fig. den mond, de oogen —, d. i. wijd openzetten; —**spelden**, ik speldde —, heb —gespeld: een prent —, a. d. wand vastspelden; ook: een japon —, met sluit-spelden opschorten; —**spelen** (eig. op zijn poot spelen, uitvaren), ik heb —gespeeld, gmv.: de baas ging tegen de knechten —, razen, tieren; —**sperrèn** (wijd openzetten), ik heb —gesperd: den mond —, wijd openen; —**sporen** (op het spoor zien te komen, zien te vinden), ik heb —gespoord: het wild —, opspuren, een dief —; —**spouwen** (opensplijten, opsplijten), ik heb —gespouwen: een ganzepen te ver —; zie Spouwen.

Op'spraak, v. gmv.: hij is in —, men spreekt ongunstig over hem; iemand in — brengen, eig. op de spraak, in ongunstigen zin.

Op springen staan (handel. op het punt staan failliet te gaan), hij stond —, heeft —gestaan: een koopman, die — staat, (C. O.)

Op'staan (gaan staan, zich oprichten), ik stond —, ben —gestaan: van tafel —; gij moet —, uit het bed komen; fig. de gewesten stonden op, d. i. kwamen in opstand; —**stal** (verwant met opstellen), m. —stallen: de — van een erf, d. i. de huizingen, stallen, enz.; het recht van —, om nl. op eens anders grond te mogen bouwen of planten; de — van een schip, de masten en het want; —**stand** (oproer, revolutie), m. —standen; —**stand** (bouw. teekening van een gebouw, zooals men er tegen aan ziet), m. —standen; —**stand** (de heele inrichting van een winkel: toonbank, kasten, bakken), m. opstanden; —**stand** (dat, wat zich op een vlak verheft), m., zie Katafalk; —**standeling** (mutter, oproermaker, rebel), m. en v. —en, voor het vr. ook: —**linge**; —**standing** (verrijzenis des Heeren), v. gmv.: het feest der —, Paschen; ook: de verrijzenis des vleeschtes ten jongsten dage.

Op'stapelen (aan stapels zetten, al stapelende aan een hoop zetten), ik stapelde —, heb —gestapeld: turf, steenen —; fig. geld —, verzamelen; **schatten** —; —**stappen** (opstaan en heengaan), ik ben —gestapt, weggegaan; zegsw. hij is voorgoed —gestapt, is gestorven; —**steken** (in de hoogte steken), ik stak —, heb —gestoken: den vinger —, een vaan —, fig. het hoofd —, zich gaan verzetten; een vaatje bier —, er den tap of de kraan in slaan; een sigaar of pijp —, doen ontbranden; geld —, in den zak steken; —**steker** (hooiwerk met langen steel, mes), m. —s; —**stel** (schets, ontwerp, verhandeling, steloeffening), o. —stellen, —letje, o. —s; —**stellen** (ontwerpen, opschrijven), ik heb —gesteld; —**steller** (hij, die iets schrijft of opstelt, redacteur), m. —s; —**stellen** (mil. plaatsen, in rang stellen), ik stelde —, heb —gesteld: zich verdekt —, zie Verdekt; —**stijven** (stijf worden), het steef —, het is —gesteven: het strijkgood is nog wat slap, maar het zal nog wel —; ook, stijf maken: het linnen —; de wind stijft —, wakkert aan.

Opstoken (beter doen branden, fig. ophitsen), ik heb -gestookt: de kachel -; twee jongens tegen elkaar -: -er (twistbewerker), m. -s; -**stokerij** (ophitscrij), v. -en; -**stootje** (relletje in een achterbuurt), o. opstootjes: er was daar een -; -**stopper** (oorvijg, slag, stomp, vuistslag), m. opstoppers, gmz.; -**strijden** (betwisten), ik streed -, heb -gestreden: hij streed mij dat op, d. i. wilde niet toegeven, dat het waar was, zie Ontstrijden; -**strijkmes** (spadel, ook, tempermes), o. -messen; -**stuiven** (fig. toornig worden), ik stooft -, ben -gestoven: hij stuift op als buskruit, is zeer opvliegend, zeer driftig; -**stuwen** (het water omhoog drijven), ik heb -gestuwd, zie Stuwdam; -**takelen** (van tuig en takels voorzien), ik heb -getakeld: een schip -, optuigen, zie Aftakelen; fig. zich -, zich opdirken, opsmukken; -**tarnen** (den naad lossnijden), ik tarnde -, ik heb en het is -getarnd, zie Tarnen; -**tassen** (ophoopen, opstapelen, fig. verzamelen), ik taste -, heb -getast.

Optatief (Lat. spraak. wenshende wijs), m. -tieven, b.v. Lang leve onze vriend! Moge het den jubilaris welgaan!

Opteekenen (opschrijven, noteren), ik heb -geteekend: inkomsten en uitgaven -.

Optee'ren (kiezen, de voorkeur geven): hij is gekozen in twee districten, welk zou hij -, denkt ge?

Optellen (bijeentellen), ik heb opgeteld: een rekening -; fig. de verdiensten v. iem. -, achter elkaar opnoemen; -**som** (rek. opgave, waarbij moet opgeteld worden), v. -sommen.

Optelling (rekenk. bewerking, die de som van twee of meer getallen leert vinden), v. -en; -**tellinkje**, o. -s.

Opteren (al terend verbruiken), ik heb opgeteerd: een erfenis -, opmaken.

Optica, optiek (gezichtkunde, leer der wetten van het licht), v. gm. v.

Optielen (gezichtkundige, ook, stijper van oogglazen, maker van brillen en verdere optische instrumenten), m. -ciens.

Optie (vrije keus, voorkeur), v. gm. v.: een huurhuis in - houden. (t = s).

Optillen (opbeuren, van den grond opheffen), ik heb -getild: een zwaar voorwerp -.

Optima forma, zie: in -.

Optima'ten (aanzientijken, voornamen in den staat: de aristocraten in 't oude Rome), m. mv.

Optimis'me (tevredenheid en ingenomenheid met het bestaande; gezindheid, die alles ten beste uitlegt, van alles de lichtzijde zoekt), o. gm. v., ook, hooge ingenomenheid met eigen positie, betrekking, enz.; verg. Pessimisme.

Optimist (aanhanger of voorstander van het optimisme), m. -en; verg. Pessimist.

Optimis'tisch (wat met het optimisme strookt), bn. en bw.: een -e levensbeschouwing, hoopvol; de toekomst - inzien, rooskleurig, vol hoop of moed; iets - voorstellen, zóó, dat het hoop geeft voor de toekomst.

Optimus (de beste), m.: - maximus (de grootste), titel van Jupiter.

Optisch (gezichtkundig), bn.: een - instrumentmaker; een - bedrog, gezichtsbedrog; er waren ook -e namen, als: Vaartzicht, Weizicht, Landzicht, enz., (C. O.). (tisch = ties).

Op'tocht (het ordelijk optrekken van een menigte, feeststoet), m. -tochten.

KOENEN, Verkl. Handw.boek.

Optome'ter (gezichtsmeter, meter van de gezichtsverte van het oog), m. -s.

Op'toolen (opschikken, opsieren, opsmukken), ik heb -getooid: iets of iem. -, zich -;

-toomen (den toom aandoen), ik heb -getoomd: een paard -; fig. een hoed -, den rand met een koord opslaan; -**tornen**, z. Optarnen; -**trede** (tree, opstap, podium), v. -treden; -**treden** (verschijnen), ik trad -, ben -getreden: het - van een beroemden zanger, tooneelspeler, enz.; tegen iem. -, zich doen kennen als zijn tegenstander; -**trekje** (zomerverblijfje), o. -s: een -je huren voor de zomermaanden; -**tuigen** (scheepst. optakelen, de verschillende deelen van zeil en want op hun plaats stellen), ik tuigde -, heb -getuigd; fig. opschikken: wat is die boerin -getuigd! -**tuigen** (een trekdiër het tuig aandoen), ik heb -getuigd: een paard -, een ezel -.

Op'trossen (opbinden, opschorten), ik troste -, heb -getrost: je moet je japon wat -, (Fr. trousseur); in het Costelick Mal: een opgetrosten Crans, hoog opgebonden kapsel.

Opulent (rijk of vermogend), bn. (ent = ent).

Opulentie (overvloed, groote rijkdom, aanzienlijk vermogen), v. gm. v. (t = s).

Opus (muz. werk v. e. toondichter), o. opera.

Op'vallen (in 't oog vallen), het viel -, is -gevallen: het viel algemeen op, dat de spreker onrustig was; zijn vreemde houding viel mij -, wekte mijn aandacht; -**val'lend**: haar kleeding was nog al -, ongewoon.

Op'varenden (de bemanning en de passagiers), m. en v. mv.: bij die schipbreuk zijn al de - omgekomen.

Op'vatten (vatten en opnemen), ik vatte -, heb -gevat: fig. zijn taak weer -, den draad eener rede weer -; liefde voor iem. of iets -, gaan gevoelen; -**vatting** (meening, onderdeel), v. -en: verschil van -, naar mijn -.

Op'vijzelen (opschroeven, in de hoogte vijzelen, met vijzels of dommekrachten in de hoogte werken), ik heb -gevijzeld: een stuisklep -.

Op'vijzelen (fig. overdreven prijzen), ik heb -gevijzeld: zegsw. iemands verdiensten -, iemands goede daden -, in de hoogte steken, verheffen, eig. in de hoogte schroeven, zoodat ze in het oog vallen; iemands werk -, een opgevijzeld vermelding, (C. O.)

Op'vliegen (fig. driftig worden, opstuiven), ik vloog -, ben -gevloogen: de man kon om een beuzeling -; hij vliegt - als buskruit.

Opvite'gend (oplopend, opstuivend, driftig), bn.: een - mensch; wat is hij -!

Op'voeden (grootbrengen, lichamenlijk en geestelijk kweken, vormen), ik heb -gevoed; -er, m. -s: de ouders zijn de natuurlijke -s hunner kinderen; zie ook: Paedagoog.

Opvoe'ding (het opvoeden naar lichaam en geest), v.: zijn kinderen een goede - geven, zie Educatie; er is in ons land een bond voor lichamenlijke -, nl. door gymnastiek en spel; de - beoogt de harmonische ontwikkeling van alle krachten naar lichaam en ziel.

Op'voedkunde (leer der opvoeding), v. gm. v.; zie Paedagogie.

Op'voedkundige (iemand, die met kennis opvoedt), m. en v. -n; zie Paedagoog.

Op'voeren (ten tooneele voeren), ik heb -gevoerd: een tooneelstuk -, geven, vertoonen: -ing, v. -en, de -ing van een tooneelstuk; -voeren (handel: de prijzen oprrijven,

hooger doen worden), men voerde —, heeft —gevoerd: den prijs der levensmiddelen —, den prijs van het vleesch —; fig. de weelde tot het hoogste peil —, doen stijgen; —**volgen** (iets of iem. volgen), ik heb en ben —gevolgd: een koning —; een raad —, naleven; —**volger**, m.: de — van Karel V; hij was mijn — in dat ambt; —**vorderen** (opeischen, zie ald.), ik vorderde —, heb —gevorderd, zie Afeischen; —**vroolijken** (vroolijk maken; opmonteren, opleukeren), ik heb —gevroolijkt: gij moet den zieke wat —; —**waarts** (omhoog, naar boven), bw.: —gaan, hij sloeg de oogen —; —**waartsch** (omhoog, naar boven), bn.: een —e heffing der armen; —**wachten** (wachten tot iem. voorbijkomt), ik wachtte —, heb —gewacht: ik zal u bij de poort van de stad —, d. i. op u blijven wachten; de geestelijkheid wachtte den vorst aan den hoofdingang der kathedraal —: —**ing**, v. gmv., zijn — bij iem. maken, een plechtig bezoek afleggen; —**was** (aanslibbing in een stroom), m. —wassen, verg. Aan was; —**wassen** (opgroeien), ik wies —, wij wiesen —, ik ben —gewassen: bij de eiken wies ik op, (Staring), zie Op-gewassen; —**wegen** (even zwaar zijn als iets anders), het woog op, heeft —gewogen: iets met goud —, betalen; fig. van gelijke waarde zijn: paarlen wegen tegen goud op. **Op'wekken** (wakker maken, doen opstaan uit den dood of uit bezwijming), ik heb —ge-wekt: de levensgeesten v. e. drenkeling weder —; iemand uit den doodslaap —, hem weer levend maken; iem. moed —; iem. tot handelen —, aansporen; —**wekkend**: Jezus den jongeling van Naïm, Lazarus, enz. —; —**wek-kend**, bn.: —e middelen, prikkelend; fig. een — woord, bemoeidigend, stichtelijk; een — gesprek, prettig, vroolijk, aardig; —**wellen** (opborrelen), het is en heeft opgeweld, fig. opbruisen; —**welling** (opbruising), v. —en: een — van toorn; —**werpen** (eig. omhoogwerpen), ik wierp —, ik heb —geworpen: een schans —, doen ontstaan; een vraag —, opperen; zich — tot aanvoerder, zich zelf maken tot aanvoerder; —**werping** (tegenwerping), v. —en; —**wiegen** (fig. grootbrengen, opvoeden), ik heb —gieweigd: iemand in alle deugden —, w. i. g.; —**winden** (windende omhoog-brengen, opdraaien, opvijzelen), ik wond —, heb —gewonden: het horloge —, garen —; fig. de menigte —, d. i. aan den gang maken, aanzetten; —**winding** (toestand van opge-wondenheid), v.: de eerste — van den oorlog. **Op'zamelen** (van den grond opnemen en bijeenzamelen, bijeenbrengen), ik heb —ge-zameld: afgewaaid vruchten —; fig. de stemmen —, de stembriefjes in ontvangst nemen; —**zeg'baar** (kunnende opgezegd of te-niet gedaan worden), bn.: elke huur is mettertijd —, een —bare verbintenis. **Op'zeggen** (uit het hoofd zeggen; afzeggen; ontzeggen), ik heb —gezegd en —gezeid: een gedicht —; een' knecht de huur —; iemand de vriendschap —, het vertrouwen —; —**zenden** (verzenden naar een bepaalde plaats), ik zond —, heb —gezonden: zijn papieren —, een landlooper naar een kolonie —, een brief —; —**zet** (het opgezette, een toestel), m. —ten; —**zet** (beraamd plan, toeleg), o. gmv.: met —; —**zet'telijk** (met voordacht, voorbedachte-lijk), bn. en bw.; —er, —st: een —e belem-

mering; hij deed het —; —**zetten** (op iets zetten), ik zette —, heb —gezet: een pet —, zijn bril —, de kroon —; het eten —, nl. op het vuur, de aardappels —; spel: een kwartje — b.v. op het ganzenbord wagen; —**zetten** (fig. aanhitsen, opstoken), ik zette —, heb —gezet: de publieke opinie tegen iets of iem. —; de burgers tegen de wettige machten of autoriteiten —; —**zetten** (het vel van een dood dier opstoppen, zoodat er iets ontstaat, dat wel wat heeft van het dier, toen het nog leefde), ik zette —, heb opgezet: een vogel b.v. een gans, een zwaan —, een hondje —; —**zetting** (zwellung), v. —en: een — van de lever, een — van de maag; —**zicht** (leiding, toezicht, beheer), o.: ergens het — hebben; ten —e van, met betrekking tot; —**zicht** (vrees voor, 't opzien tegen), o.: hij liet het uit menschelijk —.

Op'zicht' (handel: op vertoon betaalbaar), bw.: een wissel —; ook, boeken —, op bezien.

Op'zichter (opziener), m. —s: hij is — bij den waterstaat, belast met het toezicht.

Op'zicht'ig, bn. en bw.: een —e kleedij; zij is — gekleed, d. i. bont, vreemd, zonder smaak.

Op'zien (den blik opstaan), ik zag —, heb —gezien: gij zult er vreemd van —, erg ver-wonderd over zijn; tegen iets —, bang zijn voor; hoog tegen iemand —, hem zeer hoog stellen.

Op'zien (verwondering, verbazing), o. gmv.: dat zal veel — baren of maken, wekken.

Op'zienba'rend (verwondering wekkend), bn.: een —e tijding, een — proces, een — feit.

Op'ziener (iem., die met het opzicht is be-last), m. —s, b.v. jacht —, school —.

Op'zijn, ik ben —, was —, ben opgewest: hij is nog niet op, opgestaan; het brood is —, opgegeten; de gordijn is —, opgetrokken.

Op'zijn, zij was op van vermoeyens, afgemat; de man was totaal op, afgeleefd.

Op'zitten (rechttop zitten, overeind zitten), ik zat —, heb —gezet; laat —, opblijven;

ons hondje kan —; zegsw. — voor iemand, naar iemands pijpen dansen; iemand doen —, hem gedwee maken; zegsw. daar zal wat voor u —, gij zult een strenge berisping krijgen;

—**zoeken** (opsporen, trachten te vinden), ik zocht —, heb —gezocht: het wild —, den vijand —, een woord —; iem. —, bezoeken, hem een visite brengen; —**zouten** (in 't zout leggen), ik zoutte —, heb —gezouten: fig.

iets voor zeer lang opbergen; —**zwabberen** (scheepst. reinigen met den zwabber), ik heb

—gezwabberd: als de morgen aanbreekt, be-gint de knecht met het — van het dek, d. i.

afwassen, afschrobben; —**zwalpen** (op-spoelen, opwerpen m. d. golfslag), het is —

—gezwalpt: de zee zwalpt hout —; —**zweepen** (opjagen, aanjagen), ik heb —gezweept: storm

kan het water van rivieren —, fig. ophitsen, aanvuren: de volkswoede —; —**zwellen** (opzetten, dikker worden), het zwol —, is

—gezwollen: het tandvleesch kan —.

—**or** (bastaarduitgang), vormt persoonsnamen: rec'tor, cen'sor, cura'tor, improvisa'tor, ook,

zaaknamen: equa'tor, conduc'tor, isola'tor.

Oraal' (mondeling, woordelijk), bn. en bw.

O'ra et labo'ra (Lat.: Bid en werk).

Orageus' (Fr. stormachtig, onstuimig), bn.

Orakel (godsspraak: bij de oude Grieken het middel, waardoor de menschen den wil der

goden en de toekomst trachten te weten te komen), o. —s, —en; eig. de raadselachtige

antwoorden der priesters van het orakel; fig. spreekwoorden, als -en door de ouders angevoerd, (C. O.)

Orakel (de plaats, waar de goden der oude Grieken hun wil heetten te openbaren), o. -s; het - van Dodona, aan Zeus of Jupiter gewijd; het - van Delphi, aan Apollo gewijd.

Orakel (fig. vraagbaak, raadsman, alwijs en abwetend man), o. orakels: het Delftsch -, Hugo de Groot (1583-1645); de jager is zijn (des polsdragers) -, zijn afgod, (C. O.)

Orakelen (spreken, alsof men orakeltaal doet hooren), hij heeft georakeld: aldus orakelt deze afgevaardigde in de Kamer.

Orakeltaal (geheimzinnige taal), v. gmv.

Orang (D.-I. man, vent, kerel), m. -s; wat een vreemde -, e. onbeschaamde -! --**ba'roe** (O.-I. eig. nieuw mensch: nieuweling, baar), m.; uit - ontstonden: norenbaar, orimbaaar en baar, alle met gelijke beteekenis, (lees: ang als in: tang); --**goe'noeng** (O.-I. bergmensch op W.-Celebes, woest en wild, gewapend met piek en klewang, versierd met schelletjes, varkenstanden, kralen en veeren), m. -s; --**kay** (O.-I. notabele, man van aanzien), m. -s, (ay = aai); --**ket'jil** (O.-I. geringe man, de kleine man), m. -s; --**holan'da** (naam van den blanke bij den inlander), m. -s, ook: --**wolan'da**, --**blan'da**; --**oe'tan** (staartlooze, drie voet hooge aap op Sumatra en Borneo), m. -s, ook, Ma'jas; --**tani** (landbouwer), m. --**tani's**.

Orang'sten (gesch. zij, die in België in 1815 de oprichting van een koninkrijk der Nederlanden beoogden), m. mv.; in Ierland: nakomelingen van Prot., die daar destijds door Willem III zijn gevestigd. (g = g.)

Oranje (boom), m., (roodgele vrucht), v. -s.

Oranje (roodgele kleur), o. gmv.

Oranje (roodgeel als een oranjeappel, oranje-kleurig), bn.: - linten, een - wimpel.

Oranje (gesch. Willem van Oranje, de Zwijger), m.: de -s, de Oranje-vorsten, - boven!

Oranjeappel (vrucht van den oranjeboom), m. -s, -en, dikwijls ook naam v. d. sinaasappel; --**bitter** (oranje-kleurig bitter met jenever), o.: Kaat Mossel ventte - in den Fr. tijd; --**bloesem** (witte, welriekende bloesem van den oranjeboom), m. -s; --**boek** (een door den Minister van Buitenlandsche Zaken uitgegeven document in boekvorm), o. -en;

--**boom** (zekere altijd groene tropische boom), m. -en: de sinaasappelboom, de citroenboom, de pomeransboom en de pompelmoesboom zijn de voornaamste soorten; --**huis** (oranjerie), o. -huizen; --**huis** (het regeerend vorstehuis in Nederland), o. gmv.; --**klant** (in de nadagen der Republiek, vriend van den stadhouder, scheldnaam voor een prinsgezinde), m. en v. -en; --**kleur** (roodgeel), v. gmv.; --**kleurig** (de oranje-kleur hebbende), bn.; --**lint** (een oranje-kleurig lint), o. -en;

--**man** (koopman in oranjeappels), m. -mannen en -lieden, -lui; --**man** (iemand, die Oranjegezind is), m. -mannen, zie Patriot.

Oranje-Nas'sau-orde (Ned. ridderorde, gesticht in 1892, in 5 klassen), v.: de - dient ter onderscheiding van Nederlanders en vreemdelingen, die zich verdienstelijk jegens het vorstelijk huis, den staat of de maatschappij hebben gemaakt.

Oranjerie (broeihuys, waarin de oranje-boomen e. a. des winters tegen vorst bewaard

worden), v. oranjerieën; ook, Oranjuhuis.

Oran'jespin (spin met oranje-kleur), v. -nen.

O'rans (eig. biddende), v. oran'ten: een - is een geschilderde staande vrouwenfiguur, met opgeheven armen biddende; oran'ten vindt men vele, en wel 153, in de catacomben van Rome, enkele als imitatie in die te Valkenburg.

Orateur (Fr. redenaar), m. orateurs.

Oratie (redevoering, toespraak), v. -s, -tiën.

Oratio pro domo (sua) (Lat. rede voor of ten bate van zijn huis), v., d. i. in zijn eigen belang, als Cicero (106-43 v. C.) hield, die na terugkeer uit ballingschap (57 v. C.) een oratio hield, om zijn afgebrand huis door den Senaat herbouwd te krijgen; thans: redevoering ten eigen bate. (ti = tsie);

Orator (redenaar), m. -s, -to'ren.

Orator'isch (redekunstig), bn. en bw.: - e wendingen in den stijl; hij sprak -.

Oratorium (kleine R.-K. kapel, bidvertrek, voorzien v. e. altaar, kruisbeeld, enz.), o. -s, -ria.

Oratorium (dramatisch muziekstuk, meestal drie- of vierstemmig), o. -s, -ria: het onderwerp van een - is veelal van godsdienstigen aard; de stof van het - is ontleend aan de geschiedenis, de legende, den Bijbel, enz.

Or'beren (nuttigen, opeten), ik orberde, heb georberd: een eitje -; meer Verorberen.

Orchest', o. orchesten; meer Orkest. (ch = k.)

Orchestri'no (It. muz. muziekinstrument, met orgeltoon, met klavier), o. -s. (ch = k.)

Orches'trion (muz. kabinetorgel), o. -s.

Orchidee' (plant uit de tropische wouden van Z.-Amerika, sierlijk standelkruid met prachtige bloemen in allerlei kleuren en variëteiten), v. -ën. (ch = scherpe g.)

Or'cus, m.; zie: Hades of Tartarus.

Ordaal' (verwant met oordeel), o. -dalen; zie: Ordalium en Godsoordeel, ook Ordel.

Ordalium (godsoordeel, godsgericht), o. ordaliën; er bestonden in de Middeleeuwen verscheiden ordaliën, als: het tweegevecht, de vuurproef, ook, ijzerproef, de waterproef, de ketelvang, de heetwaterproef, de kruisproef, het werpen van het lot; zij golden alle als uiterste of afdoende bewijsmiddelen; hun bloeitijd valt in ons land in de 10e en 11e eeuw: gesch. zij werden onder Otto I, den Groten (936-973) in Duitschland ingevoerd, om de meeneeden verder te voorkomen.

Orde (regel, regelmaat, rij, regelmatigte plaatsing), v.: een man van -, in alphabetische -, hij stelde - op zijn zaken.

Orde (tucht, rust), v.: - in de school.

Orde (afdeeling eener dierklasse), v. orden: de klasse der zoogdieren telt 12 orden, als: apen, roofdieren, insecteneters, vleeurmuizen, knaagdieren, tweehoevigen, eenhoevigen, dikhuidigen, walvischachtigen, tandeloozen, buideldieren, vogelbekdieren.

Orde (vereniging van mann. of vr. kloosterlingen), v. orden: de - der Dominicanen, der Franciscanen, der Benedictijnen, enz., der Ursulinen, enz.; er zijn actieve en contemplatieve orden, zie ald.

Orde (rangorde in de R.-K. hiërarchie), v. -n: de - der bisschoppen, der kardinalen; de kleinere -n; de hoogere -n, als: het subdiaconaat, het diaconaat, het priesterschap.

Orde (bouworde, bouwtrant), v. orden: er bestaan vijf -n wat betreft de kolom of zuil, nl. de Toscaansche, de Corinthische, de Jonische, de Dorische en de Romeinsche; zie ook Zuil.

- Or'de** (eere teeken), v. orden: de - van Oranje-Nassau, de - van den Nederlandschen leeuw; een buitenlandsche -, decoratie.
- Or'deband** (lint eener ridderorde), m. - banden; -keten (ketting eener ridderorde), v. -ketens; -kruls (eerekruis), o. -kruisen.
- Or'debroeder** (medebroeder van of in een geestelijke orde), m. -s; -kleed (gewaad van den ordebroeder), o. -kleeren, -eren.
- Or'del**, o.; zie: Ordaal, Ordaliu.
- Or'delievend** (gesteld op orde, de orde beminnende), bn.: een - man, een - burger, een - e bevolking; -er, -st.
- Or'delijk** (geregeld, volgens regel en orde), bn. en bw.: een - huishouden; zich - gedragen; -er, -st; de tegenst. is w. a. n. o. r. d. e. l. i. j. k.
- Or'delint**, o. -linten; zie Ordeband.
- Or'deloos** (zonder orde of regel), bn. en bw.: een - huishouden; alles lag - door elkaar, verward, het tegengestelde van Ordelijk.
- Or'denen** (regelen, in orde brengen, schikken), ik heb geordend: deze boeken, papieren, schriften moeten nog wat geordend worden.
- Or'denen** (R.-K. de wijdingen toedienen; als lid eener kloosterorde opnemen).
- Or'dentlijk** (met verspringing van klem uit: or'dentlijk: fatsoenlijk), bn. en bw.: Meeltje is een heel - meisje, (C.O.); jongen, gedraag je toch -; -er, -st.
- Or'de- of figuur'oefeningen** (gymnast. die oefeningen, welke door middel van gymnastische bewegingen, regelmatige figuren leeren beschrijven of doorloopen), v. mv.: de - worden gezamenlijk in één tempo uitgevoerd door een groep gymnasten.
- Or'der** (bevel, lastgeving, opdracht, bestelling om te leveren), v. -s; -boek (handel. boek, waarin orders worden genoteerd), o. -en; -briefje (betaalbriefje), o. -s, ook: -biljet, o. -ten, zie: Acceptatie, Promesse.
- Or'dinaat'** (zekere meetk. lijn), v. -aten.
- Or'dinair'** (gewoon, van gewone qualiteit; gewoonlijk), bn. en bw.: dat is een - verschijsel, alledaagsch. (ai = è).
- Or'dinair'** (alledaagsch, min), bn. en bw.: hij is zoo - in zijn taal, in zijn manieren; het zijn maar - e lui; foei, hoe - van je!
- Or'dina'ris** (gaarkeuken, eethuis), v. -sen. vero.
- Or'donnans'** (mil. toegevoegd officier of mindere, die bevelen, ook boodschappen moet overbrengen), m. -en; -dienst, m.: ik heb -; -officier, m. --officieren.
- Or'donnan'tie** (bevel, verordening, voorschrift), v. -ties, -tiën. (t = s).
- Or'donnan'tie** (ordening, rangschikking, schikking van de figuren op een schilderij), v. -ties, -tiën. (t = s).
- Or'donneeren** (bevelen, gelasten, voorschrijven, gebieden).
- Ore'a'de** (bergnimf), v. -n. (e = ee).
- Oreeren** (Lat. orare, spreken: een redevoering houden, uitvoerig en deftig redeneeren).
- Ore'mus** (laat ons bidden: oude beginformule van een kerkelijk gebed), o.: zegsw. 't is daar -, er is ruzie, die naar buiten doorklinkt.
- Ores'tes**, myth. zoon van Agamemnon, die door de goden met waanzin gestraft en door de Furiën vervolgd werd, wegens moedermoord.
- Orgaan'** (werktuig of instrument: stem v. e. zanger; een courant v. e. partij), o. organen.
- Organd'le** (O.-I. zeker katoenen weefsel, op mousseline gelijkende), o. gmv. (g = g).
- Organiek', orga'nisch** (bewerktuigd, van organen voorzien, levend: van planten en dieren), bn.; fig. -nieke wetten, hoofd wetten, uit de grondwet voortvloeiende. (g = g).
- Organisa'tie** (inrichting, regeling), v. -tiën, -ties: de rechterlijke -, indeeling van de rechterlijke macht; een nieuwe leger-. (t = s).
- Organisa'tor** (regelaar: hij die ordent, regelt), m. -s, -to'ren. (s = z).
- Orga'nisch** (wat betrekking heeft op de bewerkteugde natuur), bn.: de - e scheikunde, een - geheel; zie Organiek. (g = g).
- Organiseeren** (een zaak, een partij regelen, inrichten, vormen). (s = z).
- Organis'me** (inrichting; ledenbouw, samenhang; gestel), o. -n: het - van mensch en dier; de taal is een levend -. (g = g).
- Organist', orgel'ist'** (orgelspeler), m. -en.
- Orgea'de** (Fr. amandelmelk met suiker, en citroenschillen), v. gmv. (ge = z).
- Orgel** (muziekinstrument, welks tonen worden voortgebracht door een luchtstroom), o. -s, -en: een kerk-, een kamer-.
- Orgelbouwer** (maker v. kerkorgels), m. -s.
- Orgelconcert** (concert op een kerkorgel), o. -en; -draaler (kermis- of tiereman), m. -s.
- Orgelen** (fig. orgelend zingen van vogels), de nachtegaal orgelde, heeft georgeld.
- Orgel'ist**, m. -listen; zie Organist.
- Orgelmuziek** (orgelspel, muziekstuk voor e. orgel of voor orgelspel), v. gmv.; -punt (muz. punt met boogje boven e. noot, tot aanwijzing dat zij aangehouden moet worden), o. -en; -register (muz. rij v. pijpen in een orgel), o. -s; -spel (het bespelen van een orgel), o. gmv.; -speler (organist; iem., die een orgel bespeelt), m. -s; -stemmer (iem., die een orgel in orde brengt, wat den toon betreft), m. -s; -toon (geluid, door een orgel voortgebracht), m. -tonen; -trapper (man, die den blaasbalg van een orgel trapt), m. -s.
- Orgiast'** (eig. ingewijde, die de orgiën meevierde), m. en v. -en; -isch (duwepachtig opgewonden), bn.: -e festijnen. (isch = ies).
- Orgi'ën** (bij de Ouden, zekere feesten, welke ter eere van Bacchus, om de drie jaren gevierd werden; thans: nachtelijke zwelgpartijen, drinkgelagen, slempalen), v. mv. (g = g).
- Oriënt'** (het Oosten, Morgenland), o. gmv. zie Levant; lees: oo-rie-ent'.
- Oriëntaal'** (oostersch, morgenlandsch), bn.
- Oriëntalist'** (kenner van oost. talen), m. -en.
- Oriënta'tie** (R.-K. het zoo bouwen eener kerk, dat het hoofdaltaar in het O. staat), v.; zie: Oosting en Linie.
- Oriënta'tie** (oriëntteering), v. gmv. (tie = sie).
- Oriënteeren, zich** (eig. het oosten zoeken: zich naar het oosten richten, toezien waar men is om niet te dwalen, zich op de hoogte stellen van de ligging eener plaats): ik oriënteerde mij dan naar de omringende bergen, (Gron.); fig. poolshoogte nemen. (en = en).
- Oriflam'me** (oorspr. de kerkelijke vaan van de abdij van St. Denis), v.: door koning Ph. August (1180-1223) tot kroonvaan verheven bij den veldslag bij Bouvines (4 Juni 1214): rood doek met groot wit rechtstandig kruis, gouden sterren en groene eind-eikels.
- Originaal'**, bn. en bw.; meer Origineel.
- Originaliteit'** (Fr. oorspronkelijkheid, eigenaardigheid), v. gmv. (g = z).
- Origine** (Fr. oorsprong, het ontstaan v. e. ding en de manier, hoe het ontstaat; bron; afkomst v. e. persoon of een zaak), v. gmv.

- Origineel'** (oorspronkelijk, onvervalscht), bn. en bw.: dit is nu de -e tekst; bij overdr. een - mensch, die er eigen, meestal koddige manieren of denkwijzen op nahoudt; een - karakter, zonderling, vreemd, lachwekkend.
- Origineel'** (de oorspronkelijke tekst, het echte stuk), o. -en: het - v. e. akte, niet het afschrift; het - van een contract. (g = zj).
- Origineel'** (persoon, die zonderling kan heeten), m. en v. -en: de heer Wagenstert was een -, (C. O.); dikwijls als verkleinw.: -tje.
- Orillons-passier** (klein, fijn teekenpassertje), m. -passers; ook, Oreillons-. (ll = lj).
- O'rimbaar, o'rimbaar** (Mal. nieuw aange-
worven matros op een oostindievaarder), m. -baren; ook: Norenbaar.
- Orion** (een schitterend sterrenbeeld tusschen den N. en Z. hemel, geheeten naar den mythologischen held en jager, Orion), m. gmv.
- Orkaan'** (stormwind, meestal op tropische eilanden of kusten), m. -kanen: de -kanen wouden vooral tusschen de keerkringen, b.v. op de W.-I. eilanden; zie Cycloon.
- Orkest'** (Fr. orchestre: plaats, waar de muzikanten zitten; ook: de muzikanten, nl. de bespelers van instrumenten zelf), o. -en; -dirigent (orkestmeester), m. -en; -meester (leider van e. orkest), m. -s; -stuk (muziekstuk voor een orkest), o. -stukken.
- Orlando furioso**, zie Roeland.
- Orleaan'** (zekere plantaardige verfstof), o. gmv.
- Orleans** (wollig weefsel voor dameskleeding, geheeten naar de stad v. dien naam), o. gmv.
- Ornaat'** (plechtgewaad van R.-K. geestelijken in kerkelijke functien, liturgische dracht der geestelijkheid bij kerkelijke diensten), o. gmv.; ook, het parament der Joodsche priesterschap in den tempel; daar kwam Sinterklaas binnen in vol -, bisschopsgewaad; zegsw. in vol -, scherts. in deftige ambtskleeding.
- Ornament', ornament'** (bouwk. versierend bijwerk, versiersel), o. -en.
- Ornamenteeren** (met ornamenten opsieren).
- Ornamenteek'** (de leer van het ornamenteeren, versieringskunst), v. gmv.
- Ornatief'** (spraakw. werk. met het begrip „voorzien van”, als: kleeden, kleuren, bedijken, bemannen, enz.), o. -tieven.
- Orneeren** (sieren, tooiën, verfraaien).
- Ornis** (vogelwereld), v.: de Lamb. -.
- Ornithographie'** (vogelbeschrijving), v. gmv.
- Ornithologie'** (leer der vogelen), v. gmv.
- Ornithologisch** (de vogels betreffende), bn.
- Ornitholoog'** (vogelkenner), m. -logen.
- Orograaf'** (bergbeschrijver), m. -grafen.
- Orographie'** (beschrijving van gebergten), v. gmv.; -graphisch, bn.: -e kaarten.
- Orologie'** (vergelijkende gebergteleer), v. gmv.
- Orpheus**, myth. een der oudste en beroemdste onder de Grieksche zangers; hij betooverde door zijn zang en de tonen zijner lier menschen en dieren, ja, zelfs de onbezielde natuur, ook vergezeld hij de Argonauten, (zie aldaar), op hun zeetocht; lees: or'fuis.
- Orpiment'**, o. gmv.; zie Operment.
- Orthodox'** (rechtzinnig, rechtgeloovig, oudgeloovig), bn. en bw. (x = ks).
- Orthodox'e** (rechtzinnige in de Hervormde kerk), m. en v. -doxen. (x = ks).
- Orthodoxie'** (rechtzinnigheid in den godsdienst, het streng vasthouden aan de kerkleer), v. gmv. (x = ks).
- Orthoëpie', -plek'** (uitspraakleer), v. gmv.
- Orthographie'** (spelkunst, spellingsysteem, kunst om juist te schrijven), v. -ën.
- Orthographisch** (spelkundig, naar de regels der heerschende spelling), bn. en bw. (ph = f).
- Orthopedie'** (leer der middelen tot herstel van lichamelijke verkrommingen; kunst, om scheefgegroeide lichaamsdeelen weer in den juiste vorm te brengen), v.; -pedisch (wat op de orthopedie betrekking heeft), bn.: -e gymnastiek; -pedist' (beoefenaar, kenner der orthopedie), m. -en. (e = ee).
- Ortolaan'** (dierk. gorsachtige vogel), m. -anen: de - toeft van April tot October in ons land, heet ook: Vreemdeling of Korenschrijver, wordt gevangen, vetgemest en als lekkernij verkocht.
- Os** (rund), m. ossen: een span ossen; zegsw. van den - op den ezelspringen, van den hak op den tak, van het eene onderwerp op het andere; hij is een rechte -, dommerik; zoo dom als een -, d. i. erg dom.
- O sancta simplicitas!** (Lat. o, heilige eenvoud!)
- Oscilla'tie** (slingering, schommeling), v. -tiën, -s; oscilleeren (slingeren). (ll = l).
- Oscula'tie** (de aanraking van twee gebogen vlakken of twee kromme lijnen), v. (t = s).
- Ost'ris**, myth. bij de Egyptenaren de zonnegod, gemaal van Isis: - was een goede, weldoende godheid, die hun den landbouw leerde; hij werd aanbeden in den heiligen stier of Apis, zie aldaar. (si = zie).
- Osma'nen** (andere naam voor Turken, naar sultan Osman, ± 1300), m. mv.; osma'nisch, bn.: de -e taal, het -e rijk, het Turksch.
- Osma'se, -sis** (nat. de wederkeerige inwerking op elkaar van vloeistoffen, die een homogeen mengsel kunnen vormen, al zijn zij door een poreuzen wand van elkander gescheiden), v. gmv. (se = ze).
- Ossa'rium**, o. ossariums; zie Ossuarium.
- Os'segebraad** (gebraden osse vleesch), o. gmv.
- Os'sekop** (kop van een os), m. -koppen.
- Os'seleer, os'senleer**, o. gmv.; -en, bn.
- Os'sendrift** (een troep ossen), v. -driften.
- Os'senhaas** (lendestuk van een os), m. -hazen; -huid (vel van een os), v. -en.
- Os'sen oog** (oog van een os), o. -oogen.
- Os'senvleesch** (vleesch van ossen), o. gmv.
- Os'serib** (rib van een os), v. -ribben.
- Os'setong** (tong van een os), v. -tongen; -vleesch (vleesch van een os), o. gmv.
- Ossua'rium** (knekelhuis), o. -rium.
- Osta'disch** (naar den trant v. Van Ostade, 1610-'85, beroemde schilder der Holl. school), bn.: twee passedijzende boeren, met de echt -e pijpjes. (C. O.), zie Passediezen.
- Ost'ara** (Germ. myth. denklijk: godin d. herlevende natuur), v.: -feest of Osterfeest, nl. van de herleving der natuur, d. i. in de lente.
- Ostenta'tie** (praalzicht, pronkerij, uiterlijk vertoon, ook: ophef, grootspraak, bluf), v. gmv. (tie = sie).
- Osteologie'** (leer der beenderen), v. (g = g).
- Osteoloog'** (kenner der beenderen), m. -ogen.
- Osteri'a** (It. herberg, logement), v. -s. (e = ee).
- Ostracis'me, ostracis'mus** (het scherven-gericht in oud-Athene, waardoor mannen, die gevaarlijk konden worden voor de vrijheid van den staat, met behoud van eer en vermogen, bij volksstemming voor tien jaar werden verbannen), o. gmv. (c = s).
- O tempora, o mo'res!** (Lat. O, tijden! o, zeden!) afkeurende uitroep van Cicero (106 - 43

- v. C.) over de verdorvenheid van zijn tijd.
- O'tium cum dignitate** (Lat. *Rust met waardigheid*), d. i. een eervolle rust na een welbesteed leven: *Het magere Grietje van Buren... leefde in otio cum - v. e. kleine lijfrente*, (C. O.) (ti = tsie). (g = g).
- Otographie** (beschrijving v. het oor), v. gmv.
- Otologie** (wetenschap, die zich met het oor bezighoudt), v. gmv. (g = g).
- Otophoom** (horentje, in gebruik bij hardhoorenden), v. -phonen.
- Otosoop** (oorspiegel), m. -copen.
- Otter** (marterachtig zoogdier), m. -s, zie: Vischotter, Zeeotter, Loutre; fig. domoor, stommerik: *je bent een otter*; zegsw. *daar is een otter in 't bolwerk*, daar schuilt eenig gevaar; *zoo scheel als een -*, erg scheel.
- Ottoma'ne** (Turksch rustbed, lage sofa zonder leuning of rugsteun), v. -n.
- Ottoma'nisch** (Turksch), bn.: *het -e rijk*; ook: *Ottomansch*, zie Osmanisch.
- Ottoman'nen** (Osmaansche Turken in Europa en Klein-Azië), m. mv.; ook: *Ottomanen*.
- Onbol'lig** (uitzinnig, dwaas, raar, zonderling, snaaksch), bn. vero.; ook wel, *Holbollig*.
- Oud** (voormalig), bn.: *een oud-minister*; *ouder gewoonte*; *in -e tijden*, *dagen*, lang geleden; *de -e geschiedenis*; fig. *hij is een -e rot*, een slimme vos; *het -e Testament*; *naar een -e methode of mode*; zegsw. *dat is zoo - als de weg van Kralingen*, ook, *van Rome*, zeer oud; -er, -st, -**achtig** (een weinig oud, op jaren komende), bn.: *een -achtig heertje*.
- Oudbakken** (beleggen, niet versch, fig. ouderwetsch), bn.: - brood, reeds lang geleden gebakken; fig. - denkbeelden, een - dracht, een - anekdote; zie *Nieuwbakken*.
- Oud'duitsch** (de Duitse taal vóór de 12e eeuw), o. gmv.
- Oude** (bejaarde), m. en v. -n; spreekw. *Zoals de -n zongen, piepen de jongen*, zie *Piepen*; *de -n*, Grieken en Romeinen.
- Oude** (naam, dien de matrozen gebruiken, voor hun kapitein), m.; meest: *den Ouwe!*
- Oudeheer** (gemeent. voor vader), m. -en.
- Oudejaars** (de laatste dag des jaars), o. gmv.
- Oudejaarsavond** (de laatste avond van het jaar), m. -en: - vieren i. d. kring der zijnen, zie *Silvesteravond*; -**jaarsavondpreek** (Prot. preek op oudejaarsavond in de Herv. kerken), v. -en; -**jaarsnacht** (de nacht van 31 Dec. op 1 Jan.), m. -en.
- Oudekleer'enmarkt** (markt v. gedragen kleeren), v. -en; -**kleer'koop** (handelaar in oude kleeren), m. -en.
- Oude-man'nenhuis** (godshuis; gesticht, waarin oude mannen huisvesting vinden), o. -huizen; zie: *Apostelenhuis*.
- Ouder** (vader of moeder), m. en v.: *al is een - arm, toch dekt hij warm*; *dit huis heeft ons behoord van ouder tot -*, van geslacht op (tot) geslacht.
- Ouderdom** (hooge leeftijd), m. gmv.: *de - der eerste oudvaders*: Adam, (930 jaar), Seth, (912), Enos (905), Methusalem (969), Noach (950); *hij bereikte den hoogen - van 92 jaar*; fig. oude lieden: *men moet den - eeren*.
- Ouderhart** (hart of liefde der ouders tot hun kinderen), o. gmv.
- Ouderliefde** (liefde van kinderen tot hun ouders of omgekeerd), v., zie *Kinderliefde*.
- Oud'erlijk** (van 'de ouders), bn.: *de -e woning, het -e huis, het -e hart*; *de -e*
- liefde*, liefde der ouders tot hun kinderen.
- Oud'erling** (eig. man van leeftijd), m. -en: in Israël, de vertegenwoordiger van het volk in het Sanhedrin; bij de eerste Christenen, de door de Apostelen gewijde voorganger; in de Prot. Kerk: lid van den kerkeraad.
- Oud'erling** (Vlaamsch. grijsaard), m. -en.
- Oud'erloos** (zonder ouders zijnde), bn.: *vier -looze kinderen*, d. i. weezen.
- Oud'ermin** (oudertiefde), v. gmv.
- Oud'erpaar** (vader en moeder), o. gmv.
- Oud'erplicht** (plicht der ouders, om voor het tijdelijk en geestelijk welzijn hunner kinderen te zorgen), m. -plichten.
- Oud'ers, ou'deren** (vader en moeder), m. mv.; zie *Ouder*.
- Oud'erwets** (naar ouden trant), bw.: - *gekleed*.
- Oud'erwetsch**, bn.: *een - huis, een - theeservies*, (C. O.); *een -e winter, fel, duchtig*; *een -e mode, vergeten*; -er, meest -.
- On'de Stijl** (tijdrekening naar den Juliaanschen kalender), m.; z. *Juliaanssch en O.S.*
- Oude-vrou'wenhuis** (gesticht tot huisvesting en verpleging v. oude vrouwen), o. -zen.
- Oud'gast** (iedereen, die langen tijd in Ned. O.-l. was en dus geen baar meer is), m. -gasten.
- Oud'gedien'de** (oud-soldaat), m. -gedienden.
- Oud'grootmoeder** (overgrootmoeder), v. -s.
- Oud'grootvader** (overgrootvader), m. -s.
- Oud'heid** (voorwerp uit ouden tijd), v.: *hij is koopman in -heden*, antiquiteiten; *de - van een gebouw*, het oud-zijn; *in de grjze -*, in zeer oude tijden; *de geschiedenis der -*, *de helden der -*, nl. der oude geschiedenis.
- Oud'heidkenner** (archaeoloog), m. -kenners.
- Oud'heidkamer** (plaatselijk museum van oudheden, op bescheiden schaal), v. -s; er is b.v. een - te Gorkum, te Tiel, te Zalt-Bommel.
- Oud'heidkunde** (wetenschap der oudheden, b.v. der Aziatische, Egyptische, Assyrische en inz. der Grieksche en Romeinsche oudheden), v. gmv.; zie *Archaeologie*.
- Oud'heidkun'dig** (met de oudheidkunde in verband staande), bn.: -e studien, een - genootschap.
- Oud'heidkundige** (oudheidkenner, archaeoloog), m. -kundigen.
- Oud'hollandsch** (de oud-Ned. taal), o. gmv.
- Oud'hollandsch**, bn.: -e *degeelijkheid*.
- Oud'je** (grootvader of grootmoeder, ook, oude man of vrouw), o. oudjes: *onze beide -s*.
- Oud-Katholie'ken** (zij, die zich in 1871 van de R.-K. kerk hebben afgescheiden), m. mv.: *de - kwamen in 1889 tot een soort van verbinding of fusie met de Jansenisten (1723)*.
- Oud'moel**, v. -moeien; zie *Oudtante*.
- Oud'nederlandsch** (de taal, in deze landen gesproken vóór de 12e eeuw), o. gmv.; -**noorsch** (de taal der oude bewoners van Noorwegen), o.; -**saktsch**, o.; enz.
- Oud'oom** (oom van vader of moeder), m. -s.
- Oud'overgrootmoeder**, v. -s; -**vader** (vader van de overgrootmoeder of van den overgrootvader), m. -s.
- Oudroest'** (iemand, die in ouden rommel, in oude ijzeren voorwerpen handelt), m. -en.
- Oudroest'** (versleten ijzeren voorwerpen), o.
- Ouds'her** (sinds lang), bw.: *zij waren van - vrienden*, van lang verloopen dagen af.
- Oud'soldaat** (gewezen soldaat), m. -daten.
- Oud'ste** (bejaardste, fig. wijste), m. -n: *de -n moeten de wijsten zijn*, (C. O.); *de -n van Israël*.

Oudstrijder (eig. vroeger, strijder; eertijds, soldaat), m. — strijders: de — strijders van het Metalen Kruis (1830—'39), nu uitgestorven.

Oud'tante (tante van vader of moeder), v. — s.

Oudtestamen'tisch (ontleend aan, betreffende het O.-T.), bn.: — e helden, — e verhalen.

Oud'tijds (eertijds, in oude dagen), bw.

Oud'vader (aartsvader), m. — s: de — s van het Oude Verbond; hij reist naar de — s, sterft; zie Patriarch.

Oud'vaderlandsch (in het oude vaderland gebruikelijk), bn.: — e zeden en gebruiken, van oudsher in ons land in zwang.

Oudvaderlijk (patriarchaal, fig. ouderwetsch), bn. en bw.

Ou'lings (eertijds, oudtijds), bw. w. g.

Ou'taar, ou'ter (offerplaats, offertafel), o. — taren, — ters; ook: Altaar, Autaar; in deftigen stijl met de klem op de tweede lettergreep: Ooutaar', Altaar', Autaar'.

Oucast (Eng. uitgestootene, verworping), m. — s.

Ou'ter (altaar, offertafel), o. — s; zie Outaar.

Outsider (Eng. niet-ingewijde: iem., die buiten de quaestie staat, buitenstaander), m. — s; bij wedrennen: een paard, dat weinig kans heeft te winnen.

Ouverture (Fr. inleiding eener opera; begin, opening), v. — turen, — tures. (ou = oe).

Ouvrier (Fr. werkmán, arbeider), m. — s; (or = ee); vr. **ouvrou'se**, — s.

Ou'we (oude heer, vader; scheepskapitein), m. — n, zie Oude: wat kan 't me ook schelen, als den ouwe maar uit is, (C. O.)

Ou'wel (Fr. voornatig middel tot sluiting van brieven), m. ouwels; ook, hulpmiddel als omhulsel bij 't innemen van poeiers, enz.

Ou'weljk (oudachtig), bn. en bw.: een — voorkomen; hij doet zoo —; — er, — st.

Ovaal (langwerpig rond), bn.: een — gelaat.

Ovaal (langronde, gesloten lijn), o. ovalen.

Ovatie (Lat. ovatio: kleine, zegevierende intocht bij de oude Romeinen, waarbij de overwinnaar te voet of te paard zijn triomftocht hield), v. ovaties, ovatiën; lees: o-vaat'-sie; fig. iem. een — brengen, openlijk huldebetoon, publieke hulde.

O'ven (bakoven van steen of ijzer), m. ovens: het brood in den — schieten; een — tot het bakken van aardewerk, porselein, plateel, enz.; zegsw. tegen een — gapen, tegen iets boven zijn kracht opwerken.

O'venplaat (ijzeren plaat, waarop het deeg van fijn brood, enz. gelegd wordt, dat in den oven moet bakken), v. — platen; — wisscher (stok met poetslap, om den ovenvloer te reinigen), m. — s.

O'ver, bw.: het onweer, het gevaar is —, voorbij; haal mij —, naar de andere zijde; er is geld —, te veel; de stad is —, in 's vijands hand; te —, in overvloed, overvloedig; vz.: een kleed — de tafel, er overheen; — een steen vallen; — Utrecht naar Amsterdam, langs; — dag', gedurende; hij is — de zeventig, ouder dan, boven; het is — vieren, later dan; gij zijt — de helft, verder dan.

O'ver, bw. vormt samenst. met w.w., nu eens scheidbaar (met de klem op over, in de bet. van naar of op de tegengestelde zijde, opnieuw, weer), dan weer onscheidbaar (met de klem op het w.w.); steeds wordt over vastgeschreven in de onbepaalde wijs en het voltooide deelw., b.v. overleggen en overleggen, o'ver-

gelegd, overlegd'; vergel. o'verwerken en zich overwerken.

O'veral (op alle plaatsen), bw.: God is —.

O'veral, scheepst.: er werd — geroepen! alle man moest op het dek komen helpen; zie: Rijzen en Hens.

O'veraltegenwoord'ig (alomtegenwoordig), bn.; — heid, v. gmv.: de — Gods.

O'verbekend (algemeen bekend), bn.: zijn menschievendheid is —; — beleefd (al te beleefd, in te hooge mate gediensig), bn.

O'ver-Betuwe (O. deel der Betuwe), v.

O'verbevolking (te groote bevolking), v. gmv.: de — der groote steden, der wereldsteden.

O'verbevolkt (te sterk bevolkt), bn.: is de bijenkorf —, dan gaan de bijen zwermen.

O'verblijfsel (overschat), o. — sels, — selen.

O'verblijven (overschieten), het bleef —, is — gebleven: al dit brood bleef —; die heesters blijven —, sterven in den winter niet; er bleef ons niets —, dan een rijtuig te nemen, wij konden niets anders doen.

O'verbluffen (door meer gebluf den mond snoeren), ik — te, heb — bluft: iem. —.

O'verbo'dig (eig. overmatig aangeboden: onnoo'dig), bn.: — e moeite, een — e verklaring, — e drukte, — e hulp; een — e vraag.

O'verboeken (handel. uit het eene koopmansboek in het andere overbrengen of overschrijven), ik boekte —, heb — geboekt.

O'verbrengen (van de eene plaats naar de andere brengen; handel. van het ééne koopmansboek in het andere overboeken; idem, het saldo eener rekening op een nieuwe rekening), ik bracht —, heb — gebracht: gevangen, brieven —; iem. de grooten —; fig. een gedicht uit het Latijn in het Ned. —, overzetten; — bringer (verklikker), m. — s.

O'verbren'gen (doorstaan'), ik — bracht', heb — bracht': veel met een zieke —, wij hebben al wat overbracht met dat teere wicht.

O'verbrieven (per brief verklappen), ik heb — gebriefd: wie heeft hem dat nu — gebriefd?

— briever (verklapper), m. — s.

O'verbrug'gen (met een brug overspannen), men heeft — brugd': de rivier zal hier — brugd worden; een dal —, zie Viaduct.

O'verbuur (buur a. d. overkant), m. — bureu.

O'vercompleet (overtalig), bn.: een — boek-deel, een — plote manchét.

O'verdaad (verkwisting, weelde), v. gmv.: tropische — van bloemen en vruchten; in — leven; zegsw. — schaad't, is nadeelig.

O'verda'dig (overmatig, in of met overdaad), bn. en bw.: — tafelenot; gij leeft zeer —.

O'verdek (scheepst. bovendek), o. — dekken.

O'verdeken (voornaamste deken, b.v. van een gild), m. — dekens. vero.

O'verdek'ken (geheel bedekken), ik — dek'te, heb — dek't: de goederen aan wal m. zeildoek —; een — dekte schotel, met deksel; e. — dekte kegelbaan, met overkapping; de rivier was m. schepen — dek't'; fig. iem. m. schaamte —, overliden.

O'verden'ken (overpeinzen, overwegen), ik — dacht', heb — dacht': een plan —, gij moet wel — wat gij zult antwoorden.

O'verdoen (opnieuw doen), ik deed —, heb — gedaan: zijn werk moeten —.

O'verdracht (het overdragen), v. — en: de — van die fabriek zal weldra plaats hebben, d. i. het overgeven aan een nieuwen eigenaar; Truitje voelde zich gestreeld door de — der moedertijke waardigheid, (Mult.)

Overdrachtelijk (*figuurlijk, oneigenlijk*), bn. en bw.: *het - gebruik van woorden en uitdrukkingen, b.v. het oog van een naald, het oor van een pot, de neus v. e. schoen; het hart zonk hem in de schoenen, zie ald.*
Overdragen (*afstaan in eigendom, doen overgaan*), ik droeg -, heb -gedragen: *hij heeft zijn zoon al zijn rechten op die erfenis -gedragen; een schuldvordering aan iem. -*
Overdreeven (*buitensporig*), bn. en bw.: *al, wat hij schreef, was erg -*, vergroot, meer dan werkelijk; *een -e beleefdheid, uiterste; - zorg, al te groote; - eischen, buitensporig; - lof, opgevlizeld; - verwachtingen koesteren, overmatig; hij is - nauwgezet, zij is - kiesch, al te*
Overdrijven, het dreef -, het is overgedreven: *de bui is overgedreven, d. i. naar een andere streek gedreven, voorbijgedreven.*
Overdrijven (*de grenzen der waarheid door vergrooting overschrijden, een buitensporige voorstelling van iets geven*), ik -dreef, heb -dreeven: *deze man -drijft bij al, wat hij vertelt, vergroot, hij is erg overdreeven, zie ald.*
Overdrijving (*daad van overdrijven*), v. -en: *door - wordt menige zaak geschaad.*
Overdruk (*afdrukje*), m. -drukken.
Overdruk (*al te veel bezigheden hebbende*), bn.
Overduidelijk (*in zeer hooge mate en in alle opzichten duidelijk*), bn. en bw.
Overduvelen (*overbluffen*), ik heb -duiveld: *hij laat zich niet -, of (volkstaal) -duvelen*, van zijn stuk brengen, al vloekt men hel en duivelen bijeen.
Overdwars (*dwaars in de breedterichting*), bw.: *een balk - doorzagen, een weefsel - doorscheuren; fig. iemand - aanzien, met kleinachting; iemand - komen, d. i. hem tegenwerken, dwarsboomen.*
Overeen (*gelijk*), bw.: *dat komt - uit; de w.w., met - samengesteld, zijn scheidbaar en worden in de onbep. wijs en in het volt. deelwoord als één woord geschreven, zie: - brengen, - komen, - stemmen.*
Overeenbrengen, ik bracht -, heb -gebracht: *wij moeten beide plichten met elkaar zien - te brengen, d. i. zien te rijmen.*
Overeenkomen (*overeenstemmen*), ik kwam -, ben -gekomen: *deze twee rekeningen komen niet overeen; uw daden komen niet overeen met uw woorden; zij kwamen -, elkaar steeds te helpen, bepalen, afspreken; deze twee kleuren komen goed overeen, passen bij elkaar.*
Overeenkomst (*dat, wat overeengekomen is, afspraak, regeling*), v. -komsten.
Overeenkomstig (*overeenstemmend*), bn.: *de kopie is - met het origineel; meetk. twee -e hoeken, op gelijke wijze gelegen.*
Overeenkomstig (*volgens, overeenstemmend met*), v.: *dat is - de waarheid, dat is niet - uw beginselen.*
Overeenstemmen (*overeenkomen*), het heeft -gestemd: *deze vrienden stemmen in alles -, d. i. zijn van hetzelfde gevoelen; -ming, v. gmv.: tot - komen, nl. tot gelijkheid van zienswijze, van meening.*
Overeind (*rechttop*), bw.: *een paal - zetten.*
Over en weer (*heen en weer*), bw. uitdr.: *hij loopt -; allerlei aardigheden worden - gewisseld, (C. O.), wederkeerig.*
Overerfelijk (*wat kan overgeërfd worden*), bn.: *-e kwalen, de kunst is niet -*
Overerven (*eig. bij erfenis overgaan*), het

erfde -, het is -geërfd: *goederen die van vader op zoon -; fig. overgaan van gebreken, kwalen, enz. van geslacht op geslacht: tuberculose wil licht -, spraakgebreken kunnen -, krankzinnigheid kan -*
Overgaaf, overgave (*het in andere handen geven*), v. gmv.: *de - eener vesting; fig. volkomen - aan Gods H. wil, onderwerping.*
Overgaan (*zich al gaande bewegen*), ik ging -, ben -gegaan: *een brug -, de markt -; tot een hogere klasse -, bevorderd worden; dat zal met den tijd wel -, verdwijnen; tot iets anders -, een ander onderwerp beginnen; tot bederf, tot verrotting -, d. i. beginnen te bederven, te verrotten.*
Overgaan (*al te gaar*), bn.: *-gare erwten.*
Overgang (*het overgaan*), m. -gangen: *den vijand den - over een rivier betwisten; er was een snelle - van warmte tot koude; de - van het eene leven tot het andere.*
Overgangsbepalingen (*slotbepalingen in een herziene wet, om den nieuwen staat van zaken aan te passen aan den ouden*), v. mv.
Overgangsexamen (*examen, dat afgelegd wordt door leerlingen, die naar een hogere klasse wenschen over te gaan*), o. -examens.
Overgangsrechten (*rechten, geheven van iem., die in ons land erft en geen ingezetene is*), o. mv.
Overgangstijd (*tijd of tijdperk, waarin iets of iem. van den eenen toestand in den anderen overgaat*), m. gmv.: *-tijdperk, o. -en.*
Overgangkelijk (*wat kan overgaan*), bn.: *spraak. een - werkwoord, zie Transitief.*
Overgave, zie Overgaaf, v. gmv.: *de - der stad Haarlem, de - der sleutels; fig. een volkomen - van bewondering, (v. Deyssel).*
Overgegeven (*slecht, boos, snood*), bn. -en: *booswicht; Pieter begon mij voor een - lichtmis te houden, (C. O.)*
Overgeven (*aan een ander geven*), ik gaf -, heb -gegeven: *zich op genade of ongenade aan den vijand -, d. i. zich in zijn handen stellen; de vesting moest zich -, capituleeren.*
Overgeven (*braken*), ik gaf -, heb -gegeven: *de zieke heeft -gegeven.*
Overgeving (*lijdzaamheid, geduld*), v. gmv.
Overgewicht, o.; zie Overwicht.
Overgieten (*uit het éne vat in het andere gieten*), ik goot -, heb o'vergegoten: *o'vergegoten wijn; ook: ik -goot, heb -go'ten, b.v.: de vruchten met gesmolten suiker overgie'ten, van alle zijden begieten; fig. deze twee makers zijn met hetzelfde sop -go'ten, d. i. zijn even slecht, hebben dezelfde ondeugden.*
Overgordijn (*tweede gordijn, nl. als siersel over een ander gordijn heen*), o. en v. -en.
Overgrootmoeder (*moeder v. grootmoeder of grootvader*), v. -s; -vader, m. -vaders.
Overhaal (*overzetveer*), m. -halen: *mijn vriend stond te wachten aan den -*
Overhaalschuit (*veerschuit*), v. -schuiten.
Overhaasten (*te zeer haasten*), ik -haast'te, heb -haast': *een zaak -; zich -, te groote haast maken; gij moet mij niet zoo -, d. i. voortjagen met mijn werk; -ing (te groote spoed, jacht), v. gmv.: met - werken.*
Overhaastig (*al te haastig*), bn. en bw.: *een - vertrek, een -e vlucht; iets - afwerken.*
Overhalen (*met een schuit over een water halen*), ik heb -gehaald: *de veerman zal ons wel -, naar den anderen oever halen; fig. iemand tot iets -, bepraten, overreden.*

O'verband (de meeste macht), v. gmv.: de - hebben op den vijand, in de meerderheid zijn, het winnen, zegevieren; die meening heeft thans de -, is de heerschende.

O'verhau'digen (met de hand overreiken, ter hand stellen), ik -handigde, heb -handigd: iem. een brief -, in de hand geven.

O'verhand's (met de omgekeerde hand), bw.: -nariën; -handsch', bn.: een -e steek.

O'verhebben (overhouden), ik had -, heb -gehad; eenig geld -; zegsw. veel voor iem. -, d. i. gaarne iets doen voor iem.; ik heb er geen geld, geen moeite voor -, ik wil er die niet aan geven.

O'verheen' (over iets heen), bw.: de kist, waar een kleed - lag; ergens - stappen.

O'verheer (Bijbel. opperheer, meester), m. -heeren; Num. 16:13; Esth. 1:22.

O'verheer'en (als heer besturen, heer zijn over; overweldigen), ik heb -heerd.

O'verheerlijk (zeer lekker, bijzonder heerlijk, zeer voortreffelijk), bn. en bw.: die wijn is -, een - schouwspel; smeer ik uw laarzen netjes genoeg? -, zei ik, (C. O.)

O'verheerschen (beheerschen, heerschappij voeren over), ik heb -heerscht; -ing, v. -en: het land zuchtte onder vreemde -.

O'verheet (al te heet), bn.: -heete koffie.

O'verheid (mannen, door de wet met gezag bekleed), v. -heden: de burgerlijke -, de militaire -, de geestelijke -, de - van stad en land; zie Autoriteit.

O'verheidsambt (betrekking als overheid), o. -ambten; -persoon (man van gezag, autoriteit), m. -personen.

O'verhellen (overhangen), ik heb -geheld: deze muur gaat -, uit het lood zakken; fig. tot iemands voorstellen gaan -, er ooren naar gaan krijgen; -ing (neiging), v. -en. **O'verhemd** (sijn linnen hemd, dat over een ander heen gedragen wordt), o. -hemden.

O'verhoek's (hoekswijs, schuin, dwars), bw.: die paaltjes zijn - verbonden, diagonaalswijze.

O'verhoek'sch', bn.: een -e lijn, d. i. diagonaal.

O'verhoop' (in de war, dooreen, door elkaar), bw.; de samenst. met - zijn scheidbaar; -goolen (alles door elkaar gooien), ik gooid -, heb -gegooid: een spel kegels -;

-halen (dooreengooien, in wanorde brengen), ik heb -gehaald, fig. in een gesprek of rede alles door elkaar haspelen; -liggen (verward door elkaar liggen), het lag -, heeft -gelegen: zegsw. met iemand -, in onmin leven, onaangenaamheden hebben; -raken (in verwarring komen), het is -geraakt: al de papieren waren overhoopgeraakt, d. i. in de war, dooreen; fig. het oneens worden met; -schieten (doodschieten), ik heb -geschoten: iem. -; -steken (doodsteken), ik heb -gestoken; -werpen (door elkaar werpen, mil. in verwarring brengen, op de vlucht doen staan), ik wierp -, heb -geworpen: stoelen en tafels -, een vijandelijke bende -.

O'verhooren, ik heb -hoord: een knaap de les -, d. i. afhooren, laten opzeggen.

O'verhouden (als overschot behouden, overhebben, sparen), ik hield -, heb -gehouden.

O'verhui'ven (met een huid overdekken), men -huidde, heeft -huidf': een vrachtwagen -, een N.Br. kar -, O.-I. een -huidde buffelkar, zie Huidkar; R.-K. een altaar -: fig. de takken der linde - dat priëel; moge

kalme rust uw levensavond -! zie ook Omhui'ven.

O'verlog (nog voorhanden, nog onverbruikt, nog onverteerd, overgebleven zijnde), bn.

O'verlog (de rest), o. gmv.: voor het -.

O'verlog's (voor 't overige), bw.

O'verlij'en, zich (zich overhaasten), ik heb mij -ijld: overijl u niet, d. i. loop niet te haastig, fig. neem niet te ras een besluit; een -ijld besluit; -ing (ijlende haast), v. gmv.: hij opent zijn reistasch' met veel -, (J.f.Br.)

O'verlij'sel (een onzer 11 provinciën), o.; -aar (man uit O.), m. -s; -sch, bn.: de -e wateren, nl. in O.

O'verjagen (jagen of drijven over), ik jaagde (joeg) -, heb -gejaagd: hij joeg de varkens de weide -; ook, **overja'gen** (te sterk jagen), ik -jaag'de, heb -jaagd': hij heeft zijn paard -jaagd', te sterk gejaagd en daardoor afgejakkerd.

O'verja'rig (meer dan een jaar oud), bn.: dit is - fruit, deze zuurkool is -; fig. een -e huismansdochter, (Potg.), boven de jaren der eerste jeugd; -held, v. gmv.: - van fruit.

O'verjas (jas, die over de andere jas heen wordt gedragen, winterjas), v. -jassen.

O'verjurk (morsjurk), v. -jurken.

O'verkant (aan gene zijde), m. gmv.: aan den - der straat, der rivier, d. i. de tegenoverliggende kant van straat of rivier.

O'verkap'pen (met een kap overdekken), ik heb -kapt: het terrein voor het station gaat men -; -ping, v. -en: een ijzeren -.

O'verkleed (kledingstuk, dat over de andere heen wordt gedragen), o. -kleederen, -kleeren.

O'verkleed (dekkleed, kleed van mindere stof over een ander heen), o. -kleeden: er lag een linnen - over het kostbare tapijt.

O'verklui'zen (overwulven), men -kluis'de, heeft -kluisd': een gracht -.

O'verko'melijk (wat men te boven kan komen), bn.: die schade is wel -, te herstellen.

O'verkomen (bij iem. komen), ik kwam -, ben -gekomen: mijn vader zal o'verkomen, d. i. hier heen komen; ook, **overko'men**: wat is u overko'men, wat is er met u gebeurd? hem is een ongeluk -; zoo iets kan hem alleen -, zoo ongelukkig is niemand als hij.

O'verkomst (bezoek), v. gmv.: ik zag vaders - tegemoet, het overkomen.

O'verkrif'en (ergens overheen krijgen), ik kreeg -, heb -gekregen: de voerman kon den ezel het bruggetje niet -; wij kregen familie -, op bezoek als logé's.

O'verkrop'pen (eig. den krop te zeer vullen, te veel voedsel geven), ik -kropte, heb -kropt': de maag -, een gans met eten -; fig. overladen: iem. met werk -, te veel werk opdragen; met bezigheden -kropt' zijn.

O'verlaat (waterloozing, kunstmatige inzinking in een dijk, om het overtollige water v. e. rivier een zij- of uitweg te geven), m. -laten.

O'verladen (de lading van het eene schip in het andere overbrengen), ik laadde -, ik heb o'vergeladen: o'verlading van goederen; ook, **overla'den**, ik -laad'de, heb -la'den (te zwaar beladen): een tafel, overla'den met boeken; men moet de jeugd niet met werk -; gij moet uw maag niet -; iemand niet weldaden -; -la'ding, v.: -schaadt.

O'verland', bw.: hij reisde - naar Jeruzalem; hij reisde met de -mail naar Indië, d. i. ging pas in Napels of Genua sloop; dit heet ook Overland'reis nl. deels te land.

- Overland'mail** (brievenpost, die zooveel mogelijk over land naar en van de overzeesche gewesten verzonden wordt), v. gmv.: de Engelsche — heeft haar eindstation te Brindisi, in Z.-Italië a.d. Adriatische Zee; zie: Land-mail, Mail en Overland.
- Overland'vlucht** (het vliegen met e. biplaan of monoplaan over landen, bergen, enz., dus niet over zee), v. —en.
- Overlang'** (vóór lang, lang geleden), bw.
- Overlang(en)** (overreiken), ik heb —gelangd: iem. een krant —, z. Langen en Aanlang(en).
- Overlangs'** (niet-overduars), bw.: een stok, een worst — doorsnijden, d. i. in de lengte.
- Overlangsch'**, bn.: een —e doorsnede.
- Overlangzaam** (al te langzaam), bw.
- Overlast** (eig. al te zware last, fig. hinder, leed), m. gmv.: die bengels doen ons — aan.
- Overlaten** (overig laten, laten overblijven), ik liet —, heb —gelaten: zij hebben niets van het eten —gelaten; —ing (assurantie: akte van aankondiging, dat men den assuradeur vaartuij en goederen overlaat), v. —en.
- Overleden** (gestorven), bn.; z. Overlijden.
- Overledene** (afgestorvene), m. en v. —n.
- Overleder, —leer** (bovenleer), o.: het — van een schoen, het — v. e. koffer; zie Zool.
- Overleg'** (nadenken), o.: zegsw. — is het halve werk; iets met — doen; met gemeen —, d. i. na gemeenschappelijke beraadslaging.
- Overleggen** (besparen, ter zijde leggen), ik heb o'vergelegd, o'vergeleid: hij heeft in die jaren een aardig sommetje o'vergelegd.
- Overleggen** (beraadslagen over, overwegen), ik overleg'de (—leide), heb overlegd' (—leid): iets met iemand —, met iemand regelen.
- Overleven** (langer leven), ik heb —leefd': die grijsaard heeft al zijn kinderen —leefd'.
- Overlevende** (na'blijvende), m. en v. —n.
- Overleveren** (overgeven, in handen stellen), ik heb —geleverd: iemand de bewijsstukken —, overhandigen; een dief aan het gerecht —.
- Overleveren** (door mondelinge mededeeling aan een volgend geslacht doen weten, van mond tot mond doen overgaan), men heeft —geleverd: een groot aantal sagen en mythen zijn ons uit oude dagen —geleverd.
- Overlevering** (geloofswaarheden, die niet nadrukkelijk in de H. Schrift staan opgeteekend), v.: ze zijn dan door mondelinge verkondiging tot ons gekomen; zie Traditie.
- Overlezen** (nog eens lezen), ik las —, heb —gelezen: lees uw opstel nog eens —.
- Overlijden** (overgaan, sterven), hij —leed, is —leden: hij is gister overleden; z. Lijden (gaan); als zn., o. gmv.: na zijn —.
- Overlom'meren** (overschaduwen), de linde heeft het huisje —lom'merd: een —de weg.
- Overloop** (te groote hoeveelheid en daardoor uitstorting), m. gmv.: wat praat men dan van ezels, 't Is — van gall! (Bild.)
- Overloop** (smalle gang, doorgang op een bovenhuis), m. —loopen; in O.-I. overdekte galerij naar de keuken.
- Overloopen** (al loopende gaan naar), ik liep —, heb en ben —gelopen: hij is naar den vijand —gelopen, zie Deserteeren; ook: **overloopen**, ik —liep', heb —loopen: ik heb mij —, al te erg vermoeid door te loopen; fig. vrienden moeten elkaar niet —, d. i. te dikwijls bezoeken.
- Overlooper** (mil. deserteur), m. —loc' rs.
- O'verlooping** (daad van overloopen), v. —en: — tot den vijand.
- O'verluid'** (met luider stem, hardop), bw.: hij zei dat alles —, d. i. iedereen kon het hooren, het was goed hoorbaar.
- O'verluif'den, overlui'en**, ik heb —luif'd: men zal den doode morgen —, d. i. de doodklok over of voor hem trekken.
- O'vermaasch'**, bn.: de —masche dorpen, d. i. aan de andere zijde, de zuidzijde der Maas.
- O'vermaat** (meer dan de verëschte maat; fig. buitensporigheid), v. gmv.: tot — van smart, ramp, ellende, d. i. alsof er nog geen smart enz. in voldoende mate was.
- O'vermacht** (meerdere of grootere macht), v.: het Fransche leger moest zwichten voor de —, d. i. het Duitsche leger was veel talrijker; **overmachtig**, bn.: een —e vijand.
- O'vermaken**, ik heb —gemaakt: de knaap moest zijn werk —, d. i. opnieuw maken; iem. geld —, overzenden.
- O'verman** (hoofd, leider, deken), m. —lieden, —lui: de — van een gild; gew. Ewerman. vero.
- O'verman'nen** (overweldigen door meerdere kracht of macht), ik heb —mand': de wacht werd —mand door de oproerlingen, overweldigd; de moeder was door droefheid overmand, d. i. overstelpt; door aandoeningen —mand', door den slaap —mand'.
- O'verma'sche** (aardr. de eilanden ten Z. van de Maas in Z.-Holland), o. gmv.: in het —, daar had hij zich gelegerd, de storm, (Cremer).
- O'vermatig** (de maat te boven gaande), bn. en bw.: —e weelde, buitensporig; zij dronken —, iem. —prijzen, het was er —warm.
- O'vermatig** (al te matig), bn.: nooit zal hij sterken drank gebruiken, hij is —.
- O'vermeesteren** (overweldigen, bemachtigen, ten-onder-brengen, onderwerpen), ik heb —meesterd: een fort —, zijn drijven —.
- O'vermid'den** (over het midden heen), bw.: snijdt het —, middendoor.
- O'vermits'** (dewijl, aangezien, omdat), vgw. vero; thans: Vermits.
- O'vermoed** (vermetelheid, roekeloosheid), m. gmv.; **overmoedig** (vermetel), bn. en bw.
- O'vermoeten**, hij moest —, heeft of is —gevoeten: moet gij ook over! naar den overkant n. door te zeilen, te varen, te roeien, enz.
- O'vermo'gen** (door grooter vermogen overwinnen, het winnen van), ik —mag, —mocht, heb —mocht: hij, die zes Noren overmag',... is geen bloohart, (V. Lenn.)
- O'vermoool** (meer dan mooi), bn. en bw.
- O'vermorgen** (op den dag na morgen), bw.
- O'vernacht'ten** (den nacht doorbrengen), ik —nachtte, heb in die herberg —nacht'.
- O'vername** (het overnemen), v. gmv.: de — van een ontvangerskantoor, v. e. winkel.
- O'vernemen** (van een ander aannemen), ik nam —, heb —genomen: de kolonel nam het bevel over; hij heeft deze woorden uit Bilderdijk overgenomen, d. i. aan B. ontleend.
- O'vernoeming** (metonymia), v. —noemingen, b.v. hij viel door het doodelijk lood (= kogel), door het staal (= zwaard).
- O'veroud** (zeer oud), bn.: een —e eik, in —e tijden, d. i. zeer lang geleden.
- O'veroudgrootmoeder** (de moeder van een der overgrootouders), v. —s; —oudgrootvader, m. —s; —oudmoel, —oudtante (tante v. e. der grootouders), v. —moeien,

—tantes, w. g.; —**oudoom** (oom van een der grootouders), m. —ooms, w. g.

Overpad (pad, dat dwars over een bouw- of weiland loopt), o. —paden.

Overpeinzen (peinzend beschouwen, overwegen), ik —peinsde, heb —peinsd'; het lief en leed van 's menschen lot —.

Overplaatsen (elders plaatsen, verplaatsen), men plaatste —, heeft —geplaatst: de luitenant werd —geplaatst, d. i. naar een ander garnizoen verplaatst; —**ing**, v. —en: —vragen.

Overproductie (te groote voorraad in hand of nijverheid door verminderden of te geringen afzet), v. —s of —tiën. (c=k).

Overreden (door redeneering of kracht van redenen of argumenten overhulen tot het doen of nalaten van iets), ik —reedde, heb —reed'; —**ing**, v. gmv.: hij bezit de gave der —.

Overredingskracht (het vermogen, om iem. te overreden), v. gmv.

Overreiken (reikende overgeven, toereiken), ik —over, heb —gereikt: iem. een boek —.

Overrijden (rijdende vervoeren van de eene plaats naar de andere), de koetsier reeds ons —, heeft ons —gereden: een plein —; **overrijden** (omver-rijden), hij overreed, heeft —re'den: die schaatsenrijder overreed, dezen knaap; door een auto —reden, die fietsrijder had me bijna overreden.

Overrijp (meer dan rijp), bn.: de peer is —.

Overrijwagen (Rotterdamse sleeperswagens), m. —wagens.

Overrompelen (eig. met gerommel en gedruisch overvallen: mil. een wacht, een legerafdeeling op het lijf vallen), ik heb —rompeld; —**ing** (verrassing en wel met groot lawaai), v. —en: de —v. h. fort.

Overscha'duwen (met schaduw overdekken), ik heb —schaduw'd; fig. beschermen: de kracht des Heeren zal hem —.

Overscha'rig (wat te veel is, buiten de in-deeling vallend), bn.: —vee, te veel voor de gemeenschappelijke weide; een —e heer, (C. O.)

Overscha'ten (een te hoogen dunk hebben van), ik —schatte, heb —schat': de vijand had zijn krachten overschat.

Oververschatten (opnieuw schatten), hij schatte —, heeft —geschat: de waarde der landerijen eens —, voor de tweede maal schatten.

Oververschepen (o'verladen van het eene schip in het andere), ik scheepte —, heb —gescheept.

Oververschepen (scheppende o'verbrengeen), ik heb —geschept: gij zult die visschen uit de kaar moeten —in deze schuit.

Oververschieten (overblijven), het schoot —, het is —geschoten: er zal niet veel v. h. eten —.

Oververschit'teren (door meerder licht doen verbleeken), het heeft —schit'terd: de zon —schit'tert alle andere hemellichamen; fig. uitminnten boven, in de schaduw stellen.

Oververschoen (schoen van elastiek, die over een anderen schoen heen gedragen wordt, omdat hij geen vocht doorlaat), m. —schoenen.

Oververschoon (meer dan schoon), bn. en bw.: een —gedicht, in hooge mate schoon; hoe —is de aard getooïd! (Ledeganck).

Oververschot (rest, restant), o. —schotten.

Oververschrij'den (stappen over), ik —schreed', heb —schre'den: de grenzen —; fig. zijn bevoegdheid —, te buiten gaan.

Oververschrijven (nog eens schrijven, opnieuw schrijven, afschrijven), ik schreef —, heb

—geschreven: een brief —; jongen, je schrijft van je vriendje —.

Overseinen (seineende berichten, telegra-pheren), ik heb —geseind: ik heb dit bericht doen —aan die krant.

Over slaan, ik sloeg —, men heeft of is —geslagen: hij sloeg bij die studie de moeilijkheden maar over, opzettelijk voorbijgaan, overspringen; de vlammen sloegen op de kerk over, de oorlogsvlam zou ook tot ons land kunnen —, met snelheid overgaan; tot iemands gevoelen —, d. i. overhellen; zegsw. kwade namen moet men —, onaangenaamheden moet men niet aanroeren; een overgestlagen halsboord, (C. O.), naar omlaag geslagen, niet staande.

Overslag (omslag a. e. kleed), m. —slagen, fig. berekening, raming: een —van haar profijtten vervult den tusschentijd, (Staring); een —maken van de kosten, begrooting.

Overspan'nen (te zeer inspannen), ik overspande, heb —span'nen; zich —: hij zal zich nog —, d. i. zijn zenuwgestel ondermijnen.

Overspan'nen (overdreven), bn.: —verwachtingen, —denkbeelden; hij is wat —, overwerkt; —zenuwen.

Overspan'ning (ziekelijke toestand van geest door te inspannenden geestesarbeid), v.: die student lijdt aan —en moet rust nemen; —van de verbeelding, overprikkeling.

Overspan'ning (bouwk. boog van een spoorbrug van pijler tot pijler), v. —en: een brug met vier —en, een —van 100 M.

Oversparen (o'verleggen), ik spaarde —, heb —gespaard: een sommetje —.

Overspel (echtbreuk), o. gmv.: gij zult geen —doen, Ex. 20:14.

Overstaan, o.: het examen zal afgenomen worden ten —van den inspecteur, d. i. in tegenwoordigheid, in het bijzijn van; Mevrouw Deluw wilde ten —van den vreemde geen „scène maken”, (C. O.)

Overstag, bw.: zeew. —gaan, wenden, over een anderen boeg gaan, wenden; —vallen, tegen den wind inhouden; —raken, den wind van voren krijgen; fig. iemand —werpen, hem schrik aanjagen, hem ontstellen; iemand —helpen, d. i. doen vallen, den voet lichten.

Overstappen (over iets heen stappen), ik stapte —, heb —gestapt; een waterplas —; je moet te Arnhem —, in een anderen trein gaan; laat ons die kleinigheid nu maar —, ongemerkt voorbijgaan, overslaan; —kaartje (tramkaartje, dat recht geeft om over te stappen), o. —s.

Overste (mil. luitenant-kolonel), m. —n; ook m. en v. hoofd, bestuurder, bestuurster, als: de —v. e. klooster: de moeder—, de broeder—.

Overstek (oversteeksel), o. —stekken.

Oversteken (overgaan), ik stak —, heb en ben —gestoken: met een bootje de rivier —, d. i. overvaren; morgen steken wij 't Kanaal over; zegsw. we zullen gelijk —, d. i. bij het ruilen elkaar de voorwerpen overreiken.

Overstel'pen (fig. overladen), ik heb —stelpt: wij worden met krantjes overstelpt; de bruid werd overstelpt met geschenken; zij was overstelpt van droefheid; iem. met verwijten —.

Overstemmen (opnieuw stemmen, herstemming houden), men stemde —, heeft —gestemd;

Overstem'men (de overhand krijgen door meerderheid van stemmen, ook: (overschreeuwen), men overstem'de, heeft overstemd'.

- O'versticht** (gesch. de provincie Overijssel en later ook het landschap Drenthe), o.: het — behoorde destijds tot het gebied v. d. bisschoppen van Utrecht; zie Nedersticht.
- O'verstroomen** (alstroomende over den rand loopen), het is — gestroomd: de regenton stroomde over, zijn mond stroomt over van lof; ook, **overstroo'men**: onze markt werd overstromd met Duitsche goederen; — **stroo'ming** (het buiten-de-oevers-treden van een water), v. — en: de — van de Maas, de — en in de provincie N.-B., (1860 en '81).
- O'verstuur'** (scheepst. over een anderen boeg), bn. en bw.: er is iets —, in de war, kapot, stuk; hij raakte geheel —, d. i. uit zijn gewone doen; zijn zenuwen waren —, van streek; er is niets aan —, er is niets aan gelegen.
- O'vertocht** (reis te water), m. —tochten.
- O'vertogen** (overdekt, overtrokken), vd.: zijn gelaat was met de schaduw des doods —.
- O'vertol'lig** (eig. overtalig: boven het noodige getal), bn. en bw.: een — boekdeel, overcompleteet; — e woorden, het — water, te veel; — e producten, te missen; dit zijn — e kleeeren, onnoodig; ik heb — veel werk, al te; — er, — st.
- O'vertoom** (dam met dubbele sleepelling en raad om schuiten over te halen), m. — en: in Amsterdam waren toen twee — en, d. i. plaatsen, waar schuiten van het eene vaarwater in het andere werden gebracht, zonder van een schutsluis gebruik te maken. d. i. zij werden door middel van een rad, op rollen overgehaald.
- O'vertreden** (fig. verbreken, schenden), ik — trad, heb — treden: de wet —, de geboden Gods —, d. i. schenden, niet houden; — er (iem. die een gebod, een wet overtreedt), m. — s; — ing (vergrijp, zonde), v. — en.
- O'vertref'fen** (te boven gaan), ik — trof, heb — troffen: Bilderdijk overtreft al de dichters van zijn tijd; A'dam overtrof alle steden van Holland in zielental en rijkdom.
- O'vertref'fend** (spraak. al het andere te boven gaande), bn.: de — e trapvorm; zie Superlatief.
- O'vertrek** (linnen overkleedsel), o. — trekken: het — van een petuw, van een bed; zie Hoes.
- O'vertrekken** (in e. of andere richting trekken over), ik trok —, heb en ben — getrokken: zij trokken de rivier —; ook: **overtrek'ken**, ik overtrok', heb — trok'ken: deze canapé is met trijp overtrokken, bekleed.
- O'vertroo'ven** (fig. overbluffen), ik — troefde, heb — troefd': iem. —, b. v. door nog grootere brutaliteit.
- O'vertuig'en** (zekerheid geven), ik heb — tuigd: zich van iets —; haar tranen hadden hem (Kegge) overtuigd, dat hij haar ongelijk had aangedaan, (C. O.), doen inzien.
- O'vertuig'end** (overredend), bn. en bw.: een — bewijs; — spreken; — er, — st.
- O'vertuig'ing** (het overtuigen; vaste zienswijze), v. — en: door — kan men een leugenaar moeilijk doen bekennen; dat is nu mijn —; volgens mijn —, vaste meening.
- O'vervaart** (overtocht, veer), v. — vaarten.
- O'verval** (plotselinge of onvoorziene aanval), m. — vallen: een vijandelijke —; soms maakt de vijand door een — zich meester v. e. stelling.
- O'verval** (toeval, beroerte), o. — vallen: hij kreeg een —, zij lijdt aan — vallen.
- O'verval** (klink-, sluitbout), m. — vallen.
- O'vervallen** (over iets heen vallen), het viel —, is — gevallen: hier zijn de appels, die zijn — gevallen, b. v. over de schutting; ook: overval'len (onverwachts aanvallen, overrompelen, verrassen), ik — viel', heb — val'len: den vijand —; de nacht — viel' ons, verraste.
- O'vervaren** (overzetten per boot), ik voer —, heb — gevaren: iem. de Maas —, naar de overzij brengen.
- O'ververzadigd** (meer dan verzadigd), bn.: een — e oplossing; — stoom, met te veel waterdeeltjes vermengd; zie ook Blasé.
- O'vervlieg'elen** (met de beide vleugels van een leger omsingelen), ik heb — vlieg'eld; fig. het vèr winnen van: de handel van Rotterdam zal dien van Amsterdam nog —.
- O'vervlieger** (fig. hoogvlieger), m. — vliegers: hij is geen —, munt niet uit boven anderen.
- O'vervloed** (grootere hoeveelheid dan noodig is), m. gm.v.: hier is koren in —, d. i. meer dan noodig is; de hoorn van —, zie A malthea; ten — e, daarenboven, bij al het overige.
- O'vervloed'ig** (in ruime mate, in overvloed), bn. en bw.: een — e regen, een — e oogst; hij is — van alles voorzien; — er, — st.
- O'vervloelen** (overloopen), het heeft en is — gevloeid: een land, — d van melk en honig, overvloed hebbend van; zegsw. waar het hart van vol is, vloeit de mond van over, de mond spreekt uit den overvloed v. h. hart; mijn hart vloeit over van dankbaarheid, is meer dan vol van.
- O'vervlug** (uiterst vlug), bn. en bw.
- O'vervoeding** (te krachtige voeding), v.; zie de tegenstell.: Ondervoeding.
- O'vervoeren** (overbrengen), ik heb — gevoerd: de veerman voerde ons de rivier over.
- O'vervoe'ren** (ergens te veel aanvoeren), men — voer'de, heeft — voerd': de markt — met producten, de markt was — voerd'.
- O'vervoe'ren** (overvoederen), ik heb — voerd'.
- O'vervol** (al te vol), bn.: een — hospitaal.
- O'vervracht** (hetgeen meer is dan het bepaalde gewicht bij een wagenlading), v. — en.
- O'verva'gen** (te hoogen prijs vragen), ik — vraagde (— vroeg), heb — vraagd': in een soliden winkel overvraagt men niet.
- O'verwaard** (meer dan waard), bn.: die stad is een bezoek —, dat boek is den prijs —; ook: — ig, bn.
- O'verwaarde** (grootere waarde dan vereischt wordt), v. gm.v.: er is voor die hypotheek een — ruime —.
- O'verwal** (O.-I. de tegenovergelegen kust), m.: Madoerezen van den —.
- O'verweg** (nl. over e. anderen heen, e. kruisende weg), m. — wegen: bij de — en der spoorwegen zijn sluitboomen geplaatst.
- O'verweg'**, bw.: hij kan met alle menschen —, d. i. kan met alle menschen over den weg, is een goed gezelschap, fig. kan met iedereen vrede houden, met iedereen omgaan.
- O'verweg'en** (opnieuw wegen, nawegen), ik woog —, heb — gewogen: de koopwaar nog eens —; ook, te zwaar van gewicht doen zijn, zie O'verwich't.
- O'verwe'gen** (nadenken over, peinzen over), ik — woog, heb — wogen: iets rijpelijk —; zie ook Mediteeren.
- O'verwe'gend** (zwaarder wegend, gewichtig, fig. afdoend), bn.: iets van — belang, d. i. van een groot belang; — er, — st.
- O'verwe'ging** (fig. overdenking), v. — en: hij schrikte terug voor de uitkomst zijner — en; (J. t. B.), zie ook: Meditatie.

- O'verwegwachter** (spoorbaanwachter bij een overweg, die de toegangshekken heeft te sluiten, als er treinen gaan passeeren), m. -s.
- Overwel'digen** (met geweld bemachtigen), ik heb -wel'digd: een stad -; -end (ontzaglijk groot), bn. en bw.: een -e toevloed, een -e drukte; dat is - schoon.
- Overwel'diger** (iemand, die met geweld landen verovert en volken onderwerpt), m. -s: Alexander, Cyrus, Caesar waren -s; vooral gebruikt van Napoleon I: de -.
- Overwelf'sel** (verwulf, gewelf), o. -welfsels.
- Overwelf'ven**, ik -welfde, heb -welfd: een kelder -; e. -welfd riool; z. Overwulven.
- O'verwerk** (werk boven het gewone of bepaalde), o. gmv.: een arbeider doet -, als hij na den bepaalden tijd blijft doorwerken.
- O'werken** (meer of langer werken dan bepaald is), ik heb -gewerkt: deze knecht heeft elken dag een uur o'vergewerkt; ook: overwerk'en (zich): (door te langdurigen arbeid zijn gezondheid benadeelen), ik heb mij -werk't: gij zult u nog -, overspannen.
- O'verwicht** (dat, wat bij verkoop boven het bepaalde gewicht wordt gegeven), o.: er is een kilo -, doorslag, toegift; fig. meer macht of aanzien, grootere invloed: het zedelijk -.
- Overwin'naar** (iem., die overwint, die zegevierend uit den strijd komt), m. -s, -aren; -ares', v. -sen; zie Triomphator.
- Overwin'(ne)lijk** (te overwinnen), bn.: -er, -st.
- O'verwinnan** (oververdienen), ik won -, heb -gewonnen: hij heeft een aardig kapitaaltje -gewonnen, bespaard; ook: overwin'nen (de zege behalen), ik overwon, heb -won'nen: den vijand -, zijn hartstochten -.
- Overwin'nend** (de zege behalend), bn.: het -e leger, de -e partij, de -e macht.
- Overwin'ning** (triomf, zegepraal), v. -winningen: de - behalen, zege.
- O'verwinst** (wat men oververdiend heeft of van zijn loon of wedde overlegt; te grootte winst, een soort van woeker), v. -winsten.
- Overwin'teren**, ik heb -winterd: de Hollanders moesten op N.-Zembla -, 1596-'97, den winter doorbrennen; -ing, v. -en.
- O'verwippen** (eig. over iets heen springen; fig. bij de overburen even inloopen), ik wipte -, heb of ben overgewipt: een sloot, een hek -, hij komt alle avonden even -.
- Overwon'ning** (iem., die overwonnen is), m. en v. -en; voor het v. ook -e.
- Overwulfd'** (met een gewelf overdekt), bn.: het -e venster v. Clermonts opperzaal, (Bild.)
- Overwul'ven** (met een gewelf overdekken), een sloot, een beek -; ook: Overwul'ven.
- O'verzedig** (al te zedig), bn.: een - zusje.
- Overzeesch'**, bn.: in de -e landen, d. i. aan gene zijde van den oceaan; -e bezittingen.
- Overzee'vlucht** (het vliegen met een vliegtuig over een zee), v. -vluchten.
- O'verzet** (klein veer), m. -zetten. w. g.
- O'verzeten** (overvaren, overvoeren), ik heb of ben -gezet: de veerman is aan 't -, zul ons -; -zetboot (veerboot), v. -booten; -zetschouw (veerpont), v. -schouwen; -zetschuit, v. -schuiten; -veer (overhaalveer), o. -veren.
- O'verzeten** (fig. vertalen, in een andere taal overbrengen), ik heb -gezet; -ter (vertaler), m. -s, zie Septuaginta; -ting (vertaling), v. -en: de - van den Bijbel in de landstaal, ook, uit het Gr. in het Latijn.
- O'verzicht** (uittreksel), o. -en: een - der vaderlandsche geschiedenis, kort begrip.
- Overzicht'lijk**, bn. en bw.: wat gemakkelijk te overzien is, is -; iets is - ingericht, als het gemakkelijk te overzien is; zie b.v. Pariteitentafel.
- O'verzien**, ik zag -, heb -gezien: zijn les, zijn opstel nog eens -, overlezen; een rekening -, vluchtig doorzien.
- Overzien'**, ik overzag', heb -zien': van die hoogte kan men het slagveld -, in zijn geheel zien; de korenakkers zijn niet te -, het einde is niet te zien; de gevolgen zijn niet te -, berekenen, na te gaan; -baar (teoverzien), bn.
- O'verzijde**, -zij (aan de tegenovergestelde zijde), v. gmv.: aan de - der straat.
- O'verzindelijk** (al te zindelijk), bn. en bw.
- O'verzuinig** (al te zuinig), bn. en bw.
- O'verzwaar** (veel of al te zwaar), bn. en bw.
- Ov'rdius**, Naso, Rom. dichter, 43 v.-17 n. C.
- O'vo**, zie Ab ovo.
- Oxyda'tie** (scheik. het verbinden met zuurstof, verzuring), v. -tiën, -ties. (t = ts).
- Oxy'de** (scheik. stof, die bij de verbinding van zuurstof met metalen ontstaat, zuurstofverbinding), o. gmv.; lees: oksie'de.
- Oxydeeren** (zich met zuurstof verbinden, roesten), het is geoxydeerd; als zn. o.: het - van ijzer in de open lucht. (x = ks).
- Oxygeen', oxige'nium** (zuurstof, de grondstof der levenslucht), o. gmv.; lees: oksiegeen'.
- Oxygoon'** (spitshoek, figuur met scherpe hoeken), m. -gonen; lees: oksiegoon'.
- Oxymo'ron** (stijlfiguur. enge verbinding van twee tegengestelde begrippen), o. -s, b.v. een jeugdig grijsaard; de Friezen waren eendrachtig in tweedracht; lees: okstemoo'ron.
- Ozokeriet'** (aardwas), o. gmv.; - is e. isoleerstof ter omwikkeling v. elektrische geleidingen.
- O'zon** (sterk riekende, actieve zuurstof), o.
- Ozoniseeren** (met ozon behandelen): men neemt tegenwoordig proeven met het - van water, d. w. z. om het water van bacteriën te ontdoen door middel van ozon. (s = z).
- Ozonomet'er** (werktuig ter bepaling van het ozon-gehalte der lucht), m. -meters.

P.

P, v. -'s. - De 16e letter v. h. alphabet.

P. - Pa'ter (vader), pa'tres (vaderen), pa'triæ (des vaderlands), pi'us (vrome), pon'tifex (opperpriester), po'pulus (volk).

p. - zacht (muziek).

P. of **Pag.** - Pa'gina, bladzijde.

p. a. - Par ami of amie, met d. i. door middel v. e. vriend of vriendin, (op adressen).

p.a. - per adres, (op brieven).

Par. - Paragraaf', afdeeling, ook: afdeelingsteeken, nl. §.

p.c. - par couwert', ingesloten, onder omslag;

ook: *pour condoléance*, (op een visitekaartje), tot rouwbeklag.

Pc., **Pct.** — *Pro cento*, percent, ten honderd.

P.D. — *Pro Deo*, om Gods wil, om-niet, gratis.

P. E. — *Par Express*, zie ald.

P. Ex. — *Par Exemple*, zie ald.

P. Expr. — *Per Expressum*, zie ald.

p.f. — *Par faveur*, uitgunst; ook: *pour féliciter*, (op visitekaartjes), tot gelukwensching.

p.f.v. — *pour faire visite*, om bezoek af te leggen, (op een visitekaartje).

P. G. — *Protestantsche godsdienst*.

Phil. Dr. — *Philosophiae Doctor*, Doctor of Meester in de wijsbegeerte.

P.K. — *paardekracht*, zie ald.

pl. — *plura*lis, meervoud.

p.m. — *plus mi'nus*, ongeveer.

P.m. — *Pro memoria*, tot herinnering, om in gedachten te houden; *pro'pria ma'nu*, eigenhandig.

P.M. — *Piae memoriae*, zaliger gedachtenis.

p.m. — *pro of per mille*, per duizend.

p.m. — *post meridiem*, namiddag.

Po. — *Pri'mo*, ten eerste, den ten der maand.

P.O. — *Per order*, op last van.

P.O. — *per omgaande*, (post).

p.p. — *per post*.

P.P. — *Per procuratie*, op lastgeving van, als lasthebbende.

P.P. — *Pater patriae*, vader des vaderlands.

p.p. — *piu pia'no*, zachter (muziek).

p.p.c. — *pour prendre congé*, om afscheid te nemen, (op een visitekaartje).

p.p.p. — *pianissimo*, zeer zacht (muziek).

p.r. — *pour remercier*, om te bedanken, (op een visitekaartje).

P. R. — *poste restante*, (op brieven).

Pred. — *Prediker* (Salomo).

Pres. — *President*, voorzitter.

Proc. — *Procureur*.

Prof. — *Profes'sor*, hoogleeraar.

Prop. — *Proponent*, zie aldaar.

Prot. — *protocol*; *Protestantsch*, zie aldaar.

P.S. — *Post-scriptum*, naschrift.

P.S. — *Polytechnische School*.

Ps. — *Psalm*.

p.st. — *pond sterling*, (Engelsch: f 12.00).

P., v., zie Pè.

Pa (vader), m. -'s; **paat'je** (vleinaam), o. -s.

Paad'je (smal pad), o. paadjes; zie Pa d.

Paal (oud man), m. -en: *Oud zijt gij*, — *Witbol!* (Bild.); *wat schort je -?* (Poig.); zeev.: oud, bevaren matroos, belast met het beheer van sommige scheepsbenodigdheden; zie Zeuntje.

Paaiement (termijn van betaling), o. -en: een schuld afdoen in driemaandelijksche -en; soms, Payment.

Paalen (tevredestellen), ik heb gepaaid: een kind — met zoetigheid, (C. O.), sussen; iemand met beloften —, stillen; met tranen niet te —, (Staring).

Paalen (scheepst. een schip onder de waterlijn harpuizen), men paaide, heeft gepaaid.

Paalen (paren van visschen), zij paaiden, hebben gepaaid; — **plaats** (plaats in zee, waar de visschen samenscholen in den paartijd), v. — plaatsen; — **tijd** (paartijd der visschen), m. gmv.

Paal (langwerpig hout), m. palen: zegsw. als een — boven water, voor ieder duidelijk;

zegsw. — *en perk stellen*, beteugelen, te keer gaan, binnen zekere grenzen houden; vooral van ondeugden en misbruiken, b.v. *dat gaat de, of alle, palen te buiten*, dat gaat al te ver; zie: Geeselpaal, Grens-, Hei-, Latier-, Mijl-, Schandpaal, enz.

Paal (afstandsmaat in O.-I.: op Java ± $\frac{3}{11}$ uur of 1506 M., op Sumatra $\frac{1}{2}$ uur of 1852 M.), m.: *dat is 20* —; ook, als vierkantsmaat gebezigd.

Paal'bewoner (paalmensch), m. -s: sommige voorhistorische bewoners van Europa waren —s; zie Paalwoning.

Paalmensch (bewoner van een paalwoning), m. -en.

Paal'vast (zoo vast als een in den grond geheide paat), bn. en bw.; fig. ontwijfelbaar zeker, onwrikbaar, onomstootelijk.

Paal'werk (samenstel van palen), o. -werken: zeeeringen bestaan wel uit —; een kazerneplein, door — of palissaden omgeven.

Paal'woning (woning op palen, boven het water van meren of aan den oever), v. -woningen: de -woningen zijn in Europa uit den vóórhistorischen tijd, men vond de overblijfselen er van aan de meeroevers van Zwitserland, Italië, enz.; *de -en der Papoea's*, aan het strand op hooge palen; *de -en aan de meren op Celebes*.

Paal'worm (boorworm of paalmossel in den Ind. archipel), m. -en: de -en maken gangen in het hout, dat onder water is en ondermijnden zóó onze zeeeringen; men meent, dat de -wormen door schepen naar Europa zijn overgebracht, (Veth), zie Steenglooiing.

Paan (voorschortje der negers in W.-Afrika), m. panen. ||

Paan'der (ronde teenen broodkorf), v. -s.

Paap'je (een rood vinkje, boomsijje, barm-sijje), o. -s: *de opvoeding van -s*, (C. O.)

Paar (twee bijeenbehoorende dingen of menschen, tweetal, koppel), o. paren: een — handschoenen, een — schelpen; een aardig —, twee kinderen, ook, een verloofd paar.

Paard (eenhoevig zoogdier), o. -en: *het Arabisch* —, *het Friesche* —, *het Normandisch* —: zie: Hengst, Merrie, Veulen, en verder Bonk, Draver, Guil, Hakkenei, Hit, Karre-, Klepper, Knol, Koets-, Koppel-, Parade-, Ploeg-, Post-, Ren-, Rij-, Ros, School-, Sleepers-, Strijdhengst, Tel, telle of telganger; Trek-, Werk-, Wissel-, alsmede: Bles, Bruin, Moorkop, Schimmel, Vos, Zweetvos, enz.

Paard, o. -en: zegsw. *hij was op zijn -je*, toornig; *men moet een gegeven — niet in den bek zien*, bij een geschenk niet te zeer taxeren of te nauwkeurig kijken; *de -en achter den wagen spannen*, een zaak verkeerd aanpakken; *het oog van den meester maakt het — vet*, toezicht doet de zaken gedijen; *het beste paard struikelt wel eens*, ook de beste kan wel iets verkeerd doen; *de beste -en staan op stal*, de beste meisjes vindt men thuis; *iem. te — helpen*, vooruit helpen; *iem. over het — tillen*, iem. te zeer prijzen, zoodat hij een te grooten dunk van zich zelf krijgt; *het hinkende — komt achteraan*, de bezwaren, lasten, kosten toonen zich op 't einde, men moet zich dus wachten voor al te groote, voorbarige blijdschap; *ik zal u man en -noemen*, ik zal u alles in bijzonderheden vertellen; *een — op de stang rijden*, het flink

den teugel doen gevoelen, zie Stang; *het houten* — of *het Trojaansche* — *binnenhalen*, zijn eigen ondergang of ongeluk argeloos bewerken, zie *Sinon*; *het gevleugeld* —, *Pegasus*, zie *ald.*; bij *overdr.* *het* — *in het schaakspel*, de — *en van een mallemeleu*, zie ook: *Stokpaard*, *Hobbelpaard*.

Paard (*gymnastiekwerktuig*), o. — en; het — *is van hout*, met leer bekleed, heeft drie deelen: *hals*, *zadel* en *kruis*, dient tot *volti-geer-oefeningen*.

Paarddebek (*bek v. e. paard*), m. — bekken; — **borstel** (*borstel, om het paard te reinigen*), m. — s; — **deken** (*dekkleed v. e. paard*), v. — s.

Paardekracht (*maatstaf voor arbeidsvermogen, werkeenheid*), v. gmv.: 1 — = 75 K.G.M. per seconde, d. i. het opheffen van 75 K.G., 1 M. hoog, in 1 seconde; praktisch zal de kracht van een paard wel als grondslag gediend hebben, vandaar de naam; *een machine van zestig* — (niet: — en); *de machines der nachtboten v. d. maatschappij Zeeland zijn van ruim 8000* —.

Paardeleer, paardenleer (*leer van de huid van één, of van meer paarden*), o. gmv.: *schoenen van* —; — **en**, bn.: — *riemen*.

Paardenarts (— *dokter*), m. — en; — **bloem** (*gele samengestelde weidebloem, hondsbloem*), v. — en; — **boon** (*peulvrucht, veldbloem*), v. — en; — **haar** (*haar, meest uit den staart v. e. paard*), o. — haren; — **haren** (*van paardenhaar*), bn.: *een* — *horlogeketting, een* — *zomerhoed*; — **jongen** (O.-I. *stal- of paardenknecht*), m. — s; — **kastanje** (*wilde kastanjeboom*), m. — s, (*de vrucht*), v. — s; — **klaauw** (*hoefblad*), m. — en; — **kracht** (*kracht als van een paard*), v. gmv.; — **markt** (*markt voor paarden*), v. — en: *de* — *te Beusichem ten O. van Culemborg*; — **middel** (*eig. een geneesmiddel voor paarden, fig. een al te krachtig werkend geneesmiddel*), o. — en; — **posterij** (O.-I. *postdienst per postwagen*), v. gmv.;

— **schilder**, m. — s: Ph. Wouwerman, 1619—'88, is een beroemd —; — **slachter** (*iemand, die paarden slacht, om het vleesch te verkoopen*), m. — s; — **slachterij**, v. — en;

— **spel** (*circus, kermistent*), o. — spellen; — **stal** (*stal voor paarden*), m. — len; — **stamboek** (*stamboek van met zorg geteelde paarden*), o. — en; — **tram** (*een tram, door paarden over rails getrokken*), v. — s; — **vlieg**, v. — en, zie *Brems*; — **volk** (*mil. ruitery*), o. gmv.;

— **vracht** (*vracht voor paarden, fig. uiterst zware vracht*), v. — en; — **wed** (*waadbare plaats voor paarden*), o. — wedden; — **wik** (*paardenboon*), v. — wikken, ook: — *wikke*.

Paardestaart (*staart van een paard*), m. — en: (*een pacha met drie* — *staarten*, een Turksch onderscheidingssteeken van grootwaardigheidsbekleeders; — **staart** (*plantk. een soort van wilde plant of onkruid*), m. — en, zie *Akkerpaardestaart*; — **staart** (*ontl. waaivormige zenuwen beneden den eersten lendewervel*), m. gmv.: *de* — *is de voortzetting van het ruggemerg bij mensch en dier*;

— **toom** (*toom v. e. paard*), m. — en; — **tuig** (*tuig v. e. paard*), o. — en; — **vijg** (*uitwerpsel v. e. paard*), v. — en; — **vleesch** (*vleesch v. e. geslacht paard*), o.: *zegsw. die jongen heeft* — *gegeten, is dertel, kan niet stilstaan of stilzitten*;

— **vleesch, paardenvleesch** (*een houtsoort, om de kleur zoo genoemd*), o. gmv.;

— **vleeschboom** (W.-I. *boom met e. harde*,

bruinroode houtsoort), m. — en; — **voet** (*misvormde voet, horrelvoet*), m. — en.

Paard'ertijden (*het rijden van een kind op de knie van vader, oom, enz.*), o. gmv. .

Paard'rijden (*te paard rijden*), ik reed —, heb — *gereden: je moet alle dag een uur* — *voor je gezondheid*.

Paard'rijden (*het rijden op een paard*), o.; — **rijder** (*ruiter*), m. — ridders; — **rijdster** (*dame te paard, amazone*), v. — rijdsters.

Paarl, v. paarlen; zie *Parel*.

Paarl (boekdr. *uiterst klein lettertype*), v. gmv.; ook, *Parel*.

Paarlemoer, parelmoer' (naar 't Fr. *mère-perle*, opgevat als: *moeder der parel in de schelp: blauwachtig, glimmend bekleedsel der schelp van parelmossels*), o. gmv.

Paarlemoer'en, paarlmoe'ren, parelmoer'en, b.v.: *een paar* — *knoopjes*.

Paarl'mossel (ook, *paarloester*), v. — mossels; ook: *Parelmossel: men vindt de* — *in de Indische Zee*.

Paars (*violetkleurig*), bn.: *hij zag* — *en blauw van de kou; seringen zijn* — *of wit; een amethyst is* —; — *er, paars*; als zn. o.: *het* — *der sering; in het* — *gekleed zijn*.

Paarsgewijze, — gewijs (*bij paren*), bw.: *de kinderen verlieten* — *de school*.

Paartijd (*tijd van paring bij vogels, vischen, enz.*), m. gmv.; zie b.v. *Paaien*.

Paasch'avond (*avond vóór Paschen*), m. — en, bij uitbreid. *Zaterdag vóór Paschen*; — **best** (*in de beste kleeven*), o. gmv.: *zegsw. hij was op zijn* —, was op zijn mooist gekleed, had zijn mooiste pak aan; *bijw.: hij is* — *gekleed*;

— **bloem** (*bloem, die omstreeks Paschen bloeit*), v. — en: *het madeliefje, de koekoeksbloem zijn* — *bloemen*; — **brood** (*ongezwaard brood van tarwe en water, der Israëlieten*), o. — en; ook, *krentenbrood*, dat bij de eieren gegeten wordt; — **dag** (*dag van het Paaschfeest*), m. — en: *eerste* —, *tweede* —; — **el** (*symbool van het leven en der verrijzenis; thans meestal geveerd ei; ook wel, ei van suiker of chocolade, dat in de Paaschdagen aan kinderen ten geschenke wordt gegeven*), o. — eieren; — **feest** (Bijbel: ook, *het feest van het ongedeesemde brood; het duurde 7 dagen met een vooravond, waarop het Paaschlam werd gegeten*), o. — en, zie *Pascha*; — **feest** (*het feest van 's Heeren verrijzenis*), o. — en;

— **gezang**, o. — en; — **kaars** (*hooge, versterde kaars, die van Zaterdag vóór Paschen tot Hemelwaartsdag in de R.-K. kerken brandt*), v. — en.

Paasch'lam (*lam, dat d. Israëlieten op Pascha aten; een der namen van Jezus; wapenteeken: een staand lam met een kerkvaantje in den linkerpoot*), o. — lammeren; — **maan'dag** (*2de Paaschdag, als Zondag geveerd*), m. — dagen;

— **os** (*gildos*), m. — ossen, vero.; — **plicht** (*verplichting voor de R.-K. om met Paschen te biechten en ten hoogtijd te gaan*), m. — en;

— **tijd** (*veertien dagen of drie weken omtrent Paschen, waarin men aan zijn Paaschplicht kan voldoen*), m. gmv.; — **vacantie** (*schoolvacantie van 14—21 dagen, omstreeks Paschen*), v. — s, — tiën; — **vuur** (*groot veldvuur, dat men op een der Paaschdagen in sommige streken nog ontsteekt*), o. — vuren; — **week** (*week, beginnende met Paaschzondag*), v. — weken; — **za'terdag** (*Zaterdag vóór Paschen*), m. — en, zie *Paasch'avond*; — **zon'dag** (*de*

eerste Paaschdag, die welke nl. op Zondag valt), m. -dagen.

Paatje (vadertje), o. paatjes; zie Pa.

Pace (Eng. sport. snelheid, gang), v.

Pacem (Eng. gangmaken), ik heb gepaced.

Pacemaker (Eng. gangmaker), m. -s.

Pa'cha (Turksche titel, militair bevelhebber, gouverneur of gewestelijk hoofd), m. pacha's, ook: **Pa'sja**, m. -s; lees beide: pas'ja.

Pachometer (diktemeter van spiegelglas), m. -meters. (ch = scherpe g).

Pacht (eig. verdrag, overeenkomst: huur van land, weide, enz., ook, de huursom), v. -en: in - hebben, - betalen; pachtijd: de - is om.

Pacht'en (in pacht nemen), ik pachtte, heb gepacht: een weide, een stuk land, een hoeve, een jachtveld, een vischwater -, huren.

Pachter (iemand, die iets pacht, vooral een hoeve met bijbehorende velden), m. -s.

Pachtgeld (het geld der pacht, de huursom), o. -en, ook bij verkorting: Pacht, b.v. de - betalen, z. Ba mis; -hoeve (boerenhofstede, die gepacht is of verpacht wordt), v. -n; -som (het pachtgeld samen), m. -sommen.

Pachyderm (dikhuidige), o. mv.: de olifanten zijn -en; fig. wat is dat voor een -? lomp, onhandelbaar mensch. (ch = scherpe g).

Pacific (Eng. Stille Zuidzee), m.; -spoorwegen, zie Pacific.

Pacificateur (vredestichter, bevrediger), m. -s; ook: -es'tor: de rol spelen van -.

Pacificatie (bevrediging, vredestichting), v. -s, -tiën: (gesch.) de - van Gent (1576).

Pacificeren (den vrede herstellen onder, tot rust en vrede brengen, bevredigen, verzoenen, bijleggen); ook: Pacificeren.

Pacific'ek (vredelievend, vreedzaam, kalm), bn.; -spoorwegen, m. mv.: in N.-Amerika verbinden de - de kust van den Atlantischen Oceaan met die der Stille Zuidzee: zij loopen van New-York tot San-Francisco. (ci = sie).

Pacificist (voorstander v.d. wereldvrede), m. -en.

Pa'co, -kameel (Peruviaansch schaap, met fijne wol), m. paco's, -kameelen.

Pacotille (Fr. boeltje, rommelzoo), v. gmv.; ook: bocht, slechte waar. (tille = tielje).

Pactum (verbond, verdrag), o. pacta. (c = k).

Pad (smalle weg, voetpad), o. paden: een bij -, een binnen -, een dwars -, een - door het woud; gij moet dit - inslaan, voetweg;

paadje, o. paadjes; zie ook: Jaagpad, Kerk -, Tuin -, Voet -, Wandelpad.

Pad, pad'de (kruipend dier), v. padden: zegsw. hij zwelt op als een -, wordt erg nijdig.

Paddel (Eng. paddle: pagaai, blad van een roeiriem, schoep v. e. scheprad), m. -s; zie Paddelen.

Pad'denspog, o. gmv., zie Kikkerspog.

Pad'denstoel (plantk. zwamplant), m. -stoelen: ons land telt 800-1000 soorten van -stoelen, waaronder veel eetbare en enkele zeer vergiftige, zie Vliegenzwam; de meeste dragen op een vleezig steel een zoogenaamden hoed; zie Mycologie; in de spreektaal: Paddestoel; fig. gebruikt van dingen die vlug en veelvuldig komen, b.v. in Chicago verrijzen krankzinnigengestichten als -stoelen uit den grond.

Paddock (Eng. omheind grasveld naast of bij den stal v. renpaarden), o. -s.

Paddy (Eng. bijnaam voor een Ier), m. -s; de spotnaam - is verbasterd uit St. Patrick den patroon van Ierland.

Pa'die (O.-I. rijst in de aar, zooals ze nl. gesneden wordt), v. gmv.; ook: Padi, paddi; er is geen oorlog in't land, die de - vertreedt, (Mult.); zie: Bras, Gaba, Nasi.

Padi'sjah, pandi'sjah (Perz. heer der koningen, de Grootte Heer, de sultan van Turkije, wereldvorst en kalief), m. -s.

Padus, v., de Po: in Boven-Italië.

Pad'vinders (thans ook Ned. jongenskorps, dat tucht, het doen van erkenningen, het helpen en redden in nood tot doel heeft), m. mv.; -kamp, o. -en; -uniform, v. -en.

Paedagogie (de kunst, om een kind te leiden, leer der opvoeding, inzonderheid door de school), v. gmv.; -goglek (opvoedingskunst), v. gmv.; -go'gisch (opvoedkundig), bn.; -go'gium (opvoedingsgesticht), o. -s, -gia;

-goog' (eig. knapenleider d. i. slaaf, die de kinderen naar school bracht, thans: onderwijzer, leidsman of opvoeder der jeugd), m. -gogen. (ae = ee).

Paediatrie (kinder-geneeskunde, leer der kinderziekten), v. gmv. (ae = ee).

Paedologie (wetenschappelijke kinderstudie), v. gmv. (g = g).

Paf (slag, klap), m. paffen.

Paf (versteld, onthutst), bn.: - staan over iets.

Paf'fen (een paffend geluid maken), het pistool -te, heeft gepaft.

Paf'ferig (opgeblazen, loom), bn.: - van 't eten zijn, een - gezicht; zie Pufferig.

Paf'fig (opgeblazen, pafferig), bn.; -er, -st.

Paf'sak (dikkerd), m. en v. -zakken.

Pagaai (Indiaansche, losse roetspaak, kort en met breed blad, hebbende een kruk tot handvat), v. pagaaien; -en (met de pagaai roeien, d. i. wrikken), ik pagaaide, ik heb de sloep gepagaaid: een prauw -.

Pagadet (soort van duif met roode oogten), v. -ten, fig. behaagzieke vrouw; -terig (eig. in elkaar gedoken als een duif, onwel, landerig), bn.: ik ben vandaag wat -, hangerig.

Pagadlet (speksteen), o. gmv., z. Pagodiet.

Paganis'mus, -me (heidendom), o. gmv.

Paganist (eig. heiden, niet-christen), m. -en: eig. hij, die zich tijdens de regeering van Constantijn, den eersten christenkeizer (306-337) niet bij het christendom aansloot; thans, geringschattend voor onchristen.

Pa'ge (Fr. edelknaap), m. -s; lees: pad'-zje.

Pa'ge (Fr. bladzijde), v. -s. (g = zij).

Pag'ger, pag'gar (O.-I. omheining, heg), m. -s: een bamboezen -; kampongs, door goed onderhouden, levende -s van den weg gescheiden, (Gron.), (g = g); -koffie (die nlgroeit binnen de omheining van de kampongs, in de schaduw der pisangs), v. gmv.

Pag'ina (bladzijde), v. -s; zie P. of Pag.

Paginatuur (nummering v. d. bladzijden), v. -turen; pagineeren (de bladzijden v. e. boek van volgnommers voorzien). (g = g).

Pago'de (Chineesche, ook Hindoesche afgodstempel, verder, pop of afgodsbeeld met beweegbaren kop in zoo'n tempel), v. pagoden.

Pagodiet, o. gmv.; zie Agalmatoliet.

Pail'las (Fr. stroozak), v. -sen; als hansworst, m., meestal: Palja's'. (ll = lj).

Pail'le-geel (Fr. stroogeel), bn.; lees: pail-je -.

Paillet'ten (Fr. loovertjes, verguld of verzilverd, die op of om het kleed v. e. kunstemaker of danseres schitteren), v. mv.

Pain de luxe (Fr. fijn brood), o. gmv.; zie Luxe-bakkerij.

Pair (eig. de gelijke nl. van den koning), m. -s: thans lid v. h. Hoogerhuis in Engeland; in de Middeleeuwen in Fr. een der vazallen, die onder den leenheer een eigen leenrechtbank vormden, bijzonder een der kroonvazallen; -schap (de waardigheid van pair), o. gmv.

Pais, v.; zie Peis.

Pa'joeng, pa'jong (O.-I. waardigheidsscherm als distinctief van rang; ook: zonne- of regenscherm), m. -s: den gouden - voeren, een aanzienlijke inlandsche groote zijn, b.v. een regent. (j = j).

Pak (bundel), o. pakken: een - boeken, een - brieven; zegsw. over zijn met - en zak, alles overgehuisd hebben; met - en zak vertrekken, met alles, wat men heeft of bezit en in pak of zak kan bergen, zijn dienst verlaten; daar valt mij een - van het hart, een groote zorg heb ik nu minder; bij de -ken neerzitten, zonder moed zijn; een - slaag, dracht; een nieuw - koopen, stel bovengeleeren; fig. zie Boeven pak.

Pak (het inpakken), m.: aan den - zijn.

Pak'etboot (snelverend stoomschip tot vervoer van personen en goederen), v. -booten; -vaart (dienst v. pak'etbooten), v. -vaarten.

Pak'ezel (lastezel), m. -ezels; -garen (pak-touw), o. gmv.; -goed (reisgoed, bagage), o. -goederen.

Pak'huis (bergplaats v. koopwaren enz.), o. -huizen; -huisknecht (knecht in een pak-huis), m. -s; -huismeester (O.-I. ambtenaar, belast met het toezicht op de pakhuizen, waarin de koloniale waren worden opgeslagen), m. -meesters.

Pak'ijs (opeengepakt drijfijs), o. gmv.

Pak'jesdrager (dienstman, die pakjes, reisgoed, enz. draagt en bezorgt, wilkiel), m. -s.

Pak'ka'ge (reisgoed, bagage), v. -s. (g = z).

Pak'kamer (kamer, waarin goederen ter verzending gesorteerd, bewaard en verpakt worden), v. -kamers.

Pak'ken (eig. een pak maken, inpakken, ook: grijpen, aanhouden, gevangennemen), ik pakte, heb gepakt: wij moeten nog -, nl. onze reiskoffers; zegsw. wij zaten als haringen in een ton gepakt, vreeselijk dicht opeen; iem. bij den kraag -; zegsw. zijn biezen -, er van door gaan, zich uit de voeten maken, de plaat poetsen, zie Bies; de politie kreeg den dief te -; zegsw. hij heeft het erg te -, is erg verkouden, ook, hij is erg ziek.

Pakkerij' (het pakken; plaats, waar het inpakken geschiedt, zie Haring-), v. -en.

Pak'ket' (klein pak), o. pakketten.

Pak'ketpost (afdeeling der postkeren tot verzending van postpakketten), v. gmv.

Pak'king (opvulling, om bij zuigers van stoommachines het ontsnappen van stoom te verhinderen), v. -en: een hennep-.

Pak'kist (houten kist, om iets in te pakken), v. -en; -korf, m. -korven; -linnen, o. gmv.; -naald (lange dikke naald met een groot oog en omgebogen punt, dienend om manden, balen enz. met touw toe te naaien), v. -en; -papier (grof en taai papier, om goederen in te verpakken), o. -en; -schuit (schuit voor 't vervoer van goederen op binnenwateren), v. -en; -touw (dik of sterk touw, bindgaren, pakgaren), o. gmv.; -wagen (wagen, om goederen te vervoeren), m. -s; -zadel (zadel, waarop lastdieren de pakgoederen dragen), m. -s.

KOENEN, Verkl. Handw.boek.

Pal (staafje, om een draaiend rad vast te zetten, ook, zetter of pen), m. pallen.

Pal (vast, stevig), bw.: zegsw. - staan, onwrikbaar, onbeweeglijk; fig. iemand - zetten, den mond snoeren.

Paladju' (eig. heer van het paleis: hofridder, krijgsoverste), m. -en: de - en van Karel den Grooten, ridders uit diens gevolg, b.v. Roeland, Olivier, Ogier, zie Roelandslied; de - en hielden hun verblijf in den vorstelijke burcht; fig. een hoffelijk en dienend ridder, later: een beginselvast beschermer.

Palaeodoxie' (oud-geloovigheid), v. gmv.

Palaeograaf' (kenner van het schrift der ouden), m. -grafen; -graphie' (kennis van de verschillende soorten van schrift uit de oudheid), v. gmv. (ae = ee).

Palaeologie' (oudheidkunde), v. gmv. (g = g).

Palaeologen' (laatste dynastie van Byzantijnsche keizers), m. mv. (ae = ee).

Palaeontographie' (beschrijving van de fossiele overblijfsels der voorwereld), v. gmv.

Palaeontologie' (leer der versteeningen van uitgestorven dieren, fossielen-kunde), v. gmv.

Palaeontoloog' (kenner der voorwereldlijke dieren, der fossielen, enz.), m. -logen. (ae = ee).

Palaeophytologie' (leer der fossiele plantenoverblijfselen uit de eerste wereld), v. gmv.

Palaeotherium' (voorwereldlijk dier, vierhoevig zoogdier, het midden houdend tusschen den tapir en den neushoorn), m. -s. (ae = ee).

Palaeoty'pen, v. mv.; zie Incunabelen.

Palaeozo'ën (voorwereldlijke dieren), m. mv.

Palaeozoölogie' (dierkunde der voorwereld), v.; ook, nat. historie der fossiele dieren. (g = g).

Palamedes, een der Grieksche koningen voor Troje; valschelijk door Ulysses van verraad beschuldigd, werd hij veroordeeld en gesteeuigd; ook, treurspel van dien naam van Vondel, in 1625 verschenen, zinspelend op het onthoofden van Oldenbarneveldt in 1619.

Palankijn' (draagstoel in Indië), m. -kijs.

Palatijn' (paltsgraaf, thans Hongaarsch edelman, magnaat), m. -en; palatinaat' (paltsgraafschap, de Palts), o. -naten.

Pale ale (Eng. lichte ale), v. gmv. (a = ee).

Palei' (katrol, inzonderheid een oud foltertuig), v. -en: iem. aan de - slaan, hangen.

Paleis' (eig. woning van keizer Augustus op den Palatijnschen heuvel), o. -zen; het - des konings; bij uitbr. groot gebouw; het - van justitie, gerechtsgebouw of -hof; het - voor volksvlijt te A'dam; het - op den Dam, eig. raadhuys, in 1655 voltooid door Jacob van Campen, (8e wereldwonder, zie ald.).

Pa'len (grenzen, raken aan), het paalde, heeft bepaald: het huis paalde aan de synagoge, Hand. 18:7; fig. dat paalt aan het ongelooftijke, Vlaamsch.

Pa'lesteel (smalle streep boven het schild), m. -stelen: het woord is uit het oud-Fr., de - bet. een jongere lijn.

Palestijnsch', bn.: het - land, (Staring), d. i. Palestina.

Palesti'na (aardr. Rom. benaming van het Joodsche land), o. gmv., ook, Palaestina; zie Heilige Land, land v. Belofte, Kanaän.

Palestrijnsche muziek' (eig. kerkelijke muziek van den genialen toondichter Giovanni da Palestrina, 1524-'94, te Rome), v. gmv.

Palestrisch (worstelstrijden, wedloopen, schijfwerpen en verdere sport betreffende), bn.

Palet' (kaatsplankje), v. paletten.

Palet' (dun, ovaalvormig plankje met een gat er in voor den duim: verf bordje v. d. kunst-schilder), o. paletten: zegsw. de mannen van 't —, de schilders.

Paletot' (Fr. korte overjas met zijzakken), v. paletots; lees: —'too'.

Paletten (het raketspel spelen), ik palette, ik heb gepalet; zie Raketten.

Palfrenier' (Fr. koetsbediende), m. —s.

Palii (heilige taal der Boeddhisten), o. gmv.

Palimpseat' (eig. nogmaals uitgewischt: perkamentrol, waarvan het oorspronkelijke schrift is uitgekrabd, om er iets anders op te schrijven), m. —en.

Paling (visch, spitsen van kop dan de aal, bruiner van kleur, geler aan den buik; fijner), m. —en; (vischstof), v. gmv.; **palinkje**, o. —s.

Palingenesie' (wedergeboorte, herschepping, omvorming, als b. v. bij rupsen), v. gmv.

Palinodie' (intrekking van 'tgeen men smadelijk gezegd heeft), v.: zijn dood heeft die — verhinderd, (Geel), herroeping.

Palinuur' (myth. stuurman v. h. schip van Aeneas op zijn tocht naar Italië, fig. leidend staatsdienaar), m. —uren: de — van den staat.

Palissade (Fr. schans- of stormpaal), v. —n: een rij aaneengeklonken —n diende tot versperring v. d. toegang.

Palissadeeren (met palissaden afsluiten of omringen en versterken).

Palissander, o. —hout (Fr. purper- of violet-hout, zeer mooi donkerpaars hout, afkomstig uit Guyana), o. gmv.; —houten, bn.: een — piano.

Pall'ta (O.-I. lampje), v. —'s: op elke slaapplaats stond een — te branden, (V. R.). (i = ie).

Paljas' (hansworst), m. paljassen.

Paljas' (Fr. buitzak, stroozak), v. paljassen.

Palla'dium (myth. het uit den hemel gevallen beeld van Pallas Athene in Troje, dat de onneembaarheid der stad waarborgde), o. gmv.: later gebezigd voor beschermend heiligdom; de grondwet is het — der vrijheid.

Pallas (ruiterabel), m. pallassen.

Pallas Athe'ne, myth. de godin Minerva.

Palliatief' (pijnstillend middel zonder geneeskracht, verzachtingsmiddel), o. —tieven; fig. uitvlucht, verbloeming, bemanteling, (i = ie).

Pallieeren (verzachten, fig. bewimpelen).

Pallium (witte wollen band met zes zwarte kruisjes), o. pallia: het — wordt op de schouders gedragen als eereteeken van aartsbisschoppen, primaten en patriarchen.

Palma (boom der tropen), m. —en: men kent veel soorten van —en; de —en leveren noten, wijn, olie, hout; er is —olie, —suiker, —wijn.

Palm (palmtak), m. —en: de — is het zinnebeeld der overwinning; den — der welsprekendheid behalen, zegeteeken; zegsw. den — wegdragen, overwinnaar zijn, den prijs behalen.

Palm (handvlakte), vroeger ook lengtemaat, (nl. $\frac{1}{10}$ M. of 1 dM.), v. palmen.

Palm (heester), v. gmv.: een rand v. —groen; zie: Buks en Palmtak.

Palma (O.-I. vaartuig met twee masten), v. —'s.

Palmblad (blad van een palm), o. —bladen of —bladeren; —boom (klapper), m. —boomen; —boter (harde palmolie), v. gmv.

Palmen (hand over hand ophischen), ik heb gepalmd: zich aan boord —.

Palmet' (bouw. versiersel, op een palmblad gelijkend), v. —ten.

Palmhout (het hout van den palmboom),

o. gmv.: een beker van —; —houten, bn.: een — kokertje, van palmhout.

Palmet' (palmmerg, palmmeel), o. gmv.

Palm'te (vet uit de klappernoot), v. gmv.

Palm'ti'ne (een der bestanddeelen van palm-boter), v. gmv.; —zeep, v. —en.

Palmknoopen (schijnbare geledingen in den stam van den palmboom), m. mv.

Palmolie (olie of vet, uit de vruchten v. verschillende soorten v. oliepalmen), v. gmv.

Palm'slag, m. —slagen; zie Hands'lag.

Palm'suiker (suiker, bereid uit het sap van sommige palmsoorten), v. gmv.

Palm'tak (eig. tak v. e. palmboom, fig. teeken van overwinning, ook van vrede), m. —takken; takjes van den buks, die op Palmzondag gewijd worden.

Palmpaschen (benaming van Palmzondag), v. gmv.: het is vandaag —; ook: boompje, opgesierd met buksbladen, met lintjes en goudpapier, bestoken met koek, vijgen, sinaas-appelen, enz., tot vermaak der kinderen.

Palm'wijn (wijn, door gisting verkregen uit de bloemscheeden van sommige palmen), m.

Palmzon'dag (Zondag vóór Paschen), m. —zondagen; zie Palmpaschen.

Palpa'bel (handtastelijk, tastbaar, zonneklaar), bn. en bw.; **palpita'tie** (klopping, polsslag), v. —ties, —tiën; **palpiteeren** (kloppen v. hart of pols, trillen der leden).

Palster (pelgrimsstaf), m. palsters.

Pal'trok (wijde rok, pelgrimskleed; ook, een soort van houtzaagmolen), m. paltrokken.

Palts (paleis; rechtsgebied; landstreek), v. —en.

Palts (rijk in Duitschland), v.: de Opper— en Beneden—, de keurvorsten van den —.

Palts'graaf (vorstelijke titel), m. —graven.

Pamflet' (klein hekelend vlugschrift, schot-schrift, smaadschrift, blauwboekje), o. —ten.

Pamflettist' (schot-schrijver), m. —tisten.

Pam'or (wit ijzer tot het damascereen van klingen), o. gmv.: — wordt gevonden in de landen aan de golf van Boni (Celebes).

Pam'pa (aardr. uitgestrekte grasvlakte in het Z. van Z.-Amerika, nl. in Argentinië), v. —'s; de —'s dienen nu aan groote runderkudden tot woonplaats.

Pampelmoes (O.-I. boom van aanzienlijke hoogte met groote vruchten, die als sinaas-appels smaken), m. —moezen.

Pampernoel'je (uit kampernoelie: eetbare paddenstoel), v. —noeljes.

Pampoes'jes (uit het Javaansche pampoes, Fr. babouche: oostersch slofje), o. mv.

Pam'pus (aardr. ondiepe plaats in de Zuiderzee voor A'dam, a. d. mond v. h. IJ), o.

Pan (dakpan), v. pannen: roode pannen.

Pan (kookvat), v. pannen: een koeken—, een braad—, een kook—, enz.; zegsw. den vijand in de — hakken, neersabelen, zijn leger vernietigen; eig. van spijzen, die men stuk hakt om ze in de pan te stoven of te braden; hij is aan de —, hij is gevangen, hij is er bij; een veeg uit de —, een leelijke berisping.

Pan (rommel, rumoerig en grappig voorval; warboel, herrie, poespas), v. gmv.: zegsw. de heele — is geen cent waard; wat een — hebben we daar beleefd! 't was een dolle —!

Pan, myth. veld-, bosch- en herdersgod, gedrochtelijk wezen met horens en bokspooten, schrikaanjagende godheid; — is de uitvinder v. d. herdersfluit, zie Pansfluit; hij bemint de eenzaamheid; zie Paniek.

- Pan'aarzen** (geeselen), ik -aarsde, heb gepanaarsd: een matroos -; zie Britsen.
- Panacee'** (wondermiddel, geneesmiddel tegen alle kwalen), v. gmv.: *Mevr. Stork beweerde, dat eau de cologne eene - is tegen alle vlekken*, (C. O.)
- Pana'che** (Fr. vederbos, pluimbos), v. panaches.
- Panama'hoed** (hoed v. panamastroo), m. en -s.
- Panama-kanaal** (aandr. kanaal door de landengte van Panama), o.: het - verbindt den Atl. Oceaan met den Gr. Oceaan, werd in 1884 begonnen, geopend einde 1914.
- Panera'tium** (worstel- of vuistkamp), o. -s. (t = is).
- Pan'creas** (ontl. alvleeschklier), v. gmv.
- Pand** (waarborg, onderpand; ook, huis), o. panden, fig. kind, echtgenoot.
- Pand** (slip v. e. jas), o. -en: de ambachtsbazen met hooge hoeden en lange -en, (C. O.)
- Pand** (Vlaamsch. gildehuis), o. -en: *het weverspand in Brugge* (1302) was een ruim en lucht gebouwd, (Consc.)
- Pandemo'nium**, o.; zie Pandemonium.
- Pand'an**, -dang (O.-I. palmachtige boom of heester op stettwortels, een soort van moeraspalm), m. pandanen: de vruchten van sommige pandanen worden gegeten.
- Pand'beslag** (beslag, dat de verhuurder op de goederen van den huurder kan doen leggen bij niet-betaling der huur), o. gmv.
- Pand'brief** (schuldbewijs, uitgegeven door een hypotheekbank; obligatie), m. -brieven.
- Pandec'ten** (eig. allesomvattende boeken, overzigt der oud-Romeinsche wetten), v. mv.
- Pand'deling** (O.-I. een soort van schuldslaf), m. en v. -en: op Borneo onder de Dajaks iem. die met zijn vrijheid borg is voor een schuld ten laste van hem zelf of van een ander; ook, iem. die om schuld voor zijn schuldeischer moet werken, tot de schuld is gekweten; -schap (toestand van een panddeling, van hem, die moet werken voor zijn schuldeischer), o. gmv.
- Pandemie'** (algemeene volksziekte), v. -ën.
- Pandem'ische ziekte** (algemeene volksziekte), v. - ziekten. (e = ee).
- Pandemon'ium** (verblijf der duivelen of der demonen, de hel), o. gmv. (e = ee).
- Pand'en** (beleenen), ik pandde, heb gepand; -ing (verkoop bij executie), v. -en.
- Pand'gever** (debiteur, die iets van waarde in pand geeft), m. -s.
- Pand'hof** (binnenplaats van klooster, abdij of kathedraal), m. -hoven.
- Pand'houder** (pandbezitter, iem., wiens vordering door een pand verzekerd is), m. -s.
- Pand'huis**, o. -huizen; zie Pandjeshuis.
- Pand'huishouder** (O.-I. houder v. e. pandjeshuis), m. -s.
- Pand'ita** (O.-I. zendeling), m. -'s.
- Pand'isjah**, m.; zie Padisjah. (i = ie).
- Pand'jeshuis** (bank van leening), o. -huizen.
- Pandoer'** (Hongaarsche voetsoldaat der 18e eeuw; later, roover), m. pandoeren.
- Pandoeren** (het pandoerkaartspel spelen), ik pandoerde, heb gepandoerd; als zn. o.
- Pando'ra**, myth. eig. de atbegiftigde, d. i. de rijkbegaafde: de eerste vrouw, door Jupiter naar de aarde gezonden, en wel met een doos vol gaven en kwalen; toen zij deze opende, vlogen die alle over 't menschedom uit, terwijl alleen de hoop op den bodem bleef liggen; fig. de doos v. -, bron v. veel leed, v. veel ellende: *de dorpsomslag, die doos*
- v. - in elke kleine gemeente*, (Koetsveld).
- Pand'recht** (recht v. d. crediteur op een roerende zaak, hem als waarborg gegeven), o.
- Pand'spel** (het pandverbeuren), o. -spelen.
- Pand'verbeuren** (gezelschapsspel), o. gmv.
- Paneel'** (schilderijplankje), o. paneelen: op - schilderen; -tje (schilderijstukje), o. -s; zie: Plamuren en Doek.
- Paneel'** (een blad gladgeschaafd hout als beschot), o. -en: de -en v. e. deur, v. e. lambrizeerring; -deur (deur met drie of vier paneelen), v. -deuren; -raam (lijst, waarin het paneel sluit), o. -ramen; -zager (inbreker, die de dunne randen van een paneel doorzaagt), m. -zagers.
- Panereen** (in paneermeel wentelen): het gehakt -, bakvisch -.
- Pan'ermeel** (gedroogd en tot poeder gestampt wittebrood, idem beschuit), o. gmv.
- Panegyriek'** (lofprijzing, lofredede), v. -en; -rist' (lofredenaar), m. -en. (gy = gie).
- Pan'em et Circen'ses** (Lat. brood en circusspelen) (willen wij): uit een der satiren van Juvenalis, 1e eeuw n. C.; - was de roep van het volk van Rome in den keizerstijd. (c = s).
- Pan'ewoe** (O.-I. inlandsche beamble), m. -s.
- Pan'geran(g)** (O.-I. hoogste titel v. inlandsche edelen, Jap. prins), m. -s. (ge = gee).
- Pangermanis'me** (het streven naar politieke eenheid van alle Germanen), o. gmv.
- Pang'goeng** (O.-I. houten loods), m. -s.
- Pang'hoeloe** (O.-I. priester eener moskee), m. panghoeloes; ook Pengoeloe.
- Pang'imam** (O.-I. vorstelijke titel: aanvoerder), m. -s.
- Pan'haring** (een versche haring), m. -haringen; (als stofnaam), v. gmv.
- Pantellenis'me** (het streven der Hellenen of Grieken naar politieke eenheid en aaneensluiting), o. gmv.
- Paniek'** (een panische schrik, zie ald.), v. -en: een - is een algemeene doch ongegronde angst of verslagenheid: *er was een - in het leger, er kwam een - aan de beurs*.
- Panier'** (Fr. mandwagentje), m. -s. (ier = iee').
- Pan'isch** (plotseling en ongegrond met verbijstering vervullend), bn. en bw.: een -e schrik d. i. een eensklapsche, ontzettende, en algemeene schrik, inzonderheid onder een vechtend leger; zie Pan. (isch = ies).
- Pantislamis'me** (het streven van alle beïjders v. d. Islam naar politieke eenheid en aaneensluiting), o. gmv.
- Pan'je** (scheepsw. stuk geteerd zeildoek), v. -s.
- Pan'likken**, pan'nelikken (smullen, op de klap loopen), ik heb gepanlikt; -likker (smuller), m. -likkers; -likkerij' (klaplooperij), v. -likkerijen.
- Pan'ne** (Fr. gedwongen oponthoud door een of ander ongeval aan motor of raderwerk), v. gmv.: een - v. e. ½ uur hebben, stilstand.
- Pan'nekoek** (in de pan gebakken, dunne meelkoek), m. -en; zie: Omelet en Struif.
- Pan'nenbakker** (maker van dakpannen), m. -bakkers; -bakkerij', v. -en.
- Pan'nedak** (dak van pannen), o. -daken.
- Pan'nevogel** (Meierijsche naam v. e. dagvlinder), m. -s.
- Panop'tieum** (museum van wassenbeelden), o. -s: het Nederlandsch - te Amsterdam werd geopend 10 Juni 1881, het bevat de wassenbeelden v. beroemde en v. beruchte personen.
- Panora'ma** (een vergezicht naar alle of vele

- kanten, b.v. van een toren, een heuvel, enz.), o. -'s; een prachtig - van de Maas, den Rijn.
- Panora'ma** (rondtafereel; cirkelvormig schilderstuk, hetwelk een tafereel in zijn geheel voorstelt, terwijl de beschouwer in het midden staat; ook het ronde gebouw zelf), o. -'s.
- Pan'ser** (borstharnas), o. -s; ook: Pantser.
- Pan'serschip**, o. -schepen; z. Pantser-.
- Pans'fluit** (herdersfluit van den god Pan; zeven rietjes van ongelijke lengte aan elkaar bevestigd), v. -fluiten; ook: Panfluit.
- Panslavis'me** (het streven der Slaven naar politieke eenheid en aaneensluiting), o. gmv.
- Panslavist'** (aanhanger v. h. panslavisme), m. -visten; de -en in Rusland, de -en-partij.
- Panslavist'isch**, bn.: e. -e betooging.
- Pantalon'** (lange heerenbroek), v. pantalons.
- Pan'ter** (dierk. roofdier, een tijgersoort), m. -s: de - leeft in Afrika en Z.W. Azië, hij is zeer roofzuchtig en gevaarlijk.
- Pan'terhaai** (dierk. getijgerde haai), m. -en.
- Pan'terkat** (kleinere pantersoort), v. -katten; de - leeft in Midden-Amerika.
- Pantheïs'me** (leer, dat het heelal zelf de godheid is, of dat God en de wereld (de stof) één zelfstandigheid vormen), o. gmv. (th = t).
- Pantheïst'** (aanhanger van het pantheïsme), m. -theïsten. (th = t).
- Pantheïst'isch** (als van een pantheïst), bn.
- Pan'theon** (tempel in 't oude Rome, ter verheerlijking van alle goden, 25 v. C. gebouwd; fig. een rustplaats voor de overleden beroemde mannen v. e. land, b.v. in Parijs, 1814), o. gmv.
- Pan'tjoe'ran** (O.-I. bergbron: door een in den bergwand gestoken buis tot een klein stortbad ingericht), v. -tjoerans; ook, de buis zelf.
- Pan'toen** (O.-I. gezangraadsel, zinnertympje), m. pantoens; ook, Panton.
- Pan'toen** (dicht. kunstmatig gedicht, waarin de tweede regel uit de voorgaande strophe in de volgende als eerste terugkeert), m. pantoens.
- Pantof'fel** (kamerschoeisel), v. -s: zegsw. onder de - zitten of staan, onder de plak van zijn vrouw staan; het op zijn -tjes afkunnen, weinig te doen of te werken hebben.
- Pantof'felheid**, m. -helden; zie Pantoffel.
- Pantof'felparade** (het wandelen van het fijne publiek op vaste plaats en tijd, om elkaar te zien en om gezien te worden), v. gmv.
- Pantograaf'** (teekenaap), v. -grafen.
- Pantomim'e** (voorstelling van een dramatische gebeurtenis door gebaren, gebarenspeel), v. -mimen, -mimes; -mim'isch, bn.; -mimist', m. -en; verkeerdt is: pantomime.
- Pan'ton** (Mal. liedje), m. -s: sinjo Karel, die zulke schoone -s zong (v. R.), ook, Pantoen.
- Pan'tser** (borstkuras), o. -s, ook, Panser;
- dek (scheepsdek van pantserplaten), o. -dekken; -dekschip (schip, dat voorzien is van een pantserdek), o. -schepen: een onzer -schepen is gestationneerd te Curaçao; -en (van een pantsering voorzien), ik -de, heb gepantserd; een schip -; -ing (het pantseren, de gezamenlijke pantserplaten), v. -en; -fort (fort met koepels, door stalen pantserplaten beschermd), o. -en; -plaat (zware stalen plaat tot beschutting van oorlogsschepen, forten, koepels, enz.), v. -platen; -schip (oorlogsschip, bekleed met stalen pantserplaten), o. -schepen.
- Pantsier'** (borstharnas), o. -s, verro.: het - ontgespen, (Bild.); zie Pantser.
- Pan'-** of **pan'nevisch** (allertei bakvisch), v.
- Pap** (vloeibare spijs, brij), v. pappen: - op een wond; zegsw. iem. de - in den mond geven, hem het antwoord zeggen; zie Mond.
- Papa'** (Fr. vader), m. -'s; **papaat'je**, o. -s.
- Papa'blie** (Lat. een met het pausschap geodoverfde kardinaal), m. -bili, -s.
- Papa'ja** (O.-I. meloenachtige vrucht), v. -'s.
- Papa'ver** (plantk. maankop, staapbol, klapperoosachtige), v. -s; -stroop (apoth. zekker slaapmiddel, uit papaver bereid), v. gmv.
- Papegaai'** (dierk. klimvogel uit de tropische landen met gekromden bek en grijppooten), m. -en; fig. naprater; de - behoort thuis op het zuidelijke halfrond; de groene -, de Amazonen-, de dwerg-, enz., zie ook Ara; -duiker (zwemvogel ter grootte v. e. duif), m. -s: de - komt voor in N.-Amerika.
- Papegaai'enkop** (kop v. d. papegaai), m. -pen; -tong, v. -tongen.
- Papegaais'bek** (bek van een papegaai), m. -bekken; -kool (grootte, cilindervormige, koperen traliekkooi v. e. papegaai), v. -en.
- Papegaai'visch** (prachtig gekleurde lipvisch), m. -visschen.
- Paperas'sen** (Fr. prulpapieren, beschreven papieren zonder waarde, papierrommel), v. mv.
- Papeterie'** (Fr. papierhandel; allerlei voorwerpen v. papier of karton), v. -ën. (te = tee).
- Papier'** (eig. de naam eener Egypt. rietplant, uit wier stengel men bladen, om op te schrijven, vervaardigde), o. -en, zie Papyrus; in ons land werd reeds in 1280 - uit lompen vervaardigd; zegsw. zijn gedachten op het - brengen, zijn gevoelenschriftelijk uitdrukken; hij heeft goede -en, d. i. getuigschriften; de -en dalen, stijgen, d. i. effecten; zegsw. het - is geduldig, zie Geduldig; -en (v. papier), bn.: -en kraagjes; zie ook: Behangsel-papier, Bord-Filtreer-, Kardoes-, Kast-, Muziek-, Pak-, Post-, Scheur-, Stroo-, Schrijf-, Schuur-, Teeken-, Vloecipapier, alsmede: Nieuwspapier.
- Papie'ren geld** (in 't algemeen, papier dat de daarop uitgedrukte geldsom vertegenwoordigt), o. gmv.; wissels, bankbiljetten, chèques behooren tot het -; zie Zilverbon.
- Papier'fabriek** (fabriek, waar men papier maakt), v. -en; -fabrikant (eigenaar van een papierfabriek), m. -en; -handel (handel in papiersoorten), m. gmv.
- Papier'linnen** (met linnen overtrokken papier), o. gmv.: - voor boorden en manchetten.
- Papier'mâché'** (Fr. eig. gekauwd papier taate papier-brij tot het vervaardigen van kinderspeelgoed, mombakkesen, enz.), o., aan deze brij wordt lijm of gom, gips, enz. toegevoegd, dan wordt ze in geoliede vormen geperst, en daarna worden deze onder hoogen warmtegraad gedroogd; lees: papiee'.
- Papier'mand** (snippermand), v. -manden.
- Papier'merk** (watermerk in papier, duidelijk waar te nemen door het papier tegen het licht te houden), o. -merken.
- Papier'molen** (papierfabriek), m. -molens.
- Papier'plant**, v. -en; zie Papyrus.
- Papier sans fin'** (Fr. eig. papier zonder einde, papier aan de rol), o.: men verkoopt het - bij den Meter; lees: papiee'.
- Papier sans fin'** (handel. lange wissel, die nl. bij verval steeds wordt gecontinueerd), o. papiers -; - is een soort van wissels, die de kassier liever niet neemt.

- Papillot'** (Fr. *papierreepje om krullen in te zetten*), v. -lotten. (ll = lj).
- Papiniaansche pot'** (nat. ijzeren pot, die zoo hermetisch gesloten kan worden, dat zelfs de dampen geen uitweg vinden), m. -potten: de - heet naar den uitvinder (1681), den Franschman Papin, 1647-1714.
- Pap'je** (*papegaaije*), o. papjes.
- Pap'lepel** (*kinderlepel, lepel om een kind pap te voeren*), m. -lepels: zegsw. dat is hem met den - ingegeven, dat is hem van de prilste jeugd af ingeprent.
- Pap'poea** (*de donkerbruine, ook zwartbruine, kroesharige bewoner van Nieuw-Guinea en Melanesië*), m. -poea's; **pa'poeaansch**, bn.: de -asche bevolking van Nieuw-Guinea.
- Pap'pen** (*warme lijnmeelpap leggen op*), ik heb gepapt: *op een zweer -; deze katoen is sterk gepapt, d. i. met meelpap stijf gemaakt.*
- Pap'penhelmer** (*soldaat van generaal Pappenheim, veldheer der keizerlijke troepen in den 30-jarigen oorlog, evenals de aanvoerder geweldig in den aanval*), m. -heimers; zegsw. ik ken mijn -s, ik ken de waarde mijner volgelingen, helpers, ik ken hen goed.
- Pap'perig** (*pappig*), bn.; -er, -st.
- Papperlepap'**, tw.: uitroep van niet-instemming.
- Pap'pig** (*brijachtig, niet vast*), bn.: dit brood is -, week; -e aardappels, -er, -st.
- Pap'pot** (*pot voor kinderpap*), m. -potten.
- Papy'rus** (*hoogopschietend rietgewas*), m. -sen: de - groeide oudtijds veel in Egypte en leverde niet alleen het papier der ouden, maar werd ook gebruikt voor de vervaardiging voor kleine snelzeilende booten.
- Papy'rusrol** (*beschreven rol van papyrus*), v. -rollen: de -rollen in Egypte vond men meest bij de mummies in de graven; de -rollen van Herculaneum zijn verkoold, moeielijk te ontrollen en uiterst lastig te ontcijferen; de eerste bevatten fragmenten van oude schrijvers, oorkonden over sociale en politieke toestanden, over de ontwikkeling v. h. recht, enz. in Egypte; de tweede allerlei wetenswaardigheden over het begin v. d. regering der keizers in Rome.
- Pap'zak** (*eig. iem., die graag pap eet, scheldn. dikkerd, dikbuik*), m. -zakken.
- Para'** (*Turksche munt, 1/40 van een piaster*); v. para's: 50 para's = ± 10 cents; in Servië 1/100 dinar of 1/2 ct.
- Paraaf'** (*pennetrek, krul als handteekening*), v. -rafen.
- Paraat'** (*vlug, willig, dadelijk*), bn. en bw.: *parate executie*, onmiddellijke uitvoering van een vonnis; *parate kennis*, dadelijk beschikbare; *iets - doen*, direct.
- Parabel** (*gelijkenis*), v. -belen, -bels: een - is een didactisch verhaal, waarin menschen in den regel handelend optreden, het is bestemd om een hooge zedelijke of godsdienstige waarheid in beeld te brengen: de - van den verloren Zoon, van den goeden Samaritaan, van den goeden Herder, enz. (Bijbel).
- Parabo'lich** (*bij wijze van gelijkenis; meetk. in den vorm eener kegelsnede*), bn. en bw.
- Paraboliseeren** (*in of door gelijkenissen spreken*), (s = z).
- Parabolist'** (*schrijver, maker van parabelen*), m. -listen: Boeddhistische -en.
- Parabolo'ide** (*meetk. oppervlakte van den tweeden graad, parabolische kegel*), v. -n.
- Parabool'** (*meetk. kromme, ongesloten lijn van de tweede orde, kegelsnede*), v. -bolen.
- Parachu'te** (*val- of daalscherm van den luchtreiziger*), v. -chutes. (ch = sj).
- Paraceleet'** (*Trooster, de Heilige Geest, door Christus toegezegd*), m. gm.v. (c = k).
- Para'de** (*feestelijke wapenschouw, ook het paradeplein*), v. parades: zegsw. groote - en klein garnizoen, scherts. fig. groot vertoon zonder degelijk bezit, ijle vertooning.
- Para'de** (*afwering van een stoot*), v. -s.
- Para'debed** (*praalbed, waarop het lijk van een vorst of paus vóór de begrafenis tentoongesteld wordt*), o. -bedden.
- Paradeeeren** (*mil. parade-maken; ook, pronken, pralen, vertooning maken*),
- Para'demarsch** (*militaire muziek bij een parade*), m. -marschen; -**paard** (*pronk- of staatsiepaard*), o. -en; -**stap** (*gestrekte stap of pas als van paradeerende soldaten*), m. -pen.
- Paradig'ma** (*voorbeeld, schema, modelwoord*), o. -ma's, -mata: *het van-buiten-kennen van definities en van -ma's der spraakk.* (g = g).
- Paradijs'** (*lusthof, Eden van 't eerste menschenpaar, waarin een rivier, die zich in vier armen splitste*), o. -dijken; -**appel** (*guldenappel, adamsappel, ook, de tomaat*), m. -en; -**geschiedenis** (*het Bijbelsch verhaal van Adam en Eva in het paradijs*), v. gm.v.: Vondels treurspel Adam in Ballingschap geeft de - te aanschouwen, vooral met het oog op de verleiding van Adam door Eva; -**kostuum**, o. gm.v., z. Adamskostuum; -**slang** (*slang, welke volgens het Bijbelverhaal Eva verleid heeft*), v. gm.v.; -**vogel** (*prachtig gekleurde geel-geplumde, tandsnavelige zangvogel, op N.-Guinea*), m. -s.
- Paradox'** (*wonderspreuk, schijnbare tegenstrijdigheid, een gezegde, dat onwaar is en toch waar schijnt*), v. -doxen. (x = ks).
- Paradox'** (*wonderspreukig, met de gewone leer of meening strijdig; afwijkend*), bn. en bw.; ook: *Paradoxaal'*. (x = ks).
- Paradoxaal'** (*wonderspreukig*), bn. en bw.: een -ale bewering; hij sprak -. (x = ks).
- Parafeeren** (*onderteekenen, enkel met de voorste letter(s) van zijn naam*); zie *Paraaf*.
- Paraffi'ne** (*zekere wasachtige vetstof, uit bruinkool of planten verkregen*), v. gm.v.
- Parago'ge** (*spraakl. figuur: achtervoeging*), v. b.v. in: *iemand, te uwent, fantaz; -go'gisch*, bn.: de -e d in: *iemand*. (g = g).
- Paragraaf'** (*afdeeling v. e. hoofdstuk, ook, afdeelingsteeken* [S] i. e. hoofdstuk), v. -grafen.
- Paragrafeeren** (*in paragrafen afdeelen*).
- Paralip'sis** (*redk. figuur v. d. voorbijgang*), v., b.v. *Ik wil niet opmerken, dat wij..., ook niet, dat wij..., maar ik zeg alleen dit*, enz.: zij dient juist om de aandacht op het voorbijgegane te vestigen.
- Parallel'** (*vergelijking*), v. -lellen: een -trekken of maken tusschen twee dichters, dichtstukken, steden, vlakten, rivieren, enz.
- Parallel'** (*aandr. breedtecirkel op de globe, kleine cirkel, evenwijdig aan den evenaar loopend*), v. -lellen.
- Parallel'** (*evenwijdig, gelijkloopend*), bn. en bw.: *die lijnen zijn of loopen -*.
- Parallel'klasse** (*schoonklasse, waarin hetzelfde onderwijs gegeven wordt als in een andere*), v. -klassen: bij overbevolking wordt een klas in -klassen gesplitst.
- Parallelogram'** (*vierhoek, waarvan de zij-*

den twee aan twee evenwijdig loopen), o. -grammen. (e = ee).

Parallelogram', o. -grammen; werkt. *het* - van krachten, constructie, met behulp van welke de grootte en de richting ééner kracht gevonden kunnen worden, die twee andere krachten kan vervangen: *het* - eener stoommachine, inrichting aan de zuigerstang, waardoor deze zich rechtlijnig beweegt. (e = ee).

Parallelopi'pedum (*prisma, met een parallelogram tot grondvlak*), o. -s. (e = ee).

Parallel'weg (*voetweg, straatweg, evenwijdig aan de spoorbaan*), m. -wegen.

Paralyseeren (*verlammen, ontzenuwen, krachteloos maken*), (ys = iez).

Paralytie' (*verlamming, beroerte*), v. -ën, *paralysis generalis*, algeheele verlamming.

Paralytisch (*verlamd*), bn. (y = ie).

Paramagne'tisch, bn.: - zijn die stoffen, die door een magneet worden aangetrokken.

Parament' (*het ornaat, de liturgische gewaden van den R.-K. priester*), o. paramenten.

Paramentiek' (*de leer der ambtsgewaden bij den eeredienst*), v. gmv.: *de oud-testamentische* -, *de kennis der Joodsche tempeldracht*.

Paramera (*aandr. hoogvlakte met steile wanden in Sp.*), v. -'s.

Pa'rang (*Borneo: korte houwer of kapmes, gedragen aan een riem*), v. -s: *de* - is bij het handvat smal en aan het uiteinde breed, de slag er mee gaat zelfs door dik hout.

Paranin' (*bruidsjonker, geleider*), m. paranimfen; ook: *speelhoot, ceremoniemeester*; nog: *begeleider v. e. promoveerend doctorandus*.

Paranoma'sia (*verbinding v. woorden met denzelfden klank maar met verschillende beteekenis*), v. -'s, b.v. *O. roem van uwen tijd, waar Roemer op magroemen*, (Vondel), nl. Maria Tesselschade Roemer Visscher (1594-1649).

Parapet' (*vestingbouw. borstwering*), o. -s.

Paraphrase (*verklarende omschrijving*), v. -n.: *een* - *maken van een gedicht*. (s = r).

Paraphraseeren (*in een breede verklarende omschrijving uitdrukken*): *een gedicht* -.

Paraphrast' (*iem., die kanteekeningen maakt, b.v. op klassieke werken*), m. -en.

Paraplue', paraplu' (*Fr. regenscherm*), v. -pluies, -plu's, verkl. -pluutje, o. -s.

Paraplu'bak (*bak, om paraplu's in te zetten*), m. -bakken; -*koopman* (*venter van paraplu's*), m. -koopmannen; -*stander* of

-*standaard* (*toestel met paraplu'bak*), m. -s.

Parasiet' (*woekerdier, -plant*), v. -sieten.

Parasiet' (*eig. mee-eter: tafelschuimer, klaplooper*), m. -sieten. (s = s).

Parasiteeren (*klaplooper zijn, op kosten van anderen leven of zijn genot zoeken*).

Parasitisch (*woekerdier, nl. van planten of dieren*), bn. ook, *Parasitair'*: *een ziekte van -en aard*. (s = s).

Parasitis'me (*het leven op kosten of ten koste van een ander*), o. gmv.: - bestaat in de menschen-, de dieren- en de plantenwereld: b.v. bloedzuigers, wormen, woekerdieren en -planten: zij verteren de levenssappen van hun gastheer. (s = s).

Parasol' (*Fr. zonnenscherm*), v. -sols; (s = s); zie: *En-tout-cas*.

Paravent' (*Fr. tochtscherm, kamerschut*), m. -vents; lees: *paravan'*.

Parbleu' (*Fr. drommels, sakkerloot*), tw.

Par'een, myth. *de drie Schikgodinnen, die 's menschen lot regelen: Clo'tho, de spinster;*

La'chesis, de lotbeschikster; A'tropos, de onafkeerbare; ook, Moiren.

Parclmonie' (*karigheid, gierigheid*), v. gmv.

Parclmonieus' (*gierig, vrekkelig*), bn.

Parc-vaccinogène, o. Fr. z. Vaccinogène.

Par'del (*viervoetig roofdier, panter*), m. -s.

Pardessus' (*Fr. overjas, demi-saison*), m.

Pardoen' (*staaldraad, loopende van de verschansing naar een maststeng*), v. -doens.

Pardoes' (*Sp. per Dios, bij of door God: hals-over-kop, plotseling, ineens, onverwachts*), bw.; ook wel, **Perdoes'**.

Pardon' (*genade, kwijtschelding*), o. gmv.; ook tw.: *pardon, d. i. neem me niet kwalijk*.

Pardonna'bel (*vergeestlijk, verschoomb.*), bn.

Pardonneeren (*vergiftenis schenken, ten goede houden, door de vingers zien*).

Parceeren (*sieren, opschikken; schermkunst: een slag, een steek afwenden, afweren, keeren*).

Pa'rel (*boekdr. zeer kleine drukletter*), v. gmv.

Pa'rel, paarl' (*Fr. perle: rondachtige uitwas in het binnenste bekleedsel van de schelp der pareloester*), v. parels, paarlen; fig. iets, dat het puik is: *Java is de - onzer O.-I. bezittingen, Cuba is de - der Antillen*; zegsw. *dat is paarlen voor de zwijnen werpen*, het heilige of schoone aan onwaardigen verkwisten, zie Matth. 7:6.

Pa'relbank (*O.-I. bank tot kweeking der pareloesters*), v. -banken: *men vindt groote -banken bij de Aroe-eilanden*.

Pa'relduiken (*O.-I. het in-zee-duiken gedurende 30 tot 50 minuten om pareloesters op te halen*), o. gmv.; -**duiker**, m. -duikers.

Pa'relen, het parelde, heeft gepareld: *de champagne parelt in het glas, kraalt, werkt*.

Pa'relgerst (*de beste soort van gerst*), v. gmv.; -**gort** (*fijne, ronde gort*), v. gmv.; zie *Gepareld*.

Pa'relgrijs (*grijs als een parel*), bn. -grijze: -*fluweel*; -*grijze zijde*: als zn. o.

Pa'relhoen (*fazantachtige vogel*), o. -hoenders: *het - leeft in Afrika in 't wild*.

Parlemoer', o. gmv., zie *Paarlemoer*.

Parlemoer'en (*van parlemoer*), bn.: *een -messenhechtje, een -portemonnee*.

Parlemoer'vlinder (*volksnaam eener dagkapel met oranjegele vleugels*), m. -vlinders.

Pa'relmos (*plantk. leverkruid*), o. gmv.

Pa'relmossel (*zekere mossel, die de echte parels voortbrengt*), v. -mossels, ook: -**oester**, v. -oesters; men onderscheidt de rivier- en de zee-: de eerste komen zeldzaam voor in beken van Midden-Duitsland, de laatste leven op koraalbanken in de Perzische golf, op de kust van Ceilon, enz.

Pa'relnoer (*halssnoer van parels*), o. -en.

Pa'relvisscher (*duiker naar pareloesters, vooral in de Perzische golf*), m. -visschers.

Parément', o. -en; zie *Parément*.

Pa'ren (*vereenigen; huwen*), ik paarde, heb gepaard: *degelijkheid aan vlijt* -; *ze zijn gepaard, d. i. gehuwd; dat ging gepaard met groote onkosten, d. i. vergezeld*.

Parenta'ge (*Fr. bloedverwantschap, familiebetrekking, naagschap*), v. gmv. (en = an).

Parenthe'se (*tusschenzin, inlassching, wat tusschen haakjes staat*), v. -thesen, b.v. *het goede, dat de mensch doet (het is altijd maar weinig), is inderdaad zijn eenige rijkdom.*⁷⁴

Parenthe'sen (*twee haakjes*), o. *een tusschenstelling in te sluiten*, v. mv. (en = an).

Parenthe'sis (*tusschenzin, tusschenvoegsel*),

v. -theses; in *paren'thesi*: Lat. in 't voorbijgaan, tusschen twee haakjes; zie *Parenthese*. (the = tee).

Par exemple (Fr. bij voorbeeld), bw.; ook wel: **P. Ex.** (em = am).

Par expres (Fr. door een bijzonderen bode), ook wel: **P. E.** (x = ks).

Parfait-amour (Fr. fijne brandewijn), v.
Parfor'ce (gewelddadig, met geweld), bw.: een - *hond*, Eng. jachthond; een - *jacht*, groote drijfjacht, d. i. jacht op groot wild met behulp van veel afgerichte honden en van jagers te paard; een - *paard*, jachtpaard.

Parfum (Fr. heerlijke geur; reukwerk), o. -s.
Parfumeeren (wetriekend maken): een kamer -, doorgeuren.

Parfumerie (reukwerk, -water), v. -ën.

Par gra'ce (Fr. uit of door gunst), bw.

Par hasard (Fr. toevallig, bij toeval), bw.

Parhe'lium (bijzon, bijmaan: dampkringsbeeld), o. -heliën. (e = ee).

Parli (gelijk, van *gelijke waarde*), bw.: de effecten staan -, wanneer de reële waarde aan de normale gelijk is, b.v. als de koers onzer staatspapieren = 100, of die van Rusland = 96; zie *Al pari*.

Parli (gelijke stand), o.: de effecten staan boven -, d. i. boven de nominale waarde.

Parli (weddenschap), o. gmv.: een -*laangaan*.

Parlia (Eng.-I. onreine, verstooteling, verwoepeling), m. en v. *paria's*: de -'s vormen de laagste volksklasse der Hindoes of Voor-Indiërs, zij behooren tot geen der vier kasten en worden als onreinen geschuwd; zie *Kaste*.

Parli'hond (verwilderde huishond), m. -en.
Parleeren (wedden, een *pari* aangaan, verwedden), ik *parieerde*, heb *geparieerd*.

Parij'sch (als in *Parijs*), bn.: de -e *mode*, ook, uit of van *Parijs*: een *bekende -e violiste*.

Parij'sch-rood (zekere beste menie), o. gmv.

Parikoers (handel. prijs van een handelsartikel, afgeleid uit *noteering* aan een vreemde beurs en den *wisselkoers* tusschen de twee betrokken landen), m. -en.

Paris (ook *Alexander*), tweede zoon van *Priamus*, en rechter in den *schoonheidstwist*, zie *Twistappel*; zijn uitspraak heet *Parisoordeel*, later *schaker van Helena*; zie *ald.*

Parisch-marmer (fijn wit marmer van het eiland *Paros* in den *Gr. archipel*), o. gmv.

Paristen (Fr. *Parijzenaar*), m. *Parisiens*;

-*sten'ne* (*Parijsche vrouw*), v. -s. (s = z).

Parisisme (aan het *Parijsch dialect* ontleend woord; idem, *zegswijze, zinswending*), o. -n.

Paritelt (rechtsgelijkheid), v. gmv.

Paritelt (handel. een koers, afgeleid uit de *noteering* v. eenig artikel aan twee beurzen), v.

Pariteltentafel (handel. tafel, waarin de koersen aan twee of meer beurzen overzichtelijk opgenomen zijn), v. -s.

Park (openbare wandeltuin, tuin bij een paleis; plantsoen), o. parken: het grootste park van Europa is de *Dierentuin* te *Kopenhagen*, 1700 HA.

Park (mil. depot van materieel der *artillerie*, opslagplaats v. h. *geschut* en toebehooren), o. -en.

Parket (kleine omheining; afgesloten ruimte als zitplaats der *rechters* in de *gerechtszaal*), o. parketten: zegsw. *hij zit in een lastig -*, duchtig in den brand, in groote moeilijkheid en weet zich niet te redden.

Parket (zitplaats in den *schouwburg* tusschen de *stalles* en het *parterre*), o. parketten.

Parket (bureau van den officier van justitie), o. parketten: ten -*te*.

Parket'vloer (ingelegde eikenvloer, samengesteld uit dwarspaneelen), m. -vloeren.

Parkiet (*Australisch vogeltje*), m. parkieten: de - is een soort van kleinen papegaai.

Parlan'do (muz. meer sprekend dan zingend).

Parlement (in Eng. de beide Kamers, d. i. het Hooger en Lager huis), o. -en. (ent = ent).

Parlementair (onderhandelaar tusschen een belegerde vesting en de belegeraars; officier, die met de witte vlag afgezonden wordt naar het vijandelijk leger om te onderhandelen), m. -en, -s.

Parlementair (van of betreffende het parlement; fig. hoffelijk, omzichtig, fijn), bn. en bw.: een - *redenaar*, -e *vormen*; hij *drukt zich - uit*.

Parlementair-socialis'me, o. gmv.: het - wil behoud van het regeeringssysteem, maar een regeering, die van het volk uitgaat en door het volk wordt bekrachtigd, terwijl de staat meester moet zijn van alle productieve goederen: verandering, aan te brengen door politieke middelen.

Parlementeeren (onderhandelen door tuschenkomst van een parlementair), ik -de, heb *geparlementeerd*; ook: lang en breed over iets redeneeren. (men = men).

Parlemen'ten (babbelen, redetwisten), men -mentte, heeft *geparlement*.

Parlementsgebouw (paleis der afgevaardigden in *Londen*), o. -en; ook: -*huis*, o. -huizen; -*lid* (lid v. h. *parlement*), o. -leden; -*zitting* (-*vergadering*), v. -zittingen.

Parlesan'ten (praten, babbelen), ik *parlesante*, heb *geparlesant*, gmv. (s = s).

Parlevin'ker (slijter van grutterswaren en veevoeder; man, die per roeiboot de schepen op stroom van kruidenierswaren, enz. voorziet), m. *parlevinkers*; zie *Kadraaijer*.

Parloir (Fr. *sprekkamer*), m. -s. (oi = oa).

Parmant'ig (mooi, fijn uitgedost, zuwierig, deftig, preutsch), bn. en bw.: een - *heer*; - *stappen*, - in 't *rondkijken*; ook, *Parmant*.

Parmezaan (iem. uit *Parma*), m. -zanen.

Parmezaan (een in *Parma* gemaakte kaas-soort), v. -zanen; ook: -*zaansche kaas*.

Parnas (myth. berg van *Apollo* in *Hellas*, aan welks voet de stad *Delphi* lag; *Zangberg*), m., ook: *Parnas'sus*; de - was aan de *Muzen* geheiligd, ook aan *Dionysus*; zegsw. *den - bestijgen*, gaan *dichten*; zie *Zangberg*.

Parochiaal (tot een *parochie* behoorend), bn.: het - *kerkbestuur*, een -*ale school*.

Parochiaan (lid eener *R.-K. kerkelijke gemeente*), m. en v. -anen. (ch = scherpe g).

Parochie (*R.-K. kerkelijke gemeente, kerspelspel*), v. -s, -chiën. (ch = scherpe g).

Parochiëel (wat de *parochie* betreft), bn.: het - *werk* in die gemeente is *zwaar*; bw.: *deze buurt hoort - tot Eindhoven*.

Parochiekerk (de *kerk e. parochie*), v. -en.

Parochus (hoofd eener *parochie*), m. *parochi*.

Parodie (dichtk. letterkundig product, waarin de woorden of gedachten van een dichter door geringe wijziging voor een ander doel zijn dienstbaar gemaakt, maar hetzelfde karakter hebben behouden; ook, *spotnabootsing, koddige tegenhanger* van een ernstig lied of van een ernstige zaak), v. -ën; zie *Travestie*.

Parodieeren (iets *bespottelijk* nadoen, iets ernstigs *bespottelijk* voorstellen).

- Paroniem'** (*stamverwant*), bn.; (als zn. *stamverwant woord*), o. -en: *trap* (het trappen) en *trap* (deel van een huis), *gang* (deel van een huis) en *gang* (het gaan); evenzoo: *bedekken*, *ontdekken*, *afdekken*, *toedekken*.
- Parool'** (*wachtwoord, passeerwoord, herkenningwoord*), o. parolen: een *krijgsgevangen officier op - loslaten*, op zijn eerewoord, dat hij nl. in dien oorlog niet meer zal vechten tegen zijn vijand.
- Par ord're** (Fr. op last, op bevel), bw.; z. p. o.
- Paroxysme** (*de hoogste graad van smart, kommer, verbittering enz.*), o. gmv. (xys=ksis).
- Parquet'** (Fr.), o. -ten; zie Parket. (qu = k).
- Part** (*listige trek, streek*), v. parten: zegsw. *iem. -en spelen*, hem een poets spelen; *mijn geheugen speelt mij -*, laat mij wel eens in den steek.
- Part** (*gedeelte, deel, aandeel*), o. parten: zegsw. *ik heb er - noch deel aan*, ik heb er niets mee te maken, ik heb er geen schuld aan.
- Partage** (*verdeling, aandeel*), v. gmv. (g = zij).
- Partageeren** (Fr. *verdeelen, deelen*). (g = zij).
- Partere** (Fr. bak: zitplaatsen gelijkvloers in den schouwburg nl. achter het parket; bloemperk in een tuin), o. gmv.
- Parthenon** (*tempel van Minerva in oud-Athene, fig. kunsttempel*), o. gmv. (th = t).
- Parthe'nope**, o.; zie Neapolis. (pe = pee).
- Partiaal'**, zie Partieel.
- Participant'** (*deelhebber, deelgenoot*), m. -panten: de -en der Oostind. Compagnie.
- Participatie** (*deelhebbing, deel*), v. gmv.
- Participeeren** (*aandeel of deel hebben in, deelnemen aan*). (ci = sie).
- Participiaal'** (*spraak. met een participe of deelu. in verband staande*), bn.: -ale voorzetsels, b.v. betreffende, rakende, aangaande.
- Participium** (*spraak. deelwoord*), o. -pia.
- Particularisme** (*het zich bepalen tot of bevoordeelen van eigen persoon, gewest of land*), o. gmv.: het - der vroegere 17 gewesten.
- Particularist'** (*aanhanger van het particularisme*), m. -en. (c = k).
- Particulariteit'** (*bijzonderheid*), v. -en.
- Particulier'** (*niet geldende voor het publiek, maar voor één persoon in 't bijzonder*), bn.: *een - schrijven, iem. -e zaken, e. - onderhoud*.
- Particulier'** (*iem., die geen post bekleedt, of beroep heeft: ambteloos burger, privaat persoon*), m. -lieren; vr. -e. (ier = ier).
- Partieel'** (*gedeeltelijk, bij gedeelten, deelswijze*), bn. en bw.: *een -e herziening*. (t = s).
- Partij'** (*een meestal vrij aanzienlijke hoeveelheid goederen van dezelfde soort*), v. partijen; partijje, o. -s.
- Partij'** (*vereening van menschen, die op staatkundig gebied dezelfde richting voorstaan*), v. -en: *de liberale -*, *de conservatieve -*; *buiten de -en staan*.
- Partij'**, v. partijen: *een - biljart: zullen wij een -te maken?* een spel spelen; *de procederende -en*; *iemands - kiezen*, d. i. zijde; *ik trok - van de gelegenheid*, d. i. maakte gebruik van; *ik moet op -*, d. i. feestelijke bezoek, visite; *een goede - doen*, d. i. een goed huwelijk; *zij is een goede -*, een rijk meisje, zie Goudvischje.
- Partijdig'** (*eenzijdig*), bn. en bw.: *een - oordeel, - zijn, een -e zaak behandelen*.
- Partijganger'** (*aanvoerder van een troepenmacht in dienst van een staatkundige partij*), m. -s; -geest (*geest, die de aanhangers van een partij bezielt*), m. gmv.; -genoot, m. -en; -hoofd (*aanvoerder, leider van een partij*), o. -en; -leus (*devies, kenspreuk van een partij*), v. -leuzen; -man (*iem., die openlijk partij kiest*), m. -mannen.
- Partij'schap** (*verdeeldheid, onrust, woeling*), v. -pen: -pen tijdens het 12-jarig Bestand.
- Partikel** (*eig. deeltje, reedeeltje*), o. -s, -en; *voegw., bijw. en voorzetsels heeten -s*, het zijn onverlengbare woordjes.
- Partitie** (*indeeling b.v. van een predikatie; muz. al de zangpartijen v. e. zangspel op een geleidelijke wijze bij elkaar gevoegd, zoodat de dirigent ze alle kan overzien*), v. -s, -tiën.
- Partituur'**, v. -turen, muz.; zie Partitie.
- Partizaan'** (*een soort v. hellebaard*), v. -anen.
- Partner** (*deelgenoot, speelgenoot of maat in 't spel, mededanser*), m. partners.
- Partuur'** (*eig. schikking: persoon, geschikt om met een ander een paar te vormen; wedergera, gelijke*), o. -turen; ook: *Portuur; zij vinden uw broeder geen - voor ons nichtje; hij vond in dien schermmeester zijn -*.
- Paruik'** (Fr. perruque), v. -en; zie Pruik.
- Parure** (*tooiel tot opsiering, ook van kledingstukken; wanneer er van edelgesteenten gesproken wordt, een garnituur*), v. -s.
- Parvenu'** (*man, die van niet tot iet gekomen is, nieuweling-rijke, die zich veel laat voorstaan op zijn rijkdom*), m. -s: *hij is maar een -*, opkomeling; -achtig (*wat aan een parvenu doet denken*), bn. en bw.
- Pas** (Fr. pas: tred), m. passen: *de soldaat liep niet in den -; gij moet in den - blijven*; de Ned. soldaat maakt een - van 0.75 M. en zet er 120 per minuut, d. i. per uur legt hij af 5.4 KM.; *zij neemt dien - te groot, danspas; zegsw. iem. den - afsnijden*, den doorgang beletten.
- Pas** (*bergweg, bergdoortocht*), m. -en: *de Fransen lieten de -sen bewaken*; zie Bergpas.
- Pas** (Fr. passe: paspoort), m. passen: *zonder - komt ge de Russische grens niet over*.
- Pas** (*tijdstip*), o.: *waar klaver wies een vroolijk gras, rijst aard- bij aardhoop op dit -*, (Staring); *twee kleederkisten bewaarden op dit - niets dan kleinigheid*, (St.), oogenblik.
- Pas** (*geschikt tijdstip, goede gelegenheid, de voorgeschreven of rechte maat, hetgeen betaamt*), meestal in bijw. uitdr.: *hij deed het juist van -*, op het juiste oogenblik; *het komt mij nu niet van -*, gelegen; *iets in het gesprek te - brengen*, te rechter tijd er over spreken; *een kledingstuk juist van - maken*, zóó, dat het naar behooren past; *zoo iets komt hier niet te -*, is niet passend, behoorlijk; *zegsw. dat zal te - komen*, dat zal te eeniger tijd van dienst zijn.
- Pas** (*juist, even*), bw.: *ik was toen - op, nauwelijks, net: ik ben - aangekomen*, zoo even; *het is - het begin, we zijn hier - in Keulen*, niet verder dan; *hij gaat - om één uur naar bed*, niet eerder dan.
- Pasangrahan** (O.-I. *regeeringsverblijf, -herberg*), v. -s: *de reizende ambtenaar in Indië vindt in de - een onderdak of verblijf*, (g = g); ook: *Passangrahan* en *Passanggrahan*: *de confortabele - van Posso op Celebes*.
- Pasar** (O.-I. *markt op Java*), m. pasars; ook: *Pas'sar, Pas'ser*.
- Pasar ma'lam** (*Java. avondmarkt*), m. -s: *de - begint te Batavia einde Jan. als beschuit van het Chineesche oudejaar*; zie Pasar.

Pascha (Israëlitische Paschen, herinneringsfeest van Israëls uittocht uit Egypte), o. gmv.

Paschen (zie Pascha: eig. een meerv. voor de beide Paaschdagen: feest van de Verrijzenis des Heeren), v. gmv.; zegsw. als - en Pinksteren op één dag vallen, d. i. met St. Jutmis.

Paschen, v.: een groene -, Paaschdag met bladen aan de boomen; een witte -, Paaschdag met sneeuw.

Pasganger (telganger, hakkenei), m. -s.

Pasgeboren (net geboren, jong geboren), bn.: een - kind; de - stroom, (C. O.)

Pasgeld (kleingeld), o. gmv.; zie Pasmunt.

Pasja (in Turkije, titel der hoogste ambtenaren), m. -'s, ook: Pacha.

Pasjalik (Turksch wingewest, door een pasja beheerd), o. -s.

Pasjes (zoo even, nauwelijks), bw.

Paskwil (schotschrift, schimpschrift, bespottelijk iets of iem.), o. -kwillen.

Paslood (schietlood, peillood), o. -looden.

Pasmunt (pas- of kleingeld), v. -munten: tot de - behoort het kwartje en het dubbeltje, van zilver; de stuiver of het vijf-centstuk, van nikkel; het twee-en-een-halve-centstuk, de cent en de halve cent, van brons; - wordt uitsluitend voor rekening van het Rijk geslagen.

Paspoort (Fr. vrijbrief, vrijpas, verlofbrief), o. -poorten; zegsw. iem. zijn - geven, hem uit den militairen dienst ontslaan; bij uitbr., iem. voorgoed wegsturen: met een rood - den dienst verlaten, niet-eervol.

Paspoorteren (met paspoort uit den mil. dienst wegzenden, het paspoort geven).

Passaat (regelmatige wind tusschen de keerringen naar den evenaar toe), m. -saten; de N.-Oost-, ten N. van de linie.

Passa'bel (Fr. middelmatig, draaglijk), bn.

Passage (Fr. doortocht, doorvaart, overtocht; een plaats of uitdrukking in een boek; muz. zekere variatie met gezwinde loopers), v. -s; er is veel - in die straat, drukte, vertier; - biljet, o., O.-I. passagiersbiljet, waarop men n.l. den overtocht per boot kan doen; - bespreken, O.-I. een hut op een zeeboot huren. (g = zj).

Passage (overdekte winkelstraat), v. -s: de - te R'dam, te Luik, te Keulen. (g = zj).

Passagier (reiziger per boot of trein), m. en v. passagiers. (g = zj).

Passagieren (scheepst. voor een dag aan wal gaan, van zeelui), ik heb gepassagierd.

Passagiersbiljet (reishiljet voor een rivier- of zeeboot), o. -biljetten; - boot (boot tot vervoer van reizigers en hun bagage), v. -en; - goed (bagage v. de passagiers), o. -eren; - trein (trein, die enkel passagiers en hun bagage vervoert), m. -treinen. (g = zj).

Passangrahan, v. -s; zie Pasangrahan.

Passant (doorreizende), m. passanten.

Passant (reiziger of toerist, die voor zeer korten tijd b.v. voor een dag en nacht in een hotel verblijft), m. en v. -en.

Passantenhuis (logement voor arme of onvermogen passanten), o. -huizen. vero.

Passar, m. -s; zie: Pasar en Passer.

Passto (Lat. verlopen, verleden), zie A. P. of A. P.

Passto (Lat. verlopen, verleden), zie A. P. of A. P.

Passediesje (dobbelspel), o. gmv. vero.

Passedieszen (het passediesje spelen), ik heb gepassied: passediezende boeren, (C. O.); bij het - moet men met drie dobbelsteenen boven tien (d. i. passer dix) en op twee steenen evenveel werpen; ook: Passedizzen.

Passeeren (doortrekken, voort- of voorbijgaan; gebeuren, voorvallen; doorgeven); de linie -, zie Linie; voor iets -, gelden als; voor iemand -, voor een ander doorgaan; een notarieele akte -, vorlijden d. i. opmaken, lezen en doen teekenen.

Passeeren, iem. -, hem als ambtenaar of militair niet op zijn tijd bevorderen: die kapitein is gepasseerd, is niet tot majoor bevorderd, al was het zijn beurt.

Pas'selijk (redelijk, tamelijk), bn. en bw.

Passement (belegsel tot versiering van kleeding; tres, boordsel van goud- of zilverdraad), o. -menten; -werker (-maker), m. -werkers; -winkel (winkel, waar passement verkocht wordt), m. -winkels.

Pas'sen (schikken, voegen), ik heb gepast: die taal past u niet, voegt u niet; op iets -, d. i. letten; op zijn woorden -, d. i. acht geven, goed bedenken, wat men zegt.

Pas'sen (niet vragen, niet spelen), (kaartspel), ik -te, heb gepast: fig. daar pas ik voor, dat doe ik niet, daar bedank ik voor.

Pas'send (van pas zijnde), bn.: een - kleedingstuk; fig. behoorlijk, gepast: een -e uitdrukking, een - gebruik van iets maken; -er, -st.

Pas'senstelsel (het stelsel, waarbij reizigers de grens v. e. land niet over kunnen zonder paspoort), o. gmv.

Passe-partout (Fr. algemeene sleutel, looper op sloten, dievensleutel, sleutel, die op alle sloten past), m. -s; ook: doorlopende tramkaartje, kartonnen lijst om een portret, zes horlogesleutels om een ring, enz. (ou = oe).

Pas'ser (werktuig bij 't meten en teekenen), m. passers: een orillons-; -doos (doos voor passers met toebehooren), v. -doozen.

Pas'ser (O.-I. marktplaats, pasar), m. passers.

Passerelle (Fr. brug, enkel voor voetgangers; smalle voetbrug, loopbrug), v. -s.

Passe-temps (Fr. tijdverdrif), m. gmv.

Pas'sibel (vatbaar voor, onderhevig aan), v. gmv.

Pas'sibiliteit (vatbaarheid voor), v. gmv.

Pas'sie (het lijdens des Heeren, de lijdensweek, de geschiedenis van dat lijdens), v. gmv.

Pas'sie (hartstocht, drift), v. -sies, -siën: een hevige -, een demonische -; zegsw. - voor iets hebben, sterke neiging, grooten lust.

Pas'siebloem (altijd groene klimheester), v. -en: de - is afkomstig uit Brazilië en Peru.

Pas'sief (niet-actief, lijdzaam, lijdende), bn.: een -ve gehoorzaamheid, een - verzet, een -ve neutraliteit; spraak. een - w.w., een lijdend w.w. als b.v. benoemd worden of - zijn.

Pas'sief en actief (in een failliet het debet en credit), o. passiva: het passief in een faillieten boedel, d. i. de schulden.

Pas'siespel (geestelijk drama), o. -spelen: het - stelde in de middeleeuwen, vooral op Goeden Vrijdag, het lijdens en sterven van Jezus dramatisch voor; de -spelen te Oberammergau in Zuid-Beieren, zie ald.

Pas'sietijd (R.-K. de 14 dagen vóór Paschen), m.

Pas'sieve handel (invoerhandel), m. gmv.

Pas'sieweek (de lijdensweek, de week vóór Paschen), v. -weken.

Pas'siezondag (de tweede Zondag vóór Paschen, of de 5e in de R.-K. vasten), m. -en.

Pas'sim (Lat. verspreid, op verschillende plaatsen, door het heele boek heen).

Pas'siviteit (het passief-zijn), v. gmv.

Pas'sivum (spraaik. de lijdende vorm van een werkwoord), o. gmv.

- Pas'sus** (Lat. *zinsnede*), m. gmv.: het kamerlid las een — voor uit een stuk van den minister.
- Pasta**, o.; zie *Tand pasta*.
- Pastel'** (It. *pasta*, deeg: *vleesch-gebakje*), v. — en: een — is ook een gerecht, dat bestaat uit een korst met deksel van fijn deeg en welks holte gevuld is met gekruid vleesch van kip, haas of konijn; boekdr. *pastei*: door elkaar gevallen drukletters b.v. *in — vallen*, door elkaar vallen van een zelvorm, fig. verongelukken; — **bakker** (*patissier*), m. — bakkers; — **korst**, v. — korsten.
- Pastel'** (Fr. *kleurstift*), o. — len: een teekening in —, een — *portret*; — *teekening*.
- Pastel'** (*weede, e. plant, welker bladeren een schoone blauwe verfstof opleveren*), v.
- Pasteur'-instituut** (*inrichting van of volgens den Franschen geneesheer L. Pasteur (1822—'95) tot bestudeering der microben en tegen de hondsolheid*), o. — instituten.
- Pastourleeren** (*melk, volgens Pasteur, gedurende 15 min. op een temperatuur van 75° tot 80° C. brengen, waardoor de meeste bacteriën gedood worden*). (s = z).
- Pastil'le** (*reukballetje, hoesttabletje*), v. — s.
- Pastinak'** (*schermbloemige witte wortel of peen, pinksternakrl.*), v. — en.
- Pastoor'** (Lat. *pastor*, d.i. *herder, zielenherder*; in ons land hoofd eener R.-K. kerkelijke gemeente of parochie), m. pastoors.
- Pastoraal'** (*zielverzorgend, herderlijk; ook, landelijk*), bn.: een — *ale brief, — ale zeden*.
- Pastora'le** (Fr. *herdersdicht, herdersspel, ook, muziekstuk over het landleven*), v. pastoralen.
- Pastora'le** (*dorpsvertelling*), v. pastoralen: *Koetsveld, Beets, Cremer, Seipgens gaven mooie — n.*
- Pastorie', pastorij'** (*woning van een pastoor of van een predikant*), v. — rieën, — rijen.
- Patakón'** (Sp. *zilveren geldstuk, kroon-daalder, ± f 2.50*), m. — s; ook: *Patacon'*.
- Patas'** (*zeker klein vaartuig, dat het verkeer onderhoudt tusschen groote schepen*), v. — sen.
- Patat'** (Vlaamsch. *aardappel*), m. patatten: zegsw. *iemand — ten geven, slaag, klappen*.
- Pat'choll, — choell** (*dik-vloeiende, etherische olie met sterken geur, getrokken uit een kruid van dien naam in Nieuw-Holland*), v. gmv.
- Pateel'** (Vlaamsch. *platte schotel*), v. pateelen.
- Patent'** (*octrooibrief*), o. — en.
- Patent'** (*uitstekend, opperbest*), bn. en bw.: *hij is een — e kerel, hij heeft zich — gedragen, hij ziet er — uit*.
- Patent'olie** (*raapolie, voor lampolie geschikt gemaakt*), v. gmv. vero.
- Pa'ter** (Lat. eig. vader, ook, als aanspreking, *geestelijke eener R.-K. orde*), m. — s: — *rector, overste in een Jezuïetenklooster; — gardiaan, idem, in een Franciscanenklooster*.
- Paternos'ter** (*rozenkrans*), m. en o. — noster; zie *Rozenhoedje*.
- Paternos'ter** (*handboei, handketting*), o. — noster: een *dief de — s aandoen*.
- Pat'ersbier** (*beste biersoort*), o.; ook wel: bier van 't *patersvaatje*, zie *ald*.
- Pat'erskerk** (*kerk, door reguliere geestelijken of paters bestuurd*), v. — kerken.
- Pat'erstuk** (*mooi tusschenribstuk van een rund*), o. — stukken.
- Pat'ersvaatje** (nl. voor 't *patersbier*), o. — s: *uit het — tappen, den besten drank opzetten*.
- Pathe'tisch** (*hartstochtelijk, aandoenlijk, vol pathos*), bn. en bw. (the = tee).
- Path'mos** (*een der Sporaden in de Aegaeische Zee, destijds banningsoord*), o.: de Evangelist Joannes op —, zie *Openb. 1: 9*; fig. plaats, waar men alleen is: *stoort hem niet op zijn —*.
- Pathogeen'** (*ziekte veroorzakend*), bn. -gene.
- Pathologie'** (*ziektenleer, ziektenkunde*), v.
- Patholoog'** (*ziektenkundige*), m. — logen.
- Pa'thos** (*levendigheid, vuur, bezieling, hartstochtelijkheid; ook: hoogdravendheid, van een redenaar of spreker*), o. gmv. (th = t).
- Patien'ce** (Fr. *geduld, ook: zeker kaartspel voor één of twee personen*), v. (en = an).
- Patiënt'** (*zieke, lijder*), m. en v. patiënten; voor het vr. ook: **patiënte**; lees: *pas-sie-ent'*.
- Patiën'tie** (*geduld, lijdzzaamheid*), v. gmv.
- Pat'ih** (O.-I. *minister v. e. inlandsch vorst*), m. — s: de — is een der inlandsche hoofden, meestal is hij hoofd van de politie.
- Pat'ik** (*kruid*), o.; ook: *Patig* (zuring), o. gmv.
- Pat'ina** (*laagje grijs-groen roest op oud brons, op schildertijen, koperwerk, enz.*), v. gmv.
- Pat'isserie** (*pastei- of banketbakkerij*), v. — en.
- Pat'issier'** (Fr. *pastei- en banketbakker*), m. — s.
- Pat'jakkor** (*liederlijke vent, vuilnik, schurk*), m. patjakkers: het woord ontstond vermoedelijk uit verbasterd Javaansch; zie *Badjakkor*.
- Pat'ieh** (Mal. *bloedzuiger*), m. — s. (jeh = jee).
- Pat'jol** (O.-I. *houweelvormige spade*), m. en v. patjols, ook: *Pat'joel*; — **len** (O.-I. *met den patjol of hak werken of bewerken*).
- Pat'mos**, o.; zie *Pathmos*.
- Patols'** (Fr. *platte volkstaal, de landelijke taal, boerentaal*), o. gmv. (tois = toâ).
- Pat'ros** (*oudvaders*), m. mv.: *ad —, dood, gestorven; ad — gaan, sterven; zie Vaderen*.
- Pa'tria** (*vaderland*), v.: *pro —, voor het vaderland*; ook: soort van schrijfpapier.
- Patriarch'** (*aartsvader, oudvader, stamvader*), m. — en: de — *en van het Oude Verbond, nl. Abraham, Izaäk en Jacob en diens 12 zonen: de stamvaders der 12 stammen*.
- Patriarch'** (*hierarchische waardigheid, één hooger dan die van aartsbisschop*), m. — en: de — *van Jeruzalem, de — van Alexandrië, van Antiöchië, de — van Venetië*.
- Patriarchaal'** (*aartsvaderlijk*), bn. en bw.: een — *ale uitspanning, een ouderwetsch logement; het gaat daar — toe*. (ch = scherpe g).
- Patriarchaat'** (*het geestelijk gebied van een patriarch*), o. — aten: het — *van Syrië werd door Rome in 1784 en 1784 erkend; het — van Cilicië omvat de Armeniërs*.
- Patriarchaat'** (O.-I. *richting, volgens welke de stamhoorigheid en opvolging in de mannelijke lijn bepaald is*), o.; z. *Matriarchaat*.
- Patricliaat'** (*edelburgerschap*), o. (c = s).
- Pat'riciër** (*edelburger in oud-Rome*), m. patriciërs, tegenstelling van *Plebejer*.
- Pat'riciër** (*iemand van den eersten stand, aanzienlijke, aristocraat*), m. — s. (i = ie).
- Pat'riciesch** (*aanzienlijk*), bn.: een — *geslacht, tot de patriciërs behorende; lees: patrie'sies*.
- Pat'ricius** (*schutsheer, beschermvoogd der kerk*), m: den titel — droegen o. m. *Pepijn de Korte (752—768) en Karel de Groot (768—814)*.
- Pat'rick** (*beschermheilige van Ierland*), m.: ook: *St. — of St. Patricius; de orde van St. —*.
- Patrijs'** (*veldhoen*), m. patrijzen.
- Patrijs'** (*staalstempel, gesneden stempel, waarmede, door dien in een zachtere stof te slaan, een matrijs vervaardigd wordt*), m. — zen.
- Patrijs'hond** (*hond voor de jacht op patrijzen, bekend soort v. jachthond*), m. — en.

Patrijs'poort (scheepst. kleine poort, in de batterij-poort aangebracht; te openen rond kajuitsraampje), v. -poorten.

Patrij'zenel (ei van een patrijs), o. -eieren; -jacht (nl. op patrijzen), v. -en; -nest (nest van patrijzen), o. -nesten.

Patrimoniaal' (tot het vaderlijk erfgoed behoorend), bn.

Patrimo'nium (vaderlijk erfgoed, erfdeel), o. -monia, (i = ie); ook, naam eener werklieden-vereeniging in ons land.

Patriot' (Fr. vaderlandschgezinde, in het laatst der 18e eeuw; tegenstander van den stadhouder, volksvriend), m. -ten; zie Kees.

Patriot'fisch (vaderlandliefvend), bn. en bw.

Patriottis'me (vaderlandsliefde), o. gmv.

Patrocineeren (beschermen, behoeden).

Patro'cius, boezemvriend van Achilles, door Hector verslagen en door Achilles gewroken.

Patrologie' (de kennis der kerkvaders), v.

Patronaat' (het ambt of de waardigheid van patroon, beschermheerschap; ook, R.-K. vereniging van jonge meisjes of jongens onder leiding van een geestelijke), o. -naten.

Patrocneeren (beschermen, begunstigen).

Patrones' (beschermvrouw, schutsvrouw, meesteres), v. -sen.

Patronymicum (spraak. afstammingsnaam), o. -s, b.v. Merovinge (van Meroveus), Woltering (van Wolter), Eisinga (v. Eise), enz.

Patroon' (bescherm, beschermheilige), m. patronen, patroons: Chrispijn is de - der schoenmakers, Petrus is de - der visschers, Jozef is de - der timmerlieden, Sebastiaan is de - der boogschutters, Lucas is de - der schilders, Hubertus is de - der jagers, enz.

Patroon' (hij, die aan 't hoofd van een zaak staat, de eigenaar van een handelshuis, in tegenst. v. h. personeel), m. -s, patronen.

Patroon' (kokertje met buskruit en kogel), v. patronen; losse patronen, nl. zonder kogel.

Patroon' (model), o. patronen: wat een beeldig -tje van een kraagje! (C. O.)

Patroon'tasch (mil. leeren soldatentasch voor munitie), v. -tasschen; -riem, m. -en.

Patrouill'le (mil. nachtwacht, rondgaande soldatennacht, wachttronde), v. -s; lees: -oel'je.

Patrouilleeren (mil. de wachttronde doen), soldaten der grenswacht - ook des nachts, de politie zal -, als patrouille dienst doen.

Pats (klap, slag), v. patsen: iemand een -geven, een gevoeligen tik of slag. gmv.

Pats'er (O.-I. bedrieger vuile, lage vent), m. patsers; -ig (schurkachtig), bn.; -er, -st.

Pats'maker (O.-I. ophaker), m. -makers.

Pat'teh (O.-I. secretaris v. d. regent, inlandsch hoofd), m. -s: een - is ook boodschapper, factotum, (Mult.) (teh = tee).

Pauk (muz. keteltrom), v. pauken: nu werden er een paar slagen op de -en gehoord, (C.O.)

Pau'ken (muz. op de keteltrom slaan), ik heb gepaukt.

Paukenist' (muz. paukenlager), m. -en.

Paulet'te (gesch. een jaarlijksche belasting destijds in Frankrijk), v. gmv.: de - moest betaald worden door rechterlijke en financiële ambtenaren, die hun ambt op hun kinderen wilden doen overgaan; zij was geheeten naar Paulet, lid van den financieraad onder Hendrik IV, (1589-1610).

Paul'nisch (van of als Paulus) bn.: de -e brieven, van den apostel Paulus; een -e ziel.

Pau'per (Lat. arme, Fr. pauvre), m.: wat te doen voor den -? (au = ou).

Pauperis'me (chronische armoede in een land of streek, blijvende armoede der lagere standen, ook: het geheel der behoeftigen), o.

Paus (opperhoofd der R.-K. kerk), m. pausen.

Paus (rust), v. pauzen; zie Pauze.

Paus'dom (het Roomsche-Katholicisme, ook: de waardigheid, de regeering v. d. paus), o.

Pauseeren (rusten, een korteren of langeren tijd ophouden, stilhouden, verpoozen), ik -seerde, ik heb gepauseerd. (s = z).

Paus'lijk, paus'lijk (a. d. paus behorende of van hem uitgaande), bn.: het - paleis, de -e macht, een -e encycliek.

Pauselijke gar'de (lijfwacht van den paus), v.: de - bestaat uit de Edelwacht (Romeinsche edelen), de Palatijnsche Eerewacht (Rom. middenstand), de Zwitsersche Garde (Zwitsers) en de Gendarmerie; - kapel (zangkoor, dat bij plechtigheden optreedt, zoodra de paus officieert), v.: - kleuren (het wit en geel der pauselijke vlag), v. mv.; - zegen (zegen, door of namens d. paus geschonken), m.

Paus'keuse (het kiezen van een paus door de kardinalen in het conclaaf), v. gmv.

Paus'schap (waardigheid, ook: het paus-zijn, de regeering van een paus), o. gmv.

Pauw (dierk. hoenderachtige vogel uit de tropen, hier in tammen staat als siervogel), m. pauwen: zegsw. stappen als een -, deftig.

Pau'wenel (ei v. e. pauw), o. -eieren.

Pau'wenoog (oog van een pauw; ook: schitterende vlek op zijn staartveeren), o. -oogen.

Pau'westaart (staart van een pauw), m. -staarten; ook: soort van duif met waaiervormigen staart, zie: Pauwstaart.

Pau'weveer (de veer v. e. pauw), v. -en.

Pau'wig (eig. als een pauw: hoogdeftig), bn.: met -e verwatenheid neerzien op de armen, (Mult.)

Pauwin' (wijfjespauw), v. pauwinnen; fig. pronkerige vrouw, ijdele juffer.

Pauw'oog (dierk. vlinder), m. -oogen: de dag-, de avond-, de nacht-.

Pauw'staart (duif met pauwestaart), m. -en.

Pau'ze, paus (rust), v. pauzen.

Pavana (oude deftige Sp. dans), v. -'s.

Pavaneeren, zich -: stappen als een pauw, een hooge borst opzetten.

Pavel'en, meer: Plaveien.

Paviljoen' (Fr. pavillon: tentvormig lust- of zomerhuisje; achterdek van een zeeschip, eerste kajuit op een stoomboot), o. -s.

Paviljot' (papillot), v. -jotten; lees: -jot.

Pavos'ka (Russ. reisslede op een laag onderstel), v. -'s: de - heeft geen zitbanken.

Pax (myth. Rom. godin des vredes), z. Irene.

Pax (Lat. vrede, eensgezindheid), v.: -vobiscum, vrede zij met u; - intransitus, vrede zij (hun), die binnentreden; lees: paks.

Pax De'i (Godsvrede), v., z. Treuga.

Paya'bel (Fr. betaalbaar), bn.

Pé, v.: zegsw. alles is in de -, perfectie; de - inhebben, eig. de pest, ijselijk het land hebben; in de - zitten, penurie of volkst. penarie, grooten nood.

Peau'ter, o.; zie Plauter.

Peccadil'le (kleine zonde of fout), v. -s.

Pecca'to (zonde, vergrijp, misslag), o. -'s; -ca'tor (zondaar), m. en v. -s.

Pecca'vi (Lat. ik heb gezondigd); als zn. (schuldbelijdenis), o.; lees: pekka'vie.

- Pec'co** (een fijne soort van Chineesche thee), v. gmv.; ook: --thee, v. (cc = kk).
- Peech** (Duitsch. ongeluk, tegenspoed), o. gmv.: ik heb als tooneespeler veel -- gehad; spreekt. --vogel (iem., wien alles tegenstaat), m. --s.
- Pectoraal'** (de borst betreffende), bn.; als zn. (borstmiddel), o. en v. --ralen.
- Pecunia** (Lat. geld, vermogen), v. gmv.
- Pecuniair'**, bn., zie Pecunieel: --e belangen, geldelijk, lees: pee-ku-nie-ër; --eel' (wat het geldelijke betreft), bn.: --nieele zorgen.
- Pedaal'** (voetklavier van een orgel of piano), o. pedalen; ook: het -- van een spinnewiel, v. e. trapmachine, een fiets, enz., trapper.
- Pedagogie'**, v., --gogiek', enz. (g = g); zie Paedagogie, enz.
- Pedant'** (Fr. verwaand geleerde, opgeblazen schijnweter, schoolvos), m. pedanten.
- Pedant'** (waanwijs), bn. en bw.: kinderrampen zijn klein en nietig, van onze --e hoogte beschouwd, (C. O.); een -- ventje; hij sprak --, verwaand, aanstellerig.
- Pedanterie'** (waanwijsheid), v. --ën; **pedanteresk'** (als v. e. pedant), bn.: met --e deftigheid; **pedantis'me** (pedanterie), o.
- Peda'ti** (O.-I. Javaansche buffelkar), v. --s.
- Ped'delen** (trappen op de pedalen van een fiets), hij heeft gepeddeld: hij peddelde stil naar huis; eig. van roeien gebezigd.
- Pedel'** (Lat. bode aan een universiteit), m. pedels, pedellen: het slachtoffer sprong van de tafel, (en) volgde den --, (C. O.); --skamer (loge of vertrek v. d. pedel), v. --s.
- Pede presto** (Lat. met snellen voet), bw.
- Pedes apostolo'rum** (per), d. i. te voet, zooals de Apostelen plachten te reizen, bw.; ook: Pe'dibus apostolo'rum.
- Pedestal'** (voetstuk), o. --len; ook: Piedestal.
- Pedieu're** (likdoornstijder), m. pedicures.
- Pedometer** (hodometer, wegmeter, toestel, om den afgelegden voetweg te meten), m. --s.
- Peekoffie** (surrogaat van koffie), v. gmv.; --koffiefabriek, v. --en; --koffiefabriekant, m. --en; zie ook Cichorei.
- Peel** (breede haarband, wrong), v. pelen.
- Peel** (moerassige grond), v. pelen: de -- in het Z.-O. van Noord-Brabant.
- Peel'land** (aardr. een der kwartieren van de voormalige Meierij v. d. Bosch), o. in het -- of de Peel liggen Helmond en vele dorpen.
- Peen** (schermbloemige: gele of roode wortel), v. penen; zie ook: Pastinak.
- Peen'gras** (plantk. kruipende tarwe), o. gmv.
- Peer** (vruchtboom), m., (vrucht), v. peren: hoe smaakt je die --? spottend, van iets onaangenaams, zie Muilpeer; iem. met z'n gebakken peren laten zitten, hem teleurstellen in zijn verwachtingen; zie ook: Jutte-, Stoof-, Suiker-, Vijge-, Winter-, Zomerpeer.
- Peerd** (mil. naam v. e. paard), o. --en.
- Peer'drops** (peervormige, roode zuurtjes), v. mv., zie Drops; --vormig (den vorm eener peer hebbende), bn.: --e parelen.
- Pees** (koord), v. pezen: de -- van den boog; zegsw. hij heeft meer dan één -- op zijn boog, meer dan één verweermiddel, argument.
- Pees** (uiteinde van een spier), v. pezen.
- Pees'vleugelligen** (dierk. een der orden van insecten), m. mv.: de -- hebben vier, meestal evengroote, vliezige vleugels.
- Peet** (uit peter: doopgetuige), m. en v. peten: de peten zijn peter en meter, d. i. doopvader en doopmoeder; --oom (doopvader, naar wien de doopeling deels zijn voornamen krijgt), m. peetooms; --schap (waardigheid van peetoom), o. gmv.; --tante (meter of doopmoeder), v. --tantes.
- Pegasus** (myth. het gevleugeld paard der Muzen), m.: --bestijgen, gaan dichten (schertsend); --berijden, een dichter zijn; zie Hippocreen.
- Pegel** (meetknopje als merkteeken i. e. meetkan), m. pegels: de kan moet tot a. d. -- vol zijn, zie Peil; (O.-I. een gulden), m. --s.
- Pegelen** (ijken van vochtmaten, fig. onmatig drinken), ik heb gepegeld.
- Peignoir'** (Fr. gemakkelijke ochtendjas voor dames, morgenjapon), m. peignoirs. (gn = nj).
- Peil** (hoogtemerk, maatstaf voor hoogtestanden, meest van waterstanden), o. peilen: Amsterdamsch --, z. ald. en ook A.P.; iedere polder heeft een bepaald -- voor zijn waterstand; Rotte--, zie ook: Winter--, Zomer--; fig. uw examen is beneden --, zeer onvoldoende; dat gaat alle -- te boven, overschrijft alle grenzen; goedheid zonder --, onmetelijke goedheid; het -- der beschaving in de verschillende eeuwen; het zedelijk -- van een volk; geen -- kunnen trekken op iets of iem.: geen staat op iets of iem. kunnen maken; dat staat op laag --, is zeer min, b.v. de Marokkaansche rechtspraak.
- Peilen** (de diepte meten), ik heb gepeild: een wonde --, de diepte er van meten; de wonden der maatschappij --, de kwalen onderzoeken; iemands hart --, tot op den bodem doordringen v. d. geheimen; wie peilt (meet) de diepte van hun ellende! --er (iemand, die peilt), m. --s; --ing (dieptemeting), v. --en.
- Peillen** (het alcoholgehalte van jenever, enz., ook van wijn, bepalen), ik peilde, heb gepeild.
- Peil'glas** (stoommachine: glazen buis), o. --glazen: het -- is aangebracht, om den stand van het ketelwater zichtbaar te doen blijken.
- Peil'ketting** (ketting van den wijnroemer), m. --kettingen, ook: --keten, v. --s; --lood (scheepst. dieplood), o. --looden; --schaal (plank of bord met A. P. als nulpunt en waarop de Meterverdeeling verder in zwarte of roode strepen is aangebracht, waterhoogtemeter), v. --schalen: de -- teekende 4.8 + A. P.; --stift, v. --stiften, zie Sonde; --stok (maatstok met Meterverdeeling, om de diepte te bepalen van rivieren, kanalen, enz.), m. --stokken.
- Peintu're** (schilderkunst), v. gmv. (ei = é).
- Pein'zen** (Fr. penser: overdenken, diep nadenken over iets), ik peinsde, heb gepeinsd: z. Overpeinzen en Mijmeren.
- Peis** (Fr. paix: vrede), v. gmv. vero.: 't warm gesprek der mannen over krijg en --, (Staring).
- Pejereeren** (een meened doen), (j = j).
- Pejoreeren** (erger maken of worden), (j = j).
- Pek, pik** (zwarte, kleverige stof uit de sappen van dennenhout), o. gmv.: spreekw. Wie met -- omgaat, wordt er mee besmet, wie met slechte menschen omgaat, wordt zelf slecht, neemt van hun kwade eigenschappen over; zie: Aardpek of Jodenpek.
- Pek'broek, pik** -- (matroos), m. --broeken.
- Pek'draad** (draad, met pek besmeerd, schoenmakersdraad), m. --draden; ook, Pikdraad.
- Pek'kel** (zoutig vocht), v.: zegsw. hij zit in de --, in de verlegenheid; (zeewater), o. gmv. ☞
- Pe'kelen** (in de pek leggen), ik heb gepekeld.

- Pe'kelharing** (een gepekeld haring), m. -haringen, (als stofnaam), v. gmv.
- Pe'kelharing** (magere clown), m. -en; zie Hansworst.
- Pe'kelspek** (spek, dat ingezouten is), o. gmv.
- Pe'kelveld** (fig. de zee), o. gmv.: het groote -.
- Pe'kelvleesch** (vleesch, dat ingezouten of gepekeld is), o. gmv.; -**wagen** (wagen van e. tram, met pekeld gevuld, waarmee men de rails of richels van sneeuw zuivert), m. -wagens; -**worst** (worst, die ingezouten is), v. -en; -**zonde** (oude zonde, kleine zonde), v. -zonden.
- Pek'ken, pik'ken** (met pek besmeren), ik heb gepekt: de naden van een boot -.
- Pek'krans** (krans van pektouw), m. -en.
- Pek'ton** (ton voor pek; ook: leege ton met allerlei brandbare stoffen gevuld, te ontsteken bij openbare vreugdefeesten), v. -tonnen.
- Pel** (eig. vliesje, vel), v. pellen: de - van een noot, van een ei, van een boon, enz.
- Pelagiaan'** (aanhanger van Pelagius, een Engelschen monnik in de 5e eeuw, die de erfzonde loochende), m. -gianen. (g = g).
- Pelagoscoup'** (zeekijker, waarmee men in de diepte der zee kan zien), m. -copen. (c = k).
- Pelargo'nium** (geranium, potbloem in tuin of kamer), v. -niums: er zijn meer dan 300 verscheidenheden van -s. (g = g).
- Pele-mé'le** (Fr. mengelmoes, warboel; alles zonder orde, onder of door elkaar), o. gmv.; ook bw.: alles lager -, overhoop, door elkaar.
- Pelen** (van de haren ontdoen), zie Apfele n.
- Peler'ine** (korte schoudermantel), v. -s.
- Pel'erwt** (doperwt), v. -en. gew.
- Peloton'**, o. -s; zie Peloton.
- Peleus**, myth. koning der Myrmonidiërs in Thessalië, gemaal van Thetis, vader van Achilles. (eu = ui).
- Pel'grim** (eig. vreemdeling; bedevaartganger), m. en v. -s: de -s voor Lourdes, enz.
- Pel'grimage** (bedevaart), v. -s; lees: -aazje.
- Pel'grimgewaad** (-kleedij), o. -gewaden; -**hoed** (hoed, aan welks opgetoomden kant een schelp is bevestigd), m. -hoeden; -**kleed**, o. -kleederen; -**mantel**, m. -mantels; -**reis** (tocht naar een genadeoord), v. -reizen; -**staf** (lange stok), m. -staven; -**tasch**, v. -tasschen; -**tocht** (-reis), m. -tochten.
- Pelikaan'** (dierk. groote zwemvogel), m. -anen: de - is het zinnebeeld der zelfopofferende liefde, want, naar de oude fabel, voedt de - zijn jongen met zijn bloed, daar hij zich zelf de borst openpikt; -**skrop** (snavelzak v. e. pelikaan), m. -pen.
- Peli'ta** (Mal. nachtlampje), v. -'s; z. Palita.
- Pella'gra** (vlekachtige huidziekte), v. gmv.
- Pel'ten** (van de pel ontdoen), ik heb gepeld: een noot -, een ei -; gepelde garnalen; zegsw. met iemand een eitje te - hebben, d. i. iets onaangenaams hebben af te doen.
- Pel'ten** (een soort van linnen, met sterfiguren doorwerkt, voor servetten, handdoeken, enz.), o. gmv.; -**goed** (linnen weefsel), o. gmv.
- Peloponne'sus** (aardr. Morea, het grootste schiereiland van Z.-Griekenland, bevattende 9 landschappen), m. (e = ee).
- Pelo'te-spel** (Spaansch balspel), o.; **pelota'ri** (sportlui, die het - spelen), m. mv.; -**bal** (harde bal van rubber, met leder omgeven), m. -ballen: de - wordt met een gevlochten slager of christera opgeslagen.
- Peloton'** (Fr. een afgedeelde troep solda-
- ten, 20-40 man, deel v. e. compagnie), o. -s.
- Pels** (dicht-behaarde dierenhuid), m. pelzen: de beer heeft een zeer dikken pels; de Poolreizigers: met pelzen om de leden.
- Pels** (bereide harige huid, bont), m.: een met - gevoerde mantel; -**jas** (jas, met bont gevoerd en met bontkraag en bonten mouwopslagen), v. -jassen; -**mutts** (karpotsmuts, wintermuts met bontrand), v. -mutsen.
- Pels** (bontjas, ruime overjas, met bont gevoerd en met bont omzet), m. pelzen: het was nog te warm voor den -, (C. O.)
- Pels'dier** (dierk. een dier met dichtbehaarde vacht), o. -en: jacht op -en in het hooge Noorden.
- Pel'ser** (grootte sardijn der Noordzee), m. -s.
- Pels'jager** (in Rusland en N.-Amerika jager op pelsdieren: sabeldieren, bevers, chinchilla's, zilvervossen, enz.), m. -jagers.
- Pels'werk** (peltelij), o. gmv.; zie Pels.
- Pel'terij'** (bontwerk), v. -en (soorten).
- Pelu'che**, v.; zie Pluche. (ch = sj).
- Pel'uw**, v. peluwen; zie: Peuluw en Peul.
- Pem'mikau** (gedroogd en fijngestooten bizonvleesch), o., ook: pem'mekan.
- Pen** (vederschacht, schrijffen), v. pennen: de schacht, de baard v. e. -; de bek, de punt v. een -; er zijn stalen en veeren pennen; een wetversneden -, eig. een ganzepen, die goed vermaakt is, fig. een goede stijl; een scherpe -, hij schrijft in scherpe bewoordingen; iem. iets in de - geven, voorzeggend, wat hij moet schrijven; de - voeren, schrijver zijn; de - in gal doopen, kwetsende, beledigende woorden gaan schrijven.
- Pen** (houten of metalen nagel, pin), v. -nen.
- Penaal'** (lijfstraffelijk), bn.: de -ale wetten, Fr. code pénal, wetboek van strafvordering.
- Penaliteit'** (strafbaarheid), v. gmv.
- Penant'** (Fr. muurvak, muurvlakte tusschen twee ramen), o. penanten: een breed -; -**kast** (kastje voor een penant), v. -kasten; -**spiegel** (smalle spiegel tusschen twee vensters), m. -spiegels; -**tafel** (tafeltje tusschen twee vensters), v. -tafels.
- Pena'rie**, v. verbastering van Penurie.
- Pena'rie** (Lat. beschermende huisgoden der Romeinen, die het gezin vergezelden, waarheen dit zich ook begaf), m. mv: fig. zegsw. zijn - opzoeken, naar huis terugkeeren.
- Pen'ce** (Eng. mv. van penny, d. i. stuiver).
- Penchant'** (Fr. een zwak voor iets), o. -s.
- Pendant'** (schilderij of portret, dat als tegenhanger of tegenstuk dient), o. -en. (en = an).
- Pendelo'que** (Fr. oorhanger), v. -s: een - is ook een kristallen hanger aan een kroonlamp.
- Pendoppo** (Java. luchtig huisje op pitaren, zonder muren), v. -'s: de - heeft een dak van bladen en rust op bamboezen stokken, onderling door klampen van riet verbonden.
- Pendoppo** (open galerij aan een aanzienlijke inlandsche woning), v. -'s; de - of pendopo dient bij feesten tot ontvangst der gasten.
- Pendu'le** (Fr. slinger; een v. e. slinger voorzien hangklok, ook, zoo'n staande klok), v. -s.
- Pe'ne** (Lat. straf, boete), v. penen: op - van.
- Pene'lope**, gemalin van Ulysses en moeder van Telemachus: toonbeeld v. huwelijksrouw.
- Pene'lope-arbeid** (myth. een arbeid, dien men telkens zelf te niet doet, om hem opnieuw aan te vangen), m. (e = ee).
- Penetrant'** (doordringend), bn. en bw.: -e kou; lees: peenetrant'; -er, -st.

Pengempang (O.-I. vijver tot het telen van zoetwatervis), v. —s: de karpers en meervallen worden in de Preanger —s gekweekt.

Pen'goeloe (O.-I. Mohammedaansch priester), m. —loes: te Batavia woont de hoofd—, Mohamm. opperpriester, door 't gouvernement erkend; zie Panghoeloe.

Peni'bel (Fr. pijnlijk, lastig, moeielijk), bn.: een —e toestand; —er, —st. (i = ie).

Penitens' (boeteling), m. en v. —en; vr. ook —e.

Peniten'tie (opgelegde straf als voldoening voor bedreven zonden of kwaad), v. —ties, —tiën; fig. straf: dat is een zware — voor mij.

Pen'nekunst (calligraphie), v. gmv. — baart gunst, devies in de 17e eeuwse school; —likker (scheldn. kantoorschrijver), m. —likkers: 't is maar een —! prozastuk van Potg.; —mes (eig. mesje, om ganzepennen te vermaken, thans: klein, scherp knipmesje), o. —sen.

Pen'neu (veel en langdurig schrijven), ik pende, heb gepend: ik heb nog veel te —, ik heb al heel wat —pend of afgepend.

Pen'nenbak (bakje voor ganzepennen of voor pennenhouders in de school), m. —bakken.

Pen'nenhouder (houten of metalen staaftje tot bevestiging der stalen pen), m. —s, ook Pennehouder; —koker (koker voor de pennenhouders), m. —s.

Pen'neschacht (benedendeel v. een veeren pen), v. —schachten; —strijd (twist in dagbladen, enz.), m. gmv.; —vrucht (voortbrengsel van een schrijver, boek), v. —en.

Pen'ning (oud muntstukje), m. —en, —ninkje, —ningske, o. —s: hij bezit geen penning, zijn —ske offeren; het —ske der weduwe, Markus 12: 42; ook: —ningske(n); vroeger = $\frac{1}{2}$ duit of $\frac{1}{16}$ stuiver; bij overdracht muntstukje; zie: Braspenning, Godspenning, Negotiepenning, Spaarpenning, Teerpenning, Penningmeester.

Pen'ning (het getal, dat aanduidt, hoe menigmaal het percent in 100 begrepen is), m.: 5%_o rente is de —20, vero.; hij is van —16, d. i. hij is vasthoudend, hoogstzuinig, gierig.

Pen'ning (eerepenning, gedenkpenning), m. penningen; —kabinet (muntkabinet, penningkamer), o. —kabinetten; —kunde (wetenschap of kennis der penningen d. i. der munten, medailles, enz.), v. gmv.

Pen'ningmeester (de beheerder der gelden van een vereeniging), m. —meesters.

Pennoen' (puntig toeloopende riddervaan, veldteeken v. e. ridder), m. —s: de gewone ridder mocht geen banier voeren, maar slechts een —, ook voorzien van zijn geslachtswapen.

Pen'ny (Engelsche stuiver d. i. $\frac{1}{2}$ shilling of 5 cents), v. pence: — a-liner (Eng. iem. die voor een stuiver per regel schrijft; scherts. reporter), m. —s; —boot, v. —en.

Pens (maagafdeeling der koe), v. pensen.

Pensee'bloem (driekl. viooltje), v. —bloemen.

Penseel' (schilderkwastje), o. penseelen.

Pensee'len (schilderen), ik heb gepenseeld, je (nl. Jan Steen) zit, bij mijn ziel, je weer suf te —, (van Zegg.)

Pensee'len (met een penseel of kwastje besmeren), ik penseelde, heb —penseeld: een wonde —, je moet de keel goed en diep —, er met een kwastje aan een metaaldraad de zelf enz. insmeren.

Penseel'trek (trek of streek, met een penseel gemaakt), m. —trekken: fig. bijzonder

fraaie d. i. schilderachtige uitdrukking of zin.

Pensief' (peinzend), bn.; pensiever, —st.

Pensioen' (Fr. jaargeld, dat wordt toegekend aan eervol ontslagen ambtenaren na 40-jarigen dienst en op 65-jarigen leeftijd, rustgeld, rustwedde), o. pensioenen: de jaarlijksche storting voor het weduwen—; hij vraagt zijn —; op — gesteld worden.

Pensioen'fonds (rijkskas óf privaaltbeurs tot pensioenning), o. —fondsen; —kas (—fonds), v. —kassen; —wet (staatswet, de pensioenen betreffende en regelende), v. —wetten; zie: Weduw- en Weezenpensioen.

Pensioens'aanvraag (request van een ambtenaar om zijn pensioen te mogen hebben), v. —n.

Pension' (Fr. huis, waar men verblijf en kost heeft tegen vergoeding per dag of per week), o. —s: in — gaan. (en = an).

Pensionaat' (kostschool, instituut), o. —aten.

Pensionaris (gesch. in onze oude Republiek, bezoldigd rechtsgeleerd raadsman eener stad of provincie), m. pensionarissen. (en = en).

Pensionnat're (Fr. kostleerling), m. en v. —s.

Pensionneeren (op pensioen stellen): iem. —.

Pen'sum (opgegeven strafwerk), o. pensa.

Pentachord' (vijfsnarig muziekinstr.), o. —s.

Pentagoon' (vijfhoek), m. —gonen. (en = en).

Penta'meter (vijfvoetig dactylisch vers), m. —meters; zie Hexa'meter.

Pentateuch' (Bijb. de vijf boeken van Mozes), m. gmv.: de — bestaat uit: Genesis (wording), Exodus (uittocht), Leviticus (wetten voor den tempeldienst), Numeri (telling), Deuteronomium (herhaling der wet), (eu = ui); z. ald.

Pentathlon (de vijfstrijd, vijfderlei strijd-oefening bij de ouden), o.: het — bestond in springen, schijfwerpen, spieswerpen, wedlopen en worstelen; het — werd ook bij de Olympische spelen in Stockholm toegepast (1912).

Pen'terhaak (scheepst. zware haak, om het anker op te halen), m. —haken; —talje (scheepst. takel, om de ankers te verplaatsen), v. —talies.

Pentogram' (twee in elkaar gewerkte driehoeken), o. —grammen: het — was het insigne der bouwmeesters in de Middeleeuwen.

Penur'ie (Lat. ellende, uiterste behoefte, nood), v. gmv., in de volkst. Penarie: hij zit in de —, benauwdheid, nood, geldnood.

Pe'per (O.-I. op Sumatra: overblijvende plant met windenden, houtachtigen stengel; ook: tot poeder gemalen peperbollen, stofnaam), v. gmv.: Spaansche —, roode peper; Cayenne —, gemalen Sp. peper; zegsw. zij gingen — halen, d. i. naar Indië; hij werd om — gezonden, d. i. ver heen weggezonden; het —land, O.-I.; —koek, d. i. kruidkoek; —boom-pje (zekere giftige sierheester), o. —s; —bus (tafelgereedschap), v. —bussen; —dief (klimvogel in Z.-Amerika), m. —dieven; —duur (duur als specerij uit het Peperland, zeer duur), bn. en bw.; —en (met peper bestrooien), ik heb gepeperd: fig. 't is (sterk) gepeperd, uitermate duur; een gepeperde rekening, zeer hooge; —eter (klimvogel in Z.-Amerika), m. —s; —huisje (een spitsuitlopend papieren zakje), o. —jes: een — met vijgen, drieh. spits builtje; —koek (voorwerp: kruidkoek), m. —en, (als stofnaam), v. gmv.; —land (Oost-Indië; ook: land, onderneming, waarop peper gekweekt wordt, pepertuin), o.: iemand naar het — zenden, ver van huis.

Peper'pemt' (lipbloem. plant), v. —munten:

uit de bladeren der — trekt men een soort van olie; deze, met suiker vermengd, geeft de pepermunt, ook: -ment; zie Munt.

Pepermant' (suikertabletje, met pepermuntolie bereid), v. — en.

Pepermant'doosje (meestal zilveren platronnd doosje voor pepermuntjes), o. —s; —**je** (klein soort van pepermunt), o. —s; —**olie** (olie uit de blaren der pepermunt), v. gmv.

Pe'pennoot, —**neut**, v. —noten, —neuten: de kinderen speelden om —noten, d. i. dobbelsteentjes van peperkoekrand, ook: -neut; fig. vrouw of meisje, die kleinzielig is; —**tuln** (O.-l. omheind veld voor de pepercultuur), m. —tuinen; —**vreter** (zekere klimvogel), m. —vreters, zie: —dief, —eter; —**wortel** (mierik, tepelblad), m. gmv.

Peplinië're (Fr. boomkweekerij, plantentuin; fig. kweekschool), v. —s.

Peppel (Italiaansche populier), m. —s. gew.

Peppelen (v. peppelhout), bn.: —klompen.

Pepp'ne (zeker ferment in het maagsap, diemend tot vertering der eiwitstoffen), v. gmv.

Pe'pton (lichtverteerbare stof), o. —tons.

Per (Lat. door, bij, met), als in: —spoor, —schip, —post, door middel van; —pond, voor of bij het pond; —saldo, zie ald.

Perceel' (deel, stuk gronds, deel van een grooter geheel, akker), o. perceelen; fig. persoon: een raar —, zonderling iemand.

Perceels'gewijs of —ge wijze, bw.: de landerijen zullen —geveild worden, het landgoed wordt —verkocht, d. i. in perceelen.

Percent' (Lat. ten honderd), o. procenten; verg. Procent, zie ook: **Pc.**, **Pct.** of $\frac{1}{100}$.

Percentage (het bedrag, percentsgewijze berekend), v. en o. gmv.; lees: —taaf-zje.

Percententafel (tafel, bij de arbitrage in gebruik), v. —tafels: in de —is in procenten aangegeven, met hoeveel de notering van eenig artikel aan vreemde beurs vermeerderd of verminderd moet worden, in verband met den wisselkoers tusschen de twee plaatsen, om den parikoers aan eigen beurs te krijgen.

Percents'gewijze (ten 100 gerekend), bw.

Percepteur' (Fr. ontvanger van de belastingen), m. —s.

Perceptie (ontvangst, inzameling, inning), v. —s, —tiën. (t = s).

Perceptie (de verrichting v. d. geest, waardoor indrukken en waarnemingen bewust worden), v. gmv. (t = s).

Perceptieeren (ontvangen, innen, ook: waarnemen, begrijpen, bevatten). (i = ie).

Percus'sie (slag, stoot, botsing), v. gmv.; —**geweer** (ouderwetsch geweer met slaghoedje, nl. slag- of stootgeweer), o. —geweren; —**slot** (geweerst met een slaghoedje), o. —sloten.

Percus'sie (geneesk. het kloppen op lichaamsdeelen, om te hooren of de inwendige organen: longen, hart enz. gezond zijn), v. gmv.

Perdoes' (eensklops), bw.; zie Pardoes.

Pe'reat! (Lat. hij (zij) ga te gronde, weg met hem (haar)!) (e = ee).

Pe'reboom (bekende vruchtboom), m. —boomen; —boompje, o. —boompjes.

Pe'rel (Vlaamsch. parel), v. perels.

Pe'relaar (Vlaamsch. pereboom), m. —laars.

Peremptoir' (afdoend, beslissend), bn. en bw., ook: perempto'risch: e. —argument. (em = em).

Pe'renhout (hout v. d. pereboom), o. gmv.

Pe'rentaart (taart, met geconfitte peren bereid of belegd), v. —taarten.

Per equa'tie (gelijkmatige verdeling van lasten), v. gmv.; (qu = kw); zie Aequatie.

Pe'reschil (schil van een peer), v. —schillen.

Per expres'sum (Lat. door een afzonderlijken bode), bw.; verkort: **P. Expr.** (x = ks).

Per fas' et ne'fas (Lat. door recht en onrecht, door alle mogelijke middelen), bw.: de eerzuchtigen trachten —hun doel te bereiken.

Perfect' (Lat. volmaakt, uitmuntend, volkomen, goed, best), bn. en bw.; —er, —st. (c = k).

Perfec'tie (volmaaktheid, voortreffelijkheid), v.: alles is in de —, volkomenheid. (t = s).

Perfectionneeren (volkomener of beter maken, volmaken), (t = s).

Perfi'de (Fr. valsch, trouweloos, verraderlijk), bn.: het —Albion, gezegde van Napoleon I.

Perforeeren (doorboren met kleine gaatjes): een blad postzegels is geperforeerd.

Perfors' (met alle geweld), bw.: iets —willen weten. (s = s).

Pergo et pe'rago (Lat. ik ga voort en zet door of voleindig).

Pergola (met gebladerde overdekte booggang in tuinen, loof- of wijngaardpriel, priëlvormige aanbouw voor of achter een huis), v. —s.

Peri (beschermgeest v. verwonderlijke schoonheid bij de Perzen, goede see), m. en v. —s.

Pericleus, gesch. staatsman en beroemd redenaar in oud-Athene, gest. 429 v. C. (e = ee).

Pericleus' (gevaarlijk, hachelijk), bn.; —zer.

Peri'culum (gevaar, nood, waagstuk), o.: —in mora, (er ligt) groot gevaar in uitstel.

Peridot' (valsche smaragd), o., als voorwerp, m.: de kleur van den —is geelachtig groen.

Perihelium (naaste stand eener planeet bij de zon), o. —liën; (he = hee); zie Aphelium.

Peri'kel (gevaar), o. —s: bedreigd door allerlei perikels; ook: Perijkel.

Perin'de ac cada'ver (als een lijk), bw. uitdr.: militaire tucht stelt als eersten eisch gehoorzaamheid, en het —kon op de poort van elke kazerne staan; als zn. o.

Perio'de (omloop, kringloop, afwisseling van tijden; tijdkring of tijdperk; stijl: een kloekgebouwde volzin met voor- en nazin, een kunstmatig afgeronde volzin), v. —n; de veenvorming in haar verschillende —n; de fraaie —n in de C. O., bij V. d. Palm e. a.

Perio'de (rekenk. cijfergroep, die terugkeert bij een repeteerende breuk), v. —n: $\frac{1}{7} = 0.142857$ enz.: hier vormen de zes cijfers achter het decimaalteeken de —; zie Repetent.

Periodiciteit' (kringloop, regelmatige afwisseling, geregelde terugkeer), v. gmv. (c = s).

Periodiek' (op geregelde tijden terugkomend, op bepaalde tijden verschijnende), bn.: —e geschriften, dag-, week-, maandbladen; —e winden, geregeld waaiende winden; een —e traktementsverhooging, d. i. verhooging, op vastgestelde tijdstippen, b. v. om de 5 jaar; —e verkiezingen, om de 4 jaar.

Periodie'ken (periodieke geschriften), v. mv.

Peripat'icus (iem., die veel wandelt), m. —ci; ook: volgeling van Aristoteles (384—322 v. C.)

Peripate'tisch, bn.: de —e philosophie, nl. die van Aristoteles, die zijn leerlingen al wandelend onderwees, de —e school of richting.

Peripetie' (dichtk. ommekeer, begin der ontkenning in een drama), v. gmv. (t = s).

Peripherie' (ontrek van door kromme lijnen afgesloten figuren), v. gmv. (ph = f).

Periph'e'risch (den ontrek betreffende), bn.

Periphra'se (stijl. troop der omschrijving),

- v. —phrasen, b.v.: *het schip der woestijn*, kameel; *de bode der lente*, zwaluw. (pe = pee).
- Perip'teros** (een gebouw, aan alle zijden door zuilen omgeven), o. —sen.
- Periscoop'** (optisch toestel, door hetwelk men in een duikboot kan zien, wat er a. d. oppervlakte van de zee geschiedt), m. —copen; lees: *pee-rie-skoop'*.
- Peristye** (bouwk. met zuilen omgeven open plaats of voorhal, zuilengang), o. —n. (y = ie).
- Perk** (afgebakende ruimte), o. perken: een — met bloemen, bed; zegsw. paal en — stellen, grenzen stellen aan, zie Paal; fig. zijn verbeelding binnen de — en houden, beteugelen.
- Perkhal'** (dicht wilkatoenen weefsel), o. gmv.
- Perkament', perkement'** (eig. papier uit de stad Pergamus: als papier bereide dierlijke huid van schapen, geiten en ezels, welke het papyrusblad kon vervangen), o. gmv.
- Perkament', perkement'** (geschrijft op perkament), o. —en: hij snuffelt gaarne in — en.
- Perkament'en** (van perkament), bn.: boeken uit de 18e eeuw met — banden.
- Perkament'papier** (papier, dat op perkament getijkt), o.: iets afstuiten met —.
- Perkanier'** (O.-I. bezitter van een perk muskaatboomen, op Banka), m. —s; Perkenier.
- Perkara** (O.-I. geschilpunt, te bespreken zaak, rechtszaak, affaire), v. per kara's.
- Perkoen'** (lange dennen heipaal), m. —en.
- Perkoetoet'** (O.-I. soort van wild tortelduifje, lieveling van den Javanen), v. —toeten.
- Permanent'** (voortdurend, onafgebroken, blijvend), bn. en bw.: —e droogte, een —e tentoonstelling; iets — volhouden.
- Permuta'tie**, v., volkst. voor Parentage.
- Per mil'le** (met de duizend, per duizend); verkort: **P. m.** d. i. $\frac{1}{1000}$; lees: per miel.
- Permis'** (Fr.), o.; z. Permit.
- Permissie** (vergunning, verlof, toestemming, toelating), v. gmv.
- Permit** (Eng. verlof- of gelebiljet), o. —s.
- Permitteeren** (veroorloven, vergunnen).
- Permuta'tie** (verwisseling, verandering in de rangschikking van een bepaald aantal gegeven grootheden), v. —s, —tiën. (tie = sie).
- Peruambuk'hout**, o. gmv., z. Brazilië.—.
- Pernicietus'** (Fr. verderfelijk, schadelijk, nadeelig), bn.; —zer, —t. (i = ie).
- Per occasie** (bij gelegenheid), bw. (cc = kk).
- Peroratie** (slotrede, slotwoord), v. —s, —tiën.
- Per pedes** (Lat. te voet), bw.: — apostolo'rum, met de Apostelpaarden, zie ald. en Pedes.
- Perpendicular'** (loodlijn), v. —s. (ai = è).
- Perpendicular'** (Fr. rechtstandig, loodrecht, in 't lood), bn. en bw. (e = e).
- Perpetra'tie** (Fr. het volvoeren), v. (tie = sie).
- Perpetueel'** (Fr. aanhoudend, blijvend, bestendig, altijddurend), bn.; —eele. (pe = pee).
- Perpetueeren** (doen voortduren, voortzetten, op de lange baan schuiven). (pe = pee).
- Perpetuum mo'bile** (Lat. eeuwigdurende beweging), o. gmv.; vooral, het nog uit te vinden eeuwig bewegend toestel, dat werkt zonder arbeidsvermogen en steeds arbeid blijft voortbrengen, die voor allerlei doeleinden gebruikt zou kunnen worden; fig. iets onmogelijks, iets onbestaanbaars. (le = lee).
- Perplex'** (Lat. onthutst, bedremmeld, verbluft, ontsteld, verward), bn. en bw. (x = ks).
- Perquisitie** (Fr. gerechtelijk onderzoek, huiszoeking), v. —s, —tiën; lees: per kizie'sie.
- Perron'** (Fr. steenen opstap, doorlopende stoep, ook, de verhoogde stoep van een spoorwegstation, waardoor de reizigers gemakkelijker uit en in de rijtuigen stappen), o. perrons; —kaartje (5-centskaartje van toegang tot het perron), o. —kaartjes.
- Pers** (werktuig, om te persen), v. persen: een druiven—, een olie—, een wijn—; een hydraulische —, z. ald.; een laken—, z. ald.
- Pers** (druipers), v. persen: een hand—, een snel—, een rotatie—, de beide laatste door stoom-, gas- of elektrische kracht gedreven; het boek gaat of is ter —e; de —, de dagbladen.
- Per saldo** (handel. als overschot van de vorige rekening), bw. (s = s).
- Pers'brood** (zetwerk ter drukkerij, dat bleef liggen in drukke dagen en bij slapte wordt ter hand genomen), o. gmv.
- Pers'delict** (delict der pers), o. —delicten: laster in een krant vormt een —. (c = k).
- Per se'** (Lat. uiteraard, vanzelf, zonder hulp van anderen; ook: noodzakelijk, met kracht en geweld), bw., lees: per see: hij wil — aldus, hij wil — naar O.-I.; je moet — dat doen.
- Persecuteeren** (Fr. vervolgen, nazetten).
- Persecutie** (vervolging b.v. om den geloove), v. —s, —tiën. (t = s).
- Persi'den** (vallende sterren, uitstralend uit een punt van het sterrenbeeld Perseus, tusschen half Juli en half Augustus), v. mv.
- Pers'e'phone**, de Rom. Proser'pina; lees: —nee.
- Persen** (uitdrukken), ik heb geperst: druiven —, olie —; fig. iemand tot iets —, dwingen.
- Pers'eus**, myth. zoon van Zeus (Jupiter): de groote held van Argos en de lieveling der goden; hij houdt Medusa het hoofd af; zie Aegis. (—seus = —zuis).
- Pers'eus** (sterrenbeeld a. d. N. hemel), m.
- Persevan'ten** (volgers in den strijd), m. mv.: graaf Willem IV, 1337—'45, liet de strijdkolven en kruisbogen zijner — weinig rust.
- Pers'ico** (It. likeur van brandewijn op perzikpitten), v. gmv.; lees: per'ziekoo.
- Persien'ne** (Fr. buiten-zonneblind), v. —s: een — is een draaiend blind, ter breedte van een half raam, bestaande uit schuine plankjes in stevige omlijsting. (s = s).
- Persiflage** (Fr. bespottig, fijne spot, beschimping door ironie), v. —s. (g = zj).
- Persificeeren** (beschimpen, fijn belachelijk maken, op fijne wijze bespotten). (s = s).
- Pers'ijzer** (strijkijzer v. e. kleermaker), o. —s.
- Persisteeren** (volharden b.v. bij een verklaring, volhouden, op iets blijven staan).
- Pers'muskiet** (schimpn. hoogst onbescheiden reporter, die iemand tot het laatste nieuws afzuipt, tot het laatste uithoort), m. —en.
- Persona'ge** (Fr. persoon, mensch), o. en v. —s: een raar —, een vreemd —; op het toneel; wat dunkt u van dat —? hooge —s, hooggeplaatste personen. (g = zj).
- Persona gra'ta** (iēm., die zeer gezien of gewild is), v.: de Engelsche gezant was aan het Fransche hof tijdens Napoleon I geen —. (s = s).
- Persona'lia** (Lat. bijzonderheden, één of meer personen betreffende), v. mv. (s = s).
- Personaliteit'** (persoonlijkheid, persoonlijke beleediging), v. —en: zegsw. iemand — en zeggen, hatelijkheden op den man af. (s = s).
- Personeel'** (persoonlijk), bn. (s = s).
- Personeel'** (aantal personen, die men in dienst, aan het werk of in zijn dienstkring heeft), o. gmv.: het winkel —, het school —. (s = s).

- Personeel'** (de gezamentlijke menschen), o.: dit was het — van de achterste bank der diligence, (C. O.)
- Personee'le** belasting (rijksbelasting, geheven van elk hoofd van een gezin: zij berust op huurwaarde, meubilair, stookplaatsen, dienstboden), v.; ook: Personeel, o.
- Perso'nentrein** (trein, die enkel reizigers en hun bagage vervoert, geen goederen), m. -en.
- Perso'nenverkeer** (verkeer van passagiers op treinen en booten), o. gmv.
- Personifica'tie** (persoonsverbeelding, verpersoonlijking, b.v. van den Rijn als een godheid of een vader, van den dood als een engel, enz.), v. -ties, -tiën. (t = s).
- Personificeeren** (verpersoonlijken). (s = s).
- Persoon'** (mensch), m. en v. personen; **persoon'** (in de spraak. rol in het gesprek), m., de 3 personen; ook: werkwoordelijke vorm.
- Persoon'lijk** (betrekking hebbende op een bepaalden persoon), bn. en bw.: een -e beleediging, den persoon betreffende, een -e feit; een - voornaamwoord, b.v. ik, gij, hij, dat den 1en, 2en of 3en persoon aanwijst; mijnheer, u wordt —, beleedigend voor den toegesprokene; —e belangen, enz.; iemand — kennen, d. i. zijn persoon; ik heb hem — gezien en ontmoet, d. i. in eigen persoon; —heid (personaliteit), v. -heden. (s = s).
- Persoons'verbeelding**, v. -en, b.v. de mildheid, de twist als persoon' optredend; zie: Zinnespel en Personificatie.
- Perspectief'** (een doorzicht, vergezicht, verschiet), o. -tieven. (c = k).
- Perspectief'** (doorzichtkunde als wetenschap: de leer, om voorwerpen, volgens wiskundige regels te projecteeren op een plat vlak, zóó als zij zich v. e. gegeven standpunt aan het oog v. d. waarnemer voordoen), v. gmv. (c = k).
- Perspecti'visch** (volgens de leer der perspectief), bn.: een -e tekening; — zien, teekenen.
- Perspicaciteit'** (Fr. scherpzinnigheid), v.
- Pers'plank** (plank, waarop of waarmede geperst wordt), v. -planken: de - v. d. kleermaker; de - v. d. kaasmaker, — v. d. boekbinder.
- Pers'pomp** (pomp, die de vloeistof opwaarts perst b.v. een brandspuit), v. -pompen.
- Pers'revisie** (laatste proef, waarna het vel wordt afgedrukt), v. -revisies.
- Persuadeeren** (Fr. overreden, overtuigen, doen gelooven). (s = s).
- Per'te** (Fr. handel. verties), v. pertes.
- Pertinent'** (stellig, juist, gepast, naar den eisch), bn. en bw.: een -e verklaring, stellig, afdoend; hij weigerde —, beslist. (nent = nent).
- Pertizaan'**, v. -zanen; zie Partizaan.
- Pertjoema** (O.-I. tevergeefs), bw.
- Perturba'tie** (storing, stoornis, hevige ontroering), v. -ties, -tiën. (tie = sie).
- Per'rubalsem** (geelbruine, stroopachtige geurige hars), m. gmv.: de — wordt bereid uit den bast v. d. balsembom in Peru: middel tegen huidaandoeningen.
- Pervers'** (verkeerd, verward, slinksch, slecht, verdorven), bn.; lees: per-vers'.
- Perversiteit'** (verdorvenheid b.v. van hart, verkeerdheid, ontarding), v. gmv. (s = s).
- Per vota majo'ra** (Lat. bij meerderheid van stemmen). (j = j).
- Per'zik** (eig. Perzische appelboom), m. -en; (vrucht), v. -en; — boom of -eboom, m. -en; — epit (steen in de perzik), v. -pitten.
- Per'zisch**, bn.: de -e taal, nl. der Perzen; als zn. (de taal der Perzen), o. (isch = ies).
- Pe'seta** (Spaansche frank als munteenheid = 100 centesima's = ± f 0.48), v. -'s. (s = z).
- Pe'so** (Argentijnsche, Mexicaansche en Chileensche munteenheid: in goud = f 2.50, in zilver ± f 1.05), v. -'s. (s = z).
- Pesoe'ratian** (O.-I. briefdrager, bode), m. -s.
- Pessimis'me** (zwaarmoedige of afkeurende levensbeschouwing; overtuiging, dat er niets goeds is in de wereld; levenshaat), o. gmv.: het tegengestelde van — is optimisme, zie ald.
- Pessimist'** (iemand, die alles in de wereld slecht en naar vindt, zwartgallig), m. -en.
- Pessimis'tisch** (tot pessimisme overhellend), bn.: een -e levensbeschouwing, zwartgallig.
- Pest** (besmettelijke builenziekte, wier haarden zijn in Beneden-Egypte, China en Indië), v. -en: de zwarte —, de — overbrengen; zie: Zwart en Zwarte dood; fig. ik schuw hem als de —; de jenever is de — der samenleving, verderf; zegsw. iem. de — aanjagen, hem pesten, treiteren, kwellen; de — inhebben, verschrikkelijk het land hebben; de — aan iets gezien hebben, er een verschrikkelijken hekel aan hebben; iem. vluchten als de —, den hevigsten afkeer van iem. hebben; fig. zedenbedervend mensch: hij is de — voor die jongelui; zie **P.**: de — in hebben.
- Pest'buil** (gezwel v. e. pestlijder), v. -builen.
- Pest'en** (wrevel berokkenen, het land opjagen, treiteren, judassen), ik pestte, heb gepest: iem. —, hij zoekt mij altijd te —.
- Pest'epidemie** (heerschende pestziekte), v. -epidemieën: de — in China in 1911.
- Pest'huis** (barak voor pestzieken), o. -huizen.
- Pestilen'tie** (pestziekte), v. -tiën. (tie = sie).
- Pest'koorts** (koorts, door de pestziekte veroorzaakt), v. -en; — tijder (iem., die de pest heeft), m. -s; — lucht (lucht, die een pestlijder afgeeft; fig. verpeste lucht, gemeene stank), v. gmv.; — vogel (fraaie zangvogel, sneeuwvogel), m. -s: de — gold als voorbode van de pest; — ziekte (de pest), v. -n.
- Pesul'der** (volkst. sukkel, iem. die zich niet redden kan), m. -s. (s = s).
- Pet** (hoofddeksel met een klep), v. petten: een zijden —, een lakensche —, een fiets-.
- Pet'egift** (geschenk van peettante of peetoom, pillegift), v. -giften; — kind (peetzoon of -dochter), o. -kinderen; — moei (meter, peettante), v. -moeien.
- Pet'er** (van pater, vader: doopvader, peetoom), m. peters; — schap, o. gmv.
- Peterse'lie** (schermbloem, tuinplant, soepgroente), v. gmv., ook, pieterse'lie; — saus (saus met slijngesneden pieterse'lieblaadjes), v.
- Petilleeren** (Fr. knappen, kraken; schuimen, opborrelen, parelen van wijn; fig. tintelen van geest, schitteren van geestigheid). (ll = lj).
- Petit-gris'** (grijze pelterij uit Siberië), o. gmv.
- Peti'tie** (Fr. verzoekschrift, inzonderheid aan de hooge regeering gericht), v. -tiën, -ties.
- Petitiona'ris** (persoon, die een petitie of verzoekschrift indient), m. petitionarissen.
- Petitionneeren** (e. verzoekschrift indienen).
- Petitionnemen'** (het indienen van verzoekschriften, petitionneering), o. -en.
- Petit-maître** (Fr. verwaand, opgeschikt jongmensch; modegek, pronker, fat, saletjonker), m. petits-maitres.
- Pet'joe** (O.-I. minne kleurling), m. -s.
- Petrefac'ten** (versteeningen), o. mv. (c = k).
- Petrifica'tie** (versteening), v. -s, -tiën.

- Petrificeeren** (versteenen of tot steen maken).
Petro'leum (brandbare aardolie), v. gmv.: de gezuiverde — wordt sedert 1860 veel voor kunstlicht gebruikt.
Petro'leum-aandeel (bewijs van aandeel in een kapitaal tot exploitatie van een petroleumbron), o. —aandeelen.
Petro'leumblik (blikken voorwerp met tuit, waarin petroleum gesleten wordt), o. —ken; —bron; —**ether** (een soort van spiritus uit petrol), gmv.; —**gas** (gas, uit petroleum gestookt), o. gmv.; —**haven** (afzonderd deel v. e. haven, waar de petroleumschepen moeten liggen), v. —s; —**kachel** (kachelte, waarin petroleum gestookt wordt), v. —kachels; —**kan** (metalen kan voor of met petrol), v. —kannen; —**lamp**, v. —lampen; —**licht**, o. —lichten; —**motor** (krachtmaschine, die door petroleum gedreven wordt), m. —moto'ren, —s; —**spiritus**, m., zie: —**ether**; —**toestel** (kooktoestel), o. —toestellen; —**tankschip** (vaartuig, ingericht tot het losse vervoer en het oppompen van petroleum), o. —schepen; —**vat**, o. —vaten; —**waarden** (obligatiën in een petroleumbron-exploitatie), v. mv.
Petroleur (Fr. iem., die bij oproer brand sticht met petroleum), m. —s; —**leuse**, v. —s.
Pettengoed (stof, waar petten van gemaakt worden), o. gmv.; —**maker**, m. —makers.
Petto (borst, hart, binnenste), v.: zegsw. in — houden, tot gelegener tijd bewaren, fig. voor zich houden, in zijn hart geheim houden, verzwijgen; in — hebben, in voorraad hebben.
Peueraar (iem., die peurt), m. peueraars: de Leidsche —, hoofdstuk der C. O.
Peu'eren (op een aal of paling visschen met een peur), ik —de, heb gepeurd; bij het — de peur of tros pieren d. i. de peurstok zachtjes op en neer bewogen; —**raar** (man, die peurt of peuert), m. —s: de Leidsche peueraar, opstel in de C. O.; zie Peuren.
Peukel (pustje), v. —s; ook: Pukkel.
Peul (eenhokkige doosvrucht), v. peulen.
Peul (peuluw, peluw), v. peulen.
Peul'dop (peulschil), m. —doppen; —**erwt**, v. —en; —**gwas**, o. —sen; —**schil** (dop of schil e. peul, fig. kleinigheid, klein of nietig persoonsje), v. —schillen; —**vrucht** (plantenfamilie, wier zaad in e. peul groeit), v. —en.
Peul'uw, pe'luw (hoofdmatras), v. —en.
Peur (tros of franje van aardwormen of pieren, die in de heele lengte doorstoken, en aan een vrij dik snoer geregen zijn), v. peuren; op paling of aal visschen met een —; zie Peuren of Peueren.
Peuren, z. Peueren; —**der**, z. Peueraar.
Peurstok (korte stok van den peueraar, van welken stok de wormentroetel of -franje afhangt), m. —stokken.
Peut (volkst. slag, klap), m. —en: iem. een — geven; iem. — geven, slaag.
Peuter (pijpeuroeter), m. peuters.
Peuter (iem., die klein is), m. peuters: wat —s van jongens! waar blijven de —s? kleintjes.
Peuteren, peuterde, ik heb gepeuterd: in den neus —, in het oor —, plukken, pluizen; ik zit den heelen dag te — aan dit schrijfwerk; —**aar** (knutselaar, broddelaar), m. —s: hij is een — op de viool; —**ig**, bn. en bw.: —e letters; wat schrijf je —! kriebelig.
Peu'terwerk (werk, dat tijd en aandacht kost, maar van weinig waarde is), o. gmv.
Peu'zel (treuzel, talmcr), m. en v. —s; ook: dreumes, kleuter: de —s, kleine kinderen.
Peu'zelen (langzaam en bij kleine beetjes eten), ik heb gepeuzeld: de kinderen zaten lekker te —, de muizen hadden aan den koek gepeuzeld, zie Oppeuzelen.
Peu'zelwerk (werk, dat in kleine beetjes verricht wordt), o. gmv.
Pe'zerlik (verwant met pees: bullepees, varkenspees), m. pezeriken.
Phacomeen (Lat. een zeldzaam iets, als verschijnsel; fig. een genie), o. —menen, —mena, lees: feenomeen'; —**menaal** (wonderlijk, verbazingwekkend), bn. (ph = f).
Pha'eton, myth. zoon van den Zonnegod, Apollo, die als voerman of wagenman slechts voor één dag de paarden van den zonnewagen mocht rijden, maar jammerlijk verongelukte.
Pha'eton (een soort van tweewielig licht rijtuig, dat gedeeltelijk open is), m. —s. (ph = f).
Phalanstère (Fr. arbeiderskolonie), m. —s.
Phalanx (wigvormige slagorde), v. —en, phalangen: de Macedonische —; lees: fa-lanks'.
Phantaseeren (met zijn verbeelding schep-pen; verdichten, verzinnen). (ph = f).
Phantaseeren (muz. op een of ander muziek-instrument aan zijn muzikale opweelingen uiting geven). (s = z). 1).
Phantasie (improvisatie op een of ander muziekinstrument), v. phantasiën. (ph = f).
Phantasie (verbeelding, verbeeldingskracht; hersenschim, droombeeld, vreemde inwat), v. —tasiën. (s = z).
Phantasie'hoed (lage, ronde heerenhoed), m. —hoeden; meestal, Fantasië'hoed.
Phantasmagorie (het te voorschijn roepen van spookachtige gedaanten of verschijningen door middel van spiegels en andere optische toestellen), v. —magorieën. (ph = f).
Phantast (dweper, grillig mensch), m. —en.
Phantast'isch (dwepend, tooverachtig, grillig), bn.: dichterlijke, deels overdreven —e denkbeelden, (J. t. Br.), wonderlijk. (ph = f).
Phantoom (spook, schim), o. —tomen.
Phantoom (geneesk. model, b.v. van het menschelijk lichaam of een deel er van, om er zich op te oefenen), o. —tomen. (ph = f).
Pha'rao (Bijbel: algemeene naam der oude Egypt. koningen), m. pharao's. (ph = f).
Pha'rao-rat, v. —ratten; zie Ichneumon.
Pharize'ër, m. —s; zie Farizeër.
Pharmaceut (apotheker, artsensijbereider), m. —ceuten, (ceu = sui); —**ceutica** (artsensij-mengkunde, apothekerskunst), v. gmv.; —**ceutisch** (artsensijmengkundig), bn.: het — weekblad; —**ele** (artsensijkunde, kennis van de geneesmiddelen en hun bereiding; apotheek), v.; —**cologie** (artsensijleer), v.; —**colo'gisch**, bn.: een — onderzoek; —**copoe'a** (artsensijmengkunde, handboek met voorschriften tot bereiding van genees-middelen), v. gmv., (oe = eu); —**cotheek** (huis- of reisapothek), v. —theken. (ph = f).
Phar'salus, stad in Thessalië, waar Caesar Pompejus overwon, 48 v. C. (ph = f).

1) Ook: Fantaseeren, Fantasie, Fantasiehoed, Fantasmagorie, Fantast, Fantastisch, Fantoem; zie telkens ald.

Pha'rus (vuurtoren, kustlicht), m. -sen.
Pha'sie (verandering, schijngestalte der maan, wisseling, gestalte), v. -n, -s. (ph = f).
Phelloplastiek' (kurksnijkunst), v. gmv.
Phenol' (carbolzuur), o. gmv.; -**kleurstoffen**, v. mv.; lees: *fee-nol'*.
Phenomeen' (licht- of ander verschijnsel; fig. wonder, geme), o. -menen; zie Phaenomeen; lees: *fee-noo-meen'*.
Phid'dias, van Athene: de grootste beeldhouwer en bouwmeester van Griekenland, † 432 v. C.
Philanthroop' (mensenvriend), m. -thropen; -**thropic'** (mensenliefde, menschenlievendheid), v. gmv.; -**thropisch** (liefdadig, menschenlievend), bn.: een -e inrichting.
Philatellie' (de kunst van postzegels geordend te bewaren, postzegel-kennis), v. gmv.; -**tellist'** (kenner en verzamelaar van postzegels), m. philatelisten, (te = tee); -**tellist'isch** (de philatellie betreffende), bn.: -e wenken, -e beschouwingen, een -e tentoonstelling.
Philharmo'nisch (toonkunstminnend), bn.
Philharmonisch concert' (concert met groot orkest), o. -e concerten; lees: *fiel* -.
Philhelleen' (Griekenvriend), m. -lenen.
Philippica' (eig. oratio -: heftige strafrede, als van Demosthenes, om de Atheners te waarschuwen tegen koning Philippus van Macedonië), v. philippica's: een - tegen de kermisvreugde schrijven, (C. O.). (phi = fie).
Philippi'ne (amandel met twee pitten), v. philippines: Hateling had beweerd, dat hij aan de amandelen van buiten zien kon, of het -s waren of niet, (C. O.); wanneer een heer en een dame bij een diner een - deelen, dan is er een afspraak, dat men elkaar bij de eerste samenkomst zal toespreken met: *Bonjour, Philippe en Bonjour, Philippine*, wie dit vergeet, verbeurt een cadeau. (phi = fie).
Philippus-daalder (Spaansche daalder, ± 3 gulden, geslagen van 1500-1595, voor de Nederlanden), m. -daalders. (phi = fie).
Phils'ter, philistijn' (stud. ploert, niet-student), m. -s, -tijnen. (phi = fie).
Philisterij' (plat-burgertijkheid), v. gmv.
Philologie (eig. taalliefde: taalwetenschap, studie van oude talen en letteren, taal- en oudheidkunde), v. gmv., (g = g); -**logisch** (wat op de philologie betrekking heeft), bn.; -**loog'** (wetenschappelijke taalvriend, taalgeleerde), m. -logen; -**logencongres** (plechtige bijeenkomst van philologen), o. -congressen; -**meel** (dichterl. nachtegaal), v. -meelen, meestal: Filomeel, z. ald., (i = ie); -**paedisch** (kinderminnend), bn.: -e harten, (C. O.), (ae = ee); -**soof'** (wijsgeer), m. -sofen; mijmeren als een -, lees: *filoozoof'*; -**sopheeren** (e. stof wijsgeerig behandelen, duidelijke begrippen trachten te geven, den grond der dingen nasporen), (s = z); -**sophie'** (wijsbegeerte: de wetenschap der beginselen van het denken, zijn en doen), v. gmv.; tot de - behoren: de ontologie (zie ald.), de cosmologie (natuur-philosophie), de psychologie (zielkunde), de theodicee (godgeleerdheid), de ethiek, de aesthetiek en de logica; -**so'phisch** (wijsgeerig), bn.: ik zelf heb het nooit verder kunnen brengen dan tot de -e beschouwing der tevredenheid, (C. O.)

Phil'trum (minnedrank), o. -s, philtira.
Phleg'ma, o.; meest Flegma, zie aldaar.
Phlegma'ticus, -matiek, -matisch, bn. en bw.: zie het meergebruikte: Flegmaticus, Flegmatiek, Flegmatisch.
Phobie' (vrees, afkeer), v. gmv., zie: Agoraphobie en Hydrophobie.
Phoe'bus (de schitterende): de zonnegod, zie Apollo. (oe = eu).
Phoe'nix, m. -en; zie Feniks. (oe = eu).
Phols'den (boorschelpen), v. mv. (ph = f).
Phonetiek' (leer v. d. uitspraak der taalklanken), v. gmv.: de - der Fransche taal; ook: **Phonetica**. (e = ee).
Phone'tisch (volgens den klank), bn.: -schrift: zichtbare afbeelding der uitspraak.
Phonograaf' (zang- en spreektoestel), v. -grafen, (Edison, 1877). (o = oo).
Phonogram' (door de telefoon overgebracht bericht), o. -grammen. (o = oo).
Phono'la (automatisch instrument, dat de piano door luchtdruk bespeelt), v. -'s. (o = oo).
Phonome'ter (klankmeter), m. -s: de - dient om de intensiteit van een toon te bepalen; -**metrie** (klank- of toonmeting), v. gmv.
Phonoscoop' (instrument, waardoor doove menschen de geluiden door middel van het oog kunnen waarnemen), m. -copen.
Phos'phor, m., zie Phosphorus, (ph = f); -**phoresceeren** (licht van zich geven in 't donker), (sc = ss); -**phorescentie** (eigenschap van sommige lichamen, om in 't donker licht af te geven), v. gmv.; -**pho'risch** (lichtgevend in het donker), bn.; -**phoroscoop'** (toestel, om de mate der phosphorescentie te onderzoeken, ook in zwakke gevallen), m. -copen; -**phorus** (lichtdrager: stof, die in het duister licht geeft), m. gmv.
Pho'to, Gr. bet. licht in samenstellingen. 1)
Pho'to, v. -'s; zie Photogram.
Pho'tobacteriën (dierk. lichtgevende, microscopische wezentjes), v. mv.: de - doen de cadavers van kwallen en visschen lichtgevend worden. (te = tee).
Photograaf' (lichtbeeldenmaker), m. photografen; -**gram** (lichtbeeld-portret), o-grammen, ook: Photo, v. -'s; -**grapeeren** (eig. schrijven met licht, lichtbeelden maken, photographisch afbeelden); -**graphie** (afbeelding op een zeer gevoelige plaat door middel van licht, lichtdruk), v. -ën; -**gra'phisch** (van of betreffende de photographie), bn.: een - toestel; -**gravu're** (photographisch procédé, waardoor men een cliché van zink verkrijgt, dat dan door den druk vermenigvuldigd kan worden), v. -gravures; zie Photozincographie.
Photo-lithographie' (lichtsteendruk), v.
Photologie' (leer van het licht), v. gmv.; -**me'ter** (lichtkrachtmeter), m. -s; -**phobie'** (lichtschuwheid), v. gmv.; -**phoon'** (instrument tot overbrenging van geluiden door licht- en warmtestralen), v. -phonen; -**sfeer** (lichtende atmosfeer v. d. zon), v. -sferen; -**therapie'** (geneezing door licht en warmte), v. gmv., zie Zonnebad; -**tropie'** (het zich wenden van planten naar of van het licht), v. gmv.; -**type** (photografisch cliché), o. -n; -**typie'** (lichtdruk; de

1) In plaats van *photo* wordt zeer veel *foto*, ook in samenstellingen, geschreven, b.v. Fotograaf, Fotografeeren, Fotografie, Fotografisch, Fotogram, enz.

kunst om lichtbeelden te maken), v. gmv.
Photoxylografie (de kunst, om photo's op hout over te brengen), v. gmv.; (ook de afdruk of afbeelding zelf) v. -ën, ook: Foto.
Photozincografie (de kunst, om photo's op zinkplaten over te brengen), v. gmv.; ook (de afdruk zelf), v. -phieën; ook: Foto.
Phra'se (spreekwijze, uitdrukking), v. -n, -s.
Phra'se (zinledige uitdrukking of zegswijze), v. phrasen, phrases; een - bestaat uit ijle, schoonklinkende woorden. (s = z).
Phraseur (Fr. phrasen-maker; iem., die mooie praatjes ten beste geeft), m. -s. (s = z).
Phra'seologie (verzameling van zegswijzen), v. -ën; wat hij zegt, is niets dan -, nl. klinkklank d.i. de inhoud is niet veel. (g = g).
Phrenesie (waan-zinnigheid), v. gmv.
Phrenetiek (waan-zinnig), bn., ook: Fre-
Phrenologie (schedelleer, hersenbouwleer), v.
Phrygische muts (roode muts der vrijheid, gedragen door de Fransche revolutionairen of Jacobijnen), v. -mutsen.
Phthi'sis (geneesk. te'ring, uittering), v., lees: fti'e'-zis.
Phylax (wachter, waakhond), m. phylaxen.
Phylloxera (druifluis: een bladluis, die den wijnstok verwoest), v. -'s. (x = ks).
Physiater (natuurarts, -dokter), m. -s.
Physiatrie (de geneeskraft der natuur, natuurgeneeswijze), v. gmv. (s = z).
Physica (natuurleer, natuurkunde, natuurwetenschap), v. gmv., (s = z).
Physicalisch (wat tot de natuurkunde of de physica behoort), bn. (s = z).
Physicus (natuurkundige), m. physici.
Physiek (lichamelijk; natuurkundig), bn. en bw.: we zijn aan de -e rampen, (C. O.), de -e meerderheid v. d. man; dat is - onmogelijk, volstrekt; lees: fie-ziek'.
Physiek (natuurleer, natuurwetenschap), v.
Physiek (mil. natuurlijke gesteldheid van het lichaam), v. gmv.; zie **Physisch**. (s = z).
Physiocraat (aanhanger van de leer der natuurkracht, v. h. vermogen der natuur of v. het physiocratische), m. -craten; -**cratie** (natuurkracht, het alvermogen der natuur), v.; -**cratis'me** (economisch stelsel, dat zich ontwikkeld heeft uit het beginsel, dat de bodem v. het land de bron is van alle welvaart en rijkdom), o. gmv.; -**graphie** (natuurbeschrijving), v. -ën; -**logie** (leer der levende natuur, der bezielde lichamen, inzonderheid van het menschelek of dierlijk lichaam), v. gmv.: de - der planten; -**logisch** (van of betreffende de physiologie), bn.; -**loog** (kennner van de natuur des lichaams, navorscher in zake de natuurleer der menscheleke of dierlijke lichamen), m. -logen; -**nomie** (gelaatkunde, gelaatsuitdrukking, gelaat), v. -ën. (s = z).
Physis (de natuur), v. gmv.
Physisch, physiek (natuurlijk, lichamelek), bn. (s = z).
Physische therapie (geneeswijze zonder medicamenten), v. gmv.
Phytografie (plantenbeschrijving), v. gmv., (als boek), v. -graphieën; -**logie** (plantenleer), v. gmv.; -**pathologie** (ziektenleer der planten), v. gmv., (als boek), v. -logieën; -**phill'me** (middel tot verdelging van schadelijke insecten op bloemen en planten), v. gmv.; -**tomie** (planten-ontheeldkunde), v. gmv., (als boek), v. -tomieën.

Pi (meetk. (het onmeetbare getal, dat de verhouding uitdrukt tusschen de middellijn en den omtrek v. d. cirkel), v.: Archimedes vond $\frac{22}{7}$, Metius $\frac{355}{113}$, zie ook Ludolphiaansch getal.
Piae memo'riae, d.i. te zaliger gedachtenis: op gedenksteen, graftomben, enz. (ae = ee).
Pia'no (hooggebouwde piano), v. pianino's.
Pianis'simo (muz. ten uiterste zacht of stil).
Pianist' (pianospeler), m. -en; -e, v. -n.
Pia'no (snaarinstrument met klavier), v. -'s; -**concert** (concert van piano-muziek), o. -concerten; -**fabriek** (fabriek, waarin men piano's maakt), v. -fabrieken; -**fabrikant** (maker van piano's, ook eigenaar van een piano-fabriek), m. -fabrikanten; -**klasse** (klas, waarin enkel piano-les wordt gegeven), v. -n; -**les**, v. -lessen; -**muziek**, v. gmv.
Pia'no (muz. zacht), bw.: fig. - aan doen.
Piano-for'te (oorspronkelijke naam der piano), v. piano-fortes.
Piano'la (instrument tot automatische bespeling van een piano), v. -'s; zie Phonola.
Pia'no-orgel (kermisorgel, dat den klank heeft van een pianino), o. -orgels.
Pia'nospelen (op de piano spelen), ik speelde -, heb -gespeeld.
Pias' (pajjas, grappenmaker), m. -sen.
Pias'serig (als een pias, kluchtig), bn. en bw.; -er, -st; ook, Pias'sig.
Pias'ter (Turksche zilvermunt, $\pm f 0,11$), m. -s; in Egypte = $f 0,12$, in Tunis = $f 0,29$.
Pian'ter, pean'ter (een gemengd metaal, bestaande uit lood en tin), o. gmv.
Pia vo'ta (Lat. vrome wenschen, die nl. nooit vervuld zullen worden), v. mv.
Piazza (It. openbaar plein, marktplein), v. piazza's; lees: pi-at'-za.
Picador, picado're (stierenbevechter te paard: lansruiter, die nl. door lanssteken in de schouders den stier tracht te prikkelen tot den aanval), m. picadors', picado'res.
Picaresk, bn.: -e roman, schelmenroman.
Pica'ro (spitsboef, schelm), m. -'s. (c = k).
Pic'colo (klein), bn.: -fluit, kleine dwarsfluit; als zn. een -, koffiehuis- of hoteljongen, m. piccolo's.
Pickles (Eng. sterk gekruide augurken, worteltjes enz.), v. mv. lees: pik'kels.
Pickelhaube (Pruisische pinhelm), v. -n.
Picknick (Eng. buitenpartijtje onder goede vrienden, waarbij de deelnemers provisie meenemen of ieder een evenredig deel van den maaltijd betaalt), m. -nicks; ook: Pic'nic en Pi'que-ni'que.
Pick'nicken (een picknick houden), wij -nickten, hebben gepicknickt.
Pickpocket (Eng. zakkenroller, beurzen-snijder), m. -pockets.
Pic'col, o. picols; meestal, Pikol.
Pictu'ra (schilderkunst, -werk), v. gmv.
Pictura'le, o.: het - in den stijl, het schilderende. (c = k).
Pid'jitten, zie Pietjitten.
Pie'ce (Fr. stuk, muziekestuk, geldstuk), o. -s; - de résistance (hoofdschotel), v. -s de -.
Piece de millien (Fr. middenstuk, sierstuk), o.
Pied-à-ter're (Fr. optrekje, buitenhuisje), o. peds -; lees: pie-ee'.
Piedestal (Fr. hoekig of rond voetstuk), o. -stallen; meestal: Pedestal.
Piek (spies, lans), v. -en; zegsw. de - schuren, er van doorgaan, op den loop gaan

vluchten, deserteeren; vergel.: *de plaat poetsen*.

Piek (aandr. bergspits, spits toeloopende hooge bergpunt), v. pieken: *de - van Teneriffe* (3716 M.), *de - van Lombok* (3800 M.), *de - van Bali* (3200 M.), enz.

Piekeren (O.-I. ingespannen denken, peinzen of zinnen over), ik heb gepiekerd: *ik heb den heelen avond zitten - op dat vraagstuk*.

Piekeval (scheepst. touw, aan de piek of den gaffeltop), o. -vallen; zie Val.

Piekfijn (hoogst net en fijn), bn. en bw.: *een -e mijnheer, het is er een -e boel*; -gekleeft zijn; verg. Puik.

Piel (roepnaam der eend, jonge eend), v. pielen.

Pien'er, bn. en bw.: *een -e kerel*, -glimlachen; zie Pinter.

Piepen (klankn. een gehuid maken als jonge vogels of muizen), ik heb gepiept: *een deur kan -; ratten en muizen -; spreekw. Zoals de ouden zongen, - de jongen, de kinderen spreken als de ouders, ook, doen op hun manier de ouders na; - van angst, schreeuwen*.

Piepen (zeemansuadr. voor slapen).

Piepend, bn.: *een -e deur, een -e stem*.

Pieper (graspieper), m. -s; -tje, o. -tjes.

Pieper (loksluitje), m. -s; -tje, o. -s.

Pieperig (piepend), bn., -er, -st: *een -e stem, een -e geluid, zwak, schrill*.

Piepjong (erg jong als een naakte vogel, die nog maar kan piepen), bn.: *een -e ventje; een -e luitenantje, grasgroen, pas aangesteld*.

Piepkulken (zeer jong kulken), o. -s.

Piepzak, m., in de udr. in den - zitten, d. i. in den angst, in de benauwdheid. gmz.

Pier (aardworm, regenworm), v. pieren: *zegsw. zoo dood als een -*, geheel en al.

Pier (Fr. pierre: hoofd in zee, steenen uitlooper of zeebreker, langsteenen hoofd), v. -en.

Pier (Pieter), m.; *zegsw. de kuade - zijn*, degene, die een werk voor anderen moet doen, waaraan niets dan ondank is verbonden, iem., op wien ieder een pik heeft; in Vl. Peer.

Pieren (foppen), ik heb en ben gepierd. gmz.

Pierenverschrikker, m., -tje (typische naam voor een glas klare jenever op de nuchtere maag), o. -s, gmz.; zie Spatje.

Pierwaaien (doordraaien, aan den zwier zijn, nachtbraken), ik heb gepierewaaid; -waaler (lichtmis, doordraaier), m. -s.

Pierrot (vastenavondzot, die vroeger met zemelen, thans met confetti's werpt), m. -s, lees: *pie-er-roo'*; thans ook: grappenmaker, hansworst, harlekijn; fig. onnoozele hals.

Piet (uit Pieter: mansnaam), m. -en: *zegsw. 't is een heele -*, *een heele m'nheer, het is een stijve -*, udr., ontleend aan een klucht v. 1628.

Piëta (eig. erbarming: een gezeteld madonna-beeld, dragende het doode lichaam van Jezus op den schoot), v. -'s, ook: *Pieta'*.

Piëteit (vroomheid, vereering, kinderlijke liefde, liefdevolle gedachtenis), v. gmv. (ë = ee).

Piëterig, bn. en bw.: *wat zie je er - uit!* als een Piet; *zich - kleeden*, erg netjes.

Piëterman (stekelwinnige zeevisch): als voorwerpsnaam, m. -s, als stofnaam, v. gmv.; *de - wordt veel in de Zuiderzee gevangen*.

Piëterse'le, v.; zie Peterselie. (s = s).

Piëterspenning (vrijwillige jaargift voor den paus), m. gmv.

Piëtisme, **piëtisme** (innerlijke vroomheid), o. gmv.; zie Piëteit. (ë = ee).

Piëtist (vrome; scherts. bidbroer), m. -en.

Piëtisterij (kwezelarij, schijnvroomheid), v. gmv. (ë = ee).

Piëtje (oude Zeeuwsche zilvermunt van 6½ stuiver, of ¼ Zeeuwsche rijksdaalder), o. -s.

Piëtjitten (de Maleische massage, het knijpen en wrijven en buigen der spieren, door inlanders, alles op zachte wijze), o. gmv.; zie Pidjitten.

Piëtlut' (kleingeestig mensch, sukkel, sul), m. en v. -luten.

Piëtlut'ig (kleinzielig, sulachtig, zeurig), bn.: *een -e vent*, een erwtenteller, flauwerik.

Piët Snoot' (een snotneus of snottige Piet), m.: *hij stond te kijken als -*, bedremmeld.

Pieus (vroom, godvruchtig), bn., -zer, pieust.

Piezometer (drukkingsmeter), m. -s: *de - bepaalt den graad van de samendrukbaarheid van vloeistoffen*.

Pijpaffen (klanknab. met geweer of buks schieten), ik pijpafte, heb gepijpafte.

Pigment' (kleurstof in de dierlijke cellen, b.v. in die van huid en haren), o. gmv. (g = g).

Pij (habijt van ruwe stof, wollen of haren opperkleed van kloosterlingen), v. pijen.

Pijjekker (zeemansjas), m. -jerkers, soms: *Pijjakker*; zie Jekker.

Pijl (flits, schicht), m. pijlen: *met - en boog*, fig. *de -en van den laster*; *zegsw. als een - uit den boog*, zeer snel; *hij heeft al zijn -en verschoten*, hij weet niets meer te zeggen, heeft geen argumenten meer; *ik heb nog andere -en in mijn koker of andere -en op mijn boog*, d. i. andere verweermiddelen; *meer dan één - op zijn boog hebben*, meer dan één middel, om zijn doel te beschieten; d. i. te treffen, of om iemand te overreden.

Pijlbundel (bundel pijlen, fig. teeken van eendracht), m. -bundels; ook: *Pijlenbundel*.

Pijler (verwant met pilaar: vrijstaande drager van bogen of gewelven, schoorzuil), m. pijlers: *de -s van een spoorbrug*.

Pijlgewicht (gewicht, bestaande uit holle in elkaar sluitende stukken), o.; ook, Sluitgewicht.

Pijlgift (giftsap, waarin de wilde zijn pijlspits doopt), o.; -**koker** (bewaarpiaats van pijlen), m. -s; -**kruid** (waterplant, adderkruid), o. gmv.; -**snel** (zeer snel), bn. en bw.: *met -le vaart*; -**staart** (langhals-eend), m. -en: -**staart** (een soort van rog), m. -en: *de -rog* is een groote zeevisch der Middell. Zee en der W.-kust van Europa, met scherpe stekels op den staart; -**staart** (een soort van dennenrups met een hoorntje achter op het lichaam), m. -en; -**wortel** (knotvormig gewas in de keerkingslanden van Amerika), m. -s; -**wortelmeel** (meel, uit den pijlwortel getrokken), o.; ook **ARROWROOT**.

Pijn (pijnboom, grove den), m. pijnen.

Pijn (lichaamspijn, fig. verdriet), v. -en.

Pijnappel (kegelvormige vrucht van den pijnboom, met schubben, waartusschen de zaden zitten), m. -appels.

Pijnbank (gesch. folterbank der lijfstraffelijke rechtspleging), v. -banken: *zegsw. iem. op de - leggen*, eig. hem hevig martelen, fig. hem kwellen, ook fig.: *op de - liggen*, gefolterd worden b.v. bij een examen.

Pijnboom (opgaande den), m. -boomen: *de zee-, de berg-, de moskovijsche -*, *de zilver-*; zie ook: *Pitch-pine*.

Pijne (moete, last, smart), v.: *het is de - waard*, de moete.

Pij'nen (drukken, persen), ik heb gepijnd: *de uit raten geperste honig heet gepijnde honig.*
Pij'ngen (pijn aandoen, folteren), ik heb gepijngd; -**er** (beul, folteraar), m. -s; -**ing** (foltering, marteling), v. -en.
Pijn'lijk (pijn of smart veroorzakend), bn. en bw.: *een -e wonde*; fig. -*e onzekerheid*, (C. O.), *een -e gedachte*; -*e omstandigheden*; - *glimlachen* (C. O.); pijn openbarend: *zijn gelaat - vertrekken.*
Pijn'loos (zonder pijn), bn. en bw.: *een -looze operatie*, *een -looze dood op het slagveld*; *honden in het asyl - afmaken.*
Pijn'stillend (pijnbedarend, -verzachtend), bn.: -*e middelen*, die de pijn verdooven.
Pijp (tabakspijp), v. pijpen: *een Duitse -*, *een lange of Goudsche -*, *een sigaren-*, zegsw. *daar kan hij een leelijke - van rooken*, d. i. dat kan hem leelijk opbreken, hij zal er veel onaangenaams door ondervinden; 't is geen - *tabak waard*, hoegenaamd niets; zie ook: *Smuigertje of Smeugeltje*, *Bruigomspijp* en *Nargileh.*
Pijp (buis), v. -en: *een aanvoer-*, *een gas-*, *een kachel-*, *een orgel-*, *een schoorsteen-*.
Pijp (wat op een pijp lijkt), v. pijpen: *een -lak*, *een -drop*, *de - van een pantalon*, zie: *Long-*, *Lucht-*, *Merg-*; *de kaars brandt in de -*, ze is bijna opgebrand, fig. het leven loopt kwijnend op een end.
Pijp (pijpvormig hol), v. pijpen: *de - van een konijn*, *das*, *vos.*
Pijp (smal en buisvormig vat voor wijn en olie, vooral in Spanje en Portugal), v. pijpen: *een - Spaansche wijn.*
Pijp'aarde (een fijne, taaië soort van klei), v.: *te Gouda vervaardigt men van - de lange pijpen of gouvenaars.*
Pijp'been (ontl. lang been met een merg-holte), o. -beenderen: zij komen in onze ledematen voor.
Pijp'bloem (heesterachtig gewas), v. -en; zie *Aristolochia.*
Pijp'dop (gevlochten metalen dopje om de tabak of de vonken in den gouvenaar te houden), m. -doppen.
Pijp'kop (ronde kop v. e. tabakspijp), m. -pen.
Pijpen (op een fluit spelen, fluiten), ik peep, heb gepepen, vero.; zegsw. *naar iemands - dansen*, d. i. dansen, op de wijs, die een ander voorfluit, alles moeten doen, wat iemands grill of luim hem ingeeft; zie *Piepen.*
Pijpenbakker (iemand, die van pijp'aarde steenen pijpen vervaardigt), m. -bakkers; -**hoor** (werktuig, waarmede men in de fabriek elken pijpsteen doorboort), v. -boren; -**fabriek** (-bakkerij), v. -fabrieken; -**lade** (lade of bergplaats v. Goudsche pijpen), v. -laden; fig. lang en zeer smal vertrek; -**mand** (mandje, waarin steenen pijpen worden verzonden), v. -en; leege -en, boven aan een langen staak gebonden, dienden vroeger als bakens: *de in de lucht zwevende -en*, (C. O.); -**rek** (wandrekje met insnijdingen, om er Goudsche pijpen bij den kop in op te hangen), o. -rekken.
Pijp'pepenter (staafje, dolkje, om een pijp uit te halen), m. -s; ook: -**wroeter.**
Pijp'per (pijplazer bij de marine), m. pijpers.
Pijp'roer (het roer v. e. Duitse tabakspijp), o. -en; -**steel** (steel v. e. steenen tabakspijp), m. -stelen; -**wroeter** (pijpepenter), m. -s.
Pijp'kaneel (kaneelbast, eenigszins lijkende

op een buisje of pijpsteen), v. en o. gmv.
Pijp'kruid (plantk. nachtegaalskruid, wilde kervel, een soort van waterweegbree), o. gmv.
Pijp'werk (de gezamenlijke pijpen van een orgel), o. -werken.
Pijp'zak (doelzak), m. -zakken.
Pijp'zwavel (zwavel in den vorm van pijpen of rollen), v. gmv.
Pik (haat, wrok), m.: zegsw. *een - op iem. hebben*, *haat*, *afkeer*, *vijandschap* jegens iem. koesteren, hem niet mogen lijden en dit door allerlei hatelijkheden laten blijken.
Pik (schoenmakerspik), o. gmv.; zie *Pek.*
Pikant' (Fr. piquant: scherp, bits, stekelig), bn. en bw.: *een - woord*, *hatelijk*; *een -e saus*, opscherpend, op de tong bijtend; *zich - uitdrukken*, geestig; *een reisgezelschap, dat volstrekt niet - was*, (C. O.), belangwekkend of interessant; -er, -st.
Pikanterie' (nijd, wangunst, broodnijd), v. -rieën: zegsw. *iem. -ën zeggen*, hem steken onder water geven.
Pik'broek, **pek'** - (matroos), m. -broeken.
Pik'donker (erg donker), bn. en bw.
Pik'draad (voorwerp), m. -draden, (stof-naam), o. gmv.; zie *Pek'draad.*
Piké' (piqué), o. gmv.
Pikeeren (Fr. piquer: steken, fig. beleedigen, krenken, gevoelig treffen).
Pik'elen (O.-I. op den schouder dragen), ik heb gepikeld; zie *Pikolan.*
Pik'eren, zie *Piekeren.*
Piket' (een soort v. kaartspel), o.: laat ons een partijtje *piket spelen*; het -*spel spelen.*
Piket' (richtpaaltje), o. piketten.
Piket' (Fr. piquet: wachtpost, brandwacht, veldpost), o. piketten.
Piket'paal (Fr. piquet: paal, richtpaal bij uitbakening van wegen, enz.), m. -palen.
Piket'ten (kaartspele, het piketspel spelen), ik pikette, ik heb gepiket: het - *geschiedt met 32 kaarten door 2 personen.*
Pikeur' (voorrijder, rijmeester, paarden-africhter), m. pikeurs.
Pik'haak (werktuig bij 't korenmaaien), m. -haken, zie *Pikker.*
Pik'kedil'len (kleinigheden, nesterijen, kleine fouten), v. mv.
Pik'keldraad, o. gmv.; zie: *Stekeldraad*, *Rasterdraad*; -**draadversperring** (afsluiting v. d. toegang tot een fort, enz. door middel van stekeldraad en paalwerk), v. -en: *de - doorbreken*, *doorknippen*; met electriciteit laden.
Pik'ken (oppikken), ik heb gepikt: *er valt hier niet veel te -*, eten; *gij moet nog een hapje -*, eten.
Pik'ken (met een speld, naald, angel, enz. steken), ik heb gepikt: *ik heb mij aan die dorrens gepikt*; *ik zit den heelen morgen al weer te -*, naaien.
Pik'ken (met den snavel bijten, steken), hij pikte, heeft gepikt: *wechtende hanen - elkaar in den kam*; *er heeft mij een mug gepikt*; ook: *de spreeuwen - in de kersen*; verder: oppikken: *de kanarie pikt het zaad uit zijn bakje*; *aardappels met een vork uit de schaal -*; fig. *een graantje -*, een borrel drinken: *Klaas het een graantje gepikt*, (C. O.)
Pik'ken (pekken, met pik bestrijken), ik heb gepikt: *dat houtwerk wordt gepikt en geteerd.*
Pik'ken (Vl. met een pik of zicht maaien), ik heb gepikt *de rogge wordt meestal gepikt.*

Pik'ker (Vi. maaiër van koren), m. -s: *hij hielp vlijtig de -s op 't korenveld*, (V. Lov.)
Pi'kol (eig. schoudervracht: handelsgewicht in Oost-Indië: op Java 61.521 kilogram of 125 Amsterdamsche ponden), o. pikols: een - is 100 katties of katjes.
Pi'kolan (O.-I. draagstok van bamboe), m. pikolans; ook: *pi'koelan*, van *pi'koelen*, op den schouder dragen; *pi'koelpaard*, lastpaard.
Pik'zwart (erg zwart), bn.: -e inkt, -e haren, een -e duisternis, een -e lucht.
Pil (Fr. *pitule*, balletje, een erwit groot, als geneesmiddel), v. pillen: fig. dat is een bittere -, een pijnlijke zaak, iets onaangenaams om het te moeten slikken; dat was de eerste harde -, de eerste erge teleurstelling; de - vergulden, of iem. vergulde pillen laten slikken, met mooie woorden een onaangenaam iets lief voorstellen; O.-I. pil No. 11, giftpil.
Pil (scherts. officier v. gezondheid), m. pillen.
Pil (dikke roggewoterham), m. pillen, gew.
Pilaar (kolom, paal, steunzuil), m. pilaren: de pilaren v. e. kerk; -**bijter** (schijnvrome kerklooper), m. -s; -**dollar** (Spaansche daalder met twee door een lint omslingerde pilaren als beeldenaar, ± f 2.50), m. -s; -**mat** (pilaardollar), m. -ten.
Pilaar'hellige (in de eerste eeuwen van het christendom: eig. zuilbewoner, kluisenaar, o. a. in N.-Egypte), m. -n: een - bracht een groot deel zijn leven door op het bovenvlak v. e. pilaar.
Pilaster (niet vrij staande vierkante pilaar, die gedeeltelijk uit den muur te voorschijn komt), m. pilasters.
Pilatus, Romeinsche landvoogd over Judea, die Jezus ter kruisdood veroordeelde: iemand van Herodes naar - zenden, hem heen en weer zenden; spreekt. met alliteratie: iem. van Pontius naar Pilatus zenden, hem voor niets heen en weer laten loopen, hem voor den gek houden; *hij zit daar als -*, hij verkeert in tweestrijd.
Pilau (rijstmoes), v. gmv.: - is rijst, gekookt in vleeschnat en begoten met gesmolten boter, een lekkernij in Turkije en in het Oosten.
Pil'legift (uit: *pille*, doopzoon + gift: doopgeschenk van den peter), v. -giften.
Pil'lendoos (doos v. pillen), v. -doozen.
Pil'londraaier (scherts. apotheker), m. -s.
Pi'lo (Eng. pillow: halfinnen, half-katoenen broek- en jasstof voor arbeiders, zeer sterk), o. gmv.; zie Bombazijn.
Pi'lo'ne (richtingspaal), v. -s.
Piloot (Fr. *loots*, stuurman), m. piloten. vero.
Pil'sner, **pil'sener** (een soort van bier), o. gmv.: dit bier is geheeten naar de stad Pilsen in Bohemen; ook, een glas pils.
Piment' (Jamaica-peper, gedroogde pepervruchtjes), o. gmv.
Pim'pel, m.: aan den - zijn, drank.
Pim'pel (zekere mees), m. -s; zie: -mees.
Pim'pelaar (iem. die graag pimpelt), m. -s.
Pim'pelen (aan den drank zijn, drinken), ik heb -pimpeld: ze zaten lekker te -.
Pim'pelmees (geel zangvogeltje met blauwen kop en blauwe vleugels, rupseneter), v. -meezen: zegsw. het is een -, een nietig ventje.
Pim'pelaars (donkerpaars), bn.: zijn gezicht is - van de kou, een -e neus.
Pim'pernel' (zeker wild duingewas), v. -len.
Pim'pernoot (pistachenoot), v. -noten.
Pin (ijzeren of houten lange nagel), v. pinnen, -netje, o. pinnetjes; ook: Pen.

Pinacothek' (kunstverzameling, b.v. van schilderijen), v. -theken: de oude en de nieuwe - te München.
Pina'kel (klein siertorentje in de gotiek), m. pinakels: de - komt allerwegen als sieraad en afdekking voor bij vensters, omlijstingen, enz.
Pi'ngang (O.-I. betelpalm, boom, voorkomende in alle streken van den Maleischen archipel, en van welks noot men een stukje bezigt als ingrediënt der sirih-pruim), m. -en, (vrucht of betelmoot), v. pinangen; zie Betel.
Pi'ngangnoot (vrucht v. d. pinang), v. -noten.
Pinas' (Fr. *pinasse*: lang, smal en licht roei-vaartuig, smalle galei), v. pinassen.
Pi'nas (weefsel van ananasvezels), o. gmv.
Pince-nez' (Fr. knijpbril, lorgnet), m. -'s.
Pinceet' (tangetje v. d. wondheler), o. -ten.
Pincher (Eng. soort van jachthond), m. -s.
Pin'dus (grensgebergte tusschen Thessalië en Epirus), m.: de - was een verblijf der muzen; zie: Parnassus en Zangberg.
Pin'egel (ons stekelvarken), m. -egels.
Pin'gel (amandelachtige noot v. een Z.-Duitschen pijnboom), v. pingelen, -s.
Pin'gelaar (iem., die graag pingelt), m. -s.
Pin'gelen (op den prijs der waren afdingen), ik heb gepingeld: ben je weer aan 't -? spreekt.
Pin'go (vetgans der antarctische streken, in troepen levende, met zwarten kop en rug en dikgevederde witte borst, rechtop loopende), v. pingo's, ook: Pinguin. (g = g).
Pin'gongspel (tafelbalspel, tafel-tennis-spel), o. gmv.
Pin'guin (vetgans, duiker), v. -guins; lees: pin'gu-in; ook: Pin'goe-in; zie Pingo.
Pink (kleinste vinger), m. -en: zegsw. hij is bij de -en, bijdehand, vlug v. geest en hand.
Pink (jong rund), m. en v. pinken; -**stier** (mannel. éénjarig kalf), m. -stieren; -**vaars** (vrouw. jong rund), v. -vaarzen.
Pink (visschersvaartuig), v. pinken; zie Buis.
Pin'ken (met de oogen knippen), ik pinkte, ik heb gepinkt; zie ook, Wegpinken.
Pin'ker (houtje, aan beide zijden afgepunt, dat, op een steen liggend, in de lucht wordt geslagen, jongensspeeltuig), m. -s. gew.
Pin'keren (het pinkerspel spelen), de jongens pinkerden, hebben gepinkerd.
Pin'kers (oogharen), m. mv.; oogen..., door lange zwarte - omzoomd, (C. O.)
Pink'oogen (met de oogen pinken), ik pinkoogde, ik heb gepinkoogd.
Pink'ster (de 50e dag na Paschen), v., meestal: Pinksteren, in de volkst.: S i n k s e n.
Pink'steravond (avond vóór Pinksterzondag), m. -en; -**bloem** (veldkers, koekoeksbloem), v. -bloemen, ook het gele lisch heet wel -; fig. jongen of meisje, op Pinksterdag fraai uitgedost: Keer je eens om, -blom! -**dag** (dag van Pinksteren), m. -dagen: er zijn twee -dagen, nl. Pinksterzondag en Pinkstermaandag; -**dinsdag** (Dinsdag na Pinksteren), m. -dinsdagen: -heet ook wel Pinkster-drie; -**en** (eig. meerv. voor: de twee Pinksterdagen), v. gmv.: - is een algemeen christelijke feestdag; zie Pinkster; -**feest** (feestdag van Pinksteren), o. gmv.: het - herdenkt de nederdaling v. d. H. Geest over de Apostelen i. d. zaal te Jeruzalem; -**kroon** (krans van groen en bloemen, door arme kinderen op straat opgehangen, om een aalmoes te krijgen), v. -kronen, vero.; -**maandag** (tweede Pinksterdag), m. -da-

gen: - is een algemeen christelijke feestdag; zie Pinksterzondag; - **nakel**, v. -s; zie Pastinak; - **roos** (pioenroos), v. -rozen; - **vacantie** (schoolvacantie in de Pinksterweek), v. -s, -vacantiën; - **vreugde** (vreugde over het Pinksterfeest), v. gm.v.; - **vuur** (veldvuur, vreugdevuur, ter eere van het Pinksterfeest ontstoken), o. -vuren; - **week** (de week, beginnende met Pinksterzondag), v. -weken; - **zon'dag** (de eerste Pinksterdag), m. -zondagen.

Pink'stief (jong, d. i. halfwassen stiertje), m. -stieren; - **vaars**, v. -zen, zie Pink.

Pin'nen (met pinnen aan elkaar hechten), ik heb gepind: een rollade -, zolen -.

Pins'bek (genoemd naar den naam van den uitvinder: goudkleurig mengsel van koper, tin en ijzer), o. gm.v.: is dat sieraad van goud of van -? ook: Spinsbek.

Pint (oude vochtmaat van 6 dL.), v. pinten.

Pin'ter (Mal. bijdehand, ferm, flink, slim, sluw), bn.: een -e kellner; ook, Pienter.

Pin'xit (Lat. te vinden op schilderstukken bij den naam van den schilder: heeft (dit) geschilderd); ook: Pinx. of Px. (x = ks).

Pioen', v. pioenen; ook, Pinksterroos.

Pioen'roos (boerenroos), v. -rozen.

Pion' (in het schaakspel de boer of looper, in het damspel een schijf of steen), m. pions.

Pionier' (eig. schansgraver), m. -s, fig. baanbreker, de eerste kolonisten in het verre westen van N.-Amerika; zendingen en missionarissen zijn de -s der beschaving.

Pionieren (als veldpionier werken), hij -de, heeft gepionierd: aan de Aisne -de men, als er niet gevochten werd.

Pionier'roos (pioen, pioenroos), v. -rozen.

Piot' (eig. drinkebroer; gemeen soldaat; in België: een infanterist), m. piotten.

Pip (beksiekte van het pluimgedierte), v. gm.v.: die hoenders hebben de -, vernageren, omdat ze niet kunnen eten of drinken; hij ziet er uit, of hij de - heeft, ziekelijk, vermagerd, zwak.

Pipa (vader, papa), m. pipa's. gmz.

Pipal (Eng.-Ind. wilde vijgeboom), m. -s.

Pipel' (Fr. kleine glazen steekhevel), v. pipetten; zie Buret.

Pippeling (Fr. soort van zoeten appel), m. -en: Engelsche -en.

Pipsch (eig. door de pip geplaagd; ziekelijk), bn.: zij ziet er - uit; pipscher, meest -.

Piqué' (Fr. soort van weefsel, zóó gewerkt, alsof de stof gestikt ware), o. gm.v.: een wit -vest, een wit zomervest; lees: pie-kee'.

Pique-nique, m. -s; lees: piknik'.

Piraat' (zeeroover, zeeschuimer), m. piraten.

Piramidaal', **pyramidaal'** (in den vorm eener piramide), bn.: een -dale zuil; fig. ontzettend groot, verbazingwekkend.

Piramí'de (lichaam, door platte vlakken begrensd, die alle, op het grondvlak na, driehoekig zijn en door één punt gaan), v. piramiden; ook: Pyramide.

Piramí'de (groot, reusachtig grafgebouw, spitstoeloozend, vier- of meerlakkig), v. -en: de -n van Egypte werden beschouwd als wereldwonderen: het zijn de graven der Pharaos, ten W. van den Nijl, aan de helling der Lybische woestijn; ook: Pyramide.

Piraterie' (zeerooverij), v. -ën.

Pirouette (Fr. draaisprong in de rijkunst; omdraai op den hiel bij dans), v. pirouetten.

Pironetteeren (Fr. een zwenking maken,

zich op één hiel geheel omdraaien). (ou = oe).

Pis'-aller' (Fr. laatste toevlucht of redmiddel, laatste middel in den nood), o. gm.v. (i = ie).

Pis'sang (O.-I. paradisijsvijgeboom), m. en v. -s, (als vrucht), v. -s, ook: -boom, m. -boomen: het getal soorten der pisangs wordt op driehonderd geschat, (Mult.); ook, Banaan.

Pisca'tie (visscherij, vischvangst), v. gm.v.

Piscicultuur' (kunstmatige vischteelt), v.

Pisci'ne (vischvijver, zwembassin, ook: waterbekken, doopbekken), v. piscinen.

Pis'sebed (dierk. kauwend schaaldiertje), v. pissebedden: de kelder - heet wel varkentje.

Pista'che (Fr. groene amandel of pimpenroot), v. pistaches; -boom (groene amandelboom, in Z.-Europa), m. -boomen. (ch = sj).

Pista'che (knaalbonbon), v. -s. (ch = sj).

Pisto'le (Fr. afgezonderd vertrek in een gevangenis, waar een gevangene op eigen kosten kon leven), v. gm.v.: à la - zitten. vero.

Piston' (zuiger, luchtklepje), m. pistons; zie Cornet à -.

Pistool' (Spaansch goudstuk ter waarde van 9 a 10 gulden), v. pistolen.

Pistool' (schiettuig met korten loop), v. en o. pistolen; -schot (schot m. e. pistool), o. -en.

Pit (katoen eener lamp of kaars), v. pitten.

Pit (kern), v. pitten: de - v. e. appel, druif, peer, noot, kers, mispel; fig. hij heeft pitten, d. i. schijven, geld.

Pit (merg), o.: het - v. d. vlierboom; fig. een stijl vol -; er zit - in die redeneering, kern.

Pitch-pine (Eng. N.-Amerikaansche pijnboom of den, opleverend hard timmerhout), m. pitch-pines.

Piteus' (Fr. jammertlijk, erbarmetlijk), bn.

Pithomet'er (werktuig, om den inhoud van een vat te meten), m. -s.

Pithometrie' (de kunst, om vaten te meten), v. gm.v. (th = t).

Pithon, m. -s; zie Python. (th = t).

Pit'toor, **pu'toor** (roerdomp), m. pitoren, putoren; zie Butoor.

Pit'se (zweep), v. -n; ook: Pietse. volkst.

Pitajaar' (scheepst. seinvlag tot samenroeping der kapiteins op het admiraalschip), m. pitsjaren; -vlag, v. -vlaggen.

Pitaja'ren (met de pitsjaarsvlag seinen).

Pit'tig (krachtig, kernachtig), bn. en bw.: -e wijn, -e kost; een - woord, een - gezegde, een -e stijl; dat is - gezegd; zij leek veel op tante, maar keek wat -er uit haar oogen, (Potg.); -er, -st.

Pittoresk' (schilderachtig, het oog boeiend), bn. en bw.; -er, meest -.

Pit'visch (Noordzeevisch, bruinachtig oranjegeel v. kleur, schelvischduivel), m. -visschen.

Pit'vrucht (vrucht met een klokhuis, waarin de pitten of zaden zitten), v. -vruchten: appels, peren en kweeën zijn -vruchten; ook mispels en lijsterbessen.

Pit'n (It. muz. meer), bw.: - allegro, wat sneller; - forto, krachtiger; - moto, wat vlugger.

Pizzien'to (muz. de snaren met de vingers te tokkelen).

Plaag (kwelling), v. plagen: de jicht is een erge -; de tien plagen van Egypte, straffen.

Plaag'geest (plaagduivel; fig. iem., die sard, treiter), m. en v. -geesten; zie Alastor; -ziek (gaarne plagende), bn.: een -e nabuur, een - kind; -zucht (zucht tot plagen), v. gm.v.

Plaan'boom (eig. plataanboom), m. -en.

- Plaat** (blad metaal, enz.), v. platen: een ijzeren —, een marmeren —; zegsw. de — poetsen, of 'm poetsen, er van door gaan, zich uit de voeten maken, stilletjes heengaan.
- Plaat** (gravure, afdruk), v. platen: een verzameling platen; een titel—.
- Plaat** (ondiepte in zee of rivier), v. platen; een droge —; die nl. boven den waterspiegel uitkomt; de robben lagen zich op een — te koesteren; zie ook Zandplaat.
- Plaatdruk** (afdruk van een staal- of koperplaat), m. gmv.; —drukker (het drukken van platen), o. gmv.; —drukker (iem. die platen of plaatwerken drukt), m. — s; —handel (handel in staalgravures), m. gmv.
- Plaatijzer** (gestlagen ijzer), o. gmv.
- Plaats** (dorp, vlek, stad), v. plaatsen: Valkenburg is een aardig —je; zie: Badplaats, Fabrieks—, Handels—, Stapel—, Verblijf—, Vrij—, Woon—, Zeeplaats, enz.
- Plaats** (open ruimte in dorp of stad), v. plaatsen: markt—.
- Plaats** (vlak stuk grond, voor eenig doel geschikt), v. —en: een begraaf—, een speel—.
- Plaats** (met steenen geplaveid vlak of ruimte achter een huis of bij een huis), v. plaatsen: een klein —je achter het huis.
- Plaats** (ruimte, voor eenig doel bestemd), v. plaatsen: een slaap—, een stook—, een rust—, een lig—, een wijkplaats, zie ald.
- Plaats** (ambt, betrekking), v. plaatsen: een mooie —, een stand—, een — als klerk.
- Plaats** (ruimte voor één of meer personen), v. —en: op deze bank zijn nog twee —en; — bespreken; O.-I. zie Passage.
- Plaats** (de Noord-Hollandsche hoeve), v. —en.
- Plaatsbekleeder** (plaatsvervanger), m. — s.
- Plaatsbeschrijving** (aardr. het naar behoren beschrijven van stad, dorp, enz.), v. —beschrijvingen, zie Topographie; —bespreking (het vooraf-nemen van een plaats in het theater of de concertzaal tegen een kleine vergoeding), v. —en; —bewaarder (iem. die een plaats in het theater of bij een concert voor iem. openhoudt), m. — s; —bewijs (plaatskaartje, dat recht geeft op een bepaalde plaats in schouwburg- of concertzaal), o. —bewijsen.
- Plaatselijk**, bn. en bw.: —e verordeningen, d. i. gemeentelijke; het —e bestuur; —e omstandigheden, —e nieuwtjes; een — gebrek, heek. letsel aan eenig deel van het lichaam.
- Plaatsen** (zetten; handel: beleggen), ik plaatste, heb geplaatst: een kachel —; een — advertentie —, zetten in de krant; geld —.
- Plaatsgeheugen** (geheugen, dat vooral sterk is, waar het de plaats der dingen betreft), o. gmv.
- Plaatsgrijpen** (plaatshebben, gebewen), het greep —, heeft —gegrepen.
- Plaatshebben** (gebeuren, geschieden), het had —, heeft —gehad: wanneer zal die verkoop —? heeft dat examen al —gehad?
- Plaatsing** (het plaatsen), v.: de — van een piano, de — van een beambte op een grensdorp, zie Verplaatsen; ik zoek een solide — voor dat kapitaaltje, belegging.
- Plaatskaartje** (plaatsbewijs), o. — s.
- Plaatsnijder** (graveur in koper), m. — s.
- Plaatsopneming** (locale inspectie door de rechterlijke macht), v. — opnemingen.
- Plaatsruimte** (ruimte, waar iets gezet, gehangen of geborgen kan worden), v. gmv.
- Plaatsvervanger** (mil. remplaçant), m. — s.
- Plaatsvervanging** (remplacement), v. gmv.: de — in mil. dienst is bij de wet afgeschaft.
- Plaatsvinden** (plaatshebben, ook, een plaats vinden), het vond —, heeft —gevonden: wanneer vond die moord —? een goed woord vindt een goede —; ik zal in die volle zaal nog — zien te vinden in eenig hoekje.
- Plaatszin** (gave, om zich gemakkelijk te oriënteren en de richting naar een vast punt of een gegeven plaats te vinden), m. gmv.: bijen en postduiven hebben —.
- Plaatwerk** (een aantal bijeenbehorende gravures, platen, enz.), o. —werken.
- Placer** (Eng. terrein, waar goud gedolven wordt, goudveld), o. placers.
- Pla'cet** (Lat. het behaagt, wordt ingewilligd: koninklijk verlof), o. gmv.
- Pla'cet**, o.: het recht van —, nl. van sommige vorsten, om de afkondiging van pauselijke verordeningen en bisschoppelijke besluiten al of niet te doen plaats hebben.
- Pladijs', pladdijs'** (eig. platvisch, blei), v. pladijzen, pladdijzen.
- Plafond'** (vlakke zoldering; gestukadoorde zoldering), o. — s: een keurig —.
- Plafouneeren** (van een plafond voorzien).
- Plag, plag'ge** (afgestoken heizode), v. plaggen: in de heistrekken brandt men een vuur van plaggen; zie Schadde.
- Plagen** (kwellen, lastig maken), ik heb geplagd; zich —; —erij' (daad van plagen), v. —en: een baldadige —.
- Plag'gehut** (uit plaggen bestaande hut), v. —hullen.
- Plaggensteker** (heiboer, die plaggen steekt), m. —stekers; zie: Plag, plag'ge.
- Plaglaaf'** (roof van letterarbeid, naschrijverij, letterdieverij), o. —aten. (g = g).
- Plagla'ris** (nashrijver, letterdief), m. —sen.
- Plaid** (Eng. geruite wollen omslagdoek der Bergschotten, reisdeken), v. — s.
- Plain'te** (Fr. klacht, aanklacht bij de justitie), v. plaintes. (ai = è).
- Plaisanterie** (Fr. kortswijl, scherts), v. —ën: zegsw. — à part, scherts ter zijde. (ai = è).
- Platt-ill'** (Fr. wat blief je?).
- Plak** (klankn. slag, klets: strafwerktuig in de oude school), v. plakken: de ontzettende —, (C. O.); er de — op leggen, straffen; zegsw. onder de — zitten, beheerscht worden, zoals vroeger de kinderen door den schoolvoogd; onder de — houden, beheerschen, in bedwang houden; zie Pantoffel.
- Plak'boek** (boek, waarin een kind plaatjes opplakt), o. —en, zie Plakplaatje; —bord (gipsbord v. d. stukadoor), o. —en; —briefje (opplakbriefje, etiquette), o. — s.
- Plakkaat'** (gesch. aangeplakte kennisgeving der bevoegde overheid of der landsregering, officieele verordening), o. plakkatén, zie Bloedplakkatén; —kaat'boek (gesch. verzameling van plakkatén), o. —boeken: het groote —, bevattende de verordeningen, uitgevaardigd door Karel V.
- Plak'ken** (kleven of doen vastkleven), het of ik plakte, het heeft of ik heb geplakt: lijn, gom plakt aan de vingers; een kaart op linnen —; fig. ergens blijven —, eig. als aan den stoel geplakt, er zeer lang blijven; hij houdt van —, nl. laat in de herberg, in het café te zitten; —ker, m. — s: hij is een —.
- Plak'ker** (kootmees), m. plakkers, gew.: — s en paapjes, (C. O.)

Plak'kerig (kleverig, bn.: -e handen.

Plak'plaatje (veelkleurig plaatje, dat opgeplakt wordt op papier), o. -s; -pleister (hechtpleister), v. -s, fig. een meisje, waardoor e. vrijer wordt aangetrokken; -prentje (kinderspeelgoed, plakplaatje), o. -s; -stijfsel (stijfsel, om mee te plakken), v. gmv.; -tafel (tafel, waarop het nog vochtige stijfselgoed op elkaar gelegd en met de hand platgestreken wordt), v. -s; -werk (gelijmd of opgeplakt loofwerk), o.: de figuren op dat meubel zijn geen snijwerk, maar slechts -; -zegel (5-cents-zegel onder een quitantie), o. -s.

Plammo'ten (met de handen bezoadelen, beduimelen), ik plammootte, heb geplammoot.

Plamu'ren (de gaten en kuiltjes van houtwerk volsmeren), ik heb geplamuurd; ook: linnen of doek voor schildertijen met plamuur insmeren of in de grondverf zetten.

Plamuur' (smeerstof, bestaande uit pijp-aarde, loodwit en lijnolie), o., ook: -sel, o.

Plan (schets, ontwerp, platte grond, teekening), o. plannen: het - van een huis, het - v. e. veldtocht, v. e. roman, v. e. epos, v. e. drama; een weldoordacht -; plannen maken, vormen, beramen; volgens een bepaald - te werk gaan, zonder - werken; hij heeft groote plannen; het - viel in duigen, mislukte.

Plan de campagne (Fr. mil. plan of ontwerp van de beweging der troepen bij een veldtocht), o.: fig. doel, dat men beoogt en de middelen, die men zal aanwenden.

Planeeren (metaal met hamers gladkloppen); -hamer (afschlethamer), m. -s.

Planeet' (eig. dwaalster: één der 8 donkere hemellichamen, die om onze zon wentelen en van haar licht en warmte ontvangen, nl. Mercurius, Venus, de Aarde, Mars, Jupiter, Saturnus, Uranus en Neptunus), v. planeten; zie: Binnen- en Buitenplaneten.

Planeet' (lot-voorspelster), v.: zegsw. onder een gelukkige - geboren zijn, uitr., die aan het bedrijf der sterrenwichelaars herinnert; zie: Horoscoop en Gestarnte.

Planeet' (langwerpige opgevouwen blaadje, waarop iemands toekomst in verband met zijn geboortester te lezen staat), v. planeten: een - trekken, zie Horoscoop; iem. zijn - lezen, hem zijn toekomstig lot voorzeggen; -lezer (waarzegger), m. -lezers; -leesster (waarzegster), v. -leessters.

Planeta'rium (toestel, waardoor de beweging der planeten om de zon wordt voorgesteld), o. -s: het - van Eisinga te Francker.

Plane'tenstelsel (de gezamenlijke planeten welke om onze zon wentelen), o. gmv.

Planetot'den (kleine planeten, die zich tusschen Mars en Jupiter bevinden), v. mv.; ook: Asteroiden. (e = ee).

Planime'ter (werktuig, om de oppervlakte van platte figuren te bepalen), m. -meters.

Planimetrie' (de leer van het platte vlak, de vlaktemeetkunde), v. gmv.

Plank (lang, plat stuk hout; deel), v. -en: een eiken -, een beuken -, de bedde-, een boeken-, een pers-, een strijk-, zie ald., een - zagen, schaven, ploegen, enz.; zegsw. de - mis zijn, (kegelspel), iets verkeerd gissen, doen; hij is een jongen van de bovenste -, een allerbeste jongen; een huisje van zes -en, doodkist, zie Planken huis.

Plankenbescho't (afscheiding van planken), o. -bescho'tten; -huis (doodkist), o.

-huizen: het -, dat ieder toeft, (Tollens);

-koorts (overspannen toestand v. tooneel-spelers of van beginners), v. gmv.; -loods (loods, van planken gemaakt), v. -loodsen.

Planket' (vloer, bescho't), o. planketten.

Planket'sel (bescho't van planken), o. -s.

Plankier' (bevloering, steigerwerk aan los-plaatsen van booten, enz.), o. plankieren.

Plank'ton (eig. het drijvende: laag van drijvende of zwevende dierlijke en plantaardige organismen in zee en in zoetwater), o.

Plan'nenmaker (iem., die allerlei plannen maakt of smeedt), m. -makers; -smeder (fig. gelukzoeker), m. -smeders.

Pla'no, in -, boekdr. in geheele bladen: een plaatwerk in -.

Plan'plan (O.-I. zachtjes aan), bw.

Plant (gewas), v. -en: een - is een levende eenheid zonder bewustzijn en zonder willekeurige beweging; zie: Boom, Heester, Struik, Kruid, Graan, Gras, Mos, enz.

Plant'aarde (tuin- of teelaarde), v. gmv.

Plantaard'ig, bn.: turf is een -e stof; -voedsel, d. i. van planten afkomstig.

Planta'ge (beplanting in O.- en W.-Indië, uit gestrektheid gronds als kweekplaats van bepaalde gewassen), v. plantages: er zijn suiker-, koffie-, tabaks-, katoen-, indigo-, kruidnagel-plantages; soms ook bij ons in gebruik voor plantsoen: de - te Rotterdam.

Plant'dier (straaldier, bloemdier), o. -dieren; ook, Zoöphiet.

Plant'en (in den grond zetten om te doen groeien), ik plantte, heb geplant: boomen -, heesters -; fig. op den grond plaats: het gescho't op de wallen -, de vaan des oproers -, een hooge ladder -, den standaard -; de voeten in den grond -, zich schrap zetten.

Plant'enbeschrijving (het beschrijven van planten), v. -en; -boek (plantenalbum), o. -en, zie Herbarium; -boter (plantenvet, op boter lijkende), v. gmv.; -bus (langwerpige blikken bus v. d. herborist), v. -busen;

-cel (ontl. elementair deel of orgaan eener plant), v. -cellen; -eter (dier, dat van planten leeft, herbivoor; mensch, die niets eet, wat van geslachte dieren komt, vegetariër), m. -s; -geographie (wetenschap, handelend over de verspreiding der gewassen), v. gmv., (g = g); -gif (vergift, dat verkregen wordt uit planten), o. gmv.; -gordel (bepaald deel der aardoppervlakte, waarbinnen zekere planten groeien, plantengebied), m. -s; -groel (het groeien der planten), m. gmv.: een welige -; -kenner (botanicus), m. -s; -kennis (het kennen der planten), v. gmv.; -kunde (wetenschap, die de plant in haar aard en wezen leert kennen), v. gmv., ook: Plant'kunde; -kweekertij (bedrijf van iem., die planten kweekt), v. gmv., als inrichting: meerv. -en; -leer (de leer der planten), v. gmv.; -leven, o. gmv., zie Phytologie; -rijk (een der drienaatuurrijken), o. gmv.: het - omvat de gezamenlijke plantensoorten; -tuin (kruidhof), m. -en, zie Hortus; -zout (zout, scheikundig uit planten bereid), o. gmv.

Plant'er (iem., die iets plant), m. planters.

Plant'er (iem., die in de Oost of West een plantage heeft en ze laat bebouwen), m. -s.

Planterij' (het planten, het telen), v. gmv.

Planterij' (het bedrijf van den planter), v. -en.

Planteur' (zekere fijne sigaar), v. planteurs.

Plantkunde, v. gmv., ook **Plantenkunde**.
Plantsoen' (wandelpark, aanleg), o. -en.
Plapperen (slobberen van eenden, ploeteren), zij heeft geplapperd; ook, Klapperen.
Plaque (Fr. een ster, toegevoegd aan het grootkruis eener ridderorde), v. plaques. (qu = k).
Plaquet'te (Fr. penningvormig voorwerp van gips, enz. met reliëf-afbeelding van een persoon of zaak), v. -n.
Plas (kleine of groote oppervlakte vloeistof), m. plassen: een - water, een - bloed, een - melk; bij uitbreid. meer: het droogmaken van -sen: groote -, 'k wou je drooggemalen was, (Beets), het Haarlemmermeer; ook: de wijde -, de zee: den wijden of grooten - opgaan, op zee gaan varen of zwaken.
Plas'dankje, o. -dankjes: hij deed het om een - te verdienen, d. i. een lief dankje, als uitdrukking van het welbehagen dergenen, wien men aangenaam wilde zijn.
Plas'ma (het vloeibare, voedende bestanddeel van het bloed), o. gmv.
Plas'regen (slag- of stortregen), m. -s: -s stortten op -s, (Haafner, Madras).
Plas'regenen (fel regenen, slagregenen), het plasregende, het heeft geplasregend.
Plas'sen, ik heb geplast: de knapen - door de modder: de badgasten - in het zeewater; de regens -; -serij' (geplas), v. -en.
Plasticiteit' (kneedbaarheid), v. gmv.
Plastiek' (de kunst, om beelden te houwen of te snijden uit harde of weeke stoffen, boetseerkunst in gips, klei, was, enz.), v. gmv.
Plastisch (tot de plastiek behoorend, beeldend, aanschouwelijk), bn.: de -e kunst, beeldende (schilder-, beeldhouw-, bouw-) kunst; fig. duidelijk, bijna tastbaar.
Plastron' (bij het schermen: beschuttende borstlap van leer; ook, borstband), o. -s.
Plat (plat dak, terras), o. platten.
Plat, bn. en bw.: een - vlak, zonder eenige verhevenheid; een -te neus, wat ingedrukt; fig. een -te beurs, ledig; een -te aardigheid, d. i. een minder kiesche zet of grap; een - kind, dat nog niet loopt; zich - uitdrukken, niet beschaafd, alledaagsch; -ter, -st.
Plataan' (zekere loofboom uit N.-Amerika, uit den Levant, enz., ook, waterbeuk), m. -tanen.
Plat'bek (Amerikaansche musch), m. -ken.
Plat'boemd, **platboemd'**, bn.: een - vaarttuig, d. i. met platten bodem of weinig diepgang; het schuifje van den peuseraar is een klein - vaartuigje, (C. O.)
Plat'duitsch (boerenduitsch), o. gmv.
Plat du jour' (Fr. gerecht van den dag in een gaarkeuken of restaurant), o. plats -.
Plateau' (Fr. aandr. bergvlakte, tafelland), o. -s: het - van Auvergne (Fr.). (eau = oo).
Plateel' (Fr. aardewerk), o. plateelen: rood -, bruin -, fijn -, potaarde met verglaas-sel; -bakker (iem., die plateelgoed maakt), m. -bakkers; -bakkerij', v. -bakkerijen.
Platform' (Fr. plat huisdak; platte verheffing van den bodem), o. -formen.
Platform' (balkon van een tram), o. -en.
Plat'heid (het plat-zijn), v. gmv.: de - van den St.-Pietersberg; fig. alledaagsche uitdrukking, v.: een klucht vol -heden.
Platina (een zilverwit edel metaal: witgoud), o. gmv.: het - was in Amerika reeds lang bekend; het wordt enkel in gedegen toestand gevonden, b.v. in Brazilië; -draad (voorwerp), m. -draden, (stof-

naam), o. gmv.; -spons (fijn verdeeld platina, platinadeeltjes), v. gmv.
Plat'ing (plat houten bekleedsel van een oeverwal, walbeschoeiing), v. platingen.
Plat'je (guitje), o. -s: de knaap is een echt -.
Plat'lood (geplet lood, deklood), o. gmv.
Plat'neus (persoon), m. en v. -neuzen.
Plat'o, een der beroemdste wijsgeeren der oudheid, te Athene: leerling van Socrates en leermeester van Aristoteles: 429-348 v. C.
Plat'boek (O.-I. een soort van specht), m. -s.
Platonis'me (de leer van Plato), o. gmv.
Plat'o'nisch (volgens de leer van Plato, zie ald.), bn. en bw.: -e liefde, geestelijke liefde, liefde zonder zinnelijk element; Ot zal -minnen, (Staring), een -e maaltijd, waarbij n. minder gebruikt dan geredeneerd wordt.
Plat'ron'd (plat en rond), bn.: een gulden is -.
Plat'schieten (huizen, muren omverschieten), de vijand schoot -, heeft -geschoten: een fort -, tot een puinhoop schieten.
Plat'slaan (door slaan platmaken), ik sloeg -, heb -geslagen: de hagel sloeg het koren -, een staaf ijzer - of uitpletten.
Platte-drie'hoeksmeting (de meting v. een driehoek, liggende in een plat vlak), v.
Plattegrond' (bouw. grondteekening van een gebouw, een dorp, een stad), m. -gronden.
Platteland' (buiten, nl. het dorp, niet de stad), o. gmv.: een meisje van het -.
Plattelan'der (dorpling, boer), m. -s.
Plattelan'dicus (iem. van het platteland), m. -dici; ook: Platland'icus.
Platteland'sheel'meester (titel van een dokter, die enkel de bevoegdheid had, om op het platteland te praktizeeren), m. -meesters; -schutterij' (rustende schutterijen plattelande), v.: beide vero.
Plat'ten (pletten), ik platte, heb geplat.
Plat'ting (scheepst. een soort platgevolten touwwerk), v. plattingen.
Plat'trappen (zoo er op trappen, dat het plat wordt), ik trapte -, heb -getrapt: het gras, het graan - bij het zoeken v. bloemen.
Plat'visch (weekvinnige vischfamilie, plat van vorm), m. -visschen: de heilbot, de tarbot, de schol, de bot, de tong, de griet, de schar zijn -visschen.
Plat'voet (iem. met platte voeten of met effen voetzolen, zonder voetholte), m. en v. -voeten.
Plat'voeten (drentelend staan te wachten), ik platvoette, heb geplatvoet.
Plat'voetwacht (scheepst. wacht aan boord van 4-8 's avonds), v. gmv.
Plat'weg (zonder omwegen, ronduit), bw.
Plat'zak (met leegen zak), bn.: - zijn, - thuis komen, zonder eenig geld.
Plat'zetter (boekdr. zetter, die gewoon boekwerk zet), m. -zeters.
Plausi'bel (aannemelijk, geloofwaardig), bn.
Plausibiliteit' (aannemelijkheid, waarschijnlijkheid), v. gmv.
Plavel' (straatsteen, vloersteen), v. -en. w.g.
Plavel'en (bestraten, met straatsteenen bevoeren), ik heb geplaveid; -log (bestrating), v. -en; -sel (de straatsteenen), o. -s.
Plavuis' (leemen of cementen vloertegel), v. -vuizen: er zijn roode en blauwe -zen; zie Estrik.
Plebaan' (pastoor eener kathedraal, die in naam van den bisschop die kathedraal bestuurrt), m. -anen.
Plebe'jer (Lat. gewoon burger in het oude

- Rome, niet-patricier, iem. die tot het plebs behoort, burgerman), m. plebejers; zie Patriciër. (e = ee).
- Plebejisch** (aan het mindere volk eigen; grof, dorperlijk), bn. (e = ee).
- Plebsciet'** (volksbestuit bij algemeene stemming), o. -s: een - is een stemming door het geheele volk, waardoor bij meerderheid van stemmen een regeeringsdaad goed- of afgekeurd wordt: een - instellen, houden.
- Plebs** (het volk, de plebejers in 't oude Rome, het gemeene volk), o. gmv.: hij behoort niet tot het -, gepeupel, het grauw.
- Plecht** (scheepst. vast voor- of achterdek van een klein vaartuig), v. plechten.
- Plecht'anker** (scheepst. noodanker), o. -s; fig. behoud, laatste redmiddel: kintne is een - der geneeskunde; het geloof is den vrome een - in den nood, toeverlaat.
- Plecht'gewaad** (fesstós), o. -gewaden.
- Plecht'ig** (deflig, statig), bn. en bw.: een - e intocht, -e ceremoniën; een - e vergadering, indrukwekkend; een - e stille, ernstig; iets - beloven; -er, -st.
- Plecht'igheid** (plechtige handeling), v. -heden: de - v. e. doop; zie Ritus.
- Plechtma'ig** (passende bij, vereischt bij de plechtigheid der handeling), bn.: een - e stille, passende, voegende; een - zwiigen.
- Plechtstat'ig** (zeer statig, hoogst ernstig), bn.: een - e omegang; -heid, v. gmv.
- Plee** (bestekamer), v. -s; ook: W. C.
- Pleeg'broeder** (knaap, in een gezin opgenomen als broeder der eigen kinderen), m. -s: -dochter (aangenomen meisje in een gezin), v. -s; -kind (aangenomen of opgenomen kind in e. gezin), o. -eren; -moeder (vrouw, die een kind als het hare heeft opgenomen), v. -s; -ouders, m. mv.; -vader, m. -s; -zoon (aangenomen knaap in een gezin), m. -zonen; -zuster, v. -s.
- Pleeg'broeder** (broeder-ziekenverpleger), m. -s; -zuster (ziekenverpleegster), v. -s.
- Pleet** (Engelsch zilver, d. l. koper, overdekt met een dun laagje zilver), o. gmv.: -werk; een lepel van -zilver; ook: goud-.
- Ple'gen** (zorg dragen voor, verzorgen), ik pleegde, heb gepleegd: hij (de winter), pleegt terwijl zijn oude leën, (Staring), zie: Pleegbroeder, -zuster.
- Ple'gen** (gewoon zijn), ik placht, heb plegen te..., vd. ontbreekt: hij placht veel hier te komen; vroeger: hij pleegt, hij plag, zij plagen, b.v. de koningen van Frankrijk, die 600 miljoen livres inkomens plagen te hebben, waren soms doodarm.
- Ple'gen** (bedrijven), ik pleegde, heb gepleegd: een misdaad -, een moord -.
- Plel** (scheepst. landpunt in zee, uitstekend tusschen twee riviermonden), v. pleien.
- Plei** (palei), v. -en: aan de - bengelen. vero.
- Plela'den** (sterrenbeeld, ook, Zevengesterrute geheeten), v. mv.
- Pleldoot'** (pleitrede v. e. advocaat), o. -en.
- Plein** (Fr. vlak), o. -en: de kinderen spelen op het - vóór het kasteel, geplaveide vlakke.
- Pleinpouvoir'** (Fr. volmacht), o. gmv.
- Plein'vrees** (ruimtevreës), v., zie Agoraphobie.
- Pleis'ter** (uitwendig heelmiddel, nl. een stuk linnen, besmeerd met zalf), v. -s: een - op de wond, een verzachting, fig. vergoeding.
- Pleis'ter** (gebrande gips), o. gmv.: een beeld in -; -afgletsel (uit pleister gegoten beeld), o. -afgletsels; -beeld (beeld van pleister of gips), o. -beelden; -en (met pleister of gips bestrijken), ik heb gepleisterd; -kalk (kalk, waarmee men pleistert), v. gmv.; -ornament (versiersel, uit pleister gegoten), o. -en; -werk (stukadoorwerk, beeldwerk in pleister), o. gmv., (soorten), o. -werken.
- Pleisteren** (eig. het lastdier laten grazen of weiden, bij uitbr. in een herberg gaan, aanleggen, toeven), men pleisterde, heeft -pleisterd; -plaats (rustplaats, herberg), v. -en.
- Pleit** (platbodemd vaartuig), v. pleiten.
- Pleit** (rechtsgeding, proces), o.: het lange - heeft uit, mijn zoon, (Staring); fig. het - van dwang en vrijheid, (Tollens), de strijd; het - der moeder was beslist, (Borger), strijd tusschen leven en dood; -bezorger (procureur, advocaat, praktijzer), m. -s; -en (een pleitrede houden), ik pleitte, heb gepleit: die advocaat heeft voor hem gepleit; fig. die daad pleit niet voor u, tuigt niet in uw voordeel; -er (advocaat), m. -s; -kunst (de kunst van voor een rechtbank te pleiten), v. gmv.; -rede (pleidooi), v. -redenen; -zaak (proces, rechtsgeding), v. -zaken; -zaal (gerechtszaal), v. -zalen; -zak (zak voor de processtukken), m. -zakken: zij wantrouwde alle mannen van den -, (Potg.)
- Pleizier', plezier'** (vermaak, genoegen), o. -en: - maken, dat doet mij -, hij beleefte veel - aan zijn zoons; hij kan zijn - wel op, heeft nog al verdriet; iem. - aandoen; voor zijn - reizen, zie Toerist; ergens - in vinden, aardigheid, ontspanning; -boot (stoomboot, afgehuurd door pleizierreizigers), v. -en; -en, ik heb gepleizierd: iemand met iets -, genoegen doen; -ig (aangenaam), bn. en bw.; -maker (pretmaker, vroolijk Fransje), m. -s; -reis (tocht of reis, die men voor zijn genoegen doet), v. -reizen; -reiziger (toerist), m. -s; -tocht (grote pleizierreis), m. -en; -trein (volkstrein), m. -en; -jacht (-boot), o. -en; -vaartuig, o. -en, zie Boeier.
- Pleja'den** (Pleiden), v. mv.
- Plek** (plaats, vlek), v. plekken: een kale -.
- Plemp** (een soort van vischschuit), v. -en.
- Plemp'pen** (vullen met zand en puin, dempen), ik plempte, heb geplempt: een sloot -.
- Plen'gen** (uitgieten, storten), ik heb geplengd: tranen -, wijn - (als offer), iemands bloed -, iem. bloed vergieten; -feest (offerfeest), o. -en; -offer (offerande, in de oudheid, van melk, wijn of bloed), o. -s.
- Plenipotenti'aris** (gevolmachtigd gezant of minister), m. -sen. (ti = si).
- Plenum** (vergadering, waarin al de leden zijn opgekomen), o. gmv.: in pleno.
- Pleonas'me** (taalk. uitdrukking met overbodige bepaling, in welke een eigenschap, die reeds opgesloten ligt in de betekenis van 't bepaalde woord, toch nog afzonderlijk wordt genoemd; overtolligheid, voortkomende uit het streven naar duidelijkheid; overbodigheid), o. -n; b.v. nutteloos verkwisten, ik ben niet in staat u te kunnen helpen, hij pleegt gewoonlijk vroeg op te staan; zie ook: Tautologie; -tisch (overtollig), bn.: een - uitdrukking, b.v. nutteloos verspillen.
- Ple'ten** (van pleet), bn.; zie Pleet.
- Plethamer** (zeer zware fabriekshamer, om metalen te pletten), m. -hamers.

Pletl' (bestekamer), v. -'s; zie Plec. (i = ie).
Pletmachine (machine, om te pletten), v. -machines; -**molen** (werktuig, om metaal plat en glanzig te maken), m. -molens; -**pers** (pers der boekdruckers om het bedrukte papier te gladden) v. -persen; -**rol**, v. -rollen; -**vorm**, m. -vormen.
Plets (grof laken, grof weefsel), o. gmv.
Pletten (platmaken, walsen), ik plette, heb geplet: lood -, d. i. in bladen uitslaan; -**ter** (persoon, die plet), m. -s; -**terij'** (werkplaats, waar metalen geplet worden), v. -en.
Pletter, m. gmv.: te - slaan, d. i. vermorselen; te - vallen: hij viel te -, morsdood.
Pletteren (freq. van pletten: geheel plat slaan, fig. verbrijzelen), ik heb gepletterd.
Pleura (geneesk. borstvlies), v. -'s.
Pleura'se (rouwband; rouwrand om brieven en enveloppen, ook: lange afhangende struisveer op een dameshoed), v. -n. (s = z).
Pleuris (ontsteking van de pleura; zijde-vee), v. -sen; ook: Pleuritis; -**lijder**, m. -s.
Pleuritisch (door of als van pleuris), bn.: -e pijn in de zijde. (i = ie).
Plevier, v. plevieren, zie Pluvier.
Plezier, o. zie Plezier, en zijn samenstell.
Plicht (zedelijke gehouwenheid, zedelijke gebondenheid of verplichting), m. plichten: handelen volgens eer en -, op zijn - letten; zijn - verzaken, d. i. niet nakomen; zijn - betrachten, volbrengen; dat is uw -.
Plichtbesef, plichtsbef (het besef van 'tgeen plicht is), o. gmv.
Plichtig, bn., in samenst., zie: Dienstplichtig, Schoolplichtig.
Plichtmatig (volgens de mate van den plicht, volgens plicht), bn. en bw.; -er, -st.
Plichtpleging (hoeffelijkheid, beleefdheidsbetuiging), v. -plegingen: wat al -en! complimenten; een ijdele -, beleefdheidsvorm.
Plichtsbetrachting (het doen van zijn plicht), v. gmv.: trouwe -.
Plichtshalve (uit hoofde van den plicht, omdat plicht het vordert), bw.
Plichtsvervulling (-betrachting), v. gmv.
Plichtvergeten (zijn plicht verwaarloozend), bn.: een - burger, een - ambtenaar.
Plichtverzuim (het niet voldoen aan zijn plicht), o. gmv.: iem. wegens - ontstaan.
Plieeren (in- of ombuigen, vouwen; fig. wijken, achteruitdeinen, zich onderwerpen; bij het dansen: nijgen, buigen).
Plint (strook hout of steen onder langs den wand van kamer of gang), v. plinten.
Plisplassen (aanhoudend spattend plassen), men -plaste, heeft geplisplast: wat - die meiden op Zaterdag op straten en stoepen.
Plisseeren (in fijne plooiën leggen). (i = ie).
Plisseermachine (werktuig om te plisseeren), v. -s.
Ploeg (landbouwwerktuig), m. ploegen; aan een - merkt men op: den ploegboom, het kouter, de ploegschaar en den ploegstaart; men heeft: diepploegen, berg-, schoffel-, aanaard-, stoomploegen, enz.
Ploeg (ploegschaaf), v. ploegen.
Ploeg (afdeeling werklieden, onder toezicht of voorgang van een baas), v. ploegen.
Ploegbaas (opziener over een ploeg arbeiders), m. -bazen.
Ploegboom (balk v. d. ploeg, waarin het kouter zit en waaraan de ploegschaar is bevestigd), m. -boomen.

Ploegen (met den ploeg bewerken), ik heb geploegd; den akker -, zie Beploegen; het strand -, nutteloos werk doen; de zee -, bevaren.
Ploeger (man, die ploegende is of gaat ploegen), m. -s: de - wekt zijn os, (Poot).
Ploegijzer (ploegmes, kouter), o. -ijzers; -**os** (den ploeg trekkende os), m. -ossen; -**paard** (werkpaard), o. -paarden.
Ploegschaaf (schaaf, om een gleuf in de diktezijde v. e. plank te maken), v. -schaven.
Ploegschaar (omgebogen spits ijzer achter aan den ploeg), v. -scharen: de - werpt de korst al snijdend om; -**staart** (ploegstuur), m. -en.
Ploert (kleinburgerlijk mensch, plebejer; stud. huisbaas), m. -en; ook, schoft, gemeene vent, liederlijk mensch.
Ploertendom (de ploerterij), o.; -**dooder** (dikke stok met looden knop), m. -s, ook: touw met looden bol aan elk uiteinde; -**streek** (gemeene streek), m. -streken.
Ploerterij' (liederlijkheid, fig. kleinburgerlijkheid), v. ploerterijen.
Ploerterij, v.; in studententaal is dit een verzamelwoord: hospes of hospita met bijbehorend gezin.
Ploertig (alledaagsch, liederlijk), bn.: een man, (de zaakwaarnemer was) - van manieren, (Potg.), ook: ploertachtig; -er, -st.
Ploeteren (in het water omplassen, b.v. van eenden), ik heb geploeterd, fig. hard werken, een kormervol leven leiden; -**aar** (iem., die hard werkt zonder baat), m. -s.
Plof (doffe slag, val, smak), m. ploffen.
Ploffen (zwaar en dof neervallen, een plof geven), het plofte, het is en heeft geploft.
Plok (handvol), m. plokken: een - klaver.
Plok, pluk (plokgeld), m. gmv.
Plokgeld (strijkgeld bij een verkoop), o. -gelden; ook: **plokpenning**, m. -en.
Plomb (overtrokken stuk lood, dienend om het naaiwerk vast te zetten), v. plombs.
Plombbe (stuk lood, zegellood), v. plombs.
Plombeeren (met lood verzegelen, b.v. belastbare goederen bij doorvoer; ook, het vullen van holle kiezen met zilver, enz.); -**sel** (specie, om tanden te plombeeren), o. gmv.
Plombière (Fr. vruchtenijs), v. -s.
Plomp (geluid), m. -en: het gaf een -, doffen slag in 't water.
Plomp (dik, grof, dom, bot, stom), bn. en bw.: een -e vent, een - meubel, -e taal; - antwoorden; -er, -st; -**aard** (plompe vent), m. -s, ook: -**erd**, m. -s; -**heid** (lompheid, grofheid), v. -heden.
Plomp (waterboterbloem, waterlelie), m. -en.
Plompblad (op 't water drijvend blad v. d. plomplant), o. -bladen, -bladeren, -blaren.
Plompen, ik heb en ben geplompt: iets in het water -, met dof geluid doen vallen.
Plompverloren (plotseling, zonder te aarzelen of zich te bedenken), bw.: de smokkelaars wierpen toen de goederen - in de vaart.
Plompweg (botweg), bw.: iets - zeggen.
Plonderen, zie Plunderen.
Plons (slag in het water), m. plonsen.
Plonsen (in 't water dompelen, vallen, plassen), ik plonsde, heb en ben geplonsd.
Plooi (vouw), v. plooiën: een valsche -; fig. een goede - aan iets geven, d. i. wending.
Ploofbaar (eig. kunnende geplooid worden; fig. meegaande, gewillig), bn.; -der, -st;

fig. een — karakter; — **baarheid**, v. gmv. **Ploof'bout** (ijzeren bout of priem, die heet gemaakt wordt en waarmee men dan plooiwerk maakt), m. — bouten; — **en** (in de plooi vrouwen), ik heb geplooid: een overhemd —, een muts —; fig. schikken, regelen, met elkaar verzoenen, in 't reine brengen; — **er**, m. — s; — **ing**, v. — en; — **sel** (strook v. kant of tule), o. — s. **Ploot** (schapevacht, waarvan de wol is afgeschoren), v. ploten. **Plot'en** (de vachten der schapen van wol ontdoen), ik plootte, heb geploot; — **er**, m. — s; — **erij** (het ploten, de werkplaats), v. — en. **Plots** (slag), m. gmv.: het gaf een —. **Plots** (plotseing), bw.: de klok bleef — stilstaan. **Plot'seling**, **plot'selijk** (eensklaps, onverwachts), bn. en bw.: een — e dood; hij stierf —, hij hield — op, eensslags. **Plot'sen** (met een slag vallen), het is geplotst. **Plu'che** (Fr. wolfluweel, een soort van trijp), v. gmv., lees: pluusj; ook, Peluche. **Plug** (stop van een vat; ook, houten schoenpin en deutel), v. pluggen. **Plug** (losbol, ploert, lichtmis), m. pluggen. **Pluim** (veder), v. — en: zegsw. iemand een — pje geven, hem prijzen, hem een complimentje maken; iemand een — op de muts of den hoed steken, hem mooi maken in de oogen der menschen: hem loven, prijzen. **Pluim** (kwastje), v. pluimen: ons hondje heeft een staart met een pluim; — **pje**, o. — s. **Pluim** (jagerst. staart), v. pluimen: de — van een haas, van een konijn. **Pluim** (plantk. bloeiwijze), v. pluimen: de kastanjebloei is een —; de — en der rietstengels. **Pluim'ge** (gevederte), v. — s: vogels van diverse —, titel v. e. werk v. C. Vosmaer. (g = zij). **Pluim'bal** (vederbal, volant), m. — ballen. **Pluim'men** (ontdoen v. d. veeren), ik heb gepluimd: een vogel —, plukken; zegsw. wij hebben hem gepluimd, geld afgetroggeld; den hoed —, met pluimen opsieren. **Pluim'gedierte** (gevoegelte), o. gmv. **Pluim'graaf** (oudtijds adellijk opzichter van 's konings gevoegelte), m. — graven. vero. **Pluim'pje** (fig. lof, eer), o. — s; zie Pluim. **Pluim'riet** (plantk. algemeen in ons land voorkomend riet), o. gmv.: men vindt het — vooral aan waterkanten. **Pluim'staart** (staart m. e. pluim), m. — en. **Pluim'strijken** (misschien: met een pluim strijken, fig. laffe complimenten maken), ik pluimstrijkte, heb gepluimstrijkt; — **strijker** (fleemer), m. — s; — **strijkerij** (flikfloeterij), v. — en. **Pluim'varen** (een onzer mooiste varens), v. — s. **Pluim'vee** (gevoegelte), o. gmv. **Pluim'wederik** (plantk. goudachtige wederik op kruggen of drijftillen), v. — wederiken. **Pluis** (puiche; stofje, vlokje), v. pluizen. **Pluis** (geplozen touw of werk), o. gmv.; ook: — touw, o.; — werk, o. gmv. **Pluis** (in orde, veilig), bn.: zegsw. het is daar niet —, het is daar niet, zooals het behoort: er hapert iets, het is er niet te vertrouwen. **Pluiz'en** (rafelen, afpluizen), ik ploos, heb geplozen: de matroos ploos een eindje touw; die hond houdt van —, beentjes afknagen; — **er** (fig. napluizer), m. — s; — **erij**, v. — en. **Pluiz'en** (pluizen afgeven), het pluigde, heeft gepluisd: dit servet, die zakdoek pluist. **Pluiz'erig** (vol pluizjes), bn.: een — servet. **Pluiz'ig** (pluisachtig, met pluizen), bn.; — **er**. **Pluk** (het plukken, de oogst), m.: de — der

aalbessen, der boonen, enz.; fig. ik heb daar een heelen — aan, een langdurigen arbeid. **Pluk'haren** (vechten, handgemeen zijn, slaags zijn), ik heb geplukhaard: de knapen waren aan 't —, bakkeleien; al jaren zijn die vakverenigingen aan 't —, kibbelen. **Pluk'ken**, ik heb geplukt: bloemen —, appels —, fig. de vruchten van zijn arbeid —, de voordeelen er van genieten; ook: een kip, een eend —, van de veeren ontdoen; fig. hij heeft mij leelijk geplukt, geld afgezet. **Pluk'penning**, m. — en; zie Plokken. **Pluk'sel** (tot draden uitgehaald oud linnen), o. gmv.: men legt — op wonden. **Pluk'tijd** (vaste tijd voor het plukken van allerlei ooft, oogsttijd van fruit), m. — tijden. **Plumeau** (Fr. veeren stoffer, aan een langen steel), m. plumeau's, (eau = oo): vele —'s worden gemaakt van nandoeveeren. **Plom'pudding** (een pudding, uit meel, broodkorst, veel rozijnen of prutmen, vet, melk en suiker bestaande: geliefde Engelsche kost), m. — puddings. **Plun'deren**, **plon'deren** (rooven), ik heb geplunderd, geplonderd; — **aar** (hij, die plunderd), m. — s; — **ing** (het plunderen), v. — en. **Plun'dermarkt** (voddenmarkt), v. — markten. **Plun'derziek** (roofzuchtig), bn.: het — e grauw. **Plun'je** (eig. zeemanskleedij; ook, allerlei kleeding in 't algemeen), v. gmv. **Plura'is** (Lat. spraakk. meervoud), m. gmv.: — majestatis (majesteitsmeervoud), m., nl. het meervoudige Wij in staatsstukken; — modestiae (bescheidenheidsmeervoud), m., nl. het woordje wij voor ik, waarvan een schrijver zich bedient. (ae = ee). **Pluraliteit** (meerderheid, grootst getal), v. **Plus** (nl. +, of staand kruisje: toegevoegd aan, bijgeteld bij), bw.; in de rek. en alg. optelteeken; ook: positiefteeken, tegenstelling van het minteeken; verder, aanduiding in de nat. voor boven, b.v. + 6° R.; Maastricht ligt 43 M. + A.P.: boven A'damsch peil. **Plus'minus** (meer of min, omtrent zooveel, ongeveer), bw.: — wordt aangeduid door ±; die verbouwing zal ± tienduizend gulden kosten. **Plus oultre** (meer, verder), o.: — was het devies van keizer Karel V (1515—55). (ou = oe). **Plus'teeken** (staand kruisje), o. — teekens. **Plu'to**, **Plu'ton**, myth. oppergod der onderwereld, hellegod; — **to'nisch**, bn.: — to'nische krachten, die nl. in het binnenste der aarde huizen en van daar uit opwerken. **Plutoeraat** (geldaristocraat, aanhanger van den rijkdom, van Plutus), m. — craten. (c = k). **Plutocratie** (heerschappij van het geld d. i. v. h. kapitaal), v. gmv.; — **er'atisch**, bn. en bw.: een — e regeering, van de kapitalisten; — e motieven, die met geld in verband staan. **Plutonis'me**, — **nis'mus** (stelsel in de geologie, dat alle vervormingen in de aardkorst aan het vuur toeschrijft), o. gmv.; zie Neptunisme. **Plu'tus**, myth. god v. d. rijkdom, door Jupiter van 't gezicht beroofd, opdat hij blindelings zijn gaven zou uitdeelen; metonymisch, geld: — in zijn zak hebben. **Pluvia'le**, v. pluivalen; zie Koorkap. **Pluvier** (steltvogel: snipachtige vogel, welke meest op lage landen en aan rivieren leeft), v. pluivieren; ook: Plevier': in ons land kent men de goud- of wilster, de strand- en de kleine —; zie Mathoen.

- Pluviomé'ter** (*regenmeter*), m. —meters.
- Pluvió'se** (Fr. 5e maand of Regenmaand, van 20 Jan. tot 19 Febr.), v. (s = z).
- Plu'vius**, myth. de regengever: Jupiter.
- Pneu'ma** (*adem, wind, lucht*), v. gmv.
- Pneuma'tisch** (*de lucht betreffende*), bn.: de —e machine, luchtpomp; een —e spoorweg, door luchtdruk werkend; —e banden, luchtbanden van een rijwiel. (eu = eu).
- Pneumonie'** (*long- of borstvliesontsteking*), v. gmv. (eu = eu).
- Po'chel** (*bochel*), m. —s; zegsw. *iem. zijn — vol schelden*, hem leelijk uitmaken. gmz.
- Po'chen** (*bluffen, snoeven, grootspreken*), ik heb gepocht; —er, m. —s; —erij', v. —en.
- Poch'hans** (*zwetser*), m. —hanzen.
- Pochhanzerij'** (*zwetserij'*), v. —hanzerijen.
- Po'co** (It. muz. *weinig, iets*), bw.; — a —, van lieverlede; un —, een weinig. (c = k).
- Po'culum** (*beker, bokaal*), m. —s.
- Po'dagra** (*voetewel, jicht in de voetwortels*), o. gmv.; zie Pootje. (g = g).
- Podagreus'** (*met voetjicht bezocht*), bn.; —zer: een — greuze papa met zijne dochters, (Potg.)
- Podagrist'** (*voetjichtlijder*), m. —gristen.
- Pod'ding** (*een meelstips, ook, een chocoladebeslag: met allerlei ingrediënten, als suiker, amandelen, enz.*), m. poddingen; z. Pudding.
- Podes'ta** (*machthebber, landvoogd*), m. podesta's; ook: **Podestaat'**, m. —taten.
- Po'dium** (*eig. optree; een hoogsel, dat als platform dient*), o. podiums.
- Podomé'ter** (*schredenmeter, pasteller*), m. —meters; zie Hodometer.
- Po'easah** (Mal. *inlandsche vasten*), v.
- Poed**, o. poeds; zie Pud.
- Poed'del** (*kroesharige huishond*), m. poedels.
- Poed'del** (*misslag*), m. poedels: een — is eigenlijk in het kegelspel een worp, waarbij de bal van de plank gaat, men is dan de plank mis, zie Píank.
- Poedelen** (*knoeien, fouten maken*), —de geopedeld: *wat ben ik aan't —!* zie Poedel.
- Poed'delhond** (dierk. *poedel*), m. —en.
- Poed'er, poe'er** (*zeer fijne stof*), o.; zie Donderpoeder, Diamantbrood, Tandpoeder, enz.; —chocolade (*chocolade in den vorm van poeder*), v. gmv.
- Poed'er, poe'er** (*stijngestamp geneesmiddel, waarvan elke dosis in een papiertje is gevouwen*), v. —s: een — innemen.
- Poed'eren, poe'eren** (*haar of pruik met welriekend poeder bestrooien*), ik heb gepeerd: een *gepeierde pruik*; de oude edelman liet zich nog —; —kwast (*kwast, waarmee men zich poeiert*), m. —kwasten; —mantel (*linnen of katoenen kleed, dat men omhing, als men zich liet poederen*), m. —s, vero.; ook: —kleed, o. —en, of —hemd, o. —hemden.
- Poem'** (*gedicht*), o. poëmen; lees: poo-eem'.
- Poët'** (*dichter*), m. poëten; lees: poo-eet'.
- Poef'mouw** (*posmouw: wijde, uitstaande damesmouw*), v. —mouwen.
- Poeha**, —haai', o. —: —maken, drukte, rumoer en wel om een bagatel; zie Boeha.
- Poef'erig** (*stoffig, als poeder*), bn., —er, —st: de van droogte — geworden keien. (C. O.)
- Poel** (*moeras, draskolk*), m. poelen; fig. een — van jammeren, van ongerechtigheden, een afgrond, menigte.
- Poelepetaat'** (*parelhoen, uit Numidië in Afrika*), m. —petaten.
- Poelot, polet'** (*soepvleesch van de borst van een kalf*), o. gmv.; —soep, v. gmv.
- Poel'ier'** (Fr. *hoenderverkooper, koopman in gevogelte of wild*), m. —s.
- Poel'je** (*hoen, kip*), v. —n, —s.
- Poel'loe** (Mal. *eiland*), v. poeloes.
- Poel'snip** (dierk. *een soort van groote watersnip*), v. —snippen.
- Poel'vogel**, m. —s; zie Sompvogel.
- Poë'ma** (*dichtwerk*), o. poëmata. (ë = ee).
- Poë'ma** (*katachtig roofdier ter lengte van een Meter, geelachtig rood, een soort v. jaguar*), m. —s: de — leeft in de Pampa, is daar leeuw geheeten, gaat 's nachts op roof uit en is zeer moordziek; ook: **Puma**.
- Poen** (*geld, duiten*), m. gmv. gmz.: *zij weet, wij hebben rijklijk —*, (v. Asschenberg).
- Poen** (*windbrui, ploert*), m. —en: een — van een vent, een plebejer; zie Snob.
- Poë'nac** (*perskoek, die achterblijft bij otiebereiding uit kopra*), v. gmv.; de — is een handelsartikel (veevoeder, meststof).
- Poë'ne** (Lat. *straf*), v.: op — van, op boete van, (oe = eu); zie Pene.
- Poë'nig** (*als een poen*), bn.: *wat ziet hij er — uit!* plebejisch; de man zag er nogal — uit.
- Poë'nitent'** (*iem., die boete doet*), m. —en.
- Poë'nitent'ie** (*boetedoening*), v., meer: Penitent'ie. (oe = eu).
- Poë'ka, pun'kah** (O.-I. *grote waaier, aan de zoldering opgehangen en door touwen bewogen, om koelte aan te brengen*), v. —s.
- Poep** (*schimpn. arme boer uit Westfalen, Hans Mof*), m. poepen.
- Poë'penland** (*schimpnaam voor Westfalen en N. Deutschland*), o. gmv.
- Poer** (*peur, tros aardwormen*), v. poeren.
- Poë'ren** (*aal vangen met een poer*), ik heb gepeerd; ook: Peuren en Peuren.
- Poë'ri** (O.-I. *versterkt paleis op Bali en Lombok*), v. —s.
- Poë'rem** (Isr. *Maartfeest of Hamansfeest*), o. fig. drukte, beweging, bluf; meest, **Purim**.
- Poes** (*roepnaam van de kat*), v.: dat — de vocatief van kat is, (Schoolmeest.); zegsw. *hij is voor de —*, hij is onherroepelijk verloren, als een muis of een vogel, die in de klauwen is gevallen v. d. kat.
- Poes** (*halsbontje voor vrouwen*), v. poesen.
- Poes** (*vleinaam voor kindje, liefde*), v. gmv.: *kom hier, —*, lief kind.
- Poes** (*salpeterachtige uitslag v. d. kalk*), o. gmv.
- Poes'saka** (O.-I. *geliefd erfstuk*), v. —saka's.
- Poes'lief** (*fluweelachtig lief, met de bijgedachte aan valsheid of onoprechtheid*), bn.: *zij was — tegen mijn zuster*.
- Poes'mooi** (*zoo mooi als poes, die zich schoon gelikt heeft*), bn.: *kind, je bent zoo mooi als poes of —*, bijzonder mooi gekleed.
- Poes'pas** (*mengelmoes, rommelzoo*), m. gmv.
- Poes'sing** (O.-I. *verward, radeloos*), bn.
- Poes'ta** (*uitgestrekte, dorre grasvlakte in Hongarije, grassteppe*), v. poesta's, poesten.
- Poes'ten** (*met kracht blazen*), ik poestte, heb gepeest: *i. h. vuur —*; zie Asschepoester.
- Poes'ter** (*blaaspip; iem., die poest*), m. —s.
- Poëtast'er** (*rijmelaar, prul'dichter*), m. —s.
- Poëtasterij'** (*rijmelarij'*), v. gmv. (ë = ee).
- Poët'ica** (*theorie der dichtkunst*), v. gmv.
- Poët'icus** (*dichtkundige*), m. —ci. (ë = ee).
- Poët'iek'** (*poëtica*), v. gmv. (ë = ee).
- Poët'isch** (*dichtertijk*), bn. en bw. (ë = ee).
- Poët'iseeren** (*dichtertijk behandelen of voorstellen, idealiseeren*). (ë = ee).

Poets (*klucht, grap, pots*), v. poetsen: zegsw. iemand een — spelen, hem een kool stoven; —**ig** (*grappig, koddig*), bn. en bw.; —er, —st.

Poetsen (*schoonmaken, glimmend maken, reinigen*), ik poetste, ik heb gepoetst: de schoenen —, het zilverwerk —; zegsw. de plaat —, zich uit de voeten maken; —**gerel** (*dat, wat men noodig heeft om te poetsen*), o. gmv.; —**katoen** (*boomwol, waarmee men inz. machinedeelen poetst*), o. gmv.; —**lap** (*lap, die gebruikt wordt, om te poetsen*), m. —lappen; —**pommade** (*smeersel, om mee te poetsen*), v. gmv.; —**ster** (*vrouw, werkster, die poetst*), v. —sters; —**zak** (*mil. zak voor poetsbenodigdheden*), m. —zakken.

Poezel (*mollig, poezelig*), bn.: —e handjes; —**ig**, bn. een — wicht, zacht van vleesch; een kind met —e wangen; —er, —st.

Poezie, poëzij (*Fr. dichtkunst, nl. de uitdrukking van het schoone in regelmatigen, rhythmischen taalvorm, d. i. gebonden vooraf aan maat en veelal aan rijm*), v.: de — is de dochter der phantasie en des gevoels, (Geel).

Poezie, poëzij (*het dichterlijke*), v. gmv.; — is overal, overal, mijn vrienden, (De Gén.)

Poezie-album (*album voor versjes*), o. —s.

Poezig (*zacht, lief*), bn.: een — kindje.

Pof (*krediet*), m. gmv.: op den — of bof halen, d. i. niet dadelijk betalende; —**broek** (*persoon, die pofst*), m. en v. —en, gmv.

Pof (*slag, stoot*), m. poffen: dat gaf een —.

Pof (*bol uitstaand d. i. als opgeblazen versiersel op de mouwen of den rok eener japon*), v. poffen; —**mouw**, v. —en, zie Poefmouw.

Poffen (*slaan; ook: borgen, alsmede branden*), ik heb gepoft: hij was weer aan 't poffen, d. i. slaan; die vrouw wil altijd door maar — d. i. op den pof (krediet) halen; kastanjes — in de heete asch; ook, soldaten-term voor: schieten.

Poffen (*zakpistoolje; ook: snoever*), m. —s.

Poffen (*poertje*), m. poffers.

Poffertje (*kermisgebak, broedertje*), o. —s: —s eten, een bordje met —s.

Poffertjeskraam (*kermiskraam, waarin poeffertjes gebruikt kunnen worden*), v. —kramen; —**pan** (*pan met ronde kuilen, om poeffertjes in te bakken*), v. —pannen.

Poggen (*trachten, streven naar, zijn best doen, zijn krachten inspannen*), ik heb gepoogd.

Poging (*het streven; moeite, welke men aanwendt voor een bepaald doel*), v. pogingen: een ijdele —, een — wagen.

Pogrom (*Russ. plotselinge, heftige, vernielende aanval*), v. —s; ook, verwoesting, georganiseerde vernieling; zie Razzia.

Poulu' (*naam in Fr. voor een gewoon soldaat*), m. —'s; zie Tommy.

Point (*Fr. punt, steek, stoot; ook: oogen op dobbelsteenen*), o. points.

Point d'Angleterre (*Fr. een der fraaie handwerken: geborduurde bloemen op tulen grond*), o. gmv.

Point d'honneur (*Fr. punt van eer, eergevoel*), o. gmv.; volkst.: ponteneur.

Pointe (*Fr. eig. punt, spits, fig. snedigheid van een zet*), v. gmv.

Pointeeren (*Fr. doelen, streven, trachten; het geschat richten; aanstippen*).

Pointer (*Eng. jagerst. hond, die den jager het wild aanwijst, patrijshond, gladharige staande hond*), m. pointers.

Pointeur (*Fr. geschutrichter*), m. pointeurs.

Pointilleus' (*Fr. vitterig, lichtgeraakt*), bn.

Point-lacé' (*Fr. een der fraaie handwerken: borduursel met lintvluchtwerk*), o.

Pok (*builtje, puistje, zweertje*), v. pokken: dit kind heeft de —ken, kinderziekte; —**achtig** (*lijkende op een pok*), bn.; zie Vaccine, enz.

Pokaal' (*grootte drinkbeker*), m. pokalen; meestal: Bokaal.

Pokdaal (*poklitteeken, pokput*), v. —dalen.

Pokdaalig (*van de pokken geschonden*), bn. en bw.: een — gezicht, vol pokputten.

Pokken (*met de pook morrelen*), ik heb gepookt: in de kachel —, in 't vuur —.

Pokhout (*zeer hard hout van donkergroene kleur uit W.-Indië*), o. gmv.: het — diende wel als middel tegen de Spaansche pokken.

Pokkel (*pukkel, peukel*), v. pukkels.

Pokken, ik heb gepokt: gepokt en gemazeld hebben, d. i. de pokken en mazelen gehad hebben, fig. al heel wat gesukkeld hebben.

Pokkenbriefje (*geneesk. bewijs, dat men gevaccineerd is*), o. —s, z. Vaccinatiebewijs.

Pokkenepidemie (*het epidemisch uitbreken der pokziekte*), v. —epidemieën. (e = ee).

Pokput (*pokdaal*), m. —putten.

Pokstof (*koepokstof*), v. gmv.

Pokziekte (*de kinderziekte*), v. —ziekten.

Pol (*stronkje*), m. pollen: een — gras.

Polacca (*Poolsche dans-aria*), v. —'s. (c = k).

Polair' (*de pool betreffende; fig. tegenovergesteld*), bn. (ai = è).

Polak' (*Pool, Poolsch ruiter*), m. Polakken.

Polakker (*Fr. scheepst. soort van vrachtkuortuig in de Middell. Zee*), m. polakkers.

Polarisatie, v. gmv., zie Polariteit.

Polariteit' (*electr. neiging van vrijzwevende magneten naar de magnetische polen der aarde*), v. gmv.

Polder (*aardr. ingedijkte laagliggende vlakke, binnendijs gelegen streek door een kade of dijk omringd*), m. —s: in een — wonen, de Haarlemmermeer—, de JJ-polders.

Polderbelasting (*belasting tot onderhoud van de dijken, kaden, boezems, gemalen, enz., door elk der ingelanden, naar rato van zijn eigendom in den polder, te betalen*), v. —en; —**bemaling** (*het kunnen uitmalen van het overtollige polderwater door middel v. molens en stoomgemalen*), v. —en; —**bestuur** (*het college van bestuurders van een polder*), o. —besturen, z. Dijkgraaf, Dijkheemraad, Dijkraad, Dijkstoel; —**dijk** (*dijk, welke om een polder ligt*), m. —en; —**district** (*naam van de hoofdwaterschappen in Gelderland*), o. —districten: het — Neder-Betuwe; —**gast**, —**jongen** (*dijkwerker, dijker*), m. —gasten, —jongens; —**gemaal** (*molen, stoomwerktuig tot bemaling van een polder*), o. —gemalen; —**keet** (*plankenloods als verblijf van polderjongens*), v. —keten.

Polderland, Ned. — (*aardr. het W. en N. deel van ons land, dat kunstmatig tegen overstroming wordt beschermd en een kunstmatige waterloozing heeft*), o.: door het Ned. — heen loopen tusschen dijken door de grote rivieren; —**lasten**, m. mv., zie Polderbelasting; —**molen** (*waterwindmolen*), m. —s; —**reglement** (*gezamenlijke verordeningen v. e. polder*), o. —en; —**schouw** (*inspectie van een polder*), v. —en; —**sluis** (*sluis in een polder*), v. —sluizen; —**water** (*het water in de slooten en tochten van een polder*), o. gmv.; —**werker** (*poldergast*), m. —s

Poleeren (Fr. polir: polijsten, doen glanzen).
Polel' (foltertuig, tot uitrekking dienend), v. gmv.; ook: Plei, Palei, vero.
Polemicus, polemist' (twistschrijver), m. polemic, polemisten. (le = lee).
Polemiek' (twistgeschrift, pennestrijd), v. gmv.
Polemiet' (zekere gladde, effen stof), o. gmv.
Polemisch (twistend), bn.: -e geschriften, d. i. twistgeschriften. (le = lee).
Polemiseeren (e. pennestrijd voeren). (s = z).
Polf', Fr. bn.: cuivre -, gepolijst koper.
Polichinel' (hansworst, Jan Klaassen, grappenmaker), m. -s: - in de poppenkast.
Pollep' (dierk. veelvoet, straaldier), v. poliepen: -en omringen de eilanden om Java als met een gordel harer gewrochten, (afscheiding van kalk nl. pollepstokken).
Pollep' (vleeschuitwas, slijmvliesgezwel), v. poliepen: een - in den neus hebben.
Pollet' (Fr. beleefd, wellevend), bn., ook: glad, net, b.v. de overgeslagen manchetten waren nog -er en nog meer gesteven, (C.O.)
Polijsten (Fr. polir: doen glanzen), ik heb gepolijst: men kan metaal, hout, steen, glas -.
Polijster (man, die polijst), m. polijsters, v. **polijster** (vrouw, die polijst), -sters.
Polijsthamer, m. -s; zie Planeeren.
Polijstpapier (schuurpapier), o. gmv.
Polijststaal (glashard, van een hecht voorzien staal, om te poleeren), o. -stalen; -steen (zeer harde steen, om mee te poleeren), m. -en; -werk (poleerarbeid, ook, de gepolijste dingen), o. -en.
Polikliniek' (inrichting tot geneeskundige hulp, waar nl. de patiënten komen en gaan, doch niet verblijven), v. -en; zie Cliniek.
Polis (verzekeringsbrief, akte van assurantie of verzekering, bewijs van deelneming in een brandverzekering), v. polissen.
Politesse (Fr. hoffelijkheid, beleefdheid, welgemanierdheid), v. gmv.
Politica'ster (slecht politicus), m. -s.
Politicus (staatkundige), m. politici.
Politie (het toezicht op de openbare orde en veiligheid; volkstucht; instelling voor de openbare veiligheid, de gezamenlijke ambtenaren en beampten), v. gmv.; -agent (diender), m. -agenten; -bureau (volkst. -broo: kantoor v. d. politie), o. -bureau's; -commissaris (in een stad, hoofdamptenaar van politie), m. -sen; -dienaar (agent van politie), m. -s; -hond (een soort v. herdershond, gedresseerd om de politie in haar taak, vooral bij opsporing, bij te staan), m. -en: een schrandere -; -inspecteur' (inspecteur bij de politie), m. -teurs, -teuren. (tie = sie).
Politiek' (Fr. staatkunde), v. gmv.: de binnenlandsche -; de hooge -, buitenlandsche.
Politiek' (staatkundig, op de staatkunde betrekking hebbende), bn.: de -e partijen; een - man, fig. bedreven in den omgang met menschen, schrandere, geslepen, sluw.
Politiëk' (mil. burgerkleding), v.: een plaats-majoor in -, (C.O.); -je (burgerpak), o. -s.
Polittiekamer (mil. straf voor kleine vergrijpen), v.: drie dagen -; ook, het vertrek waarin de straf wordt ondergaan, mv. -s; -maatregel (maatregel in 't belang der openbare orde, zedelijkheid en gezondheid), m. -en; -macht (-bevoegdheid: ook, een aantal agenten onder leiding v. e. superieur), v. gmv.; -muts (mil. soldatenmuts, kwartiermuts, veldmuts), v. -en: een papieren

- voor de jeugd; -post, m., -en; -huisje (dag- of nachtverblijf van agenten), o. -s; -reglement (-verordening, -instructie), o. -en; -vaartuig (boot ten gebruik der politie in groote havensteden), o. -en; -verordening (-voorschrift), v. -en; -wacht (wachthuis voor agenten), v. -en; -wezen (de inrichting van de politie en al, wat daarmee in verband staat), o. gmv.; -zaak (zaak, welke met de politie in aanraking doet komen), v. -zaken. (tie = sie).
Polittiseeren (over staats- en regeeringszaken redeneeren of schrijven). (s = z).
Politoer' (glansmiddel, middel tot het opboenen van fijne meubels), o. gmv.
Politoeren (glad en glanzig maken door middel van politoer), ik heb gepolitoerd.
Pol'ka (Poolsche, snelle dans in 2/4 maat), v. -'s: de Hongaarsche -, de Duitsche -; -haar (boogvormig van het achterhoofd afhangend hoofdhaar, dat onder gelijk is afgesneden), o. -haren; -mazur'ka (een soort van polkadans), v. -mazurka's; -zeep (volksnaam voor soda), v. gmv.
Pollak' (een soort van dorsch in de Noordzee), m. pollakken.
Polien (stuifmeel, bloemenstof a. de meeldraden der bloemen), v. mv.
Pollepel (uit potlepel: keukenlepel met langen steel), m. -lepels; zie Sleef.
Pollevijf (achtersteunlap van een schoen), v. pollevijen.
Polonaise (Fr. Poolsche wals, Poolsche dansaria; wijde vrouwenmantel), v. -s. (ai = é).
Po'lospel (een soort van hockeyspel, waarbij de spelers te paard zitten en met een kof den bal voortdrijven), o. -spelen.
Pols (deel van den onderarm bij den handwortel), m. polsen.
Pols (stoot of slag van een slagader), m. polsen: zegsw. iemand den - voelen, fig. hem vragend examineeren, ook, hem uithooren over voornemen of gezindheid: de - van den koortstijder slaat, klopt, jaagt; een zwakke -.
Pols (uit polsstok: springstok), m. polsen: zegsw. verder willen springen dan de - reikt, meer willen doen dan de financiële krachten veroorloven; zie Polsstok.
Pols'drager (gezel en helper v. d. jager), m. -s.
Pol'sen (met den polsstok roeren in 't water), ik polste, ik heb gepolst.
Pol'sen (iem. meening of opvatting zoeken te weten te komen, hem uithooren, al vragende hem zijn gevoelens laten zeggen), ik polste, heb gepolst: pols hem eens over die zaak.
Pols'slag, m. -slagen: een regelmatige -; fig. den - voelen, leven bespeuren, leven ontdekken, b.v.: aan de Theems voelt men den - van den wereldhandel.
Pol'stok (pols of springstok), m. -stokken.
Poltron' (Fr. lafaard, bloedaard), m. poltrons.
Pol'y, Gr. in samenst. = veel, (y = ie): -archie' (regeering van velen), v. gmv.; -chromeeren (het beschilderen van kerken en beelden met vele kleuren); -chromie' (veelkleurige beschildering in vlakke tinten zonder schaduwen), v. gmv.; -gamie' (huwelijk v. e. man met meer dan één vrouw), v. gmv.: de - der Moslemin, vier wettige vrouwen zijn toegestaan, zie Monogamie; -glot'te (eig. veeltongige: boek of geschrift in vele talen), v. polyglotten; -glot'tisch (in vele talen), bn.: een -e

- stijl*, doorspekt met allerlei uitheemsche woorden; — **gonaal'getal** (rekenk. veelhoekig getal n. v. e. reeks der 2e orde), o. — getallen.
- Polygonometrie** (toepassing der hoekmeting of goniometrie op veelhoeken), v. gmv.; — **goon** (meetk. veelhoek), m. — gonon; — **graphie** (veelschrijverij; kunst, om met verborgen teekens te schrijven, raadselschrift), v. gmv.; — **histor** (eig. veelkundige; kenner van verschillende vakken van wetenschap, veelweter), m. — historis; — **hym'nia** (myth. de liederenrijke muze), v., ook: Polym'nia, d. i. de muze van den ernstigen zang. (y=i).
- Polyne'sië** (aandr. eilanden, behoorende tot Oceanië), o.: — wordt bewoond door Maleiers.
- Polyphaag** (veeleter, veelvraat), m. — agen.
- Polyphemus**, myth. cycloop, verblijvend op de W.-kust van Sicilië, waar Ulysses landt; hij drijft de tochtgenooten van dezen in een hol, om er elken morgen één te gebruiken; Ulysses maakt hem blind en ontsnapt; zoon van Neptunus; zie Galatea. (phe = fee).
- Polyylla'be** (meer- of veellettergrepig woord), v. — syllaben; — **syn'deton** (spraak. veelvuldige verbinding door voegw.), o. — s: b.v. Caesar was en veldheer en redenaar en geschiedschrijver; — **techniek** (leer der kunsten en industriële verrichtingen), v.; — **technisch** (vele kunsten en wetenschappen omvattende), bn.: de — e school te Delft, hogeschool ter opleiding van ingenieurs; — **theïs'me** (veelgodendom), o. gmv.: het — vindt men onder de heidenen, het is fetichisme (aanbidding v. natuurkrachten), zod'atrie (id. van dieren), **sabaïs'me** (id. van sterren), enz.; — **theïst** (aanbidder van veel goden), m. — en.
- Pomerans** (oranjevruucht, goudappel, ook: dopje aan de punt van de keu, van den schermdegen), v. pomeransen.
- Pomerans'bitter** (elixier, getrokken op schillen van den oranjevruucht), o. gmv.
- Pomms'de** (Fr. haarzalf), v. — s (soorten): lange haarlokken, blinkende van —, (C. O.)
- Pommadeeren** (de haren met welriekende pommade bestrijken).
- Pomologie** (ooftkunde), v. gmv.: de — handelt over appels, peren, kersen, pruimen, perziken en abrikozen. (g = g).
- Pomolog'isch** (op de ooftkunde betrekking hebbende), bn.: een — e tuin, een — woordenboek.
- Pomoloog** (ooftkenner, ooftkundige, kenner van den ooftbouw), m. — logen.
- Pomona**, myth. godin van tuin en ooft.
- Pomp** (werktuig tot het doen oprijzen van water), v. — en: er zijn zuig- en perspompen.
- Pompadour** (Fr. japonstof, doorweven met bloemetjes; zoo geheeten naar de favoriet van Lodewijk XV), o. gmv. (ou = oe).
- Pompbak** (opvangbak van 't water onder de pompkraan), m. — bakken.
- Pompe** (Fr. pracht, staatsie, pronk), v. gmv.
- Pompe'ji**, aandr. bloeiende stad in Campanië aan den voet v. d. Vesuvius, in 79 n. C. met Herculaneum en Stabiae onder de asch bedolven; in 1784 begon men de opgraving, nu is 2/3 blootgelegd.
- Pompe'jus**, bijgenaamd de Groote, 106—48 v. C., zie Triumviraat, bij Pharsalus door Caesar verslagen, 48 v. C. (e = ee).
- Pom'pelmoes** (O.-I. groote, zoetzure vrucht, lijkende op een sinaasappel), v. — moezen.
- Pom'pen** (het water met een pomp opvoeren), ik heb gepompt; — **er** (man, die pompt), m. — s.
- Pom'pen** (knikkerspel); ook, Stuken.
- Pomperij** (verlokking, praalvertooming), v. — en: den duivel en zijn — en verzaken.
- Pompernik'kel** (grof zwart brood der Westfalers, soms 30 pond zwaar, dat zonder gist uit roggemeel is gebakken), m. — s.
- Pompeus** (Fr. vol staatsie, deftig), bn.; — peuzer, — t; een — peuze stijl, hoogdravend.
- Pompier** (brandspuitgast), m. — s; lees: — ier.
- Pompoen** (kalebas), m. — poenen.
- Pompo'sa** (muz. statig, deftig), bw.
- Pomp'station** (gebouw, waarin het water eener waterleiding wordt opgepompt), o. — s.
- Pomp'stok** (pompstang), m. — stoken: zegsw. hij weet van pomp noch —, hij weet niets.
- Pomp'water** (water uit een pomp, putwater, putwater), o. gmv.
- Pon** (nachtjapon), v. pennen.
- Ponceau** (Fr. klaproos, ook: hoogroode kleur, klaprozenrood), o. (eau = oo).
- Pon'cho** (lichte wollen reis mantel b.v. in Argentinië), v. — s; lees: pon'tsjo.
- Pond** (vroeger: gewichtseenheid), o. ponden: in ons land was een pond = 0.5 KG.; een medicinaal — was = 0.375 KG.; zekere geldswaarde: een — Vlaamsch, d. i. f 6.00, verdeeld in: 20 schellingen, 240 groot, 960 duiten of 2880 milt; een — sterling (Engelsche waarde), d. i. ± f 12.00, 20 shilling a 12 pence; het Turksche — = ± f 11.00; Bijbel: een pond = 100 drachmen, ± f 50, zie Luc. 19 : 13.
- Pon'degood** (allerte rommel, die bij 't pond verkocht wordt), o. gmv.; — **goedswinkel** (rommelwinkel), m. — s, gew.; — **maat** (oude vlaktemaat in Fr. 0.3678 HA.), v. — maten.
- Pon'der** (gewicht), m. ponders; — maten: stellingen, als: zesponder, tienponder, enz.
- Pondera'bel** (gewicht hebbend, weegbaar), bn.
- Ponderabiliteit** (weegbaarheid), v. gmv.
- Pon'derboom** (hooiwagenboom), m. — boomen.
- Pon'dok** (O.-I. bamboehut), v. pondoks.
- Pondspondsgewij'ze**, — **gewijs** (naar evenredigheid), bw.: de winst zal — verdeeld worden, naar verhouding van ieders inleg.
- Pond ster'flug**, o. ponden —; zie Pond.
- Poneeren** (stellen, verklaring afleggen).
- Pon'go**, m. pongo's; zie Gorilla.
- Pon'jaard** (Fr. korte degen, dolk), m. — en.
- Pons, punch** (drank uit citroensap, suiker en arak bereid), v. gmv.; — **glaasje**, o. — s.
- Pons** (smed. drevel, smidswerktuig, om gaten in gloeiend ijzer te slaan), m. ponsen.
- Pons** (werktuig v. d. drijver en ciseleur), m. — en.
- Pon'sen** (smed. met een pons gaten in gloeiend ijzer slaan), ik ponste, ik heb geponst.
- Ponsoen** (stalen goudsmidsstaafje ter dikte van 3—10 m.M., waarvan het uiteinde in verschillende vormen kan geslepen zijn), m. — en.
- Pont** (schouw, veerschuit, platboomd overzetvaartuig), v. ponten.
- Pontenier** (pontonnier), m. — s. volkst.
- Pontia'nak** (O.-I. spook, dat zich in boomen ophoudt, booze woudgeest), v. — s.
- Pon'tifex** (lid v. h. hoogste priestercollege in oud-Rome), m.: de voorzitter heette — maximus.
- Pon'tifex** max'imus, m. in oud-Rome: de hoogepriester; R.-K. de paus. (x = ks).
- Pontificaal** (Lat. prachtkleedij des pausen of van een bisschop), o.: fig. in — zijn, d. i. in plechtgewaad of in staatsiekled zijn.
- Pontificaal** (R.-K. zeer plechtig, pauselijk, opperpriesterlijk), bn.: een — cale mis, b.v. in St.-Pieter te Rome, door den paus gecelebreerd.

- Pontificaat'** (het ambt of de waardigheid van opperpriester of pontifex; ook: de duur eener pauselijke regeering), o. -caten.
- Pontijnsch'** (aan of bij zee gelegen), bn.: de -e moerassen in Italië.
- Pon'to** (Sp. ruiten- of hartenaas in het omber- en quadrillespel), v. ponto's.
- Ponton'** (brugschuit: groote schuit, in gebruik bij pontonniers, om schipbruggen over een rivier te slaan), v. -s; -brug, v. -bruggen.
- Pontonnier'** (soldaat-schipbrugmaker), m.-s.
- Pony** (klein paard, hit), m. pony's.
- Pony-haar** (laag op het voorhoofd afhangend hoofdhaar, zooals de pony's 't van nature hebben), o. gm.v.
- Pool'en** (drinken, zwelgen), ik heb gepooid: nog zat men te peuz'en en hartig te -, (v. Zeggelen); -er (drinkebroer), m. -s. gmz.
- Pook** (puntig, omgebogen ijzer, om het vuur op te porren), m. poken.
- Pook** (priet, dagge, dolk), m. poken. vero.
- Pool** (inboorling van Polen), m. Polen.
- Pool** (lange, Poolse overjas van dikke stof met gordelband of ceintuur), v. polen.
- Pool** (cosmogr. eig. aspunt, uiteinde der denkbeeldige aardas), v. polen.
- Pool**, v. polen: nat. de - van een magneet, uiteinde van een magneet, waar de aantrekking zich voornamelijk openbaart.
- Pool'archipel** (aandr. de eilanden der N-poolgewesten), m.: de - wordt bewoond door Eskimo's (visschers); de - is het gebied voor de walvischvangst en den robbenslag.
- Pool'beer** (witte beer v. h. N.), m. -beren; -cirkel (cosmogr. parallel op 23½ van de Pool), m. -s: de Noord- en de Zuid-; -expeditie (tocht naar één der poolzeeën), v. -ties, -tiën; -gewest (gewest binnen een der poolcircels), o. -en; -ijs (ijs, dat in de poolzeeën gevonden wordt), o. gm.v.; -kat (kat uit de poollanden), v. -katten; -koude (koude der of als in de poolstreken), v. gm.v.; -landen (landen en eilanden, binnen een der poolcircels gelegen), o. mv., zie Poolstreken; -licht (electric verschijnsel in de N.- en Z.-poollanden), o. gm.v.; -reiziger (iem., die in de poollanden reist of er op ontdekkingen uitgaat), m. -s.
- Poolsch** (uit of als in Polen), bn. en bw.; een -e vrouw, -e tarwe; een overjas van -maaksel, (C. O.); een -e landdag, rumoerig; zegsw. het ging er - toe, ruzieachtig, zie Landdag; als zn. (de taal), o. gm.v.
- Pool'schip** (schip, extra-gebouwd voor een tocht naar de N.- of Z.-pool), o. -schepen.
- Pools'hoogte** (cosm. hoogte v. d. pool boven den horizon), v. gm.v.: de - is gelijk aan de geographische breedte eener plaats; zegsw. -nemen, zien, waar of hoe ver men is, b.v. op een zeereis, fig. hoogte nemen, onderzoek doen naar den stand eener zaak, inlichtingen inwinnen; zie: Oriënteeren, Oriëntatie.
- Pool'ster** (sterrenk. ster van de tweede grootte in den Kleinen Beer), v., ook, -star: de - staat in de nabijheid van de hemelnoordpool en dus nagenoeg onbeweeglijk; vóór het kompas was uitgevonden, hielden de zeevaarders deze ster in 't oog als een vast punt, z. Tramontane; -streken (gebied, binnen de beide poolcircels, bijna 4½ miljoen KM², groot of 1.20 % v. d. aardoppervlakte), v. mv.; -stroom (lichtstroom, v. d. polen naar den evenaar zich bewegend), m. -en; -vos (vos der poollanden), m. -sen: het winterkleed v. d. - is wit, des zomers is hij zwart of blauwgrijs.
- Pool'zee**, v. -zeeën; zie IJzee.
- Poon** (plat kanaalscheepje), v. -en.
- Poort** (groote deur; ingang), v. -en.
- Poort** (gewelfde doorgang met zware afsluitdeuren), v. -en: een - gaf toegang tot vesting of fort; de -en van Troje, van Jeruzalem, zie: Winket en Waterpoort.
- Poort** (stad), v. poorten: Davids oude -e, (Vondel), nl. Bethlehem. vero.
- Poort** (aandr. doorgang tusschen twee berghoogten of bergen), v.: de Westfaalsche -.
- Poort** (scheepst. venster), v. -en.
- Poort**, v. -en; zie: Eerepoort, Triomfboog en Porta nigra.
- Poort'ader** (groote ader, die bijna al de aderen der onderbuiksorganen in zich opneemt), v. -aderen.
- Poort'er** (gesch. middeleeuwsche burger, stedeling; zie Poort = stad), m. poorters. vero.
- Poort'eren** (gesch. het poort'er- of burgerrecht verliezen), ik heb gepoorterd: iem. - vero.
- Poorterij'** (gesch. burgerij), v. -en. vero.
- Poort'erschap** (burgerschap), o. gm.v. vero.
- Poort'raam**, o. -ramen; zie Vleugelraam.
- Poos** (korte tijd, korte rusttijd), v. poozen.
- Poot** (been van een dier), m. pooten: de - of voor-, een achter-; bij uitbreiding: een - of pooten van een tafel, van een schraag; zegsw. iets op -en stellen, flink in orde brengen; op zijn - spelen, driftig worden, uitvaren, razen, opspeelen; op zijn achterste -en gaan staan, als een steigerend paard, fig. driftig zich tegen iets verzetten, opstuiven; dat staat op zijn -en, dat staat solide, vast, fig. is goed gesteld, rust op goede gronden, gmz.; zie Driepoot.
- Poot** (stekje, loetje, twijgje, aflegger), v. pooten.
- Pootaan**, bw.: -spelen, d. i. duchtig werken.
- Poot'eling** (volkst. iem. die zeer sterk is), m.-en.
- Poot'ig** (sterk, met flinke handen), bn.: een -e kerel, d. i. met groote werkhanden.
- Poot'je** (verkl. van poot), o. -s: op zijn -s terecht komen, goed terecht komen evenals een kat, die springt of valt van een hoogte; met hangende -s aankomen, evenals een opzittend hondje: deemoedig, nederig; iem. een - draaien, eig. en fig. hem doen vallen; fig. hem onderkruppen.
- Poot'je** (voetjicht), o. gm.v.: de man had het -, schertsend voor Podraga.
- Poot'jesbaden** (met bloote voeten door het zee water loopen aan het strand van een badplaats), o. gm.v.: komt, jongens, -!
- Poot'visch** (verzamelwoord, vischbroedsel), v.
- Poo'ver** (Fr. pauvre: arm, armoedig, armzalig, onbeduidend), bn. en bw.: een - loon, een - bestaan; hij ziet er - uit; -der, -st.
- Poo'vertjes** (armoedig, schraal), bw.
- Poo'vezen** (verwijlen, blijven), ik heb gpoosd.
- Pop** (stud. gulden, zoo genoemd naar den beeldenaar), m. gm.v.: dat kost mij tien pop.
- Pop** (speelgoed voor meisjes), v. poppen: poppetje, o. -s: nog met de - spelen, nog kind of kinderachtig zijn; zegsw. de -pen waren daar aan het dansen, er was ruzie.
- Pop** (wijfjesvogel), v. poppen: de - van een kanarie, van een vink, enz.
- Pop** (cocoon van een vlinder), v. poppen: er zijn vrije -pen en tonnetjespoppen, die nl. in een harde larvenhuid zijn besloten.
- Po'pans** (boeman, bullebak), m. -en, ook, spreekt. po'pans, Duitsch.

- Pope** (priester van de Grieksch-orthodoxe kerk in Rusland), m. popen.
- Popel** (Ital. populier), m. -s; zie Peppel.
- Popelen** (snel kloppen), mijn hart heeft gepopeld: - van angst, - van vreugde.
- Popel'ne** (halfzijdig, glanzend weefsel), o.
- Pop'pgoed** (kleedjes der pop; fig. iets kleins), o. gm.v.; -jurk (-japonnetje), v. -jurken.
- Pop'pen** (met de pop spelen), ik heb gepopt.
- Pop'penkast** (draagbaar theater der kermis, met poppen als spelers), v. -en; -kraam (kermiskraam met kinderspeelgoed en poppen), v. -kramen; -maker (maker van het binnenwerk van sigaren, onder het dekblad), m. -s; -spel (zeker kinderspel), o.; -wagen (kinderwagentje voor de pop), m. -s.
- Pop'perig** (popachtig), bn. en bw.; -er, -st: een -tuintje; -gekleed zijn.
- Pop'pig** (popperig, gekunsteld, gemaakt), bn. en bw.: een -meisje, een -toilet; -er, -st.
- Pop'pigjes** (netjes, poppig), bw.: de kleeren zitten -, alles was er even -.
- Populair** (bij het volk geliefd, verstaanbaar voor het volk), bn.: een -vorst, minister, enz.; een -vliegenier; die acteur is -; -e voordrachten; de Bijbel is tegelijk het geleerdste en het -ste boek, (Koetsveld). (ai = è).
- Populariseeren** (voor het volk verstaanbaar en bevattelijk maken, algemeen nuttig maken).
- Populariteit** (bemindheid of gewildheid bij het volk), v. gm.v.: het vliegen verheugt zich nu in groote -; de - ontzert oranje-vorsten.
- Populier** (loofboom, popel, peppel), m. populieren: de Italiaansche of Lombardij'sche -, de Canadeesche -, zie: Ratelaar, Abeel; -en, bn.: -klompen; -hout (hout van den populier), o. gm.v.; ook: Populierenhout.
- Por** (stoot, duw, messteek), m. porren.
- Por'der**, m. porders; z.: Porren en Porster.
- Poreus** (Fr. met uiterst fijne openingen d. i. volporiën, gaatjes; sponsachtig), bn.; poreuzer, porst; -held (het poreus-zijn), v. gm.v.
- Porfier** (gramietachtig gesteente, purpersteen), o. gm.v.: de Romeinen lieten doodkisten, badkuipen, vazen van -beitelen; -en, bn.: een -vaas, nl. van roodachtig jaspis.
- Por'te** (eig. doorgang; kleine, uiterst fijne, haast onzichtbare opening), v. poriën: de poriën der opperhuid, zweetgaatjes.
- Pornograaf** (zeer onzedelijk, erg zedenkwetsend schrijver), m. -grafen; -graphie (vuilschrijverij), v. gm.v.; -graphisch, bn.: -e lectuur, liederlijk, vuil.
- Por'ren** (kloppen, wekken), ik heb gepord: -der (man, die wekt), m. -s: de Amsterdamsche -; fig. de groote -, de Dood.
- Por'ren** (in het vuur poken, fig. aanzetten, aandrijven, zie Aanporren), ik porde, heb gepord: in de kachel -; -ijzer (pook), o. -s; -ring (het porren), v. gm.v.
- Porselein**, **postelein** (groente), v. gm.v.
- Porselein** (Fr. porcelaine: fijn aardewerk), o. (soorten), o. -en: Chineesch -, Japansch -; -aarde (grondstof van het porselein), v. gm.v., zie Kaolin; -en (van porselein), bn.: een -eetservies, een -vaas; -fabriek (fabriek, waar porselein vervaardigd wordt), v. -en: de -en te Maastricht; -handel, m. gm.v.; -kast (kast, om porselein in te bewaren), v. -en; -kleur, v. -en; -lak (zeer witte lakverf, waardoor men iets een porseleinkleur kan geven), o. gm.v.; -schilder (iemand, die op porselein schildert), m. -s.
- Por'ster** (vrouw, die uit porren of wekken gaat), v. porsters: Mie de -, zie Porren.
- Port** (Portugeesche witte of roode wijn, die veel uit Oporto (Port à Port) wordt uitgevoerd), m. gm.v.; zie Portwijn.
- Port** (brievenvrachtloon), o. -en, ook, Porto.
- Portaal** (hoofdingang, voorhal eener kerk of van een ander groot gebouw), o. portalen.
- Porta n'gra** (eig. zwarte poort: de noordelijke stadspoort v. h. Rom. Trier, v.: de - is een architectonisch bouwwerk in drie verdiepingen met boogvensters, pilasters en halfruilen, ± 300 n. C).
- Portatief** (Fr. draagbaar, verplaatsbaar), bn.
- Port'e** (het Turksche hof of rijk), v.: de Ottomanische -, de Verheven -, de - is eigenlijk de poort van het paleis: met - bedoelt men in oostersche beeldspraak het paleis, en verder den sultan, zijn hof, zijn rijk.
- Porte-brisée** (Fr. vouwdeur, dubbel openstaande deur), v. portes-brisées. (s = z).
- Porte-ciga'res** (Fr. toestel voor sigaren, sigarenstandaard), m. (mv. evenzoo).
- Porte-crayon** (Fr. teekennen), m. -s.
- Portée** (Fr. doel, strekking), v. gm.v.: dat is de - van de zaak, omvang, betekenis.
- Porteeren** (Fr. zich voor iemand in de bres stellen); zie Geporteerd.
- Portefeuille** (Fr. brieven tasch; de tasch, waar de staatsstukken van den minister zich in bevinden; bij uitbr.: het ministersambt; handel: de denkbeeldige bewaarplaats van geldswaardige papieren), v. -s: geld in -. (eui = ui).
- Porte-fleurs** (Fr. bloemkokertje), v. (mv. evenzoo); lees: -fleur.
- Port'elen** (borrelen, opschuimen), het heeft geporteld; -bier (schuimbier), o. gm.v.; -wel (hul uit gewrongen kaas), v. gm.v.
- Porte-let'tres** (Fr. brievenhanger, brieven tasch, hangende aan den muur en waar men brieven en kranten in bergt), v. (mv. evenzoo).
- Porte-manteau** (Fr. staande kapstok voor overkleeren), m. -manteau's. (eau = oo).
- Portemonnaie**, -nee (Fr. geldtaschje), v. -naies, -nees; -monnetje, o. -monnetjes.
- Port'er** (zwaar donker Eng. bier), m. gm.v.
- Port'glas** (glas voor portwijn), o. -glazen.
- Port'icus** (zuilenhal, bogengang bij de Romeinen, wandelgang), m. -ci; zie Arcade.
- Port'ie** (deel, aandeel, bepaalde hoeveelheid b. v. eten en drinken), v. -s of -tiën. (t = s).
- Portiek** (overwelfde deur), v. -en: de prachtige - en van den Keulschen dom; den toegang tot de villa verleende een artistieke -.
- Portier** (deur- of poortwachter), m. -s -ster (vrouw. portier), v. -s.
- Portier** (Fr. deur van koets of wagon), o. -en; -raampje (venstertje in het portier), o. -s.
- Portiè're** (Fr. deur-voorhang, schuin-afhangend staatsiegordijn voor schuifdeuren), v. -s.
- Portiun'culafest** (afslaatfeest in de R.-K. kerk op 2 Aug.), o. -en; het - wordt gevierd ter eere v. d. H. Franciscus van Assisië. (t = ts).
- Portland-cement** (bouwk. kunstmatige metselspecie, in Engeland bereid; de grondstof komt van het schiereiland Portland), o. gm.v.
- Porto** (brieffport, vrachtloon), o. porto's.
- Porto-fran'co** (vrijhaven), m. gm.v.
- Porto-ri'co** (aardr. het O-lykste eiland der Groote Antillen, waar o. m. de rooktabak van dien naam vandaan komt), o. gm.v.; (de tabak zelve), v. gm.v.
- Portret** (geschilderd, enz. afbeeldsel van een

mensch, beeltenis), o. portretten; -**album** (boek tot het bewaren van photographische portretten), o. -albums; -**lijst** (lijst om een portret), v. -lijsten; -**schilder** (schilder van portretten), m. -schilders.
Portretteeren (iemand's portret in pastel, crayon of olieverf maken); zie: Photographereeren en Conterfeiten.
Portugees (bewoner van Portugal), m. -geezen; de -geezen vonden den zeeweg naar O.-I. (1498); zwarte -zen (O.-I. op het eiland Flores), m. mv.
Portugeesch, bn.: -e vaartuigen; als zn. (de taal van Portugal), o. gmv.
Portulak' (fraaije tuinbloem), v. -lakken; de - is rood, wit of geel.
Portuur, o. -turen; we zijn in elk geval passende -turen, (Potg.), nl. als man en vrouw; zie Partuur.
Portvrij (vrij van port, franco), bn.; -vrijdom, m. gmv.: - genieten.
Portwijn (Portugeesche wijn), m. -wijnen.
Portzegel (frankeerzegel voor boetport), o.-s.
Pos (kleine baarsvisch), m. -sen.
Posse (Fr. houding, stand van het lichaam), v. poses: een - aannemen. (s = z).
Posé (Fr. bedaald, bedachtzaam; gezet), bn.
Posereen (Fr. zitten voor een schilder om zijn portret te laten maken); ook, zich een air geven, aanstellerig doen: een jongeling, die zich toelei op het -, (C. O.). (s = z).
Posel'don, oppergod der zeeën; z. Neptunus.
Posseur' (Fr. iem. die aanstellerig doet), m. -s.
Postie (Fr. stelling, plaats; ligging, toestand, gesteldheid, staat van zaken, ook: ambt, post, betrekking), v. -s, -tiën. (t = s).
Postief' (stellig, bepaald, bevestigend, werkelijk), bn.; - ver, -st: -ve gegevens; -ve electriciteit; alg. -ve grootheden, niet-negatief.
Postief, **positif**' (spraak. stellende trapvorm), m. -tieven.
Positief' (het positieve beeld in de photographie, de afdruk: tegenstelling van het negatief), o. -tieven.
Positief' (vast, stellig, zeker, werkelijk, uitgemaakt), bw.: dat is - waar.
Positieoorlog (mil. stellingoorlog; strijd om of in de loopgraven), m. gmv. (s = z).
Positieve (verstandelijk bewustzijn), v. gmv.; hij is niet recht bij zijn -, niet wel bij 't hoofd of bij zijn zinnen; hij raakte v. z. -.
Positivisme (wijsgeerigerichting, welke, uitgaande v. d. werkelijkheid, aan deze de wetten der zedelijkheid toetst; stellige wijsbegeerte), o.; -vist', m. -en; -vist'isch, bn. en bw.
Posses'ie (bezitting, have), v. -siën, -s.
Possibel (Fr. mogelijk, doenbaar), bn.
Possibiliteit' (mogelijkheid), v. gmv.
Post (deurstijl), m. posten.
Post (mil. vast punt, wachtpost), m. posten: de molen, waar wij een - bij hadden, (C. O.).
Post (wachter), m. -en: een - uitzetten bij gevaar voor inbraak of insluiping; een - stellen voor het fabrieksgebouw nl. door stakende werklieden; zie Posten.
Post (onderdeel v. e. rekening of begrooting), m. posten.
Post (bediening, standplaats, ambt), m. -en.
Post (postbode), m. posten: daar is de -!
Post (postpaard met postwagen), v. posten.
Post (postpapier), o. gmv.: een blaadje -.
Post (postkantoor, brievenbus), v.: brengen dezen brief naar de -; zie Posten.

Post (zoetwatervissh), v. posten; ook, Pos.
Postadministratie (beheervoering der posten), o. -administraties; v. gmv.
Postambtenaar (commies bij de posten), m. -ambtenaren; -**beambte** (lagere ambtenaar bij de post), m. -beambten; -**bewijs** (schriftelijk en gestempeld bewijs of postbriefje, waaruit blijkt, dat men ter post hoogstens 10 gulden gestort heeft), o. -bewijzen; -**blad** (blad postpapier met gegomden rand en een postzegel), o. -bladen; -**bode** (brievenbesteller voor de buitengemeenten), m. -boden; -**box**, -**bus** (bus of vak in een postvestibule voor brieven, gericht aan die personen of handelshuizen, welke deze bus door eigen personeel doen lichten), v. -boxen, -bussen; -**commies** (ambtenaar der posten), m. -commiezen; -**dienst** (dienst der postbeambten), m. gmv.; -**directeur** (hoofd van een postkantoor), m. -s, -en; -**duif** (reisduif, die berichten overbrengt), v. -duiven.
Posteeren (plaatsen, stellen): zich ergens -.
Postelein' (groente), v., zie Porselein.
Posten (op de post doen), ik poste, heb gepost: zijn brieven gaan -.
Posten (op den uitkijk staan, of er ook onderkruipers komen, die den gestaakten arbeid willen opvatten), men poste, heeft gepost.
Post- en telegraafkantoor (gebouw der posten en der telegraphie tevens), o. -toren.
Poste-restan'te (Fr. op brieven: wordt van het postkantoor afgehaald), bn.; zie P. R.
Posterieur (achterdeel), o. -en; als bw. later.
Posterijen (openbare instelling tot vervoer van brieven, pakketten, enz.), v. mv.
Posteriora (de achterdeelen), o. mv.
Posteriori, a - , van achteraf: een bewijs, een redeneering a -, argumentatie, in welke men van de gevolgen tot de oorzaken of beginselen opklimt; den omgekeerden weg volgt men, zoo men a priori argumenteert.
Posterioriteit' (tegenst. v. prioriteit), v.
Posteriteit' (nakomelingschap), v. gmv.
Postformaat (de gewone vorm v. brieven), o.; -**gids** (officieel handboek, bevattende alle mededeelingen, de post betreffende), m. -en; -**hengst** (scherts. naam voor een ambtenaar der posten), m. -en; -**houder** (O.-I. burgerlijk ambtenaar, die in een afgelegen streek het gezag der regering tegenwoordigt), m. -s; -**hoorn** (hoorn, waarop de postiljon blaast), m. -hoorns; wapenteeken, ook, stempel in postpapier.
Post hoc, ergo propter hoc (Lat. daarna en derhalve daarom): sophisme, wijl, wat op elkaar volgt nog niet uit elkaar volgt.
Posthume (Fr. komend of verschijnend na den dood b.v. v. e. schrijver), bn.: - gedichten.
Posthumus (kind, na 's vaders dood geboren, nakomende), m., en v. -ma. (th = t).
Postiche (Fr. later bijgekomen; vals, nageemaakt), bn. (ch = sj).
Posticheur' (kapper-haarwerker), m. -s.
Postiljon' (postvoerman, postrijder, voorrijder), m. postiljons. (il = iel).
Postille (predikboek over de Evangelien op Zon- en feestdagen), v. -n; lees: -iel'je.
Postkaart (landkaart met de postwegen, postkantoren, pleisterplaatsen der postkarren, enz. er op), v. -en; -**kantoor** (kantoor voor de posten), o. -kantoren; -**kar** (sjees of rijtuig, waarmede men brieven ver-

voert), v. -karren; -**looper** (brievenbode), m. -s; -**meester** (directeur v. e. paardenposterij), m. -s; -**merk** (poststempel), o. -en; -**paard** (snelloopend paard, dat de postkar trekt), o. -en; hij draaft als een -, loopt snel en onvermoeid; -**pakket** (pakje onder de 5 KG., dat per post verzonden wordt of is), o. -pakketten; -**pakketdienst** (afdeeling der postertijen voor het vervoer van postpakketten), m. gmv.; -**pakketformulier**, o. -en; -**pakkettenarief**, o. -tarieven; -**pakkettenwagen**, m. -s; -**papier** (briefpapier, vroeger met een posthoorn als watermerk), o. gmv.; -**quitanctie** (formulier der post als quitantie), v. -quitancties, -tiën; -**spaarbank** (afdeeling der post tot inleg van spaargelden), v. -banken; -**spaarbankboekje**, o. -boekjes; -**stempel** (voorwerp, om mee te stempelen), m.: (afdruk, postmerk), o. -s; -**trein** (trein met een post-wagon er in), m. -en.

Postludium (muz. naspel op een orgel), o. -s; zie de tegenst. Praeludium. (di = die).

Postscriptum (Lat. naschrift, toevoegsel aan een brief), o. -s; zie **P. S.**

Postulaat' (meetk. stelling, uit een verklaring op te maken en zonder bewijs aan te nemen; vereischte opgave v. feiten), o. -laten.

Postulaat' (R.-K. tijd van 3-12 maanden, die het noviciaat of den proeftijd van 1-3 jaren voorafgaat), o. gmv.

Postulant' (nieuw-ingetredene; iemand, die in eenige geestelijke orde wensch opgenomen te worden), m. en v. -lanten.

Postunie (internationale overeenkomst betreffende het vervoer v. brieven en pakketten en de porto's daarvoor te heffen), v. gmv.: de - is een wereldpost-overeenkomst, den 9en October 1874 te Bern gesloten en sedert 1 Jan. 1875 in werking.

Postuur' (gestalte, houding, stand), o. -turen: een aardig -, klein van -, zich in - stellen of zeten, een houding aannemen.

Postverbond (verdrag, aaneenschuiting in zake het internationale brieven- enz. vervoer), o. gmv., zie Postunie; -**verkeer** (het verkeer door of over de post, verzending per post), o. gmv.; -**wagen** (postkar), m. -s; -**weg** (O.-I. heirbaan), m. -wegen; -**weg** (Java, de door Daendels van 1808-'11 aangelegde groote weg van W. naar O.), m. gmv.: de groote - is 300 uur gaans en loopt van Anjer tot Banjoewangi, aan straat Soenda tegenover Bali; -**wet** (wet, waarbij het postwezen is geregeld), v. -ten; -**wezen** (alles, wat betrekking heeft op het vervoer van brieven enz.), o. gmv.; -**wissel** (wissel der postertijen), m. -s; -**wisselformulier** (gedrukte vorm v. e. postwissel), o. -en; -**zak** (brievenmaat), m. -zakken; -**zegel** (zegeltje van verschillende waarde, kleur en bestempeling, waarmede men brieven, postpakketten en drukwerken frankeert), m. -zegels: de - is in 1840 uitgevonden door den Engelschen postmeester Sir Rowland Hill; -**zegelalbum** (album, geschikt om er gebruikte postzegels in te sorteeren en op te plakken), o. -s.

Postzegelbevochtiger (toestelletje, om de gom van postzegels vochtig te maken), m. -s; -**doosje** (doosje met vakjes voor postzegels), o. -s; -**handel** (handel in de verschillende soorten v. afgestempelde postzegels), m. gmv.; -**verzamelaar** (liefhebber, die postzegels

verzamelt), m. -s; -**verzameling** (collectie van eigen en vreemde afgestempelde postzegels), v. -en.

Pot (aarden of metalen vaatwerk), m. potten: een asch-, een bloem-, een koffie-, een lijn-, een mosterd-, een melk-, een soep-, een suiker-, een thee-, een vleesch-, een zout-; spreekw. De - verwijt den ketel, dat hij zwart is, de een verwijt den ander een eigen gebrek; daar is voor u een -je te vuur, gij hebt iets onaangenaams te wachten; ergens een -je mogen breken, ergens iets mogen doen, dat een ander kwalijk wordt genomen, ergens een streepje vóór hebben, erg in de gunst staan; hij is zoo dicht als een -, erg geheim, gesloten; den hond in den - vinden, komen als het eten op, zie Hond; eten uit den - van Egypte: Bijbel, in overvloed gespijzigd worden, als de Israëlieten, toen zij nog in Egypte waren, vóór hun zwerftocht door de woestijn, Exod. 16:3; zie ook: Doof-, Rommel-; Oor en Dood.

Pota'ge (Fr. onderengemengde spijs, groente-soep), v. -s: Jean -, hansworst. (g = zij).

Pot'asch (plantaardig loogzout), v. gmv.

Pot'aschloog (zekere vloeistof, een der bestanddeelen van harde en zachte zeepen), v. gmv.

Potas'sium, o.; zie Kalium.

Pot'bloem (bloem, welke in een bloempot groeit), v. -bloemen: de cactus is een -.

Pot'dicht (geheel dicht), bn.: de deur is -.

Pot'doof (geheel doof), bn.: een -doove vrouw.

Pot'eling (te poten boompje), m. -en.

Pot'en (in den grond zetten), ik pootte, heb gepoot: aardappels -, boompjes -, enz.

Pot'en: de - (aardr. straatnaam in Den Haag), v. mv.: de straat werd aldus genoemd naar de jonge wilgepoten langs de sloot om het Binnenhof.

Potentiaat' (macht- of gezaghebber, gekroond hoofd, mogendheid, vorst), m. potentaten: zegsw. een rare -, een zonderlinge man.

Potentiaal', -eel' (vermogen; geneesk. innerlijk werkend, bijz. in 't verborgen), bn.

Potentiaal' (nat. elektrisch vermogen, elektrische kracht), v. -alen. (ti = sie).

Potentiaal-verschil, o. -verschillen: als bij twee geleiders, na onderlinge verbinding, electriciteit van den één op den anderen, b.v. van A op B overgaat, dan is er -; gaat geen electriciteit over, dan hebben zij eenzelfde potentiaal. (ti = sie).

Poten'tie (vermogen), v. gmv. (tie = sie).¹

Pot'er (iem., die iets poot), m. poters: zegsw. als 't boompje groot is, het -tje dood is.

Pot'er (pootaardappel), m. poters.

Potestaat' (titel der vroegere landvoogden van Friesland), m. -taten; zie Podesta.

Potestatief' (rechtst. van het goedvinden van een der partijen afhankelijk), bn.

Pot'geld (geld in of uit den spaarpot), o. -gelden; ook: opgespaard of bewaard geld.

Pot'hoofdplanten (vreemde planten), v. mv.: van de - zijn de zaden toevallig met vreemde granen in ons land gekomen.

Pot'huis (laag huisje, leunend tegen een hoog huis), o. -huizen: er kwam een stem uit een schoenmakers -, (C. O.)

Pot'ichomanie' (kunst, om door opplakking van figuren Chineesch porselein na te maken), v. gmv. (ch = scherpe g).

Pot'ig (krachtig, sterk), bn.; zie Pootig.

Pot'je (kleine pot), o. -s, zie Pot.

- Pot'jeslatijn** (apothekerlatijn, zooals *nl. de apothekers op hun potjes hebben*, fig. *slecht Latijn*, kramerslatijn), o. gmv.
- Pot'kachel** (zeer eenvoudige kachel met een gegoten pot), v. -s; -**kijker** (keukenpiet), m. -s; -**lammetje** (lam, dat met den zuigpot wordt opgefokt), o. -s; -**lepel** (pollepel), m. -s; -**lood** (mengsel van graphiet en leem), o. gmv.: een doosje - koopen, poeier van potlood; -**lood** (schrijffoorwerp), o. -looden: met een - teekenen, schrijven, een zacht -; -**looden** (met potloodpoeder inwrijven), ik heb gepotlood: een kachel, een formuis -; -**loodteekening** (teekening in crayon), v. -en; -**nat'**, o.: het is één -, ze zijn v. één sop, ongunstig: 't is alles even min.
- Potlogie'** (leer der dranken), v. gmv.
- Potporri'** (Fr. eig. bedorven pot; fig. mengelmoes, allegaartje; muz. muziekstuk, uit onderscheiden aaneengeregen melodische bestaande), v. -porri's; lees: *poo-poerie'*; zie Olla podrida.
- Pots** (poets, klucht, grap), v. potsen.
- Pot'scherf** (stuk v. e. pot, diggel), v. -ven.
- Potsenmaker** (hansworst), m. -makers.
- Potser'lijk** (verwant met pots of poets, grap: kluchtig, komiek, snaaksch), bn. en bw.
- Pot'sig** (potsierlijk), bn. en bw.
- Pot'spel** (oud biljartspel, waarbij ieder vier beurten kreeg, met gezamenlijken inleg), o.: Pieter verstout zich pot te spelen, (C. O.)
- Pot'stuk** (spaarpemning), o. -stukken: het laatste - ging aan brood, (Bog.), potgeld.
- Pottebakker** (een soort van knikker, van kleiarte gebakken, in tegenstelling v. e. marmeren of e. glazen knikker), m. -bakkers.
- Potten** (geld bewaren, schraperig zijn), ik potte, ik heb gepot; -**ter** (spaarzame), m. -s; zegsw. *hij is een -*.
- Pottebakker** (bakker van potten), m. -bakkers; -**bakkerij'**, v. -bakkerijen.
- Pottenbakkerschijf** (loodrechte as met boven- en benedenschijf: draaibaar werktuig tot het maken van rond aardewerk), v. -ven.
- Pottenkast** (keukenkast voor potten en pannen), v. -en; -**markt** (markt of markt-hoek voor potten en pannen), v. -en; -**trien** (vrouw, die met aarden potten langs de deuren vent, pottenwif), v. -en; -**winkel** (winkel, waar potten verkocht worden), m. -s.
- Pot'veteren** (het op feestelijke wijze opmaken van den boetenpot b.v. op een werk-winkel), o. gmv.; -**verteerder**, m. -s.
- Pot'visch** (walvisachtig zoogdier van de familie der dolfinen), m. -visschen: de - wordt 12-15 M. lang; zie Cachelot.
- Pouf** (Fr. rond voetsteuntje), m. -s. (ou=oe).
- Poularde** (Fr. vetgemest hoen), v. -larden.
- Poulespel** (biljartpotspel met een inzet), o.; ook, Poule, v. gmv.: het - spelen. (ou = oe).
- Pour** (Fr. om, voor, tot), vz.; zie **p. f.**; **p. f. v.**;
- p. p. c.** (ou = oe).
- Pour acquit'** (Fr. voldaan: onder een rekening), bw.; lees: *poer akkiet'*.
- Pourboire** (Fr. drinkgeld, fooi), m. en o. -s.
- Pourparlers** (Fr. praatjes), o. mv. (ers = ees).
- Poursuiveeren** (vervolgen, in rechten).
- Pousse-café'** (Fr. bij het dessert: glaasje likeur nu een kop koffie), m. -'s. (ou = oe).
- Pousseeren** (voortstooten, voortdrijven, voort-helpen, bevorderen): iem. -.
- Pouvoir** (Fr. macht, vermogen, bewind), o.: *pein -*, volmacht.
- Praa'en** (scheepst. een zeilend schip op zee met den roeper iets toeroepen om antwoord te krijgen, of door middel v. e. seinvlag iets vragen), ik heb gepraaid.
- Praal** (pronk, luister, vertoon), v. gmv.
- Praal'bed** (pronkbed, paradebed), o. -bedden; inz. het bed, waarop het lijk van een hooggeplaatst man b.v. v. e. vorst ter bezichtiging wordt gesteld, zie ook Katafalk; -**gewaad** (staatsiekleed), o. -gewaden; -**graf** (sierlijke graftombe), o. -graven, z. Mausoleum; -**hans** (pochhans, pronker), m. -hanzen; -**koets** (prachtig rijtuig, galakoets), v. -en; -**vertoon** (het tentoonspreiden van praal of luister), o. gmv.; -**zucht** (zucht, om te pralen of te pronken), v. gmv.
- Praam** (platboomd vaartuig), v. pramen.
- Praam** (beklemming), m. pramen: dan weeld de - der droefenis, (Bild.), druk, knel.
- Praat** (gepraat, gebabbel), m. gmv.; -**al** (babbelaar), m. en v. praatallen; -**graag** (iem., die graag babbelt), m. en v. -gragen; -**je** (klein of onbeduidend gesprek), o. -s: een - met iem. maken, een gemeenzaam gesprek houden; dat is maar een -, verzinsel; zegsw. -s vullen geen gaatjes, hebben geen waarde, daden moeten er zijn; -s voor den vaak, zie Vaak; -**ster** (vrouw, die gaarne babbelt of praat), v.: 't is een aardige -, ze kan aardig babbelen; -**stoel** (eig. stoel, waarin gezeten men babbelt), m. gmv.: zegsw. *hij zit weer op zijn -*, babbelt er weer op los; -**vaar** (praatzieke oude man), m. -s; -**ziek** (dolgraag pratende), bn.; -**zucht** (drang tot babbelen), v. gmv.
- Pra'chen** (vlelend vragen, smeeënd afvragen), ik prachte, heb gepraacht.
- Pracht** (luister, glans, praal), v. gmv.; -**album** (zeer mooi album), o. -s; -**band** (fraai bewerkte boekband), m. -en: een illustratie in -; -**ig** (rijk, heerlijk), bn. en bw.; -er, -st, zie Magnifiek; -**lievend** (de pracht beminneende), bn.; -er, -st: de Bourgondische vorsten waren -; -**uitgave** (fraaie uitgave v. e. boekwerk), v. -n; -**werk** (geïllustreerd boekwerk in prachtband), o. -en.
- Practica est multiplex**, Lat. de praktijk is veelvuldig of verschillend, nl. de een doet het zus en de andere zóó.
- Practica'bel** (Fr. uitvoerbaar, bruikbaar), bn.
- Practicus** (ervaren vakman), m. -sen, -tici.
- Practijk** (tegengestelde van theorie, de toepassing der theorie), v. gmv.: de theorie en de - der rekenkunde. (c = k).
- Practisch** (op de practijk gegrond, doelmatig), bn. en bw.: een -e inrichting; de rekenkunde theoretisch en - beoefenen.
- Prad'joerit** (Java. inlandsche militie-soldaat, ook belast met politiediensten; in Soerakarta soldaat der lijfwacht v. d. Soesoehoenan), m. -s.
- Prae**, o.: het - hebben, den voorrang of de voorkeur; ook: **Pré**. (ae = ee).
- Prae'advies**, o. -adviezen; zie Prae'advies.
- Praeben'de** (kerkelijk ambt met jaarwedde), v. praebenden; meestal Preben'de. (ae = ee).
- Praeceptor** (leeraar, inzonderheid aan een gymnasium), m. praecceptors, -to'ren. (ae = ee).
- Praeceptorat'** (leeraarsambt), o. -raten.
- Praedicaat'** (ambts- of eeretitel, welken men iemand geeft), o. praedicaten; ook: **Predicaat'**.
- Praedicaat'** (spraak. naamwoordelijk deel van het naamw. gezegde), o. -caten. (ae = ee).
- Praedicaats'zin** (spraak. zin, die den dienst

verricht van een praedicaat: gezegdezin), m. -zinnen, b.v. *Hij wordt, wat zijn vader is.*
Praedicatief (spraak. als naamw. deel v. h. nw. gezegde), bn.: *het - tieve gebruik der bn., b.v. de toren is hoog; hij kwam ziek thuis.*
Praefatie, v.; zie Prefatie. (t = s).
Praefix (voorvoegsel), o. -fixen: be-, er-, ge-, enz. zijn -en, dienend tot het afleiden van werkwoorden; lees: preefix's.
Praegnant, bn.; zie Pregnant. (g = g).
Praehistorie (vóór-historie), v. gmv.: *de tijden der -*, de allereerste tijden nl. vóór den aanvang der geschiedenis; -**histo'risch** (vóór-historisch), bn.: -e tijden.
Praeludium (voorspel), o. praeludiums, -a, -ën; zie Preludium.
Praematuur, bn.; zie Prematuur.
Praemis'sen, v. mv.; zie Premissen.
Praeparaat (klaargemaakt middel, iets dat toebereid is), o. praeparaten: een anatomisch -, een voor de ontledkunde toebereid lichaamsdeel. (ae = ee).
Praeparatoir (Fr. voorbereidend), bn.
Praepareeren (ontl. toebereiden): *een hand of voet - voor een anatomische les.* (ae = ee).
Praesens (spraak. de tegenwoordige tijd van een werkw.), o.; lees: pree'zens.
Praes'es (president), m. praesides: *de - opende de bijeenkomst met een kort woord.* (Klikspaan); lees: pree'zes.
Praesidiaal (den voorzitter betreffend, wat des voorzitters is), bn. (ae = ee).
Praesidium (voorzitterschap), o. (si = zie).
Praeteritio (stijlfiguur: voorbijgang), v., b.v.: *ik wil niet spreken van ..., van ..., van ..., maar ik herinner, enz. (ti=tsie)z.* Paralip'sis.
Praetor (Rome: eig. iem., die vooropgaat, overheidspersoon, belast met de rechtsbedeeling, ook: landvoogd), m. -to'ren; ook: **Praetor**.
Praetoria'nen, m. mv.; zie Pretorianen.
Praetorium (Bijb. de ambtswoning van den Romeinschen landvoogd of praetor in Jeruzalem, gewoonlijk „rechthuis” genoemd), o.; Marcus 15:16. (ae = ee).
Pragmat'isch, pragmatiek' (algemeen nuttig, feitelijk): *de geschiedenis - behandelen, d. i. aan de hand der feiten, niet bespiegelend, maar oorzaken en gevolgen ter leering behandelend; de -e sanctie, algemeen geldige en onaantastbare landsverordening, decreet van keizer Karel VI in 1724, waarbij zijn dochter Maria Theresia hem zou opvolgen.*
Pra'hoë (O.-I. vaartuigje v. planken of v. e. uitgeholden boomstam), v. -s; zie Prauw.
Prairial' (Fr. 9e maand of Grasmaand, van 20 Mei tot 18 Juni), m. gmv. (ai = è).
Prairie (boomlooze, uitgestrekte, grazige vlakte in N.-Amerika, vroeger Savanne, zie ald.), v. prairiën; -**brand** (uitgestrekte brand in de prairie), m. -en; -**gebied** (landstreek, die geheel en al prairie is), o. -en; -**gras** (hoog, ook veelal dor gras der prairie), o.; -**hond** (zeker Amerik. knaagdier), m. -en; -**wolf** (soort van wolf, die in de prairie leeft), m. -wolven, (ai = è); zie verder: Pampa, Llano, Steppe, Toendra.
Prakkezeeren (peinzen, uitdenken, verzinnen), gmv.; ook: Prakkizeeren.
Praktijk' (cliënteel v. e. advocaat, notaris of dokter), v. gmv.: *deze jonge dokter krijgt al een aardige -.*
Praktijk' (werkzaamheid als advocaat, notaris of dokter, duur dier werkzaamheid), v.

gmv.: *in mijn - is zoo iets nog niet voorgekomen, een dertigjarige -.*
Praktijken (kunstgrepen, streken, slechte of ongeoorloofde daden of handelingen, schelmerijen), v. mv.: *een man van kwade -.*
Praktizeeren (van geneesheeren en rechtsgeleerden: het vak uitoefenen).
Praktizijn' (zaakwaarnemer), m. -s, spreekt.
Pra'len (schitteren, fig. ophef maken, vertoon maken, snoeven, pochen), ik heb gepraald.
Pra'ler (pronker, snoever, pocher), m. -s: spreekw. *Groote -s, slechte betalers.*
Pralerij' (pronkerij, snoeverij), v. -en.
Pra'll'nes (Fr. door gebrande suiker omgeven amandelen), v. mv.
Pra'men (drukken, persen, knellen), ik heb gepraamd; -**ing** (drukking), v. -en. w. i. g.
Pra'ng (drukking, klemming, nood), v. -en.
Pra'ngen (klemmen, knellen, drukken, fig. benaauwen), ik heb geprangd: *droefheid kan ons hart -.*
Pra'nger (neusknipper v. paarden en stieren molenklem of -praam; klemhaak), m. -s.
Pra'ng-sa'bil (O.-I. heilige oorlog nl. tegen de kafirs of niet-geloovigen), v.
Prat (trotsch, hoogmoedig), bn. en bw.; pratter, pratst: - *zijn op iets, er op bogen, er zich op laten voorstaan; -heid* (sterheid, trotschheid, hoovaardij), v. gmv.
Pra'ten (spreken, kouten, babbelen, snappen), ik praatte, heb gepraat; -**er** (iem., die veel praat), m. -s; -**erij'** (gebabbel), v. gmv.
Pra'ter (algemeen bekend park bij Weenen), o. gmv.: *het - heeft een uitgestrektheid van 1712 HA.*
Pra'tten (pruilen, koppig zijn), ik heb geprat.
Pra'tziekte (kwijnende ziekte), v. gmv.
Prauw (O.-I. plat, Indisch vaartuig), v. -en, zie Prahoë; de -en der Papoea's zijn uitgeholde boomstammen; -**enveer** (overzetplaats), o. -veren; -**loon**, o. gmv.; -**paard**, o. -en; -**voerder** (-schipper), m. -voerders.
Prauwel (wafel), v. -s; -**ijzer**, o. -ijzers.
Prax'is (practijk, ervaring), v. gmv.: *de - van een vak; lees: prak'sis.*
Pré (voor, vooraan, vooruit), o.: *het - hebben, den voorrang hebben, de voorkeur hebben; eig. preferentie; zie Prae.* (é = ee).
Pre'advies (van te voren uitgebracht advies), o. -adviezen: *het - van Burgemeester en Wethouders.* (e = ee).
Preala'bel (voorafgaande), bn.: *de -e quaestie, motie, om over te gaan tot de orde van den dag zonder 't punt in quaestie te behandelen.*
Preambu'le (lange uitweiding vooraf, onhaal van woorden; voorspel, inleiding), v. -s.
Prae'nger-koffie (koffie, geteeld in de Prae'nger-Regentschappen, een residentie van Java), v. gmv.; zie Santos-koffie. (pre=pree).
Preben'de (kerkelijke bediening of titel, waaraan een zekere wedde is verbonden), v. prebenden; ook, Praebende.
Precair' (twijfelachtig, onzeker, bedenkelijk, zorgelijk), bn.: *de toestand is -.* (ai = è).
Precautie (Fr. voorzichtigheid, voorzorg), v. -ties, -tiën. (t = s).
Precaveeren (zich in acht nemen, voorbehoud nemen, voorkómen, verhoeden).
Precedeeren (voorgaan, voorafgaan, den voorrang hebben naar tijd en plaats).
Precedent' (geval of voorbeeld van vroegeren datum, waarop iem. zich beroepen kan), o. -en: *een gevaarlijk -*, *een - stellen.*

- Precept'** (voorschrift, gebod, regel), o. -en.
Preceptor, m., zie Praeceptor. (pre=pree).
Precies' (juist, nauwkeurig, stipt), bn. en bw.; preciezer, precieft: die man is al te -; we zullen - op tijd beginnen.
Precieus' (kostbaar, van veel waarde, ook: opgesierd of opgesmukt), bn.: een -euzel taal, een -ze stijl, gemaakt, geaffecteerd; -zer, -t.
Precieu'se (Fr. lid van een dames-gezelschap in Parijs, dat in de 17e eeuw taal en smaak wilde verfijnen), v. -s: Molière (1622-73) schreef „les Précieuses ridicules”, d. i. belachelijke hoofsche juffers (1654).
Precio'sa (kostbaarheden, juweelen), v. mv.
Precio'sa (Spaansch heidinnetje, Zigeunerin uit zeker tooneelstuk), v. -s. (s=z).
Precipitaat' (scheik. neerslag, bezinksel), o.
Precipita'to (muz. zeer versneld), (i=ie).
Precipiteeren (scheikundig neerslaan of doen bezinken, verhaasten, overijlen).
Preciseeren (juist of nauwkeurig bepalen of omschrijven, precies aangeven). (s=s).
Precis'sie (juistheid, nauwkeurigheid), v. gmv.
Precisio'ne (muz. zeer accuraat te spelen).
Pregonisa'tie (bevoegdverklaring), v. -s.
Predestina'tie (voorbeschikking), v.: de leer der -, d. i. der uitverkiezing: strijdpunt tusschen de Arminianen en Gomaristen (1618).
Predestineeren (voorbeschikken).
Predicaat' (naam, benaming, ambtsnaam, titel), o. -caten, zie Aanhangsel I; bij een examen het - „voldoende” halen; ook, Praedicaat.
Predic'tie (voorspelling, voorzegging), v. -ties, -tiën. (t=s).
Predikambt (het ambt of de bediening van predikant), o. gmv.
Predikant' (Prot. dominee), m. -kanten.
Predikant' (R.-K. kanselredenaar), m. -kanten: deze pastoor is een talmtvol -.
Predikants'plaats (betrekking van predikant), v. -en; -traktement (-salaris), o. -en; -woning (pastorie), v. -en.
Predika'tie (het prediken, preek, kanselrede, leerrede), v. -ties, -tiën. (t=s).
Predik'en (de christelijke leer verkondigen, preeken), ik heb gepredikt.
Pred'iker (een der zedenkundige boeken van het Oude Testament), m. gmv.
Pred'ikheer (Dominicaan), m. -heeren: de orde der -heeren, deze werd gesticht in 1215 te Toulouse door den H. Dominicus.
Predikstoel, preek'stoel (kansel), m. -en.
Predilec'tie (vooringenomenheid, voorkeur, voorliefde), v. -ties, -tiën; -disposit'tie (aangeboren geschiktheid, ook, vatbaarheid, aanleg), v. gmv.; -domina'tie (overheersching, overwicht), v. gmv.; -domineeren (Fr. over- of beheerschen, overwicht hebben).
Preek (predikatie, leerrede), v. preeken.
Preek'beurt (de beurt, dat een predikant moet optreden voor zijn gemeente), v. -en.
Preek'en (een preek houden), ik heb gepreekt; fig. iemand met waarschuwing en vermaning lastig vallen; -er (prediker), m. -s.
Preek'stoel (predikstoel, kansel), m. -en.
Preek'toon (eigenaardige toon, waarin sommige predikanten bij 't preeken vervallen), m. gmv.: Verlos ons van den -, Heer, Geef ons natuur en waarheid weer, (De Gén.)
Preek'trant (preekwijze), m. -tranten.
Préminent' (voortreffelijk), bn. (ent=ent).
Prefa'tie (voorrede, voorbericht), v. -s, -tiën.
- Prefect'** (Fr. bestuurder van een departement, hoofd van politie), m. prefecten. (c=k).
Prefect' (in een R.-K. kostschool of congregatie de man, die de orde handhaaft, de regeling van zaken heeft; ook: voorganger, leider), m. prefecten. (c=k).
Prefectuur' (Fr. stedeouderschap; de bureaux v. e. prefect), v. -turen. (c=k).
Prefera'bel (te verkiezen, verkiestlijk), bn.
Prefereeren (hooger stellen of achten, voortrekken, de voorkeur geven). (pre=pree).
Prefere't (bevoorrecht, de voorkeur hebbend), bn.: -e aandelen of prioriteitsaandeelen zijn die, welke recht geven op een extra- of hooger dividend; -e schulden, die uit een faillieten boedel het eerst, en zoo mogelijk zonder korting, afbetaald moeten worden.
Prefere'tie (voorkeur), v. -ties, -tiën: de - vragen bij 't huren van een huis. (t=s).
Pregnant' (gewichtig, fig. zinnijk, vol denkbeelden), bn.; lees: preg-nant'.
Prel (soort van groente, look), v. gmv.
Prejud'ice (Fr. nadeel, schade, afbreuk), v.
Prejudiceleeren (schaden, afbreuk doen, in rechten verkorten). (j=zj).
Prejugé' (Fr. vooroordeel), o. prejuge's.
Prelaat' (R.-K. geestelijke van hoogen rang, waardigheidsbekleeder in de kerkelijke hiërarchie), m. -laten: een bisschop is een -, een kardinaal is een -; zie Curie.
Preliminair' (inleidend, voorafgaand), bn.
Preliminairen (Fr. voorloopige beschikkingen), v. mv.: de - tot den vrede, de voorloopig vastgestelde en door partijen goedgekeurde punten, waardoor men verder tot het sluiten van vrede kan geraken. (e=ee).
Prelu'de (muz. voorspel, inleiding), v. -s, -n.
Preludeeren (muz. een voorspel spelen, een prelude doen voorafgaan ter inleiding).
Preludium (praeludium, prelude: voorspel, bijzonder op het orgel), o. -ums, -a, -ën; zie Postludium. (e=ee).
Prematuriteit' (het prematuur-zijn), v.
Prematuur' (vroegtijdig, overijld, ontijdig), bn.
Premedita'tie (voorafgaand overleg, altijd in kwaden zin), v. -s, -tiën. (e=ee).
Premediteeren (vooraf beramen, nl. iets slechts, b.v. een misdaad). (e=ee).
Prem'ie (vaste som per 100 of 1000, die men aan een assurance-maatschappij bij verzekering vooruit betaalt), v. premien, premies.
Prem'ie (prijs, vergoeding, belooning; eere-loon, bijprijs of tweede prijs in een loterij), v. premies, premiën; -leening (geldleening, waarvan de stukken bij uitloting kans geven op een premie), v. -leeningen; -lot (aandeel in een premieleening), o. -loten. (e=ee).
Premieplaat (plaat, die bij teekening op eenig kostbaar boekwerk als premie wordt toegegeven), v. -platen. (e=ee).
Premier' (Fr. eerste, voornaamste), m. gmv.: hij is de -, ook, de eerste minister.
Premie're (Fr. eerste voorstelling of opvoering v. e. tooneelstuk), v. premières; kaartsp. de premières halen, de zes eerste slagen in het quadrillespel maken.
Premis'sen (de twee grondstellingen eener sluitrede, waaruit het besluit dan wordt getrokken), v. mv., b.v. Alle menschen zijn sterfelijk (major), Ik ben een mensch (minor), conclusie: Ik ben sterfelijk; ook, Praemissen.
Premonstraten'sen (reguliere koorheeren,

- orde, gesticht door Sint-Norbertus), m. mv.; zie Norbertijnen. (e = ee).
- Prengel** (lomperd, boer), m. -s. gew.
- Prent** (kinderprent, gekleurde plaat), v. -en.
- Prent'a** (O.-I. bevel, order), v. -'s. (en = en).
- Prent'achtig** (als een prent, als op een prent), bn.; -er, -st: een -e juffer, stijf, houterig; een zeer lange, statige, -e dame, (C.O.)
- Prent'briefkaart** (briefkaart met een of andere, meestal gekleurde, afbeelding), v. -en.
- Prent'en** (drukken, teekenen), ik heb geprent, fig. zich iets in het geheugen -, griffen.
- Prent'enbijbel** (bijbelboek met platen), m. -s.
- Prent'enboek** (kinderboekje met prenten), o. -en; -kabinet (bewaarzaal van platen, gravures, etsen, enz), o. -ten.
- Prent'erig** (prentachtig, nuffig, stijf, preutsch), bn.: een -e dame, een - gezicht.
- Prent'je** (kleine prent, klein plaatje), o. -s.
- Prent'je** (afbeelding van een heilige), o. prentjes: een kind een - geven, in Vl. ook Santje of Santinneke geheeten.
- Prent'kunst** (graveerkunst, etskunst), v. gmv.
- Preoccupatie** (vooringenomenheid, bezorgdheid, vooropgevalte meening, het in-gedachten-zijn), v. -s, -tiën. (t = s).
- Preparaat** (iets, dat bereid is), o. -raten: een anatomisch -, een microscopisch -; meestal Praeparaat', zie aldaar. (pre = pree).
- Preparatie** (toe- of voorbereiding, aanstalte), v. -ties, -tiën: -s maken. (t = s).
- Preparatief** (toebereidse), o. -tieven.
- Prepareren** (toebereiden, gereedmaken).
- Preponderantie** (overwicht, meerderheid), v. gmv. (tie = sie).
- Prepositie** (spraak. voorzetsel), v. -s, -tiën.
- Prerogatief** (voorrecht), o. -tieven: de -tieven der Kroon, de voorrechten, b.v. het recht van genade. (g = g).
- Presbyoop** (verziend door ouderdom), bn.; -byoptie' (verziendheid), v. gmv. (y = ie).
- Presbyter** (eig. de oudere: priester), m. -byters. (y = ie).
- Presbyteriaan** (rechtzinnige, lid der orthodoxe of presbyteriaansche d. i. Calvinistische, niet-bisschoppelijke kerk in Engeland, Schotland en Amerika), m. -anen. (y = ie).
- Presbyteriaat** (priesterschap), o. gmv.
- Presbyterium** (priesterkoor in een R.-K. kerk), o. -s, ook: Presbyte'rie. (y = ie).
- Prescriptie** (voorschrift; verjaring van een recht), v. -tiën, -ties, lees: pres-krip'-sie.
- Présan'ce** (Fr. voorrang), v. gmv. (s = s).
- Presen'ning** (geteerd zeildoek als dek-kleed tegen regen of zee-water), v. -nings; -broek, v. -broeken; -reep (een reep geteerd zeildoek), m. -en; ook: Prezenn'ing.
- Present** (aanbieden geschenk, gift, gave), o. -en; -je (klein cadeau), o. -jes, fig. een -je van een jongen, een deugniet. (s = z).
- Present** (Fr. aanwezig; ook: helder van geest), bn. (s = z).
- Presenta'bel** (geschikt om voorgesteld te worden, om aangeboden te worden, fatsoenlijk er uitzierend), bn. (s = z).
- Presentatie** (aanbieding; vertooning), v. -s.
- Presenteer'blaadje** (schenkblaadje), o. -s.
- Presenteeren** (voorstellen, toonen, aanbieden; mil. het geweer vóór houden): zich -, zich voorstellen, bij of aan iemand; hij presenteert zich goed, doet zich goed voor, maakt een gunstigen indruk. (s = z).
- Present'en**, m. mv.; detegenst. v. Absent'en.
- Present-exemplaar** (gratis-exemplaar), o. -exemplaren: de uitgever zond hem een - van dit woordenboek. (s = z).
- Presentie** (tegenwoordigheid), v. gmv.; -geld (geld, dat uitbetaald wordt aan de ter vergadering aanwezige leden van sommige bestuurslichamen), o. -gelden; -lijst (lijst der aanwezigen in een vergadering, door dezen zelf geteekend), v. -lijsten. (tie = sie).
- Presentie** (zwaarlijvigheid), v. gmv.
- Preservatie** (bewaring, voorbehoeding), v. gmv.; -servatief' (voorbehoedmiddel), o. -tieven; -serveeren (Fr. behoeden; bewaren, verduurzamen). (s = s).
- Pres'gang** (in Engeland, het gaan pressen van matrozen), m. -en. vero.
- Presideeren** (voorzitten, leiden). (s = z).
- President** (voorzitter), m. -en; -e, v. -n; -armvoogd (Prot. voorzitter van het arm-bestuur), m. gmv.; -schap (waardigheid van president), o. gmv. (s = z).
- President** (hoofd e. republiek), m. -en.
- Presidentieel** (van den president uitgaande), bn.: een -teele rede of toespraak, nl. door den praeses eener vereeniging. (t = z).
- Presidents'hamer** (hamer, door een president gebruikt tijdens de vergadering), m. -s: met een slag van zijn hamer opent en sluit de voorzitter de vergadering; -stoel (stoel, bestemd voor den president), m. -en; -zetel (stoel of zetel van een president), m. -s: den - bekleeden, voorzitter zijn. (pre = pree).
- Presidiaal** (van den president uitgaande, hem betreffende), bn.: een -ale beschikking.
- Presidium** (voorzitterschap), o. gmv. (s = z).
- Pressant** (dringend, geen uitstel lijdend), bn.; -er, -st: een -e boodschap. (ant = ant).
- Presseeren** (noodzaken, dringen, haasten); zie Gepresseerd.
- Pressen**, ik preste, heb geprest: matrozen -, met list of geweld voor de marine aan-werven (in Engeland); zie Presgang.
- Presse-papier** (Fr. eig. papierneerdrukker -legger), o. -s. (ier = iee).
- Pressie** (drukking, drang), v. -s, -siën: - op iemand uitoefenen, zedelijken dwang.
- Prestant** (hoofdpijp v. e. orgel), m. -en.
- Prestatie** (het doen, het vervullen van een of andere taak), v. -s, -tiën: -s op 't gebied der kunst; z. Wanprestatie. (tie = tsie).
- Presteeren** (doen, bewijzen, afleggen, vervullen): diensten -; een eed -; hij -t niet veel, kan niet veel, is niet vak-bekwaam.
- Prestidigitateur** (eig. snelvingerige: goochelaar, jongleur), m. -teurs. (g = zj).
- Prestig'e** (zedelijk overwicht, ook, invloed), o. gmv.: de onderwijzer moet zijn - tegenover zijn leerlingen hoog houden; te lange aarzeling zou ons - knakken in Indië, aanzien, gezag. (g = zj).
- Prestis'simo** (muz. ten uiterste snel), bw.
- Pres'to** (muz. gauw, snel, gezwind), bw.
- Presuma'bel** (Fr. vermoedelijk), bn. (s = z).
- Presumeeren** (vermoeden, onderstellen).
- Presum(p)'tie** (vermoeden), v. -tiën, -ties: - op iemand hebben, argwaan. (t = s).
- Pret** (vreugde, plezier), v. gmv.: - hebben, - maken; een Jan-Pret, zie aldaar.
- Préteeren** (Fr. leenen, zich schikken): daartoe zal ik mij nooit -, d. i. laten gebruiken.
- Pretendeeren** (eischen, aanspraak maken, vorderen; beweren, staande houden). (en = en).
- Pretendent** (iem., die aanspraak op iets,

vooral op de Kroon, maakt), m. -en; ook: minnaar, eischer. (en = en).

Preten'sie (aanspraak, recht; aanmatiging), v. -siën, -sies: een - op iemand hebben, schuldvordering; wat een -! ook: Pretentie.

Pretentieus' (aanmatigend, ingebeeld, nuffig), bn. en bw.; -zer, -t. (ti = sie).

Pretex't' (voorwendsel, voorgeven), o. -en.

Pret'maker (iemand, die van pret houdt en gaarne meedoet), m. -makers; -**maakster**, v. -maaksters; zie Jan-Pret.

Pret'or, m. -tors, -to'ren; zie Praetor.

Pretoria'nen (gesch. soldaten, vormende de lijfwacht der Romeinsche keizers), m. mv.

Pret'ig (aangenaam, vroolijk), bn. en bw.: een - uitstapje, een - dagje; - bezig zijn.

Preu'kelen (met den pook in het vuur roeren of rakelen), ik heb gepreukeld.

Preu'telen (knorren, pruttelen), ik heb gepreuteld; -**aar** (mopperaar), m. -s.

Preu'telig (knorrig, kregelig), bn. en bw.

Preusch (overzedig, gemaakt deftig), bn. en bw.: wat een -e dame! zich - aanstellen, - doen; zie Prentachtig.

Preu'sche (overzedige juffer), v. -n.

Preu've, pro've (onderhoud uit een gesticht van liefdadigheid), v. -n.

Preu've (bewijs, proef), v. preuven.

Prevaleren (de voorhand of overhand hebben, meer zijn of gelden). (pre = pree).

Prevalent' (den voorrang hebbende), bn.

Pre'velen (zacht lispelen), ik heb gepreveld: in zich zelf wat -, verzuchtingen -; een schietgebedje -, binnensmonds zeggen.

Prevenant' (voorko'mend, minz.), bn. en bw.

Prevenleeren (voorko'men, beletten, verhinderen; iemand van iets verwiitigen, iemand waarschuwen). (pre = pree).

Preven'tie (voorkoming, beletting, vooroordeel, waarschuwing), v. -s, -tiën. (t = s).

Preventief' (voorloopig), bn.: -tieve gevangenschap, -tieve hechtenis, vóórhechtenis, d. i. tot zoolang de rechter vonnis heeft gewezen.

Preve'tiën (omnaaien, om het uitrafelen te voorkomen), ik -liede, ik heb geprevielied.

Prevôt' (Fr. een soort van rang op den degen of op eenig ander wapen), m. -s; lees: pree-voó'.

Prezen'ning, v. -s; zie Presenning.

Priaap, Prias'pus, myth. god van wijnbouw, tuinbouw en veefokkerij, zoon van Bacchus en Venus; ook, vogelverschrikker.

Pri'amus, de laatste koning van Troje, vader v. Hector en v. Paris; zie Hecuba.

Prië'el' (tuinhuisje van latwerk en groen), o. priëelen; zie Weesje.

Prië'gel (slaag, ransel), m. gmv. gmz.

Prië'gelen (priegel geven, slaan, aflossen), ik heb gepriegeld; -**ing** (een pak ransel), v. -en.

Priel (scheepst. nauwe doortocht tusschen zandbanken, vaargeul), m. prielen.

Priem (breimaald, dolk, els), m. priemen.

Priem'donker (pikdonker), bn. w. g.

Priem'en (doorboren), ik heb gepriemd.

Priem'getal (rekenk. ondeelbaar getal), o. -getallen: 13, 17, 19 zijn -getallen, z. Zeef.

Priem'snaveligen (dierk. e. soort v. zangvogels met spitsen snavel of beak), m. mv.

Priester (heidensch priester), m. -s: de -s v. Baäl, v. Apollo, Bacchus, Odän, Osiris, enz.

Priester (Bijbel. afstammeling van Aäron, met den offerdienst belast), m. -s, -en; zie Hoogepriester, ook, Leviet.

Priester (geestelijke, die door den bisschop als zoodanig gewijd is), m. -s, -en; -**ambt** (waardigheid van priester), o. gmv.: het - bekleeden; -**dom** (priesterschaar), o. gmv.; -**es'** (bij de heidenen, een vrouw, bekleed met het priesterambt), v. -sen; -**gewaad** (kleedij, v. e. priester), o. -gewaden; -**koor** (afgesloten deel der kerk om het hoogaltaar, hoogkoor), o. -koren, zie Presbyterium; -**lijk**, bn. en bw.: de -e waardigheid; met - bedaarden wandeltred. (Staring); -**schap** (één der zeven sacramenten i. d. R.-K. kerk, zie Wijding; ook, waardigheid van priester), o.; (collectief voor al de priesters), v. gmv.: de Joodsche - in Jeruzalem; -**wijding** (het wijden tot priester door den bisschop), v. -en.

Prij (krenng, aas), v. -en; ook: booze vrouw.

Prij'ken (pralen, pronken), ik heb geprijkt: met titels -; zijn naam prijkt i. d. geschiedenis.

Prijs (de in geld uitgedrukte waarde van goederen), m. prijzen: voor den - van tien gulden, d. i. waarde; onder den - verkoopen, lager dan de marktprijs; vaste prijzen, er worde niet afgedongen; fabelachtige -zen; fig. er werd een - op zijn hoofd gezet, d. i. een som uitgelooft voor die hem vangt en levert of doodt, zie Vogelvrj; op - stellen, waardeeren; - stellen op, waarde hechten aan; zie: Fabrieks-, Markt-, Spotprijs.

Prijs (datgene, wat iem. door het lot ten deel valt), m. prijzen: een - trekken in de staatsloterij; in deze verloting zijn niets dan prijzen.

Prijs (eereprijs als belooning voor studeevlijft), m. prijzen: die jongen kreeg drie prijzen; evenzoo bij wedstrijden, wedrennen, enz. met den eersten - gaan strijken; den derden - behalen bij een tooneelwedstrijd, meestal in geld, ook in een kunstvoorwerp bestaande.

Prijs (Fr. prise van prendre, nemen; buit), v. prijzen: een schip - maken, buitmaken, veroveren; voor goede - verklaren.

Prijs'courant (lijst, waarop de prijs der te leveren koopwaren of der verhandelde effecten is uitgedrukt, prijslijst), v. -couranten.

Prijs'uelijk, prijs'lijk (loffeljk, prijszwaardig), bn. en bw.; -er, -st.

Prijs'geld (aandeel in de opbrengst van de prijs of den buit), o. -gelden.

Prijs'geven (weerloos overgeven), ik gaf - , heb -gegeven: het schip - aan wind en golven.

Prijs'houdend (op vasten prijs blijvende), bn.

Prijs'kamp (wedstrijd om e. prijs), m. -en.

Prijs'lijst (gedrukte opgave van goederen en effecten met vermelding der prijzen, waarvoor ze a. d. beurs verhandeld zijn), v. -en; -**noteering** (opgave van den prijs der waren of v. d. koers der effecten), v. -en; -**opgaaf, -opgave** (opgave van den prijs, prijscourant, prijslijst), v. -opgaven.

Prijs'rechter (iem., die bij een wedstrijd den prijs toewijst), m. -s; -**uitdeeling** (het uitreiken van prijzen), v. -en.

Prijs'rechter (iem., die de grootte v. h. prijsgeld bepaalt), m. -s.

Prijs'verklaren (een schip als prijs of buit verklaren), ik heb prijsverklaard.

Prijs'vers (gedicht, dat bij een wedstrijd is bekroond), o. -verzen; -**vraag** (wetenschappelijk onderwerp, voor welks goede behandeling of beantwoording openlijk een prijs wordt uitgelooft), v. -vragen.

Prijs'en (loven, roemen), ik prees, heb geprezen: iemands gedrag -, zich zelven -.

Prijzen (van een prijscijfer voorzien), ik prijsde, heb geprijsd: *al de waren zijn in dien winkel geprijsd.*

Prijzenhof, o.: het internationaal — zal gevestigd zijn in Den Haag en zal oordeelen over het te recht of ten onrechte prijsverklaren van schepen.

Prijzenswaardig (loffelijk), bn.: *een — e daad*; —er, —st of meest —; ook: —waard.

Prijzig (bij prijs, duur), bn.: *het spek blijft van 't jaar —*, (Koetsveld), z. Prijshouden d.

Prik (lichte steek met een puntig voorwerp), m. prikken; zegsw. *iets op een — weten*, eig. tot op een tijp toe, d. i. zeer nauwkeurig.

Prik (*dun, dor, afgevalen takje*), m. prikken.

Prik (dierk. *negenoo, klein aaltje van ± 0.3 M.*), m. prikken: *de — dient als aas bij de beugvischerij.*

Prikje (*kleinigheid in geld*), o. prikjes; zegsw. *iets voor een — koopen*, bagatel, spotprijs.

Prikkel (*puntig ijzertje of priempje*), m. prikkels, prikkelen, fig. *aansporing, aanmoediging*; zie ook Verzenen.

Prikkelbaar (lichtgevoelig), bn.: *en dat hart (van Byron)!... het was van nature —*, (Beets); *Da Costa was een — man*, fijngevoelig, teer van zenuwen; —der, —st; —heid (*lichtgeraaktheid, oplopendheid*), v.

Prikkeldraad (stofnaam: *gegalvaniseerd ijzerdraad, op bepaalde kleine afstanden van scherpe stekels voorzien*), o. gmv., zie: Pikkel-Raster, Stekelraad.

Prikkel (freq. van prikken), ik heb geprikkeld: *dat (alles) scheen de hoovaardij van den heer Kegge thans niet te —*, (C. O.); *iemandis nauwer —*, aanzetten, aanvuren; *iem. nieuwsgierigheid —*, gaande maken.

Prikkellectuur (lectuur, die de driften en hartstochten van jonge lezers prikkelt en aanvaart), v. gmv.: *bestrijding van —*.

Prikken (steken), ik heb geprikt: *iem. of zich met een speld —*; *fijne dorens —*.

Priksee (*kleine, lage stee, die met twee gepunte stokken wordt voortbewogen of voortgeprikt*), v. —sleeën; —tje, o. —s.

Priktoel (*werptol*), m. —tollen: *ik wil u geen oogenblik van — of hoepel afstrekken*, (C. O.)

Pril, bn.: *de prille jeugd, de eerste jeugd; het prille groen, eerste, vroege.*

Prima (*eerste, beste, fijnste in zijn soort*), v. prima's.

Primaat (*eeretitel van een aartsbisschop als eerste bisschop van een land*), m. —maten: *de kardinaal— van België.*

Primaat (*eerste of voornaamste*), m. primaten: *de —maten van mijn dorp*, (Koetsveld).

Prima-donna (lt. *eerste tooneelster of opera-zangeres*), v. prima-donna's.

Primaal (*eerste*), bn.: *—e getallen, priemgetallen*; —onderwijs, lager. (ai = è).

Prima vis'ta, muz. op het eerste gezicht: muziek van het blad spelen of zingen; handel: op zicht, op vertoon betalen, b.v. *een wissel.*

Primeur (*het eerste*), v. gmv.: *de — hebben*, de eerste zijn, wien iets bericht of toegestaan wordt; meerv.: —s, eerste jonge groenten.

Primitief (*van weinig beteekenis*), bn. en bw.: *de verlichting in dat dorpje is nog zeer —*, gebrekkig; *in onze stad is het plaveisel nog al —*, voor verbetering vatbaar; *het is hier erg —*, zeer eenvoudig, zonder comfort; *een polderkeet is een —ve hut*; —tiever, meest —.

Primitieven (kunst. *oude meesters*: voor-

gangers, grondleggers, wegbereiders), m. mv.: *de Vl. —*, bijv. de gebroeders Van Eyck; de roem der oud-Ned. schilderschool in 't begin der 15e eeuw: Hans Memling.

Primitiviteit (*het nog onbeschaafde, ongevormde, kinderachtige*), v. gmv.: *de — der natuurvölker*, het kinderlijke.

Primo (*ten eerste*), bw.: *pro —*, ten eerste, vooreerst; (i = ie); zie: Secundo, Tertio, Quarto, Quinto, Sexto, Septimo, Octavo, Decimo, Undecimo, Duodecimo.

Primo (*de eerste dag der maand*), bw.

Primo en Secun'do (handel. *eerste en tweede wisselbrief*), m.: voor 't geval, dat bij verzening naar overzeesche gewesten de eerste zoek raakt, dient de tweede, en omgekeerd.

Primula (*sleutelbloem, winterbloester als kamerplant*), v. primula's: eig. —veris, eersteling der lente; zie ook Cyclame.

Primus (*eerste-prijsbehaler op een school, eerste*), m. primussen: *dan doen alle —sen gratiassen*, (C. O.); *de — zijn van de klas.*

Primus inter pares (Lat. *de eerste onder zijns gelijken*), m.: *de directeur is er de —*.

Prin'ceps (*de eerste, de vorst, Rom. keizer*), m.; zie Prins.

Principaal (*patroon, hoofd eener zaak, heer, meester, lastgever*), m. —palen.

Principaal (*voornaam, hoofdzakelijk*), bn.

Principe (*grondregel, grondbeginsel, grondstelling, motief of beweeggrond*), o. —s: *er vreemde —s op na houden*; *in — tegen iets zijn*, nl. in beginsel.

Principeel (*krachtens een beginsel; in principe*), bn.: *een — tegenstander*, uit beginsel; —e bezwaren, voortvloeiende uit principes; *een — bestrijder*, —e beschouwingen; *iets — doen uitmaken*, bw.: *dat is — afte keuren.*

Prin'gitan (O.-I. *middendeel van een aanzienlijke inlandsche woning*), v. —s.

Prins (Fr. eig. die de eerste plaats inneemt, eerste: *koningszoon*), m. prinsen: *hij is — van den bloede*, d. i. uit het regeerend stamhuis; ook, titel: *Prins Bismarck*; zegsw. *van den — geen kwaad weten*, totaal onschuldig of argeloos zijn; *den — gesproken hebben*, niet geheel nuchter zijn, eenigszins aangeschoten, wel wat dronken.

Prins'dom (*gebied van een prins*), o. —dommen: *het — Oranje.*

Prin'selijk (*als of eigen aan een prins*), bn.: *een — leven leiden.*

Prin'senhof (*residentie van een prins*), o. gmv.: ook, naam van het stadhuis te A'dam.

Prin'senvlag (*de vlag van Oranje*), v. —vlaggen: *de — was oranje, wit en blauw (oranje-blanje-bleu).*

Prin'ses (*vrouw van een prins, vrouw. prins*), v. —sessen.

Prin'ses'senbier (eig. *bier voor prinsessen*, een soort van wit bier), o. gmv.

Prin'ses'senboon (*staboontje*), v. —boonen; —boontjes (*suikerboontjes*), o. mv.

Prin'sgezind (*den Prins toegedaan*), bn.; —heid: *de Bijltes munten uit in —*.

Prin'sgezinde (*gesch. in de dagen onzer Republiek degene, die vóór den Prins-stadhouder was*), m. —n; zie Oranje-klant.

Print, v. printen; zie Prent.

Pri'or (eig. *de eerste, nl. overste in een mannenklooster van Benedictijnen, Dominicanen, Augustijnen, enz.*), m. priors; —schap (*de waardigheid, de rang van pri'or*), o. gmv.

- Prio'ra** (voorafgaande feiten), v. mv.
- Prioraat'** (de waardigheid, het ambt, of het bestuur van prior of priores), o. gm.
- Priores'** (kloosteroverste in een vrouwenklooster), v. priores; ook: **priorin'**.
- Prio'ri** (van vooraf), bw.: een bewijs, redeneering a —, argumentatie, in welke men van den aard der oorzaak tot den aard der gevolgen besluit; a —, ook: zonder voorafgaand bewijs, voorop, te voren; z. Posteriori.
- Priorij'** (klooster met een prior of priores; ook, de kerk van zoo'n klooster), v. —en.
- Prioriteit'** (voorrang, voorkeur), v. gm.
- Prioriteitsaandeelen**, o. mv., zie Prefereente aandeelen; — **leening** (leening, die boven of vóór andere gaat en waaraan bijzondere voordeelen zijn verbonden), v. —leeningen.
- Pri'se** (Fr. snuifje; vangst, prijs), v. prisen.
- Pri'se d'eau'** (Fr. vergaarbak v. e. waterleiding of van dergelijke inrichtingen), v.
- Pri'seeren** (waardereen, den prijs van iets bepalen); — **der** (schatter, taxateur), m. —s.
- Pri'sma** (kantzuil; driezijdig, langwerpig geslepen glas), o. —ma's, —mata; — **ma'tisch**, bn. —e kleuren, zie Spectrum.
- Pri'smoï'de** (zeker meetkundig lichaam), v. —n.
- Prison'** (Fr. gevangenis), v. —s; in Vl. o.
- Privaat'** (plee, pleti, W. G., geheim gemak, bestekamer), o. privaten.
- Privaat'** (afzonderlijk, particulier), bn.: het algemeen belang gaat vóór het — belang.
- Privaat'audientie** (particuliere audientie), v. —audienties; — **college** (college voor toehoorders, die zich daarvoor aanmelden), o. —s; — **docent** (leeraar aan een hoogeschool), m. —en: een — bezit geen aanstelling als professor; — **les** (les aan één of twee leerlingen), v. —lessen; — **leven** (ambteloo leven), o. gm.; — **persoon** (ambteloo burger), m. —personen; — **recht** (recht, dat de betrekkingen regelt tusschen bijzondere personen, tusschen de burgers onderling), o. gm., de tegenst. is: Strafrecht; — **rechtelijk** (tot het privaatrecht behoorende), bn.
- Privatief'** (uitsluitend, eigen, afzonderlijk), bn.: — **ve jacht**, eigen jacht eener heerlijkheid.
- Privatief'** (spraak. werkwoord, dat een berooven, een ontdoen van uitdrukt), o. —tieven: schillen, ragen, ontbolsteren zijn —tieven.
- Priva'tim** (Lat. in 't bijzonder, voor zich zelf, afzonderlijk, in 't geheim), bw.
- Privé'** (eigen, zelf), o. gm.: voor zijn — handelen, tot eigen baat, niet als ambtenaar.
- Privé-kantoor** (niet-publiek kantoor), o. —toren.
- Privile'ge, privile'gie** (voorrecht, wettelijk toegestaan recht, uitzonderingsrecht), o. —ges, —giën: de —s v. d. adel in Fr. vóór 1789.
- Privile'ge, privile'gie** (vorstelijke vergunningsbrief of vrijheidsbrief), o. —s, —giën: vad. gesch. het Groot-— door Maria van Bourgondië in 1477 aan Holland geschenken.
- Privilegieeren** (bevoorrechten, een voorrecht toekennen, een privilege schenken). (g = g).
- Prix** (Fr. prijs, waarde), m.: — **fixe**, vaste prijs, lees: **prie fiëks**; à tout —, tot elken prijs.
- Pro** (Lat. voor, ten, naar, tot, enz.), vz.: — **aris et focis**, voor altaren en haardsteden, n. strijden, als zijnde de dierbaarste bezittingen; — **Deo**, om Godswil, gratis; — **domo**, zie Oratio; — **forma**, voor den vorm; — **juventute**, voor de jeugd; naam eener vereeniging; — **memorie**, ter herinnering; — **populo**, voor het volk; — **patria**, voor het vaderland.
- Pro** (Lat. vóór), o. gm.: het — en contra (tegen) eener zaak; zie Pro en Contra.
- Probaat'** (beproofd, echt), bn.: een — middel, afdoend, op de proef goed bevonden.
- Proba'bel** (aanneemelijk, waarschijnlijk), bn.
- Probabiliteit'** (waarschijnlijkheid), v. gm.
- Proba'tum est** (Lat. het is door de proef bewezen goed te zijn, 't is uitmuntend).
- Probeeren** (beproeven, de proef van iets nemen, onderzoeken); — **sel** (proef), o. —s; — **steen** (proefsteen, toetssteen), m. —steenen.
- Probitéit'** (eerlijkheid, rechtschapenheid), v.
- Probleem'** (opgave, vraagstuk; twijfelachtige strijdvrage; op te lossen vraagstuk of stelling), o. —blemen; ook: Proble'ma.
- Proble'ma** (probleem), o. problemen: het boren van een tunnel is een groot sch —.
- Problematiek', problema'tisch** (onuitgemaakt, twijfelachtig, moeilijk op te lossen), bn.
- Procé'dé'** (methode, wijze van doen), o. —s.
- Procedeeren** (handelen, te werk gaan; een rechtsgeding of proces voeren).
- Procedu're** (rechtsgeding of rechtszaak; ook, handelwijze), v. —s, —n; zie Proces.
- Procent'** (ten honderd), o. —en; zie Percent; het rekenkundig teeken voor **Pet.** is %.
- Proces'** (rechtsgeding; wijze van behandeling; verloop, gang), o. —sen; — **kosten** (kosten van een rechtsgeding), m. mv.
- Proces'sie** (plechtige kerkelijke omgang, plechtige bede- of kerkvaart; plechtige optocht van priesters en leken op bijzondere feestdagen), v. —siën, —sies.
- Proces'siesgewijze** (op de manier van een processie), bw.: de Edelen trokken — naar het paleis van Margareta, (1566).
- Proces'sievliinder** (nachtvlinder, familie der spinners), m. —vliinders; de rups van den — is verderfelijk voor de eiken.
- Proces'stuk** (document, dat betrekking heeft op een proces), o. —stukken.
- Proces-verbaal'** (een van ambtswege geschreven woordelijk verslag van de toedracht eener overtreding, van den gang eener rechtszaak, enz.), o. processen-verbaal.
- Proclama'tie** (afkondiging of openlijke bekendmaking aan het volk, van wege stadsbestuur, regeering of kroon), v. —tiën, —ties..
- Proclameeren** (uit- of afroepen, afkondigen, openlijk bekendmaken).
- Pro'clisis** (spraak. innige aansluiting v. e. eenlettergrepig woordje aan het onmiddellijk volgende), v., b.v. (i)k was, tboek, enz.; **procl'istisch**, bn. en bw.; zie Enclisis.
- Pro'consul** (landvoogd over een Romeinsche provincie, met de hoogste macht in rechts- en krijgssaken en met het recht van leven en dood zonder hooger beroep), m. —consuls.
- Pro contant'** (tegen gereede betaling), bw.
- Pro copia** (Lat. voor afschrift), bw.
- Procrustes**, myth. eig. de uitrekker: fa'belachtige roover in Attica, die de reizigers herbergde, en ze mishandelde, door ze uit te rekken of ze de leden te knotten, tot ze juist in het bed pasten; fig. het —bed der critiek: velen critici is het eigen, alles alleen van hun standpunt te beoordeelen, ze willen overal iets bijvoegen of iets afdoen; op het —bed leggen, b.v. e. wet, e. verordening naar eigen zin verkorten of verlengen.
- Procura'tie** (schriftelijke volmacht), v. —s; — **houder** (definitief gevolmachtigde, b.v.

van een bankiershuis), m. -houders. (t = s).
Procura'tor (gesch. in 't algemeen: iem., die belast is met geldzaken; in 't bijzonder: degene, die in een provincie het geld moest innen voor den Rom. keizer), m. -s, -to'ren.
Procura'tor (de door den prior gekozen beheerder der geldmiddelen en verdere stoffelijke zaken in een klooster), m.; ook: Provisor.
Procureeren (bezorgen, verschaffen).
Procureur (rechtsgeleerde, die een burgerlijk geding aanhangig maakt), m. -s; -schap (het ambt van procureur), o. gmv.
Procureur-generaal (officier van justitie bij een gerechtshof of den Hoogen Raad), m. -s-generaal. (g = g).
Pro De'o (om Godswil, gratis, om-niet), bw.
Produceeren (te voorschijn - of voor den dag brengen; voortbrengen, vervaardigen, kweken, telen); -ducent' (voortbrenger), m. -en, zie als tegenstelling: Consument;
-duct' (voortbrengsel van landbouw, nijverheid of kunst; opbrengst, vrucht, bedrag), o. -en; -duet' (rek. uitkomst eener vermenigvuldiging), o. -en, ook: Produkt; -ductie (voortbrenging), v. gmv.: -goederen, bezittingen tot voortbrenging van nuttige zaken b.v. fabrieken, werktuigen, grondstoffen, brandstoffen, enz.; -ductief' (vruchtbaar, winstgevend), bn., -tiever, -tielst: een uitvinding - maken, zijn kennis, zijn talenten - maken; -ductiefactor, m. -factoren: er zijn drie -en nl. arbeid, grond en kapitaal; -ductie-kosten (kosten, verbonden aan de voortbrenging van goederen, die tot landbouw of nijverheid behooren), m. mv.; -ductiviteit' (vruchtbaarheid, voortbrengende of scheidende kracht), v. gmv.: de - v. d. bodem.
Pro Ecele'sia et Pont'fice, d. i. voor Kerk en Opperpriester, devies van het paus. eerekruis van verdienste: gedenkkruis, ingesteld door Leo XIII (1878-1903), bij zijn priesterfeest in 1888. (s = z).
Proef, proe've (toets, onderzoek), v. proeven: rekenk. de - op de som, de negen-; iem. of iets op de - stellen, aan een onderzoek onderwerpen, beproeven, toetsen.
Proef (eerste afdruk ter correctie), v. proeven: ik zal u - zenden; zend mij een tweede -.
Proef (proefje, om iets te keuren; monster, staal), v. proeven: een - wijn, een - sigaren; ergens een - van nemen; -je, o. -s: fig. op de - preeken, keur; zie Proefpreek.
Proef (handeling, waaruit de juistheid van iets blijkt), v. proeven: een natuurkundige -, een scheikundige -, een - doen.
Proef'balans (hand. staat van alle rekeningen met de optelling harer debet- en creditposten en de daaruit afgeleide saldo's in het grootboek), v. -en; -ballon (kleine ballon, opgelaten om de richting en kracht van den wind te leeren kennen; fig. middeletje, om de stemming, de richting, de zienswijze van een persoon of van een vergadering te leeren kennen), m. -ballons, zie Ballon; -blaadje (een stukje goudblad, bevestigd aan een glazen staafje, dat de elektrische lading overneemt, blaadje van den electro-poor), o. -s; -blad (afdruk, dienende als proefvel, drukproef), o. -bladen, -blaadjes.
Proef'boring (het boren op proef naar steenkolen), v. -en; -dier (dier, waarop proefnemingen gedaan worden), o. -en: apen worden gebruikt als -en om b.v. door in-

sputting een of andere ziekte (typhus) op te wekken, zie ook: Vivisectie en -konijntje; -druk (boekdr. eerste af-druk, welke als proef moet dienen), m. -drukken; -fleschje (fleschje met een proefje wijn), o. -s; -houdend (echt, van goed gehalte), bn.; -jaar (jaar op proef), o. -jaren: het - dient om het bewijs te geven, dat men b.v. voor het klooster roeping heeft; ook, een tijdelijke aanstelling b.v. als leeraar aan een H. B. S., zie Proeftijd; -konijntje, o. -s, ook, fig.; zie -dier; -les (schoolles op proef), v. -lessen; -lokaal (lokaal van een brander, brouwer of wijnkooper, waar men hun dranken kan proeven en keuren), o. -lokalen.
Proefnaald (toetsnaald), v. -en: de - wordt over den toetssteen gestreken, om het achtergebleven spoor te vergelijken met dat van het te keuren gouden voorwerp; -neming (het nemen van een proef tot onderzoek van hoedanigheid, gehalte, werking, enz.), v. -en; -nommer, -nummer (aflevering van een dagblad, enz. ter kennismaking), o. -s; -ondervindelijk (door proeven gestaafd), bn. en bw.: -e natuurkunde, d. i. de physica; iets - bewijzen, door proeven; -preek (Prot. preek van een theologisch candidaat, als proef, ook: van een proponent op een vacante plaats), v. -preken; -rit (eerste rit, als proefneming, met waagen, tram, trein, enz.), m. -ritten; -schrift (schoonschrift als proef), o. -en: academisch -, geschrift van een doctorandus, waarop hem de titel van doctor wordt verleend, zie Dissertatie; -station (landbouw-proefstation), o. -s: een - is een rijksinrichting voor scheikundige landbouw-analyse; -steen (toetssteen voor goud en zilver), m. -steenen; -stuk (meesterstuk bij de voormalige gilden), o. -stukken: zegsw. zijn - leveren, bewijs van bekwaamheid afleggen of inleveren; -tijd (tijd, dat men ergens, b.v. in een klooster, op proef is; tijd van zelfbeproeving), m. -tijden: na driejarigen - werd hij tot de geloften toegelaten, zie Proefjaar; -tocht (reis, welke als proef moet gelden), m. -en: een - met een nieuwe auto, een - met een vliegtuigmachine doen; -tuin (landbouwtuin, tuin tot het nemen van proeven in het telen en kweken van kruiden, groenten, gewassen), m. -en; -veld (akker, waarop landbouwproducten tot proef geteeld worden), o. -velden; -zuivelboerderij (boerderij met melkerij en boterbereiding, welke als model kan dienen), v. -en: de - te Hoorn.
Pro'en con'tra (Lat. vóór en tegen), o.: het - eener zaak; als bw.: Dat is een rare kerel, ... pro en contra schrijft hij voor geld, (C. O.)
Pro'- en con'tra-vlugschrift (brochure, gevende in aparte opstellen van verschillende hand het vóór en tegen van de een of andere quaestie van den dag), o. -vlugschriften.
Proes'ten, ik proestte, heb geproest: wij zullen het uit-, den lach niet kunnen inhouden, zenuwachtig in lachen uitbarsten.
Proe've, v. proeven; zie Proef.
Proe'ven (onderzoeken, hoe iets smaakt; ondervinden, leeren kennen), ik heb geproefd: gij moet dien wijn goed -, keuren; nu kan hij dat leed ook eens -, ondervinden; men kan uit dat gedicht den Engelschman -.

Proe'ver (drinkbroer), m. proevers.

Prof (stud. professor), m. profien.

Profaan (ongewijd, wereldsch, niet-kerkelijk), bn. en bw.: de -fane geschiedenis, een -schrijver; ook: goddeloos, onheilig.

Profana'tie (ontheiliging, onteering, spot met het heilige, heiligschennis), v. -s, -tiën.

Profaneeren (ontheiligen, ontwijden, onteeren; met het heilige spotten).

Profeet (in het O. T. door God verlicht heilig man, die aan anderen, b.v. den koning, de toekomst moet openbaren of een straf aankondigen; verder: voorzegger, ziener), m. profeten: de - Elias, Elizeüs, Jesaja, Ezechiël; het O. T. telt 45 profeten en 3 profetessen, en van 16 zijn de profetieën opgeteekend, zij leefden van 1100-400 v. C., hun taak en streven was: opwekking tot het geloof in God en tot een meer godsdienstig leven; zegsw. een -, die brood eet, wiens voorspellingen weinig beteekenen, geen waarde hebben, die voor zich zelf zorgt en dus geen vertrouwen verdient, zie Amos 7:12, en ook Weerprofeet; een - is niet ongeëerd dan in zijn vaderland, Bijbel. geen man van verdienste wordt in zijn eigen land zoo geëerd als in het buitenland, Math. 13:57; ongeluks- (die rampen voorspelt), m., zie 1 Kon. 22:18; zie ook: Cassandra, alsmede Mohammed.

Professen (de gelofte doen afleggen als kloosterling); zie Geprofest.

Professeur (Fr. onderwijzer, leeraar), m. -seurs: - de billard, beroepsbiljarter, enz.

Profes'sie (beroep, bedrijf, betrekking), v. -s.

Profes'sie (het afleggen der beloften van gehoorzaamheid, armoede en zuiverheid door kloosterlingen), v. -s.

Professional (Eng. iem., die een tak van sport als beroep uitoefent), m. -s.

Professor (Lat. leeraar, inzonderheid hoogleeraar), m. -so'ren, -s; stud.: prof.

Professoraat (tot het hoogleeraarsambt behoorende), bn.: fig. hooggeleerd, allerdeftigst, beslissend: op -ralen toon; bw.: Stoffel zei dat zoo - mogelijk, (Mult.)

Professoraat (hoogleeraarsambt), o. -aten.

Professorenkrans (vereniging of club, kranse van professoren), m. gmv.

Profeteeren (voorzeggen, voorspellen).

Profetenambt (Bijb. de waardigheid van profeteer), o. gmv.

Profetenbroodje (zeker fijn kadetje), o. -broodjes, zie ook Jerem. 37:21; -mantel (Bijbel. kenteeken v. h. profetenambt), m. -s.

Profeten-scholen (Bijb. voorbereidingsscholen der profeten), v. mv.: de - werden door den profeet Samuel gesticht, waar jonge mannen door studie der Mozaïsche wet en een ascetischen levenswandel tot godsdienstleeraars werden opgeleid; -staf (Bijb. teeken der profeten-macht), m. -staven.

Profetes (vrouwelijke profeteer), v. profetessen.

Profetie (voorzegging van wat zeker zal gebeuren en door geen menschelek verstand te voren kan geweten worden), v. -tiën. (t = s).

Profetisch (voorzeggend), bn. en bw.: hij sprak op -en toon; de Byzantijnen geloofden aan de -e kracht van droomen. (e = ee).

Proficiat! o. een gelukwensch: Het strekke u tot voorspoed! Geluk er mee! (i = ie).

Profiel (het gelaat van ter zijde), o. -en: een Grieksch -, een regelmatig -, iem. in - teekenen, schilderen, van terzijde gezien;

bouwk. verticale doorsnede in de lengte of de breedte: het - van een te bouwen huis, evenzoo: het - van een spoorbaan, dijk, kanaal; en - (lees: an), van terzijde, tegenst. en face, zie ald.

Profielsteen (bouwk. siersteen), m. -en.

Profijt (Fr. voordeel, winst, nut), o. -en.

Profijtelijk (voordeelig, winstgevend), bn. en bw.: komt mijn voorstel u - genoeg voor?

Profijtertje (klein kokertje op een blaker, om er de eindjes kaars op af te branden), o. -s; ook wel: Zuinigje.

Profita'bel (voordeelig, winstgevend), bn. en bw.; -er, -st: op -e wijze.

Profiteeren (voordeel of nut trekken uit; gebruik maken van): - v. d. gelegenheid.

Proforma (voor het oog, voor den vorm), bw.

Profundis, v. zie De profundis.

Profusie (eig. vergieting, fig. verkwisting, verspilling, overdaad), v. gmv. (s = z).

Prognatis'me (het vooruitspringen v. h. onderste deel v. h. aangezicht), o.; ook, **Progna'tie**, v.: - komt veel voor bij misdadigers.

Progno'se (geneesk. voorzeggend, voorspelling, ook: aanwijzing van den vermoedelijken loop eener ziekte), v. -s. (s = z).

Prognostiek (voorzeggingskunst), v. gmv.

Prognostisch (voorzeggend), bn.

Program'ma (lijst, overzicht, korte inhoud van wat in 't openbaar gebeuren zal), o. -s: het - der feesten, het - van de beginselen van een nieuw ministerie, het - der cursussen; ook: Program', o. -s.

Progressen (vorderingen), v. mv.

Progressie (voortgang, voortgang, opklimming bij trappen), v. -s, -siën: - bij jaarwedden. (g = g).

Progressief (voortschrijdend, opklimmend), bn. en bw.: -sieve assimilatie (spraak), b.v. in: lommerd uit lomberd; een -sieve belasting; het schoolgeld - heffen, naar hooger tarief, hoe grooter 't vermogen der ouders is.

Progressieve methode (methode v. renteberekening in rekening-courant), v. gmv.

Progressist (voorstander, aanhanger v. d. voortgang op staatkundig gebied), m. -en.

Progressist'isch (voortuitstrevend), bn.: de -e partij in Spanje; zie Progressief.

Pro'groom, m. -s, zie Pogrom.

Prohibitief (werend, verbiedend, afhoudend), bn. (i = ie).

Prohibiti'e-stelsel (stelsel van beperking van den vrijen in- en uitvoer, door allerlei bepalingen), o. gmv. (tie = sie).

Prohibitionisten, m. mv.: de - willen den vrijen invoer van sterken drank voor kleurlingen belemmeren. (t = s).

Project (bedoeling, oogmerk, ontwerp; plan, voorslag ter uitvoering eener zaak), o. -en.

Projecteeren (ontwerpen, plannen maken, voornemens zijn; ook: door een tekening in projectie voorstellen, afbeelden). (j = j).

Projectie (afbeelding van een voorwerp, vlak of lijn op een plat vlak), v. -s, -tiën.

Projectie-lantaarn (verbeterde sciopicon), v. -lantaarns. (j = j).

Projectiel (schiettuig, ook: wat door een schiettuig geworpen wordt), o. -en. (j = j).

Prol (brij, bestaande uit schijven zoete appelen en stukjes bruin brood, gekookt in karnemelk, ook: appelprol), v. gmv.

Prolect (philister, poen), m. proleten.

Proletariaat (gezamenlijke armen, de ge-

- zamenlijke proletariërs of daglooners, bezitlozen: vierde stand, o. gmv.: het geleerde --.
- Proleta'riër** (behoefstige, iem. die voor zijn levensonderhoud niets bezit dan zijn arbeidskracht en die, zoo arbeid ontbreekt, tot armoede vervalt), m. --riërs: een arbeider kan ook -- worden door ziekte, invaliditeit of ouderdom.
- Pro li'bito** (ad libitum, naar believen), bw.
- Prolixiteit'** (wijldloopigheid), v. gmv. (x = ks).
- Prol'lig** (dik, als prol), bn.: wat zit hij -- in de winterkleeren! --er, --st.
- Pro lo'co** (Lat. voor de plaats van inwoning).
- Prolonga'tie** (beleening op korten termijn nl. voor een maand, b.v. op effecten), v. (g = g).
- Prolongeer'en** (den vervaltermijn van een wissel verlengen, een lateren termijn of tijd bepalen, verschuiven).
- Proloog'** (voorrede, inleidingsrede, voorafsprak), m. --logen: de -- in het eerste bedrijf van den G. van Aemstel.
- Pro memo'rie** (ter herinnering), bw. **P.m.**
- Promena'de** (wandeling, wandelweg), v. --s.
- Promena'dedek** (wandeldek op zeeschepen), o.
- Promeneeren** (wandelen, zich vertreden).
- Promes'se** (belofte; schuldbrief, acceptatie, orderbriefje, orderbiljet), v. --messen.
- Prome'theus**, myth. zoon van Jape'tus, een der Titanen: hij roofde, Zeus of Jupiter ten spijt, het vuur in een vlierstok uit den hemel en leerde het den menschen kennen; tot straf zond Zeus Pandora, ook ketende hij -- met diamanten boeien aan een rots, waar een adelaar overdag zijn lever, die des nachts weder aangroeide, kwam uitpikken; Hercules doodde den vogel en verlost den lijder. (eu = ui).
- Pro mille**, per mille (per duizend of $\frac{1}{100}$), bw.
- Prominent'** (vooruitspringend, uit'stekend).
- Promot'ie** (bevordering tot hooger grad; toekenning van een academischen graad), v. --tiën, --ties; --**partij** (studentenfeest of feest bij een promotie), v. --partijen. (t = s).
- Promo'tor** (bevorderaar, voornaamste drijver eener zaak; professor, onder wiens leiding een doctorandus promoveert), m. --s, --to'ren.
- Promoveeren** (bevorderen, tot een academischen graad bevorderen of bevorderd worden): iem. --, hem een academ. graad toekennen; wanneer zult gij --?
- Promoven'dus** (doctorandus, die op het punt staat den doctorstitel te behalen d. i. te promoveeren), m. --vendi. (en = en).
- Prompt** (vaardig, gereed; haastig, gezwind; zonder tijdverlies, op den bepaalden tijd, stipt op tijd), bn. en bw.: een --e bediening, een -- betaler; -- op zijn tijd passen; --er, --st.
- Promptitu'de** (Fr. vlugheid, voortvarendh.), v.
- Promuiga'tie** (openbare bekendmaking, afkondiging v. e. wet, bekrachtiging), v. --gaties.
- Proneur'** (zwetser, pocher, bluffer), m. --s.
- Pron'ikgetal** (rek. som van een kwadraat en zijn wortel), o. --getallen, b.v. $6 = 2 \times 2 + 2$.
- Pronk** (sieraad, opschik), m.: dwaze --, veel --, maar weinig goede smaak; zegsw. te -- staan, vero. strafbepaling: aan of op de kaak staan, te kijk staan.
- Pronk** (dorpsprocessie, gevolgd door kermis, in Limburg), m. --en; zie: Bronk.
- Pronk'appel** (pompoen), m. --s. gew.
- Pronk'bed** (praalbed, staatsbed), o. --den.
- Pronk'beeld** (prachtig standbeeld), o. --en.
- Pronken** (vertoon maken), ik heb --pronkt; --er (saletjonker), m. --s; --ertj' (het pronken), v. --erijen; --ster, v. --s, zie ald.
- Pronkerig** (ijdel), bn. en bw.: een -- heertje; hij is altijd -- gekleed, opgedirkt.
- Pronk'gewaad** (staatsiekleedij), o. --waden; --juweel (kostbare edelsteen), o. --juweelen, fig. een -- van een vrouw, die nl. uitmunt door deugden of schoonheid; --**kamer** (kamer, waarin de mooiste meubels staan, salon), v. --s; --**kast** (kast met fraaie en kostbare dingen), v. --en; --**sieraad** (een of ander mooi voorwerp, iets schoons), o. --sieraden: het Haagsche bosch, -- van Nederland! (V. Lenn.); --**ster** (behaagzieke vrouw), v. --s; --**stuk** (voorwerp, waarmee men pronkt, kostbaar sieraad), o. --stukken, fig. hij is een -- van deugd, een -- van geleerdheid; --**ziek** (--zuchtig, gaarne pronkende), bn.: fig. een --e vrouw; --**zucht**, v. gmv.
- Prono'men** (voornaamwoord), o. --mina.
- Pronominaal'** (voornaamwoordelijk), bn.
- Prononceeren** (Fr. uitspreken, sterk doen uitkomen); zie Geprononceerd.
- Prononcia'tie, pronuncia'tie** (uitspraak van een taal), v. gmv.: de -- is een afdeling der taalstudie, (t = s); zie Phonetiek.
- Pron'selaar** (knoeier, kwanselaar), m. --s.
- Pron'selen** (knoeien, broddelen, kwanselen), ik heb gepronsteld; --**geld** (zakgeld, pasgeld), o. gmv.; --**werk** (knoeiwerk), o. gmv. w.g.
- Pronunciament'o** (manifest of protest van Spaansche of Z.-Amerik. krijgsoversten en soldaten tegen hun regeering, de opstand zelf), o. --mento's. (ci = tsie).
- Pronuncia'tie** (uitspraak), v. gmv.; meer: Prononcia'tie. (t = s).
- Prool** (buit, aas), v. --en: de duif wordt soms een -- van den sperwer, het lam van den wolf, de kip of de eend van den vos; fig. de boerderij werd een -- der vlammen, zij ging in vlammen op; de rijkdommen der kasteelen werden een -- der overwinnaars, roof; hij is aan wroeging, aan wanhoop ter --, overgegeven.
- Proosdij'** (woning v. e. proost), v. --en. vero.
- Proost** (voorzitter van een kapittel van kanunniken, ook belast met het beheer der tijdelijke goederen van het kapittel, alsmede met de regeling der tijdelijke zaken), m. --en.
- Prop** (stop van hooi, werk, stroo, hout, enz.), v. proppen; ook, balletje deeg of voedsel; zegsw. met iets op de --pen komen, er mee voor den dag komen, iets te berde brengen.
- Prop** (kort, dik persoonkje), m. en v. --pen.
- Propaedeut'ica** (eig. voorbereiding; algemeene inleiding tot de eene of andere wetenschap), v. gmv.; --**tisch** (voorbereidend), bn.: een -- examen, nl. in de voorbereidende vakken; als zn. o. (eu = ui).
- Propagan'da** (elk middel, dat wordt aangewend, om voor kerkelijke, staatkundige of sociale meeningen of waarheden aanhangers te winnen; moeite, die men doet, om die ingang te doen vinden), v. gmv. (g = g); --**gandeeren** (een leer, een stelsel verkondigen, verbreiden, voortplanten); --**gandist'** (persoon, die propaganda maakt), m. --en: een -- voor de drankbestrijding; --**gandis'tisch** (het ledental vermeerderend), bn.: --e pogingen, --e vergaderingen. (g = g).
- Propaga'tie** (voortplanting, uitbreiding), v.
- Propageeren** (voortplanten, uitbreiden); zie Propagandeeren. (g = g).
- Pro patria** (Lat. voor het vaderland), bw.

Propatria-papier (Hollandsch papier met dezen naam als watermerk), o. gmv.

Propeller (Eng. drijvende of voorstuwende schroef b.v. in vliegmaschinen), v. -s.

Pro'per (net, zindelijk), bn. en bw.: met -e handen; zich -wasschen; -heid (zindelijke netheid), v. gmv.; -tjes, bw.: alles is daar -.

Prophylac'tisch (voorbehoedend, afwerend), bn.: -e maatregelen.

Prophylaxe (de leer v. h. bewaren der gezondheid, v. h. voorko'men van ziekten), v. gmv.

Prop'je (borreltje jenever), o. -s; z. Spat'je.

Prop'jesschietsen (volkst. h. borreltjes naarbinnen-schietsen of snel opdrieken), o. gmv.

Proponeeren (voorstellen, voorstaan).

Proponent' (voordrager, voorsteller; candidaat-predikant), m. -en.

Proponents'plaats (kleinere Hervormde gemeente, waar een proponent beroepen kan worden), v. -plaatsen.

Propoost' (aanbod, voorslag), o. propoosten.

Propor'tie (evenredigheid, overeenstemming, verhouding), v. -tiën, -ties: in -, in verhouding; z. Geproportioneerd. (t = s).

Proportioneel' (in verhouding, evenmatig, naar evenredigheid), bn., -eels. (t = s).

Propos' (Fr. aanbod, voorslag), o.: à -, juist van pas, ter rechter tijd, zie verder: A'propos; lees: propoo'.

Propositie (voorstel, voorslag, aanbod), v. -tiën, -ties. (s = z).

Propositie (dichtk. voorstelling v. h. onderwerp bij den aanvang v. e. heldendicht), v. -s, -tiën, b.v. Ik zing den overgang van d' eersten wereldgrond, enz., (Bild.). (t = s).

Prop'pen (met kracht opvullen), ik heb gepropt: de jongen prop'te zijn mond vol, zijn zakken vol; het was daar proppend vol.

Prop'penschieter (jongensspeelgoed, klapbus: deze werkt door samenpersing van lucht met den stamper), m. -schieters.

Prop'ria, Lat. eigen: -auctorita'te, uit eigen macht; -causa, in eigen zaak.

Prop'ria manu (Lat. met eigen hand, eigenhandig), bw.; zie P. m.

Prop'rio mo'tu (Lat. uit eigen beweging), bw.

Prop'ter hoc, zie Hoc.

Prop'vol (overvol), bn.: de zaal was -.

Propyle'ën (breede gaanderijen, die den ingang vormden, b.v. van Gr. tempels), v. mv.; in 't bijz. de - v. d. acropolis te Athene.

Pro-ra'to (Lat. naar evenredigheid, in verhouding tot ieders deel), bw.; zie Rata.

Prosec'nium (voortooneel, het voorste deel nl. vóór het gordijn), o. -nia, -s. (e = ee).

Proscrip'tie (verbanning, vogelrijverklaring), v. -ties, -tiën; lees: proo-skrip'-sie.

Prosec'tor (assistent i. d. anatomie), m. -tors, -to'ren. (sec = sek).

Prosellet' (Bijbel. bij de Joden een heiden, die door het ontvangen der besnijdenis tot het Jodendom overging; bij de Christenen: nieuwbekeerde, bekeerting, er bij gekomene), m. -ieten; -enmaker (geloofswerver), m. -makers; -enmakerij (het maken van een of meer proselieten), v. gmv. (s = z).

Proser'pina, myth. gemalin van Pluto; de koningin der onderwereld. (s = z).

Pro'sit! (Lat. 't ga u goed, gezondheid!)

Proodie (dichtk. leer der versmaten, deel der metriek, of kunst, om verzen in de maat te schrijven), v.; zie Versificatie. (s = z).

Prosopographie (beschrijving van karakter

en levensomstandigheden), v. -graphieën.

Prospect' (uitzicht, verschiets; ook: uitwendige opstand van een gebouw in teekening), o. prospecten. (c = k).

Prospect'or (iem., die mijnen, vooral goudmijnen tracht op te sporen), m. -s. (c = k).

Prospect'us (aankondiging en uiteenzetting van het opgevat plan van uitgave v. e. boekwerk, v. e. te vestigen zaak, enz.; beschrijving

der voordeelen en voorwaarden eener uit te geven leening, enz.), o. -sen. (c = k).

Prosperiteit' (geluk, welvaart, bloei, voorspoed), v. gmv. (e = ee).

Pros'sen (broddelen, knoeten), ik heb geprost.

Pro'tasis (voorzin van een periode), v. -sen.

Protecteur' (Fr. beschermer), m. -s; vr. -trice, -s.

Protectie (bescherming, begunstiging, hoede), v. gmv., lees: -teksie; -handel, m. gmv.

Protectionis'me (beschermend stelsel, het stelsel van beschermende invoerrechten voor handel en binnenlandsche nijverheid), o.

Protectionist' (voorzitter van beschermende rechten), m. -nisten.

Protectionis'tisch (de protectie betreffende), bn.: -e wetten, -e invoerrechten. (c = k).

Protect'or (beschermer), m. -to'ren, -s: Cromwell was - van Engeland, (1648-'58).

Protectoraat' (beschermheerschap), o. gmv.; ook: land, waarover dit beschermheerschap wordt uitgeoefend, en dan in 't mv. -raten.

Protégé' (Fr. beschermeling, gunsteling), m. protégé's; vr. -gée, -s. (g = zij).

Protegeeren (beschermen, vooruithelpen).

Protel'nestoffen (eiwitstoffen), v. mv.

Protest' (tegenspraak, mondeling of schriftelijk verzet; formeele weigering tot betaling van een gepresenteerden wissel), o. protesten.

Protestant' (Hervormde), m. Protestanten.

Protestant'ebond (vereeniging, in 1870 opgericht, van moderne Protestanten), m. gmv.

Protestantis'me (leer en geloof der Protestanten of Hervormden), o. gmv.

Protestantsch' (Hervormd), bn.: een -e gemeente, het -e geloof, de -e kerk; -gezind, bn.: de -gezinde bevolking van N. Nederland.

Protesta'tie (Fr. verzekering, betuiging), v. -s, -tiën; ook, het protesteeren, het protest, het opkomen tegen. (tie = sie).

Protesteeren (zich verzetten, verzet aantekenen, opkomen tegen; handel: het protest van een wissel gerechtelijk laten opmaken).

Prot'eus, myth. een zeggod met voorspellend vermogen en die verschillende gedaanten kon aannemen: zegsw. hij is een -, een zeer wispelturig mensch. (eu = ui).

Pro'thesis (spraakk. voorvoeging), v., b.v. in slinker (linker), nijver (ijver), tachtig (acht).

Protocol' (oorkonde, getrouw verslag e. staatkundige vergadering of v. e. congres), o. -len.

Protonota'rius (lid van het college der 7 pauselijke notarissen, belast met het opmaken van alle akten in de pauselijke kanselarij), m. -notarii; ook eere-titel, die recht geeft, den mijter te dragen.

Protoplas'ma (eiwitachtige stof, waaruit in hoofdzaak de dierlijke en plantaardige cellen bestaan), o. -plasmen; zie Oerdieren.

Prototy'pe (Bijb. voorafbeelding; ook: oorspronkelijk model, eerste afdruk eener etsgravure enz.), o. -typen. (y = ie).

Protozo'ën (éencellig, wezen, tot het dierenrijk behorende, eerdierkje), o. protozoa, protozoën

Prot'sen (fig. bluffen, drukte maken).
Protuberantie (geneesk. uitwas, gezwel), v. -s. (tie = sie).
Protuberantie (sterrenk. plek in de zon, die sterker licht uitstraalt dan de omgeving), v. -s.
Proveeren (pleiten, bewijzen, in 't voordeel zijn van): dit -veert niet voor hem.
Pro've (liefdégave; gift in brood, vleesch, enz.; levenslang onderhoud in of door een liefdadig gesticht), v. proven; zie Preuve.
Provençaal (bewoner van Provence, provincie in Z.-Frankrijk), m. -çalen; fig. troubadour der middeleeuwen. (ç = s).
Provençaalsch (destijds eigen taal in het zuiden van Frankrijk, thans een dialect), o. gmv. (ç = s); bn.: de -e dichters.
Provençalen (ridderlijke minnezangers der 12e en 13e eeuw in zuidelijk Frankrijk of Provence, zoomede in N. Spanje), m. mv.
Provenier (degene, die een prove geniet, ook: hij, die in een armhuis levenslang een vast onderhoud geniet), m. proveniers.
Proveniers'huis (gebouw of gesticht voor proveniers), o. -huizen.
Provenu (Fr. opbrengst, voordeel, bedrag, winst), o. provenu's.
Prover'be, prover'bium (spreekwoord, kern- of zedenspreuk), o. -s, -bia.
Proverbiaal (spreekwoordelijk), bn. en bw.
Proviand (mondvoorraad, voorraad van eetwaren, leeftocht b.v. van een leger), v. gmv.; -eeren (van leeftocht of levensmiddelen voorzien), zie Approviandeeren; -schip (schip, dat proviand aan de vloot levert), o. -schepen; -wagen (mil. wagen met levensmiddelen voor de troepen), m. -s.
Providentie (voorzienigheid, voorzorg), v.
Providentieel (voorzienend, van hooger hand of door de Voorzienigheid beschikt), bn.
Provinciaal (gewestelijk), bn.: de -ale Staten, het - bestuur, een - blad.
Provinciaal (iem. uit de provincie, niet uit de hoofdstad, plattelandicus), m. -alen.
Provinciaal (hoofd der kloosterlingen eener bepaalde orde in een kerkprovincie), m. -alen: de pater - is b.v. het hoofd van alle Jezuïeten der Ned. provincie.
Provinciale Sta'ten (college van gekozenen in elk onzer provinciën onder voorzitterschap van den Commissaris der Koningin), m. mv.
Provinciale syno'de (vergadering der bisschoppen eener kerkprovincie), v. -s; ook: -ciaal concilie.
Provincialisme (gewestelijke uitdrukking), o. -cialismen: onder de -n zijn vooral de Limburgismen eigenaardig.
Provincialist (iem. uit de provincie, niet uit de hoofdstad, plattelandicus), m. -en.
Provincie (eig. wingewest, thans min of meer afgerond deel van een rijk), v. -ciën, -cies; de elf Ned. -ciën.
Provincie (kerkelijke afdeling, diocees), v. -cies, -ciën, zie Kerkprovincie.
Provincie (afdeeling der Hervormde kerk, bevattende vele classes), v. -cies, -ciën.
Provincie (naam, dien de A'dammers geven aan het overige deel van Nederland; het Parijsche: la Province), v. gmv.
Provinciehout (rood verfhout, campêchehout), o. gmv.; -roos (zekere vleeschkleurige roos), v. -rozen.
Provisie (handel. percentsgewijze belooning

van commissionairs in effecten bij in- of verkoop, makelaarloon), v. gmv.: de - is thans $\frac{3}{16}\%$; ook: Commissieloon. (s = z).
Provisie (voorraad van levensmiddelen, mondvoorraad), v. -sies, -siën. (s = z).
Provisiekamer (voorraadkamer), v. -kammers; -kast (kast tot berging van levensmiddelen), v. -kasten; -kelder, m. -s.
Provisioneel (bij voorbaat, vooruit, uit voorzorg, voorshands, voorlooptig), bn. en bw.
Provisoir (Fr. voorlooptig, provisioneel), bn. en bw.: de -e openstelling v. d. schouwburg.
Provisior (zaakbezorger, ook, bevoegd beheerder van een apotheek), m. -s, -so'ren.
Provisior (toeziener, bestuurder), m. proviso'ren, -s; de -en v. e. oude-mannenhuus.
Provisior, m. -s; z. Procurator (klooster).
Provocateur (Fr. iem. die provoceert), m. -s.
Provocatie (Fr. uitdaging, uitdaging), v. provocaties, -tiën. (o = oo).
Provoceeren (Fr. tcrgen, tarten, ergens toe opeischen; ergens aanleiding toe geven).
Provoost (opziener van orde en tucht in een legerplaats), m. provoosten. vero.
Provoost (militair straflokaal), v. gmv.: de soldaat kreeg drie dagen -, opsluiting.
Proximateit (nabijheid), v. gmv. (x = ks).
Pro'za (Lat. eig. rechtuitgaande rede: ongebonden stijl, d. i. stijl niet aan toonval of maat, nog minder aan het rijm gebonden), o. gmv.: fig. het - van het leven, alledaagsche.
Proza'sch (ongebonden van stijl, niet-dichterlijk, gewoon, alledaagsch), bn. en bw.
Prozaïsme (het proza, fig. het alledaagsche), o. gmv.
Prozaïst (iemand, die in prozastijl schrijft), m. prozaïsten.
Pro'zamensch (het tegengestelde van een idealist), m. -mensen; -schrijver (prozaïst), m. -schrijvers; -stijl (ondicht), m. gmv.
Pru'de (Fr. preutsch, gekunsteld of kwezelachtig zedig), bn.; als zn. v. pruden.
Prudentie (omzichtigheid, wijsheid, verstandig oordeel, bedachtzaamheid), v. gmv.
Pruderle (nuffigheid; gemaaktheid, kwezelachtige preutscheit), v. pruderieën.
Pruik, parruik (Fr. perruque; behaard hoofddeksel), v. -en; ook: dik hoofdhaar.
Pruik (ouderwetsch man, nl. met een pruik op), m. -en: scherts. wat een oude -! een sociëteit vol oude -en; hij heeft de - op, nl. de bokkepruik, zie ald.: de - staat of zit hem scheef, hij is slecht gemutst.
Pruik (v. e. gestopte tabakspijp: overdaad, verspilling), v.: hij stopte zijn pijp met e. -, (Potg.)
Pruikhebol (houten kop, waarop een pruik gemaakt wordt), m. -bollen; fig. iem. met een verwilderden haarbos.
Pruikemaker, m. -makers: hij loopt op een -sdrafje, d. i. eenigszins gejaagd.
Pruikienstijl (in letteren en bouwkunst een stijl vol gemaaktheid), m. gmv.; zie Barok.
Pruikentijd (het laatste deel der 18e en 't begin der 19e eeuw, Jan-Salietijd), m. gmv.: in den - werden door heeren, dames en door schoolkinderen zelfs pruiken gedragen, fig. tijd van onnatuur en gemaaktheid: portretten uit den -, dichters uit den -.
Pruikkerig (aan den pruikestijl eigen, ouderwetsch, verouderd), bn.; -er, -st.
Pruiklen (mokken, misnoegen of wrevel toonen, omdat men zich verongelijkt acht), ik pruilde, heb gepruild.

- Pruil'hoek** (plaats, waar men gaat zitten pruilen), m. -en, ook: strafhoek v. e. kind.
- Pruil'mond** (pruilende mond, met vooruitgestoken lippen; ook, iem. die pruilt), m. -en.
- Pruim** (pruimeboom), m. pruimen.
- Pruim** (gele of blauwe vrucht van den pruimeboom), v. -en: de wilde -, de kwets-, de eier-, de blauwe -, de gele - of boeren-.
- Pruim** (stukje of plokje tabak, om er op te kauwen), v. pruimen.
- Pruim'boom** (vruchtboom, waaraan pruimen groeien), m. -boomen.
- Pruimedant** (grootte, gedroogde blauwe pruim uit Frankrijk), v. -en; zie Prumel.
- Pruim'elaar** (Vl. pruimeboom), m. -s.
- Pruim'emond** (een preutsch mondje), m.: zij trok een -je, zette een mondje zoo vies, alsof zij pruim wou zeggen.
- Pruim'en** (tabak kauwen), ik heb gepruimd: fig. smakelijk eten, als b.v. kinderen doen.
- Pruim'enkouserv** (kouserv v. pruimen), o.
- Pruim'entaart** (taart, met geconfecte pruimen belegd), v. -taarten.
- Pruim'epit** (pit in een pruimesteen), v. -ten.
- Pruim'er** (iem., die tabak pruimt), m. -s; ook, iem. die smakelijk eet; zie Pruimen.
- Pruimerij'** (het pruimen, ook, voedsel, spijs), v.: voor de - zorgen.
- Pruim'esteen** (steen in de pruim), m. -en.
- Pruimsch** (ernstig, diepdenkend), bn. en bw.: Toon trok den mond in een -e ploot, (Cremer); hij keek erg -.
- Pruim'tabak** (tabak, die geschikt is om gepruimd te worden), v. gm.v.
- Pruis** (inboorting van Pruisen), m. Pruisen.
- Pruis'en** (aandr. koninkrijk in Duitschland), o.
- Pruis'sich**, bn. en bw.: hier is wat - geld; zegsw. dat ziet er - uit, leelijk, slecht, vergelijk: Spaansch; het is er - toegegaan, heftig.
- Pruis'sich-blauw** (Bertijsch-blauw), o.
- Pruis'sich-zuur** (zeker giftig zuur, zwaar vergift, blauwzuur), o. gm.v.
- Pruil** (nietig ding, beuzeling, vod), o. prullen.
- Pruil'achtig** (onbeduidend, nietig, beuzelachtig), bn. en bw.; -er, -st.
- Pruil'dichter** (rijmelaar, poëetje van den kouden grond), m. -dichters; -dichtertje, o. -s.
- Pruil'aria** (allerlei prullen), o. mv.
- Pruil'enboel** (prullerij, rommel), m. gm.v.; -kast (bergplaats voor prullen), v. -kasten; -kist, v. -kisten; -kraam (kermiskraam met prullige zaken), v. -kramen; -mand (snipper- of papiermand), v. -manden.
- Pruilerij'** (beuzeling, vod), v. prullerijen.
- Pruil'event** (prul van een vent, onbeduidende kerel), m. -venten. gmz.
- Pruil'lewerk, prul'werk** (werk, dat geen of weinig waarde heeft), o. -werken.
- Pruil'lig** (onbeduidend, beuzelachtig), bn.
- Pruil'poëet** (prul'dichter, rijmer), m. -poëten; -poëzie (min soort van poëzie), v. gm.v.; -schrift (knoeierig schrift, hanepooten), o. gm.v.; -schrijfster (dame, die prullig proza schrijft), v. -s; -schrijver (schrijver van prullig proza), m. -s; -werk (onbeduidend werk, beuzelwerk), o. -en, z. Prullewerk.
- Prumel', prunel'** (een van pit en schil ondane, gedroogde witte pruim uit Italië), v. -len.
- Prut** (gestremde melk, wrongel), v. gm.v.
- Prut**, bn.: zij is niet -, zij is lastig, onhebelijk; het is daar niet -, in orde.
- Pruts** (ding van geen waarde, vod), v. -en, fig. - van volk, d. i. gepeupel.
- Pruitselen** (knoeien, prutsen), ik -selde, heb geprutseld, -werk, o.; ook: **Pruitsen** (broddelen, knutselen, beuzelen), ik prutste, ik heb geprutst: -er, m. -s; -werk, o. gm.v.
- Pruit'telen** (borrelend koken; knorren, mopperen), ik heb geprutteld; -aar (mopperaar), m. -s; -aarster (vrouw, diemoppert), v. -s; -arij' (het aanhoudend pruttelen), v. -en.
- Pruit'telig** (knorrig), bn.: een - oud man; brommig, mopperig; -er, -st.
- Pruit'terig** (als prut, klonterig, verdikt), bn.: de brij is -; -er, -st.
- Psalm** (godsdienstig lied, ook, boetelied), m. -en: de -en zijn ten getale van 150, meestendeels door koning David gedicht en in de H. Schrift opgenomen; zie Psalter, Souter.
- Psalm'berijming** (het op-rijm-stellen van de psalmen-Davids), v. -en: voortreffelijk worden genoemd de - van Marnix van St. Aldegonde (1538-'98) en van Dathenus (1531-'90); sierlijk is de - v. d. dichter Ten Kate (1819-'89); -boek (boek met de berijmde psalmen), o. -en; -bord (Prot. zwart bord in de kerk, waarop de te zingen psalmen en gezangen worden aangegeven), o. -en, ook: Kerkbord, Gezangbord; -briefje (Prot. lijst van psalmen en gezangen), o. -s: de predikant verstrekt het vóór den kerkdienst aan den organist en den voorlezer; -dichter (dichter van psalmen), m. -s; -gezing (het zingen v. e. psalm), o.
- Psalmist'** (dichter van psalmen), m. -en: de koninklijke -, koning David.
- Psalmodie'** (psalmgezing), v. -dieën.
- Psalmodieeren** (psalmzingen).
- Psalm'vertaling** (overzetting v. e. psalm, niet in versmaat), v. -vertalingen: de - van Vondel; zie ook Psalmberijming.
- Psalm'zingen** (het zingen van psalmen).
- Psalter** (psalm, ook: dertiensnarig speeltrug ter begeleiding van het psalmzingen), o. -s.
- Psalte'rión** (driehoekig snaarinstrument der oude Israëlieten), o. -s, (e = ee); z. Psalter.
- Psalte'rium** (boek met de psalmen, ook, psalter), o. (e = ee).
- Pseudo** (valsch, bedrieglijk, misleidend), bn.: een - schoolopziener, een - student, iemand, die zich uitgeeft als zoodanig. (eu = eu).
- Pseudonem'** (verbloemde, verdichte naam), o. -en; zie Schuilnaam. (eu = eu).
- Pst** (klankn.), tw.: geluid, om iem. te roepen.
- Psy'che** (Gr. woord voor ziel), v. (ch = scherpe g).
- Psy'che** (myth. de vlinder vleugelige minnares van Amor), v.; fig. de verpersoonlijking van de menschelijke ziel nl. in de gedaante van zoo'n jong meisje; lees: psie'-che.
- Psyché'** (draaispiegel, beweegbare spiegel), v. -s: voor haar - zat zij op haar slaapkamer, (Potg.), hooge toiletspiegel. (psy = psie).
- Psychia'ter** (geneesheer voor zielsziekten; ook: deskundige op het gebied van al of niet toerekenbaarheid), m. -s. (y = ie).
- Psychiatrie'** (leer der zielsziekten), v. gm.v.; -a'trisch (de psychiatrie betreffende), bn.: -e deskundigen, een - rapport. (y = ie).
- Psy'chisch** (de ziel betreffende), bn. (y = ie).
- Psychologie'** (zielkunde), v. gm.v. (g = g).
- Psychologisch** (van of betreffende de zielkunde, zielkundig), bn. en bw. (g = g).
- Psycholoog'** (iem., die de ziel des menschen tot onderwerp van studie maakt, zielkundige) m. -logen. (psy = psie).
- Psycho'se** (zielsziekte), v. gm.v. (psy = psie).

- Psycho-therapie'** (geneesk. behandeling van zielsziekten), v. gmv. (y = ie).
- Pa** (Chineesche lengtemaat $\pm 1.65 M.$), v. -s.
- Puberteit'** (geslachtsrijpheid), v. gmv.
- Publicite'** (bekendmaking, openbare afkondiging), v. -tiën, -ties, (t = s); -**ceeren** (openlijk bekendmaken, door den druk in 't licht geven); -**cist'** (dagbladschrijver), m. -cisten; -**citeit'** (bekendheid, openbaarheid), v. gmv.: ergens - aan geven, ruchtbaarheid.
- Publiek'** (de menschen, de bezoekers, het gehoor enz. in een publieke zaal), o. gmv.
- Publiek'** (openlijk, openbaar; wereldkundig, ruchtbaar), bn. en bw.: de -e opinie, de openbare meening, iets - verkoopen; -er, -st.
- Publiekrechtelijk** (tot het publiek recht behoorend), bn.: het publiekrecht of staatsrecht regelt de verhouding tusschen de burgers en den staat.
- Publikaan'** (tolpachter bij de oude Romeinen, tollenaar), m. -kanen, z. Luc. 18: 10.
- Puck** (zekere kleine doghond), m. pucks.
- Pueblo** (Sp. gemeente, plaats), v. -s. (e = ee).
- Pud** (gewicht van 40 Russische ponden, $\pm 16 K.G.$), o. puds; ook, Poed.
- Pud'ding** (zie: podding), m. puddingen; -**poeder** (poeder als grondbestanddeel van een pudding), o. gmv.; -**vorm** (blikken of steenen bakje, waarin de pudding zijn vorm krijgt), m. -vormen; -**zak** (zak, waarin de pudding wordt bereid), m. -zakken.
- Pu'del:** des Pudels Kern (Duitsch: de verborgen hoofzaak, het fijne v. d. zaak). (u = oe).
- Pudiek'** (eerbaar, kuisch), bn.; -er, -st.
- Pueriel'** (Fr. kinderachtig), bn.; -**rilliteit'** (kinderachtigheid), v. gmv.
- Puf** (lust, trek), v. gmv.: ik heb daar geen - in, d. i. geen zin of lust in. gmv.
- Puffen** (blazen, vooral van de warmte), ik heb gepuft: zitten -; fig. snoeven, bluffen; -**ferig** (blazerig, v. d. warmte), bn.
- Pui** (benedendeel van een winkelgevel), v. puien; -**tje**, o. -s: een artistiek -.
- Pui** (voorkant of bordes van het stadhuis, waar bekendmakingen worden afgelezen), v. puien; in Brugge (1802): de plaats bij het stadhuis, van waar men tot het volk sprak, (Consc.)
- Puik** (het beste, het uitste'kende, het voortreffelijkste, het uitgelezenste), o. gmv.: het - van uwen aardsehen schat, (Vondel); het - der schoonen; het -je, het allerbeste.
- Puik** (best, uitmuntend), bn.: -e waren, -e groenten; die aardappels zijn -, voortreffelijk.
- Puik'best** (opperbest, zeer puik), bn. en bw.
- Puik'bloem** (zeer mooie bloem), v. -bloemen: fig. de - werd verzet in 't luw der stedelijke muren, (Staring), de beeldmooie Annet; -**dichter** (uitmuntend dichter), m. -s: Vondel is een -; -**schilder** (uitstekend schilder), m. -s: Rembrandt is een -; -**juweel** (pronkjuweel), o. -juweelen; -**sieraad** (zeer kostbaar sieraad), o. -sieraden; -**stuk** (meesterstuk), o. -stukken.
- Puiler'ader** (ader, die uitpuilt, spatader), v. -s.
- Puilen** (buitenwaarts uitzwellen), de oogen hebben gepuuld: de oogen puilden den man uit de kassen; zie Uitpuilen.
- Puiler'oog** (uitpuilend oog), o. -oogen.
- Puiler'oog** (iem. met puiloogen), m. en v. -en.
- Puimsteen** (lichte, vulcanische, poreuze steen), m. -steenen, als stofnaam, o. gmv.: - dient den verver tot het gladschuren van houtwerk.
- Puin** (stukken steen, verbrijzeld steen), o.: een muur kan in of tot - vallen.
- Puin'hoop** (bouwval), m. -en; zie Ruïne.
- Puis'je**, o. (een) - vangen of puisjes-vangen; zie Puistjevangen.
- Puis'sant** (Fr. machtig, vermogend), bn. en bw.; -er, -st: - rijk, schatrijk. (ant = ant).
- Puist** (blaas, etterzweer), v. puisten: zegsw. zich een - lachen, zie Bochel; de - aan iets hebben, hekel, zie Mier. gmv.
- Puist'jevangen** (beldeurtje spelen), hij ving en heeft een puistje gevangen: belletje trekken, aanbellen en wegloupen; de edele exercitie van het -, (C. O.)
- Puit** (een visch, ook, kikker), m. puiten. gew.
- Puit'aal** (stekelvinnige zeevisch, $\pm 3 d.M.$), m. puitalen: de - leeft in de noordelijke zeeën; zie: Aalkwabbe en Kwabbaal.
- Puk'kel** (verkl. van pok: puistje, bobbelje), v. pukkels; ook: Peukel en Pokkel.
- Pul** (kruikje, dikbuikig kannetje), v. pullen.
- Pul** (breede, hooge vaas), v. -len.
- Pul'chri** studio (Lat. aan de studie v. h. schoone).
- Pul'chrum pro patria mo'ri** (Lat. het is schoon voor het vaderland te sterven).
- Pul'ken** (peuteren), ik heb gepulkt: zit zoo niet in je neus te -, d. i. pluizen.
- Pul'lebroer** (drinkebroer), m. -broers.
- Pul'len** (drinken, zuipen), ik heb gepuld.
- Pullman-car** (Eng. Amerikaansch salonspoorrijtuig), v. -cars: dergelijke, van alle gemakken voorziene wagons, heeten naar den fabrikant Pullman, eigenaar van groote constructiewerkplaatsen nabij Chicago.
- Pulp** (zeker veevoeder: uitgeperste beetwortels, ontdaan van de suikerstof, ook: houtpap en aardappelbrij der fabrieken), v. gmv.
- Pul'que** (Mexicaansche alcoholische drank, bereid uit het sap v. d. agave), m.; lees: poel'ke.
- Puls** (werktuig, in gebruik bij 't maken van boorgaten in den bodem), m. -en; -**en** (het op- en neerbewegen v. e. puls in e. boorgat).
- Pulsatie** (het slaan van het hart of van een slagader, polslag), v. pulsaties. (t = s).
- Pulsatief'** (kloppend), bn.: -tieve pijn, het pijnlijk kloppen van zieke lichaamsdeelen.
- Pulseeren** (slaan, kloppen); zie Pulsatie.
- Pul'ver** (poeder, stof), o. gmv.
- Pulverisator** (besproeiingswerktuig), m. -s.
- Pulveriseeren** (tot poeder malen, stampen).
- Puma** (katachtig roofdier), m. -s; z. Poema.
- Pum'mel** (onbehouwen man, boer), m. -s.
- Puna** (kille hoogvlakte in Peru), v. puna's.
- Puna'se** (koperen stiftje met breeden, platen kop tot het vastzetten van teekeningen, platen, enz., duimpje), v. -s. (s = z).
- Punch** (eig. vijf, oorspr.: arak, suiker, citroen, water en thee; ook, pons), v.; -**bowl** (ponsskom, ponsschaal), m. -s. (ch = sj).
- Punch** (Eng. harlekijn der poppenkast), m. ook: naam van een Londensch humoristisch-satirisch tijdschrift. (ch = sj).
- Punctualiteit'** (stiptheid, juistheid, nauwkeurigheid), v. (c = k).
- Punctuatie** (de leer der zin- of scheiteekenplaatsing), v. gmv. (tie = sie).
- Punctueel'** (stipt, nauwkeurig), bn. en bw.
- Punctum** (rustteeken, stip, punt), o. puncta; als tw.: klaar, basta, afgedaan. (c = k).
- Punisch** (Carthaagsch), bn.: de -e oorlogen.
- Punt** (spits, uiteinde), v. -en: de - van een naald, van een mes, van een dolk; de - van

- een degen; zegsw. *daar kun je een - of -je aan zuigen*, een voorbeeld aan nemen; *de -jes zijn er bij hem af*, de scherpzinnigheid.
- Punt** (landtong), v. punten: een - omzeilen.
- Punt** (spraak. sluitteeken), v. punten.
- Punt** (stipje), v. -en: zegsw. *de -jes op de i's zetten*, precies zijn, zie **I.**; zie ook: Brandpunt, Gezichts-, Licht-, Oogpunt.
- Punt** (meetk. stip, einde eener lijn), o. -en: een cirkel trekken, die door drie -en gaat; zie: Hoekpunt, Raak-, Snij-, Toppunt.
- Punt** (een bepaalde plaats), o. -en: op dat - van den weg moet ge rechts omslaan; *het - in den horizon*, waar de zon op 22 Juni opkomt; zie: Vereenigings-, Kruis-.
- Punt** (onderdeel van een verhandeling, lezing, gesprek, zaak, enz.), o. -en: *hij is nu aan - drie zijner verhandeling*; *de -en van een aanklacht*; *op het - van eer*, d. i. in zake het eergevoel, is hij zeer gevoelig; verder: *het - in kwestie*, zaak; *tot het critieke - komen*, deel der zaak; *dat zal in dit proces een donker - blijven*, deel, onderdeel.
- Punt** (tijdstip), o. -en: zegsw. *op 't - staan van te vertrekken*; *de vijand stond op het -*, het fort te nemen; zie Tijdstip.
- Punt** (merk of aanduiding), o. -en: *wij hadden nog nauwelijks eenige -en (op het biljart) gemaakt*, (C. O.); school of examen: *hoeveel -en heb je voor rekenen? voor elk vak kan men tien -en halen*.
- Punt**, het doode -, zie Doode punt.
- Punt'dicht** (dichtk. kort gedicht met een geestigen zet in den laatsten versregel), o. -dichten; zie Epigram.
- Punt'dichter** (schrijver v. punt'dichten), m. -dichters: Huygens is -, ook Staring is -.
- Punt'draad** (stofnaam: pikeldraad, rasterdraad, stekeldraad, zie ald.), o. gmv.; (als voorwerpsn.), m. -draden.
- Punteeren** (afstippelen; de voorloopige voorwaarden eener overeenkomst vaststellen).
- Punteer'ijzer** (werktuig v. e. glasblazer), o. -ijzers; ook: -stang.
- Pun'ten** (aanspitsen), ik puntte, ik heb gepunt: een paal -, er een punt aan maken.
- Pun'ter** (soort van puntige schuit, smal vaartuigje met platten bodem in de veenstreken), m. -s; -man (schipper, kenner van den weg in den doolhof van vaarten, slooten, gaten, plassen, die er zijn in venen), m. -mannen.
- Pun'tig** (spits, scherp, snedig), bn. en bw.: een -e rots, een -e kin; fig. een - gezegde, (Koetsveld), geestig, hekelend; nauwkeurig; *in geldzaken is hij zeer -*, punctueel; net, zindelijk, proper: *ze is in alles zoo -*.
- Pupil** (onmondige leerling, minderjarig pleegkind, kostleerling), m. en v. pupillen.
- Pupil** (ontleedk. oogappel), v. pupillen.
- Pupil'lenschool** (mil. opleidingsschool), v. -e.
- Paree'** (zeer fijn gesneden of geureven vleesch), v. gmv.; ook, dito aardappelen.
- Pa'ren** (zuiveren, louteren, ziften, zuigen uit, halen uit), de bij heeft honig gepuurd.
- Purgat'ie** (buikzuivering), v. -s, -tiën.
- Purgat'ief** (buikzuiverend middel), o. -tiefven.
- Purgato'rium** (theologisch woord voor zuiveringsplaats of vagevuur), o. gmv. (g = g).
- Purgeeren** (zuiveren, reinigen, ontlastend veroorzaken; ook. fig. zich zuiveren, verantwoordend), (g = g); -drank (geneesk. drank, om te purgeeren), m. -en.
- Purificat'ie** (reiniging, zuivering), v. gmv.
- Purifloeren** (zuiveren, reinigen).
- Pa'rim, Pa'rimfeest** (feest, dat door de Israëlieten in de maand Maart gevierd wordt), o., lees: Po'e'rim, het - dient ter herinnering aan de redding der Joden in Perzië, zooals dat in het boek Esther wordt beschreven; zie Esther 9 : 24; ook: Hamansfeest.
- Paris'me** (zucht naar of jacht op het zuiveren der taal van barbarismen), o. gmv.
- Parlat'** (taalzifter, taalzuiveraar), m. -en.
- Parlister'ij'** (overdreven zucht naar taalzuivering), v. -en.
- Paritein'** (in Eng. een streng Protest. sekte), m. puriteinen: de -en willen de kerk vrijmaken van den staat en van alle menschelijke instellingen; zij volgen een eigen kleederdracht.
- Parmer** (meerpolder in N.-Holland), v.
- Pur'per** (de prachtigste paarsroode verfstof, der oudheid reeds), o. gmv.: het - is waarschijnlijk een uitvinding der Phoeniciërs (purperslakken, Tyrus); het - werd de kleur der heerschers en van het hoogste gezag (Byzantium), thans kleur van het gewaad van prelaten en bisschoppen, zegsw. *die geestelijke heeft het - ontvangen*, is verheven tot prelaat; -achtig (lijkende op purper), bn., -er, -st: -e bloemkleuren; -en (van purper, ook, purperkleurig), bn.: een - mantel, -wolkjes; -en (purperkleurig maken), ik heb -purperd; -glans (purperkleur), m. -glansen: de - van het avondrood; -gloed (purperglans), m. mv.; -hoen (stellooper in Afrika), o. -ders; -kleurig, bn.: een -e japon, -e schoenen, een -gelaat, paars van kleur; -mossel (purperslak), v. -s; -reiger (moerasvogel: roodbruine reiger, ook in Z.-Holland in den zomer), m. -s; -rood (blauwrood, evenals purper), bn., als zn. o.; -slak (buikpootig weekdier, dat het purper der oudheid opleverde), v. -slakken.
- Pur'sang** (Fr. volbloed, inzonderheid van Arab. of Engelsche paarden, d. i. van een zuiver of echt ras), bn., ook, zn. (raspaard).
- Purser** (Eng. administrateur aan boord), m. -s.
- Put** (in den grond gegraven diepte, geboorde opening), m. putten: een Beer-, Regen-, Zink-, zie ald.; spreekw.: *Als het kalf verdronken is, dempt men den -*, zie: Dempen en Kalf; -baas (ploegbaas of voorman van een ploeg polderjongens), m. -bazen; -boor (aardboor, grondboor), v. -boren; -galg (toestel boven een put), v. -en; -ger (zeew. scheepsjongen ter groote vaart), m. -s, vero., zie Harpoen (Vondel), vers 96; -haak (afhangende putstok), m. -haken; zegsw. *getrouwd zijn over den -*, d. i. in vrije liefde vereenigd zijn; -huisje (afdakje boven een put met rol en ketting, om water in een emmer te kunnen ophalen), o. -s.
- Put'lut** (koude drukte, onnoodige beweging), o. gmv.: veel - hebben.
- Put'oor**, m. putoren; zie Pitoor.
- Put's**, -e (houten scheepsemmer), v. putsen.
- Put'sen** (scheepst. water scheppen met een puts), ik putste, heb geputst.
- Puttee** (Eng. mil. beerwindsel, -wikkelaar), m. -s.
- Put'ten** (water ophalen), ik putte, heb geput: fig. ontleenen aan, trekken uit; -ter (iem., die water put, fig. drinkebroer), m. -s.
- Put'ter** (distelwink), m. putters.
- Put'ting** (scheepst. touwwerk), v. -s; ook: Put'tingwant, o.: touwen en tuigkettingen.

- Put'water** (water uit een put, welwater), o. gmv.; zie Regenwater.
- Paur** (Fr. *pur*: zuiver, onvervalscht), bn.: dit is pure wijn, dat is — goud; het is pure goedwilligheid van je chef, louter; het was van pure knapte, dat i zich M'sieu liet noemen, (Mult.); de man was — ontsteld, (Mult.); bw. zij deed het — om hem te treiteren, enkel, alleenlijk.
- Puzzle** (Eng. raadsel, moeielijkheid om iets te vinden, te maken), v. — s; ook, aardigheid tot tijdverdrijf; **puzz'len** (zich met puzzles bezighouden), ik — de, heb gepuzzled, b.v. figuren samenstellen met bouwsteentjes; — **werk** (monnikenwerk), o.: het maken van sommige fraaie handwerken is een echt —.
- Pyama** (nachtgewaad voor heeren), v. — s: de — is van zijde, flanel, katoen en bestaat uit een broek en een soort van uniformjasje.
- Pygmeë'** (fabelachtigedwerg), m. en v. — meeën: fig. onbeduidend mensche, dichtertje, enz.
- Py'lades**, myth. trouwe gezelschap van waanzinnigen zwerveling Orestes. (y = ie).
- Pyramidaal'**, bn.; zie Piramidaal.
- Pyrami'de**, v. pyramiden; zie Piramide.
- Pyrenee'ën** (aardr. grensgebergte tusschen Frankrijk en Spanje), m. mv.; het — neesche schiereiland bevat Spanje en Portugal.
- Pyromanie'** (manie tot brandstichting), v.
- Pyromete'r** (vuurmeter, nl. tot meting van hooge warmtegraden), m. — meters. (y = ie).
- Pyrotechniek'** (vuurwerkerskunst, kunst om vuurwerk te maken), v. gmv.
- Pyrotech'niker** (vuurwerkmaker), m. — s.
- Py'rha**, v., zie Deucalion. (y = i).
- Pyrrhonis'me** (twijfelleer), o. gmv.: het — heet naar den Griekschen wijsgeer Pyrrho.
- Py'rhus**-overwinning (gesch. overwinning door den koning van Eptrus van dien naam (318–272 v. C.) op de Romeinen behaald in 279 v. C.), v.: fig. een overwinning, die op ontzettende verliezen tetaan komt.
- Pytha'goras**, beroemde Grieksche wijsgeer, ± 582 v. C. te Samos geboren. (th = t).
- Pythago'risch**, bn.: de — e tafel, d. i. de tafel van vermenigvuldiging; de — e stelling, of de stelling van Pythagoras, meetk. in den rechth. driehoek is, als a en b de rechthoeks. en c de hypotenusa is: $a^2 + b^2 = c^2$; een — zwijgen, langdurig. (th = t).
- Pythia** (priesteres van het orakel van Apollo te Delphi), v. gmv. (th = t).
- Py'thisch**, bn.: de — e spelen, die om de 4 jaar te Delphi ter eere van Apollo gevierd werden.
- Py'thon** (myth. draak door Apollo gedood), m.
- Py'thon** (O.-I. groote, niet-vergiftige slang van 8–10 M.), m. pythons. (th = t).
- Pythionis'sa** (waarzegster, profetes), v. — 's

Q.

- Q**, v. — s. De 17e letter van het alphabet.
- Q. A.** — *Quod attes'tor*, hetgeen ik getuig.
- Q. B. F. F. Q. S.** — *Quod bo'num, fe'lix, faustum'que sit*, hetgeen goed, gelukkig en gezegend moge zijn: God geve over dit werk, deze handeling, Zijn zegen; **Q. F. F. Q. S.** — *Quod fe'lix, faustum'que sit*, hetgeen gelukkig en gezegend moge zijn.
- Q. E.** — *Quin'ta essen'tia*, zie Quintessens.
- Q. e. d.** — *Quod erat demonst'ran'dum*, z. ald.
- q. l.** — *quantum li'bet*, zie ald.
- q. p.** — *quantum pla'cet*, zie ald.
- q. q.** — *qualita'te qua'*, zie ald.
- q. s.** — *quantum sa'tis of suff'icit*, zie ald.
- Quaer.** — *Quae'ritur*, zie ald.
- Quaest.** — *Quaes'tio*, zie Quaestie.
- Quat.** — *Quatertem'per*, zie ald.
- q. v.** — *quantum vis*, zie ald.
- Qua** (als, zooveel als), bw.: — dokter, in de hoedanigheid van; — *mandata'rius*, als lasthebber; — *talis*, als zoodanig; zie ook **q. q.**
- Quadraat'** (vierkant: regelmatige vierhoek, d. i. vierhoek, met gelijke zijden en gelijke hoeken), o. quadraten; ook, Kw ad ra a t.
- Quadrage'na**, — **geen'** (boetedoening van 40 dagen), v. — **ge'nen**: ook, kwijtschelding van straffen, beantwoordende aan genoemden boetetijd in de R.-K. kerk.
- Quadrant'** (het vierde gedeelte van een cirkel; werktuig, om de breedte op zee te meten, hoekmeter, hoogtemeter, graadboog), o. quadranten, (qu = kw); ook, Kw ad ran t.
- Quadratuur'**, v.: de — des cirkels, het vcranderen van een cirkel in een vierkant van gelijke grootte; fig. iets onuitvoerbaars, onmogelijks. (qu = kw).
- Quadreeren** (in het vierkant brengen, de oppervlakte berekenen, in de 2e macht verheffen), fig. bij elkaar passen, overeenkomen, voegen. (qu = kw).
- Quadrille** (dans, ook, kaartspel voor vier personen), v. quadrilles. (qu = k).
- Quadrilleeren** (het quadrille-spel spelen).
- Quadrillioen'** (miljoen in de vierde macht), o. — drilloenen. (qu = kw).
- Quadrivium** (het viertal hoogere, vrije kunsten), o.; z. Vrije Kunsten. (qu = kw).
- Quadroon'** (een soort van kleurling in W.-I.), m. — dronen, vr. ook: — **drone**; lees: kwadroon: En was zij kenbaar als —, toch was Eliza schoon, (Ter Haar); zie Quarterone.
- Quadrupeden** (viervoetige dieren), m. mv.
- Quadrupel** (viervoudig), bn.: *Quadrupel-alliantie*, viervoudig verbond, (26 Oct. 1666).
- Quae'ritur** (de vraag is); zie **Quaer.**
- Quaes'tie** (Lat. vraag; vraagstuk, geschilpunt, strijdpunt), v. — tiën, — ties: de minister stelde de kabinets—, dreigde met ontslagneming van 't ministerie in zijn geheel; de persoon of zaak in —, waarover gehandeld wordt; er is geen — van, dat tijdt geen —, het spreekt vanzelf; een — begrijpen, punt van geschil; een medische —, een hygiënische —. (qu = kw).
- Quaestieus'** (onzeker, betwistbaar, onopgelost, twijfelachtig), bn.; — zer, — t of meest —. (t = t).
- Quaestor** (bij de Romeinen: schatmeester,

betaalmeester in dienst van een pro-consul), m. —tors, —to'ren. (qu = kw).

Quaestuur (ambt van quaestor), v. gmv.
Qualificatie (betiteling, toekening eener eigenschap; geschiktheid, deugdelijkheid), v. —ties, —tiën. (qu = kw).

Qualificatief (nader bepalend, beschrijvend), bn. (qu = kw).

Qualificeeren (een zaak benoemen, beschrijven, een zekeren titel geven; geschikt, vatbaar, gerechtigd maken); ook: **Qualificeeren**.
Qualitate qua (Lat. in de hoedanigheid van, ambtshalve, met volmacht); zie **q.q.**

Qualitatief (volgens de waarde, de gesteldheid, het gehalte), bn. (qu = kw).

Qualiteit (gesteldheid, hoedanigheid, aard: eigenschap van een ding of van een persoon; stand in de maatschappij; titel, die iemands stand of rang aanduidt), v. —en. (qu = kw).

Qua'liter (evenals): — *ta'liter*, hoe het ook zij, het zij zoo 't wil. (qu = kw).

Quand même (Fr. hoe het ook ga), bw.; ook: tot elken prijs, in weerwil van alles.

Quant à moi (Fr. wat mij betreft), bw.: zijn *quant à soi*, gevoel van eigenwaarde.

Quantitatief (volgens de hoeveelheid, naar de quantiteit, naar het getal), bn. (qu = kw).

Quantiteit (hoeveelheid, menigte, bedrag, grootte, tijdduur), v. —teiten, (qu = kw); ook **Kwantiteit**.

Quantiteit (dichtk. langere of kortere duur der lettergrepen, b.v. in een vers), v. —en.

Quantum (hoeveelheid, bedrag, dosis, getal; maat), o.: — *libet*, zooveel als men belieft, zie **q.l.**; — *placet*, zooveel men wil, voorzover men wil, zie **q.p.**; — *satis*, — *sufficit*, zooveel als genoeg is, zie **q.s.**; — *vis*, zooveel gij wilt, zie **q.v.** (qu = kw).

Quarantaine (gedwongen lichtijd op stroom, d. i. buiten de haven: voor schepen, die van plaatsen komen, waar men weet, dat een besmettelijke ziekte heerscht, vroeger 40 dagen, vandaar de naam —; ook: de ligplaats zelve), v. gmv.: een schip in — plaatsen.

Quart (de vierde toon van den grondtoon af), v. quarten; meest, **Kwart**. (qu = kw).

Quarterone, quadro'ne (kind van een blanke en een tercerone of omgekeerd), m. en v. —s; ook: **Quarteroon**, **Quadroon**.

Quartet (muziekstuk voor vier zangers of spelers), o. —tetten; ook: **Kwartet**.

Quartet-vereeniging (koor van vier zangers: 1e tenor, 2e tenor, bariton, bas), v. —en: dubbel — (koor van 2 × 4 zangers).

Quartijn, m. —tijnen; meestal: **Kwartijn**.

Quarto (in) (een vel papier, in vieren gevouwen: zeker boekformaat). (qu = kw).

Quarto (ten vierde), bw. (qu = kw).

Quarto-formaat (boekdr. boekformaat), o.; zie **Kwarto-formaat**.

Quasi (schijnbaar, nagenoeg, bijna, als 't ware): hij deed —, als verstond hij mij niet, kwansuis; een — dokter, d. i. kwakzalver; een — contract, een schijncontract. (qu = kw).

Quatertemperdagen (de drie vastendagen, telkens bij 't begin van een nieuw jaargetijde en wel op Woensdag, Vrijdag en Zaterdag in de R.-K. kerk), m. mv. (qu = kw).

Quatrain (dichtk. de beide eerste strophen, elk van vier regels, van een sonnet), o. —s; verder elk vierregelig dichtje. (qu = kw).

Quatre-mains (Fr. pianostuk, voor 4 han-

den gezet), v.: een — spelen; —speler, m. —spelers. (qu = k).

Querulant (proceszuchtige), m. —en. (qu = kw).

Qui'bus (een vreemde, rare vent, een kwast), m. —bussen; meestal: **Kwibus**.

Qui'dam (iemand, een zeker persoon; ook gebruikt voor iem., die gekke streken uithaalt), m. —dams; meestal: **Kwidam**.

Quidproquo, o. (qu = kw); z. **Qui-pro-quo**.

Quiëtisme (volkomen berusting in God), o.

Quiëtist (aanhanger van het quiëtisme, stille dweper), m. —tisten. (qu = kw).

Quint (muz. de vijfde toon in de toonladder, v. d. grondtoon af gerekend; de dunste en helderste snaar op snaarinstrumenten), v. quinten, ook: **Kwint**; zegsw. *de — sprong hem*, hij raakte uit zijn rustige stemming, werd erg boos.

Quintaal (gewicht van 100 KG.), o. —talen: in Eng. en Amerik. = 50 KG.

Quint'essens (eig. de tot vijfmaal overgehaalde geest van een vloeistof: het fijnste, beste, edelste, krachtigste eener zaak; het pit, de kern van iets; fig. het draaipunt van eenig vraagstuk), v. gmv. (qu = kw); zie **Q. E.**

Quintet (vijfstemmig muziekstuk), o. —teten, (qu = kw); ook, **Kwintet**.

Quin'to (ten vijfde), bw. (qu = kw).

Quiproquo (vergissing, misverstand, verwisseling), o. —'s. (qu = k).

Quiri(e)ten (eig. Quirites: eere naam der oud-Romeinsche burgers), m. mv.

Quirinaal (een der zeven heuvelen van Rome, waarop het paleis van den koning van Italië zich bevindt, fig. de Italiaansche staatsregeering), o. (qu = kw).

Quitan'tie (bewijs van ontvangst, kwijtbriefje, ontvangbewijs), v. —tiën, —ties; gewoonlijk: **Kwitantie**, v. —s: — vragen.

Quitan'tiezegel (plakzegel van 5-cents op een kwitantie v. f10 of hooger), o. —zegels.

Quiteeren (voor voldaan teekenen; ontstaan, laten varen), soms: **Kwiteeren**.

Quit'te (los, vrij, ledig, zonder winst of verlies), bn.; lees en zie **Kiet**.

Qui-vl've? (Fr. eig. wie is daar?), v.: zegsw. op zijn — zijn; hoede, zie **Werda?**

Quod erat demonstrandum, Lat. hetgeen te bewijzen was; zie **Q.e.d.**; lees: **kwot**.

Quodlibet (platte opmerking, laffe woordspeling, kwinkslag, spotternij), o. —libets: een muzikaal —, een potpourri. (qu = kw).

Quod licet (Lat. wat geoorloofd of betamelijk is), (qu = kw).

Quorum (wettelijk aantal leden, van een college, dat minstens vereischt wordt om wetzig een besluit te nemen), o. —s. (qu = kw).

Quota, quo'te (evenredig aandeel, dat ieder bij te dragen of te ontvangen heeft), v. quota's, quoten. (qu = kw).

Quoteeren (teekenen, merken b.v. met letters, nummers of teekens): die artikelen staan aan een bepaalden prijs gecomteerd.

Quotient (deelingsuitkomst), o. —en. (qu = k).

Quotisa'tie (berekening van ieders aandeel), v. gmv. (qu = kw).

Quotiseeren (verdeelen, ieders aandeel in de belastingen bepalen). (qu = kw).

Quotum (hoeveelheid, evenredig aandeel in winst of verlies), o. —s; zie **Quota**. (qu = kw).

Quo vadis? Lat. Waar gaat Gij henen? Joh. XVI: 5; titel v. d. wereldberoemden roman (1896) van den Poolschen schrijver H. Sienkiëwicz. (qu = kw).

R.

R. v. -'s. — De 18e letter v. h. alfabet.

R. (op recepten). — *Re'cipe*, neem, of men neme.

R. of Resp. — *Respon'de* of *Respondea'tur*, men antwoorde, of er worde geantwoord.

R. of Réaum. — *Ré'aumur*, (u = uu), zie ald.

R.B. — *Rijksboomen*; **R.D.** — *Rijksduiker*;

R.G. — *Rijksgrond of -grens*; **R.P.** — *Rijks-*

plantsoen; **R.W.** — *Rijksweg*.

Rec. — *Recensent'*, zie ald.

R.D. — *Reveren'dus Do'minus*, bij aanspre-

king: *Reveren'de Do'mine*, eerwaardige heer.

Red. — *Redacteur'*, *Redac'tie*, zie aldaar.

Ref. — *Referent'*, verslaggever.

Reg. — *Regel*; *regeering*; *regiment*; zie ald.

R.H.B.S. — *Rijks-hoogere burgerschool*.

R.I. — *Roma'num impe'rium*, het Rom. rijk.

R.I.P. — *Requies'cat in pa'ce*, zie ald.

R.K. of R.C. — *Roomsch-Katholiek*.

R.K.S. — *Rijkskweekschool* v. onderwijzers.

R.N.L. — *Rijksnormaallessen*.

R.P. — *Reveren'dus* of *Reveren'de pater*, eer-

waardige vader.

Ra (*oude Egyptische zonnegod, de hoogste en oudste god*), m. gm.v.

Ra (*scheepst. lang rondhout, dat dwars aan een mast of een steng hangt, en waaraan op zeeschepen de zeilen hangen*), v. raas: de driemaster heeft b.v. 21 raas, 7 voor elken mast, die v. d. fokkemast heeten: fokkera, voortopzeilra, voormarsra, vooronderbramra, enz.

Raad (*college van bestuur, ook de vergadering zelve; verder, elk lid van zulk een college*), m.: de Hooge —, zie ald.; de Hooge — van Adel, zie ald.; de — van Beheer, de — van Beroerten, de — van Indië, de — van State, zie ald.; de gemeente —, zie ald.

Raad (*raadgeving, hulp, steun, voorlichting*), m. gmv.: *iem. met — en daad bijstaan*; zegsw. *hier was goede — duur; komt tijd, komt —!*

Raad (*iem., die geraadpleegd wordt of raad geeft*), m. raden: 's konings raden.

Raad (*lid v. d. gemeenteraad*), m. raden.

Raadgeefster (*vr. persoon, die van raad dient*), v. —s, fig. *Drift is een slechte —.*

Raadgevend (*adviseerend*), bn.: een —e stem in een vergadering hebben.

Raadgever (*iem., die raad geeft*), m. —s.

Raadgeving, v. —gingen: een heiltame —; niet naar — en willen luisteren.

Raadhuis (*gemeentehuis*), o. —huizen.

Raadje (*verkleinw. van raad*), o. —s.

Raadkamer (*niet-openbare vergaderzaal van de rechtbank of van het gerechtshof*), v. —kamers: de rechtbank, in — vergaderd.

Raad-pensionaris (*in de dagen onzer oude Republiek, eerste staatsambtenaar in Holland*), m. —pensionarissen, zie *Landsadvocaat*.

Raadplegen (*om raad vragen, raad inwinnen*), ik heb geraadpleegd: een deskundige —, *iem. over iets —, een dokter —.*

Raadsbesluit (*eig. het in den raad beslotene*), o. —besluiten: *vastgesteld bij — van 21 Oct. jl.*; fig. *de — en Gods*, d. i. de beschikkingen.

Raadsel (*iets, dat geraden moet worden*), o.

raadselen, raadsels: *iem. een — opgeven*; zie: *Logogrief* en *Rebus*; fig. *de — en des levens*, geheimenissen.

Raadselachtig (*geheimzinnig, wonderlijk, onverklaarbaar, onbegrijpelijk*), bn. en bw.: *hij sprak —e woorden, duister; de —e houding van iem., een — verschijnsel.*

Raadsheer (*rechter in een der vijf gerechtshoven*), m. —heeren.

Raadsheer (vroeger: *lid v. d. gemeenteraad*), m. —heeren, ook, Raad; —**heerlijk**: *'t Kus-*

sen is deftigen —lijk, (Vondel); zie *Kussen*.

Raadslag (*beraad, overweging*), m. —slagen: *de raadslagen, overleggingen, ontwerpen. vero.*

Raadslid (*lid v. d. gemeenteraad*), o. —leden.

Raadsmán (*raadgever*), m. —lieden, —lui.

Raadsvergadering (*vergadering van den gemeenteraad*), v. —en; —**verslag** (nl. v. e. —zitting), o. —verslagen; —**zitting** (*vergadering v. d. raad*), v. —en.

Raad van Beheer' (*college van beheer, van toezicht, b.v. op de staatsspoorwegen*), m.

Raad van Beroerte (*gesch. rechtbank, door Alva benoemd, tot bestraffing van ieder, die had deelgenomen aan de beroerten of opstanden dier dagen*), m.; zie *Bloedraad*.

Raad van Indië (*O.-I. college van vijf leden, dat den Gouverneur-generaal van advies dient, en met dezen ambtshalve als voorzitter*), m. gm.v.

Raad van State (*college van 14 personen met een vice-president en het hoofd van den staat als president, dat de kroon en de hoofden der departementen van voorlichting dient*), m.

Raadzaal (*vergaderzaal v. d. raad*), v. —zalen.

Raadzaam (*aan te raden, geraden, heilzaam, nuttig*), bn. en bw.: *die studie is niet — voor u, zoo'n levenswijze is voor haar niet —.*

Raaf (*kraaiachtige roofvogel*), v. raven: zegsw. *stelen als de raven, brutaalweg; het is een witte —, iets bijzonder zeldzaams: ze komen voor op de Far-oër; zie: Water—, Zeeraaf; al zouden de raven het uitbrengen, als de menschen het niet doen, zullen de raven het verkiappen.*

Raafachtigen (*een familie der tandsnavelige vogels*), m. mv.: *de eksters, kraaien, kauwen, roeken en raven behooren tot de —, de — voeden zich met zaden, vruchten, insecten en vleesch.*

Raagbol (*raagborstel, raaghoofd*), m. —bollen; zie *Ragebol*.

Raaghoofd, raags'hoofd (*ragebol om te ragen en tot het wasschen der ruiten*), o. —hoofden; **raag'stok** (*steel v. d. raagbol*), m. —stokken.

Raal (*denkbeeldige richtlijn*), v. —en, vroeger ook: *greppellijn* of *kielspit*; zie *A'fraaien*.

Raaf'en (*peilingen doen op een rivier*), men raafde, heeft geraaf.

Raak (*achterste deel v. h. gehemelte*), v. raken.

Raak (*geraakt, getroffen*), bw.: *elk schot was —, — schieten*; zie *Lukraak*.

Raakgoolen (*treffen, raken door te gooien met iets*), ik gooid —, heb —gegooid: *die jongen gooit meestal —, treft bij 't gooien bijna altijd zijn doel; iem. —, raken.*

Raaklijn (meetk. lijn, die een cirkel en wel in één punt raakt), v. -lijnen.

Raakpunt (punt, dat cirkelomtrek en raaklijn gemeen hebben), o. -punten.

Raakschieten (treffen door te schieten), ik schoot -, heb -geschoten: Teun de Jager schoot in den regel -.

Raakshot (een treffer), o. -en.

Raakslaan (treffen met slaan), ik sloeg -, heb - geslagen: hij sloeg hem -, trof hem gevoelig.

Raam (raming), m.: hij deed er een - naar; de schutter nam zijn - te hoog, d.i. mikpunt.

Raam (omlijsting), o. ramen.

Raam (venster), o. ramen; -pje, o. -pjes; zie: Klepraam, Poortraam of Vleugelraam, Schuifraam, Tuimelraam.

Raamkozijn (kozijn, waarin het raam past), o. -kozijnen; -lood (looden of ijzeren gewicht in het kozijn van een schuifraam), o. -looden; -stok (lange stok voor het openen en sluiten van hooge klepramen), m. -stokken; -thermometer (thermometer, dien men buiten het raam ophangt), m. -s.

Raamzaag (spanzaag), v. -zagen.

Raap (knol, koolraap), v. rapen.

Raapbord (metsel. langwerpig vierkant kalkbord met een steel of handvat er onder, bij 't bepleisteren v. muren in gebruik), o. -en.

Raapkoek (veevoeder in den vorm van langwerpige, platte koeken, bereid uit uitgeperst raap- of koolzaad), m. -en; -olie (olie, geslagen uit raapzaad), v. gmv.; -stelen (jong raaploof, dat men als moes bereid eet), m. mv.; -zaad (koolzaad), o. gmv.

Raapwerk (het bepleisteren van muren, pleisterwerk), o. gmv.

Raar (ongewoon, zeldzaam), bn. en bw.: een - geval; een - mensch, vreemdsoortig; men spreekt - over hem, vreemd; -der, -st.

Raasbol (schreeuwer), m. -bollen, w. g.; -bollen (lawaaï maken), ik raasbolde, ik heb geraasbold; -kallen (ijlhoofdig of onzinnig praten), ik heb geraaskald; -kop (iem., die veel drukte maakt), m. -koppen.

Raat (honigraat), v. raten.

Rabarber (plant; ook, geneesmiddel, uit die plant getrokken), v. gmv.; -bitter (aftreksel van rabarber), o. gmv.; -steel (bladsteel als groente), m. -stelen; -stroop (zeker purgeermiddel), v. gmv.

Rabat (handel. procentsgewijze korting boven of onder 't honderd op den prijs van goederen, zoo de factuur vóór den bepaalde tijd of vóór den vervalddag geheel of gedeeltelijk wordt afbetaald), o. gmv.

Rabat (omgeslagen zoom, neerslag; ook, geplooidde strook van een gordijn), o. -batten.

Rabat (smal tuin- of bloembed langs een schutting of tuinmuur), o. -batten.

Rabat (bouwk. sponning), o. -ten: een - is ook dat deel van een stijl, waartegen de deur of het raam sluit.

Rabat'je (schoorsteenva), o. -s.

Rabatteeren (handel. korting geven bij contante betaling).

Rabaut (Fr. deugniet, luidlooper), m. -en.

Rabauw (grauwe renet, winterappel), v. -en.

Rab'elen (schielijk spreken en daar'bij alles door elkaar haspelen), ik rabbelde, heb gerabbeld; -aar, m. -s; -aarster, v. -s.

Rab'elkous (kletskous), m. en v. -en.

Rab'el (Hebr. aansprekkittel v. c. Joodsch gods-

dienstleeraar), m. rabbi's: het woord - bet. leeraar, het was een eeretitel, een doctoraat, in oud-Kanaän: met dezen titel sprak men een schrift- of wetgeleerde aan, ook met Rabbo'ni

Rabbijn (Isr. godsdienstleeraar), m. -en.

Rabbijnsch, bn.: de -e taal, de -e letterkunde, d. i. de Nieuw-Hebreeuwsche.

Rabbinaat (van of door een rabbijn), bn.: -toezicht op het bakken van brood.

Rabbinaat (waardigheid, kerkgebied van een rabbijn), o. gmv.

Raccordement (gebogen aanstuitingsspoor, dat b.v. van een fabriek naar een spoorbaan leidt), o. -en.

Race (Eng. wedstrijd, wedloop, wedren), v. races; -baan (renbaan), v. -banen;

-paard (renpaard), o. -paarden.

Racen (Eng. in de wedde loopen, rijden of fietsen): ze zijn daar aan 't -.

Racer (Eng. sport. deelnemer aan een wedren, ook, renpaard), m. racers.

Racht'els (Engelsche ziekte, liever: enkelziekte, kinder-geurichtsziekte), o. gmv.

Rad, o. raden, raderen; radje, raadjes, rader'tjes: een - van een wagen, van een machine, van een hortloge, wiel; fig. het - der fortuna; zegsw. iem. een - voor de oogen draaien, d. i. hem foppen, bedriegen, misleiden; hij is daar het vijfde - aan den wagen, overtollig en hinderlijk; spreekw. Het slechtste - maakt het meeste geraas, de lomperds hebben de meeste drukte, het meeste geschreeuw; zie: Kam-, Kroon-, Schakelrad, Snekrad, Tandrad; ook, Molen-, Schep-, Stuur-.

Rad (strafwerktuig van oude dagen), o. gmv., zie Radbraken; zegsw. hij groeit op voor galg en -, hij wordt een booswicht; met galg en - dreigen, met zeer strenge lijfstraf, vero.; iem. op het - leggen, tot het - veroordeelen.

Rad (vlug, snel, rap), bn. en bw.: de tigger met zijn - de leden; de slang, - als de wind in het schuifelen en kronkelen; de zaakwaarnemer, verbazend - sprekende, (Potg.); -der, -st; -held (snelheid, vlugheid), v. gmv.

Rad'boudstichting (in 1905 gevestigd te Utrecht: beoogt het stichten van een R.-K. hoogeschool of het vestigen van R.-K. leerstoelen a. d. hoogeschoolen van ons land), v.

Rad'braken (lijfstraffelijke rechtspleging, waarbij de delinquent op een rad geledebraakt werd), ik -braakte, heb geradbraakt; fig. wij kwamen geradbraakt uit den bolderwagen; hij -braakt elk uitheemsch woord, d. i. hij spreekt het gemeen uit; dat is geradbraakt Fransch, verknoid, bedorven.

Rad'draaier (fig. voorvechter, belhamel, roervink, aanstoker v. e. relletje), m. -s.

Rad'e, v., in samenstellingen als: Kerkrade, Amstenrade; zie Rode.

Radeeren (wegkrabben, uitkrabben, b.v. een inktvlek); -gummi (gomelastiek), o. gmv.; -mesje (klein mesje, om te radeeren), o. -s.

Rad'eloos (geen raad meer wetende, wanhopig), bn.: -zijn van pijn; -loozer, -t.

Radeloos'heid (toestand van een radelooze, wanhoop), v. gmv.: Judas verviel tot -.

Rad'en (raadgeven, aanraden), ik ried of raadde, heb geraden: iemand het beste -; het is u geraden, excuus te vragen; het is u geraden! een soort van dreigement.

Rad'en (gissen, ramen, vermoeden), ik ried of raadde, heb geraden: gij zult woot -, wie

morgen bij ons komt; raad eens, wie het gezegd heeft! naar iets —.

Rad'en (O.-I. regent, prinselijke titel op Java), m. radens; — **ad'jeng** (titel v. e. regentsdochter, vóór zij gehuwd is), v.; — **ajoe** (titel der echtgenote v. d. regent), v.; zie: Radhen en Adhipatti.

Raderbaar (ziekenwagentje op wielen), v. — baren; — **boot** (stoomboot met twee schep-raderen), v. — en, zie Schroefboot; — **brancard** (mil. overdekte brancard op twee wielen met ruimte voor één gewonde), m. — s; — **diertjes** (microscopisch kleine diertjes), o. mv.: aan den kop der — vindt men een radvormig orgaantje met triharen; — **kast** (halfcirkelvormige bedekking van de schep-raderen eener stoomboot), v. — en; — **stoomboot**, v. — en, zie Raderboot; — **werk** (samenstel van raderen), o. gm.v.: het — van een horloge.

Rad'hen (O.-I. rang van een inlandsch vorstelijk persoon of prins), m. — s; zie Raden.

Radis'tie (uitstraling, straalwerping), v. — s.

Radia'tor (toestel om warmte uit te stralen, bij centrale verwarming), m. — s.

Radia'tor (nat. toestel tot het verwekken van electriche vonken), m. — tors, — to'ren.

Radicaal (wat den grond of wortel eener kracht of eigenschap uitmaakt; grondig, diep), bn. en bw.: een — cale hervorming, een — cale genezing; iets — bederven, in den grond; de vriendschap — afbreken, volkomen, totaal.

Radicaal (aanhanger van de staatspartij, die een algemeene herziening van de grondwet verlangt), m. — calen: hij is een — in de politiek.

Radicaal (bevoegdheidsbewijs, diploma, bul), o. — calen: het — van arts, dokter, leeraar, enz.

Radicalisme (de leer der radicalen), o. gm.v.

Radiens' (stralend, stralenwerpend), bn.: fig. — van vreugde, vroolijk, opgewekt; — zer, — l.

Radijs' (kruisbloemig tuingewas), v. — dijen: er zijn witte en roode — dijen.

Radio-activiteit (nat. stralende kracht, vooral van radium), v. gm.v.; — **graphee-ren** (photographieeren met behulp van X-stralen); — **graphie'** (photographie door Röntgen-stralen), v. gm.v.; — **gram'** (photographie, verkregen door X-stralen), o. — grammen; — **lariën** (straaldieren), v. mv.; — **meter** (graadboogmeter, werktuig tot het meten van de poolshoogte), m. — meters; — **meter** (nat. werktuig, om de sterkte van lichtstralen te meten); — **telegraphie'**, v. gm.v.

Radium (scheik. een element, dat in zeer geringe hoeveelheid voorkomt in pechblende, een mineraal, gevonden in Joachimsthal in Bohemen), o. gm.v.: eerst in 1898 ontdekt door wijlen M. P. Curie en zijn vrouw, te Parijs.

Rad'ius (licht- of zonnestraal; de halve middellijn van een cirkel), m. — sen, — di, radiën.

Rad'ix (wortel, wortelgetal), m. — di'ces.

Rad'ja(h) (Mal. vorst, inlandsch O.-I. vorst), m. radja's: de — van Lombok werd ontroond.

Rad'lijn, v. — lijnen; ook, Cycloïde.

Radoteeren (bazelen, raaskallen), v.

Rad'spaak, — spreek, v.; z. Spaak, spreek.

Rad'venster, o. — s, zie Roosvenster.

Rad'vormig (den vorm van een rad hebbend), bn.: een — venster, zie Radvenster.

Raf (bereide rugvinnen van heilbot), v.

Rafac'tie (handel, vergoeding voor beschadiging als gevolg van slechte verpakking), v.

Rafa'le (Fr. rukwind, stormvlaag), v. — s.

Ra'fel (losgeraakte draad v. e. weefsel), v. — s:

— **draad** (draad, welke als rafel aan een weefsel hangt), m. — draden; — **en** (pfitzen, draden uithalen, ook, het loslaten van draden), ik heb en het is gerafeld; — **ing** (pluksel), v. gm.v.; — **zijde** (uitgerafelde zijde), v. gm.v.

Raf'felen (slordig en haastig spreken), ik heb geraffeld: Robertus maakte het verhaal al — d voor u af, (C. O.); zie Rabbelen.

Raf'fia (palmsoort op Madagascar), v. — s: de lintvormige vezels, door de tuinlui gebruikt, om er bloemen mee op te binden, heeten ook —; van deze — vezels vlecht men ook mandjes.

Raffinaderij' (fabriek, waar de ruwe suiker gezuiverd wordt), v. — en: suiker—; — **nadeur'** (zuiveraar van suiker, suikerzieder), m. — s; — **neeren** (reïnigen, zuiveren, b.v. de ruwe suiker, louteren, verfijnen, veredelen): geraffineerde suiker; fig. een geraffineerde schurk, listig, doortrapt, sluw; — **nement'** (geslepenheid, sluwheid), o. gm.v.

Raffle'sia (O.-I. woekerplant, enkel bestaande uit bloem, ze mist bladeren, stengelen bloemsteel), v. — sia's; de — werd in 1818 eerst gevonden op Sumatra door dr. Arnold en deels genoemd naar hem, deels naar Raffles, den gouverneur: Rafflesia-Arnoldi; de — is de grootste der thans bekende bloemen, heeft een middellijn van 1 M. en weegt ± 5 KG.

Rafratcheeren, rafratchisseeren (Fr. verfrisschen, verkwikken, verkoelen).

Raf'ter (noordsche deel of plank), m. rafters.

Rag (spinrag, draad v. e. spinneweb), o. gm.v.

Ra'ge (Fr. dolheid, razernij, woede; fig. ver-zotheid op iets, heftige drang), v. gm.v. (g = zij).

Ra'gebol, raag'bol (ronde, langharige borstel, stoffer aan een langen stok), m. — bollen; ook: Raagshoofd.

Ra'gen (zuiveren van rag), ik heb geraagd.

Rag'fijn (fijn als spinrag), bn.: — e kant.

Ragout' (Fr. kleingesneden stukjes vleesch, opgestoofd en met gekruide saus opgediend, sterk gekruid en gesausd vleeschgerecht), m. ragouts; fig. mengelmoes. (ou = oe).

Raid (Eng. vijandelijke inval), m.; ook: strooptocht, razzia.

Raif'elisenbank (onderlinge landbouwkredietbank, coöperatieve voorschotbank, onderlinge boerenleenbank, naar den oprichter zoo genoemd), v. — banken.

Rail (Eng. ijzeren spoorrichel), v. — s.

Railleeren (Fr. spotten, schertsen, gekscheeren); lees: raljeeren.

Raillerie' (scherts, boert, kortswijl), v. — rieën.

Rat'son' (Fr. verstand, rede, oorzaak; gelijk, recht), v.: dat heeft geen — d'être, recht of reden van bestaan. (s = z).

Raisonna'bel (Fr. billijk, redelijk, behoorlijk, verstandig), bn.; — er, — st. (s = z).

Raisonneeren (redeneeren, oordeelen; bestuilen; tegenwerpingen maken, tegenstribbelen), (ai = è): je durft hier nog komen —! tegen spreken; — **nement'** (redeneering, verstandige beoordeeling; tegenspraak), o. gm.v.; — **neur** (iemand, die gaarne raisonneert, om zijn wijsheid te luchten), m. — neurs.

Ra'jap (O.-I. witte mier), m. rajaps.

Rak (voortgaande strook v. weg of vaart; voortlopende rij of reeks), o. rakkén; in samen-stell.: Damrak, Langcrak, Gouderak, Skagerak; bij Huygens: elzen —, rij van elzeboomen.

Ra'kel (pookijzer), m. rakels.

- Ra'kelen** (bijeenscharen; het vuur oppoken), ik rakelde, heb gerakeld.
- Ra'kelijzer** (ovenkrabber, lang ijzer met tanden, om het ovenvuur op te stoken of uit te halen), o. -ijzers.
- Ra'kelings**, bw.: de sneeuwbal ging - langs mijn hoofd, strijkelings; iemand - voorbijgaan, zóó dat men hem bijna aanraakt.
- Ra'ken** (treffen, aanraken), ik heb en ben geraakt; -ing, v. -en: de - van cirkels.
- Ra'kende** (betreffende), vz.: allerlei nieuws - den oorlog, - onze buitenlandsche reis.
- Raket** (plantk. kruisbloemig kruid), v. raketten.
- Raket** (kaatsnetje in een ovalen beugel met handvat, kaatstuig), o. raketten.
- Raket** (in vonken uiteenspattende vuurpijl), v. raketten.
- Raketten** (kaatsen met een pluimbal; balspel, waarbij de bal met een kaatsnet wordt opgeslagen), ik heb geraket; -bal, m. -ballen; -slag, m. -slagen; -spel, o. -spelen.
- Rakit** (O.-I. op Sumatra, een op de rivier drijvend vlot met woonhuis er op), v. -s.
- Rak'ker** (dievenleider, schoutdiender; ook: kwajongen), m. rakkers: de schout en zijn -s, vero.; jou -, deugnet.
- Rak'ketalle** (touw aan de onderra), v. -s.
- Ral'len** (snappen, babbelen), ik heb gerald; ook: Rellen.
- Rallentan'do** (muz. afnemend, vertragend, langzamer wordend), bw. (en = en).
- Ram** (mannetjesschaap), m. -men; -metje, o. -tjes; zie: Ooi en Lam.
- Ram** (het eerste teeken in den dierenriem), m. gmv.; zie: Zodiak.
- Ram** (gesch. stormram), m. rammen. vero.
- Ramadan'** (de 9e maand, de heilige of brandende: de maand der groote vasten bij de Mohammedanen), m. gmv.; de Turken zeggen: Ramazan'; in de maand - mag slechts na zonsondergang gegeten worden, alle vleeschspijzen zijn verboden en ook alle baden en genoegens.
- Ra'meh** (O.-I. netelachtige plant met vezels van één M., voor papier- en linnenfabricatie en fabricatie van gloeikousjes), v. rameh's; ook: Ra'mee, Ra'mei; -cultuur (-kweeking), v.
- Ra'men** (gissen, schatten, berekenen), ik heb geraamd: de kosten -, begrooten.
- Ramenas'** (knostradijs), v. ramenassen; ook: Ramelas'; -loof (groene bladeren van een ramenas), o. gmv.; -schil (bittere schil van de ramenas), v. -schillen.
- Ra'ming** (begroting, schatting), v. ramingen.
- Rammel'** (gesch. stormram), v. -en. vero.
- Rammel'en** (met den stormram beuken), ik heb gerammel'd: een poortdeur -. vero.
- Rammel** (babbelaar), m. en v. -s: Mevrouw Dorbeen was een eerste -, (C. O.), praatster; ook: mond, en dan m.: hou je -!
- Rammelaar** (rinkelbel, kinderbel), m. -s.
- Rammelaar** (mannetjessaas, of -konijn), m. rammelaars.
- Rammelaar** (babbelaar, kletsmaajoer), m. -s.
- Rammelaarster** (babbelkous), v. -s.
- Rammelassen**, ik -te, heb gerammelast: den boel door elkaar -, gooien; iemand door elkaar -, onzacht heen en weer schudden.
- Rammelen**, hij heeft gerammel'd: met de sleutels -; de parvenu -de met zijn geld; de hond rammelt met zijn ketting; de pitten - in den appel, de pijlen - in den koker.
- Rammeling** (afranseling), v. -en, gmv.: een - krijgen, een - geven, afrossing.
- Rammelkast** (oude reiswagen, oude vigilante, enz.; oude piano), v. -kasten; minacht. mond: hou je -. gmv.
- Rammelkees** (snapper, prater), m. -keezen; -kous (snapper), m. en v. -kousen; -slag (een veelprater, door Multatuli getypeerd), m.
- Rammen** (rammeien), ik heb geramd: poorten en deuren -; het stooten van ramschepen.
- Rammonitor** (monitor of oorlogsschip met een ramblok vóór aan den boeg), v. -s.
- Ramp** (onheil, groot ongeluk), v. -en; zie: Catastrophe en Cataclysm e.
- Rampaard** (scheepst. scheepsaffuit), o. -paarden; zie: Rolpaard.
- Rampas'sen** (O.-I. rooven, buitmaken, kapen, wegpakken, grissen), hij heeft gerampast.
- Rampgeval** (Vlaamsch. ramp), o. -gevallen.
- Rampok'ken**, ook: een rampok-partij geven, (O.-I. één of meer tijgers ter gelegenheid van een feest binnen een carré van met lanssen gewapende inlanders loslaten, en als er een wil doorbreken, hem op de lans doen opvangen), wij hebben gerampokt: die tijger moet -rampokt worden, (v. R.); ook: in benden 's nachts gaan rooven; evenzoo: rampok-partij, de deelnemers heeten rampokkers.
- Ramponeeren** (vernielen, bederven, beschadigen); zie: Ontramponeeren.
- Ramschip**, o. -schepen; zie: Rammonitor en Ramtorenschip.
- Rampspoed** (naar analogie van tegenspoed: wederwaardigheid, ongeluk, onheil), m. -spoeden; -spoedig (ongelukkig), bn.: een -e oorlog, noodlottig; -er, -st.
- Rampzalig** (eig. vol ramp: hoogst ongelukkig, noodlottig), bn. en bw.: het - huwelijck van Oranje met Anna van Saksen; hij kwam - om het leven; -er, -st; -zaligheid (ellende, jammer), v. -heden.
- Ramskop** (zeker paardentype), m. -pen.
- Ramtorenschip** (oorlogsschip met stormramtoren), o. -schepen; ook: Ramschip.
- Ran**, Germ. myth. gemalin v. d. zeegod Aegir.
- Ran'cher** (bewoner van een rancho, meestal ruiter en jager), m. -s. (ch = tsj).
- Ran'cho** (eig. hut: hoeve in Mexico), v. -'s. (ch = tsj).
- Rancu'ne** (Fr. wrok over een belediging, ingewortelde haat), v. rancunes.
- Rand** (boord, kant), m. randen: de - van den hoed, de - van een behangsel; op of aan den - van den afgrond; fig. aan den - des grafs, op den - des verderfs.
- Ran'den** (met een rand omgeven), ik randde, ik heb gerand.
- Rand'glosse** (kanttekening, nl. op den rand van een geschrift), v. -glossen.
- Rand'joe** (Mal. een soort van voetangel van aangepunte bamboestokken), v. -s; -versperring, v. -en, vgl.: Prikkeldraad.
- Rand'schrift** (schrift in den smallen rand van munten, enz.), o. -schriften: God zij met ons, is het - v. e. rijksdaalder en v. e. gulden.
- Rand'stampeling** (omlijsting met rand'schrift rondom den beeldenaar onzer zilvermunten), v. -en; op gulden en rijksdaalders ook langs de muntzijde.
- Rand'varen** (plantk. adelaarsvaren), v. -s.
- Rand'verstering** (fijngeteekende rand als omraming en sieraad), v. -versieringen.
- Rang** (stand, reeks, orde, rij, schikking, regeling), m. rangen: een hoogen - bekleeden,

alle — en en standen waren op het ijs; wij zaten in het circus op den tweeden —; de — en in het leger; zie ook Rangnummer.

Rangcijfer (nummer der rangorde), o. —s.

Rangeerder (spoorbeambte, die de leiding heeft bij het ineenzetten v. e. trein), m. —s.

Rangeeren (in orde brengen, ordenen, het in-elkaar-zetten van treinen), (g = zij); —**locomotief** (die nl. bij het rangeeren dienst doet), v. —tieven.

Rangexamens (vroeger, onder de schoolwet van 1806: examens voor den 4en, 3en, 2en en 1en rang), o. mv.; —**getal** (spraakk. zie Rangtelwoord), o. —getallen: zevende is een —, wijst het nummer aan; —**lijst** (lijst van persoonsnamen naar den rang, welken zij ten opzichte van elkaar innemen), v. —en; —**nummer** (nummer, dat de plaats van iemand op de ranglijst aanwijst), o. —s; —**orde** (volgorde naar rang), v. gmv.; —**regeling** (rechterlijke rangschikking bij een faillissement, d. i. orde, waarin de schuldeischers voorkomen met aanwijzing v. h. bedrag, dat ieder wettig toekomt), v. gmv.; —**schikken** (regelen, ordenen, de volgorde aangeven: een stoet —, iets — onder een soort, orde, enz.), ik heb gerangschikt; —**schikking** (het rangschikken, ordening), v. —en; —**telwoord** (telwoord, dat de plaats van een voorwerp aangeeft in een rij van gelijksoortige dingen), o. —en: de eerste dag der maand, de een en twintigste telegraafpaal, enz.

Rank (lijst), v. —en: honger zoekt —en. vero.

Rank (twijg), v. —en: een wijnstok vol —en; zie: Druivenrank, Klauwier, Wijnrank.

Rank (slank), bn. en bw.: een — hert, een — e boot, — van gestalte; —**gebouwd** (van slanken bouw), bn.: een — e kruiser; —**heid**, v. gmv.: — van lees, — van gestalte.

Ran'kerig (rijk aan ranken), bn.: — e braamstruiken, — e lianen.

Ranon'kel (boterbloemachtige plant), v. —s.

Rans (van vetwaren: garstig), bn. en bw.: die boter, dat vet, die olie is —, bedorven, heeft een sterken smaak.

Ransel (vierkante soldatenrugtasch), m. —s: in den — voert de soldaat allerlei mee: onderkleeding, schoeisel, eenig voedsel, enz.

Ransel (slaag), m. gmv.: iemand — geven.

Ranselen (eig. iem. op zijn ransel geven, onbarmhartig slaan), ik heb geranseld; —**ing** (aframmeling), v. —en.

Ransig (garstig, rans), bn. en bw.: deze boter, dit vet, die olie is —, is op het punt te bedorven; smaakt —, sterk; —er, —st.

Ransuil (dierk. groote katuil), m. —en: de — heet ook bosch-, oor- of hoornuil.

Rantsoen', rantsoen' (losprijs), o. —en.

Rantsoen' (hoeveelheid spijs of drank voor elk der matrozen, soldaten, enz.), o. —en.

Rantsoeneeren, rantsoeneeren (vrijkopen, lossen: op rantsoen stellen).

Rantsoen'kist (scheepst. kist als verzamelplaats der eetwaren), v. —kisten.

Raout' (Fr. avondpartij aan h. hof, zonder bal), m. —s; lees: ra-oe': een — bij de Koningin.

Rap (vlug, snel), bn. en bw.; rapper, —st: een —pe gast, — ter been zijn, fig. — met den mond, vlug ter taal, ook zn.: Jan Rap, het grauw, het plebs, het straatjesvolk, meestal: Jan — en zijn maat, om aan te duiden, dat hij altijd van zijn soort om zich heeft; Jan — is zeer vrijzinnig, zeer! (De Gén.)

Rapaciteit' (Fr. roofgierigheid), v. gmv.

Rapal'je (gepeupel), o. gmv.

Rape' (geraspte snuiftabak), v. gmv.

Rapen (verzamelen, oprapen), ik heb geraapt: eieren — in de duinen; zegsw. hij doet niets dan — en schrappen, is een geldwolf.

Rapen (met kalk bestrijken, bepleisteren), ik heb geraapt; zie: Raapbord, Raapwerk.

Rapiditeit' (Fr. snelheid, gezwindheid), v.

Rapier' (lange degen), o. rapieren.

Rappel' (terugroeping), o.: een brief van —, waarbij b.v. een gezant teruggeroepen wordt; ook, brief ter herinnering, waarschuwing.

Rappeleeren (herinneren): iem. iets —.

Rapportement' (standje, berisping), o. —en.

Rap'po (zeer sterke man), m. —s; —**po'nisch**, bn.: —nische krachten, (C. O.), zeer groote.

Rapport' (bericht, verslag; ook: overeenkomst, betrekking, gemeenschap), o. —en: een — indienen; zich met iem. in — stellen; natuur- en wiskunde staan met elkaar in —; — van iets maken, iets aan een hoogere macht, aan een autoriteit rapporteeren.

Rapporteeren (berichten, melden, verslag doen, verslag of rapport uitbrengen).

Rapporteur' (verslaggever, steller van een rapport), m. —s; zie ook Referent.

Rapsoden (rhapsoden), m. mv.

Rapsodie, rhapsodie (allerlei te zamen- of aangeschreven fragmenten op 't gebied van dicht- of toonkunst; mengelwerk), v. —sodieën, —s; muz. phantasie op een populaire zangwijze. (rh = r).

Rapun'sel, rapunt'sel (plantk. klokjesachtige plant, ook raponsje geheeten), o. —s.

Rara a'vis (Lat. zeldzame vogel: fig. een vreemd ding, een wonderlijk mensch), m.

Rarefactie (verdunning der lucht door warmte), v. gmv. (ct = ks).

Rarek'iek' (uit raar, vreemd, en kijken: kijkkast met rare dingen), m. —kijken; ook de kermisman zelf.

Ra'righeid (vreemdheid, zeldzaamheid, vreemdsoortig ding), v. —heden.

Rariteit' (zeldzaamheid, kostbaarheid), v. —teiten (vreemde voorwerpen).

Raritet'enkamer (kamer voor of met rariteiten), v. —s; —**kast** (etalagekast van zeldzaamheden of rariteiten), v. —en; —**verzameling** (= collectie, —kabinet), v. —en.

Ras (zeew. wieling, draankolk), o. rassen.

Ras (grove, wollen gekeperde kleedingsstof uit Arras of uit Atrecht), o. gmv.

Ras (geslacht van menschen of dieren, fig. soort, aard), o. —sen: zegsw. er zit — in hem, er steekt pit in hem; zie: Rashaenders, —hond, —paard.

Ras (schieltijk), bw., —ser, hetrast: — verulogen geluk; geluk en glas breekt even —, (Cats).

Rasama'la (O.-I. reuzenboom van ± 180 voet op Java), m. —mala's. (s = z).

Rasch (snel, vlug, gezwind), bn.: met rassche schreden; rasscher, meest rasch.

Rasceeren (scheren; fortjen, vlekken, dorpen, vestingwerken slechten), ook, het schampen of even aanraken van kogels; —**mes** (scheermes), o. —messen. (s = z).

Ras'hoenders (hoenders v. e. zuiver ras), o. mv.; —**hond** (hond v. e. goed ras, voortreffelijke hond), m. —en; —**paard** (paard van zuiver ras, uitstekend paard), o. —en.

Rasp (vijlwerktuig, keukengereedschap), v. —en: een driekante —, een platte —, een runde

—, een notemuskaat —, zie ook Rasphuis.
Raspen (fijnmaken met een rasp), ik heb gerasp: een muskaatnoot —, een suikerbrood —, verfhout —; fig. schrapen in de keel; —huis (gevangenis, vroeger te Amsterdam, waar bedelaars, landloopers enz. Braziliehout moesten raspen), o. —huizen, vero.; —vijl (werktuig aan den eenen kant rasp, aan den anderen vijl), v. —vijlen; —zaag (werktuig, om tanden aan kammen te zagen), v. —zagen.
Rasploert (een geboren ploert), m. —en; —proleet (een typische proleet), m. —proleten.
Raspenhaat (haat tusschen twee of meer menschenrassen, b.v. tusschen blanken en negers), m. gmv.; —strijd, m. gmv.; —vermenging (het zich vermengen van twee of meer rassen), v. gmv.: de — in onze Indiën, zie Nonna, Mulat, Quadroon.
Rassurant (geruststellend), bn.; —er, —st.
Rassureeren (geruststellen).
Raster (breede, grove lat), m. —s; term ook in gebruik bij 't reproduceeren van autotypieën: fijn—, grof—.
Rasterdraad (stekeldraad, prikkeldraad, zie ald.), o. gmv., als voorwerp, m. —draden; —werk (omheining, bestaande uit latwerk), o. gmv.
Rasteren, men bezigt: Afrasteren.
Rastering (rasterwerk, omheining), v. —en.
Rat, rot (knaagdier van het geslacht muís), v. —ten; zie Buidelrat, Kelder—, Kerk—, Hamster, Water—; zegsw. zoo kaal als een —, totaal niets bezittend, ook, van het hoofdhaar: geheel haarloos; zegsw. zoo slim als een —; een oude — in de val, een ervaren, geslepen man verschalkt, bedot, met list misleid.
Rata (eig. pars —, d. i. evenredig deel), v.: pro — of pro rato, naar evenredigheid, ook, naar rato.
Ratafis (vruchtenbrandewijn), v. gmv.
Ratanhiawortel (bloedvloeiing-stelpend geneesmiddel), m. —s: de — is de wortel v. e. in Peru groeienden struik.
Rataplan (trommelslag, gehuid van een trommel), m. gmv.: zegsw. daar heb je den heelen —, heel den boel, al den rommel.
Ratouille (Fr. dooreengestampt middageten n. vleesch, groenten en aardappelen, in de kazerne), v., lees: —toelje; meest: Ratjetoe'.
Ratel (houten klepper, waarmede men een ratelend gehuid maakt), m. —s: fig. hou je —, hou je mond; haar radde — staat geen oogenblik stil! tong; hij is een —, snapper.
Ratelaar (Canadasche populier, ratelpopulier), m. —s; —abeel, m. —en; zie Esp.
Ratelen, ik heb gerateld: vroeger ratelde de klepperman elk uur, zie Ratelwacht; rijtuigen — over de steenen, de donder ratelt; fig. snel en zonder tusschenpoozen babbelen, zie Ratel; —aar (iem., die ratelt, babbelaar), m. —s.
Rateller (mil. geweerrek), m. —s. (ier = je').
Ratelkous (babbelkous), m. en v. —kousen; —mond (babbelaar, snapper), m. en v. —en; —populier (esp. trilpopulier, abeel), m. —en, zie Ratelaar; —slag (slag met een ratel; fig. donderslag, die ratelend klinkt), m. —slagen; —sling (giftsling in Z.-Amerika en Z.-Afrika), v. —en: de — heeft een uit hoornachtige ringen bestaanden ratel aan het uiteinde van den staart; —wacht (nachtwaker met een ratel, klepperman), m. —en, vero.
Ratificatie (bekrachtiging of goedkeuring

van een staatsdocument door de betrokken regeeringen), v. ratificatiën, —ties. (t = s).
Ratificeeren (bekrachten, goedkeuren).
Ratijn (zekere krullige wollen stof), o. gmv.; ook: Ratiné; —en, bn.
Ratje (rede, oorzaak, grond), v. gmv. (t = ts).
Ratjé, o. gmv.; zie Ratijn.
Rationaal, rationeel (gegrond op derede), bn.; ook: Rationabel. (t = ts).
Rationalisme (redegeloof: het systeem van hen, die uitsluitend de menschelijke rede als eenige kenbron huldigen en in geloofszaken slechts dat laten gelden, wat men met het verstand duidelijk kan begrijpen), o. gmv.
Rationalist (aanhanger van het rationalisme), m. —en. (t = s).
Rationalistisch (met het rationalisme overeenkomende), bn. en bw.: —e geschriften, —e overtuigingen; de wereld — beschouwen.
Rationeel (op de rede gegrond), bn.; —er, —st.
Ratjetoe', v. gmv.; zie Ratatouille.
Ratje (Mal. wettige gemalin van den vorst of sultan, ook, vorstin), v. —toes.
Ratje Kl' doel, Java, de fabelachtige koningin v. h. Zuiden, beschermgeest van hen, die in grotten en holen eetbare vogelnestjes plukken.
Rats (ratjetoe, soldaten-potage), v. gmv.
Rats (fig. verlegenheid, angst), v. gmv.: zegsw. in de — zitten, benauwdheid.
Ratsen (wegkopen), ik — te, heb geratst.
Rattingif, —gift (rattenkruit, arsenicum), o.
Rattenhol (hol of gat, waarin ratten huizen, bij uitbr. plaats, kelder, pakhuis, waar veel ratten zijn), o. —holen; —klem (—knip), v. —klemmen; —kruit. (metaalachtige stof, vergif, arsenicum), o. gmv.; —nest, o. —nesten; —val (toestel, om ratten te vangen), v. —valen; —vanger (ook, rottenvanger; kamerjager, in de 17e eeuw een onmisbaar persoon op het toneel van het stadsleven), m. —vangers; —vanger (hond, die ratten doodt), m. —vangers: een fox is een —.
Rattestaart (staart van een rat, ook, kleine rondvijl van timmerman en metaalbewerker), m. —en; —vel (huid eener rat), o. —vellen.
Ratrapeeren (weder vangen of betrappen).
Rauw (ongekookt), bn.: een —e aardappel, —vleesch; spreekw. Honger maakt —e boonen zoet, zie Boon; een —e wond, versche, open wond; fig. een —e stem, krijschend, scherp; een —e kreet; zegsw. dat valt mij — op het lijf, d. i. overrompelt mij; —achtig (eenigszins rauw, niet voldoende gaar), bn.
Rauwelijk (fig. op ruwe, onbeschaafde wijze), bw.: hij viel mij zoo maar — op 't lijf, fig. voer ruw tegen mij uit; ook: Rauwelings.
Rauwigheid (rauwheid, ruwheid), v. —heden.
Rava'ge (Fr. verwoesting, vernieling), v. —s.
Ra'vanger (steuntouw der ra), m. —s.
Ra'vebek (bek v. e. raaf), m. —bekken, fig. tangetje, ook noodhaak; verder: naam van verschillende voorwerpen met kromme punten.
Ra'vebeksultateeksel (ontl. punt in den vorm v. e. ravebek, v. h. schouderblad), o. —s.
Ravelijn (Fr. voorschans in den vorm van een halvemaa), o. —lijnen.
Ra'venaas (aas voor de raven, krenng; fig. galgenaas, hangebast), o. —azen; —gekras (—gekrijsch), o. gmv.; —nest, o. —nesten.
Ra'venzwart (glanzend zwart als de veeren der raven), bn.: een meisje met — haar.
Ravijn (Fr. holle weg, bergkloof), o. —en.
Ravotten (luidruchtig stoeten, wild spelen,

- joelend achter elkaar aan loopen), ik heb geravot: jongens — graag.
- Ra'wa** (O.-I. moerasgrond op Java), v. rawa's: in het droge seizoen hebben de -'s het aanzien van grasvelden —; — bet. ook: bergmeer.
- Rayeeren**, ook **royeeren** (doorhalen, doorschrappen, uitdoen): iem. — als lid. (y = i).
- Rayon'** (verboden kring bij een vesting), o. rayons: binnen het — eener vesting mag niet gebouwd worden. (ay = el).
- Rayon'** (vak in een bibliotheek), o. rayons.
- Ra'zen** (een dol leven maken, tieren, heftig uitvaren), ik raasde, heb geraasd.
- Ra'zend** (woedend, dol), bn. en bw.: een — e hond, een — e kat; fig. het is om — te worden, zeer boos; een — e honger, erg: Klaas had een razenden trek om naar de Vette Vadoek te gaan, (C. O.), ontzettende; hij acht zich — gelukkig, (C. O.); dat kost mij — veel geld, erg.
- Razernij'** (dolheid), v. razernijen; ook: aanvallen van —; myth. de drie — en, zie Furiën.
- Razijn'** (rozijn), v. razijnen.
- Raz'zia** (eig. militaire expeditie van Turken tegen ongelovigen: overval, plundertocht, strooptocht), v. razzia's: in Rusland was er een — of pogrom tegen de Joden.
- Reaal'** (geldstuk in Spanje, Portugal, Mexico, enz.), m. realen; de waarde in Sp. en Port. is ± f0.25, in Mexico, ± f0.32³; een — de vellon in Sp. is f0.12⁵.
- Reaal'** (oude Ned. zilvermunt van 3½ stuiver of f0.17⁵), m. realen.
- Reaal'**, bn.; hetzelfde als Reëel.
- Reaal'school** (in Duitschland de naam eener H. B. S.), v. — scholen: de — leidt op voor velerlei ambten in 't leven.
- Reactie** (terugwerking, vooral op godsdienstig, staatkundig of geneeskundig gebied), v. gmv.: de partij der —; lees: reaksie.
- Reactie** (nat. tegenstand, tegendrukking), v.
- Reactionnair'** (tegenstrever; in de staatkunde iemand, die de bestaande toestanden tot vroegere wil terugbrengen), m. —nairen; (tegenstrevend, tegenwerkend), bn. (ai = è).
- Reageer buis** (scheik. cilindervormig glazen buisje, dat gebruikt wordt bij het nemen van scheikundige proeven), v. — buizen. (g = g).
- Reageeren** (tegenstand bieden, tegenwerken; scheik. op een stof inwerken, zich door een bepaalde tegenwerking doen kennen), (g = g).
- Re'agens** (terugwerkend middel), o. —gen'tia.
- Reagen'tia** (middelen der scheikunde tot opsporing v. d. aanwezigheid v. stoffen), o. mv.
- Rea'liën** (speciale kundigheden), v. mv.
- Rea'liën** (vakken van onderwijs aan een realschool of H. B. S. onderwezen), v. mv.
- Realisatie** (het omzetten in klinkende munt; verwezenlijking), v. —tiën, —ties. (t = s).
- Realiseeren** (tot een werkelijk bestaan brengen: waren of effecten te gelden maken).
- Realis'me** (richting in de kunst, welke de levende werkelijkheid in haar typische verschijnselen wil uitdrukken, dus ook het leelijke en vulgaire), o. gmv.: het — is het tegengestelde van het idealisme; z. ook Naturalisme.
- Realis'me** (leer der werkelijkheid), o. gmv.
- Realist'** (aanhanger of beoefenaar van het realisme in de kunst), m. realisten.
- Realis'tisch** (het realisme huldigend in de kunst), bn, ook: een — e levensbeschouwing; de — e roman, die zich ten doel stelt het dagelijksch leven, zoo nauwkeurig en zoo werkelijk mogelijk, voor te stellen.
- Realiteit'** (wezenlijkheid, werkelijkheid), v.
- Re'aumur**, René Antoine de: Fransch natuurkundige (1683—1757), ontwerper van den 80-gradigen thermometer; lees: ree'-oo-muur.
- Re'bab** (O.-I. strijkinstrument der gamelanmuziek: van Arab. oorsprong, bestaande uit klankbodem, kam, hals, voetstuk, twee snaren en twee sleutels), v. rebabs. (e = ee).
- Reb'be** (Hebr. Joodsche koster of godsdienst-onderwijzer), m. rebben.
- Rebec'** (soort van driesnarige viool), v. — s: de — is de voorlooper van de viool; nog in Egypte in de koffiehuizen. (c = k).
- Rebel'** (oproerling, mouter), m. rebellen.
- Rebelleeren** (in opstand komen, muiten, oproerig worden; met geweld zich verzetten).
- Rebellie'** (muitelij, gewelddadig verzet tegen het openbaar gezag, oproer), v. gmv.
- Rebel'lig** (oproerig), bn.; —er, —st.
- Rebel'lich** (oproerig, rebelsch), bn. en bw.
- Rebelsch'** (rebellig, rebelligsch), bn. gmv.; —er, meest —: de schooljongens werden — door al het straffen, oproerig, balsturig.
- Re'bus** (beeldraadsel, figuurraadsel), m. rebussen; lees: ree'-bus.
- Rebut'** (weigerend antwoord; ook: wrakgoed, bedorven waar), o. gmv. (e = ee).
- Rebutant'** (terugstootend, ontmoedigend, afschrikkend; norsch, barsch), bn.; —er, —st.
- Rebuteeren** (op een harde en verachtelijke manier afwijzen; van zich stooten).
- Recalcitrant'** (Fr. koppig, onwillig), bn.: een — e jongen, een — karakter, balsturig, weerspannig, tegenstribbelend.
- Recapitulatie** (korte samenvatting v. d. hoofdinhoud), v. —ties, —tiën. (t = s).
- Recapituleeren** (in hoofdpunten of beknopt samenvatten, een opsomming geven).
- Recenseeren** (beoordeelen, voornamelijk van boeken en geschriften), (en = en).
- Recensent'** (beoordeelaar van boeken, geschriften, enz. i. e. krant, enz.), m. —en. (en = en).
- Recensie** (beoordeeling van boeken, enz.), v. —siën, —sies. (cen = sen).
- Recent'** (nieuw, pas gebeurd), bn.: dat feit is —, is van — en datum d. i. van een dag, die pas of onlangs verlopen is; —er, —st.
- Receptis'** (voorloopig bewijs van storting op aandeelen in een geldleening), o. —sen.
- Recept'** (voorschrift ter bereiding van geneesmiddelen, van spijzen, verven, enz.), o. —en.
- Recepteeren** (een recept klaarmaken).
- Receptenboek** (apothekersboek ter inschrijving v. d. gereedgemaakte recepten), o. —en.
- Receptenbus** (bus, waarin recepten kunnen gedeponeerd worden), v. —bussen.
- Receptie** (het ontvangen b.v. bij ondertrouw, ook, de ontvangst der gelukwenschen, plechtige ontvangst; de aanneming van iemand als lid van een gezelschap), v. —tiën, —ties. (t = s).
- Receptiekamer** (kamer, waarin receptie gehouden wordt), v. —kamers; —kosten (de kosten, veroorzaakt b.v. aan hooggeplaatste ambtenaren door een officiele receptie), m. mv.: —zaal (zaal ter ontvangst), v. —zalen.
- Receptuur'** (recepteerkunst, de kunst van artsensijbereiding), v. gmv.
- Reces'** (schriftelijk vergelijk, verzuimde betaling eener som, achterstand), o. gmv.
- Reces'** (tijdelijke schorsing of verdagging der zitting b.v. van de 2e Kamer), o. gmv.: de vergadering is op — gescheiden of gegaan, tot nadere bijeenroeping uiteengegaan.

Recet'te (Fr. *ontvangst, de entréegelden bij concerten, opera's, enz.*), v. recettes.

Recher'che (*afdeeling der politie, belast met opsporing, navorsching*), v. -s; zie Rechercheeren. (ch = sj).

Rechercheeren (*nauwkeurig onderzoeken; uitvorschen*); -eur' (*politie-beambte, belast met het onderzoek naar misdaden of het opsporen van misdadigers: speurder*), m. -eurs; (ch = sj); zie Detective.

Recher'che-vaartuig (*vaartuig voor ambtenaren der recherche, die tegen sluikerij moeten waken*), o. -vaartuigen. (ch = sj).

Recht (*niet krom of scheef*), bn. en bw.: een -e lijn, een -e kaars, - van lijf en leden; een -e hoek, 90°; fig. de -e weg, d. i. de goede, ware; de -e erfgenaam, d. i. wettige; - en slecht: de menschen waren toen nog - en slecht, oprecht en eenvoudig; te -er tijd, op het -e oogenblik, juist, gepast; zegsw. hij is de -e man op de -e plaats, de man, die geknipt is voor die betrekking; een -e sul, echt, wezenlijk; dat is - jammer; zegsw. - door zee gaan, geen slinksche wegen inslaan, eerlijk zijn; ik vertrouw hem niet -, te best.

Recht (*gerechtigheid*), o. gmv.: het - moet zijn loop hebben; kort en snel -; - gaat boven macht; iem. - laten wedervaren; indien gij vrede wilt, eerbiedig dan het -.

Recht (*de wetten, wettelijke bepalingen*), o. -en: meester in de -en, student in de -en, het Romeinsche -, het oud-Germaansche -, zie: Burgerrecht, Handels-, Kies-, Privaat-, Staats-, Straf-, Volken-.

Recht (*zedelijke bevoegdheid volgens de wet, aanspraak*), o. gmv.: spreekw. Waar niets is, heeft zelfs de keizer zijn - verloren, z. Keizer.

Recht (*belasting*), o. rechten: in- en uitgaande -en, doorvoerrechten, -en heffen.

Recht'aan (*in rechte richting, al maar rechtuit*), bw.: je gaat maar rechttoe -!

Recht'bank (*college van rechters, zetelend in de hoofdplaats v. e. arrondissement en oordeelend in burgerlijke zaken en in handelszaken*), v. -banken: er zijn 23 rechtbanken.

Recht'buigen, ik boog -, heb -gebogen: een stang, een tak -, d. i. buigende rechtmaken.

Recht'draads (*volgens of op den draad*), bw.: - zoomen, - naaien.

Recht'draadsch, bn.: - hout, waarvan n. l. de draad in de volle lengte doorloopt; -hout is noodig voor ladderboomen en rekstokken.

Recht'te (*meetk. rechte lijn, gerade*), v. -n.

Recht'telijk (*overeenkomstig het recht, gerechtelijk, naar rechten*), bn. en bw.

Recht'teloos (*onwettig*), bn. en bw., w. i. g.

Recht'ten (*uitspraak doen naar het recht*), ik rechtte, ik heb gerecht; ook: Richten.

Recht'tens (*volgens recht, rechtmatig*), bw.: dat komt mij - toe.

Recht'ter (*lid eener rechtbank: iemand, die gehouden is recht te spreken*), m. rechters, rechteren: - in de arrondissementsrechtbank; kanton-, zie ald.; de - van instructie, zie aldaar; zegsw. niemand kan - zijn in zijn eigen zaak, zie Berechten; God is de - van levenden en dooden d. i. de opperste -.

Recht'terarm (*arm ter rechterzijde*), m. -en.

Recht'ter-commissaris (*rechter, aan wien een bijzondere last is opgedragen*), m. -commissarissen: Ten Have was benoemd tot - in het faillissement der weduwe Van Veen, (Potg.).

Recht'terhand (*eig. hand aan den rechter-*

arm; fig. helper, werker, steun), v.: het oudste dochtertje is moeders -; de stuurman-visscher is des schippers -; De Ruyter, der Staten -.

Recht'terkant (*aandr. kant ter rechterzijde*), m. gmv.; zie Rechteroever.

Recht'terlijk (*eigen aan, betrekking hebbende op een rechter*), bn.: de -e macht, de -e waardigheid, een - onderzoek, een -e uitspraak.

Recht'teroever (*aandr. oever a. d. rechterhand, als men stroomafwaarts ziet*), m. -s, ook -kant: Arnhem ligt aan den - v. d. Rijn.

Recht'tersambt (*het ambt v. rechter*), o. gmv.: hij bekleedt met groote waardigheid het -.

Recht'terschap (*de rechterlijke waardigheid*), o. gmv.: hij werd benoemd tot het -.

Recht'terstool (*zetel des rechters, ook, de rechter zelf*), m. -en: voor den - Gods; de - der geschiedenis, vierschaar, gericht.

Rechter van instructie (*rechter, die belast is met het voorloopig onderzoek eener strafzaak*), m. rechters van instructie.

Recht'tervleugel (*vleugel van een vogel aan den rechterkant*), m. -s: fig. de rechterafdeeling van een leger; zie Vleugel.

Recht'terwang (*wang ter rechterzijde*), v. -wangen, Bijbel: zoo wie u op de - staat, keert hem ook de andere toe, Matth. 5: 39, weersta den vijand niet, wees zachtmoedig.

Recht'terzijde (*zijde aan de rechterhand*), v. gmv.: hij zat aan de - van den gastheer; hij liep aan de - of ter - van den koning; in de staatk. de christelijke partij in de Kamer.

Rechtevoort (*tegenwoordig, thans*), bw. gew.

Recht'geaard (*braaf, rechtschapen*), bn.: een - mensch, een - Nederlander.

Recht'geloo'vig (*stipt of vast in het geloof, rechtzinnig, orthodox*), bn.

Recht'hebbende (*iemand, die recht op iets heeft*), m. en v. -hebbenden.

Recht'heid (*het recht-zijn*), v. gmv.: de - v. e. straat, v. e. spoorlijn, v. e. pad, v. e. lijn.

Recht'hoek (*meetk. parallelogram met rechte hoeken*), m. -hoeken; -hoekig, bn. en bw.: een -hoekige driehoek, met een hoek van 90°; - elkaar snijdende lijnen.

Recht'hoekszijde (*meetk. zijde v. een recht-hoekigen driehoek aan den rechten hoek*), v. -zijden; zie ook Hypotenusa.

Recht'huis (*gebouw, waarin de rechter recht spreekt, of zitting houdt*), o.: het - van Pilatus, Matt. 27: 27 en Johannes 18: 28.

Recht'huis (*gemeentehuis op een dorp; ook, herberg, waarin de raadkamer is*), o. -huizen: wij soupeerden te Baarn in het -, (Potg.); voor het - hield een koets stil, beladen met een rentenier, (Koetsv.).

Recht'tigen (*machtigen, recht geven, autoriseren*), ik ben gerechtigd.

Recht'kloppen (*kloppend rechtmaken*), ik klopte -, heb -geklopt: een staaf -.

Recht'lijnig (*uit rechte lijnen bestaande*), bn.: een -e figuur; bw.: - teekenen, het vervaardigen van teekeningen met passer en liniaal b. v. bouwplannen, machine-afbeeldingen, enz.; examen i. h. - teekenen.

Recht'maken (*rechtlignig of rechtstandig maken*), ik maakte -, heb -gemaakt: de schei in 't haar -, een scheef beeldje -.

Recht'mat'ig (*volgens recht, overeenkomstig de wet, billijk*), bn. en bw.: de -e bezitters, de -e eigenaars; een - aandeel, -e aanspraken, -e grieven; dat komt ons - toe.

Recht'op (*recht naar omhoog gericht*), bw.:

loop toch -, niet gedoken of gebogen.
Recht'opstaand (rechttop, als een loodlijn), bn.: een -e ladder, steil.

Recht'over (vlak aan de overzij), bw.

Rechts (naar de rechterzij), bw.: gij moet - afslaan; mil. -, richt u! - uit de flank!

Rechts'af (ter rechterzijde af), bw.: de wandelaar sloeg -, naar den rechterkant af.

Rechts'ban (rechtsgebied), m. gmv. vero.

Rechts'bedeeling (de wijze, waarop en de wetten, waarnaar recht gesproken wordt, de bediening van het recht), v. gmv.

Rechts'begrip (begrip of gevoel in zake recht en onrecht), o. -begrippen: het - is den mensch aangeboren.

Rechtsch, bn.: hij is -, verg. linksch; ook, aan de rechterzijde: het -e huis.

Rechtsch (bedoeld, gezocht), bn.: is dit het -e huis, het -e boek, de -e trein?

Rechtscha'pen (eerlijk, oprecht, deugdzaam), bn. en bw.: een - man; - handelen.

Rechts'college (college van rechters), o. -s.

Rechts'dwang (maatregel van dwang door de rechterlijke macht, lijfswang), m. gmv.

Rechts'gebied (streek, binnen welke een rechtscollege de rechtspraak uitoefent), o. gmv., zie Jurisdictie; -gebouw (gerechtshof, rechthuis), o. -en; -gebruik (-formaliteit), o. -en; -geding (proces), o. -en;

-geldig (in rechten geldig of van kracht, wettig), bn.; -geloerd (het recht tot voorwerp van studie gemaakt hebbende), bn.: een - persoon; -geleerdheid (jurisprudentie), v. gmv.; -geleerde (advocaat), m. en v. -n; -geschiedenis (geschiedenis van het recht), v., spreekt.: dat wordt een -, zaak, die voor het gerecht komt; -gevoel (het gevoel voor recht en onrecht), o.: die oorlog kwetst het - der volken; -grond (grond, waarop een bepaling, een verordening, een wet, enz. berust), m. -en; -handel (proces), m. gmv.

Rechts'ingang verleenen (verklaren, dat een zaak door de rechtbank in behandeling zal genomen worden), m. gmv.: - tegen iem. verleenen, aan een klacht - verleenen;

-kundig (betrekking hebbende op de wetenschap van het recht), bn.: op -e gronden, uit een - oogpunt, -e bijstand; -macht (bevoegdheid v. e. rechtbank), v. gmv.; -middel (middel, waarvan men zich kan bedienen tot handhaving van het recht), o. -en.

Rechts'om (naar de rechterzijde), bw.

Rechtsomkeer(t) (mil. commando: zwenking in halven cirkel naar rechts), bw.

Rechtsomkeer', bw.: - maken, teruggaan.

Rechts'persoon, m. en v. -personen: een ver-eeniging als - erkennen; -persoonlijk-

heid (bevoegdheid, om in rechten op te treden), v. gmv.: - aanvragen, bij de hooge regeering genoemde bevoegdheid vragen;

-philosophie (de wijsbegeerte van het recht), v. gmv.; -pleging (-verzorging, het uitoefenen van het recht), v. -en;

-spraak (uitspraak, gewijsde), v. gmv.; -praktijk (de praktijk van een advocaat of rechter), v. -en; -spreken (gerechtelijke uitspraak doen), ik sprak -, heb -gesproken.

Rechts'taal (taal of termen, waarvan rechtsgeleerden zich bedienen), v.: de - handhaaft in het gebruik der woorden meestal een juiste onderscheiding, die de spreektaal niet kent.

Recht'stamig (met rechten stam), bn.: -e pijnen, -e populieren, -e klapperboomen.

Rechtstan'dig (loodrecht), bn.: -e lijnen.

Rechts'term (term, uitdrukking bij rechtsgeleerden in gebruik), m. -termen.

Rechts'titel (rechtsgrond), m. -titels: op welken - zou het steunen, dat de arbeider werk gaat eischen van den staat?

Rechts'trecks (regelrecht, zonder omwegen, direct, zonder eenige tusschenkomst), bw.: hij wendde zich - tot den minister.

Rechts'trecksach, bn.: een -e verbinding, het - verkeer, een -e vraag, een -e weigering.

Rechts'vedraaling (het voorbedachtelijk verkeerd uitleggen van artikelen der wet), v. -en; -verkrachting (daad van iemand, die het recht verkracht, d. i. krachteloos maakt, in plaats van het recht te handhaven), v. -en; -vervolging (het vervolgen door den rechter), v. gmv.: tot - overgaan; een - tegen iemand instellen, hem bij den rechter aanklagen; ontslag van -; -verdering (het instellen van een vordering of eisch bij den rechter), v. -en; -vraag (rechtsquaestie), v. -vragen; -wege: van - , volgens recht, rechtens: dat behoort haar van - toe; -weigering (weigering om iem. recht te doen), v. gmv.; -wetenschap (de wetenschap v. h. recht, rechtsgeleerdheid), v. gmv.; -wezen (het recht en al, wat daarmee in betrekking staat), o. gmv.; -zaak (rechtsgeding), v. -zaken; -zaal (zaal, waarin het gerecht, de rechtbank, het hof zitting houdt), v. -zalen.

Recht'toe (in rechte richting), bw.: loop maar -, zie Rechts'taan; zegsw. het gaat daar niet -, naar behooren.

Recht'uit (in een rechte richting, fig. ronduit), bw.: loop of ga maar -, zonder rechts of links af te wijken; hij spreekt altijd -, onbewimpeld; met w.w. vormt het scheidbare samenstellingen: -gaan, -kijken, -loopen, -rijden, enz., van welke de leden der onbep. wijze en der volt. aaneengescreven worden, b.v. Recht'uitgaan, recht'uitgegaan, recht'uitkijken, recht'uitgekeken, enz.

Rechtvaar'dig (rechtmatig, billijk, eerlijk), bn. en bw.: een -e straf, een -e vonnis; God is -, geen onrecht doende of duldend; iem. - behandelen, naar recht en billijkheid; -handelen, niemand benadeelend, billijk.

Rechtvaar'dige (deugdzame, brave mensch), m. en v. -n: misschien zijn er vijftig -n in de stad, Gen. 18 : 24.

Rechtvaar'digen; ik -vaardigde, heb gerechtvaardigd: dat zal mijn oordeel -, billijk doen blijken; ik zal later mijn houding -, verantwoord; zich -, zich zuiveren van blaam of schuld.

Rechtvaar'digheid (het rechtvaardig-zijn, eerlijkheid, maatschappelijke deugd, waardoor men ieder het zijne geeft), v. gmv.

Rechtvaar'diglijk (op eerlijke wijze), bw. i. g.: ik heb mij - van mijn taak gekwetend.

Recht'verkrijgende (iem., die door koop, erfenis, enz. een recht verkrijgt, dat vóór dien een ander toekwam), m. en v. -n.

Recht'veluegelig (met rechte vleugels, van insecten), bn.: als zn. -en, m. mv., b.v. sprinkhanen, glazenmakers, met vier rechte vleugels.

Recht'sin'ig (rechtgeloovig, orthodox), bn. en bw.; -er, -st; -heid (orthodoxie), v.

Reed'ive (rechtst. terugval, herhaling v. e. misdrijf, nieuw misdrijf), v. gmv. (re = ree).

Recidivist' (rechtst. iem., die reeds eenmaal

een misdrijf pleegde), m. en v. -en; vr. ook -e. (re = ree).

Recjet' (voordracht van eenig gedicht, enz. het reciteeren), o.: ook, *Recitatie*. (e = ee).

Recjepe, zie **R.** (re = ree).

Recjepeeren (opnemen of toelaten in een gezelschap, ontvangen, onthalen). (e = ee).

Recjepeent' (klok van een luchtpomp), m. recipiënten. (re = ree).

Recjepeent' (vat ter opneming van het vocht, door distillatie voortgebracht), m. -en.

Recjepeent' (persoon, die iem. als lid eener vereeniging ontvangt, installeert), m. -en.

Recjepeent' (Fr. wederkeerigheid), v. gmv.

Recjepeque (Fr. wederzijdsch, wederkeerig), bn. en bw.; -getallen, die, wier product gelijk is aan de eenheid, b.v. $\frac{2}{3} \times \frac{3}{2}$. (re = ree).

Recjepeal' (muz. solo-uitvoering b.v. op een piano), o. -s.

Recjepeatief' (het zingende spreken, een soort v. declamatorischen zang), o. -tieven. (e = ee).

Recjepeeren (opzeggen, voordragen in rede-naarstoon): een gedicht -. (e = ee).

Recjepeament' (iem., die iets terugvoert; ook, iem., die bezwaren indient), m. -en; vr. -e.

Recjepeantje, v. -s, -tiën, zie *Reclameeren*.

Recjepeantje (terugvordering, bezwaarschrift; ook: publieke aanprijzing van iets), v. -s.

Recjepeantjeeren (terugeischen, bezwaren indienen, terugvorderen, opkomen tegen iets).

Recjepeantjeering, v.: centraal college van n -e, college, opgericht bij Koninklijk besluit van 24 Dec. 1910, welks taak het is, personen, uit eenige gevangenis ontslagen, enz. aan een betrekking te helpen, opdat zij niet weer tot misdrijf vervallen.

Recjepeantje (erkenning, vergoeding in geld, elk jaar door den erfpachter aan den eigenaar te betalen), v. (g = g); -geld (geld, dat elk jaar betaald wordt als erkenning van rechten, enz.), o. -gelden.

Recjepeantje, **Recjepeantje** (vroeger een tak der Minderbroeders, observanten), m. mv.

Recjepeantje (aanbevelenswaardig, recommandatie verdienende), bn.; -deantje (aanbeveling), v. -tiën, -ties; -deeren (aanprijzen, ernstig aanbevelen): iets -, iem. -; zich -, zich in iem. welwillendheid aanbevelen; zich gerecommandeerd houden, zich aanbevelen houden.

Recjepeantje (herbouwing, hernieuwing, weder-opbouwing), v. -s, -tiën. (tie = sie).

Recjepeantjeeren (reconstructie doen ondergaan).

Recjepeantje (herstellende, een zieke die aan de beterhand is), m. en v. -en; vr. ook: -e; -ie (herstelling van een zieke), v. gmv. (tie = sie).

Recjepeantje (Eng. het hoogste of beste), o. gmv.; het - slaan, het grootste bereikte succes nog overtreffen door een bepaalden afstand in nog korteren tijd af te fietsen, met schaatsen af te rijden, enz., den besten tijd maken; het uur - verbeteren, d. i. in één uur meer KM. rijden, het sneller doen, dan iemand het nog gedaan heeft.

Recjepeantje (ontspanning, uitspanning), v. gmv.: het uur van -, verpozing, rust (in kostscholen en kloosters).

Recjepeantjeeren (troepen werven of lichten, de bataljons voltallig of compleet maken); -ing, v. gmv., fig. aanwerving bij een partij.

Recjepeantjeschool (handboekje voor 'tgeen gewone soldaten moeten kennen), v. -scholen.

Recjepeantje (nieuw aangeworven soldaat, loteling), m. recruten; zie *Milicien*.

Recjepeantje (rechtuit): via -, langs den rechten weg; *linea* -, in de rechte lijn. (e = k).

Recjepeantje (verbetering, herstelling; herhaalde distillatie), v. -s, -tiën. (tie = sie).

Recjepeantjeeren (verbeteren, in orde brengen; door gedurige overhaling zuiveren, versterken).

Recjepeantje (Lat. op de rechterzijde van een blad, de voorzijde), (c = k); zie *Verso*.

Recjepeantje (geestelijke leider in eenig klooster of godshuis, door den bisschop benoemd; ook: onderpastoor in een hulp- ofijkerk), m. rectors. (c = k).

Recjepeantje (bestuurder of directeur v. e. Latijnsche school, een gymnasium), m. -to'ren, -s.

Recjepeantje (den rector betreffende), bn.: de -ale waardigheid, de -ale macht. (c = k).

Recjepeantje (ambt of waardigheid van rector), o. rectoraten. (c = k).

Recjepeantje (voorzitter van den academischen raad of senaat), m. rectores magnifici. (g = g).

Recjepeantje (Fr. schriftelijk bewijs van ontvangst), o. -'s; lees: *resuu'*.

Recjepeantje (Fr. algemeen in de mode), bn.: dat is -.

Recjepeantje (Fr. verzameling, bundel), o. -s: lees: *rekuilj'*; het - militair, verzameling van voorschriften, het leger betreffende.

Recjepeantjeeren (achteruitgaan, wijken).

Recjepeantjeeren (hulp, bijstand zoeken bij iem.).

Recjepeantje (iem., die hulp zoekt), m. -en.

Recjepeantje (weigering, wraking), v. -s.

Redactjepeantje (opsteller, samensteller, leider van een krant of tijdschrift), m. -s, -en.

Redactjepeantje (gezamenlijke redacteuren van een dagblad of tijdschrift; de wijze, waarop een verordening, enz. onder woorden is gebracht), v. -tiën, -s: de - van het *Handelsblad*; de - van een wetsartikel dient in de eerste plaats duidelijk te zijn; de commissie van -; dit amendement bedoelt alleen een verbetering in de - van 't artikel, (tie = sie); -bureau (kantoor der redactie), o. -'s; -kosten (kosten, verbonden aan het redigeeren van een krant of tijdschrift), m. mv.

Redactjepeantje (tot de redactie behoorend, ook, de wijze van stellen betreffend), bn.: het -e gedeelte der wet of der verordening. (c = k).

Redactjepeantje (vrouw als redacteur), v. -s.

Redactjepeantje (niet te redden, onherstelbaar), bn. en bw.: zijn zaak is -; hij is - verloren.

Reddeloosheid (toestand van iemand, die of van iets, dat reddeloos is), v. gmv.

Redden (uit het gevaar helpen), ik heb gered; -der (man, die redt), m. redders;

-ding (het redden), v. -en; -ster, v. -s.

Redderen (in orde brengen, regelen, rangschikken), ik heb geredderd: een kamer -; een boedel -, een erfenis volgens het testament in orde brengen; -aar (persoon, die regelt, in orde brengt), m. -s, zie *Beredderen*; -ing (drukte, omslag), v. gmv.

Redding(s)boel (grootte ring van kurk, overtrokken met wasdoek), v. -en, zie *Boel*;

-boot (vaartuig, ingericht en bestemd tot redding van schipbreukelingen), v. -booten;

-gordel (reddingsboei, kurken gordel, om er op te drijven), m. -s; -leger (leger des Heils, Heilsleger), o. gmv., zie *Salvation-army*; -maatschappij (vereeniging tot redding van drenkelingen, te Amsterdam, 1767), v.; -toestel (middel, om menschen

- te redder), o. -toestellen; -**tonw**, o. -en.
- Re'de** (gesprek, toespraak, verhoog), v. gmv.: iemand in de - vallen; de deelen der -.
- Re'de** (denkvermogen, verstand), v.: de mensch is begaafd met -; zegsw. iemand tot - brengen, hem terechtzetten, zoodat hij wel naar recht en billijkheid moet handelen; dat ligt in de -, vloeit uit den aard der zaak voort.
- Re'dedeel** (spraak. woordsort), o. -deelen: er zijn tien -deelen.
- Re'dekavelen** (redeneeren), ik heb geredekaveld; scherts: Hij stond een kwartier lang met zijn medestudent te -, (Klikspaan); -**kaveling** (redeneering, dispuut, redetwist), v. -kavelingen, w. g.; zie Kavelen.
- Re'dekunde** (leer der welsprekendheid), v. gmv.; zie Rhetorica.
- Redekundig, redekunstig** (volgens de rede), bn.: een -e ontleding.
- Redekunst** (wetenschap, die leert wèl te spreken), v. gmv.; ook: Redekunde.
- Redekunstig** (betrekking hebbende op de welsprekendheid), bn.: -e figuren, b.v. de tropen; zie: Troop en Rhetorisch.
- Redelijk** (met rede begaafd, verstandelijk), bn.: de mensch is een - wezen; gij zijt te -, om zoo iets te verlangen, verstandig; dat zijn -e voorstellen, billijk; hij heeft een -inkomen, tamelijk; bw.: het gaat -, tamelijk; -er, -st; -**heid** (billijkheid), v. gmv.
- Redelijkerwijze, -wijze** (volgens recht, met billijkheid), bw.: trouwe plichtsbetrachting kan men - van u verwachten.
- Redeloos** (zonder verstand), bn.: het -looze vee; -loozter, -t; -**loosheid**, v. gmv.
- Redemptor** (Verlosser, Heiland), m.
- Redemptorist** (lid van de congregatie van den Allerheiligsten Verlosser), m. -toristen; de stichter van deze congregatie is de H. Alphonsus v. Liguori (1732), zie Liguori.
- Reden** (beweegrond, grond, oorzaak), v. redenen: wat is de - van uw stilzwijgen? om -en van gezondheid; om -en van financiële aard; gegronde -en; iem. - doen verstaan, hem tot rede brengen; iemand wel of geen - geven tot iets, aanleiding; om - van, ter oorzaak van.
- Reden** (rekenk. verhouding), v. redens: een meetkundige -; getal, dat aanwijst, hoeveelmaal het ééne getal in het andere begrepen is; een rekenkundige -, verschil tusschen twee getallen; zie Evenredigheid.
- Redenaar** (man van talent als spreker, woordvoerder; iem., die redevoeringen houdt, ook, talentvol predikant), m. -naars, -naren.
- Redenaarsgave** (de gave van wèl te spreken), v. -gaven; -**gestoelte** (gestoelte, waarin een redenaar gaat staan), o. -n; -**talent** (talent of hoogere gave der welsprekendheid), o. -talenten: het - van een Pericles, Demosthenes, Cicero; van een Boryer, een v. d. Palm, enz.
- Redenatie** (volkst. redeneering), v. -ties.
- Redeneeren** (betoogen, zijn gevoelen of meening uiten; praten over een zaak), ik heb geredeneerd; -**ing** (het redeneeren), v. (soorten), v. -en: wat een dwaze -! een logische -; -**kunde** (wetenschap der logica of wijsbegeerte), v. gmv.; -**trant** (wijze, waarop men redeneert, betoogtrant), m. gmv.
- Redengevend**, bn.: spraak. een - voegwoord, b.v. want, omdat.
- Rederijk** (woordenrijk, gemakkelijk sprekend, beschikkend over veel woorden), bn.
- Re'derijker** (beoefenaar der uiterlijke welsprekendheid), m. -rijkers: de -s waren de beoefenaars der rhetorica of rhetorike.
- Re'derijkerskamer** of Kamer van rhetorica (vereniging van rederijkers, vertooners van tooneelspelen), v. -kamers: de oudste -s vindt men in Z.-Nederland b.v. de *Alpha en Omega* te Yperen, in de 14e eeuw; een der beroemde -s in N.-Nederland is: *De Eglantier*, met de zinspreuk „In liefde bloeyende“, die haar blazoën van keizer Karel ontving, zie Academie; elke - had een bestuur (hoofdmannen); *prins of keizer, factor* (die in rijm het woord voerde en vaak de vinder of maker was der tooneelstukken), de *deken* (overman); nog was er een *nar* (grappenmaker) en een *knaap* (bode); een der leden was de *drager* van het blazoën of wapenschild; zie verder: Landjuweel, Haagspel, Refereinfest, Sinnespel, Klucht (esbatement).
- Redetwist** (redestrijd), m. -twisten: een - doet soms meer kwaad dan goed, (Koetsv.)
- Redetwisten** (disputeeren), ik redetwistte, ik heb geredetwist: over iets met iem. -.
- Re'devoeren** (een redevoering houden), ik -voerde, heb geredevoerd. w. g.
- Redevoering** (uitgesproken rede, die zich als hoogste doel stelt te overtuigen, te overreden), v. -en.
- Redewisselen** (met elkaar spreken), ik heb geredewisseld, w. g.; -**wisseling** (gesprek, onderhoud over eenig onderwerp), v. -en.
- Redezitten** (bedillen, wat door een ander gezegd wordt, vitten op iem. woorden, spijkers op laag water zoeken), ik heb geredezift.
- Redigeeren** (de redactie voeren; opstellen, voor de drukpers gereed maken), (g = g).
- Red'tie** (herhaling), v. -s, -tiën. (t = s).
- Red'middel** (middel tot redding), o. -en; zie: Reddingboei, -boot, -gordel, enz.
- Redoutabel** (vreeselijk, geducht voor), bn.
- Redout'e** (kleine veldschans), v. -s. (ou = oe).
- Redout'e** (gemaskerd bal), v. redoutes: de -zaal te Maastricht. (ou = oe).
- Redres** (herstel), o. gmv.: er is geen - mogelijk.
- Redresseeren** (terechtbrengen, weder goedmaken, herstellen).
- Reduceeren** (terugbrengen of -voeren, beperken, verminderen; herleiden).
- Reductie** (verlaging, verkleining, vermindering), v. reducties. (t = s).
- Reductiegetallen** (herleidingsgetallen van vrecnde munten in eigen munt), o. mv.: een pond sterling = f12; een gouden roebel = ± f2; een Portugeesche milreis = f2.70, enz.
- Reductieprijs** (verminderde prijs), m. -zen.
- Reduit** (Fr. verborgen schans), m. -s.
- Reduplicatie** (spraak. verdubbeling), v. -s, -tiën, b.v. mama, papa, klinkklank, krikkrak, zigzag, wirrewarren, ziegezagen, enz.
- Ree** (een klein soort van hert), v. reëen; -**tje**, o. -tjes: het oog van een - is gelijk een bezielden edelsteen, (v. Deyssel).
- Ree** (buitenluccen), v. reëen; zie Reede.
- Ree** (gereed, klaar), bn.: het schip ligt -.
- Ree'bok** (mann. der reeget), m. -bokken.
- Ree'bout** (bout v. e. reebok), m. -bouten.
- Ree'de, ree** (ligplaats voor schepen), v. -n. reëen: de - van Batavia, het schip ligt ter -.
- Ree'de, ree** (gereed), bn., reeder, reedst.

Ree'den (gereedmaken, toerusten, een schip uitrusten), ik reedde, heb gereed.

Ree'der (uitruster van schepen), m. -s.

Reederij (vennootschap tot het uitrusten van zee- of rivierschepen, het kantoor), v. -en.

Reederijplaats (plaats, die aan de haringvangst op de Noordzee deelneemt), v. -en; Scheveningen is de grootste -; dan volgen Vlaardingen, Katwijk en Maassluis.

Reeds (bereids, alreede), bw.: *het is - laat*.
Reëel (wezenlijk, werkelijk, zeker, vast), bn.; de reële waarde van geld, munten of effecten; zie *Nominaal*.

Reef (scheepst. strook in een zeil, dienend om het zeil te verenigen en zoo kleiner te maken, waardoor de wind bij zwaar weer er minder vat op heeft), o. reven; ook: **Rif**, o. reven.

Ree'geit (wijfjesree), v. -geiten.

Reek (houten hand-egge), v. reken.

Reek (rij, reeks), v. reken: *in de - gaan*.

Reekalf (jong van een ree'geit), o. -kalven.

Reeks (rij, opeenvolging), v. reeksen: *een - van jaren, een - van rampen, een - van geslachten*; rekenk. *een meetkundige -*, een rij van getallen, van welke elk volgend een zelfde veelvoud of deel van het vorige is; zie *Reden*; *een opklimmende -*, zie *Divergeerend*; *een afdalende -*, zie *Convergeerend*; *een eindige -*, *een oneindige -*; *een rekenkundige -*, een rij van getallen, van welke elk volgend een zelfde verschil grooter of kleiner is.

Ree'ling (scheepst. houten veiligheidsleuning thans meestal een stalen staketsel), v. reelings.

Reep (lange en smalle strook), m. -en: *een - linnen, papier, katoen*; *een - chocola*; *een doek aan -en scheuren*.

Reep (eind touw), m. -en; zie *Valreep*.

Reep (hoepel), m. -en: *de -en van een vat*.

Reep (staaf metaal), m. -en: *een - staal*.
Reep (visscherij. armdikke kabel, waaraan de vleet of het haringnet hangt), m. reepen.

Reepel (smalle strook), m. reepels.

Rees'chaaf, *rei-* of *rij-* (timm. groote lange schaaft om hout zeer glad te schaven), v. -schaven.

Reet (plaats, waar het vlas ligt te weeken), v. reten: *in de - liggen*; zie *Reute*.

Reet (spleet, smalle opening), v. reten.

Reet, re'te (hennepbraak), v. reten.

Reeuw (doodsschuim, doodszweet), o. gm.v.

Reeuw'en (een lijk afleggen, het wasschen en reinigen), ik heb gereeuwd.

Ree'vleesch (vleesch van een ree), o. gm.v.; *reeënvleesch* (vleesch van reëën).

Refactie (korting op beschadigde waren), v. -tiën, -ties; ook: *Rafactie*. (ct = ks).

Refectorium (Lat. eetzaal in een klooster), o. -ia; bij verkorting: *Refter*, m. -s. (c = k).

Referaat (verslag, rapport), o. -raten.

Refereren (berichten, verslag geven, rapport uitbrengen): *zich - aan*, verwijzen naar iets, dat vroeger gezegd of geschreven is, *zich houden aan*, *zich beroepen op*.

Referrein, o. referreinen; zie *Refrein*.

Referrein'feest (letterk. feestelijke wedstrijd van rederyk'erskamers en wel om den prijs voor het beste referrein), o. -feesten.

Referenda'ris (titel v. e. hoofdambtenaar aan een der ministerieele departementen), m. -sen.

Referen'dum (Lat. verslag met bijbehoorende voorstellen; volksstemming over wetsvoorstellen b.v. in Zwitserland; hoofdelijke stemming),

o. -dums: *een - onder de stakende mijnwerkers had tot niets geleid*. (en = en).

Referent (verslaggever, inleider, aankondiger, rapporteur), m. referenten.

Referen'tiën, -ties (inlichtingen, aanwijzingen, getuigenissen), v. mv.: *voorzien van goede -*, *van prima--*; zie *Informatie*.

Refer'te (verwijzing naar iets), v. refer'tes: *onder -*, verwijzing.

Reflectant (reflecteerende), m. en v. -en.
Reflecteeren (weerkaatsen, terugstralen, weerspiegelen). (c = k).

Reflecteeren (ergens acht op geven, schrijven op een advertentie): *op iets -*. (c = k).

Reflectie (overweging, bedenking), v. -tiën, -ties: *- op iets slaan*, er acht op geven.

Reflector (straal- of lichtkaatser, spiegeltelescoop), m. -s; ook: *Reflecteur*. (c = k).

Reflex (terugwerking, -kaatsing), m. -en.

Reflex'beweging (onwillekeurige spierbeweging, volgend op een prikkel v. e. gevoelszenuw), v. -en. (x = ks).

Reflex'ie (terugkaatsing van het licht, weer-schijn), v. -ties, -tiën, soms, *Reflectie*.

Reflexief (spraak. wederkeerend), bn.: *een - werkwoord*; *een toevallig - werkwoord*, b.v. *zich wasschen*; *een wezenlijk - werkwoord*, b.v. *zich vergissen*; *het - voornw.* (x = ks).

Reflexief' (wederkeerend w.w.), o. -ieven.

Reform (verbetering, vervorming), v. gm.v.; ook, afdanking, ontslag: *op - stellen*, afdanken.

Reformateur (hervormer van iets), m. -s.

Reformat'ie (eig. hervorming: de kerkelijke omwenteling der 16e eeuw), v. (t = s).

Reform'beweging (beweging onder de dames om haar kleeding meer hygiënisch te doen zijn), v. gm.v.

Reformeeren (hervormen, een anderen of beteren vorm geven, vervormen).

Reformist (verbeteraar; iem., die op betere arbeidswetten aandringt, in Engeland, Frankrijk), m. -misten; Engelsch: *Reformer*.

Reform'kleeding (mode: dameskleedij, welke rekening houdt met de hygiëne, dragend op de schouders en niet inpersend, gezondheidskleeding), v. gm.v.; ook: *-japon*, v. -japonnen, -kostuum, o. -kostumen.

Reform'paard (mil. afgedankt of afgekeurd paard), o. -paarden.

Refract'ie (straalbreking), v. gm.v. (t = s).

Refractor (straalbreker), m. -s. (c = k).

Refrein (dichtk. keurwoord, keervers: herhaling van bepaalde woorden aan 't einde der strophen; ook wel de terugkeer van een bepaalden versregel na een zeker aantal andere; verder zulk een gedicht zelf), o. refreinen; de -en van *Anna Bijns* tegen Luther's „doktrijne" werden in 1529 te Antwerpen gedrukt; ook: *Referein*, *Keerdicht*.

Ref'ter (algemeene spijszaal in kloosters, godshuizen, enz.), m. -s; zie *Refectorium*.

Refugie' (Fr. uitgewekene om geloofsvervolgung of politiek), m. refugie's; de -'s: de Hugenoten, die na de herroeping van het edict van Nantes (1685) Frankrijk verlieten.

Refu'gium (toevluchtsoord), o. -s. (g = g).

Refuseeren (weigeren, van de hand wijzen).

Refuteeren (weerleggen); -*ta'tie*, v. -s.

Refusus (Fr. weigering, weigerend antwoord), o. refuzen, fig. *een blauwe scheen*, afwijzing.

Regaal (landsheerlijk recht, koninklijk hoogheidsrecht), o. regalia, regaliën. (g = g).

Regaal' (orgelregister, dat de menschelijke

- stem nabootst*), o. regalen; zie *Vox humana*.
Regaal' (*koninkl. maal, gastmaal*), o. -galen.
Regaal' (*den koning betreffende*), bn.: -gale rechten, koninklijke of landsheerlijke rechten.
Regaal' (*koninklijk, voortreffelijk*), bn.
Regaal'-papier (*een groot soort v. papier*), o.
Regaleeren (*heerlijk onthalen, een vorstelijk gastmaal geven*), (g = g).
Regalia, regaliën, o. mv.; zie *Regaal*.
Regaliën (*voorrechten der koninklijke waardigheid*), o. mv. (g = g).
Regard' (Fr. *blik, oogopslag, aanzien; opmerkzaamheid*), m. regards: - slaan op, acht geven, letten op; lees: *re-gaar'*.
Regardeeren (Fr. *betrekking hebben op, betreffen, aangaan*): dat *regardeert mij niet*.
Regatta (It. *roei- of zeilwedstrijd*), v. regatta's: oorspronkelijk een volksfeest in Venetië, thans zoo'n wedstrijd, b.v. in Duitschland.
Regeer'der (*bestuurder*), m. -s.
Regeeren (*heerschen, besturen*), hij heeft geregeerd: *over een land -*, *een volk -*; *een knaap, een paard -*, doen gehoorzamen, bedwingen; spraak. *een naamval -*, b.v. den 2en, 3en of 4en naamval als: zich ontfemen, gehoorzamen, zien; *een voorzetsel -*, b.v. gelooven aan, rekenen op, enz.
Regeering (*bestuur, bewind*), v. -en: *de - van Karel V*; *hij was in die stad lid der -*, vroedschap, vero.; spraak. *de - van een werkwoord*, b.v. een naamval of een voorzetsel; ook, het ministerie: *de hooge -*, het kabinet.
Regeeringloos (*zonder regeering*), bn.; -loosheid (*anarchie*), v. gmv.
Regeeringscommissaris (*persoon, die de hooge regeering vertegenwoordigt*), m. -sen;
 -ontwerp (*concept van wet, door de regeering ingediend*), o. -en; -partij (*politieke partij, die aan de regeering is*), v. -en;
 -persoon (*lid der landsregeering, minister*), m. -personen; -reglement (*reglement, waaraan de regeering gehouden is*), o. -en;
 -tijd (*tijdperk, gedurende hetwelk een vorst regeert*), m. gmv.; -vorm (*wijze, waarop het bestuur van een land is ingericht*), m. -en: *de eenhoofdige -*, *de republikeinsche -*; -wege, in de uitdr. van -, van de regeering uitgaande; -zaak (*zaak, die tot de zorg der landsregeering behoort*), v. -zaken.
Regel (*taalregel; schrijftijl*), m. regels: *de -s der spelling*, d. i. wetten, voorschriften; *een - der taalkunde*; *de vier hoofdregels der rekenkunde*, d. i. optellen, aftrekken, vermenigvuldigen en deelen; *de - van drieën*; *op een nieuwen - beginnen*, d. i. schrijftijl.
Regel (*voorschrift, richtsnoer, verordening*), m. -en: -en voor de R. K. S., reglement; *de -en van een spel* stipt volgen.
Regelaar (*deel v. e. werktuig, dat dient om den looper van te regelen*), m. -s; z. *Regulator*.
Regeleeren (*regelen*); ook: *linieeren*), w. g.
Regelen (*schikken, ordenen, in orde brengen*), ik heb geregeld: *dat is geregeld bij de wet*; *zich naar iets -*, richten.
Regeling (*schikking, verordening*), v. -en.
Regelingscommissie (*college van of tot regeling eener zaak*), v. -siën, -sies.
Regelloos (*zonder eenigen regel*), bn.; -loozet, -t: *geen taal is -*; fig. *hij werkt, leeft -*, zonder orde, ordeloos; -loosheid, v. gmv.
Regelmaat (*ordelijke schikking*), v. gmv.
Regelmatig (*volgens den regel, geregeld*), bn. en bw.: *een - werkwoord, een - e veel-*
- hoek, met gelijke zijden en hoeken*; *de - e wisseling der getijden*; *de reguleator tikt zacht en -*; -heid (*regelmaat, orde*), v. gmv.: *de -*, *waarmede dag en nacht elkaar opvolgen*; *de - van den bouw van een paleis, van een kerk, symmetrie*.
Regelrecht (*zonder omwegen, lijnrecht*), bw.
Regen, m. regens: spreekw. *Na - komt zonneschijn*, d. i. na lijden komt verblijden, voorspoed volgt op tegenspoed; zegsw. *van den regen in den drup komen*, van een onaangenamen toestand in een nog ergeren geraken, van den wal in de sloot; zie: *Goudenregen* en *Blauwereggen*; -achtig, bn.: *een -achtige zomer*, dat het telkens regent.
Regenarm (*gebrek aan regen hebbend*), bn.: *Palestina is een - land*, arm aan regen.
Regenbak (*gemetselde, ondergrondse vergaarbak van regenwater*), m. -bakken.
Regenboog (*optisch hemelverschijnsel, cirkelvormige zevenkleurde boog aan den hemel*), m. -bogen: de kleuren zijn van boven naar beneden: *rood, oranje, geel, groen, blauw, indigo, violet*; -boogvlies (*een soort van lipvlies*), m. -visschen: *de - heet ook zeejonker*; -boogvlies (ontl. *de iris van het oog, het gekleurde gedeelte*), o. -zen.
Regenbui (*regenvlaag*), v. -en: -dag (*dag, dat het regent*), m. -dagen; -druppel (*neervallende druppel regenwater*), m. -s.
Regenen, het regendé, heeft geregend; fig. *het regent scheldwoorden: bij (dezen dominee) regent het altijd bloempjes*, (Potg.)
Regeneratie (*weder-ontstaan, wedergeboorte, vernieuwing*), v. gmv. (g = g).
Regenflutter (*volksnaam v. d. regenwulp*), m. -s; -jas (*geoliede overjas*), v. -jassen;
 -kaart (*kaart, aanduidend de verdeling van den regen over de aardoppervlakte*), v. -en; -lucht (*lucht, die regen aankondigt*), v. -en; -maand (*maand, waarin het veel regent*), v. -en, zie *Pluviose*; -maker (*toovenaar onder de Kaffers, die voorgeeft het te kunnen doen regenen*), m. -s; -mantel (*lange mantel, beschuttend tegen regen*), m. -s; -massa (*regenhoeveelheid*), v. -massa's; -meter (*werktuig, ter bepaling van de hoeveelheid regen, die jaarlijks op een plaats valt*), m. -s; -put (*waterdichte put voor regenwater*), m. -ten; -scherm (*paraphu*), o. -schermee; -zon (*geelachtige zonneschijn, die regen voorspelt*), v. gmv.; -zonnetje, o. -s: *het is een -zonnetje, neem een paraplu mee*.
Regent' (*bestuurder, beheerder*), m. regenten: *de -en v. e. weeshuis, de -en v. e. armhuis*; vr.: -es', v. -essen; zie *Regentenstuk*.
Regent' (*rijksbestuurder, plaatsvervanger van een vorst bij diens minderjarigheid, krankzinnigheid, enz.*), m. regenten: de hertog van Orleans bestuurde Frankrijk als - gedurende de minderjarigheid v. Lodewijk XV, 1715-'23;
Regent' (*Java. inlandsch hoofd van den hoogsten rang, die den assistent-resident als jongere broeder ter zijde staat*), m. regenten.
Regenten-contract (*gesch. overeenkomst tusschen de aristocratische families eener stad, vooral in de 18e eeuw, krachtens welke zij de ambten en bedieningen onder haar leden verdeelden*), o. -contracten: het - heet ook contract van correspondentie; -kamer (*kamer, waarin de regenten van een godshuis hun vergaderingen houden*), v. -s; -regee-

- ring** (gesch. vooral in de 18e eeuw, het bestuur eener stad volgens het regenten-contract), v. gmv.; -**stuk** (schilderstuk van groote afmetingen, voorstellende de gezamenlijke regenten of regentessen, b.v. van een weeshuis, een armluis, enz. d. i. van een liefdadige instelling, meest uit den bloeitijd onzer schilderkunst), o. -stukken: het Rijksmuseum bevat tal van -stukken.
- Regentes** (vrouw. regent), v. -tessen: de Koningin-- Emma (1890-'98).
- Regentijd** (jaargetijde van den regen in O.-I., natte moessontijd), m. gmv.: de kleine -, van einde November tot begin Februari; de groote -, van medio April tot ultimo Juli.
- Regenton** (watervat voor regenwater), v. -nen.
- Regentschap** (waardigheid van regent of de tijd, dat deze regeert), o. gmv.: iemand het - opdragen; tijdens zijn -.
- Regentschap** (O.-I. op Java een deel van een residentie), o. -pen: wat het inlandsch bestuur betreft, zijn de -pen weer verdeeld in districten, en wat het Europeesch bestuur betreft, in afdelingen.
- Regenval** (hoeveelheid regenwater, vallend in eenig land, enz.), m. gmv., zie -meter: de - van Londen is 580 m.M., van Berlijn 521 m.M., van Utrecht 715 m.M.; -**water** (water, dat als regen is neergevallen), o. gmv.; -**worm** (aardworm, die gedurende of na den regen aan de oppervlakte komt), m. -en, wormpje, o. -s; -**wulp** (zomervogel onzer kusten), m. -en: de - broedt niet in ons land.
- Reggen** (scheepst. den mast neerleggen), men regde, heeft gereg, fig. iem. -, hem op zijn rug leggen.
- Regidor** (Sp. gemeente-bestuurder), m. -dóres.
- Regie** (Fr. rekenplichtig beheer; ook, het werk of het bureau v. d. regisseur), v. gmv. (g = z).
- Regie** (het drijven van handel als monopolie v. d. staat), v.: er is een tabaks- in Frankrijk en in Oostenrijk. (g = z).
- Regime** (Fr. leefregel, eetregel; richtsnoer), o. -s. (g = z).
- Regime** (regeeringsstelsel, bestuur van den staat), o. gmv.: het ancien -, de regeeringsvorm onder de Bourbons in Fr. (g = z).
- Regiment** (evenmatig deel v. e. leger), o. -en: een - staat onder bevel van een kolonel. (g = g).
- Regimentscommandant** (mil. kolonel), m. -en; -**dokter** (officier van gezondheid), m. -s; -**kind** (kind van een soldaat, dat bij het regiment werd opgevoed tot soldaat of marketenster), o. -eren, vero.; -**overste** (plaatsvervangend kolonel, luitenant-kolonel), m. -n. (g = g).
- Regisseur** (Fr. rekenplichtig beheerder; rekeningvoerder; tooneelbeheerder, nl. hij, die de rollen uitdeelt en de opvoering van het stuk regelt en leidt), m. -s. (g = z).
- Regis'ter** (inschrijvingsboek, naamlijst), o. -s: een - aanleggen; fig. b.v. een beklagde die geen schoon - heeft, die recidivist is.
- Regis'ter** (muz. samenstel van orgelpijpen of -tongen, in één soort van geluid en constructie, die samen door één knop geopend en gesloten kunnen worden), o. -s.
- Regis'ter** (bladwijzer in een boek), o. -s.
- Regis'terton** (maat voor den inhoud van zeeschepen = 2.83 M³), v. -tonnen.
- Registratie** (officieele inschrijving van akten, enz.), v.: het kantoor van -, (g = g); -**kantoor**, o. -kantoren; -**kosten**, m. mv.
- Registreeren** (in het openbaar register der registratie inschrijven, inboeken). (g = g).
- Reglement** (verordening, voorschrift), o. -en.
- Reglementair** (Fr. van, betreffende of volgens een reglement), bn. (ai = é).
- Reglementeeren** (aan een reglement onderwerpen): iets -, bij verordening vaststellen.
- Regrediëntie**, v.; zie Regres (handel).
- Regres** (handel: recht van verhaal van den houder v. e. wissel), o.: deze kan teruggave eischen van de hoofdsom en de kosten nl. van den trekker of van de endossanten, in geval van non-betaling.
- Regres** (regressie, fig. weigering), o. gmv.
- Regressie** (terugkeer, teruggang), v. gmv.
- Regressief** (teruggaand, terugwerkend), bn. en bw.: de -sieve gang van het geschiedenis-onderwijs; de geschiedenis des vaderlands - behandelen; -sieve assimilatie (spraakk.), als in: litteeken, uit litteeken; zie Progressief.
- Regretteeren** (Fr. betreuren).
- Regulair** (Fr. regelmatig, geregeld, ordelijk), bn. (ai = é); zie Regulier.
- Regularisatie** (Fr. ordening, schikking, regeling), v. -s, -tiën. (t = s).
- Regulariseeren** (het reguleeren).
- Regulariteit** (regelmatigheid), v. gmv.
- Regulateur** (een zeer regelmatig gaande hangklok), m. -s.
- Regulatief** (voorschrift, richtsnoer, leiddraad, verordening), o. regulatieven.
- Regulator** (regelaar, deel van een stoom-machine, dat den toevoer van stoom in den cilinder regelt), m. -s, -to'ren.
- Reguleeren** (regelen, schikken, in orde brengen, regulariseeren): het -leerend verstand.
- Regulier** (regelmatig, volgens orde), bn.
- Regulierren** (kloosterlingen, die volgens een kerkelijk goedgekeurden regel te zamen wonen en leven), m. en v. mv.
- Rehabilitatie** (herstel in vorig aanzien, inz. van gefailleerden, die hun schuldeischers hebben bevreemd; herstel in naam of eer), v. -s: een zedelijke -. (re = ree).
- Rehabilitereen** (rehabilitatie geven).
- Rei** (kooor van zangers of dansers), m. -en: ten - geleiden, ten dans; den - aanvoeren.
- Rei** (dat, wat door den rei werd gezongen), m. -en: de -en uit Vondels treurspelen.
- Reien** (dansen, in koor zingen), ik heb gereid.
- Reiger** (een ooievaarachtige vogel, steltlooper), m. -s: de blauwe - komt in ons land veel voor, veel minder de purper- of roode - en de zilver-; de - is bij ons een zomervogel.
- Reigerachtigen** (familie d. reigers), m. mv.
- Reigerbos** (bos of bussel van witte reigerveeren), m. -bossen: (ridders), het moedig hoofd omwemeld met struis- en reigerbos, (Bild.)
- Reigervalk** (een tot de reigerjacht afgerichte valk), m. -valken; -**veer** (veer van een reiger), v. -veeren.
- Reiken** (toereiken, aanbieden, geven), ik heb gereikt; zegsw. iemand de hand -, hem helpen.
- Reikhalzen** (eig. rekhalzen: erg verlangen), ik -halsde, ik heb gereikhalzd: de gevangene -halst naar vrijheid; de schoolknapen reikhalzden naar de vacantie.
- Reikhalzend** (vol verlangen), bn. en bw.: - naar iets uitzien; iets - te gemoet zien.
- Reilen**, alleen gebruikelijk in: zoals het reilt en zeilt, d. i. met al, wat er toe behoort; zoals een schip voor anker ligt of in volle zee zeilt; fig. zoals de zaken, de huizen zijn.

Reil'top (scheepst. vlaggestok), m. — toppen.
Rein (schoon, zuiver), bn. en bw.; —er, —st; als zn. —e, persoonsnaam m. en v.: zegsw. *den reine is alles* —, zie Titus 1:15, het misbruik maakt de dingen onrein; dat zal ik wel weer in 't —e brengen, terechtbrengen; —heid, v. gm.v.: — van zeden, kuisheid.
Reinaert de Vos, of Vanden Vos Reinaerde: beroemd dierenepos der 13e eeuw, oorspronkelijk in 't Fransch door Pierre de St. Cloud, verdietscht door zekeren Willem.
Reinardie, reinardij' (sluwheid, bedrieglijkheid, listigheid, geslepenheid), v. gm.v.
Reincarnatie (weder-veleschwording), v.; zie Zielsverhuizing. (re = ree).
Rein'cultuur (het kweken van 'zuivere bacteriën van ééne en dezelfde soort), v. —turen: ook, het gekweekte.
Reine (Fr. koningin), v. —s: —du bal, schoonste en meest gevierde van alle danseressen.
Reine-clau'de (een soort van zoetgroene pruim), v. reines-claudes. (au = oo).
Reinen (palen, grenzen van akkers), gew.
Reinet' (renetappel, winterappel), v. —ten.
Reinigen (zuiveren), ik heb gereinigd: een kamer —, schoonmaken; een wonde —, zijn handen —; zich —, zich de tanden —; —ing (stadsreiniging), v. gm.v.: bij de — zijn, er een postje bij hebben; —ingsdienst (tak van dienst in de steden, belast met het reinhouden van straten en pleinen), m. gm.v.
Reintje, o., —de Vos; zie Reinaert.
Rein'vaar (plantk. steenwaren), v. —varen.
Re'is (Turkschkoopvaardij-kapitein), m. —sen.
Re'is (klein muntje als rekenmunt, nl. 0.001 van een milreis (= f 2.70) in Portugal), v.
Reis (tocht, uitstap), v. reizen: een — van een dag of een dag —, de heen —, de terug —, zie Retour; een lucht —, zie: Aviateur, Monoplaan, Biplaan; een voet —, een plezier —, zie Toerist; een zee —, zie: Mailboot en Overland mail; op — gaan; zegsw. *de groote — aannemen*, d. i. sterven; van een koude of kale — thuis komen, met de kous op den kop thuis komen; ook: Reize.
Reis (keer, maal), v. reizen: dit werd eenige reizen achtereen herhaald.
Reis'apothek (kistje met medicijnen, dat men op reis meeneemt), v. —theken; —bibliothek (collectie boeken, die na lezing door het volk van dorp of gehucht, elders dienst gaat doen), v. —theken; —bijjet (bewijs van betaling voor een aangeduide reisroute), o. —ten; —boek (reisgids, reisportefeuille), o. —en; —dagen (dagen, dat men achtereen op reis is), m. mv.; —deken (grootte omslagdoek, plaid), v. —s; —en verblijf-kosten (vergoeding of terugbetaling v. d. gelden v. d. reis en het verblijf elders, b.v. aan examinatoren), m. mv.; —geld (geld, dat voor de reis noodig is), o. —en; —gelegenheid (middel van verkeer of vervoer), v. —heden; —genoegens (genoegens, die de reis aanbiedt), o. mv.; —genoot (iem., met wien men reist), m. —en, vr. —e; —genot (genot, dat men op reis smaakt), o. gm.v.; —gezelschap (personen, die samen een reis doen), o. —pen; —gids (boek met opgaven van reisbijzonderheden), m. —en: Badeker is een goede —; —koffer (leeren of houten koffer voor reisbenodigdheden), m. —s; —kosten (geld, dat de reis kost), m. mv.: de — zijn voor rekening v. d. patroon, aanzienlijke —; —kostuum

(reispak, reiskleedij, reisgewaad), o. —umen.
Reis'lectuur (speciale, in den regel lichte lectuur op reis), v. gm.v.; —lust (verlangen, om te reizen, zin voor 't reizen), m. gm.v.; —makker (reisgenoot), m. —s; —mantel (mantel, geschikt om op reis te dragen), m. —s; —pas (paspoort, pas of vrijbrief, om de grenzen van een land te kunnen overgaan), m. —passen; —penning (reisgeld, ook, gift in geld voor kinderen eener vacantiëkolonie), m. —en; —pet (pet, die men op reis draagt), v. —petten; —plan (plan voor een reis), o. reisplannen; —route (af te leggen weg der reis, reisrichting), v. —s; —seizoen (tijd van 't jaar, dat vele menschen op reis gaan of zijn, reistijd, b.v. Augustus), o. —en; —tasch (leeren of linnen tasch voor de reis), v. —taschen; —tijd (tijd, geschikt om te reizen), m. gm.v.; —toilet (dames-kleedij op reis, heerenkleedij voor de reis), o. —ten; —vaardig, bn.: hij stond —, d. i. gereed om te vertrekken; —verhaal (verhaal van een reis), o. —verhalen: een leerzaam —, een boeiend —; —wijzer (reisgids), m. —s; —zak (city-bag, tasch voor reisbenodigdheden), m. —zakken.
Reitera'tie (Fr. herhaling), v. —s, —tiën.
Reizen (een reis doen), ik reisde, heb en ben gereisd: naar Londen —, heen en weer —, voor zijn plezier —; voor een huis of voor een firma —, handelsreiziger zijn; —te voet, per boot, per trein, per elektrische tram.
Reiz'end, bn.: een — man, (Star.) een man, die op reis is; het —e publiek, een — gezelschap, toeristen; —e tooneelspelers, zie Cabotin.
Reiziger (iem., die reist), m. —s (mann. en vr.): hij is — voor dat huis, handelsreiziger; vr. ook: —zigster (vrouw, die reist), v. —s.
Rek (de daad van rekken, het rekken), m. gm.v.
Rek (rekbaarheid), v.: er zit geen — in die handschoenen.
Rek (lange weg, afstand), m.: een heele —.
Rek (latwerk), o. rekken: een eier —, een boeken —, een pijpen —, een droog —.
Rek (deel v. e. rivier), o.: het — Tiel-Ochten van de Waal.
Rek (gymnastiekwerktuig), o. rekken.
Rek'baar (wat gerekt kan worden, elastisch), bn.; —der, —st: onder alle metalen is goud het —ste; —baarheid (veerkracht), v. gm.v.: —van elastiek, van allerlei metalen.
Rek'bank (werktuig van den metaal-draadtrekker), v. —banken.
Re'kel (mannetjeshond, -vos, -wolf), m. —s; fig. scheldnaam: vlegel van een jongen, onbeschoft mensch, rakker, deugnit.
Re'kelachtig (lomp, vlegelachtig), bn. en bw.; —er, —st: —e manieren; zich — aanstellen.
Re'kenaar (iem., die rekent of bekwaam is in 't rekenen), m. —naars, —naren.
Re'kenboek (boek met rekenkundige opgaven), o. —boeken; —bord (schoolbord voor rekenwerk), o. —borden.
Re'kenen (inrekenen, met asch bedekken), ik heb gerekend: het vuur —, w. g. of vero.
Re'kenen (cijferen, met getallen werken), ik rekende, heb gerekend: goed kunnen —, juist en vlug uit het hoofd —, leeren — met letters (algebra), met boerenkrijt —, zie ald.; zegsw. buiten den waard —, zie Waard.
Re'kenen (daarvoor houden, achten, als zoodanig beschouwen), ik —de, heb gerekend: ik reken dat als mijn plicht; zich —: zij —

zich tot de notabelen der gemeente, hij rekent zich gelukkig, hij rekent zich verongelukkig.

Re'kenfeil (fout in de berekening), v. -en; -fout (cijferfout), v. -fouten.

Re'kening (nota, opgave van geleverde goederen of van verrichte werkzaamheden, alsmede van het bedrag, dat er voor betaald moet worden), v. -en; zegsw. op - stellen, in - brengen, hooge -en maken; fig. dat is voor mijn -, ik stel mij verantwoordelijk, ik neem dat op mij; op -, in mindering; zijn - er bij vinden, voordeel bij iets hebben; een streep door de -, een teleurstelling, misrekening; zegsw. het kind van de - zijn, het gelag moeten betalen, zie Kind.

Rekening-courant (handel. loopende rekening b.v. tusschen een particulier en een bankier, waarin debet en credit geregeld wordt opgeteekend; staat of lijst van debet en credit), v. rekeningen-courant.

Re'kenkamer (college van staat, dat waakt over het goed beheer van 's lands gelden, in ons land en ook in O.-Indië), v. gmv.: de - houdt toezicht op het beheer van 's lands geldmiddelen, ten einde vergissingen te voorkomen en misbruiken onmogelijk te maken.

Re'kenkast (hulpmiddel bij het elementaire rekenen), v. -en; -kunde (leer der getallen; cijferkunde), v. gmv.; -kunde (leerboek over de cijferkunde), v. -n; -les (les in het rekenen, les uit een rekenkunde), v. -lessen; -machine (rekenraam; werktuig voor geldberekeningen), v. -s; -meester (onderwijzer in de rekenkunde, fig. knap rekenaar), m. -s; -methode (stelsel, dat men bij zijn rekenonderwijs volgt), v. -s, -n: de - van Verstuyt, enz.; -plichtig (verplicht, verantwoord te doen van uitgaven), bn., zie Comptabel; -raam (balteller, hulpmiddel bij het elementaire rekenen), o. -ramen, zie Telraam; -schap (verantwoordelijkheid), v. gmv.: -geven, -eischen; -school (school, waar men leert rekenen, ook rekenmethode), v. -scholen; -som (rekenkundige opgave), v. -men; -wijze, -wijjs (manier of methode van rekenen), v. -wijzen.

Rekes' (verzoekschrift), o. rekesten; zie: Request, Requestrant, Requestreeren; een - indienen.

Rek'ke (vogelaarsstok), v. rekken.

Rek'ke (jagerst. vr. ree in het 3e jaar), v. -n.

Rek'kelijk (zich rekkende, zacht, soepel, lenig), bn. en bw.: dat laken is -; fig. mee-gaand, inschikkelijk: een - mensch, een - geweten; de bet. van menig woord is -.

Rek'ken (uitrekken), ik heb en het is gerekt: een ontwakende hond rekt zich; het gewasschen linnen -, metaaldraad -; fig. een bezoek, een gesprek -, lang doen duren; een onderhandeling onnoodig -.

Rek'ken (harddraven, in gestreken galop rijden van paarden), het paard heeft gerekt.

Rek'ken (op het rek gaan van hoenders), ze zijn gerekt: de kippen - al.

Rek'kerig (lui), bn.: wat ben je -, je zit je al maar uit te rekken; een flauwe, slaperige, -e conversatie, (C. O.), vervelende.

Rek'stok (gymnastiekwerktuig), m. -s'oken: een - is een stalen stang, met een dun laagje hout omkleed, hij wordt door ijzeren pennen in twee staanders op de gewenschte hoogte bevestigd; dient tot armoefeningen.

Rel (gerucht), m.; zie Relletje.

Relaas' (verhaal, verslag), o. relazen: een lachwekkend - van een zeereis.

Rela'sche (Fr. geen tooneelvoorstelling), v.

Relap'ssus (terugval; ook, afvallige, renegaat), m. en v. -sussen.

Rela'tie (relaas, aanwijzing, vermelding; de betrekking, waarin zaken of personen tot elkander staan), v. -tiën, -ties: die koopman heeft veel -tiën, (Potg.), handelsbetrekkingen. (t = s).

Relat'ief (betrekkelijk), bn.: de -tieve waarde der cijfers; de tegenstelling is: Absoluut.

Relaxa'tie (Fr. verzachting van straf), v. -s.

Releveeren (weer ter sprake brengen, in 't licht stellen, doen uitkomen; ontheffen, bevrijden van een verplichting).

Reliëf' (verhoogd beeld-, drijf- of gietwerk, dat nl. uit den achtergrond is opgeheven), o. reliëfs: men onderscheidt haut -, dat het rondom-vrije beeldwerk nadert; demi -, waar de helft der natuurlijke dikte wordt gezien, en bas -, dat zich zeer vlak vertoont.

Reliëf' (aanzien, waardij, belangrijkheid), o. gmv.: aan iem. of iets - geven; dat zal -geven aan mijn verklaring; de positie als rijkskanselier geeft - aan zijn woorden.

Reliëf' (aandr. miniatuurnabootsing van hoogten en laagten voor zeker deel der aardoppervlakte), o. -s; -kaart, v. -kaarten: een -kaart van Zwitserland.

Reliëf'druk (opstaande letters of hoogdruk voor blinden), m; zie Brailleschrift.

Reliek' (al die zaken, welke met een heilige, met Christus of zijn Moeder in aanraking zijn geweest; mv. ook, de overblijfselen), v. en o. relieken; zie Reliquie.

Reliek'schrijn (versierd kistje, waarin een reliek bewaard wordt), o. en m. -schrijnen.

Religie (vroomheid in leven en daden, innige godsvrucht), v. gmv.; zie Devotie.

Religie (eeredienst, kerkleer, godsdiens, geloofsleer), v. -giën, -s; -twist (godsdiens-twist, z. ald.), m. -en. (g = zj).

Religieus (godsdiens, vroom), bn. en bw.: een - mensch, godvreezend; - leven; de -ze kunst, een - gevoel; -zer, -t. (g = zj).

Religieu'se (vrouwelijke kloosterling), v. -gieuzen. (g = zj).

Rel'giovrede (godsdiensvrede), m.: de - v. Neurenberg (1531), de - van Augsburg (1552).

Reliquia'rium (reliëhouder, -schrijn), o. reliquariums. (qu = kw).

Reliquie' (reliëk), v. reliquieën. (qu = kw).

Rel'ien (babbelen, druk praten), ik heb gereid.

Rel'ietle (kortstondige opschudding), o. -s: de straatjongens hadden een - met een dronken man, opstootje, ooploopje; zie Rel.

Rel'muis (knaagdier, levend op boomen), v. -muizen: de - leeft o. a. in Bohemen.

Rem (remtoestel, om wagens of wagons in hun loop te doen vertragen en te doen stilstaan, Westinghouse-rem), v. remmen; fig. altruïsme moet een - zijn voor het egoïsme.

Remarqua'bel (Fr. opmerkenswaardig, opmerkelijk, merkwaardig), bn. (qu = k).

Remarque (Fr. aanmerking, opmerking), v. remarques. (que = k).

Remarqueeren (Fr. opmerken, merken, zien).

Rem'blok (stuk hout, dat bij het remmen op het wiel drukt), o. -blokken.

Rembours' (Fr. terugbetaling), o.: onder -, onder dekking van betaling; lees: ramboers'.

Rembrandt van Rijn, de grootmeester der

Holl. schilderschool te A'dam (1606-'69).
Rembrandtiek (*in den trant v. Rembrandt*), bn.: *een - schouwspel, vol licht en gloed*.
Remedie (*geneesmiddel*), v. en o. -diën, -s: *daar is geen - voor, hulp. (me = mee)*.
Remedie (*door de wet toegestane geringe afwijking van het officieel vastgestelde gewicht en gehalte bij het slaan van munten*), v. gm.v.; bij het gouden tientje is de - 0.002 op 't gewicht, die op het gehalte is 0.0015 deelen fijn goud. (me = mee).
Remedieeren (*Fr. verhelpen, raad schaffen*).
Remigrant (*Fr. terugkeerende in 't vaderland*), m. en v. -en; vr. ook: -e; zie Emigrant.
Reminiscen'tie (*herinnering, heugenis*), v. -ties, -tiën: *Jan heeft eenige -tiën van de dagen, toen hij monopolist was.* (Potg.)
Remise (*Fr. zending, overmaking, bijzonder van geld, waren, wissels, enz.; uitstel, nalating; intet in sommige spelen, ook: onbeslist gebleven schaakpartij; verder: schuur, bewaarplaats, bijzonder voor wagens, enz.; tramwageng- of koetshuis*), v. -s. (se = ze).
Remis'sie (*afslag of korting op belasting, straf, enz.*), v. -siën, -s.
Remitteeren (*terug- of overzenden, geld of wissels of effecten overmaken; iets van een vordering laten vallen*).
Remittent (*overmaker van geld*), m. -en.
Remmen (*een der wielen van een wagen vastzetten, zoodat het sleept*), ik heb geremd; -mer (*persoon, die als tuak heeft, een personen- of goederentrein te remmen*), m. -s; -ketting (*ketting a. d. remschoen*), m. -en.
Remonstrans, m. -en; zie Monstrans.
Remonstrant (*gesch. volgeling van Jac. Arminius, 1560-1609*), m. -en; -sch, bn.: *de -e Broederschap*; zie Remonstrantie.
Remonstrantie (*gesch. verzoekschrift, in 1610 door de volgelingen van Arminius aan de Staten van Holland ingediend, tevens betoogschrift of verweer, ten bewijze, dat hun leer niet gevaarlijk was voor den staat*), v. -ties, -tiën. (tie = sie).
Remonstrantsch (*eigen zijnde aan, betrekking hebbende op de leer der Remonstranten*), bn.: *hij is -gezind, de -e Broederschap*.
Remoustreeren (*tegenwerpingen maken, tegenvoorstellen doen*).
Remonte (*jaarlijksche aanvulling van paarden voor den krijgsveld, voor de cavalerie*), v. gm.v.; paarden koopen voor de -.
Remonte-commissie (*nl. tot aankoop van krijgspaarden*), v. -commissies, -siën.
Remonte-depot (*plaats, waar de remonte-paarden worden afgericht*), o. -depots: de paarden, jonger dan vijf jaar, worden in -s bewaard. (pot = poo).
Remonte-paard (*paard, door de -commissie aangekocht tot het volledig houden der ruitery; aanvullingspaard*), o. -paarden.
Remontoir (*zakuurwerk, dat met een knop wordt opgewonden*), o. -s.
Removeeren (*ontslaan u. e. ambt, afzetten*).
Remplaçant (*Fr. plaatsvervanger: vroeger b.v. in krijgsveld*), m. -en; -e, v.: *uw Vatel (kok) of zijne -e, d. i. de keukenmeid*, (Potg.)
Remplaceeren (*Fr. in iemands plaats treden, plaatsvervangen*). (em = am).
Remschoen (*boogvormig stuk ijzer aan een ketting, waar het rad in past; ijzeren sloop*), m.: *een - dient om een rollend voertuig op*

een hellend vlak in te houden; zie Rem.
Rem'toestel (*toestel aan spoorwagens, karren, enz. om te remmen*), o. -len.
Remunera'tie (*beloening, vergelding, vergoeding, loon*), v. -tiën, -ties. (t = s).
Remunereeren (*vergeldeen, beloonen, vergoeden*).
Ren (*snelle loop, galop*), m. rennen.
Ren, ren'ne (*kippenloop*), v. rennen.
Renaissan'ce (*Fr. wedergeboorte, herleving, een drang in Italië, Florence, ontstaan*), v.: *de - in de letterkunde, de hernieuwde studie der klassieke letteren in de 16e en de invloed daarvan op de onze in de 17e eeuw*.
Renaissan'ceestijl (*eig. herboortestijl, vernieuwing der bouwkunde in den trant der Ouden, toegepast in de 16e-17e eeuw*), m.
Ren'baan (*afgepaalde plaats voor wedrennen*), v. -banen; **renbode** (*koerier*), m. -n.
Rencon'tre (*Fr. ontmoeting, ook: samen-treffing, gevecht, treffen*), v. -s. (en = an).
Rencontreeren (*ontmoeten, aantreffen*).
Renda'bel (*rente-opleverend*), bn.: *een tram - maken.* (ren = ran).
Rendant (*Fr. rekeninghouder, verantwoordelijke kassier*), m. rendanten. (en = an).
Rendeeren (*winst opleveren*). (en = an).
Rendement (*opbrengst; winst, verkreger door industrie, mijnwezen, enz.*), o. gm.v.
Rendez-vous (*Fr. afgesproken plaats van bijeenkomst; ook, de afspraak of bijeenkomst zelve*), o. gm.v.: - *geven, elkaar ergens bescheiden; - spelen, braken, gmz.* (en = an).
Ren'dier (*noordsch hert*), o. -en: *het - leeft in de poollanden, zelfs op Spitsbergen*; -**leder**, -**leer** (*leer van een rendierhuid*), o. gm.v.; -**mos** (*mos der poolstreken*), o. gm.v.: - is een korstmos en dient vooral als veevoeder, in Jutland wordt er met meel brood uit bereid; -**vel** (*huid v. e. rendier*), o. -vellen.
Renegaat (*afvallige, geloofsverzaker*), m. renegaten, zie Apostaat; fig. iem., die zijn politieke overtuiging loochent.
Renet (*soort van winterappel*), v. renetten.
Reneweeren (*volkst. eig. ruïneren*).
Renforceeren (*Fr. versterken, sterker maken*).
Ren'nen (*zeer snel loopen*), ik heb -rend.
Renommée (*Fr. roem, vermaardheid, faam*), v. gm.v.: - hebben, b.v. als zanger, schrijver, enz.; par -, bij name of geruchte.
Renon'ce (*Fr. het niet-hebben der gevraagde kleur in het kaartspel*), v. gm.v.: - hebben.
Renonceeren (*van iets afzien, het opgeven; verzaken van troef in 't kaartspel*).
Renon'kel (*ranonkel*), v. -s.
Renoveeren (*ver- of hernieuwen, verbeteren, restaureeren, opknappen*).
Ren'paard (*paard voor de renbaan*), o. -en.
Ren'perk (*renbaan*), o. -perken.
Rensch, rinsch (*rijnsch*), bn. en bw.
Rensegnement (*Fr. aanwijzing, inlichting*), o. -en: -en inwinnen. (ren = ran).
Rentabiliteit (*het rente-opleveren*), v. gm.v.; *de - van een onderneming, het vermogen, om winst af te werpen.* (en = en).
Rent'ambt (*betrekking of post v. rentmeester, ook: het gebied*), o. -ambten.
Ren'te (*Fr. interest, opbrengst v. e. kapitaal*), v. renten; -**gevend** (*interest opbrengend*), bn.; -**loos**, bn.: *een - voorschot, kapitaal, waarvan geen rente betaald wordt*.
Ren'te (*pacht, huur*), v. -n: *de land- op Java*; -**betaling**, v. -en, zie Bamis.

- Ren'tegoederen** (in Ierland en Pruisen: *landerijen*, door den staat gekocht voor kleine boeren), o. mv.: deze boeren betalen elk jaar een vastgestelde rente af en worden na een bepaald aantal jaren eigenaars.
- Ren'teun** (renten opbrengen), het heeft gerent: dit kapitaal rent $5\frac{1}{2}\%$; fig. ik voel, dat mijn leven zal —, (De Gēnestet), vrucht zal dragen.
- Rententier** (iemand, die van zijn renten leeft), m. -s; -ster (vrouw, rententier), v. -s.
- Rententierren** (van zijn rente leven), ik heb gerententierd; scherts. vacantie hebben.
- Ren'testandaard** (rentevoet, bedrag van het percent), m. gmv.: een hooge —, een lage —.
- Ren'tevoet** (rentebedrag, percentage), m. gmv.
- Ren'tjong** (O.-I. gebogen dolkmes der Atjineezers), v. -jongs.
- Ren'tmeester** (eig. iem., die voor zijn heer de renten, d. i. de pachten of huren ontvangt, ook, beheerder van een landgoed), m. -s.
- Ren'tmeesterschap** (het amt, de waardigheid van rentmeester), o. gmv.
- Rennumera'tie** (herhaalde uitgave), v. -s.
- Renuncia'tie** (afstand, verwerping, b.v. van een erfenis), v. -s, -tiën. (t = s).
- Renverseeren** (Fr. omkeeren, omverwerpen).
- Renvoorl** (verwijzing, b.v. naar een blz. in een boek; het inlassen van één of meer woorden in een akte), o. -en; -teeken (verwijzingsteeken), o. -s. (en = an).
- Renvoyeeren** (afscheid geven, terugzenden, wegzenden; verwijzen). (en = an).
- Reorganisa'tie** (veranderde, verbeterde inrichting, nieuwe regeling), v. -ties, -tiën.
- Reorganiseeren** (beter, of nieuwer inrichten).
- Rep.** m.: enkel gebruikelijk in de bw. uitdrukking: in rep en roer, d. i. in opschudding.
- Repara'bel** (herstelbaar, goed te maken).
- Reparateur** (hersteller b.v. v. fietsen), m. -s.
- Repara'tie** (herstelling), v. -ties, -tiën.
- Repareeren** (verbeteren, herstellen). (e = eo).
- Repantie** (Fr. snedig wederwoord), v. -s: een geestige — is de moeder van den schaterlach. (t = t).
- Reparti'tie** (verdeeling, omslag of het omslaan van belastingen), v. -s, -tiën.
- Repassereen** (weder voorbij- of teruggaan; een rekening nogmaals doorloopen; het aanzetten van een mes; strijken van waschgoed; bij herhaling nazien; een nieuw uurwerk —, d. i. een- of tweemaal 24 uren laten loopen om te zien, of het goed loopt).
- Repatrieeren** (in of naar het vaderland terugkeeren).
- Repel** (vlaskam), m. -s: de — dient om de zaaddozen van het vlas te rukken.
- Re'pelen** (op den repel bewerken), ik heb gepeld; -aar (persoon, die repelt), m. -s.
- Repercussie** (terug- of afkaatsing van geluiden, lichtstralen, enz.), v. gmv.
- Reperto'i're** (Fr. lijst van tooneelstukken, v. voordrachten, v. liederen v. e. lezer of voordrager), o. -s: Gijzbr. van Aemstel is te A'dam een —stuk geworden; zie Repertorium.
- Reperto'rium** (verzamelboek; lijst van de stukken, die in een schouwburg in den loop van een speelzeizoen zullen opgevoerd worden), o. -ria, -riën.
- Repeteeren** (herhalen, herzeggen; instudeeren).
- Repetoer'geweer** (geweer, waarmee men tal van schoten in de minuut kan doen, snelvuur'geweer), o. -geweren; zie Treffer.
- Repetent'** (rekenk. *we' derkeerend cijfer eener repeteerende breuk*), m. -en. (tent = tent).
- Repeti'tie** (herhaling, herhaalde oefening), v. -tiën, -ties. (re = ree).
- Repeti'tiegeschut** (revolvergeschut), o. gmv.; -geweer (mil. geweer, waaruit na een lading tal van schoten kunnen worden gedaan), o. -geweren; -horloge (horloge met slagwerk), o. -s; -revolver (revolver, die werkt als een repetitiegeweer), v. -s; -vuur (mil. vuur, gegeven door repetitiegeweren), o. gmv.; -werk (herhalingswerk der leerlingen), o. gmv.
- Repeti'tor** (herhalend leermeester bij een hoogeschool, of aan het tooneel), m. -s.
- Replieeeren** (antwoorden, iets wederleggen, ergens iets tegen inbrengen).
- Replieeeren** (mil. terugtrekken, deinzen).
- Replik'** (tegenantwoord, wederlegging, eerste verweerschrift), v. replieken: iemand van —dienen, tegenbescheid; zie Dupliek.
- Reporter** (Eng. berichtgever of verslaggever van een dagblad), m. reporters.
- Reppen** (spoeden), ik heb gerept: — over of van iets, er over spreken; zich —, haasten.
- Represail'le-maatregelen** (mil. maatregelen, die men uit weerwraak neemt), m. mv.
- Represail'ies** (Fr. eigen-rechtverschaffing ten opzichte van den vijand, weerwraak, wraakoefening op den vijand), v. mv.
- Representant'** (vertegenwoordiger van het volk), m. -en.
- Representa'tie** (vertegenwoordiging; opvoering van een tooneelstuk), v. -ties, -tiën.
- Representeeren** (vertegenwoordigen, vervangen, vertoonen). (s = z).
- Repressie** (onderdrukking, beteugeling), v. -s.
- Repressief'** (onderdrukkend), bn.: — sieve maatregelen, beteugelend, nadat het feit of kwaad bedreven is.
- Reprimand'e** (bestrafping, berisping, scherpe terechtwijzing), v. reprimandes. (re = ree).
- Reprimeeren** (Fr. beteugelen, bedwingen, onderdrukken, stuïten). (re = ree).
- Reprise** (her- of terugneming, herhaling; muz. herhaling van het hoofdmotief eener aria, enz.), v. reprises. (re = re).
- Reprob'a'tie** (verwerping, wraking), v. -s.
- Reproduceeren** (opnieuw voortbrengen).
- Reproductie** (hernieuwing, wedervoortbrenging), v. -ties, -tiën; ook: afdruk op zink, op steen. (t = s).
- Reproductie-vermogen**, o.; zie Herinnerings-.
- Reptiel'** (kruipend dier), o. -en, reptiliën: de — en hebben rood, koud bloed; de meeste ademen door longen, sommige door kieuwen; zij leggen eieren en hebben een naakte of met schubben bedekte huid; men onderscheidt: schildpadden, hagedissen (waartoe de krokodillen), slangen, kikkvorschachtigen en salamanders; zie Amphibiën.
- Repti'liën**, o. mv., zie Reptiel.
- Republiek'** (gemeenebest; staat, waar het oppergezag niet in handen is van een dynastie, maar bij een gekozen president, een directorium, enz. berust), v. republieken.
- Republikein'** (gemeenebestgezinde, vrijheidsvriend, aanhanger van een republiek), m. -en.
- Republikeinsch'** (gemeenebestgezind), bn.
- Republikeinsche kalender** (nl. die uit de dagen der groote revolutie), m.: de — begon in 1792 op 22 Sept. en heeft gegolden tot 1 Jan.

1806; de - telde 12 maanden van 3 decaden of 3 × 10 dagen; de maanden heetten: 1°. Vendémiaire, Brumaire, Frimaire, d. i. herfstmaanden; 2°. Nivose, Pluviose, Ventose, d. i. wintermaanden; 3°. Germinal, Floreal, Prairial, d. i. lentemaanden; 4°. Messidor, Thermidor, Fructidor, d. i. zomermaanden; bovendien waren er nog 5 feestdagen of sansculottiden: het feest van het genie, dat van den arbeid, dat der daden, dat der belooeningen, dat der meeningen, en om de vier jaar nog dat der omwenteling.

Repulsief' (Fr. terugdrijvend, -stootend), bn.

Reputatie (Fr. achting, eer, goede naam, aanzien), v. -s, -tiën. (tie = sie).

Request' (verzoek- of smeekschrift), o. -en; (qu = k); ook: Rekest.

Requeraut' (inzender v. e. request, persoon, die requestreert), m. -en. (qu = kw).

Requestreeren (een verzoekschrift indienen). (qu = kw).

Requiem (eig. rust), o.: eerste woord van de bede: -ater'nam do'na e'i, Do'mine, Heer, geef hem de eeuwige rust; lees: ree'-kwie-em.

Requiem-mis, of Mis van - (mis voor een overledene, doodenmis), v. -sen: bij een - zijn de misgewaden in zwarte kleur.

Requiescat in pace (hij of zij ruste in vrede); mv.: requiescant in -; zie **R. I. P.**

Requirerant' (eischer in rechten), m. -en.

Requireeren (vorderen, opeischen van rechts-of ambtswege). (qu = kw).

Requireeren (mil. het opeischen in het bezette land van levensmiddelen, fourage en verdere benodigdheden), o. gmv. (qui = kwie).

Requisten (voorwerpen bij een tooneelvoorstelling benodigd, als: stoelen, tafels, gordijnen, enz.), o. mv. (qu = kw).

Requisteur' (iem., die voor de tooneelbenodigdheden zorgt), m. -s, -en. (qu = kw).

Requisitie (opvordering, eisch), v. -ties, -tiën: - van levensmiddelen, van hooi, van stroo, van haver, door den vijand. (qu = kw).

Requisitoir' (rechtst. eisch van het Openbaar Ministerie), o. -en; lees ook: -toor.

Rescontre (Fr. af- of verrekening bij speculatie in den effecten-handel), v.; -dag (meestal de primo en de medio van iedere maand), m. -dagen.

Rescript' (pauzeeljk antwoord, beslissing op een gunst-aanvraag of van een geloofs-quaestie), o. -en; lees: res-.

Rescriptie (schriftelijke last tot inning of uitbetaling eensr geldsom), v. -ties, -tiën.

Reseda (zeker welriekend bloempje), v. -'s.

Reseda (grijsachtig groen), bn.

Reservatie reservan'dis (Lat. met het noodige voorbehoud).

Reserve (voorbehoud, beding), v. -s: iets onder eenige - aannemen, goedkeuren. (s = z).

Reserve (mil. alles, wat achtergehouden wordt om in tijd van nood dienst te doen), v. -s: het -kader, een -luitenant, -troepen.

Reserveeren (voorhouden, bedingen; in reserve houden, bewaren, wegleggen). (s = z).

Reservefonds (geld, dat uit de winst wordt afgezonderd en opgespaard; kas tot dekking van onvoorziene uitgaven; zekerheidskas of reservekas), o. -fondsen. (s = z).

Reservekader (mil. kader, dat in vredestdijd wordt opgeleid om in oorlogstijd het ontbrekende kader aan te vullen), o. gmv. (s = z).

Reservekapitaal (-fonds), o. -kapitalen.

Reserve-luitenant (luitenant der reserve), m. -s: een - treedt op bij de manoeuvres, bij mobilisatie en in geval van oorlog.

Reserve-troepen (mil. troepen der reserve), m. mv. (s = z).

Reservist' (mil. iem., die tot de reservetroepen behoort), m. -en. (s = z).

Reservoir' (Fr. vergaarbak, bewaarplaats van water), o. -s.

Resideeren (verblijven, wonen, b.v. van een vorst). (s = z).

Resident' (gevolmachtigde eener regering: van lagere rang dan een gezant), m. -en. (s = z).

Resident' (O.-I. gouverneur), m. -en: de - is een Europ. hoofdambtenaar, wien het burgerlijk en geldelijk beheer in zijn gebied is opgedragen alsmede het politiegezag; -sche

(vrouw v. d. resident), v. -n. (s = z).

Residentie (de zetelstad, hofstad; het gewest van een resident in O.-I.), v. -tiën, -ties, (s = z); -huus (O.-I. woning v. e. resident), o. -huizen; (t = s), zie Aloen-aloen.

Residentiestad (hofstad), v. -steden.

Resident'schap (O.-I. gewest of waardigheid van een resident), o.; w. i. g.

Residu' (overblijfsel, bezinksel), o. -en, -'s: - van petroleum; fig. het - der maatschappij, de heffe des volks.

Resignatie (afstanddoening, ontslag-indiening, berusting, gelatenheid), v. gmv. (gu = zij).

Resigneeren (een ambt, een waardigheid neerleggen).

Resilieeren (Fr. z. terugtrekken, terugtreden).

Resineeren (met hars doortrekken), m. -en. (s = z). men drinkt thans in Griekenland geresineerden wijn, hij smaakt afschuwelijk. (s = z).

Resineus' (harsachtig), bn.; -zer, -t.

Resistance (Fr. weerstand, tegenkanting), v. gmv. pièce de -, hoofdschotel. (re = ree).

Resistereeren (weerstand, tegenstand bieden).

Resistentie, v. gmv, zie Resistance.

Resolutie (eig. oplossing: besluit, beslissing), v. -tiën, -ties. (s = z).

Resoluut' (vastberaden, moedig, ook: rond-uit, openhartig), bn. en bw.; -luter, -st.

Resolveeren (besluiten, vaststellen).

Resonaus' (weergalming), v. gmv.: -bodem, klankbodem eener piano. (s = z).

Resonant' (weerklinkend, naklinkend), bn.

Resonantie (weerklink, naklank), v. (t = s).

Resonator (toestelletje, om de klanken in hun samenstellende tonen te ontleden), m. -tors, -to'ren, (Helmholtz, † 1894). (s = z).

Resonator (nat. werktuig, dienende als secundaire geleider en wel om de electriciteit een sterke beweging te geven, tengevoelge waarvan de vonken vrij groot zijn), m. -tors.

Resoneeren (nat. medetrillen, weerklink geven): die zaal resoneert erg, galmt. (s = z).

Resorptie (opslorping van vochten), v. gmv.

Respect' (eerbied, ontzag), o. gmv. (ct = kt).

Respectabel (achtenswaardig), bn. en bw.

Respectabiliteit' (achtenswaardigheid), v.

Respecteeren (achten, eerbiedigen, eeren; ontzien, ongemoeid laten). (c = k).

Respectief' (wederkeerig, wederzijdsch), bn.: de -ve namen, den naam, die ieder der dingen voor zich draagt; de -ve betrekkingen, de betrekkingen, die iemand afzonderlijk bekleedt; de -tieve aanzichten der -tieve schornen;joden; mijn -tieve meesters; wij lieten de vensters der -tieve bewoners dreunen, (C. O.), opeenvolgende. (c = k).

Respectievelijk (achtereenvolgens, onderscheidenlijk), bw.: zij drieën deelen een som geds — in verhouding van 2:3:5. (c = k).

Respectueus (Fr. eerbiedig), bn.; —zer, —t.

Respijt (kort uitstel van betaling, dat iem. na den vervaltijd nog wordt toegestaan), o. gm.v., —dagen, ook **Respectdagen**: uitsteldagen (bij een wissel van betaling: onze wet kent geen —dagen, Engeland kent 3 —dagen).

Respiratie-toestel (ademhalingsstoestel), o. —toestellen. (t = s).

Respirator (toestel, om in te ademen lucht te zuiveren of op gelijke warmte te houden), m. —tors: de — is voor steenhouwers van belang, vooral ook voor longlijders.

Respireeren (ademen; wat uitrusten, zich herstellen).

Respondeeren (antwoorden, beantwoorden; instaan voor, borg blijven, weerleggen).

Responscollege (stud. college, waarop door den professor vragen gesteld worden ter beantwoording), o. —colleges.

Responsum (schriftelijk antwoord, bescheid aan een bestuur of een overheid), o. responsa.

Res publica (Lat. de algemeene zaak, het openbaar belang), v.: eig. de Republiek.

Ressor't (drijfveer, springveer), o. —s; lees: res-sor': het — v. e. uurwerk, de —s van een springmatras; fig. geheime beweegredenen.

Ressor't (vak, gebied, bestuur; werkkring, ambtsgebied), o. gm.v.; lees: ressort'.

Ressorteeren (behooven, onder, tot, b.v. onder eenig rechtsgebied of tot een ambtskring).

Ressour'ce (Fr. hulpbron, toevlucht), v. resources: nog als —s hebben. (ou = oe).

Rest (overschot, verschil ten goede), v. —en.

Restant (Fr. rest, overschot van een partij koopgoederen), o. restanten.

Restan'ten (effecten, die uitloopt en nog niet afgelost zijn), v. mv.; —lijst, v. —lijsten.

Restaurant (Fr. inrichting, waar bereide spijs en ook dranken zijn te bekomen en kunnen gebruikt worden, spijs huis), o. —s, soms nog **Restauratie**. (au = oo).

Restaurateur (houder v. e. restaurant), m.

Restaurateur (hersteller van beschadigde kunstwerken, kerken, enz.), m. —s.

Restauratie (het restaureeren b.v. van een kerk), v.: fig. het herstel v. e. vorstelijk huis, b.v. de — in de Engelsche geschiedenis in 1660: Karel II, na de dagen van Cromwell; de — in ons land: het herstel der Oranjeregeering in 1813. (au = oo).

Restauratie (restaurant), v. restauraties; —wagons (spoorwagon, ingericht tot restaurant), m. —wagens. (au = oo).

Restoureeren, zich (zich door spijs of drank verkwaliken, z. opfrissen).

Restoureeren (een oud gebouw, een kerk, een schilderij, een fresco in zijn oorspronkelijken toestand terugbrengen). (au = oo).

Resteeren (Fr. resten, overblijven).

Resten (overblijven), het restte, het is gerest: hem rest niets dan de eer.

Restitueeren (teruggeven, vergoeden).

Restitutie (teruggave, vergoeding, herstel van aangerichte schade), v. —tiën, —ties.

Restor'no (handel, het gedeelte van de premie, dat de assuradeur teruggeeft, ingeval een gesloten verzekering geheel of ten deele vervalt), v. —'s.

Restric'tie (beperking, voorbehoud), v. —tiën, —ties; lees: —trik'sie.

Restrictief (beperkend), bn.; —tieve.

Restringee'rende middelen (geneesk. stappende), o. mv.

Resultaat (uitslag, gevolg, aftloop), o. —taten.

Resultan'te (werkt. vervangende kracht van eenige enkele krachten), v. —n. (s = z).

Resulteeren (uit iets volgen, voortvloeien, ontspruiten, ontstaan). (s = z).

Resumé (samenvatting, kort begrip, beknopt overzicht), o. resumé's. (s = z).

Resumeeren (iets kort verhalen of samenvatten, in 't kort herhalen). (e = ee).

Resum'tie (samenvatting), v. resumties, —tiën: de — der notulen, voorlezing. (e = ee).

Re'tab (muz. 2-snarige Perzische viool), v. —s, verg. Rebab.

Retard (Fr. vertraging), o.: en —, ten achter, te laat; onze trein is en —; lees: retaar'.

Retardeeren (vertragen, verlaten).

Reticen'tie (stijlleer: plotselinge afbrekking der rede, waarbij hetgeen zou moeten volgen, te denken wordt gelaten), v. —s, —tiën.

Retien'le (zijden of fluweelen werktasche van dames), v. reticules: drie dames met lange —s, (C. O.); spreekt: ridicule.

Retina (ontl. netvles van het oog), v. retina's. (re = ree).

Retiniet' (voorwereldlijke harssort; fossiele gele aardhars), o. gm.v. (e = ee).

Retira'de (toevluchtsplaats, wijkplaats, bestekamer in trein of station), v. (re = re).

Retireeren (terugtrekken, aftrekken, afdeinzen), zich —, z. uit zaken terugtrekken, ook: z. ter rust begeven; z. Geretireerd. (re = re).

Retorsie (Fr. tegenargument of —bewijs; ook: wedervergoeding, represaille-maatregelen), v. —s, —siën. (re = re).

Retort' (kolfglas, kromhals, glocibus, distilleerkolf), v. retorten. (re = re).

Retou'che (Fr. opwerking of bijwerking b.v. v. e. foto, een schilderij), v. retouches. (ou = oe).

Retoucheeren (opfrissen, afwerken, opwerken): een oud schilderij —; een photographie —, al tekenend opwerken. (re = re).

Retour (Fr. terugvrucht, —reis, —zending), v. retouren: (als biljet), o. retours. (ou = oe).

Retourbiljet (een plaatskaartje één dag geldig, voor de heen- en terugreis), o. —ten.

Retourhandel (ruilhandel b.v. i. goederen), m.

Retourkaartje (terugreisbiljet, terugkaartje), o. —kaartjes; zie —biljet. (ou = oe).

Retourneeren (Fr. terugkeeren, terugkomen, omkeeren; terugzenden). (re = re).

Retour'schip (een uit O.-I. naar het vaderland terugkeerend schip), o. —schepen. (re = re).

Retourvloot (een naar het vaderland terugkeerende vloot der O.-I. Compagnie), v. —vloten.

Retourvrucht (handel, goederen, die voerman of schipper voor verminderden vrachtprijs mee terugneemt), v. —vrachten. (ou = oe).

Retractatie (herroeping, intrekking of terugneming van zijn woord), v. (t = s).

Retrac'tie (ontl. optrekking v. spieren), v. —s.

Retraitant' (iem., die aan een R.-K. retraite deelneemt), m. —en; —e, v. —n: een oud—, iem. die vroeger aan een R.-K. retraite deelnam.

Retraite (Fr. terugtocht, aftocht; stille wijkplaats, plaats van rust en afzondering), v. —s: mil. —blazen of slaan, aftocht. (ai = è).

Retraite (dagen van geestelijke afzondering en gebed), v. retraites. (re = re).

Retraitehuis (inrichting, waar R.-K. retraites worden gegeven), o. —huizen. (re = re).

Retrancheeren (verschansen, versterken).
Retranchement (verschansing, veldschans, legerschans, versterking), o. -en. (ch = sj).
Retribueeren (Fr. teruggeven, vergoeden).
Retributie (teruggave, vergelding, vergoeding), v. -ties, -tiën. (tie = sie).

Retro (Lat. voor sommige woorden geplaatst, beduidt: terug, rugwaarts), bw.: -actie, d. i. terugwerking; -ageeren, d. i. terug doen gaan; -gradeeren, achteruitgaan. (e = ee).

Retrograde (dichtk. rijmpje, waarvan de verzen, ook van achter naar voren gelezen, zin opleveren), v. -n: de - behoort tot de gekunstelde poëzie der rederyikers van de 15e en 16e eeuw; ook: Kreeftdicht. (re = ree).

Retrograde (rugwaartsche beweging op 't gebied v. wetenschap of kunst), v. -s. (re = ree).

Retrograde-methode (handel. methode van renteberekening in rekening-courant), v.

Retrogradeeren (achterwaarts gaan).

Retrograde (muz. al langzamer). (re = ree).

Retropectief (Lat. terugblikkend), bn.: -tieve beschouwingen, d. i. van 't verleden.

Retrosijn (verbastering van het Fransche rhétoriciens: rederyiker), m. -ijnen. vero.

Reu (mannetjeshond, rekel), m. -en.

Reuk (reukzin; lucht), m. -en: de honden hebben een fijnen -, zij gaan op den - af; fig. die man staat in een slechten of kwaden -, staat niet gunstig bekend.

Reuk (reukwater), m. reuken: waar koopt gij dien -? allerlei -jes.

Reukaltaar (altaar, waarop reukwerk ontstoken werd b.v. in den tempel van Jeruzalem), o. -altaren.

Reukeloos (geen reuk afgevende, zonder reuk), bn. en bw.: goed water is -; het - verwijderen van faecaliën; zie Inodore.

Reukfleschje (fraai geslepen fleschje met of voor odeur), o. -s; -gras (welriekende grassoort), o. gmv.; -hout (welriekend hout), o. gmv.: -heet ook wel Weichselhout en wordt gebruikt voor roeren aan Duitsche pijpen; -offer (offer, Jehova gebracht op een reukaltaar), o. -s; -orgaan (neus, reukzin), o. -organen; -water (welriekend water), o. (soorten), o. -wateren; -werk (parfumerie, odeur), o.; (soorten), o. -en: eau de cologne is -; -zeep (welriekende harde zeep), v. -en; -zenuw (zenuw, die maakt, dat wij ruiken), v. -en.

Reunie (hereeniging; gezellige bijeenkomst van oud-studenten, oud-strijders, enz.), v. -nies. (re = ree).

Reunieeren (Fr. hereenigen, verzoenen).

Reus (iemand of iets van zeldzame grootte), m. reuzen: Goliath was een -; de eik is een - onder de planten, de olifant onder de dieren.

Reusachtig (buitengewoon groot), bn.: eig. een - woud, een -e krokodil: -e stammen in een oerwoud, fig. een - plan, grootsch; een -e onderneming, fig. meestal: reusachtig.

Reusceeren (gelukkig slagen, goed uitvallen).

Reussite (goede uitslag of afloop, het welslagen, gewenschte uitkomst), v. gmv. (re=ree).

Reute, ro'te (weekplaats voor vlas en hennep), v. -n; zie: Reet, Root.

Reutel (reuteling, rochelende ademhaling, b.v. van een stervende), m. gmv.

Reutel (iem., die reutelt), m. en v. reutels.

Reutelen (rochelen als een stervende, fig. onsamenhangend babbelen, prevelen), ik heb geresuteld; -,aar (grompot), m. -aars.

Reu'ter (zeef), m. -s; -tje, o. -s.

Reu'zel (lichaamsdeel, ingewand), m. -s.

Reu'zel (gesmolten varkensvet), v. gmv.

Reuzen (Germ. myth. de oudste zonen van Alfadur of Odin), m. mv.: de - waren wezens, 40-60 M. lang, ze wierpen de Hunebedden op; later de vijanden en belagers der Asen; na de - schiep Odin de Atven of Elfen, en eerst daarna de menschen; de verblijven heeten Jotenheim (het Reuzenland), Alfheim (het Elfenland) en Midgard (de Aarde), zie ald.

Reuzenarbeid (wondergroot werk), m. gmv.; -beeld (kolossus), o. -en; -bloem (zie Rafflesia), v. -en; -duizendpoot (reusachtige duizendpoot der tropen, in Artis), m. -en; -geltenmelker (grote nacht-zwaluw in Z.-Amerika), m. -s; -haai (grootste v. alle haaisoorten), m. -en; -hagedis (krokodilvormig dier der voorwereld), v. -hagedissen; -kever (vliegende eenhoorn-tor in Z.-Amerika), m. -kevers; -kikvorsch (op de Antillen), m. -en; -kracht (buitengewone kracht), v. -en; -lulaard (voorwereldlijk gordeldier), m. -s; -massa (ontzettend groote hoeveelheid), v. -s; -olifant (olifant der voorwereld), m. -olifanten; -plan (grootsch ontwerp), o. -plannen; -pollep (koppootig weekdier, 2-6 M., met vangarmen van 16 M.), v. -poliepen; -rog (hoornrog, bijzonder groot), m. -roggen; -salamander (watersalamander ter lengte van 1½ M., in Japan), m. -s; -schelp (dikke, geribde schelp, soms 1½ M. groot), v. -en: de - wordt gevonden in den Indischen Oceaan; -schildpad (zeeschildpad van verbazende grootte, zoodat er een man op zou kunnen rijden, zij levert het schoonste schildpad op), v. -den, ook: Karetschildpad.

Reuzenschrede (buitengewoon groote, wijde stap), v. -schreden; zegsw. met -schreden vooruitgaan, flink, snel; -slang (grote slang in de tropische gewesten), v. -en: de gewone - heet boa-constrictor, 10-15 M. lang; -snuittor (reusachtige snuitkever uit O.-Afrika, in Artis), v. -torren; -stad (ontzettend groote stad), v. -steden: Rome, de - der oudheid; Londen, de - van onzen tijd; -stap (buitengewoon groote stap), m. -stappen; -strijd (eig. in de myth.: de strijd der reuzen of giganten tegen de goden van den Olympus, zie Titan; ook: strijd van reuzen of van reuzenkrachten onderling; nog: ontzettend groote en woeste strijd), m. gmv.; -tarwe (gebaarde tarwe met hoogen halm), v. gmv.; -volk (volk, uit reuzen bestaande), o. -en, zie Enakskind; -werk (ontzaglijk groot en moeilijk werk), o. -en; -wier (zeer lang wier in onze Zuiderzee), o.; -zuil (zuil van ongewoon groote afmeting), v. -en; -zwaai (omzwaai met gestrekte armen aan den rekstok), m. -en, zie Turnen.

Reuzig (reusachtig, zeer groot), bn. en bw.

Reuzin (vrouwelijke reus), v. reuzinnen.

Revaccina'tie (herhaalde vaccinatie), v. gmv.

Revaccineeren (opnieuw vaccineeren).

Revan'che (Fr. genoegdoening, vergelding, wraak), v.: iem. - geven, spel. hem gelegenheid geven, het verlorene terug te winnen.

Revell (eig. ontwaking d. i. herleving in de Herv. kerk van het godsdienstig gevoel, omstreeks 1840), o. gmv.

Revell'le (Fr. de militaire morgenroffel, het trompet-signaal, om de soldaten of matrozen

- te wekken), v. gmv.: de - blazen, op den hoorn; de - slaan, op de trom. (ll = lj).
- Revelaar** (iem., die revelt), m. -s.
- Revelatie** (ontdekking, onthulling, openbaring), v. -s, -tiën. (e = ee).
- Revelen** (zottepraat uitslaan, zeuren, leuteren, raaskallen, suffen), ik heb gereveld.
- Reven** (scheepst. de zeilen kleiner maken, ze inploeten), men reefde, heeft gereefd.
- Revenu** (inkomen), o. -en, -s: de - en van iets trekken, inkomsten. (re = re).
- Reverbeeren** (oven d. metaalbewerkers), m. -s; de oorspronkelijk vorm is reverbère-oven (vlamoven).
- Reverbère** (veelarmige straatlantaarn, spiegellantaarn, nl. met reflectors), v. -s.
- Reverendisimus** (titel: hoogstwaardige), m.
- Reverentie** (eerbied, ontzag, beleefdheidsbetuiging; nijing), v. -tiën, -ties. (t = ts).
- Réverie** (Fr. droomerij, mijmering), v. -ën.
- Revers** (van munten: de keer- of achterzijde), m. gmv.; lees: reuer'.
- Revers** (op- of omslagen van jas of vest), m. mv.
- Revers** (tegenspoed, tegenslag), m. gmv.
- Revideeren** (nogmaals nazien, herzien).
- Revier** (district, kring, gebied), o. revieren: een kolen- of mijn-, een bosch-, een jacht-.
- Revieren** (hondensport: een terrein afzoeken), men heeft gerevierd.
- Review** (Eng. tijdschrift; revue), v. reviews.
- Revalidatie** (het terugvorderen van eigendom), v. -s, -tiën: - v. geleverde goederen bij wanbetaling of bij faillissement. (t = s).
- Revisie** (herziening; tweede proefblad van een drukproef), v. -siën, -sies. (re = re).
- Revisionist** (lid der sociaal-democratische partij, die op herziening of verbetering der wetten aandringt), m. -en.
- Revisor** (corrector), m. -s.
- Revocatie** (Fr. herroeping, intrekking b.v. v. e. volmacht of een edict), v. -ties, -tiën: de - v. h. edict van Nantes, 1685. (re = ree).
- Revoceren** (Fr. terugroepen, herroepen).
- Revoir** (Fr. wederzien), o. au - , tot weerziens.
- Revoltant** (eig. 'tgeen verontwaardigt, ergertlijk, aanstootelijk, schandelijk), bn.
- Revoltie** (opstand, oproer), v. -s. (re = ree).
- Revolutieeren** (in opstand komen of brengen, revolutie doen ontstaan of maken). (re = ree).
- Revolutie** (Fr. omkeering; bijzonder de staatsomwenteling), v. -tiën, -ties; - **bonw** (wijze van huizenbouw, door het volk genoemd: licht en dicht en onsterk), m. gmv.; - **geest** (geest van omwenteling, neiging tot het maken van oproer), m. gmv.; - **mannen** (mannen, die revolutie willen of maken), m. mv.; - **tijd** (tijd van oproer), m. -tijden; - **tribunaal** (gesch. gerechtshof, ingesteld tijdens de Fransche revolutie, in 1793), o. gmv.
- Revolutionair** (omwentelingsgezind), bn.
- Revolutionair** (revolutieman, omwentelingsgezinde, woelgeest), m. -naren; zie Anti-revolutionair. (ti = tie).
- Revolver** (draaipistool, pistool met zes ladingkamers), v. -s; - **kanon** (draaikanon met tal van loopen), o. -nen; - **shot** (shot uit een revolver), o. -schoten. (re = re).
- Revue** (Fr. wapenschouw, monsterring), v. -s, -n: de - laten of doen passeeren, één voor één beschouwen nl. in volgorde; - (titel van verschillende tijdschriften), v. -s, -n.
- Rex** (Lat. koning), m.; **regina** (koningin), v.
- Rez-de-chaussée** (Fr. benedenste of gelijkvloersche verdieping), m., evenzo in 't mv.
- Rhabdomant** (roedelooper), m. -en; - **do-mantie** (de kunst der wichelroede), v. gmv.
- Rhamandan**. zie Ramandan.
- Rhapsoden** (Gr. rondtrekkende volkszangers bij de oude Grieken, welke, met een lauriertak in de hand, eigen gedichten of die van Homerus voor het volk opzeiden), m. mv. (th = r).
- Rhapsodie**, v. rhapsodieën; ook: Rapsodie.
- Rhapsodisch** (stuksgewijze, niet samenhangend; samengelapt of -geflanst), bn. (rh = r).
- Rhapsodist** (compiler), m. -en. (rh = r).
- Rhea**, myth. gade van Saturnus, moeder van Jupiter, Neptunus en Pluto. (e = ee).
- Rheometer** (nat. toestel, dienende tot meting van den electrischen stroom), m. -s. (rh = r).
- Rheoscoop** (nat. electrischen-stroom-aanwijzer), m. -copen. (rhe = ree).
- Rheotoom** (nat. electrischen-stroom-verbreker), m. -tomen. (rhe = ree).
- Rhetor** (Gr. redenaar, leeraar in de welsprekendheid), m. -s, -to'ren. (rhe = ree).
- Rhetorica** (de leer der welsprekendheid), v.
- Rhetoriek** (kunstmatige of gemaakte welsprekendheid), v.: een toespraak vol -, valsche opwinding, vol met pralende, zinledige woorden.
- Rhetorisch** (redekunstig), bn.: een - e wending, vol woordenpraal; de - e toon, d. i. de klemtoon, die aan een zin een bijbetekenis geeft; - e vraag, stijlvorm, nl. de vraagvorm als klemmende bevestiging of ontkenning, b.v. Zult ge mij dan niet helpen? Zoudt ge zoo iets kunnen beweren? (rhe = ree).
- Rheumatiek** (spieraandoening, pijn in de spterbundels of celweefsels), v. gmv.
- Rheumatisch** (met rheumatiek behept), bn.: - e aandoeningen, - e pijnen. (eu = eu).
- Rheumatisme**, o. gmv.; zie Rheumatiek.
- Rhinoeros** (neushoornier), m. -rossen.
- Rhizophoor** (O.-I. 10-25 voet hooge boom der kust), v. -phoren; het O.-eind v. Ceramis één woud v. -phoren, ook, Rizoph'ore, zie ald. en ook Mangrove.
- Rhododen'dron** (plantk. alpen- of bergroos, sierplant onzer tuinen), m. -s. (rh = r).
- Rhombisch** (ruitvormig), bn. (isch = ies).
- Rhombolde** (meetk. scheefhoekig parallelogram), v. -boïden. (rh = r).
- Rhombus** (meetk. ruit), m. -sen.
- Rhythme**, o. gmv., zie Rhythmus.
- Rhythmiek** (leer der maatsorten, ook der versuoeten), v. gmv.; lees: ritmiëk'.
- Rhythmisch** (versmatig, klankmatig, d. i. met regelmatige afwisseling van toon nl. van verheffing (arsis) en toondaling (thesis), bn.
- Rhythmus** (dichtk. voetmaat, regelmatige afwisseling van toon nl. van verheffing of arsis en toondating of thesis, bij het lezen van verzen), m.; lees: rit'-mus; zie Cadans.
- Rib**, **rib'be** (ontl. deel v. h. geraamte), v. ribben; ribje, ribbetje, o. ribbetjes: zegsw. iem. op zijn ribben komen, hem slaag geven; je kunt zijn ribben wel tellen, hij is broedmager.
- Rib** (ribbestuk van een geslacht dier), v. ribben: een varkens-, een osse-, een runder-.
- Rib'be** (wisk. en vormleer: kantlijn, samenkomst van twee lichaamsvlakken), v. ribben.
- Rib'be** (balk; gebogen stuk hout van den scheepsromp), v. ribben.
- Rib'be** (plantk. verhevenheid of lijn als samenkomst v. vaatbundels), v. ribben.
- Rib'be** (veen: smalle strook lands, hoogte tusschen twee trekaten), v. ribben.

Rib'bel (eig. kleine ribbe of lijn), v. -s.
Rib'beling (een zoetachtige appel met rib-vormige lijnen over de schil), m. -en.
Rib'benband (geribde boekband), m. -en.
Rib'benkast (eig. de gezamentlijke ribben, die de borstkas omsluiten of vormen, bij uitbr. het lichaam zelf), v.: zegsw. iem. op zijn -geven, hem afranselen; ik zal je neergooien, dat je - kraakt, volkst.
Rib'bestoot (stoot tegen een der ribben, in de zijde; fig. barsch antwoord), m. -stooten.
Rib'bestuk (ribstuk, runderrib), o. -ken.
Rib'betjesgoed (weefsel, waarvan het kettingaren zoo dik is, dat het ribbels aan de oppervlakte veroorzaakt), o. gmv.; ook, Rips.
Rib'bezakken (aansporen, aandrijven; kwellen, plagen), ik heb geribbezakt. vero.
Rib'nen (aandr. stijkstroomen), v. mv.
Ricaneeren (hooënd lachen, grijnzen, uit domheid of spot erg lachen).
Richard (Fr. rijkwaard), m. -s; lees: -sjaar'.
Ri'chel (latje, lijstje; spoorstaaf), v. -s.
Rich'tbaak (stok of baken, in den grond geplaat, om er zich op te richten), v. -baken.
Rich'ten (in bepaalde richting brengen), ik richtte, ik heb gericht: een stuk geschut -; de zeilen naar den wind -, den steven noordwaarts -; fig. het woord tot iem. -; iem. te gronde -, ruïneeren; zich -: z. naar de omstandigheden -, schikken; de onderwijzer heeft zich te - naar de bevattings zijner leerlingen, regelen; de prijs richt zich naar vraag en aanbod, regelt.
Rich'ter (Bijb. hoofdman in Israël vóór de koningen), m. -s, -en; het boek Richteren is een der Bijbelboeken, met 21 hoofdstukken.
Rich'tig (juist, naar behooren), bn. en bw.: is alles -? in den haak, in orde; - spreken, schrijven, nauwkeurig; het is hier niet -, veilig, pluis; -er, -st; -heid (juistheid, nauwkeurigheid), v. gmv.
Rich'ting (het richten), v.: de - van een kanon.
Rich'ting (streek, koers), v. -en; in de - van het zuiden; fig. een nieuwe godsdienstige -, de moderne -, een andere - in onze letterkunde; de - van onzen tijd, geest.
Richt'lat (metsellat), v. -latten; -lijn (loodlijn, mil. ooglijn bij 't schieten), v. -lijnen; -lood (schiellood), o. -looden; -schroef (stelschroef), v. -ven; -snoer (richtlijn, touw bij 't metselen, planten, enz.; fig. leidraad, regel), o. -snoeren.
Ricinusboom (W.-I. boom, welks zaden de ricinusolie opleveren), m. -en; -olie (vette olie uit de zaden van den ricinusboom; purgeerolie, ook wonderolie geheeten), v. gmv.
Richocheeren (terugspringen, opspringen): het - van een kogel, zie Ricochetschot.
Ricochet'schot (schot, waarbij een kogel eenige malen op den grond of op het water afstuit en zich dan weder verheft), o. -en.
Rid'der (gesch. vrijgeborene, edele strijder: waardigheid en titel, door dapperheid en deugd verworven), m. -s: zegsw. iemand tot - slaan, in de ridderschap opnemen; - eener orde, b.v. - van Malta; een dolend -, die op avontuur uitging; een - van de droevige ftguur, die er haveloos uitzag of belachelijk was b.v. Don Quichot; fig. thans bezitter der laagste klasse eener orde, b.v. - in de orde van den Nederlandschen leeuw; spotn. - van de pen, klerk, - van de el, bediende in een ellewinkel, - van de schaar, kleermaker.

Rid'deren (tot ridder maken), men heeft geridderd: onze wethouder is geridderd, is in een ridderorde opgenomen, is gedecoreerd.
Rid'dergedicht (romantisch gedicht over ridders en hun daaden), o. -gedichten; zie: Karelromans, Arthurromans, Graalridders of Ridders van de Ronde Tafel.
Rid'dergoed (landgoed van een ridder of edelman), o. -goederen: zegsw. geef af je -! dat, wat je daar hebt.
Rid'derhof (ridderkasteel), o. -hoven.
Rid'derkruis (het onderscheidingsteeken van een geridderde, eerekruis), o. -kruisen.
Rid'derlijk (eig. der ridders, fig. voorko'mend, vriendelijk; moedig, eerlijk), bn. en bw.: de -e tijd, -e zeden, -e eer, de -e romantiek; een - vorst; iets - bekennen; z. - gedragen.
Rid'derlijkheid (eigenschap der ridders uit den feudalen tijd; fig. het ridderlijk-zijn; eerlijk, trouw, loyaal), v. gmv.
Rid'derlint (lintje, dat door iem. aan de boven-voortij der jas gedragen wordt, als hij gedecoreerd is), o. -linten; zie Lintje; -orde (geestelijke of wereldlijke vereeniging in de Middeleeuwen, een vrucht van de kruistochten), v. -orden: de voornaamste -orden waren: de Johanniters, de Tempeliers, de Lazaristen, de Zwaardbroeders, zie telkens ald. thans: instelling ter onderscheiding v. diensten; land, volk of vorst bewezen, zie: Ned. Leeuw, Mil. Willemsorde, Oranje-Nassau-, Huis- van Oranje; -roman (roman, met een ridder als hoofdpersoon), m. -romans, zie: -gedicht; -rusting (harnas, wapenrusting en -tuig), v. -en; -schap (de gezamentlijke ridders van een land), v. -pen; -schap (de waardigheid van ridder), o. gmv.; -slag (symbolieke ceremonie: slag met het plat van een ontbloot zwaard, den jongen edelman in den nek, op schouder of rug gegeven als teeken van opname in den ridderstand), m. gmv.: de - verhief een edelman tot ridder; -spel (steekspel, tornooi), o. -en.
Rid'derspoor (zekeretuinbloem), v. -sporen.
Rid'derstand (de ridderschap, al de ridders, ook, de waardigheid van ridder), m. gmv.; -tijd (laatste tijdperk der Middeleeuwen), m. -tijden; -wezen (de staat v. h. ridderschap, al wat met de ridderschap samenhangt), o. gmv.; -woord (eerewoord als ridder), o. gmv.; -zaal (burchtzaal), v. -zalen; -zate (ridderlijk landgoed), v. -zaten.
Ridders van de Ronde Tafel (de twaalf dolende ridders van koning Arthur van Bretagne, den heiligen Graal, nl. den Avondmaalschotel des Heeren opsporend), m. mv.: Lancelot, Walewein, Ferguut, Tristan, Parcial (de groote held) en Galahad (de vinder v. den Graal), verder de toovenaar Merlijn, terwijl Keye de narrige rol speelt.
Ridders van St.-Jan', zie Johanniterorde.
Rideau' (Fr. voorhang, gordijn; mil. een kleine aarden wal, waardoor een bende gedekt wordt; een in haast opgeworpen verschansting), o. -s.
Ridien'le, -eul' (Fr. belachelijk), bn. en bw.
Ridien'le, v. -s; zie Reticule.
Ridienlilt' (belachelijkheid), v. -en. (i=ie).
Riek (landbouwwerk met drie tanden), v. -en.
Rie'ken (reuk verspreiden), rook, geroken: de rozen -; fig. het riekt naar den mutsaard, d. i. naar ketterij, zie Mutsaard.
Riem (leeren band, leeren veter, leeren gordel),

m. - en: *een schoen* -, *een span* -, *een sjees op -en*; *een degen* -, *de buik van een paard*; werkt. *een* - *zonder eind*, wiens einden n.l. verbonden zijn: middel om beweging over te brengen; spreekw. *Het is goed -en snijden van andermanders leer*, men kan gemakkelijk royaal zijn met het geld van een ander, men teert makkelijk op kosten van een ander; zegsw. *iem. een - onder het hart steken*, zie Hart.

Riem (roeispaan), m. riemen: -en en zeilen gebruiken, met alle kracht voortgaan; zegsw. *men moet met de -en roeien*, die men heeft, men moet zich behelpen met de gereedschappen, de krachten, die men heeft; met *eigen -en roeien*, met eigen vermogen of kracht werken.

Riem (papiermaat, nl. 20 boek, of van 24 vel, of van 25 vel ter drukkerij), m. -en; z. Boek.

Riems'lag (slag met de roeispaan in het water), m. -slagen: met krachtige -slagen voortroeien, een regelmatige -.

Riet (gevaas, grassoort), o., (soorten), o. -en, in ons land groeit het - in slooten, poelen, vennen, meren, enz.; Spaansch -: een wandelstokje van Spaansch -: Indisch -, zie Rotan; suiker -, zie ald.; hij zal het gekrookte - niet verbreken, Bijbel, hij zal den zondaar door zachtheid opheffen, Matth. 12 : 20; zegsw. *de zaken in 't - sturen*, of laten loopen, in de war, door onhandigheid of verwaarloozing; *zich niet met een kluitje in 't - laten sturen*, zie Kluitje; *het loopt daar in 't -*, in de war, mis, de zaak loopt verkeerd; in O.-I. is riet, suikerriet: men spreekt er van -tuinen, z. ald.

Riet'achtig (lijkende op riet), bn., -akker (rietbosch, rietveld), m. -s; -bos (bundel riethalmen), m. -bossen; -bosch (een bosch van riethalmen), o. -bosschen; -dekker (werkman, die de boerenhuizen met stroo of riet dekt), m. -s; -en (bestaande uit riet), bn.: een -dak; een -stoel, d. i. met rieten zitting; -gans (soort van gans, in ons land in groot aantal overwinterend), v. -ganzen; -gevas (rietplant), o. -sen; -gors (gors of aangestibd land, met riet begroeid), v. en o. -gorzen, ook: -schorre, v. -n; -gors (vogel, van Maart tot October in onze rietvelden toevend en nestelend), v. -gorzen; ook: Riet- of Sloomusch; -gras (zegge, driekantig lisch), o. -sen; -grassen (onderafdeeling der grassen), o. mv.; -hoen (waterhoentje), o. -hoenders: het kleine, gevleete -; -knorff (knoop bij elke geleiding v. d. rietstengel), m. -knorven, zie Knorff.

Riet'kolf (worteleind van de rietplant), v. -kolven; -land (moeras, begroeid met rietplanten en rietgras), o. -en; -lijster (grote karkiet, rietzanger), v. -s; -mat (mat van riet, dienend tot beschutting van abrikozen, perziken, enz. tegen noordenwind en nachtvorst), v. -ten: de -ten dienen op steenovens ook ter bescherming der pas gevormde steenen; -mees (zwartkop-meas), v. -meezen; -mijt (hooge stapel van rietbossen, die aan een hoofdvaart wordt opgezet), v. -en; -musch (rietgors), v. -muschen; -peer (kleine, bruinachtige peer), v. -peren; -pijp (herdersfuit, schalmei), v. -en; -suiker (suiker, uit suikerriet verkregen), v. gm.v.; -talu (Indië: kweekplaats van suikerriet), m. -en: de - of plantage Sloomwijk bij Paramaribo verscheept jaarlijks 12 miljoen KG. riet; -veld (veld of akker, waarop men riet kweekt), o. -en.

Riet'vink (rietgors, graspieper), m. -en; -voren, -voorn (ruisvoren), m. -s; -vorsch (soort van kikvorsch), m. -en; -wouw (dierk. de bruine kiekendief, bewoner onzer rietvelden), m. -en; -zanger (zomervogel, broedend in het riet van slooten, meren, enz.), m., zie Karkiet; -zode, v. -zoden, zie Krag of Drijftil.

Rif (smalle zandbank, ook, koraalbank), o. -fen.

Rif (plooi in een zeil), o. reven, zie Reef.

Rif (geraamte, skelet), o. riffen.

Rif'ga-balsem (zekere balsem uit Riga als uitwendig geneesmiddel), m. gm.v.

Rif'de (Fr. stijf, fig. zeer streng), bn. (g=ij).

Rigiditeit, (overdreven strengheid), v. gm.v.

Rigoris'me (al te groote strengheid), o. gm.v.

Rigoreus' (Fr. streng, stipt), bn.; -ze.

Rigneur (Fr. gestrengheid, hardheid), v.

Rij (reeks, rang, gelid), v. rijen: een - huizen, in de - loopen, twee -en soldaten.

Rij (richtlat, metselaarlat), v. rijen.

Rij'baan (afgeperkte baan, b.v. in een manege, op het ijs, enz.), v. -banen.

Rij'bewijs (bewijs, dat men een auto, taxi, motorfiets mag besturen), o. -zen: elke chauffeur moet in het bezit zijn v. e. -, een - is geen akte van bekwaamheid, enkel een vergunningsbewijs.

Rij'broek (enge broek d. paardrijders), v. -en.

Rij'den (zich te paard, enz. van de eene plaats naar de andere begeven), ik reed, heb of ben gereden; zegsw. *op de tong -*, in opspraak zijn; *het schip rijdt op zijn ankers*, gaat voor anker op en neer met den golfslag; *men moet kunnen - en omzien*, flink bij de hand zijn, als een geoefend koetsier, vero.; *hij houdt van - en rossen*, hard rijden of jakkeren.

Rij'den, in kindertaal: *wat moet Sinterklaas voor jou -?* brengen; *heeft Sinterklaas goed bij je gereden?*

Rij'der (iem., die te paard rijdt, ruiter), m. -s; -ster (vrouw of dame te paard), v. -sters.

Rij'der (voormalig muntstuk, met een ruiter als beeldenaar), m. -s: een gerande -, een gouden -, 14 gulden; een halve gouden -, 7 gulden; een zilveren - of dukaton, f 3,15.

Rij'en, zich (een rij vormen), zij rijden zich; hebben zich gerijd: de boomen - zich langs den weg; eindeloze loopgraven rijen zich daar aaneen; de pilaren in een kathedraal rijen zich tot een grootsch geheel; dicht gerijd staan langs de monding der rivier de huisjes der Papoea's.

Rijff (rasp, ook, houten hooihark), v. rijven.

Rij'felen (dobbelen), ik heb gerijfeld; -aar (dobbelaar), m. -s; -spel, o. -spelen.

Rijg'bottine (bottine met rijggaten), v. -s.

Rijg'draad (draad, om iets vast te rijgen), m. -draden, zie het gewest. Driegdraad.

Rij'gen (aan of met een snoer hechten), ik reeg, heb geregen: kralen aan een koordje -, zijn schoenen -, een korset te vast -; zegsw. *iemand aan den degen -*, hem doorsteken.

Rij'laars (hooge schoen met rijggaten), v. -laarzen; -lijf (korset), o. -lijven; -naald (platte naald met lang en wijd oog en zonder scherpe punt), v. -naalden, ook, -pen, v. -pennen, of -pin, v. -pinnen; -schoen (schoen met rijggaten), m. -en; -snoer (veter), o. -snoeren; -veter (veter met koperen stift, om schoenen, korsetten, enz. rijgend vast te maken), m. -veters.

Rij'jool, m. -jolen, zie Jool.

Rijk (bemiddeld, aanzienlijk, vermogend), bn. en bw.: een - heer, een - land, - aan geld en goed; een - oogst, overvloedig; een - e taal, woordenrijk; - e meubelen, kostbaar, zie Schatrijk; als zn.: - en arm was op de been; - held (het rijk-zijn), v. gmv.

Rijk (staat, gebied), o. rijken: de - en van Europa, de drie - en der natuur.

- **rijk** (een soort v. achtervoegsel met de bet. van: in groote menigte of hoeveelheid), b.v. blader-, bosch-, gras-, volk-, visch-, wild-, enz. (ij = ij).

Rijk'aard (zeer rijk man, millionair), m. rijk'aards: het woord - heeft een ongunstige bijbeteekenis, nl. die van gierigaard; - **dom** (bezittingen, vermogen, schatten), m. -men.

Rijk'dom (rijke mensen), m. gmv.: de - eener streek, eener stad.

Rijk'e (rijke persoon), m. en v. rijken.

Rijk'kelijk (overvloedig, ruim), bn. en bw.: een - bestaan; iem. - belooft; de man was - voorzien van geld; hij leeft -.

Rijk'kint' (rijke mensen), m. mv. gmv.: rijkeluis kinderen; rijkeluis wensch, d. i. twee kinderen, en wel een jongetje en een meisje.

Rijk'geladen (met kostbaarheden of kostbare waren geladen), bn.: de - zilvervloot.

Rijk'heid (rijkdom, ook, kostbaarheid), v.; de - van een goudmijn; de - eener uitrusting, eener kleedij.

Rijk'kleed (amazonenkleed), o. -kleederen.

Rijk'knecht (paardenknecht, stalknecht, jockey), m. -knechten; zie ook Pikeur.

Rijk'sabt (een door den Duitschen keizer benoemde abt), m. -abten.

Rijk'sacademie (een door het rijk gestichte en onderhouden inrichting van wetenschap of kunst), v. -academiën: de - van beeldende kunsten te Amsterdam.

Rijk'sacht (gesch. rijksban), v.; zie Acht.

Rijk'sadel (de adel van het rijk, heel de adelom samen), m. gmv.; - **adelaar** (de adelaar in het Deutsche rijkswapen), m. -s, -laren; - **advocaat** (advocaat, door de regering benoemd, om de belangen des rijks in rechten te verdedigen), m. -advocaten;

- **ambtenaar** (ambtenaar, in dienst bij of van het rijk), m. -s, -naren; - **appel** (appel of wereldbol, omsloten met gouden banden en voorzien van een kruisje: zinnebeeld van het wereldgezag), m. -s, zie: Insigne en Rijksinsignes; - **archief** (openbaar archief van het rijk, door rijksambtenaren beheerd), o. -archieven; - **archivaris** (bestuurder van een rijksarchief), m. -sen; - **ban** (gesch. uitbanning uit het Deutsche rijk: een soort van vogelvrijverklaring), m.: door den keizer of den rijksdag uit het rijk gebannen, was men in den -, vero., zie Acht.

Rijk'sbedelaarsgesticht (inricht., waarin van rijkswege wegens bedelarij veroordeelden voor korter of langer tijd worden opgenomen), o. -en; - **belasting** (belasting, aan het rijk te betalen), v. -en: inkomsten-, grond-, personeel-, vermogensbelasting is -, zie ook Gemeentebelasting; - **betrekking** (ambt van den staat, post in rijksdienst), v. -en; - **beurs** (studiebeurs, jaarlijksche toelage, door het rijk toegestaan), v. -beurzen: aan elke Rijkswekschool voor onderwijzers bestaan -beurzen, ieder van driehonderdzestig gulden; - **bouwkundige** (hoofdamtenaar, belast met het oppertoezicht

op rijksgebouwen, het maken van nieuwe plannen, bestekken, enz.), m. -n; - **bureau** tot onderzoek van handelswaren, o.: het - is gevestigd te Leiden, en heeft ten doel het onderzoeken van handelswaren ten bate van winkeliers en klein-handelaars.

Rijk'sdaal'der (Ned. zilveren standpenning van f 2.50), m. -s; - **daal'der**, m. -s: de Zeeuwsche - = f 2.60: hij had twee 26ers, elk van f 1.30, 4 13-tjes van f 0.65, 8 pietjes elk van f 0.32 $\frac{1}{2}$.

Rijk'sdag (kamer van volksvertegenwoordigers in het Deutsche rijk), m. gmv.: ook de vergadering zelf, en dan mv. -en.

Rijk'sgebied (het grondgebied van eenig koninkrijk), o.; - **gebouw** (gebouw van den staat), o. -en; - **gesticht** (gesticht van het rijk, vooral bedelaarskolonie), o. -en; - **grens** (grenslijn van eenig rijk), v. -zen; - **grond** (grond, die aan het rijk behoort), m. -en;

- **groote** (magnaat), m. -n; - **hoogere burgerschool** (school v. middelbaar onderwijs, door het rijk opgericht en onderhouden), v. -scholen; - **insignes** (de zinnebeelden der soevereine macht: scepter en kroon, rijksappel en zwaard alsmede de hermelijnen mantel), o. mv.; - **instelling** (inrichting v. h. rijk), v. -en; - **kamergerecht** (gesch. rechtbank, ingesteld door Maximiliaan I op den rijksdag te Worms, 1495, tot handhaving v. d. eeuwigen landsvrede), o. gmv.; - **kanselier** (in

Deutschland, de eerste minister des keizerrijks), m. -liers, -lieren; - **kantoor** (belastingkantoor), o. -toren; - **klerk** (rijksbeambte, aangesteld op een belasting- of registratiekantoor), m. -en; - **kwetschool** (opleidingsschool voor onderw.: vormschool, door het rijk opgericht en onderhouden), v. -scholen: de zeven -scholen voor onderwijzers en -wijzeressen, ook: de - voor vroedvrouwen; - **landbouwleeraar** (ambtenaar van het rijk tot voorlichting van den landbouwenden stand), m. -s, -raren; - **landbouwproefstation** (inrichting van het rijk tot het geven van advies in zake den landbouw), o. -s: het - te Maastricht; - **landbouwschool** (inrichting van het rijk te Wageningen, in 1867 geopend, tot wetenschappelijke en practische studie van landbouwkunde), v. -scholen; - **leen** (gesch. leengoed, behoorende aan de Deutsche of de Fransche kroon), o. -leenen; - **leerschool** (lagere school, verbonden aan een rijkswekschool v. onderwijzers), v. -scholen.

Rijk'smark, v. -marken, zie Mark; - **munt** (inrichting van het rijk, waar munt geslagen wordt), v.: onze - te Utrecht; - **manten** (wettig betaalmiddel in ons land), v. mv.; tot ieder bedrag dienen: het tienguldenstuk, in goud; de rijksdaalder, de gulden, de halve gulden, in zilver; tot beperkt bedrag de Pasmunt, zie aldaar; - **museum** (gebouw, b.v. te Amsterdam, door het rijk opgericht en onderhouden voor het tentoonstellen van schilderijen en verdere voorwerpen v. kunst, 1885), o. -museums, -musea: het - blijft te A'dam de grootste magneet, bijna 300 duizend bezoekers per jaar; - **normaalschool** (vormschool, door het rijk geopend en onderhouden), v. -scholen: de - voor teekenleeraren te Amsterdam; - **opvoedingsgesticht** (instelling van wege het rijk tot opvoeding van verwaarloosde of aan de ouder-

lijke tucht onttrokken kinderen), o. -en: er is een - te Avereest, te Alkmaar, te Leiden en te Amersfoort, zie ook: Kruisberg; -pensioen (pensioen, uit te betalen door het rijk), o. -en; -politie (de politie, door het rijk ingesteld), v. gmv.: de rijksveldwacht en marsechaussee vormen de -, (t = s), zie Gemeentepolitie; -postspaarbank (spaarbank, door het rijk aan de posterijen verbonden), v. gmv.: de - heeft haar zetel te Amsterdam en is opgericht krachtens de wet van 25 Mei 1880; -rietvlechtschool (een soort vakschool voor rietvlechtsers, door het rijk opgericht en onderhouden te Noordwolde), v. gmv.; -scepter (een der zinnebeelden van de soevereine macht), m. -s; zie Rijksinsignes; -serumtarief (rijksinrichting tot het kweken van serum), v. -en: er is een - te Rotterdam; lees: see'rum-; -sieraden (rijksinsignes), o. mv.; -stad (gesch. in het Duitsche rijk een stad, destijds alleen afhankelijk van den keizer), v. -steden: Bremen was een -, evenzoo Augsburg, Lübeck, Frankfort a/M., enz.; -staf, m. -staven, zie Rijks-scepter; -standen (in het Duitsche rijk de standen, die staatkundige rechten bezaten, eerst de adel en de gestedijkheid, later ook het volk), m. mv. **Rijks'telefoon**, -telefoon (telefoon, door het rijk aangelegd en onderhouden), v. gmv. de - is meestal verbonden met de posterijen; de gesprekken per - zijn drieërlei: stads- of locale -, binnenlandsche of interlocale - en buitenlandsche of internationale -: voor elk bestaan afzonderlijke tarieven; -telegraaf (telegraaf, door het rijk aangelegd en onderhouden), v. gmv.: de - is in den regel verbonden met de posterijen; er bestaan afzonderlijke telegramtarieven voor het binnen- en het buitenland; door middel van radio-telegraphie kan men telegrammen zenden aan personen, die zich op schepen bevinden, indien deze schepen een station voor draadloze telegraphie bezitten; -tol, m. -len. zie Douane; -universiteit (hoogeschool, door het rijk of den staat opgericht en onderhouden), v. -en; -veearis (veearis, aan de rijksveearischool te Utrecht opgeleid), m. -en; -veearisenschool (rijksopleidingschool voor veeartsen te Utrecht), v. -scholen; -veldwacht (de dienst of het korps der rijksveldwachters), v. gmv.; -veldwachter (politie-man, behoorende tot de rijksveldwacht), m. -s; -verzekeringsbank (bank of kantoor te Amsterdam, door het rijk gehouden, en beheerd door de ambtenaren, waaraan de uitvoering der ongevallenwet is opgedragen), v.; -vorst (vorst van eenig deel van het Duitsche rijk), m. -en. **Rijks'wapen** (het wapen v. d. staat), o. -s: in het Nederlandsche - vindt men twee staande of klimmende, gekroonde leeuwen; -waterstaat (waterstaat van het rijk), m. gmv.: er is ook een provinciale waterstaat; -weg (weg, door het rijk aangelegd en onderhouden), m. -wegen; -wege, van -, bw. d.i. door of van wege het rijk; -werk-inrichting (instelling van wege het rijk tot het leeren van nuttigen arbeid), v., zie b.v. de -rietvlechtschool; -wet (algemeene wet, wet geldende voor het geheele rijk), v. -wetten; -winterlandbouwschool (school, door het rijk opgericht en

KOENEN, Verkl. Handw.boek.

onderhouden, waar in de wintermaanden aan boerenzonen en verdere belangstellenden les in den landbouw gegeven wordt, door directeur en landbouwleeraren), v. -scholen: de - te Sittard; -zuivelstation (inrichting van het rijk tot advies in zake de boterbereiding), o.: het - te Leiden; -zwaard (een der zinnebeelden der soevereine macht), o. gmv. **Rij'kunst** (de kunst van paardrijden), v. gmv.: de lagere -, de hoogere -; -laars (hooge ruitelaars), v. -laarzen; -les (onderdicht in het paardrijden), v. -lessen. **Rijm** (bevrozen dauw, rijp), m. gmv. **Rijm** (dichtk. gelijkheid van klank der laatste betoonde lettergrepen in dichtregels, benevens der onbetoonde, die er op mochten volgen), o. rijmen: er is staand -, in dit geval rijmen de toonverheffingen als slotlettergrepen op elkaar, dit heet ook mannelijk -, b.v. vaan - baan, wee - zee; er is slepend of vrouwelijk -, achter de toonverheffing komt nog een toondaling: vreemden - beemden; er is glijdend -, als er twee onbetoonde lettergrepen achter de betoonde komen: bladeren - naderen, geboren - vertorenen; er is dubbel -, als twee lettergrepen achter elkaar gelijkklinken: oordeel - voordeel; er kan ook voor- en middelrijm wezen, d. i. vóór aan den versregel, of in 't midden, bv.: Ruischende wanden en schitterende zalen, Bruisende bekers en ramlende schalen, enz. Zij wiegen en vliegen het baantje ten end, Zij klinken en drinken en leggen wat aan, En waaien en zwaaien opnieuw langs de baan; er is gepaard -: twee onmiddellijk op elkaar volgende regels rijmen; er is gekruist -: de regels rijmen om den anderen; er is gebroken -: tusschen de rijmverzen staan rijmlooze versregels; er is omvattend -, als een rijmpaar het andere omsluit; er is slag-: alle of bijna alle versregels van een strofpe rijmen; er is staf-, als de betoonde lettergrepen met een zelfden medeklinker beginnen: Waakzaam, werkzaam, wachten wij, dat het raadsel zich ontknoopt, wat ons korte leven zij! (De Génest.); er is keer-, als er regelmatig herhaling van bepaalde woorden, verzen of strophen plaats heeft, (Referen); er is assonmeerend -, als wel de klinkers of tweeklanken der eindwoorden, maar niet de medeklinkers overeenkomen, (Assonantie). **Rij'melen** (verzen aaneenlijmen), ik heb gerijmeld; -aar (prulddichter), m. -s; -arij' (verzensmederij), v. -en. **Rij'meloos**, bn.; zie Rijmloos. **Rij'men** (op rijm schrijven), hij rijmde, heeft gerijmd: die man verstaat de kunst van te -; ook: in rijm overeenkomen: twee woorden kunnen op elkaar -, zie Rijm; fig. overeenkomen, passen, voegen: zulk een daad rijmt niet met zijn beginselen, zie Ongerijmd. **Rij'mer** (verzenmaker, -smeder), m. -s; ook, mindere naam voor dichter: Jan de -, een naam, dien Gouverneur zich zelf gaf. **Rij'merij'** (daad van rijmen, rijmelarij'), v. -en. **Rij'm'klank** (overeenstemmende klank, rijmend woord), m. -en; -klank (assonantie), m. -klanken; -kroniek, v. -en, zie Kroniek op rijm; -kunst (de kunst van op rijm te schrijven), v. gmv.; -loos (niet rijmende, geen eendrijm hebbende), bn.: dit zijn -ze verzen, blanke verzen, b.v. die van Starings - Verjaardag, ook, Rijmeloos; -woord

(rijmend woord), o. — woorden; — **woordenboek** (boek met op elkaar rijmende woorden in alphabetische volgorde van de titelwoorden), o. gmv.: het — v. Witsen Geysbeek, in 1829 verschenen; — **pje** (versje), o. -s: e. onbeduidend —.

Rijn (aardr. een der belangrijkste rivieren van West-Europa en van ons land), m. gmv.: een tochtje langs den — tot Mainz.

Rijn'aak (aak, die den Rijnstroom bevaart), v. — aken; — **boot** (stoomboot, welke op den Rijn een bepaald traject aflegt), v. — booten.

Rijn'land (aardr. hoogheemraadschap in Z.-H.), o.: in — liggen de stad Leiden en tal van dorpen.

Rijn'lander (Duitscher, die in de Rijnprovincie woont), m. —s; — **lander** (vrachtschip, dat den Rijn bevaart), m. —s.

Rijn'landsch (eigen aan, behoorende tot het Duitse land a. d. Rijn), bn.: de — e bevolking; een — e roede, d. i. ruim 3.75 M.; een — e voet, d. i. ± 0.313 M.; een — e morgen, d. i. ruim 85 A.; zie Morgen.

Rijn'mond (een der monden v. d. Rijn), m. —en: de — bij Katwijk; — **oever** (kant of oever v. d. Rijn, vooral in Duitschland), m. —s: de rechter —, met veel natuurschoon; de linker —, met prachtige steden; — **provincie** (aardr. een der schoonste en welvarendste deelen van Pruisen, nl. Rijn-Pruisen), v.: de — telt ruim 4 millioen bewoners, de landdag der — vergadert te Dusseldorf.

Rijnsch (van den Rijn afkomstig of daar behoorende), bn.: de blonde Rijn, beplant met — en wijn, (Vondel).

Rijnsch (zuurachtig als Rijnsche wijn), bn.; ook: Rin sch, Rensch; — **held**, v. gmv.

Rijnsche-wijn'flesch (langhalzige groen-gele flesch, waarin wijn van den Rijn is gebotteld), v. — wijnflesschen.

Rijnschip (schip, dat den Rijn bevaart), o. — schepen, zie Keulenaar; — **streek** (landstreek langs den Rijn), v. — streken; — **stroom** (de rivier de Rijn), m. gmv.; — **vaart** (scheepvaart op den Rijn), v. gmv.; — **verbond** (gesch. verbond van 1806, onder bescherming van Napoleon I, en wel van Duitse vorsten langs den Rijn), o. gmv.; — **vlot** (kunstmatig samengesteld, groot houtvlot op den Rijn), o. — vloten; — **water** (water v. d. Rijn), o. gmv.; — **wijn** (geelachtige of goudgele wijnsoort uit het middelstroomgebied van den Rijn), m. —en, ook: Rijnsche wijn; — **zalm** (zalm, op den Rijn gevangen), m. —en.

Rijp (rijm, bevrozen dauw of nevel), m. gmv. **Rijp** (rups), v. — en.

Rijp (volgroeid, volwassen), bn. en bw.: een — e appel, het koren is —; — er, —st; fig. na — beraad, d. i. na ernstige overweging; **ergens** — over denken, lang, gezet.

Rijpaard (paard, geschikt om bereden te worden), o. — paarden; **rijpartij** (gezelschap, dat voor zijn genoegen gaat rijden), v. — en.

Rij'pelijk (fig. ernstig en gezet), bw.: iets — overwegen, — nadenken over iets.

Rij'pen (rijp maken en rijp worden), het is en heeft gerijpt: de zon rijpt de vruchten; de vruchten —; — **ing** (het rijpen), v. gmv.

Rij's (jong, dun takje), o. rijzen: — voor erwten of boonen, rijshout, waartegen men jonge erwten en boonen laat opgroeien; rijzen garen, dorre takken sprokkel en in het bosch;

gew. ook Rijzers; spreekw. Jonge —jes kan men buigen, den wil van kinderen kan men nog richten; rijzen garen, (Staring).

Rij's'berm (versterking van den voet van een dijk door rij's en paalwerk), m. —en: zij (de baren) klimmen tegen 't hangen des rij'sberms, (Star.); — **beslag** (bekleding, beschoeiing der dijkglooiing met rij'svlechtwerk), o. gmv.;

— **bezem** (bezem van dunne rij'sjes of berketakjes), m. —s; — **dam** (een soort v. dijkwerk, stroomkeering uit gevlochten rij's), m. —dammen; — **hout** (dun takhout, ook in bundels gebonden tot een mutsaard; rijzen of rijzers), o. gmv.: een oude schuur in Drente met wanden van gevlochten — en leem; — **werk** (waterkeer, waarbij rijshout wordt gebezigd), o. —en.

Rij'schaaf (timmerm. groote lange schaaft, dienend voor het gladmaken van groote houtvlakken), v. — schaven.

Rij'school (inrichting, waar onderwijs in het rijden gegeven wordt), v. — scholen.

Rij'selen (uitvallen), het heeft gerij'seld: de haver, de rogge gaat —; ook, Rijzelen.

Rijst (O.-I. graangewas), v. gmv.: op W.-Java is — het hoofvoedsel, zie Padie.

Rijst'blok (Java. zware houten trog, tot het al stampend ontbolsteren der padie), v. — ken; — **bouw** (het kweken of telen van rijstplanten), m. gmv., zie: Sawah en Padie; — **diefje** (Oost-Ind. vogeltje), o. —s.

Rijstebrij (brij, gekookt van rijst en melk), v. gmv.; — **brij'berg** (berg van rijst, die den toegang tot Luilekkerland afsluit), m., fig. eerst moet men een — dooreten, zeer veel moeilijkheden overwinnen; — **meel** (meel, van rijst gemalen), o. gmv.; — **melk** (melk, waarin rijst is gekookt), v. gmv.; — **pap** (rijstebrij), v.; — **soep** (soep of bouillon met rijst), v.; — **taart** (—vla), v. —en.

Rijst'papier (een soort van zacht Chineesch papier), o. gmv.: een teekening op —, (C. O.); — **pellorij** (inrichting, om rijst v. d. bolster te ontdoen), v. —en, ook: — **peelmolen**, m. —s; — **peelmachine** (machine, om rijst te pellen), v. —s; — **tafel** (O.-I. verscheidenheid van Indische rijstspijzen), v. gmv.; — **veld**, o. —en, zie Sawah; — **vogel** (Indisch vogeltje van het geslacht der vinken), m. —s, ook: Rijst'vink; — **water** (geneesmiddel: aftreksel van rijst), o. gmv.

Rij's'waard (zekere wilg, bindwilg), v. —en. **Rij'ten** (scheuren), hij reet, hij heeft gereten: iemand de kleeren van 't lichaam —.

Rij'toer (ritje per rijtuig), m. —toeren.

Rij'tuig (van rijen, rijden: voertuig), o. —en: — houden, paard en — houden; — **fabriek** (fabriek, waar men rijtuigen maakt), v. —en; — **fabrikant** (fabrikant van rijtuigen), m. —en; — **kap** (beweegbare kap v. e. landauer, victoria, enz.), v. —kappen; — **lak** (lakverf tot het beschilderen van rijtuigen), o.: blinkend en nooit barstend —; — **maatschappij** (vereeniging tot het leveren of verhuren van rijtuigen), v. —en: — **schilder** (verver of lakker van rijtuigen), m. —s; — **verhuurder** (huur'koetsier; man, die rijtuigen verhuurt), m. —s.

Rij'ven (harken, raspen), ik reef, heb gereven.

Rij'voering (bovendek van een brug), v. —en.

Rij'weg (weg, geschikt om met paard of met een rijtuig bereden te worden), m. —wegen.

Rij'wiel (fiets, velocipède), o. —en; — **band** (band van rubber of caoutchouc om de wielen

der fiets), m. -en; -**braucard** (brancard op drie radereen, welke gedreven worden door te trappen evenals die van een rijwiel), m. -s; -**belasting** (rijksbelasting, te betalen door ieder, die voor zijn genoeg een rijwiel houdt), v. -en; -**fabriek** (fabriek, waar rijwielen gemaakt worden), v. -en; -**fabrikant** (bezitter van een rijwiel-fabriek), m. -en; -**hersteller** (iem., die rijwielen repareert), m. -s; -**pedaal** (trapper van het rijwiel), o. -pedalen; -**school** (school of inrichting, waar men het wielrijden kan leeren), v. -scholen.

Rijzen (hooger worden, stijgen), het rees, is gerezen: rivierwater kan -, een barometer rijst of daalt; de rijzende zon, klimmende; het land der rijzende zon, Japan; gist doet het deeg - opkomen; de prijzen van levensmiddelen zijn erg gerezen, gestegen; de markt rijst, nl. de marktprijzen; de haren kunnen iem. te berge -, zie: Berge en Haar.

Rijzen (vallen, af- of uitvallen, zachtjes afkomen), het rees, is gerezen: als het graan overrijp is, gaat het -, het laat de korrels vallen; Vlaamsch: de bladeren -, zijgen in den herfst langzaam neer; -de blaren, titel v. e. werk v. Jan van Beers (1821-'89).

Rijzen, rijzen, ahoi! scheepst. oproep aan de manschap, die ter kooi is, om op te staan en te helpen; zie Hens.

Rijzig (slank van vorm), bn. en bw.: een -e gestalte, de -e populier; Gees Riek, -, kloek en welgemaakt, (C. O.); -er, -st.

Rijzweep (zweepje van den ruiter), v. -en. -rik, -erik, achtervoegsel, b.v. in botterik, dooverik, dommerik, d. i. in hooge mate en ongunstig; leuwerik, ganzerik, diernamen.

Rik'kikikken, rik'kik'ken (redupl. van kikken: het kwaken der kikvorschen), de vorsch en hebben gerikkekt of gerikkikt.

Rik'ketikken (klankn. regelmatig tikken), het heeft gerikkekt; hoor dat horloge eens -! Riks (spreekt. rijksdaalder), m. riksen.

Riksja (Japansch trekkarretje, een tweewielig rijtuigje voor één persoon, dat door een man wordt getrokken), v. riksjas.

Ril (rillen, het rillen), m. gmv.: er liep een - over mijn lijf.

Ril'de (Vlaamsch. slank, tener), bn.: de - jonkvrouw, een - vaas.

Ril'len (trillen, beven), ik heb gerild; -ling, v. -en: een koude rilling, huivering.

Rim'boe (Mal. oerwoud, wildernis), v. -s.

Rim'pel (plooi, groef), m. -s: een voorhoofd zonder -, de zee had geen -, was effen; -en (rimpels krijgen of toonen, ineendrogen), het heeft en is gerimpeld; -ig (vol rimpels), bn. en bw.: het - loover gaat dorren; een - voorhoofd; -er, -st; -ing, v. -en.

Rim'ram (ijdele klap), m. gmv.: ik versta geen woord van al dien -, gezwets, onzin.

Rin'de (eikenbast, run), v. gmv. gew.

Rinforzan'de (It. muz.: bij verkorting rf, aansterkend), bw. (z = ts).

Ring (vingersieraad; kringvormig voorwerp; kring), m. ringen: een gouden -, een trouw-, een zegel-, een gordijn-, een - om de maan; zegsw. iem. door een -tje kunnen halen, gezegd van iem., die er fijn en chic uitziet, evenals een zijden dasje, dat men door een ringetje schuift.

Ring (ijzeren ring aan den walkant, om een schip aan te meren of vast te leggen), m. -en.

Ring (mil. omsluiting), m.: een - van ijzer: cirkelvormige insluiting van een legerkorps door den vijand; ook: ijzeren -; zegsw. zich door den - heenslaan, den - doorbreken.

Ring (Prot. kerkelijk district, onderdeel van een classis), m. ringen; -**bestuur** (bestuur van een kerkelijken ring), o. -besturen; -**broeders** (predikanten, tot denzelfden ring behoorende), m. mv.; -**leesgezelschap** (nl. der ringbroeders, die een leesportefeuille laten circuleeren), o. -pen; -**vergadering** (vergadering van predikanten van een ring of van ringbroeders), v. -en.

Ring'baan, v. -banen; zie Ceintuurbaan.

Ring'baard (volle baard), m. -baarden.

Ring'dieren (groep der gelede dieren), o. mv.

Ring'dijk (aardr. een dijk om een meerpolder heen), m. -dijken; zie Ringvaart.

Ring'elduif (wilde houtduif) v. -duiven.

Ring'elen (fig. temmen, bedwingen), ik heb geringeld: een varken -, het een ring door den neus steken; zie ook: Ringeloren.

Ring'elmosch (kleine boommosch), v. -moschen; ook: Ringelmosch.

Ring'eloooren (eig. een diertje aan een oorring rondleiden, fig. kwellen, plagen; dwingen, koeionneeren), ik heb geringeloorde.

Ring'elrups (livreirups: de eitjes zitten als een ring om dunne takjes), v. -rupsen.

Ring'en (gymnastiekwerkstukken), m. mv. een tweetal met leer omkleede ijzeren ringen, doorsnee 15 a 18 cm.; zij worden opgehangen aan twee touwen, die over katrollen loopen; dienen voor hang- en zwaai-oefeningen.

Ring'en (aan een ring vastleggen), ik ringde, heb geringd: een schuit -.

Ring en staf (R.-K. waardigheidsteekenen van een bisschop), m.: beleenen met -, tot bisschop verheffen; zie Investituur.

Ring'fasant (fazant m. e. ringkraag), m. -en.

Ring'git (Mal. rijksdaalder), v. -gits.

Ring'kanaal (nl. om een polder), o. -nalen.

Ring'kraag (vederkraag om den hals van sommige vogels), m. -kragen; -**lijster** (ringmeerle), v. -s; -**meisje** (meisje, dat een bandje om de sigaren maakt), o. -s;

-**muur** (muur ter omsluiting van een erf, in ronden vorm), m. -muren; -**rijden** (ringsteken te paard), o. gmv.; -**rups** (ringetrups), v. -en; -**slang** (1½ M. lange, inlandsche, niet vergiftige waterslang), v. -en; -**spoorweg**, m. -en, z. Ringbaan; -**steken** (volksspel te paard), o. gmv.; -**vaart** (aardr. een vaart of kanaal om een meerpolder heen gegraven), v. -en; -**valk** (aschgrauwe wouw), m. -en; -**vinger** (vierde vinger der hand, waaraan de ring gedragen wordt), m. -s; -**wormen** (een soort van weekdieren, wier lichaam uit vele ringen bestaat), m. mv.: de bloedzuigers zijn -.

Rink (Eng. baan voor rolschaatsen), m. -s.

Rin'kel (stukje blik), m. -s: e. hoepel met -s.

Rin'kelbel (rammelaar v. kinderen), v. -len.

Rin'kelbom (tamboerijn), v. -bommen.

Rin'kelen (klankn. een klinkend geluid maken), het heeft gerinkeld: wij hoorden de wijnglazen -, de rijksdaalder -den in den zak, de glasscherven vielen rinkelend neer.

Rin'kelroelen (rooien, Fr. rôder, zwerfen: pierewaaien), ik heb gerinkelrooid; -**rooler** (lichtmis, zwierbol), m. -rooiers.

Rinket' (valdeurtje of schuif in een sluisdeur), o. rinketten; ook: Winket.

Rinkin'ken (klinken, b.v. van rammelende kettingen), de keten heeft gerinkinkt: daar rinkinkte de leste nl. de putemmer, (Potg.)

Rin'nen (loopen, vloeien), het ron, is geronnen, vero.; zie: Kunnen en Geronnen.

Rinsch (frisch-zuur), bn.: deze wijn is wat -; -held, v. gmv.; zie: Rensch en Rijnsch.

Rioleeren (van een riool voorzien): een straat -; een park -; -ing, v. -en.

Riool' (onderaardsche gemetselde gang tot afvoer van water, faecaliën, enz.), o. riolen.

Riool/stelsel (het samenstel van de riolen eener stad), o. -stelsels.

Ripollin' (zekere verf voor muren), o. gmv.

Riposteeren (een tegenstoot toebrengen; fig. een snel en afdoend antwoord geven).

Rips (ribbetjesgoed, weefsel), o.; ook: Ribs.

Ris (rij, reeks), v. -sen: een - bloemknoppen.

Risécé (Fr. persoon, om wien men algemeen lacht; fig. spot, bespottig), v. gmv.: een tooneelspeler is soms de - van het publiek.

Risico (gevaarlijke kans, gevaar van geldverlies), o. en v. gmv.: op - van den kooper, d. i. deze neemt de kwade kansen voor zijn rekening; van elk - ontheven worden.

Risquant' (Fr. gewaagd, gevaarlijk), bn.

Risqueeren (Fr. wagen, op 't spel zetten, gevaar loopen), ook: Riskceeren.

Rist (verwant met rij: aantal aaneengeregen voorwerpen), v. -en: een - uien, een - vinken.

Ris'ten (tot een rist maken), ik ristte, heb gerist: uien -, vinken -, aaneenrijgen.

Rit (verwant met rijden: tocht, reis te paard, op schaatsen, enz.), m. ritten.

Rit (gang, loop), v. ritten: een mollen -.

Rit (kikkerrit, kikkerkuit), o. gmv.

Ritardan'do (It. muz. vertragend, langzaam afnemend in snelheid), bw.

Ri'te (voorgescreven kerkgebruik), v. riten.

Ritennu'to (It. muz. inhoudend), bw.

Rit'meester (kapitein der cavalerie), m. -s: -instructeur, kapitein en leeraar tevens in de rijkunst; mv. ritmeesters-instructeurs.

Rit'saald (larve v. d. springkever), v. -en.

Ritornel' (It. muz. herhaling van het thema), o. ritornels; verder: drieregelig Italiaansch volksliedje; ook: Ritornel'to.

Rits (klankn. plots, op slag), tw.: hij scheurde het - vaneen! d. i. snel rijtend.

Rits (merk op een vat), m. -en.

Rit'selen (zacht, trillend, schuifselend bewegen), het heeft geritseld: dorre bladeren -, populieren - in den zomerwind, muizen -.

Rit'sen (boomen of vaten met een rits- of brandijzer merken), ik ritste, heb geristst.

Rit'sen (slôjd: het karton half doorkerven), hij ritste, heeft geristst: het geristste karton kan dan goed rechthoekig omgebogen worden.

Rits'ijzer (merk- of brandijzer), o. -ijzers.

Rituaal' (afleid. van ritus: voorschrift van gebruiken en ceremoniën bij eenigen eeredienst), o. ritualen; zie Ritueel. (t = t).

Ritueel' (afleid. van ritus: bij eenigen eeredienst gebruikelijk), bn.: de -e gebeden van den Islam; als zelfst. nw. o.: het - van den episcopalen eeredienst, (Potg.), kerkgebruik.

Ritus (bepaalde wijze van het verrichten van kerkelijke plechtigheden), m. gmv. (t = t).

Rival' (Fr. mededinger, medeminnaar), m. -s.

Rivaliseeren (meedingen, wedijveren).

Rivaliteit' (Fr. ijverzucht, wedijver), v. gmv.

Rivier' (stroom, vloed), v. -en: de oever, de bedding, de loop, de mond v. e. -; er zijn

hoofd- en bijrivieren: de Donau met zijn bijrivieren; zie: Beek, Stroom, Vliet, Vloed, Kil, Slaak, Diep, enz.

Rivier'ra (aardr. eig. oever- of kustland: zeer mooi landschap aan de Golf v. Genua), v.

Rivier'arm (een der delen, waarin zich een hoofdrivier splitst), m. -en; -bed, o. -bedden of -bedding (geul of kil, waardoor de rivier stroomt), v. -en; -bericht

(bericht omtrent den waterstand in een rivier of in rivieren), o. -en; -bezinking (zich uit het rivierwater afzettende stoffen, als grint, zand, klei), v. -en; -boot (stoomboot, welke een rivier bevaart), v. -en; -dal (vallei, waardoor een rivier stroomt), o. -en; -dijk (dijk, langs een rivier), m. -en; -donderpad (riviervischje, 10-12 cM.), v. -den; -forel (forel uit e. rivier), v. -len; -god (myth. stroomgod, die de wacht hield a. d. bron en er elken morgen zijn stroomvat in uitstortte), m. -goden: de - van den Nijl.

Rivier'godin, v. -nen; -klei (klei, door de rivier aan den oever afgezet, zonder schelpkalk), v. gmv.; -krab (zoetwaterkrab), v. -krabben; -kreeft (kreeft, levende op den steenachtigen bodem van sommige rivieren), m. -en; -mossel, v. -s; -otter (gewone vischotter), m. -s; -paard (nijlpaard, hippopotamus), o. -en; -paling (één rivieraal), m. -en; -schildpad, v. -den; -schip (schip, dat een rivier bevaart), o. -schepen; -slib (slib, dat door de rivier wordt aangevoerd), v. en o. gmv.; -snoek, m. -en; -tochtje (reisje per stoomboot op een rivier), o. -s; -varken (moerasvarken), o. -s; -vlsch (één zoetwatervisch), m. -visschen, (stofnaam), v. gmv.; -water (water eener rivier), o. gmv.

Rizopho're (O.-I. wortelboom: heeft zijn wortels hoog uit den grond), v. -n: een woud van -n aan de kust van een O.-I. eiland.

Roastbeef (Eng. geroosterd stuk ossevliesch), m. en o. -s, (oa = oo); zie Rosbief.

Rob (vinvoetig dier), m. robben: men vindt -ben in alle zeeën; er zijn drie soorten: Walrussen, Oorrobben en Zeehonden.

Rob (maag van groote visschen), v. robben.

Rob'bedoes (wild kind), m. en v. -doezen.

Rob'bedoezen (druk stoeien, wild en ruw spelen, ravotten), ik heb gerobbedoesd.

Rob'beknol (dikke, plumpe jongen, gulzig ventje), m. -knols, -knollen; zie: Spaansche Brabander van onzen blijspeldichter Brederode of Breero, 1585-1618.

Rob'benhuid (huid v. e. rob), v. -huiden; -jacht (jacht op robben), v. -en; -jager (schip voor de robbenvangst), m. -s, ook, -schip, o. -schepen; -spek (spek van robben), o. gmv.; -traan (traan uit robbenspek), v. gmv.; -vangst, v. gmv.

Rob'bevel (vel v. e. rob), o. -vellen.

Ro'be (tabbaard, toga; damesjapon), v. -s: -de chambre, sjamberloek.

Rob'ijn' (karmozijnroode, doorschijnende edelsteen nl. de oostersche of roode saffier, de Braziliaansche is lichtkleurig rozerood), m. robijnen; (als stofnaam), o. gmv.; de - is het zinnebeeld der liefde.

Robinson'ade (avontuurlijke geschiedenis van een verongelukten zeeman, alleen op een eiland levende), v. -s: de -s zijn alle in den trant van het meesterwerk van den Engelschen schrijver Daniël Defoe, waarvan het eerste

deel in 1719 verscheen: *Leven en lotgevallen van Robinson Crusoe van York.*

Roburiet (zekere ontplofingsstof), o. gmv.

Robuust (sterk, krachtig, grofgespied), bn.

Rocail'le (grot-, steen- of schulpwerk), v. gmv.

Rocambo'le (Sp. sjalot of kleine ui), v. -s: fig. het beste van iets, ook, een smulpartij.

Ro'chel (slijm, fluim), v. -s.

Ro'chelen (spuwen, ook, reutelen bij 't ster-
ven), hij heeft gerocheld; -aar, m. -s.

Rochet' (R.-K. wit koorkleed, superplie, het
korte koorhemd, ook gedragen door koorknap-
pen), v. rochetten; ook: roket'. (ch = sj).

Ro'coco-stijl (bastard-bouw- en sierstijl uit
den pruijcentijd, 2e helft der 18e eeuw), m.: de
- maakt vooral jacht op effect; zie Barok-
stijl. (co = koo).

Ro'de (ontginning, ontgonnen land), v. -n;
in samenst. b.v. *Brederode, St. Oedenrode, enz.*;
zie Rade.

Ro'e, roe'de (stok; ook, ijzeren stang voor
gordijnwerk; een der vier lange molenbalken,
waar de zeilen aan bevestigd zijn), v. roeden.

Ro'e'bel (munt- en rekeneenheid in Rusland),
m. -s: een gouden -, ± f 1.90; een zilveren
-, ± f 1.25; de papieren -, ± f 1.20: een pa-
pieren - is 100 kopeken; -koers (waarde
van den roebel aan de beurs), m. -koersen.

Ro'e'de (oude lengtemaat; toegelaten naam
voor DM.), v. roeden; de Amsterdamsche -
had 13 voet, de Rijnlandsche - had 12 voet,
elk van 12 duim, de duim had 12 lijnen.

Ro'e'delooper (persoon, die met een gebogen
stok van een hazelaar werkt), m. -s: met
die roede in de hand wijst de rhabdomant
waterbronnen in den bodem aan, id. ertsgan-
gen; zie Wichelroede.

Roed'jak (O.-I. onrijpe vruchten aan stukken
of in reepjes gesneden, met azijn, soja en
wat suiker doorengemengd), v. gmv.

Roef (scheepkamertje), v. roeven.

Roef, tw.: klankn. van een geluid, ontstaan
door snelle beweging.

Roef'bank (vaste bank voor den roeier), v.
-en: de achterste -, (C. O.); -boot (bootje,
om met riemen voort te bewegen), v. -booten;

-dol (opstaande pen, om de roeiriemen op
vast te zetten), m. -dollen.

Roef'en (met de riemen of roeispanen werken),
ik heb geroeid: spreekw. Men moet - met de
riemen, die men heeft, men moet zich weten
te behelpen; zegsw. tegen den stroom is
't kwaad -, het valt moeilijk tegen de pu-
blieke opinie in te gaan; -er, m. -s.

Roef'en (peilen, het alcoholgehalte bepalen),
ik heb geroeid: wijn-, jenever-; -er (amb-
tenaar der belasting), m. -s; z. Wijnroeier.

Roef- en peil'kunde (de leer, de kunst om
het alcoholgehalte van sterken drank of wijn
te bepalen, ook om het volume of den inhoud
van den voorraad te berekenen), v. gmv.

Roef'pen (riempen, pin, waartegen de roei-
spaan steunt), v. -pennen, zie Roeidol;

-riem (roeispaan), m. -en; -schip (schip,
dat door roeiriemen wordt voortbewogen),
o. -schepen; -schuit (roeischip), v. -en;

-spaan (houten voorwerp, waarmee men
een boot of galei kan voortbewegen), v. -span-
nen; -sport (het roeien als lichaams-
oefening), v. gmv.; -strop (strop, waardoor de
roeispaan gestoken wordt), m. -pen; -vaar-
tuig (roeischip, -schuit), o. -en; -ver-
eeniging (vereniging van personen, die

zich oefenen in het roeien), v. -en; -wed-
strijd (wedstrijd in 't roeien), m. -en; zie
Regatta.

Roek (een soort van kraai), m. -en.

Roek'eloos (zorgeloos, al te stout, vermetel),
bn. en bw.; -loos'heid (onbezonnenheid,
lichtzinnige daad), v. -heden.

Roek'koeken (klankn. het kirren v. duiven),
zij hebben geroekoekt; ook: -koëën.

Roel'and, m.: een razende -, d. i. een dol,
woest krijgsman; de uitdrukking is ontleend
aan het romantisch heldendicht van den be-
roemden Italiaanschen dichter Ariosto, 1474-
1533, nl. aan *Orlan'do furio'so*.

Roel'andslied (letterk. een der in 't Middeln.
overgezette Karelromans), o.: van het - be-
staan als fragment ± 1000 verzen; dit episch
gedicht verhaalt den dood van den paladijn
Roeland, alsmede van Olivier en den bisschop
Turpin; in de vlakte van Ronceval (N.-Spanje)
wordt de achterhoede van Karels leger, door
het verraad van Ganelon door de Mooren ver-
pletterd; zie: Durandal en Olifant.

Roem (roep, faam, lof, eer, glorie, groote
naam), m. gmv.: de - van Napoleon, de -
van Rembrandt, Rubens, Vondel, enz.; zegsw.
ergens - op dragen, zich verheffen op iets;
in het kaartspel: Heeft niemand -?

Roem'en (prijzen, roem dragen op, zich ver-
heffen op), ik heb geroemd; - in iets, Bijb.:
in niets - de dan in het kruis van Christus;
leeren - in de genade, (Koetsveld); - in de
bekeering van een zondaar, (idem); - op
iets, pochen op; kaartsp.: roem vermelden.

Roem'er, roem'er (groot wijnglas), m. -s:
de heldere wijn moet schijnen in een' door-
lichtigen -, (Potg.); -tje, o. -tjes.

Roem'rijk (met veel roem), bn.: een -e over-
winning, een -e regeering; -er, -st.

Roemruch'tig (vermaard, beroemd), bn. en
bw.: een - held, een - wapenfeit.

Roem'vol (roemrijk), bn.: een -volle daad.

Roemwaard'ig (waard of waardig geroemd
te worden), bn.; -er, -st: -e daden.

Roem'zucht (begeerte naar roem), v. gmv.:
- had Poot aangespoord zijn verzen uit te
geven, (Potg.); -zucht'ig, bn. en bw.

Roep (nieuws, tijding), m. gmv.: er gaat een
- van door het land, algemeene lof; de -
van den koekoek, het geroep, het gezang;
zij hebben den eersten, tweeden, derden -,
huwelijksafkondiging, nl. in de kerk: de -en
hebben gegaan, in de R.-K. kerk heeft de
geestelijke op drie Zondagen achtereen v. d.
kansel of van vóór het altaar bekend gemaakt,
dat die en die zullen trouwen, met de ver-
maning aan het slot: Die beletselen weet, is
verplicht, ze bekend te maken.

Roep'en (schreeuwen, een kreet slaken), ik
riep, heb geroepen: om hulp -, al de ven-
ters - tegelijk; tot God -; dat roept om
wraak, eischt; de koekoek roept, zie Roep.

Roep'en (met luider stem bekend maken),
ik riep, heb geroepen: de nachtwacht riep
brand; moord en brand -, schreeuwen.

Roep'en (iem. naam luid uitspreken om zijn
aandacht te welken, iem. verwittigen om hem
te doen komen), ik riep, heb geroepen: hij
kwam of hij geroepen was; ga uw vader -;
wie roept mij daar? den dokter laten -; voor
den rechter -, dagvaarden; fig. ga, waar uw
plicht u roept, oproept; zegsw. God heeft hem
tot zich geroepen, hij is gestorven; Bijbel:

Velen zijn geroepen, maar weinigen uitverkoren, velen meenen, dat zij tot iets hoogers bestemd zijn, doch dit is maar met weinigen het geval, Matth. 22: 14.

Roepende (iem., die roept), m. en v. -n; de stem des -n in de woestijn (Marcus 1: 3); iem., die roept, maar dien men niet wil hooren, d. i. iemand, die waarschuwt, maar naar wien men niet luisteren wil, omdat men niet in hem gelooft.

Roeper (spreektrumpet; voorwerp, om de stem over een grooten afstand te doen hooren), m. roepers; zie Praaien.

Roep'er (iemand, die roept), m. -s.

Roeping (eig. ambt, waartoe men zich geroepen of bestemd voelt; bestemming, innerlijke aandrif, neiging), v.: onze Koningin, besefende haar verheven -; zijn - volgen, aan zijn - beantwoorden; - gevoelen voor het onderwijs, voor ziekenverpleging, enz.

Roepnaam, m. -namen; z. Poes, Piel, Keu.

Roepstem (inwendig waarschuwend stem), v. -stemmen; de - van den plicht, de - van het geweten; aan een - gehoor geven.

Roer (stuur v. e. schip), o. roeren, roers; fig. wie staat in die zaak aan het -? heeft de leiding; het - van den staat, de regeering; aan het - komen, de regeering in handen krijgen; aan het - zitten, fig. aan het bestuur, zie Roerpen.

Roer (rieten pijp; ook: geweer of vuurroer), o. roeren, roers; zie Vogelroer.

Roer (beweging), m. gmv.: in rep en roer, in groote opschudding, beweging.

Roerbak (bak bij de papierbereiding), m. -bakken; zie Hollander.

Roerdomp (zeer schuwe, reigerachtige moerasvogel), m. -dompen; de - heet ook butoor, domphoorn of reidomp; hij is een trekvogel, die van Maart tot October in onze plassen broedt (4-6 eieren) en dan naar het Z. trekt, zijn geluid is als dat v. e. misthoorn.

Roeren (omroeren, fig. treffen), ik heb geroerd: de pap -; tot tranen toe geroerd zijn; zegsw. de groote trom -, fig. met veel ophof bekend maken.

Roerend, bn. en bw.: een - verhaal, d. i. treffend; hij sprak -, aandoenlijk; -er, -st.

Roerend (niet vast), bn.: -e feestdagen, R.-K., die steeds op denzelfden weekdag, doch niet op denzelfden datum vallen, b. v. Paschen, Pinksteren, Hemelvaartsdag, de andere heeten onroerend, bijv. Kerstmis (immer op 25 Dec.)

Roerende goederen (verplaatsbare goederen), o. mv.: de tegenst. is vaste -; vee, meubelen, schuiten enz. zijn roerende -.

Roer'ganger (scheepst. matroos aan 't roer staande), m. -s; ook: Man-te-roer.

Roerhard (lastig te sturen), bn.: een - schip, schip, dat slecht naar het roer luistert.

Roerig (beweeglijk; druk, levendig), bn.; -er, -st: kinderen zijn -, het was - in de stad.

Roering (beweging, opschudding), v. -en.

Roerkruid (plantk. samengesteldbloemige, wildgroeiende plant), o. gmv.: het bosch-.

Roerloos (onbeweeglijk), bn. en bw.: de molenwieken hingen -, (v. Beers).

Roerom (meelspijs, mengelmoes), m. roerommen, roeroms.

Roerpen, roerpin (stok, om het roer te bewegen), v. -pennen; zie Helmstok.

Roersel (beweging), o. -en, -s: de -en des harten, de aandrif, neiging.

Roer'spaan (scheepst. roerstok), v. -spanen; -stel (scheepst. toestel, om het roer te bewegen), o. -stellen; -talle (scheepst. roer-ketting), v. -s; -vink (lokvinc van een vogelaar, ook, fig. oproerstoker), m. -en.

Roes (lichte bedwelming door overmatig gebruik van sterken drank), m. roezen: hij zei dat in een -; zijn - uitslapen, een - hebben; fig. in den eersten - der overwinning.

Roes (ruwe koop, rommel), m.: iets bij den - koopen of verkoopen, in het wilde weg.

Roest (het roesten), m. gmv.

Roest (uitslag op metalen, roestigheid), o. gmv.: de - verteert het ijzer, koper van - zuiveren, fig. de - der oude vooroordeelen, smet; zie ook: Oudroest.

Roest (woekerzwaam, brand in koren), o. gmv.

Roest (lat in het hoenderhok, waarop de hoenders slopen), v. en o. roesten.

Roesten (met roest overdekt worden), het roestte, is geroest: ijzer roest licht, krijgt gauw roestvlekken; zegsw. oude liefde roest niet, zie Liefde.

Roestig (met roest bedekt), bn.: een - slot, een -e sleutel, een - mes; -er, -st.

Roestvlek (plekje op ijzeren of stalen voorwerpen, dat geroest is), v. -vlekken; zie ook: IJzermaal.

Roestvogel (zangvogel), m. -vogels.

Roet (schoorsteenzwart), o. gmv.: zoo zwart als -, zoo bitter als -; zegsw. iemand - in 't eten gooien, hem zijn genoeg vergallen; -achtig (gelijkende op, smakende of riekende naar roet), bn. en bw.; -er, -st: een -e smaak, het riekt hier -.

Roeterig (iets hebbende v. roet, roetachtig), bn.

Roetmop (scheldn. O.-Ind. kleurling), m. -pen; ook, scheldnaam onder straatjongens.

Roetzwart (zwart als roet), bn.; als zn. o.

Roet'semoezen (getier, ontzettende drukte maken), zij hebben geroet'semoesd: onder zulk - zou Belzebub zelf overduiveld de plaat poetsen, (Klikspaan); -moezig (wild, onstuimig, wanordelijk, rommelig), bn.: het is daar te -, het is - weer, roezig.

Roetzen (verwant met roes: rommel, ruwe koop), ik heb geroesd: wij zullen maar -, d. i. bij den verkoop alles dooreenslaan.

Roet'zig (wild, onstuimig, rumoerig), bn. en bw.: het is - weer; het ging daar - in zijn werk; lokken, die - fladdren om het hoofd der knapen, (De Gênestet).

Roet'fel (schaaf, om het ruigste der planken weg te nemen), m. -s, fig. er met den - over heen loopen, haastig afwerken; zie Afroffelen.

Roet'fel (zekere trommelslag), m. -s: den - slaan; zegsw. door den roet'fel gaan, door de spitsroeden gaan, terwijl de trom geroerd wordt; een - krijgen, een strenge berisping.

Rof'felen (het ruwe afschaven; fig. slordig werken, knoeien), ik heb geroffeld; -aar (knoeier), m. -s; zie Afroffelen.

Rof'felen (klankn. de trom roeren met bepaalden slag), ik heb geroffeld: iem. -, hem door de spitsroeden doen gaan, vero.

Rof'felig (ruw, slordig), bn. en bw.; -er, -st.

Rof'felschaaf (timmerm. korte schaaftot het wegnemen van de eerste ruwheden), v. -schaven; zie Kortschaaf.

Rof'felwerk (knoeiwerk, afgeroffeld werk), o. gmv.: Zulk - zou' onvergankelijk leven? Neen, Vriend! (Staring).

- Roffelsaag** (timm. klein puntig zaagje), v. -zagen; ook: toffelzaag, kapzaag.
- Rog** (dwarsbekkige kraakbeenvisch), m. roggen.
- Rogge, rog** (graansoort), v. gmv.: de - behoort tot de familie der grassen; zij is de plant der zandgronden en tiert zelfs in 't N. van Europa, er is winter- en zomer- (naar den tijd van zaaien, eveneens Sint-Jans-, 24 Juni); -**akker** (akker, met rogge gebouwd), m. -s; -**brood** (brood van rogge-meel), o. -en; -**meel** (meel uit roggekorrels), o. gmv.; -**stroo** (stroo van rogge), o. gmv.; -**tje** (spreekt. roggebroom), o. -s; -**veld** (veld, waarop rogge groeit), o. -en.
- Roggevangst** (vangst v. roggen), v. gmv.
- Roggeogst** (ogst v. d. rogge), m.; -**pakhuis**, o. -zen; -**schoof**, v. -ven; -**stoet** (-mik), v. -en; -**stroo** (uitgedorschte roggehalmen), o. gmv.
- Roggevel** (vel van een rog), o. -vellen.
- Rok** (spinrokken), o. -ken, zie Rokken.
- Rok** (kledingstuk van heeren), m. -ken: in den zwarten - vrouwen; zie: Stalenpen, Kamerrok, Livreirok, Staatsierok.
- Rok** (vrouwenkledingstuk), m. -ken: een japon-, een onder-; zegsw. een -je uit-trekken, fig. mager worden.
- Rokelijf**, o. -en; zie Rochet.
- Rok'ken** (stok boven aan het spinnewiel, waaromheen men het vlas of de wol bindt, dat of die men spinnen wil), o. rokkens.
- Rok'ken** (vlas op een spinrokken winden), ik heb gerokt, fig. veroorzaken, ontwerpen.
- Rok'kenen** (op het rokken zetten, veroorzaken), ik heb gerokkend; zie Rokken.
- Roksband** (band v. e. vrouwenrok), m. -en; -**knoop** (knoop v. e. heerenrok), m. -en; -**kraag** (kraag van een heerenrok), m. -kragen; -**mouw**, v. -en; -**pand** (onderstuk van een mansrok), o. -en; -**(s)zak** (achterzak in een heerenrok), m. -zakken.
- Rol** (cilindervormig voorwerp), v. rollen: de - van een valgordijn; de rol van een speeldoois, metalen cilinder, waarop de pinnetjes zitten; de rollen van een mangel.
- Rol** (opgerold iets), v. rollen: een - kaartpapier, een - tapijtwerk: een - letje centen, kwartjes, dubbeltjes; een - lood, enz.
- Rol** (naamlijst, lijst, monsterrol), v. rollen: de - der schutters aflezen, de - der matrozen.
- Rol** (rechtst. lijst van de in een zitting te behandelen zaken en te hooren getuigen), v. rollen: de deurwaarder houdt de -, hij roept ieder op beurt af; een zaak van de - schrappen, fig. als afgedaan beschouwen.
- Rol** (datgene, wat een tooneelspeler in een stuk te zeggen heeft), v. rollen: de - len verdeelen, zijn - leeren; fig. de wereld is een speeltooneel, elk speelt zijn - en krijgt zijn deel, (Vondel); een hoofdstuk, waarin de schrijver de mooie - speelt, (C. O.); een valsche - spelen, fig. valsch doen; de rollen omkeeren, wisselen, in tegengestelde rol optreden, b.v. van beschuldigde aanklager worden.
- Rol** (landbouwwerktuig tot slechting of pletting der kluiten), v. rollen: het geploegde land met de - bewerken.
- Rol** (cilinder- of klosvormig voorwerp, draaiend om een spil), v. -len, rolletje, o. -s: een ledikant, een koffer, een fauteuil op -len; schaatsen op rolletjes, ook: Rolschaats; zegsw. dat gaat, dat loopt op rolletjes, zeer voorspoedig; hij laat zijn rolletjes goed afloopen, geniet volop van het leven.
- Rol** (wijze van zingen van een kanarie), v. rollen: de water -, de nachtegaals -.
- Rol** (het rollen, fig. het zwieren), m. gmv.: hij is weer aan den -, zwier; aan den - gaan.
- Rol'aap** (Brazil. aap), m. -apen.
- Rol'andslied**, o.; zie Roelandslied.
- Rol'blind** (buitenblind, bestaande uit door scharnieren aan elkaar verbonden plat-brede latten, welke om een rol worden op- en afgelaten of -gedraaid), o. -blinden.
- Rol'gordijn** (gordijn, dat rollende op en neer gelaten wordt, valgordijn), o. -en.
- Rol'klaver** (vlinderbloemige voederplant), v. gmv.: de steenklaver is een soort v. -klaver.
- Rol'laag** (rij op kant staande metselsteenen), v. -lagen: Keezeje strompelde eerst bijna tegen de - aan, (C. O.)
- Rolla'de** (rollende), v. -s, -n.
- Rol'lobollen** (spelend van een helling afrollen, als knapen doen); ben je aan 't -?
- Rolleeren** (tooneel: de rollen verdeelen).
- Rol'len** (wentelen, draaien, tuimelen), ik heb en ben gerold; -**ling** (het rollen), v. -en.
- Rol'len** (ontstelen), men heeft gerold: men heeft hem op de kermis zijn beurs gerold.
- Rol'lend** ('tgeen rolt), bn.: -e steenen, met -e ooggen, de -e golven, die rollen; het - materiëel, dat kan rollen, als wagons, locomotieven op spoorwegen; spreekw. op een -en steen groeit geen mos, eig. hij begroeit niet, maar blijft glad; fig. men moet niet te veel van beroep of woonplaats veranderen.
- Rol'lende** (opgerold stuk lendevelesch v. e. rund), v. rollenden; zie Rolla'de.
- Rol'lengleterij** (boekdr. het gieten van de inktrollen in een cilinder), v. gmv.; -**specie** (boekdr. het materiaal, dat voor het gieten van de inktrollen wordt gebruikt), v. gmv.
- Rol'ler** (scheepst. zware golf, breker), m. -s.
- Rol'paard** (scheepst. affuit), o. -paarden.
- Rol'pens** (gekruide vleeschspijs), v. -pensen.
- Rol'ronde** (rond als een rol), bn.: -e zuil.
- Rol'schaats** (schaats op rolletjes), v. -en.
- Rol'steen** (steenen rol), m. -steenen: met den - breekt men de kluiten; ook Rol.
- Rol'stoel** (stoel op rollen), m. -stoelen.
- Rol'stok** (deegrol; ook, gereedschap van den hoedenmaker), m. -stokken.
- Rol'vast** (tooneel: zijn rol vast kennende), bn.
- Rol'verdeeling** (tooneel: het uitdeelen der rollen), v. -en; zie Rolleeren.
- Rol'wagen** (wagentje op twee lage wielen, met een omgebogen voorkant, dienende om zware lasten te versjouwen), m. -wagens.
- Romaansch** (Lat. eigen zijnde aan of betreffende de Romanen), bn.: de -e talen d. i. van de Romeinsche taal afstammende; de -e volken, d. i. Italianen, Spanjaarden, enz.: de -e stijl, bouwtrant der 12e eeuw met rondbogen boven vensters, deuren en gewelven.
- Roma'gna** (aardr. oosthelling der Apennijnen, waar deze het dichtst de kust der Adriatische Zee naderen), v. gmv.: in de - liggen o. m. Bologna, Ravenna, Ferrara, enz. (gn = nj).
- Roman** (eig. iets, dat in de Romaansche taal geschreven is; verdicht verhaal in proza), m. romans; een - is een kunstwerk in proza, dat een beeld geeft uit het werkelijke leven of uit de geschiedenis en niet alleen tot het verstand, maar ook tot het gemoed en de phantasie spreekt; karakterteekening is hoofdzaak; naar de bouwstoffen, de strekking

enz. onderscheidt men: den *historischen* — (zie ald.), b.v. Jan Faessen, Mary Hollis; den *tendenz*—, b.v. Hanna de freule (zie ald.); den *zeden*— (zie ald.), b.v. Sara Burgerhart, waartoe behooren de *familie*—, de *herders*—, de *schelmen*—, enz.; verder heeft men den — in brieven: Sara Burgerhart, Willem Leevend, Majoor Frans; den — in *dialogischen vorm*: Raymond de Schrijnwerker.

Roman'ce (dichtk. eenvoudig verächt ridderverhaal in den vorm van een lied, ook wel verhaal in dichtmaat van eenig belangrijk historisch feit, of van eenig voorval), v. —s, —n: *Bilderdijs —s Floris IV, Urzijn en Valentijn, Het Wiel van Heusden*, enz.

Roman'ce (Fr. zangstukje over eenig teeder of aandoenlijk onderwerp), v. —n, —s: *Amelie zong verscheiden Duitse —s*, (C. O.)

Romancier' (Fr. romanschrijver), m. —s; —*clè're* (Fr. romanschrijfster), v. —s.

Roma'nen (blank ras van Z.-W.-Europa en van Italië), m. mv.; zie Romaansch.

Romanesk' (op de wijze der romans: dweepachtig, overdreven, avontuurlijk, phantastisch), bn. en bw.: een — geval, (C. O.); onze half —e begraafplaatsen, (C. O.)

Roman'held (held, zoals in een roman kan voorkomen, held met avontuurlijke lotgevallen), m. —helden; —*lectuur* (lectuur van een of meer romans), v. gmv.; —*schrijver* (schrijver van romans, romanticus, romancier), m. —s; —*schrijfster*, v. —s.

Romant'icus (beoefenaar der romantiek, romanschrijver), m. romantici: zoals een Fransch — zou zeggen, (C. O.)

Romantiek' (in letterkunde en kunst: de smaak der middeleeuwen, de herleving daarvan in 't begin van de 19e eeuw), v. gmv.

Roman'tisch (als tegenstelling van klassiek: verdicht, vol fantasie), bn.: een — verhaal; een — dal, vol afwisselend natuurschoon, —*edroomen* (Koetsveld); de —e school, richting in onze letteren door J. v. Lennep b.v. voorgestaan. (tisch = ties).

Romantis'me (richting in de fraaie letteren, waarbij gevoel en verbeelding op den voorgrond treden), v. gmv.; zie Romantiek.

Roman'wereld (de wereld, zoals die in een roman geteekend wordt), v. gmv.

Ro'me (gesch. beroemde hoofdstad van het oude Romeinsche rijk, aan den Tiber, ± 754 v. C. gesticht door Romulus en Remus), o.: spreekw. *Rome is niet op één dag gebouwd, en Keulen en Aken niet tegelijk*, een grootsch werk kan niet in korten tijd volbracht worden of tot stand komen; thans ook, de *Eeuwige stad, de stad der zeven Heuvelen*.

Romein' (burger van oud-Rome), m. —en.

Romein' (boekdrukkerij: staand lettertype), o. gmv.; zie Letter.

Romeinsch' (van, uit, over Rome), bw.: de —e geschiedenis; de —e taal d. i. het Latijn; —e munt; het —e recht.

Roe'mer, m. —s; zie: *roe'mer* (wijnglas).

Rom'mel (boel, die overhoop is; rommelzoo), m.: kinderen, maak toch zoo'n — niet! dien ouden — zullen we verkoopen.

Rom'melen (klank. dof dreunen, een dof geluid doen hooren), het heeft gerommeld: de donder rommelt, d. i. gromt; wat lig je in die oude papieren te —! ze overhoop te halen.

Rom'melig (niet net, niet ordelijk, overhoop),

bn. en bw.: een —e boel, een — huishouden, het ziet er hier — uit.

Rom'melkamer (kamer tot berging van rommel), v. —kamers; —*kast*, v. —en.

Rom'melkruid (gemengde kruiderij), o. gmv.

Rom'melpot (Keulsche pot, overspannen met een blaas, waarin een rietje, dat door wrijving met een vochtig lapje of met vochtige vingers een dof geluid voortbrengt), m. —potten: *Vondel met Roskam en —*, gew. Foekepot; —*zolder* (zolder voor rommel), m. —zolders; —*zoo*, —*zool* (allerlei rommel), v. —zooien; —*zootje* (rommeltje), o. —s.

Rom'mentom (van of aan alle zijden), bw.: wij zaten — in het water, aan alle kanten.

Romp (lichaamsdeel, waaraan hoofden ledematen zijn verbonden), m. —en: de — van een mensch, fig. van een gebouw, van een schip.

Romp'pelig (hobbelig, oneffen), bn.; —er, —st.

Romp'parlement (Eng.gesch. het parlement in 1648), o.: Cromwell (1599–1658) had de presbyteriaansche leden doen gevangen zetten.

Romp'slomp (warboel), m. gmv.: 't is een heele —, drukte; wat een —! rommelboel.

Rond, bn. en bw.: een — getal of een —e som, deelbaar door een term der schaal v. h. 10-talig stelsel, b.v. 50, f 900, enz.; een — jaar, een vol jaar; fig. de —e waarheid; een —e vent, rondborstig; — voor iets uitkomen, het openhartig erkennen; zegsw. goed —, goed Zeeuwsch, zie: Goed, en ook: Bolrond, Eirond, Cirkelrond en Holrond.

Rond (ronde figuur, cirkel), o. —en; —je, o. —s.

Rond, bw.: dit woord komt voor als eerste lid van scheidbare w.w., wier onbep. wijs en voltooide deelw. als één woord worden geschreven; de bet. is in het rond, rondom, b.v. *Rondbazuinen*, —brengen, —brieven, —deelen, —dolen, —gaan, —vertellen, —waren, b.v. Ik heb rondgebazuind, rondgebracht, rondgebiefd, rondgedeeld, enz.

Rondas' (Fr. *rondache*: ovaalvormig of rond schild, in gebruik geweest bij de Franschen, Spanjaarden, Nederlanders en Italianen), v. —sen: *krakende rondassen*, (Bild.)

Rond'bazuin, ik bazuinde rond, heb rondgebazuind: *nieuwtjes, berichten* —, d. i. met groot gerucht of veel ophof in den omtrek bekend maken.

Rond'boog (bouwkw. half-cirkelvormige boog, in den Romaanschen stijl), m. —bogen.

Rondbor'stig (openhartig, opricht, niet-achterhoudend), bn. en bw.: een —e bekentenis; — voor iets uitkomen; —er, —st.

Rond'brengen (bezorgen b.v. van kranten), ik bracht —, heb —gebracht; ook: *Om'brengen*.

Rond'brieven (per brief in zijn kring bekend maken), ik heb —gebiefd: een *nieuwtje* —.

Rond'deelen (uitdeelen), ik deelde —, heb —gedeeld: de boeken in de klas —, de kaarten —.

Rond'dolen (rondzwerfen), ik doolde —, heb —gedoold: — in een woud, in de prairie.

Ron'de (ommeegang), v. —s, —n: de officier der wacht deed de —; fig. allerlei praatjes deden de —, waren in omloop; die tijdig doet de — in de stad, gaat van mond tot mond.

Rondeau' (Fr. klinkdicht van 13 jambische versregels van vijf voeten met 2 rijmuitgangen), o. rondeau's; zie Rondeel.

Rondedans (dans hand aan hand in het rond), m. —dansen; zie Zevensprong.

Rondeel' (rond gebouw, rond buitenwerk

aan een wal, ronde toren), o. rondeelen.

Rondeel' (dichtk. dichtvorm uit het Fransch: gedicht van dertien vijfvoetige jambische verzen, loopende over twee rijmklanken; de 1e, 7e en 13e regel moeten gelijk zijn), o. -en.

Ronden (rond maken, afronden), ik rondde, ik heb gerond: een gekapt gat wat -; -ing, v.

Ronde Tafel (letterk. tafelronde), v.; zie: Arthur en Graal, en Ridders van de -.

Rondgaan (ergens omheen gaan, in een kring gaan), ik ging -, ben -gegaan: hij was de villa een paar malen -gegaan; de wijzers, de raderen gaan -; de beker ging in die dagen lustig -, men dronk nl. uit denzelfden drinkhoorn; er gaan dames -, om giften in te zamelen; allerlei praatjes gaan -, doen de ronde.

Rondgaand (de ronde doende), bn.: een -praatje; een -gaande brief, d. i. een circulaire.

Rondheid (het rond-zijn, fig. oprechtheid), v. gmv.: de - der aarde, ronde vorm; fig. de - v. iemands karakter.

Rondhout (scheepst. rotrond hout, waaraan het tuig van een schip wordt bevestigd), o. -en: masten, raas, stengen, sprieten zijn -houten, thans worden de rondhouten grootendeels van staal vervaardigd.

Rondigheid (rondheid, het min of meer rond zijn), v. gmv.

Ronding (scheepst. smarting, slapping), v.

Rondje, o. rondjes: nog een - spelen, d. i. ieder krijgt nog één beurt; een - geven, ieder in den kring een glaasje b.v. bier laten geven.

Rondkop (scheldn. voor iem. met een rond hoofd; scheldnaam voor een Puritein, b.v. voor de Eng. soldaten van Cromwell), m. -koppen.

Rondloop (molentje, gymnastiekwerktuig), m. -en: de - bestaat uit 4 touwen boven aan een draaibare ijzeren schijf bevestigd; de - is een werktuig voor het meisjesonderwijs en dient voor oefeningen in het loopen en zweven.

Rondom, vz.: de kinderen zaten - de tafel; - ons was alles water, om ons heen.

Rondreis (omreis, reis van plaats tot plaats, tot men weer thuis is), v. -reizen.

Rondreisbiljet (boekje met biljetten, geldig voor een rondreis op spoorwegen, in het binnen- of buitenland), o. -biljetten.

Ronds (rad van een drukpers), v. ronds.

Rond'schrift (zoogenaamd Fransch schrift, dik in de rondingen), o.; -schriftpen (pen voor rondschrift, met stompe punt), v. -pennen.

Rond'sel (zeker klein rad in e. uurwerk), o. -s.

Rond'te (het ronde, kring), v. -s, -n: gaat nu allen in de - zitten; uren in de -.

Rond'tit (vrij uit, zonder omwegen), bw.: - zijn meening zeggen.

Rondvertellen (aan verschillende personen vertellen), ik vertelde het -, heb het - verteld: hij ging het nieuwtje gauw -.

Rondvraag, v. gmv.: iets in - brengen, b.v. een voorstel, nl. aan alle leden eener vergadering één voor één vragen, hoe zij er over denken; zie Omvraag.

Rondwaren (als een spook rondzwerfen, rondspoken), ik heb -gewaard: de vos waarde rond om de hoeve.

Rong (stijl, spijl om iets te steunen), v. -en: een ladder heeft twee -en; een wagenladder rust zijdelings tegen de -en.

Rong'geng (O.-I. inlandsch dansmeisje), v. -s.

Ronken (klankn. luid snorken), ik heb geronkt: wij hoorden den motor v. e. vliegtuig -.

Ron'selaar (soldatenwerver), m. -s; ook: schacheraar, ruilebuit.

Ron'selen (schacheren; soldaten werven), men ronselde, heeft geronseld; het - heeft een ongunstige bijbeteekenis; z. Kwanselen.

Rönt'gen-stralen, m. mv.: electriche lichtstralen, die de eigenschap bezitten door dichte stoffen heen te gaan of te dringen; zij gaan b.v. door hout, door vleesch, zonder merkbare verzwakking, maar allerlei metalen en beenderen zijn zo goed als ondoordringbaar voor hen; de - zijn aldus genoemd naar den ontdekker (1895), W. K. Röntgen, professor te Würzburg; zij heeten ook x-stralen. (ö = eu).

Ron'zebons (draagbare poppenkast), v. -bonzen, in O.-I.: het inlandsche fanfare- of harmonie-orkest.

Rood (een roode kleur hebbende), bn. en bw.: een -e das, de -e vlag; - worden, een kleur krijgen; de -e haan, brand; geen -en cent rijk zijn, doodarm zijn; voor de -e deur komen, voor de roodgeverfde deur der gevangenis; de -e republiek, de -e terreur, zie ald., alsmede: Bloedrood, Donker-, Hoog-, Kers-, Roze-, Vuur-, Scharlaken-.

Rood (als zn.), o.: het Avondrood, het Morgenrood, het Koperrood, zie ald.; Parijsch -, menie; Turksch -, merkkatoen; een glaasje -, bessenejeveer; Neurenberger -, roode oker; speelt ge in 't - of in het zwaart, bij 't quadrillespel; het -, wit en blauw onzer vlag, de roode baan.

Rood'aarde (roodkrijt), v. gmv.; -aarden (met roodaarde inwrijven en poetsen), ik roodaarde, ik heb geroodaard; -achtig (eenigszins rood), bn.; -er, -st; -baard (iemand met rooden baard), m. -en: wat zei die -? -bloedig (hebbende rood bloed), bn.: -e dieren, als: zoogdieren, vogels, visschen, enz.; -bont (wit met roode plekken), bn.: een -e koe; -borstje (zangvogeltje, vink met geelachtig roode borst), o. -s: het - verblijft in ons land van Maart tot October; -borstapuit (zangvogel, in kleinen getale in ons land broeden), m. -en; -bruin (bruin naar 't rood zweemende), bn.: de -e heidevelden; het -e water der oergronden.

Rood'draad, m.: als een - door een weefsel loopt door onze geschiedenis de zucht naar vrijheid en zelfstandigheid, zie Draad.

Roodehond' (geneesk. besmettelijke witslag op borst en rug, vooral in Indië), m. gmv.

Roodekool' (kool met paarsroode bladen), v. -koolen.

Roode-Kruis' (teeken van een vereeniging, zich uitstreckende over alle beschaafde landen, die gewonde soldaten op de slagvelden opzoekt en verzorgt), o.; de stichter van het - is Henri Dunant (1828-1910); bij de conventie van Genève ('64) traden reeds tien staten toe; het Nederl. - is opgericht in 1867.

Roodeloop' (geneesk. bloeddiarree), m. gmv.; zie: Bloedloop en Dysenterie.

Rooderepubliek', de -, v.; gesch. die uit de dagen van het Schrikbewind, of ook zooals ze zal zijn als Sociaal-Democr. republiek.

Rooderterreur', de -, v.; gesch. de ergste tijd der Fr. revolutie, de tijd van Robespierre's oppermacht van 31 Mei 1793 tot 17 Juli 1794; zie Terreur (witte).

Rood'gloeiend (zoo gloeiend, dat het rood is), bn. en bw.; eig. - ijzer, fig. -e wangen, verg. Witgloeiend.

Rood'harig (met roode haren), bn.

Rood'huid (Indiaan, oorspronkelijke bewoner van N.-Amerika), m. en v. —huiden.

Rood'kapje (eig. meisje met een rood kapje of mutsje op), o. —kapjes; algemeen bekend is de vertelling van Moeder de Gans, geheeten: Roodkapje en de Wolf.

Rood'kop (tafeleend), m. en v. —koppen.

Rood'koper (donkerrood onvermengd koper, verg. Messing), o.; —**en** (van roodkoper), bn.: een — waterketel.

Rood'koraal (bloedkoraal), o. —ralen.

Rood'korst (Edammer kaasje), v. —en.

Roodkrijt' (vermenging van klei met rood-ijzeroker), o. gmv.: teekenen met —, koper poetsen met —, met poeder v. —; **rood'nek**

(scheldnaam v. e. Eng. soldaat in Z.-Afrika), m. —neks, —nekken; —**rok** (scheldn. Eng. soldaat met roode uniformjas, der 17e eeuw), m. —rokken; —**schimmel** (wijnschimmel), v. gmv.; —**staartje** (zomervogel in onze streken), o. —s: het gekraagde —, het zwarte —;

—**valk** (torenvalk), m. —en; —**vonk** (zooveel als roode brand: besmettelijke huidziekte), o. gmv.; —**vos** (roodachtig paard), m. —sen;

—**wan'gig** (met roode wangen), bn.; —**zij'den** (van roode zijde), bn.: een — zakdoek.

Roof (ontvreemding met geweld van eens anders goed), m. gmv.; ook, het geroofde zelf: zij leven van diefstal en —.

Roof (korst eener wond), v. roven.

Roof'bouw (wijze van landbouw, welke den grond uitput, b.v. door onvoldoende bemesting), m. gmv.; —**dier** (verscheurend of vleeschetend, gewerveld dier), o. —en; —**gle'rig** (begeerig naar roof), bn.: —e negerstammen;

—**goed** (goed, dat geroofd is), o. gmv.; —**moord** (moord, gepleegd om te kunnen stelen), m. —en; —**nest** (verblijf van roovers), o. —en; —**ridder** (Duitsland: ridder, die van roof en plundering leefde, einde der 15e en begin der 16e eeuw), m. —s; —**schip**

(kaperschip), o. —schepen; —**spelonk** (roovershol), v. —en; —**staat** (staat of rijk, welks bewoners zeeroof of anderen roof plegen), m. —staten; —**tocht** (tocht of expeditie om te rooven), m. —tochten: de Arabieren ondernamen aanhoudend —en in Centraal-Afrika, het waren meestal slavenjachten;

—**vogel** (vleeschetende vogel), m. —s: de —s vormen de eerste orde der vogels: gieren, valken en uilen zijn de drie familiën der —s;

—**ziek** (roofgierig, —zuchtig), bn.; —**zucht** (begeerig naar roof), v. gmv.; —**zuch'tig** (roofziek), bn.: —e Papoea's.

Roof (het mikken, het aanleggen), v. gmv.: de — te hoog nemen; zie Raam.

Roof (groef, voor), v. gmv.; zie Rooilijn.

Roof'en (in de rooilijn zetten), ik heb gerooid: zegsw. ik zal het alleen wel —, d. i. klaarspelen, regelen; zij kunnen het met elkaar niet —, vinden, het elkaar niet naar den zin maken.

Roof'en (uitdelven), ik heb gerooid: boomen —, ontwortelen, met wortel en al uit den grond halen; een bosch —, aardappels —, d. i. uitgraven of uitdoen; een akker —, zuiveren van wortels, enz.

Roof'lijn (lijn, die de richting aangeeft voor het bouwen der huizen van een straat, richtlijn), v. —lijnen; zie Aligement.

Roof'mee'ster (bouwopzichter), m. —meesters.

Roof'nek, m. —nekken, —s; zie Roodnek.

Rook (damp, opstijgend van brandende of

smeulende stoffen), m. gmv.; fig. in — opgaan, verdwijnen, te niet gaan; —**coupé** (wagon-coupé, waarin gerookt mag worden), m.

—coupé's; —**kamer**, v. of —**salon**, o. —s: in groote hotels, op de Suezbooten, enz. afzonderlijk vertrek voor hen, die willen rooken;

—**scherm** (vuurscherm), o. —en; —**spek'** (gerookt spek), o. gmv.; —**vleesch'**, o. gmv.; —**worst**, v. —en; —**zwak** (dat weinig rook geeft), bn.: — buskruit.

Rook (kleinere hooistapel), v. rooken.

Rook'en (rook uitslaan of geven), het rookte, heeft gerookt: deze kachel rookt dikwijls, nat hout rookt sterk; het rookt hier, fig. er is ruzie; ook: tabak, sigaren in damp doen opgaan: een pijp —, sigaretten —; kan jij nog al niet —, Hildebrand? (C. O.); rookend: een

—e schoorsteen; de —e vlaswiek niet uitblussen, Matth. 12:20: den zondaar zult ge opbeuren en terecht brengen; rookerij' (plaats, waar visch, vleesch in den rook gehangen wordt), v. —en, zie Hang.

Rook'loos-kruit (springstof), o. gmv.: — bestaat in hoofdzaak uit geperste schijfjes schietkatoen; de eerste proeven met — dateeren van 1882, in Engeland; zie Rookzwak.

Room (vet der melk), m. gmv.: er is zoete en zure —; fig. het beste, het fijnste; —**boter** (natuurboter), v. gmv.; zie Kunstboter.

Room'en (ontdoen van den room), ik heb geroemd: de melk —, er den room afscheppen.

Room'horentje (crème-gebakje in den vorm van een hoornje), o. —horentjes.

Room'ijs (kunstijs, met room toebereid), o. gmv.

Room'kleurig (de roomkleur hebbende), bn.: —e Brusselsche kant.

Room'sch (betrekking hebbende op de R.-K. kerk, volgens de leerstellingen der R.-K. kerk), bn.; —**gezind**, bn.: een —e bevolking.

Room'sch, bn.: de —e kerk; het Heilig —e Rijk, het oude Duitsland.

Room'sche (belijder van de leer der R.-K. kerk), m. en v. —n.

Room'sche Cur'ie (het geheel der vele bestuurslichamen aan het pauselijk hof), v. gmv.: de beambten der — zijn kardinalen, prelaten, curialen; zie Curie.

Room'sch'gezinde (den R.-K. godsdienst belijdende of dien genegen), m. en v. —n.

Room'sch-Katholiek' (Room'sch), bn.; —**e** (Room'sche), m. en v. —n; ook: —Catholiek.

Room'sch-Koning (gesch. eertijds: titel van den Duitschen keizer vóór zijn kroning), m. —en; graaf Willem II werd — in 1247.

Room'soes (een soes, met room gevuld), v. —soezen; —**taart** (fijn gebak met crème als hoofbestanddeel), v. —taarten.

Roop'paard, o. —paarden; zie Rolpaard.

Roos (Lat. rosa: de koningin der bloemen), v. rozen: er zijn tamme rozen en wilde, zie: Hondсроos, Egelantier; er zijn honderden soorten van rozen, zie: Mosroos, Theeroos, Maandroos; er zijn stamrozen, halfstamrozen en struikrozen, klimrozen entreurrozen; de geur der rozen; de — van Jericho in het dal Saron (Palestina); zegsw. de tijd baart rozen, op den duur komt veel terecht; hij gaat, hij wandelt op rozen, zijn levensweg is bestrooid met bloemen; fig. slapen als een —, d. i. rustig, gezond, vast, heerlijk, als kinderen met rozen op de wangen; spreekw. Geen rozen zonder doornen, geen genoegen zonder iets onaangenaams; zie ook: Klap-

- roos, Pioen-, Maand-, Stamroos.
Roos (als beeld of zinnebeeld), v. gmv.: de - is het symbool der stilzwijgendheid, zie Sub rosa; ook is zij het zinnebeeld der liefde, der schoonheid, van het lijden (op de graven).
Roos, de gouden -, v.: geschenk van den paus aan wien of wie, in 't oog van Z. H., een sieraad is der R.-K. kerk.
Roos (ontsteking der uitwendige huid), v. gmv.; zie: Bel-, Gordel-, Netelroos.
Roos (mikt punt der schietschijf bij het schieten met den handboog), v. rozen: ons gezelschap had drie rozen.
Roosachtig (op een roos gelijkende), bn.: de appelboom heeft -e bloesems.
Roosbloemigen (plantengestacht met roosvormige bloemen), v. mv.
Roosjesschelling (oude schelling van 30 cts met een roosje als beeldenaar), m. -schellingen; ook, Rooschelling; verg. Scheepjesschelling.
Roosjesslijper (diamantbewerker, die roosjes maakt), m. -slijpers; -snijder, m. -s.
Rooskleur (kleur der roode roos), v. gmv.
Rooskleurig (de kleur hebbende der roode roos; fig. schoon, veelbelovend), bn. en bw.: een -e toekomst, iets - voorstellen.
Roosten (bruin braden op een rooster), ik roostte, ik heb geroost: brood -, vleesch -.
Rooster (samenstel van ijzeren staafjes), m. roosters, fig. lijst: naamlijst van personen, die b.v. op een bepaalden datum als lid v. e. vereeniging, van een bestuur, enz. moeten aftreden; lijst b.v. v. lesuren: een - v. werkzaamheden moet in elke schoolklas hangen.
Roosteren (roosten), ik heb geroosterd.
Roosvenster (bouwkw. cirkelvormig raam of stervenster, centraal door staven gedeeld, ter verlichting der beuken, boven de portalen van kathedralen geplaatst), o. -vensters; ook, Rad'venster of Catharina-venster.
Root (plaats, waar men het vlas laat roten), v. roten, ook, Reute.
Rooven (met geweld ontnemen), ik roofde, heb geroofd: geld of goed -, de soldaten gingen aan 't -, plunderen, stelen; fig. ontnemen: iem. eer -, zie Eerroof.
Roover (iem., die van roof leeft), m. roovers: in de handen van -s vallen; zie: Straatroover, Struikroover, Zeeroover.
Rooverbende (een bende roovers), v. -n.
Rooverhoofdman (aanvoerder eener rooverbende), m. -hoofdman.
Rooverij (het rooven), v. -en: -plegen.
Rooverkapitein (rooverhoofdman), m. -s.
Roovershol (spelok als verblijfplaats van roovers, roofnest), o. -holen.
Roopen (uittrekken, met de hand ergens iets afrukken), ik roopte, heb geroopt: gras - voor z'n konijnen.
Ropij (munt van zilver of goud in Britsch-I. en verder in Azië, doch van veranderlijke waarde), v. ropijen: 1 Engelsche - is ± f 1.15; 1 Perzische - is ± f 0.95; er zijn goudropijen van vijf, tien, vijftien en dertig ropijen zilver; in O.-I. heet de gulden ook -.
Ros (vroeger ors: strijdpard), o. rossen: het stalen -, de locomotief.
Ros (slaag), m. gmv.: iemand - geven; -krijgen; zie Afrossen.
Ros (roodachtig), bn.: de -se vlammen, een -se gloed, een -se baard; -ser, -t.
Rosachtig (zweemende naar het rosse), bn.: een -e baard, -e vlammen; -er, -st.
Rosarium (rozenkrans, bidsnoer), o. -s.
Rosarium (rozenbed, -perk, -gaard), o. -s.
Rosbaar (draagstoel, hangende tusschen twee paarden of muilezels), v. -baren.
Rosbeier (in de legende, het paard der vier Heemskinderen [Beyart]; ook: staatspaard, en spottend: oude magere knol), m. -beiers.
Rosbleef (Eng. roastbeef, stuk geroosterd osse-vleesch), m.; ook: aangebraden runderstuk.
Rosse (Fr. rozerood, rooskleurig), bn. (s = z).
Roset, v. -ten; beter: Rozet.
Rosgeel (roodachtig geel), bn.: -gele haren.
Roshaar (met ros of roodachtig haar), bn.
Roskam (paardenkam), m. -kammen, fig. snijdende veroordeeling, hekeling: de - van Vondel (1630), vlijmend hekeldicht, zie ald.: de - is een der groote hekeldichten, zie Harpoen, en een snijdende satire op de baatzucht der regenten van die dagen.
Roskammen (eig. een paard met den roskam reinigen; fig. gispn, doorhalen, hekelen), ik heb geroskamd.
Rosmarijn, rozemarijn' (lipbloemige, kruid, oorspr. uit Z.-Europa), m. gmv.; -olie, v. gmv.; -zalf, v. gmv.
Rosmolen (door een paard of ros in beweging gehouden molen), m. -molens; zegsw. hij loopt in den -, hij werkt zwaar, hard voor zijn brood; verg. Tredmolen.
Rossen (eig. op een ros rijden), hij roste, heeft gerost: zegsw. hij doet niets dan rijden en -, hij leeft verkwistend en voert niets uit.
Rossen (eig. roskammen; fig. iem. slaan), ik heb gerost; zie Afrossen.
Rossig (roodachtig), bn.: hij is wat - van haar; bij het - schijnsel van de haardvlam.
Rossinant, m. rossinanten; zie Rozinant.
Ros'uischer (paardenhandelaar), m. -s.
Rot (knaagdier), v. rotten; ook: Rat.
Rot (troep), o. rotten; mil. -ten links, -ten rechts, de manschappen moeten links- of rechts-uit in 't gelid marcheren; de geweren in -ten zetten, d. i. aan een hokje tegen elkaar.
Rot (rottende), bn.: de appel is -; een -te mispel; rotter, rotst; zegsw. vroeg rijp, vroeg -, (Cats), vroege boomvruchten rotten spoedig.
Rotan, rot'tan, rot'tang (Mal. palmriet, rotting), o. en m.: een ladder, van - gevlochten; het - komt in onze O.-I. in groote verscheidenheid voor; -palm (waaterpalm), m. -en.
Rota'tie (wenteling), v. -tiën, -s: de - der aarde om haar as; -pers (pers met cilinders, waaromheen de gestereotypeerde vormen worden bevestigd), v. -en.
Roten, ik rootte, ik heb geroot: hennep, vlas -, d. i. in het water losweken.
Rotgans (eendachtige vogel, wilde trekvang), v. -ganzen, ook, Aalscholver, Schollevaar, Scholver: de - overwintert aan onze stranden.
Rotgezel (wapenbroeder, lid van een rot of eener bende), m. -gezellen.
Roth'schild (eigenn.): de familie - is afkomstig uit Frankfort; hij is een -, een schatrijk man; lees: rot'schild.
Rotkrepel (besmettelijke klauwzeer onder de schapen), o. gmv.
Rotmeester (commandant v. de wacht die den dijk bewaakt, als dijkbreuk dreigt), m. -s.
Rotonde (een gebouw, dat van buiten en van binnen rond is: rondbouw, rondkerk; ook: lange, ronde damesmantel), v. -n, -s.

- Rots** (steenklomp, bergklip), v. rotsen; — **achtig**, — **ig**, bn.: *St.-Hélène is een — eiland*, d. i. hebbende veel rotsen; — **blok** (brok rotssteen), o. — blokken; — **gevaarte** (ontzaglijke rotspartij), o. — n; — **kloof** (-spleet), v. — kloven; — **kristal** (bergkristal: kleurloos, waterhelder), o. — kristallen; — **musch** (bergmusch), v. — musschen; — **punt** (uitstekend deel van een rots), v. — punten; — **spelonk** (hol in een rotspartij), v. — spelonken; — **spleet** (-kloof), v. — spleten; — **vast** (eig. vast als een rots: onwrikbaar, onwankelbaar), bn.: een — vertrouwen, een — geloof; — **wand** (steile, kale zijkant v. e. rots), m. — en; — **wilg** (Japansche sneeuwwilg), m. — wilgen.
- Rot'tan(g)**, o. en m.; zie Rotan.
- Rot'ten** (tot bederf overgaan, rot worden), het is en heeft gerot: vroege vruchten gaan —.
- Rot'tenkruit**, o. gmv.; zie Rattenkruit.
- Rotterdamsch** (Rotterdam betreffende), bn.: de — e handel, de — e taal of het —.
- Rotterdamsche waterweg** (aandr. een door kunst geopende Maasmond), m., zie Hoek-van-Holland, Nieuwe Waterweg.
- Rot'ting** (rietens tok, wandelstok), m. — en.
- Rot'tinkje** (badine), o. — s.
- Rot'tingolie** (slaag, ramsel), v. gmv.: iem. — geven, ook wel: Smeer.
- Rot'tingstraf** (O.-I. het toedienen van slagen met een rotting), v. gmv.: de — straf in Indië is afgeschaft.
- Roué** (Fr. doordraaier, losbol, lichtmis van voornamen stand), m. roué's: de term — is uit de dagen van het Regentschap van Philips van Orleans, 1715—'23. (ou = oe).
- Rou'ge** (Fr. rood), bn.; als zn. o.: — et noir spelen, een kansspel (roulette) spelen met een loopend balletje, op roode en zwarte nummers; het vakje of cijfer, waar het balletje blijft liggen, is winnend. (ou = oe).
- Roula'de** (Fr. muz. toonroller, reeks van snel opvolgende tonen op ééne lettergreep), v. roulades, (ou = oe); zie Coloraturen.
- Rouleau'** (Fr. rolhout, rolgordijn), m. —'s.
- Rouleeren** (Fr. omloupen, loopen over iets; in omloop of gangbaar zijn v. geld). (ou = oe).
- Roulet'te** (Fr. rolschijf, naam van zeker hazardspel), v. gmv.; — **tafel**, v. — tafels: aan de — tafel zitten, het roulette-spiel spelen; zie Rouge et noir; ook: Roulet. (ou = oe).
- Rou'te** (Fr. richting, koers, tocht, marsch van soldaten), v. — s, — n. (ou = oe).
- Rout'ne** (Fr. ervarenheid, geoefendheid, vaardigheid, sleur, slenter), v. gmv. (ou = oe).
- Routineeren** (routine verkrijgen): zich —, zich bedrevenheid eigen maken; geroutineerd zijn, de noodige vaardigheid bezitten; een geroutineerd handelsreiziger. (ou = oe).
- Rouw** (droefheid, treurnis, rouwkleedij), m. gmv.: dat waren dagen van rouw; er was rouwe op het huis, er was rouwe in de kluis, (Potg.); de familie was in de —, in zwart gewaad; er is lichte, halve en zware —.
- Rouw**, m.: de witte —, nl. die der Chinezen, bij hen is wit de rouwkleur.
- Rouw** (ruw), bn.: — e klanten, ruwe kerels.
- Rouw'artikelen** (allerlei kleedij en sieradën voor menschen, die in den rouw zijn), o. mv.; — **band** (zwarte band om arm of hoed, als teeken van rouw), m. — en; — **beklag** (betuiging van deelneming bij sterfgeval), o. gmv., ook: Condoleantie; — **brief** (brief met zwarte omranding), m. — brieven; — **das** (zwarte of witte das, ten teeken van rouw), v. — dassen; — **doek** (zwarte damesdoek), m. — en.
- Rou'wen** (rouw of zwart dragen), ik rouwde over mijn vader, ik heb gerouwd.
- Rou'wen** (lakenbereiding: het weefsel met kaardedistels gelijkstrijken, om het laken glad en effen te krijgen), ik rouwde, heb gerouwd.
- Rouw'floers** (zwart krip, rouwsluier), o. gmv.; — **geklag** (het klagen der familie om eenig sterfgeval), o. gmv.; — **gewaad** (-kleedij), o. — gewaden; — **goed** (rouwkleeren), o. — eren; — **ig** (bedroefd, treurig), bn.: zegsw. ik ben er erg — om; — **jaar** (jaar en zes weken, dat men rouw draagt), o. — jaren; — **japon** (zwarte japon van een dame, die in den rouw is), v. — japonnen; — **kamer** (kamer, waar het lijk wordt neergezet in de kist: ze is zwart gedrapeerd, met brandende kaarsen naast de lijkst), v. — kamers; — **kapel** (-kamer; ook: deel eener kerk, in rouw gehuld), v. — kapellen, zie Chapelle ardente; — **klacht** (klacht van rouw, het klagen van rouw), v. — en; — **klagen** (treuren of klagen om iem. dood), ik rouwklaagde, heb gerouwklaagd; — **kleur** (kleur der rouwkleedij), v.: zwart is bij ons de —; — **lamfer** (lamfer als teeken van rouw), m. en o. — s; — **lint** (zwart lint als teeken van rouw), o. — en; — **papier** (postpapier met rouwranden), o. gmv.; — **rand** (zwarte rand om brieven en enveloppen als teeken van rouw), m. — en, fig. — en aan de vingers hebben, vuile nagels; — **sluier** (zwart krippen sluier behoorende bij het damesrouwgewaad), m. — s; — **strik** (strik van rouwfloers als teeken van rouw), m. — strikken; — **tijd** (tijd, gedurende welken men rouw draagt), m. gmv.; — **vlag** (zwarte vlag, waarmee de dood van iem. aan boord wordt beteekend), v. — vlaggen; zie ook: Halfstok.
- Rouw'geld** (geld, dat men als rouwkoop geeft), o. — en; — **koop** (berouw over een gestloten koop), m.: — geven, nl. geld om den gedanen koop ongedaan te maken; — **moe'dig** (berouwvol), bn. en bw.: een — zondaar; — schuld belijden.
- Ro'ven** (de roef of korst van de wonde nemen), ik roofde, heb geroofd.
- Row** (O.-I. opstootje met veel getier en geraas), v.: de — der Chinezen op Deli.
- Royaal'** (Fr. koninklijk, vorstelijk mild), bn. en bw.: hij handelde —, d. i. ver van karig; een royale vent, een niet-krenterig man.
- Royalis'me** (koningsgezindheid), o. gmv.
- Royalist'** (Fr. koningsgezinde, aanhanger van het koningschap), m. — en.
- Royalist'isch** (koningsgezind), bn. en bw.
- Royeeren** (Fr. wegkrabben, schrappen): zegsw. iemand — als lid eener sociëit, doorhalen; ook: Rayeeren.
- Royement'** (het schrappen, het royeeren), o. — menten, ook: Rayement. (y = ij).
- Ro'ze** (licht-rooskleurig), bn.: de — pooten en veeren der flamingo's; als zn. o.: het — hunner lichamen en vleugelen; meestal: Rose.
- Ro'zeblad** (bloemblad v. e. roos), o. — bladen, — blaren: witte, roode, gele — bladen, — blaren; — **blad** (plantblad, groen blad), o. — eren, — bladen, — blaren; — **boom** (stamroos), m. — en; — **boompje**, o. — s; — **bottel** (vruchtje der roos), v. — bottels; — **knop** (knop v. e. roos), m. — knoppen; — **laar** (rozeboom), m. — s, — laren; — **marijn'** (kruid uit Z.-Europa

bij ons in 't wild, m. gmv., zie Rosmarijn.

Rozenbed (perk met rozen), o. -bedden; -**bokje** (bokter, schildvleugelig insect), o. -s: het - leeft op wilgeboomen; -**feest** (landelijk feest, waarbij het deugdzaamste meisje van het dorp een krans van rozen ontvangt en den naam krijgt van rozenmaagd), o. -en; -**gaard** (tuin van rozen), m. -en; -**geur** (geur van rozen), m. -en; -**hoed** (krans van rozen), m. -en; -**hoedje** (R.-K. eig. een kransje van rozen, $\frac{1}{3}$ van een rozenkrans), o. -s; -**hout** (welriekende houtsoort uit Brazilië en Siam), o. gmv.; -**klen'rig** (rooskleurig), bn.: een - kleedje, rozerood; -**krans** (krans, van rozen gevlochten), m. -en.

Rozenkrans (een paternoster, een bidsnoer van koralen, bestaande uit vijftienmaal een tientje), m. -kransen: de gebeden vormen een krans van rozen.

Rozenkwekerij (het kweeken van rozen, ook, de kweekplaats), v. -kwekerijen.

Rozenmaagd, v. -en; zie Rozenfeest.

Rozen'bel (oude, Engelsche fijingouden munt met de Roos op beide zijden v. d. huizen York en Lancaster), m. rozenobels: de -s zijn geslagen onder Eduard III (1343-'77); de waarde van een - was in ons land 16 shilling en varieerde tusschen f8.35 en f10.50, nu \pm f12.

Rozenolie (etherische olie, uit rozen getrokken), v. gmv.: - van Perzië; -**perk** (bed met rozen), o. -en; -**tint** (rozenkleur), v. -en; -**tuin** (tuin, waarin rozen gekweekt worden), m. -en; -**water** (water, waarin rozeblaren zijn afgetrokken), o. gmv.; -**zeep** (naar rozen geurende zeep), v. -en.

Rozerood (rooskleurig), bn.: Koozje met haar - japonnetje, (C. O.); als zn. o. gmv.

Ro'zestam (stam v. e. stamroos), m. -men.

Ro'zestek (stekje of plantstokje), v. -ken.

Ro'zestok (blijvend deel van het hertsgewei, waarop zich de nieuwe takken elk jaar ontwikkelen, hoornknobbel), m. -stokken.

Ro'zestruik (kleine rozeboom), m. -en.

Rozet' (Fr. rosette: roosvormig sieraad; symmetrische, door een cirkel te omvatten, roosachtige figuur), v. rozetten.

Ro'zetak (tak v. e. rozeboom), m. -takken.
Ro'zig, bn.: mijn - kind, (De Cort), rooskleurig; ook, de huid is daar wat -, d. i. door roos ontstoken; -er, -st.

Rozijn' (Fr. gedroogde druif), v. rozijnen.

Rozinant' (het knokerige paard van Don Quichot; nog heet een afgeleefde knol rosinant), m. -en: de Rott. sleeper haalt reeds in den vroegen morgen zijn - van stal, (Jonath).

Rub'ber (verhard sap van den rubberboom), v. en o.; zie Guttapercha; -aanplanting, -cultuur, een -tuin, de -tentoonstelling te Batavia (Oct. 1914); het -congres, -plantage, -uitvoer uit W.-I. (1896 de eerste aanplant in Suriname; nu zijn er plantages met 25 duizend boomen).

Ru'bens, Petrus, Paulus, de grootmeester der Vlaamsche schildersschool, 1577-1640.

Ru'bico, **Ru'bicon** (N.-O. grensrivier van Italië), m.: zegsw. den - overtrekken, den beslissenden stap doen, zooals Julius Caesar deed in 49 v. C.; zie Teerling.

Rubriceeren (rangschikken, in rubrieken indeelen, onder een rubriek brengen).

Rubriek' (afdeeling, klasse; aanwijzing, opschrift, titel), v. rubrieken.

Rubriek' (R.-K. kerkelijk voorschrift omtrent de wijze, waarop een of andere ceremonie moet verricht worden), v. -en.

Ruba'to (It.): tempo -, dat minder juist let op de waarde v. d. noten of op de maat.

Rucht'baar (eig. roep veroorzakend), bn.: - maken, algemeen bekend maken; het zal - worden, wereldkundig; -**held** (bekendheid), v. gmv.: - aan iets geven.

Rudiment' (aanwangsgrond), o. -en.

Rudimen'ta (Lat. allereerste gronden of beginselen van een taal, inz. van het Latijn), o. mv., ook: Rudimenten; -**talr'** (in ontwikkeling achtergebleven), bn.: -e organen, nog in wording zijnde, ook: enkel de eerste beginselen omvattend.

Rudolphaansche tafels (tafels over den sterrenloop), v. mv.: aldus geheeten ter ere van keizer Rudolf II (1576-1612).

Rug (lichaamsdeel bij mensch en dier tegenover de borst en den buik), m. ruggen; rugje, of ruggetje, o. -s; een krommen, een scheeven - hebben; op den - van een olifant, van een kameel zitten; fig. de - van een boek, van een mes, van een kleed, van een canapé, enz.; de - van de hand, d. i. het bovenvlak; zegsw. den vijand den - toekeeren, d. i. op de vlucht slaan; iemand den - keeren, hem minachting toonen; de fortuin heeft hem den - toegekeerd, niets wil hem meer gelukken; dat examen is alweer achter den -, voorbij.

Rug'gegraat (wervelkolom bij mensch en gewerveld dier), v. -graten: de - breken, den hals breken; fig. innerlijke kracht, energie, pit, als: een tooneelstuk zonder -; een bergketen vormt de as of - van dat eiland; -**sverkrumming** (het krom of scheef groeien of zijn v. d. wervelkolom), v. -en.

Rug'gelings, bw.: hij viel - van het paard, d. i. achterover; -**lingsch**, bn.: een - e sprong, d. i. een achterwaartsche sprong.

Rug'gemerg (zenuwstof in het wervelkanaal), o. gmv.; -**mergstering** (geneesk. ziekte in het ruggemerg), v. gmv.

Rug'gespraak (heimelijk beraad, b.v. van den gekozene met kiezers), v. gmv., zie Imperatief mandaat; -**steun** (steun in den rug, fig. stut, krachtige hulp), m. gmv.

Rug'gestreng (ruggegraat, wervelkolom, bijzonder van dieren), v. -strengen.

Ruhm'korf, m.: eig. klos van -, elektrische inductor, genoemd naar Ruhmkorf (1851); van dit toestel maakt men gebruik, als men inductie-stroomen wil opwekken met zeer groote electro-motorische kracht. (uh = oe).

Rui (het ruien der vogels), m. gmv.

Rui'dig (schurftig), bn.: een - schaap.

Rui'en (van vederen wisselen), die canarie heeft geruid; ook, verharren: de kat gaat -.

Ruif (schuin lat- of traliëwerk als voederrek in stallen), v. ruiven: ook, Ruifel, v. ruifels.

Ruig (harig, wollig, ruw), bn. en bw.

Ruig'en (ruig worden): 't geboomte - t van lof (loof), (Kamph.). vero.

Ruig'geborsteld (hebbende ruige d. i. harde borstels of rugharen), bn.: het - e everzwijn.

Ruig'hel, v. gmv.; ook, Struikhei.

Ruig'te (allerlei wild gewas), v. -n.

Ruig'toogst (oogst van riet en biezen), m.

Ruif'ken (reuk opnemen of afgeven), ik rook, ik heb geroken: aan een bloem -; naar jenever, bier, enz. -; die koffiekant ruikt duf; de jachthond ruikt het wild; vergl. Rieken.

- Ruiker** (bloemruiker, bouquet), m. ruikers.
- Ruil** (het ruilen, wisseling, verwisseling), m. ruilen: een goeden - doen.
- Ruilbuit** (ventende koopman), m. -en.
- Ruilbuiten** (d. i. ruilen en buiten: ruilhandel drijven in 't klein), ik heb geruilebuit; -buit (ruilkoopman), m. -s; volkst. Ruilbuiten.
- Ruilen** (wisselen), ik heb geruild: postzegels, plaatjes met elkaar - of tegen andere -.
- Ruilhandel** (handel, waarbij koopwaren tegen elkaar in plaats van tegen geld worden verwisseld), m. gmv.; -middel (munten, geld voor de zaken, die verhandeld worden), o. -en: geld is een algemeen -; -waarde (waarde, die een zaak heeft, in zoverre zij tegen andere dingen kan geruild worden), v. gmv.
- Ruim** (wijd, breed, uitgestrekt), bn. en bw.: een - huis, in het -e veld, de -e lucht; fig. rijkelijk, overvloedig; een - inkomen, een -e keuze, hij heeft het -; -ademhalen, de handen - hebben, onbelemmerd; -er, -st.
- Ruim** (binnenste ladingruimte van een schip), o. gmv.; ook, 2e kajuit.
- Ruim baan** (ruimte), v. gmv.: voor iemand - maken, fig. het volk uiteendrijven.
- Ruimen** (plaats maken, ledigen, wegdoen), ik heb geruimd: het puin uit den weg -, zie Opruimen; een beerput -, ledigen; een sloot -, uitdiepen, het vuil er uit verwijderen; fig. iem. uit den weg -, van kant maken en wel op heimelijke wijze.
- Ruimen** (scheepst. met de zon meelopen v. d. wind), hij heeft geruimd: de wind gaat -, wordt gunstiger; - is het tegengest. van Krimpen.
- Ruimschoots** (eig. met ruimen schoot; in ruime mate), bw., zie Schoot, scheepst.; zijn straf - verdiend hebben, (Multatuli); -schootsch, bn.: -e aalmoezen, overvloedig; een -e uitdeeling, mild.
- Ruimte** (wijlde, uitgebreidheid), v. -n.
- Ruimtematen** (inhoudsmaten), v. mv.: de eenheid der - is de M³ of de Stère, d. i. wisse of teerling-Meter, dan volgen de dSt. of 1/10 Stère of 1/10 M³, verder de dM³ (kubieke deciMeter), de cM³ en de mM³; zie: Lengte- en Vlaktematen, alsmede Maten en Gewichten.
- Ruimtevrees** (ziekelijke storing der zenuwen), v. gmv.; bij - durft de lijder zonder geleide geen vlakte of plein oversteken, zie: Pleinvrees en Agoraphobie.
- Ruin** (paard, gesneden hengst), m. ruinen.
- Ruïne** (Fr. puinhoop, bouwval), v. ruïnen, ruïnes, fig. ondergang, verderf, lees: ru-ïe'ne.
- Ruïneeren** (in 't verderf storten, tot armoede brengen, te gronde richten). (i = ie).
- Ruis** (eig. ruisvoorn, rietvoorn), m. ruizen.
- Ruischen**, het heeft geruischt: de bladeren, de takken - in den wind, maken een zacht suizend geluid; men hoorde de golven -.
- Ruischingsgeluid** (spraak. ruischende medeklinker), o. -en: de f, v, s zijn -geluiden of ruischers (zij worden aangehouden).
- Ruischpijp** (doedeltak), v. -pijpen.
- Ruisvoren**, -voorn (karperachtige zoet-watervisch), m. -s; ook, Ruis.
- Ruit** (meek. getykrzjädig scheefhoekig parallelogram), v. -en.
- Ruit** (schurft), v. gmv.
- Ruit** (uitgetrokken of uitgewied onkruid), v.
- Ruit** (plantk. zeker sterk riekend kruid, wijnruit, geneeskrachtige plant), v. gmv.
- Ruit** (glasruit, vensterruit), v. -en.
- Ruiten** (een der vier figuren in 't kaartspel), v. mv.: in de - spelen, - troef maken.
- Ruiten** (ruiten snijden of maken in iets), ik ruitte, heb geruit: papier -, een weefsel -.
- Ruiten** (plunderen, rooven, uitroeven), ik heb geruit; -er, m. -s, vero., zie ald.
- Ruitenmaas** (in 't kaartspel), o. -azen; -boer, m. -en; -heer, m. -en; -vrouw, v. -en.
- Ruiter** (eig. vrijruiter, roover te paard, thans: paardrijder), m. ruiters: hij is een goed -, een - te paard, een - te voet.
- Ruiter** (soldaat of man te paard, cavalierist, paardrijder), m. ruiters: ik zag vele -s te paard, opgestegen ruiters; -bende (troep ruiters), v. -n; zie: Zandruiter, Zondags-.
- Ruiter** (versperring van toegangen, grachten, wateren, enz.), m. -s: een Friesche, een Spaansche -, paalwerk met dwarspinnen.
- Ruiter** (dierk. vogel, die des winters op onze N. kusten en eilanden verblijft), m. -s.
- Ruiterbende** (mil. afdeling ruiterij of cavalerie), v. -benden; -gevecht (gevecht met of tusschen ruiterij), o. -en: het - op de heide van Turnhout, op 22 Jan. 1597.
- Ruiterij** (paardenvolk, cavalerie), o. gmv.; ook: Waterkaarde, Kikkerkruid.
- Ruiterlijk** (openhartig, onbewimpeld), bn. en bw.: een - antwoord, d. i. rond; hij kwam er - voor uit, d. i. open, oprecht; een -e mededeeling, rondborstig; - naar iets vragen, zonder omwegen; verg. Ridderlijk.
- Ruiterstandbeeld** (standbeeld i. d. gedaante van een ruiter te paard), o. -standbeelden.
- Ruiterzalf, ruitzalf** (zalf tegen de ruit of schurft), v. gmv.
- Ruitervaan** (vlaggetje met één of twee punten aan een lans), v. -vanen, z. Pennoen.
- Ruit ho'ra**, zie Hora ruit.
- Ruittijd** (tijd, waarin de vogels ruien, b.v. Augustus), m. gmv.; zie Ruien.
- Ruitjesgoed** (stof, die geruit is), o. gmv.
- Ruizen** (dicht. zacht ruischen), de wind ruizelt in de dorre blaren: de dorre blaren -.
- Ruizemuizen** (bijvorm van roezemoezen), men -muisde, heeft geruizemuisd.
- Ruk** (een haal, een schok, een trek), m. -ken.
- Rukken** (met geweld weghalen), ik heb gerukt; zegsw. te velde -, ten oorlog trekken; zie: Inrukken, Oprukken.
- Rukvlaag** (rukkende windvlaag), v. -vlagen.
- Rukwind** (plotselinge felle wind), m. -en.
- Rul** (hobbelig, ongelijk), bn. en bw.; -ler, -st.
- Rul** (driftige toeloop van koopers, sterk vertier in sommige waren), v. gmv.: er was ter beurze, een - in de tabak, buitengewone vraag.
- Rule Britannia** (Eng. aanvangswoorden van het Eng. volkslied van dien naam, d. i. Heersch, Brittanje), o.
- Rul'ijs** (hobbelig, oneffen ijs), o. gmv.
- Rum** (geestrijke drank, uit suikerrietsap getrokken), v.; -metje (glaasje rum), o. -s.
- Rumatiek** (rheumatiek), v., spreekt.
- Rumatisch** (rheumatisch), bn., spreekt.
- Rumgelei** (gelei, met rum bereid), v. -en.
- Rumgrog** (grog van rum), m. -grogs.
- Rumineeren** (Fr. herkauwen), fig. nog eens wikkelen en wegen.
- Rumoer** (verward geraas, gejoel, opschudding, getier), o.: wat een -!
- Rumoeren** (geraas of rumoer maken), ik rumoerde, heb gerumoerd.

- Rumoer'ig** (vol rumoer, levendig, druk), bn.
Rumoer'maker (lawaaï-maker), m. -s.
Rumor in ca'sa (Lat. *er is leven in de hut*); fig. er is rumoer, drukte in een vergadering, een meeting, enz.
Rum'pijp (een groot langwerpig vat, waarin rum wordt aangevoerd), v. -en; zie Pijp.
Rum'pudding (pudding met rum), m. -en.
Run (slijngemalen eikenbast), v. gmv.
Run (het rennen), m. gmv.: in vollen -.
Run (Eng. groote toeloop, het bestormen van een bank door de menigte, die betaald wil worden of haar geld opeischt), m. gmv.
Rund (holhoornig zoogdier), o. -eren, -ers; zie: Kalf, Stierkalf of Kuischkalf, Pink, Vaars, Var, Stier, Os, Buffel, Bizon of Bultos, Oeros, Karbouw, Yack, Zebou.
Run'derdaas (zeer groote, dikke steekvlieg), v. -dazen: de - komt veel voor in Zwitserland, in ons land leeft een kleinere soort n.l. de blinddaas of blindaas, zie ald.; -**haas** (runderharst), m. -hazen; -**harst** (lendestuk van koe of os), m. -en; -**lapjes** (lapjes, schijfjes rundvleesch), o. mv.; -**pest** (zeer besmettelijke ziekte onder het rundvee), v. gmv.; -**rib** (rib, waaromheen vleesch van een rund), v. -ribben; -**stal** (stal met of voor runderen), m. -stallen; -**worst** (worst van rundvleesch gemaakt), v. -en; -**ziekte** (veeziekte, ziekte onder koeien, ossen, stieren, b.v. mond- en klauwzeer en vooral veepest), v.-n.
Rund'vee (hoornvee, runderen), o. gmv.; -**veestamboek** (stamboek voor rundvee), o. -en, zie Paardenstamboek; -**vet** (vet van runderen), o. gmv.; -**vleesch** (vleesch v. e. rund, v. e. koe), o. gmv.
Run'ne (eig. ruw letterteeken: geheimschrift), v. runen: een - is een rechthoekig schriftteeken der Druiden en der Germaansche priesters, gewoonlijk in eikenhouten plaatjes gesneden.
Run'nenschrift (nl. met of in runen), o. gmv.
Run'nenspreuk (tooverformule, -formulier), v. -en: een - maakt snel Thor's godenstand onkenlijk voor elks oog, (Staring).
Run'nisch (oudnoorsch), bn.: de -e poëzie.
Run'molen (molen voor het malen v. eiken-schors), m. -molens.
Run'nen (loopen, rennen), men heeft gerund: het paard van Marco houdt vol te -, (Staring).
Run'nen (stollen, stremmen van melk, ook: doen stollen), de melk runde, ik heb gerund.
Run'sel (kaasstremsel), o. gmv.
Rups (larve van een vlinder met drie paar pooten vóór en ook nog pooten aan 't achterlijf), v. rupsen; verg. Made; z. Bladroller.
Rups'endoeder (doeder of eter van rupsen b.v. de koekoek), m. -s; -**ei** (vlinderet), o. -eren; -**nest** (spinsel vol rupseneieren), o. -en; -**plaag** (groote schade door ongewoon veel rupsen), v. -plagen; -**schaar** (schaar boven aan een langen stok, waarmede rupsennesten uit de boomen geknipt worden), v. -scharen.
Rups'klaver (vlinderbloemige plant), v. gmv.; er zijn zeven soorten van - in ons land.
Raptuur' (Fr. breuk, 't breken of verbreken), v. -turen; fig. vredebreuk, oneenigheid.
Ruraal' (Fr. landelijk, veldelijk; hetgeen den landbouw betreft), bn.: rurale gedichten, d.i. veldzangen; een rurale gemeente, plattelands.
Rurograaf' (iem., die over de bebouwing van akkers schrijft), m. -grafen.
Rus (ingezetene van het Russ. rijk), m. -sen.
Rusch (bies), m. russchen.
Rush (Eng. aandrang, levendige vraag, groote drukte), m.; ook, plotselinge toestrooming van fortuinzoekers b.v. op of naar goud- of diamantvelden.
Rus'leder, -leer (Moscovisch leder, juchtleer), o. gmv.; -**en** (van rusteer), bn.: een - portemonnaie.
Rus'schen (van biezen gewerkt), bn.: een - zitting van een houten stoel, - matten.
Russificatie (het Russisch-maken, met dwang), v. gmv.: de - van Finland; -**sificeren** (Russisch-maken): Rusland wil Finland -; -**sisch**, bn.: de -e kerk, Grieksche, als zn. (de taal), o.; -**somanie'** (groote voorkefde voor Rusland of voor al, wat Russisch is), v. gmv.; -**sophiel'** (iem., die Rusland of de Russen genegen is), m. -en; -**sophiel'** (groote genegenheid voor Rusland toonend), bn.: een -e betooging; -**sophoble'** (vrees voor de macht of den invloed der Russen), v. gmv. (ph = f).
Rust (het rusten, verpoozing), v. gmv.: de slinger der klok is geen oogenblik in -, stilte, onbeweeglijken stand; spreekw. - roest, stilstand, luiheid, ledigheid brengt bederf teweeg; de openbare - verstoren, orde; hij is de eeuwige - ingegaan, den dood; muz. een heele maat -, pauze; metriek: de - achter den derden voet in den alexandrijn, versnede; caesuur; zie ook: Gemoedsrust, Zielsrust.
Rust (scheepst. overstekende zijkant: zware, breede, met ijzer beslagen rand aan het bovendek, buiten boord uitstekende), v. -en.
Rust (insnijding in den tuimelaar van geweer of pistool), v. -en: het geweer in de - zetten, in zekerheid, zóó dat de haan niet kan overslaan.
Rust (muz. pauze), v. -en.
Rust'altaar (hulpaltaartje, opgeslagen op den processieweg), o. -altaren.
Rust'anker (reserve-anker vóór aan den boeg hangend), o. -s; -**bank** (bank, om op uit te rusten), v. -en; -**bed** (legerstede), o. -den; -**dag** (vacantiedag, Zondag), m. -en.
Rust'eloos, bn. en bw.: -looze arbeid, beweging; de zieke bracht den nacht - door, in onrust, zonder te slapen; hij werkte - verder, d.i. zonder ophouden; -zer, meest -; -**loos'heid** (ongedurigheid), v. gmv.
Rust'en (in rust zijn, rust nemen, slapen), ik rustte, heb gerust: na den arbeid is het goed -; fig. op zijn lauweren -, zie Lauwer; hij is -d predikant, emeritus predikant; de dooden - op het kerkhof, slapen den doodslaap; rust well! slaap wel.
Rust'en (gereed-zijn), ik rustte, ik ben -rust: de mannen waren ten strijde gerust, d.i. gereed; z. Toerusten, Uitrusten, Rusting.
Rust'en (steunen op, gevestigd zijn op), het rustte, heeft gerust; die muur rust op goede fondamente; de beschoeiing - op paalwerk; fig. die redeneering - op goede gronden; dat alles - op waarneming, berust.
Rust'eitelt' (landelijke eenvoud), v. gmv.
Rustiek' (boersch, ruw, landelijk), bn.: een -e brug, een brug van op maat gezaagde stammen als vloer, en met dikke takken als leuning, beide ongeschild.
Rustig (stil, bedaard, gerust), bn. en bw.: e. - leven, e. -e slaap; den dood - afwachten, kalm; den nacht - doorbrennen; -er, -st.
Rustig (kalm, gerust, moedig), bn. en bw.: een - hopman, vero.; - in 't gevaar zijn; ik hief eens - aan te zingen, (Vondel).

Rustigjes, -lijk (op rustige wijze), bw.
Rusting (wapenrusting), v. -en.
Rustjaar (sabbatsjaar, zie ald.), o. -jaren;
 -kuur (geneeswijze, die in hoofdzaak rust voorschrijft), v. gmv.; -lievend (van vrede houdende), bn.; -plaats (plaats, om te rusten; kerkhof), v. -en; -punt (-teeken), o. -en; -stoel (leuningstoel, rolstoel), m. -en; -teeken (muz. punt met boogje er over heen, ook, boogje boven een noot, aanduidend een onbepaalde rust), o. -s; -tijd (tijd van rust, schoftijd), m. -tijden; -uur (uur van rust, van verpozing), o. -uren; -verstoorder (iem., die de rust van anderen verstoort), m. -s; -verstoring (het verstoren der publieke rust door opstootjes, rulletjes, optoepjes, enz.), v. -en.
Rut, in de zegsw. - zijn, geen geld meer hebben, alles bij het spel verloren hebben.
Rutsch'baan (hobbelbaan als kermisvermaak en in speeltuinen), v. -banen; lees: roetsj'-.
Ruw (oneffen, hobbelig), bn. en bw.: een -e steen, een -e weg; een -e plank, niet glad; -e suiker, niet geraffineerd; een -e wind, guur;

een - klimaat, streng; een -e klank, schor; -e zeden, onbeschaafd; een -e gast, ongemaniërd; - te werk gaan, iemand - bejegenen, ook: rouw; - er, -st.
Ru'waard (toezien, bewaarder, opziener, bewaker; tijdelijk bewindvoerder, regent, landvoogd, rijksbestuurder), m. -en, -s; -schap (de waardigheid van ruwaard), o. gmv.
Ruw'bast (lomperd, onbeschofte vent), m. -en; zie: Brute en Hangebast.
Ruw'bladig (ruw van blad zijnde), bn.; -doek (benaming van het laken, als het pas van den weefstoel komt), o. gmv.; -harig (ruig van haar), bn.: een -e hond, de -e beer.
Ruw'heid (het ruw-zijn, ook, oneffenheid; fig. ongemaniërdheid), v. -heden; -igheid (oneffenheid), v. -heden; -kruid (sterbladige plant), o. gmv., ook: Onze-lieve-vrouwenv-bedstroo, zie ald.
Ru'zie (twist, kraakeel, gekijf), v. -s; - met iem. hebben, - maken; laat ons de - afdrinken; ze hebben daar -; -maker (twistmaker), m. -s; -toon (hooge en scherpe kifftoon), m. gmv.; -zoeker (twistzoeker), m. -s.

S.

S, v. -'s. De negentiende letter v. h. alphabet.
S. - Sa'lus, heil, welzijn.
S. - Sig'num, teeken, merk.
S. - So'lo (muz.), alleenzang.
S. - Sopra'no, sopraan.
S. - Stère, M³ of teerling-Meter.
Salv. tit. - Sal'vo t'i'tulo, zonder opgave van titel; zie: s.t. en s.s.t.t.
Sc. of Sculps. - Sculp'sit, hij heeft het graveerd.
Ser. - Scrip'sit, hij heeft het geschreven.
S.D.A.P. - Sociaal-Democratische Arbeiderspartij.
S.D.G. - So'li De'o glo'ria, zie ald.
S.E.C. - Sal'vo errore calculi, zie ald.
Sen. - Sen'ator.
Sen. of Sr. - Se'nior, de oudere.
S.E. & O. - Sal'vo erro're et omissio'ne, z. ald.
Seq. of Sq. - Se'quens, de of het volgende.
S.G. - Soortelijk gewicht, zie aldaar.
S.H. - Sal'vo hono're, met behoud van eer.
S.H. & S. - Sal'vo hono're et stipen'dio, met behoud van eer en jaarwedde.
S.H. & T. - Sal'vo hono're et t'i'tulo, met behoud van eer en titel.
Sign. - Signe'tur, men onderteekene.
S.J. - achter den eigennaam: Societa'tis Je'su, lid der Jezuitenorde.
S.M.C. - Sa'cri ministe'rii candida'tus, candidaat van het heilige of gewijde leeraarsambt.
S.P.D. - Salu'tem plu'rimum di'cit, hij groet u zeer; het gewone opschrift van een Latijnschen brief.
S.P.Q.H. - Sena'tus Populus'que Hagen'sis, de Raad en het Haagsche volk.
S.P.Q.M. - Sena'tus Populus'que Medio-burgen'sis, de Raad en het volk van Middelburg, (opschrift op een der Abdij-poorten).
S.Q.P.R. - Sena'tus Populus'que Roma'nus,

de Romeinsche Senaat en het Romeinsche volk: letters of teekens op een Rom. standaard.
Sq. - Se'quens, de of het volgende; zie Seq.
Sr. - Sieur, heer; zie ook Sen. of Sr.
S.S. - Sa'cra Scriptu'ra, de H. Schrift.
S.S. - Staatspoorwegen.
S.S. - Stoomschip.
s.s.t.t. - Sal'vis t'i'tulis, behoudens de titels.
s.t. - Sal'vo t'i'tulo, onverminderd den titel.
St. - Sint, heilige.
Stbl. - Staatsblad.
Stet. - Staatscourant.
Sup. - su'pra, boven.
s.v. - Sal'va ve'nia, met verlof (gezegd).
s.v.p. - s'il vous plait, als het u belieft.
s.v.v. - sit ve'nia ver'bo, met verlof gezegd.
Synd. - Syndicaat, zie aldaar.

Sa (welaan! komaan!), tw.: uitroep van aanmoediging, b.v. tot honden.
Saal (grove wollen stof), o. en v. -en (soorten); -wever, m. -s; -weverij, v. -en.
Saai (langdradig, langzaam, vervelend, laks), bn.; -er, -st; -heid, v. -heden.
Saai'em (net met zeer kleine mazen voor de garnalen-visscherij), o. saaiems.
Saai'en (van saai), bn.: de groene - gordijnen van het bed openschuiven, (C. O.)
Saam, bw.; zie Samen.
Sab'bat (Hebr. rustdag der Israëlieten nl. op onzen Zaterdag), m. -ten; -dag, m. -en; zie Sabbatsdag; -ist (iem., die den Zaterdag viert als rustdag), m. en v. -en.
Sab'batsdag (rustdag; Zaterdag), m. -dagen; -jaar (het zevende jaar, rustjaar), o. -jaren; de akker moest volgens de wet van Mozes in het - blijven liggen, de wijnstok mocht niet worden gesnoeid, ook Braakjaar; -kleed

(kleed, dat op den Sabbat gedragen wordt), o. -eren, -kleeren; -**reis** (wandeling van 2000 schreden, Hand. 1:12), v. -zen; -**rok** (staatsierok), m. -ken; -**rust** (rust van arbeid op sabbat), v. gmv.; -**schender** (man, die de rust van den sabbat schendt door te werken), m. -s; -**schennis** (het onteeren van den sabbat), v. gmv.; -**vrouw** (christenvrouw, die op den sabbat in een Israëlitisch gezin het werk doet), v. -en.
Sab'beren, zie het betere: Zabbereren.
Sa'bel (bont van het sabeldier), o. gmv.: een kraag van -; het minste -vel kost op de markt te Londen f120; ook: Sa'belbont.
Sa'bel (zwart in de wapenkunde), o. gmv.
Sa'bel (krom of recht zijdegeweer), v. -s; zie: Sleepsabel, Kromzwaard.
Sa'beldier (marterachtig dier in N. Siberië), o. -en; de kleur van het - is donkergrijs, bleekrood, bruin of zwart; ook: -marter.
Sa'belen (met de sabel houwen), ik heb gesabeld; zie: Nedersabelen.
Sa'belgevest (gevest v. e. sabel), o. -en.
Sa'belhouw (houw of slag met een sabel), m. -en; -**kling** (kling van een sabel), v. -klingen; -**knop** (knop boven aan het gevest), m. -pen; -**koppel** (riem, waaraan de sabel gedragen wordt), m. -s; -**korf** (handbeschermend deel van het gevest), m. -ven; -**kwast**, m. -en; -**scheede** (scheede, waarin de sabel past of sluit), v. -n; -**tasch**, v. -tasschen.
Sabotage (Fr. het moedwillig bederven of beschadigen van materieel, gereedschappen, machinerieën, enz. behoorende aan den patroon), v. gmv.; - is ook 'taf- of verknoeien van het werk; het geschiedt door ontevreden werklieden en altijd heimelijk.
Sabreeren (Fr. neersabelen, zie ald.)
Sabreur (Fr. houwdegen; ijzervreter), m. -s.
Sacchar'ne (een stof 2 à 3-honderdmaal zoo zoet als rietsuiker), v.: de - is het eerst in 1879 in Baltimore door Fahlberg uit steenkolenteer afgescheiden, zij heeft geen voedingswaarde en wordt schadelijk geacht. (cch=kk).
Saccharo'sa (rietsuiker), v. gmv. (cch=kk).
Sa'chem (Indiaansch opperhoofd), m. -s.
Sach'senspiegel (het oudste Deutsche wetboek der Middeleeuwen), m. gmv. (ch = k).
Sa'cra (heilige voorwerpen), m. mv.
Sacrament (genademiddel, b.v. het Doopsel), o. -en: in de R.-K. kerk zijn 7 -en.
Sacramenta'liën (R.-K. plechtigheden bij het toedienen der sacramenten), v. mv.; ook, zegeningen, gewijde voorwerpen, enz.
Sacramenteel (heilig, onverbrekelijk), bn.; ook: aangenomen d.i. door het gebruik gewettigd.
Sacraments'dag (R.-K. feestdag op den 2den Donderdag na Pinksteren, ingesteld door paus Urbanus IV, in 1264), m. -dagen.
Sacreeren (heiligen, wijden, zalven).
Sacrificeeren, -**fleeren** (offeren, opofferen).
Sacrif'iele (offer), o. -s, -ciën.
Sacril'ge (heiligschennis), o. -s, (le = lee); ook: **Sacrile'gie**, o. sacrile'giën, sacrile'gia.
Sacristein (R.-K. koster), m. -einen.
Sacristie, **sacristij** (kerkekamer, kamer naast de kerk als bewaar- en kleedkamer), v. -tieën, -tijen; zie Gerfkamer.
Sadduce'ër (niet aan de opstanding der dooden geloovende Isr.), m. -ceërs of -ceën.
Sa'do (Java. licht rijtuig op twee wielen, huurrijtuigje), v. -s; zie Dos-a-dos.

KONEN, Verkl. Hmdw.boek.

Sae'vis tranquil'us in un'dis (Lat. Kalm te midden der woedende baren), leus van Willem den Zwijger (1533-'84). (qu = kw).
Safe (Eng. veilig, zeker), bn.; als verkorting van **Safe-deposit**: zijn geld in de - brengen.
Safe-deposit (Eng. inrichting tot veiligheidsbewaring, brandvrije bewaarkuis, inbraakvrije brandkuis), v. -s: er zijn in deze stad drie -s; -**loket** (loket of vak tot veilige bewaring van gelden en kostbaarheden in een bankzaak, en wel tegen vaste vergoeding per maand of per jaar), o. -loketten.
Saffiaan' (de Turksche naam voor Marokijnleder), o. gmv.: de naam is ontleend aan Saffi of Saffi, een stad in Marokko.
Saffier (edelgesteente), m. -en, (stofnaam), o. gmv.; de oostersche - is melkachtig blauw, de Braziliaansche is lichtblauw, de water- is paarsblauw.
Saffierblauw (blauw als een saffier), bn.: de - e hemel, de - e zee, de - e meren in Italië.
Saffloer' (een verfpant, bastaardsaffraan), o. gmv.: het - levert gele en roode verfstof.
Saffo, v.: zie het betere Sappho.
Saffraan' (plantk. volgewas, lischbloemige plant), v. gmv.: de - als specerij bestaat uit de gedroogde stempels van den saffraan-crocus; -**kleurig** (lichtgeel), bn.
Sagaal' (lange spies van Negers, Kaffers, Hottentotten), v. sagaaien.
Sage (dichtk. vertelling, steunende op mondelinge overlevering, door de phantasie uitgebreid en versierd, historisch onbetrouwbaar), v. sagen: aan den Rijn en in den Hartz leven nog vele -n. (g = g).
Sagen, meestal Versagen.
Sago (palmmeel d.i. bereid merg van den sagopalm), v. gmv.: - is het hoofdvoedsel op de Molukken; -**meel**, o. gmv.; -**melk** (melk, waarin sago gekookt is), v.; -**palm** (O.-I. palmboom, die in 10-15 jaar volwassen is), m. -palmen; -**soep** (soep, met sago bereid), v. gmv.; -**weer** (O.-I. palmwijn, door gisting van het sap uit den rippenden bloementros van den arenpalm), v. gmv.
Sa'hara (aandr. de groote woestijn van N.-Afrika), v.: de - is een zandige hoogvlakte met vele oasen, die haar ontstaan danken aan de aanwezigheid van bronnen; de ligging der oasen bepaalt de richting der karavaanwegen.
Salliant' (Fr. vooruitspringend; fig. treffend, in het oog springend), bn.; lees: saljant'.
Sallie' (Fr. uitstek, uitsteeksel; fig. vernuftige uitval, geestige zet), v. -s; lees: saljie'.
Sajet' (getwijnd wollen garen), v. en o. sajetten; -**ten** (van sajete) bn.: - kousen.
Sa'jor of **sajo'ran** (Mal. groenten), v. mv.; ook: Sa'joer, sajoeran.
Sak (ruim dameskleed, japon der 18e eeuw), m. sakken: de -ken onzer grootmoeders, (C.O.)
Saké' (de nationale drank in Japan: een soort van bier, uit rijst gemaakt), v. gmv.
Sakerdaan'hout (welriekende buitenland-sche houtsoort), o. gmv.: het - is bruin van kleur met zwarte strepen.
Sa'ki (zekere aap met vossestaart), m. saki's.
Sakkerloot' (bastaardvloek), tw.; ook, **Sapperloot'**: uitdrukking van verbazing: be... zwalken, Wat? -, dat is een drommelsch woord! (C.O.)
Saks (bewoner van Saksen), m. Saksen; ook: Sak'ser.

46

- Saksen-Weimar** (hoed met hoogen bol), m.: een paardenharen -, (C. O.) vero.
- Sak'nisch**, bn.: - porselein, een - e kanarie.
- Sak'nisch-blauw** (lichtblauwe kleurstof), o.: het - wordt gemaakt van wit kobalt en een weinig indigo.
- Sala'de, sia** (bekende bladplant), v.; zie Slaatje; - **lepel** (grootte houten lepel), m. - s; - **olle** (boomolie), v. gmv.; - **vork**, v. - en.
- Salaman'der** (kruipend dier in den vorm eener hagedis), m. - manders: de - leeft 's zomers hoofdzakelijk op 't land en in den paartijd in 't water; zie: Vuursalamander.
- Salangaan'** (Mal. klipzakawu), v. - ganen: de - heet naar het eiland Salanga, nabij Malakka; zij bouwt haar nest tegen steile rotsmuren, b.v. in Zuid-Java; het plukken of inzamelen van nesten is soms levensgevaarlijk; vooral naar China worden miljoenen nesten uitgevoerd, ook vele naar Japan, waar men f60 geeft voor een kilo van de beste soort; ook: Salanga'ne; zie Ratoe Kidoel.
- Salarieeren** (een salaris of jaarwedde geven, bezoldigen, loon toekennen).
- Salaris** (loon voor bewezen diensten; handel. procentsgewijze belooning van administrateurs van goederen, alsmede van executeurs van testamenten), o. salarissen.
- Salaris** (bezoldiging, jaarwedde), o. - sen.
- Saldeeren** (vereffenen, rekeningen afsluiten).
- Sal'do** (It. overschot, verschil tusschen credit en debet), o. - 's, ook: saldi: een batig -, er is winst; een nadeelig -, er is verlies.
- Sal'e ged'ang** (O.-I. pisang, door de bevolking op Java gedroogd), v. gmv. (ge = gee).
- Sal'emilk** (Turksch. verblijfd der mannen), v. ook: wekelijksche plechtigheid, bestaande in een statigen optocht van den sultan en zijn hofstoet uit het paleis naar de vlak daarbij gelegen moskee.
- Sal'ep** (geneesk. stoppende geneeskrachtige wortel), v. gmv.; - **drank**, m. - dranken.
- Salet'** (verkl. van Fr. salle: gezelschapszaaltje; ook: bijeenkomst in de 18e eeuw, kranze), o. saletten; - **jonker** (modegek), m. - jonkers; - **pop** (nuffige jongedame), v. - poppen. vero.
- Salicyl'watten** (antiseptische watten, nl. doortrokken met een salicyloptlossing), v. mv.
- Salicyl'zuur** (bederfwerend middel), o. gmv.
- Salle** (lipbloemige plant), v.; - **melk** (melk, getrokken op saliebladeren), v. gmv.
- Salle** (iem., die den flauwzoeten smaak van saliemelk refereert: stempmannetje), m.: fig. je bent een echte -, flauwerik, vervelende vent, een droogpruimer, zie ook: Jan-salie, getypeerd door Potgieter.
- Salf'nen** (gradeerwerken), v. mv.
- Salinometer** (meter v. h. zoutgehalte), m. - s.
- Sal'isch** (van de oude Saliërs, die later het Frankenrijk stichtten), bn.
- Sal'ische wet** (een zeer oude Frankische wet, nl. der 5e eeuw, welke de vrouwen van de troonopvolging uitsloot), v. gmv.
- Sal'land** (aardr. middeleeuwsche gouwe en graafschap in het midden v. Overijsel), o.
- Sal'mi** (gebraden wild gevogelte, in pikante saus, een soort van ragout), o. gmv.
- Salmiak**, v. gmv.; zie Salmoniak.
- Salmoniak** (scheik. loozout, ammoniakzout, zoutzuur), v. gmv.; ook: Salmiak.
- Sal'omo, Sal'omon**, zoon van David, beroemde koning van het volk Gods, 1015-975 v. C.: de wijsheid van -, beroemde recht-
- spraak tusschen twee moeders; - is dichter en wijsgeer: Hooglied en Spreuken; - bouwde den Tempel en het Koningspaleis.
- Sal'omonszegeltje** (wildgroeiend lelieachtig plantje onzer bosschen en stranden), o. - s: het - heeft mooie klokvormige bloempjes.
- Salon'** (Fr. groote zaal, ontvangkamer; ook, zaal tot tentoonstelling van schilderijen, enz.), o. (soms, m.) salons; - **netje**, o.; - **ameublement** (fijne meubels voor een salon), o. - en; - **boot** (stoomboot met een salon, mooi ingerichte passagiersboot), v. - en; - **held** (aangenaam gezelschapsmensch, die overigens weinig beteekent), m. - en; - **music** (kamermuziek), v. gmv.; - **spiegel** (mooie spiegel voor een salon), m. - s; - **trein** (koninklijke trein met wagon als salon ingericht), m. - en; - **wagen** (spoorwagon, als salon ingericht), m. - s: de koninklijke -.
- Salpe'ter** (zoutstof, aardzout, steenzout), o. gmv.; - **kokerij** (salpeterfabriek), v. - en; - **zuur** (sterkwater), o. gmv.; - **zuur** (salpeterzuur bevattende), bn.: - zure mengsels.
- Saltimban'que** (Fr. kunstenaar), m. - s.
- Sal'to** (It. sprong), m. salto's: - morta'le, halsbrekende sprong, b.v. in een paardenspel; fig. een groot waagstuk.
- Salubriteit'** (Fr. al wat saluair), v. gmv.
- Saluoeren** (Fr. groeten, mil. aanslaan).
- Sal'us po'pulo** (Lat. aan het volk heil!)
- Salutair'** (Fr. heilzaam v. de gezondheid), bn.
- Saluut'** (Fr. groet), o. saluten: een - met den degen, begroeting; een - met het vaandel; - **schot** (eereschot), o. - schoten.
- Sal'va, sal'vo, sal'vis** (Lat. behoudens), vz.
- Salvation-army** (Eng. de oorspronkelijke naam van het Leger des Heils), o.
- Salva'tor** (Lat. Redder, Heiland), m. gmv.
- Sal'vo** (Lat. wees gegroet, welkom).
- Sal'vo** (eereschot, algemeene losbranding van 't geschut, begroeting door het lossen van het geschut of van klein geweer; fig. algemeene handgeklap), o. salvo's; - **vuur**, o. gmv.
- Sal'vo erro're et omissio'ne** (handel. behoudens fouten en misstellingen): - wordt verkort onder rekeningen-courant geplaatst; nl. **S. E. & O.**
- Sal'vo tit'ulo**, zie **s. t.**; - erro're cal'culi, behoudens rekenfouten, ook **S. E. C.**; - hono're, zie **S.H.**; in den handel: - erro're et omissio'ne, zie ald.
- Salz'kammergut** (aardr. het zoutrijk domeingod van Oostenrijk in de Stiermarksche Alpen), o.; lees: zalts-goet.
- Samaar'** (lang en deftig vrouwenkleed), v. samaren, vero; zie Sak.
- Samaritaan'** (bewoner van Samari'a of Midden-Palestina, in Christus' tijd), m. - tanen; de - tanen waren een ras van half-joodsche, half-heidensche afkomst, zij hadden hun tempel op den berg Gerizim bij Sichem en waren de eig. Joden vijandig gezind.
- Sam'bal-sam'bal** (Mal. allerlei toespis, b.v. stukjes kippenlever en Spaansche peper, in olie drijvende), v. - sambals: een groote, ronde bak, met verschillende afdeelingen, waarin - van allerlei aard, (J. t. Br.)
- Sam'bal tja'hé** (Mal. toespis, met Spaansche peper bereid), v.
- Sam'bok** (Kaapsche ossenzweep, een soort van leeren karwats), v. - bokken.
- Sameet'** (dicht. fluweel, fulp), o. gmv.: dit hulsel tag daar op 't -, (Bild., Elius V).

Sa'men, te za'men, bw.: als eerste lid van samenstellingen altijd *Samen*, ook: **Saam**; het vormt scheidbaar samengestelde w.w., van welke de leden der onbepaalde wijs en die der volt. deelw. aaneengeschreven worden, als: Samenbinden, -doen, -flanzen, -stellen, -tellen, -vloeien, -zweren, enz.; de bet. van *samen* is bij elkaar, *gezamenlijk, te gader*; volt. deelw. zijn b.v.: samen-gebonden (saamgebonden), samen-(saam-)gedaan, samengeflanst, samengegaan, enz.

Sa'menbinden (bijeinbinden), ik bond -, heb -gebonden: *handen en voeten -*, een aantal takken tot een rijksbos -.

Sa'mendoen (bij elkander doen, fig. te zamen handel drijven), wij deden -, hebben -gedaan.

Sa'menflanzen (op stordige wijze verschillende deelen en onderdeelen met elkaar verbinden of vereenigen tot een geheel), ik flanst -, heb -geflanst: *een bloemlezing -*, een blijspel -, een critiek -.

Sa'mengaan (eig. te zamen gaan, fig. gepaard gaan), dat ging -, heeft en is -gegaan: *hebzucht en altruïsme kunnen niet -*.

Sa'mengesteld (niet-enkelvoudig), bn.: spraak. *een -e volzin*, een volzin, die uit de verbinding van twee of meer enkelv. bestaat.

Sa'mengesteldbloemigen (plantenfamilie met samengest. bloemen, composieten), v. mv.

Sa'mengezwoorenen (deelgenooten van een eedgespan), m. mv.; ook: **Saam** -.

Sa'menhang (onderling verband), m. gmv.
Sa'menhooren (bij elkaar behooren of passen), zij hoorden -, hebben -gehoord: **-hoorigheid**, v.: *de - van die twee partijen*, coalitie; zie Solidariteit; **-komst** (bijeinkomst), v. -komsten; **-leving** (omgang, verkeer), v. gmv.; ook: maatschappij: *onze moderne -*; **-loop** (plaats, waar rivieren, wegen samenloopen, zich vereenigen; vereeniging), m.: *de stad ligt aan den - van twee rivieren*, fig. *een - van omstandigheden*; **-raapsel** (mengelmoes), o. -s.

Sa'menrotten (bijeenscholen), zij hebben en zijn -gerot: *jonge vogels rotten gaarne -*, zie Rot (troep); dikwijls ook met een vijandig doel: *de rebellen gaan -*.

Sa'menscholen (groepswijze bijeenkomen), zij hebben en zijn -geschoold: *haringen en andere visschen scholen gaarne -*, *de menigte schoole - voor het stadhuis*; **-ing**, v. -en: -en van meer dan drie personen zijn in dagen van oproer verboden.

Sa'menspannen (een komplot smeden), men spande -, heeft -gespannen: *tegen de regering -*; **-ning** (komplot), v. -en.

Sa'menspraak (tweespraak), v. -spraken.

Sa'menstel (inrichting, bouw, stelsel), o. gmv.

Sa'menstellen (iets maken uit verschillende deelen of bestanddeelen), ik heb -gesteld: *een stoommachine -*; *water is een -gestelde stof*; *luchtbol is een -gesteld woord*.

Sa'menstelling (spraak. de verbinding van twee woorden tot een nieuw woord), v. -en: b.v. *jachthond, kurkdroog, bakkersknecht*, enz.

Sa'mentrekking (spraak. het nauw vereenigen van twee zinnen of woorden), v. -en: *in Brussel vindt men prachtige paleizen en fraaie pleinen*; hij is *schoen- en laarzenmaker*.

Sa'mentrekkingsteeken (spraak. teeken, aanduidend, dat twee lettergrepen tot één zijn versmolten), {o. -teekens, b.v. *raân*

(raden), *boôm* (bodem); zie Circumflex.

Sa'menvloeien (bijeenvloeiën, -stroomen), het vloeiende -, is -gevloeid: *twee beken kunnen -*; ook *twee kleuren*, b.v. aan het uitspansel; **-ing** (het samenvloeiën), v. -en: *de - van menschen op een plein*; *Coblentz ligt aan de - van Moezel en Rijn*.

Sa'menweefsel (fig. samenstel), o. -weefsel; *een - van verdichtselen*, *een - v. leugens*, *een - van verborgen gruwelen*, (Koetsv.)

Sa'menwonen (bij elkaar wonen, samenleven), zij woonden -, hebben -gewoond; zie ook: Symbiose.

Sa'menzweren (onder eede samenspannen), ze zwoeren -, hebben -gezworen; **-zweerder**, m. -s; **-zwerling** (komplot), v. -en.

Sa'melen (tatmen, teuten), ik heb gesammelt; **-aar** (draler), m. -aars; **-arij'** (talmerij), v. -en.

Sa'moem, m. samoems; zie Samum.

Samojeed' (Mongool, bewoner v. d. kusten der N. IJzee), m. -jeden: de Samoeden wonen in het uiterste N. van Rusland en in N.-W. Siberië.

Samoreus' (lang, plat en stevig houtschip), v. -reuzen: *een - is een vaartuig voor den houthandel*; men vindt ze in de Sambre- en Meuse-streek, uit welke namen het woord is samengetrokken.

Sa'movar (Russisch toestel om thee te zetten), v. samovars.

Sam'pan, -pang (klein Japansch of Chineesch kustvaartuig), m. -s.

Sa'mum, sa'moem (Afrikaansche en Arabische gloeiende, stikkend hete woestijn-wind, die het stofzand meevoert en waardoor menschen en dieren verstikt worden), m. -s: *de - waait tusschen 21 Juni en 21 Sept.: de stormwind, waarvoor de reiziger 't gelaat verbergt in de aarde*, (Da Costa) ook: **Sam'boell** geheeten; verg. Cham sin.

Samu'rai (Jap. landadel), v. gmv.

Sanato'rium (gezondheidsinrichting), o. -ria.

Sanbeni'to (Sp. geel hemd met afbeeldingen van duivels en vlammen, waarin zij verbrand werden, die door de Inquisitie tot den brandstapel veroordeeld waren), o. -'s. (e = ee).

Sau'cho Pan'za, schildknaap v. Don Quichot: - is de lijnrechte tegenstelling van zijn heer: hij is plat, plomp, laf en baatzuchtig; lees: (ch = tsj en z = ts).

Sanctie (bevestiging, goedkeuring, bekrachtiging), v. -s, -tiën; lees: *sank'sie*.

Sanctionneeren (bekrachtigen, goedkeuren, voor wettig verklaren). (t = s).

Sanctua'rium (Lat. heiligdom of priesterkoor eener basiliek), o. -riums, -ria. (c = k).

Sanctum sanctorum (het Heilige der Heiligen: deel v. d. ouden tempel in Jeruzalem), o.

Sanctus (eig. heilig: deel der Mis), o.

Sandaal' (bindzool, in de landen van Azië nog in gebruik), v. -alen.

San'darak, v. en o.; zie Sandrak.

San'delboom, san'dalboom (Indische boom, o.a. op Timor), m. -en; z. -hout.

San'delhout (hout van den sandelboom op Soemba), o. gmv.: *er is geel -*, met rozengeur, dienend voor snijwerk, en rood -, dat geraspt wordt, voor tandpoeder.

San'delwood (een paard van Soemba of Sandelhout-eiland), o. -s: Soemba (O.-I. ten Z. van Flores) is beroemd om de -s. (oo = oe).

San'der (snoekbaars, ook in den Rijn uitgezet), m. sanders.

- San'deren** (in een der etablissementen à la Sandow gezondheids-gymnastiek ondergaan), ik heb gesanderd: *ben jij ook al aan 't -?*
- San'der-instituut** (inrichting voor heilgymnastiek), o. -tuten.
- San'drak** (zekere geelwitte hars), v. en o.
- Sand'sjak** (Turksch. kleine provincie, district), m. -s: een - is een onderafdeeling van een vilajet.
- Sandwich** (Eng. dun vleeschboterhammetje, zoo genoemd naar zekeren Engelschen graaf Sandwich), m. -wiches.
- Sandwichman** (in Parijs en elders, een reclame-looper: een man met een advertentiebord over rug en borst, een levend advertentiebord), m. -mannen.
- Sanel'ia** (een soort v. katoenen weefsel), o.; -nellen (van sanella gemaakt), bn.
- Sangfroid'** (Fr. koelbloedigheid), o. gmv.
- Sanguineus'** (Fr. bloedrijk, volbloedig), bn.
- Sanguineus** (iem. die sanguinisch is), m. -ci. (gui = gie).
- Sangu'nisch** (bloedrijk, fig. vurig, driftig), bn.: een - temperament, d. i. een driftige, opvliegende gemoedsstemming, de neger is over 't algemeen -, de Indiaan is vol phlegma.
- San'hedrin** (Hebr. de Hooge Raad, het nationale Joodsche gerechtshof in Jeruzalem, 71 leden), o. gmv.; ook: Syne'drion.
- Sanitair'** (Fr. op den gezondheidstoestand of de leer betrekking hebbend), bn.: een - e wetgeving, het - toezicht, - e eischen, de - e dienst. (ai = è).
- San'itas**, Lat. gezondheid!
- San Mar'co**, d. i. Sint-Marcus, z. ald. (de schutspatroon van Venetië).
- Sansculot'te** (Fr. iem., die geen kniebroek of culotte droeg, maar een lange pantalon: haveloos mensch, aanhanger der ultra-democraten in 1789 e. v.), m. -n, -s; lees: sankulot'.
- Sansculott'den** (Fr. de vijf overschietende feestdagen in den Republiq. kalender), v. mv., en wel het feest v. h. genie, dat van den arbeid, dat der daden, dat der belooningen, dat der meeningen; zie Republ. kalender.
- Sans-facon'** (Fr. zonder omstag, ongege-neerd), bw.; lees: san-fason'.
- Sans-gé'ne** (Fr. vrij en ongedwongen), bw.
- Sans pareil'** (Fr. zonder gelijke), bw.
- Sanskrit'** (eig. het classieke oud-Indisch), o.: het - is in Voor-Indië nog de schrijftaal der geleerden; in ruimeren zin omvat het - zoowel vedisch, zie Veda, als episch en classiek oud-Indisch; ook: Sanskriet'.
- Sanskrit'isch**, bn.: de - e taal en letteren.
- Sanskritist'** (kenner van het Sanskriet), m. sanskritisten.
- Sans-souci'** (Fr. zonder zorg), o.: koninklijk kasteel bij Postdam, geliefde verblijfplaats v. Frederik den Grooten (1740-86). (ou = oe).
- Sant** (manlijke heilige), m. santen.
- Santé'** (Fr. gezondheid: groet bij het toedrinken), ook: Santjes.
- Santenboetiek'** (santenkraam), v. spreekt.
- San'tenkraam** (kraam, waarin heiligenbeeldjes worden verkocht; spottend gebezigd voor den heelen rommel of boel), v. gmv.
- Sant'in'** (heilige vrouw), v. santinnen.
- Santin'netje** (Vlaamsch. prentje met een heilige vrouw of heilige maagd er op), o. -s.
- Sant'je** (Vlaamsch. prentje met een mannel. heilige er op), o. -s. santjes.
- Santoni'ne** (stof, welke in wormkruid gevonden wordt; wormkoekje), v. gmv.
- Santo'rie** (duizendguldenkruid), v. gmv.
- Santos-koffie** (Braziliaansche koffie, uitgevoerd uit Santos, provincie San-Paulo), v.: de - heeft de plaats der Java-koffie ingenomen op de wereldmarkt.
- San'tri** (leerling eener koranschool), m. -'s.
- Sap** (levensvocht in organische lichamen), o. sappen: het - in boomen, bloemen en kruiden, ook, in groenten, vruchten en dieren.
- Sapa'joe** (dierk. kleine rotstaartaap in Z.-Amerika), m. sapajoes.
- Sap'anhout** (roodhout, ook: Japanhout), o. gmv.: stukken hout van den sapan-heester worden op Soembawa en Flores afgekookt, om allerlei stoffen rood te verven.
- Sap'groen** (groene verfstof, uit de bessen v. d. wegedoorn getrokken), o.: z. Sapverf.
- Sap'l** (O.-I. tam rund), m. en v. sapi's: de - oetan, boschkoef op Celebes.
- Sapient'li sat** (Lat. voor den wijze genoeg), nl. een woord is den wijze genoeg, d. i. een goed verstaander heeft maar een half woord noodig. (ti = sie).
- Sap'onet'** (zeepsteen), o. gmv.: het - wordt in Zweden gevonden en dient bij het maken van porselein.
- Sap'pe** (Fr. begin van een loopgraaf, voorloopige ingraving), v. -n.
- Sap'peeren** (het aanleggen van sappen met gedekte verbindingen onderling).
- Sap'peloos** (zonder sap), bn., ook: Saploos: een vooze knol is -, uitgedroogd.
- Sapperloot'**, tw.: uitroep van verbazing; zie Sakkerloot.
- Sapperment'** (sapperloot), bw.
- Sappeur'** (mil. maker van loopgraven), v. -s.
- Sappeurs'baard** (lange, volle baard), m. -en.
- Sap'pho**, beroemde Grieksche lierdichteres, ± 600 v. C.: er bestaan van haar nog slechts enkele gedichten en eenige fragmenten; lees: Sap'-foo; men noemt Anna Bijns, 1495-1575, wel de Ned. -.
- Sap'pig** (veel sap bevattend), bn.: een - e kers; - vleesch, malsch; fig. een - schildertj, met breede penseeltoetsen; - er, -st.
- Sap'pigheid** (het sappig-zijn, het bevatten van veel sap), v.: de - van sommige peren.
- Sap'rijk** (rijk aan sap), bn.: een - e peer, - er, -st; -heid (rijkdom van sap), v. gmv.: - van vele O.-I. vruchten.
- Sap'rophiet'** (schimmel, die nl. haar voedsel uit doode, organische stoffen haalt), v. -en.
- Sap'verf** (verf, bereid uit het sap van planten, bessen of dieren), v. -verven.
- Saraban'de** (Spaansche dansmelodie; populaire Sp. dans; stap v. een schoolpaard), v. -s.
- Saraceen'** (Arab. Muzelman), m. Saracenen.
- Saraceensch'** (eigen aan of betreffende de Saracenen), bn.: het - e heir, het - gebroed.
- Saraceens'kruid** (dunne hohwortel, pijp-bloem), o. gmv.; ook: Sarazijs'kruid.
- Sarcas'me** (Fr. bittere hoon, hoonend gezegde, bijtende spot), o. -n: - is de uiting van bitterheid en haat; zie Ironie.
- Sarcas'tisch** (bittend, hoonend, bitter), bn. en bw.: op - en toon spreken; - er, meest -.
- Sarcophaag'** (steenen doodkist, gewoonlijk met figuren behouwen), v. -phagen: i. d. dom van Aken bewaart men de - van Charlemagne; lees: sarkofaag'.
- Sardien'tje** (sardijn), o. -s. spreekt.

- Sardijn**, **sardi'ne** (*haringachtig vischje van Sardinië*), v. sardijnen, sardines; de - wordt, in olijfolie ingemaakt, in blikjes verzonden.
- Sardi'nenvangst** (*in de Midd. Zee*), v. gmv.
- Sardi'nenblikje** (*platte blikkendooos voor of met sardinen*), o. -blikjes.
- Sardo'nisch**, bn.: *een - lachen of gelach, onnatuurlijk*; ook: *een bittere, een gedwongen lach, een sarcastische lach*. (isch = ies).
- Sardo'nyx** (*rood-en witgestreepte onyxsteen*), m. -en, (*stofnaam*), o. gmv. (yx = iks).
- Sarge** (*wollen stof*), v. gmv.; ook: Serge.
- Sa'rikat Is'lam** (*jongste emancipatie-beveeging op Java*), v., bij verkorting **S. I.**
- Sa'rong** (*O.-I. eigenaardig Javaansch kleedingstuk van katoen, gedragen door mannen en vrouwen, van de heupen afhangend*), v. -s.
- Sar'ras** (*ruietersabel, houwdegen*), m. -sen.
- Sar'ren** (*plagen*), ik heb gesard: *een hond -*.
- Sar'rig** (*tergend, plagend*), bn. en bw.: *een - gebaar*; - *kijken*; -er, -st.
- Sas** (*licht ontvlambare stof, een soort van kruitmengsel*), v. sassen.
- Sas** (*sluiskolk, schutsluis*), o. sassen: b.v. *Sas van Gent*, stadje in Zeeuwsch-Vlaanderen aan een sluis of sas, aan het einde der vaart, die in de 16e eeuw door de Gentenaars gegraven werd naar de Hont of W.-Schelde.
- Sas**, *in zijn - zijn*: in zijn schik; *hij voelde zich in zijn -*, had het naar zijn zin.
- Sa'sak** (*O.-I. Mahomedaan op Lombok*), m. -s.
- Sas'meester** (*sluiswachter*), m. -s.
- Sas'sefras** (*N.-Amer. woudboom van ± 15 M.*), m. -sen: de wortel en schors v. d. - worden in de apotheek tot poeder bereid; - **boom**, m. -boomen.
- Sas'sefras** (*drank, getrokken op bladeren of op den bast van den sassefras*), o. gmv.
- Sas'senbloed**, o.: *het gaat van -*, d. i. met de grootste opofferingen gepaard, (= *van 's harten bloede*).
- Sas'ser** (*sluiswachter*), m. -s.
- Sas'sluis** (*schutsluis*), v. -sluizen.
- Sa'tan** (*Hebr. booze geest, duivel, Beëlzebub, de opperste der duivelen*), m. satans.
- Sata'nisch** (*duivelsch, helsch*), bn. en bw.: *een - e blik, een - e lach; ik was - nijdig*.
- Sa'tansch**, bn., zie Satanisch.
- Sa'tanskind** (*eig. kind van satan, duivelsche man of vrouw*), o. -kinderen; - **werk** (*een schandelijk, ook, zeer lastig werk*), o. gmv.
- Sa'té** (*O.-I. stukjes geroosterd vleesch*), v. gmv.
- Satelliet'** (*wachter, lijfwachter, begeleider: een ondergeschikt medehelper van voorname personen, trauwant*), m. -en: *de maan is de - der aarde, bijplaneet: de jongeling trad met zijn - de kamer uit*, (C. O.), begeleider.
- Sa'ter** (*myth. Grieksche boschgod met horens en bokspooten, volgeling van den wijngod Bacchus; half dier, half mensch; fig. een zeer leelijk mensch*), m. -s; zie Satyr.
- Satijn'** (*Fr. glanzige zijde, zijden atlas*), o., (soorten), o. -en; - **achtig** (*lijkende op satijn*), bn.: *satinet is -*.
- Satijn'nen** (*van satijn*), bn.: *een - das*.
- Satijn'vogel** (*Australische zangvogel*), m. -s.
- Satineeren** (*glad en glanzend maken*).
- Satinet'** (*katoensatijn*), o. gmv.
- Sat'ire** (*hekeling, spot- of hekeldicht*), v. -n: *de koude en liefdelooze -*, (Koetsv.); *een vinnige -*, (Jonath.); zie Hekeldicht.
- Sat'irendichter** (*hekeldichter*), m. -s: ook *Vondel is -*, zie: Roskam en Harpoen.
- Sat'iricus** (*hekeldichter, satyrisch schrijver, meestal spottend*), m. satirici. (i = ie).
- Sat'iriek'** (*spottend, bijtend, hekelerd*), bn. en bw.: *een - weekblad*; -er, -st.
- Sat'irisch** (*satiriek*), bn.: *een - gezegde; een - gedicht; de - e roman*, b.v. Max Havelaar.
- Satisfac'tie** (*Fr. voldoening, genoegdoening*), v. gmv.: *iemand - vragen, iemand - geven*.
- Satraap'** (*landvoogd in Oud-Perzië, willekeurig heerscher*), m. -trapan: fig. heerschzuchtig bewindsman, idem mensch.
- Satrapie'** (*stadhoudersambt of -gebied in het oude Perzië*), v. -ën.
- Saturnus'liën, -Ita** (*gesch. Saturnus-feesten in 't oude Rome van 17-24 December*), v. mv.: *de - werden slemppartijen*.
- Satur'nisch** (*fig. eenvoudig, onschuldig*), bn.: *de - e tijd*, d. i. de gouden eeuw.
- Satur'nus**, myth. *de vader der goden nl. van Jupiter, Neptunus en Pluto*; - *is de milde gever van alle goed en allen overvloed: oud-Ital. god van landleven en landbouw, die door zijn zoon Jupiter uit den hemel verdreven, naar Latium vluchtte en er de gouden eeuw te voorschijn riep; zie Rhea*.
- Satur'nus** (*sterrenk. buitenplaneet, e. d. grootste planeten: door een lichtband omgeven*), m.
- Sa'tyr** (*myth. boschgod, boksvoot, duivelachtig gedrocht*), m. satyrs; zie Sa'ter. (y = i).
- Saty'risch**, bn. en bw.: zie Satiriek.
- Saucijs'** (*Fr. saucisse: gekruide worst*), v. saucijzen: *saucisse de (van) Boulogne*; (au=oo); *saucijzebroodje*, o. -s; lees: -seis, -sies.
- Sauf-conduit'** (*Fr. vrijgeleide*), o. -conduits.
- Saunon'** (*Fr. zalmkleurig, bleekrood*), bn.
- Sau'rus** (*reusachtige hagedis, krokodil*), m. sauriërs: *logge - riërs lagen op een zandbank aan den mond v. d. Nijl; zie Mosasaurus*.
- Saus** (*bereid nat, dat men bij spijzen gebruikt*), v. -en: *boter-, eier-, mosterd-, room-, uien-, wijn-*; spreekw. *wij krijgen -*, regen.
- Saus'en** (*met saus begieten*), ik heb gesaust; ook: *bevochtigen: tabak -*. (au = ou).
- Saus'kom** (*deel v. e. eetservies, dienend om de saus te bevatten en op te dienen*), v. -kommen: *in de plezierige -* (C. O.), lachwekkende naam van een restaurant; - **lepel**, m. -s.
- Sauteeren** (*Fr. het bruinbraden van vleesch of aardappelen op een flink vuur*). (au = oo).
- Sauveeren** (*Fr. redden, behouden*). (au = oo).
- Sauve-gar'de** (*Fr. vrijgeleide, dekking; fig. beveiliging*) v. -gardes. (au = oo).
- Sauve-qui-peut'** (*Fr. ordellooze vlucht*), o.
- Savan'ne** (*Sp. uitgestrekte grasvlakte in Mexico, Guyana, enz. met verspreide boomen en boomgroepen*), v. savannen; zie Pra'irie.
- Savan'te** (*Fr. blauwkous, ijdele, met luttele geleerdheid pronkende vrouw*), v. savantes.
- Sa'velboom** (*een soort van den*), m. -boomen; zie Zevenboom.
- Savoir-fa'ire** (*Fr. eig. weten te doen: bedrevenheid, handigheid, wereldkennis*), o. gmv.
- Savoir-vi'vre** (*Fr. eig. weten te leven: levenskunst, kunst, om met menschen om te gaan*), o. gmv. (oi = oa).
- Savonet'** (*Fr. horloge met een klapdeksel, in goud of zilver*), v. savonetten.
- Savonnerie'**-behangsels, ook, -tapijten (*navolging van Turksche en Perzische tapijten of behangsels*), o. mv.: *de naam is ontleend aan de tijdens Lodewijk XIII te Chaillot opgerichte fabriek, welke vroeger een zeepfabriek of savonnerie was geweest*.

Savoureeeren (Fr. met smaak eten, met smaak proeven; fig. langzaam en innig genieten). (ou = oe).

Savoygaard (jongen uit Savoye), m. -aards: de - is meestal schoorsteenveger, ook marmotten-jongen en liedjeszanger.

Savoyekool (witte stuitkool), v. -koolen.

Sawah (O.-I. kunstmatig toebereid rijstveld), v. -'s: deels droogliggende, deels bewaterde -'s, (Gr.); lees: sa'waa; -**vogel**, m. -s: sneeuwvite -s; statig stappen de blanke -s door 't frissche water der rijstvelden, (Gr.)

Sa'woe (O.-I. schaduwrijke vruchtboom op O.-Java en Bali), m. -boomen; -**hout**, o. gmv.

Sax'hoorn (muz. koperen blaasinstrument), genaamd naar den uitvinder Adolphe Sax, (1791-1865), m. -hoorns; ook Saxophone.

Saxophone (saxhoorn, koperen instrument, in gebruik bij de militaire muziek), v. -n.

Sbir're (It. gerechtsdienaar, politie-agent in Italië), m. sbirren. vero.

Scabiosa (schurftkruid), v. gmv.; -**blens'** (schurftachtig), bn.; -zer, -t. (sc = sk).

Scabreus (Fr. ruw, gewaagd, onwelvoeglijk, onhebbelijk), bn. (sc = sk).

Scal'a (It. trap, toonladder), v. -'s. (sc = sk).

Scalp (hoofd- of schedelhuid), m. -en. (c = k).

Scalpeeren (de huid met haar van de hersenpan trekken en ze als zegeteeken meevoren: moordwijze der oude Roodhuiden).

Scalpeer'mes (wapen der Indianen), o. -sen.

Scalpel (ontleedmes v. d. chirurg), o. -s.

Scammonium (gomhars van Aleppo en Smyrna), o. gmv. (sc = sk).

Scandaleus (schandelijk), bn.; -zer, -t.

Scandeeren (verzen volgens de voetmaat afdeelen; zóó verdeeld zeggen). (sc = sk).

Scandinavisch (eigen aan Scandinavië), bn.: de -e talen, die van Noorwegen, Zweden en Denemarken; als zn. o. (c = k).

Scans'le (het scandeeren), v. gmv. (c = k).

Scaphander (reddingstoestel of -vest van kurk, een van kurk en bizen gemaakt zwembuis), m. -s; lees: ska-fan'der.

Scapulier (eig. schouderkleed), o. -en; ook twee door linnen banden verbonden gewijde stukjes laken, waarop een symbolisch teeken, door R.-K. uit devotie op borst en rug gedragen.

Scarabee' (mest- en graafkever; heilige kever der Egyptenaren), v. scarabeeën. (sc = sk).

Scaramouche (Fr. hansworst in 't zwart, der 17e eeuw), m. -s; lees: skaramoes'.

Scarlati'na (geneesk. roodvonk), v. gmv.

Scène (Fr. tooneel, schouwplaats; tafereel uit een tooneelstuk), v. scènes: een aandoenlijke -, aangrijpend voorval op 't tooneel, ook in 't leven; iem. een - maken, een standje op ruizetoon; lees: sène.

Sceptic'sme (een wijsgeerig stelsel, dat de mogelijkheid, om tot zekerheid in geloofszaken te komen, bestrijdt), o. (sc = s).

Scepticus (iemand, die het scepticisme aanhangt, twijfelaar), m. sceptici; lees: sep'ticus.

Sceptisch (twijfelzuchtig), bn.: iem. met een - gezicht gadeslaan, (C. O.); lees: sep'tisch.

-sch (-sch) is een achtervoegsel, b.v. lakensch, duffelsch, neteldoeksch, stoffelijke bn.; hemsch, aardsch, Nederlandsch, Zweedsch, afkomst; slaafs, kindsch, Zondagsch, aardende naar, behoorende bij; Saksisch, Pruisisch, Russisch, Fransch, Zwabisch, echter Friesch, overeenkomst, afkomst.

Schaaf (overeenkomst, afkomst).

Schaaf (timmermanswerktuig tot het glad-

maken van hout), v. schaven: een blok- of gerf-, een ploeg-, z. ald., z. ook Koolschaaf; -**bank** (bank, waarop planken geschaafd worden), v. -en; -**beitel** (mes v. e. schaaft), m. -s; -**kool** (met een schaaft fijn gesneden witte kool), v. gmv.; -**mes** (werktuig, mes met twee handvatten), o. -messen; -**sel** (het afgeschaafde, de krullen), o. gmv.; -**stroo** (riet, voor het gladlijpen of schuren van hout gebruikt), o. gmv.

Schaak (Perz. heer, koning), o.: een partij - spelen; ook bw.: een stuk - zetten, de koning is of staat -, kan genomen worden.

Schaak den koning, - de koningin! waarschuwing van den tegenspeler, dat hij den koning, de koningin schaakmat heeft gezet.

Schaak'bord (vierkant bord, verdeeld in 64 ruiten, afwisselend in twee kleuren), o. -en; -**club** (-gezelschap), v. -s; -**mat** (eig. de koning is dood), bn.: zegsw. hij is - gezet, hij kan niet verder, is vastgezet, weet (in een redetwist) geen uitweg; ergens - afkomen, (Potg.); -**meester** (matador in het schaakspel, m. -s: Lasker is een der beroemdste -meesters; -**partij** (een spel schaak, ook, de schaakspelers), v. -en; zie ook Simultaan-partij;

-**probleem** (-vraagstuk, -quaestie), o. -problemen; -**spel** (eig. koningsspel; ook: schaakbord met de stukken), o. -spellen; -**spelen** (nl. het spelen op het schaakbord), o.; -**speler**, m. -s; -**stuk** (stuk, dat tot een schaakspel behoort), o. -ken: er zijn 32 -ken, zij heeten koning, koningin, raadshier, kasteel of toren, paard, pion; -**wedstrijd** (wedstrijd van schaakspelers), m. -en; -**wereld** (de kring der schaakspelers), v. gmv.

Schaal (zie scala, ladder, trap: teekenschaal), v. schalen: deze kaart is geteekend op een - van 1-1000; ook: op groote -, op kleine -, op reusachtige -; fig. in een dorp vindt men alles, zelfs de gesprekken, op verkleinde -; e. uitdeeling houden op ruime -, in ruime mate.

Schaal (ingedeelde maat), v. schalen: de - van een thermometer, de - van een landkaart of teekening; zegsw. iets op ruime - toepassen, breed of ruim; zie Peilschaal.

Schaal (kalk- of hoornachtig bedeksel), v. schalen, zie Eierschaal: de - van een kreeft, de - van een krab; de schalen van een kever, dekschalen of -schilden.

Schaal (schotel, nap, kom), v. schalen: een - met melk, een fruit -.

Schaal (een der borden, aan een balans hangende; weegschaal), v. schalen: de koperen schalen in den winkel; fig. zegsw. dat legt gewicht in de -, is van beteekenis, van belang.

Schaal'collecte (collecte met open schaal langs de deuren of in de kerk), v. -collecten.

Schaal'dier (dierk. dier met een schaal als beschutting: krab, kreeft, enz.), o. -dieren.

Schaal'knecht (spoorbeambte, belast met het wegen der bagage), m. -knechten.

Schaam'achtig (eig. schaamte hebbende, kuisch, eerbaar, ook: verlegen, bedeesd), bn.; -**been** (ontl. het naar voren rondende deel van het bekken), o. -deren; -**rood** (blos der schaamte), o. gmv.; -**te**, v. gmv.: valsche -, misplaatste hoogmoed; iets met - bekennen, verlegenheid; -**teloo** (zonder schaamte, alle schaamte afgelegd hebbend), bn., -loozet, -t: een - bedrieger, zie Onbeschaamd, dat zwakker van bet. is.

Schaap (woldragend, tweehoevig zoogdier), o.

schapen: het mannetjesschaap heet *ram*, het wijfjesschaap ooi, het jong *lam*; zegsw *de schapen scheren*, winst behalen; *een - van een kind*, bloed, term v. medelijden: *dat arme -*; spreekw. *Als er één schaap over den dam is, volgen er meer*, zie *Dam*; scherts. *het verloren of verdoolde - is terecht*, wat zoek was, is teruggevonden, zie *Luc. 15: 4-6*; *hij heeft zijn schaapjes op het droge*, zie *Droog*; **-achtig** (fig. *onnoozel, dom*), bn. en bw.: *een - gezicht zetten, er - uitzien*, -er, -st; **-herder** (*schaaphoeder, bewaker en verzorger van een kudde schapen*), m. -s, spreekt. *Schep*; **-jes** (eig. *kleine schapen*, fig. *lichte wolkjes a. e. helderen zomerhemel*), o. mv., ook: *Schapen wolkjes*. **Schaap'kameel** (*lama, alpaca*), o. -en. **Schaap'kleeders**, **-kleeren** (fig. *het uiterlijk van deugd*), o. mv.; zie *Matth. 7: 15*. **Schaap's'kool** (*stal voor schapen*), v. -en; **-kop** (fig. *lomperd*), m. -pen; **-leder**, **-leer**, o. gmv.; **-lederen**, **-leeren** (*van schaapsleder*), bn.; **-vacht**, v. -en; z. *Vacht*. **Schaar** (*menigte*), v. scharen; ook: *Schare*. **Schaar** (*e. effecten - , e. borduur - : knipwerk-tuig*), v. scharen: zegsw. *daar hangt de gouden - uit*, ook, *daar hangt de - in den lindeboom*, fig. het is er duur, men wordt er geschoon of gesneden; ook: *daar hangt de - uit*. **Schaar** (*aadr. dijk zonder uiterwaarden*), v. scharen; zie *Schaard* dijk. **Schaar** (*knijper v. kreeft en krab*), v. scharen. **Schaar'bosch** (*kreupelbosch*), o. -bosschen. **Schaard** (*driehoekige kerf*), v. -en: *het mes is vol -en, een helmkam vol -en*; de *-en uiterlijken*, fig. een gebrek wegnemen; zegsw. *al te scherp maakt -en*, al te veel werken bederft; ook, *Schaarde*, v. -n. **Schaard'en** (*vol schaarden komen als een zaag*), het schaardde, is geschaard: 't scherpste ploegmes schaardt zich bot op dezen grond. **Schaard'ig** (*vol schaarden*), bn.; -er, -st. **Schaard'lijk** (*aadr. dijk zonder voorland*), m. -dijken; zie *Schaar*. **Schaars** (*zelden, nauwelijks*), bw.: *ik zie mijn vriend tegenwoordig -*; -er, het -t. **Schaarsch** (*zeldzaam*), bn.: *fruit is dit jaar -*, -er, meest -; **-heid** (*het schaarsch-zijn, mangel, karigheid*), v. gmv.; **-te** (*gebrek*), bn.: - van levensmiddelen. **Schaars'lijp**, **-slijp** (*scharenstijper*), m. -en. **Schaars'weide** (*gemeenteweide*), o. -weiden. **Schaats** (*voorwerp, om op het ijs te rijden*), v. schaatsen: *een paar Friesche -en, Amerikaansche -en*, zie *Rolschaats*; zegsw. *hij heeft een vreemde - gereden*, een zonderling, een lichtzinnig, een vreemd leven geleid. **Schaats'band** (*band, waarmee de schaats wordt vastgebonden*), m. en o. -banden. **Schaats'enrijden** (*het rijden op schaatsen*), o.; **-rijder**, m. -rijders; **-rijdster**, v. -s. **Schaats'hout** (*het houten deel eener schaats*), o. -houten; **-ijzer** (*het stalen omgebogen onderdeel eener schaats*), o. -ijzers. **Schaauw** (*dicht, schaduw*), v. gmv. **Schabaat** (*eig. na scha baat, of: schaaft het niet, baat het niet; welaan*), tw. **Schab'berig** (*kaal, armoedig*), bn.; -er, -st: *een - kleed, een -e jas*. **Schabel** (*ziltbankje, voetenbankje*), v. schabelen; ook, bodem: *de aarde is 's Heeren voet -*. **Schabloon** (*houten model van een stukadoor, uitgesneden patroonvorm tot doórverven*

voor decoratieschilders; patroon voor gietwerk), v. schablonen; (sch = sj); zie *Maal*. **Schabou'weljk** (*armzalig, ellendig*), bn. en bw.; ook: *Schabouwerig*; -er, -st. **Schabou'werig** (*armoedig*), bn. en bw. **Schabrak** (*met goud bestikt Turksch paardedek*), v. en o. -brakken: *maak hun (der tiggers) vacht tot een - uwer paarden*, (C.O.) **Schabul'lig** (*stordig, haveloos*), bn. en bw. **Schach** (*Perzisch koning*), m. -'s. (sch = sj). **Scha'chelen**; zie *Schacheren*. **Scha'cheren** (*kleinhandel drijven, met veel loven en bieden*), ik heb geschacherd: *valt er niets te -? hij schachert in loten*; ook: *Scha'chelen*; (sch = sj); men speelt ook: *Sjacheren*. **Schacht, schaft** (*pijp, steel*), v. -en: *de - van een lans, de - van een veder*. **Schacht** (*mijnput, geboorde koker*), v. -en. **Schacht** (*bouwk. deel eener zuil tusschen kapiteel en voet*), v. schachten. **Schad'de** (*afgestoken korst hei of veen, gedroogde veenzode*), v. schadden; ook: *Plag*. **Scha'de, scha** (*nadeel, verlies*), v. gmv.: *met - en schande ergens afkomen*. **Scha'delijk** (*schade veroorzakende, nadeelig*), bn. en bw.: *een -e koop, een -e dier; dat zal - voor je afloopen*; -er, -st. **Scha'deloos** (*geen schade doende*), bn. en bw.: *een - middel, een -looze drank; ergens - afkomen*, zonder schade; ook, *Schaloo*. **Scha'deloosstellen** (*vergoeden*), ik heb - gesteld; **-stelling** (*schadevergoeding*), v. -en. **Scha'den** (*nadeel toebrengen*), ik schaadde, ik heb geschaad: *dat schaadde de gezondheid*. **Scha'depost** (*artikel, waarop men verliest*), m. -posten; fig. rekening, die niet betaald wordt, bankroetje; zie *Nonvaleur*. **Scha'de, scha'vergoeding** (*herstel van berokkende schade*), v. -en. **Scha'de, scha'verhaling** (*vergelding, betaaldzetting, weerwraak*), v. -verhalingen. **Scha'duw** (*de onverlichte ruimte achter een door licht beschenen voorwerp*), v. -en, zie *Kern*-, *Half*-, *Slag*-: *de - v. e. toren, v. e. huis*; bij uitbr. *donkere plek of kleur op schilderijen, teekeningen: licht en -*, zie *Licht en bruin*; fig. beschutting, bescherming: *toef onder de - van mijn dak*, (Bijbel); *de dichtkunst vond rust in de - v. d. troon des Arabiers*, (Da Costa); ook: iets, dat weinig bet.: *er blijft mij geen - meer van hoop; Cordova is nog slechts een - van wat het geweest is*; zegsw. *iem. in de - stellen*, hem overschaduwen, hem overtreffen; *niet in iem. - kunnen staan*, eig. niet in iem. nabijheid kunnen staan, ver-uit de mindere zijn; **-beeld** (*silhouet, zwart knipsel, dat tegen 't licht gehouden, een figuur of portret werpt op een wit vlak*), o. -en; **-en** (*een tint leggen op*), ik heb geschaduwd: *een figuur -*; **-rijk** (*rijk aan schaduw*), bn.: *-e lanen*; **-schim** (*een schim of geest, die als een schaduw zich vertoont*), v. -schimmen; **-spel** (*Chineesche schimmen*), o. -spelen; **-zijde** (*donkere kant, fig. het nadeel*), v. -n: *de - van een tuin, de noordzijde*; fig. *de - van klassikaal onderwijs, de - van het ambt van advocaat*. **Schaf'fen** (*bezorgen, verstrekken*), ik schafte, heb geschaf: *raad -*, *hulp -*. **Schaft**, v. -en; zie *Schacht*. **Schaf'fen** (*eten, opdisschen*), ik heb geschafte. **Schaft'kelder** (*kelder, waar arbeiders en werklui kunnen eten*), m. -s: **-balle** (*houten*

tabbe, waaruit de matrozen eten), v. -s, -baliën, z. Balie; — **meester** (proviandmeester aan boord, schaffer, hofmeester), m. -s; — **tijd** (scheepst. etenstijd), m. gmv.: er is aan boord een uur —; — **uur** (uur van eten en rusten op een schip), o. -uren; zie Schafttijd.

Schaggioen' (reepje komkommer in 't zuur, groote ingelegde augurk), m. -en. gew.

Schakeeren (kleuren mengen, doen incensmelten van tinten), ik heb geschakeerd; — **ing** (afwisseling van tinten), v. -en: kleurelingen van verschillende -en, (J. t. Br.)

Scha'kel (schalm, ring eener keten), v. -s. **Scha'kelbord** (nummerbord op de centrale van de telefoon), o. -en: op het — verbindt de telefoonjuffrouw door het insteken van 2 metalen stoppen de geleidingen der twee abonnenen, die een gesprek willen voeren.

Scha'kelen (verbinden met schakels), ik heb geschakeld; — **ing** (fig. verbinding v. d. deelen eener volgrees), v. -en; zie: Aaneen-, Ont-, Uitschakelen.

Scha'kellijm (vloeibare lijm, zoo genoemd naar den fabrikant Schakel te A'dam), v.

Scha'kelnet (driedubbelgemaasd net, in welks mazen de visschen vastzwemmen), o. -netten.

Scha'ken (een meisje met geweld ontvoeren, wegvoeren, rooven), ik heb geschaakt; — **er** (roover), m. -s; — **ing** (ontvoering), v. -en.

Scha'ken (een partij schaak spelen), ik heb geschaakt; — **er** (schaakspeler), m. -s.

Schako', v. -'s; thans, Sjak'o'.

Schal (getuid, toon), m. gmv.

Schalbijter, m. -s; zie Schallebijter.

Scha'len (scheepst. met een schaal of plank versterken), ik schaalde, heb geschaald.

Scha'lie (lei), v. -liën, -lies: een dak met schaliën dekken; **scha'liën**-of **scha'liedak** (leidendak), o. -daken. Vl.

Schalk (eig. knecht, in 't bijzonder: stal-knecht), m. -en; later (guit, grappenmaker, leukerd), m. -en: een — van een jongen! God —, d. i. knecht Gods.

Schalk (grappig, leuk), bn. en bw.: een — antwoord, een — oog; — **omkijkende**, (C.O.); schalker, schalkst; — **achtig** (guitig), bn.; — **heid** (guitigheid), v. -heden.

Schalka, bw.: zij vroeg het —, d. i. op guitige wijze; — **er**, — **t**; iem. — **aanzien**, — **lachen**.

Schalksch (guitig), bn.: met een — **en lach**; — **er**, meest —; — **heid** (leukheid), v. -heden.

Schalbijter (loopkever, zekere landkever), m. -bijters; ook: Scharrebijter.

Schal'len (galmen, luid klinken), het heeft — schald: de vreugdekreten —.

Schalm (evenmatig deel van een ketting; schakel, ring, beugel), m. -en.

Schalmel' (herdersfluit, veldpijp), v. -en.

Schal'men (boomen m-rken, die verkocht moeten worden), ik schalmd, heb geschalmd; — **geld** (geld, dat betaald wordt voor het schalmen), o. -gelden; — **hout** (boomgewas, dat geschalmd is), o. gmv.

Scha'loos, bn. en bw.; zie Schadeloos.

Schamanis'me (godsdiens der Turko-Tartaarsche volken), o. gmv.

Scha'mel (deel v. e. boerenwagen), m. -s: de — is het stuk hout boven de as; de voor-schamel is draaibaar, op de — s staan derongen.

Scha'mel (laag houten bankje), m. -s; zie Schemel.

Scha'mel (verwant met schamen: armoedig, armelijk, behoeftig), bn. en bw.; — **er**, — **st**:

een — **e woning**, — **e armen**, kom onder mijn — **dak**; — **gekleed zijn**.

Scha'men, zich (schaamte gevoelen), ik heb mij geschaamd: z. over iets of iem. —, z. over zijn afkomst —, z. de oogen uit het hoofd —, erg; z. dood —, in de allerhoogste mate; z. voor iem. —, schaamte gevoelen om hem.

Schamp (schampschot, lichte wonde), m. gmv.

Schamp'dek (scheepst. loos dek naast de verschansing), o. -dekken.

Schamp'pen (van terzijde even raken), de kogel heeft geschampt; zie Afschampen.

Schamp'per (bits, scherp, hoonend), bn. en bw.: een — **woord**, — **e taal**; — **lachen**, hij antwoordde schier —, (Potg.); — **der**, — **st**;

— **heid** (bitsheid), v. -heden.

Schamp'eren (schamper iets zeggen), hij schamperde, heeft geschamperd: zie bent een braaf man, schamperde hij.

Schamp'paal (wrijfpaal, schuurpaal voor 't vee in de weide), m. -palen; zie Schurk.

Schamp'scheut (schampen gezegde), m. -en.

Schamp'schot (schot, dat ter zijde afglijdt en licht wondt), o. -schoten.

Schand, v. gmv.; zie Schande.

Schandaal' (ergerlijk feit), o. schandalen.

Schandaleus' (schandelijk, aanstootelijk, ergerlijk), bn.: een — **bedrijf**, schandalig, dat aanstoot geeft; — **leuzer**, meest —.

Schanda'lig (schandelijk, schandaleus, gemeen, laag), bn.: een — **lawaai**, een — **gedrag**.

Schandaliseeren (schande veroorzaken, ergernis geven; belasteren, eerrooven), (s = z).

Schand'bankje, schan'de- (in de oude school het bankje, waarop een weerbarstig of dom kind zitten moest), o. -s; — **bord** (kruistitel), o. -en, ook: Schandebord;

— **daad** (afschuwelijk misdrijf, schandelijke daad), v. -daden.

Schan'de, schand (oneer, hoon), v. gmv.: met schade en — **wordt men wijs**, (De Gén.); iets of iem. te — **maken**, d. i. oneer aandoen; **armoede is geen —**.

Schan'dekoop (spotgoedkoop), bn. en bw.

Schan'delijk (tot schande strekkend), bn. en bw.: — **e voorstellen**, een — **gedrag**, — **e wreedheden**; een — **en dood sterven**; de troepen gingen — **op de vlucht**; iem. — **behandelen**; alles is er — **duur**.

Schand'merk (schandteeken b.v. een brandmerk), o. -en; — **paal** (paal, waaraan de boef te pronk werd gezet, ook, geeselpaal), m. -palen, vero.; — **schrift** (geschrift, dat iem. onteert), o. -en; — **teeken** (brandmerk), o. -s, -en, fig. onteerend teeken; — **vlek**, v. -ken: hij is een — **voor zijn familie**, d. i. strekt tot groote oneer; — **vlekken** (oneer aandoen), ik heb geschandvlekt: iem. goeden naam —, zijn familie —, zich zelf —.

Schand'zuil (gesch. zuil om te onteeren), v. -en: een — **werd door de Sp. in 1568 in Brussel opgericht ter plaatse, waar het huis van Floris van Pallant I. (in hetwelk het Smeekschrift der edelen (1566) was opgesteld en dat tot den grond werd afgebroken), had gestaan: het was een marmeren pilaar met onteerend opschrift in vier talen.**

Schans (mil. verschansing, hoog opgeworpen weermiddel, versterking, fort), v. schansen.

Schans, v., zie Ommerschans.

Schans'en (verschansen), ik heb geschanst.

Schans'graver (maker v. e. schans), m. -s;

— **kleed** (scheepst. lange jas, om tijdens de

- hondenwacht te dragen), o. -kleeren; -**korf** (mil. rotonde, langwerpige mand, om te vullen met zand), m. -korven; -**looper** (lange, grofwolven zeemansjas, bij smerig weer gedragen), m. -s: de zeeman noemt den - ook, *Baaiwanger* en *Wolkwanger*; met me - over den arm, (C. O.), wijde, wollen jasmantel. -**schap**, spraak. achtervoegsel, verwant met *scheppen*, b.v. *blijdschap*, *vijandschap*, d. i. een toestand; *graafschap*, *heemraadschap*, *waterschap*, d. i. een gebied; *rekenschap*, *wedenschap*, d. i. een zelfstandig gedachte werking; *genootschap*, *gezelschap*, *manschap*, d. i. een verzameling.
- Schap** (*plank in een keukenkast*), v. schapen: de bovenste -, de onderste -.
- Scha'peborst**, v. -en; -**bout** (bovenstuk van een schapepoot), m. -en; -**kaas** (kaas van schapenmelk), v., (voorwerp), v. -kazen; -**kop**, m. -pen; -**leder**, -**leer**, o. gmv.; ook: *Schapenleder* of *Schaapsle(d)er*.
- Scha'penbloem** (*witte klaver*), v. -en.
- Scha'penboter** (*boter van schapenmelk*), v. gmv.; -**dief** (*iem.*, die schapen steelt), m. -dieven; -**fokker** (*iem.*, die schapen fokt of teelt), m. -s; -**hok** (*kooi*), o. -hokken; -**kervel** (*wilde kervel*), v. gmv.; -**klaver** (*klaverzuring*), v. gmv.; -**markt**, v. -en; -**melk**, v. gmv.; -**ras**, o. gmv.; -**scheerder** (*iem.*, die de schapen van de wol ontdoet), m. -s; -**stal**, m. -len; -**vleesch** (*nl. van schapen*), o. gmv.; -**wel** (*hui van schapenmelk*), v. gmv.; -**weide** (*grasland voor schapen*), v. -n; -**wol**, v. gmv.
- Scha'penwolkjes** (*in rijen loopende, dunne witte wolstrepen aan den zomeravondhemel*), o. mv., ook: *Schaapjes*.
- Scha'penzuring** (*wilde zuring*), v. gmv.
- Scha'per** (*schaapherder*), m. -s; -**shoud**, m. -en; meer: **Schep**, spreekt.
- Scha'pevacht** (*bereide wotheid*), v. -en; -**vel** (*vel van een schaap*), o. -vellen; -**vleesch** (*vleesch van één schaap*), o. gmv.
- Scha'pevlies** (*de vacht v. een schaap in haar geheel*), o. -vliezen, zie: *Gulden en Vlies*.
- Schap'pelijk** (*redelijk, fatsoenlijk, ordentelijk*), bn. en bw.: een -e prijs; het - met iem. maken, niet te veelischend zijn; de visch ziet er - uit, vrijgoed; een - man.
- Schapra'de, schapraal'** (*etenskast, proviandkast*), v. -raden, -raaien.
- Schapulier'**, o. -lieren, zie *Scapulier*.
- Schar** (*kleineplativisch*), v. -ren; ook: *Scharre*.
- Schar'bier**, o. gmv., zie *Scharrebier*.
- Scha're** (*menigte*), v. -n; ook: *Schaar*.
- Scha're** (*rangschikken, in de rij zetten*), ik schaarde, heb -schaard: een leger in slagorde -; ook, zich -: de gasten schaarden zich om den feestdich.
- Scha'ren** (*vee in de schaarweide doen*), men schaarde, heeft geschaard.
- Scha'ren**, in de spreekt, voor *Schaarden*.
- Scha'rensljpp**, -**sljpp** (-*sljpper*), m. -en, zie *Schaarsljp*; -**sljpper** (*iem.*, die messen en scharen voor geld sljpt), m. -s.
- Scharla'ken** (*Fr. helderrood laken*), o. gmv.: een tabbaard van -.
- Scharla'ken** (*helderrood*), bn.: e. - tabbaard.
- Scharla'kenkoorts** (*uitslagziekte, hevige roodvonk met koorts*), v. gmv.
- Scharla'kenrood** (*zoo rood als scharlaken*), bn.: -roode opslagen, de - roode kardinaals-hoed, een -e toga.
- Scharla'kensch** (*van scharlaken*), bn.: een -e toga, een -e mantel.
- Scharluin', scherluin', scheluin'** (*guit, schelm, deugniet*), m. -luinen.
- Scharmaai'en** (*al zwaaiende heen en weer bewegen*), ik heb gescharmaaid: de drinkbroer kwam al -de nader, gmv.
- Scharmin'kel, schermin'kel** (*lang en broodmager mensch; geraamte*), m. -s.
- Scharmin'kelig** (*als een scharminkel*), bn. en bw.: een - ventje; een inlander, - mager.
- Scharnier** (*geheng, waarop een deur draait*), o. -en; zie *Gonde*; -**gewricht**, o. -en.
- Schar'rebier, schar'bier** (*schar, d. i. scherp of dun bier*), o. gmv.
- Schar'rebijter**, m. -s, zie *Schallebijter*.
- Schar'relaar** (*vogel, ter grootte van een kerklauw, soms in ons land*), m. -s.
- Schar'relaar** (*brekebeen in zijn vak*), m. -s.
- Schar'rebeenen** (*korte en kromme beenen*), o. mv.: de taks op zijn -; *Pandolf met zijn -*, (*Staring*).
- Schar'rebeenen** (*moeitijk of strompelend loopen, d. i. met wijd van elkaar staande beenen*), ik heb gescharrelbeend.
- Schar'relen** (*eig. schrappen*), ik heb gescharreld: hij scharrelt, om aan den kost te komen, d. i. wroeten, haspelen, tobben.
- Schar'ren** (*schrafelen, krabbelen*), zij hebben gescharred: de hoenders - in het losse zand.
- Schat** (*kostbaarheid van groote waarde, rijkdom, groote hoeveelheid goud of geld, have of goed*), m. -ten; bij uitbr. groote massa kostbare voorwerpen: een - van boeken, van schilderijen, van ouden; fig. een - van kennis, wijsheid, ondervinding; gezondheid is de beste -; ook, vleinaam: mijn -; mijn -je (*lief kindje*); zie *Bruidsschat*.
- Schat'bewaarder** (*thesaurier*), m. -s.
- Schat'teren** (*weerklinken, weergalmen*), het schaterde, heeft geschaterd: 't Vaarwel en 't afscheid joelt en schatert langs de stranden (*Overwintering*); ook, *luidklinkend lachen*: de kinderen schaterden het uit van pret bij het Jan-Klaassenspel.
- Schat'terlach** (*luidklinkende lach*), m. gmv.
- Schat'terlachen** (*schaterend of luidkeels lachen*), ik -lachte, heb geschaterlacht.
- Schat'traver** (*iemand, die naar verborgen schatten graaft*), m. -gravers.
- Schat'kamer** (*vertrek, waarin een koning zijn schatten bewaarde*), v. -s; fig. het *Woor-denboek der Ned. taal is een - op taalgebied*.
- Schat'kist** (*denkbeeldige bewaarplaats der staatskas, de openbare geldmiddelen*), v. -en; -**kistbiljet** (*schuldbekentenis van minstens f 100, door de regeering uitgegeven voor niet langer dan een jaar, om in de geldbehoefte van 't oogenblik te voorzien*), o. -ten; -**kist-bon**, m. -s; -**kistpromesse** (*schatkistbiljet van f 1000 aan den meestbiedende, met vooruitbetaalde rente*), v. -n.
- Schat'lijster** (*koperwiek*), v. -lijsters.
- Schat'meester** (*schatbewaarder*), m. -s.
- Schat'plichtig** (*belastingenschuldig*), bn.; Egypte werd in 969 - a. d. Kaliefen, *cljnsbaar*.
- Schat'rijk** (*ongemeen rijk*), bn.: een - bankier.
- Schat'ten** (*taxeeren, waardeeren*), ik heb geschat; -**ter** (*waarde-bepaler, taxateur*), m. -s; -**ting** (*waardering*), v. -en.
- Schat'ten** (*houden voor, meenen, achten*), ik schatte, heb geschat: ik schat dit een groote eer; zich -: hij schat zich zelf nog al hoog.

Schat'tig (als een schat, van groote waarde, fig. lief, aardig), bn.: wat een - kindje! bw.: dat hoedje staat je -.

Schavee'len (inschikken, opschikken, plaats maken), ik schaveelde, heb geschaveeld: laat ieder wat -, men moet elkaar wat -; zeev. het begint te -, de wind ruimt; de zellen -, richten; fig. voor iets -, zorgen; voor iem. -, in de bres springen; ook: Schavielen.

Schaveling (schaafkrul, schaaftsel), m. -en. **Scha'ven** (gladmaken m. e. schaaf), ik heb geschaafd: een plank -, huden -.

Schavergoeding (vergoeding van geleden schade), v. -en; ook: Schade-.

Schav'rhaling (schadeverhaal, schade-terughaling, schadevergoeding), v. -en.

Schavie'len, schevie'len, schavelen (scheepst. wrijven of schaven van touwen in het want tegen elkaar en van raas tegen touwwerk); zie: Slapping en Smarting.

Schavot' (houten getimmerte op plein of markt tot uitoefening der lijfstraffelijke rechtspleging), o. -ten: het - bestijgen, op het - sterven; -danser (iemand, die op het schavot gegeeseld werd), m. -s; -kleur (donkerroode kleur, bloedkleur), v. gm. vero.

Schavotteeren (op het schavot een straf doen ondergaan, zie Schavotdanser; fig. erge schande aandoen).

Schavul' (schelm, boef, deugniet), m. -en. **Schavul'fenstreek** (misdrijf, schelmerij), m. -streken; -stuk (schelmstuk), o. -ken.

Sche'del (hersenspan, hersenkas), m. -s; -beenderen, o. mv.; -boor (trepaneerboor), v. -boren; -breuk (breuk of spleet in de hersenspan), v. -en; -leer (de leer, volgens welke men uit den vorm van den schedel iemands eigenschappen, karakter, wil, neigingen kan leeren kennen), v. gm. v.; -meting (het meten van den schedel), v. -en, zie Bertillonage.

Schedelplaats, v.; zie Calvarieberg.

Sche'delpunt (keruinpunt, zenith), o. -en. **Schee'de, schee** (koker), v. scheeden, scheeën: de - van een sabel, mes, bajonet, enz.

Scheef (verwant met schijf: houtachtig stukje van den hennep- of tlasstengel), v. scheven.

Scheef (schuin), bn. en bw., scheever, scheefst; fig. verkeerd: een scheeve voorstelling van iets geven; dit meisje groeit -, b.v. door eenzijdig boeken, kinderen, enz. te dragen; -been (persoon met kromme of scheeve beenen), m. en v. -en; -hals (scheefnek), m. en v. -halzen; -hoek (meetk. parallelogram met scheeve hoeken), m. -en; -nek (iem. met een scheeven nek), m. en v. -nekken; -neus (iem. met een scheeven neus), m. en v. -neuzen; -oogig (hebbende scheeve oogen), bn.: de Japanners en Chineezers zijn -.

Scheel (deksel), o. scheelen: het - van een doodkist; spreekw. Daar en is geen pottteken, of er past een -ken op, Vl.: iedere man kan nog wel een vrouw krijgen.

Scheel (geschil, twist), o. vero.: Verdraegt het -, of schort den krijg, (Vondel).

Scheel (scheef- of dwarsziend), bn. en bw.: een - oog, een - meisje, die man kijkt -, d.i. schuin uit; zegsw. ik wil geen schele oogen maken, jaloezie opwekken; iets met schele oogen aanzien, zie Oog; scheler, -st.

Schee'len (scheid; reinigen, schoonmaken), ik heb gescheeld: het haar -, darmen -.

Scheel'oog (persoon, die scheel ziet), m. en

v. -en; -tje (meisje, dat scheel ziet), o. -s.

Scheel'zien (met schele oogen zien), o. gm. v.; -ziende (iem., die scheel ziet, volkst. schele), m. en v. -n.

Scheen (voorzijde v. h. onderbeen), v. schenen: zegsw. hij liep een blauwe -, eig. hij stiet zijn scheen, hij werd door het meisje afge- wezen; -been (ontl. been, aan de voorzijde van het onderbeen gelegen), o. -beenderen.

Scheep, b.v.: te scheep, aan boord; hij gaat -; die - is, moet varen, geen werk laten steken.

Scheep'je (klein schip), o. scheepjes.

Scheep'jesshelling (oude zilvermunt met een scheepje er op, waarde: 30 cts.), m. -en.

Scheep'gaan (te scheep gaan, zich insche- pen, aan boord gaan), ik ging -, ben -gegaan.

Scheep'rijk (vol schepen), bn.: ons - JJ, (Vondel); de -rijke havens van Rotterdam.

Scheeps'aandeel (aandeel in een schip of een reederij), o. -en; -afluit (onderstel van een scheepskanon, rolpaard, kanonslede), v. -en; -behoefden (alles, wat tot de uit- rusting van een schip behoort, inzonderheid levensmiddelen), v. mv.; -beschuit (harde beschuit voor de manschap), v. -en; -be- wijs (bewijs van eigendom v. e. schip), o. -zen; -blok (hijtschblok), o. -ken; -bouw (het bouwen of timmeren v. schepen), m. gm. v.

Scheeps'bouwkundig (kennis hebbende van het bouwen van schepen), bn.; -e (persoon, die enz.), m. -n; -ingenieur, m. -s.

Scheeps'bouwmeester (ingenieur, meester in den scheepsbouw), m. -meesters.

Scheepsch (betrekking hebbende op een schip of op de zeevaart), bn.: geen - verstaan, geen kennis van de zeevaart hebben, de taal der matrozen niet verstaan; op zijn groot-, zooals rijke lieden leven, reizen, enz., z. ald.

Scheeps'dokter (arts op een zeeschip), m. -s; -gelegenheid (reisgelegenheid met een schip, ook: gelegenheid, om iets per schip te verzenden), v. -heden; -jongen (leerling- matroos), m. -s; -journaal (dagregister, dat de schipper of gezagvoerder verplicht is te houden), o. -nalen; -kaak (ton voor zeebeschuit), v. -kaken; -kameel (twee lichters, met kettingen verbonden, waartus- schen de koopvaarders over het ondiepe Pampus gedragen werden), o. -en, zie Ka- meel; -kapitein (gezagvoerder ter zee, zie ald.), m. -s; -klerk (adspirant-officier van administratie), m. -en; -kok (marine: de kok, die voor 't volk d. i. de minderen kookt), m. -s; -kompas (cilindervormige, 4 cM. hooge, van binnen witgeverfde koperen doos met zeer beweegbare, op een fijne spil draai- ende, magneetnaald), o. -sen: het - wordt onder glazen bedekking op een houten voet- stuk geplaatst en des nachts met een lamp verlicht, het heet dan nachthuis; de Neder- landers hebben de verdeling der kompasroos in 32 streken ingevoerd; zie Kompas, enz.

Scheeps'kost (kost der bemanning), m. gm. v.; -lading (de goederen, de vracht als lading v. e. schip), v. -en; -last (een ruimte van 1,132 M³: in schipperstaal een lading van 1000 KG.), m.; -makelaar (cargadoor), m. -s; -papieren (de papieren, die een ge- zagvoerder volgens de wet aan boord moet hebben), o. mv.; -praat (gesprekken aan boord), m. gm. v.; -raad (krijgsraad aan boord), m. -raden; -roeper (grootte spreek- hoorn, bij het praaien in gebruik), m. -s;

— **strijd** (zeegevecht), m. -en; — **tagrijn** (koopman in gebruikte scheepsbehoeften), m. -en, -s; — **term** (woord, uitdrukking, zegswijze eigen aan het scheepsvolk, ook, naam van eenig deel van het schip), m. -en.

Scheepstimmerman (werkman op een scheepswerf), m. -lui, -lieden; — **timmerwerf** (plaats voor scheepsbouw), v. -werven; — **ton** (inhoudsmaat voor schepen), v. -tonnen: een - voor de binnenvaart is ruim 1 M³, een - voor zeeschepen of registerton, 2.83 M³; — **tuig** (scheepstoebehooren), o. gmv.; — **verband** (-hypotheek), o. gmv.; — **victualie** (benodigdheden), v. -liën; — **volk** (de gezamenlijke matrozen op een schip), o. gmv.: zie: Equipage, Pikbroek, Janmaat, Jantjes; — **voogd** (zeekapitein), m. -en; — **want** (takelage v. e. schip), o. gmv.; — **werk** (arbeid aan boord v. e. schip), o. gmv.

Scheepvaart (het varen per schip), v. gmv.: op de Waal is veel -, riviervaat; de - langs onze kusten, zeevaart.

Scheepvaartakte (gesch. akte van Navigatie, in 1651 door Cromwell uitgevaardigd in 't belang v. d. Engelsche zeevaart), v. gmv.; — **vaartkunde** (alle kennis, die noodig is om een schip over zee te brengen), v. gmv.; — **vaartverkeer** (het gaan en komen van schepen, -beweging), o. gmv.

Scheer (aandr. klip of zandbank, die in twee ver uitstekende punten, evenals een geopende schaar, in zee uitloopt: aan de kust van Scandinavië en Finland), v. scheren.

Scheerbekken (barbiersbekken), o. -s. **Scheerder** (iem., die scheert), m. -s, zie Scheren, alsmede Barbier en Schapenscheerder.

Scheerdoek (doek of servet, waarmee de persoon, die geschoren wordt zijn kleeren dekt), m. -en; — **doos** (doos met benodigdheden voor het scheren), v. -doozen; — **kwast** (kwastje, om in te zeepen), m. -en.

Scheeren (plantk. plant uit de familie der waterkaarden), v. mv.: - vindt men in ondiepe stilstaande wateren, waarin ze drijftillen of kraggen vormen.

Scheerling (schembloemige plant, gevlekte scheerling of dollerkervel, erge giftplant), v.

Scheermes (mes tot het scheren van baard of knevel), o. -messen; — **riem** (riem, waarop het scheermes wordt aangezet of gescherpt), m. -en; — **spiegeltje** (kleine spiegel, waarvoor men zich scheert), o. -s; — **water** (lauw water, om den baard in te zeepen), o. gmv.; — **winkel** (barbiersaffaire), m. -s; — **zeep** (sterkschuimende barbierszeep), v. gmv.

Scheg, schegge (scheepst. kromhout tot steun van den boegspriet), v. scheggen.

Schel (scheiding in het haar), v. -en.

Scheldbaar (spraak. w.w., die bij de vervoeging in hoofddeelen gescheiden worden), bn.: een - bare samenstelling, b.v. a'demhalen, goed'keuren, dood'schieten, voor'zeggen.

Scheldbrief (Bijb. brief, waarin een Israëliet destijds zijn vrouw deed weten, dat hun huwelijk ontbonden was), m. -brieven.

Schelden (verwijderen), ik scheidde, ik heb en het is gescheiden: het kaf van het koren -, afzonderen; een rivier, een gebergte kan twee landen -, deelen; de vergadering is gescheiden, uiteengegaan; uit het leven -, d. i. sterven.

Schelding (het scheiden, het gescheiden-zijn; ook, scheilijn, grenslijn), v. -en: - van ziel

en lichaam; onze - zal niet voor eeuwig zijn; een - tusschen twee akkers, greppel; een rivier is vaak een - tusschen twee rijken; — **inkje** (kleine scheiding), o. -s.

Scheiding van ta'fel en bed' (rechtst. rechterlijke opheffing der samenleving van twee echtgenooten), v. gmv.

Scheidpaal (grenspaal), m. -palen.

Scheidsgerecht (gerecht van scheidslieden of arbiters), o. -en, b.v. het Scheidsgerecht te 's-Gravenhage: waarvoor de groote mogendheden en de kleinere staten hun staatkundige geschillen ter beslissing brengen.

Scheidsman (twistbeslechter, middelaar), m. -lieden, zie: Scheidsrechter, Arbitr.

Scheidsmuur (tusschenmuur), m. -muren.

Scheidsrechter (iem., die een geschil heeft te beslechten, arbiter), m. -s; — **rechterlijk** (van of door één of meer scheidsrechters), bn.: een - e beslissing; zie Arbitraal.

Scheidsvrouw (middelaarster), v. -en.

Schelgrop (slootje tusschen twee akkers), v. -greppen; zie Grep.

Scheik (de gewone predikant in de moskee), m. -s: elken Vrijdag moet de - een preek houden na den dienst. (sch = sj).

Scheik, sjeik (dorpshoofd bij de Bedoeïnen), m. -s. (sch = sj).

Scheik-oel-Is'lam, m., zie Groot-Mufti.

Schelkunde (chemie, wetenschap v. d. stofelijke verscheidenheid der lichamen), v.: analytische -, leer v. d. ontbinding der bestanddeelen; organische -, anorganische -.

Schelkundig, bn. en bw.: een - onderzoek; - e teekens, b.v. C. voor Carbonium (koolstof), Mn. voor Manganium, Mg. voor Magnesium, enz., een - laboratorium, zie ald.; een - e verbinding; iets - onderzoeken, - ontbinden.

Schelkundige (chemicus), m. -kundigen.

Schelkunst (de practijk der chemie), v.

Schel'lijn (grenslijn, -linie), v. -lijnen.

Schelmuur (grensmuur), m. -muren;

— **sloot** (grenssloot, greppel), v. -slooten.

Schel'teeken (spraak. leesteeken, komma, punt, enz.), o. -teekens; zie Punctuatie.

Schel'vocht (koningswater), o. gmv.

Schel'weg (tusschenpad, deelweg), m. -en.

Schel (bel, klokje), v. schellen; -letje, o. -s.

Schel: elektrische - (werktuigje, in 1853 uitgevonden door Miraud), v. -schellen:

de - schel werkt door een electro-magneetje en door een weekijzeren ankertje met kleinen hamer, die op een schel kan tipperen.

Schel (schil, vlies), v. schellen: zegsw. de - len zullen hem van de oogen vallen, hij zal tot inzicht van de waarheid komen, Hand. 9: 18; zie Schil.

Schel (helder van geluid, hoog klinkend), bn. en bw.; -ler, -st: een - gestuit; — **held** (scherpe klank), v. gmv.: de - van de stem eener nonna; de - der spoorfluit.

Schel'de (aandr. e. hoofdarivier in ons land, in Zeeland), v. gmv.: de Ooster-, de Wester-.

Schelden (eig. smadelijke woorden, hoonende woorden tegen iem. uit; tieren, razen), ik schold, heb gescholden: op iem. -, op de regeering -; zie Uitschelden.

Scheldnaam (schimpnaam), m. -namen.

Scheldwoord (schimpwoord, beleedigend woord, spotnaam), o. -woorden.

Schel'eend (klappcreend), v. -eenden.

Schel'en (verschillen), het heeft gescheeld: dat 'scheelde niet veel; er 'scheelt iets aan,

- d. i. haperen; *wat scheelt u?* d. i. deren; *het scheelt hem in 't hoofd*, hij is niet recht wijs.
- Schelf**, **schel've** (hooihoop), v. schelven.
- Schelf'zee** (aardr. golf van de Rode Zee), v. gmv.: *het strand der* —
- Schel'klinkend** (een schellen klank gevend), bn.: fig. — *e titels*, — *e namen*, — *e lof*.
- Schel'knop** (knop van een huisbel), m. — knoppen; — **koord** (afhangend koord aan een kamer- of gangschel), o. — koorden.
- Schel'kruid** (plantk. stinkende gouwe), o. gmv.
- Schel'lak** (bruinachtig vernislak), o. gmv.
- Schel'len** (bellen), ik heb gescheld: *de meid* —, om theewater —; *er is gescheld*.
- Schel'len** (van de schil ontdoen), ik — de, heb —scheld, hetzelfde als Schillen: *een appeltje* —, *aardappels* —, zie Jassen.
- Schel'lenboom** (verouderd muziektuustel), m. — en: *de* — was een standaard met klingelende schellen, een 50 jaar geleden nog in gebruik bij de schutterij-muziek.
- Schel'ling** (oud zilverstukje van zes stuivers), m. — en, zie: Baker—, Roosjes—, Scheepjes—; — *linkje*, o. — s, zegsw. *op het —inkje zitten*, in den ouden (Amst.) schouwburg, op de goedkoopste plaats.
- Schel'luidend** (schelklinkend), bn.; — er, — st.
- Schelm** (bedrieger, deugniet, fig. guit), m. — en: — *en en gauwdieven*; *arme —!* drommel; — **pje** (guitig, schalksch kind), o. — s.
- Schelm'achtig** (als of als van een schelm), bn. en bw., — er, — st.: *een — gezicht*, *een — e daad*; — *te werk gaan*; fig. snaaksch, guitachtig.
- Schel'menpak** (een troep schelmen), o. gmv.
- Schel'menroman** (roman, waarin schelmen de hoofdpersonen zijn), m. — romans; zie Picaresk en Picaro.
- Schelm'erij** (grove bedriegerij), v. schelm'erijen; zie Schelmstuk.
- Schelm'sch** (schelmachtig), bn. en bw.; — er, meest —; *een paar — e oogen*, *er — uitzien*; ook, guitachtig, snaaksch; als een schelmpje.
- Schelm'stuk** (schelm'erij, schandelijke daad, eerloos bedrijf), o. — stukken; ook, kwajongensstreek.
- Schelp**, **schulp** (schaal van eenig weekdier), v. — en: *een mossel* —, *een oester* —, *een zee* —, *een rivier* —; zegsw. *in zijn — kruipen*, zie Schulp.
- Schelp'aarde** (mengsel van koolzure kalk en klei, dat als mest gebruikt wordt), v. gmv.
- Schelp'dier** (dierk. weekdier, in een schelp levend, schaaldier, b.v. een mossel), o. — dieren.
- Schelp'pengerecht** (in oud-Athene het schervengerecht), o.; zie ook Ostracisme.
- Schelp'penpad** (tuinpad, met schelpen belegd), o. — paden.
- Schelp'net** (net, waarmee schelpjes gevischt worden), o. — netten.
- Schelp'visscher** (man, die met een schelpnet schelpjes opvischt), m. — visschers; ook wel: Schelpenvisscher.
- Schelp'penzuiger** (schip op onze Wadden, met een toestel om door stoom al zuigende schelpen op te halen), m. — s.
- Schel'trompet** (klaroën), v. — trompetten.
- Schel'luw** (scheef, scheel, verdraaid, verwrongen), bn. en bw.; — **te** (scheefheid), v. gmv.; — **trekking**, v. gmv.: — *van nat hout*.
- Schel'ven** (tot een schelf opzetten), ik heb gescheld: *het hooi* —; *het graan* —, tassen.
- Schel'visch** (een bekende groote visch onzer Noordzee), m. — vissen; (als stofnaam), v.
- Schel'vischduivel** (dierk. pitvisch), m. — s.
- Schel'vischoog** (eig. oog van een schelvisch; fig. dof, troebel, uitpuilend oog), o. — oogen.
- Schel'vischvangst** (kustvisserij op onze zandbanken, en wel met e. lijn v. 500—1000 M., vol snoeren met angels, waaraan aas van garnalen en kleine visch), v.; zie Beug.
- Schel'wortel** (schelkruid), v. gmv.
- Sche'ma** (schets, kort overzicht, ontwerp, model), o. schema's: *een — uitwerken*.
- Sche'matisch** (schetsmatig, als schets, als overzicht), bn. en bw.: *een — overzicht*.
- Sche'mel** (voetenbankje), m. — s; zie Schamel.
- Sche'mer** (schemering), m. gmv.: *wij zitten in den* —, d. i. tusschen licht en donker; — **achtig**, bn., — er, — st.: *een — licht*; — **avond** (een deel v. d. avond, waarin de schemering valt), m. — en; — **donker** (halfduister), o. gmv.
- Sche'meren** (mat of flauw schijnen van 't daglicht; in den schemer zitten), het heeft en wij hebben geschemerd.
- Sche'merig** (duister, onklaar), bn. en bw.: *een — licht*; *de lamp brandt* —; — er, — st.
- Sche'mering** (toe- of afnemend daglicht), v. — en: *de morgen* —, *de avond* —.
- Sche'meringscirkel** (sterrenk. denkbeeldige cirkel, 16° beneden den horizon; als de zon zich in den — bevindt, begint des morgens of eindigt 's avonds de schemering), m. — s.
- Sche'merlugvlieder** (vlinder, die in de schemering vliegt, meest grijs, geel of bruin), m. — s: *de doodshoofdvlieder is een* —.
- Sche'merlamp** (kamerlamp met zacht licht, om bij te schemeren), v. — en.
- Sche'merlicht** (licht der schemering, zwak licht), o. gmv.; — **tijd** (tijd der schemering), m. gmv.
- Schend'brief** (brief vol laster), m. — brieven.
- Schend'brok** (lasteraar), m. en v. — brokken.
- Schend'deuken** (iem., die bij goede voeding er toch schraal uitziet), m. en v. — s.
- Schend'den** (den. van schande: bederven, schaden, schande aandoen), ik schond, heb geschonden: *boomen of gewassen* —, *een standbeeld* —, *een kunstwerk* —, *het volkenrecht* —, *een tractaat* —, *een briefgeheim* —; *hij is van de pokken geschonden*; fig. *iem. eer, goeden naam* —; *een belofte*, *een eed* —, *de neutraliteit* —, *verbreken*, *iem. vertrouwen* —, *misbruiken*; *den Sabbat* —, *een graf* —, *ontereen*; *een kerk* —, *het heilige* —, *ontheligen*, *ontwijden*; — **er** (hij, die schendt), m. — s.
- Schenderij** (het schenden, in samenst.), v. — en.
- Schend'deventen** (schandekoop van de hand doen), hij —ventte, heeft geschendevent.
- Schend'ig** (schandelijk), bn.: *een — bedrijf*, *onteerend*; *een — stuk*, *eerroovend*; *een — landverraad*, gemeen.
- Schend'ing** (het schenden, zie ald.), v. — en.
- Schend'schrift** (schimpschrift), o. — en.
- Schend'tong** (lasteraar), m. en v. — tongen.
- Schenk**, m. — en; zie Schink, Schenkel.
- Schenska'ge** (schenking, geschenk), v. — s.
- Schenk'blad** (presenteerblad), o. — bladen.
- Schenk'bord** (houten schenkbld), o. — en: *Veria, met het — in de hand staande*, (V. Lov.)
- Schen'kel**, **schin'kel** (knook, dijbeen v. e. varken), m. — s; — **vleesch** (ham), o. gmv.
- Schen'ken** (ten geschenke geven, ook, kwijt-schelden, verder: laten behouden, geven, toestaan), ik schonk, heb geschonken: *iem. iets* — *op zijn verjaardag*, zie Geschenk; *iem. zijn vertrouwen*, *zijn hart*, *zijn achtung*, *zijn*

vriendschap, zijn hand -; *iem. een kleine schuld* -, *een knaap eenige straf* -, *iem. het leven* -, *iem. genade* -, *iem. de vrijheid* -.

Schen'ken (*inschenken*), ik schonk, heb geschonken; -**er** (*hij, die wijn enz. inschenkt*), m. -s; Bijb. *de - kwam vrij, de balkker werd gehangen*, zie Gen. 40 : 21, 22, deze uitdrukking wordt gebruikt om tot drinken aan te moedigen; -**kan** (*grootte kan, om er water, bier, enz. uit te schenken*), v. -nen; -**ketel** (*theeketel*), m. -s; -**ster** (*vr. schenker*), v. -s.

Schen'king (*gift, gave van vast goed of van kapitaal*), v. -en: *een - met de warme hand, terwijl men nog leeft*; - *bij overlijden*, zie Legaat; *een akte van -*, overdracht van geschonken goederen.

Schen'ktoog (Vlaamsch. *dorpsherberg-buffet met toonbank*), m. -toogen.

Schen'nen (*schande aandoen*), ik schon, heb geschonnen: *iemands eer* -, *het heiligdom* -; *de -de hand aan iets slaan*; meer: Schenden.

Schen'nis (*onteering, ontheiliging*), v. gmv.; zie: Heilig-, Majesteits-, Sabbats-.

Schep (*een schepper vol*), m. scheppen: *een - kolen*, schopvol; fig. *een - vreemdelingen*, menigte; *dat kost me een - geld*, veel.

Schep'bord (*plank aan het rad van een watermolen of aan een scheprad*), o. -borden.

Schep'pel (*0.1 HL., inhoudsmaat voor droge waren*), o. schepels: *een - rogge*.

Schep'ping (*iem., die op een schip vaart*), m. en v. -lingen; voor het v. ook -**e**.

Schep'pelsmand (*mand, die een schepel inhoudt*), v. -manden; -**zak**, m. -zakken.

Schep'en (*lid der vroedschap, wethouder, destijds ook rechter*), m. -en, vero.: *schout en -en*, het voormalige stadsbestuur; zegsw. *de jongste - wijst het vonnis*, d. i. de jongste geeft de beslissing of oplossing, bij uitbr. de kinderen willen de beslissing geven: *de jongste - moest het eerst stemmen*.

Schep'en (*inschepen*), ik schepte, heb gescheept: *aardappelen* -, *granen* -.

Schep'p'bank (*oudtijds rechtbank, gevormd door schepenen*), v. -en; -**brief** (*lastbrief voor schepenen*), m. -ven; -**dom** (*college van schepenen, hun waardigheid*), o. gmv.; -**kamer** (*hun vergaderzaal*), v. -s.

Schep'enrecht (*rechtsbedeeling in de Franckische landen door schout en schepenen*), o.: *het - verdrong langzamerhand het Aasdomsrecht*.

Schep'er (*schaapherder*), m. -s.

Schep'net (*net met steel, om visch uit bun of kaar te scheppen*), o. -netten.

Schep'pen (*opscheppen*), ik schepte, heb gescheept; fig. *moed* -, *adem* -, *behagen* -, d. i. tot zich nemen, in zich gevoelen.

Schep'pen (*uit niet voortbrengen*), hij schiep, heeft geschapen: *God schiep hemel en aarde*; ook: *doen ontstaan: nieuwe woorden* -.

Schep'pend (*makend, vormend*), bn.: *de -e verbeelding van een kunstenaar, dichten is -e arbeid*, zie Scheppen.

Schep'per (*de Godheid, God*), m.: *God is de - van hemel en aarde*; ook: *maker, vormer*; *de - en boetseerder van al de koek en kunstgeurochten*, (C. O.); vooral van voorwerpen van kunst: *de - van het paleis van justitie te Brussel*; verder: *tot-stand-brenger: Bismarck is de - van de grootste politieke synthesis dezer eeuw*, (Van Deyssel).

Schep'per (*breede suikerlepel*), m. -s; verder, al wat dient om (op) te scheppen.

Schep'ping (*de daad van scheppen*), v.: *de - der wereld*, het maken uit niet van hemel en aarde; *de - van een kunstwerk*; ook: *het heeal: Heel de - looft den Heer*; *de heer der -*; verder: *kunstwerk, b.v. de -en eens dichters, de -en eens toondichters, z. Creatie*.

Schep'pingsboek (Bijbel. *het eerste boek, openend met de schepping der wereld*, nl. Genesis), o. gmv.; -**geschiedenis**, v. gmv.; -**kracht** (*vermogen, om te scheppen*), ook fig. *van een kunstenaar*), v. gmv.; -**verhaal** (*het Bijbelsch verhaal over de schepping der wereld*), o. gmv.; -**vermogen** (*het vermogen, om te scheppen, -kracht*), o. gmv.; -**werk** (*het werk der schepping*), o. gmv.

Schep'rad (*rad eener stoomboot*), o. -raden, -raderen: *het - gonst, de Kiel komt over 't Wad geslagen*, (Staring); ook: *het - van een watermolen, van een stoomwerktuig*.

Schep'sel (*geschapen wezen, dier, mensch*), o. schepselen, schepsels; zie Medeschepsel.

Schep'ter (*rijksinsigne: koningsstaf, heerschersstaf*), m. schepters; men leest: *schepter of septer*; *den - zwaaien*, heerschen.

Schep'vat (*voorwerp, om water te scheppen, hoosvat, puts*), o. -valen.

Sche'ren (*afsnijden*), ik schoor, heb geschooren: *de schapen* -, *hun de wol afknippen*; *den baard* -, *afscheren*; *een heg* -, *snoeien*; *het laken* -, *om het te ontdoen van de fijnharige pluizen*; *die van scheren zijn beroep maakt*, m. scheerders.

Sche'ren (*spannen*), ik scheerde, heb gescheerd: *de draden van het kettingsgaren door de kammen heen op den weefboom spannen*; *scheepst. een lijntje* -, *een touw* -.

Sche'ren (*rakelings doen gaan, ook, strijken langs*), ik heb gescheerd: *een steentje langs het water* -; *de zwaluw scheert het watervlak*.

Scherf (*stuk van een aarden of glazen voorwerp*), v. scherven: *het glas viel aan scherven*, *een scherf van een pot, van een drinkglas, lampegglas, enz.*; zie ook Diggel.

Sche'ring (*afleid. van scheren, spannen: kettingsdraad*), v. -en: *- en inslag*, de bestanddeelen van een weefsel; fig. zie Inslag.

Scher'riet (*zekerkruid*), v. gmv.; ook: Scharlei.

Scher'luin' (*schelm, gult*), m. -luinen; ook: Scharluin: *een - van een jongen*.

Scher'm (*voorwerp: afschutting*), o. -en: *een regen-*, *een tocht-*, *een vuur-*, *een zonne-*, zie ald.; tooneel: *tooneelgordijn*, ook, coulisse: fig. *achter de - en blijven*, zich achteraf houden; *achter de - en zien*, den werkelijken toestand kunnen waarnemen; *zich achter de - en houden*, een ander voor zich iets laten afhandelen of doen; zie Coulisse.

Scher'm (*plantk. zekere bloeiwijze*), o. -en; -**bloemigen** (*planten, wier bloemen een scherm vormen, b.v. de scheerling*), v. mv.

Scher'm'degen (*degen, om mee te scher'men*), m. -degens; zie Floret.

Scher'm'en (*een degen hanteeren volgens de regels der scher'mkunst*), ik heb geschermd, zie Pareeren: *hij leert* -; zegsw. *in den wind* -, fig. zijn meening verdedigen met groote woorden, zwetsend v. d. zaak afwijken; *met woorden* -, *ijdele woorden zeggen*; *in het wild* -, *over allerlei bijzaken spreken, niet over de zaak zelve*; -**er** (*iem., die schermt of de kunst van scher'men verstaat*), m. -s;

- **handschoen** (leeren pofhandschoen bij 't schermen gedragen), m. — en; — **kunst** (het kunnen schermen volgens een systeem of naar vaste regels), v. gmv.: de — beoefenen, de — verstaan; — **les** (onderricht in het schermen), v. — lessen; — **masker** (masker van ijzerdraad, dat bij 't schermen gedragen wordt), o. — s; — **meester** (leermeester in de schermkunst), m. — s, zie Prevot; — **vereeniging** (— club), v. — en; — **zaal** (vertrek, waarin schermles gegeven wordt), v. — zalen.
- Schermer** (aardr. naam van een meerpolder in N.-H.), v. gmv.
- Schermin'kel** (lang en mager persoon), m. scherminkels; ook, Scharminkel.
- Schermkwal** (neteldier met prachtig blauw parapluvormig scherm), v. — kwalen.
- Schermt'selen** (met kleine benden en ongeregeld vechten), men heeft geschermtseld; — **ing** (klein, onbeduidend gevecht), v. — en.
- Scherp** (goed snijdend), bn. en bw.: een — mes, een — zwaard; fig. een — vocht, bijtend; een — e wind, koude; een — woord, bits; — e critiek, streng; een — e pen, vinnig; een — e hoek, zie Scherphoekig; de — e kant van een tafel, punt; fig. een — geluid, snijdend.
- Scherp** (kogels, schroot, gekapt lood), o. gmv.: een kanon met — laden, met — schieten.
- Scherp** (scherpe zijde of kant), o. gmv.: het — van een mes, het — van een sabel; een paard op — zetten, de kalkoenen der hoefijzers scherp of spits maken.
- Scherpen** (scherp maken, stijpen, wetten, aanzetten), ik heb gescherpt: een mes —, een sabel —, een molensteen —, zie Billen; fig. het verstand, het oordeel —, wetten; het oog —: kegelen, schieten scherp het oog, oefent; zeev. de wind begint te —, uit een verkeerden hoek te waaien, tegen te loopen.
- Scherphoe'kig** (met scherpe hoeken d. i. met hoeken, kleiner dan 90°), bn.: een — e driehoek; zie Stomphoekig.
- Scherping** (het scherpen), v. — en: de — van een bijl, van een mes, enz.; fig. — van het oordeel, van het gehoor, het gezicht, enz.
- Scherp'kort** (spraak. met een korten doch niet doffen klank), bn.: de — korte a, e, o, b.v. in paad, bed, schot; ook: Onvolkomen.
- Scherp'lang** (spraak. met een langen en duidelijken klank), bn.: de — lange aa, ee, oo, uu, b.v. in paard, peer, roos, enz.; ook: Volkomen.
- Scherp'rechter** (beul, meester van den schermen zwaarde), m. — s: de tandarts had voor u de verschrikkingen eens — s, (C. O.)
- Scherp'schutter** (iem. die uitstekend schiet), m. — s; ook, mil.: soldaat, die bij het schijfschieten de noodige punten heeft behaald en daarom, bij hooger soldij, een sterretje op de linkermouw mag dragen.
- Scherp'schuttersbond** (vereeniging van scherpschutters, gehouden aan een reglement), m. — en; — **feest**, o. — en.
- Scherp'snijdend** (zeer scherp van snede), bn.: een — mes, een — zwaard.
- Scherp'te** (scherpheid), v. gmv.: de — van een mes; fig. de — van het gehoor, de — van het gezicht, de — van het verstand.
- Scherp'ziend** (een scherp blik hebbende), bn.: de — e arend; fig. een — e geest, schrander.
- Scherpzin'nig** (schrander, vernuftig, geestig), bn. en bw.: een — denker; — antwoorden.
- Scherts** (doert, spotternij), v. gmv.: het was slechts —, dat is geestige —, geen — verstaan;
- nu, alle — ter zijde, de zaak ernstig opgevat.
- Schert'sen** (boerten, jokken), ik heb geschertst: zegsw. niet met zich laten —, spotten.
- Schert'send** (niet in ernst, doch voor de grap), bn. en bw.: — e taal; hij zei het —.
- Schert'senderwijs, -wijze**, bw.: hij sprak —, op de wijze van iemand, die schertst.
- Scher'ven** (brokkelen, afbrokkelen, afschilferen), het is gescherfd: die kan begint te —.
- Scher'vengericht** (gesch. ostracisme, volksgericht, vooral in het oude Athene), o. gmv.: ook, Schelpengericht.
- Scherzan'do** (muz. schertsend, luimig voor te dragen), bw.; lees: skert-san'doo.
- Scher'zo** (muz. luimig, schertsend deel eener sonate), o. gmv.; lees: skert'soo.
- Schets** (vluchtige teekening), v. — en: een ruwe —; fig. — en uit de geschiedenis, levensschets.
- Schets'boek** (boek van een schilder, om er schetsen in te maken), o. — boeken.
- Schet'sen** (in schets maken), ik schetste, heb geschetst: een landschap —, een portret —; fig. iem. karakter —, beknopt beschrijven.
- Schet'teren** (schaterend klinken, b.v. van trompetten), het heeft geschetterd: zij heeft — de stem; fig. luid spreken, ook, bluffen.
- Scheu'ken** (zijn jeuken de leden wrijven), ik heb gescheukt: de koeien — zich aan den wrijfpaal; zie Schurken.
- Schenk'paal** (wrijfpaal), m. — palen.
- Scheur** (barst, kloof, reet, spleet), v. — en.
- Scheur'almanak**, m. — ken; zie: Scheurkalender en Duik almanak.
- Scheur'bult** (ziekte uit bloedbederf, zich kenmerkend door gezwollen tandvleesch, vooral onder matrozen, als gevolg van het niet gebruiken van plantaardig voedsel), v. gmv., 't woord ontstond uit Scorbut.
- Scheu'ren** (losrijten, een scheur maken, afbreken), ik heb en het is gescheurd; — **der** (hij, die scheurt), m. — s; — **ing** (splitsing, scheiding), v. — en: de — van het Joodsche rijk onder Roboam, zie: Israël en Juda.
- Scheur'kalender** (almanak, bestaande uit 365 losse blaadjes, tot een blokje vereenigd, van welke men er elken dag één afscheurend verwijderd), m. — s.
- Scheur'maker** (iemand, die zich afscheidt van de R.-K. kerk, omdat hij weigert het gezag des pausen te erkennen), m. — makers; ook, Schismaticus.
- Scheur'papier** (waardeloos papier), o. gmv.
- Scheur'ziek** (gaarne verscheurende), bn.: een — wolvenbroed zal van Marco's eind beslissen, (Staring); — zieker, — st.
- Scheut** (loot, stekje), m. — en: een wortel —.
- Scheut** (hoeveelheid vocht, met één klok uit een flesch te gieten), m. — en: een — wijn, een — je water, zekere kleine hoeveelheid.
- Scheut** (schot), m. — en: zich buiten vijands — te hou'en, is raadzaam, (Staring); zegsw. een — onder water, een bedekt verwijt.
- Scheu'tig** (slink opgeschoten, slank, rijzig), bn.: zij is — van gestalte; fig. oom was erg —, mild; — **heid** (mildheid), v. gmv.
- Schibboleth** (Hebr. herkenningwoord; wachtwoord, om vriend van vijand te onderscheiden), o. — 's; zie: Richteren 12: 5 en 6; ook: Sjibboleth; zie: Schild en Vriend.
- Schicht** (pijl, flits), m. — en.
- Schich'tig** (schuu, bang), bn.: het hert is —.
- Schie**, v. — en, zie Scheede.
- Schie'fer** (schilferachtige leisteen), o. (sch=s).

Schiel'land (aandr. *hoogheemraadschap in Z.-H.*): in - liggen de steden Rotterdam, Schiedam en Delfshaven alsmede vele dorpen.

Schiel'lijk (*vlug, haastig, snel*), bn. en bw.

Schiel'man (scheept. *onderofficier*), m.-lieden.

Schiel'mannen (scheepst. *het tuig opredde- ren*), ik heb - mand; fig. *Hoe dit te -?*

Schiel'mangaren (*aan boord uit oud touw- pluis of werk met de garenspeel gedraaid torringaren*), o. gmv.

Schier (*bedorven*), bn.: *deze eieren zijn -*.

Schier (*bijna*), bw.: *het gras groeit - overal, de - eindeloze heidevelden in Drente*.

Schier'aal (*dikke, vette aal*), m. -alen. gew.

Schier'eiland (d. i. *bijna, bijkans een eiland*), o. -eilanden: *het Iberisch -*

Schier'ringers (gesch. *de volkspartij in Fr., einde der 13e eeuw*), m. mv.: *de burgerkrijg der - en Vetkoopers, z. ald., eindigde in 1523*.

Schier'monniken (*monniken in grijze pij, op het oog of eiland, naar hen genoemd*), m. mv.

Schiet'baan (*baan, waarop schietoefeningen kunnen gehouden worden*), v. -banen.

Schiet'en (*een vuurwapen lossen*), ik schoot, ik heb geschoten: *met een geweer, een kanon -; ook, met pijl en boog -; met los kruut -; in de lucht -; met scherp -*, met kogels; zegsw. *met spek -*, zie Spek.

Schiet'en (*met pijl of kogel raken*), ik schoot, heb geschoten: *een haas, een patrijs -; een schip in den grond -*, boren; *naar den gaai -*, zie Gaai; *een walvisch -*, met een harpon raken; fig. *een bok -*: z. Bok, Blunder; *zich voor den kop -*, zelfmoord plegen.

Schiet'en (*snel bewegen, met kracht vooruitgaan*), het schoot, heeft geschoten: *de haai - door het water*; fig. *dat schoot mij te binnen, vloog door mijn geest*; *scheepst. een lijn, een touw laten -*, vieren.

Schiet'en (*velerlei bet.*), hij schoot, heeft geschoten: *kruit -; brood in den oven -; geld -*, eig. snel voortellen, zie Geldschiet; *de zon -*, de sterren -, de hoogte er van bepalen, zie Octant; ook, *Klimaatschieten*; *in een lach -*, plotseling beginnen te lachen; *een plant kan haar wortelen ver -*, doen strekken, uitbreiden.

Schiet'er (*mot, zeker insect in boeken*), m. -s.

Schiet'er (*schietspeel; deel v. e. slot*), m. -s.

Schiet'gat (*opening in de borstwering, om er met het geweer door te vuren*), o. -gaten.

Schiet'gebedje (*zeer kort gebed, dat door de gedachten schiet, b.v. in nood: o, Heer, wees mij genadig!*), o. -s.

Schiet'gevaarte (gesch. *hoog getimmerte, om steenen, enz. binnen een vesting te werpen*), o. -gevaarten; zie Even hoog.

Schiet'geweer, o. -geweren, thans eenvoudig: *Geweer*, o. geweren.

Schiet'katoen (*springstof*), o. gmv.; - wordt verkregen door zuivere katoenvezels te dompelen in zwavelzuur en bij een geringen warmtegraad te laten drogen; in 1845 door Schönheim te Bazel uitgevonden.

Schiet'lood (*paslood; doorboord looden kogeltje aan een draad*), o. -looden: *het - wordt ook door den natuurteekenaar, enz. gebruikt*.

Schiet'masker, o. -s, zie Slachtmasker.

Schiet'mot (*watermot*), v. -motten.

Schiet'oefening (*oefening in het schieten met geweer of boog*), v. -en.

Schiet'schijf (*metalen plaat met cirkelvormige groeven voor schietoefeningen*), v. -ven.

Schiet'school (mil. *inrichting, waar men schieten leert*), v. -scholen.

Schiet'schouw (*schietschuit, vracht- of marktschip*), v. -schouwen.

Schiet'schuit (*marktschuit*), v. -schuiten.

Schiet'sleuf (*sleuf in walmuren, fortwerken, enz. om door te schieten*), v. -sleuven.

Schiet'spoel (*links en rechts schietende spoel in het weefgetouw, bevattend het inslag-garen*), v. -spoelen.

Schiet'wilg (*plantk. opgeschoten wilg*), m. -en; een - is de tegenst. van een knotwilg.

Schif'ten (*scheiden*), ik schifte, heb geschift: *het kaf van het koren -; deze zijde begint te -*, d. i. te rafelen.

Schif'ten (*samenloopen, zuren, omslaan van melk, enz.*), het schifte, is geschift.

Schijf (eig. *sneede, dunne plak: platronde voorwerp*), v. schijven: *een dam-, een glas-, gouden en zilveren schijven, d. i. geldstukken*; zie: *Schietschijf, Knieschijf, Katrolschijf, Kalfschijf, Pottenbakkerschijf*; zegsw. *een zaak, die over vele schijven loopt*, vele personen of zaken zijn er bij betrokken, ze is ingewikkeld, gecompliceerd, evenals een Takel; *dat loopt over dezelfde schijven*, is geheel hetzelfde.

Schijf (*platronde bord als mikvlak*), v. schijven: *de - raken, de - missen*; zie *Schietschijf*.

Schijf (*dunne sneede van een rond voorwerp*), v. schijven: *een appel in schijven snijden*.

Schijf (*werpschijf, discus*), v. -ven.

Schijf'schieten (mil. *het mikken der scherp-schutters op een schietschijf*), o. gmv.

Schijn (*lichtglans, klaarheid*), m. gmv.: *mane-, zonschijn, de - v. e. lantaarn*; zegsw. *naar den - oordeelen*, het uiterlijk; *den - van iets hebben*, voorkomen, uiterlijk; *er is - noch schaduw van een bewijs*, hoegenaamd geen; spreekw. - *bedriegt, zie Bedriegen; -tje*, o. -s, zie ald.

Schijn'aanval (mil. *aanval in schijn, gefingeerde aanval, om de aandacht van den eigenlijken aanval af te leiden*), m. -aanvallen.

Schijn'baar (*naar den schijn, niet in werkelijkheid*), bn.: *de -bare beweging der zon*; bw.: *hij is - kalm*.

Schijn'beeld (*bedrieglijk beeld, fig. hersenschim*), o. -beelden.

Schijn'beweging (*beweging, welke in schijn bestaat*), v. -en: *de - der zon om de aarde*.

Schijn'deugd (*gehuichelde deugd*), v. -en.

Schijn'dood (*de schijnbare dood*), m. gmv.

Schijn'doode (*iem., die naar den schijn dood is, wiens hartslag uiterst flauw is*), m. en v. -n.

Schijn'en (*licht uitstralen*), het scheen, heeft geschenen: *de sterren -*; zie ook Zon.

Schijn'en (*lijken, voorkomen, zich voordoen, het voorkomen hebben*), het scheen, heeft geschenen: *hij schijnt een eertlijk man te zijn; het schijnt anders te zijn*.

Schijn'geleerde (*iemand, in schijn, niet in werkelijkheid, geleerd*), m. -geleerden; -**geloof** (*huichelarij*), o. gmv.; -**geluk** (*onecht geluk*), o. gmv.; -**gestalte**, v. -n, zie Phase; -**grond** (*valsche grond*), m. -en.

Schijn'heilig (*in schijn heilig, huichelachtig vroom*), bn. en bw.: *een - mensch, geveinsd vroom; een - vroom gezicht zetten*.

Schijn'heilige (*schijnchristen, schijnvrome*), m. en v. -n; zie Hypocriet.

Schijn'raket (*wildgroeiende, kruisbloemige plant onzer zandgronden*), v. -ten.

Schijn'reden (*drogreden*), v. -redenen.
Schijn'schoon (*het schijnbaar schoone*), o. gmv.: *zich aan het - der wereld vergapen*.
Schijn'sel (*zwak licht*), o. schijnsels: *het - der maan, der sterren*; ook: *schim, schaduw*.
Schijn'tje (*een weinige, een beetje*), o.: *dat kost een - geld; een - van brandewijn met suiker, om de vroolijke jeugd te verkwikken*, (C. O.); *een - van weelde*.
Schijn'vermaak (*onwezenlijk vermaak*), o. -vermaken; -**vriend** (*voorgewende vriend*), m. -en; -**vroom** (*schijnheilig*), bn.: -*vrome handelingen*; -**zoet** (*bedrieglijk genot*), o. gmv.: *het - der wereldsche genoegens*.
Schij'veling (*soort v. zoete appel*), m. -en.
Schik (*genoegen, tevredenheid*), m. gmv.: *wij hebben veel - gehad; hij heeft - in 't leven; hij is niet in zijn -*, nl. niet in goede luim.
Schik'godinnen (*myth. dochters van den nacht*), v. mv.; zie: *Parcen en Moiren*.
Schik'kelijk (*redelijk, tamelijk, schappelijk*), bn. en bw.: *een -e prijs, een - inkomen; het met iem. - maken*; -er, -st.
Schik'ken (*ordenen, regelen*), ik heb en het is geschikt; -**king** (*regeling, overeenkomst, transactie*), v. -en.
Schil, schel (*bast, velletje, omkleedsel*), v. -len; -**letje**, o. -s: *een oranje-*, (C. O.)
Schild (*gesch. wapentuig, gedragen aan den linkerarm tot dekking tegen houw of steek, tegen lans of pijl*), o. -en; zegsw. *iem. in het - varen*, hem met de wapenen aantasten, fig. met woorden; *iem. op het - verheffen*, hem tot krijgsoverste, aanvoerder en bij de Bourgondiërs tot koning verheffen; fig. schuts, bescherming of beschermer: *een levensverzekering is een - tegen de armoede van weeuw en wees; het gebed is een - in de verzoeking of bekoring; God is den vrome een -*; *Mijn - ende betrouwen, zijt gij, o God, mijn Heer*, (Wilhelmuslied); fig. *wat voert hij in zijn -?* eig. wie is hij, vriend of vijand, welke bedoelingen heeft hij? *men weet niet wat hij in zijn - voert*, wat hij beoogt of bedoelt; *iets kwaads in zijn - voeren*, beoogen; zie: *Rondas en Beukelaar*.
Schild (*gestichtswapen-bord, deel van een adellijk wapen*), o.; zie *Wapenschild*.
Schild (*schaal, hoornachtig bekleedsel*), o. schilden: *de -en van een kever, vleugelbedkels*; zie: *Schildpad en Dekschild*.
Schild (*mil. stalen plaat aan snelvuurgeschut*), o. -en; het - dient tot dekking der artilleristen tegen kogels en granaatsplinters.
Schildboortig (*gesch. in de Germaansche tijden: bij de geboorte op een schild gelegd, ten teeken van vrijheid en edele afkomst*), bn.: *het waren allen -e mannen*, zie *Evenknie*.
Schild'dak (*gesch. dak van samengevoegde schilden*), o. -daken: *het Romeinsche - was als een ondoordringbaar scherm*.
Schild'drager (*page, schildknaap*), m. -s.
Schild en **vriend** zeggen, in Brugge 1302: al wie deze woorden niet kan uitspreken, heeft een Fransche tong, en men sla hem dood, (Consc.); zie *Sjibboleth*.
Schild'er (*persoon, die schildert*), m. -s: *een huis-*, *een kunst-*; -**es**, v. -sen; -**academie** (*hoogeschool voor schilders*), v. -s, -miën: *de - te Antwerpen*; -**achtig** (*schoon, waard geschilderd te worden*), bn. en bw.: *een -e landstreek, een -e kleederdracht; een - gelegen eiland*; -**boek** (*boek met*

levensbeschrijvingen v. kunstschilders), o. -en.
Schild'eren (*den. van schild: met kleuren opsieren: in kleuren afbeelden, malen*), ik heb geschilderd: *portretten -*, *een landschap -*, *op doek, op een paneel -*, *met olieverf, met sapperf -*, *op natte kalk -*, zie *Fresco*; *naar de natuur, naar het leven -*; fig. *levendig voorstellen: de dichter, de romanschrijver kan toestanden, karakters, enz. -*; ook in de spreek. voor verven: *hij laat zijn pui rood -*; -**ing**, v. -en, zie ald.
Schild'eren (*den. van schild: op wacht staan bij het schild, d. i. in volle wapenrusting op schildwacht staan*), ik heb geschilderd: *fig. wat sta jij daar te -?* wachten, draaien.
Schild'erdhuis (*mil. verplaatsbaar militair wachthuisje*), o. -huizen; -**huisje**, o. -s.
Schild'ertje (*schilderstuk*), v. en o. -en; -**ententoonstelling** (*expositie van schilderijen*), v. -en; -**koord** (*koord, waaraan een schilderij hangt of kan hangen*), o. -en; -**lijst** (*lijst of omringing v. e. schilderij*), v. -en.
Schild'ering (*het schilderen, afbeelding in kleuren*), v. -en; fig. *levendige beschrijving: de - van het lijden en strijden onzer vadersen, van het lief en leed van het zeemansleven*.
Schild'erkunst (*een der beeldende kunsten*), v. gmv.: *de - beeldt met lijn en kleur tafereelen, enz. af op doek of paneel*.
Schild'ersbent (*vereeniging, club*), v. vero.
Schild'erschool (*leerschool voor schilders, ook: richting in de schilderkunst*), v. -scholen.
Schild'ersezel (*schilderij-drager*), m. -ezels; -**gordijn**, o. en v. -gordijnen; -**kwast**, m. -kwasten; -**leven**, o. gmv.; -**stok** (*stok of lat, waarop de schilder bij 't werk zijn hand laat rusten*); ook: *Schilderstok*, m. -stokken; -**winkel** (*werkplaats van een huisschilder*), m. -winkels.
Schild'erstuk (*schilderij*), o. -stukken.
Schild'erwerk (*dat, wat geschilderd is of geschilderd moet worden*), o. -werken.
Schild'houder (*afbeelding van mensch of dier, ter weerszijden van het schild geteekend*), m. -s: *het Bossche wapen heeft twee wilde-mannen of reuzen als -s*; zie *Tenant*.
Schild'klier (*ontl. klier aan de voortzijde van het strottenhoofd*), v. -klieren.
Schild'knaap (*edelknaap als schilddrager van een ridder, page*), m. -knapen.
Schild'luis (*halfvleugelig insect*), v. -luizen: *de cochenille en ook de druifluis zijn -zen*.
Schild'pad (*viervoetig kruipend dier of reptiel met rug- en buikschild*), v. -padden: *de rivier-*, *de moeras-*, *de land-*, *de kareet-*.
Schild'pad (*stof*), o. gmv.: *een doosje van -*.
Schild'padden (*van schildpad*), bn.: *een - bril, een - lepeldoosje, een - boekbandje*.
Schild'padsoep (*eig. soep van schildpad-vleesch; sterk gekruide bruine soep*), v. gmv.
Schild'vleugelig, bn.: *een tor is een - insect, ook, de meikever*; zie *Dekschild*.
Schild'vormig (*den vorm van een schild hebbende*), bn.: *een - blad, - kraakbeen*.
Schild'wacht (*eig. iem., die met schild en speer de wacht hield, of iem., die bij het schild van den edelman op post stond, thans soldaat op wacht*), m. -en.
Schild'wacht (*het wachthouden*), v. gmv.: *op - staan, schilderen*; -**wachthuisje**, o. -s.
Schild'fer (*dun blaadje, schubje van iets*), v. -s: *de kalk valt in -s af; hoofd-*, *schin*.
Schild'eren (*schilders afgeven, in schilders*

afvallen), het is geschilferd: *het plafond gaat -; bij melaatschen schilfert de huid.*
Schilferig (wat licht schilfert), bn.; -er, -st.
Schillebil' (Twentsche naam v. d. dagvinder), v. -bilen.
Schillen (van de schil ontdoen), ik heb geschild: *een appel -; zie Eikschillen.*
Schim (schaduwbeeld), v. schimmen: *in een beestenspel ziet ge hun (der dieren) -*, (C. O.)
Schim (geest, spook, verschijning), v. -men.
Schim'mel (paard, dat bij verharing achtereenvolgens grauw, appelgrauw en wit wordt), m. -s.
Schim'mel (witachtig-grauwe uitslag, microscopisch kleine woekerplantjes), v. -s (soorten): *de schimmels zijn haarden* (zie ald.) van ziekten.
Schim'melbek (scheldn. melkmuil, baardelooze knaap), m. -bekken.
Schim'melbles (wit paard met een bles aan het voorhoofd), m. -blessen.
Schim'melen (met schimmel bedekt worden, beschimmelen), het is geschimmeld: *in vochtige kasten gaat het leer licht -; leerwerk en brood gaan op den duur -.*
Schim'melen (het schimmelspel spelen), ik heb geschimmeld: *de kinderen gaan -.*
Schim'melig (eenigszins beschimmeld), bn.
Schim'melkleurig (grijswit als een schimmelpaard), bn.; -er, -st.
Schim'melplant (microscopisch plantje, dat zich vooral op vochtige voorwerpen ontwikkelt), v. -planten, zie Schimmel.
Schim'melspel (klok-en-hamer-spel, waarbij een schimmel een der figuren is), o. -len.
Schim'menrijk (myth. verblijf der schimmen, de Elyzeesche velden), o. gmv.
Schimp (hoon, smaad, spot), m. gmv.
Schimp'dicht (spot- of hekeldicht), o. -en; -dichter (satiredichter), m. -dichters.
Schimp'en (afgeven op, spotten), ik heb geschimpt; -erij' (geschimp), v. -en.
Schim'pig (spottend, hoonend), bn. en bw.: -e taal, - spreken; -er, -st.
Schim'lied (hoonend lied), o. -liederen.
Schimp'naam (scheldnaam), m. -namen.
Schimp'rede (hoonende taal), v. -redenen.
Schimp'schent (hatelijke toespeling, schimp'pend gezegde), m. -en.
Schimp'schrift (libel, schotschrift), o. -en.
Schimp'vogel, m. -s; zie Spotvogel.
Schimp'woord (hoonend, beleedigend woord, scheldwoord), o. -woorden.
Schin, schin'ne (schilfertjes roos op het hoofd van sommige menschen), v. gmv.
Schinderhan'nes (rooverhoofdman in de landen a. d. Rijn, 18e eeuw), m.
Schink (ham, gezouten en gerookt dijstuk van een varken), m. schinken; ook, Schinkel.
Schin'kel (dijbeen), m. -s; zie Schenkel.
Schin'kelhaak (touw met haken, om vaten mee op te hijschen), m. -haken.
Schip (vaartuig), o. schepen; zie: Aak, Adviesboot, Adviesjacht, Boot, Botter, Brik, Driedekker, Duikboot of Onderzeeër, Gabaar, Galei, Galeas, Galjoen, Galjas, Gondel, Jacht, Jol, Jonk, Karveel, Korvet, Kraai, Kruiser, Logger, Praam, Prauw, Schoener, Schuit, Sloep, Tweemaster, Zolder-schuit, enz.; verder: Admiralaal-, Bark, Convooi, ook: Konvooi of Gelei-, Fre-gat, Kaper- of Roof-, Hospitaal-,

KOENEN, Verkl. Handw.boek.

Koopvaardij-, Kof-, Kolen-, Kotter, Kruit-, Linie-, Markt-, Oorlogs-, Rivier-, Roei-, Samoreus, Smak, Stoom-, Tartaan, Tjalk-, Tjotter, Transport-, Turf-, Vracht-, Wacht-, Westlander, Zee-, Zeil-, enz.
Schip (vaartuig), o. schepen; **scheepje**, o. -s: tot de deelen van een schip behooren: de kiel, de bodem, de romp, het dek, het roer, de kajuit, het ruim, de boeg, de boegspriet, de mast(en), het want, de opstal, de takels, enz., zie telkens ald.; zegsw. *een - met zure appelen*, een opkomende zware hagelbui; spreekw. *Een - op zand, een baken in zee*, zie Baken; zegsw. *schoon - maken*, opruiming houden, ook, geneesk.: darm- en maagzuivering houden.
Schip (bouwk. binnenste hoofdruimte of mid-delruim eener kerk), o. het - eener kathedraal; ook, Middenschip, Hoofdbeuk, in tegenst. van de Zijbeuken.
Schipbreuk (het vergaan of stranden van een schip), v. -breuken: *de Bertin leed - bij den Hoek van Holland; fig. die onder-neming leed -*, mislukte; -**breukeling** (iemand, die schipbreuk lijdt), m. en v. -en; voor het vr. ook: -**breukelinge**, -n; -**brug** (brug, rustende op naast elkaar liggende platboemde vaartuigen), v. -bruggen: *de - over den IJsel te Deventer, over den Rijn te Arnhem, idem te Coblenz.*
Schip'per (hij, die belast is met het voeren v. een schip: kapitein, gezagvoerder), m. -s.
Schip'peren (schikken, regelen, beredderen), ik heb en het is geschipperd; fig. geven en nemen, bemiddelen, zeemanschap gebruiken.
Schip'persboek (lijst van scheepsbehoefsten, aan boord voorhanden), o. -boeken.
Schip'pond (denkbeeldig handelsgewicht van 20 lijsponden, elk van 15 oude ponden, d. i. 300 Amst. ponden, ± 140 KG.), o. -ponden.
Schis'ma (het zich afscheiden van de R.-K. kerk, door den paus gehoorzaamheid te weigeren), o. -s: het - der Grieksche kerk, 1054. (sch = sch).
Schis'ma'ticus (R.-K. scheurmaker), m. -ci.
Schis'matiek', bn.: *de -e kerk*, nl. de Grieksche kerk b.v. die van Rusland, met den Czaar als hoofd 'en beschermheer, *de -e godsdienst, de -e geloofsteer.*
Schis'matie'ken (scheurmakers i. d. R.-K. kerk), m. mv.: ook, -tiekers. (sch = sch).
Schit'teren (stralen, glanzen, fonkelen), ik heb geschitterd; -**ing** (het schitteren), v. -en.
Schit'terend (prachtig, glansrijk), bn.: *een -e overwinning, een -e toekomst*; -er, -st.
Schit'terlicht (flikkerend licht), o. -lichten.
Schlemiel' (Bargoensch: ongeluksvogel), m.
Schmin'ken (tooneel. blanketten: met wit of rood blanketsel poederen, b.v. gelaat, hals, handen), ik -te, heb geschminkt. germ. (sch=sj).
Schnel'dig (Duitsch. kranig, flink, energiek, echt militair), bn.; -**keit** (energie), v. gmv.
Schob (schilfer), v. schobben; ook: **Schub**.
Schob'bejak (deugniet, schurk, eig. iem., die zich schobt, krabt of schurkt), m. -jakken.
Schob'bejakken (havenen, mishandelen), ik heb geschobbejakt: *iem. -; ook, de beest spelen: hij was daar aan 't -.*
Schob'ben (schuren, wrijven, schurken), ik schobde, heb geschobd.
Schob'berd (deugniet), m. -s: *een - van een vent, schobbejak.*

Schobberdebok, op -, bw.: zegsw. op - *loopen*, d. i. op de klap *loopen*, op den zak van anderen teren.

Schoel'en (eig. *schoeisel aandoen*), ik heb geschoeid; fig. *de Rijkskweekscholen zijn alle op 'd'zelfde leest geschoeid*, op dezelfde wijze ingericht; op één leest - *alle aardsche dingen*, (Kamphuysen), passen; zie *Leest*.

Schoel'en (*den waterkant bekleeden met hout of steen*), ik heb geschoeid; - **ing** (*oeverwal-bekleedsel*), v. -en.

Schoel'sel (*schoenwerk*), o. gmv.

Schoel'je (*fielt, schelm, schurk*), m. -s.

Schoel'jechtig (*als e. schoelje*), bn. en bw.

Schoen (*leeren voetbekleedsel*), m. -en;

sprekw. *Wien de - past, trekke hem aan*,

wie zich schuldig gevoelt, beschouwe de vermaning, de bedreiging, tot hem gericht; *ieder weet het best, waar de - hem uwingt, knelt*,

ieder kent en voelt zijn leed het best; *hij staat vast in zijn -en*, d. i. in zijn overtuiging;

lood in zijn -en hebben, zie *Lood*;

Bram ging met looden -en, (Potg.), schoorvoetend, zie *Lood*;

sprekw. *Men moet geen oude -en wegwerpen, vóór men nieuwe heeft*,

men moet het zekere niet aan het onzekere offeren;

zegsw. *niet gaarne in iem. -en staan*,

in zijn plaats zijn, in zijn toestand verkeren;

de stoute -en aantrekken, iets wagen, zich verstouten;

de moed zink hem in de -en, zie: *Moed en Hart*;

op - *en slof ergens aankomen*, armoedig, haveloos.

Schoenwink (*winkel, waar men schoenen kan koopen*), m. - winkels.

Schoener (*klein, snelvarend tweemast-koopvaardijship*), m. -s; ook: **Schooner**; - **bark** (*schoener met 3 masten*), v. -en.

Schoen'gesp (*meestal zilveren, breede gesp, ouderwetsch sieraad op lage schoenen*), m. -gespen;

- **hoortje** (*ronde gevormd stukje hoorn of metaal, waarlangs de hiel gemakkelijik in den schoen glijdt*), o. -s; - **klomp** (*klomp met leeren bovenstuk*), m. -en;

- **lappen** (*het verstellen van schoenen*), o. gmv.;

- **lapper** (*versteller of lapper van oude schoenen*), m. -s; - **lapper** (*een soort van dagvlinder met fraaie kleuren*), m. -s;

- **leder**, - **leer** (*leder voor het maken van schoenen*), o. gmv.;

- **leest** (*houten vorm, waaromheen de schoen gemaakt wordt*), v. -en, zie *Leest*;

- **maken** (*het maken of verstellen van schoenen*), o. gmv.;

- **maker** (*ambachtsman, die schoenen maakt*), m. -s;

zegsw. -, *blijf bij je leest*, vriend, oordeel over dingen, waar je verstand van hebt;

deze zegsw. is ontleend aan het woord van Apelles tot een schoenmaker, die aanmerkingen maakte eerst op het riemwerk, doch later ook op andere deelen van een door hem tentoongestelde schilderij;

- **makersbol** (*met zuiver water gevulde helder-glazen bol, waarbij de schoenmaker 's avonds werkt en die het lamplicht concentreert*), m. -bollen, vero.

Schoen'makerjongen (*leerjongen van een schoenmaker*), m. -s; - **knecht**, m. -s;

- **krukje** (*driestel*), o. -s; - **pothuis** (*pothuis, als verblijf van een schoenlapper*), o. -huizen;

- **werk**, o. gmv.;

- **winkel** (*werkplaats van een schoenmaker*), m. -s.

Schoen'pin (*houten pinnetje tot aanhechting van de zool*), v. -pinnen, ook: -pen; verder scheldnaam voor een schoenmaker; - **poetser** (*man, die schoenen poetst of glanst*), m. -s;

- **poetsersbak** (*bakje, waarin de schoenpoetser zijn gereedschap bergt*), m. -ken;

- **poetsersbankje** (*zeer laag bankje, waarop de voet rust, als de schoen aan den voet gepoetst wordt*), o. -s; - **riem** (*leeren riem, om het schoeisel of de sandaal aan den voet te bevestigen*) m. -en; zegsw. *niet waard zijn iem. -en te ontbinden*, zoo ver beneden hem staan, dat men zelfs niet waardig is, hem den geringsten dienst te bewijzen, z. *Johannes 1:27*;

- **smeer** (*opgelost zwartsel, om schoenen blinkend te wrijven*), o. gmv.;

- **zool**, v. -zolen.

Schoep (*bord van een waterrad, plankje van een jaloerie*), v. -en; zie ook *Schep* bord.

Schoer (*schouder*), m. schoeren. gew.

Schoer (*onweersvlaag*), m. -en. gew.

Schoer'haal (*zeeegel, visch der Middellandsche Zee*), m. -haaien.

Schof (*Vlaamsch. zuwerk, drijvende wolken*), o.

Schoffeer'der (*iem., die schoffeert*), m. -s.

Schoffeeren (*onteeren, schenden: de lage hyena, die kerkhoven schoffeert*, (C. O.)

Schof'fel (*tuingereedschap*), v. -s.

Schof'fel (*knickerspel: het langzaam voortrollen van een knikker*), m. gmv.: *de betrekkelijke kracht van een - of een klap leeren berekenen*, (C. O.)

Schof'felen (*werken met een schoffel*), ik heb geschoffeld; ook: *schuifelen*, b. v. *het - van voetstappen*, - *met den linkervoet*.

Schoft (*samentrekking van schavuit; onbehouwen mensch, vlegel, lomperd, schoelje*), m. -en.

Schoft (*bovenste deel van den rug*), v. -en.

Schoft (*werktijd van een arbeider of knecht, 1/4 werkdag*), v. schoften.

Schoft'achtig, bn. en bw.: *een -e behandeling, vlegelachtig; iem. - antwoorden*, lomp, brutaal; - *te werk gaan*, schoeljechtig.

Schof'ten (*rusttijd-houden van werkluï*), men schofte, men heeft geschoft.

Schof'terig (*vlegelachtig, lomp, schoftachtig*), bn. en bw.; -er, -st; ook: *Schoftig*.

Schoft'tijd (*rusttijd der ambachtsluï*), m. gmv.: - *houden*, - *nemen*; - **aur**, o. -uren.

Schok (*stoot, ruk, hevige schudding*), fig. *sterke gemoedsbeweging*, m. schokken: *die oorlogsverklaring deed e. - door Europa gaan*.

Schok (*zestigtal*), o. schokken: *bij het - verkoopen; flesschen worden b.h. - verkocht*. vero.

Schok (*erwte- of boonepeul*), v. schokken.

Schok'ken (*stooten, doen opspringen*), ik heb geschokt; fig. *treffen, roeren, aangrijpen*.

Schok'ker (*schipper van 't eiland Schokland; klein visschersvaartuig*), m. schokkers.

Schok'schouderen (*lachend de schouder vertrekken*), ik heb geschokschouderd.

Schol (*drijvende plaat ijs, ijsschots*), v. -len.

Schol (*platte weekvinn. zeevisch*), v. -len.

Scholarch (*schoolbestuurder*), m. -en. vero.

Scholas'ter (*Vlaamsch. schoolopziener*), m. -s.

Scholas'ticus (*beoefenaar der scholastiek; iem., die aan schoolse vormen hangt; fig. pedant, woordenkrumer*), m. -tici.

Scholastiek (*de systematisch opgestelde wijsbegeerte en godgeleerdheid*), v.: de godgeleerde Dominicaan Thomas van Aquino (1224-74) is de doctor der -; zie *Thomist*.

Scholastiek (*jonge kloosterling, student, die zich op de theologische studiën toelegt*), m. -en.

Schol'ekster (*stelllooper, pluvierachtige vogel, zomervogel der duinen*), v. -eksters.

Scho'len (*vergaren, scharen*), zij hebben geschoold: *de vogels beginnen te -*.

Scholler' (kind eener school), m. -en.
Scholler'ster (schoolmeisje), v. -s.
Schollevaar (scholwer, waterraaf, zekere pelikaanachtige vogel), m. -s, zie: Aalschol-
 ver, Scholverd en Cormoran.
Schol'verd (scholverd, schollevaar), m. -s.
Schol'verd, m. -s; zie Schollevaar.
Schommel (schop, stingerplank), m. -s.
Schommel (dik vrouwspersoon), v. -s.
Schommelaar, -aarster (iem., die schom-
 melt), m. en v. -s: de -aars kwamen weesrom,
 met kleuren als boeien, (C. O.)
Schommelen (op een schommel heen en
 weer bewegen), wij schommelden, hebben
 -schommeld: Amalie hield niet van -, (C. O.)
Schommelen (waggenelend gaan), zij schom-
 melde, heeft geschommeld: daar komt die
 dikke tante weer over de markt -.
Schommelen (handel. het op- en neergaan
 van prijzen of koersen), het schommelde,
 heeft geschommeld: -ing, v. -en: de -en
 van de effectenmarkt; ook, van een baro-
 meter.
Schommelen (wiegelen v. e. vaartuig), het
 -de, heeft geschommeld: de zeeboot -de nog
 al op de golven; je moet met die roeiboot
 niet zoo -, wiegelen.
Schommelend (heen- en weergaand), bw.
Schommelig (druk), bn.: een - vrouwje,
 redderend, beweeglijk: mijn tante, die tot de
 -ste aller huismoeders behoorde, (C. O.), in
 het huishouden erg bezig en beredderend.
Schongel (schommel), m. -s. gew.
Schonk (grof been, bot), v. -en.
Schonkig (met grove schonken), bn.; -er,
 -st: een -e kerel, een -paard.
Schoof (korenschoof), v. schooven; zie Garf.
Schoofen (bedelen langs den weg), ik heb
 geschooit; -er (bedelaar, die de dorpen
 afloopt; scheldnaam onder de jongens b.v. in
 Den Haag), m. -s; -ster (bedelares), v. -s.
School (schoolgebouw; plaats, waar onder-
 wijs wordt gegeven aan een aantal leertin-
 gen), v. (en soms o.), scholen: een - bouwen;
 een openbare -, een bijzondere -, een lagere
 -, een middelbare - een hooge-, zie: Aca-
 demie, Universiteit; een ambachts-,
 schilder-, teeken-, handels-, krijgs-,
 vak-, zwem-, muziek-, kost-, nor-
 maal-, kweek-; zie ook: gemeente-,
 leerschool: op - liggen, nl. op een kost-
 school zijn; zegsw. uit de - klappen, kleine
 geheimpjes verraden of uitbrengen.
School (onderwijs, les), v. gmv.: er is van-
 daag geen -; is de - al begonnen?; zie:
 Avond-, Meisjes-, ook: Muloschool.
School (de gezamenlijke scholieren), v. gmv.:
 de - gaat uit, de - was niet rustig.
School (mil. reeks oefeningen, te doorloopen
 met een bepaald doel), v. scholen: de solda-
 ten-, de pelotons-, de bataljons-, enz.;
 evenzo voor paarden: de dresseer-; een
 paard africhten in de -, zie Schoolpaard.
School (richting in letterkunde of kunst), v.
 scholen: de klassieke -, de romantische -;
 de Hollandsche -, de Vlaamsche -.
School (gezamenlijke volgelingen van een
 meester), v. scholen: de - van Rubens, de
 - van Thorbecke, de - van Pasteur, de -
 van Plato, de - van Aristoteles.
School (menigte visschen van dezelfde soort),
 v. scholen: een - haringen.
Schoolakte (onderwijs-diploma, dat het

recht geeft, in een school onderwijs te geven),
 v. -n; zie Huisakte.
Schoolarrondissement (gebied van een
 arrondissements-schoolopziener), o. -en;
 -arts (geneesheer, door de gemeente benoemd,
 die toezicht houdt op de schoolhygiëne), m.
 -en; -atlas (atlas ten dienste v. h. onder-
 wijs), m. -sen; -bad (inrichting aan school
 tot baden, voor schoolkinderen), o. -baden;
 -bank, v. -en; -behoefden (leermidde-
 len, als boeken, leen, penne, cahiers, enz.),
 v. mv.; -bezoek (het bezoeken der school),
 o. gmv.; -bibliotheek (collectie v. kinder-
 leesboeken in de school), v. -theken; -blad
 (nieuwsblad op schoolgebied), o. -bladen.
Schoolblijven (in school tot straf nablij-
 ven), ik bleef -, ben -gebleven: mijn broer
 moest tot vijf uur -; als samenstelling in
 één woord te schrijven; evenzo: Schoolgaan,
 Schoolliggen, schoolgegaan, enz.
Schoolblijver (leerling der lagere school,
 die voor straf moet nablijven), m. -s.
Schoolboek (leer- of leesboek voor school),
 o. -boeken; -boekhandel (handel in
 schoolboeken), m. gmv.; -bord (het zwarte
 schrijf bord in school), o. -en; -commissie
 (commissie van toezicht op de lagere scholen),
 v. -sies, -siën; -district (gebied van den
 districts-schoolopziener), o. -en; -feest (feest
 in of op school), o. -en.
Schoolgaan (de school bezoeken om het
 onderwijs te volgen, door kinderen), ik ging
 -, wij hebben tot ons twaalftide jaar -gegaan:
 zij moeten allen -, (C. O.); -gaanu (ter
 schole gaande), bn.: de -gaande kinderen;
 -gebouw (de school), o. -gebouwen; -geld
 (geld, dat geheven wordt van elk betalend
 schoolgaand kind), o. -en; -geldheffing,
 v. -en; -hoofd (hoofd d. school), o. -en;
 -hygiëne (afdeeling der gezondheidsteer,
 die zich bezighoudt met of handelt over de
 hygiëne op school), v. gmv.; -inspectie (het
 inspecteeren e. school), v. gmv.; ook, het gebied
 v. e. inspecteur: er zijn in ons land drie -in-
 specties voor het lager onderwijs; -jaar
 (klassejaar), o. -jaren; -jas (jas, die onder-
 wijzer of leeraar draagt in de klas), v. -sen.
Schooljeugd (de schoolkinderen), v. gmv.;
 -jongen, m. -s; -juffrouw (-onderwij-
 zeres), v. -en; -kaart (grootte landkaart),
 v. -kaarten; -kameraad (schoolmakker),
 m. -kameraden; -kind (leerling der lagere
 school), o. -eren; -kindervoeding (gratis
 voeding van arme schoolkinderen), v. gmv.;
 -klok (klok in school, ook: klok, om kinderen
 te leeren op de klok te zien), v. -klokken.
Schoolliggen (op een kostschool zijn), ik
 lag -, wij lagen -, ik heb er drie jaar -
 gelegen; -lokaal (vertrek), o. -lokalen;
 -makker (vriend), m. -s; -man (onder-
 wijzer, opvoedkundige), m. -mannen; -ma-
 tres (hoofd eener kleinkinderschool), v. -ma-
 tressen, zie Matres; -meester (oude, thans
 minachtende naam voor schoolonderwijzer),
 m. -s, fig. den - spelen, den - uithangen,
 daar kan men den - uit proeven, pedant,
 waanwijze; -meesterachtig (minacht.
 pedant, waanwijs, uit de hoogte), bn.; -mees-
 terlijk (eigen aan, komende van e. school-
 meester), bn.: het - bloed, dat u en mij door
 de aders kwam vloeijen, (Staring); -meisje
 (meisje, dat ter school gaat), o. -s; -meubel,
 o. -s, -en: borden, banken, ezels zijn -s.

Schoolmuseum (museum, opgericht te te A'dam 24 Sept. 1877 in het paleis voor Volkslijst, thans in eigen gebouw, Prinsengracht, 151), o. gmv.; -**onderwijs** (onderwijs, in een school gegeven), o. gmv., zie Huisonderwijs; -**opziener** (rijksambtenaar, belast met het toezicht op het lager onderwijs in zijn district of arrondissement), m. -s; -**paard** (manegepaard), o. -en; -**penning** (kleine bijdrage tot het onderhoud eener bijzondere, kerkelijke school), m. -en; -**plicht** (verplichting der ouders, om hun kinderen naar school te zenden), m. gmv., zie Leerplicht; -**plichtig** (gebonden door schoolplicht), bn.: -e leerlingen, nl. van 6-12 jaar; -**reglement** (verordening voor onderwijzers en leerlingen), o. -en; -**rijden** (het rijden of leeren rijden in de manege), o. gmv.; -**strijd** (politieke strijd om de school), m. gmv.; -**vereeniging** (vereeniging te A'dam tot het stichten en onderhouden van bijzondere scholen), v. -en.

Schooltijd (tijd, dat achtereenvolgens onderwijs in de school wordt gegeven; ook, de jaren, dat iem. de school bezoekt), m.; -**tucht** (tucht, welke in school wordt gehandhaafd), v. gmv.; -**tuin** (tuin bij de school tot practisch onderwijs in de leer der planten), m. -tuinen; -**uur** (het uur, dat de school begint), o.; Wat vreugd! het - heeft geslagen, (C. O.); -**vertrek** (-lokaal), o. -ken; -**verzuim** (het verzuimen der school), o. gmv.: er is absoluut en betrekkelijk -; -**vos** (spottende naam voor schoolmeester), m. -sen; -**vriend** (-makker), m. -en; -**vriendin** (vriendin op school, of die men op school heeft leeren kennen), v. -nen; -**vriendschap**, v. gmv.; -**werk** (werk van een leerling, die de school bezoekt, ook, huiswerk), o. gmv.; -**ziek** (ziekte voorwendende, om uit school te blijven), bn.; -**ziekte** (ziekte, die de kinderen op school van elkaar opdoen), v. -n.

Schoonisch (het karakter, den stempel dragende van de school), bn.: -e kennis, een - gezegde; -e geleerdheid, kamergeleerdheid; bw.: z. - uitdrukken, pedant.

Schoon (fraai, mooi), bn. en bw.: een - landschap, een - standbeeld, die rogge staat -; -er, -st; -**tjes** (lief, net, aardig), bw.

Schoon (dat, wat schoon, sierlijk, aantrekkelijk is), o. gmv.: het eeuwig - der natuur.

Schoon (bij dichters voor: ofschoon), vgw.: Kreupel is een dapper man, - hij niet als hinken kan, (Cats).

Schoonbroeder (zwager), m. -broeders; -**dochter** (behuwd-dochter), v. -dochters.

Schoon'druk (boekdr. de druk van een vel aan éenen kant), m. -drukken.

Schoone (schoone jongedame), v. schoonen.

Schoone (al, wat schoon is), o. gmv.: de leer van het -; het - in natuur en kunst.

Schoonen (reinigen, zuiveren), ik schoonde, heb geschoond: erwten -, boonen -.

Schooner, schoener (klein zeeschip, een tweemaster, zonder vierkante zeilen), m. -s.

Schoonheid (het schoon-zijn), v., (schoone dingen, landschappen), v. -heden: de - van een schilderij; de -heden van Zwitserland.

Schoonheid (schoon meisje), v. -heden.

Schoonheidsgevoel (gevoel voor het schoone, aesthetisch gevoel), o. gmv.: het - ontwikkelen; -**kijker** (kleurenkijker), m. -kijkers, zie Kaleidoscoop; -**leer** (theorie

van het schoone in letteren en kunst), v. gmv., zie Aesthetica; -**lijn** (in s-vorm gebogen lijn, als grondslag van een schoonen vorm), v. -en; -**zin** (gevoel voor het schoone), m. gmv.: den - ontwikkelen.

Schoonhouden (zorgen, dat iets schoon en frisch blijft), ik hield -, heb -gehouden: eene kamer -, een gebouw -; -**klinkend** (uit schoon, fraai en het onvolt. deelw. van klinken, luiden; fig. aantlokkend), bn.: -e namen voor nieuwe modesnuffjes, -e aanprijzingen; -**maak** (het schoonmaken van een huis), v. gmv.: de jaarlijksche -; -**maakduivel** (de schoonmaak als kwelgeest, als plaag van den man), m. -s; -**maken** (retnigen, zuiveren), ik heb -gemaakt: een kamer -, een zolder -, een huis -; het graan -; -**maakster**, v. -s; -**moeder** (uit schoon, goed, en moeder: behuudmoeder), v. -s; -**ouders** (behuudouders), m. mv.; zie: -broeder, -dochter; -**prater** (vleier), m. -s; v. -praatster, -s; -**rijden** (sierlijk schaatsenrijden), o. gmv.

Schoon'schijnend (uit schoon, mooi, en het onvolt. deelw. van schijnen, lijken), bn.: -e redenen, iets - voorstellen; -er, -st; -**schip maken** (geneesk. e. purgeermiddel toedienen; totaal opruimen of opredderen, geheel en al opknappen of in orde maken), de dokter wilde bij den koortslijder eerst - maken; door die expeditie is op Celebes - gemaakt; zie Schip; -**schrift** (mooi schrift), o. -en; -**schrijven** (het calligraphieeren), o.; -**schrijver** (iemand, die zeer fraai schrijft), m. -s, zie Calligraaf; -**tjes** (netjes, fijn; fig. liefelijk, vlelend), bw., zie Schoon; -**vader** (behuudvader), m. -s; -**zicht** (een fraai uitzicht), o. gmv., zie: Belvédère en Bellevue; -**zoon** (behuudzoon), m. -s, -zonen; -**zuster** (behuudzuster), v. -s.

Schoor (stut, schraag, steun, meest in schuinen stand), m. schoren; -**paal** (schuingerichte paal als steun), m. -palen: een - tegen een overhellenden muur; -**pielaar** (-zuil), m. -laren; -**balk** (balk, om te schoren), m. -en; -**beeld** (schraagbeeld), o. -en; -**hoek** (gemetselde hoek, tot steun aangebracht), m. -en; -**pijler** (stuttende pijler), m. -s.

Schoorsteen (steen, die de rookvang schoort, gemetselde rookgang), m. -steenen; -**steenbrand** (brand in den schoorsteen), m. -en; -**steenmantel** (breede sierlijst aan de kamertij v. d. schoorsteen), m. -s; -**steenroet** (het roet, dat zich in den schoorsteen aanzet), o. gmv.; -**steenstuk** (schilderstukje, ook schilderij tegen een schoorsteen of op den schoorsteenmantel als sieraad), o. -ken; -**steenval** (strook van stof of franje rondom den bovenkant van den schoorsteenmantel), m. -len; -**steenveger** (man, die schoorsteenen reinigt van roet), m. -veggers.

Schoorvoeten (de voeten schoor zetten, tegenstribbelen, zich schrapzetten; ook, aarzelen), ik schoorvoette, ik heb geschoorvoet.

Schoorvoetend (ongaarne iets doende, talmend, dralend), bn.: de jongen treedt - nader; bw.: iets - doen, noode; - bekennen.

Schoorzuil (eig. schorende zuil; meestal caryatide, schoorbeeld, schraagbeeld), v. -en.

Schoot (scheepst. touw, vastgemaakt aan den benedenhoek van het zeil en dat dient tot viering of tot reving van het zeil), m.

- schooten: *de -en aanhalen*, het zeil minder ruimte laten; *de -en vieren*, laten schieten, fig. toegeven, meer speling of ruimte geven.
- Schoot** (eig. wat uitschiet, uitspringt: *deel van een kleed*), m. -en: *de - van een jak*.
- Schoot** (*scheut, loot, spruit*), m. schoten.
- Schoot** (*tong v. e. slot*), m. schoten.
- Schoot**, m.: *aan of op moeders -*, knieën: *in Abrahams -*, zie Abraham, fig. in de eeuwige rust, nl. in den hemel; *in den - zijner familie*, kring; *het hoofd in den - leggen*, zie Hoofd; *de handen in den - leggen*, zie Hand.
- Schootgaan** (*er van doorgaan, als een vlieger, waarvan het touw breekt*), hū ging -, is - gegaan; fig. weggaan zonder betalen.
- Schoothondje** (*dameshondje*), o. -s; -- **kind** (*piepjong kind, dat nog op moeders schoot moet zitten, daar het niet kan loopen*), o. -ers, -eren.
- Schootsvel** (*lederen voorschoot der ambachtslieden*), o. -vellen.
- Schootvrij** (*bomvrij*), bn.: *fig. de deugdzame zelfs is niet - voor den laster*, d. i. gedekt.
- Schooven** (*in garven binden*), ik schoofde, ik heb - schoofd; zie Bindster.
- Schoovenbinder** (*korenschoof-maker*), m. -binders; - **bindster**, v. -bindsters; ook enkel: Bindster, v. -s, zie ald.
- Schooverzeil** (*scheepst. het onderste zeil v. d. grooten mast, het wordt met ringen langs e. gaffel geschoven*), o. -zeilen.
- Schop** (*stoot met den voet, trap*), m. schoppen: zegsw. *iem. den - geven*, zijn afscheid; *den - krijgen*, ontslagen, afgedankt worden.
- Schop** (*schommel*), v. -pen: *op de - zitten*.
- Schop** (*werktuig, om op te scheppen*), v. -pen: *een asch -*, *een kolen -*, *een koren -*.
- Schoppen** (*figuur op speelkaarten*), v. mv.
- Schoppen** (*met den voet wegstooten*), ik heb geschopt: *iemand -*, *iem. een trap geven*.
- Schoppenaas** (*kaartfiguur*), o. -azen; - **boer**, m. -en; - **heer**, m. -heeren; - **vrouw**, v. -en.
- Schopstoel** (*aan touwen hangende schommelstoel*), m. -en: zegsw. *op den - zitten*, niet vast zitten, geen vaste betrekking hebben, in een huurhuis wonen; *ik zit hier niet op een -*, ik woon hier in eigen huis, vast.
- Schor** (*heesch*), bn. en bw.: *een - geluid*; *een - re stem*; *zich - schreeuwen*; - **der**, -st.
- Schor** (*aangestild land*), v. -ren, z. Schorre.
- Schorrem** (*het gemeene volk*), o. gmv.
- Schorrem**, bn.: *een - e vent*, haveloos.
- Schorremer** (*armoedige kerel*), m. -s. gmv.
- Schorren** (*stutten, steunen*), ik heb geschoord: *een muur -*, *een schip op de helling -*; fig. *waarom schoort onze tijdigheid een kostwinning (als aanspreker, die aldus versteent? (Potg.)*
- Schorpioen** (*spinachtig dier met giftangel*), m. -en; fig. *scherpe geesels met stekels*. Ook: achtste teeken in den dierenriem, z. Zodiaak.
- Schorpioenkruid** (*plantk. muizenoor*), o.
- Schorre, schor** (*aanstijking, aangestild en nog onbedijkt land, gors, kwelder*), v. schorren.
- Schorren** (Bargoensch: *bedelen*).
- Schorrimorrie** (*gepeupel, janhagel*), o. gmv.
- Schors** (*buitenste deel van den bast*), v. -en.
- Schorselwoensdag** (*Woensdag vóór Paschen, daar op dien dag in de R.-K. kerken het klokkenluiden geschorst wordt*), m. -en.
- Schorren** (*verschuiven, uitstellen*), ik heb geschorst: *iemand in zijn ambt -*, *iem. tijdelijk ontzetten*; *een vergadering -*, tijdelijk doen ophouden; zie Schorten.
- Schorseneer** (*aardwortel, bekende plant onzer moestuinen*), v. -seneren: *ik stal het hart van mijn tante door van schorseneren te houden*, (C. O.); ook: Schorseneel.
- Schort** (*voorschoot, boezelaar*), v. en o. -en: *een schoone - voordoen*.
- Schorteldoek** (*schort, voorschoot*), m. -doeken; - **kleed** (*boezelaar*), o. -kleeden.
- Schorten** (*de kleeren opschorten, opkorten*), ik schortte, ik heb geschort: *in heiden zonder baan, leerde ik, ter jacht geschort, mijn eerste treden gaan*, (Staring).
- Schorten** (*schelen, mankeeren, haperen, ontbreken*), het schortte, het heeft geschort: *Of schort het aan begrip en stem? (Vondel); wat schort u? wat schort er aan?*
- Schot** (*vaart, voortgang*), o. gmv.: - *geven aan*, d. i. maken, dat het vooruitschiet.
- Schot** (*schutting, beschot, planken afsluiting*), o. schotten: zegsw. *ergens een - je voor steken* het tegenhouden, beletten.
- Schot** (*het schieten, enz.*), o. schoten: *een eere -*, *een geweer -*, *een pistool -*, *een nood -*, zie ald.; *buiten - blijven*, fig. zich buiten gevaar of schade houden.
- Schot** (*belasting*), o. gmv.: - *en lot betalen*. vero.
- Schot** (*Java. het avondschot, vroeger te Batavia om 8 uur*), o.: *in de meeste huizen gaf dat - het teeken tot eenige afwisseling en beweging*, (v. R.), zie Morgenschot.
- Schot** (*bewoner van Schotland*), m. Schotten.
- Schotbalk** (*sluisbalk*), m. -balken.
- Schotel** (*aarden schaal voor spijzen*), m. -s.
- Schotel** (*gerecht*), m. -s: *een fijne -*.
- Schotelboek** (*keukendoek, vaatdoek*), m. -en.
- Schotelhuis** (*Vlaamsch. bijgebouwtje bij een boerenwoning, dienend tot reiniging van allerlei vaatwerk*), o. -huizen.
- Schotelkje** (*schaaltje onder een kopje*), o. -s.
- Schotelvol** (*eig. een eetschotel, geheel gevuld*), bn.: *een - groen eten*, (Staring).
- Schots** (*ijschol, ijschots*), v. schotsen.
- Schots** (*lomp*), bw.: *iem. - bejegenen*. vero.
- Schotsch** (*scheef, verkeerd*), bn.: *goederen, die - en scheef door elkaar liggen*; *huizen, die in den kampong - en scheef door elkaar staan*, in de meest mogelijke wanorde.
- Schotsch** (*de taal der Schotten*), o. gmv.
- Schotsch** (*dwaars geruit*), bn.: *een - e mantel*.
- Schotsch** (*dans in 1/4 maat*), m. -en.
- Schotschbont** (*geruit en bont gekleurd*), bn.: *de Holl. jongen draagt een - kieltje*, (C. O.); *de - e damesmantel van Amelie*, (C. O.)
- Schotsche** *haring* (*een haring, die in het net bleef hangen en later eerst d. i. dood, werd gekaakt en gezouten*), m. -en; (*stofnaam*), v. gmv.
- Schot'schrift** (*scheld- of schimp'schrift*), o. -en; zie: Pamflet en Libel.
- Schotvaars** (*jonge koe van drie of vier jaar*), v. -vaarzen; - **varken** (*mestvarken*), o. -s.
- Schotvrij** (*kogelvrij*), bn., zie Schootvrij.
- Schotwrig** (*wilgeboom, dien men kan knotten*), m. -en; zie Schietwilg.
- Schotwond** (*kogelwond*), v. -en.
- Schouder** (*lichaamsdeel*), m. -s of -en: *hoog in de - s zijn, breede - s hebben*; fig. *iets op zijn - s laden, torsen*, den last er van op zich nemen; *iemand over den - aanzien*, overdwars, met boosheid, met minachting.
- Schouder** (*deel v. e. kleedingstuk*), m. -s.

Schouderband (draagband), m. — banden; — **belegsel** (versiering op uniformjas of japon op de schouders), o. — s; — **blad** (ontl. breed, driehoekig, plat dekbeen van den bovenrug), o. — bladen; — **breedte** (de breedte van den rug ter hoogte der schouders), v. gmv.; — **en** (mil. op den schouder nemen), ik heb geschouderd: het geweer —; — **hoogte** (hoogte v. d. schouder), v. gmv.; — **mantel** (warme vrouwenmantel met kap), m. — s, ook gew.: Schouw'mantel; — **ophalen** (het ophalen der schouders ten teeken van twijfel, onverschilligheid, enz.), o. gmv.; — **stuk** (stuk vleesch boven v. d. voorpoot, voorbout), o. — stukken; — **vraacht** (vracht, om op den schouder te dragen), v. — en; — **zeel** (helpzeel, hennepzeel), o. — zeelen.

Schout (voorheen de hoogste ambtenaar b.v. in A'dam, de vertegenwoordiger v. d. landsheer), m. — en; de — was openbaar aanklager, hoofdambtenaar van politie, die de straffen deed ten uitvoer leggen en de boeten in ontvangst nam: de — was aangesteld om voor de rechten der grafelijkheid op te komen, waar dit noodig mocht zijn; — **ambt** (de betrekking, het gebied v. d. schout), o.; in O.-I. is de schout een hoofd van politie, een inspecteur van politie.

Schout-bij-nacht (marine. vlagofficier, een rang beneden den vice-admiraal), m. schouten-bij-nacht, schout-bij-nachts.

Schouw (schoorsteen), v. — en: een spiegel, die tegenover de — hing, (Potg.)

Schouw (pont, puntschuit, praam), v. — en.

Schouw (schouwing, inspectie), v. schouwen.

Schouw (vuil, obscene), bn. en bw.: een — e mop; hij is erg — in zijn taal; ook: liederlijk: hij leidt een — leven; hij leeft —. gew.

Schouw'burg (gebouw, waarin tooneelstukken worden opgevoerd), m. — en; zie Theater.

Schouw'burg, m.; zie Academie.

Schouw'burgbezoeker (iem., die naar den schouw'burg gaat), m. — s; — **brand**, m. — en; — **commissie** (college van heeren, belast met het beheer van een schouw'burg), v. — s, — siën; — **publiek** (de menschen, die gewoonlijk den schouw'burg bezoeken), o.; — **zaal** (kijkzaal in den schouw'burg), v. — zalen.

Schouwen (bezien, inspecteeren), ik heb geschouwd: een lijk —, geneeskundig onderzoeken; de dijken, wegen en wateren —.

Schouwlustig (kijkgraag, nieuwsgierig), bn.; — er, — st: het — publiek; — **plaats** (tooneel), v. — en; — **spel** (belangwekkend voorval), o. — en; — **speler** (tooneelspeler), m. — s, — **speelster** v. — s, ook: Acteur, Actrice; — **tooneel** (plaats, waar iets vertoond wordt of geschiedt), o. — neelen.

Schraag (draagezel, kruishout), v. schragen.

Schraag'balk (balk, om te schragen of te stutten), m. — balken; — **beeld** (stut, in den vorm van een beeld), o. — beelden, zie Caryatide; — **pijler** (pijler als stut), m. — pijlers.

Schraag'te (schaarschte, gebrek), v. gew.

Schraal (mager, dor), bn. en bw.; — aler, — st; een schrale grond; een schrale wind, scherp, guur; een schrale oogst, schaarsch; een schrale troost, iets dat voor troost moet gelden, maar het niet is; een — weekgeld, gering; hij meet —, karig; — **tjes**, bw.: hij kan maar — leven, die roggestaat —; zie Schriel.

Schraal'hans (beeld voor een vrek, naam v. e. gierigaard), m. — hanzen; zegsw. — lijkt hier wel keukenmeester, het is er geen vetpot.

Schraap (het schrapen), v. gmv.

Schraap'achtig (schrapelig, inhalig, gierig), bn.: een — e huisjesmelker.

Schraap'ijzer (krabber, door den verver gebruikt), o. — s: een driehoekig —; — **mes** (mes om te schrapen, te schrabben), o. — messen; — **sel** (het afgeschraapte, afkrabbel), o. gmv.; — **staal** (werktuig v. d. kuiper), o. — stalen.

Schraap'zucht (zucht tot schrapen, groote inhaligheid, gierigheid), v. gmv.

Schraap'zuchtig (zeer inhalig), bn. en bw.

Schrab (krab, schram, schrap, kras), v. — ben.

Schrab'ben (krabben, afkrabben), ik schrabde, heb geschrabt: wortelen —; — **ber**, m. — s, zie ald.; — **ijzer** (afkrabbeugel op een stoep, bij de voordeur), o. — s; — **mes** (schraapmes), o. — messen; — **sel** (schraapsel), o. — s.

Schrab'ber (schrab- of stoepijzer tot reiniging der schoenzolen), m. schrabbers.

Schra'felen (schrapen), ze schrafelde, heeft geschrafeld: de kip schrafelt in het zand, met de pooten krabben, ook, Schraven; fig. geld schrapen; — **aar** (gierigaard), m. — s.

Schra'gen (eig. met een schraag steunen: ondersteunen, stutten), ik schraagde, heb geschraagd; — **ing** (hulp), v. gmv.: tot —.

Schra'ien (minder gunstig waaien), het heeft geschraald: de wind begint te —.

Schram (lichte wond, openrijting, krab), v. schrammen; — **metje**, o., of — **pje**, o. — s.

Schram'men (licht kwetsen, de huid openrijten), ik schramde, heb geschramd: zich —.

Schran'der (scherpzinnig, snedig, vernuftig), bn. en bw.: een — man, die jonge heeft — e oogen, een — oordeel, de schrandre Barends; — te werk gaan, — iets opmerken; — der, — st.

Schran'derheid (scherpzinnigheid, slimheid, vlug doorzicht), v. gmv.: de — van dezen afgevaardigde, van dien diplomaat.

Schrank (schraag, paal, staak), v. — en.

Schrank (zes bussels vlas), v. — en. gew.

Schran'kelbeen (persoon m. lange kromme beenen en naar-binnen gebogen voeten), m. en v. — beenen; — **beenen** (de beenen kruislings over elkaar slaan), de arme knaap — beende, heeft altijd geschrinkelbeend.

Schran'kelen (scheef zijn), heeft geschrankeld; — **aar** (iem., die scheef loopt), m. — s.

Schran'ken (niet haaksch zijn), het heeft geschrant: het kozijn schrankt; ook, klemmen, moeilijk opengaan: de deur schrankt.

Schran'sen (smullen; gretig, gulzig eten, veel eten), ik schranste, heb geschrant: ik breng wat te —, (v. Zegg.); — **er** (iem., die zich te goed doet met eten), m. — s; — **ster**, v. — s.

Schransertij (het veel en gulzig eten), v. gmv.

Schrap (krap, schram, streep), v. schrappen.

Schrap (scherp, tot iets gereed), bw.; zegsw. zich — zetten, een vasten stand aannemen; — **staam**, stevig, onwankelbaar: als paarden, die op scherp staan, bij sneeuw of ijs op den weg.

Schra'pen (afkrabben, schrappen; fig. bij-eenhalen), ik schraapte, heb geschraapt: wortelen —; geld —, de jeugd kent nog geen —; bij uitbr. lig niet zoo op je viool te —.

Schra'per (gierigaard, pottier, vrek), m. — s.

Schra'perig (gierig, schraapzuchtig), bn.

Schrap'ijzer, o. — ijzers; zie Schra'ijzer.

Schrapnel (Eng. zie Shrapnel), v. — s.

- Schrap'pen** (doorhalen), ik heb geschrap't: een woord -, iem. als lid -.
- Schrap'pen** (afkrabben), ik schrap'te, heb geschrap't: aardappels -, wortels -.
- Schrap'snelder** (gerasp'te groene-kaas), v. **Schra'ven** (schrafelen), zij heeft geschraafd, vero.: Coppe, die so wale conste -, (Reinaert).
- Schrede** (schrede), m. schreden: - voor -.
- Schrede** (tred, stap), v. -n, schreetje, o. -s.
- Schreef** (streep), v. schreven: dat gaat buiten de -, d. i. te ver; zegsw. een - je voor hebben, d. i. eenig voorrecht hebben; dat gaat over of buiten de -, de grens, de maat te buiten.
- Schreef** (gekraste streep), v. schreven: een - bij houtbewerking.
- Schreep** (verwant met schrapen: schraal), bn.: een schrepe stem; zie Schrepeel.
- Schreeuw** (gil, luide roep), m. -en: een - geven, een - laten hooren, hard geluid.
- Schreeuwen** (huidkeels roepen, gillen, schreien, enz.), ik heb geschreeuwd: zegsw. moord en brand -, vreeselijk te keer gaan; dat -t ten hemel, is een gruwel; -er, m. -s.
- Schreeuwend** (huilend, lastig), bn.: een - kindje; fig. ijselijk, vreeselijk: een - onrecht; -e kleuren, bont, scherp; bw.: - duur, - leelijk, in hooge mate.
- Schreeuwerig**, bn, en bw.: een - kind, lastig; een - e stem, op een - en toon.
- Schreeuwerlijk** (schreeuwbeek), m. en v. -en: die - v. e. jongen! wat een - v. e. haan!
- Schreien** (weenen, huielen), ik heb geschreid: dat schreit ten hemel, d. i. roept om wraak.
- Schreier** (iem., die schreit), m. -s: de oudtijds gehuurde -s bij een begrafenisstoot, zie Huilebalk.
- Schreierstoren** (aard. een torentje op den Buitenkant te Amsterdam), m.: bij den - namen de vergezellende vrouwen afscheid van haar zeevarende mannen.
- Schreip** (mager, schraal), bn.; fig. gierig.
- Schriep** (bijvorm van schraal), bn. en bw.; -er, -st: een - onthaal; - opscheppen.
- Schriepheid** (het schriep-zijn), v. gm. v.
- Schriepheid** (keurigheid), v. gm. v.; **schriep-tjes** (op karige wijze), bw.: hij kan maar - rondkomen, het - moeten aanleggen.
- Schrift** (de Bijbelboeken), v. gm. v. de H. -.
- Schrift** (het geschrevene), o. gm. v.: loopend -, staand -, klein -, groot -; een bij -, een na -, een op -, een voorschrift, zie ald.; ook: beeld- of hiëroglief, spijker-, cijfer-, ru-nenschrift, zie ald.
- Schrift** (schrijfboek, geschrift), o. -en: een school-, een schoon-, een maand-, gedenk-, tijd-, smaad-, vlug-, zie Brochure; een verweer-, zie Apologie; een proef-, zie Dissertatie, een getuig-, zie Attest of Testimonium; een schot-, zie Libel en Pamflet; een verzoek-, zie Rekest.
- Schriftelijk** (in schrift), bn. en bw.: een - e belofte, - werk; zich - verbinden.
- Schriftgeleerde** (bij de Israëlieten, na de Babylonische gevangenschap, kenner en verklaarder van de boeken van Mozes, nl.: leeraar en rabbijn), m. -n: de -n waren beoefenaars van de Joodsche godsdienst- en rechtsleer; -kenner (kenner van de H. Schrift, Bijbelkenner), m. -s; -kunde (kennis van de H. Schrift), v.; -kundige (kenner van de H. Schrift), m. -n; -ma'tig (overeenkomstig de H. Schrift), bn.: een - e belijdenis, - e gevoelens; -er, -st.
- Schriftkunde**, v. gm. v.; zie Graphologie;
- kundige**, m. en v. -n; zie Grapholoog.
- Schriftuur** (de H. Schrift, de Bijbelboeken), v. gm. v.; -Iijk, bn. en bw.: -lijke namen, b. v. Benjamin voor jongsten lieveling, Nimrod voor jager, Salomo, de wijze, Magdalena, de boetvaardige, Nazareth, armelijk plaatsje.
- Schrijf'beenen** (loopen met wijdruitstaande beenen), ik schrijf'beende, heb geschrijf'beend.
- Schrijf'delings**, bw.: de metselaar zat - op de nok van het dak; ook, Schrijf'lings.
- Schrijf'delingsch** (met de beenen uitgespreid), bn.: in - e houding; ook, Schrijf'lingsch.
- Schrijf'den** (met breede stappen loopen), ik schreed, heb geschreden; -ing, v. gm. v.
- Schrijf'bank**, v. -banken; -behoef'ten (al, wat nodig is om te schrijven), v. mv.; -boek (cahier), o. -en; -bureau (schrijf-tafel met laden en hokjes), o. -'s; -cassette (eig. schrijf'kastje, schrijf'lessenaar'tje), v. -n; -fout (vergissing, bij 't schrijven of overschrijven begaan), v. -en; -geld (geld als loon voor 't schrijven), o. -en; -gereg'd-schap (allerlei schrijf'behoef'te), o. -pen; -gerel, o. gm. v.; -inkt (inkt, om mee te schrijven), m., (soorten), m. -inkten, zie: Copieerinkt, Drukinkt; -kamer (in de gevangenis: kamer, waar schrijf'werk verricht wordt), v. -s; met dit schrijf'werk wordt eenig geld verdiend, en ook ontslagen gevangenen kunnen er voor eerst in hun onderhoud voorzien; -kramp (geneesk. spierkramp in de vingers bij het schrijven), v. gm. v.; -kunst (de kunst van schrijf'letters te maken), v. gm. v.; -les (les in het schrijven), v. -lessen.
- Schrijf'lessenaar** (lessenaar, om op te schrijven), m. -s; -letter (met de pen geschreven of te schrijven letter), v. -letters, zie Druk-letter; -machine (kunstig uitgedacht schrijf'toestel met klavier), v. -machines; de - is in 1855 door Foucault uitgevonden;
- map** (portefeuille voor schrijf'behoef'ten), v. -mappen, zie Map; -papier (papier, om brieven, enz. op te schrijven), o. gm. v.; -pen (veeren of stalen pen, om mee te schrijven), v. -pennen; -taal (de geschreven taal, de taal, waarvan men zich bedient bij 't schriftelijk uitdrukken der gedachten), v. gm. v.; -tafel (tafel, waaraan men schrijft), v. -s; -telegraaf (de druktelegraaf van den Amerikaan Morse (1791-1872), welke teekens en letters schrijft), v. gm. v.; -trant (stijl, manier van gedachten-uiting), m. gm. v.; -werk (werk, dat geschreven is of moet worden), o. gm. v.
- Schrijf'lings**, bw.: - te paard zitten; zie Schrijf'delings; -lingsch (schrijf'delingsch), bn.: hij stond in - en stand.
- Schrijn** (kast, kistje), o. en m. -en. vero.
- Schrijnen** (afschaven van de opperhuid; branden van wonden), het heeft geschrijnd: ik heb mijn teenen geschrijnd in mijn te nauwe schoenen; een wonde kan -; bij uitbr. het zonnelicht schrijnt mijn zieke oogen.
- Schrijnend** (fig. wat pijnlijk aandoet), bn.: een - e herinnering, een - gevoel van spijt; een - e smart, grievend, invretend.
- Schrijnwerker** (kastenmaker), m. -s.
- Schrijf'ven** (met een potlood, pen, griffel, een stuk krijt, letters op papier of op hout, enz. maken), ik schreef, ik heb geschreven: kan dit kind al -? zijn naam -, adressen -,

Schrij'ven (opstellen), ik heb -schreven: een brief -, een opstel -, verzen -, dichten.
Schrij'ven (brief), o.: ik heb een -ontvangen van den inspecteur.
Schrij'ven (spellen): dat woord, die naam is goed, is verkeerd geschreven.
Schrij'ver (iem., die schrijfwerk doet, klerk), m. schrijvers; ook, de secretaris van een vereeniging, een gezelschap, een bond.
Schrij'ver (iem., die boeken schrijft), m.: de -s der 19e eeuw; een - van romans; de klassieke -s, nl. v. d. beste geschriften uit eenig tijdvak; de gewijde -s, kerkvaders.
Schrij'verabent (kleinacht. een of andere club van schrijvers), v.: hij behoort tot die -.
Schrij'versgild (al de schrijvers samen), o.
Schrik (plotselinge ontsteltenis), m. schrikken; -achtig (licht schrikkend), bn.; -er, -st.
Schrikba'rend (verschrikkelijk, ijsselijk), bn.: tot onze -e verveling, (C. O.); -er, -st.
Schrik'beeld (akehige voorstelling), o. -en: de vluchtelingen haalden zich allerlei -en voor den geest; de typhustijder had nare -en.
Schrik'bewind, o. gmv.: het - van Robespierre, d. i. wreede, tyrannieke regeering; zie Roode Terreur.
Schrik'hagedis (dinosaurius van reusachtige afmeting, wel 40 M. lang, waarvan een geraamte in den staat Wyoming in N.-Amerika is opgegraven), v. -hagedissen.
Schrik'keldag (de dag, die wordt ingeschoven tusschen den 23en en 24en Febr., in een schrikkeljaar), m. -dagen.
Schrik'kelijk (schrik aanjagend), bn. en bw.: een - onweer; hij verteert - veel geld, erg; 't was - koud, ontzettend.
Schrik'keljaar (jaar met een ingeschoven dag, met een schrikkelag), o. -jaren: 1900 was geen -, 1920 zal een - zijn.
Schrik'kelmaand (Februari), v. -maanden.
Schrik'ken (doen schrikken), ik schrikte, heb geschrikt: de jongen schrikte het paard.
Schrik'ken (eig. opspringen: met schrik vervuld worden, ontstellen, ijzen), ik schrok, ben geschrokken (geschrikt): wat schrok! (schrikte) ik bij dat onverwachte schot!
Schrik'kerig (schrikachtig, inz. v. dieren), bn.: sommige paarden zijn -, schrikken licht.
Schrik'middel (middel tegen de gevolgen van schrik, b.v. een - poeier), o. -middelen.
Schrik'neurose (mil. neurose, die den krijger aangrijpt in den veldslag, aan het front, enz.), v.
Schrik'poeier (poeier tegen de gevolgen van een schrik), v. -poeiers: wil ik na de apteek loopen en een roode - halen? (C. O.)
Schrikwek'kend (schrikaanjagend), bn.; -er, -st: een -e donderslag, schrikbarend; het - gebulder der kanonnen, angstwekkend.
Schrik (schraal, schel, scherp), bn.: een -le stem, -le tonen, schelklinkend; fig. met -le kleuren iets afschilderen, pikant; -ler, -st.
Schrobbeeren (eig. schrobben met Fr. uitgang, fig. iemand scherp berispen of hevige verwijtingen doen); -ing (scherpe berisping), v. -en; iem. een - geven, eig. hem op ruwe wijze afboenen, hem de ooren wassen, hem den mantel uitvegen.
Schrob'ben (den vloer reinigen met water), ik heb geschrobd; -ber (boender), m. -bers; -ster (schrobvrouw), v. -sters.
Schrob'net (sleepnet, dat nl. langs den bodem van 't water wordt getrokken), o. -netten.
Schrob'visscherij (nl. m. h. schrobnet), v.

Schrob'zaag (smalle handzaag), v. -zagen.
Schroef (beneden bij het roer van een stoomschip aangebracht draaiend werktuig met schroefbladen, waardoor die stoomboot wordt voortgedreven), v. schroeven.
Schroef (cilindervormig stuk hout of metaal, omgeven door een spiraallijn), v. schroeven: zie: Bankschroef, Duimschroef, Houtschroef, Moerschroef, enz.; de - aanzetten, doen klemmen; een - losdraaien; zegsw. dat staat op losse schroeven, staat wankelend, niet vast, is onzeker; iets op losse schroeven zetten, wankelend maken.
Schroef'bank (werkbank van timmerman of smid met een klemtuig, tusschen de bekken waarvan een te bewerken voorwerp kan worden vastgeschroefd), v. -en; -blad (blad v. d. schroef eener stoomboot), o. -bladen; -boor (werktuig, om schroefmoeren te maken), v. -boren; -boot (stoomboot, die door een schroef wordt voortbewogen), v. -booten, zie: Schroef en Raderboot; -bout (ijzeren bout met schroefdraad aan het benedeneinde), m. -en; -draad (de spiraallijn, welke om de schroefspil loopt), m. -draden; -flesch (reisflesch met schroefsluiting), v. -flesschen; -lijn, v. -en, zie Schroefdraad; -moer (houten of metalen schijfje, dat om de schroef sluit en waarmede men deze aandraait), v. -en; -molen (tonmolen, z. ald., om water al draaiende op te voeren), m. -s: de - is een uitvinding van Archimedes; -ring (schroef met een oogje of ring aan het boveneinde), m. -ringen; -sleutel (Engelsche sleutel, om schroefmoeren aan te draaien), m. -s; -spil (de eigenlijke schroef, de vaarschroef), v. -spillen; -stoomboot, v. -booten, z. Schroefboot; -tang (tang, om schroeven van gaspijpen aan of los te draaien), v. -en; -vormig (in den vorm v. e. schroef), bn.: een -e schelp; -winding (schroefdraad of -lijn), v. -en.
Schroef'en (zengen), ik heb geschroefd: een geplukt hoen -, een kleedingstuk bij ongeluk - aan de kachel, de zon -t het loof der boomen en het gras der weiden, doet verdorren.
Schroef'edraaier (werktuig, om een schroef vast of los te draaien), m. -draaiers.
Schroef'en (een schroef aandraaien), ik schroefde, heb geschroefd: een plank vaster -; een lijksticht -, nl. het deksel.
Schrok (vraat; fig. gierigaard), m. -ken.
Schrok'ken (zengen, schroeven), ik ben en het is geschroekt, vero.: de huid, het vel -.
Schrok'ken (gultzig slokken), ik heb geschrokt; -ker (gultzigaard), m. -s.
Schrok'kig (gultzig, fig. inhalig), bn. en bw.
Schrof'en (knorren, morren, vitten), ik heb geschroid: hij schroft op het dorpsbestuur; op de regeering -, smalen, schimpen.
Schro'meljk (vreeselijk, verschrikkelijk), bn. en bw.: -e tijdingen, angstwekkende; een - ongeluk, -e gevolgen; zich - vervelen, erg.
Schro'men (duchten, vreezen), ik schroomde, ik heb geschroomd: gij hebt niets te -.
Schro'mig (schroomachtig), bn.; -er, -st.
Schro'mpel (rimpel), v. schrompelen.
Schro'mpelen; zie Verschrompelen.
Schro'mpelg (rimpelig), bn.: een - bestje.
Schrood'beltel (werktuig, om ijzer te knappen), m. -s; -ijzer, o. -s, zie Schrooier.
Schroo'len (snijden, hakken; snoeien), ik heb geschroid: stroo -; geld -. vero.

Schroo'ler (schroodijzer, blokbeitel), m. -s.
Schroom (beschroomdheid, vrees, angstvalligheid), m. gmv.: - hebben, kleingeestigen angst, iem. met - naderen; met - tot iets overgaan; - **achtig** (angstvallig), bn.; -er, -st.
Schroomhartig (bang, schroomvallig), bn. en bw.: - e kinderen, - e vrouwen; zich - aanstellen, - den vorst naderen.
Schroomvallig (beschroomd, verlegen, beduusd), bn. en bw.; -er, -st.
Schroot (brokjes gekapt ijzer, glas, lood), o., zie Schrot; - **vuur** (vuur uit een kanon, met schroot geladen), o. gmv., zie Kartetsvuur.
Schrot (een aantal kleine voorwerpen), o. gmv.: wat een - van appels afval.
Schro'eten (in stukken kappen), ik schrootte, heb geschroot; zie Schrooien.
Schub, schub'be (dekplaatje b.v. bij vischen), v. schubben; - **je** of - **betje**, o. -s.
Schub'ben (ontdoen van de schubben), ik schubde, heb geschubd; een visch -; een geschubde blik, nl. ontdaan van de schubben.
Schub'big, bn.: het - watervolk, dicht. de visschen; -er, -st.
Schub'dier (tandeloos zoogdier met dakpanswijze gelegen, groote, harde, hoornachtige schubben), o. -dieren: het langstaartige - leeft in Midden-Afrika; ook, Manis.
Schub'vleuggeligen (de vlinders), m. mv.
Schuch'ter (bedeesd, schroomvallig), bn. en bw.: een - meisje; zij keek - voor zich.
Schud'debollen (met het hoofd gedurig schudden), ik heb geschuddebold: - v. lachen.
Schud'den (met korte stooten heen en weer bewegen), ik heb geschud: appels v. e. boom -; het koren in de wan -, een bed -; een drankje eerst -; zegsw. het hoofd -, afkeuring te kennen geven; hij lachte, dat hij schudde; het huis schudde op zijn fondamenteën, daverde.
Schu'er (borstel, kleeborstel), m. -s.
Schu'eren (met den kleeborstel reinigen), ik schuijerd, heb geschuijerd: elken dag moeten de uniformen geschuijerd worden.
Schuif (lade), v. schuiven; - **je** (laatje), o. -s.
Schuif (grendel, deurknip), v. schuiven.
Schuif'blad (inlegblad v. e. schuiftafel), o. -en.
Schuif'deur (deur, die op een richel loopt en die men open en toe kan schuiven), v. -en.
Schuif'elaar (klaplooper), m. -laren of -s.
Schuif'elen (heen en weer schuiven, blazen, schuiven van een slang), ik heb geschuifeld.
Schuif'elen (schuifelend bewegen), ik heb geschuifeld: de voeten schuifelden, alsof twee menschen worstelden.
Schuif'elen (sluiten met 2 x 2 vingers in den mond), hij -de, heeft geschuifeld.
Schuif'raam (opschuifraam), o. -ramen.
Schuif'tafel (tafel met inschuifbladen), v. zie Coulisse-tafel.
Schuif'trompet (trompet met beweegbaar schuifdeel), v. -trompetten, ook: Trombone.
Schuif'uil (een soort van grooten nachtuil), m. -uilen: de - knert in 't groen, (Staring).
Schuif'len (zich verbergen), ik school, ik heb gescholen, ook: ik schulde, heb geschuild; onder een poort - voor den regen, zich schutend bergen; waar mag de man toch -? d. i. zich ophouden; hier schuilt iets achter, er is eenig geheim; er school iets wijsgeerigs in dat gezegde, (Potg.), was er in vervat of verborgen; zegsw. er schuilt een adder onder of in 't gras, er is gevaar onder of in verborgen, zie Adder.

Schuil'levinkje (uit: Schuillevinkje, schuilhoekje: kinderspel, verstoppertje, verschuilen), o. gmv.: - spelen, de kinderen gaan schuil in allerlei winkels of hoeken; zie Winkel.
Schuil'gaan (eig. te schuile gaan, zich verbergen), het ging -, is -gegaan: de zonging schuil achter donkere wolken; - **hoek** (plaats, waar mensch of dier zich verbergen kan), m. -en, zie Schuilplaats; - **houden**, zich: ik hield mij -, heb mij -gehouden, d. i. zich verborgen houden; - **kerk** (gesch. voor het gezicht, aan den openbaren weg, onttrokken kerk van Roomschen, Remonstranten of Doopsgezinden in de dagen onzer oude Republiek), v. -kerken: tot 1795 was de gereformeerde godsdienst de godsdienst van staat, en andere godsdiensten werden bijgedoogen toegelaten; - **naam** (pseudoniem), m. -namen: Hildebrand was de - van Nicolaas Beets; in het Vlaamsch: deksnaam; - **plaats** (veilige plaats, toevluchtsoord, schuilhoek), v. -en: grotten dienen in het O. tot - der kudde bij regen en onweer; - **winkel** (schuilhoek), m. -s, zie Winkel.
Schuim (bruis), o. gmv.: het - van bier; het - der zee; fig. - van volk, gemeen volk, heffe; - **achtig** (lijkende op schuim), bn.; -er, -st: een - vocht; - **bekken** (schuim op den bek hebben), het paard heeft geschuimbekt, fig. - van woede, in de hoogste mate woedend zijn; - **blad** (plantk. schuimkruid, koekoeksbloem), o. gmv.
Schuif'men (ontdoen van schuim, zuiveren), ik heb geschuimd: zij moet de soep nog -.
Schuif'men (schuim opwerpen), het heeft geschuimd: de soep begint te -, dit bier wil niet -; fig. op zee -, zeeroof plegen.
Schuif'mend (schuim opwerpend of voortbrengend), bn.: de - e golven, - e champagne.
Schuif'mer (klaplooper; zeeroover), m. -s.
Schuim'kraan (kraan, waardoor een stoomketel wordt afgeschuimd), v. -kranen; - **lepel** (platte lepel met gaatjes en langen steel, om soep te schuimen), m. -s; - **looper** (tafelschuimer), m. -s; - **pje** (licht suikerkoekje), o. -s; - **spraak** (houten, blikken of koperen afschuimlepel), v. -spanen.
Schuin (scheef, dwars), bn. en bw.: - schrift een - e lijn, in - e richting; het licht valt hier - in; hij woont hier - over; fig. het gaat daar - toe, verkeerd; een - e aardigheid, d. i. een dubbelzinnige zet; een - heer, vreemd, doordraaierig; -er, -st.
Schuin'balk (wapenk. balk of strook, welke op een wapen van boven-rechts naar onder-links loopt), m. -balken; zie Balk.
Schuif'nen (schuin maken), ik heb geschuind: een dijk -, een muur -, in schuine richting tegen een helling of glooiing opmetselen.
Schuins, bw.: hier - over woonde William, (C. O.); dat papier is - afgesneden, dat stuk hout is - afgezaagd; -er, -t.
Schuinsch (schuin), bn.: in - e richting, de avondzon met haar - e stralen; fig. een - en blik op iets of iem. werpen, min of meer boos; dat is een - meneer, zie: Schuin en Schuinsmarcheerder.
Schuin'schrift (het gewone schrift als tegenstelling van het steilschrift), o. gmv.
Schuinsmarcheerder (losbos, lichtmis, doordraaier), m. -marcheerders.
Schuin'te (helling), v. schuinten: de - van een heuvel, (Staring), glooiing; de meid had

eerst haar eva in de - moeten opslaan, (C. O.), in schuine richting.

Schuit (vaartuig), v. schuiten: een trek-, een modder-, een turf-, een veer-, een vracht-, e. nacht-, enz., per - gaan of komen; een - turf, zand, hooi; zegsw. *hij komt al in mijn -*, hij wordt het met mij eens; *hij gaat met mijn -je varen*, kiest mijn partij.

Schuitvoerder (schipper op een lichter), m. -voeders; -vracht (lading), v. -en.

Schuit'je (O.-I. een schuitvormig blok gegoten tin ter zwaarte van een half pikol), o. -s: ijzeren blok als ballast voor zeeschepen, verder, id. tot beproefing van bruggen.

Schuitjevaren (spelevaren), o. gmv.

Schuit'ven (langs den grond voortduwen), ik schoof, heb geschoven; -er, m. -s, in O.-I. is schuiver het woord voor opium-schuiver.

Schuld (wat men te betalen of goed te maken heeft), v. -en: nog al -en hebben, tot over de ooren in de -en zitten, zie Oor; fig. oorzaak, aanleiding: daarvan zijt gij de -, dat is door zijn -; uw onvoorzichtigheid is de - van alles; vergeef ons onze -en, zonden, tekortkomingen; -bekentenis (schriftelijk bewijs van geldelijke schuld), v. -sen; -belijdenis (R.-K. belijdenis der zonden), v. -sen, zie Confiteor; -besef (bewustzijn van schuld), o. gmv.; -brief (schuld-bekentenis), m. -brieven, zie ook: Obligatie en Promesse; -delging (afdoening van schuld), v. gmv., z. Amortisatie; -eischer (die geld te vorderen heeft, crediteur), m. -s: zijn -s bevredigen, hen geheel of gedeeltelijk betalen; -eeloos (zonder schuld, fig. niets misdreven hebbende), bn. en bw.; -loozet, meest - of -t: een - wicht, een - slachtoffer; -enaar (iem., die iets schuldig is), m. -s, -naren; -enaarster, -s, of -enares', v. -sen; -eniast (drukkende schuld), m. -en.

Schuld'ig (te betalen hebbend; fig. verplicht, gehouden), bn. en bw.: hoeveel zijt gij hem nog -? iem. de -e eer beuizzen, verschuldigd; zegsw. iem. het antwoord - blijven, hem niet kunnen antwoorden.

Schuld'ig (misdadig, strafbaar), bn.: iem. - verklaren, aan een misdaad - zijn; -e (iemand, die schuldig is), m. en v. -n: de - zal gestraft worden; -verklaring (verklaring, dat iem. schuldig is), v. -en.

Schuld'vergeving (vergiffenis van schuld of zonde), v. -en: o, dag van groote -, (Da Costa), genade; -vordering (schuldbekentenis, schuldbrief, te innen schuld), v. -en.

Schulp (huis v. e. schaaldier), v. -en; zegsw. in zijn - kruipen, bang worden, achteruitkrabben, bakzeil halen; ook, Schelp.

Schulpen (met schelpen of schulpen versteren), ik -te, heb geschulpt: een doosje -.

Schulpen (met randjes of boogjes bewerken), ik -te, heb geschulpt: een kraagje -.

Schun (ploert, snob, flet), m. schunnen.

Schun'ig (armzartig, armelijk, haveloos), bn. en bw.: de -e herberg van het stadje voert den weidschen naam van Hotel Royal; de man ziet er - uit, min, alles behalve net; -er, -st; ook, onwolvogelijk: -e taal.

Schun'ren (in de schuur brengen, binnenhalen), ik heb geschuurd: het koren -.

Schu'ren (blank-wrijven, gladmaken), ik heb geschuurd: met zand, met puimsteen -; droog-, zie ald.; een ketel -; fig. de rivier schuurt den oever, dit boordje schuurt langs

mijn hals, het rad schuurde tegen den bak v. h. rijtuig; -ing (het schuren, wrijving), v. -en.

Schurft (parasietische huidziekte), v. en o.

Schurft (schurftig), bn.: een - schaap.

Schurft'ig (met schurft geplaagd), bn.: een - schaap, een - paard wil den roskam niet, (Cats), fig. smerig, vuil: een -e rechtszaak.

Schurft'mijt (dierk. mijt, die onder de opperhuid van mensch en zoogdier leeft), v. -mijten: de - vertoont zich als een zwarte stip en legt eieren onder de huid.

Schu'ringsgeluid (spraak. ruischingsgeluid), o. -geluiden, b.v. f, v, s, z, g, enz.

Schurk (schelm, bedrieger), m. schurken.

Schurk (wrijfsaal in de weide), m. -en.

Schurk'achtig (gemeen, laag), bn. en bw.: een -e daad; hij handelt -; -er, -st.

Schurken (zich wrijven, inzonderheid van runderen), ik schurkte, ik heb geschurkt.

Schurkenstreek (schurkachtige daad), m. -streken; -troep (-bende), m. -en.

Schurkerij (schelmerij), v. schurkerijen.

Schut (scherm, beschot, houten wand), o. -ten.

Schut'blad (onbedrukt blad voor een achter in een boek; ook, plantk. dekblad), o. -bladen.

Schut'kolk (ruimte tusschen twee paar sluisdeuren van een schutsluis), v. -kolken.

Schut'meester (persoon, die belast is met het schutten van onbeleeerd loepend vee), m. -meesters; zie Schutstal.

Schuts (bescherming), v. gmv.: vroeg Spanje om - aan een Engelsche ree? (1630).

Schuts'brief (brief v. vrijgeleide), m. -ven.

Schuts'sel (schuts, bescherming), o. -s.

Schuts'engel (beschermengel), m. -engelen; -god (beschermende god), m. -goden; -godin', v. -nen; -heer (beschermheer), m. -heeren; -heilige (patroon), m. en v. -n.

Schut'sluis (waterkeering met schutkolk en een dubbel stel sluisdeuren; sluis, dienend om schepen van den eenen waterspiegel over te brengen op den anderen), v. -sluizen: de Zuid-Willemsvaart heeft tal van -sluizen; het kanaal Maastricht-Luik heeft een dubbelt - bij Visé; zie Schutten, tegenhouden.

Schuts'patroon (gildeheilige), m. -patroons: St. Severius is de - der wevers; -patroons' (vr. beschermheilige), v. -sen.

Schut'stal (schuthok, met palen omheinde ruimte), m. -len: in den - wordt uit de wei geloopt en opgevangen vee tijdelijk gestald.

Schuts'vrouw (schutpatrones), v. -vrouwen.

Schut'ten (opsluiten, in een afgesloten ruimte brengen), ik heb geschut: een loslopend stuk vee -, een paard -; zie Schutmeester.

Schut'ten (tegenhouden, verhinderen, beletten, afwerpen), ik heb geschut: hij schut vergeefs zich zelve moe, die - wil den starken vliet, (Vondel); Dutton... sprak mooi Heintje, dutten, wacht dan mot ik -! (Huygens); het water met dijken of dammen -, keeren.

Schut'ten (schipperst. een schip in de schutkolk doen gaan, een schip in de sluis kolk doen varen), ik heb geschut: een boot -; na heel wat wachten werd onze boot eindelijk geschut.

Schut'ter (lid der burgerwacht), m. -s. vero.

Schut'ter (het 9e teeken of sterrenbeeld in den zodiak, zie ald.), m. gmv.

Schut'teren (dienst doen als schutter), v. vero.

Schut'teren (knoeien, poedelen bij een eca-men), ik heb geschutterd, spreekt; z. Spiek en Snuut.

Schut'terig (erg druk en beweeglijk, zenuw-achtig), bn. en bw.: de -e heer Bruijs, (C. O.)

het vogeltje vloog heen - en weer; -er, -st.

Schutterij (gewapende burgerwacht), v. schutterijen: de - is 1 April 1903 vervangen door de landweer; - **muziek**, v. gmv. vero.

Schut'erkoning (persoon, die bij een wedstrijd in het schieten op een schuttersfeest den eersten prijs heeft), m. - koningen.

Schut'ersdoelen (plaats, waar de schutters der gilden zich oefenden), m. -s; - **gilde** (gilde van schutters, vroeger met hand-, kruis- of voetboog), o. - gilden; - **maaltijd** (eig. feestmaal v. schutterij-officieren), m. - maaltijden; de - is ook een beroemde schilderij van Van der Helst (1613 - '70) in het Rijks-museum.

Schut'veaer (vereniging, die zich ten doel stelt de belangen der binnenschippers en die hunner kinderen (onderwijs) en van hun bedrijf te bevorderen), v. gmv.; deze vereniging ontleent haar naam aan den oprichter, Jan Willem Schuttevaer.

Schut'ving (planken afsluiting van een tuin, heining), v. -en; - **tuinkje**, o. -s.

Schuur (bergplaats), v. schuren: een turf-, een koren-, een hout-, enz.; in Drente: het huis bij de - laten, geen buitensporige dingen, b.v. onnoodige uitgaven, doen, gew.

Schuur'kerkje (in de dagen onzer oude republiek: arm en onooglijk R.-K. kerkje), o. -s.

Schuur'goed (zand, mergel, als schuurmiddel gebruikt), o. gmv.; - **paal** (wrijfpaal voor het vee, schurkpaal in een wei), m.; - **papier** (hard en scherp papier, om hout glad te schuren), o. gmv.; - **sel** (schuurzand, - goed), o. gmv.; - **zand** (scherp zand tot het schuren van keukengerief), o. gmv.

Schuw (bangst), bn. en bw.: een - e haas, schichtig; - **rondzien**; -er, -st; z. Menschen -.

Schuw'en (vermijden uit vrees of afkeer), ik heb geschuwd: het kwaad -, de naaste gelegenheid tot zonde -, een besmet huis -.

Schwadronneeren (met de sabel er op in hakken, in 't rond schermen; fig. pochen, zwetsen), ik heb geschwadronneerd. (ch = sj).

Sclopt'ieon (grootte tooverlantaarn met versterkte lens), m. -s; lees: siop'tikon; zie ook: Projectielantaarn.

Scl'pto, naam eener oud-Romeinsche familie; het was - Africanus Major, die Hannibal te Zama overwon, 202 v. C.; het was - Minor of de Jongere, die in 146 v. C. Carthago verwoestte en N.-Afrika tot een Rom. provincie maakte.

Scolio'se (zijdelingsche ruggegraatsverkrumming), v. gmv. (c = k).

Scout, ook, **Discount** (korting), o. -'s.

Scorbut' (scurbuik), o. gmv. (c = k).

Scorbutiek' (geplaagd met scurbuik), bn.

Score (Eng. sport, aantal behaalde punten), v. -s.

Scout (Eng. verkenners), m. -s.

Scout-boy (Eng. padvinder), m. -s.

Sera'masax (gesch. het korte ijzeren zwaard der Franken), v. -en. (c = k).

Scratch (Eng. sport. streep, krap, beginlijn), v. -es.

Scri'ba (secretaris eener classis), m. -'s.

Scribent' (schrijver, veelschrijver, pruischrijver), m. -en; lees: skribent'.

Scribomanie' (schrijfwoede, -jeukte), v. gmv.

Scribomage (Eng. sport. gedrang, worsteling om den bal), v. gmv.

Scri'nium, o. -s; zie Reliquarium.

Scrip (Eng. voorloopig bewijs, receptis), v. -s.

Scrip'ta ma'nent (Lat. eig. geschriften blijven, fig. het geschrevene blijft), meestal

gevolgd door: Ver'ba vo'lant, woorden vervliegen, of het gesprokene vervliegt.

Scrip'tum (geschrift, opstel), o. -ta.

Scroful'eu's (klierachtig), bn.; -leuzer -t.

Scroful'ose (klierziekte), v. gmv.

Scru'pel (medicinaal gewicht van 1/3 drachme of ± 1.302 gram), o. -s; een - is 20 grein.

Scrupu'le (Fr. bezwaar: angstvalligheid van het geweten), v. -s: -s maken. (sc = sk).

Scrupuleus' (Fr. nauwgezet van geweten, te zwaar tillend), bn. (sc = ks); -leuzer, -t.

Scrupuliteit' (overdreven teerheid van geweten), v. gmv.: - doet zonde zien, waar geen zonde bestaat. (sc = sk).

Scrut'inium (het kiezen met stembriefjes: waarbij de meerderheid beslist), o. gmv. (c = k).

Scudo (It. schildaarder, ± f2,50), m. scudi.

Sculler (Eng. wrrik-roeiboot), m. -s.

Sculp'sit (Lat. heeft het gegraveerd), zie **Se.**

Sculptuur' (beeldhouwkunde, beeldsnij kunst; beeld- en snijwerk), v. gmv. (sc = sk).

Seyl'la (oudtijds, rots en maalstroom in de Straat van Messina aan de It. kust tegenover de rots Charybdis), v.; myth. zeskoppig zee-monster met twaalf pooten, blaffende als een hond en met drie rijen scherpe tanden; zegsw. van - in Charybdis komen of vallen, van kwaad tot erger vervallen, of van de branding in den maalstroom; lees: Silla.

Sey'then (nomaden), m. mv.: de - leefden in Z.-Rusland, aan den Oeral, en op het groote plateau van centraal-Azië. (y = ie).

Séan'ce (Fr. bijeenkomst van spiritisten, om geesten te onderfragen, voorstelling van prestidigitateurs, enz.), v. -s: een - geven.

Sec (It. vino secco: zware zoete wijn uit gedroogde druiven), m.: Madera -; ook **Se k.**

Se'cans (meetk. snijlijn), v. secanten; goniometrisch is de - het omgekeerde van de verhouding, die cosinus heet; lees: see'-kans.

Sec'co (It. droog), bw.: a - schilderen, op drogen grond met waterverf; de tegenst. is Fresco.

Seces'sie (gesch. scheiding, verwijdering), v.: de akte van -, in de Amerik. gesch. de akte van losmaking nl. van de zijde der Z. Staten van de Unie; -oorlog (de slavenoorlog in Amerika, 1861 - '64), m. gmv.

Secu'ssie (uitsluiting van opvolging), v. gmv.; gesch. acte van -, (4 Mei 1654). (sie = zie).

Secondair' (Fr. eig. in de tweede plaats: ondergeschikt, afhankelijk), bn.: dat alles is van - belang, minder. (ai = è).

Secondant' (Fr. getuige of helper, bijzonder in een tweegevecht; onderwijzer aan een instituut of kostschool), m. -en; -e, v. -n.

Secou'de, secun'de (1/60 minuut bij tijden graadmeting; meetk. teeken, nl. "), v. -n.

Secondeeren (bijstaan, helpen, tot getuige dienen; muz. begeleiden met de stem of met een instrument). (c = k).

Secou'denwijzer (zeer klein, derde wijzertje, dat de seconden aangeeft), m. -wijzers.

Secou'deslinger (nat. slinger, waarvan elke schommeling juist éene seconde duurt), m. -s.

Second-hand-boeken (Eng. boeken uit de tweede hand, als bij Bolle en Cohen), o. mv.

Secou'do (ten tweede), bw.; ook: **Secun'do.**

Secours' (Fr. hulp, bijstand), o.; l.: sekoer'.

Secreet' (geheim), o. -greten. (c = k).

Secreta'ire (Fr. schrijftafel of -kast; ook, bekend stuk huisraad met laden of deurtjes onder en een klep boven), v. -s. (ai = è).

- Secretaresse** (vrouwelijke secretaris), v. — n.
Secretariaat (ambt v. secretaris), o. — aten.
Secretariaat (bureau, kantoor), o.: het — der armen, bureau voor inlichtingen op allerlei gebied, voor minvermogenden.
Secretarie (bureau v. d. secretaris), v. — èn.
Secretarie, de algemeene —, v.: in O.-I. een college, dat de correspondentie voert en ook dient als vraagbaak der regeering.
Secretaris (eig. schrijver, meestal lid v. een bestuur, belast met de correspondentie; hoofd-ambtenaar ten stad- of raadhuize), m. — sen.
Secretaris (een soort van grooten reiger met lange veeren a. h. achterhoofd), m. — sen.
Secretaris-generaal (eig. algemeen secretaris: een der hoogste ambtenaren aan een ministerie), m. — rissen-generaal.
Secta ris (volgeling of aanhanger eener sekte), m. sectarissen. (c = k).
Sectie (insnijding, operatie), v. — s, — tiën.
Sectie (deel van een tramlijn), v. — s, — tiën.
Sectie (ontl. lijkopening), v. — s, — tiën. (c = k).
Sectie (deel v. e. gemeente, wijk), v. — s, — tiën.
Sectie (afdeeling e. vergadering), v. — s, — tiën.
Sectie (mil. helft van een peloton, onder commando van een sergeant), v. — s; — **commandant** (mil. onderofficier), m. — en.
Seçtor (meetk. gedeelte van een cirkelvlak, begrepen tusschen twee stralen en den boog), m. — s, — to'ren. (c = k).
Seculair (honderdjarig; wereldlijk, niet-kerkelijk, niet-geestelijk), bn. (c = k).
Secularisatie (de naasting van kerkelijke goederen door den staat), v. gmv. (sa = za).
Seculariseeren (wereldlijk maken, geestelijke gestichten of goederen verkoopen of in wereldlijke veranderen, aan den staat trekken).
Seculieren (wereldlijke geestelijken, die n.l. niet tot eenige orde behooren, b.v. kapelaans, pastoors), m. mv.; zie Regulieren.
Secun'da (muz. de tweede toon na den grondtoon), v. secun'da's; zie ook: Secun'do.
Secun'da (handel. tweede wissel), v. ' — s.
Secundair (den tweeden rang innemende), bn.
Secundeeren (helpen, bijstaan); ook: Secundeeren.
Secun'do (ten tweede), bw.; ook, Secun'do.
Secun'dus (de tweede), m.; zie Primus.
Secureeren (in veiligheid brengen of stellen, verzekeren).
Securitas (zekerheid, veiligheid), v. gmv.: — is ook de naam eener levensverzekering.
Securiteit (zekerheid, onderpand, veiligheid), v. gmv.; ook: Sekuriteit'.
Secuur (zeker, nauwkeurig, vast), bn.: hij is een Jantje —, een al te nauwgezet mensch; meestal: Sekuur; — der, — st.
Sede'kah (O.-I. slamatan, offermaal, heilmaal der inlanders), v. — 's; — -boemi, offermaal bij den oogst, d. i. van den grond.
Sedenfair (Fr. aanhoudend zittend), bn.: een — leven hebben, als b.v. een wever, een schoenmaker, een klerk, enz. (ai = è).
Sedert, vz.: hij is vertrokken — veertien dagen, — gisteren; vgw.: hij is gezond, — hij hier woont; bw.: En — ving haar tijden aan.
Sediment (bezinksel, neerslag, grondsoep, droesem), o. sedimenten. (ment = ment).
Sedimentair (bezonken), bn.: — e gebergten.
Seditiens (Fr. oproering, muitend), bn.: — zer.
Seduc'le (verleiding, verlokking), v. gmv.
Seduisant (Fr. verleidelijk, verlokkelijk), bn.
Seffons (dadelijk, terstond), bw. vero.
- Segment** (afsnijding; meetk. gedeelte van een cirkelvlak, begrepen tusschen een koorde en haar boog), o. segmenten. (g = g).
Seg'no (lt. muz. teeken); zie Dal Segno.
Segriju (sfin gekorrelt leder, marokijn- of segrijnleder), o., (soorten), o. — en. (g = g).
Segriju (polijstmiddel van schrijn- of metaalwerkers, bereid uit de huid van den haai, ook dienend als schuurmiddel), o. (g = g).
Segrijuen (van segrijnleer gemaakt), bn.: een — boekband. (g = g).
Seigneur (Fr. adellijke heer), m. — s: grand —, groote hans, zegsw. den grand — spelen, den gebraden haan uithangen. (gn = nj).
Seigneurie (adellijk goed), v. — èn. (gn = nj).
Sein (aangenomen teeken, signaal), o. — en.
Sein'boek (scheepst. atlas met de verschillende seinafbeeldingen), o. — boeken.
Seinen (een sein geven), ik heb geseind: wij zullen hem het nieuws —, d. i. telegrafeeren; — **er** (iemand, die seint), m. — s.
Sein'fluit (fluitje tot het geven van een sein), v. — fluiten; — **gever** (persoon, die seinen geeft, ook: onderdeel van een telegraaf), m. — s; — **huisje** (wachthuisje van den seingever), o. — s; — **hoorn**, — **horen** (hoorn, om seinen te geven bij de ruitertij, op de jacht, enz.), m. — s; — **korf** (aan een koord hangende korf, waarmede men kan seinen, door hem op of neer te laten), m. — korven; — **lantaarn**, — **lantaren** (lantaren met verschillende glazen, rood b.v. seint onveilig), v. — s; — **licht** (verschillend gekleurd licht, om seinen te geven), o. — lichten; — **ontvanger** (onderdeel van een telegraafstoel), m. — s; — **paal** (paal, als bij stations, met beweegbare armen, 's avonds met verschillend licht), m. — palen; — **post** (standplaats voor e. seiner), m. — en; — **raket** (scheepst. vuurpijl tot het geven van een of ander sein), o. — raketten.
Sein'register (register met voorschriften tot het geven van seinen), o. — s; — **schip** (vaartuig, van 'twek seinen worden gegeven), o. — schepen; — **schot** (een schot met kanon of vuurpijl), o. — schoten; — **sleutel** (onderdeel van een telegraafstoel), m. — s; — **spiegel** (zie Heliograaf), m. — s; — **teeken** (afgesproken teeken, waarmede iets geseind wordt), o. — s; — **toestel** (inrichting tot het geven van zekere seinen), o. — toestellen; — **toren** (in oude dagen, een toren, van welks hoogte seinen werden gegeven aan een volgenden toren, enz.), m. — s; — **vlag** (vlag, waarmede een sein gegeven wordt), v. — vlaggen; — **vuur** (vuurbaak op een hoogte of langs de kust, waarmede een afgesproken sein wordt gegeven), o. — vuren; — **wachter** (spoorwegwachter in het seinhuisje), m. — s; — **wijzer** (op den spoorweg, toestel tot het geven van seinen), m. — s; — **wimpel** (seinvlag), m. — s.
Seis'misch: — e lijnen, lijnen, die de richting eener aardbeving aanduiden.
Seismograaf (toestel tot het waarnemen van aardbevingen, het geeft n.l. de kracht, den duur en de richting van aardchokken aan), v. — grafen; ook: **Sis** —.
Seismologie (de leer der aardbevingen, aardbeefkunde), v. gmv., — **lo'gisch**, bn.
Seismomet'er (toestel ter registreering van den tijd of den duur v. aardchokken), m. — s.
Selzen (scheepst. een kabel met dunne touwen vastsjorren), ik seids, heb geseind.

- Seizings** (scheepst. touwtjes, die in twee rijen onder elkander aan de voorste helft van het zeil in de gaten hangen en dienen bij het maken van een reef, sjortouwen), v. mv.
- Seizoen** (jaargetij), o. seizoenen; fig. bestemde of geschikte tijd b.v. voor eenige mode, zie ook, Reisseizoen.
- Sejour** (Fr. verblijf, oponthoud), o. gm.
- Sek** (zware zoete wijn der Canarische eilanden), m. gm.; zie Sec.
- Sekaten** (O.-I. de jaarlijksche kermis ter eere v. d. geboortedag v. d. profet Moh.), v.
- Sekret** (privaat, plee, beste), o. sekreten; — **bril** (— zitplank), m. — brillen; — **deksel** (rond deksel over het sekretgat), o. — s; — **papier**, o. — en, — tje, o. — tjes (closet-papier); — **raampje** (luchtraampje), o. — s.
- Sekse** (kunne, geslacht), v. seksen: de schoone —, de zwakkere —, het vrouwelijk geslacht.
- Sekte** (gezinde, welke zich van een bestaande gemeenschap losscheurde), v. sekten.
- Sekuur** (zeker, precies, nauwgezet), bn.: een — ventje; bw.: — te werk gaan; — der, — st. — sel (achtervoegsel), b.v. deksel, stijfjel, blauwsel, d. i. het middel; haksel, zaagsel, brouwsel, d. i. voortbrengsel.
- Sela, se'lah** (teeken, dat in de psalmen voorkomt en „let op” beteekent; anderen meenen een rustpunt), o. en v. sela's, se'lah's.
- Selamlik** (Turksch: gezelschapszaal, gehoorzaal, begroetingskamer), m.; ook: de plechtige gang v. d. Sultan naar de Moskee, en wel op den Sabbatdag nl. Vrijdag.
- Seld'erij** (gekweekte groente), v. gm., ook, Sel'erie; zie: Blad-, Knol-, ook, Eppe.
- Seldrement** (drommels, wel verdord!), tw.
- Seldrementsch** (drommelsch), bw.: die — e vent! dat — e paard!
- Select** (uitgelezen, uitgezocht), bn. (c = k).
- Selecta** (de keur, het puik), v. —'s. (c = k).
- Selectie** (keus, uitkiezing), v. — s. (t = s).
- Sel'ne**, myth. de maangodin; zie Luna.
- Selenograaf** (maanbeschrijver), m. — grafen.
- Selfhelp** (Eng. eigen hulp), o. gm.
- Selfmade** (Eng. eigengevormd), bn.: een — man, iem., die al, wat hij is en weet, enkel aan eigen inspanning of studie te danken heeft; verg. Autodidact.
- Selfrespect** (Eng. gevoel van eigenwaarde), o. gm.
- Sel'terswater** (koolzuur bronwater), o. gm.
- Sel'zerwater** (zeker mineraalwater), o. gm.
- Sel'va** (dichte, ondoordringbare wouden in het gebied van den Amazonenstroom in Z.-Amerika), v. —'s.
- Semantiek** (de taalk. betekenisleer), v. gm.
- Semaphoor**, m., — **pho're** (armtelegraaf), optische telegraaf aan het strand), v. — phoren; men vindt de — ook bij drukke stations voor kleursignalen bij avond, soms: Semafoor.
- Semasiologie** (spraak. betekenisleer), v. gm.; ook, Semantiek. (si = zi).
- Semasiologisch** (volgens de betekenisleer), bn.: een — e regel is deze: het verband, waarin een woord voorkomt, bepaalt zijn betekenis; — e studiën. (si = zi).
- Sem'bah** (Mal. groet, reverentie), v. sembah's: de — is een groet in hurkende houding, met samengevouwen handen, opgeheven naar het even nijgend gezicht. (ah = aa).
- Semester** (halfjaar, zes maanden), o. — s.
- Semi** (half), bn.; — — **arts** (iem., die de bevoegdheid heeft verkregen tot het afleggen v. h. artsexamen), m. en v. — — artsen. (se = see).
- Semie'ten** (afstammelingen van Sem, oudsten zoon van Noach), m. mv.: de Israëlieten zijn —, ook de Arabieren.
- Semie'tisch**, bn.: — e talen, als Hebreuwsch, Arabisch, enz.; de — e volken; zie Semieten.
- Semilior** (halfgoud), o.: — is een mengsel van koper en zink; zie Similior.
- Semina'rie** (kweekplaats, kweekschool), o. — ries, — riën, zie Seminarium. (j = ie).
- Seminarist** (kweekeling van een seminarium), m. seminaristen.
- Seminarium** (kweekschool, in ons land voor toekomstige godsdienstleeraars, bijzonder voor R.-K. priesters), o. — nariums, — naria.
- Semiramis**, mythische koningin v. Assyrië en Babylon; naar de overlevering de aangleger v. d. Hangende tuinen te Babylon, ofschoon deze door Nebucadnezar zijn gemaakt, zie Wereldwonder; de Noordsche —, nl. Margareta van Zweden (1352—1412), die in 1397 de Unie van Calmar tot stand bracht (unie v. Zweden, Noorwegen en Denemarken).
- Semper** (Lat. altijd), bw.: — **crescen**'do, steeds aanzwellend; — **i'dem**, altijd dezelfde; — **flo'rens**, steeds bloeiend; — **vi'rens**, immer groenend.
- Senaat** (Eerste Kamer in Frankrijk, België, Italië, Spanje, ook in Wurtemberg, Beieren, en Saksen), m. senaten.
- Senaat** (bestuur v. e. hoogeschool), m. — naten.
- Senaat** (bestuur v. e. studentenkorps), m.
- Se'nang** (Mal. lekker), bn.: na het bad voldeden zij zich —. (se = see).
- Senator** (lid v. d. senaat), m. — tors, — to'ren.
- Senator** (eudere in rang), m. — to'ren: de — to'ren, die hem ontgroend hebben, (C. O.)
- Se'neblad** (afrijvend geneesmiddel), o. — bladen, volkst.: zenuwbladen. (se = see).
- Se'negroen** (plant), o.; zie Zenegroen.
- Se'neplant** (geneeskrachtige plant uit den Levant), v. — planten; ook: Senestruik.
- Se'neschalk** (eig. oudste huisdienaar: aan het Frankische en Fransche hof een staatsdienaar, die met het beheer der financiën en de verpleging van het recht was belast), m. — schalken.
- Seniel** (Fr. aan den ouderdom eigen), bn.: een — gestel, af- of uitgeleefd; een — e ziekte, door den ouderdom. (se = see).
- Se'nior** (Lat. de oudere, de oudste), m. seni-o'res; zie **Sen.** of **Sr.** (se = see).
- Senioraat** (recht van erfopvolging door den oudste, majoraat), o. senioraten.
- Sen'nen** (Zwitserse alpenherders), m. mv.
- Senn'hut** (zomerhut van den herder op de hooge Alpen), v. — hutten.
- Se'nor** (seigneur, adellijke titel in Port. en Sp.), m. sen'o'res, sen'o'rito's; **seño'ra**, sen'o'-rita, v. —'s; lees: sen'joor, senjo'rita.
- Sensatie** (verwondering, opschudding, opzien), v. (t = s): dat zal — maken; — **bericht** (dat nl. opzien verwekt), o. — berichten; — **lectuur** (erg prikkelende, op de zenuwen werkende lectuur, b.v. Aimard's werken), v. gm.; — **pers** (pers, die belust is op al, wat opzien verwekt), v. gm.: de — geeft roover- en moordverhalen, enz. enz.; — **proces** (rechtzaak, die algemeen de aandacht wekt), o. — sen: in Parijs houdt men van — sen b.v. over een moord, gepleegd door een dame uit de groote wereld, enz.; — **roman**, m. — romans; — **stuk** (tooneelstuk vol emoties), o. — stukken; — **verhaal**, o. — verhalen.
- Sensationeel** (wat sensatie maakt), bn.:

- een - proces, een -e onthulling, een -e mededeeling; de -e nieuwtjes zijn in kleine kranten vaak de hoofdschotel.
- Sensibel** (Fr. gevoelig voor indrukken, fig. dankbaar, erkentelijk), bn.; -er, -st.
- Sensibiliteit** (gevoeligheid), v. gmv.
- Sensitief** (gevoelig, teer, voor gewaarwordingen vatbaar), bn.; -liever, -st.
- Sensitivisme** (letterkundige richting, zekere weekte richting van romanschrijvers), o. gmv.
- Sensitiviteit** (overgevoeligheid), v.: de -dezer eeuw beeldt zich uit in vele romans.
- Sensorisch** (den indruk opnemend, gewaarwordend), bn. (so = zoo).
- Sensualisme** (leer dergenen, die niets aannemen dan wat door de zinnen wordt waargenomen), o. gmv. (s = s).
- Sensualist** (aanhanger van het sensualisme; ook: zinnelijk mensch), m. sensualisten.
- Sensualiteit** (zinnelijkheid), v. gmv.
- Sensueel** (zinnelijk), bn.; -eeler, -st.
- Senten'tie** (zin- of zedenspreuk, korte gedachte; ook: rechterlijke uitspraak, vonnis), v. sententiën, -ties; lees: senten'sie.
- Senten'tieus** (leerrijk, pittig, bondig, kernachtig, spreukmatig), bn.; lees: senten-sieus.
- Sentiment** (kunstgevoel; denkwijz, oordeel, neiging, gevoel), o.: een diep godsdiensstig -; -en (meeningen, opinies). (en = en).
- Sentimentaliteit**, v. of -**toelheid** (overdreven of ziekelijke gevoeligheid), v. gmv.
- Sentimenteel** (overdreven of belachelijk gevoelig), bn. en bw.: de -e roman, b.v. Julia van R. Feith, in 1783 verschenen.
- Separaat** (afzonderlijk, op zich zelf), bn.
- Separatie** (Fr. scheiding), v. separaties, -tiën, (t = s); ook: Separeering.
- Separatisme** (geest v. afzondering in zake godsdiens of staatkunde), o. gmv.
- Separatist** (afgescheidene), m. seperatisten.
- Separa'tor** (deel eener stoommachine, afscheider van natten stoom), m. separators.
- Separa'tor** (melkontroometer), m. -s.
- Separeeren** (Fr. afscheiden, afzonderen).
- Sepia** (de inktvisch), v. sepia's; ook: (het zwartbruine sap uit de blaas van den inktvisch; zwartbruine verf), v. gmv. (e = ee).
- Septem'ber** (de 9e maand, Herfstmaand), m.: eig. zevende maand, zie December.
- Septennaal** (wat om de 7 jaar gebeurt), bn.
- Septennaat** (regeringstijdperk of ambtsduur van zeven jaar, b.v. van den president der Fransche republiek), o. -naten.
- Septet** (muz. zevenstemmig stuk), o. septetten.
- Septima, septime** (muz. zevende toon, interval van zeven toontrappen), v. -'s, -s.
- Septimo** (ten zevende), bw.
- Septisch** (bederfwekkend, bedervend), bn.
- Septuagin'ta** (eig. de zeventig; de 72 overzetters van het Oude Testament uit het Hebreewusch in het Grieksch), v.: deze overzetting geschiedde, volgens een oude overlevering, op last van den Egyptischen koning Ptolomeus II, (285-247 v. C.) te Alexandrië.
- Septuor**, o. septuors; zie Septet.
- Sequens** (het volgende), v. gmv.
- Sequester** (rechterl. beslag op goederen), o.
- Sequestratie** (beslaglegging, wederrechtelijke opsluiting), v. -s, -tiën. (qu = kw).
- Sequestreeren** (beslag leggen op, gevangen of opgesloten houden). (qu = kw).
- Seraf** (Hebr. engel van den eersten rang om Gods troon), m. serafs. (e = ee).
- Serafijn** (seraf), m. -en: de orde der -en.
- Seraf'ne** (huisorgel), v. -s; -**orgel**, o. -s.
- Serafsveder** (pen uit den vleugel van een serafijn), v. -veders: beschrijf Hem (God) met een -, (Vondel). (e = ee).
- Serafsvleugel** (vleugel v. een serafijn), m. -vleugels; -**vlucht**, v. gmv. (e = ee).
- Seraik** (paleis van den Turkschen keizer, waarin ook de harem), o. serails: het - van den padisjah in Stamboul; lees: see-reil'.
- Sera'pis**, Egypt. godheid en wel de ziel van Osiris, levende in den stier Apis; zie Osiris.
- Serena'de** (vocale of instrumentale huldemuziek bij avond), v. -s; -**muziek**, v. gmv.; zie A ub a d e. (se = see).
- Serenis'sima** (Lat. doortuchtigste: vroegere titel v. een regeerende Deutsche keizerin), v.
- Serenis'simus** (Lat. doortuchtigste: vroegere titel v. e. regeerenden Deutschen keizer), m.
- Ser'ge, sar'ge** (lichte, gekeperde wollen stof), v. gmv.: een - rok, een jak van -, (Potg.); bedgordijnen van -. (g = zj).
- Sergeant** (onderofficier), m. -s, -en. (ge = zj).
- Sergeant-hoorn'blazer** (sergeant in het korps der hoornblazers), m. -hoornblazers.
- Sergeant-majoor** (eerste of majoor onder de sergeants), m. -majoors. (ge = zj).
- Sergeant-schrij'ver** (sergeant ten bureele van de hoofdwacht), m. sergeants-schrijvers.
- Sergeants'strep'en** (distinctief van rang bij een onderofficier, chevrons), v. mv. (ge = zj).
- Ser'ie** (reeks van opeenvolgende nummers), v. seriën, series: ook wel serie', v. serieën.
- Serielot** (een lot, dat tot een uitgelote serie behoort), o. -loten.
- Serieus** (Fr. ernstig, plechtig, gewichtig), bn. en bw.; -euzer, -t. (se = see).
- Sérieux** (au), bw. Fr. in of als ernst.
- Sering', syring'** (lentebloem), v. -ringen.
- Serin'gebloesem**, m. -bloesems; -**boom**, m. -boomen; -**struik**, m. -struiken.
- Sermoen** (Fr. sermon, rede, leerrede: predicatie, preek), o. -en.
- Ser'o** (O.-I. vaste fuik, staketsel van bamboe in den vorm eener V), v. -'s. (se = see).
- Seroen', Ceroen'** (baal van een runderhuid), m. -en: een - amandelen, een - Cuba-tabak, een - vijgen.
- Seroet** (Z.-A. inlandsche sigaar), v. -en.
- Serp'eling** (zekere zoetwatervisch), m. -en.
- Serpent** (slang), o. -en: een venijnig -.
- Serpent'** (zeker slangvormig blaas-instrument van koper en ook wel van hout met leder overtrokken, uitgevonden in 1590, eerst bij kerkmuziek in gebruik), v. -en. (ent = ent).
- Serpent'** (de naam der paradijsslang, nl. des duivels, die Eva verleidde), o.: het booze -.
- Serpent'** (booze vrouw, helleveeg), o. -en.
- Serpent'ig** (vinnig, boosaardig), bn.; -er, -st.
- Serpentijn'** (krijgsw. lang stuk geschut, veldsling, 17e eeuw), v. -en. vero. (en = en).
- Serpentijn'steen** (slangensteen, slangswijze gevleete talksteen), o. gmv.; ook: Serpentijn'.
- Serpenti'ne** (zeer lange, plat-opgerolde strook van gekleurd papier, waarmee op vastavond de feestvierders elkaar werpen), v. -s.
- Serpents'look** (berglook), o. gmv.: het - is aldus genoemd, omdat men het als middel beschouwde tegen een slangebeet.
- Serpents'tong** (plantk. gemeen pijlkruid), v.; zie Adderkruid.
- Ser're** (Fr. broekkas, broeihuis), v. -s: in de zwoele - van Artis huizen lulaards, reuzen-

- schildpadden, miereneters, mierenegels, enz.
- Ser're** (spreekt. veranda), v. serres.
- Ser'rum** (bloedwater of -wei van een dier, dat men bij een besmettelijke ziekte met smetstof heeft ingeënt: een behoed- of geneesmiddel), o., (soorten), o. -s, sera.
- Serval'** (tijgerkat), m. servals.
- Serva'tius**, de H. (eerste Evangelie-prediker in deze landen): - vluchtte uit Tongeren voor de horden van Attila en vestigde zich als eerste bisschop in Maastricht, † 384. (t = s).
- Serva'tius-legende**: een Middelnederl. rijmwerk.
- Servet'** (vinger- en monddoek), o. servetten; -band (bandje om een servet), m. -banden; -goed (fijn pellengoed), o. -goederen; -mand, v. -manden; -ring, m. -ringen.
- Serv'ce** (dienst, bediening), v. gmv.
- Serviel'** (kruipend, slaafsich), bn.; -er, -st.
- Servies'** (theegoed, koffijgoed), o. serviezen: ook: een volledig eet-, een porseleinen -.
- Servills'me** (slaafscheit, kruiperij), o. gmv.
- Serviliteit'** (slaafsche onderdanigheid), v.
- Serviteur'** (Fr. dienaar, bediende; fig. diepe buiging), m. serviteurs.
- Servituut'** (erfdienstbaarheid; zakelijk recht, waarmede een erf is bezwaard), o. -tuten.
- Ses'sam** (tooverwoord: open u!), bw.
- Ses'sam** (Egyptisch oliezaad), v. gmv.
- Ses'sie** (zitting, zittingstijd), v. -siën, -sies.
- Sester'tie** (Rom. muntstukje van ± 10 cts.), v. -tiën. (tie = tsie).
- Set'ter** (jagerst. Eng. patrijshond), m. setters.
- Settler** (Eng. kolonist), m. -s.
- Sév're** (Fr. streng b.v. op 't gebied van kunst, wetenschap, logica, enz.), bn.
- Sév'riteit** (strengheid, ernst), v. gmv.
- Sè'vres** (Fransch porselein uit de stad van dezen naam bij Parijs), o. gmv.: een -vaas.
- Sextant'** (astronomisch werktuig, dat 1/6 van een cirkel omvat; hoogtemeter in de sterrenkunde), v. -en; zie Octant; lees: sekstant'.
- Sext** (muz. 6e toon v. de klankladder), v. -en.
- Sextet'** (muz. koor van zes zangers of spelers), o. sextetten; lees: sekstet'.
- Sextet'** (dichtk. de zes laatste regels van een sonnet, met drie rijmklanken), o. sextetten; zie: Sonnet, Octaaf, Quatrain en Terzet.
- Sexti'ne** (dichtk. koppeling v. zes zesregelige rijmstrophes), v. sextinen. (x = ks).
- Sext'o** (ten zesde), bw. (x = ks).
- Sext'noor** (6-stemmig muziekstuk), o. -tuors.
- Sexueel'** (gestachtelijk, het gestlacht betreffende), bn.: -e moraal. (x = ks).
- Sfeer** (een bolrond lichaam; de hemel- of wereldbol; de loopbaan der hemelbollen; fig. de kring, waarbinnen iemands kundigheden of macht zich bepaalt; macht, invloed, gebied), v. sferen, ook: hemelstreek, omgeving.
- Sfer'isch** (bol- of kogelvormig), bn.: een -e driehoek, driehoek op den bol. (e = ee).
- Sferoïdaal'** (afgeplat bolvormig), bn.
- Sferoïde** (afgeplatte bol, onwontelingslichaam, ontstaan door draaiing van een ellips om haar kleine as), v. sferoïden. (e = ee).
- Sfinx** (myth. fabelachtig monster met het lichaam van een leeuw en de buste van een vrouw: beeld v. h. raadselachtige), v. -en: de Gr. - verbleef op een rots bij Thebe, ze gaf iederen voorbijtrekkenden man of vrouw eenzelfde raadsel op en verslond, wie het niet kon oplossen; lees: sfinks.
- Sfinx** (bouw. steenen beeld, lichaam van een dier, buste van een mensch, ook: ramskop), v. sfinxen: de - behoort tot de reuzenwerken van oud-Egypte; lees: sfnks.
- Sflux** (algemeene naam voor nachtvlinder), v. sfinxen; lees: sfinks.
- Sforzan'do** (muz. sterker wordend), bw.
- Sgraff'ito** (uit 't It.: een aan het al fresco verwante manier van versiering van muurvlakken), o. sgraffito's. (g = k).
- Shampooen** (Eng. iemand na het haarknippen het hoofd wrijven en wasschen), v. shares.
- Share** (Eng. aandeel), v. shares.
- Sheik, Sheich**, m. -s; zie: Sjeik, Scheik.
- Shelter** (Eng. schuilplaats, toevlucht), o. -s.
- Sheriff** (Engelsche landrechter, rechter in een shire of graafschap), m. sheriffs. (sh = sj).
- Sher'ry** (lichte Sp. wijn, uitgevoerd uit Xeres in Andalusie), m., z. Xereswijn; lees: sjer'rie.
- Shil'ling** (Engelsche munt = f 0.60, 1/20 van een pond sterling), m. -s: een - heeft 12 pence; afgekort: **Sh**.
- Shire** (Eng. graafschap), v. -s.
- Shirting** (Eng. witkatoenen dun weefsel voor henden), o. gmv.
- Shock'ing** (Engelsche uitroep: ergerlijk, aanstoot gevend, onkiesch), tw.: een Eng. lady roept al heel gauw: it is -.
- Sho'gun** (Jap. oppergeneraal), m. -s.
- Shrapnel** (Eng. kartetsgranaat), v. -s; een - heeft dunne wanden en is voor veldgeschut gevuld met 300 looden kogeltjes, die bij ontploffing zich als uit een spuit vooruitwerken of verspreiden.
- Shylock** (woekeraar), m.; - is een hoofdtype uit Shakespeare's Koopman van Venetië.
- Siameesch'** (uit of van Siam), bn.
- Siber'isch** (uit of van Siberie), bn.: de - e lijster, bij ons zeldzame vogel; de - e spoorweg.
- Sibil', sibil'le, sibyl'le** (vrouw bij de Ouden, die de gave der voorspelling bezat, waarzegster, profetes), v. sibillen, sibyllen.
- Sibillijnsch'** (waarzeggend, profeteerend), bn.: de - e boeken, de - e bladen, bij de oude Romeinen een drietal boeken, volgens de overlevering door Tarquinius Superbus, d. laatsten Rom. koning, gekocht van de sibille van Cumae.
- Siel** zoo! aldus staat er woordelijk! (c = k).
- Siecatief'** (snel opdrogend vernis), o. gmv.
- Sicilia'na** (Siciliaansche dans), v. -s.
- Sicilia'ne** (dichtk. achtregel dichtje), v. -n.
- Sicilië** (aandr. grootste eiland v. Italië, ten Z. gelegen), o. de Siciliaansche vesper, 1282, z. Vesper.
- Sic transit glo'ria mun'di** (Lat. aldus gaat de glorie der wereld voorbij!) (c = k).
- Sid'deraal** (visch van ± 1.5 M., levende in de stilstaande meren en de ondiepe poelen van Z.-Amerika, die electriche schokken kan geven, welke zelfs een mensch kunnen verlammen), m. -alen.
- Sid'deren** (beven, trillen), ik heb gesidderd: - van vrees, - van angst, met - de vingers.
- Sid'dermeerval** (visch i. d. rivieren v. Afrika, met electriche orgaan), m. -vallen; -rog (rog van 1/2 - 1 1/2 M. in de Middell. Zee, ook torpedo geheeten, die sterke electriche schokken voortbrengt, door een orgaan, tusschen den kop en het voorste deel der borstvinnen gelegen), m. -roggen.
- Sid'risch** (Lat. behoorende tot de sterren), bn.: het - ische jaar, sterrejaar.
- Sieg'fried** (held der Nibelungen), m.
- Sie'pel** (ui, ajuin), v. siepels. gew.
- Sie'peron** (stijpelen), gew.

Siep'oog (tranend oog), o. -oogen; (persoon), m. en v. -oogen. gmz.

Sier, v. gmz.: zegsw. goede - maken, pret maken, lekker laten opdisschen, smullen.

Sier'raad (tooi, opschik), o. -raden, -ra'diën: fig. roem, eer: hij was een - der balie, bij dichters ook: Sieraad.

Sier'en (opschikken, verfraaien), ik heb gesierd: sierende of decoratieve kunst; een zaal -; -sel (tooi), o. siersels.

Sier'letter (letter, die tot opsiering dient b.v. van een etiket), v. -letters.

Sier'lijk (fraai, mooi), bn. en bw.; -er, -st; -held, v. gmz.; zie Elegantie.

Sier'plant (tuin-ofkamerplant), v. -planten.

Sier'popje (sierend figuurtje b.v. van porselein), o. -s, fig. men moet de meisjes niet opvoeden tot stijve sierpopjes.

Sier'ra (Sp. gebergte, bergketen), v. sierra's; lees: sie-er'-ra; - Nevada, eig. besneeuwde zaag: de algemeene naam der Z.-Spaansche gebergten naar den getanden kam.

Sier'ta (Sp. middagslaapje, dutje), v. -'s: een - houden; lees: sie-es'ta.

Sieur' (Fr. heer: een geringe titel, waarvan zich in de 18e eeuw meerderen jegens minderen bedienden), m. sieurs; lees: sie-eur'.

Siffoeren (luiten, uitluiten, uitsissen).

Siffoonière (chiffonnière), v. -s. vero.

Sigaar', v. sigaren; z. Cigarette.

Siga'renasch (asch v. opgerookte sigaren), v.; -beker (koperen of zilveren beker, om sigaren in te zetten), m. -s; -damp (rook van brandende sigaren), m. gmz.; -fabriek (fabriek, waarin sigaren gemaakt worden), v.

-en; -fabrikant (eigenaar van een sigarenfabriek), m. -en; -handel (handel in sigaren), m. gmz.; -kist (cederhouten kistje, waar sigaren in verpakt zijn of worden), v.

-en; -kistje, o. -s; -koker (zakkoek voor sigaren), m. -s; -magazijn (grote sigarenwinkel), o. -en; -maker (werkman, die sigaren maakt), m. -s; -pijpje (pijpje, waaruit men een sigaar kan rooken), o. -s;

-rook (rook van brandende sigaren), m. gmz.; -schaartje (knippertje, om sigaren te ontdoen van de punt), o. -s; -standaard, -standerd (fijn kistje of etui, waar de sigaren rechtop in gezet kunnen worden, om ze rond te presentieren), m. -standaards, -standers; -winkel (winkel, waar sigaren verkocht worden), m. -s; -zaak (-affaire, -winkel of -magazijn), v. -zaken; -zakje (papieren builtje, waarin de winkelier de sigaren overreikt), o. -zakjes.

Sigaret', v. -ten; ook: Cigarette.

Sigil'lum (zegel), o. sigilla.

Sigitaal' (teken, sein, b.v. het luiden eener bel), o. signalen: de chauffeur gaf een - met den hoorn van zijn auto; lees: sien-jaal'.

Signaleeren, signaliseeren (iem. signalement opgeven; ook: uitduiden, seinen); een feit -; zich -, zich onderscheiden. (gn=nj).

Signalement' (gedetailleerde beschrijving v. iemands uiterlijk), o. -en; (ign = ienj).

Signatuur' (Fr. onderteekening, handschrift, handteekening), v. -turen. (ign = ienj).

Signatuur' (boekdr. korte titel-aanwijzing op de eerste pagina van elk vel), v. -turen.

Signet' (handzegel, cachet, titelwignet), o. -netten; lees: sien-jet'.

Significa'tie (beteekenis, gerechtelijke aanzegging), v. -ties, -tiën. (gn = nj).

Signifiek' (de wetenschap, die zich met het verklaren van woorden en uitdrukkingen bezighoudt), v. gmz.; **signifisch** (de signifiket betreffende), bn.: -e opmerkingen over eenige woorden uit het woordenboek.

Signo're (It. heer), m. signo'ri, lees: sien-jo're, signo'ra, v. -'s; ook: Signori'no, Signori'na.

Signum (Lat. kenteeken, beduiding, maatteeken; wonderteeken), o. signa. (g = g).

Sij'felen (schuifelen, sissen, blazen), de slang sijfelde, heeft gesijfeld.

Sijp (sappig, niet dor), bn.: het akkermaatshout moet goed - zijn, anders gaat de bast er door het kloppen niet af; zie Eikschillen.

Sij'pelen (onmerkbaar doorleken), het sijpelde, heeft en is gesijpeld; ook: Sijperen; volkst.: Siepelen, Sieperen.

Sij's (snaak, kwant), m. sijen: een vreemde -, een wonderlijke - van een vent.

Sij's (zangvogeltje uit de familie der vinken), m. sijen; meest: -je, o. -s.

Sik (spitse kinbaard), v. sikken; -je, o. -s.

Sik (geit), v. sikken. gmz.

Sik'kel (Hebreeuwsche munt), m. sikkelen, -s: de zilveren - of zilverling, f 1.25 - f 1.50; de gouden - (= ± f 8.50).

Sik'kel (Hebreeuwsch gewicht), m. -s, -en; een - was ongeveer 16¼ gram.

Sik'kel (rond snijmes), v. -en, -s: de - in 't koren zetten; fig. de - des doods, zeis; de - der maan, sikkelvorm.

Sikkenen'rig (ziekenerig, chicaneurig: zanekeurig, grommig, gemelijk), bn. en bw.: een - mensch, - handelen; -er, -st.

Sik'kepitje (weinigje, beetje), o. gmz.: hij heeft geen - verstand; geen - zal er aan mankeeren.

Sik'ker (Hebr. dronken), bn.: hij is mooi -.

Silentium (Lat. het zwijgen, stilte), tw.: als zn. (het verplichte stilzwijgen, b.v. in een klooster), o. (t = ts).

Sile'num, myth. voedster vader van Bacchus en zijn trouwe gezel, hij rijdt dronken op een ezet; ook: Sileen'.

Silhouet, silhouet'te (Fr. schaduwbeeld, ook, -portret, -omtrek: zwart op witten grond), v. -ten; de -ten waren in de mode vóór de daguerreotypie, ze waren veel goedkoper dan de geschilderde portretten.

Sil'lex (ieder harde steensoort), o.: vuursteen, graniet, kiezelsteen is -. (x = ks).

Sil'o (Sp. graanelevator, door stoom werkend, het graan opzuigend), v. silo's; ook: kuil om graan te bewaren; graanpakhuis.

Siluur'steen (naam v. e. gesteente), m. -en: de silurische formatie is een der oudste sedimentaire vormingen, zij is in Engeland d. i. in Wales, waar de Siluriërs woonden, het meest verspreid.

Silves'ter-avond (31 Dec.-avond, oudejaars-avond: gedenkdag van paus Silvester I, 314-31 Dec. 335), m. -avonden.

Sim (Lat. simia: aap), v. simmen.

Sim (snoer van een hengel; bovendeel v. d. dobber a. e. hengel), v. simmen; zegsw. iem. onder de - hebben, onder den duim.

Sim'briljant (valsche briljant), m. -en; -diamant, m. -en; -goud, o. gmz.

Sim'lor (Lat. schijnoud, Mannheimer goud: 4 deelen koper en 1 deel zink, spinsbek), o. gmz.

Sim'mon (pruilen, mokken, schreien). gew.

Simonie' (voor geld of geldswaarde koopen of verkoopen van iets zuiver geestelijks of

zoover het geestelijk is), v. gmv.: reeds sedert 1075 is deze handel op straf verboden i. d. R.-K. kerk; eig. Simonszonde, zie Hand. 8:18-20.

Sim'pel (eenvoudig; onnozel, zwak van hersenen), bn. en bw.; -er, -st: een allerliefste taille (van Saartje) in een zeer - winterjaponnetje, (C.O.); -e duif, (Vondel); ben je -? ook: ik heb hem - opgemerkt dat hij ongelijk had, eenvoudig; Pieter -, een onnozele hals; -tjes, bw.: - gekleed zijn.

Simplex sigill'um ve'ri, Lat. Eenvoud is het zegel of kenmerk van het ware, (spreuk van Boerhaave, 1668-1738).

Simpliciteit (eenvoudigheid), v. gmv.

Simplon (aardr. berg in de Wallischer alpen, op de grens van It. en Zwitserland, 3500 M. hoog), m.; over den - loopt een kunstweg, van 1800-'06 onder Napoleon aangelegd, welke van Zwitserl. naar Italië voert; sedert 1905 bestaat de -tunnel, zie Tunnel.

Sim'son, Sam'son (Bijbel. richter in Israël, de nationale held der Israëlieten), m.; zie Richteren 13-16 en Delila.

Sim'sonverzuchting (zucht, om de oude kracht nog eenmaal terug te mogen hebben), v. gmv., zie Richt. 16:28: Petrus Stastok slaakte een -, (C.O.)

Simula'tie (voorwending van krankzinnigheid, van eenig lichaamsgebrek, van verwonding, enz. b.v. door boosdoeners), v. -tiën.

Simuleeren (voorwenden), zie Simulatie.

Simultaan (gelijktijdig), bn.: een -partij in 't schaken of dammen spelen, d. i. één tegen vele andere liefhebbers; een -seance van schakers of dammers; een -speler, meester-speler, (dam- of schaakspel).

Simultaneïteit (gelijktijdigheid), v. gmv.

Si'naasappel (bekende zuidvrucht), m. -en, -s; ook: Chinaasappel; zie Appelsien.

Si'naï (aardr. gebergte in Arabië, waar de Israëlieten de wet der 10 geboden ontvingen), m.

Sinc'eer (Vlaamsch. oprecht, onvervalscht), bn.

Sinc'eriteit (oprechtheid), v. gmv. (e = ee).

Sind'bad, de zeeman uit de Arabische nachtvertellingen der Duizend-en-één-Nacht.

Sin'del (uitgebrande d. i. van gas ondane steenkool), m. sindels; ook: Sintel.

Sinds (van dien tijd af), bw.: hij viel van de trap, en - is hij sukkelend; vz.: - veertien dagen is hij ziek, gedurende; vgw.: hij studeert goed, -- hij hier is.

Sindsdien (sinds dien tijd), bw.

Si'ne, Lat. zonder: - an'no, zonder jaartal; - die, zonder nadere aanduiding v. d. dag of tijd; - du'bio, zonder twijfel; - lo'co et an'no, zonder plaats en jaar.

Si'ne qua non, bw.; zie Conditio.

Si'ne i'ra et stu'dio (Lat. zonder haat en voortiefde; onpartijdig, objectief).

Sinecu're, sinecuur (kerkelijk ambt of bediening, die bezoldiging geeft met weinig of geen werk), v. -curen: een betrekking, die tot nog toe een sinecure was geweest, (Potg.)

Singalees (oorspr. bewoner v. Ceilon), m. -leezen.

Sing'el (wandeling om de stad met plantsoen en vijvers), m. en o. -s: de -s te Arnhem zijn mooi; -tje, o. -s: een - doen maken.

Sing'el (riem, buikriem van e. paard), m. -s.

Sing'el (priester gordel, die over de toog heen wordt gedragen; ook, koord, waardoor de albe om de middel wordt vastgebonden), m. -s.

Sin'gelen (een paard den buikriem omdoen),

ik -de, heb gesingeld, verg. Omsingelen.

Sing'ké (in China geboren Chinees op Java), m. singk's; ook, Sinké, verg. Babah.

Singula'ris (enkelvoud), m. gmv. (g = g).

Singulariteit (zonderlingheid), v. gmv.

Singulier (ongemeen, vreemd, bijzonder),

bn.: een - geval, een - man; -der, -st.

Sin'ster (verkeerd, somber, nadeelig, ongelukkig, schrikwekkend, rampspoedig), bn. en bw.

Sin'jeur (mijnheer), m. -s; zie Sieur.

Sin'jo (O.-I. mann. kleurting, afstemmend van een Europeaan), m. sinjo's. (in = in).

Sin'ké, sing'keh (nieweweling-Chinees op Java), m. sinké's; ook: Singké, zie ald.

Sin'ksen, Sin'xen (volksn. Pinsteren), m.

Sin'nespel, o. -spelen; zie Zinnespel.

Sin'oloog (Fr. kenner en beoefenaar der

Chineesche taal en zeden), m. sinologen.

Si'non, listige Griek, die de Trojanen wist

over te halen het houten paard binnen te

halen; zie: Paard en Laocöon.

Si non è ve'ro, It. als het niet waar is,

meestal gevolgd door: è bene trovato, is het

toch aardig gevonden of bedacht.

Sin'opel (groen in de wapenkunde), o. gmv.

Sint (heilige), bn.: - Jozef, Sinte-Agnes;

meestal verkort tot **St.** of **S.**; ook: in namen

van feesten, b.v. --Jan; van planten, b.v.

--Antoniuskruid; van bergen, b.v. --Bernard;

van steden, b.v. --Petersburg; van dorpen,

b.v. --Pieter, --Oedenrode.

Sint (een heilige), m. sinten; de goede -,

Sinterklaas.

Sint-Andre'as of -Andries, m.: een der

twaalf apostelen, broeder van Petrus, stierf

den marteldood; -kruis, o. kruis in den vorm

van een X, waaraan Andreas werd vastge-

klonken; zie Kruis.

Sint-Anto'niusbrood (aalmoes in of voor

brood ter eere van den H. Antonius), o. gmv.;

-kruis (een T-vormig kruis), o. -en;

-varken (in de Middelleeuwen, een in de

stad loslopend varken, kenbaar aan de glip-

pen in 't oor), o. -s; het - kreeg het afval

uit de woningen en werd geslacht voor de

armen; -vuur (boosaardige huidontsteking,

gordelroos; ook: zekere vlekziekte onder jonge

varkens), o. gmv.

Sint-Ber'nard, --Bernhard (aardr. hooge

berg tusschen de W.- en Middellalpen), m.:

over den -, 2472 M. hoog, voert sedert eeu-

wen een bergpas.

Sint-Dona'tus (beschermers tegen donder en

onweer), m.

Sinte-Geertru'dis (herinneringsdag op

15 Nov.), v.: - was de patrones der reizen-

den; bij de afreis werd er in de Middelleeuwen

een dronk ingesteld te harer eere, men

dronk: St.-Geert'en-minne en St.-Jans'-geleide.

Sin'tel, m. -s, zie Sindel; -pad (pad met

sintels bestrooid en gehard), o. -paden.

Sinte-Margriets'dag (feestdag op 10 Juni

ter eere van Margareta), m.: het volk meent,

dat het zes weken regenen zal, als het op

dien dag regenachtig weer is.

Sinterklaas, Sint-Ni'colaas (feestdag van

den H. Nicolaas, bisschop van Myra, haven-

stad in Klein-Azië, † 345; bekend om zijn

barmhartige liefde; op den 6en December,

kinderfeest), m.; -avond (de vooravond van

St.-Nicolaas, nl. die van 5 Dec.), m. gmv.;

-dag (de 6e Dec.), m. gmv.; -feest, o. gmv.;

-geschenk, o. -en; -goed (speculatie),

- o. gmv.; **-koekje** (*-mannetje*), o. -s; **-pret**, v. gmv.; **-vermomming** (*verkleeding van iemand, die voor Sinterklaas speelt*), v. -en; **-vreugd** (*-pret*), v. gmv.
- Sint-Fel'ten**: *iem. voor -wenschen*, (Van Lenn.), z. Sint-Velten en Sint-Vitusdans.
- Sint-Geor'gius**; z.: George en Sint-Joris.
- Sint-Got'hard** (aandr. berg in de Lepontische Alpen, 3200 M. hoog, m.: de spoorweg loopt door de -tunnel (zie Tunnel) van 14900 M., van 1872 tot '82 gebouwd).
- Sint-He'lena** (aandr. eiland in den Atl. Oceaan, 123 KM² groot, o.: - was van 1815 - '21 (zijn dood) het verbanningsoord van Napoleon I, en van 1900 - '02 de verblijfplaats van 3700 gevangen Boeren).
- Sint-Jan**: gedenkdag op 27 Dec. ter eere van Joannes, den Evangelist; op 24 Juni, idem ter eere van Joannes den Dooper.
- Sint-Jans'brood** (*vrucht van den tropischen broodboom*), o.; **-bloem** (*ganzenbloem, groote margariet*), v. -en; **-boom** (*tropische boom*), m. -en; **-vuren** (*vreugdevuren op 24 Juni*).
- Sint-Jans'-evangelie** (R.-K. aan het slot der Mis wordt het begin van dit Evangelie meestal door den priester gelezen), o. gmv.
- Sint-Jans'geleide**, o.; zie Sinte-Geertrudis.
- Sint-Jans'kerk** (*kerk, toegewijd aan St.-Jan, b.v. de kathedraal in Den Bosch*), v. -en.
- Sint-Jans'kruid** (*plantk.wildgroeiende plant, herfsthoof*), o. gmv.; het - beschermt, naar het volksgeloof, e.huis tegen onweer, brand en ziekte.
- Sint-Jans'lot**, o. -loten; zie Janslot.
- Sint-Jans'schot** (*het schot, dat de boomen omtrent 24 Juni of St.-Jan maken*), o.
- Sint-Joan'nes** (*Evangelist*), m.; z. Sint-Jan.
- Sint-Jacobus** of Sint-Ja'pik, m.: een der 12 apostelen, stierf als martelaar, zijn gedenkdag valt op 25 Juli, hij is de beschermheilige v. d. graanogst; ook: **-Jacob**, b.v. **-Jacobuskruid** (*-bloem*), o. gmv.; **-Jacobus'schelp** (*schelp, waarmede de bedevaartgangers zich tooiden, die terugkeerden uit Sp. van San Jago di Compostella*), v. -en.
- Sint-Jo'ris** of Sint-Geor'gius, m.: de christelijke ridder, die den draak verwon: - is de patroon der ridders en der voetboogschutters; **-gild** (*h. gild d. voetboogschutters*), o. -en.
- Sint-Jo'riswortel** (*plantk. duivelsklauw, koortswortel, wilde valeriaan*), v. gmv.
- Sint-Jo'zef**, **-Jo'seph**, m.: de man van Maria, de moeder van Jezus, te Nazareth; - is de patroon der timmerlieden.
- Sint-Jo'zef'selle** (*sneeuw witte lelie*), v. -s.
- Sint-Jut'temis**, **-Jut'mis** (*woord, gevormd naar een door de volksluim geschapen heilige, nl. Sint-Jutte*), m.; zegsw. met -, en dan nog wel, als de kalveren op het ijs dansen, d. i. nooit, ten eeuwigen dage niet.
- Sint-Lau'rens**, m.: christelijke martelaar, op een rooster gebraden, ± 258; zie Escuriaal; **-tranen** (*sterrenregen op 1 Aug.*), m. mv.
- Sint-Lu'cas** (*Evangelist*), m.; zie Lucas.
- Sint-Maar'ten**, m.: de feestdag van - valt op 11 Nov.; de H. Martinus, ± 306-400, was Evangelieprediker, in het Noorden van ons land komt hij veel voor als patroon v. e. kerk (b.v. in Groningen), ook de domkerk van Utrecht was hem toegewijd: *de mannen van -*: de poorters van Utrecht.
- Sint-Maar'tensvogel** (*een der volksnamen van het gouwaantje*), m. - vogels.
- Sint-Mar'cus** (*Evangelist*), m.: de San Marco of *-kerk* in Venetië, gebouwd van 976-1071, is een der schoonste van Europa; ze is opgetrokken in Byzantisch Romaanschen stijl en in de 14e eeuw met toevoegselen in spitsbogenstijl versierd; zie Campan'la.
- Sint-Ni'colaas**, enz.; zie Sinterklaas.
- Sint-Pau'luskerk**, St.-Pauluskerk (*de grootste kerk van Londen*), v.; de - is op een der hoogste punten van de City gebouwd (1676-1700), door den stadsbouwmeester Wren, (1632-1723).
- Sint-Pie'terskerk** (*de grootste kerk der R.-K. christenheid; in Rome*), v.: de - is 187 M. lang, en de dwarsbeuk 137 M., de koepel (door Michel Angelo, (1475-1564) is 117 M. hoog en 71 M. in omvang; de kerk is gebouwd van 1506-1626.
- Sint-Pie'terskruid** (*sleutelbloem*), o. gmv.
- Sint-Silves'ter**, *paus van Rome*, herinneringsdag, 31 Dec.; zie Silvesteravond.
- Sint-Ten'nisbloem** (*gele wederik*), v. -en.
- Sint-Vel'ten** (*de booze, de duivel*), m.: *-drijft hem weer zijn kroegen langs*, (Staring, *Genezen 3 maal*); ook: Sint-Felten.
- Sint-Vitus**: *hij is van - bezeten*, nl. van den duivel; zie Sint-Velten of --Felten.
- Sint-Vit'usdans** (*geneesk. beverige zenuw-ziekte, stuiptrekkende of krampachtige zenuwaanval, vallende ziekte*), m. gmv. Ook: *Sint-Veits'dans*, zie Fieteldans.
- Sin'us** (*inham, zeeboezem, bocht*), m. -sen.
- Sin'us** (*meek. de loodlijn, die uit het punt, waarin een straat den omtrek van den cirkel raakt, op den anderen straat valt, is de sinus van den ingesloten hoek*), m. sinussen.
- Sin'x'en**, m.; zie Sinksen.
- Sion** (*gesch. berg, waarop Solomo's tempel stond*), o.; ook, de burcht en bovenstad van oud-Jeruzalem, waar thans de moskee van Omar (in 637 gesticht), staat; de naam - wordt dikwijls gebezigd voor Jeruzalem zelf.
- Sionie'ten**, **-nisten** (*voorstanders van de verhuizing der Israëlieten naar Sion, Palestina*), (eerste congres te Bazel in 1897), m. mv.
- Sip** (*verlegen*), bijw.: *wat kijk je -!* d. i. op je neus, ontevreden, sneu; -per, -st.
- Siphon'** (*buis met zwanenhals; hevelschje voor spuitwater*), m. -s; lees: sie-fo'.
- Sip'poy** (Britsch-Indië. *inlandsche militie, vooral ruiters*), m. mv.
- Sip'perlippen** (*met het voorste der lippen proeven*), ik heb gesipperlipt.
- Sir** (*Eng. titel vóór den eigennaam v. d. lageren adel in Eng., van baronet of knight*), m. -s: ook: aanspreektitel van elk welopgevoed Engelschman, zooals bij ons: Mijnheer.
- Sir'dar** (*titel v. e. veldheer in Egypte*), m. -s.
- Sire** (*aanspreektitel v. e. koning of keizer*), m.
- Sire'ne** (*werktuigje, om het aantal trillingen van een toon te bepalen*), v. -n. (e = ee).
- Sire'ne** (*scheepst. toestel tot het geven van geluidsignalen*), v. -n. (re = ree).
- Sire'nen**, myth. *zeenimfen of zeemeerminnen, verblijvende op een eiland bij Sicilië*, v. -mv.: deze zeenimfen betooverden met haar wonderlijk schoon gezang de voorbijvarenden, zoodat zij onwillekeurig met hun schip de kust naderden en dan schipbreuk leden op de rotsen, of wel ze sprongen in 't water om de sirenen te naderen; *sirene*, fig. *schoone, verlokende maar verderfelijke verleidster*. (e = ee).
- Sire'nenlied** (*fig. onweerstaanbaar aanlok-*

kelijk lied van de Sirenen, zie ald.; lokstem der verleiding), o. -eren; ook, -**zang**, m. -zangen. (re = ree).

Siri(h) (O.-I. slingerplant, tot de pepergewassen behoorende, in een groot aantal soorten in 't wild i. d. Maleischen Archipel groeiende), v. en m., zie Betel; -**blad** (hartvormig, gaaf-randig blad, 8-14 cM. lang, bevattende een vluchtige olie van eigenaardigen smaak), o. -bladeren; -**doos** (doos, afwisselend van waarde, zelfs van goud of zilver, bevattende de verschillende ingrediënten, alsmede een schaar tot bereiding van de siri-pruim), v. -doozen; -**kalk** (fijn en mooi wit soort van schelpkalk, in gebuschten toestand in alle pasars verkrijgbaar, bestanddeel der siri-pruim), v. gm.v.; -**pruim** (ook, be'telpruim: bestaat uit één of twee siri-bladeren met een weinig fijne kalk bestreken, en waar ingerold zijn: een schijfje gambir en een stukje pinangnoot ter grootte eener erwit), v. -en; -**stel** (kunstvoorwerp, bevattende hetzelfde als de siri-dooz), o. -stellen. (i = ie).

Sirius (de Hondster), m. gm.v. (i = ie).

Sirocco (brand- of gloeiwind; heete, droge zuid-oostenwind in Z.-Italië als voortzetting van den samoem), m. gm.v. (cc = kk).

Siroop (stroop), v. siropen.

Sis'klank, m. -klanken; -**letter**, v. -letters: spraak. de s en de z zijn -s.

Sismograaf (toestel tot het meten van de kracht en de richting eener aardbeving), v. -grafen; -**me'ter**, m. -meters; zie Seis-.

Sis'sen (klankn.), ik heb gesist: de slang sist, maakt een sissend geluid; het vet sist in de pan.

Sis'ser (papieren rolletje met buskruit, jongensspeelgoed, fig. wissewasje), m. -s: zegsw. het zal wel met een -afstooten, geen ernstige gevolgen hebben, drukte geven om niet.

Sis'syphus, Koning van Corinthe, een man vol baatzucht, list en bedrog; zie: -arbeid.

Sis'syphusarbeid (zware nuttelooze arbeid zonder einde), m. gm.v.: Sis'syphus, stichter van Ephy'ra, later Corinthe, wist door zijn verregaande sluwheid de goden zelfs te bedriegen, en hij verried hun geheimen; tot zijn straf moest hij in de Onderwereld een zwaar rotsblok naar den top van een berg opwerken, voortgezweept door Megae'ra; wanneer het blok bijna op den top was, rolde het weer naar onder en was hij verplicht zijn werk opnieuw te beginnen.

Sitin'gil (Java. vergaderplaats, waar, bij een feest in den kraton, onder de tonen der muziek, de gebruikelijke feestdronken op den Soesoehoenan worden ingesteld), v. -s.

Sits (gedrukt of gebleemd katoen), o. -en; -je, o. -jes, (soorten), o. mv.

Sit'sen (van sits), bn.: een - jakje.

Sit'senwinkel (winkel, waarin sits verkocht wordt), m. -winkels; zegsw. de heele -, de heele rommel.

Situa'tie (ligging, gesteldheid, toestand), v. -tiën, -ties; -**kaart** (terrein-kaart), v. -kaarten; -**plan** (plattegrond), o. -plannen.

Sit venia ver'bo (Lat. (er) zij verlof voor dat woord, veroorloof mij dit woord), z. s. v. v.

Si vis pa'cem, pa'ra bel'lum (Lat. indien gij den vrede wilt, bereid (u ten) oorlog).

Si'wa (een der drie hoogste godheden der Voor-Indiërs of Hindoes), m., zie: Krischna, Vischnoe; ook: Siva, Sjiva.

Sixpence (Eng. 1/2 shilling), v.

Sixtijn'sche kapel (kapel in het Vaticaan te Rome, door Sixtus IV, 1471-'84: met beroemde muur- en gewelfschilderingen), v. gm.v.

Sjaal, chá'le (omslagdoek), v. sjaals, chales.

Sjab'bes (Bargoensch. sabbat), m. -en.

Sjach (Perzisch koning), m.; ook, Sjah.

Sjachelen, zie Schachelen.

Sja'cheraar, m. -s; zie Schacheraar.

Sja'cheren, sjachelen; zie Schacheren.

Sja'kes, zich - houden, onwetend, van den domme, ook: koest, stil, achter de schermen.

Sjako' (soldaten-hoofddeksel), v. sjako's.

Sjalot' (soort van kleinen ui), v. sjalotten.

Sjama'nen (priesters-tovenaars in Siberië, Tartarije, Mongolië), m. mv.; -**nis'me**, o. gm.v.

Sjamanis'me (godsdiens der Samoeden), o.

Sjamberloek' (heeren-kamerjapon, wijde huisjas met gordel, meest van gebleemde stof), m. -s; spreekt. -loe'.

Sjam'bok (zweep van huidenreepjes), m. -s.

Sjam'pan (Chin. boot of bark, kleiner dan een jonk), v. -s; ook: Sampan.

Sjap'pen (te vellen boomen merken), hij sjapte, heeft gesjapt; zie Schalmen.

Sjees' (tweewielig rijtuig met kap, op riemen), v. sjeezen; vroeger ook: Chais. vero.

Sjee'zen (zakken bij een examen, van de school verwijderd worden), ik ben gesjeesd: hij is bij dat examen voor de tweede maal gesjeesd; een gesjeesd cadet, eig. op de sjees naar huis gehaald, van de academie gehaald.

Sjeik (eig. oudste: Arab. opperhoofd van een stam), m. -s; zie Scheik; ook Sjeich.

Sjen'ken (kwijlend schreien v. kinderen).

Sje'rif (Arab. eig. heilig, verheven: titel van de nakomelingen van Mohammed), m. -s.

Sjerp (gordel van oranjelint v. dienstdoende officieren; gordelband van zijde, enz.), v. -en.

Sjibbo'leth, o. -s; zie Schibbo'leth.

Sjiek, bn. en bw.; zie Chic.

Sjil'pen; zie Tjilpen.

Sjir'pen (een doordringend, trillend geluid maken), de krekel sjirpte, heeft gesjirpt.

Sjoel'bak-spel (zeker gezelschapsspel), o.: de kunst bij het - bestaat er in, schijven schuivend te mikken in sleuven aan het bovenende van den eikenhouten bak.

Sjo'fel (Joodsch: kaal, armoedig), bn. en bw.: -e kleeren; er - uitzien, haveloos; de man was - gekleed; -er, -st; -**tjes**, bw.

Sjok'ken (loopen zonder veerkracht, sleepvoetend gaan), ik heb en ben gesjokt; -**kg**, bn.: een -e gang.

Sjor (het sjorren), m. gm.v.: 't is een heele -, een moeilijk werk.

Sjor'klamp (scheepst. klamp, waaraan een touw wordt vastgezet), m. -klampen.

Sjor'ren (scheepst. aan een touw voorttrekken, voortsleepen, een touw slaan om), men sjorde, heeft gesjord; bij uitbr.: men sjorde den dronken man in bed, sjowde.

Sjouw (lastig, moeilijk werk), v. sjouwen: ergens een - aan hebben, dat was een heele -.

Sjouw, v. gm.v.: de student was aan de -, d. i. aan 't zwieren.

Sjou'wen (het torsen of verplaatsen v. zware lasten, fig. doordraaien), ik heb gesjouwd.

Sjou'wer (pakkendrager, los werkmán; fig. zwierbol), m. -s; ook: -**man**, m. -lui, -lieden.

Sjouwerij' (zwaar en vermoeiend werk; fig. nachtbrakerij), v. gm.v.

Sjo'visvangat (volkst. v. ansjovis-), v. gm.v.

Skaat, ska'te (zeker Duitsch kaartspel), o.

Skal'de (dichter en zanger der oude noord-sche volken, der Zweden, Noren, Denen en IJslanders), m. skalden.

Skating-rink (Eng. kunstbaan voor ridders op rolschaatsen), m. -rinks.

Skelet' (verzameling van alle beenderen van een menselijk of dierlijk lichaam), o. -ten: er zijn natuurlijke en kunstmatige skeletten, ook: losse skeletten van menschen; meestal zijn ze in elkaar gezet of vast; broodmager mensch.

Skeletteeren (het lijk van mensch of dier ontvlezen, drogen, het geraamte ineenzetten).

Ske'ren (klippen, banken, langs de W.-kust van Noorwegen), v. mv.; zie Scheer.

Ski (zeer lange, platte sneeuwschaats), v. -'s: - loopen; de Alpen-ski-club; een tocht door 't Berner-Oberland op -'s.

Skoepsjtina (2e Kamer in het koninkrijk Servië, welke haar zetel heeft in de hoofdstad Belgrado), v.

Shyscraper (Eng. wolkenkrabber), m. -s.

Sla, v. gmv.; zie: Salade en Slaatje.

Slaaf (eig. Slavonisch krijgsgevangene; lijf-eigene), m. slaven: als - verkocht worden; fig. de - zijn eener gewoonte, van zijn hartstochten, van den drank, enz.

Slaafs (als een slaaf), bw.: - werken; fig. de mode - volgen.

Slaafsich (slaafachtig, als v. e. slaaf), bn. en bw.: een - e eerbied, een - e gehoorzaamheid.

Slaafsche werken (zuiver lichamelijke werken, die op Zondag verboden zijn), o. mv.

Slaag (uit slag), m. mv. in: slaag krijgen.

Slaags (uit slages), bijw.: - raken, - zijn.

Slaak (natuurlijke doorvaart, meest leidend naar een haven; kil), o. slaken.

Slaan (treffen, raken), ik sloeg, heb en ben geslagen: hij slaat den hond, ranselt; de nachtegaal slaat, zingt; de vink slaat, fluit; de pols slaat, klopt; ergens naar -, d. i. een slag naar slaan, al radende; touw -, maken, draaien; geld -, munten; de groote trom -, roeren; alarm -, maken; geloof -, hechten; op de vlucht -, gaan; in den wind -, strooien; uit het veld -, verjagen, verlegen doen staan; in boeien -, klinken; tot ridder -, verheffen; zegsw. den spijker op den kop -, treffen, fig. precies iets raden of zeggen of antwoorden.

Slaand (onvult. deelw. van slaan: een slag gevend), bn.: een - e pendule, met - e trom; fig. de - e hand Gods, kastijdende.

Slaap (zijde van het voorhoofd), m. slapen.

Slaap (het slapen), m. gmv.: een vaste -, een hazen-, een middagslaapje, zie Siësta; de - is het beeld van den dood, een gezonde -, een diepe -, een verkwikkende -, den - niet kunnen vatten; in - vallen, - krijgen; bij uitbr. de - des doods, de eeuwige -; fig. zijn geweten in - wiegen, doen zwijgen, sussen; ik heb den - in mijn voet, in mijn been, verdooving; - je, o. -s: een middag - doen.

Slaap'been (been, dat verdoofd is; ook, zij-schedelbeen), o. -beenen; - bol (papaver, heul), m. -bollen, zie Maankop; - coupé (spoorwagencoupé, ingericht om er in te slapen), m. -'s, zie Slaapwagen; - drank (drank, om een zieke te doen slapen), m. -en; - dronken (duizelig van den slaap), bn.; - kamer (kamer, die tot nachtverblijf is ingericht), v. -s; - kameraad (ingem., met of bij wien men slaapt), m. -kameraden; - kamer-ameublement (compleet stel meubels voor een slaapkamer), o. -en;

- koets (ledikant), v. -en, zie Koets; - kop (iem., die zeer veel slaapt, fig. suffer), m. en v. -koppen; - kruid (bilzenkruid, slaapbol), o. gmv.; - matje (O.-I. matje, waarop de lijfbediende slaapt), o. -s; - middel, o. -en, zie Slaapdrank; - muts (nachtmuts), v., fig. (suffer, slaapkop), m. en v. -en; - plaats (alkoof, slaapkamer), v. -en; - poeder (poeder, die doet slapen), v. -s; - stede (legerstede, ook: logement van lagere rang met bedsteden op éene kamer), v. -steden, ook: - steec, v. -steecën; - ster (meisje of vrouw, die slaapt), v. slaapsters; het sprookje van de schoone -; - vertrek (kamer, waarin men slaapt), o. -vertrekken.

Slaap'wagen (spoorwagon m. slaappartementen), m. -s, zie Sleeping-car; - wandelaar (iem., die in den slaap opstaat en rondloopt), m. -s; - wandelen (wandelen of loopen in den slaap), o. gmv., als v.w.: hij wandelde in den slaap, heeft in den slaap gewandeld; - wekkend (den slaap opwekkend), bn.: - e middelen, zie Slaapdrank; fig. slaap doende krijgen, vervelend: een - e redevoering, de man sprak op - en toon; - zak (zak van dierenvelen, waarin de poolreiziger slaapt), m. -zakken; - ziekte (epidemische ziekte van parasitaire aard onder de Negers in Centraal-Afrika), v. gmv., zie ook Nonā; - zucht (onweerstaanbare neiging tot slapen, slaapziekte), v. gmv. **Slaafje** (kleine hoeveelheid toebereide salade), o.: een lekker -, fig. ergens een - uit slaan, een aardige winst aan iets hebben; ook: een - maken, zoet winstje.

Slab, **slab'be** (morsdoekje), v. slabben.

Slabak'ken (talmen, lui zijn), ik heb geslabakt: die jongens - met hun werk.

Slabak'ker (treuzelaar), m. -s; -kerijf, v.

Slab'be (haring uit de Zuiderzee), v. slabben.

Slab'ben (drinken, slobberen), ik heb geslabbd: de honden - het water uit den emmer.

Slab'beren (slobberen), hij heeft geslabberd.

Slab'betje (klein morsdoekje), o. -betjes.

Sla'bed (tuinbed met sla), o. -bedden.

Sla'boon (prinsessenboon), v. -boonen.

Slacht (het slachten), v. gmv.: November is de maand der -; -afval, o.: zeelt wordt in vijvers met -afval gevoed.

Slacht'en (gelijken, evenaren), hij slachtte, heeft geslacht: hij slacht zijn vader.

Slacht'en (dooden van vee), ik slachtte, heb geslacht; - bank (bank, waarop een kalf of schape geslacht wordt), v. -en, fig. moord, slachting: de oorlog voert duizenden ter -; - beest (rund, dat geslacht gaat worden), o. -en; - bijl (slagersbijl), v. -en; - blok, o. -blokken; - erijf (het slachten, slachtplaats), v.; - geld (geld, dat voor het slachten betaald wordt), o. -gelden; - hamer (hamer waarmee men het slachtvee dolt), m. -s; - er (slager, vleeschhouwer), m. -s; - huis (stedelijke inrichting tot het slachten van alle en allerlei vee), o. -huizen, zie Abattoir;

- ing (het slachten, fig. doodslag, moord, op groote schaal), v. -en; - maand (November), v. gmv.;

- masker (werktuig, om een stuk slachtvee pijnloos op slag te doden), o. -s: een - heet ook schietmasker, omdat met één slag op een knop of pin een kogel door de hersenen van het rund geschoten wordt; - mes (slagersmes, fig. moorddolk), o. -mesen; - offer (offerdier, soms ook een mensch,

die ter eere van God, of bij de heidenen ter eere der goden, op een altaar werd geslacht), o. -s; fig. *lijder, lijderes*: iem., die het moet ontgelden, het kind van de rekening: *dat lieve burgermeisje, - van de eerzucht haars broeders, (C. O.); de cholera en de pest maken in Indië tal van -s; -offerande* (offerande, bestaande in een slachtdier; bloedig offer), v. -n; -**offeren** (dieren op het altaar slachten of offeren, als offer opdragen en doen verbranden), ik heb geslachten; -**plaats** (plaats, lokaal, waar vee geslacht wordt), v. -en; -**tijd** (de maand November, de tijd der slacht), m. gmv.; -**vee** (runderen, schapen, om te slachten), o. gmv.

Sladood' (magere persoon), m. en v.: lange -!
Slag (het slaan, klap, houw, enz.), m. slagen: de *klok*-, een - met de *vuist*, een - met een *sabel*; de - van den *pols*, regelmatige klopping; - *houden met de riemen*, maat; de - van een *vink*, gefluit; de - van een *pistool*, klap; één - van een *rad*, draai; den - van iets *verliezen*, gemak van te doen; *zijn - slaan of waarnemen*, een gunstige gelegenheid of kans te baat nemen; *zonder - of stoot*, zonder eenigen tegenstand of eenig verweer; *met den Franschen -*, haastig en onnauwkeurig; - van iets *hebben*, bedreven, behendig zijn in iets; een - om den *arm houden*, nog één bocht van het touw om den arm houden, zie verder *Arm*; *dat was een zware -*, verlies; *het is op - van tien*, het zal dadelijk tien uur slaan; op - *komen, raken*, streek, gang; zie ook *Kwinkslag*.

Slag (veldslag), m. slagen: de - bij *Waterloo*.
Slag (soort), o. gmv.: *wat is hij voor een - van een man? een wonderlijk - v. menschen*.

Slag (vogelknip, duiventil), o. slagen.

Slagader (eig. kloppende ader, polsader met veerkrachtigen wand), v. -aderen; -**aderlijk**, bn.: - *bloed*, dat van uit het hart stroomt en lichtrood is gekleurd; zie *Aderlijk*.

Slagboeg (scheepst. slag of gang van een laveerend scheepje), m. -boegen; fig. *dat was een - voor hem*, een gelukje, een buitenkansje; *hij heeft den - mee*, geluk: -**boom** (horizontaal liggende boom ter afsluiting v. e. weg, en die zich opwaarts opent), m. -en; fig. *de - boomen, die de volkeren van elkaar scheid-*

den, waren grootendeels verdwenen, scheidsmuren, beletselen; -**deur** (valdeur, kleine deur in een groote), v. -deuren, zie *Klinket*; -**drempel** (drempel v. e. sluisdeur), m. -s.

Slagfel (houten moker met langen steel), m. -s: de - dient tot het inslaan van palen; zie *Slegel*.

Slagen (zijn pogen gelukt zien), ik ben geslaagd: - *bij zijn examen*, met goed gevolg dat examen afleggen.

Slager (slachter), m. -s: *spek*-, *varkens*-.
Slager (in samenstell.: iemand, die slaat), m. -s, b.v. *koper*-, *honden*-, *trommel*-.

Slagerij' (vleeschhouwerij), v. slagerijen.

Slagerbank (slachtbank), v. -en; -**bijsl** (slachtbijsl), v. -en; -**boekje** (notitieboekje van geleverde vleeschwaren), o. -s; -**hond** (groote hond v. e. slager, ook gebruikt als trekhond), m. -en; -**knecht**, m. -s; -**rekening** (nota v. geleverde vleeschwaren), v. -en.
Slaghamer (groote plethamer), m. -s; -**hoedje** (kruidopje, dat door den slag van den haan ontploft), o. -s; -**hout** (hakkhout), o. gmv.: *de zang van den nachtegaal in het -*,

(V. Lov.); -**instrument** (muziekinstrument, als *triangel, trom, bekkens, waarop men slaat, om geluiden voort te brengen*), o. -en; -**kruit** (knalkruit), o. gmv.; -**kwik** (knalkwik), o. gmv.; -**lijn** (timm. met krijt of houtskool bestreken touw of koord, om een streep op het hout te maken vóór het zagen), v. -en; -**linie** (mil. slagorde), v. -liniën; -**net** (vogelnet, knipnet), o. -netten; -**orde** (opstelling van troepen of schepen, om slag te leveren), v. -n; -**pen** (sterke vleugel- of staartpen), v. -pennen; *zegsw. iemand de - pennen uittrekken*, hem zijn macht benemen; -**regen** (plasregen), m. -s; -**rijm**, o., zie *Rijm*; -**room** (room, die 24 uur op tjs heeft gestaan en gemakkelijk stijf geslagen of geklopt wordt), m. gmv.; -**schaduw** (donkere schaduw, kernschaduw), v. -en: de - en *dezer vierkante kooien, (C. O.); -schip* (oorlogschip, zie *ald.*), o. -schepen; -**tand** (groote uitstekende voortand van sommige dieren), m. -en: de - *tanden van een olifant, van een ever of wild zwijn*; -**uurwerk** (uurwerk, dat heele en halve uren slaat), o. -en.
Slagvaardig (eig. gereed voor den slag, ook: gereed om te slaan; fig. vaardig, om door zijn woord af te weren), bn.; -er, -st.

Slagvaardigheid (het slagvaardig-zijn), v. gmv.: *de - van een leger, de - van een debatter, de - van een bandiet*.

Slagveder, slagveer (groote slagpen), v. -vederen, -veeren.

Slagveld (terrein voor of van een veldslag), o. -velden: *het - van Waterloo, v. Sedan*.

Slagwerk (toestel in een uurwerk, dat de uren en halfuren slaat), o. -werken.

Slagwoord (slagvaardig woord, klinkend gezegde, vaardige repartie), o. -woorden.germ.

Slagzee (scheepst. stortzee), v. -zeeën.

Slagzwaard (groot breed zwaard, dat met beide handen moet gezwaaid worden), o. -en.

Slak, sliek (buikpootig weekdier), v. -ken; zie: *Huisjesslak, Karakol, Naakte slak*.
Slak (afval van gietijzer, metaalschuim), v. slakken; zie *Slakkenmeel*.

Slak (een niet verbrand overblijfsel in een kolenvuur), v. slakken: een - uit de *kachel halen*, in 't *Limb. Kraai*.

Slak (slap, losjes), bn.; -ker, -st; gew.: *Slok*.

Slakken (loslaten, in vrijheid stellen), ik heb geslaakt: *iemands boeien -*; fig. *een zucht -*, loozen; -**ing** (losmaking, ontboeiing), v. gmv.

Slakhoorn (spiraalvormige schelp), m. -s.

Slakkelijn (slingertlijn, schroef-, spiraallijn), v. -en.

Slakkegang (trage gang), m. gmv.: *die zaak gaat den -*, vordert zeer langzaam; -**gang** (rondding v. e. spiraallijn), m., -**huisje** (spiraalvormig kalkachtig huisje v. e. slak), o. -s; fig. gedeelte van den inwendigen gehoorgang;

-**meel** (meel van slakken, die bij de staalbereiding ontstaan, een kunstmeststof, voor den landbouw van belang om 't phosphorzuurgehalte), o. gmv., z. *Thomas* -; -**steker** (spitnaam voor de bajonet, of de korte sabel der onderofficieren), m. -s; -**wol** (fijne draadvormige stof tot opulsel en verpakking), v. gmv.

Slalepel (salade-lepel: lepel met bijbehorende vork, soms ook verbonden, waarmee de salade wordt opgeschapt of bereid), m. -s.

Slamand (mand voor salade), v. -manden.

Slamat (Java. Indisch woord voor heil, wel-

waren, tw.: de Javanen zeggen niet: „Ik feliciteer u”, maar: —.

Sla'matan (O.-I. offer aan geesten, goden, enz. godsdienstige dankmaaltijd, sedekah), v. —s; ook, *Sla'metan*.

Slamneur (Vlaamsch. beslommering), v. gmv. **Slamier** (onhandig mensch, lijs), m. en v. —en. **Slampamp'pen** (stempen, brassen), ik heb geslampamp; —er (brasser, doordraaier), m. —s; —erij (stemp'erij), v. —en.

Slang (kruipend dier, rolronde, zonder pooten en zonder oogleden; zinnebeeld der boosheid, der verleiding), v. slangen: er zijn vergiftige en niet-vergiftige —en; men schat het aantal soorten van —en op Java op 102, (Veth); een — met den staart in den bek: symbool der eeuwigheid, der oneindigheid; fig. boosaardig vrouwspersoon, z. *Serpent*; zegsw. er schuilt een — (ook *Adder*) onder, er is verraad in 't spel; zich als een — in allerlei bochten wringen, langs slinksche wegen tot zijn doel trachten te komen; verder, al wat den vorm heeft van een slang, als: de — eener waterleiding, de — v. e. brandspuit; zie: *Adder*, *Blindslang*, *Bril-*, (*Naja* of *Cobra*), *Hoorn-*, *Konings-*, *Paradijs-*, *Ratel-*, *Reuzen-*, *Zeeslang*.

Slang (Eng. zeer gemeenzame, eenigszins platte taal, dieventaal in Londen; ook: eigenaardigheden van taal bij wedrennen, bokspartijen, hanengevechten, enz.), o. gmv.; een — woordenboek; zie: *Argot* en *Bargoensch*.

Slangaal (een soort v. zeeaal), m. —alen. **Slangbrandspuit** (brandspuit met slangen van leer of zeildoek), v. —spuiten: de — is een uitvinding van Jan v. d. Heyde, te A'dam (1672).

Slang'geheet (beet van een slang), m. —beten. **Slang'gekop** (kop v. e. slang), m. —koppen.

Slang'gelijn (slingerende lijn), v. —lijnen. **Slang'gemensch** (kunstenmaker, in een nagelbootst slangevel gekleed, die de kronkelingen van een slang nadoet), m. —mensen.

Slang'genbezweerder (temmer van giftige slangen), m. —s, zie *Fakier*; —**bloem** (plantk. smalbladige bastaardwederik, kattenstaart), v. —bloemen; —**broed** (broedsel van slangen, jonge slangen), o. gmv.; —**diens** (afgodische vereering van slangen), m. gmv.; —**ei** (ei van een slang), o. —eieren; —**geblaas** (geluid, gesis, gesijfel van slangen), o. gmv.; —**gesijfel** (—geblaas, —gesis), o. gmv.; —**gift**, —**gift** (doodelijk vergif, dat de slang door een hollen tand in de bovenkaak bij het bijten in de wonde spuit), o. gmv.; —**haar** (myth. het uit slangen bestaande haar der Furiën of Gorgonen), o. gmv.; —**kruid** (plantk. moerasplant, ook, *duinplant*), o. gmv., zie *Dragon*; —**wortel** (plant. soort van duizendknoop, *adderwortel*), v. gmv.

Slang'getong (fig. booze vrouw, kwaadspreekster), v. —en; —**vel** (eig. vel van een slang), o. —vellen; fig. boosaardige kwaadspreekster.

Slang van Ler'na (myth. zie *Hydra*), v.: de — huisde in een lerna of moeras bij Argos. **Slank** (dun en smal, rijzig), bn.: een —e gestalte, een —e toren, de —e populier.

Sla'olte (eig. olie voor sla: olijfolie), v. gmv.

Slap (zaak, loshangend; fig. krachteloos, niet sterke), bn. en bw.; —per, —st; —**heid**, v., zie ald.

Slap (handel. zonder vertier), bn.: het is vandaag — op de markt, er zijn weinig koopers, er is weinig vertier; —**te**, v., zie ald.

Sla'peloos (zonder te slapen, van slaap be-

roofd), bn. en bw.: —looze nachten; den nacht — doorbrengen; —**loosheid**, v. gmv.

Sla'pen (in slaap zijn, onbewust zijn door den slaap), ik sliep, heb geslapen: rustig, onrustig —, vast —; gaan —; — als een os, als een marmot, zeer vast; een gat in den dag —, zeer lang; ik zal er eens op —, rijpelijk over iets nadenken; vele dieren — des winters, zie *Winterslaap*; een voet, een been kan —, dof, gevoelloos zijn; een hazen-slaap —, zie ald.; **slaapster**, v. —s.

Sla'perdijk (binnendijk: een dijk, die dient om het water tegen te houden, als de buiten- of waterdijk mocht bezwijken), m. —dijken.

Sla'perig (eig. slaap hebbende; fig. droome-
rig, vervelend), bn.; —er, —st; de warmte maakt mij —; wat zit die leerling er — bij; het is — weer, slaapwekkend; een flauwe, —e conversatie, (C. O.), rekkerig; —**heid**, v. gmv.

Sla'phartig (flauwhartig, kleinmoedig, angstig, beschroomd), bn.; —er, —st; —**lijk**, bw.

Sla'pheid (het slap-zijn), bn.: de — v. e. koord, — v. zenuwen, zwakte; — v. handel, stilte.

Sla'p'jes, bw.: het gaat — met de zaken. **Sla'plenden** (iem., die slap of zwak in de lenden is, slap persoon; fig. iemand zonder pit of geestkracht), m. en v. —lendens.

Sla'plendig (lam, lamlendig), bn. en bw. **Sla'pmoe'dig** (bloo, zonder energie), bn. en bw.

Sla'p'pekoord (koord, die slap of los hangt en waarop de kunstenmaker danst, loopt, enz.), o. en v. —koorden.

Sla'p'pen (verslappen), het slapte, is geslap: de wind gaat —, het wordt stiller.

Sla'p'pigheid (slapheid), v. gmv.

Sla'p'ping (oud touwwerk, dienende tot omkleeding van kabels of staand want), v. gmv.; zie: *Smarting* en *Smarten*.

Sla'p'te (slappigheid), v. gmv.: — in nering, in handel, er gaat weinig in om.

Sla't (modder, slijk uit slooten), v. gmv.

Sla'tten (uitdiepen), ik heb geslat: een sloot —. **Sla'tuin** (groente- of moestuin, waarin vooral sla wordt geteeld), m. —tuinen.

Sla'ven (hard en aanhoudend werken, zich afslouen), ik slaafde, ik heb geslaafd.

Sla'ven (blank ras van O.-Europa, als: Russen, Bulgaren, Bohemers, enz.), m. mv.; ook: Slavonen of Slowenen.

Sla'venarbeid (arbeid v. e. slaaf; fig. moeielijke, zware, aanhoudende arbeid), m.; —**diens** (dienst van een slaaf, slavernij; dienst, waarin men zeer hard werken moet), m. —en; —**haler** (slavenschap; schip, waarmee slaven worden vervoerd; de kapitein van zulk een schip), m. —s; —**handel** (handel in slaven), m. gmv.;

—**houder** (iem., die slaven heeft, welke allerlei arbeid verrichten), m. —s; —**jacht** (rooftocht op slaven, d. i. op negers, om ze als slaven weg te voeren), v. —en; —**juk** (boom met halsringen, waaraan men slaven naar de markt voerde), o. —jukken; —**keten** (ketting, waarmee men slaven boeide), v. —s;

in —s zuchten, in ellendige slavernij, fig. zijn vrijheid geheel missen; —**leven** (het deerniswaardig leven van een slaaf; fig. hondsche, ellendig, treurig leven), o. gmv.; —**markt** (markt, waarop in slaven gehandeld werd), v. —en; —**werk** (zwaar, vermoedend werk, als dat van een slaaf), o. gmv.; —**ziel** (iem. met een kruiperigen, slaafschen aard), v. —en.

Slavernij (de toestand van hen, die geen rechtsgeldigheid bezitten, maar het eigendom

zijn van hun meester), v. gmv.: *zuchten in* -; *de* - bestaat nog in enkele Mohamm. staten van Afrika en West-Azië.

Slavin' (vrouwelijke slaaf), v. slavinnen.

Slavisch (de Slaven betreffende), bn.: *de* - e talen; *de* Russen zijn - e volken, afkomstig van de Slaven.

Slavonen (Slaven), m. mv.: -**vo'nisch**, bn.

Slavork, v. -vorken; zie Slalepel.

Slecht (vlak, effen, glad; fig. eenvoudig), bn.: hier strijkt de grijze Raed het voorhoofd -, (Vondel); een - e leeuwerik bleek het te wezen, (C. O.); recht en - is Hollands aard; hoeveel gelukkiger zijn arme en - e dorpen! (Vondel).

Slecht (zwak, vervallen, ziekelijk), bn. en bw.: ik heb een - gezicht; dit huis ziet er - uit; de man ziet er - uit; -er, -st.

Slecht (berispelijk, ondeugend, boos), bn. en bw.: hij is - van gedrag; dat zijn - e manieren; een - e jongen; -er, -st.

Slecht (ongunstig, van mindere waarde, verkeerd), bn.: het is - weer, dat is - gras; hij deed een - e keus; een - ruiter, onbekwaam.

Slecht'bijl (bijl met korten steel, om het hout te kanten), v. -bijlen.

Slecht'en (afbreken van muurwerk, sloopen, effen maken), ik slechte, ik heb geslecht: vestingwerken -, wallen -, een ruïne -, d. i. met den grond gelijk maken; -**ing** (het slechten), v. gmv.; zie Beslechten.

Slecht'hamer (houten hamer, om metaal te planeeren), m. -hamers.

Slecht'heid (het slechte, slechte daad), v. -heden; ook: Slechtigheid, v. -heden.

Slecht'hoofd (onnoozele bloed, slecht mensch; stijfkop, dwarskop), m. en v. -hoofden.

Slecht'igheid (booze daad), v. -heden.

Slecht'ijzer (bij de metaalbewerking een soort van drijver, gladmaker), o. -ijzers.

Slecht'je (scheepst. tusschenpoozing tusschen windlagen of hooge zeeën), o. slechtjes.

Slechts (alleenlijk, bloot, enkel), bw.: ik heb - één gulden, niet meer dan; gij hebt - te bevelen, niets anders dan; vraag het -.

Slecht'weg (zonder omhaal), bw.: vertel mij -, wat er gebeurd is, zonder omslag; de schoone verzen van Victor Hugo - voorge dragen, (C. O.), zoo eenvoudig mogelijk.

Sle'de (glijvoertuig), v. sleden; ook: **Slee**, v. sleeën; **sleetje**, o. sleetjes; zie: ijs-, prik-, arre-, vracht-, toeslede.

Sle'devaart (pleziertocht per slede), v. -en.

Slee (wilde pruim; wrange, donkerblauwe steenvrucht), v. sleeën; ook: Sleepruim.

Slee, **sleeuw** (zuur, wrang), bn.: mijn tanden zijn - van dat onrijpe fruit, d. i. stomp; zie Eggig; -**heid**, v. gmv.

Slee'doorn (doornachtig heestergewas), m. -doorns; ook: **Slee'doren**.

Slee'ën (met de slee schuiven, als spel), ik sleede, heb gesleed: de jongens gaan -.

Sleef, **sleef** (grootte houten keukenlepel), v. slevén, slieven, gew.

Sleep (slepend gedeelte van een kleed), m. slepen: *de* - van een japon; fig. een - van rampen, d. i. opeenvolgende menigte, reeks.

Sleep (de achter een sleepboot hangende schepen), m. slepen.

Sleep'asperge (asperge, die in haar geheel wordt opgediend en na door botersaus gesleept te zijn, wordt verorberd), v. -asperges; -**berrie** (berrie, waarop men iets voortsleept), v. -s; -**boot** (stoomboot, welke vaartuigen

b.v. door een kanaal of over den Rijn sleept; trekstoomboot), v. -en; -**dienst** (onderneming tot het leveren van sleepbooten), m. -en.

Sleep'en (voorttrekken), ik heb gesleept: een schip -, een vracht -; zegsw. iem. door het slijk -, sleuren, op gemeene wijze bekladden.

Sleep'er (arbeider in een kolenmijn), m. -s: de - doet de wagentjes met kolen over de spoorrichels rijden.

Sleep'er (eig. voerman bij een toe- of vrachtslede, thans vrachtrijder, iem., die goederen uit de groote zeebooten naar de pakhuizen rijdt), m. sleepers; volkst. ook: huurkoetsier.

Sleep'er (sleepboot), m. sleepers.

Sleep'erij' (het sleepersbedrijf), v. gmv.

Sleep'ersgild (de gezamenlijke sleepers van een zeehaven), o. -en; -**knecht** (knecht van een sleepersbaas), m. -s; -**paard** (paard van een sleeperswagen), o. -paarden;

-**wagen** (laagwielig voertuig, om koopgoed te vervoeren), m. -s; -**werk** (de arbeid van hem, die sleeper is), o. gmv.

Sleep'gewaad (sleepkleed; lang, slepend damesgewaad), o. -gewaden.

Sleep'helling (schuinde van de sloopstimmerwerf), v. -hellingen.

Sleeping-car (Eng. spoorrijtuig met slaapplaatsen), v. -cars; zie Fr. Wagon-lit.

Sleep'japon (damesjapon met sleep), v. -nen;

-**kaan** (kaan of boot, die aan een touw voortgesleept wordt), v. -kanen; -**loon** (loon, dat voor het sleepen van schepen betaald wordt), o. -loonen; -**net** (lang treknet van visschers en vogelaars), o. -netten;

-**sabel** (lange sabel van officieren, huzaren, enz.), v. -sabels; -**stoomboot**, v. -en, zie Sleepboot; -**touw** (kabel, waaraan iets gesleept wordt), o. -touwen: een schip op - hebben, aan een kabel voorttrekken; zegsw. iem. op - nemen, hem meestrekken en daar brengen, waar hij door eigen kracht niet kan komen; iem. op - houden, hem met beloften paaien, hem aan 't lijntje houden;

-**tros** (sleepkabel), m. -trossen; -**vischerij** (visscherij met e. sleepnet), v. -en; -**voet** (iemand, die schuivende of sleepvoetend gaat), m. en v. -en; -**voeten** (met de voeten slossen, log gaan), ik -voette, heb gesleepvoet: de ossen -.

Sleet (het slijten), v. gmv.: er is - noch breuk aan, het is geheel gaaf.

Sleetje (prikslee, kleine slee), o. sleetjes.

Sleetsch (gauw verstygend), bn.: kleine jongens zijn erg -, d. i. verslijten veel kleeren en schoenen; -er, meest -; (scheepst.) versleten, wrak.

Sleeuw (eggig, van tanden), bn.; zie Slee.

Sleew'igheid (botheid van tanden), v. gmv.

Sle'gel (grootte houten hamer), m. -s: *de* - rijst en raakt, (Tollens); zie Slagel.

Sleg'ge (houten hamer, slei), v. sleggen.

Slei (hamer), v. sleien; zie Slegge.

Sleip'nir, Germ. myth. het achtvoetige ros van Odin, beeld van den stormwind.

Sleik, v. slekken; zie Slak, gew.

Slem (in het whistspel), m.: groot - maken, alle slagen halen; klein - maken, op één na alle slagen maken; ook: Schlem.

Slemp (brasserij, gesmul), m. gmv.

Slemp (drank, bestaande uit melk en eierdooiers, suiker en saffraan), v. gmv.: Pieter, nog een kopje -? (C. O.)

Slem'pen (brassen, smullen), ik heb geslemp;

- er (brasser), m. -s; -erij' (brasserij), v. -en.
Slemplooper (tafelschuimer), m. -loopers;
 -maal (smul- en drinkpartij), o. -malen;
 -partij (slempmaal), v. -en; -poeder
 (poeder, om stemp te maken), o. gm.v.
Slen'dang (O.-I. katoenen of zijden schouder-
 band of bandelier, den vrouwen dienend als
 draagsjerp, zelfs van kleine kinderen), v. -s.
Slen'der (lap, vod), m. -s; zie Slenter.
Slen'der (leugen, list), m. -s: de jongen gaat
 met -s om, is bedrieglijk; zie Slenter.
Slendriaan' (sleur), m. gm.v.: den - volgen.
Slenk (moddergat in een weg of op het
 strand, ondiepe kom in 'tveen), v. slenken.
Slenk (aardk. inzinking v. d. bodem), v. -en.
Slen'sen, zie Verslensen.
Slen'ter (flard, lap), m. slenters: de -s hin-
 gen bij haar kleed; ook, Slender.
Slen'ter (alledaagsche gang, sleur), m. slen-
 ters: zich aan den ouden - houden; fig.
 streek, kleine list, zie Slender.
Slen'teraar (iem., die slentert), m. -s.
Slen'teren (langzaam en zonder doel wan-
 delen), ik heb geslenterd; -broer (slente-
 raar), m. -s; -gaug (slendriaan), m. gm.v.
Sle'pen (geslept worden), het heeft geslept:
 die japonnen -; een zaak -de houden, onaf-
 gedaan; een -de gang, d. i. trage gang.
Sle'pend (eig. wat langs den grond sleept;
 fig. langzaam, traag), bn.: -e japon; hij
 telt de -e uren; een - gezang, een -e stem;
 een -e ziekte, langdurig; een -e stijl, ge-
 rekt; een -e voordracht, temerig.
Sle'pend rijm, o.; zie Rijm.
Slet (slordig, gemeen vrouwspersoon), v. -ten.
Sle'ter (lapje, strookje, velletje), m. sleters.
Slet'tig (als een slet, ook, haveloos), bn.
Slet'vink (slordige vent, onzedelijk vrouw-
 spersoon), m. en v. -vinken.
Sleuf (groef, gootswijze uitholling), v. sleuven.
Sleur (handeling, waarbij men gedachteloos
 de gewoonte volgt), v. gm.v.: de oude - volgen.
Sleu'ren (langs den grond sleepen), ik heb
 gesleurd; fig. iem. door het slijk -, belasteren.
Sleu'rwerk (werk van de sleur of van de
 gewoonte, dat men n.l. in de sleur doet), o. gm.v.
Sleu'tel (afl. van sluiten: werktuig, waar-
 mede een slot gestoten en geopend wordt), m.
 -s, -en: de baard, de pijp, de schacht, de
 ring v. e. -; een horloge -, een kachel -, een
 vool -, een Engelsche -; zie ook Muziek -;
 zegsw. gesch. den - op de kist leggen: in de
 Middeleeuwen lei de weduwe den - op de
 doodkist haar mans ten teeken, dat zij de
 nalatenschap afstond aan de schuldeischers.
Sleu'telbeen (ontl. schouderbeen, boven aan de
 borstzijde), o. -beenderen; -bloem (pri-
 mula), v. -bloemen; -bos (sleutels aan een
 ring), m. -bossen; -drager (iem., die den
 sleutel in bewaring heeft), m. -s; zie
 Claviger, ook: kamerheer aan het hof;
 -gat (gat in een slot, waardoor de sleutel
 wordt gestoken), o. -gaten; -mandje
 (mandje, waarin de huisvrouw haar sleutels
 bewaart), o. -s; -ring (stalen ring, waar-
 aan kleinere sleutels geregen kunnen worden),
 m. -en; -schild (plaatje om het sleutelgat
 heen), o. -en; -stad (nl. Leiden, met twee
 gekruist liggende sleutels in zijn wapen),
 v. gm.v.
Slib, sli'b'be (slijk, modder), v. en o. gm.v.
Slib'ber (slib, sli'bbe, slijk), v. en o. gm.v.
Slib'berachtig (slibberig), bn.; -er, -st.
- Slib'berbaan** (glijbaan), v. -banen.
Slib'beren (glijden, sullen), ik heb geslibberd.
Slib'berig (glibberig, gladdig, slijkerig), bn.;
 -er, -st; -heid (gladheid), v. gm.v.
Slich'ten (verwant met slechten: glad of
 effen maken), ik slichtte, heb geslicht: de
 huiden -, ontvleezen; het leer -, afschaven.
Slep'uit, tw., in de kinder- en volkstaal;
 het woord drukt uit, dat men iem. uitlacht,
 omdat men hem heeft beetgehald of bedot.
Slier (bewijs of tikje van dronkenschap), m.
 gm.v.: een - aanhebben. gmz.
Slier (glijdende beweging), m. -en: hij maakte
 een langen - op het ijs.
Slier (lange rij), m. -en: een - van schaat-
 seurrijders.
Slier'asperge (sleepasperge), v. -asperges.
Slier'baan (glijbaan), v. -banen.
Slie'ren (glijden), ik slierde, heb geslierd:
 - over het ijs, ook: slingeren, zwaaien.
Slie'ris-larie, v.: een houding van -, (Potg.),
 van uitgereiktheid en onbeduidendheid.
Slier'sperge, v. -s; zie Slierasperge.
Slier't (slier), m. -en: een - natte verf, een
 lange - van goederenwagens.
Sliet (slappe, rechte tak of paal), v. -en:
 een taai - wordt te voorschijn gehaald, (C. O.)
Sliet (beweegbare paal in een stal), v. -en:
 een - vormt de scheiding tusschen twee
 paarden in den stal; zie Latierboom.
Slij (dierk. zeelt, een karperachtige visch), v. -en.
Slijk, slijk (modder, slijb), o. gm.v.: en 't bot-
 tertje viel in 't slijk, (C. O.); ir. het - der
 aarde, het geld; zie Sleuren.
Slijk'bord, o. -en; zie Spatbord, Slijkbord.
Slijk'kerig (slijkachtig, met slijk bedekt), bn.:
 een -e weg, een - pad.
Slijk'gras (gras op de slikken in Zeeland,
 b.v. op den kustkant van Z.-Beveland), o. gm.v.
Slijm (dikvloeiende, kleverige afscheiding), o.
 slijmen: de huid der visschen is vol -; het
 - der slangen, specksel; -afdrijvend (geneesk.
 afvoerend), bn.: -e middelen; -be-
 roerte (geneesk. beroerte, welke zich toont
 door slijm uit neus en mond), v. -n; -dier'tje
 (oerdier'tje, bestaande uit celkern, blaasje en
 korreltjes), o. -s, zie Protoplasma; -erig
 (slijmachtig), bn., -st, fig. onverschillig;
 -ering (type v. d. O.-I. ambtenaar, die al
 het minder oorbare wil verdonkerenamen),
 m. -en: naar een resident in den Max Have-
 laar, (Mult.); -hoest (een soort van kink-
 hoest), m. gm.v.; -ig (lijkende op slijm, kle-
 verig, taai), bn., -er, -st, ook: bedekt met:
 een -e visch; -karper (een soort van
 karper met slijmige schubben), m. -s; -klier
 (klier, die slijm afscheidt), v. -en; -op-
 lossend (slijmafdrivend), bn.: een - middel,
 honig is -; -suiker (suiker, welke niet
 kristalliseert), v. gm.v.; -visch (dierk. visch
 met slijmerige, naakte huid), m. -visschen,
 b.v. de Aal; -vlies (ontl. slijmafschei-
 dend vlies als bekleedsel der luchtwegen,
 spijsverteringsorganen, enz.), o. -vlieten.
Slijp (schuurzand), o.; -bak (bak v. e. slijp-
 steen), m. -bakken; -bord (slijplank), o.
 -en; -en (scherpen, gladmaken), ik sleep,
 heb geslepen: een mes -, marmor -; fig. het
 verstand -, zie Geslepen; zegsw. straat-,
 lanterfantent; -er (iemand, die slijpt), m.
 -s; brillen -, diamant -, glas -, scharen -,
 zie ald.; -erij' (het slijpen; de werkplaats
 van den slijper), v. -en; -geld (loon voor

het slijpen), o. -en; -gereedschap (al, wat men tot het slijpen noodig heeft), o. -pen; -molen (toestel, om er messen, scharen, naalden, spelden op te slijpen), m. -s; -plank (plank, waarop de huismoeder de messen wet), v. -en; -poeder (poeder, om iets glad te maken of te slijpen), o. gmv.; -sel (slijppoeder, afval bij het slijpen), o. gmv.; -staal (slagersstaal, om messen te wetten), o. -stalen; -steen (platte of ronde steen, waarop men slijpt), m. -en.

Slijtachtig (veel verslijtend, sleetsch), bn. **Slijt'age** (het slijten van in-gebruik-zijnde voorwerpen), v. gmv.: in dezen dienst is veel -, heeft men veel kleeren noodig.

Slijten (verslijten), ik sleet, ik heb, het is gesleten: de loopjongens - veel schoenen; die jas begint al te -, afslijten; hout en turf -, (C. O.), in 't klein verkoopen; fig. die droefheid moet met den tijd -, verdwijnen.

Slijter (verkooper in 't klein, b.v. van drank, van brandstof), m. slijters.

Slijterij (handel in 't klein van dranken, ook van hout of turf), v. slijterijen.

Slijtertje (volkst. koe, die erg op weg is dood te gaan), o. slijtertjes.

Slijting (het vlas-uitrekken op den akker), v. gmv.; -maal (boeren-vlasfeest), o. -malen. Vl. **Slijk**, o. gmv.; zie Slijk.

Slijk'bord (sport. spatbord der fiets, gespannen boven het achterwiel), o. -borden.

Slijk'bron (O.-I. modderbron), v. -bronnen.

Slijk- en ar'mengelden (zekere belasting, in Friesland voorkomende), o. mv.

Slijk'geld (belasting voor den vervener), o. -en.

Slijk'ken (slikgronden), o. mv.

Slijk'ken (doorslikken; fig. in zich opnemen), ik heb geslikt; pillen en poeters -; wie kan al dien onzin -? zie ook: Pil.

Slijk'kerig (slijkerig), bn.; -heid, v. gmv.

Slijk'nat (doornat), bn.: -te bakkebaarden.

Slijk'op (stokop, veelvraat), m. en v. -oppen.

Slim (sluw), bn. en bw.: een -me vent, d. i. listig, schrandel, loos; -mer, -st; -heid (geslepenheid), v. gmv.; -migheid (sluwheid, sluwe daad), v. -heden.

Slim'merd (iem., die loos is), m. slimmerds.

Slim'meren (erger worden), het is geslimmerd.

Slim'merik (slimme jongen), m. -en.

Slied'kolk (draaikolk, poel), v. -kolken.

Slied'penning (zakgeld; fig. verkwister), m. -penningen; vr. voor verkwistster.

Slinger (nat. een aan een vast punt opgehangen voorwerp, dat in slingerende beweging kan komen), m. slingers: de - eener klok, de kloknaald; de - eener pomp, zwengel.

Slinger (werktuig, om steenen te gooien, vroeger als wapen gebruikt), m. slingers.

Slinger'raap (een soort van grooten aap der Nieuwe Wereld, met grijpstaart), m. -apen; fig. een lange slungel van een jongen.

Slinger'raar (oudt. krijgsman, met een slinger gewapend), m.: de -s openden den slag der Gulden sporen (Juli, 1302) bij Kortrijk.

Slingerbosch (een bosch met slingerpaden), o. -bosschen; zie Slingerlaan.

Slinger'en (heen en weer gaan of doen gaan), het heeft geslingerd: het schip slingerde erg; de storm slingert de kruin van den boom; laat toch uw boeken niet zoo -! verstrooid liggen; fig. tusschen hoop en vrees -slingerd worden, zie Dobberen.

Slinger'en (scheepst. 't wiegelen van een

schip van links naar rechts), het heeft geslingerd: onze boot -de erg in het Kanaal.

Slinger'ing (schommeling), v. -en: de -en van een slinger; ook: bocht, draai.

Slinger'laan (kronkelende laan), v. slingerlanen; -pad (slingerend pad), o. -paden; -plant (plant, die met haar ranken zich om iets heen slingert), v. -en: de hop is een -, zie Lianen; -proof (zekere nat. proof ten bewijze v. d. rotatie of aswenteling der aarde), v. -proeven; -slag (schommeling van een slinger), m. -slagen; -steen (steen, die uit een slinger geworpen wordt), m. -en; -tijd (duur van ééne schommeling van een slinger), m. -en; -nurwerk (nurwerk, waarvan de gang door een slinger wordt geregeld), o. -en: het - is een uitvinding van Christiaan Huygens, 1657; zie Pendule.

Slin'ken (inkrimpen), het slonk, is geslonken: de groenten - bij het koken, d. i. krimpen; de voorraad gaat -, d. i. verminderen.

Slin'ker (linker), bn.: ter -zijde gaan. w. i. g.

Slin'kerhand (linkerhand), v.: ter -. w. g.

Slin'kerzijde (linkerzijde), v. gmv. w. g.

Slin'king (het slinken, het opraken van een voorraad; het minder worden of inzakken van een zwelling), v. gmv.

Slinks (links; fig. oneerlijk, doortrapt, bedrieglijk), bw.: -te werk gaan; -er, -t.

Slinksch (linksch), bn.; fig. loos, slim; met -e streken omgaan; deze -e streek (nl. die van den tandarts) was voor u een weldaad, (C. O.); verschalken wij dat - gebroed, (Tollens), gemeen, doortrapt, bedrieglijk, nl. den Spanjaard; -er, meest -.

Slip (afhangend gedeelte), v. slippen: de - van een das, een jas, een hemd, enz.; een slip van het lijkkleed dragen.

Slip'lijn (korte tak van een spoorlijn), v. -en.

Slip'pedrager (iemand, die bij een plechtige begrafenissen een der slippen van het rouw- of lijkkleed, dat over de doodkist is uitgespreid, draagt), m. -dragers.

Slip'pen (glippen), het is geslipt: een touw laten -, uit de hand glijden, laat die goede gelegenheid nu maar niet -, d. i. ontsnappen.

Slip'pen (sport. het uitglippen of uitgliden der wielen), de auto slipte, de fiets heeft geslipt.

Slip'per, m. -s; -tje, o. -s: een - maken, stilletjes heengaan, zich stil verwijderen.

Slip'trein (trein, waarvan het achterste deel onder 't rijden wordt afgehaakt), m. -treinen.

Sli'sen (beslissen), ik -te, heb geslist; een twist -; -sing (beslissing), v. gmv. vero.

Sli'sen (lesschen, blusschen), ik -te, heb geslist; fig. bevredigen: zijn lusten -. vero.

Slob'be (vaat- of morsdoek), v. slobben; fig. vrouw, die in de keuken het morsige werk verricht; ook: -ke, niet-proper vrouwtje.

Slob'ber (gekookt varkensvoeder), v. gmv.

Slob'ber (slib, weeke modder), v. gmv.: door slobber en -loopen, de -der straten.

Slob'berdoes (morspot), m. en v. -doezen.

Slob'beren (opslurpen), ik heb geslobberd: varkens - aan den spoelingsbak; wat - die eenden daar in dien plas! jongen, niet zoo -!

Slob'big (morsig, slordig), bn. en bw.; -er, -st.

Slob'eend (wilde zomereend), v. -eenden.

Slob'kous (lakensch of limmen onderbeen- en schoenbekleedsel), v. -kousen.

Slod'der (slordig, morsig persoon), m. slodders.

Slod'derachtig (slordig), bn.; -er, -st.

Slod'deren (flodderen), het heeft gesloddert.

- Slod'derig** (slonzig, achteloos, niet net), bn. en bw.: een -e huisvrouw, een - kind; -er, -st.
- Slod'derkous** (fig. slordige vrouw), v. -en.
- Slod'de(r)vos** (iem., die erg slordig is, zeer achteloos mensch), m. en v. -vossen.
- Sloe'ber, sloe'berd** (Vlaamsch. gemeene vent, schurk, schelm, deugniet), m. -s: jou smerige -! in O.-I. een Atjineesch-opstandeling.
- Sloe'gl** (Arabische herdershond), m. sloegi's.
- Sloep** (licht roeivaarttuig, open roeiboot), v. sloepen; -roeler, m. -roeiërs.
- Sloe'ren** (veronachtzamen, aan zich zelf overlaten), hij -de, heeft gesloerd; -ig (achteloos), bn. en bw.: na het gelag ging men - naar huis, langzaam, talmend.
- Sloe'rie** (havelooze vrouw, slons), v. sloeries; -moer, v. -moers; zie Sloor.
- Slof** (neergetrapte pantoffel), v. sloffen: hij doet alles op zijn -jes, d. i. op zijn dooie gemak; ik kan het daar op mijn -jes af, heb een makkelijk postje; het vuur uit de -fen loopen, eig. ongewoon snel loopen, fig. jachterig zijn, met koortsige haast; uit zijn - schieten, boos, driftig; de boel is er op sloffen, vervallen.
- Slof** (nalatig, achteloos), bn. en bw.; -fer, -st.
- Slof'fen** (sleepvoeten, fig. nalatig zijn), ik heb gesloft: hij sloft op een paar muilen rond; de man doet niets dan met alles - en slabakken.
- Slof'fig** (hui, traag), bn., zie Slof; -heid (achteloosheid), v. gm.
- Slöjd** (handenarbeid: methodisch onderwijs, waarbij men kinderen allerlei dingen van karton, hout, klei leert maken tot oefening van oog en hand), v.; lees: sjeut.
- Slok** (teug), m. slokken: hij dronk het glas in één - leeg; een -je, een borreltje.
- Slok** (los, slap), bn.; -ker, -st. volkst.
- Slok'an** (O.-I. waterleiding of greppel der sawah; ook: open riool), m. slokans.
- Slok'darm** (ontl. spierachtige buis, waardoor het voedsel in de maag komt), m. -darmen.
- Slok'je** (teugje, borreltje), o. slokjes.
- Slok'ken** (gulzig slikken), ik heb geslokt, de hond was aan 't -, inzwelgen.
- Slok'ker** (slokop), m. -s; ook: Slokkerd.
- Slok'ker, -kerd** (fig. hals, sukkel), m. -s.
- Slok'op** (gulzigaard), m. en v. -oppen.
- Slok'op** (wijd straatriool), m. -oppen.
- Slom'mer** (bestomming), m. gm.
- Slomp** (morsige of slonzige vrouw), v. -en.
- Slomp** (menigte, hoop, warklomp), m. slompen: hij heeft een - geld; verg. Rompslomp.
- Slons** (havelooze vrouw, morsebel), v. -zen.
- Slons'achtig** (slordig), bn.; -er, -st.
- Slons'je** (dievenlantaarntje), o. slonsjes.
- Slon'zen** (achteloos te werk gaan), hij heeft geslonzd: met iets -; zie Verslonzen.
- Slon'zig** (slonsachtig, slordig), bn.; -er, -st.
- Sloof** (sukkel, afgewerkte vrouw), v. sloven.
- Sloof** (voorschoot), v. slooven; -je, o. -jes.
- Sloof** (dekbalk op paalwerk), v. slooven.
- Sloof'achtig** (afmattend, uitputtend, vermoeiend), bn.; -er, -st; een - leven hebben.
- Sloom** (soezig, slaperig, suf, vervelend), bn. en bw.: een redevoering, voorgedragen op een ietwat -en toon; -er, -st.
- Sloop** (overtrek van een kussen), v. sloopen.
- Sloopen** (afbreken, al brekende uit elkaar nemen, slechten), ik heb gesloopt: een schip -, een rij huizen -; de -de moker van den moderneren tijd; fig. ondermijnen: aanhoudende koorts -t de krachten; -er (werkman, die af breekt), m. -s; -ing (het sloopen), v. -en.
- Sloor** (slordige, morsige vrouw), v. slooren.
- Sloot** (smalle gracht), v. slooten: een - tusschen twee weilanden, breede en diepe greppel; zegsw. van den wal in de - raken, van kwaad tot erger komen; iemand van den wal in de - helpen, hem een zeer slechten raad geven, of slechten dienst bewijzen.
- Slooten** (slooten maken), ik slootje, ik heb gesloot: hij is aan 't slooten.
- Sloot'jespringen** (het springen over een sloot, ook met een pols), o. gm.
- Sloot'kant** (kant van een sloot), m. -kanten.
- Sloot'plank** (plank over een sloot), v. -en.
- Sloot'water** (water uit een sloot, troebel water), o.; fig. slechte soep: het lijkt wel -.
- Sloot'werk** (graafwerk aan een sloot), o. gm.
- Slop** (straatje dat doodloopt, straatje zonder uitgang), o. sloppen.
- Slop** (vaargeul of nauwe doorgang in het ijs), o.: En dondrend scheurt het ijs vaneen, de stroom gulpt door het -, (B. ter Haar).
- Slord'ig** (nalatig, nonchalant, niet net), bn. en bw.: het is daar een -e boek; schrijf niet zoo -; zie Slodderig.
- Slorp, slurp** (slok, teug), m. -en: hij dronk het glas in één - uit of leeg.
- Slor'pen, slur'pen** (hoorbaar opzuigen), ik heb geslorpt, geslurpt: een zacht eitje -.
- Slot** (sluilmiddel), o. sloten: een deur-, een hang-, een knip-, een nacht-, zie ald.; doe de deur op -; een kerkboek met gouden -; zegsw. iem. achter - en grendel zetten, d. i. gevangen zetten; iem. een - op den mond leggen, hem het zwijgen opleggen; **slot'je** of **slot'je** (klein slot), o. slotjes, slootjes.
- Slot** (burcht, kasteel), o. sloten: een riäder-, een roof-, het - Loevestein.
- Slot** (einde), o. gm.: het - der zaak, einde; bij of per - van rekening, als alles is afgedaan; dat heeft - noch zin, hoegenaamd geen betekenis, geen grond of reden, b. v. die redeneering heeft - noch zin, geen samenhang of betekenis; ten slotte, tot besluit.
- Slot** (saldo), o. sloten: batige sloten, een na-deelig -, d. i. bedrag in het boekhouden.
- Slot** (hartklep eener pomp), o. sloten.
- Slot**, o. -en; zie Clausuur.
- Slot'akkoord** (muz. het laatste volle, opgeloste akkoord bij orgelspel), o. -akkoorden.
- Slot'balans** (handel. balans aan het einde van het jaar), v. -en.
- Slot'bewaarder** (slotvoogd, slotheer), m. -s; zie Kastelein; -bewoner (bewoner van een kasteel, een burcht, een adellijk slot), m. -s; -gracht (gracht om een slot), v. -en; -poort (poort van een slot of kasteel), v. -en; -voogd (slotbewaarder), m. -en.
- Slot'gebed** (gebed, waarmee een godsdienst-oefening eindigt), o. -gebeden; -klinker (spraak. eindaklinker), m. -s; -koers (koers der effecten bij het sluiten der beurs), m. -en; -letter (eindletter van een woord), v. -s; -regel (laatste regel, laatste versregel), m. -regels; -som (eind, eindgevolg, korte inhoud, uitkomst), v. -sommen: de -eener rekening; fig. de -eener redeneering; de -was, dat ik omzichtiger werd, gevolg; -vers (laatste vers), o. -verzen; -woord (einde v. e. rede), o. -woorden; -zang (zang of gezang aan het einde van iets), m. -en: de - van een godsdienstige bijeenkomst; de - van den slag bij Nieuwpoort, (Da Costa).
- Slo'ven** (den. van sloof (sukkel): zwoegen,

hard werken voor weinig geld), ik heb gesloofd.
Sluier (*dun, doorzichtig weefsel als damesdracht, voile, voilette*; ook: *zinnebeeld van ingetogenheid, eerbaarheid*), m. sluiers: zegsw. *den - aannemen*, religieuze worden; fig. *onder den - van den nacht*, d. i. bedekking; *den - trachten op te lichten*, een geheim willen verklaren; *de gewoonte werpt haar grauwen - over al wat gebeurt*.

Sluieren (*bedekken met een sluier, een sluier voordoen*), ik heb en ben gesluierd.

Sluierdoers (*floers voor rouwsluiers*), o. gmv.

Sluif (*dopje, overtrekje, foedraal*), v. sluiven.

Sluik, v.; zie **ter sluik, tersluiks** (*verholen, ongemerkt, heimelijk*), bw. uitdr.

Sluik (*van hoofdhaar: plat langs het hoofd afhankelijk*), bn.: *-e haren*; *- haar is voor gierigaards en benepen harten*, (C. O.)

Sluiken (*ontduiken, smokkelen*), ik slook, heb gesloken; **-er** (*smokkelaar*), m. -s; **-erij** (*smokkelarij*), v. -en.

Sluikhandel (*handel, in gesmokkelde goederen, smokkelhandel*), m. gmv.

Sluikharig (*met sluike of glad afhangelende haren*), bn.: *de Mongolen zijn een - ras*.

Sluimer (*lichte, kortstondige slaap*), m. gmv.

Sluimeren (*zacht en losjes slapen*), ik heb gesluimerd; **-ing** (*lichte slaap*), v. -en.

Sluimerrol (*slaapkussen of slaaprol aan het hoofdende van een fauteuil*), v. -rollen.

Sluip, v., slechts gebruikelijk in: **ter sluip** (*verholen, in 't geheim*), bw. uitdr.: *ter - de herberg verlaten*.

Sluipdeur (*klein achterdeurtje*), v. -en.

Sluipen (*onbemerkt voortloopen, heimelijk of in alle stilte ergens heen- of ingaan*), ik sloop, ben geslopen: *ergens naar toe -*; *de wezel sloop in het hoenderhok*.

Sluiper, m. gmv.; zie Slipper.

Sluiphaven (*vluichthaven voor kapers, zee-roovers, enz.*), v. -havens; **-hoek** (*verborgen hoek*), m. -hoeken; **-hol** (*hol v. roovers, enz. om in weg te sluipen*), o. -holen; **-koorts** (*lichte, ongeregelde binnenkoorts*), v. -en; **-moord** (*verradertijke moord*), m. -en; **-moordenaar** (*iem., die een sluipmoord pleegt*), m. -s; **-patrouille** (*mil. die n. l. den vijand op zijn flanken tracht te bespieden*), v. -s; **-weg** (*heimelijke weg*), m. -en; fig. *listen, oneerlijke middelen: een staatsman, die langs -en zijn doel tracht te bereiken*;

-wesp (*dierk. wesp, die eieren legt in de larven van andere insecten, b.v. in rupsen*), v. -en.

Sluis (*waterkeering, -schutting*), v. sluizen: *een inundatie -*, *een schut -*, *een spui -*, *een waaier -*, *een zee -*, *een zijl*, zie ald.; zegsw. *de sluiszen des hemels zijn geopend*, de regen valt in stroomen; fig. *de sluiszen der welsprekendheid gingen open*, er werden lange en vele toespraken gehouden.

Sluis (in 't A'damsch: *steenen brug, rustende op gewelven*), v. sluiszen.

Sluisdeur (*grootte draaideur eener sluis*), v. -en; **-geld** (*een soort van tol, b.v. 2 of 1 ct. per ton, bij 't doorvaren van een sluis*), o. -en;

-kolk (*schutkolk n.l. tusschen de twee paren sluisdeuren*), v. -en; **-wachter** (*beambte, die het toezicht heeft over een sluis*), m. -s; **-werken** (*grootte rivier- of zee-sluizen met al haar toebehooren*), o. mv.

Sluitappel (*tandwijs in de breedte doorgesneden appel*), m. -s; **-band** (*buikgordel*),

m. -en; **-boom** (*houten of ijzeren afsluitboom*), m. -en, zie Boom.

Sluiten (*dicht-doen*), ik sloot, heb en het is gesloten: *een deur -*, *toedoen*; *een huwelijk -*, *een contract -*, *een koop -*, d. i. aangaan; zegsw. *dat sluit als een bus*, past goed, is logisch juist; *een haven -*, afsluiten, blokkeeren; *de oogen voor iets -*, het niet willen zien; **-ing** (*het sluiten*), v. gmv.; **-ing** (*middel om te sluiten*), v. -en.

Sluitjas (*nauwsluitende heerenjas*), v. -sen.

Sluitgewicht, o. -en, zie Pijlgewicht;

-mand (*mand met een deksel en met sluiting*), v. -en; **-rede** (*sylogisme, gevolgtrekking, conclusie*), v. -redenen; **-speld** (*speld met spiraalveertje, zoo gemaakt, dat de punt in een busje sluit*), v. -en: *-en zijn v. d. Romeinsche oudheden afgezien*, (Museum, Trier), zie Veiligheidsspel;

-spier (*ontl. kringvormige spier, die den anus sluit*), v. -en; **-steen** (*bouwk. slotstuk, topsteen van een boog of gewelf*), m. -en: *de - is meestal een ronde versierde steen, in het snijpunt der kruisribben geplaatst*; **-stak** (*voorwerp, dat afsluit, laatste stuk*), o. -ken;

-teeken (*spraak. punt*), o. -s; **-zegel** (*zegeltje tot sluiting der enveloppe*), o. -s.

Slump (*handel. plotselinge daling in effecten-koersen*), m. gmv.; de tegenst. van - is Boom.

Slungel (*opgeschoten jongmenschen*), m. -s.

Slungelen (*verwant met slingeren*), ik heb geslungeld: *hij -t langs de straat*, d. i. armzwaaiend of slenterend loopt hij.

Slurf (*snuit van den olifant*), v. slurven.

Slurp (*teug, slok*), m. -en; zie Slorp.

Slurpen; zie Slorpen.

Sluw (*listig*), bn. en bw.; **-er, -st**; **-heid**, v. -heden; ook, **-igheid** (*slimheid*), v. -heden.

Smaad (*hoon, belediging*), m. gmv.; **-heid**, v. -heden; **-naam** (*scheldnaam*), m. -namen; **-rede** (*smadelijke woorden*), v. -redenen; **-schrift** (*schimpschrift*), o. -en.

Smaak (*zintuig, waarmede men proeft*), m. smaken: *dat streelt den -*, de tong en het verhemelte; *met - iets nuttigen*, lust; **-je**, o.: *er is een - aan*, bijmaakje.

Smaak (*schoonheidszin, kunstgevoel*), m. smaken: *den goeden - streelen, beuredigen*, ook: *tergen, beledigen*; zegsw. *over den - valt niet te twisten*, lust in het schoone; *naar den laatsten - gekleed gaan*, mode.

Smaakloos (*zonder smaak*), bn.: *zuiver water is -*, *oude appels zijn -*.

Smaakvol (*met smaak, vol schoonheidszin*), bn. en bw.: *een -volle versiering*, *een -volle kleeding*, d. i. getuigende van goeden smaak.

Smaal'dicht (*hekeldicht*), o. -dichten.

Smaal'schrift (*schimpschrift*), o. -schriften.

Smacht (*afgesneden buik van een haring*), v. -en; zegsw. *op de - loopen*, klaploopen.

Smacht (*van stroo vervaardigde mat*), v. -en: *de - dient om een hooiberg tegen inregenen te beschermen*.

Smachtten (*kwijnend of vurig verlangen*), ik heb gesmacht: *- van dorst*, *- van honger*.

Smachtend (*dorstig, vurig verlangend*), bn. en bw.: *met -e blikken*; *iem. - aanzien*.

Smacht'erig (*hongerig, uitgehongerd*), bn.

Sma'delijk (*hoonend, kwetsend*), bn. en bw.: *een -e bejegening*; *iemand - behandelen*; **-er, -st**; **-heid** (*hoon, belediging*), v. -heden.

Sma'den (*smaad aandoen: beledigen, hoonen*), ik smaadde, heb gesmaad.

Sma'dend (beleedigend, hoonend), bn. en bw.: -e taal, een - verwijt; - lachen, smalend.

Smak (gehuïd met de lippen), m. smakken.

Smak (locale naam v. e. platboomde vischschuit, aan den voor- en achterstevan even breed, met een dek), v. smakken; zie Buis.

Smak (zekere boom), v.; zie Sumak.

Smak (val, bons, harde plof), m. smakken.

Sma'kelijk (lekker), bn. en bw.: een - gerecht; eet -, d. i. met smaak; fig. iemand iets - maken, d. i. aannemelijk; -er, -st.

Sma'keloos (zonder goeden smaak), bn. en bw.: een - looze versiering, een - looze kleeding, een - looze bouwstijl; iets - polychromeeren; -loozet, -t; -loosheid, v. gmv.

Sma'ken (een zekeren smaak hebben), het heeft gesmaakt: die wijn - goed! d. i. is van goeden smaak; die drank smaakt naar citroen, d. i. heeft den smaak van citroenen; fig. de genoegens des levens -, d. i. genieten.

Sma'kken (een smak doen hooren, gooien, met een bons neerwerpen), ik heb gesmaakt: hij smakte hem tegen den grond.

Sma'kken (met de lippen of de tong klappen bij het eten of drinken), ik heb gesmaakt.

Sma'kker (arme drommel, sukkelaar), m. smakkers; hij is een rechte -, d. i. een Jorisgoedbloed, een sul; ook: Klaplooper.

Smal (niet breed; oudt. klein, gering, onaanzienlijk), bn. en bw.; -ler, -st; zijn gezicht is erg - geworden, mager; de -le gemeente, het gemeen, plebs, grauw; hij kan maar - of smalletjes leven, schraal, armoedig.

Sma'lah (Arab. een kring van minstens honderd tentdorpen of doears), v. smalah's.

Sma'ldeel (eig. klein gedeelte: deel eener oorlogsvloot, eskader), o. -deelen.

Sma'ldeelen (in kleine deelen scheiden), ik heb gesmaldeeld: e. erfenis -, e. legerkorps -.

Sma'ldoek (scheepst. smal zeildoek), o. gmv.: zegsw. dat is geen -, dat kost geld, kost geen bagatel, is vrij duur, is niet gering.

Sma'len (den. van smal d. i. kleia: met kleinachting over iets of iemand spreken, smadelijk spreken, schimpen), ik heb gesmaald: op iemand -, hem beschimpen.

Sma'ler (iem., die smaalt, schimpt), m. -s.

Sma'lhaus (schraalhaus, armoedig mensch), m. -hanzen: zegsw. - is er kok, het is er schraal, karig van eten en drinken.

Sma'lletjes (kariq, gering), bw.: - leven.

Sma'lt (zekere blauwe verfstof, blauw glazuur, email), v. gmv.

Sma'l'tend (opbrengst, bestaande in het tiende van bijen, klein vee, jongen van schapen, enz.), o. -tienden, zie Tiend. vero.

Smaragd' (edelgesteente), o. gmv.: (een geslepen steen), m. smaragden: de oostersche - is donkergroen, die van Peru is zuiver groen, die van Brazilië is matig donkergroen.

Smarag'den (van smaragd), bn.: een - arm'band; fig. de kat met haar - oogen, groene.

Smaragd'groen (groen als smaragd), bn.: de -e oogen eener kat, zie Esmerauden.

Smarot'wen (klaploopen; smullen), ik heb gesmarotst; wij zullen -, ik sta voor mijn part, Jan Steen, (Van Zeggelen); -er (klaplooper, tafelschuimer), m. -s.

Smart, smert (pijn, wee, leed), v. -en; fig. iets m. - verwachten, met pijnigend ongeduld.

Smart (eig. wrijving, schuring; branding van een wonde), v. gmv.

Smart'geld (mil. O.-I. toelage boven het

pensioen in geval van verminking, of aan de officiersweduwe bij het sneuvelen van haar man voor den vijand), o. -gelden.

Smart'lijk (pijnlijk), bn. en bw.: een - e wonde, een - verties; - getroffen worden; - naar iets verlangen, ongeduldig; -er, -st.

Smarteloos (zonder smart of pijn), bn.

Smarten, smerten (smart veroorzaken, bedroeven), het smartte, het heeft gesmart: uw ongeluk smart mij, d. i. doet mij bitter leed.

Smarten (scheepst. het touwwerk met geteerd zeildoek omwinden, opdat dit de smart of wrijving zou beletten), ik heb gesmart.

Smarten (geneesk. wonden hebben door ontvelling, roos, brand, enz.), smartte, gesmart: het kind smart in de liezen, achter de ooren.

Smart'ing (scheepst. oud geteerd zeildoek, om de schaving in het want te beletten), v. gmv.

Smart'kreet (kreet als uiting van pijn of smart), m. -kreten: -kreten slaken.

Smart'oor (geneesk. oor, dat smart, d. i. waarvan de achterkant voortdurend open of rauw is), o. -ooren; zie Smarten.

Sma'den (hamerend of kloppend bewerken), ik smeedde, ik heb gesmeed: een hoefijzer -; fig. een aanslag -, een komplot -, beramen; verraad -, d. i. uitdenken; verzen -, d. i. slechte rijmen maken; nieuwe woorden -, d. i. verzinnen; spreekw. Men moet het ijzer -, als het heet is, zie IJzer.

Smederij (smidse, werkplaats v.d. smid), v.-en.

Smed'ig (goed doorkookt, gebonden: van spijzen), bn.; -er, -st; verg. Smijdig.

Smeed'baar (geschikt om gesmeed te worden), bn.: metalen zijn -, gloeiend ijzer is -.

Smeed'bak (smidskoelbak), m. -ken; -ijzer (staafijzer), o. gmv.; -kunst (het smeden als kunst), v.; -werk (smidswerk), o. -en.

Smee'gruis (fijne smidskolen), o. gmv.

Smeek'bede (smeekgebed, ootmoedig verzoek), v. -beden; -dicht (smeekschrijft op rijm), o. -dichten.

Smeek'keling (iemand, die ootmoedig om iets vraagt), m. en v. -en; vr. ook -e.

Smeek'ken (ootmoedig of biddend vragen om iets), ik heb -smeekt; -ing (het smeeken, smeekbede), v. -en: doof zijn voor iem. -en.

Smeek'gebed (ootmoedig gebed, smeekend gebed, smeekbede), o. -gebeden.

Smeek'kolen (zeer fijne steenkolen, smee-gruis, kolenslik), v. mv.

Smeek'schrijft (ootmoedig of nederig verzoekschrift), o. -schriften.

Smeek'taal (taal van een smeekende), v. gmv.

Smeent, v. -en; zie Smient.

Smeer (vette zelfstandigheid), o. gmv.: - voor wagenassen; schoen-, zie ald.; ook, kaarsvet: rijmpje van Cats: om den wille van de -, likt de kat den kandeleer, het eigenbelang is de drijfveer van menige daad of handeling; fig. iem. - geven, hem de huid lenig maken, hem afranselen; zie Rottingolie.

Smeer (omkoopsfoo), v.; zie Smeren.

Smeer (vetstof), o. gmv.: 't volk gaart het - en 't vet tot brandstof voor de lamp, (Tollens).

Smeer'bol (oliebol), m. -bollen; -buik (dikke buik; fig. zwaarlijvige), m. -en; -doos (doos met schoen- of wagensmeer), v. -doozen; -goed (smeersel), o. gmv.; -kaars (vetkaars, kaars van schapenvet), v. -en, zie: Talkaarsen Waskaars; -kanis. -kanes (eig. vuile hond: vuilik, smeerlap), m. -kanissen, -kanesen, plat; -kwast (kwast,

om mee te smeren), m. -en: fig. met den -
loopen, d.i. vleien, pluimstrijken; **-lap** (lap met
vet, die sleepers vóór onder het sledeijzer
deden; fig. smerige vent, vuilik, smeerpoes,
ook, slecht, eerloos persoon), m. -lappen:
jou -! scheldn.; **-lapperij'** (vuiligheid,
liederlijkheid), v. -en; **-ling** (riviergrondel,
stijkvisch), m. -en; **-plank** (scheepst.
lijkplank, d. i. plank, waarlangs men een
lijk van boord in zee laat glijden), v. -en;
-poes (morsige persoon), m. en v. -en; **-prop**
(scheepst. prop, met vet besmeerd, om lek-
gaten te dichtten), v. -proppen; **-sel** (smeer-
middel, mengsel van oliën en vetten), o. -s;
-wol (pas geschoren, ongewasschen wol),
v. gmv.; **-wortel** (ruwbladige plant, wier
wortel als geneesmiddel gebruikt wordt), v.
gmv.; **-zalf** (olieachtige zalf), v. -zalven.
Smeot (worp of gooi), m. smeten.
Smeotang (smidstang, om gloeiend ijzer onder
het smeden mee vast te houden), v. smee-
tangen.
Smelt (zandaal, een soort van spiering), v.
smelten: het smeltdeven, het opdelen uit
het zand van smelt, op het strand van
Walcheren.
Smeltbaar (kunnende gesmolten worden),
bn.: lood, vet, boter zijn -; **-heid**, v.
gmv.: de smeltbaarheid van goud, van glas.
Smel'ten (door middel van warmte vloeibaar
doen worden of worden), ik smolt, ik heb, het
is gesmolten; **-er** (iemand, die smelt), m.
-s; **-erig** (fig. week, zacht, sentimenteel),
bn.: -e gevoelens, (C.O.); **-erij'** (werkplaats
van den smelter), v. -en; **-kroes** (leemen
kroes, om er metalen, vooral goud en zilver
in te smelten), m. -kroezen; zegsw. louteren
in den -, d. i. reinigen door oplossing en
schuiming; **-middel** (middel, dat het smelten
bevoordert), o. -en; **-oven** (oven tot het
smelten van metalen), m. -s; **-pan** (pan,
om b.v. lood in te smelten), v. -nen; **-punt**
(warmtegraad, vereischt tot smelting van
vaste stoffen), o. -en: het - van lood is 322° C.,
van zilver 1000° C., van goud 1337° C., van
koper 1090° C., van platina 1780° C., van
wolfram 3000° C.
Sme'ren (iets vettigs uitstrijken op), ik heb
gesmeerd: boter op het brood -; schoenen of
laarzen -, met traan of vet insmeren, inwrij-
ven; fig. iem. honig om den mond -, hem
vleien, zie Honig; iem. de handen -, geld
in de handen stoppen, hem omkopen; iem.
den rug -, hem ranselen; 'm smeren, er van
door gaan, de plaat poetsen; zij doen niets
dan teren en -, lekker eten en drinken.
Smer'gel (delfstof), v. gmv.; zie Amaril.
Smer'ig (vuil), bn. en bw.: -e schoenen, -
weer, -e straten; fig. die -e affaire met de
politie, (C.O.), schandelijk; -e taal, onzedelijk;
-e woorden, vies; -er, -st.
Smer'is (scheldn. in A'dam voor politie-agent),
m. -sen, volkst. waarschijnlijk uit het Bar-
goensch, met de bet. van wachter: op - staan,
op den uitkijk staan; hierbij behoort Knol-
smeris, een bereden politie-agent.
Smert, v. -en; zie Smart.
Smert'en, zie Smarten.
Smert (vlek, vlak, spat), v. smetten: men ziet
nooit een -je aan zijn kleeren; fig. iem.
een - aanwrijven, zijn naam bezoedelen; die
daad werpt een - op zijn naam, schandvlek;
hij kwam er niet zonder - af, oneer.
Smet'lijn (touw, met houtskool bestreken,

om hout af te strepen vóór het zagen), v.
-lijnen, ook, Slaglijn.
Smet'sen (lekker eten en drinken, smullen),
ik heb gesmetst; **-er**, m. -s; **-ster**, v. -s.
Smet'stof (geneesk. stof, die de besmetting
met eenige ziekte veroorzaakt), v. -stoffen.
Smet'teloos (vlekkeloos, zonder smet, rein),
bn. en bw.: de -looze blankheid van pas
gevalen sneeuw; fig. een - verleden; loozer, -t.
Smet'ten (bemorsen, bevleken, vuilmaken),
ik smette, heb gesmet.
Smet'ziekte (besmettelijke ziekte), v. -n.
Smeu'geltje, o. -s: volkst., zie Smuigertje.
Smeu'ten (glimmen of gloeien onder de
asch), het heeft gesmeuld; het puin ligt nog
te -, d. i. brandt nog zonder vlam; fig. er
smeult verraad, oproer, d. i. er dreigt hei-
melijk; het smeulend vuur der tweedracht.
Smeu'ren (bezoedelen, vuil maken), ik
smeurde, heb gesmeurd, zie Besmeuren.
Smid (bewerker van metaal), m. smeden:
een anker-, grof-, hoef-, kachel-, goud-,
zilver-, een blikslager, koperlager, zie ald.
Smids'aanbeeld (aanbeeld van een smid),
o. -aanbeelden; **-arbeid** (het werk v. een
smid), m. gmv.; **-baas** (meester-smid), m.
-bazen; **-bak** (koelbak), m. -bakken.
Smid'se (smedertij), v. smidsen.
Smids'gereedschap (een der werktuigen
van een smid), o. -pen; **-hamer** (moker),
m. -s; **-jongen** (leerjongen van een smid),
m. -s; **-knecht**, m. -s; **-kolen** (smeeg-
gruis), v. mv.; **-vrouw** (echtgenoot v. een
smid), v. -en; **-werk** (smidsarbeid, ook:
het door den smid gemaakte), o.; **-werk-
plaats** (smidse), v. -en; **-winkel**, m. -s;
-zoon (zoon van een smid), m. -zonen.
Smiecht (volkst. gemeene kerel), m. -en.
Smient (soort van wilde eend, die in den
winter ons land bezoekt, fluiteend), v. -en;
fig. lang, mager mensch: een echte -.
Smie'zen: in de - hebben, d. i. in de gaten,
volkst. de schipper had den knecht in de -.
Smij'dig (lenig, buigzaam, smeedbaar, zacht),
bn.: bergen - goud, (Bild.); fig. een -e taal;
-er, -st; **-heid**, v. gmv.: de wonderbare
- van het Latijn, (C.O.), verg. Smedig.
Smij'digen (smedig, lenig maken, fig. ver-
zachten), ik smijdigde, heb gesmijdigd.
Smij'ten (gooien, hard werpen), ik smiet, heb
gesmeten: iem. met steenen -, iem. op den
grond -, iem. de deur uit -; **-er** (iem., die
smijt; ook, vero.: vechtersbaas), m. smijters.
Smik'kelen (lekker eten, smullen, snoepen).
Smik (smient, fluiteend), v. sminken. gew.
Smireel' (een visch), m. smireelen.
Smis, smis'se, v. smissen; zie Smidse.
Smod'dermuilen (volkst. zich de lippen
aflikken), ik -mulde, heb gesmoddermuild.
Smod'dervisch (dierk. zeelt), m. -visschen.
Smod'dig (morsig, smoezelig, vuil), bn. en
bw.; -er, -st: wat ziet dat kleed er - uit!
Smoe'l (verbastering van muil, in de platte
taal voor: mond), m. -en; volkst.: - op iets
hebben, ergens zin in hebben, het gaarne willen.
Smoe'lwerk (volkst. mond, smoe'l), o.: wat
een -! hoe raast of tiert hij of zij.
Smoe'sje (uitvlucht, grap, flauw praatje), o.
-s: een - maken, allerlei -s veil hebben.
Smoe'selen (kreuken, vuil maken), hij -de,
heeft gesmoezeld: zijn kleertjes -.
Smoe'zelig (beduimd, vettig, onfrisch), bn.
en bw.: een - papertje, er - uitzien, spreekt.

Smoe'zen (vleien, mooi praten), ik heb gesmoed: *wat zijn die daar aan 't -!* zacht bepraten, bedisselen, afspreken.

Smoe'ken (rooken, dampen), ik heb gesmoekt: *het smooft hier; een pijpje -*, rooken. gmz.

Smoe'kerig (rookerig, vol rook), bn.; -er, -st.

Smoe'king (elegante gesneden korte heerenjas, met lange revers), v. gmz.: *in - zijn*.

Smok'kel (sluikhandel), m. gmz.

Smok'kelen (sluiken, heimelijk over de grens voeren), ik heb gesmokkeld; -aar (sluiker), m. -s: *een -aar betrappen; -arij' (de daad van smokkelen)*, v. -en.

Smok'kelgoed (smokkelwaar), o. -goederen.

Smok'kelhandel (sluikhandel), m. gmz.

Smok'kelwaar (waar, die men over de grenzen smokkelt), v. -waren.

Smook (dikke vette rook), m. gmz.: *walm en -*.

Smoor (het land, wrevel), v.: *de - in hebben*.

Smoor'dronken (zwaar beschonken), bn.

Smoor'heet (stikkend warm), bn.: *een -heete Augustusdag, een -bad*.

Smoor'lijk (eig. om te smoren: erg, buitengewoon), bn. en bw.: *de jongen was - vertieft*.

Smoor'vol (eig. stikkend vol, propvol), bn.: *het zaaltje was -*, d. i. eivol, stikvol, tjokvol.

Smoe'ren (stikken, verstikken), ik ben of heb gesmoord: *in zijn eigen bloed -*; fig. *iem. in zijn vet laten -*, hem aan zich zelf overlaten, zich niet verder met hem bemoeien; *scheepst. de schepen rezen niet meer en smoorden voor hun ankers*, (Haafner), gingen naar den kelder, zonken; *aardappels -*; *vleesch -*, in eigen vocht gaar laten worden of koken; *zegsw. hij is niet in de wieg gesmoord*, is hoogbejaard; fig. *de stem der natuur -*; *iets in zijn geboorte -*; *zijn leed -*, verkroppen.

Smots (vlek, smet), v. smotsen.

Smots (een slons, een morsebel), v. smotsen.

Smots'en (bemorsen), ik smotste, heb gesmotst.

Smot'sig (vuil), bn. en bw.: *een -e werk-vrouw; iets - afwerken*, morsig; -er, -st.

Smous (scheldnaam voor een Jood), m. -en; fig. Joodsche marskramer, schacheraar.

Smous (kleine hond met fijn krullend haar), m. smousen: *onze Fanny is een -je*.

Smous'en (bedriegen, bedrog plegen, schacheren), ik heb gesmoussd; -erij' (bedrog), v. -en.

Smous'hond, m. -honden, zie Smous.

Smous'jassen (zeker kaartspel voor twee personen, waarin de jas of boer de hoogste troef is), ik smousjaste, heb gesmoussjast.

Smout' (gesmolten reuzelvet), o. gmz.

Smout (boekdr. klein drukwerk), o. gmz.; ook wel *Smoutwerk* genoemd, als het zetten van brieven, rekeningen, tabelwerk, prijs-couranten, enz.

Smout'achtig (vettig, vetachtig), bn.; -er, -st.

Smout'bol (kermis-vethol), m. -bollen.

Smout'en (met vet bewerken of bereiden), ik smoutte, ik heb gesmout: *de spijzen -*.

Smout'erig (vettig, reuzelachtig), bn.; -er, -st; ook, Smoutig.

Smout'ig (smoutachtig), bn.; -er, -st.

Smout'werk (handeldrukwerk, enz.), o. gmz.

Smout'zetter (boekdr. zetter van handelsdrukkerij, circulaire, enz.), m. -zeters.

Smuif'gen (zich in stilte te goed doen, steels-gewijze opeten), ik heb gesmuigd; -er (gluip-per, veinztaard), m. smuigens.

Smuif'gerijte (kort steenen pijpje), o. -s; ook: Smeugeltje, (volkst.)

Smuik, v.; slechts gebr. in de bijw. uitdr.

ter smuik (heimelijk), ook, *ter smuig*.

Smuif'len (schransen, schrokkerig eten), hij smuilde, heeft gesmuild: *te valscher smuulend loert zijn oude Vijand*, nl. de Duivel, (Staring).

Smuik (opschik, sieraad, tooi), m. gmz.

Smuik'ken (opschikken, toeien), ik smulde, heb gesmuikt; zie het gmz. Opdirken.

Smul, v. smullen: *hij houdt van de -*, d. i. van goede sier; *ergens geen - op hebben*, trek.

Smul'baard (lekkerbek), m. -en; -broer (lekkerbek), m. -s; -dag (stempdag, vreugde-dag), m. -dagen; -graag, bn.: *de -grage koning Lodewijk XVIII, gaarne lekker etende*.

Smul'len (lekker eten), ik heb gesmuild: fig. *van iets -*, plezier in iets hebben, zich heimelijk of in stilte er aan te goed doen.

Smul'lig (morsig, vuil, bemorst), bn. -er, -st.

Smul'paap (smulbroer), m. -papen.

Smul'partij (feestje, waarop lekker gegeten en gedronken wordt), v. -en.

Snaal (voordeel, winst), m. -en; -tje, o.; spreekt: *een aardig - maken*.

Snaal'en (snoepen, naar zich toe halen), hij snaaide, heeft gesnaaid: *ben je weer in de provisiekast aan 't -?* handel. meer in rekening brengen dan werkelijk genoten is.

Snaak (grappenmaker, guit), m. snaken.

Snaaks (kluchtig, koddig, grappig), bw.: *hij kan - vertellen*, ook, *Snaaksch*; -er, -t.

Snaaksch, bn.: *een -e vent, grappig, een -gezegde*; -er, -t; -heid (grap), v. -heden.

Snaaks'hoofd (zonderling misvormd beeldje, kabouter, kort dik ventje), o. -hoofden.

Snaar (draad van een speeltuig), v. snaren: *een viool -*, *een piano - of klavier -*, *een harp -*, *een citer -*; *de snaren spannen, tokkelen*, een snaarinstrument bespelen; *zegsw. die - moet ge bij hem niet aanroeren*, daar moet ge hem niet van spreken; *alles op haren en snaren zetten*, alles op het spel zetten, hemel en aarde bewegen.

Snaar (schoonzuster, schoondochter), v. snaren.

Snaar'gezang (gezang, dat begeleid wordt door snaarinstrumenten), o. -en; -instrument (besnaard muziekinstrument, b.v. een viool, e. cello), o. -en; ook, *Snaren speeltuig*.

Snak (bits woord, snauw), m. snaken.

Sna'kerig (aardig, grappig, kluchtig), bn. en bw.

Sna'kerij' (grap, klucht), v. snakerijen.

Snak'ken (hijgen, hujgend verlangen), ik heb gesnakt: *het vischje snakte naar het water*; - naar lucht, naar vrijheid, d. i. smachtend of zuchtend verlangen.

Snap (hap, snelle greep), m. gmz.: *zegsw. het was in een hap en een - klaar*, zeer spoedig.

Snap'achtig (praatzuchtig), bn.: *een - kind; die vrouw is erg -*, babbelachtig, praatziek.

Snap'haan (ouderwetsch vuurroer; fig. straaldief, struikroover), m. -hanen.

Snap'pen (grijpen, fig. begrijpen), ik heb gesnapt: *de optichter is gesnapt; poes zal de muis -*; fig. *nu eerst snap ik je, snap ik het*.

Snap'pen (babbelen), ik heb gesnapt: *wie zit daar weer te -? ze werken niet, ze - maar*.

Snap'per (babbelaar), m. -s; -ster, v. -s.

Snapperij' (gebabbel, beuzelpraat), v. -en.

Snaps (eig. haastige slok; jenever), m. -en: *van den - houden, een glaasje -*.

Snap'shot (momentopname, kiekje), o. -en.

Snar (vinnig, fel), bn. en bw.: *deze arbeider is wat - in den mond, bits*; -der, -st.

Sna'renmaker (iemand, die snaren voor muziekinstrumenten maakt), m. -makers.

Sna'renpijp (snorrobot), v. — pijpen; — **pij-perij'** (beuzelachtig speelgoed, beuzelingen, dingen zonder waarde), v. — en.
Sna'renspel (muziek op of van snaar-instrumenten), o. gmv.; zie Strijkje.
Snar'rig (snar, vinnig), bn.; zie Snar.
Snars, sners, snirs (weinigje, ziertje, nietigheid; ook: roes), v. gmv.: ik heb er geen — voor over; hij weet er geen — van; dat gaat hem geen — aan; hij heeft een — aan, is een weinig dronken.
Sna'ter (mond, bek), m. snaters: hou je —!
Sna'terachtig (babbelachtig), bn.; — er, — st.
Sna'teren (schreeuwen van eenden, ganzen), zij hebben gesnaterd: ganzen, eenden —; fig. den snater roeren: hou toch op met dat —, schetterend babbelen; — **aarster**, v. — s.
Snauw (het snauwen, bits toegedruwd woord of gezegde, grauw), m. snauwen.
Snauw (scheepst. groote tweemaster), v. — en.
Snauw'achlig (bits, scherp, snar'rig), bn.
Snauw'brik, v. — ken; zie Snauw.
Snauw'wen (toegrauwen, norsch afschepen, bits en schamper spreken), ik heb gesnauwd.
Snauw'erig (snauwen!), bn.; — er, — st; een — e vrouw, een — antwoord, een — bescheid.
Sna'vel (sneb of neb v. e. vogel), m. — s; fig. mond: roer toch je — niet zoo! wat heeft hij een —! grooten neus, gmv.
Sna'velkrokodil, m. — len; zie Gaviaal.
Sneb, sneb'be (snavel), v. snebben.
Sneb'big (vinnig), bn.; — er, — st; zie Snibbig.
Sneb'schip (eig. schip met een sneb, d. i. met een puntigen voorsteven), o. — schepen.
Sne'de, snee (afleid. van snijden), v. sneden, sneeën: een — brood, koek, enz.; de — van een jas, een japon, snit, coupe; de — v. e. vers, zie Caesuur; een boek, verguld op —; het antwoord kwam recht ter —, d. i. op het juiste oogenblik; verkl. sneetje, o. — s, zie ald.
Sne'dig (scherp; fig. schrander), bn. en bw.: een — mes; een — e opmerking, d. i. zeer juiste, gevatte; een — antwoord, een — e zet; — **heid** (gevatheid, schranderheid), v. gmv.
Sneeg (uit snedig, d. i. schrander, verstandig), bn.: een vrouw van — vernuft, gestadig in manieren, zij kan een huisgezin naar rechten eisch bestieren, (Cats); — er, — st. vero.
Sneep (dierk. weekvinnige visch onzer rivieren), m. sneepen: de — heet ook neusvisch.
Sneer (Eng. hoonende lach), m. — en.
Snees (uit: Sinees, Chinees; fig. schacheraar, listig bedrieger, opkoper, heler), m. sneezen.
Snees (Bargoensch: huis, waar men gestolen goed koopt), v.: iets naar de — brengen.
Snees (twintigtal), o. sneezen: een — haringen.
Sneet'je (kleine snee), o. — s: een — koek.
Sneeuw (stof, vlokken), v. gmv.: er viel veel —.
Sneeuw (blankheid), o.: het — van zwanendons; bloesem van de rozen, zacht op leliën-sneeuw gestrooid, (Ledeg.).
Sneeuw'baan (weg door de sneeuw), v. — banen; — **bal** (bal van samengedrukte sneeuw), m. — ballen; — **bal** (plantk. balroos), m. — len; — **bal** (een soort v. onderlinge collectie), m. — len; — **balletje** (fig. glaasje klare jenever met suiker), o. — s: wat drink je! een —? (Potg.); — **bank** (—wolk), v. — en; — **berg** (sneeuw-hoop), m. — en; — **bes** (heester), v. — besen; — **blind** (blind door de sneeuw o. a. de meeste vogels), bn.
Sneeuw'bedekt (met sneeuw bedekt), bn.: het — e bergpad. germ.

Sneeuw'bril (bril, gedragen door de pool-reizigers tegen de sneeuwblindheid), m. — brillen; een — heeft in plaats van glazen rondjes van leer met een heel klein spleetje.
Sneeuw'wen, onp. w.w.: het heeft gesneeuwd; fig. het sneeuwde groote ideeën, (C. O.)
Sneeuw'wen (van sneeuw), bn.: een — meiboom, (Tollens); fig. ook: als van sneeuw: de — bloesems der jasmijn.
Sneeuw'gors (dierk. gors onzer polders en stranden), v. — gorzen: de — toeft in ons land van November tot half Maart, overwintert soms; heet ook: Strand- of Zeeputter.
Sneeuw'grens (aardr. denkbeeldige lijn als grens der eeuwigdurende sneeuw in het hooggebergte, sneeuwlinie), v. — zen; — **haas** (haas der Alpen, Pyreneeën, enz., des winters spierwit, des zomers grijs als onze haas, van wien hij niet in aard verschilt), m. — hazen; — **hoen** (witte patrijs der Alpen), o. — ders: het — leeft ook in het hooge noorden, b.v. op Spitsbergen; — **ig** (vol sneeuw), bn.: het — jaar-getijde; fig. vergrijsd: een — hoofd, — er, — st; — **jacht** (hevige sneeuwblui met wind), v. gmv.: door storm en — heen, (De Gén.); — **klokje** (plantk. volgwas, wit voorjaars-bloempje), o. — s; — **lawine** (sneeuwstorting in het hooggebergte), v. — n, zie Lawine; — **linie** (grens der sneeuw in het hooggebergte), v. — liniën, ook, Sneeuw'grens; — **lucht** (lucht, die met sneeuw dreigt), v. — luchten; — **man** (sneeuwpop tot vermaak der jeugd), m. — mannen; — **musch** (musch der poollanden), v. — musschen: de — wordt zelfs gevonden op Spitsbergen; — **ploeg** (drie-hoekige slee, door paarden getrokken, waarmee men de sneeuw op de wegen ter zijde werpt), m. — en; — **schoen** (groot, houten, bootvormig onderstel voor e. schoen, makende, dat men over losse sneeuw kan loopen), m. — en; — **storm** (dichte sneeuwblui met veel wind), m. — en; — **vlaag** (hevige sneeuwblui), v. — vlagen; — **vlok** (aaneengehechte sneeuw-kristallen), v. — vlokken; — **vogel**, m. — s, zie Pestvogel; — **water** (water v. gesmolten sneeuw), o. gmv.; — **wit** (zoo wit als sneeuw), bn.: — witte bloesems, sneeuw'witte haren.
Snee'zen (schacheren), ik heb gesneezd.
Snek (slakvormig kettingraadjje i. e. uurwerk), v. — ken; — **rad** (kegelvormig raadjje in een uurwerk, dat door de snek in beweging wordt gebracht), o. — radereen.
Snel (een halve pint), v. snellen: de stroop —.
Snel (vlug), bn. en bw.: een — besluit, vaardig; de beek stroomde —; sneller, snelst; — **dicht** (punctdicht, snaaksch epigram), o. — en: de — dichten van Huygens; — **heid** (vlugheid, spoed, vaardigheid), v.: met de — van den spoorwagen, (C. O.); nat. de — heden (bewegingen); — **koker** (toestel met spiritus-lamp, om in korten tijd water te koken), m. — s.
Snel'ien (den. van snel: spoeden, ijlen), ik ben gesneld; koppen —, zie aldaar; — **looper** (naam van een cilinder in een weefgetouw), m. — s; — **pers** (boekdr. pers, drukkend ± 900 vel per uur), v. — en; — **rijder** (hardrijder b.v. op schaatsen), m. — s; — **schrijven** (het stenografeeren, de stenographie), o.: — **schrijver** (stenograaf), m. — s; — **trein** (trein, die snel loopt en alleen bij hoofdstations stopt), m. — en; — **vingerig** (snel of vlug met de vingers), bn., zie Prestidigitateur; — **voetig** (zeer vlug ter been), bn.:

de -e Achilles; -**vuur** (het vuren of schieten met het repeteer-geweer of met het snelvuur-geschut), o. gmv.; -**vuurgeschut** (stuk geschut, waar lading en projectiel tegelijk kan ingebracht worden en waarmede snel achter elkaar gevraagd kan worden d. i. 12 tot 20 schoten per minuut), o. gmv.; -**zeller** (schip, dat snel zeilt), m. -s.

Snep, v. sneppen; zie Snip.

Snepper (laatvljm of instrument van den chirurg voor insnijdingen), m. sneppers.

Snerken (klankn. een knetterend geluid maken), het snerkte, heeft gesnerkt: de boter snerkt in de pan; een hoentje -, vleesch -, doen braden in snerkende boter.

Snerpen (een snijdende pijn veroorzaken, branden, gloeien), de wonde heeft gesnerpt: fel snerpt de koude noordenwind, (Schimmel).

Snerpend (een snijdende pijn veroorzaken, fig. snijdend), bn. en bw.: de -e noordooster, een -e koude; het is - koud.

Sners (snirs), v. gmv.; zie Snars.

Snerf (erutensoep), v. gmv.: zegsw. het lijkt wel -, het lijkt op niets; dat is -, gekkenpraat; hij is een -vent, een kerel van niets. gmv.

Sneuf (teleurgesteld), bn. en bw.: dat was - voor hem, teleurstellend; hij keek wat -, op zijn neus, beschaamd, zie Sip.

Sneuf (dwarstijn aan de beuglijn), v. sneufen.

Sneukelaar (jongen, die in stilte of heimelijk snoept), m. -s.

Sneukelen (snoepen), ik heb gesneukerd.

Sneuvelen (vallen, in den strijd of op 't slagveld blijven), hij is gesneuveld.

Sneufen (sneuelen), hij is gesneefd. dicht.

Snibbe (snibbige vrouw of meisje), v. -n.

Snibbig, bn.: een - meisje, snar, vinnig, scherp van taal; -er, -st; ook, Snebbig.

Snijbank (werkbank v. d. houtwerker of v. d. leerlooier), v. -en; -**bier** (mengsel van bierrestanten of bierkladden), o. gmv.; -**biet** (beetwortel, waarvan het jonge loof gegeten wordt), v. -en; -**boon** (lange, platte stokboon, die in dunne reepjes gesneden wordt), v. -boonen.

Snijboonenmesje (nl. tot het snijden dezer boonen), o. -mesjes; -**molen** (nl. tot het malend snijden der snijboonen), m. -molens.

Snijbord (houten schijf of bord, om er iets b.v. brood, worst op te snijden), o. -en.

Snijden (met een scherp voorwerp iets vaneenscheiden), ik sneed, heb gesneden: dat mes wil niet -; zich bij ongeluk -; fig. dat snijdt door het hart, door de ziel, d. i. treft pijnlijk; ik ben in dien winkel erg gesneden, d. i. afgezet; wijn -, d. i. mengen; zegsw. het mesje snijdt daar van twee kanten, er zijn van twee kanten verdiensten, winsten.

Snijdend, bn.: een - werktuig, 'twelk snijdt; fig. een -e wind, scherp; een -e pijn, vinnig; iets op snijdenden toon zeggen, scherp, bits, vinnig, snarrig; -er, -st.

Snijder (kleermaker), m. snijders. gmv.

Snijderen (het kleermakersvak op kleine schaal uitoefenen; lappen), ik heb gesnijderd.

Snijdersambacht (handwerk van den kleermaker), o. gmv.; -**g-zel** (kleermakers-knecht), m. -gezellen; -**gild** (vereniging of gild van kleermakers of snijders), o. -gilden; -**tafel** (tafel of plank op schragen, waarop de kleermaker werkt), v. -s.

Snijding (het snijden, b.v. van twee lijnen), v. -en; bouwkw.: (grep of kier tusschen twee

huizen), v. -en; geneesk., scheurende pijn: - in het lijf hebben; dichtk. snede, z. Caesuur.

Snijkamer (ontleedzaal, anatomisch laboratorium), v. -s; -**lijn** (meetk. lijn, die e'n andere snijdt), v. -en; -**machine** (boekbindersvak: werktuig tot het machinaal afsnijden van in te binden boeken), v. -s; -**punt** (meetk. punt, waarin twee lijnen of cirkels elkaar snijden), o. -en; -**tand** (voortand), m. -en; -**werk** (artikelen, in of uit hout gesneden), o. gmv.; -**wijn** (mengsel van wijnrestanten d. i. van overblijfsels in wijnglazen).

Snik (klankn. het snikken), m. -ken; hij was op het punt den jongsten - te geven, d. i. te sterven; de laatste -, (C. O.), de stervenshik.

Snik (snigger), bn.: zegsw. dit meisje is niet recht -, is niet goed wijs, bij haar verstand.

Snik (trekschuit in Friesland), v. snikken.

Snikheet (smoorheet of stikkend warm), bn.: een -e Augustus-middag, erg heet.

Snikken (hikkend schreien), ik heb gesnikt.

Snip (dierk. inlandsche vogel v. d. orde der steltloopers), v. snippen: de - is e'n begeertlijke buit voor den jager; zie: Houtsnip, Poel-snip, Watersnip; ook: Snep.

Snipfel (reepje oranjeschil; afsnijdsel, afval), v. -s; ook, **Snipper**; zie Snipperkoek.

Snippen (snipperen), ik heb gesnipt.

Snippenel (ei v. e. snip), o. -eieren; -**jacht** (jacht op snippen), v. gmv.; -**net**, o. -netten; -**tijd** (jachtijd voor het vangen van snippen), m. gmv.; -**vangst**, v. gmv.

Snipper (snipfel), v. -s: een koek met -s.

Snippenen (tot snippers maken), ik heb gesnipperd; zie Versnipperen.

Snipperkoek (koek met snippers), m. -en.

Snippermand (prullenmand), v. -manden; -**uur** (verloren uur, ledig uur), o. -uren; -**werk** (beuzelwerk, nietig werk), o. gmv.

Snipplig, bn.; zie Snibbig.

Snipsnaardertjen (kleinigheden, beuzelingen), v. mv.; verg. Snarenpijperij.

Snirs (een snerkend geluid, gesis), v. gmv.

Snirsen (snerken, ook, sissen), het heeft gesnirst: de pan snirst, de boter begint te -.

Snit (kerf bijl), m. snitten.

Snit (vorm, snede), v. snitten: de - van een kleedingstuk, zie Coupe.

Snob (Eng. iemand, die voor gentleman wil doorgaan, die de groote wereld wil naadoen, parvenu), ook: poen, ploert (in studententaal), m. snobs.

Snobisme (naïperij der groote lui, poenige aanstellerij of aanmatiging der snobs), o. gmv.

Snoeien (verwant met snijden: afsnijden, inkorten), ik heb gesnoeid: een boom -, geld -; -**er** (persoon, die snoeit; ook, snoeimes), m. -s; -**kunst** (de kunst v. boomen snoeien), v. gmv.; -**maand** (maand, waarin de boomen gesnoeid worden: Februari, Maart), v. -en; -**mes** (bijzonder mes van den snoeier), o. -sen; -**sel** (afval), o. -s; -**tafel** (boekbinderij: voorwerp tot het afsnijden van vellen bordpapier), v. -s; -**tang** (schaar met veer en ronde snede, dienend bij het snoeien), v. -en; -**tijd** (snoeimanden), m. gmv.; -**werk** (het werk, dat de snoeier verricht), o. gmv.

Snoek (dierk. zoetwatervisch), m. -en, (als stofnaam), v.: een - strikken, met een strik van koperdraad vangen; zegsw. een - vangen, iron. in 't water vallen; een - op zolder zoe-

ken, vergeefs werk doen; **-achtig** (lijkende op een snoek), bn.: -e visschen.
Snoekbaars (dierk. zoetwatervisch, baars met snoekkop), m. -baarzen; zie **Sander**.
Snoep (snoeperij), m. gmv.; -koopen; -**achtig** (geneigd tot snoepen), bn.: een -kind, dat gaarne snoept.
Snoepen (lekkernij koopen, of heimelijk wegpakken, nemen), ik heb gesnoept: koekjes -, taartjes -; poes snoept graag van de melk; -**er**, m. -s; -**erig** (lief, aardig), bn.: een -jurkje, een -mutsje; -**erij** (lekkers, snoeplekkernij), v. -en; -**goed** (lekkers, lekkernij), o. gmv.; -**ig** (lief), bn.: Jasper zat bij 't -Klaartje, (Staring); -**lust** (neiging tot snoepen), m. gmv.; -**reisje** (kleine reis, die men in stilte doet, plezierreisje in stilte), o. -s; -**sch** (snoepachtig), bn., -er, meest -; -**ster** (vrouw of meisje, dat gaarne snoept), v. -s; -**tafel** (tafeltje met snoepgoed), v. -s; -**winkeltje** (winkeltje, waarin snoepgoed verkocht wordt), o. -s; -**zucht** (erge snoeplust), v. gmv.
Snoer (gevolchten koord), o. -en: een meet-, een richt-, een rijg-, een parel-, een hals-, zie ald.; een -van parelen, korallen; zegsw. iem. aan zijn -krijgen, d. i. aan zijn zijde krijgen, tot zijn partij overhalen.
Snoer (meetsnoer), o. -en: de snoeren zijn mij in lieflijke plaatsen gevallen, psalm 16:6: iets goeds, iets schoons is mij ten deel gevallen, is mij als toegemeten; zie ook het 2e lid: ja, een schoone erfenis is mij geworden.
Snoeren (aan een snoer rijgen), ik heb gesnoerd: zegsw. iemand den mond -, d. i. iem. het zwijgen opleggen, zie **Mond**.
Snoes (lief kindje; ook: snoeshaan), m. -zen, gmv.: een -van een kind, een dotje; mama-lief zit op den koopel met een vreemden -, (C.O.)
Snoeshaan (een vreemde snuiter, malle vent, zonderling mensch), m. -hanen; ook: pocher.
Snoet (snuit), m. -en: de -van een varken, hond, enz.; fig. een aardig snoetje, gezichtje.
Snoeven (pochen, grootspreken, zuetsen), ik heb gesnoefd; -**er** (bluffer), m. -s; -**erij** (gesnoef), v. -en; **snoefster**, v. -s.
Snoezig (lief, aardig), bn. en bw.: wat een -hoedje! dat kindje is -gekleed, allerliefst.
Snood (boos, misdadig), bn. en bw.: een -verrader, doortrapt, arglistig; snoode plannen; met -geweld, schandelijk; iem. -behandelen, gemeen, laag; -er, -st; -**aard** (booswicht), m. -s; -**heid** (boosheid, misdrijf), v. -heden.
Snoor (snorrend geluid; roes), m. gmv.: zegsw. een -aanhebben, d. i. wat dronken zijn. gmv.
Snoer (knevelbaard), v. snorren.
Snoer (oude rammelkast, reiswagen), v. snorren.
Snoer (vogel, rietzanger), m. snorren. gew.
Snoerbaard (knevel; fig. man met een zuwaren knevel), m. -en: een oude -, oudgediende.
Snoerband (band, welke 's nachts aangebonden wordt, om de snorpunten een opwaartsche richting te geven), m. -banden.
Snoerder (koetsier op een huurrijtuig), m. -s.
Snoerk (het snorken), m. gmv.
Snoerken, snurken (ronken, al slapend een snorrend geluid maken), ik heb gesnorkt, gesnurkt; ook: snoeven, pochen; -**er** (fig. pocher, snoever, opsnijder), m. -s: David smet den -dood, nl. Goliath.
Snorrebot (jongensspeelgoed, dat een snorrend geluid maakt), o. -botten.
Snorren (brommen, suizen): de pijlen -;

KOENEN, Verkl. Handw.boek.

de kachel, het spinnewiel snort, de meikevers -; de kogels - ons om de ooren.
Snorren (snel loopen), ik heben ben gesnord.
Snorreptij (snorrebot), v. -en; -**pijperij** (beuzelarij, prulleboel), v. -en; zie: **Snarenpijp** en **Snarenpijperij**.
Snorwagen, m. -s; zie **Snor**.
Snot (verwant met snuiten: neusvocht), o. gmv.
Snot (snotziekte of droes bij paarden), v. gmv.; -**aap** (scheldn. voor snotjongen, aap van een jongen), m. -apen; -**baard** (snotjongen), m. -en; -**je**, o.: zegsw. in het -krijgen, eig. in den neus, ergens de lucht van krijgen; -**jongen** (kwaajongen, eigenlijk e. jongen met een snotneus), m. -s: iemand als een -behandelen, zeer uit de hoogte; -**neus** (snotjongen), m. en v. -neuzen, gmv.; -**olf** (een sljmige soort van elft), m. -olven, eig. Snotwolf; -**tebel** (triviaal woord: pijnje snot, uit den neus hangend, ook, de persoon), v. -bellen, (persoon), m. en v. -bellen.
Snotteren (fig. snikkend en snottend krijgen), het kind snottelde, heeft gesnotterd; -**terig**, bn.: een -e jongen, snotneus.
Snuif (reuk), v.: ik heb er de - van in den neus, d. i. de lucht van, ik heb het in de gaten.
Snuifelen (snuiven; fig. naspeuren, nazoeken), ik heb gesnuffeld: de hond snuffelde het vertrek door; wij zullen eens in onze papieren -; -**aar** (navorscher), m. -s.
Snuiften (snuiven), ik snuifte, heb gesnufft.
Snuifger (wakker, levendig, vlug, schrander), bn. en bw.: een -vertje; die knecht ziet er niet -uit; -der, -st.
Snuif (gemalen tabak), v. snuiven: alle van meer soorten; -**doos**, v. -doezen.
Snuifje (een tikje snuif), o. snuifjes: een -nemen, een -aanbieden; ook: (kleine hoeveelheid), o. -s: een -zout, e. -suiker.
Snuifje (mode-artikel), o. -s: er lagen allerlei nieuwe -s uitgestald; spreekt. Snuifje.
Snuifmolen (molen, waarin men karotten maalt tot snuif), m. -s; -**pot** (pot, waarin snuif bewaard wordt), m. -potten, fig. erge snuiver, snuifneus; -**rasp** (grote rasp, waarmee karotten tot snuif geschaafd worden), v. -en; -**ster** (vrouw, die snuift), v. -s; -**tabak** (tabak, om er snuif van te raspen), v. gmv.; -**winkel** (winkel, waar snuif verkocht wordt), m. -s.
Snuistergeld (klein geld, pasmunt), o. gew.
Snuisterij (kleinigheid, voorwerp van weinig waarde, doch voor pronk), v. snuisterijen.
Snuif (vooruitstekend vleezig deel van den bek van sommige dieren), m. snuiten: de -van een olifant, van een varken; ook, **Snoet**.
Snuif (afval van vlas), v. en o. gmv.
Snuifdieren (dieren met een snuif of sturf), o. mv.; zie **Dikhuidigen**.
Snuiften, ik snuifte, heb gesnuten: den neus -; de kaars -, afknippen met den snuiter.
Snuiften (een stuk hout, of ook hennepstengels afkorten), ik snuifte, ik heb gesnuit.
Snuifter (een schaar met een huisje er op, om de pit eener vetkaars af te knippen), m. snuiters. vero.
Snuifter (snaak, grappenmaker, zonderling), m. -s: een vreemde -, kwibus, kwast, snoes.
Snuifkever (schildvleug. insect met spitsen snuif), m. -s; ook, -**tor**, v. zie **Reuzensnuifter** en **Kalandier**; -**mot** (nachtvlinder), v. -ten; -**schildpad** (schildpad in Nederl. Guyana), v. -padden.

- Snuif'sel** (verkoalde kaarspitstof), o. gmv. **Snuif'ven** (snuiftabak gebruiken), hij snuifde, heeft gesnuifd, ook: snoof, gesnoven: *hij snuift altijd makuba; die oude heer snuift sterk.*
- Snuif'ven** (den adem blazen door den neus), ik snoof, heb gesnoven; fig. *hij snoof woede, of van woede*, hij was in hooge mate boos.
- Snuif'vertje** (klein kookhuisje), o. -s.
- Snurken** (ronken onder het slapen), hij snurkte, heeft gesnurkt; zie Snorken.
- So'bat** (Mal. vriend), m.: met den een of anderen - gezellig zitten te spelen, (v. R.); - **kras**, dikke vriend; zie Soebatten.
- So'ber** (Fr. matig, karig), bn.: een - mensch, een - maal; fig. *hij is - met beloften; een -e stijl, droog, niet bloemrijk; -der, -st; -heid* (het sober-zijn), v. gmv.: - *in 't wenschen is de leus van een verstandig man; -tjes* (niet-ruim, sober), bw.: - *leven.*
- Sobran'je** (nationale vergadering van afgevaardigden in Bulgarije), v.
- Sobri'etas** (vereeniging van R.-K. diocesane bonden tot bestrijding van het alcoholisme), v. gmv.; zie Kruisverbond.
- Sobri'teit'** (Fr. soberheid, matigheid), v. gmv.
- Sobriquet'** (Fr. schimp- of spotnaam, bespottelijke toenaam), m. en o. -s: *John Bull is de - van het Eng. volk, broeder Jonathan die voor de N.-Amerikanen; lees: -ke.*
- Sociaal'** (wat betrekking heeft op de maatschappij, maatschappelijk), bn.: *het - ale leven, -ale denkbeelden, -ale arbeid, -ale hervormingen, onze -ale nooden; de -ale quaestie; -ale wetgeving*, al die wettelijke maatregelen, welke ten doel hebben de harmonie tusschen de maatschappelijke standen te bewaren of te herstellen. (ci = sie).
- Sociaal-democraat'** (voorzitter en partijlid van het socialisme), m. -craten.
- Sociaal-democratie'** (politieke partij in Europa), v.: de - staat een staatkundige actie voor, die ten doel heeft, door middel van een volksregering, den grond en de gemeenschappelijke productie en de productiemiddelen in 't bezit der gemeenschap te brengen. (t = s).
- Sociaaldemocratisch** (met de sociaaldemocratie in verband staande), bn.: -e *stellingen, -eredevoeringen*; ook: Socialistisch.
- Socia'bel** (Fr. gezellig, van prettigen omgang), bn.: een - mensch. (ci = sie).
- Socialis'me, socialis'mus**, o. gmv.: politiek en oeconomisch stelsel, dat alle productiegoederen als collectief eigendom van de gemeenschap wil hebben, d. i. afschaffing van het kapitaal als privaats bezit.
- Socialist'** (aanhanger of voorstander van het socialisme), m. -en; - **encongres**, o. -sen.
- Socialistisch** (betrekking hebbende op, eigen aan, behoorende tot het socialisme), bn.: *de -e propaganda, een - dagblad, de -e kamerleden; -e taal, taal der socialisten.*
- Socia'liter** (eig. maatschappelijkerwijze), bw.
- Socia'nen** (aanhangers van de leer van Faustus Socinus [1524-1604] in Polen, om hun rationalisme in zake den christelijken godsdienst bijna overal vervolgd), m. mv.
- Socië'tal're** (lid, medelid), m. -s. (ci = sie).
- Socië'teit'** (gezelschap, genootschap, vereeniging, ook, het gebouw), v. socië'teiten; handel: vennootschap, associatie: *de - van navigatie op de Zuid-Willemsvaart.* (ci = sie).
- Socië'teits'bal** (danspartij, door een socië'teit gegeven), o. -bals; - **bediende** (kellner in een socië'teit), m. -n; - **leven** (het verkeer in een socië'teit), o. gmv. (ci = sie).
- Socië'ta'nen**, m. mv.; zie Socianen.
- Sociologie'** (leer van het maatschappelijk leven), v. gmv.: de - bestudeert het maatschappelijk leven van den mensch in zijn rechten en plichten. (g = g).
- Sociolo'gisch** (de sociologie betreffende), bn.: -e *beginzelen.* (g = g).
- Socioloog'** (kenner, beoefenaar der sociologie), m. -logen. (ci = sie).
- So'crates**, de beroemdste wijsgeer der Gr., te Athene, 469-399 v. C.; van goddeloosheid beschuldigd, door den Areopagus tot den gifbeker veroordeeld; Plato en Xenophon behooren tot zijn beroemdste leerlingen.
- Socra'tisch** (van of volgens Socrates), bw.: *de -e leerwijze, de in vragen opklimmende van het eenvoudige tot het ingewikkelde.*
- So'da** (zoutasch), v. gmv.; - **water** (kunstmineraalwater), o. gmv.; - **zeep**, v. gmv.
- So'dom** (fig. stad vol zedenbederf), o.: *Parijs, Berlijn of Londen, het - van onzen tijd; zie eig.: Bijbel, Gen. 19.*
- So'e'batten** (Mal. vlelend vragen, met vlelendi woorden om iets smeeken), ik heb gesoebat; - **ter** (vleier), m. -s; zie Sobat.
- Soe'da(h)**, Mal. 't maakt niets, al klaar!
- Soe'koe** (Mal. volksstam op Sumatra), v. -s.
- Soelaas'** (hulp, steun, troost), o. gmv.
- Soe'ling** (instrument der gamelanmuziek: een bamboezen dwarsluit met zeven gaatjes), v. -s.
- Soen'da-ellanden** (aandr. eilanden van Ned. O.-I.), o. mv.: de - worden verdeeld in groote, nl. Java, Sumatra, Borneo, Celebes, Banka en Billiton, en kleine, nl. Bali, Lombok, Soembawa, Flores, Soemba en Timor.
- Soendanees'** (O.-I. bewoner van W.-Java), m. -neezen.
- Soendaneesch'** (v. d. Soendaneezen), bn.: *een -e vrouw; als zn. (de -e taal), o. gmv.*
- Soep** (Fr. aftreksel van vleesch, bereid met groenten, rijst, enz.), v., (soorten), v. -en; z.: Bier-, Erwt-, Groente-, Schildpad-, Wijn-, enz.; fig. omhaal v. woorden; ook, *dat is niet veel soeps*, d. i. niet veel van betekenis, van waarde.
- Soe'pel** (Fr. zeer buigzaam, week en zacht), bn.: -e *wollen stoffen, fig. een -e aard; -er, -st; -heid*, v. gmv.: *een gedragslijn, die vooral in - haar kracht zoekt, slapheid, gedweehheid.*
- Soe'perig** (fig. lang van nat), bn.: *de redevoering, preek, enz. was wat -, langwijlig.*
- Soep'groente** (nl. voor de soep, b.v. seldertij), v. -n; - **jurk** (morsjurk; fig. vuile huisvrouw), v. -en; - **kaart** (kaartje, waarvoor een arme een bord soep in de spijskokertij kan gaan eten), v. -en; - **ketel** (ketel, om soep in te koken), m. -ketels; - **kokertij** (gaarkeuken voor soep, die aan de armen verstrekt wordt), v. -en; - **lepel** (grote, diepe lepel met langen steel, om soep op te scheppen), m. -s; - **pot** (pot met soep of om soep in te koken), m. -ten; - **tablet** (tablette, waarmee men, door er kokend water op te gieten, soep kan koken), v. -ten; - **terrinen** (porseleinen of aardden soepkom), v. -s; - **ultdeeling** (het verstreken van een portie soep aan de armen), v. -en; - **vleesch** (mager rundvleesch, waarvan soep gekookt wordt of is), o. gmv.

Soe'ra, v. -'s; zie Sura.

Soe'rat (O.-I. spreekt. brief), v. -s.

Soes (dommel, bedwelming), m. soezen.

Soes (een soort van luchtig taartje), v. soezen.

Soe'sa, soe'za (Mal. drukte, beslommering), m. gmv.: veel - maken, wij houden niet van -, veel - met iets hebben, omslag.

Soesoehoe'man (keizer), m. -s: de - v. Solo, d. keizer v. Soerakarta; ook: Soe'n an. (s = s).

Soe'zen (suffen, slapen, droomen), ik soesde, heb gesoesd; -er, m. -s.

Soe'zerig (dommelig, dof), bn.: ik ben nog wat - van mijn dutje, sufferig.

Soe'zig, bn.; zie Soe'zerig.

Sof'a (rustbank, kleine canapé), v. sofa's.

Sofis'me, o., enz.; zie Sophisme.

Soft'a (Mohamm. staatsschool aan een moskee verbonden, tot opleiding van jongelieden voor den staat of de kerk), v. soft'a's; ook de leerlingen dragen den naam van soft'a's.

Soldisant' (Fr. zoogenaamd), bn.: een - professor, een - bisschop, d. i. zich noemend, gewaand; zie Would-be.

Solgneeren (Fr. verzorgen, met zorg behandelen): een goed gesoigneerde kleeding. (gn = nj).

Soligneus' (Fr. zorgvuldig), bn. en bw.; -zer, -st: een -ze opvoeding; iets - behandelen.

Solrée' (Fr. eig. avondtijd: avondgezelschap, avondpartij), v. -s: -musicale, muziekavond.

Solt (Fr. het zij zoo; nu, goed), bw. (oi = oa).

So'ja (vlinderbloemige plant in O.-Azië), v. -'s; -boom (peulvrucht der sojaplant, rijk aan stikstof en vet), v. -boonen.

So'ja (Jap. Japansch extract van sojaboonen en van fijne paddenstoelen, dienende om aan sausen en soepen e. pikanten smaak te geven), v.

Sok (korte kous), v. sokken; zegsw. hij zet er de sokken in, hij zet het op een loopen; fig. een oude -, sufferd, sukkel, treuzelaar.

Sok'kel (glazen voetje, een weinig naar voren springend onderstel van een zuil, klein pedestaal), m. -s: de glazen -s onder een piano.

Sok'kerig (droomerig), bn.; -er, -st: een -e vent, een kalf Mozes; zie Sok.

Solair-microscop (zonne-microscop), m. en o., -copen. (ai = é).

Solane'n (plantk. nachtschaden), v. mv.

Sola'no (Sp. O. wind met regen), m. -'s.

Sold (betaling, soldij), o. vero.; verg. Soldaat.

Soldaat' (Fr. soldat: krijgsman), m. soldaten; vroeger: Soldenier en Soudenier; zegsw. iets - maken, iets opmaken, opeten, oprinken, als soldaten doen in tijd van oorlog; zie: Zee-soldaat, Hospitaalsoldaat.

Soldaat'je (kleine soldaat; kinderspeelgoed: tinnen soldaatje), o. soldaatjes.

Soldat'enbrood (brood, gebakken van gemalen tarwe; krop- of oorlogsbrood), o. gmv.;

-kind (kind v. e. soldaat, vroeger op kosten van het regiment onderhouden), o. -eren;

-kleeding (uniform der soldaten), v. gmv.;

-leven (levenswijze van soldaten), o. gmv.;

-lied (lied, door soldaten te zingen), o. -eren; ook: lied, van een soldaat te velde.

Soldaterij' (het leven als soldaat), v. gmv.

Soldatesk' (Fr. op soldatenmanier), bn.: het -e karakter der Boeren; Alva's -e manieren, d. i. van een krijgsman; -e neigingen.

Soldates'ka (minacht. krijgsvolk, soldaten-volk), v.: Servië werd in 1915 door de - onder de voet geloopt.

Soldeer, o., zie Soldeersel; -hout (soldeerijzer van den loodgieter), m. -bouten.

Soldeeren (metalen aaneenhechten met soldeersel); -ijzer (hout, om soldeersel mee te smelten en uit te strijken), o. -s; -lug (het soldeeren), v. -en; -lamp (gloeilamp, die bij het soldeeren gebruikt wordt), v. -en;

-sel (licht smeltbaar metaal), o. gmv.

Soldenier' (bezoldigd krijger), m. -s, vero.: de -s waren gehuurde en betaalde krijgsknechten, de eenige bestendige benden, welke de koningen alsdan (nl. in de 13e en 14e eeuw) in dienst hadden), (Consc.)

Soldij' (bezoldiging van soldaten), v. -en; troepen in - nemen, betaling.

Solemneel' (Fr. plechtig, zeer feestelijk), bn. en bw.: een -e Mis, in de H.-K. kerk. (em = om).

Solemniseeren (vieren, plechtig gedenken).

Solemniteit' (plechtigheid van een jaargetij), v. -en: de - der apostelen Petrus en Paulus, R.-K. kerkelijke plechtigheden ter eere van deze Apostelen. (em = em).

Solenof'de (nat. spiraalvormig gewonden koperdraad, electrode), v. -s. (le = lee).

Solfata'ra (zwavelgroeve, zwaveldampbron, opborreling van zwaveldampen), v. -taren; ook: vulkanische krater, welke alleen gassen en zwaveldampen uitstoot.

Solf'e'ge (muz. studie der noten en intervallen), v. gmv.; -klasse (zangklasse, waar alleen op noten gezongen wordt), v. -n. (g = zj).

Solfeggieeren (de klankladder zingen, zich oefenen in de solf'ege; een muziekstuk op noten zingen); zie Solmiseren.

Solfer (zuavel), o. en v. gmv.; ook, Sulfer.

Soldair' (Fr. allen voor één en één voor allen; onderling hoofdelijk verplicht of verbonden), bn. en bw.: ieder der deelhouders is - aansprakelijk; z. - verklaren. (ai = é).

Solidariteit' (Fr. aansprakelijkheid voor zich zelven en voor allen; saamhoorigheid, gevoel van éénzijn met anderen), v. gmv.: de - van een ministerie.

Sol'de (Fr. vast, hecht, deugdelijk; stipt zijn verplichtingen nakomend, betrouwbaar, eerlijk, degelijk), bn. en bw.; solider, solidist.

Sol'idee (priestermitsje, kalotje), v. -s, -ën.

Solideeren (bevestigen, verzekeren).

Sol'i De'o gloria (Lat. Gode alleen zij de eer, aan God alleen de eer), zie **S. D. G.**

Soliditeit' (degeijkheid, duurzaamheid, betrouwbaarheid, deugdelijkheid), v. gmv.

Sol'idus (Rom. gouden munt sinds Constantijn den Grooten (306-337), ter waarde van ± f 7.60), m. solidi.

Solied'heid (hechtheid, degelijkheid), v. gmv.: de - van een bouw, van een schip; fig. de - van een firma, zie Soliditeit.

Solist' (soloranger, solospeter), m. solisten.

Sol'tair' (khuizenaar), m. -s. (ai = é).

Sol'tair' (eenzaam, afgezonderd), bn. en bw.

Sol'tu'de (eenzaamheid, stilte), v. gmv.

Sol'len (heen en weer gooien, plagen), ik heb gesold: de leerlingen - met hem, d. i. houden hem voor d. gek, nemen e. loopje met hem; 'k laat... 't volkje (nl. de kinderen), met mij -, (De Gén.)

Sollicitant' (dingen n. e. betrekking), m. -en.

Sollicitant'ie (dame, die solliciteert), v. -n.

Sollicita'tie (dingen, het dingen naar), v. -tiën, -s; -bezoek (bezoek, waarbij men zich als sollicitant aanbeveelt), o. -bezoeken;

-brief (brief, waarin men naar eenig ambt solliciteert), m. -brieven. (tie = sie).

Solliciteeren (dingen naar een betrekking, om een post vragen). (c = s).

- Solliciteur'** (wettig aangesteld persoon, om zaken voor anderen, bijzonder bij de Regeering, te bezorgen; procureur), m. -s. vero.
- Solmiseren, solficeren** (de klankladder of de noten do, re, mi, enz. afzingen; het muzikaal a-b-c zingen); zie Solfeggieeren.
- Solo** (It. muz. alleenzang, soms met begeleiding), m. -'s, soli: hij zong dien - zeer mooi.
- Solo** (alleenspel bij 't quadrilleeren), m. -'s: hij won dien avond twee -'s.
- Soloecis'me** (taalfout, bijzonder tegen een regel der spraakkunst, eigen aan een streek), o. -n; -n zijn b.v. 't bezigen van leggen voor liggen, van kennen voor kunnen; verder: ik ben gerezen, (gereisd), enz. (oe = eu).
- Soloklasse** (afdeeling van een conservatorium: klas, waarin men de leerlingen oefent in den solozang), v. -n; -spel (spel van één persoon, bij muziek; ook, bij 't quadrilleeren), o. -en, zie Obligaat; -zang (het zingen van een solo), m. -en.
- Solon**, gesch. mild en wijs wetgever der Atheners, circa 639-559 v. C. en een der zeven wijzen (zie Wijze) van Gr.; zie Draconisch.
- Solsti'tium** (zonnestilstand, zonnekeering op 21 Juni en 22 Dec.), o. -tia, -tiën. (ti = tsie).
- Solutie** (oplossing van een bezwaar, verklaring), v. -s, -tiën. (t = s).
- Solva'bel, solvent'** (in staat tot betalen), bn.
- Solveeren** (oplossen, vereffenen, afdoen).
- Solventie** (het solvent-zijn), v. gmv. (t = s).
- Som** (rekenk. optelling), v. sommen: de proef op de - (op een vraagstuk) maken; handel. bedrag, dat betaald of ontvangen moet worden.
- Soma** (boek der zedenleer), v.: de - bevat de handelingen en meeningen van Mohammed.
- Somatologie'** (de leer van 't menschelijk lichaam, anatomie), v. gmv. (g = g).
- Som'ber** (Fr. duister, donker), bn. en bw., fig. droevig, treurig, triest; -der, -st.
- Sombre'ro** (Sp. vilhoed met breeden rand), m. -brero's. (e = ee).
- Som'ma** (Lat. geldsom), v. gmv.
- Sommatie** (gerechtelijke aanmaning, dagvaarding, opvoeding), v. -tiën, -ties.
- Sommeeren** (dagvaarden, gerechtelijk openen; ook, aanmanen, aanzeggen): de politie -de de menigte uit elkaar te gaan.
- Som'mer** (scheepst. zware eiken balk), m. -s.
- Som'mige** (eenige, enkele), telw.: - jongens; van deze vruchten zijn - al bedorven.
- Som'migen** (enkelen), telw. mv.: velen gaan examenen doen, slechts - zullen slagen.
- Sommitelt'** (toppunt, hoogte punt, spits; fig. persoon, die uitblinkt: door kennis, talent, gaven), v. -teiten; ook: Summitelt'.
- Som'nambu'le, -buul'** (slaapzienster, vooral medium: helderziende door den magnetischen slaap), m. en v. -bules.
- Somnambulisme** (helderziendheid in den magnetischen slaap), o. gmv.; zie Hypnotisme.
- Som'nus**, Rom. god v. d. slaap.
- Somp** (moeras, poel), v. sompen.
- Somp'ig** (moerassig, drassig), bn.; -er, -st.
- Somp'schuit** (platboomd vaartuyg), v. -en.
- Somptneus'** (Fr. kostbaar, weelderig, overdadig, weidsch, prachtig), bn.; -zer, -t.
- Somptuositeit'** (weelde, pracht, praal), v.
- Somp'vogel** (moerasvogel), m. -vogels: de -s leven in de nabijheid van poelen en moerassen; zie: Roerdomp, Poelsnip, enz.
- Soms** (van tijd tot tijd, nu en dan), bw.: hij is - zeer gemelijk; ook, misschien, wellicht: Hebt ge - een gulden voor mij?
- Som'tijds'**, bw.; zie Soms.
- Som'tij'len**, bw.; zie Soms.
- Sona'te** (It. muziekstuk voor een instrument of voor een piano-forte, bestaande uit drie of vier gedeelten, verschillend van karakter), v. sonaten, sonates: de sonaten van Mozart.
- Sonati'ne** (kleine sonate), v. -s. (i = ie).
- Son'de** (Fr. stift, om de diepte eener wonde te onderzoeken, peilstift), v. -s.
- Sondeeren** (Fr. de diepte onderzoeken, peilen; fig. trachten te doorgronden, polsen).
- Song'ko** (O.-I. platte stijve muts, van dunne lontarpalmvezels gevlochten), v. -'s: de - wordt gedragen door Makassar (Cele'bes) en Boeginees (Boni).
- Sonnet'** (It. sonetto: dichtk. lyrisch gedicht, van veertien regels, verdeeld in vier strophen), o. -ten; er zijn twee strophen van vier regels (quatrains) en twee van drie regels (terzetten); de beide eerste strophen (samen ook octaaf genoemd) moeten een samengestelden volzin vormen, die als voorzin dient van de twee volgende terzetten of v. h. sextet; het - heeft de jambische voetmaat; de quatrains van het - hebben twee rijmen, de terzetten drie met afwisselend rijmschema; het - is uit het Italiaansch in bijna alle Europeesche talen overgenomen; het - was de meest geliefde dichtvorm der 17e eeuw: Vondel, Hoofv. gaven uitstekende modellen; ook: Klinkdicht.
- Sonnet'tenkran's** (dichtk. eigenlijk e. kran's van vijftien sonnetten over hetzelfde onderwerp, zóó, dat de laatste regel van het voorgaande sonnet de beginregel is van het volgende), m. -kran'sen; -dichter, m. -dichters, b.v. Jacques Perk.
- Sonoor', sono'risch** (Fr. welluidend, helder-klinkend), bn. en bw.: dat sonore geluid.
- Sonoriteit'** (welluidende klank), v. gmv.
- Sont** (zeestraat: Denemarken en Zweden), v.
- Soort** (aard), v. en o. -en: wat - van woord is dit? een raar - van menschen, d. i. slag; de verschillende -en van dieren, rassen; spreekw. - zoekt -, gelijk zoekt gelijk.
- Soort'lijk** (volgens de soort), bn.: de -e eigenschappen der dieren, de -e hoedanigheden der honden.
- Soort'lijk gewicht'**, o. gmv.: door - verstaat men de betrekkelijke zwaarte der stoffen, d. i. de verhouding van het gewicht van een zeker volume van die stof, bij nul graden Cels., tot dat van een gelijk volume zuiver water van 4° Cels.; het - gewicht van goud is 19.5, van kwik = 13.54, van zilver = 10.5, van koper 8.8, van tin 7.3, van zink 6.86, enz.; ook: Specifiek; zie S. G.
- Soort'gelijk** (dergelijke), vnv.: -e praatjes bevallen mij niet; -e sigarenpijpjes.
- Soort'getal** (sprakk. de woorden op -lei en -hande), o. -getallen: tweee'lei, vierderlei, achterhande, allerhande zijn -getallen.
- Soort'naam** (sprakk. naam van al de voorwerpen eener zelfde soort), m. -namen: de tegenst. is Eigennaam.
- Soos** (sociëteit), v. gmv.: naar de - gaan.
- Sop** (vloeibare stof, lepelkost, vloeibaar beestenvoer), o. en v. soppen: zegsw. het - is de kool niet waard, zie Kool; zij zijn met hetzelfde - overgoten, d. i. hebben dezelfde eigenschappen en gebreken; iem. in zijn eigen

- gaar laten koken, zich niet met hem of zijn zaken bemoeien; *het ruime* —, d. i. de zee.
- Sophisme** (Gr. spitsvondige redeneering, bedrieglijke of valsche sluitrede), o. — n. (ph = f).
- Sophist** (in de tweede helft der 5e eeuw v. Chr., een rondtrekkend leermeester in het denken en spreken en in de politieke wijsheid), m. — en: het woord — kreeg later in tegenstelling met filosoof een ongunstige bet. nl. die van drogredenaar, spitsvondig wijsgeer.
- Sophisterij** (spitsvondigheid, haarklooverij), v. — en: — en door het nakroost verwenscht! (C.O.)
- Sophisticatie** (vervalsching), v. — s, — tiën: — van drogerijen, — van edele metalen.
- Sophistisch** (spitsvondig, bedrieglijk), bn.
- Sophistiseeren** (den drogredenaar spelen).
- Soporatief** (slaapverwekkend, fig. vervelend, langwiltig), bn. en bw.; als zn. o.
- Soporeeren** (verdooven, doen inslapen).
- Soporeus**, bn.; zie Soporatief.
- Soppedoppen** (brood in saus indooien), ik soppedopte, ik heb gesoppedopt.
- Soppen** (in sop doopen, indooien), ik heb gesopt: brood —; zegsw. *hij kan niet ruim* —, d. i. hij heeft het niet breed.
- Sopperig** (eig. sappig, fig. slappig, afgedragen, dun), bn. en bw.: een — hangend geruit broekje; *de overjas was al wat* —.
- Soppig** (nattig, sappig), bn.; — er, — st.
- Sopraan** (hoogste vrouwen- of kinderstem), v. sopraan; — **partij**, v. — en; — **solo**, m. — solo's; — **stem** (hoogste vrouwenstem), v. — men; — **zangeres**, v. — sen: mezzo —, stem tusschen sopraan en alt, zie Mezzo.
- Sorbe** (vrucht van den sorbeboom), v. sorben.
- Sorbeboom** (lijsterbesboom), m. — boomen.
- Sorbenkruid** (zekere pimpernel), o. gmv.
- Sorbet** (Fr. ijsdrank, bereid uit vruchtensap, suiker, water en ijs), o. gmv.
- Sorbonne** (een collège te Parijs, gesticht in 1252 door Robert de Sorbon, waar onbemiddelde jongelieden tot wereldlijke priesters werden opgeleid; in 1821 godgeleerde faculteit te Parijs, nu universiteit aldaar), v.
- Sordino**, v. —'s; zie Sourdine.
- Sornette** (Fr. praatje voor de vaak, nonsens, onnoozel en zot gesnap, kletspraatje), v. — n.
- Sortabel** (Fr. geschikt, passend, aannemelijk), bn.: een — huwelijk, nl. van personen, die bij elkaar passen; — er, — st.
- Sorteeren** (uitzoeken, uitlezen, soort bij soort leggen, schiften), zie Gesorteerd: sigaren —; fig. effect —, indruk maken, effect hebben; — **ing** (het sorteeren; verscheidenheid), v. — en: een groote — van dassen.
- Sortie** (kaartje of contramerck; uitval bij een belegering; ook: lichte damesmantel voor avondpartijen), v. sorties. (t = t).
- Sortiment** (verscheidenheid van goederen van dezelfde soort), o. — en; zie Assortiment. (ment = ment).
- Soter** (Gr. redder, verlosser), m.
- Soterisch** (reddend, zaligmakend), bn.
- Sotnia** (Russ. afdeling Kozakken, eerst van 100, thans van 150 man), v. sotnia's.
- So'to** (Mal. gepeperde inlandsche soep), v.
- Sotternie** (letterk. kluchtspel der Middeleeuwen), v. — en: de — is dorperlijk van inhoud en geschreven in eenigszins platte taal, maar ze is lachwekkend en grappig; na het *abele spel* werd gewoonlijk een sotternie als vrolijk nastukje opgevoerd: er zijn er nog zes over, deels onvolledig: *die — van Lippijn, die Bussenblaser, die Heze, drie dagen Here, die Truwante, Rubben.*
- Sottise** (Fr. zotheid, malligheid), v. sottises.
- Sotto voce** (muz. met een zachte stem), bw.
- Sou** (Fr. bronzen 5-centimestuk), m. sous; 20 — is een frank. (ou = oe).
- Soubrette** (Fr. kamermeisje; jeugdige, vroolijke, ootlijke kamerjuffer, bijzonder in het blijspel en de operette), v. — s. (ou = oe).
- Soudenier** (uit soldenier, zie ald., soldaat), m. soudenieren, — s. vero. (ou = oe).
- Souffleeren** (Fr. voorzeggen door den souffleur: influisteren, inblazen), (ou = oe).
- Soufflet** (klap, mulpeer, oorveeg), m. — ten.
- Souffleur** (Fr. eig. inblazer; tooneel: rolvoórzegger), m. souffleurs. (ou = oe).
- Souffleurs'hokje** (hokje of huisje beneden midden vóór het tooneel, vormende een kastje, nl. waar de orkestdirecteur vóór zit), o. — s.
- Souffran'ce** (Fr. smart, pijn, lijden), v. — s.
- Souffre-douleur** (Fr. zondenbok, mikpunt voor ieder), m. — douleurs. (oe = oe).
- Souffreeren** (Fr. souffrir: lijden, ondergaan; toelaten, dulden), (ou = oe).
- Soulagement** (Fr. leniging, troost, verzachting), o.; in de spreekw.: *soulaas*.
- Soumis** (Fr. gedwee, onderworpen, gehoorzaam), bn., lees: *soe-mie'*; meer —, meest —.
- Sounder** (Eng. klankgever, toestel op een telegraafkantoor, voor gehooropname van een telegram), m. sounders.
- Sounderen** (Eng. telegrammen op 't gehoor opnemen).
- Soupon** (Fr. argwaan, verdenking), m. — s.
- Souponneeren** (Fr. verdenken, mistrouwen, wantrouwen, argwaan koesteren), (ou = oe).
- Soupeeren** (Fr. het avondmaal gebruiken).
- Souper** (avondeten), o. soupers; verkl. *souper'tje, soupee'tje*; ook: *Soupe*. (ou = oe).
- Sou'ple** (Fr. lenig, buigzaam), bn.; z. Soepel.
- Souplesse** (lenigheid, buigzaamheid), v. gmv.
- Sour'ce** (eig. bron, fig. plaats v. herkomst), v. — s.
- Sourdine** (Fr. muz. werktuigje, dat op den kam van een viool gezet, de snaren drukt en daardoor den toon doffer maakt, demper), v. — s: à la — in het geniep; zie Sordino.
- Sous'chef** (Fr. onderchef), m. — chefs.
- Souspied** (Fr. voetrien, aan broek of slobkousen bevestigd, om ze strak te houden), m. — pieds; lees: *soe-piee'*.
- Sou'terrain**, o. — s; z. Souterrain. (ou = oe).
- Souta'ne** (R.-K. priesterkleed, toog), v. — s.
- Souteneeren** (ondersteunen, staande houden, onderschragen, fig. verdedigen, beweren).
- Souter** (psalm Davids), m. souters; zie: Psalter, Psalterium. vero. (ou = ou).
- Souterliedekens** (letterk. psalmen van 1549), o. mv.; de Geuzen-edelman Jhr. Willem van Zuylen van Nyevelt maakte ze op wereldsche wijzen. (ou = oe).
- Sou'terrain** (Fr. vertrek lager dan de begane grond, kelderverdieping of -keuken), o. — s.
- Soutien** (Fr. bijstand, steun; ook: ijzerdraadgaas), m. soutiens; lees: *soe-tj-ên'*.
- Souvenir** (Fr. aandenken, gedachtenisje; schrift- of zakboekje), o. souvenirs. (ou = oe).
- Souverein** (oppermachtig), bn. en bw.
- Souverein** (gebieder, vorst), m. souverainen.
- Souveriniteit** (oppermachtige heerschappij, oppermacht), v. gmv. (ou = oe).
- Souveriniteitsrecht** (recht van oppergezag, van regeeren), o. — rechten. (ou = oe).
- Sovereign** (Eng. in goud gestagen pond-

sterling), m. -s; een - is 20 shilling van 12 pence; er zijn ook stukken van 5, van 2, v. 1/2 -.

Spa, v. spaden; volkst. *Spaai*; zie Spade.

Spa (laat), bn. en bw.; zie Spade.

Spaak (stevig hout, handboom), v. spaken; zegsw. *een - in het wiel steken*, d. i. tegenwerken, door een hindernis beletten voort te gaan, tegenhouden.

Spaak (verbindingsspij in een naaf tusschen naaf en velling), v. spaken: *de houten, de ijzeren spaken van een rad*; zie Speek.

Spaak, bw.: zegsw. - *loopen*, in de war loopen, vastloopen, geen voortgang kunnen hebben.

Spaak'been (een van de twee beenderen in den onderarm), o. - beenderen; zie Ellepijp.

Spaan (dunne, buigzame houtreep), v. spanen; *boter-*, d. i. platte houten lepel; *schuim-*, keukengerief; *roei-*, roeiriem; - **tje**, o. -s.

Spaan'der (eig. meerv. van *spaan*), m. -s: spreekw. *Waar gehakt wordt, vallen -s*, waar gevochten wordt, vallen van weerszijden dood; - **tje** (zeer klein stukje hout), o. -s.

Spaansch, bn. en bw.: *de -e taal, -e wijn; het was een -e tijd*, d. i. een treurige, rampspoedige tijd; *het ging er - toe*, wreed, hardvochtig; *dat klinkt -*, d. i. vreemd; *hij heeft het -*, d. i. hard, armoedig; *een -e vlieg*, zie ald.; - *e zeep*, witte, harde zeep; - *e peper*, Jamaica-peper, z. Piment; *een -e ruiter*, een versperping van paalwerk, ook, Friessche ruiter; - *riet*, dun vlechtriet; - *wit*, loodwit.

Spaansch (de taal der Spanjaarden), o. gmv.

Spaansche vlieg' (schildvleugelig insect), v. -en: de - wordt gedroogd, tot poeder gestampt en gebruikt tot het bereiden van blaatrekkende zalf, die als trekpleister wordt aangewend; deze pleister heet ook -.

Spaansch'geynd (gesch. geneigdheid voor Spanje hebbende, -e zijnde), bn. en bw.

Spaansch'gezinde (gesch. aanhanger van de Spaansche partij), m. en v. -n.

Spaansch-groen' (e. soort v. kopergroen), o.

Spaar'bank (inrichting, waar men zijn spaarpenningen veilig tegen kleine rente kan beleggen), v. -en: de voornaamste - in ons land is de Rijkspostspaarbank; - **bankboekje** (boekje eener spaarbank, waarin de inleggelden worden bijgeteld, de terugbetalingen afgetrokken en de rente genoteerd), o. -s; - **bankkiezer**, m. -kiezers, zie Spaarkiezer; - **bankzegel** (zegeltje van 5 cent, dat op een formulier kan bijgeplakt worden), o. en m. -zegels.

Spaar'centen (eenig geld, dat opgespaard is), m. mv.; - **duitje** (een klein sommetje opgespaard geld), o. -s; - **geld** (opgespaard geld, spaarcenten), o. -en; - **haard** (haard, die weinig brandstof behoeft), m. -en; - **kas** (inrichting b.v. aan een fabriek, kas waarin de werklieden geld kunnen inleggen bij overtoollige verdienste), v. -kassen; - **kiezer** (iem., die van 1 Febr. af, een kalenderjaar lang, nooit minder dan f 50 achtereen op een spaarbank had staan), m. -kiezers; - **lamp** (ouderwetsche patent-olielamp, die zuinig brandde), v. -en, vero.; - **penning** (stuk geld, dat men gespaard heeft), m.: de -penningen (het opgespaarde geld); - **pot** (pot, om er spaarpenningen in te bewaren), m. -potten: *een goeden of vetten - hebben*, veel opgespaard geld; - **zaam** (zuinig, het tegenovergest. van *verkwistend*), bn. en bw.: *de Holl. jongen is niet - met woorden*,

(C. O.); - *zamer*, -st; - **zaamheid** (het spaarzaam-zijn), v. gmv., zie Economie.

Spaath (allerlei ruitvormige mineralen, die bladerig en glanzig op de breuk zijn), o. gmv.: ook, Spaat; zie Veldspaat.

Spaat'je (kleine spa), o. -s.

Spa'de, spa (graafwerktuig), v. spaden.

Spa'de (laat), bn. als bw., ook Spa: *in den spaden nacht, de - tranen, - regen; vroegen -*.

Spa'del, v. spadels; meestal Spatel.

Spa'deling (nakomer, achterblijver), m. -en.

Spa'deling (late vrucht), m. -lingen.

Spa'den (met de spade bewerken, ompitten), ik spaadde, heb gespaad.

Spadil'le (Sp. schoppenaas of hoogste troef in het quadrillespel), v. -s; lees: spadiel'je.

Spa'hi (Turksche ruiter, inlandsche ruiter in Tunis en Algerië), m. -s.

Spa'kerig (droog, doorzichtig v. d. lucht), bn.

Spalier' (latwerk of staketsel voor leiboomen, ook, een dergelijke leiboom), o. -en; - **boom** (leiboom), m. -en; - **vrucht**, v. -en.

Spalk (plankje, om gebroken armen, vingers, enz. te spalken), v. spalken.

Spal'ken, ik heb gespal't: *een gebroken vinger -*, d. i. stevig tusschen twee latjes of plankjes binden: *een been -*, *een enkel -*.

Spal'ling (varken beneden het jaar), m. -en.

Spalt (spleet), m. spalten. vero.

Spal'ten (verwant met *splijten*), zie: Spouwen, Tweespalt. vero.

Span, **span'ne** (lengte, gelijk a. d. span eener hand), v. spannen: *die tafel is tien span breed*; fig. *een spanne tijds*, korte tijd.

Span (raam van een spanzaag), v. spannen.

Span (gespan), o. spannen: *een - paarden, ossen*, d. i. een koppel: *een versch - paarden*; *deze kinderen zijn een aardig -*, tweetal.

Span'ader (tongriem, z. ald.), v. -s.

Spandeeren (ten koste leggen): *veel geld aan iets -*, besteden, uitgeven, spenderen.

Span'dienst (gesch. plicht van aan te spannen), m. -diensten; hand- en span-diensten, zie Heerendienst. vero.

Span'en (van *spaan*), bn.: *een - speelgoeddoos*, b.v. voor Neurenberger waren.

Span'en, ik heb gespaand: *boter -*, d. i. met een spaan bewerken of uitsteken.

Spang (gesp, ring, zilveren haak), v. -en.

Span'iël (dierk. kleine jachthond), m. -s.

Span'jaard (inboorting v. Spanje), m. -en, -s.

Spanjolet' (draatroede of sluitboom om b.v. een vleugelraam te sluiten), v. -letten.

Spanjool' (Spanjaard), m. Spanjolen.

Span'kracht (nat. veerkracht, elasticiteit, streven naar uitzetting), v.: *de - van gassen*.

Span'ne (zekere lengte), v. -n, zie Span.

Span'nen (binden), ik spande, heb gespannen; zegsw. *de paarden voor den wagen -*; *de paarden achter den wagen -*, averechts te werk gaan; *de kroon -*, de koningskroon aanbinden, fig. de eerste zijn onder gelijken, zie ook Kroon; *dat spant de kroon*, dat overtreft alles; *de vierschaar -*, recht gaan spreken; zegsw. *het zal er -*, d. i. heet toezaan.

Span'nend (wat spant), bn.: *een - oogenblik*.

Span'ner (dierk. zekere vlinder), m. -s.

Span'ning (het spannen), v. -en: *de - van dat touw is te sterk, het zal stukspringen*.

Span'ning (toestand v. gedrukte gasvormige lichamen), v. -en: *de - van den stoom, de - van gassen, de - van samengeperste lucht*.

Span'ning (toestand van iets, dat gespannen

- is), v. gmv.: *de - der spieren, zenuwen; dat onzekere hield zijn ziel in -; de candidaat verkeerde na het examen in groote -*.
- Spanning** (bouwk. afstand tusschen twee steunpunten), v. -en: *de - v. e. booggewelf, van een kap; de - van een spoorbrug, d. i. de lengte van een vak tusschen twee pijlers: de spoorbrug te Culemborg heeft zeer groote -en*.
- Spanning** (bouwk. het span- of kapwerk v. een dak), v. -en: *de - glooit er boven over (nl. over de stijlen), top aan top, (Tollens)*.
- Spanning** (fig. min of meer vijandelijke houding), v.: *Pruisen en Frankrijk leefden al eenigen tijd in -; er is een zekere - tusschen die twee volken, staten, families, enz.*
- Spanraam** (droograam, waarop het weefsel b.v. wollen dekens, gespannen wordt), o. -ramen.
- Spanriem** (riem v. d. schoenmaker, om den schoen op de knie vast te zetten), m. -en.
- Spanrups** (dierk. rups, welke al huppelend of gebogen zich beweegt), v. -rupsen.
- Spanseren** (wandelen): - *in het groen; wanneer hij nl. Kobus voor de derde reis het huis voorbij spanseerde, (Van Effen); ook van schepen: de schepen spanseerden zoo schoon op het IJ, een schoenertje spanseerde over de zilverig grijze zee. vero. (s = s)*.
- Spant** (kapwerk van een dak), o. spanten.
- Spant** (scheepst. zijstuk van het geraamte van een schip), o. spanten.
- Spanzaag** (timmerm. groote zaag, in een raam gespannen), v. -zagen.
- Spar** (sparreboom, naaldboom met kaarsrechten stam en afhangende kransen van takken), m. sparren.
- Spar** (lang, rond dakhout), v. sparren.
- Sparappel** (vrucht van den sparreboom), m. -s; zie: Sparrekegel en Pijnappel.
- Sparen** (opsparen, fig. ontzien), ik heb gespaard: *geld - voor den ouden dag; de Holl. jongen spaart in 't vechten zijn partij, (C. O.), d. i. verschoont; zijn gezondheid -*.
- Spargel** (wilde asperge), m. gmv.; - **kruld**, o.
- Sparke** (sprank, vonk), v. sparren.
- Sparkeken** (vonkelen), het heeft gesparkeld.
- Sparreboom** (spar), m. -boomen; - **groen** (de groene naalden van den spar), o. gmv.
- Sparrekegel** (plantk. zaadhuis van den spar, lang en rond, met dakpansgewijze liggende schubjes), m. -kegels; ook, Sparappel.
- Sparrenbosch** (bosch van sparren), o. -boschen; - **hars**, o. en v. gmv.; - **hout**, o. gmv.
- Sparza** (verstrooide dingen), v. mv. (s = z).
- Sparta** of Lacedaemon, hoofdstad van Laconica, in den Peloponnesus: door Lycurgus de militaire staat in Gr. bij uitnemendheid.
- Spartaan** (inboorting van het oude Sparta), m. Spartanen; fig. iem., die zeer gehard is.
- Spartaansch** (fig. streng, hard), bn.: *een -e opvoeding, als in 't oude Sparta*.
- Spartelbeenen** (met de beenen in de lucht spartelen), ik heb -beend: *het kindje lag te -*.
- Spartelen** (krampachtig bewegen), ik heb gesparteld: *de visch lag in het gras te -, de knaap spartelde in den vijver, fig. tegen iets -, zich verzetten tegen; z. Tegen spartelen*.
- Spartelvisch** (spartelende visch), m. -en: *de boer trekt - visschen uit den vijver, (Vondel)*.
- Spasmodisch** (krampachtig), bn. en bw.
- Spasmus** (geneesk. kramp, samentrekking), m. spasma; ook, Spasme, o. spasmen.
- Spat** (vlekje), v. spatzen: *je broek zit vol -ten*.
- Spatader** (uitpuiende ader, vooral aan beenen en voeten), v. -aders.
- Spatbord** (strijkboard van rijtuigen en rijwielen), o. -borden; zie Slikbord.
- Spatel** (strijkmes voor zalf, zalfspaan, ook, strijkspaan van den stukadoor), v. -s.
- Spatie** (tusschenruimte of speling; drukkerij: verkort staafje tusschen twee letters of woorden, scheistiftje), v. spaties. (t = s).
- Spatieeren** (van spaties voorzien, breeder uiteendrukken): woorden -. (t = s).
- Spatje** (een der vele volksnamen voor een borrel jenever), o. -s: *een - nemen, een - ophebben; zie: Dropje, Graantje, Hapje, Pieren verschrikkertje, Propje, Slokje, een Taaien, een Wippertje, enz.*
- Spatkleed** (leeren kleed vóór in een rijtuig, en dat de koetsier over de knieën trekt), o. -en.
- Spat** (drukte, ophef), m. gmv.
- Spatten** (in druppels, rond- of opvliegen), ik spatte, heb en het is gespat: *met water -; wat spat dat rijtuig! het bloed spatte uit de wonde; -terig (spatten afgevend), bn.*
- Spatting** (met spatten of wratten b.v. de pooten van paarden), bn.; -er, -st.
- Spatting** (scheepst. wijde, breedte), v. -en.
- Speaker** (Eng. eig. spreker: voorzitter van het Eng. Lagerhuis), m. speakers.
- Specerij** (geurige, uitheemsche kruiderij, b.v. peper, nagelen, foelie, muskaatnoot), v. -en: - **achtig**, bn. en bw.: *een -e smaak; -eilanden* (aardr. zie Molukken), o. mv.
- Specht** (dierk. bekende bosch-klimvogel), m. -en: *de groene -, de groote bonte -, de zuarte -, de - is de timmerman van het woud*.
- Spechtmees** (boomklover), v. -zen. gew.
- Speciaal** (Fr. bijzonder, in 't bijzonder), bn. en bw.: *mijn -ale vriend, een -ale studie; ik bedoel - u, ik ken hem -*. (e = ee).
- Specialiseeren** (in rubrieken d. i. in onderdeelen splitsen). (s = z).
- Specialist** (persoon, die in eenig vak uitmunt), m. -en: *hij is een - in den tuinbouw*.
- Specialiteit** (bijzonder vak; iemand, die in eenig vak groote kennis bezit), v. -en.
- Specie** (metaal; gemunt geld, klinkende munt), v. gmv.: *een bet van een zeer luidklinkende -, (C. O.); wilt ge papieren geld of -, baar geld? (e = ee)*.
- Specie** (soort), v. species, speciën. (e = ee).
- Specie** (metselspecie), v. gmv.; zie Mortel.
- Speciebriefje** (handel. briefje, waarop vermeld staat, in welke munt of munten een som moet uitbetaald worden), o. -briefjes.
- Specificatie** (stukswijze opgaaf, afzonderlijke opsomming, nauwkeurige omschrijving), v. -ciën, -s. (t = ts).
- Specificeeren** (stuk voor stuk opgeven, deel voor deel bij name noemen, in soorten verdeelen; in onderdeelen uitdrukken). (e = ee).
- Specifium** (bijzonder middel, afdoend iets), o. -ca: *kinine is een - tegen de koorts, een specifiek middel. (e = ee)*.
- Specifiek** (in 't bijzonder aan iets eigen), bn. en bw.: *een - geneesmiddel, b.v. kina tot koortsverdrijving; - Deutsche cultuur*.
- Specifiek** (soortelijk), bn.: *- gewicht eener stof, soortelijk gewicht; zie Soortelijk*.
- Specimen** (proefstuk of -werk, voorbeeld, model, proef), o. specimina, -s. (spe = spee).
- Spectator** (toeschouwer, waarnemer), m. -s.
- Spectator**, de Hollandsche -m., een tijdschrift van 1731-'35 door Justus van Effen

(1684-1735) uitgegeven; wat, in zijn oogen verbetering behoefde, onderwierp hij aan een vrijmoedige critiek. (c = k).

Spectatoriale vertoogen (tijdschriften in den trant van den Hollandschen spectator), o. mv.: tot de - behoren o. m. De Nederlandsche Spectator, De Philanthroop, De Denker, De Kosmopoliet, De Filosoof, De Grijsaard, periodieken uit de laatste helft der 18e en 't begin der 19e eeuw. (c = k).

Spectraalanalyse (nat. ontbinding van licht door een prisma; onderzoek van eenige grondstof door studie van het spectrum), v.

Spectrometer (nat. licht- of straal-onderzoeker, zeer fijne spectroscop), m. -s. (c = k).

Spectroscop (nat. toestel, om het spectrum van een stof te onderzoeken), m. -copen: zie Spectrometer. (c = k).

Spectrum (band van 7 kleuren, verkregen door een lichtstraal te doen gaan door een glazen prisma; ontleding van het licht in zijn samenstellende kleuren), o. -s., -tra: magnetisch -, aanschouwelijke voorstelling der magnetische krachtlijnen door metaalvijlsel.

Speculaas (speculatie-koek), o. gmv.

Speculant (iem., die speculeert of een speculatie op touw zet), m. -lanten. (c = k).

Speculatie (bespiegeling; handelonderneming met aanmerkelijk risico), v. speculatiën, -ties. (t = s).

Speculatie (St.-Nicolaaskoekjes of -baksel), v. gmv.; ook, **Speculaas**°, o. gmv.

Speculatief (bespiegelend, dieppeinzend; vorschend), bn.: de -tieve geest van tante Vernooy, (C.O.); -tiever, -tiefst. (c = k).

Speculatief (wat zich leent tot speculatie, winstbelovend), bn.: -tieve fondsen, die kans op winst geven, d.i. kansfondsen. (c = k).

Speculeeren (handelsplannen maken met het doel, om veel en snel te winnen, maar met de wetenschap, dat men ook groote verliezen kan lijden; veel wagen, om veel te winnen): - in koffie, - in olie, in mijnwaardten, enz.

Speech (Eng. korte rede, toespraak, toast), v. -en: een - afsteken; z. Maiden speech.

Speechen (een toespraak houden, een toast instellen), ik heb gespeecht; lees: spiel'sjen.

Speed, at full - (Eng. met volle kracht), bw.

Speek (houten spaak van een rad), v. -en.

Speeksel (mondvocht), o.; -klier, v. -en.

Speelavond (avond, dat gespeeld wordt), m. -en: de - van een comedietroep; -bal

(werpbal), m. -ballen, fig. hij is de - der

fortuin; het schip was een - der golven;

iem. tot - nemen, met hem sollen; -bank

(tafel of bank, waaraan men speelt, bijz.

inrichting, waar men het bekende hazardspel,

rouge et noir, speelt), v. -en; -doos (mu-

ziekdoos, ook, doos met kinderspeelgoed), v.

-doozen; -geld (geld, waarom gespeeld

wordt, ook, speldengeld), o. -en; -genoot,

m. en v. -en; vr. e., zie Speelnoot; -goed

(voorwerpen voor kinderen, om er mee te

spelen), o. -eren; -hol (schimpnaam voor

speelhuis), o. -en; -huis (huis, waarin om

geld gespeeld wordt), o. -zen: een openbaar

-, toegankelijk voor ieder; een stil of geheim

-, alleen toegankelijk voor een bepaalden

kring van personen; -jacht (pleziervaar-

tuig), o. -en; -kaart (kaart van een ge-

zelschapsspel; een der 32 of 40 kaarten van

een kaartspel), v. -en: fijne Fransche --

kaarten; -makker (-kameraad), m. -s;

-man (muzikant), m. -lieden, -lui: zegsw.

de - zit er nog op 't dak, de bruilofsvreugde

is er nog niet geheel voorbij, de jongelui zijn

nog in de wittebroodsweken; -noot (speel-

kameraad), m. -en, -s; -noot, v. -n:

ook, bruidsjonker of bruidsmisje: wie der

jongens hij tot -en kiezen zou, (Potg.);

-plaats (plaats bij de school, waar in het

vrije kwartier gespeeld wordt), v. -en: een

school met -; -pop (fig. speelbal), v. -pen;

-reisje (pleziertochtje), o. -s; -ruimte

(ruimte voor de vrije beweging, speling), v. gmv.

Speelsch (graag spelende), bn.: een -knaapje;

de -e hoop des vaderlands, (C.O.); speelscher,

meest -; -held (dartelheid), v. gmv.

Speel'schuld (schuld, door spelen gemaakt),

v. -en; -tafel (tafel, om aan te spelen,

fig. spel), v. -s: hij heeft zijn vermogen aan

de - verloren, d. i. met het hazardspel;

-tuig (kinderspeelgoed, ook: muziekinstru-

ment), o. -en: -tuin (kindertuin), m. -en;

-vaart, spelevaart (pleziertocht op het

water), v. -en; -vogel (jongen, die graag

speelt), m. -s; -wagen (plezierrtuig),

m. -s; -werk (klokkenspel, raderwerk in

een muziekdoo), o. -en: het - in den oli-

fant, (C.O.); -ztek (overgroote neiging tot

spelen hebbende, zeer speelsch), bn.: een -

kind, een -e hond, d. i. gaarne spelende,

-er, -st; -zucht (sterke, onverwinbare

neiging of lust tot het hazardspel), v. gmv.

Speen (tepel eener koe, geit, enz.), v. spenen.

Speenkruid (ranonkelachtige plant), o. gmv.

Speen'ling, m. -en; zie Spalling.

Speen'varken (zeer jong varkentje), o. -s.

Speer (lans, piek, spies), v. speren.

Speerhaai (doornhaai; haai, die algemeen

in de Noordzee voorkomt), m. -en; -haak

(klein smidsaanbeeld), m. -haken; -ruiter

(met een speer gewapende ruiter), m. -s. vero;

-slang (zeer giftige slang op het eiland

Martinique), v. -en; -wortel (stofnaam:

speerkruid, drakenwortel), v. gmv.

Speet (houten slagerspin; ook, taai twijgje,

waaraan aal of paling, bokking, enz. geregen

wordt), v. speten; -je, o. speetjes.

Speet'aal, speet'jesaal (mootjes aal, aan

een speet geregen en zoo gebraden), v. gmv.

Speet'wet (wet van 1902, betreffende het

speten van haring en bokking), v.

Spek (laag onderhuidsch vet bij sommige

dieren), o. gmv.: het - v. e. varken, v. e. rob,

v. e. walvisch; versch -, gerookt -; zie:

Pekel-, Rook-, Zult-, Lardeer-;

zegsw. met - schieten, opsnijden, liegen,

bluffen; meeloopen voor - en boonen, zie

Boon; zij vallen van weelde uit het -, d. i.

zij tellen hun geluk niet, verwaarloozen het.

Spek, spek'jan (destijds scheldnaam voor

Portugeezen en Spanjaarden), m. spekken.

Spek'achtig (op spek lijkende), bn.; -er,

-st: het - vleesch van den walvisch.

Spek'bokking (vette, geroekte bokking,

grootsoort), m. -en; -chinee(s) (O.-I. Chinese-

varkensslachter), m. -chineezen; -ceud

(smient), v. -en; -haak (S-vormige haak

v. d. spekslager, om spek of vleesch aan op

te hangen), m. -haken; -jan, m. -jannen,

zie Spek; -kamer (eig. suspecten-kamer:

volkst. plaats, waar gevangenen voorloopig

werden opgesloten, b.v. in Maastricht), v. -s.

Spek'ken (eig. lardeeren, fig. goed vullen),

ik heb gespeekt, fig. *iemand's beurs of iem.*, d. i. goed van geld voorzien, gmz.

Spek'kig (*spekachtig*, bn.; -er, -st, fig. ransig.

Spek'koek (*pannekoek met spek*), m. -en,

zie Spekstruif; -**koning** (*matroos, die het walvischspek tont*), m. -en; -**koop** (*handelaar in spek, fig. man in bonis*), m.

-s, fig. *hij is een heele* -; -**naald** (*naald, om vleesch te lardeeren*), v. -en; -**nek**

(*eig. vette, dikke nek, fig. persoon met zulk een nek*), m. -nekken; -**pannekoek**, m.

-en, zie Spekkoek; -**slager** (*varkens-*

slachter), m. -slagers; -**slagerij**, v. -en;

-**steen** (*voorwerp*), m. -steenen, als stof-

naam, v. gmz.: *een beeldje v.* -; zekere kiezel-

zure kalkstof, vettig en snijdbaar, in ver-

schillende kleuren voorkomend; -**struif**

(*spekpannekoek*), v. -struiven, zie Struif.

Spekta'kel (Fr. *schouwspel, vertooning*; iets,

dat opzien baart, opschudding, drukte), o.

-s: *wat maken die lui een - op straat!*

Spekta'kelstuk (*tooneelstuk, bij welks ver-*

tooning er spektakel d. i. rumoer en leven ge-

maakt of verwekt wordt), o. -ken, z. Draak.

Spekta'kelmaker (*rumoermaker*), m. -s.

Spek'vet (*vet, uit spek gebraden*), o.; gmz.

Spek'wortel (*plantk. smeerwortel*), v. gmz.

Spek'zak (*mil. linnen inspectiezak*), m. -ken.

Spek'woord of -**zwaard** (*spekhuud*), o. -en.

Spel (*kansspel*), o. spelen: *het dam-, kaart-*

kegel-, bijlart-, dobbel-, schaak-, enz.;

geluk in het - hebben; *een mooi spel in*

handen hebben, b.v. bij het kaarten; zegsw.

alles op het - zetten, wagen; *iemand vrij*

- laten, alle vrijheid; *uw naam staat op*

het -, loopt gevaar: *haat en rijd waren er*

in 't -, werkten tegen.

Spel (*een stel voorwerpen, bij het spel noodig*),

o. spellen: *hier zijn twee spellen kaarten;*

koop twee dominospellen, drie damspellen, enz.

Spel (*kermistent, spul*), o. spellen: *de markt*

stond vol kramen en spellen; twee honden-

en apenspellen, drie paardenspellen, enz.

Spel (*tooneelspel, het spelen op de planken,*

de opvoering, de voorstelling, de rol, de actie),

o. spelen: *een blij-, een treur-*; *het - van*

dezen acteur is natuurlijk.

Spel (*het spelen van muziek*), o. gmz.: *het*

viool-, snaren-; *met zang en - den tijd*

verdrifven, orgel-, piano-, klokkenspel.

Spel (*wedstrijd in het spelen*), o. spellen: *de*

Olympische spelen in Griek., ingesteld 776 v. C.

Spel (*het tegengestelde van ernstig werk*), o.

gmz.: *dat te zingen is hem maar -*, ook

kinderspel; die jongen wil van alles - ma-

ken, grap, aardigheid.

Spel (*speelbat, speelpop*), o. gmz.: *een hand-*

vol zeevier dreef door 't nat ten - van

wind en golven, (Bild.).

Spel (*bezigheid, om zich den tijd te korten*),

o. spellen: *de spelen onzer jeugd.*

Spel (*het spelen*), o.: *het - der verbelding,*

het - der oogen, het - der golven.

Spel'boek (*abc-boek*), o. -en: (*onze kinde-*

ren), *van 't - af nooit ledig*, (Staring). vero.

Spel'breker (*spelverstoorder, fig. vrede-, rust-*

verstoorder), m. -brekers; -**breekster**, v.

-s; zie Brekespel.

Speld, v. spelden: *een brief - en*; zegsw. *er*

is geen - tusssen te krijgen, zij praat al maar

door; zegsw. *een - je bij iets steken*, evenals de

naaister doet aan den naad, ter plaatse waar

zij dien dag eindigt; ook, de lezer stak vroeger

wel een lange speld ter plaatse, waar hij

eindigde, fig. niet verder met iets gaan; *je*

kondt een - hooren vallen, het was doodstil.

Spel'deknop, -**kop** (*kopje e. speld*), m. -pen.

Spel'den (*vasthechten, opprikken*), ik speldde,

heb gespeld: *een prent aan den wand* -; zegsw.

iem. iets op de mouw -, d. i. iets wijsmaken.

Spel'denbakje (*bakje, om spelden in te be-*

waren), o. -s; -**brief** (*een strook papier,*

waarop in rijen spelden zijn gestoken, welke

aldus in den handel worden gebracht), m. -ven,

zie ook Brief; -**doosje** (*doosje voor spel-*

den), o. -s; -**fabriek** (*fabriek, waar spelden*

gemaakt worden), v. -en; -**geld** (*toelage*

voor allerlei kleine uitgaven, nl. aan een

vrouw; kleedgeld), o. gmz.; -**kussen** (*kussen,*

om spelden op te steken), o. -s; -**werk**

(*kantwerk*), o. gmz.: *zij verdient haar kost*

met - te maken; -**werken** (*kant maken*),

Vl.; -**werkster** (*kantmaakster*), v. -s.

Spel'deprik (*prikje met een speld; fig. kleine*

of fijne hatelijkheid), m. -prikken.

Spel'meten (*zich vermaken door te gaan*

wandelen, rijden of varen in Mei nl. in de

vrije natuur), ik spelemeide, heb gespelemeid.

Spelen (*den. van spel*), ik heb gespeeld: *een*

rol - in een tooneelstuk, d. i. vervullen;

zegsw. *om den keizer zijn baard -*, d. i. om

niemendal; *het geschut laten -*, de kanonnen

lossen, de wallen beschieten; *op zijn poot -*

(gmz.), razen, tieren; *dat speelt mij door het*

hoofd, ik herinner mij er flauwtjes iets van.

Spel'er (*iemand, die speelt*), m. spelers: *een*

kaart-, een domino-, een harp-, een orgel-,

zie Tooneelspeler; vr. **spel'ster**, -s.

Spel'ertijden (*voor plezier uit rijden gaan*);

alleen in de onbep. wijs: *wij gaan of zij gaan*

-; zie Spelevaren en Wandelrijden.

Spel'evaart (*roeitochtje*), v. -vaarten.

Spel'evaren (*zich al varende verlustigen: voor*

plezier uit roeien gaan), ik heb gespelevaard.

Spel'fout (*fout tegen de spelling*), v. -en.

Spel'ing (*scheepsst. ruimte*), v. spelingen:

de mast staat wat los, hij heeft -, nl. om te

wiegelen; *geeft den man een paar dagen -*

om te betalen, tijdruimte, uitstel.

Spel'ing (*afwijking i. d. natuur*), v. spelingen:

die plant is een vreemde - der natuur; ook,

invallende gedachte: *de - en van het vernuft.*

Spel'ing (*grillige wending, keer*), v. -en:

een - van het lot.

Spel'kunst (*de kunst van juist te spelen*),

v. gmz.; zie Orthographie.

Spel'leider (*onderwijzer, gymnastiekleeraar,*

die het spel van kinderen of ouderen leidt of

regelt), m. -s: de -s van den Bond voor

lichamelijke opvoeding.

Spel'len, ik heb gespeld: *een woord -*, d. i.

alle letters in volgorde noemen.

Spel'len (*voorspel'len*), ik spelde, heb gespeld:

de kikvorschen kwaken, dat spelt mooi weer;

dit had de Rijnzwaan mij gespeld, (Bild.)

Spel'ling (*schrijfwijze der woorden*), v. -en:

de - van De Vries en Te Winkel, de - van

Kollewijn; ook, Orthographie.

Spel'methode (*ouderwetsche leer-leesme-*

thode, waarbij de woorden gespeld werden,

b.v. *dee-ie-ee-er = dier, door de klankmethode*,

zie ald., *verdrongen*), v. -methoden, -s.

Spel'ouk (*berghol; donkere, vuile grot*), v. -en.

Spel'regel (*regel der spelling*), m. -regels.

Spel'regels (*regels voor een spel*), m. mv.

Spelt (*een soort van grove tarwe*), v. gmz.

- Spēn** (O.-I. tafeljongen, tafeldienaar), m. -s.
Spēn'eer (Engelsche vestrok; elegant dames-jakje met pandjes), m. -s: Amelie had een - aan van paarse zijde, (C. O.), vero.
Spēnda'bel (mild, kwistig, vrijgevig), bn.
Spēndeeren (ten koste leggen aan), ook, Spāndeeren: geld aan iets -, besteden.
Spēnen (oesterteel. vetmaken van oesters, door ze over te brengen uit het zoute in het minder zoute water of brakke water), o., zie Gespeende oesters; het - der oesters; fig. voeden, grootbrengen: Leer ons, Vader, stil zijn als 't gespeende kind, (27e Gezang).
Spēnen (van de borst afnemen, fig. onthouden), ik heb gespeend: een kind -, een veulen -, fig. zich -: Poot had zich gespeend van de vermaken der jeugd, (Potg.); zich moeten - v. alle vertreding op de zes overige dagen, (C.O.).
Sper'boom (slagboom, sluitboom), m. -en.
Sper'fort (fort ter verdediging van verkeerswegen, van spoorwegen, bruggen, rivierovergangen, bergpassen, enz.), o. -forten.
Sper'ge, v. -s; ook: Sperzie; zie Asperge.
Sper'gelkruid (plantk. wilde asperge), o. gmv.
Sper'ketting (afsluitketting), m. -kettingen.
Sper'mace'ti (witte amber, walschof), v.
Sper'ren (wijd uit elkaar zetten), ik heb gesperd: de oogen wijd open -; -ring (versperring), v. -en.
Sper'wer (dierk. roofv.: eig. musschenarend, een soort van kleinen valk), m. sperwers; -achtigen (valkachtige roofvogels), m. mv.
Sper'wersnest (nest van een sperwer), o. -en.
Sper'zieboon (zekere peulvrucht, die met de peul gegeten wordt), v. -boonen.
Spes patriaē (Lat. de hoop des vaderlands, het opgroeiend geslacht), v. gmv. (ae = ee).
Sper'ten (het a. e. takje of twijgerijgen v. haring in de rookerijen), ik speette, heb gespeet: deze vrouwen zullen die gerookte haringen -.
Speur'der (rechercheur, detective), m. -s.
Speur'ren (afleid. van spoor: het spoor volgen), ik heb gespeurd, fig. niet nauw -, d. i. niet nauwlettend zijn of zien; zie Bespeuren.
Speur'hond (afgerichte hond), m. -en, fig. een - der politie, bespieder, handlanger.
Sphinx, v. -en: zie Sfinx.
Spiant'er (mengsel van lood en tin), o. gmv., zie Piauter, o., ook: Peauter. (au = ou).
Spiccato (muz. bij strijkinstrum. staccato).
Spich'tig (puntig en smal), bn.: het -e gras der heide; de aal met zijn -en kop; -e spitsbogen; fig. mager: hij ziet er wat - uit.
Spie (stam van verspieden: verspieder), m. -en: Vosmaer de -, spion. vero.
Spie, spij (ijzeren bout, houten of metalen wig, pin of pen), v. spieën, spijen; zie ook K e g.
Spie (volkst. geld), o.: ik heb geen - meer, gew.
Spie'den (onderzoekend kijken naar iets, bespieden, afloeren), ik spiedde, heb gespied.
Spie'ën (met een spie lasschen), ik spiede, heb gespied.
Spie'gat (scheepst. gat ter waterloozing aan het gangboord of de waring), o. -en, meestal: Spuigat; zegsw. dat loopt de spuigaten uit, eig. het water slaat over het dek heen: dat gaat te ver, het wordt te erg.
Spie'gel (verfoelied glas, in lijst gevat; huisraad), m. -s: een salon-, een hand-, een penant-, een kap-, een brand-, een keel-, een oor-, zie ald.; fig. het gelaat is de - der ziel; de - der zee, gladde oppervlakte bij kalm weer; zie Waterspiegel.
Spie'gel (scheepst. achterwand van een zeeschip), m. spiegels: de - van de Royal Charles in het Rijksmuseum te A'dam.
Spie'gel (boekdr. gedeelte v. e. bladzijde, dat bedrukt wordt; grootte v. h. zetsel), m. gmv.
Spie'gelbeeld (teruggekaats beeld, schijnbeeld), o. -en, zie Fata-morgana; -blank (blinkend als een spiegel), bn.: een -e mozaïekvloer; -boog (scheepst. bovenlijst van den spiegel van een schip), m. -bogen; -boog (sterrenk. spiegelsextant, hoogtemeter), m. -bogen; -eend (een soort van zomertaling), v. -en; -ei (in de pan gebakken ei), o. -eieren.
Spie'gelen (licht terugkaatsen), het -de, heeft gespiegeld: het waterlak -t; de jongen -t telkens in mijn kamer, zonnestralen met een spiegelte er in werpen; zich -: deze dame spiegelt zich in alle vensterramen; spreekw. Die zich aan een ander spiegelt, spiegelt zich zacht, gelukkig de man, die leering trekt uit den tegenspoed of het ongeluk van een ander, hij wordt goedkoop levenswijs; -ing (het spiegelen), v. -en: de - van de zomerson in het water, idem, van huizen, boomen.
Spie'gelfabriek (fabriek, waar spiegels gemaakt worden), v. -en; -fabrikant, m. -en; -gevecht (voorgewend gevecht, schijngevecht, militaire manoeuvre), o. -en, fig. dat is maar een -, een vertooning; -glad (glad als een spiegel, zeer glad), bn.: door de vorst na den dooi waren de wegen -; -glas (geslepen, gepolijst en met folie belegd glas), o. gmv.: een stukje -; -kast (kast met spiegelglas in de bovenduren), v. -en; -lijst (lijst van of voor een spiegel), v. -en; -magazijn (grote winkel, waarin spiegels ten verkoop zijn uitgesteld), o. -en; -maker (iem., die spiegels maakt), m. -s; -maren (maren of tijdingen, met den helioscoop of zonnespiegel overgeseind), v. mv.
Spie'gelmees (koolmees), v. -zen; -microscop (microscop, werkend met een klein, rond, balancerend spiegelte), m. en o. -copen; -net (vogelnet met groote vierkante mazen), o. -netten; -nieuw (splinternieuw), bn. en bw.; -ruit (grote vensterruit van spiegelend glas), v. -en; -schrift (schrift, dat alleen met of in een spiegel te lezen is), o. gmv.; -telescoop (telescoop met holle spiegels), m. -copen; -tin, o., zie Bismuth; -visch (dierk. visch met spiegelende schubben), m. -visschen; -vlak (vlak v. e. spiegel, spiegelend vlak), o. -vlakken; -winkel (winkel, waarin hoofdzakelijk spiegels verkocht worden), m. -winkels, zie -magazijn; -zaal (zaal, waarvan al de wanden ingelijste spiegels hebben), v. -zalen.
Spie'ken (ongoorloofd kijken in boeken of van briefjes, in de les of bij een examen), ik -te, heb gespiekt; zie Spieren.
Spier (ontl. orgaan ter beweging: veerkrachtig vleezig bestanddeel, bundel vezelen), v. -en: de -en kunnen zich samentrekken; naar den vorm zijn er: lange, platte, gevederde of gepende, halfgevederde, enz. spieren.
Spier (zwaluw), v. spieren: de -zwaluw heet ook kerk-, muur- of steenzwaluw.
Spier (scheut, halm), v. -en, -tje, o. -tjes: er stond geen -tje gras; zegsw. geen - om iets geven, niets geven om, er zich hoegenaamd niet om bekrennen.
Spier (scheepst. steng, gijk), v. -en.
Spie'ren (spreekt. smokkelen bij examenwerk,

door boeken te gebruiken, of van anderen af te schrijven), ik spierde, heb gespierd.

Spiergulden (vier gulden), m. —s. vero. **Spiersaal** (een kleine soort van haai), m. —haaien: slanke spierhaaien.

Spierring (een bekend vischje der Noordzee), m. —en; als stofnaam v. gmv.: zegsw. hij werpt een' — uit om een kabeljauw te vangen, d. i. offert een kleinigheid op om groot voordeel te behalen; —**inkje**, o. —s; —**ben** (bennetje, waarin spiering verpakt is), v. —nen: —**vangst** (het vangen van spiering), v. gmv.

Spierskracht (sterkte van de spieren), v. gmv.: de — ontwikkelen, oefenen; — ontwikkelen, doen blijken.

Spiersnaakt (geheel naakt), bn.: een — kind. **Spiersstelsel** (de gezamenlijke spieren in het lichaam van mensch of dier), o. —stelsels.

Spiersverlamming (het lam worden van spieren), v. —en; zie Beroerte.

Spierswit (geheel wit, uiterst wit, zooals het vleezigt deel van een gebraden kip), bn.: die grijsaard heeft — haar: een — te veer.

Spierswaluw (dierk. spier, muurwaluw), v. —en.

Spies (lans, speer, piek), v. —en; zie Spiets. **Spiesglans** (zekere delfstof, een soort van half metaal, antimonium), o. gmv.

Spiets, spies (speer, lans), v. —en. **Spietsen** (met een spiets dooden, aan een spiets rijgen), v. —en; zie Spiets.

Spiet (wig), v. spijen; zie Spie.

Spij'belon (moedwillig schoolverzuim plegen), gespield; zie: Bink, Halster en Haag.

Spij'gat, o. —gaten; zie: Spiegat, Spuigat.

Spij'k (plantk. de groote lavendel), v. gmv.

Spij'k'balsem, m.; z. Spijkerbalsem.

Spij'ker (nagel), m. —s: een koperen kop—; zegsw. den — op den kop slaan, de quaestie juist in het licht stellen, met juistheid het antwoord geven, zie Kop; —s met koppen slaan, geen halve maatregelen nemen, doortasten; hij is zoo hard als een —, hij is ver van wekelijk, of teergevoelig, gmv.: hij heeft geen contant geld; —s op laag water zoeken, zoeken naar wat de moeite niet loont, met de bijgedachte: van het weinige, dat men vindt tot eens anders nadeel, groote drukte maken, vitten, ongegronde aanmerkingen maken; iets aan den — hangen, uitstellen, op de lange baan schuiven.

Spij'ker (voorraadschuur, pakhuis), m. —s. **Spij'kerbalsem** (een soort van zalf tegen kneuzingen), m. gmv.: de — is genoemd naar den fabrikant Jan Spijker, in de 18e eeuw te Amsterdam, die het eerst die zalf bereidde.

Spij'keren (spijkers inslaan, met spijkers in elkaar slaan), ik heb gespijkerd.

Spij'kergat (gat voor, of gat, gemaakt door een spijker), o. —gaten; —**gaatje**, o. —gaatjes.

Spij'kerschrift (oud schrift der Assyriërs, Babyloniërs, enz., waarvan de letterteekens overeenkomst toonen met spijkers), o. gmv.

Spij'kervast (nagelvast, met spijkers bevestigd), bn.: al wat — is, moet men bij verhuizing i. h. huis achterlaten; fig. gierig.

Spijl (staafje, dwarshout), v. spijlen: de — en v. een venster, de — en v. een hek, puntige staaf.

Spij'len, de lamp spijlde, heeft gespield; de vlam verlengt zich bij het — tot boven den rand van het glas.

Spijs (voedsel), v. spijzen, ook: Spijze: verandering van — doet eten, fig. door wisseling

van werk, uitspanning, enz. verliest men den lust er niet in; —**bril** (bril, waarin de spijzen in de maag veranderen), v. gmv.; —**kaart** (spijstijst), v. —en, zie Menu; —**kelder** (kelder, om spijzen in te bewaren), m. —s;

—**kokerij** (gaarkeuken), v. —en; —**lijst** (lijst van te verkrijgen spijzen in een restaurant), v. —en; —**nitdeeling** (uitdeeling van gekookte spijzen), v. —en; —**vertering** (de functie in het diertijk lichaam, waardoor de spijs in voedende stof wordt omgezet), v. gmv.

Spijt (afval van vlas bij het hekelen), v. gmv. **Spijt** (verdriet, leedwezen, berouw), v. gmv.: ergens — van hebben; hij barst nog van —, wrok, wrevel, verkropte gramschap; ten — van, eig. tot verdriet van, fig. in weerwil van, ondanks: — allerlei moeietijkheden slaagde hij, ook: allerlei moeietijkheden ten spijt; in — van, in weerwil van, verouderd.

Spij'ten (verdriet of leed hebben), het speelt mij, heeft mij gespeten: het zal u —, berouwen.

Spij'tig (verdrietig), bn. en bw.: een — antwoord, d. i. bits, vinnig, wrevelig, scherp: een — e jaloerschheid; —**held** (wreveligheid, bitsigheid), v. gmv.

Spij'zen (eten), ik heb gespijzd, ook: de hongerrigen —, te eten geven; zich —, zich voeden.

Spij'zigen (spijs geven, voeden), ik heb gespijzgd: Jezus — de de scharen, Matth. 14: 20 en 15: 37; zie Spijzen.

Spik'kel (vlekje, stijje), m. spikkels: een hond met witte —s; —**achtig**, bn.; —er, —st. **Spik'kelen** (spikkels op iets maken, bespikkelen), ik heb gespikkeld; —**ing**, v. —en.

Spik'kelig (met spikkels, gespikkeld), bn.; —er, —st: een panter heeft een — e huid.

Spik'speldernieuw (geheel nieuw, nog ongebruikt), bn.: een — kleed, gloednieuw.

Spik'splinternieuw (geheel nieuw, gloednieuw), bn.: een — e kast, een — e jas.

Spil (as), v. spillen, fig. dat is de —, waar alles om draait, hoofdzaak, ook: hij is er de —, hoofdpersoon.

Spil (pin), v. spillen: de — v. een windwijzer, de spilletjes in klok of horloge, de — van een slijpsteen.

Spil (spinrokken), v. spillen, zie Konkel.

Spil (scheepst. windas, kaapstander), o. spillen; zie: Gangspil, Windas.

Spil'boom (spaaak, om een windas of spil te draaien), m. —boomen, zie Handspaaak.

Spil'boor (timmerm. drillboor), v. —boren.

Spil'gat (gat, om er den spilboom in te steken), o. —gaten.

Spil'gloen (vervormd uit Spanjool: Spaansche jacht- of patrijshond), m. —gioenen.

Spil'lage (handel. dat, wat onder de verzen- ding verloren raakt uit balen, vaten, enz.), v. gmv. (g = zij).

Spil'lebeen (lang, dun been), o. —beenen: een magere knaap met —beenen.

Spil'lebeen (persoon met lange, dunne beenen), m. en v. —beenen.

Spil'lelen (leen, waarin ook vrouwen mochten opvolgen), o. —leenen: Henegouwen was een —, Vlaanderen was een —; ook: Konkelleen; zie als tegenst. Zwaardleen.

Spil'lemaag (bloedverwant van moederszij), m. en v. —magen; ook: Konkelmaag.

Spil'len (ten koste leggen, verkwisten, verspillen), ik heb gespild: veel moeite aan iets —.

Spil'penning (teergeld, zakgeld), m. —en. **Spil'penning** (fig. verkwister), m. en v. —en.

Spil'ziek (verkwistend, koopziek), bn.; -er, -st; -te (spilzucht), v. gmv.
Spil'zucht (eigenschap van iem., die spilziek is), v. gmv.; -ig (spilziek), bn.
Spin (achtpootig, geleed dier), v. spinnen: een huis-, een tuin-, een kelder-, een kruis-, een oranje-, jacht-, waterspin, enz., zie ook: Tarantula en Vogelspin; zegsw. zij werd zoo boos als een spin, in erge mate boos, d. i. woedend.
Spinaal (schoenmakersvlasgaren), o. gmv.
Spinaal (op het ruggemerg betrekking hebbende), bn.: een spinale verlamming, nl. der spinaalzuwen.
Spin'achtig (behoorende tot de spinnen), bn.: de -e dieren, b.v. hooiwagens, schorpioenen.
Spins'zie (een soort van bladgroente), v. gmv.; -bed (tuinbed met spinazie), o. -bedden.
Spin'de (spjaskast, broodkast), v. spinden.
Spin'et (klavier, snaarinstrument, dat met pennetjes bespeeld werd), o. -ten. vero.
Spineus (netelig, lastig), bn.: een -e vraag.
Spin'huis (tuchthuis, zoo genoemd, omdat de veroordeelde vrouwen er moesten spinnen), o. -huizen. vero., verg. Rasphuis.
Spin'maal (samenkomst van boerenmeisjes om te spinnen, een soort feestkransje in Drenth), o. -malen.
Spin'machine (kunstig uitgedachte machine, waardoor katoenen draden uit boomwol gesponnen worden), v. -machines; in de 18e eeuw hebben zich velen verdienstelijk gemaakt, door het aanbrengen van verbeteringen, en onder dezen verdient Richard Arkwright (1732-1792) een eerste plaats.
Spin'molen (draadmolen in een katoenspinnerij), m. -molens.
Spin'nekop (spin), v. -koppen.
Spin'nen (draden maken uit wol, vlas, katoen, zijde), ik spon, heb gesponnen: grootje zat te -, garen -; de kruisspin weet een fraai raadrormig web te -; zegsw. zijde bij iets -, goede winst bij iets maken.
Spin'nen (bij overdr. het snorren of brommen der kat): poes zit te -.
Spin'nen (bladen ineenrollen), hij spon, heeft gesponnen: tabaksbladen -, ineendraaien, hooi -, tot bossen maken.
Spin'ner (man of jongen, werkend op een spinnerij), m. -s.
Spinnerij (fabriek, waar gesponnen wordt, ook, het spinnen zelf), v. -en: een katoen-.
Spin'neweb (weefsel der spin), o. -webben: fig. een - van nauwe straatjes in een oostersche stad, mengsel, weefsel, complex.
Spin'newebachtig (lijkende op een spinneweb), bn.: de vlinders maken een - weefsel voor hun eieren.
Spin'neweefsel (spinneweb), o. -weefsels.
Spin'newiel (toestel om te spinnen), o. -wielen; het - in zijn tegenwoordigen vorm is in 1530 uitgevonden door Hans Jurgens te Brunswijk; zegsw. geen besje bleef achter het -, alles liep uit, d. nieuwsgierigheid was algemeen.
Spin'nig (boos, nijdig), bn. en bw.; z. Kattig.
Spinosis'me (het wijsgeerig stelsel van Baruch Spinoza, een Joodsch wijsgeer, 1632-'77), o. gmv.; lees: -zisme.
Spin'rag (draad der spin), o. gmv.; zie Rag.
Spin'rok, o. -rokken; zie Spinrokken.
Spin'rokken (stok, waaromheen op het spinnewiel het vlas of de wol zit), o. -rokken; ook: Rok, Rokken.

Spins'bek (metaalmengsel), o.; zie Pinsbek.
Spun'sel ('tgeen gesponnen wordt of is), o. gmv.
Spin'ster (vrouw. spinner; ook, vrouw, die achter het spinnewiel werkt), v. -s.
Spint (het zachte hout onder den bast), o. gmv.
Spint (oude maat van 1 L. of kop), o. spinten.
Spint'achtig (als spint), bn.: -hout.
Spion (Fr. *espion*: bespieder, verspieder), m. spionnen, spions; zie Spie.
Spion (vensterspiegeltje), o.; -netje, o. -s.
Spionna'ge (stelsel van bespieding van den vijand, het spion-zijn), v.: de - is een vechtkracht; de - is eervol in Japan. (g = zij).
Spionneeren (afkijken, bespieden).
Spiraal (schroefvormige draad, schroeflijn), v. spiralen; -vormig, bn.; zie Spiraallijn.
Spiraallijn (schroef- of slakkelijn), v. -en.
Spirae'a (sierheester met trosbloemen), v. -s.
Spirit (Eng. kracht, fut, geest, pit), o. gmv.
Spiritis'me (geloof der natuurvolken: vereering van de zielen der afgestorvenen en van de onzichtbare geesten in de lucht), o. gmv.
Spiritis'me (geloof aan de gemeenschap met de geesten der andere wereld), o. gmv.: het - was oorspronkelijk verbonden met hypnotisme en magnetisme.
Spiritist (aanhanger van het spiritisme), m. -en.
Spiritis'tisch (in verband staande met het spiritisme), bn.: een -e séance.
Spiritu'alien, **spiritus'ila** (geestrijke of alcoholische dranken), v. mv.: handel in -.
Spiritualis'me (spiritisme, de leer van de onstoffelijkheid der menschelijke ziel), o. gmv.
Spiritueel (geestig, geestelijk, tot de ziel behoorende; ook: zinrijk, snedig), bn. en bw.
Spiritueus (geestrijk, van dranken), bn.; -ze.
Spirituo'sa (spiritualien), v. mv.
Spi'ritus (wijngeest, geestrijk vocht), m. -en; -lamp (lamp, gevoed met spiritus), v. -en; -lichtje, o. -s; -vlam, v. -men.
Spirom'eter (ademhalingsmeter; werktuig om de hoeveelheid lucht te meten, die iem. longen kunnen bevatten), m. -meters.
Spit (braadspil), o. spitten en speten. vero.
Spit (spadesteek, een spadevol), o. spitten.
Spit (plotselinge pijn in de lendenen links, gepaard met machteloosheid), o. gmv.
Spits (puntig uiteinde), v. -en: de - v. e. toren, de - van een mast,
Spits (voorste gedeelte, punt), v.: zich aan de - van het leger stellen; zich aan de - stellen; aan de - staan, vooropstaan.
Spits, o., (soms v.): zegsw. het - afbijten, de eerste in den aanval zijn, vooropstaan tegenover de geveldelans des vijands, fig. zich aan het ergste gevaar blootstellen; Duifhuis heeft wel eens het - afgebeten voor noodige verbeteringen, (Koetsveld); het - bieden, nl. de punt van de geveldelans, van zwaard of degen: zich te weer stellen, weerstand bieden, met kracht weerstaan; iem. op de - drijven, hem dwingen, tot verweer, tot den strijd.
Spits (spitshond, keeshond), m. spitsen.
Spits (puntig, scherp uitlopend), bn. en bw.: een -e paal, een -e koevoet, een -e griffel, een - potlood; een -e neus, een - smuitje b.v. van een wezel; dat loopt - uit, - toe, eindigt in een punt; -er, meest - of spitst.
Spitsbaard (spitsuitlopende baard; ook, man met zulk een baard), m. -en; -boef (looze schelm), m. -ven; -boog, (bouw).

boog, welke in een spits of punt eindigt: **kruisboog**, **ogiefboog**, m. -bogen; -**bogenstijl** (Götische stijl), m. gmv., zie Gothiek; -**broeder** (eig. spiets-, d. i. lansbroeder: **krijgsmakker**), m. -s; -**en** (den. van spits, eig. spits maken: **punten**, **scherpen**), ik heb gespitst: **een potlood**, **een griffel** -; zegsw. **de ooren** -, **scherp luisteren**; **zijn vernuft** -, **inspannen**; **zich** - **op**, **vlassen op**, **vurig uit-zien naar**, **verlangend zijn om iets te genieten**; -**held** (het spits-zijn), v.: **de** - **v. e. naald**. **Spits'hoofd** (iem. met een puntig hoofd), m. en v. -en; -**ig** (spits toeloozend; met spitsen), bn.: **een** - **baardje**; **een** - **gebergte**; -er, -st; -**kin** (iemand met spits of puntige kin, d. i. de persoon zelf), m. en v. -kinnen; -**muis** (dierk. kleine, van insecten levende muis), v. -zen; -**neus** (iemand met spitsen neus), m. en v. -zen; -**roede** (eig. spits roede), v. -n: **door de** -n **gaan**, **loopen**, mil. een soort v. geesels straf ondergaan, vero.; fig. erg gehavend of gehekeld worden. **Spitsvondig** (eig. spits of fijn in het vinden: loos, sluw), bn. en bw.: **een** - **antwoord**, **een** - **e verklaring**; - **redeneeren**; -er, -st. **Spitzinnig** (scherpzinnig, spitsvondig, geslepen, schrandere), bn. en bw.; -er, -st. **Spitszuil** (obelisk), v. -zuilen; zie Naald. **Spit'ten** (delven, spaden, graven den grond bewerken), ik heb gespit; zie Omspitten. **Spit'varkentje** (speenvarken), o. -s. **Spleen** (Eng. melancholie, miltzucht, hypochondrie d. i. diepe zwaarmoedigheid; landerigheid, gemelijkheid), o. gmv. **Spleet** (glip, reet, opening), v. spleten. **Spleet'breuk** (beenbreuk), v. -breuken: **een** - **van de hersenpan**, lange smalle scheur. **Splendide, splendied'** (Fr. schitterend, prachtig, heerlijk), bn. en bw.; ook, kostelijk, duur; -dider of -dieder, -diedst. **Splijten** (barsten, scheuren), het spleet, ik heb en het is gesploten: **dit hout laat zich gemakkelijk** -; **e. veeren pen** -; **z. Spouwen**; **gespleten hoeven**; ook, **klooven: diamant** -. **Splijt'zwam** (bacil, microbe, die zich n. splijtende vermenigvuldigt), v. -zwammen. **Splint** (geld), o.: **een meisje met** -, d. i. met fortuin of geld; **de oude man heeft** -. gmv. **Splint'er** (puntig hout- of ijzerdeeltje), m. -s: **een** - **tje in den vinger hebben**; **iets tot** -s **breken**; zegsw. **den** - **zien in een anders oog en niet den balk in zijn eigen**, Bijb. kleine gebreken in anderen opmerken en eigen grove fouten over 't hoofd zien, Matth. 7:3; -**breuk** (breuk, waarbij het been of de knook gesplinterd is), v. -en; -**en**, het heeft gesplinterd: **dit hout splintert erg**, d. i. splinters afgeven, loslaten; -**ig** (vol splinters), bn.: **een** - **e lat**; -**nieuw** (geheel nieuw), bn.: **e.** - **geweer**; **een** - **e anekdote**, (C. O.), zie Spiksplinter-nieuw; -**trekker** (splintertangetje, dienende om splinters te verwijderen), m. -s. **Splitt** (verwant met splijten: opening, glip, spleet), o. splitten: **een** - **in een rok**. **Splitt** (O.-I. sodawater met whisky), o. gmv. **Splitt'erwt** (erwt, die in tweeën gespleten zijn), v. mv.: **soep van** -; lees: -**erten**. **Splitts** (een soort van insteekbout), v. -en. **Splitt'sen** (in deelen scheiden), ik heb gesplittst: **een touw** -, uit elkaar draaien: **een heel lot in de staatsloterij** - in twintigjes. **Splitt'shamer** (hamer, in gebruik bij het splitsen van touw), m. -s; -**ring** (sleutel-

ring, die in twee helften gespleten schijnt), m. -en; -**long** (scheepst. wimpelpunt), v. -en; -**vaantje** (wimpeltje met twee splitstongen), o. -s. **Split'ten** (splitsen), ik splitte, heb gesplit. **Spoed** (voortgang, haast), m. gmv.: **iets met bekwamen** - **doen**, d. i. met gepasten ijver; **wat** - **bijzetten**, voortmaken; spreekw. **Hoe meerder haast, hoe minder** -; **Haastige** - **is zelden goed**, d. i. te groote haast berdeft het werk, daardoor mist men vaak zijn doel. **Spoed'bestelling** (het dadelijk na aankomst bezorgen van brieven), v. -en; -**certificaat** (O.-I. geneesk. bewijsschrift, een ambtenaar het recht gevende, onmiddellijk naar Europa af te reizen), o. -caten; -**eischend**, bn.; zie **vereischend**: **een** - **geval**. **Spoed'en** (haasten), ik spoedde, ben gespoed; ook: **zich** -, ik heb mij gespoed; -**ig** (haastig), bn. en bw.: **een** - **antwoord**; - **komen, ten** -**ste**; -er, -st; -**stuk** (stuk, brief, enz., zoo spoedig mogelijk af te doen), o. -ken; -**verreischend** (wat niet uitgesteld mag worden), bn. **Spoel** (weversklos, schietspoel, garenspl; ook, het garen zelf), v. spoelen. **Spoel'drank** (gorgeldrank), m. -dranken. **Spoelen** (op klossen winden), ik heb gespoeld: **het garen** -, **opklossen**. **Spoelen** (reinigen, wasschen), ik heb en het is gespoeld: **den mond** -, **het waschgoed** -; zegsw. **iem. de voeten** -, **hem verdrinken**; **de keel** -, **sterken drank drinken**; ook: **deze beek spoelt door ons weiland**, vloeit; **het water der rivieren spoelt naar zee**, stroomt. **Spoeling** (draf), v. gmv.: spreekw. **Veel varkens maken dunne** -, veel kinderen maken een schrale keuken, een dunne erfenis. **Spoelingbak** (bak voor de spoeling van het vee), m. -bakken; -**district** (het district rondom Schiedam, waar het vee met den draf uit de branderijen gevoed wordt, en dat als het brandpunt der besmettelijke vee-long-ziekte beschouwd wordt), o. gmv.; -**koe** (koe, met spoeling gevoed), v. -koeien; -**stelsel** (inrichting tot zuivering der stads-riolen; ook, voeding der koeien in het veld en wel met spoeling), o. gmv.; -**vee** (runderen, met spoeling gevoed), o. gmv. **Spoel'kom** (grootte aarden kom), v. -kom. **Spoel'sel** (spoelwater), o. spoelsels. [men. **Spoel'tje** (klosje of garenhouder eener naaimachine), o. spoeltjes. **Spog** (verwant met spugen: spuwsel, speeksel), o. gmv.: - **van slangen**. **Spoken** (als spook rondwaren), ik heb gespoekt: zegsw. **hij spookte vóór dag en dauw**, was zeer vroeg op; **het spookt er op zee**, de zee staat hol; -**erij'** (het spoken), v. -en. **Spliatie** (roof, plundering), v. -ties, -tiën. **Splieeren** (Fr. rooven, berooven, plunderen). **Spon** (bom, bommel of stop v. e. vat), v. -nen. **Sponde** (losse plank vóór aan de bedstede; het bed zelf), v. sponden: **hoe uwe naaste betrekkingen bij uwe** - **staan**, (C. O.) **Sponde'us, spondee'** (dichtk. versvoet van twee lange lettergrepen, b.v. stoomboot), m. spondeëen: **de** - **komt in onze verzen nooit alléén voor**, maar verbonden met andere voet-maten. **Spong** (groef, diepsel in hout), v. spongen, ontstaan uit: Sponning. **Spon'gat** (gat voor de spon, in de buikdijkte van een vat), o. -gaten.

Spongiens' (sponsachtig, vol poriën), bn.; -zer, -t. (g = g).

Sponning (gleuf, groeve, waarin men een schuifraam, een schoolbord, enz. op en neer schuift), v. sponningen.

Spons (diersoort in de Roode en Middell. Zee), v. sponzen of sponzen: de -en worden door sponsvisschers opgediept van den bodem der zee o. a. in de Middell. Zee bij Tripolis; zegsw. ergens de - over halen, eig. iets uitwisschen, fig. vergeven en vergeten; -achtig (zeer poreus), bn.: een -e uitwas.

Sponsa'liën (trouwbeloften, verloving), v. mv.; ook: feest bij d. ondertrouw, verder, de bruiloft.

Spon'sen (met een spons reinigen), ik sponste, ik heb gesponst: e. spiegelruit -, ook: Sponzen.

Spons'visscher (ophaler van sponzen uit de Middell. en de Roode Zee), m. -visschers.

Spontaan' (Fr. ongedwongen, zonder dwang, uit eigen opwelling of aandrif), bn en bw.

Spontaneiteit' (het spontaan-handelen, d. i. uit eigen zielsaandrang), v. gmv.

Spon'turf (één enkele sponturf), m. -turven.

Spon'turf (stofn. beste soort van turf, echter een soort minder dan baggelaar), v. gmv.

Spon'zedoos (schoolgerief: doosje tot berging der sponzen), v. -doozen.

Spon'zen, zie Sponzen.

Sponzennet (net, om naar sponzen te vischen), o. -netten; -netje (geknoopt netje, om de toilet-sponzen in te bergen), o. -netjes.

Spook (schim, geest), o. spoken, fig. hersenschim; -achtig, bn.: een -e gedaante;

-dier (zeer klein aapachtig dier), o. -en; zie Halfaap; -geschiedenis (-vertelseltje), v. -sen; -huis (huis, waarin het spookt), o. -zen; -sel, o. -sels; -uur (nl. van 12-1 's nachts), o. gmv.

Spoor (prikkel), v. sporen: de sporen van een haan; een paard de sporen geven, een spoorslag geven; zegsw. hij heeft zijn sporen verdiend, eig. zijn ridderschap, fig. hij heeft zijn bekwaamheid of geschiktheid bewezen, zich op eenig gebied onderscheiden; gesch. de slag der Gulden sporen bij Kortrijk (1302).

Spoor (voetstap, wagenspoor), o. sporen: het - van een hert, het - van een rijtuig volgen; het - bijster zijn, den weg verloren hebben; iets op het - zijn, het spoor of den weg gevonden hebben; iem. op het - komen, diens pad vinden; iem. - volgen, fig. zijn doen en laten nagaan; -loos (zonder een spoor na te laten), bw.: de dief was - verdwenen.

Spoor (spoorrein), o.: reizen per -; de zeelt wordt per - levend verzonden; ook: spoorlijn of -weg: hoe hoog is de koers van die Russische sporen?

Spoorbaan (ijzeren spoorweg, weg van den spoorrein), v. -banen; -balk (ondergrond-sche dwarsbalk van een spoorweg), m. -en;

-boekje (spoorgids, aanwijzer van de uren van aankomst en vertrek der treinen), o. -s;

-boot (stoomschip, permanent varend tus-schen twee oevers van een stroom, tot het overzetten van een trein), v. -booten; -brug (brug voor een spoorrein over een beek, een rivier, een stroom), v. -bruggen: ons land bezit tal van -gen over zijn vele wateren, b.v. over de Maas, over de Waal, den Rijn, den IJsel, de Lek, het Hollandsch diep: deze laatste (1860) is een meesterstuk van brug-bouw, ook om haar lengte; -dijk (hooge spoorbaan), m. -en; -kaartje (plaats-

kaartje voor den spoorrein), o. -s; -klok (stationsklok), v. -klokken; -lijn (baan van den spoorrein, spoorweg), v. -en; -richel (spoorstaaf, rail), v. -s.

Spoor'slag (eig. slag met een spoor of de sporen, zooals een ruiter het paard toebrengt, om het aan te zetten tot inspanning van al zijn krachten), m. -slagen; fig. prikkel, krachtige aanmoediging, feitelijke aandrijving; de be-haalde akte, prijs, enz. moge u een - zijn tot verdere inspanning! dat zal hem een - zijn, hem tot - dienen of verstrekken.

Spoor'slags (in aller ij), bw.: hij reed - naar de stad om den dokter, in vollen galop.

Spoor'staaf (ijzeren staaf v. den spoorweg), v. -staven, zie Spoorrichel; -student (stu-dent, die met den trein heen- en weer reist: uit zijn woonplaats naar de universiteit en terug), m. en v. -en; -tijd (tijd, door de stations-klok aangegeven), m. -en; -trein (loco-motief met eenigewagons), m. -en; -wagon, m. of -wagon (spoorrijtuig), m. -s; -weg (spoorbaan), m. -wegen; -wegadeel, o. -en, zie Spoorwegwaarde; -wegarts (geneesheer voor het personeel), m. -en;

-wegdienst, m. -en; -weggids (spoor-boekje), m. -en; -magnaat (schatrijk be-zitter v. een of meer spoorwegen), m. -naten;

-wegnet (alle spoor-vertakkingen samen), o. -netten; -wegpersoneel (-beambten), o. gmv.; -wegvervoer, o. gmv.; -waarde (aandeel in een spoorwegonderneming), v. -n; -wijdte (afstand tusschen de rails op een spoorbaan), v. -n: de - in Rusland is 1524 mm., in Duitschland 1425 mm.

Spora'den (aard. groep van eilanden, in de Aegeïsche zee verstrooid gelegen), v. mv.

Spora'disch (verstrooid, hier en daar voor-komend), bn.: -e ziekten, zulke, waarvan slechts enkele alleenstaande gevallen zich voordoen; -e gevallen van pokken; bw.: de stormmeeuw komt - aan onze kusten voor.

Spo're (kiemkorrel, die bij lagere planten, zie Sporeplant, het zaad vervangt), v. -n; zie Cryptogamen.

Spo'ren (met de sporen aanzetten), ik heb gespoord: een paard -; fig. iem. tot vlijt -.

Spo'ren (met den spoorwagen rijden), ik heb en ben gespoord: eventjes naar A'dam -.

Spo'replant (plant, die zich niet door zaad, maar door kiemkorrels voortplant), v. -en: varens, mossen zijn -en; zie Spore.

Spo'relen (met elkaar in botsing komen, twisten, het oneens zijn), zij hebben gesporreld; daar sporrelden de sinnen, (Vondel). vero.

Spo'relig (twistziek, kortzellig), bn. en bw.

Spo'reling (brakeel, twist), v. -en. vero.

Sport (ladderrede, stoelspaak), v. -en.

Sport (Eng. allerlei oefeningen en ontspanning in de open lucht, waarbij vaardigheid en lichaamskracht vereischt worden), v. gmv.: de bergsport beoefenen, zie ald.; verder: bal- (voetbalspel, hockeyspel, golfspel, kaatsen); ijs- (schaatsenrijden, arren); jacht-, roei-, vlieg- (zie Luchtschip); wiel- (fietsen); wandel- (zie Globe-trotter); zeil-, zwem-, enz.; -artikel (voorwerp voor een of ander sportspel), o. -en; -blad (week- of maandblad, aan sport gewijd), o. -bladen; -hemd (overkleedingstuk voor sportliefhebbers), o. -en; -kar (jongenshandkarretje op hooge wielen), v. -ren; -kleeding (kleedij van iem., die aan sport doet), v. -en; -lief-

hebber (beminnaar van sport), m. -s; -**man** (sportliefhebber), m. -mannen; -**nieuws** (nieuws op 't gebied van sport), o. gmv.; -**pet** (ruime pet met breede klep, door sporthui gedragen), v. -petten; -**terrein** (terrein voor sport, stuk grond ten dienste van sportliefhebbers), o. -en; -**wereld** (de sportbeoefenaars ategader), v. gmv.

Sportief (in verband staande met sport), bn.: -**tieve** bedrevenheid, een -**tieve** vereeniging; -**tieve** oefeningen.

Spot (spotternij), m.: den - **drijven** met iem. of iets, iem. of iets bespotten; **goede** -, ironie; **bittere** -, sarcasme; **beledigende** -, hoon.

Spot'achtig (spot bevattend, gaarne spottend, spottziek), bn. en bw.: een - **woord**, een - **gebaar**; een - **gezicht** zetten; iem. - **aanzien**.

Spot'hoef (schild. iem., die met alles den spot drijft), m. -boeven; zie Galgenhumor.

Spot'dicht (smalend hekeldicht), o. -en; -**geld** (prijs, zeer beneden de waarde), o. gmv., ook: Spotprijs; -**goedkoop** (ongehoord goedkoop, zeer goedkoop), bn. en bw.; -**lach** (spottende lach, spottend gelach), m. gmv.; -**lijster** (spotvogel), v. -s; -**lust** (neiging tot spotten), m. gmv.; -**naam** (schimpnaam), m. -namen; -**prent** (prent met caricaturen, om een zaak of persoon bespottelijk te maken), v. -en; -**prijs** (belachelijk lage prijs), m. -prijzen; -**rede** (rede, waarin iem. of iets bespottelijk wordt gemaakt), v. -redenen; -**schrijf** (hekelschrijf, brochure, enz., waarin iemand of iets aan de kaak wordt gesteld), o. -en.

Spot'ten (schertsen, belachelijk maken, smalten), ik heb gespot; -**ter** (spottziek mensch), m. -s; -**tenderwijze**, -**wijs** (op spottende manier), bw.; -**ternij** (spottend gezegde), v. -en; -**vogel** (lijstertje, dat het gezang van andere vogels nabootst), m. -vogels: de - is als zomervogel van Mei tot Augustus in ons land; fig. spotter; -**vorm** (bespottelijke of lachwekkende nabootsing), m. -en: de beleefheidsuitingen van Wagestert, (C. O.) waren spotvormen; -**ziek** (graag spottende), bn.: een - **lachje**, d. i. spottuitdrukkend; -er, -st; -**zucht** (overdreven lust tot spotten), v. gmv.: zijn - **botvieren**.

Spou'ter (scheepst. walvischvaardder), m. -s.

Spouw (een spleet), v. spouwen. vero.

Spou'wen (verwant met spalden: splijten), ik spouwde, heb en het is gespouwen: bij het binnenkomen van den burgervader spouwde Baljon van schrik een pen geheel open, (Koetsveld); een gespouwen beschuit.

Spouw'muur (dubbele wand, de tusschenruimte aangevuld met houtspaanders of turf, b.v. in hotels), m. -muren.

S.P.Q.R., zie afkortingen.

Spraak (het vermogen van te spreken), v.: de - **missen**, d. i. stom zijn.

Spraak (tongval), v. gmv.: men kan aan zijn - **hooren**, dat hij uit Twente komt; ik **herkende mijn vriend aan zijn** -, d. i. klank of timbre der stem.

Spraak (datgene, wat gezegd wordt), v. meestal **sprake**: dat kwam niet ter -; iets ter - **brengen**; zegsw. daar is geen - van, daar zal niets van gebeuren.

Spraak (opspraak), v.: hij is erg op de -; nu zal zij wel op de - **komen**.

Spraak'gebrekkige (persoon met eenig gebrek in of aan de spraakwerktuigen), m.

en v. -n; -**gebruik** (wijze van taalgebruik nl. v. woorden of uitdrukkingen), o. gmv.; -**ge-luid** (stemgeluid), o. -en; -**kunst** (methodisch samenstel van regels, schema's, enz., de spreek- en vooral de schrijftaal betreffende), v. gmv.: de - **leert** de schrijftaal zoo juist mogelijk verstaan en gebruiken; -**kunst** (leerboek der grammatica), v. -en; -**leer** (spraakkunst), v. gmv.; -**makend** (wat de taal vormt, maakt, doet worden of verworden), bn.: de - **e gemeente**, het volk in zijn geheel; -**orgaan** (spraakwerktuig), o. -organen; -**vermogen**, o. gmv.; -**verwarring** (zie Babelsch), v. -en; -**water** (scherts. sterke drank), o. gmv.: zegsw. - **in hebben**, aangeschoten zijn; -**werktuig** (menschelijk orgaan van de spraak: tong, keel, lippen, tanden, enz.), o. -en; -**zaam** (eig. gaarne sprekend, vriendelijk, minzaam), bn.; -**zamer**, -st.

Spra'ke, v. gmv.; zie **Spraak**.

Spra'keloos (de spraak missende, stom), bn. en bw.: -**looze angst**; -**loosheid**, v. gmv.

Spraug (dikke tak), v. sprangen.

Sprank (vonk), v. -en: een - **je vuur**; fig. geen - **je**, niets, zie **Sprankje**.

Sprank (smal waterloopje, waterspruit), v. spranken: de kleine beek verschool zich als een onbeduidende -, (C. O.); **duin** -.

Spran'kel (kleine sprank of vonk), v. -s.

Spran'kelen (vonkelen, vonken afgeven), het - **de**, heeft gesprankeld: het - van het zonnelicht op het gebladerte in een O.-I. oerwoud.

Spran'kelvuur (een schapenziekte), o. gmv.

Sprank'je (vonkje), o. sprankjes; fig. een - **gezond verstand**, greintje.

Spreek'beurt (beurt, om voor te dragen, om een rede of voordracht te houden), v. -en: een - **vervullen**; -**huis** (spreekhoorn; fig. orgaan der pers, een krant), v. -huizen; -**cel** (telefoonkamertje in een telegraafkantoor), v. -cellen; -**gestoelte** (lezenaar, predikstoel), o. -n; -**hoorn**, -**horen** (hulpmiddel voor hardhoorigen, spreektrompet), m. -s, -horens; -**kamer** (kamer, waar men iemand ontvangt, die over 't een of ander komt spreken), v. -s; -**ster** (dame of vrouw, die in een vergadering het woord voert) v. -s; -**taal** (omgangstaal), v. gmv.; -**traut** (wijze van spreken), m. gmv.; -**trompet** (roeper), v. -ten; -**uur**, o. -uren: het - van een dokter, hij is in dat uur aan zijn huis te consulteren; -**vertrek** (spreekkamer), o. -ken; -**water**, o. gmv., zie **Spraakwater**; -**wijze** (spraakwending, spreekmanier), v., ook -**wijs**, v., -wijzen; -**woord** (zinnebeeldig of allegorisch gezegde, levend in den mond des volks), o. -en; -**woordelijk**, bn. en bw.: zijn **welbespraaktheid**, b.v. die van pater Brugman, (1462) is - **geworden**, als een spreekwoord; -**woordenboek** (boek, bevattende onze spreekwoorden in alphabetische volgorde, veelal met verklaring), o. -boeken.

Spreeuw (dierk. een zangvogel), m. -en: -**en zijn kersendieven**; zegsw. -**en willen wel kersen eten**, maar geen boomen planten, schimpwoord, tot een luiaard gericht.

Spreu'webek (bek v. e. spreeuw), m. -bekken; -**kop** (kop v. e. spreeuw), m. -koppen.

Spreu'wen (spotten, schertsen), ik spreeuwde, heb gespreuwd.

Spreu'wenei, o. -eieren; -**nest**, o. -en.

Sprei (verwant met spreiden, vroeger spreide: sierdek over een bed, enz.), v. spreien.

Spred'en (uitspreiden, ontvouwen), ik spreidde, heb gespreid: een bed —, opmaken; mest over het land —, een tapijt over den vloer —; fig. iem. het pad —, d. i. effenen.

Spre'ken, ik sprak, heb gesproken: twee of drie talen —; wie zal vanavond —? het woord voeren; hij sprak gaarne over zijn reizen, handelde; goed voor iemand —, d. i. borg blijven; oom was niet best te —, was uit zijn humeur; dat spreekt vanzelf, of als een boek, dat behoeft geen nadere verklaring, is uiteraard duidelijk; wij zullen hem wel —, d. i. vinden, het hem betaald zetten; het was, alsof het spel sprak, of het toeval het zoo wilde; spreekw. — is zilver, zwijgen is goud, een zwijger overtreft ver een spreker.

Spre'kend (fig. duidelijk), bn. en bw.: een — bewijs, een — e gelijkemis; dat portret lijkt —.

Spre'ker (redenaar in een vergadering), m. —s: de —s in de Tweede-Kamer.

Spre'ker (letterk. voordrager of declamator der 14e eeuw, soms ook dichter van sproken, rondreizend met een jongleur, die als vedelaar of püper hem begeleidde), m. sprekers; zie Sprookspreker.

Spreng (kleine bron, beekje, dat op eenig terrein opwelt), v. —en, gew.; zie Sprank.

Sprengen (factit. van springen: sprengelen, besproeien), ik sprengde, heb gesprengd: vleesch —, d. i. met zout bestrooien.

Spreng'kel (rattenknip), m. sprengels.

Spreng'kel (vlekje, spat), v. sprengels.

Spreng'kel (sprank, vonk), v. sprengels.

Spreng'kelen (druppelsgewijze natmaken), ik sprengelde, heb gesprengeld: het strijkgoed —, met springende droppels bevochtigen.

Spreuk (verwant met spreken), v. spreuken: de —en van Salomo, kernachtige gezegden op zedenkundig gebied, vol leering; —achtig (op een spreuk lijkende, uit een spreuk bestaande), bn.: een — gezegde.

Spreuk'enboek (boek met spreuken), o. —en.

Spriet (verwant met spruiten: voelhoorn van insecten), m. —en: de —en van een meikever.

Spriet (volksnaam v. d. wachtelkoning), m. —en.

Spriet (scheepst. lange mastboom), m. —en.

Spriet (lange, puntige staaf), m. sprieten.

Spriet'je (scheutje gras), o. sprietjes.

Spriet'oogen (geneesk. dubbelzien, gevorkt zien), ik sprietoogde, heb gesprietoogd.

Sprik (rijse, dun takje), m. sprikken. gew.

Spring (het springen, sprong), m. een heele —.

Springaal' (schietwerktuig der middel-eeuwen), m. —galen: —galen schoten tal van vervaarlijke pijlen of karreelen met groote kracht en snelheid af, (Hofd.)

Spring'ader (waterader, bron), v. —aders.

Spring'bok (sierlijke, slanke en schuwe antilope in Zuid-Afrika), m. —bokken: de —heet naar de hooge sprongen, die hij bij het vluchten doet; —bron (natuurlijke fontein), v. —bronnen.

Spring'gel, m. —s; zie Springaal.

Spring'en, ik sprong, ben of heb gesprongen: over een sloot —, uit bed —; zegsw. van den os op den ezels —, v. d. hak op den tak —, in 't gesprek van 't een onderwerp op 't andere springen, niet bij de zaak blijven, geen voet bij stuk houden; spreekw. Men moet niet verder — dan de pols lang is, zie Pols; die koopman is gesprongen, is failliet gegaan; O.-I. een ambtenaar laten —, oorzaak zijn, dat hem de bons wordt gegeven.

Spring'haas (kangoeroe), m. —hazen; —in-'t-veld (grappenmaker, guit; een levendig, dartel kind), m. en v. —velden; fig. een lichtzinnig mensch; —kever (zomerkevertje, dat zich springend kan oprichten), m. —s; —koorts (verspringende koorts), v. —en; —kruid (kruid, dat zijn rijpe zaden in 't rond doet springen), o. —en; —levend (vol jeugdig leven), bn.: onze kinderen zijn alle —, in hoogst goeden of in blakenden welstand; —matras (bedmatras met metalen veeren), v. —sen; —net (slagnet), o. —ten; —plank (gymnastiekwerktuig), v. —en: de — dient om den sprong meer veerkracht te geven; —processie (omwegang, waarbij de deelnemers telkens drie passen naar voren en dan twee daar achteren springen, in Echter-nach, (Luxemb.), en wel op den derden Pinksterdag), v. —processies, —sien; —riem (riem aan den buikgordel van een paard, om het springen en steigeren van het dier te verhinderen), m. —en; —spin (spin, die uit een hinderlaag haar prooi bespringt), v. —spinnen; —stoffen (mil. ontploffingsstoffen, als kruit, dynamiet, lyddiet, enz.), v. mv.; —stok (polsstok), m. —stokken; —tij (springvloed, hoog water bij nieuwe of bij volle maan), o. —en; —tocht (oude naam voor reisje), m. —en; —touw (sport. een pink dik touw, aan de einden voorzien van houten handvatjes), o. —touwen: het — doet dienst bij het touwtjespringen der meisjes; —veer (stalen spiraalveer), v. —veeren; —vloed (hoog tij), m. —en.

Sprink'haan (dierk. rechtvleugelig insect), m. —hanen, —haantje, o. —s.

Sprinter (Eng. snelrijder op kleinen afstand, b.v. van 10—15 KM.), m. sprinters.

Sprits (een soort van gebak), v. spritsen.

Sprits'en (spuiten), ik spritste, heb gespritsd.

Sproel'en (druppels- of straalgewijs begieten), ik heb gesproeid; zie Besproeien.

Sproel'wagen (wagen, om des zomers straten en pleinen te besproeien), m. —s.

Sproet (verwant met spruiten: geel vlekje op de huid, zomersproet), v. sproeten.

Sproe'tel (zomersproetje), v. sproetels: een gelaat vol —s; zie Zomersproeten.

Sproe'terig, bn.: een — gelaat, vol zomersproeten: een —e Sappho, (C. O.)

Sproe'tig (vol sproeten, sproeterig), bn.

Spro'ke (14e-eeuwsch berijmd verhaal over allerlei onderwerpen en zeer afwisselend van vorm), v. sproken; zie Boerde.

Sprok'kel (afgebroken takje), m. sprokkels.

Sprok'kel (heester), v. sprokkels.

Sprok'kelaar (iemand, die sprokkels of sprikjes gaart), m. —aars; fig. samenlezer, verzamelaar van lectuur; —ster, v. —sters.

Sprok'kelbloem (soort van narcis), v. —en.

Sprok'kelen (afgevallen takjes of rijzen garen), ik heb gesprekkeld: hout —.

Sprok'kelhout (gesprokkeld hout), o. gm.v.; fig. samengelezen taalkundig allerlei.

Sprok'kelmaand (Februari), v. —maanden.

Sprong (het springen; ook, afstand, interval), m. —en: zegsw. op stel en —, dadelijk, onverwijd; op — staan, eig. op 't punt staan van te springen, fig. geheel klaar staan; zegsw. een — door de ton doen, bankroet gaan.

Sprong'gewricht (ontl. het gewricht, dat den voet en het scheenbeen verbindt), o. —en.

Sprook, v. sproken, zie Sproke, v. —n, en ook: Sprookje, o. —s.

- Sprook'je** (dichtk. vertelling zonder locale kleur of tijdsbepaling, ook, zonder bepaalde namen), o. -s: het - behoort tot geen bepaald volk; het - heeft soms nog heidensche herinneringen; het - van Klein Duimpje, van Roodkapje, van de schoone Slaapster, enz.
- Sprook'jesdichter** (-schrijver of -maker, b.v. de Deen Andersen (1805-75), m. -s.
- Sprook'spreker**, m. -s, zie Spreker; letterk. beroemde -s uit de tweede helft der 14e eeuw zijn Augustijnken van Dorst en Willem van Hildegaersberch.
- Sprot** (haringachtig vischje), v. -ten: op de oostkust van Engeland vangt men veel -.
- Sprouw**, v. gmv.; zie Spruw.
- Spruit** (knop, loot, plant; fig. kind, afstamming), v. -en; in Z.-Afrika: kleine rivier of riviertakje, ook gebruikt in plaatsnamen.
- Spruit** (trompetvormige mond met fijne gaatjes, van een gieter, van een douche), v. spruiten.
- Spruit** (scheepst. uitschietend touw), o. -en.
- Spruit'en** (uitschieten, voortkomen uit; fig. afstammen), het sproot, het is gesproten.
- Spruit'jes**, o. mv.: Brusselsche -, fijne keolbolletjes, die gerist aan een koolstengel groeien.
- Spruit'kool** (fijne boerenkool), v. -koolen.
- Spruit'maand**, v., zie Germinal.
- Spruw** (mondutslag bij zuigelingen), v. gmv.
- Spu'gen** (spuwen), ik spooog, heb gespogen; zegsw. vuur en vlam -, als een razende spreken; zegsw. in iets niet -, het graag lusten.
- Spuil** (kolk, sluis, waterkeering), o. spuien.
- Spuil'dok** (bassin, dat bij hoog tij vol loopt en bij laag tij met kracht ledig stroomende, het voor een haven liggende zand medevoert), o. -dokken.
- Spu'len** (verwant met spuwen: waterloozen), ik heb gespuid; -er (uitloospijp aan dakgoten), m. -s.
- Spu'len** (de lucht in een vertrek verscheren door het openen van deur of raam), ik spuide, heb gespuid.
- Spuil'gat**, o. -gaten: het loopt de spui'gaten uit, zie Spiegat, Spijgat.
- Spuil'sluis** (sluis, welke dient tot reiniging en uitdieping van havens, enz.), v. -sluizen.
- Spuil** (werktuig, om te spuiten), v. -en; zie Brandspuit, Glazenspuit, Klisteerspuit, Injectiespuitje; ir. - elf geeft ook water, die onbeduidende man zegteindelijk ook eens een woord; ook: jachtroer, paraplu.
- Spuil'ten**, ik spoot, heb gespoten: water op de vlammen -; het bloed spoot uit de wonde; het water spoot uit de fontein, kwam te voorschijn als uit een spuit; -ing, v. -en.
- Spuil'gast** (knecht bij de brandspuit), m. -en; -meester (brandmeester), m. -s; -sling (canouchou-sling bij waterleidingen, linnen slang eener brandspuit), v. -en.
- Spuil'visch** (zekere inktvisch), m. -visschen.
- Spuil'water** (kunstmineraalwater), o. gmv.
- Spuil'worm** (dierk. straalworm), m. -en.
- Spuil** (gereedschap), o. -len: waar zijn je -len? gmv.; zie ook Spullen.
- Spuil** (paard en rijtuig), o.: is dat eigen -? gmv.
- Spuil** (sprekt. kermusspel, paardenspel), o. spullen; gmv.: je kunt er mee in een - reizen, (C. O.), nl. met klein Klaasje.
- Spuil** (last, moeite), o. gmv.: die jongen zal ons nog - genoeg bezorgen; 't is me een -!
- Spuil** (ruzie), o. gmv.: die burens hebben altijd -.
- Spuil'len** (volkst. kleeren), o. mv.: goed in de - zitten; spulletjes: allerlei zaken of dingen: zijn - bij elkaar pakken en vertrekken.
- Spur'rie** (veevoedergewas op zandgronden), v. gmv.: de tamme -; -boter, v. gmv., vergel. Grasboter; -land (-akker), o. -en.
- Spurt** (sport. korte en plotselinge inspanning bij een wedstrijd, om vóór te komen), v. gmv.
- Spur'ten** (sport. op het laatste moment krachtig zijn best doen om het eerst den eindpaal te bereiken), hij spurtte, heeft gespurtd.
- Sput'teren** (opspatten bijv. bij plasregen), het -de, het heeft gesputterd: het sputtert en spat; fig. daar kwam een motorfiets aan sputteren; al maar doorpraten en doorzanken, schelden: - tegen het ministerie.
- Spu'tum** (geneesk. spuusel; dat, wat b.v. door een teringlijder opgehoest wordt), o. gmv.
- Sprung** (speeksel), o. gmv.; -bak, m. -bakken.
- Spu'wen** (speeksel, enz. uitwerpen), ik heb gespuid: bloed -, d. i. braken; zegsw. op iets -, het diep verachten; iem. in het aangezicht -, hem grievend hoonen; vuur en vlam -, als een draak, fig. woedend zijn; bij uitbr. een berg kan lava -, uitwerpen.
- Square** (Eng. vierkant pleintje in eenigestedswijk, aangelegd als tuin; ook: plein met huizen langs de vier zijden), v. -s.
- Squatter** (Eng. kolonist in het verre westen van N.-Amerika), m. -s: de - zet zich op een stuk grond neer en beschouwt dit als zijn wettig eigendom.
- Squaw** (Eng. vrouw van een N.-Amerik. Indiaan), v. squaws.
- Squire, esquire** (Eng. weledele of weledele geboren heer), m. gmv.; zie Esquire.
- Sri** (Java. de geest van de rijstcultuur), m. gmv.: de inlander op Java brengt er b.v. bij het planten en oogsten van rijst offers aan.
- st** (spraak. achtervoegsel), b.v. dienst, kunst, vangst, als zelfstandigheid gedachte werking.
- St.**, tw.: legt stilte op.
- St.-Hubert'sdag**, m.; zie Hubertusdag.
- St.-Michiel'**; zie Michiel.
- St.-Michiel'szomer**; zie Michielszomer.
- Staaft** (bijvorm van staf), v. staven: een - ijzer, een - zilver; ook: spijl.
- Staaft'ijzer** (ijzer in den vorm v. e. staaft), o.
- Staaft'magneet** (nat. magneet in den vorm v. e. rechthoekige staaft ijzer), m. -magneten.
- Staaft'staal** (staal i. d. vorm van staven), o.
- Staaft** (uit stadig; aanhoudend), bn. en bw.: met stage vlijt; -jes, bw.: - aan.
- Staaft** (lange lat), m. staken; fig. lang en mager, stijf mensch; wat een -!
- Staal** (monster, lapje stof) o. stalen: een boek met stalen voor heerenkleeding.
- Staal** (gehard ijzer), o. gmv.: penen van -.
- Staal** (voorwerp), o. stalen: vuur-; fig. het moordend -, dolk; het wet- v. d. slager.
- Staal** (ondergrond of grondslag van een dijk), m.: de Lekdijk bovendams rust op slecht -, grondslag, die water doorlaat; op - bouwen, op gewonen grond, niet op heikwerk.
- Staal** (voorbeeld), o., meestal -tje: een prachtig -tje van een landschap door Hobbema (1638-1709, te A'dam); ook ongunstig: dat is een -tje van naamloos tijden; een -tje van brutaliteit; een recht - van N.-H. zeden, (C.O.)
- Staal'achtig** (gelijkende op staal of op de kleur van staal), bn.: -e oogen; -artsenij (medicijn met een oplossing van staal er in), v. -en; -blauw (blank-blauw nl. als blinkend staal), bn.: een lichte, -blauwe hemel;

- **bron** (bron van staalwater), v. -nen;
- **draad** (draad van staal), m. -draden,
als stofnaam, o. gmv.: een kabel van -;
- **druppels** (een soort van staalartsenij),
m. mv.; - **grauw** (grauw-blinkend als staal),
bn.: een -e tint, een -e lucht; - **graveur**
(maker v. staalgravures), m. -s; - **gravure**
(staalprent, staalplaat), v. -s.
- Staalhof** (plaats, waar oudtijds het laken
van een loodje, als merk van deugdelijkheid,
werd voorzien), o. -hoven, vero.; - **kaart**
(kaart, waarop de monsters of stalen door
den manufacturier zijn gehecht), v. -en;
- **magnaat** (schatrijk bezitter van staal-
fabrieken), m. -naten; - **meester** (in oude
dagen de keurmeester v. lakens), m. -s: de
-s, beroemd schilderij in het Rijksmuseum
(Rembrandt).
- Staalpil** (geneesk. staalartsenij), v. -pillen;
- **plaat** (gravure, op staal getrokken), v.
-platen; - **water** (bronwater met staal-
deelen), o. gmv.; - **waterbron**, v. -bronnen;
- **wijn** (wijn, waarin staal is opgelost), m.
- Staan**, ik stond, heb gestaan: kan dat kind
al staan? de lamp staat op de tafel, bevindt
zich; die kast staat hier in den weg, is hinder-
lijk voor den doorgang; zegsw. die staat, zie
toe, dat hij niet valle, ook de deugdzaame
moet omzichtig zijn, 1 Cor. 10, 12; fig. ik sta
er op, dat hij vertrekt, verlang, eisch; daar
staat boete op, dat wordt gestraft met boete;
die hoed staat haar goed, kleedt, aanzicht;
die predikant staat te E., is werkzaam; voor
een moeilijkheid -, zich bevinden; sta, of ik
schiet, sta stil, beweeg u niet; de beslissing
staat aan u, is aan u, is uw recht; hij staat
zijn man, is niet bang, durft zich toonen;
een bende bandieten, die voor niets staat,
tergeschrikt; ons leven stond op het spel,
was in groot gevaar; iemand naar het leven
-, hem willen doden; dat komt hem duur
te -, kost hem veel; in twijfel -, verkeerden;
op goeden voet met iem. -, zijn; naar een
betrekking -, dingen.
- Staan** (onvolt. deelw. van staan), bn.: een
- leger, het tegengestelde van een huurleger;
op -en voet, d. i. terstond, b.v. hij moest op
-en voet vertrekken; - schrift, d. i. recht-
standig; - want, d. i. al het vaste touwwerk
van een schip, zie loopend want; een - stuk,
tooneelstuk, met eenheid van plaats, zoodat
er geen verandering van decors noodig is.
- Staan'de** (gedurende), vz.: - de vergadering,
- de feestelijkheden, - de onderhandelingen.
- Staan'der** (stander), m. -s: een paraplu-.
- Staan'devoets**, **staands'voets** (eig. op
staanden voet: dadelijk, oogenblikkelijk), bw.:
hij moest - vertrekken; zie Stante pede.
- Staan'd rijm** (mannelijk rijm), o.: zie Rijm.
- Staan'geld**, **sta'geld** (marktgeld), o. -en.
- Staan'plaats** (plaats op een markt voor
een kraam of spel), v. -plaatsen.
- Staan'plaats** (plaats, waar men kan staan
b.v. in een gang van een theater), v. -en:
ik heb nog een - kunnen krijgen; tegenst.
Zitplaats.
- Staar** (verwant met star: oogziekte), v. gmv.:
de grauwe -, de zwarte -.
- Staat** (uitsteeksel a. h. achterlijf bij dieren),
m. -en: de - van honden, paarden, muizen,
visschen, vogels, enz.; zegsw. een muisje met
een -, een zaak met een sleep van gevolgen;
spreekw. Komt men over den Hont, dan
komt men ook over den -, zie Hond.
- Staat'aap** (aap met een staart), m. -apen;
- **geld** (O.-I. persoonsbelasting v. e. Chinees),
o. -en; - **grassen** (zekere grassoorten), o.
mv.: de vossestaart en het doddegras behooren
tot de -; - **mees** (een zwartgevekt vogeltje,
in ons land algemeen), v. -zen, ook is er
nog een witkop-; - **pruik** (allongepruik),
v. -en; - **riem** (riem van het paardetuij,
welke onder den staart v. h. dier doorgaat),
m. -en; - **ster** (staartstar, komeet), v. -ren;
- **stuk** (vleugelpiano), o. -stukken, vero.:
Vader had aan Anna een Weener - ver-
eerd op haar zestienden verjaardag, (Potg.)
- **veder**, v., - **veer** (staartpen), v. -en;
- **vin** (zwemwiek aan den staart), v. -nen.
- Staat** (toestand, gesteldheid; macht), m.
gmv.: in bloeienden -, in kennelijken - van
dronkenschap, in - van ontbinding; ik ben
niet in -, u te helpen, bij machte.
- Staat** (maatschappij, samenstel van huisge-
zinnen, van dorpen, vlekken, steden), m. staten.
- Staat** (staatsregering), m.: de - moet waken
voor de handhaving der wetten; het onmid-
delijk doel van den - bepaalt zich tot tijde-
lijke welvaart der individuen en der gezinnen.
- Staat** (rijk, land, grondgebied), m. staten.
- Staat** (lijst), m. staten: de staten opmaken.
- Staat** (rang, aanzien), m.: een man van -.
- Staat** (pracht, vertoon), m. gmv.: een grooten
- voeren, stand, d. i. op grooten voet leven.
- Staat** (vertrouwen), m. gmv.: - maken op
iem., op hem rekenen; je kunt er - op maken.
- Staat'huishoudkunde**, v. gmv., zie Eco-
nomie; - **huishoudkundige**, m. en v. - n.
- Staat'kunde** (leer van het leven van een
staat, wetenschap, om een staat te besturen),
v. gmv.; zie Politiek.
- Staatkun'dig**-allego'risch treurspel
(letterk. tragedie, waarin de dichter personen
of gebeurtenissen uit zijn tijd voorstelt in
de gedaante van mythologische of oud-histo-
rische personen en gebeurtenissen), o. - treur-
spelen: Vondel's Palamedes is een -.
- Staats'almanak** (almanak met officieele
opgaven), m. -ken; - **ambt** (ambt in den
staat), o. -en; - **ambtenaar** (ambtenaar,
in dienst van den staat), m. -naren; - **bank-
roet** (bankroet of failliet van een staat of
rijk), o. -en; - **beambte** (beambte van het
rijk), m. -n; - **bediening** (staatsambt), v.
-en; - **begrooting** (raming der inkomsten
en uitgaven van den staat voor een kalender-
jaar), v. -en; - **belang** (zaak van belang
voor den staat), o. -en; - **hemoeling** (in-
menging van den staat in de belangen van
arbeider en patroon of van arbeiders onder-
ling tot handhaving van rechtsorde en tot
bescherming van het individu), v. -en.
- Staats'besluit** (besluit, door de regering
genomen en v. haar uitgaande), o. -en; - **be-
stuur** (het algemeen bestuur van een staat),
o. -besturen; - **bewind** (staatsbestuur), o.
gmv.; - **blad** (officieel blad der hooge rege-
ring, dat nieuwe wetten, enz. opneemt), o.
-bladen; - **burger** (iem., die burgerrechten
in een staat heeft), m. -s; - **sehen** (de
anti-Spaanschen in den 80-jarigen oorlog),
m. mv., later: de Staatsche partij, tegen-
standers der stadhouders; - **courant** (cou-
rant, welke door den staat wordt uitgegeven),
v. -couranten; - **domlein** (onroerend goed,
dat aan den staat behoort en waarvan deze

de inkomsten trekt), o. -en; zie: Kroon-
domein en Domein; -**geheim** (geheim
van het gouvernement), o. -en; -**gevaar-
lijk** (gevaarlijk voor den staat), bn. germ.
Staatsgevangene (politieke gevangene, b.v.
in Rusland), m. en v. -n; -**gezind**
anti-stadhouderlijk), bn.: *Tromp was -*, *De
Ruyter Oranjegezind*; -**gezinde**, m. en v.
-n: Jan de Witt werd beschouwd als het
hoofd der -gezinden of der staatsgezinde
partij; -**godsdienst** (officieel aangenomen
godsdienst in eenig rijk), m. -en: de Islam
is - van het Turksche rijk; de Ned. Her-
vormde godsdienst was - in de dagen onzer
oude Republiek; -**greep** (plotselinge en
ingrijpende staats hervorming), m. -grepen.
Staat'sie (praal, pracht, vertoon), v. gmv.
Staat'stekoets (praal- of galakoets), v. -en.
Staat'sterok (galarok van hooge ambte-
naren, kamerheeren, ministers, enz.), m. -ken.
Staatsinkomsten (inkomsten van het rijk),
v. mv.; -**loterij** (loterij onder toezicht van
den staat), v. -en: de Ned. -; -**man** (staat-
kundige), m. -lieden; -**mijn** (kolennijn, den
staat toebehoorende), v. -en; -**misdadiger**
(iem., die een misdaad gepleegd heeft tegen
de regering v. e. land), m. -s; -**mono-
polie** (voorrecht van alleen-handel of alleen-
productie van den staat, 'twelk alle concu-
rentieuitsluit), o.; -**papieren** (schuldbrieven,
door een staat uitgegeven, effecten), o. mv.;
-**raad** (lid van den Raad van State), m.
-raden; -**recht** (recht v. d. eenen staat
tegenover den anderen, d. i. internationaal
recht; ook: recht, dat tot grondslag ligt aan
de regeringsinstellingen; verder: staatkundig
recht der burgers), o. gmv.; -**rechtelijk**
(overeenkomstig het staatsrecht), bn. en bw.
Staatsruif (scherts. schatkist), v. gmv.: *uit
de - eten*, door den staat bezoldigd worden.
Staatsschuld (schuld van een rijk of
staat), v. -en: *er zijn gefundeerde, geconsoli-
deerde en vlottende -schulden*.
Staatsschuldboekje (bewijs van deelge-
rechtigheid in het kapitaal, door de Rijks-
postspaarbank ingeschreven op het Grootboek
der 3% nationale schuld), o. -boekjes: een -
geeft 3% rente, en de bedragen zijn niet
minder dan f 50 of veelvouden daarvan.
Staatsocialisme (sociaal-democratisch
stelsel), o.: het - is een stelsel, volgens het-
welk de staat de geheele regeling van het
economisch leven aan zich trekt, zoodat de
burgers volkomen van hem afhankelijk zijn;
het is staats-almacht (-absolutisme); dit
stelsel heeft tot vader Karl von Rodbertus
Jagetzow (1805-'75).
Staatspoorweg (spoorweg, gelegd en on-
derhouden door den staat of het rijk, 1860),
m. -spoorwegen; ook, **S.S.**
Staatswege (van), bw.: *van -*, van den
kant v. d. staat, d. i. der regering.
Staatswet (wet, geldend voor den geheelen
staat of een geheel rijk), v. -ten; zie *Wet*.
Staat'sucht (erge heerschezucht), v. gmv.:
wat kan de blinde - vrouwen! (Vondel).
Stabat ma'ter (Lat. eig. de Moeder stond),
o.: twee eerste woorden der beroemde R.-K.
lijdenscantate van Jacopone (1306).
Stabiel (Fr. standhoudend, vaststaand, be-
stendig, vast), bn.: -evenwicht; -er, -st.
Stabiliteit (vastheid, duurzaamheid, besten-
digheid), v. gmv.

Stacca'to (It. muz. kort, stootend, gebroken),
bw., lees: *staka'too*; als zn. o.
Stad (gesch. een ommuurde plaats met eigen
rechten; thans, tegenstelling van dorp), v.
steden: *een open -*, *een versterkte -*; *de
heilige -*, d. i. Jeruzalem; *de eeuwige -*,
Rome; - *en lande*, Groningen en ommelanden;
verkl. *stadje*, ook: *stedekje*, zie ald.
Stad'e, sta (eig. geschikte plaats of gelegen-
heid): thans enkel nog in de zegsw. *te sta
of te stade komen*, d. i. van pas komen,
dienstig zijn, helpen, van nut zijn.
Stad'genoot (medebewoner eener stad), m.
-en, -e, v.; -**houder, ste'dhouder**
(eig. plaatsbekleeder, plaatsvervanger), m. -s;
later, titel der Oranje-vorsten, die in één of
meer onzer gewesten met de Staten het gezag
voerden; -**houderlijk** (met een stadhouder),
bn.: *de -e regering*; ook, *de -e waardigheid*,
van of als stadhouder; -**houderloos**, bn.,
de eerste, de tweede -looze regering, d. i.
zonder stadhouder, nl. 10. 1650-1672; 20. 1702-
1747, zie vad. gesch.; -**honderschap** (waar-
digheid, ambt van stadhouder), o. gmv.: het
- werd erfelijk in 1747 en eindigde in 1795;
-**hondersgezind**, bn.: *het volk was -*:
op de hand van den stadhouder, oranjegezind.
Stadhuis' (raadhuys, gemeentehuis in een
stad), o. -huizen: het - van A'dam, gebouwd
van 1648-'55, thans koninklijk paleis, gold
destijds in Holland als het 8e wereldwonder;
-**achtig** (deftig, vormelijk), bn. en bw.: *een
-achtige stijl*; -**geleerdheid**, v. *deftige
-*, zie -woord; -**klok** (klok v. e. stadhuis),
v. -klokken; -**stijl** (stijve, vormelijke stijl),
m. gmv.; -**toren** (toren op een stadhuis),
m. -torens; -**woord** (scherts. deftig woord,
klinkend bastaardwoord), o. -en.
Stad'ie, v. stadiën; z. Stadium.
Stad'ig (verwant met stad, stede, stede, dus:
vast, bestendig, voortdurend), bn. en bw.
Stad'ion (loop-, renbaan in oud-Athene), o.;
het - te A'dam, 1914: sportpark met gebouwen,
amphitheatres en tribunes, loop- en renbaan.
Stad'ium (Bijb. een lengtemaat van 185 M.),
o. stadiën; een vlek Emmaus, zestig stadiën
van Jeruzalem gelegen; Luc. 24: 13.
Stad'ium (maat, trap, graad), o. -s: *de
ziekte is in haar tweede -*, tijdperk van
voortgaande ontwikkeling; *die plannen zijn
een ander - ingetreden*, trap van ontwikke-
ling; *een kritiek -*, gevaarlijke toestand.
Stads'apothek (apothek, waar de stads-
armen gratis geneesmiddelen kunnen krijgen),
v. -theken; -**architect** (architect, als ge-
meenteambtenaar werkzaam), m. -en; -**ar-
menschool** (stadsschool voor kosteloos lager
onderwijs), v. -scholen; -**bank-van-leening**
(lommerd, door de stad opgericht en onder-
houden), v. -en; -**beschrijving** (topogra-
phische beschrijving eener stad), v. -en: de
beschrijving der stad Leiden door Jan Oriens
(1580-1646), zie C.O. Gerrit Witse; -**bestuur**
(gemeenteraad met burgemeester en wethou-
ders), o. gmv.; -**bibliotheek** (openbare
bibliotheek, opgericht en onderhouden door
een stad), v. -theken: *de - van Maastricht
is rijk aan boekwerken*; -**bode** (bode der
municipaliteit), m. -n; -**dokter** (dokter,
door de stad aangesteld en bezoldigd voor de
armenpraktijk), m. -dokers; -**gebouw**
(gebouw, dat het eigendom is der stad), o.
-en; -**geld** (geld, dat het eigendom is der

stad), o. -en; -**geneesheer** (stadsdokter), m. -heeren; -**gezicht** (gezicht op een deel der stad), o. -gezichten: *Amsterdam is rijk aan typische -en*; ook: een schilderij met een -; -**gracht** (gracht in of om de stad), v. -grachten; -**grond** (grond, die het eigendom der stad is), m. -en; -**huis** (stadsgebouw), o. -huizen; -**keur** (handvest, verordening der municipaliteit), v. -en, vero. **Stadskeurmeester** (iem., die in naam van het stadsbestuur de levensmiddelen, b.v. visch, vleesch keurt), m. -s; -**kind** (iem., die onder curatele gesteld is), o. -kinderen, vero.; -**kleuren** (de kleuren van de vlag der stad), v. mv.; -**klok** (klok, door de stad geplaatst en onderhouden, torenklok), v. -ken; -**muur** (muur om de stad), m. -muren; -**nieuws** (nieuws, de stad betreffende; afdeeling eener krant), o. gmv.; -**omroeper** (omroeper, in dienst der stad), m. -s; -**ontvanger** (ontvanger van de stadsgelden), m. -s; -**recht** (stedelijk recht), o. -rechten; -**reiniging** (alles, wat tot het reinigen der stad behoort), v. gmv.; -**reinigingsdienst**, m. gmv.; -**school** (school, door de stad opgericht en onderhouden), v. -scholen, ook, Gemeenteschool; -**telegram** (telegram, te bezorgen binnen de grenzen der stad), o. -men; -**timmerwerf** (werkplaats van de stadstimmerlieden), v. -werven; -**tol** (tol, door de stad geheven, b.v. in Frankrijk en Italië), m. -len; -**vest** (vestingwerken van een stad), v. -vesten; -**waag** (stadsgebouw bij de markt, waar karren met goederen gewogen kunnen worden), v. gmv.; -**wal** (omwalling der stad), m. -wallen; -**wapen** (wapen van een stad), o. -wapens; -**waterleiding** (waterleiding als stads-eigendom), v. -en; -**wijk** (wijk of afdeeling eener stad), v. -wijken; -**zegel** (zegel of zegelstempel van het stadsbestuur), o. -s; -**waarts, stede- waarts** (in de richting van de stad), bw. **Staf** (stok, fig. stut), m. staven: de bedel-, een wandel-; fig. deze knaap zal eens onze - en steun zijn, (Potg.) **Staf** (teeken van waardigheid), m. staven: de bevelhebbers-, de bisschops-, zie Kromstaf; zegsw. den - breken over, rechtsw. onherroepelijk vonnissen of veroordeelen, fig. een vernietigend oordeel uitspreken over. **Staf** (mil. de bevelhebber met de officieren van zijn commando), m. staven: de generale -, de groote -, de provinciale -, de plaatselijke -. **Stafdrager** (staffier), m. -s. **Staf fel** (handel. renteberekening volgens de staffelmethode), m.; -**methode** (wijze van renteberekening bij rekeningen-courant), v. **Staffier** (stafdrager, gewapend dienaar, lijftrawant), m. -en; ook: Lijfstaffier. **Staf kaart** (topographische kaart, in gebruik bij officieren te velde), v. -en; -**muziek** (muziek, behoorende bij den staf van een regiment), v. gmv.; -**muzikant** (lid van het korps der stafmuziek), m. -en; -**officier** (officier van den staf), m. -en. **Stafrijm** (letterrijm), o.; zie Alliteratie. **Stag** (scheepst. touw, dienende om den mast te steunen), o. stagen: het lapzalven der stagen is een moeilijk werk; over - smijten, d. i. schielijk wenden; over - gaan, den steven wanden; schoorsteen-, ijzeren draad, waardoor o. scheepsschoorsteen gesteund wordt. **Stage** (noviciaat der praktijk van een candi-

daat-notaris), v. gmv.: de notarissen maken of hebben een - van drie jaar. (g = zj). **Stageld**, o. -gelden; zie Staangeld. **Staggelen** (trippelen, wankelen, struikelen), ik heb gestaggeld. w. i. g. **Stagiaire** (Fr. iem., die als advocaat, notaris de praktijk leert op het kantoor van een ouderen ambtgenoot), m. stagiaires. (g = zj). **Stagnant** (stilstaand, stakend), bn. (g = g). **Stagnatie** (stilstand, stremming, schorsing), v. -s, -tiën: - in de geldcirculatie. (t = s). **Stagueren** (stilstaan van water; fig. vervuilen, bederven, verrotten). (g = g). **Stajin-den-weg**, m.: die kachel is hier een -, iets, dat altijd door hindert. **Staken** (verwant met staak: doen stilstaan), ik heb gestaakt: het werk -, den arbeid neerleggen; de stemmen -, er zijn een gelijk aantal stemmen vóór en tegen uitgebracht. **Staker** (werkman, die mee staakt), m. -s. **Staket** (rij van palen, schutwerk), o. -ten. **Staketvel** (hekwerk, staket), o. -s. **Staking** (het staken), v. -en; - v. betaling. **Staker, stakkerd** (sukkelaar), m. -s. **Stal** (gebouw tot verblijf van dieren), m. stallen: een dier op - zetten, het de noodige rust geven; fig. de muziek zet de hersenen op -, (Klikspaan), d. i. stelt het verstand buiten gebruik; hard van - loopen, fig. met te veel ijver een werk beginnen; zie: paarden-, koe-, ossen-, schapen-, nood-. **Stal** (tafeltje op de markt), m.; zie Stalletje. **Stal** (dicht. gestalte, vorm), m.: bloemen van allerlei - en kleur, (Bild.) **Stalactiet** (druipsteenkegel, afhangend van het gewelf eener grot), m. -tieten; fig. bouwkundig ornament, (c = k); zie Druipsteen. **Stalagmiet** (druipsteenkegel met de punt opwaarts, gevormd op den bodem eener druipsteengrot), m. -mieten. (g = g). **Stalen** (van staal), bn.: - pennen, - vorken, - spoorrichels, - messen, enz.; fig. - vlijt, volhardende; een - voorhoofd, onbeschaamd. **Stalen** (harden), ik heb gestaaid: ijzer -; fig. arbeid staalt de krachten, sterk; kegelen staalt de spieren, kracht bijzetten aan. **Stalenpen** (scherps. heerenrok), v. -pennen. **Stalhouder** (rijtuigverhuurder), m. -s; -**honderij** (inrichting tot het verhuuren van rijtuigen), v. -en; -**jongen** (jonge knecht, halfwasje in een stal), m. -s; -**kaars** (kaars, die in een stal wordt gebruikt), v. -en; -**lantaarn** (grote, ijzeren, goedbesloten lantaarn voor stalgebruik), v. -s, ook: -**lantaren**, v. -s; -**knecht** (paardenknecht), m. -s. **Stallen** (den. van stal: op stal zetten), ik heb gestald: een paard -, koeien -. **Stalles** (Fr. een der eerste rangen of zitplaatsen, nl. die, welke onmiddellijk achter 't orkest i. d. schouwburg zich bevinden), v. mv. **Stalletje** (verkooptafeltje), o. -s: een - met oude boeken, b.v. op een marktplein. **Stallicht** (-lantaarn), o. -en. **Stalling** (het stallen), v. gmv.: gelegenheid voor -; drie stuivers voor - van een paard. **Stalling** (gebouw tot het stallen), v. stallingen: koetshuis en - brandden af. **Stalmeester** (ambtenaar, belast met het toezicht op de koninklijke stallen), m. -s; -**mest** (mest van op stal staand vee, natuurlijke mest), m. mv., zie Kunstmest; -**paal** (latierboom), m. -palen; -**voeder**

(voeder voor gestald vee, b.v. raapkoek), o. gmv.; **-voederij** (het voederen der runderen op stal, in plaats van ze in een wei te zenden), v. gmv., ook: **-voeding**, v. gmv.; **-ziek** (van vee: ziek door te lang op stal te zijn), bn.; ook: naar den stal verlangend; fig. v. d. mensch: het heimwee hebbend.
Stam (vast deel van een boom tusschen wortel en takken), m. stammen: de - v. e. eik.
Stam (volksstam), m. stammen: de 12 stammen van Israël; hij was de laatste van zijn -, ook Volksstam.
Stam (spraak de kern van een woord), m. -men: als men een enkelv. woord ondoet van buigings- en afleidingsvormen bekomt men den -; -men, die met elkaar alleen in klinker verschillen noemt men *verwante* stammen, b.v. *sprook, spreuk, spraak*.
Stam'boek (veeteelt. register, waarin de afkomst van runderen en paarden wordt opgeteekend), o. -en; **-boekstier**, m. -en.
Stam'boek (boek, waarin elke militair een nummer krijgt; hoofdlegger, waarin de voornaamste dienstveranderingen of feiten worden geboekt), o. -boeken; **-nummer**, o. -s.
Stam'boek (gestachtsregister v. d. adel), o. -en.
Stam'boek (lijst v. namen der oprichters en v. d. oudste leden v. e. vereeniging), o. -en.
Stam'boel (aadr. Turksche naam van Konstantinopel), o.: eig. Islam-boul, d. i. stad v. d. Islam.
Stam'boeltroep (O.-I. tooneelgezelschap, bestaande uit kleurlingen), m. -troepen.
Stam'boom (gestachtsboom; tabel, waarop in den vorm van een stam met takken, de namen eener adellijke familie, van haar oorsprong af, staan uitgedrukt), m. -boomen.
Stam'boon (boon, die als een struikje en niet langs een stok groeit), v. -boonen.
Stam'elen (hakkend, stotterend, moeielijk spreken), ik heb gestameld: dat kind stamelt nog; de man stamelde een bede; ook, Stameren; **-kees** (stotteraar), m. -keezen; **-taal** (stottertaal, kromtaal), v. gmv.; **-tong** (persoon), m. en v. -en.
Stam'meren, meestal Stamelen.
Stamet' (Fr. een soort van grove wollen stof), o., (soorten), o. stametten.
Stamet'ten (van stamet gemaakt), bn.
Stam'gast (vast bezoeker van een kofftehuis), m. -gasten; zie *Habitué*.
Stam'genoot (iem., die met een ander of met anderen tot denzelfden volksstam behoort), m. -en.
Stam'houder (zoon, die n.l. den stam behoedt voor uitsterven), m. -houders.
Stam'huis (dynastie, geslacht), o. -huizen: gesch. de vijf grafelijke -huizen, het -Oranje.
Stam'ijn' (Fr. haren zeefdoek, een haren zeef), v. gmv.; **-en** (van stamijn), bn.
Stam'men (afstammen, afkomstig zijn van), hij is gestamd: zij stamt uit een edel geslacht; die bloem stamt uit Afrika; z. *Afstammen*.
Stam'ouders (eerste ouders, d. i. -vader en -moeder), m. mv.: Abraham en Sara zijn de - van het Joodsche volk.
Stamp (schop, trap; harde stoot op den grond), m. stampen.
Stamp'ge (het stampen; datgene, wat gestampt wordt), v. gmv. (g = zij).
Stamp'beton (beton, bestaande uit Portlandcement en grindzand), o. gmv.
Stamp'elen (stampvoeten), ik heb gestampeid.

Stam'pen (krachtig stooten), ik heb gestampt: met den voet -, - van ongeduld, stampvoeten; fig. dit schip stampt erg, duikt met den boeg telkens diep in zee; het - van de machine eener stoon boot; O.-I. rijst -, om ze van den bolster te ondoen, zie *Rijstblok*; **-er** (blok, stampstok), m. -s: een koperen -, een houten -; **-er** (vrouwelijk deel der bloem, hetwelk het stuifmeel opneemt), m. -s; **-molen** (molen met stampers, omerts te gruizen), m. -s; **-stooten**, of **-rijden** (scheepst. het stampen van een schip), o. gmv.; **-voeten** (met de voeten stampen), ik heb gestampvoet: de knaap -voette van toorn, hou op met dat -; **-vol** (propvol), bn.: de zaal was -, zo vol als mogelijk is; **-werk** (al het bewegingswerk in den stampmolen), o. gmv.
Stam'roos (rozeboom met opgaanden stam), v. -rozen; zie *Roos*.
Stam'vader, m. -s; zie *Patriarch*.
Stam'verwant (van denzelfden stam), bn.: -e volken, -e woorden; **-schap**, v. gmv.
Stam'verwant, m. en v. -en: onze -verwanten in Z.-Afrika, personen, die uit den Ned. stam zijn voortgesproten.
Stam'wapen (familiewapen), o. -s.
Stam'woord (stam, die als woord gebruikt wordt), o. -en, b.v. slaap, loop, val zijn w.w. stammen en tevens zelfst. nw.
Stan'ce (It. coupletstrophe), v. stances; ook, Stanza en Stanze.
Stand (houding, wijze van staan), m. -en: een goeden - aannemen; plastische -en.
Stand (klasse, staat, rang), m. -en: menschen van -, de hoogere -en.
Stand (plaats), m.: -houden, niet wijken; fig. die kleur houdt -; de - van de zon, van de maan, van de sterren.
Stand (voortbestaan), m. gmv.: in - blijven.
Stand (afdeeling van gemeentelijk bestuur), m. gmv.: de burgelijke -.
Stan'daard, stan'derd (vaandelstok, vaandel a. e. stok), m. -aarden, -aards, -erds.
Stan'daard (maatstaf, model; grondslag van enig muntstelsel), m. standaarden: wij hebben den dubbelen -; zie *Monometallisme*, *Bimetalisme*, *Standpenning*.
Stan'daardwerk (boekwerk, dat in zijn soort uitstekend is een duurzame waarde heeft), o. -werken.
Stan'daardwoordenboek (woordenboek, dat als standaardwerk kan gelden), o. -en: het *Woordenb. der Ned. taal*, ontworpen door M. de Vries, zal een - zijn.
Stand'beeld (beeld, dat ter eere van iem. op eenig plein staat), o. -en: het - van Cats te Brouwershaven (1829); zegsw. hij staat daar als een stom -, roert zich niet.
Stan'delkruid (plantk. zekere orchidee), o. gmv.
Stan'dengeest (opvattingen, meeningen, zienswijzen, die in bepaalde standen overheerschend zijn), m. gmv.; verg. *Clubgeest*.
Stan'der (een toestel in de gang, om er parapluus in te zetten, jassen aan te hangen, enz.), m. -s; ook *Staander*.
Stan'der (vaandelstok, ook: houten of metalen spil), m. -s: de - van een molen, de - van een drukpers; z. ook *Kaapstander*.
Stan'derd (standaard), m. standers.
Stand'hoek (meetk. hoek, dien twee vlakken met elkaar maken), m. -hoeken.
Stand'houden (blijven staan, niet vluch-

ten), ik hield —, heb —gehouden: tegen den vijand —, pal staan.

Stand'je (*ruzie*), o. —s: wil jij —s maken? ruzie, hevige publieke twist; iemand een —schoppen, hem een berisping toedienen van geweld, gmz.; een — krijgen, uitbrander.

Stand'je (*persoon*), o.: een opgewonden —.

Stand'je (*serenade*), o. —s. germ.

Stand'olie (*dikke lijnotie-vernis*), v. gmv.

Stand'penning (*standaardmunt, d.i. wettig betaalmiddel in een land en dat voor alle betalingen kan gelden*), m. —en; in ons land zijn de —en: de halve gulden, de gulden, de rijksdaalder en het gouden tientje.

Stand'plaats (*ambtelijke woonplaats*), v.

—en; —**punt** (*plek, waar men staat*), o. —en,

fig. uitgangspunt, gezichtspunt, oogpunt: een — innemen, een — verlaten; —**vas'tig** (*onwrikbaar, onwankelbaar, duurzaam, blijvend, niet veranderend*), bn. en bw.: een —e liefde, e. —e trouw, een — evenwicht, zie Stabiël;

iets — weigeren; —**verheffing** (*verheffing in rang en aanzien*), v. gmv.; —**verwisseling** (*verandering van stand*), v. —en; —**vink** (*bouwkw. paal, pilaar, pijler: onderdeel van het dakgebint*), m. —en; —**vizier** (*mil. richtpataatje aan een kanon*), o. —en; —**vogel** (*die n.l. winter en zomer dezelfde streek bewoont*), m. —s: musschen, kraaien zijn bij ons —s; zie: Trekvogel en Zwerfvogel.

Stang (*ronde, dunne metalen staaf*), v. —en.

Stang (*bit v. e. paardetuig*), v. —en: de — heeft zulk een vorm, dat de tong v. h. paard erg geklemd wordt bij het aantrekken der teugels; fig. *iem. op de — rijden*, hem in toom houden, met strakke hand leiden.

Stan'islaus-orde (**St.-**), v. gmv.: de — is een Russische ridderorde.

Stan'itsa (*kozakkendorp*), v. stanitsa's.

Stank (*leelijke reuk*), m. —en: de — v. e. riool:

zegsw. — voor dank krijgen, grove ondank.

Stann'loof, —ol (*tinfoelie*), o.; zie Capsule.

Stand'pede (*Lat. op staanden voet, onverwijld*), bw.: een zaak — afdoen.

Stanza (*dichtk. achtregelige jambische strophe met drie rijmklanken*), v. stanza's: de — is uit Italië herkomstig; de zes eerste regels hebben gekruist rijm, de twee laatste gepaard rijm; ook: Stanze, v. —n.

Stan'za (*It. kamer*), v. —'s; de —'s in het

Vaticaan: door Rafaël met fresco's versierd.

Stap (*pas, schrede*), m. —pen: — voor —, langzaam aan; den eersten — doen, b.v. de eerste poging; kom een — nader, wat dichterbij; ga mee op —, wij gingen op —, loopen.

Stapel (*een aantal op elkaar gevulde voorwerpen, hoop*), m. —s: een — hout; een — turf, een — steenen, een boeken—; zie: Hout—, Brand—, Kogel—.

Stapel (*stapelgek*), bn.: ben je nu —!

Stapel (*stelling op een scheepswerf*), m. —s: een schip op — leggen, de kiel er van leggen en er verder aan bouwen; van — laten loopen, laten afloopen van de stelling of helling in het vaarwater, fig. *die redevoering liep goed van —*, werd vloeiend uitgebracht; —**artikelen** (*goederen, welke den voornaamsten uitvoer van een land vormen*; ook: goederen, welke op een stapelplaats in groote menigte voorhanden zijn), o. mv.; —**blok** (*blok, waarop een schip op stapel of stelling rust*), o. —ken.

Stapel (*ofoopen, aan stapels zetten*), ik heb gestapeld: turven —, guldens —.

Stapelgek (*zeer gek*), bn.; —**goed** (*goed of waar, waarvan stapelrecht moet betaald worden*), o. —eren; —**markt** (*algemeene stapelplaats of voorraadschuur*), v. —en; —**plaats** (*plaats, waar goederen uit het binnenland aangevoerd worden om verscheept te worden; entrepot van handelsproducten*), v. —en: Maskassar is de — voor de producten van den O.-I. Archipel; —**recht** (*recht, dat vroeger sommige steden werd toegekend, om voorbijkomende koopvaarders te dwingen, hun waren te lossen en te koop aan te bieden*), o. gmv.; —**waar** (*stapelgoed*), v. —waren; —**wolk** (*afgeronde, bergachtige, donkere wolk, hoopwolk*), v. —en; —**zot** (*in de hoogste mate gek*), bn.

Stap'pen (*met vasten tred gaan, voortschrijden*), ik heb en ben gestapt: zij stapt als een dragonder; forsch; fig. *over iets heen —*, er niet meer over spreken of twisten.

Stap'voets (*langzaam*), bw.: — rijden over een brug, terwijl het paard stapt, stap voor stap.

Star (*hemellichaam*), v. starren; meer: **Ster.**

Star (*strak, stijf*), bn. en bw.: met — ren blik, —re verbazing, —re trots; — naar iets kijken.

Star'en (*strak op één punt kijken*), ik heb gestaard: op iets —; wezenloos voor zich uit —.

Star'oogen (*de oogen wijd openspalen en starend kijken*), ik heb gestarroogd.

Staros'ta, starost' (*dorpsschout in Rusland; in Polen: edelman; burgemeester*), m. —'s, —en.

Start (*Eng. sport. punt van vertrek bij wedrennen*), m. starts: zes rijders verschenen aan den —, punt van afrit.

Star'ten (*aan den start komen*), men startte, heeft gestart: al de wielrenners zullen in A'dam — op het Leidsche plein.

Star'ter (*Eng. sport. hñ, die bij een wedren het sein tot den afrit geeft*), m. starters.

Star'te, m.: de Raad van —, hoogste regeeringscollege in ons land.

Star't'risch (*toevend, langzaam*), bn. en bw.: — lezen; de tegenst. is Cursorisch.

Star'telijk (*deftig, vol staatsie*), bn. en bw.: Louise was zeer —, (Potg.); *iem. — tegemoet treden*; —er, —st.

Star't'nbijbel (*de officieele Protest. bijbel*, in de Holl. taal overgebracht door een commissie uit de synode van Dordt, en wel van 1619—'35, en op last der Algemeene Staten in 1637 uitgegeven), m. —s; —**bode** (*bode van de Staten, ook van de 1e of 2e Kamer*), m. —n; —**bond** (*vereeniging van rijken of staten tot ééne bond, zóó dat iedere staat zijn zelfstandigheid behoudt*), m. —en: de Vereenigde Staten van N.-Amerika vormen een —, zie: Confederatie en Bondsstaat; —**college** (*gesch. inrichting voor onbemande jongelui, om kosteloos voor predikant te studeeren; zij hadden een beurswoning en onderhoud in het — te Leiden*: Van der Palm, 1763—1840, is nog aan het — geplaatst geweest; —**Generaal'** (*onze Algemeene Staten, bestaande uit de 1e en de 2e Kamer*), m. mv.

Star'tica (*weegkunst; leer van het evenwicht*), v. gmv.; ook: Statiek'. (c = k).

Star'tie (*een der 14 afbeeldingen, welke betrekking hebben op 's Heeren tijden, in de R.-K. kerken, vormende te zamen den kruisweg*), v. —tiën, —ties. (t = s).

Statief' (*drievoet of voetstuk van optische en andere instrumenten, vooral van een photographietoestel*), o. —tieven. (t = t).

Statiek', v.; zie Statica.

Statie-overste (Vl. *stationschef*), m. -n.
Statiens' (*pronkend, pralend, statelijk*), bn. en bw.; -tieuzer, -t. (t = s).
Sta'tig (*indrukwekkend, deftig*), bn. en bw.: een - *man*, (C. O.); een - *gebouw*.
Sta'tiglijk (*statig, deftig*), bw.: *de stoet bewoog zich* -, op statige wijze.
Station' (Fr. eig. *stilstandplaats*: *ruim gebouw aan den spoorweg als stand- of pleisterplaats*), o. stations. (t = s).
Stationnair' (op dezelfde hoogte blijvend, *stilstaand, niet veranderend*), bn. (ai = è).
Stationneeren (een standplaats hebben of geven, b.v. een *wachtschip, taxi, huurrijtuig*).
Stations'chef (*hoofd van een spoorwegstation*), m. -s, ook: *Station'chef*; -**emplacement**, o. -en, zie *Emplacement*; -**gebouw**, o. -en; -**klok**, v. -klokken; -**plein**, o. -en; -**straat**, v. -straten, ook, *Stationstraat*; -**weg**, m. -wegen.
Sta'tisch (*het evenwicht betreffend*), bn.: - **moment** (werkt. *product v. d. lengte v. d. hefboomsarm en de op dezen arm werkende kracht*), o. -en: een *hefboom is in evenwicht*, wanneer de -e -en der armen gelijk zijn.
Stati'tiens (*kenner en beoefenaar van de statistiek*), m. statistici.
Statistiek' (*de wetenschap, die uit een aantal quantitative gegevens tot de gemiddelde uitkomsten besluit en deze in cijfers uitdrukt; hulpwetenschap, die betrouwbare gegevens verzamelt omtrent maatschappelijke verschijnselen*), v. gmv.: *het bureau van de* -.
Statist'isch (*volgens de statistiek, de statistiek betreffende*), bn.: -e *gegevens, een -overzicht; voorspellingen, op -e tafelen grond*, (Potg.). (tisch = ties).
Statu'e (*stand- of erebeeld, eerezuil*), v. -n.
Statuette (*klein standbeeld*), v. -n.
Sta'tu-quo, o., zie in -, ook, *Sta'tu-s-quo*, m. en o. gmv.: *den - handhaven*, den toestand, waarin zich een rijk bevindt op een bepaalden tijd. (qu = kw).
Statutair' (Fr. *volgens de statuten*), bn.
Statuur' (*lichaamshoogte, gestalte*), v. gmv.
Statuut' (*reglement, voorschrift, verordening, wet van een genootschap*), o. statuten.
Stavast', bw.: *een man van* -, groot, flink, stevig, fig. *ferm van karakter*.
Staven (*bevestigen, waar maken, bewijzen*), ik heb *gestaafd: met bewijzen* -, *met een eed* -, *bekrachtigen*; -**ing** (*het staven*), v. gmv.: *tot - van zeker recht*.
Steamer (Eng. *stoomboot*), m. -s.
Stear'ine (*de vaste bestanddeelen van verschillende vetten, kleur- en reukloos; gezui-verde talk*), v.; -**kaars**, v. -en. (ea = ee).
Ste'chelen (*krakeelen*), ik *stechede*, heb *ge-steched*; ook, *valsch doen bij 't spel*; -**ar'ij** (*getwist*), v. -en. gmv. (ste = stè).
St'ede (*plaats, plek, oord*), v. steden: *hier ter* -, *de heilige* -, *in - van*, ook, **Stee**; -**houder** (*plaatsbekleeder*), m. -s, zie *Stadhouder*; -**ke** (*sta'dje*), o. -s: *Alkmaar, het* -, (C. O.); -**kroon** (*krans of kroon van de stedemaagd*), v. -kronen; -**lijk**, bn.: *de -e rechten*, de stad betreffende; *de -e regeering*, het bestuur der stad; -**ling** (*stad-bewoner*), m. en v. -en, voor het v. ook -**e**; -**maagd**, v. gmv.: *de - van Amsterdam*, personificatie van die stad; -**ndwinger** (*ee'renaam v. Fr. Hendr.*), m., soms ook van *Maurits*; -**waarts**, bw., ook, *Stadwaarts*.

Stee (*plaats*), v. steeën; zie *Stede*.
Stee (*plekje*), v. steeën: *een zwakke - in een touw, een slechte in - laken*, zie *Glee*.
Stee (*een Zeeuwsche hoeve*), v. steeën.
Stee'ds (*altijd, altoos, gestadig, bestendig*), bw.
Stee'dsch, bn.: -e *manieren, d. i. der stad-bewoners*; een -e *kleeding*, als in de stad.
St'eg (*nauwe straat, smalle weg*), v. stegen.
St'ee (*halsstarrig, koppig*), bn.: *dat steege paard, steeper, steegst*; vergel. *Stug*.
St'ee (*pijnlijke aandoening*), m. steken: *Amelie zeeg met een halfhonderd steken in haar zij op een stoel neder*, (C. O.); *stoot met mes of dolk, enz.: iem. een doodlijken - geven, een bajonet - een dolk -*; zegsw. *iem. een - onder water geven, een onaangenaamheid zeggen, hem bedektelijk pijn doen*.
St'ee (*breisteek, naasteek*), m. steken: *een borduur -*, *een kruis -*; een - *laten vallen, een - opnemen*; *fljne steken, grove steken*; - *houden*, vast, hecht genaaid zijn; zegsw. *die redeneering houdt geen -*, is niet degelijk; *daar is een - je aan los*, de zaak is niet geheel in orde; ook: *aan hem is een - je los*, hij is niet, wat hij zijn moet op zedelijk gebied; *hij voert geen - uit*, doet niets, werkt heelemaal niet; *ik zie hier geen -*, hoegenaamd niets, het is er pikdonker.
St'ee (*punthoed van een pastoor, dominee, enz.*), m. steken: *ik kom thuis en werp mijn - op tafel*, (Koetsv.).
St'ee (*fig. verlegenheid*), m. gmv.: *iemand in den - laten*, hem op een hachelijk oogenblik verlaten, hem in 't gevaar laten.
St'ee (*beitel*), m. -s; -**bekken** (*bekken, dat men ergens onder steken kan*), o. -s; -**blad** (*leeren borstlap b.v. bij het schermen*), o. -bladen; -**brief** (*officieele brief tot aanhouding van een misdadiger*), m. -brieven; -**dicht** (*hekdicht*), o. -dichten, w.i.g.; -**distel** (*melkdistel*), v. -s; -**doorn** (*zeekruisdoorn, Christusdoorn*), m. -en; -**doorn**, -**doren** (*kruisbezie, kruisbezie-struik*), m. -doorns, -dorens; -**garen** (*voegnet, strijkniet*), o. gmv.; -**hevel** (*wijnkoopershevel*), m. -s; -**houdend** (*degelijk, solide, vast*), bn.: *een - argument, beproefd, zie Steek*; -**kan** (*vochtmaat, inhoudende 1/4 Ned. kan of L.*), v. -nen; -**mag** (*dierk. wijfjesmug onder de gewone muggen*), v. -muggen; -**pan** (*bekken met steel in de ziekenkamer*), v. -pannen; -**palme** (*buks, die op Palmzondag de palmtakjes levert*), v. -en; -**penning** (*geldstuk, fooi, om iem. om te koopen; godspenning*), m. -en, vero.; -**pomp** (*scheepest. verplaatsbare scheeps-pomp*), v. -en; -**priem** (*dun steekijzer met punt*), m. -en; -**spel** (*gesch. tornooi*), o. -spelen; -**te** (*steking*), v. -n: *een - in de zij*; -**turf** (*e. lange losse turf, gestoken van de korst van hoogveen*), m. -turven, (als stofnaam), v. gmv.; -**vlieg** (*paardenwlieg*), v. -en; -**wagen** (*handwagen, wagen, dien men voortduwt*), m. -s; -**wiek** (*propje pluksel voor een wonde*), v. -en; -**wonde** (*wonde, met een stekend voorwerp toegebracht*), v. -n, verg. *Schotwond*.
St'eel (*stengel, stok, handvat, schacht*), m. stelen; *de - v. e. bloem, v. e. blad, v. e. bezem, v. e. lepel, v. e. lans, v. e. anker*; zie *Vork*.
St'eel (*buisje, schacht*), m. stelen: *een pijp* -.
St'eel (*een soort v. voorjaarsgroente*), m. stelen.
St'ee'sch (*heimelijk*), bn.: *een - en blik werpen*.

Steels'gewijze, steels'wijs, bijw.: hij zag zijn vader — aan, onmerkbaar; *Alima*, haar lijfmeid, bespiedt — het gelaat harer meesteres, (J. t. B.), heimelijk; *iets — gadeslaan*, (Potg.) **Stee'man** (stadbewoner), m. — lui, — lieden. **Steen** (harde delfstof, die niet smeedbaar, oplosbaar of brandbaar is), o. gmv.: het — haalt men uit de groeven; zoo hard als —; op — teekenen, op — graveeren; fig. een hart van — hebben, erg gevoelloos; hij klaagt — en been, erg luide en zeer heftig. **Steen** (voorwerp, uit steen bestaande), m. — en: een goot —, een graf —, een hoek —, een molen —, een slijp —, een vloer —, enz., zie ald.; den eersten — leggen, feestelijk den bouw beginnen; *de eene — zal niet op den anderen blijven*, alles zal het onderst-boven gekeerd worden, de verwoesting zal vreeselijk zijn; *al zou de onderste — boven, d. i. alles het onderst-boven gekeerd moeten worden*; fig. *dat is mij een — van het hart*, ik word onthoven van een drukkende zorg, zie Hart; *het is mij een — des aanstoots*, een ergernis, zie Aanstoot; zegsw. *den — op iemand werpen*, als eerste aanklager tegen hem optreden: Bijbel, bij de steeniging den eersten steen mogen werpen, Joannes 8:7. **Steen** (steenens gebouw, gevangenis), o.: het — te Antwerpen (thans Museum), ons Stein, b.v. Loevestein; op het — gevangen zitten, Vl. **Steen** (harde kern of pit van een steenwrucht), m. — en: de — van een abrikoos, een — van een perzik, de — van een pruim. **Steen** (hagelsteen), m. steenen: er vielen — en als duiveneieren. **Steen** (voorwerp, dat vroeger blijkbaar van steen was), m.: dobbel —, domino —. **Steen** (iets, dat van steen gemaakt is), m. steenen: de — en van een molen; er ligt een mooie — op dat graf; er waren in dat huis prachtige gootsteenen; zie ook: Edelsteen. **Steen** (gewicht van ± 2.7 KG.), m.: een — vlas, een — kaarsen. vero. **Steen** (stofnaam), v. gmv.: deze vloer is van —, een gewelf van —. **Steen'achtig** (gelijkende op steen), bn.: steenkool is een — e delfstof; — Arabië, de bodem is er vol steenen; een — e heide, een — e grond. **Steen'arend** (grootte arend, goudarend), m. — en: de — heeft een vlucht van wel 1.25 M.; — baars (baars, die leeft tusschen steenen en rotsen), m. — zen; — bakker (man, die metsel- of tichelsteenen bakt of doet bakken), m. — s; — bakkerij, v. — en; — bikker (werkman, die steenen afbikt), m. — s, zie Afbikken; — bok (in 't wild op 't gebergte levende bok met groote van knobbelige ringen voorziene, naar achteren gebogen holle horens), m. — ken; — bok (tiende teeken of sterrenbeeld in den dierenriem, zie Zodiak), m. gmv. **Steen'bokskeerkring** (zuidkeerkring, 23½° ten Z. van den evenaar), m. gmv. **Steen'breek, steen'breke** (plantengeslacht, waartoe een aantal Alpenkruiden behooren), v. gmv.: de drievingerige —, plantje, een der vijf in ons land in 't wild groeiende soorten. **Steen der wijzen** (de gehetmzinrige stof, waarnaar de alchimisten eeuwen lang hebben gezocht), m.: de — zou alle ziekten kunnen genezen, de eeuwige jeugd brengen, alle metalen in het zuiverste goud kunnen veranderen; *den — zoeken*, fig. de oplossing van iets onmogelijks zoeken; *den — meenen gevonden te*

hebben, fig. zich blij maken met e. doode musch. **Steen'doorn** (haag- of kattendoorn), m. — en. **Steen'druk** (lithographie), m. gmv.: is dat — of zetwerk? — drukken (lithographeeren), ik heb gesteendrukt; — drukker, m. — drukkers; — drukkerij, v. — drukkerijen; — — drukkunst (uitvinding, ± 1800, van Aloys Senefelder, 1771 — 1834, waardoor teekeningen en letters, alsmede geschaduwde teekeningen in reliëf of door insnijding op steen worden gebracht en door den druk vermenigvuldigd), v. gmv.; — drukpers (pers van een steendrukker), v. — persen; — drukplaat (afdruk van een steen), v. — platen; — drukwerk (lithographisch werk, ook, het steendrukken of een steendruk), o. gmv. **Steen'duif** (wilde duif, die op rotsen nestelt), v. — duiven; — dwerg (aardman in bergen), m. — en; — eik (Z.-Europeesche eik), m. — en, zie A zijn; — en (van steen), bn.: een — beeld; — bijlen, zie Vuursteen; fig. een — hart, hoogst ongevoelig, hardvochtig; — gelt (wijfje v. d. steenbok), v. — geiten; — glooïing (zeewering, oever- en dijkbeekleding, bestaande in een glooïing van opeengestapelde brokken steen), v. — en: de eerste — en werden in 1732 tegen den paalworm gelegd; — goed (vergl. aardewerk), o. gmv.: het fijne Eng. — heet ook Wedgwood; — groef, — groeve (steenmijn), v. — groeven: de — groeven van Bentheim; — hard (zoo hard als steen), bn.: een — e perzikpit; fig. ongevoelig, onvermurwbaar: het — e gemoed van Alva; — houwen (steen bewerken), o. gmv.; — houwer (steenkapper), m. — s; — houwerij (het steenhouwen), v. gmv., (de werkplaats), v. — en. **Steen'ig** (steenachtig), bn. en bw.; — er, — st. **Steen'igen** (met steenen doodgooten, een straf vroeger in het Oosten), ik heb gesteendrukt; — ing, v. — en: de — van Palamedes bij Troje; *Stefanus werd gesteendrukt*, Hand. 7:59. **Steen'karp** (zekere ineengetrongen karpersoort), m. — karpers. **Steen'klaver** (witte klaver), v. gmv. **Steen'kolen**, v. mv.; zie Steenkool. **Steen'kolenbed** (steenkolenlaag), o. — den; — bedding (steenkolenbed), v. — beddingen; — briket (briket van steenkolengruis), v. — ten; — creosoot (creosoot, uit steenkolen gewonnen), v. gmv.; — gas (lichtgas, uit steenkolen gestookt), o. gmv., zie Gas; — groeve (groeve, waaruit steenkolen gedolven worden), v. — groeven; — handel (handel in steenkolen), m. gmv.; — handelaar (koopman in steenkolen), m. — s; — laag (bedding of laag van steenkolen in den aardbodem), v. — lagen; — loods (loods of houten pakhuis tot berging van steenkolen), v. — en; — magazijn (groot steenkolenpakhuis), o. — en; — mijn (onderaardsche groeve, waaruit steenkolen opgedolven worden), v. — en; — productie (het aan-den-dag-halen van steenkolen), v. gmv.; — teer (teer, uit steenkolen gewonnen bij de gasbereiding), v. gmv.; — verbruik (het verbruik, het stoken van steenkolen), o. gmv.; — wagen (wagen of wagon tot vervoer van steenkolen), m. — s. **Steen'kool** (belangrijke, brandbare delfstof bestaande uit dicht in elkaar geperste plantendeelen, uit de mijnen opgedolven, met een koolgehalte van 70 — 96 %), v. — kolen: de — is meest zwart, soms bruin, zij wordt naar den vorm, waarin zij gevonden wordt, ge-

noemd: schilfer-, blader-, vezel-, roetkool.
Steen'koud (zoo koud als een steen), bn.: -e voeten; fig. een - hart; zie **Steen**.
Steen'kraal (alpenraaf), v. -en; -**kreeft** (kreeft, levend tusschen rotsen), m. -en; -**krijter** (gierzwaluw), m. -s; -**laag** (laag van steenen in een groeve, laag metselsteenen), v. -lagen; -**lijder** (graveelijder), m. -s; -**linde** (linde met kleine bladen en hard hout), v. -n; -**marter** (huismarter, grijsbruine hoenderwezel), m. -s; -**meerle** (bergmeerle), v. -n; -**meeuw** (neusvisch, sneep), v. -en; -**oven** (steenbakkerij), m. -s; -**plimpernel** (bokspetersetie), v. gmv.; -**puist** (harde puist), v. -en; -**raaf** (een soort van hopvogel), v. -raven; -**raket** (kruisbloemige plant), v. gmv.; -**roos** (alpenroos), v. -rozen; -**rots** (harde granietrots), v. -en; -**schaap** (bergschaap op Sardinië en Corsica), o. -schapen.
Steen'stort (plaats voor het storten van steenpuin), v. -en, ook **Stort**: de gemeentestort.
Steen'tijdperk (voorhistorische tijd), o., ook: -periode: de menschen van W.-Europa leefden in holen, zie **Holen** mensch, kenden het gebruik der metalen niet en maakten hun wapens en werktuigen v. steen, z. **Vuursteen**.
Steen'uil (dierk. een klein soort van uil, die in ons land veel voorkomt), m. -uilen; -**valk** (rotsvalk), m. -valken, ook: **Blauwvoet**.
Steen'vlas (amiant, asbest), o. gmv.
Steen'vrucht (vrucht met sappig vleesch rondom een steen of kern), v. -en; perziken, abrikozen, pruimen, amandelen, kersen en morellen zijn -en; er zijn ook samengestelde -vruchten, b.v. de kornoelje en de mispel; -**weg** (grootte weg, heirbaan; weg met vierkante graniet-steenen geplaveid), m. -wegen; -**wilg** (zekere wilgsoort), m. -en; -**werp** (de woep met een steen; ook, de afstand, door den geworpen steen doorloopen), m. -en; -**zaag** (ongetande zaag, om steenen platen door te zagen), v. -zagen; -**zager** (werkman, die steenen zaagt), m. -s; -**zagerij** (het zagen van steenen), v. gmv., (de werkplaats), v. -en; -**zout** (klipzout), o. gmv.; -**zwaluw** (gierzwaluw), v. -en.
Steeple-chase (Eng. wedren met hindernissen, nl. over heg en steg naar een bepaald doel), v. -chases; zegsw. de - van het menschedom naar geluk, niets ontziende jacht.
Stee'voogd (burgemeester eener vesting), m. -en; -**voogdij** (waardigheid als steevoogd), v. gmv. vero.; -**waarts** (stadwaarts), bw.
Steg (smalle weg, voetpad), m. zegsw. weg noch - weten, totaal onbekend zijn in een streek.
Steganographië (geheimschrijfkunst, geheim teeken-schrift), v. gmv. (ph = f).
Steg'el (stijgbeugel), o. stegels.
Steg'elreep (stijgriem, reep van den stijgbeugel), m. -reepen: den - in- of opkorten.
Stegomay'a (muskiet, die de gele koorts door zijn steek overbrengt), v. -s.
Stel'ger (aanlegplaats voor schepen; ook, metselstellige), m. steigers.
Stel'geren (verwant met stijgen: op de achterpooten overeind gaan), het paard heeft gesteigerd: schrik doet een ros -.
Stel'gerwerk (bouwk. het getimmerte aan of van een steiger), o. gmv.
Steil (rechttop), bn. en bw.: een -e bergwand, een -e trap, een -e kust; fig. vasthoudend, niet-meegaand: die man heeft -e begrip-

pen; dat is -e rechtzinnigheid; -er, -st.
Steil (dicht. steilte), o. gmv.: dat - beklimmen *Ots gedachten*, (Staring).
Steil'getopt (met steilen top), bn.: een -e toren, (Bild.); -e rotsen.
Steil'oor (ezel, fig. stijfkop), m. en v. -ooren.
Steiloo'rig (met steile ooren), bn.: een koppet -e honden; fig. koppig, halsstarrig.
Steil'schrift (het schrift van letters in rechten stand), o. gmv.; zie **Schuinschrift**.
Steil'te (het steil-zijn), v. gmv.: de - van een rotswand; ook: steile hoogte: op die - was het arendsnest.
Stek (afzetsel, loot v. e. plant), v. stekken.
Stek'ade (in een stok verborgen degen, stokdegen), v. stekaden.
Stek'blind (geheel en al blind), bn., vergel. **Stikdonker**, **Stokdoof**.
Stek'el (puntige uitwas, stekelig aanhangsel), m. stekels: de rozen hebben -s; -**achtig** (puntig; fig. scherp, bits), bn.; -er, -st.
Stekelbaars (inlandsch vischje met rug- en buikvinstekels; 4-9 cM.), m. -baarzen: het -je heet ook stekeltje en leeft in onze slooten, grachten en plassen; -**bes** (kruisbes), v. -sen; -**bezie** (kruisbes), v. -beziën; -**brem** (ronde stekeldistel, kogeldistel), v. -men; -**draad** (ijzerdraad met puntige stekels), o. gmv., als voorwerpsn. m. -draden; -**draak** (pieterman), m. -draken; -**grondel** (een soort van grondeling, ook, steenbijter), m. -s; -**ig** (met stekels bezet, vol stekels), bn.: planten met -e bladeren, de egel heeft een -e huid; fig. een - woord, een - antwoord, hekelend, scherp, bits; iem. iets -s zeggen, scherps; -**igheid** (stekelig woord of gezegde), v. -heden; -**ing** (grondel, grondeling), m. -en; -**karper** (met stekels gewapende karper), m. -s; -**krab** (krab met stekels), v. -ben; -**rog** (rog met puntige doortjes op den rug), m. -gen; -**tje**, o. -s, zie **Stekelbaars**; -**varken** (een knaagdier, geheel bezet met stekels, in de warme landen der oude en nieuwe wereld), o. -s, z. **Egel**.
Stekelvinnige vissen (wier rug- en staartvin nl. met stekels bezet zijn), m. mv.
Stek'en, ik stak, heb gestoken: met een mes, met een dolk -, wonden; de wespen hebben mij gestoken; fig. de zon stak erg, d. i. brandde erg; zegsw. de loftrumpet -, aan den mond brengen, blazen; ik laat die studie -, varen; iemand naar de kroon -, zie **Kroon**; ergens een speldje bij -, zie **Speld**; dat stak hem de oogen uit, zie **Oog**; van wal -, zie **Wal**; in de modder blijven -, vastzitten, fig. in zijn rede blijven -; iem. in de hoogte -, hem prijzend verheffen; de hoofden bij elkaar -, overleg plegen; de broodkruimels - hem, zie **aid**; den draak - met, zie **Draak**; onder stoelen en banken -, zie **Bank**; de moord stak hem, hij stierf, vero.
Stek'er (werktuig, waarmee men steekt), m. stekers; ook: persoon, die steekt.
Stek'ken (door stekken voortplanten, een stek in den grond zetten, om ze te laten groeien), ik heb gestekt: bessen -, rozen -.
Stel (stand, orde; geschikte plaats), m. gmv.: ons huis is nu op -, alles is in orde, op regel; zegsw. op - en sprong, dadelijk, onmiddellijk.
Stel (bij elkander behoorende voorwerpen, een verzameling), o. stellen: een - juweelen, een - porseleinen kopjes en schoteltjes; een olie- en azijn-; een - maten en gewichten.

- Stelen** (diefstal plegen), ik stal, heb gestolen: die eens steelt, is altijd een dief, wanneer men eens iets heeft gestolen, wordt men er altijd op aangezien, behoudt men altijd den naam van dief; zegsw. *iemands hart* -, zijn genegenheid winnen; *het is om te* -, zeer lief en aardig; -er, m. -s, zie Heler.
- Stelhout**, -ijzer (stuk hout of ijzer, veelal met groeven, waarmee men iets hooger of lager kan stellen of plaatsen), o. -en, -s: *het* - van een ziekestoel, van een rustbed, van een lessenaar; *het* - van een affuit.
- Stelkunde, stelkunst** (algebra), v. gmv.: de - is een afdeling der wiskunde.
- Stelkunstig** (algebraïsch), bn.: een -e oplossing van een rekensom.
- Stella'ge** (stelling, stelger), v. -s. (g = zj).
- Stelle** (aardhoogte, terp), v. -n.
- Stellen** (plaatsen), ik heb gesteld: te boek -, tentoon-; paal en perk -, de grenzen aanwijzen, fig. kortwieken, beteugelen; in slagorde -, schikken; iem. voorwaarden -, aan voorwaarden binden; iem. de wet -, voorschrijven, hoe hij handelen of zich gedragen moet; in het licht -, duidelijk maken; ergens een eer in -, als een eer beschouwen; te hand -, overhandigen; te vreden -, doen zijn; hij kan het goed -, is een gezeten burger; in vrijheid -, de vrijheid teruggeven; in het werk -, d. i. aanwenden; op de proef -, d. i. beproeven; hoe zal hij dat -? aanleggen.
- Stellen** (in geschrift brengen), hij stelde, heeft gesteld: de school moet leeren -, een brief leeren -, opstellen; een request -; zie Steloefening en Stijl.
- Steller** (hij, die opstelt, in geschrifte brengt), m. stellers: wie is de - van dit artikel?
- Stellig** (zeker, bepaald), bn. en bw.: een -e belofte, de -e verwachting hebben; zal ik, zei Keesje, door mijn -en toon bemoedigd, (C. O.), beslissen; gij moet - komen.
- Stelling** (te bewijzen waarheid, thesis, leerstelling), v. -en; zie Gestelde.
- Stelling** (plaatsing, ook, stellage), v. -en.
- Stelling** (mil. positie, post, vast punt), v. -en: een - aanvallen, verdedigen, nemen; de - A'dam is het hart der verdediging van ons land.
- Stellonaat'** (Lat. bedrog bij handel of bij verkoop, bedrieglijke overeenkomst of handeling, bedrieglijk failliet), o. gmv.
- Stelloefening** (schoolloefening in het leeren stellen), v. -oefeningen: een boekje met - en d. i. met stof voor opstellen, enz.
- Stelpen** (stillen, doen ophouden), ik heb gestelpt: het bloed -, fig. iem. droefheid -.
- Stelpnet** (een vischnet, om visch al overdekkend te vangen), o. -netten.
- Stelregel** (richtsnoer, grondregel), m. -s.
- Stel Schroef** (richtschroef), v. -schroeven: een nat. instrument met vier -schroeven, schroefjes, om het waterpas te doen staan.
- Stel'sel** (systeem), o. stelsels: het tientallig -, het continentaal -, zie Continentaal; het - van maten en gewichten, zie ald.; het - van Copernicus (1473-1543), zie Zonnestelsel.
- Stel'selaar** (ontwerper van een of meer stelsels; man der theorie, die de practijk uit het oog verliest, kamergeleerde), m. stelselaars.
- Stel'selloos** (zonder stelsel, ongeregeld), bn.; -loozet, -t of meest -: een -looze politiek.
- Stelselmatig** (volgens een aangenomen stelsel, methodisch), bn. en bw.: een -e in-deeling van de planten; iem. - tegenwerken.
- Stel'selzucht** (voorliefde v. stelsels), v. gmv.
- Stelt** (stok met voettrede), v. stelten: de knapen liepen op -en; zegsw. op -en zetten, in beroering brengen, in wanorde; het huis stond op -en, alles was er in wanorde, in de war.
- Stel'tenlooper** (persoon, die op stelten loopt), m. -loopers.
- Stelt'looper** (dierk. een orde v. vogels, wier pooten geschikt zijn om in het water, in poelen en plassen, in zand te loopen, daar die pooten dun en lang zijn), m. -loopers: de ootelaar is een -, de struis is een -.
- Stem** (stemgeluid van mensch of dier), v. stemmen: een sterke, heldere, doffe -, met gedempte - spreken; zijn - verheffen, fig. zijn - tegen iets verheffen, er krachtig tegen op komen; de - v. d. nachtegaal, de -men van het woud; fig. de - van het geweten.
- Stem** (zangstem), v. stemmen: een mooie - hebben; geen - hebben, niet kunnen zingen; zie: Sopraan, Mezzo-sopraan, Alt (vrouwenstemmen), Tenor (1e en 2e), Bariton, Bas (1e en 2e), mannenstemmen.
- Stem** (kiesstem, stembiljet), v. stemmen: zijn - uitbrengen; een - in het kapittel hebben, zie Kapittel; hij had meer dan duizend stemmen, bij een verkiezing.
- Stem'band** (ontl. deel v. h. gehelidsorgaan van menschen en dieren), m. -banden.
- Stem'biljet** (-briefje), o. -biljetten.
- Stem'buiging** (uitdrukking, welke men in zijn stem legt), v. gmv.; zie Modulatie.
- Stem'bureau** (college van personen, die de stemmen opnemen), o. -bureau's. (eau = oo).
- Stem'bus** (blikken bus, waarin men zijn stembiljet werpt), v. -bussen; zegsw. uit de - komen, gekozen zijn.
- Stem'district** (kiesdistrict), o. -districten.
- Stem'geluid** (het geluid van een stem), o. -geluiden; zie Timbre.
- Stem'gerechtigde** (iemand, die mede mag stemmen of kiezen), m. en v. -gerechtigden.
- Stem'hamer** (werktuig, om een piano te stemmen), m. -hamers.
- Stem'hebbend** (stemgerechtigd), bn.
- Stem'kaart** (kaart, waardoor men opgeroepen wordt om te stemmen), v. -kaarten.
- Stem'lijst** (lijst der stemgerechtigden), v. -en.
- Stem'men** (eig. stem geven aan), ik heb gestemd: een piano, een viool -, op een bepaalde toonhoogte stellen; fig. hij is gestemd tot vreugde; hij was gunstig jegens ons gestemd, gezind.
- Stem'men** (zijn stem uitbrengen), ik heb gestemd: op iem. of iets -; vóór een zaak of een voorstel -, tegen iets -.
- Stem'mig** (ingetogen, zedig, ernstig, niet opzichtig), bn. en bw.: een - meisje, een - kleeding, een stille en -ekamer; - gekleed zijn.
- Stem'ming** (gemoedsgesteldheid), v. -en.
- Stem'ming** (het stemmen van muziekinstrumenten), v. gmv.
- Stem'ming** (stem- of keusuitbrenging), v. -en: recht van - hebben; - met gesloten briefjes; hoofdelijke -, door de namen op te noemen van de stemmenden.
- Stem'opnemer** (iem., die de uitgebrachte stembriefjes opent en afleest), m. -opnemers.
- Stem'opneming** (het aflezen en opteekenen van de uitgebrachte stemmen), v. gmv.
- Stem'pel** (zegel, cachet, ook, het merk zelf),

m. stempels: *meester Pennewip was een man van den ouden* -, (Mult.), d. i. van den ouden trant, nl. eenvoudig, braaf, eigenlijk gezegd van munten, dus een ouderwetsch maar degelijk mensch; *zijn - op iets drukken*, zijn zegel aan iets hechten, iets goedkeuren; fig. *die man drukt den - op zijn omgeving*, is veruit de meerder in kennis of in zedelijk gehalte.

Stempelband (gestempelde boekband), m. -en.

Stempelen (den stempel drukken op), ik heb gestempeld; -aar (beambte, met het stempelen belast), m. -s; -inkt (inkt, om mee te stempelen), m. -en; -merken (rijksmerken, die door rijksstempels worden aangebracht op gouden en zilveren voorwerpen), o. mv., zie: Waarborg en Essaaï; -snijder (iemand, die figuren en letters in stempels snijdt, graveur), m. -s.

Stemplicht, m., zie Kiesplicht.

Stemrecht (recht, van zijn stem te mogen uitbrengen), o.: het algemeen -, recht voor iederen burger, om te stemmen; -is stemplicht; de suffragettes in Engeland eischen - voor de vrouw; zie Kiesrecht.

Stemspleet (ontl. nauwe opening tusschen de stembanden), v. -spieten.

Stemtoon (toonhoogte van een stem), m. gm. v.

Stemvee (minachtende naam voor dat gedeelte der kiezers, dat op bevel onzelfstandig en gedwee op iemand stemt), o. gm. v.

Stemverheffing (het luider doen klinken v. d. stem), v. -en: met - spreken, iets zeggen.

Stemvork (muz. tweetandig, door slag of stoot een juiste toonhoogte aangevend, werktuigje), v. -en; zie Diapason.

Stemvorming (het vormen, ook, beschaven van de stem), v. gm. v.: oefeningen in de -.

Stemzate (Vlaamsch. klemtoon, accent), v.

Sten'den (gesch. de drie standen, de Staten), m. mv.: de - des Rijks.

Stenen (zuchten, zacht kermen), ik heb gestoend: de arme lijdert lag te -, kreunen.

Steng (verwant met stang: verlengstuk van den mast van een schip, staak), v. -en.

Stengel (dunne bloemsteel), m. -s; -blad, o. -bladeren, -bladen; -knoop (knorff), m. -en.

Stenograaf' (snelschrijver), m. -grafen, (e = ee); -graphie' (kortschrift, d. i. snelschrijfkunst door middel van teekens en afkortingen), v. gm. v., lees: stee-noo-gra-fie'; -grapeeren (snelschrijven, met afkortingen schrijven); -graphisch (snelschrijfkunstig), bn.: een - verslag; de directeur van den -en dienst, (phisch = fles); -gram (een door stenographie opgeteekend rapport, verflag in snelschrift), o. -grammen; -telegraphie (het nieuwe telegrafeerstelsel voor kabels, bestaande in kortschrift), v. gm. v.

Sten'tor (heraut der Grieken vóór Troje, wiens stem luider klonk dan die van vijftig andere krijgslieden samen), m. gm. v., fig. een man met een stem als een klok, (en = en); -stem (zeer door'dringende stem), v. -men.

Stephanus-orde (Hong. ridderorde), v. gm. v.

Step'pe (eig. een Russ. woord = woestijn: uitgestrekte, hoogliggende grasvlakte in Rusland en W.-Azië), v. -n; -achtig (als een steppe), bn., -er, -st: een - landschap; -landschap (landschap, dat eig. een steppe is), o. -pen: een - gaat in Arabië geleidelijk over in de woestijn.

Ster, star (hemelbol), v. -ren: de avond-, de morgen-, de noord-, de pool-; een

staart-, een vaste -, zie ook: Geluksster.

Ster (iets, dat op een ster gelijkt), v. -ren; de - in het wapen van Maastricht, de - van een of andere ridderorde, de - als distinctief van officieren; een - van diamanten, borstsieraad; een - in het ijs vallen; stervormige barst; fig. beroemde zangeres.

-ster (achtervoegsel), b. v. werkster, spinster, zangster, bedlaarster, herbergierster, namen van vrouwelijke personen, die meest een uitgedrukte werking verrichten.

Ster'antjs (plantk. plant, welke zaden een anijtsachtigen smaak hebben), m.: de plant is aldus genoemd naar den vorm harer vrucht.

Sti'ere (kubieke meter of wisse), v. -n, -s.

Stereographie' (lichaamsbeschrijving of teekening er van op een vlak), v. gm. v. (e = ee).

Stereometrie' (meetkunde der lichamen, leer der lichaamsmeting), v. gm. v.; -oö-coop' (optisch werktuig, dat de vlakke beelden als lichamen te aanschouwen geeft), m. -copen; -otiep' (vast, onveranderlijk), bn.: een -e glimlach lag op haar gelaat, altijd dezelfde; -otypeeren (vaste drukplaten vervaardigen en daarop drukken); -otype' (plaatletterdruk, het maken van vaststaande drukvormen), v. gm. v. (y = ie).

Sterf'bed (doodbed), o. -bedden: maar ook altoos aan -bedden te staan! (Potg.); -dag (dag van overlijden), m. -dagen: het is vandaag (5 Mei) de - van Napoleon I; -elijk, bn.: de mensch is -, d. i. moet of zal eens sterven; -geval (geval of gebeurtenis van iem. sterven), o. -len: een - in de familie hebben; -huis (huis, waar een doode is), o. -huizen: samenkomst aan het -; -jaar (het jaar van iem. dood), o. -jaren: het - van Vondel (1679); -lijst (lijst van sterfgevallen), v. -en; -te (het sterven, het doodgaan), v. gm. v.: er was groote - onder het vee; -teelfter, o. -s: het gemiddeld - in Nederland is 2%; -te-tafel (-tabel), v. -s; -tijd (tijd of uur, dat iemand sterft), m. gm. v.; -uur (uur, dat iemand sterft), o. -uren.

Ster'gewelf (dichterl. uitspanse), o. gm. v., zie Sterrendak.

Steriel' (onvruchtbaar, dor, schraal), bn.; ook, vrij van bacteriën, zie Steriliseeren.

Sterilisa'tor (toestel, om melk, enz. te steriliseeren), m. -tors; -seeren (eig. onvruchtbaar maken), ik heb, het is gesteriliseerd: de melk -, d. i. alle levende smetkiemen er in dooden; evenzoo kan men groenten, vruchten, medische werktuigen -. (s = z).

Sterilit'eit' (onvruchtbaarheid, misgewas, droogheid, dorheid), v. gm. v.

Sterk (krachtig, fors), bn. en bw.: -edran-ken, -e schoenen, -e lakken, -e timmen, stevig, duurzaam; een - paard, krachtig; een -e wind, hevig; spraakk. -e werkwoorden, nl. die van stamklinker wisselen, b. v. drinken; dat is - gekruid; een - gebouwd schip.

Sterk'beenig, bn.: -e knapen, (C. O.), d. i. hebbende gespierde beenen; -e honden.

Sterkedrank' (drank, die alcohol bevat), m. -en; z. Drankbestrijding en Drank.

Ster'ken (kracht geven, versterken), ik heb gesterkt: de zenuwen -; de spijs, die't harte verkwikt en de ziele zal -, (De Gén.); zich -: zich met degelijk voedsel -, fig. iem. - in het leed, troosten, bemoedigen.

Sterkerij' (in de katoenspinnerij het lokaal,

waarin de gesponnen garens door een soort van meelpap gehaald worden en daarna over cilindres gedroogd), v. -en.

Ster'kers (plantk. bitterkers, tuinkers), v. gmv.

Sterk'gebouwd (krachtig v. lichaam), bn.

Sterk'gespierd (met sterke spieren), bn.: -e sjouwerlui; -gezenuwd (met sterke zenuwen), bn.: de -e landman.

Ster'king (het sterken), v. gmv.: - van de spieren; fig. - in 't lijdén, troost.

Sterk'stroom (krachtige electr. stroom), m.

Sterk'te (het sterk-zijn), v. gmv.: de - van linnen, van laken, van een draad.

Sterk'te (talrijkheid), v. gmv.: de - van een gezelschap; -staat (-lijst), m. -staten.

Sterk'te (troost, bemoediging), v. gmv.: God is mijn -, kracht.

Sterk'te (fort, schans), v. -n: een - bouwen.

Sterkwater (oplossing van salpeterzuur), o.

Ster'ling, bn.: een pond - of £, d. i. 20 shilling, ieder van ± f 0.60, nl. ± f 12.00.

Stern'tje (insecten-etend vogeltje, zeer nuttig, maar niet door de wet beschermd), o. -s: de -s worden aan Den Helder bij duizendtallen geschoten voor dameshoeden; zie Sterretje.

Ster'rebloem (sterrekruid), v. -bloemen.

Ster'rebosch (plantsoen in den vorm van een ster), o. -bosschen: het - te Groningen.

Ster'rejaar, o. -jaren; zie Jaar.

Ster'rekers (plantk. kleine bittere tuinkers), v. gmv.

Ster'rekruid (plantk. zeeaster; plant, die op aangestibde gronden wast), o. gmv.

Ster'renbeeld (hemelteeken: een der groepen, waartoe men vaste sterren aan het uitspansel heeft vereenigd), o. -beelden, b.v. Grootte Beer, Jachthonden, Orion, Pleiaden, Zuiderkroon, en de teekens van den Zodiak.

Ster'rendak (dicht. sterrengevel), o. -daken: onder 't ruim der -daken, (Borger).

Ster'ren en stre'pen, v. mv.: de -, de Amerikaanse vlag, zie Sterrenvlag.

Ster'rengroep (groep sterren, meestal sterrenbeeld), v. -en; -hemel (uitspansel vol sterren), m. gmv.; -kaart (kaart, die een deel van den sterrenhemel voorstelt), v. -en; -kijker (eig. iemand, die naar de sterren kijkt, fig. sterrenwichelaar), m. -s: de groote Wallenstein (1582-1634) was een -; -kijkerij (wichelarij door middel van den stand der sterren), v. gmv.; -kunde, v. gmv., zie: Astronomie, Astronomisch; -kundige (astronoom), m. en v. -n; -licht (licht der sterren), o. gmv.; -regen (regen van schijnbaar vallende sterren), m. -s; -toren (observatorium), m. -s; -vlag (de Amerik. vlag met sterren en strepen), v. -gen: zij heeft thans 48 sterren voor de 48 staten der Unie; oorspronkelijk waren er 13 sterren, en 13 strepen (zoals nog), nl. voor de 13 oudste staten, die de kern vormen der tegenwoordige Unie; -wacht (een gehouw, waarin men allerlei sterrenkundige instrumenten heeft en den loop, enz. der sterren waarneemt, ook, sterrentoren, observatorium), v. -wachten.

Ster'renwichelaar (persoon, die uit den stand der sterren voorspellingen doet over het lot van menschen of volken), m. -s: vooral de Oudheid had haar -s; ook onder de christenvolken, tot aan ± 1600, vond men -s, b.v. Nostradamus, 1503-'66, in Frankrijk, in de dagen van Katharina de Medicis; ook, Astroloog; -wichelarij (de vermeende

kunst van voorspelling v. sterrenwichelaars), v. -en: het stelsel van Copernicus (1473-1543), dat de aarde tot een ondergeschikt hemellichaam maakte, gaf den doodsteek aan de -, ook: Astrologie.

Ster'reschot (het vallen v. een ster), o. gmv.

Ster'retje (kleine meeuw onzer plassen en rivervelden), o. sterretjes, zie Sterntje; het - heeft zijn nest midden op een krag en legt 5 blauwe, gespikkelde eitjes.

Ster'retje (asterisk), o. -s.

Ster'veling (mensch), m. en v. -en; ook -e.

Ster'ven (ophouden te leven, overlijden, doodgaan), hij stierf, is gestorven: de man ligt op -; de vrouw kwam te -, fig. het woord stierf op zijn lippen, hij sprak het niet uit; hij stierf duizend dooden, b.v. door foltering.

Ster'vend, bn.: de -e vader, ik vond hem -, op het punt te sterven; de -e, zn. m. en v. -n.

Ster'vensnood (in gevaar van sterven), m. gmv.: een minnelijke prinsentlg in - te aanschouwen, (Bild., Elius), doodstrijd.

Ster'vensuur, o. -uren; zie Sterfuur.

Ster'vermig (in den vorm van een ster), bn.: -e vermicelli, -e kaaltes.

Stethoscoop (een geneeskundig instrument, om den hartslag en de beweging der longen te hooren), m. -copen. (th = t).

Steen (stut, schraag, schoor), m. steunen.

Steen (hulp, fig. troost, verzorger), m. gmv.; -balk (stut- of schoorbalk), m. -en; -beeld (schraagbeeld), o. -en, ook: Caryatide; -bladen (plantk. kleine, aan den voet van den bladsteel, bladachtige uitspruitsets), o. mv..

Steen'en (rusten op, stutten), ik heb gesteund; -en (stenen, kermen), ik heb gesteund;

Steen'pilaar, m. -pilaren: Ovens was een - der beurs, (Potg.), stut, instandhouder; ik ben niet zoo geleerd, dat ik als een - der wetenschappen op me zelven kan blijven staan, (Koetsveld); -punt (ondersteuningspunt), o. -en: het - van een hefboom; fig. vast punt, basis: Engeland heeft in verschildende zeeën commercieele -en, b.v. eilanden; -sel (al, wat eig. en fig. steunt), o. -s; -stuk (iets, dat wordt aangebracht om te steunen), o. -ken.

Steur (dierk. kraakbeenige visch der Noordzee, ook in onze rivieren, soms 3 M. lang), m. steuren, zie: Kaviaar en Kamper-

-haring (haring, die ongekaakt in 't zout wordt gelegd, om daarna te worden gerookt tot bokking), m. -en, (als stofnaam), v. gmv.

Ste'vel (hooge laars, ruiterslaars), m. -s; -knecht (houten laarzentrekker), m. -s.

Ste'ven (voor- of achterdeel van een schip), m. stevens: de voor-, de achter-; den - wenden, keeren, van koers veranderen.

Ste'venen (koersleggen, sturen, zeilen naar), ik ben gestevend; fig. loop'en, gaan.

Ste'velg (hecht, sterk), bn. en bw.: een - schip, die paal staat -, vast; fig. - doorstappen, flink; een -e knaap, sterk; dat is -e kost, voedaam; een -e koelte, een krachtige bries.

Steward (Eng. hofmeester, proviandmeester op een zeeboot), m. stewards.

Sticht, vroeger Stift (aardr. het gebied van de bisschoppen van Utrecht, met Utrecht als hoofdstad), o., zie: Neder- en Over-; in engeren zin is stift: een gesticht, klooster.

Sticht'lijk (afleid. van stichten: godsdienstig), bn. en bw.: een - leven leiden; een - boek, -e lectuur, godsdienstzin opwekkend.

Stich'teljk Lied (geestelijk lied, dat ten doel heeft de opwekking of versterking van het godsdienstig gevoel, de verheffing van het gemoed tot God), o. stichtelijke liederen, b.v. Beets: Gewijde liederen.

Stich'ten (grondvesten, vestigen, bouwen), ik stichtte, ik heb gesticht: een stad -; iemand een eerzuil -, oprichten.

Stich'tem (doen ontstaan), ik heb gesticht: brand -; fig. kwaad -, nut -.

Stich'tem (in goede of godsdienstige stemming brengen), ik heb gesticht: iem. door zijn voorbeeld -, door zijn woorden -.

Stich'tenaar (oudtijds, naam v. e. bewoner v. h. sticht, nl. van Utrecht), m. -s, -naren.

Stichter (oprichter, bouwer), m. -s, -en: hij was de - van een hofje; de -s van Rome.

Stich'ting (het ontstaan), v. gmv.: de - van Dordt (1015), de - van Rome (754 v. C.); een liefdadige -, Teyler's - te Haarlem, z. ald.

Stich'ting (godsdienstige stemming), v. gmv.: dat bracht geen - aan, (Staring).

Stich'ting (iets, dat gesticht is, gebouw, fundatie), v. -en.

Stich'tsch (tot een sticht of bisdom, en wel inzonderheid tot het bisdom Utrecht behorende), bn.: de -e edelen.

Stief'broeder (halfbroeder), m. -s; -**dochter** (dochter van een eersten man of van een eerste vrouw), v. -s; -**kind**, o. -eren, fig. een - der fortuin, iem., die door de fortuin niet begunstigd wordt; -**moeder** (tweede moeder), v. -s; -**moederlijk** (liefdeloos, hardvochtig), bn. en bw.: een -e behandeling; zegsw. door de natuur - bedeed zijn (van personen of landen), d. i. karig, sober, schraal, -er, -st; -**vader** (tweede vader), m. -s; -**zoon**, m. -zoons, -zonen, zie Stiefdochter; -**zuster** (halfzuster), v. -s.

Stie'kem (stilletjes, heimelijk), bw., volkst. hij ging er - van door.

Stie'kemer (iem., die stiekem doet), m. -s.

Stiel (Vlaamsch. stgl; schrijfstift; schrijfwijze, manier; ambacht, bedrijf), m. gmv.

Stier (mann. rund), m. stieren; fig. ruwe kerel, zie John Bull, ook: tweede sterrenbeeld in den dierenriem, zie Zodiak.

Stier'achtig (als een stier, lijkende op een stier, fig. lomp, brutaal), bn. en bw.; -er, -st.

Stier'ekop (kop van een stier), m. -koppen.

Stie'ren; zie Sturen.

Stie'rengevecht (een wreed en nationaal volksvermaak of volksspel in Spanje en N.-Italië), o. -en, z.: Banderillero, Capeador, Espada, Matador, Picador, Toreador.

Stie'renhuid (huid v. een stier), v. -huiden.

Stie'renoffer, o. -s; zie Hecatombe.

Stie'renveesch (nl. van een stier), o. gmv.; ook: Stierenveesch, nl. van stieren.

Stier'kalf (kuischkalf), o. -kalveren.

Stier'lijk (als een stier), bw.: zegsw. - het land hebben, erg uit zijn hum zijn, als een stier, die aan een touw in de wei is vastgebonden; zich - vervelen, in hooge mate.

Stier'mensch, m.; zie Minotaurus.

Stift (houten of metalen pen, puntig voorwerp), v. stiften.

Stift (klooster), o. -en; -**sgoederen**, o. mv.

Stifts'dame (adellijke dame; vroeger: bewoonster van een stift), v. -dames.

Stifts'heer (VI. kanunnik), m. -heeren.

Stifts'mevrouw (overste van een adellijk klooster), v. -en: de eerbare rij der ge-

stuerden, van hare - voorgaand, hief den plechtigen koorzang aan, (C. O.)

Stig'ma (wond- of merkteeken), o. -ma's, -mata.

Stigmatisceeren (merken, brandmerken).

Stijf (hard, onbuigzaam, strak, straf), bn. en bw.: een stijve hals; - zijn van de koude, stram; iem. - aankijken, star, z. Fixeeren; stijver, stijfst.

Stijf (handel. tegenstell. van slap), bn.: de markt is -, de goederen gaan tegen den gevraagden prijs en hooger van de hand.

Stijf'hoofd (koppig mensch), m. en v. -en.

Stijf'hoofd'ig (koppig), bn.; -**held**, v. gmv.

Stijf'kop (stijf hoofd), m. en v. -koppen.

Stijf'sel (uit den stam van stijven + sel: plakmiddel), v. gmv., volkst.: Stijtsel, v. gmv., zie Amylum; -**achtig** (op stijf sel lijkende), bn., -er, -st: een -e pudding; -**en** (insmeren met stijf sel), ik heb gestijf sel: het linnengoed -; -**fabriek** (fabriek, waar stijf sel wordt gemaakt), v. -en; -**glans** (zeer preparaat, om gesteven waschgoed te doen glanzen), m. gmv.; -**kwast** (kwast, waarmede men de stijf sel uitsmeert), m. -en; -**pot** (pot, waarin stijf sel gedaan is of wordt), m. -potten; -**water** (zeer dunne stijf sel, waterachtige stijf sel), o. gmv.

Stijf'te (stijfheid, stramheid), v. gmv.: - in de beenen, in de gewrichten, in den nek, enz.

Stijg (twintigtal), v. en o. -en; zie Snees.

Stijg'beugel (voelbeugel aan een riem, v. h. zadel afhangende, door middel van welken men te paard stijgt), m. -s: zegsw. den voet in den - hebben, op weg zijn om tot zijn doel te komen, om hooger op te klimmen, een vast begin hebben, vooral bij een carrière.

Stijgen (eig. gaan, thans: omhooggaan), ik steeg, ben gestegen: van het paard -; te paard -, die ballon zal hoog -; de prijzen der granen -; hij steeg tot hooge ambten; -**ing**, v. -en: de - der tabaksprijzen.

Stijl (Lat. stilus: schrijf-, schilder- of bouwtrant, de eigenaardige manier, waarop een schrijver zich uitdrukt, of waarop een kunstenaar, een kunstschool, een volk hun schoonheidsideeën gewoon zijn uit te drukken en zich daardoor van anderen onderscheiden), m. stijlen: de - van een prozaschrijver of dichter, de - van Hooft, de - van Cats, de - der Grieken; de Moorsche -, de - van meubelen; brief-, kansel-, koopmans-, prozastijl; -**loos** (zonder stijl), bn. en bw.

Stijl (pilaar, pilaster, deurpost), m. stijlen.

Stijl (tijdrekening), m. stijlen: de Juliaansche - of de Oude -, zie ald.: dit jaar was te lang; de Gregoriaansche - of de Nieuwe -; deze verschillen nu 13 dagen; zie ald.

Stijl'leer (leer van den stijl), v. gmv.

Stijl'leer (leerboek over den stijl), v. -en.

Stijl'oefening (steloefening), v. -en.

Stij'ven (met stijf sel bewerken, stijf maken), ik steef, heb gesteven: het linnengoed -.

Stij'ven (fig. sterken), ik heb gestijfd: iem. in het kwaad, in een boos opzet -, d. i. aanzetten; dat zal de schatkist -, vullen; de wind begint te -, krachtiger te worden.

Stij'vigheld (het min of meer stijf zijn, fig. het houderig-zijn), v. gmv.: - in armen en beenen, stramheid; - van manieren.

Stik'donker (volkomen donker), bn.: een -e nacht; zie Pikdonker.

Stik'grond (zware kleigrond), m. -en.

Stik'hoest (benauwende hoest), m. -hoesten.

Stik'ken (het blijven steken van den adem, verstikken), hij is gestikt; fig. — van het lachen, proesten; zie Stokken.

Stik'ken (fijne steken maken, borduren), ik heb gestikt: figuren in een stof —.

Stik'lucht (erg bedorven lucht, nl. vol stikstof, waarin menschen en dieren stikken), v. gmv.

Stik'machine (naaimachine, dienend om mee te stikken), v. — machines.

Stik'stof (een kleur-, reuk- en smaakloos gasvormig element in den dampkring, ten bedrage van 79% aanwezig, en wel verbonden met zuurstof en waterstof), v. gmv.

Stik'vol (eig. vol om te stikken, tjokvol), bn.: een — le kerk, een — le zaal, een — le klas.

Stik'werk (naaiwerk, dat met den stiksteek bewerkt is), o. gmv.: fijn —.

Stik'zend (erg bijziende, erg myoop), bn.

Stil (zonder beweging, rustig, kalm), bn. en bw.: een — le straat, niet druk, een — le nacht, rustig; een — le jongen, kalm, ingetogen; een — e Mis, R.-K. een Mis, die niet gezongen wordt; het is een — staadje, zonder vertier; ergens — gaan leven, rustig, kalm; — ler., — st.

Stileeren (verwant met stijl: in goeden stijl opstellen, in woorden uitdrukken; stiliseeren), een goed gestileerd opstel; teekenk. een gestileerde bloem; zie Styleeren.

Stillet' (kleine dolk, ook, graveerstift; verder, peilnaald, sonde), o. stilleten.

Stilhouden (rustig houden, verzwijgen), ik hield —, ik heb — gehouden; als samenstelling in één woord te schrijven, evenzoo: Stil-liggen, stilstaan, stilzitten, enz., z. ald.

Stiliseeren (stileeren, een natuurvorm b.v. een boomblad veranderen in een kunstvorm).

Stilist' (verwant met stijl: schrijver, die een eigen stijl heeft), m. — en: Busken Huet was een goed —; Willem Kloos is een helder —.

Stil'lekens (in stilte), bw.: — gaan.

Stil'len (stil of rustig maken, fig. verzachten), ik stilde, heb gestild: een schreënd kind —, een oproer —, dempen; de pijn —, den honger —, bevredigen; iem. toorn —, sussen.

Stil'letje (verplaatsbaar gemak), o. — s.

Stil'letjes (in stilte), bw.: zich — verwijderen.

Stil'leven (schilderstuk, voorstellende een combinatie van onbezieldde voorwerpen: bloemen, vruchten, dood wild, gevogelte, huisraad, wapens, enz.), o. — levens.

Stille-vennoot' (handel. vennoot-geldschieter, commanditaire vennoot), m. stille-vennooten: de naam van den stillen — mag niet in dien der firma bezeugd worden, hij mag ook geen daad van beheer verrichten of in de zaken van de vennootschap werkzaam zijn.

Stille-verklik'ker (geheime politie-agent, handlanger der politie), m. — s: de — s in den Franschen tijd.

Stille-Vrijdag (Prot. drie dagen vóór Paschen, gedenkday van het lijden en sterven des Heren), m. — Vrijdagen.

Stil'liggen (niet bewegen, op dezelfde plaats blijven liggen), ik lag —, ik heb — gelegen: kan die hond goed —? de schuit lag —.

Stil'ligheid (stilheid, stilte, rust), v.: zijn oude dag in — doorbrengen. gmv.

Stil'staan (blijven staan), ik stond —, heb — gestaan; zegsw. — doet achteruitgaan, d. i. Rust, roest; fig. voor iets —, het niet begrijpen.

Stil'staand, bn.: een — water, — e poelen.

Stil'staand (rust, kalmte), m. gmv.: — in zaken, tot — brengen; — van wapenen.

Stil'te (kalmte, rust), v. gmv.: de — des doods, een onheilspellende —, een ademlooze —, een akelige —; zeeuw. — op den Stillen Oceaan, er is hoegenaamd geen wind; zie Windstilte; kinderen, —! aanmaning tot rust; de spreker verzocht —.

Stil'us (stilet der ouden), m. — sen; de — was aan den onderkant spits en aan de bovenzij uitgeplet; zie: Stijl en Wastafel.

Stil'zitten (zitten zonder zich te verroeren), ik zat —, heb — gezeten; fig. rusten, niets doen.

Stil'zwijgen (niet spreken), ik zweeg —, heb — gezwezen: over iets —.

Stil'zwijgen, o. gmv.: — is nog verre van toestemmen, (Koetsveld); iem. het — opleggen.

Stilzwijgend, bn.: een — e voorwaarde, d. i. ongenoemde, d. i. waarvan in een contract geen melding wordt gemaakt; — held (geheimhouding), v.: iem. — koopen.

Stim'ulans (Lat. opwekkend of prikkelend middel; fig. drijfveer, prikkel, opwekking, aanzetting), m. stimulan'tia; lees: — siea.

Stimula'tie (prikkeling, opwekking, aansporing, aanzetting), v. — tiën, — s. (t = s).

Stimuleeren (aandrijven, aansporen).

Stim'ulus (Lat. prikkel), m. stimuli: zoodat ik nu den — niet langer kan weerstaan om u te schrijven, (C. O.)

Stink'dier (een soort van das in Mexico; zoo geheeten naar den stank, dien het verspreidt, als het vervolgd wordt), o. — en.

Stin'ken (lelijk of kwalijk rieken), het stonk, heeft gestonken: de mestvaalt kan —.

Stin'kend (stank afgevend), bn.: onder den adem van een — riool, (C. O.)

Stin'kerd (ondeugd, deugniet), m. — s. (plat).

Stink'kever (zekere zeer fraaie kever), m. — s: naar men meende, hield deze kever zich in stinkende moerassen op; — pool (rot-pool, stinkende pool), m. — en; — sloot, v. — en; — stok (slechte sigaar), m. — ken, gmv.: hij stak daarna aan, hetgeen hij met een kieschen term een — noemde, (C. O.); — vlieg (vlieg, die op fecaliën aalt), v. — en.

Stins (steenen huis; vroeger: steenen gebouw v. d. adel in Friesland), v. stinsen. gew.

Stip (vlek, puntje), v. stippen: zegsw. er zal geen — aan ontbreken, niet het minste.

Stipen'dium (Lat. liefdegift, vastgestelde aalmoes of gift), o. — diën, — diën.

Stip'pel (kleine stip), v. stipfels.

Stip'pelen (stippels maken), ik heb gestippeld; — lijn (gestippelde lijn), v. — lijnen.

Stip'pen (indoopen), ik heb gestipt: brood in de saus —, doopen: de pen in den inkt —.

Stipt (precies, nauwgezet), bn. en bw.: — in alles zijn; — op zijn tijd zijn, — gehoorzamen.

Stipula'tie (beding, bepaling, toezegging, overeenkomst), v. — tiën, — tiën. (tie = sie).

Stipuleeren (bepalen, bedingen, vaststellen).

Sto'a (Gr. zuilengang in oud-Athene, waar Zeno onderwijs gaf, waarom zijn leer de Stoïcijnsche werd genoemd), v.; zie Stoïcijn.

Stob'be (boomstomp, wortelstronk), v. stobben; — tje, o. — s; gew.; zie Kienhout.

Stoek-exchange (Eng. effectenbeurs), v.

Stoel'en (dartelen, spelen, ravotten), ik heb gestoeid: het onvermoed — der knapen; bij het rustloos — der kinderen, (De Gén.); — ig of — ztek (gaarne stoeiend): — e kalveren in de lenteweï.

Stoel (zetel), m. — en: een dozijn — en, zitmeubels; een armstoel (fauteuil), een leu-

ning-, een kinder-; zegsw. *zich een - in den hemel verdienen*, goede werken verrichten; *tusschen twee -en in de asch zitten*, niet weten wat te kiezen; *onder -en of banken steken*, zie Bank.

Stoel (teeken van gezag, van macht), m. -en: de H. -, de paus; de - der waarheid, preekstoel; de - der betrouwbaarheid, biechtstoel; zie ook: Leerstoel, Rechterstoel.

Stoel (stellige, waarin een torenklok hangt), m. -en; zie Klokkestoel.

Stoel'draaier (maker van stoelen met draaibare spijlen), m. -draaiers, ook: Stoelen-.

Stoel'engeld (geld, dat men als huur voor een stoel betaalt, b.v. in een R.-K. kerk, ook de gezamenlijke opbrengst), o. -gelden.

Stoel'lenmaker, m. -s; -**matter** (persoon, die een stoelmat repareert of maakt), m. -matters; -**zetster** (in de R.-K. kerken, bewaarster der kerkstoelen), v. -zetsters.

Stoel'gang (ontlasting, afgang), m. gm.v.

Stoel'jaren (hoogjaren, hooge leeftijd), o. mv.: die grijsaard is in zijn -, hij is meestal zittend.

Stoel'mat (zittingmat van een stoel), v. -ten.

Stoel'rogge (rogge, die breed uitstoelt), v. gm.v.; zie ook Rogge.

Stoel'vast, bn.: hij is -, is een plakker, hij staat niet gauw op; -er, meest -.

Stoep (steenen opstap voor een huis), v. stoepen: een hooge -, bordes; zegsw. *ieder moet zijn eigen - schoonvegen*, ieder moet zijn eigen gebreken verbeteren, vóór hij zich moeit met die van een ander.

Stoep'je (stadssoldaat), o. stoepjes. vero.

Stoer (stevig, sterk en sterk), bn.: een -e kereel, (J. v. M.), krachtig; een - matroos, (Schimmel); -e schoudera; -der, -st.

Stoet (gevolg, menigte), m. -en: een - van ridders, rij, optocht.

Stoet (brood van roggemeel), v. stoeten. gew.

Stoete (roggemik), v. gm.v.: een boterham van Overijsselsche of Geldersche - gew.

Stoeter'rij (afleid. van stoete d. i. merrie: inrichting tot het fokken van paarden), v. -en.

Stoet'haspel (onhandig mensch; iem., die alles dom en verkeerd aanpakt), m. stoet'haspels: alles was doodstil om den vreemden - te hooren, (C. O.); -**ig** (als een stoet'haspel, linksch, onhandig), bn., ook bw.

Stof (stoffage, weefsel), v. stoffen: katoenen -fen, broek-, japon -.

Stof (stuijfzand, poederaarde), o. gm.v.: de mensch is - en asch, Gen. 3:19; zegsw. *dat zal veel - opjagen*, veel opspraak geven, veel geschrijf uitlokken.

Stof (materiaal, materie), v. gm.v.: bouw-, brand-, delf-, kleur-, verf-.

Stof (bestanddeel, kiem), v. gm.v.: stik-, kool-, water-, pok-, smet-, ziekte-.

Stof (fig. onderwerp), v. gm.v.: de - voor een opstel, voor een gedicht, voor een klucht, enz.; een - voor mijn verzen, (Da Costa).

Stof'bril (grote bril met ronde, blauwe glazen, door reizigers in de auto en vooral door chauffeurs gedragen, en wel als voorbehoedmiddel), m. -brillen; -**deeltje** (atoom), o. -deeltjes, zie Zonnestofje; -**doek** (doek, om er het stof in een kamer mede weg te nemen), m. -doeken; -**doekenmandje** (mandje voor stofdoeken), o. -s.

Stoffa'ge (de stof, waarvan iets gemaakt is, laken, wol, zijde, enz.), v. stoffages: de kleur der - van haar kleedij. (g = zij).

Stoffeerd'der (iemand, die kamers stoffeert), m. stoffeerd'ers.

Stoffeerd'der (iem., die het bijwerk maakt op een schilderij), m. -s.

Stoffeerd'rij (winkel of werkplaats van een stoffeerd'der), v. stoffeerd'rijen.

Stoffeeren (een kamer van de noodige meubelen, gordijnen, enz. voorzien): gestoffeerde kamers te huur; een weide, gestoffeerd met runderen; die zaal is met smaak gestoffeerd;

-**ing** v.: bij overdr.: hippodrooms, luchtschommels en caroussels behooren tot de - v. e. kermisterrein; fig. *dit verhaal is met grappen gestoffeerd*, opgesierd.

Stoffeeren (schild. een schilderij van bijwerk voorzien).

Stof'fel (uit Christoffel, naar de plompe houten beelden van den heilige van dien naam: dom mensch, lomperd van een jongen, groote domoor, onbehouwen persoon), m. stoffels.

Stof'felachtig (lomp, dom), bn.; -er, -st.

Stof'felijk (bestaande uit stof), bn. en bw.: het - overschot; fig. *de -e belangen*, materiele; spraak. *een - bijv. naamw. d. i. noemende de stof*, b.v. gouden, koperen, enz.

Stof'feloos, stof'loos (dichtk. onstoffelijk, geestelijk), bn.: de ziel is een - wezen.

Stof'fen (pochen, bluffen, snoeven), ik heb gestoft: hij stoft op z'n rijkdom.

Stof'fen (privatief van stof: van stofreinigen), ik heb gestoft: is mijn kamer al gestoft?

Stof'fen (uit een wollen weefsel bestaande), bn.: - schoenen, zie Everlasting; een - jurkje is beter bij wintertijd dan een katoenen.

Stof'fenwinkel (manufactuurwinkel), m. -s.

Stof'fer (gereedschap, om te stoffen), m. stof'fers: haal een nieuwen - in den borstelwinkel.

Stof'fer'rig (verwant met stoffen stuiven: vol stof), bn. en bw.: wat is het op dezen weg -!

Stof'fig (vol stof, stofferig), bn. en bw.

Stof'goud (korreltjes fijn goud, goudpoeder op Java en Sumatra en elders in het rivierzand voorkomend), o. gm.v.; -**hagelen** (in zeer fijne hagel neervallen), het - hagelt, heeft gestofhageld; -**mantel** (dunne zomer-mantel tegen het stof), m. -s; -**naam** (spraak. naam eener stof), m. -namen: ijzer-, papier-, leer zijn -namen; -**regen** (fijne regen, motregen), m. -s; -**regenen** (zeer fijntjes regenen), het heeft gestofregend;

-**thee** (eig. stof van thee, fijne theedeeltjes), v. gm.v.; -**wisseling** (omzetting van spijzen in voedingsstof), v. gm.v.; -**wolk** (massa opgejaagd stof), v. -en; -**zuigapparaat** (toestel, dienende als stofzuiger), o. -apparaten;

-**zuiger** (slang aan een luchtpomp, om het stof uit tapijten, bekleede meubels, enz. te verwijderen en wel door opzuiging), m. -s.

Stoic'ijn' (in oud-Griekenland, leerling uit de school van Zeno, [± 300 v. C.], die leerde, dat zielsrust het hoogste goed is en men op koele wijze alle rampen of smart moet verloochenen), m. -cijnen of stoici; zie Stoa.

Stoic'ijnsch' (rustig, ongevoelig, kalm), bn.: -e getatenheid, -e berusting, koelbloedige.

Stoic'is'me (de leer der Stoic'ijnen), o. gm.v.

Stok (kerfstok), m. gm.v.: die reis loopt mij wat hoog op -, vergt te veel uitgaven.

Stok (staf, cilindervormig stuk hout), m. stokken; zie: Degenstok, Helmstok, Laadstok, Maatstok, Polsstok, Springstok, Trommelstok, Vlaggestok; zegsw. *alle gekheid op een stokje*, d. i. ter zijde; van zijn

—je vallen, als een kanarie, dus flauw of in zwijm vallen; met de kippen op — gaan, zeer vroeg naar bed gaan, nl. dan reeds, als de kippen op den stok of roest in het hok gaan slapen: *mijn kippen gaan op stok, klokke 7 uren*, (De Gén.), kinderen; een —je voor iets steken, het beletten, tegenhouden, doen ophouden; *wie een hond wil slaan, vindt licht een —*, zie Hond; *het met iemand aan den — hebben*, ruzie met hem hebben.

Stok (blok met gaten, waarin misdadigers met de onderbenen vastgestoten werden, ook: de gevangenis zelf), m. stokken; — **be-waarder** (cipier), m. —s. vero.

Stok (kaartspel), m. —ken; zie Talon.

Stokblind (stekeblind, totaal blind), bn.

Stokdoof (volslagen doof, niets kunnende hooren), bn.: een —doove vrouw.

Stokbrand (twiststoker), m. en v. —en.

Stokbranden (twiststoken), o.: *ben je weer aan 't —?* onrust stoken.

Stokken (vuur aanleggen, vuur aanhebben), ik heb gestookt: *hout —, turf —, steenkool —, een kachel —*; fig. *likeur —*, al stokende bereiden; zegsw. *het vuurtje van den twist —*; *hij doet niets dan —*, opruien.

Stokken (de tanden zuiveren), ik heb gestookt.

Stokken, ik heb gestokt: *bijen —*, in korven houden; *boonen —*, aan de stokken binden.

Stokken (verwant met steken: *blijven steken*), ik ben gestokt: *hij bleef in zijn graf-rede —*; *mijn adem stokt*, (De Gén.).

Stokkerig (stijf, stram), bn. en bw.; fig. stijf, onhandig, houtterig: *e. —e oude juffrouw*.

Stokoud (hoogbejaard), bn.: *de —e Vondel*.

Stokpaard (kinderspeeltuig), o. —paarden; fig. *de politiek is zijn —*, lievelingsonderwerp; — **paardje**, o. —s: *muziek is het — van onze tijd*, (Pot.); *hij zit op zijn —je*, hij spreekt over zijn geliefd onderwerp; *verzen-maken was het — van meester Pennewip*; *het is moeilijk om te gaan met de —s uit den stal van een ander*, (Mult.)

Stokregel (zedenspreuk, stelregel), m. —s.

Stokroos (sierplant van boerentuinen, met een langen, stokachtigen stam), v. —rozen.

Stokslag (slag met een stok), m. —slagen.

Stokstijf (erg stijf), bn. en bw.: *in —stijve houding*; *een oude dame stond — voor haar stoel*, (C. O.); zegsw. *iets — volhouden*, hardnekkig, altijd door.

Stokstil (doodstil), bn.: *de ezel stond —*.

Stokverf (volkst. stopverf), v. gmv.

Stokvisch (op of aan een stok zeer hard gedroogde leng); als voorwerpsn. m. —visschen, als stofn. v. gmv.

Sto!a, v. —s; zie Stool.

Stoksch, bn.: —e kaas, nl. van goede kwaliteit, uit het Z.-H. dorp Stolkwijk.

Stol!en (het overgaan van vloeistoffen, vetten in vasten toestand, stremmen), 't is gestold.

Stolp (glazen klok tot overdekking), v. —en: *zet de — over de pendule*; zie Stulp.

Stolpen (met een stolp overdekken), ik stolpte, ik heb gestolpt: *een haan onder een mand —*.

Stom (sprakeloos), bn.: *die man is —*; fig. *in —me verbazing*; spraakk. *een —me letter*, b. v. de h in thee; toon. *een —me rol*, als figurant; —mer, —st; — **heid** (het stom-zijn), v. gmv.; fig. *stomme fout*, stommitheit, en dan: —heden.

Stoma (plantk. de uiterst kleine huidmondjes der plantenbladen, waardoor de uitwisseling der gassen plaats heeft), v. stomata.

Stom'dronken, bn. gmz.: *de vent is —*, (Mult.); zie: Smoordronken en Lijk.

Stom'me (iemand, die stom is), m. en v. —n.

Stommeknecht' (hoektafel, lat- of richel-tafel), m. —knechts; vergelijk Knaap.

Stommelen (dof gedruisch maken), ik heb gestommeld: *Grootje kwam naar beneden gestommeld*; *wie stommelt daarboven zoo?*

Stom'meling (minacht, domoor, botterik), m. en v. —lingen, voor 't v. ook —e.

Stom'merik (lomperd, domoor), m. —riken.

Stom'migheid (domheid, lomphheid), v. —heden.

Stommitelt' (erge lomphheid, dom gezegde, domme fout), v. —teiten: *wat een —!*

Stomp (verwant met stampen: *vuiststoot, duw*), m. stompden: *iem. een — geven*.

Stomp (afgeknot deel), v. stompden: *de — van een eik, de — van een arm, de — van een mast*, overblijfsel.

Stomp (het tegengest. van spits, van scherp), bn. en bw.: *een —e toren, een —e neus; een —mes*, zonder punt, verg. Bot; *een —e hoek*, d. i. grooter dan 90°; zegsw. *zijn tanden op iets — bijten*, vergeefsche moeite op iets doen, fig. *zich — denken*, d. i. suf.

Stompen (met vuist of elleboog stooten), ik heb gestompt: *iem. in de zij —*.

Stomp'hoekig, bn.: *een —e driehoek*, met een stompen hoek d. i. grooter dan 90°.

Stompje (eindje kaars, kort pijpje, klein worstje), o. stompjes.

Stomp'neus (iem. met stompen of platten neus), m. en v. —neuzen.

Stompzin'ig (stomp of bot van zinnen, dom, idiot), bn. en bw.; zie Idioot.

Stond (eig. rustpunt: uur), m. —en: *op dien —, van —e aan*, van dit oogenblik af.

Ston'de (stond, uur), v. —n: *te dezer —*.

Sto'ne (Eng. steen: handelsgewicht van 6.35 KG.), o. stones.

Stoof (voetwarmer, ook Vlaamsch: kachel, oven), v. stoven; zie Kerkstoof.

Stoof'appel (appel voor keukengebruik), m. —s; — **peer** (gestoofde peer; ook: peer, geschikt om gestoofd te worden), v. —peren.

Stoof'apparaat (—toestel), o. —raten; — **gat** (schoorsteengat), o. —gaten; — **plaats**, v. —en.

Stool (lange, smalle bandstrook, deel v. h. priesterlijk parament), v. stolen.

Stoom (vorm van water bij verhitting; damp van kokend water, inzonderheid die, welke wordt gebruikt als beweegkracht), m. gmv.: *een machine, door — gedreven*; zegsw. *dat gaat met —*, zeer snel.

Stoom (walm eener lamp), m. gmv.

Stoom'baggermolen (baggermolen, door stoom gedreven), m. —s; — **barkas** (barkas, door stoom gedreven), v. —sen: — **boot** (vaartuig, door een stoommachine gedreven), v. —en: *er zijn schroef- en rader-stoombooten*; in Europa werd de eerste — in Engeland in 1812 in dienst gesteld, in ons land in 1823; — **bootdienst** (geregelde vaart tusschen twee steden door een stoomboot), m. —en; — **bootmaatschappij** (maatschappij, die in stoomvaartdienst voorziet), v. —en; — **bootreederij** (maatschappij, die stoombooten in de vaart brengt), v. —en; — **brandsput** (door stoom werkende brandspuit), v. —en.

Stoom'en (door middel van waterdamp gaar maken), ik heb gestoomd: *rijst —, zalm —*.

Stoom'en (door middel van stoomkracht vervoeren of vervoerd worden; fig. haasten),

ik hebben ben — stoomd: *de machinist stoomde ons de haven binnen; ik ben even naar A'dam gestoomd; wij hebben den heelen nacht door gestoomd; fig. waar stoom jij naar toe? hoe loop jij zoo snel, is er haast?*

Stoom'er (stoomboot), m. —s.

Stoomfabriek (fabriek, waarin de machines door stoom gedreven worden), v. —en; —**fluit** (seinsluit van een locomotief, tram, stoomboot, enz.), v. —en; —**gemaal** (molen, machinerie, door stoom gedreven tot het uitmalen van het overtollige water uit een polder), o. —gemalen, zie Gemaal; —**hamer** (reusachtig blok staal, dat door stoomkracht wordt opgeheven en dat van een hoogte op het gloeiend ijzer valt), m. —s; —**hel** (heitorstel, dat door stoom gedreven wordt), v. —en; —**jacht** (jacht, door stoom gedreven), o. —en; —**katoenspinnerij** (katoenspinnerij, waarin een stoommachine de spinmachines drijft), v. —en; —**ketel** (werkt. een inrichting, waarin water in stoom wordt omgezet), m. —s: er zijn liggende en staande —s; —**kraan** (havenkraan, door stoom werkende), v. —kranen; —**kracht** (kracht van den stoom als beweegkracht), v. gmv.: *de — is een kracht, nooit werkensmoe*, (Staring); —**lier** (hier, die door stoom bewogen wordt, op de schepen ook donkey geheeten), v. —en, zie Lier (scheepst.); —**machine** (werktuig, waarmee door stoom arbeid wordt verricht), v. —s: *de — doet een beweging op en neer, of heen en weer ontstaan; —molen* (molen, die door stoom gedreven wordt), m. —s; —**ollemolen** (olie-molen, die door stoom gedreven wordt), m. —s; —**pers**, v. —en, zie Snelpers; —**pijp** (pijp als geleider of loozer van den stoom), v. —en.

Stoompomp (pomp, die door stoom gedreven wordt), v. —en; —**ploeg** (ploeg, die door stoom wordt gedreven), m. —en; —**pont** (pont, die door stoom bewogen wordt), v. —en; —**rijstpellerij** (rijstpellerij, waarin de machines door stoomkracht gedreven worden), v. —en; —**schip** (stoomvaartuig), o. —schepen; —**schuif** (klep of schuif, die den stoom beurteelings aan beide zijden van den zuiger inlaat), v. —ven; —**sleeper** (sleepstoomboot), m. —s; —**tram** (tram, die door een locomotief wordt getrokken), v. —s, (a = e); —**trawler** (vischersboot met stoomvermogen), m. —s; zie Trawler; —**vaartlijn** (overzeesche weg per stoomboot), v. —en; —**vaartmaatschappij**, v. —en; —**vaartuig** (vaartuig, door stoom gedreven), o. —en; —**vermogen** (stoomkracht), o. gmv.; —**wals** (pletrol, die door stoom in beweging wordt gebracht), v. —en: *de — dient om grintwegen vast en hard te maken; —werktuig* (stoommachine), o. —en; —**wesen** (al, wat met stoomwerktuigen in verband staat), o. gmv.

Stoop (vochtmant van $2\frac{1}{2}$ L., voorheen in gebruik), v. —en: *gulden —en ontvangen alree den weelderigen drank, nl. de kandeel*, (Potg.)

Stoops'kan ($2\frac{1}{2}$ -Literskan), v. —kannen.

Stoorloos, sto'reloos (rustig), bn. en bw.:

— *in het bezit van zijn erfgoed levende.*

Stoor'nis (hinder, betetsel), v. —sen: — *der openbare rust, verstoring; allerlei —sen in den loop der treinen, onregelmatigheden.*

Stoot (duw, stomp, chok), m. —en: *de — v. de keu tegen den bal, een — met de horens, met den elleboog, enz., zie ook Degenstoot;*

KONEN, Verkl. Handw.boek.

ergens den — aan geven, iets aan den gang helpen, oorzaak zijn dat iets tot stand komt; Frans Willems en Conscience gaven den — aan de Vl. beweging; zegsw. *hij nam de stad zonder slag of —*, zonder den minsten weerstand te ontmoeten; *hij kon dien — niet doorstaan*, dat verlies, dien aanval, (ziekte).

Stoot'blok (spoorw. getimmerte van blokwerk, met zand gevuld, aan het eind van een spoorbaan, waartegen een trein stooten kan om stil te staan), o. —ken; —**bord** (timmerm. een der rechtopstaande planken, waartegen de trede van een trap rust, en waartegen de voet kan stooten), o. —en; —**degen** (schermdegen), m. —degens.

Stoot'en (horten), ik stiet (stootte), heb gestooten: *het — van een oude diligence; iemand telkens —, raken, hinderen; zegsw. van den troon —, ontronen; de vijand stiet het hoofd voor Alkmaar, d. i. moest terugdeinzen (1573).*

Stoot'end (hinderlijk), bn.: *e. — woord, e. — antwoord*, ergernis verwekkend; —er, —st.

Stoot'er (oude munt, ter waarde van 12 en een halven cent), m. stooters: het woord — leeft nog in den volksmond.

Stoot'erlig (een weinig stootend of hakkelend, haperend), bn. en bw.: *hij leest —, zijn taal is wat —.*

Stoot'garen (scheepst. kabelgaren), o. —s: zegsw. *op — liggen*, haast hebben.

Stoot'fig (fig. bokkig, lichtgeraakt), bn. en bw.; —er, —st; ook: Stooterig.

Stoot'je (fig. lichte aanval v. e. ziekte), o. —s.

Stoot'kant (omgeboorde onderrand van een vrouwenrok), m. —en; —**kar**, v. —karren, zie Handkar; —**kussen** (spoorw. buffer van een spoorwagon), o. —s.

Stootsch (stootig), bn.; —er, meest —: *die bok is —; —held* (lust, om met horens te stooten; fig. vechtlust), v. gmv.

Stoot'visch (grote modderkruiper, donderaal, weeraal), m. —visschen.

Stop (prop, kurk), v. stoppen: *een glazen —, op een flesch of karaf.*

Stop (dichting van een weefsel of breiwerk), v. stoppen: *een — in een kous leggen, een gat er in dichten.*

Stop! staak, stil! tw.; stoppen (stil zetten): *een fabriek stop-zetten*, de machinerieën doen stilstaan, met het werk voor lang eindigen b.v. bij staking; zie Stopzetten.

Stop'boel (scheepst. cilindervormige boei, waaraan schepen b.v. te R'dam op stroom vastliggen), v. —en; —**doek** (doek, waarop een meisje leert stoppen), m. —en; —**flesch** (flesch met glazen stop), v. —flesschen; —**garen** (garen, om mee te stoppen), o. —s, gmv.;

—**lap** (stopdoek; fig. aanvulling, bladruiling), m. —lappen; —**mes** (mes, om stopverf in een gleuf of spijker gat te stoppen, of om er gaten mee te dichten), o. —messen; —**naald** (grote naald, om kousen te stoppen), v. —en.

Stop'pel (halmoverblijfsel na het maaien), m. stoppelen, stoppels: *de —s der halmen, een —land; fig. zijn wang is vol —s, korte, dikke baardhaartjes.*

Stop'pelakker (stoppelland), m. —akkers.

Stop'pelen (baard krijgen), ik heb gestoppeld: *hij krijgt baard, hij begint al te —; —baard* (korte, stekelige baard), m. —baarden.

Stop'pelig (met of vol stoppels), bn.: *een —e akker, een —e baard; —er, —st.*

Stop'peland (afgezicht graanveld, nog met

- de stoppels der halmen bezet), o. -landen; ook: -veld, o. -velden.
- Stoppen** (een gat of opening vullen, dichtmaken), ik heb gestopt: een gat in een kous -; iemand den mond -, snoeren, verg. Mond; een pijp -, met tabak vullen.
- Stoppen** (stilhouden of doen stilstaan), ik stopte, heb gestopt: weet ge ook, of de trein hier gaat -? een automobiel doen -; toen ik een mijl of vijf per fiets had afgedaan, stopte ik.
- Stoppend** (wat stopt), bn.: geneesk. -e middelen, die een hevigen stoelgang tegengaan.
- Stopverf** (verversdeeg, bestaande uit loodwit en lijnotie, gebruikt om gaatjes in houtwerk te dichten), v. gmv.; -was (entwas), o. gmv.; -werk (werk, om mee te breeuwen), o. gmv.
- Stopwoord** (vulwoord), o. -woorden: er is tijd genoeg, is zijn -, geliefkoosde zegswijze.
- Stopzetten** (doen stilstaan): een stoommachine -; het bedrijf der gasfabrieken - wegens gebrek aan steenkolen; fig. het grensverkeer -; ook als zn.: de twee fabrieksmeisjes waren dadelijk na het - naar huis gegaan, zie Stop! het - van alle verkeer in de eerste dagen der mobilisatie.
- Storzijde** (vlosszijde, zijden garen), v. gmv.
- Storax** (uithemsche, welriekende hars, die in zalven wordt gebruikt), v. gmv.; -boom (balsemboom), m. -boomen.
- Store** (Fr. rolgordijn, ook, buitenzonnescherm), v. -s.
- Stoorloos**, bn. en bw.; zie Stoorloos.
- Storven** (verontrusten, hinderen), ik stoorde, heb gestoord: iem. in zijn slaap -, de rust van iem. -, laat ik u niet -, iem. in zijn werk -, een godsdienstoefening -; zich -, zich bekreunen om; hij stoort zich aan niemand; zie Verstoren.
- Storrend** (hinderlijk), bn. en bw.: dat -e hoesten onder de preek, dat gezang is bij de studie -, hinderend; -e drukfouten.
- Stork** (ooievaar, eiber), m. storken. gew.
- Storm** (hevige wind), m. stormen: de - steekt op, een vliegende -; fig. de -en des levens, groote tegenspoeden; een - van verontwaardiging, der hartstochten, hevige opwinding; de -en der revolutie, verschrikkelijkheden; een - bezweren, een - afwenden, een dreigend en verpletterend ongeluk; krijgsw. algemeene en geweldige aanval: -loopen, den - afslaan; zegsw. een - in een glas water, een twist, een geschil, dispuut, ruzie om een belachelijke kleinigheid; -achtig (buiig, winderig), bn. en bw.: een -e November; fig. het ging er - toe, wild, onstuimig; de koning werd - toegejuicht; -band (kettingband aan een helm of sjako), m. -banden.
- Stormegge** (gesch. een toestel met ijzereen naar buiten staande pinnen of uitsteeksels), v. -n: de - was aangebracht voor de eerste kasteelbrug en ging in een sponning op en neer: de brug valt en de - gaat omhoog, (Consc.): zie Herse.
- Stormen**, het heeft gestormd: het - de vreeselijk; fig. allen stormden op hem los, kwamen met drukte op hem toe; mil. de krijgers stormden als dol vooruit, renden.
- Stormenderhand** (mil. door bestorming), bw.: een vesting - innemen.
- Stormhoek** (landhoek of kaap, waar 't vaak stormt), m. -en; ook: Stormkaap.
- Stormig** (stormachtig), bn.; -er, -st.
- Stormklok** (alarmklok), v. -klokken.
- Stormladder** (ladder, om een vestingmuur te beklommen), v. -s; -loop (het stormloopen), m. gmv.: tot den - overgaan; -loopen (met geweld een vijandelijke sterkte aanvallen), men liep -, heeft -gelopen: op een vesting -; -meeuw (dierk. kleinere soort van zeemeeuw), v. -en: de - vertoont zich soms aan onze Noordzee-kust; -ram (krijgsttuig der oude Romeinen, nl. een balk met ijzereen horens, hangende in kettingen), m. -men; -schade (schade, door den storm aangericht aan bosschen, huizen, enz.), v. gmv.; -sein (sein voor de schipperij, dat storm ophanden is), o. -en; -vloed (hoog water, door den storm veroorzaakt), m. -en; -vogel (een soort van zwemvogel, in den oceaen op rotsachtige eilandjes levende), m. -s: de -s lijken wel iets op meeuwen; de noordsche - komt na zware stormen soms aan onze kusten; -weder, -weer (lichtsgesteldheid, waarbij het stormt), o. gmv.; -wind (zeer hevige wind), m. -en.
- Storneeren** (boekhouden: een feil in een boek verbeteren, door een tegenpost aan de credit- of debetzijde).
- Storno** (boekhouden: verbetering eener feil), storno's; -post, m. -posten.
- Stort** (scheepst. massa, vooral water), v. -en: met een groote - water sloeg de zee over de verschansing.
- Stort** (stortplaats v. zand, grint, enz.), v. -en.
- Stort** (tot bladen uitgeslagen ijzer), o. gmv.: een kachel van - of een storten kachel.
- Stortbad** (bad van neerstralend water), o. -baden, ook: Douche; -beek (beek, wier water van een hoogte nederstort), v. -beken; -bul (hevige plasregen in den zomer), v. -en.
- Stortebed** (bedding van ruwe steenen voor den bouw van sluiswerken, waterwerken, enz.), o. -bedden.
- Storten** (vallen, doen vallen), ik stortte, heb en ben gestort: van een hoogte -, water op den vloer -; tranen -, schreien; bloed -, plengen; geld -, d. i. afdragen; fig. iem. in 't ongeluk -, te gronde richten; zich -: zich in een afgrond -, werpen; -ing (het storten), v. -en: - van bloed; - van gelden, enz.
- Storthing** (Kamer van volksvertegenwoordiging in Noorwegen, ze bestaat uit een eerste en tweede Kamer), o. en v.; ook: Storting.
- Stortkar** (tuimelkar: kar, die men achterover kan wippen), v. -karren: bij een - wordt de karbak door een boom vastgezet; men trekt den boom weg en laat den bak achterover-wippen; verg. Kipkar.
- Stortregen** (zware regen, slagregen, plasregen), m. -s; -regenen (plasregenen), het heeft gestortregend; -vloed (hevige vloed), m. -en, fig. groote menigte: de Noormannen vielen als een - in Engeland; hij kreeg een - van scheldwoorden achterna; een - van brieven, telegrammen en kaartjes b.v. bij een jubilé; -zee (hooge golf, die over een schip staat, ook wel boven het schip breekt en er op neervalt), v. -zeeën.
- Stotteraar** (iem., die stottert), m. -s.
- Stotteren** (intens. van stooten: een spraakgebrek, bestaande in gebrekkige articulatie van een of meer letters, waardoor het spreken belemmerd wordt), ik heb gestotterd.
- Stout** (krachtig, donker Engelsch bier), o. gmv.
- Stout** (stoutmoedig, driest), bn. een - waagstuk, Karel de Stoute (1467-'77); een - stuk,

dapper; dat overtreft de -ste verwachtingen, vermetel; bw.: hij spreekt, hij schrijft -, overmoedig; in kindertaal: jongen, je bent - vandaag, een - kind, ondeugend, niet zoet; -er, -st.

Stouterd (een stout kind, een ondeugd), m. stouterds; ook, Stouterik.

Stoutigheid (stoutheid), v. -heden.

Stoutmoedig (dapper, onverschrokken), bn. en bw.: een -e uitval; -er, -st.

Stouwa'ge (het stouwen), v. gm.v. (g = zij).

Stouwen (vaststouwen), ik heb gestouwd: het pakgoed -, in het ruim stouwen, vastpakken, vaststapelen; -er, m. -s; zie Stouwen.

Stouven, ik stoufde, ik heb en het is gestoufd: het vleesch -, met matige warmte gaar maken.

Stou'vengeld [(in een kerk, huurgeld voor een stouf), o. -gelden; -hok (bewaarpilaar van stouwen), o. -hokken; -zetster, v. -s.

Straal (uitschietende lichtbundel), m. stralen; zie: Licht-, Zonne-, Bliksem-, Vuur-, en bij uitbr. Waterstraal; fig. een - van hoop, flikkering; een - bloed.

Straal (meetk. halve middellijn v. e. cirkel), m. stralen: de zijde v. d. regelmatig 6-hoek, in een cirkel beschreven, is gelijk aan den -.

Straal (krachtwoord, in de volkstaal), bw.: hij is - bezopen, totaal, erg, radicaal.

Straalbrekend, bn.: het - vermogen van water, om nl. de lichtstralen te breken of te buigen.

Straalbreking (nat. het breken der lichtstralen, die van een middenstof in een andere overgaan), v. -en; -bundel (bundellichtstralen), m. -s, zie Bussel; -dier (dier van een straalgewijzen bouw, stervormig diertje: zeemetel, zeekwal, poliep), o. -en; -kapellen, v. mv., zie Transkapellen; -pijp (pijp aan e. brandspuitslang), v. -en.

Straalsgewijze, -wijs (in den vorm v. e. straal), bw.: het bloed liep - uit de wonde.

Straalwormen (een soort van ingewandswormen), m. mv.

Straat (geplaveide weg tusschen twee rijen huizen in stad of dorp), v. straten: langs de - loopen, slenteren; iem. op - zetten, hem uit zijn dienst ontslaan; op - zitten, geen onderdak, geen onderhoud hebben.

Straat (zeeëngte), v. straten: de - van Messina.

Straatarm (erg arm), bn., zie Arm; -be-

lasting (straatgeld), v. gm.v.; -deun (straatliedje), m. -en; -geld (stadsbelasting voor het onderhoud van straat of stoep), o. -en;

-jeugd (de straatjongens), v. gm.v.; -jongen (ondeugende straatvlegel), m. -s; -kreet (kreet, geroep op straat), m. -kreten, de

Amsterdamsche -: Elft als zalm! (Potg.); -lantaren (lantaren voor het verlichten

der straat), v. -s, ook: -lantaarn, v. -s: de ouderwetsche -lantaarn van J. v. d. Heijde

te A'dam (1672) is vervangen door de gaslantaarn en later door de booglamp; -muzikant (kermisgast, die muziek op straat maakt),

m. -en; -nimf (meisje van de straat, licht van zeden), v. -en, ook: -madellef, v.

-ven; -roover (iem., die op straat roof pleegt), m. -s, zie Apachen; -schender

(iem., die straatschenderij pleegt), m. -s.

Straatschenderij (ongepaste daden of ondeugende streken op straat), v. -en; -schuim

(straatvolk, plebs), o. gm.v.; -slipper (leeglooper op straat), m. -s; -steen (steen, waarmede men de straat plaveit), m. -en;

-taal (ruwe, onbehoorlijke taal), v. gm.v.; -tooneel (een of ander voorval of schouwspel in eenige straat), o. -en; -type (persoon, dien we als type langs en op de straat zien), o. -typen: hardloopers, harmonicaspelers, liedjeszangers, blikkendomees zijn -typen; -weg (geplaveide of begrinte landweg), m. -wegen.

Stradivarius (kostbare viool, zoo genoemd naar den vervaardiger Antonio Stradivari geb. te Cremona, 1644-1717), v. -riussen.

Straf, straf'fe (leed, iemand aangedaan ter

uitboeting van een overtreding), v. straffen: iem. een - opleggen, - verdienen, een -

ondergaan; op - van, bedreigd met de straf van; tot mijn -, spijt, verdriet; z. Doodstraf,

Geesel-, Lijf-, Tuchthusstraf.

Straf (streng, scherp, strak), bn. en bw.: een -fe wending, (v. Deysse), een -fe blik; iets - aanpakken, de teugels - aanhalen.

Strafbaar (straf verdienend), bn.: zulk een daad is - bij de wet; -bepaling

(wettelijke bepaling van de straf voor een overtreding), v. -en; -feloos (zonder straf),

bn. en bw.: -overtreden; iets niet - kunnen doen, ongestraft; -loosheid, v. gm.v.; -fen

(straf opleggen), ik heb gestraft: - met den koorde, ophangen; - met den zwaarde,

onthoofden; - met een boete, geldboete; - met hechtenis, gevangenschap; -gevangenis

(gevangenis, waarin dwangarbeid verricht wordt), v. -nissen; -kolonie (eiland, ge-

west, werwaarts misdadigers gebracht worden, om hen onschadelijk te maken), v. -kolonies;

-oefening (uitvoering van een straf, executie), v. -en; -plaats (gevangenis of schavot), v. -en; -recht (deel v. h. publiek

recht: rechtsregeling, waarin materieel wordt bepaald, wie, wanneer en hoe zal gestraft

worden), o. gm.v.; -rechter (rechter, die vergrijpen, misdrijven, enz. volgens het straf-

recht vonnist), m. -s; -rechterlijk (volgens het strafrecht), bn. en bw., zie Crimi-

neel; -schuldig (strafverdienend), bn.; -er, -st; als zn.: een -e, meerv. -schuldigen;

-tijd (tijd, dat een straf duurt), m. -en; -verordening (verordening, waarbij

straf wordt bedreigd), v. -en; -vordering

(het eischen van straf), v. gm.v.: wetboek van -, zie Strafrecht; -waardig (verdienende

gestraft te worden), bn. en bw.: een - verzet, zich - gedragen; -werk (werk, dat

een schoolkind als straf wordt opgelegd), o. gm.v.; -wet (wet, waarbij handelingen en

verzuimen strafbaar worden gesteld en de op te leggen straffen worden bepaald), v.

-wetten; -wetboek (wetboek v. strafrecht en v. strafvordering), o. -en; -wetgeving

(wetgeving v. het strafrecht), v. gm.v.; -zaak (rechtst. zaak, welke behandeld wordt door

den strafrechter), v. -zaken.

Strak, bn. en bw.: Keesje keek mij met -ke oogen aan, (C.O.); iem. - aanzien, d. i. star,

stijf; een touw - aanhalen, d. i. vast; zich - houden, niet toegeven, weinig geld geven.

Strakjes, bw.: tot -, spoedig, ook: **Straka**.

Straks, bw.: ik kom -, d. i. over een poosje; ik heb je - nog gezien, kort geleden.

Stra'len (stralen schieten), het heeft gestraald: haar oogen - van vreugde.

Stra'lend (stralen schietend, fig. blij), bn.: een van vreugde - oog, -e blikken.

Stra'lenkrans (krans of ring van licht), m.

-kransen; -**kroon**, v. -kronen; zie: Aureool, Glorie, Nimbus of Nimbe.
Stram (stijf), bn. en bw.: met -me leden, afgeleefde, stijve leden; -mer, -st; -**held** (stijfheid, onbuigzaamheid), v. gmv.; -**migheid** (erge stramheid), v. gmv.
Stramien (sijn borduurgaas), v. en o. gmv.
Stramie nen (van stramien), bn.: een -lap.
Strand (aandr. strook lands langs de kust, welke bij vloed onderloopt en bij eb droog valt), o. -en: een vlak -, een schip op - zetten, het schip werd op - geworpen, op het - raken; spreekw. een schip op -, een bakken in zee, zie Baken; -**dief** (hij, die strandgoed of het goed uit gestrande schepen steelt), m. -dieven; -**dieverij** (het stelen van strandgoed), v. -en; -**en** (op het strand raken), het is gestrand: een gestrande boot, een gestrande walvisch; -**ing** (het stranden), v. -en; -**goed** (goed, dat door de zee aangespoeld wordt), o. -eren; -**jut** (strand-dief), m. -ten, ook: -**jutter**, m. -s; -**jutterij**, v. -en; -**looper** (langsnavelige vogel, stellooper), m. -s: de bonte -, de kleine -; -**looper** (aandr. duinreeks aan de zeezijde, uiterste rij duinen langs de kust), m. -s; -**meer** (meer, aan het strand gelegen), o. -meren; -**meester** (dijkopzichter), m. -s; -**muur** (hooge, zware muur aan het strand als wering tegen den springvloed), m. -muren; -**pluvier** (stellooper: zomervogel, die in groot aantal in de duinen onzer eilanden broedt), v. -en: het -tje kan als een muis over de zandvlakte schuiven.
Strandputter (sneeuwgor), m. -s; -**recht** (recht, bestaande ten opzichte van gestrande of geredde goederen), o. -en; -**roof** (strand-dieverij), m. gmv.; -**stoel** (huurstoel met kap, om op het strand te zitten), m. -en; -**vogel** (vogel, die veel aan het strand verkeert), m. -s; -**vond** (een wettige instelling, waarbij alles, wat op 't strand wordt aangespoeld in bewaring moet gegeven worden aan den strandvoogd), m. -en; -**vonder** (in de zeedorpen de ambtenaar (burgemeester) die met de berging der strandgoederen is belast), m. -s; -**voogd** (strandvonder), m. -en.
Stranguleeren (worgen, wurgen).
Strapatser (volkst. plager, kweller, straatvlegel, laplander, baadraaf), m. -s.
Strategie (Fr. krijgslust), m. -s.
Strateeg (krijgskundige, veldheer, die uitmunt in de strategie), m. -egen: Von Moltke (1870) was een groot -, een geniaal -.
Strategie (legerbesturing, veldheerskunde, krijgskunst), v. gmv.; lees: stra-tee-gie.
Strategisch (krijgskundig, op de krijgskunde betrekking hebbende), bn.: -e theorieën; -e regelen; die veldheer is een - genie; -e bekwaamheden; lees: stra-tee-gies.
Stratenmaker (persoon, die straten plaatst), m. -s, ook: Straatmaker, m. -s.
Strauss'avond (dansavond b.v. in of door een sociëteit), m. -en. (au = ou).
Straber (Duitsch. intrigant, eerzuchtige), m. -s: een - zoekt rusteloos, met alle middelen, een mededinger den pas af te snijden, om zich zelf op te werken.
Streek (strijking, beweging langs een oppervlakte), v. streken: een - op de vloot, een - met een scheermes over de wang; die schilder heeft een vaste -, nl. van het penseel.
Streek (lijn, streep, haal), v. streken: een

streek met een penseel, pen, een stuk krijt; zegsw. een - door iem. rekening halen, hem alles kwijtschelden; dat is een leelijke - door de rekening, een erge teleurstelling; zie ook Streep.
Streek (uitgestrektheid, gewest, oord, omtrek), v. streken: een vruchtbare -, een dorre -; de heete streken der aarde; z. Bergstreek, Luchtstreek, Landstreek, Hemelstreek; in de - van de maag, omtrek, nabijheid, evenzoo: in de - der lendenen.
Streek, (de), (aandr. benaming van 7 aaneengeschakelde dorpen in N.-H.), v.: de - is een deel van Drechterland en strekt zich uit van Hoorn tot Enkhuizen.
Streek (het 32e deel van een windroos), v. streken: zegsw. dezelfde - houden, koers, richting; van - veranderen; fig. van - zijn of raken, den koers kwijt zijn, in de war zijn, de kluts kwijt zijn, de tramontane kwijt zijn.
Streek (lijn of beweging v. een schaats over het ijs), v. streken: met korte, met lange streken rijden, slagen; - houden, slag, d. i. gelijk, op de maat de beenen links en rechts uitslaan; dat houdt geen -, dat blijft niet in orde.
Streek (slag), v. streken: hoe ik in duizend angsten leefde, dat hij, Robertus, een - met de paraplu zou krijgen, (C. O.)
Streek (list, leelijke trek, sluwe handeling), m. streken: dat is een leelijke - van dien jongen; wij zullen dien knaap zijn streken wel afeeren, kuren, grillen.
Streek'spraak (gouwspraak, dialect van eenig oora), v. -spraken.
Streel (roskam), m. strelen. gew.
Stree'len (aaien, tiefkoozen), ik heb gestreeld.
Stree'lend (fig. aangenaam), bn.: een -e gewaarwording, die taal is - voor mijn eigenliefsde; -er, -st.
Streen (streng sajot of garen), v. stremen: -tje, o. -s. gew.
Streep (haal, lijn), v. strepen: zegsw. een - halen door, te-niet-doen; een - door de rekening, de rekening is niet deugdelijk bevonden, fig. een groote teleurstelling; er loopt bij hem een - door, er hapert iets aan zijn verstand; een -je aanhebben, aangeschoten of halfdronken zijn.
Streep'jesgoed (weefsel m. streepjes), o. gmv.
Strek'dam (stuwdam, golfbreker, pier), m. -dammen.
Stre'kel (verwant met strijken: hout tot scherping v. d. zeis), m. strekels.
Strek'gras (plantk. kruipende tarwe), o.
Strek'ken (uitrekken, languit gaan liggen), ik heb gestrekt: (hij was) op 't groene mos gestrekt, (Staring); fig. toereikend zijn, dienen: zoolang de voorraad strekt; bij uitbr. dat strekt u niet tot eer, verstrekt, dient.
Strek'kend (langs de lengtezijde van een oppervlakte gemeten), bn.: die weg kost f 1.00 den -en meter, dat linnen is 2 el breed en kost f 1.50 den -en meter.
Strek'king (bedoeling, doel), v. gmv.: de - eener methode, de - van iemands woorden; de - van iemands schrijven, de nobele - van een verzoekschrift, een heilzame -.
Streksch (zich in de lengte uitstreckende), bn.: een -e steen, steen, diemet de lange zijde in den dag ligt.
Strek'zaam (rekbaar; fig. voordeelig in 't gebruik), bn.; -zamer, -st.
Strelitzen (oude Russ. lijfwacht (16e eeuw),

tevens staande infanterie), m. mv. (e = ee), **Stremmen** (den. van *stram*: stijf worden. stollen), ik heb en het is gestremd: de melk doen -; fig. belemmeren, tegenhouden, beletten, tijdelijk doen ophouden: de oorlog stremt den handel, de spoorstaking stremde het verkeer; -**ming** (stilstand, beletsel), v. -en; -**sel** (extract v. d. lebmaag v. kalvers, middel, om melk te stremmen), o. gmv.

Streng (een der dunne touwen, waaruit een koord bestaat), v. strengen: een kabel is gemaakt uit drie -en; spreekw. De derde - maakt den kabel, (Potg.), drie maken een gezelschap; een - zijde, een - wol, zie **Streen**.

Streng (riem, reep, koord), v. strengen.

Streng (gestreng), bn. en bw.: een - meester, d. i. hard; een - winter, koud; een - e rede-neering, logisch; spreekw. Strengre heeren regeren niet lang; -er, -st; -**held**, v. gmv.

Stren'gelen (den. van *stren'gel*: vlechten), ik heb gestrengeld: zomer - t bloemen in zijn haren, (Bild.); zich -: het klimop - t zich om dien boom, slingert, windt.

Stren'gelijk (gestreng), bw.: iem. - straffen. **Stren'gen** (den. van *streng*, koord: strak aanhalen), ik heb gestrengd.

Stre'pelling (een fijn gestrepte appel), m. -en.

Stre'pen (den. van *streep*: strepen maken), ik heb gestreept: papier -, lineeren; fig. plagen, hekelen, doorhalen; zie **Gestreept**.

Stre'ven (trachten, inspannend pogen, zich met kracht in een bepaalde richting bewegen), ik heb gestreefd: naar iets -, iets trachten te verwerven; - naar volmaking; op zijde - de gelijke zijn van, evenaren: Java streeft Scandinavië op zijde door de pracht zijner wouden en watervallen, (Veth).

Strib'belen (wederspanning zijn, tegenweer bieden, zich verzetten), ik heb gestribbeld; -aar (iem., die stribbelt), m. -s; zie **Tegenstribbelen**.

Strib'belig (tegenwerkend), bn.; -er, -st; zie **Recalcitrant**.

Strib'beling (harrewarrierij), v. -en. vero.

Strictuur' (geneesk. Fr. vernauwing), v. -turen.

Striem (streep over de huid), v. striemen; de -en der zweep, door de zweepslagen achtergelaten.

Strie'melen (met moeite en wankelend gaan), de oude man -de, heeft gestriemeld: in 't duister striemelt een oud vrouwtje licht.

Strie'men (met een zweep, touw, enz. een striem geven), hij -de, heeft gestriemd; eig. iem. in het gezicht -; fig. dat woord, verwijt -de hem het hart; iem. met hoon -.

Strieps (slaag), v. mv.; zie **Strips**.

Strijd (kamp, gevecht, oorlog, worsteling), m. strijden: ten -e trekken, den - aanbinden, zie **Aanbinden**; in den - vallen of blijven; fig. de - der meeningen, - voeren met zijn hartstochten, de - om het bestaan; de burens kwamen om - te hulp, om het zeerst.

Strijd'baar (weerbaar), bn.: -bare mannen, gereed, geschikt, geneigd tot den strijd.

Strijd'bijl (gesch. oorlogsbijl), v. -bijlen.

Strijden (kampen, vechten), ik streed, heb gestreden: tegen of met den vijand -; fig. vooreer en deugd -, tegen zijn booze driften -.

Strijd'end (wat strijd voert), bn.: de -e partijen; de -e kerk, R.-K. de kerk van Christus hier op aarde.

Strij'der (krijgsman; fig. ijveraar), m. -s; zie **Oudstrijder**.

Strij'dgenoot (wapenbroeder, wapenmaker), m. -en; -**hamer** (hamer als wapentuig), m. -s, vero.; -**hengst** (oorlogshengst, strijdpard, ros), m. -en; -**ig**, bn.: dit artikel der verordening is - met de wet, in strijd met; -e maatschappelijke belangen, tegengestelde; zijn daden zijn - met zijn woorden, niet overeenkomstig; -er, -st;

-**knots** (verouderd strijdwapen), v. -en; -**kolf** (grootte strijdnots), v. -ven, zie: **Morgenster**; -**krachten** (strijdmiddelen, de beschikbare militaire macht), v. mv.; -**leus**,

-**leu'ze** (de leuze, waaronder men ten strijde trekt), v. -leuzen, de - der kruisvaarders was: God wil het; -**lust** (lust tot strijden), m. gmv.; -**lustig** (vol strijd lust, begeerig naar den strijd), bn.: de -e Germanen; -**makker** (wapenbroeder, wapenmaker), m. -s;

-**middel** (al, wat van dienst kan zijn in een gevecht), o. -en: tot de groote -en behooren vuurmonden en geweren, tot de kleine -en behooren mortiertjes, handgranaten, enz.;

-**perk** (kampplaats), o. -en; -**ros** (oorlogspard, strijdhengst), o. -rossen; -**schrift** (twistschrift), o. -en; -**vaar'dig** (gereed voor, willig tot den strijd), bn.; -er, -st;

-**vlag** (oorlogsvaan), v. -vlaggen; -**vraag** (twistpunt, twistvraag, quaestie), v. -vragen.

Strijk (het strijken), m. gmv.: de meid is aan den -; er is een heele - aan al dat linnen goed; zie **Strijkgoed**.

Strijka'ge (verwant met *strijken*: diepe buiging), v. -s; (g = z); zie **Strijkvoeten**.

Strijk'balk (bouwk. draagbalk van een zoldering), m. -en; -**bloem** (plantk. zeker geneeskrachtig kruid), v. -en; -**bord** (deel van den ploeg, dat de opgewerkte aarde opzij werpt), o. -en; -**deken** (woollen deken, op de strijkplank gehecht), v. -s; -**el** (strijkstok bij 't meten van koren), m. -s; -**elings** (raketings), bw.: de steen ging - langs mijn hoofd, iem. - voorbijgaan.

Strij'ken (naar zich toe halen), ik streek, heb gestreken: het geld van de tafel -; de vlag -, neerhalen; de zeilen -, reven, laten zakken; een piano -, op den grond laten neerkomen; het linnen -, gladmaken m. e. strijkijzer; zalf op linnen -, smeren; op een viool -, krassen, spelen; de hand over het hart -, wel iets willen toestaan of geven na lange aarzeling; hij gaat met den prijs, den inzet, het potje -, hij zal het winnen; een vonnis -, vellen; zie **Vonnis**.

Strij'ken (v. paarden: met de achterpooten, onder het loopen, tegen elkaar slaan), het streek, heeft gestreken: koop dat paard niet, het strijkt.

Strijk en zet, bw. uitdrukking: dronken zijn, dat is met hem -, schering en inslag, gebeurt ieder oogenblik, herhaaldelijk, geregeld.

Strijk'geld (premie, trekgeld voor inzet of opbod bij een openbaren verkoop van huizen, landerijen, enz.), o. -en; -**geld** (loon der strijkster), o. -en; -**goed** (linnen, dat gestreken moet worden), o. gmv.; -**hout** (rol tot het afstrijken bij 't korenmeteren), o. -en, zie **Strijkkel**; -**ijzer** (ijzer der strijkster, persijzer), o. -s; -**instrument** (muziek-instrument met (darm)snares, dat met een strijkstok bespeeld wordt), o. -en; -**je** (muziek van eenige strijkinstrumenten, ook

deze zelf), o. -s: in de groote hal van het hotel liet zich een - hooren; - **kalk** (pleister- of plakalk), v. gmv.; - **kwartet** (viertal, op snaarinstrumenten spelende muzikanten), o. -ten; - **muziek** (muziek van strijkinstrumenten), v. gmv.; - **orkest** (orkest van strijkinstrumenten), o. -en; - **plank** (met een wollen deken bekleede plank, waarop de strijker strijkt), v. -planken; - **riem** (strijkleer, aanzetrem), m. -en; - **steen** (oliesteen, vetsteen), m. -en; - **ster** (vrouw of dienstbode, die het linnengoed strijkt), v. -s; - **stok** (met paardenhaar gespannen stok van den vioolspeler), m. -stokken; - **stok**, m. -stokken, zie: Strijkhout of Strijkkel; zie bij Maat voor de uitdr.: er blijft altijd veel aan maat en - hangen; - **toestel** (apparaat bij het strijken van linnen, enz.), o. -toestellen; - **voeten** (met de voeten achteruit strijkende zijn beleefdheid betuigen), ik -voette, heb gestrijkvoet, fig. vleien; - **zwavelkje** (lucifer), o. -s.

Strik (knoop, lis, lus), m. strikken: een - in een das leggen; vangmiddel: een hazen-, een lyster-; fig. valstrik, hinderlaag: de onschuld strikken spannen, in den - loopen.

Strike (Eng. werkstaking), v. -s.

Strik'ken, ik strikte, heb gestrikt: een dasje -, een lint -, er een strik in leggen; een snoek -, een haas -, in een strik vangen.

Strikt (nauwgezet, streng), bn. en bw.: -e gehoorzaamheid, de -e waarheid zeggen; - rechtvaardig; zoo - mogelijk, de toegang is - verboden; dat is - noodzakelijk; zich - houden aan de voorschriften, wetten.

Strik'teljk (nauwgezet, stipt), bw.: de toegang is - verboden, streng. w. g.

Strik'vraag (vraag, om iem. te vangen, te verstrikken), v. -vragen: een examinerator mag geen - vragen doen, nl. vragen, om den examinandus te verschalken.

Stringeeren (samentrekken, samensnoeren): -de middelen in de geneesk.; zie Adstringentia. (g = g).

Stringent (bondig, krachtig), bn.: -e taal, nadrukkelijk, een - bewijs; lees: -gent.

Strip (bindplaat, strook ijzer), m. strippen.

Strip'meid (meisje of vrouw, die de tabak van de stelen trekt), v. -meiden.

Strip'peling (gestripte tabak), v. gmv.

Strip'pen (de tabakplanten afstroopen, de tabak van de stelen trekken), ik heb gestript; f -per (knecht, die stript); -ster (-meid), v. -s; -zolder, m. -s.

Strips, v. mv.: - krijgen, slaag. gmv.

Strob'be (Vl. struik, struweel), v. strobben.

Strob'belen (Vlaamsch. struikelen), ik heb of ben gestrobbed, ook: Strubbelen.

Stroef (ruig, oneffen, niet glad), bn. en bw.: een - slot, verroest, hakerig; fig. een - man, onvriendelijk, onhartelijk; stroever, stroefst.

Stro'fe, v. -n; zie Strophe.

Strom'pelen (struikelend gaan), ik heb en ben gestrompeld: over een stoppelveld heen -.

Strom'pelig (oneffen, hobbelig), bn.; -er, -st: een -e weg; fig. een -en gang hebben.

Stronk (verwant met struik: geknotte stam), m. stronken: een - van een boom, een kool-.

Stroo (uitgedorschte halmen), o. gmv.: - van rogge, van tarwe; haver-, boonen-; Italiaansch -, zeer fijn; zegsw. een ventje van -, een zwakkeling; ik heb hem geen - in den weg gelegd, d. i. niet de minste kleinig-

heid; dat is niet van -, niet onbeduidend.

Stroo'achtig (als stroo), bn.: een -e kleur.

Stroo'beenen (eig. beenen van stroo, fig. waggelbeenen b.v. v. e. dronken man), o. mv.

Stroo'bloem (zie Immortelle), v. -en; - **bokking** (die in stroo is verpakt), m. -en; - **bos** (een busset stroo), m. -bossen; - **boter** (winterboter), v. gmv.; - **bundel** (bos van stroo), m. -s; - **dak** (dak van stroo), o. -daken; - **dekker** (iem., die een schuur met stroo dekt), m. -s; - **dok** (strooien pop of bosje onder de pannen), v. -dokken; - **geel** (geel als stroo), bn.: een -geel hoedje; - **haksel** (fijn gehakt of gesneden stroo), o. gmv.; - **halm** (gedroogde graanhalm), m. -en: zich aan een - vasthouden, in het nietigste middel redding zoeken, zoo men in gevaar is, eig. gezegd van den drenkeling; - **hoed** (zomerhoed van stroo, strooien hoed), m. -en; - **hoedenmaker** (iemand, die stroo hoeden maakt), m. -s; - **huls**, - **hulke** (van stroo vervaardigd hulsel tot beschutting van wijnflesschen), v. -hulzen; - **hut** (hut, met stroo gedekt), v. -ten.

Stroo'avond (de avond vóór Sinterklaas, nl. van 5 Dec.), m. -avonden.

Stroo'biljet (biljet, dat bij honderden verspreid of rondgestrooid wordt), o. -biljetten.

Stroo'en (met de hand verspreiden), ik heb gestrooid: nieuw stroo in een stal -, uitspreiden; bloemen - op een pad; zand - op een vloer; zaad op den akker -.

Stroo'en (van stroo), bn.: een - hoed, een - mat, een - dak, een - huls.

Stroo'jonker (bruidsjonker, die bloemen strooit), m. -s; - **lepel** (suikerlepel), m. -s; - **mandje** (korfje met allerlei strooisel), o. -s; - **meisje** (bruidmeisje), o. -s.

Stroo'mijn (marine. niet-geankerde mijn, los drijvende mijn), v. -mijnen; zie Mijn.

Stroo'sel (tegen gestrooid is of wordt), o. gmv.

Stroo'zand (fijn wit zand, dat op steenen vloeren, b.v. in O., in figuren uitgestrooid wordt), o. gmv.

Stroo'jonker (kale jonker), m. -jonkers.

Strook (rand, reep), v. strooken: een - lands, een smalle - zeeklei, een - papier.

Strook (aangezette rand aan japon of muts), v. -en: een rok met strooken.

Stroo'ken (verwant met strijken: streelen met de hand), ik heb gestrookt: een hond -, een zwaan borst en rug -; -ing, v. -en.

Stroo'ken (overeenstemmend), het heeft gestrookt: dat strookt met mijn overtuiging.

Stroo'king (scheepst. model, uiterlijk, vorm van een schip), v. strookingen.

Stroo'kleurig (de gele kleur van stroo hebbende), bn.: -e tinten, - haar; - **leger** (slaapplaats of nachtleger van stroo), o. -s.

Stroom (zeer breede rivier; strooming), m. stroomen: de Rijn is een grootsche -; de - v. h. Maaswater, strooming; de schepen liggen op -, op de rivier voor anker; zegsw. tegen den - oproeien, inwerken, opwerken, iets trachten te bereiken tegen den tijdstroom of tijdgeest, tegen de algemeene richting in; een - van vluchtelingen; een elektrische -, een magnetische -; de regen viel in -en neer, d. i. in plassen; een - van woorden, vloeken, veruenschingen, d. i. menigte; - **pje**, o. -s; zie: Bloed-, Maal-, Tijdstroom.

Stroom'afwaarts (in de richting van den [stroom]), bw.: - gaan, - varen, - zien.

Stroo'man (vogelverschrikker), m. — mannen.
Stroo'man (iemand, die slechts zijn naam leent voor een zaak, en er voor den schijn in betrokken is), m. — mannen.

Stroo'mat (mat van stroo), v. — matten; zie Bekrammen.

Stroo'matras (matras, gevuld met stroo), v. — matrassen: stapen op een —.

Stroo'mdam (dam of krib, om den stroom eener rivier te leiden), m. — dammen.

Stroo'mdicht (letterk. beschrijvende, allegorische poëzie der 17e eeuw), o. — dichtten: onder de — en munt uit *De Ystroom* van J. A. v. d. Goes (1647—'84), in 1671 verschenen; als navolging: *De Rottestroom* van Dirk Smits; *De Amstelstroom* van N. S. van Winter, enz.

Stroo'mdraad (aandr. de denkbeeldige lijn, welke aanwijst, waar het water van beek of rivier het snelst stroomt), m. — draden.

Stroo'mdraad (geïsoleerde draad, waardoor de elektrische stroom gaat), m. — draden.

Stroo'men (snel bewegen), het heeft en is gestroomd: de rivieren —; fig. de menschen — naar de kerk, gaan in massa.

Stroo'mgebied (aandr. alle streken of oorden samen, van welke een hoofdrivier met haar bijrivieren het water afvoert), o. gm.v.; — **gedicht**, o. — en, zie *Stroomdicht*; — **god** (dicht. riviergod), m. — goden; — **godes**, v. — godessen; — **kaart** (kaart, waarop de loop v. d. stroom in detail wordt voorgesteld), v. — kaarten: een — van den Rijn; — **ling**, **stroo'meling** (haring v. d. Bothnische golf), m. — en; — **nimf** (riviernimf), v. — nimfen, zie *Najade*; — **opwaarts** (in de richting tegen den stroom in), bw.: — stoomen, — laveeren; — **rijk** (rijk aan rivieren), bn.: het — e Nederland; — **snelheid** (snelheid van het stroomende water), v. — heden; — **sterkte** (nat. hoeveelheid electriciteit, die per seconde stroomt door elke doorsnede van den geleidingsdraad), v. gm.v.: de — zal evenredig zijn aan het potentiaal verschil der beide polen; — **versnelling** (aandr. het sneller stroomen der rivier door bijzondere daling der bedding), v. — en.

Stroop (roof, rooftocht, het stroopen), m. gm.v.: op den — zijn. w. i. g.

Stroop, stroop' (afkooksel van vruchten, suiker, enz.), v. stropen, siropen; — **achtig**, bn.: een — sap, lijkende op stroop.

Stroo'papier (gelig papier, van stroo gemaakt), o. gm.v.

Stroo'p'bende (eig. stroopende bende, rooverbende), v. — n; zie ook *Stroopersbende*.

Stroo'pen (rooven), ik heb gestroopt: zij wilden hazen —, in netten of strikken diefachtig vangen; een konijn, een haas, een pating —, van de huid ontdoen; zegsw. iemand het hemd van het lijf —, hem het allernoodigste zelfs ontrooven.

Stroo'per (iem., die zonder jachtakte of op verboden terrein jaagt of vischt), m. — s.

Strooperij (wilddieverij), v. — en.

Stroo'pers (machine, om het losse stroo tot pakken te maken), v. — persen.

Stroop'je (huismiddel tegen den hoest), o. — s.

Stroop'kan (aarden of porseleinen kan voor stroop), v. — n; — kunnen, ook, *Stroopsnel*; — **lepel** (houten lepel, om stroop te scheppen en te smeren), m. — s; — **likker** (fig. vleier), m. — likkers, gm.z.; — **mes** (houten mes, om stroop op het brood te smeren), o. — sen; — **nagel** (nijdnagel), m. — s,

Stroo'pop (strooien huls of dok), v. — pen.

Stroo'pop (fig. strooman, zetbaas), v. — pen.

Stroop'pot (stroopkan, — snel), m. — potten.

Stroop'tocht (rooftocht), m. — tochten.

Stroop'vat (vat voor of met stroop), o. — en.

Stroop'wafel (een uit twee laagjes bestaande wafel, waartusschen stroop is), v. — s, — en.

Stroo'snijder (hakselwerktuig), m. — s.

Stroo'tje (dunne stroohalm), o. strootjes: een matje vlechten van — s; hier is een bos — s voor de pijp, doorstekers; zegsw. hij is met een — te verleiden, met een kleinigheid.

Stroo'tje (Java. in bladerstrookjes gewikkelde tabak, den inlander en den Indo dienend als cigarette), o. strootjes: hij kocht een pakje — s, een — rooken, cigarette.

Stroo'vlechtster (vrouw in het Walenkwartier, en elders), v. — s: de — vlecht van op maat gesneden stroohalmen strooken v. strooïhoeden.

Stroo'wisch (plat stroobosje, bundeltje stroo), v. — wisschen: zegsw. op een — komen aandrijven, armoedig, haveloos; zie *Schoen*.

Stroo'zak (onderlaag of zak, gevuld met stroo, dienend als matras), m. — zakken.

Strop (touw of koord met een oog of lus aan het eene uiteinde, strik), m. stroppen: tot den — veroordeelen, d. i. tot de galg; fig. iem. den — om den hals doen, d. i. erg in het nauw brengen.

Strop (stropdasje), m. stroppen.

Strop (trekker aan schoen of laars), m. — pen.

Strop (guit, schalk), m. stroppen: een kleine — van een jongen, verzachtend, als verdiende hij den strop der galg.

Strop'das (stijve gesp-das), v. — dassen.

Strop'perig (stroopachtig), bn.; — er, — st.

Strop'phe (dichtk. couplet, evenmatig deel van een gedicht), v. stropfen, (ph = f); er zijn tweeregelige, drieregelige, enz. stropfen.

Strop'phisch (dichtk. in stropfen verdeeld), bn.: een romance is meestal een — gedicht; de — e gedichten van Jacob van Maerlant, b.v. *Wapene Martijn*. (ph = f).

Strop'pen (in een strop of strik vangen), ik heb gestropt: ik heb dat konijn gestropt.

Stros'sen (een scheur of winkelhaak dichtten), ik stroste, heb gestrost.

Strot (keel, gorgel), m. strotten: zegsw. alles door den — jagen, d. i. versmullen; — **klop** (gorgelklep, huig), v. — kleppen.

Strot'tenhoofd (bovendeel der luchtpijp), o. — en: in het — bevinden zich de stembanden, zie *Adamsappel*, en verder het klepje, dat bij het slikken de luchtpijp afsluit.

Strub'beling (fig. tegenkanting, tegenstand, bezwaar), v. — en: dat geeft veel — en.

Structuur (bouworde, bouwtrant; samenstel, inrichting, samenwoeging), v. — turen: de — v. e. *Moorsch paleis*; de — eener taal. (c = k).

Struggle for life (Eng. strijd om te leven, om het bestaan), m. en o.

Strauf (eierpannekoek), v. — ven: zegsw. men moet geen — om een ei bederven, niet al te karig zijn, wil men niet bedrogen uitkomen.

Struik (heestergewas), m. — en: een braam —; — **achtig**, bn.: een — achtige plant, het bosch is er —, vol struiken.

Struik'kelblok (blok, waarover men licht struikelt), o. — ken; fig. belemmering, beletsel.

Struik'kelen (dreigen te vallen, omdat men ergens tegen aan of over loopt), ik heb en ben gestruikeld: over een steen, over een Citroenschil —, zie ook *Paard*; fig. hij is bij

- dat examen gestruikeld, afgewezen; -aar (iemand, die licht struikelt), m. -s.
- Struik'gewas** (laag heesterhout, allerlei struiken), o. -sen.
- Struik'hel** (heideplantje m. paarse bloempjes, dicht langs den stengel), v.; ook, Ruigheit.
- Struik'roos** (als struik groeiende roos), v. -rozen; zie Maandroos.
- Struik'roover** (eig. roover, die in de struiken in hinderlaag ligt), m. -s; -rooverij (het rooven als v. e. struikroover), v. -en.
- Struik'winde** (stinkende winde), v. -n.
- Struis** (zeer groote loopvogel in Afrika en Z.-Amerika, steltlooper), m. struisen; zie **Struis** (loodwit), v. gmv. [Struisvogel.
- Struis** (bos of bundel veeren), m. -en.
- Struisch** (gespierd, sterk, stevig), bn.: een -e vent, een -e knaap, een -e stijl.
- Struis'gras** (familie der grassen), o. -sen; er zijn in ons land vier soorten van -sen.
- Struis'kazuaris** (Amerik. struis), m. -sen; -mees (kuifmees), v. -meezen.
- Struis'riet**, o. -en; in ons land vindt men duinriet en pluimriet, beide zijn struisrieten.
- Struis'veder**, -veer (veer van een struisvogel), v. -vederen, -veeren.
- Struis'vogel** (Afrik. steltlooper, met korte vleugels, ongeschikt tot vliegen, doch met zeer lange krachtige pooten), m. -s; de - leeft ook in tammen staat: in 1896 in het Kaapland b.v. 200 duizend; vleugel- en staartveeren zijn van groote waarde.
- Struis'vogelmaag** (fig. zeer sterke maag), v.
- Struis'vogelpolitiek** (staatkunde, die de oogten sluit voor de nooden of gevaren der toekomst), v. gmv.: als een struisvogel in gevaar verkeert, steekt hij den kop tusschen de vleugels of in 't zand.
- Strumpel** (Vlaamsch. slobkous), v. -s.
- Struweel** (dicht. struikgewas), o. -eelen.
- Strychnine** (zeer sterk plantenvergift, getrokken uit de braaknoot, bij kleine hoeveelheden een zenuwstillend middel), v.
- Stuc** (pleisterkalk, mengsel van water met poeder van gips en kalk), o. gmv., ook gebruikt voor Stuc-marmor. (c = k).
- Stuc'marmor** (kunstmarmor, uit stucvervaardigd), o. gmv.
- Stud** (student), m. -s. gmvz.
- Studeeren** (zich oefenen in de wetenschap, zich toeleggen): in de rechten -, - voor dokter; zie ook Bestudeeren; mijn dochter studeert veel, studeert eigenlijk altijd; haar grootste genoegen is -, (C. O.), leeren.
- Studeer'kamer** (vertrek, tot studie ingericht), v. -s; -lamp (lamp op een studeer'kamer), v. -en; -stoel (armstoel met leeren zitting), m. -en; -vertrek, o. -ken.
- Student** (iem., die de colleges eener universiteit volgt, ook, elke studeerende), m. -en.
- Studentenbank** (nl. in de collegekamer), v. -en; -corps (vereniging van studenten), o. -en; -feest, o. -en; -grap, v. -pen; -haver (amandelen en rozijnen dooreen), v. gmv.; -jool, m. -jolen, zie Jool; -leven, o. gmv.; -lied, o. -eren; -partij (-feest), v. -en; -pet (pet, als door studenten gedragen wordt, soms met de faculteitskleuren), v. -ten; -sociëteit, v. -en; -taal (spreekmanier onder studenten in gebruik), v. gmv.; -tafel (disch of open tafel voor studenten), v. -s; -tijd (de jaren van studie aan een hoogeschool), m. gmv.;
- vereniging, v. -en, zie Dispuut.
- Studentikoos** (op de wijze der studenten, studentachtig), bn. en bw.: in de Rederijkerskamer heerscht een -koze geest, (Klikspaan); met echt -koze gulheid drukte Altorf mij de hand, (Kootsveld); die taal klonk echt -.
- Studie** (oefening in eenige wetenschap), v. studien: de - der letteren, de - der oude talen, de - der medicijnen; zich toeleggen op de -; een man van -, wetenschap; zijn - van iets maken, zich er bijzonder op toeleggen; zegsw. hij is of ligt op -, volgt de lessen aan eenige hoogeschool; fig. met - iets doen, met overleg, nadenken, zorg.
- Stu'die** (wetenschappelijk onderzoek, ook, geschrift), v. studien: er zal daar - van gemaakt worden; de minister zal dat in - nemen; dit is een - over de cholera; hij gaf een - uit over het socialisme.
- Stu'die** (schets, om zich te oefenen), v. -s; een - van dien jongen schilder; dat atelier hangt vol -s; een - van dezen teekenaar; ook: zij speelt allerlei -s om vaardigheid op de piano te verkrijgen, zie Etude.
- Stu'diebeurs** (beurs, waarop rechthebbende jongelui aan een hoogeschool of andere inrichting van onderwijs studeeren), v. -zen: een - van driehonderd gulden per jaar; -boek (leerboek, boek bij de studie), o. -en; -geest (geest, lust, ijver, gezindheid om te studeeren), m. gmv.; -jaar (jaar, dat men studeert; ook, klasse van een kweek- of normaalschool), o. -jaren; -kop (kop, dien een teekenaar of schilder voor oefening of studie teekent of schildert), m. -pen: breed-gepenseelde -koppen van bandieten en ijzerwreters, (C. O.); -kosten (kosten van het verblijf en de studie aan een hoogeschool), m. mv.; -tijd (tijd, dien men aan de studie wijdt), m. gmv.; -uurtje (uurtje van studie), o. -s; dit is mijn -, zei de heer J. A. Kegge, en hij ging zijn siesta houden.
- Studiens** (naarstig, vlijtig), bn.; -zer, -t.
- Stu'dio** (studeerzaal), v. -s; wij brachten een bezoek aan de - van het instituut.
- Studio'sus** (student, muzenoon, academieburger, leerling e. hoogeschool), m. studiosi.
- Stug** (eig. onbuigzaam, stijf), bn.: -ge haren; fig. terugstootend, onvriendelijk: een -ge Engelschman, een - karakter.
- Stuif'aarde** (fijne teelaarde), v. gmv.; -meel (bloemstof ter bevruchting van het vruchtbeginsel, wordt gevormd in de helmknoppen), o. gmv.; -wol (fijne pluusjes aan planten), v. gmv.; -zand (stuiwend zand, zeer fijn zand), o. gmv.; -zwam (een soort van paddenstoel), v. gmv.
- Stuik** (schudding, stoot), m. stuiken: hij gaf mij een - op de borst, d. i. duw, stomp.
- Stuik** (hok van tien schooven of garven), m. stuiken: het koren, het vlas, de paardenboonen staan in -en op het stoppeland.
- Stuif'ken** (heen en weer schudden en stooten), ik heb gestuikt: de druiven -, heen en weer schudden in een mand, ze zoo persen.
- Stuif'ken** (in hokken of stuiken zetten), ik heb gestuikt: de tarwe is gestuikt, de garven zijn tegen elkaar opgezet om te drogen.
- Stuif'ken** (met knickers in een kuiltje spelen), ik heb gestuikt; ook, Pompen.
- Stuik'mand** (mand of korf, waarin de druiven al schuddende geperst worden), v. -en.
- Stuip** (plotselinge spiersamentrekking, meest

- bij kinderen; fig. gril), v. stuipen; **-achtig**, bn.: *-e trekkingen, -e bewegingen*.
- Stuip'trekking** (zenuwtrekking, stuip), v. -en: *de laatste -en, vóór het sterven*.
- Stuif** (het stuiten, stoot), m. stuiten.
- Stuif** (lichaamsdeel: het onderste deel van de wervelkolom, stuitbeen), v. stuiten.
- Stuif'been** (uiteinde van de ruggegraat), o. -beenderen; zie Stuit.
- Stuif'ten** (terugspringen, botsen, tegenhouden), ik stuitte, ik heb en ben gestuit: *de bal stuit tegen den muur, de wielrijder stuitte tegen een paal; iem. of iets in zijn vaart -*; fig. *de geboden -*, zie Gebod; *dat stuit mij tegen de borst*, hindert, mishaget mij erg.
- Stuif'ten** (pochen, pralen, snoeven, roemen), ik stuitte, heb gestuit: *op iets -*, hij deed niets dan -; *jongen, ik kan niet op je -*. gew.
- Stuif'tend**, bn.: *zoo iets is - voor het gevoel, hinderlijk, ergerlijk, afkeerwekkend*; -er, -st.
- Stuif'ter** (grootte knikker), m. stuiters: *niets baart hem ongemak, dan -s, die te water gaan*, (C. O.)
- Stuif'teren** (met stuiters spelen, bikkelen), ik heb gestuiterd.
- Stuif'wind** (scheepst. wind, die met sterke vlagen waait), m. -winden.
- Stuif'veling** (door vorst vermolmd, d. i. bevroren turf), v. gmv.
- Stuif'ven** (in stof opuaaien), het stooft, heeft gestoven: *het stuift buiten erg; wat stuift die meelmolen! bij uitbr. de kinderen stoven weg; waarheen zijn die vogels gestoven?*
- Stuif'ver** (nikkelen pasmunt ter waarde van 5 cents), m. stuivers: *zegsw. het meisje had een mooien -*, een aardig kapitaaltje; *een -tje gespaard, is een - gewonnen*.
- Stuif'versblad** (tijdschriftje, dat 5 cents per aflevering kost), o. -bladen; **-magazijn** (tijdschrift, per aflevering één stuiver kostend), o. gmv.; **-postzegel** (postzegel v. 5 cents), m. -s; **-zeep** (zeep v. 5 cents het stukje), v. gmv.
- Stuif'verjewisellen** (kinderspel), o. gmv.
- Stuk** (deel, brok, gedeelte), o. stukken: *aan stukken slaan, in stukken scheuren, een - vleesch: een achter -, een ribbe -, een pater -, een zij -*; *een - brood; een - uit den Bijbel lezen, een hoofdstuk, een grooter of kleiner deel; een rekening - voor - nagaan, onderdeel; zegsw. van - je tot beetje, van het ééne stukje tot het andere en zoo achtereenvolgens alle deelen; een - in de broek zetten, lap; een paar mooie stukken zalm, mooten*.
- Stuk** (een voorwerp, een eenheid), o. stukken, stuks: *een - laken, kant, katoen, linnen; een - wijn, een - jenever, een stukvat, een ton; zegsw. een - in zijn kraag hebben, dronken zijn, zie Kraag; de porseleinen bordes werden per - verkocht; op het - werken, betaald worden naar 't getal b.v. sigaren, dat men maakt; bij 't - verkoopen, in 't klein: wat kosten die appelen per -? dertig -s vee; een - of tien boeken, sigaren, menschen*.
- Stuk** (geldstuk, muntstuk), o. stukken: *dat is een valsch -, een goud -, een zilver -, een pot -*; *zegsw. hij heeft een mooi - geld geërfd, een aardige som; een - van twintig franken*.
- Stuk** (vuurmond, kanon), o. stukken: *een - geschut, een schip met tien stukken*.
- Stuk** (deel van eenig spel), o. stukken: *de stukken van een schaakspel*.
- Stuk** (geschrift, akte, oorkonde, enz.), o. stukken: *een bewijs -, iets met de -ken be-*
- wijzen; een proces -, de sollicitatiestukken*.
- Stuk** (daad, feit, handeling), o. stukken: *een stout -, een onbezonnen -, een gutten -*.
- Stuk** (gedicht, tooneel- of operastuk, enz., een voortbrengsel op 't gebied van kunst), o. stukken: *dat is een mooi - van Potgieter, opstel; een tooneel -, drama of tooneelspel; een muziek -, compositie; een schilder -, schilderij*.
- Stuk** (plicht, werk, zaak), o.: *iem. van zijn - helpen, onderwerp; van zijn - zijn, raken, in de war zijn, raken; op zijn - blijven staan, niet toegeven, zijn eisch volhouden; voet bij - houden, niet afdwalen, bij zijn onderwerp blijven; dat bracht hem van zijn -, in de war; op - van zaken, wat de zaken zelf betreft; op 't - van godsdienst, in zake van*.
- Stuk** (in stukken), bw.: *het mes is -*.
- Stuk** (kaartsp. heer en vrouw i. h. jasspel), o.
- Stuk'adoor'** (plafondmaker, werkmán, die muren en plafonds met gips bezet), m. -s.
- Stuk'adoo'ren** (bepleisteren met gips, een plafond maken), ik heb gestukadoord.
- Stuk'breken** (door breken stukmaken, in stukken breken), ik brak -, heb -gebroken.
- Stukeeren** (stukadoren), zie Stuc.
- Stuk'gaan** (kapotgaan, breken), het ging -, is -gegaan: *een knipmes, een schaar kan -*.
- Stuk'goederen** (handel. goederen, waarvan de hoeveelheid niet naar maat of gewicht, maar per colli wordt opgegeven, als balen, pakken, rollen, kisten), o. mv.
- Stuk'gooien** (in stukken werpen), ik gooide -, heb -gegooid: *een vaas -*.
- Stuk'kend** (kapot), bn.: *een - knipmes, (C. O.); -e ruiten; -e kleeren, gescheurd, haveloos*.
- Stuk'maken** (kapot maken, stukbreken), ik maakte -, heb -gemaakt: *een slot -*.
- Stuk'meeester** (marine. onderofficier ter zee), m. -s: *de - is belast met het toezicht op de kanonnen en de artilleriegoederen*.
- Stuk'rijder** (rijdend artillerist), m. -rijders.
- Stuks'gewijs, stuks'gewijze, -wijs** (per stuk), bw.: *de meubelen zullen - verkocht worden, d. i. één voor één*.
- Stuk'slaan** (aan stukken slaan), ik sloeg -, heb -geslagen; fig. *veel geld -*, verkwisten.
- Stuk'snijden** (met kracht stukgooien), ik smeet -, heb -gesmeten: *een bord -*.
- Stuk'snijden** (aan stukken snijden), ik sneed -, heb -gesneden: *een taart -*.
- Stuk'vallen** (in stukken vallen), het viel -, is -gevallen: *de vaas is - gevallen*.
- Stuk'vat** (24 X 45 flesschen), o. -vaten.
- Stuk'werk** (half, onvoltooid werk), o. gmv.
- Stuk'werk** (aangenomen werk, dat aan den werkmán naargelang v. h. afgeleverde aantal wordt betaald), o. gmv.
- Stulp** (hut, armoedige woning), v. stulpen: *Zijtjes -je, laag boerenhuisje, (C. O.)*
- Stulp'kool** (kiekenhok), v. -kooien.
- Stump'er, stump'erd** (sukkelaar, bloed), m. -s: *die arme -*; **-achtig** (als een of van een stumper), bn. en bw.: *een -e jongen, -e opstellen*.
- Stumperig** (stumperachtig), bn. en bw.: *een - ventje, hij redeneerde echt -*.
- Stun'telig** (krukkerig), bn.: *Bastiaans, de derde klerk, wordt oud en -, (Max H.)*
- Stup'de** (Fr. dom, stompzinmig), bn. en bw.: *wat een - vent! hij legt dat - aan*.
- Stupiditeit'** (domheid, domme streek), v. -cn.
- Stu'por** (Lat. gevoelloosheid, verdooving), m.
- Stuporeus'** (gevoelloos, in verdooving), bn.

- Stu'ren** (een schip doen varen, aan een schip een richting geven, aan het roer zitten), ik heb gestuurd: een schip recht naar de haven —; fig. den boel in d. war —; dicht. Stieren.
- Stu'ren** (zenden), ik heb gestuurd: een boodschap —, doen geworden; een matroos naar den wal —, iem. naar den dokter —.
- Sturm-und-Drang-periode** (in Duitschl. het laatste deel der 18e eeuw, toen de jongere dichters braken met de heerschende poëtische vormen), v. gmv. (u = oe).
- Stut** (steun, steunder, steunsel), m. stutten.
- Stut'balk** (schoorbalk), m. —balken.
- Stut'ten** (intens. van stutten: steunen, onderschragen), ik heb gestut: een appelboom —, een ouden muur —; —sel (stut, steunsel), o. —s; —ting (het stutten), v. —en.
- Stuur** (roer), o. gmv.: het — van een schip; fig. over —, in de war, van streek.
- Stuur**, o.; zie Stuurstang.
- Stuur'boom** (helmstok), m. —en; —boord (rechterboord, als men, bij het roer staande, naar den boeg ziet), o. gmv.: zegsw. iem. van — naar bakboord zenden, her- en derwaarts, zie Bakboord; het schip helde — over; —boordswacht (scheepst. de helft van de manschap, nl. die aan stuurboordzij huist), v. gmv.; zie Bakboordswacht en Wacht; —last (scheepst. bevrachting van een schip, om het goed te kunnen sturen), m. gmv.; —lastig (scheepst. moeijlijk om te sturen), bn.; —lastigheid (het stuur-lastig-zijn wegens verkeerde plaatsing van de lading), v. gmv.; —man (scheepsofficier onder den kapitein), m. —lieden, —lui: eerste —, hoofd-officier ter zee, hij is luitenant, bootsman, schipper en kwartiermeester te gelijk, hij is de —; tweede —, ondergeschikte officier, vervanger van den 1en stuurman, met veel minder macht: beiden worden aangesproken met m'nheer voor hun naam; zie Roerganger; spreekw. De beste — lui staan aan wal, zij, die in nood of gevaar zich in 't geheel niet weten te redden, oefenen aan wal de scherpe critiek, of eig. niets gemakkelijker dan critiseeren, als men zelf werkeloos toeziet; —maanskunst, v. gmv.: de —leeren, de kunst, om een schip te sturen; —plecht (scheepst. achterplecht van een klein vaartuig), v. —en; —rad (rad, om het roer te bewegen), o. —eren; —reep (touw, ketting aan het stuurrad), m. —en.
- Stuursch** (norsch), bn. en bw.; —er, meest —: een — mensch; een — antwoord, —e blikken; —heid (barschheid, nurkschheid), v. gmv.
- Stuur'stang** (sport. deel der fiets, waarmede men stuurt), v. —stangen.
- Stuur'stoel** (scheepst. bank of omljsting, waarbinnen de schipper van een trekschuit zit), m. —stoelen.
- Stuur'stok** (helmstok), m. —stokken.
- Stuw** (een soort van waterkeering), v. stuwen.
- Stuwadoor'** (scheepst. hij, die zich belast met de stuwage en de noodige werkkrachten daarvoor levert), m. stuwadoors.
- Stuwa'ge** (scheepst. opeenpakking v. goederen in het ruim), v. gmv.; zie Stuwage.
- Stuw'bekken** (bekken, bassin, kom voor den stuwdam), o. —s; —dam (dam, om het water op te stuwen, tegen te houden), m. —dammen: waar 't meer den — brak, (Staring).
- Stu'wen** (het water ophouden, tegenhouden, keeren), men —de, heeft gestuwd, zie Stuwdam; —sluis (keersluis), v. —zen.
- Stu'wen**, zie Voortstuwen; —kracht (al wat dient om iets voort te duwen), v. gmv.
- Stu'wen** (het dicht en gesloten opeenpakken van de lading in het ruim van een schip), ik heb gestuwd; zie Stouwen.
- Sty'gisch**, bn.: het — wed, (Staring), de wateren van den Styx. (g = g).
- Styleeren** of Styliseeren (het teekenen van een regelmatig vorm van plant of dier, enz.): bij het — wordt vooral gewerkt op symmetrie, men laat toevallige afwijkingen buiten rekening, om een ideëelen schoonheidsvorm te verkrijgen: bloemen — bij decoratiewerk, op behangsels, enz. (y = ie).
- Stylist**, **stilist'** (schrijver van naam), m. —en: Alberdingk Thijm was een goed —.
- Sty'rax** (Gr. welriekende hars, vloeiende uit den bast van den amberboom), m. gmv. (y = ie).
- Styx** (myth. rivier, die als tak van den oceaan de Onderwereld 9 malen omvloeit en in haar loop den Cocytus opneemt), m. gmv.: bij den — zweren, den zelfs goden heiligen eed afleggen; lees: stiks; zie Stygisch.
- Su'a con'to** (Lat. op zijn rekening).
- Sua'da** (Lat. het spreken, welsprekendheid), v.
- Suas'o'risch** (aanradend, overredend), bn.
- Su'a spon'te** (Lat. vanzelf, vrijwillig, uit eigen beweging of aandrif).
- Suaviteit'** (liefelijkheid, geurigheid), v. gmv.
- Sua'viter in mo'do**, zie Fortiter in re.
- Sub** (Lat. onder), vz.: —conditio'ne, onder voorwaarde; —lit'tera, onder de letter; —nu'mero, onder het nummer of getal; —poe'na, op straffe, boete van; —ro'sa, onder de roos, in vertrouwen, in 't geheim, zie aldaar; —vo'ce, onder het woord of artikel (te zoeken).
- Sub'agent** (onderagent in een handelsonderneming), m. —en; —altern (van lageren rang), bn.: —e officieren bij de zeemacht, die welke in lageren rang zijn dan een kapitein-luitenant-ter-zee, bij de landmacht: die welke van lageren rang zijn dan een majoor, nl. kapiteins en luitenants; —amendement (onder-amendement), o. —en, (en = en); —arc'tisch (onder of binnen den poolcirkel gelegen), bn.: de —e provincie Jakoetsch in Siberië; —commissie (deel eener commissie), v. —s, —siën; —delegeeren (een ander in zijn plaats stellen, ondervolmacht geven), (g = g); —diaken (R.-K. onderdiaken, geestelijke, die de eerste der drie hogere wijdingen ontvangen heeft), m. —s; —diakonaat (waardigheid v. subdiaken), o. gmv., z. Diakonaat; —divisie (onderafdeeling), v. —s, —siën.
- Sublet'** (terstond, dadelijk, onmiddellijk, plotseling, onverwacht), bn. en bw.
- Subject'** (spraak. eig. het ondergelegde, de grondslag; het onderwerp, de zaak of persoon, waarvan iets gezegd wordt), o. —jecten, (j = j); tegenst. Object.
- Subjectie** (onderwerping), v. gmv.
- Subjectief'** (spraak. het subject betreffende, ook, persoonlijk, volgens eigen meening), bn.: het — geslacht van een bezitt. vnu.; dichtk. de —ve poëzie, d. i. de lyrische, die de eigen gevoelens van den dichter vertolkt; een —ve meening; tegenst. Objectief. (j = j).
- Subjectivis'me** (de leer, die het subjectieve leven als grondslag der dingen neemt), o. gmv.
- Subjectiviteit'** (gesteldheid van het onderwerp; persoonlijkheid, innerlijkheid), v. gmv.
- Sub'junctief**, —tius (spraak. aanvoegende

wijs in bijzinnen), m. -tieven; zie Con-junctief. (j = j).

Subliem' (Fr. zeer verheven, hoogedel, hoogst voortreffelijk), bn. en bw.; -er, -st.

Sublimaat' (scheik. elk vast product eener vluchtige stof; ook: krachtig antiseptisch, doch zwaar vergiftig waschmiddel, verbinding van chloor en kwik), o. -maten.

Sublimeeren (scheik. een vaste stof doen vervluchtigen en tegen een koud voorwerp in kristallen doen afzetten).

Sublimateit' (verhevenheid, het verhevende), v. gmv.: een wonderlijke diepe -, (v. Deyssel).

Sublimarisch (ondermaansch), bn.: in 't -dal, (Staring), d. i. op onze aarde. vero.

Submissie (onderwerping, ootmoed), v. gmv.

Submitteeren, zich zich onderwerpen, zich verootmoedigen, zwichten).

Subordina'tie (ondergeschiktheid, gehoorzaamheid in den krijgsdienst), v. gmv. (t = s).

Subroga'tie (plaatsvervangende, onderschui-ving, het in-de-plaats-stellen), v. -s. (t = s).

Sub ro'sa (Lat. onder de roos, d. i. in 't ge-heim, in vertrouwen), bw., (s = z): de roos was bij de Rom. het zinnebeeld van vertrou-wen en stilzwijgendheid; zie Sub.

Subscriptie (onder -, in-teekening), v. -s.

Subsecutief' (navolgend), bn. (se = see).

Subsidiair' (Fr. in de plaats tredend voor-te vervangen door), bn.: - 10 dagen gevangenisstraf, in plaats van geldboete. (ai = è).

Subst'die (hulp, bijstand, ondersteuning; onderstandsgelden), o. en v. -diën, -dies: -voor het onderwijs.

Subsidieeren (helpen, ondersteunen, onder-stand geven): een school -, financieel steunen.

Sub so'le ni'hi' perfectum (Lat. (er is) onder de zon niets volmaakt).

Subsistentie (levensonderhoud), v. gmv.

Substantie (zelfstandigheid, stof, kern, hoofdinhoud, hoofbestanddeel), v. -tiën, -ties: in -, in hoofdzaak. (tie = sie).

Substantieel' (wezenlijk, zelfstandig), bn.; ook: voedzaam, krachtig; (ti = sie): -eete.

Substantief (spraakk. zelfstandig naam-woord), o. -tieven.

Substantiveeren (tot substantief maken).

Substantiefisch (als substantief), bn.

Substituereen (in de plaats stellen, de plaats vervangen van).

Substitu'tie (in-plaatsstelling, vervanging), v. -tiën, -ties. (tie = sie).

Substituut' (plaatsvervanger, toegevoegde), m. substituten.

Substituut-griffier (hulpgriffier), m. -s.

Substituut-officier (plaatsvervangend of-ficier van justitie), m. -officiers.

Substraat' (grond, wezenlijkheid, grondslag, de ten grond liggende stof; het gegevene geval), o. gmv.

Substrac'tie (rek. aftrekking), v. -s, -tiën.

Subsum'tie (onderrangschikking, onder-stelling, aanmeming), v. gmv. (t = s).

Subtiel' (teeder, fijn, broos; fig. haarkloo-vend, spitsvondig), bn. en bw.: -e dampen, -e vergift; -e onderscheidingen; -er, -st.

Subtiliteit' (het subtiële: het fijne, teere; fig. haarklooverij, spitsvondigheid), v. -en.

Subtropisch (liggende tusschen de keer-kringen), bn.: -e gewesten.

Substantie (hulp, bijstand), v. -s, -tiën.

Succa'de (gecon'ijte citroen- of oranjeschil), v. gmv.; (cc = kk); meestal **Suka'de**.

Succedeeren (opvolgen). (cc = ks).

Succes' (goede uitslag, geluk, het welgelukken), o. gmv.: ergens - mede hebben, voorspoed.

Succes'sie (opvolging, erfenis, nalatenschap, erfopvolging), v. gmv.; -oorlog, m. -oorlog: gesch. de Spaansche -, 1701-'14; de Poolsche, 1733-'38; de Oostenrijksche, 1740-'48; -recht (belasting op nalatenschappen), o. -rechten. (cc = ks).

Succes'sief' (allengs, langzaam aan, achter-eenvolgend), bn. en bw.; lees: suksessief'.

Succes'sie velijk (achtereenvolgens), bw.

Succumbeeren (bezwijken, het verliezen).

Succursa'le (hulp- of bijkantoor, hulp- of bijbank), v. -salen; zie Fillaal. (cc = kk).

Sud'deren (volkst. aan de kook houden, doen pruttelen, zonder echter het water, het middageten, het kookpunt te doen bereiken).

Suez'-boot (zeeboot, die door het Suez-kanaal haar weg neemt), v. -booten.

Suez'-kanaal (aardr. wereldkanaal: verbindt de Middellandsche Zee met de Rode Zee), o.: het is gegraven van 1859-'69 en is 160 KM. lang; in 1911 passeerden er ± 5400 schepen.

Suf (dof van geest, kindsch), bn. en bw.: die oude man is -; zich - denken; -fer, -st.

Suffeet' (een der twee hoogste overheidsper-sonen in oud-Carthago), m. suffeten.

Suf'fen (dof van hersenen zijn, soezend pein-zen, suf zijn), ik sufte, heb gesuft.

Suf'fer (droomer, slaapkop), m. -s: -s kunnen we in school niet gebruiken; een oude -, grijsaard, dof van geest.

Suffig (soezerig, droomerig), bn.; -er, -st.

Suffisant' (Fr. genoegzaam, voldoende, ook: ingebeeld, laatdunkend), bn. en bw. (s = z).

Suffix' (spraakk. achtervoegsel), o. -en: -el (beitel), -er (stoffer), -et (rozet) zijn -en.

Suffoca'tie (verstikking, smoring), v. gmv.

Suffoqueeren (stikken, verstikken).

Suffragaan' (lid eener geestelijke vergade-ring, met h. recht v. stemmen), m. -ganen.

Suffragaan'-bisschop (onderhoorige bis-chop), m. -pen: in ons land zijn vier -pen, die van Haarlem, Den Bosch, Breda en Roermond; zie Metropoli'taan.

Suffra'ge (goedkeuring; kiesstem), v. -s.

Suffraget'te (Engeland: ontzinde kampster voor vrouwenkiesrecht), v. -s. (g = zj).

Suggereeren (inblazen, ingeven wat iem. moet zeggen of doen; het opdringen van bepaalde voorstellingen en gedachten, ook wel van een vreemden wil). (ge = gee).

Suggestie (de daad van het suggereeren, be-Invloeding), v. -tiën, -ties. (g = g).

Suggestief' (wat suggereert, wat doet den-ken of doet handelen, ingevend in geest of gemoed), bn.: een -tieve werking. (g = g).

Suic'idium (zelfmoord), o. -s. (ui = u-ie).

Suik'er (zoete stof, uit planten getrokken), v. -s: ruwe -, geraffineerde -, witte -, bruine -; soorten: aardappel-, ahorn-, bastaard - (grove bruingele suiker), beetwortel-, druiven- (glucose), honig-, kandij-, melk-, riet-; zie ook Saccharine; -ach-tig (als suiker), bn.: een - sap; -er, -st.

Suik'erac'ijns (accijns, welke in ons land van de suiker wordt geheven), m. gmv.; -amandel (in suiker gerooste amandel), v. -en; -bakker (banketbakker), m. -s; -biet (beetwortel met veel suikergehalte, suiker-beetwortel), v. -en; -boon (plantk. kleine, zoete, smakelijke tuinboon, princes,

- senboon), v. -en; -**brood** (kegelvormige klomp witte suiker), o. -en; -**campagne** (de tijd van het jaar, dat aan een suikervabriek geregeld gewerkt wordt), v. -s; -**dot**, m. -ten, verkl. -dotje, o. -s, zie Dot; -**en** (met suiker bestrooien of toebereiden), ik heb gesuikerd: een boterham -; -**erwt** (jonge, zoete doperwt, ook, suikerbolletje), v. -en; -**fabriek** (inrichting, tot het maken van suiker uit suikerbieten), v. -en: de eerste - en dateeren in Duitschland van 1801, in Frankrijk van 1811: eerst een 20-tal jaren later werd er voorgoed in gewerkt, z. Beetwortelsuiker; -**fabrikaant**, m. -en; -**goed** (gebak van suikerdeeg, in allerlei vorm en grootte), o. gmv.; -**ig** (suikerachtig), bn., -er, -st; -**ij** (de gemalen geronste wortel der chichorei), v. gmv., zie Chichorei; -**kristallen** (scheik. kristallen, die zich uit gesmolten suiker afzetten), o. mv., zie Kandij; -**lord** (rijk geworden suikerplanter, suikerkoning-millionair), m. -s; -**metel** (witte doovenetel), v. -s, gew.; -**oom** (rijke erfoom), m. -ooms, -**oompje**, o. -s; -**pan** (pan, om suiker in te bereiden), v. -nen; -**peen** (een soort v. witten mangelwortel, beetwortel of bietekrot met groot suikergehalte), v. -penen: in de -fabrieken worden de -deelen uit de -penen opgelost, deze suiker heet beetwortelsuiker, zie ald., zie: Rietsuiker en Pulp; -**peer** (vroeg peersoort), v. -peren; -**plantage** (plantage, waar suikerriet verbouwd wordt), v. -s; -**planter** (eigenaar van een suikerplantage), m. -s; -**pot** (deel van het koffie- of theeservies, pot voor suiker), m. -ten.
- Suikerraffinaderij** (fabriek tot zuivering van suiker), v. -en; -**raffinadeur**, m. -s; -**rasp** (werktuigje voor het raspen van suikerbrood), v. -en; -**riet** (O.-I. suikerrietgewas in de keerkingsgewesten, tusschen 30° N.B. en 20° Z.B., zie Rietsuiker), o. gmv.: - wordt geteeld op ingepolderde stukken land, door lage dijkes omgeven; -**strooier** (lange lepel, met gaatjes in den cirkelvormigen bek, om suiker over iets te strooien), m. -s; -**tang** (tangetje, om klontjes suiker aan te pakken), v. -en; -**tante** (rijke erf-tante), v. -s; -**water** (gesuikerd water), o. gmv.; -**werk** (suikergebakje), o. -en; -**ziekte** (geneesk. zekere nierziekte, waarbij zich suikerdeelen in de urine afzetten), v. gmv., ook: Diabetes; -**zoet** (zoo zoet als suiker, zeer zoet), bn.: een -e peer; fig. een - woord, vlelend; op -en toon, poesielief.
- Sul'len** (lanterfanten, beuzelen), ik heb gesuuld; ook: met een sleepnet visschen.
- Suiloor'rig** (moedeloo, verdrietig), bn. en bw.
- Suis'se** (Fr. eig. Zwitser: in uniform gekleede persoon met staf of hellebaard en bandelier, ook met degen, die in een groote kerk de orde moet handhaven), m. -s; lees: swies; zie: Hondenslager en Kerkbaljuw.
- Sul'te** (Fr. gevolg, volgreeks, samenhang van woorden of getachten), v. -s; à la -, zie ald.; en -, aaneen; lees: su-ic-te.
- Sul'te** (twee salonkamers achter elkaar), v. -s.
- Sul'te** (à la), (mil. niet in werkelijken dienst), bw.: kapitein à la -, die tot het gevolg behoort.
- Sul'tebollen** (half bedwelmd of duizelig worden of zijn, duizelen), ik heb gesuizebold.
- Sul'telen** (dicht. zacht suizen), het heeft gesuizeeld: het zachtkens - der abelen.
- Sul'tellig** (draai'erig, duizelig), bn. en bw.
- Sul'teling** (duizeling, bedwelming), v. -en.
- Sul'tzen** (zacht ruischen), het heeft gesuizd: het suist mij in de ooren, z. Oorsuizing; kokend water suist, de wind suist in de bladeren.
- Sul'jet'** (Fr. onderdaan: onderwerp, voorwerp, persoon, tooneelspeler), o. suljetten: een slecht -, slecht mensch, doorbrenger. (j = zj).
- Suka'de** (in suiker ingelegde citroen- of limoenschil, geconfijte oranjeschil), v. gmv.
- Suka'dekoek**, m. -koeken, (als stofnaam), v.
- Suk'kel** (het sukkelen), m.: aan den - zijn.
- Suk'kel** (sukkelaar, stumper), m. en v. -s.
- Suk'kelaar** (iem., die sukkelt, ook, iem., die niet bij de hand is), m. -s; -**ster**, v. -s.
- Suk'kelachtig** (sukkelen, ziekelijk), bn.
- Sukkelarij'** (trage voortgang), v. gmv.
- Suk'keldraf** (korte, kleine draf), m. gmv.: het paard liep op een -; -**je**, o. gmv.
- Suk'kelen** (langzaam voortgaan, gebrekkig loopen; kwijnen), ik heb gesukkeld: de oude knol sukkelde maar voort! vader sukkelt van 't winter erg, is ziekelijk; fig. zijn studeeren is niets dan aanhoudend -, sukkelend voortgaan; -**aar** (arme hals, bloed), m. -s.
- Suk'kelgang** (langzame gang), m. gmv.
- Suk'kelpartij** (langdurige ziekte), v. gmv.
- Suk'kelreijn** (trein, die aan alle stations ophoudt), m. -treinen; spreekt.: Boemeltrein.
- Sul** (eig. iem., die met zich laat sollen: onnoozel, doodgoed mensch, bloed), m. sullen.
- Sul'achtig** (als een sul), bn. en bw.: een - oud mannetje; - doen, te werk gaan: August de Domme kon - optreden.
- Sulfaat'** (zwavelzure soda), o. sulfaten.
- Sul'fer**, **sul'fer** (zwavel), o. en v. gmv.
- Sul'ferachtig** (zwavelachtig), bn.: een - ereuk.
- Sul'feren** (zwavelen), hij -de, heeft gesulferd. w. g.: een stroochoed -, een wijnvat -.
- Sul'ferstank** (zwavellucht), m. gmv.
- Sulfureus'** (zwavelachtig), bn. en bw.: - reuze.
- Sulky** (Eng. tweewielig karretje bij wedrennen), v. -s.
- Sul'ia** (Rom. dictator), geb. 138 v. C.; van 82-79 heer en meester van Rome, † 78 v. C.
- Sul'lebaan** (glijbaan), v. -banen; -**tje**, o. -s.
- Sul'len** (verwant met sollen: glijden op ijs of sneeuw), ik heb gesuld. [- kijken.
- Sul'lig** (sul'achtig), bn.: een - kereltje: bw.: Sul'tan (keizer der Moslms, onbepert heerscher in Turkije, ook: opperheer, gebied), m. -s; zie Padisjah; ook, Hondennaam.
- Sulta'na** (groot Turksch vaartuig), v. -'s.
- Sultanaat'** (gebied van een sultan), o. -naten.
- Sulta'na-rozijnen** (fijnetafelrozijnen), v. mv.
- Sulta'ne** (hoofdvrouw van een sultan), v. sultanes; - favorite, de meest bevoorrechte gemalin; - valide, moeder v. d. sultan.
- Sultanija'**, -**tani'ne** (gouden munt van vier tot zes gulden in Turkije), v. -nijnen, -ninen.
- Sulta'nisch** (als sultan, als tiran), bn. en bw.
- Sul'tanshoen** (purperhoen), o. -hoenders.
- Sul'te** (slibtegenhoudende plant), v. gmv.
- Sumak'**, **smak** (looiersboom in Z-Europa), m.: de bladeren, beziën, loten en wortels v. d. - worden tot looi- en verfstoffen bereid.
- Suma'tra** (aardr. e. d. groote Soenda-eilanden, 13-maal zoo groot als Nederland, met ruim 3 miljoen bewoners), o.; - levert rijst, koffie, tabak en vooral zwarte peper; **Sumatraan'** (bewoner of inboorling van Sumatra), m. -tranen; -**traansch'**, bn.: -e paarden.
- Sum'ma** (Lat. som, het beloop, bedrag, totaal), v. summa's.

- Summair', summier', summa'risch, summier'lijk** (in 't kort samengevat, beknopt, bondig), bn. en bw.
- Summa'rium** (Lat. korte inhoud van een geschrift), o. summariums, -ria.
- Sum'ma summa'rum** (Lat. eig. de som van (al deze) sommen: alles bijeengenomen).
- Summa'tie** (het optellen, bijrekenen, samentrekken), v. -s, -tiën, (t=s); zie Additie.
- Summier'**, zie Summair.
- Summitelt'** (uistekend persoon, beroemd man), v. -teiten; zie Sommititeit.
- Sun'na** (aanhangel van den koran), v.: de - bevat mondelinge overleveringen, naar uitspraken en handelingen van Mohammed; de volgelingen der - noemen zich Sunnieten.
- Sunnieten**, m. mv., zie Sunna.
- Su'per** (Lat. zeer, boven), bw., b.v. -fijn.
- Super'be** (Fr. verheven, majestueus; prachtig, heerlijk, aanzienlijk), bn. en bw.
- Su'percarga, -carga** (ladings- of warenopzichter op koopvaardij-schepen, opperkoopman), m. -s: er waren geen passagiers noch -s bij ons aan boord; zie Cargadoor.
- Su'perdividend** (handel. extra-dividend, buitengewone winstuitkeering), o. -en.
- Super'ficieel** (niet-grondig, oppervlakkig), bn. en bw.: -e kennis, een leervak - behandelen.
- Su'perfijn** (in hooge mate fijn), bn.
- Super'flu'** (het overtollige), o. gmv.
- Superieur'** (Fr. voornaam, voortreffelijk, uitmuntend, hooger, meerder), bn.: de Wetering (bij Blokzijl) is bekend om haar turf van -e kwaliteit, uitstekend; het boek (is) de phantastie van een - mensch, (v. Deysse).
- Superieur'** (Fr. meerdere in rang, chef), m. -s, -en. (e=ee).
- Superien're** (vrouwelijke superieur; kloostermoeder), v. -n. (e=ee).
- Su'perintendent** (oppertoezener), m. -en.
- Super'rior** (eig. de hoogste; een overste, vooral bestuurder van een klooster, eener orde), m. -s; zie: Prior, Gardiaan. (e=ee).
- Superioriteit'** (meerderheid), v. gmv.
- Su'perlatief, su'perlativus** (spraak. overtreffende trap), m. -tieven: kleinst is de - van klein, wijst is de - van wijs.
- Supernaturalis'me** (het geloof aan den geopenbaarden godsdienst), o. gmv.
- Supernaturalist'** (iemand, die aan de openbaring geloofst), m. -en.
- Superphosphaat'** (een belangrijke kunstmeststof, bereid uit fijn gemalen, natuurlijke fosphaten en zwavelzuur), o. gmv. (ph=f), ook: Superfosfaat'.
- Superplie'**, o. -s; zie Rochet.
- Superstie'tie** (bijgeloof, het gelooven in de kracht van zaken, welke deze uit haar aard niet hebben), v. -ties, -tiën. (tie=sie).
- Superstitieus'** (bijgeloovig), bn.; -zer, -t.
- Suppediteeren** (aan de hand doen, bij-springen, verschaffen). (e=ee).
- Suppleeren** (aanvullen, g'ld bijpassen).
- Supplement'** (bijvoegsel, aanvulsel), o. -en.
- Supplement'** (meetk. aanvulsel tot een gestrekten of tot twee rechte hoeken), o. -en.
- Supple'tie** (aanvulling), v.: -troepen, soldaten, die een korps voltallig maken. (t=s).
- Suppletioir'** (Fr. aanvullend), bn.: een -e begroting; rechtst. een -e eed.
- Suppliant'** (Fr. verroeker, indiener van een verzoekschrift, smeekeling), m. -en.
- Supplieeren** (smeeken, ootmoedig vragen).
- Suppliek'** (smeek- of verzoekschrift), v. -en.
- Supponeeren** (veronderstellen, vermoeden).
- Support'** (oppasser, dienaar), m. -en.
- Support'** (Fr. steun, voetstuk; ondersteuning, hulp, bijstand), m. gmv.; lees: support'.
- Supporta'bel** (Fr. draaglijk, verdraaglijk), bn.
- Suppositie** (onderstelling, vermoeden), v. -ties, -tiën; lees: -zie'-sie.
- Suppres'sie** (Fr. druk, onderdrukking), v. -sies, -siën.
- Supprimeeren** (Fr. onderdrukken, weglaten, opheffen, te niet doen, schrappen).
- Su'pra** (Lat. boven), bw.: ut supra, als boven; --naturalis'me, o., zie Supernaturalisme.
- Suprematie'** (Fr. oppermacht), v. gmv.: de - der Engelschen op koloniaal handelsgebied; Lombok stond onder de - van het Nederlandsch gezag. (t=s).
- Suprematie'** (geestelijke oppermacht), v.: de - des pausen in de R.-K. kerk. (t=s).
- Surcharge** (Fr. overlading, bij studie), v.
- Su're** (hoofdstuk v. d. Koran), v. -n: de Koran telt 114 suren, waarvan de 96e, met de beschrijving van Gabriëls nachtelijke verschijning, de oudste schijnt te zijn.
- Surfa'ce** (Fr. oppervlakte), v. gmv.
- Surina'me** (aardr. ook Ned. Guyana), o., zie Ned.-West-Indië: alleen de kust is bewoond; de culturen in - zijn: suiker, cacao, balata, rum, bacoven; ook is er wat goud, en veel hout in de oerwouden.
- Surnumerair'** (Fr. iemand, boven het gewone getal van ambtenaren, b.v. bij de belastingen, iemand, die het recht heeft om benoemd te worden, zoodra er een plaats open is, ambtenaar v. lageren rang), m. -s. (u=uu).
- Surpasseeren** (overtreffen, te-boven-gaan).
- Surplus'** (Fr. overschot, het te veel betaalde, het meerder bedrag), o. gmv.; lees: suur-plu'.
- Surpoids'** (Fr. overwicht, toegift), o.
- Surprenant'** (Fr. verrassend), bn.; -er, -st.
- Surpri'se** (Fr. St.-Nicolaas-verrassing; bevreemding, verbazing, schrik), v. -s. (s=z).
- Surrogaat'** (alles, wat eenige waar vervangt, b.v. koffiestroop voor koffie, margarine voor boter), o. -gaten. (sur=suur).
- Surséan'ce** (handel. opschorting, uitstel van betaling), v. gmv. (sur=suur).
- Sur'sum corda!** (Lat. Verheft (uw) harten, harten omhoog!)
- Surtax'e** (verhoogde belasting of bijdrage, te hooge aanslag, b.v. in de belasting), v. gmv.
- Surtout'** (Fr. overjas), m. -s. (sur=suur).
- Surveillance'ce** (Fr. toezicht, bewaking), v. gmv. (ll=lj).
- Surveillant'** (iem., die met het toezicht belast is, studiemeester, secondant), m. -en.
- Surveilleeren** (toezicht houden, toezien, waken over, zorgen voor). (ll=lj).
- Sus** (stil!) tw., uitdrukking om stilte.
- Suscepti'bel** (Fr. vatbaar voor), bn. (sus=suu).
- Suspect'** (verdacht, in kwaad vermoeden), bn.
- Suspendeeren** (opschorten, uitstellen, schorsen in een ambt). (ea=en).
- Suspen'sie** (uitstel, schorsing, tijdelijke dienstontzetting), v. -sies, -siën; lees: -pen'sie.
- Suspen'sie** (het als straf aan een R.-K. geestelijke opgelegde verbod, sommige functiën uit te oefenen), v. -s. (en=en).
- Suspen'so** (in), Lat. besluiteloos, in twijfel.
- Suspl'cie** (argwaan, verdenking, wan- of mistrouwen), v. -s, -ciën; lees: -pie'-sie.

- Sus'sen** (stillen), ik heb gesust: een schreeuwend kind —, fig. het geweten in slaap —; een twist —; een sussend woord, kalmeerend.
- Sustenu'** (Fr. bewering, meening; punt in een pleitrede), o. -'s. (u = uu).
- Sut'fil** (Britsch-I.: weduwe, die zich met het lijk van haar man laat verbranden of begraven), v. -'s. vero.
- Suttis'me** (zelfmoord door verbranding), o.: volgens de Hindoeleer werden tot nog voor korten tijd weduwen van overleden vorsten naar den brandstapel geleid (Bali en Lombok).
- Su'um cul'que** (Lat. aan elk het zijne); lees: kwie-kwe.
- Suzan'na** (meisjes- en vrouwen-naam), v.: zegsw. het is een kuische —, een vrouw, rein van zeden, Bijbel.
- Suzerein'** (Fr. opperleerheer), m. — en.
- Suzereiniteit'** (leenheertlijk gezag), v. gmv.
- Svart'-alfhelm** (Germ. myth. verblijf der donkerelfen), o.; zie Alfhelm.
- Sweater** (Eng. uitbuiting bij huisindustrie), m. —s; ook: wollen oversporthemd.
- Sweating-system** (de sweater neemt een werk aan en besteedt het tegen laag loon uit b.v. aan thuiszittende kleermakers), o. gmv.
- Swiet'slaan** (veel vertoon maken, door kleedij, equipages, auto's, enz.), o. gmv.
- Sybariet'** (Gr. weekeling, kind van weelde, man verslaafd aan zingenot), m. —en; eig. inwoner van Sy'baris, oudt. een stad in Beneden-Italië, niet ver van de golf van Tarente, welker bewoners voor zeer weelderig te boek stonden; zij banden alles uit, wat hun rust kon storen, b.v. gehamer en geklop van werklieden, hanengekraai, enz.
- Sybariet'tisch** (weelderig, weekelijk, vertroeteld), bn. en bw.
- Sycamore, —moor'** (wilde vijgeboom in het Oosten), m. —moren. (y = ic).
- Sycophant'** (Gr. iem., die er zijn bedrijf van maakt, om door verklikken of laster winst te behalen), m. —en; lees: sie-koo-fant'.
- Syd'nier** (groot Australisch paard, ook Sydney genaamd), m. sydniërs. (y = i).
- Sylla'be** (Gr. lettergreep), v. syllaben: zegsw. er is geen — van waar, niets van aan. (y = i).
- Sylla'bentoon** (verhouding der toonsterkte bij de lettergrepen van een woord), m. —tonen.
- Syllabus** (lijst van 80 stellingen, door paus Pius IX veroordeeld; lijst van dwaalleeringen, 16 in getal, toegevoegd aan de encycliek van 8 Dec. 1864), m. gmv. (y = i).
- Syllogiseeren** (besluiten, e. sluitrede maken).
- Syllogis'me, syllogis'mus** (sluitrede), o. —gismen; zie Premissen.
- Syl'phe** (Germ. myth. luchtgeest), v. —n. (y = i).
- Sylph'ide** (vrouwelijke luchtgeest, lucht-nimf), v. —n; lees: silf'ide.
- Symbio'se** (het samenleven van ongelijksoortige organismen), v.: — komt voor onder zeedieren en visschen, ook onder landdieren; die dieren heeten in deze betrekking symbianten en zijn elkaar wederkeerig van dienst; zie ook Mutualisme. (s = z).
- Symboliek'** (leer der zinnebeelden, zinnebeeldenleer, ook, het zinnebeeldige), v. gmv.; er zijn b.v. —e kleuren: wit, onschuld, blijdschap; blauw, standvastigheid, trouw; groen, hoop, onverwelkte jeugd; geel, smart, nijd, naljver; zwart, droefheid, dood, enz. (y = i).
- Symbolisch** (zinnebeeldig), bn.: —e bloemen: lelie, bet. onschuld, reinheid; —e boomen: eik
- bet. kracht; —e dieren: adelaar bet. verheffing; —e edelsteenen: smaragd bet. hoop, saffier bet. trouw; —e getallen: één. bet. de Godheid, vier bet. de vier Evangelisten; bw.: — spreken. (y = i).
- Symboliseeren** (zinnebeeldig voorstellen).
- Symbolis'me** (richting in de letteren of kunst, waarbij men streeft naar symboliek d. i. naar zinnebeeldige voorstellingen), o. gmv. (y = i).
- Symbolist'** (kunstenaar of schilder, die zinnebeeldig te werk gaat), m. —en. (y = i).
- Sym'bolum** (samentrekking der Apostolische geloofsbetijdenis), o.: het — der Apostelen.
- Symbool'** (zinnebeeld, zoowel in den eeredienst als in de kunstuitingen), o. —bolen: lam, zachtmoedigheid; eik, kracht; olijftak, vrede; viooltje, ootmoed; smaragd (groen), hoop, enz.; zie Symbolisch. (y = i).
- Symmetrie'** (evenmaat, evenredigheid of overeenkomst in de afmeting der onderdeelen), v. gmv. (me = mee).
- Symme'trisch** (gelijk- of evenmatig), bn.: de lambrizeering had een —en bovenrand in goud, rood en blauw. (me = mee).
- Sympathe'tisch** (volgens de sympathie), bn.
- Sympathie'** (wederkeerig gevoel; medegevoel, gevoel van instemming; zielsverwantschap), v. —thieën: er was — tusschen de reisgenooten, (Potg.); lees: simpatie'.
- Sympathiek'** (sympathie opwekkend), bn.
- Sympathiseeren** (gelijk gevoelen, overeenstemmen, eenstemmig denken): — met elkaar, overweg kunnen. (see = zee).
- Symphonie'** (groot, veelstemmig muziekstuk voor verschillende instrumenten), v. —nieën.
- Symptoma'tisch** (bij wijze van symptoom), bn. (y = i).
- Symptoom'** (verschijnsel, kenteeken, ziekteverschijnsel), o. —tomen. (y = i).
- Synagogaal'** (de synagoge betreffende), bn.
- Synagoge** (Bijbel: vergadering, verzameling; Israëlietisch bedehuis, waar men vooral op den Sabbat tot gebed en Bijbellesing vergaderde, doch niet tot offerdienst; thans: Isr. kerk), v. synagogen. (g = g).
- Synaloe'phe** (spraak. samensmelting), v., b.v.: weer (weder). (loephe = leufe).
- Synchronis'me** (tijdsamenvalling, gelijktijdigheid), o. —nismen, ook: —nis'mus.
- Synchronis'tisch** (gelijktijdigvoorgevallen), bn.: —e tijdtafel, tijdtafel, gelijktijdige feiten van verschillende volken vermeldend. (y = i).
- Syn'cope** (spraak. uitstooting v. e. letter in het midden van een woord), v., b.v. in: twaalf (twalef), scheikunde (scheidk.). (e = ee).
- Syncopeeren** (een letter uitstooten): in aard(e)appel is de e gesyncopeerd. (y = i).
- Syndicaat'** (consortium van maatschappijen of bankiers tot het in-stand-brengen eener financiële operatie, b.v. een groote leening, ook tot het dwingen van de prijzen in den handel, b.v. een steenkolen—, een graan—, en omgekeerd: een mijnwerkers—), o. —caten.
- Syndicaat'** (vereniging), o. —caten: een — van onderwijzers, een — van landbouwers, een — voor het vreemdelingenverkeer. (y = i).
- Syneec'doche** (stijl. troop der gedeeltelijke aanduiding), v. —doches, b.v.: Daar komt de kiel, met goud belaa'n, (Spandaw); een vloot van dertig zeilen; achttien lentes (jaren); de kleine krullebol (knaap), enz.; door dezen troop benoemt men e. persoon of zaak met den naam van een deel of onderdeel lees: sie-nek'dochee.

Syned'ron, o.; (e = ee); zie Sanhedrin.

Synodaal (de synode betreffende), bn.: een -dale vergadering, een -besluit, uitgaande van de synode. (y = ie).

Synode (kerkvergadering der geestelijken van een enkel bisdom: deze heet ook wel diocesaan-synode), v. synoden. (y = ie).

Synode (gesch. door de Staten beroepen algemeene kerkvergadering te Dordrecht, 1618-19), v. gmv.; in deze - werd uitspraak gedaan in zake de geschillen tusschen Arminianen en Gomaristen en werden de eersten veroordeeld. (y = ie).

Synode (hoogstgezaghebbend lichaam in de Nederl. Hervormde kerk), v. synoden: de - bestaat uit 13 predikanten en 6 ouderlingen, jaartijds treedt ongeveer 1/3 af. (y = ie).

Synodisch, bn.: de -e maand, tijdsverloop tusschen twee nieuwe manen, (29 dagen, 12 uur, 44 min. en 2.9 sec.) (y = ie).

Synoniem' (gelijkbeteekenend, zinverwant), bn.: een reeks -e uitdrukkingen.

Synoniem' (zinverwant woord), o. -en: de studie der -en is nuttig maar moeielijk.

Synonimiek' (de leer der zinverwantschap), v. gmv. (y = ie); ook: Synonymiek'.

Synonimiek' (de zinverwantschap betreffende), bn.: een - verschil, ook: Synonymiek'. (y = ie).

Synoniemie, synonymie' (opeenhooping van woorden van ongeveer dezelfde betekenis), v. gmv.: geen grond van mistrouwen, geen zweem, geen schaduw daarvan is overgebleven, (v. d. Palm). (y = ie).

Synopsis (Gr. overzicht, kort begrip, schets, uittreksel), v. -sissen. (y = ie).

Synoptiel, m. mv.: de - zijn de Evangelisten Mattheus, Marcus en Lucas, die een synopsis geven van het leven van Jezus.

Synoptisch (kort, beknopt, zaakrijk), bn.: een - overzicht, met één blik te overzien.

Synovia (ontl. gewrichtsmeer), o.: het - vermindert de wrijving der beenderen langs elkaar en verhoogt de adhaesie tusschen de elkaar rakende beenderuiteinden; - heet ook: synoviaal-vocht. (y = ie).

Syntactisch (tot de zinsleer behoorend), bn. **Syntaxis** (leer der woordvoeging of van den zinsbouw), v. gmv. (y = i).

Synthese, ook, Synthesis (verbinding van begrippen, samenvatting, het opklommen van de bijzondere stellingen tot een algemeene), v. syntheses; tegenst. Analyse. (y = i).

Synthetisch (verbindend, samenstellend), bn.: de -e methode, opbouwend; tegenst. Analytisch. (the = tee).

Syring' (bloem), v. syringen; zie Sering.

Syringboom (sier- of tuinboom met paarser of witte voorjaarsbloemtrossen), m. -en.

Sys'misch (de aardbevingen betreffende), bn.: -e verschijnselen; ook: Sis-. (y = i).

Systeem, syste'ma (behoortijke samenhang van bijeenhoorende dingen en hun onderdeelen; stelsel), o. -temen, -tema's. (e = ee).

Systematiek' (rangregeling, -schikking), v.: de - der planten. (te = tee).

Systematisch (stelselmatig, ordelijk en samenhangend), bn. en bw.: een -e beschrijving van fossielen op Java. (te = tee).

Systematiseeren (wetenschappelijk rangschikken, tot een stelsel samenschikken), ik -tiseerde, heb gesystematiseerd. (te = tee).

T.

T, v. -'s. - De 20e letter v. h. alphabet.

T - *Te'nor*; ook *tutti*, allen te gelijk, (muz.)

t. a. n. - ten algemeenen nutte.

t. a. p. - ter aangehaalde plaatse.

t. a. p. - ter andere plaatse.

t. a. t. - tout à toi, geheel de uwe.

t. a. v. - tout à vous, geheel de uwe.

t. e. m. - tot en met, of t/m.; **t. g. t.** - ter gelegener tijd; **t. k. n.** - ter kwader ure;

t. l. - ten laatste; **t. l. l.** - ten langen leste; **t. o. v.** - ten oprichte van; **t. s.** - ten slotte; **t. v.** - te voren; **t. w.** - te weten;

t. z. - ter zake; **t. z. t.** - te zijner tijd.

Test - Testamen'tum, laatste wil.

T. H. - Technische Hoogeschool.

T. H. - Toehoorder, of **TT. HHL**, toehoorders: in gedrukte leerredenen en redevoeringen.

Th. Dr. - Theolo'giae Doct'or, doctor in de godgeleerdheid.

Thes. - Thesaurier', penningmeester.

Tit. - Titulus, titel.

T. N. v. 't A. - Tot Nut van 't Algemeen.

Tom. - To'mus, elk deel van een boekwerk.

t. q. - Tut'ti quan'ti, allen van dat slag.

t. t. - To'tus tu'us, geheel de uwe.

Taal (wat buigt zonder te breken, de tegenst. is: bro's, broos), bn. en bw.: leer is -, een eiketak is -; ook, papperig, dik, kleverig: die lijn is -, dat is -e stroop; fig. - zijn, veel kunnen verduren naar het lichaam: de kikvorsch heeft een - leven, krachtig, sterk; een -e tegenstand, moeilijk te breken, te overwinnen; hij houdt zich maar -, bezwijkt niet onder den last der jaren of des levens, houdt vol; een - geduld, onuitputtelijk.

Taal'e (volkst. borrel), m. -n: een - pakken; een - ophebben, bij uitbr. aangeschoten zijn.

Taal'erd (gierigaard), m. -s, ook: Taainagel.

Taal'igheid (hardheid, fig. gierigheid), v.

Taal-taal' (uiterst taaie peperkoek), o. gmv.

Taak (opgegeven of gezet werk), v. taken.

Taal (middel, om zijn gedachten uit te drukken), v. talen: de - der Grieken; de - der bloemen, zinnebeeldige bet.; de - der oogen; een levende -, die nl. nog door eenig volk gesproken wordt; een doode -, die nl. niet door eenig volk meer gesproken wordt; een arme -, nl. arm aan woorden; een rijke -, een beschaafde -, een onbeschaafde -; zegsw. wel ter tale zijn, vlot kunnen spreken, wel-

bespraakt zijn; *de tale Kanavins*, zie Tale; — *noch teeken aan iem. geven*, d. i. niets, noch woord noch gebaar; evenzoo: — *noch teeken vernemen, hooren*.

Taalbegrip (taalinzicht), o. gmv.: het — is het bewust gebruiken van eenige taal, gesteund door studie van de taalwetten; — **beschaving** (verfijning van de taal), v.: *het onderwijs kan veel doen voor —*; — **boek** (leerboek, waaruit de taal onderwezen wordt), o. —en; — **congres** (congres van taal- en letterkundigen), o. —sen: de Nederlandsche —sen werden in 1849 in 't leven geroepen, om den broederband tusschen Noord en Zuid nauwer toe te halen, en men kwam om de twee jaar in verschillende Hollandsche en Belgische steden sedert samen; — **deel** (rede-deel), o. —deelen; — **eigen**, o. gmv.: *het Fransche —, ook Idioma, Idioom*; — **eigenaardigheid** (al, wat aan een taal eigen of bijzonder is), v. —heden; — **fonds** (fonds tot bevoordering van de belangen eener taal b.v. van het Vlaamsch), o. —en; — **fout** (fout tegen de regels eener taal), v. —en, ook: Taalfeil; — **gebruik** (gangbare taalwet eener levende taal), o. gmv.: dat is —; — **gebruik** (het bezigen of gebruiken van woorden en uitdrukkingen en taalwendingen volgens de wetten der taal), o. gmv.; — **geleerde** (iem., die zeer bekwaam is op taalgebied), m. en v. —n; — **gevoel** (waardigheid in het taalgebruik), o. gmv.: het — is het besef van 't juist gebruiken en verstaan van woorden, taalvormen en uitdrukkingen; het — leidt ons bij het spreken en schrijven, d. i. bij de taalpractijk, met vrij groote zekerheid; — **gids** (periodiek werk over taalkunde), m. —en; — **kenners** (grondig kenner eener taal), m. —s; — **kennis** (kennis eener taal), v. gmv.: zijn — door studie en lectuur vermeerderen. **Taalkunde** (kennis der taal), v. gmv.: de — omvat behalve de kennis van de spraak-kunst, die van den schat van woorden en uitdrukkingen in hun juiste beteekenis en hun gebruik; — **kundig** (betrekking hebbende op de taal), bn. en bw.: een — woordenboek; — **kundige** (taalkenner), m. en v. —kundigen: *Bilderdijk was, behalve dichter, ook —*; — **leeraar** (leeraar in de een of andere taal), m. —s, —leeraren; — **liefde** (liefde voor de moedertaal), v. gmv.; — **magazijn** (eig. schatkamer der taal), o.: het Woordenboek der Ned. Taal is een —, destijds ook titel v. e. taalkundig tijdschrift; — **man** (een tolk, vertolker), m. —nen, —lieden, zie: Drogman, Dragoman; — **meester** (leermeester in de taal), m. —s; — **minnaar** (iem., die veel van taalstudie houdt), m. —s, —naren; — **nauwkeurigheid** (het juist of scherp onder woorden brengen van voorstellingen, begrippen, gedachten), v. gmv.; — **nieuwigheid** (nieuw woord, nieuwe uitdrukking of zeggwijze), v. —heden; — **oefening** (oefening in de toepassing der taalregels), v. —en; — **onderricht** (onderwijs in taal of taalkunde), o. gmv.; — **onderwijs** (taalonderricht), o.: — moet practisch zijn; — **onderwijzer** (onderwijzer in de een of andere taal), m. —s; — **onderwijzeres**, v. —ressen; — **regel** (wet der taal, afgeleid uit het taalgebruik), m. —s; — **rijk** (woordenrijk, welbespraakt), bn., —er, —st, w. g.; — **schat** (de gezamenlijke woorden en uitdrukkingen, synoniemen,

zeggwijzen, spreekwoorden, enz. eener beschaafde taal), m. gmv.; — **schikking** (de woordschikking in de taal), v. gmv., zie Constructie; — **stam** (grondtaal, waaruit andere talen zijn voortgekomen), m. —men. **Taalstudie** (studie op 't gebied d'r taal), v. —studiën; — **tak** (taal, voortgekomen uit een andere taal), m. —ken: *het Nederlandsch is een — van het Germaansch*; — **veredeling** (het edeler maken der taal), v. gmv.: *dichters als Vondel en Bilderdijk hebben gearbeid aan —*; — **vereenvoudiging** (het eenvoudiger maken der schrijftaal), v. gmv.: sinds 1895 is er een beweging tot — in ons land: men wil het aantal verbuigingsvormen verminderen en de schrijftaal meer doen aansluiten bij de steeds wisselende spreektaal; — **verrijking** (vermeerdering van den woordenschat eener taal), v. gmv.; — **vltter** (iem., die kleine fouten tegen de taal zwaar doet wegen), m. —s, zie Zoilus; — **vltterij** (het speuren naar kleine taalfouten), v. —en; — **vorscher** (iem., die door vergelijking de beteekenis(sen) van een woord of uitdrukking achterhaalt en vaststelt), m. —s; — **wet** (algemeen heerschende taalregel), v. —ten; — **wetenschap**, v. gmv.: de historische —, de vergelijkende —; — **zifter** (taalvltter), m. —s, zie Purist; — **zifterij**, v. —en, zie Puristerij; — **zonde** (grote taalfout), v. —n; — **zuiveraar** (iem., die de Ned. taal wil ontdoen of schuimen van overbodige bastaardspraak), m. —s: *Hooft was een —*. **Taan** (bruinachtige stof, gekookt of verkregen uit run), v. gmv. **Taan'der** (werkmán, die taant), m. —s. **Taanderij'** (het tanen als bedrijf, ook, het taanhuis), v. —en. **Taan'huis** (werkplaats v. d. taander), o. —zen. **Taan'ketel** (koperen ketel, waarin de taan bereid wordt), m. —s. **Taan'kleur** (bruinachtige, gele kleur), v. gmv. **Taankleurig** (met een taankleur), bn.: *een oude, —e Italiaansche juffrouw*. **Taan'kuip** (lookuip), v. —kuipen. **Taart** (Fr. tarte, zeker gebak), v. taarten: zegsw. v. d. — krijgen, slaag krijgen, streng berispt worden; *iem. van de — geven*, hem slaan, beknorren; — **je** (gebakje), o. —jes. **Taartenbakker** (bakker van taarten of taartjes), m. —s; — **deeg** (deeg, waarvan taarten gebakken worden), o. gmv. **Taartepan** (pan, waarin een taart gebakken wordt), v. —nen; — **schotel** (schotel, om een taart op te plaatsen), m. —s. **Taats** (ijzeren pin van een zettol), v. —en; — **tol** (jongensspeeltuig), m. —tollen: een — wordt bovenhands gezet en behoeft geen zweepje als de drijftol; ook, Zettol. **Tabagle'** (Fr. verkoop van tabak, ook, rookkamer, rookcoupé), v. —s. (g = zj). **Tabak'** (rooktabak), v., (soorten), v. tabakken. **Tabaks'aandeel** (bewijs van aandeel in een tabaksplantage in O. of W.), o. —en; — **asch** (asch v. opgerookte tabak), v. gmv.; — **blad** (blad v. e. tabaksplant), o. —bladen; — **bouw** (het telen van tabak), m. gmv.; — **cultuur** (O.-I. het verbouwen op de berg-hellingen v. tabak, ter plaatse waar het te koel is voor den rijstbouw), v. gmv.; — **doos** (doos voor rooktabak), v. —doozen; — **ceest** (droogvloer of open oven voor tabak), m. —en; — **fabriek** (meer: —kervertij), v. —en;

— **fermentatie** (het gisten v. d. tabaksbladen vóór het drogen), v. gmv.; — **handel** (handel in tabak), m. gmv.; — **hoek** (deel der A'damsche beurs voor den groothandel in tabak), m. gmv.; — **karot**, v. -ten, zie Karot; — **kerver** (werkmán, die de tabaksbladen aan reepen snijdt), m. -s; — **kerverij** (het kerven van tabak, ook: de fabriek of werkplaats, waar dit gedaan wordt), v. -en; — **kistje** (kistje voor tabak), o. -s; — **komfoor** (komfoortje met een kooltje vuur tot het aansteken van den gowenaar), o. -komfooren. **Tabakskoooper** (-handelaar), m. -s; — **lood** (zeer dun lood in bladen tot het verpakken van tabak), o. gmv.; — **luicht** (geur van gerookt wordende tabak), v. gmv.; — **mat** (van biezen gevlochten matwerk voor het verpakken van tabak), v. -ten; — **molen** (molen, om tabakskarotten tot snuif te malen), m. -s; — **monopolie** (recht van alleenhandel in tabak), o., zie Monopolie; — **onderneming** (-bedrijf, nl. het telen en in den handel brengen van tabak), v. -en; — **oogst** (opbrengst van het tabaksgewas), m. -en; — **pijp** (pijp v. het rooken van tabak), v. -en; — **plant** (plant, wier bladen de tabak leveren), v. -en; — **plantage** (plantage, voor tabaksbouw ingericht), v. -s; — **planter** (iem., die in ons land of in Indië tabak verbouwt), m. -s, ook: — **bouwer**, m. -s; **Tabakspot** (aarden pot voor tabak), m. -ten; — **pruim** (stukje pruimtabak), v. -en; — **rasp** (rasp, om tabakskarotten tot poeder te maken), v. -raspen; — **regie** (beheer van den tabaksverkoop door den staat, zooals b.v. in Frankrijk), v. gmv.; — **reuk** (geur of reuk van tabak), m. gmv.; — **rol**, v. -rollen, zie Karot; — **rook** (damp van brandende tabak), m. gmv.; — **schuur** (schuur, om tabaksbladen te drogen), v. -schuren; — **spinner** (iem., die tabak tot karotten maakt), m. -s; — **stripper**, m. -s; — **stripster**, v. -s, zie Strippen; — **teelt** (het kweeken of telen van de tabaksplant) v. gmv.; — **vat** (ton tot het bergen van tabak, ook, tot verzending er van), o. -vaten; — **veiling** (openbare verkooping van groote hoeveelheden ingevoerde tabak), v. -en, z. Koffieveiling; — **veld** (land, akker, waarop tabak verbouwd wordt), o. -en; — **verkooper** (winkelier, die tabak verkoopt), m. -s; — **walm** (dichte tabaksmok b.v. in een koffiehuis), m. gmv.; — **water** (water, waarin tabak is afgetrokken), o. gmv.; — **winkel** (winkel, waar tabak verkocht wordt), m. -s; — **zak** (zakje, waarin men tabak bergt), m. -zakken; — **zand** (stof van tabak, fijn gekorrelde tabak), o. gmv. **Tab'baard**, **tab'berd** (toga, staatsgewaad), m. -baarden of -baards, -berden en -berds. **Tabel'** (overzichtstafel, lijst), v. tabellen. **Tabella'risch** (in den vorm van een tabel), bn.: een - overzicht der Fr. letterkunde. **Taberna'kel** (Bijb. tent, waaronder de bondskist stond; in de R.-K. kerk altaarkast in 't midden op de altaartombe), m. en o. -nakelen, -nakels; zegsw. ergens zijn -en opslaan, gaan wonen; ergens geen -en bouwen, niet voor geruimen tijd blijven; volkst. het menschelek lichaam: iem. op zijn - komen, geven, d. i. hem slaan, afranselen. **Taberna'kelen** (wonen), ik heb getabernakeld: hij zal hier niet lang - . gmv. **Tabijn'** (gewaterde zijden taf, zoo geheeten

KOENEN, Verkl. Handw.boek.

naar een wijk in Bagdad), o. gmv.; — **en**, bn. **Tabl'tha** (Bijbel. andere naam van Dorkas), v., zie Handel. 9:36. (th = t). **Tableau'** (Fr. schilderij, tafereel), o. -bleau's; — **vivant**, d. i. levende-beeldengroep, groepeerling van personen, om zinnebeeldig iets voor te stellen, mv. tableaux-vivants; ook, lijst, overzicht: — de la troupe, nl. van de leden v. e. tooneel- of operagezelschap; als tw.: je kunt je den toestand voorstellen! wat een gezicht ze toen trokken! (eau = oo). **Table d'hôte** (Fr. open tafel), v. tables d'hôte; er is daar - om 2 en om 5 uur. (ò = oo). **Tablet'tje** (Fr. schrijfboekje; blaadje voor of perkament; plat kockje van suiker, enz.), o. -s. **Tabouret'** (Fr. stoeltje zonder leuning), v. tabouretten; (ou = oe); zie Krukje. **Tab'ula ra'ssa** (Lat. eig. gladgestreken wastafeltje); zegsw. - maken, effen rekening, schoon schip, algeheele opruiming. (s = z). **Tac'et**, Lat. muz. een pauze, het stilzuygen. **Tachome'ter** (werkt. snelheidsmeter van den loop eener machine), m. -meters. **Tachome'trisch** (met den tachometer in verband staande), bn.: een - e opname. **Tacht'ig** (eig. acht-tig, met voorgevoegde t, 10 maal 8), bep. telw.: hij is in de -. **Tacht'iger** (grijsaard; wijn van het jaar 1880; schip met 80 stukken), m. tachtigers. **Tacht'igers**, letterkunde: de mannen, die omstreeks 1880 een nieuwe strooming deden ontstaan en nieuw leven aan onze letteren wisten te geven, o. m. Van Eeden, Van Deysse, Kloos, Verwey, (De Nieuwe Gids). **Tacht'igjarig** (80 jaar oud of durende), bn.: een - grijsaard; ook: Octogenarius; de - e oorlog (1568-1648); — **maal** (80-keer), bw.; — **ste** (ranggetal), bn.; — **vond**, o. gmv.; — **vondig** (80-maal zooveel), bn.; — **werf** (80-maal), bw. **Tachygraaf'** (snelschrijver), m. -grafen; meestal Stenograaf; (y = ie); — **graphie'** (snelschrijfkunst), v. gmv.; — **gr'aphisch** (met de tachygraphie in verband staande), bn.: - e oefeningen. **Tac'itus**, Cornelius, Rom. geschiedschrijver van grooten naam, 55-130 n. C.; zijn werk over Germania, ± 99 v. C., door P. C. Hooft (1581-1647) „verduitscht”, is bekend; de Drost van Muiden, zegt men, had dit werk van Tacitus 52 maal doorgelezen, vóór hij zijn Ned. historien begon; men vereert Hooft met den titel van Ned. Tacitus. **Tact** (Fr. beleid, slag), m. gmv.: deze spreker heeft den -, niet alles te zeggen; den - hebben, om met menschen om te gaan. (c = k). **Tact'icus** (krijgskundig veldheer, die de kunst verstaat een leger naar den eisch der omstandigheden op te stellen), m. tactici. (c = k). **Tactiek'** (krijgs- of legerkunde; fig. fjm overleg), v. gmv.: tegen de - van Napoleon was destijds niemand opgewassen; een diplomaat, een staatsman moet - gebruiken. **Tact'isch** (betrekking hebbende op de krijgskunde), bn.: de - e opleiding onzer officieren, - e manoeuvres, een - en cursus doorloopen. **Tact'loos** (zonder tact of beleid), bn. en bw.; - loozer, - t; de tegenstell. is **tact'vol**, bn.: een - beleid. **Ta'delloos** (Duitsch. onberispelijk), bn. en bw. **Ta'el**, m.: de - of liang is een Chineesche munt van ± f3.60; ook is de - een Chineesche gewicht van 37.799 Gram.

52

Taf (*lichte, effene zijden stof*), v. taffen.

Ta'fel (*plank, bord; huis-enz. meubel, disch*), v. tafels: een eikenhouten —, een herberg—; zegsw. ter — brengen, zie Tapijt; open — houden, als in een hotel of restaurant; zij zijn gescheiden van — en bed, hun huwelijk is gedeeltelijk ontbonden; de groene —, de speeltafel; zegsw. aan de groene — zitten, minister zijn.

Ta'fel des Hee'ren (R.-K. communiebank), v.

Ta'fel, de Ronde —, zie Tafelronde.

Ta'fel (*lijst, tabel*), v. tafels: de — s van vermenigvuldiging; zie: Tijd—, Logarithmen—.

Ta'fel (*steen en plaat*), v. —en: de — ender Wet.

Ta'fel (*bij een diamant het vlak, dat het licht opvangt*), v. tafels.

Ta'felamandelen (*beste dessert-amandelen*),

v. mv.; —**appel** (*fijne handappel*), m. —s;

—**bel** (*bel op tafel, om bedienden te doen komen*), v. —bellen; —**blad** (*het oppervlak van een tafel, ook: inlegblad van een coulisse-tafel*), o. —bladen; —**bord** (*eetbord*), o. —en;

—**dans** (*magnetische dans van een tafel*),

m. gmv., zie Spiritisme; —**dekken** (*het dekken of gereedmaken van de tafel voor den maaltijd*), o. gmv.; —**dienen** (*het bedienen der aanzittenden of der gasten aan tafel*), o. gmv.; —**drank** (*drank, die aan tafel gebruikt wordt, b.v. een of ander mineraalwater*), m. —dranken.

Ta'felen (*aan tafel zitten, dineeren*), ik heb

getafeld: lang —: de Winter — i lang, (Staring).

Ta'felgebed (*gebed vóór en na den eten*), o.

—gebeden; —**geld** (O.-l. toelage aan officieren), o. —en; —**genoot** (*iem., die mede aanzit aan tafel*), m. en v. —en, vr. ook —e;

—**genot** (*het genot, dat men aan den disch smaakt*), o. gmv.; —**gerecht** (*spijs*), o. —en;

—**gereedschap** (*voorwerpen, welke aan tafel noodig zijn*), o. —pen; —**gesprek** (*gesprek, gedurende den maaltijd*), o. —ken;

—**goed** (*tafelakens en servetten*), o. —eren;

—**houder** (*gaarkok*), m. —s; —**kleed** (*—dek-kleed*), o. —en; —**kout** (*dischgesprek*), m. gmv.; —**lade** (*lade of schuif in een tafel*), v. —n; —**laken** (*damasten, willinnen of katoenen met figuren ingeweven tafeldeek*), o.

—lakens: zegsw. hij is te klein voor een — en te groot voor een servet, wel in gebruik voor jongelui tusschen het 14e en 18e jaar; gesch. het — doorsnijden, gebruik onder den adel in de Riddertijden, ten teeken, dat men alle relatien met iem. afsneed; —**land** (*hoogvlakte, plateau*), o. —en: een vlak —; —**linnen** (*—goed*), o. gmv.; —**looper** (*smal kleedje midden over tafel*), m. —s; —**matje** (*matje, om er de heete schotels op te zetten*), o. —s; —**mes** (*snijmes op tafel*), o. —sen; —**muziek** (*nl. tijdens het diner*), v. gmv.; —**olie** (*fijne olijfolie*), v. gmv.; —**peer** (*fijne handpeer*), v. —peren.

Tafelronde (*ridders van de Ronde Tafel*), v. gmv.; zie: Arthur, Graal, en Ridders van de Ronde Tafel.

Ta'felrozijnen (*beste, groote dessert-rozijnen*), v. mv.; —**schel**, v. —len, z. Tafelbel, vero.; —**schuier** (*fijn schuiertje met gebogen steel, om het tafelkleed te reinigen van kruimels, enz.*), m. —s; —**schuimer** (*klaplooper*), m. —s; —**servies** (*volledig stel schotels, kommen, enz. voor een diner*), o. —viesen; —**spel** (*gezelschapsspel na tafel, ook tafelmuziek*), o. —en; —**spel** (*klein tooneel-spel b.v. van Hooft, om na tafel gegeven te*

worden), o. —en, zoo werd: Mommerij ge-

geven in Amsterdam op een foy (afscheidspartij) in 1602, vero.; —**stoel** (*kinderstoel met vóór een plankje als tafeltje*), m. —en;

—**tijd** (*tijd van het diner*), m. gmv.; —**vriend** (*dischgenoot*), m. —en; —**water** (*mineraalwater, b.v. sellerswater, spuitwater*), o. —en;

—**weelde** (*fijn tafelenot*), v. gmv.; —**wijn** (*wijn, die bij het maal wordt gebruikt*), m. —en; —**zilver** (*zilveren tafelgereedschap*), o. gmv.; —**zuur** (*augurkjes, enz.*), o. —zuren.

Tafereel (*schildertj, voorstelling; fig. levendige beschrijving*), o. —en.

Ta'fien (*van taf gemaakt*), bn.: een — japon, een — kleed, een — hemd.

Ta'fia (*een soort van brandewijn, getrokken uit suikerriet*), v. gmv.; ook: Taf'fia.

Tagrijn' (*koopman in oud scheepstug en oud touwwerk*), m. tagrijnen, tagrijns.

Taifoen (*typhoon in de Chin. Zee*), m. —s.

Taifga, tagja (*Russ. woud*), v. —s.

Taifkoen (*groote vorst, tot 1868 titel van den wereldlijken heer van Japan*), m. —koens.

Taille (*Fr. lichaamsgestalte*), v. tailles: de — van een kleedingstuk, het bovenlijf er van, de snit, ook: de gordelwijdte; lees: tal'je.

Tailleur (*Fr. kleermaker*), m. —s; lees: tal'jeur'.

Tailleuse (*vrouwenkleermaakster*), v. —s.

Tailor (*Eng. tailleur*), m. —s.

Tak, m. —ken: de — v. e. boom of struik; fig. de — v. e. rivier, de — v. e. adellijke familie, de — v. e. gebergte; een — van dienst, afdeling; de —ken van den handel; zegsw. van den hak op den — springen, zie Hak.

Tak'bout (*bout met weerhaak*), m. —en.

Tak'kel (*katrol met het daar doorheen loopend touw*), m. takels: een Spaansche —.

Tak'elaar (*optuiger van een schip*), m. —s.

Takela'ge (*de gezamenlijke takels met het overige want van een schip*), v. gmv.

Tak'elblok (*hijschblok v. e. takel*), o. —ken.

Tak'elen, ik heb getakeld: een vaartuig —, van touw- en zeilwerk voorzien; zie: Aftakelen en Onttakelen.

Tak'elloods (*loods, waarin alles gereed gemaakt wordt, wat noodig is voor het optakelen of optuigen v. e. schip*), v. —loodsen.

Tak'eling (*jonge vogel, die nog maar van tak tot tak kan vliegen*), m. —lingen.

Tak'konbos (*bundel rijshout*), m. —bossen.

Tak'kig (*dichtgetakt, met veel takken*), bn.

Taks (*verwant met das: dashond*), m. —en.

Taks (*taak; aandeel, vast rantsoen*), v. —en.

Taks (*schatting, belasting*), v. —en.

Takt'schrift (*zeker loopend schrift*), o. gmv.

Tal (*getal*), o. gmv.: — van gebreken, — van voorbeelden; zonder —, niet te tellen; zegsw. op het — staan, d. i. op de voordracht staan.

Tal (*200 stuks haringen*), o. tallen.

Tal (*hoeveelheid*), o. talen: de bundertalen van het kohier der polderlasten.

Talaar (*soutane of toog, b.v. van een pope*), m. —laren.

Ta'le (*taal*), v. gmv.: zegsw. de — Kanaäns, eig. de taal der Israëlieten, doch meestal iem. eigen taal, doorspekt met bijbelteksten en Bijbelsche uitdrukkingen.

Ta'len (*worderen, vragen naar*), ik taalde, heb getaald: talen naar, meestal met ontkenning: zij — naar geen rust, d. i. zij spreken er niet van, denken er niet aan, vragen er niet naar, hij taalt noch teekent, laat niets van zich hooren.

- Talent'** (Bijbel: bepaald gewicht aan goud of zilver), o. -en: een - zilver, d. i. een geldsom van 60 mna's of ± 3000 gulden; een - goud = tien talenten zilver.
- Talent'** (begaafdheid, bewaamheid), o. talenten: een man van -, een schilder van -, een mooi - van spreken; zegsw. met zijn - en woekeren, zijn gaven productief maken.
- Talentrijk** (vol natuurrijken aanleg, grootte gaven bezittende), bn.: een - e dicht.
- Talentvol** (eig. vol talent, talentrijk, zeer begaafd), bn. en bw.: een - spreker, -volle acteurs, een - staatsman, hoogbegaafd; een - schilder; iets - tot e. goed einde brengen.
- Talhout** (geschilde eiketakken als brandhout, die per tal van 100 verkocht worden), o. -houten: zegsw. zoo mager als een -, erg.
- Tal'i** (Mal. touw), v. tal'i's: zijn buik-band zat reeds als een - om zijn middel, (v. R.). (i = ie).
- Tal'i-ppi** (Mal. vuurtouw of brandende lont), v.: de knecht kwam met een - aandragen, en ik stak een sigaar op, (alleen nog in de binnenlanden in gebruik). (i = ie).
- Tal'ie** ($\frac{1}{16}$ deel van een el), v. talies.
- Tal'ie** (scheepst. takel), v. talies.
- Tal'ien** (ophijtschen aan een talie), iktaliede, ik heb getalied.
- Tal'iereep** (touw van een talie), m. -reepen.
- Tal'ing** (kleinste soort van eend), m. -en.
- Tal'io** (vergelding), v.: jus talio'nis, recht van wederverging; zie J. u. s.
- Tal'is** (O.-I. kwartje), v. -sen.
- Tal'isman** (tooverkrachtig formulier of voorwerp), m. -mans: een - is b.v. een spreuk uit den Koran; vooral een Amulet, zie ald.
- Tal'iter, qual'iter** (Lat. zoo zoo, middelmatig). (qu = kw).
- Talk** (hard vet, ongel, smeer), v. gmv.: -aarde, bitteraarde; -kaars, -olie, -smelterij.
- Talk'aarde**, v. gmv.; zie Magnesia.
- Tal'loos** (ontelbaar), bn.: een - looze menigte.
- Talm** (treuzelaar, talmer), m. en v. -en.
- Talm'achtig** (geneigd, gewoon te talmen), bn.: iem. van - en aard; -er, -st.
- Tal'men** (treuzelen, langzaam vorderen, dralend te werk gaan), ik talmd, heb getalmd: - met iets; doe dat nu terstond en talm niet; -er (hij, die talmt), m. -s, zie Talm; -erij' (getalm, getreuzel), v. gmv.; -kous (iem., die gewoon is te talmen), m. en v. -en.
- Tal'mud** (Hebr. verzamelnaam der voor de Israëlieten, buiten het O. T., gezaghebbende geschriften, uit de 5 eeuw onzer jaartelling), m. gmv. de - bevat godsdienstige overleveringen, vermengd met stichtelijke beschouwingen, parabels, legenden, enz.; de - is de hoofdbron van de wijsheid en geleerdheid der Rabbijnen, daar hij de traditioneele wet of Mischna (in het Hebr.) en den Commentaar of Gemarra (in het Syrisch of Arameesch) bevat. (u = oe).
- Tal'mud'isch** (volgens den Talmud), bn.
- Tal'mudist'** (kenner of aanhanger van den Talmud), m. talmudisten. (u = oe).
- Talon'** (strook papier aan couponbladen van effecten, in te leveren om een nieuw blad coupons te krijgen), m. -s.
- Talon'** (stok bij 't kaartspel, hoopje rustende kaarten), m. talons.
- Tal'rijk** (groot in aantal), bn. en bw.: een - e menigte, een - e stoet; -er, -st.
- Tal'steisel** (stelsel van tellen), o. -stelsels: ons volk en alle Europ. volken nemen 10 aan als grondtal van hun -, zoodat de nieuwe eenheden zijn 10, 10², 10³, enz.
- Talud'** (berm van een weg; helling, glooiing van een wal), o. gmv.; lees: taluut', ook: Talus' d. i. talu'.
- Tam** (getemd), bn. en bw.: een - hert; een - me kastanje, d. i. veredeld; tammer, -st.
- Tamarin'de** (O. en W.-I. boom), v. -rinden; -blad, o. -bladeren; -boom, m. -boomen.
- Tamarin'de** (ingelegde vrucht van den tamarindeboom in O.- en W.-I.), v. -rinden.
- Tamarin'de** (geneesmiddel, uit de vrucht van den tamarindeboom bereid), v. gmv.
- Tamarin'denbosch** (bosch v. tamarinden), o. -bosschen; -hout, o. gmv.; -koekje (-tablette als geneesmiddel), o. -s; -stroop, v. gmv.; -zaad, o. -zaden.
- Tamarisk'** (zekeer struikachtig boomgewas met specerijachtigen bast en wortel), v. -en.
- Tam'bak** (O.-I. kunstmatige, langs het strand aangelegde vischvijver), v. tambaks.
- Tam'angan** (O.-I. prauw, veerboot), v. -s.
- Tam'boer** (Fr. trommelslager), m. tamboers.
- Tam'boer** (trommel, trom), v. -boeren.
- Tamboereeren** (borakuren); -raam (raam tot het opspannen v. h. -werke), o. -ramen.
- Tamboe'ren** (op de trommel slaan), ik heb getamboerd; zegsw. op iets -, luid en krachtig aandringen, ook: Tamboereeren.
- Tamboerijn'** (Fr. rinkelbom, handtrommel met bellen), v. tamboerijnen.
- Tamboer-majoor'** (mil. oppertamboer, eerste der tamboers), m. tamboer-majoor.
- Tam'elijk** (redelijk, vrijgoed), bn. en bw.: een - e prijs, de wijn is -, een - vermogen; een - groot gezin, vrij groot.
- Tam'pen** (klankn. de klok maar aan één zijde met den klepel raken), ik heb getampt: 't getamp der beeklok, (Van Beers), geklep. Vl.
- Tampon'** (geneesk. prop of wisch van linnenpluksel tot stelping van bloed), v. -s.
- Tamponneeren** (het bloeden stelpen m. e. tampon).
- Tam'tam** (Oostersch slaginstrument, handtrom, cymbaal), v. tamtams; zie Gong.
- Tand** (deel van een gebit), m. -en: de kroon, de hals, de wortel v. e. tand; een boven-, een onder-, een hoek-, een melk-, een oog-, een snijtand, zie ook: olifants-, slag-, het kind krijgt -en; dat zijn valsche -en; zegsw. met hand en - vasthouden, niet loslaten; de - des tijds, de vernietiging; met den mond vol - en staan, niet weten wat te zeggen; met lange - en eten, met tegenzin, kieskauwen; zij leven van de hand in den -, wat zij verdienen, verteren zij elken dag; haar op de - en hebben, eig. baard en knevel hebben, fig. goed van zich af kunnen spreken; zijn - en laten zien, toonen, dat men zich kan verdedigen, barsch antwoorden, dreigen, uitvallen; tot de - en gewapend zijn, in elk opzicht, geheel; iem. aan den - voelen, iem. ernstig exami-neeren, iem. kennis degelijk onderzoeken; bij overdr.: de - en van een zaag, de - en van een kam, de - en van een rad; de - en van een blad, inkervingen; zie -formule.
- Tan'dak** (Java. inlandsch dansmeisje), v. -s.
- Tan'dakken** (Java. dansen met allerlei gebaren en daarbij lichaam en ledematen erg verdraaien en verwringen), men -dakte, heeft getandakt: ook, -dakkende voorvechters.
- Tand'arts** (tandmeester), m. -artsen; -been (kakebeen), o. -deren; -eloes (zonder tan-

den), bn.: *het schubdier, de miereneter en het aardvarken zijn -e zoogdieren.*

Tandem (Eng.: sport. rijwiel voor twee personen), o. en v. tandems.

Tanden (iets v. tanden voorzien), ik heb tand: *een rad -*, ook: *een zaag -*, scherp; tanden krijgen, als zn.: *het kindje is aan het -*.

Tandenborstel (borstel, om de tanden te reinigen), m. -s; -**dokter** (tandarts, tandmeester), m. -s; -**geknaars** (het herhaald knarsen van over elkaar schuivende tanden), o. gmv.; zie Knarsetanden; -**schuier** (-borsteltje), m. -s.

Tandenstoker (tandenpeuter), m. -stokers.

Tandformule (vaste orde van tandplaat-sing bij mensch en dier), v. -s: bij den mensch in de boven- en de onderkaak: 5 kiezen, 1 hoektand en 2 snijtanden linksboven en -onder; en rechtsboven en -onder 2 snijtanden, 1 hoektand en 5 kiezen, samen 32 tanden.

Tandglazuur (blinkwit der tanden), o. gmv.; -**heelkunde** (kunst v. d. tandarts), v.: de - beoefenen; -**heelkundige** (tandarts), m. en v. -n; -**kas** (holte, waarin de tand zit), v. -sen; -**letter** (de letter d of t), v. -s;

-**meester** (tandendokter), m. -s; -**pijn** (pijn in één of meer tanden), v. -en; -**pijnstillend**, bn.; -**poeder** (poeder, om de tanden met een tandenborstel te reinigen), o. gmv.

Tandil (O.-I. opzichter b.v. in Deli), m. -s.

Tandoe (O.-I. draagstoel), v. tandoes.

Tandpasta (eig. tanddeeg of tandzeep, middel om de tanden te reinigen), o. gmv.

Tandplombeersel (metaalachtige specie tot vulling van holle kiezen), o. gmv.

Tandrad (machinerad met tanden of inkepingen), o. -raderen; -**radbaan** (spoorweg met tusschenlegger, in welks gleuven het tandrad grijpt), v. -radbanen: de - naar den Drachenfels, den Rigi, het Niederwald, enz.

Tandsteen (kalkachtig aanzetsel aan de achterzijde der tanden), o. gmv.

Tandvisch (visch met tanden in den bek), m. -visschen; zie b.v. Zee duivel.

Tandvleesch (eig. het vleesch, waarin de tanden zitten), o. gmv.: zegsw. mannen, die op hun - lieven, den honger in de oogen; hij loopt op zijn -, d. i. op de randen van het bovenleer, de zolen van zijn schoenen zijn nl. totaal weggesleten; *boutjes, die tot het - waren afgeschreven*, (Mult.), de penne-schacht was geheel weggesneden.

Tandvulling (plombeersel), v. -en.

Tandwerk (de gezamenlijke tanden van een rad, van een gebit), o. gmv.

Tandwiel (getand wiel, tandrad), o. -en.

Tandwortel (dat deel van een tand, dat in de tandkas zit), m. -wortels; -**zeep** (zeep om de tanden te reinigen, -pasta), v. gmv.

Tanen (met taan bewerken), ik taande, heb getaand: de zeilen van zeeschepen -, de netten -, dompelen in heete taan; de zeilen van binnenschepen -, in- of besmeren met taan, om ze voor rotting te vrijwaren.

Tanen (verduisteren), het taande, is getaand: de zon begint te - door den veenrook; de roem v. Napoleon begon te -, verloor zijn glans.

Tang (keukengereedschap; werktuig), v. tangen: een keuken-; een nijp-, een buig-, enz.; zegsw. zij is een -, booze vrouw, een boosaardig wijf; dat sluit als een - op een varken, dat past niet, dat hoort niet bij elkaar, daar is geen verband in; -**etje**, o. -s.

Tan'gens (raaklijn), v. tangen'ten.

Tan'go(dans), m.: een Z.-Amerik. figuurdans.

Tan'ig (bruin als taan, geelbruin van huid), bn.: twee -e vrouwen, die op de vloot speelden, (C. O.), taankleurig; -er, -st.

Tank (Eng. water- of regenbak), v. -s: een zoetwater- op schepen; ook, ijzeren reservoir: een petroleum-; -**schip** (ijzeren petroleum-schip met buizen en pompen, met tanks), o. -schepen.

Taan'ne, v.; zie Looistof.

Tantalisa'tie (mondterging), v. gmv.

Tantaliseeren (doen waterdansen, een lust opwekken, die niet bevestigd kan worden).

Tan'talus, myth. overmoedig koning van Phrygië, die zelfs goden trachtte te bedriegen: tot straf werd hij door Minos veroordeeld tot eeuwigen honger en dorst, te midden van een overvloed van vruchten en al stond hij ook tot aan de lippen in het helderste water; -**kwelling** (opgewekte begeerte, die nimmer voor bevestiging vatbaar is), v. gmv.; zie Tantaliseeren.

Tan'talusbeker (beker, waaruit de ingegoten vloeistof op een bepaalde hoogte door hevelwerking wegvloeit), m. -bekers.

Tan'te (moei), v. tantes: een lastige -, vrouw.

Tantië'me (Fr. eig. zooveelste: toekomend percent in de winst), o. tantièmes; lees: -tjeme.

Tan'tum (zooveel, genoegzaam), o. tantums.

Tap (houten, doorboorde kraan), m. tappen.

Tap (groeiend, jong uiteinde van den wortelstok eener rielplant), m. tappen: de tappen zijn wit van kleur en zeer zoet van smaak.

Tap (uiteinde van een as; uitsteeksel aan een kanon, waarop het rust en draait), m. -pen.

Tap (tjскеgel), m. tappen; zie IJскеgel.

Tap'gat (gat voor den tap), o. -gaten.

Tap'eet' (dicht. voor tapijt), o. tapeten.

Tapijt' (kleed), o. -en: zegsw. een onderwerp op het - brengen, ter sprake brengen, nl. in een vergadering, waar een groen-lakensch kleed of tapijt van tafel afhangt; -**fabriek** (fabriek, waar men tapijten maakt), v. -en;

-**werk** (tapisserie, tapijten in 't algemeen), o. -en; -**wever** (tapijtmaker), m. -s.

Taplo'ca (zetmeel, in korrels, uit den wortel van den Braziliaanschen maniokstruik), v.

Tap'pir (dierk. dikhuidig of veelhoevig dier met korten snuit, b.v. op Sumatra, in Achter-Indië en Z.-China, woudkoe), m. tapirs: de Indische -, de Z.-Amerik. -. (i = ie).

Tapis-roulant' (Fr. breede band zonder end, waardoor personen er op staande, naar boven gebracht worden, om hun het klimmen te besparen), o. -s; lees: tapie-roelan'.

Tapisseeren (behangen): een kamer -. Limb.

Tapisserie' (Fr. soort van borduurwerk, tapijtwerk), v. -ën: met - werden vroeger in vorstelijke zalen en hallen de muren behangen, b.v. op het Geloftefeest, zie ald.; vandaar: behangsel, behangerswerk; -**patroon** (-model, -motief), o. -patronen; -**werk**, o. gmv.; -**winkel**, m. -s. (i = ie).

Tapisstier' (Fr. behanger), m. -s. (er = ee).

Tap'kan (kan, waarin getapt wordt), v. -kannen; -**kast** (buffet), v. -kasten.

Tapp'elen (tappelings uitvloeien), het heeft getappeld: het bier tappelt uit het vat.

Tapp'elings (als door een tap), bn.: het bloed liep - uit de wonde, de wijn liep - uit het vat; het zweet liep hem - langs het gelaat.

Tap'pen (door een tap laten uitvloeien, door

een kraan aftappen), ik heb getapt: *bier* -, *azijn* -; zegsw. *een ui* -, een aardigheid, een mop ten beste geven.

Tappenstuk (deel van een kanon, waarin nl. de tappen zitten), o. -stukken.

Tap'per (herbergier), m. tappers.

Tapperij (kroeg, slijterij), v. tapperijen.

Tap'persuering (tapperij), v. -neringen.

Tap'sch (tapvormig), bn. en bw.: *een rond gat*, dat - *bijloopt*, als een tap.

Tap'ster (vrouw of meisje, die tapt), v. -s.

Tap'temelk, v. gmv.; zie *Ondermelk*.

Tap'toe (avondsinaal, dat de soldaten naar de kaserne riep, meest om 9 uur, d. i. *Doe den tap toe*), v. taptoes: *de - trok door de straten*, de tamboers, die de - slaan of blazen, (hoornblazers met trommelslagers), vero.

Tap'pult (dierk. zomervogel, ter grootte van het roodborstje, heidehopper), m. tapuiten.

Tap'pormig (spitslopend als een tap), bn.

Taquineeren (Fr. kuellen, plagen). (qu = k).

Tarantel'la (snelle volksdans in Z.-Italië), v. -tella's, verg. *Tarantula*.

Tarantula (vergiftige spin, een soort van schorpioen op Cuba, in Z.-Amerika en in Italië), v. -la's; de *tarantuladans*: hevige zenuwtrekkingen, St. Vitusdans, danswoede, door 't volk in Italië toegeschreven aan den steek der -spin; ook: *Tarantel'ladans*.

Tar'bot (dierk. groote platvisch), v. -botten.

Tar'lef (eenheid van prijs, lijst van vaste prijzen, vrachtprijs, prijslijst van goederen, enz.), o. -ven: een spoorweg - voor vrachtgoederen, een stoomboot -, een vracht -, het - van een logement, hotel, enz.

Tar'lef (lijst v. goederen, waarvan inkomende rechten geheven worden; ook: de percentage als inkomend recht), o. -ven.

Tar'le'venoorlog (het opvoeren van de tarieven door verschillende regeeringen, uit concurrentie en om elkaars handel te benadeelen), m. gmv.

Tar'n, v., zie *Torn*; **tar'nen**, zie *Tornen*.

Tar'nen (tornen), zij -de, heeft getarnd.

Tar'ok (zeker kaartspel met 78 kaarten voor 3 personen), o. gmv.; -**spel**, o. -spellen.

Tar'pe'itsche rots, rots a. d. W. helling v. d. Capitolijschen heuvel, waarvan in oud-Rome vrijgeboren Romeinen voor sommige misdrijven, b.v. meeneed, werden afgeworpen.

Tar'ra (It. verschil tusschen bruto- en nettogewicht; aftrekking in gewicht of waarde van koopwaren of percentsgewijze van geld, voor vaten, kisten, enz., waarin de koopwaren verpakt zijn), v. gmv.; -**rekening**, v. gmv.

Tartaan, v. -tanen; zie *Tartane*.

Tartaar, **Tataar** (man uit den Mongoolschen volksstam ten N. van de Zwarte Zee), m. -taren.

Tartan (Schotsche geruite wollen of dunne zijden stof), o. gmv.; zie *Tiretein*.

Tartan (geruite Schotsche plaid van tartan), v. tartans: elke adellijke familie heeft in haar tartan haar eigen kleuren.

Tarta'ne (visschersboot met mast, in de Midd. Zee), v. -n: de - ziet men veel aan de kust van Spanje.

Tarta'renbericht (onbetrouwbare tijding), o. -berich'ten: aldus genoemd naar den Tartarenkoerier, die in 1854 het bericht overbracht, dat Sebastopol, 'twelk eerst viel in Sept. 1855, was ingenomen.

Tar'tarus (myth. bij de Grieken de folterplaats der verdoemden: hel, afgrond onder

de aarde), m.; zie: *Hades* en *Orcus*.

Tar'ten (tergen, uitdagen), ik tartte, ik heb getart: *gevaren* -, *den dood* -; *iem.* -, trotseeren.

Tartuf'fe (Fr. type v. e. huichelaar, e. schijnheilige), m. -s, lees: *tar-tuuf'*: - is de titelrol van een blijspel van Molière, 1664; -**rie'** (huichelachtige schijnvroomheid), v. gmv.

Tar'we (plantk. graangewas), v. gmv.; de - behoort tot de familie der grassen, zij levert fijn wit meel: *de gewone* - of *weit*, *de Turksche* - of *mais*; *de grove* - of *spelt*; *de Zeeuwsche* - is gezocht; er is *naakte* (zonder baarden) en *gebaarde* -; er is *winter* - en *zomer* -; in de hooge oudheid reeds gekweekt door de Chineezers, zie ook Gen. 30:14; 't beeld der opstanding: *Strooi* (op mijn graf) *een handvol tarwegraan*, (B. ter Haar); zegsw. *er is onkruid onder de -*, onder veel goeds is ook wat verkeers of slechts.

Tar'we (tarwekorrel), v.: *een zak* -, *er was veel* - *aan de markt*: -**aar** (gebaarde, ook wel ongebaarde aar van den tarwehalm), v. -aren; -**akker** (akker of veld, met tarwe bebouwd), m. -s; -**bloem** (bloem van tarwemeel), v. gmv.: *pannekoekjes van* -; -**brood** (brood van tarwemeel), o. -en; -**halm** (stengel der tarweplant), m. -en; -**korrel** (een der vele korrels of zaden in de tarweaar), v. -s; -**meel** (meel van gemalen tarwe), o. gmv.; **tar'wenogst** (oogst der tarwe), m. gmv.; **tar'weschoof** (garf van tarwehalmen), v. -schooven; -**stijfsel** (stijfsel van tarwemeel), v. gmv.; -**stroo** (gedorschte tarwehalmen), o. gmv.; -**zemelen** (gemalen bolsters der tarwekorrels), v. mv.

Tas (stapel), m. tassen: *schuur* en -, (Poot); *een - graan*, *een - steenen*.

Tas (bijdehante vrouw), v. -sen: *een handige* -, *een knappe* - van *een vrouw*; *het was een wakkere* -, (V. Lenn.)

Tas (Fr. kopje), v. -sen: *e. - koffie*, ook: *Tasse*.

Tasch (buidel of zak), v. tasschen: *een wei* -, *een herders* -, *een patroon* -; -**je**, o. -jes.

Tasch'jeskruid (plantk. boerenkers), o. gmv.

Tasch'woning (boerenwoning, waarin tarwehuis, stal, graan- en hooibergplaats onder één dak liggen), v. -woningen.

Tas'sen (opeenstapelen), ik taste, ik heb getast: *zij - hoop op hoopen*, (Tollens).

Tast (greep, aanraking), m. gmv.: *bij of op den* -, d. i. op het gevoel, in den blinde.

Tast'baar, bn. en bw.: *een - bare duisternis*, *dikke*; *een - bare leugen*, d. i. een grove, blijkbare leugen; -der, -st.

Tast'draad (aanhangel bij de neteldieren, dienend als orgaan van het tastgevoel), m. -draden: de -draden dienen tevens om de prooi te omslingeren.

Tast'telijk (tasbaar, klaarblijkelijk), bn. w.g.

Tast'ten (voelen), ik taste, heb getast: *je kunt die leugen voelen* en -; zegsw. *iemand in zijn zwak* -, hem b.v. vleien, als hij ijdel is.

Tast'zin (de vijfde zin, het gevoel), m. gmv.

Tast'veld (de plaats, waar de steenen getast, te drogen gezet worden i. d. steenbakkerij), o. -en.

Ta'telen (wiggelen, wankeelen, niet vast staan), het tatelt, heeft getateld: *dit tafeltje tatelt*, het is erg tatelig.

Ta'teren (Limb. naam voor Zigeuners, ook in Noorwegen gebruikt), m. mv.

Ta'teren, (klankn.), ik taterde, heb getaterd: *dat kindje begint al aardig te* -, *babbelen*.

Ta'tewalen (klankn. uit tateren en wauwe-

len: slecht spreken, krom praten), hij heeft getatewaald: wat -waalt dat kind aardig!

Tatoneeren (het teekenen of inprikken van teekeningen op of in de menschetijke huid): bij zeelieden en oosterlingen, b.v. bij de Dajaks, is het - in zwang: de stuurman had e. scheepsanker op zijn bovenarm laten -. (ou = oe).

Tau'be (eig. duif: Duitsch militair vliegtuigestel), v. -n.

Tautologie' (woordovertoelligheid), v. -ën, b.v. ik ben blij en verheugd; ik kan dat noch verlangen noch begeeren. (g = g).

Tautolog'isch (woordverkwistend), bn. en bw.

Taver'ne (bierhuis), v. -n, ook: Taveer'ne.

Taxameter (afstandsmeter a. huurrijtuigen, of -auto's, waardoor automatisch de afgelegde KM. worden aangewezen), m. -s; zie Atax.

Taxateur' (beëdigd-schatter; iem., die geroepen is, om de waarde van vast of roerend goed te schatten), m. -s. (x = ks).

Taxatie (schatting, waardebepaling, taxering), v. -tiën, -s. (x = ks).

Tax'e (schatting, vastgestelde prijs, prijshoogte, geschatte waarde), v. gmv.; lees: tak'se.

Taxeren (schatten, de waarde van iets bepalen; begrooten), (x = ks).

Tax'i (een huur-auto, die door een benzine-motor wordt voortbewogen en den afgelegden weg per taxameter aangeeft), v. -'s; in Ad'am waren er in 1911 een dertigtal -'s.

Tax'is (heester, naaldboom), m. taxissen;

-blad, o. -bladeren; -hang (heg v. taxisplanten), v. -hagen; -hout, o. gmv.; -tak, m. -takken; -wortel, m. -s; lees: tak'sis.

Te, vz.: betrekking v. plaats, tijd of middel, b.v. - Amsterdam, - elf uur, - voet, - zwaard;

bw. van graad: - groot; zie: Ten en Ter.

-te (achtervoegsel), b.v. in: hoogte, diepte, koelte, met concrete beteekenis.

Teak'hout, tiek'hout (hout van den O.-Ind. eik, zeer hard), o. gmv.: het - wordt veel voor den scheepsbouw gebruikt; ook: djatihout.

Team (Eng. sport. stel rijders of spelers, meestal elf (voetbalspel); in het cricketspel een groep van dertien spelers), o. teams.

Technicum (industrie- of vakschool, een soort v. polytechnische school), o. -s of -ca. (c = k).

Technicus (deskundige op werktuigkundig of industrieel gebied), m. -ci.

Techniek' (leer der kunstregelen, kunstvaardigheid), v. gmv.: de - van het weven.

Techniek', bn.: een -e term, zie Technisch;

ook: zn., v.: de - van een vak.

Technisch (overeenkomstig de regelen van een kunsthandwerk, de techniek betreffende), bn.:

-e termen, termen, eigen aan een beroep, bedrijf of vak; -e moeilijkheden, -e aanwijzingen, een - bureau; -e kennis, vak-kennis; een -e hoogeschool, zie Technicum;

bij overdracht: het - lezen, het nauwkeurig en in goeden toon, vaardig lezen.

Technoloog' (kenner d. technologie), m. -ogen.

Technologie' (bedrijfsleer, leer der handwerken, manufacturen, enz.), v. gmv. (g = g).

Technolo'gisch (de technologie betreffende), bn. en bw. (gisch = gies).

Te-De'um (een overoude R.-K. zege- en dankhymne), o. Te-Deums; de aanhef is: - laudamus, U, (o) God, lov en wij. (e = ee).

Teeder (zwak, gevoelig, fijn, tenger), bn. en bw.: een - kindje, plantje, zwak; -e moeders, (C. O.), teerhartig; iemand - beminnen, innig; -der, -st; ook: Teer.

Teeder'gellefd (innig-geliefd), bn.; -er, -st; ook: Teer'-.
Teedergevoelig (sentimenteel, teerhartig), bw.:

zoo een - liedje als van de bleeke Amelia, (C. O.); -er, -st; ook: Teer'-.
Teederhartig (met een teer hart), bn.:

-e moeders, (C. O.); -er, -st.; ook: Teer'-.
Teederheid (zachtheid, teerhartigheid, liefheid), v. -heden; ook: Teer'heid.
Teederlijk, bw.: iemand - beminnen. w.g.
Teef (wijfshond), v. teven.
Teek (dierk. een soort van mijt), v. teken:

de - zuigt zich vast op de huid v. d. mensch en van zoogdieren en voedt zich met hun bloed.
Teeken (iets, dat zinnelijk waarneembaar is, merk, figuur), o. teekenen, -s: zet goed de teekens in je opstel, leessteekens; zij wachtte, of God een - gaf, (De Gén.), wonderteeken.
Teeken (hemelteekenen), o. teekens, zie Zodiac: de zon staat op 20 Dec. in het - v. d. Steenbok; fig. onze taalstaat tegenwoordig in het - der samenstellingen, (Stellw.).
Teekenaar (toestel bij het teekenen, om te vergrooten of te verkleinen), m. -apen.
Teekenaar (iem., die de kunst van teekenen verstaat), m. -s; -academie (hogere teekenschool), v. -s, -miën; -achtig (fraai), bn.: een -e houding van een roofdier bespieden, (C. O.), -er, -st; -behoefden (al datgene, wat bij het teekenen noodig is), v. mv.; -boek (boek, waarin men teekent), o. -boeken; -bord (bord, waarop men figuren kan teekenen), o. -borden; -doos (doos met teekenbehoefsten), v. -doozen.
Teekenen, ik heb geteekend: een landschap -; met krijt -; naar de Oost -; op een lijst - , d. i. inschrijven; de patrijshond teekende, d. i. duidde wild aan; de thermometer teekende 80° F., wees aan; de peilschaal teekende 36 M. + A.P., d. i. 36 M. boven Amst. peil; linnengoed -, merken; een akte -, onderschrijven, zie Onderteekenen.
Teekengeld, o., of -munt, v. -en: handel. munten, die voor alle betalingen geldig zijn, noemt men -, de vrije aanmuntung er van is verboden, in ons land zijn de rijksdaalder, de gulden en de halve gulden -munten of teekengeld.
Teekengereedschap (al de benodigdheden voor het teekenen), o. -pen; -haak (winkelhaak, lintaal met rechthoekig dwarstuk), m. -haken; -ing (geteekende afbeelding, schets), v. -en: mooie -en; -ing (het onder-teekenen), v. gmv.: na - der akte; -krijt (rood, wit of zwart krijt, om mee te teekenen), o. gmv.; -kunst (de kunst, iets met lijnen af te beelden), v. gmv.; -les (les of onderricht in het teekenen), v. -lessen; -meester (leermeester in het teekenen), m. -s; -methode (gang voor het teekenonderwijs), v. -s, -n; -onderwijs (onderricht in de teekenkunst), o. gmv.; -onderwijzer (teekenmeester), m. -s; -papier (papier, om op te teekenen), o. gmv.; -pen (koperen werktuigje met schuifjes, om er het teekenkrijt in vast te zetten), v. -pennen; -plank (los teekenbord op een schraagje of pootje), v. -en; -portefeuille (portefeuille tot het bergen van teekenpapier en van teekeningen), v. -s; -potlood (fijn potlood, om mee te teekenen), o. -en; -school (school, waar uitsluitend les in het teekenen gegeven wordt), v. -scholen; -schrift (cahier, om in te

- teekenen), o. -en; -**stift** (stift, potlood, stuk krijt, om mee te teekenen), v. -en; -**voorbeeld** (voorbeeld, om na te teekenen), o. -en; -**werk** (het teekenen, teekening), o. -en; -**Teel'arde** (humus, zwarte aarde), v. gmv. **Teel'gewas** (gewas, dat door den mensch gezaaid, gepoot, gekweekt wordt), o. -gewassen; -**land** (bouwland), o. -en. **Teelt** (kweeking, het geteelde), v. gmv.: eet 't brood van onze -, (Bild.); vee-, bijen-, bloemen-; de - van struisvogels, van pluimvee, van schapen, van geiten. **Teem** (geteem), m. gmv. **Teem'achtig**, bn. en bw.: wat spreekt die man -, d. i. lijmerig, slepend; -er, -st. **Teem'kous** (temer, teemster, iem., die vervelend spreekt), m. en v. -en. **Teems** (grootte haren zeef, vooral om melk te kleinzen), v. teemsen. **Teem'sen** (melk ziften), ik heb geteemst. **Teen** (voetvinger), m. teenen: zegsw. van top tot - gewapend zijn, zie Top; iem. op de -en trappen, hem op een gevoelige plaats pijn doen, fig. hem krenken, beleedigen, grieven. **Teen** (twijg, taai rijsje), v. teenen: een korfje van teenen; -tje, o. -s. **Teenen** (van teen), bn.: een - matje, b.v. om een flesch; een - korfje. **Teenganger** (dier, dat op de teenen loopt), m. -gangers: al de dieren van het kattengeslacht zijn -gangers. **Teer** (stroopachtige zwartbruine stof, uit hout b.v. van den pijnboom verkregen), o. en v. gmv.: er is ook kool-, nl. uit steenkolen. **Teer**, bn.: die teere leden, zwak; een teere kleur, lichte beoedelen; -der, -st; zie Teeder. **Teer**, bn.: zegsw. - vallen, scrupuleus zijn. **Teercapsule** (middel tegen den hoest, teerballetje, rondhulseltjem. teerstof), v. -capsules. **Teeremulsie** (emulsie v. teer en warm water), v. -s. **Teergeld** (reispenning, reisgeld), o. gmv. **Teergeliefd** (hartelijk bemind), bn.: -e ouders, een - kind, teedergeliefd. **Teergevoelig** (zeer gevoelig), bn.; -er, -st; zie: Teedergevoelig en Fijngevoelig. **Teerheld**, v. gmv.; zie Teederheid. **Teerkleed** (geteerd kleed op schepen), o. -kleeden; zie Presenning. **Teerkost** (levensmiddelen op reis), m. gmv. **Teerkwast** (harde, korte kwast met langen stoksteel, om planken met teer te bestrijken), m. -en: zegsw. hij loopt met den -, hij is een vleier, fleemer, stroopliker (matrozentaal, zie ook: Knoopendraaier). **Teerling** (dobbelsteen, kubussteen), m. -lingen: zegsw. de - is geworpen, het lot heeft beslist, het besluit is onherroepelijk genomen, men kan niet meer terug (Julius Caesar, toen hij den Rubicon ging overtrekken, 49 v. C.); een - M, d. i. M³; -linkje, o. -s. **Teerlingsworp** (worp met den dobbelsteen), m. -werpen; -**wortel** (kubuswortel), m. -wortels: de - uit 8 is 2, uit 27 is 3, enz. **Teerpenning** (reisgeld), m. -penningen. **Teerpil**, v. -pillen; zie Teercapsule. **Teerspijze** (mondkost op een tocht of reis), v. **Teerton** (vat voor teer), v. -tonnen. **Teerwater** (mengsel v. water en teer), o. **Teerzeep** (stukje zeep, met teer bereid), v. **Teetotaller** (Eng. geheelonthouder), m. -s. **Teewis** (verkorting van Mattheus), m. -s: zegsw. hij weet van - noch Meeuwis, hij is zoo dronken, dat hij van niets weet. **Teezen** (wol pluizen), ik teesde, heb geteest. **Teffens** (tevens, z. ald.), bw. vero. **Te'gal-velden** (O.-I. op Java, rijstvelden tegen het gebergte, die enkel bevochtigd worden door den regen), o. mv.; ook: Te'galvelden. **Te'gel** (vierkante, platte gebakken steen), m. -s: een vloertegel, een wand- of sier-; Engelse tegels met figuren; zie Plateel. **Te'gelbakker** (maker van tegels), m. -bakkers; -**bakkerij**, v. -en; -**tableau'** (een tableau van tegels), o. -'s; -**vloer** (met tegels geplaveide vloer), m. -vloeren. **Tegel'kertijd**, bw.: men kan - geen twee dingen doen, in denzelfden tijd. **Tegemoet'koming** (fig. gedeeltelijke vergoeding van gemaakte kosten of geleden schade; ook: hulpvaardige bejegening), v. -en. **Tegen**, bw.: iemand iets - maken, zijn afkeer van iets opwekken; vz.: leunen - een muur; - heug en meug, zie Heug; - wil en dank, ondanks zich zelf; het liep - den avond, naar; - het midden der maand, even vóór. **Tegen**, bw.: dit bijw. komt voor als eerste lid van een reeks scheidbaar samengest. w.w. en houdt dus den klemtoon, terwijl de leden der samenst. in de onbepaalde wijs en in het voltooide deelw. aaneengeschreven worden; de bet. van tegen is: in 't gemoet, te gemoet, hetzij in vriendschappelijken, hetzij in vijandigen zin, als: Tegenblaffen, -gaan, -pruttelen, -spartelen, enz., b.v. de hond heeft tegengeblaft, dat moet ge tegen-gaan, de knaap heeft tegengeprutteld, enz. **Tegen** (nadeel, bezwaar, schaduwzijde), als zn. o.: het voor en - van een zaak; alles heeft zijn voor en -, zijn goeden en kwaden kant, zijn licht- en schaduwzijde. **Tegenaan'**, bw.: waar liep je -? **Tegenartikel** (artikel of opstel ter bestrijding van een voorafgaand), o. -en; -**bedenking** (bedenking tegen iem. of iets, bezwaar), v. -en; -**beeld** (contrast), o. -en: als een - van mijn rustig filosofeeren kwam Cornelia in haast de huiskamer uit, (Koetsveld); -**bericht** (een bericht op een gegeven bericht), o. -en; -**bevel** (bevel, dat een vroeger bevel te-niet-doet), o. -bevelen; -**bezoek** (een bezoek als beantwoording van een ontvangen bezoek), o. -en, zie: Contrabezoek en Contra-visite; -**bod** (hooger bod), o. gmv.; -**boord** (scheepst. het tegenovergestelde boord), o. gmv.; -**candidaat** (candidaat der tegenpartij), m. -daten; -**deel** (het tegenovergestelde), o. gmv.; -**draads** (tegen den draad in), bw.: - het vleesch snijden; -**draadsch**, bn.: een -e zoom; -**druk** (tegendrukking), m. -ken; -**druk** (boekdr. weerdruk), m. gmv.; -**drukking** (drukking in tegenovergestelde richting), v. -en; -**gaan** (tegemoet gaan, ook, verhinderen, beletten), ik ging -, ik ben en ik heb -gegaan: iem. -; allerlei verkeerdheden -; -**gesteld**, bn.: in -e richting, zie Tegenovergesteld; -**gestelde**, o. gmv.: het - van iemands karakter, het - van een woord of begrip; -**gif**, -**gift** (elk middel, dat de werking van gift onschadelijk maakt of neutraliseert), o. -giften, zie: Tegenvergift; -**gift** (tegengeschenk), v. -giften; -**hanger** (pendant; dat, wat naast iets anders behoort te hangen), m. -s: deze schilderij heeft geen -; fig. Starings

„Vogelschieten” is een waardige — van Belamy's „Roosje”; — **heid** (tegenspoed), v. — heden: de — heden des levens, ongevallen, wederwaardigheden.

Tegenhouden (beletten voort te gaan, verhinderen), ik hield —, heb —gehouden: den loop van een water —; een huwelijk —.

Tegenkant (ommezijde, keerzijde), m. — en.

Tegenkanten, zich (zich verzetten tegen), ik kante mij —, heb mij —gekant; — **ing** (tegenwerking, verzet), v. — en: — ontmoeten.

Tegenkomen (ontmoeten), ik kwam —, ben —gekomen: iemand —, tegemoet.

Tegenlachen (lachend iem. aanzien), ik lachte —, heb —gelachen: fig. de toekomst lacht ons tegen, is rooskleurig.

Tegenlast (een last, die tegen een anderen last opweegt), m. — en.

Tegenloop (ongeval, ongeluk), m. gmv.

Tegenloopgraaf (mil. loopgraaf, tegen die des vijands in), v. — loopgraven.

Tegenmerk (contramerck), o. — en.

Tegennatuurlijk (in strijd met de natuur), bn. en bw.: een — e opvoeding.

Tegenover, v.: hij woont — de kerk; de vechtersbazen stonden — elkaar; fig. zich goed — iemand gedragen, ten opzichte van; — **gelegen** (aan de overzij gelegen), bn.: het — huis; — **gesteld** (tegenover iets geplaatst, fig. contrasteerend), bn.: een — geval; — **liggend** (aan de overzij liggend), bn.: meetk. — e hoeken; — **staand** (over elkander staande), bn.: meetk. de — e zijden.

Tegenoverstellen (tegen iets anders of tegenover elkaar stellen), ik stelde —, heb —gesteld: uw bewering is heel aardig, doch ik stel er de mijne —.

Tegenpartij (partij, die tegen een andere is, tegenstander), v. — en; — **partijder** (tegenstrever), m. — s; — **rede** (repliek), v. gmv.; — **reden** (reden v. h. tegendeel), v. — en; — **schrift** (schriftelijke weerlegging), o. — en; — **slaan** (fig. mistukken), het sloeg —, is — geslagen: dat zal u —, tegenvallen; — **slag** (tegenspoed), m. — slagen: — in zaken hebben; — **spartelen** (al spartelend tegenstand bieden, tegenstribbelen; fig. zich verzetten, niet toegeven), ik spartelde —, heb —gesparteld; — **spoed** (eig. tegen minen spoet, waarin spoet: geluk, heil, onheil, ramp), m. — en; — **sporrelig** (twistziek, onverdraagzaam), bn., — er, — st: — van aard zijn, vero.; — **sporrelling** (verzet, tegensparteling), v. — en, vero.; — **spraak** (het tegenspreken), v. gmv.: hij duldt geen —, het is boven alle —; de ééne brief is in — met den anderen, strijd; — **spreken** (betwisten, bestrijden), ik sprak —, heb —gesproken; — **spreker** (iem., die met woorden tegen iets opkomt), m. — s; — **staan** (weerstand bieden), ik stond —, heb —gestaan; ook: die spijzen staan mij —, wekken mijn afkeer, walgen mij; — **stand** (verzet, belemmering), m. gmv.; — **stander** (vijand, weerstrever), m. — s; — **stellend** (spraak. de tegenstelling uitdrukkend), bn.: een — voegwoord, b.v. maar, doch, of; — **stelling** (contrast, antithesis), v. — en: een schrille —; — **stem** (muz. tweede stem), v. — men; — **stemmen**, ik heb —gestemd: wij zullen —, d. i. tegen het voorstel; — **stemmer** (hij, die tegenstemt), m. — s; — **streven** (duarsboomen, tegenwerken), ik heb —gestreefd; — **strever** (tegenwerker) m. — s; — **strib-**

belen (eig. koppig tegenstreven, zich verzetten): hij heeft lang — gestribbeld, maar eindelijk moest hij toegeven; — **strijdig** (met elkaar in strijd zijnde), bn. en bw.: — e belangen, — e geruchten; — handelen.

Tegenstroom (stroom, welken men op de rivier tegen heeft), m. — en, zie Neer; — **tij** (tegenstroom; tij, dat een schip tegenhoudt), o. — en; — **valler** (misrekening, teleurstelling), m. — s: dat is een —, zie Meevaller; — **vergif** (tegengif), o. — en, of — **vergift**, o. — en, zie Antidotum; — **verklaring** (verklaring, die een andere bestrijdt of te niet doet), v. — en; — **voeter**, m. — s: wanneer men van de plaats, waar men zich bevindt, een middellijn door den aardbol denkt, vindt men zijn — aan het andere uiteinde dier middellijn; fig. tegenstelling: in de stad is een boer de — van een heer, (Koetsveld), zie Antipode; — **weer** (verzet tegen geweld), v. gmv.: hij was niet verdacht op —; zich in staat van — stellen, — bieden; — **werken** (duarsboomen), ik heb —gewerkt: iem. —, de uitvoering zijner plannen trachten te verhinderen; een plan —, de uitvoering er van hinderpalen stellen, of het bij stemming zien te doen verwerpen; — **werking** (het tegenwerken, de oppositie), v. — en: veel — ondervinden, zie ook Reactie; — **werping** (bedenking, tegenbewijs), v. — en: — en maken, aanmerkingen; — **wicht** (middel, om het evenwicht te behouden), o. — en: sport als — van studie; — **wil** (onwil), m. gmv. w. g.; — **wind** (ongunstige wind), m. — winden, zie Voordeewind; — **woners** (cosm. bewoners van dezelfde meridiaan, doch op tegengestelde breedte), m. mv.

Tegenwoordig (aanwezig zijnde), bn.: in den — en tijd, in onze dagen; de — e regering, de heden het land besturende; bw.: dat trekt — geen belangstelling meer, heden ten dage; waar woont gij —, op dit oogenblik; — **heid** (het tegenwoordig-zijn), v. gmv.: en dat in mijn —! bijzijn; die man bezit — van geest, is niet gauw de kluts kwijt, weet zich te redden.

Tegenwrijten (tegenstreven, tegenworstelen, weerstaan), ik wreet of wrijtte —, heb —gewreten, (gewrijt), vero.; — **zang** (antwoord in een reizang op een vorigen zang), m. — en; Vondels reien bestaan uit zang en —; — **zee** (terugslag van golven), v. — zeeën, zie Branding; — **zijde** (keerzijde), v. — n: de — eener medaille; — **zin** (afkeer), m. gmv.: hij kreeg een — in de studie, hij deed het werk met —.

Te goed, bw.: hij heeft nog tien gulden —, te vorderen; iets — houden; ook, Tegoeds.

Tehuis, **thuis** (woning, verblijf), o. gmv.: deze knaap heeft geen —; een — voor militairen, huis of zaal, waar militairen den avond kunnen doorbrengen; evenzoo: een — voor dienstdoden, een — voor werkende vrouwen.

Tehuis, **thuis**, bw.; — **komen** (thuiskomst), o. gmv.; — **komst**, v. gmv.: de — des vaders; — **rels** (terugreis), v. — reizen; zie Thuis.

Teil (uit tegel: ronde aarden schotel of bak, die naar-onder wat toeloopt), v. — en; ook, zulk een bakje van hout, blik, koper, enz.

Teint (Fr. tint, kleur; kleur van gelaat en huid; huidkleur), o. gmv.: een fijne —; het — werd er lèlijk van, (C. O.); lees: tèn.

Teisteren (erg beschadigen, toetakelen), ik heb geteisterd: de stormen — de kusten, waar beschadigen; de oorlogen — de landen.

-teit (*bastaarduitgang*), vormt zelfst. n.w. als: *stommiteit*, *flauwiteit*, die een eigenschap als een zelfstandigheid benoemen; verder: *nulliteit*, *capaciteit*, *faciliteit*, enz.

Tekort (*deficit*), o. tekorten: een - van f 1000; een - dekken, d. i. aanvullen; iem. - doen, hem het zijne niet geven; zich - doen, zelfmoord plegen; zie *Kastekort*; -**doening** (*bedrog, bedrieglijke handeling*), v. -en; -**koming** (*zonde, fout, gebrek*), v. -en.

Tekst (*bijbelpaats, schriftuurplaats, welke door den predikant in zijn preek wordt behandeld*), m. teksten; fig. onderwerp: bij zijn - blijven, voet bij stuk houden; de spreker raakte van den - , dwaalde af; iem. - en uitleg van iets geven, verslag of verklaring geven van een of andere handeling.

Tekst (*inhoud van een geschrift, vooral de oorspronkelijke lezing*), m. -en.

Tekst (*de beschrijving naast het afgebeelde*), m. -en; verg. *Legende*.

Tekstboekje (*libretto*), o. -s.

Tekstueel (*woordelijk, als in den tekst staat*), bn. en bw.: e. -e *nadruk*; iets - *nazeggen*.

Tekstuitgave (*uitgave in den oorspronkelijken tekst*), v. -n; -**verbetering** (*het critisch nazien en zuiveren van fouten van eenig letterkundig geschrift*), v. -en; de - v. d. Reinaert destijds door Jonckbloet; -**verdraaier** (*iem., die een bijbeltekst expres verkeerd uitlegt*), m. -s; -**verklaring** (*uitleg van een tekst*), v. -en; -**vervalsching** (*het vervalschen van een bijbeltekst*), v. -en; -**woord** (*de bijbeltekst zelf, woord in een tekst*), o. -en.

Tel (*pasgang van een paard*), m. gmv.: den - gaan; halve -, *drieslag*; zie *Telgang*.

Tel (*het tellen, telling*), m. gmv.: bij den - verkoopen, getal; van den - raken, in de war.

Tel, telje (*telganger, hakkensei*), v. tellen.

Tel (*achtting*), m. gmv.: ergens niet in - zijn, niet meegesteld worden, niet geacht zijn.

Telastlegging (*beschuldiging*), v. -en.

Telbaar (*geteld kunnen worden*), bn.; -**held**, v.

Telefoneeren (*door de telefoon meedeelen, per telefoon spreken*), (te = tee).

Telefonisch (*door middel v. d. telefoon*), bn. en bw.: een - gesprek; - **verbinden**.

Telefonist (*ambtenaar bij de telefoon*), m. -en; vr. -e. (te = tee).

Telefoon (*eig. verre stem of klank, elektrische verspreker*), v. -fonen. (te = tee).

Telefoondraad (*gespannen koperdraad, die de telefoninstrumenten verbindt*), m. -draden.

Telefoonjuffrouw (*de juffrouw, die het beheer mede heeft over het schakelbord; die werkzaam is aan de telefoon*), v. -juffrouwen.

Telefoonlijst (*boekje met de telefoonnummers*), v. -lijsten; -**net** (*de gezamenlijke telefoonlijnen*), o. -netten; -**nummer**

(*nummer, dat de geabonneerde op de telefoonlijst inneemt*), o. -s; -**paal** (*houten paal of ijzeren toestel met isolatoren tot het dragen der telefoondraden*), m. -palen; -**verbinding** (*aansluiting a. h. telefoonnet*), v.

Telegraaf (*optisch seintoestel*), v. -grafen; deze - was zeer primitief reeds in oude dagen bekend: in ons land gebruikt in 1580 bij de

belegering van Steenwijk; in 1793 werd ze verbeterd en in 1832 tot stand gebracht op hooge punten, torens, enz. van Berlijn naar Coblenz met 70 stations en 220 ambtenaren.

Telegraaf (*electrisch seintoestel, eig. verschrijver*), v. -grafen; -**afdeeling** (*mil. onderdeel der genie*), v. -en; -**dienst**, m. gmv.; -**draad** (*metalene draad, waarlangs de electrische vonk van het eene instrument naar het andere overgaat*), m. -draden;

-**kabel**, m. -s, zie *Kabel*; -**kantoor** (*rijkskantoor van de telegraaf*), o. -kantoren;

-**lijn** (*-draad*), v. -en; -**net** (*de gezamenlijke telegraaflijnen*), o. -netten; -**paal**, m. -palen, zie *Telefoonpaal*; -**toestel**

(*instrument, om mee te telegrafeeren*), o. -len; -**wezen** (*alles, wat tot het telegraafstelsel behoort*), o. gmv. (te = tee).

Telegrafeeren (*per telegraaf bericht geven of doen geven, per draad seinen*). (te = tee).

Telegrafie (*verschrijfkunst, de kunst van telegrafeeren, het telegraafwezen*), v. gmv.: draadlooze -, waarbij nl. de electriciteit door de lucht voortgeleid wordt; zie *Marconi*.

Telegrafisch (*door middel v. d. telegraaf, tot de telegrafie behoorende*), bn.: een - bericht, nl. een draadbericht, zie ald.; een - *e postwissel*; -e *toestellen*, -e *verkortingen*, b.v. D. is dringend. (te = tee).

Telegrafist (*ambtenaar der telegrafie*), m. -en; -**klerk** (*schrijver op een telegraafkantoor*), m. -en; -**leerling** (*iemand, die als leerling op een telegraafkantoor werkzaam is*), m. -en. (te = tee).

Telegram (*draadbericht, bericht langs telegrafischen weg, telegrafisch bericht*), o. -men, zie *Dépêche*; -**adres** (*verkort adres, om aan te telegrafeeren*), o. -sen; -**besteller**

(*iem., die telegrammen bezorgt*), m. -s. (te = tee).

Telemachus, zoon van Ulysses, die zijn vader onder geleide van Mentor, zie ald., gaat zoeken. (e = ee).

Telen (*voortbrengen, het aanzijn geven, kweeken*), ik teelde, ik heb geteeld: groenten -.

Teleologie (*doelsleer, leer der doelmatigheid in de schepping*), v. gmv.; -**logisch** (*de teleologie betreffende*), bn.

Telepathie (*eenheid van denken bij van elkaar verwijderde personen*), v. gmv. (e = ee).

Telephoneeren, zie *Telefoneeren*; -**phonisch**, bn. en bw.: een -e *verbinding*, een - *gesprek*; - *verbinden*, z. *Telefonisch*;

-**phonist** (*ambtenaar bij de telefoon*), m. -en, vr. -e, -n, zie *Telefonist*; -**phoon**, v. -phonen, zie *Telefoon*, enz. (te = tee).

Telephotographie (*de kunst, om portretten, landschappen, enz. op onbepaalde afstand door middel van de telegraaf over te brengen*), v. gmv.; ook: -*fotografie*. (e = ee).

Telescoop (*astronomisch instrument tot het waarnemen van hemellichamen*), m. -copen; de - of *sterrenkijker* werd het eerst samengesteld door Newton, zie ald.; *de spiegel - is een veel latere vinding*; (te = tee); -**co'pisch**, bn.: -e *sterren*, enkel door den telescoop te zien.

Telescoop'visch (*China: goudvisch met uitpuilende oogen*), m. -visschen. (te = tee).

Teleurstellen (*bedriegen in een verwach-*

*) Volgens de *Woordenlijst* te schrijven: *Telephoneeren*, *Telephonisch*, *Telephoon* enz., zie ald., en *Telegraphieeren*, *Telegraphie*, *Telegraphisch*; doch het is altijd: *Telegrafist*.

- ting*, ik stelde teleur, heb teleurgesteld; — **stelling** (tegenvaller, misrekening), v. — en: e. drukkend gevoel v. —, (J. t. Br.), e. bittere —.
- Televisie** (het vèr zien per telegraaf), v.
- Telg** (boomstek, jong boompje), v. telgen.
- Telg** (afstammeling), m. en v. telgen: een — uit het huis van Oranje.
- Tel'gang** (pasgang), m. gmv.: dit paard loopt in den —, d. i. is zò gedresseerd, dat het tegelijk den rechtvoerpoot en rechterachterpoot oplicht en dan weer den linkervoerpoot en den linkerachterpoot; — **ganger** (paard, dat den telgang gaat), m. — s, zie Hakken e. i.
- Tel'jaar'** (Vlaamsch. tafelford), o. en v. — joren: een rij antieke — joren, (V. Lov.)
- Tel'kaart** (kaart der volkstelling), v. — en.
- Tel'kenmale, tel'kenmaal** (d. i. te elken male: elken keer, telkens), bw.: hij valt mij — in de rede; — **reize** (d. i. te elken reize: elken keer, telkenmale), bw.
- Tel'kens** (te elken male: elken keer), bw.: ze zegt het woord — verkeerd, d. i. iederen keer, herhaaldelijk, aanhoudend.
- Tel'len** (de getallen noemen, rekenen, getallen samenvoegen), ik heb geteld: van 1—10 tellen; fig. ik tel u onder mijn vrienden, reken; op zijn — passen, d. i. wakker, bijdehand zijn.
- Tel'len** (achten), ik telde, heb geteld; zegsw. hij is daar geteld, als een rotte kool bij de groenvrouw, als nietswaardig; een menschenleven wordt in den oorlog niet geteld, wordt onbeduidend geacht.
- Tel'ler** (iemand, die telt; ook, bovenste gedeelte eener breukuitdrukking: het telt of zegt de uitgedrukte evenmatige deelen van een geheel, b.v. $\frac{3}{5}$), m. tellers.
- Tel'ling** (het tellen; ook: optelling, samen-telling; volkstelling), v. tellingen.
- Telloor'**, o. en v. — loren; zie Tel'jaar'.
- Tellu'risch** (tot de aarde behoorende), bn.: een aardbeving is de uiting van een geweldige — e kracht.
- Tellu'rium** (toestel, om de beweging van aarde en maan te veraanschouwelijken), o. — s.
- Tellu'rium** (scheik. pas ontdekt element), o.
- Telloor'gaan** (verloren gaan), het ging teloor, is teloorgegaan: al die moeite zal —.
- Tel'pas** (pas van een telganger), m. gmv.
- Tel'raam** (hulpmiddel der aanvangsklas bij het leeren tellen), o. — ramen.
- Tel'woord** (spraak. woordsort, een begrip van getal uitdrukking), o. — woorden: er zijn hoofdelwoorden, b.v. 1, 2, 3, enz. en ranggetallen, b.v. eerste, tweede, derde, enz.
- Temee'** (straks, aanstonds), bw. gew.
- Tem'en** (klankn. stepend, lijmerig spreken), hij temde, heeft geteemd: wat kan die man —! ik kan dat — niet uitstaan; dat zeurig —.
- Te'merig**, bn. en bw.: een — gezang; spreek toch minder —, lijmerig, rekkerig; — er, — st.
- Temet'** (soms, nu en dan), bw.; z. Altemet.
- Te mij'nent, te on'zent** (te mijnen, onzen huize), bw., bij uitbreiding: in mijn streek of staad, in mijn of ons land.
- Tem'men** (tam maken), ik temde, heb getemd: een leeuw —; — **mer**, m. — s, zie Dieren-temmer; — **ming** (het temmen), v. gmv.
- Tem'pajan** (O.-I. aarden watervat), v. — s.
- Tem'pe**, aardr. het dal —, in het N.-O. van Thessalië, tusschen de bergen Olympus en Ossa, besproeid door den Peneus; bij dichters het ideaal v. stoutheid en bekoorlijke bevalligheid.
- Tempeest'** (onweer, storm), o. — en. vero.
- Tempees'ten** (stormen, fig. razen, tieren), vero.
- Tem'pel** (prachtige kerk, mooi en groot bedehuis, heiligdom), m. — en, — s: de — van Salomo (die regeerde van 993—953 v. C.) op den berg Moria; de — van Jeruzalem, gebouwd na de Bab. gevangenschap, v. 521—516 v. Chr.; dicht. een — van ongekorven hout, een heilig Germaansch woud.
- Tem'pelbouw** (bouw v. d. tempel), m. gmv.: de — door Salomo begon in het 4e jaar zijner regeering en was in het 11e jaar voltooid.
- Tem'pelen** (ter kerk gaan), ik tempelde, heb getempeld, gmv.: ga je —? scherts.
- Tem'pelheer** (tempelier), m. — heeren.
- Tempeller'** (gesch. lid der in 1119 door Hugo de Payens, te Jeruzalem gestichte geestelijke ridderorde), m. — s: deze orde stelde zich de bescherming der pelgrims naar en in het H. Land ten doel; de — s waren kenbaar aan den witten mantel met rood kruis; werden in Fr. vervolgd; de orde werd in 1312 opgeheven; zegsw. drinken als een —, grof misbruik maken van wijn of drank, volgens de volksmeening, dat deze ridders zich erg aan den wijn te-buiten-gingen; ook: Tempelheer, — ridder.
- Tem'pelruider** (tempelheer), m. — ridders.
- Tem'pelruinen** (bouwwallen van een tempel of van tempels), v. mv.: er zijn op Java — als sporen van Hindoe-beschaving. (i = ie).
- Tem'per** (tempering, matiging), m. gmv.
- Tem'pera**-schilderen (het beschilderen van droge wanden en houten voorwerpen of paneelen met waterverf, vermengd met eiwit, gom en lijn), o. gmv.: het — is verouderd.
- Temperament'** (bijzondere gesteldheid van het menschelijk gemoed; gemoedsaard, bloedmenging), o. — en: men onderscheidt: een sanguïnisch, een choleric, een melancholisch en een flegmatisch —, zie telkens ald.; een vrouw van veel —, levendigheid. (em = em).
- Temperans'** (verzachtend middel), v. — rantia.
- Temperatuur** (gesteldheid van de lucht ten opzichte van warmte en koude, droogte en vochtigheid), v. — turen: afwisseling in de —.
- Tem'peren** (minderen, matigen), ik heb getemperd: het al te schelle licht —; een schok —; iem. droefheid —. (em = em).
- Tem'permes** (lang, buigzaam, mesvormig voorwerp, waarmee de verver de bestanddeelen der verven onder elkaar mengt en ze van den steen na wrijving afschept), o. — messen.
- Tem'peroven** (oven v. d. staalmaker), m. — s.
- Tempestief'** (tijdig, te rechter tijd), bn. en bw.
- Tem'po** (It. muz. en dans: bepaalde tijdsmaat eener beweging), o. tempo's. (em = em).
- Tem'pora mutan'tur** (Lat. De tijden veranderen), gevolgd door: nos et muta'mur in illis, en wij veranderen daarin.
- Temporair'** (tijdelijk, voor e. tijd, niet duurzaam, veranderlijk), bn. en bw. (em = em).
- Tempora'lia** (geestelijke voordeelen, inkomsten v. tijdelijke goederen), v. mv. (em = em).
- Temporiseeren** (uitstellen, tijd winnen).
- Temptatie** (kwelling, verzoeking, aanvechting), v. — ties, — tiën. (tie = sie).
- Tempteeren** (kwellen, plagen; in verzoeking brengen). (em = em).
- Tem's**, v. — en; zie Teems.
- Tem'sen** (ziften), hij heeft de melk getemst.
- Tem** (uit: te + den), vz.: — huize, in het huis; — deele, voor een deel; — eerste, — tweede, — behoeve; — hemel, — noorden.

Tenaciteit (vasthoudendheid, karigheid, ook: taaiheid, rekbaarheid van metalen), v. gmv.
Tenant, m. -en, z. Schildhouder. (ant=ant).
Tendentie (tendenz, strekking, richting naar een doel; handel. stemming ter beurze), v. -s, -tiën; -**tieus** (zekere strekking hebbende), bn.: -**tieuze** berichten. (en = en).
Tendenz (de strekking of bedoeling van eenige brochure, v. e. roman, toneelspel, enz.), v. tendenzen: politieke -en; de - van een redevoering; (e = e); ook Tendens'.
Tendenz-roman (roman, die de strekking heeft voor een godsdienstige, zedelijke, sociale of staatkundige overtuiging van den schrijver propaganda te maken), m. -romans, vrb. Hanna de freule van J. J. Cremer: de arbeiders-quaestie; Hilda van Suylenburg: de emancipatie der vrouw; Max Havelaar: tegen de uitbuiting van den Javaan.
Tender (steenkolenwagen, gekoppeld aan de locomotief), m. tenders. (en = en).
Tender (begeleider v. e. linieschip), m. -s: de - brengt bevelen en tijdingen over. (en = en).
Tender (lichter, proviand-brenger), m. -s.
Tengsel (verbindingslat, platte lat), m. tengels.
Tengelen (met tengels bestaan), heb getengeld.
Tenger (mager, rank), bn.: een - meisje, - van gestalte; -e bloemstelen; -der, -st.
Tenietdoening (het te-niet-doen, vernietiging), v. -en: de - van een besluit.
Tenietgaan (ophouden te bestaan, in puin vallen, verdwijnen, verzwinden), het ging te niet, is -gegaan: grootsche koninkrijken zijn -gegaan; prachtige tempels gingen te niet; al uw arbeid zal -; hemel en aarde zullen -.
Tennisbaan (gecementeerde vloer voor het -spel), v. -banen; -**bal** (kleine massief-elastieken bal voor het -spel), m. -len; -**club** (vereeniging van -spelers), v. -s; -**net** (net van gevlochten ijzerdraad, dat de -baan in tweeën scheidt), o. -ten; -**sen** (sport. het tennis spel), ik tenniste, heb getennist; -**raket** (-slager), o. -ten; -**spel** (bal- of raketspel), o. gmv.
Tenor (muz. de hoogste mannenstem), m. tenors, tenoren: er zijn eerste en tweede tenoren; -**stem**, v. -stemmen. (e = ee).
Tenorzanger (muz. iem. die met een tenorstem zingt), m. -zangers.
Tent (kernistent), v. -en: de -en opslaan; ook, leger- of veld-: de Israëlieten woonden in de woestijn in -en; zegsw. iem. uit zijn -halen, hem ten strijde roepen; hij (Achilles) wilde niet uit zijn - komen, aan den strijd gaan deelnemen; uit zijn - treden.
Tentamen (voorloopig onderzoek, voorexamen), o. tentamens, tentamina. (ten = ten).
Tentatie (beproeving, bekoring, verleiding), v. -s, -tiën; zie Temptatie. (en = en).
Tenteeren (ondervragen; verleiden, bekoren), ik tente, ik heb getent; -**ijzer** (sonde), o. -s.
Tenterkwaad, o. Sinjeur -, de duivel, (St.).
Tentoonspreading (vertoon), v. gmv.: de - van rijkdommen, van weelde.
Tentoonstelling (het tentoon- of te-kijkstellen, ook, het gebouw), v. -stellingen: een - van schilderijen, (C. O.); een nationale - van kunstwerken, een wereld-; zie: Exhibition en Expositie.
Tentwagen (vierwielig rijtuig met kap, in den vorm v. e. tent; in O.-I. een soort van vis-à-vis), m. -s.

Tenu'e (Fr. militaire kleeding), o. en v. -n: groot-, parade-uniform; klein-, dagelijksche uniform; ook: Tenu', v. -'s.
Tenuitvoerbrenning, v. -en: de - van een bevel, het volbrengen; -**legging**, v. -en: de - van een vonnis, verwezenlijking.
Tenu'to (muz. gerecht, aangehouden), bw.
Tenwa're (d. i. het ware niet: behalve indien, ten minste indien niet, of het moest zijn, dat), v. gmv.
Tenzelfden, vnv.: - tijde, op denzelfden tijd.
Tenzij (d. i. het zij niet: behalve indien), vgw.: ik ga uit, - het regent, of het moet regenen, dan ga ik nl. niet uit.
Teorbe (It. zekere verouderde luit met 16 snaren: in 1650 uitgevonden), v. -n. (e = ee).
Te'pel (uitsteeksel van de borst, speen), m. -s.
Tepronkstelling (het stellen aan den schandpaal of op de kaak), v. -stellingen.
Ter (uit: te + der), vz.: hij gaat - school, zij is - markt, hij is luitenant - zee, hij gaf dat - leen, hij is vlug - been, - eere van, zich - ruste begeven; - zake van, wegens.
Teraardebestelling (begravenis), v. -en.
Tercero'nen (kinderen v. e. Creool en een Mulatin, W.-I. kleurlingen), m. en v. mv.
Terde'ge, terdeeg' (uit deeg, van dijgon, dijen: flink, degelijk), bw.: - zijn best doen.
Terdoed'brenning (terechtstelling), v. -en.
Terecht', bw.: dit bijw. komt voor als eerste lid van scheidbaar samengest. w.w.; het heeft de bet. van: in orde, op de rechte plaats, voor het gerecht; in deze w.w. worden de leden der onbep. wijs en v. h. voltooide deelw. aaneengescreven, b.v. Terechtigingen, -helpen, -komen, -staan, -stellen, -wijzen, b.v. ik heb terechtgebracht.
Terechtigbrengen (terugbrengen; in orde maken), ik bracht -, heb -gebracht; -**helpen** (op den rechten weg brengen), ik hielp -, heb -geholpen; -**komen** (op de plaats zijner bestemming komen, fig. in orde komen), het kwam -, is -gekomen; -**staan** (als beklagde voor den rechter staan), hij stond -, heeft -gestaan; -**stellen** (de straf of doodstraf voltrekken), men stelde -, heeft -gesteld: -**ling** (voltrekking v. e. vonnis), v. -en; -**wijzen** (den weg wijzen), ik wees -, heb -gewezen, fig. voorlichten, vermanen; -**wijzing** (leering, voorlichting), v. -wijzingen: een heusche -, (Potg.); een scherpe -, berisping; -**zitting** (vergadering eener rechtbank), v. -zittingen.
Te'ren (met teer bestrijken), ik teerde, heb geteerd: een schutting -, een boot -, het hout -.
Te'ren (verteren), ik heb geteerd: - en smeren, smullend opmaken; -**ing**, v., zie ald.
Tergen (sarren), ik heb getergd: een hond -, plagen; die knapen - je geduld wat! (C.O.)
Tergend (fel plagend), bn.: een -e blik, een - woord, e. -e minachting, d. i. sarrend.
Terhand'stelling (overreiking), v. gmv.
Te'ring (teerachtig, met teer bestreken), bn.
Te'ring (geneesk. uitterende ziekte), v. -en; de - tast veelal de longen aan, zie Tuberculose; ook, het ruggemerg en andere inwendige organen.
Te'ring (het verteer, uitgaven, vertering), v. gmv.: zegsw. de - naar de nering zetten, de uitgaven regelen naar de inkomsten, leven naar zijn verdiensten.
Te'ringachtig, bn.: een - gestel, een -e familie; -er, -st; -**ijder** (iemand die de

- tering heeft), m. -s; -**lijderes'**, v. -sen.
- Terleening** (het in-leen-geven, het uit-leenen), v. gmv.: de - van boeken, van een paraplu, van een som gelds, v. e. handschrift.
- Terloops'** (eig. in den loop, in 't voorbijgaan, inderhaast), bw.: ik sprak hem -, zeer kort; als bn. -loopsch: een - onderhoud.
- Term** (woord, dat in een bepaalde wetenschap of kunst een eigen scherp omlinjende beteekenis heeft), m. -en: een - uit de spraakkunst; degeneratie is een - uit de biologie; toon, ordonnantie zijn -en uit de schilderkunst.
- Termen** (rekenk. deel eener reden), m. termen: de vier -en eener meetk. evenredigheid.
- Term** (artikel van een wet), m. termen: dat valt niet onder de -en dier wet, d. i. is niet begrepen in die wet; fig. in de -en vallen, in aanmerking komen, aanleiding geven tot.
- Termieten** (O.-I. een geslacht van witte mieren), m. mv.: de - zijn verspreid over alle tropische landen, vooral in die van Afrika en Amerika; zij komen voor onder 4 vormen: gevleugeld, ongevleugeld, als werkmieren en als strijdmieren of soldaten; -**heuvel** (hoogte van 5-19 M. als kegelvormige woning door de termieten opgebouwd, vooral uit leem), m. -s.
- Termijn** (bepaalde tijdsruimte, gezette tijd; ook, som, gedeeltelijke betaling), m. termijnen: een som gelds in zes -en betalen, d. i. in zes gedeelten en op bepaalde tijden; de - is verstreken, de loopende -; -**handel** (handel b.v. in koffie, granen, enz., waarbij de levering van het gekochte binnen een bepaalden tijd moet plaats hebben), m.
- Terminatie** (begrenzing, beëindiging, afdoening), v. terminaties. (tie = sie).
- Termineren** (afdoen, voleindigen).
- Terminologie** (kunsttaal v. e. vak, leer der kunstwoorden of dervaktermen), v. -ën. (g = g).
- Terminus**, myth. Romeinsche god als beschermster der grenzen.
- Terminus** (grenspaal, eindstation), m. -ni.
- Ternan'wernood** (nauwelijks), bw.: wij ontkwamen - het gevaar; hij kan - rondkomen, met moeite, amper.
- Terne'der**, bw.: dit bijw. komt voor als eerste lid van scheidbaar samengestelde w.w. in de bet. van omlaag, naar omlaag; deze composita worden in de onbep. wijs en in het volt. deelw. aaneengeschreven, b.v. Ternederliggen, -slaan, -werpen, -zetten, -zinken, -zitten, b.v. ik heb ternedergelegen, men zal hem terneder slaan.
- Terp** (Friesche vorm voor dorp: vluchtheuvel, hoogte tot wijkplaats bij overstroming, oudtijds in het N. van ons land), v. terpen.
- Terpentijn'** (vloeibare hars uit coniferen), v. gmv.: - is geelachtig wit en heeft een pikanten reuk en smaak; -**boom** (in Z.-Europa en Syrië), m. -boomen: uit het zaad perst men zoete, vette terpentijnolie.
- Terps'choré**, myth. muze van reidansen en koorgezang: zij wordt voorgesteld met een lier.
- Terpur'gestelling** (het zich bij de bevoegde macht aanmelden om zich te zuiveren van blaam of aanklacht), v. gmv. (g = g).
- Ter'ra** (aarde, grond), v.: - **incognita**, onbekend land: de binnenlanden van Borneo en Guinea zijn nog - **incognita**; fig. zaak, waarvan men hoegenaamd niets weet. (cog = kog).
- Ter'ra-cot'ta** (It. eig. gebakken aarde, onverglaaude gebrande klei), v.: een beeldje van -, een vaas van -; -**kleur** (bruinroode kleur), v. gmv.; -**vaas**, v. -vazen.
- Terra'rium** (bak met aarde, aan 4 zijden met glas gesloten en boven met tjergeraas bespannen), o. -s: het - dient tot het nagaan van het leven van rupsen, vlinders, spinnen, sprinkhanen, torren, vliegen, enz.; ook tot het kweeken van teere, zeldzame planten.
- Ter'ra sigilla'ta** (zegelaarde), v. gmv.
- Terras'** (vlakke, die wat hooger gelegen is dan het omringende terrein), o. -sen; ook: plat dak; vlakke, meest schuin-oplopende, voor een landgoed, kasteel, enz.
- Terras'land** (aardr. land, dat in terrassen trapsgewijze daalt), o. -en.
- Terrasseeren** (aardheuvels opwerpen, met aarde versterken; fig. neerslaan, neerslachtig maken, iemand den moed benemen).
- Terras'vormig**, bn.: een - heuveland.
- Terrein'** (Fr. plaats, streek, bodem, grond, gebied), o. -en: gij komt op mijn -, d. i. gij bemoeit u met mijn zaken; op een vreemd - gebracht worden; iemand het - betwisten, afweren; op het - der wetenschap, gebied; -**kaart** (kaart, die in details de teekening of situatie van een terrein bevat), v. -en; -**kennis** (kennis van een terrein), v. gmv.; -**leer**, v. gmv.; -**plool** (lange en smalle hoogte van een terrein), v. -en; -**teekening** (in-kaart-brenging van een terrein), v. -en.
- Terror'** (Fr. schrik, ontsteltenis; Schrikbewind in Frankrijk), v. gmv.; zie Terrorisme, alsmede: Roode -, ook, Witte -.
- Terri'bel** (Fr. verschrikkelijk), bn.; -er, -st; zie Enfant terrible.
- Terrier** (Eng. dashond), m. -s: de - is voor de ondergrondse jacht op vossen en dassen; de Schotsche -, de Iersche -, de fox -, zie ald.
- Terri'ne** (Fr. van terre, aarde: soepschotel, aardn soepkom), v. terrines. (i = ie).
- Territoor**, o. -toren, zie Territorium.
- Territoriaal** (behoorende tot het gebied van stad of land), bn.: Leiden heeft twee -ale schoonheden, (C. O.); de -ale integriteit van een staat eerbiedigen; de -ale wateren, die tot het gebied van een staat behooren; tegenover de open zee staat de -ale zee, het kustgebied van elken staat, door een zee bespoeld, dit gebied strekt zich zóó ver in zee uit als de verste dracht van het kustgeschut, vroeger één Eng. zeemijl (1852 M.), in de 19e eeuw drie Eng. zeemijlen of één uur gaans. (i = ie).
- Territo'rium** (landstreek; gebied, dat onder een staat wordt gerekend, maar nog te weinig bewoners heeft om zelf een staat te vormen b.v. in Amerika), o. -torien.
- Terroriseeren** (schrik aanjagen).
- Terroris'me** (gesch. het Schrikbewind in Frankrijk, 1793-'94, fig. tirannie).
- Terrorist'** (aanhanger of man van 't Schrikbewind), m. terroristen.
- Ter'sloiks', ter sluik'** (in 't geheim), bw.
- Ter'sluips'** (al sluipende), bw.: - naderen.
- Ter'stond'** (aanstonds, dadelijk), bw.
- Ter'tialr'** (de derde plaats innemend), bn.: de -e vorming der aardkorst, die welke vóór het diluvium en alluvium plaatsgreep. (ti = tsie).
- Ter'tio** (ten derde), bw. (ti = tsie).
- Terts** (It. muz. eig. de derde toon van den grondtoon af), v. -en: groote -, afstand van twee geheele tonen; kleine -, afstand, uit één heelen en een halven toon bestaande.

Terug', dit bijw. komt voor als eerste lid van vele scheidb. samengest. w.w. in de bet. van: *achteruit, achterwaarts, naar achteren; weder opnieuw*; de leden dezer composita worden in de onbep. wijs en in het voltooide deelw. aaneengeschreven, b.v. *Terughegeeren, -bekomen, ik heb terugbegeerd.*

Terug'deinen (*achterwaarts gaan*), ik deinsde -, heb -gedeinsd: fig. *bang zijn, aarzelen, niet aandurven*; -**eischen** (*opvorderen*), ik eischte -, heb -geëischt; -**gaan** (*achterwaartsgaan, achteruitgaan; gaan naar de plaats, van welke men gekomen is*), ik ging -, ik ben -gegaan; -**gang** (*achteruitgang, verachtering; fig. verval, kreeftengang*), m. gm.v.; -**gave, -gaaf** (*het teruggeven*), v. gm.v.; -**getrokken** (*fig. eenzaam, afgesloten van gezelschap*), bw.: *hij leeft erg -*, zie: *zich terugtrekken*; -**geven** (*weder afgeven*), ik gaf -, heb -gegeven: *geteend geld -*; -**houdend** (*achterhoudend*), bn.: *uw vriend is zeer - voor mij*; -**keer** (*wederkomst*), m. gm.v.: *de - der lente, het terugkeeren*; -**komst** (*het terugkomen*), v. gm.v.: *de - der zwaluwen*; -**marsch** (*tocht terug nl. naar de plaats v. vertrek*), m. -en; -**reis** (*reis naar huis*), v. -reizen: *op de - zijn, de heen- en de terugreis*; -**tocht** (*aftocht, rugwaartsche tocht*), m. gm.v.; -**tred** (*stap achterwaarts*), m. gm.v.; -**treden** (*een of meer stappen achteruitgaan*), ik trad -, ben -getreden: *ik wensch geen stap - te treden op de afgelegde levensbaan*, (Borger); fig. *hij heeft het plechtig beloofd en kan nu niet meer -*, zijn belofte herroepen; -**trekken**, ik trok -, heb en ben -getrokken: *zijn hand -*, naar zich toe trekken; *een leger doen -*, achterwaarts gaan; *zich -*, zich aan iets onttrekken; -**werkend** (*eig. achterwaarts werkend*), bn.: *een wetsartikel kan -e kracht hebben*, het geldt dan, vooral in 't financiële, ook voor ambtenaren, die al in functie waren vóór het in-werking-treden van dat artikel.

Terwijl' (*uit: te der wijle, in den tijd*), bw.: *ik schrijf, lees gij -*, d. i. in dien tijd; vgw.: *ik schrijf, - mijn vriend leest, terwijl dat.*

Terzelfder, vnw.: - *tijd*, in denzelfden tijd.

Terzet' (It. *muziekstuk voor drie zangstemmen*), o. -zetten; (z = ts); zie Trio.

Terzet (It. *dichtk. drieregelig dicht of couplet*), o. terzetten; (z = ts); zie ook Sonnet.

Terzet'to (It. *driestemmig muziekstuk*), o. -'s. (z = ts).

Terzijdelating (*uit- of weglating*), v. gm.v.; -**stelling** (*voorbijgang*), v. gm.v.

Terz'ne (It. eig. *drielingrijm; drieregelige, vijfvoetige, jambische strophe*), v. terzinen: elke regel telt tien of elf lettergrepen, en het eerste en derde vers van het voorgaande couplet rijmen met den tweeden regel van de volgende strophe. (z = ts).

Tes'selscha(de); letterk. de populaire naam van de jongste der drie dochters van den A'damschen koopman en dichter Roemer Vischer; zij was dichteres, zangeres, wist op glas te graveeren en hanteerde naald, penseel en luit met veel geluk; zeer gezien in den Muiderkring, en door Hooft genoemd *Tes-seltje*, (1594-1649).

Test (*aarden vuurpotje*), v. testen.

Test (*volkswoord voor hoofd, kop*), v. -en.

Testament' (*akte van uitersten wil*), o. -en.

Testament' (*de gewijde boeken, de geschreven openbaring*), o. testamenten: *het oude- en het nieuwe -*; zie: *Schriftuur en Schrift.*

Testamenteir' (*den uitersten wil betreffende*), bn.: -e *beschikkingen; executeur -*, uitvoerder van een testament. (ai = é).

Testateur' (Fr. *erflater, erfmaker*), m. -s, -en.

Testatri'ce (Fr. *erflaatster*), v. -trices.

Testeeren, zie Legateeren.

Testimo'nium (*getuigenis, getuigenschrift*), o. -moniums, -monia. (i = ie).

Te'tanus (*verstijving der spieren, doodskramp, besmettelijke ziekte*), v.: de dokters zoeken een serum tegen - bij geblesseerden.

Té'te (Fr. *hoofd*), v.: *à la -*, aan het hoofd, aan de spits b.v. v. d. troep; - *à -*, gesprek onder vier oogen, ook: theeservies voor twee personen; *à - reposée*, met rijp beraad.

Té'te-à-té'te (Fr. *kleine canapé*), v. -s.

Tetraë'der, o. -s, zie Viervlak.

Tetralogie' (*serie van drie dramatische tooneelstukken met nog een satyrspeel, dus een vierspel*), v. -gieën; (g = g); zie Trilogie.

Tetrarch', m. -en, zie Viervorst: *Herodes was - van Galilea.* (e = ee).

Tets (*deegachtig, niet goed doorbakken*), bn.: *dit brood is -*, kleemsch; *die pannekoek is -*; tetsen, tetst; ook: -**ig**, bn.; -er, -st.

Tet'sevlieg (*giftvlieg in Centraal- en Z.-Afrika*), v. -en: de - doet de nona ontstaan.

Tetter (*kleine knapentrompet*), m. -s.

Tetterig (*popperig, overdreven zindeli, k*), bn.; -er, -st; -**heid**, v. gm.v.

Tettig (*tetterig*), bn.; -er, -st; -**heid**, v.

Teug (*slok, insturping v. eenigen drank, mondvol*), v. teugen: *een - wijn, slok; ademen met volle -en, volop, ruim; met volle -en genieten, in ruime mate.*

Teugel (*toom*), m. teugels: *een paard bij den - leiden, met lossen - rijden*; zegsw. *iemand den - uit de handen nemen, d. i. de leiding; den - vieren, d. i. den vrien teugel laten, niet betoomen of beteugelen, ruimte geven; fig. den - geven of vieren aan zijn drijven, d. i. zich niet beheerschen; een losse - in een vaste hand, dat is het ware in de opvoeding, (Beets); den - afwerpen, er van door gaan, fig. naar geen gezag luisteren; de -s der regeering in handen hebben, het bewind voeren, minister zijn.*

Teugelen (*den teugel aanleggen; fig. in bedwang houden, bedwingen*), ik heb geteugeld: *een paard -*; *had ik, o vogel, uwe vleugelen, ik liet mij niet -*; zie Beteugelen.

Teugelloos (*bandeloos*), bn.: *een - ros, wild, ongetoomd, fig. buitensporig, b.v. de -looze menigte; -loosheid*, v. gm.v.

Teugelreep (*-riem*), m. -en.

Teut (*zeurkous*), m. en v. teuten.

Teut (*dronken*), bn.: *hij was erg -*. gm.v.

Teut'achtig (*talmachtig*), bn.; -**heid**, v. gm.v.

Teuten (*talmen, beuzelen, ook: zeuren*), ik teutte, ik heb geteut.

Teuten (*langzaam te werk gaan, talmen*), ik heb geteuterd; ook: Teuten.

Teu'terig (*talmachtig*), bn.; -er, -st; -**heid**, v. gm.v.; ook: Teutig.

Teu'tig (*langzaam, talmend*), bn.; -er, -st: *menschon, die een - bedrijf hebben.*

Teut'hous (*iemand, die teut*), m. en v.: *dit dienstmeisje is een echte -*, d. i. het werk wil haar niet uit de handen.

Teutoburgerwoud' (*aardr. boschrijke ge-*

bergte in N.-W. Duitsland, tusschen Eems en Weser), o.: in het — werd het Rom. leger onder Varus door Arminius verslagen, 9 n. C.

Teuto'nen (Germ. volksstam), m. mv.: de — werden in 102 v. C. door Marius verslagen.

Teutoonsch (de taal der Teutonen), o.

Te(n) u'went; bw.; zie U went.

Te'vens (gelijktijdig, terzelfder tijd, tegelijk, ook), bw.; vroeger: Teffens.

Tevergeefs (vruchteloos), bw.: het was — gesmeekt; zie Vergeefs.

Tevre'den (voldaan, vergenoegd), bn. en bw.; —er, —st; met iets — zijn, over iem. — zijn, hij is nog al gauw —; —held, v. gmv.: —baart rust, (Staring); tot aller —.

Tevre'denstellen (voldoen, genoeg geven), ik stelde —, heb —gesteld: iem. met mooie beloften —, paaien; zijn geweten —, kalmeeren; zich —, z. met weinig —, nl. genoeg nemen.

Teweeg'brengen (eig. te wege, d. i. op den weg brengen, d. i. in gang brengen of veroorzaken), ik bracht —, heb —gebracht.

Tex'askoorts (besmettelijke veeziekte), v.

Textiel (het spinnen en weven betreffend), bn.: de —e kunst; de —industrie bloeit in Twente en Tilburg, spin- en weefnijverheid, waarbij het verven en bedrukken.

Textueel (zooals het in den tekst staat, woordelijk), bn. en bw.; zie Tekstueel. (x = ks).

Teylers'stichting (een stichting, in 1778, voor kunst en wetenschap te Haarlem), v. gmv.: deze stichting heet naar Teyler van der Hulst, een bemiddeld ingezetene dier stad, die bij testament alles in dezen regelde.

Tha'bor (aandr. koepelvormige, 562 M. hooge, alleen staande berg ten W. van het meer Genesareth, in den Bijbel beroemd als plaats van de Verheerlijking van Christus), m., zie Markus 9 en Matth. 17. (th = t).

Thail (O.-I. gewicht voor opium = $\frac{1}{16}$ kati), m. —s, voor edele metalen = 0.38601 KG.

Thaler (Pruisisch zilverstuk ter waarde van f 1.80), m. thaler; verg. Daalder.

Thalia (myth. muze van het blijspel en 't herdersdicht: voorgesteld met klimopkrans en houdende in de handen een lachend masker; deze — niet te verwarren met Thalia, een der drie Gratiën, zie aldaar).

Thans (uit: te + hande, eig. wat bij de hand ligt: nu, op dit oogenblik), bw.

Thaumaturg' (wonderdoener), m. —en.

Thea'ter (schouwburg), o. theaters; —**coup** (tooneelkunstgreep), m. —coups; —**held** (tooneelheld), m. —helden. (the = tee).

Theatraal (tooneelmatig, als op het tooneel), bn. en bw.: een —trale houding, de oud-tooneelspeler sloeg de oogen — ten hemel; een kind, allertheatraalst uitgedost, (C. O.)

Thé dansant' (Fr. vroege partij, waarbij thee gediend en waarna gedanst wordt), o.

Thee (toebereide bladren van de in China en Japan groeiende theeheesters), v. theeën (soorten): er is groene en zwarte —; zegsw. dat is andere —, dat is heel wat anders, gmv.; —**achtig** (als thee; ook, graag theedrinkende), bn.: dat smaakt —; hij is niet —; —**banket** (banket of gebakjes bij een theevisite), o. gmv.; —**blad** (schenklad, bij een theeservies behoorende), o. —bladen; —**blaadje**, o. —s; —**blaren** (de afgetrokken blaadjes

thee), o. mv.: de meid gebruikt — bij het borstelen van het tapijt; —**boel** (al, wat noodig is voor het theedrinken), m. gmv.: ruim den — maar op; —**boom** (heester of struik van 1–40 M. hoog, met altijd groene, glanzige, lederachtige blaadjes, en witte of rozeroode bloemen, thuishoorend in Achter-Indië, China en Japan), m. —en; —**bus** (blikken of zilveren busje of doosje voor thee), v. —bussen; —**cultuur** (aankweeking van theestruiken), v.: de — in China en Japan; —**depot** (depot voor den verkoop van thee), o. —depots, lees: tee'-dee-poo; —**doek** (doek tot reiniging en droging van het theegoed), m. —en; —**goed** (theegerei nl. kopjes, enz.), o. gmv.; —**handel** (handel in theesoorten), m. gmv.

Thee'ketel (ketel voor het theewater), m. —s; —**kist** (met dun lood gevoerde kist, waarin thee geïmporteerd wordt), v. —en; —**kistje** (—busje), o. —kistjes; —**koekje** (koekje bij de thee), o. —s; —**koepel** (koepelvormig tuinhuisje), m. —s; —**komfoor** (komfoortje, om thee op te laten trekken), o. —komforen; —**kopje** (kopje van het theeservies), o. —s; —**lepeltje** (dun, klein, zilveren, enz. lepeltje, om de thee om te roeren), o. —s; —**lichtje** (vlammetje in het komfoor), o. —s; —**lood** (dun bladlood, een mengsel van lood en een weinig koper en zink), o. gmv.: de Chineezen bekleeden de —kisten met —; —**makelaar** (makelaar in thee), m. —s; —**mutts** (gewatteerde kap, die men over een theepot doet, om de thee warm te houden), v. —en, zie Cozy.

Thee'onderneming (onderneming, die zich het telen van thee voor de wereldmarkt ten doel stelt), v. —en, zie Theetuin; —**oogst** (de theeopbrengst in een jaar), m. —en; —**partij** (theevisite), v. —en; —**pot** (trekpot v. thee), m. —ten; —**randje** (Utrechtsch theegebakje), o. —s; —**roos** (zekere fijngetinte roos), v. —rozen: de —rozen bloeien van Juni tot laat in den zomer, ze hebben zachte kleuren in allerlei nuances van wit, geel, rose en rood en munten uit door een heerlijken, aan thee herinnerenden, geur; —**schoteltje** (schoteltje van het thee-kopje), o. —s; —**servies** (schenklad met kopjes, melkkan, suikerpot, enz.), o. —zen.

Thee'slaan (studentikoze uitdrukking, voor: op theebezoek gaan bij een professor), o., het — is tegenwoordig niet meer in gebruik, het was eens per maand, en de student, die wilde, ging op die theevisite; —**stoof** (theeëmmmer met komfoor voor den thee'ketel), v. —stoven; —**struik** (theeboom), m. —en; —**tafel** (tafel, waaraan men gezellig thee drinkt), v. —s; —**tante** (oude dame, die graag thee drinkt), v. —s; —**tijd** (vaste tijd in een gezin, dat men thee drinkt), m. gmv., zie Five o'clock, ook: Thee'urtje, o. —s; —**tuin** (uitspanningsoord, waar men ook thee kan drinken), m. —en; —**tuin** (O.-I. afgesloten terrein, waarop theestruiken worden aangekweekt), m. —en; —**uur**, o. —uren; —**uurtje** (het uur in den middag, dat een familie thee drinkt), o. —s, zie Theetijd; —**veiling** (openbare verkoop van geïmporteerde thee voor den handel), v. —en, zie: Koffieveiling, Tabaksveiling; —**visite** (bezoek voor de theetafel), v. —s; —**water** (water in den thee'ketel, meestal heet), o. gmv.:

1) Men spreke th hier en elders uit als t.

- zegsw. *hij is boven zijn* —, heeft te veel wijn, bier, enz. gedronken, *is wat tipsy*; — **winkel** (*winkel, waar enkel thee verkocht wordt*), m. — s.
- Theïne** (scheik. alkaloid uit thee), v. gmv.; verg. Cafeïne.
- Theïsme** (*leer van het bestaan van een God als Opperwezen en als eerste oorzaak of als Schepper dixer eindige wereld*), o.; lees: *tee-is'me*; zie Athelisme.
- Theïst'** (*hij, die aan één God gelooft als Schepper, en als Behouder en als Bestuurder der wereld*), m. — en; zie Deïst.
- Theïma** (*oefening ter vertaling in een vreemde taal*), v. thema's: *hoeveel -'s hebben wij op? Latijnsche -'s maken*, (C. O.); — **boek** (*boek met thema's*), o. — boeken. (e = ee).
- Theïma** (*grondgedachte d. i. stof, waarover geschreven of gesproken wordt*), b.v. een bij Da Costa geliefd — was het 1000-jarig rijk; hoofdgedachte eener muzikale compositie; grondgedachte eener rede; onderwerp voor een opstel), o. thema's, themata. (e = ee).
- Theïmis**, myth. *godin der gerechtigheid, tweede gemalin van Jupiter, voorgesteld met blinddoek, weegschaalen zwaard; fig. de tempel van —, paleis van justitie*; lees: *tee'mis*.
- Themistocles**, *veldheer en staatsman te Athene, hoofd der volkspartij, versloeg de vloot der Perzen bij Salamis in 480 v. C., in 471 v. C. door het ostracisme verbannen, † 461 v. C.*
- Theocratie'** (*regeering van Godswege*), v. gmv.: bij een — hebben de geestelijke overheden tevens het staatsbestuur in handen.
- Theocratisch** (*tot de theocratie of priesterregeering behoorende*), bn.; lees: *tee-*.
- Theodice'** (*de natuurlijke Godsleer*), v. gmv.: de — bevat de leer over God, voorzoover Hij door de natuurlijke rede kenbaar is.
- Theodoliet'** (*werktuig tot het meten van horizontale en verticale hoeken*), m. — lieten.
- Theognosie'** (*kennis van God*), v. gmv. (g = g).
- Theonomie'** (myth. eig. *godenwording*), v.: de — is de leer v. d. wording of afstamming der goden.
- Theologant'** (*godgeleerde, student in de godgeleerdheid*), m. — ganten. (g = g).
- Theologie'** (*godgeleerdheid*), v. gmv.: de — is inzonderheid de leer over God en goddelijke zaken, voorzoover wij die kennen uit de Openbaring. (g = g).
- Theologisch** (*godgeleerd*), bn.: de — *faculteit, een — dispuut, een — werk*. (e = ee).
- Theologiseeren** (*over God en goddelijke dingen redeneeren, godgeleerde onderwerpen behandelen of bespreken*). (g = g).
- Theoloog'** (*godgeleerde*), m. — logen. (g = g).
- Theomanie'** (*godsdienstwaanzin*), v. gmv.
- Theomantie'** (*voorspelling door goddelijke ingeving*), v. gmv. (tie = sie).
- Theorbe** (*grootte basluit*), v. — s; zie Teorbe.
- Theorema** (*leerstelling*), o. — s: *het — van Pythagoras*, (meek.), zie Pythagorisch.
- Theoreticus** (*kenner of beoefenaar der theoretische zijde eener wetenschap, bespiegelaar, geen practicus*), m. theoretici. (e = ee).
- Theoretisch** (*volgens de theorie, bespiegeland*), bn.: — *beschouwingen*; zie Practisch.
- Theorie'** (*kennis, welke in bespiegeling bestaat, zonedat die met eenige practische oefening verbonden is; afgetrokken beschouwing*), v. — en: de — *der rekenkunde, de — der algebra, de — der meetkunde*. (e = ee).
- Theosoof'** (*voorstander of aanhanger der theosophie*), m. theosofen. (s = z).
- Theosophie'** (*Gods-wijsheid: zeker mystiek-wijsgeerig stelsel*), v. gmv.: de — *houdt het midden tusschen godsdienst en filosofie en is een moderne levensbeschouwing*.
- Theosophisch** (*de theosophie betreffende*), bn.: *een — standpunt; — e lectuur, de — e vereeniging*.
- Therapeut'** (*geneeskundige, arts*), m. — en.
- Therapeutisch** (*heelend, genezend*), bn.: *de heilgymnastiek is een — middel*. (eu = ui).
- Therapie'** (*geneesleer, ziektenleer, ziektenbehandeling*), v. gmv. (e = ee).
- Thersia-orde** (*hoogste militaire ridderorde van Oostenrijk, in 1757 gesticht door Maria Theresia*), v. (e = ee).
- Theria'kel** (*zekere artselij, ook, tegengift*), v. gmv. (the = thee); zie ook: Triakel.
- Theria'ki** (*opiumschuijers in het O.*), m. mv.
- Thermaal'** (*de warme bronnen of baden betreffende*), bn.; — **bad** (*warmbad*), o. — baden.
- Thermen** (*gebouwen voor warme badstoven of baden, reeds bij de Romeinen*), v. mv.
- Thermidor'** (*11e maand of Warmtemaand van 19 Juli — 17 Augustus*), m. gmv.
- Thermo-dynamica** (*de leer van de samenhang tusschen warmte en beweging*), v. gmv.
- Thermo-electriciteit'** (*electriciteit, opgewekt door warmte*), v. gmv.
- Thermogeen'** (*warmtegevend*), bn.: — *gene stralen, — gene watten*. (g = g).
- Thermogonium** (*warmtestof*), o. gmv.
- Thermometer** (*warmtemeter*), m. — s: de — *is in 1627 te Alkmaar uitgevonden door Corn. Drebbel; differentiaal —, om het temperatuurverschil van twee nabij elkaar gelegen plaatsen te bepalen; maximum —, die den hoogsten stand van het kwik, in zeker tijdstip bereikt, aangeeft; minimum —, die den laagsten stand van het kwik, in zeker tijdstip bereikt, aangeeft; koorts —, maximumthermometer, om de lichaamstemperatuur bij koortslidders te bepalen; zie: Celsius, Fahrenheit, Reaumur; — **buis** (*glazen kwikbuisje van den thermometer*), v. — zen; — **schaal** (*maat-schaal van den thermometer*), v. — schalen.*
- Thermophilien** (*etablisseminten, waar in de oudheid warm d. i. geneeskrachtig water werd verkocht*), v. mv. (ph = f).
- Thermo'pylae** (*aandr. bergpas v. Thessalië*), o.; zie Leonidas. (ae = ee).
- Thermoscoop'** (*soort van differentiaal-thermometer*), m. — copen: een — *geeft de warmteveranderingen aan*.
- Thermo-therapie'** (*geneeswijze door warme baden, heete lucht, enz.*), v. gmv.
- Thermo-zuil** (*toestel t. h. verwekken v. electriche stroomen door verschil v. warmte*), v. — en.
- Thesaurie'** (*kantoor van den thesaurier; ook, schatkamer*), v. — rie'en.
- Thesaurier** (*schatbewaarder, penningmeester*), m. — riers: *de ijverige — zelve*, (C. O.); zie Trezorier; — **schap** (*het ambt van penningmeester*), o. gmv.
- Theusens**, myth. *de fabelachtige held van Attica of der Atheners, hij is een andere Hercules, doodt o. m. met behulp van Ariadne den Minotaurus, zie ald., en maakt den tocht der Argonauten, zie ald., mede*. (eu = ui).
- The'st (in)** (*Lat. naar den regel, i. h. algemeen*).
- The'sis** (*grondstelling, geschilpunt ter verdediging*), v. theses. (e = ee).

The'sis (dichtk. toondaling, niet-betoonde lettergreep in een twee- of driedeeligen versvoet), v. theses en thesen; zie Arsis.

Thessa'lië, aardr. het grootste landschap v. Noord-Griekenland; zie Macedonië.

The'tis, myth. een der zeegodinnen of Ne-reïden, gemalin v. Peleus, moeder v. Achilles.

Tho'mas (eigen mansnaam), m.; Bijbel: zegsw. hij is een ongeloovige -, iem., die niet spoedig iets gelooft, niet gauw is te overtuigen, Johann. 20:25.

Tho'massiakken, v. mv.; z. Slakkenmeel.

Thomist' (godgeleerd volgeling van de leer van den beroemden Dominicaan Thomas van Aquino, (1224-'74), m. Thomisten; zie Scholastiek; -isch, bn.: de -ewijsbegeerte.

Thor, bij de Noren: de Dondergod, de Hamergod, de oudste zoon van Wodan en Frigga; (o = oo); bij de Germanen Donar; de Donderdag is naar hem genoemd; zie Miölnr.

Tho'ra, v.; ook, Pentateuch, zie ald.

Tho'ra (boek der wet), v. -'s: de - is ook de perkamentsrol, waaruit in de synagoge de wet wordt voorgelezen.

Thuis, te huis, bw.: ik blijf vandaag -, d. i. ik ga niet uit; zegsw. hij is - in de geschiedenis, zeer bekwaam; zegsw. van iets niet - zijn, van iets niet willen weten, er niets van moeten hebben; van alle markten - zijn, doortrapt zijn, zie Markt; -blijven (niet uitgaan, ergens niet heengaan), ik bleef -, ben -gebleven; -komen (eig. in zijn huis komen; van de reis, van een bezoek, uit de school, enz. komen), hij kwam -, is -gekomen; -komst (het thuiskomen), v. gmv.; -reis (reis naar huis, vooral van schepe-lingen), v. -reizen; -werker (sigarenmaker, die per stuk thuis werkt), m. -s.

Thu'ja (levensboom), v. -'s: de - is een Noordamerikaansche cypres, bij ons sierplant in parken en plantsoenen.

Thu'le, o.: eiland t. h. hooge N. der Germaansche Zee, volgens sommigen IJsland. (u = oe).

Thusnel'da, gesch. gemalin van Arminius.

Thyr'sus (myth. de met klimop en wijn-gaardranken omslingerde en met een appel gekroonde staf der priesteressen v. Bacchus), m. thyrsen. (y = i).

Tia'ra, tiaar' (pauselijke driekroon als het zinnebeeld der strijdende, lijdende en triomfeerende kerk), v. tiara's, tiaren; ook is de - het beeld der drievoudige pauselijke waardigheid: priester, leeraar, koning.

Ti'ber (aardr. rivier, waaraan Rome ligt), m.

Tibe'rias, het meer van -, zie: Genesareth en Jordaan.

Tibe'rius (gesch. Rom. keizer, 14-37 n. C.): - pleegde een reeks van gruweldaden; onze vaders noemden Philips II van Spanje (1556-'98) den Spaanschen -.

Tibet' (fijne wollen japonstof met keper, v. d. wol van schapen uit Thibet, een aan China behoorend land in Azië), o. gmv.; lees: tibe'e'.

Tie (Fr. zenuwpijn), m. gmv.: -douloureux, zenuwachtige aangezichtspijn; lees: tiek.

Tie (Fr. mal aanwenset, hebbelijkheid), m.: sedert eenigen tijd is 't schelden op mij 'n métier en een tic geworden, (Max H.)

Ti'chel (metselsteen, baksteen), m. -s, -en; lees: tiggel. (g = ch).

Ti'chelaar (steenbakker), m. -s.

Ticket (Eng. spoorkaartje, toegangsbewijs, entreekaartje), o. -s

Tie'gen, tie'ën (trekken), zie Tijen.

Tiek, v. -en; zie Teek.

Tie'lerwaard (aardr. landstreek in Geld. met Tiel als voornaamste plaats), v.: de - heeft de Linge ten N. en de Waal ten Z., er zijn tal van welvarende dorpen.

Tien (2 X 5), telw.; zie Tienen.

Tiend (cijs, 1/10 van het veldgewas, 'twelk vroeger algemeen als pacht betaald werd), o. -en; Bijbel. volgens de Joodsche wet werden -en geheven van vee, graan, wijn en olie; Middeleeuw. krijtende -, tiend van lammeren en biggen; de - op landbouwproducten wordt nog geheven in N.-Br., Zeel. en Z.-Holland; echter: de tiendwet van 16 Juli 1907 verklaart alle tienden vervallen en stelt de bestaande afkoopbaar, waartoe het Rijk, op gunstige voorwaarden, de noodige gelden voorschiet, zie Tiendrente; ook mogen er geen nieuwe tienden gevestigd worden.

Tien'daagsch, bn.: de -e veldtocht, die nl. 10 dagen duurde, begin van Aug. 1831.

Tiendaag'sche (militair, die den 10-daagschen veldtocht had meegemaakt), m. -n.

Tiend'blok (complex van akkers aan tiendheffing onderworpen), o. -ken.

Tiend'boek (register der tienden), o. -en.

Tien'de (ranggetal), bn.: het was de - der maand; ten -, d. i. in de 10e plaats; breukgetal: één -, drie -, vijf - is een half.

Tien'deelig (decimaal, in tien deelen verdeeld), bn.: een -e breuk, een -e schaal.

Tien'dehalf (negen en een half), telw.: dat kost -halven gulden, d. i. f 9.50.

Tien'derhande, -lel (in tien soorten), bn.

Tiend'heffer (hem, wien 1/10 van zekeren graanoogst van rechtswege toekwam), m. -s; -plichtig (verplicht tot tiendbetaling), bn.: -e, m. en v. -n; -recht (het zakelijk recht, om tiend te heffen), o. -en; -rente (5.44 1/2, ook 5.55 1/2 van den afkoopprijs van een tiend en wel gedurende 30 jaar, tot 1939, aan het Rijk te betalen), v. -renten, zie Tiend; -verpachting (openbare verpachting van tienden), v. -en, vero.

Tien'dubbel (voor tienvoudig), bn. en bw.

Tie'nen, zelfst. telw.: wij waren met ons -, een gezelschap van -; het is al na -, met den trein van -, op slag van -, 10 uren; hij deelde het in -, in 10 deelen.

Tiengeme'ten (aardr. eilandje in het Haringvliet), o.; zie Gemet.

Tiengul'denstuk (tientje, vroeger: gouden Willem, ± f 9.90 - f 10.00), o. -stukken: gouden -stukken kan men a. d. Rijksmunt vrij doen aanmunten; tien'hoek (meetk. veelhoek met 10 zijden), m. -en; -hoekig (met of hebbende 10 hoeken), bn.: een -e veelhoek; -ling (Romeinsche zilvermunt, gelijk aan de Grieksche drachma, ± f 0.48), m. -en; -maal (tien-keer of -werf), bn. en bw.: hij heeft die anekdote al - verteld; - tien is honderd; -man (gesch. een der leden van het tienmanschap in oud-Rome, 451 tot 449 v. C.), m. -mannen; -ponder (kanon; kogel), m. -ponders, zie b.v. Achtponder; -re-gelig (hebbende 10 regels), bn.: een - couplet; -stammenrijk, o., zie Israëli; -stul'verstuk (halve gulden: Ned. standpenning v. f 0.50), o. -ken; -tal (tien eenheden, tien gelijksoortige zelfstandigheden), o. -tallen: een - dagen, een - kinderen; -tallig (tiendeelig), bn.: het - stelsel;

—**tje** (tienguldenstuk, Ned. goudstuk van f 10, ook, bankbiljet van f 10), o. tientjes: —**tje** ($\frac{1}{15}$ deel van een rozenkrans of $\frac{1}{15}$ van een rozenhoedje), o. —s; —**tje** ($\frac{1}{10}$ van een heel lot in onze staatsloterij), o. —s: een — in de loterij spelen; —**urendag** (werkdag van 10 uren), m. —dagen: de — is in ons land de normale werkdag voor ambachtslieden, fabrieksarbeiders, enz., zie **Achturendag**; —**vond**, o. —en: 100 is een — van 10; —**vondig** (tienmaal de vorige waarde), bn. en bw.: dat stuk grond heeft nu een —e waarde; ik zal u de schade — vergoeden; —**werf** (tienmaal), bn. en bw.: een — hoezee; iets — herhalen; —**sijdig** (met tien zijden), bn.: een —e veelhoek, een —e piramide, een —e koepel.

Tier (groei, welige was; aard), v. gmv.: er zit geen — in dien boom, in dat kind; hij heeft hier geen —, plezier, genoeg, aard.

Tierceeren (Fr. tot op een derde verminderen, tot op een derde terugbrengen).

Tierceering (het tierceeren), v. —en: de — der staatsschuld in den Franschen tijd door Napoleon, 1810; lees: tie-er.

Tierelantijn, o.; —en, bn.; zie Tiretein.

Tierelantijn'tje, **tierlantijn'tje** (soort van leeuwewerk), o. —s; ook: versiersel van weinig waarde, verg. Falbala.

Tier(e)lantijn'tjes (grappige handbewegingen, fig. uitvluchten), o. mv.: de moeder maakte allerlei — voor het kind, dat schaterde van plezier; ik ben je — moe!

Tierelieren (klankn. zingen van vogels, kwinkelen), zij hebben getierelied.

Tieren (schreeuwen, drukte of geraas maken), ik heb getierd: wat — die kinderen op de speelplaats! de jagers vervolgden —d het everzwijn; —**der** (levenmaker), m. —s.

Tieren (welig groeien, gedijen), het heeft getierd: die bloemen — hier goed; kippen — niet in de kou; ergens niet kunnen —, aarden.

Tierig (welig groeiend), bn. en bw.; —er, —st: die tarwe staat —; fig. het kind groeit —, voorspoedig; dat kind is niet —, levendig, opgewekt; —**heid** (wasdom), v. gmv.

Tiera-état (Fransche gesch. de derde stand: burgers en boeren in tegenstelling van adel en geestelijkheid), m.

Tij (uit getij: eb en vloed), o. tijen: opkomend —, wassend; vallend —, dalend; dood —, stilstaand water; zegsw. het — laten verlopen, de gelegenheid laten voorbijgaan; spreekw. Als het — verloopt, verzet men de bakens, eig. als het diep of de stroom verloopt, moeten de bakens of tonnen verlegd worden, fig. als de omstandigheden veranderen, dient men anders te werk te gaan, neemt men andere maatregelen.

Tijd (tijdpunt, tijddeel), m. tijden: etens—, kerk—, kersen—, knikker—, oogst—, school—, enz.; te rechter —, te bekwamer —, d. i. op den juiststen tijd; „nu ter tijd wezende”, van den stadhouder gezegd (Unie van Utr.); alles op zijn —, d. i. met orde; het wordt hoog —, er is spoed bij; hij is uit den —, gestorven; die mode is uit den —, verouderd; van — tot —, d. i. nu en dan; de dood kent geen —, let niet op leeftijd; zegsw. de — baart rozen, op den duur eindigt het lijden; — is geld, wie den tijd goed besteedt, kan geld verdienen.

Tijd, m.; de Zwarte —: de Werther-tijd in Duitschland, zie Wertheriaansch; ook wel in onze letteren de romantische periode van

jonge, dweepende zielen, door Nic. Beets zóó genoemd en ook beschreven.

Tijd (spraak. evenmatig deel v. e. vervoegd werkwoord, ook: vorm van een w.w. ter aanduiding van den tijd der handeling in het heden, het verleden of de toekomst), m. —en.

Tijd'affaire (handel. speculatie, waarbij meestal de koper geen geld, de verkooper geen fondsen heeft en later alleen het koersverschil vereffend wordt), v. —s.

Tijd'bepaling (bepaling van den tijd), v., ook: Tijdsbepaling, v. —en; —**besparing** (uitsparing van tijd), v. gmv.

Tijd'delijk (voorbijgaand, vergankelijk; voor zekeren tijd), bn. en bw.: het —e leven, de —e goederen, alles hier op aarde is maar —; een — leeraar, een —e benoeming, hij is — aangesteld; als zn. o. het —e zegenen, sterven.

Tijd'eloois, **tij'loos** (herfstbloem met trechtervormig, paars bloemdek), v. —loozen; zie Herfsttijloos.

Tijd'ens (gedurende), vz.: — den oorlog.

Tijd'geest (algemeene denkwijze in zeker tijdsgericht), m. gmv.: Da Costa (1798—1860) trad op als kampioen tegen den —; —**genoot**, m. —en: Hooft was een — van prins Maurits, leefde in denzelfden tijd als deze; vr. ook —e; **tij'dig** (bijtijds), bn. en bw.: een — maatregel; ik was — aan den trein.

Tij'ding (bericht, naricht), v. —en, verkl. tijdkinkje, o. —s; —**zaal** (zaal of vestibule, waarbinnen een dagblad-redactie haar nieuws, haar kranten, enz. ter lezing aan- of opplakt), v. —zalen.

Tijd'korting (tijdverdrijf), v. —en; —**kring** (tijdruimte, tijdperk, tijdvak), m. —kringen: in de sterrenk. een tijdsverloop van een zeker aantal jaren, waarin dezelfde verschijnselen zich in dezelfde orde van vroeger herhalen; —**lang** (een), (gedurende eenigen tijd), bw.: de vrede was nu een — verzekerd.

Tijd'loolie (plantk. gele moerasietie), v. —lilies of —lilien; —**maat** (muz. tempo), v. —maten; —**meter** (klok, chronometer), m. —s; —**pas-seering** (tijdkorting), v. —en: iets doen voor —; —**perk** (afdeeling der geschiedenis), o. —en: het — der Fransche revolutie; —**punt** (tijdstip, merkwaardige gebeurtenis), o. —en; —**regeling** (regeling van den tijd), v. —en; —**rekening** (jaartelling in de geschiedenis), v. —en; —**rekenkunde** (chronologie, vermelding of schikking naar tijdsorde van een reeks historische feiten), v. gmv.

Tijd'rekening van betaling (handel. berekening, die den nauwen vervalldag leert bepalen, wanneer eenige op verschillende tijdstippen vervallende geldsommen niet op den eenmaal bepaalden tijd maar vroeger of later worden afgedaan), v. gmv.

Tijd'roovend (veel tijd eischend), bn.: een — werk, een — onderzoek; —**ruimte** (tijdsbestek, tijdvak), v. —n, ook: Tijdsruimte.

Tijds'bestek (bepaalde tijdruimte), o. gmv.

Tijds'schrift (periodiek geschrift, maand- of weekblad), o. —schriften.

Tijds'gewricht (tijdstip, waarin kentering plaats heeft, waarin de loop der staatszaken een keer neemt), o. —en: een hachelijk —, keerpunt in de historie; —**omstandigheid** (toestand in zeker tijdsgericht), v. —heden; —**orde** (volgorde van tijd), v. gmv.; —**ruimte**, v. —n, zie Tijdruimte.

Tijds'tip (punt des tijds, oogenblik), o. —pen.

- Tijd'stroom** (*gang des tijds*), m. gmv.: *op een kleine plaats sijt de — niet zoo spoedig scherpe hoeken effen*, (Koetsveld); inz. graphisch overzicht der vaderlandsche geschiedenis: *professoren, die — en aanbieden*, (C. O.)
- Tijdsverloop** (*tijdsduur, tijdvak, voortgang van tijd*), o. gmv.: *binnen een — van tien jaar is dit alles hier volgebouwd*; — **verschil**, o. — len: het — van plaatsen die 180° ten O. of ten W. van A'dam liggen bedraagt 12 uur.
- Tijd'tafel** (*gesch. lijst van jaartallen met korte aanstipping der feiten*), v. — tafels.
- Tijd'tafel** (*lijst, aanduidend hoe laat het elders is, als het te Amsterdam 12 uur's middags is*), v. — tafels, bijv. dan is het te Parijs 14.50 uur; te Berlijn 12.35 uur; te Batavia 6.50 uur namiddag, enz.
- Tijd'vak** (*gesch. afdeeling, tijdsverloop tuschen twee hoofdfacten*), o. — vakken; men kan de algemeene geschiedenis in drie en de vaderlandsche in vijf — vakken verdeelen.
- Tijd'verdrijf** (*uitspanning, tijdskorting*), o. gmv.; — **verlies** (*verlies van tijd*), o. gmv.
- Tijd'vers**, o. — verzen; zie *Chronicum*.
- Tijd'verspilling** (*—verkwisting*), v. gmv.
- Tijd'wijzer** (*kalender, almanak*), m. — s. w. g.
- Tijen** (*zie tijgen*), hij tijde, is getijd: *aan 't werk —*, w. g.
- Tijgen** (*gaan, trekken*), ik toog, ben getogen: *zij tijgen weer aan 't werk*, (Tollens); *het zwerk toog saam; de Ridder tijgt stuks aan 't werk*, (Staring); *ze zijn naar 't Heilige Land getogen*. Vroeger: *tieën, tiegen, tijen: Melis tijt aan 't loopen*, (Huygens).
- Tijger** (*dierk. groot, katachtig roofdier der tropische gewesten*), m. — s, — en; — **achtig** (*als een tijger*), bn.: *de hyena is een — roofdier*; **tijgerin'** (*wijfjestijger*), v. — nen; — **gevecht** (*gevecht tuschen tijgers of tegen een tijger*), o. — en; — **jacht** (*het jagen op een tijger*), v. — en; — **hond** (*hond, gevlekt als een tijger*), m. — en; — **kat** (*tijger der Pampa, een soort jaguar, gevlekt als een tijger*), v. — ten; — **kool** (*hok van een tijger*), v. — koolen; — **slang** (*slang met gevlekte huid, 7 of 8 M. lang, niet vergiftig, in het Z. van Azië*), v. — en; — **val** (*val om een tijger te vangen*), v. — vallen; — **vel** (*vel v. e. tijger*), o. — vellen; — **wolf** (*zeker Z.-Afrikaansch roofdier*), m. — wolven.
- Tijglas** (*scheepst. zandlooper*), o. — glazen.
- Tijhaven** (*vloedhaven*), v. — n: in een — kunnen de schepen enkel bij vloed binnenvallen.
- Tijk** (*overtrek van beddegoed*), v. — en, (*stofnaam*), o. gmv.; — **wever**, m. — wevers.
- Tij'loos**, v. — loozen; zie *Tijdeloos*.
- Tijl Uilenspiegel**, m., zie *Uilenspiegel*.
- Tijna** (*plantk. lipbloemige plant*), m. gmv.
- Tijns** (*cijns*), m. — zen; vero. ook: *Tins*.
- Tik** (*klankn. niet-harde slag*), m. tikken.
- Tik'kar** (O.-I. *gevlochten mat*), v. — s. (i = ie).
- Tik'ke** (O.-I. *bereide opium*), v. gmv. (i = ie).
- Tik'je** (*beetje, weinige*), o.: *een — mosterd, groente, enz.*; fig. *een — ironie*.
- Tik'ken** (*zachtjes kloppen*), ik heb getikt: *uw horloge tikt niet; wij hoorden de hanen der geweren —*; zegsw. *iemand op de vingers —*, hem betrappen op een mislag.
- Tik'ker** (*arrestee*), m. tikkers. gew.
- Tik'kertje** (Bargoensch: *horloge*), o. — s.
- Tiktak** (*redupl. van tik: het tiktakspel*), o. gmv.
- Tiktakken** (*zachtjes tikken*), het heeft getiktakt: *een uurwerk, een weefgetouw tiktakt.*
- Tik'takken** (*op het tiktakbord spelen*), ik heb getiktakt; — **takker** (*tiktakspeler*), m. — s.
- Tik'takschijf** (*steen voor het tiktakspel*), v. — schijven; — **spel**. o. gmv.; — **speler**. m. — s.
- Til** (*het tillen*), m. gmv.: *daar is een heele — aan*; zegsw. *er is iets op —*, op komst, eig. op het punt van tillen of gebeuren; *er scheen veel naargeestigs op — te zijn*, (C. O.)
- Til, til'le** (*duiventil, vogelknip*), v. tillen.
- Til, til'le** (*brugje over e. smal water*), v. tillen: *een — heeft een los middenstuk, dat recht opgezet de passage verhindert.*
- Til'baar** (*kunnende verplaatst worden*), bn.: — *bare have*, d. i. roerende goederen.
- Til'bury** (*licht, tweewielig rijtuig op veeren*), v. tilbury's. (y = ie).
- Til'len** (*opheffen, opbeuren, met kracht oplichten*), ik tilde, heb getild: *iem. over het paard —*, zie: *Paard*, en ook *Zwaartillend*.
- Tim'ber** (Fr. *top van een helm*), m. timbers.
- Tim'bre** (Fr. *toonkleur der stem*), o. gmv.
- Time is money**, Eng. *Tijd is geld*.
- Timekeeper** (Eng. *chronometer*), m. — s; scherts. voor *horloge*; ook: (*sport. tijdopnemend persoon bij wedstrijden*), m. — s.
- Tim'ide** (Fr. *beschroomd, verlegen; schuchter, bleu*), bn.; — r, meest —. (i = ie).
- Timiditeit'** (Fr. *eigenschap van iem., die timide is; bedeesheid, bleuheid*), v. gmv.
- Timmer'age** (*getimmerte*), v. — s. (g = zij).
- Tim'merbijl** (*gereedschap*), v. — en; — **en** (*in hout maken*), ik heb getimmerd: *een raam —, een schip —*; zegsw. *hij timmert niet hoog*, zijn verstand reikt niet ver; — **gereedschap** (*hamer, schaaaf, boor, beitel, vijl, schietlood*), o. — pen; — **hout** (*hout, dat voor timmerwerk kan gebruikt worden*), o. gmv.: *alle hout is geen —*, zie *Hout*; — **loods** (*loods als werkplaats v. d. timmerman*), v. — en; — **man** (*iem., die het timmeren als ambacht uitoeft*), m. — lieden, — lui; — **mansbaas** (*meester-timmerman*), m. — bazen; — **werf** (*timmerplaats*), v. — werven; — **werk** (*werk voor of van den timmerman*), o. gmv.
- Timocratie'** (*republikeinsch staatsbestuur met regeling v. d. rechten en verplichtingen der burgers naar hun grondbezit of naar hun vermogen*), v. gmv. (tie = sie).
- Timon** (*menschenhater, -vijand*), m. — s.
- Timp** (*tip, naar voren overstekende punt van kap of keuwel*), m. — en; z. *Timpje*.
- Timpaan** (*vierkant ijzeren raam aan de boekdrukkers*), o. — panen.
- Timp'je** (*langwerpig, spits broodje*), o. — s.
- Tin** (*metaal op Banka en Billiton*), o. gmv.; — **achtig** (*lijkende op tin*), bn.; — **ader** (*ader in een tinmijn*), v. — aders.
- Tinctuur'** (*sterk aftreksel van kruiden of v. e. dierlijke zelfstandigheid, meestal op een geestrijk vocht*), v. — turen: — *van valeriaan; krekelmers —*, (Staring). (c = k).
- Tin'foelie** (*blaadje, dienend tot het maken van spiegels; stanniool*), v. gmv.; zie *Foelie*.
- Tin'gel** (*smalle, dunne lat*), m. — s, zie *Tengel* en *Betingelen*.
- Tin'gelingeling**, tw.: *klanknabootsing*.
- Tin'gel-tangel** (*café-chantant, van den minsten rang*), m. — s; zie *Getjangel*.
- Tin'handel** (*klein- en groothandel in tin*), m.
- Tin'ka** (O.-I. *kuur, gril*), v. tinka's: *Mevrouw had ondraaglijke — s*, (v. R.)
- Tin'kelen** (*klingelen met bellen*), het — de, heeft getinkeld: *ik hoor de bellen der kudde —*.

Tin'mijn (mijn, waaruit tin gewonnen wordt), v. -en; de -en van Banka en Billiton leveren beste tin.

Tin'ne, tin (tandvormig bovendeel van een kasteelmuur), v. tinnen: de - des tempels van Jeruzalem; bij uitbr. top, spits; zie Kant eel.

Tin'negleiter (werkman, die tin giet en verwerkt), m. -s; de Ned. -s waren in oude dagen vermaard wegens hun fraaie kannen; zegsw. politieke -, iemand, die in staatkunde liefhebbert, ontleend aan Holberg's (1684-1754) blijspel van dien naam, opgevoerd in 1722.

Tin'negleiterij (werkplaats v. d. tinnegieter), v. -en; -goed (tinnen vaatwerk), o. gmv.; -kast (bergplaats v. h. tinnegoed), v. -en.

Tin'nen (van tin gemaakt), bn.: een - kof-fiepot, een - kroes, een - schotel.

Tin'schuitje (blokje tin in den vorm van een schuitje), o. -s; zie Schuitje.

Tint (roode Spaansche wijn), m. gmv.: - is de beste wijn van Andalusie (Spanje).

Tint (kleur, gelaatskleur), v. -en, zie Teint.

Tintel (verkoold of verbrand linnen), v. gmv.; -doos, v. -doozen; zie Tondel.

Tintel (prikking v. d. koude), m. gmv.

Tintelen (flonkeren), het tintelde, heeft getinteld: de sterren -, flikkeren; de oogen tintelden van vreugd, glandsen; mijn vingers - van de kou, steken, prikkelen.

Tinteloogen (met de oogen knippen tegen het helle licht in), hij tinteloogde, heeft getinteloogd; ook: het schitteren der oogen van vuur en geestdrift.

Tint'eltonnetje, o., volkst.: ik stootte mijn - zoo erg: gezegd, als het in de pink trilt, wanneer men zijn elleboog stoot.

Tin'ten (kleur geven), het tintte, heeft getint: een bos tintte zijn wangen, kleurde.

Tin'werk (allerlei huisgerief van tin), o. gmv.; zie Tinnegoed.

Tip (punt, uiteinde), m. tippen: de - van een das, de - van een zakdoek; de vaas stond op het -je van de tafel, randje.

Tipar (O.-I. droog rijstveld; rijstaanplanting op Java en Sumatra in de vlakten en op de berghellingen), v. tipars; zie Tegal.

Tip'muts (puntige vrouwenmuts), v. -en.

Tippelen (met kleine passen snel loopen), ik tippelde, heb en ben getippeld: elken morgen -de de oude Bastiaans naar zijn kantoor.

Tippen (den. van tip), ik tipte, heb getipt: het haar -, korten; de vleugels van een vogeltje -, de tippen er af snijden.

Tipsy (Eng. aangeschoten, wat dronken), bn.

Tip-top (snel-photographiezaak), m. -s: in een - worden kleine, goedkoope portretjes gemaakt; -je (het photogram zelf), o. -s.

Tira'de (Fr. lange reeks van woorden; volzinnenreeks, passage uit een boek), v. tirades.

Tirailleeren (Fr. mil. met verspreide scherpschutters aantasten, uitzwermen).

Tirailleur' (mil. tirailleur soldaat-scherpschutter), m. -s, lees: -raljeur; -svuur, o. gmv.

Tiran' (eig. alleenheerscher: dwingeland, wreedaard), m. tirannen: Nero en Domitianus waren gruwzame tirannen; ook, Tyrان.

Tirannie', -nij' (dwingelandij), v. -ën; -en.

Tirannie' (wreed, willekeurig), bn. en bw.

Tiraaniseeren (hard behandelen): iem. -.

Tiras' (sleepnet, om patrijzen te vangen), v. -sen.

Tiraseeren (met een tiras vogels, vooral patrijzen, vangen).

Tiretein' (groeve stof van half wol en half katoen), o. gmv.

Tiro'nische noten (afkortingsteekens), v. mv.; de - vormen een soort van stenographie; zoo genoemd naar Tiro, een vrijgelaten slaaf van Cicero.

Tissu' (Fr. gewezen omslagdoekje), o. tissu's.

Ti'tan, myth., de Zonnegod, Helios: de gouden -, (Vondel).

Titanen (myth. reuzen, hemelbestormers, door Zeus in den Tartarus gestingerd), m. mv., zie Giganten; ook: Titans.

Titanenarbeid (eig. werk der Titanen, fig. zeer zware arbeid), m. gmv.; ook: Titansarbeid.

Tita'nia (koningin der elfen), v.; z. Oberon.

Tita'nisch (reusachtig, geweldig groot), bn. een - geweld; een -e arbeid.

Titansarbeid (reuzenwerk), m. gmv.

Titel (ambtsnaam, rangnaam; eere naam van personen), m. -s; zie Aanhangsel, I.

Titel (opschrift of naam van een boek), m. titels; -blad (eerste blad van een boek, dat den titel of den naam van het boek bevat), o. -bladen; zie Fransche -.

Titel (rechtsgrond), m. -s: als - aanvoeren.

Titelen (een titel geven), ik titelde, heb getiteld; zie Betitelen.

Titelplaat (plaat tegenover het titelblad), v. -platen; -rol (tooneel. rol van den hoofdpersoon d. i. van hem, naar wien het stuk heet), v. -rollen; -vignet (druksieraad, meestal in druivebladvorm op het titelblad), o. -ten.

Titra'ge (het bepalen van het gehalte van een mengsel b.v. van zuren), v. (g = zij).

Titreeren (het gehalte bepalen van eenig mengsel); zie Titrage.

Titel (stippel, punt, teeken), m. -s: er mag geen - aan ontbreken, niets; hij kent geen - of jota, hoegenaamd niets; zie Jota.

Titulair' (in naam), bn.: korporaal-, sergeant-, niet effectief. (ai = è).

Titularis (persoon, die zekeren titel voert, titeldrager), m. titularissen.

Titulatuur (betiteling, al de titels van een persoon), v. -turen; zie Aanhangsel, I.

Tituleeren (betitelen; iem. een titel geven): hoe moet ik hem -?

Titus, zoon van Vespasianus: geb. 41 n. C., Rom. keizer van 79-81, verwoestte in 70 Jeruzalem; zie ook: Coliseum.

Ti'voli (eig. stad ten N.-O. van Rome, uitspanningsoord: naam, wel gegeven aan een bekoorlijk gelegen buitengoed met park, bij uitbr. aan een buitencafé), o.

Tja'bé (O.-I. Sp. peper), v. gmv.

Tjalk (smal en plat Friesch vaarttuig), v. -en; -schip, o. -scheiden; -schipper, m. -s.

Tja'mat (O.-I. beambte v. d. wedono), m. -s.

Tjam'boek (O.-I. karwats), m. -s.

Tjan'doe (O.-I. bereide optum), v. gmv.

Tjan'gelen (klankn. slechte snarenmuziek maken), men tjangelde, heeft getjangel: dit meisje blijft maar op de gitaar -.

Tjan'ken, tjan'ken (huilen b.v. van honden), hij tjankte, heeft getjankt; -er, m. -s.

Tjap (Mal. stempel, merk), v. -s.

Tja'poeng (O.-I. libel, waterjuffer), v. -s.

Tjelem'poeng (een soort van Ind. mandoline, soms met dertien paar snaren, behoorende bij de gamelan-muziek), v. -poengs.

Tjerck (Amerikaansche houtsnip), v. tjerken.

Tjen'kemeer (aard. het grootste der meren van Fr. in het Z. der provincie), o.

Tji (O.-I. rivier), v. tji's; met - beginnen al de riviernamen in de Soenda-landen (W.-Java): Tji-Liwong, Tji-Taroem, enz., zie Kali.

Tjif'tjaf (tuinzomervogeltje, dat zijn half overdekt nest een paar voeten boven den grond bouwt), m. tjiftjaffen.

Tjil'pen, zij tjilpten, hebben getijlpt: de mus-schen -, maken piepend gefluit.

Tjin'gelen (langzaam bellen of tuiden), ik tjingelde, heb getjingeld.

Tjin'tjangen (O.-I. in stukken hakken).

Tjit'tjak (O.-I. huishagedis op Java), v. tjitjaks; de - zuivert de woningen van ongedierte.

Tjo'ba (Mal. komaan, laat ons beproeven).

Tjoe (Chin. arak, sterkedrank uit rijst), v.

Tjok'vol (stikkensvol, propvol, tot aan den nok gevuld, dat er geen muis meer in kan), bn.: de schouwburg, de concertzaal was -.

Tjot'ter (klein zeilvaartuig), v. tjotters.

Toast (Eng. heildronk), m. toasten; z. Toost.

Toas'ten (Eng.); beter Toosten.

Tob'be (eig. vat met twee ooren: waschkuij, balie), v. tobben; ook, Tob.

Tob'ben (zwoegen, zich afsloven), ik tobde, heb getobd: het is - met dien knaap, zijn leeren is slecht; met een ziek kind -.

Tob'ber, tob'berd (fig. sukkelaar), m. -s.

Tob'berig (tobbende, onrustig), bn.: de zieke was vannacht erg -; -er, -st; fig. waartillend, malend.

Tobbertj' (afslaving, gezanik), v. -en.

Tob'avisch, m. -visschen, zie Smelt.

To'bogan, to'boggan (Russ. rutschslee voor afhellingen in bergstreken), v. -s: de - heeft met ijzer beslagen glijroeden, de rijder zit er schrijdelings op en stuurt met een 5 M langen paal, die als een groot roer achteraan sleept.

To'bogan, to'boggan (kermis-rutschbaan), v. -s.

Tob'ater (vrouw, die tobt), v. -s.

Toccadietje, -dille (It. tiktakspel), o.

Tocht (echter, evenwel, niettemin), bw.

Tocht (verwant met tiegen: reis), m. -en: zij deden een - naar het H. Land, een pelgrims-; -genoot (reismakker), m. -en.

Tocht (trekwind, zuigwind), m. -en: op den - zitten, men voelt hier geen -je; zie ook Adem-; -deken (deken of voorhang tegen den tocht), v. -s; -deur (tweede deur in een lange gang), v. -en; -gat (luchtgat: gat, waardoor tocht komt), o. -en; -lat (lat met schapevacht, buiten op de vensterkieren, tegen den tocht), v. -ten; -scherm (scherm of kamerschut tegen den tocht), o. -en; -schut (-scherm), o. -ten.

Tocht (in samenst. trek, begeerte), m. -en; zie Harts-.

Tocht, m. -en; zie Tochtsloot.

Tocht'en (den tocht doorlaten), het tochtte, het heeft getocht: wat tocht het hier!

Tocht'ig (winderig, trekkerig), bn.: een - huis, een -e gang; -er, -st.

Tocht'sloot (eig. treksloot, afvoersloot), v. -en; ook: Tocht, m. -en: zich baden in het water van den -, (C. O.)

Tod, tod'de (lomp, vod), v. todden.

Toddy (Eng. rumgrog, ook: cognac of brandewijn met koud water; ook: arakgrog), m. -s.

Toe (in de richting van), bw.: ergens naar - gaan, gaan naar die plaats; de deur is -, dichtgesloten; op den koop -, als toegift; tw.: -, geef het mij!

Toe (in de richting van, tegen, tegemoet,

dicht), bw. Met w.w. wordt dit bijv. aaneengeschreven en vormt het tal van scheidbare samenstellingen, waarvan de leden der onbep. wijzen en der volt. deelw. worden aaneengeschreven: Toeademen, -bakeren, -bedeelen, -behooren, -bereiden, -dichten (toeschrijven), -doen, -eigenen, -gaan, -geven, -hooren, -kennen, -komen, -lachen, -laten, zich -leggen, -lichten, -nemen, -passen, enz., b.v.: dat heeft toebehoord, die hond zal u toeblijven; zie verder de titelwoorden.

Toe'ak, -wak (Mal. palmwijn), m. gmv.

Toe'ademen (tegemoot-, tegen-ademen), zij ademden toe, hebben -geademd: de bloemen ademen u hier haar geuren -; alles ademt u hier rust en vrede -.

Toe'an (Mal. heer), m. toeans.

Toe'an-besaar (Mal. groote heer, gouverneur-generaal van Ned. O.-I.), m. -besaars, ook: Toewan-bezaar; de - is opperbevelhebber van vloot en leger, hij maakt oorlog en sluit vrede met de Ind. vorsten, hij houdt het oppertoezicht op de verschillende takken van bestuur; - -ia'nah (landheer), m. -'s.

Toean'koe (Mal. mijn-heer, mon-seigneur), m. toeankees.

Toe'bakeren (inbakeren, goed er in stoppen tegen weer, kou of wind), ik bakerde -, heb -gebakerd: een kind al te zeer -; -bedeelen (als deel toestaan, geven), ik bedeelde -, heb -bedeeld: iem. iets -; deze akker is u bij de boedelscheiding -bedeeld; -behooren (behooren aan, het eigendom zijn van), het behoorde -, heeft -behoord: wien behoort die villa toe? die weide heeft mij nog eens -behoord, ook: Toehooren; -behooren (datgene, wat bij iets behoort), o.: geleverd, een rijwiel met -; -bereiden (naar behooren bereiden, klaarmaken om gegeten te worden), ik bereidde -, heb toebereid: de salade smakelijk -; -bereidseelen (al, wat dient om iets gereed te maken of te doen slagen), o. mv.: - tot de ontvangst van den vorst; - tot een reis, tot het opvoeren van een tooneelstuk, enz., zie Aanstalte; -beurs (gesloten beurs), v. zie Beurs; -bidden (met een bede toewenschen), ik bad -, heb -gebeden: iem. Gods zegen -; -bijten (in iets bijten), de hond beet -, heeft -gebeten, fig. een voorstel aannemen; -dichten (van dichten, d. i. verzinnen, iem. zonder grond iets toeschrijven, hem als den dader, den bewerker noemen), ik dichtte -, heb -gedicht: dit krantenbericht wordt hem -gedicht, z. Aandichten; -doen (dichtdoen, sluiten), ik deed -, heb -gedaan: de deur -, ik heb vannacht geen oog -gedaan, fig. dat doet de deur toe, dat is het belangrijkste, het afdoende; ook fig.: helpen, baten, invloed uitoefenen, bv. dat doet er niet -, hij kan er niets aan -; -doen (hulp, bijstand, medewerking), o.: dat is buiten mijn -gebeurd, geschied.

Toe'doeng (Mal. groote ovaalvormige, platte zonnehoed, van gevlochten palmblaaderen of ander materiaal vervaardigd), v. -s: de landbouwer op den akker draagt een -.

Toe'dracht (de wijze, waarop zich iets heeft toegedragen), v. gmv.: ik zal u de geheele -der zaak mededeelen, d. i. heel het beloop.

Toe'ëigenen (in bezit nemen, meestal wederrechtelijk), hij eigende -, heeft -geëigend;

in den regel: *zich iets* -, iets als eigendom beschouwen, zich in het bezit stellen.

Toef (Fr. touffe: dot, pluk, bos), v. -en.

Toegaan, het ging -, is toegegaan: *de deur, het raam is door den wind -gegaan*, dichtgegaan; *het is bij die boedelscheiding vreemd -gegaan*, er zijn vreemde dingen gebeurd; -**gang** (weg, waarlangs men ergens kan komen), m. toegangen: - hebben, vrijen - hebben, d. i. vrij mogen binnengaan: *de -en tot de stad*, wegen, poorten; -**gangsbewijs** (bewijs van toegang), o. -zen; -**gangsbiljet** (entreebiljet), o. -ten; -**gangskaart** (entreekaart), v. -en; -**gan'kelijk** (te gaken), bn.: *dat fort is van twee kanten -*; fig. *deze minister is nog al -*, genaakbaar; -**geef'lijk**, **toege'felijk** (inschikkelijk), bn. en bw., -er, -st; -**genegen** (gunstig gezind), bn., -genegener, -genegenst; -**geven** (geven boven het bedongene), ik gaf -, heb -gegeven: *op den koop iets* -, d. i. bovendien een kleinigheid geven: *op den koop* -, verliezen; *hij geeft u niets toe in kennis*, lichaamskracht, enz., doet niet voor u onder; fig. inwilligen, toestaan: *men moet kinderen niet te veel -*, aan zwaarmoedigheid -; -**ge'vend** (inschikkelijk), bn. en bw., -er, -st: -**held** (meegaandheid), v. gm.v.; -**geving** (spraak. inwilliging, concessie), v.

Toegift (toemaat, doorslag), v.: -**groeien** (dichtgroeien), het groeide -, is -gegroeid: *een sloot kan -*, *die wonde gaat -*; -**hoorder** (iem., die toehoort of luistert), m. -s: *al de -s waren getroffen*, d. i. aanwezigen: -**deres**, v. -sen; -**dera**, m. mv., z. Auditorium; -**hooren** (aanhooren, luisteren), men hoorde -, heeft -gehoord; -**hooren**, het hoorde -, heeft -gehoord, zie Toebehooren; -**huis** (geen winkelhuis, een gestoten huis), o. -huizen; -**juichen** (juichend toeroepen, met gejuich begroeten), men juichte de koningin -, heeft haar -gejuicht; -**kaatsen** (in de richting van iem. kaatsen), ik kaatste -, heb -gekaatst: *elkander den bal* -, fig. elkaar bevoordeelen; *elkaar competenten* -, elkaar ophemelen; -**kachel** (gestolten kachel, indertijd als tegenstelling van open haard), v. -s.

Toekan-a'jer (O.-I. waterdrager), m. -s; -**lam'po** (lampenist), m. -'s; -**med'ja** (tafelbediende), m. -'s.

Toekang (O.-I. baas, meester; iemand, die ervaren of knap is in eenig vak of werk), m. -s: -**mas**, goudsmid, -**ka'joe**, timmerman.

Toekennen (toewijzen), ik kende -, heb -gekend: *iemand een recht* -, geven, toestaan; -**kijken** (gadeslaan), ik keek -, heb -gekeken; fig. *hij mag -*, hij krijgt er niets van; -**komen** (behooren, toebehooren), het kwam -, heeft en is -gekomen: *dit komt mij toe*, iem. gelden doen -, geworden; *kunt gij met uw traktement -?* rondkomen; -**kom'end** (aanstaande), bn.: *de -e week*; *het -e leven*, eeuwige; spraak. *de -e tijd*, een tijdvorm; -**komst** (de tijd, die nog komen moet), v. gm.v.: *rekenen op de -*; *het kind is de -*; *de jeugd heeft de - in handen*; -**kom'stig**, bn.: *uw - welzijn*, -e moeilijkheden; -**kruid** (kruid, waarmede salade, enz. voorbereid wordt), o. -en.

Toelaag, **toelage** (vergoeding in geld d. i. toeslag), v. -lagen: *een - van f 100 voor 't bezit der teekenakte*, zie Gratificatie;

-**lachen**, ik lachte -, heb -gelachen, fig. *de toekomst lacht mij* -, schijnt mij rooskleurig, zie Aanlachen; -**last** (groot wijnvat, dat 640 flesschen wijn kan bevatten), m. -en; ook: eigenaam voor een hotel; -**laten** (veroorloven), ik liet -, heb -gelaten: *gij moet aan uw kinderen niet alles -*, dulden van; *oogluikend iets* -, door de vingers zien; *er worden ieder jaar 24 kweekelingen toegelaten*, aangenomen; -**latingsexamen** (examen, om toegelaten te worden aan een H. B. S., R. K. S., gymnasium, enz., admittie-examen), o. -s; -**latingskaart** (O.-I.; zie Permit), v. -en; -**leg** (plan, voornemen, onderneming), m. gm.v.: *de - werd verijdeld*, aanslag; -**leggen** (zich), (zich beijveren om iets te leeren), ik legde (leide) mij -, heb mij -gelegd (-geleid): *ik heb mij op de natuurkunde -gelegd*, d. i. ze als hoofdvak bestudeerd; -**lichten** (ophelderden, nader verklaren), ik lichtte -, heb -gelicht: *een geschil* -; -**lichting** (verklaring, opheldering), v. -en; -**lonken** (vriendelijk aanblikken), ik heb -gelonkt; -**loop** (het v. alle zijden er naar toe komen), m. gm.v.: *deze winkel heeft den -*, trekt een menigte van klanten: *een enorme -*; -**luisteren** (aanhooren), ik luisterde -, heb -geluisterd: *je moet aandachtig -*; -**maat** (overmaat, iets boven de gewone maat), v. -maten: *wij zorgen slechts om van de - af te komen*, die ons postuur ontving, (Staring), nl. van den bochel; -**maken** (dichtmaken, sluiten), ik maakte -, heb -gemaakt: *een deur, een venster* -, *e. brief* -; -**mand** (mand met dekset), v. -en.

Toembak (Mal. piek), m. -s.

Toembok (O.-I. houten bloktrog, waarin rijst gestampt wordt), m. toemboks.

Toen, bw.: *hij kwam -*, op dien tijd; vgw.: -*hij kwam, was het te laat*, op het oogenblik, dat.

Toennaam (bijnaam; naam, welke aan den voor- of familienaam is toegevoegd), m. -namen, b.v. *Willem de Zwijger, baas Gansendonk, de Baron*; ik zal je alles zeggen, met naam en -, in bijzonderheden of details.

Toenadering (verzoening), v. gm.v.: *van geen - willen weten*.

Toenan'koe, m. -koes; zie Toean'koe.

Toen'dra (aandr. mosvlakte of -steppe in Siberië, 's winters bevroren moeras), v. -'s.

Toenemen (krachtiger of sterker worden, aanwinnen, erger worden), het nam -, is -genomen: - *in kracht, in kennen, in kunnen*; *de bevolking zal in de mijn'districten zeer -*; *de koorts is nog -genomen*.

Toeneming (aangroeiing), v. gm.v.: - *van werkzaamheden*, - *van bevolking*.

Toen'maals (indertijd), bw.: *hij was - in Indië*, destijds, in die dagen.

Toen'malig, bn.: *de -e mode was minder dwaas*, de mode van toen, van die dagen.

Toen'tertijd (in dien tijd of die dagen), bw.

Toe'pad (bijpad, korter pad), o. -paden.

Toepas'selijk (van toepassing zijnde), bn. en bw.: *een - opschrift, een - woord*; - spreken; -er, -st.

Toepassen (aanwenden), ik paste -, heb -gepast: *pas de opgedane paedagogische kennis nu toe bij uw onderwijs*; *een formule* -, *een regel der spraakkunst* -, te pas brengen.

Toepassing (het toepassen), v. -en: *de - van den kettingregel*; ook, het vermanende deel eener predikatie als besluit.

Toer (reis, tocht, wandeling, rit), m. -en: wij deden een toer door de fraaie omstreken.
Toer (kunststukje, goochelkunstje), m. -en: die goochelaar doet fraaie -en; die acrobaten doen sterke -en, kunsten.
Toer (een lastig werk), m. gmv.: je zult er een heelen - mee hebben, b.v. met het haken van een spreij.
Toer (heurt), m. -en: elk zal op zijn - spelen.
Toer (haarkruijsel, -tooisel), m.; -tje, o. -s: Grietje van Buren droeg een -, aan twee trosjes rozijnen niet ongelijk, (C.O.) vero.
Toer (streng koralen of paarden), m. -en.
Toer (draai, wenteling), m. -en; het rad maakte 150 -en per minuut.
Toer'rechten (toebereiden), ik rechte -, ik heb -gerecht: de salade -, het avondmaal -; -reeden (optakelen, uitrusten), ik reedde -, heb toegereed: een schip ten oorlog -.
Toer'kend (voldoende, genoegzaam), bn.: de voorraad was -, het geld was niet -.
Toer'kenbaar, een misdaad is -, als ze gepleegd is met verstandelijk bewustzijn; de dader is dan toerekeningsvatbaar.
Toer'kenen (wijten, ten laste leggen), ik heb -gererekend.
Toer'en (rondrijden te paard of in een rijtuig), ik heb getoerd: wij toerden eerst door de voornaamste straten der stad, (C.O.)
Toer'rijtuig (gesloten rijtuig), o. -rijtuigen.
Toer'isme (het reizen voor zijn genoegen, vooral in de zomermaanden), o. gmv.; de nieuwe transalpine spoorwegen zijn voor het - van groot belang, nl. voor de reissport.
Toer'ist (plezierreiziger), m. -en: langs den Rijn wemelt het 's zomers van toeristen.
Toer'rit (kortere rit), m. -ritten.
Toermalijn (een rozeroed of paarsrood, ook bruinachtig rood edelgesteente), m. -en: (stofnaam), o. gmv.; zie Tourmalijn.
Toernooi, o. -en; zie Tornooi.
Toer'roep (het toeroepen, kreet), m., w. i. g.; -rusten (gereedmaken, uitrusten), ik rustte -, ik heb -gerust: z. ten strijde -, wapenen; -rusting (toebereidselen ten oorlog), v. -en; -schiet'lijk (tegenmoetkomend, welwillend), bn.; -er, -st; -schieten (toesnellen), ik schoot -, heb en ben -geschoten: op dien kreet kwam mijn vader -, d. i. ijlings aansnellen; -schijnen (dunken, voorkomen), hetscheen -, heeft mij -geschenen; -schouwer (toekijker, omstander), m. -s, -ster, v. -s, zie Aanschouwer; -schrijven, ik schreef -, heb -geschreven: dat werk wordt aan Huygens toegeschreven, d. i. men noemt hem den maker; waaraan moet ik uw stilzwijgendheid -? wijten, wat is de oorzaak er van; -schorren (met touw stevig vastbinden), ik schorde -, heb -gesjord, zie Schorren; -slag (toewijzing bij een koop), m. gmv.: de - valt, toewijzing van een koop; van 't eerste bod aan, tot de luide - val', (Staring), het jawoord; ook dat, wat bij iets gevoegd moet worden, b.v. geld, bijbetaling; -slagblijet (op den spoortrein), o. -ten; -slede (gesloten slee), v. -n, vero; -speelen, ik speelde -, heb -gespeeld: Hateling speelde Klaartje de slagen toe, (C.O.), nl. in de hand; -speling (bedektelijke aanduiding), v. -en: hij maakte een toespeling op uw burgerafkomst, zinspeling, hij doelde er op; -sperrren (afsluiten), ik sperde -, heb -gesperd; -spijs (bijspijs, bijgerecht), v.

-zen; -sprak (aanspraak, rede), v. -spraken: hij hield een - tot zijn werklieden.
Toe'staan (veroorloven, vergunnen, inwilligen), ik stond -, heb -gestaan: een verzoek -, iemand iets -, toelaten; -stand (gesteldheid, gesteltenis), m. -en; -stel, m. gmv.: nog zie ik dien droevigen - van zuurdeeg en natte omstagen, (C.O.); de - tot haar bruidsgewaad, (Staring), toebereidselen; dat was een -! drukte, omslag; -stel (werktuig, machine), o. -len: wat kost dat -? een kook-; allerlei -len, apparaten, werktuigen; -stellen, ik heb -gesteld: een feestmaal -, d. i. aanrechten, gereedmaken; -stellen (boekdr. kunst v. d. drukker, om door het opleggen van stukjes papier op een eersten afdruk de flauw gedrukte plaatsen meer te doen uitkomen of door afsnijding de te sterk uitkomende partijen te verminderen, hij stelde -, heeft -gesteld: toestel heet het resultaat van bovengenoemden arbeid; -stemmen (inwilligen, goedkeuren), ik heb -gestemd; -stemming (goedkeuring), v. gmv.: zijn - geven aan iem. of tot iets; -takelen (een schip van takelwerk voorzien, om zee te kunnen kiezen), ik heb -getakeld, fig. wat is dat kind vreemd toetakeld, opgedirkt, vreemd en belachelijk opgesmukt; hij is erg -getakeld, afgerost, bont en blauw geranseld; -tasten (aanpakken, nemen), ik tastte -, heb -getast: de gasten moeten maar -, d. i. nemen, wat hun gelieft.
Toe'tellen (voor iem. neertellen, b.v. geld), ik telde -, heb -geteld, fig. iem. de beten broods -, hem karig voeden.
Toe'ten (blazen op trompetten, koehoorns, enz.), ik toette, heb getoet; zegsw. hij weef van - noch blazen, hij weet hoegenaamd of volstrekt niets v. h. vak; -er (persoon), m. -s.
Toe'ter (blaashoorn, toethoorn), m. -s.
Toe'teren (gedurig toeten), ik heb getoeterd.
Toe'terloof (loof v. schermbloem, planten, op wier holle stengels de jeugd kan toeteren), o. gmv.
Toe'thoorn, -horen (koehoorn, blaashoorn, b.v. v. e. herder), m. -hoorns, -horens.
Toe'tje (kleine lekkernij na het maal), o. -s.
Toe'treden (naderen, fig. deelnemen aan), ik trad -, ben -getreden: tot een vereeniging -, lid er van worden; de koning trad op hem toe, d. i. kwam tot hem, naderde hem.
Toets (fig. proef), m. toetsen: zegsw. den - kunnen doorstaan, bestand zijn tegen het onderzoek, eig. gezegd van goud, welks gehalte op den toetssteen onderzocht wordt.
Toets (evenmatig deel v. e. klavier), m. -en.
Toets (penseelstreek), m. toetsen: zware -en, naar willekeur aangebracht, (Potg.)
Toets'en (eig. op den toetssteen onderzoeken), ik toetste, heb getoetst: goud -; fig. wij zullen zijn eerlijkheid -, d. i. op de proef stellen.
Toets'naald, v. -en; zie Proefnaald.
Toets'steen (proefsteen der goudsmeden, zie Toets), m. -en, (stofnaam), o. gmv.: (de boekhandelaar) Willis had voor zijn uitgaven geen anderen - dan den aftrek (debit), (Potg.)
Toe'val (onvoorzien geval), o. -vallen: bij -, bij geval, bij geluk.
Toe'val (geneesk. bezwijming, vallende ziekte), o. -vallen: aan -vallen lijden; -lijder (b.v. een epilepticus), m. -s, vr.: -es', -sen.
Toe'vallen (fig. ten deel vallen), het viel -, is toegevallen: een erfenis is haar toegevallen; iem. -, iemand begunstigen, helpen.

Toevallig (bij toeval), bn. en bw.: *een - e ontmoeting, een - bezoeker; ik zag hem -*; **-held** (toevallige gebeurtenis), v. -heden.

Toevalligerwijze, -wijs (bij toeval), bw.

Toeven (wachten), ik toefde, heb getoefd: *ons toeft een vriendelijk onthaal, d. i. wij hebben te wachten; Marco toeft, als Julia toeft, (Staring), d. i. rust, wacht, beidt.*

Toeverlaat (eig. wijkplaats, fig. bescherming), m.: *God is mijn -*, toevlucht.

Toevloed (het toevloeien), m. gmv., fig. *een - van vreemden, van nieuwsgierigen, stroom; -vloeien* (vloeiend aanstromen), het is toegevoerd; fig. in menigte ergens samenkomen; **-vlucht** (wijkplaats, schuilplaats, b.v. van het Leger des Heils, ook: toeverlaat, steun, hulp), v. gmv.: *nergens een - vinden; God is een - voor de zinnen; -vluchtoord* (wijkplaats, schuilplaats), o. -oorden, zie Asyl; **-voegen**, hij voegde -, heeft toegevoegd: *de metselaar zal die reten -*, dichtstoppen; *ik heb aan die woorden nog een en ander toegevoegd, er bijgevoegd; den generaal zijn twee kapiteins als adjudanten toegevoegd, ten dienste gesteld; -voegsel* (het toegevoegde, een aanhangsel), o. -s; **-voer** (aanvoer), m. -en: *- van levensmiddelen, den - afsnijden, verhinderen; -voeren* (aanbrengen, voorzien van), ik heb toegevoerd: *den vijand levensmiddelen -*; **-voorzicht** (bewaking, zorgzaam toezicht), o. gmv.; **-wagen** (dicht rijtuig), m. -s.

Toevak (O.-I. palmwijn, toek), m. gmv.

Toewan (O.-I. heer, mijnheer), m. toewans; zie Toean; **-bezaar**, **-besar** (grootte heer), d. i. de gouverneur-generaal van N. O.-I.

Toewas (aanwas, groei, toeneming), m. gmv.; **-wassen** (dichtgroeien), het wies toe, de slooten wiesen toe, ze zijn -gewassen: *die sloot zal geheel - met waterpest; -water* (door ijs gesloten, dichtliggend water), o. gmv.: *bij - gaat men per slee; -weg* (een kortere weg), m. -wegen; **-wenden**, ik wendde -, heb -gewend: *ik heb hem den rug toegewend, toegekeerd, toegedraaid; -wicht* (toemaat, overwicht), o. gmv.: *hij gaf mij een ons -*, te veel of meer dan het gevraagde gewicht, als toegift; **-wijden** (wijden, toeheiligen), ik wijdde -, heb -gewijd: *zich - aan, d. i. zich geheel geven; -wijzen* (toekennen), ik wees -, heb -gewezen: *die eisch is hem toegevoezen, hij is op dat punt in het gelijk gesteld; een aanbestede werk -*, d. i. gunnen; *iem. een koop -*, tot koper verklaren; **-zang** (slotzang), m. -en: *de - van Vondels rei van Engelen; -zeggen* (beloven), ik zegde of zeide -, heb -gezegd (-gezeid): *iem. een belooiting -*; **-zegzing** (belofte), v. -en; **-zenden** (zenden aan of naar), ik zond -, heb -gezonden: *iem. of iets -*; **-zicht** (het toezien), o. gmv.: *er moet - zijn bij alle werk, opzicht; hier had zijn - menigmaal een vijand voorgekomen, (Bild.); -zlen* (opzicht houden), ik zag -, heb -gezien: -, *dat alles goed in zijn werk gaat; ook: de meisjes kregen ieder een appel, en de jongens konden -*, kregen niets, konden het aanzien; **-zluud**, bn.: *een toezienende voogd; -ziener* (opzichter), m. -zieners; **-zwaalen** (zwaaiend een teeken geven), ik heb -gezwaard: *iem. met den zakdoek -*, toewuiven; fig. *iemand wierook -*, lof -, hem hoog prijzen, hem luide roemen, zie Wierook.

Tof (Bargoensch. bijdehand, slim), bn.

Toffel (mul, pantoffeltje), v. toffels, gmv.

Tofsteen (voorwerpsnaam), m. -steenen; (stofnaam), o. gmv.; zie Tufsteen.

To'ga (kleed der R.-K. geestelijken, soutane), v. -'s: in de spreekt. Toog, v. togen. (g = g).

To'ga (ambtskleed van predikanten, rechters en advocaten), v. toga's. (g = g).

To'gen (onvult. verl. tijd mv. van tiegen: trekken): *de kruisvaarders - naar het H. Land.*

Toilet (het wasschen en aankleeden), o. gmv.: zegsw. *zijn - maken*, d. i. zich met zorg kleeden; *veel besteden aan -*, kleedij; lees: *toù-let'*; **-artikel** (gereedschap v. d. waschtafel), o. -en; **-spiegel** (spiegel in een kleedkamer), m. -s; **-tafel** (tafel met toiletspiegel en laatjes), v. -s; **-teeren** (zijn toilet maken, zich sijn kleeden); **-zeep** (geparfum. zeep b.v. eau de cologne-zeep), v. -en.

Tol'se (Fr. oude, Fransche lengte-eenheid, 1,949 M.), v. toises. (oi = oaa). vero.

Tokay'er (Hongaarsche wijn), m. (ay = ai).

Tok'keh, to'keh (Mal. hagedis, gekko op Java), m. -s: *de - heeft een luiden tijlpenden kreet, nl. too'-kee, tok'-kee, dien hij, vooral in den nacht, telkens laat hooren.*

Tok'kolen (herhaaldelijk aanraken, gedurig rukken aan), ik heb getokkeld: *de snaren -*, een snaarinstrument bespelen; fig. *de tier -*, dichten; **-aar** (bespeler van een snaarinstrument), m. -s.

Toko (O.-I. bazaar, allemansgading in Indië), m. -s; **-houder** (baas van een toko), m. -s; **-juffrouw** (vrouwel. bediende in een toko), v. -en; **-prijzen**, m. mv.

Tol (doortochtgeld, belasting op den invoer), m. tollen: *- betalen*, fig. *cijs geven*, zie Rijkstol; zegsw. *den - a. d. natuur betalen*, sterven.

Tol (tolhuis, ook, tolhek), m. tollen.

Tol (drijftol, bromtol), m. tollen.

Tol'baas (tolgaarder), m. -bazen; **-boom** (tolhek, slagboom), m. -boomen; **-brug** (brug, waarop tol geheven wordt), v. -gen.

Tol'coupon (handel. coupon van Russische leeningen, die gebruikt kan worden bij de betaling van Russische invoerrechten), m. -s.

Tolers'bel (Fr. duldbaar, te verdragen), bn.

Tolerant (verdraagzaam), bn. en bw.: *hij is zeer - op het stuk van godsdienst; -er, -st.*

Tolerantie (verdraagzaamheid), v. (tie = sie).

Tolereeren (verdragen, dulden, toelaten).

Tol'gaarder (tol-ontvanger), m. -s; **tol'hek** (afsluithek bij een tolhuis), o. -ken; **tol'huis** (huis van den tolgaarder), o. -huizen.

Tolk (vertaler), m. -en: *iem. tot - dienen*, taalman; ook, *woordvoerder: ik geloof de - van ons allen te zijn, als ik u dankzeg*; zie: Drogman of Dragoman.

Tol'len (met den tol spelen), ik heb getold: fig. *snel ronddraaien als een tol: met het bootje naar den grond -*, (C. O.)

Tol'leenaar (Bijbel. belastinggaarder, tolgaarder, inner van tol- en havengelden, ondergeschikte der Romeinsche pachters), m. tollenaars: *de -s stonden bij de Joden ongunstig bekend, en wegens hun betrekking met de vreemde overheerschers en wegens voorkomende afpersingen; Luk. 3: 12.*

Tol'tarief (lijst van vastgestelde tolgelden), o. -tarieven; **-verbond** (verbond der Duitse staten in zake het heffen van in- en uitvoerrechten), o. gmv.; **-vrij** (vrijgesteld van tol, accijs of belasting), bn.: *fig. gedachten zijn*

- , men kan denken, wat men wil; **-wezen** (de tollen en de heffing er van), o. gmv.
- Tomaat** (appelwormige, scharlakenroode vrucht van de familie der nachtschaden), v. -maten: tomaten worden veel gekweekt op de Canarische eilanden en verscheept naar Engeland; zij worden ook in ons land geteeld; **-ma'tensoep** (soep v. tomaten), v. gmv.; **-ma'tensaus** (nl. v. h. sap), v. -en.
- To'mahawk** (strijdbijl der Indianen in N.-Amerika), m. -s. (hawk = houk).
- To'man** (gouden munt in Perzië, ± 12 franken of f 5.60), m. tomans.
- Ton'bak** (mengsel v. zink en veel koper, roodachtig geel van kleur), o.: van - maakt men een soort van bladgoud; verg. Pinsbek.
- Tom'be** (Fr. praalgraf, grafteeken), v. -s.
- Tom'bola** (It. eig. lotospel: zeker loterijspel met fraaie of aangename zaakjes als prijzen), v. -s.
- Tommon'gong** (Java. rang v. e. inlandsch edelman, lager dan Adhipatti), m. -gongs.
- Tom'my** (populaire naam van den Britschen soldaat-vrijwilliger), m. tommies.
- Ton** (denkbeeldige goudmaat), v. tonnen: een - gouds = honderd duizend gulden.
- Ton** (denkbeeldige inhoudsmaat), v. tonnen: een - boter = 160 KG., verdeeld in verrels van 40 KG., halfverrels van 20 KG.; $\frac{1}{16}$ - boter is 10 KG.
- Ton** (haringmaat), v. tonnen: een - of kantje haring is $\frac{1}{16}$ last.
- Ton** (inhoudsmaat), v. tonnen: een schip van 125 ton; zie Registerton.
- Ton** (houten vat), v. tonnen: een - bier, een - tarwe, 1000 KG, een - zeep.
- Ton'del** (gebrand linnen), o. gmv.: **-doos** (kokertje met gebrand linnen, 'twek men doet loeien door middel van een vonk, uit een vuursteen geslagen), v. -doozen; zie Tintel.
- Ton'der**, o. tonders, zie Tondel.
- Tonden'se** (Fr. werktuig tot het scheren van schapen), v. -s, (s = z); een - is ook een instrumentje, om haar of baard te knippen; verder: scheerwerktuige voor laken bij de lakenfabricage; maaiwerktuige van gras.
- Ton'en** (klinken, weerklinken), het heeft getoond: de liederen -, het orgel toont. w. i. g.
- Tong** (spraaklid), v. tongen; bij overdracht: de - van een gesp, stift; de - van een balans, naald; de - van een slot, schoot; de - van een orgelpijp; de - van een zandbank, uitstekende punt; fig. een kwaadsprekende -, persoon; zegsw. het ligt mij op de -, ik sta op 't punt het te zeggen; lang van - zijn, veel praten, alles overbabbelen; zegsw. het hart ligt hem op de -, hij is oprecht; hij is wel ter -, welbespraakt.
- Tong** (gehuidslid van dieren), v. tongen: een osse-; de hond liep met de - uit den bek.
- Tong** (tongveesch), v.: een broodje met -.
- Tong** (dierk. zekere platvisch), v. tongen.
- Tong'band** (tongriem), m. -en; **-been** (ontl. kraakbeen achter aan de tong), o. -beenderen; **-blaar** (zekere veeziekte), v. gmv.; **-etje** (kleine tong), o. -etjes; **-kijker** (spotnaam voor geneesheer), m. -s; **-letter** (d, j, l, n, r, s, t, z), v. -s; **-riem** (bandje of riempje onder de tong, dat soms bij kinderen doorgesneden wordt, als de tong in haar bewegingen wordt belemmerd), m. -en; zegsw. hij is wel van den - gesneden, zijn tong zit goed los, hij kan goed babbelen, praten;
- schraper** (werktuig, om de tong te reinigen van slijm; fig. iemand, die een ander uithoort), m. -s; **-slag** (eig. slag met de tong, fig. tongval, wijze van een taal te spreken, de klanken te vormen), m. gmv.
- Tong'-tong** (O.-I. houten gong of tamtam), v. -s; zie Tontong.
- Tong'val**, m. -vallen: de Overijselsche -, d. i. gewestelijke taal, het dialect of de streekspraak van Overijssel.
- Tong'werk**, o.: een orgelpijp met -, waarin de toon wordt voorgebracht door het trillen van een veerkrachtige tong.
- Tonijn'** (grootte, krachtige visch v. d. familie der makreelen), m. -en: de - leeft in de Midd. Zee en komt ook voor in de Noordzee.
- To'nika** (versterkende middelen), o. mv.
- To'nisch** (versterkend, spannend), bn.: -e middelen of tonika, de spieren versterkende voedingsmiddelen; -e spierkrampen, krampen, die lang en zonder tusschenpozen aanhouden, zie Klonisch. (isch = ies).
- Ton'kaboom** (boom van 20-25 M. hoogte te Guyana), m. -en; **-boon** (welriekend zaadje v. d. -boom), v. -boonen: ik heb een - in mijn snuifdoos, nl. als geurmiddel.
- Ton'kilometer** (spoorwegmaat bij 't berekenen der vervoerprijzen), m. -s: een - is een ton of 1000 KG., een KM. ver vervoerd.
- Ton'molen** (molen, waarmee water omhoog gezogen of gehaald wordt), m. -s: de - is een uitvinding van Archimedes, de - is een cilinder-ton, waarin een spiraalvormig schroefblad loopt; **-neboel** (waterst. ton, in den vorm van een dubbelen, afgeknotten kegel, welke dient als boei of baken), v. -en; **-neboeler** (zeker vaartuijg van den bakemeester), m. -boeiers, ook: Bakemeester; **-nen** (in tonnen of vaten doen), ik heb getond: het spek -, haring -; **-nengeld** (havengeld, te betalen naar de tonnenmaat der schepen), o. -gelden; **-nenmaat**, **ton'nemaat** (inhoud van een vaartuijg), v. gmv.; **-nenmeester** (bakemeester), m. -s; **-nenstelsel**, o. gmv.: volgens dit stelsel worden de faecale stoffen in tonnetjes verzameld en deze wekelijks door den stadsreinigingsdienst opgehaald en verwisseld; **-ner** (visschersmaat, die de haring, enz. in tonnen doet), m. -s.
- Ton'ronnd** (zoo rond als een ton), bn.
- Tonsuur'** (R.-K. kruinschering), v. gmv.
- Tont'ne** (It. naam van een kapitaal, door verschillende personen bijeengebracht en waarvan men de rente laat oploopen, onder bepaling, dat het fonds op zeker tijdstip onder de alsdan nog levenden zal verdeeld worden), v. -s: de - draagt haar naam naar den ontwerper Lorenzo Tonti uit Napels, 1653.
- Ton'tong, tom'tom** (O.-I. groot, hangend, uitgehold blok, waarop men de uren en ook wel alarm slaat), v. -s, zie: Tamtam, alsmede Tong-tong.
- Toog** (boog in de bouwkunde), m. togen.
- Toog**, v. togen, zie Toga; de - is een lang opperkleed: wit voor den paus, violetrood voor de kardinalen, purper voor prelaten en bisschoppen; zwart voor de overige R.-K. geestelijkheid.
- Toog** (Vlaamsch. toonbank), m. -en.
- Toog**, onvult. verl. tijd van tiegen, tijken.
- Tooi** (opsiersel, opschik), m. gmv.
- Tooi'en** (opsieren), ik heb getoid: de rozen

- den hof; zich —; —sel (opschik), o. —s.
- Toom** (teugel), m. —en: een paard bij den — houden, leidsel; in — houden, bedwingen; de — van een vlieger, d. i. de lus of lis.
- Toom** (broedsel), m. —en: een — kuikens.
- Toomeloos** (zonder toom, teugeloos; fig. buitensporig), bn. en bw.; —looser, —t of meest —; zie Baneloos.
- Toomen** (den teugel aandoen), ik heb getoomd: een paard —, d. i. het den toom aanleggen, fig. beteugelen, bedwingen.
- Toon** (teen, voetvinger), m. toonen.
- Toon** (zangtoon, klank), m. tonen: uit den — gaan, zakken, valsch zingen; — houden, zuiver zingen; hij sprak op gezwollen —, hoogdravend; zegsw. een hoogen — aanstaan, een hoogen toon op de piano aangeven, fig. met aanmatiging zich doen hooren, zich groot voordoen; een anderen — aanstaan, op een andere, meest tegengestelde manier, gaan spreken; den juisten — aanstaan, het rechte woord op de rechte plaats weten te geven; op hoogen — spreken, gebiedend; van — veranderen, anders spreken, uit een ander vaatje gaan tappen; den — aangeven, de leider zijn, eig. als muziekdirecteur, fig. als voorganger optreden; zie Toongevend.
- Toon** (manier, wijze), m. gmv.: daar heerscht een goede —, op welwillenden —.
- Toon** (kleurschakeering), m. tonen: de zonnige — van dat landschap; ook: koloriet: de prachtige — van die schilderij.
- Toon** (spraak, klemtoon), m. tonen.
- Toon** (ten), m.: een kunstwerk ten — stellen.
- Toon aard** (muz. toonsoort, het zijn van majeur of mineur), m.: er zijn twee — aarden.
- Toonbaar** (ooglijk, net), bn.; z. Ontoomb.
- Toonbank** (winkeltafel, waarop de waren worden getoond of gelegd), v. —banken.
- Toonbeeld** (voortreffelijk voorbeeld, ideaal), o. —en: een — van huiselijkheid.
- Toonbrood** (Bijbel. elk der twaalf brooden, welke iederen Sabbatdag door den priester der week werden geofferd), o. —en: David, die stijnen honger boette oen priesterlijke brooden, (Vondel).
- Toonder** (houder van geldswaardig papier, dat op vertoon betaald wordt), m. —s: de bank betaalt aan —, houder.
- Toondichter** (componist), m. —dichters.
- Tooneel** (schouwspel), o. tooneelen, fig. de stad Maastricht was in 1579 een jammerlijk — van moord en plundering; **tooneel** (de planken, waarop gespeeld wordt: met schermen, enz.), o. —en, z. Scène; **tooneel** (deel van een bedrijf), o. —en: het eerste bedrijf van Krelis Louwen telt negen tooneelen; —achtig, bn. en bw.: wat spreekt die dame —, d. i. theatraal, met affectatie; —criticus (iem., die voor een dagblad, enz. critieken levert, de tooneelopvoeringen betreffende), m. —critici; —dichter (dichter of maker van tooneelstukken), m. —s; —gezelschap (een gezelschap tooneelspelers), o. —pen; —held (held in een tooneelstuk), m. —en; —heldin, v. —nen; —laars (laars met buitengewoon hooge hakken, als bij de ouden in het treurspel gedragen werd), v. —zen, zie Cothurne; —list (tooneelspeler), m. —en, zie Acteur; —kijker (tweebuisige verrekijker, binocle, jumelle), m. —s; —kunstenaar (tooneelspeler), m. —s, —naren; —ma'tig (overeenkomstig de eischen van het tooneel), bn. en bw.; —scherm, o. —en, ook, Coulissee; —schikking, v. gmv., zie Mise en Scène; —school (vakschool voor tooneelspelers), v. —scholen: de — te Amsterdam; —spel (dichtk. dramatisch gedicht, houdende het midden tusschen de trage'die en de comédie), o. —spelen: het — behoort geheel tot onzen tijd: Multatuli (Vorstenschool), Heijermans (Schakels), Van Nouhuys (Het Goudvischje), enz. schreven —spelen; —spelen (het spelen op het tooneel), o. gmv.: het — door acteurs of door dilettanten; —speler (iem., die het tooneel spel als vak beoefent), m. —s; —speelster, v. —s, zie Tooneelster; —verbond (vereniging van tooneelsteren), o. gmv.; —voorstelling (opvoering van een tooneelstuk), v. —en.
- Toonen** (laten zien), ik heb getoond: toon mij uw stijlwerk; moed —, doen blijken; zijn hoofd —, koppig zijn; zich boos —.
- Toongevend** (leidend, waar men zich naar richt), bn.: het — Frankrijk geeft de titels, (Potg.); —gever (fig. persoon, naar wien men zich richt), m. —s; —geefster, v. —s.
- Toonhoogte** (hoogte van een toon of van tonen), v. —hoogten: de juiste —; —kunst (muziek), v. gmv.; —kunstenaar (muzikant), m. —s, —naren; —ladder (regelmatige opeenvolging van de tonen binnen de grens van een octaaf), v. —s, zie ook Notenbalk; —loos (spraak. zonder klank of nadruk), bn.: een —looze letter; —schaal (toonladder), v. —schalen; —soort (muz. toonaard), v. —en; —teeken (klemtoonteeken), o. —s; —vast, bn.: deze zangeres is zeer —, blijvende in den toon; —zetten (componeren), ik toonzette, heb getoonzet: een cantate, getoonzet door Daniël de Lange; —zetter (componist), m. —s; —zetting (compositie), v. —en.
- Toop** (boschje of bosschage op Ceilan), v. —en.
- Toorn** (woede, gramschap, drift), m. gmv.: in — geraten, ontsteken; buiten zich zelf zijn van —, laat de zon niet ondergaan over uw —, laat uw ergenis kort duren.
- Toornen** (toornig zijn), ik toornde, heb getoornd: tegen iem. —, uitvallen in drift.
- Toornigloed** (hevige gramschap), m. gmv.
- Toornig** (boos), bn. en bw.: iem. — maken, — zijn of worden; —er, —st.
- Toorts** (fakkel, flambouw), v. —en; —licht, o. gmv.: een serenade met —.
- Toorts**, v. —en: de kleinbloemige —; —distel (soort v. Amerik. cactus), v. —s.
- Toost** (feestdronk, tafelrede), m. —en.
- Toosten** (een dronk uitbrengen of wijden), ik toostte, heb getoost: op iem. — bij een feest.
- Toot** (aangezicht), v. toten; zie Zuurtoot.
- Toot** (sufferige vrouw of meid), v. toten: wat ben je toch een —! gew.
- Toot** (minacht. vrouwenhoed), v. toten.
- Tootschoen** (schoen met langen, puntigen neus), m. —schoenen.
- Toovenaar** (voor tooveraar, van tooveren: goochelaar, wichelaar), m. —naars, —naren: fig. Rembrandt, die groote — met het licht, (Busken H.); —ster, v. —s, ook: Toovenares.
- Tooverachtig**, bn. en bw.: een — effect; de grot was — verlicht, het landschap was — schoon, bij uitstek, wonderbaar; —er, —st; —ballet (ballet, dat aan een tooverwereld doet denken), o. —ten, zie Feërie; —beeld (een door tooverij ontstaan beeld, fig. aanlokkelijke voorstelling), o. —en; —beker

(beker van een goochelaar; nat. *tantalusbeker*), m. -s; -**blik** (betooverende oogopslag), m. -ken: o, - *dier minnetlijke oogen!* (Staring); -**boek** (boek, dat tooverkunsten beschrijft), o. -en; -**cirkel** (cirkel, als door tovenaars wordt getrokken en binnen welken hun macht is gelegen), m. -s; -**drank** (drank, welke tooverkracht heeft, fig. *minnedr.*), m. -en; -**en** (door geheime kracht iets bewerken), ik heb getooverd; -**erij** (bijgeloovige kunst, om met geheimzinnige gebaren of formulen d. i. door buiternatuurlijke krachten iets buitengewoons tot stand te brengen), v. tooverijen, zie *Magie*; -**es** (tooverfee, -heks), v. -sen; -**figuur** (tooverbeeld, ook: tooverkrachtig beeld), v. -figuren; -**fluit** (betooverd fluitje, ook: fluit door welks tonen men kan tooveren), v. -en; -**formulier** (zekere formule, die door tovenaars gebezigd wordt), o. -en, zie *Runenspreuk*, ook: *Tooverformule*; -**godin** (godin, die tooveren kan), v. -godinnen, zie *Fee*; -**heks** (toovenaarster), v. -en, bij uitbr.: *oud, op een krukje loopend bestje*; -**kol** (tooverheks), v. -kollen; -**kunst** (de kunst van tooveren, de zwarte kunst), v. gmv.; -**lantaarn**, -**lantaren** (toestel, om op een wit doek gekleurde afbeeldingen vergroot te doen afschijnen), v. -s, -tarens; -**roede** (stokje van een tovenaars), v. -n, ook: -stokje, -staf; -**slag (bij)** (eig. met een zwaai van den tooverstaf; fig. zeer snel, op het snelst, bw.: *prachtige huizen en schoone lusthoven verrijzen er als bij -*, (Koetsveld); -**spiegel** (spiegel, waarin men tooverachtige dingen aanschouwt), m. -s: *haar oogen blonken als -s*; -**sprookje** (sprookje, w. i. een tooverheks of fee optreedt), o. -s; -**staf** (tooverroede), m. -staven: met den - raakte de tooverkol de voorwerpen of personen aan, om ze om te tooveren, zie *Circe*; fig. *rijkdom met den - des handels verhoorderd- of verduizendvoud*, (Polg.); -**tuin** (tuin uit de tooverwereld), m. -en, bij overdr.: *een tot een - herschappen balzaal*, z. *Armida-tuin*; -**wereld** (eig. de betooverde wereld, een wereld, door een tovenaars geschapen), v. -en: bij al die fraaie elektrische kleurschaakeeringen waanden wij ons in een -, toen wij den feesttuin binnentraden.

Top (uiterste punt, bovenste uiteinde), m. toppen: *de - van een berg, de - van den mast*; zegsw. *van - tot teen gewapend*, van boven tot onder; *het zeil in - halen*, fig. *het zeil in - voeren*, zie *Zeil*.

Top (tol, speelgoed), m. toppen, gew.

Top (d. i. op ende op), bw.: *ik ben op en - tevreden*, zeer, in alle opzichten.

Top (ik stem toe), tw.: dit woordje dient tot bekrachtiging van een koop, overeenkomst, weddenschap, enz.

Topaan' (edelgesteente): voor den steen, m. topazen, (als stofn.), o. gmv.: de oostersche - is groenachtig geel, de Ceilonsche - is grijsachtig geel, de Braziliaansche - is waterkleurig wit, ook, roodachtig geel.

Topazoliet' (gele granaat), m. -en, (als stofnaam), o. gmv.

Top'end (scheepst. los bovendeel of steng van den mast), o. -en.

Top'eng (O.-I. maskerspel op W.-Java), v. -s: eenige van vergulde of beschilderde maskers voorzien van (ook, *topengs*)

voeren pantomimes uit, de leider (de *datang*) van den troep verhaalt achter een scherm de geschiedenis, die voorgesteld wordt.

Top'hoek (hoek aan den top), m. -hoeken: meetk. *de - van een driehoek*.

Topic (Eng. onderwerp van gesprek), v. -s: *the - of the day*, de zaak, waarover iedereen spreekt.

Topograaf' (beschrijver van een plaats of landstreek), m. -grafen; -**graphie'** (aardr. plaatsbeschrijving), v. gmv.; -**gr'aphisch** (aardr. plaatsbeschrijvend), bn.: vooral met betrekking tot een bepaalde plaats, stad of streek: -e *veranderingen, -e opmetingen*; een -e *inrichting*, bureau voor alles, wat op de topographie betrekking heeft; *het - bureau te 's-Gravenhage*. (phisch = fles).

Top'pen (aftoppen, ontdoen van den top), ik heb getopt: *deze dennen worden alle getopt*.

Top'pen (met den top spelen), ik heb getopt.

Top'pen (met de toppen der beide voorste vingers op die toppen bij een ander een slag geven: jongensspel), ik topte, heb getopt.

Toppenant' (scheepst. scheepstouw, dat aan een top van een ra zit), v. toppenanten; ook: **Toppenend'**, o. -enden.

Top'per (vogel met een kuif), m. top'pers.

Top'pereend (wilde wintereend), v. -en.

Top'pet' (klein pruikje), v. -ten: zie *Toupet*.

Top'punt (hoogste punt), o. -punten: *de -en van een gebergte, kruinen, spitsen, kammen*; fig. *het - van eer, het - van roem, het - van geluk, het - zijner wenschen bereiken*; het hoogste - is een pleon.

Top'punt, o. -en; z. *Culminatiepunt*.

Top'stander (scheepst. vlag, die van de bovenste steng af waait), m. -standers.

Top'steen, m. -steenen; zie *Sluitsteen*.

Top'zeil (bovenste zeil aan een mast), o. -zeilen; ook, *Grietje*.

Top'zeilskoelte (hooge zee wind, waar bij de topzeilen geheschen worden), v. gmv.

Top'zwaar (zwaar aan den top), bn.: *de trekschuit was -, had te veel bovenlast; rotsen, die - overhellen*, (Tollens); scherts. *dronken: Nu, die is ook -!*

To'que (Fr. rond, fluweelen of zijden dameshoedje), v. toques: *een groote - met een paradijvogel*, (C. O.). (qu = k).

Tor (insect, kever), v. torren: *een goud-, spotn. voor officier*; zie ook: *Goudvink*.

Tor'bok (zekere tor), m. -ken; zie *Boktor*.

Toreador' (stierbevechter te voet, in Spanje en Z.-Frankrijk), m. -do'res; ook: *Torero*.

Toren (hoog bouwwerk op vestingmuren, kasteelen, kerken, enz.: *beeld van vastheid*), m. torens: *een ronde, spitse, stompe, vierkante -*; *een kerk-, een stadhuis-, een vuur-, een wacht-*; de Eiffeltoren te Parijs is 300 M.; de toren van den Utrechtschen dom is 120 M.; die van St.-Pieter te Rome is 133 M.; die van den Keulschen dom zijn 156 M., enz.

Torenblazer (torenwachter, die de uren blaast, of wel bij onraad, brand, enz.), m. -s; -**bouw** (het bouwen van een toren), m. gmv.; -**brand** (brand in den toren), m. -en; -**hoog** (zeer hoog), bn.: -e *huizen*; -**ka** (kerkkauw), v. torenkaas of -ka's; -**klok** (uurwerk in den toren), v. -klokken; -**kruis** (ijzeren kruis op de torenspits), o. -en; -**naald** (-spits), v. -en; -**spits** (-top), v. -en; -**top** (top of spits van den toren), m. -toppen; -**trans** (omgang van een toren),

m. -en, zie Trans; -**uil** (kerkuij), m. -en;
-uurwerk, o. -en; -**valk** (roofvogel, de
 roodachtig-bruine muizenverdelger, die des
 zomers ons land bezoekt en in torens, bouw-
 vallen en boomen nestelt), m. -valken;
-wacht (één wachter op den toren), m.
 -en, (de gezamenlijke wachters), v. gmv.;
-wachter (één wachthouder), m. -s;
-zwaluw (gierzwaluw), v. -en.
Tore-ro (stierbevechter te voet), m. torero's;
 zie Toreador. (e = ee).
Torment' (kwelling, plaag, pijniging), o. -en.
Tormenta'tie (plagerij), v. -aties, -tiën.
Tormenteer-en (plagen, kwellen, folteren).
Torn (het tornen), m. tornen: zegsw. daar is
 een heele - aan, d. i. een heel werk.
Torn (losgerafelde naad), v. tornen.
Torna'do (wervelwind-orkaan b.v. in centraal
 N.-Amerika), v. -'s: de vreeselijke - van 1913.
Torn'en (een naad lossnijden), ik heb ge-
 tornd; -**mesje** (klein scherp mesje van
 naaister of kleermaker, om een naad los te
 tornen), o. -mesjes; -**schaar**, v. -scharen.
Tornooi' (ridderspel, steekspel, lansspel te
 paard), o. -en; soms, Toernooi; gesch.
 -**baan**, v. -banen; -**spel**, o. -en; -**veld**,
 o. -velden, gesch., zie ook Krijt; -**en**
 (gesch. aan een steekspel of tornooi deelne-
 men), ik tornooide, ik heb getornooid.
To'ro (Sp. stier), m. -'s: bravo -, geroep in het
 amphitheater als de stier e. mooien coup maakt.
To'ros (schuivende ijsheuvel in de poolzee),
 m. torossen.
Torpedee-en (torpilleeren): een kruiser -.
Torpedist' (soldaat, die torpedo's legt en
 licht), m. -en: ons korps -en ligt te Brielle.
Torpedistenkorps (marine-afdeeling van
 torpedisten), o. -en. (e = ee).
Torpe'do (sidderroog, siddervis, ook: onder-
 zeeche bom), v. -'s; -**boot** (boot, geschikt
 om torpedo's te leggen, te lichten of te schiet-
 ten), v. -en; -**dienst**, m. gmv.; -**ën** (tor-
 pilleeren), ik heb getorpedood; -**jager** (snel-
 varend schip, dat in 't bijzonder bestemd is
 om torpedobooten op te sporen, te achterhalen
 en te bevechten), m. -s; -**net** (net om schepen
 tegen torpedoschoten te beveiligen), o. -ten;
 -**schot** (schot m. e. torpedo), o. -en. (e = ee).
Torpilleeren (met een torpedo treffen): een
 Russ. slagschip werd getorpilleerd. (ll = lj).
Torqueeren, zie Tortureeren.
Tors (romp, boventijf; verminkt beeld zonder
 ledematen), v. -en.
Tors'en (zwaar dragen), ik heb getorst:
 Keesje had den Rijn'schen wijn getorst, (C. O.)
Tors'ie (het wringen, ineendraaien), v. gmv.
Torso (tors), v. torso's: een - is de romp
 van een beeld, waaraan dan hoofd en lede-
 maten ontbreken: een - van Hercules; fig.
 dit werk zal wel altijd een - blijven. (s = z).
Tort (à) et à travers (Fr. in 't wilde weg,
 door dik en dun, luk of raak), lees: *tór*.
Tortel (duif, zomervogel), m. en v. tortels.
Tortelduif (kleine, wilde duif), v. -duiven.
Tortueus' (Fr. bochtig, kronkelend; fig.
 slinksch), bn.; -zer, -t.
Torture (pijnbank; pijniging, welke men
 iemand aandeed, om hem te doen bekennen;
 fig. groote inspanning van den geest), v. -s.
Tortureeren (pijnigen, folteren, fig. kwellen).
Tory (Eng. behoudsman, conservatief, tegen-
 stander der Whigs, lid der hofpartij in Eng.),
 m. tories (adelpartij).

Tors'en (voetbal-sport: dobbelen, opgooien,
 om de plaats der spelers te bepalen).
Tors'en (een gloeiende ijzeren staaf draaien,
 zóó dat zij daardoor schroefstijnen krijgen),
 ik torste, heb getorst.
Tot, vz.: van huis tot -, van mond - mond;
 - Amsterdam; - Maandag; benoemen -
 burgemeester; aansporen - vlijt; vgw.: wacht,
 - ik u roep, totdat.
Totaal' (gezamenlijk bedrag), o. totalen:
 hoeveel bedraagt het - der rekening? het
 geheel; tel nu alle totalen bij elkaar.
Totaal' (geheel, ten volle), bn. en bw.: hon-
 derden indrukken vormen een totalen indruk;
 e. totale maaneclips; ik ben - op, d. i. doodmoe.
Totalisator (bureau voor het wedden bij
 wedrennen), m. -s: de - is verboden in ons
 land; zie ook Bookmaker.
Totaliteit' (het geheel), v. gmv.
Totaliter (geheel en al, gansch), bw.
Totdat', vgw.: wacht nu, - ik kom; zie Tot.
Tot'ebel (slordig, haveloos vrouwensch,
 morsebel), v. -len: een oude -.
Tot'ebel (kruisnet), v. -len: met e. - visschen.
Totem (verzamelwoord), o.: groep van stof-
 felijke voorwerpen, die de wilde beschouwt
 met een bijgeloovigen eerbied, wanend, dat
 er tusschen hem en ieder lid van die groep
 een nauwe betrekking bestaat; **totemisme**
 (geloof in die verwantschap, en de overeen-
 komstige eeredienst), o. gmv.
Totok (O.-I. volbloed-Europeaan uit Holland),
 m. totoks; ook: To'to.
Totoksch (O.-I. puur Hollandsch), bn. en bw.
Totand'brenning, v. gmv.: de - van een
 onderneming, het doen slagen; -**koming**,
 v. gmv.: de - van een ontwerp.
Totus in illis (Lat. hij gaat daar geheel
 in op, hij denkt aan niets anders).
Touchant' (Fr. roerend, treffend), bn.; -er,
 -st. (chant = sjant).
Tou'che (Fr. penseelstreek; toets van piano
 of orgel), v. touches; lees: toesj; zie Toets.
Toucheeren (Fr. aanraken, treffen, met
 't penseel overwerken; roeren; fig. beledigen).
Toucheeren (O.-I. ontvangen, beuren): zijn
 traktement -. (ou = oe).
Toupet' (Fr. kuif, voorhoofdspruikje), v. tou-
 petten; zie Toppet. (ou = oe).
Tour, m. tours: Fr. - de force, krachttoer,
 sterk stuk; - de passe-passe, goochelaars-
 greep; - à -, beurtelings; - de bâton, hand-
 greep; zie ook Toer. (ou = oe).
Tourist', m. -en, meer Toerist; vr. -e.
Tourmalijn' (rooskleurig edelgesteente), m.
 en o.: de Ceilonsche - is bruinachtig rood.
Tourmenteeren (Fr. kwellen, folteren, pijn-
 igen); (ou = oe); zie Tormenteeren.
Tournée' (Fr. rondreis), v. tournées: O.-I. op
 - gaan, b.v. van een inspecteur; ook, de -
 van een tooneelgezelschap. (ou = oe).
Tourneeren (draaien, wenden, keeren).
Tourniquet' (Fr. draaikruis of kruisrad
 vóór den ingang van een voorvoertuigen ver-
 boden weg), m. -quets. (quet = ké).
Tournooi', o. -en; zie Tornooi.
Tourna're (Fr. witerlijk, houding; wending,
 ook: halve crinoline), v. -nures. (ou = oe).
Tou'ter (schommel), m. touters, gew.
Tou'teren (schommelen), ik heb getouterd.
Touw (koord van hennep), o. touwen: een
 anker-, een kabel-, een steiger-; zegsw.
 ik kan er geen - aan vastmaken, ik begrijp

er geen steek van; in het - zijn, druk bezig, werkend als een paard, dat voor ploeg of wagen gespannen is; zie Lijn.

Touw (*getouw, weefstouw*), o. touwen: zegsw. iets op - zetten, eig. het kettinggaren door de kammen opspannen, het weefgetouw in gereedheid brengen; fig. een plan opstellen of opmaken, een plan in elkaar zetten.

Touw'baan (*lijnbaan*), v. -banen.

Touw'wen (*van touw*), bn.: een - mat.

Touwen (Vlaamsch. leer bereiden; ook: kloppen, slaan), ik heb getouwd; -**er** (leerbereider), m. -s; -**erij'** (leerbereiderij), v. -erijen.

Touw'ladder (*ladder, van touw gemaakt; scheepsladder*), v. -s; -**mat** (voetmat van gevlochten touw), v. -ten; -**pluizen** (schoepst. het uit elkaar draaien, ontrafelen, uitpluizen van oud touw, het maken van werk tot het vervaardigen van schiemansgaren), o. gmv., zie Garenspoel; -**slager** (touwdraaier, lijnslager), m. -s; -**slagerij'** (lijnslagers-werkplaats, lijnbaan), v. -en; -**stopper** (schoepst. touw, om er een kabel mee te omwinden en stijf te houden), m. -s.

Touw'tjespringen (zeker meisjesspel: het springen in en uit de bocht van een zwaaiend touw), o. gmv.

Touw'werk (de gezamenlijke touwen, voor een werk benodigd, al het want v. e. schip), o.

Tower (Eng. versterkt kasteel a. d. Theems in Londen, gesticht door Willem den Veroveraar, (1066-'87), eertijds staatsgevangenis), m. gmv.

Toxicologie (leer der vergiften), v. gmv.

Toxicum (*vergif*), o. toxica. (x = ks).

Toyn'bee-club, v., -werk, o.: een beweging, naar A. Toynbee genoemd, 1852-'83, die de tegenstellingen tusschen de verschillende standen in de maatschappij trachtte te verzachten; -**school** (inrichting tot ontwikkeling van het volk, van volwassenen, enz.), v. -scholen. (ee = ie).

Traag (*langzaam*), bn. en bw.; trager, -st; -**heid** (*luiheid, langzaamheid*), v. gmv.

Traag'heid (nat. zoogenaamde eigenschap der nat. lichamen, om te volharder in den toestand van rust of beweging, tenzij een op hen werkende kracht daarin verandering brengt), v. gmv.; zie Inertie.

Traag'looper (*aai of luiaard*), m. -loopers: het tropisch dier heet aldus naar zijn uiterst langzame bewegingen.

Traag'zaam (Vlaamsch. zeer langzaam), bw.: o dag (Zondag, die - hengaat!

Traan (*oogvocht*), m. tranen: zegsw. tranen met tuiten schreien, groote, dikke tranen, die in een tuitje of spitsje uitloopen; zie: Bruidstranen, Krokodillentranen.

Traan (*vischolie*), v. gmv.: lever-, olie uit de levers van kabeljauwen.

Traan'achtig (*als traan*), bn.: een - vocht.

Traan'buis (ontl. een der kleine kanalen, waardoor zich een traan ontlast), v. -buizen; -**killer** (ontl. kliertje aan den buitenhoek van het oog), v. -klieren.

Traan'koker (*traanbereider*), m. -kokers; -**kokerij'** (*het koken van traan uit walvischspek*), v. gmv.; -**kokerij'** (*werkplaats, waar traan gekookt wordt*), v. -kokerijen.

Traan'oog (*tranend oog*), o. -oogen.

Traan'oogen (*tranende oogen hebben*), ik traanogde, ik heb getraanogd.

Trabacolo (It. koopvaardijship met 2 masten in de Adr. Zee), m. trabacolo's. (c = k).

Tracasserie' (*geplaag, kwelling, kibbelarij, geharrewar*), v. -rieën. (c = k).

Tracé' (*richting, lijn, afgebakende weg; fig. ontwerp, schets*), o. -'s. (c = see).

Tracereen (*afteekenen, schetsen, afbakenen*).

Tracereer'werk (*bouwk. ornament, kenschet-send voor den gotischen stijl*), o. gmv.: het - ontstaat uit de samenvoeging van meetkundige grondvormen, als cirkels, veelhoeken, ovalen, enz.; het wordt in allerlei materiaal aangebracht bij raamvullingen, enz.; z. Maaswerk.

Trachlet' (*vulkanisch kiezelgesteente*), o. gmv.

Tracho'ma, -**choom'** (*oogziekte*), v.: - is een besmettelijke ontsteking der oogleden.

Tracht'ten (*pogen, zijn best doen*), ik trachtte, ik heb getracht: *hij tracht ons in te halen*, wendt pogingen aan om; *naar iets -*, streven.

Tractaat' (*verdrag, overeenkomst tusschen twee volken*), o. tractaten; zie Barrière--.

Tractaat'je, o. -s; zie Traktaatje.

Tractereen (*behandelen, bejegenen*). (c = k).

Tract'ie, v.: - en materieel, een afdeling bij de spoorwegen voor locomotieven, wagons, enz.; lees: trak'-sie.

Trade (Eng. handel), m.; -**mark** (Eng. handelsmerk), o. -marks.

Trad'tie (*overlevering d. i. mededeeling van mond tot mond, van geslacht aan geslacht*), v. -tiën, -ties, (t = s): een hooggehouden - een eeuwenheugende -.

Traditioneel' (*wolgens of bij wijze van overlevering*), bn. en bw.: *de -e plumpudding op het Kerstfeest in Engeland; de gekleurde eieren zijn in de Paaschwei - voorhanden*. (t = s).

Traducteur' (*vertaler*), fm. -s; (c = k); zie het algemeen gebruikte: Traducteur.

Traduct'ie (*overzetting, vertaling*), v. -s, -tiën. (ct = ks).

Trafiek' (Fr. plaats, waar men de grondstoffen bewerkt voor de fabricage), v. -en.

Trafikant' (*leverancier van bewerkte grondstoffen*), m. -en. (ant = ant).

Trage'die (*dichtk. treurspel, zie ald.*), v. -s, -diën. (ge = gee).

Tragedien' (Fr. treurspelspeler), m. -s; -**dienne** (*treurspelspeelster*), v. -s. (g = zj).

Tra'gi-come'die (*tooneelstuk, om beurten treurig en vroolijk*), v. -comedies. (g = g).

Tra'gi-co'misch (*treurig-vroolijk*), bn. (g = g).

Tra'giens (*treurspeldichter*), m. -ci. (g = g).

Tra'gisch (*het tragische*), v. (g = zj).

Tra'gisch (*droevig, treurig, roerend*), bn.: *het - einde van Jan de Witt; als zn.: het -e, o.: na den dood van den Zwijger verliest de oorlog grootendeels het -*, (R. Fruin).

Train (Fr. gang, slenter), m. gmv.: en -, in gang, op dreef. (ai = è).

Train de lu'xe (Fr. prachttrain, weelderig ingerichte trein), m. (x = ks).

Traineeren (*talmen, slepende houden*): zich -, zich africhten of trainen voor iets bij sport.

Train'en (sport. oefenen voor wedstrijden, wedrennen of spelen, waarbij vaste leefregels), ik heb getraind: *het lichaam - door sport; fig. onze jongens worden getraind in de vreemde talen*. (ai = ee).

Train'er (sport. hij, die de oefeningen leidt, dritmeester, africhter), m. -s. (ai = ee).

Train'ing (*africhting, dressuur*), v.: - van paarden, - van sportmensen. (ai = ee).

Tral'te (*handel. naam van een wissel of assignatie van het standpunt van den betrokkene beschouwd*), v. -s. (a = è).

- Traject'** (overtocht, overvaart, veer, afstand, weg), o. trajecten. (j = j).
- Traktaat'** (godsdiensig vertoog), o. -taten.
- Traktaat'je** (gods. volksgechripte), o. -s.
- Traktaat'** (iem. die trakteeert; onthaler), m. -en.
- Trakts'ie** (feestelijk onthaal), v. -s. (tie = sic).
- Trakteeren** (feestelijk onthalen; iron. iem. geducht doorhalen; ook, iets behandelen).
- Traktement'** (jaarwedde, bezoldiging), o. -en.
- Traktementsdag** (dag, waarop het traktement wordt uitbetaald), m. -dagen; -staat (betaalsrol of -lijst), m. -staten.
- Tralie** (metalen of houten spijltje), v. -s, traliën; zegsw. achter de -s zitten, in de gevangen; iem. achter de -s zetten.
- Traliebrug** (brug met getraliede zijwanden als steun), v. -bruggen.
- Traliedeur** (deur met traliewerk), v. -en.
- Tralieluik** (luik, dat den vorm heeft van een rooster, roosterachtig luik), o. -luiken.
- Traliën** (van traliën of traliewerk voorzien), ik traliëde, heb getralied: een venster -.
- Tralievenster** (venster met traliën tot beschutting), o. -vensters; -werk (samenstel van traliën), o. gmv.
- Tram** (omnibus op spoorrichels), v. -s, trammen: een open -, een zomerwagen; een dichte of gesloten -; lees: trem.
- Tram**, een elektrische - (tramwagen, die door elektrische motoren in beweging wordt gebracht), v. -s, trammen; de vereischte stroom wordt geleverd van uit een centraal punt, meestal langs bovengrondsche geleidingen (trolley-systeem), terwijl de verbinding met den motor verkregen wordt door een rol- of sledgecontact (trolley), verbonden aan een stang, die boven den wagen uitsteekt; zie: Paardentram, Stoomtram. (a = e).
- Tram'aanleg**, m. gmv.; -baan (-lijn), v. -banen; -bel (huid klinkende bel aan den tramwagen), v. -bellen; -boekje (een zeker aantal tramkaartjes in den vorm van een boekje), o. -s; -concessie (toestemming van de bevoegde macht om een tram aan te leggen), v. -s; -conducteur (conducteur op een tramwagen), m. -s; -controleur (inspecteur oopen trambaan), m. -s; -dienst, m. -en; -directeur (bestuurder van een tramonderneming), m. -s; -halte (vast punt, waar de stadstram stopt voor het in- en uitstappen van passagiers), v. -n; -kaartje (plaatskaartje voor een tram), o. -s; -koetsier (wagenbestuurder v. e. tram), m. -s; -lijn (ijzeren weg van de tram, tramweg), v. -en; -maatschappij (maatschappij tot exploitatie v. e. tramlijn), v. -en. (a = e).
- Tram'men** (in of met de tram rijden), ik heb getramd: door de stad -, van 't spoor naar de markt -. (a = e).
- Tramonta'ne** (It. noordster), v. gmv.: de Italianen noemden de poolster (waarop ze zeilden in de Middell. Zee) stella tramontana; zegsw. de - verliezen of kwijtraken, van koers raken, bij uitbr. zijn bezinning verliezen: hij (William Kegge) had haar zoo verwilderd aangekeken, dat ze der (haar) tramontanen haast was kwijt geraakt, (C. O.)
- Tramrails** (ijzeren richels waarop de tram loopt), v. mv., (ai = ee); -rijtuig (-wagen), o. -en; -tarief (prijsbepaling voor de tramritten), o. -ven; -verbinding (verbinding van twee punten door een tramweg), v. -en; -verkeer (het heen en weer trekken der tram), o. gmv.; -weg (-baan, -lijn), m. -wegen; -wissel (werktuig, om de tram op een ander spoor te brengen), m. -s. (a = e).
- Tranchee'** (Fr. loopgraaf), v. -s, -ën.
- Trancheeren** (Fr. snijden, voorsnijden, in stukken snijden); -mes (voorsnijmes), o. -messen; -vork, v. -en. (ch = sj).
- Tran'nen** (tranen afscheiden), mijn oog traande, heeft getraand.
- Tran'endal** (deze wereld vol jammer en ellende), o. gmv.
- Tran'nenlach** (glimlach tusschen de tranen door), m.; -vloed (grootte menigte tranen), m.
- Tran'ing** (olieachtig), bn.: een -e stof.
- Tranquillamente** (It. muz. rustig, bedaard), bw.; lees: -kwiel-la-men'te.
- Tranquille** (Fr. gerust, bedaard), bn. (qu = k).
- Tranquilliteit'** (rust, kalmte, bedaardheid), v. gmv. (quil = kiel).
- Trans** (tinne, bovenrand; omgang van een toren; fig. hoogste punt), m. transen: bij uitbr. uitspannel: de morgenster alleen hield stand nog aan de transen, (Bogaers).
- Trans**, als voorvoegsel, bet. over, aan de andere zijde, komt in vele afleidingen voor, b.v.: -actie (vergelijk, minnelijke schikking, verdrag, overeenkomst, handelsovereenkomst), v. -tiën, -ties; z. Compromis; -alpijnisch (van of gelegen aan gene zijde der Alpen), bn.; -alpine, bn.: Zwitserland krijgt al meer - spoorwegen: deze stellen steeds groeter gebieden open voor het toeristenverkeer; -atlan'tisch (naar gene zijde van den Oceaan), bn.: een -e zeekabel, d.i. van Europa naar Amerika: -e graanvrachten; (i = ie); -bordeur (hangende brug, van rails voorzien), m. -s; de - rust ± 25 M. boven het watervlak op aan de oevers geplaatste torens.
- Transcendent'**, -eendentiaal' (niet onder de zinnen vallend), bn. (e = e).
- Transcript'** (kopij, afschrift), o. -en. (c = k).
- Transept'**, o. -en; zie Transsept.
- Transfiguratie** (gedenkdaag in de R.-K. kerk op 6 Aug. van de verheerlijking Christi op den berg Thabor), v. gmv., zie Thabor; -formatie (omschepping, gedaanteverandering, evolutie), v. -ties, -tiën; (t = ts); -formator (nat. toestel tot het omzetten van een electrischen stroom v. grootspanning en geringe electromotorische kracht in het omgekeerde), m. -s, -toren; -formceeren (omvormen, vervormen, een anderen vorm geven); -fu'sie (geneesk. overtapping van frisch, levenskrachtig bloed), v. -sies, -siën. (s = z).
- Transigeeren** (een vergelijk treffen, tot een schikking komen, schipperen): men moet -, om in het practische leven nuttig te zijn, (Potg.), plooiën, wat geven en nemen. (g = g).
- Transiteeren** (doorvoeren van koopwaren).
- Transitief'** (overgaand op een ander), bn.: een - werkwoord, spraakk. overgankelijk, nl. zulk een w.w., dat een lijdend voorwerp bij zich kan hebben. (s = s).
- Transitief'** (spraak. overgankelijk w.w.), o. -tieven. (s = s).
- Transito** (It. doorgang, doorvoer van goederen en waren uit een vreemd land, zonder in ons land te worden opgeslagen of te koop gesteld), o. gmv.: -handel, m. doorvoerhandel, handel in doorvoergoederen. (s = s).
- Transitoir'**, -toor' (overgaand), bn.: -e, -tore bepalingen, v. overgang, tijdelijk. (s = s).
- Transkapellen** (straaikapellen), v. mv.:

- de - zijn de kapellen, welke in kathedralen het hoogaltaar aan de achterzij omkransen; zij zijn een symbolisch beeld van de stralende doornenkroon om het hoofd van Jezus.
- Translaat'** (vertaling, vertaald stuk), o. -laten; -**laat'kantoor**, o. -kantoren; -**la-teeren** (vertalen, overzetten in een andere taal); -**lateur'** (vertaler), m. -s: een beëdigd -, die nl. onder eed staat als waarborg voor zijn eerlijkheid, ook: vertaler voor het gerecht; -**la'tie** (eig. overdraging), v. -ties, -tiën: de - van een recht op een ander; -**migra'tie** (verhuizing, volksverhuizing; zielsverhuizing), v. gmv., (t = s); -**mis'sie** (overdracht, verzending), v. -s, -siën, fig. - van gedachten; -**parant'** (doorschijnend), bn., als zn. (doorschijnend lijnenblad als onderlegger, om recht te schrijven), o. -en; -**pira'tie** (Fr. uitwaseming), v. gmv.; -**plaeeren** (uitwasemen, zweeten); -**plan-ta'tie** (overplanting), v. -s, -tiën; -**poucereen** (overzetten, een muziekstuk in een anderen toon overbrengen); -**port'** (boekh. bedrag, dat van de eene zijde der rekening op een volgende bladzij wordt overgebracht), o. -en; -**port'** (Fr. vervoer; ook, het vervoerde), o. -en: - v. levensmiddelen, een - gevangen; -**port'kosten**, m. mv.; -**porta'bel** (vervoerbaar), bn.; -**porta'tie** (ballingschap), v. gmv., meer: Deportatie, (tie = sie); -**porteeren** (overvoeren, overbrengen: ook van bedragen van de eene zijde eener rekening op een volgende); -**porteur'** (hoek-, graadmeter), m. -s, ook Graadboog; -**port'schip** (schip en vooral stoomboot tot het vervoeren van krijgsvolk, landverhuizers, gevangen), o. -schepen; -**port'verzekerijng** (verzekering tegen de gevaren bij vervoer van goederen, vooral ter zee), v. -en; -**port-wagen** (wagen voor het goederenvervoer naar boot of trein), m. -s; -**pos'tie** (omzetting; muz. overzetting in een anderen toon; verplaatsing), v. -tiën, -s.
- Transsept'** (bouw. dwarsschip van een kerk of eenig groot gebouw), o. -en: het - is b.v. van een gotische kruiskerk als de St. Jan in Den Bosch de dwarsbalk, nl. dat gedeelte, 'twelk de lengte-as rechthoekig snijdt.
- Transvaal'** (aandr. Eng. kolonie), v. gmv.; -**vaalsch**, bn.: -e boeren; -**va'ler** (bewoner van Transvaal, in Z.-Afrika), m. -valers.
- Transversaal'** (dwars, overhoeksch), bn. en bw.; -**versaal'** (meetk. snijlijn van een stel van lijnen, dwarstlijn), v. -versalen. (s = z).
- Trant** (wijze), m.: Tollens dicht op eigen -; een - v. geestigheid, waarin de heer Dorbeen sterk was, (C. O.); dat is nu mijn -, manier; volgens den nieuwen - van schrijven, stijl.
- Trantelen** (op en neer loopen), ik heb granteld: het is een reiziger in nood, die trantelt van de koude, (Bild.); vergel. Drentelen.
- Trap** (schop), m. -pen: het paard gaf hem e. -.
- Trap** (trede), m. -pen: het kind kroop op den zedden -, van - tot -; zegsw. hij is van de -pen gevallen, scherts. voor: zijn haar is geknipt; fig. de -pen van vergelijking, trapvormen (spraak.); op den laagsten -, op den hoogsten - van beschaving.
- Trap** (al de treden te zamen), v. -pen: een houten -, een ijzeren -, een marmeren -; een kelder -, een zolder -, een wentel -, een toren -; een steile -, een geheime -.
- Trap'leuning** (leuning langs e. trap), v. -en; -**looper** (smal karpel voor een trap), m. -s; -**luik** (liggend luik boven een trap), o. -en; -**portaal**, o. -talen; -**roede** (koperen roede, om een traplooper vast te leggen), v. -n.
- Trap'ze** (gymnastiek-toestel: zweefrek), v. trap'zen; ook Trapees'.
- Trap'zium** (meetk. vierhoek met slechts twee evenwijdige zijden), o. -s, -zia. (e = ee).
- Trap'zoid** (een vierhoek, waarvan de 4 zijden en hoeken ongelijk zijn), v. -s. (e = ee).
- Trap'gans** (waadvogel, steltlooper), v. -zen.
- Trap'gevel** (voorgevel van een huis, die in een punt eindigt en aan den bovenkant trapsgewijze opgaat), m. -s: het huis van oom Stastok had een -, en de bovenste verdieping was met kruiskozijnen in het lood, (C. O.)
- Trap'machine** (naaimachine met pedalen of voettrappers), v. -machines.
- Trap'pelen** (herhaald trappen), ik heb getrappeld: de paarden brieschen en - van ongeduld; de reiziger stond te - van koude.
- Trap'pen** (per fiets rijden), ik -te, heb en ben getrapt: hij trapte in een uur van Maastricht naar Luik.
- Trap'pen** (met den voet treden), ik heb getrapt: turf -, het orgel -; zegsw. iemand op de teenen -, hem eenigszins beleedigen.
- Trap'per** (vallen-zetter), m. -s: de -s oefenen hun bedrijf uit in de landen om de Hudsonsbaai, het winnen van pelzen is het doel.
- Trap'plat'** (kloosterling eener zeer strenge orde, dus genaamd naar de abdij la Trappe in Normandië, gesticht in 1140), m. -en.
- Trap'psalm** (optochtslied der oude Israëlieten, ook: psalm, door Levieten gezongen, terwijl ze de trappen van Jeruzalems tempel opklommen), m. -en; zie Ps. 119 tot 134.
- Trap'sgewijze**, -**gewijs** (bij trappen), bv. Trap'swijze, -**wijs**, bw.: iets - behandelen.
- Tras** (metselspecie, tufsteengruis), o. gmv.
- Tras'i** (O.-I. ingrediënt der rijstafel), v.
- Tras'molen** (nl. die tras maalt), m. -molens.
- Tras'raam** (steenlaag boven op het fundamentwerk, in tras gemetseld), o. -ramen: het - moet het optrekken of opzuigen van vochten verhinderen.
- Trasseeren** (een wissel op iemand trekken).
- Trassant'** (handel. trekker v. e. wissel), m. -en.
- Tras'sen** (met tras metselen), ik heb getrast: deze muur is atrast, in tras gezet.
- Travaat'** (onstuimige windvlaag met stortregen en onweer), m. travaten.
- Travailleeren** (Fr. ingespannen werken, arbeiden, zich afmatten), lees: travalleeren.
- Traval'je** (hoef- of noodstal), v. travalles.
- Trav'en** (scheepst. stouwen, wolkakken instouwen, duiveljagen), ik traafde, heb getraafd.
- Traver'se, travers'** (Fr. dwarsweg, overweg, dwarsgang, dwarsappe; fig. onverwachte hindernis), v. -versen.
- Traverseeren** (dwars doorloopen of snijden, doorkruisen, fig. in den weg staan, hinderen).
- Travesteeren** (verkleeden, vermommen, ook: een ernstig gedicht grappig veranderen).
- Travestie'** (vermomming, lachwekkende verkleeding; toon. mannenrol door een vrouw vertolkt: grappige voorstelling van iets ernstigs, ook: omwerking van een ernstig gedicht in een lachwekkend), v. -ties, -tieën. (t = t).
- Trawant'** (begeleider, lijfwacht), m. trawanten; fig. partijganger, medestander: de - en v. e. dwingeland; verder: een maan als bijplaneet.

Trawler (Eng. vischkotter met stoomvermogen, treiler), m. —s.

Trawl-net (soort van sleepnet voor de zeevisscherij), o. —netten: de Engelsche —visschers op de Noordzee.

Treb'ba (Russ. godsdienstoefening), v. —'s.

Trebison'de (Turksch vaartuij op de Zwarte Zee, genoemd naar de stad van dien naam), v. trebizonden. (e = ee).

Trech'ter (kegelvormig voorwerp met wijden mond en nauwe tuit, doorgieter), m. —s: een wijn—, een molen—; —**vormig**, bn.: een maaltstroom is —, in den vorm van een trechter.

Tred (stap, gang), m. treden: met vasten —.

Trede (stap; sport eener ladder; deel v. een trapje, v. e. stoep, enz.), v. —n; ook: Tree.

Treden (de voeten verzetten, gaan, loopen), ik trad, heb en ben getreden.

Tred'molen (molen, die door op een rad te treden in beweging wordt gebracht), m. —s: de veroordeelde moest in den — loopen; fig. geesdooudenden arbeid verrichten, altijd denzelfden zwaren arbeid doen; zie Treemolen.

Tree (trede, stap), v. treeën.

Treëft (ijzeren drievoet op e. komfoor), v. —en.

Treëk (list, looze streek), m. treken.

Treem (molentrechtter), m. tremen, z. Tremel.

Treemolen (tredmolen), m. —s; —**plank** (opstapplank aan den zijkant van spoorwaggen of open tram), v. —en; —**rad** (rad met schoepen, waar men op treedt, om het te doen draaien), o. —en, —eren.

Tref (lukje), m. gmv.: het is een —, den bal te raken, toeval.

Tref'baar (kunnende getroffen worden), bn.

Tref'felijk (voortreffelijk, uitmuntend), bn. en bw.: — vleesch en wildbraad, (v. Lenn.); een —e spreuk, (C. O.); was de Klokke geen schoone, geen —e herberg? (V. Lov.); win treflijk aan in kracht en moed, (Tollens); —er, —st.

Tref'fen (raken), ik tref, heb getroffen: het doel —; iem. —, roeren; dit portret is goed getroffen, gelijk goed; een vergelijk —, een overeenkomst sluiten; effen is kvaad —.

Tref'fen (gevecht, ontmoeting met den vijand), o. gmv.: een bloedig —.

Tref'send (hartroerend, aandoenlijk), bn.: een — verlies, een —e gelijkens; e. — tooneel.

Tref'fer (kogel, die het doel raakt, geen mis-schot), m. —s: in den oorlog, van de 1000 schoten 2 treffers, zie ook: Inschieten.

Tref'kans (mogelijkheid, te zullen treffen), v. —en: de — van een uit een vliegtuig geworpen bom is vrij gering; —**punt** (artill. het punt, dat getroffen moet worden), o. —en; —**zekerheid** (zekerheid van zijn schot, om het wit te raken), v. gmv.

Treil (treklijn, jaaglijn), m. —en: met zeil en —, met het geheele tuig, d. i. met zeilen en touwen, met alles wat tot het schip behoort.

Treil'en (voorttrekken, voortsleepen), ik heb getreild: een schuit —; —**er** (schuientrekker, ook, sleepboot), m. —s.

Treil'er (vischvaartuij, dat met sleepnetten vischt), m. —s; zie Trawler.

Treilla'ge (latwerk, houten traliwerk), o. —s.

Treil'lijn (treklijn, jaaglijn), v. —en.

Trein (stoet, sleep, reeks), m. —en.

Trein (spoorrein), m. —en: een snel—, een sukkel— of boemel—, een goederen—.

Trein'beambte (conducteur), m. —n; —**compagnie** (mil. afdeeling, belast met het vervoer van soldaten en goederen), v. —ën;

—**personeel** (machinist, stoker, conducteurs op een trein), o. gmv.; —**smid** (smid, die van een gereedstaanden trein het raderwerk, de rems, enz. naziet), m. —smeden; —**soldaat** (soldaat v. e. treincompagnie), m. —daten.

Treil'teren (plagen, sarren), ik heb getreiterd; —**aar**, m. —s; —**aarster**, v. —s; —**ing** (het treiteren), v. —en; —**lach** (sarrende, plagende lach), m. gmv.

Trek (begeerte), m. gmv.: — naar het verbodene, lust, neiging.

Trek (slag bij het kaartspel), m. trekken: ik heb nog maar vier trekken gemaakt.

Trek (ruk, haal), m. —ken: met één — van den hengel, van het vischnet.

Trek (haat met een pen), m. trekken.

Trek (gelaatstrek), m. trekken: hij had de trekken der Bourbons.

Trek (Z.-Afr. verhuizing), m. trekken: de groote — der Boeren, uittocht van Boeren uit de Kaapkolonie in 1836; — is ook het heele reisgezelschap, de waggen, het vee, enz.

Trek (reis der trekvogels), m. —ken.

Trek (trek, looze streek), m. treken: zegsw. iem. een — spelen, hem een poets bakken, hem leelijk beethebben; zijn trekken thuis krijgen, op zijn beurt er inloopen, wederkeurig beetgenomen worden.

Trek'bal (bij. zekere stoot, waarbij men de keu een weinig naar zich toetrekt), m. —len;

—**bank** (bank, om metaaldraad te trekken of te maken), v. —en; —**beest** (trekdier: os, paard, hond, ezel), o. —en; —**beugel** (baggerbeugel), m. —s; —**dag** (dag, waarop een loterij trekt), m. —dagen; —**deur** (tochtdeur), v. —en; —**dier** (lastdier: dier, dat een wagen, een schip, enz. moet trekken), o. —en;

—**duif** (Amerik. duif, in ontzettend groote vluchten zich verplaatsend), v. —duiven;

—**ezel** (ezel, die als trekdier gebruikt wordt), m. —s; —**gareel** (lederen halsjuk der trekpaarden), o. —en; —**garen** (zeker vischnet, zegen), o. —s; —**gat** (stookgat, ook, tochtgat), o. —en; —**gat** (uitgebaggerde diepte in het veen), o. —en; —**geld** (premie voor inzet of opbod bij een publieke verkoop van vaste goederen) o. —en, zie Strijkgeld; —**goed** (groenten, druiven, die door kunstmatige warmte gekweekt, lang vóór den tijd a. d. markt gebracht worden), o. gmv.; —**haak** (kuiperswerktuig), m. —haken; —**hamer** (hamer v. d. leiddekker), m. —s; —**hel** (heiblok, dat met touwen door mannenkracht opgetrokken wordt), v. —en;

—**hond** (karhond), m. —en; —**kar** (handkar), v. —karren; —**kast** (broeikas), v. —en.

Trek'kebeenen (sleepvoetend gaan), ik —beende, heb getreккеbeend; —**beenen** (het paren van duiven), zij hebben getreккеbeekt.

Trek'ken, m. mv.: — zijn spiraalvormige insnijdingen in de ziel of den loop v. e. geweer of v. e. kanon, zie: Getrokken en Loop.

Trek'ken, ik trek, heb of ben getrokken: de paarden — den wagen, voorttrekken: naaf boven —, halen; een prijs — uit de loterij, bekomen; de koffie, de thee laten —, laten aftrekken; het trekt hier, er is hier tocht; een lijntje —, fig. in stilte klinken met iem.; ééne lijn — met iem., het met iemand eens zijn; een wissel op iem. —, afgeven; rekenk. den vierkantswortel —, berekenen; aan het kortste eind —, er het slechtst aan toe zijn, zie Einde; —**ker** (persoon, dier of voorwerp, dat trekt, d. v. een stoomsleeper), m. —s;

- ker** (werktuig, waarmee men trekt), m. -s; zie Kurketrekker; -**ker** (persoon, die een wissel afgeeft), m. -s; -**king** (het trekken), v. -en: de - der staatsloterij.
- Trek'ker** (veen: spitter, opdieper van bagger- of laagveen), m. trekkers.
- Trek'letter** (schrijf- of krulletter), v. -s; -**lijn** (jaaglijn, touw om een schip voort te trekken, een net in te halen, iets aan boord te halen), v. -en; -**muts** (een ouderwetsche vrouwenmuts), v. -en, vl.; -**net** (sleeponet voor de vischvangst), o. -ten; -**os** (os als trekdiër), m. -ossen; -**paard** (karrepaard), o. -en; -**pad** (jaagpad), o. -en; -**pen** (pen tot het trekken van lijnen langs een lintaal), v. -nen; -**plaat** (stalen plaat met gaten voor den draadtrekker), v. -platen; -**pleister** (geneesmiddel; fig. gmz. een persoon, die iem. aantrekt: geliefde), v. -s; -**pot** (aftrekpot, theepot), m. -ten; -**reep** (dik touw, om geschut, enz. voort te trekken), m. -en; -**schuit** (schuit, die door een paard aan een lijn wordt voortgetrokken), v. -en; -**sel** (afleid. van trekken: aftreksel), o. -s: - van thee, - van kruiden, afkooksel; -**slede** (slede voor pakhuisgoed, die door een paard getrokken wordt), v. -n; -**stang** (handvat van een spoorwissel), v. -en; -**tafel** (tafel met uittrekbladen), v. -s; -**vaart** (kanaal, waterweg voor trekschuiten, enz.), v. -en; -**visch** (visch, die op bepaalde tijden van het jaar gaat of komt), m. -visschen: de haring is een -; -**vogel** (vogel, die op gezette tijden een groote reis maakt), m. -s: de oieveaar is een -; de grootste helft der Europeesche vogels behoort tot de -s; de mensch is geen -, (C. O.); Potgieter noemt de gaande en komende dienstboden -s: we zijn hier (in dezen dienst), allemaal maar -vogels; -**weg** (weg voor de trekpaarden b.v. langs een kanaal), m. -wegen, zie Trekpad; -**zaag** (spantzaag, groote houtzaag), v. -zagen.
- Trek'kingslijst** (uitlotingslijst), v. -en; de - eener loterij geeft de nummers der prijzen en verla ook die der nieten; de nummers eener - nazien.
- Trema** (spraak. deel- of scheiteeken), o. -'s.
- Trembleeren** (beven; muz. trillen m. d. stem).
- Tremmel** (trechter, waardoor het gemalen graan loopt in een zak), m. tremmels.
- Trem'mer** (man, die de steenkolen uit het scheepshol haalt en in de machinekamer der zeeboot brengt), m. tremmers.
- Trem'molo** (it. muz. beving, trilling), v. -'s.
- Tremulant'** (muz. bevende toon, trilton, zeker orgelregister), m. tremulanten.
- Tremuleeren** (muz. trembleeren).
- Trens** (lis; ook, ruwe zijde; verder: kleine toon, welks mondstuk geen stang heeft), v. trenzen; zegsw. iemand - geven, d. i. slaag.
- Tren'te** (gesch. plaats, waar het R.-K. oecumenische of algemeene concilie is gehouden van 1545-'63), o.; zie Concilie.
- Tren'sen** (vlechten), ik heb getrensd: touw -.
- Trepaan'** (schedelboor), m. trepanen.
- Trepaneer'boor** (trepaan), v. -boren.
- Trepaneeren** (de hersenpan doorboren), ik -de, heb getrepaneerd.
- Trepang**, v., zie Tripang.
- Tres**, tres'se (geweven goud- of zilverboord-sel; een haarsnoer, e. haarvlecht), v. tres'sen.
- Tres fa'ciunt colle'gium** (Lat. drie (personen) vormen een college d. i. gezelschap).
- Treu'ga** of **Pax De'i** (gesch. godsvrede), v. gm. v.: volgens de - (1040 n. C.) moest er van Woensdagavond tot Maandagavond onder alle Christenen, vrienden en vijanden, buren en vreemden, vrede heerschen. (eu = ui).
- Treur'berk** (loofboom, berk met neerhangende of treurende takken), m. -en; -**benk** (beuk, waarvan de takken naar beneden hangen), m. -en; -**cypress** (cypres met hangende takken), m. -sen; -**dicht** (dichtk. klaagdicht), o. -en, zie Elegie; -**en** (diep bedroefd zijn), ik heb getreurd, ook, kwijnen: de geheele natuur treurt; -**esch** (eschboom met hangende takken), m. -esschen; -**gees'tig** (zwaarmoedig, naargeestig), bn.: een - e zang, neerslachtig makend, -er, -st; -**gewaad** (rouwkleed), o. -gewaden: hier zat ze (Heile) in 't zwarte -, (Bild.); -**ig** (droevig, bedroefd), bn. en bw.: een - e vermaardheid, -er, -st; -**igheid**, v. gm. v.; -**kamer** (gesch. vertrek in de strafgevangenis, waarin de veroordeelde den avond vóór de terechtstelling werd opgesloten en tot den dood werd voorbereid), v. -s; -**kloed** (rouwkleed), o. -eren; -**lied** (klaaglied), o. -eren; -**mare** (droevige tijding), v. -n; -**marsch** (doodenmarsch), m. -en; -**muziek** (begravenismuziek), v. gm. v.
- Treur'roos** (roos met neerhangende takken), v. -rozen; -**spel** (dichtk. tooneeldicht, waarin de hoofdpersoon tevergeefs strijd voert of machteloos staat tegenover eigen hartstocht of tegenover het lot en zóó zijn ondergang te ontmoet gaat), o. -spelen: het historisch -, b.v. Vondels Gijsbrecht van Aemstel, Bilderdijks Floris V, Schimmels Napoleon Bonaparte; het bijbelsch -, b.v. Vondels Jozef in Dothan, Joffa; het staatkundig-allegorisch -, b.v. Vondels Palamedes, ook: Tragedie; -**speldichter** (tragicus), m. -s; -**speldichteres**, v. -sen; -**spelspeler** (tooneelspeler, die i. e. treurspeloptreedt, tragedien), m. -s; -**spelstijl** (stijl, waarin het treurspel wordt geschreven, tragische stijl), m. gm. v.; -**tijd** (tijd van rouw), m. gm. v.; -**toon** (klaagtoon), m. -tonen; -**tooneel** (tooneel, waarop een treurspel gespeeld wordt; fig. treurige gebeurtenis), o. -tooneelen; -**wilg** (een uit het oosten overgebrachte sierwilg met neerhangende takken), m. -en: den - vindt men op kerkhoven, in parken, op buitenplaatsen; -**zang** (dichtk. klaag- of rouwzang), m. -zangen, zie Treurdicht.
- Treu'zel** (talmel), m. en v. -s, -tje, o. -s; -**achtig** (langzaam), bn.: onze dienstbode is wat -; een - moedertje; -**en** (langzaam werken, slabakken), ik heb getreuzeld; -**aar** (beuzelaar), m. -aars, -aarster (vr. treuzel), v. -s; -**ig** (beuzelend, talmend, niet-voort-makend), bn. en bw.: grootje wordt wat -; -**kous** (persoon, die treuzelig is), m. en v. -en; -**werk** (knutselwerk; werk, dat zeer langzaam vordert), o. gm. v.
- Trezoor'** (Fr. schat, schatkamer), o. trezoren.
- Trezorie'** (bewaarkamer der openbare mid-delen, schatkamer), v. trezorieën.
- Trezorier'** (rentmeester, ook: bewaarder van de schatkist, schatmeester), m. trezoriers.
- Trezorier'schap** (rentmeesterschap), o. gm. v.
- Tri'a'de** (drietal), v. triades. (i = ie).
- Tri'a'kel** (geneesmiddel, waarin opium is), m. gm. v., zie Theriakel. (i = ie).
- Tri'angel** (muz. driehoek van staaldraad), m. -angels: in het orkest speelt hij de trom

- en den —, driehoekig gebogen, stalen slag-instrumentje. (i = ie).
- Triangulair** (driehoekig), bn. (ai = è).
- Triangulatie**, v. —ties, —tiën: *de — van een stad*, d. i. opmeting (driehoeksgewijze) en in-kaart-brenging. (t = s).
- Triarchie** (regeering, uit drie personen bestaande; driemenschap), v. triarchieën.
- Tribulatie** (kwelling, ongeval), v. —tiën, —ties.
- Tribuleeren** (tribulatie verwekken).
- Tribunaal** (rechtbank, gerecht), o. —nalen.
- Tribunaal** (het ambt van tribuun), o. gm.v.
- Tribuune** (spreekgestoelte; een galerij of verhooging; een afgezonderde plaats voor het publiek in vergaderzalen), v. tribunes. (i = ie).
- Tribuun** (volksman in de Romeinsche geschiedenis, gemeensman), m. tribunen.
- Tribout** (schatting, cijns), m. en o. —buten.
- Tricheeren** (valschen spelen; spieken). (ch = sj).
- Trichine** (microscopisch smetdierje in varkensvlesch), v. trichinen. (ch = scherpe g).
- Trichinose**, bn.: —spek, met trichinen.
- Trichinose** (de trichinenziekte), v. gm.v.
- Trient** (aard. oude naam van Utrecht, vooral van Maastricht), o.: het oude —.
- Tricolor** (driekleur; amarantsteen), m. —loren.
- Tricolore** (de driekleur-cocarde), v. —n, —s.
- Tricot** (Fr. tricoter, breien: machinaal gebreed, nauwsluitend goed), o. gm.v.; lees: tri'koo.
- Tricot** (nauwsluitend vleeschkleurig pakje van kunstmakers), v. —s; lees: tri'koo.
- Trictrac** (zeker Italiaansch spel met dobbelsteenen), o., ook: Triktrak en Bakspel.
- Tridium** (R.-K. driedaagsche godsvrucht-oefening, een feestviering van drie dagen, ook dit tijdperk zelf), o. —s; ook: Tri'dium.
- Trielje** (soort van gekeperde tijk, driedraadsch geglands weefsel), v. —s; —jen (van trielje), bn.
- Triest** (droevig, naar, somber), bn.; —er, meest — ook: Triestig.
- Trifolium** (drieblad, klaver), o. —liums.
- Trigonaal-getallen** (rek. getallen, die in den vorm van een driehoek kunnen gesteld worden), o. mv.; ze zijn begrepen in de formule: $\frac{1}{2}n(n+1)$, b.v. 21, als $n=6$.
- Trigonometrie** (toepassing der hoekmeting op driehoeken), v. gm.v. (me = mee).
- Trigonometrisch** (de trigonometrie betreffende), bn.: een —e formule. (isch = ies).
- Trijp** (fluweelige stof als bekleedsel van stoelen, canapés, enz.), o. gm.v.; (soorten), o. —en.
- Trijpt** (trijp), o.: groen gebloemd —, (C. O.)
- Trijpen** (met trijp bekleed), bn.: er stonden zes — stoelen, ook, van trijp: —pantoffels.
- Trijsblok** (scheepst. hijschblok; katrol, waarmede iets getrijsd kan worden), o. —blokken.
- Trijsen** (ophalen, ophijschen), ik heb getrijsd.
- Trijsgat** (scheepst. luik, waardoor de goederen worden opgehaald of opgeschen), o. —en.
- Trijzel** (korenzeef), v. —s, fig. treuzelaarster.
- Trijzelen** (door een trijzel laten loopen, van koren), men —de, heeft getrijzeld.
- Triktrak** (bakspel), o. gm.v.; ook: Tik'tak.
- Triktrakbord**, o. —borden; ook: Tik'takbord.
- Triktrakken** (het bakspel spelen), ik heb getriktrakt, ook: Tik'takken en Bakken.
- Tril**, m. gm.v.: op den — zijn, gaan slenteren, leegloopen, lanterfantten; zie Dril.
- Tril diertjes** (draadvormige diertjes, in vocht levende), o. mv.; —gras (een grassoort met fijne, vertakte graspluimen, in de venen), o. —sen; —haar (zeer fijne haartjes in de neusholte, enz.), o. —haren.
- Trillen** (zeer snel heen en weer bewegen), het heeft getrild: *zijn stem trilt van vreugde*; ze — van angst, van koude, d. i. hevig beven, rillen; —ling (trillende beweging), v. —en.
- Tril'lor** (muz. regelmatig trillende toon), m. —s.
- Trilloen** (miljoen van den 3en rang), o. —en.
- Trilogie** (eig. iets drievoudigs), v. —gieën: een — kan zijn een drievoudige of drieledige redevoering; ook, een serie van drie tooneelstukken, wier onderwerp samenhang heeft, b.v. *Joseph in Dothan*, *Joseph in Egypten* (1640), *Joseph in 't Hof van Vondel*, zie ook: Tetralogie; ook drie dichtstukken, welke bij elkaar behooren, b.v. *De drie Zustersleden*, (aan Gent, aan Brugge, aan Antwerpen, van K. L. Ledeganck, 1805-'47).
- Trimester** (vier-ndeeljaars, kwartaal), o. —s: het traktement wordt er per — betaald.
- Triniteit** (de H. Drievuldigheid of Drieëenheid), v. gm.v.: het feest der — in de R. K. kerk, eerste Zondag na Pinksteren. (i = ie).
- Tr'o** (It. driestemmig muziekstuk of gezang; drietal b.v. een — van vrienden), o. trio's.
- Triolet** (dichtk. drieklankdicht), v. —ten: een — is een dichtstukje van gewoonlijk acht, soms twaalf jambische of trochaeïsche verzen, waarvan het eerste, dat de hoofdgedachte bevat, tweemaal terugkeert en wel als vierde en zevende regel, terwijl het tweede vers nogmaals als achtste regel voorkomt; zie Van Droogenbroeck: *Ik kan niet, zegt de trage, En daarom kan hij niet, enz.*
- Triomf, triumf** (zege, zegefeest, overwinningfeest), m. triomfen. (i = ie).
- Triomfant** (zegepralend), bn. en bw.: een — e blik; hij, de heer Kegge, keek toen — rond (in de concertzaal), (C. O.), zegevierend.
- Triomfantelijk** (triomfant), bn. en bw.: het — lied der zilvervloot; hij lachte —.
- Triomfboog** (gedenkteeken voor veldheeren of keizers), m. —bogen: men vindt —bogen te Rome, Ancona, Parijs, enz., eereboog.
- Triomfboog** (de welfboog tusschen het schip en het priesterkoor eener R.-K. kerk), m. —bogen.
- Triomfeeren** (zegepralen): *Ik triomfeer, o. Salomon!* (Aya Sofia, III), d. i. mijn Sofiakerk wint het van uw wereldberoemden tempel, (uitroep v. keizer Justinianus, 27 Dec. 537).
- Triomfkruis** (R.-K. prachtig kruis van groote afmeting met het beeld van den Gekruiste, van den triomfboog aan ketting of schakels afhangende), o. —kruisen.
- Triomflied** (geestdriftig krijgslid ter eere van de behaalde zege), o. —liederen; —tocht (zegetocht), m. —tochten.
- Triompha'tor** (zegevierend veldheer of keizer, die zijn triomftocht destijds in Rome hield), m. —s: Julius Caesar, —. (ph = f).
- Triool** (It. muz. figuur van drie noten, met de klem op de eerste, die slechts de waarde hebben van twee van dezelfde soort), v. triolen.
- Trip** (houten vrouwenschoetsel met een bandje van leer), v. trippen.
- Tri'pang** (O.-I. zeekwal, die gereinigd, in zout water gekookt, geraokt en verpakt wordt verzonden naar China en Japan), v. —s; de — is onmisbaar bij een Chineeschen maaltijd; Makassar (Celebes) is een stapelplaats van —, de — wordt gevangen op de kust van Nieuw-Holland; zie Holothuriën.

Tri'ple (Fr. *drievoudig, drieledig*), bn.: *Triple-Alliantie*, het drievoudig verbond, gesloten te 's-Gravenhage, (23 Jan. 1668), ook, *Tripel*; --*alliantie*, verbond tusschen Duitschland, Oostenrijk en Italië; --*entente*, verbintenis tusschen Frankrijk, Rusland en Engeland.

Tripl'iceeren (voor de derde maal van antwoord dienen): *de minister -de*; zie: *Repl'iceeren* en *Duplic'iceeren*.

Tripl'iek' (*antwoord op een dupliek*), v. -en.

Tri'plo: in - (*in drievoudig afschrift*), bw.

Tri'plum (*het drievoudige*), o. gmv.

Tri'p'pelen (verwant met *trappen*, met kleine pasjes loopen), ik heb getrippeld: *de musschen - op mijn stoep*, met kleine sprongen zich bewegen, dribbelen.

Tri'p'pelmaat (dichtk. *driedeelige maat met één betoonde en twee onbetoonde lettergrepen*), v. -maten, b.v. *De jaren vervaren, als schuimende baren*, (Bild.); zie: *Anaep'st'*, *Dac'tylus*, *Amphi'brachys*.

Tri'ppen (*trippelen, met kleine passen gaan*; ook, *veen trappen*), men tripte, heeft getript.

Tri'ptiek' (*schilderij met twee losslaande deurtjes, dus bestaande uit drie tukken, driewuik*), v. -s, -tiekken; zie *Diptiek*.

Tri'p'trap, tw.; zie *Klipklap*.

Tri'p'trappen (*triptrappend gaan*), ik triptrapte, heb getriptrapt.

Tri's'te (*treurig, droefgeestig*), bn.; -r, meest -; (i = ie); zie *Triest*.

Tri'ton (myth. *zeegod van lagere rang, van-boven mensch, van-onderen visch*), m. -s: de -s blazen vóór *Neptunus* uit op *kinkhorens*, gezeten op *zeepaarden* of andere *zeemonsters*.

Tri'tonshoren (een soort van *kinkhoorn*), m. -s: de - *vindt men in de Middellandsche Zee*.

Tri'ts (een afleid. van *drie: drietal*), v. -en: een - van *zonen*, (Bild.)

Tri'tsen (een spel, dat met drie of vier dobbelsteenen gespeeld wordt en waarbij vooral het werpen van drie gelijke oogtallen in aanmerking komt), ik heb getritst.

Tri'umf', m. -en, zie *Triomf*, enz.

Tri'um'vir (Lat. *drieman*), m. -viren, -viri.

Tri'um'viraat' (*Driemanschap in Rome*), o. gmv.: het eerste - in 60 v. C.: *Caesar, Pompejus* en *Crassus*; het tweede - in 43 v. C.: *Antonius, Octavianus* en *Lepidus*. (i = ie).

Tri'viaal' (*alledaagsch*), bn. en bw.: *zijn geld te grabbelen gootien in den poel van -ale genoegens*, (C. O.); hij drukt zich - uit.

Tri'vialiteit' (*alledaagschheid, platheid, dubbelzinnigheid, gemeenheid*), v. -en. (i = ie).

Tri'vial'iter (*plat, alledaagsch*), bw.: *podagra, - gezegd het pootje*. (i = ie).

Tri'vium, o.; zie *Vrije kunsten*.

Tro'as (gesch. *het gebied der stad Troje*), o.

Trochee', trochae'us (*metriek. tweedeelige maat: een betoonde (lange), gevolgd door een onbetoonde (korte lettergreep)*), m. -ën, -chacën; b.v. *Sikkels blinken*, (*Staring*).

Trochae'isch, bn.: -e *verzen van één voet zijn zeldzaam*. (ae = ee).

Troeb'el (*onklaar*), bn. en bw.: *zegsw. in - water is het goed visschen*, bij onlusten is er voordeel te behalen; - er, -st.

Troeb'el (*onlusten, beroerten*), m. -s, -en: in de -en *dier tijden*, de -en *stillen*.

Troeb'elachtig, bn.: *het water dezer leiding is -*, een weinig *troebel*.

Troeb'boek (*naam van een visch op Java, de O.-I. elft*), v. -boeks.

Troef, v. *troeven: harten is -*, *klaveren is -*; *zegsw. iemand - geven*, d. i. slaag, klappen, fig. hem duchtig de *waarheid* zeggen, hem flink te woord staan; *armoede is er -*, er heerscht aldoor *gebrek en nood*.

Troef'aas (*aas of één van de troef*), o., en zoo verder: - twee, v., - drie, v., enz.

Troef'kaart (*kaart, die in eenig spel tot de troef behoort*), v. -kaarten.

Troep (Fr. *menigte, aantal, bende*), m. -en: een - *schapen*, een - *ruiters*, de *generaal sprak tot de -en*, gelederen; ook: *gezelschap: een - tooneelspelers*, een - *muzikanten*.

Troep'enmacht (*getal, sterkte van de troepen, krijgsmacht*), v. gmv.

Troeps (ge)wijze, - (ge)wijs (*in een troep*), bw.: *de kinderen gingen - naar huis*.

Troet'el (*kolenemmer*), m. *troetels*.

Troet'el (*gekleurde kwast als versiersel*), m. *troetels: een sabel met een - er aan*.

Troet'elaar (*iemand, die troetelt, fig. vleier*), m. -laars, -laren.

Troet'elen (*vleien, streelen, liefkoozen*), ik heb *getroeteld*; zie *Vertroetelen*.

Troet'elkind (*verwend kind, lieveling, oogelijn*), o. -eren; fig. *de -kinderen der fortuin*, zij, die *vrouw Fortuna* in alles begunstigt.

Troev'en (*troef spelen, ook: aflossen*), ik *troefde*, heb *getroefd*; fig. op zijn plaats zetten.

Trofee', v. -ën; zie het betere *Tropee*.

Trof'fel (*kalkscheppertje, truweel*), m. -s.

Trog (*vierkante bak*), m. -gen: een *bakkers-*, *kneedbak*; een *ko-*, *e. voeder-*, *e. varkens-*.

Trog'elaar (*bedelaar*), m. -laars.

Trog'elen (*met list afbedelen of afhandig maken*), ik heb *getroggeld*; - *artijf*, v. -en.

Trog'gelzak (*bedelzak*), m. -zakken; fig. *bedelaar*.

Troglod'teten (gesch. *holbewoners: eerste en weinig beschaafde menschenrassen*), m. mv.

Troik'a (een met drie paarden gespannen *Russische slede of wagen*), v. *troika's*.

Troja, Troje (*beroemde hoofdstad v. Troas, in de oudheid; volgens de mythe, door Apollo en Neptunus gebouwd; 10 jaar lang door de Grieken belegerd*), o. gmv.: - *werd ± 1200 v. C., in het 10e jaar v. h. beleg, door de Grieken verwoest*; ook, *Ilium*.

Trojaan' (*inwoner van oud-Troje, bewoner van Troas*), m. -janen; - *jaansch*, bn.: *de -jaansche oorlog*; het -e *paard inhalen*, zelf den vijand binnenvoeren; zie *Paard*.

Trol'der (*Engelsche schroefboot voor de vischvangst, verbastering van trawler*), m. -s.

Trol'ley-systeem (*bovengrondsche electr. geleiding, waarbij de verbinding met den motor verkregen wordt door een rol- of sledecontact n.l. door een trolley, gehecht a. e. stang, die boven den electrischen tramwagen in gebogen lijn uitsteekt*), o. gmv.; lees: *trol'hie*.

Trom, v. *trommen: de - roeren, trommelen*; *zegsw. de groote of Turksche - roeren*, veel reclame maken; *met de stille - vertrekken*, ongemerkt de stad verlaten, eig. als soldaten, die zonder *trommelslag* *afmarcheeren*.

Trombl'no (It. *muziekinstrument*), v. -s.

Trombo'ne (*schuiftrompet*), v. -s; - *bonist'* (*bespeler v. e. schuiftrompet*), m. -en.

Trom'mel (*cilinder, doos*), v. -s: de - van een *klokkenspel, van een speeldoos, horloge, enz.*

Trom'mel (*blikkendoo, dienende tot verschillende doeleinden*), v. -s: een *brood-*, *de koffie-*; een *lees-*, O.-I. tot *bewaring* of

verzending van tijdschriften; —**tje** (koekjes-trommel), o. —s.

Trom'mel (soldatentrom), v. trommels.

Trom'melaar (tamboer), m. —s.

Trom'melen (de trom slaan), ik heb getrommeld; fig. op de tafel —, tikken, slaan.

Trom'melen (mil. in den modernen krijg ratelend schieten), men —de, heeft getrommeld; nadat de Engelschen vier dagen getrommeld hadden, gingen ze tot den aanval over; als het erg trommelt, is nergens dekking.

Trom'melslag (het slaan op de trommel, slag op de trommel), m.: iets bij — bekend maken; —**slager** (tamboer), m. —slagers; —**stok**, m. —stokken; —**vel** (kalfsvet, over de trommel gespannen), o. —vellen; —**vlies** (ontl. deel van het inwendig oor), o. —vliezen.

Trom'melvuur (mil. ratelend en onzettend gedonder, door tal van snelvuurkanonnen veroorzaakt), o. gmv; ook: roffelvuur.

Trom'melzeef (grootte, draaiende zeef der kolennijnen), v. —zeven: de — scheidt de gruisvelden naar de grootte der stukjes, die nootjes heeten.

Trom'melzucht (opzetting van maag en pens bij het rundvee), v. gmv.

Trom'men (trommelen), ik heb getromd:

—**mer** (iemand, die trommelt), m. trommers.

Tromp (blaashoorn, bazuin), v. trompen; ook: de — van den olifant, slurf; de — van een geweer, mond van den loop.

Tromp'en (op de tromp blazen), ik heb getrompt; —**pensaar** (trompblazer), m. —s.

Trompet' (koperen blaasinstrument), v. trompetten; ook, spreekhoorn; verder: zeker orgelregister, ontl. de — van Eustachius, buisje, dat de trommelholte van het oor met de keel verbindt.

Trompet'boom (sierboom, boom uit Brazilië en West-Indië), m. —boomen.

Trompet'geschal (klank van één of meer trompetten), o. gmv.

Trompet'ten (op de trompet blazen), ik heb getrompet; zegsw. iem. lof —, luid verkondigen; —**ter** (hoornblazer), m. trompetters.

Trompet'vogel (een soort van trappans in Z.-Amerika), m. —vogels; ook: Agami.

Tro'nen (zetelen, ten troon zitten), hij troonde, heeft getroond; fig. heerschen: in die woning troont vrede en huiselijk geluk.

Tro'nie (aangezicht, bakkes), v. tronies: minacht. een leelijke —, gelaat.

Tronk (afgeknotte boomstam), m. tronken.

Tronk (Z.-Afrika: gevangenis), m. —en.

Tro'nsch' gewicht (in Engeland, gewicht voor de edele metalen), o.: een pond — is 373.25 Gram.

Troon (verheven gestoelte als teeken van waardigheid), m. tronen: zegsw. den — beklimmen, koning worden; iem. van den — stooten, ontronen; fig. de — van God, de hemel.

Troon'nen (misleiden, verlokken), ik troonde, heb getroond; iem. ergens heen —; zie Medetroonen.

Troon'hemel (verdekking aan den bovenkant, overhuiving van den troon), m. —hemels; zie Baldakijn.

Troon'opvolger (prins, die vermoedelijk den regeerenden vorst zal opvolgen), m. —s; —**volgater**, v. —volgsters.

Troon'rede (koninklijke toespraak bij de opening der Kamers, van het Parlement), v. —redenen; een kleurloze —.

Troon'zaal (zaal in het vorstelijk paleis, waar de troon staat), v. —zalen.

Troop (woordenkeer, redesieraad, redkundige figuur), m. tropen; b.v. Daar komt de kiel met goud belaan, (Spandaw); zie: Metaphoor, Metonymia, Antonomasia, enz.

Troost (vertroosting, bemoediging), m. gmv.; spreekt. een kopje —, koffie met suiker;

—**brief** (brief van rouwbeklag), m. —ven;

—**elijk**, bn.: een —e gedachte, troostend;

—**eloos** (diep bedroefd), bn., —loozter, meest —; —**en** (bedaren, stillen, tot berusting brengen, opbeuren), ik heb getroost: wie zal die droeve moeder —, nu zij haar lieve kinders derft? (Vondel); —**er** (man, die troost), m. —s; —**er** (de H. Geest), m. gmv.: ik zal u een — zenden, (Bijbel), zie Paracleet; —**eres'**, v. —sen: Gij (mijn dochter), Raadster, Helpster, Troosteres, beproefd in druk en rouw! (Staring); —**grond** (een reden tot troost; iets, waaruit men troost put), m. —en; —**lied** (vertroostend lied), o. —eren; —**psalm**, m. —en; —**rede** (toespraak om te troosten, rouwbeklag), v. —redenen; —**rijk** (rijk aan troost, veel troost gevende), bn.; —**vol** (veel troost bevattend), bn.: een — woord, een — le tijding; —**woord** (vertroostend woord, troostende toespraak), o. —en: geen — en kunnen vinden bij een groote ramp.

Tro'pe, tro'pus, m. tropen; zie Troop.

Tropee' (gesch. zegeteeken op de plaats, waar de vijand verslagen werd en bestaande uit den opgestapelde buit van vijandelijke schilden en wapenen), v. tropeeën; ook, Trophée.

Tro'pen (keerkringen), m. mv.; ook: de heete luchtstreek: verblijf in of tusschen de —.

Tro'penhelm (helm met kurklaag der O.-I. soldaten), m. —en.

Tro'penkolder (waanzinnige zielsziekte, ontstaan in en door de groote hitte van de tropen), m. gmv.; zie Kolder (dolheid).

Tro'pisch (tot de keerkringslanden behoorende), bn. en bw.: de —e gewesten, de —e zeeën, —e planten, de —e flora; —e hitte; rondom de Moorsche villa was een —e tuin vol hooge palmen; een —e hitte; in de serre van Artis is het — warm, als in de tropen. (i = ie).

Tro'pisch (beeldsprakig, figuurlijk, oneigenlijk, overdrachtelijk), bn.: een —e wijze van spreken. (i = ie).

Troqueeren (Fr. ruilen, wisselen, ruilhandel drijven), ik heb getroqueerd. (qu = k).

Tros (vruchtvorm), m. —sen: een — druiven, een —je bessen; ook: een — wormen, bos.

Tros (plantk. bloeiwijze), m. —sen: de —sen van den goudenregen.

Tros (mil. krijgstrein, legerbagage), m. —sen: van een veldleger is de — een enorme trein van wagens, al wat noodig is voor het transport van middelen en hulpmiddelen voor de telegraaf- en telefoonafdeeling, de pontonafdeeling, de geneesk. afdeeling, het veldhospitaal, voor het vervoer van munitie, enz., levensmiddelen, enz.; de — komt achter het leger aan; ook, de noodige manschappen om den — te bedienen; ook, Legertros.

Tros (kabel, uit drie of vier strengen in elkaar gedraaid), m. —sen: een — v. honderd M. lengte.

Tros'sen (bundels maken; den paarden de pakkage opladen), ik troste, heb getrost.

Tros'kieuwigen (een orde v. visschen), m. mv.

Trots (hoogmoed, waan, trotscheid, laatzinnigheid), m. gmv.; de — van Alva;

- Mahommed** in zijn onbuigbren -, (Da Costa).
Trots (zelfgevoel, fierheid), m. gmv.: *gij moogt met - op uw werk neerzien.*
Trots (persoon of zaak, waarop men trotsch is), m. gmv.: *die zoon is de - van zijn leven; Pasteur was de - van het Fransche volk.*
Trots (hoogmoedigheid, verwaand), bw.
Trots (ondanks, in weerwil van), vz.: - mijn pogingen; *ik doe dat - den beste.*
Trotsch (hoovaardig), bn. en bw.: *een - e houding, een - e ziel, - zijn, - er, meest -; -heid* (hoovaardij), v. gmv.
Trotsch (fier, statig, prachtig), bn.: *een - e taal; de - paleizen dier stad; welk een - gezicht, die waterval!*
Trotsch'aard (verwaand persoon), m. -s.
Trotseeren (uittarten): *het gevaar -*, het hoofd bieden; *het vijandelijk vuur -*, zich blootstellen aan; *laster en hoon -*, niet tellen.
Trotsen (trotseeren), ik trotste, heb getrotst: *het menschedom durfde Gods hoogheid -*, (Bild.), tergen, uittarten; - op rang, stand, moed, enz., zich verheffen op, bogen op.
Trotteeren (draven, b.v. van een paard).
Trottoir' (Fr. *egaal verhoogd voetpad langs de huizen eener straat*), o. -s.
Trottoir-roulant' (Fr. *rollend plankier*), o. trottoirs-roulants; zie Tapis-roulant.
Troubadour' (Fr. *dichter of trouwère d. i. vinder*, ook: *Provençaalsche minnezanger in de Middeleeuwen*), m. troubadours. (ou = oe).
Trouble (Fr. *troebel, onrust, verwarring, volksbeweging, onlusten*), m. -s. (ou = oe).
Troubleeren (Fr. *verontrusten, storen, verwarren*), zie ook Getroubleerd. (ou = oe).
Trou-madame (Fr. *baltafel, baltafelspel, kamerspel met 13 kleine ivoren balletjes*), v. -s.
Trousean' (Fr. *uizet van een bruid*), m. -s; lees: *trou-soo'*.
Trouvallie (Fr. *vondst, buitenkansje*), v. -s.
Trouvère (Fr. *maker v. gedichten: het woord beteekent vinder*), m.: de -s schreven van de 11e tot de 14e eeuw en stelden b.v. de epische dichtten v. d. Karel-romans op. (ou = oe).
Trouw (getrouwheid, eerlijkheid, gehechtheid), v. gmv.: - moet blijken, zinspreuk der Haarlemsche rederijderskamer „de Pelikaan”; *te goeder -; te kwader -*, d. i. oneerlijk, arglistig; *in -e*, in waarheid, z. Trouwens.
Trouw (huwelijk), v. gmv.; verg. Ondertrouw.
Trouw, bn. en bw.: *hij was mij hou* (z. ald.) *en -*, d. i. toegenegen en getrouw; *een hond is een - dier*, getrouw; *een - verhaal*, nauwkeurig; -er, -st; -**belofte** (belofte van met elkaar te zullen trouwen, door partijen geteekend in 't bijzijn van twee getuigen), v. -n; -**breuk** (echtbreuk, ook: *het breken eener trouwbelofte*), v. gmv., zie ook Felonie; -**dag** (dag van het huwelijk, ook, *het huwelijk zelf*); ook: *dag, dat men op het gemeentehuis kan trouwen*), m. -en; -**eltijk** (op getrouwe wijze), bw.: *hij heeft mij - gediend*; -**eloos**, bn. en bw.: *een - karakter*, d. i. valsch, slecht, oneerlijk; -zer, -t; -**eloosheid** (erge ontrouw), v. gmv.
Trouw'en (in den echt vereenigen, of vereenigd worden), de ambtenaar, de priester, de dominee trouwde, heeft getrouwd: *dit paartje is vandaag getrouwd*; ook, ten huwelijk nemen: *een onbemiddeld meisje -*; fig. neem de betrekking voorloopig aan, je bent er niet aan getrouwd, voorgoed, voor altijd aan ver-
- bonden, aan vast; bij overdr. aaneensmeden, zie ook Wellen.
Trouwens (in waarheid, overigens), bw.
Trouw'gewaad (huwelijks-kleedij), o. -gewaden.
Trouw'hartig (oprecht, eerlijk, openhartig), bn. en bw.; -er, -st; zie Cordiaal.
Trouw'hoed (hoed van bruid of bruidegom op den trouwdag), m. -en; -**japon** (japon, waarin de bruid trouwt), v. -nen; -**kamer** (kamer in e. gemeentehuis, waar de huwelijken worden gesloten), v. -s; -**kleeren** (het trouwgewaad), o. mv.; -**lustig**, bn.: *mijn vriend was -*, geneigd of verlangend om te trouwen, -er, -st; -**partij** (huwelijkspartij), v. -en; -**plechtigheid** (inzegening van een huwelijk), v. -heden; -**ring** (zinnebeeld van de onverbreekbaarheid van het huwelijk), m. -en; -**zaal** (trouwkamer in stad- of raadhuis), v. -zalen.
Truc (Fr. *kunstgreep, handigheid, foefje; fig. strek, list*), m. trucs; lees: *truuk*.
Truck-stelsel (gedwongen winkelnering, waarbij de arbeiders niet in geld, maar in allerlei waren worden uitbetaald), o.; in ons land is het - verboden bij de invoering van de wet op het arbeidscontract op 1 Febr. 1909.
Trud'heim (Germ. myth. *verblijf der kracht, het paleis van Thor*), o. (u = oe).
Truffeeren (met truffels toebereiden, kruiden).
Truffel (een geurige zwamsort of eetbare paddenstoel), v. -s: *een pastei met -s bereiden*; -**saus** (getruffeerde saus), v. -sausen; -**worst** (getruffeerde worst), v. -en.
Trug'geleu, gew., zie Troggelen.
Trui (zeug, moerkonijn), v. -en.
Trui (gebreide overborstrok van zee- en werklieden), v. truien.
Trui (gemakkelijke studiestoel), v. truien.
Truisum (Eng. *gemeenplaats, waarheid als een koe*), o.: de bewering, dat er op Java telkens hongersnood heerscht, in 'n - geworden, (Max Hav.)
Trumeau' (Fr. *muurvak of penant tuschen twee vensters*), m. -'s.
Trumeau' (Fr. *penanttafeltje, luze-tafteltje onder een penantspiegel, hangende op een paar haken*), m. trumeau's: *op een -*, *onder een reusachtigen spiegel*, (C. O.). (eau = oo).
Trust (Eng. *aaneensluiting van ondernemers in hetzelfde bedrijf, samensmelting van gelijksoortige maatschappijen tot éene, d. i. onder één bestuur*), v. trusten: de leden van een - mogen het handelsartikel niet beneden den prijs verkoopen; een tabaks-, een petroleum-, een staal-, een graan-, een vleesch-; fig. een - van kleine staten; zie Cartel.
Trustee (Eng. *vertrouwd beheerder van een trust, van goederen of vermogen*), m. -tees.
Truweel' (dichterlijk: *troffel*), o. -weelen.
Truwant' (lage knaap, bedelaar), m. -en. vero.
Tryps'ine (ontl. een ferment van het alveleeschap), o. gmv.
Tsaar, **Tsa'rewitaj**, **Tsari'na**, **Tsarit'sa**, zie Czaar, enz.
Tset'sevileg (giftvolieg in Z.-Afrika), v. -en.
Tsjech (bewoner van Bohemen), m. -en; ook, Tsech, Czech; -**isch**, bn.: *de -e steden.*
Tsjir'pen (piepen), heeft getsjirpt: *de sprinkhaan kan -*, *de krekel kan -*, scherp sjilpen.
Tu'ba (muz. koperen muziekinstrument met zuaren fagottoon, dat als contrabas eener fanfare dient), v. tuba's. (u = uu).

Tu'be (buisje of metalen pijpje, vol geprepareerde schildersverf), v. tuben. (u = uu).

Tu'benverf (schildersverf in de tube), v. -verven.

Tuberculens' (knobbelig, gezwollen, lijdend aan tuberculose), bn.; als zn. m. en v.: -**len'-zen** (aan tuberculose lijdenden); -**culose** (longtering, longknobbelling), v. gmv.

Tuber'kel (ziekelijke knobbel b.v. in de long, veroorzaakt door zekeren bacil), m. -kels.

Tu'beroos (herfsthyacinth van Java, een bolgewas met witte, lelieachtige bloemen, die een sterken geur verspreiden), v. tuberozen.

Tucht (regel, orde, zedelijke drang), v. gmv.

Tucht'eloos (aan geen tucht gewend, ongeregeld, zonder tucht), bn. en bw.; -zer, meest -.

Tuchteloos'held (volstagen gebrek aan tucht, insubordinatie), v. gmv.

Tucht'huis (gevangenhuis), o. -zen; -**huis'-boef** (gevangene, misdadiger), m. -ven;

-**huis'straf** (hechtenis), v. gmv.

Tucht'igen (kastijden), ik tuchtigde, heb getuchtigd; -**ing** (het tuchtigen), v. -en; -**ingsexpeditie** (O.-I. krijgstoet, om een in opstand verkeerend volk, gewest of eiland te tuchtigen), v. -s.

Tucht'roede (stok om te tuchtigen, strafroede), v. -roeden: de - **opheffen**.

Tucht'school (rijksinrichting voor verbetering van jeugdige misdadigers), v. -scholen.

Tu'dorstijl (Engelsche gothiek), m. gmv.

Tu'fsteen (een grauwe kalk- of zandsteen), m. -steenen, (stofnaam), o.: een toren, een muur van -; ook Dufsteen.

Tu'f-tu'f (volksnaam in Frankrijk en elders van de auto), v. tuf-tufs; bij ons ook tuf.

Tu'f (scheepst. touw, om iets vast te leggen), v. -en; zegsw. *iem. op de - houden*, aan 'lijntje, zie Lijn; -**anker** (scheepst. anker, waaraan het schip bij ebbe vastligt, hoeganker), o. -s; -**en** (met een touw vastbinden), ik heb getuid: een koe aan een paal -, gew.;

-**er** (paal, om een tuertouw aan te binden), m. -s; -**eren** (scheepst. vastmaken), ik heb getuierd; -**ertouw** (touw, waarmede iets vastgezet wordt), o. -en.

Tu'g (materiaal, werktuig, gereedschap, toestel), o. -en: het - van een lastdier; zegsw. *dat is - van volk*, - van goed, d.i. gemeen, slecht volk, min goed; zie: Martel-, Speel-, Vaar-, Voer-, Werk-, Zintuig.

Tu'g (scheepst. al het noodige voor de uitrusting van een schip), o. gmv.: **touwwerk**, zeilen behooren tot het -; een schip van - voorzien; *waarloos -*, dat nl. in reserve gehouden wordt, zie Waarloos; fig. *ook hij ligt onder, wat de zeelieden noemen, zijn beste -*, (C. O.), Pieter heeft nl. zijn beste pak aan.

Tu'g'ge (scheepst. al het touwwerk; al wat tot het tuig van een schip behoort), v. gmv.

Tu'gen (getuigen, getuigenis afleggen), het tuigde, heeft getuigd: *dat tuigt niet in uw voordeel*; *dat tuigt van doorzicht, van menschenkennis*, strekt ten bewijze van.

Tu'gen (van tuig voorzien), ik tuigde, heb getuigd: *een schip -*, een paar -.

Tu'g'huis (wapenhuis, bewaarplaats van oorlogsmateriaal), o. -huizen; zie Arsenaal.

Tu'f (sleur, gril, jokkernij), m. tuilen: *iem. op den - houden*, op sleeptouw houden, voor den gek houden, bed tten. vero.

Tu'f (ruikertje, bosje bloemen), m. tuilen: een -tje vergeet-mij-nietjes, een -tje rozen.

Tu'f (trosvormige bloeiwijze), m. tuilen.

Tuillerie'ën (Fr. vorstelijk paleis in Parijs, in 1564 op last van Catharina de Medicis gebouwd), v. mv.: de - waren eeuwen lang de verblijfplaats der Fransche koningen. (ui=u-ie).

Tu'mel (tuimeling, buiteling), m. gmv.

Tu'melaar (een soort van duif, die tuimelend vliegt), m. -laars.

Tu'melaar (bruinvisch, groote dolfin), m. -s.

Tu'melaar (onderdeel van het slot van een geweer of pistool, v. e. revolver, enz.), m. -s.

Tu'melaar (deel v. e. deurbel), m. -s: de - is een rechth. gebogen hefboom om een loodrechte beweging in e. horizontale te veranderen.

Tu'melen (buitelen, draaiend neerstorten), ik tuimelde, ben getuimeld: *van een dak -*;

-**geest** (geest van verzet, van revolutie), m. gmv.; -**ing** (tuimelende val), v. -en; -**kar** (stortkar), v. -ren; -**raam** (raam, dat om twee stiften of een denkbeeldige as kan tuimelen), o. -ramen: -ramen vindt men in scholen, werkplaatsen, fabrieken: -**vishje** (een soort van kleinen karper), o. -s.

Tuin (palen, verbonden door rijs- of vlechtwerk als omheining), m. tuinen: om mijn hof is een -, (Zeeuwsch); bij uitbr.: afperking, heining, zie Omtuining; zegsw. *iem. om den - leiden*, hem omleiden, misleiden, beetnemen, bij den neus hebben; *de kap op den - hangen*, zie Kap; *zij zal het niet over den - gooien*, roekeloos verkwisten; zie ook: Aftuinen, Betuinen, Omtuinen.

Tuin (Herv. de afgesloten ruimte om den preekstoel), m. -en; zie Dorphek.

Tuin (hof), m. -en: Gelderland heet de - van ons land, het lustoord; *een bloem-, een moes-, een speel-*; de botanische - te Buitenzorg is wereldberoemd; -**aarde** (zwarte teelaarde), v. gmv.; -**anjeller**, v. -en;

-**baas** (meester-tuinman op een landgoed), m. -bazen; -**bank** (zitbank in een tuin), v. -en; -**bed** (afgedeeld perkje in een tuin), o. -bedden; -**boon** (zoogen. Roomsche boon), v. -en; -**bouw** (het bebouwen, inrichten, onderhouden van tuinen), m. gmv.; zie ook: Dierentuin (diergaarde, zoologische tuin, Artis), Knollentuin en Plantentuin.

Tuin'bouwleeraar (leeraar van tuinlieden, ook, leeraar aan een tuinbouwschool), m. -leeraren, -raars: e. rijks-; -**bouwschool** (vakschool tot opleiding van tuinlieden), v. -scholen: de Gerard Adriaan van Smieten - te Frederiksoord; -**bouwtentoonstelling** (tentoonstelling van alles, wat op tuinbouwgebied belangrijk is), v. -en.

Tuin'der (tuinier), m. tuinders. gew.

Tu'nen (den tuin bewerken), ik heb getuind.

Tu'nen (wilgetakken tot een tuin vlechten, ook, met een tuin omringen), men tuinde, heeft getuind.

Tuin'gereedschap (allerlei gereedschap van den tuinman), o. -pen; -**gewas** (tuinvruchten, moesgroente), o. -sen; -**godin**, v. z. Pomona; -**hoed** (grootte strooien zonnehoed, om in den tuin te dragen), m. -en;

-**huils** (huilsje, optrekje in een tuin), o. -huizen; -je (priel), o. -s.

Tu'ntier (tuinman, hovenier), m. -s.

Tu'ntier'eren (den tuin bewerken), ik -nierde, heb getuinerd; zn. o.: *Ben je aan het -?*

Tuiniers'almanak (almanak met aanwijzingen, het tuiniersvak betreffende), m. -ken; -**bedrijf** (al het werk van den tuinman)

- o. gmv.; — **werk** (tuinmanswerk), o. gmv.
- Tuin'kamer** (kamer, die op den tuin uitkomt of uitziet), v. —s; — **kers** (sterkers, bitterkers, zeker toekruid bij brood of salade), v. gmv.; — **knecht** (knecht van den tuinman), m. —s; — **koninkje** (winterkoninkje), o. —s; — **koffie** (de vrucht van den koffieheester, gekweekt in kunstmatig op e. bergheelling aangelegde tuinen), v. gmv.; — **man** (hovenier), m. —lieden, —lui; — **mansvrouw** (vrouw v. d. tuinman op een landgoed), v. —en; — **manswoning** (tuinierswoning, —huis), v. —en; — **pad** (pad door den tuin), o. —paden; — **schaar** (grootte schaar, waarmee de tuinman b.v. de heggen snoeit), v. —scharen; — **scheerling** (hondspeterselie), v. gmv.; — **sieraden** (allerlei versierselen, als beeldjes, potten, manden, in den tuin), o. mv.; — **slaper** (klein viervoetig diertje, dat in Limburg voorkomt), m. —s; — **sluipertje** (tuinkoninkje), o. —s; — **spin** (dierk. spin onzer tuinen, b.v. de kruisspin), v. —spinnen; — **stad** (een volgens vast plan gebouwde kolonie van meer of minder groote woningen met tuintjes), v. —steden: een — is gelegen op goedkoop grond, die onvervreemdbaar eigendom blijft der gemeenschap (staat, gemeente, coöperatie), zóódanig, dat elke grondspeculatie uitgesloten is en de waardevermeerdering ten bate der gemeenschap geaarborgd blijft; — **stoel** (stoel voor den tuin), m. —en; — **tafel** (tafel voor den tuin), v. —s; — **werk** (tuiniersarbeid, ook: rijswerk, rijserm aan kribben van rivieren), o. —en; — **zaad** (bloemzaad), o. gmv., (soorten), o. —zaden.
- Tuifpaal** (om nl. schepen aan vast te leggen), m. —palen; zie Tuier.
- Tuifschien** (bedrieglijk ruilen, kwanselen, ook: dobbelen), ik tuischte, heb getuischt; — **er** (speler, dobbelaar), m. —s.
- Tuif'sco**, Germ. godheid, stamvader des volks; lees: tu-is'koo; ook: Tuif'sto.
- Tuif** (spits toeloopend einde v. e. voorwerp: pijp van ketel, pot of pan), v. tuiten: de — van een kan, ketel, d. i. spits uitlopende schenkpip; zegsw. tranen met — en schreien, zie Traan, fig. bitter schreien, lang schreien.
- Tuif** (puntige haarvlecht), v. tuiten.
- Tuif'telen** (wiebelen, niet vaststaan, wankel staan), het tuitelde, heeft getuield; — **ig** of — **achtig**, bn.: een — tafeltje; —er, —st.
- Tuif'telig** (wankelend, onvast), bn.: —er, —st.
- Tuif'ten** (toeten), het tuitte, heeft getuit: mijn ooren — van al die drukte, ruischen.
- Tuif'thoed** (hoed met een tuif of vooruitstekende punt), m. —hoeden.
- Tuif'thoorn** (toethoorn), m. —hoorns.
- Tuif'tkan** (kan met een schenkpip), v. —nen.
- Tuif'tlamp** (ouderwetsche keukenlamp met tuif), v. —lampen; zie Baklamp.
- Tuif'tpot** (aarden pot met een tuifje), m. —ten.
- Tuk** (list; ook: soort, ras), m. gmv.: deze knapen zijn van beteren — dan die.
- Tuk** (verlangend, begeerig), bn.: — op roof, op buit, op winst, op bloed, op moord, heet op; ook: nijdverig, fier, prat: de Hollandsche steden waren — op hare privilegiën.
- Tuk'je** (dutje), o. tukjes: ik heb een — gedaan, middagslaapje, siësta.
- Tul** (kruik, kan, zuignap, pul), v. tullen.
- Tul'band** (hoofdadeksel der Turken; ook: zeker gebak in tulbandsvorm), m. —banden.
- Tul'bandsvorm** (blik of vorm, waarin een tulband gebakken wordt), m. —vormen.
- Tule** (Fr. fijn gazen weefsel), v. gmv.
- Tulen** (van tule), bn.: een — sluier.
- Tulp** (plantk. een uit Azië herkomstig bolgewas), v. —en; de — is een lelieachtig, éénbloemig gewas en komt voor in allerlei kleuren, vooral om Haarlem gekweekt.
- Tul'pebol** (knot eener tulp), m. —bollen.
- Tul'peboom** (een soort v. magnolia), m. —en.
- Tul'penbed**, o. —bedden; — **handel** (de dwaze — handel, 1636-'37), m. gmv.; — **kweker**, m. —s; — **zaad**, o. gmv.
- Tul'pemanie'** (dwaze tulpenliefde), v. gmv.
- Tumbler** (Eng. buitelaar, kunstenaar), m. tumblers; verder: grogglas of likeurglaasje zonder voet; ook: tuimelaar (duif).
- Tumult** (geraas, optoop, opschudding), o. —en.
- Tumultueus** (rumoerig, druk), bn. en bw.
- Tumululus** (Lat. grafheuvel van ouden tijd, oude heuvelachtige grafplaats), m. tumuli.
- Tunica** (onderkleed der oude Rom.), v. —'s.
- Tunica** (mantelvormig gewaad), v. —'s: de — wordt bij R.-K. godsdienstplechtigheden door den bisschop gedragen.
- Tuniek** (mil. kledingstuk), v. tunieken.
- Tun'nel** (aandr. onderbergsche spoorgang), v. tunnels: de Mont-Cenistunnel is 12220 M. lang: de — van den St.-Gothard is 14900 M., de onlangs voltooide Simplon — is 19731 M.
- Tun'nel** (scheepst. de wijde koker, waardoor op groote zeebooten de schroefas loopt), v. —s.
- Tun'nel** (ondergrondsche gang bij groote of drukke stations, ook onder rivieren), v. —s.
- Turbatie** (verwarring, verontrusting), v. —s.
- Turbine** (Fr. horizontaal liggend, schroefvormig waterrad), v. —s: de — is in 1882 te Stockholm door De Laval uitgevonden en sedert 1883 in toepassing.
- Turbulent** (woelig, onrustig), bn.; —er, meest —; — **ie** (onstuimigheid), v. gmv. (e = e).
- Tur'co** (tirailleur v. h. Fr. leger in Algiers), m. —'s.
- Turelaar** (vergel. tierelieren: referent, zangwijze; fig. gril, luim), m. —luren, —luurs.
- Turelaar** (snipachtige vogel), m. —luren, —s.
- Turelaursch** (dol), bn.: 't is om — te worden, om uit z'n vel te springen, mal te worden. gmz.
- Tu'ren** (strak kijken), ik heb getuurd: hij zit maar op dat onleesbaar handschrift te —.
- Turf** (Eng. grasveld, renbaan), v. —s.
- Turf** (een enkele turf) m. turven: zegsw. men ziet in het veen op geen —je, waar overvloed is, is men niet karig, (als stofnaam en als collectief), v.: wij stoken —, is er lichte, harde, lange en platte —; de — op uw zolder mindert erg; zie: Baggelaar, Baggerturf, Sponturf.
- Turf'arde** (aarde, deels uit turfmoel bestaande), v. gmv.; — **achtig** (lijkende op turf of veen), bn.: een —e grond; — **bak** (bak voor turf, aan den haard), m. —bakken; — **boer** (veenboer, leverancier van turf), m. —en; — **drager** (sjouwerman, die een turfschip helpt lossen), m. —s; — **graver** (veenboer, veenknecht), m. —s; — **grond** (veengrond), m. —en; — **hok** (bewaarpplaats van turf), o. —hokken; — **lijst** (lijst met groepen van streepjes, dienend als notitie bij het turven), v. —en; — **maker** (veenarbeider, die de uitgegraven veenspecie trapt en in turfvorm deelt), m. —makers; — **mand** (mand, om turf in aan te dragen), v. —en; — **moel** (poeder v. turf), m. en o. gmv.; — **mot** (—moelm), o. gmv.; — **mul** (stof, gruis

van turf), v. gmv.; -**praam** (-schuit), v. -pramen; -**schip** (vaartuig voor het vervoer v. turf), o. -scheiden: gesch. het -schip van Breda (1590).

Turfsteken (het maken van veenturf), o. gmv.: Friesche monniken begonnen omstreeks 1334 veen tot turf te steken; -**strooisel** (fijne veenvezels of turfmolm als strooisel onder de paarden in stallen), o. gmv.; -**strooiselfabriek** (fabriek, waarin van steekturf turfmolm, voor de verzending b.v. naar Engeland geprept en verpakt, wordt gemaakt), v. -en; -**tijd** (tijd, waarin men turf opdoet, of dat ze gemaakt wordt), m. gmv.; -**ton** (geijkte ton als turfmaat), v. -nen; -**tonnen** (het meten van turf in tonnen), o.; -**tonster** (turfmeeester), v. -s; -**trapper** (verbrede klomp van den turfmaker), m. -s, fig. lompe schoen: Waar heb je die -s laten maken? (C. O.); -**trapper** (turfmaker), m. -s; -**vuur** (vuurtje van opgebouwde turven), o. -vuren; -**zolder** (zolder als bergplaats van turf), m. -s.

Turk (inboorling van Turkije), m. -en; fig. wreedaard, ook: een hondennaam.

Turken (plagen, mishandelen), ik turkte, heb geturkt: wordt ge ook geturkt als ik? vroeg de jonge Baars, (Bogaers); z. Negeren.

Turkij'e (aardr. het Ottomaansche rijk), v.

Turkoma'nen (Turksche nomaden), m. mv.; de - hebben hun verblijf tusschen de Kaspische Zee en het Aralmeer.

Turkoois' (Fr. een blauwgroen, ook groenblauw, ondoorzichtig edelgesteente, uit Perzië), m. turkooizen, (stofnaam), o. gmv.: de Turksche - is hemelsblauw.

Turkooiz'en (met turkoois), bn.: een jongmensch met - doekspeld, (C. O.)

Turksch (afkomstig van, eigen aan Turkije), bn.: -e tarwe, mais, -e leder (marokijn), -e tapijten, een -e tempel of moskee.

Turksch (de Turksche taal), o. gmv.

Turksch pond' (geldswaarde v. ± f11.00), o.

Turksch rood' (fraai meekraprood), o. gmv.

Turksche trom' (grootte en hooge trom, die aan beide zijden geslagen wordt), v. -trommen: de - komt nog voor in een volorkest.

Turmalij'u, m. -en; zie Tourmalijn.

Tur'nen (gymnastische oefeningen doen), ik turnde, heb geturnd; -**er** (beoefenaar der gymnastiek, gymnast), m. -s; -**oefeningen** (gymn. oefeningen), v. mv.; -**vereeniging** (gezelschap van turners), v. -en.

Turtle-soep (Eng. schildpadsoep), v. -en.

Tur'ven (turf opdoen), ik turfde, heb geturfd.

Tur'ven (slaan, ranselen), ik heb geturfd: hij turft er maar op, slaat maar raak.

Tuscula'num (villa van Cicero in Tusculum, ± 4 uur Z.-O. van Rome), o.

Tusculum (gesch. stad, 4 uur ten Z.-O. v. Rome, waar de Romeinsche adel zijn buitenverblijven had), o.; zie Frascati.

Tus'schen (afleid. van twee), vz.: Roermond ligt - Maastricht en Venlo; - elfen twaalf; - licht en donker; zegsw. - de regels lezen, nadenkend, speurend; O.-I. er van - gaan, 'm smeren, de plaat poetsen.

Tus'schenbedrijf (toon.tusschenspel), o.-ven; ook: Entrance.

Tusschenbel'de, bw.: hij komt - in de stad, nu en dan; het gaat met dien leerling zoo -, tamelijk, zoo zoo; mijn vader kwam bij onzen twist -, trad als middelaar op.

Tus'schendeck (scheepst. onderdek), o. -ken: het - is de plaats voor de 3e klas-passagiers; de matrozen bergen er hun kleeren en bezittingen; -**deks** (op het -dek), bw.: de matrozen verblijven -, ook: -deksch; -**deksbatterij** (laag kanonnen op het tusschendeck), v. -en; -**dekpassagier** (scheepst. passagier van of voor het tusschendeck, passagier der 3e klasse), m. -s; -**dijk** (dijk tusschen twee andere dijken), m. -en; -**dijks** (tusschen twee andere dijken ingesloten), bw.; -**door'** (tusschen twee dingen heen), bw.: ergens - zeilen; -**erf** (ingesloten erf, erf door andere erven ingesloten), o. -erven; -**gelegen** (tusschen twee andere dingen ingelegd), bn.: de - weiden, - akkers; -**handel** (doorvoerhandel, handel in de tweede hand), m. gmv.; -**in'** (tusschen twee voorwerpen of tijden in), bw.; -**kleur** (kleur tusschen twee anderen in), v. -en; -**komend** (tusschen twee andere zaken in komend), bn.: -e bezwaren, -e moeilijkheden; -**komst** (bemiddeling), v. gmv.: gewapende -, inmenging, iem. - inroepen; -**laag** (een laag tusschen twee andere in), v. -lagen; -**liggend** (tusschen twee andere zaken, feiten in liggend), bn.; -**muur** (muur tusschen twee tuinen, enz. in), m. -muren; -**persoon** (makelaar, bemiddelaar, commissiennair), m. en v. -personen; -**poos** (rust tusschen twee handelingen), v. -poozen: bij -poozen liet zich de koekoek hooren, nu en dan.

Tus'schenregeering (regeering van een tusschenkoning), v. -en, zie Interregnum; -**ruimte** (ruimte of open plaats tusschen twee dingen in), v. -n; -**school** (verouderde naam voor school van den middenstand met middelmatig schoolgeld), v. -scholen; -**shot** (middelschot, schot tusschen twee andere afscheidingen), o. -schotten; -**sluis** (sluis, midden tusschen twee andere), v. -zen; -**spel** (orgelspel tusschen de strophen of verzen in), o. -spelen; -**spraak** (fig. tusschenkomst, bemiddeling), v.: hier helpt geen -, (Vondel); -**tijd** (tijd, die verloopt tusschen twee handelingen), m. -en; -**tijds** (op ongewonen tijd), bw.: - moet gij niets gebruiken; -**uit'**, bw.: ik ben er eindelijk -, nl. tusschen het gedrang uit; -**voegsel** (inlassching; spraak. epenthesis), o. -s; -**werpsel** (spraak. gevoelsuiting, klanknabootsing), o. -s, b.v. Ach! Of Ei! Krak; -**zee** (zee, welke landen, gewesten van elkaar scheidt), v. -zeeën: de Middellandsche Zee is een -; -**zin** (zin, welke geplaatst is tusschen de deelen van een anderen zin), m. -zinnen: een - dient veelal ter verklaring, b.v. Hij zeide (en hij had gelijk) dat er eerst bewijzen moesten zijn.

Tutelair' (Fr. beschermend, als voogd handelend, de voogdij betreffend), bn.

Tateur' (voogd), m. -s; vr.: -**trice**, -s.

Tatoyeeren (Fr. gemeenzaam toespreken): iem. -, met jij en jou toespreken.

Tat'ti (It. muz. spel of gezang van allen tegelijk, zoo dat alle stemmen of instrumenten invallen), bw.; de tegenstelling is Solo.

Tat'ti frut'ti (It. eig. allerlei vruchten; allerhande).

Tat'ti quan'ti (It. allen te zamen, de heele bende); zie t. q.

Twaalf (tien en twee), bep. hoofdtelw., twaalfen: de - apostelen, wij zijn met ons twaalfen,

d. i. — kinderen; — **daagsch** (12 dagen durende; 12 dagen oud; om de 12 dagen), bn.; — **de** (ranggetal), bn.: December, de — maand: het is vandaag de —; — **dehalf** (elf en een half), bn.; — **derhande**, — **derlei**, soortgetal; — **hoek** (veelhoek met 12 zijden), m. — en: een regelmatige — kan i. e. cirkel beschreven worden; — **hoekig** (met 12 hokeen), bn.; — **jarig** (12 jaar oud; 12 jaar durende), bn.; — **maal** (12 keeren), bn. en bw.; — **ponder** (kanon voor kogels van 12 pond, ook: gewicht van 12 pond), m. — s; — **tal**, o. — tallen; — **tallig**, bn.: het — stelsel, z. Duodecimaal; — **uurte** (tweede ontbijt, om 12 uur), o. gmv.; — **vingerige darm** (ontl. het eerste gedeelte van den dunnen darm, beginnende bij de uitmondning der maag), m. — darmen; — **vlak** (meek. lichaam met twaalf vlakken), o. — ken: het regelmatige — heeft vijfhoeken tot grensvlakken, z. Dodecaëder; — **vond** (12-maal iets), o. — en: 144 is het — van 12.

Twee, bep. hoofdtelw. — en: ik heb — oogen; met ons tweeën, het is bij tweeën, wij tweeën.

Twee (cijfer), v. — en: schrijf eens drie — en.

Twee-armig (fig. met twee armen), bn.: een — e hanglamp voor gas, een — e hefboom.

Twee-blad (bastaardstandelkruid), o. gmv.

Twee-daagsch (2 dagen durende), bn.: een — feest; ook: de — e koorts, om de 2 dagen opkomende; verder: 2 dagen oud.

Twee'de (ranggetal), bn.: Jan is de eerste leerling en Hein de — der klas; Willem de —, gesch. graaf, stadhouder, of koning; ten —, bijw. d. i. in de — plaats; — **handsch** (uit de tweede hand, niet direct van den maker, uitgever, fabrikant), bn.: de — boekhandel.

Twee'de-Kamer (afdeeling der Staten-generaal, bestaande uit 100 leden, door het volk rechtstreeks gekozen), v.: hij is lid der —; de — heeft het recht van amendement en van initiatief; zie Eerste-Kamer.

Twee'dekker (vliegsp. vliegmaschine van meer samengestelde constructie dan een één-dekker), m. — dekkers, ook Biplaan; — **draadsch** (uit twee draden bestaande), bn.: — garen; — **dracht** (gevormd naar eendracht: verdeeldheid), v. gmv.: de — is een pest, (Vondel); — **drachtsappel** (twistappel), m. — s, zie ook: Eris; — **drachtig** (oneenig, verdeeld), bn. en bw.; — **en een halvecent-stuk** (Ned. bronzen pasmunt, 1/2 stuiver), o. — stukken; — **erhande**, — **erlei** (v. of in twee soorten), soortgetal; — **gevecht** (duel), o. — en: iem. tot een — uitdagen: het — dagteekent van het einde der 5e eeuw en werd ingevoerd als een bekrachtiging v. d. eed; zie Ordalium; — **handig** (met twee handen), bn.; — **hoevigen** (herkauwende dieren), m. mv.: kameelen, dromedarissen, lama's zijn — zonder hoornen; herten en rendieren zijn — met volle hoornen; runderen, schapen en antilopen zijn — met holle hoornen; giraffen zijn — met hoornwortels, zie Herkauwen; — **honderd** (twee keer honderd), bn.: dat kost mij — gulden; — **honderdste**, bn.; — **hoofd** (2 hoofden of koppen hebbend), bn.: de — e armspier; een — e regeering, met twee staatshoofden; — **hutzig** (plantk. hebbende de mann. en vrouw. bloemen niet op of aan dezelfde plant), bn.; — **jarig** (twee jaren tellende of oud), bn.: een — kind, ook: twee jaren durende: een — verblijf in den vreemde; verder, alle twee jaren terug keerende: een

— feest; plantk. — e planten, planten, die eerst in het tweede jaar bloeien en zaad geven en dan sterven, b.v. de uien; — **klank** (samen-smelting van twee klinkers tot één ondeelbaren klank, diphthong), m. — klanken: spraak. onze taal bezit twaalf — klanken, b.v. ai, ui, aau, eeu, enz.; — **ledig**, bn.: spraak. een — onderwerp, b.v. Jan en Piet spelen; een — gezegde; — **lettergrepig** (uit 2 lettergrepen bestaande), bn.: een — woord.

Twee'ling (twee even oude broers of zusters), m. en v. — en; — **broeder**, m. — s; — **zuster**, v. — s.

Twee'lingen (derde teeken van den Dierenriem), m. mv., ook: een sterrenbeeld (Pollux en Castor); zie Zodiak.

Twee'lingwoord (b.v. rechter en richter, meid en maagd), o. — woorden; zie Doublet.

Twee'lobbig (plantk. met twee zaadlobben), bn.: boonen zijn — e planten; — **loop** (geweer met twee looplen), m. — en; — **loopsch** (met dubbelen loop), bn.: een — geweer; — **maal** (twee keeren), bn. en bw.: — zes is 12; ik heb je — geroepen; — **master** (schip met twee masten), m. — masters; — **persoons-ledikant** (nl. geschikt voor twee personen), o. — ledikanten, ook: Is dat een tweepersoons? — **regelig** (uit twee regels bestaande), bn.: een — gedicht, zie Distichon; — **riemsgiek** (roeivaartuig, giek voor twee riemen), v. — en.

Tweern (gedubbeld garen, twijn), m. gmv.: een draad, uit twee draden gedraaid, heet —.

Tweern (twijnen, garen dubbelen), ik tweernde, heb getweerd; zie Twijnen.

Twee'schalig (tweeschepig), bn.: de mossel is een — dier; — **scharig** (met twee scharen), bn.: een — e ploeg; — **schijfsblok** (hijsch-blok met twee schijven), o. — ken; — **slachtig** (twee seksen in zich vereenigend), bn.: — e bloemen, zie Hermaphrodit; — **slachtig** (dierk. kunnende op het land en in het water leven), bn., zie Amphibie; — **spalt** (twee-dracht, oneenigheid, inwendige verdeeldheid), v. gmv.; — **span**, o. — nen: wat een prachtig —! twee gelijke paarden voor één ruitje; — **spraak** (tweegesprek), v. — spraken, zie Dialoog; — **sprong** (bifurcatie; plaats, waar een weg zich in tweeën splitst), m. — en; — **stemmig** (met of voor twee zangstemmen), bn.: een — lied, zie Driestemmig; — **strijd**, m. gmv.: zijn verstand en zijn gevoel brengen Jan in een —, (Potg.), zellstrijd; met zich zelf in — zijn, het niet eens zijn; — **stroomland** (aardr. deel v. Klein-Azië, Mesopotamië tusschen Euphraat en Tigris), o. gmv.; — **tal**, o. — tallen: een — uren, een — liederen, d. i. twee; — **tallig**, bn.; — **talig** (in twee talen), bn.: de — e bankbiljetten in België; idem: — e postzegels, — e opschriften aan stations; — **tongig** (bedrieglijk, dubbelhartig), bn.; — **vlak** (meek. hebbende twee vlakken), bn.: een — e hoek, ruimte door twee elkaar ontmoetende vlakken begrensd; — **vlakshoek** (meek. tweevlakkige hoek), m. — en; — **voetig** (twee voeten hebbende), bn.; — **vlange-ligen** (dierk. insecten met 2 vleugels), v. mv: vliegen, muggen zijn —; — **voetsmaat** (dichtk. maat van twee voeten), v. — maten: zie Trochaëus, Jambé; — **vond**, o. — en: zes is het — van drie; — **vondig**, bn. en bw. — **werf** (twee maal of keer), bn. en bw.

Twen'te (aardr. O. deel van Overijssel), o.

Twen'tenaar (persoon in of uit Twente), m. — naars, — naren.

Twen'ter (uit twee-winter, tweejarig rund), m. twenters; zie Enter.

Twentsch (als in of uit Twente), bn.: een -e hoeve; als zn. (het dialect v. Twente), o.

Twijfel (verwant met twee: onzekerheid, gebrek aan vastheid van wil of besluit, besluiteloosheid), m. gm.v.: in - staan; in - trekken, niet gelooven; allen - opheffen, wegnemen; zonder of buiten -; zegsw. het lijdt geen -, het is zeker, stellig; -aar (persoon, die twijfelt), m. -s; -aar (kleedingstuk, dat het midden houdt tusschen een rok met lange panden en een korte jas), m. -s, vero.; -achtig (te betwijfelen), bn. en bw.; -er, -st; -arj' (een onvast gelooven, twijfelzucht), v. gm.v.: uw twijflarj' wil van wondren-doen niets weten, (Staring), zie Scepticisme; -en (in twijfel of onzekerheid zijn), ik twijfelde, heb getwijfeld: -ing (het twijfe'en, onzekerheid, aarzeling), v. -en; -licht (schemerlicht), o. gm.v.; -moedig (wankeelmoedig, aarzelend, besluiteloos), bn. en bw.; -zucht (sterke neiging tot twijfelen), v. gm.v.; -zuchtig (behept m. twijfelzucht), bn.

Twijg (een loot, takje, rijsje), v. twijgen.

Twijgen (van twijgen), bn.: een - mandje.

Twijjn (verwant met twee: gedubbeld of tweedraadsch garen), m. gm.v., zie Tweern; -der (dubbeld garen), m. -s; -derij (werkplaats v. d. twijnder), v. -en; -draad (gedubbeld garen): als voorwerpsnaam, m., als stofnaam, o.; -en (tweernen), ik heb getwijnd: garen -, twee draden ineendringen; getwijnd garen, garen, dat bestaat uit een ineendringing van twee draden; getwijnde zijde; -garen (tweedraadsch garen), o. gm.v.; -haspel (haspel om mee te twijnen), m. -s.

Twinkelen (glanzen, schitteren, fonkelen), het -de, heeft getwinkeld: de sterren - in den kouden winternacht, zijn oogen -.

Twintig (tweemaal tien), bep. hoofdtelw.; -er (persoon van 20 jaar; wijn van 1820; oorlogsschip met 20 stukken), m. -s; -erhande, -erlei (van 20 soorten), soortgetal;

-jarig (20 jaar oud, of 20 jaar durende), bn.: een - meisje, een - contract; -je (volksterm voor 1/20 lot i. d. staatsloterij), o. -s; -maal (20 keer), bn. en bw.: - zes is 120, - iets overschrijven; -ponder (kanon, dat kogels van 20 pond schiet; ook: gewicht van 20 pond), m. -s; -ste (ranggetal), telw.: de - der maand, als zn. o.: ik neem een -, of wel -je in de staatsloterij, d. i. een 20e deel van een lot; -tal (een hoeveelheid van 20), o. -tallen: een - guldens, nagenoeg 20;

-vlak (meetek. lichaam met 20 gelijke gelijkz. driehoeken als grensvlak), o. -vlakken, ook: Icosaëder; -voud (veelvoud), o. -vouden: 40 is het - v. 2; -vondig, bn. en bw.; -werf (-keer), bw.: ik heb je - gewaarschuwd.

Twist (Eng. machinaal gesponnen katoengaren), o. gm.v., zie Watertwist.

Twist (drank, uit brandewijn en eieren bereid), m.

Twist (verwant met twee: geschil, oneenigheid), m. twisten: een - bijleggen, vereffenen; een - beslechten; -appel (punt van geschil), m. -s: Zeeland was lang een - tusschen Vlaanderen en Holland, d. i. aanleiding tot twist; eig. de gouden appel, dien Eris, de godin van den twist, onder de godinnen van den Olympus wierp om de bruiloft van Peleus en Thetis, en waarop stond: Voor de schoonste;

de drie twistende godinnen waren: He'ra,

Pallas Athene en Aphrodi'te.

Twis'ten (ruzie hebben, krakeelen, kijven), men twistte, heeft getwist; -er (ruziemaker), m. -s; -geding (pleitzaak, proces), o. -en;

-geschrijf (twistend geschrijf), o. gm.v., zie Polemiekie; -gierig (gaarne twistend), bn.; -er, -st; -gierigheid (onverdraagzaamheid), v. gm.v.; -ig (gaarne twistende), bn.; -er, -st; w. g.; -rede (twistgesprek), v. -redenen, zie Dispuut; -schrift (geschrijf, waarin men iets betwist), o. -en;

-vraag (strijdvraag; quaestie, waarover twist is), v. -vragen; -vuur (hartstocht, welke tot twisten aanzet), o. gm.v.: het - of het vuur van den twist aanblazen; -ziek (twistgierig), bn.: een - e natuur, d. i. gaarne twistend, -er, -st; -zoeker (ruziemaker), m. -s; -zucht (twistgierigheid), v. gm.v.

Tympaan, o. -panen; meestal Timpaan.

Type (drukletter, lettervorm), v. -n. (y = ie).

Type (model, voorbeeld, grondvorm, grondebeeld), o. typen: Judas, het - van een laaghartigen verrader: een - van een gierigaard; er zijn in ons land vier -en van boerenhoeven: het Saksische type, het Fransische, het Friesche en het Limburgsche. (y = ie).

Typeeren (typisch aanwijzen). (y = ie).

Typen met de schrijfmachine werken, ook, tikken). (y = ie).

Ty'pandruktelegraaf (schrijftelegraaf, door Hughes in 1854 uitgevonden, zóó dat de seintooner de seinen als gewone drukletters op de papierstrook afdrukt), v. -telegrafen.

Typewriter (Eng. schrijfmachine), m. -s.

Typewriting (Eng. het schrijven met een typewriter), v.: e. jongmensch, bekend met -.

Typhens' (op typhus lijkend), bn.: -euzekoorts; lees: tie-feus'.

Typhol'de (typhuze ziekte of koorts), v. -n.

Typhon' (kring- of wervelstorm in de Chineesche Zee), m. -s; z. Taifoen, Cycloon.

Typhus (soort van heete koorts, besmettelijke koorts, zenuwzinkingkoorts), m. gm.v. (ph=f).

Ty'pisch (karakteristiek), bn. en bw.: een - antwoord, eigenaardig; een - landschap, een - gezegde; dat is - Amerikaansch. (y = ie).

Typist' (klerk, die met een schrijfmachine schrijft), m. typisten; vr. -e. (y = ie).

Typograaf' (boekdrukkersgezel), m. -grafen.

Typographie (boekdrukkunst, de kunst van drukken of afdrukken van losse, samengevoegde lettertypen of letters), v. gm.v. (y=ie).

Typographisch (de drukpers, de druk-kunst betreffend), bn. (y = ie).

Typogravu're (cliché), v. -s.

Typometrie' (kunstdruk van landkaarten kaartendrukkunst), v. gm.v. (y = ie).

Tyr, Germ. myth. zoon van Odin en Frigga, een der voornaamste Asen; god van den oorlog en van het zwaard, van wijsheid en kracht: hij temt den Fenriswolf, en bij den wereldbrand strijdt hij tegen d. helhond Garmr, zie aldaar, waarbij beiden omkomen. (y = ie).

Tyran' (dwingeland), m. -nen, zie: Tiran, Tirannie, enz. (y = ie).

Tyrollen'ne (Fr. meisje of vrouw uit Tyrol; Tyroolsch lied, ook, -e dans), v. -s. (y = ie).

Tyrtae'us (Gr. dichter van krijgszangen), m.: - leefde omtrent het midden der 7e eeuw vóór Chr. en wel tijdens den tweeden Messenischen oorlog; de Ned. -: eerenam van Marnix, Bellamy, Helmers. (ae = ee).

U.

U, v. -'s. — De vijfde klinkletter, de een en twintigste letter van het alfabet.

U. — *Unterseeër*, duikboot.

UED. — *UEdele*.

U. i. — *ut in'fra*, zooals beneden.

U.L.O. — Uitgebreid lager onderwijs.

Ult. — *Ultimo*, op den laatsten dag (der maand).

U. S. — *United States*, de Vereenigde Staten van N.-Amerika, spotnaam: *Uncle Sam*, Oom Sam, zie ald.

U.r. — Zie *Ut re'tro*.

U.s. — Zie *Ut su'pra*.

Uberteit' (*vruchtbaarheid, overvloed*), v. gmv.

U'bi be'ne, i'bi pa'tria (Lat. *waar 't mij wél gaat, daar is mijn vaderland*).

Uch'tend (dichterl. voor *ochtend*), m. — en: *de — des levens*, nl. de eerste levensjaren.

Ue'rbemensch (Duitsch. *buitengewoon mensch*), m. — en: een — is iem., staande boven alle goed (b.v. medelijden) en alle kwaad; de term is afkomstig van den Duitschen filosoof Friedr. Nietzsche (1844–1900).

U! (*ajuin*), m. uien.

U! (spreekt. *aardigheid, mop*), m. uien: een — *tappen*, een mop ten beste geven; stud. een — *slaan*, een — *vertellen*; zie *Uiig*.

Uf'achtig (*naar ui zweemende*), bn.: een — *e smaak; ik ben niet —*, houd niet van uien. gew.

Ufenbed (*tuinbed met uien*), o. — bedden; — *land* (*akker, waarop uien geteeld worden; streek, waar men algemeen uien teelt*), o. — en; — *loof* (*het loof of groen van uien*), o. gmv.; — *reuk* (*scherpe lucht van uien*), m. gmv.; — *salade, — sla* (*salade, met schijfjes uien doormengd*), v. gmv.; — *saus* (*botersaus met schijfjes uien toebeleid*), v. — en; — *smaak* (*eigenaardige, pikante smaak van uien*), m. gmv.; — *soep* (*soep, met uien bereid*), v. — en.

Uf'entapper (*iem., die slag heeft uien d. i. moppen of grappen te debiteeren of te vertellen*), m. — s; zie: *U!* (*mop*) en *Uiig*.

Uf'epiant (*plant, waarvan uien komen*), v. — en; — *schil* (*schub van een ui*), v. — len.

Ufer, m. — s: *uiers drukken*, (Poot), d. i. melken.

Ufig (*grappig*), bn.: een — *man*, vol kwinkslagen of moppen; — er, — st.

Uil (*nachtroofvogel*), m. — en: *er zijn katuilen ooruielen, veld-, bosch- en kerkuielen; de — is het beeld der domheid*, b.v. *hij is een —*, lomperd, zie *Uilskuiken*; spreekw. *Elk meent zijn — een valk te zijn*, ieder houdt het zijne (zijn werk, zijn kind, enz.) voor iets voortreffelijks; bij de Grieken was de — bij uitstek het symbool der wijsheid, de vogel van Pallas Athene (Minerva), omdat hij in den donker zag; in de stad Athene kweekte men algemeen den —, vandaar: *Uilen naar Athene dragen*, noodeloos of overbodig werk doen; zie: *Balk en Water*.

Uil, m. — en; zie: *Nachtvlinder* en *Uiltje*.

Uil'achtig (*dom, lomp*), bn.: *wat een — gelaat!*

Uil'ebek (*bek van een uil*), m. — bekken; — *klauw*, m. — en; — *kop* (*kop van een uil*), m. — pen.

Uil'enneest (*nest van een paar uilen*), o. — en; — *oog* (*oog van een uil*), o. — en; — *vlucht* (*het vliegen van uilen*), v. — en; fig. schemerdonker: *in de — even uitloopen*.

Uil'enspiegel: held uit het populaire volksboek *Tijl Uilenspiegel*, geschreven ± 1350; fig. *guit, schalk, grappenmaker*.

Uil'ever (*veer van een uil*), v. — en.

Uilig (*uilachtig, dom, lomp*), bn.; — er, — st.

Uil'skop (*domoor, stommeling*), m. — koppen.

Uil'skuiken (*lomperd, domoor*), o. — s: *wat een — van een jongen*, aardsomme leerling; zie: *Uilskop* en ook *Jocrisse*.

Uiltje (*kleine uil; avondvlindertje*), o. — s: zegsw. een — *knappen of vangen*, een dutje doen, zie: *Middagslaapje, Siësta*.

Uit, bw.: *de kerk is —*, geëindigd; *de kachel is —*, uitgegaan; *ik heb het boek —*, uitgelezen; vz.: *hij is — de stad*, buiten; *ik kom — het bosch, — den kelder*, van uit.

Uit, bw.: dit bijwoord komt voor als eerste lid in een zeer groot aantal scheidbare samengestelde w.w., wier onbep. wijzen en volt. deelwoorden niet gescheiden worden, behalve in de onbep. wijs met *te*; de bet. van *uit* in deze w.w. is meestal: *de handeling, door het grondw.w. uitgedrukt, ten einde brengen, geheel doen plaats hebben*; ook, dat iem. of iets buiten-komt, weg-raakt of weg-komt, dat iets leeg wordt; b.v. — *ademen*, — *baggeren*, — *bakenen*, — *baliën*, — *banen*, — *barsten*, — *bazuinen*, — *beelden*, — *beitelen*, — *bersten*, — *besteden*, — *bijten*, — *blazen*, — *blinken*, — *bloeden*, — *boegseeren*, — *boezemen*, — *boomen*, — *botten*, — *branden*, — *breiden*, — *breken*, — *brengeen*, — *broeden*, — *buiten*, — *cijferen*, — *dagen*, — *deelen*, — *delgen*, — *denken*, — *dijen*, — *doen*, — *dooven*, — *dossen*, — *drijven*, — *drogen*, — *drukken*, enz.; hun aantal is te groot, om ze hier alle op te nemen, zie verder de titelwoorden; de onbep. wijzen met *te*: *uit te baggeren, uit te bakenen*, enz.; de volt. deelw.: *uitgeademd, uitgebaggerd, uitgebakend*, enz.

Uit'ademen (*de lucht uit de longen laten gaan, fig. uitwasemen*), hij ademde —, heeft — *geademd: na een onweer ademen de bloemen heerlijke geuren uit*; zie *Inademen*.

Uit'baggeren (*een kanaal, een laagveen, een rivier al baggerend uitdiepen*), ik heb uitgebaggerd; — *bakenen* (*een terrein of weg met bakens uitzetten*), ik heb uitgebakend: *een spoortlijn, een straatweg* —, d. i. de richting er van uitzetten, zie *Afbakenen*; — *baliën* (*het water uit een boot hoozen of overboord werpen*), ik heb uitgebalied: *een boot —; het water, dat in de boot is, —*; — *banen* (*uit het land bannen*), ik heb — *gebannen*; — *banning* (*verbanning*), v. — en, vero.; — *barsten* (*losbreken, zich plotseling vertoonen*), het is uitgebarsten: *de vlammen, de orkanen barsten uit*; fig. *in tranen* —; — *barsting* (*eruptie*), v.: e. — v. d. Etna, e. — v. woede; — *bazuinen* (*met bazuingeschal, d. i. fig. met grooten ophef bekendmaken*), ik heb uitgebazuind: *iemands lof, eer, roem* —; — *beelden* (*in*

beeld voorstellen, beeldend geven), ik beeldde -, heb uitgebeeld: in een tooneelspel een rol, een persoon -; -**beelding** (een aanschouwelijk beeld), v. -en: in dien roman vinden we - van het arbeidersleven; -**beeldsel** (afbeeldsel), o. -s; -**beitelen** (met een beitel uitsteken of uithalen), ik heb -gebeiteld: kapiteelen -, zilveren schotels -, zie Ciseleeren; -**bersten** (zijn gevoel krachtig openbaren), borst -, is -geborsten: waarom? borst zij uit, (Potg.), zie Uitbarsten; -**besteden** (buiten in den kost doen), ik besteedde -, heb -besteed: een weeskind -, d. i. buiten nl. op het land in den kost besteden, zie Bestedeling; -**betalen** (aan verschillende personen het loon, enz. betalen), ik betaalde -, heb -betaald; -**bijten** (door scherpe vochten verwijderen), het beet -, heeft en is -gebeten: de japon is hier door het Citroenzuur -gebeten, de kleur is nl. weggebeten, de stof is daar verkleurd; -**bijten** (het ijsvlak openmaken door 't hakken van bijten), ik bijtte -, heb -gebijt, zie Bijten.

Uitblazen (de vlam dooven), ik blies -, heb -geblazen: een kaars -; fig. den laatsten adem -, sterven; laat de paarden eens -, uitrusten; -**blijven** (wegblijven, niet komen), ik bleef -, ben -gebleven: vader zal tot Zaterdag -; wat blijft die meid lang -; alle tijding bleef -; -**blitken** (uitstekend zijn, anderen in aanleg, talent, kennis, kunst overtreffen), hij blonk -, heeft -geblonken: bij een examen -; -**boegseeren** (een schip uitsleepen nl. uit de haven), z. Boegseeren; -**boezemen** (met gevoel uiten), ik heb -geboezemd: het waarachtige geluk heeft de minste behoefte zich uit te -, (C. O.); -**boezeming** (ontboezeming, uitstorting van het hart), v. -en: een - van liefde, een - van smart, een van -haat; -en in rijm; -**boomen** (al boomend, met den vaarboom werkend, een schip brengen uit een sluiskolk, uit een haven, enz.), ik boomde -, heb -geboomd: een schip de haven -; -**botten** (knoppen krijgen), het is -gebot: de wijnstok begint uit te botten, er komen bladknoppen aan.

Uitbraaksel (uitspuwsel; fig. gevloek, godslastering), o. -s; -**braken** (brakend uitwerpen), ik braakte -, heb -gebraakt: zijn eten weer -, uitspuwen, zie Overgeven; bij uitbr. de vulkaan braakte rook en vlammen uit; fig. vloeken, godslasteringen -, zeggen; ruwe, gemeene taal -, bezigen; -**branden** (door gloeiing of hitte reinigen), ik brandde -, heb -gebrand: een pijp -, een schoorsteen -; ook: leegbranden: het huis is geheel -gebrand; -**brander** (standje, strenge berisping), m. -s: iem. een - geven, hem den mantel uitvegen, de volle laag geven, afgrauwen: de knecht heeft een - gehad; -**breiden** (uit elkander doen of leggen, uitspreiden), ik breidde -, heb -gebreed: de armen -, openen; de eik breidt zijn forsche takken -; een stad -, zijn zaken -; zijn kennis -, vermeerderen; een uitgebreide kennis, ruime; een uitgebreide volmacht, van ruime strekking; een uitgebreid werk over geschiedenis, lijvig, in veel deelen; -**breiding**, v. -en: de - van het christendom; -**breken** (eig. door breken wegnemen; naar buiten komen, ontsnappen, losbreken), ik brak -, heb en ben -gebroken: eenige steenen -; het zweet kan iem. -; ik zal er morgen -, zien uit te

breken, d. i. uit de drukte mij voor een poos verwijderen; hier zullen de dieren niet -, b. v. uit hun hokken ontsnappen; de gevangene is -gebroken; de oorlog kan elk oogenblik -.

Uitbrengen (naar buiten brengen; fig. bekend, openbaar maken, verklappen), ont. ik bracht -, heb -gebracht: een rapport -, een advies -, geven; verslag -, zijn gevoelen -, zijn stem -; gij moet dit niet -, de raven zullen het -; -**broeden** (door broeden doen uitkomen), de kip broedde -, heeft -gebroed: eieren -, de kiekens -; fig. beramen: booze plannen -; voor dit w. w. bezigt men ook: **Uitbroeien**; -**broedsel** (broedsel, dat uitgekomen is), o. -s, -**buiten** (uitsuigen, te veel van iem. krachten eischen), deze werkmans wordt uitgebuit; als zn. o.: het - der werklieden, exploiteeren; -**buiten** (uitplunderen, berooven), men buitte -, heeft -gebuit: maar meid, gij laat u -, (V. Lov.), VI; -**bun'dig** (bovenmatig, buitengewoon), bn. en bw.: -e lof; zijn rede werd - toegejuicht.

Uitcijferen (cijferend uitrekenen, berekenen), ik heb uitcijferd; -**dagen** (opvorderen tot een tweegevecht en wel op een bepaalden dag), ik daagde -, heb uitgedaagd: iem. - tot een tweegevecht, opeischen, oproepen; -**dager** (persoon, die uitdaagt), m. -s; -**daging** (oproep, opvordering tot een strijd of kamp), v. -en; -**deelen** (in porties verdeelen en ze dan uitreiken), ik heb uitgedeeld, fig. weldaden met kwistige hand -, geven, verspreiden; -**delgen** (te niet doen), ik heb uitgedelgd: schulden -, afbetalen, amortiseeren; -**denken** (denkend uitvinden), ik dacht -, heb uitgedacht: die dat geweer heeft uitgedacht, moet een schrander man zijn; -**denker** (verzinner), m. -s; -**diepen** (dieper maken, op een gegeven diepte brengen), men diepte de sloot -, heeft haar -gediept; -**dijen** (uitzwellen, uitzetten), het is uitredijd; -**doen** (zie de tegensteil. Aandoen), ik deed -, heb uitgedaan: gij moet die japon -, uittrekken; een post in een boek -, doorhalen; de lamp, de kaars -, uitblazen; -**dooven**, ik doofde -, heb en het is uitgedoofd: de vlam -, blusschen; fig. den lust, den ijver, de liefde -, te niet doen gaan.

Uitdossen (opsnikken), ik doste -, heb uitgedost; -**dossing** (prachtkleedij, dos), v. -en; -**drager** (handelaar in gebruikt huisraad, oude kleeren, enz.), m. -s, vr. -**draagster**, -s; -**dragerij** (uitdragerswinkel), v. -en; -**drijven** (wegdrijven, verjagen), ik dreef -, heb uitgedreven: den duivel -, uitwerpen, uitbannen, zie Exorciseeren; -**drogen** (geheel droog maken of worden), het droogde -, het is, men heeft uitgedroogd: een emmer -, de beek zal geheel -; fig. vermageren: de oude man is aan 't -, een -drogende wind, een -de ziekte, uitterend; -**druk'kelijk** (met nadruk, bepaald, op duidelijke wijze), bn. en bw.: een - bevel, iem. iets - verbieden, met veel nadruk; -er, -st; -**drukken** (door drukken ledigen, uitpersen), ik drukte -, heb uitgedrukt: een spons -, een citroen -, d. i. uitknijpen; fig. uiten, iets te kennen geven: dit meisje kan zich goed -; -**drukking** (zegswijze), v. -en: woorden en -en in de taal; -**drukking** (gelaatstrek), v. -en: een gelaat zonder -; -**duiden** (doen kennen, omschrijven, aanwijzen), ik duidde -, heb uitgeduid: ik

kan u den weg in Amsterdam moeilijk —.

Uiteen' (uit elkaar, vaneen, fig. los, gescheiden): met dit bijw. als eerste lid vormt men enkele samengestelde w.w., wier bet. uit die van het grondw.w. duidelijk is; de leden der onbep. wijs (behalve met *te*), en die der volt. deelw. worden aaneengeschreven, als: Uiteenbarsten, —drijven, b.v. uiteen te drijven, enz.; —doen (Vlaamsch: verklaren, uitleggen); —lopend (onvolt. deelw. van uiteenloopen: uiteengaan, divergeerend zijn), bn.: —e lijnen, d. i. niet evenwijdig; —e meeningen, —e gevoelens, —e berichten, d. i. verschillende, afwijkende, tegenstrijdige; —zetten (eig. uit elkaar zetten; fig. verklaren), ik heb uiteengezet: ik zal u die quaestie eens —, d. i. loswickelen, blootleggen; zijn denkbeelden over een zaak —, ontwikkelen; —zetting (uitlegging, verklaring, ontwikkeling v. meeningen of denkbeelden over een zaak), v.-en.

Uiteinde (eig. het uiterste einde; fig. de afloop eener zaak, ook: laatste uur, dood), o. —einden; zegsw. ik wensch u een zalig —, einde des jaars: wensch op 31 December.

Uiten (afleid. van uit: uitspreken, te kennen geven), ik uitte, heb geuit: zich —; —ing (uitdrukking), v. —en, zie ald.

Uitentreuren (uit-den-treuren, zonder treuren, d. i. vroolijk, flink, onverpoosd), bw.: zij zongen —, zonder verflauwen, zonder ophouden; het duurt —, zeer lang, tot vervelens toe.

Uiteraard' (eig. uit der aard d. i. volgens den aard), bw.: een kat is — snoepachtig.

Uitertijk (uitwendig, wat naar buiten uit is waar te nemen), bn.: de —e schijn, —e distinctie; oefeningen in de —e welsprekendheid, gebaren, gestes, houdingen; bw.: hij is — nogal beschaafd.

Uitertijk (op zijn meest, op zijn hoogst, op zijn laatst), bw.: dat kost u — een rijksdaalder, de loting zal — zes weken voor den aflossingstermijn v. d. effecten plaats hebben; de verguldpartij zou — te halfzes aanvangen, (C. O.)

Uitertijk (voorkomen, gelaat), o. gmv.: een jongmensch, met een gunstig —.

Uitertijkheid (dat, wat algemeen het oog trekt), v. —heden: de — der meeste dingen is bedrieglijk; hechten aan —heden.

Uitermate (eig. uit der mate, d. i. buitengewoon), bw.: ik ben — tevreden, buitengewoon.

Uitersch (afleid. van Utert d. i. Utrecht, dus: Utrechtsch), bn.: de —e professoren, (C. O.), gmv.

Uiterst (eig. meest verwijderd), bn.: de —e grenzen, het —e einde der aarde; fig. de —e wil: laatste wil (testament); zijn —e best doen, grootste; met de —e strengheid, hoogste, ergste; bw.: zoo iets geschiedt — zeldzaam, d. i. hoogst, bij uitzondering.

Uiterste (einde, het laatste), o. gmv.: de zieke lag op zijn —, d. i. hij zieltoogde.

Uiterwaard (aandr. het land binnen de zomerbedding v. e. rivier en den dijk), v. —en; een — is meest vruchtbaar weiland.

Uitfluiten (fluitende uitjowen), ik floot —, heb —gefloten: een tooneelspeler —; —gaaf, uitgave (het uitgeven; druk v. e. boek, enz.), v. —gaven; —gaan (buitenshuis gaan), ik ging —, ben —gegaan; ook: een koffiehuis of sociëteit gaan bezoeken; —gaand (onvolt. deelw. van uitgaan), bn.: —e goederen, die over de grens vervoerd worden; in- en —e

rechten, belasting op den in- en uitvoer; —gaansdag (vrije middag van dienstboden, verlofdag), m. —dagen; —gaanskas (gelden, welke ontslagen gevangenen of bestedingen ontvangen als loon van arbeid), v. —kassen: hij ontving uit de — f 40, ook wel: hij had een — van f 40; —gang (plaats of deur, waar men een zaal of kamer uitgaat of verlaat), m. —en; —gang (het uitgaan), m. —en; —gangspunt (punt, vandaar men uitgaat), o. —en: Maastricht was het — onzer reis door België; fig. het —eener redeneering, punt van begin, grondstelling; —gave, v. uitgaven, zie Uitgaaf; —gebreed (groot, ruim), bn.: een —e vlakte, uitgestrekte; een —e correspondentie of briefwisseling, een —e kennis; zie Uitbreiden.

Uitgebreed'heid (uitgestrektheid, omvang), v. —heden: de — van een rijk, van een vlak; de — van iemands macht, kennis; de — der lichamen, de — van eenig begrip.

Uitgediend (geen dienst meer doende), bn.: een — landweerman, van de rol gebracht, die zijn dienst heeft volbracht; —gediend (zijn dienst gedaan hebbende), bn.: een tafeltje, waarop — ontbijtgoed staat, (C. O.); —gelaten (vroolijk, dartel), bn. en bw.: de kinderen waren — van blijdschap, dol; —gelatenheid (luidruchtige blijdschap), v. gmv.: de vroolijkheid verhief zich tot —, (C. O.); —geleefd (stokoud), bn.: een — grijsaard, door en door verzwakt en vermagerd, zie Aigeleefd; —geleerd (zijn leertijd of schooltijd achter den rug hebbende, fig. volleerd, bedreven), bn.: vele kinderen zijn op hun 12e jaar, helaas, al —; in dat vak is hij —; hij is in allerlei listen —; —geleide, o. gmv.: iem. — doen, een eind weegs vergezellen, ook: Uitgelei; —gelezen (voortreffelijk), bn.: een — bende, een — publiek, een — schaar; —gemaakt (zeker, vast), bn.: een —e zaak, beslist, stellig; —gemergeld (zonder merg of kracht, ontzenuwd, machteloos), bn.: hij is als een — rif; het door honger — lijf, ook: die —e grond, uitgeput, dor, schraal door roofofbouw; —genomen (met uitzondering van), vgw.: allen waren present, — uw broeder; —geput (deerlijk verzwakt), bn.: een — lichaam.

Uitgeslapen (volt. deelw. van uitslapen: schrande, sluw, slim, bijdehand), bn.; —re-stelde schuld (staatsschuld ter vernietiging der tierceering van 1810, die voorloopig geen rente zou afwerpen), v. —en; —gestreken (effen, kalm), bn.: met een — gezicht, deftig, strak; —gestrekt (volt. deelw. van uitstrekken: een groote oppervlakte hebbend, wijd, uitgebreid), bn.; —gestrekt'heid (ruime vlakte), v. —heden; —gestudeerd, zie Uitgeleerd: fig. daar is hij op —, sluw, listig; —getogen (volt. deelw. van 't vero. uittiegen: uittrekken), bn. Meester is — in 't zwart, (De Géneset), d. i. uitgegaan; met —degen, uitgetrokken.

Uitgeven, ik gaf —, heb —gegeven: een boek —, in 't licht geven, doen verschijnen; zich voor een koopman —, zich als zoodanig voordoen; de aandeelen worden —gegeven tegen 98°/₁₀₀, d. i. aan de markt gebracht; —gever (iemand, die boeken, atlasen, kranten enz. in 't licht geeft), m. —s; —geefster, v. —s; —geversfirma (titel of naam van een uitgeverzaak), v. —firmas

—**gewekene** (volt. deelw. van *uitwijken*: vluchteling, balling), m. en v. —gewekenen; —**gewerkt** (volt. deelw. van *uitwerken*, breed, ruim), bn.: een —verslag, programma, d. i. uitgebreid, met zorg en breed bewerkt. **Uitgezocht** (volt. deelw. van *uitzoeken*: uitgekoken), bn.: een —e gelegenheid, voortreffelijk; een —gezelschap, sijn; —e waren, best, uitgelezen; —**gezonderd** (uitgenomen, behalve), vgw., zie *Uitgenomen*; —**gifte**, **uitgift** (het uitgeven, het aan de markt brengen), v. —giften: jaar en dag der —van een leening; —van aandeelen, van pandbrieven, effecten; —**haal** (praal), m.: zegsw. een grooten —maken, vertoon, gew.; —**haal** (schoonmaak), m. —halen; —**haaltafel** (uittrektafel), v. —s; —**halen** (uitwijken met een ruytig), ik heb uitgehaald; —**halen** (weghalen, rooven), ik heb —gehaald: een nestje —. **Uithalen** (uitvoeren, doen plaats hebben): dwaasheden —; —**halen** (goed opdisschen, feestelijk onthalen); —**haler** (pijpenruoeter), m. —halers; —**ham** (eig. uitwaartsche bocht of kromming in een oever- of kustlijn, buitendijksche aanwas: landtong), m. —hammen; —**hangbord** (naambord v. e. winkel of herberg, meestal opgesierd met een of andere figuur, waaraan dan winkel en herberg hun naam ontleenen), o. —en, b. v. de Plezierige Sauskom. (C. O.), In de drie Kempshaantjes, (Busken H.); fig. uiterlijke schijn, uiterlijk, voorkomen: aan het —zou men zeggen, dat die familie rijk is; —**hangtoeken** (iets, dat als uithangbord dienst doet, b. v. een scheerbekken aan een barbierswinkel), o. —s, zie *Emblema*. **Uitheemsch** (eig. buiten het heem zijnde, d. i. buiten het land: buitenlandsch, uitlandsch), bn.: dat zijn —e planten, vruchten; —e woorden; ook: vreemd, ongewoon: een —e kleederdracht, —e zeden; zie *Exotisch*. **Uitheemsche** (vreemdeling), m. en v. —n. **Uitboek** (kaap; ook, afgelegen hoek), m. —hoeken: op een —van een eiland; in een —van ons land, afgelegen plaats; —**hollen** (inwendig hol maken), ik holde —, heb —gehold: een pronkappel —, een boomstam —, een uitgeholde boomstam als prauw; —**honger** (door honger tot het uiterste brengen), men hongerde —, heeft —gehongerd: een belegerde stad —, die man lag uitgehongerd in een bergkloof; —**hooren**, ik heb —gehoord; iem. trachten uit te hooren, d. i. sluw hem zijn geheimen ontlokken; —**hooren** (bij boot of schuit het water met een handschepper uitwerpen), ik hoosde —, heb —gehoosd; —**houden** (uitgestrekt houden), ik hield —, heb —gehouden: scheepst. hou —de fok, span het fokzeil uit; gij zult het in dat dorp niet lang —, volhouden, harden. **Uithuisig** (gedurig van huis zijnde), bn.: een —man, die gaarne buiten zijn huis toeft; een —leven leiden, geen genoegen in huis vinden; —er, —st; verg. Huiselijk. **Uit huwelijken**, ik heb —gehuwelijkt: een dochter —, d. i. ten huwelijk geven. **Uit huwen** (ten of in huwelijk geven), ik heb uitgehuwd: een dochter —, uithuwelijken. **Uitling** (het uiten, het openbaren; mededeeling), v. —en: hij gaf —aan zijn vreugde; hij deed ons velerlei —en over zijn zienswijze. **Uitjowen** (iem. scheldwoorden of schimpende geluiden toeroepen), ik jowde —, heb

uitgejouwd; —**kaalen** (O.-I. iem. de deur uitzetten, er uit gooien): —**kaaler** (uitsmijter), m. —s; —**kammen** (door kammen in orde maken, zuiveren), ik kamde —, heb —gekamd: lange haren —; —**kavelen** (in kavels of kavelingen verdeelen bij een verkoop), ik kavelde —, heb —gekaveld, zie *Kavelen*; —**keeren** (geld uitbetalen), ik heb —gekeerd: iem. de gelden eener levensverzekering —; —**keering** (uitgekeerde som), v. —en; —**keeringsfonds** (ondersteuningskas), o. —en; —**kijk** (uitzicht), m. gm.v.: uw —zegt het mij, dat gij de man, waarnaar ik zoek, moet wezen, (Staring); zegsw. op den —staan, d. i. op de wacht staan, wachthouden; —**kijk** (uitkijker), m. —en: onze —riep: Een schip in lij! d. i. de matroos in den mastkorf, ook: seinwachter aan de kust; in O.-I.: uitkijktoren. **Uitkippen** (uitbroeden, fig. uitkiezen), ik heb —gekipt: het beste —; —**klaren**, ik heb —geklaard: een schip —, aangifte doen bij den fiscus van een naar het buitenland vertrekkend schip en van de daarin geladen goederen, ter verkrijging van de vereischte papieren, zie *Inklaren*; —**kleeden** (de kleeren uittrekken), ik kleedde —, heb —gekleed: een kind —, van de kleertjes ontdoen; fig. deze losbollen zullen hun vader heelemaal —, verarmen, arm maken; zegsw. men moet zich niet —, vóór men naar bed gaat, d. i. zijn bezittingen niet aan de kinderen weggeschenken vóór zijn dood; —**kleinzen** (kleinzende schoonmaken, zuiveren), ik kleinsde —, heb —gekleinsd, zie *Kleinzen*; —**knoppen** (uitbotten): de boomen begonnen uit te —, de knoppen gingen open; in de onbep. wijs meest gebruikt; —**koken** (het sap koken uit), ik kookte —, heb —gekookt: soepvleesch —; ook, kokend reinigen: linnengoed —; een —gekookte keukenmeid, die geen dienst meer kan doen; —**komen** (O.-I. uit Europa komen), hij of zij kwam —, is —gekomen: Zijn meise komt —, titel van een toneelspel; —**komen** (uit een huis, uit een straat komen; ontdekt, bekend worden; het licht zien), b. v. zijn woning, zekere straat —; een geheim, een moord kan —, uw boek zal spoedig —; verder: geboren worden, ontspruiten: de kuikens komen al —, de knoppen komen uit; akkoord zijn: het geld kwam juist uit; het kwam precies uit volgens zijn zeggen; geneesk. de mazelen, de pokken willen bij den zieke maar niet —, te voorschijn komen; met een niet —, uit de loterij komen; —**komst** (afloop, uitslag), v. —en: de —der onderhandelingen; de —eener rekensom, eindcijfer; er was geen —meer, redding; —**koop** (vrijkoop, losgeld), m. —koopen; —**koopen** (loskoopen), onr. ik kocht —, heb —gekocht: een firmant uit een zaak —, door geld afkoopen als aandeelhouder; den tijd —, uitsparen, zoeken te winnen; —**kramen** (in een kraam uitstallen, uitpakken, aanbieden), ik kraamde —, heb —gekraamd, fig. allerlei geestigheid —, pronken met, allerlei vleitaal —, zeggen; —**krijgen** (O.-I. uit Europa ontvangen of krijgen), ik kreeg —, heb —gekregen; —**lachen**, ik lachte —, heb —gelachen: de toneelspeler werd uitgelachen, d. i. lachende bespot: iem. in't gezicht —; —**laden** (lossen, ledigen van een schip), ik laadde —, heb —geladen. **Uitlander** (buitenlander, vreemdeling), m. —s.

Uitlandig (buitenlands), bw.: ik was in die dagen -, d. i. in het buitenland.

Uitlandsch (buitenlandsch), bn.: -e paarden, - spek; Ivo liet zijn paard tot een -tochtje zaaien, (Staring); zie Inlandsch.

Uitlaten (naar buiten laten gaan), ik liet -, heb -gelaten: iem. -, nl. uit de voordeur laten; de koeien -, nl. uit den stal; fig. zich over eenig geval niet -, uiten, iets zeggen; de overjas -, niet meer dragen, als het voorjaar is;

-**lating** (spraak. ellips), v. -en, b.v. Goeden morgen, d. i. Ik wensch u, enz.; -**latings-teeken**, o. -s: de komma b.v. in lied'ren (liederen), zet'ten (zettekeden) is een -; -**leenen** (in leen of ter leen geven), ik leende -, heb mijn atlas -geleend; -**leg** (verklaring), m. gmv. - geven, opheldering; -**leg** (uitbreiding v. e. stad), m.: de nieuwe -; -**leggen** (uitspreiden, uitbreiden), ik legde of lei -, heb -gelegd of -geleid: een japon -, ruimer maken, een tuin -, een stad -, uitbreiden; -**leggen** (bij elkaar leggen, als bijdrage afzonderen), -ge'egd, -geleid: elk per week een gulden -; -**leggen** (fig. verklaren, doen begrijpen, ontvouwen, blootleggen), -ge'egd, -geleid: een som -, een taalmoeielijkheid -, een wetsartikel -, de betekenis van een woord -, droomen -; hij wil alles ten kwade -, een ongunstige bedoeling geven.

Uitlegger (verklaarder, vertolker), m. -s: alleronuitstaanbaarst is mij in een beestenspel de -, (C. O.); -**legger** (e. wachtschip), m. -s; -**legkunde**, v. gmv., zie Exegese;

-**legkundige** (persoon, die verklaart), m. en v. -n, zie Exegeet; -**leiden** (naar buiten leiden of brengen), ik leidde -, heb -geleid: wie anders doet, wordt uitgeleid, (Vondel), nl. uit den schouwburg gezet; -**lekken** (eig. naar buiten vloeien), het is -gelekt, fig. openbaar worden, b.v. het geheim zal wel -, van een plan kan iets -; -**leveren** (overleveren), ik heb -geleverd: een gevangene -, een misdadiger -; Amerika levert thans de moordenaars uit; -**levering** (het uitleveren), v. -en; -**leverings-tractaat** (overeenkomst tusschen twee regeeringen tot het wederkeerig uitleveren van misdadigers), o. -taten; -**lezen** (ten einde lezen, ook, uitzoeken), ik las -, heb -gelezen: een roman -; de steenen uit de kolen - en verwijderen, in of aan de mijn; een uitgelezen schaar, e. uitgezochte menigte b.v. e. keurbende; -**lokken** (eig. naar buiten lokken), ik heb -gelokt: iem. het huis -; fig. een verklaring -, een besluit -, een bekentenis -, zie Ontlokken; -**loodsen** (zeew. een schip buiten de tonnen, d. i. in zee brengen), men loodste -, heeft -geloodst.

Uitloop, m. -en: de - van den Rijn, monding; deze fabriek heeft haar - in het kanaal, rioolmond, afvoerbuis; -**loopen**, ik liep -, ben -geloopen: ik loop een uurtje -, ga een uitstapje doen; uitmonden: de Jeker loopt - in de Maas; uitbotten: de struiken beginnen uit te -; -**looper** (iem., die gaarne ciders gaat), m. -s; -**looper** (aardr. bijtak v. e. bergketen), m. -s: de - van de Karpathen in het Z. van Polen; -**looper** (plantk. uitlopende stengelrank b.v. van een aardbei, van veenriet, enz.), m. -s; -**loozen** (het water storten in), het heeft -geloosd: die riolen loozen - in de Maas; -**loozing** (uitmonding), v. -en; -**lossen** (uitladen,

ontladen), men loste uit, heeft -gelost: een voertuig -, w. g.; -**loven** (in 't openbaar beloven), ik heb -geloofd: een zilveren medaille -, nl. bij mededinging beloven aan den besten speler; -**luiden**, **uitluien** (het luiden der kerkklok gedurende den gang naar 't kerkhof), men luidde of luide -, heeft -geluid, fig. de kermis -, met de klokken luidende doen eindigen; Alva werd uitgeluid, na eenig feest, al luidende met een bel, eig. uit het land geluid, verwenscht; -**maken**, ik heb -gemaakt: deze heeren maken het bestuur uit, d. i. vormen; het is een uitgemaakte zaak, een voldongen feit; hij maakte u voor dief uit, d. i. uitschelden; wat maakt dat uit? wat beteekent het; -**malen** (droogmaken), ik maalde -, heb -gemalen: een plas -; -**mergelen** (uitputten), ik heb -gemergeld: door roofofbouw een akker -; -**gemergelde kameelen**, broodmager van honger; -**meten** (door meten de grootte bepalen), ik mat -, heb -gemeten: een terrein -, lengte en breedte bepalen; zegsw. de voordeelen van een onderneming breed -, er hoog van opgeven; spreekw. Met de maat, waarmede ge uitmeet, zult ge ingemeten worden, men zal u behandelen, zooals gij anderen behandelt, (Bijbel).

Uitmiddelpuntig, bn.: een -e schijf; zie Excentriek.

Uitmogen (verlof hebben), ik mag -, mocht -: mag ik vanavond uit?; -**mondig** (het uitmonden, uitloop, mond), v. -en: de -eener rivier, v. e. riool, monding; -**monsteren**, ik heb -gemonsterd: die uniform is rood -gemonsterd, biezen en kraagrand zijn rood; verder: smakeloos optooien, opschikken; -**munten** (eig. op een munt uitkomen, in 't oog vallen, dus: uitblinkend, uitstekend zijn), hij muntte -, heeft -gemunt.

Uitmunten (voortreffelijk), bn. en bw.: een - schrijver; hij heeft -geantwoord.

Uitnemend (best), bn. en bw.: -e maatregelen; -**heid** (voortreffelijkheid), v. gmv.

Uitnooden (verzoeken, om een feest bij te wonen), ik noodde -, heb -genood; -**noodigen** (verzoeken, uitnooden), ik heb -genoodigd; -**ing** (invitatie), v. -en; -**oefenen** (een bedrijf, een beroep, een ambt in praktijk brengen), ik heb -geoefend: een bedrijf, een beroep -, hij oefent het ambacht van smid uit; -**pakkamer** (kamer, waar manufacturen, confecties ten verkoop worden of zijn uitgestald), v. -s; -**pakken** (ontpakken), ik heb -gepakt: de koopman is in dat hotel -gepakt, hij houdt daar verkoop van de uitgestalde goederen; koffers en kisten -, zijn kleeren -, fig. nu zal mevrouw eens -, alle zilvergoed op de feesttafel doen prijken; ook, veel vertellen met de bijgedachte van opsnijden; toen ging hij -, zijn hart ontlasten.

Uitpersen (uitdrukken, leegpersen), ik perste -, heb -geperst: een citroen -; -**pluizen** (fig. haarlijn naspeuren, onderzoeken), ik ploos -, heb -geplozen; -**porren** (scheepst. de matrozen opkloppen), ik heb -geporrd: de matrozen is men gewoon uit te - met: Rijken, rijken, ahoi! -**proesten** (in een schaterlach uitbarsten), ik proestte -, heb -geproest: zij zullen het - van lachen; -**pullen** (naar buiten uitdringen), het is -gepuild: zijn oogen puilden uit; -**putten** (ledigen), ik putte -, heb -geput: mijn kas

is —geput, ik heb geldgebrek; *de oorlog put de volken uit*, verzwakt, maakt krachteloos; *iemands geduld* —, maken, dat iemand alle geduld verliest; *mijn krachten zijn —geput*, ten einde, verbruikt; —**putting** (fig. afmatting), v. gmv.: —puttingsoorlog, m., Engeland wil van dezen wereldoorlog een — voor Duitsland maken.

Uitrafelen (uitpluizen; rafels loslaten), ik heb, het is —gerafeld: *een lapje linnen* —, *die japonstof gaat* —; —**redden** (bevrijden), ik redde —, heb —gered; —**redding**, v. —en: *welk een — in dezen nood!* verlossing; —**reeden** (zeew. uitrusten, reede maken), ik reedde —, heb —gereed; —**richten** (verrichten, ten uitvoer brengen), ik richtte —, heb —gericht: *wat zult gij hier —?* doen, werken, verrichten; —**roelen** (uitdelgen), ik heb —gerooid: *een bosch* —, ontwortelen; *onkruid* —, bitwieden; *schadelijk gedier* —, verdelgen; *slechte gewoonten* —, doen ophouden, fig. *met wortel en tak* —, totaal: —**ing** (verdelging), v. gmv.; —**roep** (uitroeping, kreet), m. —en; —**roepen** (roepende uiten of bekendmaken), ik riep —, heb —geroepen: *hij riep uit: O, God help ons!* een kreet uitstooten; *hij riep het uit van blijdschap*, schreeuwde luid; *iem. de kamer* —, door roepen buiten doen komen; *iem. tot koning, veldheer* —, hem als koning erkennen, huldigen, proclameeren.

Uitroep-, uitroepingsteeken (spraak. zinteken, dat geplaatst wordt achter een zin in den uitroepvorm), o. —s, b.v. in: *Wat een geluk! Lang zal hij leven!*

Uitrukken (met kracht halen uit), ik heb en het is —gerukt: *een plant* —, uit den grond rukken, trekken; mil. *het bataljon moest* —, naar buiten marcheeren; —**rusten** (rust nemen, zich door rust van vermoeienis herstellen), ik rustte —, ben —gerust: *hij wil eerst eenige dagen — van dien zwaren arbeid*; —**rusten** (van 't noodige voorzien om b.v. zee te kiezen), men rustte —, heeft —gerust: *een schip, een vloot* —, fig. *zich voor een reis* —, gereedmaken, zie ook Toerusten; —**rusting** (de noodige toestel voor een tocht, zeereis, oorlog, enz.), v. —en: *de — van een modern leger*; —**schakelen** (één of meer schakels losmaken en verwijderen), ik schakelde uit, heb —geschakeld: *van een te langen ketting eenige schakelen* —; fig. *uit een wetsontwerp een of ander artikel* —; *uit een amendement eenige zinsneden* —, doen wegvallen; *de politieke zijde van een vraagstuk* —, terzijde stellen; —**schallen** (schallend roepen, luidruchtig iets zeggen of erkennen), men schalde —, heeft —geschald: *jongen oud schalt hun volharding* —, (Tollens); —**scheiden** (eindigen, ophouden), ik scheidde —, ben —gescheiden: *hij wil niet — met plagen*, eindigen, ophouden; —**schelden** (smadelijke of hooneude woorden naar het hoofd werpen), ik schold —, heb —gescholden: *iem. — voor bedrieger*; —**schieten** (door schieten wegnemen), ik schoot —, heb —geschoten: *iem. tanden* —, *een oog* —; verder: *een jas* —, snel uittrekken; *de boomen gaan* —, uitbotten; *de zon schiet haar stralen over de aarde* —, werpt, giet; *die ladder gaat nog* —, uitglijden, uitschuiven; *schipperst. de wind begon uit te* —, met de zon om te loopen, te Ruimen.

Uitschieten (handel. schiften, de minderwaardige of bedorven goederen uit een partij

uitzoeken en verwijderen), ik schoot —, heb —geschoten; —**schiften** (schiftende afzonderen of ter zijde leggen, uitschieten), ik schifte —, heb —geschift; —**schilderen** (afbeelden in kleuren), ik heb —geschilderd: *iem.* —, zie: Portretteeren, Conterfeiten; —**schitteren** (uitblinken), het schitterde —, heeft —geschitterd: *Vondels lierdichten zullen altijd* —; *Rembrandts Nachtwacht zal immer* —, d. i. het voortreffelijkst zijn; —**shot** (voorges. hoten geld), o. —ten: *Ligt vindt gij, eer het werk verjaart, Uw — dubbel ingespaard*, (Staring); —**shot** (het uitgeschifte), o. gmv.: *van koffie, van havannasigaren, bocht, minste soort*; —**schrabben** (schrabbede reinigen), ik schrabde —, heb —geschrabd: *een kookpan* —; —**schrabbel** (het uitgeschrabde), o. —s; —**schrapen** (schrapende leeg- of schoonmaken), ik schraapte —, heb —geschraapt; —**schrappen** (doorhalen, uitdoen), ik heb —geschrappt: *een naam* —, *een schuldpost* —; —**schrijven** (na- of afschrijven), ik heb —geschreven: *laat mij dat vers even* —; fig. *een prijsvraag* —, ter bewerking publiceeren; *een dankdag, een bededag* —, verordenen; *een vergadering* —, bijeenroepen, beleggen.

Uitschudden (eig. leegschudden, fig. berooven, uitplunderen), ik schudde —, heb —geschud: *een mand met groente* —, fig. *reizigers* —; —**schuld** (uitstaande d. i. te betalen schuld), v. —en: *uit- en inschulden*, actieve en passieve schulden; —**slaan** (handel. verkoopen, leveren uit een pakhuis of entrepot), ik sloeg —, heb —geslagen: *goederen* —, naar elders vervoeren; *een hond de kamer* —, door slaan verwijderen; *gloeïend ijzer* —, met den moker uitpletten; *een trap* —, zie Uitslag; *die boom gaat zijn wortels* —, uitschieten, uitbreiden; *dwaze klap* —, *vuile taal* —, uiten, zeggen; *de vlammen slaan al* —, vertoonen zich naar buiten, het wordt een uitstaande brand; —**slag**, m. gmv.: —*van sterke dranken*, debiet; *in den kelder komt alles vol* —, schimmel; *het kindje zat vol* —, puistjes, vlekjes; —**slag** (afloop, gevolg), m. gmv.: *de onderneming werd met den besten — be kroond*, uitkomst, resultaat, succes; —**slag** (bouw. teekening op de ware grootte, b.v. van een onderdeel van een huis, van een trap, een dakkap, een kozijn, enz.), m. —en; —**sleepen** (naar buiten sleepen), ik heb —gesleept: *iem. het bed* —, *een schip de haven* —; —**sloven**, zich, ik heb mij —gesloofd: *ik heb mij voor u —gesloofd*, mij veel last en moeite aangedaan; —**sluiten**, ik sloot —, heb —gesloten: *kinderen beneden de zestien jaar zijn uitgesloten*, d. i. worden niet toegelaten.

Uitsluitend, bn. en bw.: *dat recht is hem — geschonken*, d. i. met uitsluiting van alle anderen, *hij heeft het — recht*.

Uitsluiting, v. gmv.: *bij uitsluiting van*, terwijl wordt of worden uitgesloten.

Uitsluitsel (beslissend antwoord), o. gmv.; ook: opheldering, verklaring: —*geven*, —*verkrijgen*; —**smijten** (hard naar buiten gooien), ik smet —, heb —gesmeten: *iem. de deur* —; ook: *men heeft den hond een oog — gesmeten*; —**smijter** (iem., die in last heeft rumoerige bezoekers van een café, enz. *de deur uit te zetten*), m. —s, zie Uitkaaien; —**smijter** (geroosterd brood met vleesch er tusschen en een spiegelei er op), m. —s;

—**spannen**, ik spande —, heb —gespannen: de paarden —, losmaken; fig. zich —, zich vermaken, zich ontspannen; —**spanning** (vermaak), v. —en: de maatschappelijke —en, de geestelijke —en; —**spanning** (herberg, pleisterplaats met stalhouderij), v. —en; —**spanningsoord** (oord of plaats, waar men zich kan vermaken), o. —en; —**spansel** (het hemelgewelf), o. gmv., zie Firmament; —**sparen** (besparen, uitzuinigen), zij spaarde —, heeft —gespaard: van zijn karig loon weet die knecht nog wat uit te —; een huismoeder met een groot gezin zoekt altijd een kleinigheid uit te —, door zuinig te zijn iets over te leggen; —**sparren** (zeer breed uitspreiden), hij sparde —, heeft —gespard: de zwaan spart en staart en wieken —, (Bild.); —**spatten** (losbandig zijn), ik heb en ben —gespat; —**spatting**, v. —en: hij gaf zich over aan allerlei —spattingen, losbandigheden; —**spinnen** (fig. langdradig zijn), ik spon uit, heb —gesponnen: Vader Cats spint zijn verhalen tot vervelens toe uit, d. i. uitrekken; de debatten —, erg rekken.

Uitsporig (buitensporig), bn. en bw; —er, —st; —**held** (baldadigheid), v. —heden. w. g.

Uitspraak, v. gmv.: uw — der Fransche taal is niet zuiver, wijze van uitspreken; ik ken hem aan zijn —, tongval; de — der rechtshers wordt eerstdaags verwacht, vonnis.

Uitspreiden (vaneenspreiden, uit elkaar leggen), ik spreidde —, heb —gespreid: een tafelkleed —, de vleugels —, om nl. te vliegen; de eik wil zijn wortels ver —, uitslaan; zich —: het landschap zal zich gaandeweg voor ons —, in zijn geheel zich vertoonen; —**sprong** (bouwk. iets, dat naar voren uitspringt: uitstek, uitspringende hoek), m. —en; —**spruiten** (ontspruiten, spruitjes-krijgen, uit den grond opkomen), het sproot —, is —gesproten; —**sel** (scheutje, lootje, knopje, blaadje), o. —s; —**staan**, ik stond —, heb —gestaan: ik kan zijn bluf niet —, (C. O.), verduren; ik heb met dien man niets uit te staan, te maken; —staande schulden, d. i. te vorderen; een kapitaal kan —, op rente staan; —**stalkast** (winkelkast, vitrine), v. —kasten; —**stallen** (te kijk leggen of stellen), ik heb —gestald: nieuwe stoffen —, d. i. in de winkelkast leggen; alle winkels hebben al —gestald, uitgepakt; al kwamen prinses, en zij stalden zooveel gaven als titels uit, (Staring), d. i. tentoonspreiden; —**stalling** (het uitstallen), v. —en: — van het teeken-, van het handwerk van leerlingen; — van nieuwe mode-artikelen, — van gouden en zilveren werken, zie: Etalage, ook, Expositie, Exhibition; —**stap** (korte reis, pleziertochtje), m. —pen, —**stapje**, o. —s; —**stappen** (eig. stappen uit een rijtuig), ik ben —gestapt, fig. sterven: ik hoop er nog niet uit te —, nl. uit het leven.

Uitstatedig (niet in de stad, uit de stad), bn.: de burgemeester was —; —**held** (afwezigheid), v. gmv.: bij — van den burgemeester teekent de eerste of oudste wethouder; verg. Uitlandig.

Uitsteeksel (uitstek, punt, doorn), o. —s: een — van een ruggewervel; —**stek** (uitheek, kroonlijst), o. —stekken: bij — tevreden zijn, d. i. zeer, buitengewoon; —**steken**, ik stak —, heb —gestoken: hij stak de hand —, de vlag —, de tong —; dat steekt mij de

oogen uit, d. i. het wekt mijn ijverzucht op. **Uitstekend** (hoog, vooruitspringend), bn.: een —e bergspits, —e wangbeenderen.

Uitstekend (fig. voortreffelijk), bn. en bw.: een — opstel, een — punt van aanval, een — tooneelspeler, uitmuntend.

Uitstel (verdaging, verschuiving in tijd), o. gmv.: zegsw. — is geen afstel, wat uitgesteld wordt, is niet voorgoed afgedaan; —**stellen** (verschuiven, verdagen), ik heb —gesteld: de voltrekking v. e. vonnis —; —**sterven**, het stierf —, is —gestorven: het adellijk geslacht der Brederodes stierf uit; —**stoelen** (van planten, die zich a. d. onderkant uitbreiden), zij stoelden —, zijn —gestoeld: wat gaan deze aardappelen —! stengels uitschieten, zie Stoelrogge; —**stooten** (door stooten doen verliezen), ik stiet of stootte uit, heb —gestooten: iem. een oog —, ook: stootend uitdrijven, wegduwen: een vat den bodem —; fig. iem. de kamer —; een kreet —, schel doen klinken; —**stoomen** (door stoom reinigen), ik heb —gestoomd: ik laat die japon eens —; —**storten**, ik stortte —, heb —gestort: Stort uit dan, broeders, eens van zin, dien hoogverhoorden kreet, (Volkslied), d. i. met kracht uiten; —**storting** (nederdaling), v. gmv.: de — van den H. Geest over de Apostelen; —**stralen** (stralen afgeven, afschieten, uitzenden), het straalde —, is en heeft —gestraald: de zon straalt licht en warmte —; —**straling**, v. —en: de — van het licht;

—**stralingsvermogen** (het vermogen van een lichaam om warmte of licht uit te stralen), o. gmv.: het — der zon, het — der sterren; —**strooien**, ik heb —gestrooid: wie heeft dat praatje —gestrooid? verbreid; —**strooisel** (valsch gerucht, leugen), o. —s.

Uitsturen (ergens heen doen gaan), ik stuurde —, heb —gestuurd: de meid met een boodschap —; iem. op iets —, er heen zenden om poolshoogte te nemen; een kwajongen de klas —, bevelen heen te gaan; fig. een schip de haven —, sturende brengen uit; een schip, een zaak den verkeerden kant —, koersen, zie Sturen; —**tarten** (uitdagen), ik tarte —, heb —getart: wij tartten Spanjes kielen uit, d. i. trotseerden, tergden; —**tocht** (afreis, gezamenlijk vertrek), m. —tochten: de — der Hebreëuven uit Egypte, z. Exodus; —**treksel** (beknopt overzicht, kort begrip), o. —s: een — der vaderlandsche geschiedenis, een — der Fransche grammair; —**trektafel** (tafel met twee bladen, die uitgetrokken kunnen worden), v. —s; —**trompetten** (met trompetgeschal bekend maken), hij trompette —, heeft —getrompet: eigen lof —; zij zal die tijdig, dat nieuwtje wel —, met ophef rondvertellen; —**vaagsel** (eig. het uitgeveegde vuil, fig. gemeen volk), o. —s: het — der maatschappij, het uitschot, de heffe; zie: Janhagel, Janrap, Grauw, Plebs, Gespuis; —**vaardigen** (doen uitgaan), ik vaardigde —, heb —gevaardigd: een verbod, een bevel —, doen afkondigen; —**vaardiging** (bekendmaking), v. gmv.; —**vaart** (uitgang, nl. uit het sterfhuus naar het graf, begrafenis), v. —en; —**vaart** (R.-K. plechtige lijkdiens ter gelegenheid van een begrafenis, requiem-mis), v. —en; —**vagen** (uitvegen, wegvegen), ik heb —gevaagd: de wijk des Tijds had (het) uitgevaagd, (Staring); —**val**, m. —vallen: de bezetting deed een —, rukte buiten de

poort tegen de belegeraars op; *wat een - van dien heer tegen zijn knecht*, uiting van drift, standje; -**vallen** (naar beneden vallen, nederstorten), het viel -, is -gevallen; mil. een uitval doen; fig. in drift harde woorden zeggen; ook: gebeuren, uitkomen, b.v. *Het valt anders uit dan ik gedacht had*; -**valpoort** (kleine poort van een vesting, waar-doorheen men trekt bij een uitval op den vijand), v. -poorten; -**varen** (razen, tieren), ik voer -, ben en heb -gevaren: tegen iemand -, zie Opspelen.

Uit'vechten (eig. of fig. vechtend uitmaken), zij vochten -, hebben -gevochten: laten ze het samen maar -; -**vegen** (vegende reinigen), ik heb -geveegd; -**veegsel** (vuil), o. -veegsels; -**verkiezing** (voorbeschikking, predestinatie), v. gmv.; -**verkoop** (het uitverkoopen), m. gmv.: die winkel heeft -, gaat de restanten opruimen tegen verminderde prijzen; -**verkoren** (geliefd), bn.: het - volk Gods, de Israëlieten, Bijbel; -**verkokorene** (geliefde), m. en v. -n; -**verkokorenen** (zaligen in den Hemel), m. mv.; -**veteren** (streng berispen), ik veterde -, ik heb -geveterd: iem. -; -**vieren** (een touw geheel laten afloopen, tot het eind toe vieren), ik vierde -, heb -gevierd, zie Vieren; fig. een ziekte goed -, een verkoudheid -, veel tijd nemen tot herstel.

Uit'vinden (uitdenken), ik vond -, heb -gevonden: het fotografheeren met kleuren is -gevonden door Lumière; zegsw. hij heeft het buskruit niet uitgevonden, hij is niet schrander, hij is dom: -**er** (persoon, die iets uitvindt), m. -s; de - van het haringkaken, zie Haringkaken; -**ing** (dat wat is uitgevonden), v. -en: tal van -en dankt men aan Nederlanders, b.v. die van den microscoop, verrekijker, thermometer, houtzaagmolen, windmolen, slinger-uurwerken, slangbrandspuiten, enz.; -**vindsel** (verzinsel), o. -en, -s; -**visschen** (fig. ergens zien achter te komen), ik vischte -, heb -gevischt: ik zal dat wel -; -**vloetsel** (gevolg); dat, wat ontstaat), o. -s, -en; -**vluucht** (valsche verontschuldiging, verzinsel), v. -en.

Uit'voer (het brengen op buitenlandsche markten), m. -en: de - van vleesch, van visch, van ooft, zie Export.

Uit'voerartikel (export-koopwaar), o. -en. **Uit'voeren** (naar het buitenland voeren), hij voerde -, heeft -gevoerd: boter, kaas, geslacht vleesch n. Engeland -; z. Invoeren.

Uit'voeren, ik heb -gevoerd: wat voert gij uit? doet gij; het muziekstuk werd keurig -gevoerd, voorgedragen, gespeeld; een besluit -, verwezenlijken; d. schildertij is goed -gevoerd, keurig bewerkt; dat boek is mooi -gevoerd.

Uit'voerende, bn.: de -e macht in een staat, nl. die der ministers, zij handelt in naam des Konings of der Koningin.

Uit'voerhandel (handel op het buitenland, export-handel), m. -s; -**haven** (zeehaven, van waaruit exportgoederen naar het buitenland worden verscheept), v. -s.

Uit'voerig (omstandig), bn. en bw.: een -schrijven, d. i. afdalende in bijzonderheden; iets - bespreken, in 't breede; -**held** (ge-rektheid, breedvoerigheid), v. gmv.

Uit'voering (het doen, het uitvoeren), v. -en: mil. een -scommando, bevel om een com-mando uit te voeren.

KOENEN, Verkl. Handw.boek.

Uitvoer'lijk (uit te voeren, uitgevoerd kun-nende worden), bn.: een - plan. w. i. g.

Uit'voerrecht (belasting op den uitvoer van koopwaren), o. -en; -**vorschen** (door na-vraag of studie opdiepen), ik vorschte -, heb -gevorscht: hij zoekt de waarheid uit te vorschen, te achterhalen, een geheim -; -**vragen**, ik vraagde (vroeg) -, heb -ge-vraagd: wij zullen dat kind -, al vragende uithooren; mijn zus is van middag -gevraagd, op een partij of visite gevraagd; -**vreter** (klaplooper), m. -s, plat; -**waarts** (buiten-waarts), bw.: zet de voeten -; -**was** (uit-groeijsel), o. -wassen: men vindt uitwassen aan populieren, berken en iepen, ziekelijke uitgroeiingen; fig. allerlei -wassen in het bekleedsel van den wagen geven steun aan rug, zijde en ellebogen, (S. Gorter), d. i. uit-steeksels; -**wasemen** (verdampen, uit-dampen), o. gmv.: het - onzer huid is on-zichtbaar; -**waschen** (door waschen rei-nigen, zuiveren), ik waschte - of wiesch -, ik heb -gewaschen: een vuilen jongenskiel -, zakdoeken goed -, bij uitbr. boter -, zuiveren; een wonde -, reinigen; -**wassen** (uitloopen, uitspruiten, één of meer uit-wassen krijgen), het wies -, zij wiesen -, zijn -gewassen: de winteraardappels gaan in 't voorjaar -; -**wateren**, het heeft -gewaterd: dit riviertje watert uit in de Maas, d. i. loopt uit, loost zijn water; -**wa-tering** (waterloozing), v. -en; -**waterings-kanaal** (kanaal, waardoor het overtollige water, b.v. van een polder, wordt geloosd), o. -kanalen; -**wateringssluis** (sluis tot loozing van het binnenwater), v. -sluizen.

Uit'weg (fig. middel ter ontkoming; eig. over-weg, als servituit op een akker), m. -wegen: zij weten geen - meer in den nood, d. i. uit-komst, redding; -**weiden** (eig. buiten de weide grazen, in 't wild weiden; fig. breed-sprakig of wijdoopig zijn), ik weidde -, heb -geweid: - in iem. lof, (Mult.); -**welding**, v. -en: men vergeve mij deze -, (C. O.); een onwillekeurige -, (Potg.); onnodige -en.

Uit'wendig (aan den buitenkant, uiterlijk), bn. en bw.: een geneesmiddel tot - ge-bruik, om op de huid te smeren, niet om in te nemen; de -e restauratie eener kerk, -e versierselen, iets - verfraaien, van buiten.

Uit'werken (al werkende naar buiten bren-gen), ik werkte -, heb -gewerkt: iem. de deur -; fig. tot stand brengen: dat zal niet veel -, uithalen; een plan goed -, in details gereedmaken; een rekenkundig vraagstuk, een cijferform, een wortelvorm -, oplossen; dat bier moet eerst -, uitgisten; -**werking** (het uitwerken, het oplossen), v. -en: de - van een algebraischen vorm; dat zal zijn - niet missen, gevolg, invloed; uw som is goed, maar er is een fout in de -, becijfering, bewerking; -**werksel** (gevolg, resultaat), o. -s, -en: van het - tot de oorzaak opklim-men; -**werpen** (naar buiten werpen), ik wierp -, heb -geworpen: het anker -, de netten -; -**werpsel** (ontlasting), o. -s, -en: dierlijke -en zijn als meststof van groot belang; -**wijken**, hij week -, hij of het week -, is -geweken: deze muur gaat -, uit het lood; vele edelen weken bij de komst van Alva -, gingen het land verlaten, zie Emigreeren; -**wijzen** (toonen, bestis-sen), hij wees -, zij wezen -, hebben -ge-

wezen: *de tijd zal het wel* -, aan den dag brengen; *de rechter moet het maar* -, beslissen; **-winnen** (*winst verkrijgen*), ik won -, heb -gewonnen: *wij kunnen langs die lijn een uur* -, bekorten, voordeel hebben; *op die wijze zult ge veel moeite* -, besparen; **-winning** (*besparing*), v. -en; **-winning** (*rechtst. het aanspraak maken of verhaal doen gelden op eenig onroerend goed*), v. -en: *het recht van uitwinning*, om nl. de schuldvordering te verhalen op de goederen van den schuldenaar.

Uit'wischen (*uitvegen, uitpoetsen*), ik wischte -, heb -gewischt: *het met krijt geschrevene* -, een kanon -; fig. *de tijd zal dat wel* -, doen vergeten; **-wisseling** (*het uitwisselen*), v. gmv.; **-wisselen** (*bij wisseling geven*), ik heb -gewisseld: *de wederzijdsche gevangen officieren zal men* -, ruilen; **-zelle** (*de haven verlaten, wegzeilen, vertrekken*), ik zelde -, heb en ben -gezeild; **-zenden** (O.-I. naar Indië zenden), de minister zond hem -, heeft hem -gezonden.

Uit'zet (eig. datgene, waarmee een persoon wordt begiftigd of toegerust: *gezamenlijke kleeren, linnengoed, enz. eener bruid, v. e. wees, kostleering, enz.*), o. -zetten.

Uitzet'baar (nat. vatbaar voor uitzetting), bn.

Uitzet'baarheid (nat. uitzettingsvermogen der lichamen), v. gmv.: de - van gassen is het grootst, die van vaste lichamen bij verwarming het minst, nl. op zijn hoogst $\frac{1}{50}$.

Uit'zetten (*in omvang toenemen, grooter worden, zich uitbreiden, uitdijen*), het zette -, is -gezet: *warmte zet de lichamen uit, de grenzen van een land* -; *zich* -: *de lucht, het water zet zich uit door de warmte; iem. de deur* -, de klasse -, uit het huis, uit de klas verwijderen; een boot -, van boord laten gaan; **-zetten** (*buiten brengen*), ik zette -, heb -gezet: *de booten bij een schipbreuk* -, de bloemen -; een zeil -, om wind te vangen; *geld* - op interest, plaatsen; *schildwachten* -, op post doen staan; **-zittings-coëfficiënt** (*de breuk, die de uitzetting van stoffen aangeeft bij een warmte van 1° Celsius*), m. -en; **-zittings-decreet** (*decreet, waarbij personen een land worden uitgezet*), o. -decreten; **-zicht** (*het uitzien*), o. -zichten: een fraai -, gezicht van uit een venster, enz., verschiet; fig. *hij heeft* - op bevoororing, vooruitzicht, hoop, verwachting; **-zicht** (*gelaat*), o. gmv.: *zijn* - bevat mij niet, blik, uitkijk; **-zieken** (*een ziekte goed uitvieren*), hij ziekte uit, heeft en is -geziekt.

Uit'zien (*het uitzicht hebben*), ik zag -, heb -gezien: *mijn kamer ziet op de straat uit*; fig. *naar een betrekking, een dienst, werk, enz.* -, zoeken, ze pogen te krijgen; ik heb er vergeefs naar -gezien, getracht; *hij ziet er slecht* -, is ziekelijk; *het ziet er* -, *of het zal regenen*, lijkt, schijnt; **-zigen** (*zijgende zuiveren, door te zijgen of te zeven het onreine uit den wijn doen*), ik zeeg -, ik heb en het is -gezezen: *de mug* - en den kemel door-zwelgen, Matth. 23:24, zie Muggenziften.

Uit'zinnig (eig. buiten zijn zinnen handelend, beroofd van zinnen: *onbesuisd, dwaas, razend*), bn. en bw.: -gewoel, -roepen; **-heid**, (*onverstand, dwaasheid*), v. gmv.

Uit'zitten (*ten einde toe zitten, in de gewangenis*), ik zat -, heb -gezeten: *zijn vonnis* -, *zijn straf* -; **-zoeken** (*uitkiezen*,

uitlezen of lezen, het beste ergens uitnemen; sorteeren), ik zocht -, heb -gezocht; **-zoudereren** (*afzonderen, ter zijde stellen, uitsluiten*), ik zonderde -, heb -gezonderd: *de wet zondert niemand* -; *zich* -, zich onderscheiden van anderen: *waarom verstokt Pieter zich nu om zich met een bruinzijden strop te willen* -? (C. O.), zich te onderscheiden van alle anderen; **-zondering** (*dat, wat uitgezonderd is, het afgezonderde, het terzijde-gestelde*), v. -en: *geen regel zonder* -; *het kinderlijk geluk laat geen* - toe, (C. O.); *hij kwam vanavond bij* - in dit café, tegen zijn gewoonte; **-zuigen** (fig. *afpersen, uitsputten*), ik zoog -, heb -gezogen: *den arbeider* -, zie Uitbuiten; **-zuiger** (*woekeraar*), m. -s; **-zuin'igen** (*door zich te bekrimpen overleggen, uitsparen*), de huisvrouw zuinigde -, heeft -gezuinigd: *een schep steenkolen* -, *beter* - dan schulden maken, zie Bezuinigen; **-zwavelen** (*met brandende zwavel reinigen*), ik zwavelde -, heb -gezwaveld: *een wijvat* -; ook, *door zwaveldamp dooden*: bedden, matrassen en dekens -, de bacteriën er in vernietigen; **-zweeten** (*zweetende verdrrijven*), hij zweette -, heeft -gezweet: *een gevatte koude* -; **-zwermen** (*mil. tirailleen*), zij hebben of zijn -gezwermd.

Uk, uk'je (*een klein kind*), o. ukken, ukjes, ukkies: volkst. *Wat een ukkies!*

Uka'se (*bevvelschrift, decreet van den Russischen keizer*), v. ukasen; ook: Oekase.

Ulaan (*lansier, Deutsche cavalierist*), m. -lanen.

Ulcereeren (*etteren, zueren*); **-ra'tie** (*verettering, zuering*), v. -s, -tiën. (t = s).

U'lema (*Ismaëlietisch wetgeleerde*), m. -'s; (u = oe); zie: Oelema, Imam, Mufti.

U'level (*suikerplaatje, meest in een papiertje gevouwen*), v. -len; **-lepapiertje**, o. -s.

U'filas (*letterk. uitvinder van het Gotisch schrift, overzetter van den Bijbel in het W.-Gotisch*), m.; zie Codex. (u = oe).

Ulk (*bunzing, klein roofdier*), m. -en. gew.

U'ler: Germ. myth. stiefzoon van Thor; - is bekend als boogschutter en skilooier; ook, **Ull**.

U'ister (*lange en wijde winterjas met ceintuur of gordelband, geheeten naar het Iersche landschap van dien naam*), m. ulsters.

U'iterieur' (Fr. *aan gene zijde; later, naderhand*), bn. en bw.

U'ltima ratio (Lat. *laatste midd. of toevlucht*).

U'ltima Thule (*bij de Ouden een eiland in het hoogste Noorden, als eindpunt der bekende wereld, b.v. IJsland*), o. (u = oe).

U'ltima'tum (*laatste voorslag of eisch bij een diplomatieke onderhandeling*), o. -s.

U'ltimo (*de laatste dag v. d. maand*), m.: - December, d. i. 31 Dec.; zie **Uit**°.

U'l'tra (*aan gene zijde; overdreven, in erge mate*), bn. en bw.: de -partijen, *hij is* - liberaal.

U'l'tra (*heethoofd*), m. -'s: *hij was een der* -'s.

Ultramarijn' (*bergblauw, hemelsblauw, lazuur*), o. gmv.; zie Kobaltblauw.

Ultramarin' (*overzeesch*), bn. (in = èn).

Ultramontaan' (*komt van: ultra montes, d. i. over, aan gene zijde der bergen; eig.: overbergische; hevig pausgezinde*), m. -tanen;

-taansch' (*in den geest of op de wijze v. een ultramontaan*), bn.: *de -e pers, de -e staatkunde*; **-tanis'me** (*leer of richting der ultramontanen*), o. gmv.

U'l'traviolet, bn.: *de -violette stralen van het spectrum, lichtstralen met nog grooter*

aantal trillingen dan de violette, dieper van kleur, en voor ons oog onzichtbaar.

Ulys'ses, een der grootste, tevens de listigste, der Gr. helden voor Troje, koning van Ithaca, gemaal van Penélopé; ook: Odysseus.

Um'ber (bruine ijzeroker), m.; ook: -aarde, v.

Um'laut (Duitsch: spraakk. klankwijziging), m. -en, b.v. de overgang van oe in uu, van a in e, van oo in eu, van o in u, als: kloen - kluwen, land - belenden, Toon - Teun, vol - vullen; (u = oe); zie Omklank.

Unanitem' (eenstemmig, eensgezind, eenparig), bn. en bw.: een - e bijval; - aannemen.

Unanimit'eit' (eenstemmigheid, eensgezindheid, eenparigheid), v. gmv.

Unciaal'letter (kapitale beginletter in Middeleeuwsche drukwerken of in handschriften), v. - letters, ook: Unciale letters.

Uncle Sam, eig. Oom Sam: spottende benaming v. d. Vereenigde Staten van N.-Amerika, waartoe de beginletters U. S. d. i. United States, aanleiding hebben gegeven; zie: U. S. en Sterrenvlag.

Uncle Tom, eig. Oom Tom, de hoofdpersoon-slaaf uit het beroemde boek v. Beecher - Stowe, in 't Eng. *Uncle Tom's Cabin*, zie Negerhut.

Unde'cimo (Lat. ten elfde), bw. (c = ts).

Undi'nen (watergeesten), v. mv.

Undula'tie (golwing), v. - tiën, - ties. (t = s).

Unduleeren (zich golfswijs bewegen).

Unfair (Eng. niet net, onredelijk, onheusch), bn. en bw.; zie Fair.

Unicum (iets, eenig in zijn soort), o. gmv.

Unie (eenheid, eendracht, vereeniging, verbond, bond), v. unies: de - van Utrecht, 1579.

Unie (vereeniging van scholen m. d. Bijbel), v.

Unieeren (vereenigen, verbinden), ik heb geünieerd: de geünieerde provinciën, (1579).

Uniehuus (inrichting voor dronkzuchtigen te Hilversum), o.

Uniek' (eenig, merkwaardig), bn. en bw.: zulk een violspel is -, heeft zijns gelijke niet.

Unifica'tie (vereeniging, het tot-eenheid-bren-gen), v. gmv. (t = s).

Uniform' (eenvormig of gelijkvormig), bn.: voor heel het land een - e briefpost; een - tram-tarief in een wereldstad, d. i. men betaalt voor elken rit, groot of klein, hetzelfde.

Uniform' (gelijke draacht of kleeding, mon-teering, dienstkleding van krijgsvlieden), v. - en: de meisjes dezer kostschool dragen -.

Uniformiteit' (eenheid van vorm, gelijkvor-migheid; fig. eenparigheid, eenvormigheid), v.: er is gebrek aan - in onze wetsredacties.

Uniform'jas (soldatenrok), v. -sen.

Uniform'pet (soldatenpet), v. -petten.

Unionist' (voorzitter van de eenheid van het rijk in Engeland), m. -isten: (partij tegen de zelfstandigheid van Ierland).

Union Jack (Eng. de Britsche vlag), v.

Uniso'no (It. muz. één van toon, eenstem-mig), bn.: als zn. o. -'s. (s = z).

Unita'riërs (gesch. staatkundige partij in 1795 in ons land; zij wilde eene republiek, één en ondeelbaar, geen confederatie van ver-schillende gewesten), m. mv.

Unitas (eenheid, eendracht), v.

United States (Eng. Vereenigde Staten van N.-Amerika), m. mv.

Unit'eit' (eenheid, eensgezindheid), v. gmv.

Unival've (eenschalig weekdier), v. -n, zie Bivalve.

Universa'lia (algemeene dingen), v. mv.

Universaliseeren (algemeen maken).

Universaliteit' (algemeenheid), v. gmv.

Universeel' (algemeen, alles omvattend, alge-heel), bn.: - erfgenaam, eenige; een - zakmes met honderd geriefelijkenheden, (C. O.); - eele.

Universitair' (Fr. de universiteit betreffende), bn.: - onderwijs, een - e opleiding.

Universiteit' (hoogeschool, academie), v. -teiten: de -en van A'dam, Leiden, Utrecht, Groningen; de vrije - te A'dam nl. op gere-formeerden grondslag; de - te Cairo is de grootste onder de Mohammedaansche.

Universiteitsbibliotheek (boekertij v. een hoogeschool), v. -theken; -fonds (grond-kapitaal tot het stichten en onderhouden van een hoogeschool), o. -en; -gebouw (het hoofdgebouw eener hoogeschool), o. -en.

Univer'sum (het heelal), o. gmv.

Un'jer (plantk. akkerpaardestaart), v. gmv.

Un'o a'nimo (Lat. één van zin, eenparig), bw.

Un po'co (It. muz. een weinig), bw.

Un'ster (weegtoestel met ongelijke armen, een Romeinsche balans), v. unsters.

Upper ten: Eng. eig. - thousand, d. i. de bovenste tien duizend, nl. de aristocratie, de hoogste kringen in den lande; zie Elite.

Ups and downs (Eng. voor- en tegenspoeden, wisselvalligheden), mv.: een leven met tal v. -.

Up to date (Eng. volgens onzen tijd, op de hoogte van onzen tijd, modern, hedendaagsch), bw.: dat is -; hij is -, bij.

Ura'nia, myth. muze der sterrenkunde, voor-gesteld met hemelbol.

Uranographie' (beschrijving van den ster-renhemel), v. gmv. (ph = f).

Uranoliet', -lith (meteoorsteen), m. -en.

Uranologie' (hemelkunde, sterrenkunde), v. gmv. (g = g).

Ura'nus, myth. de oudste der goden, gemaal van Gae'a, vader van Saturnus, ook van de Titanen en de Cyclopen, zie ald.

Ura'nus (een der buitenplaneten), m.

Urbaan' (steedsch, wellevend, hoffelijk), bn.

Urbaniteit' (steedsche wellevendheid, hof-feelijkheid, gepaste deftigheid), v. gmv.

Ur'bi et or'bi (Lat. aan de stad (Rome) en aan de (geheele) wereld), nl. de pauselijke zegen in de Paaschweek.

U're, v. uren: in deze plechtige -, zie Uur; men dient niet te zeggen: ten acht ure, daar ure vrouw. is, ook te acht ure is minder juist, daar ure geen meerv. is van uur; men zegt: te acht uur of te acht uren, echter niet ten acht uur, daar uur hier een meerv. be-teekenis heeft; zegsw. te(r) elfder -, zeer laat, bijna te laat, b.v. van eenig besluit, zie Matth. 20 : 1-16; te goeder -, op het ge-schikte oogenblik; te kwader -, op een on-gelukkig oogenblik.

Uredinace'ën (plantk. roestzwammen), v. mv.

Urgeeren (drijven, dringen, dwingen).

Urgent' (dringend, spoedeischend, hoognoo-dig), bn.; -er, -st. (g = g).

Urgen'tie (dringende noodzakelijkheid), v. gmv.: de - van een wetsvoorstel. (g = g).

Uri'aabrief (brief, die den overbrenger in het verderf stort), m., Bijbel. 2 Sam. 11 : 15.

Ur'ine (menschenwater, nierafscheiding bij menschen), v. gmv.

Urineeren (wateren, water-loozen).

Urinoir' (openb. waterplaats), o. -s.

Urist' (iem., die per uur betaald wordt b.v. voor werkzaamheden a. e. ministerie), m. -en.

- Urmen** (*wurmen, tobben*), ik heb geturmd: *de Dusse loopt: en -d en wurmend en stormend*, (Van Lennep).
- Urne, urn** (*aarden pot in vaasvorm*), v. urnen; ook, lijkbuis, zie ald.; ook, stembuis, vero.
- Ursul'men** (R.-K. *geestelijke dames-orde, kloosterlingen van dien naam*), v. mv.: *het pensionaat der -; -school (lagere school, ook in O.-Indië, onder leiding van Ursulinen)*, v. -scholen; (s = z); spreekt. *Urzeliënen*.
- Urtica** (*plantk. brandnetels*), v. mv.
- Usan'ce** of **usan'tie** (*gebruik, gewoonte; handelsgebruik*), v. -s of usantiën, -s. (t = s).
- Uso** (It. *betalingstermijn: voor Ned. wissels een termijn van 30 dagen*), o. gmv.: *op twee maanden -*, na twee maanden zicht.
- Usueel** (*volgens gebruik*), bw. (s = z).
- Usufructua'rius** (*vruchtgebruiker*), m. -sen.
- Usufructus** (*vruchtgebruik*), o. gmv.; ook: *Ususfructus*; lees: *uu-zuu*.
- Usu're** (*woeker, woekerwinst*), v. gmv. (s = z).
- Usurpateur** (Fr. *onrechtmatig bezitnemer, overweldiger, usurpa'tor*), m. -s. (s = z).
- Usurpa'tie** (*wederrechtelijke bezitneming, overweldiging*), v. -s, -tiën. (s = z).
- Usurpa'tor** (*overweldiger*), m. -s. (s = z).
- Usurpeeren** (*door overmacht zich toeëigenen, overweldigen*), (s = z).
- Usufructus** (*vruchtgebruik*), o. gmv. (s = z).
- Utensil'iën** (*gereedschap; gebruiks zaken, benodigdheden*), v. mv. (i = ie).
- Utile dul'ci** (Lat. *het nuttige aan het aangename paren*). (i = ie).
- Utilisa'tie** (*te-nutte-making*), v. gmv.; (s = z); -*littelt'* (*nut, bruikbaarheid*), v. gmv.
- Utiliseeren** (*ten nutte aanwenden*). (s = z).
- Utilitair** (*nuttigheid beoogend*), bn.
- Utilitair'sme** (*nuttigheidstheorie*), o. gmv.
- Utilitair'st'** (*aanhanger v. h. utilitarisme*), m. -en.
- Utiliteits'beginsel** (*utilitarisme*), o. gmv.
- Utopia** (eig. *Nergensoord: de naam van een verdicht land van belofte; luitelkerland, het land der hersenschimmen*), o. gmv.: het woord - is ontleend aan den staatkundigen roman: *Utopia* (1516) door Thomas Morus, 1480-1535, kanselier van Hendrik VIII.
- Utopie'** (*droombeeld, hersenschim*), v. -ën.
- Utopisch** (*herschimmig, ingebeeld*), bn.
- Utopist'** (*dweper, plannenmaker*), m. -en.
- Utraquis'ten** (*naam, aan de Hussieten in Bohemen gegeven*), m. en v. mv. (qu = kw).
- Utrecht** (*een onzer 11 provinciën*), o.: ook de hoofdplaats; -*enaar* (*man uit U.*), m. -s, -naren; -*sche* (*vrouw uit U.*), v. -n.
- Utrechtsch** (*van, uit of betreffende Utrecht*), bn.: -*e theerandjes of theeantjes* (knapkoekjes), *de -e palm-paardenmarkt, de -e hoogeschool; de -e taal of het -*; zie *Uitersch*.
- Ut re'tro** (*als op de keerzijde*), bw.; ook **u. r.**
- Ut su'pra** (*als boven, gelijk vooraf*), ook **u. s.**: wordt veelal geschreven onder het postscriptum van een brief.
- Uur** ($\frac{1}{24}$ *van een etmaal, tijdmaat*), v. uren; *tijdduur: de morgenschool duurt drie uren*; ook, *tijdstip: het school-, het vertrek-, morgen-, avond-, middag-, zie Ure*.
- uur* (*bastaarduitgang*), vormt zaaknamen: *schriftuur', kwetsuur'*; *creatuur'*, *persoonsnaam; confituur'*, *stofnaam*.
- Uur'glas** (*uur-zandlooper*), o. -glazen: *Die-driks - is verlopen*, (Vondel), d. i. zijn leven is voorbij; zie *Glas*.
- Uur'record**, o.; zie *Record*.
- Uur'werk** (*horloge, klok, ook: het raderwerk*), o. -werken; fig. *het - van het gesprek opwinden; -werkmaker*, m. -makers.
- Uur'wijzer** (*kleine wijzer v. e. uurwerk*), m. -s.
- U'went te(n)** (*in uw huis, in uw stad*), bw. uitdr.; -*halve* (*ten behoeve van u*), bw.; -*wege* (*van uw kant, in uw naam*), bw.; **om - wil** (*ter wille van u*), bw. uitdr.: *doe het om uws zelfs wil*.
- U'werzijds** (*van uwen kant, wat u betreft*), bw.

V.

- V.** v. -'s. - De twee en twintigste letter van het alfabet; als Rom. cijfer is V = 5.
- V.** - *Va'le*, wees gezond, leef wel.
- V.** - *Vo'tum*, gelofte, goedkeuring, stem.
- V.** - *Vi'de* of *Videa'tur*, zie, zie na, men zie; ook: **Vid.**
- v.** of **vrouw.** - *vrouwelijk*.
- v. a.** - *volgens anderen*.
- Val.** - *valu'ta*, geldswaarde; zie *Valuta*.
- v. b.** - *van boven*.
- v. c.** - zie: *Vi coactus*.
- v. c.** - *Ver'bi cau'sa*, bijvoorbeeld.
- v. c.** - *Vos'tro con'to*, uw rekening.
- V. D.** - *Volen'te De'o*, met Gods wil.
- v. d. j.** - *van dit jaar*.
- V. D. M.** - *Ver'bi divi'ni minis'ter*, bedienaar van Gods woord, dominee, predikant.
- Vdt.** - *Vide'licet*, namelijk, te weten.
- Vert.** - *Verta'tur*, (het blad) worde gekeerd; ook: er worde vertaald.
- v. g.** - *ver'bi gra'tia*, bijvoorbeeld. (t = ts).
- vgl.** - *vergelijk*.
- v. h.** - *van huis; van het*.
- Vid.** - *Vi'de* of *Videa'tur*, zie, of men zie.
- v. o.** - *van anderen*.
- Voe.** - *Vo'ce*, op het woord of artikel.
- Vol.** - *Volu'men*, een band of een deel van een boekwerk; ook: *volu'me*, inhoud v. lichamen.
- Vs.** - *Vers*.
- Vt.** - *Vi'dit*, gezien of doorgezien.
- v. v.** - *vi'ce ver'sa*, heen en terug.
- v. v. v.** - *veni, vidi, vici*, zie ald.
- Vz.** - *Voorzitter*.
- Va!** Fr. *het ga! het zij zoo!* - *banque*, de bank is in gevaar, (roep der croupiers).
- Vaag** (*vetigheid van den grond; fig. kracht, bloei*), v. gmv.: zegsw. *in de - des levens; laat groeien, wat - heeft*, (Vondel).
- Vaag** (*onbepaald, onzeker, zonder vaste lijnen of omtrekken, zonder scherpe grenslijnen*), bn.:

- vage beloften, zich in vage bewoordingen uitdrukken, een vage beschuldiging, een - antwoord, een vage verklaring, een - vermoeden, een vage herinnering, een vage blik; vager, -st; -held (onvastheid, onzekerheid), v. gmv.
- Vaag'sel** (veegsel), o. -s, zie Uitvaagsel.
- Vaak** (neiging tot slapen, slaap), m. gmv.: *praatjes voor den - houden*, beuzelpraatjes; *Klaas -*, man uit het kindersprookje, die den kinderen slaapzand in de oogen werpt, z. ald.
- Vaak** (dikwijls), bw., vaker, het vaakst.
- Vaal** (lichtrood of roodachtig bruin; verschoten), bn. en bw.: de vale hei; een -bonte koe, een -groen kleed, een -bruine japon, een -grijze jas; valer, -st; -achtig (min of meer vaal), bn., -er, -st: een -tapijt.
- Vaal'bleek** (grijsachtig, gelig bleek), bn.: *de man werd - bij die vraag*; evenzoo, -bont: een -bonte koe, geelachtig bont; -bruin: *de -bruine heide in den zomer*, grijsbruin; -geel (eenigszins geel): -gele linten; -grijs (flets-grijs): -grijze oogen; -groen (flets-groen), -rood (vuilrood), bn.
- Vaalt** (mestkuil, mesthoop), v. vaalten.
- Vaam** (samentrekk. van *vadem*, lengte van 1.88 M.), m. vamen.
- Vaam** (houtmaat), m. vamen, zie *Vadem*.
- Vaan** (banier, ook, wimpel), v. vanen: *de - van den vooruitgang*, *de - des oproers*.
- Vaand'el** (banier, veldteeken; ook, vierkant stuk doek, hangend aan een stok, waarop figuren, opschriften, zinnebeelden b.v. bij processies gedragen), o. -en, -s; -drager (iem., die het vaandel b.v. in een processie draagt), m. -s; ook, adspirant-officier.
- Vaar** (vrees, gevaar, angst), v. gmv., vero.: *hij kent - noch vreeze*.
- Vaar** (vaarschroef), v. varen; zie *Moer*.
- Vaar** (gust, onbevrucht), bn.: vare koeien.
- Vaar'aal** (zekere zeeaal), m. -alen.
- Vaar'boom** (schippersboom), m. -en.
- Vaar'dig** (eig. tot de vaart gereed of bereid), bn. en bw.: *maak u -*, *ik sta -*; *hij is - met de pen*, vlug, bijdehand; *maak - de groene banieren der vreugd!* (Bogaers), gereed; -er, -st; -held (behendigheid, vlugheid), v. gmv.
- Vaar'geul** (diepste gedeelte van een vaarwater, nauwe doortocht tusschen twee banken in zee), v. -en; zie *Stroomdraad*.
- Vaar'koe** (vaars, jonge koe), v. -koeien.
- Vaars** (jonge koe van 7 maand tot 2 jaar oud), v. vaarzen.
- Vaarschroef** (ronde schroefbout, ronde spil met schroefdraad, waaraan de moerschroef past), v. -schroeven; zie *Vaar*.
- Vaart** (verwant met *varen*, d. i. gaan: tocht, reis), v. -en; zie: *Bede-*, *Hemel-*, *Heir-*, *Kruis-*, *Sledevaart*.
- Vaart** (gang, snelheid), v. gmv.: *de - van een sneltrein*, *iemand in zijn - stuiten*; zegsw. *het zal zoo'n - niet nemen*, zoo erg niet zijn.
- Vaart** (koers, richting), v.: *het schip nam zijn - naar Ostende*, *naar Londen*, enz.
- Vaart** (het varen, de scheepvaart, het zeebouwen), v.: *de groote -*, *de vaart op Indië*; *binnen -*, op de rivieren; *buiten -*, op de zeeën; *een schip in de - brengen*, op zee; *een schip bestemd voor de groote -*, b.v. voor O-Indië.
- Vaart** (kanaal), v. vaarten: *wandelen langs de -*; *de Willems- in Overijsel*.
- Vaart'je** (vadertje), o. -s: zegsw. *hij heeft een aardje naar zijn -*, de jongen lijkt in 't goede, meest in 't slechte, op zijn vader.
- Vaart'sche Rijn** (aardr. *vaarwater tusschen Utrecht en de Lek*), m.
- Vaart'tuig** (schip, schuit), o. -tuigen; zie: *Roei-*, *Zeilvaartuig*.
- Vaar'water** (waterweg; scheepst. *kielwater*), o. -s: zegsw. *iem. in het - ziltten*, hem tegenwerken, hem dwarsboomen.
- Vaar'weg** (waterweg), m. -wegen.
- Vaar'wel** (heilwensch als afscheid, afscheidsroep), tw.; als zn. (afscheid), o.; zie *Adieu*.
- Vaar'wel'zeggen**, ik zeide -, ik heb - gezegd, of - gezeid: *iem. -*; *aan de aarde -*, sterven.
- Vaas** (kruik, urn), v. vazen: *een porseleinen -*, *een Grieksche -*, een amphora; *een antieke -*.
- Vaat'doek** (doek om 't keukengerief te reinigen), m. -doeken: zegsw. *hij is zoo slap als een -*, hij is erg zwak; in de spreek. *Vadoek*, zie ald.
- Vaat'geld** (scheepst. *tonnengeld*), o. gmv.; -gestel (toestel om er vaten op te leggen), o. -len; -hout (hout voor duigen), o. gmv.
- Vaat'je** (klein vat), o. -s: zegsw. *uit een ander - tappen*, op andere wijze iem. toespreken of iets behandelen; z. *Patersvaatje*.
- Vaatsch** (verschaald, laf), bn. en bw.: *deze wijn smaakt -*, naar het vat of het fust.
- Vaat'vlies** (ontl. *vlies*, dienende als bekleding van het oogvlies), o. -vliezen.
- Vaat'werk** (allerlei vaten; ook, keukengereedschap: schotels, borden, enz.), o. gmv.
- Vacant'** (openstaand, onvervuld, ledig, onbezet), bn.: *een -e zetel*, *een -e post*.
- Vacantie** (rusttijd, verpoozing, het vrij-zijn van dienst in een of anderen werkkring), v. -s, -tiën: *kamer van -*, rechtst. onvolledige zitting van rechtbank of hof in den vacantielijktijd tot afdoening van loopende zaken.
- Vacantie'cursus** (cursus, in den vacantielijktijd gegeven, en wel voor onderwijzers b.v. aan een hoogeschool), m. -sen: in Luik worden -cursussen gegeven in de Fransche taal en wel aan de universiteit; -dag (vrije dag voor school of kantoor), m. -dagen, zie *Holiday*; -kaart (spoorkaart, in den zomertijd d. i. van 1 Juli tot 1 Oct. uitgegeven), v. -en: een - kostte voor één dagreis f 2, f 3 of f 4, naar de klas; -kamer, v. -s, zie *Vacantie*; -kolonie (inrichting, waar zwakke of ziekelijke kinderen uit den minderen stand den vacantielijktijd kunnen doorbrengen), v. -s, -koloniën: de - is meest in een boschrijke streek, aan zee, of op een ruime heide; -reis (reis, die men in de vacantie doet), v. -reizen; -tijd (tijd der vacantie, duur der vacantie), m. gmv.; -werk (schoolwerk, dat in den vacantielijktijd moet afgemaakt worden), o. gmv.
- Vacatie** (tijd, aan iets besteed, b.v. door een advocaat), v. -tiën, -ties; -geld (loon, salaris voor elke vacatie), o. -gelden.
- Vacatie** (het niet-vervuld-zijn van eenig wereldlijk of kerkelijk ambt), v. -s, -tiën.
- Vacatuur'**, **vacatu're** (opgevallen betrekking of ambt), v. -turen, -tures; -beurt (Herv. predikbeurt op een plaats, die in den ring vacant is), v. -en.
- Vaccinateur'** (dokter-inenter), m. -s. (cc = ks).
- Vaccinatie** (inenting met koepokstof), v. -ties, -tiën; -bewijs (bewijs, dat men gevaccineerd is), o. -bewijzen. (t = s).
- Vacc'ne** (koepok-inenting), v. gmv. (cc = ks).
- Vacc'nedwang** (wettelijke verplichting tot

inenting, voor schoolleerlingen), m. gmv. **Vaccineeren** (met koepokstof inenten).

Vaccinogè'ne, bn.: een parc-- , plaats, waar pokstof direct van het kalf kan genomen worden; lees: vak-sie--.

Vacceren (openvallen, openstaan): een post of betrekking kan --; -d goed, o.: goed, waarvan de eigenaar niet bekend is. (c=s).

Vacceren (zit'ing of zitdag houden).

Vacht (vlies, schapenhuid met de wol), v. -en. **Vacilleeren** (Fr. wankelen, weifelen; besluiteloos zijn); -la'tie, v. -s, -tiën. (t=s).

Vac'ntum (lichtledige ruimte, de ijle), o. (c=k).

Vad'dah (een persoon uit het wilde ras van menschen, die in de bosschen van Ceilon wonen), m. -'s.

Vad'em (scheepst. lengtemaat: 120e deeleener kabellengte, elk deel is 6 Rijnl. voet of 1.88 M.), m. vademen: de zee is hier honderd -en diep; ook: en -s hout gekapt, (Tollens), d.i. stapels van 6 voet afmeting, ook, Vaamhout.

Vademe'num (oorspr. een gebedenboekje, in Keulen verschenen, 1700; verklarend zakboekje, leidraad, handleiding in klein formaat), o. -s: Vade me'cum, bet. Ga met mij!

Vad'emem (bij den vadem meten), ik vademde, heb gevademd: hout --.

Vad'er (hoofd van het gezin), m. -s: een goed --, deze kinderen verloren reeds vroeg hun --, verzorger, opvoeder; bij overdracht: de -- van een weeshuis; zie Schoon--, Stief--, Pleeg--, Zieken vader; fig. God is de -- der weezen, beschermmer; onze Hemelsche --, God; Oranje heet de -- des Vaderlands; onze burger--, de burgemeester; de Heilige --, de paus.

Vad'er (kerkelijk schrijver van betekenissen uit de eerste tijden), m. -s; zie Kerkvader.

Vad'erachtig (vaderlijk, op de wijze van een vader), bn. en bw.: hij sprak op --en toon; hij doet zoo --; meer: Vaderlijk.

Vad'eren (voorouder), m. mv.: onze -- hielden zich met die dingen niet op, (C.O.); der -- erf, ons land; de roem onzer --; zegsw. tot zijn -- gaan of verzameld worden, d.i. begraven of eigenlijk bijgezet worden in het familiegraf, zie Patres.

Vad'ergek, bn., verg. Moedergek; -gekje, o. -s, verg. Moedergekje; -hand (fig. beschermende hand, ook: Gods hand), v. gmv.: alles wordt gespijsd uit uw wijze --, (Feith);

-hart (eig. hart v. e. vader, fig. liefde v. e. vader), o. -en; -huis (het oudertijk huis), o. gmv., fig. de Hemel; -land (eig. het land, van de vaders geërfd), o. gmv.; -lander (iem. die zijn vaderland bemint, patriot), m. -s;

-landsch (tot het vaderland behoorend), bn.; -e reden, de --e geschiedenis, nl. de geschiedenis in 't bijzonder van ons eigen land en volk; -landschgezind, bn.; -land-

lie'vend (het vaderland beminneend), bn.: een -- volk, een --e daad; -landsliefde (liefde voor en trouw aan het gemeenschappelijke vaderland), v. gmv.

Vad'erlief (lieve vader), m.; -lief (slaapmuts), m. -s.: smerige Jan, met zijn -- en zijn evaalje, (Potg.), nl. de kok; de muziek klinkt er als een pijpsteel in een --, (Klikspaan); -lijk (als een vader of des vaders), bn. en bw.: een --e vermaning, hij sprak --; de --e macht, nl. des vaders; -er, -st; -loos (zonder vader), bn., -looze; -moord, m. -en: de -- werd bij alle volken vreeselijk

gestraft; -moorder (moordenaar van zijn vader), m. -s; -moorder (scherts. ouderwetsche heeren-halsboord met vèr vooruitstekende punten), m. -s; -ons' (het gebed des Heeren, het Onze-Vader), o. -onzen; -schap (het zijn van vader), o. gmv.: het -- legt allerlei plichten op; -stad (geboortestad), v. gmv.; -vreugde (de vreugde, zich vader te gevoelen), v. gmv., ook: de vreugde van den vader over 't geluk van zijn kinderen.

Vad'oeck (zie Vaatdoek), m. -en: een vuile, een vette --; de Vette -- is een herberg in de Hazelaan, (C.O.), humoristische betiteling van een volkskroegje.

Vad'sig (lui, slaperig), bn. en bw.; -er, -st.

Vae vic'tis! (Lat. wee den overwonnenen!)

Va'gebond (landlooper, schooier), m. -en.

Va'gebondeeren (als landlooper zuiveren).

Va'gen (wegvegen), ik vaagde, heb gevaagd.

Va'gevuur (een vuur, dat vaagt of reinigt: plaats van reiniging, lijdens- en louteringsplaats), o. gmv.; zie Purgatorium.

Vatr (Fr. wit en grijs bont van een soort van eekhoorn), o.: een mofje van --, lees: vèr.

Vak (afgesloten ruimte, hokje in een kast), o. vakken, ook: afdeling, zie Tijd vak.

Vak (ambacht, middel van bestaan, betrekking, beroep), o. vakken.

Vak (tak van wetenschap), o. vakken: in welk -- geeft hij les? de vakken van een examen.

Va'kerig (slaperig), bn. en bw.: ze kijken met --e oogen, er -- uitzien; -er, -st.

Vak'genoot (ambt- of beroepsgenoot), m. en v. -genooten, vr. ook: -e, zie Collega;

-leeraar (leeraar, die één, ook twee vakken doceert), m. -s, -aren; -man (iem., die speciaal studie maakt of heeft gemaakt van één vak van onderwijs, wetenschap of industrie), m. -mannen; -onderwijs (nl. in eenig bedrijf, beroep of ambacht), o.; -onder-

witser, m. -s; -school (school voor vak-onderwijs), v. -scholen: kweekscholen, ambachtsscholen zijn --scholen; -studie (studie van eenig vak van wetenschap, kunst enz.), v. -diën: professorale studie is in den regel --.

Vak'term (term of woord, eigen aan eenig beroep of bedrijf), m. -en; -tijdschrift (tijdschrift, gewijd aan een of ander vak), o. -en; -woord (term, in gebruik in eenig vak van wetenschap of kunst), o. -en: een rechtskundig --, b.v. civiele partij, curateele, enz.

Vak'vereenig'ing (vereeniging van loonarbeiders, beambten, ambtenaren, ten doel hebbende: handhaving en verbetering van hun arbeidsvoorwaarden), v. -en: het Ned. O. G. is een groote -- van onderwijzers.

Vak'werk (bouwk.raamwerk v. stijlen, liggers en schoren, waar steenen tusschen gemetseld worden), o.: het -- eener Saksische hoeve.

Val (het vallen), m. gmv.: de wetten van den vrijen --; de -- van een koningshuis; spreekw. Hoogmoed komt vóór den --, d.i. eerst komt de hoogmoed, en dan komt de ondergang, zie Hoogmoed; hij werd ten -- gebracht.

Val (werktuig om dieren te vangen, vangknip), v. -len: de rat is in de --, klem; zegsw. in de -- loopen of geraken, er in loopen, eig. gevangen worden, verstrikt worden.

Val (strookje, rabatje), v. vallen: een oude schoorsteen met een gebloemde --; in deze tent, tusschen staatsieordijnen en schoorsteenvallen, (C.O.); zie Rabat.

Val (scheepst. talie, reep, hijschlijn), o. -len.

Val'a, Germ. myth. zieneres of profetes, door Odin geraadpleegd.
Vala'bel (geldig, aannemelijk, rechtsgeldig), bn.
Val'avond (Vl. avondschemering), m. -en: met-binnenkomen, bij schemeravond, (V. Lov.)
Val'bijl (eig. neervallende bijl: onthoofdings-werktuig), v. -en; zie Guillotine.
Val'blok (scheepst. hijschblok), o. -ken, -s.
Val'brug (ophaalbrug), v. -bruggen.
Val'e (leef wel, wees gezond), tw., zie V.
Valentijnsdag (feestdag, vooral als volksfeest gevierd op het platteland van Engeland, 14 Febr.), m. -dagen; de - is dáár, wat ons Sinterklaasfeest is, de dag der surprises, vooral voor jongelui en verloofden.
Valeriaan, v., -ria'na (plantk. kruiden en halfheesters met vertakten stengel, in Midden- en Noord-Europa groeiende), v.: de wortel der - bevat een belangrijk geneesmiddel.
Valeriaan' (een etherische olie, uit den wortel der valeriana verkregen, geneesmiddel), o.: - is een krampstillend middel; -zuur (vloei-stof, uit valeriana gedistilleerd), o.
Valenur' (Fr. waarde in geld), v. gmv.
Val'fouw (vogelnet, slagnet), v. -fouwen.
Val'gordijn (rolgordijn), o. -gordijnen.
Val'hoed (beschuttend hoedje voor pas loopende kinderen), m. -hoeden.
Val'l (Turksch: stadhouder, gouverneur), m. -s; de - van Bagdad.
Val'l, Germ. myth. jongste zoon van Odin, voortreffelijk boogschutter, die uit wraak Hodur, den moordenaar van Balder, doodde.
Validatie (hand. geldig-verklaring, erkenning, aanneming van een wissel), v. (t = s).
Val'l'de (gezond, krachtig; geldig in rechten), bn.
Val'ldeeren (geldig maken of als geldig verklaren in rechten; crediteeren).
Validiteit' (geldigheid, geschiktheid), v. gmv.
Val'l'es (Fr. valise: lederen reistasch), o. -zen.
Valk (dagroofvogel), m. -en; zie: Boom-, Edel-, Torenvalk; fig. Orde van den Witten -, ridderorde van Saksen-Weimar.
Val'kebl'ik (fig. doordringende blik), m. -ken.
Val'kenel (ei van een valk), o. -eieren.
Val'kenhof, o.; zie Valkhof.
Valkenier' (africhter van valken, vroeger: dienstman, verbonden a. h. huis v. e. edelman voor de valkendressuur), m. -en, -s.
Valkeniers'hand'schoen (zwaar-leeren handschoen v. d. valkenier), m. -en; -jongen (-helper), m. -s; -tasch, v. -tassen.
Val'kenjacht (jacht met valken), v. -en; -kap (bedeksel der valkenoogen), v. -pen; -nest, o. -en; -oog (fig. scherpe blik), o. -oogen; -vlucht, v. gmv.
Valkerij' (kunst, om valken af te richten; de jacht met valken), v. gmv.; ook, valkenhuis, en dan: mv. -en; -veer (-pluim), v. -en.
Valk'hof (oude burcht bij Nijmegen, thans ruïne), o. gmv.: het - werd vermoedelijk gebouwd door Karel den Grooten, thans bestaat nog de schulp van een der kapellen.
Valk'parkiet (vogel in Australië), m. -en.
Valk'kruid (heideplant, wondkruid), o. gmv.
Val'l'e (Fr. laagvlakke in een bergland), v. -en.
Val'l'en, ik viel, ben gevallen: de droppels -, de hagel valt, neervallen; de arbeid valt mij zwaar, de dag valt mij lang, is; duizend strijders vielen, sneuvelden; hij liet een stuiver per el -, sloeg af; er is geen woord over gevallen, gezegd; de avond valt, daalt; iem. in de rede -, iem. onderbreken, zie Inter-

rumpeeren; die japon valt goed, heeft een goede snit; in slaap -, geraken; Kerstmis viel op Dinsdag; de keus viel op een ander; dat zal in het oog -, loopen.
Val'l'end (onvolt. deelw. van vallen), bn.: de -e ziekte (epilepsie), zekere zenuwziekte, waarbij de patiënt stuiptrekkend in onmacht valt; -e sterren; - water, getij v. d. eb.
Val'l'icht (licht, dat van boven invalt; ook het raam zelf), o. -en.
Val'l'ing (het hellen; strekken, loopen), v. gmv.: de - van den mast; de - van de kust; de - van den achtersteven.
Val'l'ing (Vlaamsch. verkoudheid), v. gmv.
Val'l'uk (vallend luik, zolderluik), o. -en.
Val'l'net (slagnet, vogelnet), o. -netten.
Val'o'rem (ad) (Lat. naar de waarde).
Valorisatie (hand. waardebepaling), v. gmv.
Val'poort (stormegge; scheepst. luik voor de geschutpoort), v. -en.
Val'reep (scheepst. touw aan de valreeps-trap), m. -reepen: aan den - kan men zich bij 't op- of afdalen van die trap vasthouden; ook die plaats zelve; er staat volk a. d. -; een glaasje bij of aan den -, ten afscheid.
Val'reepsboord (zijkant v. d. valreep), o. -borden; -gast (matroos, die dienst heeft bij den valreep), m. -en; -knoop (een der knopen in het valreepstouw), m. -en; -trap (trapje bij den valreep, waarlangs men op het schip komt of het verlaat), v. -trappen.
Valsch (niet echt), bn. en bw.: een -e handteekening, nagemaakt; een -e sleutel; een -e naam; een -e eed, zie Meiness; een -e stem; -e schaamte, ongegronde; een -alarm, loos; een -e beschuldiging; - geld, ondeugdelijk, nagemaakt; - zingen, - spelen, onzuiver; iem. - beschuldigen, in strijd met de waarheid; -e getuigenis; -er, meest -; -heid (onechtheid), v. -heden: - in geschrifte, bedrieglijkheid.
Valsch'aard (iem., die in hooge mate onoprecht is, valsch of geveinsd mensch), m. -s.
Val'schelijk (op valsche wijze), bw.: iemand - beschuldigen; - zweren.
Valschemun'ter (iem., die valsch geld maakt), m. -s; zie Muntvervalsching.
Val'scherik (valschaard), m. -en.
Val'scherin, o. -en, zie Parachute; -schut (valscherin), o. -schutten; -strik (fig. list, boos opzet), m. -ken: iem. een - spannen.
Val'neeren (waardneeren, schatten).
Val'n'ia (It. wisselwaarde, wisselkoers), v.
Val van Urk (aardr. benaming v. e. diep gedeelte der Zuiderzee ten W. v. het eiland Urk), o.
Val'vassor (gesch. achterleenman), m. valvassoren; zie: Vazal en Onderleenman.
Val'wind, m. -en: op de eene kamer kan niet gestookt worden om de valwinden, (C. O.), om de winden, die in den schoorsteen slaan.
Vam'pler (dierk. bloedzuigende vleermuis in Suriname en Brazilië), m. -s.
Vam'pler (bloedzuigend spook), m. -s: hij kleurt te veel als een -, (Staring), d. i. als een lijk, dat voor - zal gaan spelen, om de levenden het bloed af te zuigen, (volksgeloof in Z.-O. Europa); fig. bloedzuiger, woekeraar.
Vau (familienaam, omdat vele familienamen met van beginnen), m. vannen: iem. bij zijn - noemen; hoe is uw -?
Van, vz.: ik kom - Amsterdam; - dien dag, sedert; - oudsher, d. i. sedert oude tijden; - rechtswege, volgens het recht.

Vanaf', vz.: - Rotterdam, - Maandag; eig. van Rotterdam af, van Maandag af.
Vana'vond (op dezen avond), bw.: ik kom - zeker; er is - geen concert.
Vandaag' (eig. van dage: op dezen dag), bw.: het is warm -.
Vandaal' (fig. barbaarsch kunstverwoester), m. -dalen, ook: Wandaal, (Rom. gesch. 455 n. C.)
Vandaan', bw.: waar kom jij -?
Vandaar' (daarom, deswege), bw.
Vandalis'me, vandalis'mus (barbaarsche vernielwoede van werken van kunst), o. gmv.: - is geheeten naar de Vandalen, (een Germaanschen volksstam), die van uit Afrika in 455 n. C. Rome bemachtigden en de stad 14 dagen lang plunderden, ook: Wandalis'me.
Vandehandsch', vanderhandsch' (rechtzijdich bij een tweespan), bn.; als zn.: - o. o.
Vaneen' (van of uit elkaar), bw.: dit bijw. komt voor als eerste lid van eenige samen-gest. w.w., die alle scheidbaar zijn en waar-van de leden der onbep. wijs (uitgezonderd met te) en der volt. deelw. aangeeschreven worden, als: Vaneenbarsten, -bersten, -rijten, -rukken, -scheuren, -splijten, -springen; de bet. dezer composita is duidelijk uit die der grondwoorden, aldus: de ballon zal vaneenbarsten, (loopt gevaar vaneen te barsten), is vaneengebarsten.
Vang (het vangen), m. gmv.
Vang (klem van een windmolen), v. vangen: de molen is door de -, de zaken zijn in de war.
Vang'arm (arm van een poliep), m. -armen.
Vang'baar (jagerst. kuinende vangen, geschikt om te vangen), bn.: een strik - maken.
Vang'dam (kistdam), m. -dammen.
Vang'draad (vangmiddel bij straadieren), m. -draden.
Vang'en (grijpen), ik ving, heb gevangen: vinders -, de katten - muizen; spreekw. Hooge boomen - veel wind, zie Boom; zegsw. een uitje -, een dutje doen; iem. in zijn eigen woorden -, verstrikken, vastzetten.
Vang'lijn (scheepst. meertouw), v. -lijnen.
Vang'snoer (mil. kooraversiering), o. -en.
Vangst (hetgeen gevangen is), v. vangsten: de visschers hadden een goede -, op de - gaan, de haring -.
Vang'ssell (zeil, om de menschen op te vangen als zij uit een brandend gebouw springen), o. -zeilen.
Vanhier' (daarom, deswege), bw.; niet te verwarren met van hier, van deze plek weg.
Vaniel'je (de geurige, peultvormige zaadhuisels van zekere Indische en Midden-Amerik. plant), v. gmv., ook wel: Vanille; -boom, m. -boomen; -ijs, o. gmv.; -li-keur, v. gmv.; -stokje, o. -stokjes.
Vanil'le, v. gmv.; zie Vaniel'je. (ille = ielje).
Vanill'ne (kunstvanielje, uit kruidnagelolie bereid), v. gmv.
Va'nitas (ijdelheid), o.: - vanita'tum et om'nia va'nitas, ijdelheid der ijdelheden, alles is ijdelheid, (op deze wereld).
Vaniteit' (ijdelheid, praterij, opgeblazenheid, inbeelding), v. gmv.: - op talenten.
Vannacht' (dezen nacht), bw.
Vannieuws' (opnieuw), bw.: - beginnen.
Vanouds' (sedert oude dagen), bw.: die likeur is - beroemd, van oude dagen af tot nu toe.
Vanwaar' (van welke plaats), bw.: - komt gij?
Vauwe'ge, vz.: ik kom - mijn vader, uit paam van, gezonden door.

Vanzelf', bw.: dat spreekt -, uiteraard.
Vapeurs' (Fr. dampen, opstijgingen, fig. kwade luimen, grillen bij dames), v. mv.; lees: vapeurs'.
Vaporisa'tor (verdampingswerktuig), m. -s.
Vaque'ro (Mexicaansch veedrijver), m. -s.
Var, War, Germ. myth. godin v. eed en trouw.
Var (jonge stier), m. varren: de varren, 't juk nog vreemd, (Bild.)
Va'ren (plantk. sporendragende plant, bosch-gewas), v. -s: er zijn meer dan 200 soorten van -s: de Adelaars-, de Boom-, de Plum-, enz., zie ald.
Va'ren (gaan, zich bewegen), hij voer, is ge-varen: ten hemel -, ter helle -, hoe vaart gij? hoe gaat het u? dat laat ik -, gaan; zie ook: Bedevaart, Hemelvaart, Kruis-vaart, Sledevaart.
Va'ren (met een vaartuig over het water gaan), ik voer, ik heb en ben gevaren: - en rijden, (C. O.); op zee -, als stuurman -, op den Levant -, om de noord -, zie Om; vóór wind en stroom -, voorspoed hebben; in eens anders zog -, zijn richting volgen; langs het walletje -, voorzichtig aan doen; tegen stroom en tij op -, aan alle hindernissen het hoofd bieden; zie: Spelevaren en Vaart.
Va'renbed (bed van varens), o. -bedden; -kussen, o. -kussens; -mos (mos, dat op varens lijkt), o. gmv.
Va'rensgezel (matroos), m. -gezellen; -man (-gezel), m. -lieden en -lui; -tijd, m. gmv.; -volk (zeelui), o. gmv.
Va'ria (verscheidenheden, mengeluwerk), v. mv.
Varia'bel (onbestendig, veranderlijk), bn.
Variant' (andere lezing van een tekst, van een versregel in een oud handschrift, enz.), v. varianten.
Variant' (individu, dat een afwijking ver-toont, b.v. een dier of plant), v. -en.
Variat'ie (verscheidenheid, afwisseling), v. -tijen, -ties: hij speelde allerlei -ties van het volkslied op zijn viool. (t = s).
Varieeren (veranderen, afwisselen).
Variété: Théâtre des Variétés, kermis-tent met afwisselend programma: voordrach-ten, goocheltoeren, operettes, enz.
Variétéit' (verscheidenheid), v. -en, (ë = ee): -en van rozen, orchideeën, tulpen, enz.
Varinas (soort van tabak uit de stad van dien naam in de republiek Venezuela in Z.-Amerika), v. gmv.
Vario'len (pokken, kinderziekte), v. mv.
Var'ken (veelhoevig zoogdier, zwijn), o. var-kens, zie: Mest-, Speen-, Stekel-; een wild -, zie Ever of Everzwijn; spreekw. Veel -s maken de spoeling dun, waar velen iets moeten deelen, wordt ieders deel (bij een erfenis b.v.) klein; waar veel kinderen in één gezin zijn, zal 't voor ieder geen vetpot kunnen zijn; Vieze -s worden niet vet, kin-deren, die al te fijn op den mond zijn, gedijen niet; zegsw. hij schreeuw als een mager -, schril, scherp, pijnlijk voor het oor, ver-schrikkelijk; het - is op een oor na gewas-schen, de zaak is op een kleinigheid na in gereedheid; wij zullen dat - wel wasschen, wij zullen die zaak wel in orde brengen, al is ze lastig of minder aangenaam; zie Oor.
Var'kenen (scheepst. aan de buitenzij schoen-krabben), ik heb gevarkend; zie Hogen.
Var'kenblaas (blaas van een varken), v. -blazen; -borstel (één rughaar van een varken), m. -s; -darm, m. -en; -distel

(kruisdistel), v. -s; -**draf** (-spoeling), m. gmv.; -**drijver**, m. -s; -**fokker**, m. -s; -**fokkerij** (het fokken van varkens; plaats der fokkerij), v. -en; -**gras** (een soort van duizendknoop), o. gmv.; -**haar** (-borstel), o. -haren; -**hoeder** (-oppasser), m. -s; -**hok** (mesthok voor varkens), o. -hokken; -**karbonade** (gebraden varkensrib), v. -s; -**kluijfe**, o. -s; -**kooper** (handelaar in varkens), m. -s; -**kop** (zwijsnhoofd), m. -koppen; -**kost** (-voeder, fig. slechte kost), m. gmv.; -**kot** (hok voor varkens, minacht. morstige woning), o. -kotten; -**kotelet** (varkensrib), v. -koteletten; -**krap** (-rib), v. -pen; -**lapjes** (stukjes varkensvleesch), o. gmv.; -**met** (gehakt varkensvleesch), o. gmv.; -**metworst** (worst met varkensmet), v. -en; -**reuzel** (-reuzelvet), v. gmv.; -**rib**, v. -ribben; -**slachter**, -**slager**, m. -s; -**stal**, m. -len; -**trog** (voederbak voor varkens), m. -gen; -**vet** (reuzel), o. gmv.; -**vleesch**, o. gmv.; -**voer** (-voeder, -kost), o. gmv.; -**worst** (metworst), v. -en; -**ziekte** (vlekziekte onder de varkens), v. **Varschebalie** (scheepst. kuip of vleesch-tobbe), v. -balies; (ook, naam van den matroos aan boord, die het vleesch, het spek of de visch heeft te ververschen), m. -balies. **Vasell'ne** (reukelooze, vetachtige stof, een soort van zalf), v. gmv. (s = z). **Vast**, bn.: de -e grond, een - weefsel, niet los, solide; -e spijzen, niet vloeibaar; een -e ster, geen dwaalster; -e prijzen, bepaald; een -e slaap, diep; een - karakter, standvastig; een -e hand van schrijven, kloek, niet-beverig; een - geloof, onwankelbaar; een - vertrouwen, grondig; - weer, bestendig; hij verkoopt al wat los en - is, d. i. roerende en onroerende goederen; een -e meid, d. i. inwonend, geen Dagmeisje of Loopmeisje; met -e hand, d. i. krachtig; bw. hij komt -, stellig; iets - beloven; hij zit - in den zadel, ferm, flink; - gelooven, stellig, zie Vastelijk; - staan, stevig; - in zijn schoenen staan, zie Schoen; - held (stevigheid, fig. zekerheid), v. gmv. **Vast** (reeds, intusschen, middelerwijl), bw.: begin maar -; ik zal - het valies pakken. **Vast** (aaneen, hecht, niet los, dicht, gesloten), bw.: dit bijw. komt voor als eerste lid van scheidbaar samengest. w.w.; de leden der onbep. wijs (uitgezonderd met te) en die der volt. deelw. worden aaneengeschreven, als: Vastbakken, -binden, -boeien, -draaien, -drukken, -nestelen, -pluggen, -praten, -redeneeren, -zetten, -zitten, enz., b.v. Ik zal het vastbinden, om het vast te binden, ik heb vastgebonden; de bet. van deze vele composita is uit die der grondwerkwoorden duidelijk; zie verder onder de titelwoorden. **Vastbakken** (aan de pan bakken), de biefstuk bakte -, het vischje is -gebakken. **Vastbera'den** (vastbesloten, standvastig), bn.: een - man, een man van overtuiging, die weet wat hij wil; -er, -st. **Vastbinden** (door binden vastmaken), ik bond -, heb -gebonden: e. tak -, e. hond -. **Vasteland** (een der vijf groote aarddeelen), o. -en, ook: Continent'. **Vastelands'klimaat** (klimaat van landen ver van zee), o. gmv.: het - heeft warme zomers en koude winters.

Vastelijk (zeker, stellig), bw.: - gelooven. **Vasten** (vastentijd), v. gmv.: in de - zijn: de groote R.-K. - duurt 40 dagen, nl. van Aschdag tot Paschen, (de Zondagen vallen er buiten). **Vasten** (het slechts eens per dag gebruiken van een vollen maaltijd), ik vastte, heb gevast; zegsw. daar zult gij van -, dat zal u tegenvallen, dat krijgt ge niet. **Vastena'vond** (eig. de dag of avond vóór de vasten, bij uitbreiding: de drie dagen vóór Aschwoensdag, alsdan was het oudtijds vetpot), m. -en, zie Carnaval; -gek (-vierder), m. -ken; -vreugd (-pret), v. gmv. **Vastenbrief** (bisschoppelijke brief, van den kansel af te lezen des Zondags vóór Aschwoensdag), m. -brieven; -dag (dag, dat men moet vasten), m. -en; -preek (preek eens per week in de vasten over het lijdē des Heeren), v. -en; -tijd (de tijd der groote, 40-daagsche vasten), m., zie Vasten. **Vast'gespen**, ik gespte -, heb -gegespt: een riem -, -grijpen, ik greep -, heb -gegrepen: een touw -; -hebben (beet-gepakt hebben), ik had -, heb -gehad: iem. hand -; -hechten (vastmaken), ik hechte, heb -gehecht: een kabel -. **Vasthouden** (omvatten, omklemmen), ik hield -, heb -gehouden: een kind -; zich aan iets -, fig. in iets volharden. **Vasthoudend** (gierig, inhelig), bn.; -er, -st. **Vastigheid** (zekerheid), v. -heden; onroerend goed: vastigheden veilen; oudtijds: schans, fort. **Vastklampen**, zich (z. vastklemmen), ik klampte mij -, heb mij -geklampt: z. aan een vijandelijk schip -; zegsw. z. aan een stroohalm -, ijdel naar redding pogen, zie Stroohalm; -nestelen (met nestels vastmaken), ik nestelde -, heb -genesteld; -nestelen, zich (eig. ergens een vast nest maken, fig. z. er voorgoed vestigen), hij nestelde zich daar -, heeft zich in dat dorp -genesteld; -pluggen (schoenzolen vastpinnen), ik heb -geplugd; -praten (met zich zelf in tegenspraak brengen, vastzetten), ik praatte hem -, heb hem -gepraat: zich -, met zich zelf in tegenspraak komen. **Vastredeneeren** (door te redeneeren vastzetten), ik redeneerde hem -, heb hem -gedeneerd: zich -, zich vastpraten; -staan (eig. stevig staan, fig. niet wankelen, onwankelbaar zijn), hij stond -, heeft -gestaan: een paal, een zuil kan -, iem. kan - op zijn schaatsen; fig. - in zijn besluit, een -d succes; dit start nu vast, is onwrikbaar zeker; een -staand feit; -stellen (bepalen, besluiten), ik stelde -, heb -gesteld: den dag eener vergadering -, iets in een vergadering -; -zetten (zoo zetten, dat het vaststaat en zich niet kan bewegen), ik zette -, heb -gezet: een beeld op het pedestaal -; sloopst. een roer -, een zeil -; ook, in de gevangenis zetten; fig. gell op iem. -, een rente voor zijn vrouw -: beleggen, op naam van de betrokkene doen zetten; iem. -, zie: Vastpraten, Vastredeneeren; -zitten (moeilijk van een vaste plaats te krijgen zijn), het zat -, heeft -gezet: die spijker zit -; sloopst. het schip zat - op een bank, de schuif zat - en bleef -, (C. O.), aan den grond zitten; fig. de redenaar, de predikant bleef -, kon niet verder; hij heeft een maand -gezet, in de gevangenis.

- Vat** (greep), m.: zegsw. *niets heeft — op hem*, invloed; — op z. *geven*, z. *blootstellen*.
- Vat** (vaatwerk), o. vaten, verkl. vaatje, o. — s; zie: *Boter—*, *Olie—*, *Stroop—*; *Water—*, *Wijn—*, *Zoutvat*; een — *bier opsteken*, er de kraan in slaan en beginnen te tappen; zegsw. *wat in het — is, verzuurt niet*, eig. wat men goed heeft ingemaakt, bederft niet, fig. uitstel is nog geen afstel, uitgesteld is niet verloren; *dat is nog niet in het vat, waarin het zuren moet*, het is nog niet gereed, niet op zijn bestemming; spreekw. *Holle vaten klinken het hardst*, weetnieten hebben het hoogste woord; *bloedvaten*, d. i. ontl. aderen, buizen; *de gewijde — en*, (R.-K.) offerkelken, enz.
- Vat** (handel. *vochtmaat* = 1 HL.), o. vaten.
- Vat'baar** (spoedig bevangen wordende), bn.: *hij is zeer — voor kou*; fig. *hij is niet — voor verbetering*, ontvankelijk; fig. bevattelijk, geschikt: — voor *onderwijs*.
- Vat'baarheid** (bevattelijkheid, geschiktheid, aanleg), v. gmv.: een goed redenaar schikt zich naar de — zijner toehoorders; hij heeft weinig — voor abstracte studie.
- Vat'boter** (ingemaakte boter), v. gmv.
- Vat'en** (in vaten doen), ik vaatte, heb gevaat.
- Vaticaan'** (paleis te Rome, gebouwd op den heuvel Vaticanus, residentie van den paus: het grootste paleis der wereld, het bevat duizend zalen en kapellen), o. bij uitbreiding: de pauselijke regeering, zie *Curie*.
- Vaticaan'sch'** (van, op, betreffende het Vaticaan), bn.: *het — concilie* (1869-'70); *het — e archief*, de — e bibliotheek.
- Vat'sel** (handvatset), o. vatseis.
- Vat'ten** (grijpen, beetpakken), ik heb gevat: *iemand bij den arm —, dat zeil wil geen wind —, het anker vat niet*; fig. e. *koude —, opdoen, beetkrigen*; fig. *vuur —, in drift geraken, boos worden*; een *edelsteen in goud —, zetten*; in lood *gevatte ruitjes*; zegsw. *gevat zijn*, zie ald.
- Vaudevil'le** (Fr. kluchtspel, met liedjes doorweven, welke begeleid worden door instrumentale muziek; zaal, waar zulke kluchtspelen opgevoerd worden), v. — villes.
- Vauxhall** (Eng. luthof der 18e eeuw, te Londen bij de Vauxhall-brug), m.; thans: verlichte pleziertuin met muziek.
- Vazal'** (gesch. *leenman*), m. vazallen.
- Vech'ten** (strijden, kampen), ik vocht, heb gevochten: *honden en katten —; wilde dieren —; twee of meer personen kunnen —, — op een barricade*, eig. in dagen van oproer zijn leven veil hebben of wagen; zegsw. — *tegen de Bierkaai*, zie *Bierkaai*.
- Vech'tenderhand** (— wijze, al vechtende), bw.
- Vech'terij'** (vechtpartijtje), v. vechterijen.
- Vech'tersbaas** (iem., die een bans is in 't vechten en het gaarne doet), m. — bazen.
- Vecht'lust** (sterke neiging tot vechten), m. gmv. de — zat ons volk in 't bloed, dien had het van zijn Germaansche voorvaderen geërfd.
- Vecht'partij** (gevecht), v. — partijen.
- Ved'a** (eig. wetenschap: heilig boek der Hindoes), m.: de vier veda's. (e = ee).
- Vedel, veel** (viool), v. vedels, vedelen, veelen: *Jannetje haalde een — voor den dag*, (Potg.)
- Ved'elaar** (vioolspeler), m. — s. vero.
- Ved'elen** (op de vedel spelen), ik heb gevedeld.
- Ved'er, veer** (vogelpluim), v. vederen, veders; veeren; zie: *Slagveder*, *Staartveder*; *ganze —, kippe —, pauwe —; de schacht v. e. —, de vlag v. e. —; zoo licht als een —*; zegsw. *iemand in de veeren zitten*, hem tegenwerken, hem afbijten; *hij kan weer e. — van zijn mond blazen*, begint op te leven; *hij kon geen — van zijn mond blazen*, was zeer zwak en uitgeput; *pronken met andermans —*, eig. met sieraden, fraaie kleedij of het werk van een ander; een — *laten*: *hij (krankenbezoeker) stapte de tafeltjes weer langs, niet zonder een — te laten*, (Potg.), geheeld te worden; spreekw. *Men kent de vogels aan hun veeren*, men kent iem. aan zijn uiterlijk, aan kleeding en manieren; — **achtig** (als vederen, op vederen lijkende), bn.: — *bont*, — *e wolkjes*; — **bal** (pluim- of kuifbal), m. — ballen; — **bos** (bos van pluimen), m. — bossen; — **vormig** (den vorm van een veder hebbende), bn.: — *e varens*, — *e bladribben*; — **mot** (avondvlindertje), v. — motten; — **wolk** (losse, doorschijnende wolk, die door vorm en blanke kleur aan een veder doet denken), v. — en: de — en vormen meestal strooken, die als e. waaiër z. uitbreiden; verg. *Stapelwolk*.
- Vedet'te** (Fr. *ruiterwacht, schildwacht te paard*); *uiterste post op wallen*, v. — n. — s.
- Ved'isch:** de — e *godsdienst*, oude godsdienst in Voor-Indië.
- Vee** (kuddenvee: huisdieren), o. gmv.: *gewold —, (schapen)*; *gevederd —, grof —, (koeien)*, klein —; fig. *plebs, janhagel*, b.v. *dat is — van Laban*, een troep deugnieten; zie: *Rundvee*, *Hoornvee*, *Slachtvee*.
- Vee'arts** (veedokter, veterinaire), m. — artsen.
- Vee'artsenij'** (geneesmiddel voor het vee), v. — en; — **kunde** (wetenschap, die de ziekten en gebreken der huisdieren leert kennen, genezen en voorkomen), v. gmv.; — **school** (schoolter opleiding van veeartsen), v. — scholen: de — te Utrecht is in 1821 geopend.
- Vee'boot** (stoomboot voor 't vervoer van vee), v. — en; — **fokker** (iem., die vee fokt), m. — s, zie *Vetweider*.
- Veg** (het vegen), m. gmv.; bij uitbr. een *streek, slag*: *hij gaf hem een —, twee vegen*; zegsw. *hij kreeg een — uit de pan*, een verwijt.
- Veeg** (feeks, booze vrouw), v. vegen.
- Veeg** (op sterven liggende, gevaarlijk, netelig, hachelijk), bn.: *het veege knaapje* (Bog. de Redding); om het *veege lijf te reddén*; den burgers werd aangezegd, dat zij — waren, (Hooft); *het was er — in de stad, dat zijn veege teekens*; bw.: *hij ligt —, opsterven*; de zaken stonden —; —er, —st.
- Veeg'kruid** (plantk. *paardestaart, kannewasscher*), o. gmv.; — **machine** (machine, door een paard getrokken, tot het schoonvegen van straten en wegen), v. — s; — **mes** (mes, door hoefsmeden gebruikt), o. — messen; — **sel** (aanweegsel, drek, vuil), o. gmv.
- Vee'handel** (handel in rundvee), m. gmv.; — **hoeder** (iem., die op het vee past bij het grazen), m. — s; — **keuring** (het keuren van het slachtvee), v. — en; — **koek** (een lijnkoek), m. — en, (stofnaam), v. gmv.; — **koop** (veehandelaar), m. — s.
- Veel**, v. veelen; zie *Vedel*.
- Veel**, telw., meer, meest: *er zijn veel appels aan dien boom*, een groote hoeveelheid; *wij hebben meer appels dan peren*; *hij haalde de meeste punten*; zie: *Meer*, *Meest*.
- Veel'al** (meestal, gewoonlijk), bw.
- Veel'arm** (poliep, inktvisch), m. — en; — **belovend**, bn.: een — *jongmensch*, die veel voor de toekomst belooft; — **beteekenend**

(veel uitdrukking), bn.: een - zwijgen, een -e glimlach, een - hoofdschudden; -**eer** (liever, eerder), bw.; -**geliefd** (zeer bemind), bn.: -e ouders; -**godendom** (vereering van veel goden), o.: bij de Grieken en Romeinen had men het -, ook, Polytheïsme; -**held** (menigte, aantal), v.: de - mijner werkzaamheden; de -der jonge doctoren, (G.O.); -**hoek** (meetk. figuur met meer dan drie hoeken), m. -en: het vierkant is een -, een onregelmatige -; -**hoekig**, bn.: een -hoekige figuur; -**hoevig** (dierk. met meer dan twee hoeven), bn.: de olifant, het varken is -; -**hoevigen** (dikhuidige dieren, pachydermen), m. mv.; -**hoofdig** (met veel hoofden), bn.: de -e hydra; fig. een -e regeering, bestuurd, door veel personen als één college; -**jarig** (veel jaren geduurd hebbende, over veel jaren loopende), bn.: een -e ondervinding. **Veelkleurig** (bont, geschakeerd), bn.: -e bloemen; -**kuoipigen** (plantenfamilie), v. mv.: de zuring en de duizendknoop behooren tot de -; -**ledig** (uit meer dan twee leden bestaande), bn.: een - onderwerp van een volzin, een -e grootheid; -**licht** (wellicht), bw.: 't is nu - reeds te laat; -**maal** of -**maals** (vele keeren, dikwijls), bw.; -**meer** (veeler), bw.; -**min** (veel minder), bw.; -**omvattend** (ruim, breed), bn.: een -e taak, een -e kennis; -**prater** (babbelaar, snapper), m. -s; -**praatster**, v. -s; -**schrijver** (broodschrijver, oppervlakkig schrijver), m. -s; -**schrijverij** (het schrijven om den broode), v. gmv.; -**snarig** (hebbende veel snaren), bn.: de -e citer; -**soortig** (in vele soorten, verlei), bn.: -e muziekinstrumenten; -**stemmig** (drie- of meerstemmig), bn. en bw.: een - gezang; - zingen. **Veelszins** (op meer dan één wijze), bw.; zie Alles-, Anders-, Geenszins en Zin. **Veelte** (veelheid), v. gmv. **Veelterm** (alg. uitdrukking, die meer dan twee termen bevat), m. -termen. **Veeltijds** (dikwijls, meestentijds), bw. **Veelvermogen** (tegen veel vermag), bn.: ik vraag uw -e hulp, uw -en steun. **Veelvlak** (lichaam met veel vlakken), o. -vlakken: Viervlak, Zesvlak, Achtvlak, Twaalfvlak, Twintigvlak; -**vlaklig** (veel grensvlakken hebbende), bn.: een icoëdaër is een - lichaam; -**voet** (dierk. zeker diertje met veel pooten, ook: zeker plantdier), m. -en; -**voud** (rekenk. getal, waarin een ander getal deelbaar is), o. -en: 12 is een - van 4; -**voedig**, bn. en bw., zie Veelvuldig; -**vraat** (dierk. marterachtig roofdier), m. -vraten, fig. iem. die veel eet, gulzigaard; -**vuldig** (veel voorkomende), bn. en bw.; -**vuldigheid** (tafrijkeid), v. gmv.; -**weter** (iem., die alles en nog wat weet, schijngeleerde, betweter), m. -s; -**weterij** (schijngeleerdheid), v. gmv.; -**wijverij** (polygamie), v. gmv.; -**zijdig**, bn. en bw.: een -e ontwikkeling, e. - talent; e. -e kennis, die over allerlei wetenschappen loopt; -er, -st. **Veem** (oudtijds: een vereeniging v. menschen, een gezelschap), o. veemen. **Veem** (maatschappij of vennootschap voor het overgeven van goederen in-, en het afleveren uit haar magazijnen), o. veemen: Hoorn had zijn graankoopers-; A'dam heeft nog zijn Blauwoeden-, d. i. vennootschap tot ber-

ging van koopmansgoederen in pakhuizen. **Vee'markt** (beestenmarkt), v. -en. **Vee'mgericht** (gesch. een geheime rechtbank, sedert de laatste helft der 14e eeuw, eerst in Westfalen, later ook elders in Duitschland), o. -en; het - velde vonnis in zake van diefstal, roof, moord, meineed, enz.; z.: Vrijstoel, Vrijgraaf, Vrijshapen. **Veen** (turfsand, voormalig moeras, door plantengroei gedicht), o. venen: laag -, zie Bagerturf; hoog -, zie Steekturf; -**achtig** (gedeeltelijk bestaande uit veen), bn.: in Twente vindt men veel -e gronden; -**baas** veenboer, ook: iem., die toezicht heeft op den veenarbeid), m. -bazen; -**boer** (iem., die een veenderij of turfmakerij heeft), m. -en; -**brand** (brand van het veen), m. -en, zie Haarrook; -**branden** (het wegbranden der bovenveentaag, om in de asch boekweit te kunnen zaaien), o., zie Veenrook; -**brug** (weg van boomstammen door 't veen), v. -bruggen, vero.; -**damp** (veenrook, haarrook), m. gmv.: de - ontstaat in Mei en Juni door het afbranden der veenkorst in Drente en Overijssel; -**derij** (turfmakerij), v. -en; -**grond** (turfsand, uit veenaarde bestaande grond), m. -en; -**huizen** (vroeger evenals Ommerschans een kolonie van de Mij. van Weldadigheid; sedert 1859 een rijkswerkrichting: strafkolonie voor bedelaars, landloopers, enz.), o. gmv.; -**kolonie** (dorp in de venen, ontstaan langs een trekvaart), v. -s, -koloniën: -koloniën werden meermalen welvarende dorpen, als in Gr.: Hoogezand, Sappemeer, Veendam; in Dr.: Hoogveen; in Fr.: Heerenveen; in de Peel: Helenaveen; -**mol** (rechtvleugelig insect, schadelijk voor land- en tuinbouw), m. -len: de - wordt door den mol ijverig vervolgd, ook: Aardkrekkel; -**rook** (veendamp), m.; -**werker** (turfmaker), m. -s. **Vee'pest** (besmettelijke runderziekte), v. **Vee'pestkordon** (kring van militairen, die e. streek, door veepest geteisterd, afzetten), o. -s. **Veer** (pluim v. e. vogel), v. -en; zie Veder. **Veer** (veder: metalen springveer), v. -en: een koperen -, een spiraal-, een matras met -en; de - in een pendule; de - van een horloge; zie: Drijfveer, Springveer. **Veer** (beurtvaart), o. veren: zijn oom had het - van Breda op Rotterdam. **Veer** (overvaart), o. veren: de pachter van het - over de Maas; -**boot** (overzetboot a. h. veer), v. -en; -**dienst** (onderneming), m. -en. **Vee'ren** (als een springveer werken, elastisch of veerkrachtig zijn), het veerde, heeft geveerd: deze matras veert niet te best. **Vee'renbed** (bed, met veeren gevuld), o. -bedden; -**kussen** (beddekussen), o. -s; -**peul** (petuw, met veeren gevuld), v. -en. **Veer'geld** (geld b.v. een stuiver voor het overzetten aan het veer), o. -gelden; -**huis** (woning en kantoor v. d. veerman), o. -huizen; -**knecht** (knecht v. d. veerman), m. -s. **Veer'rijk** (rijk aan vee), bn., -er, -st: 't - Nederland, (Poot). **Veer'kracht** (eig. de kracht van een spiraalveer, die bij het ophouden van den druk, den vroegeren stand weer inneemt), v. gmv.: de - van staal, elastiek, enz., fig. een man, een volk van weinig -, wilskracht, energie; zie: Elasticiteit en Energie. **Veerkrachtig** (hebbende veerkracht, elas-

tisch), bn. en bw.; -er, -st: -e stoffen, b.v. rubber; een -e stap; fig. een - gestel, een - volk, de kracht bezittende zich te herstellen na oorlog, epidemie, enz.

Veerloon (veergeld), o. gmv.; -**man** (overzetman, pachter v. h. veer), m. -lieden, -lui.

Veerplank (gymnastiekwerktuig), v. -en: de - wordt gemaakt met stalen veeren of met een veerkrachtigen dwarstok v. esschenhout of staal, ze dient tot het maken van hooge sprongen.

Veerpont (pont als overzetmiddel aan een veer), v. -en; -**schip** (vaartuig v. d. veerman), o. -schepen; -**schipper** (veerman), m. -s; -**schuit** (roeiboot v. d. veerman), v. -en.

Veertien (tien en vier), bep. telw.: de Bree -, een zandbank op onze westkust, zegsw. de Bree - opgaan, het slechte pad opgaan;

-**daagsch** (om de veertien dagen), bn.: een - tijdschrift, ook, gedurende 14 dagen: een - e reis; -**de** (ranggetal), bn.: Lodewijk de -; -**derhande**, -**lel**, soortgetal: hier zijn - gebakjes; -**honderd**, telw.: zijn jaarwedde bedraagt - gulden, d. i. 14 X 100;

-**jarig** (14 jaar oud of durende), bn.: een - meisje, een - verblijf in W.-I.; -**maal** (14 keer of werf), bn. en bw.; -**voud**, o. -en: 28 is een - van 2; -**voudig**, bn. en bw.

Veertig (4 maal tien), bep. telw.: de Raad van - in Venetië; mv.: wij waren met ons -en; lees: feertig, welke uitspraak analoog is met die van vijftig, zestig, zeventig;

-**daagsch**, bn.: de -e vasten, de groote R.-K. vasten vóór Paschen van 40 dagen, waarbij de Zondagen niet meegerekend worden; -**er** (iemand van veertig jaar, ook: wijn van dien ouderdom, alsmede een schip met veertig stukken), m. -s; -**erhande**, -**lel**, soortgetal: daar staan - rozen; -**jarig** (40 jaar oud of durende), bn.: een - man, een - e oorlog; -**maal** (40 keer of werf), bn. en bw.; -**ponder** (gewicht, kogel van 40 pond), m. -s; -**ste** (ranggetal: op de 40e plaats, ook, 1/4), bn.; -**tal** (een hoeveelheid van veertig), o. -len: een - leerlingen, ongeveer veertig; -**voud** (veertigmaal een zekere eenheid of hoeveelheid), o. -en: 200 is een - van 5; -**voudig**, bn.: een - oogst.

Vee-stal (stal voor vee, runder- of koestal), m. -len; -**stapel** (het in eenig land, eenige kolonie aanwezige vee samen), m. gmv.

Vee-te (haat, wrok), v. -n: de kruistochten maakte een einde aan vele -n onder den adel; de - tegen de Belgen, (C. O.), vijandschap; zie Vendetta.

Vee-teelt (veefokkerij), v.; **vee'tentoonstelling** (expositie van rundvee), v. -en; -**voeder** (-voedsel), o. gmv.: lijnkoeken, rapen, beetwortels als -; -**ziekte** (ziekte onder het vee), v. -n; zie: Mond-en Klauwzeer, Miltvuur, Veepest.

Vega (Sp. kunstmatig bevoeide vlakke), v. -s: de -s leveren een prachtige opbrengst van koren; zie ook Huerta.

Vegen (schoonvegen of reinigen met bezem of stoffer), ik heb geveegd: een kamer -, een stoep -; zegsw. iemand -, of iemand den mantel -, iets scherp verwijten, z. Mantel.

Veget (bezem, ook: persoon, die veegt), m. -s.

Vegetariër (eig. plantener: iem., die zich onthoudt van voedsel, dat door het dooden van dieren is verkregen), m. -riërs. (g = g).

Vegetariërsbond (vereeniging v. vegetariërs, opgericht in 1894, Den Haag), m. -en.

Vegetarisch (plantaardig, de vegetariërs betreffende), bn.: een - restaurant. (g = g).

Vegetatie (plantengroei, -leven), v. gmv.: een rijke -, een weelderige -. (g = zj).

Vegeteeren (e. plantenleven leiden). (g = zj).

Vehement (geweldig, onstuimig, woest), bn.; -er, -st. (ment = ment).

Veih'kel (vervoermiddel, voertuig), o. -s.

Veil (klimop, klimmerplant), o. gmv.

Veil (te koop), bn.: hij is voor alles -, om te koopen met geld; zegsw. zijn leven - hebben voor iets, willen geven of opofferen; -er, -st;

-**conditiën** (voorwaarden, die bij de veiling gesteld worden en gelezen), v. mv.; -**dag** (verkoopdag), m. -dagen; -**en** (in 't openbaar te koop bieden of verkoopen), ik heb geveild;

-**heid** (het veil- of omkoopbaar-zijn), v. gmv.: de - der rechters in Turkije; zie Caid, Kadi.

Veilig (vrij van gevaar), bn., -er, -st: iets op een -e plaats brengen, waar het goed bewaard is; de -ste partij kiezen, zekerste; iets in -e haven brengen, b.v. een wetscherziening; zich - gevoelen, buiten gevaar; -**en** (beveiligen, beschutten, beschermen), ik -de, heb geveild; veelal: zich -, b.v. zich - voor gevaar; -**heid** (het veilig-zijn), v. gmv.: de - op de landwegen was in de 18e eeuw nog niet groot; iets in - brengen, zekerheid.

Veiligheidsdienst (afdeling v. d. politiedienst), m. gmv.; -**halve** (voor de zekerheid, veiligheid), bw.: zijn geld - in de safe doen; -**klep** (inrichting aan den stoomketel tot het doen ontsnappen van stoom bij te groote spanning), v. -pen, fig. het tooneel was hem een - voor aandoeningen, (Pot.); -**lamp** (zekerheidsmijnlamp), v. -en, z. Daviaan; -**maatregel** (maatregel in 't belang der openbare veiligheid), m. -en, -**speld** (damespeld, wier punt wordt vastgezet, als ze ingestoken is), v. -en, zie Sluitspeld; -**wet** (wet tot beoording der veiligheid bij het verblijf in fabrieken en werkplaatsen), v. gmv.

Veiling (openbare verkoop), v. -en: een gerechtelijke - van huizen, z. Executoriaal; iets op een - koopen; de -en der Nederlandsche Handelsmaatschappij, (N.H.M.)

Veine, v. Fr.: - hebben, gelukkig zijn in 't spel; en - zijn, op dreef zijn, geluk hebben, (en = an); zie Deveine.

Vein'zaard (valschaard, huichelaar), m. -s.

Vein'zen (huichelen), ik veinsde, heb geveinsd: onwetendheid -, deelneming, - valschelijk doen blijken; geveinsde vriendschap; -**zer** (iem., die veinst), m. -s; -**zerij'** (huichelaarij), v. -en: haar liefstalligheid is louter -.

Vel (huid van een menscheit of diertijk lichaam), o. vellen: een blank -, een bruin -; het - van een haas; zegsw. iem. het - over de ooren halen, geld afpersen, hem zeer veel laten betalen, afzetten; uit zijn - springen, eig. barsten, fig. vooral v. woede, van nijd, van spijt, zeer boos zijn; in geen goed - steken, niet door en door gezond zijn.

Vel (blad papier), o. vellen: een - telt zestien bladzijden, een boek papier is 24 (25) vel.

Vel (bij overdracht: vlies), o. vellen: er komt al een - op de verwarmde melk; er dreef een dik - op mijn chocolade.

Vel (minacht, booze, sarrende vrouw), o. -len: dat oude - daar! plat.

Veld (akker, grond, open land buiten stad

of dorp), o. -en: vruchtbare korenvelden, velden en weiden, het ruime -, heidevelden; -**arbeid** (het werk van den landbouwer), m. gmv.; -**bloem** (bloem des velds), v. -en; -**bouquet** (ruiker van veldbloemen), o. -ten; -**eling** (dicht. landbewoner, landman), m. -en; -**haas** (haas, op het bouwland levende), m. -hazen; verg. Heihaas, Kleihaas; -**hoen** (patrijs), o. -ders; -**muis** (akker-muis), v. -muizen; -**nimf** (myth. nimf der velden), v. -en: de jongensvriendschap is een -, (C. O.); -**rat** (hamster), v. -ten; -**vrucht** (al wat het landbouwbedrijf oplevert b.v. kool, aardappels, enz.), v. -en.

Veld, o.: magnetisch -, ruimte om een magneet, waarbinnen zich de magnetische werking doet gevoelen.

Veld (mil. oorlogsveld), o.: het leger trekt te -e, gaat den vijand te gemoet; op 't - van eer vallen, sneuvelen; zegsw. het - moeten ruimen, den slag verliezen, moeten retireeren, vluchten; - winnen, fig. voortgang maken; het - behouden, zich staande houden, niet teruggeslagen worden; zegsw. uit het - geslagen zijn, ontmoedigd, onthutst zijn; -**artillerie** (geschut, dat te veld wordt gebruikt), v. gmv., spreekt. de veld: hij staat bij de veld; -**banier** (standaard), v. -en; -**batterij** (batterij van veldgeschut), v. -en; -**diens** (dienst te veld, veiligheidsdienst, voorpostendienst), m. gmv.; -**flesch** (matten flesch met beker als sluiting, welke gevuld op marsch van dienst is), v. -fleschen; -**heer** (legerhoofd), m. -en; -**hospitaal** (ambulance), o. -talen; -**kenken** (mil. hooging van graszoden, dienend als primitief fornuis), v. -s; -**kijker** (verrekijker), m. -s; -**leger**, o. -s, zie Leger; -**lazaret** (mil. -hospitaal), o. -ten; -**maarschalk** (opperbevelhebber, ook, eertitel), m. -en; -**oorlog** (oorlog te veld, positie-oorlog), m. -en, zie Vesting-oorlog; -**plonier** (mil. schansgraver, maker v. loopgraven in het veldleger), m. -s: het korps -s is een onderdeel v. h. wapen der genie; -**post** (brievenpost voor het leger te veld), v. gmv.; de brieven der manschappen met de - meegeven; de - werkt niet altijd geregeld; -**postdienst** (dienst of werk der veldpost), m. gmv.: e. - instellen, e. - opheffen; -**prediker**, m. -s, zie Aalmozenier; -**slag** (groot gevecht van twee legers in het open veld), m. -slagen, ook: Slag; -**teeken** (mil. vaandel, standaard), o. -s; -**tent** (soldatentent in het kamp), v. -en; -**tocht** (krijgstocht), m. -en; -**tros** (oorlogsbagage), m. -sen, zie Legertros; -**tuig** (oorlogstuig), o. gmv.

Veld (grond van een wapen), o.: een roode leeuw op een gouden -, zie Wapenveld.

Veld (uitgestrekte vlakte), o. -en; z. IJsveld, Pekelveld, de Elyzeesche velden.

Veldspaat (delfstof, uit kwarts en glimmer bestaande), o. gmv.: het - is het hoofdbestanddeel van het graniet, ook: -spaat.

Veldstoel (klapstoeltje b.v. van een schilder), m. -en: de kunstenaar vouwde zijn - dicht, (Van Beers).

Veld'uil (dierk. nachtvogel, verdelger van muizen), m. -uilen; zie Katuil.

Veld van eer (slagveld), o. gmv.: vallen op het - voor keizer en vaderland.

Veldwacht (veldbewaking; het korps veldwachters), v. -wachten; de Rijks-.

Veldwachter (rijks- of gemeentelijk handhaver der orde te veld d.i. op het platteland), m. -wachters.

Veldzicht (rijksopvoedingsgesticht voor jongens te Avereest bij Dedemsvaart), o.

Ve'leda, v., zie Velleda. (e = ee).

Ve'len (duiden, verdragen, uitstaan), in de onbep. wijs: ik kan hem, dit, dat niet -.

Ve'lerhande, bn.: wapenen van -n aard.

Ve'lerlei (veelsoortig, veelvuldig), bn.: - menschen, - ervaring hebben opgedaan.

Velg (de houten buitenrand van een rad of wiel), v. velgen: breede -en der N.-Br. karren; bij den wagenmaker heet ieder afzonderlijk stuk van den houten omtrek v. h. wiel ook velg, gewoonlijk zeven in getal.

Velijn' (Fr. fijn, glad papier; gesatineerd papier), o. gmv.; -**papier**, o. gmv.

Ve'l'eda (waarzeggende vrouw, priesteres bij de oud-Germaansche stammen), v. -s. (le = lee).

Ve'l'en (doen vallen), ik heb geveld: boomen -; het geweer -; fig. een oordeel, een vonnis -, uitspreken, zie Oordeelveling.

Ve'l'enploter (lootersknecht, die de wol van de vachten scheert), m. -ploters; z. Ploten.

Ve'l'ig (v. iezachtig, huidachtig), bn.; -er, -st.

Ve'lo (verkorte naam voor velocipède), v. -'s.

Velocipè'de (rijwiel, fiets), v. -s.

Velocipedist' (wielrijder, fietser), m. -en.

Velodro'me, -**droom'** (sport. overdekte baan voor wielrijders), o. -s.

Velours' (Fr. fluweel), o. gmv.; lees: -loer'.

Ve'lum (voorhangsel, dekking), o. -s.

Ve'luwe (aandr. N.-W. deel van Gelderland, tusschen de Zuiderzee, den Rijn en den Gelderschen IJsel), v.: de boschrijke -; de Neder-, in 't W.; de Over-- in 't O.

Ve'luwe-zoom (aandr. benaming van den rand der Veluwe langs den Rijn), m. gmv.: op den - liggen o. a. Arnhem, Renkum, Rheden, Rozendaal en Wageningen.

Velvet (Eng. fluweel), o. gmv.

Velveteen (Eng. katoenfluweel), o.

Ven (heideplas, klein meer), v. vennen: de -nen in N.-B. zijn meertjes v. grilligen vorm.

Venaliteit' (veilheid, omkoopbaarheid), v. gmv.

Venator'slach (de jacht betreffende), bn.: de -e gissingen des pilsdragers, (C. O.)

Ven'del (vaandel), o. vendelen, vendels. vero.

Ven'del (troepenafdeeling), o. -s, -en.

Vendémia'ire (1e maand of Wijnmaand, van 23 September tot 21 October), m. gmv.

Vendet'ta (It. familieveete), v. gmv.: de - of bloedvraak der Sicilianen en Corsicanen.

Vendi'ta (It. verkoop; markt), v. -'s.

Vendu'houder (iem., die openbare verkooppingen houdt), m. -houders; -**huis** (openbaar verkoopshuis), o. -zen; -**meester** (gouvernementsambtenaar bij venduties), m. -s.

Vendut'ie (O.-I. openbare verkoop van meubelen, boeken, enz., vooral bij vertrek uit Oost-Indië), v. -ties. (t = s).

Veners'bel (eerbiedwaardig), bn.; -er, -st.

Veners'lie (vereering, eerbied, eerbiediging, ontzag), v.: met diepe - buitgen.

Venetiaan' (bewoner van Venetië), m. -anen.

Venetiaansch' (als in Venetië), bn. (t = s).

Venesolaansch' (van, uit, betreffende Venezuela, in Z.-Amerika), bn.: de -e gomsorten.

Venijn' (vergift, smetstof), o. gmv.; fig. laster.

Venij'nig, bn.: een -e slang, vergiftig; fig. een -e tong, boos, bits, lasterend.

Venl. v'idi, v'iel, gesch. Ik kwam, zag,

overwon: bericht van Julius Caesar aan den Senaat, om zijn overwinning op Phar'naces, koning van Pontus, te typeeren (47 v.C.) (c=ts).

Ventzoen' (allerlei wildbraad), o. gmv.

Ven'kel (zekere schermbloemige plant, dille), v. gmv.; -**water**, o. gmv.; -**zaad**, o. gmv.

Vennoot' (lid van een vennootschap; compagnon), m. vennooten; -**schap** (handelsvereeniging of -bond, maatschappij), v. -pen: een naamlooze -, het bedrijfskapitaal bestaat uit aandeelen, welker houders slechts tot het door hen gestorte bedrag aansprakelijk zijn.

Ven'ster (raam, glasraam), o. -s, -en: een dak-, een kelder-, een toren-; aan of voor het - zitten, uit het - liggen; -**bank** (bank of lijst onder een kamervenster), v. -en; -**beslag** (ijzeren beslag aan een venster), o. gmv.; -**blind** (binnenblind, dat gevouwen kan worden), o. -en; -**enveloppe** (briefomslag met gedeeltelijk doorschijnend voorvlak voor het binnenadres), v. -n; -**glas** (vensterruit), o. -glazen, ook: glas voor vensterruiten; -**gordijn** (kamergordijn voor een venster), o. -en; -**hor** (binnenschermje van gaas vóór het venster), v. -horren; -**raam** (glasraam), o. -ramen;

-**ruit** (vierkant glas in een venster), v. -en.

Vent (uit vennoot, eig. makker: kerel, man; ook als aanspreking: man, echtgenoot), m. -en, gmv.; -**je** (knaapje, jongetje), o. -s.

Vent'a (Spaansche landherberg, pleisterplaats aan den grooten weg), v. -'s.

Vent'en (langs de huizen te koop aanbieden), ik ventte, ik heb gevent: met garen en band -;

-**er** (marskramer), m. -s; -**ster**, v. -s.

Vent'iel' (luchtklepje in blaasinstrumenten, orgelpijpen, fietsbanden, enz.), o. en m. -tielen.

Vent'iel'klep (klep in een luchtballon, om gas uit te laten), v. -pen; -**klep'lijn** (koord, om zulk een klep te openen of te sluiten), v. -en.

Vent'ila'tie (luchtverschieving), v. -s, -tiën.

Vent'ila'tor (toestel, om versche lucht in een vertrek, zaal, enz. te brengen), m. -s.

Vent'ileeren (luchten, de lucht verscheren).

Vent'jagen (rondventen, te koop loopen met iets), o. gmv.; -**jager** (marskramer), m. -s.

Vent'jellef (vleinaam: lieve jongen), o.

Vent'ose (6e maand of Windmaand, van 19 Februari tot 20 Maart), m. gmv. (en = an).

Ve'nus (sterrenk. een der binnenplaneten), v.

Ve'nus, myth. godin der schoonheid en der liefde; Gr.: Aphrodite; -**haar** (plantk. een soort van varen, die op den St.-Pietersberg bij Maastricht groeit), o.; -**haar** (een soort van tabak), o. gmv.; -**schelp** (porseleinschelp), v. -en; -**slak** (slak der venus-schelp), v. -slakken; -**spiegel** (klokvormige bloem), m. -s.

Ver-, voorvoegsel, dienend tot vorming van w.w., h.v.: Verdrijven, verjagen, d.i. weg; vergissen, verrekenen, d.i. verkeerd; verschansen, versperren, verbinden, d.i. voor of over; verzilveren, vernikelen, d.i. over; verzorgen, verplegen, d. i. voor of ten behoeve van; verkleeden, vermaken, d.i. anders; verdampen, verwateren, versteenen, worden of maken tot; het getal van deze afleidingen is te groot, om ze hier alle in de rij op te nemen; onder de titelwoorden vindt men er vele.

Ver, verre (afgelegen, verwijderd), bn.; verder, verst; in een - land, op grooten afstand van ons gelegen; in het verre W.; bw.: het

- brengen, goed vooruitkomen; wie van die leerlingen is het verst gevorderd? meest gevorderd; fig. een -re neef, niet na verwant.

Vernaugenamen, ik heb -aangenaamd: hij zoekt het leven zijner ouders te -, aangenaam te maken, ook: zich het leven -;

-**aanschou'welijken** (aanschouwelijk voorstellen), ik heb -aanschouwelijkt: zijn onderwijs door platen -; -**aar'den** (ont-aarden, slechter van aard worden, verbas-teren), het -aardde, is -aard; -**accijn'szen** (met accijns bezwaren, den accijns betalen), ik -accijnsde, heb -accijnsd; -**ach'telijk** (laag, met verachting), bn. en bw.; -**ach'teloozen** (verwaarloozen), ik -achteloosde, heb -achteloosd: zijn gezondheid -; -**ach'ten** (met minachting bejegenen), ik -achtte, heb -acht; -**ach'ter** (iem., die veracht), m. -s; -**ach'ting** (minachting), v. gmv.; -**ach'teren** (in verval raken, steeds in waarde of gehalte verminderen), ik ben -achterd: zijn zaken - jaar op jaar; -**ach'tering** (verval: de - van Vondels welvaart of welstand; -**a'demen** (weder adem scheppen, tot kalmté komen), ik ben -ademd.

Ver'af (op grooten afstand), bw.: hij woont -.

Ver'afgelegen (op grooten afstand gelegen), bn.: een - kasteel; zie Afgelegen.

Ver'afgoden (met afgodischen eerbied of liefde vereeren), ik -afgode, heb -afgod: een meester -, een kunstenaar -; -**af'schuwen** (diep verachten), ik heb -afschuwd.

Ver'a'da (uitgebouwde, opene of met glas gesloten ruimte vóór of achter een woning; galerij aan een zomersociëteit, enz.), v. -'s.

Ver'an'deren (wijzigen), ik heb en ben veranderd: een kleedingstuk -, anders, beter maken; het weer gaat -, anders worden; van meening, partij, stem, enz. -, wisselen; -**anderling** (wijziging, wisseling), v. -en: alle - is geen verbetering; -**anderlijk** (onbestendig, wispelturig), bn.: een - humeur; de fortuin is -; -**andersucht** (innig verlangen naar herhaalde verandering), v. gmv.

Ver'an'keren (met ankers vastleggen), ik -ankerde, heb -ankerd: een boei of tonneboei -, een schipbrug -.

Ver'antwoord'lijk, bn.: een - minister, een - ambtenaar, die geroepen kan worden om rekenschap te geven; -er, -st.

Ver'ant'woorden (rekenschap geven, rechtvaardigen), ik -antwoorde, heb -antwoord: veel te - hebben, veel op z'n kerfstok hebben; de dijken hadden het zwaar te -, verkeerden in grooten nood, in groot gevaar.

Ver'ant'woording, v. -en: iem. ter - roepen, zoodat hij zich moet verantwoorden bij zijn superieuren; zijn - was zwak, verdediging; iets op zijn - nemen, zoodat men er verantwoordelijk voor is; rekening en -doen van zijn beheer, volop rekenschap geven.

Ver'ar'men, ik heb en ben -armd: de oorlog verarmt de volken, maakt arm; schulden betalen verarmt niet, d. i. maakt niet arm; deze familie gaat -, arm worden.

Ver'assureeren (verzekereren), ik heb -eerd.

Ver'baal' (woordelijk, mondelijk), bn.; -bale.

Ver'baal' (spraak. werkwoordelijk), bn.: een - substantief, b.v. het zingen, het gezang.

Ver'baal' (verkorting van procesverbaal), o. -balen: een - opmaken, d. i. verbaliseeren.

Ver'baasd' (erg verwonderd), bn.: - staan;

meer -, meest -; -heid (*verwondering*), v. gmv.: *van zijn - bekomen*.

Verbab'helen (*met babbelen doorbrengen*), ik -babbelde, heb -babbeld: *buurvrouw had haar tijd -babbeld*; ook: al babbelend verklappen, en *zich -*, zijn mond voorbijpraten.

Verbalisant! (*dienaar der politie, die proces-verbaal opmaakt*), m. verbalisanten. (s = z).

Verbaliseeren (*iem. snappen, proces-verbaal, zie ald., opmaken*). (s = z).

Verband' (*verbinding, verbintenis*), o. -en: *goederen, die onder hypotheccair - liggen*, die bezwaard zijn met één of meer hypothecken; *onder - als naar rechten*, d. i. zooals wet en recht het bepalen; -**brief**, m. -ven.

Verband' (*samenhang*), o.: het - bij het metselen is niet gemakkelijk te houden; er is geen - in dat opstel, in dat gedicht, enz.; spraak. twee zinnen, die tot elkaar staan in causaal -, b.v. door *want of omdat* verbonden zijn; *in - tot of met*, in betrekking.

Verband' (*uitwendig heilkundig middel*), o. verbanden: *zijn gebroken arm is in het -*, zwachteling, omwinding; *een - van gips, een hoofd -*, een heup -, een schouder -; -**kist** (*kist, die de hulpmiddelen bevat tot het verbinden van gewonden*), v. -en; -**leer** (*heilk. theorie, die leert hoe verbanden moeten worden aangelegd*), v. gmv.; -**materieel** (*alle materiaal, dat als verband kan dienen*), o. gmv.; -**stoffen**, v. mv.; -**wagen** (*mil. wagen met verbandstoffen*), m. -s.

Verban'nen (*afleid. van bannen, eig. weg-bannen*), ik -bande, heb -bannen: *Themistocles werd uit Athene -*, in ballingschap gezonden, 470 v. C.; *ik wil geen ernstige gedachten -*, (Koetsveld), verdrijven; -**ban'ning** (*ballingschap*), v. -en; -**ban'ningsoord** (*oord, streek, gebied, waarheen misdadigers enz. verbannen worden*), o. -en: Siberië is een vreeselijk -; Nieuw-Caledonië (Stille Zee) werd in 1871 het - van communisten.

Verbas'teren (*ontaarden*), de zeden verbas'terden, zijn er -basterd: *exotische planten - hier op den duur*.

Verba va'lent u'su (Lat. *de woorden hebben die bet., welke het gebruik er aan hecht*).

Verba'zen (*in verwondering brengen*), ik -baasde, heb -baasd: *zich -*; -**ing** (*grootte verwondering*), v.: *tot onze -*.

Verba'zend (*verwonderlijk*), bn. en bw.: *een - e inspanning, ontzaglijk*; -*e sluwheid, ongehoord*; *hij sprak - rad, ongemeen*; -er, -st.

Verbed'den (*op een ander bed leggen*), ik -bedde, ik heb verbed: *een zieke -*; -**ding** (*het verbedden*), v. -en.

Verbeel'den, het -beelde, heeft verbeeld: *dit verbeeld den brand van Moskou*, d. i. stelt voor; *zich -*; *gij hebt u dat verbeeld*, het bestaat enkel in uw verbeelding.

Verbeel'ding (*kracht van de ziel, om zich een beeld te scheppen*), v. gmv.: *een sterke - hebben, een rijke -*; *dat bestaat enkel in de -*, is niet reëel; zegsw. *de - is erger dan de dardendaagsche koorts*, geeft ziekelijke beelden, die den mensch kwellen.

Verbeel'dingskracht (*vermogen der ziel, om zich iets voor den geest te stellen*), v. gmv.: *de scheppende - van groote schilders, dichters, romanschrijvers, de gave, om een wereld van beelden op het doek, of in poëzie of proza te phantaseeren*.

Verbee'men (*tot been worden*), het -beende, is verbeend: *kraakbeen kan -*.

Verbees'telijken (*verdierlijken*); *zich -*: hij -beestelijkte zich, heeft z. -beestelijkt.

Verbeiden (*wachten, afwachten, verwachten*), ik -beidde, heb -beid: *we zullen je daar -*, toeven; -**beid'er** (*toekomstig gebied* d. i. *iemand, die als vermoedelijk opvolger reeds de regering voert*), m. -s: *Willem van Henegouwen kreeg den titel van -*, (1345).

Verbe'na (*tuinbloem, ook in 't wild groeiend: ijzerkruid*), v. verbena's. (be = bee).

Verbergen (*aan het gezicht onttrekken*), hij -borg, heeft -borgen: *zijn geld -*, wegstoppen, fig. *zijn droefheid -*, niet laten merken; *iets -*, geheimhouden; *zich -*, zich verstoppen; *kontynen - zich in hun holen*;

-**be'ten** (volt. deelw. van *verbijten*), bn.: *zijn gelaat teekende - woede*, d. i. ingehouden woede, -*wrok, verkropt*; -**be'terblad** (*boekdr. bladzijde achter in een boek, waarop de bij de correctie over het hoofd geziene fouten worden vermeld*), o. -en; -**be'teren** (*beter maken*), ik heb -beterd: *een fout -*;

-**be'tering** (*herstelling v. e. fout*), v. -en: *een nauwkeurige -*, een geleidelijke - *van de maatschappelijke toestanden*; -**be'teren, zich**, ik heb mij -beterd: *de zoon beloofde zich te -*, een beter leven te gaan leiden.

Verbe'terhuis (*huis van correctie voor jeugdige misdadigers of gevangenen*), o. -huizen.

Verbeurd'veklaren (*inbeslagnemen door den fiscus*), men verklaarde verbeurd, heeft -verklaard: *de goederen, de vaten jenever werden -verklaard*, wegens ontduiking van de wetten op invoerrechten of accijnzen.

Verbeurd'veklaring (*het verbeurd'veklaren*), v. -verklaringen: -*van koopmansgoederen*; vroeger ook straf bij een doodvonnis: al de goederen van Egmond en Hoorn kwamen door - aan de schatkist van den koning van Spanje; -**beu'ren** (*verliezen*), ik heb

-beurd: *iemands achting -*, *iemands vriendschap -*, *er is niet veel aan -beurd*;

pan-d -, gezelschapsspel, (C.O.); -**beu'ren, zich** (*zich vertillen, een ongemak krijgen door te zwaar te beuren*), ik -beurde mij, heb mij -beurd; -**beur'te** (*verlies*), v. gmv.: *op of onder - van lijf en goed*, d. i. op straffe van verlies; -**beu'zelen** (*verspillen*),

ik heb -beuzeld: *tijd -*, *zijn geld -*, verknoeien; -**bid'den** (*vermurwen*), ik -bad, heb -beden: *Alva liet zich niet -*; *Penneuip liet zich -*, en *Wouter werd in genade (op school) aangenomen*, (Mult.)

Verbi divi'ni minis'ter, zie **V. D. M.**

Verbie'den (*door een gebod beletten*), ik -bood, heb -boden: *iemands -*; -**bijs'terd** (*verward, van streek*), bn. en bw.: *ik was -door al de pracht om mij heen*; -**bijs'teren** (*verwarren, bedwelmen*), ik heb -bijsterd: *al dat kanon- en mortiergebulder zou ons -*;

-**bijs'terend** (*verwarrend, van zijn zinnen brengend*), bn.: *een slagveld is een - schouwspel*; *een - raadsel der natuur*; -**bijs'tering**, v.: *in - geraten*, verwarring, bedwelming;

-**bijs'ten** (*eig. wegbijten d. i. op zijn tanden bijten, omdat men zich haast niet kan inhouden van toorn, wrok, drift, pijn, enz.*), ik -beet, heb -beten: *Henriette, haar spijt -bijtende*, (C. O.); ook, *zich -*: *ik -beet mij van 't lachen*, d. i. om niet te lachen, *zich - van woede*, om zijn woede in te houden; -**bind'**

baar (rechtst. verbindend), bn.; - **blind'baar** - **heid**, v. gmv.: de - v. e. gemeentelijke verordening; - **bin'den** (anders binden, steviger, beter binden, samenbinden), ik - bond, heb - bonden: een wonde -, voorzien van een verband; - **bin'den, zich**, ik - bond mij, heb mij - bonden: ik verbond mij tot die bijdrage, d. i. verplichtte mij; - **bin'ding** (vereniging), v. - en: de straat van Gibraltar vormt de - tusschen de Middellandsche Zee en den Atlantischen Oceaan; in - staan: b.v. twee steden door een spoorweg; **zich in - stellen**, b.v. met eenig hoofdbestuur; in - met, relatie, gemeenschap.

Verbindingspoorweg (spoorlijn, die twee hoofdlijnen verbindt), m. - spoorwegen; - **bin'dingsteeken** (spraak. koppelstreepje, b.v. in: Java-koffie), o. - teekens; - **bin'tenis** (contract, overeenkomst), v. - sen.

Verbit'terd (vol haat en wrok), bn. en bw.: een - gevecht, een - gemoed, het zijn - e vijanden; - te werk gaan, - strijden, met verbittering; - **bit'terdheid** (verbittering), v. gmv.; - **bit'teren** (afleid. van bitter, d. i. bitter maken), ik heb - bitterd: die zoon verbittert hem het leven, vergalt, bederft; - **bit'tering** (haat, wrok), v. gmv.: de - des volks; met - spreken, nijdigheid; - **blee'ken** (bleek worden), ik ben - bleekt: zij - bleekte bij die woorden; - **blif'd** (verheugd), bn.: met een - hart; - **blif'den** (blij maken), ik - blijde, heb - blijd: dat bericht zal mijn ouders -, ook: **zich - wij zullen ons - bij die tijding**, verheugen; - **blif'dend**, bn.: een - bericht, blijdschap gevend; - **blif'f** (oponthoud, woonplaats), o. - blijven; - **blif'f** - **kosten** (kosten, verbonden aan het verblijf in zekere stad, b.v. als examiner, inspecteur, enz.), m. mv.: men ontvangt dan vergoeding van reis - en -; - **blif'f** - **pas** (O.-I. bewijs of permit, om te mogen verblijven in onze O.-I.), m. - passen; - **blif'f** - **plaats** (domicilie), v. - plaatsen; - **blif'ven** (verblijf houden), ik - bleef, heb en ben - bleven: hij - blijft reeds eenigen tijd te Rome; de zaak ver - blijft aan u, gij blijft de meester, de regelaar; ik verblijf uw dw. dienaar, ben voortdurend.

Verblind' (als blind, begoocheld), bn.; - er, - st; - **blind'heid** (het blind-zijn), v. gmv.; - **blin'den** (blind maken; fig. begoochelen), ik heb - blind: iem. door schoone beloften -; - **blin'ding** (het verblijnd-zijn; fig. begoocheling), v.: vele ouders zijn als met - geslagen ten opzichte van de gebreken en fouten hunner kinderen; in zijn - deed hij dien dwaazen stap; - **bloe'den** (doodbloeden), de soldaat - bloedde, is - bloed; - **bloe'ding**, v.: de man stierf aan -; - **bloemd'** (beeldsprakig; ook: bedekt, figuurlijk), bn. en bw.: - e taal, een - e bekenenis; - spreken, in bedekte termen, in beeldspraak; - **bloe'men** (eig. iets verbergen onder de bloemen, waarmee men het bestroot; fig. bewimpelen, een mooi aanzien geven, vergoelijken), ik heb - bloemd: hij zoekt de toedracht der zaak te -, bedekken; een gebrek -, een mislag -, de waarheid -, bewimpelen; - **bluf'fen** (overbluffen, door bluf bedwelen), ik heb - bluft: de koopman meende mij te -, uit het veld te slaan, den mond te stoppen; - **bluf'fend**, bn.: een - e originaliteit, verbazende.

Verbod' (het verbieden), o. gmv.

Verbo'demen (scheepst. bodemertij op een

schip nemen), ik - bodemde, heb - bodemd.

Verbods'bepaling (bepaling, waarbij iets verboden of ontzegt wordt), v. - en.

Verboe'ken (overboeken, in een ander boek overbrengen), ik heb - boekt: een post -.

Verboe'ren (door 't landbouwbedrijf geld verliezen), ik heb - boerd; fig. ergens -, boerachtig worden: hij is op dat dorp - boerd.

Verbol'gen (oud volt. deelw. van z. verbellen: opzwellen, d. i. opgeblazen, toornig zijn), bn.: de - Oceaan; in een - stemming; - er, - st; - **heid** (hevige gramschap), v. - heden.

Verbond' (verdrag, vereniging, overeenkomst), o. - en: de arke des - s: het Oude en Nieuwe -, zie Testament: het drievoudig -, d. i. de Triple Alliantie (1668); het - der Edelen (1565); een aanvallend en verdedigend -, zie: Offensief, Defensief; Zoutverbond.

Verbonds'ark (Isr. Arke des verbonds), v.

Verbonds'beker (Prot. avondmaalsbeker), m. - s; - **breuk** (schending van een verbond), v. - en; - **eed** (eed, waarmee een verbond bekrachtigd wordt), m. - en; - **kist** (Bijbel - ark), v. - en; - **maal** (Prot. Nachtmal), o. - malen; - **tafel** (Prot. Avondmaaltafel), v. gmv.

Verbor'gen (geheim), bn.: een - deur, een - e bedoeling; spraak. een - afleiding, b.v. welk, uit wie-tijk; een - samenstelling, b.v. jonker, uit jonk-heer, ook: Verholen; - er, - st; - **heid** (geheimenis), v. - heden.

Verbouw', m. gmv.: de - van een school;

- **bou'wen** (anders bouwen), ik heb - bouwde: een huis -; - **bou'wen** (op den akker telen), ik - bouwde, heb - bouwde: op dezen akker zal tarwe - bouwde worden; - **bouw'ereerd'** (onthutst), bn.: hij kwam erg - terug, verward, ontsteld; - **bou'wing**, v. - en: de - van een huis, de - van granen; - **brab'helen** (met wartaal beschrijven, verknocien), ik - brabbelde, heb - brabbeld: veel papier -, eer het opstel klaar is; - **brand'baar** (kunrende verbranden), bw.: kleeren, beddegoed is -; - **bran'den** (door het vuur doen verteren of dooden), ik - brandde, heb - brand: iets tot asch -; zegsw. de schepen achter zich -, zich zijn laatste redmiddel zelf ontnemen, zijn laatste toevlucht zelf vernietigen; Jeanne d'Arc werd door de Engelschen levend - brand (1430); zijn voet -, brandwonden krijgen aan; de zomerzon - brandt het gras, verzengt; de bakker heeft het brood, de keukenmeid het gebraad - brand, gebakken met zwarte korst; zijn aangezicht is - brand, bruin geworden van de zon; - **bran'dings-proces** (de scheikundige werking van het verbranden), o. - sen; - **bran'dings-product** (stof, door verbranding ontstaan), o. - en; - **bras'sen** (verkwisten in overdaad), ik heb - brast; - **bras'ser** (doorbrenger), m. - s.

Verbree'den (breeder maken), ik - breedde,

heb - breed: een straat -, een gang -, een kamer -; - **breek'baar** (verbroken kunrende worden), bn., zie Onverbreekbaar;

- **brei'den** (over een groote ruimte uitstrekken), ik - breidde, heb - breid: het nieuws, het nieuwtje wordt verbreid, bekend; zich -, ruchtbaar worden; - **bre'ken** (stuk maken; fig. schenden, herroepen), ik - brak, zij - braken, ik heb - broken: een afsluiting -;

een contract -; een gelofte -; - **brij'selen** (stukslaan, vermorzelen, tot gruis maken), ik heb - brijzeld: met een moker iets -,

het -de lichaam van den verongelukte; fig. een -d hart, rouwmoedig; -**brod'-delen** (verkeerd behandelen, verknopen), ik heb -broddeld: een borduurwerk -; zijn eigen of eens anders werk -, bederven; fig. hij zal ons de zaak nog -, in de war brengen, bederven; -**brod'dien** (bederven), ik -brodde, heb -brod: hij zal het spel -, (Vondel), ook: Verbroddelen -**broed'eren** (tot broeders, innige vrienden maken), het heeft verbreed: niets verbindt en -t meer dan de kunsten, (Klikspaan): zich -; -**brok'-kelen** (in brokken of stukjes breken), ik -brokkelde, heb -brokkeld: zijn brood -.

Verbruid' (gemeen, slecht), bn. en bw. (en tw.): die -e jongen, zij is - leelijk; -, wat is het koud! -**brui'en** (bederven), ik -bruide, heb -bruid, die knecht heeft het bij zijn meester -bruid: verkorven; ik -brui het, bedank er voor; -**bruik'**, o. gmv.: er is van dat artikel veel -, omzet; het - van turf, brood, enz.; -**bruik'en** (opmaken, verteren, opstoken, opeten, enz.), ik -bruikte, heb -bruikt: veel boter in de keuken -; hij heeft zijn hee'e kapitaal -bruikt; veel steenkolen -; heel den voorraad wijn -; -**bruiks'-artikelen** (eetwaren, die dagelijks gevraagd worden), o. mv.; -**bruiks'belasting** (accijnzen), v. -en; -**bul'gen** (anders buigen), ik -boog, heb -bogen: een staaf -; een woord - (spraak.) d. i. declineeren; -**bul'ging** (declinatie), v. -en; -**dacht'** (onder verdenking liggende), bn.: een - huis, een -e plaats, dat komt mij - voor; op iets - zijn, bedacht, op zijn hoede; ik wensch u niet - te maken; -**dacht'making** (het verdacht-maken), v., (soorten), v. -en; -**da'gen** (uitstellen tot een anderen dag), ik -daagde, heb -daagd: de uitvoering van het vonnis werd -daagd; -**da'ging**, v. -en; ook, ik zal je een hand vol gebroed goed geven, dat je hart er van verdaagt, (C. O.), opvroolijkt, vero; -**damp'en** (tot damp worden), het verdampde, is -damp: het water -damp bij het koken, ook: de zon -damp het water, doet of laat tot damp worden; -**damp'ing** (het verdampen), v. -en.

Verde'digen (uit veradigen), ik heb -dedigd: een beklagde -, voor hem pleiten; een vesting -, den vijand afweren; een stel-ting -, met bewijzen staande houden; -**er** (iem., die verdedigt, b.v. e. advocaat), m. -s.

Verde'digen, zich (zich weren), ik heb mij -dedigd: zich tegen iemands aanvallen -.

Verde'diging (het verdedigen), v. -en: de - van het vaderland, een fort in staat van - brengen; ook: pleidooi, apologie.

Verde'digingsfront (mil. front van het leger, dat verdedigt), o. -fronten; -**kolonne** (opstelling van troepen tot verdediging), v. -s; -**linie** (lengte v. h. verdedigingsfront), v. -liniën; -**middel** (middel tot tegenweer), o. -en: er zijn actieve en passieve -en, b.v. kanonnen en hindernissen; -**werk** (mil. versterking: schans, borstwering, bolwerk, bastion, enz.), o. -en.

Verdeeld' (oneinig, tweedrachtig), bn.; -**held** (twist, oneenigheid), v. -heden.

Verde'len (in deelen splitsen, verbrok'ken), ik heb -deeld: een landgoed -, een erfenis -; de stemmen zijn -deeld; zich -: hier -deelt zich de rivier in twee takken, zich splitsen; -**ing** (splitsing, scheiding), v. -en.

Verdeemoe'digen (deemoedig maken, tot nederigheid stemmen), ik heb -deemoedigd: gij moet uw hart voor God -, vernederen; zich -, deemoed, zie ald., toonen.

Verdek' (scheepst. het dek), o. -dekken.

Verdekt' (eig. voorzien v. e. dek; fig. beschermd, gedekt), bw.: zich - opstellen, zich zoo plaatsen, dat men niet gezien kan worden b.v. achter kreupelhout, in een loopgraaf, in slooten, greppels, enz., zie ook Ingraven; mil. de artilleri: moet zich - opstellen, nl. achter hoogten, houtgewas, in hinderlaag.

Verdel'gen (uitroeien, vernietigen), ik verdelgde, heb -delgd: insecten -, ongedierte -.

Verdel'ging (het verdelgen), v. -en.

Verdel'gingsoorlog (oorlog, om een stam, een ras, een stad te verdelgen), m. -en: de oorlogen der Romeinen waren meest -en.

Verden'ken (kwaad denken van), ik -dacht, heb -dacht: iemands goede trouw -, ver-keerd denken van; den knecht van diefstal -, gelooven of meenen, dat hij een dief is; -**ing** (kwaad vermoeden, achterdocht), v. -en: iem. eertlijkheid, rechtschapenheid, vaderlandstiefde in - brengen, verdacht maken; zijn goede trouw is buiten alle -.

Ver'der (compar. van ver: meer verwijderd, op grooteren afstand), bn. en bw.: een - eiland; spreek niet -, voort; fig. nader: de -e regeling van zaken; zie Ver.

Ver'dere (het overige; dat, wat volgen moet), o. gmv.: het - kunt ge wel raden.

Ver'derf' (ondergang), o. gmv.: in zijn - loopen; 't eeuwige -, verdoemenis; -**der'-felijk** (hoogst nadeelig), bn. en bw.: een -e invloed; alcohol werkt -, -er, -st; -**der'-felijkheid** (het verderfelijk-zijn), v.: de - van het slechte voorbeeld; -**der'fenis** (verdoemenis), v. gmv.; -**der'ven** (bederven, ondermijnen, vernielen), ik -dierf, heb en ben -dorven: onmatig gebruik van sterken drank verdarft ziel en lichaam; -**dicht'** (verzonnen), bn.: een - verhaal; een -e naam, nl. een pseudoniem; -**dicht'en** (dichter maken), ik -d'ichte, heb -dicht: gassen, dampen -, samenpersen; -**dicht'en** (uitdenken, ver-zinnen), ik -dichtte, heb -dicht; -**dicht'ing** (verzinsel), v. -en; -**dicht'sel** (verzonnen verhaal, fabel, verzinsel), o. -en, -s.

Verd'iet' (uitspraak of vonnis eener recht-bank van gezworenen), o. verdikten. (c = k).

Verdiend' (toekomend), bn.: nu heeft die dierenplager zijn -e loon.

Verdie'nen (al dienende of door arbeid win-nen), ik heb -diend: geld -, zijn brood -; fig. lof -, aanspraak hebben op; een beris-ping -, zich op den hals halen; -**dien'ste** (loon voor den arbeid), v. -n: in den winter zijn de -n van een werkmán, een arbeider, een daglooner niet groot; fig. een man van -, die veel goeds gedaan heeft, tot stand heeft gebracht; -**dien'stelijk** (met ver-dienste), bn. en bw.: zich - maken, een - ambtenaar; hij heeft - gewerkt; -er, -st; -**die'pen** (dieper maken), ik heb -diept; fig. zich - in iets, ernstig peinzen over iets; zich in beschouwingen, in gissingen -, zich ernstig bezighouden met; hij stond in droef-geestigheid -t, verzonken; in een bespiegeling -t zijn, (C. O.); -**die'ping** (hoogte-afdeeling van een gebouw), v. -en: een huis van drie -en; -**diep'schaaf** (timm. schaaf, die dient tot het maken van groeven of spouwingen

in de lange diktezijde van een plank), v. -schaven; -**dierlijken**, ik heb en hij is -dierlijkt: *zich* -, d.i. als een redeloos dier gaan doen, leven, handelen, liederlijk leven; -**dierlijking** (zedelijke ontarding), v. gmv.; -**diet'schen** (in de volkstaat of het Dietsch d.i. het Vlaamsch overzetten): Willem, die den Madoc maakte, heeft de geschiedenis van den Vos Reinaerde verdietscht; -**diet'sching**, v. gmv.: de - van Karel ende Elegast is de eenige volledig nog overige Karelroman in onze letterkunde; ook, *verholandsching*: de Trou-ringh van H. de Veer is een - van een Fr. werkje, (B. Huet); -**dijd'** (verdoemd), bn.: die -e *vent!* als tw.: *Wel -!* verduveld; -**dijen** (bepaald weigeren), ik -dijde, heb -dijd: *ik verdij het om dit te doen*, verdraai het; -**dik'ke**, -**dik'ke!** bastaardvloek v. verwondering. **Verdik'ken** (dikker maken of worden), ik heb en het is -dikt: *stroop* -, *het vleeschnat* -; -**disconteeren** (te vroeg innen, van wissels); -**dob'belen**, ik heb -dobbeld: *have en vrijheid* -, door het dobbelspel verspelen; *een eend, een gans* -, laten dobbelen om; -**doe'ken** (op een ander doek overbrengen), ik heb -doekt: *een schildertij* -, op nieuw linnen overbrengen; -**doemd'** (afschuwelijk, gemeen), bn.: een - bedrog, vloekwaardig; -**doemde** (iem., die verdoemd is), m. en v. -n: *de plaats der -n*, nl. de hel; -**doemelijk** (verwerpelijk), bn. en bw.: een -e *daad*, waard verdoemd te worden; - *slecht*, in hooge mate; -er, -st; -**doemeling** (iem., die verdoemd is: *onzalige*), m. en v. -en, voor het v. ook: -e; -**doemen** (veroordeelen), ik heb -doemd; *hij verdoemt, verdomt dit of dat te doen*, vervloekt het, plat; -**doemenis** (helsche straf), v. gmv.: *de eeuwige* -; plat: *verdommenis*, ook: lichaam, lijf: *ik zal je op je - slaan* of komen, volkst. **Verdoen'** (noodeloos verbruiken), ik -deed, heb -daan: *hij verdoet veel geld*, verkwest; *hij wil zich* -, van kant maken; -**doe'selen** (doen vervagen), ik -doezelde, heb -doezeld: *zijn beginselen* -, zie Wegdoezelen; -**dof'fen** (dof worden of maken), het -dofte, het is -dofte, ik heb -dofte: *je moet die tinten wat* -; *een geluid kan* -; -**do'ken** (Vlaamsch. geheim), bn.: *een plan zoo lang mogelijk - houden*; -**dok'teren** (wegens dokteren moeten betalen), ik heb -dokterd: *veel geld* -; -**do'len** (verdwalen), ik ben -doold: *wij zijn in het bosch -doold*, van den rechten weg afgeraakt; -**dom'men**, zie Verdoemen; -**dom'men** (dom of dommer maken), men -domde, heeft -domd: *het volk trachten te* -; -**donkere'manen** (verduisteren, aan het licht onttrekken), ik heb -maand: *gelden* -, ontvreemden, wegfutselen; *goederen* -, helen; -**don'keren** (donker worden), ik heb en het is -donkerd: *men zag zijn gelaat* -; *die zware gordijnen - het vertrek*, donker maken. **Verdoold'** (volt. deelw. van *verdolen*, d. i. *verdwaaald, afgedwaald*), bn.; -**doold'heid**, v.: -van zinnen, afdwaling; -**doo'pen** (anders doopen, een anderen naam geven), ik -doopte, heb -doopt: *de gemeenteraad zal die leelijke straatnamen wel* -; -**doo'ven** (doof of dof maken), ik -doofde, heb en het is -doofd: *de dokter zal de pijn* -, *stillen*;

door den val was hij geheel -doofd; zijn ijver zal wel wat -, *verflauwen*; -**dord'** (volt. deelw. van *verdorren*: *verdroogd, dood*), bn.: *een -e tak*, fig. -*epracht*, (C.O.); tw.: *Wel verdord!* ter uitdrukking van verwondering, ergernis; -**do'ren** (*gek worden*), hij is -doord, vero.; -**do'ren** (*verdroegen*), die tak is verdord: *de bloemen gaan* -, dor worden; -*dorde* *pracht* van het woud, (C.O.); fig. verdorrende ellend, (Da Costa); -**do'ring** (fig. *verstijving*), v. gmv.; -**do'ven** (*geheel of in den grond bedorven*), bn.: *de - jeugd*, zedelijk bedorven; -er, -st; -**do'venheid** (zedelijk bederf), v. gmv.; -**draag'baar** (eig. te verdragen), bn.: *die last is* -, kan elders gedragen worden; -**draag'lijk** (fig. *te lyden, te dulden*), bn., -er, -st; -**draag'zaam** (meegaand, inschikkelijk, toegestelijk), bn., -zamer, -zaamst; -**draag'zaamheid** (welwillende gezindheid jegens andersdenkenden of andersgezinden), v. gmv., ook Tolerantie; -**draaid'** (eig. verkeerd gedraaid), bn.: *een sukkel*, - *genoeg om voor een schildpad door te gaan*, (Staring), wanschapen; *het is - aardig*, zeer, in hooge mate; *Wel -!* uitroep van verwondering. **Verdraa'en** (anders draaien), ik heb, het is -draaid: *verdraai den wijzer*, d. i. anders zetten; *hij zal het slot nog* -, stukdraaien; *iemands woorden* -, verkeerd overbrengen; *het recht* -, verkrachten; *de knecht verdraait het*, verkiest het niet te doen; -**drag'** (overeenkomst), o. -en: *een onderhandsch* -, *een handels* -, *een - aangaan*; -**dra'gen** (duldén, lijden, doorstaan), ik -droeg, heb -dragen; -**drag'haven** (Chineesche haven, volgens tractaat open voor den Europeeschen handel), v. -s; -**driedub'belen** (iets driemaal zoo groot of zoo talrijk maken), ik heb -driedubbeld: *de wisselbouw zal uw oogsten* -, drievoudig maken. **Verdriet'** (leed, kwelling, hartzeer, zielesmart), o. gmv.; -**drie'telijk** (verdrietig, hinderlijk), bn.; -er, -st; -**drie'telijkheid** (onaangenaamheid, narigheid, kleine tegenspoed), v. -heden: *de -heden aan het dokterschap verbonden*; -**drie'ten** (verdriet veroorzaken), het -droot, heeft -droten: *alles -driet hem*, is hem onaangenaam; *dit heeft ons erg -droten*, ons leed gedaan, ons verdrietig gemaakt; -**drie'tig**, bn.: *een -werk*, onaangenaam, lastig; e. - *gezicht* *zetten*, zuur. **Verdrievo'digen** (drievoudig maken), ik heb -drievoudigd: *hij wist zijn inkomen te* -; -**drif'ven** (verjagen), ik -dreef, heb -dreven: *muizen en ratten* -; *den tijd* -, *de zorgen* -; *den vijand* -, wegdrijven; -**drin'gen** (van de plaats dringen), ik -drong, heb -drongen: *iem.* -, onderkruppen; *de menigte -dringt zich in de zaal*; -**drin'ken** (door drinken verspillen, door drinken kwijtraken), ik -dronk, heb -dronken: *zijn geld* -, al drinkende opmaken; -**drin'ken** (in het water omkomen of doen omkomen), hij -dronk, is of heeft -dronken: *bij de pogingen om zijn kind te redden is hij zelf verdronken*; ik heb *die jonge katten maar verdronken*; zegsw. *hij was verdronken*, eer hij water had gezien, voor de verleiding bezwaken, nl. eer de verleiding voorgoed begon; -**drin'king**, v. -en: *door - een einde maken aan zijn leven*; -**dro'gen** (uitdrogen, dor worden), het is -droogd;

die boterham zal —, dat is —droogd vleesch.

Verdron'ken (overstroomd, ondergelopen, verzwolgen), bn.: — land; —**druk'ken** (onderdrukken), ik heb —drukt; —**druk'king** (onderdrukking), v. —en; zegsw. tegen de — ingroeien, ondanks allerlei leed toch gedijen, zie Groeien; —**druk'ker** (persoon, die anderen onderdrukt, tiran, dwingeland), m. —s; —**dub'helen** (tweemaal zoo groot maken), ik heb —dubbeld: zijn ijver —, zijn spoed —, dubbel maken; —**dub'beling**, v. —en; —**dub'belgetal** (spraak. de woorden op -voud), o. —getallen: twaalfvoud is een —; —**duf'delijken** (ophelderen), ik heb —duidelijkt: de lezing werd met proeven en lichtbeelden —duidelijkt; —**duis'teren** (duister maken, verdonkeren), ik heb en het is —duisterd: de zon, de maan werd —duisterd; fig. gelden —, achterhouden, ten bate van zich zelf aanwenden: —**ing** (fig. poging, om eenig geld of goed zich toe te eigenen), v. —ingen; —**duif'schen** (in het Nederlandsch vertalen, ook: verklaren), ik heb —duitscht, vero., zie Verdietschen.

Verduf'veld, bn. en bw. (en tw.): een — leven! helsch, verfoeilijk; je loopt — hard, d. i. erg, buitengewoon hard; —, wat een mooi schilderij! —**duf'zendvonden**, of —**voudigen** (duizendvoudig maken), ik heb —duizendvoud, —voudigd: de rijkdom des koopmans, door den tooverstaf des handels —voud, (Potg.); —**duid'** (euphemisme voor: verduifveld), bw.: 't is — jammer; tw.: wel —!; —**duin'en** (dun, dunner maken), ik heb —dund: bier —, wijn —; —**du'ren** (verdragen, dulden, doorstaan), ik heb —duurd: dat geraas is niet te —; ook: dat ornament-werk —duurt den bouw, duur maken; —**duf'ten** (duttende doorbrengen, al duttende verliezen), ik —dutte, heb —dut: een schoonen lentemiddag —; —**duur'zamen** (duurzaam maken), ik heb —zaamd: groenten, vleesch —, verduurzaamde levensmiddelen; —**duur'zaming** (conservatie), v. gmv.; —**du'wen** (wegduwen, van zijn plaats schuiven), ik heb —duwd: een koffer, een last —; een balk —; —**du'wen** (verteren), ik heb —duwd: een kind kan geen manskost —; gij, die uw vleesch kookt, om het te kunnen —, (C. O.); —**du'wing** (vertering van spijsen), v. gmv.

Verdwaald' (v. d. rechten weg af zijnde), bn.: een — kind; —**dwaasd'** (gek, zot), bn.: een — volk, een — geslacht, uitzinnig; —**dwaas'de** (dwaas, zot, gek), m. en v. —n.

Verdwa'len (verdolen), ik ben —dwaald: ik was in de gangen van het hotel —dwaald, kon 's avonds mijn kamer niet vinden; —**dwa'zen** (dwaas maken of worden), hij heeft en is verdwaasd: iem. —, zie Verdwaasd;

—**dwij'nen** (onzichtbaar worden, uit het oog raken), ik —dween, ben —dwenen; fig. nu is al mijn hoop —dwenen, vernietigd, te loor; —**dwij'ning** (het verdwijnen), v. —en; —**edelen** (edeler, fijner maken), ik heb —edeld: een vruchtboom, een vrucht —; het paardenras —; zij willen den volkszang —; kunsten en wetenschappen — den mensch.

Verceel'en (tot eelt worden), uw handen —eelten, zijn —eelt, d. i. met eeltkussens bedekt, verhard; fig. het geweten van dien booswicht is vereelt, in hooge mate ongevoelig; —**ee'nen** (samenvoegen, één maken), ik heb —eend: wat God vereent, zal ik niet scheiden,

(Borger); zich —, zich bij elkaar voegen, zich verbinden; —**ee'nigen** (samenvoegen), ik heb —eenigd; —**ee'ning** (het vereenigd-zijn), v.; —**ee'ning** (club, bond, genootschap, vennootschap, compagnie, maatschap, maatschappij), v. —en: — tot bevordering van de Nederlandsche visscherij; — tot behoud v. natuurmonumenten; de Nederlandsche Esperantisten-Vereeniging.

Vereen'igingsleven (het gezellige leven in maatschappijen, bonden, clubs, enz.), o.; —**lokaal** (zaal tot bijeenkomst der leden v. e. vereeniging), o. —lokalen; —**punt** (plaats, waar twee of meer wegen, kanalen enz., zich vereenigen), o. —en; fig. punt, waarin twee of meer partijen het eens zijn, samengaan; —**teeken** (mil. signaal, om zich te vereenigen), o. —s; ook: penning, lint, knoop, enz. waaruit blijkt, dat men lid is van een vereeniging, zie Insigne.

Vereenvoudigen (in eenvoudiger vorm maken, voorstellen), ik —eenvoudigde, heb —voudigd: een breuk — (rekenk.), een administratie —, op eenvoudiger voet inrichten; —**eenzel'vigen** (tot één en dezelfde zaak maken), ik heb —eenzelvigd: twee zaken met elkaar —; zich —: zij (Tine) had zich —zelvigd met haren Max, (Max H.); —**eer'der** (iemand, die vereert of hoogloopt met), m. —s: een — van Vondel; —**ee'ren** (eer bewijzen), ik heb —eerd: de Godheid —; iem. met een bezoek —; iem. een geschenk —, aanbieden; een feest met zijn tegenwoordigheid —; —**ee'rens-waardig** (waard of waardig, vereerd te worden), bn.; —er, —st, ook: meer en meest —waardig; —**ee'ring** (eerbewijzing, geschenk), v. —en; —**eeu'wen** (honderd jaar geleden zijn), het —eeuwde, is —eeuwd: dat feit zal deze maand —; —**eeu'wigen**, hij —eeuwigde, heeft —eeuwigd: zijn naam —, onsterfelijk maken; met het penseel —, eeuwig doen leven op het doek; wilt gij de deugden uwer groote mannen —? (C.O.); —**ee'fenen** (eig. effen maken; fig. afbetalen, afdoen, uit den weg maken), ik heb —effend: een schuld —, een geschil —, belangrijke zaken met iem. te — hebben; —**eisch'**, o. gmv.: naar — van omstandigheden, d. i. naar deze het vorderen, eischen; —**ei'schen** (vorderen, vergen), ik —eischte, heb —eischt: dat werk —eischt veel kennis, veel overleg, vraagt, vergt; —**eischte** (het gevorderde), o. —n: kennis van het Engelsch is bij dat examen geen —; de —n van een examen, wat gevraagd, als eisch gesteld kan worden; —**en'gelen**, zij zijn verengeld: de vriendschap, die 't leven —engelt, tot iets engelachtigs maakt; —**en'gen** (nauwer maken), ik heb —engd: die broek moet wat —engd worden; zich — (enger worden): de rivier gaat zich hier —; —**en'kelen** (verdeelen, in enkelvoudige deelen scheiden, splitsen), ik heb verenkeld; —**er'geren** (erger maken, worden), ik heb, het is verergerd: de ziekte —ergert; —**er'teren** (tot etter overgaan), de wonde veretterde, is veretterd.

Vere'venen (vereffenen), ik heb verevend.

Verf (kleurstof, kleur), v. verven, zie: Olie-, Waterverf; —**aarde** (gekleurde aarde), v. gmv.; —**doos** (kleurdoos, doos met verfsteeenen), v. —dozen.

Verfij'nen (fijner maken), ik heb verfijnd: den smaak —; verfijnde wreedheid, geraffineerde; —**fij'ning**, v. —en: — van zeden

Verf'kooper (handelaar in verf, verkoopt-man), m. -s; -**kulp** (kulp met of voor verf b.v. in de blauwververf), v. -en; -**kwast** (kwast van den verver), m. -en; -**laag** (laag verf, die op hout of ijzer gesmeerd is), v. -lagen: een dunne -; -**molen** (molen ter bereiding van verfstoffen), m. -s; -**olie** (olie ter bereiding van verf), v. -oliën; -**plant** (plant, die verfstof oplevert, als: indigo, meekrap, weede), v. -en; -**pot** (pot voor verf), m. -ten; -**stof** (poederachtige stof als verf), v. -stoffen; -**waren** (allerlei verfstoffen en verftikelen), v. mv.; -**winkel** (winkel, waar verf verkocht wordt; ook: werkplaats van den verver), m. -s.

Verflauwen (flauwer, trager worden), ik ben -flauwd: zijn ijver gaat -, minderen; die vriendschap zal wel -, verkoelen, verminderen; -**flen'sen** (verwelken), zij -flenste, is -flenst: dat de bloemen ras -, merken dagelijks alle menschen, (Bild.); -**foel'en** (een afschuw hebben van, diep verachten), ik heb -foeid: een daad -, er van gruwen; -**foelenswaardig** (verdienend verfoeid te worden), bn.: -e ondeugden; -er, -st, ook: meer en meest -waardig; -**foel'lijk** (afschuwelijk), bn. en bw.: een -e leugen; hij spreekt - slecht Fransch; -er, -st; -**foel'liën** (m. foelie overdekken), ik -foeliede, heb -foelied: spiegelglas -, m. e. laagje foelie of kwiktin overtrekken; -**foel'liësel**, o. -s, z. Foelie.

Verfomfaalen, -**fom'foelen** (bederven, verkreukelen), ik heb -fomfaaid: wie heeft dien hoed, die japon, fig. die gedichten zoo verfomfaaid? -**fom'melen** (verkreukelen), ik heb -fommeld; -**fraal'en** (mooi of mooier, fraaier maken, opsieren), ik heb, het is verfraaid; -**fraal'ing**, v. -en: vereeniging tot verfraaiding der stad; allerlei -en aanbrengegen; -**franschen**, men -franschte, heeft -franscht: in die dagen zocht men onze zeden te -, een Franschen draai te geven; een woord -; een -te Hollander, die de Fransche manieren heeft aangenomen; -**fris'schen** (weer frisch maken), ik -frischte, heb -frischt: hij zoekt zich aan het strand te -, verkwikken; -**fris'schend** (frisch makend, verkoelend), bn.: een -e drank, een -e koelte; een -e wind, opwekkend; -**fris'sching** (al, wat verfrischt), v. -en, zie Opfris'schen; -**from'melen** (verfommelen, verkreukelen), ik heb -frommeld: wie heeft dien brief, die krant zoo verfrommeld? -**fron'selen** (verfommelen), zij -fronselde, heeft -fronseld: een violetkleurig briefje, dat zij (Henriette) geheel -fronseld had, (C. O.).

Vergaan', het -ging, is -gaan: het schip is -, te gronde gegaan; hij verging van koude en gebrek, kwam om, stierf; zegsw. onkruid vergaat niet, gaat niet te loor, blijft leven of in wezen; hooren en zien verging ons, wij werden verbijsterd v. h. lawaai; -**gaar'bak** (bak tot het opvangen van vloeistoffen), m. -bakken: een regenput is een - van regen of dakwater; -**ga'deren** (te gader brengen of komen), ik heb en we zijn -gaderd: schatten -; het gezelschap is vergaderd, de gemeenteraad zal -; -**ga'dering** (het vergaderen), v. -en; -**ga'dering** (de vergaderde menigte), v. -en; ook, de vergaderplaats: naar de - gaan; -**ga'derplaats** (plaats van bijeenkomst eener vergadering), v. -en; -**ga'dersaal** (zaal der vergadering), v.

-zalen; -**gal'len** (bederven, bitter maken), ik heb -gald: een visch -, de galblaas er van doorsnijden, zoodat de visch oneetbaar wordt; fig. iemand de bot -, hem het leven verbitteren, zie Bot; iemands genoeg -, iemands leven -; zegsw. de zorgen zullen mij de bot nie' -, het leven niet bederven.

Vergalopperen, zich (d. i. zich overijlen), ik heb mij -galoppeerd, nu gaat gij u -, door overijling onvoorzichtig zijn in woorden of daden; -**gan'kelijk** (niet van langen duur zijnde, onbestendig), bn.: alles op aarde is -, broos, tijdelijk, kortstondig; -**gan'kelijkheid** (het vergankelijk-zijn), v. gmv.: de - van al het aardsche; -**ga'pen, zich** (te vèr gapen en daardoor zich pijn doen), ik heb mij -gaapt; fig. vergaap u niet aan 's werelds schijn, (Bild.), laat u niet bedriegen, ontstemmen; -**ga'ren** (uit: vergaderen; inzamelen, verzamelen), ik -gaarde, heb -gaard: de bijen - honig en was; schatten -; fig. wijsheid -; -**ga'ren** (boekbinden: tot een geheel maken of samenbinden), ik -gaarde, heb -gaard: kalenders -, atlansen -; -**gas'ten** (onthalen), ik -gastte, heb -gast: aem. op iets -; zich -, zich genoeg verschaffen; -**gau'wen** (al te gauw, te vlug af zijn, verschalken), ik heb -gauwd: hij, (Karel V) de schranderste staatsman des tijds, was door zijn leerl. Maurits v. Saksen vergauwd, (Potg.)

Vergeeflijk, vergefelijk (te vergeven zijnde, niet strafwaardig, verschoonbaar), bn.: een -e misslag; -er, -st; -**geefs'** (nuttelos, vruchteloos), bw.; -**vragen**, onverhoord, zie Te vergeefs; -**geefsch'** (vruchteloos), bn.: -e moeite, -e pogingen; -**geest'lijken** (in geestelijken zin uitleggen, opvatten), ik -geestelijkte, heb -geestelijkt; -**geet'achtig** (zwak van geheugen), bn.: Grootje wordt -, kan niet goed meer iets onthouden; -er, -st; -**geet'al**, m. en v. -allen: uw broeder, uw zuster is een rechte -, zeer vergeetachtig; -**geet'boek** (fig. scherpsend), o. gmv.: zegsw. dat zal wel in het - raken, voorgoed vergeten worden; -**geet'mij-niet**, -**me-niet** (hemelsblauw bloempje, myosotis), v. -en: laatbloeiende - en aan den waterkant, (C. O.): verkl. -**nietje**, o. -s; -**gel'den** (beloonen, betalen, vergoeden), ik -gold, heb -golden: ik kan u uw weldaden niet -; kwaad met kwaad -; -**gel'ding** (loon of straf), v. -en: het uur der -, de eeuwige -; -**gel'lijk'** (minnelijke schikking), o. -en: een -treffen, een overeenkomst; -**gelijk'baar** (kunnende vergeleken worden), bn.: twee zaken kunnen - zijn, zie Onvergelijkbaar.

Vergelij'ken, ik -geleek, heb -geleken: twee dingen met elkaar -, het gelijke en ongelijke opsporen; men -gelijkt het leven bij een bloem, op één lijn stellen met; -**gelt'kend**, bn.: een - overzicht, een -e staat; een -examen, -e taalkunde; -**gelijk'kenderwijze** (bij of door vergelijking), bw., ook: -**wijs**; -**gelij'king**, v. -en: een -trekken tusschen de jaargetijden en het menschelijk leven; (alg.) een - van den eersten graad, een vierkants-; de trappen v. -, (spraak.); -**gemak'kelijken** (gemakkelijk maken), ik -gemakkelijkte, heb -gemakkelijkt.

Vergen (eischen, vorderen), ik heb gevergd: dat zal veel van uw krachten -, vorderen. **Vergenoegd'** (tevreden, voldaan, gelukkig), bn. en bw.; -er, -st; -**genoegd'heid**

(tevredeheid), v. gmv.; -**genoe'gen** (tevrede stellen), ik heb -genoegd: *zich met weinig* -; -**ing** (bevredeiging), v. gmv.; -**getelheid**, v. gmv.: *aan de - onttrekken*, in herinnering doen blijven; myth. *de stroom der -*, d. i. *Lethe*, zie aldaar; -**ge'ten**, ik -gat, heb en ben -geten: *ik ben dat woord -*, uit het geheugen kwijt; *ik heb mijn bril -*, thuis laten liggen; *ik heb - den brief te posten*, verzuimd; -**ge'ven**, ik -gaf, heb -geven: *een misslag -*, *een belediging -*, vergiffenis schenken voor; -**ge'ven** (geven of doen toekomen), ik -gaf, heb -geven: *een ambt -*, *de baron heeft dien post te -*; -**ge'ven** (door vergif ombrengen), ik -gaf, heb -geven: *muitzen en ratten -*, *zij heeft zich -*; -**ge'vensgezind** (gaarne vergevende, geneigd om vergiffenis te schenken), bn.; -**ge'ving** (vergifpenis), v. gmv.

Vergevorderd, bn.: op -en leeftijd, hoog.

Vergewis'sen (verzekeren), ik heb -gewist: *zich - van iets*, zich zekerheid verschaffen; -**gezel'en** (begeleiden), ik heb -gezel'd: *iem. op reis -*, met hem medegaan, leiden; fig. gepaard gaan; ook: Verzellen; -**gezel'schappen** (vergezellen), ik heb -gezelschap.

Vergezicht (gezicht in de verte), o. -gezichten: *een fraai - op een rivier*, verschiet.

Vergiet' (vergiettest), o. en v. -en; -**gie'ten**, ik -goot, heb -goten: *tranen -*, *bloed -*, *storten -*; -**giet'test** (doorslag, gatenplateel, bak met gaatjes), v. -testen; -**gif'**, **vergift'** (venijn, toxicum), o. -giften; -**gif'fenis** (kuijtschelding), v. gmv.: *iem. - schenken - der zonden*; -**gif'ten**, zie Vergiftigen; -**gif'tenkas** (aparte kast v. d. apotheker, tot berging van vergiften: alle potjes, fleschjes hebben daar een doodskop op het etiket), v. -kassen; -**gif'tenleer** (wetenschap, die zich met den aard, de kracht en de uitwerking van vergiften bezighoudt), v. gmv.; zie Toxicologie; -**gift'ig** (venijnig, doodend, fig. veraderlijk), bn.: *een -e slang*, *-e bessen*; -er, -st; -**gift'igen**, ik heb -giftigd: *het eten -*, vergiftig maken, *een hond -*, vergift ingeven; fig. bederven, slecht maken: *die partijstrijd -t er het volksleven*; -**gift'menger** (giftmenger), m. -s; -**gift'mengster** (giftmengster), v. -s, zie Gift.

Vergil'ius, Publius, met den bijnaam Maro, de heldendichter der Romeinen, 70-19 v. C., zie Aeneid'e; zeer geroemd is ook zijn *Georgica*, handelend over landbouw, boomkweekerij, vee- en bijenteelt.

Vergis'sen, zich (falen, een fout begaan, zich misrekenen), ik heb mij -gist; -**gis'sing** (fout, abuis, blunder), v. -en; -**gis'ten** (door gisting bederven), het bier -gistte, is -gist; -**glaas'sel** (glazuur), o. gmv.: *het - van aarden potten en schotels*, polijstsel; -**gla'zen** (m. glazuur bedekken), ik -glaasde, heb -glaasd; -**gla'zer** (man, die verglaast), m. -s; -**glaas'ster**, v. -s; -**glim'men** (langzamerhand uitdooven), het -glom, is -glommen: *het vuur begint te -*; -**god'delijken** (iem. voorstellen als een godheid), men -goddelijke, heeft -goddelijke: *grootte helden bij de Grieken ging men -*, d. i. onder de halfgoden rekenen, b.v. Hercules; -**god'delijing**, v. gmv., zie Apotheose; -**go'den** (eig. tot e. god verheffen; fig. bovenmatig vereeren), ik -goodde, ik heb -good: *een kunstenaar -*, *een schrijver -*; -**goe'den**

(schadeloos stellen), ik -goedde, heb -goed; -**goe'ding** (schadeloosstelling), v. -en; **Vergoe'lijken** (verschoonen), ik heb -goelijkt: *nu zoekt hij zijn mislag te -*, een fraaien glimp er aan te geven, te verbloemen, *zijn tekortkomingen -*; -**soe'lijking** (verontschuldiging), v. -ingen; -**goof'en** (verkeerd, verloren gooien), ik heb -gooid; fig. *zich -*, zich verlagen in zijn stand of waardigheid: *door dat huwelijk zal dit meisje zich -*, zie Mésallieeren; ook: *zijn fatsoen te grabbel gooien*: z. - *aan een niets-waardige*; -**gramd'** (zeer boos, toornig), bn.; -**gram'men** (vertoornen), ik heb en ben -gramd: *iem. -*, *God -*, beledigen; -**grijp'** (misstap, overtreding), o. -grijpen: *een - tegen de goede zeden*; -**grijp'en, zich**, ik -greep mij, heb mij -grepen: *hij vergreep zich aan ons eigendom, aan onze eer, aan onze rechten*, d. i. sloeg de schennende hand aan; -**grij'zen** (grijs worden), ik ben -grijsd.

Vergrim'men (woedend, erg boos worden), ik ben -grimd, w. g.; -**groef'en**, het is -groeid: *bij dat kind zal het litteeken nog wel -*, door het groeien verdwijnen; *die boom is -groeid*, kromgewassen; -**groo'ten** (groo'ter maken), ik -grootte, heb -groot: *een voorval -*, groo'ter voorstellen dan het is; -**groo'tend** (vermeerderend), bn.: *spraak. de -e trap*, de comparatief; -**groo'tglas** (vergrootende lens), o. -glazen; -**gro'ven** (grover, erger voorstellen), ik -groofde, heb -groofd: *een gezegde -*; -**gruif'zelen** (verbruijzelen), ik heb -gruizeld: *de spiegel viel en vergruizelde op den vloer*, tot gruis worden; -**gruif'zen** (tot gruis maken, verpletteren), ik heb -gruisd; -**gul'zen** (bespotten, beschimpen), ik heb -guisd: *iem. -*, met smaad, met diepe verachting bejegenen; -**gul'zing** (smaad), v. -en: *aan - blootstaan*.

Verguld' (met goudverf overdekt), bn.: *een -e lijst*, *een -e penning*; -**gul'den** (met een laagje goud overdeken), ik -guldde, heb -guldd: *een kerkboek op snee -*, *een spiegel-lijst -*; zegsw. *de pil -*, zie Pil; fig. een blinkenden glans geven: *de zon -guldde de randen der avondwolken*; fig. *hij was met dat voorstel erg -guldd*, hoogst vereerd, verblijd, d. i. hij blonk van genoegen; -**gul'den**, zie Galvanostegie, evenzoo: verkoperen, vernikkelen, verzilveren, verzinken; -**gul'der** (persoon, die lijsten enz. verguldt), m. -gulders; -**gul'd'ster**, v. -s; -**gul'dersmes, verguld'mes** (mes bij 't vergulden van boeken in gebruik), o. -sen; -**gul'd'kwast** (dassenkwast, om het verguldsel glad te maken), m. -en; -**gul'd'penseel** (penseel, om het verguldsel aan te strijken), o. -en; -**gul'd'pers** (pers, die bij het vergulden van boekbanden gebruikt wordt), v. -en; -**gul'd'rol** (werktuig van den boekbinder, om het blaadje goud aan te dringen), v. -len; -**gul'd'sel** (blaadje bladgoud, goudstof, verguldpoeder), o. -s; -**gul'd'selboekje** (boekje met fijne blaadjes goud, om mee te vergulden), o. -s; -**gul'd'werk** (de arbeid van den vergulder), o. gmv.; (soorten), o. -en.

Vergun'nen (toestaan, veroorloven, bewilligen), ik heb -gund; -**gun'ning** (verlof om sterken drank in 't klein te verkoopen), v. -en: *het aantal -en belooft in deze stad meer dan vijfhonderd*, scherts.: *een glaasje -*, *jenever*; -**gun'ning** [(O.-I. verlof tot

mijnbouwkundige opsporingen), v. -en, zie Concessie; -**haal'** (letterk. vertelling, novelle), o. -halen: een middeleeuwsch -; -**haal'** (vergoeding, schadeloosstelling), o. gmv.: wij zullen er - op nemen; er is geen - op hem, daar hij te arm is, geen vergoeding van hem te krijgen; -**haal'** (herstel van krachten), o. gmv.: ik kan niet op mijn - komen, ik kan mijn verloren krachten niet terugkrijgen, ik kan niet tot adem komen; -**haal'trant** (manier, wijze van vertellen), m. gmv.: de - van Van Lennep. **Verhaasten** (bespoedigen), ik -haastte, heb -haast: verhaast, o. God, dien stond! (Da Costa); dat -haastte zijn dood; zijn schreden -, versnellen; -**hab'bezakken** (toegrauwen), ik heb -habbezakt: iem. -, afsnauwen, overbluffen, spreekt. verhoobezakken; -**hagelen** (door den hagel vernield worden), het is verhaagd: al het koren op die akkers, al de tabak in dat dorp is -hage'd; -**hak'king** (mil. een of meer stapels zware boomen met hun takken, om den toegang te belemmeren), v. -en; -**hak'stukken** (fig. van nieuwe hakken voorzien), ik heb -hakstukt; fig. is hier iets te -? te verhandelen, te verrichten, te verdienen; -**ha'len** (vertellen, mededeelen), ik heb -haald: mijn vriend zal u alles -; hij weet die geschiedenis boeiend te -; -**ha'len** (terughalen), ik heb -haald: zijn scha - , d. i. herstelling, schadevergoeding nemen; de ijsbeer -haalt hun krijgskunst op zijn prooi, wreekt; fig. ik -haal dat alles op den Zondag, (C. O.), door dan langer te bed te blijven, haal ik mijn schain; -**ha'len** (herstellen), ik heb -haald: wij moeten ons eerst een weinig -; zijn krachten -, d. i. op zijn verhaal komen. **Verha'len** (scheepst. op een andere plaats leggen), ik heb -haald: een schip gaan -; -**ha'landerwijs**. -**wijze**, bw.: -iets voordragen, op vertellende manier; -**ha'lend proza** (letterk. een der afdelingen van het proza, waarin nl. iets medegedeeld wordt), o.: het geschiedverhaal, de roman, het beschrijvend proza behooren tot het -, zie Leerend proza; -**halvezo'len**, ik heb -halvezoold; ik laat deze schoenen -, v. nieuwe halvezoelen voorzien; -**handelaar** (lezer op een nutsavond), m. -s; -**handelen** (verkoopen; fig. bespreken, behandelen), ik heb -handeld; -**handeling** (leerend proza, lezing over eenig vastgesteld onderwerp), v. -en: de - verkondigt waarheden op godsdienstig, zedelijk of wetenschappelijk gebied en tracht door juiste voorstellingen en logische bewijsvoering te overtuigen; -en van letterkundige waarde zijn o.m. J. Geel: Het Proza; De Génestet: Kinderpoëzie, enz. **Verhang'** (aardr. breuk, die de helling v. d. waterspiegel aangeeft), o. gmv.; -**hang'en** (anders hangen, op een andere plaats hangen), ik -hing, heb -hangen; zich -, zich door ophanging om het leven brengen; -**han'selen** (oplappen), ik heb -hanseld: de vrouw zal dit kielkje nog wel wat -, opknappen, verstellen; een paard -, verkwanselen, verkoopen; fig. verknoeien: een meesterwerk van Wagner -, b.v. door diverse fragmenten aan elkaar te rijgen; -**hard'** (fig. ongevoelig), bn.: een - gemoed, **hard'is** - in 't kwaad, d. i. verstokt; -er, -st; -**hard'draven** (om een prijs laten hard'draven), ik heb -hard'draafd:

e. gouden zweep -, m. hard'draven laten winnen, als renprijs uitloven; -**hard'en** (hard worden), het -hardde, is -hard: stopverf -hardt in de lucht, leem -hardt door het vuur; fig. ze zijn -hard in 't kwaad, verstokt; -**har'ren** (van haar wisselen), dit paard is -haard: poes is aan 't -; -**has'pelen** (verknioeien), ik heb -haspeld: een opstel, een gedicht -, door onhandigheid bederven; een spreekwoord met opzet - b.v. Beter één kogel in de hand dan tien in den rug; een vreemde taal -, sprekend verknioeien; -**hee'ren** (verwoesten, verdelgen), ik heb -heerd: het land lag verheerd, overmeesterd; alles te vuur en te zwaard -, verdelgen, plabranden. **Verheer'gewaden** (gesch. tot een leen verheffen), ik -heergewaadde, heb -heergewaad: iem. met een goed -, d. i. hem dat goed in leen geven, hem beleenen met; -**heer'lijken** (tot heerlijkheid verheffen), ik -heerlijkte, heb -heerlijkt: Gods naam -, loven, prijzen, roemen; hij was er mee -heerlijkt, zeer in zijn schik, zeer vereerd; -**he'ffen** (omhoog doen gaan, omhoog heffen), ik -hief, heb -heven: zijn stem tegen iets -, tegen iets opkomen, protesteeren; tot een waardigheid, in den adelstand -, bevorderen, benoemen; een getal tot een macht -, (rekenk.) brengen; -**he'f'ing** (het verheffen), v. -en: met - van stem spreken, zeer luide; iem. - in den adelstand, opnemng, bevordering; de - van de koorts, van den pols, het krachtiger worden, sneller slaan; -**he'f'melijken** (voor zich houden, wat openbaar gemaakt dient te worden), hij -heimelijkte, heeft -heimelijkt: de minister had die stukken niet moeten -, zie Heimelijk. **Verhel'deren** (helder maken of worden), ik heb en het is -helderd; -**he'len** (verbergen, verzuigen), ik -heelde, heb -heeld: een teleurstelling -, verzuigen; -**he'lp'en** (beter maken, herstellen), ik -hielp, heb -holpen: een gebrek -, zie dat nu maar te -, verbeteren; -**he'melen** (ophemelen), ik heb hem -hemeld; -**he'melte** (gewelf in den mond, ook: bovendeel van een troon, tent, ledikant, enz.), o. -n, zie Gehemelte; -**he'mel'teletter** (spraak. schuringsgeluid, waarbij de adem langs het gehemelte strijkt), v. -s: de sj in: stjoren, poesje; de ch in: machine, manchet; de Fransche g in: horloge, pluimage zijn -letters; -**heugd'** (blijde), bn. en bw.; -er, -st; -**heug'en** (blij maken), ik heb -heugd: uw gedrag verheugt ons; hij verheugt zich in ons geluk, is blijde; -**heug'ing** (innerlijke blijdschap), v. -en; fig. glas jenever, ook: lichte roes; -**he'veling** (verschijnsel), v. -en: de -en in den dampkring, regen, hagel, sneeuw, enz.; -**he'ven** (voortreffelijk), bn. en bw.: een - stijl; - **daden**, glansrijk, glorievol; - **denken**, niet alledaagsch; -er, -st; -**he'vendheid** (hoogte, heuwel), v. -heden; fig. de - van zijn karakter, edelaardigheid; -v. rang, aanzienlijkheid; -**hin'deren** (beletten, voorkomen), ik heb -hinderd: dat zal ik zien te -; -**hin'dering** (beletsel, hindernis), v. -en. **Verhit'** (zeer heet, zeer warm), bn.; fig. - door den drank, opgewonden; een -te verbeelding, d. i. vurig, onmatig, ziekelijk; -ter, -st; -**hit'ten** (doen gloeien; fig. vurig maken, aanvuren), ik -hitte, heb -hit; -**hoe'den** (voorkomen), ik -hoedde, heb

-hoed: *wij zullen dat onheil -; moge God het -!* beletten, afwenden; -**hoef'slagen** (een stuk bouwland in deelen afdeelen), ik heb -hoefslaagd, vero.; -**hoe'telen** (verknopen, verbroddelen), ik heb -hoeteld; -**ho'ten** (bedekt, verborgen), bn.: een -vreugde, stille; spraakk. e. -afleiding, verborgen.

Verhollandschen (e. Holl. vorm geven aan), ik -hollandschte, ik heb -hollandscht: een uitheemsch woord -; -**honderdvoudigen**, hij -honderdvoudigde, heeft -honderdvoudigd: met den tooverstaf des handels ver-honderd-, verduizendvoudigd, (Potg.), aanzienlijk of zeer sterk vermeerderd; -**hongereren** (door honger omkomen, den honger dood doen sterven), hij -hongerde, heeft en is -hongerd: *hij is in dat hol moeten -; men liet de gevangenen weleens -; -hoogd' (hooger, meerder; bevordert in klas of rang), bn.: een -e temperatuur; hij is in rang -.*

Verhoo'geu (hooger maken, ook h. traktement of den prijs), ik heb -hoogd; -**hoog'ing**, v.: - van kosten, vermeerdering; -**hoogen** (bevorderen, aanzienlijker maken, tot eer en aanzien brengen), ik -hoogde, heb -hoogd: *iem. in rang -; die jongen is een klas -hoogd; die zich zelf -hoogt, zal vernederd worden*, Bijbel, hoogmoed komt vóór den val, Matth. 23:12; *het loon -*, vermeerderen; *den prijs der waren -*, opslaan; -**hoog'sel** (ophooging, verhoog), o. -hoogsels; -**hoog'stuk** (stuk, dat dient om iets hooger te doen staan of te stellen), o. -stukken; -**hoor'** (ondervraging), o. verhooren: *het - der getuigen in een proces; iem. in - nemen*, d. i. hem apart nemen en ondervragen; -**hooren** (ondervragen; een bede vervullen), ik heb -hoord: *geen twee getuigen worden gelijk -hoord; ik heb hem de les -hoord*, afgevraagd; *moge God onze beden -!* -**hoovaardigen, zich**, ik -hoogvaardigde mij, heb mij -hoovaardigd: *hij -hoovaardigt zich op zijn geboorte*, is trotsch op, boogt op.

Verho'pen (hopen op), ik heb -hoopt, zie Onverhoopt; -**houden, zich**, het -hield zich, heeft zich -houden: *twee kapitalen - zich als 2:3*, staan tot elkaar in grootte; -**houd'ing** (betrekking), v. verhoudingen: *de leer der -en; onze - is vriendschappelijk; naar -*, naar evenredigheid; -**huis'biljet** (biljet van den burgerlijken stand, als men zich metterwoon elders gaat vestigen), o. -biljetten; -**huis'dag** (dag, waarop men verhuist), m. -dagen: 1 Mei en 1 November zijn te Groningen de algemeene -dagen; -**huis'kosten**, m. mv.; -**huis'wagen** (grootte wagen tot vervoer van de meubels), m. -wagens; -**huis'zen** (van woning veranderen), ik -huisde, ben -huisd: zegsw. -kost bedstroo, het - brengt allerlei kleine onkosten mee; zegsw. *naar de andere wereld -*, sterven; -**huiz'ing** (het verhuizen), v. -en; -**huiz'er** (iem., die verhuist, of het overhuizen van anderen als beroep uitoefent), m. -huizen; -**hu'ren** (voor een bepaalden of onbepaalden tijd in huur geven), ik heb -huurd: een huis -, paarden en rijtuigen -, in huur afstaan; -**hutselen** (schuddend verplaatsen), ik heb -hutseld; fig. verformfaaien; -**huur'der** (man, die iets b.v. een huis verhuurt), m. -s; -**huur'kantoor** (kantoor voor vraag en aanbod van dienstboden), o. -kantoren; -**hypothekeeren**

(met een hypotheek bezwaren), ik -hypothekeerde, heb -hypothekeerd: *dat huis is zwaar -hypothekeerd*. (the = tee).

Verificateur' (rijksambtenaar der accijnzen die de echtheid eener aangifte onderzoekt), m. verificateurs; -**ca'tie** (onderzoek naar de echtheid of juistheid van iets, b.v. van een aangifte), v. -ties, -tiën; -**ca'tie-commissie** (die nl. belast is met het onderzoek naar de richtigheid van 't geldelijk beheer eener vereeniging), v. -siën, -sies. (t = s).

Verifieeren (een onderzoek doen naar de deugdelijkheid of echtheid, nauwkeurig onderzoeken; ook: de juistheid constateeren).

Verij'delen (doen mislukken), ik heb verij'deld: *nu is al mijn hoop verij'deld*, te niet.

Verij'deluiten, ik heb -ijdeluit: *zijn tijd -, zijn geld -*, op lichtzinnige wijze verspillen.

Verin'dischen (O.-I. worden in karakter, zeden en gewoonten), hij -te, is verindischt.

Verin'landschen (O.-I. de zeden, gewoonten, taal der inlanders aannemen), hij verinlandschte, is verinlandscht.

Verin'teresten (op interest komen te staan), het is -interest: *dat geld staat maar te -.*

Veris'me (tot het uiterst gedreven realisme), o. gmv.; veris'tisch, bn.

Verita'bel (Fr. echt, onvervalscht), bn.

Ver'itas (Lat. waarheid); zegsw. *in vi'no -*, in den wijn is de waarheid, d. i. de wijn maakt de tongen los. (ve = vee).

Verjaard' (rechtst. door verloop van tijd vervallen, d. i. niet meer vatbaar om in rechten gehandhaafd te worden), bn.: *de -e panden in een bank van leening; z. Verjaren.*

Verjaard'ag (geboortedag), m. -dagen; -**feest**, o. -en; -**geschenk**, o. -en; -**maal** (diner op een verjaardag), o. -malen.

Verja'gen (verdrijven), ik -jaagde (-joeg), heb -jaagd: *van huis en erf -.*

Verja'ren (jarig zijn), ik ben -jaard; -**ja-ring** (het verjaren), v. -en.

Verja'ren (het te-niet-gaan van rechten of vorderingen na verloop van zekeren tijd), het is -jaard: *een recht kan -, een vonnis kan - of verjaard zijn, een volmacht kan -; verder, fig. onze kennis is al wat verjaard*, (C. O.), door de jaren verminderd, afgesleten.

Verja'ringsfeest (verjaar- of geboortefeest), o. -en.

Verja'ringsrecht, o. gmv., of -**termijn** (in 't algemeen 30 jaar), m. -en: ook zijn er -termijnen van één jaar (herbergiers, tafelhouders, onderwijzers voor les gelden); van twee jaar (artsen, heelmeeesters, apothekers, kostschoolhouders, dienstboden, advocaten, enz.); van vijf jaar (ambachtslieden, kooplieden, interesten, enz.); van tien jaar (voorschotten, loonen, enz.); zie Verjaard.

Verjeug'diging (het opnieuw jong worden), v. gmv.: *de - der natuur in de lente.*

Verjon'gen (jong maken of worden), ik heb en ben -jongd: *de lente -jongt de natuur; dan is heel de natuur verjongd*, nieuw, herboren.

Verjon'gingsbron (tooverbron, wier water den mensch weer jong maakte), v. -nen; -**kuur** (kuur of wijze, om weer jong te worden, aanwending van toovermiddelen tot dat doel), v. -kuren, zie Staring's gedicht van dien naam; -**middel** (tooverdrank tot verjeugdiging van het lichaam), o. -middelen.

Verkal'ken (tot kalk worden door aanzet-

ting van kalkzouten), het -kalkte, is -kalkt: beenderen, tanden kunnen -; -kal'len (verpraten), ik heb -kald: ik heb mijn tijd verkald, verbabbeld; zich -; -kau'keren (door kanker verteerd worden), haar keel is -kankerd; -kap'pen (verhakken; ook, opnieuw het haar kappen), ik heb -kapt; -kap'pen (een andere kap of een ander kapsel opzetten), ik heb -kapt: zich -, ook: zich verhullen in een kap, zich vermommen; -kap'ping (bint- of dakwerk van een overdekt perron), v. -kappingen; -kapt' (met een kap, verholten), bn.; -kas'sen (verhuizen), ik -kaste, ik ben -kast, gmv.; -ka'velen (verdeelen in kavelingen of percelen), ik heb -kaveld: een bouwterrein -.

Verkeer' (omgang), o. gmv.: huiselijk -; een druk -, gereis, b.v. op de lijn Utrecht-Arnhem; het maatschappelijk -, een gezellig -; -keer'bord (triktrak), o. -en: een ander daagt de makkers aan 't -, (Tollens); -keerd' (onjuist, averechtsch), bn.: allerlei -e meeningen; het is in dat gezin de -e wereld, b.v. de kinderen zijn er baas; bw.: gij hebt - gehandeld, onjuist, slecht; -er, -st; -keerd'heid (misslag, gebrek, ondeugd, bedorvenheid), v. -heden; -keerd'lijk (op verkeerde wijze), bw.; -keere'n (omgang hebben), ik heb -keerd: hij -keert aan het hof, heeft toegang, komt; hij -keert met mijn nicht, is verloofd met: -ing (vrijage), v. -en; -keere'n (veranderen), het is -keerd: zegsw. het kan -, was de lijfspreuk van Breero; vreugde kan - in droefheid; liefde kan in haat -; hoe was alles verkeerd! (Potg.); -keers'middelen (allerlei middelen tot bevordering van het verkeer), o. mv.: moderne -, b.v. de auto; -keers'pel (triktrak, verkeertje), o. -spellen; -keers'weg (grootte weg voor het handelsverkeer), m. -wegen.

Verkeertje (verkeerspel), o.; -ken'nen (mil. de ligging v. e. terrein opnemen), ik heb -kend: zij zochten het vijandelijk kamp te -, verspieden; -ken'ning (verspieding), v. -en: mil. de - bestaat in de bespieding van de stellingen, de sterkte van den vijand; in den modernen oorlog behalve door cavalerie en wielr., ders door aviateurs; -ken'nings-tocht (tocht, die ondernomen wordt om een binnenland te leeren kennen, mil. om eenig terrein te verspieden), m. -en; -ker'ven (eig. slecht kerven, door kerven bederven), ik -korf, heb -korven; fig. hij heeft het bij zijn patroon -korven, bedorven, verbruid, hij heeft een misslag begaan, is uit de gunst; de gelegenheid waarnemen, om alles wat hij verkorven had, weer goed te maken, (C. O.), misdaan, bedorven; -ket'teren (iets tot ketterij verklaren), ik heb -ketterd; -ket'tering, v. -en: de - der moderne beginselen; -keu'ren (opnieuw keuren), ik -keurde, heb -keurd: goud, zilver -, overkeuren; -kie'len (een schip van een nieuwe kiel voorzien), men -kielde, heeft -kield.

Verkie'sbaar, bn.: als vreemdeling is hij niet -, kan niet als lid gekozen worden; -kie'slijk, verkie'selijk (te stellen boven), bn., -er, -st: tevredenheid is - boven schatten, de voorkeur verdienend; -kie'zen (uitkiezen, de voorkeur geven), ik -koos, heb -kozen: de eer -boven het leuen; zooals gij -kiest, wilt, wenscht; -kie'zing (het ver-

kiezen), v. -en: den 2en Dinsdag in Juli hebben de -en plaats voor den gemeenteraad.

Verkie'singsagent (iemand, die bij verkiezingen in 't belang van een candidaat werkzaam is), m. -en; -artikel (bepaling, die een verkiezing regelt; opstel in een krant over de verkiezing), o. -en; -dag (dag, dat de verkiezing plaats heeft), m. -en; -leer (leer over de uitverkiezing of predestinatie), v. gmv.; -leus (motto, waaronder men bij verkiezingen strijdt), v. -leuzen; -maoenevre (politieke kunstgreep bij een verkiezing), v. -s; -program (programma voor een verkiezingsstrijd), o. -men, -s; -strijd (wedijver om de kiezers op zijn hand te krijgen), m. gmv.; -werk (alle arbeid, dien een verkiezing v. d. partijen meebrengt), o. gmv.; -wet (kieswet), v. -ten; -wijze (manier, waarop de verkiezing plaats heeft), v. -n.

Verkij'ken, ik -keek, heb -keken: ik heb in dien bazaar mijn tijd verkeken, kijkende zoekgemaakt; die kans is verkeken, verloren; zich -, verkeerd kijken, fig. zich vergissen.

Verkik'kerd (O.-I. verzet, gek, dol op), bn.

Verklaar'baar (kunnende verklaard worden), bn.: een - verschijnsel; -der, -st.

Verklaard' (verduidelijkt, opgehelderd), bn.

Verklad'den (bederven), hij -kladde, heeft -klad: die knaap heeft al wat papier -klad met zijn teekenen; -kla'gen (gerechtelijk aanklagen), ik heb -klaagd; -kian'king (muz. eig. het tot-klanken-maken: uitvoering van een muziekstuk), v. gmv.; -klap'pen, ik heb -klapt: iemand -, verklikken, ver-raden; -klap'per (klikker), m. -s; -klap'ping (het verklappen), v. -en; -kla'ren (klaar, helder maken), ik heb -klaard: een droom -, uitleggen; iemand schuldig -, heeten; onder eede -, te kennen geven, getuigen; den oorlog -, aanzeggen; zich -, d.i. zijn meening zeggen, voor zijn overtuiging uitkomen; -kla'ring (uitlegging), v. -en.

Verklee'den (anders kleeden), ik -kleedde, heb -kleed: z. -: ik moet mij wat -; -klee'den, zieh, ik -kleedde mij, heb mij -kleed, op carnaval zich vermommen: gaat gij u niet -? -klee'ding (ook: vermomm-ing), v. -en; -kleefd' (verknocht), bn.: Vlaamsch. ik ben uw -e vriend; aan de zonde -zijn, verslaafd; -er, -st; -kleefd'heid, v.: de - aan zijn dochter, (V. Lenn.), zie Verknocht; -klein'aap (teekenwerktuig), m. -apen, z. Teekenaap; -klef'nen, ik heb -kleind: iemands verdienste -, geringer voorstellen; een kaart -, d. i. op kleiner schaal overteekenen; rek. een breuk -, vereenvoudigen; -klef'ningsuitgang (spraak. achtervoegsel tot vorming van een diminutief), m. -en: -je, -pje, -tje zijn -en.

Verklein'woord (spraak. b.v. stoeltje), o. -en, zie Diminutief; -kleumd' (stijf van koude), bn., -er, -st: -e handen; -kleu'men, ik ben -kleumd: verkleume nooit ons hart! koud, ongevoelig worden; -kleum' slechts nooit ons hart in 't lijf, waar de armoe schreit en bidt, (Bild.); -kleu'ren (de kleur verliezen, verbleeken), het heeft en het is -kleurd; -klik'ken (aanbrengen), ik heb -klikt; -klik'ker (politieespion), m. -s, z. Stille-verklikker; -klik'ker (nat. verkorte hevelbarometer, die bij de luchtpomp de verdunning der lucht in den recipient aanwijst), m. -s; -klik'ker (werk-

tuigje, dat onder bepaalde omstandigheden op iets opmerkzaam maakt), m. -s: de -aan een stoommachine, wekker, die waarschuwt, als er te weinig water in den ketel is; -**kioe'ken** (moed'geven), ik heb -kloekt: hij verkloekte zich tot die daad, vatte moed; zich -, zich verstouten, den moed hebben; fig. iem. -, bedriegen, beetnemen.

Verklungelen (verspillen, verkwisten), ik heb -klunge'd: z. tijd, z. geld -; -**knech'ten** (eig. tot knecht maken, overheerschen), men -knechte, heeft -knecht: dat volk, zoo lang -knecht! dienstbaar gehouden; -**kneu'kelen, zich**, ik heb mij -kneukeld: hij -kneukelt zich van 'voldoening, van pret, van leedvermaak, d. i. de kneukels wrijven, zich innig verheugen; -**kneu'teren zich**, ik heb mij -kneuterd: hij zat zich in die ruzie te -, d. i. zich heimelijk te verheugen, ze te genieten; -**knie'zen zich**, ik -kniesde mij, heb mij -kniesd: wat zit gij u in uw leed te -! van hartzeer verteerd worden, wegwijnen; -**knij'pen, zich**, ik -kneep mij, heb mij -knepen: ik zat mij te - van 't lachen, te verbijten.

Verknij'zen, z. Verkniezen; -**knij'pen** (door knippen bederven), hij -knipte, heeft -knipt: een jas -, een mantel -; -**knocht'** (volt. deelw., met de bet. van zeer gehecht aan), bn.: een - dienaar, een - oanhanger; -**knocht'heid**, v.: de - van haar langen, schoonen hond, (C. O.), innige gehechtheid; -**knoeffen** (bederven), ik heb -knoeid: hij verknoeit zijn tijd, zijn geld, verspillen; een verknoeide schilderdij, een verknoeide vertaling, bedorven; -**knool'en** (misdoen, verbrodden), ik heb -knold: uw broer heeft het bij zijn patroon verknold, g.m.z.; -**knutselen** (verbeuzelen, verspillen), ik -knutselde, ik heb -knutseld: zijn tijd -, zijn geld -; -**koel'en** (eig. koel'doen worden, afkoelen verfrissen), ik heb en ben -koeld: de maag -; zijn hartstochten beginnen te -, verminderen; die vriendschap is aan 't -, verflauwen; -**koel'drank** (verfrisschende drank), m. -en; -**koel'end** (verfrisschend), bn.: een -e drank, een -e wind, afkoelend; -er, -st; -**koel'ing** (afkoeling; fig. vermindering, verflauwing), v. -en: - van ijver, - van vriendschap.

Verkoelen (tot kool maken, worden), ik heb en het is -koold: hout -; turf kan -; -**ko'men** (bijkomen, langzaam herstellen; fig. in beteren doen geraken), ik verkwaam, ik ben -; ook: omkomen, onderko'men, w.i.g.; -**kon'den** (verkondigen), ik verkondde, ik heb -kond; -**kon'der**, m. -s: een - van het Evangelie; -**kon'ding**, v. -en, zie Verkondigen; -**kon'digen** (doen weten, bekend maken), ik heb -kondigd: het Evangelie -, prediken; iemands lof -, openlijk bekend maken; -**kon'diger** (-konder), m. -s; -**kon'dig'ing** (prediking, leering), v. g.m.v.; -**kon'd'schappen** (verwittigen, melden), ik heb -kond'schapt: ik zal u de komst der prinses -, berichten; -**kon'd'schapping**, v.: ik zond hem uit op -, onderzoek, uitvorsching; -**kon'kelen** (verspillen, verkwisten), zij -konkelde, heeft -konkeld: deze vrouwen - haar huishoudgeld.

Verkoop' (het verkoopen), m. -en: de - van een huis; inkoop en ver'koop, haudel.

Verkoop'boek (handel. koopmansboek:

boek, waarin de verkochte goederen worden opgeschreven, met de nota's, rekeningen en facturen), o. -boeken.

Verkoop'pen (iets tegen zekeren prijs aan een ander overdoen), onr. ik -kocht, heb -kocht: in 't groot of klein -; zegsw. zij kunnen hem zakken en -, zijn hem te slim af; -koop nu geen leugens! debiteer; -**baar** (wèl te verkoopen), bn.; -**er** (iem., die iets verkoopt), m. -s; -**ster**, v. -s.

Verkoop'huis (venduhuis, bazaar, waren-huis), o. -zen; -**koop'lokaal** (vertrek, waarin verkooping gehouden worden), o. -lokalen; -**koop'ing** (veiling), v. -en: de - zal plaats hebben bij opbod, bij afslag.

Verkoop'prijs (prijs, waarvoor een artikel verkocht wordt), m. -prijzen.

Verko'peren, men -koperde, heeft -koperd: een schip -, den romp van een schip met koperen platen bekleeden, zie Vergulden; -**ko'ren** (uitgekozen), bn.: een vorst des rijks -, nl. Oranje, in 't Wilhelmuslied; vero; -**kor'sten** (tot korst worden), het verkorstte, is -korst: het gebak was geheel -korst, met een veel te dikke korst gebakken; -**kor'ten** (korter maken), ik -kortte, heb -kort: een lijn -, een japon -, zie Afkortten; den tijd -, verdrijven; zorgen - het leven; iemand in zijn rechten, in zijn belangen -, benadeelen; -**kor'ting** (inkorting), v. -en; -**kor'tingssteeken** (apostrophe), o. -s; -**kon'den** (door kou bevangen), bn.: wat is dat kind -! -**koud'heid**, v. -heden; -**krach'ten**, ik -krachtte, heb -kracht: een slot -, met geweld kapot- of stukmaken; fig. onteeren, schenden: de wetten -, de heiligste rechten -, schending.

Verkreukelen, -kreu'ken (door kreukelen bederven), ik heb en het is -kreukeld: het zomerhoedje, waarop zij had gezeten, was geheel -kreukeld, -kreukt; een japon -, zie Kreukelen, Kreuken; -**krif'gen** (bekomen, verwerven), ik -kreeg, heb -kregen; -**krif'g'baar** (te verkrijgen), bn.; -**krif'ging** (verwerving), v. g.m.v.: ter - van; -**krim'pen** (wegkrimpen, samenkrimpen), hij -kromp, is -krompen: - van pijn, zeer veel pijn hebben; - van verdriet.

Verkrom'men (krom maken, worden), ik -kromde, heb -kromd; fig. het recht -, verdraaien; met -kromde ledematen; -**krom'ming** (het krom-zijn of -worden), v. -en: een - der wervelkom; -**krop'pen** (eig. kroppende inslikken), ik heb -kropt: zijn leed, zijn droefheid -, zijn woede, zijn smart -, opkroppen, verbijten; ik kan 't niet -, verbergen: mijn gemoed is te vol.

Verkrui'melen (tot kruimels maken of worden), ik -kruimelde, ik heb, het is -kruimeld: een beschuit -, oude koekjes -; -**kwak'helen** (verwaarlozen, verspillen), ik heb -kwakkeld, w. g.; -**kwanselen** (met kwanselen verspillen), ik heb -kwanseld: zijn geld -, aan allerlei beuzelarijen uitgeven; het - van zijn doubletten, (C. O.), verruilen; zijn boeken -, met verlies verkoopen; zijn meubels -, van de hand doen; minacht, zie Kwanselen; -**kwij'nen** (wegkwijnen), ik ben -kwijnd: de handel is aan 't -; en weer een kouden, langen dag -e ik in mijn kluis, (De Gén.); -**kwik'kelijk** (verfrisschend), bn. en bw.: een -

bad, opfrisschend; fig. een - woord, opbeurend; -er, -st; -**kwik'ken** (weer kwik maken), ik heb -kwikt: de lentelucht zal u -, doen opleven; dat troostend woord zal uw hart -, opbeuren; -**kwik'king** (troost), v. -kingen; -**kwik'kend**, bn.: een -e drank, lavend; een -e koelte, verfrisschend; een -e regen, opwekkend; -er, -st; -**kwis'ten** (verspillen), ik -kwistte, heb -kwist; -**kwis'ter**, m. -s; -**kwist'ster**, v. -s; -**kwis'tend**, bn.: een - leven, verspillend. **Verlaat'** (een soort van schuifsluis), o. -laten. **Verlaat'** (volkst. zinkput), m. -laten. **Verla'den** (handel; overladen in een ander schip of voertuig), ik -laadde, heb -laden. **Verla'gen** (lager maken, doen dalen), ik heb -laagd: een dijk, een muur -; de prijzen -; een leerling -; iem. in rang -, zie Degradieren; fig. zich -, een laagheid begaan, zich vernederen; -**ing** (het verlagen), v. gmv. **Verlak'** (verlaksel), o. gmv.: het - laat op leer soms los, d. i. het springt, schilfert af. **Verlak'ken** (met een laag lak of verlak overdekken), ik heb -lakt: een kachel doen -, leer -, een kamerdeur met porseleinkak -. **Verlak'ken** (bedriegen, foppen, bedotten; volkst. kullen, vernochelen), ik -lakte, heb -lakt: ik laat me door jou niet -. **Verlakt'** (verlakt goed), o. gmv.: dit is Chineesch -, d. i. verlakwerk uit China. **Verla'men** (lam maken of worden), ik heb, het is -lamd: die veer is verlamd; fig. hij stond verlamd van schrik; geneesk. hij is verlamd aan beide beenen; fig. dat - lamd de energie, slaat neer; -**lan'gen** (begeeren), ik heb -langd: wat verlangt gij? wenscht gij; ik verlang mijn geld, eisch, vorder; zegsw. - naar de vleeschpotten van Egypte, terugverlangen naar een vroegeren toestand, waarin men geen broodzorgen kende, al was die toestand ook verre van rooskleurig, Ex. 16:3; -**lan'gen** (begeerte), o. -langens: de kinderen branden van -, zijn -s bevredegen, - naar iets hebben; zegsw. het liedje van - zingen, eig. van langer maken, verlenen, nl. door kinderen, om nog wat te mogen opblijven; -**lang'lijstje** (lijstje van geschenken, door bruid of bruidegom opgemaakt en waaruit men iets kan kiezen om hun aan te bieden), o. -s; -**langst'** (verlangen, begeerte), v. gmv.; -**lan'terfant** (lanterfantend doorbrengen), ik -lanterfantte, heb -lanterfant: de leerjongen staat zijn tijd te -, verluieren, verbeuzelen, verspillen, vertreuzelen; -**lan'tien** (verbeuzelen), ik -lanriede, heb -lanried: den tijd -, gmv., zie Larie, snap, zottelap; -**la'ten** (van het ééne vat in het andere laten of doen loopen), ik -liet, heb -laten: wijn -, water -, van de eene ruimte in de andere doen vloeien, z. Wijn verlaten, -verlater. **Verla'ten** (weggaan uit of van), ik -liet, heb -laten: hij - liet de stad; het pad der deugd -; mijn moed - laat mij, begeeft mij; de wereld -, in een klooster gaan, ook, sterven; -**la'ten, zich** (vertrouwen), ik -liet mij, heb mij -laten: gij kunt u op hem -laten; -laat u op God, stel vertrouwen op; -**la'ten, zich** (niet op zijn tijd passen, te laat komen), ik -laatte mij, heb mij -laatte: gij -laat u in den regel voor den eersten trein; -**la'ten**, bn.: een - kind, achtergelaten; een - schip, aan zich zelf overgelaten; een - wo-

ning, ledig, onbewoond; -er, -st; -**la'tenheid** (eenzaamheid), v. gmv.; -**le'dem** (vroeger, vorig), bn.: - jaar; spraakk. het - deelwoord, de - tijd; -**le'den** (volt. deelw. van vertijden: voorbijgaan; tijd, die of tijdperk, dat voorbij is), o. gmv.: In 't - ligt het Heden, in het Nu, wat worden zal, (Bild.), z. Lijden, gaan. **Verle'digen, zich** (zich bezighouden), ik -ledigde mij, heb mij -ledigd: zich met iets -, zich de moeite of den tijd tot iets geven, zich onledig houden met; -**lee'nen** (toestaan), ik heb -leend: hulp, onderstand -, geven, bezorgen; -**lee'ren** (ontleeren, afleeren), ik heb -leerd: het spreken van een taal -; -**le'gen** (handel. bedorven door lang liggen), bn.: - wijn, - zijde, - koopwaren; -**le'gen** (bedeesd, beschroomd), bn.: het meisje is nog wat - in dien kring; -er, -st; -**le'genheid** (beschaamdheid; geldgebrek), v. gmv.; -**leg'gen** (op een andere wijze, op een andere plaats leggen), ik -legde of -leide, ik heb -legd of -leid: de wachter zal den wissel -, anders leggen; ik heb mijn handschoenen verlegd, ze zijn zoek; de troepen gaat men -, verplaatsen, verstellen. **Verlei'** (beleening), o. gmv.: het - met een leen. **Verleid'lijk** (geschikt om iem. te verleiden), bn. en bw.: een - aanbod, aanlokkelijk; -er, -st; -**heid** (het verleidelijke), v. -heden. **Verleiden** (op den slechten weg leiden, tot zonde brengen), ik -leidde, heb -leid; -**er** (iem. die verleidt), m. -s; -**ing** (bekoring, verzoeking), v. -en; -**ster** (vrouw, die verleidt), v. -s; -**le'en** (den van verleiden, leen: gesch. beleenen), ik heb -leid: iem. met een leen -, begiftigen; -**leiding**, v. -en, gesch.; -**lek'keren** (verwennen met lekker eten), ik heb -lekkerd; ook: die hond is -lekkerd op vleesch; fig. dat jongmenschen is -lekkerd op romanlectuur, d. i. verlust, verzot; -**le'gbaar** (wat voor verlenging vatbaar is), bn.: - crediet. **Verleng'en** (langer maken of doen duren), ik heb -lengd: een wissel -, een termijn van betaling -; -**leu'ging** (het verlengen), v. -en: - van verlof; -**leu'g'stuk** (stuk, waarmee iets langer gemaakt wordt, b.v. aan een passer), o. -ken; -**lep'pen** (verwelken, verslensen), de bloem -lepte, is -lept; -**lept'** (slets, verslens), bn. en bw.: een -e bloem; wat ziet er dat kleedje - uit! -**let'** (tijdverlies), o.: zonder -, d. i. onverwijld; dat gedooft geen -, uitstel; -**let'sel** (beletsel, hindernis), o. -s; -**let'ten** (den tijd verliezen, hem laten voorbijgaan of verzuimen), ik heb -let; -**leu'teren** (den tijd leuterend doorbrengen, verbeuzelen), ik heb -leuterd: gij hebt uw studieer weer -leuterd; -**le'vendigen** (levendig, druk, vrolijk maken), ik heb -levendigd: de hoop -, den handel -, opwekken, opbeuren; -**le'vendiging**, v. gmv.: tot - van de hoop, van den handel. **Verle'zen, zich** (verkeerd lezen), ik -las mij, heb mij -lezen; -**licht'** (helder beschenen), bn. en bw.; fig. een - staatsman, helderdenkend, ontwikkeld: de -e 20e eeuw; -**denken**; -er, -st; -**lich'ten** (helder maken, besijnen), men -lichtte, heeft -licht: een tuin -, illumineeren, een stad -; -**lich'ten** (minder zwaar maken), ik -lichtte, heb -licht: iemands zorgen -, d. i. hem opbeuren, helpen; -**lich'ting** (kunstlicht; fig. opklaring van 't verstand), v. gmv.: electrische -; -

leidt tot beschaving; tot - der volken;
-lich'ting (ontheffing, opbeuring), v. gmv.
Verlie'derlijk-n. zich (liederlijk worden),
 hij -liederlijkte zich, heeft zich -liederlijkt:
die man zal zich nog geheel -, d. i. door
 losbandigheid verdierlijken, vooral door mis-
 bruik van alcohol; **-liefd'** (volt. deelw. van
 verlieven), bn. en bw.: *Pieter is waratje -*,
 (C. O.), *hij was - op dat meisje*, met liefde
 beziel; **-er, -st**; **-liefd'held** (het verliefd-
 zijn, verzottheid), v. -heden; **-liefd'e** (per-
 soon, die verliefd is), m. en v. -n; **-lies'**
 (handel, wanneer het zuivere bedrag van den
 inkoopsprijs plus de onkosten, meer is dan
 de verkoopsprijs), o. -zen, zie: Winst- en
 Verliesrekening.

Verlies' (wat volgens de balans in zeker
 tijdvak is verloren), o. -zen: *het - in zaken*,
 schade, nadeel; *er was veel geld -*; *het -*
door dat sterfgeval is groot, gemis; **-lies'lijst**
 (mil. lijst of opgave van de in den jongsten strijd
 gevallen), v. -en: *een lange -*; **-lie'ven**
 (verliefd raken), hij -liefde, is -liefd; **-lie'ven**
 (kwijt raken d.v. door een ongeluk of door
 achteleosheid), ik -loor, heb -loren: *een boek*
-; fig. *een proces -*, zijn geduld -, *het leven*
-; **-lie'ver** (iem., die verliest), m. -s; **-lig'-**
gen, het -lag, is -legen: *laat het fruit*
niet -, door lang liggen bederven; zegsw.
verlegen goed deugt niet, bekende woordspel-
 ling; **-lij'den** (opmaken), ik -leed, heb
 -leden: *die akte, dat testament is verleden*
voor dien notaris, is in wettelijken vorm op-
 gemaakt door, zie: Getuige en Passeeren.
Verloof' (vergunning), o. -loven: *ik heb een*
week -, vacantie; *met groot - gaan*, mil.
 voorgoed uit den dienst heengaan; *met -*
gaan, O.-I. naar Europa gaan, wegens ziekte
 of langdurigen diens'tijd; **-lof'** (vergunning
 als bierstijter), o. gmv.; **-lof'brief** (brief,
 waarin verlof gegeven wordt), m. -brieven;
-lof'ganger (mil. soldaat, die met verlof
 gaat), m. -s; **-lof'pas** (mil. pas voor iem.,
 die met verlof gaat), m. -sen: zijn - laten
 afteekenen door den burgemeester; **-lof'-**
recht (vastgestelde bepaling voor den verlof-
 tijd van een ambtenaar), o. -en; **-lof(s)'**
aanvraag (schriftelijk verzoek om verlof),
 v. -n; **-lof's** (O.-I. 1/2 van de
 jaarwedde in actieven dienst als ambtenaar),
 o. -en; **-lof'tijd** (duur van het verlof),
 m. gmv.: *mijn - is haast om*; **-lok'kelijk**
 (verleidelijk), bn. en bw.: *een - voorstel*;
-er, -st; **-lok'ken** (door aantlokken over-
 halen), ik heb -lokt: *laat u door den schijn*
niet -, verleiden, misleiden.

Verloochenen (loochenen, niet willen ken-
 nen), ik -loochende, heb verloochend: *zijn*
vaderland -, Petrus -de driemaal zijn
 Meester; *zich zelven -*, *zich -*: tegen zijn
 aard, overtuiging, beginselen handelen; zie
 ook Zelfverloochening.

Verloof'den (van een looden merk voorzien),
 ik -loodde, heb -lood: *balen -*, *tijken -*.

Verloof'de, m. en v. -n: *zij of hij is mijn*
-, bruid, bruidegom, aanstaande echtgenoot.

Verloof' (het verlopen, het voorbijgaan),
 o. gmv.: *na - van tijd*, het - eener ziekte,
 gang; *de onderhandelingen namen e. goed -*.

Verloof' (het verlopen, het achteruitgaan),
 o. gmv.: *het - zijner zaken*, tenietgaan.

Verloof' (gang en afloop), o. gmv.: het drie-
 daagsch gevecht had v.d. Russen e. ongunstig -.

Verloof'pen (verstreken, voorbijgegaan), bn.:
de - rente, *de - tijd*, *de - termijn*; ook:
een - hond, *stuk vee*, afgedwaald, verdwaald.

Verloof'pen (verliefdlijkt, ook: afgesleten),
 bn.: *een - sujet*, *een - student*; *een -*
schroef, lam, niet meer pakkend.

Verlo'ren (wat zoek, kwijt, te niet is gegaan),
 bn. en bw.: *een - boek*; mil. *een - post*,
 dicht bij den vijand; zegsw. *iets - geven*, op-
 geven; *at dat dakwater loopt -*, wordt niet
 opgevangen.

Verlo'ren (vergeefs), bn.: - moeite; *een*
- oogenblikje, zonder waarde; *hij is een -*
man, hij is niet te redden.

Verlo'ren (weggerukt van zinnen), bn.: *hij*
was - in de beschouwing eener bloem, (Potg.)

Verlo'ren: *de - Zoon*, zie Lukas 15:12-24;
 fig. *de - zoon is terecht*, *daar heb je den -*
zoon, van personen en zaken gebruikt.

Verlos'kunde (vroedkunde, obstetrie), v.
 gmv.; **-kundige** (dokter in de obstetrie,
 ook: een vroedvrouw), m. en v. -n; **-los'sen**
 (los of vrij maken, redden), ik heb en ben

-lost: *uit den kerker -*, *uit de slavernij*
-, bevrijden; **-los'ser** (Messias, Heiland),
 m.: *de -*, Jezus Christus, de Zaligmaker;

-los'sing (vrijmaking, bevrijding), v. gmv.:
het werk onzer -, redding; **-lo'ten** (door
 het lot doen toewijzen), ik -lootte, heb -loot:

een kunstwerk -, *de -lote voorwerpen*;
-lo'ting (het verloten), v. -en; **-lo'ven**,
 ik heb -loofd: *die ouders hebben deze twee*
jongelui verloofd, door trouwbelofte verbonden;

zij is verloofd met uw neef; *zich -*,
 d. i. zich tot trouw verbinden: *zich - met*
e. weduwe; **-lo'ving** (het verloofd-zijn, ook:
 tijdperk van het verkeer tot aan het huwelijk),

v. -en, zie Engagement; **-lo'vingsdag**
 (dag der verloving), m. -en: **-feest** (feest
 ter gelegenheid der verloving), o. -en; **-kaart**
 (kaart, om de verloving bekend te maken),

v. -en, **-ring** (ring, der bruid geschonken
 bij de verloving), m. -en.

Verlucht'en (i. d. wind hangen, uiluchten), ik
 -luchtte, heb -lucht: *e. kleed -*; *z. -*: *ik moet*
mij eens -, wat lucht gaan scheppen; **-lucht-**
ten (illustreeren, een boek met teekeningen,
 vignetten versieren), hij -luchtte, heeft -

lucht; **-lucht'igen** (lichter maken; fig.
 opvroolijken), ik -luchtigde, heb -luchtigd:
een kamer wat - door meer lichte gordijnen;

iem. door een blijde tijding -; **-lucht'ing**
 (opsiering), v. -en: *tal van kunstenaars*
hebben aan de - van dezen Bijbel meegewerkt.

Verluchtingskunst (het teekenen of schil-
 deren van hoofletters en randversieringen),
 v. gmv.: *miniatur-schilderkunst*, heeft eig.
 betrekking op illustreerende tafereelen; **-lucht-**
den (bekend doen worden of maken, laten

weten of doen doorschemeren, te verstaan
 geven): *hem werd gelast*, *geen woord over*
het gebeurde te -; *men moet niet alles gelooven*,
wat men hoort -, zeggen; *niets van een zaak*
-, laten doorschemeren, laten merken; *naar*
(het) vertuidt, naar men bericht, zegt, vertelt;

zich laten -, vertellen; **-lucht'den** (het
 bekend maken of worden), o.: *het - der ge-*
ruchten; **-lucht'ren** (in luiheid of met
 luieren doorbrengen), ik heb -lucht'de: *zijn*
tijd -; **-lust'igen**, **zich**: ik heb mij -lust-

igdig: *wij willen ons wat - in de natuur*,
 opvroolijken; **-lust'iging** (daad van ver-
 maak, ontspanning), v. -ingen; **-maag'-**

schappen (tot maagschap doen worden, verzwageren), ik ben en ik heb — maagschapt: *hij is aan ons — maagschapt, familie v. ons; zich —: hij heeft zich aan ons — maagschapt, b.v. door huwelijk verbonden.*

Vermaak' (genoegen, plezier), o. — maken. **Vermaaks'halve** (om zich te vermaken), bw.: — iets doen, — gaan tuinieren.

Vermaan' (vermaning), o.: naar geen — luisteren; — **brief** (bisschoppelijk rondschriven, mandement), m. — brieven; — **maard'** (beroemd, zie Mare), bn.: een — schrijver; die badplaats is —, alom gunstig bekend; —er, —st; — **maard'heid**, v. —heden: de gort, die tot de —heden der Alkmaarsche markt behoort, (C. O.); — **ma'geren** (mager worden), ik ben —magerd; — **ing** (het vermageren), v., — **ingskuur** (kuur om mager te worden), v., —kuren, verg. Verjongingskuur; — **ma'kelijk** (genoeglijk), bn.: nieuw — ganzenbord, vermaak gevend; —er, —st; — **heid** (uitspanning), v. —heden; — **ma'ken** (verlustigen), ik heb —maakt: *hij zal het heele gezelschap wel —; —ma'ken, zich*, ik heb mij —maakt: *wij — ons met roeien, met visschen; —ma'ken* (bij uiterste wilsbeschikking schenken, legateeren), ik heb —maakt: *iem. een huis —, zijn vermogen aan een kerk —; —ma'ken* (anders maken), ik heb —maakt: *een kleedingstuk —, een andere snit geven; —ma'ken* (een nieuwe punt snijden aan een veerenpen); — **maledij'en** (vervloeken), nog als volt. deelw.: *die —dijde historie, die —dijde vent*, verwenscht, de tegenst. is Benedijen; — **ma'len** (sijn malen, vergruizen), ik —maalde, heb —malen: *iets met de tanden —, iets tot stof —.*

Verma'len (verspillen, verkwisten), ik heb —mald: *zijn tijd —, zijn geld —; —ma'nen* (mededeelen, prediken), ik —maande, heb —maand, zie Vermaning (preek); — **ma'nen** (aansporen of opwekken tot beterschap), ik heb —maand: *wij — u nogmaals, mijd dat gezelschap, aanraden, dringend waarschuwen; —ma'nig (waarschuwing, om het kwade te laten en het goede te doen, opwekking tot deugd, zedentes), v. —en; — **ma'ning** (lichte aanval), v. gmv.: *een — van koorts, een — van een beroerte; —ma'ning (preek bij de doopsgezinden), v. —en, w. i. g., bij uitbreiding: hun godsdienstoefening, zelfs hun bedehuis: *gaat ge mee naar de —?* voor dit echter meestal Vermaan huis; — **man'nen** (vermeesteren), ik heb —mand: *hij werd door den schrik —mand, overweldigd, zie Overmannen; —man'nen, zich* (zich zelven meester worden), ik heb mij —mand: *na den eersten schrik —mande hij zich, vatte hij met haar zachte vingers langs het gerimpeld voorhoofd (der doode), (C. O.), verstoutte zich.***

Vermast' (te zwaar geladen; fig. overstelpt, b.v. van droefheid), bn.: door zorgen —, door den slaap —, door leed —; 't lichaam — van angst, (Bild.), ook: de aangeboden spijs niet ten volle tot zich kunnende nemen: *ik zit —, volkst. ik zit voor den mast; —meend' (gewaand), bn.: de —e eigenaar, —e rechten, —e aanspraken, verondersteld; — **mee'nen** (meenen, denken, onderstellen), ik heb —meend: *ik —meen gelijk te hebben, ik houd het er voor, onderstel; —meer'deraar* (iem., die vermeerdert), m. —s: *altijd — des Rijks, een**

der titels v. d. Rom. keizers, later v. d. keizers van Oostenrijk; — **meer'deren** (doen toemenen, talrijker worden), ik heb en het is —meerderd: *de lasten —, worden grooter, nemen toe; —ing* (toename), v. —en.

Vermees'teren, ik heb —meesterd: *de stad zal haast —meesterd zijn, veroverd; zijn driften —, beteugelen, bedwingen, onderwerpen; —me'ten, zich* (zich ontspannen in Mei, of zich vermaken als op een Meidag of Meivond), ik heb mij —meid: *wij gaan ons — in de schoone natuur, verlustigen; —mel'den* (melden, berichten), ik —meldde, heb —meld: *de kronieken — het, mededeelen, gewag maken van; —mel'ding* (het vermelden), v. —en: *een loffelijke —, een eervolle —; —meldenwaard* (waard om vermeld te worden), bn.; — **men'gen** (samenmengen), ik heb —mengd: *twee wijnsorten —, ondereenmengen; zich —met: olie —mengt zich niet met water, een mengsel vormen; —meng'ing* (het vermengen), v. —en.

Vermenigvuldigen (vermeerderen, talrijker maken), ik heb en het is —menigvuldig; *zich —, talrijker worden: het menschedom had zich —menigvuldigd, uitgebreid.*

Vermenigvuldigen (rekenk. bewerking, die een getal leert vinden, een bepaald aantal malen zoo groot als een gegeven getal), ik —vuldigde, heb —vuldigd; — **er** (getal, waarmede vermenigvuldigd wordt), m. —s; — **ing** (het vermenigvuldigen), v. —en; — **tal** (getal, dat vermenigvuldigd wordt), o. —len.

Vermetel (afleid. v. z. vermetsen: stout, onberaden), bn. en bw.: *een —e aanval, een —e moed, (C. O.); — te werk gaan; —er, —st; —held* (onberaden koenheid), v. gmv.

Vermeten, zich (z. in het meten vergissen; fig. zich verstouten), ik —mat mij, heb mij —meten: *die knecht —meet zich telkens, meent verkeerd; fig. wat —meet gij u? verstout; gij moet u zulks niet — onderwinden.*

Vermicel'li (It. dunne meeldraadjes of —pippjes), v. gmv.; — **fabriek** (fabriek, waarin vermicelli gemaakt wordt), v. —en; — **pod'ding** (podding met vermicelli als hoofbestanddeel), m. —en; — **soep** (vleeschsoep met vermicelli), v. gmv.

Vermij'den (mijden, ontwijken), ik —meed, heb —meden: *dat ongeluk was niet te —; vermijd de slechte gezelschappen; —baar* (wat kan vermeden worden), bn.

Vermij'meren (mijmerend doorbrengen of zoek maken), ik —mijmerde, heb —mijmerd: *zijn tijd —.*

Vermij'ten (optassen, aan een mijt zetten), ik —mijtte, heb —mijt: *roggechooven —.*

Vermiljoen' (scharlakenrood, hoogroode kleur of kleurstof), o. gmv.: *de —zee, Chineesch —; —miljoen'achtig* (op vermiljoen lijkend), bn.; — **miljoe'nen** (met vermiljoen kleuren), ik heb gevermiljoend; — **min'deren** (minder maken, minderen, afnemen, kleiner worden), ik heb en het is —minderd; — **min'dering** (afneming), v. —en: — *van inkomsten; —min'ken* (eig. mink of mank maken, van een lichaamsdeel berooven, schenden, stuk maken), ik heb —minkt: *een kunstverk —; —min'king* (schending, bederving), v. —en; — **mink'te** (soldaat, die verminkt is), m. —n, zie In valide; — **mis'sen** (missen, kwijt zijn), ik heb —mist: *ik —mis mijn keurs, kan ze niet vinden, heb ze verloren; — mis'te* (iem.,

die vermist wordt), m. en v. - n: lijst van - n bij een veldslag, enz.

Vermits' (omdat, daar, aangezien), vgw.

Vermoe'delijk (waarschijnlijk), bn.: de - e troonopvolger, de - e dader, de - e oorzaak; bw.: hij is - op reis, de trein zal - 10 minuten te laat aankomen, denklijk; - **moe'den** (meening, gissing, onderstelling), o. - s: op - van diefstal, verdenking, argwaan; - op iem. hebben, d. i. iem. verdenken; - **moe'den** (waarschijnlijk achten, gissen, meenen), ik - moedde, heb - moed: ik - moed, dat uw vriend den trein heeft gemist; - **moeid'** (moede door inspanning, afgemat), bn.: - van den arbeid; - er, - st; - **moeid'heid** (het vermoeid-zijn), v. gmv.; - **moe'len** (moe of moede maken), ik heb - moeid: de oogen -, lezers of hoorders door breedspakigheid -; zich -, zich erg inspannen, zich afmatten; - **moe'end** (moede makend, lastig), bn.: een - werk, zwaar; een - kind, te druk, te levendig; - **moe'tenis** (vermoeidheid, inspanning, afmatting), v. - sen; - **mo'gen** (in staat zijn te doen), onr. ik vermag, ik vermocht, wij vermochten, ik heb vermocht: wat vermag één tegen drie? liefde - veel, heeft veel macht, kan veel; ik - mocht hem niet te redden, het was buiten mijn macht; de Kamer was niets meer bij wat ze vroeger - mocht had, (Klikspaan); - **mo'gen** (gave, begaafdheid), o. - s: een knaap van goede - s, aanleg; hij is gekrenkt in zijn - s, verstand; dat gaat boven mijn -, macht; de - s der ziel, krachten.

Vermo'gen (have, rijkdom, geld, bezit), o. gmv.: een man van -, met fortuin; hij heeft een groot -, nagelaten, kapitaal; elk geve naar zijn -, bezit; - **mo'gend** (onvold. deelw. van vermogen), bn.: een - heer, bemiddeld, machtig, rijk, invloedrijk; - **mo'gensbelasting** (rijksbelasting op het kapitaal boven de 16 duizend gulden), v. - en; - **mol'men** (tot molm vergaan), het is - molmd: die plank is erg - molmd, wormstekig; dood hout zal op den duur -; - **mom'de** (persoon), m. en v. - n: de balzaal was vol - n, verkleeden, gemaskerd; - **mom'men** (verkleeden, maskeren), ik heb - momd, fig. verbergen, ontveinen: zich -; - **moo'len** (mooier maken of worden), het - mooie, heeft en is - mooid: modieuze kleeding dient om het lichaam te -; een dame vermooit er niet op, als ze oud wordt; - **moorden** (van het leven berooven), hij - moordde, heeft - moord; fig. zijn tijd -, erg verbeuzelen; - **mors'en** (morsende bederven, verspillen, verdoen), ik - morste, heb - morst: zit ge alweer versf te -; geld -, den tijd -; - **morzelen** (tot morzels maken, verbrotkelen, verbrijzelen), ik heb - morzeld: fig. een - morzeld hart, rouwmoedig.

Vermouth' (een soort van absintlikeur), o.; lees: vermoet'.

Vermur'wen (murw, week maken), ik heb en ik ben - murwd: tonen, ... machtig genoeg om een rots te -, (A. Bergman); meestal fig.: een hardvochtig mensch -, verteederen; geen smeekingen konden Alva's hart -, tot zachtheid stemmen; - **mur'wing** (verteedering), v. gmv.; - **nach'ten** (overnachten), ik - nachtte, heb - nacht: ik heb, heer Landeslot, in uw gebied menigmaal - nacht, (Vondel); - **nagelen** (met één of meer nagels dichtmaken of dichtspijkeren), ik heb - nageld: een deur -; een kanon -, onbruikbaar maken

door een nagel in het zundgat te drijven; een paard -, een spijker te diep, d. i. in het vleesch slaan; - **nau'wen** (nauwer maken), ik heb - nauwd: een klee lingstuk -; - **ne'deren** (met geringschatting behandelen, krenken), ik heb - nederd: iemands trots -; z. voor God -, verootmoedigen; - **ne'derend** (beschamend, krenkend), bn.: een - aanbod; dat is - voor hem, verlagend; - **ne'dering** (krenking), v. - en: allerlei - en moeten ondergaan; - **ne'men** (te weten komen), ik - nam, heb - nomen: hebt gij't niet - nomen, de lente is weergekomen, gewaarworden; hij vernam naar uw gezondheid, d. i. vroeg, informeerde; - **ne'pen** (kleinzielig), bn.: een - mannetje; - **neu'teld** (dwerfgchtig, onbeduidend, klein), bn.: een - ventje, een - boompje; - **nie'l'achtig** (geneigd om te vernielen), bn.: een - kind; - er, - st; - **nie'l'al** (kind, dat alles stuk maakt), m. en v. - allen: je bent een echte -; - **nie'len** (stuk maken), ik heb - niel'd: de oorlog - niel'de dorpen, verwoest, verdelgt; - **nie'l'end** (verdelgend, verwoestend), bn.: de alles - e oorlog; - er, - st. **Vernie'l'sucht** (zucht, om te vernielen), v. gmv.: de - dier kinderen; - **nie'tigen**, ik heb - nietigd: dat woord - nietigt al mijn hoop, te niet doen; het vonnis, het besluit werd - nietigd, ongeldig verklaard; de vlammen - nietigden de processtukken; - **nieu'wen** (nieuw maken), ik heb vernieuwd: een la'-werk -; - **nieuwerwets'chen** (opknappen), ik - nieuwerwetschte, heb - nieuwerwetscht: een huis -, een dameshoed -; - **nieuwerwets'ching** (modernisering), v. gmv.: deze - van de mooie achterkamer liet nog veel te wenschen over, (C. O.); - **nik'kele** (met een laagje nikkel overtrekken), ik - nikkelde, heb - nikkeld: een flits -, een theepot -, zie Galvanostegie.

Vernis' (mengsel van lijnolie en hars), o. - sen; fig. een - je van beschaving, een uiterlijke schijn, een glaasje, het uiterlijk.

Vernis'sen (n. vernis bestrijken), ik verniste, heb gevernist: een deur -, een schilderdij -.

Verno'chelen, volkst., zie Verlakken.

Vernoegd' (tevereden), bn. en bw.; - er, - st; zie Vergenoegd; - **noe'gen**, zich (zich tevereden stellen), ik heb mij - noegd; - **noe'men** (iem. naam noemen), ik heb - noemd: ik zal hem u -, d. i. u zijn naam zeggen.

Vernuft' (scherpzinnigheid, oorspronkelijkheid, vindingrijkheid), o. gmv., ook: man van genie, en dan mv. vernuften: de - en der 17e eeuw in Holland; - **nuff'tig** (geestig), bn. en bw.: een - man, vindingrijk; dat is - uitgedacht, ge-stig, schrander; - er, - st.

Veronaan'genamen (onaangenaam maken), ik heb - onaangenaamd: iem. leven -.

Veronacht'zamen (geen acht slaan op), ik heb - onachtzaamd: zijn plichten, zijn gezondheid -, verwaarloozen; - **onderstel'len** (aannemen), ik heb - ondersteld: - onderstel, dat ge uw proces wint, wat dan nog? - **onderstel'ling** (onderstelling), v. - en; - **on'gelijken** (onbillijk, onrechtvaardig behandelen), ik heb - ongelijkt: iem. -, onrecht aandoen; - **on'gelukken** (omkomen, te niet gaan), hij is - ongelukt: de man is -, het schip is - ongelukt, heeft schipbreuk geleden; - **onthe'lligen** (ontwijden, schenden), ik heb - ontheiligd; - **ontre'nigen** (ontreinigen, vuil maken, besmetten), ik heb - ontreinigd:

dat zal uw geweten -, bezoedelen: **-ing** (bezoedeling), v. -en; **-ontrus'ten** (onrustig maken), ik -ontruste, heb -ontrust: laat u niet -, angstig maken; zie Ontrusten. **Verontschul'digen**, ik heb -ontschuldigd: zijn gedrag laat zich niet -, verschoonen, vrijpleiten; **-ontschul'diging** (verschooning), v. -en; ook: Ontschuldiging; **-ontwaardigd** (in zijn waardigheid of gevoel van eigenwaarde gekrenkt, gegriefd; vertoord), bn. en bw.; **-ontwaardigen** (bij iem. het gevoel van eigenwaarde of eigenliefde krenken, iem. grieven), ik heb -ontwaardigd: dat voorstel zal hem -, zijn ergernis, toorn opwekken; zich -, zich boos maken; **-ontwaardiging** (toornende ernst, bl'kbare ergernis), v. gmv.: diepe -, algemeene -, Henriette rood van -, (C.O.), trillen van -. **Veroordeelde** (van het volt. deelw. veroordeeld; iem., die veroordeeld of gevonnist is), m. en v. -n; **-oordeelen** (schuldig oordeelen, ook: afkeuren, afwijzen), ik heb -oordeeld: de dief werd -oordeeld, gevonnist, schuldig verklaard; **-oordeeling** (vonnis), v. -en; **-oorloven** (toestaan), ik heb -oorloofd: die uitgaven kunt gij u -, vergunnen; **-oorzaken** (oorzaak zijn, dat iets gebeurt), ik heb -oorzaakt: dat zal veel twist -, bewerken, teweegbrengen; **-oetmoedigen** (oetmoedig maken), ik heb -oetmoedigd: ga u voor God -, vernederen, in ootmoed buigen; zich -; **-orberen** (gebruiken), ik heb -orberd: nu, wij hebben heel wat -orberd, opgegeten en opgedronken, genuttigd; de koekoek verorbert duizenden behaarde rupsen, vreet; **-or'denen** (bevelen, gelasten), ik heb -ordend; **-or'dening** (wettelijke bepaling, reglement), v. -en. **Verordineeren** (ordonneeren), ik heb -ordineerd: wie heeft dat zoo -ordineerd? bevelen; **-ou'deren** (ouder worden), hij is -ouderd; dat gebruik gaat -, vervallen; een -ouderde kwaal, ingeworteld; **-ou'welijken** (er oud beginnen uit te zien), hij is -ouwelijkt: wat is de man -ouwelijkt! oud geworden. **Veroveraar** (hij, die een land verovert, een volk onderwerpt), m. -s: Willem de -, (1066); **-o'veren** (overweldigen, door geweld bemachtigen), ik heb -overd: een land -, een stad -; fig. voor zich innemen: iemands hart -; de harten der toehoorders -, winnen; **-o'vering** (het veroveren, hetgeen veroverd wordt), v. -en: de - van stad aan stad; de - en door Napoleon I gemaakt; **-o'veringakrijg** (-oorlog), m. gmv.; **-o'veringsoorlog** (oorlog, die het veroveren v. landen, gewesten ten doel heeft), m. -logen: onze oorlogen in O.-I. zijn meest -oorlogen; **-o'veringszucht** (sterke begeerte naar meer veroveringen), v. gmv.: de - van Napoleon. **Verpach'ten** (in pacht geven), ik -pachtte, heb -pacht: een stuk bouwland -; **-pach'ter** (hij, die verpacht), m. -s; **-pach'ting** (het verpachten), v. -en; **-pak'ken**, ik heb -pakt: die goederen moeten -pakt worden, anders ingepakt; ook: inpakken, b.v. de visch wordt door opkoopters in ijs -pakt en meest naar elders verzonden; **-pak'king** (emballage), v. -en; **-pan'den** (in pand geven), ik -pandde, heb -pand: zijn goederen -, beleenen; fig. zijn eer -, op zijn eer iets beloven; **-pat'sen** (verschacheren, verkwan-selen), ik -patste, heb -patst: hij heeft zijn

horloge -patst, te gelde gemaakt; hij heeft al zijn geld -, er doorgelapt; plat; **-persoon'lijken** (als persoon voorstellen, personificeeren), ik -persoonlijkte, ik heb -persoonlijkt: **-ing** (personificatie), v. gmv.; **-pes'ten** (besmetten met de pest, bederven), het -pestte, het heeft -pest: die stank -pest de lucht; fig. godsdienst en zeden -, (Bild.); **-pes'tend** (onvolt. deelw. van verpesten: besmettend), bn.: een -e lucht, een -e stank, die nl. de pest doet ontstaan; -er, -st; **-ple'terd** (uitgeteerd, dor van vleesch), bn. en bw.: een - ventje; wat ziet hij er - uit. **Verpijn'en, zich**, ik heb mij -pijnd: ik zal mij niet - op dat werk, afsloven, aftobben, zie Pijn, moeite, last; **-plaat'sen** (een andere plaats geven), ik -plaatste, heb -plaatst: men zal dien ambtenaar -, een andere standplaats aanwijzen, zich -; **-plaat'sting** (het verplaatst worden), v. -en; **-plaat'ten** (op e. andere plaats planten), ik -plante, heb -plant: een oude boom laat zich niet -, overplanten, overbrengen; **-plass'en** (plassende verbruiken), zij -plaste, heeft -plast: bij het schrobden der straat veel water -; **-ple'gen** (verzorgen), ik heb -pleegd: een zieke -, een gewonde -, de armen -; **-ple'ger** (ziekenoppasser), m. -s. **Verpleeg'ster** (zuster, ziekenverpleegster), v. -s; **-ple'gingsdienst** (mil. intendance), m. gmv.: **-ple'gingstrein** (de wagens der intendance), m. -treinen; **-plet'ten** (stuk pletten), ik -plette, heb -plet; fig. wij stonden verplet, verslagen van verbazing; **-plet'teren** (verbrijzelen, te pletter slaan), ik heb -pletterd, het schip werd op de klippen -pletterd, stuk geslagen; fig. een land, een volk -; een -de tijding, vreeselijke; een -de nederlaag, vernietigende. **Verplicht'** (verschuldigd, gehouden), bn. **Verplicht'**, bn.: wel -! bedankt; z. Merci. **Verplicht'ten** (als een plicht opleggen, nood-zaken), ik -plichtte, heb -plicht: iemand - tot betaling; iemand - tot e. dienst; ook: ik ben u veel -plicht, verschuldigd; een -plicht leervak, wettelijk voorgeschreven; **-plicht'tend** (noodzakelijk, verbindend), bn. en bw.: handwerk-onderwijs is - gemaakt; het gymnastiek-, het kookonderwijs - maken; **-plicht'ting** (het verplicht-zijn), v. -en: aan iem. - hebben, hem dank schuldig zijn; iem. een - opleggen, iets als plicht opleggen: iederen burger tot aan de 40 jaar de - opleggen zijn land te verdedigen; **-plool'en** (anders plooien), ik heb -plooid: zij - de uitspraken van den arts naar de inspraak van hunne hoop, (C.O.), er een ander aanzien (hier uitleg) aan geven; **-pon'ding** (belastingsaandeel in ponden op vaste goederen), v. -en, vero., z. Pondspondsgewijze. **Verpoo'zen** (rust nemen), ik -poosde, heb -poosd: zich -, uitrusten; **-poo'zing** (rust), v. -en; **-pop'pen** (tot pop worden), zij verpoppten, zijn -poppt: die rupsen zijn aan 't -; zich -, die rupsen gaan zich -; **-po'ten** (elders poten), ik -pootte, heb -poot: wij gaan die bess'struiken -, verplanten; **-po'ting** (het verpoten), v. -en; **-pot'ten** (in een anderen pot planten), ik -potte, heb -pot: bloemen -; **-pra'ten** (met praten verspillen), hij -praatte, heeft -praat: die knecht staat zijn werktijd te -; zich -, zijn mond voorbijpraten, zich iets laten ontvallen,

iets onbedacht zeggen, iets verklappen.
Verraad' (eig. valsche raad: schennis van trouw), o. gmv.: hoog-, samenzwering tegen de kroon, landverraad; -**raad'ster** (vrouw. verrader), v. -s; -**rad'en** (eig. misraden, door zijn raad bedriegen, trouweloos handelen), ik -ried, heb -raden: iem. -; een geheim -, verklappen; het vaderland -, nl. aan den vijand; uw kleur verraadt u, verklapt u; -**ra'der** (iemand, die verraadt), m. -s, -en; -**ra'derlijk** (van of als een verrader, komende van een verrader), bn. en bw.: een - plan, een -e daad, een - mensch; iem. - om 't leven brengen, door sluipmoord; iem. - overvallen; hij trok er den tand - uit, (C.O.), onverhoeds; -**ras'sen** (eig. ras overvallen, te vlug af zijn; fig. onverwacht komen), ik -raste, heb -rast: de tijding -raste mij, uw bezoek -rast ons, iemand -; een haas, die niet op zijn tellen past, wordt dikwijls door een hond -rast, (Schoolmeester); -**ras'sing** (surprise), v. -en; -**ras'sing** (mil. bedekte of nachtelijke overval), v. -en: de - van het kasteel van Breda (1590), de - van Hoey (1595), overrompeling.
Ver're (wijd af), bw.: Napoleon's roem klonk heinde en -; zie Heinde.
Ver'regaand (buitensporig, erg), bn. en bw.: -e onmoozelheid, (C.O.), -e uitputting der strijdende volken; - brutaal.
Ver'reken, zich (zich bezeeren door te ver te rekenen), ik heb -reikt; -**re'kenen** (vereffenen, afbetalen), ik -rekende, heb -rekend: die voorschotten zijn verrekend; zich -, z. vergissen in het cijferen, fig. zich vergissen, zich misrekenen; -**re'kening** (vereffening, ook, misrekening), v. -en; -**re'kenpakket** (postpakket, een verzekerde waarde van f150 niet te boven gaande en waarvan de waarde of een gedeelte er van bij overreiking wordt ingevorderd), o. -pakketten; z. Rembours.
Ver'rekijker (instrument, waarmede men verwijderde voorwerpen nauwkeurig kan waarnemen), m. -s: de - zou uitgevonden zijn door Zacharias Jansen te Middelburg; zie: Binocle of Jumelles, ook: Tooneelkijker en Telescoop.
Ver'rekken (verwrichten, ontwrichten), ik heb -rekt: zijn arm -, een spier -; in de platte taal: sterven, omkomen: -rek maar!
Ver'rel (oude benaming voor vierendeel van een el), o. -s. gmv.
Ver'reweg (voor een groot deel, in hooge mate), bw.: hij was - de knapste.
Ver'reziend, ver'ziend, bn.: een - staatsman, in de toekomst ziende, vooruitziend.
Ver'richten (doen), ik -richtte, heb -richt: zijn werk -, uitvoeren; -**rich'ting** (daad, handeling), v. -en; -**rij'ken** (rijk of rijker maken), ik heb -rijkt: Vondel heeft onze letterkunde zeer verrijkt; zich -; -**rij'king**, v. gmv.: nieuwe woorden tot - der taal, (Bild.); -**rij'sen** (oprijzen), hij -rees, is -rezen: Hij zal ten derden dage -, uit het graf opstaan; - als een feniks uit de asch, schoon, nieuw, b.v. een door aardbeving verwoeste en daarna herbouwde stad; -**rij'sonis** (het verrijzen uit het graf, opstanding) v. gmv.: feest van de - des Heeren, op Paaschzondag; -**rim'pelen** (vele rimpels krijgen of hebben), het is -rimpeld: een -rimpeld bestje; -**roe'keloozen** (roekeloos bederven), ik heb -loosd: zijn gezondheid

-; -**roe'ren** (in beweging brengen), ik heb -roerd: een oude zeelt verroert geen vin, (Bogaers), staat doodstil in het water.
Verroes'ten, het -roestte, is -roest: dat ijzerwerk gaat -, zal door roest vergaan; verroest, tw.: loop heen! gmv.; -**ron'selen** (verkwanselen), ik heb -ronseld, spreekt hij heeft zich -ronseld, tot den krijgscienst voor handgeld laten aanwerven; -**roo'ken** (door rooken verteren), hij -rookte, heeft -rookt: deze heer -rookt elk jaar wel honderd gulden; -**rot'** (volt. deelw. v. verrotten: vergaan, bedorven), bn.: -te appels, - vleesch; -ter, -st; -**rot'ten** (rottende ontbinden, bederven), het is -rot: -**rot'ting** (het verrotten), v. gmv.; -**rot'tingsproces** (de overgang van de organische in anorganische stof), o. -sen; -**ruil'en** (omruilen, omwisselen), ik heb -ruild: een oude piano - voor een nieuwe; -**ruil'men** (ruimer maken), ik heb -ruimd; fig. zijn hart -, ontlasten; zijn blik -, wijder maken; -**ruil'ming**, v.: studie der natuur tot - van oog en hart; -**ruk'kelijk** (bekoorlijk), bn. en bw.: een - landschap, - weer; - fraai; -**ruk'ken** (fig. vervoeren), ik ben -rukt: hij was -rukt u te zien, opgetogen; -**ruk'king** (bezieling, opgetogenheid), v. -en.
Vers (dichtk. een zeker aantal versvoeten, een versregel), o. verzen: een strofpe van acht verzen of versregels; een couplet bestaat uit minstens twee versregels; z. Distichon.
Vers (dichtk. gedicht van kleineren omvang), o. verzen; -**je**, o. -s: de -s van Heijje; een verjaarvers: Kind, leer het - nu!
Vers (elke afzonderlijke regel van een gedicht), o. verzen: de proloog van Gijssbr. van Amstel telt 62 verzen.
Vers (korte zinsnede, onderdeel van een hoofdstuk uit de boeken des Bijbels: elk vers is genummerd), o. verzen: hij las uit Lukas 10 het 21e vers.
Versaagd' (bevreest, ontsteld, moedeloos), bn. en bw.; -er, -st; -**heid** (angst, vrees, ontsteltenis), v. gmv.; zie Onversaagd.
Versa'gen (bevreest worden, ontstellen, bang worden), ik -saagde, ik ben -saagd: laat u door niets -, vrees aanjagen, ontmoedigen; in tegenspoed moet men niet -.
Versat'iel (ongestadig, wispelturig), bn.
Versat'iteit (wispelturigheid, wiftheid), v.
Vers'bouw (dichtk. bouw en inrichting van een vers met het oog op maat en rijm), m. gmv., ook: Versificatie.
Vers'ch (verwant met frisch), bn.; verscher, meest versch: -e boter, -e eieren; een -e flesch, pas aangetrokken; -e paarden, pas van stal; dat ligt mij nog - in 't geheugen, helder; een -e wonde, pas toegebracht; bw.: - geplukte aardbeien, - gekookte melk; -**heid** (frischheid v. eieren, melk, enz.), v.
Verscha'cheren (verkwanselen, verruilen), ik -schacherde, heb -schacherd, verronseld, (sch = sj), zie Schacheren; -**schaffen** (bezorgen, leveren, voorzien van), ik heb -schafte: iem. de middelen -; zich iets -.
Verscha'len (vervliegen), het is -schaald: de wijn in die open flesch zal -, geur en kracht verliezen, smaakloos worden; -**schal'ken** (foppen, misleiden), ik heb -schalkt: de visschen laten zich door het aas -; binnengespoelde stekelbaarsjes -, (C. O.); -**ing** (foppertij), v. -en; -**schans'en** (door middel

van één of meer verschansingen versterken), ik heb -schanst: een kamp -, ook, zich -: de vijand had zich daar -schanst, met schansen versterkt; fig. hij zoekt zich achter leugens te -, reddend, verbergen; -schan-sing (mil. schans, opgeworpen versterking), v. -en; scheepst.: -schan-sing (reeling, hekwerk om een zeeschip), v. -en.

Verscheballe (tobbe, kuip), v. -s; (matroos, die het vleesch ververscht), m. -s, ook: Varschebalie, zie ald.

Verscheden (van de wereld scheiden, overliden, sterven), hij -scheidde, is -scheiden.

Verscheden (het sterven), o. gmv.

Verscheden (verschillende), bn. en telw.: er zijn -soorten van grassen, vele; -heid (afwisseling, verschil), v. -heden.

Verschelem, het verscheidde, het heeft veel -scheeld; zie Verschillen.

Verschenken (uitschenken, vertappen), ik -schonk, heb -schonken: ik heb drie flesschen wijn -schonken, schenkende geledigd.

Verschepen (per schip vervoeren), ik heb -scheept: aardappelen -, groenten -.

Verscherpen (scherp of scherper maken), ik heb -scherpt: het toezicht -.

Verschet, o. -ten; zie Frisket.

Verscheuren (uit elkaar scheuren, vaneenrijten, vernietigen), ik heb -scheurd: een brief -; de tijgers - menschen en dieren, vaneenscheuren, verslinden; -schenrend, bn.: -e dieren (roofdieren).

Verschgebakken (pas gebakken), bn.: -beschuiten, -brood; verg.: Oudbakken en Nieuwbakken.

Verschiet (verte, perspectief, horizon), o. en -: ginder veer wil in 't - een slot verflauwen, (Vondel); fig. een somber -, verre toekomst: een vreed - had zich voor Wouter ontsloten, (Mult.)

Verschie'ten (al schietende verbruiken), ik -schoot, heb en het is -schoten, zegaw. hij heeft al zijn kruut -schoten, alles ineens gezegd, alle pijlen verbruikt; verder: de sterren -, wegschieten, vallen; ik zal u dat geld -, voorschieten, leenen; hij -schoot van schrik, verbleekte; -schijndag (vervaldag van een wissel), m. -en; ook: dag, dat men voor den rechter moet verschijnen; -schijnen (er zijn, zich vertoonen, te voorschijn komen), ik -scheen, ben -schenen: hij moet voor den rechter -, de vervaldag van den wissel is -schenen, het boek zal spoedig -, het licht zien; -schijning (spook), v. -en; -schijnsel (natuurverheveling), o. -s, -en.

Verschik'ken (anders schikken), ik heb en het is -schikt: de boeken wat -; -schil', o. -len: wat een -! onderscheid; zij hadden -, twist, oneenigheid; -schilferen (in schilfers uit elkaar vallen), het -schilferde, is -schilferd: mergelblokken uit den St.-Pietersberg - in de open lucht; -schillen (zich onderscheiden van), ik heb -schild: ik -schil met u van meening, in leeftijd, van godsdienst, afwijken, zie Schelen; -schil-lend (verscheiden), bn. en bw.: er zijn -e verklaringsmogelijk, onderscheiden; er wordt - over dat feit geoordeeld, atwijkend, ongelijk; -schilpunt (punt van geschil, punt in kwestie), o. -en; -schimmelen (door schimmel bederven), het is -meld: het brood zal daar -, de haver was -schimmeld.

Verschoonbaar (te verschoonen, te ver-

geven), bn.; -der, -st; -schoonen (den. van schoon: schoon of schooner maken), ik heb -schoond: de bedden -, d. i. van schoon linnen voorzien; fig. ik zal mij bij hem -, verontschuldigen; -schoov'lijk (vergeeflijk), bn.; -er, -st; -schoppeling (verschoveling), m. en v. -en, voor het v. ook -e: die arme wees is daar de -, wordt steeds achteraf gezet; de paddenstoelen, die -en der natuur! -schoppen (eig. naar een andere plaats schoppen, wegschoppen), ik heb -schopt: een bal -; fig. hij -schopt zijn eigen geluk, met voeten treden.

Vershot, o.: er is hier -v. meubelen, van kle-ren, enz., verscheidenheid van keuze, ruime sorteering; -shot' (het voorgeschotene), o. -ten: voor maakloonen -schot-ten; hier is de opgave mijner -schotten; -shot'lijstje (lijstje van verschoten gelden), o. -s; -schov'elling (verschoppeling), iem. die stiefmoederlijk wordt behandeld, m. en v. -en, vr. ook -e: zij is bij die familie de -, -schraald' (schraal, mager geworden), bn.: een stem, door 't weer -, (Bild.), scherp; -schrik'kelijk (schrikbarend), bn. en bw.: een -e moord, ontzettend; een -e bedreiging, afgrijselijk; het is - koud, erg; -er, -st; -schrik'ken (schrik aanjagen, verschrikt worden), ik heb en ben -schrikt: de knaap -schrikt het paard, deed schrik-ken; wat was ik -schrikt, (-schrokken); -schrik'king (iets, dat verschrikkelijk is), v. -en: de -en van den wereldoorlog.

Verschroel'en (al schroeiende bederven), ik heb, het is -schroeid: de -de zon, verdorrende, verzengende, een -de dorst, brandende; -schroel'ing (verzenging), v. gmv.; -schrom'pelen (schrompelig worden, rimpelen), het is -schrompeld: het vroege fruit gaat licht -; -schron'kelen (ineenkronkelen v. bloemen), de lolie -schronkelde, is -schronkeld: die kunstbloem is -schronkeld; -schul'en, zich, ik -school mij, heb mij -scholen: hij -schuilt zich achter de deur, verbergt; hij wist zich voor het gevaar te -, dekken, bergen; -schul'ven (schuivende verplaatsen), ik -schoof, heb -schoven: ik zal die kast wat -; fig. een beslissing -, uitstella; -schul'digd, bn.: ik ben hem veel -, verplicht; de -e gelden, nog te betalen; met -en eerbied, gepast, vereischt.

Ver'sie (omkeering, wending, overzetting, vertaling), v. -s, -siën; (s = z); zie Inversie.

Versieren (opschikken, optooven), ik heb -sierd: een kamer -; middelmaat -siert de straat, d. i. strekt tot sieraad; een verhaal met eenige anekdoten -, opsieren; gevoelens, die den man -, (C. O.); -sier'ring (hetgeen versiert), v. -en; -sier'ringkunst (de kunst, om door ornament of decoratie een kerk, een gebouw te versieren), v. gmv.; -sier'ringmotief (motief der versieringskunst), o. -motieven; -sier'sel (al, wat dient om te sieren), o. -s, -en.

Ver'sifex (rijmelaar), m. -en.

Versificateur (verzenmaker), m. -s.

Versificatie (versbouw d. i. leer van de technische inrichting en den bouw van een gedicht), v. gmv.; (t = s); zie Prosodie.

Versificeren (verzen maken, iets in versmaat brengen, berijmen), ook, Versifieren.

Versjo'feld (verarmoed, haveloos, armoeedig), bn.: een - type, zie Sjo'fel; -sjaafd', bn.:

hij is - aan den drank, aan het spel, overgegeven, is de slaaf van; - aan de pijp zijn, (C. O.), meer -, meest -; - slaafd'heid (het verlaafd-zijn), v. gmv.: de - van den Indiaan aan sterken drank; zie: zich ver-slaven; - slaan', ik - sloeg, heb en ben -slagen: den vijand -, overwinnen; den dorst -, lesschen; die wijn gaat -, verschalen; hij stond -slagen, onthutst, ontmoedigd; - slag'gever (rapporteur), m. -s; - slag'geefster, v. -s; - slagen (volt. deelw. van verslaan: ontmoedigd, verschrinkt, ontsteld), bn. en bw.; -er, -st: - staan te kijken; - sla'gene (gedoode), m. en v. - n.

Verlaagenheid (ontsteltentis), v. gmv.: de - was groot, bedroefdheid, neerslachtigheid, er heerschte diepe -; - slampam'pen (verbrassen, slempend verdoen), ik heb -slampamp: zijn centen -, verspillen, verkwisten, zie Slampampen; - sla'pen (door te lang slapen verliezen), ik -sliep, heb -slapen: -slept gij 't zoet der lentedagen, traag Roosje? (Staring), slapende doorbrengen; zich -, te lang slapen; -slapp'en (slap maken of worden), ik heb en het is -slapt: alcohol -slapt de zenuwen, verzwakt; fig. de handel kan -, minder worden; de tucht niet laten -, verflauwen; - sla'ven, zich, ik heb mij -slaafd: zich - aan drank, spel, lectuur, enz., zich tot slaaf maken van, zich overgeven aan; - slech'ten (slechter worden of maken), het -slechte, heeft en is verslecht, ook: Verslechteren: de toestand -slechterd; - slee'pen (naar elders sleepen), ik -sleepte, heb -sleept: balken -.

Versleer (de leer der dichtsoorten), v. gmv. **Verslampen** (verdoen, in drank verteren), ik heb -slemp: zijn geld -, zie Verslampampen; - slen'sen (verflansen), de bloem verslenste, is -slenst: geplukte bloemen gaan in de zon -, verwelken, geur en kleur verliezen, verkwijnen; - slen'teren (slenterend doorbrengen), ik -slenterde, heb -slenterd: zijn tijd -; - sle'ten (afgesleten, krachte-loos), bn.: een - uitdrukking, b.v. het zilte nat, de schele nijd, de gouden zon, enz.; -er, -st; - slif'ten (door het gebruik doen sliften), ik -sleet, heb en het is -sleten: die jas zult gij niet -, stuk dragen; verslijt gij mij voor een sul? d. i. houden voor; den tijd - met lezen, doorbrengen; - slif'tbaar (te verslijten), bn.; - slik'ken (verkeerd slikken), ik -slikte, heb -slikt: zich -, iets in de verkeerde keel krijgen, d. i. onder de keelklep.

Verslimmeren (erger worden), het is verslimmerd: de ziekte zal met den dag -; - slin'den (verzwelgen), hij -slond, hij heeft -slonden: de tijger verblindt zijn prooi, in-zwelgen, gulzig opvreten; fig. iem. met de oogen -, d. i. nijdig aanzien; de oorlog verblindt schatten, eischt, verbruikt; - slin'gerd'heid (verzothed), v. gmv.: de - van juf-frouw Stastok aan den uitroep: „welheere-mijntijd!” (C. O.), verliefdheid; - slin'geren (zich - aan of op iets, d. i. onzinnig er aan gaan hechten, er verzet of verliefd op worden, altijd in ongunstigen zin), ik heb mij -slingerd: zich - aan of op romanlectuur, hij -slingert zich aan den drank, vergooit; hij is op het spel -slingerd, d. i. is er dol op; zij is op de wereldsche vermaken -slingerd, er op verzet; - slod'deren (verslonzen,

verwaarloozen), ik heb -slodderd: zijn kleeren -; - slof'fen (veronachtzamen), ik heb -sloft; - slon'zen (door onachtzaamheid bederven), ik verslonsde, heb -slonsd: zij -slonst haar kleeren, slordig dragen, verwaarloozen; - smaad' (geminacht), bn.: de Rijn, als een -smaade beek, (Helmers).

Versmaat (dichtk. voetmaat in een versregel), v. -maten; zie: Jambé, Trochee, Trippelmaat.

Versmacht'en (smachtend omkomen), hij -smachtte, is -smacht: - van dorst, van honger, vergaan; in de gevangenis -, treuren, verkwijnen; fig. zijn leven in verdriet -, smachtend, kwijnend doorbrengen; - sma'den (met smaad of minachting afwijzen), ik -smaade, heb -smaad: iemands goeden raad -, min-achten; wat hij toen -smaade, zou hem nu welkom zijn, beneden zich achtte; zulk een aanbod is niet te -, verwerpen, van de hand wijzen; - sma'llen (smaller maken of worden), ik -smalde, ik heb en het is -smald: een pad -, de weg gaat daar -; - smel'ten (wegsmelten, vloeibaar maken), ik of het -smolt, ik heb, het is -smolten: de tonen -, vloeien in elkaar; in tranen -, wegsmel-ten; - sme'ren (smerende verbruiken), ik heb -smeerd: hij heeft alles verteerd en -smeerd, verbrast, er doorgebracht; - smo'ren (verstikken, smorend omkomen), ik heb en ben -smoord: den kreet van smart -, onderdrukken; - smul'ten (smullend verk-wisten), ik heb -smuld: zijn geld -, aan lekker eten en drinken verdoen; - sma'p-ering (lekkernij, lekkerbeetje of -hapje), v. -en: geen - te hebben dan de giften en gaven van weeuw en wees, (Potg.); - smel'len (sneller maken, bespoedigen), ik heb -sneld: den pas -; dat zal den bloedsomloop -, sneller doen worden; - snif'den (snijdend tot iets anders maken, door snijden bederven), ik -sneed, heb -sneed: stroo tot haksel -, een jas -; - snif'den (vermengen, vervul-schen), ik -sneed, heb -sneed: wijn -, dit is versneden Bordeaux; - snif'peren (tot snippers maken), ik -snipperde, heb -snipperd: een vel papier -; fig. te veel verdeelen: zijn krachten -.

Vers'o (It. op de linkerzij van een blad); zie: Folio en Recto.

Verspa'den (uitstellen), ik of het -spaadde, ik heb en het is -spaad: hij verspaadde zijn vertrek, een zaak -; de koorts gaat al -, later komen; w. i. g.; - span'nen, ik -spande, heb -spannen: de paarden -, anders in-spannen; - spar'kelen (sparkelend vergaan, verspatten), het is -sparkeld: het vuurwerk ging - in een vonkenregen; - spe'ten, ik heb -speeld: zijn geld -, spelende kwijstraken; iemands achting -, verbeuren; zich -: ik heb mij -speeld, heb mij bij het spelen vergist; - spe'nen (verplanten nl. de uit zaad opge-komen plantjes), ik -speende, heb -speend; - sper'ren, ik heb -sperd: den toegang -, belemmeren, afsluiten; - sper'ring (dat wat verspert), v. -en; - sper'ringkunst (mil. de kunst, om den toegang tot loopgraven, stellingen, enz. te belemmeren), v. gmv.; - spie'den (heimelijk bespieden), ik -spiedde, heb -spied: als harpspeler vermond, wist Alfred de toerusting der Noormannen te -, (Schant), af te loeren, te verkennen; - spie'der (verkenners), m. -s; - spied'ster

(spion), v. -s; -**spie'jacht** (postschip, adviesjacht), o. -en; -**spil'len**, ik heb -spild: *zijn geld, zijn goed, zijn erfdeel, zijn tijd* -, verkwisten, *zijn krachten* -; -**splint'eren** (tot of met splinters worden), het -splinterde, is -splinterd: *de roeiboort werd op de rotsen -splinterd; op de breuk is het dijbeen -splinterd*; -**sprel'den** (over een groote vlakke uitstrooien of uitspreiden), ik -spreidde, heb -spreid: *allerlei valsche geruchten* -, rondstrooien; *de vijanden werden verspreid*, verstrooid; *een verspreide bevolking*, niet aaneengesloten; *enkele verspreide hutten*, alleenaastande; -**sprel'der** (rondstrooier), m. -s; -**spre'ken, zich**, ik -sprak mij, heb mij -sproken: *ik heb mij toen -sproken*, d. i. in het spreken vergist; -**sprin'gen** (met springen doorbrengen), ik -sprong, heb -sprongen: *zijn tijd verdansen en* -; *ik heb mijn voet versprongen*, springend bezeerd; ook, wegspringen: *het stuk gomelastiek is* -; *de koorts versprong elken dag*, kwam later.

Vers'regel (regel van een gedicht), m. -s.

Vers'snede (doorsnede van een versregel, caesuur), v. -n; z.: Alexandrijnen Caesuur.

Verst (superl. van *ver*), bn. en bw.; zie *Ver*.

Verstaald' (volt. deelw. van *verstalen*), bn.: *een -mes*, tot staal gemaakt; -*ijzer*, gehard; fig. *een -voorhoofd*, *een -gemoed*, verhard, verstokt, -er, -st; -**staan'** (begrijpen, bevatten; geleerd hebben, kennen, bedreven zijn in), ik -stond, heb -staan: *ik versta u niet*; *hij verstaat geen gekheid*; *zijn ambacht* -, kennen; -**staan'baar**, bn. en bw.: *een -woord*, -spreken; -der, -st; -**staander** (hij, die iets verstaat of begrijpt), m. -s; zegsw. *een goed -heeft maar een half woord noodig*, een korte aanduiding is genoeg voor een scherppinnig hoorder; -**sta'len** (tot staal verharden), ik heb -staald: *ijzer wordt door het vuur verstaald*.

Verstand' (begrip, doorzicht, bevattig), o. gmv.: *zijn -gebruiken*, *hij heeft veel gezond* -, *hij heeft zijn -verloren*, *iemand iets aan het -brengen*, -van iets hebben; *dat gaat mijn -te boven*; *hij is niet wel bij zijn -*; *met dien -e*, men dient het aldus te verstaan; -**stand'** (man van verstand), o. -en: *deze notaris behoort tot de beste -en van ons dorp*; -**stan'delijk** (het verstand betreffende), bn.: *de -e ontwikkeling*, geestelijke; *de -e vermogens*; *hij is -goed ontwikkeld*, zie *Intellectueel*; -**stand'eloos** (zonder verstand, dom), bn.; -**stand'houding** (betreking), v. gmv.: *in goede -*, op voet van vriendschap; in -**staan**, relatie; *ze zijn niet in de beste -*; -**stan'dig** (van verstand, van inzicht, van nadenken getuigende), bn. en bw.: *een -woord*, *een -e raad*, *een -antwoord*, goed bedacht, doordacht; -spreken, -handelen; -er, -st; -**stan'diglijk** (naar het verstand), bw.: *hij is -achtergebleven*; -**stands'kies** (een der achterste kiezen, zoo genoemd, omdat ze het laatst komt), v. -kiezen; -**stands'mensch** (iem., die zich bij zijn doen en laten vooral laat leiden door zijn verstand), m. -en, zie *Gevoelsmensch*; -**stands'ontwikkeling** (ontwikkeling van het oordeel), v. gmv.: -**stands'verbijstering** (verstandsverwarring, ontzindheid), v. gmv.

Verstar'eren (star of stijf maken of doen zijn), het -starde, is -stard: -**starrende**

d. i. *ijzige koude*, fig. halsstarrig, verstokt zijn of doen zijn: -**starrende ellende**.

Versteend' (a's steen), bn.: *een -e plant*, *een -dier*, tot steen geworden; fig. -*schouwt dit de onweerbre Marco aan*, (Staring), stijf van schrik; *een -gemoed*, wreed, onverbiddelijk; *het geloof van de Arabieren is tot een uiterlijken vormendienst versteend*; -**ste'e'nen** (tot steen maken of word'n), ik heb en het is -steend: *kalk -t de voorwerpen*; fig. verharden, ongevoelig maken of worden: *iem. hart kan -*, *dat zal de harten* -; -**ste'e'ning** (een tot steen geworden dier of plant), v. -en, zie *Fossiel*; -**stek'**, o. gmv.: *hij werd bij -veroordeeld*, in zijn afzijn, bij zijn niet op tijd verschijnen voor den rechter; zie: *zich versterken*; -**ste'ken** (verbergen), ik -stak, heb -stoken: *zich -*, verschuilen, wegkruipen; -**stek'haak** (timm. haak, die een hoek van 45° aangeeft), m. -haken; -**steld'** (verbaasd, onthutst), bw.: -*staan*; -**steld'heid** (verbazing, schrik), v. gmv., zie *Ontsteltenis*; -**stel'goed** (linnengoed, enz., dat versted moet worden), o. gmv.; -**stel'len**, ik heb -steld: *een kleed* -, repareeren, lappen; *een verstelde broek*, (C. O.); *kant -*, stoppen; *een schip -*, kalfaten; -**stel'werk** (verstelgoed, lapwerk), o. gmv.; -**stem'pelen** (anders stempelen, overstempelen), ik heb -stempeld; -**sten'digen** (afl. van *verstand*: mededeelen, doen verstaan, aan 't verstand brengen), ik heb -stendig: *wie -t ons van 't onbekende leed?* (Bild.), vero.; -**sterf'** (het afsterven, ook: de nalatenschap), o. gmv.: *bij -van zijn oom*; *hij vroeg zijns vaders -*, nl. zijn deel dier nalatenschap; -**sterf'recht** (erfrecht, het recht van opvolging), o. gmv.

Verster'ken (sterk of sterker maken), ik heb -sterkt: *de wallen -*, *een leger -*; *den invendigen mensch -*, goed eten; -**ster'kend** (kracht gevend), bn.: -*e middelen*; 't is ook -', 't lekkere zand, gestoofd door zonnegloed, (De Gén.), -er, -st; -**ster'king** (aanvoer van versche troepen, ook, schans, fort), v. -en; -**ster'kingskunst** (mil. de kunst van een stelling of positie sterk te maken), v. gmv.; -**ster'ven** (overlijden, wegsterven), het -stierf, is -storven: *uw roem zal niet -*, *te loor gaan*; *gestlacht vleesch laten -*, besterven; *zich -*, zijn ongeregelde driftten beheerschen, vasten, enz.; -**ster'ving** (erfdeel, legaat), v. gmv.; -**ster'ving** (ont-houding, het vasten), v. -ingen; -**stijfd'** (stijf geworden), bn.: -*van kou*, verkleumd; *hij stond verstijfd van schrik*, verstramd; -*e leden*, stram; fig. *hij stond met -e tong*, kon geen woord uitbrengen; -**stijf'en** (stijf of stram maken of worden), ik heb en ben -stijfd; -**stik'ken** (doen stikken of smoren), het -stikte, heeft -stikt: *het onkruid -stikt het koren*; ook: *de zijde is -*, is bedorven door de vochtigheid der bewaarplaats; *hij is in de modder -stikt*; -**stik'king** (het verstikken), v. gmv.: *de dood door -*; -**sto'ken** (als brandstof verbruiken), ik -stookte, heb -stookt: *zij -per jaar 3000 KG. steenkolen*; -**stok'ken** (als een stok maken: verharden), ik heb en ben -stokt: *zijn hart -*, ongevoelig maken; -**stokt'** (ongevoelig, niet vatbaar voor betere gevoelens), bn.: *hij is -in het kwaad, zijn hart is -*, *een -e oude vrijer*; -er, -st; -**sto'len** (heimelijk,

in 't geheim), bn. en bw.: een - blik; de boerin zag haar - na van achter het venster raam, (V. Lov.), germ.; -**stom'men** (stom maken of worden), ik heb en hij is -stomd: die woorden deden hem -, sprakeloos worden; -**stom'ming** (fig. groote verbazing), v. gmv.; -**stom'pen** (stomp maken of worden), ik heb en ben -stompt: dat verstompt den geest, suf maken; die man is verstompt, door overspanning verstuft; -**stoord'** (boos, gram, uit zijn humeur), bn., -er, -st; -**stoord'der** (iemand, die iets verstoort), m. -s: een - van rust, vrede, orde, pret, zie Brekespel; -**stoord'heid** (boosheid), v. gmv.: (de gedachten van den heer Kegge) liepen over de - van zijn beminde dochter, (C. O.); Henriette, die ook al berouw over haar - had, (C. O.)

Verstoot'telling (iem., die verstooten wordt of is), m. en v. -en, het v. ook -e: een arme - der familie, verschoppeling; een - der maatschappij, verschoveling, ellendeling; -**stoot'en**, ik -stiet, (-stootte), heb verstooten: een kind, een pupil, een vrouw -, van zich stooten, er van scheiden; -**stop'pen** (dichtstoppen, wegstoppen), ik heb -stopt: sneeuw kan een riool -; iemands hoed -; -**stop'ping** (opstopping), v. -pingen; -**stop'pertje**, o. gmv.: -spelen, kinderspel; -**stop'ping** (constipatie), v.-en; -**stop't'heid** (het verstopt-zijn), v. gmv.; -**sto'ren**, ik heb -stoord: dat verstoort mijn plannen, hinderen, beletten; vogelnesten -, uithalen; om Trojes veste te -, (Vondel), vernielen, verwoesten; den vrede -, de rust -, de orde -, doen ophouden; -**stor'ven** (ouderloos), bn.: een - kind, ook: -goederen, door erfenis toevallend; -**stou'ten**, zich (zich iets onderwinden), ik -stoutte mij, heb mij -stout: hij dorst zich die taal -, den moed hebben tot; wat verstout gij u! d. i. hoe durft gij zoo vermetel zijn; -**stou'wen** (verstuwen), ik heb -stouwd; -**strek'ken** (verschaffen, bezorgen; strekken, dienen), het heeft -strekt: de noodige gelden -, iem. inlichtingen -; de hongerende bevolking brood en voedsel -; -**strij'ken** (strijkende verbruiken), hij -streek, heeft -strekken: veel kalk, veel verf -, ook, voorbijgaan: de tijd is verstreken; -**strik'ken**, ik heb -strikt: iemand in zijn eigen woorden -, vangen; -**strooid'**, bn.: de professor is in gezelschap wat -, afgetrokken: - van geest; -**stroo'fen**, ik heb -strooid, het vijandelijk leger werd verstrooid, uit elkaar gejaagd; zich -, uiteengaan; fig. zich ontspannen, afleiding zoeken; -**stroo'fing** (afwaling van den geest, ook: afleiding, genoeg), v. -en; -**stui'ken** (licht ontwrichten), ik heb -stuikt: ik heb mijn voet, mijn hand verstuikt, in geringe mate ontwricht; -**stui'king** (lichte uit-elkander-schuiving van gewrichten), v. -en; -**stui'ven** (wegstuiven), het -stroof, is -stoven: het zand der duinen verstuift, waait weg; hij deed de legers als kaf -, uiteenvliegen; -**stu'wen** (de lading in het ruim eener zeeboot overpakken, anders samenpakken), ik heb -stuwde; z.: Stuw en Stuwadoor; -**suf'fen** (den. van suf), ik heb en ben -suf: hij schijnt te -, suf te worden; -**suff'** (dof van geest), bn.: een -e grijsaard, -er, -st; -**suk'kelen**, ik heb en ben -sukkeld: gij moet dat kind

niet -, als een sukkel behandelen; -**suk'kelling**, v. gmv.: in de -raken, d. i. achterafgezet, verwaarloosd worden.

Vers'voet (dicht. evenmatig deel van een versregel), m. -voeten: een zeker aantal -voeten vormt een versregel, zie Arsis.

Vertaal'baar (te vertalen), bn.; -**loon** (geld, dat voor het vertalen betaald wordt), o. -en; -**recht** (recht, om een boek over te zetten), o. -en; -**ster** (zij, die een boek overbrengt in een andere taal), v. -s; -**werk** (dat, wat vertaald moet worden), o. gmv.: zij moesten leven van -; -**woede** (ongeregelde zucht om alles te vertalen), v. gmv.

Vertak'ken (in takken splitsen), **zich** -: de rivier gaat zich hier -, verdeelen; -**tak'king** (splitsing, onderdeel), v. -en: een samenzwering met vele -en; een oplichtersbende met vele -en; de -en van een taal, dialecten; -**ta'kelen** (anders takelen, van nieuwe takelage voorzien), ik -takelde, heb -takeld; -**ta'len** (in een andere taal overzetten), ik heb -taald: -er (zie Translauteur), m. -s; -**ta'ling** (overzetting), v. -en; -**tal'men** (met talmen, met treuzelen doorbrengen), ik -de, heb -talmd: zijn tijd -; -**tapp'en** (overtappen; tappend slijten b.v. jenever), ik -tapte, heb -tapt.

Ver'te (groote afstand van plaats of tijd), v. gmv.: in de -zagen wij een schip, in het verschiet, aan den horizont; zoo iets ligt nog in de verre -, in de verre toekomst.

Vertee'deren (teeder maken of worden), ik heb en ben -teeder: geen smeekbede kon Alva -, treffen, het hart roeren, tot medelijden stemmen; -**tegenwoord'igen** (voor één of meer personen tegenwoordig zijn), ik heb -tegenwoordigd: ik zal mij door den notaris laten -; de afgevaardigen - het heele volk; -**tegenwoord'iger** (iem. die vertegenwoordigt), m. -s, zie Volks-; -**tel'len** (verhalen), ik heb verteld: een sprookje -; kom, vertel het ons eens, mededeelen, -**tel'len**, **zich** (verkeerd tellen), ik heb mij verteld: er is vijf gulden te weinig, ik heb mij zeker verteld; -**tel'ling** (eig. hetgeen verteld wordt: klein verhaal), v. -en: de dichterlijke -, een eenvoudig verhaal in maat en meestal op rijm, al of niet verdicht, kort van beloop, b.v. De twee Bultenaars van Staring; idem, de Hoofdige boer; De Génestet: De St.-Nicolaasavond, enz.; -**tel'sel** (verhaaltje), o. -s; -**te'ren** (verduwen), ik heb en het is verteerd: zijn maag kan geen komkommers -, verdragen; den pot -, opmaken; hij verteert van jaloezie, wegteren, vergaan; -**teer'baar** (kunnende verteerd worden), bn.: -bare spijzen; -**te'ring** (gelag), v. -en: groote -en maken, veel geld in 't gelag verkwisten.

Verteuten (den tijd met niets-doen doorbrengen), ik -teutte, heb -teut. gmz.

Verticaal' (loodrecht), bn.: in -calen stand, rechtstandig; de -cale plantengordel, dien men bij het bestijgen van een berg achter-eenvolgens opmerkt; zie Perpendiculaire.

Verticaal' (loodlijn), v. -calen. (c = k).

Vertien'den (met een tiend bezwaren), ik -tiendde, heb -tiend. vero.

Vertien'voud'igen, ik heb -tienvoudigd: de speler had zijn inzet -tienvoudigd, d. i. had tienmaal den eersten inzet opgezet; -**tier'** (drukte, leven, bedrijvigheid, verkoop, handel),

o. gmv.; -**tik'ken** (weigeren iets te doen), ik -tikte, heb -tikte; dat -tik ik nu! verdraai; -**till'en** (tillend verplaatsen), ik heb vertild: een brandkast -, ook: zich -, inwendig zich kneuzen door te zwaar te beuren; -**timmeren** (anders doen timmeren), ik heb -timmerd: een huis -; -**tin'nen** (met een laagje tin overtrekken), ik heb -tind: een koperen pan -, met tin aan de binnenzij bekleeden of overtrekken; -**toef'** (verblijf, oponthoud), o. gmv.: zonder -, uitstel; -**toef'plaats** (plaats, waar men vertoef), v. -en; -**toe'ven** (zich ophouden), ik -toefde, heb -toefd: waar heb jij vertoefd? gewacht; -**tol'ken** (overzetten, vertalen), ik heb -tolkt: iemands gedachten, woorden -, verklaren; -**tol'ker**, m. -s; -**tol'king**, v. -en; -**ton'nen** (in een andere ton overpakken), ik -de, heb -tond: haring -, zuurkool -; -**toog'** (een verhandeling op maatschappelijk of zedelijk gebied), o. -en; in een - wordt nu eens op ernstige dan weer op schertsende wijze een zedelijk gebrek of nationale ondeugd bestreden en lessen van levenswijsheid gegeven, b.v.: de *spectatoriale -en over de Deugd of of over de vier Jaargetijden*, (C. O.), een - houden; -**toog'en** (aantoonen, duidelijk maken, bewijzen), ik heb -toogd, meer, Betoogen; -**toon'** (handel, zicht), o.: die wissel is op - betaalbaar, d. i. hij moet voldaan worden, zoodra hij wordt aangeboden; -**toon'** (daad van vertoonen, laten zien of blijken), o. gmv.: hij maakt veel - in de wereld, praal, bluf; 't is daar meer - dan echte rijkdom, uiterlijk; er was veel - van vreugde bij dat feest; die professor sprak met veel - van geleerdheid. **Vertoonen** (laten zien, voor oogen stellen), ik heb -toond: hij zal zich niet meer in 't publiek -; de tooneelafdeeling zal dat stuk -, opvoeren; -**toon'ning** (voorstelling; datgene, wat vertoond wordt; representatie), v. -en; -**toor'nen** (boos maken), ik heb -toornrd: zich -, zich toornig maken; -**tra'gen** (tegenhouden), ik heb en het is - traagd: hij zocht den gang der onderhandelingen te -, belemmeren; -**tra'ging** (oponthoud, langzame gang), v. -en; -**trap'pen** (moedwillig vertreden), ik heb -trapt: bloemen, het gras -; zijn speelgoed -; fig. rechten -, schenden, onderdrukken; zegsw. ik vertrap het, ik vertik het, doe het in geen geval, plat; -**tre'den** (onder den voet treden), ik -trad, heb -treden; fig. zijn geluk -; zegsw. ik ga mij eens -, al wandelend een ontspanning nemen; -**tre'ding** (ontspanning), v. -en; -**trek'** (eig. ruimte, waarin men zich terugtrekt: lokaal, zaal, kamer), o. -ken: een ruim -, een somber -; -**trek'** (afreis), o. gmv.: de trein staat op -; na of bij uw -, heengaan; -**trek'ken**, ik -trok, heb -trokken: zijn gezicht niet -, zijn mond is geheel vertrokken, verdraaid; hij vertrok geen spier; -**trek'ken** (afreizen), ik -trok, ben -trokken: met den trein, met een boot -; -**tren'zelen** (verbeuzelen), ik heb -treuzeld: zijn studieuur -; -**troo'stelen** (verwennen), ik heb -troeteld: gij zult dat kind heeltemaal -, week maken; zich -, verwennen. **Vertroosten** (troost geven), ik -troostte, ik heb -troost, zie Troosten; -**troo'sting** (troost), v. -en: *Vertroosting aan Geeraerd Vossius*, (Vondel), troostwoord, troostdicht.

Vertroos'tend (troostvol), bn.: een - woord, stillend, kalmeerend, opbeurend; -er, -st. **Vertroos'ter** (de H. Geest), m., zie: Trooster en Paracleet. **Vertrouwd'** (volt. deelw. van vertrouwen: het vertrouwen bezittend), bn.: een - persoon, bediende, vriend, op wien men zich verlaten kan; hij is - met dat werk, goed bekend, op de hoogte; -er, -st; -**trouwde** (intieme vriend of vriendin), m. en v. -n; -**trou'welijk** (v. vertrouwen blijkt gevende), bn. en bw.: een - gesprek; iets - mededeelen; -er, -st; -**trou'weling** (persoon, die iemands vertrouwen heeft, vriend, aanhanger, medestander), m. en v. -en, voor het v. ook -e; -**trou'wen** (betrouwen, hoop), o. gmv.; -**trou'wen** (vertrouwen stellen), ik -trouwde, heb -trouwd: op God -. **Vertuif'anker** (scheepst. tuianker), o. -s. **Vertuif'en** (met twee ankers vastleggen), ik -tuide, heb -tuid: wij -tuiden het schipen reefden alle zeilen; fig. aan 't schip van staat vertuid door ambt-zorg, (Staring), verbonden; een vertuianker, z. ald. **Vertuif'gen** (anders optuigen), ik -tuigde, heb -tuigd: een schip -, een paard -. **Vertuif'schen** (verruilen, verronselen, verkwanselen), ik heb -tuischt, z. Tuischen. **Vertuif'ten** (in de krul zetten, fig. opsieren), ik heb -tuit: de Roer, die 't hair met riet -, doorvlecht, (Vondel, Rijnstroom). vero. **Vertwij'feld** (wanhopig), bn. en bw.: een - mensch; - vechten, als een razende. **Vertwij'felen** (wanhopig, radeloos zijn), ik ben -twijfeld; -ing (wanhoop), v. -en. **Veruitziend**, bn.: -e plannen, v. strekkend. **Vervaard'** (angstig, bevreesd, bang), bn.: iem. - maken; -er, -st; z. Onvervaard. **Vervaard'igen** (vaardig-, gereedmaken, samenstellen), ik -vaardigde, heb -vaardigd: hebt gij al onze meubels -vaardigd? **Vervaard'lijk** (angst aanjagend), bn. en bw.: e. - bombardement; - schreeuwen, ontzettend. **Verva'gen** (vaag, onduidelijk worden), het -vaagde, is -vaagd: heel ver in 't verschieft, waar de kleuren -; de bet. der volzinnen -vaagde, en de lezer viel in slaap; de ontvangen indrukken - op den duur, verflauwen; -ing: - van denkbeelden, van herinneringen. **Verval'** (vermindering, achteruitgang), o. gmv.: lijden aan - van krachten, afname; de bouwkunst uit haar - ophieven. **Verval'** (voordeel), o. -vallen: in dezen dienst is nog al wat -, foaien voor de dienstboden. **Verval'** (aandr. 't verschil in hoogte van den waterspiegel op twee punten in den stroomdraad eener rivier), o. gmv. **Verval'dag** (handel. betaaldag van wissels of termijnen), m. -dagen. **Verval'en**, het -viel, is -vallen: de wissel is - op den 15en, dan is de Verval'dag. **Verval'en** (verzwakken, verminderen, afnemen; bouwvallig worden), het of hij -viel, is -vallen: onze krachten - met den ouderdom; dit kasteel begint te -. **Verval'en** (op een ongelegen plaats komen), ik -viel, ben -: we zijn tusschen de zeeroovers -, (Van Lennep). **Verval'en** (bouwvallig, armoedig, verzwakt), bn.: een - kasteel, hij ziet er - uit. **Verval'en**, een vorst - verklaren (1581), als vorst af; goederen, die aan de schatkist zijn -, gekomen; e. - wet, e. - recht, niet meer geldend.

Vervallen, bn.: de — termijn, verschenen; een — wissel, te betalen.

Verval'schen, men — valschte, heeft — valscht: een handteekening —, de munt —, namaken; het meel —, de koffie —, met minderwaardige producten vermengen; een tekst —, verdraaien; een rekening, een handschrift —, d. i. opzettelijk met fouten maken; —ing (het verval'schen), v. —en: — v. melk, herhaalde —en.

Verval'tijd, m. — tijden; zie Vervaldag.

Vervan'gen (de plaats innemen van), ik —ving, heb —vangen: de eene ploeg arbeiders vervangt de andere, lost af; gij wordt door den zoon des huizes —, die komt in uw plaats; het eene woord door het andere —, er mede verwisselen; —va'ren (den. van vaar, vrees: vervaard maken, vrees aanjagen), ik heb —vaard: iemand —, zie Onvervaard; —va'ren (te water vervoeren), ik —voer, ik heb en het is —varen: steenen —, met een vaartuig vervoeren; waarheen is hij —? vero, waar is hij gebleven? —va'ten (in een ander vat overgieten), ik —vaatte, heb —vaat: wijn gaan —; —va'tten (hervatten), ik —vatte, heb —vat: gij moet uw bezoek eens —, herhalen; het verzoek was in de volgende woorden vervat, uitgedrukt.

Verve'len (te veel worden, tot last zijn), ik heb —veeld: ik zit je maar te —; zich —: die eentonigheid verveelde mij, kwelde mij; —ve'lend (langwiltig), bn.: een — gesprek, een —e reis, een — boek; —er, —st; —ve'ling, v. gmv.: de — kwelt den luiaard; de straf der —; ledigheid baart —; een dag vol saate —, van niet te weten, hoe men den tijd moet doorkomen; —vel'len (van vel verwisselen), het dier is —veld: de slangen — eens per jaar, een andere huid krijgen.

Verveloos (zonder verfer op), bn.: een — looze deur, een — looze vloer; —loozet, —t.

Verven (met verf bestrijken), ik heb geverfd: een huis —, een rijtuig —, een hek —; ook met verf doortrekken: weefsels —; fig. hij is in de wol geverfd, een doortrapte deugniet.

Verver (iem. die het verven als zijn beroep uitoefent), m. —s; **ververij'** (het verven), v.: b.v. chemische —; ook, de verversplaats: de man was in zijn — druk bezig, d. i. Ververswinkel.

Verve'nen (uitvenen, tot turf maken), ik heb —veend: wij zullen dien hoek —, de veenspecie er uit baggeren; —ver'schen (versch maken), ik heb —verscht: het water in een vischkom —, den voorraad —, vernieuwen; fig. de heugenis van iets —, oprissschen; —ver'sching (verfrissching), v. —en: van welke —en zult gij gebruiken? dranken, vruchten, enz.; —ver'schingskanaal (kanaal, dat versch of zuiver water aanvoert), o. —kanalen; —ver'schingskraam (kermiskraam met ververschingen), v. —kramen.

Verversknecht (knecht van een verver), m. — knechts; —kulp (verfkuip van den blauwverver), v. —en; —winkel (werkplaats van den verver), m. —s.

Vervet'ten (geneesk. tot of in vet overgaan, lijden aan de vetziekte), hij —vette, is —vet; —vierdub'belen (viervoudig doen zijn), ik —de, heb —vierdubbeld: ik zal uw loon —; —vilt'ten (tot vilt worden), het —viltte, is —vilt: het — is een eigenschap van wol, nl. door in vloeden van buiten: drukking, warmte, vochtigheid, kleeft schapenhaar of wol zóó

samen, dat het moeilijk is te ontwarren; —vlaam'sching (eig. Vlaamsch doen worden, de Vlaamsche taal overheerschend doen zijn), v.: de — van de hoogeschool te Gent was bij de Vlamingen h. streven; —vlak'ken (eig. tot een effen kleur worden, vervagen), het —vlakte, is —vlakt: de kleuren aan de westerkim — gaandeweg des avonds na zons- ondergang, —vlak'king, v. —en: fig. een wereldtentoonstelling geeft een internationale —; —vlie'gen (snel verdwijnen), het —vloog, is —vlogen: nu is al mijn hoop —vlogen; spiritus —vliegt; in rook —, de tijd —vliegt, de hoop, de illusies kunnen —.

Vervlie'ten (vervloeien), het —vloot, is —vloten; fig. het leven gaat met de jaren —; —vloet'en (zuchtens wegvloeiën), het —vloede, is —vloede; —vloet'ken, ik heb —vloekt: hij —vloekte ons allen, den vloek uitspreken over; —vloet'king (het vervloeken, vloek), v. —en; —vloekt', bn. en bw.: een —e kerel, ellendige; een —e daad, slecht; hij voert — weinig uit, zeer weinig, gmv.; —, wat een hitte! tw.

Vervlucht'igen (vluchtig worden, vervliegen), het —vluchtigde, is —vluchtigd: het laatste restantje kamfer doen —; —voe'gen, ik heb —voegd: spraakk. een werkwoord —, verbuigen; —voe'gen (sieh), zich wenden tot, zich begeven naar, zich richten tot; —voe'ging (verbuiging van een werkwoord): v. —voegingen: er is een sterke en een zwakke —; een volledige —, een gebrekkige —, ook, Conjugatie; —voer' (transport, overbrenging), o. gmv.: het — v. goederen; —voer'biljet (bewijs, dat iets vervoerd mag worden), o. —ten; —voer'eijfer (cijfer, aangevend het getal vervoerde balen, kisten, enz.; ook: geldsom v. h. gezamenlijk vervoer), o. —cijfers; —voe'ren (overbrengen), ik heb —voerd: de krijgsgevangenen werden per trein vervoerd; fig. hij liet zich door drift —, te ver voeren; —voe'ring (geestdrift, bezieling, geestvervoering), v. —en: de dichter raakt hier in —; —voer'middel (middel tot vervoer), o. —en; —voer'prijs (kosten v. h. vervoer), m. —zen.

Vervolg' (voortzetting), o. —en: een — op een boekwerk; in 't —, voortaan; —bundel (bundel gedichten, van Evangelische gezangen, als vervolg op een vorigen), m. —s; —deel (boekwerk als vervolg v. e. vorig), o. —en; —lijst (lijst als vervolg v. e. vorige lijst), v. —en; —werk (boekwerk, dat in afteveringen of deelen verschijnt), o. —en.

Vervol'gen, ik heb —volgd: den vijand hardnekkig —, nazetten; fig. in rechten betrekken, aanklagen; hij —volgt ons met zijn aanbiedingen, plaagt, verveelt.

Vervolgens (daarna, later, naderhand), bw. **Vervol'ging** (achternazetting), v. —en: de — van den vluchtenden vijand.

Vervolgingsgeest (geest van onverdraagzaamheid, vervolgingszucht), m. gmv.; —waan-zin (een soort van krankzinnigheid, waarbij de lijder zich verbeeldt, dat hij vervolgd wordt), m. gmv.

Vervoogd' (onder een voogd staande), bn.: Floris zat —, (Vondel), onder voogdij, vero.

Vervor'deren (voortzetten, verhaasten), ik heb —vorderd: zijn reis —; —vor'men (een anderen vorm geven), ik heb —vormd: zich —; —vracht'en (een schip verhuren om goederen te vervoeren), ik —vrachtte, heb —vracht; —vracht'er (b.v. een steenfabrikant, die de

vracht levert; ook: *iem., die schepen verhuurt om vrachtgoederen te vervoeren*, m. -s; -**vreem'den** (in andere handen brengen), ik -vreemde, ik ben, ik heb -vreemd: de goederen der huwelijks-gemeenschap -; die kinderen zullen op den duur van hun ouders -, door lange afwezigheid vreemd worden aan, evenzoo: van zijn vaderland -; zich -; hij zal zich door dat gedrag van al zijn vrienden -, verwijderen; -**vroe'gen** (vroeger doen zijn), ik heb en het is -vroegd: een feest -, een bijeenkomst -, eerder doen plaats hebben; -**vroo'lijken** (opvroolijken, blij maken), ik heb -vroolijkt: de wildzang -t het bosch, de zonneschijn -t het landschap; St.-Nicolaas -t de jeugd.

Vervullen (vuil maken of worden). het -vulde, is -vuld: een huis -, zij - in hun armoede; een oude, -vulde woning; een kind laten -; -**vul'len** (eig. vol worden of maken), men -vulde, heeft -vuld, w. i. g., zie Vullen, fig. zijn hoop is vervuld, bevreemd; een betrekking -, bekleeden; zijn plicht -, ten volle doen; zij waren vervuld met of van den H. Geest, er vol van zijn, Hand. 4:8 13:9; hunne harten werden met liefde vervuld; -**vul'ling** (het fig. vervullen), v. gmv.: uw wenschen zullen tot -komen, in -treden; -**vuurd'** (volt. deelw. van vervuuren, bederven), bn.: dit hout is -, bedorven, inwendig vergaan n. door het vuur, een bederf, aangestoken; -**waald'**, bn.: wat ziet hij er -uit! verwilderd; een -uiterlijk, slordig; -er, -st; -**waal'en** (wegwaaien, alwaaiende verspreid worden, het -waait, is -waaid: het kaf doen -, die snippertjes zullen wel -).

Verwaand' (een te hoog en dunkt van zich zelf hebbend), bn. en bw.: een -heer, pedant, ingebeeld; -spreken; -er, -st; -**waand'heid** (pedanterie), v. -heden; -**waard'igen, zich** (het niet beneden zich achten), ik heb mij -waardigd: o God, -waardig u ons te verhooren! de meid -de zich de vereischte inlichting te geven, (C. O.); hij zal zich - ons te antwoorden, het de moeite waard achten; -**waar'loosde** (landlooper, proletariër), m. en v. -n; -**waar'loosster** (vrouw, die verwaarloost), v. -loossters; -**waar'loozen** (den. van waar'loos, achte-loos: veronachtzamen), ik heb -waar'loosd: gij verwaarloost uw gezondheid, verwaarloosde kinderen; -**waar'loozen** (man, die verwaarloost), m. -loozers; -**waar'loozing** (verontachtzaming), v. gmv.; -**wach'ten** (hopen, tegemoet-zien, rekenen op), ik -wachtte, heb -wacht; -**wach'ting** (hoop), v. -en: op -leven; aan de -beantwoorden, aan wat men verwacht had; -**want'** (door maag-schap verbonden), bn.: 'k ben Ridder, Vrijheer, u gelijk en Koningen -, (Bild.); fig. -e talen, b.v. Spaansch en Portugeesch; -e wetens-chappen, b.v. natuur-enscheikunde; -**want'** (lid eener familie, bloedverwant), m. -en, vr. met e: hij is een mijner -en; -**want'schap** (het verwant-zijn), v. gmv.: de -der Germaansche talen; bloed -, familiebetrekking; hij behoort tot mijn -, familie; -**want'schapt** (verwant), bn.: -e talen; -e familiën.

Verward' (door elkaar liggend, in de war), bn. en bw.: een -e boel, een -e streng, -e haren; fig. een -antwoord, -spreken, niet geregeld, zonder orde; -er, -st; -**war'men** (warm, warmer maken), ik heb -warmd:

een kantoor -, neem een kop koffie, dat zal je -; zich -; -**war'ming**, v. gmv.: de -van kerkgebouwen door calorifères, het verwarmen; -**war'mingsbuis** (buis, waardoor de warme lucht van een calorifère stroomt), v. -zen; -**war'mingskosten** (kosten van verwarming), m. mv.; -**war'mingstoestel** (toestel ter verwarming), m. en o. -len; -**war'ren** (in de war brengen of raken), ik heb -ward: -de haren, een streng sajete -; de Heer -warde de spraak der gansche aarde, Gen. 11:9; zich -, hij -warde zich in zijn rede.

Verwar'ring, v. -en: in zijn -wist hij niet wat hij deed; van de -gebruik maken om te ontsnappen; een Babylonische -, z. Babelsch; -**was'semen** (verdampen), het -wasemde, is -wasemd: vloeistoffen -; het leven gaat -, (Bild.); -**was'sen** (door groeien verdwijnen, ook: verkeerd wassen), het -wies, is -wassen: dat gebrek zal wel -, die verkromming zal wel -; een -ventje, gebocheld; -**wa'ten** (overmoedig, vermetel, stout), bn. en bw.: een -handeling; -op iemand neerzien, klein-achtend, trots; -er, -st; -**wa'tenheid** (verwaandheid, opgeblazenheid, trotsheid), v. gmv.; -**wa'terd**, bn.: een -e soep, -bier; fig. een -christendom, verslapt, ontaard, zie Verwateren; -**wa'teren** (door te veel water bederven, ook: tot water worden), ik heb en het is -waterd: bier, melk, wijn, soep -, te zeer aanlengen; die perziken gaan -: fig. zijn stijl -, er alle pit aan ontnemen.

Verwed'den (een weddenschap aangaan, door wedden verliezen), ik -wedde, heb -wed: ik wil er een gulden onder -, veel geld -; **Verwee'kelijken** (weekelijk maken, verzwakken), ik heb -weekelijk: weelde -t; het leger zal -door te veel rust; -**wee'ken** (week, zacht maken of worden), ik heb en het is -weekt: die eruten zijn verweekt; zijn longen zullen gaan -.

Verweerd' (door invloed van het weer bedorven), bn.: -e rotsen, -e beelden, -e ruiten; fig. een -gelaat, gebruid; e. -e stem, schor; -**wee'ren** (bederven door het weer), het is -weerd: glas gaat -, groen worden; de rotsen -, verbrokkelen; er stond nog een half-verweerde blinde muur, vergane; -**weer'schrift** (verdedigingsschrift), o. -schriften, zie Apologie; -**weesd'** (tot wees geworden, als wees), bn.: -e kinderen; -**we'gen** (volkst. voor bewegen), het verwoog, is -wogen: de sleutel in het slot is niet te -, de paal is niet te verwikken (zie aldaar) of te -.

Verwel'den (in een andere wei doen gaan), de boer -weidde, heeft -weid: het vee -; -**wek'ken** (wakker of levendig maken), ik heb -wekt: schrik -, angst -, doen ontstaan, veroorzaken, opwekken; -**wek'ken** (in zich opwekken of wakker maken), ik heb -wekt: een akte van berouw -, berouw doen blijken door dit gebed te zeggen.

Verwel'digen (dicht, overwel'digen), hij verwel'digde, heeft -wel'digd; -**welf', verwuif'** (gewelf), o. -welfen, -wulven: het -v. e. kelder; -**welf'sel, verwuif'sel** (gewelf), o. -s; -**welk'baarheid** (het verwelkbaar-zijn), v.: de -der meeste bloemen; -**wel'ken** (verleppen, slap worden, geur en kleur verliezen), het is -welkt: de kruiden, bloemen -, verflensen; fig. de schoonheid gaat -, de frischheid verliezen; -**wel'komen**, ik heb, ben -welkomd: een logé, een vriend -,

welkom heeten; **-wel'ven, verwul'ven**, ik heb **-welfd, -wulfd**: een kelder -, met een gewelf dekken, met een gewelf dekken. **Verwon'nen** (*verkeerd wennen*), ik heb, en het is **-wend**: een kind -, bederven door toegevendheid; **-wen'schen** (*kwaad toewenschen*), ik heb **-wenscht**: iemands pogingen -, vervloeken, naar de maan wenschen. **Verwe'reldlijken** (*het wereldsch-maken v. geestelijke goederen*), men **-wereldlijkte**, heeft **-wereldlijkt**: kloosters en kerken, kerke- en kloostergoederen -; ook: wereldsch worden: in Parijs zal dat meisje erg -; **-we'ren, zich** (*zich te weer stellen*), ik heb mij **-weerd**: hij verweerde zich als een leeuw, verdedigen, weerstand bieden; **-we'ring** (*verweer*), v. **Verwe'kelijken** (*verwezenlijken*), het is **-werkelijkt**: een plan -, een gedachte -, tot werkelijkheid maken; **-wer'ken** (*werkende verbruiken*), ik heb **-werkt**: een miljoen steenen -, vermettelen; **gij moet die leerstof goed -**, in u opnemen; **-wer'pelijk** (*te verwerpen*), bn.: een **-stelsel**; dat voorstel is niet -, onaannemelijk; **-er, -st; -wer'pen** (*van zich werpen, wegstooten*), ik **-wierp**, heb **-worpen**: een wetsvoorstel -, niet aannemen, afstemmen; **-wer'ven** (*verkrifgen*), ik **-wierf**, heb **-worven**: kennis -, roem -, naam -; **-wer'ving** (*bekoming*), v. gmv.: **tot - van genade, van eer; -we'zen** (*ontdaan, beteuterd*), bn.: hoe stondt ge daar zoo -? hij stond -, verslagen, als van kracht beroofd; **- uit z'n oogen zien, moedeloos**. **Verwe'zenlijken** (*tot werkelijkheid brengen*), ik heb **-wezenlijkt**: zijn plannen -; **moge, al wat gij wenscht, -wezenlijkt worden!** werkelijkheid worden; **droomerijen, die zich nooit zullen -** (Klikspaan); **-we'zenlijking**, v. gmv.: **de - van een ideaal; -wig'gelen** (*doen wiggelen of wiegelen*), ik heb **-wig'geld**: een lossen tand -, een paal -, heen en weer bewegen, **-wikken, -wegen; -wij'den** (*den. van wijd, breed: wijd of wijder maken*), ik **-wijdde**, heb **-wijd**: een kleedingstuk -, een kanaal -; **-wij'derd** (*volt. deelw. van verwijderen: afgelegen*), bn.: in -e streken, een ver - *kanongebulder, onwezer, op verren afstand; fig. -e oorzaken; -wij'deren*, ik heb **-wijderd**: *verschil van gevoelen houdt hen van elkander -wijderd, gescheiden; iem. uit zijn huis -*, het hem doen ontruimen, hem den toegang ontzeggen; **-wij'dering** (*oneenigheid, afkeerigheid*), v. -en; **-wij'fd'** (*verwekelijkt, ontzenuwd*), bn.: die -e sultans; **fig. het -e Oosten; -held**, v. -heden. **Verwij'fel** (*uitstel*), o. gmv.: **zonder -**, toeven; **-wij'len** (*verpoozen*), ik heb **-wijld**: *ergens -*, ergens vertoeven; **-wij't** (*berisping, gisping*), o. verwijten; **-wij'ten** (*berispend wijzen op een fout, te laste leggen*), ik **-weet**, heb **-weten**: ik heb mij niets te -; spreekw. *De pot verwij't den ketel, dat hij zwart is, de een verwij't den ander zijn eigen gebrek*. **Verwij'zen** (*naar een anderen persoon of een andere plaats wijzen*), ik **-wees**, heb **-wezen**: ik heb hem naar mijn vader verwezen; *naar een andere rechtbank -*; **-wij'zen** (*veroordeelen*), ik **-wees**, heb **-wezen**: Christus werd ter dood **-wezen**; *de bandiet werd tot de galieën -wezen; -wik'kelen* (*verwarren*), ik heb **-wikkeld**: *iem. in een samen-zwering -*, betrekken; **-wik'keling** (*quaestie, moeilijheid*), v. -en: *buitenlandsche -en;*

-wik'keling (*dichtk. hoofdeel v. e. drama, waarin de plannen der handelende personen met elkaar in botsing komen*), v. -en, zie Intrige; **-wik'ken** (*bewegen: alleen onbep. wijs: het is niet te -*, het staat vast als een paal), zie Verwegen; **-wil'derd** (*woest, ruw*), bn.: een **-e blik**; **-struikgewas**, d. i. ineengegroeide ranken; **-er, -st; -wil'deren** (*wild, woest worden*), ze zijn **-wilderd**: *honden en paarden - in volle vrijheid; -wil'dering* (*het verwilderen*), v. gmv.: *de - der straatjeugd; -win'nen* (*overwinnen*), ik **-won**, heb **-wonnen**; **-win'naar** (*overwinnaar*), m. -s; **-win'ning** (*daad van overwinnen*), v. -en; **-win'teren** (*den winter doorbrengen*), ik heb **-winterd**; **-win'tering** (*het overwinteren*), v. -en. **Verwis'selen** (*ruilen*), ik heb **-wisseld**: *van kleeren -*, *van paarden -*, *van kleur -*, *veranderen: -ing* (*omruiling*), v. -en. **Verwis'seling** (*spraak. omwisseling b.v. van z en r*), v. -en, b.v. *verliezen en -loren*. **Verwit'tigen** (*eig. wittig d. i. wetend maken: doen weten*), ik heb **-wittigd**: *de ontvanger verwittigt u, enz.*, maakt bekend, bericht, laat weten; **-ing** (*mededeeling, tijding*), v. gmv. **Verwoed'** (*woedend, razend, dol*), bn. en bw.: een **-gevecht**; **zij kaptten -**: **-held** (*woede*), v.: *de - van den aanval, de - der strijders*. **Verwoes'ten** (*eig. woest maken, tot een woestentij maken*), ik **-woestte**, heb **-woest**: een stad -, te gronde richten, vernielen; **fig. zijn gezondheid -**, **zijn leven -**; **-woes'ting**, v. -en: *de - van Carthago (146 v. C.), de - van Corinthe (146 v. C.), de - van Jeruzalem (70 n. C.); de -en door een aardbeving in Italië aangericht, (1914); -won'den* (*kwetsen*), ik **-wondde**, heb **-wond**: *zijn hand -*; **zich -**, *zich een wonde toebrengen*. **Verwon'deren** (*verbazen*), ik heb **-wonderd**: *uw wegblijven verwonderde mij; -won'dering* (*bevreemding*), v. gmv.; **-won'derlijk** (*verwondering wekkend*), bn. en bw.: een **-geval**, vreemd, zonderling; **hij sprak -**; **-er, -st; -won'ding** (*het verwonden, wonde, kwetsuur, blessuur*), v. -en; **-wo'nen**, ik heb **-woond**: *ik verwoon hier duizend gulden, moet aan huur betalen; om er't strafjaar te -*, (Staring), wonende door te brengen; **-won'neling** (*iem., die overwonnen is, overwonnene*), m. en v. -en, voor het v. ook **-e**. **Verwoor'den** (*onder woorden brengen*), ik **-woordde**, heb **-woord**: *wij zijn niet bij machte die aandoeningen te -*; **-wor'den** (*onklaar worden, bederven, vergaan*), het **-werd**, is **-worden**: *door den tijd wordt en verwordt alles; -wor'den* (*anders worden, veranderen*), het is **-**: *een taal wordt en verwordt; -wor'ding* (*verbastering, ontarding*), v. -en: *de - eener levende taal; -wor'gen, verwur'gen* (*de keel dicht-snoeren, zoodat er de dood op volgt*), hij heeft **-worgd**, (**-wurgd**: *iemand -*; **-wormd'** (*wormstekig, door den worm verteerd*), bn.; **-wor'peling** (*afleid. van verwerpen: ellendige, verstootene*), m. en v. -en, voor het vr. ook **-e**; **-wor'pen** (*verachtelijk, laag*), bn.; **-er, -st; -wor'penheid** (*ellende, diepe verachting, diepe val*), v. gmv. **Verwrik'ken** (*heen en weerwrikken*), ik heb **-wrikt**: een paal -, al wrikkende of wiggelende bewegen; *den voet -*, uit het gelid vallen, verstuiken; **-wrin'gen** (*door*

wringen verdraaien), ik -wron, heb -wron-
gen: iem. arm -; een verwrongen gelaat;
fig. een zaak -; de bet. van een woord -,
verdraaien, veranderen; zijn denkbeelden in
oude stelsels -, (Koetsveld); -wrongen leden.
Verwulf', verwulf'sel (gewelf), o. -ven,
-s, zie Verwelf, enz.; -wur'gen, zie
Verworgen; -zaad'baar (te verzaden),
bn.: eerezucht is niet -, verzadigd konnende
worden; -zacht'en (zachter, leniger maken),
ik -zachte, heb en het is -zacht: de pijn
-, het leed -, verlichten, verminderen; de
scherpte eener uitdrukking -, temperen.
Verzacht'end (stillend, verminderend), bn.:
een -vocht, een -e uitdrukking, zie
Euphemisme; -e omstandigheden; -za'-
den (den. van zat), ik -zaadde, heb -zaad-
de hongerigen -, volop voeden; de maag -,
vullen; vochten - met zout, er zooveel zout
in doen als kan; -za'digen (verzaden, volop
spijs geven), ik heb -zadigd; -za'diging,
v. gm.; -za'ken (niet nakomen), ik heb
-zaakt: zijn plicht -; troef -, valsch
spelen, zie Renonceeren; -za'ken (zich
afkeeren van), ik heb -zaakt: den duivel -,
zijn geloof -; -zak'ken (wegzakken, lang-
zaam in den grond zinken), de muur -zakte,
is -zakt: een trottoir kan -, een stuk dijk
kan -; -zak'king (het verzakken), v. -en.
Verzamel'en (bijeengaren), ik heb -zameld:
postzegels -; de trom tot -roeren; de soldaten
gingen zich daar -, vereenigen; hij werd
tot zijn vaderen -zameld, in den grafkelder
bijgezet, zie Patre's; -za'mel'ing (verza-
melde menigte), v. -en: de Hollandsche jongen
maakt in 't voorjaar een - van eieren, (C. O.),
collectie; -za'melnaam (spraak. naam
eener verzameling), m. -namen: bosch, leger,
kuude is een -, zie Collectief; -za'mel-
plaats (plaats van bijeenkomst), v. -en;
-za'melwoord (verzamelnaam, zie ald.), o.
-en; -za'men (tezamen komen, brengen), wij
hebben en zijn -zaamd: in vreugde -zaamd!
Verzanden (geheel of gedeeltelijk met zand
gevuld worden), het -zandde, is -zand: een
haven kan -, volloopen met zand; spreekw.
Landen -, en zanden verlanden, de tijd brengt
grootte veranderingen; -zeeuwd' (zeeziek),
bn., w. i. g.; -zeeu'wen (zeeziek of misselijk
worden), hij -zeeuwde, is -zeeuwd. w. g.
Verzegen'en (met een zegel sluiten), ik heb
-zegeld: hij liet den boel -, er door den kan-
tonrechter de zegels op leggen; -zeg'gen
(toezeggen, beloven), ik -zegde of -zei, heb
-zegd of -zeid: hij heeft zijn dochter aan
dien heer -zegd, verloofd; die plaats is -zegd,
besproken, verhuurd; -ze'len (verkeerd
zeilen, afwalen), ik ben -zeild, fig. ergens
tegen zijn zin of verkeerd belanden: hoe komt
gij hier -zeild? ook: een prijs laten -, uit-
loven voor den besten zeller; -ze'keraar,
m. -s, zie Assurateur; -ze'kerbrief
(assurantiebrieff), m. -ven; -ze'kerd (zeker,
vast), bn.: van iemands oprechtheid of trouw
- zijn, overtuigd; in -e bewaring, d. i. in
hechtenis; -e: zie Geassureerde; -ze'-
kerdheid (het zeker-zijn), v. gm.: de -
van iem. trouw; - tegen brandschade; -ze'-
keren (zeker maken), ik heb -zekerd: de
openbare rust -; iem. een onafhankelijk
bestaan -, (C. O.), waarborgen; zich -, zich
overtuigen: ik wil mij daarvan -; -ze'ke-
ren (assureeren), ik -zekerde, heb -zekerd:

men kan tegen een vaste premie goederen,
b.v. meubels, vee, oogst, enz. bij een wettig
erkende maatschappij tegen verlies door schip-
breuk, brand, hagel, slag, diefstal - of waar-
borgen; zijn leven -, een levensverzekering
sluiten, d. i. voor een vaste som per jaar of
per kwartaal een kapitaal bij overlijden waar-
borgen aan vrouw en minderjarige kinderen;
-ze'kering, v. -en, zie Assurantie.

Verze'keringsbank (bank, waar men een
verzekering kan sluiten b.v. tegen brand of
door het sterven van zich zelf of van zijn
vee), v. -en; -contract (assurantie-polis),
o. -en; -fonds, o. -en; -kantoor, o.
-kantoren; -maatschappij, v. -en;
-premie (geld, dat op geregelde tijden voor
de verzekering wordt gestort), v. -s, -miën,
zie Assurantie-premie.

Verzel'len (begeleiden, vergezellen), ik -zeld,
heb -zeld: ik zal u een eind -; fig. dat gaat
vergezeld van allerlei onaangenaamheden,
gepaard met; -zel'schappen (verzellen,
vergezellen, begeleiden), hij -zelschapte, heeft
-zelschapt: de goede De Groot trad binnen,
verzelschapt van zijn lieve dochter, (C. O.)

Verzen'boek (boek met verzen, gedichten,
liederen), o. -boeken.

Verzen'den (aan iem. toezenden; wegzenden),
ik -zond, heb -zonden: koopwaren, brieven,
geld -, ergens heen zenden; -zen'ding, v.
-en: verzending naar het buitenland, export.

Verzend'lijst (lijst van namen en adressen,
waaraan tijdschriften, boeken of waren gere-
geld verzonden moeten worden), v. -lijsten.

Verzenen (hielen), v. mv.: Hei... hei...
pas op je -! klonk het buiten, (Mult.); zegsw.
de - tegen de prikkels slaan, zich tot eigen
schade verzetten: uwe verdorvenheid doet u
de - tegen de prikkels slaan, (Mult.)

Verzen'gen (zengende beschadigen), ik heb
-zengd: het haar -, licht schroeien; de ver-
zengde luchtstreek, de tropische gewesten.

Verze'lijmer (rijmelaar, versifex), m. -s;
-lijmerij (rijmelaarij), v. -en; -lijmster,
v. -s; -maakster, v. -s; -maker (versif-
ficateur), m. -s; -makerij (rijmelaarij), v. -en.

Verzet' (rust, verpoizing), o. gm.: ik doe
dit voor mijn -, afleiding, ontspanning.

Verzet' (het bieden van tegenstand), o. gm.:
- tegen de politie, tegen iets in - komen,
een tijdelijk -, een werkdadig -; -je (uit-
spanning, afleiding), o. -s: ik moet eens een
- hebben; -zet'ten (verplaatsen), ik -zette,
heb -zet: verzet die kast eens, zet ze op een
andere plaats; diamanten -, anders inzetten;
hij tracht zijn droefheid te -, verdrijven;
ik kan het niet -, vergeten; -zet'telijk
(vermakelijk), bn.: dat spel is nog al -.

Verzien' (verkeerd zien), ik -zag, heb -zien:
het was mijn broeder niet, gij hebt u -;
-zien' (verwedden), ik -zag, heb -zien:
ik verzie er een gulden onder; -zien' (ver-
leken), bn.: de kans is -; -zien', vd.: het
op iem. - hebben, iem. in 't oog hebben, om
hem nadeel toe te brengen; hij heeft het op
mijn beurs -, gemunt.

Verziend (het tegengestelde van bijziend),
bn.; zie Presbyoop.

Verzil'veren, ik heb -zilverd: een armband
-, met een laagje zilver overtrekken, zie Gal-
vanostegie; effecten -, te gelde maken;
een bankbiljet, een wissel -, voor zilver in-
wisselen; -zin'ken (met een laagje zink

overdekken en wel langs galvanischen weg), ik -zinkte, heb -zinkt; -**zin'ken** (wegzinken), het -zonk, is -zonken: *hij verzonk in de diepte*; fig. *in gedachte verzonken*, verdiept; -**zin'lijken** (in beeld voorstellen, zoodat het met de zinnen kan waargenomen worden), ik heb -zinlijkt: *een gedachte -*; -**zin'nem** (uitdenken), ik -zon, heb -zonnen; *logens -*, verdichten; *een plan -*; -**zin'ner**, m. -s; -**zin'sel** (iets, dat verzonnen is), o. -s.

Verzit'ten (op een andere plaats gaan zitten), ik verzit, heb -zeten: *ik zal eens gaan -*; *verzit een weinig*, schik wat op; *zich -*, zich moe zitten; -**zoek'** (aanzoek, vraag, bede), o. -en; -**zoeken** (uitnoodigen, vragen), ik -zocht, heb -zocht: *iem. op een bruiloft -*; *iem. iets -*; -**zoeken** (beprouwen, verleiden), ik -zocht, heb -zocht: *de slang trachtte Eva te -*; -**zoek'ing**, v.: *Leid ons niet in -*, bekoring; *zij brengen u in - hen te benijden*, (C.O.); -**zoeker** (verleider, Bijbel: duivel), m. -s; -**zoek'schrift**, o. -en, zie: Adres, Petitie, Request; -**zoen'dag**, m. -dagen: *grootte -*, algemeene vasten- en boetedag der Israëlieten, (begin Oct.), zie Levit. 16; zie ook *Zondenbok*; *scherts. grooten - houden*, van linnen wisselen, zich verschoonen.

Verzoenen (den vrede herstellen, de vijandschap doen eindigen), ik heb -zoend: *God -*; *zich met iemand -*, met iemand weer vrede sluiten; -**zoenend** (onvult. deelw. van verzoenen), bn.: *een - woord*, bevredigend, den vrede herstellend; *bw. - optreden*; -**zoening** (bevrediging), v. -en; -**zoeningswerk** (het aanbrenge van verzoening), o. gmv.; in kerkelijken zin: *het - van Jezus*, zijn lijden en sterven; -**zoeten** (zoet maken), ik -zoette, heb -zoet: *moog' de hoop ons leed -*! verlichten, minder zwaar maken; *geld verzoet den arbeid*, minder onaangenaam maken, lichter maken; -**zo'len** (van nieuwe zolen voorzien), ik -zoolde, heb -zoold: *schoenen laten -*; -**zorgen** (van 't noodige voorzien), ik heb -zorgd; *een zieke -*, verplegen; *een huisgezin -*, onderhouden; *zijn bedienden -*, bedenken in zijn testament; -**zot'** (op dwaze wijze ingenomen met), bn.: *zij is - op bloemen*, verslingerd op; -**zot'ten** (verzot raken op), hij -zotte, is -zot: *op het spel -*; -**zout'en** (door te veel zout bederven), ik -zoutte, heb -zouten; spreekw. *Te veel koks - de brj*, al te veel toezicht bij een werk deugt niet; -**zucht'en** (den tijd zuchtend doorbrengen), ik -zuchtte, heb -zucht: *zij - naar de lente*, smachten, reikhalzen; -**zucht'ing** (diepe zucht, smeekbede), v. -en; -**zuim'**, o. -en: *doe het zonder -*, uitstel; *het - is niet groot*, verwaarloozing; -**zuim'en** (nalaten, wat men behoorde te doen d.i. veronachtzamen), ik heb -zuimd: *de school -*, niet bezoeken.

Verzup'pen (aan drank verbrassen), ik -zoop, heb -zopen: *Klaas, je verzuip't ze (de centen) maar*, (C.O.); ook, in het water omkomen, of doen omkomen: *een katje -*, plat; -**zu'ren** (zuur worden), het is -zuurd: *de melk staat hier te -*; fig. *iemand het leven -*, zuur maken, vergallen.

Verzuster'en (als zusters verbinden), ze zijn -zuster: *de toonkunst met de dichtkunst -*; -**zuster'ing**, v. gmv.: *winzucht verwierf een adelbrief door hare - met de wetenschap*, (Potg.); (-**zwa'geren** door huwelijk ver-

binden, vermaagschappen), ik -zwa'gerde, ik heb -zwa'gerd: *zich -*; -**zwak'ken** (zwak worden, doen worden), ik heb en ben -zwakt: *de koorts zal u -*, zwak maken, in kracht doen afnemen; *een dijk, een dam, een fundament -*; -**zwa'ren** (zwaarder maken), ik heb en het is -zwaard: *een dijk -*, hooger en breeder maken; fig. *dat zal uw schuld -*, erger maken; -**zwa'ring**, v. gmv.: *van lasten -*; -**zwa'rend** (onvult. deelw. van verzwaren: verergerend), bn.: *een -e getuigenis, -e omstandigheden*; -er, -st; -**zwel'gen** (inslokken), ik -zwolg, heb -zwolgen: *zijn prooi -*, fig. *de zee zal dat eiland -*.

Verzwen'delen (zwendelende doorbrengen, verkwisten), ik heb -zwendeld: *zijn geld -*; -**zwe'ren** (afzweren), hij -zwoer, heeft -zwoeren: *hij zal de dronkenschap, den alcohol -*; *zich -*, zich onder eede verbinden; -**zwe'ren** (veretteren), de wonde -zwoor, is -zwoeren; -**zwe'ring** (abces), v. -en; -**zwie'ren** (met zwieren verkwisten), hij -zwierde, heeft -zwaard: *die matroos zal of gaat zijn gage -*; fig. *zijn gezondheid -*; -**zwij'gen** (zwijgend verbergen, geheim houden), ik -zweeg, heb -zweegen: *een feit -*; *voor iem. iets -*, verborgen houden.

Verzwij'nen (al zwijnende verbrassen), hij -zwijnde, heeft -zwijnd: *zijn geld -*, *zijn jeugd -*; *zich -*, zich verliederlijken; -**zwlk'ken** (door te zwikken uit het lid raken of doen raken, verstuiken), ik heb -zwlkt: *mijn pols is verzwikt*; *ik heb mijn voet verzwikt*; -**zwlk'king** (verstuiking), v. -en; -**zwijn'den** (verdwijnen), het -zwind, is -zwinden: *dichtk. de nevel gaat -*, fig. *alle hoop is verzwonden*.

Ves'per (R.-K. eig. avondgebed: namiddagdienst des Zondags om 3 of 4 uur), v. -s; gesch. *de Siciliaansche -*, oproer, een moord der Franschen na Vespertijd op Sicilië, (30 Maart, 2e Paaschdag, 1282).

Ves'perklok (klok, die de R.-K. gemeente oproept tot de vesper of namiddagdienst), v. -ken; -**psalm** (een der vijf psalmen, n. 110-114, die door het R.-K. zangkoor worden gezongen in de vesper), m. -en; -**tijd** ('s namiddags om 3 of 4 uur), m. gmv.

Vest (schans, wal, gracht), v. -en: *velen vonden hun dood in de -*, (Hooft), stadsgracht.

Vest (manskleedingstuk), o. -en: zegsw. *iem. op zijn -je spuwen*, hem op ruwe wijze de waarheid zeggen, hem hatelijkheden toewerpen; ook: *ik laat mij niet op mijn -je spuwen*, iets leelijks verwijten of zeggen, gmv.

Ves'ta, myth. in oud-Rome godin van het vuur en van den huiselijken haard; -**taalsch'**, bn.: *een -e maagd*, priesteres, aan Vesta gewijd; -**taalsch vuur**, altijd brandend, geheiligd vuur in Vesta's tempel; Gr. Hestia.

Ves'te (vesting, versterkte stad), v. vesten: *in dees benauwde -*, (Vondel, Gijsbr.)

Ves'ten (vestigen), ik vestte, heb gevest: *de aandacht -*, bepalen, trekken; *den blik ter aarde gevest*, (Potg.), gericht.

Ves'tengoed, o. gmv.; -**stof** (stof voor heerenvesten), v. -fen.

Vestial're (Fr. vertrekje met kapstokken in een sociëteitsgebouw of concertzaal, enz. tot deponering van jassen, mantels, enz.), v. -s.

Vestia'rius (eig. kleerwaarder; persoon, die b.v. in een klooster de zorg voor de kleeren heeft), m. -sen.

Vestibule (Fr. ruimte aan den ingang van een gebouw, b.v. van een villa), v. -s.

Vestigen (den. van een verouderd vastig, vast, b.v. zich -, ergens voor vast gaan wonen), ik heb gevestigd: *de aandacht* -, *bepalen*; *de oogen* -, *den blik* -, *zijn hoop op God* -, *zijn verblijf ergens* -.

Vestiging (het vestigen), v.: *de - der Nederlanders in O.-I.*; meerv. -en: *de - en der Europeanen in Centraal-Afrika*.

Vesting (een versterkte en ommuurde stad), v. -en; -**tuikje**, o. -s: *Hulst was een -*.

Vestingartillerie (zwaar geschut ter verdediging van vestingen, forten, enz.), v. gmv.

Vestingbouw (uitvoering van alle werken, waardoor een stad tot een vesting wordt), m. gmv.; -**commandant** (bevelhebber der vesting), m. -en; -**geschut** (-artillerie), o. gmv.; -**oorlog** (oorlog rondom één of meer vestingen), m. -en, zie Veldoorlog; -**stelsel** (de gezamenlijke vestingen van een land in haar onderling verband), o. -s; -**straf** (mil. straf, bestaande in opsluiting in het fort eener vesting), v. gmv.

Vet (tegenst. van mager), bn.: *een -te os*, *een -varken*, *een -te weide*, *-te gronden*; spreekw. *Het oog des meesters maakt het paard* -, toezicht op eigen zaken is voordeel, zie Meester en Paard.

Vet, o. gmv., (soorten), o. -ten: *osse* -, *ganze* -, *varkens* -, *kaars* -; zegsw. *het - is er van den ketel*, de room is er van de melk, het beste is er af, er is niet meer aan te verdienen; *het is altoos - in een ander mans schotel*, men schat een anders geluk altijd hooger dan zijn eigen; *hij teert op zijn -*, hij bezit voldoende en behoeft niets meer, hij renteniert; *iets in 't - hebben*, iets te wachten hebben, iets in petto hebben; *iem. zijn - geven*, hem de les lezen, hem duchtig de waarheid zeggen; -**achtig**, bn.: *zeep is een -e stof*; -*e slijm op visschen*.

Veter (nestel met matie), m. -s: *een rijglaars met een -*, *een korset* -; -**band** (band of weefsel, waarvan veters worden gemaakt), o. gmv.; -**gat** (nestelgat), o. -gaten.

Veteraan (een oud- of uitgediend soldaat), m. -ranen: *roemrijk gelittekende -ranen*.

Veteren (den. van veter), ik heb geveterd: *ik zal mijn laarzen even -*, toerijgen; zegsw. fig. *iem. -*, streng berispen, doorhalen.

Veterinair (Fr. veearts), m. -s. (ai = è).

Veterinair (Fr. veeartsenkundig), bn.: *de -e school*, veeartsenijsschool; *een - onderzoek*.

Vetgans (wilde gans van Australië), v. -ganzen, zie Pinguin; -**gezwel** (gezwel, uit vet bestaande), o. -len; -**je** (voordeeltje, winstje), o. -s; -**kaars** (smeerkaars, nl. gemaakt van schapenvet of talk), v. -en; -**klomp** (een klomp of brok vet), m. -en, fig. spottend: *een vetzak*; -**koopers** (de partij v. d. adel en der meergegoeden in Friesland, einde der 13e eeuw), m. mv., zie Schieringers; -**laars** (laars van vetleer), v. -laarzen; -**leder**, -**leer** (dik leer, dat met vet zacht gehouden wordt), o. gmv.; -**leeren** (van vetleer), bn.: -*schoenen*; -**mesten** (al mestende het vee vetmaken), ik mestte -, heb -gemest: *koeien, ossen* -.

Veto (Lat. ik verbied, geef mijn toestemming niet, verwerp; ik keur af). (e = ee).

Veto (Lat. het verbod, de verwerping), o. veto's: *het recht van -*, het recht eens vor-

sten, om de invoering eener wet te verhinderen.

Vet/plant (zekere vetbladige plant, d. i. met dikke, sappige, vleezige blaren), v. -en: *huislook of daklook is een -*; -**pot** (eig. een vette pot of bij uitbreiding een smulpot, een feest), m. gmv.: *het is daar altijd -*, men eet er niet schraal, maar overvloedig, zie Schraalhans; -**potje** (illumineerglaasje), o. -s; -**staart** (een van die schapen met zwaren, sterk ontwikkelde staart), m. -en; -**tewarier** (koomenijman), m. -riers: *hij is een -*, verkoper van vette waren, b.v. van olie, kaarsen, reuzel, enz.; -**tig** (met vet bevekt, smerig, olieachtig), bn.: -*e handen*, *een -e halskraag*; -**tik** (veldsla), v. gmv. gew.; -**vorming** (het vormen van vet in het menscheijk of diertijk lichaam), v. gmv.; -**welden** (vee mesten in de wei), ik -weidde, heb gevetweid; -**welder** (veefokker), m. -s; -**welderij** (bedrijf v. d. vetweider), v. -en; -**zak** (dikke persoon), m. en v. -ken, gmv.; -**zuur** (zuur, dat scheikundig uit het diertijk vet wordt afgescheiden), o. -zuren.

Vet'gelen (peuteren, leuteren), ik heb geveugeld: *zit niet zoo aan je das te -*. gmv.

Veu'len (jong paard, jonge ezels), o. -s.

Vex'atie (kwelling, afpersing, plagerij, onrecht), v. -tijen, -ties. (x = ks).

Vexatoir (Fr. lastig, hinderlijk, plagerig), bn.

Vexeren (Fr. plagen, kwellen, judassen).

Ve'zel (haartje, draadig deeltje, spiertje), v. -en, -s; -**achtig**, bn.: *een -e stof*; -er, -st.

Ve'zelen (vezels loslaten, rafelen), mijn zakdoek vezelde, mijn servet heeft gevezeld.

Ve'zelen (fig. fluisterend spreken), ik heb gevezeld; zie Miesperen.

Ve'zelig (vol vezels), bn.: *een -e wortel*, *een -e stengel*; *deze katoen is -*; -er, -st.

Ve'zelplant (plant, die vezels oplevert, om te spinnen of te weven), v. -en: vlas, hennep, Chineesch gras, de brandnetel zijn -en.

Ve'ziken, ik heb gevezikt: *wat zit je toch te -*, fluisteren; ook, rafelen; meer Feziken.

Via (langs, over), vz.: *gaat deze bagage - Utrecht?*

Via dolorosa (Bijbel. eig. de straat of weg der smarten: lijdensweg v. Jezus), v. (s = z).

Viaduct (boogbrug), v. en o. -en: *e. -* rust op halfeirkelvormige bogen, die op zwaargemetselde pijlers steunen; zij ligt over een ravijn, een weg, een straat, een water ten dienste van het verkeer, meest van het spoorwegverkeer; de hoogste bevindt zich in Z.-Tirol, 144 M. hoog; te R'dam is een - met vierkante vakken en ijzeren bovenbouw.

Via'nen (aandr. stadje aan de Lek), o.: zegsw. *naar - gaan*, er als bankroetier van doorgaan; vero.: tot 1795 was - een vrijplaats voor bankroetiers.

Vibra'to (It. muz. het trillen van de stem bij het zingen), o.: *deze zanger heeft een sterk -*.

Vibreeren (Fr. trillen b.v. van de stem).

Vibrograaf (toesteltje, dat de trillingen opschrjft van een toon), v. -grafen.

Vicariaat (R.-K. ambt of rechtsgebied van een vicarius), o. -aten: het - is het gebied van een door den paus benoemden vicaris of vicarius, b.v. het Apostolisch - van Batavia, dat van Curaçao, dat van Suriname.

Vicarie'goederen, o. mv.: - zijn goederen, eertijds geschonken voor den vicaris, later voor kerkelijke doeleinden of ter opleiding van a.s.

priesters, tot onderhoud van geestelijken, enz.
Vica'ris of **vica'rius** (plaatsvervanger), m. -sen; --**aposto'licus** (R.-K. een bisschop i. p. i.), m.; --**capitula'ris** (tijdelijk bestuurder v. e. bisdom bij ontstentenis v. e. bisschop), m.; --**generaal'** (plaatsvervanger v. e. bisschop bij diens afwezigheid, ziekte, enz.), m.; --**generaal'** (tijdelijk algemeen bestuurder v. d. orde der Franciscanen).

Vice-admiraal (onder-admiraal: hoogste rang bij de Ned. marine), m. -s; --**consul** (onder-consul), m. -s; --**president** (onder-voorzitter), m. -en; lees: *vie-ce*.

Vice versa (heen en terug, over en weer), bw. uitdr.; lees: *vice versa*.

Vichy-water (sterk koolzuur-houdend water uit een der 14 bronnen van de badplaats van dien naam in Frankrijk, aan de Allier), o. gmv.; lees: *vie'sjie*.

Vicieus (Fr. ondeugend, zedeloos; fig. gebrekkig, verkeerd, met fouten), bn.: een -ze toestand in de maatschappij; een vicieuze cirkelgang, term in de logica, aanduidend een sophistischen redeneertrant; -cieuzer, -t. (i = ie).

Vi coactus (Lat. door geweld gedwongen), zie **v. c.**

Vicomte (eig. vice-graaf: burggraaf, jonkheer: adellijke titel in Frankrijk), m. -s.

Victa'lie, victua'lie (eetwaar, leeftocht), v. -liën: zakken met -, proviand. (ic = ik).

Victoria (Rom. godin der overwinning), v. -ria (soort van open rijtuig), v. -s.

Victoria regia (waterbloem met reusachtige bladeren van ± 4 M. omtrek, uit tropisch Z.-Amerika, met succes in botanische tuinen, b.v. te Keulen, te Brussel overgebracht), v. -s; lees: *ree'gia*.

Victoriawater (geneeskrachtig water uit de Victoriabron te Ems), o. gmv. (ic = ik).

Victo'rie (overwinning, zege, zegepraal), v. -riën, -s: de soldaten riepen al -. (ic = ik).

Victorieus' (zegevierend), bn. en bw. (ic = ik).

Victua'lie (mondvoorraad), v. -liën (levensmiddelen, vooral bij het zeezezen), zie **Victa'lie**; -**tualleeren** (een schip van leeftocht voorzien), zie **Proviandeeeren**; -**tua'lie-meester** (scheepst. bewaarder en uitdeeler der victualie, proviandmeester), m. -s: de stuurmansmaat, die tevens - was.

Vide! Videatur! (Lat. men zie er op na, sla op!), zie **Vid.** (i = ie).

Vide'tur (Lat. meening, gevoelen): zijn -geven, d. i. zijn gevoelen zeggen; lees: *vie-dee'-tur*.

Vidit (Lat. ik heb gezien, gelezen).

Vidimus (Lat. wij hebben gezien).

Vier (dichtk. vuur, bezieling), o. gmv.: dat alles zet mijn ziel in -; verg. bestier, bestuur.

Vier, telw., als zn. ook mv.: *hij wierp twee -en*; zegsw. *hij had veel -en en vijven*, zie **Vijven** en **Zessen**.

Vier (een cijfer), v. -en: *schrijf twee -en*.

Vier'avond (rustavond), m. -avonden; de avond vóór een R.-K. feestdag; w. g.; z. **Vigilie**.

Vier'daagsch (vier dagen durend), bn.: de -e zeeslag, (11-14 Juni 1666), een -examen, een -e veldslag, een -e marsch, een -feest.

Vier'dag (rustdag, vacantiedag), m. -dagen.

Vier'de (ranggetal), bn.; -**half** (= 3½), bn.; -**part** (vierde deel), o. -en; -**derhande**,

-**lel** (-soort), soortgetal; -**draadsch** (uit vier draden bestaande), bn.: -**touw**, verg. **Driedraadsch**, **Tweedraadsch** en **Tweern**; -**dubbel** (viervoudig), bn. en bw.:

een -e *winst*, iets - *vergoeden*; -**duitsbroodje** (kadetje of broodje van 2½ cent), o. -s; -**duizendste** (4 X één duizendste deel), o. gmv.

Vie'rel (vierde deel van iets), o. -s: twee el en een - laken; een - eieren = ¼ van honderd + 1 d. i. 26; zie **Verrel**.

Vie'ren (in rust doorbrengeen), ik vierde, heb gevierd: den Zondag -, den Sabbat -, Kerstmis, Paschen -.

Vie'ren (feestelijk doorbrengeen of gedenken), ik heb gevierd: feest -, bruiloft -, zijn verjaardag -, een overwinning -, den triomf -.

Vie'ren (vereeren, met ontzag behandelen), ik heb gevierd: een dichter -, een zanger -.

Vie'ren (touw vieren, bot geven, laten schieten), ik heb gevierd: het vliegertouw -, den schoot -, de boeitijn -, laten slippen; een der reddingsbooten -, te water laten schieten: men vierde de bakboordsboot; fig. zij (*Hanna*) vierde de luimen der best, (Potg.), toegeven aan, inwilligen.

Vie'rendeel (het vierde deel), o. -deelen: een - uurs, een - jaars.

Vie'rendeelen, ik heb gevierendeeld: een gestachte os -, in vier stukken hakken; iem. -, oude lijfstraf: hem in vier stukken deelen, in den regel nadat hij gehangen was.

Vier'handigen, m. mv., zie **Apen**; -**hoek** (meetkundige figuur, besloten binnen vier rechte lijnen), m. -en; -**hoekig** (met vier hoeken), bn.: de -e veelhoek, b.v. de ruit, het trapezium; -**honderd** (viermaal honderd), telw.: dat paard kost me - gulden;

-**honderdste** (4 X één honderdste), o. gmv.; -**jarig** (vier jaar tellende of durende), bn.: een - paard, een - contract; -**kant** (regel. vierhoek), o. -en; -**kant**, bn. en

bw.: een - park, een -e tafel; fig. een -e boer, stevig, sterk, zie **Achtkant**; de jongen is nog wat -, ruw, lomp; zegsw. *iem. het -e gat wijzen*, de deur uitzenden; *iem. - de deur uitgooien*, volkst.; *iem. - de waarheid zeggen*, flink, geheel en al; *iem. - uitlachen*, in zijn gezicht; *iem. - tegenspreken*, ronduit; -**kantig** (vierkant), bn.: een -e tafel; -**kleurendruk** (bewerking, waarbij men allerlei kleurschakeeringen verkrijgt door vier kleuren achtereenvolgens op elkaar te drukken), m. gmv., zie **Driekleurendruk**; -**kleurig** (met vier kleuren), bn.: -e bloemen, de -e vlag van Transvaal.

Vier'ledig (met vier leden), bn.: spraak een - onderwerp; alg. een -e grootheid; -**ling** (vier even oude kinderen van ééne moeder), m. en v. -en, zie: **Drieling** en **Tweeling**;

-**looper** (scheepst. takel met twee dubbele haakbloks), m. -s; -**maal** (vier-keer, vierwerf), bn. en bw.; -**maandelijksch** (zich elke vier maanden herhalende), bn., zie **Driemaandelijksch**; -**ponder** (kogel, kanon), m. -s; -**pootig** (met vier pooten), bn.: -e dieren; ook, **Vierbeenig**; -**regelig** (uit vier regels bestaande), bn.: een - versje.

Vier'schaar (rechtbank in den Frankschen tijd), v. -scharen: een - was eig. een door vier scharen, schranken of banken ingesloten ruimte, waarbinnen de rechters plaats namen, terwijl de toeschouwers er rondom heen stonden; zegsw. *de - spannen*, recht gaan spreken; *iemand voor de - dagen*, gerecht; fig. *de historie dagen voor de - der critiek*; vroeger: *de - van schepenen*.

Vier'snarig (hebbende vier snaren), bn.: een

— instrument, een — speeltuig; —span, o. —nen: hij rijdt met een —, met vier paarden voor zijn koets; —sprong (kruispunt van twee doorlopende wegen), m. —en; —stemmig (voor vier zangstemmen), bn.: een — lied, zie: Drie- en Tweestemmig; —tal (vier stuks, vier personen), o. —len; —tallig (lopende over of bevattende de woorden van 4 talen), bn.: een — woordenboek; —tallig bn.: het — stelsel van tellen, waarbij nl. 4 als grondtal genomen wordt; —tel (oude vochtmaat, 7,5 L.), o. —s; —tijd (rusttijd, vacantie), m. gm.v.: —aan de Vlijt geschonken, (Staring), rusttijd; —vlak (meetk. lichaam met vier vlakken), o. —ken: het regelmatig — wordt ingesloten door vier getijke, getijkzijdige driehoeken, zie Tetraëder; —vlak-**lig**, bn.: een —vlakke hoek; —vleugeligen (dierk. insecten met 2 paar vleugels), v. mv.: glazenmakers, juffertjes zijn —.

Vier'voet, m.: ik kwam te —, te paard, ook: in galop, snel; —voeter (viervoetig dier: paard, hond), m. —s; —voetig (hebbende vier pooten), bn.: de —e dieren; —vorst, m. —en: Herodes was een —, ondergeschikte vorst v. Galilea, n. over e. vierde der Romeinsche provincie Palestina, ook: Tetrarch; —vorstendom (gebied v. e. viervorst), o. —men; —vond, o. —en: acht is een — van twee; —voudig, bn.: een — onderwerp; —wekig (vier weken tellende of durende), bn.: een — hondje, een —e reis; —werf (vier keeren), bn. en bw.: een — hoezee; —iets herhalen; —zijdig (met 4 zijden), bn.: een — prisma.

Vies (morsig, vuil), bn.: een vieze dienstbode, een —praatje, vuil; Derk Joosten was er niet — van het vak van strooper met dat van jager te verbinden, (C. O.), d. i. afkeerig; hij valt niet —, is niet erg kieskeurig; —zer, —t.

Vie'zerik (iem., die vies is of doet), m. —en.

Viezevazen (grillen, kuren), v. mv.: drink eens vader, en zet die — uit het hoofd, (Potg.).

Viezigheid (vuilheid; ook: vuil voorwerp), v. —heden: daar ligt —.

Vif (Fr. levendig, opgewekt, vurig), bn.; viver, —st; lees: vief; zie Kwiek.

Vigeeren (gelden, v. kracht zijn): — wordt vooral gebruikt van wetten. (g = g).

Vigilant' (Fr. waakzaam, wakker), bn. (g = z).

Vigilante (Fr. gesloten huurrijtuig), v. —s.

Vigileeren (oppassen, scherp letten op). (g = g).

Vig'lie (dag of avond vóór een hoogen R.-K. feestdag), v. —liën; (g = g); zie Vieravond.

Vig'liedag (eig. waakdag: vastendag vóór een der hooge R.-K. feestdagen, b.v. voor Kerstmis, Pinksteren, enz.), m. —dagen. (g = g).

Vigna (It. landelijk lusthuis), v. —'s. (gn = nj).

Vignet' (Fr. plaatje als sieraad in een boek, eig. wijngaardblaadje), o. vignetten. (gn = nj).

Vigoro'so (It. muz. stout, vurig), bw. (g = g).

Vigneur' (Fr. kracht), v.: in —, van kracht; onder —eener wet, door kracht dier wet.

Vij'and (eig. vij-end, d. i. hatend), m. —en: hij 'is mijn —, hater, bestrijder; een — van leugentaal, van het spel, van den drank; de — kwam aanrukken, het vijandelijk leger; de — des menschen, de duivel; de booze —, zie: Aartsvijand, Erfvijand; —andelijk (als een vijand), bn. en bw.; —andig (vijandschap toedragende), bn. en bw.

Vijandelijkheid (vijandelijke daad), v. —heden: de —heden zijn begonnen, oorlog.

Vijandigheid (datgene, waardoor mensch

of dier zich een vijand toont), v. —heden: een daad van —; iem. —tegenover zich zien.

Vijandin' (vrouwel. vijand), v. —nen: zij is mijn —; zij is een — van kwaadspreken.

Vijandschap (gevoel van haat), v. —pen: in —leven, in vijandige verstandhouding.

Vijf, telw., als zn. v.: vijven; zegsw. geef me de —, de hand, gmz.; iets in vijven stijden, vouwen; het is bij vijven, bijna 5 uur; zij waren met hun vijven; zegsw. hij had allerlei vijven en zessen, uitvluchten, onnodige drukte, ook: vieren en vijven, zie Vier.

Vijf (cijfer), v. vijven: schrijf eens 2 vijven.

Vijfdaagsch (vijf dagen durende of om den vijfden dag), bn.: een —proces; een —e heurt als wacht; ook, vijf dagen oud: een —kalf; —de (ranggetal), bn.: de —maand is Mei; —dehelf, telw.: dat kost —halven stuiver, d. i. 4½; —depart (½ deel), o. —en: het —van een taart, —je, o. —s; —derhande, —lei (in vijf soorten), soortgetal: hier zijn —wijnen, sigaren, enz.; —hoek (meetkundige figuur met vijf zijden), m. —en; —hoekig (met 5 hoeken), bn.; —honderd (5 X 100), telw.: —gulden; —honderden (smousjassen), ik —honderdde, heb gevefjhonderd.

Vijfjarig (5 jaar oud, 5 jaar durend), bn.: een —paard; een —verblijf in den vreemde; —je (kwartje), o. vijfjes: ik gaf den conducteur mijn —, (C. O.), d. i. footje, 25 cents; —kantig (met 5 kanten), bn.: een —koepel, een —doosje; —maal (5-keer, 5-werf), bn. en bw.: ik heb je —gewaarschuwd; —ponder (kogel, gewicht, stuk geschat), m. —s, zie Achtponder; —schaecht (een soort van weefsel voor boerinnenkleeding), o., —en, bn.: een —rok; —tal (vijf stuks, vijf personen), o. —len; —tallig, bn.: het —stelsel, zie Viertallig; —vlugerig (vijf vingers hebbende: van dieren en planten), bn.; —voetig (tellende vijf versuoeten), bn.: —ejamben; —vond, o. —en: 25 is een —van 5; —voudig (5 dubbel), bn.: een —e oogst.

Vijf'wouter (uiltje, vlindertje, witje), m. —s, ook: Wiewouter; —zijdig (met 5 zijden), bn.: een —e veelhoek, een —e piramide.

Vijftien (tien plus vijf), telw. —en: wij waren met —en; —de (ranggetal), telw.: de —e dag; —dehelf (telw. veertien en een half), bn.: dat tafeltje kost me —halven gulden; —derhande, —lei (in vijftien soorten), bn.: —rozen, —kleuren; —honderd (15-keer honderd, 1500), telw.: dat stukje wei bracht —gulden op; —jarig (15 jaar oud, 15 jaar durende), bn.: een —meisje, een —e vrede; —maal (15-keer, 15-maal), bn. en bw.; —voud, o. —vouden: 30 is een —van 2; —voudig, bn.: een —e oogst, een —e winst.

Vijftig (5-maal tien), bep. telw.: hier zijn —gulden, zn.: met —en; (v = f, welke uitspraak analoog is met die van veertig, zestig, zeventig; —er, m. —s: een nog krachtige —, man van vijftig jaar; —jarig (tellende of durende 50 jaar), bn.: een —man, een —e vrede; —maal (50-maal, 50-keer), bn. en bw.; —ponder (gewicht van vijftig pond), m. —s; —tal (50 stuks, 50 personen), o. —tallen; —vond, o. —en; —voudig, bn.: een —e vergoeding.

Vijg (vijgeboom, in Klein-Azië), m. vijgen.

Vijg (oostersche, geconfijte vrucht), v. —en.

Vijg (paardemop), v. —en: ieder zijn meug, zie ald., zet de boer, en hij at —en. volkst.

Vijgeblad (blad van een vijgeboom), o.

- bladeren, -bladen; -boom, m. -en.
Vijgenmat (biezen mand, waarin vijgen worden verpakt en verzonden), v. -matten.
Vijgepeer (een vijgvormige peer), v. -peren.
Vijl (stalen rasp, dienende om houten of metalen voorwerpen glad te maken), v. vijlen: zegsw. fig. de - over iets b.v. een opstel laten gaan, den vorm verfijnen of veredelen.
Vijlen (werken of bewerken met een vijl), ik heb gevijld: een sleutel -; fig. een opstel, een gedicht -, d. i. likken, polijsten, schaven; -sel (vijlafvat), o. gmv.
Vijlen (afschaven, slijten), het is gevijld: die kabel zal stuk - op den havenrand, nl. door de wrijving doorslijten; zie Schavielen.
Vijver (gegraven, omsloten waterkom in een tuin of e. park), m. -s: een - met goudvisschen.
Vijzet (stampvat), m. -s, ook: Mortier.
Vijzel (windas, schroefwerktuig), v. -s.
Vijzelen (opwinden, fig. opheffen), ik heb gevijzeld; zie Opvijzelen.
Vijzelmolen (tonmolen met een draaiende spiraalschroef, in 1754 uitgevonden), m. -s.
Viking (zeekoning bij de oude Noren), m. -s.
Vilain (Fr. laag, schandelijk), bn. en bw.
Vilajet, ook, **Wilajet** (een der 6 gouvernementen van het Turksche rijk), v. -s: een - is verdeeld in provinciën of sandzsaks, deze in arrondissementen of kaza's en deze in districten of mahyes.
Vilder (man, die gestorven dieren vilt), m. vilders, zie Koudslachter.
Vildersbedrijf (-ambacht, -werk), o. gmv.; -kar (kar van den vilder), v. -karren; -paard (karpaard van den vilder), o. -en; -werk (werk van een vilder), o. gmv.
Vil'hout (stompje hout, waarmee de vilder de huid van het vleesch stoot), o. -houten.
Villa (buitenhuis, landelijk gelegen heerenhuis), v. -'s; -park (park, bebouwd met villa's), o. -en; -tje, o. villatjes.
Villanelle (Fr. gedichtje van Italiaanschen oorsprong in drieregeltige strophen, landelijk liedje; boerendans), v. -s.
Villégatuur (Fr. verblijf buiten, in de zomervacantie), v. gmv.
Vil'len (de huid afstroopen), ik heb gevild: een rund -; zegsw. fig. ik ben daar gevild, afgezet, geldelijk bedrogen.
Vilt (stof voor hoeden en pantoffels, vervaardigd uit wolharen), o. gmv., (soorten), o. vilten; -achtig (gelijkende op vilt), bn.: een -e stof; -ig (-achtig), bn.; -en (van vilt), bn.: een - hoed, dit zijn - pantoffels, - zoeltjes; -hoed (hoed van vilt), m. -en; -papier (dik, viltachtig papier, als onderlegger van tapijten), o. gmv.
Vim (honderdtal), v. vimmen: een - takkenbossen, riet, bossen stroo; een - rogge, d. i. honderd en nog vier bossen toe.
Vin (zwemwiel), v. vinnen: de vinnen van den baars zijn rood; zegsw. geen - verroeren, geen lid of vinger bewegen; er is geen - te zien, het is pikdonker.
Vin (puntige, scherpe puist), v. vinnen.
Vincentia'nen (leden eener Vincentiusvereeniging), m. mv. (t = s).
Vincentius-vereeniging (R.-K. vereeniging tot het bezoeken en ondersteunen van huissittende armen), v. -en: zoo genoemd naar den stichter der vondelinghuizen te Parijs, Vincentius a Paulo, 1576 - 1660. (t = s).
Vind'en, ik vond, heb gevonden: zijn sleutel -, nl. door te zoeken weerom in handen krijgen; iemand thuis -, aantreffen; in een brief veel fouten -, opmerken; ik vind het koud, bevinden; een voorwendsel -, uitdenken; een raadsel -, oplossen; den tijd voor iets -, uitsparen; troost -, hebben; gehoor -, verkrijgen; ik zal hem wel -, mij op hem wreken; de oplossing v. e. vraagstuk -, hebben; zich laten -, inschikkelijk zijn; zich ergens laten -, zorgen dat men er is; het met iemand kunnen -, in vriendschap leven; -er (iem., die iets vindt; vroeger ook: dicht-ter), m. -s; -ing (uitvinding), v. -en, zie aald.
Vindicatie (wraakneming, wreking; gerechtelijke opeisching), v. -s, -tiën: - van eer, terugvordering. (t = s).
Vindicatief (wraakzuchtig, straffend), bn.
Vindicceeren (wreken, straffen; reddén, bevrijden; gerechtelijk terugvorderen, -eischen).
Vin'ding (ontdekking, uitvinding), v. -en.
Vin'dingrijk (kunnende uitdenken, geestig, scherpzinnig), bn.: een - man, vernuftig; een -rijke geest, zie Inventief.
Vin'dingskracht (vermogen, om iets uit te vinden, verbeeldingskracht), v. gmv.
Vind'plaats, v. -plaatsen: de -plaatsen van fossielen op Java zijn niet tatrijk; de -plaatsen van eieren op Rottum.
Vinger (voorlid der hand), m. -s, -en: de -s der hand: de wijs-, de middel-, de ring-, de duim en de pink; de -s van een handschoen; zegsw. hij heeft lange -s, hij is diefachtig, oneerlijk, verg. Krom; men kijkt hem daar op de -, ziet scherp op hem toe; iem. op de -s tikken, zie Tikken; iets door de -s zien, oogluikend toelaten, een oogje toedoen, vergeven; ik kan hem om den - winden, ik kan met hem doen wat ik wil; voor iets geen - in de asch steken, zie Asch; mijn -s jeuken, zie Jeuken; iemand met een natten - kunnen beloopten of aanwijzen, eer de natte vinger droog is, wijs ik hem u met dien vinger aan, hij is dichtbij, ná bij; den - op de wonde leggen, zie Wonde; de twee -s opsteken, zweren, een eed afleggen; iemand den - op den mond leggen, het zwijgen opleggen; iets op zijn vingers kunnen narekenen, zie Narekenen; de - Gods, Gods werk, zie Exod. 8:19: hier was de - Gods, (Da Costa), kracht, leiding.
Vingerafdruk (afdruk van hand of vingers of vingertoppen, hulpmiddel der politie als herkenningsteeken, dactyloscopie), m. -ken; -alphabet (de teekens der vingerspraak, vroeger geleerd door de doofstommen), o. gmv.; -breed (de breedte van een vinger), o.: ik zal geen - voor hem op zij gaan, verg. Haarbreed; -dik, bn.: een -dikke boterham, dik als een vinger; -doekje (sijn vingerservetje), o. -s; -glas (glazen bakje naast het couvert tot reiniging der vingers), o. -glazen; -handschoen (handschoen met 4 vingers en een duim), m. -en, zie Want; -hoed (vingerdopje voor naaisters), m. -en; -hoed (oude benaming van een inhoudsmaatje voor natte waren, nl. een cL.), m. -en; -hoedskruid (een leeuwenbekachtige giftplant), o. gmv.; -kom (glazen of porseleinen kom, gevuld met water tot reiniging der vingers, zie Vingerglas), v. -kommen; -lang (de lengte van een vinger hebbend), bn.: een -e cigarette; zegsw. lekker is een vinger lang, aangename dingen zijn

- kort van duur; -**lid** (lid van een vinger), o. -leden; -**ling** (ouderwetsche ring, aan den bovenkant soms 4 c.M. breed), m. -en, vero.: een - van de oude juffrouw De Groof, (C. O.), ook: vingerbekleedsel, b.v. een zeemleeren -; -**ring** (ring, om aan den vinger te dragen), m. -ringen; -**spraak** (ouderwetsche kunsttaal der doofstommen; zie -alphabet), v. gmv.; -**top** (top van een der vingers), m. -pen: platte -toppen.
- Vingervlug** (vlug of rap m. d. vingers, diefachtig): een -vlugge dief; -**wijzing** (eig. een handje, wijzend met den voorvinger), v. -en: in de krant ziet men bij een advertentie meermalen een -, om er de aandacht op te vestigen; in de straten vindt men geschilderde -en om een kantoor, een magazijn, enz. aan te duiden; fig. aanduiding, teeken, wenk.
- Vingerzetting** (juiste plaatsing en verplaatsing der vingers bij 't bespelen van een piano, een orgel), v. -en.
- Vingtet-un'** (Fr. een en twintig; zeker hazardspel met kaarten), o. gmv.: -spelen.
- Vink** (zangvogel, zomervogel, welke overal in ons land nestelt en broedt), m. -en; zie: Distel-, Goud-, Vlas-, Sijns, Kneuv; zie ook: Lokvink, Luistervink, Roervink.
- Vinkkeool** (kootje van of voor een vink), v. -en.
- Vinken** (ter vinkenjacht gaan), ik vinkte, heb gevinkt; -**er** (vinkenvanger), m. -s.
- Vinkenbaan** (vangplaats van vinken), v. -banen; -**el** (ei van een vink), o. -eren; -**nest** (nest van een paar vinken), o. -en; -**net** (net voor de vinkenjacht), o. -ten; -**slag** (knip), o. -slagen; -**tijd** (tijd v. d. vinkenvangst, het najaar), m. gmv.; -**touw** (touw v. h. vinkennet), o. gmv.: zegsw. op het - zitten, op de loer liggen, tuk zijn op vangst, belust op winst; -**vangst** (het vangen van vinken), v. gmv.
- Vinkeslag** (het slaan, de zang van den vink), m. gmv.: de - is helder en doordringend.
- Vinlig** (scherp, vlijmend, bits), bn. en bw.: de visscher met zijn - mes, (Hofdijk); een - woord, een - e koude, snerpand; - bijten; fig. - e vijandschap, kwaadaardig; -er, -st.
- Vinvisch** (walvischachtige visch der noordelijke zeeën), m. -visschen: de - is volwassen ± 25 M. lang en heeft aan het verhemelte twee rijen baarden.
- Vinvoetige** dieren, o. mv.; zie Rob.
- Viola** (It. muz. altviool), v. viola's.
- Viola di gam'ba** (It. knieviool, een bas), v.
- Viola'tie** (schending, ontheiliging), v. -s, -tiën: een - van het recht; (t=s); **violeeren** (ontereen, schenden, verkrachten).
- Violen**, v. mv.: - laten zorgen, zie Fiool.
- Violebed** (tuinbed met violen), o. -bedden.
- Violestroop** (middel tegen spruw), v. gmv.
- Violent'** (gewelddig, gewelddadig), bn.
- Violent'tie** (geweld), v. -tiën, -ties: met -.
- Violet'** (bloem, wilde violier), v. -ten, gew.
- Violet'** (Fr. paars), bn.: de bloemen der iris zijn -, -te avondwolkjes, paarsachtig blauw; -**blauw** (paarsachtig bruin), bn.; -**bruin** (paarsachtig bruin), bn.; -**kleur'ig** (de violetkleur hebbende), bn.: -e anemonen.
- Violier'** (tuinbloem), v. -en; zie Lakooi.
- Violle'ne** (It. viool), v. -s. (i=ie).
- Violist'** (vioolspeler), m. -en; -e, v. -n.
- Violoneel'** (Fr. muz. groot vioolvormig snaarinstrument, knieviool), v. -cels; (c=s);
- cellist'** (bespeler van een violoncel), m. -listen; ook: Cellist.
- Viool'** (lente- of voorjaarsbloem), v. violen: de bosch-, de driekleurige -, enz.
- Viool'** (vedel), v. violen: zegsw. de eerste - spelen, fig. den toevtoon voeren, den toon aangeven, de eerste rol spelen; ook: Violist.
- Viool'** (vioolspeler), m. violen: hij is in dat orkest de eerste -; zie: Violist, Concertmeester en Vedelaar.
- Viool'** (handzaaimachine), v. violen.
- Vioolboom** (Amerik. boom), m. -boomen.
- Vioolhals** (handvat der viool), m. -halzen; -**hars** (nl. tot het bestrijken v. de haren v. d. strijkstok), v. en o. gmv.; -**kam** (opstaand houten plaatje, waarover de snaren gespannen zitten), m. -kammen; -**kist** (doos voor een viool), v. -en; -**les**, v. -sen; -**lesse-naar**, m. -s; -**muziek**, v. gmv.; -**sleutel** (de g-sleutel nl. op de 2e lijn), m. -s; -**snaar**, v. -snaren; -**sonate** (sonate voor de viool), v. -n, -s; -**spel** (het spelen op de viool), o. gmv.; -**speler** (man, die de viool bespeelt, violist), m. -spelers.
- Virago** (manwijf, helleveeg, onversaagd vrouwspersoon), v. virago's. (g=g).
- Virgilius**; zie Vergilius.
- Viriel'** (mannelijk, manhaftig), bn.; -er, -st.
- Virilliteit'** (manbaarheid), v.; z. Puberteit.
- Virtuoos'** (It. kunstmeester; groot kunstenaar, bijzonder op 't gebied van toonkunst), m. -ozen: extra-allergrootste -ozen, (C. O.)
- Virtuo'se** (kunstnares in muziek of zang), v. -tuosen: het tafeltje, twelk de - alreede was voorbijgegaan, (C. O.); ook: -oos.
- Virtuositeit'** (het virtuoos-zijn, 't meester-schap in eenige kunst), v. gmv., (s=z): de - van beroemde vioolspelers; dit lied, dat gedicht, die roman is met - geschreven.
- Virtus in medio** (Lat. de deugd ligt in het midden): de deugd komt de eereplaats toe; ook, de middelweg is de beste. (me=s mee).
- Virtus nobilitat** (Lat. (de) deugd adelt), devies der Orde v. d. Ned. Leeuw, zie ald.
- Virulent'** (Lat. venijnig, giftig, aanstekend, etterig), bn.; -ie, v. gmv.; lees: vie-ru-lent'.
- Virus** (geneesk. vergif, smetstof), o. gmv.
- Vis** (Fr. schroef, deurheng), m. -sen; lees: vies.
- Visa** (handteekening voor gezien), o. gmv.: er-gens zijn - op zetten, bekrachtiging. (s=z).
- Vis-à-vis** (Fr. tegenover), bw., als zn. (zitplaats tegenover e. ander; rijtuig met twee zitbanken tegenover elkander), v.; (persoon), m. en v.: die heer was aan tafel mijn -; mevrouw B. was in 't rijtuig mijne -; lees: viez-à-vie.
- Visch** (koudbloedig, in het water levend, door kieuwen ademend, zich door eieren voortplantend, gewerveld dier): (als voorwerps-naam), m., (als stofnaam), v. b.v. het geraamte van eenen schelvisch (m.); houdt gij van schelvisch? (v.); evenzoo: snoek, m. en v.; haring, m. en v., enz.; van de 12000 bekende soorten van visschen leven er ongeveer 3/4 in zout- en 1/4 in zoetwater; men onderscheidt kraakbeenige en beenige visschen; ook verdeelt men deze klasse van dieren in orden als: stekelvinnigen, weekvinnigen, vastkakigen, rondbekkingen, glansschubbigen, enz.; er is rivier- en zeevisch; zie ook: Bakvisch, Bruin-, Goud-, Kat-, Pan-, Plat-, Stok-, Witvisch, enz.; zegsw. hij kan zwemmen als een -, flink, vaardig, vlug; hij is zoo gezond als een -, in elk opzicht gezond,

kergezond en frisch; *boter bij de* -, betaling bij aflevering van 't werk; *het vischje moet zwemmen*, bij 't eten van visch dient men een glas bier of wijn te gebruiken; *hij is — noch vleesch*, hij is iets halfs, bezit geen beinselen; — **achtig** (op visch lijkende), bn.: *een — e smaak, een — e lucht*; ook, graag visch lustende: *hij is niet —*; — **akte** (schriftelijk bewijs, dat men recht heeft in wateren v. d. gemeente of v. h. rijk met meer dan één hengel te visschen), v. -n; — **angel** (-hoek, -haak), m. -s; — **arend** (valkachtige vogel, die op visch aast, zeearend), m. -en; — **bank** (bank op de vischmarkt, om er visch op te leggen of op schoon te maken), v. -en; — **ben** (ben of korf, om visch in te venten), v. -nen; — **blaas** (blaas van een visch), v. -blazen; — **boer** (venter van visch), m. -en; — **dag** (R.-K. magerdag), m. -en; — **diefje** (dierk. een soort van sternetje), o. -s; — **dulvel**, m. -s, zie Meerval; — **garen** (vischnet, ook: garen, waarvan het vischnet geknoopt wordt), o.; — **graat** (been van een visch), v. -graten; — **grom** (ingewand van visschen), o. gm.v.; — **grond** (plaats in de zee, waar de visch zich ophoudt), m. -en; — **haak** (-angel), m. -haken; zegsw. aan den vischhaak bijten, zich laten inpalmen of verschalken; — **handel** (handel in visch), m. gm.v.; — **handelaar** (iem., die in 't groot in visch handelt), m. -s, -laren; — **hobbelaar**, m. -s, zie Hobbelaar; — **hoek** (-angel), m. -en.

Visch'kaar (bak met gaten, waarin visch levend bewaard kan worden, mits de kaar in stroomend water ligt), v. -karen; — **kanis** (gestloten vischmand), v. -sen; — **kar** (kar tot vervoer van visch), v. -ren; — **koop** (-handelaar), m. -s; — **kuip** (balie voor visch), v. -en; — **lepel** (lepel, om gekookte visch op te scheppen), m. -s; — **lijm** (lijm, uit de zwemblaas v. een steur vervaardigd), v. gm.v.; — **lijn** (vischsnoer), v. -en; — **lucht** (eigenaardige lucht, bijzonder door niet al te versche visch verspreid), v. gm.v.; — **maal** (maal v. vischgerechten), o. -malen; — **markt** (markt, waar visch verkocht wordt), v. -en; — **mes** (mes van den vischboer), o. -sen; — **meest** (jong vischbroed, als voedsel ongeschikt), m. gm.v.; — **net** (net, om visch te vangen), o. -ten, zie: Kruisnet, Fuik, Sleepnet, Schrobnet, Wonderkuil.

Visch'otter (marterachtig roofdier m. teenen, door zwemvliezen verbonden), m. -s: de -otter leeft aan de oevers van meren, rivieren enz. en is een gevreesde vischvanger; — **pakker** (-inpakker), m. -s; — **partij** (feestelijk vischmaal), v. -en; — **pastel** (pastei, uit visch toebereid), v. -en; — **plaat** (steenen plaat met gaatjes, op een vischschotel), v. -platen; — **recht** (recht tot visschen), o. gm.v.; — **reiger** (reiger, die op visch aast), m. -s; — **rijk** (rijk aan visch), bn.; -er, -st; -e meren; — **rijkheid**, v. gm.v.; — **saus** (botersaus bij gekookte visch), v. -en; — **schotel** (schotel met of voor visch), m. -s; — **schub** (schub van een visch), v. -ben.

Visch'sloep (kl. vischschuit), v. -en; — **spaan** (platte vischlepel), v. -spanen; — **stand** (vischrijkdom), m. gm.v.; — **teelt** (het kweeken van jonge visch), v. gm.v.: de kunstmatige -; — **tuig** (gereedschap, om te visschen), o. -en; — **vangst** (het vangen van visch), v. gm.v.; — **venter** (iem., die visch in de straten

vent), m. -s; — **vrouw** (vrouw, die visch verkoopt op de vischmarkt of er mee vent), v. -en; — **want** (netten en tuig van een visscher), o. gm.v.; — **water** (water, om in te visschen), o. -s, -en: *verpachting van —*; — **wijf** (platte naam voor vischvrouw), o. -wijven; — **wijventaal** (platte, ordinaire, ruwe taal), v. gm.v.; — **winkel** (winkel, waar visch verkocht wordt), m. -s.

Visch'noe (de behoudende, beschermende god der Voor-Indiërs), m., ook: Vischnou, Wischnoe; zie: Brahma en Siwa.

Vis co'mica (comische kracht), v.; l.: vies-.

Visco'se (de gomachtige vloeistof, waaruit de zijderups haar draad spint), v. gm.v.

Visceeren (nazien; voor gezien teekenen; ook: mikken, beoogen, op iets doelen).

Vis'ibel (Fr. zichtbaar; gereed, gekleed), bn.

Vis'ie (het zien, inzage), v. gm.v.: *plannen, een rapport ter — leggen, ter inzage, om te worden ingezien*; ook: voorstelling, innerlijke aanschouwing, gedachtebeeld.

Vis'ie (gezicht, kijk), v. -s.

Visioen' (het zien van personen, zaken of toestanden, op natuurlijke wijze onwaarneembaar), o. -en.

Visioen' (droombeeld, hersenschim), o. -en: *de lijdens (aan typhus) zijn in stille bezig met hun — en*, (C. O.); *de — en van voorspoed en glorie*, (Potg.)

Visiounair' (Fr. ziener; iem., die visioenen heeft), m. -s; ook bn.: -e scheppingskracht.

Visita'tie (bezoek, onderzoek, inspectie), v. -tiën, -ties, (tie = sie); zie Kerk-.

Visita'tie (onderzoek aan de grenzen ten bate van de invoerrechten), v.; ook: onderzoek naar contrabande in schepen, in oorlogstijd. (tie = sie).

Vis'ite (Fr. bezoek; geneeskundig bezoek), v. visites; — **boekje** (boekje voor visitekaartjes), o. -boekjes; — **uur**, o. -uren. (s = z).

Visiteeren (beziichtigen, bezoeken; onderzoeken, nazien): *de douanen zullen den trein —*.

Vis'itekaartje (naamkaartje ter introductie, of dat voor een bezoek geldt), o. -kaartjes.

Visiteur' (bezoeker, onderzoeker; ambtenaar bij de in- en uitgaande rechten), m. -s. (s = z).

Visiteu'se (zij, die aan een grenskantoor helpt bij 't visiteeren en wel van smokkelende vrouwen), v. -s: *die juffrouw is benoemd tot — aan dat grenskantoor*. (s = z).

Vis'schen (sterrenbeeld, het twaalfde teeken in den Dierenriem), m. mv.; zie Zodiak.

Vis'schen (vischtrachten te vangen), ik vischte, heb gevischt: *met den hengel, het net, de vleet, de beug, den wonderkuil —*, zie Peueren; zegsw. fig. naar iets —, iets trachten te weten te komen; *achter het net —*, te laat komen, als nl. een ander het voordeel reeds weg heeft; spreekw. *In troebel water is het goed —*, zie Troebel; *Elk vischt op zijn getij*, zie Getij.

Vis'scher (iemand, die vischt; iem., wiens bedrijf het visschen is), m. -s.

Vis'scherijf' (het visschen), v. -en: *de grootte —, haringvangst; de — binnen- en buitengaats; de kleine —, de walvischvangst*.

Vis'scherijf'tentoonstelling (expositie van allerlei hulpmiddelen, gereedschappen, enz. voor de vischvangst), v. -en: in 1880 is te Berlijn een internationale — gehouden.

Vis'scherman (visscher), m. -lui.

Vis'schersbedrijf, o. gm.v.; — **boot**, v. -booten; — **dorp** (dorp aan zee, waar veel visschers

wonen), o. -en; -**haven** (haven voor het binnenlopen der vissersvloot), v. -s; -**hut**, v. -ten; -**pink** (-schuit), v. -en; -**prauw** (O.-I. vischschuit), v. -en.
Visschersring (pauzeleke zegelring met de beeltenissen der apostelen Petrus [het vischnet optrekken] en Paulus), m. -en.
Visschig (vischachtig, vischrijk), bn.; -er, -st.
Vista (It. op zicht), o.: een wissel op -, te betalen op zicht, zie Vertoon; zingen of spelen a prima -, zie ald.
Vitsum (het geziene), o. gmv. (s = z).
Visum repertum (Lat. geneeskundig verslag van de bevinding), o. gmv. (s = z).
Vita (het leven), v.: attestatie de -, akte of schrift. bewijs van leven; spreekw. - brevis, ars longa, zie Ars longa.
Vitaal (tot het leven behoorend), bn.: versche lucht is een - belang.
Vitaliteit (Fr. levenskracht), v. gmv.: ook ministers hebben een grens van -.
Vitesse (Fr. snelheid, ook, sneltrein), v. -s.
Vitrago (opengewerkte, als kant gewezen, witte stof v. venstergordijnen), v. gmv. (g = z).
Vitrine (Fr. glazen uitstalkast), v. vitrines.
Vitriool (zwavelzuur), v. en o. gmv.; -**achtig**, bn.: jenever met een - en bijsmaak.
Vitse (een wikkebloem), v. vitsen.
Vit'ten (kleingeestig bedillen), ik heb gevit: hij vit op alles; -**lust** (bedilzucht), m. gmv.; -**ter** (armhartig bediller), m. -s; -**terig** (gaarne vittende), bn.; -er, -st; -**terij** (kleingeestige critiek), v. -en; -**zucht** (vitlust), v. gmv.
Vit'sdans, m.; zie Sint- -.
Viva'ce (It. muz. levendig, vurig), bw.
Vivaciteit (Fr. levendigheid), v. gmv. (c = s).
Vivant (zij leven!): - de dooden! roep ik mede, (Staring); lees: vie-vant'.
Vivarium (glazen bak voor levende dieren, b.v. e. terrarium, e. aquarium), o. -s, -ria.
Vivat (hij of zij leve!), tw., als zn. o. -s.
Vivisectie (ontleding of anatomie, toegepast op levende dieren), v. gmv. (t = s).
Vivres (Fr. levensmiddelen), v. mv.
Vizier (Turksche minister), m. -en, -s.
Vizier (schuif, klep in den helm der ridders om het gelaat te beschutten of te verbergen), o. vizieren: zegsw. iem. met open - bestrijden, ridderlijk, open en rond tegen hem optreden, zoodat hij weet, wien hij tegenover zich heeft.
Vizier (mil. mikplaatje met gleuf op den loop van een geweer), o. vizieren: het - voor een korteren of langeren afstand stellen; de soldaten stellen het - op den door den commandant aangegeven afstand; zegsw. iem. of iets in 't - hebben, in de gaten; zie Kijker.
Vizierkorrel (kleine verhevenheid op den loop v. e. geweer), v. -s; -**lijn** (richtlijn), v. -en.
Vla (Limburgsch cirkelvormig baksel met vruchten- of rijstspijs bedekt), v. vlaas: een kersen-, een pruimen-, een abrikozen-, een rijstevla; **vlaatje** (kleine vla), o. vlaatjes, ook, Vla de.
Vla (dessertcrème van eieren, melk, citroen of cacao, enz.), v. vlaas: ook, Vla de; e. chocoladevla.
Vlaag (bui), v. vlagen: een regen-, fig. een - van toorn, krankzinnigheid, razernij, aanval; bij vlagen, bij tijden, bij tusschenpoozen.
Vlaak (teenen horde, op welke men de wol slaat of klopt), v. vlakken.
Vlaak (zandplaat, zandbank), o. vlakken.
Vlaamsch (van Vlaanderen), bn.: de - e taal,

de - e letterkunde, het - e volk, de - pers, de - e boekhandel, - e volkskracht, de - e zeden, de - e steden; als zn. o.: hij sprak -; een pond - = f 6.00 = 20 schellingen van 12 groot.
Vlaamsche beweging (het streven, om in België aan de Vlaamsche taal dezelfde rechten te verzekeren als aan de Fransche), v.; zie: Franskiljon en Flamingant.
Vlaamsch'gezinde (voorzitter der Vlaamsche beweging in België), m. en v. -n.
Vla'de, v. -n; zie Vla.
Vlag (dundoek), v. vlaggen: de Nederlandsche - of driekleur, rood, wit en blauw: de nationale -; de - hijschen; zegsw. de - strijken, eig. de vlag laten zakken, ten bewijze van overgave, fig. onderdoen voor zijn mededinger; onder een - varen, partijeus of partijnaam; de - dekt de lading, de vlag van een onzijdige mogendheid wordt op zee geëerbiedigd, fig. de naam van den schrijver dekt of redt soms een minder goed werk en geeft het debiet; met - wimpel iets winnen, glansrijk d. i. met behoud van - en wimpel; dat staat als een - op een modderschuit, dat past geheel niet bij elkaar, dat is kwalijk voegende opschik, iets moois bij iets zeer leelijks; de vrede-, de witte vlag; vlagje, vlaggetje, o. -s; zie: Admiraalsvlag, Prinsen-, Rouw-, Sein-, Vrede-, Loods-, Sterren-, Union-Jack, Yellow-Jack, Driekleur.
Vlag (vezelachtige, drijvende waterplant), o.
Vlaggejongen (marine: scheepsjongen), m. -s; -**jonker** (marine. adelborst), m. -s; -**kaart** (kaart met afbeeldingen van de vlaggen der verschillende volken), v. -en; -**kapitein** (die nl. op het admiraalsschip het bevel heeft), m. -s; -**koord** (koord, waarmee de vlag geheschen wordt), o. -en, ook: -**lijn**, v. -en; -**man** (gezagvoerder, fig. leider), m. -lieden, -lui.
Vlaggen, ik heb gevlagd: met dat feest zullen we allen -, de vlag uitsteken; zie Gevlagd.
Vlag'gendoek, o. gmv.; -**kaart** (plaat met vlagafbeeldingen), v. -en; -**kist** (kist ter bewaring der vlaggen), v. -kisten; -**schrift** (wijze van seinen door middel van vlaggen), o. gmv., ook: -**spraak** (het met elkaar spreken door te seinen met vlaggen), v. gmv.
Vlag'geschip (admiraalsschip), o. -scheiden; ook: Vlagschip.
Vlag'gestok (stok, waaraan de vlag wordt gehangen of geheschen), m. -stokken; -**touw**, of -**val** (lijn, waarmee de vlag wordt opgetrokken), o. -touwen, -vallen.
Vlag'officier (marine. opperofficier ter zee), m. -en: de admiraal en de vice-admiraal zijn -officiëren.
Vlag'vertoon (eig. het laten zien der vlag, als vertoon van macht en wel door middel van één of meer oorlogsbodems), o. gmv.
Vlag'voerder (vlagofficier, ook: zijn schip), m. -voerders; fig. leider, voorganger: Gomar, de - der rechtzinnige theologanten, (Fruin).
Vlak (vuile vlek, smet), v. vlakken: een olie-.
Vlak (vlakke), o. vlakken: het - der baren, de oppervlakte der zee, (nat.); een hellend -.
Vlak (lichaamsgrens), o. vlakken: een boven - een onder -, een zij -, een gebogen -.
Vlak (een meetkundig lichaam), o. -ken; zie: een vier -, een zes -, een acht -, een twaalf -, een twintigvlak, zie ald.
Vlak (effen, glad), bn.: een - terrein, niet heuvelachtig; dichtk. op het - der baren, op zee; vlakker, -st; -**heid** (het vlak-zijn),

v. gmv.: de - onzer heivelden, onzer stranden.
Vlak, bw.: hij woont - bij het station, juist, onmiddellijk bij; de wind is - noord, zuiver; hij trof den tijger - in het oog, precies.

Vlak'ken (bevekken), ik vlakte, heb gevakt: die inkt vlakkt, kladt, vloeit uit.

Vlak'ken (effen maken), ik vlakte, heb gevakt.
Vlak'kerig (vol vlekken), bn.: -er, -st.

Vlak'kig, bn.: wat is die stof -! vol vlekken in de kleur; -er, -st; ook Vlakkerig.

Vlak'te (vlakke of effen strek lands), v. vlakten: wat een onmetelijke -! uitgestrektheid; het onweer woede in de -, vallei; jongens van de -, Bargoensch: boeven, inbrekers, enz.

Vlak'tematen, v. mv.: de - zijn de vierkanten op de lengtematen; aldus bestaan de KM², HM² of Hectare; de DM² of Are; de M², de dM², cM², mM²; de eenheid der - is de Are, vandaar dat de M² ook cA. heet.

Vlak'temeetkunde (planimetrie), v. gmv.

Vlak'uit (gladweg), bw.: iets - weigeren.

Vlam, v. vlammen; vlammetje, o. -s: zuavel brandt met een blauwe -, de vlammen stoegen uit het dak, die turf wil geen - vatten; het huis stond rondom in vlammen; vuur en - spuwen, eig. van een draak, fig. vreeselijk uitvaren, erg zijn boosheid toonen; de - der tiefde, gloed, hartstocht; sprekend: geef mij een vlammetje, lucifer; bij overdr. ader in hout, marmer; enz.: wat fraaie vlammen heeft dat marmer! zie ook Gøvlamd, alsmede Laai, laaie.

Vlamsme (Vlaamsch getint woord of uitdrukking), o. -n, b.v. hij gelukte er in, het gedacht, (de gedachte), berijmde spraak (taal), uitmunten door beschaving en kennissen, enz.; zie Belgicisme.

Vlam'men (helder branden, in vlam staan), het heeft gevamd: zegsw. zijn oogen - van toorn, flikkeren, schitteren; - op iets, een brandende begeerte hebben naar iets, hevig naar iets verlangen, vlassen op.

Vlam'mend (brandend; fig. gloeiend, schitterend, vol geestdrift), bn.: een - e toorts; fig. een - oog, een - zwaard, een - woord.

Vlam'menstijl (bouwkw. vlamvormig ornamentwerk), m. gmv.: de - komt in de laatgotiek veelvuldig voor.

Vlam'mig (vlamkleurig, met vlammen), bn.

Vlam'oven (reverbeer-oven), m. -ovens.

Vlam'pijpen, v. mv.: de - zijn pijpen, door den stoomketel heen geleid; de verbrandingsproducten ontsnappen er door, en zoo weet men ook van die warmte partij te trekken.

Vlas (éénjarige plant met opgaanden stengel; grondstof van het linnen), o. gmv.; -achtig

(lijkende op vlas), bn.: een meisje met - haar, lichtblond; -er, -st; -baard (melkmuil, fig. lafbek), m. -en; -berelding,

v. gmv.; -bewerking, v. gmv.; -blad, o. -en, -eren; -bloem, v. -en: de rederykterskamer de blauwe -; -boer (teler en bewerker v. d. vlasplant), m. -en; -bouw,

m. gmv.; -braak (werktuig voor de vlasbewerking), v. -braken, zie Braak; -dot

(bundel gezwingeld vlas, dien men op het spinrokken zet), m. -ten; -dotter (plant), v. gmv., ook: Vlasodder; -draad (gesponnen vlasvezel), m. -draden; -haar (op vlas

lijkend haar, lichtblond haar), o. -haren; -handel, m. gmv.; -handelaar, m. -s,

-aren; -hekel, m. -s, zie Hekel; -keet (loods voor het hekelen en zwingelen van

KOENEN, Verkl. Handw.boek.

vlas), v. -keten; -kleurig, bn.: -haar, zie Vlashaar; -koop (handelaar in vlas), m. -s; -kop (kind, vooral meisje, met vlassige haren), m. en v. -pen; -land (met vlas bebouwd land), o. -en.

Vlas'sen (van vlas), bn.: een - pruik.
Vlas'sen (begeerig uitzien naar), ik heb gevlast: Marco vlaste op de groente, (Staring), loerde op, was belust op.

Vlas'sig (als vlas), bn.: -haar; vlas'spinnerij (spinnfabriek), v. -en; -stengel (stengel van de vlasplant), m. -s; -vink (dierk. vogel, fraai geelgroen van kleur, ook: groenling, groenwink, grunsel), m. -en; -wiel (bun-

deltje gezwingeld vlas), v. -en, Bijbel: blusch de rookende - niet uit, doof niet het leven, den ijver, druk den zedelijk zwakke niet neer, maar steun hem; -zaad (lijnzaad), o. gmv.

Vlecht (haarvlecht), v. -en: wat mooie vlechten! haartressen; de -en losmaken.

Vlecht'en (op regelmatige wijze door elkaar slingeren), ik vlocht, heb gevlochten: het haar - , manden -; fig. zedenlessen in een verhaal - , te pas brengen; -ing (het vlechten), v. -en; -sel (vlechtwerk), o. gmv.; -ster, v. -s, zie Stroovlechtster.

Vlecht'riet (riet, om stoelen en stoelzittingen van te vlechten), o. gmv., zie Rijksrietvlechtschool; -werk (iets, dat gevlochten is), o. gmv., (soorten), o. -werken: horden, manden zijn -, haartressen zijn -.

Vle'dermuis, vleer'muis (handvleugelig dier), v. -muizen; onze gewone -muizen zijn oorvleermuizen of dwergvleermuizen; zie ook: Hoefijzerneus en Kalong.

Vleer'muisbrander (een brander, gevende een waaivormige gasvlam), m. -branders.

Vleesch, o. vleezen: rund-, kalfs-, schape-, lams-, enz., ook, Rookvleesch: men at er drie vleezen; des -es; het ga u naar den vleeze, stoffelijk wèl; den weg van alle -gaan, sterven; Bijb. de geest is wel gewillig, maar het - is zwak, zie Gewillig; bij overdracht: het - van een perzik, v. e. appel, peer, enz., zie ook: Tandvleesch.

Vleesch'bank (uitstalbank v. vleesch op de markt), v. -en; -blok (kapblok v. vleesch), o. -ken; -boom (geneesk. vleeschwoeking in den buik), m. -en; -bord (langwerpig

plat bord, om vleesch op voor te snijden), o. -en; -dag (R.-K. niet-onthoudingsdag), m. -dagen; -elijk (lichamelijk, naar 't vleesch; zinnelijk), bn. en bw.: ik mag wegens hare magerheid haast niet zeggen -e, maar toch eigene zuster (van Dolf), (C. O.); -etend, bn.:

leeuwen, tijgers, enz. zijn -e dieren of carnivoren; -extract (aftreksel van rundvleesch), o. (soorten), o. -en, (x = ks); -gerecht (gerecht, uit vleesch bestaande), o. -en;

-haak (slagershaak, om vleesch aan op te hangen), m. -haken; -hakmachine (machine, om vleesch fijn te hakken), v. -s;

-hal (overdekte vleeschmarkt), v. -hallen; -houwer (rundslager), m. -s; -houwerij (slagerswinkel), v. -en; -keuring (het

keuren van vleesch vóór het gebruik en wel door stadskeurders meest in het abattoir), v. -en; -kleur (de kleur van vleesch), v. gmv., zie Inkarnaat; -kleurig (de kleur van vleesch hebbende), bn., zie Inkarnaten;

-klomp (klomp, brok vleesch), m. -en, fig. dikke man, plompe dikkerd; -kuip (kuip voor het inzouten van vleesch), v. -en;

- maatschappij** (vereniging tot het drijven van handel in vleesch en vleeschwaren en wel in het groot), v. —en; —**mes** (groot voorsnijmes), o. —sen; —**nat** (bouillon, af-treksel v. vleesch), o. gmv.; —**pastel** (toebe-reide vleeschspijs, ook in e. korst v. deeg), v. —en; —**pin** (houten of ijzeren pin, die de deelen van een rollade bijeenhoudt), v. —pin-nen; —**pot** (pot met ingezouten vleesch), m. —potten; zegsw. de —potten van Egypte, een verleden, dat men terugwenscht, Exod. 16:3, zie Verlangen; —**schotel** (vleeschgerecht), m. —s; —**spijzen** (vleeschgerechten), v. mv.; —**vlieg** (aasvlieg, bromvlieg), v. —en; —**work** (work, die bij het voorsnijmes behoort), v. —en; —**wonde** (wonde, enkel in het vleesch), v. —n; —**worst** (worst van fijngemaakt rund-vleesch), v. —en.
- Vleet** (groot haringnet), v. vleten: de eerste — werd in 1416 te Hoorn gebreed of geknoopt; de — schieten, de haringnetten uitzetten; fig. zegsw. bij de —, bij menigte, in menigte: Jan en Jannetje hadden kinderen bij de —, (Potg.); geld was er bij de —, in overvloed.
- Vleeze**, o.: naar den —; zie Vleesch.
- Vleezen**, o. mv. van Vleesch.
- Vleezig** (veel vleesch op het lijf hebbend), bn.: een —e kip, een —e paard; —er, —st; ook, op vleesch lijkende: een —e bloem, een —e stengel, een —e vrucht.
- Vlegel** (dorschwerktuig), m. vlegels; fig. lompe, onbeschofte vent, deugniet; —**achtig** (lomp), bn. en bw.: —e taal; — spreken; —**achtigheid** (erge lomphheid), v.; —**jaren** (jaren van een knaap, die nog geen volwas-sen jongeling is), o. mv.
- Vleien** (naar den mond praten, fleemen, laf prijzen, pluimstrijken), ik heb gevleid; —**er**, m. —s; —**erij** (het vleien), v. —en; —**ster**, v. —s.
- Vlelend** (strelend, flatterend), bn.: een — woord, een — getuigenis, —e taal.
- Vleeltaal** (vlelendi gezegen), v. gmv.
- Vlelwoord** (vlelendi woord), o. — woorden.
- Vlek** (groot dorp), o. vlekken: een — houdt het midden tusschen een stad en een dorp.
- Vlek** (vuile plek of smet), v. vlekken: een bloed—, inkt—, modder—, olie—, vet—; een — op een prachtplaat, vetvlek; zie: Schand-vlek, Zonnevlek; —**keloos**, bn. en bw.: een —looze naam, zonder vlek of smet; —rein, — witte tanden, (J. t. Br.); —**loosheid**, v. gmv.; —**ken** (vol vlekken maken, bezoedelen), ik heb en het is gevlekt; —**kenkoorts** (geneesk. scharlakenkoorts), v. gmv.; —**ken-water** (water, om vlekken uit kleeeren te verwijderen), o. gmv.; —**typhus** (typhus, die zich kenmerkt door vlekken op het lichaam), m.; —**ziekte** (een soort van koortsziekte onder de varkens, die met vlekken uitslaat), v. gmv.
- Vlerk** (vleugel van een vogel), v. vlerken; spottend: arm van een mensch; fig. de —en laten hangen, moedeloos neerzitten; gmv. lomperd, kinkel: een — v. e. vent.
- Vlet** (vletschuit), v. vletten; zie Praam.
- Vletten** (turfs aanvoeren, turfvaren met een vlet), ik heb gevlet; —**ter** (vletschipper), m. —s.
- Vletterman**, m. —lui; verg. Jolleman.
- Vliegel** (wiek), m. —s, —en: de —s van een gans, de —s van een vlieg; fig. de —s v. e. molen, de —s v. e. bootschroef; Pieter zat veilig onder de —en zijner ouders een pijp te rooken, (C. O.), d. i. bescherming.
- Vliegel** (zijgebouw), m. —s: de linker— en rechter— van dat kasteel, zijgedeelte.
- Vlie'gel** (zijlinie van een opgesteld leger), m. —s: de strijd begon op den linker—.
- Vlie'gel** (muz. vleugelpiano), m. —s: een prachtige —, zie Staartstuk; —**altaar** (altaar met draaibare luiken of vleugels, twee in getal), o. —altaren; —**deur** (deur met vleugels, porte-brisée), v. —en; —**en** (fig. de armen binden), ik heb —vleugeld: wat vogel brengt ge dus gekneveld en gevleugeld? (Vondel), vero.; —**lam** (lam aan of in den vleugel), bn.: de jager schoot den patrijs —; fig. iem. — maken, hem de middelen ont-nemen, om iets tot stand te brengen, te doen, enz.; hij is —, kan financieel weinig meer, kan zich niet redden; de tegenspoeden hadden den man — geslagen; —**man** (mil. flankeur), m. —mannen; —**piano** (muz. een zeer kost-bare, lang uitgebouwde piano met vollen toon), v. —piano's, zie Vleugel; —**raam** (open-slaand raam; raam, dat in tweeën gedeeld, naar buiten of naar binnen zijwaarts geopend kan worden), o. —ramen, ook: Poortraam.
- Vlie'gje** (kleine opflikkering, zeer weinig van iets), o. —s: trots korte —s van herstel bezweek haar teedre kracht, (De Gén.); een — van voorspoed, poosje, kort tijdje; een — v. ver-langen, van hoop kwam in mij op, zweempje; de wind droog —s van geur uit den tuin naar binnen.
- Vlie** (doornaart), o.: het —, aandr. vaarwater tusschen de eilanden Vlieland en Terschelling.
- Vlie'boot** (zeeschuit der Watergeuzen), v. —booten. vero.
- Vlied'berg** (vluchtheuvel, terp), m. —en.
- Vlie'den** (vluchten, ontvluchten), ik vlood, ben gevloeden: vlied het gevaar, vlied de slechte gezelschappen; de ledigheid, de weelde —.
- Vlied'heuvel** (vluchtheuvel), m. —s; z. Terp.
- Vlieg** (tweevleugelig insect), v. —en, zie: Aas—, Eendags—, Brom—, Goud—, Kamer—, Steek—, Tetse—, Vleeschvlieg, ook: Daas, Blindaas, Runderdaas, Haft; zegsw. twee —en in één' klap slaan, twee zaken of voordeelen terzelfder tijd snappen; iemand een — afvangen, hem te vlug afzijn, hem verschalken door hem een voordeeltje voor den neus weg te kapen; jongen, je zit daar niet om vliegen te vangen, om niets uit te voeren, om je tijd te verbeuzelen; spreekw. Een arend vangt geen —en, een groot man bemoeit zich niet met beuzelingen; een Spaansche —, zie ald.
- Vlieg'dag** (sport), m. —dagen: een mooie —, een dag, dat weer en wind gunstig zijn voor het vliegen met monoplaan of met biplaan.
- Vlie'gekop** (kop v. e. vlieg), m. —koppen.
- Vlie'gen** (op vleugels zich in de lucht be-wegen), de vogel vloog, heeft en is gevlogen: de roofvogels — in kringen; de zwaluwen — naar Italië; zegsw. hooger — dan men kan, een groteren staat voeren dan men financieel vermag, zie P o l s; iem. in de armen —, snellen; al zijn geld is gevlogen, is weg; zegsw. de vogel is gevlogen, de gevangene is ontvlucht.
- Vlie'gen** (sport, met een bestuurbare vlieg-machine door de lucht zweven), hij vloog, heeft gevlogen; zie Aviateur.
- Vlie'gend** (onvool. deelw. van vliegen), bn.: met —e vaandels, wapperend; een — legertje, dat zich nl. snel verplaatst; —e blaadjes, vlug-schriften; in —en draf, snel; —e visschen (weekvinnige in de keerkringszeeën, die boven

het water uitspringen), m. mv.; de -e hond; zie Kalong; het - paard, zie Pegasus; de -e tering, met snel verloop; het - hert, zeer groote kever, zie ald.; bw.: ik schreef dit - met zeer groote haast.

Vliegende Hollander, m.; z. Hollander; ook: een wagentje, dat door een hefboom door den knaap zelf wordt voortbewogen.

Vliegenot (ei van een vlieg), o. -eieren; -eter (kleine vogel, die zich met vliegen voedt), m. -s, ook: -pikker, m. -s; -**kampernoelte** (vliegenzwam, die nl. als vliegenvergift wordt gebezigd), v. gmv.; -**kast** (kast met glazen zijwanden), v. -en; -**klap** (werktuig, om vliegen te doden in de slagerij), m. -klappen; -**kleed** (netwerk over het paard tegen de vliegen), o. -kleeden; -**lijm** (kleefstof, om vliegen te vangen), v. gmv.; -**net** (net als paardedek), o. -netten; -**papier** (giftpapier voor de vliegen), o. gmv.; -**pikker** (vliegeneter), m. -s, z. -vanger.

Vliegenier, vlieger, m. -s; zie Aviateur.

Vliegenkerkhof (papier met kleverige stof er op, om vliegen te vangen), o. gmv.; -**papier** (giftpapier als vliegendooder), o. gmv.

Vliegens (vlug, overhaast), bw.: dan maakt hij met zijn buit zich - op de beenen, het bosch in, (Staring), ook: Vliegensvlug.

Vliegensvlug (zeer snel), bw.: zich - uit de voeten maken, ijlings.

Vliegenvanger (zekere zomervogel), m. -vangers: de - is een tuinvogel, ook, -pikker.

Vliegenvangertje (plant), o. -vangertjes.

Vliegenvergift (vergift tot het doden van vliegen), o. -vergiften; ook: -vergif.

Vliegenzwam (plantk. zeer vergiftige paddestoel), v.: de - heeft een stevigen melk-blanken steel en een schitterend rooden hoed, versierd met witte schilfers; met het afkooksel er van doodt men vliegen, die er op azen, vandaar: Vliegendood.

Vlieger (speelgoed der knapen), m. -s; zegsw. die - gaat niet op, dat beweren, dat gezegde, die handeling heeft niet het gewenschte gevolg, heeft geen succes.

Vlieger, soms Vliegenier' (sport. aviateur), m. vliegers, vliegeniers.

Vlieg'evoluties (tactische bewegingen, zwenkingen, enz. met een vliegtuig), v. mv.

Vlieg'gat (vierkant gaatje in een bijenkorf), o. -gaten: door het - komen de bijen uit en in den korf.

Vlieg'kamp (aërodroom), o. -en: het - te Soest.

Vlieg'machine (toestel, waarmede men zich in de lucht naar willekeur kan bewegen), v. -s; -**school** (oefenplaats, leerplaats voor aviateurs), v. -scholen: de -school te Bingen a. d. Rijn; -**spel** (jacht met valken), o. gmv.; -**sport**, v. gmv.: de - wordt in Nederland populair, zie Aviatiek; -**techniek** (de techniek of praktische kunst v. h. vliegen of zweven met monoplaan of biplaan), v. gmv.: een meester in de -; -**terrein** (het terrein, door een aviateur voor het opstijgen met zijn vlieg'machine gekozen), o. -terreinen;

-**toestel** (-tuig, -machine), o. -len: het - bewijst in den oorlog voortreffelijke diensten bij de militaire verkenningen; -**tuig** (eig. vlieg'werktuig), o. -en: een luchtschip of zeppelin, een monoplaan, een taube, een biplaan is een -tuig; -**tuigbestuurder** (aviateur, vlieger, aëronaut), m. -s; -**wedstrijd** (sport. wedstrijd in de vliegkunst), m. -wedstrijden:

de eerste - in Nederland is einde Nov. 1910 gehouden, de groote internationale - had plaats in Mei 1911; -**week** (week, volgens aankondiging vastgesteld voor het vliegen door een vliegenier of aviateur), v. -weken; -**weer**, o.: mooi -, zonneshijn met windstilte, zie Vliegdag.

Vlieg'werk (tooneel. toestel, om de coulissen snel te verplaatsen), o.: zegsw. met kunst- en vlieg'werk, met alle mogelijke kunstmiddelen.

Vlieg'wiel (stoommachine: 't groote metalen rad in de machinekamer als krachtregelaar en krachtverzamelaar), o. -wielen.

Vlier (plantk. kamperfoelieachtige plant), v. -en; -**struik**, m. -en; -**thee** (aftreksel van vlierbloesem, ook: Vlier), v. gmv.

Vlie'ring (bovenzolder onder de pannen), v. -en; zie Mansarde.

Vlier'pit (merg van den vlierboom), v. -ten.

Vlies (ontl. dun huidje), o. -zen: het been -, dat elk der beenderen omgeeft; het buik -, zie ald.; het net -, zie ald.; het oog -, zie ald.; het regenboog -, zie ald.; het slijm -, zie ald.; het trommel -, zie ald.; het vaat -, zie ald., enz.

Vlies (dun velletje), o. vliezen: een - op de melk; -**achtig** (iets hebbende v. e. vlies), bn.; **vlie'zig** (vliesachtig), bn.: - vleesch, vol vliezen; -er, -st.

Vlies (schapenvacht), o. vliezen: het Gulden -, myth. de gouden vacht, zie Argonauten: orde van het Gulden -, zinnebeeld van de Vlaamsche wol-industrie, een der oudste en aanzienlijkste ridderorden, ingesteld door Philips den Goeden van Bourgondië (Gent, 10 Januari 1430), ook, Vliesorde; -**heer** (vliez'ridder), m. -heeren; -**orde** (de Oostenrijksch-Spaansche ridderorde van het Gulden Vlies), v. gmv., zie Vlies; -**ridder** (ridder van het Gulden Vlies), m. -ridders.

Vlies'vleugelig, bn.: een vlieg, een bij is een - insect, met vliezige vleugeltjes.

Vliet (stroomend water), m. vlieten: een snelle -; de Rozendaalsche -, het Haring-.

Vlie'ten (stroomen), het vlood, is gevloten: alle rivierwater vliet naar zee, het water vliet van de rotsen, het bloed vliet uit de wonde, (Bild.); de tranen - langs haar wangen.

Vlij'en (voegen, naast elkaar schicken), ik heb gevlijd: turven -, steenen -; zich -: de hond vlijt zich in z'n mand.

Vlij'en (gelegen komen, behagen, passen, aanstaan, bevallen), het -de, heeft gevlijd: zoo iets vlijt mij niet.

Vlijm (laatmesje, lancet), v. vlijmen, gew.: Vlim, Vliem: zoo scherp als een -, zeer scherp.

Vlij'men (met een vlijm openen), ik heb gevlijmd; fig. doorsnijden: dat vlijmt mijn hart.

Vlij'mend (scherp snijdend), bn.: -e pijn, -e smart, -wee, erg, groot, snerpend.

Vlijm'scherp (zoo scherp als een vlijm), bn.: een - scheermes; fig. een - sarcasme.

Vlij't (ijver, naarstigheid), v. gmv.: met -; -aan den dag leggen, voortdurenden ijver;

onvermoeide -, opmerkzaamheid en zorg; zich met - op iets toeleggen; -**ig** (vlijt toonende, ijverig, arbeidzaam), bn. en bw.

Vlin'der (kapel; gew. schillebil (O.), pannevogel (N. B.); schubvleugelige), m. -s: de -s hebben een volledige gedaante-verandering, z. ald.; de larven heeten rupsen, z. ald.; er zijn dagvlinders, als: Admiraalvlinders, Koninginnepages, Koningsmantels, Schoenlappers, Weerschijnvlinders,

Koolwitjes; schemeringvlinders, als: Doods-
hoofdvlinders, Veder-motten, Uiltjes,
Ligustervlinders; nachtvlinders, als:
Nachtpauwoogen, Nachtwitjes, Proces-
sievlinders, Atlasvlinders, Oleander-
pijlstaarten; de - was oudtijds h. zinnebeeld
der onsterfelijkheid.

Vlin'derbloemen, -**bloemigen** (planten-
soorten, naar den vorm van de bloem aldus
genoemd), v. mv.: de klaver, de erwten, de
boonen, de soja, de wikke zijn -.

Vlin'dernet (netje aan een stok, om vlinders
te vangen), o. -netten.

Vloed (verwant met vloeien: stroom, het op-
zetten van 't water), m. -en: ebbe en -;
ook: breede rivier of stroom; -**anker** (an-
ker, dat bij vloed uitgeworpen wordt), o. -s;
-**deur** (binnendeur aan zeesluizen), v. -en;
-**golf** (hooge golf bij het opkomend tij), v. -en;
-**haven** (haven, waarin men enkel bij vloed
kan binnenloopen), v. -s; -**stand** (stand
van het zee-water bij vloed), m. -en.

Vloef'baar (kunnende vloeien), bn.; -der, -st;
kwik is in ons klimaat -; -**baarheid** (het
vloeibaar-zijn), v. gm.v.; -**baarmaking**
(het vloeibaar-maken), v. gm.v.; -**baar-
wording** (het vloeibaar-worden), v. gm.v.

Vloef'blok (blokje vloei-papier), o. -blokken;
-**boek** (schrijfboek, doorschoten met vloei-
papier), o. -en; -**en** (verwant met vlieten,
zacht stroomen), het heeft gevloeid: de woor-
den - van zijn lippen; -**end** (onvolt.
deelw. van vlieten), bn. en bw.: -e taal; -
spreken, niet haperend, ook: welluidend; -er,
-st; -**lijst** (bouwkw. half-bolgebogen lijst, b.v.
aan gootlijstwerk), v. -en; -**papier** (on-
gelijmd, zeer poreus papier, dat inkt opslorpt),
o. -en; -**plank** (plank, die 't opkomende
water keert, Keerdam), v. -en; -**rol** (rol-
letje van vloei-papier met handvat), v. -len;
-**stof** (vloeibare stof), v. -fen: water, melk,
is een -, stof, die vloeien kan.

Vloek (vervloeking, verwensching), m. -en;
ook: ramp, straf; zegsw. in een - en een
zucht, in een tijd, dien men noodig heeft voor
een vloek of een zucht, in een oogwenk;
-**beest** (erge vloeker), o. -en: die man is
een echt -, iemand die vreeselijk vloekt, gm.z.;
-**en** (godslasterlijk spreken), ik heb gevloekt:
die man is altijd aan 't -; hij vloekte zijn
zoon, verwenschte, sprak den vloek uit over;
-**er** (iem., die vloekt), m. -s; -**en** (fig. schrill
tegen elkaar afsteken), het heeft gevloekt:
die kleuren - tegen elkaar; -**genoot** (mede-
plichtig samenzweerder), m. -en; -**gespan**
(eedge-span), o. gm.v.; -**waardig** (verdienende
gevloekt te worden), bn.: een - bedrijf; -er,
-st, ook: meer en meest -; -**woord** (gods-
lasterlijk woord, verwensching), o. -en.

Vloer (bodem, grond), m. -en: een - is van
planken; steenen, tegels, mozaïek, enz., zie:
Parket-, Planken-, Tegel-, Mozaïek-
vloer, Deel; zegsw. een rentenier is altijd
over den -, thuis; de kinderen moeten eerst
v. d. vloer, naar bed; -**balk** (een der balken,
waarop een vloer rust), m. -en; -**dweil**
(dweil, om den vloer te reinigen), v. -en;
-**en** (beleggen met planken of steenen), ik
vloerde, heb gevloerd: een gang -, een stoep -;
met hout, met steenen -, zie Bevloeren;
-**kloed** (karpel), o. -en, -je, o. -s; -**mat**
(mat op den vloer in de gang), v. -ten: zegsw.
iem. op de - laten staan, hem kleinachtend

behandelen; -**mozaïek** (vloerwerk van mo-
zaïek), o. gm.v.; -**steen**, m. -en, z. Plavuïis,
Tegel; -**tapijt** (kamertapijt), o. -en;
-**zand** (fijn wit zand, dat op den steenen
vloer gestrooid wordt), o. gm.v.; -**zeil** (zeil,
om den vloer te bedekken), o. -en.

Vlog'haver (wilde haver), v. gm.v.

Vlok (pluis), v. vlokken: een - wol, een -
haar, een - sneeuw, afgescheiden deeltje.

Vlok'kig (uit vlokken bestaande, vol vlok-
ken, op vlokken lijkend), bn.; -er, -st.

Vlok'zijde (florezijde), v. gm.v.

Vlon'der (los houten bruggetje, slootplank),
m. -s, ook: Vonder, Vondel.

Vloot (bekend woekerdier), v. vlooiën, zie
Parasiet; **vloot'beet**, m. -beten; **vloot'-
onkruid** (krutzemunt), o.; vlooi-tje, o. -s.

Vloot'en (van vlooiën bevrijden), ik heb ge-
vlooid: de apen - hun jongen; fig. iem. -:
iem. iets, vooral geld, aftroggelen, volkst.

Vloot (ondiep tobbetje), v. vloten: een boter-
vlootje (kommetje, bakje).

Vloot (verwant met vlieten: geordende zee-
macht, d. i. strijdmacht ter zee), v. vloten:
een - van honderd zeilen, een - werd uitge-
rust, de Onoverwinnelijke - of Armada (1588);
-**voogd** (admiraal), m. -en.

Vlos (vlokzijde), o. gm.v.; **vlos'sen** (van vlok-
zijde), bn.: een - dasje; -**sig** (vlokachtig),
bn.: dat is -e wol, -e zijde, - haar; -er,
-st; -**zijde** (vlokkige, ongetweerde zijde),
v. gm.v.: een doekje van -.

Vlot (verwant met vlieten: balken, planken
onderling te water verbonden), o. vlotten:
er kwam een groot - den Rijn af.

Vlot, bn. en bw.: het schip is weer -, drij-
vende; fig. de man spreekt -, rad, vloeiend.

Vlot'brug (verplaatsbare brug, op drijvende
balken rustende), v. -bruggen.

Vlot'gaand (weinig diepte noodig hebbend),
bn.: een - schip, een schip met weinig diepgang.

Vlot'gras (zwenkgras, drijfgras), o. gm.v.

Vlot'ten (drijven), het vlotte, heeft gevlot:
fig. het werk wil niet -, van de hand; een
gesprek wil soms niet -, gelukken.

Vlot'tend, bn.: een -e schoolbevolking, af-
wisselend, zie Mutatie.

Vlot'tende schuld (staats-schuld, op korten
termijn gemaakt, b.v. bij tijdelijke schaarschte
van munt, om de gewone uitgaven te dekken,
als: schatkistbiljetten, schatkistpromessen,
zilverbons, enz.), v. -schulden.

Vlot'ter (werkman bij 't houtvloten), m. -s.

Vlot'ter (werkt. drijver), m. -s: een - dient
om den waterstand in den ketel te controleeren.

Vlouw, v. -en; ook, Flouw.

Vlucht (de daad van vluchten), v. gm.v.: het
leger sloeg op de -, de dief nam de -.

Vlucht (het vliegen), v. gm.v.: een vogel in
de - schieten, een - van 100 KM. over den
ocean, zie Overzeevlucht; fig. ik zag het
in de -, in 't voorbijgaan; een hooge - nemen,
opgang maken b.v. van handel, industrie, ook:
zich verheffen, verheven zijn in dicht of proza.

Vlucht (afstand tusschen de toppen der uit-
gespreide vleugels van een vogel), v.: de
gier heeft een - van eenige meters.

Vlucht (troep samenvliegende vogels), v. -en:
een - eenden, een - patrijzen; zie Klucht.

Vlucht'berg (vliedberg in Zeeland), m. -en.

Vlucht'teling (persoon, die op de vlucht gaat
of is), m. en v. -en; voor het vr. ook -e,
uit België, speciaal uit Antwerpen, kwamen

duizenden -en naar onze steden en dorpen. **Vluchtten** (*vlieden, ontvluchten*), ik vluchtte, ik heb en ben gevluht: *voor den vijand -; het gevaar -*.

Vluchthaven (*noodhaven*), v. -s; -**heuvel** (*terp*), m. -s: ook, in Parijs en in wereldsteden ronde hoogte, om zich in veiligheid te stellen bij 't druk verkeer in straten of op pleinen met rijtuigen, auto's, enz.; zie ook Vliedberg, Vluchtberg.

Vluchtig, bn. en bw.: - *zout*, dat nl. in de lucht verteert, oplost; *een -e blik*, snelle, voorbijgaande; *een - overzicht*, oppervlakkig; *iets - lezen*, haastig; -er, -st; -**jes**, bw.: *iets - bekijken*, terloops, haastelijk.

Vluchtoord (*toevluchtsoord*), o. -en: ook verblijfplaats van vluchtelingen: het - te Nunspeet (Geld.), in 1914-'16.

Vlug (*snel, gauw*), bn. en bw.: - *ter been zijn, een -ge zwenking; de paarden liepen -*, fig. - *van begrip zijn, een -ge kop*, vaardig in 't begrijpen; - *zijn antwoord klaar hebben*; -ger, -st; -**schrift** (*eig. geschrift, in de vlucht geschreven*, waarbij het geschreven woord de uitgesproken rede vervangt, en wel over zaken v. voorbijgaanden aard: brochure), o. -schriften: in een - wordt de een of andere brandende quaestie van den dag behandeld; -**zout** (*scheik. snel vervliëgend zout*), o. gmv.

Vluggelings (*op vlugge wijze*), bw.

Vlugmare (*vlugschriftje, tractaatje*), v. -n. **Vocaal** (*spraak. klinkletter*), v. -ealen: *onze taal bezit zeven vocalen*.

Vocaal (*de stem betreffende*), bn.: *vocale muziek, d. i. zang; een - concert*.

Vocabulaire, vocabularium (*alphabetische lijst van woorden*), o. -s. (c = k).

Vocabulist (*woordenboekmaker*), m. -en.

Vocatie (*roeping; aanleg*), v. -ties, -tiën.

Voetief (*Lat. naamvat v. d. aangesproken persoon*), m. -tieven: *dat poes de - van kat is*, (Schoolm.), ook: *Vo'cativus*, m. -ven.

Voet (*vloeibare stof*), o. -en; -**maat** (*maat tot het meten van vloeistoffen*), v. -maten; -**weger**, m. -s: *de -weger is een werktuig, om het alcohol-gehalte van dranken te bepalen*, verg. Hydrometer.

Vochten, ik vochtte, ik heb gevocht: *wasch- of strijkgoed -*, nat maken, besprenkelen.

Vochtig (*nattig, niet-droog*), bn.: -*e muren, een - huis, een -e warmte; -held* (*het vochtig-zijn*), v. gmv.: *de - der lucht bij nevel*.

Vod. o., of **vod'de** (*lomp, lor, oude lap*), v. vodden: *zegsw. iem. achter de vodden zitten, hem tot zijn werk aanzetten; iem. bij de vodden krijgen*, bij de lurven, bij den kraag; fig. *dit dichtje is een -*, prul; *ik moet weten, wie dit - geschreven heeft*, (Koetsv.); *vodje*, o. -s.

Vod'denbak (*prullenbak*), m. -ken; -**goed** (*pruigoed*), o. gmv.; -**handel** (*nl. in lompen*), m. gmv.; -**kooper** (*iem., die in vodden doet*), m. -s; -**koopster**, v. -sters; -**kraam** (*lorren- of prullenkraam*), v. -kramen; -**krabber** (*eig. haakje, om vodden los te wroeten*, fig. *voddenraper*), m. -s; -**man** (*-kooper*), m. -nen; -**mand**, v. -en; -**markt** (*markt voor oude kleeren*), v. -en; -**raper** (*samengaarder v. vodden*), m. -s; -**raapster**, v. -s.

Vodderij (*lompen, fig. beuzelingen*), v. -en.

Vod'dewerk (*prulwerk*), o. gmv.

Vod'dig (*onnut*), bn. en bw.: *een - versje prullig; een - schilderijtje*, onbeteekenend.

Vod'ka, v.; zie Wodka.

Voeden (*voedsel geven*), ik voedde, ik heb gevoed: *den arme -*; fig. *hoop, liefde, haat, wraak -*, koesteren, kweken, onderhouden.

Voedend (*hetgeen voedt*), bn.: *het -e brood, -e sappen, -e spijs*.

Voeder, voer (*voedsel van 't vee*), o. gmv.

Voederen, voeren (*te eten geven*), ik voederde of voerde, heb gevoederd of gevoerd: *de kippen -*, *het vee -*.

Voedergewassen (*planten, die dienen als veevoeder*), o. mv.: *spurrie, klaver zijn -*.

Voeding (*het voeden*), v. gmv.: *de - van het vee; tot - van het lichaam*, onderhoud.

Voedingscommissie, v. -s, -siën; -**kanaal** (*kanaal, dat water aanvoert*), o. -kanalen; -**middel**, o. -en; -**plant** (*plant, die mensch of dier tot voedsel dient*), v. -en; -**proces** (*spijsvertering*), o. -sen.

Voedsel (*spijs, onderhoud*), o. gmv.; fig.: *voor den geest; dat gaf - aan onze hoop, steun, kracht, sterkte*.

Voedster (*min, zoogster*), v. -s; fig. *de aarde is ons aller -* onderhoudster.

Voedster (*moerhaas, -konijn*), v. -s.

Voedsteren (*opkweeken*), ik heb gevoedsterd.

Voedsterkind (*pleegkind*), o. -eren; -

-ling (*voedsterkind*), m. en v. -en: *een - der muzen, dichter, vr. ook -linge; -vader* (*pleegvader, beschermer*), m. -s.

Voedzaam, bn.: *boonen en erwten vormen een -zame spijs, veel voedende bestanddeelen bevattend; -zamer -st*.

Voeg (*naad, reet*), v. -en: *de -en in dien muur zijn ondiep, groef, kalknaad; in zijn -en doen gaan, maken, samenstellen; uit zijn -en scholken*, vernietigen, doen ineensorten b.v. bij een aardbeving.

Voeg (*wijze, trant, manier*), v. gmv.: *in dier -*, op die wijze, in dien trant.

Voegen (*passen, betamen*), het heeft gevoegd: *buizen in elkaar -*; *zulk een toon voegt u niet; zulk een kleedij voegt geen dienstbode; zich -; z. naar de zeden van een volk -*, schikken; *z. bij een partij -*, aansluiten; *het voegt u niet, zoo te antwoorden*.

Voegen, ik heb gevoegd: *den voorgevel hebt gij nog te -*, *een tuinmuur -*, *fijne kalkspijs tusschen de de naden strijken; -er* (*werkman, wiens bedrijf het is te voegen*), m. -s; -**ijzer** (*voegspijker*), o. -s; -**kalk** (*fijne kalkbrij, om de voegen te vullen*), v. gmv.; -**spijker** (*gereedschap van den voeger*), m. -s.

Voeglijk (*gepast, voegend, betamelijk*), bn., -er, -st; zie: Oorbaar en Onvoeglijk.

Voegwoord (*spraak. partikel*), o. -en: *voegwoorden dienen om zinnen of zinsleden te verbinden*, b.v. en, maar, of, dat.

Voegzaam (*passend, betamelijk*), bn., -zamer, -st; zie Oorbaar.

Voelbaar (*tastbaar*), bn.: *het - donker, (Staring); fig. klaar, duidelijk, merkbaar; -draad* (*voelspriet, voeler*), m. -draden.

Voelen (*tasten, gevoelen*), ik h. gevoeld: *iemand den pols -*, *pijn in den arm -*; *ik voel, dat gij gelijk hebt, begrijp; wie niet hooren wil, moet -*, de ongehoorzame moet gestraft worden; *zich -*, trotsch, verwaand zijn: *voelen, dat men geldelijk iets beteekent; -er* (*voel-draad, voelspriet*), m. -s: *torren, kevers hebbens soms fraaigelede -s; -hoorn, -horen* (*spriet*), m. -s: *de -s van den boktor; -ing* (*het voelen*), v. gmv.: - heb-

ben met den vijand, aanraking; mil. — houden met zijn nevenman, aansluiting; — **spriet** (voeldraad), m. — en: de — sprieten van een kever, sprinkhaan, enz.

Voer (wagenvracht), o. voeren: een — hooi.

Voer (voedsel), o. gmv.; zie Voeder.

Voerage (beestenvoeder), v. gmv. (g = zij).

Voeren (voederen), ik — de, ik heb gevoerd: de kippen —, het vee —, voeder geven aan.

Voeren (vervoeren), ik heb gevoerd: zij voerden hem naar het fort; fig. het woord —, in 't openbaar spreken; het bevel —, commandant zijn; zegsw. iets in het schild —, heimelijk iets beoogen, zie Schild.

Voeren (van binnen bekleeden), ik heb gevoerd: een japon —, een winterjas —; — **ing** (binnenbekselsel van kleeren, stof daartoe gebruikt), v. — en: de — van mijn jas is stuk; is dat zijden —? verkl. — **rinkje**, o. — s; — **katoen** (katoen voor voering), o. gmv.; — **laken** (fijn laken, om te voeren), o. gmv.; — **leder** (dun wit leder, om schoenwerk van binnen te bekleeden), o. gmv.; — **linnen**, o. gmv.

Voerman (iem., die met paard en kar goederen of vrachten vervoert), m. — lieden, — lui; bij uitbr. vrachtrijder; spreekw. Een oude — hoort nog gaarne het klappen van de zweep, al is men uit ambt, nering of bedrijf, men hoort er nog gaarne over spreken.

Voertaal (taal, waarin onderwijs gegeven wordt), v., Vl.: aan de hoogeschool te Leuven is het Ned. de —; aan die te Gent hoopt men, dat het Ned. de — worden zal.

Voertuig (wagen, kar, rijtuig, enz.), o. — en.

Voerwiel (drijfwiél aan machines), o. — en.

Voet (het onderste deel van het been bij menschen), m. — en: zegsw. onder de — (e) halen, afbreken, ook: te voorschijn halen; onder de — geraken, vallen en getrapt worden, ook: ziek worden; iemand de — en spoelen, hem achterover in zee doen tuimelen, hem over boord doen tuimelen, hem verdrinken; dat gaat zoover als 't — en heeft, als de omstandigheden het toelaten; op staanden —, onmiddellijk, terstond; een portret ten — en uit, van mensch of dier in zijn volkomen gestalte; iemand den — lichten, hem doen vallen, hem achterover doen tuimelen, hem beentje lichten, hem onderkruijen; bij iem. een witten — hebben, in de gunst staan; Hildebrand, die ... nogal een witten — bij oom kreeg, (C. O.); zijn geluk met — en treden, er niet om geven, als nietswaardig vertrappen, roekeloos, ondoordacht zijn; zich uit de — en maken, de plaat poetsen, er van doorgaan, zich wegpakken, zich bergen, in veiligheid stellen; op vrije — en stellen, uit gevangenschap ontslaan; iem. op vrije — en laten, hem niet in hechtenis nemen; iem. iets voor de — en werpen, iem. van iets beschuldigen, hem bitter iets verwijten; iemand den — dwars zetten, hem in het voortgaan belemmeren, hem tegenwerken; — bij stuk houden, blijven bij het onderwerp, niet afdwalen bij 't redeneeren of debatteeren, zie Stuk; ergens vasten — krijgen, er zich vestigen b.v. als volkplanter; — geven aan iets of iemand, gelegenheid geven om vastigheid te krijgen, ruimte geven, begunstigen, steunen, voorhelpen; met den ééne — in 't graf staan, zie Graf; den — in den stijgbeugel hebben, zie Stijgbeugel; dat heeft veel — en in de aarde, dat levert veel moeite en zwaarigheden op.

Voet (oude maatstaf), m. — en: de Amsterdamsche —, een lengte van ruim 0.284 M.; een Rijnlandsche —, d. i. 0.314 M.; de Parijsche —, 0.3248 M.; de Engelsche —, 0.304 M.; thans 1000 voet = 300 M.

Voet (dichtk. evenmatig deel van een vers), m. — en: tweedeelige en driedeelige voeten, in de eerste is één toonverheffing of klemtoon (arsis) en één toondaling (thesis), zie Jambe, Trochaeus; in de driedeelige vindt men één toonverheffing en twee toondalingen, zie: Anapest, Dactylus en Amphibrachys.

Voet (het onderste gedeelte van iets, steunvlak), m. — en: de — v. e. lamp, de — v. e. berg.

Voet (1/4 deel v. e. geslacht rund of schaap), m. — en.

Voet (manier, wijze), m.: op grooten — leven, op weelderige of royale wijze; op goeden — met iemand staan; de zaken zullen op denzelfden — worden voortgezet; op — van oorlog op — van vrede; op gespannen —, in minder goede verhouding; op den ouden voet.

Voetangel (voetklem met drie of meer scherpe punten), m. — s: hier liggen — s en klemmen, waarschuwing, om die plaats te mijden, fig. hier zijn verborgen moeilijkheden, waarvoor men op zijn hoede moet zijn; — **bad** (het baden der voeten, ook het badkuipje), o. — baden; — **bal** (grootte leeren bal, om met den voet weg te schoppen), m. — len; — **ballen** (het voetbalspel spelen), ik — balde, heb gevoetbald; — **balspel**, o. gmv.: het — balspel is vooral populair in Engeland; — **speler**, m. — s; — **balveld** (terrein voor het voetballen), o. — en, zie Goal; — **boel** (ketting of kluis-ter voor de voeten van een misdadiger), v. — en; — **boog** (grootte kruisboog), m. — bogen; — **breed** (de breedte v. e. voet), o. gmv.: geen — wijken, niets; — **brug** (passerelle), v. — en.

Voeteeren (te voet gaan, loopen): Jaramir volhardt, uit deemoed, in 't —, (Staring); — **der** (wandelaar, looper), m. — s. vero.

Voetenbank (klein bankje voor de voeten), v. — banken; — **bankje**, o. — s; — **eind**, — **einde**, o. gmv.: het — van een ledikant, plaats, waar de voeten liggen; — **kussen** (kussen voor de voeten), o. — s; — **sak** (voetenwarmer), m. — zakken, ook, Voetzak.

Voetenvel (jicht in de voetwortels), o. gmv.: ook: Voetevel; zie Podagra.

Voetganger (wandelaar; iem., die te voet een weg aflegt), m. — s; — **gangster**, v. — s.

Voetklavier, o. — klavieren, zie: Pedaal en Handklavier.

Voetknecht (soldaat te voet), m. — knechten.

Voetkus (kus op het kruis van het door den paus gedragen schoeisel), m. gmv.: tot den — toegelaten worden; verg. Handkus.

Voetkus (O.-I. kus op de knie van een pas geïnstalleerden regent op Java en wel door de inlandsche hoofden, ten teeken van onderdanigheid), m. gmv.

Voetlicht (toon. lampen vóór op het tooneel, die de voeten beschijnen), o. — lichten; zegsw. een stuk voor het — brengen, het opvoeren;

— **maat**, v. — maten, zie Rhythmus; — **pad** (smal pad), o. — paden; — **punt** (onderste punt), o. — en: het — punt eener loodlijn; — **reis** (reis te voet), v. — zen; — **schabel** (-bankje), v. — bellen; — **schrapper** (-krabber op een stoep), m. — s; — **spoor** (eig. afdruk van den voet in de weeke aarde, de sneeuw, enz.), o. — sporen: het — of de voetsporen van een dief volgen; de — sporen van een haas,

hert, enz.; fig. voorbeeld, voorgang, richting, wegwijzing: op het - der vaderen; iemands - volgen; -stap (stap, trede), m. -stappen: wij hoorden -stappen op het kiezelpad, op de trap in de gang, enz., fig. voetspoor: iem. voetstappen drukken, den door hem afgelegden weg volgen, zijn goed voorbeeld volgen: jongen, tred in de -stappen uws vaders; -stoots (zoals de goederen voor de voet(e) liggen bij een verkoop), bw.: bij uitbr. iets -verkoopen, zonder uitstel, onmiddellijk, zooals men het vindt; -stuk (onderstel van zuilen, beelden, vazen, enz.), o. -stukken, zie Pedestal; -val (nederknieling), m. -len: zegsw. een -doen, op de knieën smeeken; -veeg (vloermat), m. -vegen, fig. iemands -zijn, eig. hem dienen tot vloermat, alles van hem moeten verdragen; -volk (soldaten te voet), o. gmv., zie Infanterie; -vrij (de voeten vrij latende), bn.: een -e damesrok.

Voetwassing (op Witten Donderdag, b.v. in enkele kloosters door den prior aan de mann. kloosteringen verricht), v. -en: de - wordt op dien dag ook verricht door den paus aan dertien armen en door den keizer van Oostenrijk aan dertien grijsaards; zie Johann. 13:5-9; -wisch (voetveeg, dweil), v. -wisschen; fig. de persoon, die zich van anderen allerlei onaangename bejegeningen moet laten welgevallen; -wortel (een der zeven dikke beentjes in den voet), m. -s; -zand (stof van den weg), o. gmv.: dat is in 't voetzand geraakt, voor altijd verloren; hij is in 't - geraakt, heeft het onderspit gedolven; -zoeker (stukje vuurwerk, klapper), m. -s; -zool (ondervlak van den voet), v. -zolen.

Vogel (dierk. warmbloedig gewerveld dier, met veeren bekleed, dat zich op vleugels voortbeweegt en z. door eieren voortplant), m. -en, -s: de ornithologen onderscheiden wel 15 orden: papegaaien, koekoeken, spechten, roofvogels, duiven, steltloopers, ooevaars, duikers, enz.; eenvoudiger is de verdeling in: roofvogels, zangvogels, klimvogels, hoenderachtige vogels, steltloopers en zwemvogels; er zijn stand-, trek- en zwerfvogels, zie ald.; een eend-, een grijp- (griffoen), een ijs-, een paradijs-, een struis-, enz. zie ald.; spreekw. Men kent den - aan zijn veeren, fig. men kent den mensch aan zijn doen en laten; Beter één - in de hand, dan tien in de lucht, het zekere is altijd boven het onzekere te verkiezen; Ieder -tje zingt, zooals het gebekt is, ieder mensch spreekt of uit zich overeenkomstig zijn aard of den trap zijner ontwikkeling; fig. een slimme -, een leeperd; zie ook: Ongeluksvogel en Spotvogel.

Vogelaar (vogelvang), m. -s: gesch. Hendrik de -, keizer van Duitschland, 919-36.

Vogelbekdier (eierlegend zoogdier, bedekt met haren, in Australië), o. -dieren: het - kan op het land en in 't water leven en voedt zich met wormen, insecten en weekdieren; het zoogt zijn jongen en vormt de laagste soort van de ladder der zoogdieren, het is als een verbindende schakel tusschen de vogels en de zoogdieren; -berg (bergkloof of rotswand aan zee, dienend als broedplaats van zeevogels), m. -en: de - op de Far-øer, de - op Spitsbergen; -en (vogels vangen), ik vogelde, heb gevogeld; -ijl (lief vogeltje), o. gmv.: klein -, op groenen tak! -kers (wilde

kriek of wilde kleine pruim, met langgesteelde bloemtrossen), v. -en; -knip (knip, om vogels te vangen), v. -pen; -kool (kevie), v. -en.

Vogelijm (woekerplant, marentak), v.: de - tiert op appel- en pereboomen, ook op eiken, populieren, olmen en lindes; -markt (markt, waar vogels verkocht worden), v. -en; -mier, v., zie Mier, Muur; -nestjes (O.-I. klipwahnestjes), o. mv.: eetbare -, lievelingsspijs der Chineezen, prijs per stuk f 0.20 - f 0.50, zie Salangaan; -nestklippen (Java. nestelplaats der salanganen aan de Z.-kust), v. mv.: de - zijn 't eigendom van den staat, die ze weer verpacht; -perspectief (teekenk.), o. gmv.: hier hebt ge Parijs in -, of in - geteekend, d. i. zooals een vogel, op de wieken hangende, de stad ziet, ook: Vogelvlucht, (c=k); -photographie, -fotografie (het fotografeeren in wilden staat van levende vogels, van hun nesten, jongen, enz.), v. -ën; -roer (geweer met langen loop, om vogels te schieten), o. -en; -schieten (het schieten op den vogel of gaai, volksvermaak), o. gmv.: het - is een fraai gedicht van Staring; -schrik (vogelverschrikker), m. -schrikken, zie Molik; -slag (-til, -hok), o. -slagen, verg. Duivenslag; -slag (slag van nachtegaal, vink, enz.), m. -slagen; -rek (rek om de 'lantaarn v. e. vuurtoren ter beschutting van de er op los vliegende vogels), o. -ken; -spin (zeer groote, behaarde Braziliaansche spin, ook, Krabspin), v. -nen: de - vangt vogeltjes in haar zeer sterk web, besluit de jongen in hun nest of wel zuigt de eieren uit.

Vogelstand (de rijkdom aan vogels), m.: de - in Limburg is minderende; -trek (het vertrekken der vogels naar andere streken), m. gmv.: bij den -trek komen er duizenden om; -verschrikker, m. -s, zie: Vogelschrik en Molik, fig. man of vrouw, die er zeer leelijk of haveloos uitziet; -vlucht, v. gmv.: een aviateur ziet een stad in -, zie Vogelperspectief; -vriend (liefhebber en beschermer van vogels), m. -en; -vrij, bn.: iem. - verklaren, buiten de wet stellen: Philips II verklaarde Oranje -, iedereen mocht Oranje doden, gelijk men vrijheid heeft een vogel neer te schieten; -vrijverklaring (het vogelvrijverklaren), v. -en; -wet (wet ter bescherming van nuttige vogels), v. gmv.; -zaad (vogeltjeszaad), o. gmv.

Vogue, v., Fr. -en - zijn, opgang maken, in de mode zijn, in zwang, in trek.

Voile, vollette (sluier), v. -s. (oi = oa).

Vol (verwant met vullen: gevuld, het tegengestelde van leeg), bn.: een - vat, een - le zak; een mand - kersen; een - uur, het hoofd - kommer, de oogen - tranen; met - le zeilen; - le melk, niet gewasschen; fig. geheel: in - le wapenrusting, de - le waarheid zeggen, een - le neef, zoon v. e. broer of zuster; zegsw. iemand niet voor - aanzien, hem niet de vereischte bekwaamheid of geschiktheid toekennen; voller, -st.

Vol, bw. vormt onscheidbare samenstell. met de klem op het w.w., waarin vol de bet. heeft van ten einde, ten einde toe, b.v. Volbren'gen, voldoen' volein'digen, volhar'den, volma'ken, volstaan'; steeds worden de leden in de onbep. wijze en het volt. deelw. aaneengescreven, b.v. ik volbracht', heb volbracht', ik voldeed', heb voldaan'.

- Vol**, bn.: vormt scheidbare samenstell. met de klem op het eerste lid, waarin *vol* in bet. overeenkomt met *vullend*, *gevuld*, b.v. *Volbouwen*, *volgooien*, *vollopen*; de leden worden in de onbep. wijs en het volt. deelw. aaneengeschreven, b.v. *een plein volbouwen*, *de put is volgegooid*, *de ton is volgelopen*.
- Volvaarde** (*smeltbare klet*, door den volder gebruikt), v. gmv.; ook: *Vollersaarde*.
- Volant**' (Fr. *vederbal*, om te raketten of te paletten; *strook op een japon*), m. -s. (ant = an).
- Volapuk**' (*kunstmatige wereldtaal*), o. gmv. (u = uu); het - is uitgedacht door den predikant Schleijer; zie: *Esperanto* en *Ido*.
- Volbloed** (*van onvermengd ras*), bn.: *een - Engelsch paard*, *een - neger*.
- Volbloed**, bn.: fig. *met hart en ziel gezind*, b.v. *een - vrijhandelaar*, *een - radicaal*.
- Volbloedig** (*veel bloed hebbende*), bn.: *uw neef is erg -*, rijk aan bloed, fig. *heetbloedig*; -er, -st; zie *Sanguinisch*.
- Volboer** (*boer, hebbende meer dan één paard*), m. -en; zie: *Keuter* en *Keuterijtje*.
- Volbouwen** (*geheel vullen met woningen*), men bouwde -, heeft dat plein -gebouwd.
- Volbrassen** (*scheepst. de zeilen zoo plaatsen, dat de wind er met volle kracht in kan blazen*), men braste -, heeft -gebrast: *de zeilen -*.
- Volbrengen** (*voleindigen, ten einde brengen*), onr. ik -bracht, heb -bracht: *het is volbracht*, een verheven taak is afgewerkt.
- Voldaan**' (*tevreden*), bn.: - *zijn over iets of iem.*; *uw patroon was - over u*.
- Voldaan**' (*betaald*), bn.: *de rekening is -, voor - teekenen*, d. i. quiteeren.
- Volden** (*voller*), m. volders; zie *Vollen*.
- Voldingen** (*ten einde brengen, beslissen*), men -dong, heeft -dongen: *het pleit is voldongen*, beslist, afgeloopt.
- Voldinwend** (*beslissend*), bn.: *een - bewijs, alles afdoend*, bw.: *dat - is bewezen*; -er, -st.
- Voldoen** (*vullen*), onr. ik doe -, ik deed -, heb volgedaan: *ik heb uw glas juist -gedaan*.
- Voldoen**' (*vervullen*), onr. ik -deed', heb -daan: *aan de verwachting -*, beantwoorden: *aan een belofte -*, ze houden, vervullen.
- Voldoend**', bn. en bw.: *een - examen afleggen*, toereikend, genoegzaam; -e *bewijzen hebben*; - *antwoorden*; -er, -st.
- Voldoening** (*betaling, tevredenheid*), v. gmv.
- Voldongen** (*beslist, afgeloopt*), bn.: *een - nederlaag*, *een - feit*, zie *Voldingen*.
- Volle** (*in het omber- of quadrillespel al de stagen*), v. -s: - *maken*. (o = o).
- Vollee**, v.; zie *Haute-volée*.
- Voleinden** (*geheel voltooien*), ik -eindde, heb -eind: *een werk -*; ook: -*eindigen*, ik -eindigde, heb voleindigd: -*ing* (*het voorgoed einden*), v. gmv.: *de - der eeuwen, de - der wereld*, *de jongste dag*.
- Volente De'o**, zie **V.D.**
- Volgaarne**' (*zeer gaarne*), bw.: *iets - toestaan*.
- Volgbriefje** (*bewijs van aflevering*), o. -s.
- Volgeestig**, bn. en bw., w.i.g.; zie *Geestvol*.
- Volgefourneerd** (*volgestort*), bn. (ou = oe).
- Volgeling** (*aanhanger, leerling*), m. en v. -en; voor het vr. ook -e.
- Volgen**, ik ben en heb gevolgd: *de politie is den dief gevolgd*, d. i. achterna-gegaan; *Staring heeft hier den trant van Cats gevolgd*, nagebootst; *ik kan die redeneering niet -*, begrijpen; *zijn eigen hoofd -*, niet naar anderen willen luisteren; *de voorwaarden zijn als volgt*, als ik nu ga zeggen; *hieruit volgt*, vloeit voort; *iem. voorbeeld, iem. raad -*, naleven; *de kust -*, er langs zeilen.
- Volgend** (*naderhand komend*), bn.: *de -e blaadzijde, hij kwam den -en dag*; *het - leven*; als zn. -e, o.: *ik geef u het -e in overweging*.
- Volgenderwijze**, -*wijs*, bw.: *hij ging - te werk*, op de hier nader te vermelden wijze.
- Volgens** (*overeenkomstig*), vz.: *dit is niet - afspraak*; *het gaat - uw verlangen*, naar.
- Volgieten** (*met een vloeistof of met gesmolten metaal vullen*), ik goot -, heb -gegoten: *een kan - met melk*, *een gat - met gesmolten lood*.
- Volgkoets** (*koets, die den lijkwagen volgt bij een begrafenis*), v. -en: *er waren tien -*.
- Volgnummer** (*cijfer, dat onmiddellijk op het vorige volgt*), o. -s: *de afleveringen, de vellen van een boek op het - leggen*.
- Volgooten** (*met zand of puin vullen*), men gooide den kuil -, heeft dat gat -gegooid.
- Volgorde** (*regelmatige opeenvolging*), v. gmv.: *in goede -*, in geregelde opeenvolging.
- Volgreeks** (*rij van op elkaar volgende dingen*), v. -en: *een - van periodieken*.
- Volgroeid**' (*volwassen, rijp*), bn.
- Volgzaam** (*gehoorzaam*), bn.: *een - kind*, *een - karakter*, *gedwee*, *gewillig*.
- Volhardig**, bn.: *hij heeft het daar -*, druk.
- Volharden** (*tot het einde harden of volhouden, uithouden*), ik -hardde, heb -hard: *in het goede -*, standvastig blijven; *nu moet gij -*; -*ing*, v.: *e. bedaarde -*, *e. taai -*.
- Volhardend** (*trouw volhoudend*), bn. en bw.
- Volhardingsvermogen** (*kracht, om te volharderen*), o. gmv., zie ook: *Traagheid*.
- Volheid** (*fig. volkomenheid*), v. gmv.: *in de - zijner macht*; *de - der genade Gods*; *Bijb. de - der tijden*, *de jongste dag*.
- Volhouden** (*ten einde toe uithouden*), ik hield -, heb -gehouden: *den strijd -*, er in volharderen; *een bewering -*, handhaven; *een karakter - in een tooneelspel of roman*, zich gelijk laten blijven: *houd - tot het eind*, blijft standvastig, volhard.
- Volle're** (Fr. *grootte, ruime vogelkooi, vogelhuis, vogelkamer*), v. -s.
- Volijverig** (*zeer ijverig*), bn.: *een - lid van een bestuur*, *de -e thesaurier zelve*, (C. O.)
- Voljarig** (*meerderjarig, volmondig*), bn. w.g.
- Volk** (*natie, bewoners van een land*), o. -en of -eren: *het Fransche -*, *het Joodsche -*, *het - Gods* (in het Oude Test., de Israëlieten); bij uitbr. *menschen: wat was er een - op de been*; *die fabrikant heeft veel - in 't werk*, arbeiders; *dat is lastig -*, het zijn lastige lui; *er is -*, er zijn klanten, koopers; *het -*, de arbeidende klas; zie: *Krijgs-*, *Paarden-*, *Scheeps-*, *Werk-*, *Zeevolk*.
- Volkenkunde** (*kennis van den aard, de levenswijze, enz. der volken*), v. gmv.; zie: *Ethnographie* en *Menschenrassen*.
- Volkenrecht** (*deel der staathuishoudkunde*), o.: *het - regelt de betrekkingen en rechten der staten onderling*; -*rechtelijk* (*op het volkenrecht betrekking hebbende, overeenkomstig het volkenrecht*), bn.: -e *beschouwingen*.
- Volkerenslag** (*gesch. slag bij Leipzig, 16, 17 en 18 Oct. 1813, waarin Napoleon door de verbonden mogendheden werd verslagen*), m.
- Volkomen** (*geheel, zonder eenig gebrek of voorbehoud*), bn. en bw.; *spraak. een - klinker*, zie *Scherplang*; - *vrijheid*, *een*

- vergiffenis schenken; dat is - waar, ik geloof u -, geheel en al; ik ben het - met u eens, ten volle; - van iets overtuigd zijn.

Volkplanter (kolonist), m. -s; -**planting** (kolonie), v. -en; -**plantinkje** (kleine kolonie), o. -s; -**rijk**, bn.: een -e buurt, een -e stad, dichtbevolkt, -er, -st.

Volksaard (nationaal karakter), m. gmv.; -**almanak** (jaarboekje der Maatschappij tot Nut van 't Algemeen), m. -ken; -**badhuis** (badhuis voor den werkman), o. -huizen, ook: Volksbad, o. -baden; -**belang** (zaak, die een heel volk voordeel geeft), o. -en; -**bestaan** (onafhankelijkheid v. e. volk), o. gmv.; -**beweging** (beroerten, onlusten), v. -en; -**bibliotheek** (boekery, uit welke de mindere man voor een paar centen of gratis een boek kan leenen), v. -theken.

Volksbloem (nationale bloem, bloem bij eenig volk bijzonder geliefd), v. -en: de korenbloem is de - der Duitschers, de chrysanthe is de - der Japanners, de tulpe is de - der Turken, de goudsbloem is de - der Nederlanders; -**bond** (aaneensluiting van R.-K. werklieden op godsdienstig of maatschappelijk gebied), m. gmv.: de - heeft zijn zetel te A'dam, 1888, hij telt ongeveer 40 afdelingen; -**concert** (concert, tegen lagen prijs toegankelijk), o. -en; -**deun** (straatdeun), m. -en.

Volksdichter (dichter v. bij het volk populaire liederen), m. -s; -**dracht** (kleederdracht eigen aan een volk), v. -en; -**drank** (drank, bij het volk geliefd, b.v. bier), m. -en; -**editie** (goedkope uitgave van een of ander boekwerk), v. -s; -**etymologie** (spraakvervorming door het volk van vreemde of verouderde woorden, voortspruitende uit de zucht om zich zelf die woorden te verklaren), v. -logieën, b.v. redelijker (rhetoriker), hangmat (hamaca), gaanderij (galery), zondvloed (sindvloed, groote vloed), (g = g); -**feest** (feest, waaraan ook het mindere volk deelneemt), o. -en; -**gaarkenken** (plaats, waar de minder gegoede goedkoop bereide spijzen krijgen kan), v. -s.

Volksgebruik (gebruik, dat b. e. volk algemeen in zwang is), o. -en; -**geest** (de geest, die een volk bezielt), m. gmv.; -**geloof** (geloof, dat onder het volk algemeen gangbaar is), o.; -**geluk** (geluk, welvaren van een volk), o. gmv.; -**gewoonte** (-gebruik), v. -n; -**gunst** (de gunst van het gewone volk), v. gmv.; -**haat** (haat van het volk), m. gmv.; -**hymne** (volkslied), v. -n, zie Hymne; -**karakter** (algemeen karakter, waardoor een volk zich onderscheidt van een ander), o. gmv.; -**klasse** (lagere standen, de lagere klassen van een volk), v. -n; -**koffiehuis** (koffiehuis voor de arbeidende klasse), o. -huizen.

Volkskunde, v. gmv.; zie Folklore, een term in Engeland in 1845 het eerst gebruikt; - houdt zich bezig met de mondelinge overleveringen, met sproken en legenden, met aloude spreken en zegswijzen, die de religie, de wijsheid en levensopvatting der aloude stammen uitdrukken: zij vormt den ondergrond der cultuur; -**leven** (leven en beweging, nering, handel en bedrijf van de volksklasse), o. gmv.; -**lied** (lied v. h. volk, lied levend in den mond van het volk), o. -eren; -**logies** (scheepst. in e. visschersschuit of e. koopvaarder een klein vertrekje vooronder of vóór den

mast, verblijf der matrozen), o. gmv.; -**man** (populair man), m. -mannen; -**menigte** (-massa), v. gmv.; -**menner** (volksleider), m. -s; -**oploop** (standje op straat), m. -en; -**partij** (tegengestelde v. d. aristocratie), v. gmv.; -**regering** (de republiek), v. -en; -**roman** (nouvelle, voor het gewone volk geschreven), m. -s; -**sanatorium** (sanatorium of heilrichting voor minder-gegoeden), o. -s, -toria; -**school** (school voor de kinderen uit het volk), v. -scholen.

Volkssoevereiniteit (oppergezag des volks, b.v. in een republiek), v. gmv.; -**spel** (spel, bij het volk geliefd), o. -spelen; -**spraak** (de taal van het volk), v. gmv.: mijn -, luttel rond, (Staring); -**sprookje** (sprookje, levend onder het volk, b.v. Blauwbaard); o. -s; -**stam** (afstammelingen v. e. zelfden stamvader), m. -men; -**stem** (de door het volk geuite overtuiging), v. gmv.; -**taal** (taal zooals het volk ze spreekt, dialect), v. gmv.; -**verhuizing** (gesch. ± 400 n. C.), v.; -**vermaak** (vermaak, waaraan de volksklasse deelneemt), o. -maken; -**vertegenwoordiger** (lid der Tweede-Kamer), m. -s; -**vijsjt** (nijverheid der natie), v.: Paleis voor - te A'dam; -**vriend** (iem., die opkomt voor de belangen v. h. volk), m. -en; -**wil** (de duidelijk uitgedrukte wil v. h. heele volk), m. gmv.; -**wapening** (algemeene wapening), v. -en; -**zaak** (iets, dat van belang is voor geheel het volk), v. -zaken.

Volkuip (houten kuip of trog, waarin het laken gewalkt en geweekt wordt), v. -en.

Volle haring (een volwassen haring d. i. zulk een, die van kuit of hom voorzien is), m. volle haringen; (stofnaam), v. gmv.

Volle'dig (voltallig, compleet, volkomen), bn. en bw.: een - eetservie, een -e bekenatenis, een -e volzin, -e voldoeningeischen; -er, -st.

Volleerd' (alles geleerd hebbende, wat te leeren valt), bn.: vroeger waren kinderen op hun twaalfde jaar -, zie Uitgeleerd; een - tooneelspeler; ook: een - bedrieger, een - huichelaar, d. i. sluw, doortraapt.

Vollemaan (phase der maan, waarbij men de gehele verlichte helft er van ziet), v. -manen: morgen is het -, z. Halvemaan.

Vollemaans'gezicht (rond, vleezig en rood aangezicht), o. -en.

Vol'len (het laken in de volkuip treden, zie Walken), ik heb gevold; -**ler** (vol'der, lakenbereider), m. -s; **vollerij'** (werkplaats v. d. voller), v. -en; **vollerij'** (het vollen), v. gmv.; **volling**, v. -en.

Vol'lersaarde, v. gmv., zie Volaarde; -**kaarde**, v. -n, zie Kaarde; -**kuip** (volkuip), v. -en; -**molen** (werkplaats van den lakenvoller), m. -s.

Vol'loopen (volstroomen, vol worden), het liep vol, is volgelopen: de regenton is vannacht volgelopen; de concertzaal was geheel volgelopen, gevuld met menschen.

Volmaakt' (zonder gebrek of leemte, volkomen), bn.: God alleen is -; fig. een - ridder, d. i. voortreffelijk, zonder vrees of blaam; bw.: iets - onaangenaams, (C. O.); de blik zijner oogen was - kalm, (C. O.).

Vol'machine (om nl. te vollen), v. -s.

Vol'macht (schriftelijk bewijs, dat iemand last heeft bekomen een zaak voor een ander d. i. voor zijn lastgever te verrichten), v. -en: de volmacht heet ook lastgeving of mandaat

- of procuratie; de lastgever heet *volmachtgever*, de lasthebber heet *gevolmachtigde* of *procuratiehouder*.
- Volmachtigen** (iëm. een volmacht geven), ik -machtigde, heb gevolmachtigd.
- Volmaken** (vullen), ik maakte -, heb -gemaakt: een *intekentijst* -, door b.v. de open plaatsen met namen te vullen; een *geldsom* -, door er bij te voegen, tot de som rond is; je moet die *inmaakflesschen* -.
- Volmaken** (volledigen, voltooiën, veredelen), ik heb -maakt; -ing, v.: naar - streven.
- Volmolen** (voltersmolen), m. -s.
- Volmondig**, bn. en bw.: een -e *bekentenis*, *rondborstig*: iets - *bekennen*, *openhartig*; -er, -st.
- Volontair** (mil. *vrijwilliger*), m. -s: ook: leerling-bediende op een kantoor, die geen loon trekt, maar een tak van handel wil bestudeeren of leeren kennen: hij is - op dat *handelskantoor*. (ai = è).
- Volop** (overvloedig), bn. en bw.: peren zijn er -; wij krijgen daar - te eten; ze zijn - aan 't werk, met alle macht.
- Volprijsen**, ik -prees, heb -prezen: *Gods werken zijn nooit -prezen*, naar hun volle waarde geprezen; zie *Onvolprezen*.
- Vol'schenken** (schenkende iets vullen), ik schonk -, heb -geschonken: de glazen -.
- Vol'schoon** (in alle opzichten of zeer schoon), bn.; z.n. -e (zeer schoone dame), v. -n: - draag den *lauwer*, mij gegeven, (Staring).
- Vol'sigen** (geheel, volkomen), bn. en bw.: - *duisternis*, diepe, *taftbare*; ze zijn - *vijanden*; er heerschte daar - *anarchie*; hij is - *gek*, totaal; het was - *nacht*, ten volle.
- Vol'smijten** (op ruwe wijze volgooien), ik smet -, heb -gesmeten: een sloot -, een *put* -, een *kuil* -.
- Vol'staan**, ik -stond, heb -staan: met deze *verklaring kunt gij* -, voldoen.
- Volstandig**, bn. en bw.: een -e *weigering*, *standvastig*; de *planeten* en *kometen* *loopen* - haar *banen*, onveranderlijk; iets - *weigeren*; -er, -st.
- Vol'storten** (eig. door storten iets vullen, fig. door betaling of door geld te storten een aandeel tot het nominale bedrag aanvullen), ik stortte -, heb -gestort.
- Vol'strekt**, bn. en bw.: de *volstreckte waarde der cijfers*, bepaalde; een -e *betekenis*, vast; een -e *alleenheerschappij*, onbeperkt; gij moet - *komen*, noodzakelijk; dat is - *nog niet zeker*.
- Vol'stroomen**, het stroomde -, is volgestroomd: de *zaal stroomde* -; zie *Volloopen*.
- Volt** (eenheid van electromotorische kracht), v. en m. volts; de naam is gegeven ter eere v. d. Italiaan Volta, (1745-1827), een der ontdekkers van de galvanische electriciteit.
- Voltaire** (Fr. *hooge leunstoel met bekleeding*), m. en v. voltaires: zoo genoemd naar den Franschen dichter en prozaïst, (1694-1778).
- Vol'tal'lig** (het volle getal hebbende, compleet), bn.: een -e *vergadering*, d. i. alle leden zijn tegenwoordig; de *Kamer was* -; het *Ned. leger stond in 1914* - onder de wapenen.
- Vol'tameter** (toestel, om de electr. stroomsterkte te meten, door na te gaan, hoeveel van een bepaalde stof in een bepaalden tijd door dien stroom ontleed wordt), m. -meters.
- Vol'tampère** (nat. eenheid van electr. energie of arbeidsvermogen), v. en m. -ampères.
- Vol'te** (volheid; fig. gedrang), v. gmv.
- Vol'te** (Fr. in de rijkunst: *snelle zwenking, wending*), v. -s: --face maken, halve omdraaiing.
- Vol'tee'kend** (tot een bepaald bedrag door intekening verzekerd of gedekt), bn.: de *leening is* -; het *waarborgkapitaal is* -.
- Vol'tigeeren** (kunstsprongen te paard maken, zwenkingen maken), (g = zij).
- Vol'tigieur** (Fransch soldaat v. d. lichte infanterie, *tirailleur*; *kunstrijder*), m. -s. (g = zij).
- Vol'togen** (voltooid deelw. van 't vero. *vol'tiegen*: geheel afgewerkt, voltooid), bn.: het in *top* - *paleis der hemelen*, (Vondel).
- Vol'tool'en**, ik -tooid, heb -tooid: het werk -, *voleindigen*, geheel afmaken.
- Vol'tool'ing** (het voleindigen), v. -en: de - van een groot of belangrijk werk.
- Vol'trek'ken** (iets, dat bestoten is ten uitvoer brengen), ik -trok, heb -trok'ken: een *huwelijk* -, sluiten, doen aangaan.
- Vol'trek'king** (het voltrekken), v. -en: de - van ons *huwelijk zal dan plaats hebben*; de - van een *vonnis*, ten-uitvoerlegging.
- Vol'n'bel** (lenig, vlug, rad), bn.
- Vol'n'bilitet** (radheid v. tong, vlugheid), v.
- Vol'n'it** (ten volle), bw.: zijn naam - *schrijven*.
- Vol'n'me** (omvang, inhoud van iets), o. gmv.
- Vol'n'me** (boekdeel), o. volumen.
- Vol'n'mineus** (groot van omvang, uit vele boekdeelen bestaande; dik, lijvig, veel plaats innemend), bn.; -zer, -t.
- Vol'n'taris'me** (de leer v. d. wil), o. gmv.
- Vol'n'pticus** (wellustig, wulpsch), bn.; -ze.
- Vol'n'te** (bouw. *wrong of krul, sieraad aan het kapiteel van Ionische zuilen*), v. -s.
- Vol'vaardig** (geheel gereed), bn. en bw.: - ten *strijde gaan of zijn*, ook: *bereidvaardig*: zich - *betoonen*; -er, -st.
- Vol'voeren** (uitvoeren, volbrengen), ik heb -voerd; een *daad* -, een *last* -.
- Vol'was'sen** (volgroeid, den vollen wasdom bereikt hebbende), bn.: een - *paard*.
- Vol'was'sene** (iëm., die volwassen is), m. en v.-n.
- Vol'werpen** (zoolang er iets inwerpen, tot het vol is), ik wierp -, heb -geworpen: een *kuil* -.
- Vol'wich'tig** (het volle gewicht hebbende, vooral van munten), bn.
- Vol'za'lig** (zeer gelukkig, zeer zalig), bn.
- Vol'zee** (zeer hoog getij, vloed): bij -.
- Vol'zin** (spraak. een volledig in woorden uitgedrukte gedachte), m. -zinnen.
- Vom'ceeren** (braken, overgeven, uitbraken).
- Vom'tief** (braakmiddel), o. -tieven.
- Vond**, m. -en: een *aardige* -, *vinding*, *uitvinding*, *verzinsel*, *list*; een *gelukkige* -.
- Von'del** (Ned. grootste dichter, 1587-1679).
- Von'del** (losse plankbrug), m. vondels; ook: *Vonder*; zie *Vlonder*.
- Vondelliaansch** (in den trant van onzen dichter Vondel, 1587-1679), bn.
- Von'deling**, m. en v. -en: voor het vr. ook -e: dit *meisje is een* -e, d. i. gevonden kind; het *kind werd te* - *gelegd*, ergens neergelegd, voor wien het zal vinden.
- Von'delingshuis** (liefdehuis voor vondelingen), o. -huizen.
- Von'der**, m. vonders; zie: *Vlonder*, *Vondel*.
- Von'dat** (het vinden, het gevondene), v. -en.
- Von'k** (vuursprank), v. vonken: het *regende bij dien brand* -en; fig. een - van *genie*, greintje, sprankje.
- Von'kelen** (eig. vonken schieten, verspreiden), het heeft gevonkeld: het *vuur vonkelt*

in de smidse; de vijfde stooft vonkelt niet, het is een steenen, (C. O.); verg. Fonkelen.

Vonken (vonken afgeven, beginnen te branden), het vonkte, heeft en is gevonkt.

Vonk'vrij, bn.: -e lucifers.

Vonnis (gewijsde, rechterlijke beslissing), o. -sen: een -vellen, een -uitspreken; een -strijken, eig. doen vallen nl. op het hoofd van den beschuldigde; een vrijsprekend -.

Vonnissen (veroordeelen) de rechter vonniste, heeft gevonnist: de dief werd gevonnist, er werd een vonnis over hem uitgesproken.

Vont (doopvat), v. vonden: een koperen -, een marmereen -, doopvont.

Voogd (verzorger, toezien), m. -en: een toezien - , optredend als de voogd ontbreekt.

Voogd (leider, hoofd), m. voogden: een vloot -, een slot -, een kerk -, -bestuurder.

Voogdes, v. voogdessen: de moeder is de - der kinderen na 't afsterven v. d. vader.

Voogdij' (macht, gezag als voogd), v. -en.

Voogdij'raad (college van voogden b.v. over verwaarloosde kinderen), m. -raden.

Voogdij'schap (waardigheid van voogd), v. -schappen: eerste - van Maximiliaan (1482).

Vools (Vlaamsch. zangwijs, Fr. voix), v. voozen: een oud lied op een aangename -.

Voor (groef, ploegsnede), v. voren, fig. rimpel in 't voorhoofd; ook, Vore.

Voor, vz.: de boom staat vóór het huis; het was vóór 1600; het is kwartier vóór 12.

Voor (woordat, eerdad), vgw.: hij kwam, vóór ik er was; gij zijt er, vóór gij het weet.

Voor (begrip van plaats of tijd), bw.: hij woont -, en ik achter; hij komt je -; die klok loopt -; - en na zag men dat gebeuren.

Voor, bw.: vormt samenst. met w.w., nu eens scheidbaar (met de klem op voor, in de bet. van vooruit, eerst, aan de voorzijde), dan weer onscheidbaar (met de klem op het w.w.); steeds wordt voor vastgeschreven in de onbepaalde wijs en in het voltooid deelw., b.v. voor'komen en voor'ko'men, voor'gekomen en voor'ko'men; vergel. voor'spellen en voor'spel'len, voor'zeggen en voorzeg'gen.

Voor (wat ten gunste van iets is), als zn. o.: het - en tegen van een onderneming; men overwoog het - en tegen.

Voor'aan (in de voorste rij), bw.: in den lijkstoet ging de zoon -; ik woon - in die straat; ook: voor'aan'gaan, -komen, enz.

Voor'aan'zitting (het zitten op de eereplaats), v. -en: zij beminnen de - bij de maaltijden, Matth. 23:6.

Voor'af (vóór iets, dat gaat volgen), bw.: ik heb het je - doen weten, hij heeft dat - bedongen, hem werd - van de erfenis duitzend gulden ter hand gesteld; ook: voor'af', zie Vooraf'spraak.

Voor'afbeelding, v. gmv.: het O. Testament, was een - van de vervulling in het N. Testament, d. i. een afschaduwing en voorzeggung in beelden en figuren, in personen en zaken.

Voor'afbetalen (van te voren betalen), hij betaalde -, heeft -betaald: de heer betaalde de maandhuur der kamer -; -betaling (vooruitbetaling), v. -en.

Voor'afgaan (vóór iets anders komen), het ging -, is -gegaan: heraxuten gingen den koningsstoet -, aardbevingen gingen de uitbarsting van den Etna -.

Voor'afgaan (voor iets anders komende),

bn.: -e besprekingen, werkzaamheden, bepalingen, mededeelingen; een - onderzoek.

Vooraf'spraak (toespraak als inleiding), v. -spraken; zie Proloog.

Vooraf' (bovenal), bw.: kom - spoedig.

Vooraleer' (eerdad), vgw.: ik ga niet naar bed, - mijn jongen thuis is.

Vooralsnog', bw.: ik zal - niet beslissen, vooreerst, voor 't oogenblik.

Voor'arbeid (voorbereidend werk), m. gmv.

Voor'arm (onderarm), m. -armen.

Voor'arrest (voorloopig arrest), o. -arresten, zie Preventief.

Voor'avond, m. -en: het was in den -, het begin van den avond; de - van het Kerstfeest, eig. de avond, bij uitbr. één dag of meer te voren; fig. wij staan aan den - van groote gebeurtenissen, deze zullen spoedig plaats hebben; de - der Revolutie, tijd, onmiddellijk vóór de Fr. Rev., d. i. vóór 1789.

Voor'baat, v. gmv.: in de - zijn, voorafzorgen voor iets, voor'ko'men; ontvang bij - mijn dank, vooraf, van te voren; zie Voorraad.

Voorba'rig (onbedacht, niet goed overdacht, te haastig, onbezonnen, onbesuisd), bn. en bw.: een - man, een - antwoord; dan moet uw vriend maar niet zoo - antwoorden; -er, -st.

Voor'bedacht (vooraf overlegd, opzettelijk), bn.: met -en rade; -elijk, bw.

Voor'bede (voorspraak), v. -beden.

Voor'beding, o. -en: onder -, voorbehoud.

Voor'beduiden (te voren aanduiden), het heeft -beduid; -ing (voorteeken), v. -en; -sel (afschaduwing; voorteeken), o. -s.

Voor'beeld (iets, dat kan nagemaakt of nagedaan worden; iets, waarnaar men zijn werk of zijn gedrag inricht), o. -en: ten - strekken, hij is een -; dat is zonder -, weerga; fig. daad, die uitlokt tot navolging: neem een - aan uw broeder; spreekw.: Woorden wekken, -en trekken; voor'beel'deloos, bn.: een -looze ijver, een - goed gedrag, zonder voorbeeld, nergens zóó bestaande; -loozter, meest -.

Voor'beel'dig (navolgenswaard), bn. en bw.: Keesje was een man van een - gedrag, (C. O.); -er, -st.

Voor'behoedmiddel (beschermend middel), o. -middelen: een - tegen cholera.

Voor'behoedsel (voorbehoedmiddel), o. -s, -en: vaccine is een - tegen de pokken.

Voor'behoud, o. gmv.: iets onder - mededeelen, zeggen, schrijven, d. i. onder restrictie, niet als absoluut zeker, zonder voor de volle waarheid in te staan.

Voor'behouden (voor zich houden, afzonderen, bewaren), ik behield -, heb - behouden, zich -: ik wil mij die rechten -, ze niet afstaan, voor mij houden; zie Reserveeren.

Voor'bereiden (klaarmaken), ik bereidde -, heb - bereid: iem. tot een examen -; iem. op iets -, hem gaandeweg op de hoogte stellen; -ing (het voorbereiden), v. -en.

Voor'bericht (voorrede), o. -berichten.

Voor'beschikken (vooraf vermaken bij testament), heb - beschikt; -king (uitverkiezing, predestinatie), v. gmv.

Voor'bestemmen (vooraf bestemmen, voorbeschikken), ik bestemde -, heb - bestemd.

Voor'bidden (de gebeden inleiden), ik bad -, heb -gebeden; -bidder, m. -s.

Voor'bidding (het voorbidden, voorspraak, gebed ten voordeele van), v. -en.

Voorbij, bw.: *het uur is -*, om; *dan is ons leed -*, gedaan.

Voorbij, vz.: *het ging - ons raam*, langs.

Voorbij, ook als bn.: *het thans - e jaar*.

Voorbij, bw. v. richting of tijd, 'twelk uitdrukt dat iets langsgestaan is, al verder is; dit bw. vormt het eerste lid van scheidbare samen- gest. w.w. waarvan de leden der onbep. wijs (behalve met *te*) en die der volt. deelw. aaneengeschreven worden, als: Voorbijgaan, -praten, -streven, -varen, -vliegen, -wandelen, -zeilen, -zwemmen, b.v. *ik doe mijn best om hem - te zwemmen, ik ben hem voorbijgezwommen*; van deze composita vindt men er onder de titelwoorden.

Voorbijgaan (eig. *ergens langs gaan, iets passeeren*), ik ging -, ik ben -gegaan; fig. een *gelegenheid laten -*, ongebruikt laten; *iem. bij bevordering -*; *in het -*, terloops; -**gaand** (*niet blijvend of durend*), bn.: -*leed*; *dat is van -en aard*; -**gang** (*het voorbijgaan*), m. gm.v.; -**praten** (*te veel zeggen*), ik praatte -, heb -gepraat: *zijn mond -*, zeggen, wat men had moeten zwin- gen; -**streven** (*zijn krachten inspannen om een ander voorbij te komen*), ik streefde -, ben -gestreefd: *de Engelschen wilden ons in de 17e eeuw - op 't gebied v. d. handel*.

Voorbode (een bode, boodschappend dat *iem. of iets komen zal*), m. en v. -boden: *de zuwluw is de - der lente*; *men beschouwde e. komst als e. - v. naderend leed*, voorteken.

Voorbrengen (*voor de deur doen komen*), ik bracht -, heb -gebracht: *een rijtuig -*; ook, een *beschuldigde -*, nl. vóór den rechter.

Voorburg, m. -burgen: *men wordt ten - uitgedreven*, (Bild.), versterkt buitenwerk.

Voorchristelijk (*vóór Christus zijnde of levende*), bn.: *de - e tijden, de - e volken*.

Voord (*waadbare plaats in beek of rivier*), v. voordren: *een - doorsneed den weg*, (Staring), ook: Voort, vgl. Breedevoort, Westervoort.

Voordacht (*voorafgaand overleg, opzet*), v. gmz.: *ik deed het, zei het met -*; *zonder -*, d. i. al of niet opzettelijk.

Voordansen (een dans voordoen, ook: *den dans inzetten of beginnen*), hij danste -, heeft -gedanst: *Krepeel wil -*, (Cats).

Voordat (*eerdat, alvorens*), vgw.

Voorde, v. -n; zie Voord.

Voordeel (*winst, nut, profijt*), o. -en: *elk zoekt zijn -*; *doe uw - met deze ondervinding*.

Voordeelig (*winstgevend*), bn. en bw.: *e. - e handel*; ook: *een - e wind*, gunstig; -er, -st.

Voordeur (*straatdeur*), v. -deuren; -**de- wind** (*gunstige wind*), m.: *zij zeilden met een - de haven uit*; -**dewind**, bw.: *hij zeilt -*, met gunstigen wind; fig. *het gaat hem -*, voorspoedig; -**dezen** (*eertijds, vroeger*), bw.; -**dienen** (*aan tafel rond dienen*), zij heeft -gediend: *deze bediende zal aan den feestdich -*, de spijzen rondbrengen, aanbieden; -**dochter** (*dochter uit een vroeger huwelijk*), v. -s; -**doen** (*eerst doen, opdat een ander het na zal doen*), onr. ik deed -, heb -gedaan: *de kinderen leeren ook van -*; *hij kan zich goed -*, zich net presentereen; zegsw. *goed voorgedaan is half verkocht*, de waren, die mooi zijn uitgesteld, trekken spoedig koopers; *een servet -*, voorbinden, om- doen; -**dracht** (*daad van voordragen*); *voor te dragen stuk*, v. -en: *dit meisje heeft een goede -*, zij reciteert goed; *dat zijn aardige*

-en; verder: *hij stond als eerste op de -*, officiele lijst van candidaten; -**dragen**, ik droeg -, heb -gedragen: *een gedicht -*, op- zeggen, reciteeren; *zij zullen hem ter benoe- ming -*, voorstellen.

Voorregeren (*op den dag vóór eer- gisteren, drie dagen geleden*), bw.

Voorreest (*in de eerste plaats*), bw.: -*moet ik je dit opmerken*; - *blijf je nog op deze school*, in den eerstkomenden tijd, voorloopig.

Voorreinde (*het zich vooraan bevindend einde*), o. -n; -**gaan** (*vóór iem. gaan*), ik ging -, ben -gegaan: zegsw. *goed - doet goed volgen!* *plicht moet -*; *onderwijzers moeten hun leerlingen - in het goede*, het voorbeeld geven; -**gaand** (*voorafgaand*), bn.: *de - e les, de - e week*; *een - hoofdstuk*, vorig, vroeger; -**gaats** (*vóór een onzer zee- gaten*), bw.; -**galerij** (O.-I. *galerij vóór een huis*), v. -en; -**gang** (*voorbeld*), m. gm.v.: *op uw -*; -**ganger** (*leider*), m. -s: van een - moet een leidende en vormende kracht uitgaan; -**ganger** (*iem. die voor een ander in ambt of betrekking was*), m. -s: *hij was mijn - hier in 't dorp als secretaris*; -**gang- ster**, v. -s; -**gebed** (*gebed, dat voorafgaat*), o. -en; -**gebergie** (*kaap, landpunt*), o. -n; -**geborchte** (*plaats, waar de zielen der rechtvaardigen van het Oude Verbond de komst van den Messias afwachten*), o. gm.v.

Voorgemeld, -**genoemd** (*bovengemeld*), bn.; -**gerecht** (*eerste gerecht*), o. -en: *zalm diende als -*, inleidend gerecht; -**geslacht** (*voorouders*), o. -en; -**gestoelte** (*eerege- stoelte*), o. -n; -**gevallene** (*het gebeurde*), o. gm.v.; -**gevel** (*voorzijde van een huis*), m. -s: *scherts. hij heeft een flinken -*, d. i. neus, gmz.; -**geven** (*voorwenden*), ik gaf -, heb -gegeven; -**geving** (*hetgeen men voor- wendt*), v.; -**geven** (*bij een spel of wedstrijd den zwakkere eenige punten vooruitgeven, vóór het spel begint*), ik gaf -, heb -gegeven; -**gevoel** (*ingeving, dat iets zal gebeuren*), o. gm.v.: *een - van naderend leed*; -**gift** (*wat men voorgeeft bij een wedren*), v. -giften.

Voorgoed (*voor altijd*), bw.: *nu is hij - geslagen*, op afdoende wijze, bepaald, stellig.

Voorgrond (*het voorste gedeelte b.v. van een vlakte, v. e. schilderij, voorplan*), m. -en: *godsdienst en deugd staan bij mij op den -*, (Mult.); *de - van het tooneel*; zegsw. *op den - treden*, als eerste optreden; *zich op den - stellen*; *ik stel dit op den -*, zie Achter- grond; -**hamer** (*grootesmidshamer*), m. -s; -**hand** (*voorstede deel der hand, de vingers*), v. -en: fig. *aande - zijn of zitten*, kaartspel: het eerst mogen spreken, ook: de voorkeur hebben.

Voorhanden (*aanwezig, in voorraad*), bw.: *dat boek is -*, *die goederen zijn niet -*, *de - voorraad*; fig. *er is nog tijd -*, *veel geld is -*, ter beschikking.

Voorhandsch, bn.: -*e titel*, allervoerste of verkorte titel v. e. boek, zie Fransche titel.

Voorhang (*gordijn*), m. -en: *de - des tempels*, ook: Voorhangsel, o. -s, zie b.v. Matth. 27 : 51; -**hangen**, ik hing -, heb en ben -gehangen: *de gordijnen -*; zegsw. *hij hangt voor op die sociëteit*, is als lid voor- gesteld; -**hangsel** (*voorhang*), o. -s, -en; -**haven** (*voorstede deel eener haven, vlucht- haven*), v. -s; -**hebben** (*vóór het lijf heb- ben of dragen*), onr. ik had -, heb -gehad: *een schort -*; ook: *gij hebt den verkeerde voor*,

vergist u in den persoon; *ik heb het goed met u voor*, bedoel.

Voorhechtenis, v. gmv.; zie Preventief. **Voorheen** (vroeger), bw.: — *was alles goedkooper*, in vervolgen tijden, eertijds.

Voorhistorisch (aan de historie voorafgaande), bn.: *in -e tijden*, vóór de schepping van den mensch; — bet. ook vóór den aanvang van de geschiedenis van eenig volk of van eenigen stam; men onderscheidt voor ons land: het steenen tijdperk; het bronzen tijdperk, aanvangende ± 1000 v. C.; het ijzeren tijdperk, aanvangende ± 600 v. C. tot 100 v. C.; zegsw. *in -e tijden*, in overoude dagen.

Voorhoede (voorstede afdeling van een voortrukkend leger), v. — n, mv. w. l. g., zie Achterhoede; — **hof** (voorplein, voorplaats), o. en m. — hoven: *Petrus verloochende zijn meester in het of den — van Pilatus*, zie A'trium; — **hoofd** (deel van het hoofd boven vóór, nl. tusschen haren en wenkbrauwen), o. — en; — **hoofdsbeen** (been, dat de ronding van het voorhoofd vormt), o. — beenderen; — **houden** (vóór iem. houden; fig. voorstellen), ik hield —, heb — gehouden: *iemand het goede —, ik zal hem zijn slecht gedrag —, onder de oogen houden*; — **hout** (klein bosch vóór een grooter, voorste deel van een bosch), o. gmv.; meest, Voorhout: *het Haagsch —*, titel van een bekend gedicht van Huygens' (1622); — **huis** (voorstede v. e. woning), o. — zen.

Voorin, bw.: *ik sliep — (bed)*; *mijn vader zat — (rijtuig)*; *hij kwam voor — in*, langs den voorkant, de voordeur.

Voor-Indië (aandr. het W. deel van het Ind. vastland), o.

Voorin genomen (voortiefde voelend of hebbend), bn.: *een onderwijzeres mag niet — zijn ten opzichte van eenig kind*, partijdig.

Voorjaar (lente), o. — jaren.

Voorjaarsbloem (lentebloem), v. — en; — **koorts** (koorts, die in het voorjaar heerscht), v. — en; — **mantel** (mantel van lichtere stof, om in het voorjaar te dragen), m. — s; — **morgen** (lentemorgen), m. — s; — **nachtevening** (begin van de lente, 23 Maart, de zon gaat dan om 6 uur open onder), v. — en; — **opruiming** (handel. verkoop tegen lagere prijs van de overgebleven wintergoederen), v. — en; — **regen** (lenteregen), m. — s; — **reis** (handel. reis in het begin van 't jaar), v. — reizen; — **veiling** (publieke verkoop in den lentetijd), v. — en; — **weder**, — **weer** (lenteweer), o. gmv.; — **ziekte** (ziekte, die in het voorjaar heerscht, b.v. influenza), v. — n; — **zitting** (zitting of vergadering van de Staten of van de Kamers in het voorjaar), v. — en.

Voorkamer (kamer vóór in 't huis, aan weg of straat), v. — s; — **kant** (de voorzijde v. iets), m. — en; — **kauwen** (voor een kind b.v. kauwen), ik kauwde —, heb — gekauwd; fig. iem. iets woord voor woord voorzeggen: *men moet hem ook alles —*, hij mist verstand; — **kennis** (medeweten), v. gmv.: *met en zonder — der ouders*; buiten —, vooraf-weten.

Voorkeur (verwant met kiezen), v. gmv.: *ik vraag de —, nl. de voorhand bij het huren van een huis*; *ik lees bij —, vooral gaarne*; — **kind**, o. — eren: *dit meisje is een —, nl. uit een vroeger huwelijk*; — **komen** (naar voren komen), ik kwam —, ben — gekomen: *kom eens — (winkel)*; *hij moet —*, verschijnen

voor den rechter; — **komen** (gebeuren, geschieden), het kwam —, is — gekomen: *zoo iets komt meer —*; *dat komt mij vreemd, verdacht —*, lijken, toeschijnen; — **komen** (uiterlijk), o. gmv.: *iem. van een gunstig —*; *hij had het — van een muzikant of een artist.*

Voor'kómen (beletten), ik — kwam', heb — ko'men: *wij zullen dat —, verhinderen, verhoeden*; — **ing**, v. gmv.: *ter — van ongelukken.*

Voor'komend (z. opdoende, z. voordoende), bw.: *bij — e gelegenheden.*

Voor'komend (hulpvaardig, vriendelijk), bn. en bw.: *een — bediende*; *iemand — behandelen, zij sprak —, minzaam*; — er, — st; — **heid** (hulpvaardigheid, minzaamheid), v.

Voor'koop (koop, vóór de markt begonnen is), m. — koopen, zie Opkoop; — **laats**, bn.: *in den — en regel, in den — en nacht*, op één na den laatsten; — **land** (een in zee uitstekende punt lands; ook: ongedijkt land, buitenpolder), o. gmv.; fig. als soldaat naar Indië, dat is je — bestemming, lot, daar zul je toe komen; — **lang** (sedert lang), bw.: *ik ken hem —*; — **last** (scheepst. last aan de voorzijde v. e. schip), m. gmv.; — **laten** (laten voorgaan), ik liet —, heb — gelaten: *iem. bij een dokter —.*

Voorle'den (verleden), bn.: — *Vrijdag*; als zn. o.: *zij verwijlt gaarne in het —.*

Voor'leder, — **leer** (leer aan het voorste deel van iets b.v. van een schoen), o. gmv.: *het — was losgegaan*; — **leggen** (eig. vóór iem. leggen, toonen, onder zijn oog of aandacht brengen), ik legde of leide —, heb — geleid of — geleid: *de referendaris heeft den minister dat, stuk — geleid*; — **lezen**, ik las —, heb — gelezen: *een verhaal —, een boek —, lezen ten aanhooren van een ander*; — **lezer**, m. — s: *hij is — in de Hervormde kerk*; — **lexing**, v. — en; — **lichten**, ik lichtte —, heb — gelicht: *ik zal je — met een lantaarn*, voorgaan; fig. de wetenschap zal ons hier —, onderrichten, den weg wijzen; — **lichting** (het voorlichten, fig. opheldering, onderricht), v. gmv.; — **hefde** (vooringenomenheid), v. gmv.; — **lijk** (het tegenovergestelde van achterlijk), bn.: *enkele — e knapen, die al halve laarzen hebben*, (C. O.), vroeg ontwikkeld; de — ste kastanjeboom (in de lente), C. O.; — er, — st; — **loop** (eerste aftreksel b.v. van brandewijn of jenever, sterk geestrijk vocht), v. gmv.

Voor'loopen (vooraf-, vooruitloopen), ik liep —, ik heb en het is voorgelopen: *ik zal —, een horloge kan —*; — **looper** (voorbode), m. — s: *Joannes de Dooper was de — van Christus*; — **looper** (een groote blokschaaf, die een fijnere schaaft voorafgaat), m. — s.

Voorloep'ig (voorafgaand), bn. en bw.: *een — contract, een — e aankondiging*; *de — e regering, die nl. nog niet vast is*; *alles blijft —, zooals het is, voorhands, tijdelijk, vooreerst.*

Voor'maals (eertijds, voorheen), bw.

Voor'mal'ig, bn.: *een — officier, de — e koning, de — e bewoner*, vroeger, vorig.

Voor'man (man, die vóór een ander staat, zit, enz.), m. — mannen: *mil. ieder moet op zijn — staan, juist achter*; fig. *de — zou wel losser worden*, (C. O.), nl. de oude voortand; zegsw. *iemand op zijn — zetten*, tot zijn plicht brengen, duchtig onder handen nemen, op zijn plaats of op zijn nummer zetten als een gedrild soldaat; fig. *leider, leidsman.*

Voor'mast (de voorste mast), m. -en, zie Fokkemast.

Voor'meld' (boven of te voren vermeld), bn., zie Voornoemd.

Voor'meten, ik mat -, heb - gemeten: men heeft mij de granen voorgemeten, voor mijn oogen, in mijn bijzijn gemeten.

Voor'mid'dag (morgenuren tot den middag), m. -middagen: de - duurt van 9-12 uur.

Voor'muur (eig. naar voren staande muur), m. -muren, ook fig. mil. botwerk, vertrouwbaar verdedigingsmiddel.

Voor'n (zoetwatervisch van het geslacht der karpers), m. -s: in ons land vindt men den blanken - of gewonen - en den ruis- of riet-; ook, Voren.

Voor'naam (doopnaam), m. -namen: zeg uw familienaam of van en uw voornamen.

Voor'naam' (aanzienlijk, belangrijk), bn.: een - handelshuis; een -name familie; -namer, -naamst; zn.: hij gaat om met de -sten der stad, notabelen.

Voor'naamwoord (spraak. woord, dat in de plaats van een naam, van een persoon of zaak wordt gebezigt), o. -en: ik, wij, enz. is een -; er zijn zes of zeven soorten van -en.

Voor'nacht (de eerste uren van den nacht), m. -nachten: de - eindigt te middernacht.

Voor'nemelijk (hoofdzakelijk, vooral, in de eerste plaats), bw.: hierop moet je - letten.

Voor'nemen (plan, besluit, ontwerp), o. -s.

Voor'nemen (besluiten, plan hebben), ik nam -, heb - genomen: zich iets vast -.

Voor'nemens zijn (van plan zijn, het plan hebben), ik ben -, ik was -.

Voor'noemd' (bovengenoemd), bn.: Burgemeester en Wethouders -; als zn.: -e (persoon), m. en v. -n.

Voor'noon (Vlaamsch. voormiddag), m. gm. v.

Voor'oefening (voorbereidende oefening), v. -en.

Voor'on'der (scheepst. voorroef), o. -s: wij zaten in het -, kamertje onder de voorplecht.

Voor'on'derstellen, ik heb -ondersteld: laten wij -, dat gij gelijk hebt, de mogelijkheid aannemen; -stefling, v. -en: van een -uitgaan, zie Hypothese.

Voor'oor'deel (voorbarig of ongegrond oordeel), o. -en: die man zit vol -en, eigenzinnigheden; iem. in zijn -en stijven; spreek me niet van -en, de rijken der aarde hebben er duizend, (C. O.); tegen iemand een - hebben, antipathie.

Voor'op (aan de voorzijde van iets), bw.: op het trambalkon stond hij -; de knaap sprong er voor' op, b.v. op een kar.

Voor'op' (aan de voorzij, vooraf), bw.: vormt met w.w. scheidbare samenstellingen, de leden der onbep. wijs (behalve met te) en van het voltooid deelw. worden aaneengeschreven, als: Vooropgaan, -loopen, -rijden, -stellen, -zetten, b.v. ik zal vooropgaan (om voorop te gaan), hij is -gegaan; -stellen (als waar aannemen, als grondig doen gelden), ik stelde -, heb -gesteld: ik stel eerlijkheid en goede trouw in onze onderhandelingen -; -zetten (vooruit vaststellen, vooropstellen), heb -gezet.

Voor'ouderlijk (afkomstig van, betrekking hebbende op de voorouders), bn.: -e zeden, -e begrippen, van de voorouders, ouderwetsch.

Voor'ouders, -ouderen (voorvaderen), m. mv.

Voor'o'ver (naar de voorzij hellend, naar

voren), bw.: vormt met w.w. scheidbare samenstellingen, de leden der onbep. wijs (behalve met te), en van het volt. deelw. worden aaneengeschreven, als: Vooroverbuigen, -bukken, -hangen, -hellen, -houden, -leggen, -liggen, -leunen, -staan, -vallen, -zakken, -zitten; de bet. dezer composita blijkt uit die hunner grondwerkwoorden.

Voor'overlijden (het vroeger sterven), o. gm. v.: bij - van de kinderen erfte de weduwe.

Voor'pand (voorstuk van een jas), o. -en;

-plaats (plein voor een huis, een kasteel), v. -en, zie: Achterplaats en Binnenplaats; -plecht (vast dek aan de voorzijde van een rivierschip), v. -en; -plein (plein vóór een aanzienlijk gebouw), o. -en: het - van een kasteel; -poort, v. -en: de -kraakt, en buigt, en valt, (Bild.), de poort van het buitenwerk, ook: eerste of buitenste poort; -poot (voorste poot), m. -en: dit hondje loopt netjes op zijn -pooten; -portaal (voóringang), o. -portalen; -post, m. -en, mil. aan de uiterste lijn vóór het front staan de -en als schildwachten; -postengevecht, o. -en; -postenlinie, v. -liniën.

Voor'praten (iemand pratende doen weten, wat hij zeggen of gelooven moet), ik praatte -, heb -gepraat: iemand iets -; -predi-

ken, -preken (vermanen, voor oogen houden), ik heb -gepredikt en -gepreekt;

-proef, v. -ven: Wat X van goeden smaak zal vinden, Behoefte de - van zijn vrienden, (St.), d. i. voorafgaand proefje, voorsmaak; -proe-

ven (vooraf proeven), ik proefde -, heb -geproefd; -raad (wat voorhanden is), m. -raden: groente, fruit in - hebben, er van voorzien zijn; wij hebben onzen - aardappelen opgedaan, provisie; ik zeg u dit bij -, in de voorbaat, van te voren; de pikeur had zich bij - gevroken, (C. O.), van te voren; -raad-

schuur (bewaar-, bergplaats), v. -schuren, fig. Sicilië was de - van Italië; -raam (raam in den voormuur van een gebouw), o. -ramen; -radig, bn.: de -e goederen zullen bij opbod verkocht worden, dit is een germ., beter: voorhanden; -rang (voorgang in rang), m. gm. v.: hij nam den - in, den

eersten rang; zij streden om den -, eereplaats; dit gerecht verdient den -, d. i. voorkeur.

Voor'recht (privilege, gunst), o. -en; -rede (inleidende rede), v. -redenen: wie heeft de - van dit boek geschreven? voorbericht, in-

leiding; -rekenen (voorcijferen, fig. verklaren), ik heb -gerekend: ik zal je de onkosten eens -; -rijden (vóór een ander, of voorop rijden), ik reed -, heb -gereden; ook, iem. bij 't rijden voorkomen; -rijm, o., zie Rijm.

Voor'schans (buitenschans), v. -en; -schiet-

ten (fig. geld leenen), ik schoot -, heb -geschoten, zie ook Voorschot; -schijn (te), bw.: te - komen, zich laten zien; te - bren-

gen, aan den dag; -schip (het voorste deel v. e. schip), o. gm. v., zie Achterschip; -schoen (voorste deel van een schoen), m. -en: een

paar nieuwe -schoenen; -schoot (boezelaar), o. -en; -schot (verwant met voorschieten: voorgeschoten of nog te verdienen geld), o. -ten: hij gaf mij een - van duizend gulden, schoot mij dit geld voor, dat later zou ver-

rekend worden; wij hebben geld op - genomen, in - zijn, nog geld te-goed hebben; -schot-

bank (bankinstelling, welke geld voorschiet

tegen bepaalde rente), v. -en; -schre'ven (bovengemeld), bn, ook: Voornoemd.

Voorschrift (eig. schrift, dat als voorb. moet dienen), o. -en, fig. dat is een - voor allen, richtsnoer, les, gebod; -schrijven (schrijvende voordoen), ik schreef -, heb de kinderen -geschreven; fig. iets ter navolging stellen, gebieden: *iem. de wet -*, *iem. zijn gedrag -*.

Voorshands (eig. tijd, die voor de hand ligt: vooreerst, voorloopig, thans, nu), bw.: laten wij - tevreden zijn.

Voor'slaan (voorstellen), ik sloeg -, heb -geslagen: ik zal hem dit plan -; -slag (voorstel), m. -slagen: iemand een - doen, een - aannemen; -slag (klik, slag, eenige

minuten vóór het slaan der klok), o. -slagen: daar staat het -; ook, muz.: korte noot vooraf;

-smaak (proefje), m.: dit geeft u een - van uw toekomstig geluk: -je, o. gmv.; -snijden (vooraf of eerst snijden, vleesch snijden aan een gastmaal), ik sneed -, heb -gesneden: het vleesch -; -snijder, m. -s;

-snijmes, o. -messen; -snijvork, v. -en; -span (tweetal voorste paarden), o. -nen;

-spel (muz. prelude), o. -en; -spel (toon. voorafgaand spel), o. -en: het - van Gijsbrecht v. Aemstel telt 62 verzen; fig. aller-

eerste begin: dat was het - der groote Fransche revolutie, wat er aan voorafging, wat haar inleidde; -spelder (morsdoek), m. -s;

-spelen, ik heb -gespeeld: een wijsje -, een pianostukje -, d. i. spelende voordoen; -spellen (laten hooren, hoe gespeld moet worden), ik heb -gespeeld: een woord -.

Voorspel'len (voorzeggen, vooraf aankondigen), hij -spel'de, heeft -spel'd': Christus -spelde den ondergang van Jeruzalem;

-spelling (profetie, voorzegging), v. -en.

Voor'spiegelen (als in een spiegel laten zien), ik heb -gespiegeld: *iem. groote winsten -*, voor oogen stellen, doen gelooven aan; *zich iets -*, bij zich zelf allerlei schoone gedachten opwekken, luchtkasteelen bouwen.

Voor'spijs (gerecht, dat het eigenlijke diner inleidt, vooraf-spijs), v. -spijzen, zie Entrée.

Voor'spoed (geluk, welvaart, goede gang van zaken), m. gmv.; zie Succes.

Voor'spoedig (gelukkig), bn. en bw.: een -e tocht, Rembrandt's -e reis; - opgroeien.

Voor'spook, o. -spoken: een komeet was een - van onheil, aankondiger, voorafgaand teeken, voorbode van naderend ongeluk, van oorlog, van rampen, enz.; -spraak (verdediger), m. en v. -spraken: hij of zij zal mijn - zijn; (het voorspreken), v. gmv.: uw - zal mij helpen; -spreken (eig. *iem. iets voorzeggen*; fig. voor hem spreken, hem verdedigen), ik sprak -, heb - gesproken;

-spreker (*iem., die ten goede van iem. spreekt, verdediger*), m. -s; -sprong (sprong vooruit), m. -en: zegsw. een - hebben, op den weg een eind vooruit-zijn; dat geeft hem een heelen -, voordeel; -staan: zegsw. zich op iets laten -, er trotsch op zijn, er op roemen; het staat mij voor, het stond mij voor, heeft mij -gestaan, nl. het zweeft mij voor den geest, ik herinner het mij.

Voor'stad (buitenwijk eener stad, eener groote stad), v. -steden: Wijk is de - van Maastricht, de -steden van Parijs; -stand (bescherming, steun, onderhouding), m. gmv. w. l. g.; -stander (bevorderaar, beschermer), m. -s: een bestist - van goed onderwijs.

Voor'ste (meest-vooruitstaande), bn.: de - wagon, als zn. m. en v.: de - zijn, eerste; hij is altijd Haantje de -, nl. de belhamel.

Voor'steek (platte naaisteek, rijksteek), m. -steken; -stel (voorslag), o. -stellen: een - doen, zijn - is verworpen; wisk. opgave: een meetkundig -; hebt gij uw algebra-voorstellen af? -stel (eerste preek van een jong predikant, gehouden voor professoren, familie en genoodigden), o. gmv.: zijn - doen; -stellen, ik heb voorgesteld: ik stel mij voor, morgen op reis te gaan, heb het plan; *iem. iets -*, aan zijn beslissing onderwerpen; David is hier voorgesteld als een harpspeler, afgebeeld; *zich iets -*, voor den geest stellen, van plan zijn; ook: *iem. -*, inleiden in een gezelschap, introduceeren, in kennis brengen.

Voor'stelling (afbeelding, nabootsing), v. -en: *zich geen - van iets kunnen maken*, zich iets niet kunnen denken; -stelling (opvoering van een tooneelstuk in een schouwburg), v. -en; -stemmen (zijn stem vóór iets of iem. uitbrengen), ik stemde -, heb -gestemd: men kan vóór- of tegenstemmen; -stemmer, m. -s, zie Tegenstemmer; -steven (scheepst. voorste punt of voorpunt van een schip), m. -s; -stoot (stopwas, maagdenwas), v. gmv.; -stoot (allereerste stoot in een biljartspeel), m. -en; -stuk (toon. voorafgaand stuk), o. -stukken: een blijspelletje zal als - dienen, voorafgaande comede.

Voort (terstond, dadelijk), bw.: ik kom - bij u.

Voort (vooruit, verder), bw.: dit bijw. vormt als eerste lid een groot aantal scheidbaar samengest. w.w., waarvan de leden der onbep. wijs (behalve met te) en die van de volt. deelwoorden aaneengeschreven worden; hun getal is te groot, om ze hier alle op te nemen; de bet. dezer composita blijkt in den regel uit die der grondwerkwoorden, als: Voort-

arbeiten, -boomen, -brengen, -drijven, -duren, -kankeren, -maken, -planten, -rukken, -sleepen, -sleuren, -spoeden, -woekeren, -zetten, -zweepen, b.v. je zult wel voortarbeiten, ik verzoek je voort te gaan, hij werd voortgesleept.

Voort (verder), tw.: -, paardje, -!

Voort'aan (in het vervolg), bw.: jongen, - opgelet! gij moet - beter toezien.

Voort'and (snijtand), m. -tanden.

Voort'boomen (scheepst. een schip met den vaarboom vooruitduwen), ik boemde -, heb -geboemd; -brengen (het aanzijn geven, opleveren, geven), onr. ik bracht -, heb -gebracht; -brenger (*iem., die iets het aanzijn geeft of doet ontstaan, b.v. de werkman, de boer, de arbeider*), m. -s; -brenging (productie, verbouwing, vervaardiging, het voortbrengen), v. gmv.; -brengingskracht (kracht, om iets voort te brengen), v. gmv.; -brengingsvermogen (macht, om iets te doen ontstaan), o. gmv.; -brengsel (het voortgebrachte, het product), o. -s, -en: de -en op 't gebied van den landbouw; idem, op 't gebied van letterkundige kunst, beeldende kunst, enz.; -drijven (wegdrijven, verjagen; aanzetten, aanwakkeren), ik dreef -, of het dreef -, ik heb en het is -gedreven; -duren (aanhouden, blijven bestaan), het heeft -geduurd: -ing, v. gmv.: bij -, aanhoudend.

Voortdu'rend (aanhoudend), bn. en bw.: een - leven, lawaai, enz.; de zieke was - aan 't ijlen, onophoudelijk; ik vergis mij -.

Voort'duur (het voortduren), m. gmv.: bij -, gedurig, aanhoudend. w. g.

Voort'teeken (aankondigend teeken), o. - en, -s: een noodlottig -, een bemoedigend -.

Voort'tellen, ik telde -, heb -geteld: ik zal u het geld -, voor uw oogen tellen.

Voort'gaan (verder gaan, doorgaan, voortzetten, vervolgen), ik ging -, ben -gegaan: met zijn werk -; -**gang** (voortuitgang, vordering, doorzetting), m. -en: - met iets maken, iets bespoedigen; het proces zal geen - hebben, zal niet verder aanhangig zijn.

Voort'tijd, m. -tijden: in den grjzen - der historie, de eeuwen vóór de historische tijden; zie Voorhistorisch.

Voort'tijds (eertijds, oudtijds, weleer), bw.

Voort'ijlen (zich ijlend verwijderen, al verder ijlen, voortsnellen), ik ijde -, ben -geijld: men zag den dief -; -**kankeren** (al verder door den kanker worden verteerd), het is -gekankerd, fig. dat kwaad kankert al -, zie: Kankeren, Inkankeren, Verkan- keren; -**maken** (zich haasten met hetgeen men doet), ik maak -, ik heb -gemaakt: wil je wat -! spoed maken; zich -, maken, dat men wegkomt.

Voort'ocht (voorhoede), m. -en: de - van het leger, den - aanvoeren, (Vondel). vero.

Voort'planten (vermeerderen), ik heb -geplant: het menschelijk geslacht heeft zich -geplant, vermenigvuldigd; het geloof -, verbreden; liefde voor kunsten en wetenschappen -, aankweeken; een geluid kan zich -, verspreiden; -**ing** (het voortplanten), v. gmv.: - des geloofs, zie Propaganda.

Voort'treden (naar voren treden, voorwaarts treden, op den voorgrond treden), ik trad -, ben -getreden: laat de sergeants -.

Voort'rof'felijk (uitmuntend, uitstekend), bn. en bw.: een' - boek, - onderwijs, een -e gelegenheid; hij speelt -; -er, -st.

Voort'trekken (verkiezen boven), ik trok -, heb -getrokken; fig. iemand -, begunstigen, de voorkeur geven: een der kinderen te veel -.

Voort'trekker, m. -s: Zuid-Afrik. naam van de kolonisten, die in 1836 in grooten getale de Kaapkolonie verlieten, om zich in de landen, thans bekend als Natal, Transvaal en Oranjerivier-kolonie neer te zetten.

Voort'rukken, ik heb en ben -gerukt: de troepen zullen -, voorwaarts marcheeren.

Voorts (verder, vervolgens, wijders), bw.

Voort'sleepen (voorwaarts sleepen), ik heb -gesleept: de leeuw kan een volwassen rund -, wegsleepen; fig. zijn leven -, in ellende voortleven, zijn leven in kommer slijten; -**sleuren** (verder- of wegsleepen), ik heb -gesleurd: een last -; fig. hij laat die zaak maar -, doet haar niet af; -**spoeden** (verder spoeden), ik spoedde -, ben -gespoed: zich -, haast maken, ijlings of snel voortgaan; -**spruiten** (fig. ontstaan), het sproot -, is -gesproten: uit dronkenschap spuit al- terlei kwaad -; uit dat geslacht zijn zelfs keizers -gesproten; -**stuwen** (voorwaarts stuwen), ik stuwde -, heb -gestuwd: hij werd door de menigte -gestuwd, een -de kracht.

Voort'varen (verder varen), de boot voer -, is -gevaaren: fig. Machteld voer liefstelig -, (Potg.), vervolgde, ging voort.

Voortva'rend (eig. voortgaand, fig. haastig, ijverig, spoedig iets afdoende), bn. en bw.: de -e drift der jeugd, (C. O.); - te werk gaan;

-er, -st; -**heid** (drift, haastigheid), v. gmv

Voort'vloelen (eig. verder vloeien, fig. ergens uit volgen), het vloeide -, is -gevloeid.

Voortvlucht'ig (op de vlucht in het buitenland), bn.: een - misdadiger, de kassier is -.

Voortvlucht'ige (gevlucht misdadiger), m. en v. -n.

Voort'woekeren (zich steeds verder verspreiden), het heeft en het is -gewoekerd: die kinderziekte woekert -, tast ongemerkt vele kinderen aan; de waterpest woekert zienderoogen -; fig. het kwaad kan -.

Voort'zeggen (aan anderen oververtellen), ik zegde of zeide -, heb -gezegd of -gezeid: zegt het -! vertelt of zegt het verder; -**zetten** (aanhouden, doorzetten, voortgaan met), ik heb -gezet; -**zetter**, m. -zetters; -**zetting** (vervolg), v. gmv.; -**zweepen** (eig. met zweepstagen voortjagen), ik zweepte -, heb -gezweept: door de wolven achtervolgd, ging hij zijn paarden -; fig. voortslingeren: winden en stroomen zweepten het schip -.

Vooruit' (vooraf, van te voren, verder): dit bijw. komt voor als eerste lid van scheidbaar samengest. w.w., waarvan de leden der onbep. wijs (behalve met te) en de volt. deelwoorden aaneengeschreven worden; de bet. dezer composita blijkt uit die der grondwerkw., als: Vooruit'bestellen, -gaan, -komen, -snellen, -zien, b.v. we zullen ons diner -bestellen; hij deed zijn best, om de sleet - te duwen, de knaap was vooruitgesneld.

Vooruit'gaan (vóórroepgaan, voorwaarts gaan, vorderen), ik ging -, ben -gegaan: de stadsbode ging -; je moet wat meer -; fig. beter worden, herstellen, in betere conditie komen: de zieke gaat wezenlijk -; zijn zaken gaan langzamerhand -; -**gang** (voortgaande beweging; fig. bloei), m.: er is geen - in dat door ijs beklemd schip; fig. ik drink op den - uwer zaken; -**hebben** (vroeger of eerder hebben), ik had -, heb -gehad: hij heeft die som -gehad, boven of eer dan een ander; gij hebt bij hem iets -, hij is u genegen; hij heeft dit -, dit is in zijn voordeel; -**komen** (voorwaarts komen), ik kwam -, ben -gekomen: die koopman zal wel -; met dien knaap is niet - te komen, hij is hardleersch; hij zal op dat kantoor wel -, bevorderd worden, opklimmen; iem. -, verder komen dan een ander; -**snellen**, ik ben -gesneld: zijn gedachten snellen den tijd -, loopen vooruit; -**strevend** (het nieuwere en betere zoekend, brekend met sleur en eigenwaan), bn.; -**zicht** (hoop, verwachting), o. -en: hij heeft het -, een mooie betrekking te krijgen; wij leven in het - op betere tijden; wat is uw -mooi;

-**zien** (vroeger zien, fig. voorspellen), ik zag -, heb -gezien: nu en dan moeten wij eens -, in de toekomst zien; -**zlend**, bn.

Voorvader (stamvader, voorzaat), m. -vaderen, -s; z: Aartsvader en Patriarch.

Voorvaderlijk (aartsvaderlijk), bn.: een -kasteel, -e zeden, van of als de voorvaderen.

Voor'val (gebeurtenis), o. -len: een zonderling -, verkl. -**valletje**, o. -s; -**vallen** (gebeuren), het viel -, is -gevallen: dat zal niet meer -, plaats hebben; -**vechter** (belhamel, vechtersbaas, kampvechter, kampioen), m. -s; -**vechtster**, v. -s; -**vertrek** (voorkamer), o. -ken; -**vinger** (wijsvinger), m. -s; -**vlak** (het naar voren gevende

vlak), o. -ken: *het - van een kubus*; -**voegsel** (spraak. *het voorgevoegde*, nl. *een letter of lettergreep, welke de betekenis van het woord wijzigt*), o. -s; zie Praefix.

Voorwaar (stellig, inderdaad, wezenlijk), bw.: *dat is - geen compliment.*

Voorwaarde (voorafgaande beperking, beding), v. -waarden: *welke - stelde hij? onder -, op -*; zie Conditie.

Voorwaardelijk (onder voorwaarde), bn. en bw.: *een -e toestemming; de bezetting gaf zich - over*, op voorwaarde.

Voorwaardelijke wijs, v.: spraakk. wijze om de onwerkelijkheid, het niet-bestaan van den inhoud der gedachte uit te drukken; zie Conditionalis.

Voorwaarts (vooruit), bw.: *de troepen rukten -, zich - bewegen*; -, *marsch!*

Voorwaartsch, bn.: *een -e beweging.*

Voorwal (buitenwal), m. -wallen; -**wand** (voormuur), m. -wanden; -**wegen**, ik woog -, heb -gewogen: *ik zal u de waren -*, voor uw oogen wegen; -**wenden** (voorgeven), ik wendde -, heb -gewend; *ongesteldheid -*, valschelijk als reden opgeven; -**wendzel** (uitvlucht), o. -s, -en; -**wereld** (de aarde, vóór de mensch er op geschapen was), v. gmv.; -**wereldlijk** (uit de voorwereld), bn.: -e dieren b.v. de mammoet, de hollenbeer, de hohlenhyena, het reuzenbert, de kroesharige rhinoceros, de aueros of oeros.

Voorwerk (vóór-verschansing), o. -en; ook bij een boek: *titel, voorplaat en voorbericht.*

Voorwerken (voordoen), ik heb -gewerkt.

Voorwerp (tegen men vóór zich waarneemt: zaak, ding), o. -en: *een aantal -en van kunst, zaken*; spraakk. *het lijdend -*, zinslid, b.v. *ik sla den hond, ik maak een opstel.*

Voorwerpen (tegenwerpen), ik wierp -, heb -geworpen: *dit zal ik hem -*, voor de voeten werpen, hem verwijten; -**werpsnaam**

(spraak. *naam van eenig ding, van eenige zaak, van eenig voorwerp*), m. -namen: de -namen zijn óf eigennamen óf soortnamen, zie ald.; -**werpszin** (spraak. *bijzin, die den dienst verricht van voorwerp*), m. -zinnen, b.v. *ik hoop, dat gij slaagt; geef eere, wien eere toekomt; ik reken er op, dat gij komt.*

Voorweten (voorkennis), o. gmv.: *dit is geschied zonder ons -*; -**wind** (gunstige wind, van achter invallende wind), m., zie Voorde-

wind; -**winter** (begin van den winter), m. -s; -**zaal** (grootte voorkamer, wachtzaal), v. -zalen, zie Antichambre; -**zaat** (voorvader, stamvader), m. -zaten; zie: Landzaat, Nazaat; -**zanger** (iem., die het gezang leidt), m. -s: *dan weer deed hij den - der groote kerk na*, (C. O.); -**zeggen** (om na te laten zeggen), ik zeide -, heb -gezegd, -gezeid: *ik zal u dat woord duidelijk -*; *in de klas mag niemand -*, een ander iets influisteren.

Voorzeggen (voorspellen), ik -zei'de, heb -zegd', -zeid': *o tijden, vast -zegd', van groote schulduvergeving!* (Da Costa); -**zegger** (ziener, profeet), m. -s.

Voorzegging (voorspelling, profetie), v. -en.

Voorzeker (zekerlijk, zeer stellig), bw.

Voorzet (eerste zet in 't spel), m. -zetten.

Voorzetsel (spraak. *partikel, dat de betrekking uitdrukt tusschen twee begripswoorden: een betrekkingwoord*), o. -s: *aan is een - in: aan den muur, aan den avond*;

KOENEN, Verkl. Handw.boek.

bij in: *bij de hand, het is bij tweeën, enz.*

Voorzichtig (omzichtig, behoedzaam), bn. en bw.: *een -e behandeling, iets - vragen*; -er, -st; -**heid** (het voorzichtig-zijn), v.: *- is de moeder der wijsheid*, doet de wijsheid ontstaan, of scherts. *der porseleinkast*, houdt het porseleingood heel; *met -te werk gaan*; -**heidsnaive** (uit voorzichtigheid), bw.; -**heidsmaatregel** (maatregel, welke men neemt uit voorzichtigheid), m. -s, -en.

Voorzien (vooruitzien, in de toekomst zien gebeuren), ik -zag', heb -zien': *wij hebben dat ongeluk -*, zien aankomen; *in de eerste behoefte -*, zorg dragen voor; *deze winkel is goed -*, heeft een rijkdom v. waren; *wij zullen in dat gebrek -*, het verhelpen; *daarin heeft de wet niet -*, dit is niet wettelijk geregeld.

Voorzietig (vooruit-zorgend), bn.: *edele, wijze, -e heeren*, oude briefstijl.

Voorzienigheid (voortdurende leiding Gods), v. gmv.: *de -*, God zelf.

Voorzijde (zijde aan den kant v. d. beschouwer; ook, voorgevel), v. -zijden: *de - van een gebouw*; -**zin** (spraak. *eerste lid eener periode of van een samengestelden volzin*), m. -zinnen, zie Nazin; -**zitten** (vooraanzitten), ik zat -, het -gezeten: *hij zat aan tafel -*, nam de eerste plaats in; *wie zal de vergadering -?* ze leiden, presideeren; -**sitting**, v. gmv.: *onder - van*, presidium; -**sitter** (leider eener vergadering), m. -zitters, zie President; -**sitterschap** (waardigheid van voorzitter), o. gmv.;

-**sittershamer** (hamer v. d. voorzitter), m. -s; -**stoel** (stoel v. d. voorzitter), m. -en; -**zomer** (eerste deel van den zomer), m. -s; -**zoon** (zoon uit een vroeger huwelijks), m. -zonen, -s; -**zorg** (het zorgen voor de toekomst), v. -en: *wij zullen onze -en nemen*, voorbehoedmiddelen.

Voos (taai, zonder sap), bn.: *een vooze knol, radijs, sponsachtig; voozet, meest - of voost; fig. een - gestel, kwaadsappig, ongezond.*

Vorderen (afleid. van vorder, voordere: voortgaan), ik ben gevorderd: *die knaap vordert niet veel in zijn studie; een gevorderde leeftijd; een lijk, in vergevorderden staat van ontbinding verkeerd.*

Vorderen (eischen), ik heb gevorderd: *ik vorder mijn recht, mijn geld; rekenschap -.*

Vordering (voortgang, eisch), v. -en: *maakt hij -en? ik heb een schuld - ten laste v. hem.*

Vore (ploegsnede), v. voren: *werp het zaad in de -!* fig. *zijn voorhoofd had diepe -n*, rimpels; zie Voor.

Voren, **voorn** (karperachtige visch), m. -s.

Voren (gewijzigde vorm van voor), bw.: *ga naar -*; *kom wat naar -*, vooruit; *te -*, vooraf, vroeger; zegsw. *hij kreeg den wind van -*, d. i. een afsnauwing, een standje.

Vorenstaand (wat voorafstaat of -gaat), bn.: *op -e bladzijde*, voorafgaand, vorig.

Vorig (vroeger, onmiddellijk voorgaand), bn.: *het - jaar, het - examen, de -e bladzijde.*

Vork (getand werktuig, waarmee men iets kan oppikken), v. -en: zegsw. *hij weet, hoe de - aan den steel zit, hoe de zaak in elkaar zit, hoe de toedracht der zaak is.*

Vork (splijting in tweeën van spoorlijnen, wegen, paden), v. -en; zie Bifurcatie.

Vorm (uiterlijke gedaante, model), m. -en: *de bol -*, een tulbands-; bij uitbr. *een dicht -*,

(zie Dichtsoorten), *de brief-*; zegsw. *iets in een anderen - gieten*, een andere gedaante geven; *de goede -en*, nette manieren.

Vormelijk (*gehecht aan vormen*), bn.: *uw vriend is nogal -*; - *christendom*, hechtend aan den uiterlijken vorm, doch zonder geest en leven; ook: overeenkomstig den goeden vorm of de étiquette, bn.: *een - ontvangst*; bw.: - *antwoorden, iem. - ontvangen*.

Vormeling (R.-K. *iemand, die het vormsel gaat ontvangen*), m. en v. -en; vr. ook: -e.

Vormen (*een gedaante geven aan; vervaardigen*), ik heb gevormd: *een beeld -*; fig. *iem. karakter -*, *iem. smaak -*, geleidelijk ontwikkelen; -**ing** (fig. *ontwikkeling*), v. -en.

Vormen (R.-K. *het vormsel toedienen*): de bisschop zal in die kerk de kinderen -.

Vormleer (*aanschouwelijke meetk.*), v. gmv.

Vormloos (*zonder vorm, wanstaltig, plomp*), bn.: *een - blok hout*, ook: Vormeloos.

Vormschool (*opleidingschool*), v. -scholen: *de - voor onderwijzers te Rotterdam*.

Vormsel (R.-K. *een der zeven sacramenten*), o.: het - dient tot versterking van het bovennatuurlijk leven.

Vorsch (*kikvorsch*), m. -en; -je, o. -s.

Vorschen (*onderzoek instellen, nasporen, naphuizen*), ik vorschte, heb gevorscht: *met -den blik*; zie Navorschen.

Vorst (*bovenste scherpe rand, waarin de opgaande schuine vlakken van een dakwerk samenkomen, nok*), v. -en; -**pan** (*dakpan op de vorst v. e. huys*), v. -pannen.

Vorst (*het vriezen*), v. gmv.; -**ig** (*een weinig vriezend*), bn.: *het is - weer*; -**vrij** (*vrij van bevroezing*), bn.: *een -e kelder*.

Vorst (eig. *vorste, eerste: heerscher, prins, koning*), m. -en; vr. *vorstin'*, -nen.

Vorstelijk (*van of als een vorst*), bn. en bw.: *het - paleis, des vorsten*; *een - geschenk*, gelijkende op dat eens vorsten, rijk, schoon; *een -e houding, een -e gestalte*, van of als v. e. vorst; *hij leeft -*, als een vorst, weelderig.

Vorstenbloed (eig. *bloed van een vorst*), o. gmv.: *het - stroomt hem door de aderen*, hij is van vorstelijke afkomst; -**dom** (*gebied van een vorst*), o. -dommen; -**gunst** (*gunst van vorsten of van een vorst*), v. gmv.; -**hof** (*paleis van een vorst*), o. -hoven; -

-huis (*stamhuis*), o. -zen; -**kind** (*telg*), o. -eren; -**kroon** (*kroon van een vorst*), v. -kronen; -**telg** (*-spruit*), m. en v. -en;

-**zoon** (*zoon van een vorst*), m. -zonen, -s.

Vorstenlanden (aandr. O.-I. *de rijken Soerakarta en Djokjokarta op Java*), o. mv.; ook: sigaren, gemaakt van tabak uit die landen.

Vos (*roofdier van het hondengeslacht*), m. vossen: de mannetjes - heet vosrekel, het wijfje heet moervos; *de gewone -*, *de zwarte -*, *de witte -*, *de roode -*, *de zilver-*, *de ijs-*; fig. *iem. met rood haar*; ook: *hij is een slimme -*, geslepen vent; zegsw. *een - verliest wel zijn haren maar niet zijn streken*, al wordt hij oud, den aangeboren aard verliest iem. niet, deze verloochent zich niet; *men moet -sen met vossen vangen*, men moet slimheid tegenover slimheid stellen; spreekw. *als de - de passie preekt, boer, pas op je ganzen*, wantrouw de huichelaars.

Vos (*rood of roodbruin paard, met manen en staart van dezelfde kleur*), m. -sen; zie: Goudvos, Zweetvos.

Voskonijn (*stinkdier der Pampa's v. Brazilië, Argentinië en Peru*), o. -konijnen.

Vossebont, vos'senbont (*pelswerk van een vossevel, van vossevelen*), o. gmv.

Vos'sen (*hard studeeren*), ik voste, ik heb gevost: - *voor een examen. gmv.*

Vos'senhaar (*haar van een vos*), o. -haren; -**hol** (*hol v. e. vos*), o. -holen; -**huid** (*huid v. e. vos*), v. -en; -**jacht** (*jacht op vossen*), v. -en; -**kuil** (*kuil, om vossen te vangen*), m. -en; -**val** (*-klem*) v. -len.

Vos'sestaart (*grasachtige plant*), m. gmv.

Vos'sestaart (*staart van een vos*), m. -staarten: *met den - geeselen*, voor de leus, fig. *aaien*.

Vos'sevel (*huid van een vos*), o. -vellen.

Vos'sius, Geeraert Vos of - (1577-1649), beoefenaar der klassieke letteren en (in 1631) professor in de geschiedenis aan het atheneum te A'dam; tijdgenoot v. Vondel: *Wat treurtghe, Hooggeleerde Vos ...* (1632).

Vo'ta (*stemmen, geloften*), o. mv.: *pia -*, vrome wenschen (die nl. niet vervuld zullen worden).

Voteeren (*zijn stem geven, stemmen*).

Votief'steen (*geloftesteen*), m. -steenen: -en sieren de zijmuren van menige R.-K. kerk; ze zijn van marmor in den vorm van een rechthoek en bevatten een spreuk, een dankzegging, een gebed, enz.; zie Ex voto.

Votum (*stem, stemuitbrenging*), o. -s, *vota: een - van vertrouwen, e. - van wantrouwen*, blijk van vertrouwen, enz. in een ministerie.

Vout'kamertje (Vlaamsch. *opkamertje, nl. bovene.kelder of eenig gewelf*), o. -s. (ou=ou).

Vouw (*plooi*), v. -en: *de -en in een boek*.

Vouw'been (*houten, woren, beenen, enz. papiervouwer of vouwmes*), o. -en; -**blind** (*vouwbaar blind, openstaand vensterluik*), o. -en; -**deur** (*vleugeldeur*), v. -en; -**doos** (*doos met stukjes papier, waarvan figuren moeten gevouwen worden*), v. -doozen; -**en** (*uit valden: plooiën, vouwen leggen in*), ik vouwde, heb gevouwen: *de servetten -*, *met gevouwen handen*; -**stoel** (*klepstoel*), m. -en; -**tafel** (*klaptafeltje*), v. -s.

Vox clamantis in deserto, Lat. (*Een stem des roependen in de woestijn*, nl. van hem, die belangrijke waarheden verkondigt, maar dien men niet wil hooren; zie Joh. 1:23).

Vox huma'na (Lat. *de menschenstem: zeker orgelregister*), v. gmv.; zie Regaal.

Vox po'puli, vox De'i (Lat. *De stem des volks, de stem van God*), d.i. *wat het volk bestist of wil, is wél gedaan*, moet geschieden.

Vraag (*ondervraging; eisch*), v. vragen.

Vraag (Prot. volkst. *voor catechisatie*), v. gmv.

Vraag (*handel. kooplust voor een bepaald artikel*), v.: *er was veel - naar dat artikel*; - *en aanbod, koop- en verkooplust*, z. A a n b o d.

Vraag (*spraak. volzin in de vragende woord-schikking*), v. vragen: *er zijn directe vragen*: b.v. *Wie komt daar? er zijn indirecte vragen*: b.v. *Ik vraag, wie daar komt*; -**achtig** (*nieuwsgierig*), bn.; -er, -st; -**al** (*nieuwsgierige persoon; iem., die naar alles vraagt*), m. en v. -allen; -**baak** (fig. *vertrouwd raadsman*), v. -baken: *notaris Bollaers, de advocaat en - van den omtrek*, (Koetsveld); *Holland, in menig vak van studie de - der beschaafde wereld*, (Potg.); ook: boek, dat geraadpleegd kan worden; -**boek** (*vragenboek*), o. -en; - **en aanbod** (*economische wet, waardoor, meende men, alle handel, alle nering en bedrijf, alle nijverheid beheerscht werd*); -**gesprek**, o. -ken, zie In-

terview; **-punt** (onderwerp van het gesprek of debat, punt ter beantwoording), o. -en; **-punt** (de eigenlijke vraag), o. -en: *gij bemerkt, dat gij het - niet begrepen hadt (bij rekenwerk)*, (C.O.), zie **Quaestie**; **-spel** (zeker gezelschapsspel), o. -spelen; **-ster** (vrouw, die vraagt), v. -s; **-stuk** (vraag, quaestie), o. -ken: *het moeilijke - omtrent de zetelplaats van den wil*, (C.O.); een rekenkundig -, een algebraïsch -, som, opgave, voorstel; **-teeken** (spraak. leesteeke achter een directe vraag), o. -s, b.v. *Zult gij nu stellig komen? En hoe laat?* **-woord** (woord, dat een vraag inleidt), o. -en: *druk bij 't lezen op het -*, b.v. *Waar zijt gij?*

Vraat (verwant met *vreten*: *gultziguard*), m. vraten; **-achtig** (gultzig), bn.; -er, -st; **-zucht** (gultzigheid), v. gm.v.; **-zuchtig** (gultzig, schrokkerig), bn.: *de -e wolf*; -er, -st.

Vracht (lading van een vaartuig of voertuig, van een wagen of kar; ook: vrachtloon, vrachtprijs, vervoerloon), v. vrachten: *dat schip heeft veel - in*; die meubelen kosten tien gulden aan -; ook: *lastje: een -je hout halen, dat is een heele -*; **-auto** (auto tot vervoer van vrachtgoed), v. -'s; **-boot** (stoomboot, uitsluitend bestemd voor het vervoer van goederen), v. -booten; **-brief** (schriftelijk bewijs van overeenkomst tusschen den afzender en den schipper), m. -ven; **-contract**, o. -en, zie Cherte-partij.

Vracht'geld (vervoerloon; ook: betaling voor een overtocht per schuit), o. -en; **-goed** (koopmansgoed, dat per goederentrein wordt vervoerd), o. -eren; **-kar** (kar van een vrachtrijder), v. -ren: *de groote, tweewielige N.-Br. -*; **-lijst** (lijst van de ingeladen goederen), v. -en; **-loon** (vervoerloon, vrachtprijs), o. -en; **-paard** (paard voor de vrachtkar), o. -en; **-rijder** (vrachtondernemer, eigenaar van een vrachtkar), m. -s; **-schip** (schip voor goederenvervoer), o. -schepen; **-schuit** (kleiner soort van vrachtschip), v. -en; **-slede** (slede voor goederenvervoer), v. -n; **-vaarder** (transporteur), m. -s; ook: *de schipper zelf*; de Hollanders werden de -s van W.-Europa, (Fruin); **-vaart** (vaart met vrachtschepen), v. gm.v.; **-vrij** (vrij v. vrachtgeld of port), bn., zie Franco; **-wagen** (wagen v. goederenvervoer), m. -s, zie Transportwagen.

Vragen (een vraag doen), ik vraagde of vroeg, heb gevraagd: *ik vraag naar zijn broeder, informeer; deze heer vraagt de geschiedenis, examineert; hoeveel vraagt ge hiervoor?* eischt; *hij vroeg haar hand, hij vroeg haar ten huwelijk.*

Vragenboek (catechismusboek), o. -boeken; **-bus** (bus, waarin men vragen kan deponeeren), v. -sen; **-dag** (dag, dat de leden der 2e Kamer mondeling of schriftelijk vragen tot de regering kunnen richten), m. -dagen; **-derwijs**, **-wijze** (bij wijze van vragen), bw.: *hij behandelt dit leervak -*, *hij onderwijst -*, al vragende.

Vrank (vrij), bn.: zegsw. *vrank en vrij*, d. i. geheel vrij; „*Vrank, Vrij, Vroom, Vroed*”, leus der Nederl. turners; ook: Frank.

Vra'tig (gultzig), bn.: *een -e snoek, vraatzuchtig, -e wolven*; -er, -st; zie **Vraat**.

Vre'de, vree (toestand v. rust, eendracht, eensgezindheid), m. gm.v.: *- zij met u! laat mij met -*; *daar heb ik - mee, neem ik genoegen mee; met iedereen in - leven, de*

huiselijke -; zie: **Godsvrede**, **Godsdienstvrede**, **Huisvrede**.

Vre'de (het tegenst. van oorlog), m. gm.v.; *e. duurzame -*, *e. eervolle -*; *e. gewapende -*, het leger wordt in oorlogstoestand gehouden; *de godsdienst- van Augsburg, 1555*; *den - handhaven*; ook, vredesverdrag: *- sluiten*.

Vre'debond (bond ter bevordering van den wereldvrede), m. -bonden; **-breuk** (het verbreken van den vrede), v. gm.v., zie **Huisvredebreuk**; **-handel** (onderhandeling over den vrede), m. gm.v.; **-lie'vend** (tot vrede geneigd), bn.: *een - vorst*; **-offer**, o. -s: *het - was in de Joodsche wet een dank -*, een gelofteoffer: d. i. een vrijwillig offer van hem, die in vrede was met Jehova en in liefde tot hem bad; **-rechter** (Vlaamsch. kantonrechter), m. -s.

Vre'desconferentie (juister Oorlogskonferentie, wijl op deze samenkomsten van afgevaardigden der natien de rechten en verplichtingen van oorlogvoerende en neutralen worden vastgesteld), v. -s, -tiën; **-congres** (internationaal congres over den wereldvrede), o. -sen; **-naam**, in -, ter wille van den vrede: *zwijg in -*, *doe het in -*; **-onderhandeling** (onderhandeling over den vrede), v. -en; **-paleis** (prachtgebouw ten dienste der vredesconferentiën: nl. in Den Haag, van de miljoenen door den Amerikaan Carnegie daartoe geschonken), o. gm.v.; **-pijp** (pijp, welke geroekt wordt als zinnebeeld van den vrede, nl. bij de Indianen), v.; **-preliminairen** (voorloopige voorwaarden van den vrede), v. mv. (al = è).

Vre'destempel (Rom. tempel van Janus), m.: in oorlogstijd stond de tempel van Janus open, totdat de vrede hersteld was; **-tijd** (tijd, dat er vrede heerscht), m. gm.v.; **-tractaat** (vredesverdrag), o. -tractaten; **-verdrag** (verdrag, waarbij vrede gesloten wordt), o. -en; **-voorslag** (voorstel tot vrede), m. -en; **-voorwaarde** (voorwaarde, waarop vrede gesloten wordt), v. -n.

Vre'devlag (de witte vlag), v. -gen; **-vorst** (vorst, die vrede sticht of wil), m. -vorsten; fig. de Messias, de Christus; **-vuur** (vuur, ontstoken ter eere van den vrede), o. -vuren, ook: **Vrees'vuur**; **-zang** (lied ter eere of tot verheerlijking v. d. vrede), m. -en.

Vre'dig (rustig en tevreden d. i. kalm en ongestoord), bn. en bw.: *een - verblijf, een -e stilte*, (C.O.), *e. -e dommel; iets - aanzien*; -er, -st.

Vree (vrede), m. gm.v.

Vreed'zaam, bn. en bw.: *landbouw is een - bedrijf; deze volken leven -*, zonder oorlog, in vrede; *-zamer, -st*.

Vreemd (uitheemsch; zonderling), bn. en bw.: *-e talen, -e volken, -e planten, -geld; een -e snaak, een - geval, dat komt mij - voor, ergens - van opzien*; -er, -st.

Vreem'de (onbekend persoon), m. en v. -n. **Vreem'de**, o. gm.v.: *het - van een omgeving, ongewone; het - v. iem. houding, zonderlinge*.

Vreem'de, in den -, o.: i. h. buitenland b.v. *in den - toeven, verkeerden, verblijven*.

Vreem'deling (vreemde, buitenlander, onbekende), m. en v. -en; voor het vr. ook **-e**; *een - in Jeruzalem*, zie aldaar.

Vreem'delingenboek (register, waarin vreemde bezoekers eener sociëteit, enz. hun naam schrijven), o. -en; **-legioen**, o., zie

- Vreemden-; -**verkeer** (het bezoek door vreemdelingen aan een stad of landstreek), o. gmv.: *het - in Parijs, in den Hartz*.
- Vreemdelingschap** (toestand, waarin een vreemdeling verkeert), v. gmv.: *fig. in - zijn, ballingschap; in - gaan dolen*.
- Vreemdenlegioen** (Fr. legerkorps in Algerië, met soldaten v. allerlei naties), o. gmv.
- Vreemdigheid** (zonderlingheid), v. -heden.
- Vreemdsoortig** (ongewoon, afwijkend), bn.: *de rog is een -e visch; -er, -st*.
- Vreem'pje** (vreemd of zonderling persoon), o. -s: *wat een -!* (Potg.)
- Vrees, vree'ze** (angst, schrik), v. vreezen.
- Vrees, vree'ze** (ontzag, eerbied), v. gmv.
- Vreesachtig** (bang), bn. en bw.: *de haas is -, schuw, schichtig; - rondzien, met vrees; -er, -st*.
- Vreeselijk, vrees'lijk** (vreesaanjagend), bn. en bw.: *een - kanongebulder, een - lavaai; zijn examenwerk is - slecht, erg; ook tw. -, wat een toestand!*
- Vrees'schip** (konwooischip), o. -schepen. vero.
- Vrees'wolf**, m. en v. -wolven; z. Vreetzak.
- Vrees'zak** (vraat), m. en v. -zakken. gmv.
- Vrees'vuur**, o. -vuren; zie Vrede vuur.
- Vrees'zen** (angst gevoelen, duchten, ontzag hebben voor, ontzien), ik vreesde, heb gevreesd; spreuk: *Vrees God, eer den Koning*, heb eerbied, heb ontzag voor.
- Vrees'zen** (bang zijn voor), ik vreesde, heb gevreesd: *het gevaar -, duchten*.
- Vrek** (gierig, inhalig), bn.; vrekker, -st.
- Vrek** (gierigaard, schraper), m. vrekken.
- Vrek'kig** (gierig, schraperig), bn.; -er, -st: -*elui, gmv.; -heid* (brutale gierigheid), v. gmv.
- Vre'ten** (uit *ver* en *eten*: *gultzig eten*), men vrat, heeft gevreten; het eten van dieren: *dit paard wil niet -, voedsel gebruiken; -er* (gultzigaard), m. -s, vr. vreetster, -s; -*erij* (stokkertij, vreetpartij), v. gmv. plat.
- Vreugd** (vreugde), v. gmv.
- Vreugd'e** (blijdschap, uitgelatenheid), v. gmv.: *een gevoel van -, ik beleef - aan dat kind, een ongestoorde -; hij was de - zijner ouders*, voorwerp van vreugde; -**bedrijf** (feestviering), o. -bedrijven; -**betoon** (betoon, uiting van vreugde), o. gmv.; -**dag** (feestdag), m. -en; -**lied** (lied uit vreugde, dat getuigt van vreugde), o. -liederen; -**loos** (zonder vreugde), bn.; -zer, meest -; -**traan** (traan, die uit blijdschap opwelt), m. -tranen; -**vol** (vol blijdschap), bn.; -**vuur** (vuur, ontstoken als teeken van vreugde, van zege, van vrijheid, van verlossing), o. -vuren.
- Vriend, vrind** (bemind persoon), m. -en; -**je**, o. -s; zie: *Allemansvriend, Boezem-, Schijn-, (als aanspreking): zeg eens -je!* z. *Vriendin*.
- Vriendelijk** (voorkomend, welwillend), bn. en bw.: *een - mensch, een -- gelaat, lief; -e woorden, minzaam; iem. - aankijken; de zon scheen -, aangenaam; de rook steeg vriendelijk uit de schouw* (B. ter Haar); -er, -st.
- Vriendendienst** (dienst, dien vrienden elkaar bewijzen), m. -en; -**feest** (feest van vrienden onder elkaar), o. -en; -**groet** (hartelijke groet van vrienden), m. -en; -**kout** (gezellig gepraat), m. gmv.: *avonden bij gezelligen - doorgebracht*, (Koetsv.); -**kran** (vriendenkring), m. -en, z. *Krans*; -**kring** (kransje, gezelschap van vrienden), m. -en; -**maal** (diner, waarbij enkel vrienden aanzitten), o. -malen; -**rol** (een rol albumplaatjes in een koker), v. -len, vero.
- Vriend Heim'** (de dood als levend skelet), m.; zie *Zeisman*.
- Vriend'houdend** (gehecht aan, houdend van zijn vrienden, de vriendschap aanhoudend), bn.: *den goeden, besten, liefdekweekenden, -en Robertus Nurks*, (C. O.)
- Vriendin'** (vrouwelijke vriend), v. -innen; -**din'netje**, o. -netjes.
- Vriend'lief** (lieve vriend), m., ook, **Vriend'jellief**, beide bij aanspreking.
- Vriend'schap** (verhouding als vriend), v. gmv.: *die - was van korten duur; de - was in grim verkeerd*, (Staring).
- Vriend'schap** (als aanspreking tot een onbekende): *zeg eens, -, hoe laat is het?* vero.
- Vriendschap'peilijk** (als vriend, met of uit vriendschap), bn. en bw.: *heel zijn - gemoed schoot vol*, (C. O.); - *met iem. -gaan*.
- Vriend'schapsband** (fig. band, die vrienden aan elkaar verbindt), m. -en; den - *nauwer toehalen*, de vriendschap inniger doen zijn; -**beker** (beker wijn, aan de vriendschap gewijd), m. -s; -**betoon** (uiting van vriendschap), o. gmv.; -**betrekking** (onderlinge betrekking tusschen vrienden), v. -en; de - *met iem. afbreken*; -**betuiging** (betuiging van vriendschap), v. -en; -**dienst** (dienst, uit vriendschap bewezen), m. -en; -**plicht** (plicht der vriendschap), m. -en; -**verbond** (verbond, uit vriendschap gesloten), o. -en.
- Vries'gansen** (ganzen, uit het hooge noorden, die door haar komst op onze kusten kou voorspellen), v. mv.
- Vries'punt** (nulpunt), o. gmv.: het is tien graden onder het -; op de thermometerschaal v. C. en R. is het - de streep, welke den stand v. h. kwik aangeeft, wanneer het instrument gedompeld is in smeltend ijs.
- Vries'weder, -weer** (vriestend weer), o. gmv.
- Vries'zen**, het vroor (vroos), heeft gevoren (-vrozen): *het vriest, dat het kraakt, de gracht is dichtgevroren, mijn karaf is stukgevrozen*.
- Vrij** (los, ongedwongen, onbelemmerd), bn. en bw.: *een -e vertaling, niet naar de letter; hij is - van krijgsdienst, niet verplicht tot; een - uitzicht, onbelemmerd; ik laat u de handen -, ik laat u alle vrijheid, zie Vrije hand; ik ben van avond -, niet bezet*.
- Vrij** (ongehinderd, los), bn.; als eerste lid in samengest. w.w.: -*blijven, -koopen, z. ald.*
- Vrij'af**, bn.: - *hebben, verlof of vacantie hebben, -nemen; -geven*.
- Vrij'a'ge** (verkeering, vrijertij), v. -s. (g = zij).
- Vrij'beroep** (ambacht, destijds niet aan gildewetten gebonden), o. -en.
- Vrij'biljet** (gelebiljet, vrijen doorgang verleende; gratis-plaatskaartje), o. -biljetten; -**blijven** (verschoond blijven, zich tot niets verbinden), ik bleef -, ben -gebleven; -**brief** (vrijbiljet), m. -brieven; fig. toegangs- of verlofbrief: *een adellijke titel is veelal een - voor de hoogste kringen*; -**buiten** (op roof varen), ik vrijbuitte, heb vrijgebuit; -**buit** (kaper, zeeroover), m. -s; -**buit'erij'** (kapertij), v. -en; -**burg** (versterkt kasteel), m. -en, vero.
- Vrij'dag** (zesde dag der week, bij de Germanen gewijd aan Fria of Frigga, een gemalin van Odin en moeder van Balder), m. -dagen; *Goede-, d. i. Vrijdag vóór Paschen*.
- Vrij'dag** (de Zondag of de heilige dag van den

Islam), m.: op — moet elke Moslem, zelfs de Padjah, zijn gebed doen in de moskee.

Vrijdags (op *Vrijdag*), bw.: — is het hier markt.

Vrijdagsch, bn.: de — e markt, op *Vrijdag*, zegsw. — weer, *Zondagsch weer*.

Vrijden (bevrijden), ik vrijdde, heb gevrijd; ook, **Vrijen**: ik zal u vrijen van ramp en rouw, (Huygens, *Scheepspraet*); zie ald.

Vrijdenker (vrijgeest: persoon, die alle dogmatisch geloof verwerpt), m. — s: een — bekeer, (Koetsveld).

Vrijdom (onthefing, vrijstelling), m. gm.v.: de adel had — van belasting; er bestaat — van briefport voor dienstreuen.

Vrije (vrijgeborene, niet in slavernij zuchtend persoon), m. en v. — n: in de dagen van het leenstelsel stelden zich de — n wel onder de schuts van een machtig edelman.

Vrije (gesch. rechtsgebied eener vrije stad), o. gm.v.: in het — van Brugge.

Vrije gemeente (vereniging van personen, die streven naar zedelijke verheffing, buiten de Openbaring om), v.: de — te A'dam.

Vrije hand: iem. de — laten, hem geheele vrijheid v. handelen laten; zie *Carte blanche*.

Vrije kunsten (datgene, wat in oude dagen de vrije man te weten had), v. mv.: in de Middeleeuwen zijn de — tot zeven beperkt: grammatica, dialectica, rhetorica, d. i. het *trivium*, behoorend tot de lagere scholen, en: arithmetica, geometria, musica en astronomia, d. i. het *quadrivium* voor de hoogere scholen.

Vrijelijk (op vrije wijze), bw.: je kunt hier — binnegaan, zich ergens — bewegen; ge kunt — over mij beschikken.

Vrijen (liefhebben; minnekozen, liefde betoonen), ik vrijde (vree, vroeën), heb gevrijd (gevreëen): „Kijk reis aan! Pieter zit waarlijk te —”, (C. O.); — **er** (minnaar), m. — s; — **erij** (minnekozerij, verkeer), v. — en.

Vrijen (moeite doen om in iemands gunst te komen; ook: vleien, fleemen), hij heeft gevrijd; scherts. dit kind vrijt met zijn moeder om een stukje lekkers.

Vrijen (bevrijden), ik — de, heb gevrijd, zie *Vrijden*.

Vrije oefeningen (gymnast. die oefeningen, welke zonder gereedschappen worden gedaan en zuiver bepaald zijn door vorm, richting en regelmaat), v. mv.

Vrije universiteit: Protestantsche inrichting voor academisch onderwijs, zonder subsidie of ondersteuning van den staat, in 1880 te A'dam gesticht.

Vrijgeboren, bn.: een — man, niet geboren als lijfeigene of slaaf; als zn. — e, m. en v. — n.

Vrijgeest (iem., die alle dogmatisch geloof verwerpt, libertijn), m. — en; — **geesterij** (— denkerij), v.; — **gelatene** (slaaf, door zijn meester in vrijheid gesteld), m. en v. — n: hij was een —, zie *Tironische noten*;

— **geleide** (gewapend geleide), o. gm.v.;

— **geven**, ik gaf —, heb — gegeven: de burgemeester zal vanmiddag —, vrij-af geven;

— **gevig** (mild, goedgeefsch), bn. en bw.;

— **er**, — st; — **gezel** (ongehuwde man), m.

— **len**, zie: *Celibatair* en *Eenloopend*;

— **goed** (tamelijk goed), bn.: een — opstel.

Vrijgraaf (voorzitter van een veemgericht), m. — graven, vero.: hij werd door den koning benoemd; — **handel** (het door geen inko-

mende of uitgaande rechten belemmerde internationale handelsverkeer), m. gm.v.;

— **handelstelsel**, o. gm.v.; — **haven** (haven, zonder in- en uitvoerrechten), v. — s: een — staat voor de schepen van alle natiën open, en er wordt geen tol, doch alleen haven-geld geheven; — **heer** (baron, bezitter v. e. vrijleën), m. — heeren; — **heerlijk**, bn.: — e rechten; — **heerschap** (baronie), o. — pen.

Vrijheid (het vrij-zijn, onafhankelijkheid), v. gm.v.: — van religie, de — van het wetenschappelijk onderzoek; zijn — her-

krijgen, uit de slavernij verlost worden, uit gevangenschap geraken; de — nemen, vrijmoedigheid; een dichterlijke —, usance, om eenige fout te maken tegen de spraakkunst; volkst.: vrijigheid: als ik de — nemen mag,

zet *Kees*, (C. O.)

Vrijheid, v. — heden: de vrijheden eener stad, handvesten, privilegiën.

Vrijheid (gesch. rechtsgebied), v. — heden: *Amalia van Solms hield 10 Sept. 1649 haar intocht in de — van Turnhout*; zie *Vrije*.

Vrijheid. Gelijikheid en Broederschap (gesch. de leus der groote Fransche revolutie), v.

Vrijheidlievend (van de vrijheid houdend), bn.; — **min'nend** (— lievend), bn.

Vrijheidsboom (boom der vrijheid in den Franschen tijd), m. — en: — **hoed** (nl. als zinnebeeld), m. — en: de *Ned. maagd draagt een — op een speer*; — **mutts** (phrygische muts), v. — en; — **zin** (geneigdheid, drang tot vrijheid), m. gm.v. de — onzer vaderen; — **zucht** (liefde tot vrijheid), v. gm.v.

Vrijhouden, ik hield —, heb — gehouden: ga maar mee, ik zal je —, de kosten van je vertering betalen; een huis — van muizen en ratten, behoeden voor; — **kaart** (gratisbiljet ter bijwoning van een concert, een opera, enz.), v. — en; — **komen**, ik kwam —, ben — gekomen: hij kwam met een vermaning vrij, ergens van afkomen; — **koopen**, ik kocht —, heb — gekocht: men trachtte de christenslaven vrij te koopen, loskopen, hun vrijheid te koopen; — **korps** (krijgsw. afdeling vrijwilligers in oorlogs- of revolutietijden, niet tot het geregelde leger behoorende; bende gewapende burgers, die hun eigen rusting bekostigen), o. — en; — **laat** (gesch. zekere niet-vrijgeborene), m. — laten: de — laten betaalden zekere lasten en tolleren hadden eenige vrijheden, z. *Laat*; — **laten**, ik liet —, heb — gelaten: ik zal den gevangene —, de vrijheid geven; ook: iemand —, verlof geven tot; — **leen**, o. — leenen: dit was een —, d. i. niet met dienstverplichtingen bezwaard, gesch.; — **lot**, o. — loten: op twintig loten heeft men daar een —, één lot op den koop toe; — **loten**, ik lootte —, heb en ben — geloot: zich —, deze jongen heeft zich — geloot, nl. van de militie of den dienst en wel door loting; — **macht** (onbepaalde macht), v. gm.v.; — **machtig**, bn.: de *Tsaar is een — vorst*, onbepaalde macht hebbende; — **ma-**

ken (bevrijden van een last, een verplichting, enz.), ik maakte —, heb — gemaakt: iemand van een verbintenis —, loskopen.

Vrijmetseelaar (lid der vrijmetseelaarsvereniging), m. — laars, — laren; — **lartij** (geheime vereniging, naar luid harer officieele mededeelingen strevend naar de emancipatie der menschheid), v. gm.v., zie: *Franc-maçon* en — **maçonnerie**; — **moe'dig** (onbe-

schroomd), bn. en bw.: een - antwoord; - spreken; - **plaats** (wijkplaats), v. - en: *Culemborg was een -*, vrije plaats, d. i. plaats, verwaarts bankroeters konden uitwijken, z: Vianen en Vrijstad; - **pleiten** (door pleiten iem. onschuldig doen verklaren), ik pleitte -, heb - gepleit: de advocaat trachtte zijn cliënt - te pleiten, nl. voor straf of boete te vrijwaren; fig. dat is niet vrij te - van eenige overdrijving; zich -; hij kon zich niet - van baatzuchtige bedoelingen. **Vrijpostig** (al te vrij), bn.: een - e kerel, indringerig; -er, -st. **Vrijsheren** (lid van het veemgericht), m. -en; een - heette ook Wetende of Ingewijde. **Vrijshutter**, m. -s; zie Franc-tireur. **Vrijpraak** (vonnis van onschuldigverklaring), v. -spraken; - **spreken**, ik sprak -, heb - gesproken: de beschuldigde werd - gesproken, onschuldig verklaard; - **spreking**, v. -en; - **staan** (toegestaan of vergund zijn), het stond -, heeft - gestaan: het staat u vrij binnen te komen, het is u vergund. **Vrijstaat** (vrije republiek), m. -staten: de voormalige Oranje-Vrijstaat in Z.-Afrika; - **stad** (vrijplaats), v. -steden; z. Vrijplaats. - **stad** (vrije Duitse rijksstad), v. -steden: Hamburg is een -; - **stellen** (ontstaan, vrijlaten), ik heb - gesteld: iemand - van dienst, ontheffen; - **stelling** (ontheffing), v. -en. **Vrijster** (minnares), v. -s: ook, zeg eens, -, waar woont hier de dokter? dienstmeisje; een - v. biesjesdeeg, een sinterklaaspopje. **Vrijstoel** (rechtszetel van het veemgericht), m. -en; de eerste - was gevestigd te Dortmund in Westfalen; zie Vrijsheren. **Vrijthof** (verouderd woord voor: omheinde plaats, voorhof eens tempels, inzonderheid kerkhof of vredehof), o.: het - te Maastricht, openbaar, met boomen omlijst wandelplein. **Vrijverklaren** (onafhankelijk verklaren), ik heb - verklaard: de Spanjaarden moesten de Nederlanden -, erkennen als vrije landen: de negers in Suriname werden in 1862 vrijverklaard; - **verklaring**, v. -en; - **vrouw** (barones), v. -en: zij was - van geboorte, geboren als bezitster eener vrije heerlijkheid, zie: Vrijheer, Vrijleen; - **waren** (ergens voor behoeden), ik vrijwaarde, ik heb gevrijwaard: ik wil u - voor teleurstelling; - **waring** (waarborg, garantie), v. -en. **Vrijwillig** (met of uit vrijen wil, uit eigen beweging, niet gedwongen), bn.: een - e geldleening (1915), een - e verkoop van goederen, een - e bekentenis; bw.: - dienstnemen, zich - bij het gerecht aanmelden. **Vrijwilliger** (iem., die uit vrijen wil in den militairen dienst treedt), m. -s: hij nam dienst als -, hij teekende als vrijwillig soldaat; zie ook: Koloniaal. **Vrijwilligerskorps**, o. -en; z. Vrijkorps. **Vrijzin'ig** (vooruitstrevend), bn.: een - e regeering, een - spreker in de Tweede Kamer, een - e maatregel, Jan Rap is zeer -, zeer! (De Gén.); -er, -st; - **held**, v.; z. Liberaal. **Vriend** (kameraad, vriend), m. -en; -je, o. -s. **Vroed** (wijs, ervaren, voorzichtig), bn. en bw.: Jan, die vroem en - was, (Potg.); -er, -st; - **held**, v. gmv.; - **kunde** (verloskunde), v. gmv., zie Obstetrie; - **kundig** (wat op de vroedkunde betrekking heeft, bekwaam in de obstetrie), bn.; - **man** (lid der vroederschap), m. -mannen; - **meester** (verlos-

kundige), m. -s; - **schap** (stedelijke regeering in de dagen der Ned. Republiek), v. -pen, vero; - **vrouw** (verloskundige), v. -en. **Vroeg** (tijdig, het tegenovergestelde van laat), bn. en bw.: het is nog -, een - e zomer; des morgens is hij - op; -er, -st. **Vroegbeurt** (kerkdienst, vroeg in den morgen), v. -en; - **dienst** (vroeg dienst, in een kerk), m. -en; - **kerk** (stille Mis des Zondags in den morgen), v. gmv.; - **mis**, v. -sen; - **preek** (Herv. kerkdienst in den ochtendstond), v. -en; - **rijp**, bn.: dit zijn - e peren, vroegtijdig rijp; fig. te vroeg ontwikkeld: spreekw. *Vroeg rijp, vroeg rot*, (Cats); - **te** (vroeg morgenrijd, begin v. d. dag), v. gmv.: hij vertrok in de -, - **tijdig** (niet laat), bn. en bw.: een - vertrek; zij gingen - op marsch, vroeg. **Vrome** (godsdienstige), m. en v. vromen. **Vromelijk** (op vrome wijze, stil, ingetogen), bw.: - bidden, - leven. **Vromigheid** (vroomheid), v. gmv. **Vrommes** (vrouwenschap), o.: een knap - .gew. **Vroolijk** (opgeruimd, blijde), bn. en bw.: zich - maken, verblijd zijn; zich om iets - maken, om iets lachen; zegsw. *hij leeft als - Fransje*, onbezorgd; -er, -st. **Vroom** (vroeger: dapper, thans, godvruchtig), bn.; vromer, -st; - **heid** of vromigheid (heldhaftigheid, nu: godsvrucht), v. gmv. **Vroon** (bezitting, waarop heerendiensten rusten), o. vroomen; - **dienst** (heerendienst, dienst den heer verschuldigd), m. -en, zie Hand- en Spandiensten; - **geld** (belasting in geld, den heer te betalen), o. -en; - **goed** (goed tot het vroom behoorende), o. -eren; - **heer** (heer, die recht op vroomdiensten had), m. -en; - **hof** (hofstede, waarop vroomdienst lag), o. -hoven, in't Limb.: Vroenhoof, het dorp Vroenhoven en Oud-Vroenhoven; - **land** (land, waarop vroomdienst drukte), o. -en; - **recht** (recht op vroomdienst), o. -en; - **visscherij** (visscherij, waarbij een deel der vangst aan den vroomheer rechtmatig toekwam), v. -en; - **water** (vischwater met vroomrecht), o. -en. **Vrouw** (vrouw. persoon), v. -en: zij is mijn -, echtgenoot; de - des huizes, meesteres; zie: Huisvrouw, Boter-, Groente-, Visch-, Wasch-, Werkvrouw. **Vrouwelijk**, bn.: -e bezigheden; spraak. het - taalgesticht; de -e linie, zie Linie; plantk. -e bloemen, met alleen stampers. **Vrouwelijk rijm**, o.; zie Rijm. **Vrouwenaar** (karakter der vrouw), m.; - **arbeid** (arbeid, werk der vrouw), m.: - wordt in den regel slecht betaald; - **arts** (arts voor vrouwenziekten), m. -artsen; - **beeld**, o. -beelden; - **beul** (man, die zijn vrouw mishandelt), m. -en; - **beweging** (het streven der vrouw naar emancipatie d. i. naar eigen verheffing in gezin en maatschappij), v. gmv.; zie: Emancipatie en Feminisme; - **bond** (vereniging van vrouwen tot bevordering van liefdadige en andere werken), m. -en; - **congres** (congres van dames ter behandeling van allerlei vraagstukken op sociaal gebied, waarbij de belangen van vrouwen betrokken zijn), o. -sen; - **dag** (2 Febr. R.-K. feestdag), m. gmv., ook, Lichtmis geheeten: ik (Barend) wordt met - acht en zestig, (C. O.); - **haar** (soort van bladmos), o. gmv.; - **haat** (haat

van de zijde der vrouw), m. gmv.; -**hand** (hand eener vrouw, ook, het schrift eener vrouw), v. -en; -**hater** (man, die vrouwen haat), m. -s: de heer Wagenstert, die toch een - was, (C. O.); -**kerk** (onzelieve-vrouwenkerk), v. -en, zie Notre-Dame; -**kiesrecht** (het recht van vrouwen om, evenals de mannen, het kiesrecht uit te oefenen), o. gmv.: in Finland (1906) voor den Landdag, in Noorwegen (1907) voor het Storting, met geringen census; in Denemarken (1908) voor de gemeenteraden; in Australië in alle staten, behalve in Victoria; in Bohemen (1861), op IJsland (1911), enz.

Vrouwenklooster (klooster voor geestelijke zusters), o. -s; -**leen** (konkelteen), o. -leenen, ook: Spilleleen; -**munt** (balsemkruid), v. gmv.; -**roosje** (koekoeksbloem), o. -s; -**stem** (stem eener vrouw of der vrouw), v. -men, zie Stem: een welhuidende -; -**werk** (werk, dat geschikt is voor vrouwen), o. gmv.: metselen is geen -.

Vrouw'lief (lieve vrouw), v. gmv.; ook: Vrouwtelief, o. gmv., bij aanspreking.

Vrouw'mensch (vrouwspersoon), o. -lui; spreekt. Vrommes, zie Man mensch.

Vrouw'spersoon (kleinacht. voor vrouw), o. -personen; zie Wijf.

Vrucht (fruit, fig. voortbrengsel), v. -en: een aard-, een bes-, een boom-, een doos-, een dop-, een peul-, een steen-, een veld-, zie telkens ald.; houdt gij van -en? spreekw. Aan de -en kent men den boom, zie Boom; fig. de - van al dien arbeid, opbrengst, gevolg; dat zal geen - opleveren; hij heeft met - examen gedaan, met goeden uitslag; alle pogingen bleven zonder -, resultaat.

Vrucht'baar (vruchtdragend), bn.: een - bare akker, veel vrucht opleverend; fig. een - jaar, met rijken oogst; een - schrijver, die veel levert; -der, -st.

Vrucht'beginsel (stampet eener bloem), o. -s; -**bekleedsel** (zaadhuisel), o. -s; -**bodem** (bloembodem, waarop de stampers zich bevinden), m. -s; -**boom** (boom, dragende eetbare vruchten), m. -en; -**dragend** (vrucht opleverend; fig. gezegend, nuttig), bn.: e. -e boom; -e arbeid, -e pogingen.

Vrucht'eloos (zonder resultaat, ijdel, vergeefs), bn. en bw.: -looze moeite, -looze nasporingen, -looze pogingen; al wat hij deed, was -; - smeeken, - studeeren of navorschen; -**loos'heid**, v. gmv.: de - van die verdediging bleek.

Vrucht'en (vreezen), ik vruchtte, heb gevrucht, vero.: toen wij het wijcken der verleghe krijghsliën vruchtten, (Vondel).

Vrucht'entmesje (roesturij dessertmesje), o. -s; -**schaal**, v. -schalen; -**tentoonstelling**, v. -en; -**tijd** (herfst), m. gmv.; -**wijn** (wijn, gegist uit vruchtensap), m. gmv.

Vrucht'gebruik (zakelijk recht, om van eens anders goed de vruchten te trekken, alsof men de eigenaar zelf was), o.: mijn vader heeft het - van die landertjen, d. i. het recht op de opbrengst; -**er**, m. -ers; -**ster**, v. -sters; zie: Usufructus of Ususfructus.

Vul (Fr. gezicht, uitzicht, inzicht), v. -s.

Vulg (verwant met vuil: gemeen, slecht, laag), bn. en bw.: een -e daad, dat is -e taal, laster; Sikko was in West-Friesland met de dochter van een -en dorper in den echt getreden, (Van Lennep).

Vuil (vuilnis, vuiligheid), o. gmv.

Vuil (eig. rottend, verrot: morsig, onrein), bn. en bw.: een - kind, smerig, onzindelijk; fig. een -e zaak, laag, verachtelijk; een - boek, onzedelijk; -e praat, vieze; zegsw. een -e pijp rooken, er slecht afkomen; een -e kust, onveilig, rotsachtig; -**tje**, o.: er is geen - aan de lucht, zeew. er dreigt hoegenaaud geen slecht weer, de lucht is schoon, is helder.

Vuilaard'ig (gemeen, op vuile wijze), bn. en bw.: -e laster, een - geschrift; - te werk gaan; -**heid** (gemeenheid), v. -heden.

Vuil'bek (persoon), m. en v. -ken: die oostganger is een -, iem., die vieze taal uitslaat.

Vuil'bekken (vuile, vieze, onzedelijke taal uitslaan), men -bekte, heeft gevuilbekt.

Vuil'handel (eig. handel in vuile dingen, inz. in zedeloze boeken, platen, enz.), m. gmv.

Vuil'igheid (drek, uitwerpsel), v. -heden.

Vuil'lik (vuilaardig mensch), m. en v. -en.

Vuil'maken (bevuilen, ontreinigen), ik heb -gemaakt: het water eener bron -.

Vuil'nis (vullis, vuiligheid, drek, vuil uit huis of hof), v. gmv.; -**bak** (bak voor het huisvuil), m. -bakken; -**belt** (stapelplaats v. vuilnis, dépôt van vuilnis), v. -en, zie Belt; -**hoop** (stapel vuilnis), m. -en; -**kar** (overdekte kar v. d. stadsreinigingsdienst), v. -karren; -**man** (man der stadsreiniging, die de vuilnisbakken ledigt in de vuilniskar), m. -mannen; -**zijp** (volkst. zinkput), v. -en.

Vuil'poes (smeerpoes), m. en v. -en.

Vuil'te (vuilheid, het vuile), v. gmv.

Vuist (dichtgesloten hand), v. vuisten: zegsw. een - zetten, met de vuist dreigen; voor de - spreken, onvoorbereid; muz. een stuk voor de - spelen, prima vista, zonder voorstudie; in zijn -je lachen, heimelijk, in stilte; iets uit het -je, uit de hand; **vuist** (mets. hamer met twee platte koppen en korten steel), v. -en; -**gevecht** (gevecht met de vuisten), o. -en; -**recht** (gesch. in de Middeleeuwen het recht van den sterkste), o. gmv.; -**slag** (slag met de vuist), m. -slagen; -**vechter** (iem., die bedreven is in het boksen), m. -s; -**vol** (handvol), v. vuisten vol.

Vul'bier (dun bier, scharrebier), o. gmv.

Vulcaniseeren (in het vuur doen gloeien).

Vulca'nus, myth. de god van 't vuur en v. d. bewerking der metalen; (ook, Mulciber, d. i. smeder van het ijzer, Gr. Hephaestus).

Vulgaat, **vulga'ta** (R.-K. overzetting (366-384) van den Bijbel in de Lat. taal, door den kerkvader Hieronymus), v.

Vulgair' (Fr. alledaagsch, grof, plat), bn.

Vulgariteit' (platheid, ruwheid), v. gmv.

Vulga'riter (op algemeene wijze), bw.

Vul'gus (het gemeene volk, het grauw), o. gmv.

Vul'haard (haard, die tevens vulkachel is), m. -haarden.

Vulkaau' (vuurberg), m. -kanen: Java heeft een 50-tal -kanen, waarvan er noggenoeg een 20-tal werkend zijn.

Vul'kachel (moderne kachel, die eens per dag of per week gevuld wordt), v. -kachels.

Vulka'nisch, bn.: een - gebergte, een - eiland, -e asch; de Minahassa (Celebes) is -.

Vul'len (vol maken), ik heb gevuld: een vat -, een bed - met veeren, een kip - met gehakt; gevulde zeilen, een gevulde stoelzitting.

Vul'ling (het vullen), v. gmv.: de - van den ballon, de - van den stoomketel.

Vul'lis (vuilnis), o. gmv.; -**blik** (huisblik

voor het opvegen van vuilnis), o. -blikken.
Vulpenhouder (halve pennenhouders met inkt er in), m. -houders.

Vulsel (al, wat dient om te vullen), o. -s.
Vuns (durf, muf, vochtig), bn.: het vunze kerkerhol, een vunze kelder, een vunze lucht, kwalijk riekend; -zer, -t.

Vunzig (vuns, vochtig riekend), bn.; -er, -st: een -e grafkelder; -held, v. gmv.

Vu'ren (vuur geven), ik vuurde, heb gevuurd: de vijand gaat -, schieten; als zn. o.: het -der zee, lichten, zie ald.

Vu'ren (vurenhouten), bn.: een -lat, plank.
Vu'renhout (hout van den spar), o. gmv.; -houten, bn.: een -plank.

Vu'rig (gloeiend, brandend als vuur), bn. en bw.: een -e bol; fig. een -oog, een -e begeerte, een - verlangen, levendig, opgewekt; hij smeekte -; -er, -st; -held (hevigheid), v. gmv.; -lijk (levendig, hevig, innig), bw.

Vuur (dat, wat doet branden), o. gmv.: Carthago is 146 v. C. door - vergaan; men rekende het - oudtijds tot de elementen; heb je ook -? om nl. sigaar of pijp aan te steken.

Vuur (vlam), o. gmv.: het hout wil geen -vatten; bij uitbreiding: de geheele stad staat in -, brand; zegsw. te - en te zwaard verwoesten, door middel van vuur en wapenen; heel Europa stond in - en vlam, het oorlogsvuur laaide allerwegen; fig. een -tje stoken, twist veroorzaken; als een loepend -tje zich verspreiden, zie Loepend; vreemd - op het altaar brengen, bij een heilige handeling iets onheiligs doen, meestal uit een laakbaar beginsel; iem. het - na aan de schenen leggen, hem door helse pijn tot bekentenissen dwingen, fig. het den geldschuldige, den leugenaar hoogst moeilijk maken; voor iem. wel door het - willen gaan, het gevaarvolste en moeilijkste willen doen; wel voor heeter vuren gestaan hebben, in grooter nood of beknelling, in erger verlegenheid geweest zijn; met - spelen, onnadenkend, roekeloos handelen, lichtzinnig zich zelf of anderen in gevaar brengen; tusschen twee vuren in de asch zitten, z. Asch; - en vlam spuwen, z. Vlam; z. ook: Vreugdevuur, Twistvuur.

Vuur (haard, stookplaats), o. vuren: de vuren des avonds uitdooven; in die smidse vindt men zes vuren; daar is voor u een potje te -, zie Pot.

Vuur (kustlicht, vuurtoren), o. vuren: het - van Scheveningen; een draaiend -, vuurtoren met draaiende lantaarn; wek mij, als de vuren der baai in 't gezicht komen.

Vuur (mil. schot uit een vuurwapen), o. gmv.: -geven, schieten; onder 't bereik v. 't vijandelijk -, geschut; de soldaten kwamen in 't -, gevecht; geweer-, geschut-, snel-, roffel-, zie trommelvuur; zegsw. tusschen twee vuren zitten, van twee kanten beschoten, fig. aangevallen worden; tusschen twee vuren brengen, tusschen twee vijandelijke aanvallen; onder - nemen, beschieten.

Vuur (weertlicht, bliksem), o.: het - was niet van den hemel; het hemel -.

Vuur (schittering, gloed), o.: het - der oogen, het - van de koorts, het - der geestdrift.

Vuur (ijver, opgewektheid, hartstocht, drift), o. gmv.: met - spreken, iem. met - verdedigen.

Vuur (zielte i. h. koren), o. gmv.; z. Brandaar.

Vuur (bederf in hout, vooral in grenenhout, waardoor een roode kleur ontstaat), o. gmv.

Vuur (visscherst. lantaarn), o. vuren: rechts een groen, en links een rood - als signaal; die zeedieven doofden hun vuren en zeilden vlak door onze vleet! zie Licht.

Vuur'aanbidder (heiden), m. -s: vele rassen der Stille-Zuidzee-eilanden zijn -s, aanbidders van het vuur als godheid; -baak (lichttoren, kustlicht), v. -baken; -berg (vuurspuwende berg), m. -en; -bol (zeker hemelverschijnsel, meteorsteen), m. -len; -dienst (vuuraanbidding), m. gmv.: de - ontwikkelde zich vooral in Perzië; -dood (dood door het vuur, verbranding in levenden lijve, nl. op den brandstapel), m.: Jeanne d'Arc moest den - sterven, (30 Mei 1431); -doop (eig. pijniging te vuur of met vuur, om des geloofs wille; ook: eerste veldslag door een krijger meegemaakt), m. gmv.: den - ontvangen; -eter (goochelaar, die schijnbaar vuur eet), m. -s; -geest (Germ. myth. toovergeest, die in het vuur heet te wonen, ook, vurig veldspook), m. -en; -gloed (gloed, afstralend van het vuur; vuurglans), m. gmv.

Vuur'goudhaantje (e. soort v. haantje, dat hier in het winterhalfjaar in groepjes rondzwerft), o. -s; -haard (open haard, waarop of waarin een vuur brandt of kan branden), m. -en; -houdend (blijvende gloeien of branden), bn.: deze turven, die steenkolen zijn -; -kever (zekere lichtgevende keversort), m. -s; -kogel (gloeiende kogel, om brand te stichten), m. -s; -kolk (aschkolk; krater), v. -en.

Vuur'kolom (kolom of zuil van vuur), v. -kolommen; -krans (zeker stuk vuurwerk; een vuurraad), m. -en; -lak (een soort van zwart lak, een vernis), o. gmv.; -lander (bewoner van Vuurland, eiland aan de zuidpunt van Zuid-Amerika), m. -s; -lijn (mil. lijn, tot welke het vijandelijk geschut draagt), v. gmv.; -linie (mil. lijn of boog als grens van het vijandelijk vuur), v. -liniën: binnen de - zijn, komen; uit de - blijven, het dorp lag in de -; -maker (een soort van prop van hars en pek, om de kachel aan te maken), m. -s; -mand (mand in de kraamkamer, tot droging en koestering), v. -en, vero.

Vuur'mier (Z.-A. mier, gevende een steek als van een gloeiende naald), v. -en; -mond (kanon), m. -en; -pijl (een stuk vuurwerk; een pijl, die uit een vuurkoker omhoogschiet, een pijl, die onder het afschieten ontbrandt), m. -en: een blauwe - wordt door de kustwachters afgeschoten, om een in nood verkeerend schip te ontdekken; ook de mannen op een schip in nood schieten -pijlen af;

-pijltoestel (toestel, om vuurpijlen af te schieten als noodseinen), m. en o. -toestellen; ook aan het strand dient het - om een vuurpijl met een lijn er aan over het in nood verkeerend schip te schieten, om zoo gemeenschap te krijgen; -plaat (liggende haardplaat, waarop het haardvuur brandt), v. -platen; -poel (grootte vuurkolk, vreeselijke brand), m. gmv., zie Vuurzee; -pot (ijzeren pot in een komfoor, grootte ijzeren pot op een boerenhaard), m. -potten.

Vuur'proef (godsoordeel in de Middeleeuwen: zij bestond hierin, dat de beschuldigde zijn hand een bepaalden tijd in 't vuur had te houden, en deze ongedeed moest blijven; of wel, de beschuldigde was gehouden barrevoets over gloeiende ploegijzers te gaan, of

hij moest over een afstand van negen schreden een stuk gloeiend ijzer dragen: beide laatste heetten ook wel de IJzerproef; fig. (een lange en moeilijke proef), v. -proeven: *de jeugd onderwerpen aan die vuur- en waterproef*, nl. *het verkeer in den vreemde*, (Potg.); *deze soldaten hebben de - doorstaan*, het eerste gevecht; zie Ordalium.

Vuur'regen (mil. kogelregen), m. gmv.

Vuur'roer (geweer), o. -s, -en. vero.

Vuur'rood (rood als vuur), bn.: -e vlammen; -e haren; *Henriette werd - op deze uitspraak*, (C. O.), rood van schaamte.

Vuursalamander (landsalamander, glimmend zwart met helgele viekken), m. -s, verg. Vuurgeest; -**scherm** (haardschermb), o. -en; -**schip** (schip, dat tot kustverlichting dient), o. -schepen; -**slag** (stuk staal), o. -en: met een - kan men vonken uit een vuursteen slaan; -**spraak**, -**sprankel** (vonk), v. -en; -**spuwend** (vuur d. i. gloeiende lava, gloeiende steenen, vlammen brakend), bn.: een -e berg, een vulkaan.

Vuur'staal (staal v. e. vuurslag), o. -stalen; -**steen** (e. harde steen, waaruit met een vuurslag vonken geslagen worden), m. -en; -**steen** (het materiaal, waaruit in het steentijdperk door den oermensch bijlen, lanspunten, priemen, zagen, messen enz. werden vervaardigd),

o. gmv.; -**steenmessen** (allereerste voortbrengselen v. menselijke kunstvaardigheid, hier en daar in holen gevonden), o. mv.

Vuur'straal (een straal vuurs b.v. een bliksemstraal), m. -stralen; -**stroom** (stroom van vuur), m. -en: een - van brandende olie, lava, enz.; -**test** (potje voor vuur, in een stoof), v. -en; -**tje** (klein vuur), o. -s: een - stoken; e'n loopend -, als een slingerslang van aangestoken buskruit: wordt gezegd van tijdingen, geruchten, die zich snel verbreiden; -**toren** (lichttoren, kustlicht, brandaris), m. -s: de - op Schiermonnikoog; -**vast** (bestand tegen het vuur), bn.: -e steenen, die gebruikt worden voor bakovens, fornuizen, gloeiovens, enz.; -**vlieg** (O.-I. lichtkevertje), v. -en; -**vreter** (mil. voortvarend krijger, die geen vrees kent voor kogels; dapper soldaat), m. -s, zie IJzervreter; -**wapen** (geweer, kanon), o. -en.

Vuur'water (bij de Indianen: brandewijn, whisky), o. gmv.; -**werk** (feestelijke vertooning door middel van sprankelend buskruit, enz.), o. -en; -**werker** (smid, die den voorhamer hanteert en het gloeiend ijzer vasthoudt; ook, vuurwerkmaker), m. -s; -**zee** (fig. zee van vuur, vuurpoel, groote brandende oppervlakte), v. -zeeën; -**zuil** (vlammenzuil b.v. bij e. ontploffing of bij e. brand), v. -en

W.

W. v. -'s. - De 23e letter van het alfabet.
W. - West, Westen.

W.C. - Watercloset, plee met waterspoeling.

Wd. - waarnemend; **Wdb.** - Woordenboek.

Wed. - Weduwe; **W.** en **W.** - Weduwen en weezen.

Weled. - Weledele.

Weledelgeb. - Weledelgeboren.

Weledelgestr. - Weledelgestreng.

Weleerw. - Weleerwaard.

Wetb. - Wetboek.

w.g. of **was get.** - was geteekend.

W.-I. - West-Indië.

W.L. - Westertengte.

W. v. B. R. - Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering.

W. v. K. - Wetboek van Koophandel.

W. v. Str. - Wetboek van Strafrecht.

Waad'baar, bn.: hier is de rivier -, kan zij doorwaad worden; -der, -st, zie Waden.

Waad'pooten (de meer of min lange pooten der waadvogels), m. mv.; -**vogel** (vogel met waadpooten, moerasvogel), m. -s: de reigers, lepelaars, ooievaars zijn -s of steltloopers.

Waaq (toestel, om te wegen), v. wagen: de stads-, stadsgebouw, waar koopmansgoederen, steenkolen, hooi en varkens gewogen kunnen worden; -**briefje** (verklaring door of namens den waagmeester omtrent het gewicht van de gewogen goederen), o. -s.

Waaq (waagstuk), m.: een heele -!

Waaq'hals (roekeloze), m. en v. -halzen; -**halzerij** (verregaande roekeloosheid), v. -en.

Waaq'meester (stadsbeambte aan de waag, eerste der beëdigde wegers), m. -s; -**schaal** (schaal aan de waagbalans), v. -schalen; zegsw. *zijn leven in de - stellen*, roekeloos wagen, blootstellen, op het spel zetten.

Waaq'spel (kansspel), o. -spelen; -**stuk** (roekeloze daad), o. -stukken: dat is een recht -, zeer gewaagde onderneming.

Waa'len, het waaide (woei), heeft gewaaid: *het zal vannacht flks -*; zegsw. *met alle winden -*, zich telkens bij de bovendrijvende partij aansluiten; *iets maar laten -*, van zich zetten, laten gaan, zooals het wil; -**er** (werktuig, waarmede men verkoeling aanbrengt), m. -s: een ivoren bal-, een zijden -, luxartikel voor dames; -**erpalm** (O.-I. wijnpalm), m. -palmen; -**erluis** (riviersluis, waarvan de deuren bij elken waterstand geopend kunnen worden), v. -sluizen; -**ervormig** (in den vorm v. e. waaier), bn.: een -e versiering.

Waaq (wacht, wake, waking, nachtwaaq), v.

Waaq'hond (wachthond), m. -honden: -**sch** (afleid. van waken), bn.: onze hond is zeer -, waakzaam; -**zaam** (wakker, oplettend, zorgzaam), bn. en bw, -zamer, -st: een - oog op iets houden; -**ster** (vrouwelijke waker), v. -s.

Waal (bewoner v. d. provincie Luik in België, Luikerwaal, in de Middeleeuw. Franschman), m. Walen, vr. **Walin'**, v. -nen; zie Walenkwartier.

Waal (eig. draaiende stroom, verg. Wielen), v.

Waal (hoofdrivier in Geld., tak v. d. Rijn met $\frac{2}{3}$ van het Rijnwater), v. gmv.: Nijmegen aan de -.

Waal (met palen omgeven ruimte, waarbinnen in een zeehaven de schepen veilig kunnen liggen), v. walen.

Waal (geul of poel; wielende stroom, kolk na dijkbreuk), v. walen.

Waalisch (Fransch), bn.: de -e kerk; die scone -e valsche poëten, die meer rimen dan si weten, (Maerlant).

Waalisch (taal der Walen), o.; zie Luiker-waalsch.

Waalsteen (lichtroode tichelsteen, van waalklei gebakken, waalklinker), m. -steenen.

Waalwortel (plantk. smeewortel), v. -s.

Waan (tijdele gedachte, ongegronde meening), m. gmv.: iem. in den - b-engen; in den - verkeer; -wijs (eigenwijs, vol inbeelding),

bn. en bw.: een - mensch, neuswijs, laatdunkend; -zer, meest -, z. Pedant; -wijsheid (pedanterie), v. gmv.; -zin (krankzinnigheid), m. gmv.; -zin'ig (krankzinnig, zot, gek), bn., -er, -st; -zin'nige (krankzinnige), m. en v. -n.

Waar (koopmansgoed), v. waren: dit is goede -; valsche -, handelsartikel.

Waar (echt, wezenlijk, zeker, niet valsch), bn.

Waar, bw.: - zijt gij? op welke plaats; ik weet niet, - ik zijn moet, vragend bw. van plaats; voegw.: het land, - wij geboren zijn, ik blijf, - ik ben; -aan (aan wat, aan het-welk), bw.: waar'aan denkt gij? het huis, waaraan' gij de voorkeur geeft; -achter

(achter wien of wat), bw.: waar'achter had hij zich verstoort? de boom waarach'ter ik sta.

Waarachtig, bn. en bw.: een -e gebeurtenis, wezenlijk; het is - waar, zeker, echt; -er, -st; ook tw.: -, het is zoo!

Waarachtige (de Godheid, God), m. gmv.

Waarbij (bij wien of wat), bw.: waar'bij zijt ge betrokken? de boom waar'bij ik sta.

Waarborg (onderpand, borg, borgtocht, zekerheid, garantie), m. -en: de eed is een belangrijke - voor goed recht; zijn karakter is een - voor het welslagen der onderneming; een - stellen; hij heeft goede - en: ook persoon, die borg bleef: de schuldeischers spraken den - aan om schadevergoeding.

Waarborg (essaai), m.: bij d. - geplaatst zijn.

Waarborgen (instaan voor iets, zekerheid stellen, garanderen), ik heb gewaarborgd.

Waarborgfonds (kapitaal, dat als waarborg van het publiek dient in de eene of andere financiële onderneming; garantiefonds), o. -en: het - eener levensverzekering; -kapitaal (kapitaal, dat tot waarborg dient), o. -talen, zie -fonds; -som (som gelds als waarborg), v. -sommen.

Waarborgtempel (teeken of m'rk, door den ambtenaar van d-n waarborg op gouden of zilveren werken geslag:n, keur), m. -s, zie Essaai.

Waarboven (boven welken, boven wat, of wien), bw.: waar'boven dreef de biplaan? een adellijke familie, waarbo'ven geen andere zich kan verheffen.

Waar (herbergier, kastelein), m. -en: zegsw. buiten of zonder den - rekenen, in zijn voordeel rekenen, zich misrekenen; spreekw. Zoals de - is, vertrouwt hij zijn gasten, men beoordeelt een ander naar zich zelf.

Waard (ingedijkt land a. e. rivier), v. -en.

Waard, woord, woerd (mannetjezend), m. -en.

Waard, bn.: zegsw. een goed begin is een daalder -, is veel waard; het sop is de kool niet -, d. i. de zaak is van al te geringe beteekenis.

Waard (dierbaar, veelgeldend), bn.: -e vriend; die eer is mij veel -; -er, -st.

Waarde (prijs, waardij), v. -n: contante -, gereede waarde van een schuld of wissel na aftrek van rabat of disconto; nominale -, het bedrag der som, die op een bepaalden dag moet afbetaald worden; onder de - verkooenen, prijs; de innerlijke -, zie Innerlijk; muz. de - eener noot, waardij, tijdduur; de zedelijke - van iets, gehalte; van nul en geener - zijn, zie Nul.

Waardbepaling (vaststelling der waarde), v. -bepalingen.

Waardeerbaar (te waardeeren), bn.

Waardeerder (iem., die de waarde of den prijs van iets bepaalt), m. -s; zie Taxateur.

Waardeeren (schatten, taxeeren, de waarde bepalen); -ing (het waardeeren), v.: verschil in - van een boek, (v. Deyssel).

Waardeleer (wetenschap, die zich bezighoudt met de waarde der producten), v. gmv.; zie Warenkennis.

Waardeloos (zonder waarde), bn.: de assig-naten werden - papier.

Waardevermindering (achteruitgang in waarde), v. gmv.: de - der landerijen.

Waardgelder (gesch. stadshuurling, betaald wachter), m. -s: onderscheiden steden in Holland namen -s in dienst (1617). vero.

Waardhout (griendhout), o. gmv.

Waardig (ernstig, eerbied vragend), bn. en bw.: Pennewip zei dat op -en toon, (Mult.); een -e houding, zich - gedragen; zie: Onwaardig, Lofwaardig, Strafwaardig;

-held (edelheid, grootheid), v. gmv.: hij antwoorde met -, deftigheid; hij acht dat beneden zijn -, acht zich er boven verheven; -held (eerepost, eereambt), v. -heden: Willem III werd verheven tot de -heden zijner voorvaderen (1672).

Waardij (waarde, prijs), v. gmv.: een Eden, voor de vreugd geschapen, is ongedeed van geen -, (Staring).

Waardijn (muntmeester), m. -en, -s. vero.

Waardin (herbergierster), v. -nen.

Waardoor, bw.: de deur, waardoor' hij binnen kwam, door welke; waar'door wil hij zijn recht bewijzen? door welk middel.

Waardschap (beoep v. waard of herbergier), o.: een - drijven, in - gaan; fig. bij iem. in - komen, bij hem in kost komen: een kind, in - bij zijn grootouders; in de herberg, waar zij te - waren, (V. Lenn.) vero.

Waargeest (dolende of warende geest van een afgestorvene, spook), m. -geesten.

Waargoed (scheepst. touwen, houten die in reserve gehouden worden), o. -goederen.

Waarheen (naar welke plaats), bw.: waar'-heen gaat gij? vgw.: de stad, waarheen' ik ga.

Waarheid (het ware, het betrouwbare), v. -heden: de - zoeken, de - vindt zelden herberg; iemand de - zeggen, hem zeggen, waar het op staat; een wiskundige -, vaste, zekere; een historische -, een feit.

Waarheid (Christus), v.: de - sprak tot de huichelaars: uw hart is verr', (Vondels Roskam, vers 7).

- Waarheidlievend** (oprecht); — **minnend**, bn.: een — man, de waarheid beminnende.
- Waarheidsliefde** (liefde tot de waarheid), v. gmv.: bij het kind de — aankweeken; — **zin** (gevoel voor waarheid), m. gmv.; — **zucht** (het streven of zoeken naar waarheid), v. gmv.
- Waarin**, bw.: waar'in hebt gij uw beurs verborgen? zeg mij, waar'in gij te kort zijt geschooten, in welk opzicht; het huis, waarin' ik woon, is oud, in hetwelk.
- Waarlangs**, bw.: waar'langs zijt ge hier binnengekomen? de weg, waar'langs' wij gaan, is mooi.
- Waarlijk** (in waarheid, zeker, stellig, wezenlijk), bw.: ze zijn — gelukkig, inderdaad.
- Waarloos** (scheepst. in reserve): — wordt gebruikt van scheepsmaterieel, dat voorloopig wordt opgeborgen, om onbruikbaar geworden zaken te vervangen, b.v. een — anker, — looze zeilen, — looze rondhouten, — looze raas; zie: Waargoed, Waarzeil.
- Waar maken** (bewijzen, staven), ik heb — gemaakt: een bewering —; dat zul je me —! — **making** (bekrachtiging, staving), v. — en.
- Waarmede**, — **mee** (met welke), bw.: de pen, waarmede ik schrijf; waar' mee sloeg hij u?
- Waarmerk** (merk of teeken van echtheid, handteekening, stempel), o. — merken.
- Waarmerken** (van een waarmerk voorzien), ik waarmerkte, heb gewaarmerkt: een stuk, een akte —, onderteekenen, bekrachtigen, legaliseeren, parafeeren.
- Waarna** (na afloop van wat), bw.: hij sloot den brief, — hij ging stapen.
- Waar naar** (naar hetwelk, naar wat), bw.: dit is het model, waar' naar' wij ons richten; waar' naar' verlangt gij?
- Waar naast** (naast wat, naast welken of hetwelk), bw.: een stuk bouwland, waar' naast' een weide; een roggeakker, — een aardappelveld.
- Waarneembaar** (waargenomen kunnende woorden), bn.: — voor het oog.
- Waar nemen** (zijn zinnen gebruiken, vooral zien en hooren), ik nam —, heb — genomen: leer het kind goed —, opmerken, zien; gij moet de gelegenheid —, benutten, gebruiken; gij dient uw tijd goed waar te nemen, besteden; een les voor iemand —, geven; een betrekking —, tijdelijk of ook voorgoed vervullen; zijn plichten —, betrachten; den loop der sterren —, volgen; een — d voorzitter, een — d secretaris, tijdelijk; — **nemer**, m. — s: hij is hier —, tijdelijk ambtenaar; — **er** (beschouwer; iem. die gadeslaat), m. — s.
- Waar' neming** (het waarnemen, de tijdelijke vervulling), v. — en: met de — van een kantoor belast zijn.
- Waar' neming** (het zien, het opmerken, het waarnemen), v. — en: sterrenkundige — en.
- Waar' nemingsvermogen** (vermogen der ziel tot het ontvangen van indrukken), o. gmv.
- Waarnevens** (nevens of naast wat), bw.: een tuintje, — een bleekveld is gelegen.
- Waarom**, bw.: waar'om komt uw vader niet? om welke reden; ik weet niet, waar'om' hij niet komt.
- Waaromheen**, bw.: waar'omheen zullen wij zitten of loopen? een plaatsje, waar'omheen' een klein hekje, (C.O.)
- Waar' omstreeks**, bw.: weet gij, — dat dorpje ligt? in nabijheid van wat.
- Waar' omtrent** (waar; betreffende welke of wat), bw.: waar' omtrent stond hij? de zaak, waar' omtrent' men inlichtingen vroeg.
- Waar' onder**, bw.: waar' onder zat de kat verborgen? een kamer, waar' onder' der kelder.
- Waar' op**, bw.: waar' op zaten de gasten? de stoelen, waar' op' zij zaten, waren fraai, op welke.
- Waar' over**, bw.: waar' over spreekt gij? de zaak, waar' over' ik spreek, is u bekend.
- Waar' schap** (verzekering, borgstelling, waarborg, zekerheid), m. — schappen, vero.
- Waar' schijn' lijk** (vermoedelijk waar of juist zijnde), bn. en bw.: dat komt mij — voor; uw vader komt — ook, misschien, wellicht; — **held**, v. — heden: een verhaal, dat niet veel — heeft.
- Waar' schijn' lijkheidsrekening** (kansrekening), v. gmv.
- Waar' schuwen** (de aandacht vestigen op, attent maken op eenig gevaar), ik — schuwde, heb gewaar' schuwd: iem. ernstig —; zoudt gij uw jongeren broeder niet waar' schuwen, als gij een tijger zaagt op zijnen weg? (Mult.), ook: ik waar' schuw u, dit te laten, vermanen; spreekt, waar' schouwen: Gerritje, ik waar' skou je, hoor (C.O.); — **schuwing** (vermaning; aanschrijving ter herinnering), v. — en: herhaalde — en hielpen niet; de ontvanger zond — en rond aan hen, die achterstallig waren in zake de belasting; mil. een — scommando, dat nl. een commando gaat komen.
- Waar' s man** (man, die een oogje houdt op het vee op de uiterwaarden), m. — mannen.
- Waar' teeken** (waarmerk), o. — teekens.
- Waar' tegen**, bw.: waar' tegen leunt gij? een bewijs, waar' te' gen niets is in te brengen, bw.; — **tegenover** (tegenover wat of hetwelk), bw.
- Waar' toe**, bw.: waar' toe dient al dat werk? d.i. tot welk einde, doel; een bekentenis, waar' toe' ik u heb gedwongen, tot welke.
- waarts** (achtervoegsel), b.v. huiswaarts, voorwaarts, te mijwaart(s), richting ergens heen.
- Waar' tusschen** (tusschen wat), bw.; **waar' uit** (uit wat), bw.; — **van** (van wat), bw.; — **voor** (voor wat), bw.; — **zonder** (zonder hetwelk), bw.: z. Waartegen, Waar' over, enz.
- Waar' zeggen** (voorzeggen, de toekomst zeggen), ik zeide —, heb — gezegd, — **zegger** (profeet, ziener), m. — s; — **zeggerij** (het voorzegen van toekomstige zaken door bijgeloofige middelen), v. — en, zie: Mantiek en Necromantie; — **zegging** (voorspelling), v. — en; — **zegster** (voorspelster), v. — s.
- Waar' zeil** (scheepst. zeil in reserve, zeil in voorraad), o. — zeilen.
- Waar' zoo** (op welke plaats), frag. bw.
- Waa's** (een op dauw gelijkend neerslag of vocht, dauwachtige bedekking), o. gmv.: het — op druiven en pruimen; fig. het — der onschuld, blos; een — van zorg, zweem; een — van welvarendheid, (Koetsveld), schijn; op haar gelaat lag een — van melancholie, zweem; er lag over de geheele zaak een — van geheimzinnigheid; op het water lag een gouden — van de avondschemering, zachte glans; op dien zomeravond lag over de natuur een — van vreugde en vrede; onschuld en reinheid lag als een — over haar aangezicht.
- Wacht** (verwant met waken: persoon, die de wacht houdt; wachter), m. wachten: pas op, daar loopt de —; zie Wachter.
- Wacht** (het wacht-houden, het wachten of waken), v. gmv.: mijn knecht hielt in het onderhuis de —; de soldaat stond op —, op — trekken; verder, wachthuis: men sleepte den dronken soldaat in de —; fig. in

de - *sleepen*, heimelijk wegnemen, wegpakken, grissen, gappen; ook, de gezamenlijke wachters: *de - presenteerde het geweer*; zie: Burgerwacht, Eere-, Lijf-, Nacht-, Ratel-, Veldwacht.

Wacht (scheepst. *de helft der matrozen onder bevel v. d. 1en of d. 2en stuurman*), v. -en: de bakboords- staat onder den 1en stuurman, de stuurboords- onder den 2en; waaktijd: *elke - duurt 4 uur, het schip liep acht mijlen in de -*, d. i. elk uur 2 Eng. mijlen; er zijn er zes in een etmaal; soms wordt de hondenwacht in tweeën gesplitst om variatie te krijgen, en dan zijn er zeven; *de eerste -*, van 8 uur tot middernacht, van 12-4 in den nacht, de hondenwacht, zie ald.; *hofmeester, kok, timmerman, zeilmaker* heeten baantjesgasten en hebben geen wacht.

Wacht am Rhein (algemeen bekende Duitse volkshymne), v.: de - is in 1840 gedicht door Max Schneckenburger, in 1855 getoonzet in haar tegenwoordigen vorm door Carl Wilhelm te Grefeld en was na 1870 populair in heel Duitschland; verg. Marseillaise.

Wachtbed (tuinb. *bed, waarop de verspeende plantjes een tijd lang staan, om later naar de eigenlijke standplaats te verhuizen*), o. -bedden; zie Verspenen.

Wachtel (kwakkel, kwartel), m. -s: 't is lente *de tortels klagen, de -s slaan!* (Staring).

Wachtelkoning (zomervogel, welke algemeen in moerassen en rietvelden broedt), m. -koningen; gew. Kwartelkoning.

Wachten (toeven, beiden, waken), ik wachtte, ik heb gewacht; ook: verwachten: *geld te - hebben; zich voor iets -*, op zijn hoede zijn.

Wachten (bewaken, de wacht houden bij), ik wachtte, heb gewacht: *de koeien -*. w. i. g.

Wachter (waker, bewaker, oppasser), m. s. wachters; ook: *maan, bijplaneet: de maan is de - of satelliet der aarde.*

Wachtgeld (rijkstoelage), o. -gelden: door 't opheffen *dier school kwam deze onderwijzer op -*, hij is op - gesteld; -**gelder** (iem. op wachtgeld), m. -s; -**hond** (waakhond), m. -en; -**huisje** (mil. schilderhuis), o. -s; -**kamer** (kamer, waarin reizigers, enz. toeven), v. -s: *wij zullen u in de - van het station opwachten*; -**meester** (onderofficier der ruitery), m. -s; -**parade** (parade van hen, die op wacht trekken), v. -s; -**plaats** (wachtpost, plaats voor een schildwacht), v. -en; -**post** (plaats, waar men een wacht zet of wacht houdt), m. -en: *bij dien molen hadden wij een -*, (C.O.); -**sch** (waaksch, waakzaam), bn.: *die hond is goed -*; -er, meest -; -**schip** (klein oorlogsschip, dat in een der zeegaten ligt), o. -schepen; -**toren** (toren, waarop wacht gehouden wordt), m. -s; -**vuur** (kampvuur, legervuur), o. -vuren; -**woord** (herkenningswoord, parool), o. -en.

Wad (ondiepte in het kustwater), o. wadden: *de kiel komt over 't - gevlogen*, (Staring).

Wadden (aardr. 't ondiep en met vele platen bezette gedeelte der Noordzee aan onze noordkust), o. mv.

Waddenlanden (aardr. de eilanden in of aan de Wadden gelegen), o. mv.; b.v. Vlieland en Terschelling, (N.H.) en Ameland en Schiermonnikoog, (Fr.) en Rottumeroog, (Gr.); ze zijn door zeegaten v. elkaar gescheiden.

Wa'de (holte a. d. tegenzijde v. d. knie), v. waden.

Wa'de (lijkwade, wit laken), v. waden.

Wa'de (zeker trekvischnet met een zak in het midden), v. waden.

Wa'demen (Vlaamsch. wasemen), het wadende, heeft gewademd: *de geur der rijpe vrucht - t onder versche bloesems*, (Ledeganc).

Wa'den (de lijkwade aandoen, een doode kleeden), ik waadde, heb gewaad. w. i. g.

Wa'den (eig. door het wad gaan, nl. door een ondiep water loopen), ik waadde, ik heb en ben gewaad: *de jongens waadden door de beek; de paarden zijn door de Maas gewaad*.

Wa'dl (aardr. woestijndal, droge rivierbedding in een woestijn), v. wadi's.

Wa'fel (gebak uit het wafelijzer), v. -s, -en;

-**bakker**, m. -s; -**bakkerij**, v. -en;

-**ijzer** (ijzeren tang met twee bladen, waartusschen wafels gebakken worden), o. -s;

-**kraam** (kermiskraam, waarin men wafels kan eten), v. -kramen; -**meisje** (meisje, dat in een wafelkraam bedient), o. -s;

-**vormig** (met ruitjes als van een wafel), bn.; *een - weefsel*.

Wafel (volkst. wauwel, mond), v. -s.

Wa'ge (weegschaal, van wagen, d. i. wegen), v.: *indien men eene - had*, (C.O.); *Gods -*, (Huygens), zie Waag.

Wagen (voertuig), m. wagens, zie: Bier-, Boeren-, Bolder-, Honden-, Hooi-, Hout-, Kinder-, Lijk-, Post-, Vracht-, Zege-, Ziekenwagen; zegsw. *krakende -s loopen het langst*, zie Kraken; *de paarden achter den - spannen*, zie Spannen.

Wagen (zich aan onzekere kansen blootstellen, gevaarlijk ondernemen), ik heb gewaagd: *een sprong -*, *een tocht -*, *een onderneming -*; *geld -*, op het spel zetten; *een voorstel -*, *doen*; *een aardigheid -*; spreekw. *Wie niet waagt, die niet wint*, zonder risico verdient men geen geld.

Wagenaar (wagenbestuurder), m. -s. vero.

Wagenas (as van een wagen), v. -assen.

Wagenbestuurder (wagenman, voerman), m. -s; -**ladder** (berrieachtige bovenzijkstukken van een boeren-ladderwagen), v. -s;

-**maker** (iem., die wagens maakt), m. -s;

-**meester** (opzichter over tram- of spoorwagens), m. -s; -**menner** (voerman), m. -s;

-**schot** (fijn eikenhout), o. gmv.: *een meublement van -*, *een lambrizeering van -*;

-**schotten** (van wagenschot), bn.: *een - paneel*;

-**smeer** (smeer voor de wagenas), o. gmv.;

-**spoor** (groeve in een weg, door wagenraderen gemaakt), o. -sporen;

-**vracht** (zooveel vracht als op een wagen kan geladen worden), v. -en; -**wijd**, bw.: *zet de deur - open*, zeer wijd, zoo ver mogelijk.

Waggebeenen (onvast loopen, waggelend gaan), ik waggelbeende, heb gewaggelbeend.

Waggelen (onvast loopen), ik heb gewaggeld: *zie dien dronkaard eens -*; *ganzen -*; *een - de gang*; hij waggelt op zijn beenen.

Wagon' (spoorrijtuig, spoorwagen), m. -s;

-**lading**, v. -ladingen: *een - appels*.

Wagon-lit' (Fr. slaapwagen, wagon met slaapgelegenheid), m. wagons-lits, lees: -lie; zie Eng. Sleeping-car.

Wagon-restaurant' (Fr. restauratiewagen, in een D-trein), m. wagons-restaurants.

Wajang (O.-I. eig. schaduwentheater: het Javaansche toneelspel), v. -s: de - wordt vertoond met behulp van uit leder gesneden figuren, waarvan de schaduwen op een ge-

spannen doek vallen; de -poppen stellen sterk getypeerde helden en heldinnen uit bij het volk nog bekende sagen voor; de *dalang* reciteert de geschiedenis, een heldenzang, doorspekt met allerlei grappen; -**pop**, v. -poppen; -**wong** (de voorstelling zelve), v.-s.

Wak (open plek, zwakke plaats in het ijs), o. wakken: hij viel door het - en schoot onder het ijs.

Wak (vochtig), bn.: 't is - weer, regenachtig; nevelachtig, onvast, druilig; -ker, -st.

Wakke, v. gmv.; zie Waak.

Waken (des nachts de wacht houden), ik waakte, heb gewaakt: ik zal bij dien zieke -, voor hem dezen nacht zorgen, hem oppassen.

Waken (zorgdragen), ik waakte, heb gewaakt: hij zal voor onze belangen -.

Wakend (waaakzaam, oplettend), bn.: een - oog op iets houden.

Waker (iem. die waakt, oppasser, wachter), m. -s; z. Nachtwaker.

Wakker (niet slapend), bn.: -der, -st: - blijven! - worden, ontwakken; zegsw. slapende honden moet men niet - maken, zie Hond; bij uitbr.: een begeerte bij iem. - maken, ze opwekken; fig. een -e vent, kloek, levendig, flink; bw.: een werk - aanvatten; spoed u -, (Staring); tw.: -! als 't behoort, vol moed.

Wakkeren, het -de, is gewakkerd: de wind begint te -, w.g.; zie Aanwakkeren.

Wal (gemetselde of beschoeide waterkant; kade, zoom, muur), m. wallen: de matrozen gingen aan -, land; van - steken, gaan varen, afzellen, fig. met iets een begin maken; zegsw. aan lager - komen, door tegenspoed verarmen; hij zou me van den - in de sloot helpen, onder den schijn van hulp mijn toestand verergeren, mijn ondergang bewerken; dat raakt kant noch -, fig. dat is groote onzin, zeer ongerijmd; zij moest bij het - letje langs om rond te komen, als een voorzichtig schipper het langs den wal houden, zuinigjes aan leven; spreekw. De beste stuurhut staan aan -, zie Stuurman; zie: Hooger-, Lager-.

Wal (vestingwal), m. wallen: de steden werden in de 14e eeuw met - len omringd, walmuur.

Wal (in A'dam: gracht), m.: in den - gooien; zie ook Burchtwal.

Wal (dikte), m. wallen: een - onder de oogen hebben, verdikking.

Walang san'git (Mal. een bederfbrengend, stinkend insect, dat bij miljoenen op een rijstveld neergestreken, d. oogst vernietigt), v. -s.

Walaskjalf (Germ. myth. het trotsche paleis van Odin, met groote troonzaal), o.

Waldensen (gesch. volgelingen van Petrus Waldus uit Lyon, ± 1200, sloten zich in 1532 bij de Hervorming aan), m. mv.

Waldmeister (Duitsch. onze-lieve-vrouwen-bedstroom), o.

Walgang (gang of pad onder langs de borstwering), v. -en.

Waldhoorn, wald'horen (eig. woudhoorn, jachthoorn), m. -s; -hoornist', m. -en.

Walduiker, m. -duikers, gew.; zie Tapuit.

Wal'en (ongestadig zijn), het heeft gewaald: het getij begint te -, verlopen; het - van 't kompas, (Bild.), onvast zijn; fig. wankelen, weifelen.

Walendistel (een soort van distel), v. -s.

Walenkwartier (aadr. Z. deel v. d. provincie Luik, waar de Walen wonen), o. gmv.

Wales (aadr. vroeger een prinsdom, thans

deel van Engeland), o.; prince of -, titel: kroonprins van Engeland.

Walg (afkeer, weerzin), v. gmv.: een - van iets hebben, afgrijzen; de - begint me van dit getalm te steken, (Staring); laster is mij een -.

Walgen (misselijk van iets worden), ik heb gewalgd: ik walgde van zijn vleierij; ik walg van die medicijn; zulk een roman gaat -; -ing (afkeer, misselijkheid), v. -en.

Walglijk (afkeerwekkend), bn.: een -e reuk, een -e smaak; -er, -st.

Walhal'la (Germ. myth. halle der gesneuvelde met luthof: paradijs of elysium der gesneuvelde helden en koningen), o.

Walhoofd (bruggenhoofd), o. -en.

Wal'i, Germ. myth., zie Vali.

Wal'kant (kant of rand van een kade), m. -en.

Wal'ken (al wentelende en stampende doorwerken of kneden, ook, vollen), ik heb gewalkt: de hoedenmaker heeft dit vilt niet genoeg gewalkt, ineengeslagen, samengeperst; -er, m. -s; -hamer (hamer in een walkmolen), m. -s; -molen (volmolen, volderswerkplaats), m. -molens.

Walky'rien (Germ. myth. bodessen van Odin, oorlogsmaagden, die zich in zwanen kunnen veranderen; zij bestieren naar het bevel van Odin den slag en werpen het lot des doods aan de helden toe, voeren ook op Odins bevel de verslagen helden naar het Walhalla), v. mv.; ook: Walky'ren, Walku'ren.

Wallstreet (straat, waar in New-York de effectenbeurs staat), v.

Walm (vettige rook, smook), m. -en; -achtig (lijkende op walm), bn.: een -e damp.

Walmen (walm afgeven), het heeft gewalmd: uw lamp walmt, de vlam met smook komt boven het glas uit.

Wal'noot (eig. Waalsche noot: boom), m., (vrucht), v. -noten, ook: Okkernoot; -nootboom, m. -boomen.

Walpur'gismacht (nacht van 30 April op 1 Mei; feestnacht der booze geesten op den Bloksberg), m. -nachten; ook: Walburgis-, naar Walburga, wier feest op 26 Febr. valt.

Wal'ros, wal'rus (dierk. groot vinvoetig dier der poolzeeën met zeer groote hoektanden), m. -sen: de -sen leven in troepen bij elkaar in de ijszeeën; -russenvangst, v. gmv.

Wals (pletrol, stamper), v. -en; -machine (machine met walsen en pletrollen), v. -s.

Wals (dans in $\frac{3}{4}$ maat), v. -en.

Wal'shot (vet uit den kop v. d. potvisch), o.

Wal'sen (een wals dansen), ik walste, heb gewalst; -er (walsende heer), m. -s; -eres' (walsende dame op een bal), v. -sen; -tempo (-maat), o. -'s.

Wal'sen (met een wals of rol pletten, harden, vormen, bewerken), ik walste, heb gewalst.

Wal'stroo (plantk. sterbladig kruid), o. gmv.: tot het - behooren een aantal wildgroeiende, kruidachtige planten, zie ook: Kleefkruid.

Wal'visch (grootste zeedier, levend in de ijszeeën), m. -visschen; -baard (het geheele stel baleinen in den bek van een walvisch), m. -en; -vaarder (schip ter walvischjacht, ook: de gezagvoerder), m. -s, zie Groenlandsvaarder; -vangst, v. gmv.

Wam (halskwabbe), v. wammen; zie Kossem.

Wam'buis (thans: boerenbuis), o. -buisen, spreekt.: Wammes, zie ald.

Wamen (in de modder roeren, modder doen opwellen), ik waamde, ik heb gewaamd.

- Wam'men** (den buik v. d. visch opensnijden en den visch reinigen), ik heb gewamd.
- Wam'mes** (kort buis), o. -en: zegsw. op zijn - krijgen, slaag oploopen; mettertijd komt Hannes in 't -, kleine kinderen worden groot; zie ook Luiwammes, gmz.
- Wan** (wanmand), v. wannen: zift het koren met de -; zie ook: Wanmolen.
- Wan** (scheepst. lek, lekkage), o. wannen.
- Wan-** (voorvoegsel = niet, slecht), b.v. -hoop, -betaling; -daad, -gestalte; -schapen, bn.; -vormt geen afgeleide w.w. meer.
- Wan'bedrijf** (misdrijf, booze handeling), o. -drijven: door zich zelf verraan, erkende zij (de hebzucht) haar -, uuw recht, (Staring); -begrip (dwaas, verkeerd begrip), o. -pen; -beheer (verkeerd beheer, slechte leiding), o. gm.v.: het Fransche - in ons land; -beleid (dwaas of verkeerd overleg), o. gm.v.; -besef (dwaas of verkeerd idee), o. gm.v.; -besluit (dwaas besluit, verkeerde gevolgtrekking), o. -en; -bestuur (slecht bestuur), o. gm.v.; -betaler (slechte betaler, niet-betaler), m. -s; -betaling (slechte betaling, niet-betaling), v. -en: bij - der belasting gaat de directie over tot vervolging; -bof (ongeluk, tegenvaller), m. gm.v.; -boffen (tegenspoed hebben, b.v. bij een examen), ik wanbofte, ik heb gewanboft; -boffer (ongeluksvogel), m. -s; -daad (euweldaad, misdaad), v. -daden.
- Wand** (muur), m. -en: uw schilderij hangt daar aan den -; een houten -; bij overdr. rots-, stelle zijkant v. e. rots.
- Wandaal**, m. -dalen; zie Vandaal.
- Wandalisme**, o. gm.v.; zie Vandalisme.
- Wand'almanak** (almanak, om aan den wand te hangen), m. -ken; zie ook: Scheuralmanak en Duikalmanak.
- Wandel**, m. gm.v.: hij is op den -, aan 't wandelen; fig. wees eertlijk in uw handel en -, gedrag, leefwijze, omgang.
- Wandelaar** (man of jongen, die wandelt), m. -s, -laren; -aar'ster, v. -s.
- Wandeldreof** (wandellaan), v. -dreven.
- Wandelen** (kuieren, een loopje doen), ik heb en ben gewandeld; een straatje om -, voor een huis op en neer -; een -d blad, O.-I. een sprinkhaan, op een blad lijkend.
- Wandelhoofd** (wandelpier), o. -en; -ing (het wandelen), v. gm.v.; -ing (plaats, waar gewandeld wordt, wandelpad), v. -en: om de stad Arnhem zijn mooie -en; -kaart (kaart, waarop de wandelwegen van een streek zijn aangegeven), v. -en; -kostuum (dameskostuum voor de wandeling), o. -tunen; -leeraar (rondgaand landbouweleeraar), m. -s, -raren; -pad (pad voor wandelaars), o. -en; -plaats (plaats of plein, om op te wandelen), v. -en: het Vrijthof te Maastricht is een ruime -; -rijden (te paard of in een koets rijden als uitspanning), o. gm.v.; -rit (rit te paard of in een rijtuig), m. -ritten; -staf (stok van een wandelaar of voetreiziger), m. -staven; -stok (wandelstaf), m. -stokken; -toilet (wandelkostuum), o. -ten; -weg (weg, om te bewandelen; weg voor wandelaars), m. -en.
- Wand'gedierte** (wandluizen), o. gm.v.
- Wand'kaart** (kaart of plaat, om a. d. wand te hangen), v. -en; -kalender (wandalmanak), m. -s; -klok (klok, om aan den wand te hangen), v. -ken; -luis (weegluis: ongedierte), v. -luizen; -plaat (schoolplaat, om aan den wand te hangen), v. -platen; -schildering (schildering op de kalk v. een muur), v. -en; -tekst (bijbeltekst op karton gedrukt, om aan den wand te hangen), m. -en; -verstering (elk sieraad aan wand of muur), v. -en.
- Wan'en** (tijdel of ten onrechte meenen), ik heb gewaand; zich -: de ergste domoor is hij, die zich knap waant; zie Gewaand.
- Wang** (deel van het gezicht, koon), v. -en; -zak (zakvormige ruimte tusschen het wangveesch en de tanden, om voedsel te bergen), m. -zakken: apen, zie ald., met -zakken.
- Wan'gedrag** (slecht gedrag), o.; -ingen, v. mv.
- Wan'gedrocht** (monster, afzichtelijk wezen), o. -en; -geloof, o. gm.v.: Da Costa noemt den Islam een -, dwaas of slecht geloof; -geluid (wanklank, onaangenaam geluid), o. -en; -gunst (hevige afgunst, nijd), v. gm.v.; -gunstig (afgunstig, het slechte gunnende), bn.; -hoop (eig. zonder eenige hoop: vertwijfeling, radeloosheid), v. gm.v.: de moed der -, tot - vervallen, in -geraken; -hoopskreet (kreet, in wanhoop geslaakt), m. -kreten; -hopen (den. van wanhoop: vertwijfelen), ik heb gewanhoopt: wij - aan haar beterschap, aan uw verbetering, aan zijn herstel; -ho'pend, bn.: een -e blik, de arme moeder wrong - de handen, een -e toestand; -ho'pig (geen hoop meer hebbende), bn. en bw.: iem. - maken, - worden, een -e daad; zich - verdedigen.
- Wan'kang** (O.-I. een soort van jonk), v. -s.
- Wan'kant** (bastrijde van het hout), m. -en.
- Wan'kel** (onzeker), bn. en bw.: uw kans staat -, ongewis; -er, -st.
- Wan'kelbaar** (eig. kunnende wankelen; niet vast, onzeker, onbestendig), bn. en bw.: -evenwicht, zie Labiel; het - geluk.
- Wan'kelen** (onvast staan; fig. weifelen), ik heb gewankeld: zijn overtuiging raakt a. h. -.
- Wan'keling** (aarzeling, onzekerheid), v. -en.
- Wankelmoe'dig** (bestuifeloos), bn. en bw.: een - karakter, aarzelend bij gebrek aan zelfvertrouwen; -er, -st.
- Wan'ken** (wankelen), vero.: wat om en in hem, onbewust van -, draait, (Vondel).
- Wan'klank** (valsche toon), m. -en, fig. parasieten zijn een - in de schepping, (Witte); -klin'kend (valsch klinkend, wanluident, dissonerend, bn.; -er, -st; -koers (slechte, verkeerde koers), m. -en; -lul'dend (onaangenaam klinkend), bn.; -lust (dwaze, onmatige lust, tegenzin), m. -lusten; -lus'tig (geen lust in iets hebbende, b.v. in voedsel), bn.; -er, -st. w. g.
- Wan'molen** (houten toestel of molen, om 't graan te wannen of te ziften), m. -s.
- Wanneer**, bw.: wan'neer komt gij? op welken tijd; vgw.: wanneer' de zon schijnt, is het dag.
- Wan'nen** (het gedorschte graan zuiveren met een wan of in den wannmolen), ik heb gewand: het koren -; zie Krenselen.
- Wan'orde** (ordeloosheid), v. gm.v.: de geheele school was in -; in - vluchten, verwarring; -ord'eljk, bn. en bw.: een - huishouden, ongeregeld, zonder beheer of orde; -er, -st; -prestatie (het niet-nakomen van verplichtingen, b.v. van een contract), v. -s; -scha'pen, bn.: een - gestalte, misvormd, gedrochtelijk; -er, -st; -schepsel (wanschapen schepsel, gedrocht), o. -s; -smaak

(*slechte smaak*), m. -smaken: *de* - *dier mode*, het verkeerde, dwaze; -**sma'kelijk** (*onaangenaam, walgelijk*), bn.: *een* - *schouwspel*, - *gekleed zijn*; -er, -st; -**spelling** (*dwaze spelling*), v. gmv., b.v. *teorie voor theorie, koomies voor comisch*; -**spraak** (*slechte, bedorven uitspraak*), v. gmv.; -**stal** (*verkeerde stand, leelijkheid*), m. gmv.; -**stal'lig** (*misvormd*), bn.; -**stal'ligheid** (*misvormdheid*), v. gmv.: *hij* (*graaf Ot*) *schaamt zich der vertooning van zijn -stal'ligheid*, (Staring, vero.; -**stal'tig** (verg. *gestalte*), bn.: *een* - *beeld, een* - *persoon*, misvormd, mismaakt: *een* - *e versiering*, leelijke, niet passende bij de omgeving; -er, -st.

Want (*grove, wollen vuisthandschoen met een duim en geen vingers*), v. -en: *de schipper droeg een paar ferme wanten*.

Want (scheepst. *al het touwwerk aan boord*), o.: *het staand* -, het vaste als steun v. d. mast; *het loopend* -, het losse, als kabels, katrolwerk, lijnen, enz., z.: *Loopen d, Staand*.

Want (*vischwant, de netten*), o. gmv.: *die vischer droogt zijn* -, *visscherstuig*.

Want (*vermits, naardien, omdat*), vgw.

Wantaal (*slechte, verkeerde taal*), v. gmv.

Wanten (scheepst. *het touwwerk in orde brengen*), in de onb. wijs; fig. slechts gebruikelijk in de spreekwijze: *van* - *weten*, goed met het want kunnen omgaan; bij uitbr. van een zaak alles weten, op de hoogte van een zaak zijn, een ingewijde zijn.

Wantenweven (*heen en weer bewegen, zooals kinderen doen*): *jongen zit niet zoo te* - *op je stoel! je bent een echte -wever*. gew.

Wantij (zeew. *tegenstroom*), o. -tijen.

Wantrouwen (*mistroutwen, achterdocht, argwaan*), o. gmv.: - *tegen iem. koesteren*.

Wantrouwen (*geen vertrouwen hebben in, mistroutwen*), ik heb gewantrouwd: *gij zult mij toch niet* -; *hem wantrouwend, wilde ik de akte niet teekenen*; -**trou'wend** (*achterdochtig*), bn. en bw.: - *e blikken*; -**trou'wig** (*met wantrouwen, achterdochtig*), bn.: *een* - *mensch*; -er, -st; -**verhouding** (*heel slechte verhouding*), v. -en: *de* - *en in onze maatschappij*; -**voeg'lijk** (*onbehoorlijk, ongepast*), bn.: *zich* - *gedragen*; -**vorm** (*slechte, dwaze vorm*), m. -en, v. i. g.

Wa'pen (*strijdtuig*), o. -en, -s: *het geheele garnizoen stond onder de* -en; *de* -en *opvatten*, den strijd aanbinden; fig. *de angel is het* - *der bij*; *iemand met zijn eigen* - *s slaan*, b.v. bij een redetwist; zie *Vuurwapen*.

Wa'pen (*adellijk familieteeke, teeken van een adellijk geslacht*), o. -s: *hij voert een leeuw in zijn* -; *het* - *van Holland*, de roode leeuw; *het Vlaamsche* -, de zwarte leeuw; een - kan zijn: *parti*, d. i. gedeeld door een loodrechte lijn in het midden; *coupé*, gedeeld door een horizontale lijn in het midden; *tranché*, gedeeld door een lijn, die den rechterbovenhoek met den linkerbenedenhoek verbindt, enz.; zegsw. *grootsch of hoog in zijn* - *zijn*, fier op zijn adel zijn, trotsch op z'n afkomst zijn; zie *Balk*.

Wa'pen (*afdeeling v. e. leger, onderscheiden naar de wapens*), o. -s: *de infanterie is het hoofd* -, verder: *het* - *der genie, der artillerie, der cavalerie; cadetten van alle* -s; *het vijfde* -, de lucht- of vliegtuigescadron: *een escadrille* (klein escader) *van luchtschepen*.

Wapenbalk (*dwaarsband of -streep op een*

wapen), m. -en, zie *Balk*; -**beeld** (*beeld of figuur als onderscheidingsteeken in een wapen*), o. -en; -**bijl** (*strijdbijl*), v. -en; -**boek** (*het gulden boek, bevattende de wapens onzer adellijke geslachten*), o. -en; -**bord** (*schild, waarop het wapen geschilderd is*), o. -en; -**brief** (*brief, waarin een vorst aan iem. vergunning geeft, om een wapen te voeren*), m. -brieven; -**broeder** (*wapenmaker, strijdmakker*), m. -s; -**dos** (*schitterende wapenrusting*), m. gmv.; -**drager** (*schildknaap*), m. -s; -**en** (*van wapens voorzien*), ik - *de*, heb gewapend: *zijn dienstmannen* -; *zich* -, *de wapens aangorden*.

Wapenfabriek (*fabriek, van of voor wapens*), v. -en; -**feit** (*krijgsverrichting*), o. -en: *een roemrijk* -; -**gekletter** (*het kletteren v. de wapens in den strijd*), o. gmv.; -**geluk** (*geluk met de wapenen in den strijd, de overwinning*), o. gmv.; -**groet** (*militaire begroeting*), m. gmv.; -**hamer** (*oud en vergeten krijgstuig*), m. -s, zie: *Strijdhamer en Strijdkolf*; -**handel** (*oefening in 't gebruik der wapenen*), m. gmv.; -**heraut** (*oudtijds: iem., die het uitbreken van oorlog afkondigde*), m. -en; -**huil** (*bewaarpiaats van wapens*), o. -huizen, zie *Arsenaal*.

Wa'pening (*toerusting tot den krijg*), v. gmv.: *algemeene* -, het wapenen van alle weerbare mannen; -**kamer** (*kamer in kasteel of slot voor het bewaren der wapens*), v. -s; -**kenner** (*wapenkundige*), m. -s; -**knecht** (*eig. wapendrager, schildknaap; later: soldaier, soldaat*), m. -en, vero.; -**koning** (*hofbeambte, heraut*), m. -en; -**kreet** (*oorlogskreet*), m. -kreten; -**kunde** (*heraldiek, wetenschappelijke kennis van wapens en blazoenen*), v. gmv.; -**kundige** (*heraldicus*), m. -n; -**magazijn** (*arsenaal, wapenhuis*), o. -en; -**makker** (*wapenbroeder, krijgsmakker*), m. -s; -**mantel** (*hermelijnen achtergrond van het wapenschild*), m. -s; -**oefening** (*exercitie, oefening in den wapenhandel*), v. -en; -**plaats** (*exercitieplein*), v. -en; -**praal** (*zegevierende intocht*), v. gmv.; -**pracht** (*wapenpraal*), v. gmv.; -**register** (*wapenboek*), o. -s; -**rek** (*kamerrek voor of met wapens*), o. -rekken; -**ring** (*zegelring met een familiewapen in den steen*), m. -en; -**roem** (*krijgsroem*), m. gmv.; -**rok** (*uniformrok, maliënkolder*), m. -ken.

Wapenrusting (*harnas met toebehooren*), v. -en; *de* - bestond uit: een ijzeren helm of stormhoed, met of zonder vederbos en met helmklep of vizier; een ijzeren harnas met halskraag of halsberg, schouderplaten, armstukken met elleboogsplaten, ijzeren beenstukken met kniestukken, handschoenen van dassenleer met metalen schulpen bedekt, over het harnas heen een maliënkolder, verder een schild of beukelaar, waarop het wapen geschilderd was; een lange speer of lans en een lang slagzwaard, alsmede een knijf en soms nog een degen; -**schild** (*bord, waarop het wapen eener adellijke familie is geschilderd*), o. -en; zie *Wapen*, *Wapenmantel*, *Blazoen*; -**schilder** (*schilder van wapenborden*), m. -s; -**schorsing** (*tijdelijke staking van oorlog*), v. -en, zie *Bestand*; -**schouwing** (*inspectie, monsterring van wapenen*), v. -en; -**smid** (*vervaardiger van blanke wapenen*), m. -smeden, zie *Zwaardveger*; -**snijder** (*graveur van familiewapens*), m.

-s; -**spel** (tornooi), o. -spelen; -**spreuk** (devies onder of om het wapen), v. -en.
Wapenstandaard, -**standerd** (grootte stok, waaraan 't vaandel hangt), m. -s; -**stilstand** (tijdelijke stilstand van oorlog), m. gmv.; -**stok** (stok, die als wapen dient), m. -stokken, zie: Degenstok, Gummistok;
 -**tropee** (samenvoeging van allerlei wapens, als versiering in een zaal), v. -tropeeën;
 -**tuig** (allerlei oorlogswerktuigen), o. gmv.;
 -**tuur** (schildknaap, krijger), m. -turen: een macht van -turen, (Bild.); -**veld** (oppervlak van een wapenschild), o. -en, zie Veld;
 -**zaal** (grootte wapenkamer), v. -zalen;
 -**zuil** (overwinningszuil, tropee), v. -en.
Wapper (wip eener ophaalbrug), m. -s.
Wapperen (uitwaaien, fladderen door den wind), de vlag wapperde, heeft gewapperd.
War (verwarring, verwikkeling), v. gmv.: in de -, verward, overhoop.
Waran'de (diergaarde, wandelpark), v. -n.
Warat'je (warempel), bw.: Pieter is - verliefd, (C. O.), wezenlijk; spreekt uit Waarachtig.
Warbak (grootte bak met zoet water op een beugschuit, bewaarplaats van het aas nl. der prikken of negenooien, die er levend in gehouden moeten worden), m. -bakken.
Warboel (rommel), m. gmv.: het is me daar een -, verwarde zaak, verwarring.
Warempel (verzachtend woord voor waarachtig), bw.: je hebt - gelijk, inderdaad.
War'en (mijden, op zijn hoede zijn), ik heb gewaard: zich -, z. in acht nemen: waar je!
War'en (rondwalen, omdolen; fig. spoken, met de bijgedachte aan iets geheimzinnigs of bovennatuurlijks), het heeft gewaard: haar oog waarde over den uitgestreken akker, rechts en links, (V. Lov.); de geur der parfumerieën bleef om haar heen -, wademen, wasemen; en maect den geest van Rachel wacker, die - gaet door beemd en wey, (Vondel); warende geesten.
War'en (handelsgoederen), v. mv.
War'enhuis (algemeene bazaar op grootte schaal), o. -huizen: het - van Tietz te Aken, te Keulen, te Bèrlin.
War'enkennis (kennis van de handelsartikelen, hun ontstaan en hun behandeling: als vak van wetenschap), v. gmv.
War'en'tig (warempel, waarlijk, inderdaad), bw.: 't is - zoo; spreekt ook: Warat'je.
War'garen (eig. garen, dat in de war is; fig. verwarde zaak), o. gmv.; -**geest** (iemand, die verward denkt, die alles door elkaar haspelt), m. -en; -**hoofd** (war'geest), m. en v. -en.
War'ing (scheepst. gangboord op kleine schepen), v. waringen: Sikko, de - op en neder loopende, (V. Lennep).
War'ingin (O.-I. reusachtige, breedgetakte boom op Java, een soort van banaan), m. waringins: de - staat op Java overal midden op de aloen-aloen.
War'klomp (verwarde massa), m. -en: wat - der natuur! (Tollens), chaos; -**kop** (war'hoofd, iem. die zeer verward denkt), m. -koppen; -**kruid** (windeachtige woekerplant), o. gmv.: het - omstrengelt en doodt de planten, het tiert vooral op vlas- en hennepakkers.
Warm (het tegengestelde van koud), bn. en bw.: een - e kamer, een - bad; zich - kleeden; zegsw. er - in zitten, eig. van een schaap of vogel, die van nature goed gedekt

is, fig. bemiddeld zijn; het ging er - toe, er werd hevig gestreden, geredetwist, enz.; een - e ontvangst, hartelijke; -er, -st.
Warm'bloedig (warm bloed hebbende), bn.: zoogdieren zijn - e dieren; fig. choleric: de - e Franschman; z. Koudbloedig.
War'me hand, v.: zegsw. geven met de - -, d. i. tijdens zijn leven, dus niet bij testament; van goederen met de - - gegeven worden geen successie-rechten betaald.
War'men (warm maken, verwarmen), ik heb gewarmd: zich -, de handen -; zegsw. wie het dichtst bij 't vuur is, -t zich het best, wie het best in de gelegenheid of positie is, gaat met het voordeel, de betrekking strijken.
War'mer (dat, wat verwarmt), m. warmers; in samenst., zie b.v. Neuswarmer.
Warm'loopen (het door wrijving warm worden eener as), o.: het - der assen van een rijtuig of wagon.
War'moes (eig. warm-moes of warme moes, d. i. in broeibakken gekweekt tuinmoes, moeskruid), o. gmv.: een kikvorsch onder 't - kort gehakt, (Staring), nl. onder de spinazie;
war'moeshof (groentetuin), m. -hoven.
Warmoezier, **warmoezier** (kweeker van groenten, hovenier, groenteboer), m. -s.
Warmoezerij (kweekerij van groenten), v. -en: de - van het Westland, van de Streek, van Sint-Pieter (bij Maastricht).
Warm'pan (beddepan), v. -pannen.
Warm'pjes, bw.: die kinderen zijn - gekleed, zich - toedekken; fig. hij zit er - in, is welgesteld; zie Warm.
Warm'te (het warm-zijn), v. gmv.: de - der zon, de - van den zomer, de - van het bloed; dierlijke -; fig. iets met - verdedigen, vurigheid, hartstochtelijkheid; -**bron** (oorzaak van warmte), v. -nen: de zon, die grootte -; -**buis** (buis als warmtegeleider), v. -buizen;
 -**eenheid** (warmte, benodigd om 1 Liter water 1° Celsius in warmte te doen stijgen), v. -eenheden, zie Calorie; -**geleider** (stof die, of voorwerp dat de warmte voortgeleidt d. i. doet wegvloeiën), m. -s: wol is een slechte -; -**geleiding** (het voortgeleiden van kunstmatige warmte), v. -en; -**graad** (een graad op de schaal van den thermometer), m. -graden; -**leer** (nat. wetenschap, welke zich bezighoudt met de verschijnselen der warmte), v. gmv.; -**ontwikkeling** (nat. de elektrische warmte, die ontstaat door den weerstand, welken de geleider die twee conductoren verbindt, aan den stroom der electriciteit biëdt), v. gmv.
War'nest (fig. beeld van verwarring), o. -en: een - van stegen en straatjes; een - van draden, van haren; een - van boekhoudertij.
War'net (eig. een verward net), o. -netten; fig. een - van braamranken, van lianen.
Wa'rong (Mal. eetkraam, een soort van gaarkeuken, inlandsch stalletje met eetwaren, soms tevens kleine nering in allerlei benodigd-heden voor den inlander), v. warongs: een grootte, overdekte en rijk voorziene -, (v. R.); een -houder, een -houdster.
Warrant (Eng. volmacht, machtiging), v. -s; ook: proces-verbaal, bevel tot inhechteniseming; verder: garantie, borgstelling, cedel, aanstelling.
War'rel (warreling), m. gmv.: in den -.
War'relen (freq. van warren: dooreenwarren, fig. wemelen), het heeft gewarrelt: het war-

relt mij voor de oogen, draait; — **klomp** (verwarde massa), m. — en, z. Warklomp; — **wind** (wervelende wind), m. — en.

Warren (in de war zijn, brengen of raken), ik warde, heb geward, zie Verwarren.

Wars (afkeerig), bn.: iets — worden, meestal: hij is — van vleierij, van lof, enz.

Wartaal (dooreengewarde taal, zinloze taal, nonsens), v. gmv.: de koortstijder was aan het ijlen en zei allerlei —.

Wartel (scheepst. draaihaak), m. wartels.

Warwinkel (warboel, ordeloze boel), m.: een — van levende ranken; fig. een — van allerlei onbegrepen kennis.

Was (groeit, toename, vermeerdering), m. gmv.: er is — op de bovenrivier, toevoer van water.

Was (der bijen), o. en v. gmv.: kaarsen, bloemen, beeldjes van —; — om te boenen, te wrijven; in O.-I. levert Timor veel —, deze komt van de wilde bij, die kolossale honingraten maakt aan de bovenste takken van boomen; — **achtig** (op was lijkende), bn.; — er, — st: een — e tint; — **afdruk** (afdruk in was), m. — ken.

Wasorde (Zweedsche ridderorde), v.: de — werd ingesteld door Gustaaf III, in 1772.

Wasboom (N.-Amerikaansche heester), m. — en: de vruchten van den — leveren een soort van groen was, waarvan welriekende kaarsen gemaakt worden.

Wasch (het wasschen van linnen of onderkleederen), v. wasschen: ik zal mijn zakdoeken in de — doen: deze vrouw heeft elke week vijf wasschen.

Waschbaas (mil. man v. de waschvrouw), m. — bazen, vero.; — **bak** (bak of schotel, om zich in te wasschen), m. — ken; — **bank** (bank voor het waschgerei), v. — en; — **beer** (N.-Amerik. beer, die zijn voedsel zou wasschen, vóór het te gebruiken), m. — beren;

— **bekken** (metalen waschbak), o. — s; — **dag** (dag voor de wasch in een huishouden), m. — dagen; — **echt** (in de wasch niet verkleurend), bn.: — e stoffen; — **geld** (loon der waschvrouw), o. — en; — **gerei** (— benodigdheden), o. gmv.; — **goed** (linnen en ander goed v. d. wasch), o. gmv.; — **hok** (— loodsje), o. — ken; — **huis** (gezin, voor hetwelk de waschvrouw wascht), o. — zen; — **inrichting** (gebouw, ingericht voor het wasschen van allerlei goed, meest op groote schaal en als bedrijf), v. — en.

Waschkan (lampetkan), v. — nen; — **ketel** (ketel v. t. waschwater), m. — s; — **kom** (lampetkom), v. — men; — **kuip** (grootte waschtobbe), v. — en; — **lijst** (lijst of staat van waschgoed), v. — en; — **loon** (— geld), o. — en; — **machine** (draaitoestel, om te wasschen), v. — s; — **mand** (hooge tweepoorige mand voor waschgoed), v. — en; — **stel** (lampetkom met — kan, zeepbakje, kambakje, enz.), o. — stellen; — **ster** (waschvrouw), v. — s; — **tafel** (slaapkamermeubel voor het toilet), v. — s; — **tobbe** (kuipje met twee handvatten voor de wasch), v. — a; — **vrouw** (vrouw, die van 't wasschen van linnen- en ondergoed een bedrijf maakt), v. — en; — **water** (water, om zich mee te wasschen, of om het waschgoed in te wasschen), o. gmv.

Wasdoek (gewast, zwaar linnen weefsel), o.: een overtrek van —, een tafelkleedje van —.

Wasdom (groeit), m. gmv.: de — der planten; hij heeft zijn vollen — bereikt; God zal — geven.

Wassem (uitwaseming), m. — s: hoe geurt de — der berkespruit! (Staring).

Wasemen (damp v. zich geven), het heeft gewasemd: de rozen — haar geuren.

Wasgeel (zoo geel als natuurwas of ongezuiverde was), bn.: een Spanjaard met — gelaat, met — gele handen; — **kaars** (kaars van gele of witte was), v. — en; zie: Stearinekaars, Vetkaars of Smeerkaars; — **licht** (kaars, ook: nachtpitje van was), o. — en: — offeren aan 't keizerlijke graf, (Staring): Ivo zou waskaarsen doen branden; — **lucifer** (lucifer van was), m. — s.

Was'schen (reinigen), ik wiesch (waschte), heb gewasschen: een kind —, de handen —.

Was'schen (mijn. de gruis-kolen zuiveren), men waschte, heeft gewasschen: kolen —, gruis-kolen, kleiner dan 8 cM., van steenen zuiveren.

Was'scher (waschbaas), m. — schers: Jan de —, kluchtpersoon der kinderprenten; **wasch'ster** (waschvrouw), v. — s, w. g.

Was'scherij (waschinrichting), v. — en.

Was'scherij (mijn. plaats waar de waschmachine staat tot het zuiveren der gruis-kolen), v. — en.

Was'sen (van was), bn.: — bloemen; zegsw. dat is een — neus, misleiding, zie Neus.

Was'sen (met was bestrijken), ik waste, ik heb gewast: gewast taf.

Was'sen (groeien), ik wies, zij wiesen, ik ben gewassen: wat is die jongen gewassen! aan den voet eens hewels wies ik op, (Staring); zij wiesen op; de Maas is gewassen, hooger geworden; zie: Volwassen en Wassend.

Was'senaar (maansikkel met de punten of horens omhoog, wassende maan), m. — naars.

Wassenbeeld (beeld van was), o. — beelden; — **beel'denspel** (tent, waarin wassenbeelden te zien zijn), o. — spellen; zie Panopticum.

Was'send (aangroeiend, toenemend), bn.: het — e water, de rivier is — e; de — e maan; fig. het — gevaar, de — e nood; — ongelooft.

Was'tafel (tablet, met was overdekt, waarop de Ouden met hun stilus schreven), v. — s; zie Tabula rasa.

Wat, vrag. vnv.: — is er? zeg mij, — gij wilt; — drukte, — hoogtel ook betr. vnv.: al, — gij zegt, is waar; — waar is, is eenvoudig; ook onbep. vnv.: blijf bedaard, — er ook gebeure; ik heb hier — voor je.

Water (kleurlooze vloeistof), o. wateren, — s: er is bron-, regen-, rivier-, wel-, zee-, enz. enz.; open —, dat niet bevroren is; een schip te — laten, van stapel laten loopen; de dief zit op — en brood, krijgt geen ander voedsel; zegsw. het — komt aan de lippen, de nood is hoog; het hoofd boven — houden, eig. niet verdrinken, fig. z. weten te redden, zich staande weten te houden; Gods — over Gods akker laten loopen, zich om de wereldsche zaken of om 's werelds loop niet bekommeren; dat is water op zijn molen, dat is naar zijn zin, dat dient hem; — naar zee dragen, ergens iets brengen, waar er overvloed van is, noodelooszen arbeid doen, zie Uil, Balk, Kolen; spreekw. Stille — s hebben diepe gronden, de zwijgenden denken dikwijls 'diepst; ook: zwijgers zijn dubbelhartig, argdenkend; zij zijn als water en vuur, volslagen vijanden; zegsw. het — loopt altijd naar zee, de fortuin dient de rijken; — in den wijn doen, zijn eischen matigen, wat inbinden, omdat de omstandigheden daartoe dwingen; dat feest is in 't — gevallen, is mislukt; spreekw. In troebel — is het goed

visschen, zie Troebel; geneesk. *hij stierf aan het* -, de waterzucht; zie ook: **Kruik**, **Verdrinken**, **Steek** (stoot) en **Zon**.

Water (rivier, meer, kanaal, enz.), o. waters, wateren: *de -en van Nederland*; zegsw. *in zulke -s vangt men zulke visschen*, van zulke menschen heeft men zoo iets te wachten.

Water (kunst- of mineraalwater), o. -en: *spuit-*, *Selters-*; *wetrikende -en*; *sterk-*, d. i. vitriool, zie **Salpeterzuur**.

Water (uitwendig geneesmiddel), o., zie: **Boor-**, **Oogwater**.

Water (helderheid), o. gmv.: *diamanten van het eerste of zuiverste -*, van de eerste of beste helderheid, de fijnste kwaliteit, den hoogsten glans; fig. *een artist van 't eerste -*, **Water** (obligatiën en aandelen in spoorwegondernemingen, of effecten, niet gedekt door onderpand), o.; het - (Amerika) is een zwendel, dienende om de oprichters ontzettende winsten te bezorgen.

Waterachtig (waterig), bn.: *een - kostje*, *laf*, *flauw*, te zeer aangelgd; *een -e vrucht*; *een -e streek*, met veel waterpartijen.

Waterandorn (gemeene wolfspeen, waterplant), m. -s, ook: -andoren; -**baars** (stofnaam: *baars*, in water gekookt en opgediend), v. gmv.: *houdt gij van -?*; -**bloem** (een in of bij het water groeiende bloemplant), v. -en; -**bouw** (de kunst, om waterweringen te bouwen of om bouwwerken te maken in of over 't water), m. gmv.; -**bouwkunde** (wetenschap van den waterbouw), v. gmv.: *de - betreft dijken, kanalen, stuizen, havens, enz.*; -**bouwkundig** (op waterbouwkunde betrekking hebbende), bn.: *een - woordenboek*, *een - tijdschrift*, *hij is -ingenieur*; -**bouwkundige** (iemand, die kennis heeft van het vak van waterbouwkunde), m. -n; -**brood** (brood van waterdeeg d. i. zonder melk), o. -en; -**chinees** (een grappige scheldnaam voor een zonderling), m. -zen, (ch = sj).

Waterchocolade (chocolade, met kokend water toebereid), v. gmv.; -**closet** (plee met waterspoeling), v. en o., z. **W. C.**; -**damp** (nat. water in damp- of gasvormigen toestand, verdichte waterstof), m. -en; -**dicht** (ondoor-dringbaar voor het water), bn.: *een -e kelder*, *een -e mantel*, impermeabel; *een paar vetleeren -e laarzen*; -**dier** (een in 't water levend dier), o. -en; -**druppel** (druppeltje water, waterbolletje), m. -s; -**en** (besproeien, netten, water loozen), ik -de, heb gewaterd.

Water-en-vuur'-nering (winkeltje, waar heet water en kolen vuur alsmede brandstof koop zijn), v. -neringen.

Watergas (nat. gas, dat bereid wordt door waterdamp over gloeiende kolen of cokes te leiden), o.: - is een mengsel van gelijke maten kooloxyde en waterstofgas; -**geest** (Germ. myth. nikker), m. -en; -**geus** (gesch. zee-schuimende banneling in 't begin van den 80-jarigen oorlog), m. -geuzen: *de -geuzen namen Den Briel* (1572), zie **Boschgeuzen**; -**glas** (kiezelzure potasch, in water oplosbaar), o. gmv.: *eieren in verdund waterglas bewaren*; -**god** (myth. Neptunus, Triton), m. -en; -**godin** (myth. najade, nereide), v. -nen; -**hoen** (steltlooper, kleine watervogel, trekvogel), o. -hoenders; -**hoofd** (onnatuurlijk groot kinderhoofd), o. -en; -**hoos** (kegelvormige oprijzing van water, door werking eener windhoos), v. -hoozen; -**hyacint**

(Borneo; waterplant met rozig-paarse trosbloemen), v. -en: de - bedekt bij miljoenen rivieren, poelen, plassen en moerassen.

Waterig (waterachtig), bn.: *een -e soep*, als water; fig. *een -e stijl*, *laf*, zonder pit.

Watering (wetering), v. -en.

Waterjuffertje (dierk. netvleugelig insect: libel, glazenmakertje), o. -s; het - leeft in de nabijheid v. h. water en aast op kleine insecten.

Waterkaarde (duitenblad), v. -n; -**kan** *glazen, aarden, enz. kan voor water*, v. -nen; -**karaf** (*karaf, voor drinkwater*), v. -fen; -**keering** (*dam, dijk, havenhoofd, sluiswerk*), v. -en; -**kers** (*kruisbloemige plant*), v. gmv.: *de - is een gewilde groente op de Parijscheen Londensche markt*; -**ketel** (*ketel, om water in te koken*), m. -s; -**kolf**, v., zie **Dod**; -**kraan** (*kraan, om water te tappen*), v. -kranen; -**kruik** (*kruik voor water*), v. -en; -**kussen** (*kussen, dat met water gevuld kan worden*), o. -s; -**knur** (*Kneippkuur, genezing door wasschingen of door baden*), v. -kuren; -**laars** (*waterdichte vetlaars*), v. -zen; -**land** (*waterig land*), o.

Waterland (aandr. vroegere benaming van een streek in N.-H.), o.: in - lagen o. m. de gemeenten Edam, Monnikendam en Purmerend; -**er** (*bewoner van Waterland*), m. -s: *de Kermerlander had met - dier gesworen duysentwerv...* (Vondel, Gijsbrecht).

Waterlanders (scherts. tranen), m. mv.: *foei, Keesje, ik zie -, dunkt me*, (C. O.); *de - waren op weg*, (Potg.), het schreien was nabij.

Waterleiding (inrichting met aangelegd buizenstelsel, om goed drinkwater uit een waterreservoir in de huizen, op de pleinen, enz. te brengen of te leiden), v. -en; zie ook: **Pompstation**.

Waterlilie (plombloem), v. -lilien, -lilies.

Waterlijn (scheepst. denkbeeldige lijn, gevormd door het watervlak aan den romp van een geladen of zeilend schip), v. gmv.: *een kanonskogel had den scheepswand doorboord, maar gelukkig boven de waterlijn*.

Waterlinie (mil. door inundatie zeer sterke verdediginglinie), v.: *de Holl. -*, zie **Linie**.

Waterlisch (zwanenbloem), o. -lissen; -**loos** (*zonder water, droog*), bn.: *een -looze put*, *een woestijn is -*, *een -looze vlakke*;

-**loot** (*onvruchtbare loot of twijg, bijtakje*), v. -loten; -**loozing** (*afvoer, spuiting van water*), v. -en; -**man** (*elfde teeken in den Dierenriem*), m. gmv., zie **Zodiak**; -**meloen** (*saprijke meloen, oorspronkelijk uit Afrika en Oost-Indië*), m. -en; -**merk** (*merk in papieren geld en andere papieren van waarde, ter voorkoming van namaak, bij de fabricage aangebrachte figuur*), o. -en: het - komt helder te voorschijn, als men het papier tegen het licht houdt, het kan daaruit onmogelijk verwijderd worden; -**molen** (*molen, door water in beweging gebracht*), m. -s: de eerste - werd gebouwd in ons land in 1400;

-**molen**, m. -s: een - dient om het water uit een polder te malen, zie: **Gemaal** en **Stoomgemaal**; -**nood** (*gebrek aan water*), m. gmv.; -**pas** (*werktuig, om te onderzoeken of iets horizontaal ligt of is*), o. -passen.

Waterpas (horizontaal), bw.: *een -lijn*, *die balk ligt niet -*; -**passen**, ik heb gewaterpast: *een terrein -*, *een provincie -*, de hoogten en laagten boven een gegeven peil opnemen; -**passing**, v. -en; -**pest** (*een*

waterplant uit Z.-Amerika, die 's zomers door sterken groei de slooten overdekt), v. gmv.; -**plant** (plant, welke in of bij het water groeit), v. -en: riet, de dullen, eendenkroos en wier zijn -en; -**plas** (plas water, klein meer), m. -plassen: de groote -, de zee; -**pokken** (geneesk. een op pokken lijkende huiduitslag), v. mv.; -**politie** (politie, die de orde in havens en op reeden handhaaft), v. gmv.; -**polo** (sport. balspel in 't water), o. -'s: een - wordt uitgevoerd door zeventallen van spelers, goede zwemmers, tegen elkaar; -**poort** (poortje in den walmuur, waardoor men bij een rivier of een water komt), v. -en; -**proef** (godsoordeel in de Middeleeuwen en later, waarbij de verdachte niet mocht bovendrijven), v., zie Ordaliüm; -**proof** (impermeabele stof), o. gmv.: een regenmantel van -.

Wa'terraaf, v. -raven, zie Schollevaar: de - leeft enkel van visch; -**rat**, -**rot** (rot, die in de nabijheid van water leeft), v. -ten, fig. die jongen is een -, een goed zwemmer, zoekt het water; -**rijk**, bn.: een - landschap; dit land is -, rijk aan water, heeft tal van rivieren, meren, enz.; -er, -st; -**schaarschte** (gebrek aan water), v. gmv.; -**schade** (schade, door water aangericht bij brandblusschen of door het lek van een schip), v. gmv.; -**schap** (polder of heemraadschap), o. -pen; -**schapsbestuur** (bestuur van een polder, enz), o. -besturen.

Waterscheering (een vergiftige plant, in het wild groeiende in moerassen en aan stookanten), v. -en; -**schout** (hoofd van politie, die de orde onder het scheepsvolk en de schepen houdt in A'dam of R'dam, Indië enz. en ten overstaan van wien, de monsterrol wordt opgemaakt), m. -en; -**schouw** (het schouwen, of inspecteeren van waterlooopen, waterwegen), v. gmv.; -**snip** (steltlooper: watervogel onzer veenstreken), v. -pen.

Watersnood (overstroming), m. -en; -**noodcommissie** (vereeniging van personen, die zich gevormd heeft om giften in te zamelen en de bewoners der door het water geteisterde streken bij te staan), v. -sies, -siën; -**noodpoëet** (gelegenheidsdichter, die bij watersnood zijn lier besnaart), m. -ëten; -**noodpoëzie** (gelegenheidspoëzie), v. gmv.

Waterspiegel (bovenvlak van de zee, van een meer, enz.), m. gmv: een walvisch brak juist den - naast ons; -**spin** (dierk. spin, levend in stilstaand water), v. -spinnen; -**sport** (sport te water, b.v. roeien, zeilen), v. gmv.; -**spuler**, m. -s, zie Gargouille; -**staat** (college van rijksambtenaren, belast met het beheer van dijken, bruggen, kanalen), m. gmv.: ministerie van -, ingenieur v. d. -; -**stand** (hoogte van het water in een rivier, een beek, of in de slooten en kanalen v. e. polder), m. -en: bij hoogen, bij lagen -; -**stof** (nat. element, dat zich met zuurstof verbindt tot water; kleur- en reukloos brandbaar gas, de lichtste van alle stoffen), v. gmv.; -**stoof** (koperen of blikken stoof, die met heet water gevuld wordt), v. -stoven.

Watersraal (water, dat met kracht uit een pijp schiet), m. -stralen; -**tanden** (zoo verlangen, dat het water om de tanden komt), ik -tandde, ik heb gewaterland: die kersen doen de jeugd -, hevig begeeren; uw reis naar Zwitserland doet mij -; ik - om

het (vergulden) ook eens te doen, (C. O.); - van iets: het water in den mond krijgen van verlangen; -**toren** (toren, waarin het water eener waterleiding wordt opgevoerd om de noodige drukking te krijgen), m. -s.

Wa'tertwist (katoenen weefsel), o., zie Twist; -**val** (plaats, waar rivier- of bronwater van een steille naar beneden valt), m. -vallen; -**vat** (ton voor drink- of regenwater), o. -vaten; -**verf** (verfstof in water oplosbaar of opgelost), v. -verven: een tekening in -, zie Aquarel; -**vliegtuig** (hydroplane), o. -en; -**vogel** (zuemvogel; ook: vogel, die zich bij het water ophoudt), m. -s; -**vrees** (hondsdotheid), v. gmv., zie Hydrophobie; -**vrij** (voor water ontoegankelijk), bn.: -e kelders, Den Bosch is - gemaakt; -**weegkunde** (wetenschap, die het gewicht de drukking, enz. van vloeistoffen behandelt), v. gmv., zie Hydrostatica; -**weg**, m.: zie R'damsche waterweg.

Waterwerken (sluizen, bouwwerken in het water), o. mv.; -**werken** (kunstfontainen, -watervallen, enz.), o. mv.: de - te Versailles, te Saint-Cloud, de - op Wilhelmshöhe bij Kassel; -**wijs** (kennende het water), bn.: kalveren, die voor 'teerst in een wei komen, door slooten omringd, worden eens ondergedompeld, om ze - te maken; -**wild** (watergevogelte, als wilde eenden, wilde ganzen, enz.), o. gmv.; -**windmolen** (windmolen om het overtollige water uit een polder te malen, poldermolen), m. -s; -**zonnetje** (flauwe zonneschijn tusschen regenwolken door), o. gmv.; -**zoo** (rivierisch, in water gekookt en opgedischt), v. -zooien, -tje, o. -s; -**zucht** (ziekelijke ophooping van water in eenig lichaamsdeel), v. gmv.; -**zuchtig** (aan waterzucht lijdende), bn.; fig. een -e winter, (C. O.), nattig; -er, -st.

Wat'jekou (slag om de ooren, oorvijg, stomp die aankomt, opstopper), m. -kouen. volkst.

Watteeren (met watten voeren); een gewatteerde overjas, een deken -, een kamerjapon laten -; zie Gewatteerd.

Watten (vlokjes katoen), v. mv.: een jas in den rug met - voeren; boekhouders met - (watjes) in de ooren, (C. O.); een pak -; een deken met - dubbelen; antiseptische -; -**fabriek**, v. -en; -**fabrikant**, m. -en.

Wat'ten (van watten, uit watten bestaande), bn.: een - voering, een - opvulling in kleeren; zie Watteeren.

Wauw (zeet. gunstig v. d. wind), bn.; -er, -st.

Wauwelen (vervelend praten, zeuren), ik heb gewauweld: wat wauwelt die man! -**aar** (zeurder), m. -s; -**aarster**, v. -s.

Wayang, zie Wajang.

Waywode, m. -n; zie Woiwode.

Wa'zen (als een waas), bn.: een - sluier.

Wa'zig (met een waas bedekt, nevelachtig), bn.: -e omtrekken, het - verschiet.

W. C., v.; zie Watercloset.

Web (net der spin), o. -ben: deze -ben zijn rad- of trechtervormig; ze dienen tot verblijf en tot 'vangen v. aas; z. ook: Herfstdraad.

Web (weefsel), o. webben: het - wacht op den koopman, (Staring), rol linnen.

Web'be, v. en o. -n, **web'beije**; zie Web.

Wéd (verwant met waden: drenk- en waadplaats voor paarden), o. -den: brenge de paarden naar het -, waadkolk.

Wed (water, waarwater), o. gmv.: Houtman's

- kiel, in *Gama's - gedreven*, (Tollens).
- Wed** (*wedstrijd*), v. gmv.: *dat gaat in de -*, om het zeerst, zoo vlug het maar kan.
- Weda'na**, m. -'s; zie *Wedono*.
- Wed'de** (*jaarwedde*), v. wedden: *op een - van duizend gulden*, jaargeld, jaarloon.
- Wed'den** (*een weddenschap aangaan*), ik wedde, heb gewed: *ik wed om tien gulden, ik wed om een flesch*, d. i. er aan wagen.
- Wed'denschap**, v. -pen: *een - aangaan, een - verliezen*; ook: *Weddingschap*.
- We'der, weer** (*luchtgesteldheid*), o.: *het is mooi -*; fig. *hij speelt mooi - met een anders geld*, leeft ruim en rijk; *de hardrijderij zal doorgaan, weer en tjs dienende; mooi weertje! een ouderwetsche dag -*, (C.O.)
- We'der, weer** (*terug, opnieuw, tegen*), bw.: *hij loopt heen en -, daar ben ik al -, zien we je spoedig -? dat doe ik nooit -*.
- We'der, weer**, bw.: vormt samenst. met w.w., nu eens scheidbaar (met de klem op *weder, weer*, in de bet. van *opnieuw, nogeens, bij herhaling*), dan weer onscheidbaar (met de klem op het w.w., het eerste lid bet. dan *tegen*); steeds wordt *weder, weer* vastgeschreven in de onbepaalde wijs en het voltooid deelw., b.v. *weer'spreken* en *weerspreken*, verg. *we'der- of weer'keeren*, *weer'komen* met *weerstaan'*, *weerkantsen*, *weerleg'gen*, hij is *we'der- of weer'gekeerd*, *weer'gekomen*, *hij heeft de verleiding weerstaan'*, ik heb de bezwaren *weerlegd'*; onder de titelwoorden vindt men de voornaamste v. deze composita opgenomen.
- We'derbrenge(n)** (*terugbrengen*), onr. ik bracht -, heb -gebracht; -**dienst** (*tegen-dienst*), m. -en; -**dooper** (*aanhanger van de leer der anabaptisten*), m. -s; zie *Jantje van-Leiden*; -**ga, we'dergade** (*gelijke, evenknie, gelijkboortige*), v. gmv.; ik houd u voor een - van dienzelfden *Robertus Nurks*, (C.O.); -**geboorte** (*hernieuwing, herleving*), v., zie *Renaissance*; -**geven, weer-** (*teruggeven*), ik gaf -, heb -gegeven; -**helft** (fig. *echtgenoot*), v. -en; -**hoor**, o., dit woord komt voor in de uitdrukking: *het hoor en - laten gelden, toepassen*, d. i. beide partijen hooren: *strenge rechtvaardigheid eischt het hoor en het -*, Lat. het: *audiat et altera pars*; -**hooren** (*opnieuw hooren*), ik hoorde -, heb -gehoord, w. g.
- Wederhou'den, weer-** (*terughouden, beletten*), ik -hield, heb -houden: *zich -*.
- We'derik** (*sleutelbloemige plant, tierend in onze moerassen, veenplassen en rietlanden*), v. gmv.: *de rondbladige -*, *de pluimdragende -*.
- Wederin'koop** (*het terugkopen van het reeds verkochte*), m. -inkopen: *verkoop met recht v. -*, heimelijk bedrijf als bank v. leening.
- We'derkaat'sen**, zie *Weerkaatsen*.
- We'derkeer** (*terugkeer*), m. gmv.
- We'derkeeren, weer-**, ik ben -gekeerd: *de dagen v. vrede zullen eens -*, terugkomen.
- Wederke'e'rend** (*spraak.*), bn.: *het - voor-naamw. zich*, zie *Reflexief*.
- Wederke'e'rig** (*wederzijdsch*), bn. en bw.: - *hulpbetoon op de Drentsche dorpen*; *een -e liefde*; *iemand - haten*.
- Wederke'e'rig** (*spraak.*), bn.: *het - voor-nw. elkander of malkander*, d. i. de een den ander.
- We'derkomen** (*no'f eens komen*), ik kwam -, ben -gekomen; -**komst** (*terugkomst*), v.
- We'derkoopen** (*terugkopen*), ik kocht -, heb -gekocht: *een huis, een akker met verlies -*; verg. *Rouwkoop*.
- Wederleg'baar** (*wederlegd kunnende worden*), bn.: *dat bewijs is niet -*, te ontzenuwen; verg. *Weer-*.
- Wederleg'gen** (*het tegenbewijs leveren*), ik -legde (-lei, -leide), heb -leid (-legd); zie *Weer-*.
- We'derliefde** (*wederkeerige liefde*), v. gmv.
- Wederom'** (*nogeens, opnieuw*), bw.
- Wederop'bouw**, m. gmv.: *de - der verwoeste stad Messina*, herbouw.
- Wederop'zeggens**, tot -, bw.: *een recht tot - toe verleen*, tot die vergunning, dat voorrecht weder wordt ingetrokken.
- We'derpartij** (*tegenpartij*), v. -partijen.
- We'derpartijder** (*tegenstander*), m. -s.
- Wederrecht'lijk**, bn. en bw.: *een -e toe-eigening, een -e inbezitneming; zich - iets toeëigenen*, onwettig, in strijd met het recht; -er, -st; -**held** (*onwettige daad*), v. gmv.
- We'derspalt** (*muitertij, weerspannigheid*), v. gmv.; -**spaltig** (*muitziek*), bn. w. i. g.
- Wederspan'ning, weer-** (*rebel, oproer-ling*), m. en v. -en; voor het vr. ook -e.
- Wederspan'ng, weer-** (*tegenstrevend, tegenwerkend*), bn. en bw.: *hij werd gevonnist als - aan de wet*, ongehoorzaam; -er, -st; -**held** (*rebellie*), v. gmv.
- We'derspoed, weer'spoed**, m. gmv.: *de - ontnam ons huis en have*, (Potg.), tegenspoed.
- We'derspraak** (*tegenspraak*), v. gmv.
- Weder'spreken, weer-** (*tegenspreken*), ik -sprak, heb -sproken: *iem. -*.
- Wederstaan'** (*zich verzetten tegen*), ik -stond, heb -staan: *God wederstaat den hoovaardige*, is vijandig gezind; ook: *Weerstaan'*.
- We'derstand** (*tegenstand*), m. gmv.: - *bieden*, ook *Weerstand*.
- We'derstandvermogen**, o.; zie *Weerstands-*.
- Wederstre'ven** (*tegenwerken, wederstaan*), ik -streefde, heb -streefd; ook *Weerstre'ven*.
- Wederstre'vig, weer-** (*koppig, weerspan-nig*), bn. en bw.; -er, -st.
- We'derva'ren**, mij -voer, is -varen: *wat is u op reis al zoo -? overkomen*, wat hebt ge beleefd? *iem. recht laten -*, toekomen, hem geven wat hem rechtens toekomt, ook: *Weervaren*.
- We'derva'ren** (*ontmoeting, lotgeval, gebeurtenis*), o. gmv.: *de reiziger deelde zijn - mede; zijn - vertellen*, avontuur.
- We'dervergelden** (*betaald zetten*), ik vergold -, heb -vergolden: *iem. iets -*.
- We'dervergelding** (*wraak, revanche*), v. gmv.
- We'derverkooper** (*iem., die waren bij een fabrikant inkoop, om ze in 't klein van de hand te doen*), m. -verkoopers: -s *genieten in den regel rabat*.
- We'dervinden, weer-** (*terugvinden*), ik vond -, heb -gevonden: *het verlorene -*.
- Wederwaard'igheid** (*onaangenaamheid, tegenspoed, ramp, ongeluk*), v. -heden.
- We'derwoord** (eig. *terugwoord, antwoord*), o. -en, ook: *Weerwoord*; -**wraak** (*wraak of wraakneming op iem., die zich op ons gewroken heeft*), v. gmv., ook: *Weerwraak*; -**zien** (*terugzien*), ik zag -, heb -gezien, ook: *Weerzien*; -**zijde** (*tegenovergestelde zijde*), v.: *een breed water, ter - met linde-boomen beplant*, (C. O.); -**zijds**, bw.: *zij verbonden zich - tot hulp en steun, wederkeurig*, ook: *Weerzijds*; -**zijdsch**, bn.:

onze -e belangen, een -e vriend, ook: Weer-
zidsch: -e vragen en antwoorden.

Wedgwood (Eng. een soort van Engelsch
aardewerk), o. gmv., aldus genoemd naar den
eersten fabrikant († 1725).

Wed'ijver, m. gmv.: een matige - in een
klasse werkt voordeelig, ijver, om elkaar voor-
uit te komen of te overtreffen; -**ijveren**
(wed'ijver toonen), ik heb gewedijverd: de
gezanten gingen - in belev'dheid; fig. Java
wed'ijvert in natuurschoon met de meest
bevoorrechte landen, (Veth); -**loop** (loop, om
het snelst), m. -en: een - van paarden, van
schaatsenrijders; - op het moedig ros,
(Immerzeel); de geestelijke -, Bijbel, 1 Cor.
9: 24-27; -**loopen**, alleen in de onbep. wijs.
of als zn. o.; -**looper** (iem., die aan den
wedloop meedoet), m. -loopers; -**prijs** (uit-
geloofde prijs bij een wedren), m. -prijzen;
-**ren** (wedloop), m. -nen: de -rennen bij
Parijs, die bij Derby, nl. van paarden;
-**strijd** (daad van wed'ijver), m. -strijden:
een - in den zang, in het tooneelspel, in het
voordragen of reciteeren, een nationale -,
waarin nl. enkel Nederlanders mogen meedoen;
een internationale -, waaraan ook vreemden
mogen meedoen, zie Jury.

Wedo'no (O.-I. districtshoofd op Java), m.
-s, ook: Weda'na, zie Dhemang.

Wed'uaal, wie'dewaal (raafachtige vogel),
m. -s of -walen; meest Wie'lewaal.

Wed'uwe, wed'uw (vrouw, wier man over-
leden is), v. weduwen: een fonds voor wedu-
wen en weezen; God is de vader van weduwen
en weezen; een onbestorven -, vrouw, die
door haar man verlaten is; zie Weeuw'tje.

Wed'uwendracht (kleding van een treu-
rende weduwe), v. gmv.; -**fonds** of **we-
duw'fonds** (-beurs), o. -en: een weduwen-
weezenfonds, instelling tot uitkeering van
een jaarwedde aan weduwen en weezen, bij
overlijden van den man en vader; het Rijk's-
-, -**kas** (fonds, waaruit weduwen onder-
stand genieten), v. -kassen.

Weduw- en weezenpensioen (rijkspen-
sioen voor weduwen en weezen van ambte-
naren, beambten, onderwijzers, enz.), o. -en.

Wed'uwgeld (lijfrente van een weduwe), o.
-en; -**jaar** (eerste jaar na het overlijden
van een predikant waarin de weduwe nog
zijn jaarwedde geniet), o. gmv.; -**lijk** (als
weduwe), bn.: de -e staat; -**naar** (man,
wiens vrouw is overleden), m. -s, -naren:
een onbestorven -, die door zijn vrouw ver-
laten is, soms: Weeuw'enaar; -**schap**
(ongehuwde staat nl. van een weduwe), o.
gmv.; -**staat** (toestand als weduwe), m.
gmv.; -**vrouw** (weduwe), v. -en.

Wee (ramp, onheil, ook: smart), o. weeen.

Wee (flauw, naar, down), bn.: zich - gaan
gevoelen, ik was - van den honger; ik ben
zoo - aan mijn hart; dat -ë gevoel van
misselijkheid, een -ë rilling.

Wee, tw. uiting van smart: - mij, wat had
ik begonnen? (Koetsv.); - onzer, zoo dat
waar is, (C. O.)

Weed'asch (soort van potasch), v. gmv.

Wee'die (zekere kruisbloemige verplant), v.
gmv.: uit het sap der -bladen bereidt men
een blauwe verfstof; zie Pastel.

Wee'dom (smart, lijden, droefheid), m. gmv.

Weef'getouw (weefstoel), o. -en; -**kunst**
(de kunst van weven), v. gmv.; -**lijnen**

(scheepst. de dwarse, horizontale touwen, die
sportgewijze geplaatst, als laddersporten naar
den top van den mast leiden, touwladder), v.
mv.: de masten, fijn en spits, met de - als
vage webben; -**school** (inrichting tot onder-
wijs in de weefkunst, b.v. te Tilburg), v.
-scholen; -**sel** (wat geweven is), o. -s,
-en, bij overdr. het - der huid, het - der
dichte bladeren; fig. een - van bedrog en
leugen; -**selleer** (leer, aangaande den aard
en het samenstel van de weefsels in het men-
schelijk en dierlijk lichaam, v., ook: His-
tologie; -**ster** (meisje of vrouw, die weeft),
v. -s; -**stoel** (toestel, waarop de wever zijn
weefsel vervaardigt), m. -stoelen.

Weeg (van teenen gevlochten wand, met leem
besmeerd), v. weegen, vero.

Weeg'blad (plant nl. de weegbree), o. gmv.

Weeg'bree (wildgroeiende plant, des zomers
breed uitgroeiend langs oevers en kanaal-
kanten; weegblad), v. gmv.: de ruige -.

Weeg'brug (bascule), v. -bruggen; -**glas**
(vochtweger), o. -glazen; -**hank** (unster),
m. -haken; -**kunde** (leer van 't evenwicht),
v. gmv.; -**loon** (loon of geld voor het wegen
op de stadswaag), o. -en, zie: Wik- en
Weegloonen; -**luis** (luis, die zich bij voor-
keur in een weeg ophoudt, wandluis), v. -zen;
-**schaal** (balans; toestel, om de zwaarte
van handelsartikelen, enz. te bepalen), v.
-schalen: de zon staat in de -, het zevende
teeken van den Dierenriem (23 Sept.), zie
Zodiak; -**steen** (steen als gewicht), m.
-en, vero.; -**stempel** (stempel, na weging
der goederen op een vrachtbrief afgedrukt),
m. -s; -**stoel** (stoel, waarop men zittende
kan gewogen worden), m. -en.

Wee'heid (het wee-zijn), v.: de - der ellende.

Week (het weeken), v. gmv.: in de - leggen;
in de - zetten, d. i. week laten worden.

Week (tijdperk van zeven dagen), v. weken.

Week (week gedeelte), o. gmv., ook: het weeke.

Week (zacht), bn.: een - hart, een - gestel,
zeer gevoelig, teer; -er, -st.

Week'beurt (een werk, een surveillance, door
ieder op z'n beurt een week lang te ver-
richten), v. -en; ook: preekbeurt op een der
dagen van de week.

Week'blad (krant, die eens per week ver-
schijnt), o. -bladen.

Week'dier (dier met een week lichaam,
zonder beenig geraamte, met een weeke,
stijmerige huid, naakt of met een kalkachtige
schaal als beschutting), o. -dieren: een slak
is een -, de mossel, de oester is een -.

Wee'kelijk (zwakkelijk), bn. en bw.: een
- gestel; een - gemoed, zacht, teeder.

Wee'keling (iemand, die vertroeteld is), m.
en v. weekelingen; voor het vr. ook -e.

Wee'ken (den. van week, zacht), ik weekte,
heb geweekt: stokvisch moet men -, week,
zacht maken in water.

Week'geld (weekloon, ook: huishoudgeld per
week), o. -gelden.

Week'hartig, bn. en bw.: een - kind, over-
gevoelig; zich - uitdrukken; -er, -st;
-heid, v. gmv., zie Sentimentaliteit.

Wee'klacht (jammerklacht), v. -klachten.

Wee'klagen (treuren, jammeren), ik wee-
klaagde, heb geweeklaagd: de vrouwen zaten
te - bij het lijk; - over een catastrophe.

Week'loon (loon per week), o. -loonen.

Week'maken (week doen worden), ik heb

- gemaakt: was -; fig. roeren, treffen, verteederen; iemands hart -.
- Weekmarkt** (markt, die eens per week gehouden wordt), v. -markten.
- Weeksoldeer** (tinsoldeer, een mengsel van tin en lood, ook lood met tin en bismuth), o. gmv.: het - wordt in 't algemeen bij licht smeltbare metalen aangewend, terwijl het hardsoldeer, zeer verschillend samengesteld, dient voor het soldeeren van moeilijk smeltbare metaalstukken.
- Weekstaat** (staat, welke elke week wordt opgemaakt), m. -staten: de - der lonen.
- Weelde** (overvloed, overdaad, luxe), v. -n; zij leven in -; het zijn kinderen van -; in dat gezin is geen -, overvloed; wij zullen alle -n vereenigen, (C. O.); spreekw. 't Zijn sterke beenen, die - dragen, d. i. weelde leidt tot val of tot zonde, zie Een.
- Weeldeartikel** (eig. voorwerp van luxe of weelde), o. -artikelen; fig. rechtszekerheid is voor ambtenaren nog geen -.
- Weeldepaard** (het tegengestelde van werkpaard), o. -paarden; zie Equipage.
- Weelderig** (weelde toonende), bn. en bw.: een - leven, in overdaad; een -e plantengroei, rijk; -er, -st; -heid (luxe), v. gmv.
- Weeldig** (weelderig), bn. en bw.; -er, -st.
- Weemoed**, m. gmv.: en - overstelpte haar, (De Génestet), d. i. hartzeer, zielsverdriet, mistroostigheid, zieleleed.
- Weemoedig**, bn. en bw.: een -e brief, -e taal, een -e herinnering, treurig, mistroostig; -er, -st; -heid (weemoed), v. gmv.
- Weenen** (schreien), ik heb geweend: wat zit ge droef te -! de kinderen begonnen luid te -; heete tranen -, bitter schreien van spijt, berouw, hartzeer.
- Weenhuis** (Isr. huis, waar de ceremoniën met een lijk verricht worden), o. -huizen.
- Weepsch** (laf, zouteloos, flauw, smakeloos), bn.
- Weer** (ram), m. -en, ook: Weder.
- Weer** (wering), v. gmv.: zich te - stellen, -bieden, weerstand; zegsw. vroeg in de - zijn, aan den arbeid zijn, zich weren met vlijt.
- Weer** (weder, gesteldheid der lucht), o. gmv.: zegsw. mooi - spelen van eens anders geld, rijk of ruim doen, zijn hart ophalen, uitgaan en pret maken op kosten van een ander.
- Weer** (eelt, verharding der huid), o. gmv. gew.
- Weer** (opnieuw, terug, tegen), bw., zie Weder.
- Weerhaal** (donderaal), m. -alen: de - komt tegen een onweer aan de oppervlakte en toont zich onrustig; ook, Barometervisch.
- Weerbaar**, bn.: een - volk, -bare mannen, zich kundende weren of verdedigen; een volk - maken, strijdbaar; -der, -st; -heid, v. gmv.
- Weerbaarheidsbond** (vereniging van vrijwillige, weerbare mannen tot verdediging van 's lands onafhankelijkheid), m. -bonden.
- Weerbarstig** (tegenstrevend, stijfhoofdig, koppig, hardnekkig), bn. en bw.: een - man, een - karakter, een - volk, geen buigen of toegeven kennende; -er, -st.
- Weerbericht** (krantenbericht over het weer in ons land en elders), o. -berichten.
- Weerdruk** (boekdr. de druk op den tegenkant van een bedrukt blad of vel), m. gmv.
- Weergra**, -gade, v. gmv.: in 't verzenmaken zocht Bilderdijk tevergeefs zijn -; z. Wederga.
- Weergra**, v.: om de - niet, in geen geval; Jan Rap geeft geen - om de leer, (De Génestet), geen zier.
- Weergra** (persoon), m. -'s: den lastigen, dikken - (een oom van een der gasten), (C.O.)
- Weergra** (drommel), v. gmv.: loop naar de -! d. i. naar den drommel, naar de pomp.
- Weergraasch**, bn. en bw.: die weergasche jongen, drommelsch; een - aardig liedje, (C.O.)
- Weergal** (scheepst. rood wolkje als voor- teeken van buitig weer), v. gmv.
- Weergalm** (vage echo), m. gmv.
- Weergalmen** (weerklinken), het heeft weergalmd: het schot -de in de bergen; fig. galmen, tuiten: mijn ooren - van 't geraas.
- Weergaloos** (voorbeeldeloos), bn.: een - looze moed, dapperheid, waarvan de gelijke niet bestaat; een - looze schimmel, (Potg.), onovertroffen; een - looze oogst, een - talent.
- Weergeld** (gesch. boete, die men voor manslag moest betalen, zoengeld), o. gmv. vero.
- Weerglans** (terugstraling, weerschijn), m. gmv.; fig. luister, roem, vermaardheid.
- Weerglas** (toestel, bestaande uit barometer met thermometer), o. -glazen.
- Weerhaak** (tegenhaakje), m. -haken: een angel met een -, een harpoen met een -
- Weerhaan** (windwijzer in den vorm van een haan), m. -hanen; fig. hij is een -, draait in de staatkunde met alle winden; de - van de kans, (Vondel).
- Weerhanerij**, v. gmv.: politieke -, het gedurig van partij veranderen.
- Weerhuisje** (hygrometer in den vorm van een huisje), o. -huisjes.
- Weerkaatsen** (terugkaatsen), het - kaatste, heeft - kaatst: de lichtstralen - op die ruiten, in dat water, stralen terug; -ing, v. gmv.
- Weerkant**, **wederkant**, m.: de - van deze stof is grijs, tegenkant.
- Weerkauwen** (herkauwen), ik heb - kauwd.
- Weerklank** (weder-toon, weergalm), m. -klanken; fig. zijn woorden vonden -, wecten gewenschte gevoelens in het hart der toehoorders op; die taal vond -, instemming.
- Weerklinken** (weergalmen), het - klonk, heeft - klonken.
- Weerkracht** (kracht van verweer in den oorlog), v. gmv.: de - v. e. volk; -krachtig (kunnende zich goed weren), bn.: -e mannen; verg. Weermacht.
- Weerkunde** (leer der lucht en der weersveranderingen), v. gmv.; zie Meteorologie.
- Weerkundig** (wat tot de weerkunde behoort; kennis hebbende van het weer), bn.: -e waarnemingen, meteorologisch; menige schaapherder is nogal -.
- Weerkundige** (wetenschappelijk beoefenaar der weerkunde, meteoroloog), m. en v. -kundigen; spreekt. Weerprofeet.
- Weerleggen** (wederleggen, het bewijs v. h. tegendeel geven), ik - legde of - lei, ik heb - legd, of - leid: een bedenking -, (Potg.), ontzenuwen.
- Weerlicht** (bliksemlicht), o. gmv.
- Weerlicht**, v. gmv.: loop naar de -! naar den drommel: een verwensching; hij liep als de -, eig. als de bliksem, d. i. zeer snel.
- Weerlichten** (bliksemen), het weerlichtte, het heeft geweerlicht: het is aan 't -.
- Weerlichts**, bw.: - mooi, zeer, zeldzaam.
- Weerlichtsch**, bn.: die -lichtsche jongen, drommelsch, dekselsch, weergaasch.
- Weerloos** (zonder weer of verdediging), bn.: de duif is een -looze prooi van den havik; een - slachtoffer; -loozter, -loost; -heid (het weerloos-zijn), v. gmv.

- Weer'macht** (*al, wat dienstig is tot afwering van den vijand*), v. -en: de - omvat de levende strijdkrachten: militie, landweer, landstorm, en de doode: wapens, forten, schansen, vestingen, loopgraven, enz.
- Weer'middelen** (*verdedigingsmidd.*), o. mv.
- Weerom'komen** (*terugkomen*), hij kwam -, is -gekomen: *hij zal v'mzelf wel -*.
- Weerom'reis** (*terugreis, thuisreis*), v. -reizen.
- Weerom'stuit** (*terugstuiting*), m. gmv.
- Weer'penning** (*kleine bijdrage voor d. weerbaarheid van zijn land*), m. -penningen.
- Weer'pijn** (*lichte pijn, die door een zwaardere pijn elders veroorzaakt wordt*), v. -pijnen.
- Weer'plicht** (*dienstplicht; plicht, om het vaderland te verdedigen*), m. gmv.
- Weer'profeet** (*weervoorspeller*), m. -profeten.
- Weer'schijn** (*lichtende glans, weerglans*), m.
- Weers'chijnen** (*flikkeren, terug'schijnen*), het -scheen', heeft -sche'nen; -sel, o. -s.
- Weers'chijnvlinder** (*dierk. een hoogvlieger onder de dagvlinders*), m. -s: in ons land is de - hoogst zeldzaam: het mannetje heeft een weers'chijn op de paarse vleugels.
- Weers'gesteldheid** (*toestand van het weer of der lucht*), v. -gesteldheden.
- Weers'kanten**, m. mv.: *aan -*, aan beide zijden; *van - is dat jonge paar rijk*.
- Weers'lag** (*terugslag*), m. -slagen.
- Weers'maak** (*leelijke nasmaak; fig. tegenzin, afkeer, walging*), m. gmv.
- Weers'pannig**, bn. en bw.; -er, -st; --heid, v. gmv.; zie *Weder'spannig*.
- Weers'piegelen** (*terug-spiegelen*), het -spie'gelde, heeft -spie'geld: de epigrammen van Martialis - het Rom. leven van dien tijd; -ing (*het weerspiegelen*), v. -en: *de - van een paleis in het water*.
- Weerspre'ken**, w.w.; zie *Weder'spre'ken*.
- Weers'taan'**, w.w.; zie *Weder'staan'*.
- Weers'tand**, m. gmv.; zie *Weder'stand*.
- Weers'tandskas** (*fonds van werklieden, door gezamenlijke giften gevormd, tot weerstand bij werkstaking*), v. -kassen.
- Weers'tandsvermogen** (*kracht van wederstand, taaiheid in of bij den arbeid, volhardende kracht*), o. gmv.: *bloedarne, bleekzuchtige kinderen hebben weinig -*.
- Weers'treven**, w.w.; zie *Weder's'treven*.
- Weers'truit** (*terugstuit*), m. gmv.: *hij lachte mede van den -*, d. i. omdat allen lachten.
- Weers'verandering** (*verandering van het weer*), v. -veranderingen: *een gestadige -*.
- Weers'zijden**, v. mv.: *aan -*, *van -*, aan of van beide zijden; zie *Weers'kanten*.
- Weers'tafel** (*lijst van meteorologische waarnemingen*), v. -s.
- Weers'tij** (*ebbe*), o. -en: zegsw. *alles heeft zijn -*, tijd van verslapping, achteruitgang.
- Weers'visch** (*donderaal*), m. -visschen.
- Weer'voorspeller** (*persoon, die de gave meent te bezitten, om te voorspellen wellk weer het worden zal*), m. -voorspellers; ook: *Weer'profeet*.
- Weer'werk** (*werk, waarbij men zich weren moet; zwaar werk*), o. gmv. w. g.
- Weer'wil** (*tegenzin*), m.: *in - van*, ondanks.
- Weer'wolf** (*Germ. myth. eig. manwolf: mensch in wolven gedaante, die 's nachts op roof uitgaat*), m. -wolven: het volksgelooft meent, dat sommige personen de macht bezitten zich omstreeks Kerstmis of St. Jan (24 Juni) in wolven te veranderen.
- Weer'wolfszlekte** (*e. soort van waanzin*), v.
- Weer'wraak** (*revanche, wraak*), v. gmv.
- Weer'zien**, w.w.; zie *Weder'zien*.
- Weer'zijdsch**, bn.; zie *Weder'zijdsch*.
- Weer'zin** (*afkeer*), m. gmv.: *hij deed het met -*, tegenzin; *een - tegen iets hebben*.
- Wees** (*kind, dat beide ouders verloren heeft*), m. en v. weezen; vr. ook: *Weeze*; zie *Verweesd* en *Halve -*.
- Wees'boom** (*boom of paal, boven over een voer hooi vastgebonden*), m. -boomen.
- Wees'gegroot'** (*R.K. Maria-gebedje, met deze woorden beginnende*), o. -gegrooten: *hij bad vijf -en*; -je, o. -jes; zie *Avé*.
- Wees'huis** (*gesticht, instelling tot verzorging van arme ouderlooze kinderen*), o. -huizen.
- Wees'huisdichten** (*gedichten, die op weezen of weeshuizen betrekking hebben*), o. mv.: men zie *Vondels* opschriften op het *Walenweeshuis* in de *Kalverstraat* te Amsterdam.
- Wees'je** (*priëltje*), o. weesjes: *Cornelia in hare groote liefde tot -s of priëltjes*, (Koetsv.)
- Wees'jongen** (*jongen in of v. e. weeshuis*), m. -jongens: *Van Speyk (1802-'30) was e. -*.
- Wees'kamer** (*instelling tot beheer v. d. bezittingen van weezen, of van onbeheerde nalatenschappen*), v. -s; zie *Momboorkamer*.
- Wees'kind** (*kind uit een weeshuis, ook, zekere vlinder*), o. -eren; -meester (*weesheer, bestuurder v. een weeskamer*), m. -meesters; -meisje (*meisje in of van een weeshuis*), o. -meisjes; -moeder (*weeshuismoeder*), v. -moeders; -vader (*weeshuisvader*), m. -vaders.
- Weet** (*het weten*), v. gmv.: *de knecht kwam uit, om de buurt de - te doen van het overlijden van den advocaat Graevestein*, (Potg.)
- Weet'al** (*wijsneus, waanwijze*), m. en v. -allen.
- Weet'glie'rig** (*leerzaam, gaarne leerende*), bn. en bw.; -er, -st.
- Weet'graag** (*leergraag*), bn.; -grager, --graagst; als zn. m. en v.: *een kleine -*.
- Weet'je**, o. gmv.: zegsw. *zijn - wel weten*, zijn zaakjes wel kennen, handig en knap zijn.
- Weet'lust**, m. gmv.: *iemand's - bevreedigen*, leerlust, dorst naar kennis.
- Weet'niet** (*domoor*), m. en v. -nieten.
- Weeuw** (*weduwe*), v. -en, weduwen; -tje, o. -s.
- Weeuw'plant** (-krop: *zekere saladeplant, voor wintergebruik afgezonderd*), v. -planten.
- Weeuw'tje**, o.: *het - uit het Hof van Holland*, (Potg.); zie *Weduwe*.
- Weeuw'tje** (*soort van duikeend*), o. -s.
- Wee'zenfonds** (*fonds tot ondersteuning van behoeftige weezen*), o. -fondsen: *een provinciaal weduwen- en - voor onderwijzers*.
- Weg** (*baan, straat, pad*), m. wegen: *een berg -*, *een bosch -*, *een land -*; *een grind -*, *een kei -*, *een klei -*, *een steen -*, *een zand -*, enz.; *op - zijn*, *onder - zijn*, *een eind weegs meegaan*; *uit den - ruimen*; fig. *hij is van den -*, in de war; zegsw. *den - van alle vleesch gaan*, sterven; *den breeden weg opgaan*, den weg der zonde, Matth. 7: 13; *naar den bekenden - vragen*, zich onkundig houden en vragen, naar wat men wel weet; spreekw. *Die aan den - timmert, heeft veel bekijks*, als men iets in 't openbaar doet, staat men bloot aan de critiek, de bedilzucht van velen; zie ook: *Heirweg*, *Melkweg*, *Postweg*, *Spoorweg*.
- Weg**, m.: *aard. de groote - op Java, loopt van Anjer naar Banjoewangi aan straat Soenda*; zie *Postweg*.

Weg, m.: de ijzeren -, naam dien de Vlamingen aan den spoorweg geven, letterlijke vertaling uit het Fransch.

Weg, v. weggen; zie Wegge.

Weg (zoek, verloren), bw.: mijn boek is -, het geld is -; zegsw. het - hebben, het erg beet hebben, b.v. verkouden zijn.

Weg (heen, af, zoek, verloren), bw.: dit bijw. komt voor als eerste lid van scheidbaar samengest. w.w.; de leden der onbep. wijs (behalve met te) en de leden der volt.deelw. worden aaneengeschreven; hun getal is te groot, om ze hier alle op te nemen, vele vindt men ook onder de titelwoorden, b.v.: Wegbergen, -brengen, -cijferen, -denken, -doen, -doezelen, -druipen, -duiken, -gaan, -loopen, -moffelen, z. -scheren, -sleepen, -vagen, -vloeien, -zakken, -zenden, -zetten, -zinken, b.v. ik zal die kaarten -bergen, ik zoek die inktvlak weg te krabben; ik heb weggeborgen, weggekrabd; de bet. van deze en dergelijke composita volgt uit die der grondwoorden.

Weg'cijferen (-redeneeren), ik heb -gecijferd: alle bezwaren -, niet in aanmerking nemen, doen verdwijnen (al pratende).

Weg'doen (van de hand doen, zich ontdoen van), ik deed -, wij hebben -gedaan: zijn auto -, zijn honden of paarden -.

Weg'doezelen (teeken, doezelend doen verdwijnen), ik doezelde -, heb -gedoezeld: een lijn -, een al te scherpen omtrek -; zie Doezelaar, fig. zie Verdoezelen.

Weg'druipen (fig. wegsluipen, zich stil verwijderen), hij droop -, is -gedropen; verg. Afdruipen.

Weg'duiken (wegkruipen), ik dook -, ben -gedoken: het hoen wilde in het hooge gras -, (C.O.), zich duikend verbergen.

Weg'ge (achtervoegsel), b.v. van rijkswege; van zynentwege, d.i. van den kant, van de zijde van hem, of op last van hem.

Weg'gedoorn, weg'gedoren (gewas), v. gmv.: de - groeit bij ons in de duinen.

Weg'el (Vl. wegje, ook, wegeling), m. -s.

Weg'en (het gewicht bepalen), ik woog, heb gewogen: de koopwaren -; fig. hij weegt niet zwaar, zijn verstand gaat niet ver; wat het zwaarst is, moet het zwaarst -, wat het meest belangrijke is, moet voorgaan; Bijbel: gewogen maar te licht bevonden, het oordeel, na ernstig onderzoek, omtrent iem. kunde, geschiktheid, deugd enz. moet ongunstig luiden, Daniël 5: 27; -er (iem., die weegt), m. -s.

Weg'ens (ter oorzaak van), vz.: ik kan niet komen - het hooge water, uit hoofde van; hij is veroordeeld - diefstal.

Weg'eren (scheepst. wegers aanbrengen, een schip van binnen beplanken), ik heb gewegerd: -ing (het wegeren), v. gmv.; ook: Weegeren.

Weg'gaan (vertrekken, heengaan, zich verwijderen), ik ging -, ben -gegaan.

Weg'ge, v. weggen: een -, een tarwebrood; een - boter, een kluit of stuk; verg. Wig.

Weg'graaien (stil wegnemen, stelen), hij graaide -, heeft -gegraaid: allerlei kleine voorwerpen -, zie Graaien.

Weg'kunnen (kunnen weggaan of -komen), ik kon of konde niet weg, ik heb niet weggekund.

Weg'kwijnen (kwijnende wegteren, vermageren, ziek zijn en sterven van verdriet), zij kwijnde -, is weggekwind.

Weg'laten (niet bezigen, overslaan, niet

plaatsen, niet lezen of opschrijven), ik liet -, heb -gelaten.

Weg'latingssteeken (spraak. apostrophe, afkappingsteeken), o. -s, b.v. in d', 't, enz.

Weg'leggen (ter zijde leggen, opbergen, besparen), ik legde of lei -, ik heb -gelegd of -geleid: een boek -, zijn brieven -, elke maand een kleinigheid -; fig. zoo'n geluk is voor mij niet weggelegd, bestemd.

Weg'leiden (leidende wegvoeren), men leidde den dief weg, heeft hem -geleid.

Weg'loopen (er van door gaan, zich snel verwijderen, deserteeren), hij liep -, is -ge-loopen: de kwajongens liepen -, toen zij de politie zagen komen; uit den mil. dienst -; fig. met een dichter, een schilder -, er zeer mee ingenomen zijn, ze uitbundig prijzen.

Weg'maat (lengtemaat als eenheid bij het meten van wegen), v. -maten; in onsland is de KM. de -; zie ook: Paal en Werst.

Weg'moffelen (behendig doen verdwijnen), ik -de weg, heb -gemoffeld; de leerling zocht bij het tentamen zijn aantekeningen weg te -, heimelijk te doen verdwijnen; -scheren,

zich (maken, dat men wegkomt), ik heb mij -gescheerd: scheer je weg, luiaard! pak je weg; -sleepen (voortsleepen, sleepend ver-

wijderen), ik heb -gesleept: de stroom heeft stallen en vee -gesleept; fig. een -sleepend gezang, een -e voordracht, een -e stijl, boeiend; -sterven (eig. langzaam en kwijnend den dood tegemoet gaan), de teringlijder stierf -, is -gestorven; fig. een geluid, een klank, muziek kan -, langzaam in kracht verminderend eindigen; -vagen (wegvegen, uit-

wisschen), ik vaagde -, heb -gevaagd, zie Uitvagen; fig. huizen, scholen werden door den typhon -gevaagd; fig. een droeve herinnering -, sombere gedachten -; -vloeien (heenvloeien van een bepaald punt uit; handel: het wegvloeien van baar geld naar den vreemde), het vloiede -, is -gevloeid; -voe-

ren (elders heenvoeren), men voerde -, heeft -gevoerd: Nebukadnezar, zie ald., voerde het Joodsche volk - naar Babylon.

Weg'pinken (met den pink wegwisschen), hij pinkte -, heeft -gepinkt: een traan -.

Weg'sleepen (sleepende verwijderen), men sleepte -, heeft -gesleept: de tijger sleept zijn prooi -, fig. medesleepen.

Weg'sleepend (bijzonder schoon, in verrukking brengend, verrukkelijk), bn.; -er, -st: een - gezang, -e dichtertaal.

Weg'werpen (van zich werpen, weggooien, wegsmiten), ik wierp -, heb -geworpen: rot fruit -, rotte groenten -; kranten, circulaire -; fig. verwerpen, niet aannemen; zich -, een schandelijk leven leiden, zich ver-

lagen, zich te schande maken, zich onteeren.

Weg'wijzer (eig. gids, leidzman), m. -wijzers: in een vreemde stad een -nemen; fig. handleiding, handboek, tijdschrift, enz., ook: reisgids: een wegwijzer voor Arnhem en omstreken; zie ook: Handwijzer.

Weg'wisschen (uitwisschen), men wischte -, heeft -gewischt, ook: zijn of iem. tranen -, wisschende verwijderen.

Weg'zakken (in den grond, naar beneden zakken, verdwijnen), het water op de landerijen zakte -, is weggezakt; -zenden, ik zond -, heb -gezonden: een knecht -, ontslaan, heenzenden; -zetten, ik zette -, heb -gezet: wij zullen die taartjes -, ter zijde zetten,

bewaren; zij hebben hem leelijk — gezet, openlijk gehekel, gehoond; — **zinken**, hij zonk —, is —gezonken: de zon zinkt weg aan de westerkim, verdwijnt zinkende; hij zonk — in het moeras, in het drijfzand, enz., verdween; — **zweven** (zwevend heengaan), zij zweefde —, is —gezweefd: de zeepbellen, kermissalonnnetjes, wolken zweven weg.

Wei (grasveld), v. weien, zie Weide.

Wei (hui), v. gm.v.: — van melk, de zoete waterdeelen, die na kaasbereiding overblijven: een houten nap was goed genoeg voor de gewone —, (Potg.), ook: waterdeelen v. h. bloed; — **achtig** (waterachtig), bn., —er, —st.

Wei'de (ingewand), o. gm.v.; ook: Geweide.

Wei'de, **wei** (grasveld), v. weiden: een kraap de — in sturen, hem voor zijn gezondheid vrij laten loopen, vooral buiten; — **bloem** (bloempje der weide), v. —en; — **geld** (geld voor h. laten grazen), o. —en; — **gras** (het gras der weide), o. —sen; — **grond**, o. —en; — **huur** (—pacht), v. gm.v.; — **klaver**, v. gm.v.; — **pad** (voetpad door e. weide), o. —paden; — **peper** (dierk. vogeltje, dat in de weiden leeft), m. —s; — **veid** (grootte weide), o. —en.

Wei'den (grazen, ook: het vee hoeden), ik weidde, heb geweid: de koeien laten —, de herder weidde zijn kudde; fig. laten rondgaan: zijn oogden laten — over een vlakte, den blik laten —; de vlam gaat —, (Vondel); — **er** (vetweider), m. —s; — **erij** (het weiden), v. —en.

Wei'dman (jager), m. —lieden, —lui; — **mes** (jagersmes), o. —sen; ook: Weiman, Weimes.

Wei'dsch (eig. zooals het bij de jacht betaamt: kloek, statig, later: vol pracht en praal, luisterrijk), bn. en bw.: een —e praal, een —e toot, rijk, kostbaar; in —en dos, in prachtige kleeding; een —e lofrede, (Potg.), een —e titel, klinkend; —er, —meest —.

Wei'dspel, **wei'spel** (jachtvermaak), o. —spelen: en er menig — hielden in voorouderlijke praal, (V. Lenn.)

Wei- en hooiland (aandr. gras- en hooiveld), o. —en: $\frac{1}{3}$ van den bodem van Ned. is —; vooral in Friesland, in N.- en Z.-H. is veel —.

Wei'felaar (bestuitteloos mensch), m. —s, —laren.

Wei'felen (bestuitteloos zijn, aarzelen, niet kunnen besluiten), ik weifelde, heb gewiefeld.

Wei'felmoed'ig (wankelmoedig), bn.: een — karakter, weifelend, aarzelend; —er, —st.

Wei'geraar (man, die iets weigert), m. —s: dienst —, milicien, die uit overtuiging weigert als soldaat te dienen; zie Dienstweigerer.

Wei'geren, ik heb geweigerd: een verzoek —, afslaan, niet inwilligen; het geweer weigerde, ging niet af; die pianotoets weigert, slaat niet aan; de vrouw weigerde alle voedsel, wees af.

Wei'gerachtig, bn.: hij was eerst —, tot weigeren geneigd; een weigerachtig antwoord, een weigering beduidend; —er, —st; **weigerig** (weigerachtig), bn.; **weigering** (de daad van weigeren), v. —en.

Wei'groen (weigras; de groene kleur), o. gm.v.

Wei'kaas, v. —kazen: dit is —, slecht gezuiverde en schrale kaas, kaas van hui of wei.

Wei'land (grasland), o. —landen.

Wei'man, m. —lieden, —lui; zie Weidman.

Wei'mes, o. —messen; zie Weidmes.

Wei'nig (eig. beklagenswaardig: zwak, gering, in kleine hoeveelheid), bn. en bw.; minder, minst; zij heeft —aanleg en nog minder vlijt; bij de minste overtreding volgt in dienst straf; ik ben het minst teureden.

Wei'nigje, o. gm.v.: heb een —geduld, een beetje; het heeft maar een —gescheeld.

Wei't (tarwe, zoo genoemd naar het witte tarwemeel), v. gm.v.: Turksche —, d. i. mais.

Wei'tasch (jagerstasch), v. —tasschen.

Wei'tebrood (tarwebrood), o. —brooden.

Wei'tekoek (tarwekoek), m. —koeken.

Wei'temeel (tarwemeel), o. gm.v.

Wei'vlies (ontl. dun doorschijnend bindweefsel over de inwendige organen), o. —vliezen.

Wei'kelijks (iedere week), bw.: deze courant verschijnt —, d. i. eens per week.

Wei'kelijksch, bn.: een —loon, per week.

Wei'ken (wakker maken), ik heb gewekt: iemand —, doen ontwaken; fig. opwekken, veroorzaken: kwade vermoedens —, onrust —.

Wei'ker (afleid. van wekken: porder), m. wekkers: deze man verdient zijn brood als —.

Wei'ker (eig. wekkerklok, uurwerk met klingel), m. wekkers: een —opwinden, een —laten afloopen; —**klok** (klok, met een wekker er op, welke klok op den gezetten tijd klingelend afloopt), v. —ken.

Wei'kstem (stem, die tot iets opwekt of aanspoort), v. —stemmen.

Wei (opborreling, bron, uitspringend water), v. wellen; verkleinw. welletje, o. —s.

Wei (goed, naar behooren), bn. en bw.; beter, best: hij is niet —, lekker; niet —bij 't hoofd zijn, aan waanzin lijdende; als ik 't wel heb, mij niet bedrieg; gij hebt het wel op het Hof van Holland, (Potg.), goed; je heb het wel gezegd, inderdaad; wat hij weet, weet hij wel, grondig; wel bekomme het u! wensch na tafel of bij het niezen; gij gelooft mij niet, —? is het niet zoo? hij zal —niet komen, waarschijnlijk; zegsw. doe —en zie niet om, doe het goede zonder dank of lof daarvoor te wachten; als zn. o.: het —en wee des levens; ook tw.: —, hoe vindt ge het? wel, wel! ben jij daar.

Wei'laan' (komaan!) tw.: uitroep v. opwekking.

Wei'bearheid (goed bewerkt), bn.: een —stuk bouw- of tuingrond; —**bebouwd** (weibearheid, goed bebouwd), bn.: een —e akker;

—**bedacht** (goed overlegd), bn.: een —plan;

—**begrepen**, bn.: het —belang der vorsten;

dat is in het —belang der burgers, wezenlijk;

—**behaaglijk** (met lust, met welbehagen),

bw.: hij strekte zich —op de canapé uit;

zie Behaaglijk; —**behagen**, o. gm.v.: in dat kind heb ik mijn —, lust, genoegen;

—**beklant**, bn.: een —e winkel, met drukke nering, met veel klanten of veel klandizie;

—**bemand** (met een goede bemanning), bn.: een —oorlogsschip; —**bemind** (goed of zeer bemind), bn.: mijn welbeminde toehoorders,

zie Bemind; —**beraamd**, bn.: een —plan, goed doordacht; —**beraden** (ernstig, zeer bedachtzaam), bn.: een —man; Henriette zei dit op —toon, (C. O.), zie Beraden.

Wei'bereid (goed klaargemaakt), bn.: een —maal; zegsw. het is hier tafeltje —, met keur van spijs; —**bespraakt** (woordenrijk), bn.: een —volksmenner, rad van tong; —**heid**, v. gm.v.; —**besteed** (goed besteed), bn.: uw welbestede leven; die aalmoezen zijn daar —; —**bewaakt** (met zorg bewaakt), bn.: een —kind, een —e schat.

Wei'boot (soort v. Holl. schuit), v. —booten.

Wei'daad (goede, edele daad), v. —daden.

Wei'dad'ig (eig. een weldaad doende), bn. en bw.: een —heer, mild; —e armoe loonde hij

- (Staring); dat doet de oogen - aan, prettig; die woorden deden het hart - aan; - **held**, v. gmv.: Maatschappij van -, zie ald.
- Welda'dighheidsbazaar** (bazaar, waarvan de netto-opbrengst zal dienen tot weldoen aan armen en behoeftigen), m. -bazaars; - **concert** (concert, dat een zelfde doel heeft als een -bazaar), o. -en.
- Welden'kend** (goed of edel denkend), bn.: het -e deel van ons volk.
- Weld'oen** (goeddoen), onr. ik deed -, wij deden -, ik heb -gedaan: den armen -, doe wel en zie niet om; als zn. o.: het -; - **doener** (iem., die weldaden bewijst), m. -s; vr.: - **doenster**, -s; - **doordacht** (goed overdacht), bn.: een - plan; - **doortimmerd** (goed of degeelijk afgewerkt), bn.: een - huis, zie Doortimmerd; - **doorvoed** (goed gevoed), bn.: een - mensch, zie Doorvoed.
- Weld'ra** (spoedig, eerlang, binnenkort), bw.
- Weld'el** (titel voor elken heer, b.v. voor een middenstander), bn.; - **edelgebo'ren** (titel voor iemand van eenig aanzien, van netten stand), bn.; - **edelgestreng'** (titel van een hoofdamtenaar, officier, rechtsgeleerde, enz.), bn.; - **edelzeer geleerd** (titel van een doctor), bn.; zie Aanhangsel, I.
- Welleens'** (eig. wel een keer, welreis, ook: te eeniger tijd), bw.: spreekt.: wel is: Heb je - artsjokken gegeten? Ik zal het hem - betaald zetten; - **eer'** (ontstaan uit: wilen + ere, d. i. voorheen, eertijds), bw.: -, hoe vlood die winter om! (De Genestet).
- Welleerwaard'** (titel van een geestelijke, b.v. van een kapelaan, van een predikant, van een rabbijn), bn., ook: -eerwaardig; - **eerwaar'de** (geestelijke, predikant, rabbijn), m. -n; om U - te bedanken; z. Aanhangsel, I.
- Welf'en** of Guel'en (gesch. partijnaam, in de Middeleeuwen), m. mv.: de - waren de tegenstanders der Ghibelijnen; zij stonden aan de zijde van den paus tegen den keizer.
- Welf'sel** (verwulf, gewelf), o. -en, -s: de tooverkol is zichtbaar bij het licht, dat door het - valt, (Staring); zie Gewelf.
- Welf'gaan**, het ging -, is -gegaan: moge het u -! voorspoedig gaan; de zaken gaan wel, loopen voorspoedig.
- Welf'gat** (opening in grond of ijsvlakte, waaruit water opborrelt), o. -gaten.
- Welf'geaard** (een goeden aard hebbend, braaf, deugdzaam), bn.: -e lieden; - **geboren** (titel van een adellijk heer), bn.; - **gebouwd** (goed van gestalte), bn.; - **gedaan** (goed er uitziend, gezond), bn.: een - landman, van een gezond en stevig voorkomen; de -gedane N.-H. boerin; - **gelegen**, bn.: een - winkel-huis, een - buiten, d. i. gunstig gelegen, -er, -st; - **gelijkend** (goed gelijkend), bn.: een - portret, zie Gelijkend; - **gelukken** (goed slagen), o.: ik drink op het - onzer onderneming; - **geluk'kig** (zeer gelukkig), bn.: een -e familie, zie Gelukkig; - **gelukza'lig** (hoogst gelukkig, gezegend), bn.: - de man, die den Heer vrees, zie Gelukzalig.
- Welf'gemaakt** (goed gevormd), bn.; -er, -st; - **gemanierd** (met goede manieren), bn., -er, -st; zie Gemanierd; - **gemeend** (oprecht gemeend), bn.: een welgemeende huwelijksaanvraag; - **gemoed** (tevreden, opgeruimd), bn.; - **gemoedheid** (opgeruimdheid), v. gmv.; - **gemutst** (in goede luim),
- bn., zie Gemutst; - **geschapen**, bn.: een - kind, geboren zonder lichaamsgebreken.
- Welf'gesteld** (bemiddeld), bn.: een - koopman, gegoed, rijk; -er, -st; - **gesteld'heid** (gegoedheid), v. gmv.; - **getroffen** (welgelijkend), bn.: een - portret; - **gevallen** (welbehagen), o.: de Hollandsche jongen beschikt over vriezen en dooien naar -, (C. O.); - **gevallig**, bn.: moge dit geschenk u - zijn! aangenaam; -er, -st; - **gevormd** (welgeschapen, goed gevormd), bn.: een -e gestalte; - **gezind**, bn.: een - burger, goedgezind, rustig; -er, -st; - **haast** (weldra), bw.; - **hebbend** (gegoed, welgesteld), bn.: het zijn -e lieden, bemiddeld.
- Welf'lig** (krachtig van groet), bn. en bw.: een -e plantengroei, tierig, weelderig; - **tieren**; -er, -st; - **heid** (tierigheid), v. gmv.
- Welf'ingericht** (naar behooren ingericht), bn.: een -e winkel, een - huis.
- Welf'is waar**, bijw. uitdr.: je hebt me - niet geholpen, maar toch blijven we vrienden.
- Welf'k**, **welf'ke** (verwant met wie), vrag. vnv.: - boek wilt gij? - en hond koopt gij? ik weet niet, - lot mij wacht; ook betr. vnv.: de man, -e daar gaat.
- Welf'ken** (verflensen), zij zijn gewelkt: die bloemen staan te -, meer: Verwelken.
- Welf'kom**, bn.: gij zijt ons -, uw komst is ons aangenaam; een -e gast, een -e bode.
- Welf'komst** (verwelkoming), v. gmv.: drinken op iemands -; - **komstgroet** (groet, waarmee men iem. verwelkomt), m. -groeten; - **komstlied** (lied ter welkomst), o. -liederen.
- Welf'komthuis'** (geschenk bij thuiskomst van een reis aan één of meer der huisgenooten gegeven), o. gmv.; - **thuis'je**, o. -s. w. i. g.
- Welf'len** (smidswerk), ik heb geweld: twee stukken gloeiend Zweedsch ijzer -, uithamerend aan elkaar smeden.
- Welf'len** (opborrelen), het is geweld: de wijn welt uit de spon; wat op 's herten gront leit, dat weltme naer de keel, (Vondel, Roskam, 65).
- Welf'letjes** (goed, passend, behoorlijk), bn.: 't is zoo -, spreekt.
- Welle'vend**, bn. en bw.: een - man, beschaafd, welgemanierd; zich - gedragen.
- Welf'licht'** (waarschijnlijk, misschien), bw.
- Welf'uidend** (aangenaam van toon), bn. en bw.: een -e stem, een -e toon; het - gezang van den nachtegaal; -er, -st; - **lu'dendheid** (zuiverheid van klank, van harmonie), v. gmv.; - **lu'dendheidshalve** (ter wille der welluidendheid), bw.: in het woord eendenei is - een n ingelascht.
- Welf'lust** (zingenot), m. -lusten; fig. zielsgenot: den schilder (Rembr.) klopt het hart van - bij zulk een schat.
- Welf'usteling** (wereldling; iemand, die zich aan zingenot verlaat), m. en v. -en.
- Welf'ustig** (naar zingenot hakend), bn. en bw.: een - mensch, een - leven, -e begeerten.
- Welf'wee'nend** (oprecht), bn.: een - vriend, een -e raad; -er, -st.
- Welf'nemen** (welbehagen), o. gmv.: met uw -, onder uw -, d. i. als gij het veroorlooft.
- Welf'nu'** (nu aan), tw.: -, wat doe je?
- Welf'opgevoed**, bn.: een - jongmensch, een goede opvoeding genoten hebbende; -er, -st.
- Welf'p** (jong van een hond, beer of leeuw), o. welpen; ook: Wulp.
- Welf'pomp** (pomp, om welwater op te halen), v. -en; - **put** (put voor bronwater), m. -ten.
- Welf'riekend** (geurig), bn.: een -e bloem,

die een aangenamen geur verspreidt; -er, -st.
Wel'slagen (gelukken), o. gmv.: *het - eener onderneming; het - van een examen, de goede afloop.*

Welsma'kend, bn.: *een - e vrucht, een - gerecht, aangenaam van smaak.*

Welspre'kend (aangenaam, boeiend sprekend), bn. en bw.: *een - redenaar, bezielend, meeslepend; een - zwijgen; -er, -st.*

Welspre'kendheid (de gave, om door het woord zijn hoorders te overtuigen of hun geest te overreden), v. gmv.; de leer der - heet rhetorica; Napoleon I bezat de militaire -; balie -, academische -.

Wel'staan, het stond -, heeft -gestaan: *zulk een houding zal u -*, passen, goedstaan.

Wel'staanshalve (ter wille van het fatsoen), bw.: *wij hebben - gezwezen, om de wellevendheid: wij kochten - ook iets.*

Wel'stand (gezondheid, welvaren), m. gmv.: *zij vernamen naar onzen -*; ook, toestand van voorspoed, welgesteldheid: *den - kiezen als basis v. h. kiesrecht.*

Wel'ste, van je -, bw. uitdr.: van wat je als het beste, het meest geschikte hebt, rekent.

Wel'ter (rol of kluit boter), m. weilers. gew.

Wel'tevreden (goed tevreden), bn. en bw.

Wel'tschmerz (Duitsch. een soort van pessimisme: een ziekelijke smart over de ellende, die op elk gebied rondom ons heerscht), v. gmv.: *het woord - is van Heinrich Heine.*

Wel'vaart (geluk, voorspoed), v. gmv.: *de - van het land; -varen (voorspoed), o. gmv.: zij dronken op 's lands -, welzijn;*

-varen (gezond zijn), ik voer -, heb -gevaren; fig. *voorspoedig zijn, vooruitkomen;*

-va'rend (gezond, voorspoedig), bn.; -er, -st.; **-va'rendheid** (voorspoed), v. gmv.

Wel'ven (boogvormig maken, met een gewelf bedekken), heb gewelfd: *een koepeldak doen -*; *zich -*: *het uitspansel welft zich over de aarde.*

Wel'verbonden (goed verbonden), bn.;

-verdiend (wezenlijk verdiend), bn.: *een - e rust met pensioen;*

-vereenigd (goed vereenigd), bn.;

-verschaust (goed versterkt, behoortlijk afgesloten), bn.;

-versierd (behoortlijk versierd), bn.;

-versneden, bn.: *een - pen*, eig. met fijne punt, nl. een goede stijl; **-verstaande** (wel te verstaan, met dien verstande), bw.;

-versterkt (goed versterkt), bn.: *een - e vesting.*

Wel'ving (het welven; welfsel, gewelf), v. -en.

Wel'voeg'lijk (welgemanierd, net, kiesch), bn. en bw.; -er, -st: **-heid** (gepastheid, betamelijkheid), v. -heden; **wel'voorzien** (goed of overvloedig voorzien), bn.: *een - e disch, een - e beurs, goed gevuld.*

Wel'water (bronwater, u. d. grond opkomend water onzer putten), o. gmv.; **-put**, m. -ten.

Wel'wijs (naar behooren wijs en omzichtig), bn.

Wel'willend (goedgezind), bn. en bw.: *een - beoordelaar, goedgunstig; iem. - behandelen, vriendelijk, voorkomend; -er, -st: -heid*

(welwillende gezindheid), v. gmv.; **-za'lig** (zeer gelukkig), bn.: *- de man, die den Heer vreest.*

Wel'zand (drijfzand), o. gmv.

Wel'zijn (welstand, gezondheid), o. gmv.: *een glas op u beider -*; *bij leven en - zien we elkaar over een jaar weer.*

Wem (ankertand), m. wemmen.

Wemelen (zich rusteloos bewegen), het heeft gewemeld: *het wemelde er van menschen, d. i. krielen, door elkaar bewegen; in die*

achterbuurt wemelt het van kinderen; fig. zijn opstel wemelt van fouten, krioelt, er zijn er zeer vele in, er is een groote menigte.

Wen (kropgezwel, uitwas), v. wennen.

Wen (dicht. wanneer), vgw. w.i.g.

Wen'den (freq. van winden: keeren, draaien), ik wendde, heb gewend: *iets keeren en -*, van alle kanten bezien; *ik weet mij niet te keeren of te -*, d. i. te bewegen, fig. ik ben ten einde raad; *zich tot iem. -*, zich tot iem. vervoegen, hem schrijven, hem aanspreken; zegsw. *het over een anderen boeg -*, zie Boeg.

Wen'ding (keer, draai), v. -en: *de ziekte nam een -*: *een geestige -*, b.v. in een gedicht.

Wenk (teeken), m. wenken: *hij gaf mij een duidelijken -*; *ik kreeg een brief vol -en en aanduidingen, waarschuwingen, voorlichting; hij had een - gekregen, hoe te handelen, een heimelijke mededeeling; ik zag hem met een -*, schijn; zie Oogwenk.

Wenk'brauw (beschuttende haarboog boven het oog), v. -en: *zware, ruige -en.*

Wen'ken (een wenk geven), ik heb gewenkt: *met de oogen -*, *met de handen of het hoofd -*.

Wen'nen (gewoon maken, raken of worden), ik heb en ben gewend: *gij moet u hier zien te -*; *ik zal hier nooit -*, het gewoon worden; *de kinderen waren gewend aan orde*; zie: Gewennen en Aanwennen.

Wensch (verlangen; datgene, wat men begeert), m. -en; *vrome -en*, die nl. weinig kans op vervulling hebben; zegsw. *de - is de vader der gedachte*, elke wensch doet gedachten rijzen aan en over de verwezenlijking.

Wensch (heilwensch, felicitatie), m. -en; *ontvang mijn beste -en.*

Wenschelijk (te wenschen, gewenscht), bn. en bw.: *al, wat - is*, (Nieuwjaarswensch); -er, -st; **-heid** (het wenschelijke v. iets), v. gmv.

Wen'schen (toewenschen, verlangen, begeeren), ik -te, heb gewenscht: *iemand een zalig nieuwjaar -*; *ik wensch naar uw komst, verlang; de behandeling der zieken liet te - over*, d. i. was niet voldoende.

Wen'telaar, m. -s; zie Meerval.

Wen'telen (draaien, keeren), ik heb gewenteld: *een rad wentelt om de as, een globe om de spil; een steen -*, omrollen; *zich -*: *zij - zich in het gras, rollen zich; -spil* (spil van een wenteltrap), v. -spillen; **-steen** (steenen rol), m. -en; **-teefje** (fijn boterkoekje), o. -s; **-trap** (draaitrap), v. -pen.

Wep'eldoorn (plantk. hondsroos), m. -s, ook: -doren; **-knop**, m. -pen.

Wer'da (Duitsch: wie daar?), tw.: roep van den schildwacht tot een naderend persoon.

Wer'eld (aarde), v. -en: *de oude -*, Europa, Azië en Afrika; *de nieuwe -*, Amerika; fig. *hij leeft in de groote -*, hogere kringen; *de booze -*, de lastertongen; *hij verstaat zijn -*, heeft beschaafde manieren; *hij is der - afgestorven*, als kloosterling of kluisenaar levend; *de geleerde -*, de mannen van studie; *het jaar der -*, na de schepping; zegsw. *iem. naar de andere - zenden, helpen*, hem dooden; soms uitgesproken als: *wêrêld*, zie Voorwereld; **-as** (wereldspil), v. gmv.; **-bedwinger**, **-beheerscher**, m. -s: *Alexander de Groot was een -*; **-beroemd** (de heele wereld door beroemd), bw.: *de tempels van het rijk van Mataram zijn -*; **-beschouwing** (ideeën over het ontstaan en het wezen der dingen), v. -en: *de - der*

Grieken, Egyptenaren, enz.; — **beschrijver** (geleerde, die als cosmograaf optreedt), m. — s; — **beschrijving** (cosmographie), v. — en. **We'reldból** (aardbol, ook: aardglobe), m. — len, zie ook Rijskappel; — **brand**, m., zie Godenschemering; — **brand** (ontzettende oorlog tusschen tal van volken), m.: het jaar 1914 zag een — optaaien; — **burger** (persoon, die heel de wereld zijn vaderland noemt), m. — s; — **burgerschap**, o. gmv., zie Cosmopoliet; — **deel** (een der vijf grootte vastelands of aarddeelen), o. — en: het — Azië is de wieg van 't menscheijk geslacht; Australië is het kleinste —; — **foor** (Vlaamsch. eig. wereldkermis, —tentoonstelling), v. — en; — **geburtenis** (feit, dat invloed uitoefent op den gang der wereldgeschiedenis), v. — en; de ontdekking van Amerika (1492) was een —. **We'reldgericht** (het oordeel, dat de menscheid veit over personen en daden), o. gmv.: de geschiedenis is het —; — **gericht** (het jongste gericht nl. op den dag van het algemeene oordeel), o. gmv.; — **geschiedenis** (historie van al de volken, stammen en rassen), v. gmv. **We'reldhandel** (handel met alle landen en volken der aarde), m. gmv.; — **heeren** (R.-K. geestelijken, die niet tot eenige kloosterorde of congregatie behooren), m. mv., zie Seculieren; — **heerschappij** (gebied of macht over alle volken), v. gmv.: Napoleon I, Karel V streefden naar de —; — **historie** (de algemeene geschiedenis), v.; — **historisch** (tot de wereldhistorie te brengen, te rekenen), bn.: — e gebeurtenissen (die v. den wereldoorlog van 1914); — **kaart** (kaart van alle landen, zeeën, enz. der aarde: ook, de beide halfronden), v. — en; — **kampioen** (sport. iem., die op eenig gebied van sport alle mededingers overwonnen heeft), m. — en; — **kampioenschap** (het zijn van wereldkampioenen), o. gmv.; — **kennis** (mensenkennis), v. gmv.; — **kloot** (wereldbol, aardbol), m. gmv.: zoo draait de —, (Vondel), vero.; — **kundig** (algemeen bekend of openbaar), bn.: iets — maken, dat is — geworden. **We'reldlijk** (behoorende tot de wereld; op de wereld betrekking hebbende), bn.: het — drama; de — e macht, de — e overheid; geestelijke goederen — maken; — **ling** (najaeger van de genoegens dezer wereld), m. en v. — en, voor 't vr. ook — o; — **literatuur** (letterkundige producten, gelezen door alle beschaafde volken der wereld), v.: de Ithade behoort tot de —, evenzoo de Divina Commedia; de geschriften der Isr. profeten behooren tot de edelste voortbrengselen der —. **We'reldmarkt** (markt, waar alle cultuurvolken met elkaar concurreeren), v.: Nederland maakt met zijn zuivelproducten geen slecht figuur op de —; — **oorlog**, m. — en, zie Wereldbrand; — **productie** (de productie van eenig artikel over de geheele wereld te zamen), v.: zoo is er — ten opzichte van goud, zilver, koper, lood, petroleum, steenkolen, ijzer en zink; — **record** (het beste of hoogste record ter wereld), o., zie Wereldkampioen; — **reiziger** (globe-trotter), m. — s: Ida Pfeiffer (1797—1858) was een in haar tijd beroemde — ster; — **round** (de aardbol, de heele schepping), o., ook, een ster of hemelbol; — **ruim** (de oneindige ruimte), o. gmv. **We'relds** (volgens of voor de wereld), bw.: die gravin leeft zeer —, ook: Wereldsch.

We'reldsch (de wereld betreffende, tot de wereld behoorende), bn.: de — e zaken, het zijn — e aangelegenheden; — e liederen, de — e rechter; — e geestelijken, die niet tot eenige kloosterorde behooren; een — e vrouw, levend voor de genoegens der wereld; — **gesind** (de genoegens der wereld najagende), bn. **We'reldslag**, v., zie Jormungandur; — **slag** (veldslag tusschen tal van volken ter wereld), m. — en: de — bij Leipzig (Oct. 1813); de — bij Waterloo (1815); de — aan de Marne (1914); — **smart**, v. gmv., zie Weltschmerz; — **spil** (eig. de spil, waarom de wereld draait, denkbeeldige lijn, die de N. en Z. pool van den hemel verbindt), v. — spillen; — **stad** (reusachtig groote stad, bezocht door menschen uit alle oorden der wereld), v. — steden: Parijs, Londen en Weenen zijn moderne — steden; Rome was de — der oudheid; — **stelsel** (het samenstel van het heelaal, het zonnestelsel), o. — s; — **streek** (luchstreek, landstreek, oord), v. — streken. **We'reldstrijd** (wereldoorlog, wereldbrand); — **taal** (eig. taal van alle bewoners der aarde; in engeren zin: taal, die door de beschaafde lieden gekend en gesproken wordt), v.: het Engelsch wordt gaandeweg een —, zie: Volapuk, Esperanto en Ido; — **tentoonstelling** (internationale en universeele tentoonstelling), v. — en: de — te Londen (1851), te New-York (1853), te Parijs (1855 en 1889), te A'dam (1883), te Luik (1905), te Brussel (1910), te Gent (1913); — **tooneel** (de wereld), o. gmv.; — **vrede** (blijvende of bestendige vrede onder al de volken der aarde), m. gmv.: de — zal een utopie blijven; — **wonder** (wereldberoemd wonder), o. — en: er waren in de oudheid zeven — en nl. de piramiden v. Egypte, de hangende tuinen van Babylon, de kolossus van Rhodus, het mausoleum te Halicarnassus, de tempel van Diana te E'phese, de Zeus van Phidias, de pharus of vuurtoren bij Alexandrië; — **zee** (ocean), v. — zeeën: er zijn vijf — en: de Groote Ocean, de Atlantische Ocean, de Indische Ocean en de beide IJzeseën; de oude —, nl. de Middell. Zee. **We'ren** (tegenhouden, tegenweer bieden, belletten, voorko'men, te keer gaan), ik heb geweerd: een onheil —, afwenden; zich —: gij moet u —, inspannen, uw best doen. **W'rf** (werkplaats), v. werven: een schip van de — laten loopen, scheepshelling der w'rf. **W'rf** (grond of plaats om een huis; kade, wal), v. werven: er was op die — niet veel te zien voor een sentimenteel meisje, (C. O.), ruimte om het huis bij eenig water. **W'rf** (op Marken: een vluchtheuvel, die bij hoogen vloed nog droog blijft), v. werven: op dat eiland heet e. d. buurten b.v. Monniken—. **W'rf'brief** (bewijs van dienstneming), m. — brieven; — **depot** (inrichting tot het aanwerven van manschappen voor 't O.-I. leger), o. — depots: het koloniaal — te Harderwijk; — **geld** (handgeld), o. — gelden; — **herberg** (kroeg, waarin militairen en matrozen gewarven worden), v. — en; — **huis**, o. — huizen; — **kantoor**, o. — kantoren; — **kroeg**, v. — en; — **officier** (officier, met de werving belast), m. — en; — **sergeant**, m. — s, — en; — **trom** (trom, die bij 't werven geroerd werd), v. — men. **W'ring** (het werven, afwenden), v. gmv.: — van schoolverzuim, — van bedelarij. **W'rk** (arbeid, taak), o. werken: het akker —,

landbouw; *beuzel*-, *prullewerk*; *brei*-, *naai*-, *schilder*-, *huis*-, *kinder*-, *knutsel*-, zie *ald.*; *een goed* -, *daad*; *een* - van *barmhartigheid*, b.v. *hongerigen spijzen*, *dorstigen laven*, enz.; *een* - der *duisternis*, *daad*, welke het licht niet mag zien; zegsw. *er is* - *aan den winkel*, *drukte*; *te* - *gaan*, *handelen*, *doen*; *in 't werk stellen*, *aanwenden*; - *van iets maken*, veel moeite voor iets doen; - *van iem. maken*, hem belangstelling toonen, haar het hof maken, zie: *Heksenwerk*, *Monnikenwerk*, *Reuzenwerk*, *Kinderwerk*.
Werk (*touwpluksel*), o.: *de matrozen moesten tot in het oneindige touwphuizen voor* -; *de naden worden met* - *gebreeuwd of gedicht*, d. i. *geplozen touwwerk*.
Werk (*gedicht*, *toonzetting*, *beeldhouwwerk*, enz.), o. *werken*: *een* - van *Vondel*, *een* - van *Von Beethoven*, *een* - van *Canova*; zie ook: *Drijfwerk*, *Graveer*-, *Kunst*-, *Snij*-, *Vlechtwerk*.
Werkbaas (*meester in eenig ambacht*), m. - *bazen*, meestal *Baas*; - *bank* (*smidsbank*; *bank*, *waaraan de bankwerker zijn arbeid verricht*), v. - en; - *beest* (*lastdier*), o. - en; - *bij* (*bij*, *die honig aanhaalt*), v. - en; - *bui* (*tijdelijke lust in het werk of in het werken*), v. - en; *hij had weer eens een* -; - *da'dig*, bn.: *de* - *e meetkunde*, *practisch*, *niet-bespiegeland*; - *dag*, m. - en: *een week heeft zes* - en; - *doosje* (*doos met de benodigdheden voor dameshandwerken*), o. - s, zie *Nécessaire*.
Werkelijk (*wezenlijk*, *inderdaad*), bn. en bw.: *een* - *gevaar*; *ze zijn* - *gekomen*; *mil. in* - *en dienst*, in *actieven dienst*; - *eltjkheid* (*wezenlijkheid*), v. gmv.
Werkelijke Schuld (*staatsschuld*, *waarvan de rente werkelijk betaald wordt*), v. gmv.: *Nederl.* - *ad 3%*.
Werkeloos (*zonder te werken*), bn. en bw.: *daar staat die knecht weer* -; - *toezien*.
Werken (*bezig zijn*, *arbeiten*, *zijn krachten gebruiken*), ik heb *gewerkt*; in *dichterlijken stijl* ook *onr.*: ik *wrocht*, heb *gewrocht*, b.v. *wie zulk een wonder wrocht*, (*Staring*); ook in 't *Vlaamsch*: *hij wrocht al van den vroegen morgen*; zegsw. *die niet werkt*, *zal niet eten*, *arbeid is noodig voor het dagelijksch brood*.
Werkend (*arbeitend*), bn.: *de* - *e stand*; *de* - *e leden eener harmonie*, die *nl.* een *instrument bespelen*; *een snel* - *geneesmiddel*, dat *spoedig resultaat geeft*.
Werk'er (*iem. die veel werkt*), m. - s: *hij is een* - .
Werk'ezel (*fig. iemand, die veel werk verricht, die aanhoudend en zwaar werkt*), m. - ezels; - *gast* (*werkmán, arbeider*), m. - en; - *geest* (*kabouter, aardmannetje*), m. - en; - *gever* (*fabrikant, reeder; baas, meester*), m. - s; het tegengestelde is - *nemer*, z. *ald.*; - *huis* (*huis, om in te werken; fabriek; huis, waarin een werkvrouw op gezette tijden huiswerk doet; verbeterhuis*), o. - huizen; - *ing* (*het werken, uitwerking, invloed*), v. - en: *de* - *van de lucht*; *in* - *treden*, van *kracht worden*: b.v. *een wet kan op zekeren datum* -; - *inrichting* (*werkhuis*), v. - en; - *kamer* (*studeer- of arbeidsvertrek*), v. - s; - *kracht* (*kracht tot den arbeid*), v. gmv.: *de noodige* - *hebben*; ook: (*werkmán, beambte, onderwijzer, enz.*), mv. - en: *vermeerdering van* - *krachten*; - *kring* (*kring van bezigheden, ambt, post*), m. - en: *de geleerde vond een hem passenden* -; *een uitgebreide en veel-*

omvattende -; *dat behoort niet tot mijn* -, *ambt*; *de* - *van een onderwijzer, van een notaris, enz.*; - *lieden-vereeniging* (*bond, met werklieden als leden*), v. - en: *het aantal* - *en in ons land is groot, men vindt er op elk gebied*; - *loon* (*arbeiders-loon, arbeids-loon*), o. - loonen; - *loos* (*zonder werk zijnde*), bn.: *zijn vader was den heelen winter* - .
Werk'looze (*werkzoekende*), m. - loozen: het getal der - loozen in de *grooten steden* is des *winters onrustbarend*; - *man* (*ambachtsman*), m. - lieden, - lui; - *mandje* (*mandje voor naaiwerk, enz.*), o. - s; - *maaskaart* (*spoorkaartje tegen verminderden prijs, voor een maand of langer geldig en waarmede een werkmán in een bepaalden trein in de derde klas mag reizen*), v. - en; - *meid* (*dienstbode voor 't grove huiswerk*), v. - en, zie *Kindermeid*, *Keukenmeid*, *Linnenmeid*; - *mier* (*dierk. de gewone vleugellooze zwarte of bruine mier*), v. - en; - *nemer* (*arbeider in tegenstelling van werkgever*), m. - s; - *paard* (*paard, dat in eenig bedrijf als werkkraft dienst doet*), o. - en; - *pak* (*kleedij bij het werken*), o. - ken; - *plaats* (*winkel, fabriek*), v. - en; - *staker* (*arbeider, die meedoet bij een werkstaking*), m. - s; - *staking* (*het gezamenlijk neerleggen van het werk door de arbeiders eener fabriek, eener weverij, eener mijn, enz. ter verkrijging van gunstiger arbeidsvoorwaarden*), v. - en; zie: *Strike* en *Grève*; - *stellig*, bn.: - *maken* b.v. *een plan* - *maken*, *uitvoeren*.
Werk'ster (*werkvrouw*), v. - s; - *stoel* (*zitbank v. d. wever*), m. - en; - *stuk*, o. - ken: *een* - *der meetkunde*, *problema*: opgave om uit bepaalde gegevens een *figuur te teekenen* of te *construeeren*; ook: *een fraai* -, *vervaardigd voorwerp*, *kunstwerk*; - *tafel* (*tafel, waaraan of waarop gewerkt wordt*), v. - s; - *tijd* (*tijd, gedurende welken gewerkt wordt*), m. - en; - *tuig* (*gereedschap, orgaan*), o. - en.
Werk'tuig (*voor de gymnastiek*), o. - en: *de* - *en zijn velerlei*, als: *brug*, *rek*, *rekstok*, *paard*, *bok*, *ringen*, *klimstokken*, *klimtouwen*, *ladders*, *molentje*, *veerplank*, *springplank*.
Werk'tuigkennis (*kennis van machines, enz.*), v. gmv.; - *tuigkunde* (*wetenschap, die de leer der krachten en der bewegingen omvat*), v., ook: *leerboek* in dit vak; - *tuigkundig* (*op de werktuigkunde betrekking hebbende*), bn.: *een* - *woordenboek*; - *tuigkundige* (*kenner der werktuigkunde, werktuigkenner*), m. en v. - n; - *tuig'lijk* (*als een werktuig, mechanisch*), bn. en bw.: *ik besloot met een bijna* - *gebed*, (*Koetsveld*); *iets* - *doen*, *zonder nadenken*, *machinaal*; *iemand* - *volgen*; - *er*, - *st*; - *tuigmaker* (*iem., die machines, natuurkundige instrumenten, enz. maakt*), m. - s.
Werk'uur (*uur, dat voor den arbeid, voor het werken bestemd is*), o. - uren; - *verschaffing* (*het bezorgen van werk*), v. gmv.: *vereeniging tot* -, het *doel* is *behoefigen* en *werklouzen* in den *winter* aan *werk* te *helpen*; - *volk* (*arbeiders, werkmenschen samen*), o. gmv.; - *vrouw* (*schoonmaakster; vrouw, die voor dagloon uit werken gaat, werkster*), v. - en; - *willige* (*arbeider of arbeider, die bij een werkstaking wil blijven dóórwerken*), m. en v. - n, verg. *Onderkruiper*; - *winkel* (*werkplaats van een ambachtsman*), m. - s.
Werk'woord (*spraak. naam eener werking*),

- o. -en: *het* - is het belangrijkste reedeel.
- Werkwoordelijk** (als een werkwoord), bn.: *het* - gebruik van woorden en uitdrukkingen, b.v. *ziek zijn*, een lans voor iets breken.
- Werkzaam** (vljchtig, naarstig), bn. en bw.: een - kind; een - man, oppassend; - zamer, -st; - **zaamheid** (het werkzaam-zijn, vljcht, ijver), v. gmv., (bezigheid), v. -heden.
- Werkzuster** (kloosterzuster, uitsluitend tot huiselijke bezigheden aangewezen), v. -s.
- Werpanker** (scheepst. anker, dat wordt uitgeworpen, om te verhalen; dreg), o. -s.
- Werpdraad** (weverij. inslaggaren), m. -draden; ook: -garen.
- Werp'en** (smijten, gooien, slingeren), ik wierp, heb geworpen: met steenen -; troepen in een vesting -, d. i. snel er in brengen; in de gevangenis -, gevangen zetten; tien oogen -, nl. met dobbelsteenen; zegsw. olie in 't vuur -, iets nog erger maken; den steel naar de bijl -, alles uit de hand geven, alles opgeven.
- Werp'en** (van dieren: jongen krijgen), het konijn wierp, heeft zes jongen geworpen.
- Werp'garen** (werpdraad), o. gmv.
- Werp'hout** (boemerang), o. -en.
- Werp'lijn** (scheepst. dunne lijn, die naar d. wal wordt geworpen en waaraan een kabel vastzit), v. -en; - **lood** (peillood), o. gmv.; - **net** (net, met lood bezwaard, dat in 't water uitgespreid, dadelijk zinkt), o. -ten; - **schicht** (werppijl), m. -en; - **schijf**, v. -schijven, zie Discus; - **speer** (lans, die met de hand naar den vijand geworpen wordt), v. -speren, zie: Werpspiets en Assagaai; - **spel** (dobbelspel), o. -speien; - **splets**, - **spies** (voornamig oorlogstuig, werpspeer), v. -en, zie Assagaai; - **tol** (jongensspeelgoed, ook: zettol, omdat hij bovenshands opgezet wordt), m. -len; - **tros** (scheepst. scheepstouw, boegseerlijn), m. -sen; - **tuig**, o. -en: *het* - rust gelijk het snijdend staal, (Staring), de Rom. blijde, de springaal, de mangeneel.
- Werst** (Russische mijl, 1066.79 M. of 11 min. gaans), v. versten; ook wel: *Wersty*.
- Wertheriaansch**, bn.: een -e levensbeschouwing, ziekelijk-gevoelig, dwaas-sentimenteel als die van Werther in Goethe's roman, „Leiden des jungen Werthers”.
- Werv'el** (draaibare grendel; wervelbeentje, deel der wervelkolom), m. -en, -s: de hals-, -s, de -s van de ruggegraat, zie Gewerveld; zegsw. den - draaien, (Vondel), de eerste bewindsman zijn; - **draaier** (poortwachter, hekstuiter; fig. eerste bewindsman), m. -s, vero.
- Werv'elen** (draaien), het wervelde, heeft gewerveld: *het* stuifzand begint te -.
- Werv'elkolom** (ruggegraat), v. -kolommen.
- Werv'elwind** (draaiende wind), m. -en; zie: Cycloon en Typhon.
- Werv'elziek** (aan duitelingen lijdend), bn.
- Werv'en** (overhalen om dienst te nemen), ik wierf, heb geworven: soldaten, matrozen -; fig. leden -, overhalen tot eenig gezelschap of tot een partij; - **er** (ronselaar), m. -s.
- Werv'waarts** (eig. waarwaarts, naar welke plaats), vgw. en bw.: ik zal gaan, - gij gaat; het etland, - ik mij begeef; - gaat de reis?
- Weshal've** (waarom, om welke reden), vgw.
- Wesleyaan** (volgeling van Wesley), m. -anen.
- Wesleyaansch** (volgens de leer van John Wesley, 1703-1791, stichter der Methodistengemeenten in Engeland, Schotland en Ierland), bn.: de -e kerk, een - predikant.
- Wesp** (dierk. vliesvleugelig insect), v. -en.
- Wes'penangel** (giftige angel der wesp), m. -s; - **dief** (valkachtige roofvogel, zich voedend met bijen, wespen en hommels), m. -dieven, ook: Bijenarend; - **ei** (ei van een wesp), o. -eren; - **nest** (nest van een wesp, b.v. in een hollen boom), o. -en; fig. lastige, vervelende zaak: *zijn* hand in een - steken, zich bemoeien met zulk een zaak.
- Wes'penproef** (proef bij de boschnegers in Suriname in zwang), v.: eer een jongeling tot man verklaard wordt, moet hij zich onderwerpen aan de -; een groote menigte wespen worden op zijn naakte huid gebracht en hij moet dan het steken met een lachend gezicht verdragen; ook wel doet men een Mieren proef.
- Wes'penteek** (prik van een wesp), m. -steken.
- Wes'petaille** (sterk geregen taille), v. -s.
- West** (het westen), o.; (Nederlandsch-Westindische bezittingen), v.: *hij* gaat naar de -.
- West** (in de richting van het westen), bw.; spreekw. Oost, -, thuis best, zie Oost.
- West'elnde** (de westelijke uithoek of zijde b.v. eener stad), o. gmv.
- West'elijk**, bn.: *het* - halfrond, in -erichting.
- West'elijken**, de wind is gewestelijkt: de wind begint te -, naar het westen te draaien.
- West'en** (het westpunt in den horizon: plaats, waar de zon op 21 Maart en 22 Sept. ondergaat), o.: zegsw. buiten - zijn, buiten kennis zijn, in flauwte liggen, ook: dronken zijn.
- West'enwind** (wind uit het westen), m. -en.
- West'ergoo** (aandr. westelijk-Friesland), o. - is een der 3 voormalige kwartieren van Fr. met de steden Franeker, Bolsward, Sneek, enz. en tal v. dorpen; z. Oostergoo; - **grens** (grens aan de westzijde), v. -zen; - **kim** (gezichtelinder in het westen), v. gmv.
- West'erkwartier** (aandr. voormalige benaming van den Z.-W. hoek der prov. Groningen, met tal van dorpen), o. gmv.
- West'erlengte** (cosm. lengte ten W. van den eersten meridiaan), v. gmv.; z. Oosterlengte.
- West'ering** (bewoner van de landen in het W.), m. en v. -en, voor het vr. -e; in gebruik als tegenst. van Oosterling, zie ald.
- West'ersch** (afkomstig van of betreffende het westen), bn.: 't is -, wat de Turk nog tot zich nemen mag van leven, (Da Costa).
- West'ersche kerk** (de Latijnsche kerk, de Roomsche kerk in tegenstelling van de Oostersche of Grieksche kerk: Rusland), v. gmv.
- Westerwol'de** (aandr. oude benaming v. d. Z.-O. hoek der prov. Gr.), o.: - werd in 1619 een der generaliteitslanden.
- West'erson** (avondzon, dalende zon), v. gmv.; zie: Oosterzon en Klimmende zon.
- West'fries** (man uit West-Friesland), m. -friezen; - **friesch**, bn.: de -e kleederdracht; - **friesche** (vrouw uit West-Friesland), v.: - vrouwen; - **Friesland** (noordelijke landstreek van N.-H. met Alkmaar als eerste stad), o. gmv.
- West-Indië**, **Westin'je**, o. gmv.; z. Nederlandsch West-Indië; - **indievaarder**, **westin'jevaarder** (schip, ook: gezagvoerder), m. -s; - **indisch**, bn.: de -e Compagnie (1621-1791); zn.: haar moeder was een -e, (C. O.)
- West'inghouse-rem** (remtoestel aan spoorwagens), v. -remmen: de - werkt door samengeperste lucht of luchtdruk, zij is genoemd naar haar uitvinder, den Engelschman George Westinghouse, 1846-1914.

Westin'je, o.; zie West-Indië.

West'kust (*westelijke kust*), v. — en: *de — van Java*; — **land** (*aandr. landstreek in Z.-H. ten Z.-W. van Den Haag en bewesten Delft, vooral langs de duinen*), o. gmv.: *de druiven-telers van het —*; — **lauder** (*platte schuit, diep op het water liggende en van boven plat afgedekt*), m. — s: *de — is zoo genoemd naar het Westland*; — **moesson** (O.-I. *moesson, die uit het Z.-W. waait, regentijd*), m. — s: *op Java van half October tot half April, zie Oostmoesson*; — **noordwest** (N.-W. *ten westen*), bw.: *de wind is —, als zn. o.*; — **vlaamsch** (*van of als in West-Vlaanderen*), bn.: *— e dichters, de — e taal, als zn. o.*; — **Vlaanderen** (*aandr. prov. van België*), o. gmv.; — **waarts** (*naar 't W. toe*), bn.: *— zeilen, in W. richting*; — **zuidwest** (Z.-W. *ten Westen*), bw.

Wes'wege (*om welke reden, weshalve*), vgw.: *de lijnen loopen evenwijdig, — zij elkaar niet kunnen ontmoeten, noch snijden.*

Wet (*samenstel van geldende rechtsvoor-schriften*), ook: *blijvende verordening, door de bevoegde overheid uitgevaardigd en genoegzaam bekend gemaakt*, v. wetten: *de — op het lager onderwijs (1878)*; *de — op het middelbaar onderwijs (1863)*; *die op het gymasiaal onderwijs (1879)*; *de heeren van de —, de overheid*; *de — van Mozes of de oude —*; *de nieuwe —, de leer van Christus*; *de Kortenbergse —ten, van Jan II, hertog van Brabant (1312)*; *de Salische —ten, Frankische wetten over strafbepalingen en opvolging (422)*; *een — van Meden en Perzen, zie Meden*; *een staten —, die niet verbroken mag worden, een vaste regel*; *korte —ten maken, volks-etymologie voor Metten*; zie ook: *Grond—, Natuur—, Staats—, Straf—, Taalwet, enz.*

Wet (*reglement van een genootschap*), v. wetten: *de — van het N. O. G., de statuten.*

Wet (*vaste regel, natuurlijke gang*), v. wetten: *de — der zwaarte*; *de — van Archimedes over den tegendruk van vloeistoffen, zie Heureka*; *dat zijn hier de —ten van het huis, (C. O.), gewoonten, manieren.*

Wet'boek (*reeks of geheel van wetsartikelen over één zelfde onderwerp, tot een boek vereenigd*), o. — boeken: *het burgerlijk —, het — van strafrecht, het — van koophandel.*

Wet'en (*kennen, begrijpen, kennis hebben, zich bewust zijn*), onr. *ik wist, heb geweten: ik weet alles reeds, het is mij bekend; iets van iemand —, het vernomen hebben van of omtrent hem; laten, doen —, bekend maken; iemand dank —, erkentelijk zijn.*

Wet'en (*kennis*), o. gmv.: *al zijn — is stuk-werk*; *naar mijn —, voor zoover mij bekend is.*

Wet'ens (*uit wetend-s*), bw.: *willens en —, d. i. opzettelijk, voorbedachtelijk.*

Wet'enschap (*kennis*), v. — pen: *de — steekt in geen bed met pluimen, (De Decker), geleerdheid; welke is uw — omtrent die zaak?*

Wetenschap'pelijk (*tot een wetenschap behoorende, er betrekking op hebbende, ze beoefnende; volgens de wetenschap*), bn. en bw.: *een — onderzoek; een — man, gestudeerd; — e werken; iets — behandelen.*

Wetenswaar'dig (*waard, gewetent worden*), bn.: *een — feit, belangrijk; — er, — st, of meer en meest — waardig.*

Wet'eren (*het vee in den stal te drinken geven*), men *weterde, heeft geweterd.*

Wet'ering (*een loopend watertje*), v. — en.

Wet'geleerde (*kenner der wetten, rechts-geleerde*), m. — n: *de Farizeën en Wetgeleerden in oud-Jeruzalem*; — **gevend**, bn.: *de — e macht, staatsmacht, die de wetten vaststelt, b.v. de Ministers, de Kamers en de Koningin*; *de — e vergadering, in Fr., van 1 Oct. 1791 tot 20 Sept. 1792*; — **gever** (*iem., die wetten geeft*), m. — s: *Solon was de — der Atheners, Mozes is de — der Israëlieten*; — **geving** (*het geven van wetten*), v. — en; *de — op Horeb*; — **houder** (*een door den Raad gekozen lid van het dagelijksch bestuur eener gemeente*), m. — s, zie *Dagelijksch Bestuur*; — **houderschap** (*de waardigheid, het ambt van wethouder*), o. gmv.; *(de wethouders samen)*, v. — pen.

Wet'plank (*plank, om een mes op te wetten; stijpplank*), v.; — **priem** (*wetstaal*), m. — en.

Wets'artikel (*artikel van een wet, onderdeel van eenig hoofdstuk eener wet*), o. — en; — **bepaling** (*bepaling, in een wet voorkomend, bepaling eener wet*), v. — en.

Wets'schennis (*het overtreden e. wet*), v. gmv.

Wets'herziening (*wijziging, verbetering eener wet*), v. — en; — **interpretatie** (*verklaring van eenig artikel der wet, van eenig hoofdstuk er van, enz.*), v. — s, — tiën; — **ont-werp** (*conceptwet, wet zooals zij aan de Tweede-Kamer voorgelegd wordt*), o. — en;

— **overtreding** (*handeling of daad, in strijd met de wet*), v. — en; — **rol** (*rol der Mozaïsche wet, bewaard in de synagoge*), v. — rollen.

Wet'staal (*taal, gebruikt in wetten*), v. gmv.

Wet'staal (*slagerstaal of -priem*), o. — stalen: *op het — kan het slagersmes gewet worden*;

— **steen** (*stijpsteen*), m. — en; fig. al, *wat het verstand, het oordeel scherpt.*

Wets'verandering, v. — en, zie *Wets'herziening*; — **verkrachting** (*grove schending der wet*), v. — en; — **voorstel** (*ontwerp, voordracht v. e. wet*), o. — len; — **wijziging** (*minder belangrijke wetsverandering*), v. — en.

Wet'telijk (*overeenkomstig, volgens, naar de wet*), bn. en bw.: *een — voorschrift; een — bewijs, voor de rechtbank geldig; den — en weg volgen; een — erfdeel, legitiem; een — e regeling der Zondagsrust, door de wet; sub-sidiën kunnen — zijn toegestaan b.v. op 't gebied van het bijzonder onderwijs.*

Wet'telijke interessen (*interessen, verschuldigd zonder voorafgaand beding, maar volgens de wet*), m. mv.: *voor burgerlijke zaken zijn de — bepaald op 5 0/0, voor handelszaken op 6 0/0; de achterstallige huur of pacht betalen met de —.*

Wet'teloos (*zonder wet of orde*), bn. en bw.; — zer, — t; — **loosheid** (*anarchie*), v.: *de revolutie holt voort in woeste wetteloosheid.*

Wet'ten (*slijpen, scherpen*), ik heb gewet: *de vogel wet zijn snavel op een steen, scherp maken; het — der zeisen; fig. om het verstand, het vernuft te —, scherpen; zie Wetsteen.*

Wet'tenverzameling, v. — en, b.v. *het geheel der Rom. wetten, zie Corpus juris.*

Wet'tig (*overeenkomstig de bepalingen der wet: echt, geldig*), bn. en bw.: *een — aandeel, — e middelen; een — huwelijk aangaan, ze zijn — getrouwd, d. i. voor de wet.*

Wet'tig betaalmiddel (*Ned. munten en bankbiljetten*), o. — en: *de bankbiljetten zijn — e — en geworden bij de wet van 18 Juli 1904.*

Wet'tigen (*wettig maken, voor echt verkla-*

ren), ik heb gewettigd: *uw toorn wettigt nog niet die misdaad; het gebeurde wettigt het ontslag van dien ambtenaar.*

Wettig gedeponceerd (wordt gezegd van fabrieks- en handelsmerken, wanneer daarvan de officiële inschrijving geschiedde), bn.

Wettisch (stipt naar de letter der wet): *deze burgemeester is zeer -; een - christendom*, dat nl. den geest der leer uit het oog verliest.

We'velingen (touwv ladder), v. mv.: scheepst. touwtjes, tusschen de hoofdtouwen gespannen, en den bootsgezellen dienende om naar de mars te klimmen; zie Weeflijnen.

We'ven (een weefsel maken), ik weefde, heb geweven; **-er** (persoon, die op den weefstoel een stuk katoen of linnen uit draden, d. i. uit schering en inslag vervaardigt), m. -s; **-erij** (werkplaats van den wever), v. -en.

We'versambacht, o. gmv.; **-boom** (rol van het weefgetouw, ook, *Kettingboom*), m. -en; **-kaarde**, v. -n; zie: *Kaarde* of *Kaardebol*; **-kam** (vierkant raam met lange tanden of stiften er in, waartusschen de kettingdraden worden heengetrokken), m. -men; **-klos** (-spoel), m. -klossen; **-knoop** (zeer hechte knoop), m. -en; **-spoel** (klos of pijp, waaromheen het inslaggaren zit), v. -en.

We'versvogel (O.-I. zekere Afrikaansche vogel), m. -s: de - hangt zijn kunstig nest aan de uiteinden v. e. tak boven 't water.

We'vel (dierk. schuw, marterachtig roofdiertje), v. -s; zegsw. *hij was zoo bang als een -*, erg bang.

We'ven (zijn), onr. w.w. ik was, wij waren, ik ben geweest: *dat was in 1600*, geschiedde, viel voor; *hij was op reis*, bevond zich; *zij waren ontvreden*; *hij is ziek geweest*; *de os was geslacht*; *zij was gevallen*.

We'ven (het zijn, het bestaan), o. gmv.; (elk schepsel, ook: het gelaat), o. wezens.

We'venlijk (werkelijk bestaande), bn. en bw.: *de -e waarde*, de -e inhoud, de -e betekenis van een woord; *Marco, de ezels, was zoo -*, verstandig, vol bezinning, (Staring), vero.; *het is - waar*, inderdaad; **-er**, **-st**; **-heid** (werkelijkheid), v. gmv.

We'venloos, bn. en bw.: *een - mensch*, zonder verstand of levensgevoel; **-looz**, **-t**; **-loosheid** (het wezenloos-zijn), v. gmv.

We'venstrek (gelaatstrek), m. -trekken; *geen enkele - van Julia* verraaft, dat zij hem (Marco) voet wil geven, (Staring).

Whaler (Eng. walvischvaarder), m. -s: de Amerikanen hebben voortdurend een duizendtal -s in de Indische zeeën, (Max. Hav.)

Wherry (Eng. veerschuitje), v. -'s, -ries.

Whig (liberaal van de oude school in Engeland, man der volkspartij), m. -s; zie *Tory*.

Whisky (Eng. eig. levenswater: Iersche gerstmout-brandewijn; jenever van 60% in Schootland en Ierland), v. gmv.; **-bottel** (Zuid-Afrika. -flesch), v. -s; **-grog** (grog van whisky), m. -s; **-soda** (whisky met spuitwater), v. gmv.

Whist (Eng. of Amer. kaartspel), o.; (maat, partner), m. en v. whisten; **-avondje** (vast avondje, bestemd voor het whistspel), o. -s; **-club** (vast gezelschap van whistspelers), v. -s; **-doos** (doos voor de whistkaarten), v. -doozen.

Whist'en (het whistspel spelen), ik whistte, ik heb gewhist; **-er** (whistspeler), m. -s.

Whist'kaarten (kaarten, voor het whistspel benooid), v. mv.; **-partij**, v. -en, zie **-club**, ook: **-spel**; **-spel** (het whisten), o. gmv., ook: de noodige kaarten, en dan mv. -spellen; **-speler** (iem., die whist), m. -s.

Wichelaar (iemand, die uit een of ander teeken of voortteeken de toekomst wist te voorspellen: waarzegger), m. -laars, -laren; **-laars'**, v. -sen: *Tjetscke de -es*, (V. Lenep), ook: **-laaruter**, v. -s.

Wichelartij' (het wichelen, de kunst van voorspellen door te wichelen), v. -en.

Wichelen (de toekomst voorspellen uit bepaalde teekens, waargenomen aan offerdiere, de sterren, enz.), men heeft gewicheld.

Wichelroede (een tak, afgebroken v. e. hazelaar of wilg), v. -n: de - in de hand v. d. wichelaar begint zich te krommen, als deze er mee boven ertslagen, metalen of ondergronds water komt, zie *Rhabdomantie*.

Wicht (eig. eenig ding of wezen, schepsel: klein kind), o. -en; **-je** (kindje), o. -s.

Wicht (verwant met gewicht en wegen: gewicht), o. gmv.: *heb je je - wel? weeg het eens na*, spreekt.

Wicht'ig (zijn wicht hebbende, fig. belangrijk), bn.: *hij heeft zulk een -e houding*, als man van gewicht; **-er**, **-st**.

Wicht'je (oude Ned. benaming v. gram), o. -s.

Wid'ar, Germ. myth. zoon v. *Odin* en *Frigga*: de Zwijgende, hij zal in den laatsten strijd tusschen *Asen* en *Reuzen* den *Fenriswolf* doodden.

Wie, vrag. vnv.: *wie komt daar? - zijn dat? ik weet niet*, - *het zijn*; ook betr. vnv.: *- kaatst, moet den bal verwachten*; ook onbep. vnv.: *- er ook kome, ik ben niet thuis*.

Wie'belen (verwant met weven en wuiven), ik heb gewiebel: *zit zoo niet op dien stoel te -*, heen en weer te wiegelen.

Wied'baas (baas der wieders), m. -bazen.

Wiede (uitgerukt onkruid), v. gmv. vero.

Wiedemaand (Zomermaand, Juni), v. vero.

Wied'en (den, van wiede: onkruid verwijderen), ik wiedde, heb gewied; **-ster** (vrouw, die wiedt), v. -s; **-tjzer** (krabbertje, om te wieden), o. -s.

Wiedewaal, m. -walen; zie *Wielewaal*.

Wieg (verwant met wegen, bewegen), v. wiegen: *van de - tot het graf*, het heele leven; *de plek, waar eens mijn - op stond*, (Tollens); zegsw. *die oude heer Barend is ook niet in de - gesmoord*, (C. O.), hij was bejaard, oud; *hij was niet in de - gelegd om generaal te worden*, daarvoor niet ter wereld gekomen, grootgebracht; zegsw. *stoot eens aan de -*, drink je glas eens uit, gmz.

Wiegedruk (druk-eersteling: een drukwerk uit de allereerste periode der boekdrukkunst), m. -ken; zie *Incunabel*.

Wieg'ekap (kap v. e. wieg), v. -pen; **-kleed** (kleed over de wieg), o. -en; **-koord** (koord, om de wieg te schommelen), o. -en.

Wieg'elen (schommelen), ik heb gewiegeld: *de vink zit te - op een takje*; *het bootje wiegelt op de golven*; *zich -*.

Wieg'elied (liedje, om bij het wiegen te zingen), o. -liederen; **-je**, o. -s.

Wieg'elstoel (schommelstoel), m. -en.

Wiegen (in de wieg schommelen), ik heb gewiegd: *een kindje in slaap -*; fig. *het geweten in slaap -*, sussen, doen zwijgen; *zich -*: *de vogel wiegt zich op een takje*.

Wiek (vleugel, vlerk), v. wieken: *'t vinkje*

roert de -en niet, (Bild.); de -en van den windmolen, vleugels; zegsw. op eigen -en drijven, voor eigen onderhoud zorgen, financieel zich kunnen redden, zich zelf kunnen bedruipen; zegsw. hij was erg in de - geschoten, moedeloos; iemands -en korten, d. i. zijn macht besnoeien.

Wiek (bundeltje vlas, katoen), v. wicken: de - van de olielamp, het lemmet; zie Vlas wiek.

Wiel (rad), o. wielen: zegsw. iemand in de -en rijden, hem tegenwerken, hem in 't vaarwater zitten, hem dwarsboomen; een spaak in het - steken, z. Spaak, alsook: Rijwiel, Spinnewiel, Vlieg wiel.

Wiel (waterplas, vooral na een overstroming overgebleven), o. -en, bij uitbr. draaikolk, zie Wielen.

Wielband (wielbeslag), m. -banden.

Wieldraaier, m. -draaiers: De Ruyter was als knaap - in een lijnbaan te Yussingen.

Wielen (draaien als een wiel, cirkelen), het heeft gewield: de wateren van die kolk -, zie Draaikolk; de menigte wiede op het plein, bewoog zich kringswijze.

Wiel'er (fiets, rijwiel, velocipède), m. -s.

Wiel'erbaan (fietsbaan), v. -banen.

Wiel'eren (wielrijden, fietsen), ik heb gewiel'erd; -sport, v. gmv.; -wedstrijd, m. -en.

Wiel'ewaal (goudmerel), m. wiewalalen.

Wiel'ing (draaikolk, maalstroom), v. -en: de Zwaan weet -, bank en plaat door seinen te doen kennen, (Bild.); fig. onzekerheid, twijfel.

Wiel'rijden (fietsrijden), ik ga wat -, enkel in de onbep. wijs: houdt ge nog al van -?

Wiel'rijder (fietsrijder), m. -s; -rijdster (dame, die een fiets berijdt), v. -s.

Wiel'rijder (mil. soldaat op een rijwiel), m. -s: elke divisie van ons veldleger telt een compagnie -s van 150 man met drie officieren; ze doen verkenningen en voeren snel en of andere gewaagde onderneming uit.

Wiel'me (plaats aan den zolder, bij den schoorsteen, waar in een boerenhuis het rookspek hangt, ook het rek zelf), v. -n, ook Wim.

Wiel'melen (aanhoudend bewegen), zij hebben gewiemeld: wat zitten die kinderen op hun stoelen te -! heen en weer te draaien; zie: Wiebelen, Wiggelen en Wemelen.

Wien Neerlandsch bloed' (ons volkslied), o.: het - is in 1830 door Tollens naar aanleiding v. e. prijsvraag gedicht en is door Wilhelmus Smits getoonzet.

Wier (plantk. sporeplant), o.; (soorten), o. -en.

Wier'de (terp, heuvel), v. wierden. vero.

Wier'ig (vlug, levendig), bn. en bw.; -er, -st: wat een - kind!

Wier'rook (eig. gewijde rook: nog bij den R.-K. eeredienst in gebruik), m. gmv.; fig. iem. -toezwaaien, lof, hulde; -boom (Arabische gomharsboom), m. -en; -damp, m. -en;

-drager (een koorknaap), m. -s; -en (fig. prijzen, huldtigen), ik heb gewierookt, zie Bewierooken; -geur (geur van brandenden wierook), m. -en; -scheepje (metalen doosje met deksel, waarin de wierookkorrels voor het wierookvat gedaan worden), o. -s; -vat (koperen, zilveren of gouden vat met kettingen, waarmee in plechtige R.-K. diensten wierook als hulde aan God wordt toegezwaaid), o. -vaten, fig. het - voor iem. zwaaien, hem bewierooken; -walm (geurige walm van brandenden wierook), m. -en;

-wolk (een wolk van wierookdamp), v. -en.

KOENEN, Verkl. Handw.boek.

Wieu'auwen (zich heen en weer bewegen beuzelen, treuzelen), ik heb gewieu'auwd.

Wieu'wouter, m. -s; zie Vijfwouter.

Wig, wig'ge (houten of ijzeren spie), v. wiggen, ook: Keg, Kegge.

Wig'gebeen (ontl. zeker schedelbeen), o. -deren.

Wig'gelen (heen en weer bewegen), ik heb gewiggeld: een tand - met den vinger, (C. O.)

Wig'vormig (den vorm hebbend van een wig), bn.: een - beentje, een - ijzer.

Wig'wam (hut of tent der Indianen in N.-Amerika, gewoonlijk van buffelhuiden gemaakt), v. wigwams.

Wij'bisschop (R.-K. prelaat, die wel tot bisschop is gewijd, maar geen eigen diocees heeft), m. -pen: de bisschop als wereldlijk heer had vroeger meestal een - naast zich, een geestelijk verzorger van het bisdom; nóg wordt een - den diocesaan-bisschop wel toegevoegd als hulp in diens ambt, niet in het bestuur van het bisdom.

Wijd (ruim, het tegengestelde van nauw), bn. en bw.: een - e mantel, zijn roem klonk - en zijd, naar alle kanten, overal; zegsw. de - e wereld ingaan; - beroemd (in wijden kring beroemd), bn.: een - dichter, een - geleerde.

Wij'deeling (hij, die tot priester gewijd wordt of gaat worden), m. -en.

Wij'den (met godsdienstplechtigheden inzeggen, heiligen), ik wijdde, heb gewijd: de vaandels -, de paaschkaars -, zegenen; priesters -, tot de geestelijke waardigheid verheffen, zalven; fig. hij wijdt zijn leven aan de studie, wijdt toe, geeft; zie Gewijd.

Wij'ders (verwant met wijd: overigens, verder), bw.: - heb ik u niets mede te deelen.

Wij'ding (R.-K. het wijden of gewijd worden), v. -en: er zijn lagere en hoogere -en; de hoogere -en zijn drie in getal: het subdiakonaat, het diakonaat en het priesterschap.

Wijd'loep'ig (uitvoerig), bn. en bw.: een - e beschrijving, breedvoerig, gerekt; -er, -st.

Wijd'luf't (zeldzaam voorkomend predicaat), bn.: de - e heer, de algemeen bekende, geëerde, geachte, vero.

Wijd'luf'tig (wijdloepig), bn. en bw.; vero.

Wijd'te (het wijd-zijn, ruimte, omvang), v. -n: de - van een hals; de - der spoorstaven, tusschenruimte, breedte-afstand.

Wijd'vermaard (zeer beroemd), bn.

Wijf (vroeger: huisvrouw, echtgenoot: in de lagere standen nog in gebruik), o. wijven: daar heb je nu mijn -, huisvrouw, gmv.; -! -! schreeuwde Arnold Willis (1716) wijn en pijpen, (Potg.); 't is een echt -, ongenamierde vrouw.

Wijf'je, o. -s: het - van een vink. Diernamen met wijfjes te verbinden, b.v.: wijfjesarend, wijfjesolifant, wijfjesvos, enz., z. Mannetje's.

Wijf'geschenk (myth. een offergave aan de goden in de oude tempels), o. -en; -en waren vaten, wapenen, kleederen, standbeelden en kostbaarheden van allerlei aard.

Wijk (vlucht), v. gmv.: hij nam de - naar Amerika, d. i. ging uitwijken.

Wijk (afdeeling van een stad), v. -en: hij woont in de nieuwe -, buurt; z. Stads wijk.

Wijk (breed vaarwater in 't veen), v. -en.

Wijk'en (achteruitgaan, uit den weg gaan), ik week, ben geweken: voor den vijand -, vluchten; voor iem. -, ter zijde gaan.

Wijk'plaats (toevluchtsoord), v. -en.

Wijk'verpleegster (zuster voor een wijk), v. -s; -verpleging, v. gmv.

Wijkwast (*wijwaterkwast*), m. - en.

Wijl, **wij'le** (*sluier*), v. wijlen: zij gaat de zwarte - dragen, kloosterzuster worden, vero.

Wijl, **wij'le** (*tijd*), v. wijlen: de lange - e wordt u nog al aardig verkort, (C. O.); nog een - , en ik vertrek, korte tijd, poos; ik kom bij tijd en - , nu en dan; bij wijlen, soms.

Wijl (afkorting van *dewijl* of v. *terwijl*), vgw.

Wij'len (eig. *weler*, *dient om aan te duiden*, dat de persoon overleden is en staat róór den naam), bn.: - koning Willem III.

Wij'len (*toeven*), zie *Verwijlen*.

Wijn (*druivensap*), m., (soorten), m. - en:

aalbessen-, *appel-* (*cider*), *brande-*, *mout-*, *muskaat-*, zie telkens ald.; *morgen-*, *eere-*, *land-*, *tafel-*, id. ald.; er is oude en nieuwe - ; zegsw. *goede -* - behoeft geen krans, een uitgehangen krans van druiven- of wijngaardblaren duidde wel de herberg aan, waar wijn geschonken werd, thans: goede waar behoeft men niet op te vijzelen; spreekw. *Als de wijn is in den man, dan is de wijsheid in de kan*, de drank, de wijn verdrijft de kalme bezadigheid uit den mensch; zegsw. *iem. klaren -* - *schenken*, hem de zuivere, onvervalschte waarheid zeggen; *water in den -* - *doen*, zie *Water*;

-accijns (*inkomende rechten op den wijn*), m. gmv.; *-achtig*, bn.: een wijnachtige smaak; *-appel* (*appel met rood vruchtvliesch*), m. -s, -en; *-azijn* (*getrokken nl. van druivenschillen*), m. gmv.

Wijnbak (*bewaarplaats v. flesschen wijn*), m. -ken; *-berg* (*een met wijnstokken beplante berg b.v. langs den Rijn*), m. -en;

-boer (*wijnbouwer b.v. in Frankrijk*), m. -en;

-bottelen (*het op flesschen tappen van wijn*), o. gmv., zie *Bottelen*;

-bouw (*het telen v. wijndruiven*), m. gmv.; *-district* (*streek van den wijnbouw*), o. -en; *-druif* (*wijnbes*), v. -ven; *-flesch* (*flesch voor wijn*), v. -flesschen; *-gaard* (*eig. wijntuin, druiveboom*), m. -en; zegsw. *arbeiden in den - des Heeren*, nl. als geestelijke, ook: *Wingerd*;

-gaardenier (*druiventeler*), m. -s; *-gaardluis* (*een soort van bladluis: phylloxera*), v. -zen, zie *Druifluis*;

-gaardslak (*grootte huisjeslak*), v. -ken, zie *Karakol*;

-geest (*vluchtige vloeistof: spiritus, uit wijn gedistilleerd*), m. gmv.;

Wijn'glas (*roemer*), o. -glazen; *-grog* (*warme grog van wijn*), m.; *-handel* (*handel in wijn*), m. gmv.; *-heffe* (*-moer*), o. gmv., verg. *Azijnheffe*;

-huils (*tappertij van wijn, bodega*), o. -huizen; *-jaar* (*jaar met rijken wijnoogst*), o. -jaren; *-kaart* (*prijslijst van diverse wijnen in restaurant of hotel*), v. -en; *-kan* (*kan voor wijn*), v. -nen; *-karaf* (*karaf voor wijn*), v. -fen;

-kelder (*kelder tot berging van wijn*), m. -s; *-kenner*, m. -s; *-kleurig*, bn.: *een -* *vocht*; *-koop* (*handelaar in wijn*), m. -s; *-kruik* (*kruik voor wijn*), v. -en;

-kuip (*perskuip voor wijn*), v. -en; *-land* (*groeiplaats van wijn*), o. -en; *Frankrijk is een -*.

Wijn'lezen (*het inzamelen der druiven*), o. gmv.; *-maand* (*October*), v. gmv.; *-moer* (*-droesen*), v. gmv.; *-oogt* (*het lezen der wijndruiven*), m. gmv.; *-oogsten* (*het inzamelen v. d. wijnoogst*), o. gmv.; *-pakhuis* (*pakhuis v. d. wijnkooper*), o. -zen; *-peer* (*een soort van peer, die bij 't koken wijnrood wordt*), v. -peren; *-peller* (*wijnroeter, iem.*

die nl. de gevulde wijnvaten meet om den inhoud), m. -s; *-pers* (*druivenpers*), v. -en;

-pijp (*lang en smal wijnvat*), v. -en;

-rank (*druiveboom, wingerdtak*), v. -en;

-roelen (*gepulde wijnvaten opmeten om den inhoud*), o.; *-roeler* (*wijnpeiler*), m. -s.

Wijn'ruit (*geneeskrachtige tuinheester*), v.

Wijn'saus, v. -sauen; *-schaal* (*bokaal*), v. -schalen; *-soep* (*een soep, wier hoofdbestanddeel roode wijn is*), v. gmv.; *-steen* (*wijnsteenstof*), v.: *de -* *hecht zich als korst aan den binnenwand der wijnvaten*;

-steensuur (*organisch zuur, waarvan het kaliumzout voorhanden is in druivensap*), o. gmv.; *-stok* (*klimplant, waaraan de druif groeit*), m. -ken; *-stoker* (*wijnhandelaar*), m. -s; *-tapper* (*astapper op flesschen*), m. -s; *-teelt* (*-bouw*), v. gmv.; *-vat* (*vat voor wijn*), o. -vaten; zie: *Okshoofd* en *Pijp*;

-verlaten (*wijn overgieten*), o.; *-verlater* (*wijnkelder knecht*), m. -s; *-versnijden* (*het mengen van wijn met minderen of lichter wijn*), o. gmv.; *-vlek* (*roode vlek, door wijn gemaakt, b.v. in een tafeltaken, servet, enz.*), v. -vlekken.

Wijs (*manier van doen, gewoonte, gebruik*), v.: *gij moet dat op een andere -* *inrichten, ieder leeft op zijn -*; zegsw. *'s Lands -*, *'s lands eer*, elk land heeft zijn bijzondere zeden en gebruiken, die men, in dat land zijnde, heeft in het oog te houden; ook: *Wijze*.

Wijs (*zangwijs, melodie, aria*), v. wijzen: *een aardige -*, *een vroolijk -je*, *kent ge de van dit lied?* zegsw. *iem. van de -* *brenge*, in de war maken, van streek; *de horlogemaker zal onze pendule weer op de -* *brenge*, in orde brengen, geregeld doen gaan; ook: *Wijze*.

Wijs (*spraak. wijsvorm van een w.w.*), v. wijzen; de - of wijsvorm drukt de verhouding der gedachte tot de werkelijkheid uit; ook: *Wijze*.

Wijs (*verstandig, door ervaring geleerd*), bn. en bw., wijzer, wijst: *Ach, waren alle menschen -!* (*Kamphuzen*); *Salomo was de wijste koning*; *een -* *bestuit*; *-* *handelen*.

Wijs'begeerte (*het streven naar wijsheid*), v. gmv., ook: *Philosophie*.

Wijs'lijk (*als een wijs mensch*), bw.: *hij hield zich -* *wat terug, voorzichtig*.

Wijs'geer (*iemand, die streeft naar wijsheid*), m. -geeren, zie *Philosoof*.

Wijsgeer'ig (*philosophisch*), bn. en bw.: *een -* *stelsel*, *een -e* *verklaring*, *een -* *onderzoek*, d. i. als van een wijsgeer, komende van een wijsgeer; -er, -st.

Wijs'heid (*het wijs-zijn; het vermogen, om verstandig te handelen; geleerdheid*), v.: *ave-rechtsche -*, nl. domheid; ook: *persoon, die zich inbeeldt slim te zijn, en in dit geval: mv. wijsheden: hij is zoo'n -!* *scherts*.

Wijs'hoofd (*waanwijze*), m. en v. -en.

Wijs'maken (*op de mouw spelden*), ik heb - *gemaakt: iem. iets -*, *zich zelve wat -*.

Wijs'neus (*waanwijs persoon*), m. en v. -zen; *-neuzig*, bn.: *een -* *ventje*; -er, -st.

Wijs'vinger (*voerste vinger, nl. de vinger, waarmede men wijst*), m. -s.

Wijs'vorm (*spraak. vervoegingsvorm van een w.w.*), m. -en: de - *drukt uit, hoe spreker of schrijver de gedachte wil opgevat hebben in betrekking tot de werkelijkheid*; z. *Wijs*.

Wij'ten, ik weet, heb geweten: *gij hebt dat aan uw haast te -*; *het ongeluk was te -*

aan onvoorzichtigheid, werd veroorzaakt; ik heb die misdaad aan den alcohol geweten.

Wij'ting (een soort van schelvisch), m. -en: de - leeft i. d. Noordzee; (stofnaam), v. gmv.

Wij'water (eig. gewijd water), o. gmv.
Wij'waterbak (bak voor wijwater bij den ingang e. R.-K. kerk), m. -ken; -kwast (kwast, tot het sprenkelen met wijwater), m. -en.

Wij'ze (wijs man), m. wijzen: de - kent zijn tijd, devies van Alfred den Grooten (808-901); de -n kwamen uit het Oosten, de drie koningen; Griekenland had zeven -n, beroemde denkers, nl. Thales, Solon, Chilon, Pittacus, Bias, Cleobulus en Perian'der; een ebbenhouten stok kon in des Wijzen hand voorheen het zwerk regeeren, (Staring), magiër, priester bij de oostersche volken; de steen der wijzen, poeder, om alles in goud te veranderen, z. ald.

Wij'ze, wijs (manier; zangwijs), v. wijzen; bij - van voorbeeld; op de gewone -; een wijze neurien; zegsw. van de wijs zijn, in de war zijn, de kluts kwijt zijn.

Wij'ze, wijs (spraak. wijsvorm), v. wijzen: de spraak. onderscheidt drie wijzen: de indicatief, de imperatief en de conjunctief.

-**wijze, -wijs** (spraak. achtervoegsel, b.v.: boogsgewijze, bergswijs, speelswijze, d. i. op de wijze of manier van.

Wijzen (toonen, aanduiden), ik wees, heb gewezen: iem. den weg -; zegsw. iem. de deur -, de deur uit sturen; iets van de hand -, afwijzen; de barometer wijst mooi weer, teekent, geeft aan.

Wijzen (oordeelen, vonnissen), ik wees, heb gewezen: het wetsontwerp is in staat van -, gereed ter openbare behandeling; een vonnis -, d. i. vellen; zie Gewijsde.

Wijzer (iets, dat wijst), m. wijzers: de -s van een klok, van een horloge heeten minuut- en uur-, ook seconde-; zie ook: Bladwijzer, Hand- en Zonnewijzer.

Wijzerbarometer (die nl. een naald op een wijzerplaat doet bewegen), m. -barometers.

Wijzerplaat (klok- of horlogeplaat, wit, met zwarte uurcijfers), v. -platen.

Wij'sten (kleine veranderingen maken in), ik heb gewijzigd: een wetsartikel -, een voorstel -, een reglement -; -ing (geringe verandering), v. -en.

Wik (iedere afzonderlijke weging op de schaal der stadswaag), v. wikken.

Wik, wik'ke (plantk. vlinderbloemige plant, peulvrucht, voedergewas), v. wikken.

Wik- en weeg'loonen (geld, dat men heeft te betalen voor het wegen op de waag), o. mv.

Wik'geld (weeggeld, loon, dat wordt betaald voor 't wegen op de stadswaag), o. -gelden.

Wik'kelen (inrollen), ik heb gewikkeld: een kind in doeken -; fig. een land in een oorlog -, zij waren in een samenzwering, in een proces gewikkeld, betrokken; zij wikkelde Pieter in een zeer druk gesprek, (C. O.), betrok.

Wik'ken (wegen op de hand), ik heb gewikt, fig. iets - en wegen, rijpelijk overdenken; spreekw. De mensch wikt, en God beschikt, zie Beschikken.

Wik of wak, bw. uitdr.: scheepst. het gaat - of wak, het gaat maar even, d. i. zoo, zoo.

Wil, m. gmv.: uit vrijen -, verkiezing; het is Gods -, beschikking; om des gewetens -, zaak; ik zal dit doen om Gods -, uit liefde tot God; ik doe het om uwent -, om u aangenaam te zijn; dit is zijn uiterste -, be-

schikking; iets tegen wil en dank gaan doen, gedwongen, d. i. tegen zijn zin en zijn wil; ik heb daar - aan, van, in, plezier; wat hebben die kinderen een - gehad! gezoegen; zegsw. iem. ter wille zijn, hem zijn zin geven.

Wild (niet-tam, ongetemd: woest, ruw, ongeregeld, onbeschaafd), bn. en bw.: -e zwijnen of evers, een -e appelboom, -e volken; -e paarden, zie Mustang; een -e wijnrank; - spelen, ruw; -heid (wilde staat), v. gmv.

Wild, o. gmv.: die bloemen groeien in het -, in de vrije natuur; hij laat zijn kinderen in 't - loopen, zonder toezicht; zij sloegen, schoten in 't -, zonder te zien waar.

Wild (jachtbuit), o. gmv.: er zit veel - in deze bosschen; klein -, hazen, fazanten, patrijzen, snippen en andere gevogelte; rood -, herten, reeën; zwart -, wilde zwijnen; -achtig (smaken naar wild), bn.; -er, -st: dit vleesch heeft een -en smaak; -baan (omheind jachtgebied), v. -banen; -braad (geschoten wild, gebraden vleesch van wild), o. gmv.; -dief (strooper), m. -ven.

Wild'e (onbeschaafde, barbaar), m. en v. -n.

Wild'ebras (eig. een loshangende of klapperende bras; fig. wild kind), m. -sen.

Wild'deling (wilde boom, vooral wilde appel), m. -en, ook de vrucht er van.

Wild'deman (ruwe persoon), m. -nen: de - of reus der Middeleeuwsche vertellingen, in 't binnenst van dat gruuzzaam woud vernacht een -, (Bild., Urzijn en Valentijn).

Wild'deman (wapenk. naakte reus, gewapend met een knots), m. -mans: het Bossche wapen heeft twee -s als tenants.

Wild'dernis (woesteny, woeste streek, waar de natuur vrij spel heeft, onbebouwde landstreek), v. -sen: Haafner reisde in de -sen van Ceilon (1782).

Wild'pastel (pastei van het vleesch van wild), v. -pastelen; zie Hazenpastei.

Wild'schut (jager), m. -schutten, ook: Wild'schutter, m. -s.

Wild'stand (rijkdom aan wild), m. gmv.

Wild'strooper (willddief; man, die zonder jachtakte in het veld, of wel op privaatje terrein, wild bemachtigt), m. -s.

Wild'vang (een in wilden toestand gevangen dier), m. -en; fig. onstuimig paard, ook onbesuisd mensch: een echte -.

Wild'vreemd (totaal vreemd), bn.: ik ben hier -; die man is mij -, geheel onbekend.

Wild'zang (druk kind), m. en v. -zangen.

Wild'zang (gezang van één of meer vogels in de vrije natuur), m. gmv.: de - van het woud; wat heeft de - stof! (Vondel).

Wilg (loofboom), m. -en: de katjes van een wilg; zegsw. de tier aan de wilgen hangen, geen gedichten meer schrijven, zie Lier; zie ook: Schiet-, Knot-, Treurwilg.

Wilgeblad (blad van een wilg), o. -eren, blaren; -boom, m. -en; -loot (twijgje van een wilg), v. -loten; -tak, m. -ken.

Wilgenbloesem (bloesem van de wilgen), o. m. -s; -bosch (bosch van wilgeboomen), o. m. -s; -hout (hout van wilgeboomen), o. gmv.; -laan (laan van wilgen), v. -lanen; -loover (-takken met groene blaren), o. gmv.; -zwam (zwam op wilgeboomen), v. gmv.

Wilhelmi'na's-oord (2e kolonie van de Maatschappij van Weldadigheid, bestaande uit 50 woningen, naar Wilhelmina, gemalin van Willem V, geheeten), o. gmv.

- Wilhelmus(lied)** (beroemd Ned. volkslied van omstreeks 1568), o. gmv.: in deze volkshymne spreekt Wilhelmus van Nassouwen tot het Ned. volk van die dagen; dichter en componist zijn niet met zekerheid bekend; zegsw. dat zijn ze, die — blazen, dat zijn onze mannen, dat zijn onze helpers, onze vrienden, op hen kunnen wij vertrouwen.
- Willebrordsput** (bron te Heilo, toegewijd aan Willebrord, wier water genezende kracht zou bezitten), m. gmv.
- Willebrordus**, de Apostel van Nederland, eerste bisschop van Utrecht, 657—738, begraven in de abdij, thans in de basilica, van Echternach; ook: Willibrordus, Willebrord.
- Willebrordusdag** (herinneringsdag van den Evangelieprediker van dien naam, op 7 November), m. gmv.; ook: Willi—.
- Wilkeur** (vrije wil, vrije verkiezing), v. gmv.: naar — handelen.
- Wilkeur** (eigenzinnigheid, grilligheid), v. gmv.: dat is louter —.
- Wilkeu'rig** (opzettelijk), bn. en bw.: een — e behandeling, eigendunkelijk, eigenmachtig; — e bewegingen onzer spieren; — er, — st.
- Willeloos** (geen eigen wil hebbend), bn.: een — looze onderwerping, zich geheel in de macht stellend van een ander: hij was het — werktuig van dien tiran; — loozer, — t.
- Willempje** (gouden tientje), o. — s, ook: gouden Willem, gehalte 0.9; de dubbele Willem = f 20.00; de halve — = f 5.00 (dit heette ook gouden vijfje); z. Negotiepenning.
- Willemsoord** (3e kolonie v. d. Maatschappij van Weldadigheid, bestaande uit 150 woningen, naar koning Willem I geheeten), o.
- Willemsorde**, v.; zie Militaire —.
- Willemsstad** (aadr. Noordbrab. stad aan het Hollandsch diep), v. gmv.: zegsw. het is of zit er niet zoo breed als voor de —, men berit er weinig of niets; naar de Klundert zien, of de — in brand staat, scherts. scheel zien.
- Willemsvaart** (aadr. kanaal in O.), v. gmv.: Zuid—, v.: kanaal in N.-B. en Limb., zie ald.; de Noord—, van Zwolle naar het Katerveer aan den Geld. IJssel.
- Willen** (verlangen, begeeren, eischen), ik wilde of wou, heb gewild: wat wilt gij? hoeveel wilt ge voor dat portret? ik wil, dat ge onmiddellijk vertrekt; de leus der kruisvaarders was: God wil het; met ontkenning: die pen wil niet schrijven, mijn lamp wil niet branden; ook: — we gaan? zullen; als zn. o.; bij het — moet het kunnen komen.
- Willens** (uit willend + s: met opzet), bw.: gij hebt het — en wetens gedaan, voorbedachtelijk; — of onwillens, gij moet mee, goedschiks of kwaadschiks; ik ben —, voornemens.
- Willig** (gewillig, gehoorzaam), bn. en bw.: een — kind, karakter, volzaam; handel: de markt, de beurs was —, er was veel kooplust, de zaken gingen vlot van de hand; de fondsen waren —, hadden aftrek; — er, — st.
- Willigen** (hand. gewild, gevraagd worden, in prijs stijgen, duurder worden), het is gewillig: de tarwe begint te —, de markt willigt, rijst.
- Willigs**, bn.; zie Willeloos.
- Willkracht** (kracht van wil), v. gmv.: Napoleons — was ontzettend groot; zie Energie.
- Willster** (dierk. de grootste soort van plevier in ons land), v. — s; de — is de Friesche naam van de goudplevier; zie Pluvier.
- Wilvaardig** (bereidwillig, gaarne), bn. en bw.: elk brengt — voor den dag, wat raars of schoons hij zuervend zag, (Staring).
- Wim** (wieme), v. — men; beide gew.
- Wimber** (dierk. karperachtige zeevisch in de Oost- en de Noordzee), m. — s.
- Wimpel** (lange, smalle vaan; ook 2-puntige scheepsvaan), m. — s; zegsw. met vlag en — iets winnen, met glans, met eer en roem.
- Wimpel** (doek, sluier), m. wimpels, vero.; zie Bewimpelen.
- Wimper** (haartje, ingeplant op den rand van elk der oogleden), v. — s.
- Wind** (luchtstroom), m. winden: een dwarrel—, een land—, een ruk—, een wervel—, een zee—, zie telkens ald.; een tegen—; zie ook: Bries, Cycloon of Typhon, Koelte, Orkaan, Passaat, Moesson, Samum, Zefir; zegsw. de — waait nu uit een anderen, uit een verkeerden hoek, de omstandigheden zijn nu geheel anders, werken nu tegen; hij heeft den — in het zeil, een voordeligen wind, voorspoed; in den — slaan, zich om iets niet bekommeren, iets veronachtzamen: een waarschuwing in den — slaan; deze loerah heeft den — onder zijn volkje, ze zijn bang voor hem; hij draait met alle — en, hij gaat mee met alle partijen, heeft geen eigen richting; hij kreeg den — van voren, een uitbrander, een standje; wie — zaait, zal storm oogsten, wie oproer verwekt, zal er het slachtoffer van worden, het kwaad loont zijn meester; een voor-de-wind, voorspoed, de wind in 't zeil; het gaat hem voordewind, voorspoedig; een bij-de-wind, als de wind meer dan dwars inkomt of invalt.
- Wind**, m.: boven den —, scheepst. in de richting van den wind, d. i. vanwaar de wind waait: wij hadden een groot vaartuig boven den — in 't vizier gekregen; onder den —: van den wind af; in het eerste geval nadert het schip meer en meer, in het tweede verwijderd het zich.
- Wind** (windhond, jachthond), m. winden.
- Wind'as** (werktuig tot het ophijzen of verplaatsen van zware lasten, verplaatsbare draaispil), o. — assen.
- Wind'bloem** (anemoon), v. — bloemen.
- Wind'boom** (handspaak, waarmede een spil wordt ronddraaid), m. — boomen.
- Wind'breker** (wilde gans, die als voorste in de vluchtorde der vliegt), m. — brekers.
- Wind'breker** (pocher, snoever), m. — brekers.
- Wind'buil** (windmaker, snoever), m. — builen.
- Win'de** (katrol, windas, dommekracht), v. — n.
- Win'de** (eig. zich windende plant, de haagbloem), v. — n; zie Akkerwinde.
- Wind'el** (ei zonder schaal), o. — eieren; zegsw. dat zal hem geen — eieren leggen, hij zal er wel veel profijt bij hebben, groot voordeel.
- Win'del** (strook linnen, windset), m. — en, — s.
- Win'den** (draaien; zwachtelen), ik wond, heb gewonden: een doekje om den vinger —, garen op een haspel —; — sel (zwachtel, band, doek, luier), o. — s, — en.
- Win'dend**, bn.: — e slingerplanten, die zich als een schroeflijn om takken en stengels van andere planten winden; z. Lianen.
- Win'derig**, bn.: het is — weer, het waait; fig. een — e stijl, opgeblazen, gezwollen; een — jongmensch, blufferig, drukte makend: een — e, jonge advocaat, (C. O.)
- Wind'gat** (luchtgat in ijs, bomijs), o. — gaten.

Wind'haak (haak om deuren, enz. vast te zetten), m. -haken; -**haan** (weerhaan), m. -hanen; -**halm** (onkruid tusschen haver, gerst of rogge, vooral op zandgrond: een soort van gras), m. -en; -**handel** (een soort van speculatief kansspel), m.: bij den - is het niet te doen om waar voor zijn geld te ontvangen, maar alleen om het voordeel te hebben van het prijsverschil: verbod der Staten tegen den - in granen (1756); -**harp** (muz. harp, waarvan de snaren door den wind tonen geven), v. -en, zie Ae'olusharp of E'olusharp; -**haver**, v. gmv., zie: Oot en Vloghaver; -**hoek** (streek, waaruit de wind waait), m. -hoeken; ook: plaats, waar het altijd waait of winderig is; -**hond** (lange, snelle jagershond), m. -en, zie: Hazenwind of Wind; -**hoos** (snelle, draaiende wervelwind), v. -hoozen, zie Hoos.

Wind'ig (winderig), bn.: een -e dag, het is -weer, er is nog al wind; -er, -st; -**kanaal** (in het orgel, het kanaal tusschen blaasbalg en windkas), o. -kanalen; -**kant** (kant, waar de wind vandaan komt), m. gmv.; -**kas** (in het orgel, de verzamelplaats van den wind), v. -kassen; -**ketel** (nat. een met lucht gevuld reservoir in een brandspuit, waarin het water wordt geperst, dat vervolgens door de spanning dier lucht naar de uitstroomingspijp wordt gestuwd), m. -s; -**klep** (klep aan orgels en stoomwerktuigen), v. -pen; -**lade** (langverpige lade als deel van het windkanaal, waarop de orgelpijpen staan), v. -laden; -**maker** (fig. drukte-maker, pochhans), m. -s; -**meter**, m. -s, zie Anemometer; -**molen** (molen, die door den wind wordt gedreven), m. -s: de eerste - werd in Westzaan in 1439 gebouwd; zegsw. tegen -s vechten, zooals Don Quichotte deed, d. i. een denkbeeldig gevaar bestrijden, zich dwaas aanstellen.

Wind'om (plank akkerwinde, zwartewinde, klokjeswinde, duizendknoopblad), v. gmv.

Wind'plank (deel van een molenviek), v. -planken, ook: Windbord; -**reep** (scheepst. touw of looper, om de stengen op te hijschen), m. -en; -**roer** (windbus, geweer, dat door samengeperste lucht werkt), o. -en; -**roos** (kompasroos), v. -rozen; -**schade** (schade, door den wind veroorzaakt), v. gmv.; -**scherm** (schut tegen den tocht), o. -en; -**schut** (windscherm), o. -schutten; -**sel** (zwachtel, luier, band), o. -s, -en; -**spaaik** (windboom), v. -spaken; -**spill** (windas, kaapstander), v. -spillen; -**stil** (zeer kalm van wind), bn.: het is op zomeravonden vaak -, bladstil; -**stilte** (stilstand van wind), v.: - in den Stillen Oceaan; -**stoot** (ruk of stoot van den wind), m. -en: een felle -.

Wind'streek (hoek, waaruit de wind komt; ook, luchtstreek), v. -streken: er zijn 32 -streken op de kompasroos; -**vaan** (scheepst. gekleurde vlaggetje aan den top van den mast op binnenschepen), v. -vanen; -**vang** (scheepst. het opvangen van den wind), m. gmv.: een zeil ten - stellen; -**vijzelmolen** (windmolen, om 't water uit een polder of plas op te schroeven of naar boven te voeren), m. -s; -**vlaag** (plotselinge windbui of windruk, korte bui), v. -vlagen: de dennen..., bij - ons ten luwen wand, (Staring); -**vleugel** (regulator in een speeluurwerk, in een speeldoois, enz.), m. -s; -**waarts** (naar den

windkant, loefwaarts), bw.; -**watermolen** (windmolen, om 't water uit een polder op te pompen), m. -s; -**wijzer** (vaantje of haan, om den windhoek aan te wijzen), m. -s; -**zak** (doedelzak), m. -zakken; fig. grootspreker, windbui.

Win'fried, zie Bonifacius.

Win'gerd (wijnstok), m. -s, -en: waar Germanjes stroomen langs eik en - gaan, (Schaepm.); zie Wijngaard.

Win'gerden (afl. van wingerd: ineenstingeren, vlechten), men wingerdde, heeft gewingerd; meest als volt. deelw.: een kran, door zusterhand gewingerd bij 't laatste spel en dans, (Schaepm.); zie Omwingerden.

Win'gewest (veroverde landstreek), o. -en.

Win'jewanje (onbekend oord), o.: hij is verrokken naar 't land van -, schertsend.

Win'kel (verkoopplaats of -huis), m. -s: een kruideniers-, een garen-, een verf-, een laken-, een sigaren-, enz.; een straat, vol mooie -s; ook: werkplaats van ambachtslieden: er werken op den - van dien timmerman tien knechts.

Win'kel (hoek), m. -en, -s: een lorgnet, dat geschikt was om in den - van het oog te blijven staan, (C.O.), ooghoek; zie: Oogwinkel, Schuilwinkel.

Win'kelbank (toonbank), v. -banken; -**bediende** (iem., die in een winkel de klanten helpt), m. -n; -**dochter** (vrouwelijke winkelbediende), v. -s; fig. artikel of boek, dat reeds overjarig in den winkel ligt, een of ander onverkoopbaar artikel: ik heb zulk een - (een folio-bijbel) niet, (Potg.)

Win'kelen (de winkels bezoeken of bekijken), ik heb gewinkeld: de dames gingen -.

Win'kelhaak (gereedschap van den timmerman, den teekenaar, werktuig met rechten hoek), m. -haken; fig. rechthoekige scheur in een kleedingstuk.

Win'kelhouder (winkelier-zetbaas), m. -s: hij is - van Eigen Hulp; -**houdster**, v. -s; -**huis** (huis met winkel aan den voorkant), o. -zen: een straat vol -huizen; -**ier** (man, die winkel houdt), m. -s; -**ierster**, v. -s; -**inventaris** (staat der goederen, in den winkel voorhanden of aanwezig), m. -sen; -**jongen** (loopjongen in een winkel), m. -s; -**juffrouw** (vrouwelijke winkelbediende, -dochter), v. -en.

Win'kelkaart (kaart, waarop behoefstigen winkelwaren kunnen halen), v. -en; -**kast** (uitstalkast v. e. winkel, vitrine; ook: kast in den winkel), v. -en; -**knecht** (loopknecht voor den winkel), m. -s, -en; -**lade** (geldlade in de toonbank), v. -n; -**merk** (nummer of teeken van in- en verkoop of geprijsde goederen), o. -en: het - is een winkelgeheim; -**nering** (klandizie in een winkel), v. -en: de - is daar aan 't verlopen; -**opstand** (toonbank, rekken, vakken, al het staand kast- en vakwerk), m. gmv.: te koop, een -; -**prijs** (prijs, waarvoor de waren in een winkel verkocht worden), m. -zen; -**raam** (uitstakraam), o. -ramen; -**schuld** (in één of meer winkels gemaakte schuld), v. -en; -**sluiting** (verplichte sluiting van al de winkels in een gemeente b.v. 's avonds om 9 uur), v. gmv.

Win'kelstand (deelder staad, waar de winkels zijn; ook: de stand der menschen, die winkel houden), m. gmv.; -**vereeniging** (coöpe-

ratieve vereeniging b.v. van Eigen Hulp), v. -en; -**waar** (kruidenierswaren, manufacturen; al, wat in een winkel verkocht wordt), v. -waren; -**zaak** (affaire), v. -zaken.

Winkel (shuipdeurtje, deurtje of poortje in een groote poortdeur), o. -ten; zie Klinket. **Winnenaar** (iem., die overwint), m. -s, -naren; w.g., meest: Overwinnaar.

Winnen (verkrifgen, verdienen, iets bekomen, voordeel behalen), ik won, heb gewonnen: zijn brood -; een prijs -, behalen; een veldslag -; hij zal zijn kost wel -, verdienen; de bijen - honig, verzamelen; zegsw. zoo gewonnen, zoo geronnen, wat met weinig moeite of op oneerlijke wijze verkregen wordt, blijft niet lang in iemands bezit; wie niet waagt, zal niet -, zie Wagen.

Winnër (iem., die de winst heeft), m. winners: de pot is voor den eerlijken -.

Winst (handel, het bedrag v. d. verkoop, verminderd met inkoopsprijs plus de onkosten), v. -en: netto -, zuivere -; bruto -, winst, waar de kosten van verpakking, enz. nog af moeten.

Winst (voordeel, profijt, geldelijk overschot, deel van den ondernemer d. i. van fabrikant, handelaar, landbouwer), v. winsten: met - verkoopen; rijke -en, die een fabriek afwerpt.

Winst'aandeel (dividend), o. -aandeelen; -**bejag**, o. gmv.; -**derving** (het missen van winst), v. -en; -**en verlies'rekening** (afdeeling van het handelsrekenen; rekening in het grootboek, waarbij de geldelijke voor- en nadeelen worden verantwoord), v. gmv.; -**gevend** (winstopleverend), bn.: een - gevende handel; -**verdeeling**, v. gmv.

Wint'er (jaargetijde, van 21 Dec.-22 Maart), m. -s; fig. de - des levens, de ouderdom;

-**aardappelen** (provisieaardapp.), m. mv.: de - blijven den heelen winter goed; -**achtig** (lijkende op den winter), bn.; -er, -st; het begint al - te worden; -**appel** (appel, die den winter door gaaf blijft), m. -s, -en; -**avond** (avond van een winterdag), m. -en; -**bed** (bedding eener rivier bij hoogen waterstand in den winter), o. -den; -**bloeister** (kamerplant, die in den winter, soms in November, al bloeit), v. -s, zie: Cyclame en Primula; -**boel** (het ijs), v.: de Rijn, ontstagen van de - (Borger); -**concert**, o. -en.

Wint'ereensus (leergang, welke gedurende de wintermaanden wordt gegeven), m. -sen;

-**dag** (een der dagen van het winterseizoen), m. -dagen: een koude -, bij -; -**dienst** (regeling van den dienst op spoorwegen, stoombooten enz. voor of gedurende den winter), m. -en: de - begint op de S.S. den 1en October; -**dijk** (hooge dijk, om 's winters het water van rivier, beek, enz. tegen te houden), m. -en, zie Zomerdijk; -**dracht** (dracht of kleedij voor of in den winter), v. -en.

Wint'eren (vriezen, sneeuwen, koud zijn in de winterdagen), het heeft gewinterd: het - de fel in de dagen van Napoleons terugtocht; 't begint al vroeg te winteren van 't jaar.

Wint'ergenoegens (uit- of ontspanningen in het winterseizoen), o. mv.; -**gerst** (gerst, die in 't najaar gezaaid, den winter over stant), v., ook: -garst; -**gezicht** (gezicht in den winter), o. -en; ook: schilderij met een winterlandschap; -**goed** (baaien of wollen winterstoffen, winterkleeding), o. -eren: inslag van -; -**graau** (graan, dat in 't najaar gezaaid wordt en de winterkou door-

staat), o. -granen, b.v. -gerst, -koren, -rogge, enz.; -**groenten** (die nl. 's winters gegeten worden), v. mv.; -**haar** (dikke haardos bij de dieren in den winter, b.v. van paarden, ezels, pelsdieren, enz.), o. -haren; -**halfjaar** (tijd van 1 Oct.-1 April), o. -jaren: alle -jaren lijdt hij aan rheumatiek; -**handen** (opgezwollen, ontstoken handen in den winter), v. mv., zie -voeten; -**haven** (zee- of rivierhaven, waar de schepen den winter kunnen doorbrengen), v. -s; -**hoed** (hoed voor 's winters), m. -en; -**jas** (dikke overjas), v. -jassen; -**kaal**, -**kade** (hooge dijk tegen den hoogen waterstand eener rivier in den winter), v. -kaaien, -kaden; -**kers** (roodlobbige steenraket, barbarakruid), v. gmv.

Wint'erkleeren (kleeren voor den winter; dikkere, warmere kleeren), o. mv.; -**koning** (gesch. koning, die slechts een winter geregeerd heeft), m. gmv.: - is de spotnaam van Frederik V van den Pfalz, omdat zijn koningschap in Bohemen maar één winter duurde, 1620; -**koninkje** (dierk. klein zangvogeltje, dat den winter bij ons overblijft), o. -s; ook: Tuinkoninkje, Tuinsluipertje; -**koren** (winterrogge), o. gmv.; -**kost** (kost, dien men bij voorkeur 's winters eet), m. gmv.; -**koude** (koude van of als in den winter), v. gmv.; -**kraal** (bonte kraai, ka, kerkkraai, die bij ons overwintert), v. -kraaien.

Wint'erkwartier (verblijfplaats van een leger des winters), o. -en: het leger had de -en betrokken, d. i. had zijn kamp opgebroken, om in een vesting te overwinteren; -**land-schap** (landstreek in winterdos), o. -pen; ook: schilderij met zulk een landschap; -**leeuwerik** (strandvogel onzer kust), m. -en; -**leven** (levenswijze in den winter), o. gmv.; -**ling** (plantk. dollekervel), v. gmv.; -**maand** (December, waarin op den 22en de winter aanvangt), v. -en: de donkere treurige -; -**mantel** (dikke damesmantel), m. -s; -**nacht** (nacht van een winterdag), m. -en; -**paleis** (paleis dat 's winters bewoond wordt), o. -zen.

Wint'erppeer (peer, die als proviand voor den winter kan dienen), v. -peren; -**peil** (peil van het polderwater in den winter), o. gmv.; -**provisie** (wintervoorraad), v. -s, -iën; -**rogge**, -**rog** (rogge, die in 't najaar gezaaid wordt), v. gmv., zie Wintergraan; -**sch** (winterachtig), bn.: een -e dag; -**seizoen** (het getij van den winter), o. -en.

Wint'erslaap (toestand van verdooving gedurende den winter), m. gmv.: vleermuizen houden een -, evenzoo slakken, slangen, beren, kikvorschen, enz.; fig. het landschap in zijn -; -**sport** (schaatsenrijden, skilooopen, sleeën, enz.), v. gmv.; -**stof** (warme stof voor winterkleeren), v. -stoffen; -**taling** (wilde kleine eend of krikeend, die in 't voor- en najaar veel voorkomt), m. -en.

Wint'ertarwe (tarwe, die in 't najaar gezaaid wordt), v. gmv.; -**teekens** (teekens v. d. Dierenriem, nl. Steenbok, Waterman, Vischen), o. mv., zie Zodiac; -**temperatuur** (temperatuur van het winterseizoen), v. gmv.; -**tijd** (tijd, dat het winter is), m. gmv.; -**tuln** (kunstmatig, binnenshuis aangelegde en onderhouden tuin voor den winter), m. -en: Krasnapolsky te A'dam heeft een fraaien -.

Wint'ervermaak (-genoegen), o. -maken; -**voeten** (door de kou ontstoken voeten), m.

mv., zie Winterhanden; **-vogel** (dierk. vogel, die den winter bij ons doorbrenkt, of hier komt overwinteren), m. -s; **-voorraad** (provisie, die men voor den winter inslaat), m. -voorraden; **-weder** (koud weder in of als in den winter), o. gmv., ook: -weer; **-zalm** (zalm, die tijdens den winter gevangen wordt), m. -en; **-zanger** (bastardnachtegaal), m. -s; **-zonnestand** (stand der zon op 22 Dec.), m. gmv., zie Solstitium; **-zonnetje** (vriendelijke zonneschijn in den winter), o. -s.

Win'zucht (zucht naar winst), v. gmv.

Wip (fig. sprong, snelle beweging), m. gmv.: zegsw. in een -, zeer vlug.

Wip (een wiplank; balans van een ophaalbrug), v. -pen.

Wip, tw.: -, daar was hij weer!

Wipbrug (ophaalbrug, valbrug), v. -bruggen; **-galg** (strafwerktuig in oude dagen), v. -en: met een - werd de veroordeelde bij de armen snel in de hoogte gehaald, en dan liet men hem tegen den grond smakken; **-hout** (hefboom, om zware lasten te lichten), o. -en; **-neus** (neus waarvan de punt een weinig naar boven draait), m. -zen; **-neus** (persoon met een wipneus), m. en v. -neuzen.

Wip'pen, ik heb en ben gewipt: een jongen vogel -, in de lucht slingeren; uit de kamer, uit het bed -, over iets heen -, een -de plank; **-pen** (op de wiplank spelen), ik heb gewipt: de kinderen kunnen daar schommelen en -; **-per** (hijtschalie van een eenschijfsblok met looper), m. -s; **-perig** (wankel, onvast staande), bn.: een -bankje; **-pertje** (borretje), o. -s: een -nemen, zie Spatje; **-plank** (plank, om op te wippen), v. -en; **-staart** (kwikstaart), m. -en; **-stoel** (schommelstoel), m. -en.

Wip'var (labrynt), m.: de - van gangen en dwarsgangen der loopgraven; fig. een - van indrukken.

Wis (stellig, zeker, vast), bn. en bw.: een -sen dood tegemoetgaan; niets is -ser dan dat; spreekt. oom komt -en zeker, zeer stellig; zie: Gewis en Ongewis.

Wisch (veegdoek, wischlap), v. wisschen.

Wisch (teen, twijg), v. wisschen.

Wisch (handvol, bundeltje), v. wisschen: een - stroo of een stroo -.

Wisch'boek (poetsboek, vaatboek), m. -en. **Wis'jewasje, wis'ewasje** (beuzeling, kleinigheid, nietigheid), o.: de dokter maakte zich gereed om naar dat - van mevrouw van Alpijn te gaan zien, (C. O.); meerv. -s: flauwiteiten, uitvluchten, onbetekenende praatjes.

Wis'kunde (letterl. wisse of zekere kunde: meetkunde en algebra), v. gmv.; **-kundig** (behoorende tot, betrekking hebbende op de wiskunde), bn.: een - betoog, een -e stelling, een - vraagstuk; **-kundige** (kenner der wiskunde), m. -n: Archimedes (287 - 212 v. C.) was een groot -; **-kundige reserve** (de door den wiskundigen adviseur eener levensverzekering-maatschappij vastgestelde reserve), v. gmv.; **-kunst** (wiskunde), v.; **-kunstenaar** (wiskundige), m. -s; **-kunstig**, bn. en bw.: het is -zeker.

Wis'pelen (schudden, heen en weer bewegen), ik heb gewispeld: zit zoo niet op je stoel te -.

Wis'pelen (zacht spreken, fluisteren), ik heb gewispeld; vero.; zie ook: Miesperen.

Wis'pelstaarten; zie Kwispelstaarten.

Wispeltu'rig (veranderlijk, ongestadig, onstandvastig), bn. en bw.: tante is wat - van aard; - handelen; -er, -st.

Wis'schen (vegen, reinigen, afvegen), ik wischte, heb gewischt: zich het zweet van het voorhoofd -, wisch de tranen over den dood van Schotel uit uwe oogen, (C. O.); **-scher** (voorwerp om mee te wisschen of schoon te vege), m. -s.

Wis'se (oude benaming voor Stère), v. -n.

Wis'sel (wisselbrief in den handel), m. wissels: de looper ging met de -s uit; op iem. een - trekken; een - op zicht; de vervaldag van een -; een - aflossen; een - overdragen.

Wis'sel (overgang op een ander spoor, hefboom op de spoorbaan), m. wissels: een - verzetten, een - overhalen, een - vastzetten.

Wis'sel (verandering, keer), m. gmv.: dat is een heele - in ons lot, wisseling.

Wis'selaar (geldhandelaar), m. -s en -laren.

Wis'selagent (bankhouder, kassier), m. -en; **-agentschap**, o. -schappen; **-arbitrage** (handel, zie Arbitrage), v. gmv.; **-bank** (bank, die zich belast met het disconteerden van in het binnenland betaalbare wissels, ook met het omwisselen van vreemde muntspécien), v. -en; **-bouw** (landb. jaarlijksche afwisseling van teelt op denzelfden akker), m. gmv.

Wis'selbrief (wissel, schriftelijk bevel van een bankier of wisselaar aan zijn correspondent in een andere stad, om aan dengene, die dat stuk toont, het bedrag, op den wissel uitgedrukt, te betalen), m. -brieven: de - wordt, evenals de interest, tegen zeker percent berekend; algemeen zegt men Wissel, zie Check, Promesse, Acceptatie, Accept.

Wis'selen (omruilen, vooral van geld), ik heb gewisseld: een bankbiljet - voor baar geld; vreemde munten -; fig. woorden -, geschil hebben, met elkaar twisten; van tanden -, van paarden -; beleefdheden -; van gedachten -, zie Gedachtenwisseling; **-handel** (bankzaak), m. gmv.; **-handelaar** (bankier), m. -laars, -laren; **-ing** (verandering), v. -en: wat - in ons lot! (Ter Haar).

Wis'selkantoor (bank, waar men vreemd geld kan omzetten), o. -kantoren; **-koers** (stand v. d. agio), m. -en; **-koers** (percentage, stand van den wisselinterest), m. -en; **-loon** (courtage), o. -loonen; **-makelaar** (tusschenpersoon in den handel), m. -s; **-notteering** (geregelde opgave van den wisselkoers), v. -en; **-protest** (dwang tot wisselbetaling), o. -en; **-provisie** (courtage), v. gmv.

Wis'selrecht (regelen en wetten in den wisselhandel), o. gmv.; **-reductie** (berekening, om de contante waarde van een afgegeven wisselbedrag te bepalen), v.: - is de berekening van het wisselbedrag, dat men voor een bepaalde som kan bekomen; **-rekening** (theorie over den wisselhandel), v. gmv.; **-ruiterij** (operatie met wissels, om zich tijdelijk geld te verschaffen), v. gmv.

Wis'selstaad (stand van den wissel op een spoorbaan), m. -en.

Wis'selstaad (nieuwe tand, als er een melktand bij een kind uitvalt), m. -en.

Wisselval'lig (onbestendig, veranderlijk, onzeker), bn.; **-held**, v. -heden: de - van 's menschen geluk, van den oorlog.

Wis'selwachter (spoorbeampte, die op de wissels v. e. spoorvak heeft te letten), m. -s.

Wisselzegel (gezegeld papier voor wisselbrieven), o. -s.

Wisselwerking (wederkerige invloed, welke twee zaken, krachten, werkingen op elkaar uitoefenen), v.: er is - tusschen nationale welvaart en nationale ontwikkeling.

Wiswasje, o. -s: de menschen laten „om alle -s" je halen, (C. O.); 't is maar een -; zie Wiswasje (beuzeling).

Wit (de helderste, lichtste kleur, tegenstelling van zwart, blank), bn.: zoo - als sneeuw, zie Sneeuwwit; de - te vlag, vredesvlag; Witte-Donderdag, zie ald.; een witte neger, zie Albino; een witte raaf, zie Raaf; - goud, platina; zegsw. een witten voet bij iemand hebben, zie Voet; Pieter was bijna zoo - als zijn bal, (C. O.), bleek; een Witte Paschen, zie Paschen; de - Terreur, zie aldaar; zie ook: Hagelwit, Melkwit, Zilverwit; Kremserwit.

Wit (de witte kleur), o. gmv.: in het - gekleed; het - van een ei; het - van het oog; zegsw. zwart op - hebben, een geschreven bewijsstuk hebben.

Wit (het wit of mikpunt van een schijf, doelwit), o. gmv.: zijn - niet uit het oog verliezen; zijn - raken, doel.

Wit (oud zilverstukje in Holland, ± f 0.025), o.

Wit (vroolijkheid, blijheid, levenslust), o. gmv.: de felle dood die nu geen - mag zien, (Vondel). vero.

Wit (boekdr. afscheiding tusschen elk woord, bestaande uit een lagere type zonder letter), o.

Witachtig (min of meer wit, naar wit zweemende), bn.: een -e uitslag, een -e nevel, een - waas; **witbloem** (aardappelsoort), v. -en; - **bol** (man met wit haar), m. -bollen; - **bont**, bn.: een - kalfje, wit met zwart; - **gedast** (met witte das), bn.: -e heeren; - **geld** (zilvergeld), o. gmv.;

- **gloeiend** (in hooge mate gloeiend), bn.;

- **goed** (wit katoenen, linnen, enz. weefsel), o. -eren: het is in dien winkel de witte week, nl. uitverkoop van restanten, enz. van -eren;

- **goud** (platina, edel metaal), o. gmv.;

- **harig**, bn.: een -e poedel, hebbende wit haar; een -e knaap; - **heer** (Norbertijn, zoo geheeten naar het witte opperkleed), m. -en; - **heid** (het wit-zijn), v.: de - van sneeuw, de - van pas gebiuschte kalk.

Wit'hoen (sneeuwhoen), o. -ders; - **hout** (zeker Amerikaansch hout), o. gmv.;

- **je** (kleine dagvlinder, koolwitje), o. -s; - **jes** (fig. lief, vriendelijk), bw.: zij lachte -, blijde, gelukkig; - **kalk** (witsel voor de muren), v. gmv.;

- **kiel** (dienstman aan het spoorstation), m. -en; - **kop** (zekere vogel), m. -koppen; - **kopnonnetje** (zangvogel in Z.-Afrika), o. -s; - **kwast** (kwast, om de muren of plafonds te witten), m. -en; - **lof** (Brusselsch lof), o. gmv. gew.;

- **loog** (loog der goudsmeden en munters), v. gmv.;

- **oog** (witogige aardtor, krekelt), o. -en; - **poet** (paard met een witten poet), m. -en; - **schimmel** (wit paard), m. -s, zie: Schimmel en Appelgrauw.

Wit'sel (witkalk), o. gmv.; - **laag** (laagje opgedroogd witsel), v. -lagen: -lagen van verschillende formatie, (C. O.); zie Witten.

Wit'staart (paard met witten staart), m. -en.

Wit'tebrood (een fijn tarwebrood), o. -en.

Wit'tebroodskind (fig. kind van weelde,

gelukskind), o. -eren: de -kinderen der fortuin; ook: bedorven kind.

Wit'tebroodsweken (de eerste huwelijksweken), v. mv., ook: Wittebroodsdagen.

Witte Don'derdag (Donderdag in de Goede Week), m. -dagen: de naam - is ontleend aan de witte gewaden, welke op dien dag der Goede Week in de R.-K. kerk worden gebezigt in tegenstelling met de paarse der vorige dagen.

Witte Huls' (het paleis v. d. President der V. S. van N.-Amerika), o.; fig. naam der Regeering aldaar.

Wit'tekind (gesch. hertog der Saksers), m.: - werd in 783 door Karel der Gr. overwonnen en liet zich in 785 doopen.

Wittekool' (savoyekool), v. -koolen.

Wit'ten (den. van wit, met witkalk bestrijken), ik witte, heb gewit: een muur -; **wit'sel** (kalksel), o. gmv.; **wit'ter** (werkman, die muren wit), m. witters.

Witte terreur' (gesch. de tijd der wraakverschrikkingen, dadelijk na de 100 dagen of na den slag van Waterloo, 18 Juni 1815, toen de getrouwen van Napoleon I het kwaad te verantwoorden hadden bij de heerschende koningsgezinden (witte leliën v. h. wapen); zie Roode terreur.

Wit'te vlag (vredevlag, teeken van vrede-lievende gezindheid, ook van overgave), v.-gen.

Witte-wij'ven (tooverkollen), o. mv.; de - leven nog in het volksgeloof in Geld. en O., zij wonen in de holen der heuvelen, daar nog wievenbeter geheeten, meestal drie bij elkaar.

Wit'visch (een kleine aasvisch; ook: zilverkleurige goudvisch), m. -visschen; als stofnaam, v. gmv.

Wit'voet (paard met witte voeten), m. -en.

Wit'werker (houtwerker, timmerman in wit hout), m. -s.

Wit'zijden, bn.: een - japon, een - zakdoekje.

Wit'sdimir, m.: de orde van St. -, Russische ridderorde voor burgerlijke verdienste (1782).

Wit'dan, Germ. myth. de Saksische naam van Odin.

Wit'dka (brandewijn, bij de Russen), v. gmv.: de - bevat 40 1/2 alcohol en wordt als staatsmonopolie in gezegelde flesschen verkocht; ook: Vod'ka.

Wit'de (gramschap, razernij), v. gmv.; fig. het schip was ten prooi aan de - der golven; in blinde -, waanzinnigheid door toorn.

Wit'den (hevig razen en tieren, wreedheden plegen), het woedde, heeft gewoed: 't zijn droeve tijden, als de oorlog woedt; fig. de storm gaat -, verwoesting aanrichten; als zn. o.: het - der zee, onstuimig-zijn.

Wit'dend (zeer boos), bn. en bw.: hij werd -, erg nijdig; hij keek mij - aan, gramstorig; -er, -st.

Wit'ker (onwettige winst, onmatig hooge rente of interest, geëischt door misbruik te maken van iem. geldnood), m. gmv.

Wit'keraar (iemand, die woeker drijft), m. -raars, -raren; - **aarster**, v. -s.

Wit'kerdier (diertje, dat leeft op andere dieren), o. -dieren: vlooiën, enz. zijn - dieren; zie Parasiet.

Wit'keren (woeker plegen), men heeft gewoekerd: hij heeft zich zelf rijk en anderen arm gewoekerd, op onwettige wijze geld bij elkaar geschraapt; fig. met zijn gaven -, met den tijd -, groot voordeel doen; - **geld**

(door woeker verkregen geld), o. -en; -**handel** (handel met onrechtmatige winst of met woekerwinst), m. gmv.; -**plant** (plant, levende en tierende op andere), v. -en: de zwam, de schimmel is een -, ook: Parasiet; -**rente** (onmatig hooge rente), v. -n: bij - is de bijgedachte, dat men misbruik maakt van iem. geldverlegenheid; -**winst** (overmatige en ongeoorloofde winst), v. -en; -**zucht** (zucht of hevige neiging tot woekeren), v. gmv.
Woe'len (onrustig zijn), ik heb gewoeld: *wat woelt dat kind in den slaap! de mol heeft hier gewoeld, gewroet; de varkens - den grond om, werken hem met den snuit het onderstboven; een lapje om een bezeerden vinger -*, er losjes om heen winden; -**ing** (beweging, drukte, gewoel), v. -en.
Woe'geest (onruststoker, stokebrand, oproerkraaier), m. -geesten.
Woe'lig (erg beweeglijk, onrustig), bn. en bw.: een - kind, lastig, druk; een -e straat; 't is hier -, overdruk; -er, -st.
Woe'lingen (onlusten, beroerten), v. mv.
Woe'water (druk persoon, vooral woelig kind), m. en v. -waters: de kleine Jan is een echte -, hij kent geen rust; *nicht -*.
Woe'ziek (ongedurig, onrustig), bn.; fig. oproerig, omwentelingsgezind; -er, -st.
Woens'dag (vierde dag der week, eig. Woensdagsdag), m. -dagen: des -s, op Woensdag; -**avond**, m. -en; -**markt** (marktplein, waar des -s markt wordt gehouden, ook: markt op dien dag), v. -en; -**middag**, m. -en; -**morgen**, m. -s.
Woens'dagsch, bn.: *het was de -e bijeenkomst, de -e krant*.
Woerd, woord (mannetjezend), m. -en: zie Waard.
Woerd (omperkt stuk grond), v. woerden.
Woer'haan (fazantenhaan), m. -hanen.
Woer'hen (wijfje van den fazant), v. -nen.
Woest (ruw), bn. en bw.: een -e knaap, wild; een - gevecht, ongeregeld; een -e blik, verwilderd; *hij werd -*, boos, nijdig; fig. onbeschaafd: -e volken; -er, meest -; -**aard** (wild, ruw mensch), m. -s; -**aar'dig** (woest van aard), bn. en bw.; -er, -st.
Woeste gronden (aardr. gronden, die niet geschikt zijn voor bebouwing), m. mv.; ruim 1/3 van den Ned. bodem bestaat uit -, als heidevelden, onvergraven hoogveen, zandstuivingen, enz.
Woest'ling (woestaard), m. en v. -en.
Woest'nijs (woeste, onbebouwde streek), v. -en.
Woest'heid (ruwheid, onbeschaafdheid), v. gmv., ook: (ruwe daad), v. -heden.
Woestijn' (barre zandvlakte in Azië of Afrika), v. -en; -**achtig** (op een woestijn lijkende, als een woestijn), bn.: *het -e binnenland van Arabië; -bewoner*, m. -s, zie Bedoeïnen; -**paard** (bij Da Costa dichtertijde naam voor kameel), o. gmv.; -**wind** (wind in of uit de woestijn waaiend, droogen heet), m. -en, verg. S a m u m; -**zand** (stof- of stuifrand der woestijn), o. -en.
Woiwo'de, woiwode (eig. heervoerder, hertog; later: stadhouder in Moldavië), m. -n.
Woiwo'dschap (waardigheid van woiwo'de), o. gmv., (als gebied), o. -schappen.
Wol'fijn, zacht haar der schapen), v., (soorten), wollen; ook, in jagerstaal, *het haar v. h. haas*, zie Haas, o.; spreekw. *Veel geschreeuw en weinig -*, veel gebul en weinig zaaks, zie ook

Geschreeuw; zegsw. *in de - geverfd zijn*, onverbeterlijk zijn, alle schaamte verloren hebben, zie: Verven; Vacht, Vlies.
Wol'aap (dierk. aap met zilvergrauwe, wollige vacht en langen grijpstaart), m. -apen: de -apen maken een hoog, zingend geluid, (Artis).
Wol'achtig, bn.: *de negers hebben - haar; een -e stof*, op wol lijkende.
Wol'baal (grootte, vierkante baal tot verzen-ding van wol), v. -balen.
Wol'bereiden (het bereiden van wol: -kaarden, -kammen, -plukken, -scheiden, -spinnen, enz.), o. gmv.
Wol'boom, m. -en; zie Bombax.
Wol'distel (kaardendistel), v. -distels.
Wolf (dierk. verscheurend dier, lijkend op een grooten hond), m. -ven: zegsw. *eten als een -*, *honger hebben als een -*; *met de wolven in het bosch huilen*, meedoen met den grooten hoop, zie Huilen; *den - bij de ooren houden*, in een neteligen toestand verkeeren; *een - in schaapskleeren*, huichelaar, verleider; *wee den -*, *die in een kwaad gerucht staat*, zie Gerucht; vr. **wolvin'**, -nen.
Wolf, v. gmv.; zie Lupus.
Wolf'fabriek (fabriek, waar wol verwerkt wordt), v. -fabrieken; -**fabrikant**, m. -en.
Wolf'achtig (lijkende op een wolf), bn.: *de hyena is een - roofdier*.
Wolf'kers, wolfs'kers (giftplant), v. gmv., zie: Belladonna en Doodkruid; de plant heet kers naar haar glinsterend zwarte bessen, waarmede men wolven tracht te vergeven.
Wol'fram, -fraam (delfst. metalliek-element, dat uit verschillende ertsen verkregen wordt, een grijszwart poeder), o. gmv., ook: Wolframiet, Wolframium.
Wolfs'angel (wolfsklem), m. -s; -**bezie** (dolbes), v. -beziën; -**gebit** (gezamenlijke tanden van een wolf), o. gebitten; -**gras** (een soort van gras), o. gmv.; -**hond** (keeshond, hond voor de wolvenjacht), m. -en; -**honger** (geewwhonger), m. gmv.; -**huid** (afgestroopt vel van een wolf), v. -en; -**kers**, v., zie Wolfkers; -**klaauw** (de klaauw van een wolf), m. -en; -**klaauw** (wilde plant), v. gmv.: *de - groeit gaarne op vochtigen zandgrond; -klem* (dubbele beugel vol pinnen met springveer, om een wolf te vangen), v. -men; -**kuil** (overdekte kuil met valhuik, om een wolf te vangen), m. -en; -**kuil** (mil. trechtervormige put, om den toegang te bemoeielijken), m. -en; -**melk** (wilde plant, zoo genoemd naar het witte melksap), v. gmv.: *er zijn in ons land vele soorten van -*; -**muil** (bek van een wolf), m. -en; -**pels** (bereide wolvenhuid), m. -pelzen; -**tand** (tand van een wolf), m. -en; -**vel** (huid van een wolf), o. -len; -**wortel** (giftplant), v., zie Akoniet.
Wol'gras (zeker gewas, ook: katoengras of katoenbloem), o. gmv.
Wol'haas (Z.-Am. wollig knaagdier), m. -hazen.
Wol'handel (handel in onbewerkte schapen-wol), m. gmv.: *de - van Vlaanderen in de Middeleeuwen; -industrie* (het fabriekmatig spinnen, weven enz. van en met wollen draden), v. gmv., zie Textiel.
Wol'hoen (Japan: hoen met haarachtige vederen), o. -hoenders.
Wolk (massa verdichte waterdamp), v. -en: *een donkere -*, *de -en gaan zich ontlasten; een onweers -*, *een regen -*, zie ook: Stapel-

- wolk, Vederwolk, Donderwolk; bij overdracht: een stof-, een rook-; fig. hij ziet er uit als een -, frisch en gezond; een kind als een -, een gezonde, dikke jongen, ook: een - van een kind: Wim! jongen als eene -, kraait het blauwbessenvrouwtje eens goeden dag, (Potg.); zegsw. in de -en zijn, zeer in zijn schik, opgetogen, in den zevenden hemel zijn; uit de -en vallen, onthutst zijn; iemand in de -en verheffen, hemelhoog.
- Wol'kaarde** (wolkam, -borstel), v. -kaarden.
- Wol'kaarden**, o. gmv.; -**kaarder**, m. -s; zie Kaarden.
- Wol'kachtig** (met wolken bedekt, bewolkt), bn.: de lucht is nogal -; -er, -st.
- Wol'kam** (werktuig om wol te kammen), m. -kammen; verg. -**kaarde**.
- Wol'breuk** (ontzaglijke plasregen, die alles neerslaat en de streek onder water zet), v. -en.
- Wol'kenkrabber** (in N.-Amerika: huis v. twaalf en meer verdiepingen), m. -krabbers: het woord - is gevormd naar Eng. model.
- Wol'kenloos** (zonder wolken), bn.: het -looze uitspansel, het -blauw.
- Wol'gevaarte** (stapelwolk van reusachtige grootte), o. -gevaarten.
- Wol'kig** (wolkachtig, betrokken), bn.; -er, -st.
- Wol'kruid** (plantk. koningskruid), o. gmv.
- Wol'len** (van wol), bn.: een -das, een -borstrok, een -kous, een -deken.
- Wol'lengood** (wollen stoffen), o. gmv.
- Wol'lensalen** (het vervaardigen van wollen vrouwenkleedij), o. gmv.; -**naalster**, v. -s.
- Wol'lig**, bn.: het -vee, een -e stof, met wol bedekt, -e vruchten; -er, -st.
- Wol'markt** (markt, waar wol verhandeld wordt), v. -markten; bij uitbreid. stad met grooten wolhandel.
- Wol'plukken** (het uiteenplukken van wol), o. gmv.; -**scheiden** (wolbereiden), o. gmv.; -**spinnen** (het draden-spinnen van wol), o. gmv.; -**spinner** (werkman op de wolspinnery), m. -s; -**spinnery** (fabriek, waar wol machinaal tot draden gesponnen wordt), v. -en; -**spinster** (vr. wolspinner), v. -s.
- Wol'vebeet** (beet van een wolf), m. -beten.
- Wol'vedak** (rieten dak, dat met 3 of 4 hoeken schuin afloopt), o. -daken.
- Wol'vee** (woldragend vee, schapen), o. gmv.
- Wol'venaard** (vraatzucht), m. gmv.
- Wol'venjacht** (jacht op wolven), v. -en.
- Wol'veprent** (wolvespoor), v. -prenten.
- Wol'verven** (het verven van wol), o. gmv.; -**verver**, m. -s; -**ververij**, v. -en.
- Wol'vespoor** (afdruk van den klauw van een wolf b.v. in den stijkerigen grond), o. -sporen.
- Wol'wasschen** (het wasschend reinigen van wol), o. gmv.; -**weven** (het weven van wollen stoffen), o. gmv.; -**wever** (werkman, die zijn bedrijf maakt van wolweven), m. -s; -**zak** (wolbaal), m. -zakken.
- Wond, wond'e** (letsel, kwetsuur), v. wonden: een versche -, e. pleister op de - leggen; balsem voor de -, fig. troost; zegsw. den vinger op de - leggen, deze nauwkeurig aanwijzen, fig. precies zeggen, waar eenig gebrek schuilt, het gebrek bij den juisten naam noemen.
- Wond** (gruond, gekwetst), bn.: een -e plek, zekelijke of gekneusde plaats in het vleesch.
- Wond'arts** (heelmeester), m. -artsen, ook: Chirurgijn, Chirurg.
- Wonden** (een lichte of zware wonde toe-
- brenge), ik wondde, ik heb gewond; fig. grieven; zie Blesseeren.
- Wond'er** (handeling, die de natuurkrachten te boven gaat en dus alleen door God kan verricht worden), o. -en; zie Mirakel: Jezus wrochte tal van -en.
- Wond'er** (iets buitengewoons b.v. een grootsch bouwwerk), o. -en: de zeven -en der wereld, zie Wereld wonder; het paleis van A'dam (door Jac. van Campen voltooid in 1655) gold destijds voor het achtste - der wereld.
- Wond'er** (verwonderlijk, vreemd), bn. en bw.: Teun kon -e dingen denken op zijn lange wandelingen, (C. O.); wat -e tonen! -e muziek; vader was -wel te pas, d. i. zeer in zijn schik; hij deed, of hij -veel te verteren had, buitengewoon.
- Wond'erbaar**, bn.: een - geval, een - verschijnsel, verwondering wekkend; ook: wonderdadig, onbegrijpelijk; -der, -st.
- Wond'erbaarlijk**, bn. en bw.: kameelen zijn - van vorm, (V. Deyss.); het -e van zijn (des knapen) vroege ontwikkeling, (C. O.); -**bloem** (een Peruviaansche bloem, Mexicaansche sierplant), v. -en; -**boom** (wolfsmelkachtige boom in O.-I.), m. -en; ook, Ricinus boom; -**da'dig** (bovennatuurlijk), bn.; -er, -st: een -e geneezing; -**heid**, v. gmv.; -**dier** (een zeer ongewoon of afwijkend dier), o. -en; -**doend** (eig. wonderen doende), bn. en bw.: Jezus trok - rond; -**doener** (iem., die wonderen verricht), m. -s; -**dokter** (oliekoop, kwakzalver), m. -s: de - genas, zei hij zelf, alle kwalen; vero.; -**en**, het heeft gewonderd: dat wondert mij niet, geeft mij geen verbazing; -**groot** (zeer groot), bn.: een - ei; -**kind** (kind met zeldzame gaven), o. -eren; Bilderdijk was een -; de -eren op de piano worden ieder jaar menigvuldiger, (Klikspan); -**klein** (bijzonder klein), bn.: een - snuifdoosje.
- Wond'erkull** (lang sleepnet in den vorm van een peperhuis, met een wijden mond: ± 30 M., met nauwe mazen), m. -en; de - wordt door de Zuiderzee gesleept door twee botters; de afstand van de punt of krop (onder) tot den reep (boven) is ± 22 M., volkst. Moordkull; -**lamp** (tooverlamp), v. gmv.; zie Aladin; -**land** (buitengewoon merkwaardig land), o.: Amerika, het -, overvloeiende van graan en levensmiddelen; -**lijk** (vreemd, zonderling), bn. en bw.: een - geval, een -e kleeding; zich - aanstellen; ik werd zoo -, onpasselijk, ongesteld; hij deed, sprak -.
- Wond'ermacht** (het vermogen om wonderen te doen), v.; -**man** (buitengewoon man, iemand met zeldzame gaven), m. -mannen; -**middel** (middel, waardoor wonderen gebeuren), o. -en; -**olie** (ricinusolie), v. gmv.; -**schoon** (zeldzaam schoon), bn.: ons - huis, nl. ons lichaam; -**sprenk** (valsche, schoonschijnende stelling), v. -en, zie Paradox; -**sprenkig** (zonderling, paradoxaal), bn. en bw.; -er, -st; ook, Paradox; -**teeken** (wonder, mirakel), o. -en; -**verhaal** (verhaal van of over een mirakel), o. -verhalen: de -verhalen in de Middeln. letterkunde; -**werk** (mirakel: gebeurtenis, volgens de bekende natuurwetten niet te verklaren), o. -en.
- Wond'heeler** (heelmeester, chirurg), m. -s.
- Wond'koorts** (koorts, als gevolg van diepe wonden), v. -en; -**roos** (roosziekte), v. gmv.
- Wonen** (verblijf houden), ik heb gewoond: bij

iemand -, gehuisvest zijn; op kamers -; zij - 's zomers op het land, houden verblijf.

Woning (huis, verblijf), v. -en, -ninkje, o. -s; -**gids** (gedrukte handleiding voor 't huren en verhuren van woningen), m. -en; -**ktezer** (iem., die als kiezer kan optreden, omdat hij een woning bezit), m. -s.

Woningnood (nood of gebrek aan bewoonbare of geschikte huizen), m. gmv.

Woningquaestie, -vraag (het vraagstuk van de vereischten, waaraan goede arbeiderswoningen moeten voldoen), v. gmv.

Woningwet (wet, bevattende voorschriften omtrent de woningen van arbeiders, enz.), v. gmv.: volgens de -, (van 22 Juni 1901) zijn tal van vervallen, ongezonde woningen onbewoonbaar verklaard.

Woon (Vlaamsch. woning), v. gmv.: de bouwvallige - der gebroeders, (V. Lov.); ook, het wonen: hij is uit dit graafschap geboortig, en hem is om een manslag de - ontzegd, (V. Leen.); -**achtig** (woon hebbende), bn.

Woonhuis (huis, tot woning ingericht), o. -zen; -**kamer** (huiskamer van een gezin), v. -s; -**kelder** (kelder, ingericht als woning), m. -s; -**plaats** (plaats, stad, dorp, waar men woont), v. -en, zie Domicilie.

Woonst (Vlaamsch. woning, verblijf), v. -en.

Woonstede (woonplaats, domicilie), v. -n.

Woonvertrek (woonkamer), o. -vertrekken.

Woonwagen (kermiswaggen, wagen als woning van kermisreizigers), m. -waggen.

Woord (spraakklank met beteekenis), o. -en: een eigen -, een vreemd -, een bastaard -, een Nederlandsch -, een Fransch -, spraak. een enkelw. -, een samengesteld -, een stam -, een middel -, een geveulegeld -, zie Geveulegeld; iets met andere -en zeggen, op een andere manier; gij neemt mij de -en uit den mond, gij zegt, wat ik juist wilde zeggen; een goed - spreken, bidden; het - voeren, in 't openbaar spreken; wie heeft het -? wie zal gaan spreken; een gedachte onder -en brengen, uitdrukken; een goed - voor iem. doen, in zijn voordeel spreken; zegsw. een goed - vindt een goede plaats, met beleefdheid komt men altijd het verst; het hoogste - hebben, eig. luid boven anderen uitspreken, den boventoon voeren; iem. te - staan, hem gelegenheid geven iets te zeggen, hem van antwoord dienen; het hooge - is er uit, nl. het gewichtige, belangrijke woord: er is gezegd, wat men haast niet durfde zeggen; zijn woorden op een goudschaal wegen, zie Goudschaal; spreekw. Wiens brood men eet, diens woord men spreekt, zie Brood.

Woord (belofte, eerewoord), o. gmv.: - houden, zijn - breken, ergens zijn - op geven; een man, een man, een -, een -, een eerlijk man houdt zijn woord, zie Man; een man van zijn -.

Woord (de H. Schrift), o. gmv.; ook: Gods -; een hunner staat uit Gods heilig - een roerend stuk te lezen, (Tollens).

Woord (in het Evangelie van Johannes: Christus), o. gmv.: het - is vleesch geworden.

Woord (mannetjesend, waard), m. woorden.

Woordafleider (taalvorschuer), m. -s, zie Etymoloog; -**afleiding** (onderzoek naar de vorming van woorden), v. -en, zie Etymologie; -**afleidkunde** (wetenschap der woordvorming door afleiding), v. gmv.; -**beteekenis** (de eig. en fig. beteekenis van een woord in het gebruik), v. -sen; -**breker**

(iem., die zijn gelofte niet houdt), m. -s; -**breekster**, v. -s; -**breuk** (schending van belofte), v. gmv.; -**buiging** (verbuiging en vervoeging), v. -en, zie Flexie; -**clijk**, bn. en bw.: een -e vertaling, naar de letter; iets - nazeggen, letterlijk; -er, -st.

Woorden (twist, ruzie), o. mv.: van - tot daden komen, gaan vechten; - krijgen met iemand, hooge - met iem. hebben of krijgen.

Woordenarm (arm aan woorden), bn.: de tegenst. is Woordenrijk; -**boek** (boek, waarin de woorden eener taal met hun verklaring alphabetisch zijn gerangschikt), o. -en; -**keus** (het kiezen van woorden en uitdrukkingen), v. gmv.: een juiste -; -**kraam** (overvloed van woorden, die weinig zeggen), v. gmv.: een geleerde -; -**kramer** (persoon, die weinig zegt in een vloed van woorden), m. -s; -**kramerij** (het bezigen van veel woorden zonder eenigen zin), v. gmv.; -**lijst** (alphabetische lijst van woorden zonder hun verklaring), v. -en; -**praal** (opgeschroefde, gezwollen taal, bombast), v. gmv.; -**rijk** (veel woorden bezittend, tot zijn beschikking hebbend), bn.: een -e taal, een - schrijver; -er, -st; -**schat** (rijkdom eener taal, al de woorden eener taal in hun verschillende beteekenissen), m. gmv.; -**spel** (speling met woorden, woordspeling), o. gmv.; -**strijd** (mondelijke kijverij; ook: een strijd, die niet loopt over een zaak zelf maar over de woorden, welke er over die zaak gezegd zijn), m. gmv.; -**twist** (woordenstrijd), m. gmv.: zij kregen een -; -**wisseling** (gekijf, woordentwist, ruzie, discussie), v. -en; -**zifter** (iem., die kleingeestig is in de keus zijner woorden), m. -s.

Woordkunst (kunststijl, die zijn waardij heeft in klank en kleur), v. gmv.; -**kunstenaar** (groot stylist, groot dichter), m. -s; -**schikking** (spraak. plaatsing der woorden of zinsneden), v. -en: de vragende -; -**speling** (stijflig gebruik van 'tzelfde woord in verschillende zin), v. -en, b.v. waar de witte zeilen varen, varen maar met groot gevaar! (Poot); -**tarief** (tarief of vaste prijs voor 't aantal bezigde woorden bij het telegraferen), o. -tarieven; -**teeken** (spraak. teeken, om de juiste opvatting van een woord te bevorderen), o. -s: het klemtoonteken is een -, evenzoo: het koppelteken, het samen-trekkingsteeken, het afbrekingsteeken en het deelteken; -**toon** (verhouding in de toonsterkte der woorden bij een te lezen volzin), m. gmv.; -**verdraaier** (iem., die de bet. van een woord anders draait of geeft), m. -s; -**verklaring** (het verklaren v. woorden of uitdrukkingen in etg. en fig. beteekenis), v. -en; -**voerder** (spreker), m. -s; -**vorming** (spraak. leer van de vorming der woorden door afleiding en samenstelling), v. gmv., zie Etymologie.

Wor'den, ik werd, ben geworden: Godsprak, en de wereld werd, ontstond; gij wordt nog arm, zult het in de toekomst zijn; het wordt licht, begint te zijn; het vleesch wordt gebraden, er wordt gelachen, zie: Geworden, Verworden; -**ing** (geboorte), v. gmv.

Worg (keelontsteking bij paarden), m. gmv.

Worgen, wurgen (de keel toesnoeren), ik heb geworgd of gewurgd; **worging** (het worgen), v., ook: **wurging**, v. gmv.; -**koord** (touw, om een veroordeelde of iem. mee te worgen), o. -en; -**paal** (paal, waaraan een

veroordeelde geworgd wordt), m. — palen. **vero.**
Work (klankn. kikvorsch), m. werken.

Worken (kwaken der kikvorschen), hij heeft gewerkt: de kikkers beginnen te —, te rikkikken, rikkikken.

Worm, wurm (kruipend of schuifelend diertje; ook: diertje, dat het hout doorknaagt, zie Doodkloppertje), m. wormen en wurmen; fig. de knagende — des gewetens; er knaagt een — aan zijn hart, innerlijk verdriet; het arme wormpje, kindje; zie: Aardworm, Boek-, Glim-, Haar-, Ingewands-, Koren-, Lintworm, alsmede: Kaasmijt; — **achtig** (als een worm, vol wormen, beschadigd door wormen), bn.

Wormer (aardr. polder in N.-Holland), v. gmv.
Wormig (door de wormen beschadigd, den worm in den hoof hebbend), bn.; — er, — st.

Wormkoekje (artsenij voor kinderen tegen de wormen), o. — s; — **Kruid** (plantk. geneesmiddel), o. gmv.; — **steek** (gaatje, door de wormen geknaagd in fruit), m. — steken; — **stekig**, bn.: — ooft, door den worm aangeast; — e erwten en boonen; — **ziekte** (besmettelijke ingewandsziekte onder mijnwerkers: op te doen in de mijn zelf), v. gmv.

Worp (het werpen), m. worpen: den eersten — hebben, een — met dobbelsteenen.

Worst (darm, gevuld met gehakt vleesch, enz.), v. — en: — maken, stoppen of vullen; — rooken; zegsw. het bekomt hem als den hond de —, het genoeg en genot boet hij duur; zie: Bloedworst, Braad-, Cervelaat-, Lever-, Meel-, Met-, Pekel-, Rook-, Runder-, Varkensworst.

Worstebrood (brood met een ingebakken stuk worst), o. — brooden: op Oudejaarsavond eet men —, ook: Saucijzebrood.

Worstelaar (iem., die de kunst van worstelen verstaat en toont), m. — s, — laren.

Worstelen (kampen, elkaar omvatten en bekampen), ik heb geworsteld: twee kampvechters — om den prijs; fig. het schip worstelt met de golven, kampt, strijdt met; bij een diner — met de verveling, (C. O.); hij worstelt met den dood, is zieltogend; — **ing** (het worstelen, strijd, kamp), v. — en: de gewonde krijger in zijn laatste — met den dood.

Worstelkamp (worstelstrijd), m. gmv.; — **kunst** (de kunstgrepen van 't worstelen), v. gmv.; — **meester** (iem., die onderricht in 't worstelen geeft), m. — s; — **perk** (omsloten ruimte, waarbinnen geworsteld wordt), o. — en; fig. tegen iem. in het — treden, openlijk als zijn bestrijder optreden; — **strijd** (harde, ingespannen strijd), m. gmv.; — **wedstrijd** (wedstrijd in het worstelen), m. — en.

Worstepen (houten pen of groote doorn, om een worst mee toe te steken), v. — pennen.

Worst'horentje (trechtervormig buisje, dienende bij het worstmaken), o. — horentjes.

Wort (ongegist, gehopt bier), o. gmv.

Wortel (deel der plant, dat in den grond dringt en het voedsel opzuigt of opneemt; fig. beginsel, oorzaak), m. — s: de — van een boom; bij overdracht: de — van een tand; zegsw. met — en tak uitroeien, geheel en al verdelgen; fig. de kuaal der tering schoot — en, (De Gén.), tierde of woekerde voort; zie Luchtwortels, Mierik-, Smeerwortel.

Wortel (moesplant), m. wortels, wortelen: houdt ge van een —? gele en roode — en of — s voor het vee, voederplant; — **tje** (peentje), o. — s.

Wortel (spraak. een taalcel als oorsprong van een woord), m. — s: — s zijn de eenvoudigste taalelementen, door taalvorschers geabstraheerd uit woorden of — groepen.

Wortel (rekenk. het getal, dat men krijgt door een gegeven getal in een zeker aantal gelijke factoren te ontbinden), m. wortels: de vierkants—: het getal, dat tot de 2e macht verheven, het gegeven getal oplevert; de derde-machts— van 27 is 3; zie Macht.

Wortelboer (boer, die vooral wortelen teelt), m. — en; — **boom** (Indische boom, welks wortelen weder stammen voortbrengen), m. — en; — **draad** (fijne uitlooper, draadvormige wortelscheut, vezelhaar), m. — draden: de — draden of — haren zuigen het voedsel uit den grond; ook: Wortelhaar; — **en** (wortel schieten), het is geworteld, fig. de haat wortelt in zijn hart; — **gewassen** (gewassen, waarvan de wortels eetbaar zijn), o. mv.; — **grootheid** (algebra. uitdrukking met het wortelteken, b.v. $\sqrt{5}$), v. — heden; — **haar** (wortelvezel), o. — haren; — **loof** (het loof of groen van een wortel), o. gmv.; — **stok** (plantk. witte lange stengel als wortel onder den grond), m. — ken: uit den — van de lalie schieten de bladeren op; — **teeken** (algebra. het teeken $\sqrt{\quad}$), o. — s; — **trekking** (rekenk. bewerking, die een getal leert vinden, dat, tot de 2e of 3e macht verheven, het gegeven getal oplevert), v. — en; — **vorm** (vorm, waarin wortelgrootheden voorkomen), m. — en.

Woud (bosch, min of meer in den natuurstaat), o. — en: een — van dennen, van beuken; — **duif** (grootte, wilde duif: houtduif, boschduif, ringelduif), v. — duiven; — **ezel** (wilde ezel), m. — s; fig. fors en krachtig, maar ruw en onbeschaafd mensch, Gen. 16: 12 zie Onager; — **koe**, v. — koeien, zie Tapir; — **looper** (destijds zuervend jager in de wouden van Canada), m. — s.

Would-be (Eng. in schijn, zoogenaamd), bn.: een — hervormer, een — letterkundige, een — jager (zondagsjager).

Wou'ter (dierk. meerkol), m. wouters.

Wou'terman (scheepst. draagklos, scheepsklosje zonder schijf voor dunne lijnen), m. — mans.

Wouw (tamelijk groote herfstroofvogel), m. — en; ook: Kuikendief.

Wouw (plantje, soort van reseda), v. gmv.

Wou'wou (Borneo, langarmige aap), m. — s.

Wraak, wra'ke (wrok), v. gmv.: iets uit — doen, dat schreeuwt om —, straf, vergelding.

Wraak'baar, bn.: een — bare getuigenis, verwerpelijk, af te keuren; — der, — st.

Wraak'engel (engel der wrake), m. — en.

Wraak'gierig, bn.: een — karakter, een — ras, dat de wraak bemint; — er, — st; — **gierigheid** (wraakzucht), v. gmv.

Wraak'godin (myth. furie, razernij), v. — godinnen; zie: Megera en Furiën.

Wraak'goed (uitschot van goed), o. gmv.

Wraak'lust (begeerte, om zich te wreken), m. gmv.: met — in het hart, in het oog.

Wraak'neming (daad van wraak), v. — en.

Wraak'roepende zonden (zonden, die ten hemel om wraak roepen of schreien), v. mv.: ze zijn b.v. vrijwillige doodslag, verdrukking van weduwen en weezen, onthouding van het verdiende loon aan den arbeider, enz.

Wraak'zucht (begeerte naar wraak), v. gmv.

Wraakzuchtig (strevend naar wraak), bn.:

een - karakter, wraakgierig; -er, -st.
Wrad'del (kossem), m. wraddels.

Wrak (romp v. e. gestrand schip), o. -ken.
Wrak (beschadigd, niet gaaf, slecht, zwak), bn.: dat is -ke kaas; een - schip; een - meubel, wankel; fig. dat is daar een -ke boel, de zaken staan er slecht; -ker, -st.

Wra'ken (onwaardig verklaren, afkeuren, verwerpen, afwijzen, niet toelaten), ik heb gewraakt: de rechtbank kan een getuige -, zich er tegen verzetten, dat hij in een rechtsgeding als getuige wordt gehoord.

Wra'goederen (goederen van verongelukte schepen, gestrande goederen), o. mv.

Wra'k'hout (stukken hout v. e. vergaan schip, die op het strand geworpen worden), o.

Wra'ng (den mond wringend), bn. en bw.: een -e appel, peer, scherpzuur; fig. de -e vruchten, onaangename, bittere.

Wrat (eeltachtige uitwas, huidknobbeltje), v. wratten: uw hand zit vol wratten.

Wrat'achtig (lijkende op een urat), bn.; -er, -st.: een -e knobbel, een - gezwel.

Wrat'tenkruid (zeker onkruid op bouwlanden, een soort van wolfsmelk), o. gmv.

Wrat'tig (wratachtig), bn.; -er, -st.

Wreed (zonder medelijden), bn. en bw.: een - mensch, zonder gevoel, hardvochtig; een - despotisme, onbarmhartig; een dier - behandelen, onmenselijk; fig. een -e stof, niet zacht; een -e hand, ruig, ruw; - knerpte de kiezel, scherp, ruw, hard; -er, -st.

Wreed'aard (onbarmhartig mensch), m. -s.

Wreed'aard'ig (zeer wreed, met wreedheid), bn. en bw.: een - man, onbarmhartig; - te werk gaan; -er, -st; -aardigheid (het wreed-zijn), v. gmv.; -aardiglijk (op wreede wijze), bn.: men vermoordde hem -.

Wreed'delijk (op wreede wijze), bw.; **wreed'heid** (het wreed-zijn), v. gmv.: geraffineerde -; **wreed'heid** (wreede daad), v. -heden.

Wreef (voorbovendel van den voet), v. wreven.

Wreek'ster (vrouwelijke wreker), v. -s.

Wre'ken (wraak nemen over iets), ik wreekte, heb gewroken: ik zal mijn vader -, wraak nemen over het kwaad, dat hem is aangedaan; ook: iets -: - zal hij 's makkers bloed, (Bogaers), hij zal wraak nemen over het vergieten of storten er van; God, die recht en waarheid wreekt, (Gezang 193), die nl. wraak neemt over de schending van deze; ik zal het op uw kinderen -, het hun betaald zetten, hen er voor laten bloeden; verder, zich -: ik zal mij op hem -, ik zal wraak nemen op hem; zich over iets -: de pikeur had zich bij voorbaat gewroken, (C. O.); -er (iemand die geleden onrecht of kwaad straft), zie Goël.

Wre'kend (onvult. deelw. van wreken), bn.: de -e gerechtigheid, zie Themis.

Wron'schen (hinniken), de hengst gaat -, nl. bij het zien van een merrie: hij wronschte, heeft gewronschte.

Wre'vel (misnoegdheid, bitterheid), m. gmv.: hij kon zijn - niet verkroppen, spijt.

Wre'vel (toornig), bn.: een - gemoed, boosaardig gestemd, wrevelig.

Wre'vel'daad (euveldaad), v. -daden.

Wre'velig (boos, vol wrevel), bn. en bw.; -er, -st; -heid (kwaadaardigheid), v. gmv.

Wre'velmoed (boosheid, misnoegdheid, bitterheid), m. gmv.; -moe'dig (wrevelig), bn.

Wrie'melen (door elkaar woelen), het heeft gewriemeld: een broed van adders, wriemlend

aan den voet der stronken, (Staring), kriepend, door elkaar krieland; -ing, v. gmv.: een - van menschen op het kermisplein.

Wrie'melen (jeuken, doordat zich iets op onze huid beweegt), het heeft gewriemeld.

Wrig'gelen (freq. van wrikken: telkens wiggelen of wrikken), ik heb gewriggeld.

Wrijf'bak (bak, om er iets in fijn te wrijven), m. -bakken, zie Hollander; -borstel (glansborstel, poetsborstel), m. -s; -doek (lap, om er meubels mee te wrijven), m. -en; ook: -lap, m., zie ald.; -dokter (geneesheer, die door wrijven of masseeren heeling tracht aan te brengen), m. -s, zie Wrijfkuur; -goed (politoer, boensel), o. gmv.; -hout (scheepst. hout, dat aan de buitenzijde van een schip wordt gehangen om het voor stooten of splinteren te beveiligen), o. -en; -kussentjes (kussentjes, waartusschen de glazen, cirkelvormige schijf v. d. wrijvings-electriseer-machin draait), o. mv.; -kuur (geneesk. geneeswijze, die in wrijving of masseeren bestaat), v. gmv.

Wrijf'lap (doek om meubels te wrijven), m. -pen; -mand (mand met wrijfbenoedigheden), v. -en; -molen (molen, om lompen fijn te wrijven), m. -s;

-paal (weidepaal, waaraan het vee zich kan schurken), m. -palen; fig. de hertog van Brunswijk was de - der Patriotten, het voorwerp van hekeling; Van Hoel richtte zich tot Gerrit als -, (C.O.); zie Schurk;

-steen (steen, om iets te wrijven), m. -en, zie Puimsteen; -was (boenwas), o. en v.

Wrij'ten (twisten, kibbelen, twistzoeken, kraakelen), ik wrijtte, heb gewrijt; -er (iemand, die steeds tegenwerkt, dwarsboomt), m. -s.

Wrij'ven (stryken, boenen, polijsten), ik wreef, heb gewreven: een meubelstuk -, de handen -; fig. iemand iets onder den neus -, hem iets verwijten; hij doet niets liever dan schrijven en -, tegenschrijven.

Wrij'vings-electriseermachine, v. -s: de electriciteit wordt bij draaiing eener cirkelvormige glazen plaat door de wrijving van die plaat tusschen twee paar leeren kussentjes opgewekt; op de gewreven glazen plaat verzamelt zich de positieve, op de kussens de negatieve electriciteit; -electriciteit (nl. door wrijving en niet langs chemischen weg opgewekt), v. gmv., z. Wrijf-kussentjes.

Wrik'ken (wiggelen, heen en weer bewegen, schudden), ik wrikte, heb gewrikt: men wrikte aan den paal, deed pogingen om hem uit zijn stand te brengen; die roeier kan goed -, nl. met één riem werken, z. Pagaaien.

Wrik'riem (roeispaan, waarmee men een bootje al wrikkende voortbeweegt), m. -en.

Wring (het groote hek vóór of om een boerderij), m. -en: een dartel lam....vond aan den hoogen - een wolfsvel, dat te drogrhing, (Gouvern.) gew.

Wring'gen (met kracht draaiend bewegen, klemmend persen of draaien), ik wrong, heb gewrongen: het waschgoed -, iemand iets uit de handen -, losdraaien; fig. z. in allerlei bochten -, telkens wat anders doen, om uit een verlegenheid te geraken; zegsw. daar wringt 'm de schoen, daar hapert het hem.

Wring'machine (toestel, om nat linnen-goed, enz. uit te persen), v. -machines.

Wroch'ten, ik wrochtte, ik heb gewrocht: wie dat wonder wrochtte, (Staring), zie Werken.

- Wroe'gen** (*verwijten, aanklagen, beschuldigen*), zijn geweten wroegde, heeft gewroegd.
- Wroeg'ing** (*knaging van het geweten*), v. -en; zie: Berouw en Naberouw.
- Wroet'en** (*al snuffelende in de aardkorst woelen en gravende zoeken*), hij wroette, heeft gewroet: *een vorken wroet met den snuit*; fig. *met - en tobben komt hij aan den kost*, met zwaar, met slafelijk werken.
- Wrok** (*bittere haat*), m. gmv.: *een stille en sombere -*, (Koetsveld).
- Wrok'ken** (*mokken; haat, wrok koesteren*), ik heb gewrokt: *hij wrokte tegen zijn broeder*, zocht twist met; *de duivel wrokt tegen God*, d. i. voedt een voortdurenden haat.
- Wrok'kig** (*haatdragend, vijandig gestemd, wraakzuchtig*), bn.; -er, -st.
- Wro'ng** (*samengewrongen doek, ook, vlecht; destijds gravenkroon*), v. -en.
- Wron'gel** (*eig. geurongen melk: gestremde melk, die geperst wordt voor kaas*), v. gmv.
- Wu'ft** (*veranderlijk*), bn. en bw.: *niets is -er dan de gunst des volks, het -e Fransche volk*, wispelturig, onstandvastig; *lieve dame, die... de mannen zoo - vindt*, (C.O.); -er, -st.
- Wul** (*scheepst. haspel*), v. -en; ook Wuit.
- Wuit** (*haspel*), v. -en, z. Schiemansgaren.
- Wu'it** (*sterk vooruitstekende kin*), v. -en.
- Wu'ven** (*zwaaien, heen en weer bewegen*), ik wuifde, heb gewuifd: *met den zakdoek -*, *met een vlag -*, -de riethalmen.
- Wu'f** (*gewelfde zoldering; gewelf*), o. wulven.
- Wu'lk** (*kinkhoren, zekere slak*), v. wulken.
- Wu'lle** (*we-lie, wijheden*), pers. voornw. mv.
- Wu'lp** (*jong van leeuwen, beren, enz.*), o. -en, zie Welp; fig. onbezonnen jongeling, lichtmis, en dan ook m.
- Wu'lp** (*dierk. onze grootste steltlooper: e. soort van pluivier*), m. -en: de - is de bewoner onzer woeste gronden, duinen en heidevelden.
- Wu'lsch** (*dartel, speelsch, brooddronken*), bn. en bw.; fig. minziek, wellustig.
- Wu'rgen**, zie Worgen.
- Wu'rm** (*dierkje*), m. wurmen; zie Worm.
- Wu'rm** (*fig. stumper, sukkelig kind*), m. -en.
- Wu'rm'en** (*eig. zich met moeite bewegen als een aardworm; fig. veel moeite doen zonder merkbaar te vorderen; zich afsloven, zwoeven*), ik heb gewurmd: *die jongens -*, *om door hun examen te komen*; -er (*tobber, sukkel*), m. -s; -er'ij' (*tobberij, sukkelarij*), v. gmv.
- Wyandotte** (*kloeke Amerik. kip*), v. -s.

X.

- X**, v. -en. De 24e letter v. h. alphabet. Als Rom. getalmerk is X = 10; in de algebra is *x* de te zoeken grootheid, de onbekende.
- Xanthi'ne** (*gele kleurstof v. d. meekrap*), v.
- Xanti'ppe** (*de booze en plaagzieke vrouw van Socrates; fig. helleveeg, huiskruis, mansverdrif*), v. Xantippes. (x = s).
- X-beenen** (*bakkersbeenen d. i. beenen met naar-binnen gedraaide knieën, ten gevolge v. h. voortdurend staan en kneden*), o. mv.
- Xe'bek, xe'beck** (*lang en smal driemast-oorlogsschip*), v. xebeks: *een - voert 12 tot 40 kanonnen en is op de Midd. Zee gebruikelijk*; lees: *see'bek*; ook: Sjebeck.
- Xe'niën** (*geschenken aan de gasten; soort van punt- of hekeldichten*), v. mv.; lees: *see'niën*.
- Xenocratie** (*heerschappij van vreemdelingen*), v. (x = s).
- Xenograaf** (*iemand, die ervaren is in het lezen van geschriften in uitheemsche b.v. oostersche talen*), m. -grafen. (xe = see).
- Xenographie** (*kennis v. geschreven vreemde talen*), v. gmv. (xe = see).
- Xenomanie** (*zucht of voorliefde voor al, wat vreemd is*), v. (xe = see).
- Xe'nophon**, van Athene: beroemd geschiedschrijver, (zie Ana'basis), redenaar en legeraanvoerder, 444-355 v. C.; zie ook: Socrates. (xe = see).
- Xeran'themum** (*stroobloem*), m. -s. (x=s).
- Xe'res, -wijn** (*lichte Spaansche wijn; in het Eng. sherry*), m. gmv.; (xe = see); zie Sherry.
- Xer'xes**, koning van Perzië, 485-465: valt in 480 v. C. met een ontzaglijk leger Gr. aan; zie Thermopylae; lees: *serk'-ses*.
- X'-stralen** (*electriche lichtstralen, door prof. Röntgen in 1895 ontdekt*), m. mv.: *met - kan men door vaste lichamen heen lichten*; zie verder Röntgenstralen. (x = iks).
- Xyloglyptiek** (*houtsnijkunst*), v. gmv.
- Xylograaf** (*houtsnijder*), m. -grafen; -graphie (*het drukken met houten platen, waarop het schrift gegraveerd is, zooals men nog drukt in China*), v. gmv.; -graphie (*boeken: plaatwerken der 15e eeuw met weinig tekst en soms mooie houtsneden*).
- Xylogie** (*leer der houtsoorten*), v. gmv.
- Xylofoon** (*muziekinstrument*), v. -onen: bij een - wordt het geluid voortgebracht, door met een kurkhamertje te slaan op van te voren op toon gestemde houtplaatjes. (xy = sie).
- Xy'stus** (*lange gang, lang kruisgewelf*), m. xysti; lees: *sik'-tus*.

Y.

- Y**, v. -'s. - De 25e letter v. h. alphabet, komt enkel voor in vreemde woorden.
- Yacht** (*Engelsch jacht d. i. klein, snelzeilend vaartuig*), o. yachts.
- Yacht'-club** (*zeil- en roeivereniging*), v. -clubs.
- Yack, yak** (*buffel met paardeartaar in Thibet*), m. -s.

- Yam**, - **swortel** (broodwortel, broodplant), m.
Ya'men (Chineesch gebouw, door muren omgeven; huis van een hoofdambtenaar of onderkoning), m. yamens. (y = j); ook: jamen.
Yankee (spotnaam bij de Engelschen voor de N.-Amerikanen), m. -s: het land der -s, de Noord-Amerik. Staten.
Yankee-doodle (N.-Amerik. volkstied, oorspronkelijk een zegelied, 1775), o. vero.
Yard (Eng. en Amerik. el of lengtemaat = 0,914383 M.), m. -s: een - is 3 feet (voet), 36 inches en 360 lines; zie Inch.
Ya'tagan (jatagan, zie ald.), m. -s.
Yellow-Jack (vierkante, gele Engelsche vlag), v. -s: de - wordt gezien op barakken en hospitalen voor besmettelijke ziekten, op schepen in quarantaine, enz.; fig. de gele koorts.
Yen (Jap. zilvermunt = f 2.50 = 100 sen van 10 rin), m. yens; lees: jen.
Yeoman (Eng. kleine grondbezitter, huurboer; bereden vrijwilliger), m. yeomen.
Yeomanry (Eng. bereden landmilitie), v.
Y'lang-y'lang (een soort van reukwater), v. en o. gmv.; lees: ie'lang-
Y'mir (Germ. myth. de vader van het geslacht der Reuzen; lees: ie'-mier.
Yoghurtmelk- en **-kaas** (gegist, gekookte melk en daarvan gemaakte kaas), v. gmv.
Yonk, v. -en; (y = j); zie Jonk.
Ypsilon (de i-grec, bijv. in woorden als: Egypte, synoniem), v. ypsilons. (yp = ip).
Yucca (N.-Amerikaansche lelieachtige sierplant onzer tuinen), v. -s. (yu = joe).

Z.

- Z**, v. -'s. De zes en twintigste en laatste letter van het alfabet.
Z - Zuid of Zuden.
z. a. - zie aldaar.
Z.B. of Z.Br. - Zuiderbreedte.
z. b. b. h. h. - zijn bezigheden buitenshuis hebbende, (in advertenties).
Z. D. - Zijne Doortuchtigheid, (Prins of Bisschop).
Z. D. H. - Zijne Doortuchtige Hoogheid, (Prins) of Hoogwaardigheid, (Bisschop).
Z. E. - Zijne Edelheid, Zijn Eerwaarde.
Z. Em. - Zijne Eminentie, (kardinaal).
Z. Exc. - Zijne Excellentie, (minister).
z. g. - zaliger gedachtenis, zie ald.
z.g. of z.g.n. - zoogenaamd of zoogenoemd.
Z. H. - Zijne Hoogheid, (Prins); of van den paus sprekende: Zijne Heiligheid.
Z. H. E. G. - Zijn Hoogedelgestrengte.
Z. H. G. - Zijn Hooggeleerde.
z. h. s. - zonder hoofdelijke stemming.
z. i. - zijns inziens.
z. k. - zonder kinderen, (in advertenties).
Z. K. H. - Zijne Keizerlijke of Koninklijke Hoogheid.
Z. K. K. H. - Zijne Keizerlijke en Koninklijke Hoogheid.
Z. K. K. M. - Zijne Keizerlijke en Koninklijke Majesteit.
Z. K. M. - Zijne Keizerlijke of Koninklijke Majesteit.
Z. M. - Zijne Majesteit.
Z.O. - Zuidoost.
z. o. z. - zie ommezijde.
Zr. Ms. - Zijner Majesteits.
Z.W. - Zuidwest.
z. z. g. g. - zag zich gaarne geplaatst, (in advertenties).
Z.Z.O. - Zuid-zuidoost.
Z.Z.W. - Zuid-zuidwest.
Zaad (afleid. van zaaien plantenzaad), o. zaden; Bijb.: geslacht, nakomelingschap, b.v. het - van Abraham; kiem, beginsel: ook in u zelven zijn de zaden aanwezig van veel onheil en verdriet, (C. O.); fig. de zaden van tweedracht, van argwaan, v. ondeugd; zegsw. op zwart - zitten, zonder geld zitten, bekrompen moeten leven, omdat men te voren te veel verteerd heeft, vergelijking met den kanarie, die eerst al het witte zaad oppikt; zie: Anijszaad, Bloem-, Hooi-, Hennepe-, Kanarie-, Kool-, Lijn-, Olie-, Raap-, Tuin-, Vogel-, Zaaizaad.
Zaad'handelaar (iemand, die in zaden en granen handelt), m. -s; -**hulsje** (-hulsel, -bolster), o. -s; -**korrel**, v. -s; -**lob** (kiemblad, eerste blad van een kiemend zaadje), v. -lobben; -**pacht** (huur of pacht, deels in zaad of graan te voldoen), v. gmv., zie Garfpacht; -**schelf** (korenmijs), v. -schelven; -**zolder** (bergzolder voor zaden of granen), m. -s.
Zaag (getand snijwerktuig), v. zagen; fig. zaniker, zanikster: uw zuster is een echte -; zie: Handzaag, Hout-, Schrob-, Schulp-, Span-, Trekzaag.
Zaag'bek (eendachtige zwemvogel), m. -ken; de - wordt zoo genoemd naar de tandjes, waarmede de zijranden van zijn haakvormig gebogen bek zijn voorzien: de groote -; de middelste -, leeft in N.-Europa en N.-Azië.
Zaag'blad (plat deel eener zaag, waarin de tanden zijn), o. -bladen; -**bok** (houten zaagstellage), m. -ken; -**machine**, v. -s; -**meel** (zaagsel, afval), o. gmv.; -**molen** (molen, die hout zaagt), m. -s; -**molm** (fijn zaagsel), m. en o. gmv.; -**mul** (-molm), v. gmv.; -**sel** (-meel), o. gmv.; -**stoel** (zaagbok), m. -en; -**tand** (tand eener zaag), m. -en; -**vijl** (vijl, om de zaagtanden te scherpen), v. -en.
Zaag'visch (kraakbeenvisch, lijkende op een haai, met een zaagachtig verlengsel aan den kop), m. -visschen; de - leeft in de Middell. Zee en de tropische zeeën, hij wordt 4-5 M. lang, soms 7 M., de zaag is weleens 2 M.
Zaag'wesp (bladwesp, zie ald.), v. -en.
Zaai'en (zaad in den grond strooien), ik heb gezaaid: met de hand, met een machine -; fig. twist, tweedracht -, veroorzaken; -**er**

(iem., die zaait), m. -s; -**ing** (het zaaien), v. -en; -**sel** (wat gezaaid is), o. gmv. **Zaai'goed** (verschillende zaai-zaden), o. -**koren** (koren, dat als zaad gebezigt wordt), o. gmv.; -**land** (grond, die bezaaid wordt of is), o. -en; -**ling** (plant, uit zaad geteeld), m. -en; -**ling** (vrouw, hennep), v. gmv.: de - geeft hennepzaad, zie Gelling; -**machine** (mochine, om mede te zaaien), v. -s; -**padde** (O.-I. ongebolsterde rijst als zaad), v. gmv., zie Padie; -**zaad** (zaad, om uit te zaaien), o., (soorten), o. -zaden. **Zaak** (voorwerp, ding), v. zaken: op de kermis ziet men rare zaken; handel, nering, bedrijf, winkel, affaire: het is daar een drukke zaak, de zaken gaan daar goed, hij is voor zijn zaken op reis; goede zaken doen, goede winst maken; hij is een man van zaken, zie Zakenman; rechtsw. geding, proces: die - komt morgen voor; wordt door de rechtbank, enz. behandeld; een advocaat van kwade zaken, die het verkeerde verdedigt; een correctionele -, zie ald.; een crimineele -, zie ald.; fig. het is - op zijn hoede te zijn, vereischte; dat is mijn -, dat betreft u niet, gaat u niet aan; ter zake, zie Zake; ter zake van, ter oorzake van, wegens, om; orde op zijn zaken stellen, op de aangelegenheden van zijn bezit; gedane zaken nemen geen keer, d. i. daden, feiten; het is -, dat..., het is noodig, dat. **Zaak'bezorger** (iem., die zaken voor e. ander afhandelt), m. -s; -**gelastigde** (gevolmachtigde), m. -n; -**kennis** (grondige, reële kennis), v. gmv.; -**register** (inhoudslijst van een boek), o. -s; -**rijk** (bondig, degelijk), bn.: een - verslag; -er, -st; -**waarnemer** (iem., die voor een ander zaken regelt, vroeger, praktizijn), m. -s. **Zaal** (ruime kamer, groot sierlijk vertrek), v. zalen: een eet-, een slaap-, een raad-. **Zaal** (zadel), o. zalen; -**tje**, o. -s. **zaam** (achervoegsel), b.v. heitzaam, eerzaam, spaarzaam, leerzaam; -zaam betekent verbonden met, gepaard gaande met, van nature geneigd tot, of eigen aan. **Zaan** (dikke, d. i. geronnen melk), v. gmv. **Zaan'kant**, -streek (aandr. landstreek in N.-H. met Zaandam, Zaanijk, Assendelft); de - met molens voor allerlei bedrijf. **Zab'helen** (zuigen aan, op iets), hij zabbelde, hij heeft gezabbeld; -**aar**, m. -s. **Zab'beren** (kwijten, zeeveren), ik heb gezabberd; -**aar** (kwijlbaard), m. -s; -**doek** (slabbetje, morsdoekje), m. -en. **Za'bra** (een soort van klein Spaansch fregat der 16e eeuw, in de golf van Biscaye), v. -'s. **Zacht** (min of meer week), bn. en bw.: een - bed, niet hard; met -e hand, teeder, voorzichtig; een -e slaap, rustig; het Spaansch is een -e taal, liefelijk, melodieus; een - karakter, vreedzaam. **Zachtaardig** (zacht v. inborst), bn.; -er, -st. **Zachtjes**, -kens, bw.: spreek wat -, doe maar - aan, op zachte, kalme manier; de gele kleur gaat - over in groen, ongemerkt; -**Jessan** (gaandeweg, langzamerhand), bw.: het begint - donker te worden, het wordt - tijd, allengskens; -**moedig** (zacht van gemoed, zachtaardig, welwillend, deelnemend), bn. en bw.; -s (lichtelijk op zijn minst), bw.: dat kon hij - gedaan hebben, ten minste, allicht; -**sin'nig** (zachtaardig, toegeeflijk, kalm), bn. en bw.; -er, -st.

Za'del (zetel v. leder op rijdier of fiets), m. en o. zadels: zegsw. uit den - lichten, uit het - werpen, b.v. in het toernooispeel, fig. iemand onderkruipen, hem zijn positie doen verliezen; iemand weder in den - zetten of helpen, hem weer te paard helpen; vast in het of den - zitten, zeker zijn van zijn positie, ook aan het ridderwezen ontleend; -**boog** (voorstuk van een rijzadel), m. -bogen; -**dak** (puntig toeloopend dak), o. -daken; -**dek** (paardedek, schabrak), o. -ken; -**en** (van een zadel voorzien), ik heb gezadeld: een paard -, het e. zadel opleggen. **Za'delknop** (voorpunt v. e. zadel), m. -pen; -**leen** (gesch. leen, dat den leenheer per jaar een gezadeld paard opleverde als teeken van hulde), o. -leenen; -**maker** (vervaardiger van zadels, paardetuigen, enz.), m. -s; -**makertj** (werkplaats van den zadelmaker), v. -en; -**paard** (rijpaard), o. -en; -**riem** (riem, waarmede het zadel op het paard wordt vastgemaakt), m. -en; -**tuig** (het zadel met toebehooren), o. -en; -**vast** (vast in den zadel zittende), bn.: niet - zijn, een zondagsruiter zijn, fig. niet vast v. beginselen. **Za'gen** (met een zaag doorsnijden), ik heb gezaagd: hout -, aan planken -; fig. op de viool -, krassen; -**er** (houtzager), m. -s. **Za'ger** (vioolkrasser; fig. zaniker), m. -s. **Za'gersbok** (toestel van den houtzager), m. -bokken; zie ook: Zaagbok. **Zak** (baal, buidel, tasch, enz.), m. zakken: een aardappel-, een graan-, een koren-, enz.; een - rogge, aardappelen; een - guldens, d. i. 600 guldens; Jan in den -, een ketelkoek; met pak en - vertrekken, met alle have; hoe komt ge in dezen -? blinde steeg, slop; zegsw. een duit in het -je doen, óók iets zeggen; steek dat in uw -, trek u die bijtende toespeling maar aan, dat is op u gemunt; zij heeft hem den - gegeven, afgeschreven, de verkeerling met hem verbroken; iem. in zijn - hebben, hem door en door, vooral in zijn streken, kennen; in - en asch zitten, Bijbel, nl. in diepen rouw zijn: de Israëliet hulde zich in een grauw linnen zak en bestrooide zich met asch; een - zout met iem. gegeten hebben, zie: Zout, en verder: Bedelzak, Bultzak, Geldzak, Knapzak, Mantelzak, Meelzak, Rok(s)zak, Stroozak, Windzak, Zoutzak, alsmede Dikzak, Papzak. **Zak** (een hoeveelheid van duizend muntstukken), m.: een - schellingen is 300 gulden; een - zesthalven is 275 gulden. vero. **Zak'almanak** (zeer klein kalendertje), m. -ken; -**atlas** (klein kaartenboek), m. -sen; -**bijbeltje** (bijbel in zakformaat), o. -s; -**boekje** (aanteekenboekje), o. -s; -**borsteltje** (zeer kleine borstel), o. -s; -**doek** (neusdoek), m. -en; -**dult** (Zondagscent), m. -en; Keesje had van zijn - een koperen tabaksdoos gekocht, (C. O.) **Za'ke** (zaak), v. zaken: ter zake! opwekking, om eenig onderwerp te gaan behandelen. **Za'kelijk**, bn. en bw.: de -e inhoud van een boek, feitelijke inhoud; iets - behandelen, bondig; een -e borgtocht d. i. zekerheidsstelling met roerende of onroerende goederen als onderpand; -**heid** (degeelijkheid), v. gmv. **Za'kenkabinet** (ministerie, los van eenig partijprogramma, gekozen uit verschillende groepen der Tweede-Kamer), o. -ten.

Zak'eman (koopman), m. — mannen, — lui.
Zak'formaat (klein en handig formaat), o. gmv.: een wetboek in —; — **geld** (kleingeld voor loopende uitgaven), o. gmv.: Wouter ontving geen —, (Mult.), zie Zakduik; — **je** (scheepst. plooi, rif, vouw in 't zeil), o. gmv.: er was geen — in 't zeil, het zeil was altijd gespannen, d. i. wij hadden altijd gunstigen en tamelijk sterken wind; — **kammetje** (klein, sijn kammetje in éru, geschikt om in een der zakken te dragen), o. —s; — **ken** (in den zak doen), ik heb gezakt: wil je dien gulden niet hebben? dan zal ik hem maar —, in den zak steken.

Zak'ken (dalen, nederwaarts gaan), het is gezakt: het water gaat —, in de modder —; fig. den moed laten —, zinken; het hoofd laten —, den moed verliezen; hij zal bij het examen wel —, afgewezen worden, druipen.

Zak'kendrager (los werkman, die zakken met graan draagt van den wagen in fabriek, molen of grutterij), m. —s; — **linnen** (grof linnen voor zakken), o. gmv.; — **rollen** (het stelen uit iem. zakken), o. gmv.; — **roller** (beurzensnijder, pickpocket), m. —s.

Zak'kijker (kleine tooneeltijker, dien men in zijn zak kan bergen), m. —s; — **koek** (scheepst. een pudding van meel en water), m. —en: de — wordt met melasse gebruikt en is Zondagskost; — **lantaarn** (lantaren, die men in den zak kan dragen), v. —s: een elektrische —; — **loopen** (het loopen in een zak, en wel in de weide naar een doel: volksvermaak), o. gmv.; — **mes** (knipmes, klein van omvang en geschikt om in den zak te dragen), o. —sen; — **muis** (Noord-Amerikaansche muis met wangzakken), v. —zen; — **uurwerk** (horloge), o. —en; — **woordenboek** (woordenboek in zakformaat), o. —en.

Zalf (smeersel als uitwendig geneesmiddel), v. zalven: fig. een — je op de wond, een troostmiddel; zegsw. daar is geen — aan te strijken, daar is geen kruid voor gewassen, daarvoor helpt of baat niets; — **achtig** (als zalf) bn.: een — e stof; — **olie** (gewijde olie), v. — oliën; — **pot** (pot voor zalf), m. — potten.

Zalig (hoogst gelukkig), bn. en bw.; — er, — st; de man is —, ir. dronken; spreekw. Het is — er te geven dan te ontvangen, het geven van aalmoezen maakt iem. gelukkig, Bijbel, Hand. 20 : 35; — **heid** (het hoogste geluk), v. — heden: het rijk der — heden, de hemel.

Zalige (iem., die de eeuwige gelukzaligheid geniet), m. en v. —n: de —n in den hemel.
Zaligen (zalig of gelukkig verklaren), ik heb gezaligd: — ing (het zaligen), v. gmv.

Zaliger (gebruikt achter een naam: — gedachtenis, beteekent hetzelfde als wijlen vóór den naam), bn.: mijn vader —, dien wij in zalige gedachtenis houden; verg. wijlen mijn oom.

Zaligheden, v. mv.: zie: Zaligsprekingen en Bergrede; aardr. de acht —, acht dorpen in het Z.-O. van N.-Brab.

Zaligmakend (de zaligheid verschaffend), bn.: de — e leer der christelijke liefde.

Zaligmaker (de Heiland), m. gmv.
Zaligsprekingen, v. mv.: de acht —; zie: Matth. 5:3-11 en Bergrede.

Zaligverklaring (plechtige verklaring door den paus, dat een afgestorvene in de hemelsche zaligheid is opgenomen), v. — verklaringen; zie Beatificatie.

Zalving (scheepst. dwarsklamp aan den top

v. d. mast tot bevestiging v. d. steng), v. — en.

Zalm (een zeer smakelijke, weekvinnige visch), m. zalmen, (als stofnaam), v. gmv.: het neusje van den —, zie Neusje; — **ple**, o. —s.

Zalm'achtig (als zalm, op zalm gelijkend), bn.: een — e smaak; — **kleur** (lichtroode kleur van den zalm), v. gmv.; — **kleurig** (bleekrood), bn.: een — e japon; — **moot** (— schijf), v. — mooten; — **net** (net voor de zalmvangst), o. — netten; — **rooker** (persoon, die zalmen rookt), m. —s; — **teelt**, v. gmv.; — **tijd** (nl. voor de zalmvangst), m. gmv.; — **visscher**, m. —s; — **visscherij**, v. — en.

Zal'ven (met zalf besmeren), ik zal've, heb gezalvd: een wond —; zegsw. nu is de wond al weer gezalvd, d. i. de smart verzacht.

Zal'ven (met zalfolie het hoofd overgieten), ik heb gezalvd, Bijbel: Saul werd tot koning gezalvd door den profeet Samuel, 1 Sam. 10:1; de koningen van Frankrijk werden oudtijds gezalvd te Reims, d. i. met zalf gewijd.

Zal'voud (vol zalving, fig. vroom, stichtelijk), bn. en bw.: wat een — e taal! ir. hij spreekt —, lijmerig, vol geteem; — er, — st.

Zal'ving (het zalven, uitstorting van olie, een zinnebeeldige ceremonie, welke of macht of leniging in smart beteekent), v. — en: de — der priesters en koningen bij de oude Israëlieten, zie Zalven; fig. stichting, troost: — voor het vroom gemoed.

Zambo (kleurling in Z.-Amerika, kind van een neger en een mulattin), m. en v. —s.

Zamelen (bijeeng brengen, verzamelen, garen, bij elkaar brengen), ik heb gezameld; — **aar** (iem., die verzamelt), m. —s; — **aarster**, v. —s.

Za'men, te —, bw., gezamenlijk; als eerste lid eener samenst. altijd **Saam** of **Sa'men**.

Zand (poetierig steenstof), o. zanden: zegsw. iem. — in de oogen strooien, hem bedotten, misleiden, bedriegen; die brief hangt aan elkaar als droog —, is zonder samenhang; in het — bijten, ter aarde storten in het gevecht, in het tornooispeel met den neus in het zand vallen; op — bouwen, fig. op lossen grondslag iets ondernemen, een ijdel plan vormen, zie Matth. 7:26; zie: Drijfzand, Duin-, Kiez-, Rivier-, Schuur-, Strooi-, Stuif-, Wel-, Woestijn-, Zeezand.

Zand: Akensch — (aardr. vermoedelijke strandvorming (duinen) van de Limburgsche krijtze, bij Vaals en Epen), o. gmv.

Zand (zandbank in zee of rivier; strand), o. zanden: een schip op zand, enz., zie: Schip en Baken; dicht. de Lybiaansche — en, woestijn; — **aal** (een soort van kleinen aal aan het zeestrand), m. — alen, zie Smelt;

— **aardappel** (die nl. in zandgrond groeit), m. — en, —s; — **achtig** (als zand, met zand bedekt), bn.; — **bad** (bad van sijn warm zand), o. — baden; zie: Modderbad, Lucht-, Zonne-, Zeebad; — **bank** (uitgestrekte zandlaag, zandige ondiepte in zee, vooral bij onze kust), v. — en; — **doorn** (plantk. zee-kruisdoorn), m. —s.

Zanden (met zand bestrooien, b.v. een weg; met zand mengen, b.v. een kleiland), ik zandde, heb gezand; — **orig**, bn. en bw.: de weg is —, stofferig; dit brood smaakt —, als met zand bemorst, doormengd; — **erij** (zandgroef), v. — en.

Zan'der-instituut (inrichting voor heilgymnastiek), o. — instituten; zie Sanderen.

Zand'glas (zandlooper), o. — glazen; — **goed** (de onderste bladen der tabaksplant), o. gmv.,

zie Aardgoed; —**graf** (graf onder den blooten hemel), o. —graven, zie Keldergraf; —**grond** (zandige bodem, magere grond), m. —en; —**haas** (een soort van heihaas), m. —hazen; —**haver** (een soort van wild gerst-gras, ook, zeehaver), v. gmv.; —**heuvel** (heuvel, meerendeels uit zand bestaande), m. —s. **Zand'hoop** (bergje zand), m. —hoopen; —**hoos** (dwarreling of hoos van stuifzand), v. —hoozen: de cyclonen in de Arab. woestijnen heffen —hoozen als ronde zuilen van de aarde ten hemel, zie: Chamsin en Samum; —**ig** (zandachtig, zanderig), bn.: een —e weg. **Zand'koekje** (zandtaartje), o. —s; —**korrel** (fijne korrel zand), v. —s; —**kreek** (aardr. watertje in Zeeland), v.; —**looper** (een soort van tijdwijzer of tijdmeter), m. —loopers: de — bestaat uit twee met fijn wit zand gevulde glazen kegels, die door een nauwe opening gemeenschap met elkaar hebben; de — wordt alleen nog in de keuken gebruikt, nl. bij het eierkoken; zie Uurglas. **Zand'plaat** (bank in zee of rivier), v. —platen; —**raap** (op zandgrond groeiende raap), v. —rapen; —**ruiter** (scherps. iem., die van zijn paard valt), m. —s; —**schip** (schuif tot vervoer van zand), o. —schepen; —**steen** (fijnkorrelig gesteente, b.v. van den Pietersberg bij Maastricht), o. gmv.; —**stulving** (het op- en openstuiwen van los zand b.v. der duinen), v. —en, zie Woeste gronden; —**taartje** (e. korrelig, fijn taartje, —koekje), o. —s; —**trein** (trein tot aanvoer van zand), m. —en; —**verstuiving** (verplaatsing van zand door den wind), v. —en; —**vlakke** (—woestijn), v. —n; —**vloot** (aardvloot), v. —vlooiën: de — komt voor in Centraal-Amerika o. a. in Suriname, zij nestelt zich in de huid; ook, Sika; —**vorm** (vorm voor zand), m. —en. **Zand'wagen** (wagen tot aanvoer van zand), m. —s; —**weg** (niet-geharde weg), m. —wegen: zegsw. *zijn karretje rijdt op een —*, het gaat hem goed naar den zin; —**wesp** (dierk. een algemeen voorkomende graafwesp), v. —en; —**woestijn** (woeste zandstreek), v. —en; —**zak** (zak voor zand), m. —zakken; —**zee** (drijfzand aan de kust van Bretagne; fig. groote woestijn), v. —zeeën; —**zuiger** (een soort van baggermachine), m. —s. **Zang** (lied, gezang), m. —en: avond—, morgen—, kerk—, vogelzang; zegsw. *'t is daar altijd koekoek één —*, nl. precies hetzelfde; *dit is de tweede —*, afdeling van een dichtstuk: *Elius is een romance in zeven —en*. **Zang'berg** (myth. Parnassus, verblijf van Apollo en de Muzen), m. gmv.: zegsw. *den — beklimmen, bestijgen*, dichtend, de dichtkunst beoefenen; ook de bergen Helicon en Pindus waren Apollo geheiligd, zie ald.; —**bodem** (metalen of houten klankbodem in een piano), m. —s; —**cursor** (leergang bij het onderwijzen in den zang), m. —sen; —**er** (iem., die zingt, ook: kunstenaar in den zang), m. —s: een koor—, een opera—, een concert—; *de tamme en wilde —s*, nl. vogels; *zijn oom was vóór—*, eerste zanger in een kerkkoor; —**eres** (kunstenaars in den zang), v. —sen: een koor van zangers en —sen; —**erig** (melodius), bn.: een — lied; —e verzen, welluidend, zoetvloeiend; een — knaapje, (De Génestet), d. i. zanglustig; —**erigheid** (zoetvloeiendheid), v. gmv. **Zang'ersfeest** (feest van één of meer zanggezelschappen), o. —en.

Zang'gezelschap (gezelschap, dat zich in het zingen oefent, zangvereniging), o. —pen: *het — Melodia*, (C. O.); —**god**, myth. de god van den zang, Apollo; —**godin** (myth. muze), v. —nen: aan de —godinnen offeren, dichtend, zie Zang'berg; —**koor** (al de koorzangers of hun plaats in de kerk; ook, zangvereniging), o. —koren; —**kunst** (de kunst v. zingen), v. gmv.; —**les** (les in het zingen), v. —sen; —**lijster** (dierk. de grauwe lijster of het grauwtje), v. —s; —**noot** (muziek-noot), v. —noten, zie Noot; —**oefening**, v. —en; —**onderwijs** (onderricht in zang), o. gmv.; —**rei** (zangkoor), m. —en; —**school** (muziekschool voor den zang), v. —scholen; —**ster** (iedere vrouw, die zingt), v. —s, ook dicht.: *zet —*, *zet dien tocht op de aangeslagen snaren*, (Tollens), muze; —**stuk** (lied, gezang), o. —ken; —**vereniging** (—gezelschap), v. —en; —**vogel** (vogel, die zangerige geluiden voortbrengt), m. —s: merels, vinken, nachtegalen en kanaries zijn —s; —**wedstrijd** (zangstrijd, wedstrijd of concours in het zingen), m. —en; —**wijsje** (melodietje), o. —s. **Za'nik** (persoon, die graag zeurt), m. en v. gmv.: *uw nicht is een echte —*, vervelend mensch; —**achtig** (van zaniken houdend), bn. **Za'niken** (onnoodig en vervelend over 'tzelfde onderwerp blijven praten), ik heb gezanikt: *jongen, lig toch niet te —l zeuren*; —**er**, —s; —**kous** (iem., die steeds zanikt), m. en v. —en. **Zar'bat** (ratel of klapper, dienend als kerkklok bij de Christenen in het O.), m. —bats. **Zarf** (Turksch presenteerblad), o. zarfs. **Zat** (eig. zad: verzadigd), bn. en bw.: *et je nu maar —*; *die man is al weer —*, ir. dronken; *hij heeft geld —*, in overvloed; *ik ben die studie al lang —*, moede; *de grijsaard was der dagen —*, d. i. verlangend naar den dood. **Za'te, zaat** (verwant met zitten, in den zin van wonen: hoeve, landgoed, boerenplaats, bezitting), v. zaten; zie Havezate. **Za'terdag** (laatste dag der week, eig. Saturnusdag), m. —dagen: de — is de heilige dag bij de Israëlieten, zie Sabbat; —**avond**, m. —en: —houden, schoon linnen aantrekken. **Za'terdags** (op elken Zaterdag), bw.: —is er op dat dorp geen school. **Za'terdags** (erg, drommels), bw.: *hij heeft mij — gefopt*, ter dege. **Za'terdagsach** (op elken Zaterdag), bn.: *de —e markt, het —e werk; de —e bijeenkomsten; die —e vent*, drommelsch, satanssch. **Za'tterik** (Vlaamsch. drinkebroer, dronkenman, beschonkene), m. —en. **Za'vel** (kleiachtig zand, grofzand), o. gmv.; —**achtig**, bn. of —ig, bn.: —ige gronden of zavelgronden; —er, —st. **Za'velboom** (kegeldragende boom of conifeer), m. —boomen; ook, Zevenboom. **Za'velgrond**, m. —gronden; zie Zavel. **Za'baath** (Hebr. hemelsche heirscharen): *de Heere —*, de Heer der legerscharen, Rom. 9 : 29; lees: *zee'baa-of*. **Zebede'us** (Bijbel. sukkelaar, bloed), m.: *het is een —*, tobber, Marc. 1 : 19 en 20. (e = ee). **Ze'boe** (dierk. grijsachtig rund met vetbult tusschen de schouders, O.-I. bultos), m. —s. **Ze'bra** (gestreepte ezels in Z.- en Midden-Afrika, Kaapsche ezels), m. —s. **Ze'bravink** (Zuid-Afrik. en Austral. vogel met prachtige veeren), m. —vinken. **Ze'brawolf** (dierk. buidelwolf), m. —ven.

Ze'de (landsgewoonte, gebruik, manier), v. -n: volgens de oude -, rein van -n, zeden en gewoonten; iem. van ruwe, slechte zeden; spreekw. Kwade gezelschappen bederven de goede zeden; een vergrĳp tegen de zeden, zedelijkheid, eerbaarheid.

Zedelĳk (overeenkomstig de goede zeden), bn. en bw.: een getuĳtschrift van - goed gedrag; dat is - onmogelĳk; -heid, v. gmv.

Zedeloos (de goede zeden niet in acht nemend), bn. en bw.: een - mensch, losbandig van gedrag; -ze boeken, plaatwerken, de zedeloosheid bevorderend; -loozet, -t.

Zedenbederf (ontaarding, verbastering der goede zeden), o. gmv.; -bedervend (wat de zeden bederft), bn.: -e taal, -e lectuur; -kunde (leer der goede zeden), v. gmv.; -kundig (zedenkunde behandelend of betreffende), bn.: een - leesboek, een - vertoog; -kwetsend ('tegen de goede zeden kwetst), bn.: -e platen, -e lectuur, die iem. zedelĳk gevoel pĳnlijk aandoen; -leer (wetenschap, handelend over de zeden, zooals ze behooren te zĳn, moraal), v. gmv.

Ze'demleeraar (iemand, die onderwijs geeft in de zedenkunde of de zedenleer, moralist), m. -leeraren; -les (opwekking tot deugd, les in wat voegzaam is), v. -lessen: iem. een - geven; -meester (iemand, die zedenlessen uitdeelt), m. -s; -preek (vermanende zedenles), v. -preken: een - houden.

Zedenroman (roman, die voornamelĳk het dagelĳksch leven in verschillende kringen behandelt, zoowel in het heden als in het verleden), m. -s: de - geeft een schildering v. d. maatschappelijke toestanden in eenig tijdvak en draagt verschillende namen naar de keuze der hoofdpersonen; als: burgerlĳke roman, schelmen-, familie-, herders-, aristocratische -; z. Realistische roman.

Zedenspreuk (spreuk, die e. zedenles behelst), v. -en; -verbastering (afnemĳng van goede en toename van slechte zeden), v. gmv.; -wet (wet, waaraan wij ons in onze vrije handelingen moeten houden of die gewetensplicht ons doet eerbiedigen), v. -wetten: de - gebiedt, wat er in bepaalde gevallen moet geschieden, zij vrijwaart voor uitspattingen.

Zedig, bn.: een - meisje, ingetogen, bescheiden: een -e kleeding, stemmig; een - leven leiden; bw.: zich - op den achtergrond houden, bescheiden; -er, -st; -held (het zedig-zĳn), v. gmv.; -lĳk (op zedige wĳze), bw.

Zee (grootte uitgestrektheid zout water), v. zeeën: de Middellandsche Zee, de Noordzee, de Oost-, de Pool- of de IJzee; zie Oceaan; de Dood-, binnensee in Palaestina, waarin de Jordaan uitloopt: 394 M. onder de oppervlakte der Middell. Zee, groot zoutgehalte; zegsw. - kiezen, uitzeilen; - bouwen, op zee varen; naar - gaan, matroos worden; er gaat veel -, er is een sterke stroom; de - breekt, de golven storten kort neder; wij brengen den zomer aan de - door, zeebad, zeeplaats; fig. een - van licht, van tranen, van rampen enz., een groote, een overstelpende menigte; zegsw. hij gaat recht door -, zie Recht; water in - dragen, zie Water.

Zee (zware golf, baar), v. zeeën: een hooge -, de - sloeg over de verschansing; er gaat veel -, er zĳn hooge golven; zie: Stortzee, Grondzee, Breker.

Zee'aal (grootte aal uit zee), m. -alen;

-aap (aapvisch, groote visch in de Noordzee), m. -apen; -adder (een soort van zeeslangetje), v. -s; -adelaar (grootte vogel der tropische zeeën met bruine veeren), m. -s; -agaat (zeke edelgesteente), o. gmv.; -ajuin (zeelook, geneesmiddel tegen waterzucht), v. gmv.; -alsem (plant der zee-kust), m. gmv.; -amandel (soort van zeeslak), v. -s; -anemoon (neteldier, straal-dier, bloemdier: blauw of rood), v. -anemonen; -appel (zeeklit, stekelhuidig dier), m. -s. **Zeearend** (grootte vischarend), m. -en; -arm (aardr. een water, dat met de getĳden op- en afstroomt), m. -en: de wateren tusschen de Z.-H. en Z. eilanden zĳn -en; -assurantie (verzekering van zeeschepen en lading), v. -s of -tĳen; -aster (bloem der kwelders, ook, zulte), v. -s; -atlas (verzameling van zeekaarten), m. -sen; -baak (tekenen tot aanduiding van het vaarwater), v. -baken; -baar (grootte zee-golf), v. -baren; -baars (baarsachtige zeevisch), m. -zen; -baboe (baboe, die bij een overtocht van of naar Indië op de kleine kinderen v. e. gezin past), v. -s; -bad (bad in zee), o. -en; -bank (klip, zandplaat), v. -en; -banket (fig. haring), o. gmv.: dit kostelĳk -banket, (Spandaw); -barbeel (fraai gekleurde, stekelwinnige zeevisch), m. -en.

Zeebeenen (scheepst. e. gang als v. janmaat), o. mv.: een lichtmatroos heeft nog geen -; -beer (havenmuur, waterkeering tegen den golfslag, zeevering), m. -en; -beer (kleine zee-roeb, oor-roeb), m. -beren; -beril (zee-agaat), o. gmv., z. Aquamarĳn; -beving (beroering der zee tengevolg van aardbeving), v. -en; -blaas (een soort van zee-komkommer), v. -blazen; -blei (een soort van zeevisch of brasem), v. -en; -bloem (zekere zeeplant), v. -en; -bocht (buĳng der zee-kust landwaarts in), v. -en; -bodem, m. -s; -boek (graadboek, zeekaartenboek), o. -en; -boezem (golf, inham, baai), m. -s; -bonk (bevaren matroos), m. -en. **Zee'boot** (stoomboot voor de zeevaart), v. -en; -brak (met zoet water vermengd zee-water), o. gmv.; -brand (electrisch verschĳnsel: weerlicht zonder onweer b.v. op een warmen zomeravond), m. gmv.; -brand (branding op de kust), m. gmv.; -brasem (stekelwinnige beenvisch), m. -s; -brief (nationaliteitsbewĳs op zee voor een koopvaardĳschipper), m. -brieven; -cadet (adelborst), m. -s, -ten; -damp (damp, die uit zee opkomt), m. -en; -dienst (dienst bij de marine), m. gmv.; -dier (dier, dat in zee leeft), o. -en; -dĳk (dĳk, tegen de zee opgeworpen), m. -en: in 1460 werden de -en het eerst met paalwerk aangelegd; -dĳk (matrozenwĳk te A'dam), m. gmv.; -dorp (dorp, aan zee gelegen), o. -en; -draak (stekelwinnige, gedrochtelĳke visch, blauw van kleur, in den Indischen Oceaan), m. -draken; -drift (voorwerpen, uit zee aangespoeld), v. gmv.

Zee'duiker (dierk. kortwĳekige zwemvogel, voortreffelĳk duiker), m. -s; -duivel (vreemdsoortige, beenige visch, ook, zeekikvorsch), m. -s: de - leeft langs alle Europeesche kusten, hij heeft een geweldigen breeden muil met scherpe tanden en met wangzakken, lengte 1.5-1.8 M.; hij verschalkt zĳn prooi met een bedrieglĳk rood aas aan den voorsten straal- of voeldraad, en is een

echte hengelaar; ook: Hozebek; — **ënd**, v. — en; — **ëenhoorn** (narwal, walvischachtig zoogdier), m. — s, ook: — **ëenhoren**, m. — s; — **ëgel** (met prikkels bezet weekdier), m. — s; — **ëngte** (zeestraat, nauwe doorgang), v. — ñngen: de straat van Gibraltar is een —.

Zeeff (werktuig om te ziften, hebbende e. bodem van ijzergaas), v. zeven, zie: Teems of Tems; fig. de — van Eratosthenes (276—196 v. Chr.); rekenk.: manier tot het vinden van de priemgetallen.

Zeeffauna (dieren der zee, ook de lagere, als sponsen, kwallen, straaldieren, koralen), v. gmv.

Zeeffgaas (vetgaas), v. — zen; — **garnaal** (tienpootig schaaldiertje), v. — garnalen; — **gat** (doorvaart tusschen twee eilanden in een zeearm gelegen of tusschen twee zee-eilanden, ook: de mond van een stroom), o. — gaten; zie b.v. Waddeneilanden; — **gedrocht** (groot zeedier, b.v. een haai), o. — en; — **gevaar** (alle gevaar, waaraan schip en lading gedurende de reis zijn blootgesteld), o. — gevaren; — **gevecht** (strijd op zee), o. — en; — **gewas** (zeeplant), o. — sen; — **gewest** (provincie, aan zee gelegen), o. — en; — **gezicht** (schilderij, voorstellende schepen, stranden, enz.), o. — en: — gezichtje, o. — s.

Zeeghatig (eig. de zege hebbende: zegvierend), bn. en bw.: wees —, o koning!

Zee gier (fregatvogel), m. — gieren; — **god** (myth. Neptunus of een der minderen), m. — goden; — **godin** (Amphitrite, gemalin van Neptunus; elke vrouwelijke zee god), v. — godinnen; — **golf** (baar, ook: open baai), v. — golven; — **grappe** (zeekraal), v. gmv. gew.; — **gras** (lintvormig zeewier, zie ald.), o. gmv.; — **gras** (waterplant met lintvormige bladeren), o. gmv.: het gedroegte — dient tot vulling van bedden, het — wordt gevonden in de Zuiderzee en de Wadden, uit de draden v. h. — wordt een nieuw soort van katoen gesponnen, dat sterk en duurzaam is; — **gras** (Engelsch gras, sierplant), o. gmv.: de paden waren met madeliefjes en — omzoomd, (C.O.)

Zee groen (groen als zee water), bn.: de tijger met z'n ronde, — eoogen, (V. Deyssel); — **grondel** (zekere zeevisch), m. — grondels; — **haai** (zekere zeevisch), m. — en; — **haan** (vliegende visch der Middell. Zee), m. — hanen; — **handel** (handel op overzeesche landen), m. gmv.; — **handelaar** (iem., die op overzeesche landen handel drijft), m. — s; — **haven** (haven in de nabijheid der zee), v. — s; — **held** (iem., die heldendaden verricht in een zeeoorlog), m. — en; — **hoen** (grootte pluvier), o. — ders; — **hond** (viervoetig zoogdier van het geslacht der robben), m. — en: de kop van den — heeft veel overeenkomst met dien van een hond, hij voedt zich met visch, vooral met haring; — **hoofd** (havenhoofd, zeedam, pier), o. — en; — **hoorn**, — **horen** (grootte zeeschelp), m. — s.

Zee kaart (kaart met de waterwegen ter zee), v. — en: de eerste — en werden in 1690 vervaardigd door den geograaf Plancius; — **kalf** (jonge zee rob), o. — kalveren; — **kantoor** (in zeehavens het kantoor der in- en uitgaande rechten), o. — kantoren; — **kapitein** (gezagvoerder), m. — s; — **kasteel** (dicht groot zeeschip), o. — en; — **kat** (inktvisch), v. — katten; — **kikvorsch** (zeeduivel), m. — en; — **klimaat** (temperatuur der landen, dicht aan zee, der eilanden), o. gmv.: het — geeft koele zomers en zachte winters; — **koe**

(reusachtig, walvischachtig dier van 10 M. lengte met een gewicht van 40 duizend KG., thans uitgestorven), v. — koeien: de — kwam nog in 1740 in groote menigte voor in de Behringstraat, is thans door de walvisvaarders totaal uitgemoord; — **koe** (dierk. e. zeevogel van de familie der alken), m. — en: de broedplaatsen van den — liggen in het hooge, noordelijke half rond; — **koker** (een soort van zeeschelp), m. — s; — **komkommer** (zeker stekelhuidig, wormvormig dier), v. — s; — **koning** (zeebarbeel), m. — en.

Zee koningen (hooftlieden der Noren), m. mv.: die gevreesde Noormannen, wier hoofden op den naam van — aanspraak maakten, (V. Lennep), zie Viking; — **kraal** (wildgroeiende plant der schorren), v. — krallen: de gelede —, (op de Wadden, krabbe-struik) wordt in Zeeland en westelijk N.-B. als groente gebruikt; — **krab** (tienpootig schaaldier), v. — ben; — **kreeft** (kreeft, in zee levend), m. — en; — **krijgsraad** (zeew. eig. krijgsraad ter zee: krijgsraad voor misdaden enz. door zeelieden gepleegd), m. — raden; — **kust** (kust langs de zee), v. — en; — **kwab** (zeester, zeemetel), v. — ben; — **kwal** (neteldier, geleiachtig paddenstoelachtig weekdier), v. — kwallen.

Zeel (lijn, band, touw), o. zeelen; Vlaamsch: één — met iem. trekken; zie: Lijn, alsmede Helpzeel, Kruizeel en Leis.

Zee laars (hooge, waterdichte laars der zeelieden), v. — zen; — **lamprei** (zee priek, zee-negenooig), v. — en; — **land** (land, in of aan zee gelegen), o. — en: onze provincie — is met recht een —; zie: Zeeuw, Zeeuwsche; — **leeuw** (grootste der zee robben, Z.-Amerika), m. — en; — **leeuwerik** (strandkievit), m. — en; — **lelle** (zeebloem, zeeplomp), v. — s; — **leven** (het leven van den zeeman op zee), o. gmv.; — **lieden**, — **lui** (zeevolk, matrozen), m. mv.; — **lier** (zeedraak, — haan), v. — en; — **lisch** (zeebies), o. gmv.; — **long** (dierk. een soort van weekdier), v. — en.

Zeelt (een soort van groenachtige, karperachtige zoetwatervis met voeldraden aan den snuit), v. zeelten; in de volkst. Louw.

Zee lucht (lucht uit, aan of op zee), v. gmv.

Zeem (bereide huid v. schapen of geiten), o. gmv.

Zeem (zeemen lap), o. zeemen.

Zeem (lekhontig), o. gmv.; zie Honigzeem.

Zee maat (janmaat, matroos), m. — maats; — **macht** (vloot, marine, ook, zeemogendheid), v. gmv.; — **makelaar** (makelaar in schepen en zee zaken), m. — s; — **man** (iemand, die ter zee vaart), m. — lieden, — lui; — **manschap** (zeevaartkunde), v. gmv.: zegsw. — gebruiken, wat geven en nemen naar de omstandigheden, goed beleid in alles toonen, weten te schipperen; — **manshoop** (weldadige vereeniging voor zeelieden te Amsterdam), v. gmv.; — **manshuis** (tehuis voor zeelieden, die aan wal zijn), o. — zen; — **manskunst** (kennis van de zeevaart), v. gmv.; — **mansleven** (het leven der zeelieden), o. gmv.; — **manstaal** (taal der zeelieden), v.; — **manswoordenboek** (woordenboek, verklarend zee- en sloopstermen), o. — en: het — van Jacob v. Lennep; — **meermin** (myth. vrouwelijke gestalte met vischlijf en vischstaart), v. — nen: de Sirenen waren — meerminnen; — **meeuw** (meeuw onzer zee-kust), v. — en; ook, Stormmeeuw.

Zee'men (schapen- of geitenhuiden tot leder bereiden), ik heb gezeemd; -**touwer** (bereider van zeemleder), m. -s; -**touwerij** (bedrijf of werkplaats v. d. zeemtouwer), v. -en.

Zee'men (de glazen of ruiten reinigen met een zeemleeren lap), ik heb gezeemd.

Zee'men (van zeemleer), bn.: een - doek.

Zee'mijl (afstandsmaat op zee), v. -mijlen: de Engelsche - is $\frac{1}{3}$ uur of 20 min. gaans, d. i. 1852 M., deze geldt thans voor alle natiën: de - is $\frac{1}{60}$ van een graad op den evenaar.

Zeem'lap, **zee'menlap** (stuk zeemleer, om b.v. ruiten en spiegels te lappen of te reinigen), m. -lappen.

Zeem'leder, -**leer** (leder, van schapen- of geitenvellen vervaardigd), o. gmv.: e. lap v. -.

Zeem'lederen, -**leeren** (van zeemleder), bn.: een paar - handschoenen, een - zakje.

Zee'mogendheid (volk, dat een zeevloot bezit), v. -heden: Engeland is de eerste -;

-**monster** (gedrochtelijk dier, in zee levend), o. -s; -**mos** (in zee groeiend fijingroen mos), o. gmv.: het - wordt door visschers

uit zee gewonnen en tot versiering van bloemhangers aangewend; -**mossel** (een schelpdier), v. -en, -s; -**muits** (ringworm onzer stranden, schitterend van kleur), v. -muizen;

-**naald** (grillig gevormde zeevisch onzer kusten, levende tusschen planten), v. -en;

-**nat** (zeewater), o. gmv.; -**natie** (volk aan en van zee levend), v. -naties of -natiën, (t = ts); -**netel** (weekdier in Indië, bij aanraking brandend als een netel), v. -s.

Zee'nevel, m. -nevels, z. Zee'damp; -**nimf** (myth. nimf, aan of in zee levend, nereïde), v. -en; -**oever** (strand, kust der zee), m. -s; -**officier** (officier der marine), m. -s, -en; -**olifant** (zeer groot rob, zeeleeuw), m. -en; -**oor** (oorvormig, éénschalig schelpdier), o. -ooren; -**oorlog** (oorlog, welke ter zee wordt gevoerd), m. -oorlogen: de Engelsche -oorlogen in de 17e eeuw; -**otter** (marterachtig roofdier, dat zich bij zee ophoudt in de N. deelen van Azië en Amerika), m. -otters: het vel van den - is zeer fraai, zwart met zilvergrijs, zie Loutre; -**overste** (kapitein op een oorlogsschip), m. -n.

Zeepp (verbinding van vet met een of meer alkaliën), v. -en: zachte of groene -; harde of Spaansche -; er is kokos-, eau de cologne-, glycerine-, enz., een stukje -; -zieden, maken: zegsw. hij is om - gegaan, hij is dood, hij is gestorven.

Zee'paap (dierk. zonderling gevormde zeevisch met uitpuiende ooggen, ook: sterrenkijker, hoogkijker), m. -papen.

Zee'paard (myth. paard van Neptunus; nijl- of rivierpaard), o. -en; -**paardje** (zeediertje met een kop, die ernstigzins op een paardekop lijkt), o. -s.

Zeeppaccijns (belasting op zeepfabricage), m. gmv.; -**achtig** (als zeep, lijkende op zeep), bn.: -er, -st.

Zee'paling (paling uit zee), m. -en, (als stofn.), v.; -**pas** (zeebrief), m. -sen.

Zee'pach (asch, welke gebruikt wordt door den zeepzieder), v. gmv.; -**bakje** (bakje voor zeep), o. -s; -**bekken** (scheer'bekken), o. -s; -**bel** (bel op zeepwater, ook: bel van zeepwater met een pijpje geblazen), v. -bellen: fig. iets, dat schoon is naar den schijn doch niets beteekent, een schoone verwachting, die niet [verwezenlijkt] wordt; -**bes**

(vrucht van den zeepboom), v. -bessen; -**blaasje** (-belletje), o. -s; -**boom** (zekere boom der Antillen en in Z.-Amerika), m. -en: de bessen en het hout van den -boom leveren goede zeep op; -**doos** (doos tot het bewaren van zeep), v. -doozen.

Zee'pen (met zeep bestrijken of insmeren), ik zeepte, heb gezeept: ook, inteeppen; het waschgoed -; -**er** (zeepbereider), m. -s, meer -zieder; -**erij**, v. -en, meer -ziederij, v. -en; -**erig** of -**ig** (zeepachtig), bn.

Zeepp'fabrieage (het maken van zeep), v. gmv.; -**fabriek** (zeepziederij), v. -en; -**fabrikant** (zeepzieder), m. -en; -**hout** (hout van den zeepboom), o. gmv.

Zee'pijl (dierk. zekere kokerworm), m. -pijlen; -**pijboom** (zekere kegeldragende boom), m. -en; -**pinksternakel** (dierk. stekelrog, pijlstaart), v. -s.

Zeepp'ketel (ketel, waarin zeep bereid of gezoden wordt), m. -s; -**kruid** (plantk. wildgroeiende plant op zand- en kleigronden), o. gmv.; -**kwast** (scheer'kwast), m. -en.

Zee'plaats (stad of dorp, aan zee gelegen), v. -en; -**plant** (plant, die in of aan zee groeit), v. -en; -**potiep** (koppootig weekdier), v. -en: de - heeft 8 vangarnen, die wel tot een M. lang zijn; zij komt voor in de Middell. Zee; -**porselein** of -**postelein** (plantk. wildgroeiende plant onzer zee kust), v. gmv.; verg. -kraal; -**post** (brievenpost over zee), v. gmv., zie Mail.

Zeepp'pot (pot voor groene zeep), m. -potten.

Zee'prik (dierk. zeelampret), m. -ken.

Zeepp'sop (water met opgeloste zeepdeelen), o. gmv.; -**tonnetje** (vaatje, waarin groene zeep verzonden wordt), o. -s; -**zieder** (bereider van zeep), m. -s; -**ziederij** (-fabriek), v. -en.

Zeer (pijn), o.: gij doet mij -; zegsw. iem. op zijn - tasten, een gevoelige plek bij iem. aanraken, fig. hem kwetsen door over dingen te spreken, die hem hinderlijk zijn; een weigering (nl. van een honorarium) zou Poot - doen, (Potg.)

Zeer (pijnlijk), bn.: het kind heeft een - oog, ontstoken: een - hoofd, zwerend, met uitslag; zeerder, zeerst.

Zeer (erg), bw.: hij was - boos, - rijk, buitengemeen; vertrouw hem niet al te -; ten zeerste, bw.: ik kan u dit ten zeerste aanbevelen, zie: Zeerst (om het).

Zeer'raad (college, dat over zeezaken oordeelt), m. -raden; -**raaf** (waterraaf in Lijfland), v. -raven; -**raket** (een soort look in onze duinen), v. gmv.; -**ram** (zekere visch), m. -men; -**ramp** (ongeval met een schip op zee), v. -en; -**recht** (wettelijke bepalingen over zeezaken, ook, havenkantoor), o. gmv.; -**register** (dagboek, journaal aan boord), o. -s; -**reis** (reis ter of over zee), v. -zen.

Zee'eerwaarde (titel van een pastoor of deken), m. -eerwaarden; zie Aanhangel, I.

Zeer'geleerd (titel van een gestudeerd persoon, van een doctor), bn.; zie Aanhangel, I.

Zeerhoof'dig (met uitslag op het hoofd), bn.

Zeer'rig (pijnlijk), bn.: -**held** (zeerheid), v. gmv.

Zee'rob (een zeehond, fig. ervaren zeeman), m. -hen; -**roeper** (werktuig, om op zee op verren afstand met elkaar te spreken), m. -s; -**roof** (rooverij op zee, aan een schip gepleegd), m. gmv.; -**roover** (bevelhebber van een roofschip), m. -s, bij uitbr. het kaperschip

zelf; -**rooverij** (het plegen v. zeeroof), v. -en; -**rot** (waterrot, fig. ervaren matroos), v. -ten; -**rots** (rots in of aan zee), v. -en. **Zeerst'** (om het), (als om strijd), bw.: de mannen dier booten roeien om het -; z. Zeer. **Zee'rui** (zeewier), o. gmv.; -**rund** (-koe), o. -runders; -**salade** (zeekraal), v. gmv.; -**saluut** (kanonschot als groet op zee), o. gmv.; -**schade** (averij), v. gmv.; -**scheede** (huidzakdier, ook zakpomp genaamd), v. -n; -**schelp** (schelp van een zeedier), v. -en; -**schijf** (schijfvormige zeeegel), v. -schijven; -**schilder** (schilder van zeegezichten), m. -s; -**schildpad** (in zee levende schildpad), v. -padden; -**schip** (vaartuig ter zee), o. -schepen: zegsw. een lastig, een ongemakkelijk zeeschip, eig. een groot, plomp, moeilijk te besturen schip, fig. een onhandelbaar mensch. **Zee'schorpioen** (een soort v. knorhaan), m. -en; -**schuim** (witte bellen of bruis), o. gmv.; -**schuimer** (vrijbuiters, zeeroover), m. -s; -**schuimerij** (kaperij, zeerooverij), v. gmv.; -**serpent** (zeeaal), o. -en; -**sla** (zeekraal), v. gmv.; -**slag** (gevecht van vloten of schepen op zee), m. -slagen; -**slak** (kleine, in zee levende slak), v. -slakken; -**slang** (giftige slang in de keerkringszeeën), v. -en, ook: monsterslang, die, naar men wil, in den oceaan verblijft houdt en nu en dan gezien wordt, vooral in den komkommertijd; -**sluis** (sluis, welke het binnewater afvoert naar zee), v. -sluizen; -**soldaat** (soldaat op een oorlogsschip, marinier), m. -soldaten. **Zee'spiegel** (oppervlakte der zee), m. -s; -**spin** (zeker spinachtig dier, dat zich aan schelpdieren en visschen vasthecht), v. -nen; -**sprinkhaan** (een soort van eetbare zee-kreeft), m. -hanen; -**stad** (stad aan zee), v. -steden; -**stekelbaars** (zeevisch, ook aan onze kust), m. -baarzen; -**ster**, -**star** (sternormig zeedier, stralend dierentype), v. -sterren, -starren; de - **kruip** op den bodem der zee en voedt zich met schelpdieren; -**stille** (windstille op zee), v. gmv.; -**stoomboot** (stoomboot voor de zeevaart), v. -booten. **Zee'storm** (storm uit of op zee), m. -en; -**straat** (aandr. zeeëngte), v. -straten; -**straat** (weg of straat naar zee), v. -straten; -**strand** (strand der zee), o. -en; -**strijd** (zeegevecht, zeeslag), m. gmv.; -**strooming** (golfstroom), v. -en; -**stuk** (schilderij, een zeegezicht voorstellende), o. -stukken. **Zee't** (het zitten, ook, zitplaats), v. zeten. **Zee'tactiek** (krijgskunst ter zee), v. gmv.; -**telegraaf** (onderzeesche telegraaf), v. -grafen; -**term** (woord, uitdrukking bij zeevarenden in gebruik), m. -en; -**tijding** (bericht uit zee, lijst van in een haven aangekomen en vertrokken schepen), v. -en; -**tocht** (overzeesche reis), m. -en; -**ton** (ankerton of boei in de zeegaten), v. -tonnen; -**triomf** (overwinning op zee behaald), m. -en; -**trompet** (scheepsroeper), v. -ten, ook Zeehorenslak; -**tulp** (een soort van mosselkreeft), v. -en; de - hecht zich in menigte vast aan allerlei voorwerpen in zee. **Zeeuw** (inboorling van Zeeland), m. Zeeuwen; vr. -sche, -n. **Zeeuwisch** (van of uit Zeeland), bn.: de - e kleederdracht; een - e rijksdaalder, oude munt = f 2.60; zegsw. goed -, goed rond. **Zeeuwische dichtkring** (letterk. kring van dichtvrienden te Middelburg, verzameld om

Jacob Cats en Simon van Beaumont als hoofden, in 't begin der 17e eeuw), m.; verg. Dordtsche dichtkring.

Zee'vaarder (zeeman), m. -s; -**vaardig** (gereed om zee te kiezen, of om uit te zeilen), bn.; -**vaardij** (de zeevaart als geheel), v. gmv.: Verhef u, wakkre -, U, pronk van Hollands maatschappij, (Spandaw, Haringlied); -**vaart** (het varen ter zee als bedrijf), v. gmv.: aanleg tot de -, (C. O.): kweekschool voor de -, tot opleiding van stuurlieden, in 1781 reeds gesticht met medewerking van den admiraal van Kinsbergen; -**vaarkunde** (de kennis, welke noodig is voor de zeevaart), v. gmv.; -**vaarkun'dig** (met de zeevaartkunde in verband staande), bn.: -e studien, een - woordenboek; -**vaarschool**, v. -scholen; -**vader** (oude matroos, die een scheepsjongen onder zijn hoede heeft), m. -s; -**varend** (ter zee varende), bn.: een - volk; -**varken** (varkenskonijntje in Z.-Amerika, ook, bruinvisch), o. -s; -**vast** (bestand tegen allerlei schommelingen van een schip op zee), bn.: zet die koffers -; -**veder** (plantdier, naar zijn vorm aldus genoemd), v. -s; -**venkel** (schermbloemige plant, wassend op zeerotsen), v. gmv.

Zee'ver (speeksel, kwijl), v. gmv.

Zee'veraar (kwijlbaard), m. -s; **zee'veren** (kwijlen), het kind zeeverde, heeft zeezeverd.

Zee'verkeeraar (iem., die tegen zeeschade verzekert, assuradeur), m. -s; -**verzekering** (assurantie van schip met tuig en takelage, de lading en de te verdienen vrachtpenningen), v. -en; -**verzekering-maatschappij** (assurantie-maatschappij tegen zeeschade), v. -en; -**vesting** (versterkte stad aan zee), v. -en; -**visch** (visch, die in zee leeft: voorwerp), m. -visschen, (stofnaam), v. gmv.; -**visscherij** (het visschen ter zee), v. -en.

Zee'vlak (oppervlak der zee), o. -vlakken; -**vlakte** (zeespiegel), v. -vlakten; -**vloot** (toruchtig schaaldiertje onzer stranden), v. -vlooten; -**voeten**, m. mv.: zegsw. zeevoeten hebben, vast kunnen loopen op het dek van een zeilend vaartuig, zie Zeebeenen; -**vogel** (zweemvogel op zee), m. -s, -en: een - voedt zich met hetgeen de zee oplevert, het zijn alken, lommen, duikers, zeemeeuwen, ivormeeuwen, zeeraven, enz.; -**volk** (zeelieden, inz. matrozen), o. gmv.; -**vond** (uit zee aangespoelde zaken), m. -en; -**vonk** (lichtend infusiediertje), v. -en: de schitterende - en zijn oorzaak van het lichten der zee, bij warme zomervonden; -**voogd** (vlootvoogd, admiraal), m. -en; -**vos** (een soort van haaivisch), m. -vossen; -**vrijbuiters** (kaper, zeeroover), m. -s; -**waaler** (soort van waaiervormig koraal), m. -s; -**waardig** (van een schip: in staat om uit te zeilen, om zee te bouwen), bn.: schepen, die - zijn; een schip in - en toestand brengen; -**waarts** (in de richting van de zee), bw.; -**wagen** (myth. schelpkaros van Neptunus), m. -s. **Zee'water** (zout water der zee), o.: - kan door distillatie tot drinkwater gemaakt worden, in 1773 reeds; -**weegbree** (weegbree, ook: zeehartshoorn, krokkeling, reie geheeten), v. gmv.; -**weg** (weg over zee), m. gmv.; -**werlung** (aandr. de duinen, en waar deze ontbreken zuare dijken), v. -en; -**werving** (het aanwerven van matrozen), v. -en, zie Pressen; -**wetten** (voorschriften, veror-

deningen, het zeerecht betreffende), v. mv.; **-wezen** (al, wat betrekking heeft op zeevaart en zeedienst), o. gmv.

Zee'wier (wier, dat in zee leeft), o. gmv.; **-wijn** (myth. zeemeermin), o. -wijven: de verdichting der -wijven, (Jonath.); **-wilg** (zekere heester, ook, monnikspeper), m. -en;

-wind (wind, overdag uit zee naar het vasteland waaïend), m. -en: in Batavia wordt de -des morgens om 10 uur merkbaar, (Veth); z. Landwind; **-wolf** (vraatzuchtige, stekelvinnige slijmvisch der Noordzee), m. -ven: de -wolven vereenigen zich tot groote scholen soms van 10 KM. breed, om visch te jagen.

Zee'worm (worm, die de buitenplanken van een schip doorboort), m. -en; **-zaken**

(zaken, het zeewezen betreffende), v. mv.: de kamer van -, de admiraliteit; **-zand** (zand, dat door de zee wordt aangespoeld), o. gmv.: het - der duinen; **-zeet** (een soort van lipwisch), v. -en; **-ziek** (misselijk, aangetast door de zeeziekte), bn.: al de passagiers van de Londensche boot waren -; -er, -st;

-ziekte (ongesteldheid der maag op zee), v. gmv.; **-zog** (kielwater: zuiging van water achter een zeeschip), o. gmv.; **-zout** (zout, uit zee water gewonnen), o. gmv., zie Bergzout;

-zwaluw (meeuwachtige zeevogel), v. -en: er broeden in ons land vier soorten, vooral op Rottum; **-zwam** (zwamsort aan rotsen, ook aan den zeebodem groeiend), v. -men;

-zwijn (stekelhaai, zuigervis), o. -en.

Zefier, ze'fir (zachte zuidwesten-zomerwind), m. zefiers, zefiers; ze'firs; zie Zephyrus.

Zeg, tw.: -, heb je hem gesproken?

Zege (overwinning, triomf), v. gmv.: de - behalen; **-hoog** (eerepoort), m. -bogen;

-dicht (gedicht ter eere van de overwinning), o. -en; **-feest** (overwinningfeest), o. -en;

-kar (triumfkar), v. -karren; **-krans** (lauwerkrans voor een overwinnaar), m. -en;

-kreet (triumfkreet), m. -kreten.

Zegel (stempel, merk, cachet), o. zegels: een verzoekschrift op -, op gezegeld papier; vrij van -, niet belast met; fig. zijn - aan iets hechten, iets goedkeuren; zijn - op iets drukken, aan iets hechten of hangen, het bekrachtigen; zie: Formaat-, Kwitantie-

of Plakzegel, Postzegel; **-aarde** (fijne, gekleurde klei: Armenische aarde), v. gmv.: de - werd vroeger gebezigd als geneesmiddel;

-afdruk (zegelmerk), m. -ken; **-belasting** (tot 1870 geheven van kranten), v. gmv.

Zegelbewaarder (staatsambtenaar v. hoogen rang; ook: oppasser, waker in een verzegelden boedel), m. -s; **-doosje** (houten, ivoren, zilveren of gouden platronde doos tot bescherming of vrijwaring van het aangehechte zegel), o. -doosjes.

Zegelen (den. van zegel: een zegel op iets drukken, afsluiten, waarmerken, stempelen), ik heb gezegeld; **-aar** (stempelaar), m. -s;

-ing (het zegelen), v. -en.

Zegelgeld (belasting van het zegel), o. -en; **-hars** (hars, om te zegelen), o. en v. gmv.;

-kantoor (kantoor, waar men zegels koopt), o. -toren; **-klopper** (beambte, die het zegelpapier maakt), m. -s; **-kosten** (kosten voor het zegel), m. mv.; **-lak** (lak, waarin stempels afgedrukt kunnen worden), o. gmv.;

-lood (plombeerlood), o. gmv.

Zegelmerk (teeken van het zegel), o. -en;

-pers (pers, om het papier te zegelen), v. -en;

-recht (recht van zegel of belasting, geldende voor alle geschriften, die in rechten als bewijs kunnen worden overgelegd), o. gmv.;

-ring (ring, voorzien van een stempel), m. -en;

-snijder (graveur van zegels), m. -s;

-was (was, om er zegels in af te drukken), o. gmv.;

-wet (wet, regelend het gebruik van gezegeld papier), v. gmv.

Zegen (zegening, geluk), m. gmv.: ik wensch u heil en -; er rust geen - op dat werk.

Zegen (groot vischnet), v. zegens: om met een enkelen trek van de - een macht van „schubbig watervolk" bijeen te brengen, (C.O.)

Zegenen (den zegen geven), ik heb gezegend: de vaandels, het volk, het leger -; **-aar** (iem. die zijn zegen geeft), m. -s, zie Alzegenaar;

-ing, v. -en, zie ald.

Zegenen (begunsten, overvloed geven), hij heeft gezegend; God zegene u, late zijn zegen op u nederdalen, rijk met aardse goederen gezegend zijn, rijkdommen bezitten.

Zegenen (loven, prijzen), ik heb gezegend: gezegend zij God; iem. nagedachtenis -.

Zegening (het zegenen), v. gmv.; in de bet. van weldaad, mv. -en: God overlaadt ons met -en; zijn naam zal in - blijven, dankbare herinnering, blijde gedachtenis.

Zegenrijk (rijk aan zegening), bn.: een - gevolg, een -e arbeid, een - jaar, gelukkig, voorspoedig; -er, -st: de -ste gevolgen.

Zegenwensch (heilwensch), m. -wenschen.

Zegepalm (palm, als teeken der overwinning), m. -en; **-penning** (oud-Romeinsche penning met de zegegodin of Victoria in een twee- of vierspan), m. -en; **-poort** (triumfboog), v. -en; **-praal** (luisterrijke intocht des overwinnaars, triomftocht, fig. overwinning), v. -pralen: een schitterende -, een bloedige -; **-pralen** (een zegepraal vieren, ook: de overwinning behalen), ik heb zegepraald, zie Triumfeeren; **-pralend** (triumferend), bn.: een - leger; fig. een -e blik;

-praler (triumfeerder), m. -pralers, meer: Triumfator; **-rijk** (overwinnend), bn.: een - veldheer; **-schoten** (vreugdeschoten), o. mv.;

-standaard (standaard van den overwinnaar), m. -en; **-teeken** (een op den vijand veroverd voorwerp als blijk der overwinning), o. -s; **-tocht** (triumftocht), m. -en; **-vaan**, v. -vanen, zie Zegevlag.

Zegevieren (zegepralen), ik zegevierde, ik heb zegevierd: hij heeft over alle vijanden zegevierd; fig. - over alle moeielijkheden, d. i. ze alle te boven komen; **-vierend** (zegepralend), bn.: een - leger; **-vlag** (vlag, die de overwinning aanduidt), v. -vlaggen;

-vuur (vreugdevuur), o. -vuren; **-wagen** (triumfwagen), m. -wagens; **-zang** (triumflied), m. -zangen; **-zuil** (triumfzuil), v. -zuilen; verg. Schandzuil en Merzuil.

Zeg'ge (rietgras, familie der cypergewassen), v. gmv.: er zijn in ons land meer dan vijftig soorten van -.

Zeg'ge, nl. ik zegge of ik verklaar, dat het b.v. 100 gld. is: op wissels en quitanties.

Zeg'gen (mondeling mededeelen), ik zeide, of zei, ik heb gezegd, gezegd; **-ger**, in samenstell.; zie Oom'zegger, Voor'zegger, Voorzegger, enz.

Zeg'gingskracht (gave van wèl te spreken, kracht van taal of woorden), v. gmv.

Zeg'sman, m. -lieden, -lui: wie is uw -?

wie heeft het u verteld? **-vrouw** (vrouw

die iets verteld heeft), v. -en; **zags'wijs**, **zags'wijze** (eigenaardige manier van zeggen, spreekwijze, geijkte uitdrukking), v. -wijzen: een -wijs aan het ridderwezen ontleend, b.v. een lans voor iets of iem. breken. **Zeil** (vloerbedekking, zwaar wasdoek, een licht soort van linoleum), o. gmv. **Zeil** (dek van de molenwieken, van een tent, ook: zonnescherm op een boot), o. zeilen. **Zeil** (zeildoek aan den mast), o. zeilen: een achter-, een bezaans-, een boven-, een fokke-, een topzeil, enz.; - bijzetten, - minderen; zegsw. onder - gaan, wegzeilen, fig. gaan inslapen; de -en reven, inbinden, aflaten; het - voor iem. strijken, voor hem onderdoen, zie ook: Vlag; het - gorden, op de ra binden; zegsw. fig. alle -en bijzetten, alle middelen in 't werk stellen; een o.g. in 't - houden, op zijn hoede zijn, een wakend oog houden, waakzaam zijn; met een nat - thuis komen, dronken; het - hoog in top halen, fig. op grooten voet leven, een hoogen staat voeren; met een opgestreken of opgezet - naar iem. toekomen, driftig of toornig op iem. afkomen, eig. van een oorlogsschip, dat in den zeeëstrijd met opgeheschen zeilen op een ander afkomt; bij uitbr. een vloot van tien -en, schepen. **Zeil'age** (al de zeilen, ook: vaart, loop van een schip), v. gmv. **Zeil'boot** (bootje, dat zeil voert), v. -en, zie Roei'boot; -**doek** (grofen sterkweefsel v. hennep, waarvan zeilen gemaakt worden), o. gmv. **Zeilen** (met behulp van zeilen varen), ik heb en ben gezeld: uit - gaan, met een zeilboot gaan spelevaren; erg achteruit -, fig. grooten tegenspoed hebben; -**ende goederen** (goederen, welke onderweg zijn op zee), o. mv., ook: zeilende lading; -**er** (zeilschip, ook: persoon, die zeilt), m. -s; **Zeil'jacht** (zeker vaartuig), o. -en; -**klaar** (zeilvaardig), bn.: het bootje ligt -; **zeil-** of **zeil'maker** (iem., die zeilen maakt als bedrijf), m. -s; -**makerij** (het maken van zeilen), v. gmv.; ook: (werkplaats van den zeilmaker), v. -en; -**minderen**, scheepst. een deel van het zeilwerk inhalen: ik liet zeil -, ik minderde -, heb zeil geminderd. **Zeil'orde** (orde, waarin de schepen e. vloot zeilen), v. gmv.; -**priem** (zeilmakerspriem), m. -en; -**punt** (het zwaartepunt, d. i. het punt, waarin men zich de geheele kracht van den wind op de zeilen samengetrokken kan denken), o. gmv.; -**ree**, bn.: de boot ligt - gereed om uit te zeilen, zeilvaardig; -**schip** (schip met zeilen, dat door den wind wordt voortbewogen), o. -schepen; -**schuit** (schuit met zeiltuig), v. -en. **Zeil'steen** (magneetijzersteen), m. -en, (stofnaam), o. en v. gmv.: in de Lamongsche districten en a. d. Z.-kust van Java zijn vindplaatsen van -; de - is een steen, die ijzer aantrekt; door - is het zeilen met vasten koers op zee mogelijk geworden, zie: Kompas en Tramontane; -**tocht** (tocht met een zeilschip), m. -en; -**vaardig** (zeilklaar, gereed om uit te zeilen), bn.; -**vaartuig** (zeilschip), o. -en; -**vereniging** (vereniging, die hardzeil-partijen organiseert), v. -en; -**wagen** (wagen op raderen en voorzien van zeilwerk), m. -s: de - in 1609 uitgevonden door Simon Stevin, leermeester van prins Maurits, is thans vergeten; -**weder**, -**weer**

(weer, geschikt om uit te zeilen), o. gmv.; -**wedstrijd** (wedstrijd in het zeilen), m. -en, zie Regatta. **Zeis** (werktuig der grasmaaiers), v. -en. **Zeis'en** (zeis), v. -s, -en. vero. **Zeis'man** (de Dood, Vriend Hein), m. gmv. **Ze'ker** (onbekend, onbepaald), onb. vnv.: in - land, een - koning, - iemand, op - en dag. **Ze'ker** (veilig, stellig), bn. en bw.: hij is zijn leven daar niet -; uw geld is -der in mijn brandkast dan in uw lessenaar; daar heeft hij de -e overtuiging van, vast; ik ben - v. mijn zaak; dat is wiskundig -; gij vergist u -, stellig; hij heeft het niet -, vast. **Ze'kerheid** (vastheid, veiligheid), v. gmv. **Ze'kerheidshalve** (voor de zekerheid), bw. **Ze'kerheidsstelling** (borgstelling), v. -en. **Ze'kerlijk** (vast, stellig, gewis, wezenlijk), bw.: hij heeft er - niet aan gedacht. **Zelateur** (werkend lid eener R.-K. broederschap), m. zelateurs, vr. Zelatrice. **Zelatel'ce** (Fr.), v. zelatrices; zie Zelateur. **Zel'den** (niet dikwijls), bw.: ik spreek hem -. **Zeld'zaam** (schaarsch), bn. en bw.: goede appelen zijn dit jaar zeer -; een - mooi exemplaar; wij waren - voldaan, zeer, uitermate; -zamer, -st; -**heid** (het zeldzaam-zijn), v. -heden (rariteiten). **Zelf**, aanw. vnv.: mijn vader -, in eigen persoon; ken u zelven; de koningin zelve. **Zelf'achting** (achting van zich zelf, van eigen persoonlijkheid), v. gmv.; -**bedrog** (de waan, waarin men zich zelf brengt), o. gmv.: het deerniswaardig - der betrekkingen van den zieke, (C. O.), zelfmisleiding; -**begoeheling** (het zich brengen in een waan, dwaze inbeelding), v. gmv.; -**behaaglijk** (met zelf behagen), bw.; -**behagen** (het behagen hebben in eigen ik, eigenliefde), o. gmv.; -**beheersching** (het in-toomhouden van eigen driften en hartstochten), v. gmv.: een goed overste bezit -; een wezen, nl. de leeuw, geheel woede, maar bedwongen door -, (C. O.), het bedwingen van zijn drift; -**behoud** (lijfsbehoud), o. gmv.: op - bedacht zijn; hij vuurde uit zucht tot -; -**beoordeeling** (-critiek), v. gmv.; -**beschaving** (beschaving van zich zelf nl. door eigen kracht, b.v. door studie), v. gmv.; -**bespiegeling** (overdenking en toetsing van eigen meeningen), v. -en; -**bestuiving** (plantk. bestuiving met eigen stuifmeel), v. gmv. **Zelf'bestuur** (eigen bestuur, onafhankelijkheid, eigen regeering), o. z. Autonomie; -**bewust** (met innerlijk besef), bn.: een -e houding, een -e trots; -**bewustheid** (gevoel van eigen, innerlijke kracht), v. gmv.; -**bewust-zijn** (eig. het zich zelf bewust zijn), o. gmv.; -**critiek** (critiek op eigen doen of werk, op eigen daden enz.), v. gmv.; -**genoegzaam** (tevreden met zich zelf), bn.; -**genoegzaamheid** (tevredenheid met eigen ik), v. gmv.: verwaande zelfgenoegzaamheid, (Mult.); -**gevoel** (gevoel van eigen waarde), o. gmv. **Zelf'heid** (ikheid), v. gmv.: aan 't hoofd der menscheid streve hij (de dichter), om alle - te verdelgen, (Da Costa), nl. egoïsme, eigenbaat, baatzucht; -**kant** (minderwaardige beginrand aan allerlei weefsel, b.v. aan zijde, flanel, baai, laken), m. -kanten; fig. lieden of lui van den - der maatschappij, der samenleving, schorrimorrie, janhagel, jongens van de vlakke; hij komt van den -,

hij woont op de grens, b.v. van Limburg, Twente, den Achterhoek, enz.; -**kanten** (van zelfkant), bn.; -**kastijding** (kastijding van eigen lichaam), v. -en; -**kennis** (kennis van eigen ik), v. gmv.; -**klunker** (klinker, vocaal), m. -s; -**lichtend** (eigen licht hebbend), bn.: de zon is een - hemellichaam; -**moord**, m. -en: menig ongelukkig speler pleegde -, moord aan zich zelf. **Zelfmoordenaar** (iem., die zich zelf v. h. leven berooft), m. -s; -**moordenares**, v. -sen; -**onderricht** (onderwijs aan zich zelf), o. gmv.: brieven, om het Fransch te leeren door -; -**onderzoek** (onderzoek b.v. van het geweten), o. gmv.; -**ontbranding** (ontbranding door broeiing, door eigen hitte), v. gmv.: - van hooi, van steenkolen; -**opoffering** (het zich aan doodsgevaar blootstellen ter wille van een ander), v. gmv.; -**overschatting** (overschatting van eigen kennen of kunnen), v. gmv.; -**overwauling** (zege op eigen hartstocht of drift), v. -en. **Zelfrespect** (eerbied voor zich zelf, voor eigen ik), o. gmv. **Zelfs** (ook, ook nog, bovendien, daarenboven), bw.: - de koningin verpleegde de gewonden. **Zelfslachtig** (spraak. hebbende als diernaam een vast taalgeslacht), bn., b.v. olifant, m., mug, v., enz.; -**stau'dig** (op zich zelf, d.i. door eigen kracht bestaande), bn. en bw.: een - karakter, dat eigen richting of overtuiging volgt; spraakk. -e achtervoegsels, die nl. zelf een lettergreep vormen, b.v. -baar, -lijk, -loos; -er, -st; -handelen, niet aan den leiband loopen. **Zelfstandigheid** (onafhankelijkheid), v. gmv.: de - van een land; fig. - van wil, van karakter; ook: bestanddeel, b.v. van artsenijen; elk voorwerp op zich zelf: mv. -heden. **Zelfstrijd** (inwendige strijd: strijd tegen driften, hartstochten), m. gmv.; -**studie** (eigen studie d. i. zonder leermeester), v. gmv.; zie Autodidact. **Zelfverdediging** (het verdedigen van eigen leven of eer, zij het ten koste van het leven des aanraders), v. gmv.; -**veredeling** (veredeling van eigen ik), v. gmv.; -**verheffing** (verheffing van eigen persoon of van eigen daden of leven), v. gmv.; -**verloochening** (het achterstellen van eigen belangen of eigen overtuiging bij die van anderen, zij bestaat b.v. in het ongelijk te verdragen, of het zich ontzeggen van iets begeerlijks), v. gmv.; -**vernedering** (het vernederen van zich zelf), v. gmv.; -**vertrouwen** (het vertrouwen in eigen kracht), o. gmv.; -**verwilt** (naberouw), o. gmv.; -**verzaking** (zelfverloochening), v. gmv.; -**voldoening** (het voldaan-zijn over zich zelf), v. gmv.; -**werkend** (zelf-bewegend, uit zich zelf gaande, automatisch), bn. **Zelfzucht** (eigenbaat, baatzucht), v. gmv.: de - doodt vele edele gevoelens, egoïsme. **Zelfzuchtig** (baatzuchtig, egoïstisch, bedacht op eigen voordeel), bn. en bw.; -er, -st. **Zeloot'** (dweepziek, onverdraagzaam ijveraar en bestrijder van andersdenkenden, voornamelijk in godsdienstzaken; ijveraar in overdreven zin, geestdrijver), m. en v. zeloten. **Zemelen** (gemalen bolsters v. graan), v. mv. **Zemelen** (zeuren, zaniken), hij heeft gezemeld: wat is buurman weer aan 't - geweest! **Zemellig**, bn.: dit roggebrood is erg - ,

met veel zemelen vermengd; -er, -st. **Zemelknoopen** (kinderachtig stipt zijn, op alles vitten, muggenziften), ik heb gemelknoopt; -**knooper** (haarkloover), m. -s. **Zend** (taal, waarin de gewijde schriften der Voor-Indiërs opgesteld zijn; de taal, waaruit zich het oud-Perzisch ontwikkeld heeft), o. **Zend-Avesta** (verzameling der heilige boeken van de Perzen), v.; zie: Zend en Zoroaster. **Zend'boden** (officieele boden voor gewichtige zaken), m. mv.; Karel de Groote vaardigde reeds - af, om misbruiken af te schaffen of twisten bij te leggen. **Zend'brief**, m. -brieven; zie Mandement. **Zend'deling** (eig. gezonden godsdienstleeraar, Evangelieverkondiger onder de heidenen), m. en v. -en, voor het v. ook -e: hij werd - onder de Dajakkers op Borneo, verkondiger van het Evangelie; bij de R.-K.: missionaris. **Zend'delingsgenootschap** (vereening v. personen, die zendingen uitzendt), o. -pen; -**huis** (kweekschool voor zendingen), o. -huizen; -**station** (-vestiging, -post), o. -s. **Zen'den** (doen gaan, sturen, doen toekomen), ik zond, heb gezonden: om den dokter -; iem. een brief -, iem. een uitnoodiging -, doen geworden; zegsw. iem. naar de andere wereld -, dooden. **Zen'der** (man, die iets zendt), m. -s; zie Afzender; zend'ster, v. -s. **Zen'ding** (plaats, waar een zending het Evangelie verkondigt), v. -en. **Zen'dingsfeest** (-feestelijkheid), o. -en; -**hospitaal** (-ziekenhuis), o. -talen; -**school** (school voor onderwijs in de zending), v. -scholen; -**werk** (-werkzaamheden), o. gmv. **Zeneblad**, o. -en; zie Seneblad. **Zenegroen** (lipbloemige plant), o. gmv.: het - tiert op vochtige weiden; ook, Senegroen. **Zeng** (zeew. plotselinge en kortstondige verheffing van den heerschenden wind), v. -en. **Zeng'en** (schroeien, licht branden), ik heb gezengd: zijn haren waren gezengd; een geplukte kip -, schroeien boven de vlammen; -**ing** (dand van zengen), v., z. Verzengen. **Zenith** (cosm. schedelpunt, toppunt aan den hemel; fig. hoogste punt), o. gmv. **Zenuw** (een der lange, witte, dunne draden die van hersenen en ruggemerg uitloopen), v. -en: zwakke -en hebben, een man met staten -en; fig. het geld is de - van den oorlog, van den handel; dit meisje heeft het dadelijk op de -en; volkst. zeen, v. zenen; ook naam voor pees: de hond had een - doorgeslikt; -**aandoening** (geneesk. ziekte-lijkheden in één of meer zenuwen), v. -en; -**achtig** (zwak v. zenuwen), bn.: een -schepseltje; een gevoel van -en angst, (J. t. Br.); -er, -st; -**achtigheid** (het zenuwachtig-zijn), v. gmv.; -**arts** (geneesheer, specialiteit in de kennis van zenuwziekten), m. -en; -**beroerte** (geneesk. beslag, zenuwverlamming, zenuwverdooving), v. -n; -**bladen**, o. mv., volkst. voor Seneblad. **Zenuwgestel** (de zenuwen samen), o. -**inrichting** (herstellingsoord voor zenuwlijders, sanatorium), v. -inrichtingen; -**knoop** (samenkomst van zenuwtakken in één punt), m. -knoopen; -**koorts** (typhus), v. -en; -**kwaal** (zenuwziekte), v. -kwalen; -**leer** (wetenschap van het zenuwgestel), v. gmv.; -**lijden** (pijn, doordien de zenuwen niet gezond zijn), o. gmv.; -**lijder** (iem. met

- ziekelyke zenuwen), m. -s; -**lijderes**, v. -sen; -**pijn**, v. -en; -**stelsel** (al de zenuwen als één geheel), o. gmv.; -**trekking** (onwillekeurige trekking of beweging der spieren), v. -en; -**verlamming** (zenuwberoerte, beslag), v. gmv.; -**vezel** (zeer fijn, uitachtig zenuwdraadje), v. -s; -**vlecht** (ontl. vlechtsel v. zenuwen), v. -en; -**slechte** (ziekelyke toestand der zenuwen), v. -n.
- Ze'phyrus**, myth. de westenwind als godheid; zie: Zefier, Zefir.
- Zep'pelin** (Duitsch groot bestuurbaar luchtschip, geheeten naar zijn uitvinder), v. -s: lees: *zep'pelien*; de graaf von - (geb. 1839) werd in 1905 bevorderd tot generaal en was later luchtschipper.
- Zerk** (verkort uit *zerksteen*, d.i. steen op een graf: langwerpige vierkante steenplaat als grafdekking), v. zerken.
- Zero** (Fr. nul, niets, nulpunt), v. gmv.
- Zerp** (wring, b.v. van vruchten, zuurachtig, scherp), bn. en bw.; -er, -st.
- Zerp'zoet** (zuurachtig zoet), bn.: een -e bes.
- Zes** (vijf en één), telw. zessen, als zn. v.: wij waren met ons -sen; hij gooide twee -sen, dobbelspel; een paard van -sen klaar, met vier goede pooten en twee goede oogen, fig. hij is van -sen klaar, in alle opzichten flink, bijdehand; vlug als een meisje van drie zesjes, (Potg.), nl. van achttien jaar.
- Zes'bladig** (plantk. hebbende zes bladen), bn.: een -e kelk, een -e bloemkroon; -**daagsch** (zes dagen oud of durende), bn., verg. Zesjarig; -**de** (ranggetal), bn.: Juni de -maand, Vrijdag is de -dag der week; hij stierf den -n Maart, d.i. op den zesden dag van Maart; graaf Willem de - (1404-'17); -**dehalf** (vijf en een half, d.i. vijfen de zesde half), bn.: -gulden, zie verder Zesthalf; -**derhande**, -**lei** (van zes soorten), onverbuijbaar soortgetal: ik kocht -peren; -**draadsch** (wit zes draden bestaande), bn.: -**touw**; -**duizendste** (ranggetal): men is de -, men is b.v. nummer zesduizend op de kiezerslijst; -**hoek** (veelhoek met zes zijden), m. -en: een regelmatige -; -**hoekig**, bn.: -e cellen, een -e koepel; -**honderd**, telw.: daar staan -soldaten; -**honderdste** (ranggetal), telw.; zie Zesduizendste;
- Zes'jarig** (zes jaar oud of durende), bn.: een -kind, het -onderhoud v. e. dijk; -**kant** (zeshoek), o. -kanten; -**kantig**, bn.: een -zomerhuisje; -**maal** (herhalingsgetal), bn. en bw.: -8 is 48, ik heb je -gewaarschuwd; -**ponder** (kogel of gewicht van zes pond), m. -s, ook: kanon, waaruit een kogel van zes pond geschoten kan worden; -**tal** (6 stuks), o. -tallen: een -koelen; -**tallig**, bn.: het -stelsel, met 6 als grondtal; een -muntstelsel, met 6 als factor, b.v. het Duitsche stelsel.
- Zes'half** (0.275 gld.), m. -halven: een -is een oude zilvermunt; het zal zesthalven zonder tal regenen, (Staring); -**je**, o. -s.
- Zes'tien** (tien en zes), telw.; -**de** (ranggetal), bn.: de -de dag der maand; -**dehalf** (15 en een half), bn.; -**derhande** of -**derlei** (in 16 soorten), bn.; -**honderd**, telw.: -gulden, in het jaar 1600; -**jarig**, bn.: een -e knaap, een -e gevangenschap; -**maal** (herhalingsgetal), bn. en bw., zie Zesmaal; -**tal** (16 stuks), o. -tallen: een -kinderen; -**voud**, o. -vouden: 80 is een -van 5; -**voudig**, bn.: een -voudige winst.
- Zes'tig** (6 maal tien), bep. telw., lees: *sestig*; de man wordt -; zegsw. ben je -? zijn je zinnen aan 't verzwakken? de uitspraak *sestig* berust op den ouderen vorm *tzestig*; -**er** (iemand van zestig jaar; ook: wijn van 1860; ook wel: een oorlogsschip met zestig stukken geschut), m. -s; -**jarig** (tellende of durende 60 jaar), bn.: een -e grijsaard, een -vruchtgebruik; -**maal** (herhalingsgetal), bn. en bw., zie Zesmaal; -**ponder** (kogel, gewicht van 60 pond), m. -s, zie Zesponder; -**ste** (ranggetal), telw.: de -dag; ook breukgetal: een -deel of $\frac{1}{60}$; -**tal** (60 voorwerpen), o. -tallen; -**voud**, o. -en: 300 is een -van 5; -**voudig**, bn. en bw.
- Zes'vlak** (meetk. lichaam, door zes vlakken begrensd), o. -vlakken: het regelmatige -heeft zes getijke vierkanten tot grens; zie: Kubus, Teerling, Hexaëder.
- Zet** (daad van zetten), m. zetten: een goede -, op dam- of schaakbord; een geestige -, woord, gezegde; een domme -, strek; -**angel** (hoek of haak, die in vischwater wordt vastgelegd), m. -s, ook: -lijn; -**baas**, m. -bazen: in dat café is hij maar -, zaakbeheerder, loonkastelein; -**boer** (huurling, pachter), m. -en; -**bok** (boekdr. werktafel van den letterzetter), m. -bokken; -**bord** (scheepst. plank, dienende om het bord eener sloep te verhoogen), o. -en.
- Zet'el** (stoel, troon), m. -s: de koninklijke -; fig. de -der regering, plaats van het rijksbestuur, ('s-Gravenhage), verder: verblijf, plaats van vestiging.
- Zet'elen** (gezetten zijn in een zetel, zitten), ik zetelde, heb gezeteld; fig. gevestigd zijn: de regering van ons land zetelt in Den Haag.
- Zet'fout** (drukfout), v. -en; -**haak** (letterzetter: werktuig, van nieuwzilver of ijzer, lang ± 0.30 M. en bestemd om er 9 of 10 regels in te zetten), m. -haken; -**kastelein** (herbergier, die de nering voor een ander doet), m. -s, zie Zetbaas; -**lijn** (boekdr. metalen plaatje, om de regels of linies te scheiden), v. -en; -**lijn** (visscherij. lijn met angels, die in 't water wordt gezet om visch te vangen), v. -en, zie Zetangel; -**machine** (boekdr. machine tot het zetten van letters), v. -s; -**meel** (wit poedermeel van granen, maïs en aardappelen), o. gmv., zie ook: Broodwortel; -**schipper**, m. -s: hij is maar -, loonschipper, het schip behoort een ander; -**sel** (van thee, koffie), o. -sels: een -thee; -**sel** (boekdr. het gezette gedeelte v. e. boek of van een vel druks), o. gmv.
- Zet'ten** (fact. van zitten: doen zitten, een plaats geven, plaatsen), ik zette, heb gezet: een boek in de kast -; een diamant -; koffie, thee -, bereiden; iets op het papier -, schrijven, opstellen; zegsw. iemand iets betaald -, zich wreken; ik kan hem of haar niet -, lijden, uitstaan; alles op haren en snaren -, zie Snaar; iem. een hak -, zie Hak.
- Zet'ter** (boekdr. letterzetter), m. zettters.
- Zet'ter** (vaststeller of regelaar van de belasting voor elk der burgers), m. zettters: het college van -, d. i. de gezamenlijke zettters.
- Zetterij'** (werkplaats der letterzettters), v. -en.
- Zet'tol** (jongenstol, die door middel van een touw opgezet wordt), m. -tollen; zie: Werp-tol, Drijftol, Bromtol.
- Zeug** (wijfjesvarken), v. -en, ook: Zeuge.

Zeu'len (aan een touw of zeel voortslepen), ik heb gezeuld: *dees - leeftocht aan*, (Tollens).
Zeu'nje (varkenstrog), v. -s, -niën. gew.
Zeu'n'tje (de jongste matroos, de koksjongen, die het eetgerei moet schoonmaken), o. -s, ook: *Bakzeuntje*, zie Paai.
Zeur (*zeurkous*, zanik), m. en v. zeuren.
Zeur (vod, beuzeling, kleinigheid), v. -en.
Zeuren (zaniken, lastig zijn, plagend aanhouden), ik heb gezeurd: *lig daarover niet te -*; - over nietigheden, (C.O.)
Zeur'ig (zanikend, vervelend), bn.; -er, -st.
Zeur'kous (vervelende zaniker), m. en v. -kousen; zie *Zeur*.
Zeus, de Gr. hoofdgod; z. Jupiter; lees: *Zuis*.
Zeven (ziften, met een zeef zuiveren), ik zeefde, heb gezeefd: *het meel -*.
Ze'ven (vijf en twee), telw.: *de stad der - heuvelen*, (Rome), de - wijzen van Griekenland, (zie *Wijze*); als zn. v.: - is een heilig getal; twee -s, een - in het kaartspel; - **armig** (met zeven armen), bn.: een - e kroonluchter; - **blad** (zeker onkruid: hanepoot, drieblad of wilde vier), o. gmv.; - **bladig** (plank. hebbende zeven blaadjes), bn.: een - e bloemkelk; - **boom** (kegeldragende, heesterachtige boom in Z.-Europa), m. - boomen: de - bevat een krachtig plantenvergift, ook Zavelboom; - **daagsch** (tellende of durende zeven dagen), bn.: een - kind, een - e godsdienstoefening; - **de** (ranggetal), telw.: *de - dag der week, de - maand, op den -n Mei, Karel de - van Frankrijk (1422-'61)*; breukgetal: een - deel; - **dehalf** (zes en een half), telw., ook: *Zevendhalf*.
Ze'venderhande, - **lel** (van zeven soorten), bn.; **zevendhalfje** (voormalig muntstukje d. i. 6½ stuiver of twee en dertig en een halve cent), o. - halfjes, zie *Pietje*.
Ze'vengesternte (sterrenbeeld), o. gmv., ook Pleiaden; - **hoek** (meetk. veelhoek met zeven zijden en dus ook zeven hoeken), m. - hoeken; - **honderd** (d. i. 7 × 100), telw.; - **honderdste** (ranggetal), bn.; - **jaarsbloem** (roerkruid of droogbloem), v. - en: de - is een witte, gele, roode of bruine veldbloem, die, naar men zegt, zeven jaar nadat ze geplukt is de frissche kleur nog behoudt; in Z.-Afrika: - jaartje, o. - s: de nationale bloem, men maakt er bouquets, kransen enz. van; zie verder: *Volksbloem*; - **jarig** (tellende of durende zeven jaar), bn., zie *Zesjarig*; - **klapper** (stukje vuurwerk, dat zevenmaal knalt), m. - s; - **kleurig** (hebbende zeven kleuren), bn.: de - e regenboog; - **kruid** (riekende klaver), o. gmv.
Ze'venmaal (herhalingsgetal: zeven keer), bn. en bw., zie *Zesmaal*; - **mitslaarszen** (laarszen, waarmee stappen van zeven mijlen gedaan worden), v. mv.: *de reus met de -*, uit het sprookje van Klein Duimpje; fig. met - stapt hij nu over de financiële moeilijkheden heen; - **oog** (bloedvin of bloedweer), v. - en; - **slaper** (zeker knaagdier), m. - s, zie *Tuinslaper*; - **sprong** (zekere volksdans), m. - en; - **ster** (zevengesternte), v. gmv.; - **tal** (een getal van zeven dingen), o. - tallen: een - guldens, na een - dagen; - **tallig**, bn.: *het - stelsel*, rekenk. talstelsel, dat zeven tot grondslag heeft; - **voud**, o. - en: 35 is een - van 5; - **voudig**, bn. en bw.: een - e winst, iets - beloonen, spreekt. zevendubbel.

Ze'ventien (zeven en tien), telw.: *met - en*; - **daagsch**, bn.; - **de**, telw.; - **dehalf** (16½), bn.; verg. *Zes, Zeven*.
Ze'ventig (zeven maal tien), bep. telw., lees: *seventig*; *dat kost hem - gulden*; de - overzeters, nl. de 72 vertalers van het oude testament in het Gr., zie *Septuaginta*.
Ze'ventiger (iemand van zeventig jaar; ook: *wijn van 1870*; ook wel: een oorlogsschip met zeventig stukken), m. - s.
Ze'ventigjarig (tellende 70 jaar), bn.: de - e jubilaris; - **maal**, bn. en bw.; - **ste**, bn.; - **voud**, o. - en; - **voudig**, bn. en bw.; zie *Zes, Zeven*. (z = s).
Ze'venwouden, - walden (aandr. een der 3 voormalige kwartieren van Fr. nl. het Z. O.), o. mv.: - telt tal van dorpen (grietenijen) en de stad Sloten.
Zieh, wederk. vnv.: *hij geeft - veel moeite*; *zij wasschen -*; zie *Reflexief*.
Ziecht (kleine zeis met korten steel en handvat aan 't eind), v. - en; de - wordt met ééne hand gedreven, men maait er rogge mee.
Ziecht (eig. het zien: vertoon), o.: op -, bij vertoon; *betaalbaar acht dagen na -*, bijv. een wissel; *hij zond mij de boeken op -*, op beziens, ter inzage.
Ziechtbaar (gezien kunnende worden), bn. en bw.: een - bare maaneclips, waarneembaar; *de kust was door den mist niet -*, te zien; *hij is - verouderd, zienderoogen*; der. -st.
Ziechten (de roggehalmen met een zicht afstaan), ik zichte, ik heb gezicht.
Ziecht'koers (koers voor wissels, welke op vertoon betaalbaar zijn, *chèque-koers*, koers van zichtwissels), m. - koersen.
Ziedaar, tw.: uitroep van opwekking.
Zie'den (koken), het zood of ziedde, heeft gezoden: *zeep -*, *zout -*; - *de olie*; gezoden olie; zegsw. gezoden en gebraden, goed toebereid; fig. is dit w.w. zwak: *ziedde, gezied, b.v. hij heeft gezied, hij ziedde van toorn, kookte*.
Zie'gezagen (redupl. van *zagen*: krassen op een vooib; fig. zaniken, zeuren), ik heb geziegezaagd; *lig niet langer te - over je verlies*.
Zie'gezagen (zigzaglijnen), v. mv.: de polsdrager wandelt met den jager het jachtveld in vermoeiende - af, (C.O.)
Ziehter, tw.: uitroep als *Ziedaar*.
Ziek (onwel, ongesteld, lijdende, krank), bn.: een - kind, hij is er - van; *hij hield zich -*, alsof hij ziek was; - *zijn van verlangen*; *ik heb mij - gelachen*; -er, -st; zie: *Dood-*, *Maan-*, *Zeeziek*.
Ziek (een soort van achtervoegsel), b.v. *babbel-*, zeer geneigd tot; *praat-*, d. i. dolgraag pratende; *speel-*, erg speelsch, van een kind; *woetziek*, erg onrustig.
Ziek'bed (bed, waarop een zieke ligt), o. - bedden: ook altijd aan - bedden te staan, (Potg.)
Zie'ke (lijder, lijderes), m. en v. zieken.
Zie'kelijk (lijdende aan een ziekte), bn.: een - man, een - e vrouw; *die jongen heeft een - e kleur*; bij overdracht: *dat is een - denkbeeld*, ongezond, ongerijmd.
Zie'ken (ziek zijn, wegwijnen), ik heb geziekt: *hij ziet al zoo lang*; zie *Uitzieken*.
Zie'kenbezoek (het bezoeken van een zieke of van zieken), o. - en: *in de hospitalen zijn vaste dagen voor -*; - **boeg** (scheepst. plaats aan boord, waar de zieken worden verpleegd), m. - en; - **bus** (fondsje, door een aantal personen bij wekelijksche bijdragen bijeen-

gebracht, en waaruit de busdokter in geval van ziekte betaald wordt), v. -sen; -**fonds** (kapitaal, door gezamenlijke bijdragen verkregen en waaruit de leden trekken in geval van ziekte), o. -en; -**huis** (gasthuis, hospitaal), o. -zen; -**kamer** (vertrek, ingericht voor één of voor meer zieken), v. -s; -**moeder** (directrice van een ziekenhuis of van een ziekenzaal), v. -s; -**neurig** (volkst. chicaneurig), bn. en bw., zie Sikkeneurig. **Ziekenoppasser** (-verpleger), m. -s; -**oppasseres** of -**passer**, v.; -**oppassing** (-verpleging), v. gmv.; -**stal** (stal voor zieke paarden), m. -stallen; -**transport** (mil. een aantal zieken of gewonden, die vervoerd worden), o. -en; -**troost** (troost voor zieken), m. gmv.; -**trooster** (krankenbezoeker), m. -s; -**vader** (directeur van een ziekenhuis of v. e. ziekenzaal), m. -s; -**verpleegster** (zuster, die zieken verzorgt), v. -s; -**verpleger** (ziekenverzorger), m. -s; -**verpleging** (-verzorging), v. gmv., ook de inrichting zelf; -**wagen** (lage transportwagen voor zieken), m. -s; -**zaal** (zaal met bedden voor zieken in hospitaal of ziekenhuis), v. -zalen; -**zuster** (zuster-verpleegster), v. -s. **Ziek'te** (het ziek-zijn, storing in de werking van een of meer der organen), v. ziekten: een besmettelijke -, zij sterven aan dezelfde -, dit kind lijdt aan de Engelsche -, zie ald.; een - der ziel: de verveling is een -, waarvoor arbeid het beste geneesmiddel is; de - der geleerden, overspanning der hersenen en uitputting (zie Bild. beroemd gedicht van dien naam); ook, Neurasthenie; -**beschrijving** (beschrijving van het verloop eener ziekte), v. -en; -**geval** (een geval v. ziekte), o. -len; -**klem** (klem of oorzaak eener ziekte), v. -en; -**proces** (gang, d. i. ontstaan, opkomst en wijking eener ziekte, ziekteverloop), o. -processen; -**stof** (stof, waardoor zieke ziekte veroorzaakt wordt), v. -stoffen, zie Bactil, Microbe, Bacteriën; -**verlof** (O.-I. verlof naar Europa wegens ziekte), o. -verloven; -**verloop** (ziekteproces), o. gmv.; -**verschijnsel** (ziekteteeken), o. -en. **Ziel, zie'le** (onstoffelijk deel van den mensch), v. zielen: de mensch bestaat uit - en lichaam; bij mijn - en zaligheid, bij al wat mij dierbaar is; ter -e gaan, eig. naar de plaats gaan, waar de zielen der afgestorvenen zich bevinden, sterven, zie Patres; er was geen levende - meer op straat, mensch; een trouwe, een eerlijke -, dienstbode, vrouw: dat was zuinig meende de -, (Mult.); ook, hoofdpersoon, leider: hij was de - der vereeniging, de - van den opstand; geld is de - van den handel; bij overdracht: de - van een veeren pen, het droge, vliezige deel in de schacht; de - van een kanon, de inwendige ruimte, de holte voor het projectiel; de - van een flesch, kegelvormige opdeuking in den bodem; de - van een uewerspoel, de spil; zegsw. zijn - in lijdzaamheid bezitten, gelaten het ongelijk, het ongeluk verdragen; met zijn - onder den arm loopen, zich al rondslechterend vervelen; iemand op zijn ziel komen, hem aflossen, plat. **Ziel** (inwoner, bewoner), v. -en: Nederland telt bijna 6 millioen -en; een stad van 25 duizend -en. **Zie'lgrootheid** (grootheid van ziel, edelaardigheid), v. gmv.; -**leed** (zielesmart),

o. gmv.; -**leven** (geestelijk leven), o. gmv.; -**lijden** (gemoedssmart), o. gmv. **Zie'lenadel** (edelheid van karakter, edelaardigheid van gemoed), m. gmv.; -**herder** (zielzorger, vooral een pastoor, en verder elke geestelijke), m. -s; -**tal** (het aantal bewoners, inwoners v. stad of land), o. gmv. **Zie'lesmart**, ook: Ziels'smart (bitter zieleleed, knagend verdriet), v. gmv.; -**strijd**, ook: Ziels'strijd (strijd in het gemoed), m. gmv.; -**vreugde**, ook: Ziels'vreugde (innige vreugde), v. gmv. **Zie'lig** (jammerlijk, treurig, beklagenswaard), bn.: hoe -! hij zag er zoo - uit; ook: van allen verlaten, eenzaam: - stonden de vluchtelingen langs den rand v. d. weg. **Ziel'kunde** (de leer v. h. wezen en de vermogens der menschelijke ziel), v. gmv., z. Psychologie; -**kundig** (met de zielkunde in verband staande, de zielk. betreffende), bn.: een - woordenboek, een - onderzoek, -e stellingen; -**loos** (zonder ziel, dood), bn.: een lijk is een - overschot van een mensch; (natuur) is - lieflijk en reedloos wreed (De Gén.); -**mis** (mis of dienst voor een overledene), v. -missen, zie Requiem-mis; -**pijnigend** (de ziel smart veroorzakend), bn.: het - dobberen tusschen hoop en vrees (C. O.); -**roerend** (de ziel roerend, zeer aandoenlijk), bn. en bw.: - is de nieuwijsaarswensch van mijn krantenman, (Jonath.) **Ziels'angst** (grootte onrust), m. -en; -**bedroefd** (innig bedroefd), bn.; -**blijde** of -**blij** (innig blij), bn.; -**genoegen** (oprecht genoegen), o. gmv.; -**kracht** (kracht of sterkte van wil of gemoed), v. -en; -**kwelling** (knagende onrust, wroeging), v. -en. **Ziels'hefhebben** (innig beminnen), ik had - lief, heb - liefgehad: iem. -, eig. zoo lief als zijn eigen ziel, Bijbel, I Sam. 18: 1; -**rust** (gemoedsrust), v. gmv.; -**veel** (innig veel, eig. zooveel als van zijn eigen ziel), bw.: ik hield - van hem; -**verdriet** (verdriet, dat diep in de ziel gevoeld wordt), o. gmv.: hij kwijnt door -; -**verhuizing** (het overgaan der ziel bij het sterven in eenig menschelijk of dierlijk lichaam), v. -en: de Egyptenaren geloofden aan de -, evenzoo de Keltische Druiden, nog de Hindoes; ook: Metempsichose; -**vermogen** (kracht der ziel), o. -s; -**verrukking** (opgetogenheid der ziel), v. gmv.; -**vervoering** (geestdrift, zie Vervoering), v. gmv.; -**vriend** (innig geliefde vriend), m. -en; -**vriendin** (innig geliefde vriendin), v. -nen; -**ziekte** (ziekte van de ziel), v. -n: melancholie is een -. **Zie'ltogen** (op sterven liggen), zij heeft gezichttoog: de gekwetste lag te -; drie of vier -de blikjes, (C. O.), stervend; -**verheffend** (de ziel of den geest in een verheven stemming brengend), bn.: een - schouwspel, die samengestroomde menigte in den gebede, stichtend, aangrijpend; -**verkooper** (ronselaar in soldaten of matrozen), m. -s, vero.; -**verkwikkend** (verheffend, troostend), bn.: een -e gedachte, opbeurend; -**zorger** (zielenherder, geestelijke der parochie), m. -s; ook: -verzorger, m. -s. **Zien** (waarnemen met het oog), ik zag, heb gezien: oogen hebben en niet -, slecht waarnemen, bij uitbr. sufferig of dom zijn; zie ook: Myop, Daltonisme, Presbyoop; wij - nooit menschen, bezoek ontvangen; men ziet

hem naar de oogen, iem. erg ontzien; iets over het hoofd —, niet letten op, het niet bemerken, er niet aan denken; door de vingers —, verschoonen; iem. op de vingers —, hem streng controleeren, bevitten; uit eigen oogen —, een eigen oordeel hebben; iemand gaarne —, Vl. van iem. houden: uwe goede moeder ziet u zoo gaarne, Jan! (Consc.)

Zien'de (kunnende zien), bn.: blinden maakte Hij —; zegsw. — blind zijn, te groot van vertrouwen zijn en bedot worden; als zn. (persoon, die ziet), m. en v. ziennden.

Zien'deroogen (merkbaar), bw.: de zieke gaat — vooruit, zóó, dat men het goed zien kan.

Zie'ner (fig. profet), m. zieners: de — van Pathmos, de. Evangelist Joannes: Da Costa, de dichter—; —s**bl**ik (blik van een ziener), m. —ken; —soog (zienersblik), o. —oogen.

Zien'tijk (zichtbaar), bn. en bw.: werd de toekomst — voor mijn oog! (Staring).

Ziens'wijs, —wijze, v. —wijzen: wat is uw —? menning, gevoelen, opvatting.

Zier (fig. iets zeer kleins), v.: geef mij een —tje zout, een weinig, een bewijsje, zie ald.; een —tje melk; ik geef er geen — om, volstrekt niets; fig. nog een —tje geduld, de man heeft geen —tje gevoel.

Ziezoo', tw.: —, dat is alweer klaar!

Zift (zeef), v. ziften.

Zift'en (met een zeef zuiveren), ik ziftte, heb gezift: het meel —, zie: Buil of Buidel; fig. gij ligt altijd te —, vitten, haarklooven; —er, m. —s, zie Muggenzifter.

Zig'euner (gewone naam voor heiden), m. —s, zie: Gipsy, Gitano, Zingari; —achtig (zooals een Zigeuner), bn. en bw.: de Indianen in Suriname houden van een — bestaan; —in' (vrouw. Zigeuner), v. —nen; —k**amp**, o. —en; —leven (fig. zuervend leven), o. gmv.; —troep (—bende), m. —troepen.

Zig'zag (zigzaglijn), m. —s.

Zig'zaglijn (Fr. gebroken lijn, met uit- en inspringende hoeken), v. —lijnen: de loopgraven werden in — gegraven, d. i. zigzagwijze.

Zig'zagswijs, —wijze, bw.: het pad liep — tegen den berg naar boven, als een zigzaglijn.

Zij (zijde, kant), v. zijden.

Zij, **zij'de** (weefsel, vervaardigd uit de afgesponnen draden der zijderups-cocons), v. gmv.

Zij'altaar (altaar ter zijde v. h. hoofdaltaar), o. —altaren; een — vindt men in een zijbeuk.

Zij'beuk (ruimte, ter zijde van het groote schip of middenschip eener kathedraal), m. —en: de —en zijn door de pilaren van het middenschip gescheiden; St.-Jan in Den Bosch heeft ten N. en ten Z. twee —en; ook, Zij'schip.

Zij'de, **zij** (grensvlak, kant), v. zijden: de —n van een huis, de —n van een driehoek; men kwam van alle —n, de westelijke —eener stad; een oom van moeders —; zegsw. iets ter — leggen, als afgedaan beschouwen; iemand op zijn — hebben, hand; zie: Keerzijde, Linker—, Rechter—, Voorzijde, enz.

Zij'de, **zij** (stof, zijden weefsel), v. gmv.: zegsw. — bij iets spinnen, zie: Spinnen, alsmede Merk—, Stop—, Stik—, Vlokszijde.

Zij'deap (klein Z.-Amerikaansch aapje met lange, zijdeachtige haren), m. —apen.

Zij'deachtig (lijkende op zijde), bn.: —e haren; —cultuur (het kweken van zijderupsen en het behandelen der zijdecocons), v. gmv.; —fabriek, v. —en; —fabrikant

(eigenaar van een zijdefabriek), m. —en; —industrie, v. gmv.: de — bloeide in de 17e eeuw o. a. te Utrecht en te Haarlem.

Zij'delings, bw.: hij keek mij — aan, van ter zijde, ook: Zijlings; —l**ings**ch (van ter zijde), bn.: een —e blik; erfgenamen in de —e linie, niet rechtstreeksche; ook, Zijlingsch.

Zij'demolen (molen of machine voor de bereiding van zijde), m. —s; —molentje (haspeltje voor zijde), o. —s.

Zij'den (van zijde), bn.: een — japon, een —zakdoek; fig. —lokken, zeer zachte.

Zij'denhemd'je (sfin, geel appeltje met zeer zachte, dunne schil), o. —s.

Zij'denhoed (hooge hoed voor heeren), m. —en; spreekt.: den hoogen zijden op hebben, deftig of pontificaal gekleed zijn.

Zij'deplant (Amerikaansche plant, ook in onze duinen: met een zijdeachtige kuif aan de zaden), v. —en.

Zij'dereeder (—fabrikant), m. —s.

Zij'derups (lichtgrijze rups v. e. nachtwinder, zijde worm), v. —en: de — voedt zich met de bladeren van den moerbeiboom; zij spint zich na 30 dagen etens in drie etmaen in, d. i. vormt in ééne minuut 35 cM. draad op den cocon; zie Zijde worm.

Zij'despinnerij, v. —en; —staart (pestvogel), m. —en; —stof (hoofdbestanddeel van de zijde), v. —fen; —twijuder (iemand, die zijden garen dubbelt), m. —s; —twijuderij (werkplaats van den zijdetwijnder), v. —en.

Zij'deverver (iemand, die zijde verft als bedrijf), m. —s; —ververij, v. —en.

Zij'dewee (pijn in de zij, pleuris), o. gmv.

Zij'deweever (iemand, die zijde weeft als bedrijf), m. —s; —weverij (het zijdeweeven), v. gmv., (de werkplaats van den zijdeweever), v. —en.

Zij'dewinkel (winkelv. zijden stoffen), m. —s.

Zij'deworm, **zij'worm** (zijderups), m. —en: de — werd in 555 n. C. uit China in Konstantinopel overgebracht door twee monniken.

Zij'deweer (sabel, degen), o. —geweren. vero.

Zij'gang (gang ter zijde of aan den zijkant), v. —en; fig. hij gaat —en, hij gaat niet recht door zee, handelt niet oprecht.

Zij'gen (sijpelen, neerdruppelen), het zeeg, heeft en is gezegen: het water door een filter laten —, melk door een teems doen —.

Zij'gen (een vloeistof filtreren), ik zeeg, heb gezegen: de melk —.

Zij'gen (in onmacht vallen), zij zeeg, zij zegen, zijn gezegen: zij — langzaam neder d. i. flauw vallen, bewusteloos worden.

Zij'kamer (kamer ter zijde), v. —s; een — bij de voordeur is meestal een entrée-kamer, spreekkamer.

Zijl (waterloop, ook, uitstromingssluis; Friesl. en Gr.), v. zijlen; vergel. Blokzijl, Delfzijl.

Zij'laan (laan, ter zijde voerend), v. —lanen.

Zij'lijn (spoorlijn ter zijde), v. —lijnen: de trein werd op een — gebracht.

Zij'linie (zijlijn: afstammelingen van broeders- of zusterskinderen), v. gmv.: hij behoort tot een — van dat adellijk geslacht.

Zij'lings, bw., zie Zijdelings.

Zijl'vestenij (in Groningen gebruikelijk voor waterschap), v. —en; —vest (mede-bestuurder van een waterschap), m. —s; —vestershuis (gebouw voor de vergadering der zijlvesters), o. —zen; —waarder (sluismees-ter), m. —waarders.

Zijmagen (bloedverwanten uit de zijlinie), m. en v. mv.

Zijmuur (muur aan den zijkant), m. - muren.
Zijn (bestaan, leven; zich bevinden, voorhanden zijn), ik ben, was, wij waren, ik ben geweest: *God is, bestaat; hij is niet meer, leeft; hij was toen op Java, bevond zich; er is geen geld meer; het was in 1572, geschiedde.*

Zijn (het zijn, het leven, het bestaan), o. gmv.
Zijnent, te -, bijw. uitdr.: *ik kom dikwijls te -, in zijn huis, bij hem, in zijn woonplaats; -halve*, bw.: *doe het maar -, om hem, d. i. uit genegenheid tot hem; -wege*, bw.: *ik groet u -, namens hem; -wil*, om -wil, (zijenthalve, ter wille van hem), bw.

Zijnerzijds (van zijn kant), bw.: - heb ik geen tegenwerking te vreezen.

Zijp (waterloop, wetering), v. zijpen.

Zijpad (pad ter zijde af), o. - paden: - paden opgaan, den rechten, eervollen weg verlaten.

Zijpelen, zie Sijpelen.

Zijreeden (zijde maken, - twijnen), o. gmv.

Zijreeder (zijdebereider), m. - reeders; - reederij (zijdefabriek), v. - reederijen.

Zijrschip, o. - schepen, zie Zijbeuk.

Zijrivier (bijrivier van een hoofdstroom), v. - rivieren: de - rivieren van den Rijn.

Zijspoor (spoorlijn ter zijde, nl. van de hoofdlijn af), o. - sporen, zie Zijlijn.

Zijstraat (straat, die van de hoofdstraat afloopt), v. - straten; - stuk (stuk, dat de zijde vormt van iets), o. - stukken; - tak (bijtak), m. - takken: een - v. e. rivier.

Zijste (verkleinw. van zijde), o. zijtes: ik heb zes - s volgeschreven, kantjes.

Zijwaarts (ter zijde), bw.: hij ging -.

Zijwaartsch, bn.: een - e beweging, in de richting van ter zijde.

Zijwand (rechter- of linker muur), m. - en.

Zijweg (weg ter zijde), m. - wegen: fig. op - wegen dolen, zijn doel uit het oog verliezen.

Zijworm, m. - en, zie Zijde worm.

Zikkeneurig, bn., z. t. betere Sikkeneurig.

Zilt (verwant met zalt of zout), bn.: *het - e water der zee, zoutachtig; - e tranen schreien; het - e nat, de zee; - er, - st.*

Ziltig (zoutig), bn.: *dit water is min of meer -; ziltiger, - tigst.*

Zilver (edel metaal van blank-glanzende kleur), o.: de waarde van 1 KG. zilver 0.985 fijn is wettelijk bepaald op f 65; een horloge van -; *Russisch -*, mengsel van zilver en andere metalen; *nieuw -*, mengsel van zink en nikkel; fig. *haren van -*, spierwitte haren, dicht. *het - des ouderdoms; - aanmunting* (het slaan in de munt van zilvergeld), v. gmv.

Zilveraap (kleine zilverkleurige aap in Z.-Am. aan den Amazonen-stroom), m. - apen.

Zilverachtig (lijkende op zilver), bn.; -er, -st: een - e schijn of glans; - e bladeren, de - e duiveveer; - **ader** (een lange, smalle laag zilverstof in een zilvermijn), v. - en, - s, verg. Goudader; - **beuk** (witte beuk), m. - en; - **blad** (onkruid in moestuinen, ook: duivelsmelk, tuinwolfsmelk), o. gmv.; - **blank** (blank als zilver), bn.: een - e hand, de - e zwaan, een - e visch; -

- **blende** (erts, waaruit zilver wordt verkregen), v. gmv.; - **bons** (muntpapier in coupures van f 1, f 2.50, f 5: tijdelijk uitgegeven krachtens de wet van 6 Aug. 1914), m. mv.; - **draad** (tot draad getrokken zilver), o.: een broche van fijn -; een -, m. - draden.

Zilveren (van zilver), bn.: *dat zijn - lepels, - kandelaars; fig. zij vierden hun - bruiloft, 25-jarig huwelijksfeest; een - ambtsfeest; - haren, zilverwit; een - sleutel, fig. geld, waarmee, zegt men, alle sloten opengaan; zegsw. over - schijven doen loopen, in treine brengen, door middel van geld.*

Zilvererts, o. - en, zie Zilverblende;

- **fazant** (zilverkleurige fazantachtige vogel), m. - en; - **gaas** (zilverkleurig gaas), o. gmv.;

- **geld** (baar geld in zilver, zilveren muntstukken), o. gmv.: *al mijn - is op; - kast* (kast als bewaarplaats van zilverwerk), v. - en; - **kleurig** (de kleur hebbende van zilver), bn.: een - vischje; - **koers** (de marktprijs van het zilver), m. - en, z. Koers.

Zilverlakensche, m. - n, zie Fazant; - **ling** (oude Joodsche munt of zilveren sikkel, waarvan men de waarde schat op f 1.25 a f 1.50), m. - en: Judas ontving voor zijn verraad 30 - en, d. i. ± f 40; - **leening** (staatsleening, waarvan de rente in zilver voldaan wordt), v. - en, zie Metalliek; - **meeuw** (dierk. zeemeeuw, wat kleiner dan de mantelmeeuw), v. - en: de - heeft blauwgrijze rugveeren die aan zilverkleur doen denken, hij bezoekt 's winters onze kusten; - **mijn** (mijn, waaruit zilver gewonnen wordt), v. - en: de koper- en zilvermijnen van Servië; - **munt** (munt van zilver), v. - en; - **oplossing** (- smelting), v. - en; - **oxyde** (verbinding van zilver en zuurstof), o. gmv.

Zilverpapier (papier, aan éénen kant verzilverd, zie Goudpapier), o. - en; - **plavler** (in Friesland de goudkievit), v. - en;

- **poeder**, - **poeler** (fijn verdeeld zilverstof), o. gmv.; - **populier** (witte populier of abeel), m. - en; - **prijs** (- koers), m. - prijzen; - **productie** (-winning in de mijnen), v. gmv.; - **proef** (onderzoek naar het gehalte van zilver of naar het percent zilver, dat het zilvererts bevat), v. - proeven.

Zilverreiger (een soort van reiger, in ons land zeldzaam, ook: aigrette-reiger), m. - s: de - leeft aan de poelen en meren van Hongarije; zie Aigrette.

Zilverrente (rente van een zilverleening, zie ald.), v. gmv.; - **smid** (bewerker van zilver; iem. die zilveren voorwerpen maakt en herstelt), m. - smeden; - **smidswinkel** (winkel, ook werkplaats van den zilversmid), m. - s; - **vloot**, v. - vloten: Piet Hein veroverde een der - vloten, op 9 Sept. 1628; - **vos** (donkergrijze vos der poolstreken, wiens huid of pels zeer fijn bont oplevert), m. - sen: een bijzonder goede huid van een - heeft een waarde van f 9600; het donkere bont is doorsprenkeld met zilverbaren; - **werk** (voorwerpen van zilver), o. - en, zie: Goud- en zilverwerken; - **wilg** (witte wilg met zilverkleurige bladeren), m. - en; - **wit** (wit als zilver), bn.: een - witte haarlok.

Zin (zielsvermogen), m. zinnen: *de mensch heeft vijf - nen; waar zijn uw - nen? verstand; zijn - nen bij elkaar houden; van zijn - nen beroofd zijn; niet goed bij zijn - nen zijn; dat streelt de - nen; dat schoot mij in den -, gedachte; zegsw. veel hoofden, veel - nen, meeningen, richtingen, zienswijzen.*

Zin (lust, begeeren), m. zinnen: *hij had zijn - nen gezet op die studie; naar zijn eigen - kunnen handelen; je moet je eigen - doen; hij heeft zijn - gekregen, wil.*

- Zin** (beteekenis), m. gmv.: de letterlijke en de fig. zin van een woord of een uitdrukking; ik snap den — niet van wat er staat; een woord in verkeerden — opvatten; zie: Dubbelzinnig en Zinverwant.
- Zin** (wijze, manier), m., in: alleszins, anderszins, eenigszins, geenszins, veelszins, z. ald.
- Zin** (spraak in woorden uitgedrukte gedachte), m. zinnen: de hoofdeden van een — zijn onderwerp en gezegde; een beknopte —, een elliptische —; zie: Hoofdzin en Bijzin.
- Zin'bouw** (spraak de samenstelling van een zin), m. gmv.; ook: Zinsbouw.
- Zincographie** (afbeelding op zink, door chemische werking verkregen), v. —ën.
- Zin'deel** (spraak lid of deel van een zin), o. —deelen; ook: Zinsdeel.
- Zin'deljk** (proper, net), bn. en bw.: een — e huisvrouw, een — e bediening; — werken; — er, — st; — held (properheid, reinheid), v. gmv.
- Zin'duiding** (verklaring, aanduiding van de beteekenis van een zin), v. —en.
- Zinga'ri** (It. naam voor Zigeuner), m. —'s.
- Zin'gen**, ik zong, heb gezongen: een lied —; altoos hetzelfde liedje —, hetzelfde onderwerp aanroeren; ik zing den ondergang van d'eersten wereldgrond, (Bild.), bezing, dicht over; bij overdracht: het water begint te —, koken, suizen, bruisen; — er (zanger), m. —s.
- Zin'gend**, bn. en bw.: de — e vogels, die zingen; een — e Mis, mis met liturgischen zang, zie Stil; — spreken, op zingenden toon.
- Zin'genot** (genieting, die de zinnen streelt), o. gmv.: aan — verslaafd zijn; — najagen.
- Zink** (zeker blauwachtig-wit metaal), o. gmv.: — bestaat niet in gedegen toestand, maar in verbinding met andere metalen, zie: Galmei en Zinkblende.
- Zink'blende** (zink, vermengd met zwavel), v. gmv.; zie Blende.
- Zin'ken** (zakken, omlaag gaan), het zonk, is gezonken: het schip gaat —; in de modder —; in diepen slaap —; den moed laten —, zakken; fig. hij is diep gezonken, zedelijk diep gevallen; — sel (bezinksel), o. —s.
- Zin'ken** (van zink gemaakt), bn.: een — dak.
- Zink'gat** (loosgat v. e. sloep), o. —gaten.
- Zin'king** (ziekelijke aandoening door kou-vatten ontstaan), v. —en; zie Catarrh.
- Zink'laag** (aandr. aardlaag, waarin zink gevonden wordt), v. —lagen.
- Zink'lood** (peillood, dieplood), o. —looden.
- Zink'oxyde** (verbinding van zink met zuurstof), o. (x = ks).
- Zink'put** (gemetselde put zonder bodem), m. —putten; zegsw. dit gaat in den —, is verloren.
- Zink'roer** (een ouderwetsch vuurroer of pistool), o. —roers, —roeren.
- Zink'stuk** (steenbestorting), o. —ken: een — is gevlochten rijswerk of een teenen horde, met steenen bevracht, men laat dat op den bodem zinken, om een vasten grondslag voor metselwerk of voor dijkbouw te verkrijgen.
- Zink'wit** (zinkoxyde als bestanddeel van witte verf), o. gmv.; — wittfabriek, v. —en.
- Zinle'dig** (zonder inhoud), bn.: een — gezegde, zonder beteekenis, een — opstel, een — e brief.
- Zin'lijk**, **zin'neljk** (door middel van de zinnen plaats hebbend), bn. en bw.: een — e waarneming; fig. de zinnen streelend: — genot, — e vermaken; ook, zingenot beminneend: een — mensch; — er, — st.
- Zin'loos** (zonder zin), bn.: een — opstel, zonder beteekenis, inhoud; een — gezegde.
- Zin'nebeeld** (zinnelijk waarneembaar teeken, dat iets abstracts uitbeeldt), o. —en: het anker is het — der hoop, de haan is het — der waakzaamheid; zie Symbool.
- Zinnebeel'dig**, bn.: een — e voorstelling, een zinnebeeld bevattende; zie: Allegorischen en Symbolisch.
- Zin'neljk**, bn. en bw.; zie Zinlijk.
- Zin'neloos** (zonder verstand), bn. en bw.: een — looze vrouw, beroofd van of zonder zinnen; fig. onzinnig, dwaas: — gesnap; — loozer, — t; — loos'heid, v. gmv.
- Zin'nelooze** (iemand, die zinneloos is), m. en v. —loozen; verg. Idioot.
- Zin'nen** (peinzen, denken), ik zon, heb gezonnen: hij zat op wraak te —; ik zat er eens op —, d. i. het overdenken; verg. Bezinnen.
- Zin'nenwereld** (de wereld der zinnen, de stoffelijke wereld), v. gmv.
- Zin'nepel** (tooneelmatige, allegorische voorstelling der 17e eeuw), o. —spelen: de — spelen gaven personificaties, d. i. de personen, die optraden, stelden de een of andere deugd of ondeugd voor en hielden bespiegelende dialogen over zedenkundige, politieke of godsdienstige vraagstukken.
- Zin'rijk** (geestig, vernuftig, vol beteekenis), bn. en bw.: een — woord, een — gezegde, een — e fabel; — er, — st; — held, v. gmv.: de — der Bijbelsche parabelen, diepe zin.
- Zins'bedrog** (bedrieglijke waarneming door de zinnen), o. gmv.; — bedwelmning (het bedwelmd-zijn der zinnen), v. gmv.: — door opium of jenever, zie Bedwelmd; — begoocheling (zinsbedrog, zinsmisleiding), v. —en.
- Zins'bouw**, m. gmv.; ook, Zinbouw.
- Zin'scheiding**, v. gmv.; zie Punctuatie.
- Zins'deel**, o. —en; zie Zindeel.
- Zins'snede** (deel van een volzin), v. —sneden.
- Zins'ontleding** (het ontbinden van een zin in leden en de benoeming van deze), v. —en.
- Zin'spelen**, ik heb gezinspeeld: hij was aan 't — op uw geringe afkomst, doelen op, bedektelijk wijzen op; — ing (toespeling, meer of min bedekte aanduiding), v. —en.
- Zin'spreuk** (kernspreuk: leus, devies, vooral op wapens voorkomend), v. —en: elke rederijkerskamer had haar —; de — der Haarlensche kamer was: Trouw moet blijcken; zie: Motto en Leus; — ig (den vorm hebbend van, op de wijze van een zinspreuk), bn. en bw.
- Zins'toon** (de toon, waarop elk der verbonden zinnen in den samengestelden volzin wordt gezegd, gelezen, om de eenheid van dien samengestelden volzin te doen uitkomen), m. gmv.
- Zin'storende** drukfout (letterfout, die de beteekenis van een volzin doet verloren gaan, b.v. in voor en, men voor mijn, enz.), v. —en.
- Zins'verband** (betrekking of verhouding tusschen twee zinnen), o. gmv.
- Zins'verbijstering** (een soort van tijdelijke zinsverwarring of zinneloosheid), v. gmv.
- Zins'vervoering**, v. —en; zie: Geestvervoering of —verrukking en Extase.
- Zin'teeken** (schetteeken), o. —s: de — s dienen om de juiste opvatting van de zinnen en van hun verband te bevorderen, b.v. een punt, een komma, een vraagteeken, enz.
- Zin'tuig** (werktuig, waardoor een der zinnen werkt, orgaan v. een der zinnen), o. —tuigen.
- Zin'verwant**, bn.: uitvinden en ontdekken zijn — e woorden, d. i. synoniemen, omdat ze

bij heel gelijkbeteekenends een kenmerkend verschil van beteekenis hebben; — **verwantschap** (het overeenkomen in beteekenis van twee of meer woorden), v. gmv.: *er is — tusschen de woorden: achterklap, kwaadsprekendheid en laster*; zie Synonimiek.

Zionisme (het streven, om een Joodsch rijk te stichten in Palestina), o. gmv.

Zionisten (leden der vereeniging, werkend voor het zionisme), m. mv.; — **congres**, o. — sen: in 1897 werd het eerste — te Bazel gehouden, sedert kwam het elk jaar samen.

Zirkoon (donkerrood of geelrood edelgesteente), m. — konen, (stofnaam), o. gmv.: de —, die op Ceilon wordt gevonden, is groen-gelachtig; de — is v. h. geslacht der hyacinten.

Zit (het zitten), m. gmv.: *dat was een lange —; dat is een heel — je, reisje; die jongen heeft geen — in 't lijf*, kan zich niet rustig houden.

Zitbad (bad, dat niet liggend, maar zittend genomen wordt), o. — en; ook, de badkuip zelf.

Zitbank (bank, om op te zitten), v. — banken; verg.: School—, Tuin—, en zie Bank.

Zitdag (dag, waarop zitting wordt gehouden), m. — dagen: de — eener rechtbank; de — van een ontvanger, tot het ontvangen of innen van belastingen; — houden, zie verder Zitting.

Zitje (plekje, plaatsje), o. — s: een lief —.

Zitkamer (woonkamer, huiskamer), v. — s.

Zitplaats (plaats, om te zitten), v. — en: een amphitheater van — plaatsen.

Zittem (gezet en zijn), ik zat, heb en ben gezeten: *hij zit op een bank; ga —, m'nheer*: neem plaats; *in den raad —*, raadslid zijn; *de vogels — op een tak*, rusten; *fig. aan het roer —*, regeeren; *op den troon —*, heerschen; *waar mag zij toch —?* blijven; *iemand laten —*, verlaten; *op water en brood —*, in de gevangenis; *mijn oom zit er goed of warm in*, is welgesteld; *ergens veel geld in laten —*, bij verluizen; *die jas zit u goed*, past, kleedt; *het rittuig bleef in de sneeuw —*, steken; *in de veriegegenheid —*, zijn.

Zittem (in de gevangenis zijn), hij zat, heeft gezeten: *hij heeft drie maanden gezeten*.

Zitend, bn.: een — leven leiden; een kleermaker heeft — werk, waarbij hij moet zitten.

Zitting, v. — en: de — van een stoel, van een canapé, zitplaats; *fig. — houden*, vergaderen, ook: ergens zijn, b.v. als ambtenaar, om menschen te spreken; — nemen in den gemeenteraad, als lid plaatsnemen.

Zittingsjaar (jaar, dat verloopt tusschen de opening en de sluiting b.v. van de Tweede Kamer), o. — jaren: in dit — zal dit ontwerp van wet aan de orde gesteld worden.

Zitvlak (achterste), o. — vlakken.

Zo'de, zoe, zool (verwant met zieden; wat gekookt wordt of is, kooksel), v. zoenen: een — visch; een zootje, zootje, o. — s.

Zo'de (afgestoken stuk gras, graszode), v. — n; zootje; zegsw. dat brengt of zet geen — n aan den dijk, zie Dijk.

Zo'de ploeg (werktuig, dat gebruikt wordt om zoden te steken), m. — en; — snijder (— ploeg), m. — s; — werk (het snijden, lichten en leggen van zoden), o. gmv.

Zodiak (zie dierenriem), m. gmv.: de — is gedeeld in 12 vakken van 30°, wier namen zijn: de Ram, de Stier, de Tweelingen; de Kreeft, de Leeuw, de Maagd; de Weegschaal, de Schorpioen, de Schutter; de Steenbok, de Waterman, de Visschen; de eerste drie heeten Lente-teekens, de drie volgende Zomerteekens, enz.

Zodiakaallicht (sterrenk. kegelvormig lichtschijnsel vóór zonsop- en na zonsdangang, dierenriemslicht), o. gmv.

Zoek (verloren, weg), bw.: — zijn, — raken, enz.; *mijn hoed is —*, niet te vinden.

Zoekbrengen (met beuzelingen doorbrengen), ik bracht —, heb — gebracht: *den tijd —; veel tijd — met iets*, verkwisten.

Zoeken (trachten te vinden), onr. ik zocht, heb gezocht: *naar een boek —*, *fig. e. betrekking —*, *eigen voordeel —*, beoogen; *ruzie —*, willen hebben; *iemand — te bedriegen*, beproeven.

Zoeklicht (sterk geconcentreerde elektrische stralenbundel, welke men op een bepaald punt kan laten vallen), o. — lichten: de — lichten zijn van dienst, vooral in oorlogstijd, op oorlogsschepen, in belegerde vestingen, enz.

Zoekmaken (oorzaak zijn, dat iets verloren gaat), ik heb — gemaakt: *het kind heeft het boekje — gemaakt*, men kan het niet vinden; *fig. veel geld —*, verteren, verkwisten.

Zoekraken (verloren raken), het is zoekgeraakt: *die krant is — geraakt*, een bril kan —.

Zoel (zacht, lauw), bn. en bw.: *het is — weder*, vrijwarm; — er, — st; — held (zachte warmte), v. gmv.; — te (lauwe wind), v. gmv.

Zoeloe-kaffer (een der rassen van Kaffers in Z.-Afrika), m. — kaffers.

Zoemen (klankn. een gonzend geluid maken), de bij zoemde, heeft gezoemd: — de insecten.

Zoen (verzoening, vrede), m. gmv.; ook: boete, zie Zoengeld.

Zoen (kus), m. zoenen.

Zoenbloed (het bloed, door Jezus vergoten als zoenoffer), o. gmv.; — dood (dood als offerlam, ter verzoening), m. gmv.: de — van Christus.

Zoenen (kussen, omhelzen; ook: verzoenen), ik zoende, heb gezoend.

Zoengeld (geld, dat als boete werd betaald), o. gmv.; — offer (ook: zonde- en schuldoffer, tot vergiffenis nl. der zondenschuld), o. — s.

Zoet, bn. en bw.: *sukker, honig is —*; een — appel, — e koek; de — e inval, zie Inval; — er, — st; — e droomen, hoogst aangenaam; een — kind, braaf; een — woordje, (C. O.), vriendelijk; als zn. o.: 's levens — en zuur, lief en leed.

Zoetachtig (eenigermate zoet), bn.; — er, — st.

Zoeteboter (versche, ongezoeten boter), v.

Zoete (liefje, lieveling, schat), v. gmv. gnz.

Zoetboer (veeboer), m. — en: de — karnt de zoetemelk niet, maar verkoopt ze aan zijn klanten.

Zoetekauw (iem., die graag wat zoets eet, lekkerbek), m. en v. — kauwen.

Zoetekoek (koek met zoeten smaak, peperkoek), v. gmv.: zegsw. alles voor — opeten, zich laten welgevallen.

Zoetelen (spijs en drank in een leger verkoopen), ik heb gezoeteld; — aar (marketenster), m. — s; — aarster (marketenster), v. — s.

Zoetellefje (beminde, schat), o. — s. gmv.

Zoetemelk (versche koemelk), v. gmv.; — melksch, bn.: een — kaasje, van zoetemelk gemaakt; — melks'pap (pap van zoetemelk), v. gmv.

Zoeten (den. van zoet, nl. zoet maken), ik zoette, heb gezoet: *de chocolade is te zeer gezoet*, d. i. te veel gesuikerd.

Zoeten (zeer glad schaven), hij zoette, heeft gezoet; zie Zoetschaaf.

Zoeterd (lieverd), m. — s: ir. *dat is me een —!*

Zoetheld (het zoet-zijn), v. gmv.: de — van honig; ook: de — heden des levens, genoogens.

Zoethout (plant uit Z.-Europa, ook in ons land aangekweekt), o. gmv.: als handelswaar dienen stukjes van den wortelstok; het gekookte en verdikte sap van den wortel levert Drop; — **houtsulker** (suikerstof, uit zoethout getrokken), v. gmv.; — **houtwater** (af-treksel van zoethout), o. gmv.

Zoetig (min of meer zoet, zoetachtig), bn. en bw.: een — e smaak; die bessen smaken —.

Zoetigheid (snoepgoed, lekkers), v. —heden: keur van lekkers en zoetigheidjes.

Zoetjes, bw.: ga maar — te werk, zacht, be-daard, langzaam, zonder overijling; hij leest —, zingt —, niet overluid; zie Zachtjes.

Zoetklinkend (aangenaam van toon), bn.: een — e stem, een — e taal; — e melodieën; — luidend (welluidend, melodieus), bn.

Zoetrasp (rasp, om kleine onoffenheden weg te vijlen), v. —raspen.

Zoetreuikig (een zoeten reuk hebbend), bn.: een — vergif, honig is —.

Zoetsappig (eig. zoet en sappig; fig. laf, flauw), bn. en bw.: een — e perzik, een — antwoord; hij zette een — gezicht, vleidend; hij sprak erg —, overdreven vriendelijk, flauw; —er, —st.

Zoetschaaf (timm. schaaft met dubbelen beetel om het hout te gladden), v. —schaven.

Zoetvijn (smed. fijne vijl), v. —vijlen: de — over iets laten gaan, iets uiterst fijn afwerken.

Zoetvijen (met de zoetvijn bewerken; fijn afvijlen, polijsten), ik —vijlde, heb gezoetvield.

Zoetvloeiend (aangenaam klinkend), bn. en bw.: een — gedicht, liefelijk, welluidend; — e taal, mooi van klank; — e geluiden.

Zoetwater (drinkbaar water, rivierwater), o. gmv.; — **waterkrab** (die in zoetwater verblijft), v. —ben; — **waterplant**, v. —en; — **waterpoliep**, v. —en; — **waterschildpad**, v. —den; — **waterslak**, v. —ken; — **watervisch** (riviervisch), m. —visschen, de tegenst. zie: Zoutwatervisch.

Zoetzuur (zoet en tevens zurig), bn.: inge-legde morellen zijn —, sommige appels zijn —.

Zog (afleid. van zuigen: moedermelk), o. gmv.

Zog (spoor, kielwater), o. gmv.: het — van een schip; zegsw. in iemands — varen, hem volgen op zijn spoor: eigenlijk, voor 't gemak óf om 't voordeel.

Zoïlus: rhetor en criticus (285—247 v. C.), om zijn vitterijen op Homerus' Ilias en Odyssea als criticaster gebrandmerkt; fig. kwaadwillig bediller, kleingeestig criticus.

Zolder (bovenste ruimte van een huis, on-middellijk onder het dak), m. —s; zie: Ach-terzolder, Droog-, Graan-, Hooi-, Koren-, Turfzolder, zie ook: Beun en Beunhaas; — **deur** (deur naar den zolder), v. —en; — **en** (op den zolder brengen of bergen), ik zolderde, heb gezolderd: turf en hout —; — **gat** (opening, waardoor men op zolder komt), o. —gaten; — **ing** (plafond met balken, zolderwerk van planken), v. —en; — **kamer** (afgeschoten kamertje op een zolder), v. —s, zie Mansarde; — **raam** (dakvenster), o. —ramen; — **schuif** (vrijlang en breed vaartuig met vast plat dek, waarop de last geladen wordt), v. —en; — **venster** (venster op zolder), o. —s.

Zo'len (van zolen voorzien), ik zoude, heb gezocht: een paar schoenen laten —.

Zo'mer (het tweede jaargetijde, van 21 Juni tot 22 September), m. zomers; — **achtig**, bn.:

van het weer, aangenaam, warm; — **avond**, m. —en: een koele —; — **dag**, m. —en: een heerlijke —; — **dienst** (regeling van den dienst op spoorwegen, stoombooten, enz. voor den zomertijd), m. —en, zie Winterdienst; — **dijk** (lage dijk, welke het rivier- enz. water des zomers tegenhoudt), m. —en, zie Winterdijk; — **dos** (zomerkleedij, fig. 't uiterlijke prachtkleed der natuur), m. gmv.; — **dracht** (kleedij in het zomerseizoen), v. gmv.; — **en** (zomer worden), het heeft zomerd: het begint te —, warmer te worden.

Zomerfeest (feest i. d. open lucht, in bosch of park en wel in den zomer), o. —en; — **ge-noegens** (—vreugde, —vermaken), o. m.v.; — **goed** (—kleedij), o. gmv.: zijn — aantrek-ken; — **graan** (voorjaarsgraan), o. gmv.; — **groente**, v. —n; — **halfjaar**, o. —jaren; — **hitte** (grootte warmte in den zomertijd), v. gmv.; — **hoed** (stroohoed), m. —en; — **huis** (tuinhuisje), o. —huizen; — **japon** (lichte japon), v. —nen; — **jas** (lichte jas), v. —sen; — **kade** (kleine zomerdijk), v. —n; — **maand** (Juni), v. —n: op 21 Juni begint de zomer.

Zo'mermantel (dunne mantel v. d. zomer), m. —s; — **nacht** (nacht in den zomer), m. —en; — **peer** (handpeer, die in den nazomer al gegeten kan worden), v. —peren; — **pell** (stand van het zomerwater in een polder), o. gmv.; — **sch** (als in den zomer), bn.: een — e dag; hij was op zijn — gekleed; — **seizoen** (de zomertijd), o. gmv.; — **sproeten** (gele vlekken en vlekjes op gelaat of handen, die vooral des zomers zich vertoonen), v. m.v.;

— **tarwe** (tarwe, die in 't voorjaar gezaaid wordt), v. gmv.; — **teekens** (de teekens van den dierenriem in den zomer, nl. Kreeft, Leeuw en Maagd), o. m.v., zie Zodiak.

Zo'mertheater (theater, waar des zomer-avonds voorstellingen gegeven worden), o. —s: deze baadplaats heeft een —; — **vacantie** (nl. in Augustus), v. gmv.; — **vagen** (bouwland een zomer braak laten liggen, om het door ploegen en eggen te zuiveren of te vagen van onkruid), men —vaagde, heeft gezomervaagd; — **verblijf** (buitenverblijf voor de zomer-maanden), o. —verblijven; — **vogel** (dierk. vogel, die den zomer in ons land doorbrengt), m. —s; zie: Winter- en Standvogel;

— **warmte**, v. gmv.; — **weder**, — **weer**, o. gmv.; — **zalm** (zalm, die in den zomer gevangen wordt, ook St.-Jacobszalm geheeten), m. —en, zie Sint-Jacobus; — **zon** (de warme zon van den zomer), v. gmv.

Zomp (zeke lang en smal vaartuig), v. —en.

Zon (zelflichtend hemellichaam, in ons stelsel de bron van licht en leven), v. —nen: het op-gaan, het ondergaan der —, de morgen—, de middag—, de avond—; een regen—; zie ook: Gelukszon; de — meten of schieten, haar hoogte berekenen; zegsw. de opgaande of rijzende — aanbidden, de bovendrijvende partij eeren, bijvallen; iem. huldigen, die in macht of aanzien stijgt: ontleend aan de ge-woonte der wilde heidenen, om de opkomende zon te aanbidden; hij kan niet zien, dat de — in 't water schijnt, benijdt eens anders voorspoed, is afgunstig op het succes van een ander; fig. het zonnelicht, de zonnestralen: de bloemen uit de — zetten; ook: de orde van den leeuw en de —, Perzische ridderorde; iem. in het zonnetje zetten, het hem lekker maken, maar om hem te bedotten, te be-

- driegen; er is niets nieuws onder de —, wat men ziet gebeuren, is vroeger al geschied.
- Zon**, de gouden — (een Japansche ridderorde van hoogen rang), v. gmv.
- Zon'daar** (iem., die belast is met zonde), m. —s, —daren; —**dares'** (vr. zondaar), v. —sen; bij uitbreid. in kerkelijken zin, de mensch in 't algemeen: wij, arme zondaren.
- Zon'daarsbankje** (bankje, waarop iem. bij een bijeenkomst v. h. Heilstegeer plaats neemt, die zijn zonden wenscht te belijden), o. —s: staan, alsof men op het — moet, met een schuldig gezicht staan te kijken.
- Zon'dag** (eerste dag der week, naar de zon geheeten, de rustdag van het Nieuwe Testament, d. i. de heilige dag bij de Christenen), m. —en; —**avond** (avond v. e. Zondag), m. —en; —**middag**, m. —en; —**morgen**, m. —s; —**nacht**, m. —en.
- Zon'dags** (op Zondag), bw., ook: des —.
- Zon'dagsblad** (krant, die enkel des Zondags verschijnt), o. —bladen.
- Zon'dagsch**, bn.: de —e kleeren, die enkel op Zondag gedragen worden; hij is op zijn — gekleed, d. i. hij heeft zijn beste pak aan.
- Zon'dagsdienst** (kerkdienst, welke 's Zondags gehouden wordt), m. —en; —**fletser** (iem. die alleen des Zondags fletst), m. —s; —**gezicht** (scherts. vroom, uitgestreken gezicht), o. —en; —**jager** (halfbakken jager, ongeoesend, slecht jager), m. —s; —**kind** (gelukskind), o. —eren: ik ben voorwaar een —, en tot geluk geboren, (Goeverneur), eig. een kind dat op Zondag is geboren: zulk een kind had, meende men, bijzondere fortuin.
- Zon'dagskleed** (zondagspak), o. —kleeren; —**kost** (middageten op Zondag, fig. lekker eten), m. gmv.: echte —; —**letter** (tijdrekening: een der zeven eerste letters van het alfabet, zij wijst voor dat jaar den Zondag aan), v. —s; —**pak** (het gewaad, de kleedij voor den Zondag), o. —ken; —**preek** (preek, die op Zondag gehouden wordt), v. —preeken.
- Zon'dagsruiter** (eig. ruiter, die enkel op Zondag paardrijdt, ongeoesend ruiter), m. —s; —**rust** (rust v. allen slafelijken arbeid op Zondag), v. gmv.: vereeniging tot bevordering der —; —**school** (school op Zondag met godsdienstig getint onderwijs), v. —scholen: de eerste — werd te A'dam geopend in 1836, Engeland had er reeds een in 1780 te Gloucester; —**viering** (het vieren v. d. Zondag als den dag des Heeren), v. gmv.
- Zondares'**, v. —sen, zie Zon'daar.
- Zon'de** (iedere vrijwillige overtreding van Gods wet of gebod), v. —n: vloeken is —, groot kwaad; bij uitbreid. het is — en jammer, erg jammer: het is — en schande, valt diep te betreuren; zie: Erfzonde en Dadelijke —, Doodzonde en Dagelijksche —.
- Zon'denbok** (de bok, waarop in oud-Jeruzalem op Grooten Verzoendag zinnebeeldig de zonden des volks, door den Hoogepriester, werden geladen), m. —ken, zie Lev. 16 : 10 en 22, ook: Azazel; fig. hij is op school altijd de —, hij moet het gelag betalen, hij heeft voor anderen de schuld te boeten; —**register** (lijst v. fouten en tekortkomingen), o. —s: iem. — openleggen; —**schuld** (schuld, die op iem. drukt door de zonden), v. gmv.; —**vergeving** (vergifenis der zonden), v. gmv.
- Zon'der** (niet in het bezit van), vz.: hij is — geld, buiten; de man was — werk; als vgw.: —dat, b.v. ik zei het, zonderdat ik het wist.
- Zon'derbaar** (eig. zich bijzonder of apart houdend, vreemdsoortig), bn.: dat is een — geval, zonderling, vreemd. w. i. g.
- Zon'derling** (vreemd, vreemdsoortig), bn. en bw.: een — paar, een — oud mannetje, een —e geschiedenis, —e omstandigheden; er heerscht een —e beleeftheid in den burgerstand, (Mult.); die man doet —, ongewoon; —**held** (zonderlinge daad), v. —heden.
- Zon'derling** (persoon, die vreemd doet), m. en v. —en, voor het vr. ook —**linge**: uw oom is een —, die Engelsche dame is een —e.
- Zon'deval** (het vallen in zonde), m. gmv.: de — van Adam, (Bijbel).
- Zon'dig** (overhellende tot zonde), bn.: ons — hart; —e gedachten, waardoor men nl. zonde doet; —e neigingen, booze; —e begeerten, slechte; —er, —st.
- Zon'digen** (zonde begaan), ik heb gezondigd: zegsw. in onwetendheid zondigt men niet; — tegen goddelijke of menselijke wetten, deze overtreden; bij uitbr.: — tegen de regels der taal, fouten maken; — tegen de wellevendheid, handelen tegen.
- Zon'dvloed** (grootte wereldvloed, geweldige overstroming), m., zie Gen. 7 : 11: dieren, die vóór den — leefden; dat is nog van vóór den —, scherts. dat is zeer ouderwetsch.
- Zone** (aardgordel), v. —n: de heete —, de heete luchtstreek: de equatoriale —; de — van den rijstbouw, de — v. d. suikercultuur (op Java tot ongeveer 600 M.), de — van de koffie (op Java van 600—1260 M.).
- Zone** (gebied, afscheiding), v. —n: een neutrale — in Griekenland, strook lands.
- Zon'eclips** (zonsverduistering, als de maan zich tusschen de zon en de aarde bevindt, zij is uiteraard gedeeltelijk), v. —en.
- Zon- en feest'dagen**, m. mv.: op — niet werken, op — worden de fabrieken stopgezet.
- Zon'hoed** (strooien zomerhoed), m. —en.
- Zonk** (Vlaamsch. laagte, inzinking, diepsel), v. —en: in een — van den heuvel, (v. Beers).
- Zon'kant** (zijde der straat, door de zuiderzon beschenen), m. gmv.: aan den — wonen.
- Zon'licht, zon'nelicht** (licht der zon, helder licht), o.: de zomer begunstigt ons met —.
- Zon'nebaan** (schijnbare zonsweg), v. —banen, ook: Ecliptica; —**bad** (geneeswijze, door iemand of eenig lichaamsdeel ruim bloot te stellen aan de heete stralen der zomerzon), o. —en, zie Luchtbad; —**blind** (luik), o. —en, ook: laat de —blinden neer, jaloezieën; —**bloem** (plantk. gele, samengestelde bloem onzer tuinen), v. —en: de — draait, als ze nog niet bloeit, haar kop naar de zon; in 1596 uit Peru naar hier overgebracht; —**brand** (verschroeiende gloed der zon), m. gmv.: de — in de tropen; —**cirkel** (periode van 28 jaar, na verloop waarvan de dagen der week weer op denzelfden datum vallen), m. —s.
- Zon'nedag** (tijdruimte v. 24 uur, verlopend tusschen twee opeenvolgende culminaties der zon), m. —dagen.
- Zon'nedak, —dek** (e. over het scheepsdek gespannen tentzeil), o. —daken, —dekken, verg. Zonnentent; —**dauw** (moerasplant), v. gmv.: de rondbladige —; —**dauwachtigen** (zeker plantengeslacht), v. mv., zie Drosera; —**dienst** (afgoderij, aanbidding der zon), m. gmv., zie Vuurdienst; —**glans** (schittering der zon), m. —en; —**gloed** (het bran-

den der zon), m. gmv.; -**god** (myth. *Helios*, *Apollo*), m. gmv.; -**hoed** (zomerhoed met breeden rand, zonhoed), m. -en; -**jaar** (tijd van den omloop der aarde om de zon), o. het - is naar den Gregoriaanschen kalender 365 dagen, 5 uren, 48 minuten en 45 seconden, z. **Jaar**; -**kever** (onze-lieve-heersbeestje), m. -s. **Zon'nekijker** (*helioscoop*), m. -s; -**klaar** (*glashelder, zeer begrijpelijk*), bn. en bw.: het bewijs is -, iets - maken; iets kan - blijken, iets - bewijzen, kristalhelder; -**koning** (*koning, schitterend als een zon, dus een zon onder de koningen*), m. gmv.: Lodewijk XIV is de - of *le roi-soleil*; -**kruid** (*familie van planten, met gele bloemtrossen*), o. gmv.: het gevlekte -; -**leen** (leenstelsel: *allodiaat goed*), o. -en, inz. geheel onafhankelijk leen: de bezitter was alleen aan God dank (voor het zonlicht) en rekenschap verschuldigd; -**licht**, o. gmv., zie **Zonlicht**; -**microscop** (*buitengewoon vergrootende microscoop, dienende om microscopische voorwerpen op een wit scherm te projecteeren*), m. en o. -copen. **Zon'nen** (*in de zon staan of liggen*), ik heb gezond: *zich -*, z. door de zon laten beschijnen, z. koesteren in den zonnenschijn, een zonnebad nemen; fig. *ik wil van ver mij - in de stralen van uw heil*, (*Staring*), verkwikken, koesteren. **Zon'nescher** (*parasol; ook: valscher* voor een venster), o. -en; -**schijf** (*schijnbare schijf van de zon*), v. gmv.; -**schijn**, m.: spreekw. *Na regen komt -*, na leed komt vreugde; -**spiegel** (*zonnekijker, helioscoop*), m. -s; -**stand** (*de twee tegenovergestelde punten der ecliptica, waarin zich de zon het verest ten N. of ten Z. van den evenaar bevindt*), m. -en; -**spectrum**, o. gmv., zie **Spectrum**; -**steek** (*aandoening der hersenen door overmatige zonnehitte op het hoofd*), m. -steken; -**steen** (*groenachtige of geelachtig grauwe edelsteen met stralende vlekken*), m. -en; -**stelsel** (*groep van hemellichamen met een centraal zelflichtend hemellichaam*), o. -s: een - bestaat uit een zon, de planeten, de wachters of manen en de kometen; -**stilstand**, m. -standen, zie **Solstitium**; -**stofje** (*stofje, dansend in het zonlicht*), o. -s; -**straal** (*straal van zonlicht*), m. -stralen; -**tafel** (*lijst v. d. stand der zon voor elken dag des jaars*), v. -s. **Zon'netempel** (*afgodstempel, aan den zonedienst gewijd*), m. -s; -**tent** (*uitgespannen zeildoek achter op een stoomboot*), v. -en; -**tje**, o.: *in 't - zitten*, zonnenschijn, fig. *heveling: zij was een - in haar huis en feest van 't huistijk feest*, (*De Gén.*); -**visch** (*stekelwinrige, makreelachtige visch*), m. -vischen: de - leeft in den Atlantischen Oceaan; -**vlecht** (*zenuvlecht in de buikorganen*), v. gmv.; -**vlek** (*zwarte uitdoovingsvlek op de zon*), v. -ken: de -vlekken zijn in 1600 ontdekt door den Fries Joh. Fabricius; -**vogel** (*paradijsvogel; feniks*), m. -s; -**vuur** (*dicht. zonnegloed*), o. gmv.; -**wachter** (*de maan*), m. -s; -**wagen** (*myth. karos v. d. zonnegod Apollo*), m. gmv.; -**warmte**, v. gmv.; -**weg** (*cosm. zonnebaan, ecliptica*), m. gmv.; zie **Zonsweg**; -**wijzer** (*werktuig tot het aanwijzen van den tijd door middel van de stralen der zon*), m. -s. **Zon'ig** (*door de zon beschenen*), bn.: een -e tuin, waarin nl. weinig schaduw is; een -e morgen, helder; een - landschap, warm, ver-

licht; een -e weide; fig. glanzend, prettig; een jachtbruis met -e knopen, (C. O.); een -e dag, helder, vroolijk; een - gelaat, vriendelijk.

Zonsafstand (*afstand eener planeet tot de zon*), m. -en; z.: *Aphelium* en *Perihelium*.

Zons'hoogte (*hoogte der zon boven den schijnbaren horizon en wel om 12 uur 's middags*), v.: de - is gelijk aan de breedte der plaats; -**ondergang** (*het ondergaan der zon*), m.; -**opgang** (*het opgaan der zon*), m. gmv.; -**verduistering** (*het ten deele bedekt worden der zonnenschijf door d. schaduw der maan, die dan tusschen de aarde en de zon staat*), v. -en; -**weg** (*ecliptica: groote cirkel, dien de zon in schijn bij haar jaarlijksche reis doorloopt*), m. gmv.

Zoo, bw.: doe het zóó, op die wijze; ik kom -, terstond; vgw.: *Zoo de waard is, vertrouwt hij zijn gasten*, zooals; *zoo gij kunt, kom dan even*, indien.

Zoo, **zool** (verwant met *zieden*: *zode, kooksel, partijtje*), v. zoolien; zootje, zootje; zie **Zode**.

Zoo (*afkorting van zoölogischen tuin*), m. -s.

Zoal' (*onder meer*), bw.: *wat heb je - te koop?* -**als'** (*evenals*), vgw.: *doe, - uw broeder*; -**da'nig**, bijv. bep. aand. vnv.: *een -e taal past u niet, -e woorden hoort men zelden*; -**dat'**, vgw.: *het regent, - wij niet kunnen uitgaan*, gevolg; -**doen'de**, bw.: *- zult gij er niet komen*, op die wijze; -**dra'**, vgw.: *- ik klaar ben, ga ik, zoo spoedig als*; -**e'ven** (*zoo pas, net*), bw.: *ik sprak hem -*.

Zoog'dier (*warmbloedig gewerveld dier, dat door longen ademt en zijn jongen zoogt*), o. -dieren: men kent nagenoeg 2000 soorten v. nog bestaande -dieren, die men kan brengen tot 15 orden, als: vogelbekdieren, buideldieren, walvisachtigen, dikhuidigen of snuitdieren, vinvoetigen of robben, roofdieren, knaagdieren, handvleugeligen of vleermuizen, vierhandigen (apen), eenhoevigen, tweehoevigen, enz.; men kent de fossiele overblijfselen van wel honderden niet meer voorkomende -dieren.

Zoog'en (*doen zuigen, voeden met melk*), ik heb gezoogd: *om 't (jongste kind) aan haar hart te -*, (B. ter Haar).

Zoogenaamd', bn.: een - vriend, d. i. iem. zich vriend noemende, maar het niet zijnde; ook: -**genoemd'**, bn., zie **Would-be**; -**gezegd'**, bw.: *dit werk is - af*, zoogenaamd, naar het heet.

Zoog'lam (*lam, dat nog zuigt*), o. -lammeren, zie **Potlammetje**.

Zooged', - als: *het werk is - als af*, is bijna af; *de vogel was - als dood*.

Zoögraphie' (*beschrijving v. dieren*), v. -en.

Zoog'ster (*min of minne*), v. -s.

Zoohaast' (*zoodra*), bw.: *- kwam de lente niet, of de kinderen gingen het bosch in: - gij mij roept, zal ik komen*.

Zool (*menigte*), v. zoolien: een - tje, menschen van weinig stand of betekenis: *een - tje schurken; 't is me een - tje!* rommeltje.

Zool (*voetzool*), v. zolen.

Zool (*onderleer van schoeisel*), v. zolen: een paar nieuwe zolen; ook: *voetzooltje, sandaal*.

Zoolang', vgw.: *ik zal u dankbaar zijn, - ik leef, al den tijd, dat; verg. zóó lang*, bijw.: *je blijft - uit, dat we ongerust werden*; ook: *zoo lang*, bijw.: *wacht hier maar -*.

Zoölatrie' (*dieren-aanbidding, -vergoding*), v.

Zool'ganger (*dier, dat op de voetzool loopt*), m. -gangers: *beren zijn -gangers*.

Zoöle'ten (versteende overblijfselen van voorwereldlijke dieren), m. mv.

Zool'leer, -leer (dik, stevig leer voor schoenzolen), o. gmv.

Zoölogie' (dierkunde), v.: dit boek is een -, natuurbeschrijving of biologie der dieren.

Zoölogisch (dierkundig), bn.: een -e tuin, d. i. een dierentuin; een - museum.

Zoöloog' (dierkundige, beoefenaar der zoölogie), m. zoölogen.

Zoom (omgeslagen en vastgenaaide rand), m. -en: de - van een kleed, de - van een zakdoek; fig. boord, rand: de - van een rivier, de - van een weide, de - van een woud; -pje, o. -s.

Zoömagnetis'me (dierlijk magnetisme), o. gmv.; zie Magnetisme.

Zoomen (omboorden, een zoom maken om), ik zoomde, heb gezoomd: een zakdoek -.

Zoomin' (evenmin), bw.: ik heb er - aan gedacht als gij.

Zoom'werk (scheepst. licht plankwerk, gedeeltelijk over elkaar geklonken), o. gmv.

Zoon (jongen, knaap), m. zonen of -s; zie: Behuwdzoon, Boeren-, Klein-, Konings-, Pleeg-, Schoon-, Stief-, Voor-, Vorstzoon, enz., ook: Verloren zoon; bij uitbr. afstammeling: de zonen Israëls, een - van Abraham; fig. Neerlands zonen, de Nederlanders; zonen van Apollo, dichters, enz.; zonen der Muzen, studenten, zie Muzenzoon; zonen van Neptunus, zee-lieden, die de linie gepasseerd hebben, enz.

Zoep (teug), m. zoepen; zie Zoopje.

Zoöpha'gen (dieren, die leven van het vleesch van andere dieren, b.v. de roofdieren), m. mv.

Zoöphiel' (dierenvriend), m. zoöphielen.

Zoöphiet' (plantdier), m. zoöphieten.

Zoop'je (teugje, slokje sterkedrank), o. -s.

Zoop'jesman (sluiter van sterken drank, tapper, kroeghouder), m. -lui, -mannen.

Zoor (droog, dor, stram, ruw, scherp, hard), bn. en bw.: een zoore bast, een zoore tak, een zoore huid, het zoore zand; -der, -st; -heid (dorheid, stramheid), v. gmv.

Zoötherapie' (dierheilkunde, veeartsenijkunde), v. gmv.

Zootje (verkleinw. kleine graszode), o. -s.

Zootje (kleine zoot), o. -s: een - visch; fig. 't is m' een -, min volkje; zie Zool.

Zoötomie' (ontleedkunde der dieren), v. gmv.

Zoötomisch, bn.: een - kabinet, zie Zoötomie; -mist, m. -misten.

Zooveel', telw.: -vele menschen.

Zooveel', bw.: - te beter, des te beter; ik heb - gewerkt, zeer veel; - als, vgw.

Zoo'veelste (ranggetal), telw.: voor de - maal.

Zoover', -verre, - als, vgw.: - (als) ik zien kan, is alles water, betrekk. v. plaats.

Zoowaar' (wezenlijk, inderdaad), bw.: daar heb je hem, -! -wat' (ten-naaste-bij, ongeveer), bw.: hoeveel verdien je - per dag?

-wel' (evenzeer), vgw.; -zeer', bw.: ik doe het niet - om winst als wel om bezig te zijn.

Zorg (zorgvuldigheid, aandacht), v. gmv.: met - werken; heb wat meer -!

Zorg (bezorgdheid), v. gmv.: de moederlijke -, de - voor de gezondheid.

Zorg (ongerustheid, kommer), v. gmv.: de visschersvrouw leeft in voortdurende -; dat zal mijn - wezen! ir. ik geef er niets om; zegsw. zij is een zeltje zonder -, iem., die zich om niets bekommert.

Zorg (trouwe dienstbode), v.: vrouw, raadpleeg de oude - eens!

Zorg, v. -en; zie Zorgstoel.

Zorgba'rend (zorg veroorzakend), bn.: -e tijden, -e tindingen, - nieuus.

Zorg'dragend (zijn plichten trouw behartigend), bn.: een -e vader, zorg betoonend.

Zorg'eloos (zonder zorg, achteloos, lichtzinnig, nalatig), bn. en bw.: een - jongeling; zij stak, door weer en wind, het - neusjen in de lucht, dat onvoorzichtig kind, (De Genestet); -looser, -t; -loos'heid, v. gmv.

Zorg'en (zorg dragen, waken voor), ik heb gezorgd: - voor zijn gezin; de vogel zorgt voor zijn jongen; wees gerust, ik zal voor alles -; wij zullen - voor onze rechten; zie Flool.

Zorg'lijk (zorg veroorzakend), bn.: de toestand was zeer -, onrustbarend; een weduwe in -e omstandigheden achterlaten; -er, -st.

Zorg'stoel (zorg, leuningstoel), m. -stoelen.

Zorg'vol (met veel zorgen, kommerwol), bn.

Zorg'vul'dig (oplettend, nauwkeurig), bn. en bw.: een -e verpleging, een -e opvoeding, met de noodige oplettendheid; iets - afwerken, met zorg; -er, -st; -heid (oplettendheid, stiptheid), v. gmv.

Zorg'wek'kend (zorg veroorzakend), bn.: -e verschijnselen, -e tindingen.

Zorg'zaam (vol zorg, zorgvuldig), bn. en bw.; -zamer, -st: een - huisvader spaart voor de dagen van tegenspoed.

Zoroas'ter, Gr. ± 1000 v. C.: stichter v. d. nationalen godsdienst der volken van Iran.

Zot (mal, dwaas, gek), bn. en bw.; zotter, zotst: vroeg wijs, vroeg -, (Cats); -heid (zotte daad), v. -heden.

Zot (dwaas), m. zotten: iemand voor den - houden, gek, nl. hem foppen; hij speelt voor -, hansworst; spreekw. Elke - heeft zijn marot, ieder mensch heeft zijn stokpaardje, speelpopje, fig. gebrek; zie Marot, ook: Folio.

Zots'kap (kap of generaalssteekje met bellen, narrenkap), v. -kappen.

Zots'kap (zot persoon), m. en v. -kappen.

Zot'teklap (dwaze praat), m. gmv.

Zot'tepraat (beuzelpraat), m. gmv.

Zotternij' (dwaasheid, gekheid, zottepraat, dwaze daad, domme streek), v. -en.

Zot'tigheid (dwaze handeling), v. -heden.

Zottin' (gekkin, dwaze vrouw), v. -nen; -netje (scherts. dwaas meisje), o. zottinnetjes.

Zouaaf' (soldaat in Turksche uniform), m. zouaven: een Fransch -, de pauselijke Zouaven, 1867-70. (ou = oe).

Zoua'venbond, m.; de algemeene Ned. -, gesticht in 1894, telt zestien afdelingen.

Zout (keukenzout), o. gmv., fig. vriendschap is het - des levens, kruidt het leven; een gesprek met Attisch - kruiden, geest, luim, zie Attisch; zegsw. ik heb een zak - met hem gegeten, ik heb lang met hem omgegaan en ken hem goed; zegsw. met - komen, als het ei op is, d. i. met mosterd na den maaltijd, te laat; het - is het zinnebeeld van geest, ook, behoedend tegen bederf.

Zout (soorten), o. -en, zie: Ammoniak- of Salmoniak, Berg-, Bitter-, Klip-, Loog-, Planten-, Zee-, Zuring-.

Zout (veel zoutdeelen bevattende), bn.: zee-water is -; die soep is -; -er, -st.

Zout'aanmaak (O.-I. het maken van zout, aanvulling van den zoutvoorraad), m. gmv.

Zout'achtig (min of meer zout v. smaak),

bn.: -e boter; -**ader** (zoutlaag in een zoutmijn), v. -s; -**belasting** (rechten, op het zout geheven), v. -en; -**blok** (groot stuk zout), o. -ken; -**bron** (bron, waaruit zout kan gewonnen worden), v. -bronnen.

Zoutbrood (stuk of klomp zout in den vorm van een brood), o. -en; verg. Suikerbrood.

Zouteloos (laf, flauw), bn.; -er, -t; fig. een -gesprek, zonder pit, niet geestig; -**looze vleieren**; -**loosheid** (flauwheid), v. gmv.

Zouten (met zout toebereiden, pekelen), ik zoutte, heb gezouten: het vleesch -, met zout inwrijven; fig. gezouten scherts, bijtende scherts; zie ook Ongezouten.

Zouter (wisscher, die de gekaakte haring in de ton vlijt; stersgewijze, d. i. kopjes aan den kant en staartjes in 't midden, en ze volop met fijn zout bestrooit), m. zouters.

Zouter (een soort v. varken), m. -s.

Zoutvisch (labberdaan, abberdaan), v. gmv.

Zout'ig (min of meer zout), bn.

Zout'keet (bereidplaats van zout), v. -keten; -**korrel** (korrel'je zout), v. -s; -**lepeltje** (klein lepeltje in het zoutvat), o. -s; -**meer** (meer, dat zout water bevat), o. gmv.: aardr. het groote - ligt in N.-Amerika in den staat Utah, zijn water bevat 22% keukenzout; -**mijn** (mijn, waaruit keukenzout in ongezuiverden toestand gewonnen wordt), v. -en: de -en in Oostenrijk (salzkammergut), zie Bergzout; -**pakhuis** (pakhuis, waarin zout bewaard of opgeslagen wordt), o. -zen.

Zout'pakhuismeester (Java. de verantwoordelijke ambtenaar der regeering bij den verkoop van zout), m. -s, eig. zoutverkoop-pakhuismeester; de zoutverkoop is een monopolie der regeering, die 't product in de pakhuizen opbergt en daar door mantries laat verkoopen.

Zout'pilaar (zuil v. zout), m. -pilaren; zegsw. staan als een -, stijf en onbeweeglijk, Gen. 19 : 26; -**planten** (die nl. alleen op zouthoudende gronden groeien, b.v. zoutgras, zoutkruid), v. mv.; -**pot** (keukenpot voor zout), m. -ten; -**raffinaderij** (fabriek tot zuivering van klip- en bergzout), v. -en; -**raffinadeur** (zoutzieder), m. -s.

Zout'te (zouthouding), v.: de soep is goed van -, er is juist genoeg zout in; zegsw. fig. hij kwam juist van -, juist van pas.

Zout'vat (vat voor zout), o. -vaten; gesch. in de Riddertijden wees het - de scheiding aan tusschen adel en niet-adel aan den gemeenschappelijken disch; -**vaatje** (tafelgerief), o. -vaatjes; -**verbond** (Bijbel. verbond, door 't gebruiken van zout bezegeld: een onverbreekbaar verbond), o. gmv., zie Lev. 2 : 13; -**vleesch** (gezouten vleesch als scheepskost), o. gmv., zie Varscheballe: spek, scheepsbesluit en -vormen het matroenkostje, zie ook Zakkoeck; -**water** (zeewater; pekeltwater), o. gmv.; -**watervisch** (elke zeevisch), m. -visschen; -**weger** (werktuig tot bepaling van de dichtheid eener zoutoplossing), m. -s; -**zak** (persoon zonder energie), m. -ken; zegsw. hij is net een -, domme, logge vent; -**zee** (de Doode Zee in Palestina), v. gmv.; -**zieder** (-bereider), m. -s; -**ziederij** (zoutkeet, kookplaats van zout), v. -en; -**zuur** (scheikundige verbinding van chloor met waterstofzuur), o. gmv.: het - dient tot bereiding van chloor, chloorkalk, salmiak, enz.

Zucht (diepe ademhaling), m. zuchten: met een nog dieper - greep hij den borstel op, (C.O.); een - slaken, een - loozen.

Zucht (ziekte, ongesteldheid), v. gmv.: de geel-, de slaap-, de bleek-; vooral: waterzucht.

Zucht (begeerte, verlangen, lust, trek), v. gmv.: - naar vrijheid, - naar 't verbodene; zie: Drankzucht, Eer-, Geld-, Heer-, Heersch-, IJver-, Roof-, Staat-, Wraak-, Win-, Zelfzucht.

Zucht'en (zacht hijgen, een zucht loozen), ik zuchtte, heb gezucht: hij zucht er van; fig. de wind zucht in het geboomte, suist.

Zucht'ig (ziek, waterzuchtig), bn.: de zieke is wat -; -er, -st.

Zucht'je (zeew. zeer zacht windje), o. -s.

Zuid (ten zuiden), bw.: de wind is -, uit het zuiden.

Zuid (het zuiden), o.; (de zuidelijke streken), v.: om de - varen, in zuidelijke richting, b.v. om de Kaap naar Indië; zie Noord.

Zuid'-Afrika (aardr. het zuidelijk deel van het groote Afrikaansche vasteland), o.; -**afrikaansch** (behoorende tot, betreffende Z.-Afrika), bn.; -**Afrika'ner** (inboorting van Z.-Afrika), m. -s, zie Afrikaander.

Zuid'-Amerika (aardr. Z.-helft van Amerika), o.; -**amerikaansche archipel** (aardr. eilandengroep aan de zuidpunt van Z.-Amerika), m. gmv.: Vuurland behoort tot den -; -**Australië** (aardr. Britsche kolonie in Australië), o. gmv.; -**Brabant** (aardr. provincie van België), o.: Brussel is de hoofdstad van -; -**einde** (einde aan den Z.-kant), o.: aan het - van het eiland, zie Noordeinde.

Zuid'elijk (zich ten Z. bevindende), bn.: de -e landen; de wind is -, uit het zuiden.

Zuid'elijk (in zuidelijke richting), bw.: de patrijzen trokken -; -er, -st.

Zuid'elijken (naar het zuiden draaien of omloopen), de wind is gezuidelijk: de wind begint te -; zie Noordelijken.

Zuid'en (zuidpunt in den horizon), o. gmv.: 't Haantje wees naar 't -, in de richting van het zuiden; ten -, in de richting van het Z.: de Zuiderzee ligt ten - van Friesland.

Zuid'enwind (wind uit het zuiden), m. -en.

Zuid'erbreedte (cosm. ten Z. van den evenaar), v. gmv.: Batavia ligt op 6° Z.B.; -**grens** (grens aan de zuidzijde), v. -grenzen; -**halfmond** (cosm. de halve aardbol ten Z. van den evenaar), o. -en; -**kroon** (sterrenbeeld aan den hemel van het zuidelijk halfmond), v. -kronen; -**kruis** (idem, gevormd door vier sterren, 1e grootte, niet ver van de pool, die in kruisvorm staan), o. gmv.: vroeger: Orde van het -kruis, Braziliaansche ridderorde, (thans heeft Brazilië geen ridderorden meer); -**licht** (zuidpoollicht, verg. noordlicht), o. gmv.: - bestaat in stralen, strepen, bogen, groen en rood gekleurd, zich uitstrekkend van het zenith naar het Zuiden Noordwesten; -**strand** (strand der zuidkust), o. -en: het - van Java; -**zee** (aardr. inham of golf der Noordzee in ons land nl. ten Z. van Friesland), v. gmv.; -**zon** (zonnenschijn uit het Z.), v.: deze druiven moeten de - hebben, warme zon.

Zuid'-Holland (aardr. provincie van Nederland), o.: Den Haag is de hoofdstad van -.

Zuid'hollandsch, bn.: de -e kleederdracht.

Zuid'kant (richting naar het zuiden), m. gmv.: de vogels vlogen naar den -, zuidzijde;

-**kust** (zuidelijk gelegen kust), v. -en: de - van Java; Marseille ligt op de - van Frankrijk; -**oost** (midden tusschen zuiden en oosten), bw.: de wind is -, als zn. o.; -**oostelijk** (n. h. zuidoosten), bn. en bw.; -**oosten**, o. gmv.: de wind uit het -; -**oostenwind** (wind uit het Z.O.), m. -en; -**ooster** (wind uit het Z.O.), m. -s; -**oosteren** (naar het Z.O. loopen v. d. wind), -de, is gezuidoosterd; -**oostpassaat**, m. gmv. **Zuidpool** (zuidelijk uiteinde van de aardas; ook van de hemelas), v. gmv: de landen, aan of om de - der aarde gelegen; -**poolcirkel** (parallel, 23½° van de zuidpool af getrokken), m. gmv.; -**poolgebied** (aardr. de landen en zeeën binnen den -cirkel gelegen), o. gmv.; -**poollanden** (alle landen en eilanden binnen den zuidpoolcirkel gelegen), o. mv.; -**poollicht**, o. gmv., zie Zuiderlicht; -**poolreizigers** (mannen, die uitzeilen om landen a. d. zuidpool te ontdekken), m. mv. **Zuidpunt** (het ware zuiden van eenige plaats op aarde), o. -en; -**vruchten** (vruchten uit zuidelijke landen, b.v. uit Z.-Europa), v. mv.: citroenen en sinaasappelen, ananassen en krenten zijn -; -**waarts** (in de richting van het zuiden), bw.: Amerika strekt zich - uit; -**waartsch**, bn.: in -e richting, nl. naar het zuiden; -**west** (midden tusschen zuiden en westen), bw., als zn. o.; -**westelijk** (naar het zuidwesten), bw.; -**westen**, o. gmv.; -**westenwind** (uit het Z.W.), m. -en; -**wester** (wind uit het Z.W.), m. -s; -**westeren** (naar het Z.W. loopen v. d. wind), -de, is gezuidwesterd; -**wester** (breedgerande, geoliede zeemanshoed, beschermende tegen westerstormen en buien), m. -westers. **Zuid-Willemsvaart** (aardr. kanaal door N.-Br., België en Limburg, van Den Bosch naar Maastricht), v. **Zuidzee** (de Stille Oceaan), v. gmv.; -**zee-compagnie** (Britsche handelsvereniging, 1710), v. gmv., (gn=nl); -**zee-eiland** (aardr. een der vele eilanden in den Stillen Oceaan), o. -en; -**zeetraan** (traan der in de Zuidzee gevangen walvissen), v. gmv.; -**zeevaarder** (schip, dat op de Zuidzee-eilanden vaart, ook: de kapitein), m. -s. **Zuidzijde** (zuidelijke kant), v. gmv: graaf Willem VI had aan de - van het Haagsche bosch een jachthuis gebouwd, (V. Lennep). **Zuid-zuidoost** (kompasstreek, tusschen Z. en Z.O. gelegen), o. gmv., ook bw.: de wind draaide -; -**en**, o.: de wind komt uit het -. **Zuid-zuidwest** (kompasstreek, tusschen Z. en Z.W. gelegen), o. gmv., ook bw.: de wind draaide -; -**en**, o.: de wind komt uit het -. **Zuilen**, o., in de spreek. voor Zuiden. **Zuilen** (een kind in slaap sussen of neurien), ik zuide, heb gezuid. **Zuigbuis** (de buis der pomp, die in het water van den put afhangt), v. -buizen. **Zuigeling** (jonggeborene), m. en v. -en. **Zuigen**, ik zoog, wij zogen, heb gezogen: het sap uit een vrucht -, het merg of vet uit een been -, de bijen - den honig uit de bloemen; zegsw. iets uit den duim -, zie Duim; de wind zuigt hier, het trekt hier sterk. **Zuiger** (iem. die zuigt; ook: deel v. e. pomp, v. e. spuit, v. e. stoommachine, enz.), m. zuigers. **Zuigerklep** (klep in den zuiger van een pomp), v. -pen; ook: Zuigklep; -**stang** (stang, waaraan de zuiger bevestigd is), v. -en.

Zuigflesch (flesch met zuigtoestel voor zuigelingen), v. -flesschen; -**kalf** (zuigend kalf), o. -kalven; -**klep** (deel van den zuiger eener pomp), v. -pen; -**lam** (zuigend lam), o. -meren; -**leer** (stukje leer aan een touwtje als jongensspeelgoed), o. -en; -**napje** (zuigorgaan van vele waterdieren), o. -s; -**pijp** (deel eener pomp), v. -en; -**pomp** (gewone keukenpomp), v. -en; -**snavel** (b.v. van spinnen en muggen), m. -s; -**vluch** (visch der Middellandsche Zee), m. -visschen; -**worm** (ingewandsworm), m. -en. **Zuiging** (het zuigen; ook, trek, trekking van lucht), v. -en: - v. h. kielwater, de - v. d. verwarmde lucht in den schoorsteen. **Zuil** (cilindervormig zwaar steunsel, dat een gewelf draagt, zie: Pilaar, Kolom, Pijler), v. -en: een - kan al of niet gegroefd zijn, de deelen van een - heeten: bovendeel (kornis, fries, architraaf, kapiteel), kolom of schacht, pedestal of voetstuk; fig. de - en der eendracht, de - en van den troon, steunsel, schragers, zie Steunpilaar; men verdeelt de Grieksche zuilen naar de bouwde in: Ionische (met diepere groeven); Corinthische (met groeven, die naar boven in bladvormen overgaan); Dorische (ondiepe groeven, zonder voetstuk); nog heeft men de Romeinsche of Byzantijsche -en, de Italiaansche of Toscaansche -en, verder de Germaansche -en, enz.; zie Orde, zie ook: Gedenkszuil, Eerzuil, Spitzzuil of Obelisk. **Zuilen-colonnade** (zuilengang voor of om een gebouw), v. -colonnades; -**gang** (dubbele rij van zuilen als sieraad, gedekt door een gewelf), v. -en; -**rij** (zuilenreeks), v. -en. **Zuimen** (verzuimen, talmen), ik heb gezuimd. **Zuinig** (spaarzaam), bn. en bw.: hij is - op den tijd; - met zijn woorden, karig; - of zuinigjes leven, matig; fig. - kijken, ernstig zien, sneu of sipkijken; -**heid** (spaarzaamheid), v. gmv.: met - huishouden, de - bedriegt soms de wijsheid, uit - doet men soms domme dingen; de - betrachten; -**je** (profijtertje van een blaker), o. -s; -**je**, o. gmv.: op een -, zoo zuinig mogelijk; -**jes** (op zuinige wijze), bw.: - leven. **Zuip**, v. gmv.: aan de - zijn, aan den dran k **Zuipen** (drinken van dieren, slurpen), het paard zoop, heeft gezopen; minacht. overmatig jenever drinken: hij is weer aan 't -; -**er** (volkst. dronkaard), m. -s. **Zuiplap** (dronkaard), m. -lappen. plat. **Zuippartij** (dronkenmansfeest), v. -partijen. **Zuivel** (melk: boter en kaas, die men nl. van melk maakt), o. en v.; -**bereding** (het bereiden van boter en kaas), v. gmv.: de techniek der -; -**boer** (boter- en kaasboer), m. -en; -**bond** (vereeniging van degenen, die zich met de boterbereiding onledig houden), m. -en: de Noordbrabantsche -, een internationale -, de Algemeene Nederlandsche -; -**congres** (congres van drskundigen in zake de boterbereiding), o. -sen; -**consulent** (deskundig ambtenaar, die bij de zuivelbereiding van advies kan dienen of voorlichten), m. -en; -**exportvereeniging** (vereeniging tot het verzenden van eigen bereide boter naar het buitenland), v. -en: de Friesche coöperatieve -; -**fabriek** (inrichting tot het machinaal maken en bewerken van boter), v. -en: de coöperatieve - fabrieken in Drent; -**school** (inrichting tot practisch onderrwijs

in het bereiden van melkproducten), v. -scholen.
Zul'ver (zonder bijmengsels, niet vermengd, rein, klaar), bn. en bw.: -e goud, -e wol; -e boter, natuurboter; -e wijn, onversneden; -e cognac, onvervalscht; een - geweten, rein; de kust is -, zonder klippen of banken; de zaak is niet -, niet in 't reine.

Zul'veren (reinigen, kuischen), ik heb gezuiverd; fig. z. van een blaam -; -aar (iem., die zuivert), m. -aars: een - van gebouwen, nl. van mieren en verder ongedierte; -ing (het zuiveren), v. -en.

Zul'verheid (het zuiver-zijn: netheid, reinheid, kuischheid), v. gmv.

Zul'veringsoed (eet, waarbij men verklaart niets achtergehouden te hebben; waarbij een gekozen verklaart, dat hij aan geen der kiezers iets heeft beloofd of gegeven), m. -en.

Zul'veringzout (maagreinigend zout), o.

Zulk, bijv. aanw. vnw.: wat kost - een ring? zoo een; ik kan - brood niet eten, dusdanig.

Zulks (dat, dit), zelfst. aanw. vnw.: - is maar al te waar.

Zullen (hulpw. van tijd en van wijze), ik zal, zoude, vd. ontbreekt: ik zal morgen komen; hij zal u gisteren niet begrepen hebben; had hij alles geweten, hij zou wel anders gehandeld hebben; gij zult gaan.

Zul'le (ze-lie, zij-lui), persoonl. voornw. mv.

Zult (hoofdkaas, hoofdveesch), o. en v. gmv.

Zulte (plantk. zoutwater-aster, zeeaster), v.

zulten: de - is zeer rijk aan honig en bloeit in September.

Zulten (in de pelcel leggen, innaken), ik heb gezult: vleesch -, boonen -; -ing, v. gmv.

Zult'pek (in karnemelk of azijn met pekeld gedrenkt spek), o. gmv.

Zaud'gat (Duitsch: gat, waardoor men het kanon afvuurt), o. -gaten.

Zu'ren (den. van zuur), het heeft gezuurd: die haring moet eerst nog -, goed in het zuur liggen; zegsw. het is nog niet in 't vaatje, waarin het - moet, zie Vat.

Zu'rig (een weinig zuur), bn. en bw.: Rijnwijn heeft een - en smaak; dat smaakt -; -heid (het zuur-zijn, zure smaak), v. gmv.: de - van sommige appels, van vele bessen.

Zu'ring (plantk. veelknoopig moeskruid), v. gmv.; -zout (verbinding van potasch en zuringzuur), o. gmv.: het - delgt ijzerroest-vlekken.

Zus (verwant met zoo: dus, aldus), bw.: het was - of zoo, of hij lag onder den trein, het scheelde zeer weinig; de een doet het - en de ander zoo.

Zus (kleine, jonge zuster), v. -sen; fig. een fijne -, een kwezel; -je, o. -jes.

Zuster (vrouwelijk kind in een gezin en dan ook Zus; vrouwelijke verwante), v. -s, -en; fig. de toonkunst is de - der poëzie, (Geel); de negen -s, muzen.

Zuster (geestelijke zuster), v. zusters: de -s van liefde, R.-K. geestelijke ziekenverpleegsters; de -s van het Rode-Kruis, ziekenverpleegsters op het slagveld en in de oorlogsbarakken; zie: Klooster-, Liefde-, Leeke-, Pleeg-, Werkzuster.

Zuster (meel- en melkgebak), v. zusters.

Zustergemeente (gemeente, tot hetzelfde kerkgenootschap behorende), v. -n; -huis (bij de Herrnhutters, b.v. te Zeist, de woning der ongehuwde vrouwel. leden der gemeente), o.: het lieve -, (C.O.); -lijk (eigen aan een

zuster), bn. en bw.: met -e liefde; zij deelde - met mij, als een zuster; -overste (superieure in een vrouwenklooster), v. -n, w.i.g., meestal: Moeder; -paar (een tweetal meisjes, die zusters zijn), o. -paren; -schap (de betrekking), o. gmv., (vereniging van geestelijke zusters), v. -pen; -school (school van geestelijke zusters), v. -scholen.

Zustersdochter (dochter v. e. zuster; nicht), v. -s; -kind (kind v. e. zuster), o. -eren; -zoon (zoon v. e. zuster), m. -zonen.

Zustervereeniging (vereniging, die hetzelfde doel beoogt als een andere), v. -en.

Zut'fen (stad in Gelderland), o.; -fensch van of als in Zut'fen), bn.: de -e groenmarkt.

Zuur (scheikundige verbinding), o. zuren.

Zuur (azijn, zure vloeistof), o. gmv.: een haas in 't - leggen.

Zuur (maagsap), o. gmv.: dat kindje heeft het -, oprisping van het maagsap.

Zuur (tegenstelling van zoet: scherp, wrang), bn.: azijn is erg -, dit bier is -; die melk is -, bedorven; die grond is -, al te drassig; dat voeder is -, niet malsch; fig. het valt mij -, hard, bezwaarlijk; hij heeft het daar -, kwaad; -zijn, in onaangename omstandigheden verkeerden; bw.: - verdiend geld, moeilijk; - kijken, norsch, onvriendelijk; -der, -st; als zn. o. gmv. verg. Zoet.

Zuur'achtig (een weinig zuur), bn. en bw.: een -e smaak; die peer smaakt -; -er, -st.

Zuur'boom (boom in W.-I. met meloenachtige vruchten), m. -en; -deeg (eenigzins zuur geworden of verzuurd deeg), o. gmv.; -deesem (zuurdeeg), m. gmv.; fig. werkend beginsel: de - van den goedsdienst: de oude -, de oude zonde, het oude kwaad, Bijbel, I Cor. 5:7 en 8; -doorn, m. gmv., zie Berberis; -kast (kast of bewaarplaats van zuren voor den scheikundige), v. -en;

-kijker (iem. met een norschen of donkeren blik), m. -s; -kool (gezuurde, gesneden witte kool), v. gmv.; -koolton (ton, waarin zuurkool wordt ingemaakt), v. -tonnen; -koolvat (-ton), o. -vaten;

-kraam (augurkjeskraam), v. -kramen; ook kinderspeelgoed: wilt ge met de koemenij of de - spelen? (De Gén.); -muil (mensch, die onvriendelijk kijkt), m. en v. -en, plat.

Zuur'mullen (zuur kijken), ik -mulde, heb gezuurmuld, w.i.g.; -stel (tafelgereedschap voor ingelegde uitjes, augurkjes, enz.), o. -stellen; -stof (bestanddeel der dampkringslucht n. l. 21⁰/₁₀₀, dat het dierlijk leven onderhoudt en verbranding mogelijk maakt), v. gmv.; -tje (peredropsje, zurig suikerballetje), o. -s: geef me een ons -s; ook: in 't zuur ingelegde augurkjes of uitjes: neem een -; -toot (zuurkijkend persoon, zuurmuil), m. en v. -totten, gmv.; -verdiend (met zuren of lastigen arbeid verdiend), bn.: -e penningen; -vrij (geen zuur bevattend), bn.: -e vetten; -zak (bekende Indische vrucht, in Europa wel fleschappel geheeten), m. -zakken; -zoet (zuur en zoet beide, lichtzuur), bn.: een -e appel; fig. half tevreden, half onvriendelijk: e. -gezicht trekken.

Zwaai (keer, draai, wending), m. -en.

Zwaai'en (heen en weer bewegen), ik heb en het is gezwaaid: met den hoed -, met de hand -; den scepeter -, regeeren; hij zwaaide als dronken langs de straat, gierde, zwagelde; -ing (zwenking, draaiing), v. -en.

Zwaaf'gat, o. -gaten: een - is een plaats in een kanaal, enz., waar men een schip of stoomboot kan keeren, ook: -plaats, v. -en.

Zwaaf'haak (hoekmeter van den timmerman), m. -haken; zie *Zwei*.

Zwaan (zuemvogel), m. zwanen: de inlandsche of witte zwanen, de zwarte of Australische -, de *Argentijnsche* -, wit met zwarten hals, zijn de meest bekende der tien soorten; er zijn tamme en wilde zwanen; fig. *dichter: de Agrippijnsche* -, Vondel, omdat hij (in 1587) te Keulen of Colonia Agrippina is geboren; de *Vauchuser* -, Petrarca; de *Mantuaansche* -, Vergilius; ook: *In het -tje: devies v. e. uithangbord met een - er op.*

Zwaan'ridder (ridder uit de sage van den Rijnzwaan), m.: *Bilderdyk noemt den - Eilius, Wagner noemt hem Lohengrin.*

Zwaan'sage (sage, verhalend dat op een dag een ridder in een schuitje den Rijn kwam afzakken, welk schuitje getrokken werd door een zwaan, door een gouden ketting er aan vastgemaakt), v., zie *Zwaanridder*.

Zwaar (het tegengestelde van licht), bn. en bw.; zwaarder, zwaarst; *die last is -; goud is -der dan zilver* (zie *Soortelijk gewicht*); fig. *een zware hand, plomp; -geschut, grof; - van spraak, lastig; een zware straf, streng; - linnen, dik, dicht; een zware spijs, moeilijk te verteren; een zware ziekte, erge; een zware zee, hoog; zware kosten, aanzienlijke; zegsw. - op de hand zijn, vermoedend, lastig door wijldoelig geredeneer; wat het -st is, moet het -st wegen, het belangrijkste moet voorgaan.*

Zwaar'beladen, bn.: een - kar; - **belast** (dragende een zwaren last), bn.: een -e zel.

Zwaard (wapen: breede, rechte, lange sabel), o. zwaarden: het - aangorden, zich gereed maken ten strijde; het - in de scheede steken, den strijd staken; met den -e gestraft worden, onthoofd worden; *ten. het zwaard over het hoofd zwaaien*, hem eerloos verklaren op het schavot; spreekw. *Honger is een scherp -*, zie *Honger*; de orde van het -, Scandinavische ridderorde; myth. het - van *Damocles*; zie *Damocles*.

Zwaard (scheepst. groot ovaal houten blad, hangende ter rechter- of ter linkerzijde van kleinere riviervaartuigen, het dient om het afrijven te beletten), ook: *Zijzwaard*.

Zwaard, o. zwaarden, zie *Zwoerd*.

Zwaard'bloem (plantk. *zwaardlelie*, *zwaardkruid* met zwaardvormige bladeren), v. -bloemen: de - heeft groote, gele bloemen.

Zwaard'broeder (lid der ridderorde tot bekeering der heidenen in Lijfland, in 1202 door Albert van Riga gesticht; *zwaard'ridder*), m. -s; - **leen** (gesch. leen, waarin geen vrouwen mochten opvolgen, mannelijk leen), o. -leenen: *Holland was een -*, zie: *Spilleleen* of *Konkelleen*; - **maag** (bloedverwant van vaderszijde, ook: *speermaag* of *geermaag* (geer d.i. werpspies), m. en v. -magen.

Zwaard'maatschap, v. of o. gmv.; - **recht** (het recht door het zwaard nl. van den sterkste), o. gmv.; - **ridder**, m. -s, zie *Zwaardbroeder*; - **slag** (slag met het zwaard), m. -slagen; - **vechter** (Rom. geoeffende kampvechter in het amphitheater), m. -s, zie *Gladiator*; - **vegen** (blanke wapens vervaardigen), o. gmv.; vero.; - **veger** (wapen-smid: vervaardiger van zwaarden of blanke

wapens), m. -vegers; vero.; - **visch** (dierk. *stekelwinnige, beenige visch*), m. -visschen: *de gewone - is blauwachtig van kleur en behoort de Middell. Zee; de - wordt soms meer dan 4 M. lang; de bovenkaak is sterk verlengd, plat en met scherpe kanten, hij doortoort er de lichamen van grootere visschen mede; - **vormig** (den vorm van een zwaard hebbende), bn.: -e bladeren.*

Zwaar'gebouwd (stevig, hecht van bouw, ook: *kloek van gestalte*), bn.: een - **kasteel**, een - **schip**, een -e **man**; - **gewapend** (dragende vele en degelijke wapenen), bn.: een - **krüger**; - **gekwetste** of -gewonde (soldaat met hoogst-ernstige wonde(n)), m. -n; zie *Lichtgekwetste*; - **hoofd** (pessimist), m. en v. -hoofden: *den dokter een - achten*, (C. O.), zwaartillend man; - **hoofd'dig** (ongerst, bekommerd), bn.; - **lijf'vig** (vet van lichaam), bn.: een - **heer**, dikbuikig, corpulent; een -e, niet heel mooie *keukenmeid*, (C. O.); -er, -st: - **held** (velijvigheid), v. gmv.; - **moe'dig** (droefgeestig, neerslachtig), bn. en bw.; - **moedigheid**, v., zie *Melancholie*; - **te** (druk, welken een lichaam uitoefent ten gevolge van de aantrekkingskracht der aarde; gewicht), v. gmv.: de - van een voorwerp; fig. de - **eener misdadaad**, boosheid; - **tekracht** (aantrekkingskracht der aarde, gravitatie), v. gmv.: de werking der -; de - werkt in de richting van het middelpunt der aarde; - **meter** (werktuig tot meting der zwaarte), m. -s.

Zwaar'tepunt (aangrijpingspunt; *punt, waaromheen de zwaarte v. e. lichaam gelijkelyk verdeeld is*), o. -en: het - van een cirkelvormige platte schijf ligt in het middelpunt; fig. het - van een betoog; - **tillend** (fig. *zwaarhoofdig*), bn.: *oude lieden zijn -*, donker in-zien, pessimistisch; - **tongig** (moeilijk sprekend), bn.; - **wicht'ig** (veel wegend, fig. *belangrijk*), bn.: een - **werk**; *hij zette een - gezicht*; -er, -st; - **wicht'igheid** (fig. *diepe ernst*), v. gmv.

Zwab'ber (scheepsdweil), m. -s: de - bestaat uit vele op elkaar liggende wollen lappen, aan de onderzijde van een rolronden steel gespijkerd; zegsw. *aan den - zijn*, aan 't doordraaien zijn, gmv.

Zwab'ber (scheepsjongen, ook: *zwierbol, doordraaier*), m. -s.

Zwab'beren (met een zwabber werken), ik heb gezwabberd: *ze zijn aan 't -*, dweilen, poetsen; fig. *zie dien dronkenman eens -*, zwaaien, zwieren.

Zwab'bergast (scheepsjongen), m. -en.

Zwab'berkapitein (jongen, die den zwabber moet schoonmaken), m. -s; ook: - **paal**, m. -en.

Zwa'btisch (van of betreffende *Zwabenland*), bn.: de -e *dichters*, zie *Minnezangers*.

Zwach'tel (windsel om een gewond lichaamsdeel; *lange, zeer smalle strook dun lijnwaad of tule*), m. -s.

Zwach'telen (met een zwachtel omwinden), ik heb gezwachteld: *een wonde -*, e. *gekneusd lid -*, in een zwachtel winden, draaien.

Zwad (eig. *zwaai van een zeis*, ook, *het gras, daardoor afgemaaid*), v. zwaden; ook, *Zwad e*.

Zwad'ler (slangenspog, *sljm*; fig. *vergif van den laster*), m. gmv.; - **ig** (onrein, vuil), bn.

Zwa'de, v. zwaden; zie *Zwad*.

Zwa'ger (schoonbroeder), m. zwagers; - **in'** (schoonzuster), v. -nen; - **huwelijck** (Bijb.

huwelijk met den broeder van den kinderloos overledene, o. -en: indien een gehuwd Israëliet kinderloos overleed, moest zijn broeder de weduwe huwen en gold het eerste kind uit dit huwelijk als het wettelijk kroost v. d. kinderloos overledene, zie Deut. 25: 5-10, ook Leviraatwet; -**schap** (*vermaagschap-ping door aanhuwelijking*), o. gmv.

Zwak (het tegengestelde van *sterk*), bn. en bw.: *hij is lichamelijk -, geestelijk -, zedelijk -; een -ke candidaat*, weinig onderlegd; *een -ke gezondheid*, wankelend; *een -ke poging*, onbeduidend; *een - karakter*, niet standvastig; *een - oogenblik*, waarin de hartstocht of het gevoel de overhand heeft; -ker, -st; -**heid** (*gebrek aan kracht of wil*), v. -heden.

Zwak (*gebrek*), o. gmv.: *dat is een - van hem; het is een - van haar*, veel te praten.

Zwak (*sterke voorliefde, bijzondere genegenheid, liefhebbertij*), o. gmv.: *mooie boeken... ik heb daar een - voor*, een neiging, om ze te bezitten; *schoon ik een - voor hem had...* (Geel), hem zeer genegen was; *bloemen-kweeken is altijd haar - geweest*, voorliefde.

Zwak (*datgene, waar men zeer gevoelig voor is*), o. gmv.: *iemand in zijn - tasten*, d. i. in zijn teere zijde, nl. daar, waar hij niet heel sterk is, b.v. een eergierige, door hem eer te bewijzen of lof toe te zwaaien.

Zwak (spraaik, *minder rijk aan vormen*), bn.: *de -ke verbuiging*, b.v. die van het zn. *vorst*; *de -ke vervoeging*, b.v. die van h. w. w. *leeren*.

Zwak'hoofd (*dommerik, iemand met weinig verstand*), m. en v. -hoofden; -**hoofdig** (*dom*), bn.; -**jes** (*verre van krachtig*), bw.: *die candidaat is maar -; -keltijk* (*sukkelend, niet sterk*), bn. en bw.: *een - kind; -er, -st; -keling* (*iem., die zwak van wil is*), m. en v. -en; -**te** (*het zwak-zijn, zwakheid*), v. gmv.; -**stunig** (*bezittende geen sterke hersenen, niet lang kunnende denken, zijnde zonder intellectuele kracht*), bn., als zn.: -**o** (*persoon, die zwakzinnig is*), m. en v. -n.

Zwal'ken (*rondzwerven*), ik zwalkte, heb gezwalkt: *hij zwalkte jaren lang op zee*.

Zwalm (*walm*), m. gmv. gew.

Zwal'men (*walmen*), het zwalmde, heeft gezwalmd: *de lamp, de kachel kan - gew.*

Zwalp (*gulp water, golf*), m. zwalpen.

Zwal'pen (*golven, zich rollend verheffen, golvend klotsen*), het zwalpte, heeft gezwalpt.

Zwal'pend (*golvend*), bn.: *op het - nat*.

Zwal'uw (*dierk. trekvoegel, insectenetende zangvoegel*), v. zwaluwen: spreek w. *Eén - maakt de lente niet, één goed teeken is niet afdoende*; zie: Boeren-, Gier-, Huis-, Oever- en Klip- of Salangaan, ook: Vogelnestjes.

Zwal'uw(en)el (*ei v. e. zwaluw*), o. -eren.

Zwal'uw(en)kruid (*stinkende gouwe*), o. gmv.

Zwal'uw(en)nest (*nest van een zwaluw-familie*), o. -nesten.

Zwal'uwetong (*plantk. een soort van duizendknoop, zwarte winde*), v. gmv. gew.

Zwal'uwkoekoek (*voegel van Cayenne of Brazilië*), m. -en; -**staart** (*de gevorkte staart van een zwaluw*), m. -en, bij overdr. timmerm.: een solide wijze van verbinding bij hout en wel met lippen; -**staarten** (*twee planken door zwaluwstaartvormige uitsteeksels en dito hollen verbinden*), ik -staartte, heb gezwaluwstaart; -**visch** (*een soort van vliegende visch, ook, zeezwaluw*), m. -visschen.

Zwam (*plantk. woekerplant of afvalplant*),

v. zwammen: de -men behooren tot de paddenstoelen; in den herfst komen overal paddenstoelen en zwammen te voorschijn op donkere plekken in bosch en veld.

Zwam (*toebereid zwam, tonderstof*), o. gmv.

Zwam'men (*stud. kleitsen, zaniken, zeuren, opsnijden*), hij zwamde, heeft gezwamd.

Zwam'men (*zwavelachtig rieken*), de kachel zwamde, heeft gezwamd. gew.

Zwam'mig (*begroeid met of vol zwam*), bn.: *een -e eik*; als bw.: *het riekt hier -, zwavelachtig*, gew.

Zwa'nedons, zwa'nendons (*zachte pluimvederen v. e. zwaan*), o. gmv.; -**donsen**, bn.: *een kleine mantille met - rand*, (C. O.)

Zwa'nenbloem (*waterlisch*), v. -en; -**brood** (*kalmus, e. soort v. aronskelk, groeiend langs vaarten en slooten*), o. gmv.; -**dons** (*dons van zwanen*), o. gmv.; -**drift** (*eenige zwanen bij of achter elkaar*), v. -en; -**ei** (*ei van een zwaan*), o. -eieren; -**hals** (*hals van een zwaan*), m. -halzen; -**hals** (*fig. lange, fraaie hals*), m. -halzen: *deze dame heeft een -; -hals* (*S-vormig gebogen bus*), m. -halzen: *de - dient bij riolen en privaten als stankafsluiter*; -**jonkvrouwen** (*dichtertijke naam voor de elfen of feën*), v. mv.; -**maagden** (*Germ. myth. walkyriën: die nl. als zwanen naar het slagveld vlogen*), v. mv.; -**nest** (*nest van een paar zwanen*), o. -en.

Zwa'nepen (*d. i. zwane-pen: slagpen van een zwaan*), v. -pennen; -**schacht** (*onderdeel van een zwanepen*), v. -en; -**veer** (*veer uit den vleugel van een zwaan*), v. -en; -**vleugel**, m. -en; -**wiek** (*vleugel*), v. -en.

Zwa'nezang (*laatste compositie of gedicht van een overleden toonkunstenaar of dichter*), m. -en: de term - bestaat aldus, omdat volgens het volksgeloof een zwaan kort vóór zijn dood zong, en men een dichter wel een zwaan, zie ald., noemde: *dit is De Costa's -*, nl. zijn Slag bij Nieuwpoort.

Zwang (*gebruik, gewoonte, mode*), m. gmv.: *in - zijn: zoo iets is bij ons in -*, b.v. een kleederdracht, die algemeen is: *in - komen*, in de mode; *in - zijnde*, geliefd (van mode), of op aller tong (van woord of uitdrukking).

Zwan'ger, bn.: *uit der wolken zwang'ren schot, vlamt de dood*, (Ten Kate), uit de wolken vol electriciteit vlamt de bliksem; *van een plan - zijn of gaan*, er vol van zijn, en voornemens zijn het uit te voeren.

Zwan'ken (*verwant met zwenken: waggelen, wankelen*), ik heb gezwankt. w. g.

Zwans (*staart v. koeien, enz.*), v. -en. volkst.

Zwa'righeid (*moeilijkheid, bezwaar*), v. -heden: *ik zie er geen -*, ik heb geen bedenken; *der is - bij menheer*, (C. O.)

Zwar'relen (*wisselvorm van zwirrelen: het zwirrelt en zwarrelt mij voor de oogen!*)

Zwart (*het tegenovergestelde van wit*), bn. en bw.: *het -e bord*, schoolbord; *een -e jas*, zwartlakensch; *overdr. wat zien je handen -!* vuil, morsig; - **brood**, grof; *hij kijkt -*, zuur, norsch; *men wil u - maken*, bekladden, in een ongunstig licht plaatsen; - **verdriet**, sombere droefheid; *de -ste armoede*, treurigste; *met een -e kool staan aangeteekend*, als een schadelijk of onnut persoon, zie Kool; *een -e daad*, snood; *hij ziet - van den honger*, is broodmager en uitgeteerd; *de -e dood of -e pest*, de Aziatische pest, die in de 14e eeuw in W.-Europa woedde en in Parijs alleen 50

duizend slachtoffers maakte; O.-I. — bier, Eng. stout; — e hand, zie Hand.

Zwart (woekerzwam in de aren v. 't koren), o. **Zwart** (de zwarte kleur), o.: — is de kleur van den rouw; in 't — gekleed zijn; — staat u goed; zegsw. — op wit hebben, zie Wit; zie ook: Been zwart, Ivoor zwart, Roetzwart.

Zwart'achtig (zweemende naar zwart), bn.: — haar, — e wolken; — **blauw** (donkerblauw), bn.: — laken; dit gepolijst ijzer is —; — **bloem** (biesplant met zwarte bloemen), v. — en; — **bont** (wit met zwarte vlekken), bn.: een — e koe, een — kalf; — **bruin** (donkerbruin), bn.: een — paard, een — e jas; — **dag** (R.-K. dag, waarop alle gebruik van vleesch, zuivel en eieren verboden is, nl. Goede Vrijdag), m. — en.

Zwarte (neger, negerin), m. of v. zwarten: de blanken en de — n; z. Bruinen en Gelen.

Zwarte dood (naam van de pest of pestilentie in Europa), m. gmv.; zie Zwart.

Zwartekunst (tooverij, omgang met booze geesten), v. gmv.; zie Nigromantie.

Zwartekunst (etskunst), v. gmv.: bij de — wordt de glatte plaat gelijkmatig gekorrelt, d. i. ruw gemaakt; waar lichtpartijen noodig zijn, worden de oneffenheden weer afgeschaafd; aan deze gepolijste vlakken en vlakjes deelt zich de drukinkt niet mede, terwijl hij zich vasthecht aan het ruwe gedeelte, zoodat het zwart overheerschend wordt op den afdruk.

Zwarten (zwart maken, zwart verven), ik zwartte, heb gezwart, w.g.

Zwartepletten (zeker kaartspel spelen met schoppenboer als piet), ik heb gezwartepiet.

Zwarte tijd, m.; zie Tijd.

Zwartgalig (zwaarmoedig, droefgeestig, melancholiek), bn.: een — man, droefgeestig.

Zwartgeel (donkergeel), bn.: — **gerokt** (een zwarten rok aanhebbende), bn.: — e kellers; — **gevekt** (wit met zwarte vlekken), bn.: een — e hond, met zwarte spikkels; — **groen** (diep donkergroen), bn.: een — e japon, een — blad; — **harig** (met zwarte haren), bn.: een neger is —, een — e hond; — **harige** (persoon met zwarte haren), m. en v. — n; — **igheid** (iets vuils of zwarts), v. gmv.: er zit — op je boordje; — **koorn**, — **koren** (onkruid in de tarwe), o. gmv.: de wilde weit of dolik behoort tot het —; — **kop** (iem. met zwart haar), m. en v. — koppen; — **kop** (een soort van grasmusch), m. — koppen; — **kopje** (bastaardnachtegaal met zwarten kop), o. — s; — **kopmees** (in ons land weinig voorkomende zwerfvogel), v. — meezen; — **kopnonnetje** (zangvogel in Zuid-Afrika), o. — s; — **krijt** (zwart teekenkrijt), o. gmv.: die knaap teekent met —; — **krijtteekening**, v. — en; — **lakenssch** (van zwart laken), bn.: een — e jas, een — pak; — **making** (lastering), v. gmv.: de — van die partij, het in-minachting-brengen; de — van een ambtenaar, bekladding; — **oog** (meisje met zwarte oogen), m. en v. — en.

Zwartoogig, bn.: een — kind; — **rood** (diep donkerrood), bn.: een haan met — en kam; — **sel** (middel om zwart te maken: zwart poeder), o. gmv.: zij poetst het fornuis met olie en —, poeder, uit verbrand dennenhout en roet verkregen; — **selen** (den. van zwartsel: met zwartsel insmeren), ik heb gezwartseld: een kachel —; — **kwast**, m. — en; — **pot**, m. — potten; — **staart** (zekere visch), m. — en; — **vaal** (donkervaal), bn.: e. — paard; — **verven** (weefsel in de zwartkuip doen, doortrekken

met zwarte verf), ik heb — geverfd; — **verver**, m. — s; — **ververij** (werkplaats of het werk zelf), v. — en; — **voeten** (bijna uitgestorven Indianenstam in N.-Amerika), m. mv.; — **vos** (donkergeel paard), m. — vossen; — **zijden**, bn.: zij droeg een — japon, van zwarte zijde, een — schortje; — **zucht** (geneesk. ernstige graad van geelzucht), v. gmv.; — **zuur** (O.-I. ganzepaper d. i. gans als hazepaper bereid, nagemaakte schildpadsoep), o. gmv.

Zwa'telen (zacht ruischen, suizen), het heeft gezwateld: het — der boomen in den avond-wind, het — van stemmen, b.v. in een feestzaal.

Zwa'vel (een metalliek element, dat in gedegen toestand in vulkanische streken wordt gevonden), v. gmv.: — heeft een vuilgele kleur en brandt met blauwe vlam; — **aarde** (zwavelhoudende aarde), v. gmv.; — **achtig** (gelijkende op zwavel), bn.: een — e lucht, riekende naar zwavel; — er, — st; — **bad** (bad van zwavelwater), o. — baden; — **bloem** (bloem of poeder van zwavel), v. gmv.; — **bron** (bron van zwavelig water), v. — bronnen: te Bentheim is een —; — **damp** (damp van brandende zwavel), m. — en; — **en** (met zwavel damp bewerken), ik heb gezwaveld: een strooien hoed —, hem reinigen boven zwavel-damp; den wijn —, nl. het wijnvat met zwavel-damp vullen en doortrek'ken; een ziekekamer —, ontsmetten; — **ing** (het zwavelen), v. — en.

Zwa'veloris (mijnzwavel), o.; — **ether** (alcohol met zwavelzuur), m. gmv.; — **geel** (vuilgeel, geel als zwavel), bn.; — **geest** (zwavelwaterstof), m. gmv.; — **groef** (— mijn), v. — groeven; — **houdend** (— bevattend), bn.: — e ertsen, — e gesteenten; — **hut** (hut, waarin men zwavel smelt), v. — hutten.

Zwa'velig (zwavelachtig), bn. en bw.: een — e lucht; het ruikt hier —, naar brandende zwavel.

Zwa'veligzuur (scheik. een kleurloos gas met verstikkende reuk, ontstaan door verbranding van zwavel damp in zuurstof), o. gmv.

Zwa'velkies (ijzerkies), o.; zie Kies.

Zwa'velluucht (lucht, die zwavel damp bevat), v. gmv.; — **stok** (dun houtje of henneppaantje, aan weerszijden in gesmolten zwavel gedoopt), m. — stokken, vero.; — **tje** (zwavelstokje), o. — s: geef mij een —, thans Lucifer; — **waterstof** (scheik. verbinding van zwavel met waterstof, vormt een kleurloos en vergiftig gas), v. gmv.; — **zuur** (scheik. verbinding van zwavel met zuurstof en waterstof), o. gmv.

Zweed (bewoner van Zweden), m. Zweden.

Zweedsch (van, uit Zweden), bn.: de — e kleederdracht, de — e gymnastiek; — **lucifers-fabriek**, zn., o., nl. de taal der Zweden.

Zweef'rek (trapees der turners), o. — rekken.

Zweem (lichte schijn), m. gmv., fig. een — van ironie, een — van schuld, een — van toorn; een — van een blos, (Potg.); geen — van berouw, van schuld, d. i. schijntje, bewijs: hem faalde dien dag alle — van opgeruimdheid, (Potg.); — **ple**, o. — s: geen — van ijver-zucht, bewijsje; geen — van koofts.

Zwee'men (overhellen naar, fig. min of meer gelijken op), het heeft gezwemd: dat zweemt naar bedrog; dat zweemt naar het blauw; — **sel** (schijnsel, zweem), o. gmv.

Zweep (stok met gevlochten snoer of koord er aan), v. zweepen: zegsw. de — er op leggen, de paarden lange haver geven; hij kent het klappen van de —, is volkomen van eenige taak op de hoogte; met de — er achter zitten, voort-

jagen; spreekw. *Een oud voerman hoort nog gaarne het klappen van de -*, zie Voerman.

Zwee'pen (met de zweep slaan), ik heb gezweept: een paard -, een drijftol -; fig. de orkaan zweept de wolken, jaagt wild vooruit; de wind zweept de baren.

Zweep'koker (koker voor de rijzweep), m. - s.

Zweep'slag (slag met de zweep), m. - slagen.

Zweer (ettergezwel), v. zweren: de - is rijp; -tje (puistje), o. zweertjes.

Zweet (droppeltje huidvocht), o. gmv.: zegsw. in het - wus aanschijns, d. i. zwoegende, Bijbel, Gen. 3:19; het koude - brak haar uit van angst, eig. doodsweet; -bad (zeer warm bad in een sterk verwarmde kamer, om de huidporiën te openen), o. -baden; -doek (Bijbel. doek, die over het hoofd van Jezus in het graf lag), m. -en; -drank (geneesk. zweetdrijvend middel), m. -en; -drijvend (het zweeten bevorderend, het zweet doende uitbreken), bn.: een - middel; -druppel (kraaltje zweet uit een huidporie), m. -s.

Zweet'en (zweet uitwasemen), ik zweette, heb gezweet: hij werkt, dat hij zweet; dat paard zweet erg; fig. nieuwe muren -, slaan vocht uit; jagerst. het haas heeft erg gezweet, bloed; zegsw. water en bloed -, doodsbenauwd zijn, doodelijk in den angst zitten.

Zweet'erig (klam of vochtig van zweet), bn.: -e handen; jagerst. bloederig van wild;

held (het zweeterig-zijn), v. gmv.

Zweet'je, o.: zegsw. ik heb er een - bij gehaald, ik heb me nog al moeten inspannen. gmv.

Zweet'kamertje (een soort van zweetbad), o. -kamertjes; scherts. wachtkamertje voor studenten, die examen gaan doen; of den uitslag afwachten, terwijl de professoren over hen be-raadslagen.

Zweet'koorts (koorts, die met sterk zweeten gepaard gaat), v. -en; -kuur (geneeswijze, door middel van zweetbaden), v. -kuren;

-middel (zweetdrijvend middel), o. -en: af-treksel van vlier en kamillen is een -mid-deltje; -poeder, -poel'er (stofnaam), o. gmv., (sijngestampt geneesmiddel), v. -s;

-vos (vospaard met witte manen en witten staart), m. -vossen; -zlekte (doodelijke ziekte in de 16e eeuw, waarbij de lijder ont-zettend zweette), v. gmv.

Zwel (timm. beweegbare winkelhaak), v. -en, zie Zwaaihaak.

Zwe'len (gemaaid gras tot hooi bewerken, het uitgespreide en gedroogde hooigras met een gaffel omkeeren of bijeenharken tot rooken), ik heb gezweeld; -er (hooier), m. -s.

Zwel'gen (het zwelgen), m. gmv.: aan den - zijn.

Zwel'gen (slokken, onmatig eten of drinken), ik zwolg, heb gezwolgen; -er (brasser, slamp-amp), m. -s; -erij' (sl'mpertij), v. -en; -partij (brassertij), v. -en.

Zwel'len (uit- of opzetten, dikker worden, bol gaan staan), het zwol, is gezwollen: de knoppen der boomen beginnen te -; de zeilen -, zetten zich op, fig. mijn hart zal zwellen v. vreugde, d. i. popelen, erg kloppen; -ling (het zwellen, gezwel, opzetting), v. -en.

Zwem'bad (O.-I. zwembassin), o. -baden;

-bassin (bassin of kom, om in te zwemmen), o. -s; -blaas (blaasvormig orgaan in 't lichaam van vele visschen), v. -blazen; ook: met lucht gevulde blaas voor een leer-ling-zwemmer, om er op te drijven; -boel (drijvende, geankerde boei), v. -en; -broek

(tricot-broekje voor een zwemmer), v. -en;

-buis (zwemvest van kurk), o. -buizen;

-gordel (kurken band of gordel om op te drijven), m. -s: in elke hut dier zeeboot liggen eenige -gordels; -inrichting (gele-genheid tot zwemmen, zwembassin), v. -en;

-kunst (kunst, vaardigheid van te zwemmen), v. gmv.

Zwem'men (zich in of op 't water bewegen), ik zwom, heb en ben gezwommen: de vis-schen - in 't water; de eenden - op 't water; hij kan over de rivier -; fig. drijven: de vloer zwom van wijn; hij lag in zijn bloed te -.

Zwem'mer (iem., die kan zwemmen), m. -s.

Zwem'merig, bn.: de bleeke Amelie met groote, groenachtige -e oogen, (C. O.), d. i. waterachtig, mat, flauw, zonder uitdrukking.

Zwem'plaats (plaats, waar men kan en mag zwemmen), v. -en; -poot (gevliesde en geschubde poot van een zwemvogel), m. -en; -school (inrichting tot het leeren-zwemmen), v. -scholen; -steen (e. poreuze, zeer lichte bouwsteen, gemaakt v. puimsteen en kalk), m. -en; -toestel (tuig of gereed-schap: gordel, om op te leeren zwemmen of om op te zwemmen), o. -len; -vest (-buis), o. -en, zie Scaphander; -vlies (vlies tus-schen de teenen der watervogels; ook bij sommige platvoetige dieren en bij amphibien, als kikvoorsch, enz. voorkomend), o. -vliezen; -voeters (dieren, die vliezen tus-schen de teenen hebben, om mee te zwemmen), m. mv.; -vogel (dierk. vogel met zuempooten), m. -s: talingen, eenden, ganzen, zwanen zijn -vogels; -wedstrijd (wedstrijd in het zwemmen), m. -strijden.

Zwen'del (bedrog, oplichterij in handels-zaken), m. gmv.; zwen'delen (oneerlijk handelen, oplichten, bedriegen in handels-zaken), ik heb gezwendeld; -aar (bedrieger, oplichter), m. -s; -arij' (oplichterij), v. -en.

Zwen'gel (wiek van een molen, arm van een pomp, ook: wip van een put), m. -s.

Zwenk (draai, keer), m. -en: ik zag hem met een -, oogwenk; fig. ik ben er in een -, ommezien.

Zwen'ken (wenden, omwenden, draaien, keeren), ik zwenkte, heb en ben gezwent: de troepen zijn geoefend in het -; (de houten duif) zwenkt op de ijz'ren stang, (Staring).

Zwenk'gras (plantk. een plantje, op zand-en heigrond en in de duinen voorkomend) o. gmv.: er zijn in ons land negen soorten van -.

Zwen'king (mil. draai, keer, wending), v. -en, zie Evolutie.

Zwe'ren (eed doen, bij eede beloven), ik zwoer, heb gezworen: trouw - aan Vaderland en Koning; valschelijk -, d. i. een meeneed doen.

Zwe'ren (tot een zweer worden), het zwoor, heeft gezworen: d. wonde gaat -, e. -de vinger.

Zwerf'blok, o. -ken, zie Erratisch; -ster (zwervende vrouw, landloopster), v. -s;

-tocht (zwervende reis), m. -en: Haafners -tochten door de binnenlanden van Ceilon (in 1782); -vogel (vogel, die niet in een bepaalde streek blijft, zonder daarom trek-vogel te zijn), m. -s, verg. Standvogel.

Zwerf'ziek (rusteloos zwervend, liefst ver-anderend), bn.: als het eens een begin van een - wisselen was! (Potg.)

Zwerk (donkere, drijvende wolken), o. gmv.: fig. de hemel, het uitspansel: het bonte -,

(Staring); *het blauwe -*; *de toren boorde door lucht en -*, (Bild.)
Zwerma (ruischende, gonzende menigte), m. -en: *een - bijen, een - sprinkhanen.*
Zwermen (in een zwerm vliegen), zij hebben gezwermd: *de bijen gaan -*, in massa uit een korf wegvliegen; *de soldaten gingen - op 't platteland, rondloopen, stroopen.*
Zwermer (een stukje vuurwerk), m. -s.
Zwerfeling (iem., die geen vaste woonplaats heeft, maar rondzwerft), m. en v. -en, voor het vr. ook *-e*: *hij is een arme -.*
Zwerfven (omdolen, ronddolen, rondtrekken), ik zwierf, heb gezworven: *in vreemde landen -*; *op zee -*; *-de honden -*; *-de volken, nomaden -*; *-er, m. -s: een arme -*, landlooper.
Zwervend (dolend), bn.: *een - leven leiden*, geen vaste woonplaats hebben.
Zwetsen (grootspreken, pochen, opsnijden), ik zwetste, heb gezwetst; *-er* (bluffer), m. -s; *-erlij'* (blufferij, pocherij), v. -en.
Zwerven (stijgen noch dalen, drijven, zacht bewegen), het zweefde, heeft gezweefd: *de wolken -*; *een -de gang: Adeline komt, zwervend naakt zij*, (Staring); fig. *dat zweeft mij voor den geest*, hangt; *tusschen hoop en vrees -*, dobberen; *dat gevaar zweeft hem boven 't hoofd*; *Gods geest zweefde op de wateren*, bewoog zich zwervend, Gen. 1:2.
Zwervend (schommelend, hangend), bn.: *werken aan het - rek of 't zweefrek, aan de -e trapees* (gymnastiek); fig. *-e geschillen*, hangende.
Zwerverik (klierachtig borstdeel van kalveren), m. zwezeriken, ook: *Kalfs -.*
Zwichten (scheepst. de zeilen of touwen oprollen of inhalen), ik zwichtte, heb gezwicht.
Zwichten (toegeven, wijken), ik zwichtte, heb en ben gezwicht: *hij moest - voor de overmacht*, onderdoen, het hoofd buigen.
Zwichtlijn (scheepst. lijn, om de fok of andere zeilen bij stormweer in te korten), v. -en.
Zwiep (eig. zweep; fig. lang, mager mensch), m. en v. -en: *zijn hart lichten over den ondraaglijken langen -*, (C. O.)
Zwiepen (veerkrachtig doorbuigen), de mast zwiepte, heeft gezwiept; *-end* (veerkrachtig buigend), bn.; *-ing* (overbuiging), v. -en.
Zwier (tooi, opschik, pronk, gratie), m. gmv.: *met edelen -*, bevalligheid; zie Elegantie.
Zwier (het zwieren), m.: *aan den - zijn*, aan den draai zijn; *-bol* (losbol, vroolijke Frans), m. -bollen; *-bollen* (ongeregeld, of al te vroolijk leven), ik heb gezwierbold.
Zwierren (vlug rondraaien, zwaaiend bewegen), ik heb gezwierd: *de dansers - door de zaal*; fig. *zij hebben den geheelen nacht door gezwierd*, gebrast, pretgemaakt.
Zwierig (eig. met zwier, netjes, elegant, bevallig), bn. en bw.: *een -e gang, een -e kleederdracht*; *een -e stijl*, bloemrijk, opgesmukt; *-er, -st*; *-heid* (losheid, bevalligheid), v. gmv.; *-jes* (min of meer elegant; netjes), bw.
Zwijgen (niet spreken), ik zweeg, heb gezwegen: *over iets -*, *- als het graf*, geen woord uiten; *iem. het - opleggen*, fig. geheimhouding gebieden; *laten wij daarover -*, niet handelen; zegsw. *die zwijgt, stemt toe*, wie tegen een voorstel geen bezwaar inbrengt, keurt het goed; *een batterij tot - brengen*, het vuur er van doen ophouden; spreekw. *Spreken is zilver, - is goud*, zie Spreken.
Zwijger (iem., die zwijgt; iem., die weinig

spreekt), m. -s: *een verstokt -*; *er is geen spreker, die een - kan verbeteren*, het is dikwijls beter te zwijgen dan te spreken; *huislijk zielsverdriet, zelfs voor geen - meer verzwijgbaar*, (Da Costa); *-ster*, v. -s.
Zwijger (de): gesch. Willem I, prins van Oranje, (1533-1584).
Zwijgteeken (muz. pauze-teeken), o. -s.
Zwijm (flauwte), v. gmv.: *in - vallen*, in onmacht vallen; *in - liggen*, bewustloos neerliggen; zie Bezwijming.
Zwijmel (duizeling, fig. roes), m. gmv.: *in den - der vermaken, bedwelming*; *-beker* (fig. beker v. d. wellust), m. -s; *-drank* (drank, die doet zwijmen, die de bezinning doet verliezen), m. -en; *-dronken* (zoo duizelig, alsof men dronken ware), bn.: *'t bedwelmdé volk ontwaakt, vermoéd en -*, (Tollens); *-em* (duizelig worden, in onmacht vallen), ik heb gezwijmeld; *-ing* (duizeling), v. -en; *-geest* (roes, bedwelming door opwinding), m. gmv.: *de - der revolutie*; fig. te groote opgewondenheid bij eenig volksteest, enz.; *-kolk* (beker met zwijmel-drank), m. -en: *de -keten van den lust*, (Bild.); *-roes* (vreugde-roes), m. gmv.: *in den - der wereldsche vermaken.*
Zwijmen (bezuïjmen, in zwijm vallen), ik heb gezwijmd: *balsemige lichten, waar dartle nachtegalen in - van vermaak*, (Bild.), w. i. g.
Zwijm (varken), o. zwijnen, verg.: *Ever of Everzwijn*; fig. *hij is een -*, vuilaardig mensch, een zuiplap, een liederlijk mensch; zie: Lichtmis, Losbol, Doordraaier, Pierewaaijer, Rinkelrooier, Zwierbol, enz., zie ook Parel; *-achtig* (als een zwijn, liederlijk), bn. en bw.: *zich - aanstellen.*
Zwijnegel (stekelvarken onzer wouden), m. -egels, gew. meestal: *Egel*; fig. *een - v. e. vent*, een hoogst morsig of zedeloos mensch.
Zwijnen (slecht leven, een vuil, liederlijk leven leiden), hij zwijnde, heeft gezwijnd.
Zwijnsnaard (aard van een zwijn), m. gmv.; *-boel* (een vuile, smerige huishouding), m. gmv.; *-distel* (gouddistel), v. -s; *-hoeder* (-oppasser), m. -s; *-hoedster* (-wachtster), v. -s; *-hok* (varkenskot), o. -ken; *-jacht* (jacht op ever), v. -en; *-jongen* (knecht, hoeder van zwijnen), m. -s; *-kot* (varkenshok), o. -ten; *-stal*, m. -len; *-trog* (varkensvreetbak), m. -gen.
Zwijnsvleesch (nl. van varkens), **zwijnevleesch** (nl. van één varken), o. gmv.
Zwijnerij (vuiligheid, vuil bedrijf), v. -en; fig. vuile, vieze taal: *allerlei - en vertellen.*
Zwijnsjak (volkst. liederlijk mensch), m. -ken.
Zwijns'hoofd (kop van een ever), o. -en; ook: *-kop*, m. -pen.
Zwijntje (jong varken, speenvarken), o. -s; fig. liederlijk persoon: *hij is m' een -!*
Zwik (houten pin in het luchtgat v. e. vat; ook, scheepst. wrijf hout), m. zwikken.
Zwik (schuine kant aan den punt van een hoefnagel), m. -ken; ook: *lange, dunne twijg.*
Zwik (zwikking of verstuiking), m. gmv.
Zwik'boor (timmergereedschap: groote boor met dwarskruk), v. -boren; zie Avegaar.
Zwik'gat (tapgat van een vat), o. -gaten.
Zwik'hout (scheepst. zwik, wrijf hout), o. -en.
Zwik'je (pennetje), o. zwikjes.
Zwik'ken (intensief van zwijken: knakken, omslaan, breken), ik heb en het is gezwikt; *zij liet het kind -*, d. i. achteroverslaan, de

lendenen breken; *mijn voet zwikte*, sloeg om; **-king** (het zwikken), v. -en.

Zwik'stelling (gaanderij of onloop om een windmolen), v. -en.

Zwil (gewest. voor eelt), o.; **-wratten** (eeltplekken a. d. pooten van paard en ezel), v. mv.

Zwilk (tweedradig weefsel, e. soort v. rijk), o.

Zwil'ken (van zwilk), bn.: een - tafelkleed.

Zwin (wad, kil, kreek, geul), o. zwinnen.

Zwin'del, **zwen'del** (bedrog), m. gmv.

Zwin'del (duizeling), m. zwindels.

Zwin'delen (duizelig worden), het heeft gezwindeld: *alles zwindelde mij voor de oogen*, draaide, duizelde.

Zwin'den (verdwijnen), het zwoond, is gezwoonden, vero.: *Marco slaat de roos naar binnen*, en meteen zwindt de ezelskuid, (Staring); zie Verzwinden.

Zwing (dicht. vleugel van een vogel), v. zwingen; in 't Vl. gebezigd voor vlerk, wiek.

Zwing'gel (braakstok voor het vlas), m. -s;

-aar (vlasbraker), m. -laars; **-bord**

(bord of plank om er vlas op te zwingelen), o. -en.

Zwin'gelen (het vlas met de zwingelspaan kloppen en het ontdoen van de houtdeelen of pellen), ik heb gezwingeld **-keet** (werk-

plaats van den zwingelaar), v. -keten;

-kool (-keet), v. -en; **-molen** (ijzeren

wiel met dunne, scherpe plankjes, om het

vlas te zwingelen), m. -s; **-plank** (-bord),

v. -en; **-spaan** (zingel-braakstok), v.

-spanen, ook: **-stok**, m. -stokken.

Zwir'relen (met snelle bewegingen om-

wenden), het heeft gezwirreld: *de zwaluwen*

- om mij heen, snel zwieren; *alles zwirreld*

mij voor de oogen bij de snelle vaart.

Zwit'ser (man uit Zwitserland), m. -s:

zegsw. *geen geld*, *geen -s*, die niet betaalt,

krijgt geen huursoldaten, fig. *geen waar.*

Zwit'sers (van of uit Zwitserland), bn.:

-e kaas; ook, op de wijze van Zwitserland:

de -e kleederdracht.

Zwit'sersche (Zwit'sersche vrouw), v. -n.

Zwoe'gen (eig. zuchten, steunend ademen,

hijgen; fig. *zwaren arbeid verrichten*, *zich*

afmatten, *afjakkeren*), ik zwoegde, heb ge-

zwoegd; **-er** (tobber, slover), m. -s.

Zwoel (drukkend warm), bn.: een *-e dag*,

een *-e lucht*, benauwend; **-er**, **-st**; **-heid**

(drukkende warmte), v. gmv.

Zwoerd (afgeschraapte huid van een varken

spekhuid), o. zwoerden.

Zwoerd, o. -en; zie: Zwoerd en Zwaard.

BIJLAGEN.

I. TITELS EN PREDICATEN.

De Koningin of Koningin-Moeder: *Majesteit*.
Prins of Prinses van het Koninklijk Huis: *Zijne of Hare Koninklijke Hoogheid*.
Prins of Prinses: *Zijne of Hare Hoogheid*.
Graaf of Gravin: *Hooggeboren Heer of Hooggeboren Vrouwe*.
Baron, Jonkheer: *Hoogwelgeboren Heer*.
Barones, gemalin van een Jonkheer: *Hoogwelgeboren Vrouwe*.
Freule: *Hoogwelgeboren Jonkvrouw(e)*.
Adellijke weduwe: *Mevrouw de Douairière*.
Niet-adellijke personen uit den deftigen stand: *Weledelgeboren Heer, Mevrouw*.
Middelstand: *Weledele Heer, Mevrouw*.
Kleine burgerij: *Heer, Mejuffrouw*.
Ongehuwde dame, niet van adel: *Mejuffrouw, Juffrouw*.
Menschen uit den werkenden stand: *Naam van den Man, Naam van de Vrouw*.

OPMERKINGEN. 1. Deze titels op adressen, b.v.: *Aan Hare Majesteit Wilhelmina, Koningin der Nederlanden; Aan Zijne Koninklijke Hoogheid Prins Hendrik der Nederlanden; Aan den Hooggeboren Heer Adolf Graaf van Rechteren; Aan de Hooggeboren Vrouwe Barones van Landsweerde, enz.*

2. In geschriften, gericht aan H. M. de Koningin, schrijft men als hoofd of aanspreking: *Mevrouw*. In den samenhang van het geschrift: *Uwe Majesteit of Hoogstdezelve*. Na het geschrift geëindigd te hebben, herhaalt men de aanspreking en sluit: *Van uwe Majesteit de zeer gehoorzame dienaar en getrouwe onderdaan*; adres: *Aan Hare Majesteit de Koningin de Nederlanden*. Aan Prinsen of Prinsessen van den bloede is het adres: *Aan Zijne of Hare Koninklijke Hoogheid den Prins of de Prinses*; in den samenhang van het geschrift: *Uwe Koninklijke Hoogheid*; aan het slot: *Van uwe Koninklijke Hoogheid de gehoorzaamste en onderdanigste dienaar*, bij het toespreken ook wel eenvoudig: *Prins of Prinses*; verder vindt men dit in verband met het bovengegevene vanzelf; bij *graven* en *baronnen* (in het spreken): *Mijnheer de Graaf, Mijnheer de Baron, Mevrouw de Barones*. Bij *Jonkheer* te beginnen is het (bij het spreken): *Mijnheer* en *Mevrouw*, echter *Freule* voor jonkvrouw; *Juffrouw, Mejuffrouw* voor een niet-adellijke, ongehuwde dame, enz.

a. De titel van *Excellentie* wordt gegeven aan:

Ministers in functie, Ministers van Staat, diplomaten met rang van Buitengewoon Gezant; Gouverneurs-generaal in Ned.-Indië; Vlagofficieren, nl. den Admiraal en Vice-admiraal; Opperofficieren bij de landmacht, nl. den Generaal en Luitenant-generaal; verder aan de Groot-Officieren van het Koninklijk Huis, als:

Grootmeester, Opperhofmaarschalk, Opperceremoniemeester, Opperkamerheer, Opperstalmeester, en Opperjagermeester.

OPMERKING. De aanspreektitel is: *Uwe Excellentie*; adres: *Aan Zijne Excellentie den Minister van . . .*

b. De titel *Hoogedelgestreng* is die van:

Leden van den Raad van State, Leden van de Rekenkamer, oud-Ministers, Hoofd-ambtenaren,

b.v. Secretarissen-generaal tot en met den rang van Referendaris; bij de zeemacht alle Hoofdofficieren van en met den rang van Schout-bij-nacht tot en met den rang van Kapitein-luitenant-ter-zee; bij de landmacht alle Hoofdofficieren van en met den rang van Generaal-majoor tot en met den rang van Majoor; Commissarissen der Koningin (ook: *Excellentie*), Gouverneurs, Residenten en Adsisent-residenten in Ned.-Oost-Indië; in 't algemeen van hooggeplaatste staatsambtenaren, voorzitters of leden der Hooge colleges van Staat, al of niet meer in functie.

OPMERKING. De aanspreektitel is: *Mijnheer* (al of niet gevolgd door den naam hunner waardigheid of betrekking) b.v. *Mijnheer de Referendaris*, *Mijnheer de Commissaris*, enz. en bij de militairen hun rangtitel zonder meer, b.v. *Majoor*, *Kolonel*, enz.; als slot van brieven, enz.: *Van U Hoogedelgestrenge de onderdanigste dienaar*; aan 't hoofd van brieven: *Hoogedelgestrenge Heer*.

c. Het predicaat *Weledelgestreng* is dat van:

Inspecteurs, Griffiers der Staten, der Kamers, enz., Advocaten, Procureurs, Schoolopzieners, Notarissen, Ingenieurs, Controleurs, ook in N.-O.-I.; Commiezen en Adjunct-Commiezen der ministeriën en der provinciale griffies; Ridders in eenige orde; de subalterne officieren van de zee- en de landmacht.

OPMERKING. Voor den aanspreektitel, zie boven.

d. Het predicaat van Burgemeesters van groote steden is *Hoogedelachtbare Heer*; dat van overige Burgemeesters, *Edelachtbare Heer*, of thans ook wel *Weledelgestreng Heer*; deze beide laatste predicaten gelden ook voor Wethouders en leden van den Raad; dat van een lid der *Eerste-Kamer* is *Hoogmogende Heer*, dat van een lid der *Tweede Kamer* is *Edelmogende Heer*, dat van een lid der Provinciale Staten is *Edelgrootachtbare Heer*, ofschoon deze titels bij de Grondwet van 1818 zijn afgeschaft en de titel eenvoudig is: *Mijnheer*; zoo richt de Koningin zich tot de Kamers met den titel: *Mijne Heeren*.

e. Wat de *rechterlijke macht* betreft, het volgende:

Leden van den Hoogen Raad: *Edelhoogachtbare Heer*.

Raadsheeren der Gerechtshoven: *Edelgrootachtbare Heer*.

Rechters der Rechtbanken: *Edelachtbare Heer*.

Kantonrechters: *Edelachtbare Heer*.

Griffiers, Officieren en Substituut-Officieren, Rechter-Commissarissen, enz.: *Edelachtbare Heer*.

f. Wat de *Hoogescholen* en *andere scholen* enz. betreft, dit:

Curatoren eener Hoogeschool: *Edelgrootachtbare Heer*.

Hoogleeraren: *Hooggeleerde Heer*.

Doctoren (wetenschapp. titel): *Zeergeleerde Heer*, ook, *Weledelzeergeleerde Heer*.

Artsen (zonder doctorstitel): *Weledelgeboren Heer*.

Curatoren van een gymnasium, leden der commissies van toezicht op Middelbaar of Lager onderwijs: *Weledelgestreng Heer*.

Leeraren: *Weledelgeleerde Heer*.

Studenten aan een Universiteit: *Weledelgeboren Heer*.

Onderwijzers: *Weledele Heer*.

OPMERKING. Ook in de laatstbehandelde gevallen bezigt men als aanspreektitel meestal *Mijnheer*, gevolgd door den ambtstitel: *Mijnheer de Burgemeester*, *Mijnheer de Wethouder*, *Mijnheer de President* (van een rechtscollege); van Hoogleeraren: *Professor*; van geneesheeren en artsen: *Mijnheer of Dokter*; overigens *Mijnheer* (zonder meer).

g. Wat de *Hervormde kerk* aangaat, het volgende:

Predikanten (met doctors-titel): *Weleerwaarde Zeergeleerde Heer*.

Predikanten (zonder doctorstitel): *Weleerwaarde Heer*.

Lid der Synode: *Hoogerwaarde Heer*.

h. Wat de *Israëlitische kerk* betreft, dit:

Opperrabbijn: *Weleerwaarde Zeergeleerde Heer*.

Rabbijn of Rabbinale assessor: *Weleerwaarde Heer*.

Isr. onderwijzers, voorzangers, kosters: *Eerwaarde Heer*.

i. Wat de *Roomsche-Katholieke geestelijkheid* aangaat, dit:

Aan den *Paus*, adres: *Aan Zijne Heiligheid den Paus*; aanspreektitel: *Allerheiligste Vader*;

in den brief: *Uwe Heiligheid*; onderschrift: *Van Uwe Heiligheid de met de meeste getrouwheid verknochte zoon*.

Aan een *Kardinaal*, adres: *Zijne Eminentie*; aanspreektitel: *Uwe Eminentie*.

Aan een *Aartsbisschop* of *Bisschop*, adres: *Zijne Doorluchtige Hoogwaardigheid* of *Monseigneur*; aanspreektitel: *Monseigneur*.

Aan *Eereprelaten*, adres: *Hoogeerwaarde Heer*; aanspreektitel: *Monseigneur*.

Aan een *Gemijterden abt*, adres: *Zijne Hoogwaardigheid*; aanspreektitel: *Monseigneur* of *Hoogeerwaarde Heer*.

Aan een *Kanunnik* van het kapittel: *Hoogeerwaarde Heer* aanspreektitel: *Monseigneur*.

Aan *Professoren* van een Groot-Seminarie: *Zeereerwaarde Hooggeleerde Heer*; zijn ze tevens kanunnik: *Hoogeerwaarde Hooggeleerde Heer*.

Aan *Professoren* van een Klein-Seminarie: *Zeereerwaarde Zeergeleerde Heer*; zijn ze tevens kanunnik: *Hoogeerwaarde Zeergeleerde Heer*.

Aan *Geestelijken*, die tevens doctor zijn: *Weleerwaarde Zeergeleerde Heer*.

Aan een *Deken*, adres: *Zeereerwaarde Heer*.

Aan een *Pastoor*, adres: *Zeereerwaarde Heer*; aan een *Rector* of *Kapelaan*: *Weleerwaarde Heer*; aan een *Subdiaken* of *Diaken*: *Eerwaarde Heer*.

Aan een *Student* in de godgeleerdheid: *Weledele Heer*.

Kloosterlingen. Aan den Generaal eener Orde: *Hoogwaardigste Heer*; aan een Provinciaal: *Hoogeerwaarde Heer*; aan een Gardiaan of Overste: *Zeereerwaarde Pater*; aan de overige paters: *Weleerwaarde Pater*; aan overige mannelijke kloosterlingen (die geen wijding ontvangen hebben): *Eerwaarde Frater*, of *Eerwaarde Broeder*; aan de Overste van een vrouwenklooster: *Révérènde Mère* of *Eerwaarde Moeder*; aan vrouwelijke Religieuzen van sommige orden: *Mère*, gevolgd door den kloosternaam, meestal *Zuster* of ook *Soeur* (gevolgd door den kloosternaam).

OPMERKING. De aanspreektitel in de boven niet aangegeven gevallen is: *Professor*, *Mijnheer de Deken*, *Mijnheer Pastoor*, *Mijnheer Kapelaan*, *Mijnheer de Rector*; *Mijnheer* (diaken, subdiaken, student); *Pater-generaal*, *Pater-provinciaal*, *Pater-Gardiaan* of kortweg *Pater*; *Broeder*, *Frater*, of hier soms ook wel: *Eerwaarde*, *Uw Eerwaarde*; *Révérènde Mère* of *Eerwaarde Moeder*, *Moeder* (door de Eerwaarde Zusters zelf), *Mère* (gevolgd door den kloosternaam bij sommige orden b.v. bij die der Ursulinen), verder *Zuster* of *Soeur*.

AANTEEKENING. Meermalen laat men op adressen van brieven enz. alle titulatuur weg en schrijft men eenvoudig: *Den Heere*, of *Den Heer* en daaronder: *s. t.*, nl. *salvo titulo* d. i. met voorbehoud uws titels, of *s. s. t. t.*, dat is: *salvis titulis*, met voorbehoud uwer titels, of *s. h. e. t.*, d. i. *salvo honore et titulis*, behoudens eer en titels.

II. AARDRIJKSKUNDIGE NAMEN EN HUN GESLACHT.

1. De namen van **werelddeelen, landen, provinciën, steden en dorpen** zijn in *proza* alle ONZIJDIG, met uitzondering van die namen van *landstreken*, welke altijd het lidwoord **de** vóór zich hebben: *De Betuwe*, *De Krim* (deze zijn vr.). De namen van steden en dorpen, waarvan 't lidwoord een deel uitmaakt, blijven integendeel *onzijdig*: *Het welvarende Den Helder*, *het schoone Den Haag*, enz.

2. In *poëzie* of in dichterlijke taal zijn de namen van werelddeelen en landen in den regel vrouwelijk, bijv.:

Heel Neerland zendt haar wensch ten hemel.

TOLLENS, *Overwintering*.

3. De namen van *rivieren* en *wateren* zijn *mannelijk, vrouwelijk* of *onzijdig*. Hier volgen twee lijsten van de meest voorkomende wateren, enz. 1°. een lijst van de Binnenlandsche, 2°. van de Buitenlandsche.

10. Binnenlandsche wateren.

- A of Aa (N.B.)¹⁾, v.
 A, Aa (*Almeosche*), O. v.
 A (*Mussel*), Gr. v.
 A (*Westerwoldsche*), Gr. v.
 Aar (Z.H.), v.
 Amer (N.B.), m.
 Amstel (N.H.), m.
 Bakkerskil (N.B.), v.
 Beek (*Barneveldsche*), G. v.
 Beek (*Luntersche*), v.
 Beers, Beerse (N.B.), v.
 Berkel (G.), v.
 Beulaker- en Belter Wijde (O.), v.; dit zijn twee meren bij Blokzijl.
 Bieningen (Z.H.), v. mv.
 Biesbosch (N.B.), m.
 Bijleveld (U.), v.
 Bleeke kil (N.B.), v.
 Boorn (F.), v.; valt in het Sneekermeer.
 Boterdiep (Gr.), o.
 Braakman (*water in Z.*), m.
 Compagnonsvaart (*Drachster-*), F. v.
 Damsterdiep (Gr.), o.
 Dedemsvaart (O.), v.
 Diep (*water, rivier*), o.
 Diep (*Zwolsche*), O. o.
 Dieze (N.B.), v.
 Dinkel (O.), v.
 Dintel (N.B.), v.
 Does (Z.H.), v.
 Dollard (Gr.), m.
 Dommel (N.B.), m.
 Donge (N.B.), v.
 Drecht (N.H.), v.
 Ee (F.), v.
 Eem (U.), v.
 Eemskanaal (Gr.), o.
 Eendracht (N.B. en Z.), v.
 Eiserbeek (L.), v.
 Fluessenmeer (in het Z.-W. van Fr. bij de dorpen Gaastmeer en Heeg), o.
 Gaasp (N.H.), v.
 Ganzendiep (*water in O.*), o.
 Gein (*watertje in N.H.*), o.
 Geleen (L.), v. en m.
 Geul (L.), v.
 Giessen (Z.H.), v.
 Goot (O.), v.
 Gouwe (Z.H.), v.
 Gouwzee (*zeestraat*, N.H.), v.
 Gracht (*Kalenberger-*), O. v.
 Grevelingen (Z.H.), v. mv.
 Grift (G.), v.
 Gulp (zijtakje, Geul), L. v.
 Haringvliet, o.
 Hoendiep (Gr.), o.
 Holendrecht (N.H.), v.
 Hollandsch Diep, o.
 Hont (*W.-Scheide*), Z. v.
 Hoornsche diep (Gr.), o.
 Hunze (D. en Gr.), v.
 IJ (N.H.), o.
 IJsel (*Geldersche*), m.
 IJsel (*Hollandsche*), m.
 IJsel (*Oude*), m.
 Itterbeek (L.), v.
 Jeker, Jaar (L.), m.
 Kanaal (*Dierensch*), G. o.
 Kanaal (*Noordhollandsch*), N.H. o.
 Kanaal (*Noordzee-*), N.H. o.
 Kanaal (*van Steenenhoek*), Z.H. o.
 Kanaal (*Zederik-*), Z.H. o., Keeten (Z.), o. [enz.
 Keteldiep (O.), o.
 Kil (*Doradsche*), Z.H. v.
 Krammer (Z.H.), v.
 Kreek (*Hulster-*), Z. v.
 Kreekerak (*water in Z.*), o.
 Kuinder of Tjonger (F.), v.
 Lauwers (F.), v.
 Lauwerszee of Lauwerzee (tusschen Fr. en Gr.), v.
 Lee (Z.H.), v.
 Lei (N.B.), v.
 Leibek (N.B.), v.
 Lek (Z.H. en U.), v.
 Lichtmiskanaal (O.), o.
 Liede (N.H.), v.
 Linde (F.), v.
 Linge (G.), v.
 Loo-lee (O.), v.
 Maas, v.
 Maas (*Erielsche*), Z.H. v.
 Maas (*Nieuwe*), Z.H. v.
 Maas (*Oude*), N.B. v.
 Maasje (*Oude*), N.B. o.
 Mark (N.B.), v.
 Marsdiep (*zeegat bij Den Helder*), o.
 Mastgat (Z.), o.
 Meer (*Giethoornsche*) O. o.
 Meer (*Tjeuke-*), F. o.
 Meer (*Zuidlaarder-*), D. o.
 Meppelderdiep (O.), o.
 Merwede, Merwe, v.
 Mijdrecht (U.), v.
 Modderbeek (U.), v.
 Molenbeek (L. en G.), v.
 Morra (*meer in F.*), v.
 Mosselkreek (Z.), v.
 Mussel-A (Gr.), v.
 Neer (L.), v.
 Niers (L.), v.
 Nieuwegraven (O.), v.
 Noord (Z.H.), v.
 Noordergat (Z.H.), o.
 Oranje-kanaal (D.), o.
 Overlaat (N.B.), m.
 Pampus (N.H.), o.
 Pekel-A (Gr.), v.
 Raam (N.B.), v.
 Rechterdiep (O.), o.
 Reest (O. en D.), v.
 Regge (O.), v.
 Reitdiep (Gr.), o.
 Reuzel (N.B.), v.
 Rijn, m.
 Rijn (*Kromme*), U. m.
 Rijn (*Oude*), Z.H. en U. m.
 Rijn (*Vaartsche*), U. m.
 Roer (L.), v.
 Roompot (*mond O.-Scheide*), v.
 Rotte (Z.H.), v.
 Rozendaalsche vliet (N.B.), m.
 Ruiten-A (Gr.), v.
 Rul (N.B.), v.
 Run (N.B.), v.
 Runde (D.), v.
 Rundiep (D.), o.
 Schelde, v.
 Schelde (*Ooster-*), v.
 Schelde (*Wester- of Hont*), v.
 Scheur (Z.H.), o.
 Schie (Z.H.), v.
 Schipbeek (O.), v.
 Slaak (*water*), Z. o.
 Slink (G.), v.
 Sloe (Z.), o., afgedamd.
 Smilder vaart (D.), v.
 Spaarne (N.H.), o.
 Spui (Z.H.), o.
 Steenwijkerdiep (O.), o.
 Swalm (L.), v.
 Tjonger (F.), v.
 Tongelreep (N.B.), v.
 Vaart (*Twickelsche*), O. v.
 Vaart (*Keulsche*), v.
 Vaart (*Leidsche*), Z.H. v.
 Vaartsche Rijn (U.), m.
 Val (*van Urk*), N.H. o.
 Valterdiep (D.), o.
 Vecht (N.H. en U.), v.
 Vecht (O.), v.
 Veersche gat (Z.), o.
 Vlie (*zeegat*), o.
 Vliet (*Rozendaalsche*), N.B.
 Vliet (Z.H.), m. [m.
 Vlist (Z.H.), v.
 Volkerak, o.
 Waal, v.
 Waterweg (*Nieuwe*), Z.H. m.
 Waver (N.H.), v.
 Weerreis (N.B.), v.; de — is een zijtak van de Mark (Breda).
 Westerwoldsche A (Gr.), v.
 Westgat (Z.H.), o.
 Wetering (Z.H.), v.
 Wetering (*Biltsche*), U. v.
 Wetering (*Groote*), G. v.
 Weteringen (*Sallandsche*), O. v. mv.
 Wijde (*Beulaker-*), O. v.
 Wijde (*Belter-*), O. v.
 Willemsvaart (O.), v.
 Winschoterdiep (Gr.), o.
 Zaan (N.H.), v.
 Zandkreek (Z.), v.
 Zandwetering (U. en O.), v.
 Zijpe (Z.), o.
 Zoom (N.B.), m.
 Zuiderdiep (Z.H.), o.
 Zuiderzee, v.
 Zuidvliet (Z.), m.
 Zuid-Willemsvaart (L. en N.B.), v.
 Zwarte water (O.), o.
 Zwin (*voormalig water*, Z.), o.

¹⁾ Bij verkorting worden de provinciën, naast deze wateren, aangeduid door de beginletters: N.B. beteekent Noord-Brabant; O., Overijssel; G., Gelderland; Gr., Groningen, enz.

20. Buitenlandsche wateren.

- Aar (Zwitserland), v.
 Adda (zijtak, Po), v.
 Adige, Etsch (O.-Italië), v.
 Adour (Frankrijk), v.
 Ahr (zijtakje, Rijn), v.
 Aisne (zijtak, Oise), v.
 Aller (zijtak, Weser), m.
 Allier (zijtak, Loire), v.
 Aloeta (zijtak, Donau), v.
 Alzette (zijtak, Sure), v.
 Amazonenstroom (Z.-Amerika), m.
 Amblève (zijtak, Ourthe), v.
 Amoe-Darja (rivier uit het Aralmeer, Azië), v.
 Amoe (O.-Azië), v.
 Arkansas (zijtak v. d. Mississippi), m.
 Arno (Italië), m.
 Arragon (zijtak, Ebro), v.
 Atlantische Oceaan, m.
 Avon (Engeland), v.
 Barito, Bandjar (Borneo), v.
 Barrow (Ierland), v.
 Belt (*zeestraat*) Den.), v.
 Bengawan, v. zie Solo.
 Beresina (zijtak, Dnjepr), v.
 Boeg, Bog (Rusland), v.
 Bosphorus, Bosphorus (*zeestraat*, Turkije), m.
 Brahmapoetra (Britsch-Indië), v.
 Brantas (Java), v.
 Brenta (N. O. Italië), v.
 Charente (Frankrijk), v.
 Cher (zijtak, Loire), v.
 Clyde (Schotland), v.
 Colorado (Vereenigde Staten), v.
 Columbia (Vereenigde Staten), v.
 Congo (Z.W.-Afrika), m.
 Dal-Elf (Zweden), v.
 Darling (zijstroom, Murray), v.
 Demer (zijtak, Dyle), v. [m.
 Dender (O.-Vlaanderen), v.
 Desna (zijtak, Dnjepr), v.
 Dijle, Dyle (zijtak, Netel), v.
 Djambi-riv. (O.-Sumatra), v.
 Dnjepr (Rusland), m.
 Dnjestr (Rusland), m.
 Don (Rusland), m.
 Donau (Duitschland, Oostenrijk), m.
 Donetz (zijtak, Don), v.
 Dordogne (Frankrijk), v.
 Doubs (zijtak, Saône), v.
 Douro (Spanje en Port.), m.
 Drau, Drave (zijtak, Donau), v.
 Drin, zie Drina, v. [v.
 Drina (zijtak, Save), v.
 Duna (Rusland), v.
 Durance (zijtak, Rhône), v.
 Dwina (Rusland), v.
 Ebro (Spanje), v.
 Eems (W.-Duitschland), v.
 Eger (zijtak, Elbe), v.
 Elbe (Bohemen, Duitschland), v.
 Ens (zijtak, Donau), v.
 Esia (zijtak, Douro), v.
 Etsch (Zwits., Tyrol, It.), v.
 In Italië: *Adige*.
 Eufraat, Euphraat (W.-Azië), v.
 Forth (Schotland), v. [m.
 Fulda (W.-Duitschland), v.
 Gallego (zijtak, Ebro), v.
 Gambia (W.-Afrika), v.
 Ganges (Britsch-Indië), m.
 Garonne (Z.-Frankrijk), v.
 Gironde (mond van Garonne en Dordogne, W.-Frankrijk), v.
 Glommen (Noorwegen), v.
 Gotha-Elf (*mond* der Klara-Elf), v.
 Gran (zijtak, Donau), v.
 Guadalaviar (O.-Spanje), v.
 Guadalquivir (golf van Cadix, Spanje), m.
 Guadiana (Spanje en Port.), v.
 Havel (zijtak, Elbe), v. [v.
 Hellada (Griekenl.), v.
 Hellespont (doorvaart, N.O. Turkije), m.
 Henares (zijtak, Taag), m.
 Hoango, Hwangho (*Gele rivier*, O.-China), m.
 Humber (mond van Trent en Ouse, Eng.), v.
 Hunte (zijtak, Wezer), v.
 Ill (zijtak, Rijn), v.
 Ille (zijtak, Donau), v.
 Illinois (zijtak, Mississippi), m.
 Ilm (zijtak, Saale), v.
 Ilse (zijtak, Ocker), v.
 Indragiri (O.-Sumatra), v.
 Indus (Voor-Indië), m.
 Inn (zijtak, Donau), m.
 Irawadi (Achter-Indië), m.
 Irtisch (zijtak, Ob), v.
 Isar (zijtak, Donau), v.
 Iser (zijtak, Elbe), v.
 Isère (zijtak, Rhône), v.
 Isla, Ila (zijtak, Tay), v.
 Jalon, Xalon (zijtak van de Ebro), v.
 Jang-tse-Kiang (*Blauwe rivier*, O.-China), m.
 Jarama (zijtak, Henares), v.
 Jaxt (zijtak, Neckar), v.
 Jenil (zijtak, Guadalq.), v.
 Jenissei, Jenissei (Siberië), v.
 Joeg, Jug (zijtak, Dwina), v.
 Joekon (Alaska, N.-Am.), v.
 Jordaan (Palestina), m. of v.
 Jucar, Xucar (Spanje), v.
 Kama (zijtak, Wolga), v.
 Kara' (Siberië), v.
 Kattegat (*doorvaart*, Den.), o.
 Kilia (N. mond, Donau), v.
 Kisil-Irmak (*Rode rivier*, in Klein-Azië), v.
 Klara-Elf (Zweden), v.
 Koema (Kaukasië), v.
 Koer (Rusland), v., ook: *Kur*.
 Koeran (Z.O.-Borneo), v.
 Kongo, m.; z. Congo.
 La'doga-meer (N.-W.-Rusland), o.
 Lahn (zijtak, Rijn), v.
 Laibach (zijtak, Sau), v.
 La Plata (Z.-Amerika), v.
 Laurens (Sint-, zie ald.), m.
 Lech (zijtak, Donau), v.
 Leine (zijtak, Aller), v.
 Lena (O.-Siberië, Azië), v.
 Lesse (zijtak, Maas), v.
 Lijjs (zijtak, Schelde), v.
 Limmat (zijtak, Aar), v.
 Limpopo (Z.-O.-Afrika), v.
 Lippe (zijtak, Rijn), v.
 Loire (Frankrijk), v.
 Lot (zijtak, Garonne), v.
 Lougen (Noorwegen), v.
 Maas (Fr., België, Ned.), v.
 Mackenzie (Britsch N.-A.), v.
 Madeira (zijtak, Amazonen), v.
 Magdalena (Z.-Amerika), v.
 Main (zijtak, Rijn), m.
 Maine (zijtak, Loire), v.
 Manzana'res (zijtak, Henares), m.
 Marannon (Z.-Amerika), m.: begin v. d. Amazonenstroom.
 March (zijtak, Donau; hoofd-rivier van Moravië), v.
 Maritza (Bulgarije), v.
 Marne (zijtak, Seine), v.
 Maros (zijtak, Theiss), v.
 Mayenne (zijtak, Maine), v.
 Medway (Engeland), v.
 Mekong (Achter-Indië), v.
 Memel (Rusland en Oost-Pruisen, v., ook: *Niemen*, *Njemen*).
 Menam (Achter-Indië), m.
 Mersey (Engeland), v.
 Meurthe (zijtak, Moezel), v.
 Mincio (zijtak, Po), v.
 Minho (Port. en Spanje), v.
 Mississippi (Vereenigde Staten), m.
 Missouri (zijtak v. d. Mississippi), m.
 Moesi (O.-Sumatra), v.
 Moezel (zijtak, Rijn), v.
 Moldau (zijtak, Elbe), v.
 Morawa (Servië), v.
 Mos'kowa, Moskwa (zijtak, Oka), v.
 Mota (Rusland, Ilmenmeer), v.
 Mulde (zijtak, Elbe), v. [v.
 Mur (zijtak, Drau), v.
 Murg (zijtak, Rijn), v.
 Murr (zijtak, Neckar), v.
 Murray (Nieuw-Holl.), v.
 Naab, Nab (zijtak, Donau), v.
 Nahe (zijtak, Rijn), v.
 Napo (Ecuador), v.
 Nare, Nares (zijtak, Magdalen), v.
 Narenta (Dalmatië), v.
 Narowa (Rusland), v.
 Neckar, Necker (zijtak, Rijn), m.
 Nethe, Groote en Kleine, (zijtak, Rupel), v.
 Netze (zijtak, Warthe), v.
 Nawa (N.-W. Rusland), v.
 Nia'gara (N.-Amerika), v.
 Niemen (Polen, Pruisen), v. ook: Memel.

Niger (Midden-Afrika), m.	Roer, Ruhr (zijtak, Maas), v.	Taag (Spanje en Port.), m.
Nijl (Egypte), m.	Ruhr (zijtak, Rijn), v.	Tanaro (zijtak, Po), v.
Nogat (zijtak, Weichsel), v.	Rupel (zijtak, Schelde), v.	Tarn (zijtak, Garonne), v.
Noordzee, v.	Saale (zijtak, Main), v.	Tay (Schotland), v.
Ob, Obi (Azië, Siberië), v.	Saar (zijtak, Moezel), v.	Teems, Theems (Engel.), v.
Ocker, Oker (zijtak, Aller), v.	Salambria (Thessalië, Gr.), v.	Terek (Z.-Rusland), v.
Oder (Moravië, Duitschl.), v.	Saloom, Salum (W.-	Thaya (zijtak, March), v.
Oeral, Ural (Rusland), m.	Afrika), m.	Theiss (zijtak, Donau), v.
Oglio (zijtak, Po), v.	Saluen (Achter-Indië), m.	Tiber (Italië), m.
Ohio (zijtak, Mississippi), v.	Sambre (zijtak, Maas), v.	Ticino (zijtak, Po), v.
Oise (zijtak, Seine), v.	Saône (zijtak, Rhône), v.	Tiger, Tigris (Aziat.
Oka (zijtak, Wolga), v.	Sarthe (zijtak, Loire), v.	Turkije), m.
Oka (O.-Siberië), v.	Sau, Save (zijtak, Donau), v.	Tobol (zijtak, Irtisch), m.
Onega (Rusland), v.	Sazawa (zijtak, Moldau), v.	Tormes (zijtak, Douro), v.
Oostzee, v. [ka], v.	Schelde (Fr., België, Ned.), v.	Tornea (Zweden), v.
Oranje-rivier (Z. Z. W. Afri-	Segre (zijtak, Ebro), v.	Trave (N.-Duitschl.), v.
Orinoco (Z.-Amerika), m.	Segura (Spanje), v.	Trent (Engeland), m.
Ourthe (zijtak, Maas), v.	Seine (Frankrijk), v.	Tweed (Engel. en Schotl.), v.
Ouse (Engeland), v.	Semois, Semoy (zijtak v. d.	Tyne (Engeland), v.
Paraguay (Z.-Amerika), m.	Maas), v.	Uruguay (Z.-Amerika), v.
Parnahyba (Brazilië), v.	Senegal (W.-Afrika), m.	Ural, Oeral (Rusland), m.
Parana (Z.-Amerika), v.	Senne (zijtak, Dijle), v.	Vaal (zijtak, Oranje-
Petsjora (Rusland), v.	Sereth (zijtak, Donau), v.	rivier), v.
Piave (Italië), v.	Severn (Z.-Engeland), v.	Vardar (Balkan-schiereil.), v.
Pitea (Zweden), v.	Shannon (Ierland), m.	Vesdre (zijtak, Ourthe), v.
Plata (La -, zie ald.), v.	Sieg (zijtak, Rijn), v.	Victoria-rivier (Nieuw-
Po (Italië), v.	Si-Kiang (China), m.	Holland), v.
Pregel (Rusl., Pruisen), v.	Skagerrak (<i>doorvaart</i> bij	Vienne (zijtak, Loire), v.
Pripet (zijtak, Dnjepr.), v.	Denemarken), o.	Volturno (Z.-Italië), v.
Proeth, Pruth (zijtak v. d.	Soelina (mond, Donau), v.	Waag (zijtak, Donau), v.
Donau), v.	Solo (Java), v., ook: Bengawan.	Warthe (zijtak, Oder), v.
Parus, Paru (zijtak, Ama-	Somme (Frankrijk), v.	Weichsel (Silezië, Polen,
zonenstroom), v.	Sont (<i>zeestraat</i> , Den.), v.	Pruisen), m. (ch = k).
Raab (zijtak, Donau), v.	Spree (zijtak, Havel), v.	Werra (W.-Duitschland), v.
Regen (zijtak, Donau), v.	St.-George (mond, Donau), v.	Wezer (W.-Duitschland), m.
Reuss (zijtak, Aar), v.	St.-Laurens (N.-Amerika), m.	Wolga (Rusland), v.
Rhône (Zwits., Frankr.), v.	Stroema i (Macedonië), v.;	Wupper (zijtak, Rijn), v.
Rijn (Zwits., Duitschland,	ook: Strymon.	Yonne (zijtak, Seine), v.
Nederland), m.	Sure (zijtak, Moezel), v.	Yser, Yzer (België), v.
Rio-Grande (N.-Amerika), v.	Syr-Daria (Azië, Aral-	Zaire, Congo (Z.-W. Afrika),
Rio-Negro (zijtak, Amaz.), m.	meer), v.	Zambesi (O.-Afrika), m. [m.

AANTEEKENINGEN.

(ERRATA).

De welwillende gebruiker zal enkele fouten of misstellingen, die terstond in het oog springen, zelf wel verbeteren; op de volgende nemen wij de vrijheid hem te wijzen:

Blz. 160, kol. 2, lees: *Continent'*; blz. 162, kol. 1, lees: *Cor'nac*; blz. 218, kol. 2, lees: *E'mier*, *e'mir*; blz. 344, kol. 1, lees: *Hoogeschool'*; blz. 394, kol. 1, lees: *Kand ij'*.

Verder:

Blz. 85, kol. 1: *Belligeranten*, lees: *-renten*.

Blz. 190, kol. 1: *Doodenmaske*, lees: *-masker*.

Blz. 412, kol. 2: *Kiosk*, lees: *Kiosk*, v. *-en*.

CORRIGENDA.

Na het afdrukken vielen ons nog de volgende misstellingen in het oog, die de gebruiker wel zal willen verbeteren:

- Blz. 3, kol. 2: Aandikken; lees vd.: *—gedikt*.
 - Blz. 19, kol. 1: Accountant, *beëdigd* vervalt.
 - Blz. 121, kol. 1: Bonbon, v.; lees: o.
 - Blz. 159, kol. 1: Conserven, v.; lees: o.
 - Blz. 171, kol. 1: Debiteur; lees: *schuldenaar, geldnemer*.
 - Blz. 219, kol. 2: En'clisis; lees: *encli'sis*.
 - Blz. 261, kol. 2: Ge'laten; lees: *gela'ten*.
 - Blz. 275, kol. 1: Getemperd'; lees: *getem'perd*.
 - Blz. 340, kol. 1: onder Homerus staat *Rhodes*, lees: *Rhodus*.
 - Blz. 349, kol. 2: Huig, lees: zegsw. *iem. de huig lichten*.
 - Blz. 362, kol. 2: In'casseeren, lees: *incasse'ren*.
 - Blz. 384, kol. 1: Jong'maatje; lees: *jongmaat'je*.
 - Blz. 523, kol. 1: Minerval'; lees: *miner'val*.
 - Blz. 612, kol. 2: Orgi'ën; lees: *or'giën*.
 - Blz. 669, kol. 2: Pro'clisis; lees: *procli'sis*.
 - Blz. 669, kol. 2: Pro'-consul; lees: *procon'sul*.
 - Blz. 766, kol. 1: Smou'sen, lees vd.: *gesmoust*.
-

Uitgaven van J. B. WOLTERS — Groningen, Den Haag.

NIEUWE TALEN. — DUI TSCH.

Ch. Altena , Duitsche grammatica voor Nederl. Scholen, 5e druk	<i>f</i> 0,50
Ch. Altena , Hochdeutsche Sprachlehre für niederl. Schulen, 6e druk	0,50
F. A. R. Beekman en G. A. C. van Goor , Oefeningen in het spreken en schrijven der Duitsche taal, met Hulpboekje I, gebonden, 15e druk	<i>f</i> 1,00
II, 7e druk, III, 4e druk, gebonden à	1,25
F. A. R. Beekman en G. A. C. van Goor , Oefeningen in het spr. en schr. der Duitsche taal, met Hulpb., uitgave B, geb., 4e druk	1,50
F. A. R. Beekman en G. A. C. van Goor , Opgaven ter vertaling bij de oefeningen in het spreken en schrijven der Duitsche taal, uitgave B, ingenaaid	<i>f</i> 0,75, gebonden 3e druk
	1,00
F. A. R. Beekman en G. A. C. van Goor , Duitsch Leesboek voor middelbare en andere scholen I 26e druk	0,50
Duitsch Leesboek II 12e druk	0,75
Duitsch Leesboek III, IV, V 8e druk à	1,00
Dr. A. van Berkum , Duitsch leesb. voor handelsscholen, geb. 2e druk	1,25
S. Boorsma , Mondelinge examens, Hoogduitsch L. O.	1,25
S. Boorsma , Schriftelijke examens, Hoogduitsch L. O.	1,50
S. Boorsma en S. Th. A. Goetze , Deutsches Lesebuch für die untern Klassen 2e druk	1,00
Deutsches Lesebuch für die mittleren Klassen	1,25
Deutsches Lesebuch für die höheren Klassen	1,25
B. E. Bouwman und Th. A. Verdenius , Deutsche Literaturgeschichte, nebst Lesebuch für höhere Lehranstalten, mit Abbildungen und Porträts, 3e druk, ingenaaid in 2 deelen	<i>f</i> 2,50, gebonden <i>f</i> 3,50; gebonden in één band
	3,00
DEUTSCHE NOVELLEN herausgegeben von S. Boorsma :	
Th. Berthold , Erinnerungen eines Tierfreundes, mit Erläuterungen versehen von S. Boorsma , in linnen	0,30
Luise Mühlbach , Napoleon und die weisze Frau (gekürzt), mit Erläuterungen versehen von S. Boorsma , in linnen, 2e druk	0,30
Johanna Spyri , Der Toni von Kandergrund (gekürzt), mit Erläuterungen versehen von S. Boorsma , in linnen 2e druk	0,30
Hermine Villinger , Der Töpfer von Kandern und Ungleiche Kameraden, mit Erläuterungen versehen von K. Brants , in linnen .	0,30
Reinhold von Werner , Eine erste Seereise (gekürzt), mit Erläuterungen versehen von S. Boorsma , in linnen 2e druk	0,30
Ernst von Wildenbruch , Das Orakel, Peter Rosegger , Das Holzknechthaus, mit Erläuterungen versehen von K. Brants , in linnen	0,30
Van Gelderen's Duitsch Handwoordenboek, Duitsch-Nederlandsch en Nederlandsch-Duitsch, gebonden	3,30
I. van Gelderen , Een vijftigtal. Vertalingen uit het Nederlandsch in het Duitsch 4e druk	1,00
Dr. J. Gerzon , Leitfaden für den Unterricht in der deutschen Grammatik, in linnen met wit papier doorschoten	0,45
Dr. J. Gerzon , Hundert Übungsaufgaben, in linnen . . 2e druk	0,70
Dr. J. Gerzon , Hilfsbüchl. für den ersten Unterr. im Deutschen, in linn.	0,40
C. Honigh , Hoogduitsch Leesboek. Herzien en omgewerkt door G. W. Spitzen , I, 14e dr. <i>f</i> 0,75, II, 8e dr. <i>f</i> 1,00, III, 4e dr.	1,25
H. M. Leopold , De beginselen van het Hoogduitsch, I, II 10e druk à	1,25

Uitgaven van J. B. WOLTERS — Groningen, Den Haag.

Uitgaven van J. B. WOLTERS — Groningen, Den Haag.

NIEUWE TALEN. — DUISCH.

Joh. A. Leopold , Kleine deutsche Sprachschule	11e druk	f 1,25	
Joh. A. Leopold , Hochdeutsche Sprachschule	12e druk	1,90	
Joh. A. Leopold , Deutsches Lesebuch, I, ing. f 1,90, geb.,	8e druk	2,25	
Deutsches Lesebuch, II, ingenaaid f 1,90, gebonden	6e druk	2,25	
NEOPHILOLOGUS . Driemaandeliks tijdschrift voor de wetenschap- pelike beoefening van levende vreemde talen en van hare letter- kunde. Onder redaktie van Prof. Dr. J. J. A. A. Frantzen , Prof. Dr. J. J. Salverda de Grave , Prof. J. H. Scholte , Dr. K. Sneyders de Vogel en Prof. Dr. A. E. H. Swaen . Sekretaris der redaktie: K. R. Gallas , Amsterdam, Palestrinastraat 7. 2e jrg. Prijs per jaargang f 3,50, fr. per post			3,80
NEUERE PROSA von B. E. Bouwman und Th. A. Verdenius :			
I. BURG NEIDECK . Novelle von Wilh. Heinrich Riehl , mit Erläuterungen und Hilfsbuch, gecartonneerd	3e druk	0,90	
II. TIERGESCHICHTEN , von Marie von Ebner-Eschenbach , Heinrich Lee und J. V. Widmann , gecartonneerd, 2e druk	2e druk	0,90	
NEUERE PROSA , Serie II von B. E. Bouwman , G. W. Spitzen , J. A. Verdenius und Th. A. Verdenius .			
I. NOVELLEN von Charlotte Niese , Hermine Villinger , H. Riehl und Helene Böhlau , annotiert von Th. A. Verdenius , 2e druk	2e druk	0,75	
II. DEUTSCHER HUMOR von Otto Ernst und H. Seidel , erläutert von B. E. Bouwman	2e druk	0,65	
G. van Poppel , De Hoofdz. der Duitsche Spraakl. Een repetitieboekje voor de hoogste kl. van Gymn., H.B.S. en Midd.b. Hand.sch., 2e dr.	2e dr.	0,45	
G. van Poppel , Grundrizz der deutschen Literaturgeschichte für den niederländischen Schulgebrauch, ingenaaid f 1,00, geb. 2e druk	2e druk	1,25	
J. H. Scholte , Probleme der Grimmelshausenforschung, gebonden		2,90	
C. G. Tromp , Wort und Satz	5e druk	0,60	
C. G. Tromp , Oefeningen bij Altena's Duitsche Grammatica en hochdeutsche Sprachlehre	4e druk	0,50	
C. G. Tromp , Frohe Stunden. Deutsches Lesebuch für holländische Lehranstalten. Eerste deeltje A , 6e druk f 0,90 of Eerste deeltje B		0,90	
Tweede deeltje, 3e druk f 1,25; Derde deeltje	2e druk	1,25	
W. Uittenbogaard , Sammlung der Examenaufgaben Deutsch- Niederl. für das Elementardiplom, aus den Jahren 1893–1914, 2e dr.	2e dr.	1,00	
W. Uittenbogaard , Vertaal oefeningen op Dr. L. Wirth's Syno- nyme, Homonyme Redensarten etc. en Examenopgaven Hoog- duitsch L. O. 1899–1907 en M. O. ± 1888–1907		1,00	
W. Uittenbogaard , Alltägliches. Wörter, Sätze und Redensarten, 3e dr.	3e dr.	0,75	
J. A. Verdenius en R. P. G. Hameetman , Leerboek der Duitsche taal, ten dienste van Handelskursussen, I, gecartonneerd, 5e druk	5e druk	0,75	
Leerboek der Duitsche taal, II, gecartonneerd	4e druk	0,90	
J. A. Verdenius en R. P. G. Hameetman , Duitsch Leesboek met hulpboekje voor Middelbare, M.U.L.O. en Handelssch., I, 4e dr., geb.	4e dr.	1,25	
Duitsch Leesboek met hulpboekje, II, voor middelbare en M.U.L.O. scholen, gebonden		1,50	
Duitsch Leesboek met hulpboekje, II, B. v. Handelsscholen, geb. 2e dr.	2e dr.	1,60	
Dr. L. Wirth , Synonyme, Homonyme Redensarten etc. der deutsch-niederländischen Sprache, ingenaaid f 2,75, gebonden		3,25	

Uitgaven van J. B. WOLTERS — Groningen, Den Haag.

Uitgaven van J. B. WOLTERS — Groningen, Den Haag.

NIEUWE TALEN. — ENGELSCHE.

Dr. A. van Berkum , Engelsch leesb. voor handelsscholen, geb. <i>2e dr. f</i>	1,25
D. B. Best , Easy Steps in English Composition, I. <i>2e druk</i>	0,60
Easy Steps in English Composition, II	1,00
D. B. Best , Extracts for translation into Dutch <i>4e druk</i>	0,60
B. C. Brennan , The Technicalities of English Poetry. The figures of speech and paraphrasing for the use of students of English, geb.	1,75
A. Broers en R. P. G. Hameetman , Leerboek der Engelsche taal ten dienste van handelsdag- en -avondscholen, I, gecart. <i>2e dr.</i>	1,20
Leerboek der Engelsche taal, II, gecartonneerd	1,10
A. Broers, R. P. G. Hameetman en H. Koolhoven , Engelsch leesboek met hulpboekje voor Middelbare, M.U.L.O. en Handelsscholen. Eerste deeltje, gebonden	1,25
Tweede deeltje A , voor Middelbare en M.U.L.O. scholen, geb. Tweede deeltje B , voor Handelsscholen, door A. Broers en R. P. G. Hameetman , gebonden	1,50
	1,60
K. ten Bruggencate , Leerboek voor het Engelsch <i>7e druk</i>	1,25
K. ten Bruggencate , Hoofdzaken d. Engelsche Grammatica, <i>6e dr.</i>	0,75
K. ten Bruggencate , De Uitspraak van het Engelsch met eene korte inleiding in de Klankleer <i>6e druk</i>	0,55
K. ten Bruggencate , Nieuwe Engelsche grammatica <i>4e druk</i>	1,00
CONTINUOUS STORY READERS edited by P. van Rossum :	
Harold Avery , In strange Company, by P. v. Rossum , in linn., <i>3e dr.</i>	0,30
Edith E. Cuthell , The Skipper, by P. van Rossum , met 13 plaatjes, in linnen <i>3e druk</i>	0,30
Maria Edgeworth , Lazy Lawrence, by P. van Rossum , in linnen. <i>2e druk</i>	0,30
Beatrice Harraden , The clockmaker and his wife, by G. Th. Goudsmit , in linnen <i>2e druk</i>	0,30
Ouida , In the apple country, by B. C. G. Numan in linn. <i>2e dr.</i>	0,30
Ouida , A leaf in the storm, by G. Th. Goudsmit , in linnen . .	0,30
John Strange Winter , A Waif, by P. van Rossum , in linnen, <i>4e dr.</i>	0,30
W. van Doorn , A Midsummer-night's dream, by W. Shakespeare. Annotated edition for schools	0,60
F. S. Gomm , Elementary word- and phrase-book. Revised by A. Picnot and Iz. Gorter <i>9e druk</i>	0,60
F. S. Gomm's Reader , Prose and Poetry, Seventh Edition: revised by A. Picnot and Iz. Gorter	1,25

Uitgaven van J. B. WOLTERS — Groningen, Den Haag.

Uitgaven van J. B. WOLTERS — Groningen, Den Haag.

NIEUWE TALEN. — ENGELSCHE.

J. C. G. Grisé , I. Oefeningen in de Engelsche taal. Dha fëst thri Menthis	10e druk	f 0,60
II. Oefeningen in de Engelsche taal. Leerstof voor The first Year, gebonden	21e druk	1,75
Exercise Book. English grammar of the first Year, gecartonneerd	3e druk	0,60
III. Idiom and grammar for higher forms, on an inductive plan, gebonden	2e druk	1,90
J. H. A. Günther , Leerboek der Engelsche Taal.	12e druk	1,40
J. H. A. Günther , A Handbook of the English Language for the use of schools, gebonden	5e druk	2,25
J. H. A. Günther , A manual of English Pronunciation and Grammar for the Use of Dutch Students, gebonden	3e druk	2,75
J. H. A. Günther , English synonyms, explained and illustrated, gebonden	3e druk	2,90
D. Hoekzema , Gleanings from English Prose, revised by Iz. Gorter and A. Picnot , gebonden	11e druk	2,00
D. Hoekzema , Gleanings from English Poetry, revised by Iz. Gorter and A. Picnot , ingenaaid f 1,75, gebonden	6e druk	2,00
R. R. de Jong , Mondelinge examens Engelsch Lager onderwijs.		1,25
J. J. Leliveld , Engelsch Leesboek v. Handelsscholen, geb., 4e druk		1,50
J. J. Leliveld , Engelsche Handelsterminologie, ing. f 1,50, geb., 2e dr.		1,90
J. J. Leliveld , Technische woorden en uitdrukk. ten dienste v. den machine-technicus (Nederl., Engelsch, Hoogduitsch). Geb., 3e druk		1,50
J. J. Leliveld , Oefeningen ter vertaling in het Engelsch en Hoogduitsch voor aanstaande technici en candidaten voor het scheepsmachinisten-diploma C.		0,75
J. J. Leliveld , Technjsche lees- en spreekoefeningen in de Engelsche taal, gecartonneerd		0,85
J. J. Leliveld , Technical reader for the use of technical colleges and training schools for naval engineers, geïllustreerd, gebonden		1,90
M. G. van Neck , Preparatory English Prose	13e druk	0,90
M. G. van Neck , Easy English Prose and Poetry for Class-reading, 8e dr.		1,00
M. G. van Neck , A concise history of English literature, 8e druk		0,75
NEOPHILOLOGUS . Driemaandeliks tijdschrift voor de wetenschappelijke beoefening van levende vreemde talen en van hare letterkunde. Onder redaktie van Prof. Dr. J. J. A. A. Frantzen , Prof. Dr. J. J. Salverda de Grave , Prof. J. H. Scholte , Dr. K. Sneyders de Vogel en Prof. Dr. A. E. H. Swaen . Sekretaris der redaktie: K. R. Gallas , Amsterdam, Palestrinastraat 7. 2e jrg. Prijs per jaargang f 3,50, fr. per post		3,80
OF OLDEN TIMES AND NEW , onder red. van L. van der Wal . Charles Dickens , The Chimes, door K. ten Bruggencate , geïllustreerd, gecartonneerd	3e druk	0,75
Charles Dickens , The Cricket on the Hearth, door K. ten Bruggencate , geïllustreerd, gecartonneerd	4e druk	0,75
Charles Dickens , A Christmas Carol, door K. ten Bruggencate , geïllustreerd, gecartonneerd	13e druk	0,75
Charles Dickens , Oliver Twist, door H. Weersma , geïllustreerd, gecartonneerd	2e druk	0,90

Uitgaven van J. B. WOLTERS — Groningen, Den Haag.

Uitgaven van J. B. WOLTERS — Groningen, Den Haag.

NIEUWE TALEN. — ENGELSCHE.

OF OLDEN TIMES AND NEW, onder red. van **L. van der Wal**.

Conan Doyle , Uncle Bernac, door J. Coster , geïllustr., gecart. <i>f</i>	0,90
O. Goldsmith , She stoops to conquer, d. L. v. d. Wal , geïll., gecart. <i>2edr.</i>	0,75
Mrs. Oliphant , The Fugitives, door R. R. de Jong , gecart. . . .	0,90
W. Pemberton , The Woman of Kronstadt, door B. C. G. Numan en G. Th. Goudsmit , gecartonneerd	0,90
W. Shakespeare , The Merchant of Venice door K. ten Bruggencate , geïllustreerd, gecartonneerd <i>6e druk</i>	0,75
W. Shakespeare , Julius Caesar, door K. ten Bruggencate , geïllustreerd, gecartonneerd <i>5e druk</i>	0,75
R. B. Sheridan , The School for Scandal, door L. van der Wal , geïllustreerd, gecartonneerd	0,75
Robert Louis Stevenson , Kidnapped, door H. Weersma , geïllustreerd, gecartonneerd	0,90
Jonathan Swift , Gulliver's Travels, door L. van der Wal , geïllustreerd met 2 gekleurde plaatjes, gecartonneerd	0,75

REVISED EDITIONS:

- I. **Baroness Orczy**, The scarlet Pimpernel, edited by **J. C. G. Grase** and **A. E. H. Swaen**, ill., geb. . . . *4e dr.* **1,50**
- II. Miss **Bowen**, I will maintain, edited by **J. C. G. Grase** and **A. E. H. Swaen**, illustrated, gebonden **1,90**
- III. **H. G. Wells**, The Wheels of Chance, edited by **J. C. G. Grase** and **A. E. H. Swaen**, ill., gebonden **1,50**

P. Roorda , De Klankleer en hare practische toepassing bij de beoefening der nieuwe talen, gebonden <i>4e druk</i>	1,60
P. van Rossum , Practisch leerboek der Engelsche taal, ten dienste v. h. uitgebreid L. O., Herhalingssch. en Taalc., I, II, III, <i>5e druk</i> à	0,50
C. Timmerman , English for Beginners. Illustrated <i>3e druk</i>	0,40
C. Timmerman , The <i>First Reader</i> <i>2e druk</i>	1,25
C. Timmerman , The <i>Second Reader</i> . Illustrated	1,25
C. Timmerman , First Exercises in English grammar <i>2e druk</i>	0,75
C. Timmerman , Dutch Texts, to be translated into English, <i>2e druk</i>	0,60
C. Timmerman , Think in English. Exercises in Composition, <i>first series</i> , illustrated <i>5e druk</i>	0,70
Think in English. Exercises in Composition, <i>second series</i> , illustrated <i>2e druk</i>	0,75
C. Timmerman , Hoofdzaken der uitspraak van het Engelsch	0,50
C. Timmerman , First Set of English Lessons, in Grammar, Conversation, Composition and Idiom, illustrated <i>2e druk</i>	1,25
Second Set of English Lessons, with 15 illustrations <i>2e druk</i>	1,00
Third set of Twelve English Lessons	1,00
C. Timmerman , Reader and Home Lesson Book. Part I	0,45
Reader and Home Lesson Book. Part II	0,80
Reader and Home Lesson Book. Part III	0,75
C. Timmerman , A short English schoolgrammar	0,60

Uitgaven van J. B. WOLTERS — Groningen, Den Haag.

UITGAVEN VAN J. B. WOLTERS — GRONINGEN, DEN HAAG

Woordenboeken

OUDE TALEN

Dr. A. H. G. P. VAN DEN ES, GRIEKSCH-NEDERL.

6e druk, in half leer f 7,50.

Dr. J. MEHLER, NEDERLANDSCH-LATIJSCH

2e druk, in linnen f 3,90.

Dr. J. VAN WAGENINGEN, LATIJSCH-NEDERL.

2e druk, in half leer f 7,50.

Prijs der 3 Woordenboeken
OUDE TALEN per stel
besteld f 15,50.

BEORDEELINGEN:

Dr. A. H. G. P. van den Es Grieksch-Nederl., 6e dr. f 7,50

De nieuwe druk is kleiner van formaat, in ongeveer denzelfden rooden band als Herckenrath of Van Gelderen. Niettegenstaande dit kleinere, natuurlijk gemakkelijker formaat, is de druk toch **bijzonder duidelijk** en bij vergelijking zal wel blijken, dat de tekst nog **verbeterd en vermeerdert** is. De schrijver, die in het voorbericht kon verklaren, dat hij ruim een halve eeuw geleden den grondslag legde tot dit woordenboek, heeft er blijkbaar weer **grootte zorg** aan besteed. De verwijzingen naar de schrijvers, bij welke de woorden voorkomen, doen wel zien, dat men voor zowat alle Grieksche auteurs aan dit woordenboek genoeg zal hebben.

Handelsblad.

„Een boek waarvan een vijfde druk verschijnt, en dat wel onder de verzekering, dat het een geheel herziene en verbeterde druk is, heeft eigenlijk geen recensie noodig”. zoo begon wijlen Dr. S. O. Houtsmā zijn aankondiging van de voorlaatste uitgave van bovengenoemd woordenboek (*Museum*, 1897, bl. 32). Wat moet dan wel van den 6en druk gezegd worden, dien Prof. Van den Es na twaalf jaar op den vorigen laat volgen? Ongeveer een halve eeuw heeft zijn arbeid aan die zes uitgaven ingenomen en, nauwgezet werker en bekend met de eischen aan een woordenboek te stellen

als hij is, behoeft hij ons niet te verzekeren dat deze nieuwe druk weer in talrijke opzichten den vorigen heeft verbeterd:

Museum.

Dr. J. Mehler, Nederlandsch-Latijnsch, 2e dr. f 3,90

Zelfs bij een langdurig en veelvuldig gebruik zal het blijken, dat dit woordenboek, waarin bijna geen drukfouten zijn, een zeer **vertrouwbaar gids** mag genoemd worden.

Museum.

Dr. J. van Wageningen, Latijnsch-Nederl., 2e dr. f 7,50

In menig opzicht staat *dit woordenboek boven zijne voorgangers*. De Nederlandsche vertaling der woorden is in 't algemeen **zuiverder en juist**; de rangschikking der beteekenissen beantwoordt meer aan de **tegenwoordige eischen der wetenschap**; vele uitdrukkingen, die bij de vertaling moeilijkheden kunnen opleveren, zijn op uitstekende wijze in 't Nederlandsch weergegeven; woorden en uitdrukkingen, die in 't klassiek Latijn gebruikt werden zijn onderscheiden van woorden en uitdrukkingen uit vroegere of latere perioden. J. WOLTER. (*Museum*).

Wij kunnen het gebruik van dit woordenboek niet genoeg aanbevelen.

Het Onderwijs.

Uitgaven van J. B. WOLTERS — Groningen, Den Haag.

OUDE TALEN EN MYTHOLOGIE.

Dr. **J. W. Beck** en Dr. **J. van Wageningen**, Opstellen ter oefening in de Grieksche Vormleer:

I. Beginselen der Etymologie, bewerkt door Dr. J. van Wageningen , met Vocabularium	4e druk	f 1,60
II. Verba op - μ en onregelmatige verba, bewerkt door Dr. J. W. Beck , met Vocabularium	3e druk	1,60
III. Opstellen ter oefening in de Grieksche syntaxis, bewerkt door Dr. J. W. Beck ,	2e druk	1,00
IV. Grieksch Leesboek, bewerkt door Dr. J. van Wageningen , met Vocabularium	5e druk	1,60
Dr. J. W. Brinkgreve , Vocabularium op Herodotus' Historiae, met de voornaamste plaatsen en Attische vormen, gebonden . .		2,25
Dr. F. F. C. Fischer , Vocabularium op Caesaris bellum Gallicum, bewerkt door Dr. J. de Jong Tzn. , gecartonneerd	6e druk	0,90
Dr. F. F. C. Fischer , Vocabularium op Xenophons Anabasis, met kaartje, bewerkt door Dr. J. de Jong Tzn. , gecart., 5e druk		1,40
Dr. F. F. C. Fischer , Oefeningen voor het onderwijs in het Grieksch, I f 1,50, II		1,60
Dr. C. L. Jungius , Beknopt Handboekje der classieke Mythologie. De voornaamste sagen der Grieken en Romeinen, geill., 3e druk		0,60
Jos. Kleijntjens S.J. en Dr. H. H. Knippenberg , Van Goden en Helden, geillustreerd, ingenaaid f 1,60, gebonden		1,90
M. J. Koenen en Dr. J. F. P. van Anrooy , Klassiek Handwoordenboekje, bev. de verkl. van eigennamen uit het gebied der Grieksche en Rom. mythologie, aardrijkskunde en gesch., alsmede die van namen uit de Noorsche mythologie, gecart., 3e omgew. dr.		0,75
Dr. IJ. H. Rogge , Demosthenes' Eerste Philippische Redevoering en Olynthische Redevoeringen. Met aantek. en kaartje, 2e druk		0,60
Dr. IJ. H. Rogge , Demosthenes' contra Boeotum, pro Phormione, contra Cononem, contra Calliclem. Met aanteekeningen		0,60
Dr. J. S. Speijer , Lat. Spraakkunst, I, II, 3e geheel omgewerkte druk à		1,90
Dr. J. S. van Veen , Beknopt Overzicht der Grieksche mythologie; geillustreerd	8e druk	0,60
Dr. H. D. Verdham , De Meno van Plato		0,90
Wilh. Vollgraff , Nikander und Ovid. I, gebonden		2,90
Dr. J. Woltjer , Latijnsche Grammatica, ingen. f 3,90, geb., 5e druk		4,50
Dr. J. Woltjer , Beknopte Latijnsche Grammatica	2e druk	1,50
Dr. J. Woltjer , Latijnsche oefeningen, 1e en 2e deeltje, 5e druk à		1,60
3e deeltje	2e druk	1,25
Dr. J. Woltjer , De onregelmatige Grieksche werkwoorden, 2e druk		1,00
Dr. J. Woltjer , Serta Romana, Poetarum decem latinorum carmina selecta, met register, ingenaaid f 1,90, gebonden	4e druk	2,50
Dr. A. van IJsendijk , Ovidius Elegiacus	3e druk	1,25
Dr. A. van IJsendijk , T. Maccius Plautus' Rudens, verkort en met aanteekeningen voorzien		0,60

Uitgaven van J. B. WOLTERS — Groningen, Den Haag.